3 1761 08822308 6

HANDBOUND
AT THE

UNIVERSITY OF
TORONTO PRESS

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/sownikjzykapolsk04karo

53

I

8365

# SŁOWNIK JĘZYKA POLSKIEGO

P. D
1844sl

Karłowicz, Jan Aleksander Ludwik August (ed.)

# SŁOWNIK
# JĘZYKA POLSKIEGO

ułożony pod redakcją

ADAMA KRYŃSKIEGO i WŁADYSŁAWA NIEDŹWIEDZKIEGO

## TOM IV

P — Prożyszcze

504701
28. 2. 50

DZIEŁO NAGRODZONE PRZEZ KRAKOWSKĄ AKADEMJĘ UMIEJĘTNOŚCI NA KONKURSIE IMIENIA LINDEGO I ZALECONE PRZEZ SZKOLNĄ RADĘ GALICYJSKĄ DO UŻYTKU SZKÓŁ

WARSZAWA
Nakładem prenumeratorów i Kasy im. Mianowskiego
W drukarni „Gazety Handlowej"
Szpitalna, 10
1908

# Spis skróceń w tomie I, II, III i IV.

## *a) Wyrazy:*

a. = albo.
Ags. = anglosaski.
Ameryk. = amerykański.
an = analogja, analogicznie, analogiczny.
anat. = anatomiczny.
Ang. = angielski.
antr. = antropologiczny.
apt. = aptekarski.
Ar. = aryjski, indoeuropejski.
Arab. = arabski.
arch. = archeologiczny.
astr. = astronomiczny.
Azjat. = azjatycki.
bakt. = bakterjologiczny.
bart. = bartniczy.
bed. = bednarski.
Belg. = belgijski.
bezok. = bezokolicznik.
bil. = bilardowy.
biol. = biologiczny.
blach. = blacharski.
Blg. = bulgarski.
blm. = bez liczby mnogiej.
blp. = bez liczby pojedyńczej.
bł. = błędnie.
bot. = botaniczny.
Braz. = brazylijski.
Brs. = białoruski.
buch. = buchalteryjny.
bud. = budowniczy.
bur. = bursztyniarski.
chem. = chemiczny.
Chiń. = chiński.
chir. = chirurgiczny.
Chor. = chorwacki.
cieś. = ciesielski.
Clt. = celtycki.
cukier. = cukierniczy.
cukr. = cukrowniczy.
Cyg. = cygański.
cyk. = cyklistowski.
cz. = czasownik, słowo.
czcion. = czcionkarski.
Czes. = czeski.
częstot. = słowo częstotliwe.
częś. = częściej.
czyn. = czynny.
daw. = dawny, dawniej.
den. = dentystyczny.
der. = dermatologiczny.
Dłż. = dolnołużycki.
Dnm. = dolnoniemiecki.
dok. = słowo dokonane.
dom. = domyśla się.
dosł. = dosłownie.
druc. = druciarski.
druk. = drukarski.
Duńs. = duński.
dziec. = dziecięcy.
Dźwn. = dźwiękonaśladowczy, onomatopeiczny.
Dżagatajs. = dżagatajski.
ekon. = ekonomiczny.
elektrot. = elektrotechniczny.
embr. = embrjologiczny.
farb. = farbiarski.
fecht. = fechtunkowy.
fil. = filozoficzny.
Fiń. = fiński.
fiz. = fizyczny.
fizj. = fizjologiczny.
fl. = flisacki.
fortep. = fortepjanistowski.
fot. = fotograficzny.
Fr. = francuski.
garb. = garbarski.
garn. = garncarski.
gie. = gieograficzny.
gieol. = gieologiczny.
gim. = gimnastyczny.
gis. = giserski.
Głż. = górnołużycki.
gm. = gminny.
Gnm. = górnoniemiecki.
gorz. = gorzelniczy.
Got. = gocki, gotycki.
gór. = górniczy.
Gr. = grecki.
gram. = gramatyczny.
Grm. = giermański.
haf. = hafciarski.
han. = handlowy.
Hb. = hebrajski.
her. = heraldyczny.
hist. = histologiczny.
Hl. = holenderski.
Hp. = hiszpański.
hut. = hutniczy.
im. = imiesłów.
in. = inaczej.
intr. = introligatorski.
inż. = inżynierski.
ir. = ironiczny.
Japońsk. = japoński.
jednot. = cz. jednotliwy.
jęz. = językoznawczy.
jub. = jubilerski.
kam. = kamieniarski.
karc. = karciarski.

kip. = kiperski.
kol. = kolejowy.
koł. = kołodziejski.
koń. = koniarski.
kosz. = koszykarski.
kośc. = kościelny, teologiczny.
kotl. = kotlarski.
kow. = kowalski.
kraw. = krawiecki.
kuch. = kucharski.
kuśn. = kuśnierski.
lek. = lekarski.
lekc. = lekceważący.
lep. = lepiej.
leśn. = leśniczy.
licz. = liczebnik.
Lit. = litewski.
lm. = liczba mnoga.
lp. = liczba pojedyńcza.
lpd. = liczba podwójna.
Łć. = łaciński,
Łt. = łotewski.
łyż. = łyżwiarski.
m. = rodzaj męski.
Mal. = malajski.
malar. = malarski.
mat. = matematyczny.
mech. = mechaniczny.
Meksyk. = meksykański.
men. = menniczy.
met. = meteorologiczny.
mier. = mierniczy.
min. = mineralogiczny (i krystalograficzny, petrograficzny).
mł. = młynarski.
Mongol. = mongolski.
mor. = morski, marynarski.
Moraw. = morawski.
mul. = mularski.
muz. = muzyczny.
myd. = mydlarski.
myśl. = myśliwski.
Ngr. = nowogrecki.
ni. = nijaki: rodzaj nijaki.
nied. = niedokonany.
niek. = niekiedy.
nieod. = nieodmienny.
nieos. = nieosobowy, nieosobowo.
Nł. = nowołaciński.
Nm. = niemiecki.
Now. = w nowszych czasach dowolnie utworzony.
noż. = nożowniczy.
ogr. = ogrodniczy.
okrzyk. = okrzykowy, wykrzyknikowy.
okul. = okulistyczny.
org. = organmistrzowski.
Orm. = [illegible]
o. = osoba.
osn. = osnowa (tematy, rodzaje).
p. = patrz.
pal. = paleontologiczny.
patol. = patologiczny.
Pg. = portugalski.
piecz. = pieczętarski.
piek. = piekarski.
piern. = piernikarski.
piesz. = pieszczotliwy.
piw. = piwowarski.
pl. = pień (pierwiastek).
poch. = pochodny, pochodzi.
poet. = poetycki.
pog. = pogardliwy.
Pol. = polski.
poł. = położniczy.
por. = porównaj.
posp. = pospolity, nieliteracki.
pouf. = poufały.
pow. = powoźniczy.
powr. = powroźniczy.
późn. = późniejszy.
pp. = przypadek.
praw. = prawniczy.
prow. = prowincjonalny.
Prs. = perski.
Prz. = przysłowie.
przeć. = pojęcie przeciwne
przen. = przenośnie.
przyi. = przyimek.
przym. = przymiotnik.
przyrod. = przyrodniczy.
przys. = przysłówek, przysłówkowo.
ps. = psychologiczny.
Pśń. = pieśń.
pusz. = puszkarski.
ret. = retoryczny.
ręk. = rękawiczniczy.
rod. = rodzaj (gramatyczny).
rol. = rolniczy.
Ros. = rosyjski.
roś. = roślina.
rozk. = rozkazujący.
rub. = rubaszny.
Rum. = rumuński.
ryb. = rybacki.
rz. = rzeczownik.
rzem. = rzemieślniczy.
rzeź. = rzeźniczy.
rzeźb. = rzeźbiarski.
S. = staro-.
siod. = siodlarski.
S. Irl. = staro-irlandzki.
Skd. = skandynawski.
Skr. = sanskrycki.
skróc. = skrócone, skrócenie.
sld., sł. lud. = słoworód ludowy (nowotwór, analogizm).
Sł. = słowiański.
Słc. = słowacki.
słd. = słoworód.
sł. lud. p. sld.
Słń. = słowieński.
sp. = spójnik.
Srb. = serbski.
st. n. = stopień najwyższy.
st. r. = stopień równy.
st. w. = stopień wyższy.
stol. = stolarski.
szczeg. = szczególnie.
szczot. = szczotkarski.
szew. = szewcki.
szk. = szklarski.
szm. = szmuklerski.
Szwed. = szwedzki.
ś. = się.
ślus. = ślusarski.
Śr. = średniowieczny.
Śr. Grn. = średniowieczno górnoniemiecki.
Śr. Łć. = średniowieczno-łaciński.
tap. = tapicerski.
Tat. = tatarski.
teatr. = teatralny.
tech. = technologiczny.
tel. = telegraficzny.

terat. = teratologiczny (= o potworach).
tkac. = tkacki.
tok. = tokarski.
Tur. = turecki.
ucz. = uczniowski.
Ukr. = ukraiński.
Ur. = uralsko-ałtajski.
w. = wykrzyknik.
wet. = weterynarski.
Węg. = węgierski.
węgl. = węglarski.
wiośl. = wioślarski.
wł. = imię własne.
właśc. = w znaczeniu właściwym; właściwie.
Włos. = włoski.
wog. = wogóle.
woj. = wojskowy.
wym. = wymawia się.
z. = zaimek.
zag. = zagadka.
zam. = zamiast.
zap = zapewne.
zb. = zbiorowy.
Zd. = zendzki.
zdń. = zduński.
zdr. = zdrobniały.
zeg. = zegarmistrzowski.
zgr. = zgrubiały.
zł. = złodziejski.
zn. = znaczenie, w znaczeniu.
zool = zoologiczny.
zoot. = zootomiczny.
ż. = żeński; rodzaj żeński.
żart. = żartobliwy.
Żyd. = żydowski.
† staropolski.
! wyraz, którego unikać należy.
× mało używany.
[ ] gwarowy.
< > uwaga o pochodzeniu wyrazu.
* domniemana postać wyrazu.

## *b) Autorowie i źródła.*

AB. = August Bielowski.
Abg. = Abgar Sołtan (Michał Abgarowicz).
Abr. = Władysław Abraham.
Ad. = Samuel Adalberg.
Adam. = Adam Ferdynand Adamowicz.
A. Jag. = Anna Jagielonka.
Ajg. = Piotr Ajgner.
AKS. = A. K. Smaczniński.
Alb. = Albertus z wojny.
Alber. = Jan Albertrandi.
An. = Władysław Ludwik Anczyc.
And. = Antoni Andrzejowski.
And. z Kobyl. = Andrzej Glaber z Kobylina.
Ant. = Karol Antoniewicz.
Ant. z Przem. = Antonin z Przemyśla.
Arc. = Krzysztof Arciszewski.
Art. haft. = Artykuły cechu hafciarskiego.
Ask. = Szymon Askenazy.
Asn. = Adam Asnyk.
Auszp. = Kazimierz Auszpurger.
Azul. = Azulewicz.
Bach. = Feliks Bachowski.
Baka = Józef Baka.
Bal. = Michał Baliński.
Balc. = Oswald Balzer.
Baliń = Karol Baliński.
Bals. = Kacper Balsam.
Bał. = Michał Bałucki.
Ban. = Jerzy Samuel Bandtkie.
Ban. W. = Wincenty Bandtkie.
Bar. = Sadok Barącz.
Baran. = Marjan Baraniecki.
Bardz. = Jan Alan Bardziński.
Barszcz. = Jan Barszczewski.
Bart. = Juljan Bartoszewicz.
Bart. A. = Artur Bartels.
Bartk. = Bartkowski.
Baz. = Cyprjan Bazylik.
Bądz. = Antoni Bądzkiewicz.
B. B. = Biblja Brzeska.
BdC. = Jan Baudouin de Courtenay.
Beł. = Stanisław Bełza.
Bełc. = Adam Bełcikowski.
Bem = Antoni Gustaw Bem.
Bemb. = Mateusz Bembus.
Bent. = Feliks Bentkowski.
Bent. W. = Władysław Bentkowski.
Bern. = Feliks Bernatowicz.
Berw. = Ryszard Berwiński.
Bew. = Bewerley czyli Gracz angielski, tragiedja 1777 r.
B. G. = Biblja Gdańska.
Biał. = Jan Białobocki.
Białob. = Marcin Białobrzeski.
Biel. = Tomasz Bielawski.
Biel. J. = Joachim Bielski.
Biel. M. = Marcin Bielski.
Biel. P. = Piotr Bieliński.
Bier. = Czesław Biernacki.
Bies. = Biesiady Baltyzera.
Big. = Henryk Biegeleisen.
Birk. = Fabjan Birkowski.
Bk. = Piotr Baryka.
Bl. = Jan Bloch.
Bliź. = Józef Bliziński.
Błaż. = Marcin Błażowski.
Błot. = Hipolit Błotnicki.
Bob. = Michał Bobrzyński.
Bobr. = Florjan Bobrowski.
Bobrow. = Jan Bobrowicz.
Bocz. = Boczyłowicz.
Bodz. = Bodzantowicz (Kajetan Sufczyński).
Bog. = Józef Jerzy Boguski.
Bog. W. = Władysław Bogusławski.
Bog. Woj. = Wojciech Bogusławski.
Bogar. = Bogarodzica.
Boh. = Franciszek Bohomolec.
Boh. J. = Jan Bohomolec.
Boh. K. = Franciszek Ksawery Bohusz.
Boh. M. = Ksawery Michał Bohusz.
Bońk. = Bońkowski.
Bost. = Ferdynand Bostel.
Boż. = Bożydar (Edmund Bogdanowicz).
Bratk. = Daniel Bratkowski.
Brk. = Aleksander Brückner.
Brodz. = Kazimierz Brodziński.
Bron. = Marcin Broniowski.
Brud. = Zygmunt Brudecki.
Brz. = Paweł Brzostowski.
Brzoz. = Karol Brzozowski.
B. Sz. = Biblja Szaroszpatacka w. XV.
Bt. = Zdzisław Bittner.
Bud. = Szymon Budny.
Bud. B. = Bieniasz Budny w. XV.
Budz. = Michał Budzyński.
Buk. = Zofja Bukowiecka.
Bukar = Pamiętniki Bukara.
Burl. = Burleszki a. Żarty dla poczciwych kompanów.

Chęć. = Jan Chęciński.
Chl. = Antoni Chleboradzki.
Chleb. = Bronisław Chlebowski.
Chł. = Kazimierz Chłędowski.
Chm. = Piotr Chmielowski.
Cho. = Jan Kanty Chodani.
Chod. = Stanisław Chodyński.
Chodk. = Karol Chodkiewicz.
Chodk. K. = Krzysztof Chodkiewicz.
Choiń. = Teodor Jeske Choiński.
Choj. = Edmund Chojecki.
Chom. = Jan Chomętowski.
Chr. = Wojciech Chróściński, 1597.
Chrzan. = Wojciech Chrzanowski.
Chrząsz. = Pamiętniki Chrząszczewskiego.
Chwal. = Stanisław Chwalczewski.
Cich. = Mikołaj Cichocki.
Ciec. = Franciszek Ciecierski.
Ciecisz. = Cieciszewski.
Ciek. = Piotr Ciekliński.
Cygg. = Mateusz Cygański.
Cz. = Tadeusz Czacki.
Czahr. = Adam Czahrowski.
Czaj. = Antoni Czajkowski.
Czajk. = Michał Czajkowski.
Czar. = Bronisław Czarnik.
Czart. A. = Adam Czartoryski (O. Z. P.
Czer. = Rafał Józef Czerwiakowski.
Czer. S. = Stanisław Czerski.
Czers. = Księgi czerskie 1415.
Cziach. = Piotr Cziachowski.
Czoł. = Aleksander Czołowski.
Czucz. = Aleksander Czuczyński.
Ćwik. = Ludwik Ćwikliński.
Dar. = Adam Darowski.
Dar. J. = Jan Kazimierz Darowski.
Darow. = Aleksander Weryha Darowski.
Das. = Wacław Dasypodius.
Dekal. = Dekalog, w. XV.
Dęb. = Władysław Michał Dębicki.
Dęboł. = Wojciech Dębołęcki.
Dict. = Dictionarium trium linguarum, 1541.
Djar. gr. = Djarjusz sejmu grodzieńskiego 1784
Djar. w. = Djarjusz marszu wiedeńskiego, 1683.
Dm. = Franciszek Ksawery Dmochowski
Dmusz. = Ludwik Adam Dmuszewski.
Dobr. = Adam Dobrowolski.
Dobrz. = Stanisław Dobrzański.
Donim. = Antoni Donimirski.
Dor. = Krzysztof Dorohostajski.
Dow. = Dowód jasnej szkody cudzoziemskich pieniędzy, 1645 r.
Dowg. = Anioł Dowgird.
Drozd. = Jan Drozdowski.
Drużb. = Elżbieta Drużbacka.
Drz. = Pamiętniki Drzewieckiego.
Dub. = Piotr Dubiński.
Dub. M. = Marjan Dubiecki.
Dudz. = Michał Dudziński.
Duńcz. = Stanisław Duńczewski.
Dutk. = Walenty Dutkiewicz.
Dworz. = Ignacy Karol Dworzaczek.
Dyak. = Mikołaj Dyakowski.
DyB. = Benedykt Dybowski.
Dyb. = Władysław Dybowski.
Dyk. M. = Dykcjonarz Medyki.
Dzd. = A. Bogdan Dziedzicki.
Dział. = Tytus Działyński.
Dzied. = Wojciech Dzieduszycki.
Dzierz. = Józef Dzierzkowski.
Dziew. = Dziewosłąb Dworski mięsopustny z czasów Władysława IV.
Dzik. = Kodeks dzikowski, 1501.
Dzw. = Jan Dzwonowski.
Ehr. = Gustaw Ehrenberg.
Ejs. = Marcin Ejssymont.
Ek. = Ekonomja albo Gospodarstwo, r. 1664.
Epist. = Epistola albo List Rabi Samuela, 1538.
Er. = Erotyki, Fraszki, Obrazki, Epigramaty Anonima protestanta w. XVI.
Erl. = Zabytek jęz. pols. z początku w. XVI z rękop. bibljot. uniw. w Erlangen (wyd. L. Malinowski).
Ern. = Ernesti.
Es. = Esteja.
ES. = Euzebjusz Słowacki.
Est. = Ewaryst Estkowski.
Estr. = Karol Estreicher.
Ew. ś. Mat. = Ewangielja świętego Mateusza.
Eww. = Ewweli-Bej.
Ext. = Exterus (Ludwika Godlewska).
Ez. = Żywot Ezopa Bernarda Lubelczyka, 1578
Fac. = Facecje polskie r. 1624.
Fal. = Krzysztof Falissowski.
Faleń. = Felicjan Faleński.
Falib. = Krzysztof Franciszek Falibogowski.
Falim. = Stefan Falimierz.
Farn. = Stanisław Farnowski.
Fel. = Alojzy Feliński.
Feliń. = Zygmunt Feliński.
Fel. S. = Szczęsny Feliński.
Filip. = Kazimierz Filipowicz.
Fin. = Ludwik Finkiel.
Flń. = Ewa Felińska.
Fon. = Ignacy Fonberg.
Form. = Seneki Formula honestae vitae, 1541.
Fort. = Fortuny i cnoty różność, 1524.
Fred. A. = Aleksander Fredro.
Fred. J. = Jan Aleksander Fredro.
Fred. M. = Andrzej Maksymiljan Fredro.
Fund. = Fundamenta wiary.

Fur.=Stefan Furman.
Gac.=Józef Gacki.
Gad. albo Gadom.=Jan Gadomski.
Galat.=Joannicjusz Galatowski.
Gał.=Jędrzej Gałka z Dobczyna.
Gam.=Gamaston (Gustaw Kamieński).
Garcz.=Stefan Garczyński (pisarz XIX wieku).
Garczyń.=Stefan Garczyński (pisarz XVIII wieku).
Gasz.=Konstanty Gaszyński.
Gaw.=Marjan Gawalewicz.
Gawar.=Wincenty Hipolit Gawarecki.
Gawiń.=Jan Gawiński.
Gawr.=Franciszek Rawita Gawroński.
Gawroń.=Jędrzej Gawroński (1740—1813).
Gąś.=Wacław Gąsiorowski.
Cyw.=Ustawy cywilne dla Galicji Zachodniej, r. 1797.
Gd.=Modlitwy gdańskie.
Gdac.=Gdaciusa „Kazania", 1644—47. Toruń.
Gemb.=Bronisław Gembarzewski.
Gers.=Wojciech Gerson.
Gęb.=Jakób Gębicki.
Gil.=Paweł Gilowski.
Gill.=Agaton Giller.
Girt.=Sebastjan Girtler.
Gl. a. Glog.=Zygmunt Gloger.
Glc.=Ustawy cywilne dla Galicji Zachodniej, r. 1797.
Gl. Ep.=Glossa super Epistolas.
Glicz.=Erazm Gliczner.
Gliń.=Kazimierz Gliński.
Gliń. J.=Józef Gliński.
Gliń. Z.=Ziemowit Gliński.
Glos.=Głosy z wieku XV.
Gluź.=Józef Głuziński.
Gnat.=Jan Gnatowski.
Gocz.=Wojciech Goczałkowski.
God.=Cyprjan Godebski.
Godl.=Ludwika Godlewska.
Gol.=Filip Golański.
Golj.=Krzysztof Goljan.
Goł.=Łukasz Gołębiowski.
Gołęb.=Seweryn Gołębiowski.
Gom.=Wiktor Gomulicki.
Gor.=Antoni Gorecki.
Gosł.=Stanisław Gosławski.
Gosł. M.=Maurycy Gosławski.
Gost.=Anzelm Gostomski.
Gostk.=Wojciech Gostkowski.
Gostyń.=Spisanie budowania na zamku gostyńskim r. 1561.
Gosz.=Seweryn Goszczyński.
Goś.=Wawrzyniec Goślicki.
Gór.=Adam Górczyński.
Górn.=Łukasz Górnicki.
Górs.=Konstanty Górski.
Górs. A.=A. Górski.
Górs. J.=Jakób Górski, 1597.
Górs. K. M.=K. M. Górski.
Gr.=Aleksander Groza.
Grab.=Ambroży Grabowski.
Grab. B.=Bronisław Grabowski.
Grab. M.=Michał Grabowski.
Grab. P.=Piotr Grabowski, 1595.
Grabow.=Sebastjan Grabowiecki, 1590.
Gray.=Stanisław Graybner.
Grcz.=Jan Gorczyczewski.
Greg.=Jan Kanty Gregorowicz.
Greg. K.=Kazimierz Gregorowicz.
Groch.=Stanisław Grochowski.
Grod.=Jan Grodwagner.
Grodz.=Grodzki.
Groic.=Bartłomiej Groicki.
Grudz.=Stanisław Grudziński.
Grusz.=Artur Gruszecki.
Grz.=Stanisław Grzebski.
Gut.=Błażej Gutkowski.
Gwag.=Aleksander Gwagnin.
Gwar.=Słownik gwar Jana Karłowicza.
Haj.=Hajota (Helena Janina z Boguskich Szolc-Rogozińska).
Haur.=Jakób Kazimierz Haur.
Hel.=Zygmunt Antoni Helcel.
Henr.=Henrichman.
Herb.=Jan Herburt.
Hil.=Ojciec Hilarjon (Falęcki).
Hist. Aleks.=Historja o żywocie i znamienitych sprawach Aleksandra W., 1551.
Hist. w Lan.=Historja w Landzie, 1568.
Hist. rzym.=Historje rzymskie.
Hist. uc.=Historja barzo ucieszna, 1665.
H. Jana=Historja prawdziwa księcia finlandzkiego Jana, 1570.
Hof.=Klementyna z Tańskich Hoffmanowa.
Holew.=Władysław Holewiński.
Hoł.=Ignacy Hołowiński.
Hor.=Józef Hordyński.
Hosz.=Konstanty Hoszowski.
Hös.=Ferdynand Hösick.
H. Pol.=Herbarz rodzin szlacheckich Królestwa Polskiego.
HR.=Hube: Roty przysiąg z w. XIV i XV.
Hrb.=Benedykt Herbest.
H. Tr.=Historja Trojańska (z r. 1563).
Hube=Michał Jan Hube.
Hube R.=Romuald Hube.
Hul.=Benedykt Hulewicz.
Hylz.=Jan Augustyn Hylzen.
IGost.=Inwentarz starostwa gostyńskiego r. 1726.
In. I.=Inwentarz ilski.
Ins. c. l.=Instruktarz celny litewski.
Ist. o św. Józ.=Istorja o św. Józefie (1540).
Iż.=Iżycki.
Jabcz.=Jan Nepomucen Jabczyński.
Jabł.=Jan Jabłonowski.
Jabł. A.=Aleksander Jabłonowski.
Jabł. J. A.=Józef Aleksander Jabłonowski.
Jach.=Stanisław Jachowicz.
Jag.=Stanisław Serafin Jagodyński.
Jak. J.=Józef Jakubowski.
Jak. W.=Wojciech Jakubowski.
Jam.=Stanisław Jamiołkowski.
Jan.=Jan Januszowski.
Jan. Cz.=Czesław Jankowski.
Jan Kaz. a. J. Kaź.=Jan Kazimierz, król.
Jancz.=Pamiętniki Janczara Polaka.
Jank.=Edmund Jankowski.
Jar.=Feliks Paweł Jarocki.
Jaracz.=E. Jaraczewska.
Jaroch.=Kazimierz Jarochowski.
Jarz.=Adam Jarzembski.
Jaś.=Jan Nepomucen Jaśkowski.
Jell.=Cezary Jellenta (Napoleon Hirszband).
Jeł.=Aleksander Jełowicki.
Jen.=Ludwik Jenike.
Jent.=Jentys.
Jez.=Franciszek Jezierski (w. XVIII).
Jeż=Teodor Tomasz Jeż (Zygmunt Miłkowski).
Jeżow.=Władysław Stanisław Jeżowski, 1638.
Jędrz.=Jan Jędrzejewicz.
JGr.=Podkanie Jonasa z Gregorjasem, r. 1598.

J. Kaź. = Jan Kazimierz.
JKn. a. Knut. = Rozmowa Janusza Knutla z Chlebówki, magistrata, r. 1642.
Jod. = Antoni Narkiewicz Jodko.
Jord. = Jordan (Juljan Wieniawski).
Jun. = Klemens Junosza (Szaniawski).
Jund. = Bonifacy Jundziłł.
Jur. = A. Jurowjusz.
Jurk. = Jan Jurkowski.
J. Zaw. = Jakób Zawisza z Kroczowa.
Kaczk. = Zygmunt Kaczkowski.
Kajs. = Hieronim Kajsiewicz.
Kal. = Walerjan Kalinka.
Kalic. = Bernard Kalicki.
Kam. = Jan Nepomucen Kamiński.
Kamb. = M. Kambon.
Kan. = Klemens Kantecki.
Kant. = Kantyczki.
Karcz. = Wacław Karczewski (Marjan Jasieńczyk).
Karł. = Jan Karłowicz.
Karnk. = Stanisław Karnkowski, 1593, 1596.
Karp. = Franciszek Karpiński.
Karw. = Józef Dunin Karwicki.
Kasp. = Jan Kasprowicz.
Kasz. = Kazimierz Kaszewski.
Kat. G. = Katechizm Gdański.
Kaw. Nar. = Kawalerja Narodowa.
Kawcz. = Maksymiljan Kawczyński.
Kaz. Gnieź. = Kazania Gnieźnieńskie.
Kaz. Święt. = Kazania Swiętokrzyskie.
Kaz. 1555. = Kazania niedzielne i świąteczne nieznanego autora, spisane około r. 1555.
Kąc. = Walenty Kącki.
Ken. = Józef Kenig.
Kbrz. = Księgi brzeskie, od r. 1402.
Kęt. = Wojciech Kętrzyński.
K. G. = Kancjonał Gdański.
Kic. = Bruno Kiciński.
Kierm. = Kiermasz wieśniacki, w. XVII.
Kiersn. = Atanazy Kiersnicki.
Kil. = Jan Kiliński.
Kir. = Adam Honory Kirkor.
Kirch. = Henryk Kircheim.
Kis. = Aleksander Kisielewski.
Kisz. = Leon Kiszka.
Kit. = Jędrzej Kitowicz.
KK. = Karol Kaczkowski.
Kkoś. = Księgi kościańskie od r. 1394.
Kl. = Juljan Klaczko.
Klcz. = Józef Kleczyński.
Klecz. = Stanisław Kleczewski.
Klim. = Zofja Klimańska.
Kln. = Antoni Kalina.
Klon. = Sebastjan Fabjan Klonowicz.
Kluk = Krzysztof Kluk.
Kł. p. Kłos.
Kłob. = Adam Antoni Kłobukowski.
Kłok. = Hieronim Kłokocki.
Kłos = Tomasz Kłos.
Km. = Achacy Kmita.
Kn. = Grzegorz Knapski.
Knc. = Stanisław Koniecpolski.
Kniaź. = Franciszek Dionizy Kniaźnin.
Knut. p. JKn.
Kob. = Marcjan Kobierzycki, 1589.
Kobl. = Józef Koblański.
Kochan. = Jan Kochanowski.
Koch. J. = Jędrzej Kochanowski.
Koch. W. = Wespazjan Kochowski.
Kol = Kolęda, komedja 1778 r.
Kolb. = Oskar Kolberg.
Koł. = Klemens Kołaczkowski.
Kołak. = Stanisław Kołakowski.
Kołł. = Hugo Kołłątaj.
Kom. = Ignacy Komorowski.
Kon. = Marja Konopnicka.
Konar = Alfred Konar.
Kon. St. = Stanisław Konarski.
Konez. = Franciszek Konieczny.
Koń. = Michał Kończa.
Kop = Izydor Kopernicki.
Kopcz. = Onufry Kopczyński.
Kor. = Wincenty Korotyński.
Korcz. = Wit Korczewski, w. XVI.
Koron. = Koronowicz (Walerjan Wróblewski).
Koryt. = Onufry Korytyński.
Korz. = Józef Korzeniowski.
Kos. = Wincenty Kosiakiewicz.
Koss. = Józef Kossakowski.
Koss. A. = Antoni Kossakowski.
Koss. H. = Henryk Kossowski.
Kosz. = Stanisław Koszutski.
Kościał. = Willa Zyndram Kościałkowska.
Kość. = Tadeusz Kościuszko.
Kot. = Józef Kotarbiński.
Kotb. = Edward Kotłubaj.
Kotł. = Henryk Kotłubaj.
Kow. = Zofja Kowerska.
Kowal. = M. Kowalewski.
Kozier. = K. Kozierowski.
Kozł. = Stanisław Kozłowski.
Kozłow. = Wiktor Kozłowski.
Koź. = Kajetan Koźmian.
Koź. A. = Andrzej Edward Koźmian.
KP. = K. Przyborowski.
Kpet. = Kurjer petersburski.
Kpł. = Księgi ziemskie płockie, 1412.
Kpzn. = Księgi ziemi poznańskiej, od r. 1386.
Kraj. = Jan Krajewski.
Kraj. M. = Michał Krajewski.
Kram. = Stanisław Kramsztyk.
Kras. = Ignacy Krasicki.
Kras. A. = Adam Stanisław Krasiński.
Krasiń. = Zygmunt Krasiński.
Krasz. = Józef Ignacy Kraszewski.
Krasz. K. = Kajetan Kraszewski.
Kraus. = Aleksander Kraushar.
Krech. = Adam Krechowiecki.
Krem. = Józef Kremer.
Krm. = Olbracht Karmanowski.
Krom. = Marcin Kromer.
Krop. = Ludwik Kropiński.
Krow. = Marcin Krowicki.
Krs. = Stanisław Krysiński.
Krum. = J. Krumłowski.
Krup. = Jędrzej Krupiński.
Krup. F. = Franciszek Krupiński.
Kryń. = Adam Antoni Kryński.
Krzem. = Stanisław Krzemiński.
Krzyw. = Ludwik Krzywicki.
Krzywosz. = Stefan Krzywoszewski.
Ksej. = Konstytucja sejmu 1576.
Księgi Jez. = Księgi Jezusa, syna Syrachowego.
Ksk. = Konstytucje sejmu koronnego r. 1576.
Ks. Ł. = Księgi sądowe łęczyckie, od r. 1393.
Kub. = Ludwik Kubala.
Kucz. = Walenty Kuczborski.
Kul. = Jan Alojzy Kulesza.
Kulicz. = Adam Kuliczkowski.
Kulig. = Mateusz Ignacy Kuligowski.
Kur. = Ewaryst Andrzej Kuropatnicki.
Kurp. = Karol Kurpiński.

Kwiat. =Marcin Kwiatkowski.
Kźm.=Kajetan Koźmian.
L.=Słownik Lindego.
Lach =Sebastjan Lachowski.
Lachn.=Ignacy Lachnicki.
Lam=Jan Lam.
Lange=Antoni Lange.
Las.=Kazimierz Laskowski.
Lat.=Jan Latos.
Leg. Al.=Legienda o św. Aleksym, w. XV.
Lekar.=Lekarstwo na uzdrowienie Rzpltej.
Lel.=Joachim Lelewel.
Len.=Teofil Lenartowicz.
Lencz.=Lenczewski, Relacje Botera Benese, 1609.
Leon.=Leonard z Urzędowa.
Leop.=Jan Leopolita.
Les.=Józef Franciszek Leski.
Lesz.=Rafał Leszczyński.
Leszcz.=Stanisław Leszczyński.
Leszcz. S.=Samuel Leszczyński.
LeW.=Włodzimierz Lewicki.
Lew.=F. H. Lewestam.
Li.=Jan Libicki.
Lib.=Karol Libelt.
Lied.=Wacław Rolicz Lieder.
Lifl.=Wszystkiej Liflanckiej ziemi opisanie (r. 1567).
Lip.=Pamiętnik Lipskich.
Lip. J.=Józef Lipiński.
Lis.=Ksawery Liske.
Lis. H.=Henryk Lisicki.
LJ.=Józef Lompa.
Lpn.=Augustyn Lipnicki.
Lsz.=Jacek Liberjusz, w. XVII.
Lub.=Edward Lubowski.
Lubel.=Psałterz Lubelczyka r. 1558.
Lubien.=Stanisław Lubieniecki.
Lubom.=Stanisław Herakljusz Lubomirski.
Łab.=Hieronim Łabęcki.
Ład.=Remigjusz Ładowski.
Łag.=Stosław Łaguna.
Łączn.=Jakób Łącznowolski.
Łepk.=Józef Łepkowski.
Łęcz.=Paweł Łęczycki.
Łęt.=Juljan Łętowski (Władysław Książek).
Łoś=Wincenty Łoś.
Łoy.=Feliks Łoyko.
Łoź.=Walery Łoziński.
Łs.=Józef Franciszek Łęski.
Łuk.=Józef Łukaszewicz.
Łźń.=Władysław Łoziński.
Mach.=Konrad Machczyński.
Mac. P.=Encyklopedja Macierzy Polskiej.
Mac. S.=Samuel Maciejowski.
Mac. z Roż=Maciej z Rożana, w. XV.
Mag.=Antoni Magier.
Magd.=Artykuły prawa magdeburskiego.
Mahr.=Adam Mahrburg.
Maj.=Erazm Majewski.
Mak.=Stanisław Makowiecki.
Mal.=Mikołaj Malinowski.
Malcz.=Antoni Malczewski.
Malesz.=Władysław Maleszewski.
Malin.=Lucjan Malinowski.
Mal. N.=Norbert Eugienjusz Malinowski.
Mal. P.=Piotr Malinowski.
Mał.=Antoni Małecki.
Małp.=Małpa-Człowiek.
Małyszcz.=Stanisław Małyszczycki.
Małż.=Małżycki (w. XVII).
Mańk.=Aleksander Mańkowski.
March.=Marchołt.
Mas.=Tomasz Massalski.
Mas J.=Józef Massalski.
Mask.=Samuel Maskiewicz.
Masł.=Ludwik Masłowski.
Mass.=Marjan Massonius.
Mat.=Marcin Matuszewic.
Mát.=Karol Mátyás.
Mat. I.=Ignacy Matuszewski.
Matejko=Jan Matejko.
Matl.=Władysław Matlakowski.
Mącz=Jan Mączyński.
Mell.=Zofja Mellerowa.
Meniń.=Franciszek Meniński.
Mer.=Henryk Merczyng.
Merw.=Bartold Merwisz.
Mey.=Leopold Méyet.
Mian.=Mikołaj Mianowski.
Mias.=Kacper Miaskowski.
Mic.=Tadeusz Miciński.
Mich.=J. F. de Michelis.
Mick.=Adam Mickiewicz.
Mik=Kacper Mikosza.
Mik. z Wilk.=Mikołaj z Wilkowiecka, w. XVI.
Miłk.=Juljan Miłkowski.
Min.=Józef Epifani Minasowicz.
Minisz.=Józef Aleksander Miniszewski.
Min. W.=Władysław Miniewski.
Mir.=Mirjam (Zenon Przesmycki).
Mist=Rozmowa mistrza ze śmiercią.
M. Koch.=Mikołaj Kochanowski.
Ml.=Stanisław Mleczko.
Ml. duch.=Mleko duchowne, r. 1556.
Młodź.=Tomasz Młodzianowski.
Mochn.=Maurycy Mochnacki.
Modl. Konst.=Modlitewnik siostry Konstancji 1527.
Modl. Wac.=Modlitwy Wacława.
Mol.=Marcin Molski.
Mor.=Hieronim Morsztyn.
Mor. A.=Andrzej Morsztyn.
Mor. K.=Kazimierz Morawski.
Mor. T.=Teodor Morawski.
Mor. Tob.=Tobjasz Morsztyn.
Moracz.=Jędrzej Moraczewski.
Moraw.=Franciszek Morawski.
Morz.=Walerja Morzkowska.
Mosk.=Hieronim Moskorzowski, Moskorzewski.
Mosz.=Jerzy Moszyński.
Moż.=Możdżeński.
Mrong.=Krzysztof Celestyn Mrongowjusz.
Mrow.=Jan Mrowiński, w. XVI.
Mrz.=Józef Morozewicz.
Mrzc.=Antoni Morzycki.
Muchl.=Antoni Muchliński.
Mur.=Murmelius.
Murin.=Marcin Murinius.
Muy.=K. J. D Muyschel.
Myc.=Jerzy Mycielski.
Mym.=Franciszek Mymer.
Nag.=Nagoda (Irena Mrozowicka).
Nagan.=Edmund Naganowski.
Nagł.=Antoni Nagłowski
Nagur.=Ignacy Nagurczewski.
Nak.=Józef Nakoniecznу.
Nałk.=Wacław Nałkowski.
Nam.=Namowy rozliczne, r. 1527.
Napom.=Napomnienie ku zgodzie (w. XVI).
Nar.=Adam Naruszewicz.
Naw.=Książeczka Nawojki, w. XV.
Nen.=Marceli Nencki.
Niedź.=Leonard Niedźwiedzki.

Niem.=Juljat Niemcewicz.
Niem. A.=Andrzej Niemojewski.
Niemoj.=Ludwik Niemojowski.
Niem. S.=Stanisław Niemojewski.
Nies.=Kacper Niesiecki.
Nicz.=Statuty nieszawskie Kazimierza Jagiellończyka.
Nisz.=Krzysztof Niszczycki.
Nor.=Cyprjan Norwid.
Now.=Maksymiljan Nowicki.
Now. M.=Michał Nowołwojski.
Nowiń.=Józefat Nowiński.
Nowod.=Jan Nowodworski.
Nr.=Władysław Nehring.
Nus.=Józef Nusbaum.
Ob.=Aleksander Obodziński.
Ochoc.=Pamiętniki Jana Duklana Ochockiego.
Ochor.=Juljan Ochorowicz.
Ocz.=Wojciech Oczko.
Oczap.=Józef Bogdan Oczapowski.
Od.=Antoni Edward Odyniec.
Od. Sz.=Oddawanie tryumfalne Wasila Szujskiego na sejmie warszawskim r. 1611.
Odym.=Walenty Odymalski.
Oet.=Józef Oettinger.
Okol.=Szymon Okolski.
Ol.=Władysław Olendzki.
Oliz.=Tomasz Olizarowski.
Olsz.=Jakób Olszewski.
Op.=Baltazar Opeć, w. XVI.
Opal.=Krzysztof Opaliński.
Opal. Ł.=Łukasz Opaliński.
Ork.=Władysław Orkan.
Orl.=Karol Nepomucen Orłowski.
Orm.=Prawa Ormian, r. 1601.
Orn.=Jan Ornowski.
Or-Ot=Artur Oppman.
Ort.=Ortyle prawa magdeburskiego.
Orw.=Jerzy Orwicz.
Orzech.=Stanisław Orzechowski.
Orzesz.=Eliza Orzeszkowa.
Os.=Ludwik Osiński.
Os. A.=Alojzy Osiński.
Os. J.=Józef Osiński.
Oss.=Józef Ossoliński.
Ossol.=Jerzy Ossoliński.
Ossow.=Gotfryd Ossowski.
Ost.=Ostoja Józefa Sarzeja.
Ostr.=Teodor Ostrowski.
Ostr. B.=Bronisława Ostrowska.
Ostr. S.=Stanisław Ostrowski.
Ostror.=Jan Ostrorog (Myśliwiec, Mercurius).
Osw.=Stanisław Oświecim.
Otw.=Walerjan Otwinowski.
Otw. S.=Samuel Otwinowski.
Padw.=Pieśni, tańce, padwany, w. XVII.
Pank.=Jan Pankiewicz.
Papr.=Bartosz Paprocki.
Papr. F.=Franciszek Paprocki.
Papr. J.=Jan Aleksander Paprocki.
Parad.=Paradoksy koronne, 1605.
Park.=Jakób Parkosz z Żórawicy.
Pas.=Jan Chryzostom Pasek.
Paszk.=Marcin Paszkowski.
Paszk. F.=F. Paszkiewicz.
Pat.=Jan z Szamotuł Patrycy (kazania, 1524).
Paw.=Adolf Pawiński.
Pawł.=Stefan Pawłowski.
Pawlik.=Mieczysław Pawlikowski.
P. cheł.=Prawo chełmińskie.
Pereg.=Peregrynacja duchowna, 1614.
Perz.=Ludwik Perzyna.
Petr.=Sebastjan Petrycy.
Pias.=Józef Piasecki.
Piątk.=A. Piątkowski.
Piek.=Franciszek Piekosiński.
Piel.=Eljasz Pielgrzymowski.
Pien.=Krzysztof Pieniążek.
Pieńk.=Karol Pieńkowski.
Piet.=Antoni Pietkiewicz (Adam Pług).
Pil.=Roman Pilat.
Pilch.=Dawid Pilchowski.
Pim.=Euzebjusz Pimin (Piotr Mohyła).
Piotr.=Jan Piotrowski, w. XVI.
Piotr. J.=Jakób Piotrowicki, w. XVII.
Pir.=Grzegorz Piramowicz.
Pis.=Szymon Pisulewski.
P. Koch.=Piotr Kochanowski.
Pleb.=Józef Kazimierz Plebański.
PmK=Prawa i przywileje miasta Krakowa r. 1560.
Pobł.=G. Pobłocki.
Poc.=Hipacjusz Pociej.
Podez.=Karol Podczaszyński.
Podk.=Krzysztof Podkański, w. XVII.
Podl.=Stanisław Podlodowski.
P. of.=Pamiętniki oficera polskiego.
Pol=Wincenty Pol.
Polit.=Pisma polityczne z czasów pierwszego bezkrólewia. Kraków, 1906.
Poln.=Aleksander Polański.
Pon.=Józef Poniatowski.
Poniet.=Jan Poniętowski (Sejm lubel. 1569).
Popł.=Seweryn Popławski.
Poręb.=Edward Porębowicz.
Post pr.=Postępek prawa czartowskiego przeciw narodowi ludzkiemu, r. 1570.
Pot.=Wacław Potocki.
Pot. A.=Antoni Potocki.
Pot. L.=Leon Potocki.
Pot. S.=Stanisław Potocki.
Pow. o pap. Urb.=Powieść o papieżu Urbanie.
Pprus.=Pieśń o porażce pruskiej, 1510.
Pr.=Proteus abo odmieniec, z w. XVI.
Praż.=Teresa Prażmowska.
Proch.=Antoni Prochaska.
Prot.=Jan Protasewicz.
Prus=Bolesław Prus (Aleksander Głowacki).
Prusi=Jan Prusinowski.
Prusz.=Seweryna Pruszakowa.
Przem.=Antonia z Przemyśla.
Przezdz.=Aleksander Przezdziecki.
Przędz.=Przędziwa, lnu, konopi przyprawa.
Przyb.=Jacek Przybylski.
Przybor.=Walery Przyborowski.
Przybysz.=Stanisław Przybyszewski.
Przyw.=Przywileje rzeźników sandomierskich, w. XVII.
P. Sand.=Pieśni Sandomierzanina.
Ps. flor.=Psałterz florjański, w. XVI.
Psm.=Zenon Przesmycki.
Ps. puł.=Psałterz puławski, w. XV.
Ps. 1540.=Psałterz z r. 1540.
Pudł.=Melchjor Pudłowski.
Pulp.=Pulpit żyjący, 1784.
Pul.=Kazimierz Pułaski.
Pusm.=Krzysztof Pusman, w. XVI.
Pytl.=H. St. Pytliński.
Pyzdr.=Księgi pyzdrskie, w. XIV—XV.
Radł.=Radłaski zamku niepołomskiego, 1571.
Radl.=Ignacy Radliński.
Radz.=Michał Radziwiłł.
Radz. K.=Krzysztof Radziwiłł.

Rak.=W. Rakowski.
Rak. K.=Kazimierz Rakowski.
Rap.=Wincenty Rapacki.
Rast.=Edward Rastawiecki.
Rej=Mikołaj Rej.
Rel. 1685. Djarjusz prawdziwej relacji z 1685 roku.
Remb.=Aleksander Rembowski.
Rew.=Stanisław Rewieński.
Reym.=Władysław Stanisław Reymont.
Rob. Robak złego sumnienia, w. XVII.
Rod.=Rodoć (Mikołaj Biernacki).
Rodz. Marja Rodziewiczówna.
Rog.=Józef Rogosz.
Rogal.=Józef Rogaliński.
Rog. L.=Leon Rogalski.
Rogoź.=Stefan Szolc Rogoziński.
Rog. St.=Stanisław Roguski.
Roj.=Kazimierz Rojan.
Rol.=Józef Rolle (Dr. Antoni J.).
Rom.=Mieczysław Romanowski.
Ross.=Stanisław Rossowski.
Rost.=Józef Rostafiński.
Rot.=Roty przysiąg z w. XV.
Rozb.=Soter Rozmiar Rozbicki.
Rozm.=Rozmowa Polaka z Litwinem, 1564.
Rozm. piel.=Rozmowa niektórego pielgrzyma, 1549.
Rozm. um. Pol.=Rozmowy umarłych Polaków.
Rozmyś.=Rozmyślanie o Żywocie P. Jezusa, w. XV—XVI.
Rozw.=Jan Rozwadowski.
Rud.=Adam Rudnicki.
Rudom.=Rudomicz (Dziennik, 1665).
Rul.=Józef Rulikowski.
Rut.=Welamin Józef Rutski.
Rwł.=Różnica wiary Luterowej (w. XVII).
Ryb.=Maciej Rybiński.
Rybał.=Komedja rybałtowska, 1615.
Ryb. J.=Jan Rybiński.
Rych.=Bazyli Rychlewicz, w. XVII.
Ryd.=Lucjan Rydel
Ryg.=Leon Rygier.
Ryk.=Erazm Rykaczewski.
Rys.=Salomon Rysiński.
Rys. A.=Andrzej Rysiński.
Rysz.=Józef Ryszkiewicz.
Ryszk.=Franciszek Ksawery Ryszkowski.
Rzącz.=G. Rzączyński.
Rzew.=Henryk Rzewuski
Rzew. W.=Wacław Rzewuski.
Rzęt.=Stanisław Rzętkowski.
Rzym.=Historje Rzymskie z w. XVII.
Sak.=Kasjan Sakowicz
Sak. K.=Kalikst Sakowicz
Salin.=Wojciech Salinarjusz.
Sap.=Lew Sapieha.
Sap. J.=Dziennik Jana Piotra Sapiehy 1608 — 11.
Sar.=Stanisław Sarnicki.
Sarn.=Zygmunt Sarnecki.
Sb.=Jakób Sobieski.
Sb. J.=Jan Sobieski.
Sch.=Franciszek Scheidt.
Schob.=Feliks Schober.
Schot.=Herman Schotten.
Scz.=Ludwik Sczaniecki.
Sekl.=Jan Seklucjan.
Sew.=Sewer (Ignacy Maciejowski).
Sęp=Mikołaj Sęp Szarzyński.
Sf.=Leopold Staff.
Sg.=Słownik gieograficzny.
S. Grodz.=Sejm Grodzieński 1793.
Siark.=Władysław Siarkowski.
Siem.=Lucjan Siemieński.
Siem. J=Juljan Siemaszko, w. XVIII.
Siemir.=Józef Siemiradzki.
Sien.=Marcin Siennik.
Sienk.=Henryk Sienkiewicz.
Sier.=Wacław Sieroszewski.
Sir.=Bernard Maciej Siruć.
S. K.=Słownik łacińsko-polski wyrazów lekarskich F. K. Skobla i A. Kremera.
Sk.=Fryderyk Skobel.
Skal.=Pamiętnik Cefasa Skalskiego, 1685.
Skar.=Piotr Skarga.
Skarb.=Fryderyk Skarbek.
Skiba=Wołody Skiba (Władysław Sabowski).
Skr.=Stanisław Skrodzki, w. XVII.
Skrzet.=Wincenty Skrzetuski.
Sk. umier.=Skarga umierającego.
Slks.=Sprawa a lekarstwa końskie, 1532.
SŁ.=Statut Łaskiego r. 1541.
Słonk.=Marcin Słonkowicz.
Słotw.=Adam Słotwiński.
Słow.=Juljusz Słowacki.
Słown.=Dictionarius quatuor linguarum (1532).
Słpn.=Sługa pani, opera, 1780.
Słup.=Stanisław Słupski, w. XVII.
Sł. wil.=Słownik wileński (wydanie Orgelbranda).
Sm.=Stanisław Smolka.
Smal.=Walenty Smalcius.
Smarz.=Tadeusz Smarzewski.
Smol.=Władysław Smoleński.
Smoli.=Seweryn Smolikowski.
Smotr.=Melecjusz Smotrycki.
Sob=Franciszek Maksymiljan Sobieszczański.
Sok.=August Sokołowski.
Sol.=Stanisław Solski.
Solar.=Mateusz Solarski.
Sołt.=Sołtys z klechą, komedja, 1616.
Sow.=Leonard Sowiński.
Sp.=Wł. Spausta.
S. Par.=Sąd Parysa, z r. 1542.
Spas.=Włodzimierz Spasowicz.
Spicz.=Hieronim Spiczyński.
Spk.=Sejm piekielny (r. 1622).
Spos.=Sposób, jako zabieżeć, aby pieniądze wywożone nie były.
Spr.=Sprawa chędoga o Męce Pańskiej, 1544.
Srzn.=Stanisław Starzyński.
SS.=Stanisław ze Szczodrkowic.
Stadn.=Stanisław Stadnicki.
Star.=Szymon Starowolski
Stark.=Juljusz Starkel.
Starz.=Leopold Starzeński.
Stasz.=Stanisław Staszyc.
Stat. Kaz. Jag.=Statut Kazimierza Jagiellończyka 1503 r.
Stat. w.=Statut wiślicki z r. 1541.
St. Aug.=Stanisław August Poniatowski.
Staw.=Sebastjan Stawicki.
Steb.=Ignacy Stebelski.
Stef.=Antoni Stefanowicz, w. XVII.
Stęcz.=Bohusz Zygmunt Stęczyński.
St. lit.=Statut litewski, 1693.
Stoj.=Piotr Stojeński.
Str.=Henryk Struve.
Strasz.=Ludwik Straszewicz.
Strj.=Hieronim Strojnowski.
Stroj.=Stanisław Strojnowski.
Stron=Kazimierz Stronczyński.
Strum.=Olbrycht Strumieński.

Stryjk.=Maciej Stryjkowski.
Strzel.=Ustawa towarzystwa strzeleckiego krakowskiego, 1564.
Sts.=Ludwik Stasiak.
St. wisl.=Statut wiślicki z r. 1347.
St. Z.=Statut ziemski Zygmunta I.
Sul.=Sulima (Walery Przyborowski).
Sulistr.=Józef Sulistrowski.
Sum.=Sumarjusz taxiarkowania mieszczan z r. 1641.
Sumiń.=A. Sumiński.
Sup.=Józef Supiński.
Sur.=Wawrzyniec Surowiecki.
Sur. K.=Karol Surowiecki.
Sus. J.=Jędrzej Suski.
Susz.=Remigjusz Suszycki.
Swad.=Swada polska i łacińska (Lublin r. 1745).
S. wisl.=Statut wiślicki z r. 1347.
Syg.=Antoni Sygietyński.
Syk.=Erazm Syks.
Syn.=Michał Synoradzki.
Syr.=Szymon Syreński.
Syrok.=Władysław Syrokomla.
Sz.=Paweł Szczerbicz (Specul. sax. 1581).
Szaj.=Karol Szajnocha.
Szaj. W.=Władysław Szajnocha.
Szan.=Józef Kalasanty Szaniawski.
Szawł.=Teodor Szawłowski.
Szczep.=Józef Szczepkowski.
Szost.=Urban Szostowicz.
Szt.=Jan Sztoleman.
Sztyrm.=Eleonora Sztyrmer (Ludwik Sztyrmer).
Szuj.=Józef Szujski.
Szuk.=Wandalin Szukiewicz.
Szum.=Tomasz Szumski.
Szyd.=Wawrzyniec Szydłowski.
Szym.=Józef Szymanowski.
Szym. A.=Adam Szymański.
Szym. W.=Wacław Szymanowski.
Szym. z Ł.=Szymon z Łowicza.
Szymon.=Szymon Szymonowicz.
Ślesz.=Sebastjan Śleszkowski.
Ślós.=Antoni Ślósarski.
Śniad.=Jan Śniadecki.
Śniad. J.=Jędrzej Śniadecki.
Św.=Tomasz Święcki.
Święt.=Aleksander Świętochowski.
Świt.=Piotr Świtkowski.
Św. z Woc.=Świętosław z Wocieszyna, 1449.
Tacz.=Władysław Taczanowski.
Tak.=Taksa żywności, Kraków, r. 1573.
Tarn.=Stanisław Tarnowski.
Tarn. J.=Jan Tarnowski, †1561.
Tat.=Lucjan Tatomir.
Teof.=Szymon Teofil.
Tet.=Kazimierz Tetmajer.
T. K.=Tadeusz Korzon.
Toł.=Adam Tołłoczko.
Tołw.=Mikołaj Tołwiński.
Tom.=Dyzma Bończa Tomaszewski.
Tomk.=Stanisław Tomkowicz.
Torz.=Józef Torzewski.
Trejd.=Jan Trejdosiewicz.
Tremb.=Stanisław Trembecki.
Trent.=Bronisław Trentowski.
Trip.=Mścisław Edgar Nekanda Trepka.
Tretj.=Józef Tretiak.
Trębic. W.=Wł. Trębicki.
Trip.=Aniela Tripplin.
Troc.=Michał Abraham Troc.
Troj.=Feliks Trojański.
Trzt.=Trztyprztycki, w. XVII.
Trzyc.=Jędrzej Trzycieski.
Tuch.=Jan Tucholczyk, w. XVI.
Turcz.=Juljusz Turczyński.
Tw.=Samuel Twardowski.
Tworz.=Marcin Tworzydło.
Tym.=Kantorbery Tymowski.
Tysz.=Aleksander Tyszyński.
Tyszk.=Janusz Tyszkiewicz (w. XVII).
Tyt. pr. magd.=Tytuły prawa magdeburskiego.
Uj.=Kornel Ujejski.
Un.=Uniwersał poborowy r. 1577.
Uniw.=Uniwersały poborowe od r. 1564 — 1629.
Urb.=Aureli Urbański.
Urs.=Jan Ursynus.
Urzęd.=Marcin z Urzędowa.
Ust.=O ustanowieniu i upadku konstytucyi 3-go maja.
Ustaw.=Ustawa ekonomiczna 1557.
Ust. cen.=Ustawa cen miasta Warszawy 1573 r.
Ustrz.=Andrzej Ustrzycki.
Vol.=Volumina legum.
Volck.=Mikołaj Volckmar.
W.=Jakób Waga.
W. A.=Antoni Waga.
Wad.=Józef Wadowski.
Wag.=Stanisław Wagner.
Wal.=Aleksander Walicki.
Wał.=Antoni Wałecki.
Warg.=Andrzej Wargocki.
Warsz.=Krzysztof Warszewicki.
Was.=Edmund Wasilewski.
Waśn.=Józef Waśniewski.
Wawrz. z Prażm.=Wawrzyniec z Prażmowa, w. XVII.
Wei.=Teodor Weichardt.
Wej.=Aleksander Wejnert.
Wejs. p. Weys.
Wen.=Poemat „Wenecja“, w. XVI.
Wer.=Józef Wereszczyński.
Wern.=Henryk Wernic.
Wessl.=Marja Wesslówna.
Weys. a. Wejs.=Józef Weyssenhoff.
Wezuw.=Zapał Wezuwjusza, 1631.
Węc.=Zygmunt Węclewski.
Węg.=Kajetan Węgierski.
Węgrz.=Antoni Węgrzynowicz.
Węż.=Wężyk Widawski.
Wiel.=Aleksander Wielopolski.
Wiel. W.=Wojciech Wincenty Wielądko.
Wielis.=Wielisław Eugenjusz Skrodzki.
Wierzb.=Teodor Wierzbowski.
Wiet.=Hieronim Wietor.
Wig.=Wigilje za umarłe ludzie, w. XV.
Wikl.=Pieśń o Wiklefie.
Wil.=Paulina Wilkońska.
Wilcz.=Albert Wilczyński.
Wilk.=August Wilkoński.
Wirt.=Marja z Czartoryskich ks. Wirtemberska.
Wirz.=Maciej Wirzbięta.
Wiszn.=Michał Wiszniewski.
Wiśl.=Adam Wiślicki.
Wiśn.=Michał Serwacy Wiśniowiecki.
Wisniow.=Sygurd Wisniowski.
Wit.=Stefan Witwicki.
Witk.=Stanisław Witkiewicz.
Włod.=Ignacy Włodek.
Wod.=Kazimierz Wodzicki.
Wol.=Konstanty Wolski.

Wol. J.=Jan Wolan.
Wol W. Włodzimierz Wolski.
Wolsz.=Wolsztajn.
Wor = Jan Paweł Woronicz.
Wójc.=Kazimierz Władysław Wójcicki.
Wr.=Walenty Wróbel.
Wrocz.=Jan Wroczyński.
Wrześ.=August Wrześniowski.
Wuj.=Jakób Wujek.
Wyb.=Józef Wybicki.
Wybr.=Pamiętniki Wybranowskiego.
Wypr.=Wyprawa plebańska Albertusa.
Wyrw.=Karol Wyrwicz.
Wys. = Szymon Wysocki.
Wysp. = Stanisław Wyspiański.
Wys. W.=Włodzimierz Wysocki.
Wysz.=Walerjan Wyszyński.
Z. A. = Zygmunt August.
Zab.=Ignacy Zaborowski.
Zabł.=Franciszek Zabłocki.
Zabor. = Zaborski.
Zach.=Jan Zacharjasiewicz.
Zachar.=Grzegorz Zacharjasiewicz.
Zag.=Włodzimierz Zagórski.
Zaj. = Szymon Zajączkowski.
Zakrz =Walenty Zakrzewski.
Zal.=Bohdan Zaleski.
Zal. K. = Kazimierz Zalewski
Zał.=Andrzej Załuski.
Zał. S. = Stanisław Załęski.
Zam.=Andrzej Zamojski.
Zam. J.=Jan Zamojski.
Zan=Tomasz Zan.
Zap.=Gabrjela Zapolska.
Zaw.=Teodor Zawacki.
Zaw. I.=Ignacy Zawadzki.
Zawil.=Roman Zawiliński.
Ząbk.=Stanisław Ząbkowicz.
Zbyl.=Piotr Zbylitowski.
Zbyl. A = Andrzej Zbylitowski.
Zdrow.=Dobrego zdrowia rządzenie, r. 1532.
Zd. Szl Zdanie wolnego szlachcica na sejmiki, r. 1608
Zdziech.=Marjan Zdziechowski.
Zebrz.=Florjan Zebrzydowski, w. XVI.
Ziel.=Gustaw Zieliński.
Ziem.=Eleonora Ziemięcka.
Zigr.=Jan Zigrovius.
Zim.=Bartłomiej Zimorowicz.
Zm.=Roman Zmorski.
Zwr. M.=Zwrócenie Matjasza z Podola.
Zych=Maurycy Zych.
Ż. Al.=Żywot św. Aleksego (1529).
Żarn.=Grzegorz z Żarnowca.
Ż. B.=Żywot św. Błażeja.
Żbr.=Szczęsny Żebrowski.
Ż. E.=Żywot św. Eufraksji, r. 1524.
Żeb.=Teofil Żebrawski, w. XVII.
Żebr.=Jakób Żebrowski.
Żegl.=Arnolf Żeglicki.
Żel.=Władysław Żeleński.
Żer.=Stefan Żeromski.
Ż. Eus.=Żywot św. Eustachjusza (1529).
Żm.=Narcyza Żmichowska.
Żoch.=Feliks Żochowski.
Żółk.=Stanisław Żółkiewski.
Żółkow.=Alojzy Gonzaga Żółkowski

# SPROSTOWANIA.

**I. Parzyć. P. ś.** znaczenie **3.** przenieść pod **3.** w wierszu ostatnim stronicy.

**[Pateracz].** Zam **Partacz** ma być p. **Partacz.**

**[Patrucha].** Zam. **I. Patrochy** ma być **Patrochy.**

**Pąga** poprawić na **Pąga.**

**Pedałować.** Zam. *rowu* ma być *roweru.*

**Pepesowiec.** Zam. żart.₂ ma być: żart.

**[Piersnik].** Zam. **[Piesnik]** ma być **[Pirsnik].**

**!Piętowy.** Zam. coleus, ma być soleus.

**Plon.** Pod **3.** zam. *niewola* ma być [illegible] *niewola*, a zamiast **4.** *lup* ma być [illegible].

**Po.** str. 227, wiersz 4-y. Zam. Po wszystkiemu. ma być Po wszystkiemu.

**†Pochwilek.** Ma być: p. **Pochwila.**

**Poddanka.** Zam. **Poddany** ma być **Poddaniec.**

**Poddmuchać.** Zam. **Poddmuchywać** ma być **Poddmuchiwać.**

**Poddoić.** Usunać **I.**

**†Podeprzenie.** Zam. Narw., ma być Naw.

Po **Podjęzykowy** wstawić: **[Podjić]** p. **Podjąć.**

**Podlecieć.** Po nied., dodać **Podlatać,**

**Podłoga.** Zam. **Połoga** ma być **†Połoga.**

**Podpalić.** Po **†Podpaliwać** dodać **I.**

**Podraźnić.** Po **Podrzaźniać** dodać **I.**, a po **2.** dodać: dok.

**Podsilić.** Dodać: nied. **Podsilać.**

**Podsycić.** Po **Podsycać** dodać **II.**

**Podszczekać.** Zam. **Podszczekiwać** ma być ×**Podszczekiwać.**

Zam. **[Podścielić]** ma być **Podścielić.**

**Podtrącić.** Zam. potrącę, potrąca ma być podtrącę, podtrąca.

**Podwyższyć.** Po **†Podwyższać** dodać **I.**

**Pogrążyć.** Po **†Pogrężać** dodać **I.**

**Pomachlować.** Usunąć **I.**

**Poprzedzanie.** Zam. p r o c e s j a ma być p r e c e s j a.

**[Posiostra].** Zam. **Pósostra** ma być **Półsostra.**

**Powołać.** Wiersz 7 zam. *do Siebie* ma być *do siebie.*

**Pozytywny.** Ma być z Fr. positif.

**[Pradziućko].** Zam. p. **Prędziutko** ma być p. **Pręciuchno.**

Zam. **[Praparzec, Praporzec]** ma być **[Praporzec, Proparzec].**

# P

**P** I. Spółgłoska wargowa twarda, cicha czyli niedźwięczna (mocna), wybuchowa a. doraźna (np. palić, płomień, kupno). W wyrazach przed samogłoskami, powstałemi z prasłowiańskich samogłosek średniojęzykowych czyli podniebiennych *i* (*i* długie), *ĭ* (*i* krótkie), *ě* (*e* długie), *e* (*e* krótkie), *ę* (*e* nosowe), które w polskim a. pozostały podniebiennemi *(i, e, ć, ę)*, a. też przeszły później w nieśredniojęzykowe czyli niepodniebienne *(a, o, ó, ą)*, brzmienie *p* zmieniło ś. na podniebienne czyli miękkie *ṕ* (np. pić, pieśń, piana, chłopię, pięć...). Tę podniebienność (miękkość) *p'* w środku wyrazu przed samogłoskami wyrażamy w piśmie literą *i* obok *p*, czyli *p'* oznaczamy przez *pi* (np. piasek, kopią... = p'asek, kop'ą...), nie czynimy tego tylko przed samogłoską *i*, gdzie *p* zawsze jest podniebienne, tj. zgłoska *pi* = *p'i* (pić, kropi... = p'ić, krop'i). W dawnej polszczyźnie (w rękopisach w. XIV—XV) tę miękkość spółgłoski p' oznaczano najczęściej przez *y* dopisane obok *p* (pyenye, pyasek), lub też wcale nie oznaczano (penye, pancz = pięć, potra = piotra...). Na końcu zgłosek miękkość brzmienia *p'* znikła w nowszym języku i dawniejsze *p'* wymawia ś. dziś twardo jak *p;* w piśmie też nie oznacza ś. (np. karp, łapcie, pokrop...). Spółgłoski cichе *p, p'* odpowiadają głośnym *b, b'*, i zamiast nich zjawiają ś. w wymawianiu na końcu wyrazów lub przed spółgłoskami cichemi *k, t, c...* (t. j. mówimy: łep zam. łeb, gąpka zam. gąbka, zrópcie zam. zróbcie...). W wyrazach przyswojonych z podwójnym *p* jedno tylko wymawiamy i piszemy, np. apetyt, aplikacja, opozycja... **2.** w skróceniach P. = *pan* a. *pani;* PP. = *panowie* a. *państwo;* J. P. a. JMP. = *Jegomość Pan, Jejmość Pani;* IMPP. = *Ichmość Panowie, Ichmość Panie, Ichmość Państwo;* P. R. S. = *Prześwietne Rzeczypospolitej Stany;* p. = *patrz*, p. = *przez*, p. t. = *pod tytułem*, p. n. = *pod nagłówkiem, pod napisem;* np. = *na przykład;* i t. p. = *i tym podobne;* r. p. = *roku Pańskiego;* p. o. = *pełniący obowiązki;* ś. p. = *świętej pamięci;* b. p. = *błogosławionej pamięci;* z p. i. = *z powinszowaniem imienin;* l. p. = *liczba pojedyńcza;* pp. = *przypadek;* złp. = *złotych polskich;* na dokumentach: M. P. = *miejsce pieczęci;* Pp. = *per procura, z polecenia;* P. S. = *post scriptum, po napisaniu;* P. P. S. = polska partja socjalno-demokratyczna; muz.: p. = *piano*, pp. = *pianissimo.*

†**P'** w. p. **Fe.** <Dźwn.>

**Pa** w. dziec. **I.** *spać:* Jak przygraj, to nie pa. Prz. *(= jak muzyka, tany, to nie spanie).* **2.** (z odpowiednim giestem) *wyraz pożegnalny:* Pa Bozi!

×**Pablacz, a,** lm. **e** p. **Pawlacz.**

[**Pabronki, ów,** blp.] p. **Pobronek.**

**I. Pac, a,** lm. **e, Pacuk, Bac** prow. *gatunek wielkich szczurów:* Wpośród tej ciszy hajże pace, i szczury, i myszy hulać po nim! Od.

**2. Pac!** w. *naśladujący odgłos, wydawany przez coś upadającego na płask, klap! bęc!:* Spałem... wtem pac! coś mnie w nos uderza. Fred. A. <Dźwn.>

**I.** [**Paca, y,** lm. **e, Peca**] mul. *masa gliny urobionej ze słomą,* p e c y n a; z a c i e r a, z a c i e r k a, r a j b e t k a: Budować w pace *(= urobioną glinę ze słomą kłaść na ściany pod topór).* Chałupy w pace *(= lepianki budowane pod topór, czyli [w jaskółczy mur]).* Pola między słupami ulepiają pacami. Zdr. [**Paćka**].

**2.** [**Paca, y,** lm. **e**] Dostać na pacę = *dostać uderzenie rózgą lub trzcinką na dłoń:* W szkole biją na pacy *(= dają łapy).* <Nm. Patsche>

×**Paca, y,** lm. **e** p. **Pacyka.**

[**Pacać, a, ał**] p. **Pacnąć.** <Od Pac!>

[**Pacafoły, ów,** blp.] *rodzaj klusek, przygotowanych z utartych surowych ziemniaków, zarobionych z mąką i gotowanych na mleku.* <?>

[**Pacałowato**] przys. od **Pacałowaty,** *pucołowato.*

[**Pacałowaty**] p. **Pucołowaty.**

[**Pacámbuł, a,** lm. **y**] p. **Facambuł.**

[**Pacanie, a,** blm.] czynność cz. **Pacać.**

**Pacanka, i,** blm. **?:** Bawił ś. pokątnie w pacankę z obydwoma młodemi panienkami. Lam. <Od Pacać>

[**Pacanka, i,** blm.] *słonina przysmażona nad ogniem.*

†**Pacepić, i, ił** *trapić, dręczyć, dokuczać, nękać, męczyć.* Troc.

†**Pacepienie, a,** blm., czynność cz. **Pacepić.**

**Pacer, a,** lm. **rzy** *zuchwalec:* Na podchody, na wabia, na zasiadkę ostatni chyba P. odważy ś. naładować strzelbę śrutem lub loftkami. <Por. Nm. patzig>

**Pach, u,** lm. **y I.** [P.] *zapach, woń:* Żaden P. wdzięczny, żadna rozkosz już mi nie jest miła. Prot. Dodać psu do jedzenia słoniny dla pachu. Ani pachu *(= ani odrobiny, ani krzty).* **2.** posp. *szczypta, niuch:* P. tabaki **3.** myśl p. **Czuch.** <PACH>

**I.** [**Pach, u,** lm. **y**] p. **Pak.**

**2.** [**Pách, a,** lm. **y**] p. **Pas:** Dostaniesz pachy! <Zgr. od Pas>

**Pacha, y,** lm. **y,** [**Paha**] **I.** *dołek pod ramieniem pomiędzy piersią a barkiem,* p o d p a c h a, p o d p a s z e, p a z u c h a: Dołki pod pachami, *alae.* Perz. Smród z potu pod pachami. Żebra od pachy zaczęte kończą ś. na słabiznie. Troc. Wziąć co pod pachę. Troc. Nosi książki pod pachą. Nie bierze kapelusza na głowę, lecz pod pachy kładzie. L. Na cóż to nieść pod pachą, co głowy ozdobą! L. [Tak go prowadzi jeden brat pod jedne pachy,

drugi brał pod drugie pachy]. Porwali mię pod pachy anioły stróże moi. Niem. [ ] *pod ręce, pod ramiona*. Wziął ś. pod pachy i gwizdał. Cz. *(=pod boki)*. Odzienie mu ś. popruło pod pachami. Surdut pije go pod pachami. Zrobił mi ś. wrzód pod pachą. **2.** [P.] = a) *ramię*. b) *miejsce* [illegible] *od biodra poprzek tułowia*. **3.** p. **Pachwina:** Brodzi Polifem śrzodkiem morza, a pach mu woda nie dochodzi. Koch. J. Śnieg upadł po pachy. Pot. [Nalawić ś. w pachę cmoroby] = *dostać reumatyzmu*. **4.** †P. przen. *zatoka, zatoka:* Achaja z pachą Malejską. Fal. **5.** †P. przen. *dziurą, dołek, fuga:* Wewnątrz sztuk obwodowych koła porobić trzeba pachy dla ramion. Sol. **6.** †P. *skrzydło, boczny pawilon budynku:* Budynek piękne ma pachy. Troc. **7.** †P. a. †**Pach** *miejsce w lesie, gdzie wyrębują drzewa:* Pachy wyrabiane. Troc. **8.** *połowa sąsieka, przedzielona od drugiej klepiskiem, zapole, zastronek, zasiek:* [Jedną pachą leży żyto, drugą pszenica]. **9.** *jedna z dziur w wale koła młyńskiego, w które ś. wprawia krzyż:* Pachy w kole młyńskim dla ramion. Troc. **10.** [P.] *cztery bale na wiatraku, tworzące kwadrat wpisany w koło młyńskie*. **11.** bud. *miejsce próżne ponad grzbietem, między wsporą sklepienia a ścianą, jak jest w sklepieniach kolebkowatych, baniastych, wogóle we wszystkich, w których łożysko na nieprzerwanej podstawie jest umieszczone*. Podcz. Zdr. **Paszka**, [**Paszeczka**].

PACH>

**1. Pachać, a, ał I.** [P., **Pahać**] = a) *mieść, zgarniać*. b) *pracować ciężko*. **2.** †P. *orać:* P. ziemię. Troc. **3.** †P., [P.] *broić, popełniać, wyprawiać, wyrabiać, stwarzać, dokazywać co, dopuszczać ś. czego, pozwalać sobie na co:* Dokąd, Panie, ludzie, niecnoty wszelkie pachając, na Twoje sądy nie dbając, chlubić ś. będą ze złości? Ryb. W rozkoszach leżąc, na to ś. cale chowali, aby co jedno chcą, pachali. Ryb. Okrutnicy nie przychodzą do starości; kiedy najbardziej poczynają dziwy P., tedy ich Bóg strąca. Dambr. [P. grzechy]. Tak grzechy pachają, na śmierć nie dbają. Psń. **4.** bart. *zarzucać naokoło drzewa, np. sznur*. [**P. ś.**] o co = *kusić ś., wyciągać rękę, ocierać nią o co*. <PACH>

**2. Pachać, a, ał I.** [P.] p. **Pąchać**. **2.** × P. p. **Pachnąć:** Słoneczko świeci, aż pacha jarzec. Pol.

**I. Pachanie, a,** blm., czynność cz. **I. Pachać.**

**2. Pachanie, a,** blm., czynność cz. **2. Pachać.**

[**Pachara, y,** lm. **y**] *sprzeka, zuchwalec.*

†**Pacharzyna, y,** lm. **y,** [**Pacharzyna**] **I.** p. **Pęcherz. 2.** *mieszek na pieniądze, wacek,* †machaerzyna: Nakupował na jarmarku, aż już nakoniec nie było w pacharzynie. P. Koch.

**Pachciarka, i,** lm. **i,** × **Pakciarka,** [**Pachtárka**] **I.** *ta, co dzierżawi krowy dla nabiału*. **2.** *żona pachciarza*. <Od Pachciarz>

**Pachciarnia, i,** lm. **e** *miejsce, budynek, gdzie mieszkają pachciarze i utrzymują nabiał dzierżawiony*. pachci, mleczarnia.

**Pachciarski,** przym. od **Pachciarz,** [**Pachtarzki**].

**Pachciarstwo, a,** blm., × **Pakciarstwo,** [**Pachtarztwo**] *stan, [illegible] pachciarza*. <Od Pachciarz>

[**Pachtarzowy**] p. Pachciarzów.

**Pachciarz, a,** lm. **e,** × **Paktárz,** [**Pakciarz**] *ten, co [illegible] pachtuje, [illegible] dzierżawi dla nabiału*. <Od Pachta>

**Pachciarzątko, a,** lm. **a** *dziecko pachciarzy*. <Od Pachciarz>

[**Pachciarzów, Pachtarzów, Pachtarzowy**] *należący do pachciarzów*.

**Pachciarzyna, y,** lm. **y** m. *biedny pachciarz*.

**Pachitos, a,** lm. **y ?:** Posłałem dziś pachitosy dla ciebie. Krasiń. Od tytoniu i tabaki tudzież od papierosów, cygar, pachitosów podwyższoną będzie dodatkowa akcyza. <?>

**Pachitrop, u,** lm. **y** fiz. *przyrząd służący do łączenia w pełny [illegible] ogień stosu galwanicznego*.

**Pachłonka, i,** lm. **i** bot. (plinia) *roś.* <?>

**Pachnąco** przys. od **Pachnący:** W salonach P. i [illegible]. Kras.

**Pachnąć, chnie, chnął** a. × **chł, Pachnieć,** × **Pachać,** [**Pochac**] **I.** *wydawać z siebie zapach, mieć zapach, wonieć:* Kwiatek ten pięknie pachnie. Troc. Ni pachnie, ni śmierdzi. Prz. *(= ni to, ni owo; ni ciepło, ni zimno; obojętny, miękki człowiek)*. Z rozkwieconych lip pachły miody. Kon. Przen.: Pachnie mu to = *nęci go, uśmiecha mu ś.; ma na to chętkę; bierze go oskoma na to; łyka ślinki na to, łakomy na to; ostrzy sobie zęby, apetyt na to:* Pachnie mu złoto, łakomy na zysk. Mącz. Ociec ma ś. warować, aby syna nie zlecał takiemu, któremuby podwika pachnęła. Glicz. Pachło mu to, co ojcu i bratu. Krasz. Pachnie mi to tak, jakby było dla mnie. Krasiń. P. czym = *zalatywać, trącić, oddawać, słychać, czuć czym*. Pachnie ten proszek anyżem. Troc. Ten kwiatek balsamem pachnie. Troc. Prochem i potem obozowym pachnie. Troc. Kto księdzu służy, woskiem pachnie. Trzt. Najlepiej pachnie, kto niczym nie pachnie. Prz. Przen.: P. czym = *trącić kim, czym, przypominać kogo, co; zakrawać, wyglądać na kogo, na co:* Pachnie Włochem, politykiem, filozofem, zakrawa włoskiego, pomazał sobie gębę włoszczyzną. Kn. On to płochym pogardza światem i cały mądrym pachnie Sokratem. Nar. Zdania Wac Pana nie pachną modą. L. Staroświecko pachnie, to jest staroświeckie jest. Mącz. Tego ś. najwięcej król będzie strzegł, aby prawa jego łakomstwem nie pachnęły. Kosz. Wszystko to podejźrzeniem pachnęło i grozą. Pot. Sprawa ta pachnąca [illegible] karany. P. cheł. Nauka wszelka podejźrzana abo która pogorszeniem pachnie. Birk. Pachnie ta prośba musem, te refleksje konfesjonałem. Troc. Pachnie to grubijaństwem. Troc. Pachnie to mieszczaństwem. Troc. Coś od niego złodziejstwem pachnie *( = patrzy mu z oczu, że złodziej)*. Cudzoziemcem pachnie. Troc. Przen.: Pachnie co czym = *grozi czym, pociąga co za sobą*. Pachnie to gardłem, kijem, bannicją. Kn. Przełamanie prawa tego gardłem pachnie. Wad. Ta sztuczka, jeżeli nie gardłem, to przynajmniej kajdanami pachnie. L. Ten występek gardłem pachnie. Troc. (Grożąc i pokazując kij, rózgę:) Wiesz ty, czym to pachnie!? Herezja ta piekłem pachnie. Birk. Skryta mowa czymsi niedobrym pachnie. Górn. Niemałym jednak ta sprawa pachnie zawodem. Otw. Takie zdobywanie szubienicą pachnie. Alb. Między jego żartami są drugie, co szubienicą bardzo pachną. Górn. Zrzy mu z oczu złość, szubienicą pachnie. Mącz. **2.** × P. *czuć powonieniem:* Co widzimy, słyszymy, czujemy, pachniemy, smakujemy, dziełem to natury. Krup. **3.** bot.: Bez pachnący p. **Lilak.** Drzewo pachnące p. **Wonilan.** Trojajest pachnący p. **Kręczynka.** Wiśnia pachnąca p. **Śliwa. 4.** myśl. (o psującym ś. mięsie zabitego zwierza) *cuchnąć, śmierdzieć*. <PACH>

†**Pachmie** przys. *sztychem, pchnięciem:* Ukłuć kogo sztychem abo P. zabić. Mącz. <PACH>

× **Pachniący** *pachnący:* Balsam P. gatunek maści, z łagodnie pachniącemi medykamentami zmieszany. Krup. [Na zielonej łące są kwiatki

pachniące. Z pachniącego ziółka wianyski wijecie: jesceby my, jesce z pachniętsego wiły]. <Od Pachnąć>

†**Pachniątszy, [Pachniętszy]** st. w. od **Pachniący:** Mięta czerwona listu ostrzejszego i pachniątszego, niżli pospolita. Syr. <Od Pachniący>

×**Pachnidlarstwo, a,** blm. *wyrabianie pachnideł, perfumiarstwo.* <Od Pachnidło>

**Pachnidło, a,** lm. **a** *rzecz pachnąca, używana przez elegantów przy robieniu toalety, jak mydło pachnące, pomada, perfumy.* <Od Pachnąć>

**[Pachniączki, ów,** blp.] *gatunek jabłek.* <Od Pachniący]

**Pachnieć, e, ał** p. **Pachnąć:** Cały Beskid aż pachniał. Pol.

**Pachnienie, a,** blm., czynność cz. **Pachnąć** i **Pachnieć:** P., zapach, woń. L.

**[Pachniętszy]** p. **Pachniątszy:** Z pachniącego ziółka wianyski wijecie; jesceby my, jesce z pachniętsego wiły.

**[Pachno, a,** lm. **a, Pachność]** *zapach, woń:* Ją jeszcze pachnem wianek zalatuje *(= czuje zapach wianka).* <PACH>

**Pachnolit, u,** lm. **y** min. *odmiana fluorytu* $NaCaAlF_6.H_2O$. <Gr. páchnē = szron + líthos = kamień>

**[Pachność, i,** lm. **i]** p. **Pachno:** Wróć ś., dziewczyno, do ogrodu mego, tam ś. napachasz ziela majowego. — Oj cóż mi przyjdzie z tej to pachności?

**Pachnotka, i,** lm. **i** bot. (perilla) *roś. z rodziny wargowych.* <Od Pachnąć>

**[Pachol, a,** lm. **e]** p. **Pachołek:** Na Sędzińskim polu stoją dwa pacholu.

†**Pacholarz, a,** lm. **e** p. **Pachołek:** Uważaj te niecnoty pacholarzów owych, co patrzą cudzych żonek. Klon. <Od Pachoł>

**Pacholątko, a,** lm. **a** p. **Pacholę:** Witając dzieciątko, małe P. Pśń.

×**Pacholczenie, a,** blm., czynność cz. **Pacholczyć.**

†**Pacholczno** przys. *z wielkim orszakiem pachołków, sług, dworno:* Wałą panowie huczno, buńczuczno, P. <Od *Pacholczny, od Pachołek>

**Pacholczy** przym. od **Pachołek:** Chleb P. Koło pacholcze. Kochan. *(= służebne).* Przen.: *grubijański, prostacki, chamski, ordynarny, chłopski, gminny, karczemny:* [Fojt P.] = *przełożony nad pachołkami.* [Prawo pacholcze] = *bractwa kościelne złożone z dzieci i młodzieży.* O cóż ci idzie, że pacholczych komplementów używasz ze mną? L. <Od Pachołek>

×**Pacholczyć, y,ył** p. **Pachołkować:** Nie dlatego, abyśmy znowu mieli P. szatanowi, ale ku służeniu Bogu. Gil. <Od Pachołek>

**[Pacholczyk, a,** lm. **i]** p. **Pachołek:** Magdalenkę pacholczyki niosą. <Od Pachołek>

×**Pacholec, lca,** lm. **lcy** p. **Pachołek:** Szkapy i pacholce dwa dni nie jedli. Rej. Leda P. przyszedł na zaciąg, kupiono mu konia, to pan towarzysz. Pas. Równe obu występki, pana nikt nie sfuka, a pacholcy przy kozie opiorą hajduka. Nar. <Od Pachoł>

**Pacholę, ęcia,** lm. **ęta ni.** i ×m. **I.** *chłopię, chłopiec, wyrostek, podrostek, młodzieniaszek:* Byłem już sobie rosłe P. Syrok. Idzie sobie P. przez zagony, przez pole; wielki wicher, ulewa, a to idzie i śpiewa. Len. [Oj bo ciebie da uwiedła tych pacholąt *(= młodzieńców)* zdrada. Wyjechał starosta z chartami na pole, zostawił przy dworze maleńkie P., żeby dworu pilnował]. **2.** *chłopiec do posług; sługa:* Prosił Lot aniołów: wstąpcie do domu pacholęcia waszego. Wuj. Kazał wezwać syna jego pacholęciu, które mu służyło do stołu. Biel. M. **3.** p. **Pachołek:** P. hetmańskie. Pol. P. dworskie, paź. Troc. Był Dawid u Saula pacholęciem, co broń za nim nosił. B. B. P. z szefelinem za królem na koniu stało. Górn. Konarski, starszy nad pacholęty. Górn. Jan Łaszcz na dworze cesarza Ferdynanda był pacholęciem. Papr. P. wyciągniony siedział. Otw. S. Zdr. **Pacholątko, [Pacholętko].** <Pa + CHOŁ>

**Pacholęctwo, a,** blm. *wiek pacholęcy, chłopięctwo:* Oczy jego omgliły ś. taką czułością, z jaką może niegdyś, w niewinnych dniach pacholęctwa patrzały na szafir nieba. Orzesz. <Od Pacholęcy>

**Pacholęcy** przym. od **Pacholę,** *chłopięcy, młodociany:* Wiek P.

**[Pacholętko, a,** lm. **a]** p. **Pacholę:** Są tu pacholętka, jak świeczki. <Od Pacholę>

**[Pacholica, y,** lm. **e]** p. **Pachołka:** Postawcież mu, pacholice, śklenicę piwa.

**[Pacholiczak, a,** lm. **i]** p. **Pachołek.**

**[Pacholiczek, czka,** lm. **czki, Paholiczek]** p. **Pachołek:** Wychodzi P., ubrany po francusku. Szaj. Dyć ja jesce nie zbój, nie zbój, nie zbójnicek, dobry P. Jesceby óne (konie) da piekniejse były, zeby P. nie był do nich zgniły. Kiedy pan gospodarz pacholicka budzi, to sie P. u dziewcyny chludzi. <Od Pacholik>

**Pacholik, a,** lm. **i, [Paholik]** p. **Pachołek:** Lulaj, lulaj, pacholiku, zabili ci ojca w rynku. W Warszawie na ulicy, hej pili piwko pacholicy. Otwórzcie mu, pacholicy, syroko wrota. Wsiądę na konika, weznę z sobą pacholika. Wszyscy do gila: To mi osoba!, a ten (słowik) być nie wart za pacholika. Nar. P. dworski. Troc. Ukazało ś. kilku dworzan i małych pacholików. Sienk. Miał on pacholika Rzędziana. Sienk. Każdy towarzysz miał dwóch, najwięcej trzech pacholików, czyli szeregowych. Św.

**[Pacholina, y,** lm. **y]** *pachołek godzien politowania:* Idzie P., niesie kwárte wina. <Od Pachoł>

**[Pacholisko, a,** lm. **a]** m. i ni. p. **Pachołek:** Jest tam P. kieby zyzna sowa, ja do niego zagadam, ón do mnie ni słowa. <Od Pachoł>

**Pacholstwo, a,** blm. **I.** *służebnictwo z właściwym sobie charakterem, w którym przebija ś. uniżoność i gburowatość, służalstwo.* **2.** *gromada pachołków, orszak sług.* <Od Pachoł>

×**Pachoł, a,** lm. **y** p. **Pachołek:** Znać, że ma w co dufać, kiedy tak dobry P. L. Pocóżby go P. miał zabijać? Sienk. Chwacki P. Sienk.

**Pachołeczek, czka,** lm. **czki** p. **Pachołek:** Jesteś i będziesz chudy P. Boh. <Od Pachołek>

**Pachołek, łka,** lm. **łcy** a. **łkowie; łki, [Paholek], Pacholę I.** × P., †**Pacholarz** *chłopiec, młodzieniec, młodzian, wyrostek, kawaler:* Jam zawsze dobrej myśli, wesół, zdrów P. Birk. [Kej był pachołkiem, a ona dziewczyną. Do noszenia trumny ofiarują ś. sąsiedni gazdowie, jeżeli nieboszczyk był gazdą lub gaździną, a pachołcy, jeżeli był dziewką lub pachołkiem. Dziewczyna rośnie do pachołka, a nie do kołka]. **2.** *sługa, służący, parobek, czeladnik, najemnik,* ×knecht: Sługę wolnego, za pieniądze służącego, pachołkiem zowiemy. Petr. Kazał ją z komory pachołkom swym wyrzucić. Birk. Kucharze z rożny, pachołcy z obuchy, ciurowie, luźni i wozowe zgraje, wszyscy tłukli nieprzyjaciela. Jabł. Pierwej piwa ś. napić, potym winem

przyłożyć i wsadzić pana na pachołka. Sak. K. Pachołcy za panem idą. Troc. [P. plebański]. Posłać po pachołków marszałkowskich. Troc. Pachołkowie miejscy, magistraccy, policyjni. Ludzie pod imieniem gołotów, pachołków, obłomków... nie należeli do włościan rolników. Sur. (włościan bezrolnych). Chudy P. *chudopachołek, chudzina, biedak, hołota, hołysz:* Dobrze ś. stało, żem chudy P., żem nie wlazł na jasny fortuny wierzchołek. Kniaź. Starzy ludzie dobrodziejstwa i od chudych pachołków długo pamiętali. Rej. Panienka ta tak chudy P., jak i ja. Kras. Calc chudy P. i bardzo stratny, stracił 60,000 zł. posagu żony mojej. Mat. **3.** *stróż karczemny u Żydów arendarzy.* **4.** [P.] *subjekt kupiecki, czeladnik.* **5.** [P.] *terminator, uczeń rzemieślniczy.* **6.** *giermek, który nosił kopję rycerza; młodzieniec przeznaczony do noszenia drzewca czyli kopji w dawnej jeździe polskiej i mający pod sobą konie na zmianę dla pana.* **7.** *żołnierz szeregowy w jeździe i piechocie polskiej; szeregowiec z pocztu, czyli czeladzi pocztowej towarzysza:* Żołnierz, P. służały, bardzo szanowny. Falib. Zb.: Pachołka stawić na Podole. Alb. **8.** [P.] *zbójca, opryszek.* **9.** [P.] *jeden z uczestników gry w liszki.* **10.** w tartaku, *drewno, na którym przymocowana jest piła.* **11.** a. **Odbój** *jeden z dwuch słupków znajdujących ś. po obu stronach wjazdu do bramy, jako zabezpieczenie od uszkodzenia przez wjeżdżające wozy.* **12.** a. **Knecht** *słupek do podtrzymywania obrabianego drzewa znacznej długości.* **13.** *kołeczek, na który nawiązuje ś. struna w narzędziu muzycznym,* bunt. **14.** *wbijana w ziemię laska, na której umieszczają tablicę mierniczą:* P. jest laska na dole okowana, aby w ziemię wchodziła i na niej miernicza tablica leżała. Troc. Pachołkiem nazywam laskę, na której ma stawać tablica miernicza. Sol. **15.** [Pachołki] *dwa słupki w kołowrotku, osadzone pionowo w „stątka".* **16.** tl. *jeden z dwuch słupków przy sztabie a. budzie, służących do przywiązywania szkuty:* Na szkucie pachołki, słupki, przy sztabie i na budzie, które od wręgów wychodzą; dwa przy budzie, służą do przywięzywania szkut. Mag. Flisi, linę za pachołka uwiązawszy, holują. Haur. **17.** gór. *ruda ołowiana ziemista,* ołowianka. **18.** rzem. *rodzaj balika z rękojeściami po końcach i otworem na mutrę w środku, którym przykręca ś. mutrę prasy.* Zdr. **Pachołeczek, Pacholik, [Pacholiczek, Pacholiczak, Pacholczyk].** Zgr. × **Pachoł, [Pachol], Pacholisko,** × **Pacholec.** <Pa + CHOŁ>

**[Pachołka, i,** lm. **i, Pacholica]** *dziewka dworska, służąca.* <Od Pachołek>

**Pachołkować, uje, ował,** × **Pacholczyć I.** *być pachołkiem, służyć za pachołka:* Ten, który pachołkuje drugiemu, wart niekiedy pana swego mieć w posłudze. L. **2.** przen. *nadskakiwać, czapkować, kłaniać ś., pochlebiać; płaszczyć ś. przed kim.* <Od Pachołek>

**Pachołkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pachołkować.**

× **Pachować, uje, ował** *zalewać pachem = pakiem, smołą szewcką.* Mrong. <Od Pach>

**[Páchować, uje, ował]** *rozpychać, rozdymać, wzdymać.* **[P. ś.]** *wzdymać ś., rozdymać ś.:* Sić sie na wódzie páchuje. <? Od Pacha>

× **Pachowanie, a,** blm., czynność cz. × **Pachować.**

**[Pachowanie, a,** blm.] czynność cz. **[Pachować].**

**[Pachowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pachować ś.**

× **Pachowaty** *podobny do pachu = paku, smoły, smołowaty, smolisty.* Mrong. <Od 1. [Pach]>

**Pachowy, Paszny** przym. od **Pacha,** podpaszny: Żyła pulsowa pachowa. Krup. Arterja pachowa. Ryszk. Pacierz P. = *drugi krąg grzbietowy.* Urs. Włosy pachowe (glandebalae). <Od Pacha>

× **Pachowy** przym. od **Pach:** W budach smołowych i pachowych niemało ludzi mieszkając, także ś. rolą bawią. Krzyw. <Od 1. [Pach]>

× **Pachówka, i,** blm. p. **Pak.** Mrong. <Od × Pachowy>

**[Pachronić, i, ił]** *jeść.* <Pa + CHRON. Por. Charna>

**[Pachronienie, a,** blm.] czynność cz. **Pachronić.**

**Pacht, u,** lm. **y,** × **Pakt, [Pachta] I.** *dzierżawa, arenda, ustąpienie na pewien czas jakiej rzeczy korzyść przynoszącej, dla ciągnienia z niej zysków wzamian za pewne określone zobowiązania:* Owce puszczone w P. zyskowny. Świt. **2.** *cena dzierżawna, opłata za dzierżawę, czynsz, arenda:* P. łaźni sto grzywien. [Pachtu mi dawali szesdzesąt talarów]. **3.** a. **Pachciarnia** = *miejsce, budynek, gdzie mieszkają pachciarze i utrzymują nabiał dzierżawiony.* **4.** × **P., a,** lm. **owie** *pachciarz, dzierżawca, arendarz:* Owczarze osepni, pachtowie etc. Vol. <Z Nm. Pacht, z Łć. pactum>

**[Pachta, y,** lm. **y]** p. **Pacht:** Wypuścić w pachtę. Oni tu siedzą na pachcie. <p. Pacht>

**[Pachtarczyn]** przym. od **Pachtarka.** <Od Pachtarka>

**[Pachtárka, i,** lm. **i]** p. **Pachciarka.**

**[Pachtárz, a,** lm. **e]** p. **Pachciarz.** <Od Pacht>

**[Pachtarzki]** p. **Pachciarski.**

**[Pachtarzowy]** p. **Pachciarzów.**

**[Pachtarzów]** p. **Pachciarzów.**

**[Pachtarztwo, a,** lm. **a]** p. **Pachciarstwo.**

**Pachtować, uje, ował,** × **Paktować** *dzierżawić, arendować, najmować, trzymać pacht.* <Od Pacht>

**Pachtowanie, a,** blm., czynność cz. **Pachtować.**

× **Pachuba, y,** lm. **y** m. p. **Pahuba.** <p. Pahuba>

† **Pachutnica, y,** lm. **e** *tanecznica, tancerka:* Cóże to za Ryngałła? P. jakowaś, czy co? Sienk. <Pa + * Chutnica, od Chutny; por. Pochutnywać>

× **Pachwiany** (właściwie: Pochwiany) *tworzący pochwę, do niej należący* (vaginalis): Błonka pachwiana jądra. Krup. Powłoka pachwiana. Dyk. M. <Zam. * Pochwiany, od Pochwa, z podprowadzeniem pod Pacha, * Pachwa, Pachwina>

**Pachwiasty** garb.: Skóra pachwiasta = *skóra cienka, pochodząca z miejsc wątłych, z samych końców, z pod pach, nóg i t. p.* <Od * Pachwa, Pacha>

**Pachwina, y,** lm. **y I.** *przegub między udem a częścią dolną brzucha,* pacha, pachy, ydymiona, †słabizna (inguen): Z pozłacanym pasem na biodrach, idącym wzdłuż pachwin i zapiętym nizko wielką klamrą. Sienk. **2.** garb. *część skóry od pachwin.* **3.** rzeź. *mięso z przedniej górnej części tylnej nogi u wołu,* in. łata. <Od Pacha>

**Pachwinny** p. **Pachwinowy.** <Od Pachwina>

**Pachwinowy, Pachwinny** przym. od **Pachwina,** †dymionowy: Nerw P. zewnętrzny. Przewód P. (canalis inguinalis). <Od Pachwina>

**Pachytrop, u,** lm. **y** *przyrząd, który dozwala łączyć ze sobą druty zwojowe cewek.* <Gr. pachís = krzepki, zsiadły + trópos = zwrot>

**[Pacia, i,** lm. **ie]** *ćma w czarne i żółte cętki.*

**[Paciaczek, czka,** lm. **czki]** p. **Paciak.**

**[Paciać, a, ał, Paćkać]** **I.** *nurzać w czym rzadkim (np. błocie, cieście).* **2.** *chciwie jeść pełną łyżką, dużo jeść.* Por. **Peckać.**

**[Paciak, a,** lm. **i]** **I.** *brudas, niechluj.* **2.** *małe tłuste dziecko.* **3.** lm. *kluski prażone.* Zdr. **Paciaczek.**

**[Pacianie, a,** blm.] czynność cz. **Paciać.**

**[Paciara, y,** lm. **y]** **I.** *zupa mączna na wodzie,* zamieszka, mieszanka, *kluski z mąki zalane mlekiem na rzadko; brajka, dziama:* Paciarę jedzą z mlekiem, ze słoniną lub z masłem. Gaździna ujęła mątewkę w dłonie i kręciła nią, jakby robiła paciarę. **2.** *człowiek niezgrabny.* <Od Paciać>

**[Paciaty, ów,** blp., **Paciejoty]** *jakieś ubranie:* We winiebym cię kąpała, w P. cię obwijała. <?>

**[Paciejoty, ów,** blp.] p. **Paciaty:** We winiebym cię kąpała, w P. powijała. <?>

**Paciep, i,** lm. **i** **I.** †P., a. w lm. **i** *jama, jaskinia ciemna:* Skoro wynidzie jego planeta z paciepi, skoro konia dosiędzie. Pot. **2.** [P.] *pole położone ku północy.* <Pa + CIEP TOP>

**†Paciepić, i, ił** *pogrążać w ciemności, zaciemniać, zasłaniać, mroczyć, ćmić:* Już nas noc paciepi. Pot. Co nam za chmura jasny dzień paciepi? Pot. <Od Paciep>

**†Paciepienie, a,** blm., czynność cz. **Paciepić.**

**Paciepnica, y,** lm. **e** zool. p. **Choinówka.**

**[Paciepno]** *pochmurno, mglisto, dżdżysto, wilgotno.*

**[Paciepny]** **I.** *ciepławy.* **2.** *posępny, słotny.* **3.** *ciemny, zaćmiony, mroczny:* Febus podczas P. i chmurny. Pot. Ziele to roście w paciepnych i ciemnych miejscach. Syr. **4.** *położony ku północy:* Pole paciepne. <Od Paciep>

**[Pacier, a** a. **u,** lm. **y]** p. **Pacierz.**

**Pacierpin, u,** lm. **y** bot. (bellonia) *roś. z rodziny ostrojowatych.*

**Pacierz, a,** lm. **e, [Pacier, Pacirz, Paciorz]** **I.** = a) *modlitwa Pańska, Ojcze nasz:* Pater w łacinie ociec, przetoż od pierwszego słowa w modlitwie Pańskiej dano imię u nas pacierzowi. Hrb. Modlitwę Pańską pacierzem zowiemy. Kucz. Nie wiedziałem, czy P. doleci do Pana Boga, co ś. zakrył chmurą. Słow. Jak amen w pacierzu. Prz. *(=z pewnością, niechybnie).* Nie minie cię to jak amen w pacierzu. [Chłopcy szkolni nazywają P. także siedmią prośbami]. b) *codzienna modlitwa ranna i wieczorna, złożona z Ojcze nasz, Zdrowaś i Wierzę w Boga:* Zmówić, odmówić, umieć P. Klęknąć do pacierza. Potem Ojcze nasz i Zdrowaś i Wierzę, Dziesięcioro i koronki, a kiedy całe zmówili pacierze, wyjmą książeczki z kieszonki. Mick. Wpadnę do kościoła choć na P. Pacierza nie odmawiali. Kucz. Do świeckich błazeństw jak ryba do wody, a do pacierza leniwy. Skar. Staruszek wrócił ś. do chatki budzić na wspólny P. jeszcze śpiące dziatki. Nar. Złożył ręce obie jak do pacierza. Mick. Grali ze mną w arcaby, mówili pacierze. Syrok. Jeszcze on zmówi za ciebie P. *(=przeżyje cię).* Wspomnij o mnie i racz czasem zmówić P. za mnie. Mick. Podniósł ku niebu oczy, cicho P. zmówił. Mick. P. ludzi zbliża i do siebie i do Boga. Krasz. Kto P. mówi leżąc, Pan Bóg słucha drzymając. Trzt. Kto nie umie pacierza, niech na morzu płynie. Paszk. Grać z kim w karty na pacierze. Okładał pacierzami najzawziętszych graczy. Syrok. Mów wilku P.!, a wilk woli kozią macierz. Wuj. [Iść do pacierza a. na pacierze] = *iść do księdza na egzamin z pacierza przed ogłoszeniem zapowiedzi.* Prowadzą do pacierza oboje młodych. [P. djabelski] = *P. mówiony nawspak.* [P. z łatami] = *P. przekręcany, z niepotrzebnemi dodatkami.* Gm.: Parszywe a. robaczywe pacierze = *cicho, bojaźliwie wypowiadane przekleństwa; mamrotanie.* Odmawiać parszywe pacierze = *mamrotać, złorzeczyć, przeklinać, wymyślać po cichu.* Umieć co jak P. *(=płynnie, doskonale).* Uczyć ś. Alwara na pamięć i jak P. recytować musiano. L. On to jak P. mówi *(=bez zająknięcia, jak z nut).* Przen.: Mówić za panią matką P. *(=powtarzać cudze zdania, nie mieć własnego zdania).* Za panią matką P. Prz. Nic nie umie, chyba za panią matką P. zmówić. L. Pan synek P. za panem ojcem powtarza. L. Przen.: Powiedzieć komu P. Kn. *(=nagadać mu, natrzeć mu uszu, powiedzieć mu kazanie, perorę, reprymandę).* Dam ci P.; usłyszysz pacierz = łajanie, strofowanie. Kn. Przen.: *czas potrzebny na zmówienie pacierza:* Niemasz dwuch pacierzy, jak tu był. L. *(dopieruteńko).* W kilka pacierzy później wróciła z oznajmieniem, że wszystko gotowe. Sienk. [Nie wysło i páciérza, włazi Kaśka do izby. Zabawiłam ś. w karczmie ino P.]. c) przen.: Pacierze = *modlitwy odmawiane codziennie o jednej porze:* Dzwonią na pacierze *(=na Anioł Pański).* Dzwonią na pacierze rano, wieczór na pozdrowienie Panny Marji. Kn. Pacierzami kapłańskiemi zowią ś. godziny kanoniczne, które duchowni wyższych święceń z brewjarza odmawiać obowiązani. Kras. A. Nosi wiadrami wodę ze strugi, a idąc P. łaciński śpiewa. Syrok. Żadnego dnia nie opuścił bez zmówienia pacierzy, *officium* zowiemy. Birk. Pacierzy kapłańskich abo nie mówią, abo nie swego czasu mówią. Birk. Poszłyby raczej choć w odwieczerze, różanych wianków mówić pacierze. Zabł. Do śpitalu babie, do pacierzy. Prz. Klepać pacierze. d) przen.: Pacierze kapłańskie = *książka, w której są pacierze, brewjarz:* Ręką na P. bili. Birk. e) × P. przen. *każda wog. modlitwa.* L. **2.** przen. = a) **a. Paciorek, Paciorka, [Paciórka]** *gałka w koronce, w różańcu:* P. abo paciorek jeden mu upadł. Kn. Pendent tego pasa pacierzy 19, w każdym 3 dyjamenty. Niem. W jednym pacierzu dyjamentu nie dostaje. Niem. [Co ś. we środku pacierza znajduje? — Dziura]. b) [Pacierze] *koronka, różaniec:* Kupił białe pacierze. Pacierze, paciorki, na których ś. modlą, koronka. Kn. Korona abo pacierze u pasa mu wisiały. Warg. Pacierze bursztynowe. Biel. M. Pacierze gagatowe, koralowe, kryształowe. Goł. c) †Gałki abo pacierze wonne ku noszeniu przy sobie dla woni. Sien. **3.** [P.] *kręgosłup, kość paciérzowa:* Zepsucie pacierza. **4.** anat. = a) p. **Krąg:** Pacierze szyi. Krup. P., na którym głowa spolega, nazywa ś. pacierzem unoszącym, *atlas.* Perz. Wpozdłuż grzbietu idzie kość, z wielu kostek złożona, które od podobieństwa zowią ś. pacierze. Kluk. b) †Pacierze p. **Kręgosłup.** Kirch. **5.** wiośl. *deska denna ciągnąca ś. od rufy do nosa łodzi, jako jej osnowa.* Zdr. **Paciorek, Pacioreczek, [Paciórek, Pacioryszek].** <Z Łć. Pater (noster)>

**[Pacierzować, uje, ował]** *modlić ś.* (o Żydach). <Od Pacierz>

**[Pacierzowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pacierzować.**

**Pacierzowy** **I.** przym. od **Pacierz:** Jeśli my odpuścimy dłużnikom naszym, tak właśnie brzmią w sobie słowa pacierzowe, i Pan Bóg nam odpuści. Hrb. **2.** anat. *tyczący ś. pacierzy (kręgów):* Stos P., kolumna pacierzowa p. **Kręgosłup.** Rdzeń a. mlecz P. = *biel pacierzowa, świeczka.* Zwierzęta

pacierzowe = *zwierzęta kręgowe, kręgowce.* <Od Pacierz>

**Pacierzówka, i,** lm. **i, Kilówka** wiośl. *łódź, mająca za osnowę przez całą długość jedną deskę, czyli pacierz:* P. bezramienna a. nasadnia = *P. o dulkach krótkich, prostych, z czopem dulki, osadzonym w klamburcie.* P. ramienna a odsadnia = *P., mająca ramiona sterczące po bokach, a na nich dulki.* <Od Pacierzowy>

**Pacierzyczka, i,** lm. **i** bot. **1.** p. **Niezapominajka. 2.** p. **Gąsień. 3.** p. **Lepnik.**

**[Pacieszny]** p. **Pacześny.**

**[Paciocha, y,** lm. **y]** *mieszanina, melanż (np. z grochu i kapusty).* <? Od Paciać>

**Pacioreczek, czka,** lm. **czki** p. **Pacierz** i **Paciorek:** Ukradnie dziewczynka pacioreczki w kramie, byleby przedający nie widział, zganiono jej nie będzie. L. <Od Paciorek>

**Paciorecznik, a,** lm. **i** bot. p. **Kwiatotrzcina.**

**Paciorek, rka,** lm. **rki 1.** p. **Pacierz:** a) Dla ciebie dosyć jeszcze teraz zmówić tylko choć jeden P. w domu. L. Przy paciorku klęczał. Moraw. Jako więc po P. do mnie przychodziła, skoro z swego posłania rano ś. ruszyła. Kochan. Chodząc po ogrodzie, paciorki odprawował. Haur. Daj Boże, aby ladajako odprawujące ś. paciorki nasze wagę miały. B. B. [Jezusiczku, páciorki Ci polecám] *(=pacierz Ci ofiaruję).* [Przyjść do kogo na P.] *(=na chwilkę).* [Ja pójdę na P., a ty paś dobrze]. b) Paciorki głogowe na sznurek nawdziewane. Syr. Nie dostaje mi jednego paciorka do pacierzy, zginął mi, upadł mi. Kn. Zginął mi P. z koronki. Troc. Pacierze, paciorki, na których ś. modlą, koronka. Kn. [Paciorki mowne] = *do odmawiania.* Paciorki mamy w ręku, abyśmy różańca świętego nie zmylili. Birk. Modlić ś. na paciorkach. Troc. Paciorki poświęcone z odpustami, a. raczej przeżegnane. Troc. c) × P. = Kręgosłup. Kirch. **2.** a. **Paciorka** *koralik, perełka a. ich imitacja, nawlekane na nitkę jako ozdoba na szyję, a. służące do wyszywania niemi wzorów na tkaninach:* Kupił swojej dziewczynie paciorki na jarmarku. Paciorki szklane, lakowe, bursztynowe. Paciorki pełne a. dęte czyli dętki. Sznurek, nitka a. biczyk paciorków. Pantofelek wyszywany paciorkami. Oczko drobne jak P. Mick. Przen.: P. na rosole = *oczko, oko.* **3.** bud. p. **Jagódka:** Paciorki, zdobina w kształcie pereł nawleczonych na nitkę, spotykana na prętach, prątkach i obrączkach. Zdr. **Pacioreczek.** <Od Pacierz>

**Paciorka, i,** lm. **i 1.** p. **Pacierz** i **Paciorek. 2.** [P.] *część międlicy do otłukiwania konopi.* **3.** w lm. a. **Paciórki** bot. = a) p. **Modligroszek.** b) Paciorki a. Paciórki fruktowe p. **Kwiatotrzcina.** <Od Paciorek>

**Paciorkowato** przys. od **Paciorkowaty:** P. osadzone pęcherzyki rośliny. Sł. wil.

**Paciorkowaty,** × **Paciórkowaty,** × **Paciorkowy** *podobny do paciorka, kulkowaty:* Korzeń P. (kiedy na jego włóknach wiszą węzły nakształt paciorek). L. Skorpjon jako pająk jest, ale ogon ma P. Troc. <Od Paciorek>

**Paciorkowiec, wca,** lm. **wce 1.** *rodzaj bakterji układających ś. wzdłuż nakształt paciorków.* **2.** bot. p. **Modligroszek.** <Od Paciorkowy>

**Paciorkowy 1.** przym. od **Paciorek:** Robótki paciorkowe. Matl. **2.** × P. p. **Paciorkowaty:** Korzeń P. L.

× **Paciornik, a,** lm. **cy** *ten, co wyrabia paciorki a. co handluje niemi:* W hucie szklanej P., który przy kaganku ze szkła robi i wydyma perełki z rurek rozmaitego szkła kolorowego, co nazywają dętki. Mag. <Od * Pacior, Pacierz>

**[Pacioryszek, szka,** lm. **szki]** p. **Pacierz:** Ten P. skuteczny był. Kon. <Od Paciorek>

**[Paciorz, a,** lm. **e]** p. **Pacierz:** Stoi dzieucha w komorze, opadły jo paciorze.

**Paciórecznikowate** rośliny bot. (cannaceae a. marantaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych jednoliściennych.* <Od Paciórecznik>

**Paciórecznik, a,** lm. **i, Paciorecznik** bot. p. **Kwiatotrzcina.**

**[Paciórek, rka,** lm. **rki] 1.** p. **Pacierz:** Pobożnie zmówcie P. Mick. **2.** a. **[Paciórka]** *paciorek; drobny koralik:* Paciórki mowne = *koronka, różaniec do liczenia odmówionych pacierzy.*

**[Paciórka, i,** lm. **i] 1.** p. **Paciorka. 2.** p. **Pacierz:** Główka jak naparstek drobna, oczko drobne jak P. Mick.

**Paciórkowato** przys. od **Paciórkowaty,** *paciorkowato.*

**Paciórkowaty** p. **Paciorkowaty.**

**Paciórkowiec, wca,** lm. **wce** bot. **1.** p. **Modligroszek. 2.** (cystoseira) *roś. z gromady wodorostów, z rzędu morszczyn, z rodziny morszczynowatych.* <Paciórkowy>

**[Pacirz, a,** lm. **e]** p. **Pacierz:** Ludzie w pare pacirzy wykopali on rów. Stoi panna na górze, opásaná w pácirze. <Z Pacierz>

**[Paciuk, a,** lm. **i]** *prosię, świnia, podświnek, wieprz (szczeg. tuczony).*

**Pacjencja, i 1.** blm. *cierpliwość,* wykrzyknikowo: P.! = *cierpliwości!* L. **2.** × P., lm. **e** mniska = *szkaplerz na habicie.* Kn. <Łć. patientia>

**Pacjent, a,** lm. **ci 1.** *chory w opiece lekarza:* Nie gwałt czyni lekarz, gdy pacjentowi swemu wywinioną z stawu rękę z niemałym jego bólem naciąga. Smotr. Często doktór sam nie wie, co z pacjentem począć. Perz. **2.** × P. *ten, co ś. z kim prawuje, co potrzebuje adwokata, klijent:* P. żaden podczas ustępu przytomnym być nie ma. Vol. Rolniczy stan przekłada prawnik, gdy mu z kwitem, chcąc rady, we drzwi stuka P. przed świtem. L. Pacjenci, mający dawniejszy trybunał blizko, z Kujaw a. z Prus ciągnąć musieli. Kit. <Z Łć. patiens, 2 pp. -ntis = cierpiący>

**Pacjentka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pacjent.**

**Packa, i,** lm. **i 1.** [P.] = a) *pałka (np. do ubijania kapusty z beczce, b) klapka do zabijania much.* **2.** × P. p. **Pacyka.** <Od Pacnąć>

**Pacnąć, cnie, cnął** a. **[cł], Bacnąć,** nied. **[Pacać] 1.** *uderzać na płask, chlapnąć, klapnąć:* P. kogo w pysk. L. **2.** *paść na ziemię, klapnąć, chlapnąć.* <Od ?, Pac>

**Pacnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pacnąć.**

**[Pacok, a,** lm. **i]** *czterofenigówka (dawna moneta pruska).*

**Pacówka, i,** lm. **i** bud. *niepalona cegła, wyrobiona z domieszaniem sieczki lub pażdzierzy.* <Od Pacuchy>

**[Pacuchy, ów,** blp.] *pakuły, kłaki, gorsze włókna lnu, pozostałe przy czesaniu na szczotce.* Zdr. **[Pacuszki].**

**[Pacuk, a,** lm. **i]** p. **1. Pac.**

**[Pacuł, a,** lm. **y]** *zawiniątko:* Przyniście P., to wąs bede raczył.

**[Pacuszki, ów,** blp.] p. **Pacuchy.**

**[Pacwa, y,** lm. **y. Paczwa] 1.** *licho, kaduk, bies, zły duch:* Tam do pacwy! Cy cie P. nadała? **2.** *grzech, pokusa.* **3.** *wyraz obelgi.*

**[Pacwić się, i ś., ił ś.]** *pastwić ś.*

**[Pacwienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pacwić ś.**

**Pacyficznie** przys. od **Pacyficzny.**

**Pacyficzny** p. **Pacyfikacyjny.**

**Pacyfik, u,** blm. **I.** *ocean Spokojny, Wielki.* **2.** *kolej żelazna z New-Jorku do San Francisco, łącząca ocean Wielki z Atlantykiem.* <Łć. pacificus = czyniący pokój>

**Pacyfikacja, i I.** blm. *uspokojenie, załagodzenie, uśmierzenie:* P. kraju (szczeg. zaburzeń, rozruchów w kraju). **2.** *układy o pokój, przywrócenie porządku, spokoju drogą układów.* <Łć. pacificatio>

**Pacyfikacyjny** przym. od **Pacyfikacja; Pacyficzny:** Sejm P. L. *(= zebranie dla zawarcia pokoju).*

**Pacyfikał, u,** lm. **y I.** *naczynie złote a. srebrne do schowania świętości w kościele katolickim.* **2.** *krzyż, dawany wiernym przez kapłana do ucałowania przy wyrazach: pax tecum:* Przy mszy krzyże a. pacyfikały całować dają. Pim. <Śr. Łć. pacificalis>

× **Pacyfikator, a,** lm. **owie** *ten, co uspakaja, uśmierza; dawca pokoju; jednacz, pośrednik, rozjemca.* <Łć. pacificator>

× **Pacyfikować, uje, ował I.** *robić starania o pokój, robić układy.* **2.** *nakłaniać kogo do zgody.* <Łć. pacificare>

× **Pacyfikowanie, a,** blm., czynność cz. **Pacyfikować.**

**Pacyk, a,** lm. **i** bil. *partja kręgielkowa ogólna, grana na bilardzie w kilka osób.*

**Pacyka, i,** lm. **i I.** a. × **Paca,** × **Packa** *deszczułka podługowata, wązka, z rękojeścią pod spodem, służąca mularzowi do wyrównywania wapna, narzucanego na mur,* zacierka, tarka. **2.** *zaprawa z wapna, zmieszanego z piaskiem, gipsem, a. z cementu, którą mularz tynkuje.* <Od Pacnąć>

**Pacykarz, a,** lm. **e** pog. **I.** *mularz.* **2.** teatr. *aktor źle malujący ś., źle, niedbale charakteryzujący ś.* <Od Pacyka>

**Pacykować, uje, ował** *obrzucać mur pacyką, tynkować, wyprawiać mur, tarkować.* **P. ś.** teatr. *niedbale, nieumiejętnie malować twarz farbami tłustemi.* <Od Pacyka>

**Pacykowanie, a,** blm., czynność cz. **Pacykować.**

**Pacykowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pacykować ś.**

**[Pacyna, y,** lm. **y]** p. **Pecyna.** Zdr. **[Pacynka].**

**[Pacy rycy]** *naśladowanie bicia* (w zagadce): Przysed dwójniák, P. czworniáka *(= przyszła kobieta, wybiła kota).*

**[Paczapka, i,** lm. **i]** *narzędzie do czepiania wiader z wodą przy ich noszeniu, sądy.*

**I. [Paczek, czka,** lm. **czki]** p. **Paczka: Z** kieszeni dobył mały P. Chodź.

**2. [Paczek, czku,** blm.] p. **Pak.**

**Paczenie, a,** blm., czynność cz. **Paczyć.**

**Paczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Paczyć ś.**

**Paczepla, i,** lm. **e** bot. (mentzelia) *roś. z rodziny ożwiowatych.* <?>

† **Paczesi, i,** blp. p. **Pacześ.** <p. Pacześ>

**Paczesie, a,** blm. p. **Pacześ:** Konopie, które od wyprawy czyli czesania odchodzą, paczesiem zowiemy. Przędz. <p. Pacześ>

**[Paczesny]** p. **Pacześny:** Płótno konopne po 19 do 21 groszy, paczesne po 15 i 16 groszy. T. K. Hanka narządzała pod oknem warsztat i przeciągała P. wątek przez płochy. Reym. <Od Pacześ>

**Paczesować, uje, ował** len, konopie = *oczyszczać po raz czwarty, czesząc szczotką z szczeciny, dla oddzielenia paczesi.* <Pa + * Czesować, od CZOS>

**Paczesowanie, a,** blm., czynność cz. **Paczesować.**

**Pacześ, i,** blm. ż., **Paczesie,** † **Paczesi, Paczosy, Paczoski I.** a. **[Pakop, Pakopie, Pakłopie]** *włókna lnu a. konopi, oddzielające ś. przy czesaniu szczotką po raz drugi, zgrzebie delikatniejsze, cieńsze wyczeski; kłaki lniane, poplątane włókna lnu,* osmyczyny, paklak, pakłak. **2.** *nici z tych włókien, przędziwo średniej wartości, otrzymywane z włókien lnu, znajdujących ś. pod kłakami lnu.* 3. × P. p. **Pacześnina:** W drzewie zmokłym utkana P. dym leniwy puszcza. Koch. J. <Pa + CZOS>

**[Pacześkowy]** *cieńszy od płótna pacześnego, zgrzebnego:* Płótno pacześkowe. <Od Pacześ>

**[Pacześnica, y,** lm. **e]** p. **Pacześnina.**

**Pacześnina, y,** lm. **y, [Pacześnica, Pacześ]** *płótno domowej roboty z nici, wyprzędzonych z paczesi, cienka zgrzebnina.*

**Pacześny, Paczesny, [Pacieszny, Paczesny] I.** *robiony z paczesi; grubszy i rzadszy, niż konopny, a cieńszy i gęstszy, niż zgrzebny* (o płótnie): P. obrus. Troc. Pacześna przędza. Troc. [Pacześne płótno]. Życie swoje rachował od czasu, kiedy go matka zaodziała pacześną łoktusą i powiedziała: Pódź! pódziemy na służbę. Ork. Jakąześ mi chustkę dała, z pacześną łatką. P. fartuszek *(= z paździerzy).* **2.** [P.] *lepszy i zamożniejszy* (o dziewce): Hejże ino, hejże ś niom, s tom dziewczynom pacześnom, coby była sceśliwá, jako kura nieśliwá. <Od Pacześ>

**Paczka, i,** lm. **i, [Paczek] I.** p. **I. Paka. 2.** *rzecz a. rzeczy jakie upakowane w pewien kształt i związane a. oklejone, pakiet, pęk, pęczek; pakunek, rzeczy w opakowaniu, zawiniątko:* P. tytoniu, tabaki, cykorji. Odnieść paczkę na pocztę. P. listów, papierów *(= plik).* P. zapałek = *pudełko zapałek.* P. papierosów = *pudełko papierosów.* **3.** [P.] = a) a. **[Pekele]** *towary przemycane.* b) w lm. *pnie jodłowe porznięte w kawałki długości gontów.* **4.** Cztery paczki = *rodzaj pasjansu.* **5.** przen. żart. *grono, kółko, towarzystwo, kompanijka:* Jesteśmy paczką ludzi w bardzo miłe przymioty zaopatrzonych, lecz których myśli i upodobania rozwinęły ś. w kierunku wcale odmiennym. Orzesz. Była nas tam cała P. Pójdziemy tam całą paczką. **6.** hut.: Paczki, pakiety blachy, po wyciągnięciu blach ze sztorców, z dwuch, trzech, czterech do dwunastu sztuk tychże jedna na drugie układane i po rozgrzaniu w piecu żarowym przepuszczane między walcami dla otrzymania blach coraz cieńszych. Łab. Pęk, paczka, pakiet, kawałki żelaza, półwyrobów pudlowych, w pęki związane i w piecu spawalnym do białości czyli gorąca spawalnego ogrzane; poddają ś. pod walce i między niemi wyciągają. Łab. **7.** teatr. *kilkanaście spódniczek muślinowych, tarlatanowych i t. p., razem zszytych, używanych przez baletnice.* **8.** woj. *zbiorowy wystrzał żołnierzy, ogólna salwa:* Na komendę: „paczki!“ szybkość ognia ś. podnosi. Górs. Zdr. **Paczuszka.** Zgr. **Paka.** <Zdr. od Paka>

**Paczkarz, a,** lm. **e I.** *ten, co robi a. sprzedaje paczki.* L. **2.** [P., **Paczkowóz]** *defraudant, przemytnik, kontrabandzista.* <Od Paczka>

**[Paczkowóz, woza,** lm. **wozy]** p. **Paczkarz.** <Paczka + * Wóz, od Wozić>

**Paczkowy** przym. od **Paczka.** Hut.: Hartowanie paczkowe (gdy ś. hartuje żelazo w paczkach posypanych lub osłonionych ciałem ziemistem, proszkami, tłustościami, ostrużynami rogu i. t. p. Łab.).

**Paczmag, a,** lm. **i** = **Baczmag:** Chodził dla husarskiego stroju w paczmagach. JGr.

**Paczoski, ów,** blp. p. **Paczosy:** P. konopne cienkie. Syr. Gdzie niedostatek jest bawełny,

niane P. na to miewają Pim. <Pa + Czoski. CZOS>

**Paczosy, ów,** blp. p. **Pacześ.** Zdr. **Paczoski.**

**[Paczta, y,** blm.] p. **Poczta.** <Z Poczta>

**Paczula, i,** blm. *coś pachnącego, aromatycznego, pachnąca, [trawa] dająca [olej] używany w perfumerii i [do] leczenia zarabiają paczuidła.* Zdr. **Paczulka.** <?>

**Paczulka, i,** blm. p. **Paczula.**

**Paczulowy** przym. od **Paczula:** Zapach P. Ziele paczulowe

**Paczuszka, i,** lm. **i** p. **Paczka:** Wrócił z miasta, obładowany paczkami i paczuszkami.

**[Paczwa, y,** lm. **y]** p. **Pacwa.**

**Paczyć, y, ył** I. *wypaczać, wykrzywiać, robić wichrowatym, krzywym, garbić, ślęczeć:* Wilgoć deski paczy. 2. przen. *wykręcać, przekręcać, szpocać, fałszować:* P. myśl czyją. P. umysły, pojęcia = *wypaczać je na bezdroża, bałamucić, mącić; przewracać w głowie.* **P. ś.** I. *wychodzić z pewnej formy, wykrzywiać ś., krzywić ś., kosławić ś., wyginać ś., garbić ś., robić ś. wichrowatym, krzywym ś.:* Deska, aby ś. nie paczyła i padała. Troc. 2. przen. *schodzić na bezdroża, mącić ś.:* Pojęcia ś. paczą. <PAK>

**Paczyna, y,** lm. **y** I. × P. a. **[Pajczyna]** *wiosło duże (szczeg. tratwowe):* Od każdej pojazdy i paczyny po groszy trzy i pół cła wodnego. Wej. Wystąpią z okrętów wszyscy trzymający paczynę żeglarze. Bud. Z dębiny naczynili paczyn twoich, styr uczynili z kości słoniowej. Bud. Wyrodkowi nie więcej pomoże zacność familji, jedno jako po morzu żeglującemu pług, a po ziemi chodzącemu P. Baz. Od sta paczyn złoty. Vol. 2. bot. (chloroxylon) *roś. z rodziny miedlinowatych.* Zdr. **Paczynka.** <? PAK>

× **Paczyna, y,** lm. **y** p. **Pecyna.**

**Paczynka, i,** lm. **i** p. **Paczyna.**

**[Paćka, i,** lm. **i]** p. I. **[Paca].**

**[Paćkać, a, ał]** I. p. **Paciać, [P. ś., Baćkać ś.]** *peckać ś.; babrać, cedzić, maczać coś w płynie jakim:* Nieskorne zydowsko paćka ś. długo z tym miodem i dopiéro niewiara posed utocyć. 2. *walać, brudzić.* 3. *mazać.* Przen.: *źle malować, pisać, babrać, gwazdać.* 4. *lepić z gliny.*

**[Paćkanie, a,** blm.] czynność cz. **Paćkać.**

**[Paćkanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Paćkać ś.**

× **Pad, u,** lm. **y** I. *padanie, padnięcie, upadek:* Rzeczy, które mają P. własny przyrodzenia swego. Kosz. Za padem z konia nastąpiła żółta niemoc. 2. *mór, pomór.* Sł. wil. 3. *spadek, spad wody, zadesyd.* Sł. wil. 4. *dolina głęboka, padół* Sł. wil. 5. *ślad, trop zwierzęcia:* Idą psy za zającem, jedni śrzodkiem za samym padem abo śladem, drudzy po te i owę stronę padu, na wiarę tych, którzy śladem idą, choć sami o padzie nie wiedzą. Ostror. 6. [P.] *rak (zwierzę).* <PAD>

**[Pada]** (przez przekorę) zam. *pacierz.*

**Padaczka, i,** blm. *choroba (= łac. epilepsia), [przygodnica, bożydnica, tłuczenie], choroba św. Walentego, padnuch, wielka choroba, kładuk, padlica, Boża kaźń:* P. histeryczna a. macinnicza p. **Histeryczny.** Świętego Walentego niemoc, wielka niemoc choroba, (epilepsja), padaczka niektórzy [mówią Matce Miłosierny pan może z gniewu padaczkę dostać. Glin. <Od Padać>

**Padaczkowaty** (epileptiformis) *do padaczki podobny:* Atlas: kurcze padaczkowate. <Od Padaczkowy>

**Padaczkowy** przym. od **Padaczka,** *epileptyczny:* W istocie P. natura (epilepsja) *wyzwala ludzi z pod padaczki:* powiew padaczkowy, wie padaczkowe: Obłąd P., obłąkanie padaczkowe p. **Obłąd.** <Od Padaczka>

I. **Padać, a, ał** p. 2. **Paść. P. ś.** I. *rozpadać ś., pękać, rozstępować ś., rwać ś., krajać ś.:* Usta ś. padają, gdy na tydlach skóra ś. padała. Haur. Opoki ś. padają. Groch. Kto po raz pierwszy na wiosnę zobaczy bociana, powinien usiąść na nogach, aby ś. w lecie nie padały. Padały ś., jako struny, żyły stargane gwoździmi, i święte ś. ciało za ciężkich młotów uderzaniem rwało. Odym. Pada ś. ziemia pod krzywoprzysięscą. Troc. Zagarnęli wielką liczbę ryb, tak iż ś. sieć ich padała. Rej. Niemoc głowy padająca. Sien. Rusznica przesadzona ś. pada. Troc. Gorące dni nastawają, suche role ś. padają. Kochan. Ptastwo i zające marzły, ludzie także marzli, ziemia ś. padała. Mat. Niewyschła deska ś. pada. Troc. Pada ś. śklenica od gorąca. Troc (= *trzaska).* Przen.: Sercuby ś. P. od wielkiej żałości. Kołak. Serca ich z gniewu ś. padają. Koch. J. Żałobliwie płakali, a prawie ś. padały serca ich. Rej. Ciesz ś., Polsko, niechaj ś. złość od żalu pada. Nar. 2. [P. ś. a. **Padać]** *dostawać krost, wrzodów, ropieć, jątrzyć ś.:* Dotknięcie padalca sprawia, że ciało pada ś., czyli jątrzy. 3. × P. ś. *padać przed kim, słać ś. do stóp czyich, bić czołem:* Dokoła pada ś. tłum wyskoczny służby. Pol. <PAD>

2. **[Padać, a, ał]** posp. *powiadać:* No dyć sprawiedliwie padasz. Ork. <P(owi)adać>

**Padalcowy** p. **Padalczy:** Padalcowego najadłszy ś. jadu, jaszczurczym zębem przyjdzie do upadu. Chr.

**Padalczy, Padalcowy** przym. od **Padalec:** Głowa padalcza. Troc. Z padalczą rzeszą same ś. łechcąc Eumenidy cieszą. L. <Od Padalec>

**Padalec, lca,** lm. **lce** I. a. **Wrzeciennica, [Ślepak, Lipczak]** zool. (anguis fragilis) *gad śligowaty, zwierzę kręgowe do rzędu jaszczurek należące:* Milczy, jak P. Stryjk. Bom zawsze deptał was, czepiające ś. nóg padalce. Sow. Będziesz po żmijach bezpiecznie gniewliwych i po padalcach deptał niecierpliwych. Kochan. Giedymin głuchy, jak P. Stryjk. (= *jak pień).* 2. a. **[Padawiec, Padawica]** = a) *najmniejszy gatunek żmii pospolitej:* P., zwyczajnie bierze ś. za żmiję, jadem i złością bardzo groźną. L. Kleopatra umarła z ukąszenia padalca, którego sobie przysadziła. L. Bardziej ś. mnie jako padalca chroni. Lubom. (= *jak psa wściekłego).* b) *człowiek gwałtowny, złośnik.* <Od ? Padały, PAD>

**[Padalica, y,** lm. **e, Padaliczne]** I. *wszystko, co wyrasta z nasion samosiewnych, szczeg. żyto, które samo wypada z kłosów, wschodzi i dojrzewa.* 2. *owoc niedojrzały, spadły z drzewa.* <Od *Padały, PAD>

**Padaliczkowy** *podobny do padalczego:* Padaliczkowe oko hijeny. Sł. wil. <Od Padalec>

**[Padaliczne, ego,** blm.] p. **Padalica:** Wszyscy w polu, a i ja stąd wprost na P pójdę. Jeż.

**[Padaliczny]** I. przym. od **Padalica,** *samosiejny:* Nie jest to znak zwyczajny, ale P. Po zbiorze oziminy rodzą ś. nieraz jeszcze w następnym roku padaliczne zboża, które nie gorsze bywają od sianych. Pol. Na polach zajałowiałych zboże padaliczne gdzieniegdzie porastało. Krasz. Wzięła ś. nie wiedzieć skąd, wyhodowała ś. w stepie mlekiem dum i mlekiem kwiecia, wyrastającego z posiewów padalicznych. Jeż. Po padalicznym roku schodzi gęsto dziewanna. Pol. *w którym zboże wyrasta zboże padaliczne.* 2. : *nieprawego łoża, nieprawy:* Dziecko padaliczne (= *bękart).* <Od Padalica>

× **Padalina, y,** lm. **y** p. **Padlina.** Sł. wil. <Od Padać>

**Padanie, a,** blm., czynność cz. **Padać.** Fiz.: Kąt padania. †Kąt padłości p. **Kąt** pod 14).

**Padanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Padać ś.**

**[Padanki, ów,** blp.] *jagody, które same opadły.* <Od Padać>

**[Padawica, y,** lm. **e]** p. **Padalec:** Ej to wściekłá P., taka náremná, co bieda do nij przystąpić.

**[Padawiec, wca,** lm. **wce]** p. **Padalec.**

**[Pad'ku mój!]** *wykrzyknik w razie nagłego odebrania wieści nieszczęśliwej.*

× **Padlica, y,** blm. p. **Padaczka:** Św. Walenty patron chorób i padlicy. <PAD>

**Padlina, y,** blm., × **Padalina,** × **Padło l.** *ścierw, ścierwo, zdechłe zwierzę, zdechlina,* × *zdechlizna:* Kruk padliny przydrożnej niesyty. L. **2.** × P. posp. pog. *istota niedołężna, gnuśna, do niczego.* Sł. wil. <Od Padły>

× **Padło, a,** lm. **a** p. **Padlina:** P. wietrząc, wilk gdzieś wyje. Kupy gnoju, różne padła i inne brudy. Hoł. <Od Padły>

†**Padłość, i,** blm. p. **Padanie:** Kąt padłości. Jak. J. <Od Padły>

**Padłożerca, y,** lm. **y** *zwierzę padłożerne* (np. sęp, hijena). <Padło + Żerca>

**Padłożerny** *żywiący ś. padliną, ścierwożerny.* <Padło + Żerny>

**Padły** *który padł; zdechły:* Zwierzę padłe. <Od 2. Paść>

**[Padna, y,** lm. **y]** p. **Panna.**

× **Padnienie, a,** blm. p. **Padnięcie:** Oblecenie włosów a. P. Ocz. <Od 2. Paść>

**Padnięcie, a,** blm., × **Padnienie** czynność cz. **2. Paść.**

**[Padol, a,** lm. **e] l.** p. **Padół:** Na padolu świata błąkający sie. **2.** *nazwa psa.*

†**Padolina, y,** lm. **y** p. **Padół:** Na ziemskiej tu padolinie. Troc. <PAD>

**Padolisto** przys. od **Padolisty.**

**Padolisty, Padołowaty** *pełen padołów.*

**Padolny, Padołowy** przym. od **Padół:** Wszystka nędza rozpaczna tych padolnych stworzeń zaszła mu chmurą przed oczy i stanęła obrazem krzyczącym przed jego myślą rozpłakaną. Ork. Wyjechałem broną padolną w nocy. Leop. Dzieciąteczku, kwiatku polny, kwiatku lilji padolnej. Groch. <Od Padół>

†**Padołek, łka** lm. **łki** anat. p. **Jądro.** <Od Padół>

**Padołowato** przys. od **Padołowaty.**

**Padołowaty, Padolisty l.** *podobny do padołu.* **2.** *pełen padołów.*

**Padołowy** p. **Padolny:** Pasze przy rzekach, przy padołowych miejscach, nizinach i t. d. Haur. <Od Padół>

**Padometr, u,** lm. **y** p. **Pedometr.** Sł. wil. <Zam. Pedometr, przez sld. do Padać>

**[Padować, uje, ował]** p. **2. Paść:** Król Sobiecki kázał wszystkiému wojsku krzyzem P. Padują liście na wszystkie strony.

**[Padowanie, a,** blm.] czynność cz. **Padować.**

**Padół, ołu,** lm. **oły l.** a. †**Padolina** *dolina głęboka, nizina:* Świat jest padołem płaczu. Troc. Na nizkim tu padole. Troc. Do Ciebie na tym padole płaczu wzdychamy. Skar. Zstąpiłeś na ten P. płaczu. Skar. Chwała bądź Bogu na wysokim niebie, a ludziom pokój na nizkim padole. Kant. P. płaczu stanowi jakby dalszy ciąg doliny Józefatowej. Hoł. Z nieba na ten P. wygnani, izali nie zstąpili na rogoż z kobierca? Nagł. Ziemskie padoły. L. Przyszli są aż do padołu gromnego i oglądali ziemie. B. Sz. (vallis botri). **2.** a. **[Padol, Pądoł, Pądół]** = a) *dolina, nizina, wądoł, wąwóz:* Przy jednym padole, przy jednej dolince siedzi tam landwera. Nie bójta ś. pana, bo go podziobała na padole kania. b) a. **[Dół]** *mała studzienka z wodą używaną tylko do pojenia bydła.* c) p. **Podołek:** Nabrałabym złota choćby dwa padoły, gdyby mnie matula puściła do swej komory. <Pa + DOŁ>

†**Paduch, a,** blm. p. **Padaczka:** Ten, który kaduk abo P. miewa. Wuj. <PAD>

**[Paduch, a,** lm. **y** a. **owie]** = a) *zbrodzień, łotr, nikczemnik, nie wart, że go święta ziemia nosi:* Jedźmy w imię Boże na te złe paduchy. Rej. Ci paduchowie, uczniowie samosatańscy i arjańscy. Białob. Cóż wżdy czynisz, żółtobrzuchu, marnie ożarły paduchu? Rej. P., nikczemny człowiek, któremu szkoda ziemi, na której stoi. Mącz. Wżdy ty nieszczęsny paduchu, wszytko myślisz o tym brzuchu. Korcz. b) [P.] *złodziej.* <Pa + DUCH>

†**Paducznik, a,** lm. **cy** *chory cierpiący na paduch a. padaczkę, epileptyk.* <Od * Paduk zam. Paduch>

**Padwan, a,** lm. **y l.** × P. *piosnka miłosna, śpiew romansowy, erotyk:* Alić coś za dziecina skrzydlasta w leszczynie zaczęła P. krzyczeć o mojej dziewczynie. Zim. Nuci z uciesznją Safą padwany dziewicze. Nar. Dwa chóry panien, trzeci z młodzieńców zebrany idą spieszno z muzyką, z tańcami, z padwany. Zim. **2.** †P., †**Padwana** *rodzaj tańca:* Straci-é on tam maszkarę i zmyli padwana, bo nasza parochja nie na to nadana. Rej *(= spuści z tonu, zwiesi nos na kwintę, straci humor).* Zdr. **Padwanek.** <Od nazwy miasta Padwa; Włos. padoano>

†**Padwana, y,** lm. **y** p. **Padwan.** <p. Padwan>

**Padwanek, nka,** lm. **nki** p. **Padwan:** Danilku, nie owcami twój P. pachnie. Zim.

**Padyszach, a,** lm. **owie, Padyszah** (z Prs. padi-szah) *tytuł władcy tureckiego i perskiego, cesarz, najstarszy sułtan:* P. nie ma takiej krzewiny w sadzie rozkoszy w Stambule. Mick. O gór Padyszahu! Mick. < Z Prs. pad = opiekun + szach = monarcha>

**Padyszah, a,** lm. **owie** p. **Padyszach.**

†**Padzenie, a,** lm. **a** *upadek, ruina.* Ps. flor. <Od 2. Paść>

**Padź, i,** lm. **e l.** [P.] = a) *słodka substancja na kwiatach, z której pszczoły miód robią, miodowica, rosa miodowa.* Chm. B. b) *rdza zbożowa.* **2.** leśn. *choroba liści drzew,* brzemię, spadek, miodunka, rosa miodowa. <PAD>

**Paf!** w. **l.** wyrażający odgłos strzału, *puf!:* Pif P.! *(= podwójny strzał; strzelanina).* **2.** wyrażający uderzenie, *łup!, bęc!, chlast!, chrost!, pac!:* Ja go w piersi P.! P.! go w szyję. Tremb. <Dźwn.>

**[Pafnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pafnąć.**

**[Pafnąć, nie, nął]** *uderzyć:* Czarna krówka w nos mnie pafnęła. <Od Paf!>

**Pag.** skrócenie = **Pagina.**

× **Paga, i,** lm. **i** *zapłata.* Glicz. <Łć. paga>

**[Pagac, a,** lm. **e]** p. **Pajac.**

**Pagaj, a,** lm. **e** *wiosło murzyńskie.*

**[Pagaj, a,** lm. **e] l.** *coś niezdarzonego, małego, kulfon; ciasto zakalcowate:* Baby ś. (= ciasto) nie podarzyły, same pagaje! **2.** (o dziecku) *berbeć, kulfon, malec, żaba.*

× **Pagament, u,** blm. *kawałki srebra.* Biel. M. <Łć. pagamentum>

**Pagina, y,** lm. **y,** × **Paina** *stronica, strona w książce, zeszycie, na arkuszu:* Na tajlo paginie powiadasz, że... Pim. <Łć. pagina>

**Paginacja, i,** lm. **e** *sposób, w jaki ponumerowane są stronice w książce, zeszycie, liczbowanie, numeracja:* Dzieło składa się z dwuch części, z których każda ma oddzielną paginację. Książka ta nie ma paginacji. Wiszn. <Od Pagina, niby Łć. paginatio>

**Paginować, uje, ował** *numerować stronice książki, zeszytu, liczbować, foljować.*

**Paginowanie, a,** blm., czynność cz. **Paginować.**

**Pagoda, y,** lm. **y i.** *świątynia buddyjska u Indusów, Chińczyków i innych ludów południowej Azji.* **2.** *bożyszcze hinduskie: potworna figura z ruchomą główką:* Kłaniała ś. jak P. chińska. Bał. **3.** *moneta wschodnio-indyjska rozmaitej wartości w różnych miejscach.* **4.** w lm. *rodzaj rękawków z perkalu a. muślinu, dla zakrycia rąk, przy sukniach z szerokiemi rękawami.* <Prs. putkèdè>

**Pagodyt, u,** lm. **y** min. p. **Agalmatolit.** <Od Pagoda

**[Pagorek, rka,** lm. **rki]** p. **Pagórek:** Przyjechał pod P., konie nie mogły wyciągnąć. <Pa + *Górek, GÓR>

**[Pagować, uje, ował]** *uwziąć ś. na kogo, instygować, zeb na kogo zeostrzyć:* Pagował go przed panem, żeby go zgubić.

**[Pagowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pagować.**

× **Pagór, a,** lm. **y** p. **Pagórek:** Błękitnieją we mgłach pagóry, blednie zachód złotopióry. Kon. Co chwila szerokie pagóry (wodne) zapadają ś. pod siebie, przepaści dźwigają ś. w górę, wydymają w kopuły. Dąb. Kwirynalny P. Chodk. K. [Ty rudawski dworze, stoisz na pagórze]. <Pa + GÓR>

† **Pagóra, y,** lm. **y** p. **Pagórek:** Przykra P. Biel. <Pa + Góra>

**Pagórczasto** przys. od **Pagórczasty,** *pagórkowato.*

**Pagórczasty** p. **Pagórkowaty.** Sł. wil. <Od Pagórek>

† **Pagórczysto** przys. od **Pagórczysty.** L.

† **Pagórczysty** p. **Pagórkowaty.** Troc. <Od Pagórek>

**Pagóreczek, czka,** lm. **czki** p. **Pagórek.**

**Pagórek, rka,** lm. **rki i.** a. **[Pagorek],** × **Pagór,** † **Pagóra** *nieznaczna wyniosłość ziemi regularnej formy, wypukłość ziemi zaokrąglona, górka, wzgórek, wzgórze:* P., mierna ziemi wyniosłość. Wyrw. Pagórki są to małe, tak na równinie, jako też na wzgórkach i górach położone, po większej części okrągłe wzniesienia. Ls. Lasy, pagórki, pola nieścignione okiem. Nar. Na pagórku wyniosłym, we brzozowym gaju stał dom porządny. Mick. Myśl.: Jechać na pagórki na jałowce = *odbywać wycieczki myśliwskie ze smyczą chartów.* **2.** anat. [illegible] pagórek kupowy, przygórek kości krzyżowej, górka kości kopczastej czyli świątniczej, wzgórze miednicy to P. a wzgórek łonowy, łonny, wzgórek nadkrokowy, wzgórek Wenery, góra łonowa, potrostok a kosmaczek góra Wenery, hak, obrodnica [illegible] Zab. **Pagóreczek.** <Pa + *Górek, GÓR>

**Pagórkowato** przys. od **Pagórkowaty.**

**Pagórkowatość, i,** blm. rz. od **Pagórkowaty.**

**Pagórkowaty, Pagórczasty, Pagórzysty,** † **Pagórczysty** *pełen pagórków; podobny do pagórka:* Sytuacja pagórkowata. Min. Zrażeni nasi przez pagórkowate góry, rozproszeni. Błaż. Pasma lekko pagórkowatych wyżyn. Pol. <Od Pagórek>

**Pagórkowy** przym. od **Pagórek:** P., górzysty. Bobr. Wysokość pagórkowa. Troc. Zioła pagórkowe. Troc. Woda pagórkowa. Troc.

**Pagórzysto** przys. od **Pagórzysty.**

**Pagórzysty** p. **Pagórkowaty:** Na południu ciągnęło ś. obszerne, lubo pagórzyste błonie. Sienk.

**[Pagródka, i,** lm. **i]** p. **Pogródka.** <Pa + Gródka>

**[Paha, y,** lm. **y]** p. **Pacha.**

**[Páhać, a, ał]** p. **Pachać:** On páhá i páha, ale on wypáhá *(= zaszkodzi sobie).*

**[Páhanie, a,** blm.] czynność cz. **Pahać.**

**[Paholiczek, czka,** lm. **czki]** p. **Paholi:** Janicku, Janicku, sfórny paholicku, hej ty wiés po borach o kazdym hodnicku.

**[Paholik, ka,** lm. **ki** a. **cy]** p. **Pachoł.**

**[Paholi, a,** lm. **y]** p. **Pachołek.** Zdr. **Paholek, [Paholik, Paholiczek].**

**[Paholek, łka,** lm. **łcy** a. **łki]** p. **Paholi.**

× **Pahuba, y,** lm. **y,** × **Pachuba** *nazwa psa gończego:* P. rusz młody, a ty popraw stary, harap świat woła, a tu hara hara! Bratk. <Por. Ros. paguba = zguba>

**[Paiczyna, y,** lm. **y]** p. **Pajęczyna.** <Z Pajęczyna>

† **Paik, a,** lm. **i** p. **Pajuk:** Przed nim szło czterech paików baszynych. Ośw. <Prs. pejk = laufer, posłaniec pieszy>

× **Paina, y,** lm. **y** p. **Pagina.** L.

× **Paiż, a,** lm. **e** m., **Paiż, y,** lm. **e** ż., × **Paiża** *krótka tarcza metalowa konnych rycerzy:* P., obrona piersi miedziana. Otw. Stare paiże rdzą, a nie krwią im na ścianie spluszczały. Wad. P. na ramię przywiązał. P. Koch. Paiżem swoim blask daleko ciska. Troc. Pod tysiąc Turków było z paiżami. P. Koch. Przeżegnała go, mówiąc: niech krzyż ten będzie ci miasto paiża. Min. Tyś nasza P., Boże, i obrona. K. G. <Węg. paizs>

× **Paiża, y,** lm. **e** p. **Paiż:** Głowę obwarował hełmem, a piersi paiżą zakrywał. P. Koch. <p. Paiż>

**Paj, a,** lm. **e i.** × P., *część, dział:* P. jedzenia = *porcja, racja.* Pszczoły, blaskiem noża przestraszone, odbiegłszy paj, każda w swą schowała ś. stronę. Karp. **2. [P.]** *podział łupu, zdobyczy.* **3. [P.]** p. **Pajda.** <Tur. pai = porcja>

**[Paja, i,** lm. **e]** *gęba, pysk, japa:* Otwórz pajęę. Jak mu ś. P. drze *(= jak mu ś. ziewa).*

**Pajac, a,** lm. **e, [Pagac] i.** *błazen, śmieszek, [illegible]: [illegible]; posp. gimnast. akrobata cyrkowy, podwórzowy.* **2.** *figurka z tektury a. innego materjału, tak zrobiona, że za pociągnięciem sznurka [illegible] rękami i nogami.* <Włos. pajazzo>

**Pajacowski** przym. od **Pajac:** Charakterystyczne pajacowskie twarze z dużemi nosami. Bał. <Od Pajac>

**Pajacowy** *należący do pajaca.*

**Pajączek, czka,** lm. **czki i.** p. **Pająk:** Jak pracowity snując ś. P. Słow. **2. [P.]** *wzór na pi[illegible]* **3.** lat. *[illegible] haftowanej dziurce na promieniach z nici.*

**[Pajacznik, a,** lm. **i** *[illegible] nazwa miesiąca listopada.* Wiszn. <Od *Pajączny = Pajęczny>

**Pajączysko, a,** lm. **a** m. i ni. p. **Pająk.**

**Pająk, a,** lm. **i, [Pajk] i.** a. **Pajęczak, Mrowie** zool. (arachnoidea) *przedstawiciel odrębnej gro-*

*mady stawonogich.* Podział: a) kleszczotki, zaleszczotniki (pseudoscorpionina). b) kosarze, łabuńce (phalangina). c) niedźwiadki (scorpionina). d) roztocze, moliki (acarina). e) sołpugi (solifugae). f) spawęczaki (pedipalpi). g) pająki właściwe (arachnina): czteropłucne (tetrapneumones), dwupłucne (dipneumones). h) wrzęchy (linguatulina): Pająki muchy łowią, wnętrzności swoje własne z siebie wytaczając, a z nich subtelne siatki ustawnie działając. Prot. P. jadu szuka, ale pszczoła miodu. Prz. Bodaj wypił pająka, bodaj ś. udawił. Opal. Pająk przędzie, oj przędzie swoje szare włókienko. Len. P. ś. Matce Boskiej sprzeciwia, bo chociaż ona przędzie tak cienko, on cieniej snuje swoje krosienko. Czaj. Filut, jak P., co snuł z siebie, rozpostarłszy sieci, czuwa wśrzód pasm zawiłych, rychło w nie kto wleci. Kras. Przen.: Morwiorodne pająki. Kulig. *(=jedwabniki).* Przen.: *lichwiarz:* Szczęściem P. był za drzwiami, więc go prosi, więc go sadza; lecz Żyd już na mały procent dać pieniędzy ś. nie zgadza. Znany P. kolejowy. **2.** zool.: P. morski p. **Szkarłupień.** **3.** P. domowy zool. (tegenaria domestica) *pajęczak dwupłucny.* **4.** *świecznik wiszący wieloramienny, żyrandol:* Śkło przedniejsze w grubych sztukach potrzebne do pająków, luster. Torz. Pozapalałem świece w lustrach i pająku, który na śrzodku wisi. L. **5.** [P.] = a) *siedzenie pomieszczone nad dwiema połączonemi małemi łódkami.* b) *przyrząd żelazny półkolisty z haczykami, służący do zaciągania siana na stóg.* c) *paw.* **6.** pow. *powóz o bardzo wysokich i cienkich kołach, z siedzeniem wspartym na giętkich deseczkach a. na resorach.* **7.** zł. = a) *policjant.* b) *koszula.* c) *tłomok.* Zdr. **Pajączek.** Zgr. **Pajączysko.** <?>

**Pająkowato** przys. od **Pająkowaty:** Straszne, P. wyglądające narzędzia śmierci. Rol.

**Pająkowaty,** × **Pajęczysty** *do pająka podobny.* Anat.: Komórki pająkowate = *komórki z licznemi odnogami.* <Od Pająk>

**Pająkowy** p. **Pajęczy.** Zł.: P. andrus = *złodziej tłumokowy.*

**[Pajcu-bajcu]** *aby zbyć, aby aby:* Robić P.

**[Pajczy]** p. **Pajęczy:** Pajczá nitka. W pajczych sieciach.

**I. [Pajczyna, y,** lm. **y]** p. **Paczyna.**

**2. [Pajczyna, y,** lm. **y]** p. **Pajęczyna.**

**[Pajd, a,** lm. **y]** p. **Pajda.**

**[Pajda, y,** lm. **y, Bajda, Paj, Pajd]** *kawał ukrojonego chleba, wielka kromka, glon, partyka:* Taki pajdy chleba toby i pies nie zjád, a cóż dopiro pán. Wynieśli chleba pajdę i do tego cztéry grosze. Dyg. <?>

**Pajdas, a,** lm. **owie** ucz. *przezwisko nauczyciela, niby podobnego do pajdy chleba.* <Od Pajda>

**[Pajdować, uje, ował]** *ukroić sobie spory kawałek chleba.* <Od Pajda>

**[Pajdowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pajdować.**

**[Pajedza, y,** lm. **e]** *wyklina, wiklina.*

**[Pajerka, i,** lm. **i]** *doniczka do kwiatów.* <Z Fajerka>

**[Pajeśnica, y,** lm. **e]** = **Opasze.**

**[Pajęcza, y,** lm. **e]** p. **Pajęczyna:** Gdym meble już wyprzedał, pajęczę mam z gołych ścian.

**Pajęczak, a,** lm. **i** zool. p. **Pająk.**

**Pajęczenie, a,** blm., czynność cz. **Pajęczyć.**

**Pajęczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pajęczyć ś.**

**Pajęcznica, y,** lm. **e** bot. (palangium a. anthericum) *roś. z rodziny liljowatych.* Gatunki: P. gałęzista (ph. ramosum). P. liljowa a. Kosatki (ph. liliago). <Od Pajęczny>

**Pajęcznik, a,** lm. **i** = **Omieg** bot. (doronicum). <Od Pajęczny>

× **Pajęczny I.** p. **Pajęczy:** Mysz brytańska a. pajęczna mysz jadowita. Bobr. Od pajęcznego gonu, to jest od pająka na długich nogach obrażonym lekarstwo. Syr. **2.** p. **Pajęczynowaty.** Anat.: !Błona pajęczna. Krup. <Od Pająk>

× **Pajęczówka, i,** lm. **i** anat. p. **Opona.** <Od Pajęczy>

**Pajęczy I.** a. **Pająkowy,** × **Pajęczny** przym. od **Pająk; [Pajczy]:** Pajęcze siatki. Wuj. *(=pajęczyny).* Miłości, piękności wiernego czciciela wodziła przy sobie na nitce pajęczej. Kor. Pajęcze przędziwo. Asn. **2.** p. **Pajęczynowy:** Koronki delikatności pajęczej. Orzesz. Siecią złudzeń usidli pajęczą. Asn. Na tkance marzeń pajęczej. Asn. Anat.: Błona pajęcza. Krup. !Opona pajęcza (arachnoidea). <Od Pająk>

**Pajęczyć, y, ył** kochankę a. **P. ś.** z kochanką gm. *pieścić, obłapiać, obmacywać.* <Od Pająk>

**Pajęczygon, u,** lm. **y** bot. p. **Naszyniec.**

**Pajęczyna, y,** lm. **y, [Paiczyna, Pajczyna, Pajęcza] I.** zool. *nitki będące wydzieliną specjalnych gruczołów przędnych u pająków; siatka pajęcza:* Obmieść, zebrać pajęczynę. Jak muchy na pajęczynie, tak na onym jego fałszu więźli. Skar. Prawa nasze są jako P.: bąk ś. przebija, a na muchę wina. Kniaź. Prawo jako P.: bąk ś. przebije, mucha uwięźnie. Prz. Czas na próżności trawisz, gdy z pajęczyny płótno robisz. Skar. Kto kobiety ustrzeże, to na pajęczynie ś. powiesi. Krasz. Chcąc oznaczyć rzecz a. robotę wątłą, mówimy, że jest jak P. Wol. *(= jak bańka mydlana).* Znać, co jest jedwab, a co P. Wad. Gdy Bóg chce, miedzianym murem P. będzie. Koch. W. Gdzie Chrystustowa dziedzina, tam murem i P. Skar. Wiek nasz jest jak P. Kołak. Płynie młodość jak woda, chwiejemy ś. jako trzcina, wiek nasz jako P. Pśń. Mowa twoja drwa i pajęczyny. Chr. *(=pleciesz głupstwa, jedno drugiego ś. nie trzyma).* Przen.: Muszki pajęczyny, cienie latające przed oczyma, co bywa ze mdłości wzroku. Syr. *(= muszki, płatki, zmroczki, cienie).* P. na drzewianych rózgach zawikłana, z której mszyce, wąsienice ś. rodzą. Kn. P. latająca. Troc *(=babie lato, babskie, świętomarcińskie lato).* **2.** myśl. = a) *sieć cieniutka na ptaki:* P., sieć wysoka z cienkich nici zrobiona na łowienie wszelkiego ptastwa. Kluk. Sieci na ptaki bardzo subtelne pajęczyny zowią. Trzyc. b) *sieć na grubego zwierza.* **3.** zł. = a) *bielizna:* Obmieść pajęczynę = *ukraść bieliznę rozwieszoną na strychu.* b) *płótno.* Zdr. **Pajęczynka.** Zgr. **Pajęczyńsko.** <Od Pajęczy>

**Pajęczyniarz, a,** lm. **e** zł. *złodziej, kradnący bieliznę.* <Od Pajęczyna>

**Pajęczyniasto** przys. od **Pajęczyniasty,** *pajęczynowato.*

**Pajęczyniasty** p. **Pajęczynowaty.**

**Pajęczynka, i,** lm. **i** p. **Pajęczyna.**

× **Pajęczynny** p. **Pajęczynowy:** Pajęczynne sieci. Smotr.

**Pajęczynowato** przys. od **Pajęczynowaty.**

**Pajęczynowaty, Pajęczyniasty,** × **Pajęczysty,** × **Pajęczny** *podobny do pajęczyny.* Anat.: Błona pajęczynowata, mózg otaczająca. Perz. (membrana arachnoidea). Powłoka pajęczynowata. Mózg otoczony jest błoneczką pajęczynowatą. Kluk. <Od Pajęczyna>

**Pajęczynowy, × Pajęczynny** przym. od **Pajęczyna; Pajęczy**: Sieć pajęczynowa. Gruczoł P. i **Gruczoł.**

**Pajęczynówka, i,** lm. **i** anat. *jedna z błon otaczających mózg, błona a. opona pajęczynowata*, membrana arachnoidea. <Od Pajęczynowy>

**Pajęczyńsko, a,** lm. **a** p. **Pajęczyna.**

**Pajęczysto** przys. od **Pajęczysty.**

**Pajęczysty I.** *pełen pająków a. pajęczyn.* **2.** × P. p. **Pająkowaty. 3.** × P. p. **Pajęczynowaty:** Po tej bylinie jest pawłoka pajęczysta cienka Syr. <Od Pająk>

**Pajętrznica, y,** lm. **e** bł. p. **Pajęcznica.** <Zam. Pajęcznica>

**[Pajk, a,** lm. **i]** p. **Pająk.**

**†Pajma** p. **Pajmatka:** Miasto pani matka powiecie P. Pśń. <Z Pajmatka>

**†Pajmatka, i,** lm. **i. †Pajma** skrócone z *pani matka:* P. (pani matka gorce każe miłuchno na patrzeć. Bratk. <Z Pań Matka>

**†Pajok, a,** lm. **i** p. **Pajuk:** P. u Turków są to pokojowi, co na aktach i miejscach publicznych pilnują osoby cesarskiej. Kłok. <p. Pajuk>

**[Pajować, uje, ował]** *krzyczeć, ogłaszać.*

**[Pajować się, uje ś., ował ś.]** *zdobycz między sobą dzielić:* Opryszki pajowali ś. <Od Paj>

**I. [Pajowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pajować.**

**2. [Pajowanie, a,** blm.] p **Pajowanie ś.:** Nikt zręczniej od Sawki nie umiał chwilę pajowania (podziału łupów) podpatrzyć Rol.

**[Pajowanie się, a ś.,** blm., **Pajowanie]** czynność cz. **Pajować ś.**

**[Pajseczny]** p. **Pejsaczny.**

**[Pajski]** p. **Pański:** Pajskie suknie. <Z Pański>

**[Pajskie, ego,** blm.] p. **Pańskie:** Gospodarz kazał mu iść na P.

**[Pajstwo, a,** lm. **a]** p. **Państwo:** Zajechał do pajstwa. Było jedno P. <Z Państwo>

**[Pajszczyna, y,** blm.] p. **Pańszczyzna.** <Z Pańszczyzna>

**[Pajta, y,** lm. **y]** *bróg; szopa na polu.* <Węg. pajta>

**[Pajtas, a,** lm. **y]** p. **Pajtasz.** Zdr. **[Pajtasiek, Pajtasik].**

**[Pajtasiek, śka,** lm. **śki]** p. **Pajtas.**

**[Pajtasik, a,** lm. **i]** p. **Pajtas.**

**[Pajtaska, i,** lm. **i]** *towarzyszka.*

**[Pajtasz, a,** lm. **e, Pajtas] I.** *towarzysz.* **2.** pog. *dzieciak.* **3.** a. **[Pajtaś]** *mały chłopak, chłopak, który pierwszy raz spodnie włożył.* **4.** *ujmujący krzywe nogi.* **5.** *pajac; człowiek komicznie wyglądający.* <Węg. pajtás>

**[Pajtaszenie, a,** blm.] czynność cz. **Pajtaszyć.**

**[Pajtaszyć, y,ył]** *towarzyszyć.* <Od Pajtasz>

**[Pajtaś, a,** lm. **i a. e] I.** p. **Pajtasz. 2.** *przezwisko niezgrabnego: niepa.*

**[Pajtuś, a,** lm. **e]** *pieszczotliwie:* Siedma Węgrzyn. ajtuś, P. <Zap. zam. Pajtasz>

**Pajucki** przym. od **Pajuk:** Za mną, przede mną, obok lecą różne stroje, kusi, dłudzy, peruki, pajuckie zawoje. Ejs. <Od Pajuk>

**Pajuk, a,** lm. **i, †Pajok, †Paik I.** *pokojowiec* [illegible] **2.** *[illegible] na dworach dla przepychu; pokojowiec magnata, [illegible]* Gdy dawniej należało to do okazałej wystawy możnowładców w Polsce, aby nie mały otaczała i dwory napełniała liczna [illegible] dworaków, wtedy zwykli wynagrał, aby w tem mnóstwie wystawa była rozmaitych narodów, a gdy mieć właściwie takich nie mogli, branym do usług poddanym dawali imiona i stroje tych krajów, z których mieć chcieli; odźwierny P. Hauryło, ubrany bogato po turecku w zawoju, stawał ś. Turczynem i brał nazwę Hadży, Kiaja, Aga i t. p. Czart. A. Przed srogim marszałkiem sążniste pajuki niosą skórom pamiętne boćkowskie kańczuki. Kras. <Prs. pejk = laufer, podanie pieszy>

**Pak, u,** lm. **i, Pakówka, Pachówka, × Pik,** [Pach. Paka] *[illegible]* Wyimie szpunt z bani pakiem oblepiony. Min. Tynek zrobiony z paku, piasku, tłuczonej cegły. Świt. <Nm. Pech>

**× Pak, a,** lm. **i** p. **I. Paka:** Nim się przez komorę z pakiem grzechów mych przebiorę. Od. <Nm. Pack>

**† Pak** sp. *zaś, znów:* Dwadzieścia lat było Achazjaszowi, imię P. matce jego było Atalja. Bud.

**I. Paka, i,** lm. **i I.** *skrzynia do pakowania:* P. z rzeczami. P. na książki. Przywieziono fortepian w pace. Skrzyniowe tafle śklane zwykły ś. pakować po sztuk 120 w paki, które ś. nazywają skrzyniami. Torz. **2.** p. **Paczka. 3.** [P.] p. **I. Hela.** Zdr. **Paczka.** <p. × Pak>

**2. [Paka, i,** lm. **i]** p. **Pak.**

**3. Paka, i,** lm. **i** zool. (coelogenys paca) *zwierzę szczurowate z rodziny kopytkowych.* <Łć. paca>

**Pakamer, u,** lm. **y** *pomieszczenie na skład towarów; izba z towarem przy sklepie; magazyn z pakami, bagażami i t. p., skład, skarbiec.* <Nm. Packkammer>

**[Pakarz, a,** lm. **e]** *pędrak, małe dziecko lub zwierzę.*

**[Pakaś, a,** lm. **e]** p. **Pakaż.**

**[Pakatela, i,** lm. **e]** *bagatela.*

**[Pakaż, a,** lm. **e] I.** p. **Pakaż. 2.** lm. = lekc. *towary, pakunki.*

**[Pakaż, u,** lm. **e, Pakaś, Pakaź]** *bagaż.*

**× Pakciarski,** przym. od **Pakciarz,** *pachciarski.*

**× Pakciarka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pakciarz,** *pachciarka.*

**× Pakciarstwo, a,** blm. p. **Pachciarstwo.**

**[Pakciarz, a,** lm. **e]** p. **Pachciarz.**

**[Pakczenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pakczyć ś.**

**[Pakczyć się, y ś.,ył ś.]** *gromadzić ś., zbijać ś. w kupę:* Owce ś. pakcą, jak jes gorąc. <? Od 1. Paka, Paczka; por. Pakować>

**Pakfong, u,** blm. *stop metaliczny miedzi i cynku* [illegible] nowe srebro, najczyściej, argentan. <Chiń>

**Pakfongowy** przym. od **Pakfong.**

**Pakhauz, u,** lm. **y** *wielki pakamer, budowla na skład; magazyn:* Na komorze celnej rozpoczęto wznoszenie nowego pakhauza. <Nm Packhaus>

**× Pakhof u,** lm. **y** *komora celna.* <Nm. Packhof>

**Pakiecik, u** a. **a,** lm. **i** p. **Pakiet:** W małym pakiecziku. Groł.

**Pakiecikowy** przym. od **Pakiecik.** L.

**Pakiet, u,** lm. **y** *wiązanka rzeczy upakowanych i owiązanych, paka, plik:* Otworzył P. i znalazł wszystkie listy. Niem. P. listów. Troc. Zdr. **Pakiecik. × Pakietek.** <Nm. Packet>

**Pakietbot, u,** lm. **y** *statek pocztowy.*

**Pakietbotowy** przym. od **Pakietbot.**

× **Pakietek, tka,** lm. **tki** p. **Pakiet:** W tym pakietku musi być coś niedobrego. L.

**Pakietować, uje, ał** druk. *składać solut, płatny od wiersza.* <Od Pakiet>

**Pakietowanie, a,** blm., czynność cz. **Pakietować.**

**Pakietowy** przym. od **Pakiet:** Żelazo pakietowe.

**Pakigła, y,** lm. **y** (Pak-igła) tap. *igła do obszywania mebli w rogoże.* <× Pak + Igła>

**Paklak, u,** lm. **i** p. **Pakłak:** Wziąłem paklaku zielonego łokci 3 i półtory ćwierci na materac po groszy 50 i błękitnego na skrzydła łokieć i ćwierci półtory. Rud.

**Pakiakowy** p. **Pakłakowy.**

**[Paklepie, a,** lm. **a, Paklepy, Paklepie** (lm.), **Pakula, Pakule, Pakuły, Poklepie** (lp. i lm.)] *kłaki, wyczesane ze lnu i konopi; najgorsze włókna, odpadające przy klepaniu lnu a. konopi, otłoczyny lnu a. konopi, osmyczyny, zgrzebie:* Sedzy kukla pod paklepiem. P. zdatne na wory. Z paklepi, jako niezdatnych do żadnej przędzy, kręcą tylko postronki do uwiązywania bydła. <Pa + KLEP>

**Paklepny** przym. od **Paklepie,** *zgrzebny, pakułowy.*

**[Paklepy, ów** blp.] p. **Paklepie.** Troc.

† **Pakli** *jeśli, jeżeli.* <Pak + Li>

† **Pakliby** *jeśliby, jeżeliby, gdyby:* P. kto swej niewinności i gańby nie dbał oczyścić, tedy podług uczynku swego, jako zasłużył, dostojnie cirzpieć będzie. Mac. z Róż. P. kto cudz (= cudzy) chciał wnić. B. Sz. P. który z was dwuch przeciwił ś. temu... Sienk. A P. też co przypadło, tedy to ś. na dobro twoje obrócić musi. Rej. <Pak + Li + By>

**[Paklon, u,** lm. **y]** *gatunek drzewa:* Podrzędne gatunki: osika, jesion, P., lipa... Tet. <Pa + Klon>

**Pakłak, u,** lm. **i, Paklak l.** *grube suknisko, proste sukno a. płótno; gruba tkanina z pakuł na worki, part:* Suknia z pakłaku. Przen.: Człowiek z pakłaku do bławatu, z kozła do karety przeniesiony. L. Mimo P., mimo złoto, zawzdy jednak cnota cnotą. Kras. **2.** *odchód od lnu a. konopi, osmyczyny.* <Por. Pakuły>

**Pakłakowy** przym. od **Pakłak,** *paklakowy, parciany:* Dumę ma pana możnego, choć wiem, że ojciec jego pakłakowe miał odzienie. L.

**[Pakłopie, i,** blp.] p. **Pakop:** Wzięna wsyćkie te P., co miała z nich prząść, i wpakowała do cebra. <Pa + KLEP/KŁOP>

**Pakmajster, a,** lm. **trowie** a. **trzy** *oficjalista na kolejach żelaznych lub na poczcie przyjmujący pod swoją opiekę bagaże do wagonu i zajmujący ś. prawidłowym ich rozwiezieniem.* <Nm. Packmeister>

† **Paknię** sp. *zaś.* Glosy w. XV.

† **Paknięli,** † **Paknięźli** sp. *jeżeli zaś.* Glosy w. XV.

† **Paknięliby** *jeżeliby zaś, jeżeli zaś:* P. była żałoba personna, to jest częsna, jako jest o długi abo ktorekoli rzeczy zastawne. Św. z Woc.

† **Paknięźli,** sp. p. **Paknięli.** Glosy w. XV.

**[Pakolka, i,** lm. **i]** *kobiece ubranie głowy:* Na głowie P. ustrojona kwiatami.

**[Pakop, u,** lm. **y, Pakłopie, Pakopie] l.** p. **Pacześ. 2.** *włókno poślednie z przędziwa.*

**[Pakopie, a,** lm. **a]** p. **Pakop.**

**Pakość, i,** lm. **i** a. **e] l.** [P.] *złość, coś złego, przykrość, przekora, psota:* Na P. robić (= *robić na złość*). A ten Twardoski ciągle im robi takie pakoście. Aby mu ten drugi prepinator nie robił pakości. **2.** bot. p. **Brodaczka.** <PAK>

**[Pakośnie]** przys. *naopak, na przekór, na złość:* Świekra jej robi wszystko P.

**Pakośnik, a,** lm. **i l.** [P.] *psotnik, przekora.* **2.** a. **[Paskudnik]** *choroba krowy, odęcie z krostą na oku:* Krowa ma P. Pocierają bydłu oczy miodem, żeby pakośnika nie zarywało. Pasterze, kiedy ś. bydło gzi, wołają: Siedzi żaba na ogonie, pakośnika załapuje. **2.** † P. lek. p. **Krzyż** pod 15). <Od Pakość>

**Pakować, uje, ował l.** *ładować starannie, dychtownie; układać, składać w paki; związywać w tłumoki:* P. rzeczy. Aksamity jak P. Grod. Pakują pojazd; konie już zaprzężone. L. Przen.: P. wiele pieniędzy w przedsiębiorstwo i t. p. (= *pchać*). **2.** *wsadzać, kłaść, pchać, wtłaczać, wciskać:* P. palec do gęby, w nos tabakę, klin w drzewo. **3.** *zapakowywać, wtrącać, wrzucać, zasadzać, wsadzać, zamykać:* P. kogo do kozy. Córka jeśli poniosła plamę na honorze, zaraz tę sekutnicę pakuję w klasztorze. Tremb. **4.** przen. *jeść dużo, łapczywie, pucować, sprzątać, zmiatać, ćwiczyć, repetować, pałaszować, młócić, futrować, zawijać, ćpać,* posp. żart. *wsuwać:* Pakuje za czterech. **P. ś. l.** *pakować, zbierać, zabierać w paki, tłumoki swoje rzeczy, szykować ś., zabierać ś. do wyjazdu:* Jutro jadę, i już ś. pakuję. L. **2.** *pchać ś., tłoczyć ś., cisnąć ś. w środek:* Nie pakuj ś., bo tu i tak ciasno. Posp.: *iść poważnie, toczyć ś., prowadzić ś., tarabanić ś.:* Pakuje ś. do sali (= *włazi*). P. ś. na wóz, na górę = *dugować ś., windować ś., włazić, kwaterować ś., tarabanić ś.* <Od 1. Paka>

**Pakowanie, a,** blm., czynność cz. **Pakować.**

**Pakowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pakować ś.**

**[Pakowaniec, ńca,** lm. **ńce]** *ser.*

**l. Pakownia, i,** lm. **e** *izba do pakowania towaru:* Dwuch ludzi odwoziło taczkami cukier do otworu, prowadzącego z pakowni do pakameru. Grusz. <Od Pakować>

**2. Pakownia, i,** lm. **e** *część browaru, gdzie wylewają beczki pakiem.* <Od Pak>

**Pakownik, a,** lm. **cy** gór. *dozorca pakowania soli.* <Od Pakować>

**Pakowny l.** *w który można wiele napakować, mogący w sobie dużo pomieścić:* Powóz P. **2.** *napakowany, ładowny:* Z tyłu szły dwa wozy dobrze pakowne. Sienk. <Od Pakować>

**Pakowy** *służący do pakowania, do obwijania:* Papier P. Gór. Gnat P. p. **Gnat.** <Od Paka>

**Pakówka, i,** lm. **i l.** p. **Pak. 2.** *maź, smoła:* Do 100 łodzi, wywożących potaże, popioły, smołę, pakówkę. Sur. <Od Pak>

**Pakt, u,** lm. **a l.** *układ pokojowy.* **2.** *układ, umowa, ugoda:* Sam chan i sułtan Gałga, który z nami u Podhajec paktował, chcą paktów dotrzymać. Sienk. **3.** *punkta umówione, warunki zastrzeżone, rodzaj konstytucji, którą w dawnej Polsce nowy król przed wstąpieniem na tron zaprzysięgać musiał:* Wszakże pakta jeszcze nie wyszły. Dyak. <Łć. pactum = rzecz umówiona; umowa>

× **Pakt, u,** lm. **y** p. **Pacht.** <Nm. Pacht>

× **Paktarz, a,** lm. **e** p. **Pachciarz.**

**Paktować, uje, ował l.** a. **Paktyzować** *umawiać ś., naradzać ś., układać ś., traktować, porozumiewać ś. o warunki pokoju, rozejmu i t. d.:* Sam chan i sułtan Gałga, który z nami u Podhajec paktował, chcą paktów dotrzymać. Sienk. Motowidło namawiał Hohola, by ś. wyrzekł watażki, paktującego z bisurmanami. Rol. Wodzowie i szlachta mieli na ustach jedno słowo: „P." Sienk. Zaczęto zaraz P., nim ś. kropla krwi polała. Sienk. **2.** *uspakajać, pacyfikować:* Gdy jedna połowa wo-

jewództwa była już dwakroć, druga raz paktowana, więc nastąpi słuszny obrachunek. T. K. <Od Pakt>

× **Paktować, uje, ował** p. **Pachtować:** Paktuję tydlo. Troc. P. od kogo. P. koma. L.

**Paktowanie, a,** blm., czynność cz. **Paktować:** Należy i paktowania popróbować, bo czasem więcej słowem można wskórać, niżli orężem. Sienk.

× **Paktowanie, a,** blm., czynność cz. × **Paktować.**

**Paktyzować, uje, ował** p. **Paktować:** W pierwszym popłochu z nieprzyjacielem paktyzowali. Krasz. <Fr. pactiser>

**Paktyzowanie, a,** blm., czynność cz. **Paktyzować:** Chrześcijaństwo potrzebowało do odniesienia zwycięstwa kilku wieków oraz paktyzowania i czynienia koncesji. Lel.

**[Pakula, i,** lm. **e]** p. **Paklepie.**

**[Pakulak, a,** lm. **i] I.** *powróz z pakuł.* **2.** *człowiek mający włosy przeczochrane, do pakuł podobne.* <Od Pakuł>

**[Pakulany]** przym. od **Pakula** *pakułowy:* Postronki pakulane. <Od Pakula>

**[Pakularz, a,** lm. **e]** *przezwisko szlachcica wieluńskiego.* <Od Pakuły>

**Pakulasty** *mający w sobie pakuły:* Sznur P.

**I. [Pakule, i,** blp.] p. **Paklepie:** Nalazła w pościeli żabę ustuszoną i schowała, w P. zawinąwszy, w świronku.

**2. [Pakule, i,** blp.] *duże myszy polne.*

**[Pakulenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pakulić ś.**

**[Pakulić się, i ś., ił ś.]** *strzępić ś.:* Gdy nitka po zerwaniu jej pakuli ś., to jest wełna.

**[Pakulnica, y,** lm. **e]** *płótno najgrubsze.* <Od Pakulny>

**[Pakulny]** *pakułowy, zgrzebny:* Koszula pakulna. <Od Pakuły>

**Pakuł, u,** lm. **y I.** *coś zwiniętego nakształt zatyczki, naboju, pakunek:* P. do działa. Troc. Pakuły do uszczelniania lub czyszczenia. Pakułami powtykać szpary. Kluk. Promyczki krótkie i powikłane z konopi niezdatne tylko na P. Jak. J. **2.** w lm. p. **Paklepie:** Wyczesując len przez druciane grzebienie rzadsze, oddzielą ś. pakuły. Kluk. Pakuły wcale są na sznury niesposobne. Jak. J. Koń ten chodzi właśnie by na pakułach. Dor. *(=powłóczy nogami).* Jak mu ś. buty rozlezą, to je ściąga zajedno, póki nie pójdą w pakuły *(=nie zedrą ś.).* <? Od Pakować>

**Pakułowy, [Pakulany]** przym. od **Pakuły.**

**Pakuneczek, czka,** lm. **czki** p. **Pakunek.**

**Pakunek, nku,** lm. **nki I.** *to, czym utykają, konopacz, szczeliwo:* P. konopny. **2.** *to, czym wypakowano okręt, wóz; ładunek.* **3.** *tłumok rzeczy spakowanych, juk, bagaż, paka, tobołek.* **4.** *to, w co zapakowano, opakowanie.* **5.** woj. *tornister, mantelzak w dawnym wojsku polskim.* Zdr. **Pakuneczek.** <Od Pakować>

**Pakunkowe, ego,** blm. kol. *opłata za przewóz pakunku, pakowania, bagażowe, (tłumków).*

**[Pakura, y,** lm. **y]** *suszarnia.*

**Pakwerk, u,** lm. **i** pow. *grube płótno rozciągnięte na ramie i nasmarowane pakułami, służące jako podstawa do materaców powozowych, do garnirowania.* <Nm. Packwerk>

**I. Pal, u, I.** × P. blm. = a) *własność ognia, palenie, żar, płomień:* Wtrąca to ulosh [?] morze potopi, lub płomień palem pochopi. Petr. b) *plaga na żyto, zioła, drzewa, zagorzenie, zwarzenie od gorąca.* Macc. 2. [P.] ... blm. *dzienne upalenie, opał, paliwo:* Kmiecie jadą do boru po drzewo dla palu. Zaw. Kominy palem napełnione szumią. Otw. b) lm. **e** *miejsce na ogień, palenisko w staroświeckim piecu bieganym.* <PAŁ>

**2. Pal, a,** lm. **e I.** *drzewo okrągłe w końcu zaostrzone, jak kół potężny, służące do wbijania w ziemię dla ustalenia gruntu lub utworzenia ściany oporowej, słup:* Pale, które ś. w ziemię biją, dębowe, sosnowe, olszowe. Kluk. Szturmowe pale. Łs. *(=pale przy robotach szańcowych).* Bić pale. Budynek na palach. Most na palach. Warg. P. mostowy. Troc. Rzędy palów mostowych. L. P. przed domem dla odwrotu. Troc. P. winny. Troc *(=palik, tyczka).* P. zaostrzony. Przywiązać łódkę do pala u brzegu rzeki. Kazał mężobójcę na P. wbić. Skar. Nie zarazem męczennikiem ten jest, któremu gardło wezmą a. którego na P. wbiją. Żarn. Bluźniercę na P. wbijają. Świt. Przen.: *kara wbicia na P.:* To dzieło trochę niebezpieczne, jeżeli nie palem, to przynajmniej galerami pachnie. L. Jakiegoś sam godzien pala, ostrząc jawnie miecz domowy i na tumult trąbiąc nowy. Mias. **2.** †P. przen. *miejsce ładowania na statki nad rzeką spławną:* Gdy statki do domu szczęśliwie do pala powrócą, Panu Bogu podziękowawszy, co flisom przyjdzie, popłacić. Haur. Szyper od pala ruszył. Oss. Przen.: [Odmówić komu od pala] = *z miejsca, od razu, od ręki, wręcz.* **3.** [P. a. **Pala**] *kół:* Porwał za P. i śmisnął nim jednem machem o tego draba. **4.** węg.: P. wrzecionowy = *gruba żerdź, którą wbijają w środek podstawy milerza przy jego ustawianiu.* Zdr. **Palik.** <Nm. Pfahl>

**Pala, i,** lm. **e** *nakrycie z tkaniny, służące do pokrywania kielicha podczas odprawiającej ś. mszy świętej:* P. ołtarzowa. Troc. <Śr. Łć. pala, palla>

**[Pala, i,** lm. **e]** p. **2. Pal.**

**Palabra, y,** lm. **y** p. **Palawra.** <Fr. palabre, z Hp. palabra = parabola, przypowieść>

**Palacz, a,** lm. **e,** †**Palicz, [Palarz]** *ten, co pali:* a) P., co u pogan palił trupy, *ustor.* Kn. P. wapna. × P. wódek. Troc *(=dystylator).* b) *ten, co pali w piecu i podtrzymuje ogień,* hut. sularz. Królewscy palacze coraz więcej drew w on piec przykładali. Wad. P. machin parowych. Łab. P. kotłowy. P. pociągowy na kolei żelaznej *(=opalający wagony).* W większej wadze jest u nich P. abo stróż, niż kiedy człowiek uczony. Gliez. Przen.: *ten, co jeździ samochodem:* Klub palaczy rozwija ś. nader pomyślnie i liczy obecnie 90 samochodów. P. obstalował samochód o sile 52 koni. c) × P., †**Pożeżca** *zbrodniarz podpalający budynki, podpalacz:* Gdyby ś. gumno spaliło, tedy czyniący pogróżki wszystkę szkodę nagrodzi, a palacza poszukiwać mu wolno. Cz. Godzien ostatniej wzgardy ów P. kościoła Dyany. Nar. Pożeżce a palacze domów... jeśliby do kościoła uciekli, wspomożenia z tego żadnego nie mają odzierżeć dla tego grzechu głównego okrutności. Stat. w. d) *ten, co pali tytoń, fajczarz:* Namiętny P. <Od Palać>

**Palaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Palacz.**

× **Palać, a, ał** p. **Palić.**

**Palad, u,** blm., **Paladjum,** †**Pallas** chem. *pierwiastek metaliczny z gromady platynowej,* Pd.

**Paladjum,** w lp. nied., lm. **a, ów I.** *posążek Palady, który Trojanie, jako świętość, spadłą im z nieba, przechowywali, wierząc, że ona jest ich obrończelką od wroga.* **2.** przen. *świętość opiekuńcza, talizman, obrona, zasłona od złego.* **3.** p. **Palad.**

<Łć. Palladium, od nazwy bogini Pallady, Pallas Athēne>

**Paladyn, a,** lm. **owie** ł. *znakomity rycerz, towarzyszący panującemu.* **2.** *każdy z dwunastu rycerzy, towarzyszący Karolowi Wielkiemu.* **3.** *rycerz sławny ze swoich rycerskich czynów.* **4.** *błędny rycerz, szukający przygód po świecie.* <Włos. paladino, Łć. palatinus>

**Paladynizm, u,** blm. *charakter, cechy paladyna:* Trąci to rycerstwem wysokim, przewyższającym o wiele P. zachodni. Jeż. <Od Paladyn>

× **Paladzin** *należący do Palady:* Sameście sobie winny, niebogi, boście wy w Paladzinym były fraucymerze. Szymon. <Od Pallada>

**Palafit, u,** lm. **y** p. **Napalowisko.**

× **Palameda, y,** blm. *gra w szachy.* <Od nazwiska Gr. Palamedes, jakoby wynalazcy tej gry>

†**Palament, u,** blm. *gatunek materji jedwabnej.* Goł.

**[Palamenter, tra,** lm. **trzy** a. **try]** p. **Palamęter.**

**[Palamęter, tra,** lm. **try** a. **trzy, Palamenter]** *człowiek przemyślny, przebiegły, zdolny, ale próżniak, urwisz, włóczęga, rozpustnik, lekkomyślny.*

× **Palampor, u,** lm. **y** *szal, który noszą baszowie i znakomite osoby w Turcji:* Wiszą szmaty jego palamporu. Mick.

**Palancik, a,** lm. **i** p. **Palant.**

**[Palanica, y,** lm. **e, Palanyca, Pałanica, Palenica]** *placek z żytniej mąki, podpłomyk:* Częstuje wódeczką, daje świeżutką palanicę na zakąskę. Słow. Obchodzi ś. pole z palanicą lub pirogiem. Na zakąskę podsuwał kołacze z pszennej mąki i palanice. Jeż. Por. **Palonka.** <Ukr. palanica>

× **Palanie, a,** blm., czynność cz. **Palać.**

**Palanka, i,** lm. **i** p. **Pałanka.** <Tur. pałankà>

**[Palanka, i,** lm. **i]** p. **Palenka.** <Od Palać>

**Palankin, u,** lm. **y** *nosze, lektyka ozdobna z daszkiem i firankami, szczeg. w Chinach, Indjach używana jako środek lokomocji.* <Fr. palanquin, z Tur. palān>

× **Palant, a,** lm. **y,** †**Piłatyk,** †**Pilnik** ł. *pałka, którą ś. piłka w grze podbija.* **2.** *rodzaj gry w piłkę z użyciem takiej pałki:* Grać w palanta. Pójdźmy w palanta! Zdr. **Palancik.** <?>

**[Palantować, uje, ował, Palentować]** ł. *bić, grzmocić, łomocić, prać, okładać kijem; policzkować:* Przed nią stoją pokorni słudzy, a ona ich palantuje. Jął go po łbie, po grzbiecie, po szyi bardzo P. Paszk. **2.** przen. *łajać, łżyć, wymyślać, besztać na wszelkie sposoby.* Sł. wil. **3.** *hałasować, krzyczeć w niebogłosy.* **4.** p. **Pałaszować:** Mama i córeczki sos i jarzyny nożami palantowały. Orzesz. <Od Palant>

**Palantowanie, a,** blm., czynność cz. **Palantować.**

**Palantowy** przym. od **Palant:** Kij P.

**Palantyda, y,** lm. **owie** *członek stowarzyszenia ludowego, spiskującego w Atenach starożytnych, demagog:* Tezeusz wytępił palantydów. <Od nazwiska ateńczyka Pallas, 2 pp. -ntis>

**[Palanyca, y,** lm. **e]** p. **Palanica.**

**Palarnia, i,** lm. **e** ł. *miejsce, gdzie ś. odbywa palenie:* Elektryczna P. kawy. **2.** *pokój do palenia tytoniu, fajczarnia, fumoar.* **3.** [P.] *gorzelnia,* przen. *pijak.* <Od Palać>

**[Palarus, a,** lm. **y]** p. **Paraliż:** Palarusem zarażony. Do palarusa = *przekleństwo:* Wynoś sie do palarusa *(= do djabła).* Idź do palarusa. Idźcie do palarusa z taką radą. Bał. <Przekręcone z Paraliż>

**[Palarusz, a,** lm. **e]** p. **Paraliż:** Jeżeli łgę, niechby mię P. naruszył. Ł.

**[Palarz, a,** lm. **e]** ł. p. **Palacz.** **2.** *smoluch, brudas, morus, niechluj:* Chodzi, jak P. *(=jak kominiarz).* <Od Palać>

**!Palat, u,** lm. **y** p. **Podniebienie.** <Łć. palatum>

**Palatalizacja, i,** lm. **e** *miękczenie spółgłosek:* P. *ń* dosyć słaba. Rozw.

**Palatalność, i,** blm. rz. od **Palatalny.**

**Palatalny** jęz. *podniebienny:* W ten sposób wymawia wiele osób z Królestwa *i:* poprzedza je P. spirant. Rozw. Spółgłoski palatalne. Malin. *(=podniebienne czyli miękkie* (np. ś, ź, ń). <Now. Łć. palatalis, od Łć. palatum = podniebienie>

**[Palaty, ów]** *spodnie.*

**Palatyn, a,** lm. **owie** ł. w Węgrzech, *namiestnik królewski, najwyższy dostojnik państwa.* **2.** w Polsce Piastowskiej, *wojewoda.* <Z Łć. palatinus>

× **Palatyna, y,** lm. **y** *futerko na szyję.* Zdr. **Palatynka, Palatyneczka.** <Fr. palatine>

**Palatynat, u,** lm. **y** ł. *godność palatyna.* **2.** w Niemczech, *prowincja podlegająca władzy palatyna.* <Od Palatyn>

× **Palatyneczka, i,** lm. **i** p. **Palatyna.**

× **Palatynka, i,** lm. **i** p. **Palatyna.**

**Palatyński** przym. od **Palatyn.**

**Palawer, a,** lm. **y** p. **Palawra:** Pod drzewem odbywają ś. palawery, to jest narady starszych. Sienk. <p. Palabra>

**Palawra, y,** lm. **y, Palawer, Palabra** ł. *narada plemion afrykańskich.* **2.** *zgromadzenie ś. ich w celu odprawienia nabożeństwa.* **3.** *podarunek ofiarowany kacykowi dla ułatwienia układów.* <p. Palabra>

**Palący** ł. im. od **Palić.** **2.** *mający własność palenia:* Soczewka wypukła jest szkłem palącym. Zwierciadła wklęsłe są zwierciadłami palącemi. **3.** przen. *naglący, pilny, konieczny, nie cierpiący zwłoki:* Kwestja paląca. **Palący, ego,** lm. **y** rz. *osoba przywykła palić tytoń, palacz:* Przedział w wagonie kolejowym przeznaczony dla palących. <Od Palić>

**Palączka, i,** lm. **i** ł. *palenie, żar, gorączka:* Spiekłość warg, P. ust. Wysp. Czy z kobietami w gorączce opętałeś duszę miłością i w tej momentu palączce oślep gnasz we własne próchno? Wysp. **2.** [P.] *rana dokuczliwa:* Wszyćkimem se podarunki dała: jednemu pálączkę na rączkę. <Od Paląca, od Palić>

**[Paląsek, ska,** lm. **ski]** p. **Palec:** Zabij nam, panie, i gąski, bośmy sobie pokaléczyły paląski. <Z Paluszek>

**Palba, y,** blm. *strzelanina, wystrzały:* Zahuczała z ręcznej broni P. w towarzystwie wrzasków na pół wojowniczych, na pół modlitewnych. Eww. Otwarto ogień z baterjów i gęsta P. nastąpiła. Bukar. <Od Palić>

**[Palca, y,** lm. **e]** p. **Palica.**

**[Palcak, a,** lm. **i]** p. **Palica.**

**[Palcant, a,** lm. **y]** p. **Palcat.**

**Palcat, a,** lm. **y** ł. a. **[Palcant]** *pręt, laska, trzcinka, pałeczka, kij:* Popiljus palcatem, który w ręku trzymał, króla określił. Kosz. Palcatem go smarował. Paszk. Aleksander na Bucefale naprzód zlekka jachał, palcata mu nie ukazując. Warg. Palcatami z winnej macicy u Rzymian winowajców karano. Haur. P., którym Merkurjusz dusze pędzi. Otw. Już w szkołach zaprawiała ś. niegdyś młodzież na palcatach, aby później szablą gromić Tatary. Palcatów używają do nauki fechtunku. Młodzież na dziedzińcu biła ś. w palcaty. Mick. Dla zabicia czasu ścinał ś. w palca-

ty z panem Wołodyjowskim. Sienk. Przen.: Świecisz ś. właśnie ni P. w lichtarzu. Bratk. **2.** ~ P. królewski = *berło*. Mącz. Gdzie teraz jest żelazny P. tyrańskiwa twojego? Bz. **3.** † P. *rózdżka, laska czarnoksięska:* Kędy pod ziemią złoty skarb zakryty, on zaraz wyda P. znamienity, P. ten, który kiedyś Prozerpinie Aeneas w ciemnej oddawał krainie. Koch. W. **4.** lek. *trzepaczka kauczukowa używana do miesienia mięsa.* Zdr. **Palcatek.** <Włos. palizzato.

**Palcatek, tka,** lm. **tki** p. **Palcat:** Cymbały, narzędzia muzyczne stronami drucianemi pokładane, w które uderza s. palcatkami. Gol.

**[Palcaty]** p. **Palczasty.** <Od Palec>

**Palciarz, a,** lm. **e** *czeladnik krawiecki robiący palta męskie lub damskie.* ~ Od Palto>

**Palcochodny** *chodzący na palcach.* Zool.: Zwierzęta ssące palcochodne (digitigrada). <Palec + Chodny>

**Palcodrzew, u,** lm. **y, Jasława** bot. (chirostemum) *roś.* <Palec + Drzewo>

**Palcołomny** *grożący połamaniem palców:* Palcołomne [nie] [gra]nie skrzypka. <Palec + Łomny>

**Palcoskrzydły** *opatrzony skrzydłami złożonemi z błony rozpiętej na palcach:* P. nietoperz. <Palec + *Skrzydły od Skrzydło>

**Palcowy, †Palczany** l. przym. od **Palec:** Kostki palcowe. Nerwy palcowe. Kostek palcowych jest trzydzieści, bo każdy palec ma trzy. Kirch. **2.** *na palec gruby lub szeroki:* Jelito dwunastopalcowe (duodenum) p. **Dwunastnica.** <Od Palec>

**Palczak, a,** lm. **i, Sieromyszka** zool. (chiromys) *zwierzę ssące lemuropodate.* <Od Palec>

**Palczara, y,** lm. **y** bot. p. **Baobab.**

**Palczasto** przys. od **Palczasty:** Korzeń dłoniasty, dwie podługowate, spłaszczone główki, których spód jest P. podzielony. Jund.

**Palczastolistny** *mający liść postaci palców, rozchodzących ś. z dłoni.* <Palczasty + Listny>

**Palczasty, [Palcaty], Palczysty, †Paleczny** l. *mający palce, opatrzony palcami:* Palczaste rękawice. Star. Koło palczaste = *opatrzone na obwodzie w palce, pionowo do wieńca wprawione.* Koła palczaste abo paleczne, które po wierzchu na czole abo na boku na policzku mają zęby, jak bywają w młynach, w zegarach. Os. J. Wał P. Skorupy palczaste, *belemnites.* Stasz. Linja palczasta = *mająca występy po bokach.* Troc. **2.** *podobny do palców rozchodzących ś. z dłoni:* Liść P. Bulwy podzielone na kilka palczastych odnóg. Rost. **3.** anat. *jakby palcem zrobiony:* Wyciski palczaste (impressiones digitatae) = *zagłębienia podłużne na powierzchni wewnętrznej czaszki.* **4.** bot.: Baobab P. p. **Baobab.** ~ Od Palec>

**Palczatka, i,** lm. **i** l. [P.] *rękawiczka o pięciu (nie o jednym) palcach.* **2.** a. **Trawa brodata** bot. (andropogon) *roś. z rodziny traw.* Gatunki: P. błędopłewa a. Trzcina pachnąca (a. schoenanthus). P. kosmata a. Sobietrawka (a. ischemum). <Od *Palczata (= palczasta), od Palec>

**[Palczyk, a,** lm. **i]** p. **Palec:** Żona twoja miała syna i sama go zjadła, tylko kawałek palczyka odebrałam. ~ Od Palec>

**[Palczysko, a,** lm. **a]** p. **Palec:** Wtyká swoje brudne palczyska w jego złotą tabakierkę. ~ Od Palec>

**Palczysto** przys. od **Palczysty.**

**Palczysty** p. **Palczasty:** Wał P. z przechodzącemi przez os jego wielą płomieni a palcami, które podrywają w górę stopiły. Jak. J. Korzeń P. Liście palczyste L. <Od Palec>

**Paldament, u,** lm. **y** teatr. p. **Paludament.**

**Palec, lca,** lm. **lce, [Palic]** l. *jeden z pięciu narządów chwytnych u ręki ludzkiej:* Palce u ręki ludzkiej: P. wielki p. **Ksiuk.** P. wskazujący, ×skazujący, wskaziciel, †rożen (index). P. średni (digitus medius). P. pierścienny, pierścieniowy, pierścionkowy, serdeczny, ×lekarski (d. annularis s. medicinalis). P. mały, paluszek, uszny, uszkowy, [mieziany, miedziany, mizynek, miziniec], †mieziny, †mizynny, †dłubiuch (d. minimus s. auricularis). Kiwnąć palcem. Miała pierścień na palcu serdecznym. Pot. Biskupowi trzy palce, któremi żegnają, uciąć kazał. Skar. Krzywoprzysięstwo dwiema palcami płacą. P. cheł. P. u rękawiczki. P. wielki u rękawiczki. Żył sam, jak P. Krasz. (= *samotny*). Goły jak P. (= *jak bizon, jak tyczka, jak turecki święty*). Jak P. nagi. Pot. Oto sam, jako P., chodzi w mroku ciemnym. Pot. Do stołu kompanja była i ku chlebu, sameś, panie, jak P., został do pogrzebu. Pot. Palcem ś. czego tknąć = dotykać ś. kąsek. Kn. (= *przykładać ś. do czego, pomagać*). Mało palcem tej prawdy jego świętej nie dotykamy. Rej. Palcami grać, igrać, paluszkować. Kn. Palcami sobie przebierać. Kn. Przebierać palcami na piszczałce. Kn. Bóg nam prawie ukazuje palcem sposób do szczęścia. Lat. Patrzącemu ludowi palcem go skazałem. Jabł. Ledwie mu prawdy palcem nie ukażesz, on przecię nie wierzy. Rej. Proroctwa o Panu były jawne, gdyż mało go palcem prawie nie ukazowały. Rej. Chcemy tego słowy Pisma świętego dowieść, a prawie jako palcem ukazać. Baz. Wszyscy mu jawną śmierć palcem ukazują. Psń. (= *jak na dłoni*). Palcem go, jak łakomcę i zdzieracza, wytykają. Pir. Palcem go sobie ludzie pokazują, wszyscy o nim mówią. Kn. Przen.: Patrzeć na co przez palce = *przez szpary, obojętnie, pobłażliwie.* Przełożeni przez palce patrzą na występki swoich poddanych. Gil. Pan na to z daleka przez palce patrzy, a prawie śpi. Rej. Mniej o to dba a prawie jako drzemie, a przez palce patrzy na przygody jego. Rej. Jako przez sen a jako przez palce patrzał na ich zatrwożenie. Rej (= *nie chciał go widzieć*). Złości drugiego przez palce przeglądać. Wiśn. P. na uściech położyć to mało: masz-li źle mówić, zapchnij pięścią całą. Bratk. [P. na twą gębę, P. na twą cnotę, nie będę ci wierzyć, aż będzie ogłoska] (= *zapowiedź*). Ledwie sobie palców nie pogryzł ze złości. L. Kiedy przemówisz, Merkury i Pallas muszą oboje ukąsić ś. w P. Pot. (z zazdrości, żeś ich zakasował). Przen.: Długie palce ma, lgnie mu do palców, smołę ma w ręku. L. Umaczać w czym P. = *uszczknąć z cudzego, pożywić ś. przy czym nieprawnie.* Przedtym dobrze w palce dmuchał, dziś karetą jeździ. L. (= *łapę lizał, był goły*). Zgromadzał, ściskał, palce oblizował, głodu przymierał. Falib. (= *był skner*). Przyłożył mu pięć palców do twarzy. Prz. (= *spoliczkował go*). Palce lizać! (= *smaczne!, delicje!, rozkosz!*). Co za potrawa! palce lizać! Nie tak wiele, jakoby P. obwinąć. Mącz. †Nie mam tego P. Troc (= *tyle, ile trzeba na obwinięcie palca = ani źdźbła, ani krzty*). Nie kładź palca między drzwi. Prz. (= *nie wtrącaj ś. w cudze sprawy*). Na cóż to między drzwi i podwoje P. wrażać? L. Przen.: P. na kogo a. komu zakrzywić = *pogrozić mu z lekka, okazać mu niezadowolenie, spojrzeć nań krzywo:* Profesor dziecku nie powinien był palca zakrzywić. Pilch. Holofernes, ujrzawszy Judyt, wywołał, aby żaden nie śmiał ani palca

na nię zakrzywić. Wer. By jedno trochę palcem zakrzywiono a. grożono, gotowiśmy samego Boga odstąpić. Rej. Ledwo na niego P. fortuna zakrzywi, jużci śmierci pragnie. Pot. Rozgniewa ś., by mu P. zakrzywił. Prz. *(= by na niego mucha padła).* Czy kto nań P. zakrzywił, zaraz ś. rzewnie roztkliwił. Jach. Nie da na swego gagatka palca zakrzywić. Gardzić a ni zacz kogo nie mieć, a. jak my mówimy, P. mu przez szpary ukazać, naści kocik. Mącz. *(= pokazać mu figę).* Gromadka ta na palcach imienno wyliczyć ś. może. Smotr. *(= nieliczna).* [Trzepál pacierz na palcach] *(= rachował pacierze na palcach).* Swe zwycięstwa na palcach rachował. Jabł. *(= dokładnie, żadnego nie opuszczając).* Przen.: Umieć co na palcach = *jak najdokładniej, płynnie, jak pacierz.* Umiał statut na palcach. Pot. Nie dlatego już, że jest ławnikiem, wszystkie prawa na palcach umie. Sz. Wykwintna Francuzka na palcach umie wszystkie artykuły mody paryskiej. L. Ja wszystkie te nauki na palcach umiem. Boh. Znam We Pana na palcach *(= jak zły grosz, do gruntu).* Geografją znam na palcach, każdą prowincją, miasto. Nagł. Mały P. mi to powiedział. Troc *(= domyśliłem ś. tego).* Nie wyssałem tego z palca. Kn. *(= nie zmyśliłem; com słyszał, to powtarzam).* Co ludzie powiadają o strachach, tego sobie nie wyssali z palca. Oss. Z palcaby przecię nie wyssali tych doniesień? Pot. Próżno palcem ś. kusić, czemu i piędź poradzić nie może. Prz. *(= z motyką na słońce).* Przen.: Widać w tym wyraźnie P. boży *(= wolę, rękę boską, dopuszczenie, zrządzenie boskie).* Dotknął go P. boży *(= sprawiedliwość, kara, ręka boska, gniew boski).* Wszystko na palcu boskim zawisło. Kołak. *(= na wszechmocności, na woli boskiej).* Przen. *miara na płaskość palca.* Sol. Na dwa palce głęboko. Trzyc. Na P. szeroko. Tylko od śmierci na trzy palce bywa, kto w łodzi pływa. Koch. W. Ściana na P. osmolona. Pot. Brudu na nim na P. Łódka ciecze, na dwa palcaśmy od śmierci. Skar. Palce u stopy ludzkiej: P. wielki a. paluch (hallux), drugi, trzeci, czwarty, piąty. Palce nożne. Skar. Tak ś. w nogę uderzył, że P. z stawu wytrącił. Warg. Skrada ś. cicho na palcach. L. Podniosłszy ś. na palcach, pogląda do góry. Bardz. Ciekawy, na palce ś. wspinam. Skrzet. Na palcach iść. Mącz. Gdy ś. ku niemu zbliżą, na palcach ważąc ś., chodzą. Pilch. Przen.: Chodzą koło niego na palcach *(= tańcują koło niego, obchodzą ś. z nim z uprzedzającą troskliwością).* Palcem w bucie kiwać = *pałać zaciętością w skrytości, bojąc ś. okazać jej jawnie.* Żart.: Ma ciekawe palce, bo mu z butów wyglądają. Palce u nóg zwierząt mają te same nazwy, co i u stopy ludzkiej. P. tylny u nóg ptasich p. **Ksiuk.** P. przekładny u ptaków = *dający ś. dowolnie zwracać w tył i naprzód* (digitus versatilis). Jund. **2.** *kołek, ząb drewniany na zewnętrznej stronie wieńca koła a. na wale:* Palce na kołach młyńskich, na kołach w manežu. Wał palczysty z przechodzącemi przez oś jego wielą piórami a. palcami, które podrywają w górę stępory. Jak J. **3.** [P.] = a) *część stępy nożnej:* Liwar oparty jest na palcach. b) w lm. *podługowate kliniki do zapinania w sznurówce.* c) Czarci P. = **Belemnit.** Zdr. **Paluszek, [Palusiek, Paląsek, Palczyk].** Zgr. **Paluszysko, Paluch, [Palczysko].** <PAŁ>

**Palecznica, y,** lm. **e** bot. **I.** p. **Palusznik. 2.** p. **Proso.** <Forma ż. od Palecznik>

**Palecznik, a,** lm. **i I.** [P.] *naparstek.* **2.** bot. = a) p. **Naparstnica.** b) p. **Srebrnik. 3.** mech. *wązkie koło palczaste, np. na wrzecionie koła młyńskiego.* <Od Paleczny>

†**Paleczny I.** p. **Palcowy:** Kłykieć P. L. **2.** p. **Palczasty:** Paleczne koło. Troc. <Od Palec>

†**Paledra, y,** lm. **y** p. **Palendron.** Goł.

[**Paledran, u,** lm. **y**] p. **Palendron.**

[**Palegraf, u,** lm. **y**] p. **Paragraf.**

[**Palele,** nieod.] dziec. *kapelusz.*

**Palemka, i,** lm. **i** p. **Palma.**

†**Palendra, y,** lm. **y I.** p. **Palendron:** Księża rzymscy w palendrach, w rewerendach chodzą. Sak. Owego czasu wziął na siebie rasę podszytą, to jest palendrę. Steb. **2.** *zwierzchnia suknia niewieścia z sukna a. aksamitu, wyszywana haftem srebrnym, podbijana futrem drogim.* <Włos. palandrana>

[**Palendron, u,** lm. **y, Paledran**], †**Palendra,** †**Paledra** *rodzaj sukni księżej, sutanny bez guzików, rewerenda.*

[**Palendryka, i,** lm. **i**] *jakaś roślina:* Wiję wianki z ruteczki i z drobnej palendryki. Por. **Kolędra.**

[**Paleneczka, i,** lm. **i**] p. **Palenka.**

[**Palenica, y,** lm. **e**] p. **Palanica.**

**Palenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Palić:** P. roślin i zwierząt, gdy ś. wystawiają na ogień, póki czarnemi nie będą i w węgiel ś. nie obrócą. Krum. Tabaka do zażywania i (tytoń) do palenia. Vol. **2.** przen. *ból palący, pieczenie, ogień:* Czuję P. w żołądku. P. w gardle *(= zgaga).* Lepiej jest żonę pojąć, niżli P. cierpieć. Hrb. Od pokrzyw, od czego gorącego dotknienia czuć P. Troc.

**Palenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Palić ś.**

**Palenisko, a,** lm. **a I.** a. **Palisko, Ognisko** przy piecach płomiennych, muflowych i innych, pod kotłami machin parowych i t. p., *miejsce, gdzie na rusztach umieszcza ś. paliwo, skrzynia ogniskowa.* **2.** a. [**Palowisko**] = a) *miejsce na kominie, na którym ogień ś. pali:* Nieruchomo ś. stało w szałasie, tylko niebieski płomyk tańcuje na palenisku. Tet. b) *nalepa w kuźni.* c) *miejsce, na którym ognie palono.* <Od Palen-, Palony>

[**Palenka, i,** lm. **i, Palanka, Paleńka**] *gorzałka, wódka:* Miśko, jest ta jesce P.? Tet. Daj palenki, Zydu, dobry chłopcy psydą, jak nie das palenki, to cię trapić budą. Zdr. [**Paleneczka, Palineczka**]. <Czes. Słc. palenka, od Palić>

[**Palentować, uje, ował**] p. **Palantować.**

[**Palentowanie, a,** blm.] czynność cz. **Palentować.**

[**Paleń, i,** lm. **e, Poląń, Poleń** m. i ż., **Polęń**] *dwie belki a. żerdzie, przymocowane obok siebie pod powałą wzdłuż ściany, do suszenia drzewa, lnu, owoców, cebuli i t. p.; rusztowanie nad nalepą:* Mam pieniędzy rzomnie, wisom pod paleniom. Ik kot nie znáł, to sie ik bál, postrahál sie i wyskocył na P. <Por. Pal, Polano>

[**Paleńczuch, a,** lm. **y, Spaleńczuch**] pog. *przezwisko chłopa, który podpalił swoją chatę.* <Od Palić>

[**Paleńka, i,** lm. **i**] p. **Palenka:** Za kiel se Janiczek paleńki napije. <p. Palenka>

**Paleoantropologiczny** przym. od **Paleoantropologja.**

**Paleoantropologja, i,** blm. *nauka o szczątkach człowieka kopalnianego.* <Gr. palaiós = dawny + Antropologja>

**Paleoetnologiczny** przym. od **Paleoetnologja.**

**Paleoetnologja, i,** blm. *etnologja starożytna:* Materjały do paleoetnologji kurhanów ukraińskich.

Ossow. <Gr. palaiós = dawny + éthnos = plemię + -logía = nauka>

**Paleofitologiczny** przym. od **Paleofitologja.**

**Paleofitologja, i,** blm. *nauka o zaginionych roślinach, których skamieniałe szczątki są znajdowane w warstwach osadowych ziemi, dział paleontologji.* <Gr. palaiós = dawny + phytón = roślina + -logía>

**Paleograf, a,** lm. **owie** *znawca paleografji, biegły w niej:* Dostało ś. nam pierwszych dziesięć rękopisów, odczytanych przez nieznanego a bardzo zdolnego paleografa. Rol.

**Paleograficzny** przym. od **Paleografja:** Wiadomości, badania paleograficzne.

**Paleografja, i,** blm. *nauka o rodzajach pisma w starożytności; znajomość starych rękopisów; umiejętność odczytywania starożytnych napisów, rękopisów, dokumentów.* <Gr. palaiós = dawny + -graphia, od gráphō = rytuję, maluję, piszę>

**Paleolit, u,** lm. **y** *kamień obrobiony na narzędzie, jako wykopalisko z okresu kamiennego.* <Gr. palaiós = dawny + líthos = kamień>

**Paleolityczny** *odnoszący ś. do pierwszej połowy okresu kamiennego w dziejach ludzkości:* Okres P. = *wiek kamienny, najdawniejszy okres w dziejach rozwoju cywilizacyjnego ludzkości, kiedy obrabianie metalów jeszcze nie było znane.*

**Paleologiczny** przym. od **Paleologja.**

**Paleologja, i,** blm. *nauka i znajomość starożytności, archeologja.* <Gr. palaiós = dawny + logía = nauka>

**Paleontograficzny** przym. od **Paleontografja.**

**Paleontografja, i,** blm. *opisanie roślin i zwierząt przedpotopowych.* <Gr. palaiós = dawny + ónta = rzeczy istniejące + -graphia = -pis>

**Paleontolog, a,** lm. **owie** *ten, co ś. zajmuje paleontologją, znawca jej.*

**Paleontologiczny** przym. od **Paleontologja:** Szczątki, badania paleontologiczne.

**Paleontologja, i,** blm. *nauka o skamieniałościach w łonie ziemi znajdywanych, służących za cechy różnych okresów czyli utworów gieologicznych:* P. dzieli ś. na paleofitologję i paleozoologję. <Gr. palaiós = dawny + ónta = istniejące rzeczy + -logía = nauka>

**Paleonto-zoologiczny** *ściągający ś. do skamieniałości zwierzęcych:* Okaz P.

**Paleotyp, u,** lm. **y, Paleotypja** *zabytek sztuki drukarskiej z pierwszych czasów po jej wynalezieniu, inkunabuł.* <Gr. palaiós + týpos = odcisk, forma>

**Paleotypja, i,** lm. **e** p. **Paleotyp.**

**Paleozoiczny** okres, gieol. *okres dotyczący najdawniejszych epok życia organicznego na ziemi.* (p. Formacja).

**Paleozoologiczny** przym. od **Paleozoologja.**

**Paleozoologja, i,** blm. *nauka o zaginionych zwierzętach, których skamieniałe szczątki są znajdywane w warstwach osadowych ziemi, część paleontologji.* <Gr. palaiós = dawny + -zoologja>

**Palermo, a,** lm. **a** cukier. *cukierek obciągany karmelem.* <Od nazwy miasta włoskiego Palermo>

†**Palestada, y,** lm. **y** p. **Palisada:** Kosz, obronny wałem i palestadą. Dar.

**Palestra, y,** blm. **I.** zb. *palestranci, korporacja obrońców w sądzie. Ustrz. linja obrończa. Inne obrończa:* P., nazwisko w Polszcze = *zgromadzenia ludzi prawnych przy trybunałach, ziemstwach, grodach, którzy się sprzeczki ze sobą od stron stawiają.* Kras. Trzeba nam do tej sprawy zamówić ledwo nie całą palestrę. Kras. Znam niektórych w palestrze. Kras. Nieskończoną dawniej liczbę biorących na ś. imię palestry umniejszamy na 30 mecenasów, z których każdy za swoich dependentów odpowiada. Vol. Wtenczas w Ks. Litewskim palestry szkolnej nie było żadnej. Nies. **2.** *sądownictwo, praktyczna znajomość prawa:* Domicy pilnował palestry, *causas orabat.* Nar. **3.** *miejsce zgromadzania ś. palestrantów, ich kancelarja:* Jest sztuka w palestrze, że jak sprawę zahaczą w taktowym regiestrze, można tworzyć przeszkody wciąż nowe. Syrok. **3.** [P.] *kij używany w grze „w plizgę“ i „w kichę.“* **4.** zł. *kij.* <Łć. palaestra>

**Palestrancik, a,** lm. **i** *młody aplikant sądowy a. dependent adwokata:* Lada P. ich podejdzie. L. P., nie mający spraw, wyszachrował sobie szmat jaki taki ziemi. Byk. <Zdr. od Palestrant>

**Palestrancki** przym. od **Palestrant,** *adwokacki:* Oracja palestrancka.

**Palestrant, a,** lm. **ci** *sądownik, prawnik; obrońca, adwokat, mecenas, patron a. dependent adwokacki, pisarz sądowy, instygator lub woźny — należący do palestry:* P., bądź mecenas, bądź dependent, nie może mieć innego urzędu. Vol. Z palestranta poszedł na plenipotenta. L. <Od Palestra>

**Palet, u,** lm. **y,** †**Bolet,** †**Boleta I.** *karteczka na dowód zapłaconego myta.* **2.** *kartka, wyznaczająca żołnierzowi kwaterę, bilet:* Dostaliście gości, oto P. na trzech żołnierzy. L. **3.** *nakaz piśmienny, awizacja, wezwanie do zapłacenia należności skarbowej:* Za wydanemi od niego lub podkomendnych jego paletami dostarczymy. T. K. P. rosyjski na prowjant. Mat. [Przysed palét od wójta, żeby podatki płacić. Idzie posłaniec z palétem do pana]. <Fr. palet>

**Paleta, y,** lm. **y,** [**Paletra**] *deszczułka z otworem na palec wielki, na której malarz, mając malować, układa farby i dobiera kolory.* Mag. Zdr. **Paletka.** <Fr. palette>

× **Paleta, y,** lm. **y** *jeden z dwu rozporów u sukni, przez które wytykano ręce:* Polacy woleli częstokroć płaszcze sukienne ponsowe ze złotymi guzikami i paletami, czyli rozporami ku wytknięciu rąk służącemi, futrem rozmaitem, a najwięcej krzyżakami podszywane, nosić. Goł.

**Paletka, i,** lm. **i** p. † **aleta.**

× **Paletki, tek,** blp. *blaszki mosiężne, złote, srebrne, jedwabne, któremi Polki przystrajały kapelusze, naszywały suknie i trzewiki.* Goł. <Fr. paillette>

**Paletko, a,** lm. **a** p. **Palto** *palto nędzne, biedne, wiatrem podszyte, paltocina.*

**Paletnologiczny** przym. od **Paletnologja.**

**Paletnologja, i,** blm. *część antropologji poświęcona starożytności rodu ludzkiego oraz rasom kopalnym.* <Gr. palaiós = dawny + Etnologja>

× **Paleto, a,** lm. **a** p. **Palto.**

× **Paletocik, a,** lm. **i** p. **Paletot:** Ciemny P. krojem zdradzał lepsze pochodzenie. Bał.

× **Paleton, u,** lm. **y** p. **Palto.**

× **Paletot, a,** lm. **y** p. **Palto:** Czemu nie wziąłeś paletota, jak ja. Bał. Zdr. × **Paletocik.**

× **Paletotowy** przym. od **Paletot.**

**Paletować, uje, ował I.** [P.] *rozsyłać palety:* Ksiądz kazał po wsiach P. **2.** co = *obciążać, okładać opłatami za pomocą paletów:* Kiedy sąsiednie dobra paletują, to jest poprostu rabują, w Ostopkowcach ani zaczepiają. Rol. <Od Palet>

**Paletowanie, a,** blm., czynność cz. **Paletować:** Była trudność niesłychana paletowania, furażów, prowjantów i t. p., nie mieliśmy ani taryf, ani popisu ludności, ani znajomości siedzib. Ochoc.

× **Paletra, y,** lm. **y** p. **Paleta:** Przenosimy podróżną paletrę na ten odległy Rusi południowej kraniec. <?>

**[Paletrować, uje, ował]** p. **Penetrować.** <Zam. Penetrować, przez sld. do Paletra>

**[Paletrowanie, a,** blm.] czynność cz. **Paletrować.**

**Palezoiczny** utwór, gieol. = *utwór, w którym znajdują ś. ślady i pozostałości istot niegdyś żyjących, z rodzajów dziś zupełnie zaginionych.* <Gr. palaiós = dawny + zôon = istota żyjąca>

**Pali** nieod. *święty dyjalekt starożytny buddystów.*

**[Palic, a,** lm. **e] I.** p. **Palec:** Twoich ojców znum, jak swój P. Kiwa palicem na niego. Ze złości jaz palice gryzie. Obieśmy z Kaśką palice pourabiały, nogi zachodziły. Paliców u ręki nie żałuj. Coby i ciebie we wsi nie wytykali palicami. Posła za niém na palicach. Skręcić między palicami tasak żelazny. Sienk. **2.** lm. = *części pługa, rozsochy, sochy pługowe, rękojeści, klęki, rogacze.* <Z Palec>

**I. [Palica, y,** lm, **e, Palca, Paljáca] I.** a. **[Palcak]** *pałka sążnista, maczuga, gruba laska, kół, kij:* Z gałęzi migdałowego drzewa bywają czyste palice abo maczugi, w których ś. rycerze radzi kochają. Trzyc. Stoi śmierć za tobą z dużą palicą. Skar. U Kaszubów puckich wybrana do tego baba obchodzi domy z białą palicą leszczynową, zapraszając na pogrzeb. Bez palicy hody im po chałupie trepnąć *(= trudno mu przez izbę bez laski postąpić).* Taki sztybny, jakby palicę łyknął. Tańcuj, Jásiu, tańcuj, a koniki kwiczą, przyjdzie tu po ciebie tatunio z palicą. **2.** *głowa, pałka, pała.* Zdr. **[Paliczka].** <PAŁ>

**2. [Palica, y,** lm. **e]** *rękawica.* <Od Palic>

**3. [Palica, y,** lm. **e]** p. **Polica.**

**Palicowy,** × **Paliczny** przym. od **Palica.**

† **Palicz, a,** lm. **e** p. **Palacz:** P., który w piecach pala. Petr. Barzo się wiele najduje mężobójców, złodziejów, drapieżców, fałszerzów, paliczów, zdrajców, którzy za czasów Jozuego... w tak wielkim zgromadzeniu łotrowali. Wiet. <Od Palić>

× **Paliczczany** *chróściany.* Mącz.

**Paliczka, i,** lm. **i I.** [P.] p. **Palica:** Młócą dzieci paliczkami snop zboża. Jak mu sypnie 25 paliczek, tak poczuł, że żona jego wcale nie należy do słabych. **2.** *gwiazda św. Jakóba, Orjon.* Mącz., Kn. **3.** bot. p. **Gorzkolist.** <Od Palica>

× **Paliczny** p. **Palicowy.** L.

**Palić, i, ił,** częstot. × **Palać** i × **Paliwać I.** *rozniecać ogień i podtrzymywać go; opalać, ogrzewać:* P. w piecu, † P. piec. Troc. Palę w piecu, palę piec. Kn. Palicz, który w piecach pala. Petr. Pali drwami dębowemi. Troc. P. węglem, torfem. P. w mieszkaniu *(= opalać je).* Zimno u mnie, bo już od dwuch dni nie palono. Przen.: W starym piecu djabeł pali. Prz. *(= podżega namiętności).* **2.** *niszczyć, trawić ogniem, puszczać z dymem:* Natura i własność ognia jest P. Smotr. Pogańscy Prusowie niedźwiedzie paznogcie z umarłym palili. Stryjk. Palącym śkłem ściągali promienie światła niebieskiego. L. Palę co na ofiarę Bogu. Kn. Palona ofiara, *holocaustum.* Leop. (która była wszystka oprócz skóry palona. B. B. = *całopalenie).* Na tym miejscu przedtym trupy paliwano. Stryjk. P. miasta, wsi = *pustoszyć ogniem.* P. świece, gaz (przen.: P. lampę) dla światła. Pali świece, wosk, oliwę. Troc. [Kiej my tam świécema nie palamy]. [Naprzód palą wójta, potém przysięznego] *(= podpalają im mienie).* Przen.: P. mosty, okręty za sobą = *uniemożliwiać sobie odwrót, cofnięcie ś.* P. tytoń = *ćmić, kurzyć.* P. fajkę, papierosa, cygaro. Przedziały dla palących i niepalących (dom.: osób). **3.** *wyrabiać, przyrządzać za pomocą palenia, wypalać; pędzić:* P. dziegieć, smołę, wódkę, gorzałkę *(= destylować),* cegłę, garki. Troc. P. wapno, gips. P. kawę. [Wódka palona] = *gorzałka.* Buty palone *(= szwarcowane nad ogniem.* L.; *z długiemi błyszczącemi cholewami).* **4.** *piec, przypiekać, smalić, przypalać, smażyć, skwarzyć, dopiekać, żgać, prażyć:* Palono męczennika blachami. Skar. Na mękach świecami a. rozpalonemi blachami i szynami żelaznemi palą. Syr. Sztychowane były tablice, aby kat podług przepisu kości wyciągał i boki świecami palił. Cz. Tak pijany, iż nie ocknąłby ś., by go był snadź i palił świecami. Górn. Smród, jak gdyby złoczyńcę palono. Syr. [Na to ma kowal kleszcze, aby go nie palało. Prz. Jewo bardzo palało] *(= parzyło).* Słońce pali. Twarz mię pali *(= pała mi).* Przen.: Wstyd mię pali. **5.** *sprawiać palenie, piec, gryźć:* Sztychwaser ciało pali. Troc. Pali co w język. Pali mię w gardle, w żołądku. Pieprz turecki pali. Wódka pali *(= rozpala).* Przen.: Palą go namiętności. **6.** *rozpalać, zapalać, wzbudzać zapał, podniecać, zagrzewać, grzać:* Wiedział dobrze, jak go Angelika paliła. P. Koch. *(= jak ś. do niej palił).* Mnie dojrzały przynęca, ciebie wiek młody pali. Hul. Już nas do dzieł rycerskich piękna chęć nie pali. Dm. Nie słowy on ich tylko, lecz dziełami palił. Dm. Mnie pali robota. Sienk. **7.** p. **Palnąć. 8.** P. koperczaki do niej = *stroić; zalecać ś., smalić cholewki, umizgać ś., absztyfikować ś.* Jakież do niej P. będę oferty, aby jej ś. podobać? L. Cholewki do niej pali. L. P. umizgi. L. **9.** apt.: Kości palone p. **Kość** pod 8). **10.** gór.: P. kamienie = *rozsadzać kamienie, skały podłożonym pod nie ogniem.* **11.** hut.: P. żelazo = *topić surowiznę do ogniska fryszerskiego.* Lab. **12.** piw.: P. korki = *wypalać na korkach firmę, której wyroby mają być korkowane.* **P. ś. 1.** *płonąć, gorzeć:* Pali ś. świeca, ogień w piecu, na ognisku. Troc. P. ś. płomieniem. Pali ś. spirytus, gaz. Pali ś. dom, las. Pięknie ś. pali na kominie (dom.: ogień). Tu, gdzie ś. ogień już dawno nie pali. Słow. Pali ś.! = *gore!, ogień!, pożar!* Cóż to? o Boże! zwodowa wieża i zamek ś. pali! Słow. Powoli, poczekaj, nie pali ś.! = *niema ś. czego spieszyć, niema gwałtu!* Przen.: Kasztelanowi paliła ś. ziemia pod nogami. Kaczk. = *nie mógł ustać, stał jak na rozżarzonych węglach, jak na szpilkach.* Uwijała ś. z robotą, która, jak to powiadają, w ręku ś. jej paliła. Jeż *(= której gwałtownie ubywało).* Robota paliła ś. mu w rękach. Ork. Wszystko ś. na nim pali *(= drze on prędko odzież, nie można mu jej nastarczyć).* Dwie wojny palą ś. na dwuch granicach. Sienk. *(= srożą ś.).* **2.** *gorzeć, płonąć, świecić ś., żarzyć ś., iskrzyć ś., błyszczeć:* Lampa, pochodnia, świeca pali ś. Śród głębokiego niebios sklepienia paliły ś. gwiazdy iskrzące. Orzesz. Co noc to szerzej łuny ś. palą. Syrok. [Pieniądze zakopane palą ś.] (błędnym ognikiem). [P. ś. czarnym płomieniem] = *nie palić ś.* Przen.: *czerwienić ś.:* [Páli mi ś., páli stązka u koráli]. Żart.: Pali mu ś. głowa = *ma rude włosy.* **3.** *zapalać ś., pałać żądzą, pożądać czego niecierpliwie, ostrzyć sobie apetyt, gorączkować ś.:* Wpadłeś w łapkę kobiety, dobrze ci tak, pal ś. przy niej. Węg. Terazże ś. pal do niej, tylko bez odwłoki. Tremb. Patrzy na młodą, a wzrok mu ś. pali. Słow. Skrycie ś. od niej nieborak pali. Troc. Zwyczajnie świtało a paliło ś. we łbie, ja-

ko młodemu. Przybor. Tylko wolno, tylko wolno, nie pal ś. tak do tego przedsięwzięcia. P. ś. do zysku. A co? palisz ś. do moich dereszów? Klacz pali ś. *biega s., grzeje s., uczuwa pragl płciowy.* **4.** fl. *moknąć* (o ubiorze oryla, który ś. znaczał przez nieostrożność w wodzie). <PAŁ>

†**Palidło, a,** lm. **a** *narzędzie chirurgiczne metalowe, służące do przypalania,* żegadło, × kauter. <Od Palić>

**Palifikacja, i,** blm. *opalowanie, wzmocnienie za pomocą palów.* <Now. Łć. palificatio; Łć. palus = pal + -ficare = robić>

× **Paligłowiec, wca,** lm. **wcy** p. **Pałogłowiec.**

**Paligronek, nka,** lm. **nki** bot. (rivina) *roś. z rodziny goździkowatych.* < Palić + *Gronek, od Grono>

**Palik, a,** lm. **i l.** p. **2. Pal:** Poprzywiązywać drzewa do palików. **2.** mier. *kołek do oznaczania punktu,* szpilka miernicza. <Zdr. od 2. Pal>

**Palikar, a,** lm. **owie** *nieregularny żołnierz ochotniczy najemny w armji nowogreckiej.* <?>

**Palikłosek, ska,** lm. **ski** bot. (chrisistrix) *roś.* <Palić + *Kłosek, od Kłos>

[**Palikopa, y,** lm. **y**] **l.** *św. Piotr w okowach, uroczystość jego:* Na św. Palikopy grom popali kopy. Do św. Palikopy nie twoje w polu snopy. **2.** *św. Pantelejmon, św. Palij i jego uroczystość, 8 sierpnia przypadająca.* **3.** *burza piorunowa:* Osobne nazwisko tym piorunowym burzom (w końcu żniw) dano, nazywając je palikopy. Pol. <Palić + Kopa>

**Palikować, uje, ował** ogr. *przywiązywać rośliny do palików.* <Od Palik>

**Palikowanie, a,** blm., czynność cz. **Palikować.**

**Palilje, ów,** blp. *uroczystość pasterska na cześć bogini rzymskiej Pales:* Sobótki piszący gotów wywodzić od rzymskich paliljów, święta pasterzy rzymskich na cześć bogini Pales. Kawcz. <Łć. palilis = należący do bogini Pales; palilia = święto bogini Pales>

**Palimpsest, u,** lm. **y** *rękopism pergaminowy, na którym zatarto pierwotne pismo i użyto go ponownie jako materjału piśmiennego.* Przen.: Na tym żywym palimpseście pisały wieki pieśni, każdy inną, coraz odmienną, od Bogarodzicy począwszy, do... Dymu pożarów. Krasz. <Gr. pálin = znowu, powtórnie + psáō = ścieram; Łć. palimpsestus>

**Palindrom, u,** lm. **y, Palindromon l.** *zdanie brzmiące jednakowo, czy je czytać wprost, czy wspak* (np. kobyła ma mały bok). **2.** *zagadka, dotycząca wyrazu, który ma odmienne znaczenie, gdy go czytamy wspak* (np. dąs — sąd, kara — arak). <Gr. pálin = znowu, naodwrót + dromos = bieg, kierunek>

**Palindromon, u,** lm. **y** p. **Palindrom.**

[**Palineczka, i,** lm. **i**] p. **Palenka.** <Od Palić>

**Palingieneza, y,** lm. **y, Palingienezja l.** P. cielesna *zmartwychwstanie cał.* Dęb. **2.** *metampsychoza:* Niezbędnym dopełnieniem tych doktryn jest wiara w palingienezję czyli metampsychozę. **3.** *odrodzenie ś., przeobrażenie, jakiemu ulegają owady, kiedy z gąsienicy stają ś. poczwarką.* **4.** przen. *odrodzenie ś., odnawianie ś., odmładzanie ś., przeobrażanie ś. ducha ludzkiego na drodze coraz wyższego postępu.* **5.** blp. *rozwój osobniku, powtarzający w istotnych rysach stadja rozwojowe gatunku.* <Gr. pálin + genesis = pochodzenie, początek>

**Palingienezja, i,** lm. **e** p. **Palingieneza.**

**Palingrafja, i,** blm. *sztuka odnawiania starych rycin i odbijania z nich na kamieniu nowych kopji.* <Gr. pálin = znowu + graphía = pisanie>

**Palinodja, i,** lm. **e l.** *utwór poetycki, w którym autor chwali to, co w innym ganił.* **2.** wog. *odwołanie słów krzywdzących.* **3.** *powtórzenie śpiewu, zwrotki a. okrzyku.* <Gr. pálin = znowu, naodwrót, powtórnie + ōdé, aoidé = śpiew, pieśń, utwór poetycki>

**Palipiecek, cka,** lm. **cki** *chłopiec, którego obowiązkiem jest palić w piecu, palacz:* Gołota, P., sługa do najpodlejszych posług. Mącz. <Palić + *Piecek, od Piec>

**Palisada, y,** lm. **y** †**Palestada l.** *kół do ostrokołu.* Troc. Rów szańców opatrzony palisadami, a przedpiersień szturmowemi palami. Łs. **2.** a. w lm. p. **Ostrokół:** Palisady są sztakiety grube wałkowatej postaci, w wierzchołku kończate, któremi obwarują przedpiersień. Jak. J. **3.** [P., **Balsada**] *płot wysoki, sztachety.* <Fr. palissade>

**Palisadować, uje, ował** *obwarowywać, otaczać palisadą.* <Od Palisada>

**Palisadowanie, a,** blm., czynność cz. **Palisadować.**

**Palisadowy** przym. od **Palisada;** *podobny do palisad.* Fizj.: Tkanka, komórka palisadowa. P. układ komórek. <Od Palisada>

**Palisander, dru,** lm. **dry** *drewno wielu drzew, a głównie z gatunku rząb* (jacaranda), *należących do rodziny surmiowatych, przywożone z Ameryki południowej i środkowej,* drzewo palisandrowe. <Fr. palissandre>

**Palisandrowy** przym. od **Palisander:** Stół, kolor P.

[**Palisantrować, uje, ował**] *łobuzować ś.:* Chłopák palisantruje dzień cały. <? Z Fr. polissonner, polissonnerie>

[**Palisantrowanie, a,** blm.] czynność cz. **Palisantrować.**

**l. Palisko, a,** lm. **a l.** p. **Palenisko. 2.** [P.] p. **Paliwo.** <Od Palić>

**2. Palisko, a,** lm. **a** m. i ni. p. **2. Pal.**

[**Palistrant, ta,** lm. **ci** a. **ty**] postrzeleniec, sowizdrzał. <? Z Fr. polissonner, z podprowadzeniem pod Palestrant>

[**Palito, a,** lm. **a**] p. **Palto:** Jakem wrócił, tak już i P., i spodnie, i krawat w pierwszej stancji leżały na łóżku. Kon.

× **Paliwać, a, ał** i × **P. ś.** p. **Palić.**

× **Paliwanie, a,** blm., czynność cz. **Paliwać.**

× **Paliwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Paliwać ś.**

**Paliwo, a,** blm., [**Palisko**] **l.** *materjał opałowy, opał.* Żart.: Pani więc przedewszystkim paliwa potrzeba. Pan Kalasanty paliwem pieniądze nazywał. Jeż. **2.** żart. *wyroby tabaczne do palenia.* <Od Palić>

**Paliwoda, y,** lm. **y l.** *łgarz, kłamca, blagier, który, niczym nie zrażając ś., niestworzone rzeczy za prawdę podaje.* **2.** *trzpiot, wietrznik, sowizdrzał, postrzeleniec, narwaniec, raptus, szalona pałka, szaleniec, szaleniak, pajacyniatz, wartogłów, świstak, niestatek:* Między szlachtą był jeden wielki P., kłótnik, Jacek Soplica. Mick. Mam syna, na nieszczęście moje, jedynaka, wielkiego paliwodę, wielkiego świstaka. Zabł. Mówiłem to tobie nie sto razy, paliwodo. L. Dobry chłopiec, ale P. Rzew. **3.** [P.] *włóczęga, awanturnik, marnotrawca.* <Palić + Woda>

**I. Palja, i,** lm. **e,** × **Paljum** *płaszcz długi a szeroki bez kołnierza, opona, opończa, almaviva, kapa, toga, burno, burnus.* <Łć. pallium

**2. Palja** nieod. *kolor paljowy = słomkowy.* <Fr. paille>

**[Paljáca, y,** lm. **e]** p. **Palica.**

**Paljatyw, u,** lm. **y** a. **a** p. **Paljatywa:** Miał nadzieję za pośrednictwem tego paljatywu ominąć potrzebę instytucji, w których możnaby było podnosić i publicznie roztrząsać kwestje społeczne. Spas. Wszystko to paljatywa są, a remedjum jedyne, abyśmy ś. Sasów pozbyli. Krasz. <Łć. palliativus>

**Paljatywa, y,** lm. **y, Paljatyw I.** *środek lekarski łagodzący, uśmierzający,* środek paljatywny. **2.** *środek nie usuwający zła zasadniczo, półśrodek.*

**!Paljatywny** *uśmierzający, łagodzący:* Kuracja paljatywna *(= leczenie łagodzące).* <Łć. palliativus>

**Paljowy,** × **Palowy** kolor = *słomkowy, palja; koloru słomkowego:* Paljowa kamizelka. Korz. Rękawiczki paljowe. <Fr. paille>

× **Paljum** nieod. p. **Palja:** P. z aksamitu czerwonego ze złotem, sobolami i gronostajami podszyte. Goł. <Łć. pallium>

†**Paljur, a,** lm. **y** bot. (paliurus australis) *gatunek bodzieńca, dwukolczaka, rośliny z rodziny szakłakowatych,* Drzewo guzikowe wschodnie, Ostrokrzew, Cierń Chrystusa, Cierń Chrystusowy. <Łć. paliurus>

**Paljusz, a,** lm. **e I.** *oznaka godności arcybiskupiej w kościele katolickim: szeroka taśma biała z naszytemi na niej sześciu czarnemi krzyżykami, przygotowana z wełny owiec, umyślnie na ten cel w Watykanie chowanych, wkładana przez głowę na ramiona, z dwoma końcami, zwieszającemi ś. na piersi i na plecy:* Papież, posyłając P., tak go wykłada: z wełny owczej uczyniony jest, abyś wiedział, iżeś pasterzem owiec; obtacza cię, i na ramieniu go nosisz, abyś wiedział, gdy która owca zbłądzi. Skar. **2.** przen. *godność, władza arcybiskupia:* Szedł do Rzymu i P. abo arcybiskupią moc otrzymał. Skar. Następca Aarona nie prosił o P. arcybiskupi w Rzymie. Nar. **3.** *płaszcz biskupi, kardynalski.* <Łć. pallium, *pallius>

**Palka, i,** lm. **i I.** †P. *obrus, zasłona jedwabna do zakrycia całego ołtarza.* **2.** *kwadratowa przykrywka na kielich przy mszy świętej.* <Łć. palla>

**[Palkotać, ce, tał]** p. **Parkotać:** On jedzie na sroce, w dupie mu palkoce. <Dźwn.>

**[Palkotanie, a,** blm.] czynność cz. **Palkotać.**

†**Pallas** nieod. chem. p. **Palad.** <Od nazwy bogini Pallas>

**Palma, y,** lm. **y I.** bot. (palma) *ogólna nazwa drzew zwrotnikowych, stanowiących rodzinę roślin kwiatowych jednoliściennych:* P. cukrowa, Winosłocz (arenga s. gomutus). P. cypryjska p. **Banan.** P. daktylowa p. **Daktylowiec.** P. kapustna p. **Warzywnia.** P. karłowa a. wachlarzowa p. **Karłatka.** P. kokosowa p. **Kokos.** P. kolczata, Rozćwiekla (desmoncus). P. koralowa, Sięzypłoń (chamaedorea). P. mączna, Sagowina (sagus). P. olejna p. **Olejowiec.** P. orzechowa p. **Kłapidło.** P. piórowata, Prawowiernia (orthodoxia). P. rotang p. **Smigna.** P. sagowa p. **Sagowiec.** P. wachlarzowa = a) p. wyżej P. karłowa; b) p. **Wachlarzowiec.** P. woskorodna p. **Woskopalm.** P. rozłożysta z liściem ciemnistym. Min. Gdy palmę kto czym ciężkim nałoży, przecię pnie ś. ku górze i ciężar nawet w górę dźwiga. Bud. Za słodkie pomagrany i palmy chude jedzą suchary. Tw. Powalił ś. tu, jak P. złamana. Słow. **2.** *znak zwycięstwa, tryumfu, wawrzyn, laur, berło, korona, wieniec:* Palmy, znak zwycięstwa. Rej. Przyznano mu palmę pierwszeństwa. Niechęć za wydartą palmę pierwszeństwa. Palmę doktorską w dziedzinie prawa uzyskał. P. męczeńska. Przen.: Odniósł palmę męczeńską *(= poniósł śmierć męczeńską).* **3.** *gałązka, zwykle wierzbowa, stosownie przystrojona i poświęcana w Kwietnią niedzielę, na pamiątkę tryumfalnego wjazdu Chrystusa do Jerozolimy:* Święcić palmy. [Pod jaje gęsie podkładają pączki z palmy]. **4.** *rózga weselna, wianek „marszałka"; rózga, dająca starszemu drużbie władzę przewodniczenia na weselu.* **5.** [P.] *tatarak pospolity* (acorus calamus), *używany do różdżek wielkanocnych.* **6.** [P.] *zielona wiecha, umieszczana przez cieślów na budynku przy założeniu pierwszych krokwi.* **7.** [Palmy lm. a. **Rózgi**] *wzór do pisania jaj.* **8.** × P. *miara długości = 3 do 4 calom,* dłoń: Trójnóg trzy palmy wysokości mający. L. Dwa lichtarze złote na palmę wysokie. Niem. Krzyż kryształowy, oprawny w srebro, pozłacany, trzy palmy wysoki. Niem. Zdr. **Palemka, Palmeczka.** <Łć. palma>

**Palmacyt, u,** lm. **y** *skamieniały pień palmowy.*

**Palmatka, i,** lm. **i I.** *deszczułka a. skóra gruba, używana na podeszwy, z jednego końca wązka, z drugiego szersza i zaokrąglona.* **2.** a. **Placenta** *skóra taka, używana dawniej po szkołach do dawania łap żakom, packa:* P. szkolna. Troc. Do szkoły chodzić, palmatce ręki nadstawiać, pod posłuszeństwem być. Mącz. <Od Łć. palmatus = dłoniowy>

**Palmeczka, i,** lm. **i** p. **Palma:** Palma ciężar choć czuje, palmeczki jednak prostuje. Dar. J. *(= rózgi swoje).* <Od Palma>

**Palmela, i,** lm. **e** bot. (palmella) *roś. z gromady wodorostów, z rodziny palmellaceae.* <Łć. palmella>

**Palmeta, y,** lm. **y I.** *ozdoba w kształcie pierzastego liścia palmowego.* **2.** *nazwa kształtu, nadawanego drzewom przez zmuszanie ich gałęzi do rośnięcia na jednej płaszczyźnie pionowej.* **3.** ogr. *płasko rozpięte drzewo karłowe:* Rosną tu palmety..., sykomory, tamaryski. Sienk. <Fr. palmette>

**Palmetka, i,** lm. **i** zdń. *boczna część aufzacu.* <Fr. palmette>

**Palmica, y,** lm. **e** *wspaniała, dorodna palma:* Prawdziwie wschodnia Sjonu P. Słow. <Od Palma>

**Palmiczka, i,** lm. **i** bot. p. **Karłatka.** <Od Palma>

**Palmiry, ir,** blp. *napisy na zwaliskach miasta syryjskiego Palmiry.* <Od nazwy miasta Palmira>

**Palmisty, Palmorodny,** × **Palmorody,** × **Palmopłodny,** × **Palmopłody** *rodzący palmy, pokryty palmami, pełen palm:* Arabja palmista, że ś. w niej wiele palm i daktylów rodzi. Otw. <Od Palma>

**Palmitowy** p. **Palmitynowy.**

**Palmitynowy, Palmitowy** kwas chem. = *kwas tłuszczowy,* $C_{16}H_{32}O_2$, *bardzo rozpowszechniony w roślinach i zwierzętach w postaci eteru glicerynowego, niekiedy w stanie wolnym; znajduje ś. między innemi w oleju palmowym.* <?>

× **Palmopłodny** p. **Palmisty.** <Palma + Płodny>

× **Palmopłody** p. **Palmisty:** Kraj P. <Palma + *Płody, od Płodzić*>

**Palmorodny** p. **Palmisty:** Palmorodna Selino. Koch. J. <Palma + Rodny>

**Palmorody** p. **Palmisty.** <Palma + *Rody, od Rodzić*>

**[Palmować się, uje ś., ował ś.]** *bić palmą w Niedzielę Palmową, mówiąc:* „*Palma bije, nie zabije, od dziś za tydzień będzie wielki dzień*" *a.* „*Nie ja biję, palma bije, nie zabije, wielki dzień za tydzień.* <Od Palma>

**[Palmowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Palmować ś.**

**Palmowy** przym. od **Palma:** Rośliny palmowe p. **Palma.** Drzewo palmowe p. **Daktylowiec.** Wierzba palmowa = *wierzba iwa* (salix caprea). Różdżka palmowa. Owoc P. Widzisz to słońce w niebie lazurowym? zawsze tam wschodzi za lasem palmowym. Słow. Niedziela Palmowa = *Kwietnia niedziela, ostatnia przed Wielkanocą.* Kosz.: Robota palmowa = *wężyby z palmy i trzciny.* **[Palmowy, ego,** lm. **i, Rózgowy]** rz. *jeden ze swatów trzymający rózgę:* Swaciá palmowi. <Od Palma>

**Palmula** nieod., zb. muz. *nazwa ogólna klawiszów i pedałów.* Sł. wil. <Łć. palmula = dłoń, ręka; dolna, szersza część wiosła; wiosło>

**Palnąć, nie, nął,** nied. **Palić I.** *dać ognia, wypalić, strzelić, huknąć, kropnąć:* P. z fuzji, z armaty. Z muszkietów palą. Jabł. Na słowo komenderującego: pal! cyngiel palcem mocno ś. szarpnie. L. Jak do psa palnę. L. Na słowo: pal! puszkarz lekko przytyka lontem do podsypki armaty. Jak. J. P. sobie, komu w łeb. **2.** *trzasnąć, klasnąć, strzelić, huknąć, wypalić:* P. z bicza. **3.** *uderzyć, huknąć, kropnąć, rąbnąć, trzepnąć, trzasnąć, chrosnąć, lunąć, grzmotnąć, dzbęknąć:* P. kogo w ucho, w łeb. P. pięścią w stół. Jak go palnie, na dwie części łeb ś. rozleciał. Rzew. Bij, zabij tych łotrów, pal go w łeb kijem. Boh. Ileby na nich dzieci wejrzały, tyle chłost onym i łazien zadają i palą. Glicz. *(= wymierzają).* Wiem, że mu ją spłaszczę, jak go palnę tą pięścią w wyuzdaną paszczę. Tremb. **4.** *wypalić, powiedzieć ostro, od razu, wystąpić, wyrwać ś., wyskoczyć z czym, wyjechać, wygarnąć, wypowiedzieć z werwą, ze swadą:* Uraziła ś., chciała nawet coś P. po swojemu. Krasz. P. komu słowa prawdy. P. mówkę. P. głupstwo. **5.** *wypić gracko, duszkiem, wychylić, golnąć, trzepnąć, łyknąć, kropnąć, machnąć:* P. kieliszek wódki. Palił kubek półgarncowy jednym oddechem. Kaczk. **6.** *porwać, wziąć:* Pal cię djabli. Pal go licho. Pal sześć! umrę, bo umrę, ale powiem. **7.** żł. *ukraść.* **P. ś.** *uderzyć ś., huknąć ś., kropnąć ś., rąbnąć ś., trzepnąć ś., trzasnąć ś., chrosnąć ś., lunąć ś., grzmotnąć ś., dzbęknąć ś., wyciąć ś.:* P. ś. w czoło o mur, idąc pociemku. <PAL>

× **Palnienie, a,** blm. p. **Palnięcie.** Sł. wil.

**Palnięcie, a,** blm., **Palnienie** czynność cz. **Palnąć.**

**Palnik, a,** lm. **i I.** bot. = a) (parochetus) *roś. z rodziny motylkowatych.* b) p. **Wyżygin. 2.** chem. *część urządzenia jaśniejącego, służącego do oświetlania lub ogrzewania, nad którą bezpośrednio unosi ś. płomień, wylot rury, którym wydostają ś. z lamp materjały palne,* b r e n e r: P. naftowy, gazowy. <Od Palny>

**Palność, i,** blm. **I.** rz. od **Palny. 2.** leśn. *siła ogrzewalna większa lub mniejsza pomiędzy jednym gatunkiem drzewa a drugim.*

**Palny I.** a. × **Palki** *mogący ś. palić, palący ś. z łatwością, zapalny:* Materjał P. Wielki pożar wybuchnął z materji najpalniejszych. L. **2.** *służący do palenia, zapalający, palący:* Zwierciadło palne. Użycie palnych kul pierwsze przy oblężeniu Połocka. Św. **3.** × P. *służący do palenia, na opał, opałowy:* Drzewo budowle i palne. Świt. **4.** Broń palna = *ognista.* <Od Palić>

**[Palogrof, u,** lm. **y]** p. **Paragraf.** <Z Paragraf. przez śld. do 2. Pal a. do Palić>

**[Palonka, i,** lm. **i]** *placek przaśny nieco podłużny:* Gospodynie dają im za to po kawałku palonki. Por. **Palanica.** <Od Palony>

**Palostrogi, ów,** blp., **Kolce** woj. *pokłady poziome a. bardzo nachylone, które umieszczają ś. na brzegach dzieł lub też na spadku ich zewnętrznym.* Sł. wil. <? Pal + Ostroga>

**Palować, uje, ował I.** *bić pale, utwierdzać palami:* Winorośl, szyję łyczkiem związawszy, paluje ogrodnik. Toł. *(= zaopatruje w paliki, tykuje, otycza).* P. winnicę. Troc. **2.** [P.] *wiązać u pala:* P. statek = *cumować, strzosować.* Mag. P. konia. <Od 2. Pal>

**Palowanie, a I.** blm., czynność cz. **Palować. 2.** *budowla z powbijanych palów, ściana oporowa z palów.*

**Palowe, ego,** blm. fl. *opłata za przywiązywanie statków u brzegu:* Pfahlgeld podatek, to jest P. czyli portowe. Św. <Od Palowy>

**[Palowisko, a,** lm. **a]** p. **Palenisko:** Piec chlebowy, przed nim P. zwykłe, z którego dym rozchodzi ś. po całej izbie. <Od Palić>

**Palowy** przym. od **2. Pal:** P. most. Kn. *(= na palach).* <Od 2. Pal>

× **Palowy** zam. **Paljowy:** W delji palowej i zbroi, z ręką w bok na szabli, stał ojciec. Krasz. <Z Paljowy>

× **Palpacja, i,** blm. *głaskanie, dotykanie, uczuwanie.* <Łć. palpatio>

! **Palpitacja, i,** lm. **e** *szamotanie ś., drganie, kołatanie:* P. serca = *kołatanie serca, bicie nadmierne, nieprawidłowe.* <Fr. palpitation>

× **Palpitować, uje, ował** *drgać, bić, kołatać, pulsować:* Samobójstwo, obłąkanie, morderstwo, ślub tajny i t. p. stanowią zawsze treść pierwszego tomu i, że tak powiem, palpitują w drugim i trzecim. Nagan. <Łć. palpitare>

× **Palpitowanie, a,** blm., czynność cz. **Palpitować,** *palpitacja.*

**Palto, a,** lm. **a,** × **Paleto, [Palito], Palton,** × **Paleton, Paltot, [Paltok]** *zwierzchnia suknia obszerna:* P. zimowe, wiosenne, jesienne. P. watowe a. na wacie. P. letnie męskie = *okrycie, sakpalto,* posp. *sak.* Zdr. **Paletko.** Zgr. **Paltocisko.** <Fr. paletot, a to Hl. palstrok = suknia pielgrzymia>

**Paltocik, a,** lm. **i** p. **Paltot:** P. damski *(= okrycie damskie).*

**Paltocina, y,** lm. **y** *nędzne, liche palto.* <Od Paltocik>

**Paltocisko, a,** lm. **a** m. i ni. p. **Palto.**

**[Paltok, a,** lm. **i]** p. **Palto:** Zdjął P. Prus.

**Palton, u,** lm. **y** p. **Palto.**

**Paltot, a a. u,** lm. **y** p. **Palto.** Zdr. **Paltocik.**

**Paltotowy** przym. od **Palto:** Krój P. Materjał P.

**Paluch, a,** lm. **y I.** p. **Palec:** Wyjmij P. z gęby! Leżą po ziemi tarcze, pałasze, obuchy i przy odciętej ręce umarłe paluchy. Pot. **2.** *obwinięcie na palcu (np. chorym).* Troc. **3.** *duży palec u rękawiczki, daum.* **4.** *skobelek metalowy u rękojeści pałasza do zakładania małego palca u ręki:* Krzyż

u pałasza składa ś. z gifesu, tawki, wąsów, rękojeści, kapturka na rękojeści i palucha. Mag. P. u krzyża od pałasza służy do ochrony wielkiego palca. Mag. **5.** [P.] *klusek:* Nagotowali nase mama paluchów na mliku. **6.** bot. w lm. p. **Zimowit.** <Zgr. od Palec>

**Paludament, u,** lm. **y l.** *płaszcz cesarski, purpura.* **2.** *płaszczyk czerwony, przywdziewany przez wodzów rzymskich na zbroje.* **3.** a. **Paldament** teatr. *rodzaj firanek nad sceną, tworzących jakby jej sklepienie, sufit:* Chorobliwa wesołość, spadająca z pod paludamentów sceny. Zap. <Łć. paludamentum>

**Palugować, uje, ował** zł. *kraść, juchcić.* <? Zam. Paluchować. Por. Laga zam. Lacha>

**Palugowanie, a,** blm., czynność cz. **Palugować.**

**[Palus, a,** lm. **y a. i, Polus]** *włóczęga, próżniak, marnotrawca, awanturnik, urwisz.* <?>

**[Palusiek, śka,** lm. **śki]** p. **Palec:** A ja do niéj na paluśkach. <Zdr. od Palec>

**[Palusować, uje, ował]** *prowadzić próżniacze życie.* <Od Palus>

**[Palusowanie, a,** blm.] czynność cz. **Palusować.**

**Paluszek, szka,** lm. **szki l.** p. **Palec:** Gdy chce różany uszczknąć kwiatuszek, zadraśnie pulchny cierniem P. Kniaź. Klepie mu paluszkami po wargach. Nar. P. sobie igłą zakłóła. Boh. Przen.: Paluszkami ś. dotknąć, to jest bardzo mało czego pokosztować. Mącz. P. i główka to szkolna wymówka. Prz. **2.** w lm. *rodzaj pierniczków kształtu małego palca.* **3.** [P.] = a) *imię bajecznego chłopca małego jak palec:* O Paluszku, co go krowa zjadła. b) w lm. = α) *kluski podługowate.* β) *odmiana gruszek.* γ) *odmiana kartofli podłużnych.* **4.** [P. djabli] *belemnit.* **5.** bot.: Paluszki Panny Marji p. **Dzwonek.** **6.** cukier.: Paluszki lm. *ciastka drożdżowe w postaci patyczków, posypane maczkiem a. solą:* Papatacze, babki śmietankowe... paluszki, sucharki. Zap. <Zdr. od Paluch>

**Paluszkować, uje, ował l.** *igrać, przebierać palcami.* **2.** *drażnić, łechtać palcem; onanizować kobietę palcem.* **3.** *oszukiwać zręcznie palcami, grając w karty.* **4.** *kraść.* **P. ś.** (o kobiecie) *onanizować ś. palcem.* <Od Paluszek>

**Paluszkowanie, a,** blm., czynność cz. **Paluszkować:** O weksowaniu skarbu, sekretnych ze skarbem obchodach, paluszkowaniu. Jabł. *(= kradzieży, przywłaszczaniu sobie).* Ksiądz Kałuski zwał takie dochody „paluszkowaniem." Jabł.

× **Paluszkownik, a,** lm. **cy** *ten, co paluszkuje w grze, fałszywy gracz.* L. <Od Paluszkować>

**[Paluszkowy]** przym. od **Paluszek:** Pewnego razu dawała paluszkowa matka *(= chłopca Paluszka)* krowom jeść. P. plaster od bolączki. <Od Paluszek>

**Paluszniczek, czka,** lm. **czki** bot. p. **Palusznik.** <Zdr. od Palusznik>

**Palusznik, a,** lm. **i, Paluszniczek, Palecznica** bot. **l.** (digitaria) *roś. z rodziny traw.* Gatunki: P. omszony (d. sanguinalis). P. gładki (d. humifusa). **2.** p. **Proso.** <Od Paluszek>

**Paluszysko, a,** lm. **a** m. i ni. p. **Palec.** <Zgr. od Paluch>

**[Pał, u,** lm. **y]** *upał, znój, skwar:* Cała ustroń wschodnia nosiła miano pału, ogniska w Połukach, gorejącego wszędzie. Lel. <PAŁ>

**Pała, y,** lm. **y l.** p. **Pałka:** [Stróżów nocnych godłem jest gruba P. dębowa lub bukowa, zwana kulą. Buch jeden pało w matke. Wziąn páły i jak zacnie nią okładać djabłów. Ci są chłopcy, ci są, co sabelki nosą, nie te grubijany, co chodzą z pałami]. Wymierza srogi morderca prosto burmistrzowi w pałę. Kiej ja sobie w pałę wleję, z całego ś. świata śmieję. **2.** *nazwa krowy bez rogów a. mającej zbity róg.* **3.** [P.] *część warsztatu tkackiego.* <PAŁ>

**Pałac, u,** lm. **e, [Pałacz]** *wspaniały budynek, siedziba wielkopańska a. mieszcząca jaką władzę lub instytucję:* P., królewskie abo pańskie mieszkanie. Kn. P. Cezarów. P. Dożów. Insi niechaj pałace marmurowe mają i szczerym złotogłowem ściany obijają, ja, Panie, niechaj mieszkam w tym gniaździe ojczystym. Kochan. Lepszy jest jeden dzień w pałacach twoich, niżeli tysiące. Wuj. Na słupach marmurowych wierzch pałacu wystawiony. Star. Wart Pac pałaca, a pałac Paca. Prz. P. sprawiedliwości *(= P. ministerjum sprawiedliwości).* P. sztuki *(= P. wystawy sztuk pięknych).* Zdr. **Pałacyk.** Zgr. **Pałacysko.** <Włos. palazzo, Łć. palatium>

**[Pałachcenie, a,** blm.] czynność cz. **Pałachcieć.**

**[Pałachcieć, eje, ał]** *wydawać rażące światło wskutek wielkiego knota* (o świecy): Świeca pałachcieje. <? Z Nm. beleuchten>

**Pałacoman, a,** lm. **owie** *człowiek sadzący ś. na pałace:* Tak ś. działo pospolicie z onemi pałacomanami, iż pękł niejeden, nie dorównawszy wzorowi, który małpował. Byk. < Pałac + *Man, od Manja>

**Pałacomanja, i,** blm. *manja posiadania pałaców:* Grasujące naonczas choroby towarzyskie, z których pierwszą nazwiemy magnatomanją, a drugą pałacomanją. Byk. <Pałac + Manja>

**Pałacowato** przys. od **Pałacowaty:** Dwór P. wyglądał. Krasz.

**Pałacowaty** *podobny do pałacu.* <Od Pałac>

**Pałacowy** przym. od **Pałac:** Skrzydło pałacowe. P. ogród, dziedziniec, sługa. Troc. Mórz królowa, pałacowa Wenecja. Jeż. Przepych P. Rewolucja pałacowa. **Pałacowy, ego,** lm. **i** rz. *rządca pałacu, ochmistrz, marszałek, burgrabia.* Kn.

**Pałacyk, u,** lm. **i** p. **Pałac:** Mieszkać gustownie, w pałacyku kształtnie umeblowanym. Star. P. myśliwski.

**Pałacysko, a,** lm. **a, [Pałaczysko]** ni. **l.** a. m. p. **Pałac:** Dojechał do Owsin, których stare opuszczone P. smutne widywał tylko zdala. Krasz. **2.** *miejsce, gdzie stał pałac.* <Od Pałac>

**[Pałacz, u,** lm. **e]** p. **Pałac:** Niech pojadę, niech zobaczę jego pałacze. Zgr. **[Pałaczysko].** <Z Pałac>

**[Pałaczysko, a,** lm. **a]** p. **Pałacz.**

**Pałać, a, ał l.** *zionąć, buchać żarem, palić ś. wielkim, silnym płomieniem, płonąć, gorzeć:* Pała ogień wielki. Kn. W popiele pałająca żarzew. Troc. Jasność ognia pałającego. Troc. W ognistym piecu płomienie pałają. Kochan. Wrzucony w ogień pałający. W każdym ołtarzu światła wciąż pałały. Gosz. Przen.: Wielki w jej słowach ogień na pomoc ludzkiego zbawienia pałał. Skar. Przen.: *żarzyć ś.; wrzeć, kipieć:* Róże pałały jej z twarzy. Tw. Żądza, ochota w nim pała. Troc. Oczy mu ogniem jaskrawym pałają. Kras. Oczy pałały żywym ogniem. Kochan. Wojną sąsiedzką nasze pałają granice. **2.** *być rozognionym, rozpalonym, doznawać upału:* Pałam od ognia, od pieca. Troc. Pała ziemia od słońca. Troc. Nieos.: Pała od ognia. Troc *(= bije żar).* Twarz pałająca *(= rozpalona, rozogniona, rozgorączkowana).* Krwisto pałająca gorączka. Perz. Głowa mu pała. Pałające choroby, złączone z wielką gorączką i szybkim pulsem, dla gwałtowności

przypadków swoich, prędko ś. kończą. Perz. Wzrok pałający. Tak oblicze spłonęło, tak oko pałało. Mick. Serce mi w gniewie pałało. Kochan. Im ś. bardziej twarzy jej przyglądał, tym bardziej pała. Chr. Pałasz, kochasz, wiernie usługujesz. Lubom. 3. przen.: P. czym = *płonąć, gorzeć, dyszeć, tchnąć, oddychać, ziać, zionąć:* P. afektem, gniewem, chciwością. Troc. Wiem ja, że twoja dusza tkliwa i wspaniała chęcią uszczęśliwienia ludu swego pała. Fel. Hildebrand pałał chęcią powściągnienia złego. Lel. P. miłością. Kochan. Pałał miłością przeciwko królewnie. P. Koch. Szczerym pała przywiązaniem. L. Gniewem srogim pałał przeciwko Neronowi. Warg. P. zemstą, nienawiścią, żądzą. Animusz sławy chciwością pałający. Warg. Oczy mu dziką pałają zjadłością. Kras. <PAŁ>

**[Pałać, a, ał, Połać]** *oczyszczać z plew, opołać.* <PEŁ(W) PŁĘ(W)>

**Pałająco** przys. *w sposób pałający, pałając:* Patrzyła na niego swemi czarnemi oczyma tak słodko i niewinnie, a P. zarazem. Orzesz.

**[Pałamar, ra,** lm. **rzy** a. **rowie, Pałamarz]** *dzwonnik, posługacz cerkiewny, zakrystjan.* <Ukr. palamàr>

**[Pałamarować, uje, ował]** *robić bardzo gorliwie rzeczy niepotrzebne a. nie należące do robiącego:* Nanowo będzie u was pałamarował. Byk. <Ukr. palamàriti = być pałamarem>

**[Pałamarowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pałamarować.**

**[Pałamarszczyzna, y,** blm.] *rzecz właściwa pałamarowi:* Dzieło pisane cudackim jakimś dziwolągiem językowym, trafnie przez kogoś pałamarszczyzną nazwanym. Dzd. <Od Pałamar>

**[Pałamarz, a,** lm. **e]** p. **Pałamar:** Wymodlili ś. i rozeszli wszyscy, wyjąwszy księdza, pałamarza, Jakóba, Josypa i całej gromadzkiej deputacji. Jeż. <Ukr. palamàr>

**[Pałanica, y,** lm. **e]** p. **Pałanica:** Pałanice nie zamiszone jeszcze, ser nawet nie odgrzany. Jeż. <Ukr. palanìca>

**Pałanie, a,** blm., czynność cz. **Pałać.**

**[Pałanie, a,** blm.] czynność cz. **[Pałać]:** Nieczułki służą do pałania krup.

**[Pałanka, i,** lm. **i, Pałanka] I.** *fortyfikacja niegdyś przez Turków przeważnie z drzewa budowana.* **2.** u Zaporożców, *siedziba pułkownika i starszyzny oraz obwód podlegający jego władzy:* Będzie z ośm tysięcy ludzi pod bronią, nie licząc kozaków, co po pałankach stoją. Sienk. Samarja była pałanką zaporożską, to jest osadą, mającą pewien okrąg futorów, pasiek, pastwisk i pól. Dub. M. **3.** *domostwo drewniane, zagroda:* W stepach zniesione przedtem futory, gardy, pałanki, odradzały ś. nanowo. Rol. Pałanki na przedmieściach. <Tur. pałanka>

**Pałanka, i,** lm. **i** zool. (phalangista) *zwierzę ssące workowate, roślinożerne.* <?>

**[Pałantasz, a,** lm. **e]** żart. *pałasz:* Smyrgnąłem ci ta teraz P., trzymaj! Dyg. <Przekręcone z Pałasz>

**Pałasik, a,** lm. **i** p. **Pałasz.**

**[Pałasina, y,** lm. **y]** *m. liche pałasze:* Bierze pałasine starę ze ściany. <Od Pałasz>

**Pałasisko, a,** lm. **a** m. **i** ni. p. **Pałasz.**

**Pałasz, a,** lm. **e I.** *broń sieczna i sztychowa nieznacznie łukowato wygięta, ostra z jednej, a na krótkiej z obu stron, końcowej części tępa:* Ten mię P. znajomym światu uczynił. Boh. Komenda: P. w prawe ramię! P. do porady! Dobre kopje, dobre pałasze na takie muchy i gadziny. Birk. Drogę sobie pałaszem utorować. Boh. Uczepią mu P. u boku. Pśń. Skrzesać ognia w pałasze. Malcz. Byłeś także po Maćku pierwszym do pałasza. Mick. Ani do rady, ani do pałasza *(= głupi i tchórz).* Już teraz niwy wasze, krwią polską zbroczone, miasto kłosów wydadzą pałasze stalone. Łączn. **2.** fi. *deska przywiązana do pachołka przy sztabie stawu a służąca do zamykania pędu wody:* Daj jej (szkucie) P.! mówi sternik, kiedy, idąc na garugę, zachodzi ś. w kolano; wpuszczają wtenczas w wodę deskę, uwiązaną u pachołka przy sztabie z tej strony, w którą jest zakręt, aby ta bystrość wody hamowała. Mag. **3.** zool.: P. morski = **Miecznik.** Zdr.: **Pałasik,** × **Pałaszyk.** Zgr. **Pałasisko.** <Nm. Pallasch, Węg. pallos>

**Pałasznica, y,** lm. **e** zool. (stenopteryx hirundinis) *owad dwuskrzydły poczwarkorodny.* <Od Pałasz>

**Pałasznik, a,** lm. **cy,** *ten, co wyrabia pałasze.* <Od Pałasz>

**Pałaszować, uje, ował I.** *robić, wywijać, szermować pałaszem:* Pachoł to zawołany, dobrze pałaszuje. Troc. **2.** *płazować pałaszem.* Troc. **3. a. [Pałdykować]** *zajadać smacznie i chciwie, młócić, pucować, pakować, zawijać, ćwiczyć, repetować, sprzątać, zmiatać, futrować,* posp. żart. *wsuwać.* <Od Pałasz>

**Pałaszowanie, a,** blm., czynność cz. **Pałaszować.**

**Pałaszowaty** *podobny do pałasza:* Dwie szable na krzyż: jedna z nich ordynka, druga pałaszowata z rękojeścią. Nies. <Od Pałasz>

**Pałaszowy** przym. od **Pałasz:** P. pojedynek. Bals. *(= na pałasze).*

× **Pałaszyk, a,** lm. **i** p. **Pałasz:** Miecze i mieczyki, pałasze i pałaszyki. Niem.

**![Pałata, y,** lm. **y]** *izba, biuro:* Kazienna P. *(= izba skarbowa).* Kontrolna P. *(= izba obrachunkowa).* <Ros. pałata>

**[Pałatać, a, ał]** *mówić komu prawdę w oczy:* Ona mu pałata jak psu w koryto.

**[Pałatanie, a,** blm.] czynność cz. **Pałatać.**

**[Pałatka, i,** lm. **i] I.** *rusztowanie z desek a. cienkich żerdzi, rodzaj ogromnej półki do spania, składania czego; takie rusztowanie, idące w chacie od pieca wzdłuż ściany, nazywa ś. wyżki.* **2.** posp. *szałas, namiot, barak płócienny żołnierski w polu* <Zdr. od Pałata>

**[Pałazajta, y,** lm. **y]** p. **Kołanica.**

**Pałączasto** przys. od **Pałączasty.**

**Pałączasty** p. **Pałąkowaty:** Pałączaste nogi. Sienk. <Od Pałąk>

**Pałączek, czka,** lm. **czki I.** p. **Pałąk. 2.** myśl. *gatunek sidła do łapania ptaszków na jagody jarzębiny.*

**[Pałąg, a,** lm. **i]** p. **Pałąk:** Pałągi w saku na ryby. Zdr. **[Pałążek].**

**[Pałągowato]** przys. od **Pałągowaty,** *pałąkowato.*

**Pałągowaty** p. **Pałąkowaty.**

**Pałąk, a,** lm. **i, [Pałąg] I.** *kształt łukowaty, kabłąk, obłąk, obłęk, łuk:* Koń wygiął szyję w P. Kociołek z prętem w P. wygiętym. Świt. Nos śrzodkiem wygięty jak P. Min. **2.** [P.] = a) *pręt, kij wygięty w łuk a. w kabłąk, kabłąk, ucho przy cebrze i. t. p.:* W kłomli rybackiej jest P. [Chłopi z ręcami w P.] *(= na krzyż).* P. u brony. Kazał w stajni złożyć na kupę kołki, jarzma, pałąki. Jak. W. P. u sieci. b) *nizina zarosła trawą, a znajdująca się między gruntami obsianemi zbo-*

*żem.* Por. **Pałęga, Pałyga.** 3. *część rękojeści miecza, pałasza, szpady, służąca do osłonienia ręki.* 4. leśn. *drzewo dębowe młodociane, zdatne na obwód górny u kosza węglarskiego.* Zdr. **Pałączek.** <Pa + LĘK/ŁĘK/ŁĄK>

**Pałąkowato** przys. od **Pałąkowaty.**

**Pałąkowaty, [Pałągowaty, Pałęgowaty], Pałączasty** *zgięty w pałąk, półkolisty, kabłąkowaty, kabłączasty, kabłączysty, łękaty, obłączysty, łukowaty.*

**[Pałążek, żka,** lm. **żki]** p. **Pałąg.** <Pa + LĘK/ŁĄK, z podprowadzeniem pod Łąg>

**[Pałchonić, i, ił]** *pakować, tkać (jadło) w usta, jeść z pośpiechem.* <? Zam. *Pachłonić, Pa + *Chłonić, CHŁO(N)>

**[Pałchonienie, a,** blm.] czynność cz. **Pałchonić.**

**Pałczak, a,** lm. **i** myśl. *młody derkacz, chróściel.* <Od Pałka; PAŁ>

**[Pałczasty] l.** *mający pałki, t. j. główki kwiatowe:* Koniczynę pałczastą zwieziono. Trzciny pałczaste. Pol. **2.** p. **Pałkowaty.** <Od Pałka>

**[Pałczysty]** *gruby i twardy, jak pałka.* <Od Pałka>

**[Pałdykować, uje, ował]** *jeść z wielkim smakiem, pałaszować, futrować, zawijać, repetować.*

**[Pałdykowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pałdykować.**

**Pałeczka, i,** lm. **i** p. **Pałka:** Pałeczki w fortypianie lub pantaleonie, które uderzają o struny, bywają z odwodem lub bez odwodu. Mag. *(= kołeczki).* Pałeczki do robienia koronek *(= kołki).* Już jęczmień podrastał, a len wypuszczał pałeczki swoje. B. B. <Zdr. od Pałka>

**Pałeczkowato** przys. od **Pałeczkowaty.**

**Pałeczkowaty** *wyglądem swym pałeczkę przypominający, do niej podobny:* Komórka pałeczkowata. Bakterje pałeczkowate. Brodawki pałeczkowate a. grzybkowate języka (papillae clavatae s. fungiformes linguae). Bot.: Mak P. p. **Mak.** <Od Pałeczka>

**Pałecznik, a,** lm. **i** bot. (calicium) *roś. z gromady porostów, z rodziny pałecznikowatych.* <Od Pałka>

**Pałecznikowate** rośliny bot. (calicieae) *rodzina roślin, należących do gromady porostów.* <Od Pałecznik>

**[Pałen]** p. **Pełny.** <Zam. Pełen>

**[Pałędać się, a ś., ał ś., Bełędać ś., Bełątać ś.]** *wałęsać ś., włóczyć ś., kołatać ś. po świecie, szwędać ś.* Por. **Pełętać ś.**

**[Pałędanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pałędać ś.**

**[Pałęga, i,** lm. **i]** *miejsce niezarosłe w ogrodzie.* Por. **Pałąk, Pałyga.** <Pa + *Łęga, ŁĘG>

**[Pałęgowato]** przys. od **Pałęgowaty,** *pałąkowato.*

**[Pałęgowaty]** p. **Pałąkowaty.** <Od Pałęga>

**Pałężyna, y,** lm. **y** bot. (corynocarpus) *roś. z rodziny nanerczowatych.* <Pa + *Łężyna, ŁĘG>

**[Pałgowiec, wca,** lm. **wce]** *jedna z przemian żaby.* <?>

**Pałka, i,** lm. **i l.** *gruby kij, palica, maczuga:* Pałką go zabił. Troc. Nie kijem go, ale pałką. Prz. *(= to samo, tylko w innej formie).* × W pałki ś. bić. Djabła w pałki z tym kijem wskórasz, miły bracie. Nar. **2.** do bębna, do kotłów = *drążek z główką:* Bije dobosz, co mu staje pałki. Pot. **3.** *łeb, głowa:* Ów łysak, co mu z figlów już wyprzała P. Nar. Mieć w pałce, zalać pałkę *(= być pijanym, upić ś.).* Jaki śmiały, że wlał w pałkę! L. Lubił on sobie często pałkę zalewać. Chodź. [Dajcie nam gorzałki, wlejemy do pałki. Uwaliłek bestyją mocnie w pałkę]. Djabli mu pieprz sypią w nos po samą pałkę. Pot. *(= aż do mózgu).* Szalona P. = *zagorzalec, awanturnik, postrzeleniec, entuzjasta.* Patrzcie go, szalona P.! Zabł. Ona coś ma minę szalonej pałki. L. **4.** [P.] = a) *krowa bez rogów.* b) *główka gwoździa.* c) *główka kwiatowa a. nasienna rośliny:* Pokosy koniczyny przewracają lekko, by ś. pałki nie otłukły. Mak w pałkach. d) *kiść niektórych roślin:* Pałki u trzciny na stawach. Troc. Manny kiści abo pałki obrzynają ku młóceniu. Trzyc. **5.** *laik, klecha.* **6.** [P.] = a) *pniak dębowy osadzony na toporzysku.* b) *tłuczek w stępie ręcznej.* c) *grubszy koniec wrzeciona w kądzieli.* d) *część lonu wystająca nad koniec osi.* e) *nierozwinięte pióro u ptaka:* Pisklęta jeszcze w pałkach *(= nieopierzone).* Przen.: Jeszcze to było w pałkach, a już Lamberta, niewinnego chłopca, zbałamuciło. Krasz. Mnie takich potrzeba, coby już z pałek wyszli, a na was jeszcze młode pierze. Krasz. f) a. **[Połka]** *poduszka bez pierza, nie wypchana:* Sześć poduszek, samych pałek. g) *noga ptaka (np. gęsi, indyka i t. p.).* h) *część mięsa od nogi:* Kucharz jeden zjadł od pieczonej gęsi pałkę. Podałem pałkę od nogi. i) Gra w pałki = *gra w sztosa:* Zatłuszczonemi kartami grali w kiksa czy w pałki. Orzesz. j) *kitajka:* Co u nas P., to u nich kitajka. Kaczk. **7.** anat.: †Pałka rury udowej. Kirch. = *głowica kości udowej* (capitulum ossis femoris). **8.** bot. = a) p. **Kaktus.** b) p. **Ożypałka.** c) p. **Żółtodrzew.** d) Kakt P. p. **Otąg.** **9.** hut. = a) p. **Obijak.** b) p. **Kolba.** c) *żelazo nabrane na ołowę, zanurzoną w roztopione żelazo ufryszowane, przed jego wykuciem.* **10.** stol. *drewno do pobijania klinów i t. p.* **11.** ucz. *jedność, jednostka, jedynka, jako stopień za naukę:* Dał, wsolił, wrzepił mi pałkę z arytmetyki. **12.** woj. *uderzenie w bęben, jako sygnał.* Zdr. **Pałeczka.** Zgr. **Pała.** <PAŁ>

**[Pałkasz, u,** lm. **e]** myśl. *wosk jary święcony.*

× **Pałki** p. **Pałny:** Materja pałka. Torz. [Olej rzepuchowy (rzepakowy) taki P.]. <PAŁ/PŁO>

**Pałkierz, a,** lm. **e l.** *ten, co bije w kotły, bębnista, dobosz, konny bijący w bębny zawieszone po obu stronach u przedniej kuli siodła.* **2.** (u dawnych studentów) *ten, co poczyna chodzić do szkoły, nowicjusz, wstępniak.* <Nm. *Pauker>

**[Pałkonić się, i ś., ił ś.]** *cwałować, kłębić ś., bałwanić ś.:* Woda w garnku pałkoni ś.

**[Pałkonienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pałkonić ś.**

× **Pałkonoszec, szca,** lm. **szcy** *ten, co chodzi zawsze uzbrojony w kij potężny, maczugonoszec.* L. <Pałka + *Noszec, od Nosić>

**Pałkować, uje, ował l.** *bić, okładać kogo pałką.* **2.** [P.] *pałaszować, jeść z apetytem.* **3.** fl. *pchać laskami,* szybować. Mag. **4.** wet. *tępić, wybijać bydło w celu zniszczenia szerzącej ś. wśród niego zarazy.* <Od Pałka>

**Pałkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pałkować.**

**Pałkowato** przys. od **Pałkowaty.**

**Pałkowaty l.** a. **Pałczasty** *podobny do pałki, przypominający pałkę:* Nos P. **2.** bot.: **Pałkowate** p. **Rogożowate.** <Od Pałka>

× **Pałogłowiec, wca,** lm. **wcy l.** a. × **Paligłowiec** *zapaleniec, szaleniec, szalona pałka, zagorzalec, gotowy na wszystko, awanturnik, postrzeleniec.* Sł. wil. **2.** × P. zool. *kijanka, głowaczyk, postać zarodkowa żaby i innych ziemnowodnych.* <Palić + Głowa>

**Pałos, a,** lm. **y, Pałoz, [Pałosz]** zool. p. **Głowacz.**

**[Pałosz, a,** lm. **e]** p. **Pałos.**

**Pałoz, a,** lm. **y** zool. p. **Pałos.**

**Pałóg, oga,** lm. **ogi** *zasłona gazowa, używana*

*w krajach gorących dla ochrony od owadów.* <Pa + *Łóg, LEG ŁOG.

**Pałub, a,** lm. **y i.** [P.] p. **Pałuba:** Czółna z jesionowych wyrobiwszy pałubów, puszczają ś. Dnieprem. Tw. **2.** bud. *deseczki opierzające podstawy, na których wznoszone jest sklepienie.* Zdr. **Pałubek.** <Pa+ŁUB/ŁB>

**[Pałuba, y,** lm. **y] i. a. [Pałub]** *pniak, kadłub, kazub, otok, tok* (p. Kadłub). **2.** *bada na bycie a. saniach,* **pukłat, pukłata:** Nie zagasi go (ognia) pod oną pałubą, chcia na to uderzy kłofą z wierzchu grubą. Biel. M. **3.** przen. *wóz, pojazd z pałubą:* Ciągną kolebki, pałuby, ogromne fury, skórą nakryte. Krasz. **4.** *czapka drewniana, czerepiana a. słomiana, którą ś. nakrywa ul z pnia drzewnego.* **5.** *wiecheć do zatykania komina, baba.* **6.** *chustka na głowie kobiety, niezgrabnie związana.* **7.** *lalka:* Ze lnu porobiła gulki, zawinęła szmatkami, omotała przędziwem, kieby były podane na głowę, na ręce, na brzuch i na nogi, i dopiér z tego postykała na trzy pałuby. **8.** *boginka:* Mamuny przedstawiają się chłopu jako brzydkie pałuby. Nie zastali już chorej prawdziwej, tylko boginkę, która, przybrawszy jej postać, leżała w łóżku, i nikt ani ś. domyślał, żeby to była P. **9. a. [Łuba]** *kobieta stara, brzydka, gderliwa, złośliwa, rozczochrana, wysoka, niezgrabna, stare babsko, zrzęda, wiedźma, czarownica:* Otóż dwie szalone pałuby! L. Za piérszej nieboszki jadłem z syrem piérożki, a za drugiej pałuby barszczowiny i huby. A wie! babo pałubo, już ty zdechniesz niedługo. **10.** *kobieta lekkomyślna, leniwa do pracy.* **11.** *niezdara, jołop, głupiec, niewiedzący, co robi.* <Pa+ŁUB/ŁB>

**[Pałubek, bka,** lm. **bki]** p. **Pałub:** Twój łubek, P., zawlecze, uciecze. Baka.

**[Pałuszenie, a,** blm.] czynność cz. **Pałuszyć.**

**[Pałuszyć, y, ył]** *bić.* <Od Pała>

**[Pałyda, y,** lm. **y]** p. **i. Pałyga.** <PAŁ>

**i. [Pałyga, i,** lm. **i] i. a. [Pałyda]** *pałka.* **2.** *przezwisko żart.:* Oj ty pałygo! <PAŁ>

**2. [Pałyga, i,** lm. **i] i.** *wzgórze.* **2. ?:** Te pałygi to jedyne roślinne rzeczy, których góral nie zebrał z pola. Matl. Tak chciwy na rolę, Mikołaj Dąbek zgłupiał formalnie, kiedy obejrzał te pałygi w górach. Dyg. Jest to kraj po części pagórkowaty, poprzerzynany tu i owdzie tak zwanemi pałygami. Dyg.

**[Pambóczek, czka,** blm.] p. **Pambóg:** Kieby dał P. P. wam zapłać! <Zdr. od †Pambók = Pambóg>

**[Pambóg, oga,** blm.] *Pan Bóg:* P. zapłáć. Niech P. broni. Żeby cie P. chował. P. kazał mu iść do piekła. Zdr. **[Pambóczek].** <Z Pan Bóg>

**Pamdonóg** *padam do nóg:* Żegnam, P., całuję stopki. Bał. <P(ad)am do nóg>

**†Pamela, i,** lm. **e** w kapeluszu damskim, *listwa tylna zwisająca nad szyją.* Sł. wil. Zdr. **Pamelka.** <Fr. pamelle>

**†Pamelka, i,** lm. **i** p. **Pamela.** Sł. wil.

**Pamfil, a,** lm. **e, Panfil i.** blm. *pewna gra w karty.* Troc. **2.** *walet treflowy.* Troc. **3. [P., Dupnik, Fil]** *dama w kartach.* **4.** *dama atutowa w grze w marjasza.* **5. †P.** *zalotnik, adonis, galant.* Dziew. Przen. żart.: Jakie podobieństwo między młodym a babą, między Pamfilem a Fukarową? Petr. <Fr. pamphile, Gr. pámphilos>

**Pamfleciarstwo, a,** blm. *trudnienie ś. pisaniem pamfletów.* <Od Pamfleciarz>

**Pamfleciarz, a,** lm. **e** p. **Pamflecista.**

**Pamflecista, y,** lm. **ści, Pamfleciarz** *pisarz pamfletów.* <Od Pamflet>

**Pamflet, u,** lm. **y** *broszurka, ulotne pismo treści złośliwej, obelżywej lub potwarczej, paszkwil.* <Fr. pamphlet, od palme feuillet = kartka trzymana w dłoni

**Pamfletowo** przys. od **Pamfletowy:** Robi do tego okazje w następujących P. zredagowanych słowach. Chm.

**Pamfletowy** przym. od **Pamflet:** Utwór, rodzaj, sposób pisania P. <Od Pamflet>

**†Pamiąta, y,** blm. p. **Pamięć.** Pśń.

**Pamiątka, i,** lm. **i i.** †P. *pamiętanie, pamięć czego, wspomnienie na co, o czym:* Zostanie dar twej szczodrobliwości w pamiątce. Groch. Siostra Horacjusza, skora do pamiątki na swego przyszłego męża. Warg. Grób jego (jest) Europa, słup śnieżne Bałchany, napis — wieczna pamiątka miedzy krześcijany. Kochan. Męstwem Achilles, męstwem Hektor słynie, a ich P. wiecznie nie zaginie. Kochan. **2.** *upamiętnienie; znak pamięci, dowód pamiętania:* Obchodzić pamiątkę zwycięstwa. Na wieczną pamiątkę. Na pamiątkę tego dnia. Obchód publiczny na pamiątkę jakiego zdarzenia. **3.** *przedmiot, znak przypominający to, co było; pomnik, szczątek, pozostałość:* Po dziecku umarłym P. Słow. P. znak pamiątki czyjej, wszelaka rzecz, która nas napomina z czego przeszłego, jako jest grób kamieniem położony, napis, tytuł, słup, księgi etc. Mącz. Pamiątki mają ś. zgadzać z rzeczą; jaka rzecz była, wesoła a. smętna, taka też i P. ma być. Hrb. Na ciosanym marmurze wyryjcie nieszczęśliwą pamiątkę. Zbyl. Ludzie u pamiątek umarłych naszych modlą ś. Zigr. Pamiątkę wieczną zostawić. Kn. Pamiątkę czyją znieść. Kn. P. po dobrej matce. Hof. Kochać pamiątki. O myśli! w twojej głębi jest hydra pamiątek. Mick. Guzy, P. po awanturze. Piękną w sercach ludzkich zostawił pamiątkę (= *pamięć*). Okropną nieprzyjaciel srogości swojej zostawił pamiątkę. Troc (= *wspomnienie*). Do tych pamiątek przywiązuję najwyższą wartość. Toż mi ciężko teraz te pamiątki żywota rozrywać na ćwierci. Szaj. **4.** *upominek, zadatek pamięci, przyjaźni, dar pamiątkowy:* Dać, dostać co na pamiątkę. Dam ja ci pamiątkę, nie bój ś.! (= *pamiętne; popamiętasz mię*). P. z Częstochowy, z Zakopanego. **5. †P.** *rzecz pamiętna, godna pamięci.* Kn. **6. [P.]** p. **Maronja.** <Zdr. od Pamięć>

**Pamiątkowość, i,** blm. rz. od **Pamiątkowy:** P. przeszkodziła tu wielce archeologji. Dęb. L.

**Pamiątkowy** przym. od **Pamiątka:** Przedmiot P. Tablica pamiątkowa. Napis P. Dar P. (= *dany na pamiątkę*). <Od Pamiątka>

**†Pamiątny** p. **Pamiętny:** To jest nam dobrze pamiątno. Ort.

**[Pamietliwy]** p. **Pamiętliwy.** <Z Pamiętliwy>

**[Pamietnik, ka,** lm. **cy]** p. **Pamiętnik:** Nie brak pamietnika, jak Napolijon sed. <Z Pamiętnik>

**†Pamięcien** p. **Pamiętny:** P. bądź (memor sit) wszem obietam twoim. Ps. flor.

**Pamięciowo** przys. od **Pamięciowy** *z pamięci, na pamięć:* Charakter postaci, P. zwykle traktowany. Zaczęła szeptać pierwszą cząstkę różańca; szeptała P., bez przerwy, a myśli jej leciały przez głowę coraz to insze. Ork.

**[Pamięciowość, i,** blm. rz. od **Pamięciowy:** Stanisław Konarski P. zastąpił rozumowaniem. Smol.

**Pamięciowy** przym. od **Pamięć:** Lekcja pamięciowa. Rachunki pamięciowe. Dla swoich cy-

tacji pamięciowych znajdował w gronie dostojników duchownych chętniejszych słuchaczy. Paw. <Od Pamięć>

**Pamięć, i,** blm. **I.** *czynność a. zdolność uświadamiania sobie nanowo tego, czego ś. już doznawało i w tym związku, w jakim ś. dozawało:* Władza przyzywania napowrót mianych kiedyś wyobrażeń nazywa ś. pamięcią. Śniad. J. Gdy dusza rozsądek czyni o rzeczach, zowie ś. rozumem; gdy rozpamiętywa, zowie ś. pamięcią. Sak. Cała robota pamięci dosyłać rozumowi wyobrażenia śpiące, gdy ich potrzebuje. Cyan. Dobra, wyborna, lokalna P. Krótka, kurza=słaba P. P. wyrazowa. P. systematyczna. Jesteś, widzę, krótkiej pamięci. Mieć, zachować co w pamięci. Mam to w pamięci a. na pamięci. Trzymaj, miej to w pamięci, jako w skarbie. Troc. Stracić P. Nie najgorszą P. mam, pamiętliwy jestem. Kn. Wbić, wrazić co komu w P. Dzieciątko, co zamłodu widzi, słyszy, to mu ś. snadnie wbije w onę młodą P. jego, i także będzie z nim rosło. Rej. Staraliśmy ś., aby ci, którzy chcą czytać, mieli na umyśle uciechę, a uczący ś. aby je łatwiej w P. wbić mogli. Wuj. Najlepiej P. ś. bogaci, gdy ś. drugim opowiada to, co ś. czytało. Kras. Kto nad niego dłuższe może sobie obiecywać życie w pamięci potomności? Dm. Czyny jego będą żyć w pamięci potomnych. Potomność go uwieńczy w kościele pamięci. Dm. Potomna P. go wspominać będzie. Troc. Wypaść, wyjść, wywietrzeć komu z pamięci. Wyszła mi rzecz z pamięci, wybiła mi ś. z pamięci. B. B. W pamięci mu to wygasło. Troc. Lepiej sobie zapisać, bo P. często zawodzi. Nie dowierzaj pamięci. To tak dobrze wiedziałem, jakbym ś. z pamięci onego nauczył. Pilch. (p. niżej **Z pamięci**). Załatwić rzecz za świeżej pamięci, nie odkładając jej. Przywodzić sobie co na P. Jeśli mię P. nie myli, stało ś. to akurat rok temu. Nie jest mi w pamięci, żebym to ziele kędykolwiek widział. Syr. Nie dopisuje mi P. [Nie da mi ś. to w P.] *(= nie pamiętam tego).* Nazwisko jego nie przychodzi mi na P. W pamięci mojej żadnej żywej twarzy, tylko te sine i okropne lica. Słow. Noc przyszła, dotąd w pamięci ohydna. Słow. (Chciał) zostać w rodziców pamięci z twarzą, co woła: jesteście przeklęci! Słow. Sięgnąć w przeszłość pamięcią *(=myślą).* To człowiek bez pamięci *(=bez głowy).* Utkwiło mi to w pamięci. Będziesz zawsze w mej pamięci *(=w głowie a. w sercu).* Zachować kogo a. co w pamięci. Zapisać sobie co w pamięci *(=w głowie).* †Brać co na P. Troc. Opilstwo P. odejmuje, psuje. Troc. Ona mi na myśli, ona na oczach, ona na pamięci. Troc. †Czynić komu P. Troc *(=mieć go w pamięci).* Bierz to sobie w P., co dziś z tobą mówię. Groch. Do króla odniesiemy, co teraz w pamięćeśmy wzięli. Piel. Czego ma często słuchać człowiek młody, a co sobie ma w P. brać. Kosz. Nauka potrzebuje pamięci, aby to, czego ś. kto uczył, w P. włożył; a iż dziatki młode bardzo czystej są pamięci, dobra jest rzecz zamłodu one do szkoły dać. Glicz. Dziecięcą P. przypomnieniem słowa ratują. Górn. **2.** *pamiętanie, wspomnienie, pamiątka:* Ten człowiek pamięci godzien. Troc. Wznowić P. starych dziejów niepomnych. Troc. Zatrzeć P. czego. P. o sobie. Zanotuję to sobie dla pamięci. Zrobić supełek na chustce dla pamięci. Tego z pamięci nie zatrzeć! Słow. O tamtych zatargach P. i nauka z ojców pójdzie na syna, a z syna na wnuka. Syrok. Zostawił po sobie piękną P. P. o tym czynie nie dawała mi spokoju. Upominek w dowód pamięci. P. czyją z ziemie wymazać. Troc. Niezagubionej pamięci godne dzieło. Troc. P. czynów jego wiekować będzie. Troc. Ciężko utracić złego P. L. Prace godne nieugaszonej pamięci ludzkiej. Falib. Odszedł na lepszy żywot z tego świata świętej pamięci książę Zbaraski. Birk. Świętej pamięci nieboszczyk pan umiał fortunę powiększyć. Kras. Od świętej pamięci=*oddawna:* Rzecz to załatwiona już od świętej pamięci. Niema go tu: wyszedł już od świętej pamięci. **3.** *myśl, wzgląd, widok, uwaga, baczenie; troska, pieczа, staranie:* Domy swe bardziej, niż Rzpltą, na pamięci mają. Falib. Św. Jan gdy do ciemnicy wsadzon był, mała P. była na naukę jego. Białob. Między innemi rozchody na solny rozchód ma być P. Ek. Przez P. na cnotliwego ojca wylał wiele łez, witając syna. L. *(= wspomnienie).* Ustatkuj ś. przez P. na zacnego ojca. Ta jedna P., iż za prawdę cierpiemy, słodziła nam przykrości. Stasz. Obmocnili nasi górę; sprawa ta, późno na P. nieprzyjacielowi wpadszy, bardzo ich bolała. Błaż. Będę miała P. o tobie. L. O jej życiu i potrzebach P. na siebie biorę. L. **4.** *okres czasu, z którego wszystko ś. pamięta:* Za naszej, za mej pamięci to było abo nie było=mego czasu, wieku naszego, jakom żyw, jak pamiętam. Kn. Wiesz Wc Pan, co to było za naszej pamięci? Niem. Za ludzkiej pamięci=*odkąd ludzie na świecie, jak ludzie pamiętają.* Za mojej pamięci tego nie było. Troc. Za pamięci ojców naszych. Troc. **5.** *upamiętanie, zastanowienie, umiarkowanie, przytomność, rozum, rozwaga:* Język bez pamięci tajemnicy nie strzyma. Kn. Objadszy ś. rozlicznych potraw bez pamięci, wstaje nazajutrz ciężki i niezdrowy. L. Spać mu ś. chciało tak bez pamięci, że na murawę cisnął ś. jak długi. Szym. Gada bez pamięci. Niem. Począł bez pamięci pieniądze garnąć na suknią, a nabrawszy co niemiara, zdechł z przerwania, nie doszedłszy do domu. Papr. Tak (jęk) wydawał ś. obojgu głośny... żeśmy oboje biegli, gromem tknięci, i bez nadziei już i bez pamięci. Słow. Trzeci dzień przed jej śmiercią klucze ku niemu dała za dobrej pamięci. Ort. **6.** *pamiątka, upamiętnienie; pomnik, ślad:* Na brzegu prędkiej Dźwiny cerkiew była blizku, Witułtowych rąk P. Kochan. W osobie chleba wszystki świętym ciałem sprawił, które tu nam k' radości na P. zostawił. Pśń. Nie żył, po kim piękna P. nie została. Szymon. Mowną to zostawać będzie dobrodziejstw wziętych pamięcią. Troc. Obchód poświęcony pamięci Reja. **Na pamięć, Po pamięci** przys. =a) *aby pamiętać, pamięciowo:* Na P. ś. uczyć. Wiela ś. wierszy na P. uczą. Warg. Naucz ś. tej wszystkiej figury po pamięci. Kłos. Nauczyciel dzieciom na P. niczego nie naznaczy, czegoby im wprzód jaśnie nie wyłuszczył. Kopcz. Nie tak ś. przykrzy dzieciom przepisywanie, jak uczenie ś. na P. Kopcz. Ja te rzeczy na P. umiem. L. *(=jak pacierz, na palcach).* b) a. **Z pamięci** *według tego, jak ś. zapamiętało, z głowy, bez książki, bez karty, bez wzoru:* Mówić, rysować na P. c) przen. *bez żadnych danych, bez podstawy, improwizując, naoślep:* Nie gadaj na P., kiedy nie wiesz. Sądzić, wyrokować na P. d) *naoślep, na chybił-trafił, na los szczęścia:* Nie mierząc i na P. strzeliwszy, dobrze trafiłem. L. Biedz na P. *(=gdzie oczy poniosą; nie wiedząc, gdzie).* Iść w ciemności na P. *(=poomacku).* e) × Na P.=*nieoględnie, bez planu, bez wytkniętego celu:* Żyć na P. Kn. *(=nie jąć ś. niczego.* L.) f) × Na P.=*na łaskę i niełaskę, ślepo, bez rozwagi, bez zastanowienia:* Oddać ś. na

P. plenipotentom. L. <Pa + *Mięć, MN MIĘ MIN/MĘ/MY>

**Pamiętać, a, ał, †Pamiętywać I.** *zachować w pamięci, nie zapominać, pomnieć, mieć na pamięci, przypominać sobie:* P. jest rzecz w pamięć wrażoną zachować. Pilch. Kto szczerze kocha, lekko urazy pamięta. L. Lepiej pamiętamy to, cośmy widzieli, jak to, cośmy słyszeli lub czytali. Śniad. P. nie mogę, gdzie mi ś. go widzieć trafiło. Troc. Jak przez mgłę tępo pamiętam. Troc. Jako ludzie P. mogą. Troc *(=zapamiętać; za ludzkiej pamięci).* Nic z tego nie pamiętam. Nie pamiętam, czy mi to powiedział a. żeby mi to mówił. Pamiętam, chociaż byłem wtenczas małe dziecię. Mick. Pamiętaj, co cię nauczono. P. dawne dzieje. P. o czym. Słyszę głos anioła, wiecznie pamiętan i wiecznie kochany. Krasiń. *(= w sercu przytomny).* Nie pamiętam, kiedy to ś. stało, jak ś. to stało, gdzie ś. to działo. Wszystko go pyta: czy pamiętasz? On pamięta! a zresztą widzi: pola przestronne, miedze, łąki, lasy i wioski. Sienk. Czy pamiętasz Alp granity? Nie pamiętam, gdziem to czytał. **2.** *nie omieszkać, nie zapomnieć, nie zaniedbać:* Jeżeli bogowie udarują cię szczęściem, pamiętaj donieść mi o tym. Stasz. Pamiętaj wziąć klucz ze sobą. **3.** *nie zaniedbywać, nie zapomnieć, dbać, troszczyć ś., myśleć o kim, o czym:* Bywaj zdrowa! pamiętaj o domu i dzieciach! Pamiętajmy o swoim zdrowiu. Pisząc testament, pamiętał i o nas *(=nie pominął i nas).* P. o sobie. Troc. Pracując dla pana, pamiętał i o sobie *(=miał i swój zysk na względzie).* [Pamiętaj o me dzieci]. **4.** *pomnieć, nie zapominać, baczyć, mieć na względzie, zważać, uważać, oglądać ś. na kogo, na co:* Pamiętam ja na świętość obowiązków moich. St. Aug. Czemu na Boga, na duszę twoję, na bliźnich, na majestat królewski, na zakon przyrodzony i boski nie pamiętasz? Skar. Pamiętaj na moje przestrogi! Poganie nie tylko czasu nieszczęścia na bogi pamiętywali, ale też i czasu szczęścia. Kosz. Pamiętaj o moim interesie. Bogaczu, na ubogie pamiętaj. Kn. Drugim daj, a na ś. pamiętaj. Prz. Pamiętaj to sobie! *(=zapisz sobie w głowie).* Pamiętaj, abyś dzień święty święcił. Pamiętaj, że pożałujesz tego. **5.** *liczyć, brać w rachubę; nie darować, nie przepuścić, nie przebaczyć, nie móc zapomnieć:* Obrażony pamięta. Prz. P. urazy. Mój bracie, niech ci tego Pan Bóg nie pamięta, ale bijesz z przyciskiem. Zabł. Długo ci będę pamiętał moją krzywdę! **6.** przen. (o rzeczach): P. kogo, co = *pochodzić z czasów jeszcze czyich, być świadkiem jeszcze czyich czasów; trwać:* Kredens ten jeszcze dziadka pamięta. Suknia ta pamięta lepsze czasy. Stół ten pamięta jeszcze czasy króla Goździka. Już dwa wieki pamiętał ten kapelusz stary. L. **P. ś. I.** *być pamiętanym, zostać w pamięci:* Długo ś. złe pamięta. Kn. Najkrócej ś. dobre pamięta. Stasz. Długo ś. dobre pamięta, a złe jeszcze dłużej. Prz. **2.** †P. ś. *oprzytomnieć, odzyskać pamięć, opamiętać ś., upamiętać ś., przyjść do siebie, poczuwać ś. (do czego), miarkować ś.:* Pamiętaj ś.! woła głosem, a pan leży wzgórę nosem. Rej. Dobrzy przełożeni nie potrzebują napominacza, bo ś. sami pamiętają, co powinni. Kosz. <Od Pamięt-, Pamięć>

**Pamiętanie, a,** blm., czynność cz. **Pamiętać.**

**†Pamiętanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **†Pamiętać ś.**

**†Pamiętliw** p. **Pamiętliwy:** P. być. Ps. flor.

**[Pamiętliwość, i,** blm.] **I.** p. **Pamiętność. 2.** *zapamiętałość.*

**[Pamiętliwy] I.** p. **Pamiętny:** Pan Bóg nierychliwy, ale P. Prz. Pamiętliwsi powtarzali jego słowa śmiałe. Ork. Młody wiek jest P., zwłaszcza złych rzeczy. Petr. Bydlęta pamiętliwe same ś. wracają do domu. Otw. Urazy dawnej P. Otw. Nie są pamiętliwi ręku jego w dzień, w jenże odkupił je. Ps. flor. Bądźże lepszej myśli, ludu boży, P. Izraelu. Leop. (patrz Niepamiętliwy). Dusze wszystkie łask swoich pamiętliwe. Petr. [Bądź na mnie pamiętliwa, jeśli łaska twoja]. **2.** [P., **Pamietliwy**] *pamiętający o kim, dbały o kogo, o co, troskliwy, pieczołowity:* Dobra pani a pamiętliwa: złego nie ścierpi. Korcz. <Od Pamięć>

**†Pamiętna, ej,** lm. **e** p. **Pamiętne:** Z prawem pamiętną wziął.

**Pamiętne, ego,** blm. **I.** *to, co dano komu na pamiątkę, co mu dano, aby coś pamiętał, pamiątka:* Apostoł mówi przez podobieństwo, aby nam złożył tym snadniej w P. powinność naszę chrześcijańską. Gil. Karanie takie zowią napomnieniem, a. pamiętnym, gdy jakoby pokutę dawają dla polepszenia. Kosz. Panie, imię Twoje na wieki; P. Twoje ot pokolenia w pokolenia. Ps. flor. *(=pamiątka, pamięć o Tobie).* Dać komu P. = *obić go a. dokuczyć mu tak, ażeby pamiętał to jako przestrogę na drugi raz.* **2.** †P. *notatka, na której są wypisane sprawy do załatwienia:* Na pamiętnym spisane sprawiłem sprawy. Troc. Tamże urzędnikom rozdać P., gdzie trzeba zimie budować, jakiej materjej przyczynić. Zaw. **3.** †P. *zadatek.* Tuch. **4.** †P. a. **†Pamiętna** *zapłata sędziemu za osądzenie sprawy, czesne:* P. zowią tę płacę, która zwykła być sędziemu, gdy którą rzecz skazował, dawana. Hrb. P. podsędkowe. Tarn. J. Sędzia sobie dobrze czyni i ludziom, iż sobie pamiętnego bobrów i liszek nabierze, ludziom, iż krzywdy rozsądzi. Rej. Gdyby sąd dekret uczynił stronom, nie ma więcej brać pamiętnego, za kim skaźń wyjdzie, jako półtora grosza. Nisz. **5.** †P. *opłata sądowi za słuchanie przysięgi,* †przysiężne. <Od Pamiętny>

**†Pamiętnica, y,** lm. **e** forma ż. od **Pamiętnik:** Historja jest P. zasług, podżogą cnoty, hamulcem niecnoty. Błaż. Królowa Elżbieta, chociaż to 80 lat P., a wżdy tańce lubiła. Błaż. <Od Pamiętny>

**Pamiętniczy, Pamiętnikowy** przym. od **Pamiętnik:** Michałowskiego księga pamiętnicza. Bart. Księga pamiętnicza majora Ptaszyńskiego. Rol. <Od Pamiętnik>

**×Pamiętnie** przys. od **Pamiętny:** Zdawał królowi sprawę z poselstwa rozumnie i P. Sł. wil. Na regestrzyk kreski przypisował dyscyplinom, aby liczby dosiągnął tym pamiętniej. Birk.

**Pamiętnik, a I.** lm. **i** = a) **a.** w lm. *rodzaj prozy opowiadającej: opis wypadków współczesnych autorowi, memoar:* Pamiętniki Paska, Kitowicza. Poszło to na sprosną lichwę chcieć to karbować a. kłaść na P., co ś. dla kogo uczyniło dobrego. Górn. b) *książka podająca sprawozdanie z ruchu na jakimś polu działalności ludzkiej w pewnym okresie czasu:* P. literacki. P. lekarski. Perz. P. polityczny i historyczny przypadków, ustaw, miejsc i pism, wiek nasz szczególniej interesujących. Świt. P. fizjograficzny. Najpierwszy Francuz Salo 1665 r. wszczął P. czyli dziennik uczonych. Kras. Denis Francuz wszczął 1672 P. o naukach i kunsztach. Kras. Traf taki godny w P. iść do kalendarza. L. c) *album, sztambuch, imiennik.* d) × P. *zabytek przeszłości, pomnik, pamiątka; ślad świadczący o tym, co było, świadek:* Przeglądając pamiętniki starożytności, które mamy z napisów kolumn i metalów zebrane. Kopcz.

Piramidy egipskie, te czczej chwały pamiętniki. Stasz. Pamiętnika niemasz, aby tak głęboko nieprzyjaciel zaszedł, jak teraz. Falib. *(=przykładu w historji).* **2.** †P., lm. **cy,** [P., **Pamietnik**] *ten, co pamięta; świadek tego, co było; człowiek spółczesny temu, co było:* Starajmyż ś., żeby nam nie tylko teraz, ale i potym potomni pamiętnicy mieli za co dziękować. Birk. [Za jakiegoś króla, o którym już i pamiętnika niema, i najstarsi zapomnieli, jak ś. nazywał]. Śmiercią Pańską odkupieni jesteśmy; tej rzeczy pamiętnikami będąc... Zigr. *(=pomni na tę rzecz).* Co do świętych, zachowania ich cnót pamiętnikami mamy być. Zigr. Ja też sam będę P. imienia twojego. Lubel. Warnę Dyjonizopolem starodawni pamiętnicy nazywali. Błaż. Żyją jeszcze pamiętnicy, którzy, iż to tak było, zeznają. Błaż. P. nie był, żeby kto z ludzi kiedyś przebył Bełt sankami. Tw. Przywodzili na pamięć pamiętnicy dawniejsi, jako Krzyżacy z nieprzyjaciołami naszemi częstokroć ś. zwierali. Błaż. <Od Pamiętny>

**Pamiętnikarski** przym. od **Pamiętnikarz:** Rokowania dyplomatyczne 1814 i 1815 r. posiadają obfitą literaturę pamiętnikarską i historyczną. Ask. <Od Pamiętnikarz>

**Pamiętnikarstwo, a,** blm. **I.** *zawód, zajęcie pamiętnikarza:* Zajmować ś. pamiętnikarstwem. **2.** *ogół pamiętników, pamiętniki, dział pamiętników w literaturze:* P. polskie wieku XVII. <Od Pamiętnikarz>

**Pamiętnikarz, a,** lm. **e, Pamiętnikopisarz,** × **Pamiętnikowiec** *autor pamiętników.* <Od Pamiętnik>

**Pamiętnikopisarz, a,** lm. **e** p. **Pamiętnikarz:** Wojna zamienia ś., według malowniczego wyrażenia pamiętnikopisarza Otwinowskiego, na mijane tańce obu królów wśród ludzkiego płaczu. Jaroch. <Pamiętnik + Pisarz>

× **Pamiętnikowiec, wca,** lm. **wcy** p. **Pamiętnikarz.** Chm. <Od Pamiętnikowy>

**Pamiętnikowy** p. **Pamiętniczy:** Na chudej niwie naszej literatury pamiętnikowej odznacza ś. on tym, że nie jest nudny. <Od Pamiętnik>

**Pamiętność, i,** blm. rz. od **Pamiętny; [Pamiętliwość],** *zdolność pamiętania, pamięć dobra.*

**Pamiętny,** (i jako orzeczenie:) †**Pamięcien I.** przym. od **Pamięć,** *zaostrzający pamięć, ułatwiający pamiętanie:* Pamiętna karta. Troc. Lekarstwo pamiętne, to jest pamięci pomocne. Troc. Książki pamiętne, pamiętniki. Troc. Sumienie jest pamiętne, książki od natury każdemu dane, w które przeszłe sprawy wpisano, teraźniejsze wpisują, późniejsze wpisować będą. Koch. W. Dąb sam tylko jeden był stojący, wielką liczbę na sobie obwiązek noszący i tabliczek pamiętnych. Otw. Pisma pamiętne, supliki etc. Wyrw. *(=memorjał, memorandum).* **2. a.** †**Pamiątny** *niezatarty w pamięci, nie dający ś. zapomnieć, godny pamięci, wiekopomny, sławny, nigdy niezapomniany, historyczny:* Pamiętnym będzie dla mnie ten dzień. Pamiętno mi to będzie, będę tego wdzięczen. Kn. Pamiętno abo pamiętnego co uczynić, pamiątkę zostawić. Kn. Dość jest pamiętnym, o kim uszczęśliwieni zapomnieć nie mogą. L. Rzecz to pamiętna, pamięci godna. Troc. Twoje dobrodziejstwa pamiętne mi na zawsze będą. Troc. Pamiętna to usługa. Troc. Wypadek w dziejach P. Pamiętna do najpóźniejszych wieków konstytucja 3-go maja. L. Urządzenie dworu niemniej Bolesława zajmować musiało i pamiętnym uczyniło. Bobrow. Książęcia Sanguszki, pamiętnego wojownika. Nies. **3. a.** †**Pamiętliwy,** (jako orzeczenie:) †**Pamiętliw, [Pamiętliwy, Pamietliwy]** = a) *obdarzony dobrą pamięcią, pamiętający dobrze i długo:* [Nu—ja tobie za to oddam. Ja pamiętna]. Rodz. Uznasz skutkiem, żem jest i wdzięczny i razem P. L. b) *pamiętający na kogo, na co, pomny, baczny:* P. na złe. Kn. P. celu, nie zważasz na to, drżąc, kroczysz naprzód. Dyg. Bądźcie pamiętni na ojców przykłady. Kras. P. na Boga i na religją. Troc. **4.** †P. *potomny, późniejszy, następny:* Pójdzie w pamiętne wieki ta wielka odwaga. Troc. **5.** [Kostka pamiętna] = a) w lm. *kostki przy krzyżu na polędwicach wieprza.* b) *ostatnia mała kostka w skrzydle u kury.* <Od Pamięt-, Pamięć>

†**Pamiętywać, a, ał** p. **Pamiętać.**

†**Pamiętywanie, a,** blm., czynność cz. **Pamiętywać.**

**Pamłoda, y,** lm. **y** *odrośl, pęd wyrastający z korzenia lub pnia.* <Pa + *Młoda, od Młody>

**[Pamłoka, i,** lm, **i] I.** *mgła:* Taka P., że na kilka kroków nie widać. Oko zasło mi pamłoką. **2.** *czarna chmura:* Niebo zasło wielką pamłoką i zrobiło ś. ciemno, kieby w nocy. **[Kurza P.]** p. **Kuroślep.** <Pa + MŁOK; por. [Młaka]>

**Pomłódka, i,** lm. **i** leśn. p. **Ciekoł.** <Pa + *Młódka, od Młoda>

**Pampas, u,** lm. **y** *stepy w południowej Ameryce bezdrzewne, wielkie, zarosłe trawą.* <Ameryk. pampa, lm. Pampas>

**Pampelnus, a,** lm. **y** bot. *odmiana drzewa pomarańczowego* (citrus aurantium). <?>

**[Pampry, ów,** blp.] p. **Bamber.** <Z Bambry, lm. od Bamber>

**[Pamprzyca, y,** lm. **e]** p. **Paprzyca.** <Z Paprzyca>

**[Pampuch, a,** lm. **y, Pępuch, Panduch, Pańpuch, Pampucha] I.** *rodzaj pączków z mąki pszennej, smażonych w zapusty na smalcu, a w post na oleju, raczuch:* Jeżeli kto kołacze lubi i pampuchy, po co sięga do barszcza, po co i do juchy? Pot. Ów, co go pieszczone włoskie kortezany wychowały w pampuchach, nie zniesie tego niewczasu z nami. Star. **2.** przen. *człowiek nizki, pękaty, tłuścioch, grubas, brzuchal:* Biały, rumiany, P. tłusty. Pot. Zdr. **Pampuszek.** <Z Nm. Pfannkuchen; sld. do Pępek>

**[Pampucha, y,** lm. **y]** p. **Pampuch.** Zdr. **Pampuszka.**

**[Pampuszka, i,** lm. **i] I.** p. **Pampucha. 2. a. [Pępuszka]** *postna bułeczka z roztartym czosnkiem:* Tłusty jak P.

**[Pamputo, a,** lm. **a]** *pantofel.*

**[Pampuź, a,** lm. **e]** *chodak szczeg. pilśniowy.* <Z Tur. papudź = trzewik, pantofel>

†**Pamroczenie, a,** blm., czynność cz. **Pamroczyć.**

†**Pamroczny** p. **Pomroczny:** Pamroczne wieczora zmierzchnienie. Przyb. <Od Pamrok>

†**Pamroczyć, y,ył** *zmierzchnąć ś.* Pot. <Pa + Mroczyć>

**[Pamrok, u;** lm. **i]** †**Pamrok** p. **Pomrok:** P. pada *(=zmierzcha ś.).* P. nocy gruby. Przyb. Bezdennej przepaści pamroki. Przyb. <Pa + Mrok>

†**Pamroka, i,** lm. **i** p. **Pomrok.**

†**Pamrowie, a,** blm. p. **Pandrów:** Na wędę pamrowia nakarmią nastrożą. Trzyc. <Pa + Mrowie>

**Pamrów, owia,** lm. **owie I.** *poczwarka, z której wyrasta owad, zwany maikiem a. majówką.* Sł. wil. Por. **Pandrów. 2.** [P.] *pędrak.* <Pa + MROW; por. Mrowie, Mrówka>

**Pamuła, y,** lm. **y 1.** p. **Famuła. 2.** [P.] *strzecha; ta część dachu, gdzie ś. krokwie schodzą z płatwami:* Uciek na górę pod pamułę. < Z Famuła >

**I. Pan, a,** 3 pp. **panu** a. **[panowi, panoju]**, 7 pp. **o panu** a. **[o panie]**, lm. **owie** a. **[panoje, pania]**, 6 pp. **ami** a. **[pany, pen, pón] 1.** *panujący, władca, król, monarcha:* Panował P. ten cztery lata. Troc. Zgodzili ś. społnie w tych obradach [illegible] do obierania pana przystąpić. Biel. J. Pana nie obierać, aż ś. prawa naprawią i rany Rzpltej uleczą. Biel. J. W różnych go legacjach do cesarza i panów cudzoziemskich zażywano. Nies. Nie może ś. żaden P. prawdziwie potężnym zwać, który nie jest panem tak morza, jako i ziemi. Kłok. Pana naszego i wojska jego krzep łaską twoją. Birk. Najjaśniejszy P. = *Król Jegomość, Jego Królewska Mość; Cesarz, Jego Cesarska Mość.* **2.** *Bóg, Wszechmocny, Najwyższy, Stwórca, Stworzyciel i Władca świata:* Bóg, P. nad pany. Groch. Pana nad pany błagał darami. Susz. P. Zastępów. Wszechmocny Panie, wiekuisty Boże! Kochan. Tyś, Boże, panem jest wszystkim narodom. Skar. Tyś P. wszystkiego świata, Tyś niebo zbudował. Kochan. Przed oczy Twoje, Panie, winy nasze składamy. Pśń. Panu dzięki oddawajmy, Jego łaskę wspominajmy. Kochan. P. dał, P. wziął: niech ś. dzieje Jego wola święta. Panie, to moja praca, a zdarzenie Twoje. Kochan. Panie, wysłuchaj modlitwy nasze. Inszy niechaj pałace marmurowe mają i szczerym złotogłowem ściany obijają, ja, Panie, niechaj mieszkam w tym gniaździe ojczystym. Kochan. Już też, Panie odpuść, moja matulu, sami nie wiecie, co gadacie. L. Panie, odpuść grzechy. L. Panie, zmiłuj ś. Pim. Siedmiudziesiąt tłumaczów wszędzie imię Boże Jehowa wyrazili Pan. K. G. Chrystus P. Praca wasza nie jest próżna w Panie. Białob. Dali-P. p. **Dalibóg. 3.** *chlebodawca, człowiek, od którego zależą warunki bytu innych, człowiek rozporządzający innemi, głowa, gospodarz:* Ma pana dobrego. Troc. Pana niemasz doma; gdzie P.? Troc. Przodkowie nasi z panów wszelką nienawiść, a z sług wszelką zelżywość otarli, zowiąc pana ojcem czeladki, *pater familias*, a sług domownikami. Pilch. Jaki P., taki sługa. Boh. Jaki pan, taki kram. Prz. Gdy ś. P. śmieje, i dwór wesoły. Groch. P. dobry za ojca stoi. Prz. P., który ś. sługi boi, ten za niewolnika stoi. Prz. Kazał P., musiał sam. Prz. P. szczodrobliwy, sługa życzliwy. Prz. Pana sobie jakiego chce sługa uczyni. Prz. Nie chcę uczyć ś., jak to panów odmieniać. L. Mam li pod panem mieć jeszcze panków i półpanków, których słuchać trzeba, pójdę z tego domu. L. Chłop ma i panu robić i czynsz i podatki oddawać. Star. (= *dziedzicowi*). Panu i całej gromadzie. Sur. Poddanym z panem trudna bywa wojna. Biel. M. Za jedno słówko w najmniejszej rzeczy pany ś. waśnią, idą na noże; wieśniak pod chłostą jęknąć nie może, bo nie dla niego honor człowieczy! Syrok. Przy obiedzie pierwej ze dwa trunki wypić, potym zaś winem przyłożyć i wsadzić pana na pachołka. Sak. Człowiek świata tego jest panem i gospodarzem. Skar. Lenny P. [P. dworski] = *dziedzic.* [Ludzie mieszkający pod panem.] [illegible] *pracy u szlachcica.* P. domu. Zda ś., że P. domu sobie ścian i miejsca gdzieś przysporzył. Pol. Pies poznał swego pana. Słuchać mię! ja tu P.! **4.** [illegible] **arystokrata, magnat, potentat:** To P., zdaniem mo-im, kto przestał na swoim. Kochan. Już tam źle, gdzie panom wszystko wolno. Troc. Izba panów w parlamencie. Panowie przedni w Rzpltej. Troc. Wielki P. Żyje, ubiera ś., mieszka jak P. Poznać pana po cholewach. Prz. P. całą gębą. Chciałem być panem i wpadłem w biedę. Boh. Mieszczanin, żyjąc z rąk prace, jak P. stawiać chce pałace. Jak. W. Jeśliś P., chowaj sługi. Prz. Wszyscy na świecie panami być nie mogą. Pot. Panowie, jak chcą; ubodzy, jak mogą. Prz. Ledwo wie, że żyje, już wiedzieć zaczyna, że P., że Jegomość Dobrodziej. L. Panowie nic nie robią, a dobrze ś. mają, a chłopkowie zaś, robiąc na onych, wzdychają. Kn. Zawsze P. bogaty. Jeżow. Panom ś. wszystko powodzi, zawsze dobrze kostka padnie; wszystko ś. im zejdzie. Birk. Panom wielkim nie trzeba nauki. Prz. Panom wielkim nauki trzeba. Prz. Krezus P. był w skarby i w złoto, ale nie w rozum. Glicz. P. ubogiego gdy szanuje, już pewnie coś u niego czuje. Prz. Niedarmo chłopka P. częstuje, dobrze to nędznik wnet poczuje. Prz. P. z nędznika ciężki. Prz. Panom trudno prawdę mówić. Prz. Panów wielkich przyjaciele liczmany, kostki. Prz. Panowie na swych komisarzów ś. spuszczają, a ci sami panami ś. robią. L. W jesieni obrachuj dochód wszystek, tak panie, jako i chudy. Zaw. P. każdy dobrą radą stoi. Prz. W karczmie, w łaźni, w młynie i w kościele nie znać pana. Prz. Grosz P. od roku do roku. Jag. Kto sam sobie panuje, nie godzien, aby go panem zwano. Baz. Nie bądź hardym, chociaś wielkim panem, jam nie starostą ani kasztelanem. Kochan. Wielkiemu panu nie wszystkiego baczyć. Kochan. (= *nie należy na wszystko zważać*). Ej, wierzcie pany! Syrok. Każdy P. za swoje trzy grosze. Każdy P. u siebie. Wybrnąłem przecie szczęśliwie, teraz ja P.! (= *teraz wszystko dla mnie fraszka*). Butny, dumny P. Udawać pana. Chorować na pana, odgrywać rolę pana a. [grać pana]. Sobie P. = *człowiek wolny, niezależny: Anarchos,* sobie P., łóżny. Mącz. Mam rodziców, nie jestem sobie panem. Troc. Wdowa sobie P. Prz. Ptaszek sobie P., jak z gniazda wyleci. Mor. A. Tego największym można nazwać panem, kto jest od wszystkich czczonym i kochanym. L. P. z panów = *familiant, ojczyc.* L. Jeżeli, kogo wynosząc, mówimy: P. z panów, słusznieby mówić P. z chłopów. Leszcz. Często przytrafia ś. być niewolnikiem temu, co był P. z panów. Petr. Inaczej przecię o panach z panów rozumieć ś. godzi. L. Człowiek ludzki, dziwnie każdemu układny, hojny, wspaniały, jako P. z panów. Łęcz. Jan Tęczyński, będąc P. z panów, *gradum magistri* dosługował ś., a mistrzem w Krakowie został. Papr. To P. jaśnie wielmożny, jaśnie oświecony, to P. z panów, u niego mitry i korony inwentarskie narzędzia. Kras. Jaśnie wielmożny P. a. Jaśnie P. a. Jasny P. [Jedzie ci hań ksiąze panie, ksiąze panie. Rozmaici sie pania trafiali]. **5.** *właściciel, dzie-* [illegible] *posiadacz, rozporządzający*: Aleksander był panem świata. Troc. P. własny wsi, rzeczy, majętności. Troc. Nowy P., nowy rząd. Prz. P. Brzezan w cudnej mieszka okolicy. Słow. Sieniawski, P. mój na Brzezanach, dziś mnie posyła po paniach i panach. Słow. Piotr, herbu Jasieńczyk, Pszonka zwan, P. na Krzyżanowie, i Toporczyk, Szczekarzewic P. Gosz. Życia swego i śmierci nie jest człek panem, ale przyrodzenie. Pilch. Rozmaicie zatrudniony nie jest panem swego czasu. L. Król panem zwierzchnym [illegible] wszystkiego, a przecież tego wszystkiego,

czego król panem jest, własni dzierżawce są, i każda rzecz ma pana swego. Górn. Nie jestem panem swej woli. P. jej serca. Który przystaje karaniu, ten jest panem serca swego. Leop. (włodarzem serca swego. Leop.). Zostać panem placu (=*zwycięzcą; dotrzymać go*). P. położenia, sytuacji. †P. nawy. Troc (=*naczelnik, rozporządziciel*). **6.** Pan młody, [**Młody P.**] = *nowożeniec, oblubieniec; †małżonek, mąż:* Tuszą sobie rodzice, iż z pana młodego coś iście w krótkim czasie będzie osobnego. Rej. Rad P. młody i czeka dnia naznaczonego, szczęśliwym ś. mianując z małżeństwa przyszłego. Groch. Ja rozumiałem ś. tu być panem młodym, a ja muszę tylko przestać na swacie. L. Kolana gdy kogo z chodu bolą, a. że będzie długo panem młodym w nocy, lekarstwo. Haur. **7.** *mężczyzna z lepszego towarzystwa:* Pokój dla panów. W tańcu: Panie przechodzą na drugą stronę, a panowie zostają w miejscu. **8.** jako tytuł osoby = a) używany samodzielnie a. przed imieniem lub nazwiskiem osoby, której tykać nie wypada: P. podstoli. Kras. P. naczelnik. *Monsieur* w francuszczyznie toż samo, co mcipanie. Kras. A wieszże, mój panie, że ś. naostatek i gniewać będę? L. Pozwól P. zrobić sobie uwagę. Niech pan pozwoli. P. Jan. P. Tadeusz. Mick. Ej wara, panie Pawle, wspominać twe przodki! Syrok. P. Wołodyjowski. Sienk. Panie doktorze. P. sędzia. P. Bóg a. [**Panibóg**]. Powitanie: [Panu Bogu]. P. Jezus a. [**Paniezus**]. [Laseczki Pana Jezusa] *jakaś roś.* Był tu jakiś P. Panie! panie! wróć ś. P. Panie mój, to nawiętszy tytuł u swobodnych. Kochan. Książę P. Panie bracie (daw. między szlachtą). Panie bracie, panie szwagrze. Kn. U dawnych Polaków najpierwszy był tytuł: bracie! Poczekawszy trochę przydano: panie bracie. Powiększono potym i mówiono: mości panie bracie. L. Twierdzą, że szlachta w Polszcze, Prusach, Litwie, owszem u słowieńskich wszystkich narodów, zwali ś. supani bardzo dawnych czasów; u Czechów i Węgrów ispan, rządca hrabstwa, prowincji; stąd Polacy ś. honorują: jes P. brat. Chm. B. Panowie radni. Bud. P. ojciec a. [**Pań-ojciec**]. P. ojciec Waszej Królewskiej Mości. Troc. Ociec nie ma mówić: idźcie tam, panie synu, ale poprostu: idź, synu; boby dał znać, jakoby sobie równemu rozkazował, nie sobie poddanemu. Petr. Przyzwał Absalon Achitofela, radnego pana Dawidowego. Leop. Męka Pana Jezusowa. Abyśmy ś. stali godnemi obietnic Pana Chrystusowych. Pśń. [Talarami brząkała, ale nie swojemi, tylko pana ojcowemi]. Jaki P. mąż, podobnaż pani żona. L. Pani matka nie była od tego, nie wybiegał i P. ojciec od tego. Wójc. Panowie Żydzi dobrą monetę nam wykradli. Falib. Ale Mości Panie! L. Zdrów Wac Mość P. żartuj! L. IMĆ P., Jego Mość P.; P. Dobrodziej, Wielmożny P., Jaśnie Wielmożny P. Jaśnie oświecony P. a. posp.: Jaśnie P. Być, żyć z kim za P. brat a. za panie bracie = *być, żyć z kim na poufałej stopie*. Nie chcę z górnemi być za panie bracie. Kras. (On) z panem i z chłopem za panie bracie, jakby ogniwo w bratnim łańcuchu. Syrok. Lampart za panie bracie był ze lwem. Jabł. Na łące jednej za panie bracie żółw mieszkał z kaczkami. Jabł. On za panie brat z jegomością. Jak. W. b) *kasztelan:* Kasztelanów pospolicie nazywamy panami, naprzykład: P. Poznański, P. Wojnicki. Nies. Kasztelan, abo raczej czemuż Jegomości brać honor, P. krakowski tu położył kości. Pot. Spytek Jordan, kasztelan krakowski, mówiąc o doległościach wielkich urzędów, dodał: co sobie Spytek nagotował, to P. krakowski zje. Kochan. Żaden do króla nie chodził, jedno wezwany, sam tylko P. krakowski, bo tak Jana Tarnowskiego po ojcu na on czas zwano, był wyjęty. Orzech. Widziałem to drzewko w sadach u Jego Mość pana krakowskiego na Tarnowie. Urzęd. P. Sieradzki. c) *starosta:* Chodkiewicz panem żmudzkim został. Birk. d) × P. zza morza = *gość niespodziewany:* Goście niespodziani, których u nas zwano panami zza morza, mało którego dnia się nie stawili. Krasz. e) *poseł:* Skończywszy swój głos, jegomość P. lubelski projekt swój do laski podał. Djar. gr. Projekt pana warszawskiego (Szamockiego). L. f) [P. szkolny] = *nauczyciel.* g) [P. ojciec i pani matka] = *rodzice chrzestni.* Gac. h) [P.] = *ojczym; teść, ojciec żony a. męża:* Panie ojcze, miejcie litość nade mną, jako jestem waszym zięciem. i) [Dobry P., a dobry mąż] = *swat, dziewosłąb.* **9.** *jedna z osób grających „w zająca“ a. „w zajączki“.* K.). **10.** [Pany] = *odmiana kartofli.* Zdr. **Panek, Panko, Paneczek.** [**Panáczek, Panásek, Paneczko, Paneńko, Panieniek, Panoczek, Paniczek, Panoczuszek, Panosek, Panosiczek, Panulek, Panuleczek, Panulo, Panusiek, Panuszek, Panuś, Panyczka**], †**Panuchnik,** × **Panuchniczek,** † **Panaszek.** <PA(N)>

**2. Pan, a,** lm. **owie** *rzymski bożek pasterzy i trzód.* < Gr. Pān>

**3. Pan-** = *wszech-, ogólno-.* <Gr pan->

**Panabaz, u,** lm. **y** min. *odmiana szaromiedniaka.* <Fr. panabase>

!**Panaceum**, w lp. nieod., lm. **a, ów l. a.** [**Panak**] *lek powszechny, mający pomagać na wszystkie choroby, wszystko gojący, lek wszechmocny.* **2.** przen. *cudowny środek na wszelkie dolegliwości fizyczne i moralne:* Jedno tylko miał lekarstwo na wszystko, wszechwładne P., pracę. Krasz. <Gr. panákeia, Łć. panacea>

[**Panachać, a, ał**] *drzeć w drobne kawałki, rozszarpywać.* <?>

**Panachanie, a,** blm., czynność cz. **Panachać.**

× **Panachida, y,** lm. **y** p. **Panichida:** U nas świec do cerkwi i prosphor nie noszą, panachid, to jest wspominania umarłych nie odprawują. Rut. <Ros. panichida; Gr. pannychís = uroczystość całonocna>

[**Panáczek, czka,** lm. **czkowie** a. **czki**] p. **l. Pan.**

† **Panać, a, ał** p. **Panować:** Augustus jest ci on był w tento czas nade wszytkim światem panał był. Kaz. Gnieź. Wszem nieprzyjacielom swoim będzie P. Ps. flor. I P. będzie od morza do morza i od rzeki aż krajów okręga ziem. Ps. flor. Ty panasz mocy morza. Ps. flor. <Od 1. Pan>

[**Panagabog**] = *pomaga Bóg* (życzenie). <Z Pomaga Bóg>

[**Panajezusowy**] przym. od **Pan Jezus:** Na Panajezusowe męke. <Od Pan + Jezusowy>

**Panak, a,** lm. **i** bot. (pastinaca opoponax) *roś. z rodzaju pastérnaku:* Centurzja, lubszczyk, lebiotka prawdziwym są panakiem. Troc. P. ziele, wielosił, stosił, leczywrzód. Syr. <Z Gr. panákeia>

**Panakowy** przym. od **Panak:** Sok P. Troc.

**Panama l.** nieod. *gatunek słomki; kapelusz pleciony z łyczka rośliny właściwej okolicom międzymorza Panama:* Kapelusz P. Krasz. Przykryty kapeluszem ze słomki. P. Jeż. **2. y,** lm. **y** *oszustwo na wielką skalę.* <Od nazwy gieograficznej Panama (od czasu wielkiego procesu z powodu nadużyć towarzystwa Lesseps i Spółka)>

**Panamerykanizm, u,** blm. **l.** *dążenie do zjednoczenia wszystkich państw amerykańskich:* Nonkon-

formizm wita z radością każdy krok panamerykanizmu w Kanadzie. Nagan. **2.** *teorja, omawiająca powyższe zjawisko:* Obrał stanowisko pośrednie między torysowskiemi rojalistami kolonji a zwolennikami nowojorskiego panamerykanizmu. Nagan. <Pan-+*Amerykanizm>

**Panamerykański** przym. od **Panamerykanizm:** Prąd P. wzrósł w siłę w związku północno-amerykańskim. Gaz.

**Panamita, y,** lm. **ci** *człowiek, który brał udział w panamie, to jest w oszustwie.* <Od Panama

**Panamski** przym. od **Panama:** a) = *należący do Panamy, znajdujący ś. w Panamie, przylegający do Panamy:* Panamskie wody, rzeki, miasta. Ludność panamska. b) *wyrabiany w Panamie, pochodzący z Panamy:* Wyroby panamskie. Promienie słońca przebijały P. kapelusz jego. Prus. c) *przypominający Panamę lub zdarzenie tyczące Panamy:* Skandal P. = *ogromny skandal, szantaż na wielką skalę,* p a n a m a. <Od Panama>

†**Pananie, a,** blm., czynność cz. **Panać.**

**Panarchja, i,** blm. *panowanie powszechne.* <Gr. panarchía>

[**Panásek, ska,** lm. **ski**] p. **I. Pan.** <p. 1. Pan>

**Panasz, u,** lm. **e** *kitka z piór na kaszkiecie wojskowym.*

†**Panaszek, szka,** lm. **szkowie** p. **I. Pan.** <p. 1. Pan>

**Panata, y,** lm. **y I.** *polewka chlebowa, wodzianka, gramatka, farmuszka, famuła, kapłon, waserzupka:* P. z chleba rżanego. Z piwa polewka nakształt kaszy a. panaty. Syr. Z chleba rżanego gramatki, panaty czynić. Syr. **2.** †P. u Greków = *potrawa z mąki pszennej.* <Włos. panata>

**Panatenea, ów,** blp., **Panateneje** *najstarożytniejsze i najuroczystsze święto w starożytnych Atenach na cześć Minerwy, obchodzone co cztery lata.* <Łć. panathenaea (solemnia): Gr. Panathénaia>

**Panateneje, ów,** blp. p. **Panatenea.**

[**Panbóczek, czka,** blm.] p. **Pambóg.** <Zdr. z *Panbók = Pan Bóg>

[**Panc, a,** lm. **e a. y**] p. **Panicz.** <Skrócone z Paniez

[**Pancer, a,** lm. **y**] p. **Spencer.** <Nm. Panzer>

**Pancernik, a I.** lm. **i** *okręt, okuty w żelazo, w stal:* Przed rozpoczęciem bitwy admirał Togo wcześnie wysłał pancernik „Czjagen", by wciągnął w zasadzkę eskadrę rosyjską. Gaz. Zanim zapadła ciemność, trzy z pancerników zatopione zostały. Gaz. **2.** lm. **cy, Pancerznik** = a) a. **Pancerny** *żołnierz, odziany w pancerz, towarzysz pancerny:* Towarzysz pancerny, P. od pancerza, który najlepszy z kolezugi weneckiej. Chm. B. b) P., **Pancerznik, ×Pancerzniarz** *ten, co robi pancerze, płatnerz.* **3.** lm. **i,** zool. (dasypus) *zwierzę ssące, szczerbate, pokryte kostnym pancerzem.* <Od Pancerz>

**Pancerno** przys. *z wielką liczbą pancernych:* Hetman wielki koronny wyjechał na powitanie Radziwiłła z wielkim splendorem konno, zbrojno, P., od kirysów zbrojno. Rol. <Od **Pancerny**>

**Pancerny** przym. od **Pancerz** a) p. **Pancerzowy:** Łuska pancerna. b) *okuty pancerzem:* Łódź pancerna. c) *należący do pancerza:* Leksza jazda od usarzów nazwała ś. czasem pancerną, czasem kozacką. Nar. Świecą mocno, muszą być pancerni. Mick. Okręt P. Krążownik pancerny eskadry władywostockiej wpadł na minę. Gaz. Zwierzęta pancerne. c) *ściągający ś. do wojska pancernego:* Chorągiew pancerna. Towarzysz P. Chm. B. Hej ptaku, ptaku pancernego znaku! Pol. **P., ego,** lm. **i,** rz., **Pancernik** *żołnierz dawnej jazdy polskiej odziany w pancerz i misiurkę, uzbrojony w dzidę i karabin:* Pancerni, *loricati,* byli znajomi w północnych i południowych krajach. Cz. W Litwie pancernych zowią petyhorcy. Papr. Bracia, husary, pancerni. Słow. <Od Pancerz>

†**Pancerola, i,** lm. **e** *szóstka winna w dawnych kartach:* Kiedy trwała chapanka między kartowniki, bił kinal z pancerolą tuze i wyżniki; skończyła ś. chapanka, zaczęto grę inną. Aż owa P. szóstką tylko winną. Tym smutniejszy jest koniec, im milsze początki: biła tuze P., biły ją teraz dziewiątki. Kras. Bodaj mi same pancerole w marjaszu przychodziły, jeśli jest inaczej. Syn. <Włos. panzeruola>

**Pancerowy:** Pancerowa robota u jubilera = *wyrabianie łańcuszków plecionych nakształt pancerza.* <Od Nm. Panzer = Pancerz>

**Pancerta, y,** lm. **y** *piśmienne zaświadczenie prawdziwości relikwji.* <? Gr. pan-+Łć. certa, certus>

**Pancerz, a,** lm. **e,** [**Spancerz**] **I.** *żelazne a. stalowe ubranie żołnierza, kaftan z ogniwek metalowych z rękawami po łokcie:* P. żelazny. Skar. Zbroja na całe ciało przeciw broni nieprzyjacielskiej; P. blacha na piersi. Cz. Czasem musuł a. P. było brane za jedno. Cz. P. nosić. Papr. Wziął na ś. P. jako olbrzym i przepasał ś. orężem wojennym swoim ku bitwie. Wuj. Chrześcijanina we zbroję duchowną, jako do boju i potrzeby, ubiera w P. i przyłbicę. Skar. Nie sadzili ś. nasi przodkowie na stroje, ale raczej na P. i na mocne zbroje. Zbyl. Pstra chorągiew szumi w dłoni, pod pancerzem krew ś. pali, na pancerzu krzyż ś. płoni. Deo. Manele w P. Niem. (= *w łuskę*). Pancerze wiązane, składane. Troc. W P. ubrany. Troc. W pancerzu i szyszaku. Troc. P., koszulka z żelaznej siatki = *kolczuga.* P. w łuskę = *karacena.* P. w kształcie blach na piersi a. na piersi i plecy = *kirys.* **2.** *całkowite ubranie żelazne a. stalowe rycerza, składające ś. z pancerza, szyszaka i oręża, a. metalowe ubranie, okrywające konia = zbroja.* **3.** *okucie, blachy, któremi jest okuty pancernik, okręt.* **4.** przen. *zgrubiała skóra lub łuska, okrywająca niektóre zwierzęta.* **5.** przen. *okucie, więzy, powłoka:* Rzeka zrzuciła z siebie zimowy P. **5.** anat.: × P. (rumen) = *część żołądka zwierząt przeżuwających, żołądek brodawkowaty, żwacz, wole.* **7.** myśl. *odzież sukienna, nasadzona rogiem wieloryba.* Zdr. **Pancerzyk.** <Nm. Panzer>

[**Pancerzenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pancerzyć ś.**

×**Pancerzniarz, a,** lm. **e** p. **Pancernik.** <Od Pancerz>

**Pancerznik, a,** lm. **cy** p. **Pancernik:** Św. Dominik P., że po wielu lat P. żelazny na gołe ciało włożył. Skar. P., co pancerze robi. Kn. <Od Pancerny = Pancerny>

**Pancerzowy, [Pancyrzowy], Pancerny** przym. od **Pancerz:** a) *należący do pancerza:* Koszula pancerzowa (= *kolczuga*). Rękawice pancerzowe. Gaz. b) *zrobiony w podobieństwo pancerza:* Rozpór sukni obwodzono bramą plecioną w P. wzór. Goł. Około rozporu sukni uczynili bram w P. wzór pleciony. B. B. <Od Pancerz>

[**Pancerzyć się, y ś., ył ś.**] *łuszczyć ś., łuskami ś. pokryć.* <Od Pancerz>

**Pancerzyk, a,** lm. **i** p. **Pancerz.**

[**Pancyrzowy**] p. **Pancerzowy.** <Od [Pancérz] = Pancerz>

**Panczować, uje, ował** piw. *mieszać zacier.* <Nm. panschen>

**Panczowanie, a,** blm., czynność cz. **Panczować.**

**Pandektowy** przym. od **Pandekty:** Cywilistyka pandektowa. Holew.

**Pandekty, ów,** blp. *zbiór praw cywilnych rzymskich z VI wieku; zbiór wyjaśnień sławnych prawników rzymskich, oświetlających postanowienia i kwestje sporne w prawie rzymskim:* Zdania dawnych prawników rzymskich, zniesione do skromnej liczby 150,000, złożyły księgę digestów czyli pandektów. Lel. <Śr. Łć. pandecta>

**Pandektysta, y,** lm. **ści** *badacz, znawca pandektów.* <Od Pandekty>

× **Pandemiczny** *powszechny, ogólny.* <Gr. pandemios>

**Pandemja, i,** lm. **e** *epidemja, zaraza.* <Gr. pandēmia>

**Pandemoniczny** przym. od **Pandemonjum:** Djabła tylko brakowało do kompletu pandemonicznych wrażeń. Od. <Od Pandemonjum>

**Pandemonjum** nieod. **1.** *świątynia wszystkich wogóle demonów czyli półbożków.* **2.** *królestwo szatana, piekło:* Było to prawdziwe P., w którym szalały najgorsze i najwstrętniejsze namiętności. **3.** przen. *miejsce, gdzie szerzy ś. zepsucie moralne.* <Gr. pan- = wszech, + daimōn = bóg, demon>

**Pandemos** nieod. *przydomek Afrodyty, jako opiekunki kobiet upadłych.* <Gr. pándēmos = wszechludowy, publiczny>

**Pandermit, u,** lm. **y** min. *gatunek boranu wodnego.* <Z Gr. pan- = wszech, + dérma = skóra>

**Pandora, y,** lm. **y 1.** × P. = **Bandura.** Goł. **2.** *mięczak bezgłowy morski, skamieniały, w utworze paryskim.* Łab.

[**Pandrak, a,** lm. **i**] p. **Pędrak.** <Z Pędrak>

**Pandrowie, a,** blm. p. **Pandrów:** W człowieku bywają krótkie glisty okrągłe, jak P. Urzęd. Robactwo, które ś. w zbożu lęże, jak czerwie, P., myszy. Trzyc.

**Pandrów, owia,** blm., †**Pamrowie, Pomrowie, Pandrowie,** zb. **Pandry, Pądry** *poczwarki chrząszczów:* Gdzie wiatr żyta schowanego nie dochodzi, tam ś. nie dolęże P. ani też czerw żaden. Trzyc. <Por. Pędrak>

**Pandry, ów,** blp. p. **Pandrów;** *robaki w mięsie.* Kn.

**Pandur, a,** lm. **owie 1.** daw. *zbrojny sługa magnata w Kroacji i Sławonji.* **2.** *żołnierz z wojska węgierskiego, zamienionego obecnie na 53-ci pułk piechoty.* **3.** *żandarm węgierski.* **4.** *woźny sądowy.* <Węg. pandúr>

**Pandura, y,** lm. **y** p. **Bandura.** Troc.

**Paneczek, czka,** lm. **czkowie 1.** p. **1. Pan:** Hej! hej! paneczku! kogo to miasto raz pochwyci, tego już nie puści nigdy. Krasz. *(= mały panek, półpanek, niedopanek).* **2.** a. [**Panoczek**] piesz. *dobry pan.* **3.** *syn państwa, panicz, paniczek, panię, paniątko, paniczyk:* Lekcje tobie dawać, paneczku młody, żal mi, że tak ojcowskie marnujesz dochody. Nar. **4.** pouf.: Paneczku = *kochany przyjacielu, kochanku, braciszku, paneńku.* <Od 1. Pan>

[**Paneczka, i,** lm. **i**] p. **Pani:** Oj pani, pani, P., czyli to twoja córeczka?

[**Paneczko, a,** lm. **owie**] p. **Pan:** Nasz P. już za nimi dognał. Jakie łóżeczko miało Paneczko *(= Pan Jezus).*

**Panegirycznie** przys. od **Panegiryczny.**

**Panegiryczny 1.** *od panegiryków:* Okres P. **2.** *pochwalny:* Mowa panegiryczna. Powinszowanie panegiryczne. Wójc. <Gr. panēgyrikós>

**Panegiryk, u,** lm. **i** *pochwała, mowa pochwalna na cześć osoby, częst. przesadna, nieuzasadniona, szumna; pochwała przesadna:* P., mowa na pochwałę osoby jakiej, osobliwie znamienitej. Kras. Wczoraj cię P. żyzny potkał od niej; nad ojca i nad Achillesa wyniosła cię, nad Thesea i Herkulesa. Jabł. P. Szumny. <Gr panēgyrikós (lógos)>

**Panegirysta, y,** lm. **ści, Panegirzysta** *autor panegiryku, panegiryków; chwalca:* To P., nie historyk. Plinjusz, P. Trajana. L. <Gr. panēgyristēs>

**Panegiryzm, u,** blm. *kierunek, tendencja, właściwe panegirykom, panegirystom:* Wpadamy w ckliwy i jednostajny P. <Od Panegiryk>

**Panegirzysta, y,** lm. **ści** p. **Panegirysta:** Bielski, gorący P. brawury szlacheckiej. Rol. Biograf i P. Bogusława pisze o niej następnie. Kalic. <p. Panegirysta>

**Panek, nka,** lm. **nki, nkowie 1.** p. **1. Pan:** [Dwa panki przez wysoką sie miedzę sięgają, a nié mogą sie dostać] (zagadka o oczach i nosie). **2.** ir. *niewielki pan, półpanek, szlachciura, szlachetka:* Gdyby ci pankowie mniej dostatku mieli, byłaby cnota w cale. Birk. Pankowie z tłustym brzuszkiem. Brud. Co P., to dzbanek. Prz. Nie daj ś. dumno wyniosłym pankom zrażać. Pilch. Mamli pod panem mieć jeszcze panków i półpanków, których słuchać trzeba, pójdę z tego domu. L. Sługa jakiego małego panka. Boh. Lepiej mieć sprawę z wielkim panem, niż z tymi pysznymi pankami. L. Ten P. szwedzki, ten Gustaw. Birk. **3.** *młody pan dobrego tonu, lubiący ś. pokazać, przedstawiciel złotej młodzieży.* <Od 1. Pan>

**Panenteizm, u,** blm. *pogląd filozoficzny, według którego wszystko jest w Bogu.* <Z Gr. pân = wszystko, + en = w, + theós = Bóg>

[**Paneńko, a,** lm. **owie**] p. **1. Pan:** Paneńku luby, uczyń mi tę łaskę. L. *(= paneczku, kochany panie, kochanku, braciszku).* Dobrze, paneńku, dobrze. L. <Od 1. Pan>

**Panew, nwi,** lm. **nwie, Panwia 1.** *naczynie metalowe nakształt kociołka płasko-wklęsłego do gotowania na gołym ogniu, brytwanna, patelnia:* P., naczynie żelazne nakształt kociołka. Os. J. W panwi rozpuszczone masło. Troc. Kilkorakie w kuchni są panwie: większe i mniejsze, żelazne i miedziane. Wiel. W. Smażyć w panwi, na panwi. Smażyła to w panwi, ażeby nie dała zgęstnąć temu, zielskiem to mieszała. Otw. P., miednica, naczynie do wody. B. Sz. Ofiara na panwi smażona. Leop. P. z wiekiem do grzania pościeli = × *łożogrzej.* Troc. **2.** *naczynie rozmaitej postaci i budowy, używane w różnych gałęziach przemysłu do topienia i gotowania różnych ciał:* a) hut.: P. do lania p. **Gabelwanna:** Sztuki żelazne miernej wielkości leją się panwią. Os. J. b) gór.: P. warzelniana, solna = *P. do warzenia solanki.* P. suszarniana, do ostatecznego wysuszenia warzonki. c) piw. *warnik, kocioł piwny.* **3.** *misa, czasza, basen u źródła, krynicy, fontanny.* Kn. **4.** *łożysko, w którym ś. obraca czop moździerza, armaty a. czop w maszynie, biegun u wrót; obsada wiosła a. steru i t. p.:* Panwie, miejsca w pewnej części łoża w półkuli wydrożone i okute, w których chodzą czopy armatne lub moździerzowe. Jak. J. Armata na czopach w panwiach swoich spoczywa. Jak. J. Odjąwszy panwie od styru, puścili ś. za wiatrem. B. B. **5.** [P.] *patelnia.* **6.** w lm. cieś. *deski z listwami.* Zdr. **Panewka, Paneweczka.** <Nm. Pfanne>

**Paneweczka, i,** lm. **i** l. p. **Panew. 2.** *rodzaj tygielka, patelni na trzech nogach.* 3. *rondelek do topienia masła a. słoniny.* <Od Panew>.

**Panewka, i,** lm. **i** l. p. **Panew:** Usmaż to w panewce. Troc. Krzywe żeleźniki i panewki różne. Otw. **2.** [P.] = a) *naczynie metalowe do ogrzewania materjału, z którego wypala ś. klej.* b) wielejarni, *duży żelazny rondel do prażenia mąki siemiennej.* c) *rodzaj patelni na trzech nogach.* **3.** u strzelby, *miejsce wklęsłe pod kurkiem, do podsypywania prochu, na który z dekla pada ogień:* Proch przewróconą ręką na panewkę ś. podsypuje. Kaw. Nar. Zniewagą sobie nie pokłada, choć do panewki uprzedzą go z lontem. Pot. Spaliło na panewce = *zawiodło, nie wystrzeliła strzelba.* Pistolet, na panewce spaliwszy, nie wystrzelił. Kłok. Proch z panewki spalił. Troc. Przen.: Spaliło na panewce = *spełzło na niczym, nie udało ś., rozchwiało ś.* **4.** *munsztuk narzędzia muzycznego dętego,* ustnik: Wargi przymarzły mu do panewki instrumentu. Sienk. **5.** przen. żart. *tyłek, zadek:* W gołą dali mu sto plag panewkę. Pot. **6.** anat. = a) (acetabulum) *zagłębienie kostne, w którym tkwi głowica kości udowej, tworząc w ten sposób połączenie stawowe biodra z udem,* †octenica, †puszka, ×gniazdo kości biodrowego stawu, †solniczka. b) †P. krzta-niowa p. **Nagłośnia. 7.** hut. *skorupa we fryszerkach, utworzona z żużla, z zamrozów i miału węglowego, chroniąca surowicę od przepalenia:* Panewkę zrobić z węgli drobnych w dnie ogniska fryszerskiego. **8.** intr. *rondelek do grzania kleju.* **9.** kam. *rowek wykuty w kamieniu dla nalania ołowiu w miejsce niedostępne.* **10.** mech. *część łożyska przylegająca do czopa:* a) druk. *wklęsłość w prasie drukarskiej, w której chodzi czop stalowy od śruby.* Mag. b) kol.: P. łożyska a. panew łożyska = *część łożyska, przylegająca do czopa osi.* P. mosiężna a. rotgusowa = *część łożyska przy transmisji, z którą bezpośrednio styka ś. wał.* P. korbowa, osiowa, pęknięta, wytarta, zagrzana. W panewkach czopy biegają. Troc. c) mł.: P. leżaka, walca. [P. = *czworograniasty kawałek stali z dziurą okrągłą w młynie wodnym, przytwierdzony do walnicy, w którym ś. obraca dolnym końcem wrzeciono.* Panewki = *dziury w progu stodoły, w których ś. obracają bieguny].* **II.** ryb. *otwór sieci z pewnym narządem:* Nie zostawiaj panewki, choć już szczupak w matni, uciec może, gdy siły dobędzie ostatniej. Zegl. <Od Panew>

**Panewkowy** przym. od **Panewka.** <Od Panew>

×**Panewnik, a,** lm. **cy** *kotlarz, robiący panwie i ceruny.* Łab. <Od Panewny>

**Panewny** przym. od **Panew:** Kowal P. (= *kujący panwie).* <Od Panew>

†**Panękać, a, ał** p. **Ponukać:** Tedy oni wszyscy za jedno krzykną, a siebie panękając, wzruszyli ś. na nie. B. Sz. <Pa + Nękać>

†**Panękanie, a,** blm., czynność cz. **Panękać.**

**Panfil, a,** lm. **e** p. **Pamfil.** <Gr. pámphylos>

**Panflet, u,** lm. **y** muz. *narzędzie muzyczne, złożone z siedmiu połączonych piszczałek.* <Gr. pan- = wszech + Flet>

**Panfobja, i,** blm. *obawa wszystkiego; popłoch powszechny:* Pod Wilnem pod wpływem owej dziwnej panfobji wycofały ś. zastępy, mające hetmana Kalinowskiego na czele. Rol. <Z Gr. pan- = wszech, + phóbos = strach>

**Pangieneza, y,** blm. *teorja, według której każda oddzielna komórka lub cząstka organizmu odradza ś. sama; teorja, według której z jednej pierwotnej komórki powstały wszystkie organizmy.* <Z Gr. pan- = wszech, + génesis = ród, pochodzenie>

**Pangieometrja, i,** blm. mat. = **Metagieometrja.** <Gr. pan- = wszech, + geōmetría = gieometrja>

**Pangiermanista, y,** lm. **ści** *zwolennik pangiermanizmu:* Zebrani pangiermaniści utyskiwali na rządy niemieckie, że chwalebnych zadań związku nie popierają. <Z Gr. pan = wszech, + Giermanista>

**Pangiermanizm, u,** blm. *dążenie do zjednoczenia wszystkich plemion germańskich w jedną państwową całość.* <Z Gr. pan- = wszech, + Giermanizm>

**Pangiermański** *dotyczący pangiermanizmu, tyczący ś. wszystkich Niemców, ogólno-niemiecki:* Misjonarz pangiermańskiego kultu. Kraus. <Z Gr. pan- = wszech, + Giermański>

**Panglos, a,** lm. **owie** l. *człowiek rozprawiający o wszystkim, udający, że wszystko wie, gaduła, wszystkowiedz.* **2.** *optymista.* <Od nazwiska Pangloss, bohatera powieści Woltera „Candide">

**Panglotka, i,** lm. **i** *słownik porównawczy wszystkich języków.* <Gr. pan- = wszech, + glotta = język>

**Panharmonika, i,** lm. **i, Panharmonikon** *narzędzie muz. grające na wielu składających ś. nań dętych narzędziach muzycznych.* <Gr. pan- = wszech, + Harmonika>

**Panharmonikon, u,** lm. **y** p. **Panharmonika.** <Gr. pan- = wszech, + Harmonikon>

**Panhelenista, y,** lm. **ści** *zwolennik panhelenizmu.* <Gr. pan- = wszech, + Helenista>

**Panhelenizm, u,** blm. *dążenie do zjednoczenia politycznego wszystkich Greków, gdziekolwiek zamieszkałych.* <Gr. pan- = wszech, + Helenizm>

**Panhelenjon, u,** blm. *nowogrecka rada stanu.*

**Panheleński** przym. od **Panhelenizm.**

**Pani, i,** 4 pp. **panią** a. **[panię, pani],** lm. **e** a. **[pani] I.** forma ż. od **Pan** a) *królowa, monarchini, władczyni:* Niepokalana P. nasza. Skar. Księżna niebieska, P. anielska, o Maryja Częstochowska. Psł. [Krasna P.] = *Najświętsza Panna.* †P. w szachach = *królowa, dama, hetman, marszałek,* †*baba.* P. a. baba z królem bierze wejśrzodku dwie poli, on różną barwę, a ta swoję woli. Kochan. b) *chlebodawczyni, kobieta, od której zależą warunki bytu innych, rozporządzająca innemi; głowa, gospodyni:* Służąca i P. Panią ją nazywam, bo jej służę. L. Służyć u pani. Ma dobrą panią. P. domu. Ach, ona była domu mego panią! Słow. c) *kobieta niezależna i zadowolona z tego oraz z powodu swej zamożności, dama, arystokratka, magnatka, potentatka:* Wielka P. P. całą gębą. Dumna P. Żyje, ubiera ś., mieszka, sypia jak P. P. za swoje trzy grosze. Wybrnęłam szczęśliwie, teraz ja P.! Udawać panią. Chorować na panią. Odgrywać rolę pani. Także ty masz siedzieć by P., bez wszego przestanku tak harować nami? Papr. Nie paniej jeno jabym w tobie szukał. Sienk. Jejmość P. P. dobrodziejka. We P. Dobrodziejka. Wielmożna P. Jaśnie wielmożna P. a. Jaśnie P. a. Jasna P. Jaśnie oświecona P. d) *właścicielka, posiadaczka prawna, posesorka, dziedziczka rozporządzicielka:* P. rozległych włości. P. tego zamku. Przen.: P. jego serca. Nie jestem panią swego czasu, swej woli, panią siebie. P. położenia, sytuacji. e) [P. młoda a. Pań młoda] = *panna młoda, oblubienica:* Aniś matką, nie wiodłaś młodej pani z mężem do łożnicy. Chr. P. młoda jak źrzebiec. Prz. P. młodej śmiech, P. starej ni kąska. Prz. f) *niewiasta, kobieta z lepszego towa-*

*rzystwa, dama:* Pokój dla pań *(= damski).* W tańcu: Panie przechodzą na drugą stronę, a panowie zostają w miejscu. Paniom brzemiennym to ziele szkodzi. Syr. Jak ś. miewają twoje panie? *(= żona i córka).* Panie jego były natenczas w kościele. Jeż. g) tytuł dawany niewiastom, którym tykać nie wypada: Najjaśniejsza P. P. Twardowska. Mick. P. Stanisławowa. Niech P. siada a. (mniej grzecznie) siadaj P. Księżna P. P. hrabina. P. matka. Rej. Powtarzać za panią matką pacierz *(= powtarzać za drugiemi, nie mieć własnego zdania).* P. matka a. †Pajmatka, †Pań matka, **[Pań-matka]**. Pajmatka córce każe miluchno nań patrzeć. Bratk. Pań matka ś. droży. Opal. [Powieście wianek u pani matuli w sieni nade drwioma. **2.** *małżonka, żona pana:* Wyprawiłem swoją panią na wieś. Pani twojej i tobie zasyłam ukłony. **3.** Starsza P = *matka zamężnej pani domu.* Młodsza P. = *zamężna córka starszej P.* **4.** [P. matka] = *chrzestna matka:* Rodzice chrzestni tu: pan ojciec i P. matka. Gac. **5.** [P. matula, Pań matula, P. matuleńka]= *macocha; matka męża dla żony lub matka żony dla męża, świekra.* **6.** [P. matka] = *jedna z kobiet należących do orszaku weselnego:* W czasie wieczerzy P. matka na cześć nowożeńców śpiewa pieśni. **7.** [P. mamulka] = *żona pastora, P. pastorowa.* **8.** P. dworska a. P. dworna = *dworzanka, dama dworska, dama honorowa.* P. dworska. Trok. P. dworna. Górn. **9.** *kasztelanowa; wojewodzina:* P. krakowska przyjechała. L. P. poznańska *(= wojewodzina poznańska).* **10.** †Stara P. = *ochmistrzyni:* P. stara ćwiczy panny w domu, jak ś. ukłonić, jak krezy sztychować. Alb. Dziewki żeby listów inaczej, tylko za wiedzeniem pani starej, nie przyjmowały. Petr. Odprawuje ochmistrze, żegna stare panie, co ś. z nią jechać dalej napierały. P. Koch. Rozmowa starej pani z Heleną. Kochan. **11.** †P. stara, [P. stara] = *rodzaj gospodyni; ochmistrzyni, przełożona nad służbą:* Gospodyni a. jej stara P. ma mieć rejestr spisany wszystkiego bydła. Zaw. [Słudzy i stara P.]. Gac. [Obowiązkiem starej pani było odbierać od dworek wszystko, co one przygotowały]. **12.** †Dobra P. a. P. duszka = *nałożnica, wygodnica, kochanka, metresa.* **13.** Żart.: Stara P. = *tyłek, zadek:* Za ten żart sto plag wziął w starą panią. Pot. Coraz to wyżej kusy świeci panią starą. Nar. Niech djabeł całuje starą panią, a ja młodą. Trzt. **14.** †P. franca p. **Przymiot.** Zdr. **Paniusia, Paniuchna, Paniuńcia, Panuńcia, Paniusieczka, Paniusieńka, Paniutka, Paniuteczka, [Paneczka, Paniczka, Panisia, Panuchna, Panuchniczka, Panuszka, Paniulka].** <PA(N)>

**†Paniać, a, ał** p. **Panować:** P. będzie od morza do morza. Ps. puł. Ty paniasz mocy morza. Ps. puł.

**†Panianie, a,** blm., czynność cz. **Paniać,** *panowanie.*

**[Panianka, i,** lm. **i] 1.** p. **Panna. 2.** *rodzaj gruszek.* <Z Panienka>

**Paniarz, a,** lm. **e** *wielbiciel pań, kobieciarz:* Panków i paniarzy nieskończenie wiele. Krasz. <Od Pani>

**Paniąteczko, a,** lm. **a** p. **Paniątko:** Jest tu jedno P. z Warszawy, które do mojej żony uczęszcza w konkury. L. <Od Paniątko>

**Paniątko, a,** lm. **a** p. **Panię:** Pieszczone P. Jabł. A toć to P. jakby nigdy nic nie widziało, jeno pańskie pałace! Więc ś. zalecało stolnikównie i szlachty i paniąt niemało. Mick. Jedno P., nie będę go mienił, z Włoch wróciwszy, zaraz ś. ożenił. Pot. Zdr. **Paniąteczko.** <Od Panię>

**Paniberyzm, u,** blm. *teorja polityczna, mająca na celu zjednoczenie państw na półwyspie Pirenejskim czyli Iberyjskim:* Na kolei są dziś panskandynawizm, P., panlatynizm. Spas. <Gr. pan- = wszech, + Iberyzm>

**†Panic, a,** lm. **e, [Panic] 1.** a. †**Pannic** *młodzieniec, który nie zgrzeszył nigdy przeciw czystości, prawiczek:* Niesplugawieni niewiastami panicy są. Leop. (dziewicami są. Leop.) Jezus na krzyżu matkę swoją pannę św. Janowi panicowi zlecił. Wuj. [Jeszczem mogłam być po dziś panienką, ja panienką, a ty panicem]. **2. Panicz.** <Od 1. Pan>

**[Panichida, y,** lm. **y],** × **Panachida** *żałobne nabożeństwo.* <Gr. pannychís, 2 pp. ídos = uroczystość nocna>

× **Panictwo, a,** blm. **1.** *stan panica, czystość, niewinność, nienaruszoność, prawictwo jego.* **2.** zb. *młódź, młodzież, młodzieńcy.* Mącz. <Od Panic>

**Panicz, a,** lm. **e 1.** †**Panic** *młodzieniec, chłopiec znakomitego rodu, syn pana, państwa; młody pan nieżonaty:* P. odjechał do szkół. Jarochna posłała swe ludzi dwadzieścia kmiot a dwu paniczu i rozsypała kopce z prawem usute. Kaz. Gnieź. Iże jest pan poznański z sześcią paniczy a z cztyrzmi podlejszymi Wączeńca z Mieczewa wygnał gwałtem. Kpzn. Świadczę, że Mikołaj nie szedł gwałtem ze dwiema paniczoma a dwiema podlejszyma w dom do Dominika. Kkoś. **2.** przen. *pieszczoch, delikacik, gagatek, fircyk, elegant, lala:* Oto mi P.! ani runa, ani mleka. To mi P. (= głowa) do rady. Fred. A. **3.** [P., **Panc, Pańc, Panic, Paniec**] = a) *mężczyzna nieżonaty, kawaler:* Przyjechał P. z dalekich granic, chciał ś. ożenić, a sam nié miał nic. b) *pan żonaty.* Zdr. **Paniczek, Paniczyk, [Paniczuchna].** <Od 1. Pan>

**Paniczek, czka,** lm. **czkowie 1.** p. **Panicz:** To ciału ozdobą najlepszą, gdy sobie twarz wymuszcze P. łaskawy, a magierkę z pióreczkiem sudannie postawi, to już siedzi, wąs kręci, a oczyma strzyże, na bót sobie pogląda, oczesuje bryże. Papr. **2.** [P.] p. **1. Pan:** Słuchaj, Maćku, rzekł pan do niego — słyszałem, żeś wykopał pieniądze. — Gdzież tam, paniczku. <Od Panicz>

**[Paniczka, i,** lm. **i] 1.** p. **Pani:** Albo to paniczka nie wie. Kon. Co tam paniczce po tym. Kon. **2.** *panna, panienka:* Ja kawaler z paniczkami, a ty wdowa z dzieciątkami. <Od Panicz>

**Paniczkować, uje, ował** *żyć jak paniczek, grać rolę panicza, burszować, baraszkować, bonować: Graecor,* lostuję, paniczkuję, rozkosz płodzę. Mącz. Patrz, jak sobie paniczkuje albo próżnuje. Mącz. <Od Paniczek>

**Paniczkowanie, a,** blm., czynność cz. **Paniczkować.**

**Paniczny** strach, popłoch = *powszechny, ogólny, niepohamowany, szalony:* Trwoga paniczna. <Łć. panicus, Gr. panikós, od bożka Pán>

**Paniczować, uje, ował** *przepędzać czas po paniczowsku, próżnować, zbytkować, burszować.* <Od Panicz>

**Paniczowanie,** a, blm., czynność cz. **Paniczować:** P. było na dobie i porządku dziennym. Byk.

**Paniczowski 1.** przym. od **Panicz:** Pokój P. Nie dam ci się z paniczowską miłością żenić. Krasz. **2.** *paniczowi = pieszczochowi właściwy:* Życie paniczowskie. **Po paniczowsku,** przys. *jak panicz.* <Od Panicz>

**[Paniczuchna, y,** lm. **y]** m. p. **Panicz.** <Od Paniczka>

**Paniczyk, a,** lm. **owie a. i** p. **Panicz:** Paniczykowie więcej daleko oświadczają, niż czują. L. <Od Panicz>

**Paniczykowato** przys. od **Paniczykowaty:** Chryzio wyglądał P. Krasz.

**Paniczykowaty I.** *zakrawający na paniczyka:* Był wcale pięknym chłopcem i miał paniczykowatą postać. Krasz. P. Chryzio. Krasz. **2.** p. **Paniczykowski:** Z dawnego wychowania paniczykowatego chłopczyk ś. emancypuje i zaczyna używanie świata. Krasz. <Od Paniczyk>

**Paniczykowski** przym. od **Paniczyk**; *paniczykowaty:* Gruntowna jaśnie paniczykowska głupota młodego pana. Nowiń. <Od Paniczyk>

**Paniczykowstwo, a,** blm. *sposób życia lub zachowania ś., właściwy paniczykowi:* Zaprotestowali przeciwko paniczykowstwu. Krasz. <Od Paniczyk>

**Paniczyna, y,** lm. **y** m. *poczciwy a. pożałowania godny panicz.* L. <Od Panicz>

[**Paniec, ńca,** lm. **ńcy**] p. **Panicz:** Ot teho poczliweho pańca nowożeńca. <Od 1. Pan>

**Panieneczka, i,** lm. **i I.** p. **Panna:** Wdzięczne panieneczki. Auszp. Panieneczki wstydliwe. Groch. **2.** [P.] *owad biedronka.* <Od Panienka>

[**Panieneczka, i,** lm. **i**] p. **Panna.** <Z Panieneczka>

[**Panieniek, ńka,** lm. **ńki**] p. **I. Pan:** Wracaj, panieńku, są u pani goście. <Od 1. Pan>

**Panienka, i,** lm. **i I.** p. **Panna:** Najświętsza P. Uchylił dumnego czoła przed Panienką w cudownych blaskach tonącą. Rol. Czysty, stateczny młodzieniec, by P. Rej. Skromny, wstydliwy, jak P. Jak P. powolny. Dor. **2.** × P. święta = *mniszka, zakonnica:* Na kościoły, na duchownych i na święte panienki nawet ręce podnosili. Sienk. **3. a. Panna** protekcjonalnie do służącej, robotnicy, kelnerki i wogóle dziewcząt tego stanu: Panienko, proszę piwa! **4.** [P.] = a) *rodzaj gry:* Gra w panienkę. b) w lm. *kopki zboża na polu po 6 a. 7 snopków zawierające.* **5.** anat.: P. w oku = *źrenica, lalka, pupilla.* **6.** bot. = a) (kirganella) *roś.* b) [Jabłuszka a. Warkoczki Najśw. Panienki] p. **Jabłuszko.** [Koszyczki Najśw. Panienki] p. **Koszyczko.** <Od Panna>

**Panieńcia, i,** lm **e** p. **Panna:** Moja P. to niby jutrzenka. Es. <Od Panienka>

**Panieński I.** a. [**Pannowy**] przym. od **Panna**; *dziewiczy:* a) Miłość panieńska, szczęście w karty, łaska pańska i krasa róży — nietrwałe rzeczy. Prz. Pokój, wieniec P. Stan, wstyd, klasztor P. Kwiat P. *(= dziewictwo).* Dziwna to jest być matką i panną, mieć syna i kwiat nieskażony P. Bz. Przen.: Jeszcze wiara chrześcijańska panieńską i nienaruszoną całość zatrzymała. Wer. b) [P. swateczek] = *nazwa jednego z czterech swatów.* c) Choroba panieńska = *bladaczka, blednica,* × choroba biała (chlorosis). d) Skórka panieńska = α) *błona dziewicza* (hymen) (p. Błona). β) *wyrób apteczny, raczej przysmak, niż lek, dawany dzieciom kaszlącym, a złożony z gumy arabskiej, cukru miałkiego, białka jajecznego, ubitego na pianę i olejku kwiatu pomarańczowego, z czego tworzy ś. tabliczki czworokątne, suszone w cieple umiarkowanym.* <Od Panna>

**Panieńskie, ego,** blm. *kunica:* P., *virginale,* była to powinność w dzikiej północy zwyczajna, podług której dziedzice, wydając za mąż dziewki wiejskie, zachowywali dla siebie kwiat panieństwa; odmienił ś. ten zwyczaj w zapłatę. Nar. Różne uciążliwe opłaty na włościan nałożone, jako to: P., wdowie. Wiszn.

**Panieństwo, a,** blm. **I.** *stan panieński, niezamężny; dziewictwo, prawictwo, prawiczeństwo, czystość, nienaruszoność ciała, niewinność dziewczęcia:* Kwiat panieństwa. Nar. P. abo czystość trojaka jest: panieńska, wdowia i małżeńska. Petr. Ślubować, stracić P. Czystość duchowna bywa w panienkach, którą cnotliwym panieństwem zowią. Sz. Żyć w panieństwie. Wanda panowała, wojowała z Niemcami i w panieństwie umarła. Wiszn. Odebrać dziewczynie P. Pozbawić pannę panieństwa. [Najśw. Panienko, nade mną ś. zlituj, już mnie tego roku z panieństwa wykwituj]. **2.** żart. zb. *panny:* P. ś. pomęczyło, tańcząc. **3.** anat.: P. a. jagoda panieństwa, × błona panieństwa, × zam'ek panieństwa = *błona dziewicza,* panieńska, zastawka pochwy, hymen, ! prawiczka, wianek, wianuszek (hymen). † Wyrostki zamku panieństwa p. **Mięsko.** <Od Panna>

**! Paniera, y,** lm. **y** *robron:* Hrabina w pudrowanej peruce i z błękitnemi pancrami menueta z nim tańczyła. Zap. <Fr. panier>

[**Pániezus,** 2 pp. **Panajezusa,** 3 pp. **Panajezusowi** blm.] *Pan Jezus.* <Pan + Jezus>

**Panię, ęcia,** lm. **ęta** ni., **Paniątko** *syn wielkiego pana, młodziuchny panicz, paniczyk; młodziuchna panienka, panieneczka:* Kocha ś. pani matka, kiedy więc knaflików nawiesza u panięcia. Rej. Jestem nauczycielem młodego panięcia, jedynaka pieszczonego. L. Panięta, próbując szczęścia, często osiadają na koszu. Bud. Patrzcie na panięcia Kazimierza, najstateczniejszego w czystości męczennika. Bals. Byliśmy w szkole między panięta, chłostę na perskim brali dywanie. Syrok. Wówczas i panięta i niepanięta, niespodzianie zaskoczeni, nie przygotowani do obrony, drżeli z trwogi, szukając pośród siebie obrońcy. Rol. Goffred zacne panięta, swoje towarzysze, zwoływa, którzy po leżach mieszkali. P. Koch. W gronie paniąt lub panoszów spotkamy giermków. Paw. Wspaniałego ku Bogu animuszu P. życie swoje na sztych wystawił. Nies. [Na cóż ja mam słuchać pięknych paniąt głosu, gdy zawsze doświadczam przeciwnego losu?]. <Od 1. Pan>

† **Panięco** przys. od **Panięcy,** *jak panię, jak panicz:* Albo jak się panięco, choć ziemianin, stroi. Zbyl.

**Panięcy** przym. od **Panię**; *wielkopański, pański, dystyngowany:* Trudno wygrać z kolerą panięcą Mor. A. W panięcej kamienicy. Pot. Dobre bóty wołowe, piękne i cielęce, a trwalsze i lepsze, niż żółte panięce. Jeżow. P., panu wielkiemu przyzwoity. Troc. Na którego dworze ten Maciej panięcemi obyczajami, przykładnym życiem, wiernością ku majestatowi, roztropnością w akcjach wsławił ś. niemało. Nies. <Od Panię>

**Panika, i,** blm. *strach paniczny, nagły, często bezpodstawny przestrach, ogarniający licznie zgromadzoną publiczność, tłum; przerażenie ogólne, popłoch:* Orszak w panice pognał galopem napowrót. P. ogarnęła, zdjęła tłumy. P. ogromna, ażeby ś. nie ożenił z szlachcianką. Krasz. P. na giełdzie = *przestrach nagły z powodu spadku kursu papierów wartościowych a. ustania prawie zupełnego spekulacji i kredytu.* <Gr. panikós = paniczny (strach)>

**Panikografja, i,** blm. *sposób przenoszenia i trawienia rysunku na płycie cynkowej, cynkografja.* <Gr. pan- = wszech, + eikón = obraz, + -grafia = rytowanie, pisanie>

**Panin** *do pani należący, pani:* Jakże ś. cieszę, że będę Wac Paninym zięciem. L. P. to faworyt. Suknia panina. <Od Pani>

[**Paninka, i,** lm. **i**] p. **Panna:** Paninki sie namáwiają. <Zam. Panienka>

[**Paniocha, y,** lm. **y**] **1.** *żydówka roznosząca po wsi drobne towary, drobna przekupka.* **2.** *dziewczyna na wydaniu.* <Od Pani>

[**Paniować, uje, ował**] *udawać panią:* Kiedy paniuje, to niech ludziom uczciwie ś. choć wypłaca. <Od Pani>

[**Paniowanie, a,** blm.] czynność cz. **Paniować.**

[**Panisia, i,** lm. **e**] p. **Pani:** Marysia grzeczna P. <Od Pani>

[**Paniski**] p. **Pański:** Paniskie katy (chaty). <Od 1. Pan>

**Panisko, a,** lm. **a,** × **Panosko,** × **Panowsko** m. i ni. *dobry, poczciwy, potulny pan; pan godzien politowania:* P. dobre, zacne. Troc. Spłakało ś. P. Oto dobre P. L. Daj nam, P., na parę flasz wina. L. Mój panisku. Zabł. <Od 1. Pan>

**Panitalski** (Pan-italski) *dotyczący wszystkich Włochów w kraju i za granicami jego mieszkających, wielko-italski, ogólno-włoski.* <Gr. pan-= wszech, + Italski>

[**Paniuchna, y,** lm. **y**] p. **Pani.** <Od Pani>

**Paniulka, i,** lm. **i** p. **Pani:** P. chyba żartuje. Es. <Od Pani>

**Paniuńcia, i,** lm. **e i.** p. **Pani:** Paniuńciu! hrabino! słóweczko. Krasz. **2.** [P.] *boginka:* Paniuńcie, to jest takie krasne kobiety, które czyhają, by porwać dziecinę z łona jeszcze matki. <Od Pani>

**Paniusia, i,** lm. **e** p. **Pani.** <Od Pani>

**Paniusieczka, i,** lm. **i** p. **Pani.** <Od Paniusia>

**Paniusieńka, i,** lm. **i** p. **Pani.** <Od Paniusia>

**Paniuteczka, i,** lm. **i** p. **Pani.** <Od Paniutka>

**Paniutka, i,** lm. **i** p. **Pani.** <Od Pani>

[**Pankacina, y,** lm. **y**] p. **Bździuch.** <Z Pękacina, od Pękaty>

**Panklascyt, u,** lm. **y, Panklastyt** *wszystko druzgocący materjał wybuchowy, składający ś. z mieszaniny kwasu podazotnego i siarku węgla.*

**Panklastyt, u,** lm. **y** p. **Panklascyt:** Materjały wybuchowe, melinity, roboryty, panklastyty, kility i t. p. Bl.

**Panko, a,** lm. **owie** p. **i. Pan:** P. nie do Poznania? Florjan gniewnie ręką zamachnął: gdzie zaś? Krasz. <Z Panek>

[**Pankować, uje, ował**] *tytułować kogo pankiem.* <Od Panek>

[**Pankowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pankować.**

**Pankratyczny** fiz.: Mikroskop P. = *mający urządzenie takie, które pozwala zmieniać odległość wzajemną okularu i objektywu, przez co mikroskop wydawać może różne powiększenia bez zmiany szkieł.* <Gr. pagkratés = wszechsilny, zwycięski, od pan- = wszech, + krátos = siła>

!**Pankreas, u,** lm. **y** anat. *gruczoł ślinny brzuszny, trzustka,* × *trzuszczka.* <Gr. pan- + kréas = mięso, kawał mięsa>

!**Pankreatyczny** przym. od **Pankreas:** Sok P., trzustny a. trzustkowy.

**Pankreatyna, y,** blm. *ferment wytwarzany w trzustce, zmieniający ciała białkowate na peptony.* <Od Pankreas>

**Panlatynizm, u,** blm. *dążenie do politycznego zjednoczenia wszystkich ludów romańskich:* Na kolei są dziś panskandynawizm, paniberyzm, P. Spas. <Gr. pan- = wszech, + Latynizm>

**Panleksykon, u,** lm. **y** *słownik uniwersalny, zawierający w sobie wyrazy w wielu językach.* <Gr. pan- = wszech, + Leksykon>

**Panlogizm, u,** blm. *teorja filozofa niemieckiego Hegla, według której nietylko myśli ludzkie podlegają prawom logiki, ale wszystko w przyrodzie odbywa ś. podług konieczności logicznej.* Kozł. <Gr. pan- = wszech, + logismós = rozum>

**Panmelodjon, u,** lm. **y** *narzędzie muzyczne będące odmianą klawikordu.* Goł. <Gr. pan- = wszech, + Melodjon>

**Panmiksja, i,** blm. *mieszanie ś. wszystkich odmian pewnej cechy, o ile ona usunięta bywa z pod wpływu doboru naturalnego.* <Gr. pan- = wszech, + miksis = zmieszanie>

**Panmoskwicyzm, u,** blm. *dążenie do zlania w jedną całość wszystkich narodowości zamieszkujących Rosję oraz Rusinów mieszkających poza jej granicami.* Asn. <Gr. pan- = wszech, + Moskwicyzm>

**Panna, y,** lm. **y,** [**Padna**] **I.** = a) *dziewica, dziewczyna jeszcze niewinna,* posp. *prawiczka:* Nie jedna P., męża nie dostawszy, płacze w kącie, iż panną umierać musi. L. P. to prawa. Troc. By pannom nie dzieci, żołnierzom nie straż, urzędnikom nie liczba... Prz. (toby sobie mogli pozwolić). [Stoi P. w oknie, warkocyk ji moknie] (zagadka o igle z nitką). Wstydliwy, by P. Mącz. P. śmietanę zlizała, a młodzieniec sadło zjadł. Sak. (= *oboje już pozbyli ś. niewinności*). Najśw. P. Najśw. P. Marja. Panno Święta, co Jasnej bronisz Częstochowy i w Ostrej świecisz Bramie! Mick. P. Marja (= a) *Matka Boska;* b) *kościół pod wezwaniem Panny Marji*). Byłem na nabożeństwie u Panny Marji. Pogrzeb wyszedł od Panny Marji. Idę do Panny Marji. Mieszkam jeszcze za Panną Marją. b) [P.], †P. zakonna = *zakonnica:* Niemało już panien zakonnych Panu Bogu służyło. Zał. S. Król Zygmunt w protekcją oddał panny zakonne toruńskie w 1521 r. Nies. Klasztor panien Wizytek. †Panny francuskie = *Wizytki.* Królestwo Ichmość na nabożeństwie było u panien francuskich. Grab. c) †P. m. *młodzieniec niewinny, żyjący w czystości,* posp. *prawiczek,* †panic: Ci, co z niewiastami nie są splugawieni, panny są. Białob. Ojcze św. Dominiku, panno wybrany od Pana. Birk. **2.** *kobieta, która jeszcze nie miała męża; córka pana:* Panny, wdowy, mężatki. Stara P. (= *P., która we właściwym czasie nie wyszła za mąż*). Zostać starą panną. Stara P. na starego żołnierza czeka. Prz. P. na wydaniu (= *mogąca już wyjść za mąż*). Dajmy to, że P., rodziców szlacheckich córa, jest na wydaniu. Bals. Rozkazała Jejmość P. Troc. Umrzeć panną. P. respektowa = *rezydentka u pani domu jako jej przyjaciółka, wyręczycielka.* **3.** *kochanka, dama, pani serca, dziewczyna, narzeczona:* Ma pannę. Był u swojej panny. Chodzić do panny. Spędza wieczory u swojej panny. **4.** P. młoda. [Młoda P., Pani młoda, Pań młoda] = *oblubienica:* Siedzi, jak P. młoda. Ł. **5.** [P. młoda] = a) *dziewczyna przynosząca wianek dożynkowy.* b) *rodzaj begonji.* **6.** [Morska P.] = *syrena.* **7.** †P., P. dworska = *dworzanka, dama dworska, dama honorowa, frejlina.* Troc. **8.** †*kasztelanka:* Książę Ostrogski starał ś. o Beatę Kościelecką, pannę Wojnicką. Górn. Kościelecki, podskarbi, był kasztelanem Wojnickim potym, którego to córka była P. Wojnicka. Górn. **9.** × P., P. służąca, †P. służebna = *pokojówka, młodsza:* Od kilku lat za pannę służy. L. Do pojazdu wsiadła pani podstolina z córką i panną służącą. Kras. Służebne panny

abo fraucymer królowej. Leop. P. służebna. Troc. Ze szczodrobliwością dwie towarzyszce abo pannie służebne chodzą, ludzkość a łaska. Kosz. 8. P. wyprawna = *garderobiana.* Goł. 9. P. apteczkowa = *domownica, pod której zarządem była śpiżarnia pańska i apteczka,* [illegible] Gl. **10.** *tytuł dziewczyny,* [illegible] *nie wypada; dodany do imienia, nazwiska lub innego tytułu, oznacza poważanie; użyty sam, bez dodatku = lekceważenie:* Ojciec niechaj nie mówi swej dziewce: panno Doroto, pójdźcie sam; ale: Doroto, pójdź sam: toby było, jakoby równego sobie prosił. Petr. P. starościanka. P. Bronisława. Panno Anielo! P. Zawadzka. Mościa panno! Siedź P. cicho! Panno (a. panienko)! proszę piwa (do kelnerki). **11.** w pracowniach robót kobiecych, *uczennica; pracownica:* P. do szycia (= *szwaczka*). P. podręczna. Potrzebne są panny do szycia na maszynie (= *maszynistki*). Starsza P. = *zarządzająca pracownią.* Potrzebne są panny do nauki. P. sklepowa. **12.** [P.] = *lalka.* **13.** [P.] *źrenica, panienka:* Czarownica nie ma w swych oczach panien, tylko kozły. **14.** [P.] = a) *duży młot kowalski.* b) *słupek u kołowrotka do przędzenia.* c) w lm. *wzór na pisankach:* Malować w panny. d) *odmiana gruszek.* **15.** *pieniek z rękojeściami do ubijania np. bruku, baba, taranek.* **16.** † P. = *pęta na ręce i szyję:* Pannę mu na ręce i szyję włożono. Troc. W procach jeszcze nadzieja i w pannach zakrytych, i w sokołach dalekich, i w kobcach obfitych. Km. **17.** astr. *jeden z gwiazdozbiorów zwierzyńcowych, przypadający na równiku niebieskim:* Kłos panny = *gwiazda pierwszej wielkości w tym gwiazdozbiorze.* **18.** bot. = a) [P.] = α) p. **Mglejarka.** β) P. bedka p. **Sromotnik.** γ) [Panny, lm.] = **Mydlnica** lekarska. b) Panny Marji dzwonki p. **Dziurawiec.** [Koszyczko, Koszyczki a. Koszyczki Najśw. Panny Marji] p. **Koszyczko.** [Koteczki Panny Marji i włosy Panny Marji] p. **Koniczyna.** [Kotki Panny Marji] p. **Kotka.** † Panny Marji linek p. **Lnica.** † Panny Marjej miętka p. **Marzymiętka.** Panny Marji paluszki p. **Dzwonek.** Panny Marji różyczka p. **Firletka.** Panny Marji trzewiczki p. **Trzewiczlik.** Panny Marji włoski p. **Włosek.** **19.** cukier.: Panny = *ciastka bezowe z dodaniem mąki i migdałów.* **20.** zool. p. **Ważka.** Zdr. **Panienka, Panieneczka, Panieńcia, Pannusia, Panniusia, Pannuńcia,** [**Panianka, Panienieczka, Penienka, Paninka, Panniczka, Pannunia**]. Zgr. **Pannisko,** [**Panniocha**]. <Od 1. Pan>

**Panniątko, a,** lm. **a** *dziewczątko pańskie:* Nie wiem, jak tam panniątka dadzą sobie rady, ale tak myślę, że po przyjeździe zastaniesz je obie rozamorowane. Sienk. <Od Panna>

† **Pannic, a,** lm. **y** p. **Panic:** Dziewice a. panny i pannicy, którzy dziewictwo swoje niepokalane do czasu abo do śmierci chowają. Wuj. <Od Panna>

**Pannica, y,** lm. **e** **1.** *dorosła panna, dorodna panienka:* Wyobrażałam cię sobie wielką pannicą, a ot znalazłam dzieciątko. Orzesz. **2.** [P.] *dziewczyna dorosła, mająca wyjść za mąż.* <Od Panna>

! **Pannicki** zam. **Paniczny:** Strach P. Wor. <Zam. Paniczny; sld. do Pannica>

[**Panniczka, i,** lm. **i**] p. **Panna:** Panienki, panniczki, fałdujcie spódniczki. <Od Pannica>

[**Pannin**] p. **Panniny**]. <Od Panna>

**Panniny,** [**Pannin**] *należący do panny:* Pannine dobra. Troc. Jak panna ukąpie to jabłusko, to bedzie pannine. <Od Panna>

**Panniemiecki** *ogólno-niemiecki, wszechniemiecki:* Wojna panniemiecka. <Gr. pan- = wszech, + Niemiecki>

[**Panniocha, y,** lm. **y**] p. **Panna.** <Od Panna>

**Pannisko, a,** lm. **a** ni. **1.** (o nieurodnej pannie) *panna godna politowania:* O biedne P. Fred. A. **2.** p. **Panna:** Wolałabym pójść za tego, kogo szanuję, niż zostać starym panniskiem. Krasz. <Od Panna>

**Panniusia, i,** lm. **e** p. **Panna:** P. jest srodze smutna. Przybor. <Od Panna>

[**Pannowy**] p. **Panieński:** Jest tego nasienia pannowego, ale ino wybieram takie, coby pasowały la Macieja. Reym. <Od Panna>

[**Pannunia, i,** lm. **e**] p. **Panna:** Przenajświętsza P. <Od Panna>

**Pannuńcia, i,** lm. **e** p. **Panna:** Oj, pamiętam, pannuńciu, pamiętam. Rog. Ej! pannusiu, pannuńciu... nie igrać z ogniem! Es. <Od Pannunia>

[**Panocze**] = *panie ojcze:* P., jedźcie no! <Panie + Ojcze>

[**Panoczek, czka,** lm. **czkowie** a. **czki**] p. **1. Pan:** Nie pódé za pana, tylko za panocka. <Od 1. Pan>

[**Panoczuszek, szka,** lm. **szkowie** a. **szki**] p. **1. Pan:** Panocusek po izbetce depcóm. <Od Panoczek>

**Panofob, a,** lm. **owie** *człowiek doznający panofobji:* Takiego panofoba, jak ten, jeszczem nie widział! Krasz. <?>

**Panofobja, i,** blm. *przestrach wśród snu.*

[**Panogrynować, uje, ował**] p. **Peregrynować.** <Z Peregrynować>

[**Panogrynowanie, a,** blm.] czynność cz. **Panogrynować.**

**Panoplja, i,** lm. **e** *pełne uzbrojenie rycerza w średnich wiekach; całkowity rynsztunek rycerski rozwieszony na ścianie muzeum, zbrojowni:* P. na ścianie, z teatralnej gdzieś garderoby zapożyczona. Krasz. <Gr. panoplía>

**Panoptikon, u,** lm. **y** p. **Panoptikum.** <Gr. pan- = wszech, + optikós = dotyczący widzenia>

**Panoptikum** nieod., **Panoptikon** *zbiór różnych osobliwości do oglądania za opłatą; muzeum figur woskowych przedstawiających ludzi znakomitych.* <p. Panoptikon>

**Panorama** × nieod. ni., **P., y,** lm. **y** ż., [**Paromena**] **1.** *obraz okrągły, rozłożony na ścianach budynku walcowego w taki sposób, że widz, znajdujący ś. w środku, widzi przedmioty przedstawione, jakby w rzeczywistości rozglądał cały widnokrąg ze stanowiska wyniesionego; szereg obrazów oglądanych przez szkła powiększające:* Dała mi złotówkę mama, bym zobaczył P. Jach. Poezja myśli — marzenie, przypomina sobie tylko, a raczej gapi ś. na panoramę przesuwających ś. obrazów. Bał. **2.** *rozległy i piękny widok na otaczającą przyrodę, na miasto widziane z pewnej odległości i t. p.:* Przed nami roztaczała ś. piękna P. <Gr. pan- = wszech, + hórāma = widowisko>

**Panoramiczny, Panoramowy** przym. od **Panorama:** Wyżyny Rhigi, będące punktem środkowym najcudniejszych panoramicznych widoków. Jeż. Aparat P. = *ciemnia fotograficzna, obracająca ś. na osi pionowej, a przeznaczona do zdjęć szerokich widoków a. całych okolic widnokręgu.* <Od Panorama>

**Panoramowy** p. **Panoramiczny.**

[**Panosek, ska,** lm. **ski**] p. **1. Pan:** Ŝtyrech panosków ciągle ś. gonią, a nigdy nie mogą ś. dogonić (zagadka o kołach u wozu). <Od 1. Pan>

**[Panosiczek, czka,** lm. **czkowie** a. **czki]** p. **I. Pan.** <Od 1. Pan>

×**Panosko, a,** lm. **a** m. i ni. p. **Panisko.** L. <Od Panosek>

†**Panostwo, a,** blm. p. **Państwo:** Jenże (starzejszy) przyczyniw więcej panostwa i posłał je ku świętemu Błażeju. Ż. B.

†**Panosz, a,** lm. **e** p. **Panosza.** <Od 1. Pan, przez Panoszyć>

†**Panosza, y,** lm. **e I.** m. = a) a. †**Panosz** *szlachcic drobny, szlachetka.* b) *sługa, pachołek, dworak, giermek; młody rycerz:* Pospolita przypowieść: lepszy rycerz, niż P. Baz. c) *butny, hardy, spanoszony bogacz:* Ubogoś ś. urodził, nierychło panoszą będziesz i podobno tak ubogim umrzesz. Birk. Pokruszył Pan kostur niezbożnych, kij panoszy, który tłukł ludzie w rozgniewaniu. Birk. **2.** ż. *buta pańska, harde panowanie:* Który rządy wziął na ś., do hardości i panoszy ś. obraca. Birk. Cesarstwa hardzie używał, panosze swoje rozpościerając przeciwko prawu i przystojności. Birk. Malował Apelles Aleksandra z piorunem w ręku, dając znać, że prędko świat wszystek panoszą swoją przepadł od wschodu do zachodu. Birk. <Od 1. Pan, przez Panoszyć>

**[Panoszeć, eje, ał]** p. **Panoszyć.** <Od Panosza>

**Panoszenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Panoszeć. 2.** czynność cz. **Panoszyć.**

**Panoszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Panoszyć ś.**

×**Panoszę, ęcia,** lm. **ęta** ni. *panię, paniątko, panicz:* Z konia nie zsiądzie to wielkie P. Słow. <Od Panosza>

**Panoszowy** przym. od **Panosza:** Zwycięstwo kożuchów włodyczych i panoszowych nad złotogłowy pańskiemi. Krasz. <Od Panosza>

**Panoszyć, y, ył I.** kogo = *bogacąc, robić hardym, butnym, psuć bogactwem, robić biednego zarozumiałym panem:* I ci, co je panoszył Neron, do nędzy przyszli. Nar. **2.** †P. co = *uposażać, obdarzać hojnie, opatrywać:* Jadwiga dwa ołtarze w kościele krakowskim panoszy. **P. ś. [Panoszeć] I.** *obrastać w pierze, bogacić ś. a przez to wzrastać w pychę, w zarozumiałość:* Miasto tym kwitnie i panoszy ś. Troc. Turcy ś. panoszą, urośli naszą domową niezgodą. Klon. **2.** przen. *rozpościerać ś., rozwielmożniać ś., wzrastać:* Źle, że ś. w sercu moim lęk panoszy. Wysp. <Od 1. Pan>

**Panotyp, u,** lm. **y** *obraz, otrzymany przy pomocy panotypji.* <Gr. pan- = wszech, + týpos = odbitka>

**Panotypja, i,** blm. *pierwotny rodzaj fotografji, dającej obrazy na ceracie, pokrytej warstwą kolodjum.* <p. Panotyp>

**[Panowa, ej,** lm. **e]** *żona pana, pani:* Nie była moja matka panową. Pytał ś. pani: „Panowa, czy to córeczka rodzona?“ <Od Panowy>

×**Panowacenie, a,** blm., czynność cz. **Panowacieć.**

×**Panowacieć, eje, ał** *nabierać pańskich zwyczajów, manjer, narowów, miękkości; panoszyć ś.* Sł. wil. <Od Panowaty>

**Panować, uje, ował,** †**Panać,** †**Paniać I.** *być panem kraju, piastować najwyższą władzę, królować, władać, władnąć, rządzić:* Kto panuje, traci wolność. Boh. Dom panujący. Władza panująca. Świt. Kazimierz panował ze szczepu Piasta. Gór. Panuj, Najjaśniejszy Panie. Górn. Zamojski radził, Batory panował. Niem. Oto narody te, które były za nic poczytane, poczęły P. nad nami. Wuj. Przez mię książęta panują. Wuj. Niewolnicy panowali nad nami. Wuj. Panowała od morza do morza. Birk. Osman waleczny nad niemi panował. Kras. Większymeś panem, gdy swoję hamujesz chciwość, aniż, gdy szeroko panujesz. Petr. P. komu, P. nad kim. Juba tej ziemi długo panował. Pot. Głupia P. drugim, kto nie umie sobie. Min. Chlubimy ś., jakobyśmy przed Rzymiany jeszcze światu panowali. Star. Czasu swego będziesz panował poddanym. Kochan. Miastom i walecznym narodom panuje. Kochan. Wenus, która bogatej Ankonie panujesz. Kochan. Przen.: Ty w mym sercu panujesz. L. Ona sercu memu panuje, ona zdrowiem i moim żywotem szafuje. P. Koch. Lepszy jest cierpliwy, niźli mąż mocny; a który panuje sercu swemu, niż ten, co miast dobywa. Wuj. Niech nam bojaźń nie panuje. Kochan. *(= owłada, ogarnia nas, trzyma nas w swej mocy).* Pierwsza miłość obiema panuje. Kochan. Przen.: P. nad sobą, sobie = *być panem siebie, utrzymywać ś. we właściwych granicach, władać sobą, hamować ś., nie zapominać ś.* Kto sam sobie nie panuje, nie godzien, aby go panem zwano. Baz. Kto sam sobie i rozumowi swemu panuje, mocniejszy jest, niż który miasta podbija. L. P. nad namiętnościami = *trzymać je na wodzy.* Rozum powinien P. nad sercem *(= górować).* Zawsze umiejętność P. będzie nad niewiadomością, tak jak człowiek panuje nad zwierzętami. Niem. Żona panuje nad nim *(= ma górę, przewodzi, burmistrzuje).* **2.** †P. czemu, [P. czym] = *rozporządzać, władać czym, być właścicielem, panem czego:* Gdy kto swej żenie zapisze tako, aż sam temu ma P., poko żyw. Ort. [Ojce niebieski, który panujes niebem i ziemią] *(= rządzisz).* **3.** przez. *utrzymywać ś., szerzyć ś., grasować, dawać ś. we znaki:* Chronił ś. panujących obyczajów. Birk. Słabe mocarstwo, w którym niezgoda panuje. Jak. W. Nie było tej chciwości, która dziś panuje. Kochan. Gdzie śniegi panują i lody. Kochan. Swawola panuje, karność ustała, praw ś. nie boim, wstydu nie mamy. Skar. Ciemność i głucha cichość panowały w zamku. Niem. *(= zalegały).* Niezgoda panowała w obozie. Zgoda, milczenie, nieład, moda, choroby, przesądy panują. Choroby, deszcze, śniegi w ten czas zwykły P. Troc. Mrozy panują *(= trwają, trzymają).* **4.** przen.: P. nad czym = *wznosić ś. wyniośle, górować, dominować, sterczeć:* Góra, zamek panuje nad okolicą. Cytadela panuje nad miastem. **5.** *mówić komu „panie“:* Przedewszystkim nie panujmy sobie; mówmy sobie „ty“. Bał. **6.** anat.: × Żyła panująca. Ryszk. p. **Odłokciowy.** <Od 1. Pan>

**Panowanie, a I.** blm., czynność cz. **Panować; *władza najwyższa, rząd, rządy, berło:*** P. ostre, gwałtowne; P. łagodne, gładkie. Górn. Roku Pańskiego 1762, a świątobliwego panowania Jego Królewskiej Mości dwudziestego ósmego. Troc. P. towarzysza nie cierpi. Prz. Nawet w piekle warte żądzy P.; lepiej w piekle królować, niż ś. w niebie niżyć. Przyb. Chciwy panowania. Lech pomiernie panowania używał, miłością raczej ojcowską, aniżeli srogością pańską zniewalając poddanych. Błaż. Czasy panowania Batorego. Zostawać pod czyim panowaniem. **2.** lm. **a** *okres czasu, w którym kto panuje, rządy:* Za panowania Zygmunta. Wyrw. Dwa panowania. **3.** [P.] blm. *władanie majątkiem, dziedziczenie.*

×**Panowato** przys. od **Panowaty.** Sł. wil.

×**Panowaty** *zakrawający na pana; udający, grający rolę pana.* Sł. wil. <Od 1. Pan>

**Panowniczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Panownik.**

†**Panownik, ka,** lm. **cy,** [**Panownik**] *panujący, pan najwyższy, władca, mocarz:* Lud, przed papieżem idąc, śpiewał: oto przyjechał P. Skar. O Mesjasza prosili prorocy: Spuść baranka, Panie, panownika ziemi. Skar. <Od Panowny>

×**Panowny** *panujący, monarszy, królewski:* Król z podłej miłości wyrzekł ś. matki i krwi od wieków panownej Jagiełłów. Wyb. <Od Panować>

×**Panowsko, a,** lm. **a** m. i ni. p. **Panisko:** Biedny P., niewiele zyskuje na swoich umizgach. L. <Od 1. Pan>

[**Panowy**] p. **Pański:** Ja nie mogłabym być panową żoną. Bał. Pańskie abo panowe pieniądze. Kn. <Od 1. Pan>

**Panów** p. **Pański:** W dom P. pojdzimy. Ps. flor. Chwalcie imię Panowo. Ps. flor. <Od 1. Pan>

[**Panpuch, a,** lm. **y**] p. **Pampuch.**

**Panrosjanizm, u,** blm., **Panrusyzm** *dążenie polityczne, mające na celu nadanie narodowościom zamieszkującym Rosję jednego ogólnego rosyjskiego charakteru:* Stronnictwo panrosjanizmu i cerkwi prawosławnej. <Gr. pan- = wszech, + *Rosjanizm, od Rosjanin>

**Panrusyzm, u,** blm. p. **Panrosjanizm:** Zakusy panrusyzmu autora znalazły tu grzeczną, ale dosadną odprawę. Brk. <Gr. pan- = wszech, + *Rusyzm, od Ruś>

**Panskandynawizm, u,** blm. *dążenie polityczne, mające na celu zjednoczenie ludów skandynawskich:* Na kolei są dziś P., paniberyzm, panlatynizm. Spas. <Gr. pan- = wszech, + *Skandynawizm, od Skandynawja>

**Panslawista, y,** lm. **ści** *zwolennik, apostoł panslawizmu:* On był powinien umrzeć panslawistą. Krasiń. <Gr. pan- = wszech, + Slawista>

**Panslawistka, i,** lm. **i** forma ż. od **Panslawista.**

**Panslawistycznie** przys. od **Panslawistyczny.**

**Panslawistyczny** przym. od **Panslawizm:** Dążenia panslawistyczne. Wydobył poezję ojczystą z zatęchłej atmosfery panslawistycznych majaczeń. <Od Panslawista>

**Panslawizm, u,** blm. **1.** *dążenie polityczne, mające na celu połączenie wszystkich plemion słowiańskich w jedną całość:* Będzie nam tylko z panslawizmem błogo. Krasiń. **2.** ×P. *umiejętność rzeczy słowiańskich wogóle.* Sł. wil. <Gr. pan- = wszech, + Slawizm, od Łć. slavus = Słowianin>

**Panspermja, i,** blm. *doktryna wywodząca istoty organiczne z pierwotnych i wszędzie rozproszonych w świecie zarodków, które ś. rozwijają przy odpowiednich warunkach.* <Gr. pan- = wszech + sperma = nasienie>

**Pantagruelizm, u,** blm. *sceptycyzm i nietroszczenie ś. o nic i o nikogo.* <Od nazwy bohatera powieści satyryka francuskiego Rabelais'go 1495—1553, p. t.: „Gargantua i Pantagruel“>

[**Pantak, a,** lm. **i, Pantok**] *duża i ciężka siekiera.*

**Pantaleon, u,** lm. **y** p. **Pantalon:** P., instrument o stronach (=strunach), o które pałeczki uderzają. Mag. <Od nazwiska wynalazcy Pantaleona Hebenstreita z Saksonji>

[**Pantalik, u,** blm.] p. **Pantałyk:** Zbić z pantaliku.

**Pantaljon, u,** lm. **y** p. **Pantalon.** <p. Pantalon>

**Pantaljony, ów,** blp., **Pantalony** *spodnie.* Przen.: Wykiepać P. = *wytrzepać skórę; wybić, dać po tyłku.* <Włos. pantaloni>

**1. Pantalon, a,** lm. **y 1.** *komiczna maska charakterystyczna w pantominach włoskich, w spodniach razem z pończochami; komiczny starzec głupi, śmieszny kochanek w ludowej farsie włoskiej.* **2.** w lm. p. **Pantaljony.** Zdr. **Pantalonki.** <Włos. pantalone>

**2. Pantalon, u,** lm. **y,** **Pantaleon, Pantaljon 1.** *narzędzie muzyczne strunowe, w kształcie cymbałów, w wieku XVIII.* **2.** ×P. *każde narzędzie muzyczne z klawjaturą.* <p. Pantaleon>

**Pantalonada, y,** lm. **y** *błaznowanie arlekina w farsie włoskiej.* <Od 1. Pantalon>

**Pantalonki, ów,** blp. p. **Pantalony:** P. były rzeczywiście jedwabne. Wilk.

**Pantalony, ów,** blp. p. **Pantaljony:** Miał P. od święta. Berw. Zdr. **Pantalonki.** <Włos. pantaloni>

**Pantałyk, u,** blm., [**Pantalik**] w wyrażeniu: Zbić z pantałyku = *zbić z tropu, z tonu, zdetonować, przeszkodzić wykonaniu zamiaru:* Chodzą wieści, które mnie z pantałyku zbiły. Gliń.

**Pantamorfja, i,** blm. *zupełna bezkształtność.* <Z Gr. pant- = zupełnie, + amorfía = bezkształtność>

**Pantarka, i,** lm. **i** p. **Perlica:** Gdy pantarki krzyczą, deszcz wykrzyczą. Prz. Pielęgnowanie i chów bażantów i perlic czyli pantarek. Gawar.

**Panteista, y,** lm. **ści,** ×**Panteusz** *wyznawca panteizmu,* ×wszechbożeńczyk, ×wszechbożnik. <Z Gr. pan- = wszech, + theós = Bóg>

**Panteistka, i,** lm. **i** forma ż. od **Panteista.**

**Panteistowski** przym. od **Panteista,** *panteistyczny,* ×*panteuszowski*

**Panteistycznie** przys. od **Panteistyczny:** P. biorąc rzeczy, będzie to sacrilegium. Słow.

**Panteistyczny** przym. od **Panteizm;** *panteistowski,* ×*panteuszowski.* <Od Panteista>

**Panteizm, u,** blm., ×**Kosmoteizm** *wiara, że wszechświat jest samym Bogiem, uznawanie Boga w całej naturze:* Podnosił do Bóstwa ludzkość i ocierał ś. o nieuchronny P. Krasz. <Z Gr. pan- = wszech, + theós = Bóg>

**Pantelefon, u,** lm. **y** *telefon wraz z zastosowanym do niego mikrofonem.* <Gr. pan- = wszech, + Telefon>

**Pantelegraf, u,** lm. **y** fiz. *telegraf, należący do typu telegrafów kopjujących czyli elektro-chemicznych, odtwarzających wiernie przesyłane pismo lub rysunek.* <Gr. pan- = wszech, + Telegraf>

**Pantelizm, u** *system filozoficzny uznający wolę za podstawę wszechświata,* woluntaryzm, *system Schopenhauera.* <Gr. pan- = wszech + thelein = chcieć>

[**Pantelka, i,** lm. **l**] p. **Pętla.** <Z Pętelka>

**Panteologja, i,** blm. *nauka o wszystkich bogach.* <Gr. pan- = wszech, + Teologja>

**Panteon, u,** lm. **y 1.** *świątynia wszystkich a. znakomitszych bożków u dawnych Greków i Rzymian.* **2.** przen. *przybytek, w którym ś. mieszczą zwłoki sławnych ludzi a. ich pomniki* (np. w Paryżu). Zdr. **Panteonik.** <Gr. pan- = wszech, + theós = bożek>

**Panteonik, u,** lm. **i** p. **Panteon:** Pokój ten, co na lewo, mianowany był panteonikiem. Jeż.

**Pantera, y,** lm. **y** zool. (felis pardus) *wielki kot azjatycki centkowany, podobny do lamparta.* Zdr. **Panterka.** <Gr. pan- = najbardziej, + thér = dziki zwierz>

**Panterka, i,** lm. **i** p. **Pantera:** Zrywa ś. z ziemi, jak zraniona młoda P. Haj.

[**Panterka, i,** lm. **i**] p. **Perlica.**

**Panterzy** przym. od **Pantera**: Skóra panterza.

× **Panteusz, a,** lm. **e** p. **Panteista.** <Gr. pan- = wszech, + theós = Bóg>

× **Panteuszka, i,** lm. **i** forma ż. od **Panteusz,** *panteistka.*

× **Panteuszowski** przym. od **Panteusz,** *panteistowski, panteistyczny.*

**Pantofel, fla,** lm. **fle,** × **Pantofla l.** *półtrzewik domowy, patynek, papuć, meszt:* Siedzi w szlafroku i w pantoflach. Język mu chodzi jak w pantoflach (= *bełgocze, mówi niewyraźnie po pijanemu*). Pijak ten ledwo ruszy w pantoflach języka. Nar. Widzę, że już ma język w pantoflu. L. Przen.: Być pod pantoflem = *być zawojowanym przez żonę.* **2.** przen. *mąż zawojowany przez żonę:* Pan mąż, P. swej magnifiki. **3.** *dawna gra towarzyska w karty.* Goł. **4.** w lm. *gatunek podków końskich na kopyta pełne.* Kluk. **5.** garb. p. **Korkownik.** Zdr. **Pantofelek.** Zgr. **Pantoflisko.** <Nm. Pantoffel>

**Pantofelek, lka,** lm. **lki l.** p. **Pantofel:** P. damski. P. do zegarka. **2.** [P. Matki Boskiej] *kwiat bylicy.*

× **Pantofelka, i,** lm. **i** p. **Pantofla.** <Od Pantofel>

**Pantofelnik, a,** lm. **i, Babikęs** bot. (calceolaria) *roś. z rodziny trędownikowatych.* <Od Pantofel>

× **Pantofla, i,** lm. **e** p. **Pantofel.** Troc. Zdr. × **Pantofelka,** × **Pantofliczka.** <Od Pantofel>

**Pantoflarski** przym. od **Pantoflarz:** Rzemiosło pantoflarskie. <Od Pantoflarz>

**Pantoflarstwo, a,** blm. *rzemiosło, zatrudnienie pantoflarza.* Bobr.

**Pantoflarz, a,** lm. **e l.** *szewc, robiący pantofle,* × *patynkarz:* P. szewc, co pantofle robi. Mącz. **2.** *ten, co chodzi w pantoflach, co ś. z niemi nie rozstaje:* A ty szwabie, pantoflarzu! <Od Pantofel>

× **Pantofliczka, i,** lm. **i** p. **Pantofla:** P., patyneczka. Mącz.

**Pantoflisko, a,** lm. **a** m. i ni. p. **Pantofel.**

**Pantoflowy** przym. od **Pantofel:** Poczta pantoflowa = *doniesienie drogą babskich języków.* <Od Pantofel>

**Pantograf, u,** lm. **y, Filograf** *przyrząd, za pomocą którego wszelkie rysunki można powiększać lub zmniejszać w sposób mechaniczny, w dowolnym stosunku:* Mapy katastralne zredukowane za pomocą pantografu na podziałkę 1 : 1,000. <Gr. pan- = wszech, + gráfō = rysuję>

**Pantograficznie** przys. od **Pantograficzny.**

**Pantograficzny** przym. od **Pantograf.** <Od Pantograf>

**Pantografja, i,** blm. *sposób mechanicznego przerysowywania i dowolnego zmniejszania lub powiększania rysunku za pomocą pantografu.* <Gr. pan- = wszech, + gráfō = rysuję>

**[Pantok, a,** lm. **i]** p. **Pantak.**

**Pantometr, u,** lm. **y** mat. *przyrząd do mierzenia kątów.* <Gr. pan- = wszech, + métron = -mierz>

**Pantomima, y,** lm. **y, Pantomina** *przedstawienie sceniczne bez słów, czyniące akcję zrozumiałą za pomocą wyrazu twarzy, ruchów i giestów aktora.* <Gr. pánta- = pod każdym względem, + mímēma = naśladowanie, obraz>

**Pantomimicznie** przys. od **Patomimiczny.**

**Pantomimiczny** przym. od **Pantomima:** Scena pantomimiczna. <Od Pantomimik>

**Pantomimik, a,** lm. **cy, Pantomimista** *artysta, aktor, posługujący ś. pantomimiką.* <Od Pantomima>

**Pantomimika, i,** blm. *sztuka przedstawiania pantomim, wyrażania ś. za pomocą pantomim.* <Od Pantomima>

**Pantomimista, y,** lm. **ści** p. **Pantomimik.**

**Pantomina, y,** lm. **y** p. **Pantomima.** <Gr. pánta- = pod każdym względem, + mímēma = naśladowanie, obraz, przez śld. do Mina>

**Pantomorficzny** *całokształtny.* <Gr. pánta- = całkiem, + morfē = postać>

**Pantoplastyka, i,** blm. *sztuka powiększania i zmniejszania modeli plastycznych.* <Gr. pánta- = pod każdym względem, + plastikē = rzeźbiarstwo, snycerstwo>

**Pantoskop, u,** lm. **y** fot. *rodzaj objektywu.* <Gr. pánta- = pod każdym względem, + skopē = obserwacja>

**[Pantować, uje, ował]** p. **Pątować.** <Zam. Pątować>

**[Pantowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pantować.**

**Pantówczysko, a,** lm. **a** *pole po kartoflach, pantówkach.* <Od Pantówka>

**[Pantówka, i,** lm. **i, Pętówka]** *kartofel, ziemniak:* Pantówek nie skrobiész. Ugotowałać óna trochę pantówków. Panienka nieusznurowana — P. nieugotowana.

**[Pantroszenie, a,** blm.] czynność cz. **Pantroszyć,** *patroszenie.*

**[Pantroszyć, y,ył]** p. **Patroszyć.** <Zam. Patroszyć>

**[Pantrować, uje, ował]** p. **Penetrować.** <Z Penetrować>

**[Pantrowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pantrować,** *penetrowanie.*

**[Panuchna, y,** lm. **y]** p. **Pani:** Sóm tu P. jako rózá. <Od Pani>

× **Panuchniczek, czka,** lm. **czkowie** p. **l. Pan.** <Od 1. Pan>

**[Panuchniczka, i,** lm. **i]** p. **Pani:** Siedzą P. przy okieneczku. <Od Panuchna>

† **Panuchnik, a,** lm. **i** p. **l. Pan.** <*Rodz. m. od Panuchniczka>

**[Panugabóg]** = *pomaga Bóg, niech Bóg dopomaga, pomóż Boże, Panie Boże dopomóż.* <Z Pomaga Bóg>

**Panujący l.** im. od **Panować:** Dom P. = *rodzina monarchy; linja, dynastja monarchiczna.* Religja panująca = *państwowa, rządowa.* Choroba, moda panująca. Przesąd P. Gust P. = *powszechny, ogólny.* **2. P., ego,** lm. **y** rz. *monarcha, cesarz, król, książę udzielny.*

**[Panuleczek, czka,** lm. **czkowie** a. **czki]** p. **l. Pan:** Bóg ci wielki zapłać, mój panulecku. <Od Panulek>

**[Panulek, lka,** lm. **lkowie]** p. **l. Pan.** <Od 1. Pan>

**[Panulo, a,** lm. **owie]** p. **l. Pan.** <Od 1. Pan>

**Panuńcia, i,** lm. **e** p. **Pani:** Trudno odznaczyć granic między latawcami, krasnoludkami, boginkami lub panuńciami. Brk. <Od Pani>

**Panurg, a,** lm. **owie** *człowiek przebiegły, chytry, oszust, filut.* Owce Panurga = *ludzie naśladujący innych bezmyślnie, owczym pędem.* <Gr. panurgos = wszystko czyniący, zdolny do wszystkiego. Rabelaisowski Panurg = człowiek chytry, przebiegły>

**Panurgja, i,** blm. *chytrość, podstęp, spryt złośliwy.* <Gr. panurgía>

**[Panusiek, śka,** lm. **śkowie** a. **śki]** p. **l. Pan.** <Od 1. Pan>

**[Panuszek, szka,** lm. **szkowie** a. **szki]** p. **l. Pan.** <Od 1. Pan>

[**Panuszka, i,** lm. **i**] **I.** p. **Pani. 2.** *panna.* **3.** bot. p. **Mglejarka.** <Forma ż. od Panuszek>

[**Panuś, a,** lm. **e**] p. **I. Pan:** Idzie se do dwora, do swojego kochanego panusia. <Od 1. Pan>

**Panwia, i,** lm. **e** p. **Panew.** <Nm. Pfanne>

**Panwiowy** przym. od **Panew:** Blacha panwiowa *(= na panwie).* Klamra panwiowa *(= kluba, okucie, obejmujące i przytrzymujące panewki).* Przywary panwiowe. **P., ego,** lm. **i** rz. *robotnik w warzelni.* Lab. <Od Panwia>

[**Panyczka, i,** lm. **i**] p. **I. Pan:** Panyczko! weźcie karty, powróżym wam ciekawe czasy, no! Bal. <Od 1. Pan>

**Panzofja, i,** blm. *wszechwiedza, znajomość wszystkich nauk:* Amos Komeński zamierzył wznieść całkowity gmach panzofji. <Gr. pan- = wszech, + sofia = wiedza>

[**Pańc, a,** lm. **y** a. **e**] p. **Panicz.** <Skrócone z Panic>

[**Pańdrak, a,** lm. **i**] p. **Pędrak.** <Z Pędrak>

[**Pańdroż, a,** lm. **e**] p. **Pędrak.**

[**Pańka, i,** lm. **i**] *zięba.*

[**Pańkać, a, ał**] *mówić komu „panie“:* Ty mi nie pańkáj. <Od Panie, od 1. Pan>

[**Pańkanie, a,** blm.] czynność cz. **Pańkać.**

[**Pańkuk, a,** lm. **i**] p. **Pańtuch.**

[**Pańkus, a,** lm. **y**] *gzik, gzica, twaróg ze szczypiorem.*

[**Pańmatczyn**] *do pań-matki należący:* Chrusce zając, chrusce w pańmatcyny grusce. <Od Pań-Matka>

[**Pań-matka, i,** lm. **i**], †**Pańmatka I.** p. **Pani:** Wy ojcowie z pań-matkami pójdziecie za nami. Nie bij mnie, pań-matko, oj kijem za plecy, nie pójdę za Jasia, niepodobne rzecy. Moja pańmatko, sanujcie téz zięcia, zebym wam nie bijał wasego dziecięcia. **2.** *żona popa.* <Z Pani + Matka>

[**Pań-matula, i,** lm. **e**] p. **Pani:** Dajze nam, pańmatulu, jeść i pić. <Z Pani + Matula>

[**Pań-młoda, ej,** lm. **e**] p. **Pani:** Wybierajze ś. P. do ślubu. <Z Pani + Młoda>

[**Pań-ojciec, ojca,** lm. **ojcowie**] p. **Pan:** Potoczże ś., wianku, do pań-ojca po stole. <Z Pan-Ojciec>

[**Pańpuch, a,** lm. **y**] p. **Pampuch.**

[**Pańska, i,** blm.] p. **Pańskie:** Wtedy chłop nie pódzie do pański, choćby mu i śtéry razy tyle dawał, co wartuje jego robota. <Od Pański>

**Pański, [Paniski, Pajski, Panowy, Panów] I.** *pana — monarchy, króla, monarszy, królewski, najwyższy:* Władzą i zwierzchnością swą pańską zabrania i zakazuje. Biel. J. **2.** *Boga, Chrystusa, boży, boski:* Modlitwa Pańska, pacierz. Kucz. W imię Pańskie. Skar. Droga Pańska jest pokora, miłosierdzie. Białob. Stoi dom P. pustkami, gdzie powinno być dobrorzeczone imię Pańskie. Białob. *(= dom boży, kościół).* Dzień P. a. dzień ostatniego sądu. Karnk. Tajemnice Pańskie. Leop. Skryte sądy Pańskie. Troc. Niezbadane są wyroki Pańskie. Wieczerza Pańska Sekl. i przen. *(= komunja, eucharystja).* Anioł P. = *Pozdrowienie Anielskie.* Dzwonią na Anioł P. *(= na pacierze).* O ciehym zachodzie Anioły Pańskie już grały na zorzy. Dobr. Przemienienie, Zmartwychwstanie Pańskie. Roku Pańskiego 1600-ego *(= od Narodzenia Chrystusa).* Pańskie Narodzenie. Troc. Męka Pańska. Pieśń o męce Pańskiej. Niedziela męki Pańskiej *(= piąta niedziela wielkiego postu),* niedziela biała. **3.** *pana — na służby:* My pańscy i las P. Prz. *(= dworski).* Ludzie pańscy. Kucharz smakowi nie swojemu, ale dogadzać ma pańskiemu. Prz. Pańskie abo panowe pieniądze. Kn. Pańskie oko konia tuczy. Prz. Najlepszy gnój na rolę pańskich stóp ślady. Prz. Gdy jednego pytano, którąby rzecz najwięcéj tuczyła konia, odpowiedział, oko pańskie; drugiego gdy pytano, jakiby gnój na rolę najlepszy był, odpowiedział, pański ślad a. stopy. Kosz. Pańskie dni = *dni pańszczyźniane, pańszczyzna.* Każe rąbać za pańskie dni. **4.** *wielkiego pana, magnacki, wielkopański, arystokratyczny, wspaniały, pompatyczny, okazały, dystyngowany, wykwintny, wytworny, bogaty, wyszukany:* Gust P. *(= szlachetny).* Pańskie urodzenie oznaczało kosztowne odzienie. L. *(= znakomite, wysokie, szlachetne).* Pańskie pokoje. Troc. Witała go z twarzą pańskiej powagi, pańskiego pozoru. P. Koch. Pańska mina. Bardz. Ruchy, manjery pańskie. Miał biskup Maciejowski urodę prawie pańską. Górn. Dwór P. Troc. Dwór pański źródłem występków lub cnoty. Kras. (= wielkiego pana abo króla. L.) Uczył szlachcic syna, jak pańskiej miał ś. chwytać klamki. Wyb. U pańskich stołów smaczno jedzą. Kras. Potrawa pańska. P. kąsek, smaczny kąsek, łakoci sztuczki wyborne, potrawa smaczna. Kn. Pańskie niedojadki dobre dla czeladki. Prz. Pańska gęba u niego: nie lada co jada; papinkami go karmić. Prz. *(= wybredna, delikatna, grymaśna).* Pańska gęba — żebracza kaleta. Prz. Pańska rzecz, co upadnie, nie zbierać. Prz. Pańska choroba — ubogiego zdrowie. Prz. Pańska prośba za rozkazanie stoi. Troc. Pańska prośba jakby też groźba, a. pańska prośba za rozkazanie stoi, abo rozkazaniem pachnie. Prz. Łaska pańska na pstrym koniu jedzie. Prz. Łaska pańska na zającu jeździ. Prz. Chleb pszeniczny z najlepszej i najmielszej mąki chlebem królewskim abo pańskim zowiemy. Syr. Lepiej pańskie szczenię piastować, niż szlacheckie dziecię. Prz. Pańskiej to jest zamysł głowy, dobrze czynić, choć złe mowy. Gol. Pańskie to szaty. Troc. Przędza pańska. Troc *(= delikatna, subtelna).* Grymasy pańskie. Pańskie zachcenia. [Kożuch P.] = *żółty.* Pańsko-arendarska etykieta nakazywała. Byk. Znał dobrze ich ambicje pańskodziadowskie. Bał. **5.** *pana lub pani wogóle, twój, panie:* Kto tam? Ja, sługa P. L. Podnóżek P. L. List P. otrzymałem. P. to koń, szabla. Troc. Pańska to spódnica. Troc. Czy to pańska własność? *Który ciebie, panie, obchodzi; o którym pan lubisz mówić, o którym mówisz; twój ulubiony, panie:* Ten artysta P. to miernota. Ten P. Stanisław to nic dobrego. Jedz pan, wszak to pańska potrawa! **Po pańsku, Pańsko,** †**Pańskie** przys. *jak pan, jak wielcy panowie:* Kanclerz ten żyje nie tylko po pańsku, ale prawie po królewsku. L. Jem po pańsku, leniwo i po małym kąsku. Mącz. Samuel żył nie po pańsku, ani z jakiej dani lub poborów, ale jako jeden człowiek pospolity z pracy swej. Skar. [Mówić po pańsku a. bez zęby] = *mówić językiem poprawnym, książkowym.* Wczoraj go z wielką pompą pańsko pogrzebiono. Jabł. Klasztory pańsko i bogato opatrzył. Warg. Mają ś. pańsko wszędzie po uszy. Jabł. Pańsko przyochędożony. Mącz. **Z pańska** przys. *niby pan; naśladując, małpując pana:* Nosi ś. z pańska. <Od 1. Pan>

[**Pańskie, ego,** blm., **Pajskie, Pańska, Peńskie**] **I.** *(dawniej) pańszczyzna, praca obowiązkowa dla dworu.* **2.** *praca zarobkowa we dworze:* Na P. chodzić *(= chodzić na robotę do dworu).* Dziewczęta plebańskie, wychodźta na P. Odrabiając za-

ciąg na pańskim, z przesilenia i choroby wkrótce po sobie umarli. Robić jak na pańskim *(=robić jak za pańszczyznę, powoli)*. Kazać na P. *(=wezwać do odrabiania pańszczyzny)*. Nie mas ci to jak owcarzom, na P. im nie rozkazą. Nam kazali na P. orać. Jeden pan posłał za P. dwuch chłopów ze zbożem do Krakowa. Przysed z pańskiego. **3.** *grunta dworskie:* Pewien chłop, dosyć ubogi gospodarz, orał na pańskim. <Od Pański>

†**Pańskie** przys. p. **Pański:** Mogłaby snadnie P. sobie począć. Grab. P. <Od Pański>

**Pańsko** przys. p. **Pański.**

**Pańskość, i l.** blm. rz. od **Pański,** *państwo, dystynkcja:* Pan niechaj ubogiej cnoty nie zaciera, w tem tylko istna P. ś. zawiera. Jak. W. **2.** ×**P.,** lm. **i** *objaw, właściwość wielkopańska, grymas, ambicja, zachcianka pańska:* Ja na takie pańskości nie chorowałam nigdy. Zap.

**Państewko, a,** lm. **a** p. **Państwo:** Olbrzymie państwo, obejmujące dwakroć tak wielką przestrzeń, jak cała Europa z wszystkiemi jej państwami i państewkami. Szaj. <Od Państwo>

**Państewkowy** przym. od **Państewko:** Samorząd P. <Od Państewko>

**[Państwi, ia,** blm.] p. **Państwo.** <Czes. Panství>

**Państwo, a,** lm. **a, [Pajstwo, Państwi] I.** blm. *stan pański, bogactwo, zamożność, dostatki:* Tak w państwie, jak w ubóstwie można być szczęśliwym. Sekl. Biedę w P. przemienił. Bardz. Fabrycy pokładał w tym P., nie siła mieć, ale trochy pragnąć. Warg. Pokazuje ś. niepaństwo tych, u których na weselu była Najśw. Panna, dla niedostaku wina. Białob. *(=ubóstwo).* **2.** blm. *pańskość, fantazja pańska, pańskie tony, arystokracja:* Moi wielce mościwi bracia i panowie, bo i u was (poetów) jest czasem P. w pustej głowie. Węg. To wszystko mościwe P. sprawuje, i póki mościwych panów w Polszcze tak gęsto nie było, nie tak też gęstym utrapieniem ojczyzna nasza dręczona bywała. Falib. **3.** [P.] *panieństwo, dziewictwo, czystość, niewinność:* Ja juz nie panienka, juzem P. dała swojemu mężowi *(=wianek).* **4.** blm., [lm. **a**] **a.** †**Panostwo** *towarzystwo złożone z panów, pań, panien i paniczów* (używa ś. z określeniami i orzeczeniami w lm. a. ×w lp.): Już Mości P. kończcie komplementa. Wyb. Mości P., siadajcie do stołu. L. P. Dobrodziejstwo. Wac państwa dobrodziejstwa uniżony sługa. L. Na te kontrakty zjechała ś. moc straszna państwa pożyczać pieniędzy u chudych pachołków. L. I cóż z tego? choćby nas odprawiono, to jest więcej państwa, u którychbyśmy chleb jedli. L. To państwa niebo włoskie, jak o nim słyszałem, błękitne, czyste, wszak to jak zamarzła woda. Mick. *(=o którym P. tak lubicie opowiadać, którym ś. tak zachwycacie).* Szanowni P.! Apetytu, powiadam państwu, ani za grosz. No, moi P., ktoby to pomyślał! Patrzcie P.! No teraz, P. moje, spaceru godzina. L. Już ze wszystkich okolic gromada poddaństwa, wiele ś. już zjechało nabożnego państwa. Węg. [Dobry wieczór państwom. Na tem weselu było bardzo dużo państwa bogatego]. [U państwa] = *we dworze.* **5.** zb. *pan z panią* (używa ś. z określeniami i orzeczeniem w lm. a. ×w lp.): W drugiej izbie stało łóżko państwa łowczych. Kras. Przejeżdżając, zatrzymał się u państwa cześnikostwa, naszych sąsiadów. L. Dziś będziemy na obiedzie u ichmość państwa Zaeniewskich. L. P. wyjechali. A jest P. doma? Troc. [Jedne P. mieli jedne córke. Siedem świec spaliło, niżeli ś. owo P. do siebie przyznało]. P. młodzi **a.** [Młode P.] = *pan młody z panną młodą, nowożeńcy, oblubieńcy:* Rozjechali ś. goście, zostali ś. sami P. młodzi. Kras. P. młode upadło do nóg rodzicom. Kras. [Wy, młode P., panom ojcom i pań-matkom do nóg upadnijcie]. **6.** blm. *pan i panna a. pani:* Oboje Wc P. będziecie ożenieni, a to jeszcze dziś wieczór. L. To ichmość są P. młodzi, ale trzeba ich pożenić, bo coś miłosiernie na siebie z boczka poglądają. L. Trzeba państwa wyswatać. **7.** †P., blm. *panowanie, rządy, berło, rząd, władza najwyższa, władza rządząca, królestwo, stolica, tron:* Kto nieludzko na państwie sobie postępuje, boi ś. swych poddanych, strach nad nim panuje. Bardz. Skromne P. nad niemi bez krwi rozpościerał. Bardz. Wszystko sprawował, jakby ś. mógł na P. postawić. Skar. P. z przyrodzenia należy ludziom bacznym i mądrym. Petr. Królestwo Twoje królestwo wszech wieków, a P. Twoje we wsze pokolenie. Ps. flor. Heroda, starosty galilejskiego, lata dziewiątegonastego państwa jego. Spr. W ziemiach państwu naszemu poddanych. Św. z Woc. Siroctwu dzieci pod państwem naszym doradzić łaskawie żądają. Św. z Woc. Alarykus miał długie P. do lat 22. Skar. Wynieść kogo na P. Pod szczęśliwym państwem (panowaniem) jego. Troc. Za jego (króla) szczęśliwe na państwie powodzenie w Częstochowie bogatą wotywę złożył. Nies. Od pokory św. Dominika przenośmy ś. do państwa, którego używał przeciwko djabłom samym. Birk. **8.** †P. blm.= *posiadanie, władanie, rozporządzanie ś. na prawach właściciela:* Ma P. nad temi włościami. Troc. Sobie był zostawił wolne P. swego imienia (=mienia). Ort. **9.** lm. **a** *kraj, ziemia, królestwo, cesarstwo a. księstwo udzielne, monarchja, mocarstwo:* P. jego od morza do morza ś. ciągnie. Troc. Rada państwa *(=rada stanu).* P. kościelne. Olbrzymie P., obejmujące dwakroć tak wielką przestrzeń, jak cała Europa z wszystkiemi jej państwami i państewkami. Szaj. Wielkie P., wielki kłopot. Koch. W. Nieszczęśliwe to P., w którym zbytek stolicę swą obrał. L. Kleopatra w państwach Nilu królowała. Bardz. Konsyljarz państwa, konsyljarz stanu. L. Pochowano go kosztem państwa. Wysłano go za granicę na koszt państwa. Skarb państwa. **10.** †P., lm. **a** *prowincja, kraina, obwód, okrąg:* Królestwo na różne podzielono państwa. Troc. Byłoby pewnie pękło na nich P. Złoczowskie, a może jeszcze potrzebaby było dodać i Pomorzany. Kaczk. W lesie należącym do państwa Żywieckiego. P. Muszyna w Galicji. Państwa jego w Koronie i w Litwie. Troc. Włóczy ś. za nim P., by za sarną ogon. Prz. *(=ma mało gruntów).* **II.** ×P., lm. **a** *majątek, dobra;* prow. *dominjum, klucz, dobra ziemskie, posiadłość ziemska, majątek ziemski:* Jeśliby kto zrąbał dąb w dobrzech czyich bez pana wolej, winę, która rzeczona piętnadzieścia, onemu zapłaci, w czyjem państwie są wyrąbany. Stat. w. Zastawiwszy swoje imienie dziedzictwa w naszem księstwie abo państwie będące. Mać. z Roż. **12.** ×P., lm. **a** *kasztelanja, kasztelaństwo:* Król Szydłowieckiemu P. Krakowskie, a Tarnowskiemu województwo Ruskie dał. Biel. M. Mnie na P. Wileńskie król przywilej przed Wielkanocą jeszcze posłał. Kalic. **13.** biol.: P., lm. **a** p. **Królestwo** pod 7). <Od 1. Pan>

×**Państwochwalstwo, a,** blm. *chwalenie państwa, uznanie dla nich:* Wypadek, który ze źródła takiego państwochwalstwa wypłynął. Wilk. <Od Państwo + * Chwalstwo, od Chwalić>

†**Państwochwyt, u,** lm. **owie** *wydzierca cudzego państwa:* Uciekał zdradziecki Suderman, on P. chciwy, swemu panu zdradliwy. Petr. <Państwo + Chwyt>

[**Państwować, uje, ował**] *być państwem, żyć jak państwo:* Postawili sobie dwór, namówili lokaja i pokojówkę i państwowali sobie. <Od Państwo>

[**Państwowanie, a,** blm.] czynność cz. **Państwować:** Narodowi swemu przyznawał, że jest powołany do państwowania. Spas.

**Państwowiec, wca,** lm. **wcy, Państwownik** *jednostronny zwolennik państwowości, człowiek stawiający interesy państwa ponad interesy społeczeństwa i pojedyńczych obywateli, rządowiec:* To patryjota, nie P., a P. Spas. <Od Państwo>

**Państwownik, a,** lm. **cy** p. **Państwowiec.**

**Państwowo** przys. od **Państwowy,** *ze względu na państwo.*

**Państwowość, i,** blm. rz. od **Państwowy:** W ścisłym odgraniczeniu od niemieckiej państwowości pielęgnować trzeba ów wspólny węzeł. Im mniej państwowości, tym lepiej dla społeczeństwa, dla zewnętrznego i wewnętrznego rozwoju człowieka. Krzem. *(= formalizmu państwowego, opieki państwowej).*

**Państwowy** przym. od **Państwo,** *krajowy, narodowy, rządowy:* Bank P. Pożyczka, obrona, władza, polityka, kolej państwowa. Prawa, przepisy, szkoły państwowe. Posiadanie tych upustów zapewnia panującą pozycję w państwowo-politycznym systemie. Jeż. Organizacja państwowa dzisiejszej ludzkości tępi wiarę w prawo wyższe nad kodeks, nad siłę i gwałt, dla siły poświęca wszystko. Krzem. <Od Państwo>

**Państwoznawczy** *tyczący ś. znajomości państwa, państwowości:* Piśmiennictwo państwoznawcze. <Państwo + *Znawczy, od Znawca>

[**Pańszczak, a,** lm. **i**] *duży garnek.* Zdr. [**Pańszczaszek**].

[**Pańszczarz, a,** lm. **e**] **1.** *chodzący do dworu na robotę, na pańskie.* **2.** przen. *wyrobnik, najemnik pracujący leniwo, jak za pańszczyznę.* <Od Pański>

[**Pańszczaszek, szka,** lm. **szki**] p. **Pańszczak.**

**Pańszczyzna, y,** blm., [**Pajszczyna**] **1.** *robocizna obowiązkowa dla dworu za zajmowane grunta:* Odrabiać pańszczyznę. Dzień wolny od pańszczyzny. Troc. P., którą poddani co tydzień do dworu odbywają, różna jest w różnych prowincjach; a oprócz roboczej pańszczyzny, odprawiają stróżą, dworskie i podróże. Skrzet. W Litwie, ile zagonów poddany trzyma, z każdego dzień chłopski, dzień kobiecy odbyć musi. L. Odbyć pańszczyznę. Winien panu tyle a tyle pańszczyzny. Być na pańszczyźnie. Do ochoty zgoła nikt na wsi nie ma pociągu i, jeżeli się bawi, to jak za pańszczyznę *(= niechętnie, jak z musu).* Przen.: Sławne galerje zwiedził za pańszczyznę, aby mógł powiedzieć, że zna Madonnę Sykstyńską. Krasz. **2.** [P.] *robota we dworze.* **3.** [P.] *najem folwarczny.* **4.** [P.] *robotnicy najemni, ludzie pańscy, służba dworska.* **5.** lm. **y** *ziemia pańska, nie królewska:* Zawsze przeciwstawia swoją królewszczyznę pańszczyźnie, to jest obszarom własności prywatnej. Krzyw. <Od Pański>

**Pańszczyznowy** p. **Pańszczyźniany:** Opustoszałych 32 ról pańszczyznowych z powodu wojen dwór zabrał... a tylko ról 77 pańszczyznowych i 10 wybrańców utrzymał. Gac. Wieś pańszczyznowa, wieś czynszowa. <Od Pańszczyzna>

[**Pańszczyźniak, a,** lm. a. **i**] *chłop pańszczyźniany:* Teraz na czterech pańszczyźniaków przybywa jeden za najem. <Od Pańszczyzna>

**Pańszczyźniany, Pańszczyznowy** przym. od **Pańszczyzna:** Dzień P. Obowiązkowa pańszczyźniana nauka. Lel. Przen.: Pańszczyźniana obojętność względem swych obowiązków. Lub. <Od Pańszczyzna>

[**Pańtuch, a,** lm. **y, Pańkuk**] *placek:* Smacznie tam kobiety umnią piec pańtuchy. Będą na weselu kuchy i pańtuchy. Por. **Pampuch.**

**Paolista, y,** lm. **ści,** *syn Portugalczyka i kobiety krajowej w osadach portugalskich.* Sł. wil.

**I. Papa, y,** lm. **y** m. **I.** dziec. *tata, tatuś, ojciec:* Rodzice, których dawniej nazywano ojcem i matką, jest modą nazywać teraz papą i mamą. Czart. Jak stary P. nakiwa mi, muszę milczeć. Krasz. **2.** *zł. przechowywacz złodziei.* Zdr. [**Papka**], **Papeczka, Papunio, Papunieczek.**

**2. Papa, y,** lm. **y** a. × **Plapa** *policzek, japa, gęba, pysk; usta; pysk krowy:* W papę mię trzasła. Dać komu w papę. Najpierwszego, co spotkam śmiejącego ś., tak w papę gruchnę, że... L. Na pakośnik trą krowie papę marunką i solą. [Słuchali i ozdziérali papy]. <?>

**3. Papa** w. p. **Papu:** Dajże, tatu, papa.

**4. Papa, y,** lm. **y,** [**Papisko, Papińsko**] **I.** *tektura smołowcowa do krycia dachów:* Dach u bogatszych pod papą lub dachówką. **2.** *dach tekturowy.* **3.** *papka, miazga, breja do karmienia dzieci.* Troc. **4.** *surogat wyrabiany z drzewa do wyrobu papieru.* Zdr. **Papka.** <Nm. Pappe>

× **Papa, y,** lm. **y** m. *papież, Ojciec św.* Rej. Dalej jeszcze jest za wami królowa angielska, a jeszcze dalej rzymski P. Kraus. <Łć. papa>

[**Papa**] *patrzy.*

**I. Papać, a, ał, Papkać,** × **Papinkować** dziec. *jeść, jeść papu; dawać (dziecku) papu:* Papkać, P. papu dziecięciu dać. Mącz. [Na to sie dá gębie P., aby mógła dobrze kłapać]. Żart.: Trzeba ci było jeszcze do lata chociaż u mamusi kaszkę z mlekiem P., bo to w zimie twarda służba u nas. Gocz. <Od 4. Papa>

**2. Papać, a, ał, Papować** *wołać: papa!, papo!, nazywać ojca papą.* <Od 1. Papa>

**Papaina, y,** blm. *istota zawarta w soku mlecznym drzewka melonowego, ułatwiająca trawienie.* Rost. Wyciąg z tych owoców sprzedaje ś. pod nazwą papainy w większych aptekach. Sienk. <?>

[**Papajka, i,** lm. **i**] *usta* (w zagadce). <Od 2. Papa>

**I. Papanie, a,** blm., czynność cz. **I. Papać.** Żart.: Często po całych dniach nie bywał w domu, szukając dobrego winka i smacznego papania. Bał.

**2. Papanie, a,** blm., czynność cz. **2. Papać.**

[**Paparacha, y,** lm. **y, Patarucha**] p. **Lemieszka.**

[**Paparć, i,** lm. **e**] p. **Paproć.**

**Papatacz, a,** lm. **e** *ciastko drożdżowe złożone z warstw, przesypywanych rodzynkami i cynamonem:* Papatacze, babki śmietankowe, ptysie, łódeczki. Zap. Zdr. **Papataczyk.** <Włos. pappataci>

**Papataczyk, a,** lm. **i** p. **Papatacz.**

**Papawa, y,** lm. **y** bot. **I.** p. **Pąpawa. 2.** p. **Szarzanka:** P. a. prosiennik, świni mlecz, ziele, które, starte, przykładano do ran. Bobr. P. żabi kwiat, mlecz świni, płesz, mnich, lwitrud, radyki, gołębi groch. Troc. **3.** p. **Brodawnik.**

× **Papawony, ów,** blp. p. **Pąpie.** Troc.

[**Papciak, u,** lm. **i**] *jakaś potrawa.* Por. **Papciuch.**

[**Papcisko, a,** lm. **a**] p. **Papeć.** <Od Papeć>

[**Papciuch, u,** lm. **y**] *paciara wystudzona z kwaśnym mlekiem.* Por. **Papciak.**

[**Papcoń, a,** lm. **e**] *człowiek niezgrabny; kapcan.*

**Papeczka, i,** lm. **i** p. **I. Papa.** <Od 1. Papa>

[**Papeć, pcia,** lm. **pcie, Kapeć**] *papuć, pantofel:* Biorę papcie — teraz mnie łapcie. Musiała dać jéj spódnik, grube pończochy, papcie na nogi. Niema baba papci, jéno stare chodaje. Zgr. **Papcisko.** <p. Papuć>

× **Papendekiel, klu,** blm. *masa papierowa w zrobionych z niej przedmiotach dętych, pustych wewnątrz:* Kupiłabym jej lalkę z papendeklu. Zap. <Nm. Pappendeckel>

× **Papendeklowy** przym. od **Papendekiel:** Zbierana drużyna z łąk i gajów, zamaskowana tu i ówdzie wełnianemi kwiatami w papendeklowych wazonikach. Dzierz.

[**Paper, pra,** lm. **pry** a. **prowie**] p. **Pauper.** <Z Pauper>

**Paperasy, ów,** blp. *niepotrzebne papiery zapisane:* Obadwa bawią ś. pisaniną, uprawiając niwę nietkniętych paperasów. Rol. <Z Papier>

[**Paperka, i,** lm. **i**] p. **Pauper.**

**Papeterja, i,** lm. **e I.** *fabryka ozdobnych pudełek do papieru listowego, kopert i przyborów do korespondencji.* **2.** *wyrób w podobnej fabryce zrobiony:* Fabryka papeterji. Któż zechce zaprzeczyć, że sporządzanie sukien, koronek... papeterji... i nieskończona ilość podobnych zajęć jest jakby stworzoną dla kobiety? Biel. P. <Fr. papeterie>

[**Papęziak, a,** lm. **i**] p. **Papężniak.**

[**Papęzić, i, il**] *robić niedbale.*

[**Papęzienie, a,** blm.] czynność cz. **Papęzić.**

[**Papęzioł, a,** lm. **y**] *niechluj.*

[**Papężniak, a,** lm. **i**] p. **Papężniak.**

[**Papężniak, a,** lm. **i, Papęziak, Papęźniak**] **I.** *dziecko kachektyczne z dużym brzuchem, dziecko chorowite.* **2.** *charłak, cherlak, niedołęga.* **3.** *drzewo karłowate.*

**Papiak, a,** lm. **i** *gwóźdź do przybijania papy.* <Od 3. Papa>

**Papie, a,** blm., **Pąpie, Pąpowie,** × **Papawony** zb. **I.** *perz lekki, lecący za lada powiewem, perzenie na ziołach, pierze, wełna np. na oście:* Pąpie, P., mech, pierze, wełna na ziołach, jako na oście, mnichu. Kn. **2.** p. **Pąkowie.**

× **Papieć, pcia,** lm. **pcie** lek. p. **Kataplazm.**

× **Papień, a,** lm. **e** = **Kataplazm.**

**Papier, u,** lm. **y,** † **Papir, [Papir, Papiór] I.** *znana powszechnie błona wyrabiana ze szmat, jedwabiu, słomy, drzewa i innych materjałów, na której piszą, drukują, rysują; w którą owijają:* W dwunastym wieku nastąpił P. z bawełny; P. teraźniejszy z chust starych, rozbitych stępami na masę, uczyniony bywa. Kras. W Egipcie rodzi ś. drzewko papierowe, bardzo łupne, z którego deszczułek dartych dawni używali do pisania miasto karty; stądże i dziś nasze karty, chociaż nie z kor więzowych, ale z chust tłuczonych, zowiemy papierem. Otw. Epoka wynalazku naszego lnianego lub szmacianego papieru dotąd nie jest dostatecznie wiadoma. Przyb. Arkusz, libra, ryza, bela papieru. Ćwiartka papieru. Kawałek papieru = *świstek, kartka.* Siedzi nad papierem przy stoliku zamyślony, trzyma pióro, pióro gryzie, bierze tabakę. L. Wojsko wielkie, ale cóż? tylko na papierze! Pot. Są prawa, ale tylko na papierze! (= *martwą literą*). Nie dam wiary, dopóki nie będę miał na papierze (= *czarno na białym*). P. jest cierpliwy. Prz. (= *można na nim wszystko pisać*). P. do owijania = *makulatura.* Cienkie jak P. Przen.: Przed polską szablą, niemieckim rapierem bułat turecki staje ś. papierem. Susz. (= *pajęczyną, niczym, słabiuchną bronią*). P. biały. P. bibulasty. P. ciągniony = *P. maszynowy.* P. cynowy = *cynfolja, stanjola, blaszka cynowa cienka jak papier, do zawijania.* P. czerpany = *P. ręczny, nie maszynowy.* P. czysty = *P. niezapisany, niezadrukowany.* P. glansowny, glansowany, satynowany, welinowy (= *welin*). P. gruby, kupiecki abo kramny do uwijania. Kn. P. gruby, kupiecki, kramny do zawijania czego. Bobr. P. hidrograficzny p. **Hidrograficzny.** P. kartonowy = *P. sztywny do rysowania,* karton. P. klejowy, pisarski. L. P. konceptowy, prow.: rozchodowy = *P. ordynarny, na bruljony.* P. kopjowy = *P., na którym odbijają ś. kopje pisma.* P. listowy. P. maszynowy. P. odczynnikowy = *P. nieklejony, zafarbowany niebiesko w lakmusie, czewienieje od kwasów; żółty, w kurkumie maczany, brunatnieje od alkaljów.* Łab. P. pakunkowy. P. piaskowy, piaskowiec = *P. z szorstką od naklejonego piasku powierzchnią, służący do ścierania, gładzenia.* P. przebijający, zalewający. P. przezroczysty. P. regałowy, regałowy arkusz. Kn. = *gatunek papieru klejowego, tęgiego, największego formatu i dobrego gatunku.* P. stemplowy, stempel. Napisać prośbę na papierze stemplowym a. na zwyczajnym, na prostym papierze. P. szklisty, szklak = *P. ostry od nalepionego na jego powierzchni szkła miałkiego.* P. ścierny, ściernik = *P. z nalepionym szmerglem, do polerowania metalów.* P. wodny, drukarski. P. zwyczajny, zwykły. Przen.: P. mi uzbierał dotąd około 600 złotych. Słow. (= *pisma, utwory pisarskie*). P. kolorowy, marmurkowy, morowy, w kwiatki, w kratki a. w kratkę, złocony a. złoty. P. szpilek sto sztuk zawierający. Goł. (= *w który rządkami nawpinano szpilek do handlu*). Wykleić pokój papierem (= *obiciem, tapetą, tapetami*). **2.** *pismo, skrypt;* w lm. *dowody, dokumenty, akta, weksle:* Czytał z ciekawością dany sobie od ojca P. L. Stare papiery, dokumenta. L. Papiery rządowe. Naczelnik w biurze popodpisywał papiery. Papiery rodzinne, sądowe. Miał papiery droższe od złota, pamiątka dziadów, spadek na wnuki. Syrok. Wyczytać, odgrzebać co w papierach. Rozejrzeć ś. w papierach. Uporządkować, skompletować swoje papiery. Bez papierów nie przyjmą cię do szkoły. Skradziono ważne papiery. Mam papiery w porządku. Złożyć, przedstawić swoje papiery. Odebrać papiery. Stare, nieważne papiery = *szpargały, bibuła.* **3.** *pieniądz papierowy, papierek, banknot, bankocetel, asygnata,* w lm. *walory:* Tysiąc złotych w papierach i złocie. Zapłacił mu samemi papierami. Papiery publiczne. Papiery procentowe (żart. skórki baranie) = *listy zastawne, akcje, obligacje, obligi.* Ma bilety pięćsetrublowe i inne grube papiery (= *papiery znacznej wartości*). Kurs papierów. Papiery idą w górę a. podnoszą ś.; spadają. Przen.: Nasze papiery idą w górę (= *widoki w naszej sprawie poprawiają ś.*). **4.** [P.] *złoty reński, gulden.* Zdr. **Papierek, Papiereczek, [Papierczątko].** Zgr. **Papierzysko.** < Łć. papyrus, Gr. pápyros = wiąz papierowy>

[**Papierczątko, a,** lm. **a**] p. **Papier.** <Od Papier>

**Papiereczek, czka,** lm. **czki** p. **Papier.** <Od Papierek>

**Papierek, rka,** lm. **rki I.** p. **Papier;** *kawałek papieru, świstek.* Przen.: Chodzi ciągle z papier-

kiem = *ma rozwolnienie.* **2.** *tyle, ile ś. mieści w papierku:* Dyjamentów, szafirów, rubinów papierków 15. Niem. P. szpilek. **3.** *pieniądz papierowy, papier, banknot, bankocetel, asygnata:* Wypłacił mi samemi papierkami. Zmienić P. P. rublowy, dziesięciorublowy. **4.** [P.] a) *złoty reński, gulden, papier:* Dáł mi śrybnego papiérka. Sześćdziesiąt papierków to przecież niebagatelny pieniądz? Bał. b) w lm. *pieniądze.* <Od Papier>

**Papierkowaty** *do papierka podobny, cienki jak papierek.* Anat.: Blaszka papierkowata kości sitowej p. **Papierowy.** <Od Papierek>

**Papierkowy** przym. od **Papierek.** <Od Papierek>

× **Papierne, ego,** blm. rz. *podatek a. pobór za papier; stemplowe, stempel:* P., podatek abo pobór od papieru, za papier, jako teraz u nas w kancelarjach. Kn. <Od Papierny>

**Papiernia, i,** lm. **e** *fabryka papieru:* P., młyn od papieru. L.

**Papiernica, y,** lm. **e** l. bot. p. **Papierotka. 2.** zool. p. **Klecanka.** <Forma ż. od Papiernik>

**Papiernictwo, a,** blm. *fabrykacja papieru, przemysł papierniczy, wyrabianie papieru, zajęcie papiernika; handel papierem.* <Od Papier>

**Papierniczka, i,** lm. **i** *żona papiernika.*

**Papierniczy** przym. od **Papiernictwo** a. od **Papiernik:** Przemysł P. Czeladnik, robotnik P. <Od Papiernik>

**Papiernik, a,** lm. **cy** l. a. † **Papirnik** *fabrykant papieru.* Bud. **2.** *ten, co handluje papierem.* Kn. **3.** × P. przen. *biuralista, ciągle w papierach grzebiący, ślęczący nad papierami, mól.* <Od Papier>

**Papierny** przym. od **Papier:** Młyn P. Bobr. Kram P. Bobr. <Od Papier>

× **Papierokracja, i,** blm. *biurokracja:* Szlachcic polski jest ze stanu rycerskiego i do papierokracji nie jest zdolny. Rzew. <Papier + Gr. -kratía = władztwo>

**Papieros, a,** lm. **y, [Papierosa, Papierus, Papyrus]** *tutka nasypana tytoniem, do palenia:* Robić, kręcić, palić papierosa. Paczka, setka papierosów. Zaciągnąć ś. papierosem. Poczęstować kogo papierosem. Słaby, mocny P. Wyszedł na papierosa do bufetu. Bał. Ogień wszczął ś. od rzuconego papierosa. Zdr. **Papierosek, Papierosik.** Zgr. **Papierosisko.** <Od Papier z dodatkiem hiszpańskiego — *os*, tworzącego nazwy różnych gatunków cygar>

**[Papierosa, y,** lm. **y]** p. **Papieros.** Zdr. **[Papieroska].**

**Papierosek, ska,** lm. **ski** p. **Papieros:** W tym Roch Zatrata rzucił P. Kon.

**Papierosik, a,** lm. **i** p. **Papieros.**

**Papierosina, y,** lm. **y** m. *lichy papieros.*

**Papierosisko, a,** lm. **a** m. i ni. p. **Papieros:** Ciągle ćmi te przebrzydłe papierosiska.

**[Papieroska, i,** lm. **i]** p. **Papierosa.**

**Papierosowy** przym. od **Papieros:** Bibułka papierosowa.

**Papierośnica, y,** lm. **e** l. *pudełko do noszenia przy sobie papierosów, stosownie zrobione:* To mówiąc, wydobył z zanadrza papierośnicę. Jeż Srebrna P. **2.** [P.] forma ż. od **[Papierośnik].** Zdr. **Papierośniczka.** <Od Papieros>

**Papierośniczka, i,** lm. **i** l. p. **Papierośnica. 2.** forma ż. od **Papierośnik.**

**Papierośnik, a,** lm. **cy** l. *ten, co robi papierosy.* **2.** [P.] *człowiek lekkomyślny, palący papierosy, zamiast pracować.* <Od Papieros>

**Papierotka, i,** lm. **i, Papiernica, Morwa, Brusonecja** bot. (broussonetia) *roś. z rodziny morwowatych.*

**Papierować, uje, ował** cukr. *opakowywać w gruby papier głowy cukru.* <Od Papier>

**Papierowanie, a,** blm., czynność cz. **Papierować.**

**Papierowaty** *do papieru podobny.* Anat. bł.: Blaszka papierowata kości sitowej p. **Papierowy.** <Od Papier>

**Papierowy, × Papierzany** l. a. **[Papiorowy, Papiórowy]** *zrobiony z papieru:* Pieniądz P. (p. Papierek). Kołnierzyk P. Nie zedrzesz ze mną papierowych trzewików. Prz. *(= niedługo u mnie zabawisz).* Obicie papierowe *(= tapeta).* Przen.: Doktór P. *(= patentowany, ale nieumiejętny, doktór pończoszka).* Przen.: Twarz papierowa = *delikatna, jedwabna, mleczna.* Przyjemna twarz pana Kostki; prawda, że tu nie jest owa płeć, co ją papierową zowiemy. Górn. Leon zadygotał, stał ś. papierowo-biały. Rodz. Przen. *książkowy, literacki, piśmienniczy, dziennikarski:* Głowy mu nie łamią nauką zbytnią i papierową, ale żywią, karmią prawdą. Krasz. Stary ojciec tego powołania dziennikarskiego i chleba papierowego nie rozumiał. Krasz. *(= zapracowanego na polu piśmiennictwa).* **2.** [Jabłko papierowe] p. **Papierówka. 3.** anat.: Blaszki papierowe, papierkowate, bl. papierowate kości sitowej (laminae papyraceae ossis ethmoidalis) **4.** min.: Druzy papierowe = *cienkoblaszkowe kształty kalcytu w żyłach kopalnych.* Lignit P. = *składający ś. z bardzo cienkich i giętkich warstewek.* <Od Papier>

**Papierówka, i,** lm. **i** l. × P. = *latarnia z papieru, używana przez młodzież szkolną.* Sł. wil. **2. a. [Jabłko papierowe]** bot. *odmiana drzewa jabłoni* (pirus malus) *i jego owoców.* <Od Papierowy>

**[Papierus, a,** lm. **y]** p. **Papieros.** Zdr. **[Papierusek, Papieruś].** <Zam. Papieros>

**[Papierusek, ska,** lm. **ski]** p. **Papierus:** Gdy ś. zejdą na papiéruska.

**[Papieruś, a,** lm. **e]** p. **Papierus.**

**[Papiérz, a,** lm. **e]** p. **Papież.** <Zam. Papież>

× **Papierzany** p. **Papierowy:** Na kartach papierzanych prędkim piórem wyrażają nowe pisma charaktery. Bardz. <Od Papier>

**[Papierzyna, y,** lm. **y]** *lichy papier.*

**Papierzysko, a,** lm. **a** m. i ni. p. **Papier:** Nazbierało ś. tych papierzysków, że aż strach *(= szpargałów).* Po całych dniach w papierzyskach starych siedzi i statutach. Syn. Gdzieś tam w brudny kąt mię ciska między stare papierzyska. Moraw.

**Papieski** l. przym. od **Papież:** Tron, dwór, stan P. Bulla papieska. Państwo papieskie *(= państwo kościelne).* Msza papieska. Stolica papieska, błogosławieństwo papieskie *(= apostolskie).* **2.** † Taksa papieska = *myto, opłata, manipulacja:* Po 12 groszy od grzywny, według zwyczajnego szacunku, a. jak więc mówią, papieskiej taksy, wypłacono. Bla[illegible] <Od Papież>

**Papiestwo, a,** blm. **I. a. Papizm** *instytucja, reprezentowana przez papieża, Rzym, Watykan:* Wpływ papiestwa. **2.** *władza, godność papieża, tron papieski, stolica apostolska:* Zasiąść na papiestwie. Mocą i pieniędzmi ś. na P. cisnął. Skar. **3.** *okres panowania papieża, czasy jego rządów:* Za papiestwa Innocentego IV. Nar. **4.** × P. daw. *kraj, zostający pod władzą papieża, państwo kościelne.* **5. a.** × **Papieżnictwo, Papizm** *wyznanie rzymsko-katolickie, katolicyzm, kościół katolicki:* Chce P. z Jezuitami do kraju wprowadzić.

Nar. **6.** × P. zb. *uznający papieża; ultramontanie, papieżnicy, papiści.* <Od Papież>

**Papież, a,** lm. **e, [Papiérz] I.** *głowa kościoła rzymsko-katolickiego, Ojciec św., biskup rzymski; Jego Świętobliwość:* P., Ojciec św., rządziciel kościoła katolickiego, następca św. Piotra, namiestnik Chrystusa. Karnk. Święty Piotr miał ci jest on być po Bodze pirzwym prełatem, toć jest papieżem. Kaz. Gnieź. W Rzymie być, a papieża nie widzieć. Prz. Gadał z papieżem. Prz.= *zdumiał.* Gdzie P., tam Rzym. Skar. **2.** †P. *biskup, arcybiskup:* P., niegdyś tytuł ten biskupom i arcybiskupom dawany bywał; teraz w szczególności namiestnikowi Chrystusowemu w Rzymie. Kras. <Łć. papa>

**Papieżnica, y,** lm. **e I.** p. **Papieżyca:** Kronika ta rozsławiła ś. była później sporem o papieżnicę Jana VIII, rodem Angielkę. Wiszn. **2.** a. **Papistka, Papieżniezka** *katoliczka, uznająca papieża, oddana interesom papieża, ultramontanka.* <Od Papież>

× **Papieżnictwo, a,** blm. **I.** p. **Papiestwo. 2.** a. × **Papieżniczość** *przesadzone przywiązanie i cześć dla papieża, służalczość względem niego, oddanie ś. jego osobistej sprawie, ultramontanizm, ultramontalność.* **3.** *stronnictwo katolickie:* P. miało rządzić w jednym Brytańskim Królestwie. Nagan. <Od Papieżnik>

**Papieżniczka, i,** lm. **i** p. **Papieżnica.** Tworz.

× **Papieżniczość, i,** blm. p. **Papieżnictwo.**

**Papieżniczy** przym. od **Papieżnik; Papistowski, Papistyczny I.** *katolicki.* **2.** *oddany papieżowi, pokładający w nim nieograniczoną wiarę, ultramontański, ultramontalny.* Sł. wil. <Od Papieżnik>

**Papieżnik, a,** lm. **cy, Papista I.** *katolik, uznający papieża:* Nas katolików papieżnikami zowią ewangielicy. Białob. Nie chcą być nazwani papieżnikami, ale ewangielikami. Wuj. **2.** *gorliwy stronnik papieża, oddany jego świeckim sprawom, zapominający przytym o istocie wiary.* <Od Papież>

**Papieżować, uje, ował** *być papieżem, zasiadać na stolicy apostolskiej:* Benedykt papieżował wraz prawie po Janie XIII. Lel. <Od Papież>

**Papieżowanie, a,** blm., czynność cz. **Papieżować,** *rząd papieża, papiestwo:* Za papieżowania Benedykta. Lel.

**Papieżyca, y,** lm. **e, Papieżnica** *nazwa dawana bajecznej kobiecie-papieżowi:* Misterjum o papieżycy Janie (VIII), niewieście uczonej. Mat. I. <Od Papież>

**Papiga, i,** lm. **i** zool. (palaeornis) *ptak dwuparzystopalcowy z rzędu papug.*

**Papilot, u,** lm. **y** *papierek do zawinięcia i przypalenia kosmyka skręconych włosów na lok; zwitek papieru, na który nawija ś. włosy, aby ś. kręciły po odwinięciu:* Nawijać papiloty, u fryzjera, włosy skręciwszy, w papier zawinąć do przypalania. Mag. Zwijać, zawijać papiloty. Mieć papiloty na głowie a. być w papilotach. Dobre na papiloty. Prz.=*nic nie warto* (pismo). **2.** *skrawek papieru skręcony, zafryzowany.* Zdr. **Papilotek.** <Fr. papillote>

**Papilotek, tka,** lm. **tki** p. **Papilot:** Papier zawijać w P. Jak. J.

**Papinek I.** × P., lm. **nki**=a) **nku** *papka, pokarm dziecięcy:* Z mączki dzieciom w powiciu pokarm w wodzie lub w mleku gotują, a papinkiem zowią. Syr. b) **nka** p. **Papinka. 2. nka,** lm. **owie** p. **Papinkarz:** Pieszczony P. Krasz. **3. ?:** Królowi każdy nadskakuje, przystojniejby go uwijać w papinki. Jabł.

× **Papinka, i,** lm. **i** *łakomy kąsek, przysmaczek, łakoć, frykas, specjał, delikates:* Młodzieniec w delicjach i papinkach uchowany. Birk. Żołnierskie dzieci nie papinkami mają być karmione, ale kapustą, kaszą, rzodkwią. Petr. Dzieci pańskie, na papinkach wychowane, w podrosłych leciech słabe są. Petr. Pańska gęba u niego, papinkami go karmić. Prz. Ojcowie nasi o wyniosłość nie dbali ani o papinki. Opal. Papinkami karmią. Opal. <? Por. Papka, Papu>

× **Papinkarz, a,** lm. **e I.** *ten, co robi papinki.* Troc. **2.** *ten, co lubi papinki, smakosz, łasuch:* Papinkarze wszystkę swoję myśl w brzuchu utopili. Troc. **3.** a. **Papinek** *człowiek papinkowaty, niewieściuch, delikacik, pieszczoch, gagatek, baba.* Troc. <Od Papinka>

× **Papinkować, uje, ował** p. **I. Papać.** <Od Papinek>

× **Papinkowanie, a,** blm., czynność cz. **Papinkować.**

× **Papinkowany** p. **Papinkowaty:** Ów modniś twarz zawiędłą Sarmaty na papinkowaną i z lubieżności bladą przekształcił. Kraus. <Od Papinka>

**Papinkowato** przys. od **Papinkowaty:** Zwyczajnie niedołężnemi są P. chowani. Perz.

**Papinkowatość, i,** blm. rz. od **Papinkowaty.**

**Papinkowaty,** × **Papinkowany** *delikatny, rozpieszczony, wychuchany, zniewieściały, miękki:* Uczeń cyrulictwa nie powinien być P. ani obrzydliwy. Perz. Żołądek P. Perz. P. co do jedzenia. L. *(=wybredny).* <Od Papinka>

**Papinkowy** przym. od **Papinek** a. od **Papinka,** *papkowy:* Mączka papinkowa. Perz. Krupki bardzo drobne abo mączka papinkowa. Perz.

**[Papiorowy, Papiórowy** przym. od **Papiór,** *papierowy.* <Od Papiór, 2 pp. papioru>

**[Papiór, oru** a. **ora,** lm. **ory]** p. **Papier:** Nie wiem, co to P. ani ołówek. Barzo grubą pakę papiorów zapłacić. Zdr. **[Papiórek].** <Zam. Papier>

**[Papiórek, rka,** lm. **rki]** p. **Papiór:** Kto buduje, ma wiórki; kto ś. pienia, ma papiórki. Zrobią wieniec z papiórków.

**[Papiórowy]** p. **Papiorowy:** Miáł papiórowych piéniędzy przy sobie dość.

**[Papińsko, a,** lm. **a]** p. **3. Papa.** <Od 3. Papa>

**Papir, u,** lm. **y I.** †P., **[P., u** a. **a]** p. **Papier:** Pocznie wartować, ali P. goły, ba to, pry, pismo nie z głębokiej szkoły. Kochan. **2.** [P.] *gatunek jabłek.* Zdr. **Papirek.** <Zam. Papiér>

**[Papirek, rka,** lm. **rki]** p. **Papir.**

†**Papirnik, a,** lm. **cy** p. **Papiernik.** Mur. <Od Papir>

× **Papiros, a,** lm. **y** p. **Papieros.** Sł. wil. <Zam. Papieros>

× **Papirosowy** przym. od **Papiros,** *papierosowy.*

**Papirus, u,** lm. **y I.** a. **Papyrus** *staroegipski papier do pisania, robiony ze rdzenia rośliny papirus:* Zwoje papirusu. **2.** bot. p. **Prapapier.** <Gr. pápyros=wiąz papierowy>

**Papirusowy** przym. od **Papirus:** Liść, zwój P.

**[Papirzyna, y,** lm. **y]** m. *lichy papier:* Napisał do mnie na papirzynie, zebym pognała za niego świnie. <Od Papir>

**[Papisko, a,** lm. **a]** p. **3. Papa.** <p. 3. Papa>

**Papista, y,** lm. **ści** p. **Papieżnik:** Żaden cudzoziemiec i niepapista wiedzieć nie może, czym jest

Częstochowa dla tego narodu. Sienk. <Fr. papiste>

**Papistka, i,** lm. **i** p. **Papieżnica.**

**Papistowski** p. **Papieżniczy.** <Od Papista>

**Papistyczny** p. **Papieżniczy.** <Od Papista>

**Papizm, u,** blm. p. **Papiestwo.** <Fr. papisme>

**Papka, i,** lm. **i** **I.** p. **4. Papa:** Rozgotować co na papkę. Przen.: Czapką, papką a solą ludzie ludzi niewolą. Prz. Znał, że czapką i papką braci ująć trzeba. Pol. Cacka, P. ukołysze ją. Karp. **2.** *rodzaj nietrwałego cementu z gliny, zmieszanej z krowińcem.* Sł. wil.

**I.** [**Papka, i,** lm. **owie**] p. **I. Papa.** <p. 1. Papa>

**2.** [**Papka, i,** lm. **i**] p. **2. Papa:** Za tę gadkę należy ś. papki najadkę. <p. 2. Papa>

**Papkać, a, ał** I. p. **I. Papać:** P., papać, papu dziecięciu dać. Mącz. **2.** [P.] *jeść powoli.* <Od Papa>

**Papkanie, a,** blm., czynność cz. **Papkać.**

**Papkowato** przys. od **Papkowaty.**

**Papkowaty** *mający wygląd papki:* †Papkowate okładanie z mąki. Perz. (p. Kataplazm). <Od Papka>

[**Papku**] p. **Papu.**

**Papla, i,** lm. **e** m. i ż., **Paplacz, Paplarz** a. **Paplarka,** [**Paplak, Paplała, Papluga, Paplot**] *plotka, pleciuga, pleciuch, plotkarz a. plotkarka, gaduła, świegot, który niczego nie utrzyma w tajemnicy.* <Dźwn.>

**Paplacz, a,** lm. **e** I. p. **Papla:** Mogęż usta paplaczy wszystkich zamknąć na wieki? Kras. **2.** [**P., Paplak, Paplała, Papluga**] *człowiek, który coś poplami.* <Od Paplać>

**Paplać, e** a. **a, ał** I. a. **Paplotać,** [**Paprotać**], × **Plaplać** *gadać jak dziecko, świegotać bez sensu, niezrozumiale, bredzić, pleść, bzdurzyć, bańdurzyć, ględzić, barłożyć, bajać;* posp. *chlastać, mleć, chlapać ozorem, nie zamilczając niczego:* Gęba śmiała paple szumnym tonem, co jej przypłynie z ślinami. L. Gdyć ufność milczeć kazała, użyj na język swój tamy, niech ś. nie cieszy płeć biała, że i my równie paplamy. Kniaź. Z nas jeszcze chcesz tu szydzić i przewodzić nudnym krzykiem, paplając cudzym językiem. Gasz. Natura przystęp do języka dwoistemi kłódki zagrodziła, żeby nie tak swobodnie paplał, co ś. dzieje w duszy. Nar. Fałszywie mniemając, że mu Bóg pomoże, papla pacierze, pierś tłucze. Węg. P. po francusku. **2.** [P.] *psuć, zużywać niepotrzebnie.* [**P. ś.**] *paprać ś., babrać ś., chlapać ś.:* Gołębie paplają ś. w wodzie. <Dźwn.>

[**Paplak, a,** lm. **i**] p. **Papla i Paplacz.** <Od Paplać>

[**Paplała, y,** lm. **y**] p. **Papla i Paplacz.** <Od Paplać>

**Paplanie, a,** blm., czynność cz. **Paplać.**

[**Paplanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Paplać ś.**

**Paplanina, y,** lm. **y** *mowa paplącego ciągle, gadanina, bzdurstwa, duby smalone, trzy po trzy, świegot, bajda:* Wabiła ku sobie urokiem niebrzydkich jeszcze oczu i pustej, ale wesołej, paplaniny młodych i niemłodych próżniaków. Orzesz. Głupota i bezczelność patrzy z tej paplaniny. Kor. <Od Paplać>

**Paplarka, i,** lm. **i** p. **Papla.**

**Paplarstwo, a,** blm. *wada papli, gadulstwo.* <Od Paplarz>

**Paplarz, a,** lm. **e** p. **Papla:** Paplarze nie mają co lepszego do roboty. Krasz. <Od Paplać>

[**Paplot, ta,** lm. **ci** a. **ty**] p. **Papla:** Nie dla ciebie mnie tu matka wychowała, ty Łęcycki paplocie. <Od Paplać>

**Paplotać, cze** a. **ta, tał** p. **Paplać:** Czy można wierzyć, co tam kto paplota? Zabł. Zwyczajnie paplocze trzy po trzy i sama siebie nie rozumie. L. Paplocze tonem człowieka pijanego i zasypiającego. L. <Od Paplot>

**Paplotanie, a,** blm., czynność cz. **Paplotać:** Twoje przeklęte P. licha teraz narobiło. L.

**Paplotka, i,** lm. **i** bot. p. **Poplotka.** <Forma ż. od Paplot>

[**Papluga, i,** lm. **i**] p. **Papla i Paplacz.** <Od Paplać>

**Papować, uje, ował** p. **2. Papać.** <p. 2. Papać>

**Papowanie, a,** blm., czynność cz. **Papować.**

**Papowy** przym. od **3. Papa:** Dach P. <Od 3. Papa>

[**Papraczka, i,** lm. **i**] *czas dżdżysty i błotnisty, słota, flaga, chlapanina.* <Od Paprać>

**Paprać, prze** a. **pra, prał,** [**Parpać**] I. a. × **Paprzać,** × **Paprzyć ś.** *ryć, grzebać, babrać, gmerać; brzechtać ś., chlapać ś., walać ś.:* Kura paprze w ziemi, w prochu. Dzieciak paprze ś. w błocie. **2.** [P.]=a) *walać, bazgrać, gwazdać, paskudzić, zanieczyszczać, nurzać.* b) *robić niedbale, nieporządnie, leniwie, źle, paskudzić, fuszerować:* Na co ś. zda tak P. robotę? Dyg. [**P. ś.**] *iść bardzo wolno, grzebać ś., gramolić ś.:* Berlinka ledwo ś. paprze.

[**Paprajstwo, a,** lm. **a**] *gromada dzieciaków, rybek, stado prosiąt, wog. zbiorowisko drobnych stworzeń.* <Od Paprać>

[**Paprak, a,** lm. **i** a. **cy**] I. *człowiek a. dziecko, co ś. ciągle paprze, wala, babrze.* **2.** *człowiek niebiegły w swoim zawodzie, np. mularz, malarz, adwokat nieumiejętny i t. p.* **3.** lm. *kluski miękko zagniecione i roztarte.* <Od Paprać>

[**Paprała, y,** lm. **y, Babrała**] *ten, co paprze, babrze, gwazdacz, paskudziarz, flejtuch.* <Od Paprać>

**Papranie, a,** blm., czynność cz. **Paprać.**

[**Papranie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Paprać ś.**

[**Papranina, y,** blm., **Papryka**] *ciągłe, nudne papranie, papranie ś.; babranina.* <Od Paprać>

**Paproch, u,** lm. **y** I. *okruszyna, proch, pył gruby:* Paprochy w szklance herbaty, w kieszeni. Paprochy wyrzuć kurakom. **2.** [Paprochy lm.] =a) *paprochy, okruchy z siana:* Naparzanie z paprochów siana. b) *patrochy, wnętrzności z zabitego zwierzęcia, bebechy.* **3.** myśl. *wnętrzności łosia.* <Pa+Proch>

**Paprociany, Paprotny** przym. od **Paproć:** Liść P. <Od Paproć>

**Paprocica, y,** lm. **e, Narecznica** bot. (cystopteris) *ros. z gromady paprotników, z rzędu paproci.* <Od Paproć>

**Paprocik, a,** lm. **i** bot. p. **Rospar.** <Od Paproć>

**Paprocina, y,** lm. **y** I. *miejsce, zarosłe paprocią.* Kn. **2.** *łodyga paproci.*

**Paprociowate** rośliny bot. (filicineae) *jedna z klas paprotników.*

**Paprociowy** przym. od **Paproć:** Obok palm wyniosłych rosły niższe, paprociowe. Rog. Kwas P. p. **Filicyna.**

**Paproć, i,** lm. **e** I. [P., zb. blm.] = a) *trociny drzewne.* b) p. **Parpie.** **2.** a. [**Paparć, Parpać,**

**Parparć**] bot. = a) (polypodium) *roś. z gromady paprotników, z rzędu paproci.* Gatunki: P. odgięta (p. phegopteris). P. pospolita, Paprotka, Sołdziuszka, †Barwik, [Jasnotka] (p. vulgare). P. trójkątna, [Orli kamień] (p. dryopteris). b) [Dębowa P.] *roś. angielski korzeń* (radix polypodii). c) P. gronkowa p. **Żylwa.** d) [Orla P.] *aquilegia vulgaris.* e) P. piórowa p. **Rososzla.** f) P. polna p. **Podejźrzon.** g) P. samicza p. **Zanogcica.** h) [P.] *nazwa jakiejś rośliny wodnej.* <Pa + POR/PRO>

[**Paprosić, i, ił**] p. **Patroszyć.** <Zam. Paproszyć>

[**Paproszenie, a,** blm.] czynność cz. **Paproszyć i Paprosić.**

[**Paproszyć, y,ył**] p. **Patroszyć:** Kucharka paprosy jendora. Por. **Paprószyć ś.** <Zam. Patroszyć, sld.: Pa + *Proszyć, od Proch>

[**Paprotać, ce, tał**] p. **Paplać.**

[**Paprotanie, a,** blm.] czynność cz. **Paprotać.**

**Paprotczany** przym. od **Paprotka:** Liście paprotczane. Sien. Proch P. purguje. Syr. <Od Paprotka>

**Paprotka, i,** lm. **i** bot. **I. a. Nereczница** (aspidium) *roś. z gromady paprotników, z rzędu paproci.* Gatunki: P. błotna a. naga (a. thelypteris) a. Strusie pióro, P. samcza, [Paproć] (a. filix mas). P. paprotnica, Kiwior, Bindasy, Włócznia, Grot (a. lonchitis). P. scytyjska a. scytyjski baranek (a. Barometz). **2. a. †Barwik,** Paproć pospolita, Sołdziuszka, [Jasnotka] *polypodium vulgare.* <Od Paproć>

**Paprotnica, y,** lm. **e** bot. **I.** p. **Paprotka. 2.** p. **Gałuszka.** <Forma ż. od Paprotnik>

**Paprotnik, a,** lm. **i, Podkolan, Podpruszka I.** bot. (acrostichum) *roś. z gromady paprotników, z rzędu paproci.* **2.** p. **Zgasiewka.** <Od Paprotny>

**Paprotny** p. **Paprociany:** Dziewicza postać nad otchłanią staje, przybrawszy kwiat P. ciała. Sf. <Od Paproć>

[**Paprószenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Paprószyć ś.**

[**Paprószyć się, y ś.,ył ś.**] *iść na stronę, wypróżniać ś.* Por. **Paproszyć.** <Zam. Patroszyć ś., przez sld.: Pa + Prószyć>

**Papry, ów,** blp. **I.** [P.] p. **Parpie. 2.** fl. *płytka a bystra woda w miejscu, gdzie rzeka chce sobie wydrzeć koryto:* Dojedziemy do tych paprów. <?>

**Papryka, i,** blm. *pieprz turecki czerwony, tłuczony na proszek, zwany także pieprzem węgierskim:* Połcie (słoniny) spomarańczowiały od papryki. Jeż.

[**Papryka, i,** blm.] p. **Papranina:** Dużo z tym papryki. <Od Paprać, przez sld. od Papryka>

**Paprza, y,** lm. **e** myśl. p. **Ziarnik.** <Od Paprzać>

×**Paprzać, a, ał** p. **Paprać.** <p. Paprać>

×**Paprzanie, a,** blm., czynność cz. **Paprzać,** *papranie.*

**Paprzenie, a,** blm. p. **Paprzenie ś.:** P., czyli użycie suchej kąpieli piaskowej.

**Paprzenie się, a ś.,** blm., **Paprzenie** czynność cz. **Paprzyć ś.**

[**Paprzyca, y,** lm. **e**] **I. a.** [**Pamprzyca, Poprzyca, Pompryca, Popryca**] *poziome żelazo pod kamieniem młyńskim, w którym obraca ś. wrzeciono; pionowy żelazny czop, stanowiący oś kamienia, biegun w młynie; płaskie żelazko w kamieniu żarnowym; płyta drewniana a. żelazna od żaren:* Młynarzu, młynarzu, dobrze ci sie miele: koło ci sie połamało, P. sie chwieje. Gadule język lata, jak P. Gaduła język ma jak paprzycę. Zabł. Przen.: *trajkot, świegot, gaduła:* Má ta starom paprzyce w doma. **2.** *otwór w kamieniu żarnowym, do którego wsypuje ś. ziarno.* <? por. Papry>

**Paprzyć się, y ś.,ył ś.** p. **Paprać.** <p. Paprać>

**Paprzysko, a,** lm. **a I.** myśl. = a) *miejsce noclegowe, gniazdo kuropatwy; miejsce, gdzie kuropatwy kokosze w ziemi parzą, dla niesienia jajek.* L. **2.** P. na głowie = *otręby, strupy:* Paprzysko na głowie. Syr. Piołun paprzyska i łupieże wychędaża. Syr. <Od Papry>

**Papu, Papa,** [**Papku**] dziec. **I.** *jedzenie:* Jedno woła: „Tatu, tatu!“ Drugie woła: „Daj mi P.!“ **2.** *jeść:* Chlipu, chlipu — P. nie. Zdr. **Papusiu.** <Od Papa>

[**Papucia, i,** lm. **e**] *niezdara.* <Od Papuć>

**Papuć, a,** lm. **e,** [**Papeć, Kapeć**] *zwierzchni trzewik, pantofel sukienny, półtrzewik domowy,* ×*patynka,* ×*patynek:* P. damski = × *muleta.* Turczyn, wchodząc do bożnicy, zostawił papucie przede drzwiami, a szedł boso abo w kapciach. Star. U botów moskiewskich podeszwy pod palcami poniekąd nakształt papuci bywają u końców ku górze zakrzywione. Błaż. Król, co ś. należy zasłużonym żołnierzom, daje chłopcom od papuci. Pot. Papucie na nogi w składach prochowych. Gemb. < Tur. papudż = rodzaj trzewika, patynka>

**Papuga, i,** lm. **i I.** zool. *ptak ze skupienia tej samej nazwy:* P. rozprawna. Mor. Uczone papugi. Pir. Własna P., mówi, a sam nie rozumie. Prz. Sam podczaszyc jaki był, opisywać długo, dosyć, że ś. nam zdawał małpą lub papugą. Mick. **2.** przen. *człowiek gadający a. powtarzający coś po drugich bezmyślnie.* Zdr. **Papużka.** <Arab.-Prs. babaga, z Arab. babbaghâ, stąd Hp. papagajo, Włos. papagallo>

**Papugowato** przys. od **Papugowaty.**

**Papugowaty,** ×**Papużasty** *podobny do papugi:* P. człowiek. L. <Od Papuga>

**Papugowy** p. **Papuzi.** Troc. <Od Papuga>

[**Papulato**] przys. od **Papulaty.**

[**Papulaty**] *tłusty na twarzy.*

**Papunieczek, czka,** lm. **czkowie** p. **I. Papa:** Wołał co chwila: na prawo, papunieczku! na lewo, ciotuchno! Orzesz. <p. 1. Papa>

**Papunio, a,** lm. **e** p. **I. Papa.** Mrong. <p. 1. Papa>

[**Papura, y,** lm. **y**] pog. *pysk.* <p. Papa>

[**Papusiak, u,** lm. **i**] *niekrajany tytoń węgierski.* <Od Papusza>

**Papusiu** p. **Papu.**

**Papusza, y,** lm. **e, Papuża** *wiązanka, wiązka, pęczek liści tytoniowych, powiązanych za szypułki.* Zdr. **Papuszka.**

**Papuszka, i,** lm. **i** p. **Papusza:** Tytoń w papuszkach.

[**Papusznik, a,** lm. **i**] *rodzaj bułki z cebulą smażoną, ze skwarkami.*

**Papuzi,** × **Papuży I. a. Papugowy** przym. od **Papuga:** Wyrazy polskie przeplataj cudzoziemskiemi; takie papuzie majaczenie cudzemi językami... Wilk. Papuzim chórem powtarzamy plotkę, że Niemcy w krótkim czasie wyzyskiem i przebiegłością zdobywają majątki. Święt. **2.** p. **Papuziasty:** Papuzia rozweselająca barwa. Rzew. <Od Papuga>

**Papuzia, i,** lm. **e** zool. (platycercus) *ptak dwuparzystopalcowy z rzędu papug.* < Zdr. od Papuga>

**Papuziasto** przys. od **Papuziasty.**

**Papuziasty,** ×**Papużasty, Papuzi,** × **Papuży** *takiego koloru, jak papuga, żółto-zielony, trawiasty; odznaczający ś. jaskrawym kontrastem kolorów:* Mech P. Papuzie, białe, czerwone nakrycia łbów szlacheckich. Krasz. <Od Papuga>

**Papuzić się, i ś., ił ś.** *zielenić ś.:* Lasy ś. papuzią, obnażone konary, skoro im wiatr pęki porozdyma, znowu ś. pstrzą w barwiste strzępki. Pot. <Od Papuga>

**Papuża, y,** lm. **e** p. **Papusza.** Zdr. **Papużka.**

× **Papużasto** przys. od **Papużasty,** *papuziasto.*

× **Papużasty** p. **Papuziasty:** Papużasta farba. Haur. <Od Papuga>

**Papużeczka, i,** lm. **i** zool. (psittacula) *ptak dwuparzystopalcowy z rzędu papug.* <Od Papuga>

**Papużeć, eje, ał** przen. *stawać ś. papugą.* L. <Od Papuga>

† **Papużek, żka,** lm. **żkowie** *człowiek-papuga:* Strojni papużkowie. Grab. P. <Od Papuga>

**Papużenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Papużeć. 2.** fil. *posługiwanie ś. wyrazami bez uświadomienia sobie ich treści,* psytacyzm.

**Papużenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Papuzić ś.**

**I. Papużka, i,** lm. **i I.** p. **Papuga. 2.** (conurus) *ptak dwuparzystopalcowy z rzędu papug.*

**2. Papużka, i,** lm. **i** p. **Papuża:** Tytoń ten sprzedawał ś. na papużki *(=po kilkadziesiąt liści za złp. 1).*

× **Papuży I.** p. **Papuzi:** O rozumie P.! Pot. Głos P. L. Tam na ganku pan Pasek z powagą papużą. Słow. **2.** p. **Papuziasty:** Kolor P. abo trawisty. L. Na wzgórku opoczystym mech rośnie P. Ejs. <Od Papuga>

**Papyrus, u,** lm. **y I.** p. **Papirus. 2.** [P.] *papieros:* Parobcy palili papyrusy, i to im dodawało uroku. Sew.

**Papyrusowy** przym. od **Papyrus.**

**Par, a,** lm. **owie** *tytuł członka izby wyższej, parlamentu w Anglji, a dawniej i we Francji.* <Fr. pair, z Łć. par>

**I. [Par, u,** lm. **y] I.** p. **I. Para:** P., który ś. wsiąka, wdycha. Wysp. P. obficiej wyszedł z nozdrzy końskich. Sienk. **2.** blm. a. **Spar** *parność, upał, znój, duszne powietrze:* Lecie P., zimie nie wadziły śniegi, żeby ś. polem nie bawił. Pot. **3.** *odłóg, ugor zorany wcześnie latem pod oziminy:* Orać na P. *(=orać latem pod oziminy).* † Którym ja P. zaorał, tego Paweł u mnie nie wyprawiał. **4.** *trawa puszczająca ś. na zoranej roli.* **5.** p. **Proso:** W kartoflach tego paru je dosić. <PAR>

**2. [Par]** w wyrażeniu: Hor-par, do par? *za pytanie wygrywającego kamyki w grze w blirki, czy liczba kamyków jest parzysta.* <Od 2. Para>

**I. Para, y,** lm. **y, [Par] I.** fiz. *ciało lotne, które w warunkach zwykłych występuje w stanie ciekłym:* P. wodna. Grzać coś nad parą. Gotować coś w parze. P. alkoholu. Nasycić przestrzeń parą *(=napełnić ją taką ilością pary, jaką wogóle przy danej temperaturze zawierać może).* P. nasycona *(=którą nasycono daną przestrzeń).* P. nienasycona, niedosycona a. przegrzana *(=w mniejszej ilości, aniżeli jej trzeba do nasycenia pewnej przestrzeni).* P., ciało, którego stan lotny w zwyczajnej temperaturze atmosfery nie jest trwały, Śniad. J. Powietrze morowe jest P. niejako jadowita, z powietrzem pomieszana, duchowi żywiącemu nieprzyjazna. Dambr. P. z ciała ludzkiego abo wilgotność subtelna kurzeniem wychodząca. Kn. *(=wapor, transpiracja).* Pary tej abo wilgotności wypuszczanie, wychodzenie przez skórne dziureczki, transpirowanie. Kn. Z ciał naszych ustawnie idzie P. Troc. Niszczejemy nakształt pary. Brud. Żywot nasz jest P., okazująca ś. na mały czas. Toł. Ciepło w samych rzeczach będące je na pary i dymy wycieńcza. Troc. Przyrodzenie mu dało wiatrem tylko a parą żywić swoje ciało. Otw. P. osiada na szybach *(=szyby potnieją).* Wojaże odbywały ś. nie tak, jak dziś, na parze, to jest koleją żelazną, i niewielkim kosztem. Byk. Na parowozie: Puścić parę, poddać pary. P. z warzonych i pieczonych rzeczy. Troc. Z ukropu idzie P. [Bez parę fiukać (=skakać)] = *wykonać coś niemożliwego:* Musisz piérw bez parę fiukać, niźli ś. pán z tobą ozyni. **2.** *dech, tchnienie, oddech, chuchnięcie:* Zabił ich smok parą smrodliwą. Otw. Nie śmiał puścić pary z ust *(=pisnąć słówka; ust otworzyć).* Nie śmiemy puścić z gęby pary, ku niebu oka dźwignąć śmiele. Wad. O pieniądzach nie spominaj, próżną parę puszczasz z ust. Mącz. Przez swe nozdrze dychając, Syna Bożego zziębionego parą swą zagrzewały. Op. A uroda co? Pary jeszcze nie umiecie z gęby puścić! Sienk. *(=zdobyć ś. na odpowiedź).* Lepiej własną ręką pisać, a pary próżnej nie puszczać. Skar. Z całą siłą ruszać co pary w koniach ku Czarneckiemu. Sienk. Niechaj bieży Gelanor, co w koniu ma pary. Pot. Tysiące przysiąg, życzenia bez miary, próżne to są ust pospolicie pary. Nar. Puściła ostatnią parę. Sienk. [Lezáł w beczce do góry gembom, co se spontem puscáł pare. Wzion, pare zatrzymáł i umarłym sie zrobił. Do pary ś. bił] *(=do ostatniego tchu).* **3.** [P.] *tchnienie ożywcze, życiodajne, duch, dusza:* Djaboł chciáł se stworzyć ludzi, ale nie miáł do tego pary. Taż ci tu ona bez żartów parę wypuściła. Prus. *(=ducha wyzionęła).* Z bydlęcia wychodzi P. U chłopa wiara, jak u psa P. Przekleństwa, przezwiska: Psia P., jak on to wywija, przytupuje na weselach. Dyg. *(=psia dusza).* To ta psia P., szynkarka nie spała. Ty paro sobacza! Ty paro jakaś! Ty paro przeklęta, nieczesna! To dopir P. ten Jantek! Te pary nasze chłopy nie lubują, jak nowa modła na jaką robotę nastanie. Idź ty paro nieczesna! Chciał P. 35 i srebrnego rubla na postronek. Prus. Hardy P., nikomu nie ustąpi. Prus. Berdyjá P. = *przezwisko a. żartobliwy wykrzyknik radości, zdziwienia.* **4.** [P.] *wódka, gorzałka:* Pijcie ino téj pary. Parę chlał bez miary. **5.** [P.] *błoto, oparzelisko.* Zdr. **[Parzyczka].** <PAR>

**2. Para, y,** lm. **y I.** *dwie osoby (=dwoje), dwie sztuki jedna do drugiej należąca, jedna drugiej odpowiadająca, dwójka:* Otóż dwie szpady; otóż parę pistoletów, bij ś. L. P. pończoch. Gostk. Filary dwoistym rzędem w równe postawione pary. P. Koch. Dwie pary spodni, butów, trzewików. To rękawiczka nie od tej pary. Wolą jeździć sześcią hetkami, niżeli parą końmi dobremi. L. Żołnierz na parę koni służący. Star. [Zaprzęgajcie P. konie. Obsiodłane pare koni wrone. Góni jedén pán w powozie paroma końmi]. P. gołąbków siada na jabłoni, wesoło grucha. Hoł. Inna, kędyś łabędzi powieziona parą. Tet. Weźmie parę synogarlic abo dwoje gołąbiąt. Wuj. Owca częstokroć po parze jagniąt czasem rodzi. P. charłów = *smycz.* P. wołów = *jarzmo, sprzężaj.* Nalazł go orzącego między dwanaścią par wołów, a on między tym dwanaścią sprzężeniem wołów był sam jeden. Leop. [Orál paru bydlęty. Was Pan Bóg skarze, da złego po parze]. Pary ludzi jednakich głów, którzyby we wszystkim

byli sobie podobni, nie najdzie ich na świecie. Górn. Po parze uczniów swoich posyłał przed sobą na każde miejsce, do którego przyjść miał. Skar. Obrał rozesłańców 72 i słał je parą do każdego miasta. Leop. Dwie parze braci: Kleob z Bitonem, a Amfjon z Anapem. Warg. Tych par przyjaźń sławna: Oresta i Piladesa, Patrokla i Achillesa, Damona i Pitjasa. Bud. Skłoniwszy ś. grzecznie, w pierwszą parę prosi. Mick. Stanęło do mazura dwadzieścia par. Pójdziesz w pierwszą parę z jejmością. L. Piękne pląsy pojedynkiem i parami stroili. Jag. Spać w parze. Troc *(= z kobietą).* P. miłosna, zakochana, gruchająca *(= mężczyzna i kobieta zakochani).* Swaty i druchny wystąpili strojno, i młoda P. przysięgi powtarza. Słow. *(= oblubieńcy).* Szczęść Boże młodej i dobranej parze. P. małżeńska = *stadło.* Bóg sam tę parę złączył. Skojarzyć parę. Salomon, chcąc pod zasłoną pisać głębokie rzeczy o Bogu, uczynił w księgach rozmowę pary ludzi w wielkiej miłości. Górn. Wiemy, jako w tej parze ludzi była zgoda, jakie ucieszne i spokojne mieszkanie, jako uprzejma i małżeństwu chrześcijańskiemu własna miłość. Skar. Słodka pamiątka tej pary ludzi w kościele Bożym. Skar. Źle, gdy niedobrana P. Kras. Różne gusta są ludzkie, jak różne są twarze: jeden żyć w osobności, drugi woli w parze. Min. W parze, [Na parze] = *narówni, wespół, razem:* Mądry ten mi jest, który pełen radości, miły, spokojny, niewzruszony, prawie w jednej chodzi parze z bogi. Pilch. *(= jest równy, podobny bogom).* Iść parami, w parach a. po parze = *po dwoje, po dwuch obok siebie.* Mógłby pachołek mój na drugiego lejcowego sieść w parze z forysiem. Sienk. Uczniowie wracają z kościoła do szkoły parami. Przen.: Iść, chodzić w parze z czym = *pociągać, sprowadzać co za sobą, występować z czym razem, być nieodłącznym od czego:* Zawsze to nieszczęście w parze chodziło z nieograniczoną władzą monarchów, podlegać swawoli żołnierskiej. Kłok. W swym sprawiedliwa natura rozmiarze nie da zawsze z bogactwy chodzić szczęściu w parze. Węg. **2.** *jednostka brakująca do pary:* Szukać sobie pary. Znaleźć sobie parę. Mam już parę do mazura. [Nie sieją ani sadzą w ostatnim dniu miesiąca bez pary *(= trzydziestym pierwszym dniu miesiąca).* Siódmá drużka dobiéra sobie z innych na parę *(= do pary).* Ani mnie nie rocek, ani nie półtora, ani já se, chłopce, nie ku tobie P.]. **Do pary** przys. = a) *dobrany tak, aby była para; parzysty, z tejże samej pary:* Nie pociągną kary (wozu) woły nie do pary. Pot. Antystrofy słodsze nad kanary w jego ś. ustach schodziły do pary. Zim. *(= kleiły ś.).* Dał mi rękawiczki nie do pary. Dobrać co do pary a. parę czego; b) *parzysto, w liczbie parzystej:* Było ich jedenastu czy trzynastu; wiem, że ich liczba była nie do pary. Cetno, licho—gra: czy do pary, czy nie do pary. Zabł. **3.** „P., nie P." i: „Pokłócone pary" = *rodzaj pasjansu.* **4.** *cetno:* Grał z gośćmi w parę i nieparę i przegrał do jednego gościa cały kosz bakalji. Bał. **5.** [P.] *spódnica i kaftanik z jednego materjału, kostium.* **6.** *korzec żyta i korzec pszenicy a. niek. po korcu dwu innych zbóż:* Sprzedał dwadzieścia par. Dyg. Biadanie ojca odstrasza konkurentów, którzy niedawno posag córki dziedzica obliczali na liczbę par, po dziesięć rubli P. P. owsa i jęczmienia. **7.** 2 pp. **y** a. **u**, 6 pp. **ą, oma, u** *kilka:* Przed paru tygodniami. Od paru miesięcy. Za parę dni. Będzie temu z parę lat. Z parę mil, łokci. Parę czerwonych złotych dać mu rozkazał. Górn. Dla tych pary ścian obalonych i tej przygodnej zwady. Skar. [Pare wianecki ze złota to mojej Kasi robota]. Miał żone i pare dzieci. Parę dni a. na parę dni przed śmiercią go widział. Pojechali se na polowanie z párom zołniérzy. W paru kwiłkach juz béło po niém. Parę czasów = *pewien czas.* Wysło páre casów, ten kupiec ceka i ceka]. **8.** gór.: P. a. odrzwia = *odrzwia, złożone z dwuch słupków prostopadłych, na których spoczywa wcias tylko w orcach, terle:* Kulawa P. (gdy jeden słupek jest niższy). P. na okrak (gdy słupki ściskają ś. ku górze). Ślepa P. = *stracona oprawa chodnika.* **9.** mech.: P. sił = *dwie siły równe i równoległe, działające w strony przeciwne.* P. a. uprząż walców = *dwa walce w sztendrze jeden nad drugim ustawione, z których dolny (matka) udziela ruchu.* **10.** wiośl.: P. a. bliźniaki = *dwa wiosła użyte naraz przez jednego wioślarza.* Zdr. **Parka, Pareczka, [Parzyczka].** <Nm. Paar, z Łć. par>

**3. Para-** chem. w izomerji położenia = rozmieszczenie elementów przy najbardziej od siebie odległych wierzchołkach sześciokąta, to jest 1 i 4. Niekiedy używa ś. też dla wyrażenia izomerji, której przyczyna nie jest znana. <Gr. para->

**[Para, y,** lm. **y]** *szpara w ścianie izby.* <Zam. Szpara>

**Paraaldehid, u** blm. chem. *produkt polimeryzacji aldehidu octowego ze składem* $C_6H_{12}O_3$. <Gr. para-, + Aldehid>

**[Paraban, u,** lm. **y]** p. **Parawan.** Zdr. **[Parabanik].** <Z Parawan>

**[Parabanik, a,** lm. **i]** p. **Paraban.**

**[Parabanowy]** przym. od **Paraban,** *parawanowy.*

**Parabaza, y,** lm. **y** *odbieganie, przeskakiwanie od jednego przedmiotu do drugiego.* <Gr. parábasis>

**Parabola, i,** lm. **e,** ×**Paraboła l.** *przypowieść z potocznych zdarzeń, kryjąca głębszą prawdę życiową a. naukę moralną; podobieństwo, porównanie, alegorja:* Mówić przez parabole. **2.** mat. *krzywa, której każdy punkt jest równo oddalony od ogniska i od kierownicy:* P. krzywa. P. stożkowa a. krzywa rzędu drugiego. P. sześcienna a. krzywa rzędu trzeciego. P. półsześcienna. Parabole rzędów wyższych. P. asymptotyczna, rozbieżna. P. Neila. <Gr. parabolé>

**Paraboliczne** przys. od **Paraboliczny,** *za pomocą paraboli, przez podobieństwo:* Mówić P.

**Paraboliczny** przym. od **Parabola** a) *przypowieściowy, alegoryczny:* P. sposób mówienia. b) Walec P. Punkty paraboliczne powierzchni algiebraicznej. Wężownice paraboliczne. <Od Parabola>

**Paraboloida, y,** lm **y** mat. p. **Parabolojda.** <Gr. parabolé + -eidés = kształtny>

**Paraboloidalny** przym. od **Paraboloida:** Powierzchnia paraboloidalna. <Od Paraboloida>

**Parabolojda, y,** lm. **y, Paraboloida** mat. *jedna z powierzchni rzędu drugiego:* P. eliptyczna, hiperboliczna, obrotowa. <p. Paraboloida>

×**Paraboła, y,** lm. **y** p. **Parabola:** Zagadki, paraboły trudne do rozwiązania. Bobr. <Z Parabola>

×**Parabulja, i,** blm. *zboczenie woli.* <Gr. pará = poza, + bulé = wola, rada>

**!Paracenteza, y,** lm. **y** chir. *przekłócie, przebicie za pomocą trójgrańca jamy ciała, w celu wytoczenia z niej płynu nagromadzonego.* <Gr. pará + kentéō>

**Paracentryczny** *obrotowy, obracający ś. a. leżący około punktu środkowego.* <Gr. parà + Centryczny>

†**Parachfijalny** p. **Parafjalny:** Iwo, dając jemu (kościołowi) wszytko prawo parachfijalne, które było w kościele Św. Trojce. Chwal. <Od Parachwija>

†**Parachja, i,** lm. **e** p. **Parafja.** Rej. <Łć. parochia>

**Parachromatyzm, u,** blm. *ślepota barwna, niezdolność rozróżniania kolorów.*

**Parachronizm, u,** lm. **y** *błędne oznaczanie dla jakiego dawniejszego wypadku daty późniejszej od rzeczywistej.* <Gr. parà- = wbrew, + chrónos = czas>

†**Parachwiejny** p. **Parafjalny:** Iwo zbudował dwa kościoły parachwiejne. Chwal. <Od Parachwija>

**[Parachwija, i,** lm. **e]** p. **Parafja:** Iwo, biskup krakowski, obrócieł kościoł Św. Trójce, który beł początkiem i parachwiją pierwszą, na klasztor Św. Domienika. Chwal. <Z Parafja. Por. [Chwijołek] = Fijołek, i t. p.>

†**Paracik, a,** lm. **i** *ten, co chodzi w parze.* Przen.: Idą za nim grzechy i paraciki grzechów aż do trumny. Birk. *(= poczty, sznury, szeregi, orszak, towarzysze).* <Od 2. Para>

**Paracyjan, u,** blm. chem. *stały brunatny produkt polimeryzacji cyjanu, nieznanego bliżej składu.* <Gr. parà + Cyjan>

**1.** †**Parać, a, ał** p. **Próć.** L. <p. Próć>

**2.** †**Parać, a, ał** p. **Parować:** Z parającego alembika tylko para miasto wódki wychodzi. Troc. <Od 1. Para>

× **Parać, a, ał** co = *popisywać ś., afiszować ś. z czym:* On był z liczby tych, którzy nie umieją P. zalet zdobiących męża. Sł. wil. <Łć. parēre>

**[Parać, a, ał] 1.** p. **Próć. 2.** *robić źle, partolić, paskudzić, fuszerować:* Niedołęga chodził od rogu do rogu a párał, co móg.

**Parać się, a ś., ał ś. 1.** czym, koło czego, †z czym = *zajmować ś., trudnić ś., zatrudniać ś., bawić ś., zaprzątać ś. czym, chodzić koło czego, wdawać ś. w co:* Rolą niezbyt chętnie ś. parają, a jeżeli któremu i płuży gospodarka, woli na swoim, niż na pańskim, osiadać. Sienk. Wolicie do Włoch albo do Niemiec słać syny, mając swe szkoły doma, gdzie przedtym jeżdżali cudzoziemcy, którzy ś. nauką parali. Kochan. Tam to ci lepiej wiedzą, co ś. tym parają. Rej. Takim ś. bogobojny nie para zgromadzeniem. Troc. Ani handlów prowadzą lądem a. wiosłem, ani ś. pospolitym parają rzemiosłem. Pot. Patryjarchowie koło pasterstwa ś. parali. Białob. Nigdym ś. marnością szkaradną nie parał. Cz. Ludzkiemi ś. zabawami parają. Kucz. A wy, co wolność drogą w ręku macie i pospolitą rzeczą ś. paracie, nie psujcie próżno głów elekcyjami. Zbyl. A. Czego gdy dokończył (Priamus), jął ś. około inszych rzeczy parać. H. Tr. Ludzie, którzy ś. historjami bawią a parają. H. Tr. Pan wielki nie ma ś. parać rzeczami małemi. Haur. Nie wszyscy u nas na wojnę jezdzą, abowiem jedni tym, drudzy owym ś. parają. Biel. M. Nie trzeba ś. królowi P. lekkiemi rzeczami, jedno temi, coby Rzpltej były pożyteczne. Biel. M. Zabawy, któremi ś. dworzanin P. ma. Górn. Bywają niektóre sprawy, któremi ś. duchowni parać nie mają. Tarn. J. Teraz w tej dobie nie param ś. ja miłością. Tw. Wszeteczeństwem ś. parał. Pot. Ułomni żonami ś. wiele nie parają. Wuj. Przen.: †Z głodu ledwie ś. w nim dusza para. Chr. *(= kołacze).* **2.** [P. ś. z kim], †z czym = *bratać ś., kumać ś., asystować, dotrzymywać komu towarzystwa, kręcić ś. koło niego; ciągnąć, mieć ś. ku komu; łączyć ś. z czym, wdawać ś. w co:* Coś Kuba z Jankiem bardzo ś. parają, zapewne myślą iść do karczmy. Z tą ś. P. nie ma zabawą. Troc. <Od 2. Para>

**Parada, y,** lm. **y i.** *paradowanie, popis; wystawność, okazałość, ostentacja, pompa, przepych dla popisu:* Rozum nie cierpi spółki z paradą. L. Z nauki paradę sobie czynią. L. Chowano go z wielką paradą. Prowadzono ich z wielką paradą. Pokój od parady *(= paradny).* Przen.: Od parady = *z imienia tylko; bez celu, próżno, daremnie.* Chciałabyś, żebym tylko mężem był od parady. L. Głowa od parady *(= do pozłoty).* Nie od parady głowę nosi. [Jednego ojca, niejednej matki, stoją w paradzie, jak w polu kwiatki. Wiele słomy, tyle kłosiá w jęcmiennym snopku, tyla zálu i parady w kázdym párobku]. **2.** *uroczyste wystąpienie wojska w pełnym stroju i rynsztunku podczas przeglądu.* **3.** posp. *osobliwość, rarytas, święto, rzecz:* Wielka P.! wszak nic na tym nie stracę *(= no i cóż wielkiego).* **4.** Całej parady = *wszystkiego, całego kramu, ogółem, wziąwszy razem:* Mam całej parady trzy dukaty. **5.** posp.: Wleźć komu w paradę = *wleźć mu w drogę, przeszkodzić mu.* **6.** [P.] = a) w. ironiczny: *rzecz paradna, masz tobie, do licha!:* Ba! P.! b) *paraliż, licho, kaduk:* Niech go P.! c) *przezwisko obelżywe:* Anim cię, parado, nie poznała. Ty, parado, z cudzej strony, nie będziesz ty miał ze mnie żony. **7.** fecht. = a) *odbicie cięcia lub pchnięcia, zasłonięcie ś. przed ciosem,* zastawa, zasłona: Zmyliwszy jego paradę, wśliznął ś., omijając zręcznie rękojeść, pomiędzy ramię i tułów w przeciwnika i przeciął mu ścięgno pod obojczykiem. Zag. b) *pozycja, w której ś. staje, robiąc krzyż,* wystawa. **8.** gim.: P. żabia = *ruch, naśladujący podskakiwanie żaby, używany przez słabszego zapaśnika w zapasach atletycznych, aby uniknąć natychmiastowej porażki.* <Fr. parade>

**Paradjer, a,** lm. **y, Paradnik** *koń lekki, rasowy, używany zwykle do jazdy konnej:* Dopłaciłem mu rubla i kupiłem tego wielkiego paradjera. Jun. Obaczysz u niego konia..., a choć stary, to u niego P. Rzew. <Nm. *Paradier, paradieren; Fr. parader = oprowadzać (konia) na pokaz>

**Paradnie** przys. od **Paradny:** Ubrany P. *(= w strój paradny).* P. ś. zjechali. Troc. Wychodzą suto i P. L. Wygląda P.! Paradnieś ś. spisał, niema co!

**Paradnik, a,** lm. **i 1.** p. **Paradjer:** Tabunami gnane konie, sześciu paradników w tyle. Wysp. **2.** [P.] *jakaś roślina.* <Od Paradny>

**Paradny 1.** przym. od **Parada:** Koń P. Troc. Pokój P. Troc. Loże paradne. Sł. wil. Strój P. *(= uroczysty, galowy; od wielkiego dzwonu).* **2.** *wyborny, wyśmienity, pyszny, doskonały; zabawny, pocieszny, dobry sobie:* P. obiad. P. jesteś ze swoją propozycją! <Od Parada>

**Paradoks, u,** lm. **y,** × **Paradokson 1.** figura ret. *twierdzenie a. wniosek, okazujący pozorną sprzeczność i niedorzeczność.* **2.** *zdanie przeciwne powszechnie przyjętemu, oryginalne; szczególność, osobliwość w sądzeniu o rzeczach.* **3.** 2 pp. a myśl. *fuzja myśliwska, używana do polowania w zaroślach, rodzaj sztucera:* Standard, rodzaj paradoksa, strzelającego doskonale kulami. <Gr. parádoksos = przeciwny ogólnemu mniemaniu>

**Paradoksalnie** przys. od **Paradoksalny**: Usprawiedliwia to sofistycznie, P. Chm.

**Paradoksalność, i,** blm. rz. od **Paradoksalny**: Męczyła go P. własnych wywodów. Gad.

**Paradoksalny** przym. od **Paradoks.** <Fr. paradoxal>

**Paradoksista, y,** lm. **ści** *ten, co ś. posługuje paradoksami*: Nie uważam mistycyzmu za objaw zwyrodnienia, jak tego chce P. <Od Paradoks>

× **Paradokson, u,** lm. **y** p. **Paradoks.** Sł. wil. <p. Paradoks>

**Paradoksyt, u,** lm. **y** min. *jedna z postaci krystalograficznych ortoklazu.* <Od Paradoks, bo w swoim czasie powstawanie tego minerału uważano za paradoksalne>

**Paradomanja, i,** blm. *manja urządzania parad*: Przez cały czas rządów swoich cierpiał na paradomanję. <Parada + Manja>

[**Paradoś, a,** lm. **e**] *człowiek dumny, pyszałek.* <Od Parada>

**Paradować, uje, ował l.** *występować z paradą, popisywać ś., defilować, burszować*: P. w nowej sukni. **2.** *odbywać paradę wojskową*: Regiment paradował. Troc. <Od Parada>

**Paradowanie, a,** blm., czynność cz. **Paradować.**

[**Paradusznie**] *paradnie, doskonale, śmiesznie.* <Z Paradnie>

**Paradygmat, u,** lm. **y** *wzór, wzorzec, schemat*: Nie znam lepszego paradygmatu dla określenia poety naiwnego. Ant. <Gr. parádeigma, od pará = obok + deîgma, 2 pp. deígmatos = wzór>

× **Paradys, u,** lm. **y** p. **Paradyz.** L.

† **Paradyski** *rajski*: Wesele paradyskie. Spr.

**Paradyz, u,** lm. **y,** × **Paradyż,** × **Paradys l.** *najwyższa i najtańsza kondygnacja miejsc dla widzów w teatrze,* jaskółka, kurnik, gołębnik. Przen.: *publiczność znajdująca ś. na paradyzie*: P. klaskał. **2.** myśl. *miejsce ulubione przez zwierzynę*: Do Jedlny nad Wisłą, do dawnego myśliwskiego paradyzu Jagiełły. Sp. <Fr. paradis, Nm. Paradies>

**Paradyzowy** przym. od **Paradyz**: Publiczność paradyzowa.

× **Paradyż, u,** lm. **e** p. **Paradyz**: Szła aż pod one filary, które oddzielały nawę kościelną od paradyżu i które dźwigały na sobie chór kościelny. Kaczk. <p. Paradyz>

[**Paradzenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Paradzić ś.**

[**Paradzić się, i ś., ił ś.**] **l.** *stroić ś.*: Baby ś. paradzą. **2.** *pysznić ś., nadymać ś.* <Od Parada>

× **Parafanały, ów,** blp., × **Parafarnały,** † **Parafernalja,** [**Parafernalja**] *wyprawa panny młodej*: Wszystkie pieniądze, nawet klejnoty i parafanały królowej, poszły na wojsko. Sienk. <p. Parafernalja>

**Parafantastyczny** przym. od **Parafantazja**: P. objaw = *objaw zboczenia wyobraźni.*

**Parafantazja, i,** blm. *zboczenie wyobraźni.*

× **Parafarnały, ów,** blp. p. **Parafanały**: Klejnotów i innych parafarnałów więcej, niż na pięćkroć sto tysięcy. Wóje. <p. Parafernalja>

**Parafazja, i,** blm. *chorobliwe używanie wyrazów odpowiadających zupełnie innym pojęciom, a nie tym, które chory chce wysłowić.*

† **Parafernalja, jów,** blp., [**Parafernalja**] p. **Parafanały.** <Śr. Łć. parafernalia z Gr. paráfernos (pará = poza + férnē = posag)>

† **Parafernalny,** [**Parafernalny**] przym. od **Parafernalja.**

[**Parafij, i,** lm. **e**] p. **Parafja**: Nasá P. <Z Parafja>

[**Parafijak, a,** lm. **cy**] p. **Parafjanin.** <Od Parafja>

**Parafijka, i,** lm. **i** p. **Parafja.**

[**Parafijołek, łka,** lm. **łki**] *fijołek*: Ja nie chcę wianka z parafijołków.

! **Parafimoza, y,** lm. **y** chir. *zadzierzgnięcie napletka za żołądź członka męskiego, załupek.* <Gr. pará + phimóō = sznuruję>

× **Parafin, u,** lm. **y** chem. p. **Parafina.**

**Parafina, y,** lm. **y l.** chem. = a) *mieszanina stałych węglowodorów, przeważnie z szeregu metanowego, lecz i z etylenowego, otrzymywana jako jeden z produktów końcowych dystylacji ropy naftowej, oraz suchej dystylacji torfu i łupków bitumicznych.* b) w lm. *szereg węglowodorów metanowych, nazywany tak niekiedy z powodu małej energji chemicznej, jaką ś. odznaczają.* **2.** min. p. **Ozokieryt.** <Łć. parum = mało + affinis = powinowaty>

**Parafinowaty** *podobny do parafiny*: Nafta w miarę przystępu powietrza gęstnieje i staje ś. parafinowatą.

**Parafinowy** przym. od **Parafina**: Świece parafinowe.

**Parafja, i,** lm. **e, Parochja,** † **Parachja,** [**Parachwija, Parafij**] **l.** *gmina kościelna, okrąg kościelny podległy jednemu proboszczowi*: Być z tej samej parafji. Należeć do innej parafji. Przybył z innej parafji. Przyłączyć wieś do parafji. Przen.: Każde z innej parafji = *każde z innej wsi = z innego kalibru; jedno od Sasa, drugie od lasa.* **2.** przen. *wieś, zaścianek, partykularz, miejscowość poza wielkim światem*: Wychować ś. na parafji (= *za piecem*). **3.** *ludność parafji, ogół parafjan*: Płakała po nim cała P. **4.** *kościół parafjalny.* **5.** *urząd stanu cywilnego zostający pod zawiadywaniem proboszcza, kancelarja parafjalna.* **6.** p. **Parafjanizm.** Zdr. **Parafijka.** <Łć. parochia z Gr. paroikía = właśc. to, co można objechać, obwód, objazd>

[**Parafjak, a,** lm. **cy**] p. **Parafjanin.**

**Parafjalny** przym. od **Parafja**; † **Parachwijalny,** † **Parachwiejny**: Przed mszą parafjalną wstąpił na ambonę. Kras. Kościół P. Postanowiła ś. szkoła parafjalna; do niej sprowadzono bakałarza umiejętnego. Kras. Wychowanie parafjalne.

× **Parafjan, a,** lm. **anie** p. **Parafjanin.** Sł. wil., Troc.

**Parafjaneczka, i,** lm. **i** p. **Parafjanka**: Udają ś. za przybyłe dopiero do Warszawy parafjaneczki. L. P. jakaś, wnuczka łapciastego szlachcica. Orzesz.

**Parafjanin, a,** lm. **anie,** × **Parafjan,** [**Parafjak, Parafijak**] **l.** *ten, co należy do danej parafji.* **2.** przen. *człowiek bez ogłady i manjery wielkiego świata, rubaszny, zacofany, prostak, wieśniak zadomowiony wobec szerszego świata.* <Od Parafja>

**Parafjanizm, u,** blm., **Parafjańszczyzna, Parafjaństwo, Parafja** *brak ogłady, gustu i manjer wielkiego świata, partykularyzm, zacofanie, prostactwo, rubaszność*: P., pretensjonalność i zły smak. Orzesz.

**Parafjanka, i,** lm. **i** forma ż. od **Parafjanin**: Nie róbże mię Wc Pan prostaczką, przecięż nie jestem P.! L. Parafjanką jestem i nie umiem żyć według mody. L. Wc Panna ś. kłaniasz nogą, jak P.! Zabł.

**Parafjański** *właściwy parafjaninowi; nieokrzesany, prostaczy, pozbawiony gustu, ogłady, rubaszny, wieśniaczy, prowincjonalny*: Co za ukontentowa-

nie w ustawicznym z mężem przesiadywaniu, to jest gust wcale P. L. Ach, jakże ona prawdziwie parafjańską ma duszę! L. **Po parafjańsku**, przys. *jak parafjanin, bez ogłady i manjer wielkiego świata, rubasznie, po prostacku:* Zmierzył po parafjańsku do stanu św. małżeńskiego. Kras. Kochać męża po parafjańsku. Kras. <Od Parafjanin>

**Parafjaństwo, a,** blm. p. **Parafjanizm:** Z zagranicy powróciwszy, nie gadała, jedno o prostocie naszych ojców i o naszym parafjaństwie. Kras. Dała nam do zrozumienia, jaka jest niezgrabność parafjaństwa naszego. Kras. Nieobyczajne P. L. <Od Parafjański>

**Parafjańszczyzna, y,** blm. p. **Parafjanizm:** Trąci to parafjańszczyzną.

**Parafonja, i,** blm. *przyton dźwięczący fałszywie obok tonu właściwego, wada głosu; nieprzyjemny dźwięk głosu przy przemianie jego u chłopców.* <Gr. pará = obok, + fōné = głos>

**Parafować, uje, ował** l. księgę, kwitarjusz i t. p. = *przeciągać sznur przez stronice i pieczętować jego końce, dla zapobieżenia tajemnemu wydarciu której z kart.* **2.** P. akta parafjalne = *opatrywać je pieczęcią, numerem i podpisem.* Parafja parafuje zgony i weiąga w księgi stanu cywilnego *(= regiestruje, stwierdza).* <Fr. parafer, skróc. z Gr. paragráphō>

**Parafowanie, a,** blm., czynność cz. **Parafować.**

**Parafraza, y,** lm. **y** l. *szersze rozwinięcie jakiej myśli, tekstu, uzupełniające lub rozwijające, omówienie, przeróbka; złośliwe, szydercze przekształcenie cudzych słów a. myśli.* **2.** muz. *oddanie tematu muzycznego z pewnemi zmianami i dodatkami, warjacje; układ tematu muzycznego na inny instrument.* <Łć. paraphrasis = objaśnienie, z Gr.>

**Parafrazować, uje, ował** l. *przerabiać, rozszerzać czyjeś myśli, objaśniając i uzupełniając; omawiać obszernie; oddawać w innej formie, w innym obrobieniu pewien temat muzyczny.* **2.** przen. *mówić rozwlekle, bawić ś. w frazeologję, rozwodzić ś.* <Od Parafraza>

**Parafrazowanie, a,** blm., czynność cz. **Parafrazować.**

**Parafrenja, i,** blm. *głupowatość.* Rol. <Gr. pará = poza, + frén = rozum>

**[Paragan, u,** lm. **y]** p. **Parkan:** Chodząc kole ściany, podpiram mur, paragany.

**Paragieneza, y,** blm. *pogląd naukowy, udawadniający prawidłowość równoczesnego występowania minerałów, ważny przy badaniu żył kruszcowych.* <Gr. pará = obok, + génesis = pochodzenie>

**Paragjalny** przym. od **Paragjum:** Stosunek do paragjalnych wspólników rządu. Mał. Paragjalni książęta. Mał.

**Paragjum** nieod. *równe prawo do udziału w dobrach lennych:* P., to jest ów zwyczaj tutaj (do Polski) wniesiony z pogaństwa, że ś. członkowie rodu panującego dzielili krajem, jak prywatnym dziedzictwem. Mał. <Z Gr. parágō = prowadzę obok: odprowadzam na bok>

**Paragogizm, u,** lm. **y** *rozszerzenie brzmienia wyrazu przez dodanie głosek na końcu* (np. tu - tutaj, młodzian - młodzieniec). <Gr. paragōgḗ = dodanie>

**Paragon, u** l. blm. *ubieganie ś. z kim, współubieganie ś., wyścigi, konkurencja, konkurs, zawody:* Nie kuś ś. w równy wchodzić P. z możnemi. Min. Pójdą w paragon ludzie z aniołami. Wad. (= o lepsze). **2.** lm. **y** *pręt u parasola dęty a. żłobkowany, pręt paragonowy.* <Z Gr. pará + agonízein>

**Paragonit, u,** lm. **y** min. p. **Mika.** <Z Gr. parágō = uwodzę, oszukuję (z powodu łudzącego podobieństwa do Miki)>

**Paragonizować, uje, ował, Paragonować** *iść z kim w paragon, iść w zawody, współubiegać ś., wyścigać ś.:* Zawszem z ludźmi równego ze mną urodzenia w tym, co szlachetnym duszom przystoi, paragonizował. Kraus. <Z Gr. pará + agonízein>

**Paragonizowanie, a,** blm., czynność cz. **Paragonizować.**

**Paragonować, uje, ował** l. p. **Paragonizować:** W zasługach z nim P. nie zdoła. Troc. **2.** co z czym = *porównywać, zestawiać.* Troc. <Od Paragon>

**Paragonowanie, a,** blm., czynność cz. **Paragonować.**

**Paragonowy** przym. od **Paragon:** Pręt P. u parasola = *dęty, żłobkowany,* paragon.

**Paragraf, u,** lm. **y, [Palegraf, Palograf]** l. znak: §. **2.** *mały ustęp w rozdziale jakiej osnowy, oznaczany tym znakiem z odpowiednią liczbą, artykuł, punkt:* P. prawa. Jeszcze nam zostaje ten P., w którym jest kontrowersja ojca z synem. Falib. Rozdział na 6 paragrafów podzielony. Troc. Mowa o tym w siódmym paragrafie. **3.** †P. przez twarz a. na twarzy = *szrama, blizna, znak, kresa, karb:* Napiętnując twarzyczkę w miesiąc paragrafem. Wyb. P. mu ś. świeci przez twarz długi. Alb. Srogiemi nazywają, co przez twarz P. mają; sroższy ten, co rozciął, niż co ma rozciętą gębę. Bies. P. mu przez nos nanotowali. Troc. Wyciąć komu P. Troc. Zaraz ś. do zalotów bierze, aż też pan brat oberwie, aż P. przez nos nanotują. Opal. Dorymena, pomimo tych paragrafów i plastrów Wpana, kocha cię statecznie. Bog. W. **4.** łyż.: P. z podwójnych trójek = *linja wężykowata z podwójną trójką, wykonana przez łyżwiarza na lodzie.* <Łć. paragraphus, Gr. paragrafḗ>

**Paragrafista, y,** lm. **ści** *ten, co pisze paragrafy:* Robota dziennikarskiego paragrafisty, który skomponował cały łam druku z przedmów do dzieł nowych. Nagan. <Od Paragraf>

**Paragrafowy** przym. od **Paragraf:** Klaczko napisał do Dziennika hotelowi Lambert P. artykuł. Koź. A.

**Paragram, u,** lm. **y** *zmiana znaczenia przez dodanie lub przemianę litery lub wyrazu; zagadka powstająca przez opuszczenie lub zmianę pierwszej litery wyrazu.* <Gr. parágramma>

**Paragwajska** herbata p. **Mate.** <Od nazwy krainy Paragwaj>

**Paraheljotropizm, u,** blm. *sen dzienny niektórych roślin, otwierających kielichy kwiatowe w nocy.*

**Paraklet, a,** blm. *Duch św., Duch pocieszyciel.* <Gr. paráklētos>

× **Parakletyczny** *pocieszający.* <Od Paraklet>

**Parakontakjon, u,** lm. **y** *śpiew na przemian, u Greków.*

**Parala, i,** blm. gm. p. **Paraliż:** Ręka mi zemdlała... Już mnie P. ima... Gorzałki na miły Bóg. Sienk. <Z Paraliż>

**Paralaks, u,** lm. **y** p. **Paralaksa.**

**Paralaksa, y,** lm. **y, Paralaks,** × **Dwugląd** l. *zmiana pozoru, jaka zachodzi w położeniu jakiegokolwiek przedmiotu, gdy spoglądający nań obserwator zmienia swe stanowisko; kąt, jaki tworzą między sobą dwie linje, poprowadzone z dwu różnych stanowisk do danego przedmiotu.* **2.** astr.:

P. słońca lub innego ciała niebieskiego = *kąt, pod jakim obserwator, umieszczony na słońcu, widziałby promień ziemi; kąt utworzony przez dwie linje, poprowadzone do środka słońca ze środka ziemi i z punktu na jej powierzchni położonego:* P. pozioma *(= gdy uważane ciało niebieskie znajduje ś. na poziomie obserwatora).* P. wysokości *(= gdy ciało niebieskie jest wzniesione nad poziom obserwatora).* P. roczna gwiazdy *(= kąt, pod jakim obserwator na gwiaździe tej umieszczony widziałby średnicę drogi ziemskiej; kąt utworzony przez dwie linje, poprowadzone do gwiazdy z ziemi i ze słońca.* <Gr. parállaxis = odmiana, odstąpienie>

**Paralaktyczny** przym. od **Paralaksa**: Kąt P. = *paralaksa.* Ruch P. = *ruch pozorny przedmiotu obserwowanego, wywołany przez zmianę stanowiska obserwatora.* Paralaktyczne ustawienie lunety = *osadzenie jej na osi równoległej do osi świata.* Stanisław August ofiarował dla przyszłego obserwatorjum teleskop refraktor Dollonda, lunetę paralaktyczną Caniveta i globy. Smol.

**Paralela, i,** lm. **e l.** *linja prosta lub płaszczyzna równoległa do innej linji prostej lub płaszczyzny, linja lub płaszczyzna paralelna.* **2.** przen. *zestawienie porównawcze dla wykazania podobieństw i różnic, porównanie,* × i k o n r ó w n o l e g ł y: Przeprowadzić paralelę między jednym szeregiem pojęć a drugim. **3.** × P. *równoległy oddział klasy w szkole.* **4.** woj. *przekopy oblężnicze równoległe do obleganej twierdzy.* Zdr. × **Paralelka.** <Gr. parállēlos = równoległy>

**Paralelepiped, u,** lm. **y, Paralelopiped** *równoległościan, bryła ograniczona sześciu płaszczyznami w ten sposób, że każda para ścian nie stykających ś. z sobą jest równoległa.* <Gr. parallēlepípedon, parállēlos + epípedon = płaszczyzna>

**Paralelizm, u,** lm. **y, Paralelność l.** *równoległość, stosunek wzajemny do siebie rzeczy podobnych:* Zauważono P. między rozwojem mózgu i stopniem inteligiencji. **2.** fil.: P. psychofizyczny = *pogląd, według którego każdemu zjawisku duchowemu odpowiada pewne ściśle oznaczone zjawisko cielesne, i na odwrót.* Zasada paralelizmu = *zasada spółrzędności.* <Od Paralela>

× **Paralelka, i,** lm. **i** p. **Paralela:** Mianowano go samodzielnym kierownikiem paralelek ruskich w gimnazjum przemyskim. Nr.

**Paralelnie** przys. od **Paralelny,** *równolegle.*

**Paralelność, i,** blm. rz. od **Paralelny;** p. **Paralelizm.**

**Paralelny** *równoległy.* <Gr. parállēlos>

**Paralelograf, u,** lm. **y** *narzędzie do kreślenia linji równoległych.* <Gr. parállēlos = równoległy, + gráfō = piszę>

**Paralelogram, u,** lm. **y l.** *równoległobok, czworokąt podłużny.* **2.** mech. *przyrząd równoległoboczny a. raczej równoległociągowy, znajdujący ś. u końca balansjera, np. machiny parowej, aby tłok u tego równoległociągu zawieszony szedł zawsze prostopadle, to jest po osi cylindra,* r ó w n o l e g ł o c i ą g. <Gr. parallēlógrammon>

**Paralelopiped, u,** lm. **y** p. **Paralelepiped.** <Z Paralelepiped>

**Paralipomena, ów,** blp. *późniejsze dodatki, suplementy; księgi kronik Starego Testamentu.* <Gr. paraleipómena; pará = mimo + leípein = zostawić, opuścić>

**Paralipsa, y,** lm. **y** *pozorne przemilczenie; zwracanie uwagi w mowie na to, co pozornie pomijamy.* <Gr. paráleipsis>

† **Paraliszowaty** p. **Paraliżowaty.** <Od *Paralisz = Paraliż>

**Paralityczka, i,** lm. **i** forma *ż.* od **Paralityk.**

**Paralitycznie** przys. od **Paralityczny:** Usta P. skrzywione. Krasz.

**Paralityczny** przym. od **Paraliż; × Paraliżowy,** *porażny:* Atak P. Chory P. *(= paraliżem ruszony, paralityk).*

**Paralityk, a,** lm. **cy** *człowiek dotknięty paraliżem, porażony,* † *powietrzem zarażony,* † *paraliżowaty:* Zakład dla paralityków. <Łć. paralyticus, z Gr. paralytikós>

**Paraliż, u,** lm. **e,** gm. **Parala, [Paraluż, Palarus, Palarusz, Paraliżm, Paralus, Paralusz, Paraluz, Polarusz]** *porażenie, utrata czucia i zdolności władania ciałem lub członkami jego,* b e z w ł a d, gm. s z l a k, ś l a k: P. postępowy (paralysis progressiva). P. ręki, języka. Trzyc. P. mu gębę skrzywił. L. P., to jest gdy kogo powietrze zabije w połowicę, a. w rękę, a. w nogę. Spicz. Leży w domu, paraliżem zarażony. Białob. P. tym członkom, gdzie zapadnie, władzą odejmuje. Haur. Tknięty, rażony paraliżem. P. go naruszył. Bodaj go P. naruszył. A do stu paraliży! Fred. A. <Gr. parálysis = rozstrój, osłabienie>

**[Paraliżm, u,** lm. **y]** p. **Paraliż.**

**Paraliżować, uje, ował l.** *dotykać paraliżem, porażać, ubezwładniać.* **2.** przen. *niweczyć, obracać w niwecz, unicestwiać, udaremniać, neutralizować, psuć, wikłać:* P. czyje zamysły, plany, dążności. <Od Paraliż>

**Paraliżowanie, a,** blm., czynność cz. **Paraliżować.**

**Paraliżowaty,** † **Paraliszowaty l.** *podobny do paraliżu.* **2.** *ruszony, rażony, tknięty paraliżem, sparaliżowany:* Człowiek P. *(= paralityk).* Powietrzem zarażone abo paraliżowate. Bud. Rzekł Jezus paraliżowatemu: wstań! Wuj.

**Paraliżowy** przym. od **Paraliż,** *porażny;* p. **Paralityczny:** Wielką na nią Bóg paraliżową chorobę przypuścił, iż żadnym członkiem władnąć nie mogła. Skar. † Paraliżowe ziele (Syr.) p. **Pierwiosnek.** Paraliżowe ziele = *bukwica biała* (primula veris). Troc.

**Paraliżująco** przys. *w sposób paraliżujący:* Pobyt króla szwedzkiego we Warmji działa P. na usiłowania dyplomatyczne króla Augusta w Berlinie. Jaroch.

**Paralogizm, u,** lm. **y** *wniosek błędny, fałszywy.*

**Paralogja, i,** blm. *błąd; gadanie od rzeczy, majaczenie, bzdurzenie, bańdurzenie, bajanie.* <Gr. pará + -logía = nauka>

**[Paralus, a,** lm. **e] l.** p. **Paraliż:** Jak ją ten paralus trzasnął, tak ci ani zipnęła. Sienk. Niech go P. ruszy. Bodaj cie P. narusył. Trzecie pismo wyśle ś. do Chowańskiego, by sobie szedł do paralusa. Sienk. <Z Paraliż>

**[Paralusz, u a. a,** lm. **e] l.** p. **Paraliż:** Wszystkim zdawało ś., że ją P. naruszył. Tfu, do paralusza! Fałszerz. Kon. Czego on u paralusza chce od mojej baby? Prus. Ależ do stu paraluszów! czyż myślicie, że ja podpiszę tysiąc dwieście, biorąc tysiąc? Krasz. **2.** żart. *parasol.* <Z Paraliż>

**[Paraluz, u a. a,** lm. **y]** p. **Paraliż:** P. od serca. <Z Paraliż>

**[Paraluż, a,** lm. **e]** p. **Paraliż.** <Z Paraliż>

**Paramagnetyczny** *łatwo przyciągany przez bieguny magnesu:* Ciała paramagnetyczne.

**Paramenta, ów,** blp. *aparaty, ubiory i ozdoby kościelne:* P. ołtarzowe. Troc. <Nłć. od parare = przygotowywać, późn. ozdabiać>

**Paramentyka**, i, blm. *nauka o sporządzaniu i znaczeniu paramentów.*

**Parametr**, u, lm. **y i.** mat. *ilość występująca obok ilości zmiennych w funkcjach i wyrażeniach matematycznych w ogólności — stała dla każdej osobnej funkcji lub wyrażenia, a zmienna w przejściu od danej funkcji do innej tejże kategorji, to jest tym samym algorytmem wyrażonej:* Parametry istotne i nieistotne w teorji przekształceń. Parametry różniczkowe. P. paraboli, krzywej. **2.** min. *odcinek połowy osi krystalograficznej.* <Gr. pará + métron = -mierz>

**Parametryczny** mat. przym. od **Parametr:** Grupa parametryczna.

**!Parametryt**, u, lm. **y** *zapalenie przymaciczne.* <Gr. parametritis>

**× Paramicja**, i, lm. **e** *poetyczne opowiadanie pouczające, podanie, bajka.* <Gr. pará + mythéomai = mówić, opowiadać>

**Paramimja**, i, blm. *niezdolność wyrażania myśli i uczuć wyrazem twarzy lub giestami, występująca przy chorobach umysłowych.* <Gr. pará + miméomai = naśladować, małpować>

**Paramnezja**, i, blm. *zboczenie pamięci, fałszywa pamięć, skutkiem której np. rzecz nowa zdaje ś. być dawno znaną.* < Gr. para + mnēstis = pamięć>

**Paramorfizm**, u, blm. *współczesne występowanie obu postaci krystalicznych ciała dwukształtnego.* <Gr. pará + morfé = postać>

**Paramorfoza**, y, lm. **y** min. *przeobrażenie kryształów, dotyczące tylko molekularnej budowy minerału.* <Gr. pará + mórfōsis = kształtowanie>

**!Paranefryt**, u, lm. **y** *zapalenie przynercza, to jest tkanek nerek otaczających.* <Gr. paranephrîtis>

**Paranetyczny** *napominający, zachęcający, budujący.* <Gr. pár + ainétēs = chwalący>

**Parangon**, u, lm. **y** p. **Paragon** *kamień drogi pięknej wody, świetnego ognia, djament szacowny:* P., kamień drogi, dyjament gruntowny i szacowny, wody wesołej. L. Kamienie gruntowne, P. nazwane, w cudzej ziemi kupują na wagę karatów i gran. L. Dyjament cienki, na takiej fałdze osadzony, podobny dyjamentowi P., gruntownemu i wesołemu kamieniowi. L. **2.** druk.: × P. *gatunek pisma mniejszy od romany.* Mag. <Fr. parangon, z Hp. paragon, parangon, powstałego z dwu przyimków: para con = w porównaniu z.>

**× Paranoja**, i, blm. *zaburzenie umysłowe chroniczne.* <Gr. paránoia = obłąkanie, głupota>

**× Paranomja**, i, blm. *postępowanie niezgodne z prawem.* <Z Gr. paranoméō = obrażam prawo>

**Parantela**, i, lm. **e** p. **Parentela.** <Włos. parentela, Śr. Łć. parentella = pokrewieństwo>

**Parantelat**, a, lm. **ci** p. **Parentelat:** I tyś niewielki P. L. <Od Parantela>

**Parantyn**, u, lm. **y** min. *gatunek wernerytu.* <Z Gr. parantheîn - przekwitać>

**Parapecik**, a, lm. **i** p. **Parapet.**

**Parapet**, u, lm. **y**, **[Perepeta]** **I.** *mur do wysokości oparcia ś.; poręcz, deska mocno przytwierdzona, służąca do oparcia ś. przy patrzeniu z miejsc wyniesionych (np. z okien, tarasów, mostów, pokładu okrętowego):* Gabinet o trzech parapetach, sztucznemi marmurami wyłożony, z takimże kominkiem. And. Bębnił po parapecie loży. Bał. **2.** ogr. *półka przy dolnym brzegu szklarni.* **3.** woj. p. **Przedpiersień.** Zdr. **Parapecik.** <Fr. parapet z Włos. parapetto = co zabezpiecza (para) piersi (petto)>

**Parapetowy** przym. od **Parapet:** Deska parapetowa. Drzwi parapetowe na ogród prowadzące. Korz. *(= balkonowe, do ziemi sięgające).* Pokój opatrzony wielkim parapetowym oknem. Morz. <Od Parapet>

**Paraplanat**, u, lm. **y** fot. *rodzaj objektywu.*

**!Paraplegja**, i, lm. **e** *porażenie poprzeczne.* <Z Gr. paraplēssō>

**× Parapluj**, a, lm. **e** p. **Parasol.** <Fr. parapluie (= parer à pluie)>

**[Parasal**, a, lm. **e]** p. **Parasol.** <Z Parasol>

**Parascewa**, y, lm. **y** *dzień przygotowawczy, wieczór przed świętem a. szabasem u Żydów.* <Gr. paraskeyé = przygotowanie>

**Parasol**, a, lm. **e** **I.** a. **[Parasal, Parason, Paryzol]**, **× Parapluj** *daszek składany na kiju, jako ochrona przed deszczem = deszczochron, a. przed słońcem:* P. średniej wielkości, damski = *półdeszczówka.* Otworzyć, zamknąć P. Iść pod parasolem. Posp. żart.: Restauracja pod parasolem = pod pompą (na rynku), pod słońcem. Przen.: Kilka palm strzelało tam wysoko zielonemi parasolami swemi. Orzesz. **2.** bot. p. **Bedłka.** Zdr. (kobiecy od słońca) **Parasolik, Parasolka, Parasoleczek.** Zgr. **Parasolisko.** <Fr. parasol, z Włos. parasole>

**Parasolczyna**, y, lm. **y** *licha, nędzna parasolka.*

**Parasoleczka**, i, lm. **i** zdr. od **Parasolka.**

**Parasolik**, a, lm. **i** p. **Parasol.**

**Parasolisko**, a, lm. **a** m. i ni. p. **Parasol.**

**Parasolka**, i, lm. **i** p. **Parasol.**

**Parasolkowy** przym. od **Parasolka:** Rączka, materja parasolkowa.

**Parasolnicki** p. **Parasolniczy.** <Od Parasolnik>

**Parasolnictwo**, a, blm. *rzemiosło parasolników.*

**Parasolniczka**, i, lm. **i** **I.** *ta, co robi parasolki.* **2.** *żona parasolnika.* <Od Parasolnik>

**Parasolniczy** przym. od **Parasolnik** a. od **Parasolnictwo:** Wyrób, cech P.

**Parasolnik, ka**, lm. **cy** *rzemieślnik, robiący parasole i parasolki.* <Od Parasol>

**Parasolowy** przym od **Parasol:** Pręt, kij P. Materja parasolowa. I my układamy ś.! dodali drudzy panowie, kołnierzykowy i P. Krasz. *(= mający przy sobie parasol).* Pinja, sosna o pokroju parasolowym. Rost.

**[Parason**, a, lm. **y]** p. **Parasol.**

**Parastada**, y, lm. **y**, **Parastata** bud. *pilaster:* Duży westybul, utworzony przez dwie kolumny in antis i dwie parastady. Ćwik. <Gr. parastás, 2 pp. -ádos = słup, kolumna>

**[Parastas**, u, lm. **y]** *modlitwa, czytana w cerkwi za nieboszczyka; nabożeństwo za zmarłych z obiadem; obiad na pamiątkę nieboszczyka:* P. sprawić. Najmuje msze i parastasy. <Gr. parástasis>

**Parastata**, y, lm. **y** bud. p. **Parastada.**

**Parastatyczny** *pozorny, pozornie pomagający.* <Gr. parastátēs = obrońca, poplecznik>

**Parastazja**, i, lm. **e** *stawienie na oczy; uobecnienie; zachwyt.* <Gr. parástasis>

**Parastrema**, y, lm. **y**, **Parastrofa** *przekręcenie a. drganie spazmatyczne warg lub oczu.* <Gr. pará + strémma = wykręcenie>

**Parastrofa**, y, lm. **y** p. **Parastrema.** <Gr. pará + strofé = obrócenie>

**Parastylbit**, u, lm. **y** min. *odmiana stylbitu uboższa w wodę.* <Gr. pará + stílbe = połysk>

**[Paraszka**, i, lm. **i]** zool. **I.** p. **Płoć.** **2.** p. **Siekierka.**

†**Parat, u,** lm. **y I.** *gotowość, pogotowie, szyk, odwód:* Acz ufał mieszczanom, w paracie jednak stali nadworni żołnierze. Pot. Z greckich szkół żacy na was przyjechali, którzy nie wiedzą, jak stać w paracie. Chr. Szermierz dotąd ucznia swego uczy szermować, sztuki czynić, paraty wyprawiać, aż go mistrzem ostawi. Glicz. Kazano grandmuszkieterom stawać w paracie w pałacu Mniszcha, marszałka wielkiego koronnego, dla wykonania juramentu. Mat. Pułkownik królewski husarski, stojąc w paracie, nie chciał ś. potykać. Mat. **2.** *przegląd, rewja, parada:* Po skończonej paracie powróciliśmy wszyscy. Mat. **3.** w lm. *sztuki, wybiegi, łamańce.* Biel. M. <Łć. paratus = przygotowanie, uzbrojenie>

×**Paratoner, u,** lm. **y** *konduktor, gromochron.* <Fr. paratonnerre (= parer à tonnerre)>

**Paratoniczny** przym. od **Paratonja:** Ruchy paratoniczne. <Gr. parátonos = wyciągnięty, wyprężony>

×**Paratonja, i,** blm. *chorobliwe napięcie nerwów; przesada, egzaltacja.* <Z Gr. parateínō = rozciągnąć; dać ś. dręczyć>

**Paratoskopja, i,** blm. *wróżenie z przejawów powietrza.*

**Paratrofja, i,** blm. *nieprawidłowe odżywianie ś.* <Gr. pará + trofé = żywność>

**Parawan, u** a. **a,** lm. **y,** †**Paraban, [Paraban] I.** *ścianka ruchoma, składana, złożona ze skrzydeł obciągniętych papierem lub tkaniną:* Łóżko parawanem obstawić. Schować ś. za P. Figurka jak z parawana. Krasz. Przen.: *zasada a. osoba, za którą ktoś ś. kryje, to jest na rachunek której a. w imię której ktoś postępuje według własnego interesu, własnych chęci a. poglądów:* Mąż służył jej za P. **2.** gm. *parkan.* Zdr. **Parawanik.** <Fr. paravent>

**Parawanik, u** a. **a,** lm. **i** p. **Parawan:** Łóżko parawanikiem otoczyć, aby na chorego nie wiało. Krup. Przen.: Postarały ś. o parawaniki, za któremi kryją grzeszki swoje; mają mężów. Bał.

**Parawanowy I.** przym. od **Parawan:** Skrzydło parawanowe. **2.** przen. *banalny, stereotypowy, bezduszny; pocieszny, zabawny, śmieszny:* Jakie parawanowe figury ten bawełniarz i aptekarz! Bog. W.

×**Parazyt, a,** lm. **y** p. **Pasorzyt.** Krasiń. <Gr. parásitos>

×**Parazyta, y,** lm. **ci** p. **Pasorzyt:** P.! mówił z lekceważeniem hrabia Ludwik. Krasz. <p. Parazyt>

**Parazytyzm, u,** blm. p. **Pasorzytność:** Silna wiara w P. Korzeniówki w polskiej nazwie wyraźnie ś. odbiła. Jent. Oprócz mutualizmu i parazytyzmu odróżniał jeszcze trzecią formę symbiozy, mianowicie kommensalizm. Jent.

**Parazytolog, a,** lm. **owie** p. **Pasorzytnik.** <Gr. parásitos = pasorzyt, + -lógos = znawca, uczony>

**Parazytologja, i,** blm. p. **Pasorzytnictwo.** <Gr. parásitos = pasorzyt, + -logía = nauka>

**[Parcany]** p. **Parciany.** <Z Parciany>

**Parcela, i,** lm. **e** *działka gruntu, majątku ziemskiego, lasu, wystawiona na sprzedaż a. sprzedana:* Sprzedaż ziemi wykupionej w mniejszych parcelach sprowadzonym z zachodnich Niemiec kolonistom niemieckim. Dla mniejszych parcel gospodarczych stosowano system czasowej dzierżawy. Remb. <Fr. parcelle, Włos. particella, z Łć. particula>

**Parcelacja, i,** lm. **e** *podział, rozdrobnienie majątku ziemskiego na parcele, działki, w celu sprzedaży każdej z nich oddzielnie.* <Od Parcela>

**Parcelacyjny** przym. od **Parcelacja:** Fundusz P. Plan P. Sprzedaż parcelacyjna.

**[Parcelant, a,** lm. **ci, Parcelęt]** *właściciel parceli.*

**[Parcelęt, a,** lm. **ci]** p. **Parcelant:** Czterech parcelętów pobudowali sobie cztery zagrody.

**Parcelować, uje, ował** *dzielić na parcele, rozdrabniać na działki, w celu sprzedaży każdej z nich oddzielnie:* P. majątek ziemski. Czy rzeczywiście i o ile własność większa zmuszona jest P. posiadane obszary? Bl. **P. ś.** *być parcelowanym:* Przypuszczenie Żydów do spółki przez pierwotnych właścicieli parcelujących ś. majątków stanowi zjawisko, nie pozbawione znaczenia. Bl. <Od Parcela>

**Parcelowanie, a,** blm., czynność cz. **Parcelować.**

**Parcelowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Parcelować ś.**

**Parcelowy** przym. od **Parcela.**

**Parcenie, a,** blm., czynność cz. **Parcieć.**

**[Parcenie, a,** blm.] czynność cz. **Parcić.**

**Parch I. u** a. w lm. **Parchy, [Parchacizna]** lek. (avus) *choroba skórna na głowie owłosionej:* Dostać parchów. P. koński różne ma nazwiska: świerzb, wozgrzywość, żaba, mucha, krzczyca, wilk, strupy. Dor. **2. u,** lm. **y,** †P. p. **Park. 3. a,** lm. **y** = a) a. **Parchul, Parchulec, Parszywiec, Parszywy** gm. pog. *przezwisko Żyda.* b) pog. *drobny szlachcic, mieszczanin, ciarach, łyk:* Graj, parchu! zapłacimy, a graj, krzyknął mi od ucha pan młody. Wilk. c) [P.] p. **Ogórek.** d) bot. p. **Kanianka.** <PARCH>

**[Parchacizna, y,** lm. **y]** p. **Parch:** Hajline oczy P. toczy.

**I. [Parchacz, a,** lm. **e, Parchol]** *przezwisko obelżywe:* Ty parcháczu. <Od Parchać>

**2. [Parchacz, u,** lm. **e]** *wapno kopalne.*

×**Parchać, a, ał** p. **Parsknąć.**

**[Parchać się, a ś., ał ś.]** p. **Parkać ś.:** Suka i kocica ś. párchają. Koza i owca parcha ś. <PAR(CH)>

**[Parchan, u,** lm. **y]** p. **Parkan:** Walą ś. już parchany. <Zam. Parkan>

×**Parchanie, a,** blm., czynność cz. **Parchać.**

**[Parchanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Parchać ś.**

**[Parchatki, ów,** blp.] *barki, orzydle:* Jak cie złapie za P., to nie uwidzis swoi matki.

**[Parchato]** przys. od **Parchaty.** L.

**[Parchatość, i,** blm.] rz. od **Parchaty.**

**[Parchaty]** p. **Parchowaty:** Parchowata, parchata, czubata żaba. Syr. *(= ropucha).*

**[Parchawica, y,** lm. **e] I.** *purchawka:* Drożdżami chleb tak rozedmą i pulchnym czynią, że jako P. będzie. Syr. **2.** *człowiek nikły i słaby.* <PARCH/PURCH>

**[Parchol, a,** lm. **e]** p. **I. Parchacz:** Ty parcholu.

**Parchowacina, y,** lm. **y** *miejsce zarażone parchem:* Rzeżucha parchowacinom końskim i krostom pomaga. Urzęd. <Od Parchowaty>

**Parchowato,** przys. od **Parchowaty.** L.

**Parchowaty, Parszywy, [Parchaty]** *chory na parchy, mający parchy:* Szramowatych, krostawych abo parchowatych nie będziesz ofiarować Panu. Leop. Parchowata, parchata, czubata żaba. Syr. *(= ropucha).* P. kozieł. Koch. W. *(= parkotem śmierdzący).* <Od Parch>

**[Parchownia, i,** blm., **Żydownia]** pog. *żydostwo.* <Od Parch>

**[Parchówka, i,** lm. **i]** p. **Parchula.**

**Parchul, a,** lm. **e** gm. p. **Parch.** <Od Parch>

**Parchula, i,** lm. **e, [Parchówka, Parszywka], Parszywa** *pogardliwe przezwisko Żydówki.* <Od Parchul>

**Parchulec, lca,** lm. **lcy** pog. p. **Parch:** A bodaj mu pokręciło, temu łatyndzie, temu zabijakowi, temu parchulcowi! Zap. <Od Parchul>

**[Parchulka, i,** lm. **i]** pog. *szlachcianka.* <Zdr. od Parchula>

**[Parchutek, tka,** lm. **tki]** *czyżyk lub szczygieł.* <PARCH PIERZCH>

**[Parciak, u** a. **a,** lm. **i] I.** *gatunek materjału na ubranie włościańskie.* **2.** a. **[Parcianka]** *siermięga lub kaftan z partu:* Wyraz mazurski P., to jest siermięga. Krzyw. **3.** *spodnica z płótna domowej roboty.* **4.** a. **[Parcianiarz, Parcieniarz]** *przezwisko włościanina, chodzącego w parciaku:* Kurp chrzcił noszących ś. inaczej, niż sam ś. ubierał, włościan parciakami, to jest chodzącymi w parciaku. Krzyw. **5.** w lm. a. **[Parcianki]** *spodnie zgrzebne, portki:* Mają na sobie koszulę zgrzebną, takież parciaki i modrą sukienną kamizelę. <Od 1. Part>

**[Parcianciarz, a,** lm. **e]** p. **Parciak.** <Od Parcianka>

**[Parcianka, i,** lm. **i] I.** p. **Parciak. 2.** *szmat płócienny do obwijania nogi zamiast pończochy, onuczka, onucza.* **3.** w lm. = *wog. odzienie z najgrubszego płótna.* <Od Parciany>

**I. [Parciany, Parcany, Parsiany, Partny]** *płótniany, zrobiony z partu, płótna grubego domowej roboty, zgrzebny:* Przędza parciana z pakuł. Płótno parciane. Portki parciane. Odeślę Mehmetpaszy głowę jego w torbie parcianej. Jeż. Koniki zaprzężone w szlejach parcianych. Korz. Parciana szlachta *(= szlachta zagonowa).* <Od 1. Part>

**2. [Parciany]** *kwarciany:* Żołnirz ci já, matko, z parcianego wojska. <Zam. Kwarciany, przez sld. do Parciany>

**[Parcica, y,** lm. **e]** *otwór w kamieniu młyńskim.*

**[Parcić, i, ił]** p. **Patrzeć.**

**Parcie, a I.** blm., czynność cz. **Przeć:** Czujesz w sobie jakoweś P. i pożądanie i pragnienie. Wysp. P. ziemi: ziemia podobnym sposobem prze, jak i woda. Hube. *(= napór, ciśnienie).* **2.** lm. **a** lek. (tenesmus) *napieranie, zwykle bolesne, na stolec lub mocz, wydymanie,* × **ból w kiszkach,** × **kolka.** To lekarstwo parcia i kolki uśmierza. Troc. P. krwi = *ciśnienie krwi w naczyniach krwionośnych.* <PIOR POR PR PIER>

**Parcieć, eje, ał** *próchnieć, psuć ś., stawać ś. łykowatym, tracić jędrność, soczystość i smak, wyrastać wskutek ciepła wilgotnego:* Trzeba rzepę nie w wilgotnym miejscu, ale w suchym chować, aby nie parciała. Haur. Przen.: *gnuśnieć, gnić, niewieścieć:* Niechże mnie piorun w tych betach ustrzeli, jeśli będę dłużej w nich parciał. Sienk. <PART>

**[Parcieniarz, a,** lm. **e]** p. **Parciak.** <p. Parcianciarz>

**[Parcienina, y,** lm. **y]** *zła parcianka.*

**Parcinka, i,** lm. **i** *kiecka; kitel parciany.* Troc. <Z Parcianka>

**Parcjalnie** przys. od **Parcjalny.**

**Parcjalność, i,** blm. rz. od **Parcjalny.**

**Parcjalny** *nie bezstronny, stronny, jednostronny, stronniczy, za jedną stroną trzymający:* Sędzia nie może być P. <Łć. *partialis, od pars, 2 pp. -rtis* = część>

× **Parcymonja, i,** blm., **Parsymonja** *oszczędność.* <Śr. Łc. parcimonium a. parsimonium>

**Parczelina, y,** lm. **y, Skórodrzew, Korzenne a. Goździkowe, Gwoździkowe drzewo, Wiąz samaryjski** bot. (ptelea) *roś. z rodziny żółtodrzewowatych.*

**Parczoch, a,** lm. **y** bot. **I. a. Karczoch afrykański, Złotoset** (scolymus) *roś. z rodziny złożonych.* **2.** p. **Karczoch.**

**Parczowy** *złotogłowiowy:* Pozakładał warsztaty tkackie, na których wyrabiano parczowe jedwabie i sędy ze złota i srebra. Kaczk. <Por. Ros. parčà, z Prs. parče = materja tkana złotem i srebrem>

**[Parczyk, a,** lm. **i]** p. **Parszczyk:** Przejeżdżali ciągle parczyki, od kolei podróżnych wiozące. Zap. <Od 2. Para>

**Parczyn, u,** lm. **y** min. *jednoskośna odmiana granatu o składzie:* $(Mn, Fe)_3 Al_2 Si_3 O_{12}$. <Od nazwiska wiedeńskiego mineraloga P. Partscha>

**Parć, i,** blm. p. **Part.**

**[Parć, prze, parł]** p. **Przeć.** <PIOR/POR/PR/PIER>

**Pard, a,** lm. **y, †Pardalis** *gatunek rysia:* P. abo ryś czujny nad niemi. Leop. <Łć. pardus>

**[Pardać się, a ś., ał ś.]** *wałęsać ś., włóczyć ś.* <?>

**†Pardalis, a,** lm. **y** p. **Pard:** P. zwierzę jest małpom nieprzyjazne. L.

**[Pardanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pardać ś.**

**Pardon, u,** blm., **[Pardun]** *przebaczenie, darowanie winy, obrazy a. życia na wojnie; okrzyk zwyciężonego, wyrażający prośbę o darowanie życia, o łaskę:* Dać P. Niema pardonu. × U króla ma dla mnie P. wyrobić *(= ułaskawienie, amnestję, łaskę).* [Lepi w domn cepem buchać, niz na wojnie P. słuchać. Przyleciáł P. od rychtára wsiowego, aby go nie wiesali]. **Bez pardonu** przys. *bez ceremonji, bez pozwolenia, gwałtem, przebojem, nie opowiadając ś.:* Wchodzi, zabiera bez pardonu. <Fr. pardon>

**Pardonować, uje, ował** komu = *przepuszczać, przebaczać, puszczać płazem; szczędzić kogo, robić sobie z kim ceremonje, ceremonjować ś.:* Sprężysty i niepardonujący wykonawca rozkazów hetmańskich. Rol. Nie pozwolono P.: kto wpadł w ręce, dawał życie. Rol. Cięci i nigdy niepardonowani. Słow. *(= nie doznający pardonu).* Bił ś. niepardonowany. Słow. Weredyk, nie pardonuje nikomu. Ojciec nie lubi P. *(= żartować).* × **P. ś.** *prosić o pardon, poddawać ś.:* W miarę, jak ś. który pardonował, odwodzony był przez żołnierzów. Budz. <Fr. pardonner>

**Pardonowanie, a,** blm., czynność cz. **Pardonować.**

× **Pardonowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pardonować ś.**

**[Pardun, u,** blm.] p. **Pardon:** Będą tam grali P., P. <Z Pardon>

**Pardwa, y,** lm. **y** zool. (lagopus albus) *ptak kurowaty z rodziny cietrzewi:* P. latem jest popielata, a na zimę zupełnie bieleje. Jund. P., ptak na Białej Rusi, wszędzie biały, na szyi tylko czarne plamki mający, wielkości gołębia, kształtu kuropatwy. Kluk. P. moręgiego dropiastego i białego pióra. Cyg. Polny ptak P., nie wielom znajomy. Cyg. <Łć. perdix>

**Pareczka, i,** lm. **i** p. **2. Para:** Leci P. gołąbków zgodliwa. Nar. <Zdr. od 1. Parka>

**Paremjograf, a,** lm. **owie** *znawca paremjografji, przysłowioznawca.*

**Paremjograficzny** przym. od **Paremjografja,** *przysłowioznawczy.*

**Paremjografja, i,** blm., **Paremjologja** *nauka o przysłowiach.*

**Paremjologiczny** przym. od **Paremjologja,** *przysłowioznawczy, paremjograficzny:* Literatura paremjologiczna. Ad. <Gr. paroimía = przysłowie + -logía = nauka>

**Paremjologja, i,** blm. p. **Paremjografja.**

**!Parenchyma, y,** lm. **y,** **!Parenchymat** *miąższ,* × *mięższ.* <Gr. parégchyma>

**!Parenchymat, u,** lm. **y** p. **Parenchyma.**

**!Parenchymatyczny** przym. od **Parenchymat,** *miąższowy.*

× **Parenetyczny** przym. od **Parenezja:** Historyk powinien umieć oddzielić część parenetyczną z takich odezwań ś. Chm.

**Parenezja, i,** lm. **e** *zachęta, namowa.*

× **Parentacja, i,** lm. **e** *wspomnienie pośmiertne.* <Z Łć. parentare = składać ofiary zmarłym, szczeg. rodzicom>

**Parentalja, ów,** blp. *obrzędy pogrzebowe, stypy.* <Łć. parentalia, od parentalis = rodzicielski>

**Parentela, i,** lm. **e,** **Parantela** *ród, rodzeństwo, familja, koligacja, plemię, pokolenie, ogół krewnych, powinowatych:* Wielką ma parentelę. Troc. Kronikarze pozbierali różne nazwiska królików słowiańskich i zrobili z nich jednę parentelę. Nar. <Śr. Łć. parentela = pokrewieństwo>

**Parentelat, a,** lm. **ci,** **Parantelat** *członek wysokiego rodu, familjant, pan z panów:* Pierwszy ten herb do Polski przyniósł Wacław z Baworowa, czeski P. Nies. <Od Parentela>

**Parentelatka, i,** lm. **i** forma ż. od **Parentelat:** Magdalena z Łomnice, P. w tych tam krajach. Nies. <Od Parentelat>

× **Parenteza, y,** lm. **y** *nawias.* <Gr. parénthesis>

**Parep, a,** lm. **y** *kucyk szkocki.* <Węg. paripa = konik wierzchowy, maleńki>

†**Parepka, i,** lm. **i** p. **Hetka.** <Węg. paripa = konik maleńki>

**Parerga, ów,** blp. *dodatki, zrobione jakby mimochodem, przy sposobności innej pracy autorskiej; dzieło pomocnicze do czytania innego dzieła.* <Gr. párergon = dzieło poboczne, dodatek>

**!Parestezja, i,** lm. **e** *zboczenie chorobliwe w zakresie czucia, np. mrowienie, swędzenie, ziębienie* i t. p. <Gr. paraisthēsía>

**!Paretyczny** przym. od **Pareza.**

**!Pareza, y,** lm. **y** *porażenie niezupełne, niedowład (gdy chodzi o ruch), odrętwienie (gdy chodzi o czucie).* <Gr. páresis>

**Paręcz, a,** lm. **e** prow. p. **Poręcz.** <Pa + RĘK>

[**Paręka, i,** lm. **i**] p. **Poręka.** <Pa + RĘK>

[**Parenaście, stu**] *kilkanaście:* P. djabłów zjadł, kto nie udoła dojść do wierchu. Ork. <2 Para + Na + Dziesięć>

**Paręset, paruset** *kilkaset.* <2. Para + Sto>

†**Parętyzmy, ów,** blp. *szramy, blizny, kresy, paragrafy:* Jam bronił ojczyzny, a on pono przy kuflu wziął te P. Jabł.

**Parfors** przys. *gwałtem, bez ceremonji, bez pardonu, przemocą, przebojem:* Wyrzucił go P. P. każę wziąć konie. Bliź. <Fr. par force>

[**Parfors-strzelec, lca,** lm. **lcy**] myśl. *strzelec, ścigający zwierzę konno tak długo, póki ono nie upadnie a. psy go nie złowią.* <Parfors + Strzelec>

× **Parfumerja, i,** lm. **e** p. **Perfumerja.** <Fr. parfumerie>

× **Parfumerstwo, a,** blm. p. **Perfumerstwo.** <Z Fr. parfum = perfumy>

× **Parfumować, uje, ował** p. **Perfumować.** L. <Fr. parfumer>

× **Parfumowanie, a,** blm., czynność cz. **Parfumować,** *perfumowanie.*

[**Parfuna, y,** lm. **y**] p. **Perfuma:** Wybierz choćby którego z tych wiercipiętów, co to parfunami tak śmierdzą, aż w nosie kręci. Jeż. <Z Perfuma>

†**Pargamiennik, a,** lm. **cy** p. **Pargaminnik.** Mur. <Zam. Pargaminnik>

**Pargamin, u,** lm. **y,** właść. **Pergamin** I. *skóra przyrządzona do pisania;* w lm. *dyplomy, dokumenty, zabytki piśmienne, pisane a. drukowane na pargaminie:* Traktat pisany na pargaminie na wieczne dowody. Jabł. Nie trudno było wykazać z Długosza i kronikarzy naszych: Kromera i Herburta, ze starych pargaminów. Zał. S. Chcemy tronu dla syna, będziemy musieli kupić mu go pargaminem. Krasz. Pisarz za ty pieniądze będzie winien dać P. i wosk zawiesić do tego listu. Wawrz. z Prażm. **2.** P. grecki = *papier bawełniany:* Sprawozdania, spisane na kawałku tak zwanego pargaminu greckiego, to jest papieru bawełnianego. Krasz. **3.** anat.: × P. = *błona.* Perz. **4.** chem.: P. sztuczny = *produkt działania kwasu siarczanego na papier i wogóle celulozę.* Zdr. **Pargaminek.** <Łć. charta pergamena, pergamenum, od nazwy miasta Pergamos>

**Pargaminek, nka,** lm. **nki** p. **Pargamin.** Bobr.

**Pargaminnik, a,** lm. **cy,** **Pergaminnik,** †**Pargamiennik** *rzemieślnik, garbarz, wyrabiający pargamin:* P., *garbarz pargaminowy, membranarius.* Mącz. <Od Pargamin>

**Pargaminowy** przym. od **Pargamin; Pergaminowy:** = a) Oprawa pargaminowa. b) *zawiędły, żółty, jak pargamin, jakby woskowy:* Twarz jego miała cerę pargaminową. Krasz. P. człowiek. Krasz.

**Pargamuta, y,** lm. **y** p. **Bergamota.** Zdr. **Pargamutka.** <Fr. bergamote, Włos. bergamotto, od nazwy miasta Bergamo w Lombardji>

**Pargamutka, i,** lm. **i** p. **Pargamuta.**

**Pargamutowy** przym. od **Pargamuta,** *bergamotowy:* Olejek P.

[**Pargan, u,** lm. **y**] p. **Parkan.** Zdr. [**Parganek**]. <Z Parkan>

[**Parganek, nka** a. **nku,** lm. **nki**] p. **Parkan:** Skoczył Jasio bez P.

**Pargasyt, u,** lm. **y** min. *niebiesko-zielona (do ciemno-zielonej) odmiana hornblendy, której krótkie kryształy występują wraz z flogopitem w wapieniach ziarnistych koło Pargas w Finlandji i w kilku punktach Ameryki północnej.* <Od nazwy miejscowości Pargas w Finlandji>

**Parheljon, u,** lm. **e** *drugie pozorne słońce.* <Gr. pará = obok, + hélios = słońce>

**Parja, i,** lm. **e** m., **Parjas** *człowiek z najniższej, pogardzanej klasy indyjskiej, pozbawionej praw, niewolnik, proletarjusz:* Artysta był i jest parją społeczeństwa. Bał. Jestem parją, który nie ma nawet nazwiska człowieka. Kaczk. <Skr. parja->

[**Parja, i,** lm. **e,** **Paryjá**] I. *przepaść, wąwóz, szczelina, dolina wązka, szczeg. ze strumykiem na dnie:* Chcesz ś. ukłaść spać, ale niema gdzie; płaszni ani kawałeczka, tylko parje i parje. Cały ten stok ma najróżnorodniejsze zagłębienia, idące z góry na dół, żłoby, które miejscami są parjami, a na których dnie sączy ś. potoczek. **2.** *kałuża, moczara, topiel, topielisko, miejsce za-*

*rosłe trzciną.* Zdr. **[Paryjka].** <Pa+RY/ROW; por. Parów>

†**Parja, i,** lm. **e** *samica.* Pot. <? por. Łć. pario = rodzę>

**Parjan, u,** lm. **y** *masa, do angielskiej porcelany podobna.*

**Parjas, a,** lm. **y** p. **Parja:** Zejść między tych parjasów i nędzarzy. Asn. Z nędzarza, pogardzanego w mieście, naraz wielki pan, P. ten staje ś. przedmiotem zazdrości i pożądliwości wszystkich. Krasz. <Lm. od Skr. parja->

**Parjaska, i,** lm. **i** forma ż. od **Parjas:** Cóż ja? P., biała murzynka, nauczycielka. Jeż. <Od Parjas>

**!Parjerant, a,** lm. **ci** *ten, co trzyma jaką stawkę za gracza.* <Z Fr. parier = zakładać ś.>

**!Parjerować, uje, ował** *trzymać jaką stawkę za graczem:* Może będziemy P.? — I owszem, odrzekł Henryk. Bliź. <Fr. parier = zakładać ś.>

**!Parjerowanie, a,** blm., czynność cz. **Parjerować.**

**I. Park, u,** lm. **i I.** *wielki ogród ozdobny, urządzony nakształt lasku:* P. francuski *(= z drzewami strzyżonemi).* P. angielski *(= naśladujący przyrodę).* P. Łazienkowski, Ujazdowski, Praski, w Warszawie. **2.** woj. **a)** *działa z przedkarami i wozami amunicyjnemi jednej lub kilku kompanji razem połączonych; tabory z ładunkami broni ręcznej lub nabojami i pociskami dział:* P. lotny, ruchomy, miejscowy. b) P. aeronautyczny = *oddział aeronautów wojskowych z balonami i potrzebnemi przyrządami.* c) P. telegraficzny = *oddział telegrafistów wojskowych, zaopatrzonych w potrzebne materjały do zakładania linji telegraficznych do użytku wojska.* <Ang. park, Włos. parco, Fr. parc, z Śrłać. parcus>

**2. Park, u,** blm., **Parkot,** †**Parch** a) *wyziew kozłów, łań, jeleni, zajęcy w czasie godowym:* Wtedy łanie bekające ś. wydzielają P., parkot, wywołujący silną wonią popęd płciowy u jelenia. Sumiń. Wpadszy na trop z parkiem. Sumiń. Człowiek parkiem śmierdzący. Sien. *(= kozłem).* b) a. **Parkotnia** *czas popędu płciowego tych zwierząt; parzenie ś., zaspakajanie popędu płciowego przez te zwierzęta:* Stare szaraki mają (w kwietniu) młode, takroczne idą w P. Pol. <PARK>

**I. Parka, i,** lm. **i I.** p. **Para:** [P. w kłosach zboża] = *parzysta liczba ziarn.* Jak rodziła dzieci, to zawdy miała parke. Bułki parki = *po dwie razem kształtowane i upieczone.* **2.** *rodzaj pasjansu.*

**2. Parka, i,** lm. **i** *jedna z trzech bogiń, przędących nić życia ludzkiego, od których los i życie ludzkie zawisły:* Sroga P. wielkie dusze zmiata. Szost. Admet, któregom ja obronił śmierci, ubłagawszy parki. Kochan. Małoś miał na tym, żeś Admeta śmierci uchował, parki zdradliwe podszedszy. Kochan. <Łć. parca>

**3. Parka, i,** część. **w** lm. **Parki** myśl. *sieć na wilki.*

**[Parka, i,** lm. **i] I.** *kluski prażone, prażucha, lemieszka:* Młynareczka, jak ś. objé parki, leży jak nieżywa. **2.** *osypka z mąki i kartofli, parzona i dawana w zimie trzodzie i bydłu.* **3.** *krew ludzka.* <Zdr. od 2. Para; por. Parzyć>

**Parkacz, a,** lm. **e** *stary kozioł, trącący parkotem:* Nie wezmę z chlewów twoich parkaczów. Bud. <Od Parkać ś.>

**Parkać się, a ś., ał ś., Parkocić ś., Parkować, [Parchać ś., Barkać ś.]** (o kozłach, owcach, zającach i kotach) *dogadzać popędowi płciowemu, ciekać ś.,* †*parzyć ś.*

**Parkan, u,** lm. **y I.** a. **[Pargan, Parchan, Paragan], Parawan** *ogrodzenie z balów, desek i słupów:* Wjeżdżamy już we wrota, spojrzała z karety: A pfe, Mospanie, P.! czemu nie sztakiety? Kras. Niejeden instygator w Lublinie przez dziesiąte parkany uciekał. L. **2.** w lm. *siatki długie, które ś. w wodzie pionowo trzymać mogą.* **3.** myśl. = a) *sieć na zwierza:* P. wielki. b) P. mały = *sieć na lisy i wilki używana.* **4.** woj. *ściana z dylów i słupów do opasywania dawnych miast przylegających do zamków:* Miasto obwarowane murem abo parkanem. Górn. Bili naokoło obozu P. z drzew na ostrze zaciosanych. Nar. *(= ostrokół, palisadę, ostroże).* Przen.: W łykach i ciężkich parkanach jęczy. Susz. *(= w twierdzy).* **5.** zł. = a) *kołnierz.* b) Andrus od parkanu **a.** z doliny = *złodziej kieszonkowy.* Zdr. **Parkanik.** Zgr. **Parkanisko.** <S. Nm. perkan>

**[Parkan, u,** lm. **y] = Barchan.**

**Parkanić, i, ił** *ogradzać, otaczać parkanem, oparkaniać:* P. sady tarcicami wielkiego wymaga kosztu. Świt. Przen.: Ogród ten parkanił cedr rosły z cyprysem krzewistym i palma rozłożysta z swym liściem cienistym. Min. Wielka przegroda parkani umarłych od żyjących. Min. *(= przegradza, dzieli, oddziela, odgranicza).* <Od Parkan>

**Parkanie, a,** blm. p. **Parkanie ś.**

**Parkanienie, a,** blm., czynność cz. **Parkanić.**

**Parkanie się, a ś.,** blm., **Parkanie** czynność cz. **Parkać ś.**

**Parkanik, a,** lm. **i** p. **Parkan.**

**Parkanisko, a,** lm. **a** m. i ni. p. **Parkan:** Stare P. trzeszczało niemiłosiernie. Gliń.

× **Parkannik, a,** lm. **cy** *zagrodnik:* Dokoła Połonnego starego siedziało 820 rodzin chrześcijańskich, dzieliło ś. zaś na mieszczan, parkanników, komorników konnych i tych, co koni nie mają. Rol. <Od Parkan>

**Parkiet, u,** lm. **y I.** *posadzka taflowa, ozdobna, wzorzysto ułożona.* **2.** w teatrze, *najbliższe sceny miejsca dla widzów, między parterem i orkiestrą.* **3.** na giełdzie, *oddzielona część sali giełdowej, dokąd mają przystęp tylko pośrednicy urzędowi.* **4.** przen. *ogół agientów urzędowych na giełdzie.* **5.** *publiczność będąca na dole; tłum.* <Fr. parquet>

**Parkocenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Parkocić ś.**

**Parkocić ś., i ś., ił ś. I.** p. **Parkać ś.:** Koza nosi trzy miesięcy; parkoci ś. w październiku. Ład. *(= koźli ś.).* **2. [P. ś.]** p. **Parkotać:** Strawa ś. parkoci. <Od Parkot>

**Parkoć, i,** blm. **I.** *pora parzenia ś. zajęcy.* **2.** *parzenie ś. zajęcy.*

**Parkot, u,** blm. **I.** p. **2. Park;** *smród, jak od kozła:* Samca parkotem śmierdzącego żony. Min. P. smrodliwy wielbłądów. Błaż. **2.** [P.] *chłopiec.*

**[Parkotać, cze, tał] I.** a. **[Palkotać, Tarkotać]** *toczyć ś. (o cieczy gęstej):* Z nosa mu parkoce. **2.** a. **[Parkocić ś.]** *gotować ś. głośno, klekotać ś.:* Aż parkocze, tak ś. gotuje. **3.** *parskać.* <PARK>

**Parkotanie, a,** blm., czynność cz. **Parkotać;** *odgłos parkotania ś.:* Rozległo ś. P. rzeczy smażonych. Prus.

**Parkotek, tka,** lm. **tki** bot. (tragium) *roś. z rodziny baldaszkowych.* <Od Parkot>

**[Parkotnąć, nie, nął]** *trzepnąć, uderzyć:* Kukawka parkotnęła w to okno.

**Parkotnia, i,** lm. **e I.** p. **2. Park:** P. trwa od miesiąca lutego do późnej jesieni. **2.** bot. (cornutia) *roś.*

**Parkotnięcie, a,** blm., czynność cz. **Parkotnąć.**

**Parkotny** *śmierdzący parkotem.* Mącz. <Od Parkot>

**Parkować, uje, ował** p. **Parkać ś.** <Od 1. Parka>

**Parkowanie, a,** blm., czynność cz. **Parkować.**

**Parkowy** przym. od **I. Park:** Drzewa, krzaki parkowe. Jeleń, bażant P. Sp.

**Parlament, u,** lm. **y I.** *zgromadzenie przedstawicieli narodu, sejm; obie izby ustawodawcze, izba deputowanych i senat:* Zwołać, zawiesić, odroczyć, rozwiązać P. Członek parlamentu. Uchwały parlamentu. **2.** *sąd cesarski:* Karzeł (Karol) rozumem spórki rozwieść usiłuje i do parlamentu je odsyła swojego. P. Koch. <Ang. parliament, z Fr. parlement>

**Parlamentacja, i,** lm. **e** p. **Parlamentowanie:** Wolał już w ostatecznym razie udać ś. do parlamentacji. Byk.

**Parlamentarjusz, a,** lm. **e** *członek parlamentu.*

**Parlamentarnie** przys. od **Parlamentarny:** I nad tą kwestją przejdźmy, mówiąc P., do porządku dziennego. Rol.

**Parlamentarny I.** *tyczący ś. parlamentu, zgodny z przepisami obrad w parlamencie, oparty na uchwałach parlamentu:* Duch, zwyczaj P. Wymowa parlamentarna. Obiad P. = *obiad dla członków parlamentu, z ich udziałem, dla sfer parlamentarnych.* **2.** ×P. p. **Parlamentarski:** Chorągiew parlamentarna. **3.** przen. *odpowiadający godności zgromadzenia prawodawczego, etykietalny, przyzwoity, grzeczny, przyjęty w dobrym towarzystwie:* Nie dobierając wcale parlamentarnych wyrazów. Krasz. (p. Nieparlamentarny). <Od Parlament>

**Parlamentarski, × Parlamentarny I.** przym. od **Parlamentarz:** Chorągiew parlamentarska *(= chorągiew wywieszana przez chcących układać ś. z nieprzyjacielem lub poddać mu ś.).*

**Parlamentarsko** przys. od **Parlamentarski:** Parlamentarskoście ś. rozmówili, jak lordowie lub posły angielskie. Gasz.

**Parlamentaryzm, u,** blm. *system państwowy opierający ś. na rządach parlamentarnych.*

**Parlamentarz, a,** lm. **e** w czasie wojny: *wysłaniec od jednej strony wojującej do drugiej w celu ustnego porozumienia ś. co do warunków poddania ś., zawieszenia broni, pomocy rannym i t. p.* <Fr. parlementaire>

**Parlamentarzysta, y,** lm. **ści** *człowiek biegły w sprawach parlamentarnych:* Cała sytuacja musi być nanowo rozpatrzoną, powiedział doświadczony P.

**Parlamentować, uje, ował** *wchodzić w układy z nieprzyjacielem, układać ś. z nim.*

**Parlamentowanie, a I.** blm., czynność cz. **Parlamentować;** *wykonywanie obowiązku, roli parlamentarza.* **2.** a. **Parlamentacja** *układy, pertraktacje:* Pod Częstochową były liczne parlamentowania.

**Parlamentowy** przym. od **Parlament,** parlamentarny: Uchwała parlamentowa.

**Parlatorjum** w lp. nieod., lm. **a, ów** *pokój osobny w klasztorze do rozmawiania z osobami świeckiemi,* rozmównica. <Śr. Łć. parlatorium>

[**Parlenie, a,** blm.] czynność cz. **Parlić.**

[**Parlenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Parlić ś.**

[**Parlić, i, il**] *siać, sadzić gęsto, ladajako uprawiać rolę.* [**P. ś.**] *warzyć ś., gotować ś. źle, licho.*

**Parlist, u,** lm. **y** bot. **I.** p. **Podkolan. 2.** p. **Parolist.** <Z 1. Para + List>

**!Parloar, u,** lm. **y** *pokój na dole u wejścia do rozmowy z obcemi:* Rozmawiała w parloarze z właścicielką domu. Rog. <Fr. parloir>

**Parlować, uje, ował** ir. *rozmawiać po francusku dla popisu, paplać, szwargotać po francusku.* <Fr. parler>

**Parlowanie, a,** blm., czynność cz. **Parlować.**

**Parmazan, u,** lm. **y** p. **Parmezan.**

**Parmezan, u,** lm. **y, Parmazan,** †**Parmezyn,** †**Parmizan** *ser zielony z okolic miasta Parmy:* Flaki, makaron z parmezanem. Od parmezanu niech płacą groszy 12, bo większa gomołka za grosz, niż parmezanu za 12. Lekar. <Fr. parmesan>

†**Parmezyn, u,** lm. **y** p. **Parmezan.** Troc.

†**Parmizan, u,** lm. **y** p. **Parmezan.** Troc.

**Parnas, u,** blm. **I.** *góra w daw. Grecji, poświęcona Apollinowi i muzom; kraina natchnienia poetyckiego:* Bach jak podsunie w głowę dziwy troje, za nic są mądre Parnasu dziewoje. Zabł. **2.** zb. *mieszkańcy Parnasu, Apollo i muzy.* **3.** przen. *dziedzina poezji i poetów:* Wejść na P. *(= zostać poetą).* <Nazwa góry Parnāsós w Grecji, Łć. Parnasus>

**Parnasista, y,** lm. **ści I.** *zwolennik szkoły poetów francuskich z drugiej połowy wieku XIX, przeciwników romantyzmu, dążących do najwyższego udoskonalenia formy językowej utworów:* Styl pełen niespodzianek do przesady w poezji parnasistów. **2.** w lm. *stowarzyszenie poetów.* <Od Parnas>

**Parnaski, Parnasowy** przym. od **Parnas:** Dziewoje, panny parnaskie = *muzy, helikonjady, helikonki.* Adam wyciągnął ku młodziutkiemu kandydatowi parnaskiemu rękę. Chm. <Od Parnas>

**Parnasowy** p. **Parnaski.** Przen.: Harce parnasowe = *popisy wierszopisarskie.*

× **Parnaszczyk, a,** lm. **owie** *mieszkaniec Parnasu; poeta, wybraniec muz:* Oryginalniejsze odmiany djabłów spotykamy w poezjach współczesnego parnaszczyka Leconte de Lisle'a. Mat. I. <Od Parnaski>

[**Parnąć, nie, nął**] *stąpić, przekroczyć, przejść:* Ani parneni (chłopy) na pańskie podwórze. Zebyś nie parnon na mój próg *(= nie postał na moim progu).* <PIOR/POR/PR/PIER/PAR>

**Parnelista, y,** lm. **ści** *członek stronnictwa w Anglji, domagającego ś. samorządu Irlandji.* <Od nazwy agitatora Parnella 1846—1891>

**Parnia, i,** lm. **e** *suszarnia do rozgrzewania drzewa dębowego dla robienia obodów.* <Od 1. Para>

**Parnica, y,** lm. **e** bot. = **Bliźniara.** <Od Parny>

**Parnie** p. **Parno:** Przy dniu P. zachmurzonym. Pol.

[**Parnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Parnąć.**

**I. Parnik, a,** lm. **i I.** *kadź a. inne naczynie odpowiednio urządzone, w którym parzy ś. coś za pomocą pary; kadź o dwuch dnach, z których wyższe podziurawione, do parzenia buraków i kartofli:* Pręty, dostarczane z tartaka, gotują ś. w parnikach, poczym drzewo twarde jest zdatne do zgięcia w najrozmaitsze gzygzaki. **2.** *rura, komin do odprowadzania pary; klapka do wypuszczania pary:* P. u samowara. <Od 1. Para>

**2. Parnik, a, I.** [P., lm. **i**] = a) *gatunek wołu.* b) *sztuka grubszej przędzy po 20 nici w każdym paśmie, a cieńszej po 40 a. 60 nici:* P. nici. Nie będziecie przędzy motać, parników zwijać, pasem rachować. Kon. c) *półtora funta sieci.* **2.** lm. **cy** gór. daw. w Olkuszu, *robotnik, który pracował w parze z innym robotnikiem, płatnym od kibla wydobytej rudy,* lenszownik; w Wieliczce, *jeden z dwu górników, którzy, jako towarzysze piecowi, pędzili przodki w chodnikach.* <Od 2. Para>

**Parnikowy** przym. od **I. Parnik**: Manometr P. <Od Parnik>

**[Parnisty]** *dobrany do pary, parzysty (o koniach).* <Od 2. Para>

**Parno, Parnie** przys. od **Parny**: P. na dworze *(=pre a. pra).*

**Parność, i,** blm. rz. od **Parny**; × **Parość, [Parnota], Parota, Par, Parsk]** *znój, duszność, upał, skwar:* P. przed deszczem. *(=pre a. pra na dworze).* Parno, P., skwara, skwarność, upał doskwierający, jaki przed deszczem bywa. Kn. <Od 1. Para>

**[Parnota, y,** blm.] p. **Parność.** Łoś.

**Parny** przym. od **I. Para** a) × P. *parowy:* Parna machina Watta. b) *przesycony parą, znojny, duszny, nużący upałem i wilgocią:* P. dzień dzisiaj. Troc. Trza, by pod nieba błękit P. dym wzbił ś. w słup ofiarny. Wysp. [Gorąc, idąc od zbóż i koniczyn, wiał parnym, dusznym wiatrem w idącego]. Ork. W odmęcie naszego szczęścia, w parnych splotach ciał naszych zapomnieliśmy o piękności morza. Przybysz. <Od 1. Para>

**Paro-** z przymiotnikiem urobionym z rzeczownika = *z pary lub z paru przedmiotów, wyrażonych przez tenże rzeczownik, złożony; dwu — a. kilko —, np. parogodzinny, parofuntowy, parolatek.* <Od 2. Para>

**[Paroba, y,** lm. **y]** **I.** *poprzeczne nici w płótnie, nici idące wpoprzek osnowy.* **2.** *maść.* <Pa + ROB>

**Parobas, a,** lm. **y I.** p. **Parobek. 2.** przen. *ordynas, cham, prostak, grądal, oryl, gbur.* Zdr. **Parobasek.**

**Parobasek, ska,** lm. **ski** p. **Parobas.**

**Parobczak, a,** lm. **i I.** *młody parobek:* P. czerstwy, zdolny do wszelkiej pracy, zdrowy. Sir. **2.** *chłopak młody, hoży, krzepki, dobrze zbudowany, parobasek:* Wybierz między poddanemi swemi parobczaków dwuch piętnastoletnich. Torz.

**Parobczany** p. **Parobczański:** Gospodarstwo parobczane = *obrabiane czeladzią godzoną rocznie (nie przez robotników pańszczyźnianych).* Gl. <Od Parobek>

**Parobczański, Parobczany, Parobczy,** × **Parobkowski, [Parobecki, Parobski]** przym. od **Parobek:** Stan P.

**Parobczenie, a,** blm., czynność cz. **Parobczyć.**

**Parobczę, ęcia,** lm. **ęta** *dziecię parobka:* Tamten dom to ochrona dla parobcząt. Prus.

**Parobczy** p. **Parobczański:** Obowiązek P. Siermięga parobcza. Przy izdebce parobczej jest stajnia dla koni, żeby P. tuż zawsze był przy koniach. Świt. *( = parobek stajenny).* Równy li dział mają wziąć dziecinne dzieci... s parobczymi, słowie jej brata, dziećmi. Ort. <Od Parobek>

**[Parobczycha, y,** lm. **y]** *żona parobka.*

**[Parobczyć, y,ył]** **I.** p. **Parobkować. 2.** *nie żenić ś., chadzić do dziewek w zaloty.* Od Parobek>

**[Parobczysko, a,** lm. **a]** m. i ni. p. **Parobek:** Dworskie parobczysko.

**[Parobecki]** p. **Parobczański:** Parobecka ordynarja. <Od Parobek>

**Parobeczek, czka,** lm. **czki** p. **Parobek.**

**Parobek, bka,** lm. **bcy I.** = a) na wsi, *służący dworski, robotnik najemny:* Czeladź domowa po dworach, do rzemiosł zdatna, parobcy: imię wyjęte ze słowiańskiego rab, niewolnik. Nar. P. ma być troskliwy koło bydła osobliwie roboczego, około pługa, sochy, cepów: koszenia i roznego wożenia ma być wiadomy. Kluk. Nie wydasz panu parobka jego, ktoryż k tobie uciecze, a będzie s tobą bydlić. B. Sz. b) w sklepach, zakładach przemysłowych, pracowniach, *służący do robót ordynarnych, do posług, posługacz:* P. w karczmie służący. L. P. w aptece = *laborant.* **2.** [P.] = a) *człowiek nieżonaty, kawaler, młodzieniec, elegant:* Młody Słodyczka Jędruś, śliczny P., długo ś. przezierał w przezieradełku. Tet. b) *syn dorosły.* c) *drużba.* **3.** anat.: !P p. **Międzypłucny.** Zdr. **Parobeczek, [Parobyszek].** Zgr. **Parobas, [Parobczysko, Parób].** <Pa + ROB>

**Parobkować, uje, ował, [Parobczyć]** *być parobkiem, służyć za parobka.* <Od Parobek>

**Parobkowanie, a,** blm., czynność cz. **Parobkować.**

**Parobkowato** przys. od **Parobkowaty.**

**Parobkowaty** *zakrawający na parobka, grubijański, ordynarny, prostacki, chamski:* Wesół, zdrów, silny, trochę P., prawda, ale na mężów ideały są najgorsze. Krasz. <Od Parobek>

× **Parobkowski,** p. **Parobczański.**

**Parobkowy, Parobczy** *należący do parobka:* Grunt P.

†**Paroboczny** przym. od **Parobok,** *równoramienny:* Trójkąt P.

†**Parobok, a,** lm. **i** *trójkąt o dwu równych sobie bokach, równoramienny.* Troc. <2. Para + Bok>

**[Parobski]** p. **Parobczański:** Parobskie śpiewki. Niech, umierając, wiem, że ty na parobskim chlebie żyć przestał. Orzesz. **Po parobsku** przys. *sposobem parobskim, jak parobek:* On mię po parobsku przyniewolił. Tet. <Od Parobek>

**[Parobyszek, szka,** lm. **szkowie a. szki]** p. **Parobek:** Skądeś ty, parobyszku? <Z Parobek>

**Paroch, a,** lm. **owie** *proboszcz, pleban, szczeg. unicki:* Każdy P., prebendarz, altarzysta niech uczy czytać dzieci chłopskich. Stasz. [Ksiądz P.] = *pop.* <Śr. Łć. Parochus>

**Parochijny** p. **Parochjalny:** Kielich za połtory grzywny cerkwi parochijnej sprawion był. Wójc. <Od Parochja>

**Parochja, i,** lm. **e** *parafja, probostwo:* Piotr abo mocą sędziego na dziedzinie, o którą idzie, a. w parochijej, ku której ta dziedzina przysłucha, będzie przez woźnego ku odpowiedaniu przypozwan. Św. z Woc. <Śr. Łć. parochia, z Gr. parochia = objazd, powiat>

**Parochjalność, i,** blm. rz. od **Parochjalny:** Cerkiew seminarjum żytomierskiego w Żytomierzu, żadnej parochjalności nie mającą, a znacznym kosztem wymurowaną, niesłusznie przywłaszczono. Bart.

**Parochjalny, Parochijny** przym. od **Parochja:** Zaczęła ś. z cerkwi parochjalnej procesja do cerkwi bazyljańskiej. Nar. <Od Parochja>

†**Parochjan, a,** lm. **owie** *pleban, proboszcz:* Przedtym plebanowie a. parochjanowie ty nierządy obaczali, biskupom wnet oskarżali. Rozm. piel.

**Parochjanin, a,** lm. **anie** *członek parochji, parafjanin:* Ksiądz Bieliński nie swoim parochjanom a. parochjance ślub takowy dawał. Krasz. Parochjanom tej fary, poddanym naszym. Zał. S. <Od Parochja>

**Parochjanka, i,** lm. **i** forma ż. od **Parochjanin:** Ksiądz Bieliński nie swoim parochjanom a. parochjance ślub takowy dawał. Krasz.

**Parochodowy** przym. od **Parochód,** *parostatkowy.*

**Parochowa, ej,** lm. **e** *żona parocha:* Staruszka P. obnosiła po wsi, w zastępstwie za córkę, pociechę i leki. Byk.

**Parochód, odu,** lm. **ody l.** *parowóz, lokomotywa, machina parowa:* P. pociągu kolei żelaznej. **2.** p. **Parostatek.** <1. Para + Chód>

**Parodja, i,** lm. **e l.** *naśladowanie poważnego utworu w sposób żartobliwy lub śmieszny, z zachowaniem scen właściwych oryginałowi.* **2.** *przedstawienie, przeróbka a. opisanie czegoś poważnego w sposób komiczny.* **3.** *zastosowanie poważnej formy lub poważnego nastroju do treści śmiesznej.* **4.** *nieudolne do śmieszności naśladownictwo.* <Łć. parodia, Gr. parōidía>

**Parodjować, uje, ował** *naśladować w sposób ośmieszający; naśladować niezdarnie.* <Od Parodja>

**Parodjowanie, a,** blm., czynność cz. **Parodjować.**

**Parodyjny** przym. od **Parodja:** Nastrojenie parodyjne utworu do wyższych tonów epopei. Sow. <Od Parodja>

**Parodniowy, Parudniowy** *parę dni trwający, kilkodniowy:* Parodniowa zwłoka. Łzy parodniowe. Orzesz. <2. Para + Dniowy>

**Parogodzinny** *parę godzin trwający:* P. odpoczynek. <2. Para + Godzinny>

**[Paroić się, i ś., ił ś.]** *wypuszczać, wydawać parój.* <Od Parój>

**[Parojenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Paroić ś.**

**Parokonka, i,** lm. **i** *dorożka parokonna.* <2. Para + *Konka, od Koń>

**Parokonny** *urządzony na dwa konie a. zaprzężony parą koni, dwukonny:* Wóz P. Troc. W wózkach parokonnych i mierzyny są paradne. Kluk. Dorożka parokonna *(= parokonka).* <2. Para + Konny>

×**Parokrąg, ęgu,** lm. **ęgi = Atmosfera:** Dociekania działań szczególnych żywiołów w parokręgu, otaczającym ziemię. Stasz. Każda planeta opisana podobnym ciałem do słonecznego parokręgu. Stasz. <1. Para + Krąg>

**Parokrotnie** przys. od **Parokrotny.**

**Parokrotny** *parę razy powtarzający ś. a. powtórzony, kilkakrotny.* <2. Para + *Krotny, od KRÓT>

**Paroksyzm, u,** lm. **y l.** *napad a. przystęp, atak choroby przypuszczającej, jak np. zimnica, padaczka:* P. febry, padaczki. Leży teraz w paroksyzmie. Miłość jest nakształt paroksyzmu, który gdy minie, wszystko ustaje. Węg. Przen.: Należałby mi ś. wypoczynek, ale że ojczyzna w paroksyzmie, przetom tu jest. Sienk. *(= w krytycznym stanie).* **2.** *silniejsze wstrząśnienie ziemi podczas trzęsienia.* **3.** *gwałtowne wstrząśnienie umysłów.* <Łć. paroxysmus, Gr. paroxysmós>

**Parol, u,** lm. **e l.** żołnierski = *hasło, wyraz a. znak umówiony dla poznania swoich.* **2.** w grze karcianej = a) *załamanie rogu karty, która wygrała, i stawienie tejże a. innej na jej miejscu z załamanym rogiem.* Zagiąć P. do króla, do asa. Trzymać, wygrać P. b) w grach hazardowych = *podwojenie stawki w razie pierwszej wygranej, co ś. oznacza przez załamanie rogu karty, t. zw. poniterki:* Zamiast zostawić wygraną, załamałem P. Krasz. **3.** przen.: Zagiąć P. na kogo, na co = *uwziąć ś., usadzić ś., powziąć chętkę, zamiary jakie względem niego:* Ponieważ kobiecina dosyć mu ś. podobała, zagiął tedy na nią P. Gdy zagną P. na bogatego dziedzica, proboszcza lub kupca Żyda, używają wszelkich sposobów na wyduszenie z nich sumy, jaką sobie wydusić zamierzyli. **4.** ×*słowo dane komu, obietnica, słowo honoru:* Wojewoda lubelski dał mu P., i w kilka dni potym wyjechali na pojedynek na pistolety. Rzew. Upewnia go, daje P. kawalerski. Boh. [Jużem powiedziała i P. wydała, że ci jutro na kobiercu będę ślubowała]. Zdr. **Parolik.** <Fr. parole>

**Parolik, a,** lm. **i l.** p. **Parol. 2.** *znak, pamiątka dana, jako rękojmia dotrzymania obietnicy, np. pierścionek, dany kochance z zaręczeniem wierności.* **3.** *zakład, założenie ś. o co:* Przegrać P. L. <Od Parol>

**Parolist, u,** lm. **y, Parlist, Parolistnik** bot. (zygophyllum) *roś. z rodziny parolistnikowatych.* Gatunek: P. wschodni (z. fabago). <2. Para + List>

**Parolista, y,** lm. **ści** *skrupulat w dotrzymaniu słowa, dopełniający parolu, człowiek słowny:* Jakom poczciw, jakom P. Wyb. <Od Parol>

**Parolistnik, a,** lm. **i** bot. p. **Parolist.** <Od *Parolistny, od 2. Para + List>

**Parolistnikowate** rośliny bot. (zygophyllaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych.* <Od Parolistnik>

**[Paromena, y,** lm. **y]** p. **Panorama.** <Z Panorama>

**Paromiar, u,** lm. **y** *przyrząd, za pomocą którego można określić ilość pary przechodzącej przy danych warunkach przez przewód parowy.* <1. Para + *Miar, od Miara>

**Paromierz, a,** lm. **e = Manometr.** <1. Para + Mierz, od Mierzyć>

**Paromiesięczny, Parumiesięczny** *trwający a. mający parę miesięcy, kilkomiesięczny:* Paromiesięczne dziecko. Orzesz. <2. Para + Miesięczny>

**Paromilowy** *na parę mil długi, kilkomilowy:* W paromilowym promieniu od miasta. <2. Para + Milowy>

**Parominutowy, Paruminutowy** *parę minut trwający, kilkominutowy.* <2. Para + Minutowy>

×**Paromłyn, a,** lm. **y** *młyn parowy:* Do gazet już P. urządzają, słyszę. Syrok. <1. Para + Młyn>

**Paromorgowy, Parumorgowy** *rozległy na parę mórg, kilkomorgowy:* Przestrzeń paromorgowa. <2. Para + Morgowy>

**Paronimika, i,** blm. *wiadomość o podobnie brzmiących, ale w pisaniu i znaczeniu odmiennych wyrazów* (np. lód — lud). <Łć. paronymicus, Gr. parōnymikḗ>

**Paronimja, i,** blm. *wyprowadzanie wyrazów pochodnych z pierwotnych.*

**Paronomazja, i,** lm. **e** *podobieństwo wyrazów należących do różnych języków, dowodzące wspólnego pierwiastku i pochodzenia.* <Łć. paronomasia, z Gr. paronomasía, od paronomázō = rozmaicie używam wyrazu>

**Paropiętrowy** *wysoki na parę piętr, kilkopiętrowy:* Dom P. <2. Para + Piętrowy>

×**Paropływ, u,** lm. **y** p. **Parostatek:** Pierwszy z tych paropływów o sile 20 koni. Wej. <1. Para + *Pływ, od Pływać>

×**Paropływowy** przym. od **Paropływ,** *parostatkowy.*

**Paroptyczny:** Barwy paroptyczne = *zjawiska barwne powstające skutkiem zboczenia światła.* <Gr. pará = obok, + optikós = optyczny>

**Parorublowy** *parę rubli wynoszący lub kosztujący, kilkorublowy:* Zarobek P. <2. Para + Rublowy>

**Parosmja, i,** blm. *chorobliwie zmienione powonienie.* <Gr. pará = obok + osmḗ = woń>

**!Parostalny** *przy kości znajdujący ś., przykostny:* Guz P. (tumor parostalis). <Gr. para = przy + ostéon = kość>.

**Parostatek, tku,** lm. **tki, Parochód, Parowiec, ×Paropływ** *statek wodny, poruszany maszyną parową, statek parowy.* <1. Para + Statek>.

**Parostatkowy** przym. od **Parostatek,** *parochodowy.*

**Parostek, tka,** lm. **tki** myśl. *róg u sarny.* <Pa + Rostek>.

**[Parostnik, a,** lm. **i]** *las młody, zagajnik.* <Pa + ROST>

**[Paroś, a,** lm. **e]** *bardzo drobny deszczyk.* <Pa + *Roś, od Rosa>

**Parość, i,** lm. **e** m. i ż. *gałązka, pęd, wyrostek, odrostek, wypustek, latorośl:* Żółkły P. popsutym karmił sokiem swego dębu starość. Malcz. W starości swojej ziemia mnie wydała, jak późną P. dąb próchnem stoczony. Kon. Takich do niego doznaje wstrętów, do niego i do laurowej parości, która, nietknięta nożem i nożycą, może rość. Słow. Jak płacz wilgotnej na ogniu parości. Słow. Zdawało mu ś., że ten zamach głębsze musiał puścić paroście i dalej sięgać. Chodź. <Pa+ ROST>

**×Parość, i,** lm. **i** p. **Parność:** Wilgotna P. Słow. <Od 1. Para>

**[Paroślak, a,** lm. **i] I.** *pręt, latorośl, pęd jednoroczny, gałąź bezlistna, patyk.* **2.** a. **[Paroślina]** *klocek krzywy z drzewa liściastego.* **3.** *zarośla, las cienki.* <Pa + *Roślak, od Rosnąć, ROST>

**[Paroślina, y,** lm. **y]** p. **Paroślak.** <Pa + Roślina>

**×Parota, y,** blm. p. **Parność:** Od paroty oddychać trudno. Pol. Wysuwały ś. chmury przy parocie nieznośnej. Pol. Dzień był gorący, i niemiła P. zawisła nad Tatrami. Pol. <Od 1. Para>

**×Parotwór, oru,** lm. **ory** *kocioł parowy.* Łab. <1. Para + Twór>

**!Parotyda, y,** lm. **y** anat. *gruczoł ślinny przyuszny,* ślinianka przyuszna, przyuszn ica. <Gr. parōtís>

**Parotygodniowy** *parę tygodni mający a. trwający, kilkotygodniowy:* Parotygodniowe zapały. Orzesz. <2. Para + Tygodniowy>

**Parotysiączny** p. **Parotysięczny.**

**Parotysięczny, Parotysiączny, Parutysięczny, Parutysiączny** *złożony z paru tysięcy, kilkotysięczny:* A pogańców siła była? — At! komunik P. Sienk. <2. Para + Tysięczny>

**[Parowa, y,** lm. **y] I.** p. **Parów. 2.** *błoto.* <Z Parów>

**I. Parować, uje, ował I.** a. †**Parać** (o cieczy) *zamieniać ś. w parę, przechodzić ze stanu ciekłego w stan lotny:* P. na swej powierzchni = *ulatniać ś.,* posp. *kurzyć ś.* P. w całej swej masie = *wrzeć, gotować ś.* Człowiek spokojnie siedzący w pomiernie ciepłym miejscu paruje niewidomie. Krup. Woda dystylowana zawiera ś. mocno w flasze, aby nie parowała. Krup. Morze znacznie paruje. Kluk. **2.** *gotować parą, na parze:* P. kartofle. P. łubin na paszę. **3.** [P.] *orać w ugór; orać pod oziminy wcześnie, aby ziemia parowała:* Szedł między naród, parował gazdom długie, długie lata, robił żentycę, woził ser do miasta. Kasp. <Od 1. Para>

**2. Parować, uje, ował I.** [P.] *liczyć parami, po dwa.* **2.** †P., ×**Parzyć** *łączyć w parę a. w pary, dobierać do pary, kojarzyć.* **P. ś. I.** [P. ś., **Parzyć ś.**] (o zwierzętach) *zaspakajać popęd płciowy.* **2.** ×P. ś., ×**Parzyć ś.** *łączyć ś. w parę a. w pary, kojarzyć ś., pobierać ś., zawierać związki małżeńskie:* Temi czasy na rok, najwięcej na kilka, parują ś. stadła. L. <Od 2. Para>

**3. Parować, uje, ował I.** *odpierać, odpychać, odsadzać, odpędzać:* Po tysiąc razy parowani do wałów. Tw. Parował Turków z placu jak bydło. Jabł. Tedy rycerski stan w Sabynją srogą z senatem oraz parują jak bydło. Chr. Chan jeńców naszych jak bydło parował. Tw. Wielką w nich klęskę uczynił i aż w pół taboru parując ich przypadnie. Tw. Mieczem i ogniem ich parował. Bardz. P. (pędzić) trzodę. Troc. **2.** fecht. *zastawiać ś., odbijać cios, cięcie pałasza.* <Fr. parer>

**I. Parowanie, a,** blm., czynność cz. **I. Parować:** P., gdy ciało płynne zamienia ś. w lotne. Śniad. J. Przez P. subtelne części ostre z ciała wychodzą. Krup. *(= transpirację).*

**2. Parowanie, a,** blm., czynność cz. **2. Parować.**

**3. Parowanie, a,** blm., czynność cz. **3. Parować.**

**Parowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Parować ś.,** *parzenie ś.:* Pora parowania ś. drapieżników, lisów.

**Parowar, u,** lm. **y** *przyrząd do warzenia za pomocą pary:* Jeden z lekarzy higjenistów wynalazł przyrząd, zwany parowarem, służący do sterylizacji mleka, wody. <1. Para + *War, od Warzyć>

**Parowcowy** przym. od **Parowiec:** Towarzystwo parowcowe Czarnomorsko-Dunajskie. <Od Parowiec>

**Parowczyk, a,** lm. **i** p. **Parowiec:** Tutaj ś. mignie P. nasz zblizka. Kon. Ujrzano pędzący od wybrzeża mały P. Dyg. <Od Parowiec>

**Parowica, y,** lm. **e** *jakaś miara zbożona:* W ciągu trzech lat 1784—1786 wyszło żyta parowic 1,427 i pół. T. K. <Por. [Parowyca]>

**Parowiec, wca,** lm. **wce** p. **Parostatek:** Jedna z firm, handlująca hurtownie naftą, obstalowała za granicą dwa parowce-cysterny. Zdr. **Parowczyk.** <Od Parowy>

**Parowiekowy, Paruwiekowy** *parę wieków trwający, obejmujący, kilkowiekowy:* Okres P. <2. Para + Wiekowy>

**×Parowiersz, a,** lm. **e** *dwuwiersz:* Co do napisu, jest on krótkiemi leoninami w 28 wierszach, czyli 14 parowierszach rymowanych. Lel. <2. Para + Wiersz>

**Parowik, a,** lm. **i** *maszyna parowa, lokomobila:* Huk maszyn, stukot młotów, gwizd parowików. Grusz. <Od Parowy>

**Parowiosłowy** *mający dwa wiosła, dwuwiosłowy:* Łódź parowiosłowa. <2. Para + Wiosłowy>

**Parowisty** *pełen parowów:* Jest droga parowista, od Argów idąca. Bardz. <Od Parów>

**Parownia, i,** lm. **e** *izba w łaźni, gdzie ś. odbywa parzenie ciała.* <Od 1. Para>

**Parownica, y,** lm. **e I.** p. **Odparnica. 2.** chem. *miska o dnie półokrągłym, zwykle porcelanowa, czasem szklana lub metalowa, używana w praktyce chemicznej do parowania płynów.* Zdr. **Parowniczka.** <Od 1. Para>

**Parowniczka, i,** lm. **i** p. **Parownica.**

**Parownik, a,** lm. **i** *przyrząd do gotowania za pomocą pary:* P. do gotowania kartofli, łubinu. <Od 1. Para>

**Parowolny** *tyczący ś. pary wołów, złożony z pary wołów:* Z tej zasadniczej ceny formowano płacę dnia ciągłego parowolnego. T. K. <2. Para + *Wolny, od Wół>

**Parowoziarnia, i,** lm. **e, Parowoznia** *pracownia kolejowa, w której czyszczą i przygotowują do drogi parowozy, remiza parowozowa, warsztaty kolejo-*

*we:* P. łukowa, półkolista, prostokątna, wieloboczna. <Od Parowóz>

**Parowoznia, i,** lm. **e** p. **Parowoziarnia.** <Od Parowóz>

**Parowozowy** przym. od **Parowóz:** Remiza parowozowa. Dozorca, kocioł P. Obecnie wydzielany jest w depo kolei poleskich tabor P. dla obu tych linji. <Od Parowóz>

**Parowóz, ozu,** lm. **ozy** *lokomotywa do pociągu kolei żelaznej.* <1. Para + Wóz>

**Parowy I.** przym. od **I. Para:** Ogrzewanie parowe. Wóz P. *(=parowóz, lokomotywa).* Kiełbaski parowe *(=parówki).* Łaźnia parowa. Kąpiel parowa *(=zanurzanie w parze).* Kocieł P. *(=w którym przez ogrzewanie tworzy ś. para).* Komora parowa *(= miejsce, kanał, gdzie ś. gromadzi para w machinie).* Koń P. a. mechaniczny *=jednostka do oceny działalności machin a. raczej efektu motorów, podniesienie 75-u kilogramów na metr wysokości wciągu jednej sekundy.* Przestrzeń parowa w kotle parowym = *przestrzeń nie dopełniona wodą, gdzie tworzy ś. para.* Rura parowa *(= doprowadzająca parę z kotła do zasuw przedcylindrowych, czyli do suwacza.* **2.** *poruszany, działający za pomocą pary:* Machina parowa a. raczej motor P. *(=wszelki przyrząd, mający na celu zużytkowanie prężności pary wodnej do wykonywania pracy).* Fabryka parowa *(=posługująca ś. działaniem pary).* Cylinder P. *(=cylinder z tłokiem poruszanym parą).* Kafar P. *(= poruszany machiną parową).* Młot P. Tłok P. *(=tłok w cylindrze parowym).* Tartak P. *(=tartak z piłą poruszaną przez machinę parową).* Najważniejszemi są młyny parowo-wodne i parowe. Tet. <Od 1. Para>

**[Parowy] I.** Wóz P. *=parokonny.* Całe jenerałgubernatorstwo wystawiło 2,730 podwód parowych wraz z uprzężą. Rol. Gospodarz P. *=obowiązany odrabiać pańszczyznę parą koni.* **2.** Pług P. *=pług zaprzężony w 6 wołów, których jednodniowa praca za pańszczyznę liczyła ś. zajętemu przy tym włościaninowi za pracę dwudniową.* <Od 2. Para>

**[Parowyca, y,** lm. **e]** *pole 15-morgowe.* <Ukr. parowýcia = para wołów w jarzmie>

**Paroząb, ębu,** lm. **ęby** bot. (didymodon) *roś. z gromady mchów liściastych z rodziny ploniwowatych.* <2. Para + Ząb>

**[Parób, oba,** lm. **oby]** p. **Parobek:** Wiater, jako że to jego P. piekielny, pomagał w te pędy. Reym. Tobie zasie, szelmo parobie. Tyle paroby, a matczynej kiecki boją ś. puścić. Reym.

**[Parój, oju,** lm. **oje]** *młody rój, wydany przez pszczoły tegoż lata, którego ś. same wyroiły, rój drugorzędny, wtórny.* <Pa + Rój>

**Parów, owu,** lm. **owy, [Porów, Porowa, Parowa, Korycizna] I.** *dół wybity przez wodę, rów nieforemny, głęboka, wązka a stroma dolina, jar, wąwóz:* Niedostępne werteby, gdzie w ciemnym parowie jest wycieczka bezpieczna. Bardz. Błędne owce, powszechną wzgardziwszy owczarnią, w parowach błędów marnie parszywieją. Koch. W. Zaciekszy w gęste parowy głęboko, gonią na oko. Koch. W. Jakbym, w alpejskim upadszy parowie, spoczywał. Słow. **2.** [P.] *duża kałuża, błoto, miejsce grzązkie.* <Pa + Rów>

**I. Parówka, i,** lm. **i I.** *kiełbaska do gotowania w parze, kiełbaska parowa.* **2.** [P.] = a) *lokomobila.* b) *młoda trawa, rosnąca w jesieni na podoranym ściernisku od ziarna weszłego a wykruszonego przy sprzęcie.* <Od Parowa, od Parowy>

**2. Parówka, i,** lm. **i I.** [P.] *wóz parokonny:* Bierze ś. 300 cegieł na parówkę. **2.** wiośl. *łódź, w której jeden wioślarz pracuje dwoma wiosłami.* P. szwedzka = *kajak.* <Od [Parowa], od [Parowy]>

**I. [Parpać, i,** lm **e]** p. **Paproć.** <Z Paproć>

**2. [Parpać, pie, pał]** p. **Paprać:** Kuropatwy parpią w śniegu, rozpryskując go na wszystkie strony. <Z Paprać>

**[Parpanie, a,** blm.] czynność cz. **Parpać,** *papranie.*

**[Parparć, i,** lm. **e]** p. **Paproć.** <Z Paproć, prawdop. pod wpływem Lit. papártis>

**[Parpie, i,** blp., **Parple, Porple, Paproć, Papry]** *łuska z nadskórni na głowie, łupież:* Dostać parpi.

**[Parple, i,** blp.] p. **Parpie.**

**[Parpora, y,** lm. **y]** *złota rybka.*

**[Parsiany]** p. **Parciany.**

**[Parsiuczek, czka,** lm. **czki]** p. **Parsiuk.**

**[Parsiuk, a,** lm. **i]** *prosiak, wieprzak:* Inni na starostwach siedzą i słoniną, jako parsiuki, obrośli, a ty trzęś brzuszysko na szkapie. Sienk. Zdr. **[Parsiuczek].** <Lit. parszùkas>

**Parsk, u,** lm. **i I.** *parsknięcie, parskanie:* Dumne rumaków stąpania, rzeźkie ich parski i rżania. Stasz. P., parskanie śmiechem. Kn. **2.** †P., †**Parskot** = a) *zołzy, choroba końska.* b) a. **[Parskaczka]** żart. *katar.* **3.** × P. *duszność, parność, zaduch:* P., par, duszna parność, duszność z gorąca lub z ucisku. L. Przed parskiem ś. ukrywała, *ab aestu.* Żebr. Siostry w parsku za strzechami dyszą. Żebr. Lato przywraca ciepło, trzeba P. i znój wytrzymywać. Pilch. W tym parsku i niewygodach poczęły ś. między dworzany wkradać choroby. Boh. W jednym gnoju z gadziną, z bydłem w parsku, w smrodzie. Pot. Taki sobie chleba żałuje, mieszka, jako nędznik, w parsku, w smrodzie, w nędzy. Górs. J. **4.** a. **[Persk, Kopiec, Wądół, Lażony dół]** *dół, sklep ziemny do przechowywania kartofli, piwniczka na kartofle:* Przen.: Położyła w tym parsku zwodnica swe kości. Gawiń. *(= w grobie).* **5.** bot.: Kozi P. p. **Przetacznik. 6.** myśl. *wiatr, pach, czuch jeleni.* <PARSK>

**[Parsk, a,** lm **i]** *młody, wysmukły chojak, dobry na żerdź.*

**[Parskaczka, i,** lm. **i]** p. **Parsk;** *katar z kaszlem:* Pan i pani mają katar, dzieci parskaczkę, a czeladź nosaciznę. <Od Parskać>

**Parskać, a, ał** i **P. ś.** p. **Parsknąć.**

**Parskanie, a,** lm. **a** czynność cz. **Parskać:** Dymy w mózgu kichania abo parskania czynią. Sak.

**Parskanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Parskać ś.**

**Parskawość, i,** blm. wet. u świń, *choroba zaraźliwa, której główną oznaką bywa parskające oddychanie.* <Od Parskać>

**Parskliwy** *skłonny do parskania:* Konie parskliwe. Ml.

**Parsknąć, nie, nął,** × **Parsnąć,** × **Parchnąć,** †**Parzchnąć,** × **Parszchnąć,** nied. **Parskać,** × **Parchać,** †**Parzkać, [Parzkać]** †**Parzchać,** †**Parszczeć I.** (o koniu, wielbłądzie, nosorożcu) *chrapnąć nozdrzami i gardłem, prysnąć:* Wyrzuca łeb w górę rumak, rozdziera parskające nozdrze. Stasz. Tylko parsknął i wierzgnął i dalej pospiesza. Malcz. Wspina ś., parska, grzywa mu ś. jeży. Od. Przen.: P. ze złości. [Paciorki ma na szyi i maślanką parska]. Pśń. **2.** śmiechem, od śmiechu, ze śmiechu = *wybuchnąć śmiechem:* Parsknął od śmiechu

głośno. L. 3. × P. = *nagle i mocno kichnąć:* Tu wszyscy do czasu siedziemy, jako w jakim dymie parskając. Wer. 4. [P.] *prysnąć, trysnąć, bryznąć:* Wezmę w gębę wody, parsknę. 5. † Parskać = *zionąć, ziać:* Bestje parę ognistą parskające. † P. czym = *ziać, tchnąć, wybuchać, dyszeć; miotać czym:* Szaweł, parskając groźbami i morderstwy przeciw chrześcijanom. Wuj. P. groźbami. 6. × P. = *oburknąć ś., ofuknąć ś., odciąć ś., odpowiedzieć opryskliwie:* Niechby mię kto słowem skrzywdził, takbym jemu parsnęła, że i dziesięć latby pamiętał. Orzesz. 7. *prysnąć, zaskwierczeć, zatrzeszczeć, syknąć, zasyczeć, prztyknąć:* Żelazo rozpalone parska (skwierczy) w wodzie. Troc. Parska, sapa, skwierczy żelazo rozpalone. Kn. Warząc olejki, chceszli wiedzieć, jeśli dosyć mają, wrzuć nieco na ogień, a gdy nie będzie parskać, znać, że już dosyć ma. Sien. Parsknęła świeca, prztyknęła. Włod. Parsknęła świeca. Troc. **Parskać ś.** (o tkaninie) *siepać ś., ujmować ś., sypać ś., strzępić ś., rozłazić ś.:* Materja ta przy szyciu parska ś. po brzegach. <PARSK PRYSK>

**Parsknienie, a,** blm. p. **Parsknięcie.**

**Parsknięcie, a,** blm., **Parsknienie** czynność cz. **Parsknąć.**

† **Parskonosy** *parskający nosem.* Rej. <Parskać + *Nosy, od Nos>

[**Parskoń, a,** lm. **e**] *człowiek, który mówiąc ślini ś., pijak:* Witájze ty pijáku, ty parskoniu, ty łajdáku. <Od Parskać>

† **Parskot, u,** lm. **y** p. **Parsk:** Panu ryma, pani sapka, a czeladzi P. Prz. <Od Parsk>

× **Parsnąć, nie, nął** p. **Parsknąć:** Parsnie z śmiechu. L. Co drudzy obaczywszy, parsną pewnie śmiechem. Zwr. M. <Dawniejsza forma zam. Parsknąć>

× **Parsnienie, a,** blm. p. **Parsnięcie.**

× **Parsnięcie, a,** blm., × **Parsnienie** czynność cz. **Parsnąć.**

[**Parsuma, y,** lm. **y**] p. **Persona.** <Z Persona>

× **Parsymonja, i,** blm. p. **Parcymonja.**

**Parsyzm, u,** blm. *kult, obrządek religijny wyznawców Zoroastra.*

[**Parsz, u,** lm. **e**] p. **Tawuła.**

[**Parszczyk, a,** lm. **i, Parczyk**] *woźnica, powożący parą koni.* <Od 2. Para>

× **Parszchnąć, nie, nął** p. **Parsknąć.** <Z Parsknąć>

× **Parszchnienie, a,** blm., czynność cz. **Parszchnąć:** Nieznaczne pod pretekstem kichnienia P. w chustkę. L.

† **Parszczeć, y, ał** p. **Parsknąć:** W ranie krew zaskwarzona straszliwie parszczała. Żebr. <PARSK PRYSK>

† **Parszczenie, a,** blm., czynność cz. **Parszczeć,** *parskanie.*

**Parszeć, eje, ał** I. p. **Parszywieć.** 2. [P.] *swędzić, świerzbić:* Nogi mi parszeją. <Od Parch>

**Parszenie, a,** blm., czynność cz. **Parszeć.**

[**Parszuk, a,** lm. **i**] p. **Prosię.**

**Parszydło, a,** lm. **a** bot. p. **Tawuła.** <Od Parch>

**Parszywiec, wca,** lm. **wcy** I. *ten, co ma parchy, człowiek parchowaty, parchuty:* Parszywca zadżdżyż kapłan w zamknieniu przez 7 dni. B. B. 2. gm. p. **Parch.** <Od Parszywy>

**Parszywieć, eje, ał, Parszeć, eje, ał** I. *dostawać parchów, stawać się parszywym:* Owce tu marnie parszywieją. Koch. W. Często ś. to dzieje, iż wszystka trzoda parszywieje od jednego bydlęcia. L. 2. (o kartoflach) *dostawać narośli parchowatych.* <Od Parszywy>

**Parszywienie, a,** blm., czynność cz. **Parszywieć.**

[**Parszywina, y,** lm. **y**] p. **Parszywość:** Jest taká pani parszywá, jak zaba i dałaby furę piniądzów, kieby ją kto wylecył z te parszywiny. <Od Parszywy>

[**Parszywka, i,** lm. **i**] pog. I. m. i ż. *człowiek z parszywą głową:* Nazwali go parszywką, bez to ze nie chciał pokazać włosów. 2. p. **Parchula.** <Od Parszywy>

**Parszywość, i,** blm. I. rz. od **Parszywy;** [**Parszywina**], *parch:* P. końską jak leczyć. Syr.

**Parszywy** I. a. **Parchowaty, Parchaty,** [**Paszywy**] *mający parchy, chory na parchy:* Jedna owca parszywa wszystko stado zaraża. Prz. Owcę parszywą odłącz od stada, bo wnet we wszystkich taż będzie wada. Kn. Występny ma być od ludu odłączon, jako parszywa owca. Groic. P. pies. Troc. Tak ś. w niej kocha, jak w parszywej świni. Czachr. (= *nienawidzi jej*). Żaba parszywa. Haur. Żaba niema abo parszywa, abo ziemna. Syr. (= *ropucha*). 2. Kartofle parszywe = *mające po sobie plamki, jakby strupki, parchy.* Posp.: Jabłko parszywe = *robaczywe.* 3. przen. *którym ś. nie warto paskudzić, mazać, brudny, lichy, nędzny,* posp. *gówniany:* P. interes, zarobek. Parszywa sprawa. Sława za pieniądze zawsze jest parszywa. Rej. Parszywe to być bardzo daje ś. widzieć. Smotr. Parszywe pacierze p. **Pacierz** pod 1). 4. hut.: Odlew P. = *niegładki.* **P., ego,** lm. **i** rz. p. **Parch.** <Od Parch>

I. **Part, u,** blm., **Parć,** † **Paruch,** [**Parucha**], † **Parusek,** [**Parusina**] I. *płótnisko grube lniane a. konopne, jak na żagle, pakłak, paklak, płótno zgrzebne, domowej roboty, zgrzebnina:* Jam w ich zły czas w parcie chodził i, poszcząc, Pana o ich zdrowie prosił. Kochan. Zrzucił z siebie koronę, oblokszy P. gruby na ś. Groch. Najady z dryjadami chodziły po tobie w parcie, włos rozczochrany puściwszy po sobie. Żebr. Obleczcie ś. w P. na swój żal surowy. Żebr. Spodnie z partu zowią ś. parciankami a. portkami. 2. *taśma, pleciona ze szpagatu na szleje i inne wyroby rymarskie.* <PART>

2. **Part, u,** lm. **y** I. a. **Głos** *zeszyt nut, w którym jest wypisane to, co śpiewa lub gra jedna osoba w danej sztuce muzycznej, rola wokalna lub muzyczna,* partja. 2. [P.] *część, dział:* Do partu = *do wspólki.* Pracować do partu = *razem, za jedną zapłatę.* <Łc. pars, 2 pp. partis = część>

† **Part, u,** blm. *początek, powstanie, rodzenie:* Chwalimy mądrość twoję, życzym sobie tego, abyśmy już umiały w parcie szczęścia swego. Gosł. <Łc. partus = rodzenie>

[**Parta, y,** lm. **y**] *partja, strona np. w grze w „dzikie gęsi“ i w „czarnego człowieka“):* Te dwie party ostały na dworze, a téj trzeciéj kázali wnijść do sklepu. <Z Łc. pars, 2 pp. partis = część>

**Partacki** przym. od **Partacz,** *fuszerski, spartolony, tandetny, niedokładny, kiepski, nieakuratny, nędzny, lichy, ladajaki:* Robota partacka. **Po partacku** p. **Partacko.** <Od Partacz>

**Partacko, Po partacku** przys. *jak robią partacze, po fuszersku, niedokładnie, kiepsko, licho, nędznie, ladajako, nieakuratnie, bez znajomości rzeczy:* Kręci [illegible] P.

**Partactwo, a,** blm. I. a. **Partanina,** × **Partalina** *[illegible] spartolenie, ladajaka, niedokładna robota, fuszerstwo, fuszerka, tandeta, paskudziarstwo:* P.

w rzemiośle, w nauce. **2.** P. lekarskie = *wykonywanie nieuprawnione sztuki lekarskiej.* **3.** zb. *partacze, fuszerzy, paskudziarze.*

**Partacz, a,** lm. **e, Partoła** l. a. [**Pateracz, Patera, Partała**] *łatacz, naprawiacz starych rzeczy; lichy, nieumiejętny rzemieślnik, fuszer, paskudziarz:* Partacz, łatacz, wiotesznik. Kn. Partacz, starych rzeczy poprawiacz. Dudz. Którzy sobie na rzemieśle tęsknią, z którego gdy wystaną, dla tego, iż go trochę byli zakusili, będą też partolić, od czego zowiemy je partaczami. Glicz. Szewc, który tylko łatał buty stare, P. Jak. W. P. rzemieślnik. Doktór P. *(= doktór papierowy; doktór pończoszka).* P. lekarski = *ten, co ś. trudni leczeniem, nie mający do tego prawa.* **2.** *rzemieślnik, nie należący do cechu, fuszer.* **3.** *lichy wykonawca, kiepski robotnik wogóle, człowiek nieumiejętny, fuszer:* P., niedoskonały w czymkolwiek. Dudz. Będzie krawiec nad krawca, będzie tkacz nad tkacza; nie byłoby dobrego, nie bywszy partacza. Pot. Jeszcze P., który groszów nie zarobił. Jak. J. <Od Partać>

**Partaczenie, a,** blm., czynność cz. **Partaczyć.**

**Partaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Partacz.**

**Partaczyć, y,ył** p. **Partolić:** Lord B. partaczył w gieometrji, mechanice i botanice. Tarn. <Od Partacz>

**Partać, a, ał** l. × P. p. **Partolić.** **2.** u prządek = a) *zakręcać wrzecionem.* b) *tkać, przetykać nićmi:* Lecz jeśliby i tego (jedwabiu) nam nie dostawało, więc lnem P., aby ś. wżdy nie próżnowało. Hist. w Lan. <Od 1. Part>

× **Partalina, y,** blm. p. **Partanina:** Trafiła mi ś. do roboty P. Mag. <Od Partać>

[**Partoła, y,** lm. **y**] p. **Partacz.**

**Partanie, a,** blm., czynność cz. **Partać.**

**Partanina, y,** blm. l. p. **Partactwo:** Partaniną ś. bawić. Kn. **2.** *niewielka, niepopłatna, ladajaka robota, dłubanina:* Trafiła mi ś. P. **3.** zb. *łachmany, gałgany, starzyzna łatana, tandeta.* Zdr. **Partaninka.** <Od Partać>

**!Partażować, uje, ował** *dzielić, podzielać, uczestniczyć.* <Fr. partager>

**!Partażowanie, a,** blm., czynność cz. **Partażować.**

†**Parteka, i,** lm. **i** p. **Partyka:** Nędzniczek nie może ś. docisnąć, aby sobie dostał parteki chleba ku żywności swojej. Rej. Kiedy był kaleką, a biegał u możniejszych za chleba parteką. Papr. Lepsza jest P. sucha z pokojem, niźli dom pełny bydląt pobitych z poswarkiem. B. B. Kwoli nędznej partece swojej słowo Boże wykręca. Rej. Włożyła w nię (w miskę) warzej i partekę chleba. Ż. E. Zdr. †**Parteczka.** <Czes. partéka, z Łć. pars, 2 pp. partis>

†**Parteczka, i,** lm. **i** p. **Parteka:** Tę parteczkę, której im Bóg udzielił, radzibyście im wydarli. Rej. <Od Parteka>

**Partenje, i,** blm. *pieśni śpiewane w daw. Grecji przez chór tańczących dziewic.* <Gr. parthénia (mélē)>

**!Partenogieneza, y,** blm. *zdolność samic niektórych owadów mnożenia ś. bez udziału samców,* dzieworództwo. <Gr. parthénos = dziewica + génesis = płodzenie, poczęcie, ród>

**Partenon, u,** blm. *pokój dziewiczy; starogrecka świątynia poświęcona bogini mądrości, Atenie.* <Gr. parthenón>

**Parter, u,** lm. **y** l. *część dolna domu nad piwnicami; mieszkanie, mieszkania pod pierwszym piętrem, dół:* Mieszkać na parterze. Wynająć cały P. **2.** w teatrze, *najniższa kondygnacja miejsc dla widzów.* Przen.: *widzowie z parteru:* P. bił oklaski. **3.** ogr. *kwietnik, kwatera kwiatów, ogródek kwiatowy, wirydarz.* × Żart.: Skąd waszmości córki taki drogi i kosztowny P. noszą i dźwigają na sobie? Małp. *(= ubranie różnokolorowe).* <Fr. parterre>

**Parterowy** l. *mieszczący ś. na parterze:* Mieszkanie parterowe. **2.** *składający ś. z samego tylko parteru, bez pięter:* Dom P. <Od Parter>

**Partes, u** a. w lm. × **Partesy** l. muz. *papiery muzyczne, nuty, partytura:* Jest z partesu dobry na jakimkolwiek instrumencie muzycznym. Troc. Uważano na to, aby był z partesu dobrym na jakimkolwiek instrumencie muzykiem. Haur. Mówić, jak z partesów *(= jak z nut, jak z książki, jak z karty).* Stąpać z partesów *(= kroczyć z zbytnią powagą, uroczyście, dumnie, krokiem mierzonym).* Stąpa z partesów nakształt karmnego prałata. Tremb. Stąpa jak z partesów, jak z trójnoga gada. Nar. Buta pańska zawsze stąpa na partesach. Bart. **2.** [P.] *nuta kościelna do śpiewu:* Śpiewa jak z partesu! By mu (żakowi) partesy zastawić, milsza mu podwika. Spk. **3.** [Partesy, lm.] *przesadna powaga, nadętość; etykietalność; fochy.* **4.** × P. *wzgląd, łaskawość, grzeczność wyświadczona komu:* Nie podobało ś. to jednym, ale sporządziło mu to wielki P. u drugich. Kaczk. *(= powagę).* Łask tyle i tyle partesów dla szerepetki z ukraińskich kresów. Pol. Zdr. (w lm.) †**Parteski.** <Z Łć. partes, lm. od pars>

†**Parteski, ów,** blp. p. **Partes.** Przen.: Zamiast kaftana włożył P. Alb.

[**Partesny**] p. **Partesowy.**

**Partesowy, [Partesny]** przym od **Partes,** *pełen partesów, przesadnie poważny, etykietalny, nadęty, pełen wymagań.* L. <Od Partes>

[**Parteśnica, y,** lm. **e**] forma ż. od **Parteśnik.** <Od Partesny>

[**Parteśnik, ka,** lm. **cy** a. **ki**] *człowiek przesadnie poważny, na wszystko zważający, łatwo obraźliwy, nadęty, wymagający, ceremonjant.* <Od Partesny>

**Partja, i,** lm. **e** l. ludzi = *oddział, grupa, banda:* Gdy partje z wojska na czaty wychodzą. Troc. P. powstańców. Poszedł do partji *(= przystał do oddziału powstańczego).* Pędzono więźniów partjami. Podzielili jeńców na partje. Były to poprostu oddziały zbójeckie, tak zwane partje. Sienk. **2.** towaru = *ilość towaru dostawionego za jednym razem, transport:* Nadeszła świeża P. cygar. Wielkiemi partjami towar kupuje. Troc. P. zboża, cukru. Całą partję towaru zatrzymano na komorze. Wina kilka partji z Węgier przyszło. L. P. wielka szarańczy przyleciała. Troc. **3.** *stronnictwo, odłam, frakcja, obóz:* P. liberałów w parlamencie. P. zachowawcza czyli konserwatywna. Ukraińska P. poetów polskich. **4.** *strona, obóz:* Na szwedzką ś. przekinął partją. Troc. **5.** *to, co gra lub śpiewa jeden z uczestników śpiewu zbiorowego lub muzyki zbiorowej:* Partję solową wykona pan Myszuga. **6.** gry, zabawy = *jej całokształt od początku aż do jej wyczerpania ś., rezultatu:* P. szachów. Zagrać dwie partje w bilard. P. bilowa polska, zwyczajna, kręgielkowa, amerykańska. P. wista. Wygrać, przegrać partję. P. na huśtawce, karuzeli, młynie djabelskim *(= pewna liczba wahań lub obrotów za jedną opłatę).* P.! = *dosyć! bo ś. już skończyła P.* **7.** do gry = *towarzysz gry, partner:* Mam partję do gry. **8.** a. †**Partyta** *sposobność do wstąpienia w związki małżeńskie, w osobie nastręczającego ś. kandydata lub nadarzającej ś. kandydatki:* Znalazł sobie świetną partję do ożenienia ś. To P. nie dla

mnie. Jest to dla niej bardzo dobra P. P. zdarza mi się rzadko. Kniaź. On ma partję na Rusi, po której 100,000 weźmie. L. 9. techn. [illegible] jakby jedna całość w [illegible] tunku. **10.** teatr. *rola:* P. tytułowa. Zdr. **Partyjka.** <Fr. partie>

**Partner, a,** lm. **owie** a. **rzy** *współuczestnik, towarzysz gry, zabawy,* partja. <Fr. partner, partenaire>

**Partnerka, i,** lm. **i** forma ż. od **Partner.**

[**Partny**] p. **Parciany.** <Od Part>

[**Parto!**] *nastąpić, na bok!, usuń się!* (do konia).

**Partolenie, a,** blm., czynność cz. **Partolić.**

**Partolić, i, ił, Partaczyć, Partać,** [**Paterać**] *zajmować ś. partaniną, łataniną; robić źle, niedołężnie, bez znajomości rzeczy, fuszerować, paskudzić:* Którzy sobie na rzemieśle tęsknią, z którego gdy wystaną, dlatego, iż go trochę byli zakusili, będą też P., od czego zowiemy je partaczami. Glicz. Co żywo wierszyki partoli. Zim. <Od Partoła>

! **Partologja, i,** blm. *położnictwo, akuszerstwo.* <Łć. partus = rodzenie, + Gr. -logía = nauka>

**Partoła, y,** lm. **y** m. p. **Partacz:** Co? jakiś stary P. będzie ci prawił kazanie i morały. Krasz. <Od Partać; por. Pierdoła>

**Partwin, a,** lm. **y, Kramerja** bot. (Krameria) *roś. z rodziny brezyljowatych.*

**Party** im. od **Przeć. Lek.:** Bóle parte = *skurcze macicy połączone z parciem czyli kurczeniem silnym mięśni brzusznych niewiasty rodzącej.* <Od 1. Przeć>

[**Party, ów,** blp.] *czerwone powieki u cietrzewia.*

**Partycja, i,** lm. **e, Partytura** *zestawienie w jednej książce i w należytym porządku wszystkich głosów wokalnych i instrumentalnych, do jakiego utworu muzycznego należących:* P. fortepianowa = *wyciąg z dzieła muzycznego, napisanego na orkiestrę, tego, co ś. ma grać na fortepianie.* <Łć. partitio>

× **Partycypacja, i,** blm. *uczestnictwo, udział w czym.* <Łć. participatio>

× **Partycypant, a,** lm. **ci** *uczestnik.* <Łć. participans, 2 pp. -ntis>

× **Partycypować, uje, ował** *brać udział, uczestniczyć w czym, podzielać co:* Nie chcę i nie mogę P. w boju inaczej, jeno jako ochotnik prosty. Jeż. Wziąć te 1,000 czerwonych złotych i dalsze od hetmanów obudwuch wielkich i od dworu P. awantaże. Mat. *(= należeć do nich w części).* <Łć. participare>

× **Partycypowanie, a,** blm., czynność cz. **Partycypować.**

**Partyczka, i,** lm. **i** p. **Partyka:** Szedł od domu do domu, żebrząc partyczki chleba. Wys. <Od Partyka>

**Partyjka, i,** lm. **i** p. **Partja:** Znaczne partyjki tureckie poznosił. Dyak. Ani podobna było mu myśleć o partyjce preferansa. Orzesz. <Od Partja>

**Partyjny** przym. od **Partja,** *frakcyjny, stronniczy, partji, a nie* [illegible] *na celu:* [illegible] walki [illegible]. Mamy na myśli [illegible] grup partyjno-opozycyjnych. <Od Partja>

**Partyka, i,** lm. **i,** × **Parteka 1.** † P. *część, partja:* Leda żak nawet przy szkole, to ludzka P., by mu partesy nastawić, milsza mu polewka. Spk. **2.** *mała kromka, pajdka,* [illegible]*, skibka np. chleba:* Na żebraninie dla chleba partyki [illegible] w obcych kątach. [illegible] Partykę albo kęs z gardła wydrzeć. Mącz. [illegible] nam naprzód polewki i chleba po partyce [illegible]

poszła dziesiąta chleba z masłem P. Pot. Biegał u możniejszych za chleba partyką. Papr. **3.** gór. *odłam soli, kilka centnarów ważący, nieregularnej formy, nieobrobiony.* Zdr. **Partyczka.** <Czes. partýka>

**Partykularnie** przys. od **Partykularny.**

**Partykularność, i,** lm. **i** rz. od **Partykularny:** Są to takie miejscowe partykularności, w których gieneralne zjazdy narodowe w powszechności nic stałego stanowić nie mogą. T. K. Tak w powszechności, jak i partykularności. Wej.

× **Partykularny** *tyczący ś. jakiej części, szczegółowy, osobny, wyłączny, odosobniony, prywatny, nie publiczny, nie urzędowy:* Majątek P. Człowiek P. *(= nie urzędnik).* Kiedy przypuszczamy partykularne sprawy do obrad publicznych, podajemy w niebezpieczeństwo nasze wady. Leszcz. Pomiestnej, to jest partykularnej cerkwi obrona. Smotr. Interes P. Kalendarz powszechny i P. Sejmik, stanowiąc podatki wojewódzkie, swoje własne, partykularne, jak mawiano niekiedy, mocen był uwalniać od nich. Paw. *(= miejscowe).* Jędruś w gruncie ma serce dobre, a co główniejsza, fortunę niepartykularną. Kaczk. *(= niedrobnostkową).* <Łć. particularis>

**Partykularysta, y,** lm. **ści** p. **Partykularzysta.**

**Partykularystyczny** przym. od **Partykularysta:** Dążności partykularystyczne. <Od Partykularysta>

**Partykularyzm, u,** blm. *samolubny sposób myślenia, popieranie osobistych celów, bez uwzględnienia ogólnych; dążność poszczególnych krajów, złączonych w całość polityczną, do jak największej samodzielności; małostkowość.* <Od Partykularny>

× **Partykularyzować, uje, ował** *przedstawiać drobiazgowo, opowiadać a. opisywać ze wszelkiemi szczegółami, rozdrabniać, wyszczególniać.* <Fr. particulariser>

× **Partykularyzowanie, a,** blm., czynność cz. **Partykularyzować.**

**Partykularz, a,** lm. **e 1.** *życie a. miejsce partykularne, kąt zabity deskami od świata, miejscowość oddalona od ogniska ruchu umysłowego i cywilizacji, wioska, mieścina wobec stolicy, prowincja, parafja, kąt zapadły, ubocze, zacisze, zaścianek:* Jeśli u nas na partykularzu tak wiele nasłuchać ś. można, cóż dopiero na tak wielkiej publice? L. **2.** † P. *mały klasztor wiejski.* Troc. **3.** † P. *człowiek prywatny.* Troc.

**Partykularzysta, y,** lm. **ści, Partykularysta** *członek partji politycznej, mającej na widoku interesa swojego kraju, swojej prowincji, którąby chciała oderwać od całości państwa (= autonomista).* <Od Partykularyzm>

× **Partykuł, u,** lm. **y** p. **Partykuła:** Od tej pory sam już partykułu *de* zaczął używać przed nazwiskiem. Rol. <Z Partykuła>

**Partykuła, y,** lm. **y 1.** × P. *cząstka, cząsteczka, odrobina, okrucha, ułamek, zdziebło, kruszyna.* **2.** a. × **Partykuł** gram. *przedimek, cząstka, cząsteczka, słówko bez samodzielnego znaczenia; część mowy nieodmienna.* Zdr. † **Partykułka.** <Łć. particula>

† **Partykułka, i,** lm. **i** p. **Partykuła:** Łyżeczki subtelne do kielicha, by tylko mogła ś. na niej zmieścić P. Sakramentu św. Sak.

† **Partyta, y,** lm. **y** p. **Partja:** Pawełek miły, nie chcąc upuszczać tak dobrej partyty, bo mu się dziwnie panna podobała, wrócił się po chwili. Hist. uc. <Włos. partita>

**Partytura, y,** lm. **y** p. **Partycja.** <Włos. partitura>

× **Partyzana, y,** lm. **y** *gatunek halabardy:* Stały gwardje, złocistemi partyzany drzewa osadzone trzymając. Pot. <Włos. partigiana>

**Partyzancki** przym. od **Partyzant:** Korpus partyzancki. Wojna partyzancka *(= partyzantka).* Te partyzanckie wycieczki bawiły go. Krasz. **Po partyzancku** przys. *jak partyzant.* <Od Partyzant>

**Partyzanctwo, a,** blm. *charakter, rola partyzanta:* Wnetby do niego przylgnęła łatka partyzanctwa moskiewskiego. St. Aug. <Od Partyzant>

**Partyzant, a,** lm. **ci** l. *ten, co należy do czyjej partji, stronnik, poplecznik:* Mieć partyzantów. **2.** *żołnierz, ochotnik, wolontarjusz, walczących w oddziałach podjazdowych; powstaniec, walczący w partji:* To, co widzą, wygląda mi na pospolite ruszenie, na partyzantów, nie na wojsko i pułki szykowane. Krasz. Partyzantów wojny szwedzkiej wydać mają. Troc. <Fr. partisan>

**Partyzantka, i,** lm. **i** l. forma ż. od **Partyzant.** **2.** *wojna, przez partyzantów prowadzona, wojna podjazdowa, prowadzona przez małe oddziały żołnierzy na własną rękę.* <Od Partyzant>

× **Partyzować, uje, ował** *walczyć za kogo, za co z własnych pobudek, ujmować ś.; obstawać za kim, za czym:* Mam dla ciebie wdzięczny sentyment jeszcze od dzisiejszej przygody, żeś tak szlachetnie partyzował za mną. Łoź.

× **Partyzowanie, a,** blm., czynność cz. **Partyzować.**

**Paru-** p. **Paro-.**

† **Paruch, a,** lm. **y** l. p. l. **Part:** Namioty topią, chomąta, paruchy dla przejścia przez nie w tamtą stronę rzeki. Biał. Świetne z siebie ubiory Progne zdejmuje, paruchy przyobłoczy, *atras vestes.* Żebr. **2.** [P.] zool. p. **Jelec.**

l. [**Parucha, y,** lm. **y**] p. l. **Part:** Zaścielono w izdebce stół drobnym sianem i przykryto lnianą paruchą. Ork. Jagnieszka zebrała ś. jednego dnia, by zanieść przędziwo, gdzie należy; poskładała już łokcie w paruchę. Ork. <Z Parusina>

**2.** [**Parucha, y,** lm. **y**] pog. *prosta, śmierdząca wódka.* <Zgr. od 1. Para>

**Parudniowy** p. **Parodniowy:** W taki sposób zakończył ś. P. niepokój Madzi. Prus. <2. Para + Dniowy>

[**Paruka, i,** lm. **i**] p. **Peruka.** <Z Peruka>

**Parumiesięczny** p. **Paromiesięczny:** Podejmowali go przez czas parumiesięcznego pobytu jego pod strzechą rodzinną. Jeż.

**Paruminutowy** p. **Parominutowy:** Paruminutowa przerwa. Prus.

**Parumorgowy** p. **Paromorgowy:** P. karczunek, na którym w tym roku zasianą była hreczka. Jeż.

† **Parusek, ska,** lm. **ski,** [**Parusek**] p. l. **Part:** Sieść im każe staruszek, ławkę przystawiwszy, a tę paruskiem sprzętna Baucis przyrzuciła. Żebr. [Macoska swoim dziatkom podusecki ściele, a mnie sieroteckę paruskiem odzieje].

**Parusetrublowy** *wynoszący, kosztujący paręset rubli, kilkusetrublowy:* Rachunek P. <2. Para + Sto + Rublowy>

[**Parusina, y,** lm. **y**] p. l. **Part.** <Ros. parusina>

[**Parusinowy**] przym. od **Parusina:** Zastaliśmy go ubranego w gruby P. surdut. And. <Od Parusina>

[**Parustwo, a,** lm. **a**] *prażenie.* <Od 1. Para>

[**Paruszek, szka,** lm. **szki**] *proszek, źdźbło.*

**Parutysiączny** p. **Parotysięczny.**

**Parutysięczny** p. **Parotysięczny:** Nieprzeliczona ćma tatarska wobec parutysięcznej zaledwie załogi zamkowej. <2. Para + Tysięczny>

**Paruwiekowy** p. **Parowiekowy:** Brunatny światłocień daje dziełu pozór paruwiekowej starości.

[**Paruździć, i, ił**] p. **Paździerzyć.**

[**Parużdżenie, a,** blm.] czynność cz. **Paruździć.**

[**Parużenie, a,** blm.] czynność cz. **Parużyć.**

[**Parużyć, y, ył**] *prażyć.* <Od 1. Para>

× **Parwa, y,** lm. **y** p. **Proforma.** <Łć. parva (classis)>

**Parwenjusz, a,** lm. **e** *dorobkowicz, wzbogacony prostak, używający majątku ze śmieszną pychą.* <Fr. parvenu>

**Parwenjuszka, i,** lm. **i** forma ż. od **Parwenjusz:** Parwenjuszki ubierają ś. w kulturę, zasady i duchowe potrzeby. Sienk. <Od Parwenjusz>

**Parwenjuszostwo, a,** blm. rz. od **Parwenjuszowski:** Za pomocą miłości własnej i dumy usiłowały pokryć to, co w ich otoczeniu parwenjuszostwem trąciło. Kow.

**Parwenjuszowski** przym. od **Parwenjusz.**

† **Parya, yi ?,** lm. **e** *samica, samiczka.* Sł. wil.

[**Paryja, i,** lm. **je**] p. **Parja:** Koło potoczyło ś. na dół w paryję. Zdr. [**Paryjka**].

[**Paryjka, i,** lm. **i**] p. **Parja:** Odcięty byłem paryjką małą z potoczkiem. Sumiń. <Od Parja>

**Paryjski** marmur = *piękny biały marmur z greckiej wyspy Paros:* Paryjska marmurowa kronika = *chronologja grecka, wyryta na marmurze około r. 263 przed Chrystusem.* <Od nazwy wyspy greckiej Páros>

[**Parynanka, i,** lm. **i**] *świeżo spokładane pole.*

**Paryski** l. *tyczący ś. miasta Paryża:* Akcent P. Moda paryska. **2.** chem.: Błękit P. = *połączenie żelazocyjanku potasu z solą tleniku żelaza, farba mocno błękitna,* b ł ę k i t p r u s k i. **3.** gieol.: Utwór P. a. p o r y s k i = *eoceniczny, trzeciorzędowy, spodni.* <Od nazwy miasta Paryża>

[**Paryzol, a,** lm. **e**] p. **Parasol.** <Z Parasol>

**Paryzyt, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady solowców, z rzędu fluorków.*

**Paryżanka, i,** lm. **i** l. *kobieta marząca o Paryżu, jeżdżąca wciąż do Paryża.* **2.** blm. *hymn paryski, pieśń na uczczenie rewolucji lipcowej.* <Od nazwy miasta Paryża>

**Parza, y,** blm. *ospa, osypka, jadło dla zwierząt domowych, a szczeg. dla psów:* Plewy a. zgoniny zaparzone wodą i dawane jako P. dla świń i krów. Czeka jakoby pies parzy. Ek. Uwiąż go (wyżła młodego), a do parzej go kładź. Cyg. *(= układaj go, ażeby warował do swojej strawy).* <Od 1. Parzyć>

[**Parzać, a, ał**] p. l. **Parzyć:** Na to ma kowal kleszcze, żeby go nie parzało. Prz. Iskierki na niom padały, bez kosulke jom parzały. Kaze iść do doma, kiéj nas słońce parza. <p. 1. Parzyć>

[**Parzanie, a,** blm.] czynność cz. **Parzać.**

[**Parządka, i,** blm.] p. **Parzęć.**

[**Parzątka, i,** blm.] p. **Parzęć.**

† **Parzchać, a, ał** p. **Parsknąć.** <Z Parskać>

† **Parzchanie, a,** blm., czynność cz. **Parzchać,** *parskanie.*

† **Parzchnąć, nie, nął** a. **chł** p. **Parsknąć:** Wszyscy parzchną śmiechem. Baz. Na to parzchła ze śmiechu. Oss. <Z Parsknąć>

† **Parzchnienie, a,** blm. p. **Parzchnięcie.**

† **Parzchnięcie, a,** blm., † **Parzchnienie** czynność cz. **Parzchnąć**, [illegible].

[**Parzelak, a,** lm. **i**] *kij.* <Od 1. Parzyć = [illegible]>

**Parzelina, y,** lm. **y** bot. (tragia) *roś.* <Od 1. Parzyć>

[**Parzelny**] *przeznaczony do parzenia:* Parzelne koryto (= *do oparzenia zabitej świni*). <Od 1. Parzyć>

[**Parzenica, y,** lm. **e**] **1.** *forma drewniana do serów w kształcie serca.* **2.** *ser odciśnięty w kształcie serca w takiej formie.* **3.** *jakaś potrawa:* Nawarzyła, napiekła, dla kumotra, dla Pietra, ani Pietra, ani nic, skoda moik parzenic. **4.** *rodzaj wyszycia na spodniach góralskich; krzesiwo:* Świeci ś. biała czuha na ramionach i świecą ś. czerwone parzenice na portkach. Tet. **5.** *herbata a. sieczka, zalana wrzącą wodą dla bydła.* <Od 1. Parzyć>

**1. Parzenie, a,** blm., czynność cz. **1. Parzyć.**

**2. Parzenie, a,** blm., czynność cz. **2. Parzyć:** P. (zwierząt) od ręki = *gdy samca nie puszcza ś. wolno między samice, ale wyznacza mu ś. jedną z nich.* Przez umiejętne P. zwierząt cudzoziemskich z krajowemi przyjść można do gatunków osobliwych. Kluk. (= *krzyżowanie*). <Od 2. Parzyć>

**1. Parzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **1. Parzyć ś.**

**2. Parzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **2. Parzyć ś.**

[**Parzenina, y,** blm.] *leżenie odłogiem ziemi, oranie i bronowanie, ale bez zasiewu.* <Od 1. Parzyć>

**Parzeplin, u,** lm. **y, Wyskoczek** bot. (gunnera) *roś. z rodziny węgłoszowatych.*

**Parzęchlin, a,** lm. **y, Meezja** bot. (meesia) *roś. z gromady mchów liściastych z rodziny prątnikowatych.*

[**Parzęć, i,** blm.] *szczypiorek, czosnek.* Zdr. [**Parządka, Parzątka**].

**Parzęśla, i,** lm. **e** bot. p. **Kłapidło.** <Od 1. Parzyć>

[**Parzk, u,** lm. **i**] **1.** *zaduch, gaz z żarzących ś. węgli.* **2.** *miejsce zaduszne i gorące, izba ciasna i zaduszna:* Ach jakiż tu P.! Por. **Parsk.**

† **Parzkać, a a.** [**rzce**], **ał,** [**Parzkać**] p. **Parsknąć:** Wielbłądzi parzkali. Mor. Nosorożec parzkał. Mor. [Prosemy na te bászce, co kucharce po kuchni párzce]. <Z Parskać>

**Parzkanie, a,** blm., czynność cz. **Parzkać,** *parskanie.*

† **Parznąć, nie, nął,** † **Parznić,** nied. † **Parzniać** *zamarznąć, [illegible].* L.

**Parznia, i,** lm, **e** *naczynie do parzy, w którym psom jeść dają:* Dla psów dobrze jest koryto mieć ciosowe, a przynajmniej parznią. Ostror. <Od 1. Parzyć>

† **Parzniać, a, ał** p. **Parznąć:** Mięsa świeżego aby [illegible] w lecie nie parzniały. Haur.

† **Parznianie, a,** blm., czynność cz. **Parzniać.**

† **Parznić, i, ił** p. **Parznąć.** L.

† **Parznienie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Parznąć. 2.** czynność cz. **Parznić.**

[**Parzno**] p. **Patrzeć.** <Pa(t)rz-no>

[**Parznów, owa,** lm. **owy**] [illegible] *lasu, pokryte trzciną i zaroślami.* <Od 1. Parzyć>

**Parzoch, u,** lm. **y 1.** bot. [illegible] **2.** [P.] [illegible] <Od 1. Parzyć>

**Parzonka, i,** blm. **1.** *jadło dla bydła, przygotowane w osobnych ku temu izbach za pomocą sztucznego parzenia traw, pomieszanych z otrębami a. mąką.* Sł. wil. **2.** [P.] *sieczka sparzona.* <Od Parzona, od Parzony>

**Parzybok, u,** lm. **i** zł. *kożuch.* Estr. <Parzyć + Bok>

**Parzybroda, y,** blm. **1.** *potrawa z kapusty, ugotowanej na słodko w wielkich częściach główki.* **2.** [P.] = a) a. [**Pazibroda, Pazicha**] *potrawa z parżonych główek kapusty, pokrajanych w plastry, kapusta na słodko z mlekiem.* b) *makaron w rosole.* <Parzyć + Broda>

[**Parzyczka, i,** lm. **i**] p. **2. Para:** Rosły w parzyczce dwie róże. <Od 2. Para>

**1. Parzyć, y, ył,** [**Parzać**] **1.** *palić, piec; obrażać, doskwierać gorącem:* Parzy ogień, żelazo rozpalone. Troc. Parzy ogień, żelazo, mróz, bicz. Kn. Słońce parzy. Troc (= *dopieka, dogrzewa*). Kiedy Mahomet nastawał, tedy ogień parzący z nieba jawnie padał. L. Niepodobna w pośrzodku ognia nie być parzonym. Stasz. Nie mogę utrzymać szklanki, bo mię w ręce parzy. Na to ma kowal kleszcze, żeby go nie parzyło. Prz. Parzy ukrop. Troc. Pokrzywa, goreczyca parzy. Kn. Parząca pokrzywa. Kulig. By pokrzywę nabardziej kropił i żegnał, tedy jednak każda parzy. Rej. Na ci, Zuziu, pokrzywkę. — Kiedy parzy, mamo. Jach. Szkapią krew z jagłami rozparzy Tatarzyn i tym sprosną gębę parzy. Paszk. Parzę zęby, jak mówią, na dworackiej kaszy. Syrok. (= *jem chleb dworacki, pędzę lata na służbie dworskiej*). **2.** przen. *rozpalać, zagrzewać, palić, zapalać:* Ambicja serce Kleopatry parzy. Bardz. Miłość mu serce parzy. Bardz. Miłość jest, która myślą rządzi, serce parzy. Bardz. **3.** *żgać, ciąć, zacinać, szczypać:* Parzy mróz, bicz. Kn. **4.** przen. *prażyć, razić, palić, bić, walić:* Z gęstej strzelby rzeźwo parzono do miasta. Błaż. Bujwołów parzą mocno w karczyste szyje obuchami. Żebr. Z armat P. poczęli. Troc. **5.** *naparzać; rozgrzewać, rozpalać w parze:* P. rękę, nogę. L. **6.** *oparzać, oblewać ukropem:* P. kurczę, wieprza. P. chusty, bieliznę w praniu = *zaparzać, naparzać, zalewać ukropem.* P. herbatę, ziółka. **7.** *rozparzać, gotować lada jako, warzyć bez przypraw, przyrządzać parzę:* Lepiejby dla psów P. tobie, niż ludzi leczyć. Pot. Piwowarowie nieumiejętni zboża dobre psują, piwa parzą, nie warzą. Syr. W zacnym domu ziemiańskim chudziątka zrodzone przecię muszą psom P. Zbyl. **8.** [P. mleko] = *gotować, warzyć, przegotowywać.* **9.** [P.] *sypać, rozsypywać, rozpraszać.* **10.** bot.: Kłapidło parzące p. **Kłapidło. 11.** cukier.: Ciasto parzone = *ciasto z wody zagotowanej z masłem, którą zarabia ś. mąką i rozrabia ś. jajkami:* Ciastko parzone. Baba parzona. **P. ś. 1.** *prażyć ś., parzyć siebie, obrażać ś. ogniem, gorącem, piec ś., narażać ś. na oparzenie:* P. ś. w łaźni. Parzę ś., jedząc. Kn. Parzę ś. czym = parzy mię co, ogień, mróz, bicz. Kn. **2.** [P. ś.] *wygrzewać ś.* **3.** [P. ś.] (o kotach) *coire.* **4.** *sypać ś., rozsypywać ś., rozpraszać ś.* <Od 1. Para>

**2. Parzyć, y, ył,** † **Parować 1.** × P. *łączyć w parę a. w pary, dobierać do pary.* **2.** zwierzęta = *puszczać, dopuszczać samców do samic, stanowić:* P. gołębie, kanarki. Troc. **3.** [P. pana] = *bawić ś. w pana, ubierać ś. w ciemne suknie.* **4.** [P., **Sparzać**] *pokładać we dwie skiby, płytko orząc.* **P. ś. 1.** *łączyć ś. w parę.* Przen.: Tak ś. w nim wielkość męstwa i swoboda parzy. Pot. (= *jednoczy*). **2.** [P. ś.] *podwajać ś.:* Niech wam ś. wszystko darzy i parzy. **3.** a. [**Parzać ś.**] (o zwierzę-

tach) *zaspakajać popęd płciowy, gonić ś.:* Wiosna najwłaściwszym jest czasem, kiedy ś. ptaki parzą. Kluk. Parzą ś. w gołębnikach niewinne gołębie. Koch. W. [Po św. Barbarze żadne ś. bydło na trawie nie parze]. <Od 2. Para>

**Parzydełko, a,** lm. **a** *narząd parzący u niektórych zwierząt:* Żgawce posiadają organy parzące czyli parzydełka. Parzydełka, jadem napełnione pęcherzyki meduz. <Zdr. od Parzydło, od 1. Parzyć>

**Parzydło, a,** lm. **a** bot. **1.** p. **Tawuła.** **2.** bł. p. **Rzepik.** <Od 1. Parzyć>

**Parzygęba, y,** lm. **y** **1.** *lemieszka.* **2.** *człowiek łakomy, lubiący dobrze i smacznie zjeść.* <1. Parzyć + Gęba>

**[Parzygnat, a,** lm. **y]** żart. **a.** pog. *kucharz, kucharka.* <1. Parzyć + Gnat>

**Parzykasza, y,** lm. **e, Parzykrupa** pog. *kucharzysko, ten, co nie umie nic więcej, tylko kaszę gotować, kopcidym;* posp. *człowiek do niczego.*

**Parzykrupa, y,** lm. **y** p. **Parzygnat.** <1. Parzyć + Krupa>

**[Parzyłatka, i,** lm. **i]** lekc. *mieszczanin, bawiący ś. w pana; nicpoń.* <2. Parzyć + Łatka>

**Parzypysk, a,** lm. **i** prow. *kucharka, szturmak, tłok, torba.* <1. Parzyć + Pysk>

**Parzysto** przys. od **Parzysty.**

**Parzystokopytne, Parzystokopytowe** zwierzęta = *rząd zwierząt ssących, mających nogi o czterech palcach, z których tylko (wyjąwszy hipopotama) na dwuch środkowych dłuższych chodzą.* <Parzysty + Kopytny>

**Parzystokopytowe** p. **Parzystokopytne.** <p. Parzystokopytne>

**Parzystość, i,** blm. rz. od **Parzysty:** Niezmienna i nierozerwalna P. Spas.

**Parzysty, [Parzyty] 1.** *składający z drugim dobraną parę, do tej samej pary należący:* Nie ma skupować po wsiach wołów parzystych. Wójc. **2.** *występujący parami:* Liście parzyste. **3.** mat. *podzielny przez 2 bez reszty:* Liczby parzyste. Liczby parzysto-parzyste. <Od 2. Para>

**[Parzyty]** p. **Parzysty.** <Od 2. Para>

**I. Pas, a,** lm. **y** **1.** *długa przepaska do opasywania, do przewijania kogo w pół, w talji:* P. skórzany. Nic nie umieją, prócz kręcenia wąsów i poprawiania pasa. L. P. brzuch ściskający. Czer. Nakarm go, nie popuści pasa. Bratk. Za króla Sasa jedz, pij i popuszczaj pasa. Prz. Będzie na obiedzie jadł dostatnie, jednak nie tak, aby ś. aż P. na nim zerwał. Syk. Przen.: Trzymać ręce za pasem; zatknąć, włożyć ręce za P. = *być nieczynnym, opuścić ręce.* W cudzym domu ręce za P. zatknąć i niczego ś. nie tykać. Trzt. Podczas, gdy tak jedni pracują, drudzy rąk nie trzymają za pasem. Kajs. P. polski. P. złotolity, słuckiej roboty. W drogo cenionym chińskim pasie, który to nazywano bawolim, a który, nie mając żadnej kruszcowej nitki, z wełny lub jedwabiu był tkany tak misternie, że dawał ś. przez pierścień przeciągnąć. Kaczk. P. lity, jedwabny. Troc. Ordynaryjny P. turecki, mędelkowym zwany. Gl. P. z pieniędzmi = *trzos.* Czerwonych złotych w pasie jego szukał. Sak. [P. kowany]. P. rycerski. Kreowanie na rycerstwo odprawowało ś. podawaniem miecza i pasa rycerskiego, złotemi lub srebrnemi cętkami ozdobionego, będącego znakiem obowiązków, któremi ś. rycerz łączył z narodem dla jego obrony. Nar. P. oficerski = *szarfa.* Dać P. żołnierzowi. Troc. P. rupturowy = *rodzaj bandaża.* P. miechowiczny na rupturę. Troc. P. rupturny. Sak. P. brzuszny = *opaska szeroka na brzuch nakładana.* P. zapaśniczy. L. To rzekszy, przed wszystkiemi porzucił dwa pasy ogromne a tak ciężkie, któremi przed czasy mężny Eryks zwykł ś. był w szermierstwie kosztować, a ramiona rzemieniem twardym przepasować. Koch J. Kto z was będzie ś. śmiał z pasem surowym kosztować? Koch. J. Gdy nikt nie śmiał ś. oń pokusić w zapasie, mniemał, by wszystkie miał pasem przechodzić. Koch. J. *(= w zapaśnictwie).* Za pasy z kim chodzić, w za pasy z kim chodzić, zapaśnicze z kim walczyć. L. Herkules, za pasy chodząc z Anteusem, mocowaniem go przemógł. Otw. Było u nas pierwej we czci to ćwiczenie, za pasy chodzić; a niedarmo, bo do czynienia z kim pieszo wielekroć to pomóc może. Górn. Przen.: Chodzić z kim za pasy = *walczyć, borykać ś., ucierać ś., wojować:* Dwieście lat przodkowie nasi, chodząc z krzyżaki za pasy, o pruską ziemię ś. bili. Groch. Ja z przyrodzeniem nie szedłbym za pasy. Lubom. A o chwałę, ani o przemożność z sobą w za pasy nie chodzili. Pilch. Za pasy ujm ś. z twą namiętnością. Bach. Wetknąć pistolety za P. Troc. Mieć pistolety za pasem. Troc. Noże za pasem. Mick. Przen.: Za pasem = *na pogotowiu, na poczekaniu, pod ręką, napodorędziu, tuż:* Za pasem u niego zawsze przyczyna. Troc. Wymówkę ma za pasem. Troc. Kto nie umie, nie może, przyczyna za pasem. Fred. M. Noc była za pasem. Oss. Noc za pasem. Brud. Śmierci! dalekoś ty od nas? — Oto za pasem. Wor. Wieczór tuż już za pasem. Zabł. Mówi głupi: Śmierć za morzem, a ona jest za pasem, dziś przyjść może. Skar. Pora zimowa za pasem. Jabł. *(= za drzwiami).* Zguba nasza za pasem. Skar. *(= nad głowami naszemi).* Przen.: Nogi za P. = *co tchu, w te pędy:* Weź nogi za P. *(= skocz co tchu, na jednej nodze).* Prędko, wziąwszy nogi za P. Kn. Czy marznie, czy pali, skoro pan mówi: nuże! nogi za P., dalej! Zabł. *(= machaj).* Oho!, już go słychać, jak kto może, nogi za P. L. *(= umykaj!, uciekaj!).* Wziąwszy nogi za P., skrytemi drzwiami wymknęliśmy ś. L. Wziąłem nogi za P. i tak serdecznego dałem drapaka... Oss. **2.** przen. *miejsce nad biodrami, w którym zwykle owijają P. koło siebie:* Cienka w pasie. Chodzą z obnażonym ciałem, P. tylko okrywając bławatu kawałem. Przyb. Po P., do pasa, aż do brzucha, aż pod brzuch. L. Ukazał mu ś. po P. jaki rycerz z wody. P. Koch. Zastał wodę po P. Zachar. Długa broda, aż po P. spadająca. L. Miał brodę po sam P. białą. Jabł. Brodę aż do pasa. P. Koch. Siedzieć ma niewiasta w wannie w ciepłej wodzie do samego pasa. Sien. Obraz po P., popiersnik. L. *(= popiersie).* W P. kogo porwać. Kn. *(= w pół).* Spuszcza oczy aż za P. Nar. *(= w ziemię, w dół).* [Pochwycił mię za P.] = *objął mię w pół.* Od pasa do nóg, na dół. Troc. Syrena jest pław morski, od pasa na dół ryba, a od pasa do góry białagłowa. Troc. **3.** † P. = *powijak:* Zdjąć P. z dziecięcia powitego. Troc *(= powojnik.* L.). **4.** [P.] = *powrósło:* Kręcić pasy *(= skręcać powrósła).* **5.** *wązki i długi płat jakiego materjału, zawarty między dwiema linjami mniej lub więcej równoległemi; rzemień, pogrąg, gurt:* P. rzemienny, konopny. Troc. P. łóżkowy. Troc. Łóżko na pasach. Pasy karecianē. Troc. P. nam ś. u karety zerwał. L. P. bez końca = *P. zszyty końcami, używany do przenoszenia czyli transmisji ruchu kół jednych na drugie.* P., rzemień zszyty, czyli bez końca, służy do obracania kręgów, kół w tokarniach i t. d. Łab. Pasy tra-

garskie. Troc. [illegible]. Każdy z pewnym muszkietem na pasie. Jabł. Dzeć z kogo pasy = *szaty, ubranie.* W Serbach egzekwowano Gontę, darto zeń pasy. Lel. Niegodnyś, aby me pazury darły z cię pasy. Jabł. Z cudzej skóry szerokie rzemienie a. pasy krają. L. (= *cudzym łacno jest szafować.* L). [P.] = *rzemień u uprzęży końskiej.* **6.** przen.: P. ziemi = *smug.* W kilka tygodni potym chorągwie utworzyły P., to jest linją, broniącą Kijowskiego województwa od południa. Rol. (= *linję, szereg, kordon, rząd).* Wojsko ustawiono pasami, tego wyrażenia używał Jan Sobieski. Rol. U armaty śrzedni kraniec czyli refa u uszów zowią pasem. Archel. **7.** *smuga, strefa, pręga odmiennego koloru:* Obicie w pasy. Całe dno tej materji złote, P. jeden szeroki różowy, drugi ponsowy wązki. L. Mleczna a. białomleczna droga na niebie, P. niebieski biały. Kn. **8.** [P.] *jeden z wzorów na pisankach.* **9.** [P.] *część koła.* **10.** astr.: P. Orjona = *trzy gwiazdy rozłożone w prostej linji w gwiazdozbiorze Orjona,* laska a. kosztur Jakóba. P. niebieski, zwierzyniec, zodjak. Kn. **11.** bot.: P. św. Jana p. **Widłak.** **12.** bud. = a) *tramik poprzeczny od krokwi do krokwi idący tak, jak przekreślenie poziome w literze A.* b) p. **Nadbrusie.** **13.** bur. *żyła bursztynu w ziemi:* Robię sztychy łopatą i patrzę, czy P. nie pokazuje ś. Chl. Jeżeli drzewo było proste, to i P. ciągnął ś. prosto; drzewo zgniło, żywica stwardniała i przerobiła ś. na bursztyn. Jeżeli drzewo było krzywe, to i bursztyn szedł pasem krzywym. Różne też były pasy: to P. łamany, to P. nieregularny, który miał w środku wydęcie; to P. z wylotem, jeśli gałąź ku górze strzelała; to P. przerwany, gdy kawałkiem bursztynu nie było. Chl. **14.** fl. = a) Pasy a. burtnice na szkucie = *wązkie bale zewnątrz na boku burty przybijane, do których ś. statek ładuje.* Mag. [P., **Kozieł**] *tratwa:* Być na pasach = *prowadzić tratwę.* b) *pięć do siedmiu plenic połączonych z sobą wpodłuż,* płyt. **15.** gie. Pasy ziem = *strefy.* Pięć przedziałów, *zonae,* które jak na niebie, tak i na ziemi znajdują ś., pasami zowią. Otw. P. śrzedni upalony; dwa pasy pomiarkowane, dwa mroźne. Otw. P. ognisty. Bardz. P. gorący między zwrotnikami leżący. Śniad. P. gorący, dwa pasy umiarkowane i dwa zimne, rozgraniczone kołami biegunowemi i zwrotnikami, pasy oświetlenia, to jest rozmaitego stanowiska słońca względem zenitu i rozmaitej długości dnia. Pasy klimatyczne rzeczywiste = *rozgraniczone pewnemi izotermami.* P. ciszy = *P. największego ogrzania w okolicy równika, gdzie rozrzedzone lekkie powietrze wznosi ś. w górę i nie daje ś. uczuwać, jako wiatr.* **16.** mat.: P. kulisty = *część powierzchni kuli zawarta pomiędzy dwiema płaszczyznami równoległemi, przecinającemi kulę:* Powierzchnia pasa kulistego. **17.** min. *ogół ścian kryształu, zespolonych równoległością krawędzi,* zona. Zdr. **Pasek, Paseczek,** [**Pasik, Pasiczek**]. Zgr. [Pach]. PAS z Po + JAS >

**2. Pas, u,** lm. **y** *pasport, paszport:* Pokazywał swój P. i szedł dalej. Krasz. W razie przemarszu komisja zaopatrywała komendy w passy ze wskazaniem stacji przechodu. T. K. Zdr. **Pasek.** < Nm. Pass >

**3. Pas, u,** lm. **y** *wąwóz poprzeczny, którym można przejść z jednej strony pasma górskiego na drugą: [illegible], cieśnina, szyja, szlak:* P. dobrze opatrzony. Troc. Pasów i zamków mało mamy. Troc. Daj tylko Boże, aby ten list nie był przejęty, bo wszędy pasy kozactwem napełnione. Grab. Dalsze wiadomości trudno przesyłać, bo chłopstwo pasy zastąpili. Grab. Nie myślimy o żadnej pogranicznej obronie, także pasów i zamków. Opal. Wkrótce weszły wojska polskie, którym polecono było passami okolić dawną stolicę Korjatowiczów. Rol. < Nm. Pass >

**4. Pas** w. w grze karcianej oznacza niemożność licytowania ponad grę, już przez kogo innego deklarowaną; w grze w domino: brak tabliczki z odpowiednią ilością oczek, którą grający powinienby dostawić. < Fr. passe >

**Pasać, a, ał** p. **I. Paść:** Na łąkach tych trzody pasają. P. Koch. < PAS >

× **Pasać, sze, ał** 1. *opasywać, przepasywać, owiązywać pasem, opaską:* Biodra włosianym pasem P. Kon. Luźno rańtuch pasze biodra. Kon. 2. *pasować* (na rycerza): Za zezwoleniem wszech stanów był obran jeden zacny pan..., rycerz pasany, na gubernatora. H. Jana. Iści rycerze tento obyczaj mają, gdyści je paszą, tedyć więc oni swe stare odzienie swym sługam dają. Kaz. Gnieź. Plazą (płazem miecza) paszą rycerza. Rej. Prawa ustawiona w ziemi Mazowieskiej przez... Semowita, książę wszytkiej ziemie Mazowieskiej, księdza Jana, książę warszewskie... gdzież tam byli pasani i ślachatni panowie. Mac. z Roż. My Jan, z bożej miłości książę mazowieskie, pospołu z pasanymi pany i ślachetnymi. Mać. z Roż. Rycerze paszą. Rej. × **P. ś.** *opasywać ś., przepasywać ś., owiązać ś. pasem, opaską:* Mnisi paszą ś. powrozem. Wuj. Wolał ś. P. łańcuchem, aniżli powrozem. Wuj. Bądź jemu jako odzienie, jim (= którym) ś. odziewa, a jako wirzbca, jąż (= którą) ś. weżgdy pasze. Ps. flor. < Od 1. Pas >

**Pasagier, a,** lm. **y** *sokół, złowiony w czasie od września do grudnia, doskonały do łowienia zwierząt wodnych i ptactwa,* in. pelerny.

**Pasait, u,** lm. **y** min. *spat porcelanowy.* <?>

**Pasaman, u,** lm. **y, Pasamon,** † **Paseman I.** *pasmanterja, taśma, lamówka, oblamka, lamowanie, galon, obszycie:* Albo przeto samborskim starostą zostaniesz, kiedy czcić i kupować pasamany będziesz. Ciek. Płaszcz szkarłatny z pasamanami złotemi. Krasz. Przen.: Pasamany lokajskie = *liberja, barwa:* Ten, co gdy był sam sługą, dobre miewał pany, porzuciwszy niedawno podłe pasamany, co ś. niegdyś pokornie nazywał Maciejem, dziś jest jaśnie wielmożnym panem dobrodziejem. Kras. 2. [**Pasamany, Basamuny**] *szlaki wzorzyste naszywane u dołu spodni.* < Fr. passement >

**Pasamannik, a,** lm. **cy** p. **Pasamonnik.** < Od Pasaman >

**Pasamon, u,** lm. **y** p. **Pasaman.** Żart.: Radzono mu, żeby ś. uczył pasamony z nosa wyciągać. L. (= *smarki, gile, gluty).* Zdr. **Pasamonik.** < p. Pasaman >

**Pasamonictwo, a,** blm. *rzemiosło wyrabiających pasmanterję, szmuklerstwo.* < Od Pasamon >

**Pasamonik I. u,** lm. **i** p. **Pasamon:** Włosy związane pasamonikiem jedwabnym z drobnemi nitami srebrnemi. Kłok. 2. **a,** lm. **cy, Pasamonnik, Pasamannik** *szmuklerz wyrabiający pasy, galony, taśmy, lamówki:* Szmuklerzów, pasamoników, haftarzów i t. d. Uniw. < Od Pasamon >

**Pasamonniczy** przym. od **Pasamonnik,** *szmuklerski:* Wyrób P. < Od Pasamonnik >

**Pasamonnik, a,** lm. **cy** p. **Pasamonik.**

**Pasamonowy** przym. od **Pasamon,** *szmuklerski:* Okład P. Obłoga, falbana pasamonowa. Goł. < Od Pasamon >

**Pasanie, a,** blm., czynność cz. **Pasać.**

**× Pasanie, a l.** blm., czynność cz. × **Pasać. 2.** [P., lm. **a**] *stan:* Kaftaniki mają z krótkim pasaniem.

**Pasanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pasać ś.**

**× Pasanie się, a ś.,** blm., czynność cz. × **Pasać ś.**

**Pasat, u,** lm. **y** *jeden z wiatrów statecznych, wiejących w okolicach zwrotnikowych:* P. północnowschodni (na półkuli północnej). P. południowowschodni (na półkuli południowej). <Nm. Passatwind>

**Pasatnik, a,** lm. **i** *chmura burzowa:* Pasatniki obciągnęły całe niebo; trza się z zwózką spieszyć, ino patrzeć, jak lunie. <Od Pasat>

**× Pasatski** przym. od **Pasat:** O przyczynach pasatskich wiatrów i prądów morskich. Wiszn. <Od Pasat>

**Pasaż, u,** lm. **e l.** *kryte przejście z jednej ulicy na drugą; rodzaj galerji otwartej lub krytej, w której znajdują ś. sklepy.* **2.** *korytarz w mieszkaniu, łączący oddzielne jego części.* **3.** muz. *szereg tonów bardzo szybko po sobie następujących, przejście melodyjne,* biegnik. Zdr. **Pasażyk.** <Fr. passage>

**Pasażer, a,** lm. **owie, [Pasisier] l.** *podróżny, używający publicznego sposobu lokomocji (parowca, kolei żelaznej, poczty, tramwaju i t. p.); współjadący.* **2.** żart. *jegomość, facet, indywiduum, osobnik:* Miły P.! Wesoły P.! <Fr. passager>

**Pasażerka, i,** lm. **i l.** forma ż. od **Pasażer. 2.** *jazda z pasażerami, przewóz pasażerów:* P. ś. teraz nie opłaca. <Od Pasażer>

**Pasażerski** przym. od **Pasażer:** Pociąg P. *(=osobowy).* <Od Pasażer>

**Pasażyk, u,** lm. **i** p. **Pasaż.**

**Pascha, y,** lm. **y,** †**Paszka l.** u chrześcijan, *święta Wielkanocne, uroczystość na pamiątkę Zmartwychwstania Pańskiego:* P. w Polsce jest wielką narodową biesiadą. Mick. Po dwu dniu P. a. Wielkanoc będzie. Leop. Tabula ukazująca zgodę i niezgodę ruskiej Paschy z naszą Wielkanocą. Sak. **2.** [P., blm., **Paska**] *pieczywo wielkanocne, mięso wieprzowe na Wielkanoc spożywane.* **3.** u Żydów, *święto na pamiątkę wyjścia z Egiptu, święto przaśników:* Fest nadchodził przaśników, nazwany P. Odym. **4.** bibl. *baranek wielkanocny:* Używanie baranka wielkanocnego jest paschą a. prześnim nazwane. Salin. <Gr. páscha, z Hb. pasach>

**Paschalja, i,** blm. *wyrachowanie, kiedy przypada Wielkanoc:* Jego błędną jest P. Sak. Musiałyby ś. wszystkie księgi nasze, światcy i paschalje pomieszać. Sak. <Łć. paschalia, od Pascha>

**Paschalny,** × **Paschowy** przym. od **Pascha,** *wielkanocny:* Świeca paschalna. Kon. *(=paschał).* Przy purpurowej chorągwi Pana paliła ś. wielka świeca paschalna. Krasz. Rocznik, spisany na tablicach paschalnych. <Od Pascha, Łć. paschalis>

**Paschał, u,** lm. **y, [Paskał]** *gruba świeca woskowa z wpiętemi w nią na krzyż gałkami, poświęcana w Wielką Sobotę i pozostająca u wielkiego ołtarza do Wniebowstąpienia:* Dzwonnik dał w ręce dwom chłopcom gromnicę i P. Oss. <Łć. paschalis>

**× Paschowy** p. **Paschalny.** Pśń. <Od Pascha>

**Paseczek, czka,** lm. **czki** p. **l. Pas:** Materjał w paseczki. Siny tylko dymu P., wzlatujący do góry, zwiastował ludzkie mieszkanie. Krasz. <Od Pasek>

**I. Pasek, ska,** lm. **ski I.** p. **I. Pas:** a) a. **[Paska, Pasirak]:** Chłopiec w pasku jedwabnym. Troc. P. do spodni. Ej, bo jak wezmę paska, to ci tak skórę złoję, co ha! Gdybym ś. o tym przekonał, wszystkie paski na skórze jego porwałbym w kawałki. L. P. *=sznur, którym kapłan przewiązuje albę.* W poście co trzeci dzień P. drutowy na sobie, aż do skrwawienia, nosiła. Nies. Paskami i włosiennicą ciało trudzić. Nies. Paski zakonne, mnisze. L. P. św. Franciszka, św. Antoniego. Wpisać ś. w skaplerz, w P., w różaniec. Wszystko nowy ten zakon zabrał, nie zostawiwszy dawnym tylko paski i różańce. L. Ślepe przywiązanie do prywatnych nabożeństw, szkaplerza, różańca, paska, sznurka i t. d. L. b) *listewka obejmująca kobietę w pasie, w którą wszywają ś. fałdy spódnicy:* Wszyć spódnicę, suknię w P. c) [Rejze (=podróży) mniał ju po sąm P.] *(=dosyć, po szyję).* d) Wodzić dziecko na pasku. Wodzenie na paskach dziatek niedobry jest obyczaj. L. Ledwie z pasków spuszczone, coś do matki plecie i krzepką stopką drobne kroki stawia dziecię. Nar. Człek ledwie tchnie, już płacze; z pasków zawsze we łzach prawie. L. Myszat na pasku nie potrzeba wodzić, umieją biegać, a nie tylko chodzić. Jabł. Przen.: Wodzić kogo na pasku *= wodzić go za nos; powodować, kierować nim; opanować go, robić z nim, co ś. spodoba.* Wodzi go, jak niemowlę na paskach. L. Paski u tornistra. Waliza zamyka ś. na paski. Paski u kamizelki *=gurty.* Paski u botów. Troc *(=uszy przy butach do ich wciągania na nogi).* Paski, stosownie przez rymarza uszyte, do spinania na sprzążki rzeczy zwiniętych w tłumoczek. Paski do szabli, na których wisi, rzemiona, rapcie. L. J. P. P. Pałasznickim i Kordasiewiczom radzę, aby pasków od szabel użyli na odprawienie z sobą pojedynku. L. P. do wecowania brzytew, noży, nożyków. P. ciasta. Paskiem konopnym co zmocnić. Troc. Mięso skrają w cienkie paski. Paszk. *(=szroty).* P. ziemi. Pociąć papier, tkaninę w paski, na paski. **2.** Gra w P. *=gra hazardowna u pospólstwa, polegająca na tym, że gracz powinien wskazać na kancie skręconego w krążek paska rzemiennego to miejsce, w którym na jego szerokości zrobiono znaczek:* A za miastem, za Warszawą, gdzie wiślany lód i piasek, tracą grosz, zebrany krwawo, na grę, co ś. zowie P. **3.** [P.] = a) Buty na pasku a. na paskach = *na podwójnej podeszwie.* b) Krępy P., **Dreliszek** = *jeden z wzorów na pisankach.* c) P. św. Jana, **Kulibaba, Widłak, Babimór** bot. *roś. lycopodium clavatum.* **4.** bud. *gzymsowina płaska podobna do pasa wązkiego,* taśma. **5.** kuch. *część mięsa wołowego, wykrajana z pomiędzy grzbietu, przednich części żeber, przedniej łopatki i cynadry,* kotlet. **6.** lek.: P. św. Antoniego p. **Półpasiec.** P. na przepuklinę (bracherium). <Od 1. Pas>

**2. Pasek, ska,** lm. **ski** p. **2. Pas:** Legacją odprawiwszy do monarchy polskiego Krzywoustego, o wolnym pasku ku Carogrodowi przez jego państwo. Nies. <Od 2. Pas>

†**Paseman, u,** lm. **y** p. **Pasamon:** Przy karecie hosudaryni czterej lokajów w zielonym aksamicie, płaszcze czerwone, sukienne, z pasemanem złotem. Niem. S. <Fr. passement>

**Pasemko, a,** lm. **a l.** p. **Pasmo:** P. jedwabiu. **2.** myśl. *koniec szufli (= rogu łosiego) z wieloma końcami.* <Od Pasmo>

**[Pasenie, a,** blm.] p. **Pasienie:** Parobcy jezdzą z końmi na P. Małe ś. do pasenia godziły. Kon. <Od 1. Paść>

[Pasenkować, uje, ował] p. **Pasynkować.**

[Pasenkowanie, a, blm.] czynność cz. **Pasenkować.**

**Paser, a,** lm. **rzy** *ten, co kupuje od złodziei rzeczy kradzione, co je ukrywa, przetrzymuje.* <Fr. passeur>

**I. Paserka, i,** lm. **i,** forma ż. od **Paser.**

**2. Paserka, i,** blm. kam. p. **Paserowanie.**

**Paserować, uje, ował** kam. **1.** *obrabiać kamień z grubszego, szpicakiem.* **2.** P. kamienie do zaprawy = *przecinać podług miary kamieniarską robotą czworościenne w kamieniołomie brył piaskowca na różne kamienie, wchodzące w skład zaprawy wielkopiecowej.* Łab.

[Paserować, uje, ował] *stać ś., dziać ś.:* Bo to jeden nie wie, co to paseruje, kiedy ś. młodzieniec z panienką miłuje.

**Paserowanie, a,** blm., **Paserka** czynność cz. **Paserować.**

[Paserowanie, a, blm.] czynność cz. [**Paserować**].

**Paserski** przym. od **Paser.** <Od Paser>

**Paserstwo, a,** blm. *zajęcie, rola pasera.* <Od Paser>

**Paseta, y,** lm. **y** ręk. *nóż zupełnie tępy, za pomocą którego wyciągają ś. brzegi skóry, już wyciągniętej na całej swej powierzchni.*

**Pasękować, uje, ował** p. **Pasynkować.** L.

**Pasękowanie, a,** blm., czynność cz. **Pasękować.**

**I.** [**Pasia, i,** lm. **e**] p. **Pasza.** Przen.: Wół w trzeciej pasi = *w trzecim roku, mający trzeci rok.* <Z 1. Pasza>

**2.** [**Pasia, i,** lm. **e**] p. **Paśń.**

**Pasiarnia, i,** lm. **e** *fabryka pasów tkanych:* P. Radziwiłłowska w Słucku. <Od 1. Pas>

**Pasiasty, Pasowaty,** [**Pasiaty, Smuziaty**] posp. *paskowany, malowany a. wyrabiany w paski, mający po sobie paski, pręgowaty, pręgowany, smugowany, morągowaty:* Perkal, kot P. Namioty białe, szare i pasiaste. Krasz. <Od 1. Pas>

[**Pasiaty**] p. **Pasiasty:** Pasiate portki. Tylko powiadają, co jak ś. dziecko urodzi, to lebo jarzębiate, lebo pasiate. Kon. <Od 1. Pas>

**Pasibrzuch, a,** lm. **y,** †**Pasobrzuch,** × **Pasiwantuch,** × **Pasigęba** *darmozjad, ten, co tylko o swoim brzuchu myśli, pieczeniarz, truteń, pasorzyt, próżniak,* × *darmochleb:* Sto pługów na jednego pasibrzucha ryje. Nar. I teraz pasibrzuchów sybarytami zowiemy. Nar. Pobożny P. na czystość przysięga, a po młodą dewotkę z skruchą wielką sięga. L. P. żywi ś., gdzie może, cudzym żyw. Kn. Przeklęty P. tylko uważa, gdzie ś. kurzy z komina. L. <1. Paść + Brzuch>

**Pasibrzustwo, a,** blm. *natura, rola pasibrzucha:* Wy, których zasługą życia były P. i pieniactwo. <Od Pasibrzuch>

× **Pasiciel, a,** lm. **e** *ten, co pasie, pasterz.* L. <Od 1. Paść>

[**Pasiczek, czka,** lm. **czki**] p. **I. Pas:** P. z białej skóry. <Od Pasik>

[**Pasidło, a,** lm. **a**] p. **Pasza:** Bydło... poszło na P. <Od 1 Pasza>

**Pasieczka, i,** lm. **i** l. p. **Pasieka. 2.** myśl. *miejsce gdzie pszczoły lęgowe, wyłowione z zarośli:* Dostaniesz ich ostrzyżki, jeż i pszczynkami, czynić pasieczki na ogrzysku. Cyg. <Od Pasieka>

**Pasiecznictwo, a,** blm. *zajęcie, nauka pasiecznika:* Pięknie zajęcie uprawia pasiecznictwem. Jeż. <Od Pasiecznik>

**Pasiecznik, a,** lm. **cy, Pasiekarz** *dozorca pasieki, pilnujący pszczół:* P. ma mieć przy pasiece domek i ogródek. Kąc. Śpisz, pasieczniku, niedźwiedź do pasieki. Bratk. Pasiecznicy po borach (bartnicy), owczarze w koszarach najczęściej pieśni twoje grają na fujarach. Zim. <Od Pasieczny>

**Pasiecznikować, uje, ował** *być pasiecznikiem:* Kiedy pasiecznikowali inni, rokrocznie procent jakiś na złodziei odchodził. Jeż. <Od Pasiecznik>

**Pasiecznikowanie, a,** blm., czynność cz. **Pasiecznikować.**

**Pasiecznikowski I.** przym. od **Pasiecznik** *pszczelarski.* **2.** p. **Pasiecznikowy.** <Od Pasiecznik>

**Pasiecznikowy, Pasiecznikowski** *należący do pasiecznika:* Dziś możnaby z tego pasiecznikowego obserwatorjum dojrzeć... Jeż. <Od Pasiecznik>

**Pasieczny** przym. od **Pasieka:** Pszczoły leśne trwalsze są nad pasieczne. Kluk. <Od Pasieka>

**Pasieczysko, a,** lm. **a** bart. *pasieka rozdzielona na dwa miejsca:* Jestem, jak trawa mdlejąca, na pasieczysku skwarnym rozesłana. Kon. Czy niedźwiedziowi zapachł pod nosem miód i do naszego przydybał pasieczyska? Gliń. Był na stogach, na pasieczysku, rzucił okiem na posiewy zieleniejące ś. na łanach. Jeż. <Od Pasieka>

**Pasieka, i,** lm. **i l. a.** [**Pasięka**] *większa liczba uli, ustawionych blizko siebie, pszczelnik,* × *ulownica:* O pasiece a. pszczelniku. Haur. Miejsce, gdzie ule zgromadzone stoją, zowią pasieką. Kluk. Pszczelnik, miejsce, gdzie ule stoją; a gdzie ś. pszczoły pasą, P. Kn. Przen.: × Pójdźmy na flaszkę pasieki. L. (= *miodu*). **2.** *miejsce, na którym las wyrąbano, trzebież, nowina, karczowisko.* **3.** †P. *gaj pogański, bałwochwalczy.* B. Sz. **4.** [P.] *kawał pola zarosłego nizkiemi drzewami a. krzakami.* **5.** *pole orne wśród lasu, niewielkiego obszaru, zamiast płota, drzewem leżałym otoczone.* **6.** †P. *zasiek, zasiecz, posiecz; miejsce, gdzie zwalono w sterty drzewo dla zabarykadowania przejścia a. przystępu:* Obwarował obóz dobrze pasiekami i wozami sprzężonemi. Stryjk. Przen.: Gdzie ś. obrócą, biją, walą, sieką, wysoką trupy składając pasieką. Pot. (= *stertą, szychtą, kupą, stosem*). Nigdy większej pasieki w puszczy nieporębnej nie urąbią wściekłego Eura zawieruchy. Pot. **7.** *płot samorodny, w którym drzewka dość zgrubiałe przycięto do połowy, nagięto i poprzywiązywano do drugich drzewek.* **8.** [P.] *płot upleciony z jałowcu.* **9.** [P.] *pastwisko.* **10.** [P., blm.] *pasanie bydła.* Zdr. **Pasieczka.** <Pa + SIEK>

**Pasiekarz, a,** lm. **e** p. **Pasiecznik:** Bartnik, P., pszczelarz. Bobr. <Od Pasieka>

[**Pasiekier, a,** lm. **y, Pasiker**] *wielki młot.* <Pa + * Siekier, od Siekiera>

[**Pasielak, a,** lm. **i**] *którego ciągle należy karmić:* Pasielaki mam dzieci. <PAS>

**Pasienie, a,** blm., [**Pasenie, Paszenie**] czynność cz. **I. Paść:** Owiecki będziecie płakały do mojego pasienia. <Od 1. Paść>

**Pasienie się, a ś.,** blm., [**Paszenie ś.**] czynność cz. **Paść ś.** <Od Paść ś.>

**Pasierak, a,** lm. **i** *pasek do spodni.* <Od 1. Pas>

**Pasierb, a,** lm. **y,** [**Pasierzb**], †**Pasirb,** †**Pasirzb I.** *syn męża a. żony — z poprzedniego małżeństwa:* Syn czasem gorszy od pasierba. Koch. W. Na złośliwe pasierby przyszły dzieci moje. Biel. B. P. drugiej żony wróg rodzony. Prz. [**Iść na pasierby**] = *wyjść za mąż za wdowca dzietnego.* **2.**

[P.] *podszyt leśny, młody zagajnik przyduszony:* Ojcymy w lesie to duszą pasierba. 3. *podpora parkanu, w słup wpuszczona.* Biel. M. 4. cieś. *słupek podpierający belkę w czasie jej obrabiania.* 5. leśn. *wyrostek, który powstał na pniu i rośnie obok strzały, cieńszy od niej, przygłuszony.* <Pa+SIERB>

**Pasierbi** przym. od **Pasierb; [Pasierzbi]:** Pasierbia przyjaźń, sąmsiedzka życzliwość, a chłopska wierność: fortunny, kto je ma. Prz. <Od Pasierb>

**Pasierbica, y,** lm. **e, [Pasierzbica]** *córka męża a. żony — z poprzedniego małżeństwa:* P. a. półsiostra. Sz. <Od Pasierb>

**Pasierbiczy** *należący do pasierbicy:* Majątek P. <Od Pasierbica>

†**Pasierbię, ęcia,** lm. **ęta, [Pasierbię]** *dziecię-pasierb.* Ort. A te pasierbięta gorsze jak szczenięta. <Od Pasierb>

**Pasierbowy** *należący do pasierba:* Dzieci pasierbowe. <Od Pasierb>

**[Pasierzb, a,** lm. **y]** p. **Pasierb.**

**[Pasierzbi]** p. **Pasierbi:** Nie jej dzieci, jeno wyrodki pasierzbie. <Od Pasierb>

**[Pasierzbica, y,** lm. **e]** p. **Pasierbica.**

**[Pasięka, i,** lm. **i]** p. **Pasieka.** <Z Pasieka, przez sld. do SIĘK/SĄK>

×**Pasigęba, y,** lm. **owie** p. **Pasibrzuch:** Pochlebnicy a pasigębowie, póki dobrze karmisz, przychylni-ć będą. Kosz. <1. Paść+Gęba>

**Pasik, a,** lm. **i l.** [P.] p. **l. Pas:** Za jednym lub drugim sztychem natrafiłem na P. 4 do 5 kroków długi, 3 do 6 cali gruby. Ha to jest P. z piasku, koloru sinego, lipkowaty, wilgotny. Chl. *(= mała żyła kopalniana).* 2. [P.] *dyszelek u pługa.* 3. p. **Brandsztych.** <Od 1. Pas>

**[Pasiker, a,** lm. **y]** p. **Pasiekier.** <Z Pasiekier>

**Pasikonik, a,** lm. **i** zool. (locusta, decticus) *owad prostoskrzydły skaczący.* Przen., żart.: Tylko ostrożnie, bezecne pasikoniki! Choiń. <1. Paść+Konik>

**Pasina, y,** lm. **y** m. i ż. *lichy, nędzny pas:* Ujmują go sobie to butami staremi, to żupanikiem starym, to pasiną jeszcze jaką taką. Skarb. <Od 1. Pas>

**[Pasionek, nka,** lm. **nki]** p. **Pastwisko.** <Od 1. Paść>

**[Pasionka, i,** blm.] *pasanie, pasterstwo:* Kupił jedwabną chustkę... którą był jeszcze na wiesnę obiecał dziewczynie za pasionkę. Reym. Chłopak mógłby już być do pasionki. Reym. <Od 1. Paść>

†**Pasirb, a,** lm. **y** p. **Pasierb.**

**[Pasirok, a,** lm. **i]** p. **l. Pasek.**

†**Pasirzb, a,** lm. **y** p. **Pasierb.** Ks. Ł.

**[Pasisier, ra,** lm. **rzy]** p. **Pasażer.** <Przekręcone z Pasażer>

**l. Pasisty, Paszysty** *do pasienia, obfitujący w paszę, mający dosyć paszy:* Łąka pasista. <Od 1. Paść>

**2. Pasisty** *mający po sobie wyraziste pasy:* Dwie czy trzy kobiety, obwieszone kołdrami pasistemi, wlokącemi ś. po ziemi. Krasz. <Od 1. Pas>

×**Pasiwańtuch, a,** lm. **y** p. **Pasibrzuch.** <1. Paść+Wańtuch>

**[Pasiwody, ów,** blp.] *młyny wodne.* <1. Paść+Woda>

**Pasja, i,** lm. **e, [Pasyja] l.** *namiętność, słabość, choroba, manja, skłonność, żyłka, przyzwyczajenie:* P. do kart. Ma pasję sprzeciwiać ś. kotu. Moja P. — konie. Kras. Pasjami, przys. = *namiętnie.* Pasjami co lubić. Ach tatko! ja tańczyć lubię pasjami. Bał. Rozumu ś. radzić, ale nie pasji. Boh. **2.** *gniew szalony, złość, zajadłość, zapalczywość, wściekłość, furja:* Doprowadzić kogo do pasji. Wpaść w pasję. Minęła go P. Więc P. mnie na to porwała ostatnia. Pol. P. mię bierze na to. Niepowściągniona imaginacja i P. zbliżają nas do stanu dzikości. Śniad. W okrutnej jestem pasji. Czart. A. Pasje i namiętności wstrząsają gwałtownie i miotają człowiekiem. Śniad. **3.** *opis męki Chrystusa u Ewangielistów:* P. św. Jana. **4.** *nabożeństwo wielkopostne popołudniowe.* **5.** [P.] *krzyż, męka Pańska:* Naprzód mają być malowane trzy obrazy: pierwszy ma być P., pod jedną ręką ma być Panna Marja, a pod drugą św. Jan. Wej. Zdr. **Pasyjka.** <Łć. passio>

**Pasjans, u,** lm. **y l.** a. ×**Patjenca** *rodzaj zabawy jednoosobowej w karty, polegającej na wyliczeniu nad rozłożonemi podług pewnych zasad kartami, aby dojść do zamierzonych kombinacji, przy czym grający stara ś. czasami odgadnąć przyszłość, czyje zamiary i t. p., rodzaj kabały:* Położyć, rozłożyć, postawić P. **2.** cukier. w lm. *drobne ciasteczka suche i kruche, złożone z białka, cukru i mąki.* <Fr. patience>

**Pasjansowy** przym. od **Pasjans:** Karty pasjansowe.

**[Pasjant, a,** lm. **ci]** p. **Pasjonat.** <Od Pasja>

**Pasjonat, a,** lm. **ci, [Pasjant, Pasyjant]** *człowiek zapalczywy, łatwo wpadający w pasję, furjat, złośnik, gorączka, popędliwy, porywczy.* <Od Pasja>

**Pasjonatka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pasjonat.**

**Pasjonista, y,** lm. **ści, Patrypasjanin** *członek sekty, która wierzyła, że Bóg Ojciec cierpiał na krzyżu.* <Od Łć. passio>

**Pasjonować się, uje ś., ował ś.** *zapalać ś. do czego, pragnąć czego namiętnie, lubić co namiętnie, pasjami, przepadać za czym:* Książę de Conti, Francuz, pasjonował ś. do bagneta. Szaj. <Fr. passionner>

**Pasjonowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pasjonować ś.**

**Pasjonowany** *mający do czegoś pasję, przepadający za czymś, lubiący co pasjami:* Bo to, powiadam panom, pasjonowana do muzyki. Bał. <Od Pasjonować ś.>

**l. [Paska, i,** lm. **i]** *pasek:* (Miała) paskę śrebną wyzłacaną. <Z Pasek>

**2. [Paska, i,** lm. **i]** p. **Pascha:** Spożywają paskę i resztę, co tam Bóg dał. <Ukr. pàska>

**Paskalina, y,** lm. **y, Paskalowskie koło,** *maszyna rachunkowa, wynaleziona przez Paskala.* <Od nazwiska Pascal>

**Paskalowskie koło** p. **Paskalina.**

**[Paskał, u,** lm. **y]** p. **Paschał.** <Od Paska>

**Paskarz, a,** lm. **e** *uprawiający grę w pasek.* <Od 1. Pasek>

**Paskinada, y,** lm. **y, Paskwinada** *satyra, dowcipny paszkwil:* Pistojanie odpowiedzieli paskinadą niezbyt wytwornego pomysłu. <Fr. pasquinade>

**Paskować, uje, ował** co = *dawać paski na czym, pstrzyć w paski.* L. <Od 1. Pasek>

**Paskowanie, a,** blm., czynność cz. **Paskować.**

**Paskowany** p. **Paskowaty:** Podszewka paskowana. <Od Paskować>

**Paskowato** przys. od **Paskowaty.** L.

**Paskowaty l. a. Paskowany** *ułożony w paski; mający po sobie paski:* Kilimki paskowate, kobierce nowe perskie, kołdry tureckie. Rol. **2.** anat.: Mięsień P. p. **Kłębkowaty.** <Od 1. Pasek>

**Paskowy** przym. od **I. Pasek**: Bractwo paskowe. Koss. <Od 1. Pasek>

[**Paskud, u**, blm., **Pluch**] *ropa, materja.*

**Paskuda, y**, lm. **y I.** × P. p. **Paskudztwo**: Zbierać szumowiny z ługu, ile razy pokażą ś. na wierzchu z jakiemikolwiek paskudami. Jak. J. [Paskudy] *śmieci.* 2. przen. *sprośność, bezeceństwo, wszeteczeństwo, rozpusta, nieczystość*: Wielkiej ś. Dawid dopuścił rozpusty, w tej i Salomon nalezion paskudzie. L. 3. × P. p. **Paskudnik**: Każda P. znajdzie swego brzyda. Prz. Z tak dzielną bronią co, paskudo, tobie? mej taki przynależyty strój słusznej osobie! Żebr. 4. [P.] = *słota, niepogoda, szaruga, pluta, chlapanina*: Kiedy mu ś. zdaje, że będzie już mógł na pewno przepowiedzieć pogodę, zaczyna ś. słota, P. Bał. b) *potwór*: Kupcowi było okropnie nieprzyjemnie całować taką paskudę. c) *szkoda, licho*: Boimy ś. jakiej paskudy. d) *człowiek wyrządzający szkodę, złodziej.* e) *djabeł.* f) *pieczeniarz.* g) *kieszeń (w zagadce)*: Koło uda jest P., w ty paskudzie grzebią ludzie. [Robić na paskudę] *popełnić sprośność; robić na złość, na psotę*: Sam Mars, choć go w sieci wpędza Wulkan i pod siecią mu paskudę wyrządza. Pot. *(= figla).* <Pa + SKUD>

**Paskudent, a**, lm. **ci** żart. zam. *student*: Spostrzega mundurki granatowe i posyła im powitanie: Studenci! paskudenci! Kos. <Żart. z Student, przez sld. do Paskudzić>

[**Paskuderować, uje, ował**] p. **Paskudować.** <Od Paskuda, z przyrostkiem (er) niby Nm.>

[**Paskuderowanie, a**, blm.] czynność cz. **Paskuderować.**

[**Paskudki, ów**, blp.] *łakocie.*

**Paskudnica, y**, lm. **e I.** forma ż. od **Paskudnik.** 2. [P.] *czarownica*: Pragnie on mieć ś. nad tą paskudnicą. Mor. A. <Od Paskudny>

**Paskudnie** przys. od **Paskudny**: P. wygląda. Postąpił sobie P. Zawiódł ś. na nim P. *(= dotkliwie, sromotnie, boleśnie, haniebnie).*

**Paskudnik, a I.** lm. **cy** a. × **Paskuda** = a) *osoba paskudna, wstrętny, niechluj, flejtuch, plugawiec, plucha, flondra, brzydal, brzydota, szkaradzieństwo, obrzydliwiec.* b) przen. *bezwstydnik, plugawiec, brudas, świńtuch, sprośnik, bezecnik, wszetecznik, nierządnik, rozpustnik.* c) [P.] *łakomiec, łakomczuch, człowiek chciwy na jedzenie.* d) *złodziej.* e) p. **Pakośnik.** 2. lm. **ki** = a) †P. *gatunek żuka jadowitego.* b) a. **Smoluch** bot. (lactaria necator s. turpis) *grzyb z rodzaju mleczaja.* c) a. **Proch, Morzysko, Morzyce, [Pakośnik, Nogieć, Nokieć, Napastnik, Napaśnik]** wet. *ludowa nazwa choroby nieokreślonej, najczęściej kolki, głównie u koni, niekiedy u bydła rogatego, dającej ś. usunąć przez wyrwanie błony migotnej w oku.* · Pa + SKUD ·

**Paskudność, i**, blm. rz. od **Paskudny**, *paskuda.*

**Paskudny I.** a. [**Paśkudny**] *nieczysty, brudny, plugawy, sprośny, brzydki, obrzydliwy, obmierzły, wstrętny, szpetny, szkaradny, ohydny, potworny, bezecny, haniebny*: Zelżył go paskudnemi słowy. Tremb. P. postępek. Doznaję paskudnego uczucia, jak gdybym wypoliczkował paralityka, i rzadko kiedy czułem do siebie taki niesmak. Sienk. [Nie udała się królowi, bo była straśnie paskudna]. 2. *niegodny, djabelski.* A nuż to co „paskudnego“ wylazło z błota? Sienk. 3. *niedobry, poważny, niebezpieczny, groźny*: Paskudna rana, choroba. 4. [P.] *łakomy, łapczywy, chciwy, żądny*: On na to P. *(= ma na to apetyt).* 5. [P. pies] = *wściekły pies.* <Od Paskuda. Pa + SKUD>

[**Paskudować, uje, ował**] **I.** *paskudzić, psuć, robić szkodę, przeszkadzać.* 2. a. [**Paskuderować**] *ściągać, kraść, wynosić.* <Od Paskuda>

[**Paskudowanie, a**, blm.] czynność cz. **Paskudować.**

**Paskudzenie, a**, blm., czynność cz. **Paskudzić.**

**Paskudziarka, i**, lm. **i I.** forma ż. od **Paskudziarz**: Czarownica dubeltowa *(= prawdziwa)*, a nie żadna P. *(= licha, partaczka).*

**Paskudziarstwo, a**, blm. p. **Partactwo**: Na żadnym paskudziarstwie pochwycić go nie można. Krasz. <Od Paskudziarz>

**Paskudziarz, a**, lm. **e** *ten, co paskudzi; lichy, nieumiejętny rzemieślnik, partacz, partoła, fuszer.* 2. [P.] *złodziej drobnych rzeczy.* <Od Paskuda>

**Paskudzić, i, ił I.** co = *zapaskudzać, walać, zanieczyszczać, brudzić, brukać, plugawić, plamić, szkaradzić, szpecić, mazać, hańbić*: Częstokroć mały strumień, płynąc z gnoju, z śmieci, całą rzekę paskudzi. Pot. 2. P. a. P. co = *partolić, partać, partaczyć, robić źle, niedokładnie, bez znajomości rzeczy, fuszerować.* 3. cz. ni. *fajdać, wypróżniać ś., srać.* 4. [P. pszczoły] = *urzekać je tak, żeby nie robiły wosku.* **P. ś. I.** *walać ś., zanieczyszczać ś., brudzić ś., brukać ś., plugawić ś., plamić ś., szkaradzić ś., szpecić ś., mazać ś.* 2. (o ranach) *ślimaczyć ś., gnoić ś., jątrzyć ś., zachodzić materją, ropić ś., nie goić ś. długo.* 3. przen. czym błahym, podejrzanym = *zadawać sobie trud, trudzić ś., interesować ś., zajmować ś., zawracać sobie głowę, parać ś., mazać ś., brać na serjo, wdawać ś.*: Nie warto P. ś. tym nawet. <Od Paskuda>

**Paskudztwo, a**, lm. **a**, × **Paskustwo**, × **Paskuda** *rzecz paskudna, brud, nieczystość, plugastwo, obrzydliwość, szkaradzieństwo, niechlujstwo, świństwo*: Wszelkie P. wypływa kanałem. P. osiada na dnie. Ta kobieta to wielkie P. <Od Paskuda>

× **Paskustwo, a**, lm. **a** p. **Paskudztwo**: Ruda ta ma wiele paskustwa, przeto płóczą ją. Os. J. <Od Paskuda>

× **Paskwil, u** a. **a**, lm. **e** p. **Paszkwil**: Wiele z was będą ś. gniewały i za P. istotną prawdę będą miały. Łączn.

× **Paskwilant, a**, lm. **ci** p. **Paszkwilista**: P. pisze wiersze stylem gorszym od kozika. Pot. <Od Paskwil>

× **Paskwilarz, a**, lm. **e** p. **Paskwilista**: Nic wstrzymać nie mogło tego paskwilarza. Rzew. <Od Paskwil>

**Paskwiliczny** przym. od **Paskwil**: Opisał w Tygodniku Petersburskim, jako jednę z chorób XIX wieku, gorączkę paskwiliczną. Chm. <Od Paskwil>

× **Paskwiljusz, a**, lm. **e** p. **Paszkwil**: P. to był niegodziwy. Krasz.

× **Paskwilus, a**, lm. **y** p. **Paszkwil**: Zasmucały ich co chwila wieści o nowych pismach potwarczych, tak zwanych paskwilusach. Szaj. Krążyły i przekąsy, i plotki, i małe paskwilusy. Krasz. Zdawna on dźwigał miano Kaliguli, w to już gołąbskie paskwilusy grały. Deo. Na ślub Zygmunta Augusta z Barbarą paskwiluse rozmaite pisano. Stryjk.

× **Paskwilusz, a**, lm. **e** p. **Paszkwil**: Paskwilusze latają, szlachta, samo imię usłyszawszy, burzy ś. i odgraża. Krasz. Żartowne księgi abo paskwiluszе. Karnk.

**Paskwinada, y**, lm. **y** p. **Paskinada.** <p. Paskinada>

**Pasmanterja, i,** lm. **e** *wyrób pasamonniczy, szmuklerski, jak frędzla, obszycie, szlak pleciony, rozetka pleciona, pleciuka, taśma, sznury, guziki, chwasty i t. p.* pasaman, pasamon: Ubrać, obszyć co pasmanterją. <Fr. passementerie>

**Pasmanteryjny** przym. od **Pasmanterja,** *szmuklerski.*

**Pasmo, a,** lm. **a 1.** *zbiór nici a. włókien podłużnie z sobą ułożonych:* Talka trzydziestowa, czyli trzydzieści pasem w sobie mająca. Sł. wil. W pasmie nici jest 24. Przędz. Sztuka niesie łokci 12, w łokciu ma być pasm 20, w pasmie zaś nici 24. Haur. Trzydzieści nici na P. Kn. Jak ma być dobre P., gdy zepsuta przędza? Kras. Czterdzieści pasm bywa w przędzionie. Troc. P. nici, jedwabiu, bawełny. P. włosów = *promień włosów.* **2.** przen. *łańcuch, szereg, poczet, nić, ciąg, wątek, osnowa, przędza:* Pokazuje ś. tam przy brzegu długie P. wysepków. Łącz. P. gór *(= łańcuch).* Najdziesz takich na świecie niemałe P. Glicz. Pasmem krętym takowych strumyków wracajmy ś. ku źrzódłu. L. Ciągnęła ś. nieprzerwanym pasmem z lędźwi Piasta potomność do Kazimierza Wielkiego. Koch. W. Szli, że tak rzekę, pasmem wielcy Fabjuszowie, Scypjony, Marcelle. Kras. Szły pasmem nieszczęśliwości na nasz kraj. Djar. gr. Jest ich bardzo wiele, i wszędy ś. ich pasmy napłodziło. Glicz. Snuć P. myśli. Życie jego jest pasmem nieszczęść. P. dni naszych. Sroga parka przecięła P. dni jego. **3.** anat.: *kilka włókien mięsnych a. ścięgnistych, zespolonych, przebiegających razem* (tractus): P. ścięgniste na barku (lacertus fibrosus). P. wzrokowe w oku. P. przykręgowe p. **Nerwozwojowy. 4.** bud. *jedna z podłużnych części, na które dzieli ś. architraw:* P. górne, średnie, dolne. **5.** mat. *szereg lub mnogość figur przechodzących przez punkty lub linje wspólne dwom figurom danym tejże kategorji:* P. stożkowych. P. powierzchni rzędu drugiego. **6.** woj.: †Pasmem maszerują, kiedy szeregi nie poprzecznie, ale podłużnie, człek za człekiem wyciągają ś. Jak. J. Zdr. **Pasemko.** <PA(S)>

**Pasmowy** przym. od **Pasmo.** Patol.: Rak P. (caricinoma tubulosum).

**Pasmuga, i,** lm. **i 1.** [P.] *smuga, pas:* Słońce, wschodząc, wypuści naprzód siebie czerwone pasmugi. **2.** leśn. a) *smuga, obrączka innego koloru na bierwionie, wada.* b) *smug drzew, zarośli, ciągnący ś. wśród lasu doliną i wzdłuż nad rzeką:* Kukułeczka kuka w zielonej pasmudze. Kołb. <Ukr. Pàsmùga, Pa+Smuga>

**Pasmugowaty** leśn. (o drzewach liściastych) *mający wokoło, przy wyróbce, muchy, to jest białą a. czerwoną obrączkę.* <Od Pasmuga>

**Pasobarwny** *mający barwny pas:* P. Orezb. Mi. <1. Pas+Barwny>

†**Pasobrzuch, a,** lm. **y** p. **Pasibrzuch:** Nauka abo stan pasorzytów, pasobrzuchów, pochlebstwo, *ars parasitica.* Mącz. <Pasać+Brzuch>

[**Pasoka, i,** lm. **i**] *tłuszcz zebrany z rosołu.* <Pa+SOK>

[**Pasoń, a,** lm. **e**] *wół pasiaty.* <Od 1. Pas>

†**Pasorzycki** p. **Pasorzytny.** Troc. <Od Pasorzyt>

†**Pasorzyctwo, a,** blm. p. **Pasorzytność.** Troc.

**Pasorzyt, a,** lm. **y, Pasorzytnia 1.** biol. *istota żyjąca kosztem innej istoty (gospodarza), żywiąc ś. jego krwią (jak np. wszy, pchły i t. d.), innemi tkankami, a. pokarmem innych istot (jak np. solitery),* ×parazyt, ×parazyta. Przen.: Większe kruszcowe żyły początek brały od ognia; mniejsze, a pierwszych pasorzyty, od wody. Stasz. **2.** przen. *człowiek żywiący ś. cudzym kosztem, siedzący komu na karku, będący ciężarem dla drugich, darmozjad, próżniak, truteń, pijawka, pasięba, pasibrzuch:* Pasorzyty węchem śledzą, gdzie ś. komin kurzy. Pot. Pasorzytowie za pieniądze wielbią zbrodnie i onym służą. Węg. <Z Gr. parásitos, przez sld. do Pasać+Rzyć = tyłek: por. Czes. řitopasek; p. Parazyt>

**Pasorzytnictwo, a,** blm. **1.** a. **Parazytologja** *nauka, badania poświęcone pasorzytom.* **2.** p. **Pasorzytność:** Mamy tu jawne uświęcenie pasorzytnictwa. <Od Pasorzytnik>

**Pasorzytniczo** przys. od **Pasorzytniczy:** Małe przedsiębiorstwa istniały P. kosztem stowarzyszeń wielkich.

**Pasorzytniczy 1.** przym. od **Pasorzytnik:** Badania pasorzytnicze. **2.** p. **Pasorzytny.** <Od Pasorzytnik>

**Pasorzytnie** przys. od **Pasorzytny,** pasorzytniczo: Choroba i śmierć gospodarza, w którego organizmie one ś. P. osiedlają. Jent. Niektóre gatunki okrzemków rozwijają ś. niby P. na wyższych wodorostach.

**Pasorzytnik, a,** lm. **cy, Parazytolog** *uczony badacz pasorzytów.* <Od Pasorzyt>

**Pasorzytność, i,** blm., **Pasorzytnictwo,** †**Pasorzyctwo** przym. od **Pasorzytny; Parazytyzm,** *objaw pasorzytny:* Z mieszczaństwem waszym, tą pasorzytnością na ludowym ciele, co poczniecie? Krasiń. <Od Pasorzytny>

**Pasorzytny,** †**Pasorzycki; Pasorzytniczy 1.** przym. od **Pasorzyt:** Owady pasorzytne (parasita). Rośliny pasorzytne. Ów P. gatunek ludzi zawsze czepi ś. tego, po kim więcej zyska. Stasz. Kopaniny te nazywam pasorzytnemi, które wzrost swój biorą z innych utraty. Stasz. **2.** bot.: Korzeniówka pasorzytna p. **Korzeniówka. 3.** gie.: Krater P. = *krater podrzędny, powstający na stokach wulkanu i odejmujący siłę wybuchową kraterowi głównemu.* <Od Pasorzyt>

**Pasorzytować, uje, ował** *żyć jak pasorzyt, przebywać u innych istot jako pasorzyt:* Owady pasorzytujące u ludzi i zwierząt domowych. Roślinka sposobem zawsze pasorzytujących grzybów. <Od Pasorzyt>

**Pasorzytowanie, a,** blm., czynność cz. **Pasorzytować.**

**1. Pasować, uje, ował,** × **Pasać 1.** *malować, rysować w pasy, dawać na czym pasy:* Tarcze, podzielone na liczne wązkie kręgi parzyste, są stosownie do kierunku: słupowane, pasowane lub wstęgowe. Bobrow. **2.** P. kogo = *drzeć z kogo pasy:* Bywa chłostany, pasowany, kaleczony z najdziwniejszemi wymysłami sposobów i narzędzi katowania. Spas. P. kogo na rycerza = *wynosić go do godności rycerza, przepasując go pasem rycerskim; nadawać mu godność szlachecką:* Pasowania te, chociaż u różnych narodów różne bywają, na to ś. zgadzają, że rycerza nowo pasowanego szpadą i rycerskim pasem opasanego pasujący płazem kilka razy zlekka dotykał. Wyrw. Pasowany żołnierz. Troc. Król pasował kawalera. Troc. Pasował go na kawalerstwo, na rycerstwo. Troc. Słyszałem nie o jednym, którego królowie w bitwie rycerzem pasowali. Krasz. Ogół stanu szlacheckiego podzielił ś. na dwa różnej godności stopnie: jeden możniejszy, szlachectwa pasowanego, drugi mniej możny, prostej szlachty. Szaj. Przen.: Gdy syna do szkół oddają, nie inaczej, by go znowu mieli chrzcić rodzi-

ce, a na wszelakie cnotliwe życie P. a. święcić. Glicz. Równa ś. ta chwała onemu, którego na trzech drzewien węzeł pasują. Glicz. (= *wieszają na szubienicy*). **P. ś. 1.** *pasować siebie:* Zajmował [illegible] miejsce między dawną szlachtą i [illegible], pasującemi ś. na arystokratów. Byk. (= *mającemi siebie za arystokratów*). Przywykł, iż ś. oświęci a na kapłaństwo P. będzie. Glicz. **2.** *chodzić w zapasy, walczyć, mocować ś., mierzyć ś., [illegible]dować ś., bić ś., borykać ś., biedować, łamać ś.:* P. ś. z sobą, z myślami. P. ś. ze śmiercią, z przeciwnościami. Prawdziwy gienjusz nie zraża ś. trudnościami, ale ś. z niemi mierzy i pasuje. Śniad. <Od 1. Pas>

**2. Pasować, uje, ował 1.** *dopasowywać, robić, aby co gładko do czego przystawało, przykładać, przymierzać, przystosowywać, dobierać:* P. buty na czyją nogę. Stolarz drzwi pasuje. **2.** cz. ni. *być odpowiednim, przystawać, przypadać dobrze, być prawie, w sam raz:* Te wyrazy mogłyby i do samegoż demona P. Spas. To odzienie dobrze mu a. na niego pasuje (= *leży na nim*). Drzwi dobrze pasują (= *dochodzą*). **3.** cz. ni. *być odpowiednim, właściwym, nadawać ś., licować, kwadrować, wypadać, uchodzić, dobrze wyglądać:* Ci panowie mogą być ze szczerego złota, ale nam na nic ś. nie zdadzą, bo do nas nie pasują. Bał. Pasuje, jak garbaty do ściany. Prz. Żółte przy zielonym nie pasuje. Przen.: Tobie to nie pasuje (= *nie przystoi*). <Nm. passen, z Fr. passer>

**3. Pasować, uje, ał,** × **Paszować 1.** (w grze w karty, w domino) *mówić: pas! nie grać, nie deklarować gry, nie móc grać w danym momencie gry.* × Przen.: *ustępować, dawać za wygrane, kapitulować.* **2.** *mizernieć, chudnąć.* <Od 3. Pas>

× **Pasowalnia, i,** lm. **e** *pole utarczki, popisów, zapasów szermierskich, gonitw i pasowania ś. u starożytnych, arena.* Sł. wil., Podcz. <Od Pasować ś.>

**1. Pasowanie, a,** lm. **a** czynność cz. **1. Pasować:** P. rycerza. Troc. P. na rycerza odprawowało ś. podaniem miecza i pasa rycerskiego. Nar. Pasowania te, chociaż u różnych narodów różne bywają, na to ś. zgadzają, że rycerza nowo pasowanego szpadą i rycerskim pasem opasanego pasujący płazem kilka razy zlekka dotykał. Wyrw.

**2. Pasowanie, a,** blm., czynność cz. **2. Pasować.**

**3. Pasowanie, a,** blm., czynność cz. **3. Pasować.**

**Pasowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pasować ś.**

**Pasowało** przys. od **Pasowaty.**

**Pasowaty** p. **Pasiasty:** Na żerdziach płachty ś. jakieś wahały, jakby pasowate chorągwie. Krasz. <Od 1. Pas>

**Pasowczyk, a,** lm. **cy** *czeladnik szewcki, szyjący wyłącznie wykwintniejsze obuwie męskie.* <Od 2. Pasować>

**Pasowiny, in,** blp. *akt, obrządek pasowania na rycerza:* Za przykładem książąt i najmożniejszych panów upowszechniły ś. P. rycerskie u wszystkiej szlachty, jako zwyczajny obrzęd wwiązania w prawa dziedziczności rodowej. Szaj. <Od 1. Pasować>

|**Pasowisko, a,** lm. **a|** p. **Pastwisko:** Z pasowiska wraca stado. Pol. [illegible]

**Pasownictwo, a,** blm. *zapasy, zapaśnictwo, walka, [illegible]:* [illegible] ćwiczenia w pasownictwie [illegible], jakie ćwiczenia komu przystoją. Petr. <Od Pasować ś.>

**Pasowniczy** przym. od **Pasownictwo:** Gry pasownicze. Petr. Jak do pasowniczej znowu ś. [illegible] boty rzucił, nie chciał Anteusz jego czekać siły. Bardz. <Od Pasownik>

× **Pasownik, a,** lm. **cy** *ten, co ś. z kim pasuje, zapaśnik, szermierz; gladjator.* L. <Od Pasować ś.>

**Pasowy** przym. od **1. Pas** = a) Skóra pasowa (= *na pasy*). Koło pasowe, rzemienne, sznurowe = *koło o płaskim obwodzie, na który zakłada ś. pas rzemienny, taśma a. sznur, przenoszące siłę obrotową na inne koło.* Winda, młocarnia pasowa (= *puszczane w ruch za pomocą pasa*). Hamulec P. b) [P.] *o podwójnej podeszwie:* Buty pasowe. Kolb. c) rzeź.: Żebra pasowe = *żebro od przedniej ćwierci wołowej.* d) szew.: Obuwie pasowe = *obuwie szyte, w którym podeszwa przyszyta jest do przyszwy za pośrednictwem pasa skóry.* <Od 1. Pas>

**Pasówka, i,** lm. **i 1.** *drobna, czerwona wysypka pryszczkowata, opasująca jakąś część ciała, półpasiec, pasek św. Antoniego.* **2.** bot. (pirus communis) *odmiana gruszy zwyczajnej i jej owoców.* <Od Pasowa, rod. ż. od Pasowy>

**[Paspal, a,** lm. **e]** *obszycie, wypustka.* <Fr. passepoil>

**Pasport, u,** lm. **y** p. **Paszport.**

**Pasportowy** przym. od **Pasport;** p. **Paszportowy.**

× **Passa, y,** lm. **y ?:** Szczęście czy nieszczęście chciało, żebym miał passę niesłychaną. Krasz.

**Past, u,** lm. **y,** [P., **Paść**], † **Pastka** *łapka na myszy, pułapka, myszołówka.* <PAD, por. 3. Paść>

† **Past, u,** lm. **y** p. **Pasztet:** Stolik zastawiony słodkiemi pastami. Tw. Przynoszą do jedzenia konfekty, pasty *cum cordialibus* robione i bijanki. Star. Lepiej mu kolacje zimne smakowały nad pasty złotorogie. Tw. <Śr. Łć. pasta = ciasto>

**Pasta, y,** lm. **y 1.** *ciasto, miazga, mieszanina miękka i plastyczna nakształt ciasta, masa do wcierania a. nacierania:* P. nieprzemakalna (= *masa nieprzemakalna*). P. na zęby = *ciasto do czyszczenia zębów* (pasta dentifricia). **2.** † P. *naśladowanie w szkle starożytnego rzniętego kamyka, odbicie, znak, odcisk, deseń, ślad na szkle.* Sł. wil. **3.** cukier. *masa z gotowanych jabłek z cukrem.* <Śr. Łć. pasta = ciasto>

**Pastel, u,** lm. **e 1.** p. **Pastela. 2.** p. **Pasztet:** Natkaj jeleniowi owych tortów pozłocistych a. owych pastelów pełen brzuch, ujrzysz, będzieli długo bujał. Rej.

**Pastela, i,** lm. **e, Pastel 1.** *sucha farba, kredka kolorowa ciastowata:* Malować pastelami. **2.** *obraz malowany taką farbą.* Zdr. **Pastelka.** <Włos. pastello>

**Pastelista, y,** lm. **ści** *malarz malujący pastelami:* Wymowny był i ten portret jej, robiony przez jednego ze znakomitych pastelistów. Rol. <Od Pastela>

**Pastelistka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pastelista.**

**Pastelka, i,** lm. **i** p. **Pastela.**

**Pastelowy** przym. od **Pastela:** Malarstwo pastelowe. Obraz P.

|**Paster, a,** lm. **y]** p. **Pasterz.**

|**Pasterałka, i,** lm. **i]** p. **Pastorał.**

**Pastereczka, i,** lm. **i** p. **Pasterka:** Szczęśliwa nader to jest P., która z białego swego giezłeczka ozdobę swoję choć ubogą bierze. Lubom. P. wdzięczna, miła, hoża, składna, luba wszystkim dzieweczka. L. <Od Pasterka>

× **Pasterek, rka,** lm. **rkowie** p. **Pasterz.** L.

**Pasterka, i,** lm. **i 1.** *dziewczyna, pasąca trzodę, pasterka:* Gdzie pasterze paszą, aby tam nie

pasła P., a gdzie pasterki, niech tam już nie będzie pasterz. Haur. **2.** *piosnka pastusza, sielanka, bukolika*, †pastuszka, †pastorałka, †skotopaska: Bukolikom Wirgiljuszowym napis dałem pasterek. Nagur. **3.** *jutrznia, msza pasterska w dzień Bożego Narodzenia.* **4.** *kapelusz damski słomkowy z nizką główką i wielkim, prostym rondem.* <Od Pasterz>

**[Pasterliczek, czka,** lm. **czki]** p. **Pasternik.**

**[Pasterma, y,** lm. **y]** *mięso wędzone na słońcu.*

**Pasternaczek, czka,** lm. **czki** p. **Pasternak.**

**Pasternak, u,** lm. **i** bot. **I.** (pastinaca) *roś. z rodziny baldaszkowych.* Gatunek: P. wiejski p. **I. Karota.** P. zwyczajny a. pospolity, Broń łania, (p. sativa). **2.** P. kopr (p. anethum) p. **Kopr. 3.** P. głuchy = *marchew zwyczajna dzika* (daucus carota). **4.** [Pasternaki] = *kije do układania stosu sobótkowego.* Zdr. **Pasternaczek.** <Nm. Pastinake, [Pasternak], Łć. pastinaca>

**Pasternakowy** przym. od **Pasternak:** Marchwiane, pasternakowe i inne wszelakie nasienie. Ek. <Od Pasternak>

**Pasternia, i,** lm. **e,** †**Pastyrnia I.** *chata, buda pasterska.* **2.** †P., [P.] *obora.* **3.** p. **Pastewnik:** Spotykamy wzmiankę nawet o wiejskiej pasterni, zatym gromadzkiej. Krzyw. <Od Pasterz>

**Pasterniczek, czka,** lm. **czki** p. **Pasternik.**

**Pasternik, a,** lm. **i I.** *zagon od pasternaku.* Troc. **2.** [P., **Pasterliczek**] = a) p. **Pastwisko.** b) *pastylka.* Zdr. **Pasterniczek.**

†**Pasternik, a,** lm. **i,** [**Pasternik**] p. **Pastewnik:** Krowę z dzwonkiem z pasternika. Rozw. Żaden brat cechowy ani sam przez ś., ani przez kogo innego nie ma skupować po wsiach wołów parzystych w grono dla wygnania onych za granicę, jedno do pasternika na potrzebę i zabicie do miasta. Wójc. Będą owieczki w tym pasterniku. Rej. Pasterniki, które są dla młodych cieląt odchowania, zachowane dla paszy przyszłej, gdy na nich trawa nie zroście, zorać je. Haur. Koza czasem wyskoczy przez płot z pasternika. Pot. <Od Pasterny>

†**Pasterny** p. **Pasterski:** Statuimus sub anathemate prohibentes, ne quamquam dziewicze, wdowine et pasterne rapiantur.Hel. <Od Pasterz>

**Pasterski,** †**Pasturski,** †**Pasterny I.** przym. od **Pasterz,** *pastuszy:* Kij P. Ludy pasterskie *(= trudniące ś. pasterstwem).* **2.** *sielankowy, sielski, idyliczny:* Simonowicz pierwsze ma miejsce w poezji pasterskiej. Gol. Dla czegóż sama tak szczęśliwą nie jesteś, jakby tego spodziewać ś. należało po tej bezpamiętnej, pastersko-rycerskiej miłości, z jaką zawierałaś małżeństwo? Orzesz. **3.** *do pasterza duchownego ściągający ś., biskupi:* Laska pasterska = *pastorał.* List P. = *okólnik, pismo biskupa do wiernych.* **4.** Msza pasterska = *pasterka w Boże Narodzenie.* **5.** Teologja pasterska a. pastoralna = *nauka o obowiązkach kapłańskich.* **Po pastersku** przys. *sposobem właściwym pasterzom, jak na pasterza przystało.* <Od Pasterz>

**Pasterstwo, a I.** blm. *stan pasterza, zatrudnienie, życie pasterskie, hodowla bydła:* Patryjarchowie, ludzie prości, jako koło pasterstwa ś. parający. Białob. P., oranina i z Eneuszową burdą słynie, póki Rzym chrześcijaństwa głową. Ryb. J. **2.** blm. przen.: P. duchowne = *charakter pasterza duchownego, jego urząd, godność, duszpasterstwo, biskupstwo:* W którym pasterzu nie będzie podpomożenie Ducha Św., już słabe jest P. jego, już słaby rząd i urząd jego. Rej. Owce Pana Chrystusowe pasterstwu naszemu powierzone pasiemy. Smotr. **3.** lm. **a** *okręg, podległy władzy pasterza duchownego, biskupstwo, djecezja:* Cztery biskupstwa założył i na cztery pasterstwa je podzielił. Skar. <Od Pasterz>

**Pasteryzator, a,** lm. **y** *aparat do pasteryzowania piwa.*

**Pasteryzować, uje, ował** *ogrzewać przez pewien czas fermentujące płyny w temperaturze + 60 stopni R., w celu zabicia drożdży i ukrócenia fermentacji.* <Od nazwiska chemika francuskiego, Pasteur'a, 1822—1895>

**Pasteryzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pasteryzować.**

**Pasterz, a,** lm. **e I.** a. [**Paster**], †**Pastyrz,** †**Pasturz,** [**Pasturz**] = a) *ten, co pasie owce, bydło, konie, pastuch,* †skotak, †skotopas, †skotnik: Gdzie niemasz trzody, tam i P. niepotrzebny. Nar. Pasterza nikt nie ma trzymać osobnego, gdzie wszystka wieś pasterza chowa. Groic. Zawżdy to zacniejszy P. bywa, który stado owiec pasie, niżli ten, co jedno jednę kozę. Rej. Na dobrego pasterza należy, żeby pasł owieczki, żeby przy nich stał, żeby owczarnią pomnażał. Dambr. Szkarada, kiedy owce mędrsze, które paść trzeba, niż P., który je paść ma. Górn. Owcom nie godzi ś. przyganiać swemu pasterzowi. Skar. b) przen. *opiekun dusz, ojciec duchowny, kapłan, ksiądz, duchowny, biskup:* Biskup pasterzem jest. Skar. Do pasterzów należy nauka i oświecenie ludu. Pir. Pasterze są, którzy czują nad trzodą Pańską, pilność czyniąc około ludu Bożego, pasąc ześcia ludzkie słowem prawdy, a wilki od owieczek odganiając. Rej. Nasz P. Jego Mość Metropolita. Pim. Najwyższy Kościoła Bożego P. Troc *(= papież).* Duchowni ewanieliccy mają być nazwani księżą, pasterzami czyli ministrami *verbi divini.* Vol. *(= pastorami).* **2.** zool. (pastor roseus) *ptak wróblowaty z rodziny szpaków.* Zdr. × **Pasterek,** × **Pasterzyk.** <Łć. pastor, PAS>

**Pasterzenie, a,** blm., czynność cz. **Pasterzyć.**

**Pasterzobójca, y,** lm. **y** *zabójca pasterza, morderca kapłana, biskupa:* Pokazuje ś. zemsta na Witeblanach, pasterzobójcach, których Bóg sprawiedliwie pokarał. Steb. <Pasterz + *Bójca, od BI/BOJ>

× **Pasterzonaczelnictwo, a,** blm. *przełożeństwo nad pasterzami.* L. <Pasterz + Naczelnictwo>

**Pasterzować, uje, ował, Pasterzyć** *być pasterzem, biskupem, kapłanem.* <Od Pasterz>

**Pasterzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pasterzować;** *pasterstwo czyje:* Te cerkwie w guberni Mińskiej i Wołyńskiej do pasterzowania mojego należały. Bart. <Od Pasterz>

× **Pasterzyk, a,** lm. **i** p. **Pasterz.**

**[Pasteweń, wnia,** lm. **wnie]** p. **Pastewnik.** <Od Pastewny>

**Pastewnik, a,** lm. **i,** × **Pasternia, [Paśnik, Pasteweń, Pasternik],** †**Pasternik,** †**Pastyrnia** *pastwisko, szczeg. ogrodzone:* Pastewniki, pola, gdzie ś. bydło pasie. Trzyc. Pastewniki aby w takim ogrodzeniu były, coby w jesieni i na wiosnę żadna rzecz w nim nie była. Haur. Kraina ta ma piękne łąki i pastewniki dla bydła. Łęcz. Jest tu P. kosą nietykany. Tw. Dalej tam były łąki i gładkich źrzebców P. Pot. <Od Pastewny>

**Pastewny I.** *tyczący ś. pastwiska, pastewnika* = a) Pastewne dochody. Troc. Pastewna wieś = pastwiska mająca. Kn. Pastewne błonia między Oczakowem i Owidowym jeziorem. Św. Ziele pastewne dla bydła. Kluk. *(= służące za paszę, rosnące na*

pastewisko. Jaczmień, groch, bób P. Buraki pastewne. Wół P., pastwiskiem żyjący, trawny, na trawie chodzący. P. wół. Ml. 10 kot.: Brzanka pastewna p. **Brzanka.** Kapusta pastewna p. **Kapusta.** Kleszczka pastewna p. **Wysypka.** Lucerna pastewna p. **Lucerna.** Rośliny pastewne a. trawiaste, które lic. zjadł i zwiększ. [...] rasta. Sł. wil. **2.** [P.] (o bydlęciu) *niewybredny w jedzeniu.* <Od †Pastwa = pastwisko>

†**Pastka, i,** lm. **i** l. a. [**Paść, Past**] *łapka, pułapka, żelaza, np. na kuny, lisy, tchórze:* P. na myszy. *nastawiać.* [P.] *dół, wykop, zagłębienie na drogach publicznych.* **2.** *wieczko, pokrywka, klapka, powstrzymująca wsteczny odpływ płynu.* Anat.: †Pastki czapeczkowate p. **Dwudzielny.** *Valvulae cordis,* pastki czyli zastawki serca. Perz. Krwawe żyły żadnemi pastkami czyli zasuwkami, któreby wsteczne płynienie krwi powściągały, opatrzone nie są. Perz. p. **Nagłośnia.** **3.** mech. p. **Klapa.** <Zdr. od *Pasta, PAD; por. 2. Paść, Padać, 3. Paść>

**Pastor, a,** lm. **owie** *duchowny, kaznodzieja ewangielicki, minister:* Zabawa w pana pastora *(= rodzaj gry towarzyskiej).* <Łć. pastor = pasterz>

†**Pastora, y,** lm. **y** l. *zła, niebaczna pasterka.* **2.** *zła ksieni, nieprzykładna przełożona nad zakonnicami:* Sprosna ta P. (o ksieni rozpustnej). Pot. <*Rod. ż. od Pastor>

**Pastoralja, i,** lm. **e, Pastoralla** l. *sielanka, idylla, scena z życia wiejskiego.* **2.** *utwór muz. w stylu sielankowym, przypominającym grę na fujarce, gęśli i t. p., o nastroju pełnym poetycznej sielskiej prostoty.* <Włos. pastorella>

**Pastoralla, i,** lm. **e** p. **Pastoralja:** Ryczenie krów, naszczekiwanie psów... zlewały ś. w uroku pełną pastorallę. Jeż.

**Pastoralny** l. *pasterski:* Teologja pastoralna, pasterska = *nauka o obowiązkach kapłańskich.* **2.** *sielski, idyliczny.* <Łć. pastoralis>

**Pastorał, u,** lm. **y,** [**Pasterałka**], †**Krzywuła,** †**Kurwatura** *laska biskupa, jako oznaka jego dostojeństwa:* P. wspiera biskupie dłonie. Kniaź. Na to w ręce biskupi pastorały biorą, żeby czuli nad trzodą i Pańską oborą. Pot. <Łć. pastorale>

**Pastorałka, i,** lm. **i** l. †P. *piosnka pastusza, sielanka, bukolika,* †**pastuszka,** †**szkolet paska.** **2.** *sielska pieśń, śpiewana w Boże Narodzenie, kolęda.* <p. Pastoralja>

**Pastorat, u,** lm. **y, Pastorstwo** l. *urząd pastora.* **2.** *obwód podlegający władzy duchownej pastora, probostwo protestanckie.* <Od Pastor>

**Pastorostwo, a,** blm. *pastor z żoną:* Temu nikt ś. nie dziwił, najmniej zaś oboje P. Prus. P. przybyli. <Od Pastor>

**Pastorowa, ej,** lm. **e** *żona pastora.*

**Pastorować, uje, ował** *być pastorem, pełnić obowiązki pastora:* W Haliczanach pastorował Rupniewski, ożeniony z Elżbietą Lubieniecką. Rol. <Od Pastor>

**Pastorowanie, a,** blm., czynność cz. **Pastorować.**

**Pastorówna, y,** lm. **y** *córka pastora:* Ukłonili ś. pastorównie i poszli ku dworowi. Bał.

**Pastorski** przym. od **Pastor.**

**Pastorstwo, a,** lm. a p. **Pastorat.** <Od Pastor>

[**Pastować, uje, ował**] *napastować.* <PAD>

[**Pastowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pastować.**

[**Pastrak, a,** lm. **i**] p. **Bastrak.**

× **Pastranna, y,** blm. l. dziwotwór: *dziewczyna* [illegible] *kazywana po cyrkach przed laty.* **2.** przen. (o kobiecie) *straszydło, paskudztwo, potwór, czupiradło, poczwara, maszkara, kobieta małpiej brzydoty.* <Od nazwiska Pastrana>

[**Pastrug, a,** lm. **i**] *rów, wądół.*

[**Pastrzenie, a,** blm.] czynność cz. **Pastrzyć.**

[**Pastrzyć, y,ył**] p. **Pstrzyć.** <p. Pstrzyć>

**Pastuch, a,** lm. **owie** a. **y** l. a. [**Pastucha**] *ten, co pasa zwierzęta domowe, co ich dogląda na pastwisku:* P. wołów, krów, kóz, gęzi, świń. P. ma być chłop stateczny, około dobytka wiadomy, znający ś. względem czasu i miejsca pasienia, względem cielnych, biegających etc., opatrzony psami, bronią. Kluk. Posłał go na wieś za pastucha. Falib. Myśmy pastuchowie, ludzie, co ś. koło bydła chowali. B. B. **2.** × P. *jedna z powinności kmiecych.* Goł. **3.** *uczestnik zabawy zwanej świnką, który nie ma własnego dołka.* Goł. Zdr. **Pastuszek.** Zgr. **Pastuszysko.** <PAS>

[**Pastucha, y,** lm. **y**] l. m. p. **Pastuch.** **2.** *kobieta pełniąca obowiązki pastucha.* Zdr. **Pastuszka.** <Od Pastuch>

**Pastuchowy** p. **Pastuszy:** Trzaskanie pastuchowego bicza rozległo ś. na pryncypalnej ulicy. Jun.

†**Pasturski,** [**Pasturski**] przym. od **Pasturz,** *pasterski.* <Od Pasturz>

†**Pasturz, a,** lm. **e,** [**Pasturz**] p. **Pasterz.** L.

× **Pastusi** p. **Pastuszy:** Dymy pastusich ognisk. Reym. <Od Pastuch>

†**Pastuski** p. **Pastuszy:** Pastusze piosnki, pasterki, skotopaski, pastuskie rymy, sielanki. Warsz. <Od Pastuch>

**Pastuszek, szka,** lm. **szki** a. **szkowie** p. **Pastuch:** Zrobiłam w Trzy Króle świętą Pannę i Syna, i czarnego murzyna ze skarbami w szkatule, i z liliją staruszka, i z lirenką pastuszka. Len. <Od Pastuch>

[**Pastuszeniec, ńca,** lm. **ńcy**] *mieszkaniec pastucha.*

**Pastuszę, ęcia,** lm. **ęta** *pacholę, chłopię pasające zwierzęta domowe na polu:* P., grające na fujarce. Gliń. <Od Pastuch>

**Pastuszka, i,** lm. **i** l. p. **Pastucha:** Bóg Dawidowi, jednemu pastuszce, sił dał na Goljata. Jabł. **2.** [P.] *pliszka biała (ptaszek).* <Od Pastucha>

**Pastuszkować, uje, ował** *być pastuszkiem, pełnić obowiązki pastuszka.* <Od Pastuszek>

**Pastuszkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pastuszkować:** Dziecię, zaczynając od pastuszkowania, rzuca już swoje zabawki. Krasz.

**Pastuszy, Pastuchowy,** × **Pastusi,** †**Pastuski** przym. od **Pastuch:** Pastusza laska = kostur. Kn. Dla tej sieroty nie kij P., nie sieć rybacka, jeno uboga skrzypka tułacka. Len. Z prostotą pastuszą. Słow. <Od Pastuch>

**Pastuszyna, y,** lm. **y** m. *pastuch biedny, godny politowania:* Każdy P. rozróżnia chojniak od sosiny. Pol. <Od Pastuch>

**Pastwa, y,** lm. **y** l. †P., [P.] p. **Pasza:** Zimowa P. dla wołów zawisła na sieczce z plewami, wodą uparzonej. Kluk. **2.** †P. *karm, żer:* Tam mucha leci, gdzie P. Burl. Strzeż ś. pastwy z wędką. Burl. **3.** przen. *ofiara, przedmiot znęcania ś., strawa, łup, zdobycz:* Jestestwa żyjące jedne drugim na pastwę i pokarm służą. Sniad. J. Rzucić na pastwę psom, sępom *(= na pożarcie).* Rośliny wystawione są na pastwę owadów. Stać ś. pastwą płomieni. Ciało pójdzie na pastwę robakom. **4.** × P. [illegible] ś. Słow. **5.** †P. p. **Pastwisko:**

A my lud jego i owce pastwy jego. Ps. flor. Pośli ku mnie syna swego Dawida, jiż (= który) jest na pastwach. B. Sz. Tam zwierzęta ś. paszą na pastwach obfitych. Paszk. **6.** †P. *pasienie, pasanie:* Owieczki te mnie w niemałej liczbie do pastwy poruczył. Smotr. **7.** ×P. przen. *obwód podległy zarządowi pasterskiemu, parafja:* Nawet i samych kapłanów skłonili do odstępstwa oświadczeniem, jakoby i pasterze na to zezwolili, a jakoby już od swojej pastwy oddaleni zostali. Bart. <PAS>

×**Pastwiciel, a,** lm. **e** *ten, co ś. pastwi, tyran, kat.* Km. Krwawy pastwicielu! Słow. <Od Pastwić ś.>

†**Pastwić, i, il** *paść, pasać, karmić:* Pwaj w gospodna a czyń dobrotę, a przebywaj na ziemi i pastwion będziesz w bogaczstwiech Jego. Ps. fl. **P. ś. I.** †P. ś. *paść ś., pasać ś., karmić ś.:* Kędy pasterz skaże, woły naskoczą i pastwią ś. tędy. Gosł. **2.** przen.: P. ś. nad kim, nad czym = *dogadzać swojemu okrucieństwu, znęcać ś.; dręczyć nielitościwie, tyranizować, katować kogo, co:* Okrutnicy, kiedy ś. najbardziej nad ludźmi pastwią, udają, że to czynią sprawiedliwie. Górn. Żywych nie mogli trapić, więc ś. nad ich popiołami pastwili. Birk. Dopuścił Bóg plagom P. ś. nad tobą. Birk. Nie tylko ś. nad ich osobami, lecz i nad księgami pastwiono. Nar. Gmin tak ś. niegodziwie nad zabitym pastwił, jak żywemu pochlebiał. Nar. Rzym pastwił ś. nad światem, a tyran nad Rzymem. Miek. <Od Pastwa>

†**Pastwienie, a,** blm., czynność cz. **Pastwić.**

**Pastwienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pastwić ś.:** Przewodzenie i P. ś. nad ubogim ludem. Troc. Nie tak jest okrucieństwo, jak raczej dzika wściekłość, która P. ś. ma za rozkosz. Pilch.

**Pastwisko, a,** lm. **a, Pasza,** †**Pastwa, [Pasowisko, Paświsko, Pasionek, Pasternik, Pasterliczek, Pasznia, Paśnia]** *pole, na którym pasą ś. zwierzęta domowe:* Pastwiska są to miejsca, które nie mogą być koszone, obracają ś. na pasienie latem bydła. Kluk. Bydła nie puszczać na zamulone od deszczów pastwiska. Haur. Ziemia twoja stała ś. pastwiskiem nieprzyjaciół. Paś ś., okrutniku, tu twoje P.! (= *miejsce pastwienia ś.*). <Od Pastwa>

**Pastwiskowy** przym. od **Pastwisko:** System P.

**Pastylka, i,** lm. **i I.** *cukierek okrągły, płaski, zaprawiony aromatem a. środkiem leczniczym:* Pastylki miętowe, czekoladowe. **2.** *mała trociczka do kadzenia.* **3.** lek. p. **Kołaczek.** <Włos. pastiglia, Fr. pastille>

†**Pastyrnia, i,** lm. **e I.** p. **Pasternia. 2.** p. **Pasternik.**

†**Pastyrz, a,** lm. **e** a. **owie** p. **Pasterz:** Pastyrzowie, którzy u jaśli byli. Op. <Z Pastérz>

**Pasygrafja, i,** blm. p. **Pazygrafja:** Jest to daleko podobniejszym do projektu pasygrafji Leibniza. Chm. <Gr. pãs, pãn = wszystek, + -grafía = -pis>

**[Pasyja, i,** lm. **e]** p. **Pasja.**

**[Pasyjant, a,** lm. **ci]** p. **Pasjonat.** <Od Pasyja>

**Pasyjka, i,** lm. **i I.** p. **Pasja. 2.** *figurka Chrystusa, przybita na krzyżu, mały krucyfiks.* **3.** przen. *mizerak, jak z krzyża zdjęty, miłosierdzie:* Wygląda po chorobie, jak P. <Od Pasja>

**Pasyjny** przym. od **Pasja:** Nabożeństwo pasyjne (= *pasja*). <Od Pasja>

**Pasynek, nka,** lm. **nki I.** †P. *syn prawnuka, praprawnuk.* Jabł. **2.** [P.] *pasierb.* **3.** *gałązka, odrostek boczny rośliny drzewiastej a. łodyżastej.* **4.** [P.] *odrostek rogów łosia.* <Pa + Synek, od Syn>

**Pasynkować, uje, ował, Pasenkować, Pasękować** posp. *odrywać pasynki, aby roślina rozrastała ś. w liście, a. wzmagała ś. w głównym pniu.* <Od Pasynek>

**Pasynkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pasynkować.**

**Pasytelegrafja, i,** blm. *telegrafowanie znakami, które mają być zrozumiałe przez wszystkie narody.* <Gr. 3 pp. lm. pãsi = wszystkim, + Telegrafja>

**Pasywa a. y, ów,** blp. han. *stan bierny, rozchody, długi do zapłacenia, wogóle ciężary na majątku, w przeciwstawieniu do aktywów.* Przen.: Uczucia i pasywy serca nie kierowały nim nigdy. Krasz. <Łć. passiva, lm. od passivum>

†**Pasywać, a, ał** i †**P. ś.** p. **I. Paść:** Patrzaj, gdzieby ptacy naczęściej ś. pasywały, a tam syp tak, jakobyś je nalepiej znęcił. Cyg.

†**Pasywanie, a,** blm., czynność cz. **Pasywać.**

†**Pasywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pasywać ś.**

**Pasywność, i,** blm. *stan bierny:* Nie znosi pasywności. Chm. <Od Pasywa>

×**Pasz** nieod. **I.** p. **3. Pas. 2.** czego = *brak czego, niema czego:* Wieczór tuż tuż za pasem, w kieszeni suchoty, P. czasu, P. pieniędzy, jakie tu obroty! Zabł. Zarobku P.! Zabł. Kowal rozumu nie da, gdy go P. z natury. Koch. W. Postawka święta, sumnienia P. Opal. P. w nich bojaźni bożej. Opal. Białki siedzą na koniach, a co chłop, to baba, serca P., statku mało, myśl i ręka słaba. Nar. Majątku P., a fonfrów co niemiara. Krasz. <Fr. passe>

†**Pasz, a,** blm. *pewna gra w karty:* Z królem grasz pasza, z marszałkiem pikiety. Pot.

**I. Pasza, y,** lm. **e, [Pasia, Paś, Paśń, Pasznia, Pasidło],** †**Pastwa, [Pastwa] I.** *karm zwierząt domowych trawożernych, roślinność pastewna z łąk:* Wszystkie rośliny, które zwyczajnie w gospodarstwie chowanym zwierzętom dają pożywienie, mogą się nazwać paszą; ściśle zaś rozumieją się tylko te, które się na łąkach zbierają. Kluk. Ziemia rozmaitą wydaje paszą. Troc. Owieczki, wabione dobrą paszą, tam poszły. Górn. Przen.: Wiele lat ma ten koń? — Oto już piąta P. Alb. (= *piąty rok*). †Nie na próżnych drogie trawić lata oczu paszach i żądzach. Tw. (= *pasąc oczy niepotrzebnemi widokami*). P. to cielesna i liche umysłu ukontentowanie. Troc. Im publiczne nieszczęście żyzną paszą i tuczą było. Pilch. (= *dogadzało im*). Duchowną paszą karmić powinni pasterze swoje owieczki. Bals. (= *obrokiem duchownym*). **2.** p. **Pastwisko:** Tysiąc trzód w paszach mu chadzało. Otw. Pędzić bydło na paszę. Trop zająca w paszy. Troc. Niedobrze bydłu wcześnie z wiosny z nim spieszyć na zieloną paszę. Kluk. **3.** myśl. = a) *knieja:* Pies poszedł w paszą. Troc. Pies ś. zabawia w paszy. Troc. b) *miejsce, dokąd zając na żer wychodzi.* <PAS>

**2. Pasza, y,** lm. **owie** p. **Basza.**

**Paszalik, u,** lm. **i, Paszałyk, Paszałykat** *prowincja, rządzona przez paszę,* ×paszowstwo, ×baszowstwo. <Tur. paszalyk>

**Paszałyk, u,** lm. **i** p. **Paszalik.**

**Paszałykat, u,** lm. **y** p. **Paszalik:** W liście gubernator paszałykatu podolskiego napierał ś. okupu Lwowa. Rol.

**Paszanica, y,** lm. **e** *żona paszy; kobieta-pasza:* W grodzie tym wyobrażała siebie panią, chanem,

beicą, paszanicą, księżną, królową, ba sułtanką. Jez. <Od 2. Pasza>

× **Paszcz, y,** lm. **e** p. **Paszcza:** By cię P. zwierza nie zżarła okrutna. L.

**Paszcza, y,** lm. **e,** × **Paszcz, [Paść] l.** a. Paszczęka. † **Paszczeka** a) *otwór, jama głowy, pysk:* Skusiwszy krwi, pragnie jej P. zajuszona. Bardz. P. lwa, wilka. P. pluszczącej niesyta posoki. L. Leży w lochu Cerber, potwora straszliwa, cały Ereb potrójną paszczą oszczekiwa. L. Nie wydrzesz wilkowi z paszczy. b) gm. (u człowieka) *morda, pysk:* Ej cyt! weźmiesz w paszczę! Troc. c) przen. *przepaść, czeluść, otchłań, rozpadlina, gardziel, krater, otwór:* P. między górami. Obszerna jest P. wulkanu tego. Niem. **2.** !P., anat. (fauces) = *przejście z jamy ustnej do gardła, cieśń gardła.* **3.** bart. *otwór znajdujący ś. na spodniej stronie głowy u pszczoły.* **4.** bot.: Lwia P. p. **Wyżlin.** **5.** bud. *głowa zwierzęcia, a zwłaszcza lwa, z otwartą paszczą, umieszczona na zwornikach arkad, na bramach i t. d.* Lwia P. = *oprawa otworu studni w kształcie łba lwiego,* n a l i c z e k. **6.** myśl. *pysk charta.* **7.** patol.: Wilcza P. = *wada rozwojowa, polegająca na rozdwojeniu podniebienia, rozszczepienie podniebienia.* Zdr. × **Paszczka.** <p. 3. Paść, PAD>

† **Paszczać, a, ał,** [P] p. **Pościć.**

**Paszczak, a,** lm. **i** zool. (zeus) *ryba ciernioppromienna z rodziny makrelowatych.* <Od Paszcza>

† **Paszczanie, a,** blm., [P.] czynność cz. **Paszczać.**

**Paszczecznik, a,** lm. **i** bot. p. **Żarlica.**

† **Paszczeka, i,** lm. **i,** [P.] p. **Paszczęka:** Nie srożej wąż zdeptany troistym migoce żądłem a. lew ranny paszczeką skrzypoce. P. Koch. A to, co w ś. nie mógł wziąć ich kałdun niesyty, ząb splugawił z paszczeki sprosnej jadowity. P. Koch. Psi, krzycząc łakomą paszczeką. Mias. A tu dopiero paszczeki w nim juszą. Mias. Płynie wieloryb, rozdarszy paszczekę. Kochan. Nie bał ś. Cerberowej trojakiej paszczeki. Kochan. Na paszczece (smoka) jedna gwiazda biała. Kochan. Przen.: Pobił ich paszczeką miecza. Wuj. (= *ostrzem*). Dobywając tedy synowie Juda Jeruzalem, wzięli je i porazili je paszczeką miecza, dawszy na spalenie wszystko miasto. Wuj. <Pa + Szczeka; p. Paszczęka>

† **Paszczekiwać, uje, iwał** p. **Poszczekiwać.** L. <Pa + Szczekiwać>

† **Paszczekiwanie, a,** blm., czynność cz. **Paszczekiwać.**

**[Paszczekować, uje, ował]** *mówić wiele w gniewie, pyskować.* <Pa + Szczekować, od Szczekać>

**[Paszczekowanie, a,** blm.] czynność cz. **Paszczekować.**

**[Paszczelisko, a,** lm. **a]** *bagno, oparzelisko.*

**Paszczęka, i,** lm. **i, [Paszczeka], † Paszczeka l.** u zwierza, *oba szczęki razem, jako brzeg jamy pyska:* Wilk paszczęką dotknął mi kolana. Rom. Lew paszczękę na niego rozdziewił. Troc. P. rozwarta, otworzona. Troc. **2.** + P. p. **Paszcza:** Części u głowy ciulom powszechnym imieniem paszczęki zawarte być mogą, to jest dziąsła, język, zęby, podniebienie, języczek. Kluk. Żatkać paszczękę psu szczekającemu. Tw. Przen.: Dać komu w paszczękę. Troc. Paszczęki dworzan ni sępy czuwają, jakoby spaśli ostatek nędznego ścierwu. Kłok. Zawsze na pychę a na hardość podnosili nadęte paszczęki swoje. Roj. Trzeba nasycić łakome dworzanom paszczęki. Troc. Przen.: Izraelici weszli do miasta i paszczęką miecza pobili wszystko, od ludzi aż do bydła. Kozł. (= *ostrzem miecza*). Przen.: Wybucha z paszczęki Wezuwjuszowej dym straszny. Wezuw. **3.** bot. = a) p. **Czurzyca.** b) Lwia P. p. **Wyżlin.** <Pa + Szczęka. Prawdopodobnie kontaminacja z Paszcza i Szczęka>

**Paszczękowato** przys. od **Paszczękowaty.** L.

**Paszczękowaty** *podobny do paszczęki:* Korona kwiatu paszczękowata. L. <Od Paszczęka>

**Paszczękowy l.** przym. od **Paszczęka. 2.** bot. Lilja paszczękowa p. **Czurzyca** i **Żarlica.** <Od Paszczęka>

**Paszczowy** przym. od **Paszcza.** <Od Paszcza>

**[Paszczysko, a,** lm. **a]** *bagno leśne.*

**Paszczysty** *mający ogromną paszczę.* <Od Paszcza>

**[Paszeczka, i,** lm. **i]** p. **Pacha.**

× **Paszeć, eje, ał** *okrywać ś. paszą:* Step zgorzały paszeje. Pol. <Od 1. Pasza>

× **Paszenie, a,** blm., czynność cz. **Paszeć.**

**[Paszenie, a,** blm.] p. **Pasienie:** Dochody rzymskie z Azjatyckich prowincji zalegały: na cłach, żupach solnych i pastwiskach czyli podatkach włożonych na łąki do paszenia trzód. Siem. J. <Od 1. Paść>

**[Paszenie się, a ś.,** blm.] p. **Pasienie ś.**

† **Paszeństwo, a,** blm. p. **Baszostwo.** <Od 2. Pasza>

**Paszka, i,** lm. **i** p. **Pacha:** Ująć dziecko pod paszki. <Od Pacha>

† **Paszka, i,** lm. **i** p. **Pascha:** Paszkę na pełni święcić nie tylko rzecz jest przystojna, ale i zwyczajna w kościele Bożym. Żebr. Dowodnie wywodzi słuszność święcenia paszki po nowemu. Żebr. <Z Pascha>

**Paszkot, a,** lm. **y, Kwiczoł, Kos,** † **Jemiołuch, [Jemiełucha, Jemielucha, Jamielucha, Anieluch, Zawojec, Średniak]** zool. (turdus viscivorus) *ptak wróblowaty zębodzioby z rodziny drozdów:* Sidła na paszkoty. Pol.

**l. Paszkwil, a,** lm. **e,** × **Paskwil,** × **Paśkwil,** × **Paskwilus,** × **Paszkwilus,** × **Paskwilusz,** × **Paskwiljusz,** † **Paszkwiljusz** *potwarz pisana lub drukowana bezimiennie w celu obrażenia kogo wobec publiczną:* Targa ś. P. na niewinność trwożną. Kras. <Włos. pasquillo>

**2. Paszkwil, a,** lm. **e, Paskwil** ślus. **l.** = a) *część zamku, na którą zmyka ś. klucz ze sprężyny.* b) *rodzaj zasuwy* (np. u okien), *która za pokręceniem klamki, znajdującej ś. w połowie jej długości, wysuwa pręty zamykające u góry i u dołu.* c) bł. zam. **Bagnetsztanga** = *pręt żelazny* (np. w okuciu okna) *opatrzony w połowie długości klamki, za której pokręceniem haczyki na końcach tego pręta zamykają u góry i u dołu.* <? Por. Ukr. pàskwiń, pàsklin = klin zabijany przy oprawianiu kosy a. ostrza w heblu>

× **Paszkwilancki** przym. od **Paszkwilant:** Języki paszkwilanckie dobre jego imię szarpały. Bals.

× **Paszkwilant, a,** lm. **ci** p. **Paszkwilista.** <Od 1. Paszkwil>

**Paszkwilarka, i,** lm. **i** forma ż. od **Paszkwilarz.**

**Paszkwilarski** przym. od **Paszkwilarz.**

**Paszkwilarstwo, a,** blm. *zajmowanie ś. pisaniem paszkwilów.* <Od Paszkwilarz>

**Paszkwilarz, a,** lm. **e** p. **Paszkwilista.**

**Paszkwilista, y,** lm. **ści, Paszkwilarz,** × **Paszkwilant,** × **Paskwilarz,** × **Paskwilant** *autor paszkwilów, człowiek chętnie oddający ś. temu rzemiosłu:* Patrzał z pogardą na malkontentów i paszkwilistów. Tarn. <Od Paszkwil>

**Paszkwilistka, i,** lm. **i** forma ż. od **Paszkwilista.**

†**Paszkwiljusz, a,** lm. **e** p. **I. Paszkwil:** I o mnie piszą paszkwiljusz, a gdzie tego miejsce, nic nie mówią. Mac. S.

**Paszkwilować, uje, ował** kogo = *czernić, osławiać, szkalować, wyszydzać, wydrwiwać, wyśmiewać paszkwilami:* Ciężko wykraczają, którzy paszkwilują żywicielów swoich. Bals. W piśmie tym nie paszkwiluję nikogo, tylko mądrym przypominam, niedouczonych nauczam. Chm. B. <Od Paszkwil>

**Paszkwilowanie, a,** blm., czynność cz. **Paszkwilować.**

**Paszkwilowy** przym. od **Paszkwil:** Jest to jeden z płodów ówczesnej paszkwilowej literatury. Kal.

×**Paszkwilus, a,** lm. **y** p. **I. Paszkwil:** Tych, którzy rozszerzają paszkwilusy, nie widać, jeno echa słychać. Krech.

**Paszleja, i,** lm. **e** hut. p. **Paździerz.**

[**Paszłótko, a,** lm. **a**] p. **Pazłotka.** <Z Pazłotko>

[**Pasznia, i,** lm. **e**] **I.** p. **I. Pasza:** Świnia, żerem ś. pasząc, nie uważa, skąd ta P. pochodzi. Koch. W. **2.** *pole orne, rola:* Ziemia leśna, któraby ś. godziła na pasznią. St. lit. **3.** Pasznie dla owiec = *drabinka, za którą zakładają paszę,* rafa, kozły. **4.** p. **Pastwisko. 5.** p. **Paśne.** <PAS>

[**Pasznica, y,** blm.] *trawy pastewne:* Boże, ródź owies, pszenicę i wszelką pasznicę. Dyg. <PAS>

**Pasznik, a,** lm. **i** *przejście środkowe w oborze dla zadającego paszę bydłu.* Sł. wil. <PAS>

**Pasznisty** *obfity w paszę:* Łąka pasznista. Pol. Gdy wjedziesz w Ruś pasznistą... Pol. Cały ten obszar jest P. i orny. Pol. <Od Paszny>

**I. Paszny** *na którym pasą, służący na pastwisko:* Paszne hale w Tatrach są własnością pewnych wsi. Pol. <Od 1. Pasza, PAS>

**2. Paszny** p. **Pachowy.** <Od Pacha>

[**Paszor, u,** blm.] *pasza zimowa, sucha.*

**Paszostwo, a,** lm. **a** p. **Baszostwo.** <Od 2. Pasza>

**Paszować, uje, ował** *być paszą:* Rustem-bej paszuje w paszaliku pryzreńskim. Jeż <Od Pasza>

×**Paszować, uje, ował** p. **Pasować:** Musiał nie bez wielkiego afrontu P. przed nim Mitrydates z Pontu. Pot. Musi rozum P. przed miłością. Pot. Skoro kędy swawola moc przy sobie czuje, nie zostoi ś. cnota i prawda paszuje. Pot. Zawsze chudszy paszuje przy mocniejszym. Pot.

**Paszowanie, a,** blm., czynność cz. **Paszować.**

×**Paszowanie, a,** blm., czynność cz. ×**Paszować.**

**Paszostwo, a,** lm. **a** p. **Baszostwo.** <Od 2. Pasza>

**Paszowstwo, a,** lm. **a** p. **Baszostwo:** Turcy zezwolili na zrzucenie Kantemira z paszowstwa. Niem. <Od 2. Pasza>

**Paszport, Pasport, u,** lm. **y I.** *piśmienne pozwolenie stałemu mieszkańcowi od miejscowej władzy na przejazd a. pobyt czasowy w innej miejscowości:* P. krajowy a. wewnątrz kraju. P. zagraniczny. Dostać, przetrzymać, wyrobić sobie P. P. już wyszedł. Wziął P. do Paryża. Mieszkać gdzie za paszportem. Prolongować, zawizować P. Wydać komu P. Obrawszy sprawniejszych do złego: Karpia, Skidana, Semena Bychowca, pułkowników, dał im na piśmie do miast takowy P. Okol. **2.** ×P. *bilet, pozwolenie na otrzymanie, używanie czego:* P. na pocztowe konie. L. Myśl.: P. na broń. <Fr. passeport, Nm. Passport>

**Paszportowy** przym. od **Paszport:** Przepisy paszportowe. Biuro paszportowe.

[**Paszpotowa świeca**] *paschał.*

×**Paszt, u,** lm. **y** p. **Pasztet:** Cło płacą cukaty, paszty, kapary. Vol. Ani pereł, ani sreber złocistych i takich robót, coby robota droższa była, niźli walor samego srebra a. kruszcu, także pasztów genueńskich, a to sub poena confiscationis. Vol. Wszakże nie wszyscy z wetów jedno jedzą radzi, jednym paszty, drugim ser twardy nie zawadzi. Pot. Paszty, przysmaki, wino ma za fraszki. Wad. U nich na stole paszty, wino, gody. Wad. Co paszty jadał, słomą go już wędzą. Wad. <Śr. Łć. pasta = ciasto>

†**Paszta, y,** lm. **y** p. **Pasztet.** <Śr. Łć. pasta = ciasto>

**Paszteciarnia, i,** lm. **e** *miejsce, warsztat, gdzie wyrabiają pasztety.* Zag. <Od Pasztet>

**Pasztecik, a,** lm. **i I.** p. **Pasztet.** Przen.: Już miałem P. z jej kuchni. Słow. (= *nieprzyjemność*). **2.** *ciasteczko z ciasta francuskiego napełnione mięsem siekanym, móżdżkiem i t. p. i razem usmażone.*

**Pasztet, u,** lm. **y,** †**Past,** ×**Paszt,** †**Paszta,** †**Pastel I.** *mięso lub ryba zsiekane na masę, przyprawione i zapieczone w powłoce z ciasta lub tłuszczu:* P. niemiecki, francuski, angielski, rybny, mięsny. Troc. P. sztrasburski. P. cielęcy. Troc. P. na zimno. Troc. Ryby w pasztecie. Goł. P. liściany. Troc (= *warstewkami ciasta przekładany*). Robią ś. z mąki różne pasztety, niemieckie, francuskie, angielskie, mięsne, rybne, liściane. L. Bażant w zaprawnym pasztecie. Mor. **2.** przen. *chryja, awantura, kawał, skweres, ambaras, nieprzyjemność, przykrość:* Niepotrzebnie właził w ten P. Prus. Zaziębiłem ś..., miałem zapalenie płuc... zaniedbałem, i dziś jest P. Prus. Rwą ś. sąsiedzkie stosunki, z drobnostki robi ś. P. Masz P.! a to ci nieprzyjemności! Gąś. (= *los*). P. piękny z tego będzie = *nawarzyłeś piwa.* L. Ma ś. za mądrą przeto, że z kawałków Loka, Leibniza, Wolfa i Puffendorfa zrobiła w głowie swojej P. L. (= *bigos*). Zdr. **Pasztecik.** <Włos. pastetto>

**Pasztetnictwo, a,** blm. *wyrabianie pasztetów:* W sztuce pasztetnictwa dosięgli najwyższego stopnia doskonałości. Orzesz. <Od Pasztetnik>

×**Pasztetniczek, czka,** lm. **czki** *czeladnik pasztetnika.* L.

**Pasztetniczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pasztetnik.**

**Pasztetnik, a,** lm. **cy I.** *ten, co robi pasztety.* **2.** ×P. *cukiernik, marcepannik:* Pasztetniki, co torty rozmaite i marcepany robią. Petr. **3.** cukier. *rodzaj piecyka do przechowywania pasztecików w stanie gorącym.* <Od Pasztet>

×**Pasztetny** p. **Pasztetowy.**

**Pasztetowy,** ×**Pasztetny** przym. od **Pasztet:** Pasztetowa podeszwa. Troc. Nakrywka pasztetowa. Troc. Pasztetowa piekarnia. L. Kiszka pasztetowa, in. berlińska.

×**Pasztos, a,** lm. **y** *wielki pasztet:* Kucharze biegli w nadziewaniach kunsztownych, w pasztosach przyprawnych. L.

[**Pasztuga, i,** lm. **i**] *fartuch.* Kolb.

[**Paszura, y,** lm. **y**] *skład na paszę.*

**Paszyna, y,** lm. **y** forma ż. od **2. Pasza:** Ja więc P.! odezwała ś. Jeż. <Od 2. Pasza>

**Paszynica, y,** lm. **e** *córka paszy:* Urodziwa Mamut P. Zm. <Od 2. Pasza>

**Paszyński** przym. od **2. Pasza**: Na widok jej murzowie czekali ustami, a faktor P. ofiarował spora kiesę lewkowych. Rol. <Od 2. Pasza>

[**Paś, i,** Im. **e**] p. **I. Pasza.** <PAS>

**I. Paść, pasie, pasł I.** *karmić, tuczyć, wypasać:* Paśli pasterze siebie, a drobów moich nie paśli. Bud. Będzie on wnet kruki pasł swym ścierwem. Tw. *(=pohoduje je).* P. woły, wieprze, indyki. Pasie go samemi łakociami *(=opycha, obładowywa).* Przen.: P. oczy *=patrzeć z rozkoszą, nasycać wzrok:* Oczy tylko P. było. Kn. *(=było na co patrzeć).* Jadło na to kładą, nie żeby P. oczy, lecz łaknący żołądek żeby uspokoić. L. Przen.: Nadzieja zwycięstw mężne serca pasła, wszyscy z chciwością oczekują hasła. Kras. *(=krzepiła, podtrzymywała).* Kto ś. wspiera na kłamstwach, ten pasie wiatry. Prz. Czytanie pasie i tuczy rozum. Pilch. *(=zasila).* **2.** przen.: [P. psy] = *meretricari.* **3. a. Pasać, †Pasywać** zwierzęta domowe *=pilnować ich, gdy sobie szukają karmi po pastwiskach, łąkach, lasach:* Na tych łąkach pasą wielbłądy, muły, kozy, owce, woły. Paszk. Na łąkach tych stada pasają. P. Koch. Nie paś, nie zajmą-ć. Prz. Gdy posłuszeństwo na świecie wystydło, niż ludzi rządzić, lepiej jest P. bydło. Pot. Zosia, pasając baranki, skacze i śpiewa wesoło. Mick. Tobie świnie P., niż być urzędnikiem. Star. Przen.: Paś owieczki moje. Smotr. *(=miej w swej opiece duchowej wiernych moich).* **P. ś. I.** *karmić ś., tuczyć ś., wypasać ś., żywić ś.:* Brzuchal ten pasie ś. u twego stołu. Więcej się krwią swą P. nie dopuścili ptakom ani bestjom. Tw. Przen.: Pasie ś. mojemi łzami. **2. a. Pasać ś.** *jeść, żywić ś. na pastwisku, na łące, w lesie:* Woły pasą ś. na łące. Po pastewnikach bydło ś. pasie. Trzyc. <PAS>

**2. Paść, padnie, padł,** nied. **Padać, [Padować] I.** *lec, upaść, spaść, runąć, powalić ś., zwalić ś.,* posp. *klapnąć, pacnąć, dzbęknąć, rąbnąć ś.,* gm. *złożyć ś.:* Jabłko z drzewa padnie. Birk. Niedaleko pada jabłko od jabłoni. Prz. Padł na ziemię; bieżmy, byśmy go podnieśli. L. Bóg za szyję nie ciągnie; że kto z drogi myli, Bóg nie winien; sam każdy padnie, gdzie ś. chyli. Szymon. Liście z drzewa pada. Troc. P. na twarz, na wznak. Padł na głowę. Troc. Padł, jak długi. Trupem P. Gdzie stąpię... przepaść, P. już mam i kamienieję w granit, słup. Wysp. Błysnęły szabli obrazy święcone, i padł starosta na twarde granity. Słow. Padł dąb podcięty. Bomby padają na fortecę. Śnieg, grad pada. Deszcz pada a. pada. Chmurzy ś., będzie padało. [Nieraz ś. przytrafia, co ani pada, ani pogoda, jeno smarce]. Pada z dachu *(=kapie).* Przen.: †Jak kostka padnie = *jak wypadnie, jak ś. zdarzy, jak ś. trafi.* Inaczej kostka padła, niż sobie obiecywali. Birk. *(=stało ś., złożyło ś.).* Przen.: Sprawa tak właśnie padnie, jak pragniecie. Wys. Nie padło, jak chciał. Kn. Zwietrzywszy, jak mu rzecz P. miała, nie przyjechał. Tw. To według zamysłu padło. Błaż. Rady, by były najmędrsze, nie tak czasem padną, jakoby było trzeba. Biel. M. Wszystkie jego prośby u papieża pomyślnie padły. Błaz. Jakokolwiek padnie. Wuj. Niechże ś. jeno fortuna rozsznieje, wszystko śpiącemu padnie na nadzieję. Min. Mądremu niespodzianie nic nigdy nie padnie. Opal. Na placu bitwy oznaczył, jak przygoda padła. Warg. Że za żywota ojciec cesze mężą nie obrał, w tym, jak teraz padło, niedobrze ś. baczył. Górn. *(=jak ś. teraz wydarzyło; jak ś. teraz pokazuje).* Bez trudności mu padnie oną drogą iść. Ryb. *(=przyjdzie, wypadnie).* Bóg tylko sam wie, kędy która dusza padła. Birk. *(=gdzie jej wypadło ś. dostać).* Dobrze, źle Polakom padła wojna. Troc *(=poszła).* [Wtedy jednako pada niedobrym panu, jakby i chłopu] *(=na złe wychodzi).* [Im za jedno na to pada. A wolał z nim, gdy padło, pociemku pogadać, jako że o mrok łatwiej trafić do sumienia i łatwiej serce ująć, niż koło południa. Ork. Musiał se poganiacza upytać do wiesny, abo służącego utrzymać, jak padło. Ork. Począł ś. zastanawiać nad tą chwilą przykrą, jaką mu padnie przeżyć. Ork. Jak padnie, to im samym (dzieciom własnym) jesce byćki wywiodem. Tet.]. **2.** *polec, lec, zginąć; zdechnąć:* Oba ś. wojska walecznie spotkały, gromadne hufce z obu stron padały, padli rycerze, tak wiatr dęby wali. Kras. Na polu bitwy padło wiele młodzieży. Gdziekolwiek tylko szedł na polowanie, padały sarny, jelenie i łanie. L. P. z czyjej ręki. Ludzie padają jak muchy. Padają od kul szeregi *(=kładą ś., ścielą ś., walą ś.).* Padła mi klacz. Obora pada mi od księgosuszu. Przen.: P. ofiarą = *stać ś. ofiarą.* Wiele zgrzybiałych niewiast pod tytułem czarownic padło ofiarą przesądu. Ostr. **3.** *upaść dobrowolnie, rzucić ś.:* Idzie papież, ja chciałem P. przed nim, lecz on uprzedził mię; i padszy na twarz przede mną, wstać nie chciał, ażbym ja pierwszy wstał. Skar. Przywiedzieni, padli przed królem. Paszk. Bojąc ś., przyszła i padła przed nim, i powiedziała mu wszystko. Leop. Oboje mu do nóg padniemy, chęci nasze wynurzymy. L. Ludolf musiał P. przed ojcem, szukając łaski. Biel. M. Gdy ś. kłaniamy i ciałem padamy, to są ceremonje. Skar. Padli ciały swojemi przed królem. Skar. I sam Jezus ceremonje chował, i na modlitwie przyklękał i padał. Skar. Padłem krzyżem, prosiłem nizko. L. Pójdę do pani, padnę jej do nóg i błagać będę odpuszczenia. L. Padam do nóg! *(=ścielę ś. do stóp).* P. na kolana. Troc. P. na łoże. Padli sobie w objęcia. **4.** (o ptakach) *spuściwszy ś., osiąść; spaść gdzie, opaść:* Ptaki padają gdzie = siadają, spuściwszy ś. tam, odpoczywają. L. Kuropatwy, skoro świta, z noclegu nieco odlatują, to powtórzywszy za trzecim razem, gdzie potym padną, przez cały dzień ś. bawią. Ład. Ptastwo w ogromnych drzew pleciach nie ważyło ś. padać na gałęziach. Jabł. Ptak przed łowcem nie ma gdzie P. bezpiecznie. Ryb. Rękoma ludziom krzywdę odważają: źle na świat padli. Kochan P. na łupie. Mosk. = *opaść łup, rzucić ś. na łup dopaść łupu.* Przen.: †Ni padło, ni siadło. Falib. = *ni stąd, ni zowąd; nie wiedzieć skąd, jak:* Sami, ni padszy, ni siadszy, czynią konstytucje, reformacje. Wuj. Przen.: †P. gdzie = *znaleźć ś., oprzeć ś., zatrzymać ś., stanąć nagle, wpaść, przypaść:* Bieżałem na podwodzie do Lwowa, gdziem padł dnia trzeciego. Górn. Fl.: Woda pada = *opada.* Przen.: Słońce pada = *zniża ś., zapada, zachodzi:* Gdzie wschodzi jasne, gdzie pada słońce, niech wszystkie ziemi posłyszą końce. Kniaź. Słońce już padło, ciemna noc nadchodzi. Kochan. Owe tedy (ciała niebieskie) i wschodzą i także padają wszytki w miarę. Kochan. Lubo, wstając, gore jaśnie; lubo, padnąc, słońce gaśnie, mnie jednako serce boli. Kochan. W tym wieczór zaszedł, słońce już padało. Kochan. Mrok pada. Troc. *(=zapada).* Już noc padła, oczy na nic ś. nie zdały, ażeby obłąkanych po polach szukały. Karp. Kurz pada na stół. Rdza na żelazo, na zboże, pleśń na chleb pada. Troc. Słońce, cień na co pada. Mnemon przemówi, gdy słońce nań padnie. Nar. Przen.: Wychowany w takim domu, gdzie i podejrzenie nawet nie padło. Kras. *(=nie*

*zwróciło ś., nie skierowało ś.).* Przen.: Padła na wojsko bojaźń. Troc *(= opadła, przejęła, zdjęła, przeniknęła, opanowała je).* Pada na mię strach. L. Frasunek padł na wojsko. Warg. Przen.: Powietrze i ciężkie niemocy na wojsko jego padły. Skar. *(= spadły; dotknęły je).* Powietrze na ludzi i bydło padło. Skar. Przen.: †P. na myśl, na pamięć = *przyjść.* L. Na myśl mu padło. Troc. Czytam, aż tu Jordan leży; padła mi Jerychońskiej pamiątka rubieży. Pot. Przen.: Co mu do ust padnie, wszystko płocho bredzi. Dm. *(= na usta ś. nawinie).* †P. na jaki czas = *przypaść, wypaść; zejść ś. z nim:* Młodość jego padła na czasy Henryka II. Birk. Na te czasy padła wojna. Troc. Sejm pada na Św. Michał. Troc. To święto pada na poniedziałek. Troc. Przen.: †Padł na ludzkie języki. Troc *(= dostał ś.).* **5.** P. na kogo, na co = *trafić:* W kompasie cień skazówki pada na cyfry. Na różne to pada tłómaczenia. Troc. W trójkątach równych sobie, gdy je do siebie przyłożymy, boki padają na siebie. Przen.: Na jego numer padła wygrana, stawka *(= wyszła).* Przen.: P. na kogo = a) *spaść na niego; trafić, dotknąć, spotkać go:* Narzekali o śmierci, ukazując, że toż na nie P. może. Warg. Nieszczęście padło na niego. Niech to na innego padnie! Już odtąd żadna rzecz sroższa nie może P. na mię. L. b) †P. na kogo = *spaść na kogo; przypaść, dostać ś. komu:* Puścizna jej padła na Katerzynę i na Szymuna. Los padł na niego. Troc. **6.** × P. na sercu, na umyśle = *upaść, zwątpić:* W najgorszym razie nie padaj mizernie, zaś w powodzeniu dobrym staw ś. miernie. Koryt. **7.** *wypaść, wylecieć:* Człowiekowi zęby poczynają padać około siedmiu lat. Sak. Przy tym mu urośnie niełaska pańska, tak iż mu z rąk prawie będzie padało ono tak trudne staranie jego. Rej. Nie padło z ich ust żadne próżne słowo *(= nie wyrwało ś.).* **8.** *wpaść:* W podziw padły dusze. Reym. <PAD>

**3. Paść, i,** lm. **i I.** [P.] p. **Pastka:** Myszy łowią łapicami abo paściami. Trzyc. **2.** [P.] *więzy, kajdany, dyby:* W pościach bolących od mała wyrosłech i nie wiem, gdyby mi dano swobodę, czybych dziś umiał w niej chodzić; tak członki moje w pościach zakostniały, tak ś. duch pogiął, zgarbił i skaleczał. Ork. <PAD>

**4. Paść, i,** lm. **e** *przepaść, otchłań:* Rozwinąć skrzydła, lecieć w lot, nad skały, paście, lasy. Wysp. Po skalnych pościach, krzesanicach jestem niesion skrzydłami z płomieniem w licach. Wysp. <PAD>

**5. [Paść, i,** lm. **e]** p. **Paszcza.**

**[Paśkawa, y,** blm.] żart. *złość, dokuczanie.* <?>

× **Paśkwil, u,** lm. **e** p. **I. Paszkwil.** L.

**[Paśliwy]** *chętny do jadła, niewybredny, żarty:* Koń P., krowa paśliwa.

**Paśmica, y,** lm. **e, [Paśmik]** tkac. *sznurek, nitka do wiązania pasem na motowidle.* <Od Pasmo>

**[Paśmik, a,** lm. **i]** p. **Paśmica.**

**Paśmisty** *pełen pasm, obfity w pasma:* Kilka paśmistych chmurek kryło z początku blaski pożyczonego światła. Sp. <Od Pasmo>

**Paśne, ego,** blm. rz. **I. a. Paśnia, Pasznia** *prawo pasienia na cudzym a. wspólnym pastwisku:* Paśnego na mojej nie ma łące. Troc. **2.** *opłata za pasienie.* <Od 1. Paść; PAS>

**Paśnia, i,** lm. **e, Pasznia I.** [P.] *pastwisko, pastewnik.* **2.** p. **Paśne.** <Od 1. Paść; PAS>

**[Paśnica, y,** lm. **e]** *obrączka żelazna na piaście.* <Od 1. Pas>

× **Paśniczy** przym. od **Paśnik:** My starsi cechu kaletniczego, miechowskiego i paśniczego z Stradomia. <Od Paśnik>

**Paśnik, a,** lm. **cy I.** *rzemieślnik, robiący pasy, trzośnik:* Rynkmacherów, stolarzów, paśników, blacharzy... Uniw. Siodlarze i paśnicy, bednarze, ślósarze. Biel. M. **2.** *ten, co sprzedaje pasy.* <Od 1. Pas>

**[Paśnik, a,** lm. **i] I.** p. **Pastewnik:** Paśniki nasze w tabeli kiej wół. Reym. Pozwalał ludziom na przysadki, na P. dla bydła. Jord. Podwórze, ogród, sadek i P. przed domem, wszystko wygrodzone starannie. Skarb. **2.** w lm. *drabinki, za które kładzie ś. paszę dla owiec.* <Od 1. Paść; PAS>

**Paśny I.** *tyczący ś. paszy lub pasienia:* Bydło paśne, którym nie robią. Sz. *(= opasowe).* Włóki puste a. paśne podlegały w trójnasób zmniejszonej opłacie. Paw. **2.** [P.] *spaśny, tłusty, spasiony.* <Od 1. Paść>

**[Paśń, i,** lm. **e]** p. **I. Pasza.** <Od 1. Paść; PAS>

**[Paświsko, a,** lm. **a]** p. **Pastwisko.** <Z Pastwisko>

**Pat, u,** lm. **y** w szachach, *takie położenie gry, że król nie może ś. posunąć ani kroku więcej bez szachu.* <Fr. pat>

**[Patać, a, ał]** *machać, trzepotać skrzydłami:* Pata skrzydłami, snać poleci. Sł. wil. <? PAT>

**Patafajl, a,** lm. **e** noż. *pilnik z średniej grubości nacięciami.*

**Patagon, u,** lm. **y** *kapelusz z szerokiemi skrzydłami i wysoką główką.* <Od nazwy kraju Patagonja>

**[Patałacha, y,** lm. **y] I.** *kobieta roztrzepana.* **2.** *dziewczyna złego prowadzenia.* <?>

**[Patanie, a,** blm.] czynność cz. **Patać.**

**[Patany, ów,** blp.] p. **Patynek.**

**[Pataractwo, a,** blm.] *bieda, nędza.* <Od Patarak>

× **Pataraf, u,** lm. **y** p. **Patarafka:** Sprzęty wymyślne, jako to: table à thé, z patarafem, na którym goreje stojąca lampa astralna. Kraus. <Fr. pataraffe>

**Patarafka, i,** lm. **i,** × **Pataraf,** × **Patarapka** *podkładka ozdobna pod lampę a. pod lichtarz.* <Fr. pataraffe>

**[Patarak, a,** lm. **i, Paterak]** *chudzina, ubogi, biedak, nędzarz.* <?>

× **Patarapka, i,** lm. **i** p. **Patarafka.** Sł. wil.

† **Patorda, y,** lm. **y** p. **Petarda.** <Z Petarda>

**[Patarocza, y,** lm. **e] I.** *straszydło, czupiradło, dziwoląg, poczwara, pokraka; malec, kurdupel.* **2.** *latawiec (mitologiczny).* <?>

**[Pataroczny, Patoręczny]** *niezgrabny:* P. człowiek, sprzęt.

**[Patarucha, y,** lm. **y]** = **Lemieszka** pod 1).

**Patat, u,** lm. **y, Batat, Patata, Batata** (batatas) *roś. z rodziny powojowatych.* Gatunki: P. jadalny a. Batat, Powój kartoflowy a. Wilec kartoflowy (b. edulis s. convolvulus batatas). P. jalapa a. Jalopa, Salopa (b. jalapa). <Hp. patata, batata, z języków Ameryk.>

**Patata, y,** lm. **y** bot. p. **Patat.**

**Patataj!** w., *naśladujący tętent konia.* Przen. p. **Patatajka.** <Dźwn.>

**Patatajka, Patataj** tylko w wyraż.: Na patatajkę a. na patataj = *na pytel, pośpiesznie, aby zbyć; trzepiąc byle jak:* Mówi pacierz na patatajkę. Robić, skończyć co na patatajkę. <Dźwn. (tętent pędzącego konia)>

**[Patek, tka,** lm. **tki, Potek, Putek, Poda]** *ojciec chrzestny, kum.*

†**Patela, i,** lm. **e** l. †P. p. **Patelnia:** Wrzucił karty w ogień, który był przed nim na patelli, to postawiono przed nim patelle pełne węgla. Leop. W kramach nad fajerkami, nad patellami [illegible] grzeją. Haur. Na pateli co upiec. Troc. P. do tortów. Troc. 2. anat.: †P. p. **Rzepka.** 3. a. **Czaszołka** gieol. *mięczak brzuchopełzy tarczoskrzelny w utworze pliocenowym, czyli wierzchnim trzeciorzędowym.* Zdr. **Patelka.** <Łć. patella>

**Patelka, i,** lm. **i** l. p. **Patela** i **Patelnia.** 2. fl. *mała krapa z dopływów Wisły.*

**Patelnia, i,** lm. **e** †**Batalnia,** †**Patela** l. *naczynie kuchenne płaskie z rączką, do smażenia.* 2. ✕ P. *fajerka, naczynie do żarzenia:* Stać jak na rozżarzonej patelni. Prz. *(= być w tarapatach, w opałach bez wyjścia).* 3. pog. *kucharka.* Zdr. **Patelka.** <Z Patela>

**Patelniany, Patelniowy** przym. od **Patelnia.** <Od Patelnia>

**Patelniowy** p. **Patelniany.**

**Patematologja, i,** blm. *nauka o namiętnościach.* Sł. wil. <Gr. páthema = doświadczenie, cierpienie, nastrój, namiętność + logía>

**Patena, y,** lm. **y** p. **Patyna.**

**Patencista, y,** lm. **ści** *ten, który otrzymał patent, skończony gimnazista, maturzysta.* <Od Patent>

**Patencistka, i,** lm. **i** forma ż. od **Patencista.**

✕**Patenka, i,** lm. **i** p. **Patynek.** Ust. cen., Tuch.

**Patenszruba, y,** lm. **y** pusz. *połączenie luf : szajbą.* <Nm. Patentschraube>

**Patent, u,** lm. **y** l. *pozwolenie rządowe na prowadzenie jakiego procederu:* Wykupić, opłacić P. na handel, na drukarnię. 2. *dokument zapewniający wyłączne przemysłowe zużytkowanie wynalazku w ciągu pewnej liczby lat,* p r z y w i l e j. 3. prow. *rozkaz monarszy:* W roku następnym (w Austrji) nastąpił P., czyli redukcja banknotów na piątą część ich wartości. Rzew. P., to jest nakaz składania przysięgi w Poznańskim. 4. *list zaborczy, kaperski, dający prawo chwytania okrętów nieprzyjacielskich:* Państwa nie mogą udzielać patentów, czyli tak zwanych listów zaborczych. Bl. 5. *dokument mianujący oficera.* 6. ✕ P. sądowy = *świadectwo uzdolnienia na jurystę.* 7. *świadectwo ukończenia szkoły średniej, świadectwo dojrzałości, atestat, matura:* Zdawać egzamin na P. 8. *świadectwo nauczycielskie:* P. nauczycielski a. na nauczycielkę a. nauczyciela prywatnego. 9. [Żąda wędzonki, ale nie samej, jeno z patentem. Żądanym patentem jest słoiczek biały z wypisanym na nim owym wyrazem; zawiera on musztardę]. <Nm. Patent, od Łć. patens, 2 pp. -ntis, od patere = być wolnym, jawnym, nie mieć przeszkody>

**Patentować, uje, ował** l. kogo = *zaopatrywać w patent, wydać mu patent na co.* Żart.: Patentowana głupota *(= człowiek mający patent, a nieuk).* Złodziej patentowany p. **Patentowy.** 2. co = *zabezpieczyć patentem:* Wyroby patentowane. <Od Patent>

**Patentowanie, a,** blm., czynność cz. **Patentować.**

**Patentowe, ego,** blm. *opłata za patent.* <Od Patentowy>

**Patentowy** przym. od **Patent:** Złodziej P. a. patentowany [illegible] : *umysłu:* Pobił znajomości z patentowanemi złodziejami. Bał. <Od Patent>

**Patentówka, i,** lm. **i** *stalka, opatrzona stemplem, świadczącym, że wyrób ten jest patentowany.* <Od Patentowa, od Patentowy>

**Pater, tra,** lm. **trowie** l. *ojciec duchowny, zakonnik:* To już niemłody P. Rej. Posłałeby po tego patra, a zajrzeć mu w oczy. Krasz. 2. *starszy, przełożony:* Idź mi z nim do patra mendykantów. Krasz. 3. [P.] *mistrz, majster, człowiek zdatny do czego:* On do tego nie P. <Łć. pater = ojciec>

**Patera, y,** lm. **y** l. u starożytnych Rzymian, *płaska okrągła czara do picia, do składania ofiar, zwłaszcza do libacji.* 2. *ozdobny talerz wieszany na ścianach lub stawiany na stołach i konsolach jako ozdoba.* 3. *czasza, talerz ozdobny na podstawce, do owoców, cukrów, ciast.* <Łć. patera>

[**Patera, y,** lm. **y** m.] p. **Partacz.**

[**Paterac, a,** lm. **e**] **Partacz.** <Z Partacz>

[**Paterać, a, ał**] p. **Partolić.**

[**Paterak, a,** lm. **i**] p. **Patarak.**

[**Pateranie, a,** blm.] czynność cz. **Paterać.**

[**Paternie**] przys. *widocznie.* <Od Patrzeć>

**Paternoster** l. nieod. *pacierz, nagana, bura, słowa prawdy, surowe napomnienie, reprymanda:* Powiedzieć komu P. Usłyszeć P. 2. **a,** lm. **y, Podnośnik:** Pater-nostry, czyli tak zwane machiny do wciągania cegieł na piętra nowowznoszonego gmachu. <Łć. pater noster = ojcze nasz>

**Paternostrowy** przym. od **Paternoster:** Krajanie cukru w kostki sposobem paternostrowym. <Od Paternoster>

**Pateryk, a,** lm. **i** p. **Patryk:** W pateryku pieczarskim napisano, że św. Antoni w pieczarze kijowskiej skończył żywot swój. L. Niektóre pateryki, jak żywot św. Włodzimierza, Borysa i Hleba, niemniej Teodozjusza, znajdują ś. w rękopisach. Lel. <Gr. paterikón>

**Patetycznie** przys. od **Patetyczny.**

**Patetyczność, i,** blm. rz. od **Patetyczny; Patetyzm.**

**Patetyczny** l. *porywający uczuciem, podniosły, wzniosły a zarazem wzruszający, czuły, ognisty:* Miejsce patetyczne w mowie, w utworze. Nazywają ją (wymowę) patetyczną a. ognistą, zależącą na silnym wzruszeniu. Śniad. Jeśli w mowie lub piśmie siła poruszająca buja i panuje, będzie to wymowa patetyczna. Śniad. 2. anat. (patheticus) †Mięsień P., mięsień b l o c z k o w y, mięsień k l u b k o w y. †Nerw P., nerw b l o c z k o w y, nerw k l u b k o w y. <Gr. pathētikós>

**Patetyzm, u,** blm. p. **Patetyczność:** Aktorowie w swych rolach występowali bez tej przesady i nadętości, bez fałszywego patetyzmu. Krasz.

**Patetyzować, uje, ował** *wyrażać ś. patetycznie:* Prus patetyzuje na zimno. Bog. W. <Od Patetyczny>

**Patetyzowanie, a,** blm., czynność cz. **Patetyzować.**

**Patinsonować, uje, ował** hut. *poddawać procesowi krystalizacyjnemu ołów, zawierający srebro, w kotle żelaznym otoczonym płomieniem, wskutek czego następuje koncentracja srebra.* <Od nazwiska Pattinsona, wynalazcy tego procesu>

**Patinsonowanie, a,** blm., czynność cz. **Patinsonować.**

✕**Patjenca, y,** lm. **e** p. **Pasjans:** Karty do marjasza i do patiency. Goł. <Fr. patience>

**Patka, i,** lm. **i** l. *klapka zwieszająca ś. nad [illegible] : Ukrainie, zwisająca go:* P. bywa nad kieszenią u kamizelki lub u sukni, haftowana lub gładka. Mag. 2. *spinka sukienna:* Zapiąć algierkę na patkę <Zdr.: Nm. Patte>

[**Patka, i,** lm. **i, Potka, Putka, Poda**] *matka chrzestna, kuma.*

[**Patla, i,** glm. **e**] p. **Pętla.**

× **Patlak, u,** lm. **i** *pakłak.* Wor. <Z Pakłak>

[**Patlarzysko, a,** lm. **a**] *siekierzysko.*

[**Patłaszany, ów,** blp., **Patłażany**] *potrawa z owoców rośliny solanum melongena s. esculentum, które ś. nadziewają kaszą z mięsem tłustym zmieszaną.* <? Tur., Tat.>

[**Patłaty, Pełechaty, Pełuchaty**] *mający długie potargane włosy.* <Ukr. patłàtyj>

[**Patłażany, ów,** blp.] p. **Patłaszany:** Duszone cebule, opiekane pory, faszerowane P. Jeż.

**Patoczny, Patokowy** przym. od **Patoka:** Wódka destylowana z miodu białego patocznego. Syr. Napój dawano: miody rozmaite, wiśniowe, malinowe, patoczne, obarne, a żadnego dobrego. Niem. S.

† **Patog, a,** lm. **i** p. **Batog.** Troc.

! **Patogienetyczny,** ! **Patogieniczny** *wytwarzający chorobę, chorobotwórczy, choroborodny:* Bakterje patogienetyczne. <Gr. páthos + gennētés>

! **Patogieneza, y** blm. *powstawanie choroby.* <Gr. páthos + génnēsis>

! **Patogieniczny** p. **Patogienetyczny:** Lasecznik P. Dalsze doświadczenia wzbogaciły patogieniczną mikrobiologję w postrzeżenia. Jent. Środki do oddzielenia patogienicznych osobników. Jent. Mikrob P. Jent. <Od Patogienja>

! **Patogienja, i,** blm. lek. *wywód choroby.* <Gr. páthos + geneá>

! **Patognomoniczny** lek. *znamienny dla pewnej choroby:* Objaw P. (lep.: znamienny). <Gr. páthos + gnōmonikós>

! **Patognomonika, i,** blm. lek. p. **Patognomonja.**

! **Patognomonja, i,** blm., ! **Patognomonika** lek. *rozpoznawanie chorób z jednego objawu znamiennego.* <Gr. páthos + gnōmonikós>

**Patok, u,** lm. **i l.** p. **Potok. 2.** [P.] *parów z wodą na dnie.* <Z Potok>

**I. Patok, a,** lm. **i** p. **Batog.**

**2. Patoka, i,** lm. **i l.** *miód oczyszczony z wosku przez spływanie z potłuczonych plastrów lub przez ich wytapianie:* P., miód czysty płynny, który zawsze zdrowszy jest, jak w plastrach. Kluk. Słowa twoje słodsze, niż miód i niż P. plastru. Bud. Przydać kwartę miodu dobrej patoki. Syr. Kraj płynąć będzie ten w patoki. Jabł. P. jara = miód biały. Sł. wil. **2.** *ustoiny, zgręzy, fusy.* Kn. <Pa + CIEK/TOK>

**Patokowy** p. **Patoczny.**

† **Patokowy** p. **Potokowy.**

[**Patolenie, a,** blm.] czynność cz. **Patolić.**

[**Patolić, i, il**] *bredzić, bajać, bzdurzyć, ględzić:* Bandzies patolił nie wiedzieć co. <Od Patoły>

**Patolog, a,** lm. **owie** a. **odzy** *badacz chorób, ich objawów, przyczyn i następstw.* <Gr. pathólogos>

**Patologicznie** przys. od **Patologiczny.** Przen.: Hamlet traktowany zbyt P.

**Patologiczny I.** przym. od **Patologja. 2.** *do choroby należący, do niej się odnoszący, chorobny,* ! *chorobowy.* <Gr. páthos + logikós>

**Patologja, i,** blm. *nauka o istocie chorób:* P. ogólna, P. szczegółowa, P. humoralna, P. solidarna, P. komórkowa. <Gr. páthos + -logía>

[**Patołęcz, a,** lm. **e**] *kij długi.*

[**Patoły, ów,** blp.] *brednie, bajki, bajdy, bzdurstwa, banialuki:* Co plecies P. <Ukr. pàtołocz = szczątki siana, barłóg>

[**Patopielnik, a,** lm. **i**] *istota powstała z topielca, czyhająca na to, aby topić ludzi.* <Pa + * Topielnik, od Topić>

[**Patoręczny**] p. **Pataroczny.**

[**Patorny**] *obmierzły.*

**Patos, u,** blm. **I.** *sposób mówienia lub pisania wzniosły i namiętny a pełen godności i powagi, wywołujący silne wrażenie, wzruszający:* Fałszywy P. = *mowa lub styl napuszony, niesmacznie naśladujący wzniosłość i prawdziwe uczucie.* **2.** *głos wypowiadający wyrazy z przesadą, jakby deklamująco.* <Gr. páthos>

[**Patra, y,** lm. **y**] *miejsce wzniesione dla patrzenia na okolicę.* <Od Patrzeć>

**Patrak, a,** lm. **i l.** w lm. [**Patraki**] *oczy.* **2.** [P.] = a) *śmieć.* b) *człowiek niechlujny, flejtuch.* c) *mak dziki.* **3.** bot. p. **Mak.** <Od Patrzeć>

**Patroch, u,** lm. **y l.** [P., **Patrych, Patruch, Patróch**] *mak z otworami w makówkach, po dojrzeniu sam rozsiewający ś.* **2.** bot. p. **Mak.** <Pa + TROCH>

**Patrochy, ów** blp. **I.** [P.] *paprochy, okruchy.* **2.** myśl. *wnętrzności łownych zwierząt: łosia, jelenia, daniela, sarny, zająca; flaki, bebechy, narogi.* <Pa + TROCH>

× **Patrocynjum** nieod. *opieka, obrona, zwłaszcza klijenta przez jego patrona:* Niewinności mojej i wierności w usłudze swojej dał P. przeciwko sfabrykowanemu artykułowi. Zawil. <Łć. patrocinium>

**Patrol, u,** lm. **e,** † **Patrul I.** *straż wojskowa a. policyjna, obchodząca a. objeżdżająca ulice i posterunki, obchód, objazd, ront.* **2.** *oddział żołnierzy objeżdżający posterunki wojskowe, wideta.* **3.** *mały podjazd wojenny, wysłany na zwiady.* <Fr. patrouille>

**Patrologiczny** przym. od **Patrologja:** Bossuet do historji wniósł z patrologicznej literatury wielką myśl filozoficzną, że wszystkie państwa starożytne powstały i upadły dla ludu, wybranego przez Boga. <Od Patrologja>

**Patrologja, i,** blm., **Patrystyka** *część teologji historycznej obejmująca życiorysy, naukę i pisma Ojców Kościoła i znakomitych pisarzów kościelnych.* <Gr. patḗr = ojciec, + -logía = nauka>

**Patrolować, uje, ował** *odbywać patrol, uczestniczyć w patrolu; stać na straży, wartować;* przen.: *dozorować.* <Od Patrol>

**Patrolowanie, a,** blm., czynność cz. **Patrolować:** Na patrolowaniu, rekonesansach i trzymaniu wart zeszedł listopad. P. of.

**Patron, a,** lm. **owie I.** = a) *święty, orędownik, opiekujący ś. jaką osobą; święty, którego imię nosimy:* Patronami naszemi zowiemy one święte, co osobliwe o nas staranie mają. Hrb. Obrać sobie jakiego świętego za patrona. Dziś (uroczystość) twego patrona *(= dziś twe imieniny).* Pasem cię wiążę w święto twojego patrona. Pot. Czytaj o świętym Pawle, toć twój P. przecie. Syrok. b) *święty, szczególnie opiekujący ś. jakim stanem a. przedstawicielami jakiego rzemiosła:* Św. Jerzy, P. rycerstwa. Św. Piotr, P. rybaków polskich. Święci: Jan, Tomasz i Augustyn, patronowie prawników. Św. Łukasz, P. malarzy. Św. Grzegorz, P. uczniów szkolnych. c) *święty czczony szczególniej w danym kraju a. w danej prowincji państwa:* Św. Stanisław, P. Polski. Św. Kazimierz, P. Litwy. Longobardowie za patrona Jana św. Chrzciciela obrali. Star. d) *święty, broniący od jakiego nieszczęścia:* Św. Florjan, P. od ognia. Św. Walenty, P. od padaczki. Św. Liberjusz, P. od kamienia. **2.** P. kościoła = a) *święty, pod którego wezwaniem jaki kościół został poświęcony.* b) † P. kościoła = *założyciel, fundator kościoła:* W czasie późniejszym tacy założyciele

kościołów nazywani byli patronami. Wej. **3.** *obrońca sądowy, adwokat, który miał prawo bronić sprawy w sądzie*: Palestra i patronowie spraw, mecenasami zwani. Kit. Przen.: Z tych tedy przyczyn ja tej sprawy zostałem patronem. Siem. J. [illegible]. Na patrona z trybunału, co milczkiem wypróżniał rondel, zadzwonił kieską pomału: z patrona robi ś. kondel. Mick. **4.** †P. *pan, przełożony, pryncypał*: P. okrętu. Warg. **5.** *wzór lub model, według którego ma być robota wykonana.* **6.** *tektura z powycinanemi na niej deseniami, przez które malarz maluje w takież desenie ściany lub inne przedmioty.* **7.** *przyrząd złożony z kawałków tektury, odpowiednio przykrojonych i rozsuwalnych, do krajania materjałów na ubranie kobiece.* **8.** *gilza nabojowa do broni odtylcowej.* <Łć. patronus>

**Patrona, y,** lm. **y** gór. *patron, gilza do prochu w naboju do rozsadzania kamieni.* <Nm. Patrone>

×**Patrona, y,** lm. **y** p. **Patronka.** Pol. <Od Patron>

**Patronat, u,** lm. **y** *stały dodatek do brewjarza i mszału, obejmujący oficja i msze na cześć tych świętych patronów pewnego kraju, którzy w danym narodzie są szczególniej czczeni.* <Od Patron>

**Patronarnia, i,** lm. **e** p. **Patroniarnia.** <Od Patron>

**Patronat, u,** blm. *opieka, protektorjat.* <Od Patron>

**Patronaż, u,** blm. *opieka nad byłemi wychowańcami zakładów dobroczynno-karnych.* <Fr. patronage>

**Patronesa, y,** lm. **y** *dama opiekująca ś. instytucją dobroczynną, opiekunka, protektorka; dama zajmująca ś. urządzeniem zabawy, balu i t. p. na korzyść biednych*: Trafiła w rzeczywisty ton damy patronesy. Zap. <Nm. Patronesse, Fr. patronnesse>

**Patroniarnia, i,** lm. **e, Patronarnia** *fabryka patronów np. malarskich.* <Od Patron>

**Patronimiczny** przym. od **Patronimik** *odojcowski*: Dodawano tylko do imienia ojca sufiks P. ic, iec. Piek.

**Patronimik, u,** lm. **i** *imię urobione z imienia ojca i dodawane do własnego imienia; imię odojcowskie, rodowe*: Lenni bojarowie używali staroruskich patronimików. <Gr. patrōnymikòs; Łć patronymicus>

×**Patronizacja, i,** blm. **I.** p. **Patronizowanie**: Przy patronizacji mieszczanina jednocześnie podejmowano kroki co do jego uszlachcenia. **2.** *patronostwo, adwokatura, praktyka adwokacka; ława obrończa, linja obrończa*: Gdyby mecenas patronizacji poprzestać miał... Vol. Jeżeli wyjdziesz z sądu mego, to cię z patronizacji wymażę. L. Przez patronizację moją od taczek cię uwolniłem. Sł. wil. *(=obronę).*

×**Patronizować, uje, ował** p. **Patronować**: Ludzie stanu miejskiego P. mogą. Skrzet. <Od Patron>

×**Patronizowanie, a,** blm., czynność cz. **Patronizować.** *patronowanie.* ×patronizacja.

**Patronka, i,** lm. **I I.** a. ×**Patrona** forma ż. od **Patron**: Św. Petronela, P. od febry. Św. Apolonja, P. od bólu zębów. **2.** zdr. *formeczka gipsowa, na której kwadruje ś. rompy.* **3.** zool. p. **Biedronka.**

**Patronlaga, i,** lm. i [illegible] *miejsce w lufach na naboje.* <Nm. Patrone+Lage>

**[Patronoga, i,** lm. **i]** *cieńsza gałąź, młoda gałązka.*

**Patronostwo, a,** blm., **Patronowstwo** *powołanie, rola patrona, adwokatura, adwokactwo,* ×patronizacja.

**Patronować, uje, ował I. a.** ×**Patronizować** *być patronem, adwokatować, bronić sprawy, występować w roli patrona*: Patronuje przy własnej sprawie. Słow. Patronowała im Basia, a dowodził niemi oficer dobry, Kałuszewski. Sienk. **2.** ×P. kogo=*popierać, protegować, forytować, bronić*: Witołd od lat kilku to sekretnie, to otwarcie patronował husytów. Stadn. Prąd intrygi brandenburskiej, patronowanej przez wielkiego marszałka Lubomirkiego, obu Leszczyńskich. Jaroch. <Od Patron>

**Patronowanie, a,** blm., czynność cz. **Patronować.**

**Patronowstwo, a,** blm. p. **Patronostwo.**

**Patrontasz, u,** lm. **e** *torebka skórzana na ładunki do broni palnej,* ładownica. <Nm. Patronentasche>

**Patrontaszowy** przym. od **Patrontasz**: Kula oparła ś. o blachę na pasie patrontaszowym. Koł.

**Patroński** przym. od **Patron**: Uczeń P.=*dependent.*

**Patrońskie, a,** blm. *opieka, opiekuństwo, przyczyna, orędownictwo*: P. N. M. Panny. Zigr. <Od Patron>

**Patroszenie, a,** blm., czynność cz. **Patroszyć.**

**Patroszyć, y,ył, [Paproszyć, Paprosić, Pantroszyć]** *wyjmować ze zwierzęcia patrochy, bebeszyć, oprawiać*: Skończywszy łowy, w kupę obłów znoszą, zaraz jedni zwierz patroszą. Koch. W. Już uszczwawszy, będziesz zwierzynę patroszył. Bardz. <Od Patrochy>

**[Patróch, a,** blm.] p. **Patroch.**

**[Patruch, a,** blm.] **I.** p. **Patroch. 2.** *len.* Rost.

**[Patrucha, y,** blm., **Potrucha]** *drobne starte cząstki słomy, siana i nasienia traw, oddzielające ś. przy trzęsieniu lub zostające na miejscu, gdzie siano leżało.* Sł. wil. Patrz **I. Patrochy.** <Pa+*Trucha, od Trzeć>

†**Patrul, a,** lm. **e** p. **Patrol**: Patrule po ulicach w nocy chodzą. Troc. <Fr. patrouille>

**Patry, ów,** blp. **I.** myśl. *ślepie zająca, gały, trzeszcze, wytrzeszcze.* **2.** [Kurze P.] *kurza ślepota.* **3.** [P.] *luneta.* <Od Patrzeć>

**Patryca, y,** lm. **e I.** *stempel do wytłaczania matrycy; stempel, na którym rysunek jest wypukły i pod który idzie stempel wklęsły (matryca), w robotach kruszcowych wybijanych,* przebijnik, bijnik, wytłocznik, wygniotnik, wybijnik, wyciśnik. **2.** *kolumna czcionek przygotowana do stereotypowania stronicy druku.* **3.** *narzędzie do nacinania mutry śrubowej.* **4.** w galwanoplastyce, *oryginał, na którym metal osiada w kąpieli.* <Nm. Patrize>

**Patrycjanka, i,** lm. **i** p. **Patrycjuszka**: Na czarnej gondoli niegdyś patrycjusz i P. Krasiń. <Od *Patrycjanin=Patrycjusz>

**Patrycjański** przym. od **Patrycjusz**: Wcielenie dawnego surowego obyczaju i twardego patrjotyzmu, a zarazem dumy patrycjańskiej. Tarn. <Od *Patrycjanin=Patrycjusz>

**Patrycjat, u,** blm. **I.** w daw. Rzymie, *stare znakomite rody, wyłącznie same tylko posiadające prawa polityczne i przywileje.* **2.** *znakomici obywatele miejscy, rody jedynie uprawnione do zasiadania w radzie miejskiej*: Na obecność żołnierzy sarkał P. miejski. Rol. P. miejski, a z nim i pospólstwo szczególną czcią okoliło starostę. Rol. <Z Łć. patricius>

**Patrycjusz, a,** lm. **e i.** w daw. Rzymie, *członek patrycjatu, szlachcic rodowy.* **2.** przen. *szlachcic, magnat, znakomity obywatel, arystokrata, człowiek dobrego urodzenia:* Kogoby obrać z plebejuszów, któryby rolę patrycjusza trafnie odegrał? Wilk. **3.** *znaczniejszy mieszczanin, dygnitarz miejski:* Patrycjuszów biją, pod wartę brać publicznie rozkazują. Rol. <Łć. patricius>

**Patrycjuszka, i,** lm. **i, Patrycjanka** forma ż. od **Patrycjusz:** Cały legjon szlachcianek, patrycjuszek i pobożnych mniszek rozpłakanych i zrozpaczonych pędzono na Wschód. Rol. Duchowe patrycjuszki, to jest natury wyszlachetnione, pełne wyższych aspiracji. Sienk. <Od Patrycjusz>

×**Patrycyda, y,** lm. **y** m. *ojcobójca:* Godzien kary patrycydów. Krasz. <Łć. patricida>

[**Patryja, i,** lm. **e**] **i.** *znak mierniczy, tryangulacyjny umieszczany pospolicie na najwyższych punktach w okolicy, wieża tryangulacyjna.* **2.** przen. *przedmiot dużych rozmiarów.* <Od Patrzeć>

**Patryjarcha, y,** lm. **owie i.** *założyciel plemienia, narodu, protoplasta, praojciec,* †**arcyojciec:** P., najwyższy ociec abo przodków naszych ociec. Mącz. **2.** *jeden z trzech protoplastów ludu izraelskiego: Abraham, Izaak a. Jakób.* **3.** *tytuł przedstawicieli sanhedrynu.* **4.** *tytuł biskupów Rzymu, Aleksandrji, Antjochji, Konstantynopola i Jerozolimy:* P., pierwszy stopień w hierarchji mającej za głowę papieża, acz i ten za najpierwszego uważa ś.; oprócz niego czterech było: carogrodzki, aleksandryjski, antjocheński, jerozolimski. Karnk. **5.** w kościele obrządku greckiego, *najwyższy dostojnik kościoła.* **6.** przen. *czcigodny starzec, głowa rodu, otoczony liczną rodziną.* <Gr. patriárchēs>

**Patryjarchalizm, u,** blm. *czasy patryjarchalne, urządzenie, życie, obyczaje patryjarchalne.* <Od Patryjarchalny>

**Patryjarchalnie** przys. od **Patryjarchalny.**

**Patryjarchalność, i,** blm. rz. od **Patryjarchalny.**

**Patryjarchalny i.** *oparty na władzy najstarszego w rodzie, na poszanowaniu starszeństwa, odznaczający ś. rodzinną zgodą, prostotą i czystością obyczajów, ciepłem rodzinnym, poszanowaniem związków rodzinnych i domowego ogniska oraz tradycji rodzinnej:* Rząd P. Życie patryjarchalne. Obyczaje patryjarchalne. **2.** *właściwy patryjarchom, poważny, sędziwy, szanowany:* Postać patryjarchalna. <Od Patryjarcha>

**Patryjarchat, u,** lm. **y, Patryjarchostwo, Patryjarchowstwo,** †**Patryjarszestwo i.** *władza, godność patryjarchy; obręb jego władzy, patryjarchja.* **2.** *czas panowania patryjarchy:* Za patryjarchatu a. pod patryjarchatem Makarjusza. <Od Patryjarcha>

**Patryjarchini, i,** lm. **e** *najstarsza matka rodu, pramatka, prarodzicielka; matrona.* Wor. Pod arcypastorałem ukoronowanego i żonatego patryjarchy a. nawet carycy patryjarchini. Bart. <Od Patryjarcha>

**Patryjarchja, i,** lm. **e i.** *przestrzeń ziemi z jej kościołami i mieszkańcami, pozostająca pod duchowną władzą patryjarchy:* Zaraził dwie patryjarchje heretykami. Skar. **2.** ?: Pomysł ten daje ś. zbliżyć do dzisiejszego sporu uczonych o matryjarchję i patryjarchję. T. K. <Od Patryjarcha>

**Patryjarchostwo, a,** lm. **a** p. **Patryjarchat:** Spierał ś. z nim o P. Skar. P. carogrodzkie. Chm. B.

**Patryjarchowstwo, a,** lm. **a** p. **Patryjarchat:** Jeśli patryjarcha może być heretyk, P. jednak nie ma nic dlatego zmazy ani nagany. Pim. Patryjarcha Makarjusz, P. zdawszy Eleuterjuszowi, nie zostawił sobie, jedno święcenie biskupie. Skar. <Od Patryjarcha>

†**Patryjarszeński** p. **Patryjarszy:** Na carogrodzkiej patryjarszeńskiej stolicy zasiadł Sergjusz. Steb. <Od Patryjarcha>

†**Patryjarszestwo, a,** lm. **a** p. **Patryjarchat:** Cesarz grecki brata swego Stefana na P. carogrodzkie proponował. Fund. <Od Patryjarcha>

**Patryjarszy,** †**Patryjarszeński** przym. od **Patryjarcha:** Focjusza strącono z patryjarszej stolicy. Fund. Godność patryjarsza. Kreśli nam szczęśliwe wieki patryjarsze. Syrok. *(= patryjarchalne).* <Od Patryjarcha>

**Patryjota, y,** lm. **ci** *obywatel, kochający ojczyznę, gorliwy o dobro swego kraju:* Agitacja powiększyła grono opozycjonistów (względem Stanisława Augusta), którzy mianem „patryjotów“ swe stronnictwo oznaczali. Puł. <Nm. Patriot, Fr. patriote, Gr. patriótēs>

[**Patryjota, y,** lm. **ci**] *mający dobre oczy (= patry) do upatrywania zwierzyny w polu.* <Żart. od Patry przez sld. do Patryjota>

**Patryjotka, i,** lm. **i i.** forma ż. od **Patryjota.** **2.** †P. *gatunek czapki używanej przez młodzież.* **3.** ×P. *gra z czasów Stanisława Poniatowskiego i sejmu czteroletniego.* Goł. **4.** zabawka: *kółko drewniane tokarskiej roboty, zwijające ś. na sznurek, raz opadające, drugi raz znowu podnoszące ś. własnym ciężarem.* **5.** bot. p. **Ułanki.** <Od Patryjota>

**Patryjotnik, a,** lm. **i** *mniemany patryjota, niby patryjota.* <Z Patryjota>

**Patryjotycznie** przys. od **Patryjotyczny.**

**Patryjotyczność, i,** blm. rz. od **Patryjotyczny,** *patryjotyzm.*

**Patryjotyczny** *właściwy patryjotom, dowodzący patryjotyzmu, obywatelski:* Czyn P. Uczucia patryjotyczne. Dar P. Wyrzucał im niepatryjotyczną niedbałość o narodową literaturę lub sztukę. Spas. Posłów, którzy uchwycili ś. partji króla pruskiego, nazywają arbitrowie patryjotycznemi. <Od Patryjota>

**Patryjotyzm, u,** blm. *miłość ojczyzny, gorące przywiązanie do kraju rodzinnego, patryjotyczność:* Męstwo i P., zgoła wszystkie cnoty, gdy do nich wiersz zachęcał, kwitły przez wiek złoty. Tremb. Widzimy narody uczeńsze od nas, a nie znające uczucia patryjotyzmu. Mick. Człowiek to namiętności gwałtownych... a razem patryjotyzmu najgorętszego. Krasz. <Od Patryjota>

†**Patryjski** *ojczysty, tyczący ś. ojczyzny:* Skoroś posługi patryjskie złożył z siebie, wziąłeś przed ś. swe rzeczy. Kochan. <Od Łć. patria = ojczyzna>

†**Patryk, a,** lm. **i, Pateryk** *księga, obejmująca żywoty świętych.* <Gr. paterikón>

**Patrymonjalny i.** *należący do spadku po ojcu, stanowiący go:* Dobra patrymonjalne = *ojcowizna.* Sł. wil. **2.** ×P. = *matrymonjalny, małżeński:* Związek P. Sł. wil. **3.** Sądy patrymonjalne = daw. *prawo posiadaczy dóbr ziemskich do sądzenia ludzi niewolnych, chłopów, poddanych.* <Od Patrymonjum>

**Patrymonjum** w lp. nieod., lm. **a, ów** *scheda po ojcu, ojcowizna:* Anglja posiadała elektorstwo hanowerskie, P. panującej rodziny. Kraus. <Łć. patrimonium>

†**Patryn, a,** lm. **owie ?:** Za okrętem jechał P. w czerwonym telecie i od swego kawalera sę-

dziom dał kartę, upewniając, że okaże, co dobrze ćwiczenia imie. Gnł. P. kartelusz podał, w którym wyraża, jako służąc tak długo, nic nie wysłużył, jednak ochoczo na ten fest przybywa. Gnł.

× **Patrynimiczny** *pochodzący od imienia ojca, rodowy:* Domagali ś. od niego koniecznie, aby choć P. im dał tytuł. Krasz.

**Patrypasjanin, a,** lm. **anie** p. **Pasjonista.** <Z Łć. pater = ojciec, + passio = męka >

**Patrystyka, i,** blm. p. **Patrologja.** <Nm. Patristik, od pater, 2 pp. -tris>

**Patrz, a,** blm.: [Kurzy P.] lek. p. **Kuroślep.** <Od Patrzyć>

× **Patrzacz, a,** lm. **e** p. **Patrzyciel:** *Spectator*, P., przyglądacz. Mącz. Człowiek ma być rozsądnym świadkiem i spokojnym patrzaczem na całej natury widok. Stasz. <Od Patrzać>

× **Patrzać, a, ał,** formy dziś używane: **patrzaj, patrzajcie** p. **Patrzeć:** Kto na obraz patrza, zaraz patrza na tego, którego znaczy. Birk. Zły częstokroć plaus zyska, a z dobrego szydzą; mylą ś. patrzający, lecz wielbią, co widzą. Kras. Patrza Pan na dobre okiem miłosiernym, patrza i na grzeszne oczyma srogiemi. Kochan. Krzywo na ś. jako dwaj patrzają koguci. Pot. Patrzaj, co za bezczelność! L. Patrzaj czasu, a strzeż ś. nieszczęścia. B. B. Lekarze ku zdrowiu Aleksandra z wielką a pilną radą lekarstwa patrzali a wynajdowali. Kosz. Wyrozumiał Witołd, że Krzyżacy nie jego, ale swoich własnych pożytków w wojowaniu Litwy patrzali. Stryjk. Liczą zdrowaśki, patrzają na zorze. Syrok. Ledwie na niego P. mogłem. Troc. Więc, któż patrza na zacność domu o tej dobie, a zwłaszcza gdy dostatku nie ma nic przy sobie. Kob. Patrzaj cnoty i prawdy i zacności domu. Papr. Miło P. na łąki, kiedy ś. odzieją, miło P. na zdroje, kiedy wodę leją. Kochan. Albo gardło dać, a. na zelżone P. podolskie kraje spustoszone. Kob. Więc patrzaj dalej, jako ś. droga ku złemu ściele. Kochan. Próżno cię patrzam w tym kole. Kochan. Za Tobą wszędy patrza dusza moja. Kochan. Gębą nie mówią (bałwany), okiem nie patrzają. Kochan. Nie każdy kąsa, co to patrza srogo. Kochan. Potrzeba sama rozkazuje, aby każdy, gdzie może, patrzał sobie żony. Kochan. Z Twoich rąk wszelkie zwierzę patrza swej żywności. Kochan. Na cię wszyscy w tej spólnej przygodzie patrzamy. Kochan. Dobra to, Pawle — możesz wierzyć — szkoła, gdzie każą P. na pośledne koła. Kochan. Jako więc orzeł młody za ojcem patrza niespuszczonym okiem. Kochan. Patrzajże, jako wielka w krótki czas odmiana. Kochan. Po tym pirwszym piorunie patrzaj z tejże strony burze wielkiej i gradu... Kochan.

[**Patrzający**] przys. *w oczach, widocznie, na poczekaniu:* Dzieciak rośnie P. <Od Patrzać>

**Patrzak, a,** lm. **i** bot. p. **Mak.** <Od Patrzać>

† **Patrzalnik, a,** lm. **i** p. **Patrzelnik:** Piękny P. jest zwierciadło, to nie ma oblicza żywego, a ty gdy na nie wejrzysz, oblicze swoje w nim obaczysz. Hist. rym. <Od Patrzać>

× **Patrzanie, a,** lm. **a,** czynność cz. **Patrzać:** P. na co z boku, z dołu, z góry. Troc. Patrz, nie widź, bo widzenie, jako skutek, nie w naszej mocy, ale P. L. Dziwne było P. L. *(= widowisko).* [Owe ołtarzy pełne modnych patrzań, wiośnianych tchnień]. Reym. *(= spojrzenia).* <Od Patrzać>

! **Patrzany** im. od **Patrzać:** Znalazłem ś. między młodzieżą pojętną ledwie nie ostatnim i od profesorów z pogardą patrzanym. Koss. *(= widziany).*

[**Patrzączki, czek,** blp.] *źrenice.* <Od Patrzeć>

**Patrzeć, y, ał, Patrzyć,** × **Patrzać,** [**Parcić**] **I. a. P. ś.** *mieć oczy otwarte:* Nie śpi dziecko, jeszcze patrzy. Nieboszczyk patrzy. Patrzy, a nie widzi. Puhacz nie rad w słońce patrzy. Rej. Nerwy patrzące lub patrzeniu służące, *nervi optici.* Krup. Chore to oczy, które na światło P. nie mogą; ale te ślepe, które nie widzą. Górn. *(= nie mogą znieść światła).* Nietoperz w słońce nie patrzy. Pot. P. zezem, zyzowato. Przen.: P. zezem, × po oku, krzywo = *P. niechętnie, nienawistnie:* Po oku patrzę, zezem, krzywo, choć mam dobre oczy. Kn. Szczęście krzywo patrzy na wysokiego stanu osoby. Fur. Tulipan okazały patrzał na to krzywo, że fijołek w przyjaźni zostawał z pokrzywą. Kras. **2.** † P. = *widzieć, mieć wzrok, nie być ślepym:* Patrzy (widzi) dobrze, źle. Troc. **3.** *natężać oczy, ażeby nabrać wyobrażenia o widzianym przedmiocie, spoglądać, spozierać, pozierać na kogo, na co, obserwować kogo, co:* P. pilnie, uważnie = *przypatrywać ś., przyglądać ś. komu, czemu, wpatrywać ś. w kogo, w co.* P. z pode łba = *P. ponuro.* P. ukradkiem = *zerkać.* P. zalotnie = *oczkować, robić wdzięczne oczy.* P. na kogo zgóry = *traktować go zgóry.* Wysoko patrzy = *obiecuje sobie wiele, jest zarozumiały o sobie.* P. za kim = *oglądać ś., odprowadzać go oczyma, wodzić za nim wzrokiem.* P. bezmyślnie = *gapić ś., ciąć gapia, gapy łapać, gawronić ś., wytrzeszczać oczy:* No i czego ś. patrzysz, gapiu? Koniowi darowanemu nie patrz w zęby. Zigr. *(= nie zaglądaj).* Zawsze będę jak w tęczę patrzała. Lubom. Bardziej czujemy, na co patrzymy, niż co słyszymy. Kn. Nie patrz ś., bo ś. będę przebierała *(= odwróć oczy, odwróć ś.).* Patrzy ś. na niego długo, podnosi oczy ku niebu i odchodzi. Stasz. Patrzy, jak kozioł na wodę. Prz. Patrzy, jak wrona w kość. Prz. Patrzy, jak żółw w jaja (a. jak w tęczę, jak w obraz). Prz. Patrzy, jak smok. Prz. Patrzę za kim, póki go dojrzeć nie mogę. Troc. Patrzy na mój dom. Troc. Patrzy na ptaka, ale go jeszcze nie widzi. Troc. Patrzę ś. na zorzę, na złotą. Len. Ci na palcach ś. czają, ci ś. patrzą i śmieją. Len. Patrzała w dziecię, w swe skarby świata. Len. Ledwie na niego P. mogłem. Troc *(= znieść jego widok).* P. przez szkło. Przen.: P. na co przez powiększające szkła = *przeceniać co.* Przen.: P. na co przez różowe okulary = *widzieć co w różowym świetle.* Patrzę sobie na malowanie. Troc. O czym patrz w Kromerze. Troc *(= zobacz, obacz; zajrzyj do Kromera).* Patrzy na młodą, a wzrok mu ś. pali. Słow. Twoje oczy obrócone dzień i noc patrzą w tę stronę. Karp. „Nie patrz na mnie“ (o człowieku nieprzystępnym, strojnym i dumnym). Patrzę! — na twarzy plam żelaznych krocie. Słow. *(= spojrzę!).* Patrz! i ten pas mój, błyszczący jaskrawie, ona robiła. Słow. *(= widzisz).* Patrz-no go a. patrzaj-no go a. patrzcie państwo, jaki pan! *(= widzisz go, widzicie go, no proszę!).* Patrz go, jaki frant. Troc. Patrz na nie (na płótno), dotknij, nie bój ś. zarazy. Słow. Patrzcie, patrzcie, Tatar dobył miecza. Słow. Patrz nadół! kędy wieczna mgła zaciemia obszar, gnuśności zalany odmętem: to ziemia... Patrz, jak nad jej wody trupie wzbił ś. jakiś głaz w skorupie. Mick. Nawet te codzienne, patrzcie państwo, te białe chmurki jak odmienne. Mick. Co dnia patrząc na tak konające, wysiedziałem tu całe trzy miesiące.

Słow. Tylko P. = *tylko co nie widać, zaraz będzie:* Już z godzinę temu wyszedł, tylko go P. Dziewczyny wcześniej zabrałem, bo Tatarów tylko u nas P. Sienk. Tak mi malowniczo rzecz przedstawił, że zdawało mi ś., jakobym na nią patrzał (= *miał ją przed oczyma*). Z nieba Pan Bóg patrzy na wszystkie obywatele ziemi. Skar. (= *daje baczenie, zwraca uwagę, zważa, uważa, ma oko, ma ich na względzie*). Na ręce mu patrzała, bo wiedziała, że brały, kędy nie kładły. P. Koch. Żebyś nie wiem jak patrzał na złodzieja, to go nie upilnujesz, bo cię i tak okradnie niechybnie. Niech, najmilsi bracia, na niebo patrzę, nie na ziemię; niech duch prostą swą drogą do nieba idzie! Skar. Ten, który na serce, nie na słowo patrzy. Skar. P. na niego aż miło. Kras. Nie mogę ś. nacieszyć, kiedy patrzę na cię. Kras. Niema na co P. (= *lichota*). Patrzałem na zgubę swych dzieci (= *byłem jej świadkiem*). [Parzno] = *patrzno*. Przen.: P. na co przez szpary, przez palce = *pobłażać, nie przedsiębrać nic dla ukrócenia złego, ślepym być na co:* Sprawiedliwość nie patrzy przez szpary. Lubom. Pókiż P. przez szpary na złe będziecie? Ryb. Przełożeni przez palce patrzą na występki swoich poddanych. Gil. Pan też na to zdaleka przez palce patrzy, a prawie śpi. Rej. Przen.: Rozumem dalej patrzy. Troc (= *sięga, przenika*). Przen.: P. w przeszłość (= *sięgać pamięcią, rozpamiętywać ją, zastanawiać ś. nad nią, uprzytomniać ją sobie*). Przen.: P. w przyszłość (= *sięgać, wybiegać myślą; wystawiać ją sobie, zastanawiać ś. nad nią, rozważać ją*). Przen.: *zapatrywać ś., zastanawiać ś. nad czym, mieć pewien pogląd na co, widzieć co w pewien sposób:* Wobec tego ludziom patrzącym trzeźwo i objektywnie nasuwało ś. pytanie... Sienk. Przen.: Patrzeć na co z dobrej strony = *brać, uważać co z dobrej strony*. P. na co chciwym, zazdrosnym okiem. Na dobre jadło patrzy. Bliź. (= *ogląda ś., łyka ślinkę; ostrzy sobie zęby, apetyt; oblizuje ś.; gustuje w nich*). Gdy Maksymiljan do Węgier patrzył, starał ś. o spowinowacenie z królem węgierskim. Biel. M. (= *myślał o Węgrach, miał na nie chętkę*). Toby szlachcicowi nie przystało, zwłaszcza kto na kanclerstwo nie patrzy. Krasz. (= *nie dąży, nie zmierza, nie pretenduje do niego*). Żart.: Patrzy na mnie tym okiem, co na psa. Przen.: Pilnie P. w słowa czyje = *wnikać, rozważać je sobie, brać na uwagę*. Każdy w one słowa Pawła św. pilnie P. ma. Białob. Miej serce i patrz w serce. Mick. (= *zważaj na nie, chciej je rozumieć, oceniaj je, szukaj go*). **4.** przen.: P. na kogo, na co = *oglądać ś., spuszczać ś., czekać, liczyć, rachować:* Jeden na drugiego patrzy, a żaden nic nie czyni. Kn. A co nam do tego? ty tedy patrz na ś.! Żarn. Na szczęście ludzie patrzą, które skoro minie, zaraz tu w nich życzliwość przeciw panom ginie. Pilch. Jeden wół już na Żyda patrzał, byle go czym odkarmić. Krasz. P. na czyje ręce. **5.** *uważać, strzec ś., pilnować ś., mieć ś. na ostrożności:* P. dobrze, żebyś nie upadł. Patrz, jak idziesz. Patrzcie, aby kto złym za złe komu nie oddawał. Wuj. **6.** przen.: P. komu z oczu = *widać, przebijać ś., przemawiać, uwydatniać ś.:* Z oczu samych patrzy mu niezgruntowana umiejętność. L. Tak ciała wyćwiczyli, że strach patrzy jawny im z oczu. Jabł. Hultajowi z oczu źle patrzy. L. Może filut, jakoż, Panie Boże odpuść, z oczu mu patrzy. L. Dobrze mu z oczu patrzy. L. Kufel, chytrość, rozum mu z oczu patrzy. Troc. Nie patrzy mu nic dobrego z oczu. Troc. Patrzy mu złodziej z oczu. Troc. Był młodzieniec pięknej urody, a prawie z oczu jego, jako mówią, cnota patrzyła. Skar. Z tego gadania patrzy osobisty interes mówcy. Sł. wil. (= *wychodzi na jaw, przebija, zdradza ś.*). **7.** †P. przen. = *skłaniać ś., ważyć ś., zwracać ś., przechylać ś., chylić ś.; mieć ś. ku czemu, być zwróconym, położonym, wysuniętym w pewnym kierunku:* Nie znać było długo, na którą stronę patrzyło zwycięstwo. Warg. Na żadną stronę zwycięstwo nie patrzyło. Warg. Róg Brytanji, który wschód słońca patrzy. Warg. Zegar słoneczny patrzy na południe, na wschód. Troc (= *pokazuje*). Patrzy na księżą oborę. Prz. (= *dni jego policzone, już umrze zapewne*). **8.** przen.: P. na kogo, na co = *wyglądać, być podobnym do kogo, przypominać kogo, co:* Nie z litewskiej ziemi, choć patrzy na Litwina. Kras. **9.** przen. *wyglądać, mieć wygląd, minę:* Ponuro patrzy, patrzy jak złodziej. Kn. Marsem patrzącemu nieprzyjacielowi nie śmiał bezpiecznie w oczy zajrzeć. Nies. Patrz wesoło. Kn. Patrzy zły, dobry. Troc. Te pierścionki patrzą jak złoto. Troc. Patrzy to sukno dobrze. Troc. **10.** [P. kogo] = *podpatrywać, podglądać, szpiegować:* Rozejrzał ś. uważnie, czy go kto nie patrzy. Reym. **11.** kogo, czego = a) *pilnować kogo, czego; zajmować ś., troszczyć ś., opiekować ś. kim, czym; myśleć o kim, o czym; wtrącać ś. do kogo, do czego:* Patrz tego, co czynisz. Troc. Niech szwiec swego kopyta patrzy. Troc. Patrz każdy swego; jeśliś szwiec, patrz swego kopyta. Erm. Każdy patrz swego rzemiesła. Troc. Patrz kożucha swego, a nie cudzego. Prz. Patrz każdy swego, nie kożucha mego. Wol. Patrz swego nosa, nie cudzego grosza. Prz. Patrz sam siebie. Kn. Nie wtrącaj ś. do mnie, patrz siebie (a. swego nosa). b) *pilnować, doglądać, dozorować czego, kontrolować co, dbać o co, czuwać nad czym:* Ustanowiono prowizora, coby królewskich dochodów patrzył na każdy rok i liczbę z nich czynił senatorom. Miłujmy ś. jako bracia, a patrzmy swego jako Żydzi. Rys. c) †P. kogo, czego = *oglądać ś., uganiać ś. za kim, za czym, myśleć o kim, o czym, zajmować ś., bawić ś., zaprzątać ś. kim, czym, wdawać ś. w co, ciągnąć ku komu, ku czemu, oddawać ś. komu, czemu:* Mąż ma ś. starać, ażeby żona jego nierządów nie patrzyła. Petr. Gdyby mąż oprócz żony innych patrzył niewiast, dałby pobudkę żenie do nierządu. Petr. Żonę własną opuściwszy, jął ś. inszych P. Biel. M. Lekarz ten a. raczej matacz, puszczon z więzienia, patrzył zasię alchymji potajemnie. Biel. M. d) †P. kogo, czego = *zapatrywać ś., oglądać ś. na kogo, na co; mieć kogo, co przed oczyma, brać przykład z kogo, z czego; wzorować ś. na kim, na czym, stosować ś. do kogo, do czego, trzymać ś. kogo, czego:* Wszystek świat pospolity patrzy króla swego obyczajów i trzyma ś. wszech postępków jego. Baz. Albo ktośby czarowników patrzał, wyprawiał sny i gusła. B. Sz. e) P. *szukać, poszukiwać, upatrywać:* P. komu pcheł (= *wiskać go*). Patrzy tu sługi, kapelusza swego. Troc. Achmet przeciw bratu przyciągnął, a z obudwu stron bitwę o stolicę cesarską, szczęścia patrząc, zwiedli. Stryjk. Na jednej łące wół trawy patrzy, a bocian żaby. L. Bydło więcej nie szuka, jedno aby tyło, tego samego patrząc, co jest ciału miło. Kochan. [P. tchu] = *spodziewać ś. śmierci lada chwila:* Ino we mnie tchu P., bom strasznie mdła na wnątrzu. Kon. (= *zaledwie go czuć*). f) kogo = *poszukiwać, dochodzić na nim swego:* On P. ma posesora, a posesor ewiktora. Troc. Niema go na czym P. (= *niewypłacalny*).

Mnie, księdza, P. nie możesz z osiadłości ziemskiej, bo jej nie mam: ale patrz mię *de persona*, w moim należytym duchownym prawie. Górn. Jeśli szkody tedy uczynione, sam rotmistrz będzie o nie patrzon i ku zapłacie ich będzie obowiązan. Herb. Patrz tej szkody na mnie. Troc. Przen.: *żądać zwrotu, zdania sprawy, wytłómaczenia ś., robić odpowiedzialnym:* Krwi tych owieczek swoich chce on P. z rąk waszych. Rej. Tej omyłności jego chce P. srodze z plugawych rąk jego. Rej. Już ja was biorę na swą duszę, patrzcie tego na mnie. Żarn. Ja przyjmuję dziecię: patrz go z rąk moich; jeśli go nie przywiodę nazad, niechaj ja będę winien. Leop. Chrystus z rąk twoich P. mię będzie. Skar. g) *upatrywać, szukać, mieć na względzie, na celu, za cel; myśleć o czym, przestrzegać czego:* Nie jego, ale swego zysku patrzał. Wyrozumiał Witołd, że krzyżacy nie jego, ale swoich własnych pożytków w wojowaniu Litwy patrzali. Stryjk. Patrzeć zysku, zarobku, korzyści. Bobr. Patrz końca w każdej sprawie. Troc *(= oglądaj ś. na koniec)*. Patrzaj czasu, a strzeż ś. nieszczęścia. B. B. h) *wyglądać, spodziewać się, oczekiwać:* W Boga wierzyć i z Jego ręki wszystkich naszych potrzeb patrzeć mamy. Skar. **P. ś.** I. p. wyż. pod 1). **2.** [P. s.] *należeć ś., wypadać, godzić ś.:* Poczet mieć, jako ś. rycerzowi patrzy. Sienk. *(= przystoi)*. Dziedzicowi pierwszeństwo ś. patrzy. Bał. Co do Julisi, to ś. pana ojca patrzy; a. ja wiem, czemu jej nie oddaje? Krasz. *(= to ojca rzecz)*. Zrobił swoje, jak ś. patrzy *(= należycie, porządnie)*. <PA(TR)>

†**Patrzelnik, a,** lm. **i,** †**Patrzalnik** *przedmiot, w który ś. wpatrują, któremu ś. przyglądają.* <Od Patrzeć>

**Patrzenie, a** I. blm., czynność cz. **Patrzeć** lub **Patrzyć. 2.** [P.], †P. *widok, scena, widowisko:* P. dalekie *(= rozległy krajobraz)*. Dziwne było P. L. <Od Patrzeć>

†**Patrzon** p. **Patrzony:** Jeśli szkody będą uczynione, sam rotmistrz będzie o nie P. i ku zapłacie ich będzie obowiązan. Herb.

**!Patrzony,** †**Patrzon,** im. od **Patrzyć:** Nawzajem patrzy i sam jest P. Kras. *(= obserwowany)*.

†**Patrzyciel, a,** lm. **e** a. **owie,** †**Patrzacz** *ten, co patrzy, postrzegacz, obserwator, widz, spektator:* P., dla którego ten obraz maluje. Bals. Praktykarze abo patrzycielowie na gwiazdy. Bud. <Od Patrzyć>

†**Patrzycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Patrzyciel.** L.

**Patrzyć, y, ył** i **P. ś.** p. **Patrzeć:** On teraz widzi, jako dotąd żyje i z gniewu P. sam nie może na ś. P. Koch. P. a nie zażyć — mała obrada. Kn. P. nań było, a on codzień biega i obchodzi wszystkich. Skar. P. na ludzi bestjalskie obyczaje mających i na bestje ludzką przyjaźń ku niewinnym pokazując. Skar. Krzywemi tedy oczyma Saul patrzył na Dawida od onego dnia i na potym. Wuj. Do ciężkiego ubóstwa przyszedł, tak iż tylko na ręce i pot czoła swego P. musiał, robiąc około roli, żywności sobie nabywając. Skar. P. czego = oczyma szukać. Kn. [Wojtek ino światem patrzy, lofer będzie z niego]. Ork. Biorę ś. tego P., skądbym mieć mógł w swej chudobie podporę. Kochan. [= szukał]. †Jasiek nie patrzył przed nami prawa *(= nie dochodził, nie poszukiwał)*. [Wybrali przedtym, za życia niebożczki, co ino żywnie chcieli, a potym podają, że im ś. wypłat patrzy]. Ork. [Co mu ś. patrzy]. Ork.

**[Patycz, a,** blm.] zb. *susz, suche gałązki, spadłe na ziemię:* Czerniała tu niemal fura grubszego patycza. <Pa+TK/TYK>

**Patyczek, czka,** lm. **czki** I. p. **Patyk:** P. od zapałek *(= drewienko)*. Śliwki suszone na patyczkach. Zatknąć skobel patyczkiem. Na muchy stawiają patyczki lepem oblepione. Ład. Gubią myszy słoniny kawałki na zdradnym patyczku. Jak. W. **2.** [P.] *zapałka.* **3.** [P.] *część warsztatu tkackiego.* <Od Patyk>

**[Patyczenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Patyczyć ś.**

†**Patyczka, i,** lm. **i** I. p. **Patyka:** *Ferula*, P. abo rózga w szkołach. Mącz. **2.** bot. (leotia) *roś. z gromady grzybów, z rodziny pruszakowatych.* <Od Patyka>

**Patyczkowy** przym. od **Patyczek:** Parawany patyczkowe. Krzesło patyczkowe. <Od Patyczek>

**[Patyczyć się, y ś., ył ś.]** *chcieć ś. pokazać.* <Od Patyk>

**Patyk, a,** lm. **i** I. a. †**Potyk, [Patyka]** *drewienko, szczepka, kij niezgrabny, pręt suchy, niekształtny:* Zatknąć skobel patykiem *(= zatyczką)*. Wszystkim jakby patykiem poucierał nosy. L. *(= jakby im dał w papę)*. Wziąć na patyki plaster miodu i pod susz podłożyć. Haur. **2.** [P.]= a) *kurnik, kojec dla drobiu.* b) *chlewik, ogrodzenie, dla cieląt lub świń.* **3.** zł. *chłop, wieśniak.* Zdr. **Patyczek.** <Pa+TK/TYK>

**[Patyka, i,** lm. **i]** p. **Patyk.** Zdr. **Patyczka.** <Pa+TK/TYK>

**Patykowaty** *przypominający patyk, podobny do patyka:* Nogi patykowate. Prus. <Od Patyk>

**I. Patyna, y,** lm. **y** I. a. × **Patena** *talerzyk metalowy o nieznacznym wygłębieniu, na którym ś. kładzie hostja przy mszy, i który służy zarazem za nakrycie kielicha:* Naczynie w obrządkach mszy św. używane, na którym hostja kładziona bywa. Kras. Mieć dwa kielichy i dwie patynie a. diskosy. Sak. Podali mu w rękę kielich z winem i patynę, hostją abo opłatek. Baz. Przen.: Słońce wychylało ś. z przepaści nad świat, kieby tę ogromną, złocistą i rozgorzałą ogniami patynę wynosiły Boże, niewidzialne ręce. Reym. **2.** [P.] *pokrywa:* Ugotuj pod patyną. Kolk. <Łć. patina>

**2. Patyna, y,** lm. **y** *powłoka brunatno-zielona, podobna do gryszpanu, pokrywająca wskutek wpływu atmosfery stare przedmioty z bronzu i spiżu, przy czym najsubtelniejsze szczegóły rysunku pierwotnej powierzchni zostają nietknięte.* Przen.: Usłyszałem, jak wiatr niósł wielkie imię Ateny Partenos przez potężne, złotą patyną wieków oblecone marmurowe kolumny. Wejs. Przen.: Ludzie i rzeczy, które jeszcze nie pokryte patyną wieków. Dęb. L. <Fr. patine>

**Patyneczka, i,** lm. **i** p. **Patynka:** Pantofliczka, P. Mącz. <Od Patynka>

**Patynek, nka,** lm. **nki** p. **Patynka:** Czemu obowiązku swego nie pełnisz jak należy, chodząc pod patynkiem swej belli? Krasz. <Fr. patin>

**Patynka, i,** lm. **i,** × **Patenka, Patynek,** w lm. **[Patany]** *płytki trzewik lub pantofel kobiecy:* Dał jej na patynki. Troc. Patynek wysokich dla niej trzeba. Troc. Wybić kogo patynką. Bobr. Zdr. **Patyneczka.** <Fr. patin>

**Patynkarz, a,** lm. **e, Patynnik** *szewc, który robi patynki, pantoflarz.* Mącz. <Od Patynek>

**Patynnik, a,** lm. **cy** p. **Patynkarz.** <Od Patynek>

**Patynować, uje, ował** *powlekać sztuczną patyną, nadając wygląd starożytnego bronzu, spiżu.* <Od 2. Patyna>

**Patynowanie, a,** blm., czynność cz. **Patynować.**

**Paukant, a,** lm. **ci** *przeciwnik w pojedyku:* Chciałem szczerze, by mój P. przeprosił pana Makszę, ale w takich warunkach nie podobna. Sienk. <Nm. pauken = bić>

**Paulicjanin, a,** lm. **anie** *członek sekty chrześcijańskiej paulicjanów z VIII wieku.*

× **Paulicki** przym. od **Paulita,** *pauliński:* Nie dopiero to dziś odkrywam kradzieże (mówi instygator); nawet mnie do paulickich sreber używano. L. (przytyk do częstochowskich skarbów, które nie wiadomo gdzie ś. podziały).

**Paulin, a,** lm. **i,** † **Paulita I.** *zakonnik reguły św. Pawła.* **2.** w lm. *zgromadzenie, kościół, klasztor Paulinów.* **3.** *członek sekty VII wieku, która św. Pawła stawiała wyżej, niż Chrystusa, i odbywała chrzest za pomocą ognia:* Paulini, pawlini między Bulgarami, co św. Pawła nad Chrystusa przekładają. Kłok. <Z Łć. Paulus = Paweł>

**Paulinista, y,** lm. **ści** *zwolennik biskupa Paulina z Antjochji przy końcu IV wieku.* Sł. wil. <Od Paulin>

**Paulinja, i,** lm. **e** bot. = **Osmęta.** <Łć. paullinia>

**Pauliński** przym. od **Paulin:** Kościół P.

**Paulit, u,** lm. **y, Pawlit** min. *sylikoid z rodziny piroksenu, czarniawo-zielony, brunatny lub smolisto-czarny,* hipersten.

† **Paulita, y,** lm. **ci** p. **Paulin:** OO. Paulici w Polszcze 23 klasztorów mają. Troc. <Z Łć. Paulus = Paweł>

**Pauljaniści, ów,** blp. *zwolennicy Pawła z Samosaty, biskupa Antjochji w III wieku.* <Z Łć. Paulus = Paweł>

**Pauper, pra,** lm. **pry, [Paper, Paperka] I.** *ubogi uczeń, utrzymujący ś. z posług kościelnych i jałmużny:* Do konwiktu oddany i nie między pauprami, ale z paniczami ś. chował. Krasz. **2.** przen. żart.: *chłopiec, żak, ulicznik:* P. zaśpiewał dwuwiersz o kryminale. Bał. Dziwaczne ubranie, z którego paupry krakowskie pozwalali sobie żartować. Bał. <Łć. pauper = biedak>

**Pauperstwo, a,** blm. **I.** a. **Pauprostwo** *ubóstwo.* **2.** *żakostwo, łobuzostwo:* Zaczął chłopca strofować za to P. Bał. <Od Pauper>

**Pauperyzm, u,** blm. **I.** *ciągły stan ubóstwa pewnej części ludności kraju; ubóstwo wielkich mas ludności.* **2.** zb. *ubóstwo = ludzie pozbawieni środków do życia, bieda, biedacy.* <Nm. Pauperismus, od Pauper>

**Pauprostwo, a,** blm. p. **Pauperstwo:** Błogosławił mię też Pan Bóg za siedmioletnie P. Kaczk. <Od Pauper, 2 pp. paupra>

× **Pauszalny ?:** Ma cesarz przyznać na ten cel krajowi pewien stały udział w dochodach publicznych (niewiadomo, czy P., czy procentowy, czy może pewien rodzaj podatków pośrednich lub bezpośrednich). Srzn. <? Por. Nm. Bausch = hurt, ryczałt; Bauschkauf = kupno hurtem>

**Pauza, y,** lm. **y I.** *przestanek, przerwa czasowa:* Tu nastąpiła P. Po pewnej pauzie... Nie wziął bułki na pauzę. Kon. *(= odpoczynek między lekcjami w szkole).* P. pięciominutowa, dziesięciominutowa. Duża P. *(= P. między rannemi a popołudniowemi lekcjami).* Wyjść (z klasy) na pauzę. **2.** w muzyce, *zamilknięcie głosów w oznaczonym miejscu; znak wskazujący to zamilczenie i długość jego trwania:* Pauzy są pewne znaki na kartach muzycznych położone, które śpiewającego lub grającego przestrzegają, gdzie stanąć ma i uczynić pauzę. Chm. B. Pauzę położyć w partesach. Troc. P. w partesach, znak pauzy. Kn. **3.** *jeden ze znaków przestankowych w piśmie, oznaczany przez kreskę poziomą.* <Łć. pausa, Gr. páusis>

**Pauzina, y,** lm. **y** *gałąź długa, odarta z liści, którą przywiązują wierzchołkiem do wierzchołka drugiej gałęzi i kładą na grzbiet sterty.* Sł. wil. <Ukr. pavzìna>

**Pauzować, uje, ował** *przestać na pewien czas coś robić, pozostawać chwilowo bezczynnym, odpoczywać, folgować sobie:* Niedługo po zwycięstwie pauzował. P. komu = *folgować, czekać, dać czas, pozwalać na zwłokę:* P. dłużnikowi. <Od Pauza>

**Pauzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pauzować.**

**Paw, ia,** lm. **ie,** × **Paw, a,** lm. **y I.** zool. (pavo) *ptak kurowaty z rodziny bażantów:* P., ptak indyjski, wzrostu indyka, roztacza ogon jak indyk. L. P. pyszny z tęczy ogona swojego. Karp. Farbistochwosty P. Otw. P. ogonooki. Nar. P. oczasty. P. Koch. Pawie wrzeszczały. Mor. Jako P. pływał w rozkoszach świata tego. Rej. **2.** astr. *jeden z gwiazdozbiorów, położony w pobliżu bieguna południowego.* Zdr. **Pawik, [Pawek, Pawiczek].** <Łć. pavo>

× **Paw, a,** lm. **y** p. **Paw:** Świetnym strojem pawa przechadzała. Otw. S. Pawie, pojrzyj na swe nogi, gdy roztaczasz ogon drogi. Prz. *(= nic bez ale).* Strój anielski, chód złodziejski, głos djabelski, a mięso baranie u pawa. Prz. Pierze na pawie, szlachcic w złej sławie. Rej. Przen.: Już popędził pawy. Prz. = *stracił, przepuścił majątek na zbytkowe życie.* Nasz pan Skinder przed ś. pędzi pawy, jako to on ich dobrodziej łaskawy. Er.

† **Pawa, y,** lm. **y** p. **Pawica:** Panna Kachna, co stąpa jako P., a natrzmiwszy rogi, ogon za sobą włóczy. Zim. Żony, jak pawy, przejeżdżają ś. po rynku, ukazując malowane pierze. Petr. <Od × Paw>

**Pawana, y,** lm. **y** *jakiś taniec:* Wykonajmy jaki taniec z charakterem np. menueta a. pawanę. Wejs. <?>

**Pawąz, ęza** a. **ęzu,** lm. **y I.** a. **[Pawęż], Powąz, Powęzy, Pawężnik** *drąg, którym przyciskają na wozie drabiniastym snopy, siano, słomę,* † rubel. Pot. **2.** *drąg do noszenia ciężarów:* Ochrypłym głosem dał rozkaz, żeby stanąć, i wręczył siostrzeńcowi tak upragniony koniec pawęzu. Żer. <Pa + WĘZ/WIĘZ>

**[Pawek, wka,** lm. **wki]** p. **Paw:** Pawki pasie, piórka zbiera, hej ło-łom! Glog. <Od Paw>

**[Pawenta, y,** lm. **y]** p. **Pawęd.**

† **Paweza, y,** lm. **e** p. **Pawęża:** Próżno tedy noszę zbroję, próżno za pawezą stoję. Kochan. <Włos. pavese, palvese = tarcza>

**Pawęd, a,** lm. **y, [Pawenta]** *rodzaj dużego bąka końskiego.*

**Pawęza, y,** lm. **y I.** † P. p. **Pawęż:** Więcej pawęz skórzanych i tarczy drzewianych i kaftanów, bawełną gęstą przetykanych. P. Koch. Rycerze tarczej tak zacnej szukali, ale nie mogli wiedzieć, gdzie była studnia, w której ś. sławna P. taiła. P. Koch. **2.** bot. (trichonema) *roś. z rodziny kosaćcowatych.* Zdr. **Pawęzka, Pawęzeczka, Pawęzeczka, i,** lm. **i** p. **Pawęza.** Mącz.

[**Pawęzić, i, ił, Pawęzować**] *przyciskać siano lub słomę pawęzem.* Przen.: Tylko sny moje wypuść ze mną i moją szablę, dla odcięcia tych myśli skwarnych, co mi jeszcze ciężą i do tych ludzi mię pawężą. Kaczk. *(=wiążą, przywiązują).* <Od Paważ>

**Pawęzka, i,** lm. **i** p. **Pawęza:** Pawężników do obstawiania czworoboku potrzeba 76, było zaś 98, ale w tej liczbie było kilku z pawęzkami. Górs.

[**Pawęzować, uje, ował**] p. **Pawęzić.** <Od Paważ>

[**Pawęzowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pawęzować.**

**Pawęż, y,** lm. **e, Pawęża, †Pawęza, †Paweza** *tarcza, osłona z drzewa, używana niegdyś przez pieszych żołnierzy dla zakrycia siebie od strzał z łuku tudzież ukłóć i uderzeń broni białej:* Przez pawęże należy rozumieć tarcze z drzewa tak wysokie i szerokie, że mogły okrywać nie tylko samego pawężnika, ale i żołnierzy obok i z tyłu stojących, i że musiały być zaostrzone u dołu dla wtykania w ziemię. Górs. Za Władysława IV drabikowie nasi pawęże miewali, które spiąwszy, bywali bezpieczni za niemi, jak za murem. Biel. M. Rycerstwo, pawężami i tarczami osłoniwszy ś., do szturmu idzie. Błaż. Hełm za mną nosił i P. Sienk. Pieszy żołnierz obciążony pawężą. Petr. Zdr. **Pawężka, Pawężeczka.** <Śr. Łć. pavensis>

[**Pawęż, a,** lm. **e**] p. **Pawąz.**

**Pawęża, y,** lm. **e** p. **Pawęż.**

**Pawężeczka, i,** lm. **i** p. **Pawęż.**

[**Pawężenie, a,** blm.] czynność cz. **Pawęzić.**

**Pawężka, i,** lm. **i** p. **Pawęż.**

**Pawężnica, y,** lm. **e i.** [P.] p. [**Pawężnik**]. **2.** bot. (peltigera) *roś. z gromady porostów, z rodziny pawężnicowatych.*

**Pawężnicowate** rośliny (peltideaceae) *rodzina przyrodzona roślin z gromady porostów.* <Od Pawężnica>

**Pawężnik, a,** lm. **cy i.** *rzemieślnik, robiący pawęże.* **2.** *żołnierz opatrzony pawężą:* Pawężników do obstawienia czworoboku potrzeba 76, było zaś 98, ale w tej liczbie było kilku z pawęzkami. Górs. P., obarczony ciężarem drzewa, pokrytego blachą lub skórą, nie był zdatny do akcji zaczepnej. Górs. **3.** *giermek, noszący pawężę za rycerzem:* P., żołnierz pawężę noszący. Troc. <Od Pawęż>

[**Pawężnik, a,** lm. **i, Pawężnica**] *lina do przywiązania pawęża.* <Od [Pawęż]>

**Pawężny** przym. od **Pawęż:** Żołnierz P. = *uzbrojony pawężą, należący do chorągwi pawężników.* <Od Pawęż>

[**Pawężny**] przym. od [**Pawąz**]: Wóz P. = *wóz z pawęzem.* <Od [Pawąz]>

**Pawi i.** przym. od **Paw:** Ogon P. Pawie piórko. Rucho pawie oczami upstrzone. Alb. Żart.: Mucha z pawim ogonem. Prz. *(= na pięć mąż, a na łokieć brada* l. ). **2.** bot.: P. ogon p. **Wianowłosta. 3.** ogr.: Brzoskwinia pawia = *brzoskwinia twarda i prosta.* <Od Paw>

[**Pawia, i,** lm. **e**] p. **Pawica:** Wyleciała P. z kalinowa lasa, a gdzie się zadziała dziewczyńska okrasa! Pśc. <Od Paw>

**Pawiak, a,** blm. **i.** *więzienie śledcze przy ul. Pawiej w Warszawie:* Siedzieć na Pawiaku. Dostać ś. na Pawiaka. Co się ma nie mnąć, nie minie cię, żeby cię nawet pod czterdzieści zamków na Pawiaka schowali. Prus. **2.** zool. p. **Gołąb.** <Od Pawi>

**Pawian, a,** lm. **y** zool. p. **Pawjan.**

**Pawianek, nka,** lm. **nki** bot. (hamadryas) *roś.*

**Pawianka, i,** lm. **i** *samica pawjan:* Pewna P. miała serce tak czułe, że nie tylko adoptowała małpiątka innych gatunków, ale nawet kradła szczenięta lub koźlęta i wodziła je za sobą. Masł. <Od Pawian>

**Pawianowy** przym. od **Pawian,** *pawjanowy:* Takich pysznych pawianowych grzyw nie moglibyśmy znaleźć później nigdzie. Sienk. <Od Pawian>

**Pawiatka, i,** lm. **i** pal. *mięczak brzuchopełzy, znajdowany w kejprze, utworu triasu i w utworach trzeciorzędowych.* Jar.

**Pawiątko, a,** lm. **a, Pawię** *pisklę pawie, paw młody.* <Od Paw>

**Pawica, y,** lm. **e i.** a. × **Pawa,** [**Pawia**] *samica pawia:* P. nie niesie jaj, aż w trzecim roku. Kluk. Biada tym boginiom, tym pawicom, delikatkom upstrzonym. Brud. **2.** a. **Bystroka** bot. (gazania) *roś.* **3.** zool. (saturnia) *owad łuskoskrzydły ze skupienia prządkówek.* Zdr. **Pawiczka.** <Od Paw>

[**Pawiczek, czka,** lm. **czki**] p. **Paw.** <Zdr. od Pawik>

**Pawiczka, i,** lm. **i** p. **Pawica.** <Od Pawica>

**Pawić się, i ś., ił ś.** *nadymać ś., puszyć ś., pysznić ś., kokoszyć ś.:* P. ś., kokoszyć ś. Kn. Okazałą na przepych pawiąc ś. pompą, oczy patrzących na ś. ściągała. L. Za cobyście mnie trzymali, gdybym ś. pawił w złocie i jedwabiu! Rzew. <Od Paw>

[**Pawieka, i,** lm. **i**] p. **Powieka.** <Pa + * Wieka, od Wieko>

**Pawieniec, ńca,** lm. **ńce** bot. (pavonia) *roś. z rodziny ślazowatych.*

**Pawienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pawić ś.**

**Pawię, ęcia,** lm. **ęta** p. **Pawiątko:** Pawiętom młodym otręby jęczmienne dawaj. Trzyc. <Od Paw>

**Pawik, a,** lm. **i i.** *mały, młody paw.* **2.** zool.: P. dzienny (vanessa io) *motyl dzienny.* P. nocny (smerinthus ocellatus) *motyl zmierzchnicowy.* <Od Paw>

[**Pawikowy**] przym. od **Pawik:** Pawikowe pióro.

**Pawilon, u,** lm. **y i.** *środkowa część lub boczne skrzydło domu.* **2.** *lekki mały budynek z okrągłym a. śpiczastym dachem, zwłaszcza w parku lub w ogrodzie.* **3.** *rodzaj namiocika nad łóżkiem:* Urządzanie firanek u okien i pawilonów nad łóżka. P., namiotek nad łóżkiem. Troc. **4.** na placach wystawowych, *ozdobny budynek obejmujący jakiś dział wystawionych przedmiotów.* **5.** *jeden z budynków stanowiących całość:* Dziesiąty P. w cytadeli. **6.** *chorągiew, flaga, bandera o barwach narodowych.* **7.** wiośl. *flaga.* Zdr. **Pawilonik.** <Fr. pavillon>

**Pawilonik, u,** lm. **i** p. **Pawilon.** Goł.

**Pawilonowy** przym. od **Pawilon:** Wszedł piechotą przez furtkę, która z tej strony zamykała P. dziedzińczyk. Kaczk.

× **Pawiment, u,** lm. **y i.** *podłoga, tło, posadzka:* P., tło, podłoga. Troc. Nie wiem, dlaczego tło wolą zwać pawimentem. Bud. P. wszystek tarcicami położony, który był w izbie jego, rozrzucili. Birk. Pawimenty marmurem posadzone. Mor. P. aspisem trukowany. Tw. Własną krwią polał P. kościelny. Groch. Widzi łoża, usłane złotemi kołdrami, i pawimenty wszystkie, kryte kobier-

cami. P. Koch. W środku figur okrągłe miejsce uczyniono, a P. koralem szczerym położono. P. Koch. **2.** *pomost, podest, estrada:* Przed ławami na pawimencie, z tarcic ułożonym, także suknem czerwonym przykrytym, krzesła senatorskie rzędem rozstawione. Kit. <Włos. pavimento, Łć. pavimentum>

**[Pawin]** przym. od **Paw:** P. wieniec = *wieniec dziewiczy z piór pawich.* <Od Paw>

× **Pawini,** × **Pawinin** przym. od **Pawa:** Jajka pawinie. <Od Pawa>

**Pawiniec, ńca,** lm. **ńce** bot. p. **Jasieniec.** <Od Paw>

× **Pawinin** p. **Pawini.**

**Pawiooki** *mieniący ś. barwami, jak oka na pawim ogonie:* W skał zwaliska, gdzie pawiookie drzemią stawy, krzak dzikiej róży pons swój krwawy na plamy szarych złomów ciska. Kasp. <Z Pawi + Oko>

**Pawiówka, i,** lm. **i** zool. p. **Gołąb.** <Od Pawi>

**Pawistość, i,** blm. *cechy pawia; pstrokacizna, barwność jak w opierzeniu pawia:* Starszyzna w ubiorze kierowała ś. fantazją, modelowaną wedle wzorów polskich i tureckich, i doprowadzała rzecz do nec plus ultra pawistości. Jeż. <Od Paw>

**Pawjan, a,** lm. **y, Pawian** zool. (cynocephalus) *małpa wązkonosa.* <Nm. Pavian>

**Pawjanka, i,** lm. **i, Pawianka** *samica-pawjan.* <Od Pawjan>

**Pawjanowy** przym. od **Pawjan.** <Od Pawjan>

**Pawlacz, a,** lm. **e,** × **Pablacz** *drugi, niższy pułap w kuchni, w warsztacie, na którym sypiają słudzy a. terminatorzy, a. na którym suszą ś. deski u stolarza; górka:* Mieszkał u jakiejś piekarki na pawlaczu. Gam. Szmery i szurania dochodziły w odpowiedzi z pawlacza, przylepionego do sufitu, niby gniazdo jakie. Kos. <? z Nm.>

**[Pawlik, a,** blm.] *gatunek owsa.*

**Pawlina, y,** lm. **y** bot. p. **Zawstydlina.**

**Pawlinka, i,** blm. bot. p. **Zawstydlina.**

**Pawlit, u,** lm. **y** min. p. **Paulit.**

**[Pawłacz, a,** lm. **e, Pawłacza** a. w lm. **Pawłacze]** *chór kościelny.* <por. Pawlacz>

**[Pawłacza, y,** lm. **e]** p. **Pawłacz.**

**[Pawłacze, y,** blp.] p. **Pawłacz.**

† **Pawłoczany,** † **Pawłoczny,** † **Pawłoczysty** przym. od **Pawłoka,** *szkarłatowy, szkarłatny, purpurowy:* Uczynisz dziesięć opon z jedwabiu modrego pawłoczanego. Leop. (szarłatnego. Leop.). Zasłona z pawłoczanego jedwabiu. Leop. (z szarłatowego. Leop.). Odziali go w szatę pawłoczaną. Leop. Wschód P. L. *(= szarłatowy.* Leop.) = *purpurowy, czerwony, rumiany.* <Od Pawłoka>

**Pawłocznia, i,** lm. **e** bot. (schizandra) *roś. z rodziny bobrownikowatych.*

† **Pawłoczny** l. p. **Pawłoczany:** Widzę pawłoczną szatę rozpostartą. Groch. W płaszczu jedwabnym i powłocznym. Leop. Sznury bisiorowe i pawłoczne. Leop. Bogacz P. i godujący. Hrb. *(= w pawłokę ubrany).* W odzienie czyrwone pawłoczne, sprośne i wielmi stare go oblekli. Op. **2.** bot.: Oset P. p. **Popłoch:** Oset P., tak zwany, że po liściu i po wszystkiej bylinie jest pawłoka pajęczysta cienka, którą zbierają i kręcą, jak jedwab. Syr. <Od Pawłoka>

† **Pawłoczysty** p. **Pawłoczany:** Nosząc tarnową koronę i pawłoczyste odzienie. Spr. Naśmiawszy ś. z Jezusa, zewlekli Go z pawłoczystej szaty i oblekli Go w szaty Jego. Wuj. Płaszcz P. Wuj. <Od Pawłoka>

† **Pawłoga, i,** lm. **i** p. **Pawłoka.** Sł. wil. <Z Pawłoka, przez śld. do W + LEG/ŁOG>

**Pawłoka, i,** lm. **i l.** † P. a. † **Pawłoga** *bardzo cienka tkanina szkarłatna, bawełniana a. jedwabna:* Namiot jego był z pawłoki, wyszywany złotem. Leop. Umiał robić ze złota, ze srebra, z pawłoki, z karmazynu i z hijacyntu. Leop. U dołu szaty jabłka z jedwabiu modrego, z pawłoki. Leop. P. pajęczysta cienka. Syr. **2.** † P. *szata, płaszcz z tej tkaniny, purpura:* Pawłoką jasną twarz zarzucił. Pot. Bogacz obłóczył ś. w pawłokę i bisiory. Wuj. Włosy głowy twojej — jako P. królewska, zjęta cewkami. Leop. Zawlekli Jezusa i oblekli w pawłokę abo w szatę czerwoną. Wuj. Nie nosił królewskiej korony, ani w pawłoce, odzieniu królewskim, chodził. Leop. Na Jego większe pośmienie wdział nań z pawłoką odzienie. Pśń. Oblekli ji (Jezusa) w zedraną pawłokę aż do ziemię. Spr. Dopuść nam, iże go w pawłokę przybierzemy. Op. **3.** × P. *szata powłóczysta:* Widma czarne w pawłokach przechodzą. Wysp. **4.** † P. przen. = *powłoka, błonka, zasłona:* Zbladł wszystek, jak chusta, oczy mu pawłoką zajdą. Pot. Sok ten pawłokę, zasłonę z oczu ściera. Syr. Czarnucha pawłokę świeżą na oczach abo zasłonę spędza. Syr. <Pa + WLEK/WŁOK>

**Pawłotnia, i,** lm. **e** bot. (mutisia) *roś. z rodziny złożonych.*

**Pawłównia, i,** lm. **e** bot. (paulownia) *roś. z rodziny trędownikowatych.* <Od imienia: Paweł>

**[Pawnie, a,** lm. **a]** p. **Południe.** <Z Południe>

**[Powrot, u,** lm. **y]** *słupek, oddzielający jedno okno od drugiego.* <Pa + WROT/WART/WIERĆ>

**Paz, u,** lm. **y, Paza, Żłobek, Rowek, Fuga, Kama, Gara, Nut** rzem. *wyżłobienie, szpara wzdłuż krawędzi czego, w którą wchodzi kant drugiej części przedmiotu, np. tarcicy, belki i t. p.* Zdr. × **Pazik.** <PAZ>

**Paza, y,** lm. **y** rzem. p. **Paz:** Robić pazę w słupach. Opoły wpuszczane na pazę. <p. Paz>

**[Pazdrawy] l.** *lubiący drapać, drapieżny.* **2.** a. **[Pazgrawy, Pażerny, Pażyrny]** *łakomy, żarłoczny.*

† **Pazdrocać, a, ał,** † **Pazdrotać** *rozprawiać:* A tedy Caldei (Chaldejczycy) w tej nauce o rzeczach niebieskich P. barzo sobie lubowali. Spr. <Por. Paździerz>

† **Pazdrocanie, a,** blm., czynność cz. **Pazdrocać.**

† **Pazdrotać, a, ał** p. **Pazdrocać.**

† **Pazdrotanie, a,** blm., czynność cz. **Pazdrotać.**

**[Pazdur, a,** lm. **y] l.** p. **Pazur:** Czuję, jako mi pod pazdurami (zadziora) brzęka i zbyrczy. Sienk. Jo nie jest taka, cobyk piérso ozdzirała ku komu pazdury. Tet. **2.** *pewien rysunek w wyszywaniach i w rzeźbie.* **3.** *ozdoby, wyrzynane w drzewie, na dachu chaty góralskiej:* Kiep ten, co po P. na dach ś. drapie, kiej ś. w izbie pali cały dobytek. Ork. **4.** przen. *chciwiec, łakomiec, żarłok.* **5.** *gatunek grzyba.* <p. Pazur>

**Pazdzierny** p. **Październy.** Troc.

**Pazdzierz, a,** lm. **e** p. **Paździerz.** Troc.

† **Pazdzierze, a,** blm. p. **Paździerze.** Troc.

**Pazdzior, a,** lm. **y** p. **Paździerz.** Troc.

**Pazdziorny** p. **Pażdziorny.** Troc.

**[Pazera, y,** lm. **y, Pazyra]** *kłótnik, kłótnica, lubiący zwadę.*

**[Pazernie]** przys. od **Pazerny.**

**[Pazernik, a,** lm. **i]** *człowiek chciwy, przebiegły.* <Od Pazerny>

**[Pazerność, i,** blm.] rz. od **Pazerny.**

**[Pazerny, Pazyrny, Pazdrawy, Pazgrawy]** *chciwy, łakomy, drapieżny, nienasycony, żarłoczny.*

[**Pazerować, uje, ował**] *kląć, złorzeczyć, wymyślać, przeklinać, klócić ś.*

[**Pazerowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pazerować.**

[**Pazgać, a, ał**] *trzeć, nacierać.*

[**Pazganie, a,** blm.] czynność cz. **Pazgać.**

[**Pazgrawy**] p. **Pazdrawy.**

**Pazgrzebla, i,** lm. **e** bot. (forskahlea) *roś. z rodziny pokrzywowatych.*

[**Pazibroda, y,** lm. **y**] p. **Parzybroda.** <Zam. Parzybroda.

[**Pazicha, y,** lm. **y**] p. **Parzybroda.** <Zam. *Parzycha, od Parzyć>

**Pazik, a,** lm. **i l.** p. **Paź. 2.** zool. (sphinx porcellus) *owad łuskoskrzydły z rodziny zmierzchnicowatych.* <Od Paź>

× **Pazik, a,** lm. **i** p. **Paz.**

**Paziować, uje, ował** *być paziem, pełnić obowiązki pazia:* Dzisiejszy hetman polny, a wkrótce wielki, Potocki paziował królowi Władysławowi IV. Szaj. <Od Paź>

**Paziowanie, a,** blm., czynność cz. **Paziować.**

[**Pazłocie, a,** lm. **a**] p. **Pazłotka.** <Pa + *Złocie, od Złoty>

† **Pazłotka, i,** lm. **i,** [**Pazłotko, Paszłótko, Pazłocie**] *blaszka a. skórka pozłacana a. posrebrzana, lama:* Panienka przewieńczona z jaką świetną pazłotką. Klon. <Pa + *Złotka, od Złoty>

[**Pazłotko, a,** lm. **a**] **l.** *świecidełka w wieńcu lub na czapce.* **2.** p. **Pazłotka.** <Pa + Złotko>

[**Pazłótek, tka,** lm. **tki**] *galon srebrny lub złoty:* Gorset wyszywany pazłótkiem.

**Paznogciowato** przys. od **Paznogciowaty.**

**Paznogciowaty** *podobny do paznogcia:* P. pazur słonia Sł. wil. Zwierzęta paznogciowate. < Od Paznogieć>

† **Paznochcie** p. **Paznogieć.**

† **Paznochty** p. **Paznokiet.**

**Paznogciowy** przym. od **Paznogieć,** *paznokciowy.* Anat.: † Kość paznogciowa (os unguis) = kość łzana (os lacrimale). Listewki paznogciowe p. **Listewka.** Łąkotka paznogciowa, białek paznogcia (lunula candicans unguis). <Od Paznogieć>

**Paznogcisty** *mający paznogcie.* < Od Paznogieć>

**Paznogieć, gcia,** lm. **gcie** a. [**chcie**], **Paznokieć,** × **Paznokć,** † **Paznokt,** † **Paznokiet,** w lm. [**Paznoty**] **l.** anat. *blaszka rogowa, pokrywająca wierzch końca palców u rąk i nóg ludzkich a. odpowiadająca pazurom i kopytom zwierzęcym.* Patol.: P. czarkowaty (coilonychia). P. szponowaty (onychogryphosis). Przerost paznogcia (hyperonychosis). Szorstkość paznogcia (scabritia unguis). Wrastanie paznogcia (incarnatio unguis). Zanik paznogcia (onychatrophia). Zapalenie paznogcia (onychitis). Zniekształtnienie paznogcia (onychosis): Paznogcie są niby blaszki do rogu subtelnego podobne, na końcach palcy rąk i nóg mocno przypięte. Krup. P. ciału potrzebny, bo palca broni. Skar. Końce paznogci obrzynają. Wei. Obcinać paznogcie. Długie paznogcie. Wydobyć co z pod paznogcia. Po całym literata po wytartym boku, po paznogciach nieobciętych. L. Trzeba mu wprzód paznogci dobrze nagryźć, głowy na skrobać, niżli w pióro wpłynie rym gotowy. L. Lata po [illegible] paznogcie gryzie, rznca s. po kanapie. L. Wlazła mi drzazga za P. Na P. = *na grubość paznogcia:* Proste rany, które są na P. w głębia Ort. [illegible] *na grubość paznogcia* [illegible] Abyś od przykazania Pańskiego i na P. nie wykraczał. Birk. Na ten pocisk z miejsca ś. nie odmykał i na jeden P. Birk. Na P. od woli jego nie odstąpił. Skar. **2.** × P. *pazur, szpon u zwierząt:* Nos jak haczyk, kurzą nogę i krogulcze ma paznogcie. Mick. **3.** † Paznogcie, † Paznokcie, † Paznokty żelazne w katowni = *haki, rodzaj tortur.* Zdr. **Paznogietek.** <Paz + Nogieć>

**Paznogietek, tka,** lm. **tki l.** p. **Paznogieć:** Lwiątko, choć młodziuchne, paznogietki ma. Papr. Ileż ona dokładała starania na hodowanie i wyrabianie swych wdzięków, począwszy od długich paznogietków. Bał. **2.** [P.] p. **Nogiet.** <Od Paznogieć>

**Paznokciowy** przym. od **Paznokieć,** *paznogciowy.* <Od Paznokieć>

× **Paznokć, a,** lm. **e** p. **Paznogieć.** Słow.

**Paznokieć, kcia,** lm. **kcie l.** p. **Paznogieć:** Próżno łeb drapi i coraz zębami strzyże paznokcie nad złemi wierszami. Opal. Paznokcie chropawe jak leczyć. Ślesz. Białek paznokci. Kn. Myśli nad szachy a gryzie paznokcie. Kochan. Paznokciem do paznokcia mierzy. Mick. Wszystkie sobie męki raczej obierał, aniżeliby na paznokciu jednym od praw Bożych odstąpić miał. Skar. Pogańscy Prusowie niedźwiedzie paznokcie palili z umarłemi, bo wierzyli, iż na górę wielką mieli wstępować, a dlatego, iżby tym snadniej tam wleźli, paznokciami myśleli sobie pomagać. Stryjk. Starym ludziom paznochcie bledną albo czernieją; czasem bywają na paznochciach białe punkty albo kropie, jakoby jagły. And. z Kobyl. Paznokcie abo paznokty żelazne w katowni, haki. Kn. **2.** bot. *nasada płatka kwiatowego:* Widok ma kwiat jasno fijołkowy z plamą ciemno-fijołkową ponad paznokciem płatków. Dyb. Zdr. **Paznokietek, † Paznoktek, † Paznoktuszek.** < p. Paznogieć>

† **Paznokiet, kta,** lm. **kty a. chty** p. **Paznogieć:** Wielkie paznokty. Rej. Paznokty i włosy rozne są od istoty ciała. Petr. Rozewrzy pięć paznoktów, zajedźże od ucha. Rej. Paznokty i zębami samych siebie targali. Błaż. Drapi twarz swoję paznoktami. Wys. Okrutnego lwa szczenię za tobą bieży, które cię paznoktami przejmie ostremi. Kochan. Za przypadkiem fortuny, że miał mocy z niego, bazyliszka paznokty, zęboma pokąsał. Papr. Paznokty żelazne w katowni. Troc. Gdy mu ptak rękę paznokty mocno ściskać począł, rzucił go. Skar. Dała natura każdemu zwierzęciu, czego potrzebuje... jako wilkowi i psu zęby, drugim kopyta, drugim paznochty. And. z Kobyl. Póki człowiek się karmi, póty i paznochty rostą. And. z Kobyl. Palono męczennika blachami, drapano paznoktami żelaznemi. Skar. <p. Paznogieć>

**Paznokietek, tka,** lm. **tki l.** p. **Paznokieć.**

† **Paznokt, a,** lm. **y Paznogieć.** Rej. Zdr. † **Paznoktek.**

† **Paznoktek, tka,** lm. **tki** p. **Paznokt.** L.

† **Paznoktuszek, szka,** lm. **szki** p. **Paznokieć:** Doskonale, zupełnie aż do najmniejszego paznoktuszka co wystrychnąć. Mącz. Od Paznokieć

[**Paznoty**] p. **Paznogieć.** <Pazno(k)ty>

**Pazować, uje, ował** rzem. **l.** co = *wyżłabiać, robić [illegible] wrzynać, jagować.* **2.** *wprawiać [illegible]* <Od Paz

**Pazowanie, a,** blm., czynność cz. **Pazować.**

† **Pazroczenie, a,** blm., † **Pazrok** czynność cz. **Pazroczyć.**

† **Pazroczyć, y, ył** *badać.*

† **Pazrok, u,** lm. **i** p. **Pazroczenie.**

**Pazucha, y,** lm. **y l.** *zanadra, zanadrze:* Miał swoje pismo za pazuchą przy sobie. Skar. Dobył

z za pazuchy trzech dokumentów. Kras. †W pazuchę co włożyć. Troc. † Wyjął z pazuchy. Otw. S. Przen.: Ty zawsze u fortuny za pazuchą siedzisz szczęśliwy. Sienk. Przen.: Nienawykły nic długo trzymać za pazuchą. Krasz. (= *przy sobie, w ukryciu, w tajemnicy*). **2.** † P., [P.] anat. (fossa axillaris) *pacha, dołek podpaszny, podpasze:* Abyś parkiem nie śmierdział, koperwasem pod pazuchami potrzesz. Sien. Pocenie pazuch. Sien. Śmierdzenie pazuch. Ślesz. Z pod pazuchy tych ramion wytrysły roztoki i pośród ścisłych Brzyzków niewidocznie płyną, szukając ś. z gorączką w zagłębieniach leśnych. Ork. **3.** [P.] *kąt, zagłębienie w budowli.* **4.** × Pazuchy, pachy morskie, wybrzeża. L. Cokolwiek morskich rozbójników było, po wszystkich pazuchach, tajnikach, uchodach. Fal. <PAZ>

× **Pazuchowy,** × **Pazuszny** przym. od **Pazucha.** L. <Od Pazucha>

**Pazur, a,** lm. **y i.** anat. *rogowe pokrycie ostatniego, trójkątnego i z boków ścieśnionego stawu palcowego u zwierząt,* (szczeg. u ptaków:) *szpon:* Kot ma pazury wysuwalne. P., paznogieć u zwierząt, bestji. Kn. Lwa znać z pazura. Wad. **2.** pog. *paznogieć człowieka chciwego, okrutnego:* Ma człowiek dla człowieka pazury, ale ma i serce. Krzem. Dostać ś. w czyje pazury. Być w czyich pazurach. Wydrzeć co komu z pazurów. Przen.: Brać ś. na pazury = *wysilać ś., wytężać wszystkie siły, aby czego dopiąć.* Ucieka, biorąc na pazury. Koch. W. **3.** [P.] *kopyto u bydła.* **4.** przen.: Pazury = *cztery zakrzywione pręty żelazne ruchome, służące do chwytania siana.* Pazury = *przyrząd do wciągania siana na stóg,* pająk, kot. Pazury kotwicy = *odnogi kotwicy łopatowate zaostrzone.* **5.** bot. = a) Pazury błotne, górkowe p. **Widłak.** b) [Wilcze pazury] *któryś z gatunków widłaka.* **6.** gór. *klucz wyciągalny do przedłużnic świdrowych, na których pręty pod pierścień wzięte są zawieszone w czasie wyciągania, pazur zaś wisi swym okiem na linie.* Łab. **7.** hut.: Pazury = *blacha gruba, wykrojami obejmująca wykroje w walcach walcowni i za niemi ustawione.* Łab. **8.** pal.: Djable pazury = *mięczak jednoskorupowy głowopławy, którego skamieniałości zaczynają ś. pojawiać w liasie, a kończą ś. po kredzie,* belemnit. **9.** rzem.: P. śruby p. **Przygłówek.** Pazury ankrów = *końce ankrowań, chwytające ś. lub brane na kliny a. na śruby.* Zdr. **Pazurek.** <PAZ>

[**Pazura, y,** lm. **y**] *ręka.* <Od Pazur>

**Pazurek, rka,** lm. **rki i.** p. **Pazur:** Chowa rysie pazurki, a baranią przywdziewa skórkę. Kpet. Pani pokazuje niekiedy mężowi pazurki. **2.** bart. *część ostatniego stawu przedniej nogi u pszczoły.* **3.** bot.: Kurze pazurki p. **Pierwiosnek. 4.** haf. *ozdoba oddzielająca ś. od głównej linji okrągłej, w kształcie zwijającego ś. wiórka.* <Od Pazur>

**Pazurnik, a,** lm. **i i.** [P.] = a) *chciwiec, łakomiec.* b) p. **Kuldonłyk:** A bodajżeś skapiał kuldonłyku... i palnąwszy z harapa nad uchem Antonahadżego, dodał: pójdź precz! A wy, Jarmiany (Ormiany) pazurniki. Eww. **2.** bot. (lagonychium) *roś.* <Od Pazur>

**Pazurowato** przys. od **Pazurowaty.** L.

**Pazurowaty i.** *mający kształt pazura, ostry i zakrzywiony.* **2.** × P. p. **Pazurzysty:** Sęp. P. Mor. Orzeł P. Mor. Zwierzęta pazurowate.

**Pazurowy i.** przym. od **Pazur. 2.** p. **Pazurzysty:** Zwierzęta pazurowe. <Od Pazur>

**Pazurzysty,** × **Pazurowaty, Pazurowy** *mający pazury, zaopatrzony, uzbrojony w nie.* <Od Pazur>

× **Pazuszny** p. **Pazuchowy.** L. <Od Pazucha>

**Pazygrafja, i,** blm., **Pasygrafja, Pazylalja, Pazylogja** *pismo używające, zamiast liter, znaków zrozumiałych dla każdego narodu, rodzaj ideografji.*

× **Pazylalja, i,** blm. p. **Pazygrafja.**

× **Pazylogja, i,** blm. p. **Pazygrafja.**

[**Pazyra, y,** lm. **y**] p. **Pazera.** <Zam. Paźéra, od Pa + ŻR/ŻER/ŻAR>

[**Pazyrnie**] przys. od **Pazyrny.**

[**Pazyrność, i,** blm.] rz. od **Pazyrny.**

[**Pazyrny**] p. **Pazerny.** <Zam. Paźérny, od Pazyra>

**Paź, a,** lm. **owie a. e i.** w wiekach średnich, *giermek, młody chłopiec szlacheckiego rodu, na usługach dygnitarzy:* P., pacholę dworskie. Troc. Paziu! mój paziu! co znaczą te maski? Słow. Miecz mój i zbroja! prędzej paziu młody! Słow. Paziu, wybiegnij przez drzwi boczne sali, niechaj odźwierny... lecz cóż to? o Boże! zwodowa wieża i zamek ś. pali! Słow. P. królowej. **2.** *rodzaj kleszczyków, zaciskających ś. automatycznie, zawieszanych przez panie na sznurze u pasa i przeznaczonych do podtrzymywania podgiętych fałd sukni:* O kapeluszach i parasolkach, o rękawiczkach, paziach i t. d. wyobrażenia w czasach owych nie miano. Jeż. **3.** zool.: P. królowej (papilio machaon) *motyl dzienny.* Zdr. **Pazik.** <Fr. page>

[**Paździebia, i,** blp.] *len z paździorami.* <? Pa + Z + DZIOB>

[**Październy**] przym. od **Paździerz i.** *zgrzebny:* Koszulisko z październego worka. **2.** miesiąc październy = *październik.*

**Paździerz, y,** lm. **e ż., Paździor,** × **Paździoro** (część. w lm.) **i.** *skórka na lnie a. konopiach, która włókno pokrywa, a w międleniu odlatuje.* Włod. W cierlicy łamią len i czyszczą go od nieużytecznych paździerzy. Kluk. Miłość wszeteczna nietrwała, jak płomień z paździerzy. Bardz. Lecą iskry w P. jasną. Kon. **2.** (w lm.) *części połamane rdzenia lnu a. konopi, kostra, kostrzyca.* **3.** hut. *drąg drewniany lub szczapa, którą ś. we fryszerce lub pudlingu podkłada pod młot, gdy go ma ś. zatrzymać, aby zmniejszyć uderzenia na kowadło,* paszleja. **4.** myśl. (o zającu): Wykocony w paździerzach = *urodzony w późnej jesieni.* <Pa + Z + DZIOR>

[**Paździerzać, a, ał**] *zdzierać wierzchnie włókna, miąć.* <Od Paździerz>

[**Paździerzanie, a,** blm.] czynność cz. **Paździerzać.**

**Paździerze, a,** blm. zb. *paździory:* Co duszą splotę — spłonie jak suche P. Sf. <p. Paździerz>

**Paździerzenie, a,** blm., czynność cz. **Paździerzyć.**

[**Paździerzyca, y,** blm.] *len wyrobiony.* <Od Paździerz>

**Paździerzyć, y,ył i.** *robić sypkim, strzępić, kosmacić nakształt paździerzy:* Czyje palce paździerzą śnieg jak wełnę miękką? czyją grad lodowaty formuje ś. ręką? Zim. Paździerz drąg drewniany lub szczapa, którą ś. we fryszerce lub pudlingu pokłada pod młot, gdy go ma ś. zatrzymać, aby zmniejszyć uderzenia na kowadło; nazwa stąd pochodzi, iż młot przez spadanie i uderzanie drzewo to paździerzy. Łab. **2.** [P.] *śmiecić.* <Od Paździerz>

**Paździerzysto** przys. od **Paździerzysty.**

**Paździerzysty** *pełen paździerzy.* L. <Od Paździerz>

**Paździor, a,** lm. **y** p. **Paździerz.** Dudz. Zdr. **Paździorek.**

**Paździorek, rka,** lm. **rki** I. p. **Paździor.** 2. bot. (stemonitis) *roś. z klasy śluzowców, z rodziny paździorkowatych.*

**Paździorko, a,** lm. **a** p. **Paździoro:** Jak śmiesz rzec: wyjmę P. z oka twego, a sam masz bierzmo w oku swoim? Leop. *(= źdźbło, proch).* Trzaskę, sianko, ździebłko, proszek abo P. Sekl. Drugie karzą, a w cudzym oku paździorka szukają, a w swym bierzma szpetnego nie baczą. Rej. Bóg i trzciny skrzywionej nie połomi, a paździorka zapalonego nie zagasi. Rej.

**Paździorkowate** rośliny (stemonitacei) *jedna z rodzin przyrodzonych roślin.* <Od Paździorek>

**[Paździorny]** przym. od **Paździor,** *październy.*

**†Paździoro, a,** lm. **a** I. p. **Paździerz.** Przen.: *źdźbło, kruszyna, odrobina, proch, pył:* Widzi P. w oku brata swego. L. Zdr. **†Paździorko, [Paździórko].** <Pa + Z + DZIOR DZIER DR DOR>

**[Paździórko, a,** lm. **a]** p. **Paździoro.**

**[Paża, y,** lm. **e]=Pacha.**

**[Pażerny, Pażyrny, Pazdrawy, Pazgrawy], †Pażerny, †Pożerny** *żarłoczny, pochłaniający, łakomy; łapczywy, chciwy:* I pażernej naturze na obroku zejdzie, *edaci.* Żebr. Przen.: P. ogień, *rapax.* Żebr. Nie mogę ś. wydziwować, skądeś ty na to kochanie taki P. Sienk. <Pa + Żerny>

**[Pażęć, i,** lm. **i]** *murawa, łączka.* <Pa + Żęć, od Żąć, ZN. ŻĘ>

**[Pażyrny]** p. **Pażerny:** Na ładną buzię to i sędzia jest P. Prus.

**Pąch, pęchu,** blm. I. [P., **Pęch**] *węch, powonienie u psów,* myśl. *pach, cuch, wiatr:* Skrada ś. cichym pęchem *(= obwąchując cicho).* 2. *woń zwierza, którą pies myśliwski czuje:* Patrz! pies pąszy; ot ma już P. <PĘCH/PĄCH; ? kontaminacja z PACH i WĘCH>

**Pąchać, a, ał** I. a. × **Pąszyć, [Pochać, Pachać]** *wąchać, wietrzyć, niuchać, dochodzić węchem:* Stadnika trzeba wprzód klaczom ukazywać tylko i dać P. Dor. Konia strzeż, aby sobie rany nie pąchał, ani gębą dotykał. Trzyc. Wieczór po mieście biegają, a jak psi głodni pąchają. Ryb. Podał ich Bóg w zmysł błądzący, iże pąchali to, co nie przystało. Gil. 2. [P.] = a) p. **Pąchnąć:** Jak poczęli (chłopi) P., to kiela człeku, niby w gorzelni, było słychno gorzałkę. b) *puchać, dyszeć, dmuchać, fukać, sapać, dąć, nadymać ś. ze zmęczenia, objadszy ś. a. z pychy.* **P. ś.** I. *wąchać, niuchać siebie, obwąchiwać ś.:* Pąchają ś. szkapy. Kn. 2. Pąchać ś. (o bydle) *gzić ś., brykać.* <PĘCH/PĄCH; p. Pąch>

**Pąchanie, a,** blm., czynność cz. **Pąchać:** Jeleń, gdy najdzie węża w jamie pąchaniem nosa, wyciąga go i pożera. Spicz.

**Pąchanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pąchać ś.**

**†Pąchnąć, nie, nął, [Pąchnąć],** nied. **[Pąchać]** *dmuchnąć:* Niedźwiedź pąchnął mu około ust (towarzyszowi, udającemu zmarłego).

**Pąchnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pąchnąć.**

**†Pącz, u** a. **pęcza,** lm. **e, [Pącz]** p. **Pąk:** [Na zielonej łące rozkwitają pączę].

**Pącze, a,** blm. zb. p. **Pąkowie:** Niektóre drzewa już się okryły listkami drobnemi, na innych P. pełne nadziei połyskuje. Dyg. <PIĘK/PĘK/PĄK>

**Pączek, czka,** lm. **czki** I. a. **†Pącz, [Pącz], Pąkowka,** w lm **[Pokowki]** *zawiązek liścia, a szczególniej kwiatu na roślinie, niewyrosłych końcu pędu:* P. kwiatowy *(= kwiat jeszcze niewyrosły).* P. róży. P. różowy. Troc. P. albo pąkowie u róży = *kolczek.* Urzęd. Już pączki pękają. Pączki ś. pukają. Troc. Roślina na wiosnę puszcza pączki a dostaje pączków. Pączki puszczać. Troc. Tak drzewne, jak i kwiatowe pączki składają ś. z wypukłych łusek, które gdy ś. rozwiną, wtedy ś. liście widzieć dają. Kluk. Pączki głogowe. Dar. J. Kwiat, chcąc wyjść na powietrze, otwiera P. delikatny, którym był otoczony. Pir. Kwiat rozwija ś. z pączka. 2. *pulchne karnawałowe ciastko drożdżowe, smażone na maśle w kształcie kulek,* × **pampuch,** × **pampucha:** Pączki, ciasto delikatne, do którego rozczyniają mąkę, jak na naleśniki, smażą w maśle, tłustości, kładą w środek konfitury, powidła lub same przez ś. robią. L. Nierównoż nas fortuna i nie bez mierziączki dzieli: tym umknie chleba, owym smaży pączki. Pot. Pączki na oleju. Przen.: Ma ś. jak P. w maśle. Prz. *(= opływa we wszystko).* Dziecię ma ś. u ojca, by P. w maśle, nic nie ucierpi, nic nie uzna, jedno zawsze by w uwinieniu a w subtelnym jakim ułożeniu leży. Glicz. Iż wszytkiego pomiernie z rozmysłem używa, już jako P. w maśle, w dobrej sławie pływa. Rej. Opływa Adolf jako w maśle P. Drużb. 3. [Pączki, **Pąki,** lm.] = a) *placuszki pszenne lub żytnie upieczone w popiele.* b) a. **[Pęcwały, Bęcały, Bęcały]** *kluski kartoflane.* 4. [P., **Pęcol**] *węzełek, supełek.* 5. fizj. (gemma) *komórka w grzybach drożdżowych, z której rozmnażają ś. nowe komórki.* Zdr. **Pączuszek, Pączuś.** Zgr. **Pąk, †Pącz.** <PIĘK/PĘK/PĄK>

**[Pączk, a,** lm. **i]** *blin.* <Pącz(e)k>

**Pączkarz, a,** lm. **e** *ten, co robi pączki a. je sprzedaje.* <Od Pączek>

**Pączkować, uje, ował** I. *wypuszczać pączki:* Promienie słońca leją blado złote strugi na pączkujące lasy. Przen.: Przyroda zdaje ś. przypuszczać, że te pączkujące dusze resztę sobie dośpiewają. Bog. W. 2. fizj. *rozmnażać ś. przez pędzenie komórek, zwanych pączkami.* <Od Pączek>

**Pączkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pączkować:** Sprawdził bezpłciowe rozmnażanie ś. mszyc, P. u stułbi. Nus. U wymoczków podział i P. co do istoty swojej odbywają ś. tak samo, jak u innych zwierząt.

**Pączkowość, i,** blm. rz. od **Pączkowy:** Bohaterka powieści zawija ś. z dniem każdym coraz to wyraźniej w P. niewieścią. Jeż.

**Pączkowy** przym. od **Pączek.** Bot.: Kłębki pączkowe p. **Kłębek.**

**Pączuszek, szka,** lm. **szki** p. **Pączek.** <Od Pączek>

**Pączuś, a,** lm. **e** p. **Pączek:** Pączki... słowo honoru! malutkie, zaledwie pączusiami nazwać je można. Prus. <Od Pącz>

**†Pąć, i,** lm. **i, [P.]** *droga:* Ci, co dziś po pączy (= pąci) chodzą, wszędzie mają nie tylko kościoły, ale i wolne miejsca, gdzie i chwałę bożą sprawować i ofiary swe duchowne Bogu ofiarowaćby mogli. Żarn. [P. do miejsca świętego] = *pielgrzymka.* P. do Częstochowy. Zdr. **[Pątka].** <PĄT>

**Pąd, pędu,** lm. **pędy** I. †P. p. **Pęd:** P. rzeki. Troc. P. wody morskiej, bieg wody gwałtowny na morzu, a zwłaszcza na oceanie, który często pokazuje ś. czasów pewnych. Wyrw. Znowu bez rany ciało, toż P. trzeci sprawił, lub ś. i odkrył Cygnus i prawie nadstawił. Żebr. Nie tak ś. z swych bogowie wyzuwają rządów, żeby je do błędnych gwiazd wiązać mieli pądów. Pot. 2. myśl. = a) *ślad zwierza, po którym już psy goniły.* Sł. wil. b) a. Trop. <PĘD PĄD>

**†Pąda!** w. myśl. okrzyk zachęcający psy do gonienia: Już ś. na liszkę otrąbił i wilka w trą-

bę łowczy razy kilka: idą psy, P. on krzyczy, żeby pilnować pewnej już zdobyczy. Koch. W. Zaciekszy w gęste parowy głęboko, gonią na oko, już idą, P.! bór od głosów huczy. Koch. W. <PĘD/PĄD>

†**Pąder, dra,** lm. **dry** = **Pandrów.** Troc.

[**Pądoł, u,** lm. **y**] p. **Padół.** <Zam. Padół, podług Wądół>

†**Pądowy** *biegający pędem:* Ogar jeden P. dobry doświadczony poszedł w góry za wielkim zwierzem zagoniony. Pot. P. pies. Troc. <Od Pąd>

[**Pądół, ołu,** lm. **oły**] p. **Padół.** <p. Pądoł>

[**Pądórek, rka,** lm. **rki**] *wązka miedza.*

**Pądra, y,** lm. **y** zool. (doris) *brzuchopełz tyłoskrzelny.*

†**Pądzać, a, ał** p. **Pędzić.** L. <PĘD/PĄD>

†**Pądzanie, a,** blm., czynność cz. **Pądzać,** *pędzanie.*

†**Pądzenie, a,** blm., czynność cz. **Pądzić,** *pędzenie.*

†**Pądzić, i, ił** p. **Pędzić.** L.

**Pąga, i,** lm. **i** p. **Pęga:** Pągi na ciele z zbicia krwią zaciekłe. Syr. Koń ten ma pągę przez grzbiet od głowy aż do ogona. Trzyc.

**Pągać, a, ał** (o zwierzętach) posp. *krząkać, chrząkać:* Prosięta pągają. Sł. wil. <Dźwn.>

**Pąganie, a,** blm., czynność cz. **Pągać.**

[**Pągawica, y,** lm. **e**] p. **Pągwica.**

†**Pągwica, y,** lm. **e** **I.** p. **Brodawka.** **2.** *wole u człowieka.* Dudz., Troc. **3.** = a) *guzik.* b) a. [P., **Pągawica, Pęgwica**] *guzik skórzany u kożucha:* P., słowo chłopskie, guzik skórzany u kożucha. Włod. <Z Giermańskiego; por. Got. puggs, pugg; Dnm. punge = woreczek, sakiewka; por. Ros. i Ukr. pùgovica>

**Pąk, a,** lm. **i** p. **Pączek:** W kwiat już idą pąki. Kon. Kędy tknęła ziemię słoneczna szata, tam nabrzmiewały lepkie pąki i szeleściły listeczki nieśmiałe. Reym. <PIĘK/PĘK/PĄK>

†**Pąkawica, y,** lm. **e,** †**Pukawica** *poduszka, wytrzymująca razy, pukania, pękania.* <PIĘK/PĘK/PĄK/PUK>

†**Pąkciszek, szka, szki** p. **Punkt.** Leop.

[**Pąkiem**] przys.: P. a. cichem = *cicho.*

**Pąkiew, kwi,** lm. **kwie** bot. (cynomorium) *roś. z rodziny gałecznicowatych.*

**Pąkla, i,** lm. **e** zool. (balanus) *skorupiak wąsonogi.*

**I.** [**Pąknąć, nie, nął**] **I.** *mocno uderzyć, palnąć, grzmotnąć, zwalić.* <PIĘK/PĘK/PĄK>

**2.** [**Pąknąć, nie, nął**] *posunąć.* <Z Pomknąć>

[**Pąknięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pąknąć.**

**Pąkolina, y,** lm. **y** bot. (symphonia) *roś. z rodziny okrętnicowatych.*

**Pąkorodztwo, a,** blm. **I.** (generatio gemmipara) *rodzenie ś. przez rozwijanie ś. pączków (w roślinie).* Sł. wil. **2.** *tworzenie ś. nowych zarodków grzybowych.* Sł. wil. <Pąk + * Rodztwo, od Rodzić>

**Pąkowie, a,** blm. zb., **Pękowie, [Pęcz], Pącze, Pęcze, Papie, Pąpie,** †**Pępie, Pąpowie** *zbiór pąków, pączków i pędów rośliwy, pączki, pąkówki,* ×*papawony:* Którędy P. na wierzch ś. wypiera ze środka skóry, tam gałązki z obcych drzew bywają sadzone. Otw. P. ś. zasadza. Trzyc. Kłobuk abo P. róży. Urzęd. Poczyńmy sobie wieńce z pąkowia różanego, pierwej niż zwiędnie. B. B. Już nadszedł czas lata, już latorośl w P., jak w perły bogata. Nagur. Dopiero ś. kwiatek z pąkowia wywiązał, a już usycha. Troc. P. puszcza drzewo = puka ś. Kn. <p. PĄK>

**Pąkówka, I,** lm. **i** **I.** p. **Pączek:** Jak wiele te brzoskwinie doznały przeobrażeń, począwszy od pąkówek aż do zupełnej dojrzałości ich owoców. Pir. **2.** *nowy roczny pęd drzewa, z pączka końcowego gałązki wybujały, wyróżniający ś. od przeszłorocznego obrączką widzialną.* Sł. wil. <Od Pąk>

**Pąkwiel, i,** lm. **e** bot. (helosis) *roś. z rodziny gałecznicowatych.*

[**Pąno**] p. **Pono.** <Z Pono>

[**Pąpa, y,** lm. **y**] *usta.*

**Pąpawa, y,** lm. **y** bot. **I.** a. **Pępawa, Papawa** (crepis) *roś. z rodziny złożonych.* Gatunki: P. błotna zwana także Jastrzębcem błotnym (c. paludosa). P. podgryziona niekiedy Jastrzębcem ugryzionym zwana (c. praemorsa). P. pospolita (c. tectorum). P. szorstka a. dwuletnia (c. biennis). **2.** p. **Brodawnik.** <PĘP/PĄP>

[**Pąpawina, y,** blm., **Pępawina, Pępowina, Pępawica**] *czysta trawa.*

[**Pąpek, pka,** lm. **pki**] p. **Pęp.**

**Pąpić, i, ił** (o pączkach drzew liściastych) *zaczynać grubieć i rozwijać ś. na wiosnę:* Wierzby pąpią. Sł. wil. <Od Pąpie>

**Pąpie, a,** lm. **a** zb. **I.** p. **Pąkowie:** Żaden szczep nie ma być przesadzany, gdy z siebie P. wypuści. Zaw. Pąpia masz natargać pierwej, niżli rozkwitnie. Spicz. Jeszcze pąpia na wierzbie nie było, gdy ś. mą łączkę kosić godziło. Padw. Z kapusty głąbia P. jako soszki wyrastają. Syr. P. różowe. **2.** p. **Papie:** Na prątkach mniszka wyrastają P. brodate fałdowate. Syr. Pąpia topolowe. Sien. <PĘP/PĄP>

**Pąpienie, a,** blm., czynność cz. **Pąpić.**

**Pąpowie, a,** blm. zb. p. **Pąkowie.**

× **Pąszenie, a,** blm., czynność cz. **Pąszyć.**

× **Pąszyć, y,ył** p. **Pąchać.**

**Pąszyn, a,** lm. **y** bot. p. **Marchewnik.**

[**Pątka, i,** lm. **i**] p. **Pąć.**

†**Pątlik, a,** lm. **i** **I.** *siatka na włosy naszywana paciorkami:* Włosy nosił ujęte w P., czyli w siatkę naszywaną paciorkami. Sienk. Nawir mienił ś. być Powałą, gdyż w jego P. ubrali go Krzyżacy, który był perłowy wszystek, jako na on czas chodzono jeszcze z długiemi włosami; a tego pątlika dostali Krzyżacy w bitwie, gdy spadł z głowy Powale. Biel. M. **2.** *mycka, jarmułka a. kapturek wyszywany złotem i perłami, który mężczyźni nosili zamiast kołpaka:* Możniejsi panowie stroili ś. w ozdobne, krągłe, perłami przetykane mycki, zwane pątliki. Sł. wil. Za kołpakiem lub pątlikiem pióro jakieś sterczeć musiało. Sp. **3.** *czub na hełmie.* <? Z Nm. Bändel lub t. p., ? przez pośrednictwo Czes.>

**Pątnica, y,** lm. **e** **I.** a. **Pątniczka** = a) forma ż. od **Pątnik:** Komedja Pielgrzym i P. jest krytyką pielgrzymów i pątników. Wiszn. b) × P. *włóczęga, tułaczka, powsinoga, obieżyświat.* **2.** pal.: Muletы a. pątnice = *małżowe muszle wód słodkich w utworach wierzchnich trzeciorzędowych.* <Od Pątnik>

× **Pątnicki** p. **Pątniczy.** <Od Pątnik>

**Pątnictwo, a,** blm. *pielgrzymstwo, pielgrzymowanie, pielgrzymka, wędrówka, peregrynacja:* P do ziemi św. Przen.: P. a pielgrzymowanie nasze do onej zwierzchniej ojczyzny. Wuj. <Od Pątnik>

†**Pątniczek, czka,** lm. **czkowie** p. **Pątnik.**

**Pątniczka, i,** lm. **i** p. **Pątnica.**

**Pątniczy,** × **Pątnicki** przym. od **Pątnik,** *pielgrzymi, pielgrzymski:* Do miłosierdzia pątniczych

rzesz powinni mieć głównie prawo prawdziwi kalecy. Chodziła po dworcu, przybrana w podobna do zakonnej odzież z różańcem i pątniczą tykwą u pasa. Sienk. <Od Pątnik>

**Pątnik, a I.** lm. **cy** = a) *pielgrzym, wędrowiec, wędrownik, podróżnik, szczeg. odbywający pieszo podróże w celach religijnych,* †peregrynant: Weźmy przykład z tych pątników, iż oni, będąc sami pielgrzymy, nie mając żadnego dostatku przy sobie, prosili go do gospody swojej. Rej. W obcą wypchany z domu P. stronę, rzucisz rozkoszną żonę. Nar. Wsadź na osiełka z dzieciątkiem matronę, idź nieznajomy w obcą P. stronę. Koch. W. W wojnie ani dóbr własnych ludzie zażyć mogą, świadomą niebezpiecznie pójdzie P. drogą. Koch. W. Człowiek szczęścia igrzysko, niestatku obrazek, czasu łup, P. przemijający, żart świata. Birk. Szukaj a pytaj ś., jako ś. ci pątnicy pytali o świętym bóstwie jego. Rej. P. do Ziemi świętej. P., podróżny, gość, hospes. Glos. Z innych osób łgarz, P. i zabijaka żołnierz często występowali (w dawnych komedjach). Wiszn. Pątniku! czyż milszą tobie jest obca strona, niż własne dziatki i przychylna żona. Sł. wil. b) × P. *łotr, wydrwigrosz.* **2.** lm. **ki** zool. (gecarcinus) *skorupiak słupkooki, dziesięcionogi, krótkoodwłokowy.* Zdr. †**Pątniczek.** <Od *Pątny, od Pąć>

†**Pątnikować, uje, ował,** †**Pątować, [Pątować, Pantować]** *być pątnikiem, pielgrzymować, peregrynować, podróżować:* P. do miejsc świętych a. na miejsca święte. Trzykroć pątnikował na wschód słońca. Sien. <Od Pątnik>

†**Pątnikowanie, a,** blm., czynność cz. **Pątnikować.**

†**Pątować, uje, ował, [Pątować]** p. **Pątnikować:** Na święte miejsca pątują, tam ofiary obrazom oddawają. Gil. Bon fradello, sam pątujesz, z Jeruzalem pielgrzymujesz. Mik. z Wilk. Najwięcej nasz polski naród z przyrodzenia rad pątuje, bo zawsze ma chuć do chodzenia. Klon. Na Janielską pątowała na Kalwarją. Kon. Pątowałem po drogach, pątowałem w smutku. Pśń. <Od *Pąt; p. Pąć>

**Pątowanie, a,** blm., czynność cz. **Pątować.**

**Pce, ów,** blp., **Kętnary, Kantary** *podkładki, kółka, koła lub inne okrągłe przedmioty, ustawione parami pod beczki, aby ś. te nie ruszały, legary:* P., kętnary, tragary, legary w piwnicach pod beczkami, podstawki. Kn. <?>

**[Pcha, y,** lm. **y]** p. **Pchła.** <Z Pchła; por. Dłż. pcha>

**Pchać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pchnąć.**

**Pchadło, a,** lm. **a** gór. p. **Kopystka.** <Od Pchać>

×**Pchał, a,** lm. **y** żart. *pchła-samiec:* Samicę pchłą, więc samca zowić pchałem. Pot. <Z Pchła>

**Pchanie, a,** blm., czynność cz. **Pchać.**

**Pchanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pchać ś.**

**Pchełka, i,** lm. **i** p. **Pchła.**

**Pchi!** w. podziwienia z lekceważeniem, *pi!:* Ot, jaki hardy! P.! Orzesz. <Dźwn.>

**Pchlarka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pchlarz.**

**Pchlarz, a,** lm. **e** *człowiek mający wiele pcheł.* <Od Pchła>

**Pchlenie, a,** blm., czynność cz. **Pchlić.**

**Pchlenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pchlić ś.**

**Pchli I.** przym. od **Pchła. 2.** bot.: Pchle ziele p. **Babka** i **Języczkowy.** <Od Pchła>

**Pchlica, y,** lm. **e I.** p. **Pchła. 2.** a. **Pluskwowe ziele** bot. (cimicifuga) roś. z rodziny jaskrowatych. **Gatunek:** P. śmierdząca (c. foetida). **3.** zool.: P. śniegowa (degeeria nivalis) *owad skoczogonny.* <Od Pchła>

**Pchlić, i, ił** *napełniać pchłami.* **P. ś.** *szukać pcheł na osobie, wiskać ś.* <Od Pchła>

**Pchlisko, a,** lm. **a** p. **Pchła.**

**Pchlisto** przys. od **Pchlisty.**

**Pchlisty** *pełen pcheł, osypany pchłami, zapchlony.* Mącz. <Od Pchła>

**Pchła, y,** lm. **y I.** a. **[Pcha, Pła, Płecha, Pha, Błcha, Błecha, Błycha]** zool. = a) (pulex) *owad dwuskrzydły pchłowaty:* P. ludzka (p. irritans). P. psia (ceratopsylla canis). Kto ze psy lega, ze pchły wstaje. Koch. W. P. od pchania rzeczona, bo gdy ukąsi, jakoby igłą zapchnął. Sien. b) P. ziemna, **Pchełka, Meszka, Skoczozłotka** (haltica) *chrząszcz czteroczłonkowy stonkowaty.* **2.** hut.: P. hutnicza, wesz hutnicza = *iskra rozpalonego żelaza, w czasie kucia wpadająca za kołnierz, za koszulę lub trepki hutnika, gdy sparzy ciało.* Zdr. **Pchełka.** Zgr. **Pchlisko, Pchlica.** <Z Błcha; BŁCH/BLECH>

**Pchnąć, nie, nął,** [rodz. ż. **pchła**], **[Pichnąć],** nied. **[Pychać, Pichać] I.** *popchnąć, posunąć gwałtownie, szturchnąć, trącić, odepchnąć:* Pchnij go ręką, kijem, łokciem. Troc. Pchnąłeś go, że upadł. Troc. U flisów szybować a. pałkować znaczy toż samo co laskami pchać. Mag. Pchać przed sobą kamień, taczki. Troc. Przen.: Pchać biedę = *pędzić życie w niedostatku.* Pchnę okręt na morze, skarbów sobie z dalekich stron pewnie przysporzę. L. (= *zepchnę, odepchnę, wyprawię, puszczę*). Przen.: Za lekkim truskiem liścia powiewnego, mniemając tam zwierza być (! zam.: że tam jest zwierz), pchnę postrzał do niego. Żebr. (= *wypuszczę, puszczę, poślę*). Przen.: P. kogo dokąd = *na łeb, na szyję wyprawić go, wysłać go co prędzej:* Pchnął Bohuna na czele 400 ludzi, obiecując mu rychłe z znaczniejszą pomocą przybycie. Rol. Trzeba, żeby kogo P. do niego jako najprędzej, o tym mu oznajmując. Troc. Mohort pchnął cichaczem kilku posłańców. Pol. Amurat dłonie zatarł i posyłkę po Jerzego pchnął. Jeż. Osman bej pchnął natychmiast podjazdy. Jeż. P. list do kogo. Troc. Po skończonej elekcji zaraz były mowy, żeby do Chmielnickiego kogo P. co prędzej, o niej mu oznajmując. Tw. Chan dniami temi posła do Rakocego wołoskim pchnął krajem. Tw. Chciał sam bieżeć, lecz ś. lepiej zdało kogo inszego P. Trzyc. [Tobym tu do jegomości pchnął choćby parobka]. [Ujna pchła]. Kon. Przen.: Pchać = *popychać, przeć, pobudzać:* Wrodzona straszna mściwość pchała go do oporu. Sienk. P. w co = *wepchnąć, weprzeć:* Pchnął go w ogień, w wodę. Troc. Mentor w morze Telemaka pchnął i sam za nim wskoczył. Jabł. Gwałtownie będąc pchnięty w morze, napił ś. słonej wody. Jabł. Nied.: *napychać, wtłaczać, wtykać, wciskać, pakować ciasno, wbijać:* Pchać siano w worek. Pchać w siebie = *opychać ś. jedzeniem, przeładowywać sobie żołądek, opakowywać ś., objadać ś., żrąć:* Rzecz jest sromotna więcej pchać w ś., niżeli żołądek objąć może, i nie znać tego miary. Pilch. Pchać w kogo = *zmuszać go do jedzenia, podtykać mu zbyt dużo jedzenia.* Przen.: Pchać co w kogo, w co = *podtykać, dostarczać mu czego, łożyć nań co, obracać co na czyje potrzeby; pakować w co:* Co zarobi, wszystko pcha w synka. Pchać pieniądze w handel, w towar. Pchaj, jak w dziurawy worek. Prz. P. z góry = *zepchnąć, strącić, zwalić.* P. od kogo, od czego = *odepchnąć, odtrącić, odsunąć gwałtownie, odpędzić, odrzucić, oddalić.* Przen.: Dziś w ostatniej potrzebie sługi swojego nie pchaj od siebie. Ryb. Nie pchajże duszy mej od siebie. Ryb.

Przen.: [Pchnąć] = *sprzedać byle jako, zbyć, puścić za tanie pieniądze.* **2.** dok. *ukłuć, kolnąć, ubość, żgnąć.* P. czym = *przebić, przeszyć:* Dobył noża, pchnął go w brzuch. Paszk. P. kogo szpadą. P. kogo rogami = posp. *trykнąć.* Wół go pchnął. Troc. × Rana pchnięta. Czer. *(= z pchnięcia pochodząca, kłuta).* **3.** [Pchać] = *kłuć, boleć:* Mnie pcha w boku. **4.** przen.: × P. a. × **P. ś.** dokąd = *udać ś. co tchu, puścić ś., machnąć, popędzić, ruszyć z kopyta, skoczyć,* posp. *kopnąć ś.:* P. do Gdańska na fryjor. Niem. P. koniem do kogo. Troc. **5.** [Pchać] = *schodzić, przenosić ś. na dół.* **6.** †P. *przedzierzgnąć, przemienić, przeobrazić:* Cożeś, Kadme? gdzie ręce, ramiona? gdzie nogi? gdzie z cerą twarz? gdzie wszystko? przecz męża pchnąwszy, i mnie bogowie nie popchniecie w węża? Żebr. **P. ś. l.** *posunąć ś. forsownie, pchnąć sobą, popchnąć sąsiada,* ucz. *dać mu sera:* Nie pchaj ś., bo zlecę z ławki. **2.** rub.: Pchać ś. dalej = *iść, ruszać, wynosić ś.:* Pchaj ś. dalej z taką propozycją. **3.** nied. *wpychać ś., pakować ś., tłoczyć ś., przeciskać ś., wciskać ś., cisnąć ś.:* Pchać ś. w ciżbę. Pchać ś. = *robić sobie miejsce w ciżbie.* Pchali ś. ludzie dzisiaj, taka ciżba była. Troc. **4.** w górę = *posunąć ś. w górę, wspiąć ś.* Przen.: Pchnął ś. do sławy. Troc. Przen.: *wyrosnąć, wybujać:* Przez wakacje chłopak pchnął ś. w górę. Drzewko pcha ś. w górę. Przen.: [Niech ś. pcha, jak może]. Ork. *(= wybija ś., niech sobie wywalcza jak najlepsze stanowisko na świecie).* [Chłopiec był zmyślny i do nauki pchał ś. jak do raju]. Ork. *(= darł ś., garnął ś.).* Niekonieczną jest rzeczą pchać ś. do urzędów publicznych. Kaczk. *(= piąć ś., cisnąć ś.; ubiegać ś., dobijać ś., starać ś. usilnie o nie).* **5.** p. wyż. pod 4): Pchnął ś. z tą nowiną do dworu. Troc. Dwudziestą naw na morze pchnąłem ś. ubogi. Koch. J. **6.** czym śpiczastym = *uderzyć ś., kolnąć ś., ubość ś., żgnąć ś., przebić ś., przeszyć ś.:* Pchnął ś. mieczem w bok. Pchnął ś. nożem w brzuch. Pchnął ś. dyszlem, o dyszel. Troc. **7.** nieos. [Pchnie ś.] = *pchniemy, pośle ś.:* Padnie (= wypadnie), że ś. i do karczmy pchnie z jaką cierepą po kwaterkę. <PCH/PICH/(PYCH)>

**Pchnięcie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Pchnąć. 2.** lm. **a,** *cios od pchnięcia, sztych:* Otrzymał pięć pchnięć w piersi.

**Pchnięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pchnąć ś.**

**Pchnięty** im. od **Pchnąć:** × Rana pchnięta. Czerw. *(= z pchnięcia pochodząca, kłuta).*

†**Pchniony** im od **Pchnąć,** *pchnięty:* Do razu upadają, nożem w gardło pchnioni. Bardz. <Od Pchnąć>

**Pchuu!** w. naśladujący dmuchanie: P.! P.! P.! w samowar dmuchał. Orzesz. <Dźwn.>

**[Pconok, a,** lm. **i, Frajcuz]** *persak, prusak, francuz kasztan* (blatta germanica), *owad prostoskrzydły biegający.* <? Od Pczyć = Pstrzyć, niby *Pstrzonak>

†**Pczelnik, a,** lm. **i** p. **Pszczelnik.** <Od Pczeła>

†**Pczeła, y,** lm. **y** p. **Pszczoła.** Otw. S.

**[Pczenie, a,** blm.] czynność cz. **Pczyć.**

**[Pczenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pczyć ś.**

†**Pczoła, y,** lm. **y, [Pczoła]** p. **Pszczoła:** Z pczół i innego wszelakiego bydła dziesięcinnik bierze swoją dziesięcinę. Sz. Pczoły, osy, muchy i insze robactwa jednakowy głos dają. And. z Kobyl. Pczoły abo dzienia nocną rzeczą kradnie, wziąwszy, do swego domu doniósł. St. wiśl. Ogarnęli są mnie jako pczoły i zagorzali są jako ogień w cirniu. Ps. flor. Zdr. †**Pczółka.** <PCZ(OŁ)/PCZ(EL)>

**[Pczonóg, oga,** lm. **ogi]** p. **Pszczonóg.**

†**Pczony** *jasny, oczywisty, dotykalny, namacalny, wyraźny, bijący w oczy:* Masz tu pczonym dowodem słowo Pańskie. Pot. <? Z Pstrzony>

†**Pczółka, i,** lm. **i** p. **Pczoła:** Kto cnoty, by pczółki, z młodu nie ułapi, na starość, goniąc ś. z nią, snadź ś. próżno kwapi. Rej. <Od Pczoła>

**[Pczyć, y, ył]** *pstrzyć.* **[P. ś.]** *pstrzyć ś.:* Ogień ś. pczy.

**Pè** rub., w wyraż.: Na P = *na pewno, z pewnością, stanowczo, niezawodnie:* Przyjdę na P. <Pe(wno)>

**I. Pean, u,** lm. **y I.** u starożytnych Greków, *uroczysta pieśń na cześć bogów, a zwłaszcza Apolina.* **2.** *pieśń zwycięstwa, dziękczynna lub pochwalna.* <Gr. paián>

**2. Pean:** Kleszczyki Peána p. **Kleszczyki.** <Od nazwiska Peán>

**[Pebyk, a,** lm. **i, Petyk, Bajbarak]** *serdak bez klinów.*

**[Pec, a,** lm. **e]** *półimperjał.* Korz. Och! moje pece!... wołał w rozpaczy. Jeż. Zdr. **[Pecyk].**

**[Peca, y,** lm. **e]** p. **Pecyna.** Zdr. †**Pecka.**

**[Pecek, cka,** lm. **cki]** p. **Pecka:** Dom na peckach postawili.

**[Pecen, cna,** lm. **cny, Peceń]** *bochen chleba.* Zdr. **[Pecenek, Pecynek, Peceneczek].**

**[Peceneczek, czka,** lm. **czki]** p. **Pecen.**

**[Pecenek, nka,** lm. **nki]** p. **Pecen.**

**[Peceń, cnia,** lm. **cnie]** p. **Pecen.**

**Pech, u,** blm. p. **Żywica.** <Nm. Pech>

**!Pech, u,** blm. *los dziwnie nieprzyjazny dla kogo, brak szczęścia, powodzenia:* Do czegokolwiek ś. wziął, nic mu ś. nie wiodło: miał P. Miałem, jak to mówią Niemcy, P. do wszystkiego. Bał.

**Pechblenda, y,** lm. **y** min. *minerał z grupy szpinelu, zawierający w sobie uran,* blenda smolista, uranit. <Nm. Pechblende>

× **Pechernik, a,** lm. **cy** *handlarz cukrów i wszelkich słodyczy:* Ojciec ich był pechernikiem, to jest handlarzem cukrów i wszelkich słodyczy. Rol. <?>

**[Pecherzyna, y,** lm. **y]** p. **Pęcherz:** Leci zając po miedzynie, niesie dzieci w pecherzynie. Zdr. **[Pecherzynka].** <por. Pęcherz>

**[Pecherzynka, i,** lm. **i]** p. **Pecherzyna:** P. ś. ot taka widzi, co to dmuchnąć i tyla! Kon.

**Pechować, uje, ował** piw. *wylewać beczki piwne pechem, to jest żywicą piwowarską, przy pomocy płomienia lub też gorącego powietrza.* <Od Pech>

**Pechowanie, a,** blm., czynność cz. **Pechować.**

**[Pecie]:** Hecie P. p. **Eć peć.**

**[Pecię, ęcia,** lm. **ęta, Pycię, Pyciurka, Pecior]** *penis:* Miała matka zięcia krótkiego pecięcia, kupowali śnury naciągać pecięcia.

**[Pecio, a,** lm. **e]** *djabeł, licho, złe.*

**[Pecior, a,** lm. **y]** p. **Pecię.**

**[Peciu]:** Heciu P. p. **Heciu.**

**Pecjem, u,** lm. **y** *zasłona na oczy, którą na dany rozkaz nakładają sobie na oczy zakonnicy, mianowicie Kapucyni.* Sł. wil.

**Pecka, i,** lm. **i I.** [P.] = a) a. **[Pęcka, Pencka, Pecek]** *pal pod budynek wbity w ziemię; kamień podłożony pod przyciesz budynku; kamień, jako fundament pod węgłem budynku:* Pecki, pnie dębowe, na 4 rogach domu wkopane; na nich, jak na podmurowaniu, spoczywa dom. b) *kamień położony umyślnie na miedzy.* **2.** hut. = a) *pecyna, glina w kawałach ugniecionych suszona.* b) p. **Swałka.**

**I.** †**Pecka, i,** lm. **i, [Pecka]** p. **Pestka.** Troc.

**2.** †**Pecka, i,** lm. **i** p. **Peca:** Tłuściuchny, by P. Mącz.

**Peckać, a, ał I.** *paprać, babrać, przebierać, gmerać, rozgrzebywać, grzebać, przewracać:* P. w jedzeniu (wybredzając). **2.** [P., **Bedżgać**] *walać, brudzić.* **3.** [P.] *fuszerować, partolić, paskudzić.* **4.** [P., **Peńkać, Pyćkać**] *klecić, partolić, długo gotować.* Kolb. **[P. ś.] I.** *walać ś., brudzić ś.* **2.** *gmerać ś., grzebać ś., guzdrać ś.* <Nm. patschen = chlapać; por. Ros. paćkatь>

**Peckanie, a,** blm., czynność cz. **Peckać.**

**[Peckanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Peckać ś.**

**[Peckiel, a,** lm. **e] I.** *fuszer, partacz.* **2.** *lichy malarz, bazgracz.* <Od Peckać>

**[Pecnąć, nie, nął]** *uderzyć zlekka.* <por. Pacnąć>

**[Pecnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pecnąć.**

**[Pecula, i,** lm. **e]** *nazwa krowy.*

**[Pecyk, a,** lm. **i]** p. **Pec:** Dwa tysiące pecyków, przegranych w djabełka. Wilk. <Zdr. od Pec>

**[Pecyna, y,** lm. **y] I.** a. **[Pacyna] Peca, Paca** *materjał budowlany z gliny i słomy, lepianka.* **2.** a. **[Peczyna, Paczyna, Pacyna, Pieczyna]** *rumowisko z gliny pieczonej, kamienia, wapna i t. d.; zlepek gliny; gruz z muru:* W popiele żeby nie było pecyny. Troc. **3.** a. **[Pęcyna, Pęczyna]** *kawał cegły; gruda, bryła ziemi, gliny, wapna, śniegu, błota.* **4.** [P.] *sadze rozmiękczone parą, zlane w jedną masę.* **5.** *zł. tłumok.* Zdr. **Pecynka.** <?>

**[Pecynek, nka,** lm. **nki]** p. **Pecen.**

**[Pecynka, i,** lm. **i]** p. **Pecyna.**

**[Pecyska, sk,** blp.] *niedopalone resztki z ogniska.*

**Pecyt, u,** lm. **y** min. *błyszcz telurowy,* $(Ag, Au)_2 Te$, *zawierający w sobie złoto.*

**Peczerkować, uje, ował** *łowić ryby rękoma.*

**[Peczerkowanie, a,** blm.] czynność cz. **Peczerkować.**

**[Peczka, i,** lm. **i] ?:** Ile na tych granicach krwi rozlanej o parę marnych skib! Gdyby nawet i peczek nie było sadzonych, to wyraźnie znaczyłaby ś. krwią graniczna miedza. Ork. Wójt, jako zwyczajnie sprawiedliwy człowiek, opuści mu za to karę za peczki sąsiada. Ork.

**Peczyna, y,** lm. **y I.** [P.] p. **Pecyna. 2.** gór.: †P. *sól warzona zapiekana.* Zdr. **[Peczynka].**

**[Peczynka, i,** lm. **i]** p. **Peczyna.**

**[Peczysko, a,** lm. **a]** *pogorzelisko; plac pusty, zdatny do wzniesienia budynków.*

**Pęć ?:** Widzę, że pan nie P. Rys.

**[Peć]:** Eć peć p. **Eć peć.**

**[Peńkać, a, ał]** p. **Peckać.**

**[Peńkanie, a,** blm.] czynność cz. **Peńkać,** *peckanie.*

**[Ped, u,** lm. × **y]** p. **Pęd.**

**Peda, y,** lm. **y I.** †P. *noga:* W pedę abo w nogę uderzyć. Mącz. Trojanie, gdy Aleksandra zabito, polękli ś., uderzyli w pedy aż do miasta. Hist. troj. *(= uciekli).* **2.** m. *zł. kupiec.* <Łć. pes, 2 pp. pedis>

**[Peda]** *powiada:* Różnią ś. powieściami, ten P., pod owym drzewem wielkim cypresu, ten pod jaworowym. Koch. W. <P(owi)eda = powiada>

**Pedać, a, ał** *powiadać:* U Detmera, co mu piekarz peda, nie dopłacił. Mor. Tob. <P(owi)edać = powiadać>

**Pedagog, a,** lm. **owie** a. **dzy I.** *wychowawca, guwerner, nauczyciel; uczony pracujący nad ulepszeniem metody wychowania i uczenia:* P., mistrz szkolny, dzieciowódz Das. U Rzymian preceptorowie nauczali, pedagogowie zaś byli dozorcami i postrzegaczami obyczajów. Pilch. Co jest lepiej: jeśli dziecię do szkoły dać, czyli jemu chować doma pedagoga abo bakałarza? Glicz. **2.** u starożytnych Greków, *uczony niewolnik, odprowadzający dzieci swego pana do szkoły:* P., stróż dziecinny, wódz, nauczyciel prywatny. Kn. <Gr. paidagōgós>

**Pedagogicznie** przys. od **Pedagogiczny.**

**Pedagogiczny** przym. od **Pedagogja,** *nauczycielski, wychowawczy; zgodny z zasadami pedagogiki:* Rada pedagogiczna *(= rada ciała nauczycielskiego w szkole).* Instytut P. *(= w którym kształcą przyszłych nauczycieli).* Przewaga urzędniczego niepedagogicznego pierwiastku. Spas. Miał ton P., zawsze wszystkich uczył. Krasz. *(= mentorski).* <Od Pedagogika>

**Pedagogika, i,** blm., **Pedagogja** *nauka o wychowaniu młodego pokolenia, podająca i uzasadniająca środki do tego celu wiodące, chowanna.*

**Pedagogja, i,** blm. **I.** *zawód pedagoga, umiejętne wychowanie dzieci, nauczycielstwo:* Zajmować ś. pedagogją. **2.** p. **Pedagogika:** Pedagogją ś. bawić. L.

**Pedagogjum,** w lp. nieod., lm. **a, ów** *wyższy zakład naukowy, kształcący przyszłych pedagogów:* O studentach Polakach w P. szczecińskim.

**!Pedagra, y,** blm. p. **Podagra:** P. bardziej ludziom dostatnim, niż ubogim przypada. Haur.

**!Pedagrycznie** przys. od **Pedagryczny.**

**!Pedagryczny** przym. od **Pedagra,** *podagryczny.* <Od Podagra>

**!Pedagryk, a,** lm. **cy** p. **Podagryk.**

**!Pedagrysta, y,** lm. **ści** p. **Podagryk:** Nawet paralitycy, tabetycy, pedagryści podrygają radośnie.

**!Pedagrzysta, y,** lm. **ści** p. **Podagryk:** Mąż P. zawsze lubi towarzystwo. Koź. A.

**Pedalarz, a,** lm. **e** druk. posp. *drukarz, drukujący na pedałówce.* <Od Pedał>

**Pedał, u,** lm. **y I.** a. × **Peduał** = a) w organach, *klawjatura dolna do przebierania nogami.* b) w fortepjanie, *przyrząd do wzmacniania a. tłumienia tonów.* **2.** *przyrząd w arfie, przestrajający ton całego instrumentu.* **3.** p. **Następ. 4.** cyk. *jeden z dwuch stopni u welocypedu, na których opierają ś. nogi jeźdźca i wprawiają w ruch welocyped.* **5.** druk. p. **Pedałówka. 6.** w lm. żart. *nogi:* Wyciągać pedały = *podążać.* **7.** tkac. *podnóżek, stopień w warsztacie tkackim, przymocowany u samej ziemi do nicionek i służący do przebierania nogami.* **8.** wiośl. p. **Stołek.** <Włos. pedale; Łć. pes, 2 pp. pedis>

**Pedałować, uje, ował** cyk. *poruszać nogami pedał roweru i tym sposobem wprawiać w ruch rower.* <Od Pedał>

**Pedałowanie, a,** blm., czynność cz. **Pedałować.**

**Pedałowy** przym. od **Pedał.**

**Pedałówka, i,** lm. **i, Pedał** druk. *maszyna drukarska puszczana w ruch przez naciskanie pedału.* <Od Pedałowa, rodz. ż. od Pedałowy>

**Pedancki** przym. od **Pedant,** p. **Pedantyczny:** Uczoność pedancka. Mina pedancka = *wymuszona, sztywna.* **Po pedancku** przys. p. **Pedancko:** Dziś weszło w modę tłumaczyć na sposób niemiecki z niewolniczą, pedancką wiernością. Siem.

**Pedancko** przys. od **Pedancki,** *pedantycznie.*

× **Pedanctwo, a,** blm. p. **Pedanterja.**

**Pedant, a,** lm. **ci** *człowiek trzymający ś. prawideł z drobiazgową ścisłością, zważający więcej na formę, niż na istotę rzeczy, drobnostkiewicz; uczony nudziarz bez wyższego polotu:* Przez uczonych nie

trzeba rozumieć nadętych młodzików, wiele o sobie rozumiejących pedantów, ale ludzi, którzy w wielu ważnych materjach są biegłemi. Świt. <Nm. Pedant; Fr. pédant; Włos. pedante>

**Pedanterja, i,** blm., **Pedantyzm,** ×**Pedanctwo** *przesadna, drobnostkowa dokładność, trzymanie ś. ślepo formułek, formalizm; szkolarstwo, małostkowość:* Z całą pedanterją wystrzegać ś. i dbać o żołądek. Rozprawiał chętnie, długo i gorąco, bez śladu pedanterji szkolarskiej. Bełc. <Od Pedant>

**Pedantka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pedant.**

**Pedantycznie** przys. od **Pedantyczny:** Departament zapatruje ś. na to P. Spas.

**Pedantyczny, Pedancki** *właściwy pedantom, drobiazgowo skrupulatny, małostkowy.*

**Pedantyzm, u,** blm. p. **Pedanterja.**

†**Pedard, u,** lm. **y** p. **Petarda.** Troc.

!**Pedatrofja, i,** blm. błędnie zam. ×podatrofja *zanik a. schnięcie nogi.* <Łć. pes, 2 pp. pedis = noga + atrophía = więdnienie, wysychanie, zanik>

**Pedel, a,** lm. **e** p. **Bedel:** Woźni przy audytorjach, a. pedele, otrzymali dokładnie określony, na pół wojskowy mundur. Spas. <Nm. Pedell>

**Pederasta, y,** lm. **ci** *człowiek oddający ś. pederastji.* <Gr. paiderastés>

**Pederastja, i,** blm. *spółkowanie mężczyzny z mężczyzną,* chłopcołóstwo, samcołóstwo. <Gr. paîs, 2 pp. paidós = chłopiec, dziecko i eráō, erasteúō = kochać, być zakochanym>

[**Pederens, a,** lm. **y, Peterens**] *piec w zagadce.*

**Pedespedy, ów,** blp. *kółka przytwierdzane rzemykami do nogi i służące do biegania.* <Łć. pes, 2 pp. pedis + pes, 2 pp. pedis>

×**Pedestal, a,** lm. **e** p. **Pjedestał:** P., postument słupa. Chm. B.

**Pedestał, u,** lm. **y** p. **Pjedestał:** Są prawdy, są prawa Boże, co od wieków walają ś. pod nogami ludzkiemi, strącone z pedestałów, zdeptane, czekają na dzień. <Fr. piédestal>

**Pedestralny** posąg = *posąg w postawie stojącej* (w przeciwstawieniu do konnego).

**Pedestrjanizm, u,** blm. *sport pieszy, piesza wędrówka dla przyjemności.* <Od Łć. pedester = pieszy>

**Pedjatra, y,** lm. **rzy** a. **owie** *lekarz zajmujący ś. leczeniem chorób dziecięcych.* <Gr. paîs, 2 pp. paidós = chłopiec, dziecko i iātrós = lekarz>

**Pedjatrja, i,** blm. *nauka o chorobach wieku dziecięcego.* <Gr. paîs-paidós = chłopiec, dziecko i iatreía = lecznictwo>

**Pedjatryczny** przym. od **Pedjatrja.** <Gr. paîs, 2 pp. paidós = chłopiec, dziecko i iatrikós = lekarski>

**Pedlar, a,** lm. **owie** *kupiec wędrowny w Stanach Zjednoczonych.*

[**Pednąć, nie, nął**] *powiedzieć.* <*P(owi)ednąć = jednot. od Powiedzieć>

**Pedogieneza, y,** blm. *zdolność rozmnażania ś. w stanie poczwarki, właściwa niektórym zwierzętom bezkręgowym.* <Gr. paîs, paidós = dziecko, i génesis = rodzenie ś.>

!**Pedogra, y,** blm. bł., p. lep. **Podagra.**

!**Pedogryczny** bł., p. lep. **Podagryczny:** No! a toż co za znajomość? odezwał ś. p. Kłopeć do wsiadającego i gniotącego mu pedogryczne palce Bazylewicza. Krasz.

!**Pedogryk, a,** lm. **cy** bł., lep. **Podagryk:** Stary P. Krasz.

**Pedometr, u,** lm. **y, Padometr, Odometr, Hodometr, Drogomiar** *przyrząd, notujący automatycznie liczbę zrobionych kroków.* <Łć. pes, 2 pp. pedis, Gr. métron = -mierz>

**Pedro-Ksimenes, u,** lm. **y** *gatunek białego wina hiszpańskiego z okolic Grenady.*

×**Peduał, u,** lm. **y** p. **Pedał:** Klawjatura ręczna nosi nazwę manuału, nożna — peduału.

[**Pedwórze, a,** lm. **a**] p. **Podwórze.**

[**Pedy, ped,** blp. **Pydy**] p. **Nosidło.** <Łć. pes, 2 pp. pedis = noga>

[**Pedzieć**] skróc. z: *powiedzieć:* Jak ś. rozgada, to ma co P. Ork. <P(owi)edzieć>

†**Pega, i,** lm. **i** rzeź. p. **Pręga.**

**Peganit, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady saletrowców, z rzędu fosforanów, zawierających glin.*

**Pegaz, a,** blm. **I.** w mitologji greckiej, *skrzydlaty rumak muz; symbol polotu poetyckiego.* Przen.: Dosiadać pegaza = *próbować sił na polu poezji.* Ów P., co ś. dosiąść niekiedy pozwala. Kras. Nie chciej na pegazie jeździć. Petr. *(= nie napieraj ś. tego, czemu nie sprostasz).* **2.** astr. p. **Koń:** Koń znajduje ś. na półkuli północnej nieba, w sąsiedztwie Andromedy i Łabędzia. **3.** zool. (pegasus) *ryba oścista wiązkoskrzelna.* <Gr. Pégasos>

**Pegazowy** przym. od **Pegaz:** Naród, który ma jakąś naturę pegazową, zaprzęgać ś. nie daje. Tarn. <Od Pegaz>

**Pegmatolit, u,** lm. **y** min. *odmiana ortoklazu.* <Gr. pêgma = spójność, + líthos = kamień>

**Pegmatyt, u,** lm. **y** *gruboziarnista odmiana granitu.* <Od Gr. pêgma = spójność>

**Pegologja, i,** blm. *nauka o źródłach leczniczych i wodach mineralnych.* <Z Gr. pēgḗ = źródło, + -logía = nauka>

**Pegomancja, i,** blm. *wróżenie ze źródeł.* <Z Gr. pēgḗ = źródło, + manteía = wróżenie>

**Pejcz, a,** lm. **e** *bacik, biczyk, szpicruta:* Pejczem postukując po szarawarach. Eww. Zdr. **Pejczyk.** <Nm. Peitsche>

**Pejczyk, a,** lm. **i** p. **Pejcz.**

[**Pejdać, a, ał**] skrócone z *powiadać.* <Skróc. z Powiedać>

[**Pejdzieć**] skrócone z *powiedzieć.* <Skróc. z Powiedzieć>

[**Pejka, i,** lm. **i, Prukwa, Purchwa, Ropucha**] zool. (melophagus ovinus) *owad dwuskrzydły poczwarkorodny,* kleszcz, wesz owcza, pluskwa owcza, narzępik.

**Pejs, a,** lm. **y I.** *kosmyk włosów, zwieszający ś. przed uchem u Żyda-konserwatysty.* **2.** [Pejsy] *grzywka nad czołem u dziewcząt wiejskich.* **3.** w lm. *długie ości, będące przedłużeniem łuski na ziarnach jęczmienia i pewnego gatunku pszenicy.* Zdr. **Pejsik.** Zgr. **Pejsisko.** <?>

**Pejsach, u,** lm. **y** *pascha u Żydów, święto na pamiątkę wyjścia z ziemi egipskiej.* <?>

**Pejsachówka, i,** blm., **Pejsakówka** *wódka ze śliwek, śliwowica przez Żydów używana:* Dam ci chały i pejsachówki. Gliń. J.

**Pejsacz, a,** lm. **e,** [**Pejsak**] *Żyd pejsaty.* <Od Pejs>

**Pejsaczny,** [**Pajseczny**] *specjalnie przysposobiony na uroczystość zwaną pejsach:* Mąka pejsaczna. Spirytus P. Wino pejsaczne. <Od Pejsach>

[**Pejsak, a,** lm. **i**] p. **Pejsacz;** *wog. przezwisko Żyda.* <Od Pejs>

**Pejsakówka, i,** lm. **i** p. **Pejsachówka.**

**Pejsaty** *mający okazałe pejsy:* Żyd P. <Od Pejs>

× **Pejsaż, u,** lm. **e** p. **Pejzaż.** Zdr. × **Pejsażyk.** <Fr. paysage>

× **Pejsażyk, a,** lm. **i** p. **Pejsaż.**

× **Pejsażysta, y,** lm. **ści** p. **Pejzażysta.**

**Pejsik, a,** lm. **i** p. **Pejs.**

**Pejsisko, a,** lm. **a** m. i ni. p. **Pejs.**

**Pejsować, uje, ował 1.** jęczmienne ziarna = *bić cepami po wymłóceniu z kłosów, dla oczyszczenia z ości, pozostałych przy nich.* **2.** przen.: P. kogo = *wydzierać mu włosy na policzkach, tarmosić go za włosy.* <Od Pejs>

**Pejsowanie, a,** blm., czynność cz. **Pejsować.**

**Pejsowany** jęczmień = *oczyszczony z ości.*

**Pejzaż, u,** lm. **e,** × **Pejsaż** *krajobraz na obrazie, lanszaft.* Zdr. **Pejzażyk.** <Fr. paysage>

**Pejzażomanja, i,** blm. *manja rysowania lub malowania pejzażów; zamiłowanie w pejzażach:* Niemałą pobudką do tej pejzażomanji było dla nich towarzystwo artystyczne. Hoś. <Pejzaż + Manja>

**Pejzażowy** przym. od **Pejzaż:** Tło pejzażowe jest oddane z prawdziwym mistrzostwem.

**Pejzażyk, a** a. **u,** lm. **i** p. **Pejzaż:** Zdawała ś. być figurką namalowaną wdzięcznie dla ożywienia milczącego pejzażyku. Bał.

**Pejzażysta, y,** lm. **ści,** × **Pejsażysta** malarz, *rysownik pejzażów.* <Od Pejzaż>

**Pejzażystka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pejzażysta.**

[**Pek, a,** lm. **i**] **1.** *koniec skrzydła od drugiego zgięcia do końca.* **2.** *pika, dzida.* **3.** a. [**Pekus**] *człowiek chudy a wysoki; dziewczyna wysoka chuda.*

[**Pek**] tobie! w. = *odczep ś.!:* Tfu! niechże ci P. będzie ode mnie. Kaczk.

**Pekari** nieod. zool. (dicotyles) *zwierzę parzystokopytowe, następujące tylko dwoma środkowemi palcami, nieprzeżuwające, z rodziny świń, mieszkające w Ameryce południowej.*

**Pekator, a,** lm. **y** żart. *członek męski.* <Łć. peccator = grzesznik>

[**Pekąn**] p. **Pykon.**

[**Pekąnk**] p. **Pykon.**

[**Pekele,** nieod.] p. **Paczka.**

**Pekieflajsz, u,** blm. p. **Pekieflejsz.** <p. Pekieflejsz>

**Pekieflejsz, u,** blm., **Pekieflajsz,** × **Pekielflejsz** *mięso peklowane,* p e k l o w i n a. <Nm. Pöckelfleisch>

× **Pekielflejsz, u,** blm. p. **Pekieflejsz:** W gospodarstwie saletra ś. używa do solenia pekielflejszu. Kluk. P. jak ś. soli. Kluk. <Nm. Pöckelfleisch>

**Peklować, uje, ował** *konserwować mięso, przesypując je warstwami soli, saletry, pieprzu, korzeni i układając bardzo ściśle w beczułce oraz przyciskając ciężarem, np. kamieniem.* <Nm. pökeln>

**Peklowanie, a,** blm., czynność cz. **Peklować**

**Peklowina, y,** blm. *mięso peklowane,* p e k e f l e j s z. <Od Peklować>

[**Pekner, a,** lm. **rzy**] *chałupnik.*

[**Peknerka, i,** blm.] *chudoba.*

**Pektolit, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady sylikoidów, z grupy piroksenów i amfiboli.* $NaHCa_2Si_3O_9$. <Gr. pēktós = ścisły, + líthos = kamień>

† **Pektoral, a,** lm. **e** *napierśnik.* Troc. Zdr. † **Pektoralik.** <Z Łć. pectoralis = pierśny>

**Pektoralik, a,** lm. **i 1.** † P. p. **Pektoral.** Troc. **2.** *napierśnik księży koloru sukna, na który naszywa ś. koloratka a. na którym* [illegible]. **3.** × P. p. **Pektorał:** Bogata szlachta dosyć miała, gdy wzięła od rodziców swoich parę pektoralików. Ciek. Małe pektoraliki w godzin 24 dwa razy nakręcać trzeba. Sol. <Zdr. od Pektoral>

! **Pektoralny** *tyczący ś. piersi:* Ziółka pektoralne = *ziółka przeciw kaszlowi.* <Łć. pectoralis = pierśny>

**Pektorał, u,** lm. **y 1.** *krzyż, noszony na piersiach przez wyższe duchowieństwo katolickie.* **2.** × P. *mały zegarek do noszenia na piersiach:* W rachunek nie wchodziły ani zegarki, pektorały, ani sygnety, łańcuchy, ani inne kosztowności. Rol. Zdr. **Pektoralik.** <Z Łć. pectoralis = pierśny>

**Pektyn, u,** lm. **y** p. **Krzepnik.** <Z Łć. pecten = grzebień>

**Pektyna, y,** lm. **y** chem. *materja organiczna nieokreślonego bliżej składu, sprawiająca, że wyciągi wodne z owoców i innych części roślin przyjmują postać galarety;* p. **Krzepnik.**

**Pektynit, u,** lm. **y** gieol. *gatunek niewielkich muszli skamieniałych, pokrytych bróździami grzebykowatemi.* <Z Łć. pecten = grzebień>

**Pektynjan, u,** blm. *wapno w tkance drzewnej roślin.*

× **Pekulat, u,** lm. **y** *kradzież grosza publicznego.* Sł. wil. <Łć. peculatus>

! **Pekunjarny** *pieniężny.* <Od Łć. pecunia = pieniądz>

[**Pekus, a,** lm. **y**] p. **Pek.**

**Pela, i,** lm. **e,** × **Pelja 1.** *włókno jedwabne używane do robót kobiecych, do haftu; skubanka z włókna jedwabiu.* **2.** *materja kosmata jedwabna:* Czarny halsztuch z miękkiej peli. Las. <Włos. pelo>

**Pelada, y,** blm. *choroba ludzi i zwierząt, objawiająca ś. wypadaniem włosów, próchnieniem i wypadaniem zębów oraz osłabieniem kończyn.* <Fr. pelade = wypadanie włosów>

**Pelagiczny** biol. *żyjący na otwartej wodzie zdala od brzegów czy to w morzu, czyli też w jeziorach słodkich:* Wycieczki na morze dla połowu zwierząt pelagicznych, to jest żyjących blizko powierzchni morza. <Z Gr. pélagos = morze>

× **Pelagina, y,** blm.: Fournier wynalazł jakoby niezawodny środek przeciw chorobie morskiej i nazwał ją pelaginą. <Z Gr. pélagos = morze>

**Pelagit, u,** lm. **y** min. *kruszec brunatny, złożony przeważnie z tlenników manganu i żelaza, krzemionki oraz wody, kryjący niekiedy w sobie domieszki martwicy wulkanicznej, tudzież szczątki organizmów,* b u ł a m a n g a n o w a. <Z Gr. pélagos = morze>

**Pelagjanin, a,** lm. **anie** *zwolennik sekty utworzonej przez Pelagjusza, mnicha angielskiego w IV wieku po Chrystusie, zaprzeczającej grzechu pierworodnego i przyznającej wolną wolę w człowieku.*

**Pelagjanizm, u,** blm. *nauka Pelagjusza.* <Od Pelagjanin>

**Pelagoskop, u,** lm. **y** *narzędzie do rozpatrywania głębin morskich.* <Z Gr. pélagos = morze, + skopéō = patrzę>

**Pelagra, y,** blm. *choroba: rumień lombadzki, wysypka liszajowata, występująca główmie na rękach i nogach.* <Fr. pellagre; z Łć. pellis = skóra, Gr. i ágra = chwyt, napad, łów>

**Pelagryk, a,** lm. **cy** *człowiek chory na pelagrję:* W statystycznych sprawozdaniach spotykamy oddział wyleczonych pelagryków. Rol. <Od Pelagra>

**Pelam, u,** lm. **y,** [**Pelan**] koń. *rodzaj wędzidła, pośredniego między wędzidłem właściwym a munsztukiem, munsztuk bez tręzli, dla koni twardych w pysku.*

[**Pelan, u,** lm. **y**] p. **Pelam.**

**Pelargonja, i,** lm. **e** bot. p. **Gieranja.**

**I. [Pele]** p. 2. **Koło:** Juz já wasy córki nie chce, P. insy depce.

**2. [Pele]:** P. P.! *wołanie na małe gąski.*

**3. [Pele]:** Hele p. **Hejńdry.**

**Pelele** nieod.: Murzyn dziki nosi pelele, t. j. kawałki drzewa w wargach. Sienk.

**Pelenie, a,** blm. p. **Pielenie.** Troc.

**Peleryn, a,** lm. **y** p. **Pasagier.** <Fr. pèlerine>

**Peleryna, y,** lm. **y I.** *krótki bez rękawów płaszczyk kobiecy.* **2.** *rodzaj kapy na płaszczu od kołnierza do łokci a. krócej.* **3.** gim. *położenie rąk z boku pochyło.* **4.** myśl.: Owcza P. = *rodzaj długiego płaszcza:* Po bokach spływał długi płaszcz barwy szaraczkowej, tak zwana owcza P. z czerwonym kołnierzem: płaszcz ten sięgał niemal samej ziemi. Zdr. **Pelerynka.** <Fr. pèlerine>

**Pelerynka, i,** lm. **i** p. **Peleryna:** Sutanna z pelerynką.

†**Peles, a,** lm. **y** p. **Pielesz:** Nie podobają ś. wam góry i lasy, dzikiego zwierza pelesy i łożyska. Baz.

×**Pelę** p. **Pleć.** Troc.

**[Pelętać się, a ś., ał ś.] I.** *być zawieszonym i chwiać ś., dyndać ś.* **2.** *plątać ś.* **3.** *kiepsko żyć.*

**[Pelętanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pelętać ś.**

**Pelikan, a,** lm. **y I.** a. **Baba** zool. (pelecanus) *ptak rudlonogi:* P. kędzierzawy (p. crispus): Pelikany przykładne. Mor. Ciche pelikany miłosiernie śpiewały. Mor. **2.** *narzędzie do wyrywania zębów, dziś już nie używane, rodzaj kleszczy.* Perz. **3.** *działo sześciofuntowe:* P. działo wyrzucające 6 funtów żelaza. L. Zdr. **Pelikanik.** <Gr. pelekános, Łć. pelicanus>

**Pelikanik, a,** lm. **i I.** p. **Pelikan. 2.** ?: Krzyżyki, P., zapona do kity. Goł.

**Pelikanit, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady sylikoidów, z grupy glin, obficiej w krzemionkę zaopatrzony.*

**!Pelikometr, u,** lm. **y** p. **Pelwimetr.** <Gr. pelys, 2 pp. -ykos = miednica i métron = miara>

**[Pelinie, a,** blm.] p. **Pielenie.**

**Pelit, u,** lm. **y** min. *nazwa ogólna niektórych skał, złożonych z mikroskopowo małych cząsteczek mineralnych, słabo ze sobą spojonych a. też zupełnie luźnych.* Odmiany: P. d i a t o m o w y = *ziemiste masy mikroskopowych, z krzemionki złożonych pancerzy diatomowych.* M ą k a k o p a l n a = *masy sypkie mikroskopowych pancerzy okrzemek.* <?>

×**Pelja, i,** blm. p. **Pela:** Pośrodku najdelikatniejszym ściegiem z pelji był wyszyty obraz. Byk.

**Peljom, u,** lm. **y** min. = **Kordjeryt.** <Gr. pelíōma = siniec>

**Pel-mel** nieod. *mieszanina, nieład, bigos, groch z kapustą, zgiełk.*

**[Pelniuśki]** p. **Pełniuchny.**

**[Pelniuśko]** przys. od **Pelniuśki,** *pełniuchno.*

**[Pelniutki]** p. **Pełniuchny.**

**[Pelniutko]** przys. od **Pelniutki,** *pełniuchno.*

**[Pelnuśki]** p. **Pełniuchny.**

**[Pelnuśko]** przys. od **Pelnuśki,** *pełniuchno.*

**[Pelnutki]** p. **Pełniuchny.**

**[Pelnutko]** przys. od **Pelnutki,** *pełniuchno.*

**[Pelny]** p. **Pełny.**

**Pelop, u,** blm. chem. (pelopium) *przyjmowany przez niektórych pierwiastek metaliczny, zapewne nieczysty niob.* <Łć. pelopium>

**Pelot, u,** lm. **y** *narzędzie felczerskie drewniane w kształcie grzyba, z główką obciągniętą pęcherzem, do robienia wcierań w ciało chorego.* <Fr. pelote = poduszeczka>

**!Pelota, y,** lm. **y I.** *elegancka perfumowana poduszeczka do igieł i szpilek:* Pelotki? zapytała jedna z dam, wysoko do nosa poduszeczkę podnosząc. Zap. **2.** *poduszeczka na końcu paska bandażowego.* <Fr. pelote = poduszeczka>

**Pelować, uje, ował** garb. p. **Odwłaszać.**

**Pelowanie, a,** blm., czynność cz. **Pelować.**

**Pelowy** przym. od **Pela:** Robótka pelowa. <Od Pela>

**Peltasta, y,** lm. **ści** *żołnierz z lekkiego wojska greckiego, uzbrojonego puklerzami.* <Gr. peltastēs>

**[Pelusia!, Peluśka!]** *nawoływanie dla zwabienia gęsi.*

**[Peluść, i,** a. w lm. **Peluście]** *koniec koryta lub żłobu, w którym znajduje ś. przyczółkowata ściana.*

**[Peluśka!]** p. **Pelusia.**

**[Peluśki, ek,** blp.] *groch.*

**!Pelwimetr, u,** lm. **y, !Pelikometr** *narzędzie lekarskie do mierzenia miednicy,* m i e d n i c o m i e r z. <Łć. pelvis = miednica, Gr. métron = miara>

**Pelwimetrja, i,** blm. *sztuka mierzenia miednicy niewieściej (część antropometrji).* <Łć. pelvis = miednica, + Gr. metréō = mierzę>

**[Pelzen]** przys. *hurtem, ryczałtem, bez miary, wagi i liczby:* Sprzedał owoc P.

**[Peł, u,** lm. **y]** p. **Pył:** P., proch. Troc. Zdr. **[Pełek].** <Z Pył>

**[Pełać, a, ał]** p. **Pleć.** <Częstot. od Pleć>

**[Pełanie, a,** blm.] czynność cz. **Pełać.**

×**Pełcie, a,** blm. p. **Pielenie.** Troc.

**[Pełć, i,** lm. **e, Pełt]** *tratwa:* P. tratew (na Morskim Oku) z grubych kloców zbitych, opatrzona poręczami.

**[Pełechaty]** p. **Patłaty.** <Ukr. pełechàtyj>

**[Pełechy, ów,** blp.] *kudły, długie w nieładzie będące włosy;* pog. *włosy.* <Ukr. pèłech>

**[Pełek, łku,** lm. **łki]** p. **Pył.** <Z Pyłek>

**Pełen** (jako orzeczenie i jako określenie) p. **Pełny.** Z pełna p. **Spełna:** Lubo on wielu żywił, miał wszystkiego z pełna, zawsze mu dostarczało i mleko i wełna. Nar. <PEŁ(N)>

**Pełgać, a, ał** p. **Pełzać:** Płomień pełga. Po zagięciach pełgały czerwone światełka. Sienk. Główne ognisko krwawiło ś. coraz szerszym, lecz niższym, pełgającym płomieniem. Dan. Wszystko to (cienkie świeczki i lampki) kopciło, pełgało, lub paliło ś. silnym rozdętym płomieniem. Dan. Na widnokręgu pełgały ciągle mleczno-różowe zorze zachodu. Dan. **3.** *spełzać, ginąć szybko; w oczach od płomieni płonąć.* <PEŁG>

**Pełganie, a,** blm. czynność cz. **Pełgać:** Baśnie jedne z próżności szlacheckiej, drugie z pełgania przed despotyzmem wyradzały ś. Lel. *(= z pełzania, płaszczenia ś.).*

**Pełgnąć, nie, nął I.** p. **Pełznąć. 2.** p. **Pełzać. 3.** p. **Pełzgnąć:** Lud zjątrzony zapala zamek, pełgną dachy, sosny. Chr. Przen.: Pełgnąć wstydem. Żebr. *(= okryć ś. stopniowo rumieńcem, płonąć wstydem).*

**[Pełgnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pełgnąć.**

†**Pełk, a,** lm. **i** *moneta zdawkowa, której 180 sztuk szło na talar.* Troc. <Nm. Pölchen>

**[Peln]** p. **Pełny.**

×**Pełna, ej,** lm. **e** *pełna czasza, pełna szklanka:* Kto przy pełnej mówcą, aż go tu wnet babińskim nazwą krasomówcą. Koch. W. Nie srom się, nikczemniku, trzema pełnemiś zapił pamięć. Ciek. Proszę na pełną. Troc. P. zdrowie twoje. Troc. P. prze zdrowie. Kochan. Piję pełną do Was Pa-

na. Troc. P. w koło idąca. Troc. Kazawszy sobie większe pełne, niż kiedy, nalewać, pił, jak najwięcej mógł. Kosz. Nie tylko sami piją, ale i drugie już mdlejące do picia wyzywają, pełnemi z niemi walczą. Baz. Obrał sobie dwie mieście, tam z kozaki pełnemi strzela. Górn. Kto nie wypije odrazu, dwiema ma być karany pełnemi. Trzt. Inak o rzeczach sądzimy, gdy przy pełnej posiedzimy. Prz. Częstokroć ś. o pełną abo o słówko zabijają. Sekl. Od niegobym i pełnej, gdyby do mnie pił, nie przyjął, a miałbym jego dobrodziejstwo przyjąć? Górn. Najwięcej ś. sobie przy pełnych zalecają. Paszk. Pełnemi przyjaciół szukają. Kochan. Przy obiedzie między pełnemi. Kosz. Kogo u pełnej nabędziesz, tego u pełnej pozbędziesz. Kochan. Kto w pełnej przyjaciela krzywdzi, krzywdzi w czym inszym. Prz. P. na człowieka próba pewna. Prz. U Greków, którzy ś. trzeźwo chowali, nad trzy pełne więcej nie pili; dziewięć pełnych kto wypił, był za szalonego miany. Petr. Znać ci wino sprawiło te we łbie zawroty; powiedzże, czy z pełnej piłeś, czy na zlewkach? Zabł. *(= czy z pełnej beczki).* Ktoby jednego z tych ubogich napoił pełną zimnej wody, weźmie od Boga zapłatę. Sekl. <Rod. ż. od Pełny>

**Pełnia, i,** lm. **e** I. *pełność, całość, cały zasób, komplet:* Wino, będzie li stało nie w pełni, łatwie nakwaśnieje. Trzyc. Niechaj śpichlerze w pełni zawsze stoją. Ryb. Balsamów po trzydziestu naczynia zawsze tam w pełni stoją. Star. *(= spełna).* Bierz z pełni jego, dostatek wszystkiego. K. G. Zwietrzą pełnię w szkatule. Rzew. Cała ziemia wygrzewa ś. rozkosznie do słońca, które w białej pełni płynie ponad szczytami. Ork. Przen.: *cały zasób, całe bogactwo:* Rozwinąć całą pełnię talentów i zdolności. **2.** a. **[Pełnia]** *odmiana księżyca, w której zwraca on ku nam pełną swą tarczę oświetloną przez słońce:* P. zachmurza na deszcz. Troc. Księżyc w pełni. Księżyc po pełni. Troc. [Ku pełni] = *drugi tydzień miesiąca księżycowego.* [Po pełni] = *trzeci tydzień miesiąca księżycowego.* Pełnią mamy. Twarz, jak księżyc w pełni *(= pełna, okrągła, szeroka).* Przen. żart.: Sam Bachus czary masykiem napełnia, i choć przed kwadrą, jednak przed nim P. Gawiń. *(= pełna czasza).* Przen. = a) *cała okazałość, cała rozciągłość, zupełność:* Pokazała ś. prawda w pełni swojej. Bals. *(= w całej nagości).* b) *rozkwit, zupełny rozwój, dojrzałość, punkt kulminacyjny, zenit:* W pełni sił i zdrowia. Krasz. Skąd w takiej młodej dziewczynie taka P. uczuć? Godl. W pełni powabów i krasy niewieściej. Od. Bardzoby ś. rad do tego przyłożył, kiedyby w pełni swej sprawy te były. Błaż. <Od Pełny>

**[Pełniaczek, czka,** lm. **czki]** *dziecko jasnowłose z pełną okrągłą twarzą.* <Od *Pełniak, od Pełny>.

**Pełnica, y,** lm. **e, Rannik** bot. (eranthis) *roś. z rodziny jaskrowatych.* <Od Pełny>

**Pełniciel, a,** lm. **e** *ten, co pełni, spełnia, wykonawca.* <Od Pełnić>

**Pełnicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pełniciel.**

**Pełnić, i, ił** I. †P. [P.] *robić pełnym, napełniać, zapełniać:* Ja Bóg pełnię nieskończonością te czczości przestwory. Przyb. Misę cynową pełnię napojem słodowym. Wysp. [Skądeś tyle wzion pieniędzy, żeś aż całe ćwierć dukatami pełnił?] Chcesz przychylić nam do ust czary, trucizną pełnej, czary jadem pełnionej. Wysp. **2.** †P. *spełniać, wypróżniać, wychylać do dna, pić, wypijać z pełnego:* Kufle wysuszali, pełniąc do dna prze zdrowie. Brud. Pełnię do ciebie. Kn. P. rzędem, kołem. Kn. P. niewielka chwała. Kn. Potym pito za zdrowie małżeństwa przyszłego, każdy pełnił, a jeden doglądał drugiego. Szymon. Gospodarzu miły, gdy mi każesz P. sobie a. komu. Kochan. *(= pić za zdrowie swoje lub czyje).* Pełnię do ciebie. Troc. Pełnię za zdrowie twoje. Troc. Pełnili z sobą w posiedzeniu. Troc. **3.** †P. *popełniać co, oddawać ś. czemu, pozwalać sobie na co:* Z niemi na bankiecie obżarstwo i pijaństwo pełnił. Pim. **4.** *wypełniać, spełniać, sprawować, wykonywać, uskuteczniać co, dotrzymywać czego:* Pełń obowiązki religji. Kras. Choć nie umiał cnót definjować, umiał je pełnić. Kras. P. posłannictwo, polecenia, rozkazy. Pełnić rozkazanie Was Pana. Troc. Nie trzeba pytać, czym co (Pan Bóg) rozkazał, jedno P. to, co rozkazał. Skar. Zbudowaniu serc ludzkich służył... to samo pierwej pełniąc, czego uczył. Skar. Wołą dobrego naszego ojca pełnili. Skar. Czy pełnisz swe obowiązki? Nar. P. dobrych matek i żon obowiązki. Niem. Nakoniec bez rozkazu pełnią swą powinność. Mick. Pełniący obowiązki dyrektora *(= zastępujący go w urzędowaniu).* Wyzna li ona jemu to ślubowanie, tedy ma jemu dzierżeś i P. Ort. **P. ś.** I. *napełniać ś., wypełniać ś., zapełniać ś.:* Łzami oczy ś. pełnią. Wysp. **2.** †P. ś. *spełniać ś., zaszczać ś., sprawdzać ś.:* Pełni ś. ta wróżka. Troc. Pełni ś. pismo, dadzą majętnemu, a i to, co miał, wezmą ubogiemu. Groch. **3.** †P. *być spełnianym, spełniać ś., wykonywać ś., dotrzymywać ś.:* Co ś. źle obiecuje, gorzej ś. pełni. Skar. <Od Pełny>

**[Pełnie, a,** lm. **a]** p. **Południe.** <Z Południe>

**Pełnieć, eje, ał** *stawać ś. pełnym, wypełniać ś., zaokrąglać ś., nabierać tuszy, tłuścieć.* <Od Pełny>

**Pełniejszy,** †**Pełńszy** st. w. od **Pełny.**

**Pełnienie, a,** blm. I. czynność cz. **Pełnić:** Przyjmuje P. od Was Pana. Troc *(= kielich do spełnienia).* To P. do ciebie idzie. Troc. Boś ją przymusił waćpan do rozwodu niepełnieniem marytalnych ślubów. Słow. P. rozkazów Was Pana zawsze mi miłe było. Troc. Poganie do pełnienia takiego zakonu (miłości) pomocy i łaski z nieba nie mieli. Skar. **2.** czynność cz. **Pełnieć.**

**Pełnienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pełnić ś.**

**Pełnik, a,** lm. **i, Anemon, Anemona,** bł. **Zawilec** bot. (trollius) *roś. z rodziny jaskrowatych.* Gatunek: P. zwyczajny a. pospolity (t. europaeus). <Od Pełny>

**[Pełniowy]** przym. od **Pełnie,** *południowy.*

**Pełniuchno** przys. od **Pełniuchny; Pełniusieńko, Pełniuśko, Pełniutko, Pełniuteczko, Pełniuteńko, Pełniutenieczko, [Pełniuśko, Pełniutko, Pełniućko, Pełniusinko].**

**Pełniuchny, Pełniusieńki, Pełniuśki, Pełniutki, Pełniuteczki, Pełniuteńki, Pełniuteniecki, †Pełniustek, [Pełniuśki, Pełniutki, Pełniućki, Pełniusinki]** *jak najdokładniej pełny.* <Od Pełny>

**[Pełniućki]** p. **Pełniuchny.**

**[Pełniućko]** p. **Pełniuchno.**

**Pełniusieńki** p. **Pełniuchny.**

**Pełniusieńko** p. **Pełniuchno:** Na wieżach P. lamp gorzało. Str.

**[Pełniusinki]** p. **Pełniuchny.**

**[Pełniusinko]** p. **Pełniuchno.**

**Pełniuśki** p. **Pełniuchny:** Wyniosła a krzyżasta, cieniuchna a pełniuśka. Szym. A. (Konwie) takie pełniuśkie, jak oko. Kon.

**Pełniuśko** p. **Pełniuchno.**

**Pełniusieńki** p. **Pełniuchny.**

**Pełniuteczki** p. **Pełniuchny.**
**Pełniuteczko** p. **Pełniuchno.**
**Pełniutenieczki** p. **Pełniuchny.**
**Pełniutenieczko** p. **Pełniuchno.**
**Pełniuteńki** p. **Pełniuchny.**
**Pełniuteńko** p. **Pełniuchno:** W sklepach P. materji zamorskich. Star.
**Pełniutki** p. **Pełniuchny.**
**Pełniutko** p. **Pełniuchno.**
†**Pełniustek** p. **Pełniuchny:** Dom P. mężów i niewiast. Leop. <Z pomieszania Pełniuśki i Pełniutki>

**Pełno-** połączone z następnym wyrazem, dodaje mu znaczenie **1.** *całkowicie —, całkiem —, zupełnie —, kompletnie —, np.:* Pełnoletni. **2.** *obficie —, suto —, np.:* Pełnokłosy.

**Pełno** przys. od **Pełny; [Pewno, Polno, Półno]** = a) *tyle, ile ś. zmieści a. zmieściło, po brzegi, czubato, pod strych, po wręby:* P. nalana śklanka. Troc. P. nalać, pod strych nalać. Troc. Ożrzalcom w brzuchu P., a w mieszku nic niemasz. Rej. Żeby armata leżała w łożu swym ciasno i P., przydano czopom opaski. Jak. J. [Jak będziesz syt, będziesz miał już dosyć, to powiedz: „P!". Na P. = *do syta:* Chłopstwo jadło i piło na P. Dolewka na pełno] = *dolanie do pełności naczynia, do pełna.* b) kogo, czego = *mnóstwo, dużo, wiele, obficie, suto, masa, chmara, huk, podostatkiem:* Usta to mówią, czego w sercu P. Skar. P. radości i krzyku. Mick. Na sali uźrzeliśmy gości P. Kras. P. słów pięknych, a uczynków dobrych mało. L. P. kłopotów, interesów. P. tam było ksiąg, doktorów. Troc. P. ksiąg bezbożnych, P. mistrzów zuchwałych, P. uczniów zdrożnych. Kras. P. tam szlachty. Troc. P. go wszędzie (= *gdzie ś. obrócić, wszędzie jest, wszędobylski*). Wszędzie go P., a nigdzie miejsca nie zagrzeje. L. Prawda, żeś znany, bo w dzień i noc wszędzie cię P. L. Tych tam wszędy P., by w śpiżarni szczurków. Rej. c) [P.] *zupełnie, ze wszystkiem, całkiem:* Jeno se pomalušku miarkuj, nie P. na to, co tam w nadrukowanem stoi, ale przyścibiaj dobrze do tego, co ś. i w życiu ludzkiem praktykuje.

**Pełnogłos, u,** blm. jęz. *zbieg dźwięków: oro, oło, ere, ele — w wyrazach rosyjskich* (np. korova, zoloto...): Rzecz o pełnogłosie (wrota-vorota) za szeroko traktowana. Brk. <Pełny + Głos>
**Pełnogłoska, i,** lm. **i** *samogłoska:* Rozw. <Pełny + Głoska>
**Pełnogłosy** *mający głos pełny:* Człowiek P. <Pełn(o) + *Głosy, od Głos>
**Pełnokłosy** *mający pełne kłosy a. mający pełno kłosów:* Pełnokłose pola. Otw. <Pełn(o) + *Kłosy, od Kłos>

**Pełnokrwistość, i,** blm. rz. od **Pełnokrwisty:** P. psów zawodowych.
**Pełnokrwisty** *czystej krwi, czystej rasy, nie mieszaniec:* Koń P. <Pełn(o) + Krwisty>
**Pełnokwiatowy** *mający kwiat pełny* (p. Pełny). <Pełn(o) + Kwiatowy>
× **Pełnolecie, a,** blm. p. **Pełnoletność.** <Pełny + *Lecie, od Lato>

**Pełnoletni,** × **Spełnaletni** *mający liczbę lat potrzebną, według prawa, do używania praw obywatelskich, dojrzały, doletni.*
**Pełnoletność, i,** blm. rz. od **Pełnoletni,** × pełnolecie: Statut naznaczył mężczyźnie lat 18, kobiecie lat 13 do pełnoletności. Cz.
× **Pełnolisty** *mający pełno liści:* Pełnoliste rózgi. Otw. <Pełno + *Listy, od Liść>

× **Pełnomierstwo, a,** blm. p. **Stereometrja.** <Pełn(o) + *Mierstwo, od Mierzyć>
× **Pełnomoc, y,** blm. p. **Pełnomocność.** <Pełn(o) + Moc>
× **Pełnomocdawca, y,** lm. **y** p. **Mocodawca.** Sł. wil. <Pełn(o) + Moc + Dawca>
**Pełnomocnictwo, a,** lm. **a,** × **Pełnomoc,** × **Pełnomoctwo,** × **Pełnomocność** *upoważnienie do działania w imieniu mocodawcy, plenipotencja:* Dać komu P. <Od Pełnomocnik>

**Pełnomocniczy** *ściągający ś. do pełnomocnika a. pełnomocnictwa, im właściwy:* Rząd P. = *reprezentacyjny, konstytucyjny.* Ust. <Od Pełnomocnik>
× **Pełnomocnić, i, ił** kogo = *robić go pełnomocnikiem, upełnomocniać, umocowywać.* <Od Pełnomocny>
× **Pełnomocnienie, a,** blm., czynność cz. **Pełnomocnić.**

**Pełnomocnik, a,** lm. **cy,** †**Pełnomocny** *ten, co otrzymał pełnomocnictwo, plenipotent.* <Pełn(o) + *Mocnik, od Mocny>
× **Pełnomocność, i,** blm. **1.** p. **Pełnomocnictwo. 2.** *wszechmocność:* P. Boga. <Od Pełnomocny>
**Pełnomocny 1.** †P., †**Pełnowładny** *wszechwładny, nieograniczony:* Panami ś. pełnomocnemi życia i dobra ich stali. Kłok. **2.** †P. *odznaczający ś. zupełną mocą lub wagą:* Pełnomocna armata. Jak. J. **3.** *mający prawa pełnomocnika, upoważniony, upełnomocniony, mocen do czego:* Poseł P. Troc. Minister P. **4.** *dający pełnomocnictwo:* List P. = *plenipotencja na piśmie.* **5.** [P.] *zarozumiały, pyszny.* †**P., ego,** lm. **i** p. **Pełnomocnik.** <Pełn(o) + Mocny>
†**Pełnomoczny** *pełny moczu, napełniony płynem:* Pełnomoczne wymiona krów. Otw. <Pełn(o) + *Moczny, od Mocz>
× **Pełnooki** *oczu pełnych, szerokich.* Przen.: Księżyca pełnookie czoło. L. <Pełn(o) + *Oki, od Oko>

†**Pełnopełny:** Liczby pełnopełne = biquadratae rodzą ś. z czterech przemultyplikowanych. Sol. <Pełn(o) + Pełny>
**Pełnoprawność, i,** blm. rz. od **Pełnoprawny.**
**Pełnoprawny** *używający wszystkich praw stanu, wszystkich praw obywatelskich:* Człowiek P. <Pełn(o) + Prawny>
× **Pełnoptaszy** *pełen ptastwa, obfitujący w ptastwo:* Pełnoptasze zapusty. Otw. <Pełn(o) + Ptaszy>

× **Pełnorodny** *dorosły, zdolny do rodzenia, dojrzały, rodzajny:* Sad P. Słow. <Pełn(o) + Rodny>
**Pełnorogi** *mający rogi pełne, nie próżne wewnątrz.* <Pełno + *Rogi, od Róg>
× **Pełnoróży** *pełen róż, obfitujący w róże:* Pełnoróże sienie. Otw. <Pełn(o) + *Róży, od Róża>
× **Pełnostrzały** *pełen strzał, napełniony strzałami:* Kołczan P. Groch. P. sajdak. Kochan. <Pełn(o) + *Strzały, od Strzała>
[**Pełnoś, ści,** blm.] p. **Pełność.** <Pełnoś(ć)>
**Pełność, i,** blm., [**Pełnoś**] **1.** rz. od **Pełny:** P. przybytku nie przyjmuje. Pilch. Gdy humor katarowy spływa aż do żołądka, czyni P. w żołądku wielką. Comp. W pełności szczęścia. Rzew. (= *w pełni*). [Nalać do pełności] = *nalać do pełna.* P. czyli bryłowatość np. graniastosłupa. Łs. **2.** kip.: P. wina = *dostateczna w nim ilość ciał ekstraktowych.* **3.** leśn.: P. soków = *choroba drzew, przez którą drewno staje ś. dziurkowate i gąbczaste, skłonne do gnicia.* <Od Pełny>

× **Pełnoświatły** *księżyc = pełnia, księżyc w pełni.* <Pełn(o) + Światły>

**Pełnowartościowy** *posiadający zupełną, normalną, nominalną wartość:* Chciałby za wywóz zboża, bydła za granicę pobierać P. pieniądz złoty. <Pełn(o) + Wartościowy>

× **Pełnoważnie** przys. od **Pełnoważny.**

× **Pełnoważny** *mający pełną wagę, do którego wagi nic nie brakuje.* <Pełn(o) + Ważny>

× **Pełnowdzięki** *pełen wdzięku a. wdzięków, bardzo wdzięczny:* Z jej oblicza wygląda pełnowdzięka dusza. Sł. wil. <Pełn(o) + *Wdzięki, od Wdzięk>

× **Pełnowładnie** przys. od **Pełnowładny.**

× **Pełnowładność, i,** blm. rz. od **Pełnowładny; Pełnowładztwo,** × **Pełnowładza,** *wszechmocność, wszechmoc.* <Od Pełnowładny>

× **Pełnowładny** *pełnomocny, wszechwładny, wszechmocny, nieograniczony w swej władzy:* Może Bóg, jako Pan P., zniszczyć aniołów, bo On sam dał im życie. Boh. <Pełn(o) + Władny>

× **Pełnowładza, y,** blm. p. **Pełnowładność:** Uszczuplanie pełnowładzy monarszej. Mał.

**Pełnowładztwo, a,** blm. p. **Pełnowładność:** Podobnego pełnowładztwa żadne stworzenie posiadać nie może. Rzew.

× **Pełnozęby** *mający już wszystkie zęby; mający zęby już zupełnie wykształcone:* Pełnozębe owce, w piątym roku, gdy im dwa ostatnie mleczne zęby wypadły. Wolsz. <Pełn(o) + *Zęby, od Ząb>

**Pełnozmysłowy** *posiadający wszystkie zmysły.* <Pełn(o) + Zmysłowy>

**Pełny, [Pełny, Połny, Półny, Pewny], Pełen, [Pełn, Polen, Palen, Półen, Poln]** I. *napełniony, zapełniony, wypełniony:* Brał pełnemi garściami. Pełna beczka nie brzmi. Pot. Z pełnego ś. stawu woda nazad wraca. Pot. Z pełnego milej brać, lepsze z pełnej beczki. Prz. Najadłem ś., jestem P. Pod pełnym żaglem płynąć. Troc *(= rozwiniętym, rozdętym).* Kłos P. Wiatr w pełne żagle wieje. Bardz. Szalupa pełnemi żaglami spieszyła ku morzu. Świt. *(= pędem, ze wszystkich sił).* Nalać z pełnej butelki *(= nienapoczętej).* P. czego, czym, od czego. Która pierwsza dzban P. przyniesie świeżych malinek, tę weźmiesz za żonę. Słow. Statek P. napoju. Troc. Im ludzie mędrsi, tym mniej mawiają; są jako beczki pełne wina, któremi chociaż obracasz, nic w sobie nie kołacą. Gil. Te wieże przed laty bywały pełne różnych rzeczy bogatych. Star. Już pełne ucho tego dźwięku. Rej. *Spissum verbum,* długie słowo, pełna go gęba. Mącz. Oczy pełne łez. Pełen kościół ludzi. Chcesz przychylić nam do ust czary trucizną pełnej, czary jadem pełnionej. Wysp. Przen.: Umarł, będąc już dni pełen i wieku. Biel. M. *(= syty).* P. wieku i sławy. Stryjk. Starzec ostatniej w leciech dojźrzałości, już i wieku i życia pełen do sytości. Szymon. Dworzanin bardzo wielu rzeczy ma być pełen. Górn. Siebie samego pełen będąc, drugiemi gardzić zaczyna. L. (o człowieku nadętym, wiele o sobie myślącym). Dawid prorok, duchem Bożym P. Kucz. Zdrowaś Marja, łaskiś pełna. Pełen teraz nadziei. Troc *(= ożywiony nadzieją).* Pełen wesołej myśli. Troc. Pełen humoru, werwy, energji, życia, ożywienia. P. uszanowania, dowcipu. Z pełną od szczęścia piersią. Sienk. *(= przepełnioną szczęściem).* Przen.: Utraciłem dwie kozy, z których pełna jedna. Chm. *(= brzemienna, kotna).* 2. *okrągły, zaokrąglony, tłusty, dobrej tuszy:* Postaw jakiego słabego i wynędzniałego człowieka przeciw mocnemu i pełnemu barbarzyńcowi. Świt. Postać jej była nieco zbyt silna, kształty zbyt pełne. Człowiek P. w sobie. P. na twarzy. 3. *duży, szeroki, wyrazisty, okrągły, okazały:* Młodzikowie lubią kobiety, które są oka pełnego. L. Twarz pełna. 4. Kwiat P. = a) *suty, bogaty w płatki, mający niezwykle dużo płatków, okazały,* dubeltowy: Kwiat P. Świt. Pełne kwiaty. Syr. b) *w którym pręciki i słupki zamieniły ś. na płatki:* Sławne kapucyńskie gwoździki pełne. Krasz. P. narciszek, goździk. Troc. 5. † P. *bryłowaty, trójwymiarowy; kubiczny, sześcienny:* Pełna figura. Troc. Pełna liczba, *cubus,* rośnie z multyplikacji i siebie samej i swego produktu. Sol. Pełna liczba jest, która rośnie z multyplikacji i siebie samej i swego produktu, jako 24 jest liczba pełna z 2, 3, 4, przez ś. multyplikowanych. Troc. 6. Głos P. *= płynny a donośny, silny:* Głos pani Lody jest P., wspaniały, wdzięczny. Świt. Pełnemi ustami to przyznawa. Smotr. *(= głośno, na cały głos).* Pełnym krzyknął gardłem. Troc *(= na całe gardło).* 7. *zupełny, dokładny, całkiem wykończony; całkowicie rozwinięty, wykształcony; dojrzały:* To pełne, to zmyślone i skąpe czynili sztychy, znać, że ś. oba szermować uczyli. P. Koch. *(= zupełne, ze wszystkim przyciskiem.* L.). Młody wołek, lubo jeszcze nie ma rogu na czele pełnego, sroży ś. Ustrz. Polecił jej dzieci chować do lat pełnych. Ort. W pełnym biegu *(= w całym pędzie).* Pociąg był już w pełnym biegu. 8. *otwarty, szeroki, szczery:* Okręt wypłynął na pełne morze. Okręt na morze pełne niosą żagle. Tw. 9. *całkowity, zupełny, nieuszczuplony, nieograniczony:* Pełna władza. Pełne rozgrzeszenie. Bobr. Księżyc P. = *pełnia.* Strzała rozdarta u dołu bez żeleźca, prosto do góry idąca, między dwiema księżycami niepełnemi. Nies. Wyjechawszy z dusznego miasta, odetchnę pełną piersią. Przen.: Wyzwoliwszy ś. z kłopotów, odetchnę pełną piersią *(= odetchnę swobodnie).* † Pełna do domu nie wróci. Troc *(= cała, bez guza).* Koń pełnej krwi *(= czystej).* 10. bot.: Kokorycz P. p. **Kokorycz.** <PEŁ(N)>

† **Pełńszy** p. **Pełniejszy.**

**Pełść, i,** blm. p. **Pilśń:** Zamiast materaców deski okrywały wojłoki grube, z pełści zwierzęcej ubite. Jeż. <? Zam. Pilśń, pod wpływem Ros. pólst', PEŁS/PILS>

**[Pełt, u,** lm. **y]** I. p. **Pełć.** 2. w lm. *drzewa ścięte w lesie.*

**[Pełuchaty]** p. **Patłaty.**

**Pełwa, y,** lm. **y** bot. (agathaea) *roś. z rodziny złożonych.*

**Pełzacz, a,** lm. **e** I. × P. *ten, co pełza.* 2. [P.] *rodzaj szankra łażącego, coraz odzywającego ś.* 3. a. **Zaskórnik, [Kowalik szary, Kowalczyk]** zool. (certhia familiaris) *ptak wróblowaty cienkodzioby:* Przyleciał drugi P., skłóciły ś. i oba w las śmignęły. Matl.

× **Pełzaczka, i,** lm. I forma ż. od **Pełzacz.**

**Pełzaczowate** zool. (certhiideae) *rodzaj ptaszków wróblowatych.* <Od Pełzacz>

**Pełzać, a, ał** a. × **Pełzać ś., [Pełgać, Pełzgać, Plozać, Pełzgać ś.], Pełznąć** i × **Pełznąć ś., [Pełgnąć, Pełzgnąć]** I. *czołgać ś., suwać ś., gramolić ś. po czym:* Rak, żółw, gąsienica pełza. Aż pełznie do ognia coś rakiem. Pol. Gdy ciało gadu złożone jest z kółek zsuwających ś. i rozsuwających, pełzają z miejsca na miejsce. L. Gadziny, które ś. pełzną na ziemi. Oss. Smoczęta na łonie jej pełzają. Pilch. Ukąszenie węża, świeżo z łożyska swego pełzącego, najniebezpieczniejsze. Pilch.

Zarodnik grzyba obdarzony ruchem pełzającym pływka. Niemowlę pełza = *raczkuje, bałykuje.* Jak rak, na nogach i na ręku pełzał. L. Zbiorę me łziatki, i te, co są w pieluchach, i co pełzną rakiem. Nar. Ledwie pełzają. Pilch. Pełzłem ś. na brzuchu przez opadły i wązki ganek. Oss. Oto masz zbroję, znajoma jest tobie, pełzałeś po niej w niemowlęcej dobie. Kniaź. Synaczek rycerza pełzał po rdzawych tarczach. Nar. Jeszcze to było prawie przed wieczorem, alić pełznie jakowaś dziadzina z toporem. Nar. Przen.: Zatrute tchnienie, obcy wiatr z nizin już pełza! Sf. Korzeń pełzający rozchodził ś. daleko pod ziemią. Przen.: P. przed kim = *czołgać ś., płaszczyć ś., uniżać ś.* **2.** (o chwiejącym ś. płomieniu, świetle) *wysuwać ś. w susach, i cofać ś.; migotać:* Płomień chwiał ś. i migotał, rzucając pełzające blaski na okopcone ściany. Krech. Rozsypała miljardy gwiazd, pełzających na szafirowym nieba sklepieniu. Przen.: Pełznęła wstydem na on czas dziewczyna. P. Koch. *(= mieniła ś. od wstydu, płonęła wstydem).* Na warstwach skały światło dnia pełzło niepewne. Żer. **3.** *obsuwać ś., obślizgiwać ś., ślizgać ś., suwać ś.:* Grom na skale pełznie, a ta w mocy swojej, mimo grom, fale, niewzruszona stoi. Kras. **4.** lek.: = a) Róża pełzająca (erisipelas migrans) = *rozchodząca ś. po całym ciele.* b) Tętno pełzające (pulsus vermicularis) = *bardzo wolne i słabe.* <PŁOZ/PEŁZ>

**Pełzak, a,** lm. **i** biol. (amoeba) *istota jednokomórkowa, pierwotniak nadzwyczaj prostej budowy; najniższy ustrój zwierzęcy, składający ś. z odrobiny zarodzi żywej,* zmienniczek, pływek, ameba: P. krwi (haemamoeba). P. okrężnicy (a. coli). Pływki te poruszają ś. zazwyczaj w inny sposób, niż pływki wodorostów, pełzają powoli, zmieniając swój kształt, jak ameby; zowią ś. pełzakami śluzowemi. <Od Pełzać>

**Pełzakowaty** *mający wygląd pełzaka, do niego podobny* (amoeboideus): Pełzakowate = monady, pierwotniaki. Stan P. <Od Pełzak>

**Pełzakowy** przym. od **Pełzak.** <Od Pełzak>

**Pełzanie, a,** blm., czynność cz. **Pełzać.**

× **Pełzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pełzać ś.**

× **Pełzący** *pełzający:* Ukąszenie węża, świeżo z łożyska swego pełzącego, najniebezpieczniejsze. Pilch. <Ściągnięte z Pełzający>

**[Pełzgać, a, ał i P. ś.]** p. **Pełzać:** Koń ś. po szosie pełzga *(= poślizguje ś.).* <Kontaminacja z Pełzać i Pełgać>

**[Pełzganie, a,** blm.] czynność cz. **Pełzgać.**

**[Pełzganie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pełzgać ś.**

**[Pełzgnąć, nie, nął]** l. p. **Pełzać. 2.** a. **[Pełgnąć, Pyłgnąć]** *palić ś. bez płomienia, nie zostawiając żaru.*

**[Pełzgnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pełzgnąć.**

**Pełznąć, nie, nął** l. p. **Pełzać. 2.** a. **[Pełgnąć]** *spełzać, schodzić na niczym, znikać, obracać ś. wniwecz; spalać ś. w mgnieniu oka:* Gorliwe usiłowania o polepszenie losu poddanych a. pełzły na niczym, a. szkodliwe tylko sprawiały skutki. Sur. Zajaśniał wiek złoty, pełzną wsie, pełzną miasta, mnożą ś. klejnoty. Kras. **3.** a. **[Pełgnąć]** = a) (o włosach) *wypełzać, wypadać, wychodzić, wyłazić, leźć, wycierać ś.* b) (o kolorach) *blaknąć, płowieć, burzeć.* <PŁOZ>

**Pełznienie, a,** blm. p. **Pełznięcie.**

× **Pełznienie się, a ś.,** blm. p. **Pełznięcie ś.**

**Pełznięcie, a,** blm., **Pełznienie, a,** blm., czynność cz. **Pełznąć.**

× **Pełznięcie się, a ś.,** blm., **Pełznienie ś.** czynność cz. **Pełznąć ś.**

**Pemikan, u,** lm. **y** *konserwa mięsna: mięso z bizonów lub łosiów, suszone na słońcu, utłuczone, zmieszane z tłuszczem i zapakowane w puszki.* <Z języków Ameryk.>

† **Pemp, u,** lm. **y** p. **Odbyt.**

**[Pen, a,** lm. **owie]** p. **Pan.** <Z Pan>

× **Pena, y,** lm. **y** *kara pieniężna, grzywna:* P., wina pieniężna. Troc. Hetmanowej pewnych pen za ewokacją potrzeba było. Mat. <Łć. poena>

† **Penal, † Pennal, a,** lm. **e** *puszka, pudełko do piór, piórnik,* × *piórnica.* <Nm. Pennal, od Łć. penna>

× **Penalny** *tyczący ś. członka męskiego.* <Now. Łć. penalis>

**Penat, a,** lm. **y** l. *bóstwo opiekuńcze szczeg. domowe u daw. Rzymian,* lar: Penaty publiczne, prywatne, domowe. **2.** przen. w lm. *ognisko domowe, progi rodzinne, pielesze, gniazdo rodzinne, dom:* Wracam do swoich penatów. Przenosić swoje penaty a. lary i penaty = *wyprowadzać ś. na nowe mieszkanie.* <Łć. penātes (dii)>

**Penata, y,** lm. **ci** m. *dobroczyńca, dobrodziej, filantrop, opiekun:* Ciemny P., pocieszający nieszczęśliwych, pożyteczniejszy jest od księgi filozofa, która ani jednej łzy nie otrze. Spas. <Od Penat>

**[Pencak, u,** blm.] p. **Pęczak.**

**[Pencka, i,** lm. **i]** p. **Pecka.**

**!Pendant, u,** lm. **y,** **!Pendent** *druga rzecz, odpowiadająca pierwszej, dopełnienie symetryczne; pojęcie odpowiadające drugiemu pojęciu, dopełniające je.* L. Jakby pendantem do gry Wojskiego jest muzyka Jankiela. Big. <Fr. pendant>

**[Pendele, i,** blp.] *wisiorki:* P. błyszczącą frendzlą ozdabiały piersi, długie kolce spadały na ramiona. Gliń. <Nm. Pendel, od Łć. pendulus = wiszący, zwisły>

**Pendent, a,** lm. **y** *pas, na którym przez ramię przypasują szablę a. szpadę u boku:* P. kamieńmi drogiemi sadzony. Chełch. <Fr. pendant>

× **Pendent, a,** lm. **y** l. p. **Pendant. 2.** anat. *członek męski:* Z przyczyny przymiotu dworskiego ropa przez P. ciecze. Syk. <Łć. pendens = wiszący>

**Pendentif, u,** lm. **y** *część kulista sklepienia między arkadami utrzymującemi kopułę:* System pendentifów nie ma z gotykiem związku. <Fr. pendentif>

**[Pender, dra,** lm. **dry]** p. **Pęder.**

**[Pendraczek, czka,** lm. **czki]** p. **Pendrak.**

**[Pendrak, a,** lm. **i]** p. **Pędrak.** Zdr. **[Pendraczek].**

**[Pendrowaty]** p. **Pędrowaty.**

**[Pendry, ów,** blp.] p. **Pędry.**

× **Penduł, u,** lm. **y** *wahadło u zegara, perpendykuł.* <Fr. pendule, Łć. pendulus>

**Pendzel, dzla,** lm. **dzle, Pędzel, Penzel, [Penzel, Penzeł, Pęcel], Pęzel** l. *pęczek włosów zwierzęcych a. szczeciny oprawny w rączkę, w piórko — do malowania, smarowania:* Z włosiennych pendzlów najlepsze strasburskie, mocno związane, trochę w ustach zwilgocone, same ś. śpiczasto zaokrąglają. Ls. P. włosiany = włosik. P. do smarowania w gardle. Czer. P. mularski = *kiść.* Pociągnąć pendzlem po ścianie, po płótnie. Nakropić pendzlem. **2.** przen. *sposób malowania, cecha talentu, styl malarza:* W tym dziele poznaję P. Smuglewicza. On posiada miękki P. **3.** przen. *talent, twórczość, dar malarski:* Czyj P. wyrazi dziwy natury! Jego P. unieśmiertelnił twe wdzięki. Zdr. **Pendzelek,** × **Pendzlik.** <Śr. Grn. pensel, bensel, z Śr. Łć. pinsellus z penicillus = ogórek; Nm. Pinsel>

**Pendzelek, lka,** lm. **lki l.** p. **Pędzel. 2.** anat.: Pendzelki a. kistki tętnicze śledziony = *pędzelkowato rozszczepione zakończenia tętniczek* (penicilli lienis). <Od Pendzel>

**Pendzelkować, uje, ował,** × **Penćzlikować, Penzelkować, Penzlikować, Pęzelkować, Pęzlikować** *pociągać pendzelkiem, wyrabiać, wykończać szczegóły pendzelkiem.* <Od Pendzelek>

**Pendzelkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pendzelkować.**

**Pendzelkowato** przys. od **Pendzelkowaty:** P. rozszczepione zakończenia tętniczek.

**Pendzelkowaty, Pędzelkowaty, Penzelkowaty, Pęzelkowaty** *do pendzelka podobny.* Anat.: Tętnice pendzelkowate a. kiściaste śledziony (arteriae penicillatae).

**Pendzelkowy** przym. od **Pendzelek.**

**Pendzlacz, a,** lm. **e** żart. o rogaczu: Samce nie są rogaczami, ale pendzlaczami. <Od *Pendzlać = Pendzlować>

× **Pendzlik, a,** lm. **i** p. **Pendzel.**

× **Pendzlikować, uje, ował** p. **Pendzelkować.** <Od Pendzlik>

× **Pendzlikowanie, a,** blm., czynność cz. **Pendzlikować.**

**Pendzlować, uje, ował, Pędzlować, Penzlować, Pęzlować** *pociągać pendzlem, nakładać farby pendzlem; mazać, pomazywać pendzlem:* P. gardło. <Od Pendzel>

**Pendzlowanie, a,** blm., czynność cz. **Pendzlować.**

**Pendzlowy** przym. od **Pendzel.**

**Penelopa, y,** lm. **y 1.** *wierna, utęskniona żona.* **2.** Robota Penelopy = *nigdy nie kończące ś. zadanie, robota nie mająca końca.* <Od nazwiska Penelopy, żony Odyseusza>

[**Penetr, a,** lm. **y**] *ten, co penetruje:* Ja byłem najgłówniejszym penetrem, tom wszystko do czysta przepatrzył i prześpiegował. Dyg. <Od Penetrować>

†**Penetracja, i,** blm. **1.** p. **Penetrowanie. 2.** *orjentacja, przenikliwość, spostrzegawczość:* Był to pan miernej penetracji, ale przez ustawiczną praktykę do wielkiej przyszedł eksperjencji. Mat. <Łć. penetratio>

[**Penetrant, a,** lm. **ci**] *człowiek przebiegły, umiejący sobie radzić.* <Łć. penetrans, 2 pp. -ntis>

**Penetrować, uje, ował,** [**Panetrować, Pantrować, Paletrować**] **1.** *przeszukiwać, przeglądać, szperać, przetrząsać, badać, przenikać, zgłębiać, dociekać.* **2.** [P.] = a) *przewracać, szukać:* Penetruje po izbie cały bozy dzień, a noza ni moge znaleźć. b) *przeglądać, gdzie lepiej.* c) *pilnować czego, starać ś. około czego; wypatrywać, śledzić.* d) *oglądać, rewidować:* Kupcy jak zaczęli w ręce przebijać i krowę znowu P., tak i stanęła zgoda. Reym. <Łć. penetrare>

**Penetrowanie, a,** blm., †**Penetracja** czynność cz. **Penetrować.**

[**Penienka, i,** lm. **i**] p. **Panna.** <Z Panienka>

**Penin, u,** lm. **y,** **Pennin** min. *minerał z gatunku chlorytów, zwanych zielonkami, odznaczający ś. (...)remną krystalizacją.* <Od nazwy Alp Pennińskich w kantonie Wallis>

**Penioar, u,** lm. **y** p. **Peniuar:** Siedziałam przed toaletą orzucona penioarem, z rozpuszczonemi włosami. Orzesz. <Fr. peignoir>

**Penitencja, i,** lm. **e** *zakład karny.* Jeżow. <Łć. poenitentia>

× **Penitencjarja, i,** blm. **1.** *stanowisko, obowiązek penitencjarjusza:* Uprosił ś. do Loretu na penitencjarją. Nies. **2.** *jałmużna:* Gwardjan ma tymczasem urządzić ś. z penitencjarją, zanim prowincjał na wizycie coś postanowi. Bart. <Od Penitencja>

**Penitencjarjusz, a,** lm. **e** p. **Penitencjarz.**

**Penitencjarny** przym. od **Penitencja,** *więzienny:* System P. = *środki stosowane w więzieniach celem umoralnienia więźniów.* Odczyt, miany w czasie kongresu penitencjarnego w r. 1890.

**Penitencjarz, a,** lm. **e, Penitencjarjusz** *kapłan, mający prawo rozgrzeszać w szczególnych wypadkach za pozwoleniem swojej zwierzchności.* Kras. P., wikarjusz biskupi, który daje rozgrzeszenia w zastępstwie biskupa. Troc.

**Penitent, a,** lm. **ci 1.** *spowiadający ś., grzesznik skruszony, pokutnik.* **2.** w lm. *nazwa bractwa, oddanego pobożności i pokucie.* **3.** *członek tego bractwa.* <Łć. poenitens, 2 pp. -ntis>

**Penitentka, i,** lm. **i** forma ż. od **Penitent.**

**Peniuar, u,** lm. **y,** **Penioar** *długi negliżowy kaftan damski, używany przy czesaniu, pudermantel:* Przez buduar do salonu wbiegła Idalka z rozpuszczonemi do połowy włosami, w peniuarze, z jakąś szczoteczką w ręku. Orzesz. <Fr. peignoir>

[**Penka, i,** lm. **i**] *gwoździk, ćwiek.*

**Penkatyt, u,** lm. **y** min. *minerał należący do gromady sylikoidów, do rzędu węglanów, składający ś. z mieszaniny kalcytu z hidromagnezytem.*

[**Penkować, uje, ował, Peńkować**] *bić zlekka młotem w kowadło, pracować w kuźni, zajmować ś. drobniejszą robotą kowalską.*

[**Penkowanie, a,** blm.] czynność cz. **Penkować.**

[**Penksja, i,** lm. **e**] p. **Pensja.** <Z Pensja>

[**Penksyja, i,** lm. **e**] p. **Pensja.** <Z Pensyja>

× **Pennał, a,** lm. **e** p. **Penal.**

**Pennin, u,** lm. **y** min. p. **Penin.**

**Penny** nieod. p. **Pens.**

**Penny-bank, u,** lm. **i** *groszowa kasa oszczędności w Anglji.* <Ang. Penny + Bank>

× **Penować, uje, ował** *karać pieniężnie:* P., karać na dochodzie, na obroku. Kn. Prawne herezjom obrony dają i P. ich nie każą. Skar. × **P. ś.** *nakładać na siebie kary:* Zastawiać ś. o to będziemy wszyscy, krwi nie rozlewając, ani ś. penując confiscatione. Kras. <Od Pena>

× **Penowanie, a,** blm., czynność cz. **Penować.**

× **Penowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Penować ś.**

**Pens, a,** lm. **y, Penny** *moneta angielska* = $^1/_{12}$ *szylinga* = 8 *groszom polskim* | *4 kopiejkom.* <Ang. pence, lm. od penny>

× **Pens, u,** lm. **a,** × **Pensum** w szkołach, *naznaczona część w książce do nauczenia ś. jej na pamięć, zadanie, ćwiczenie:* Pensu ś. uczyć. Troc. <Łć. pensum>

**Penset, u,** lm. **y** *drobne narzędzie chirurgiczne.* <Fr. pincette>

**Pensetka, i,** lm. **i** *szczypczyki ze sprężynką, używane przez lekarzy do ujmowania nerwów, a. przez zegarmistrzów.* <Fr. pincette>

**Pensja, i,** lm. **e,** [**Penzja, Penksja**] **1.** *stała płaca roczna, stałe wynagrodzenie:* P. dożywotnia dla książąt saskich. Ś. Grodz. Służący nie zuchwali, gdy ś. u panów dopominają tej pensji, która ś. im sprawiedliwie należy. L. (= *zasług*). Komisarz ma wieś puszczoną sobie w pensji. Kras. Przyzwoiciejby było, żeby księża byli na pensji. Koss. (= *żeby byli płatni od rządu*). P. żołnierska = *żołd.* Pobierać pensję. P. dożywotnia. Wyznaczyć komu pensję. **2.** × P. *stała opłata, podatek:* Wyłamują ś. nawet od pewnej pensji na naprawy zegaru i utrzymanie zegarmistrza. Rol. **3.** a. prow. !**Pensjon** *zakład naukowy prywatny, szczeg. żeński:* Chodzić, uczęszczać na pensję. Skończyć

pensję. Oddać, odwieźć córkę na pensję. Być na pensji. Wykładać, uczyć na pensji, po pensjach. P. wyższa, sześcioklasowa. 4. przen. *uczennice pensji w komplecie:* P. wyszła na spacer. **5.** p. **Pensjonat:** Przeniosła ś. na pensją jakąś, w które Gienewa obfituje. Krasz. Zdr. **Pensyjka.** <Fr. pension>

**!Pensjon, u,** lm. **y** prow. p. **Pensja.**

**Pensjonalista, y,** lm. **ści,** × **Pensjonat** *ten, co pobiera pensję:* Ekspensy na pensjonalistów. T. K. <Od Pensja>

**Pensjonalistka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pensjonalista.**

**Pensjonareczka, i,** lm. **i** p. **Pensjonarka:** Już nie zejdzie ś. nigdy z tą naiwną pensjonareczką. Bał. <Od Pensjonarka>

**Pensjonarjat, u,** lm. **y** p. **Pensjonat:** P. nie dzieli ś. wcale na klasy. Rol.

**Pensjonarjusz, a,** lm. **e** p. **Pensjonarz:** Meerenberg, najlepiej uposażony w północnej Holandji, przyjmuje pensjonarjuszów. Rol. <Fr. pensionnaire>

**Pensjonarka, i,** lm. **i,** × **Pensjonatka i.** *panienka ucząca ś. i mieszkająca w pensjonacie:* Pensjonarki i przychodnie (dom. uczennice). **2.** *uczennica z pensji:* Jako P. na wylocie, stałam na stopie pewnej emancypacji. Orzesz. **3.** *kobieta otrzymująca stałe utrzymanie w jakim zakładzie dobroczynnym:* Kobiece dwa zakłady w mieście połączone, jeden publiczny dla ubogich, drugi dla pensjonarek. Rol. Zdr. **Pensjonareczka.** < Fr. pensionnaire>

**Pensjonarski** przym. od **Pensjonarz** lub **Pensjonarka:** Binia siedziała na pensjonarskim łóżeczku moim. Orzesz.

**Pensjonarz, a,** lm. **e i. a. Pensjonarjusz,** × **Pensjonat** *młodzieniec kształcący ś. i mieszkający w pensjonacie.* **2.** p. **Pensjonalista. 3.** *ten, co ma całe utrzymanie w jakim zakładzie dobroczynnym.* **4.** gór.: **Pensjonarjusz** = *spis osób, klasztorów, kościołów, którym z kopalni i warzelni w Wieliczce i w Bochni wydawano sól darmo na mocy przywilejów monarszych lub zapisów.* Łab. <Fr. pensionnaire>

**Pensjonat, u,** lm. **y, Pensjonarjat i.** *zakład wychowawczy, gdzie uczący ś. oprócz nauki otrzymują mieszkanie i życie.* **2. a. Pensja** *zakład wynajmujący mieszkania z całodziennym utrzymaniem, zwłaszcza w miejscowościach kąpielowych a. na letnich mieszkaniach:* Spotkaliśmy radę, iżby właściciele ziemscy urządzali pensjonaty, to jest mieszkania z całkowitym utrzymaniem w lecie dla mieszkańców miejskich. **3.** × P. p. **Pensjonalista.** <Fr. pensionnat>

× **Pensjonatka, i,** lm. **i** p. **Pensjonarka:** Pensjonatek płacących po złotych 300. Wej. <Od Pensjonat>

**Pensjonować, uje, ował** kogo **i.** = *wyznaczyć mu pensję.* **2.** prow. *przyznać komu emeryturę.* <Od Pensjon, od Fr. pension>

**Pensjonowanie, a,** blm., czynność cz. **Pensjonować.**

**Pensum** w lp. nieod., lm. **sa, sów** p. × **Pens.** Przen.: Wszystko to trzeba w kluby ująć, wiele naprawić, a to ciężkie P. Bóg złożył na ramiona prostego ziemianina, żołnierza, dobrej woli, ale nieuka i niezdolnego. Krasz. *(=zadanie).*

**Pensyjka, i,** lm. **i** p. **Pensja.**

**Pensylwański** a. filadelfijski system więzienny = *celkowy, obostrzony bezczynnością, brakiem przechadzek i milczeniem.* <Od nazwy kraju Pensylwanja>

**Pentachord, u,** lm. **y, Pentakord** *instrument muzyczny pięciostrunowy; takiż instrument, środkujący między skrzypcami i altówką.* <Z Gr. pénte= pięć, + chordé = struna>

**Pentadekagon, u,** lm. **y** *piętnastokąt.* <Z Gr.>

**Pentaedr, u,** lm. **y** mat. p. **Pięciościan:** P. powierzchni rzędu trzeciego. <Z Gr.>

**Pentaedralny** przym. od **Pentaedr,** *pięciościenny.*

**Pentaedroid, u,** lm. **y** mat. *figura foremna w przestrzeni czterowymiarowej, ograniczona czworościanami foremnemi, z których każde cztery mają wierzchołek wspólny.* <Z Gr.>

**Pentaedrowy** przym. od **Pentaedr,** *pięciościanowy.* <Od Pentaedr>

**Pentaglukoza, y,** lm. **y** p. **Pentoza.**

**Pentagon, u,** lm. **y** p. **Pięciokąt.**

**Pentagonalny** przym. od **Pentagon,** *pięciokątny:* Liczby pentagonalne (p. Pięciokątny).

**Pentagram, u,** lm. **y i.** *znak mistyczny w kształcie pięcioboku z umieszczonemi na bokach trójkątami równoramiennemi, w średnich wiekach używany jako znak czarodziejski przeciw złym duchom.* **2.** mat. *pięciokąt gwiaździsty.* <Gr. pénte = pięć, + grámma = litera, napis, pismo>

**Pentakord, u,** lm. **y** p. **Pentachord.**

**Pentakontachord, u,** lm. **y** muz. *arfa pięćdziesięciostrunowa.* <Z Gr>

**Pentametr, u,** lm. **y** *wiersz pięciostopowy daktyliczny.* <Gr. pénte + métron>

**Pentan, u,** blm. chem. *węglowodór z szeregu metanowego,* $C_5H_{12}$. <Od Gr. pénte = pięć>

**Pentaptyk, u,** lm. **i** *obraz pięcioskrzydłowy, złożony z pięciu obrazów.* <Gr. pénte = pięć + ptyx, ptychḗ = warstwa>

**Pentarcha, y,** lm. **owie** *członek pentarchji:* Żeby siebie i pentarchów Francji wyzwolić z drażliwego położenia, podał projekt wyprawy do Egiptu. Rzew. <Gr. pénte + archós>

**Pentarchja, i,** lm. **e** *panowanie pięciu.* Przen.: *system polityczny europejski (1815—1860) oparty na przewadze pięciu wielkich mocarstw: Anglji, Austrji, Francji, Prus i Rosji.* <Gr. pénte + archḗ>

**Pentateuch, u,** blm. *pięcioksiąg Mojżesza w Starym Testamencie.* <Gr. pentateuchos>

**Pentatjonny kwas** chem. *kwas siarki ze składem* $H_2S_5O_6$.

**Pentatlon, u,** lm. **y** *zapaśnictwo złożone z pięciu rodzajów walki (skoki, rzucanie krążkiem, oszczepem, wyścig pieszy, mocowanie ś.), bardzo rozpowszechnione w starożytnej Grecji.* <Z Gr.>

**Pentaton, u,** lm. **y** *odległość między pięciu całemi tonami, mała septyma.*

**Pentelijski** marmur, **Pentelik** min. *wapień ziarnisty, nieco szary, z gromady sylikoidów, z rzędu węglanów, marmur z łomów Penteliku:* Jaki w tamtych gmachach i posągach smak wątpliwy w porównaniu do tej powodzi pentelijskich marmurów z epoki Peryklesa. Wejs.

**Pentelik, u,** lm. **i** p. **Pentelijski:** Niema w Rzymie ani jednej takiej kolumny z penteliku. Wejs. <Gr. Pentelikòn óros, Łć. Pentelicus mons = góra niedaleko Attyki>

**Pentlandyt, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady lamprytów, z rzędu pirytoidów,* (Ni Fe)S.

**Pentoza, y,** lm. **y, Pentaglukoza** *cukier pięcioatomowy, to jest o pięciu atomach węgla.* <Gr.>

**Pentozurja, i,** blm. *oddawanie pentoz z moczem.* <Łć. pentosuria>

[**Pentówka, i,** lm. **i**] p. **Kartofel.**

**Pentyl, u,** blm. chem. *amyl, rodnik organiczny ze składem* $C_5H_{11}$, *pochodzący od pentanu.* <Gr.>

**Pentylowy alkohol** chem. *amylowy alkohol,* $C_5H_{11}OH$.

**Penula, i,** lm. **e** *płaszczyk, chroniący od deszczu.* <Łć. penula>

× **Penumbra, y,** lm. **y** p. **Przycień.** <Łć. pen(es) = przy + umbra = cień>

× **Penurja, i,** blm. *upośledzenie:* To ś. uważa za lenistwo, filisterstwo i umysłową penurję. Kraus. <Łć. penuria>

**Penzel, zla,** lm. **zle** p. **Pendzel.** Zdr. **Penzelek, Penzlik.** <p. Pendzel>

**Penzelek, lka,** lm. **lki** p. **Penzel.**

[**Penzeł, zła,** lm. **zły**] p. **Pendzel.** <Z Penzel>

**Penzelkować, uje, ował** p. **Pendzelkować.**

**Penzelkowanie, a,** blm., czynność cz. **Penzelkować.**

[**Penzja, i,** lm. **e**] p. **Pensja.**

**Penzlik, a,** lm. **i** p. **Penzel.**

**Penzlikować, uje, ował** p. **Pendzlikować.**

**Penzlikowanie, a,** blm., czynność cz. **Penzlikować,** *pendzlikowanie.*

**Penzlować, uje, ował** p. **Pendzlować.**

**Penzlowanie, a,** blm., czynność cz. **Penzlować.**

**Penzlowato** przys. od **Penzlowaty.**

**Penzlowaty** p. **Pendzlowaty.**

**Penzlowy** przym. od **Penzel,** *pendzlowy.*

[**Peńkować, uje, ował**] p. **Penkować.**

[**Peńkowanie, a,** blm.] czynność cz. **Peńkować.**

[**Peńskie, ego,** blm.] p. **Pańskie.** <Z Pańskie>

**Peonja, i,** lm. **e** bot. p. **Piwonja:** Jego olbrzymie bukiety peonji i maślanek są prawdziwym majstersztykiem koloru. Jell. <Łć. paeonia>

**Peota, y,** lm. **y** *rodzaj gondoli weneckiej, lekka szalupa.* <Włos. peota>

[**Pepa, y,** lm. **y**] **1.** *wargi.* **2.** a. [**Pypa**] *papla, gaduła, świegot.*

[**Pepać, a, ał**] *paplać.*

[**Pepanie, a,** blm.] czynność cz. **Pepać.**

[**Pepera, y,** lm. **y**] *niedołęga, niemowa.*

**Peperment, u,** blm. *nalewka na liściach mięty pieprzowej, likier miętowy.* <Według Nm. Pfeffermünze, z Łć. piper + menta>

[**Peperusek, ska,** lm. **ski**] *dzieciak, bęben:* A trza jéj dać na gárnusek, bo jéj słuce P.

**Peperyt, u,** blm. *szklista materja wulkaniczna, lawa.*

**Pepesowiec, wca,** lm. **wcy** żart., **Papuas** *członek lub stronnik polskiej partji socjalistycznej.* <Od P. P. S., skróconego oznaczania tej partji literami>

**Pepinjer, a,** lm. **y** *ogier w stadzie do rozpłodu tylko używany.* <Fr. pépinière>

**Pepinjera, y,** lm. **y** **1.** *szkółka drzewek.* **2.** przen. *zakład, kraj dostarczający ludzi uzdolnionych w jakim kierunku:* Istna P. patrycjuszów. Rol. <Fr. pépinière>

**Pepinjerka, i,** lm. **i** *panienka, pełniąca obowiązki nauczycielki w zakładzie naukowym za poprzednią bezpłatną naukę w tejże szkole.* <Fr. pépinière>

**Pepity, ów,** blp. *bryłki złota znajdowane w ziemi, w piasku rzecznym.* <Hp pepita>

[**Peplać, e, ał**] p. **Pepłać:** Coś (to jest duch) wodą peple.

[**Peplenie, a,** blm.] czynność cz. **Peplać.**

[**Peplenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Peplać ś.**

**Peplolit, u,** lm. **y** min. *kordjeryt częściowo zmieniony.*

**Peplum, u,** lm. **y** **1.** w starożytności, *szata kobiet greckich wełniana fałdzista, spięta na ramionach:* Skromna jest i piękna, jak posąg westalki, cały w P. owity. Krasz. **2.** *suknia kobieca fałdowana.* <Łć. peplum, Gr. péplos, péplōma>

[**Pepłać, pła** a. **ple, płał, Pepłać**] **1.** *pluskać.* **2.** *paplać; mówić od rzeczy lub niewyraźnie, szeplenić.* **3.** *peckać, gwazdać.* [**P. ś.**] *babrać ś., maczać ś., nurzać ś., pluskać ś., brzechtać ś. w wodzie, w błocie.*

[**Pepłanie, a,** blm.] czynność cz. **Pepłać.**

[**Pepłanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pepłać ś.**

**Pepsyn, u,** blm. p. **Pepsyna.**

**Pepsyna, y,** blm., **Pepsyn** **1.** chem. *ferment nieorganizowany, znajdujący ś. w soku żołądkowym, konieczny do trawienia,* trawiennik. **2.** piw. *ferment zamieniający proteiny na peptony.* <Gr. péssō, péttō = gotuję, warzę, trawię: pepsis = warzenie, trawienie>

**Pepsynotwórczy** *wytwarzający pepsynę.* <Pepsyna + Twórczy>

**Pepsynowy** przym. od **Pepsyna:** Gruczoły pepsynowe w żołądku (glandulae pepsinicae). <Od Pepsyna>

**Peptika, ów,** blp. *środki pobudzające trawienie.* <Łć. pepticus>

**Pepton, u,** lm. **y** chem. *produkt, powstający z białka pod wpływem pewnych fermentów, kwasów, zasad, wody przy współudziale ogrzewania; różni ś. od białka rozpuszczalnością i nieścinaniem ś. w odpowiednich warunkach; ciało białkowate uległe zmianie pod wpływem wydzielin żołądka.* <Z Gr. péssō, péttō = trawię, pod wpływem Łć. pepticus>

**Peptonizacja, i,** blm. *przemiana ciał białkowatych na peptony, odbywająca ś. w żołądku.*

**Peptonizować, uje, ował** *zamieniać na peptony.*

**Peptonizowanie, a,** blm., czynność cz. **Peptonizować;** *zdolność przemieniania białka na peptony.*

**Peptonowy** przym. od **Pepton.**

**Peptonurja, i,** blm. *oddawanie peptonów z moczem, objaw chorobny.* <Pepton + Gr. oûron = mocz>

**Peptotoksyna, y,** lm. **y** *trucizna mogąca powstać w peptonach.* <Pepton + Gr. tóxon>

**Per-** chem. *nad-, hyper-.*

[**Pera, y,** lm. **y, Pyra**] *członek.*

[**Perać, a, ał**] p. **Perować.** <Skrócone z Perować, a to z Perorować>

× **Peragrawacja, i,** blm. *zbytnie, niesłuszne obarczenie, przeciążenie:* Jakobym ja wydał delatę podymnego z peragrawacją dóbr jego. Mat. <Łć. peragravatio>

[**Perak, a,** lm. **i**] *gwoździk do przybijania różnych części sochy.*

× **Perambulacja, i,** lm. **e** *przegląd, obejrzenie.* <Łć. perambulatio>

× **Perangarja, i,** lm. **e** *podwoda, idąca po bocznej drodze.*

[**Peranie, a,** blm.] czynność cz. **Perać.**

× **Peratoskop, u,** lm. **y** *narzędzie do wskazywania zmian powietrza.* <Gr. péras, 2 pp. -atos = kraniec, koniec, wyjście, + skopós = wywiadywacz>

**Peratoskopja, i,** blm. *przepowiadanie zmian powietrza.*

[**Perceć, y, ał**] p. **Perczeć.**

[**Percenie, a,** blm.] czynność cz. **Perceć.**

**Percepcja, i,** lm. **e** **1.** *postrzeganie; uświadomione wrażenie.* **2.** p. **Percepta.** <Łć. perceptio>

**Percepcyjny** przym. od **Percepcja:** Sama wrażliwość stanowi cechę czynności odbiorczych, to jest percepcyjnych umysłu. Kot. <Od Percepcja>

**Percept, u,** lm. **y** *postrzeżenie, akt postrzegania; o, co ś. postrzega, treść postrzegana,* × p o s t r z e g.

× **Percepta, y,** lm. **y, Percepcja** *dochód, przychód, pływ, intrata, prowent:* P. z dóbr. Perceptę zrahować. Troc. W percepcie tej sumy nie masz. Troc. Ma perceptę z tej majętności, z tych dochodów. Troc. P. i wydatki. Troc. Regiestr perepty i wydatków. Troc. <Łć. percepta, lm.= zeczy zebrane>

× **Perceptarz, a,** lm. **e** *wykaz, instrukcja, mieszcząca w sobie wskazówki co do poboru podatków, aryfa:* Każdy rodzaj podatkowania podług perceptarza i taryf. Wej. <Od Percepta>

× **Perceptować, uje, ował** *zaznaczać, wpisywać pływ pieniędzy:* Wiedział o wszystkich przychodach i sumę ich perceptował do księgi. Krasz. <Od Percepta>

× **Perceptowanie, a,** blm., czynność cz. **Perceptować.**

**Percha, y,** lm. **y** bart. *gałka pyłku kwiatowego, abrana przez pszczołę do koszyczka,* o b n o ż e, r o t a, × o b n ó ż k a, [o b n ó ż e], *pyłek w komórce lástra miodowego.* <?>

[**Perciej**] przys. (o drodze) *stromiej, pochylej, rzykrzej.*

[**Perciuha, y,** blm.] *papryka:* Nakrajał feferów czyli perciuhy.

† **Percle, i,** blp. p. **Przymiot.**

**Percylit, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady sowców, należący do rzędu chlorków metalów ciężkich,* o l e i t, $PbCl_2.CUO_2H_2$.

**Percypować, uje, ował** **I.** *pobierać (podatki, opłaty).* **2.** *przyjmować wrażenia od zjawisk otaczających, spostrzegać.* <Łć. percipere>

**Percypowanie, a,** blm., czynność cz. **Percypować.**

[**Perczaki, ów,** blp.] *groch polny* (pisum arvense). <Od Perczeć>

[**Perczanny**] p. **Perczany.**

[**Perczany, Perczanny**] przym. od **Perka,** *kartolany:* Mąka perczana. <Od Perka>

[**Perczeć, y, ał, Perceć, Pyrczeć, Perkotać**] *rzeć, gotować ś.* <Dźwn.>

[**Perczenie, a,** blm.] czynność cz. **Perczeć.**

[**Perć, i,** lm. **e, Pyrć**] *ż. ścieżynka stroma po oku góry, strome przejście:* Pnie ś. wydeptana P. v górę. Matl. Oto P. — chodnik w głąb jaru gęstwiny. Matl. Obrócił ś. na perci plecami ku Miedzianemu, ku śniegom i patrzy. Tet. Z góry, za turni, zza perci, którędy owce rano chadzają v upłazy, dał ś. słyszeć ostry, męski głos. Tet. Była to P. wybrukowana płaskiemi głazami dobrze ubita. Żer. Wkrótce też dostrzegli, że są na dróżce, a przynajmniej na perci leśnej, którą nieraz ludzie musieli przechodzić. Sienk. <Słc. ort'>

[**Perda, y,** lm. **y, Pyrda**] *świnia.*

[**Perdać, a, ał**] p. **Perdnąć.**

[**Perdanie, a,** blm.] czynność cz. **Perdać.**

[**Perdoty, ów,** blp.] p. **Perduty.**

**Perduta, y,** zwykle w lm. **y,** † **Pertuta,** [**Perdoty**] *jajka sadzone (potrawa); jaja puszczane na wrzącą wodę, któremi następnie ubiera ś. mięso smażone a. pieczone:* Jajko na perdutę = *jajko ugotowane bez skorupki i polane śmietaną lub sosem.*

[**Perdykoza, y,** lm. **y**] p. **Perkoz.**

[**Perebenda, y,** lm. **y**] m. *przybysz.*

[**Perebendjować, uje, ował, Perebendować**] *żartować, kiedyby należało mówić na serjo.* <Ukr. перебèндіювати>

[**Perebendjowanie, a,** blm.] czynność cz. **Perebendjować.**

[**Perebendować, uje, ował**] p. **Perebendjować.**

[**Perebendowanie, a,** blm.] czynność cz. **Perebendować.**

[**Perebuszki, szek,** blp.] *zwyczaj pożywania i rozdawania ubogim za dusze zmarł. poświęconych tatarczuch w dzień zaduszny.*

[**Perechapki, ek,** blp.] p. **Prychapcy.**

[**Pereczotka, i,** lm. **i**] *ukośne ramię dodatkowe u dołu krzyżów prawosławnych:* Do krzyżów podorabiano pereczotki. <? Ukr. a. Brs.>

[**Peredrantus, a,** lm. **y, Perełeta**] *obdartus, obszarpaniec, co nigdzie miejsca nie zagrzeje.* <Żart. częścią pod wpływem Ukr., częścią pod wpływem Łć.>

[**Perdulka, i,** lm. **i**] *stara dziewka gadatliwa.*

**Peregrynacja, i,** lm. **e** *podróżowanie do obcych krajów, pielgrzymka, wędrówka, pątnictwo, wojaż:* P. księcia Radziwiłła. Warg. P. dziadowska. Miejsca cudami przy obrazach jej wsławione obchodził częstą peregrynacją, poszanowaniem i upominkiem. Nies. <Łć. peregrinatio>

× **Peregrynant, a,** lm. **ci** *podróżnik, pątnik, wędrownik, wojażer:* Stary lis, co sto razy był peregrynantem. Tremb. <Łć. peregrinans, 2 pp. -ntis>

× **Peregrynomanja, i,** blm. *manja podróżowania, podróżomanja.* <*Peregryn(o), od Peregrynować + Manja>

**Peregrynować, uje, ował,** [**Panogrynować**] *podróżować, wojażować, wędrować, pielgrzymować, zwiedzać kraje.* <Łć. peregrinor>

**Peregrynowanie, a,** blm., czynność cz. **Peregrynować,** *peregrynacja.*

**Perejryna, y,** blm. *alkaloid.* <Łć. pereirinum>

[**Perekicki, Perekiecki**] przys. *na łeb, przewracając koziołki.*

† **Perekidczyk, a,** lm. **i,** [**Perekidczyk**] p. **Pierekińczyk.** <Od Ukr. perekidáti>

[**Perekiecki**] p. **Perekicki.**

[**Perekińczyk, a,** lm. **i**] p. **Pierekińczyk:** Szafrańcy! perekińczyki! wojewodzice! na Wołyń z województwem waszym! Kaczk. <Ukr. perekỳnieć>

[**Perekita, y,** blm.] *sprzeniewierzenie ś., niewierność:* Kwapi do przyjaciółki i, postrzegszy perekitę zrazu, milczy i cierpi. Pot.

[**Perekotypole, a,** lm. **e**] = a) *roś. bodiaczek* (eryngium). b) *roś. mikołajek polny* (eryngium campestre). (Rośliny), które jesienią wiatr po stepach żenie, a które lud perekotypolem zowie. Sienk. <Ukr. perekotìpole>

**Perelnik, a,** lm. **cy** *nurek, łowiący perły, a. handlarz pereł.* <Od Perła>

**Perełeczka, czki,** lm. **czki** p. **Perła:** Wyorze perełeczkę dla Salusi. Słow. Perełeczko moja, aniołeczku niebieski! do matki nie wrócę, a do ciebie powrócę. Kaczk. Jagódki rzęsiste, jak perełeczki zwiesiste. Dar. J. <Od Perełka>

[**Perełestnik, a,** lm. **i**] **?:** Ki czart? rzekł do siebie — jak u perełestnika. <Ukr. перелèстник>

[**Perełeta, y,** lm. **y**] p. **Peredrantus.** <Ukr. перелèта>

**Perełka, i,** lm. **i** **I.** p. **Perła:** Pątlik jedwabny, bursztynowemi paciorkami wiązany, z przodu zaś mający perełki prawdziwe. Sienk. Przen. (pieszcz., do człowieka): Moja ty perełko! **2.** p. **Paciorka** pod **2).** **3.** bud.: Perełki a. **Bisiorki** *ozdoba architektoniczna: linja wyobrażająca sznur pereł.* **4.** piecz. *puncyna mająca na końcu wypukłość jak perełkę,* b o l p e r e ł k a, b o l p u n c y n. <Od Perła>

**Perełkowato** przys. od **Perełkowaty.**

**Perełkowaty** *podobny do perełki:* Suseł P., zool., p. **Suseł.** <Od Perełka>

**Perełkowy** przym. od **Perełka:** Korona hrabiowska perełkowa. Szew P., używany w chirurgji. <Od Perełka>

**Peremcja, i,** lm. **e, Perempcja** praw. *upadek procesu z powodu niepopierania go w ciągu czasu prawem oznaczonego.* <Łć. peremptio>

**[Peremitka, i,** lm. **i]** *namitka, rańtuch:* Mężatki obwijają głowę białemi peremitkami od wielkiego stroju. <Z Ukr.>

**Perempcja, i,** lm. **e** praw. p. **Peremcja.**

**Peremptorycznie** przys. od **Peremptoryczny.**

**Peremptoryczny, Peremptoryjny** praw. *stanowczy, ostateczny, nieodwołalny.*

**Peremptoryjnie** przys. od **Peremptoryjny.**

**Peremptoryjny** p. **Peremptoryczny:** Wyznaczenie dla osądzenia sprawy terminu peremptorycznego. Kraus. Po pierwszej kondemnacie pozwany otrzymał wezwanie do stawienia ś. na drugi termin, peremptoryjnym a. zawitym zwany. Kraus. <Łć. peremptorius>

**[Perepeta, y,** lm. **y]** p. **Parapet.** <Przekręcone z Parapet>

**[Pererwa, y,** lm. **y, Perezwa]** **1.** *roś. cichorium intybus.* **2.** *roś. tojeść, pieniążek, bażanowiec pieniężnik* (lysimachia nummularia). <Ukr. perèrva>

**[Peresudy, ów,** blp.] *koszta sądowe.* Troc. <Ukr. peresûd>

**[Peretyczki, ek,** blp.] *chleb, bułki, słowem wszelkie pieczywo, ofiarowane w dzień zaduszny księdzu, organiście i dziadom.* <Z Ukr. lub Brs.>

**[Peretyk, a,** lm. **i]** *piec* (w zagadce).

**[Peretyka, i,** lm. **i]** *łóżko* (w zagadce).

**[Perewerty]** *przewracanie, przerzucanie wszystkiego ze swawoli:* P. sprawiać, wyprawiać. <Ukr. perèverty, przys. = jedno z drugim, jedno przez drugie, chaotycznie>

**[Perewiaska, i,** lm. **i]** zool. p. **Przewiestka.**

**[Perewistka, i,** lm. **i]** p. **Przewiestka:** Jedną kurtkę perewistkami można obłożyć. Dęb. L.

**[Perewiza, y,** lm. **y]** p. **Przewiestka.**

**[Perewizka, i,** lm. **i]** p. **Przewiestka.**

**[Perezwa, y,** lm. **y]** p. **Pererwa.** <Zap. omyłka, zam. Pererwa>

**Perfekcja, i,** blm *doskonałość, udoskonalenie, wprawa:* Doszła do tej perfekcji, że mogła po 8 godzin klęczeć. <Łć. perfectio>

**Perfekcjonista, y,** lm. **ści** *członek sekty purytańskiej perfekcjonistów, założonej w Nowym Jorku 1831 r.* <Od Łć. perfectio, 2 pp. -onis>

**Perfekcjonistowski** przym. od **Perfekcjonista:** Syn Noys'a wydaje gazetę perfekcjonistowską. <Od Perfekcjonista>

**Perfekcjonizm, u,** blm. *doktryna, według której rozwój, udoskonalanie ś. kulturalne, etyczne, odbywa ś. w obrębie życia jednostki.*

× **Perfekcjonować, uje, ował** *udoskonalać:* Kościuszko życzył, abym talenta swe perfekcjonował. Bukar. × **P. ś.** *udoskonalać ś.:* Przez czynienie doskonałość w człowieku P. ś. zwykła. Małp. <Od Łć. perfectio, 2 pp. -onis>

**Perfekcjonowanie, a,** blm., czynność cz. **Perfekcjonować.**

× **Perfekcjonowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Perfekcjonować ś.**

**Perfidja, i,** blm. *przeniewierzenie ś., niewierność, wiarołomstwo, zdrada; nieuczciwość; przewrotność:* Z perfidją wyraźną naigrawały ś. ze mnie. Krasz. <Łć. perfidia>

**[Perfon, u,** lm. **y]** p. **Perfumy.** <Z Perfumy>

**[Perfony, ów,** blp.] p. **Perfuma.** <Z Perfumy>

**Perforacja, i,** lm. **e i.** *maszynowe przebicie papieru drobnemi dziurkami np. w kwitarjuszach, arkuszach marek pocztowych — dla łatwiejszego oddzierania.* **2.** ǃP. lek. *przedziurawienie, przebicie, prześwidrowanie, chirurgiczne otwarcie jam ciała:* P. czaszki. <Łć. perforatio>

**Perforacyjny** przym. od **Perforacja:** Maszyna perforacyjna p. **Perforówka.** <Od Perforacja>

**Perforować, uje, ował** *wykłuwać szeregi dziurek w papierze dla łatwiejszego oddarcia jego części, np. kwitu z kwitarjusza.* <Łć. perforare>

**Perforowanie, a,** blm., czynność cz. **Perforować,** p e r f o r a c j a.

**Perforówka, i,** lm. **i** *maszynka do perforowania.* <Od Perforować>

**Perfuma, y, [Parfuna, Perfon]** częś. w lm. **Perfumy** *pachnidło, rozpuszczone w spirytusie substancje przyjemnie pachnące, używane do perfumowania:* Mijając nas, powietrze perfumami i wonią wdzięczną napełniła. Skar. Perfumy, wonne rzeczy drogie robione, suche, mokre, olejki. Kn. Włosy i chustki perfumami zaprawiają. Boh. Żart.: Od niego P. pieczenia z cebulą. Rej. <Fr. parfum>

**Perfumer, a,** lm. **rzy** p. **Perfumiarz.** <Fr. parfumeur>

**Perfumerja, i,** lm. **e,** × **Parfumerja I.** *skład perfum, kosmetyków i wszelkich pachnideł.* **2.** *miejsce, gdzie je wyrabiają.* **3.** blm. zb. *perfumy:* Na perfumerję wydajesz paręset rubli rocznie. **4.** p. **Perfumiarstwo:** P. rozprządza właściwie tylko ośmioma zapachami naturalnemi. <Fr. parfumerie>

**Perfumerstwo, a,** blm. p. **Perfumiarstwo.**

**Perfumeryjny** przym. od **Perfumerja,** *perfumiarski:* Sklep P. <Od Perfumerja>

**Perfumiarka, i,** lm. **i** *ta, co sprzedaje perfumy.* <Od Perfumiarz>

**Perfumiarski** przym. od **Perfumiarz** lub **Perfumiarstwo.** <Od Perfumiarz>

**Perfumiarstwo, a,** blm., **Perfumerstwo,** × **Parfumerstwo, Perfumerja** *rzemiosło wyrabiania perfum:* Dławiące zapachy wonnych kor i korzeni znamionowały dokonywające ś. wyroby perfumiarstwa. Orzesz. <Od Perfumiarz>

**Perfumiarz, a,** lm. **e, Perfumer,** × **Perfumownik** *fabrykant a. handlarz perfum, kosmetyków i wszelkich pachnideł:* Najzażarciej krzyczeli i uwijali ś. haftarze i perfumiarze. Orzesz. <Od Perfumy>

**Perfumować, uje, ował,** × **Parfumować,** × **Błogowonić** *skrapiać, napuszczać, nacierać perfumami dla zapachu.* <Fr. parfumer>

**Perfumowanie, a,** blm., czynność cz. **Perfumować.**

× **Perfumownik, a,** lm. **cy** p. **Perfumiarz:** W kramie u perfumownika tego olejku dostaniesz. Troc. Jakiś P., zniszczony na majątku, nie miał już więcej, jak wódkę różaną do przedania. L. <Od Perfumować>

**Perfumy, um** p. **Perfuma.**

**[Perfuny, un,** blp.] *woda kolońska.* <Z Perfumy>

**[Pérgać, a, ał, Pyrgać]** **I.** p. **Pérgnąć.** **2.** *rzucać coś; kopnąć:* Pérgni go nogom. <PERG PYRG>

†**Pergamenik, a,** lm. **cy**=**Pargaminnik.** Dict.
†**Pergament, u,** lm. **y** = **Pargamin.** Mur. <p. Pargamin>

†**Pergameszka, i,** blm. *ludowy taniec włoski, tańczony w Polsce za Zygmunta III:* Mogę galardy z włoską pergameszką skoczyć. Zim. <Włos. bergamasca>

**Pergamin, u,** lm. **y** p. **Pargamin.** Zdr. **Pergaminek.** <p. Pargamin>
**Pergaminek, nka,** lm. **nki** p. **Pergamin.**
**Pergaminnik, a,** lm. **cy** p. **Pargaminnik.**
**Pergaminować, uje, ował** *nadawać cechy pergaminu:* Papier pergaminowany a. pergaminowy = *papier żółtawy przezroczysty, twardy i mocny, nie przepuszczający wody i wytrzymujący gotowanie, a otrzymywany przez zanurzenie papieru nieklejowego na krótko w stężonym kwasie siarczanym.* Oddzielanie z melasy soli mineralnych i niecukru z pomocą błon z papieru pergaminowanego. Oddzielanie ciał krystalizujących od niekrystalizujących z pomocą przesiąkania przez papier pergaminowany. <Od Pergamin>

**Pergaminowanie, a,** blm., czynność cz. **Pergaminować.**

**Pergaminowy I.** przym. od **Pergamin**; p. **Pargaminowy. 2.** *podobny do pergaminu:* Jabłko, owoc złożony ze skórki, mięsa i jądra, pergaminowej wyściółki. Rost. Suszy ś. je (owoce kawy) i w młynkach obłuskuje ziarna z pergaminowej pestki. Rost. **3.** Papier P. p. **Pergaminować.** <Od Pergamin>

**Pergamota, y,** lm. **y** bot. p. **Bergamota.** Zdr. **Pergamotka.** <p. Bergamota>
**Pergamotka, i,** lm. **i** p. **Pergamota.**
**Pergamotowy** p. **Bergamotowy.**
**Pergamuta, y,** lm. **y** bot. p. **Bergamota.** Zdr. **Pergamutka.** <p. Bergamota>
**Pergamutowy** p. **Bergamotowy.**
[**Pérganie, a,** blm.] czynność cz. **Pérgać.**
[**Pergnąć, nie, ął, Pyrgnąć** nied. [**Pérgać, Pyrgać**] **I.** *skoczyć, podskoczyć,* prygnąć: Koń perga. **2.** rub. *drapnąć, uciec, umknąć, kopnąć ś.* **3.** Pergnąć = *smyknąć, smyrgnąć.* Mrong. <PERG>
[**Pergnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pergnąć.**
[**Perha, y,** blm.] *pyłek kwiatowy, w komórkach plastrowych na sucho utrzymywany,* pierzga. <Ze Słc. a. Czes.>

×**Perilustracja, i,** lm. **e** (Per-ilustracja), **Perlustracja** *przepatrywanie, przeglądanie:* Było zwyczajem za rządów Katarzyny II czytać listy, oddawane na pocztę przez rozmaitych dygnitarzy; niewinna ta rozrywka perilustracją ś. nazywała. Rol. <Łć. perillustratio>

[**Peristy**] wół = *cały jednej maści, a tylko przepasany barwą odmienną,* pryjań. <Ukr. peristyj>

**Perjod, u,** lm. **y I.** p. **Okres** pod 2, 4, 6: P. w chronologji, epoka albo przedział czasu pewny, przez który ś. lata liczą. Kras. **2.** ×P. *kropka, punkt po skończonym zdaniu:* P., punkt, kropka, oznaczająca, że ś. sens całkowity zawiera. Kras. **3.** fizj. p. **Miesiączka. 4.** a. **Okres** mat.: P. ułamku dziesiętnego = *cyfra dziesiętna, lub skupienie kilku cyfr dziesiętnych, powtarzające ś. w porządku stałym.* W teorji funkcji, *ilość stała, która, dodana do argumentu, nie zmienia wartości funkcji, tej wartości argumentu odpowiadającej:* P. ułamku ciągłego. P. funkcji trygonometrycznych. Perjody funkcji eliptycznych, abelowych... <Łć. periodus, Gr. períodos>

**Perjodycznie** przys. od **Perjodyczny.**
**Perjodyczność, i,** blm. rz. od **Perjodyczny.** Mat.: P., *własność funkcji mających perjody, np. funkcji kołowych, eliptycznych i t. d.,* okresowość. P. członka.

**Perjodyczny** przym. od **Perjod** = a) Styl P. a. okresowy = *składający ś. z perjodów, ciągły.* Styl P. i ucinkowy. b) *powtarzający ś., ukazujący ś. co pewien czas:* Perjodyczne powtarzanie ś. pór roku. Wiatry perjodyczne, które w pewnym wymierzonym sobie czasie wracają. Śniad. Febra perjodyczna. Pismo perjodyczne = *czasopismo.* Pisma perjodyczne zb. = *prasa, dziennikarstwo.* Gwiazdy spadające perjodyczne (= *ukazujące ś. perjodycznie w oznaczonych datach roku, jak leonidy i perseidy*). c) chem.: Układ P. a. naturalny = *układ pierwiastków chemicznych w szeregi rozłożone w taki sposób, że każdy ósmy z kolei pierwiastek przypomina własności pierwszego.* d) lek.: Obłąd P. p. **Obłąd.** e) mat. P. a. okresowy: Ułamek dziesiętny P. Ułamek ciągły P. Funkcja perjodyczna, podwójnie perjodyczna, wielokrotnie perjodyczna. <Od Perjod>

×**Perjuracja, i,** lm. **e** *krzywoprzysięstwo.* <Łć. perjuratio>
[**Perk, a,** lm. **i, Pyrk**] *mały śledź.*
**Perka, i,** lm. **i** *flondra, ryba morska:* Flądra a. P. morska powinna być na tarczy tego herbu. Nies. Od beczki perek, flądry, po groszy 6. Vol. <Łć. perca>

[**Perka, i,** lm. **i**] p. **Kartofel:** Czarna P. = *solanum nigrum.*

[**Perkać, a, ał**] *warzyć, gotować.* <Dźwn.>
**Perkal, u,** lm. **e** *gatunek cienkiego płócienka bawełnianego.* Zdr. **Perkalik, Perkaliczek.** <Fr. percale>

**Perkaliczek, czka,** lm. **czki** p. **Perkal.** <Od Perkalik>

**Perkalik, u,** lm. **i** p. **Perkal**; *lżejszy gatunek perkalu, szczeg. drukowanego.* <Od Perkal>
**Perkalikowy** *zrobiony z perkaliku:* Kaftan P. Sukienkę miała w paseczki perkalikową. Asn. Łóżko żelazne, pościel perkalikowa, stołki proste bez poręczy. Jeż. <Od Perkalik>

**Perkalina, y,** lm. **y** *tkanina podobna do perkalu.* <Fr. percaline>

**Perkalowy** *zrobiony z perkalu:* Suknia, koszula perkalowa.

[**Perkałab, a,** lm. **y, Perkełab, Perkułabski** *starosta sorocki:* Udasz ś. waszmość do perkałaba, alias starosty sorokskiego. Jeż. <? Por. Ukr. Perkołàb = rzeka, dopływ Czeremszy>
[**Perkanie, a,** blm.] czynność cz. **Perkać.**
[**Perkaty, Perkonosy**] *mający nos gruby i zadarty.* Mrong. Człowiek P. = [perkonos]. Uśmiechał ś. zadowolony, że mu aż P. nos ruszał ś. od tego. Bał. <Od [Perka], Ukr. perkàtyj>
[**Perkełab, a,** lm. **y**] p. **Perkałab:** Zechcesz pan pofatygować ś. do perkełaba, za co mu będę nieskończenie wdzięczny, i poprosisz, by ci 50 kijów wyliczył. Rol.

[**Perki**] *kruchy, niewiśny:* P. dąb, na osie niezdatny. Perka dębina.

**Perkinizm, u,** blm. *sposób leczenia galwaniczny przez nacieranie chorych części dwiema iglami z różnorodnych metalów, wynaleziony przez Perkinsa.* <Od nazwiska Perkins>

[**Perkonos, a,** lm. **y**] p. **Perkaty.** <[Perka]+Nos>

**[Perkonosy]** p. **Perkaty.** <[Perka]+*Nosy, od Nos>

**[Perkość, i,** blm.] rz. od **Perki,** *kruchość.* <Od Perki>

**[Perkotać, ce, tał]** p. **Perczeć:** Kartofle już mocno perkotały w kominie... Reym. - Dźwn. -

**[Perkotanie, a,** blm.] czynność cz. **Perkotać.**

**Perkoz, a,** lm. **y** zool. **I.** (podiceps) *ptak rozcięłopłetwy.* P. dwuczuby a. dwuczubny, myśl. koza: pernykoza, [perdykoza, nur. nurek, nurczyk] (p. cristatus). Perkozek (p. minor). P. rogaty (p. cornutus). Zausznik (p. auritus). **2.** Perkozy p. **Perkozowate.**

**Perkozek, zka,** lm. **zki** zool. p. **Perkoz.** <Zdr. od Perkoz>

**Perkozowate, Perkozy** (podicipidae) *rodzaj ptaków płetwonogich, nurów.* <Od Perkoz>

**[Perkułabski, ego,** lm. **scy]** rz. p. **Perkałab:** Tatarzy zeznali, iż z rozkazania perkułabskiego granicę przeszli. Sienk.

**!Perkusja, i,** lm. **e I.** *uderzenie, wstrząśnienie.* **2.** lek. *opukiwanie ciała w celach lekarskich.* <Łć. percussio>

**Perkusor, a,** lm. **y** *narzędzie chirurgiczne do miażdżenia kamieni w pęcherzu.* <Łć. percussor>

**Perkusyjny** przym. od **Perkusja:** Broń perkusyjna = *broń, w której nabój zapala ś. przez uderzenie kurka w piston.* Narzędzia muzyczne perkusyjne = *w których dźwięk lub rytm otrzymuje ś. za pomocą uderzenia, np. bęben, fortepjan.* <Od Perkusja>

**!Perkutować, uje, ował** p. **Opukać.** <Łć. percutere>

**!Perkutowanie, a,** blm., czynność cz. **Perkutować.**

**Perl, u,** lm. **e** druk. *bardzo drobne czcionki, pismo pięciopunktowe nieco większe niż djament, ale mniejsze niż nonparel;* półgarmont. - Nm. Perle = perełka>

**Perlak, a,** lm. **i I.** blm. *gruba kasza perłowa* **2.** *przyrząd samodziałający do wyrabiania kaszy perłowej.* **3.** [P.] *młyn do mielenia krup.* **4.** lek. (cholesteatoma) *nowotwór chorobliwy.* <Od Perła>

× **Perlanka, i,** lm. **i** *bramowanie z pereł.* Troc. <Od Perlany>

× **Perlany** p. **Perłowy.** Pśń. <Od Perła>

**[Perlarz, a,** lm. **e] I.** *przyrząd w młynie do robienia kaszy jęczmiennej, perłówki.* **2.** *maszyna, za pomocą której płanetnicy wyrabiają grad w chmurach.* - Od Perła>

**Perlenie, a,** blm., czynność cz. **Perlić.**

**Perlenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Perlić ś.**

**Perlica, y,** lm. **e I.** [P.] p. **Cierlica.** **2.** wet.: P. a. perłowa choroba, zaraza perłowa = *gruźlica zwierząt, zwłaszcza bydła rogatego.* **3.** a. **Perliczka,** × **Kura perłowa, Cesarka, [Kochajka], Pantarka, [Panterka], Kura afrykańska** zool. (numida meleagris) *ptak kurowaty z rodziny perlic:* Trzepała, jak P. rozgniewana. Bał. <Od Perła>

**Perliczka, i,** lm. **i** p. **Perlica.** <Zdr. od Perlica>

**Perliczy** przym. od **Perlica:** Piskliwy P. głos miała. Kon. - Od Perlica -

**Perlić, i, ił** *osypywać perłami a. jakby perłami:* Twarz jego stała ś. blada, pot perlił mu czoło. Sienk. **P. ś. I.** *błyszczeć od pereł, świecić ś. jakby od pereł* (o listkach okrytych rosą, o napoju musującym, z którego wydobywają ś. bańeczki gazu, o pianie połyskującej i t. p.). Żar słońca nie zdążył wypić srebrzystej rosy z nadbrzeżnych łanów, i perliła ś. jeszcze na kwiatkach i trawkach. Gam. **2.** *dźwięczeć niby sypiące ś. perły:* Jakbyś srebrnemi perłami miotał z pełnej garści, tak perliły ś. tony. Ostr. S. Nie perli ś. tam śmiech ni śpiew. Zag. <Od Perła>

**Perlik, a,** lm. **i, [Pyrlik] I.** [P.] *młot do tłuczenia kamieni.* **2.** [P.] *rodzaj młota ciężkiego z powierzchnią pociętą w zęby, używany do obrabiania kamieni młyńskich.* **3.** gór. p. **Kijach.**

**Perlin, u,** lm. **y** bot. (margyricarpus) *roś. z rodziny różowatych.* <Od Perła>

**Perlisto, Perliście** przys. od **Perlisty,** *z obfitością pereł, nakształt pereł:* Rosa świeci ś. P.

**Perlisty** *obfitujący w perły, osadzony perłami, podobny do pereł, lśniący perłami:* Pot P. wystąpił mu na czoło. Niem. A. *(=kroplisty).* P., perłami osadzony. Kn. <Od Perła>

**Perliście** przys. od **Perlisty,** *perlisto.*

**Perlit, u,** lm. **y** min. p. **Perłowiec.** <Z Perła+Gr. líthos = kamień>

**Perlowy** druk. przym. od **Perl.** <Od Perl>|

**Perlustracja, i,** lm. **e** p. **Perilustracja:** Listy otwierane na poczcie petersburskiej mogą smutne sprowadzić następstwa. Rol. <Łć. perlustratio>

**Perła, y,** lm. **y, [Perło] I.** *guzowate zgrubienie perłowej macicy w muszli:* Urjańskie perły, urjanki. Kluk. P. kałakucka *(=pochodząca z Indji wschodnich).* P. celna wielka. Troc. P. niegładka, rogata. Troc. Łowienie pereł w morzu. Troc. Połów pereł. Perły prawdziwe i sztuczne. Jubiler mieć powinien pilne oko, aby zamiast pereł nie kupił dętki. Sznur pereł. Bals. Kramarze perłami dętki zowią, rubinami śkiełka. Pot. P. droższa, niż złoto. Pot. Perły różowe, żółte, szarawe, czarne. Trafia ś., że i perły znajdą ś. po śmieciach. Lubom. Znalazł kogut perły. Prz. Szkoda pereł przed świnie rzucać. Bud. Przen.: *ozdoba, klejnot, chluba, zaszczyt:* Anioł, nie człowiek, Stanisław Kostka, P. korony polskiej. Birk. Zrobił także treść prawa kanonicznego, którą nazwał perłą dekretów. Wiszn. **2.** fl. *krążek drewniany, jako narzędzie:* Pod kluczem sternika znajdują ś. statki wszelkie, jako to: powrozy, pobiegi, tarcice, pojazdy, perły i t. d. Haur. Statki wszelkie, żagle, powrozy, kotwy, pobiegi, tarcice do oszywania, laski, pojazdy, perły, szufle... pod kluczem gospodarza sternika. Ek. **3.** gorz. *jedna z kulek porcelanowych w przyrządzie stężającym.* **4.** myśl. *jeden z drobnych wyrostków, okrywających rogi jelenia.* **5.** zł. *binda żydowska.* Zdr. **Perełka, Pereleczka.** <Nm. Perle, Fr. perle>

**[Perło, a,** lm. **a]** p. **Perła.**

**Perłonośny, Perłorodny** *wydający perły, obfitujący w nie:* Kraj P. Bardz. <Perła+*Nośny, od Nosić>

**Perłopłacznia, i,** lm. **e, Hoja** bot. (hoya) *roś. z rodziny trojeściowatych.* <Perła+*Płacznia, od Płacz>

**Perłopław, u,** lm. **y** zool. (margaritana margaritifera) *małż.* <Perła+*Pław, PŁY, PŁE PŁOW PŁAW>

**Perłorodny** p. **Perłonośny:** Hydasp P. Bardz. Zool.: Skojka perłorodna p. **Skojka.** <Perła+Rodny>

× **Perłosadny** *wysadzany perłami:* Chodk. K. <Perła+*Sadny, od Sadzić>

**Perłowato** przys. od **Perłowaty.**

**Perłowaty** *podobny do perły.* Łab. <Od Perła>

**Perłowiec, wca,** lm. **wce I. a. Perlit** min. *skała bezpostaciowa wulkaniczna, szklista, perłowo-szara,*

*złożona z krzemionki, glinu, potasu, sodu i wody.* **2. a. Gajowiec** zool. (argynnis) *motyl dzienny.* <Od Perłowy>

**Perłowy,** × **Perłany l.** przym. od **Perła:** Tkanka perłowa. Troc. Jagoda perłowa = *perła.* P. kupiec abo łowiec = *perelnik.* L. P. = z pereł. Kn. Perłowa macica = *wewnętrzna warstwa muszli mięczaka dwuskorupowego morskiego meleagrina margaritifera z pięknym połyskiem opalowym.* **2.** *odznaczający ś. barwą perły:* Kolor P. = *biały z odcieniem popielato-niebieskawym.* Opal P. = *biały.* Łab. Pomalować na perłowo *(= na kolor P.).* Drużby w perłowych kontuszach, w żupanach kraprotowych. Goł. Niekiedy wyfrunęły perłowe gołębie i zaroiły ś. w powietrzu. Niem. A. Maść perłowa, jako perły biała. Troc. Kura perłowa = *perlica.* Mrong. Kury perłowe mają pierza białokropkowane. Kluk. Jeszcze w lesie mrok perłowo-szary panował. Słow. **3.** *podobny do perły, perłowaty:* Perłowe krupki okrągłe jak szrot. Kluk. Kasza perłowa, tak zwana od białości swej. Dyk. M. Wonne zioła perłową rosę strzęsły dziadkowi na nogi bose. Len. Kawy perłowe p. **l. Kawa. 4.** bot.: Trawa perłowa p. **Perłówka.** Fasola perłowa = *odmiana roś. fasola zwyczajna* (phaseolus vulgaris). **5.** chem.: Kwas P. p. **Margarynowy. 6.** min.: Mika perłowa = *odmiana chlorytu,* margaryt, $H_2CaAl_4Si_2O_{12}$. Sól perłowa a. szybikowa, lodowata, oczkowa, jarka = *masa solna grubo-ziarnista, szarawa, używana przeważnie do zaprawiania pokarmów.* Spat P. = *gatunek dolmitu o połysku perłowo-macicznym.* **7.** wet. Zaraza perłowa p. **Perlica.** <Od Perła>

**Perłówka, i,** lm. **i, Konopka, Trawa perłowa** bot. (melica) *roś. z rodziny traw* (gramineae). Gatunek: P. jednostronna (m. nutans). <Od Perłowy>

**Perm, u,** blm. gieol. *grupa skał pierwszorzędowych* p. **Formacja.**

**!Permanencja, i,** blm. *ciągłość trwania, stałość, trwałość (jakiegoś stanu rzeczy, instytucji i t. p.):* Domagałby ś. permanencji polskiego ministra w Stambule. Kal. *(= stałego przebywania).* <Łć. permanentia>

**!Permanencyjnie** przys. od **Permanencyjny:** Dezynfekcja narzędzi odbywa ś. P.

**!Permanencyjny** przym. od **Permanencja,** *stały, trwały, ustawiczny, nieprzerwanie trwający.* <Od Permanencja>

**Permanent, u,** lm. **y** fot. *gatunek papieru, używanego do fotografji.* <Łć. permanens, 2 pp. -ntis>

**!Permanentny** p. **Permanencyjny.**

× **Permisja, i,** lm. **e** *urlop:* Mnie ś. P. niedługo kończy; pan Ruszczyc da mi drugą permisją. Sienk. Oberst sygnował mu permisją i marszrutę. Łoź. <Łć. permissio>

**[Permoda, y,** lm. **y, Fermoda]** *moda, sposób, zwyczaj, przyzwyczajenie.* <p. Fermoda>

**Permski** przym. od **Perm:** Formacja permska gieol. = *pokład przejściowy między pierwszorzędowym a drugorzędowym okresem tworzenia ś. pokładów skorupy ziemskiej.* (p. Formacja). <Od nazwy miasta Perm>

**!Permutacja, i,** lm. **e l.** *przemiana, zamiana, przestawienie:* Te same elementa dopuszczają nieskończoną liczbę kombinacji i permutacji, z których każda jest inną sytuacją. Tarn. **2.** mat. p. **Przemiana.** <Łć. permutatio>

**Perna, y,** lm. **y** pal. *małż bezzębowy jednomuskułowy, spotykany w ikrowcu jurajskim aż do kredy,* zamecznik, oskarpnica. <?>

**Pernambukowy:** Drzewo pernambukowe = *rodzaj drzewa farbierskiego, barwy ciemno-czerwonej a. brunatno-żółtej, z którego wiórków gotuje ś. farba do malowania drzewa, gipsu, jaj, do zaciągania podłóg,* fernambuk; drzewo fernambukowe a. brazylijskie, brazylja. <Od nazwy miasta i prowincji Pernambuco w Brazylji>

**[Pernica, y,** blm.] p. **Perz.**

† **Pernoktata, y,** lm. **y l.** *przenocowanie, nocleg.* Pot. **2.** *noc, przeciąg jednej nocy.* Mosk. <Łć. pernoctata, od pernoctatus = im. od pernoctare>

† **Pernonosy** człowiek - *człowiek o zadartym nosie, tak że widać z góry dziurki:* U kogo nos będzie wstoczony wzgórę z dołu, tak iż dziurki będą jawne, jakie ludzie zową pernonose, znamionuje człowieka niestatecznego, popędliwego... And. z Kobyl. <? Z Ros. kurnósyj>

**[Pernykoza, y,** lm. **y]** zool. p. **Perkoz.**

**Peron, u,** lm. **y** *szeroki trotuar, miejsce podwyższone przed dworcem kolejowym do wsiadania lub wysiadania z wagonów oraz do ich ładowania lub wyładowywania,* przytorze. <Fr. perron>

**Peronowy** przym. od **Peron:** Bilet P. *(= bilet wejścia na peron).* <Od Peron>

**Perora, y,** lm. **y** *długa i uroczysta przemowa; rozwlekłe i nudne napomnienie, kazanie, pacierz, reprymanda; przemowa do kogo:* Nie nudź mię swoją perorą. Powiedzieć komu perorę *(= słowa prawdy).* Prawić komu perory. <Od Łć. peroro>

**Perorować, uje, ował l.** *rozprawiać, rozwodzić ś. emfatycznie w jakiej kwestji, mieć mowę, przemawiać; prawić perory, gadać nudno, rozwlekle, robić komu uwagi, wymówki:* Wasil Szujski, teraźniejszy wielki kniaź, od wszystkich perorował, w krótce, z bojaźnią, z karty, w czapkę ją włożywszy. Niem. S. <Łć. perorare>

**Perorowanie, a,** blm., czynność cz. **Perorować.**

**Perotyna, y,** lm. **y** *maszyna do drukowania perkalików.*

**[Perować, uje, ował, Perać]** *gawędzić.* <Skrócone z Perorować>

**[Perowanie, a,** blm.] czynność cz. **Perować.**

**Perowskit, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady sylikoidów, z rzędu tytanianów,* $CATiO_3$, *pochodzący z Uralu.* <Od nazwiska ministra ros. Perovskij>

**[Perpendyk, a,** lm. **i]** p. **Perpendykuł.** <Z Perpendykuł>

**Perpendykiel, kla,** lm. **kle** posp. p. **Perpendykuł.** <Nm. Perpendikel>

**Perpendykularnie** przys. od **Perpendykularny,** *prostopadle.*

**Perpendykularność, i,** blm. rz. od **Perpendykularny,** *prostopadłość.*

**Perpendykularny** *prostopadły.* <Łć. perpendicularis>

**Perpendykuł, u,** lm. **y,** posp. **Perpendykiel, [Perpendyk],** × **Penduł** *wahadło u zegara.* <Fr. perpendicule, Łć. perpendiculum>

× **Perpetuana, y,** lm. **y** *jakaś materja jedwabna zagraniczna:* Towary cudzoziemskie, muchairy, saje, perpetuany. Vol. Sztuka perpetuany. Ins. c. l.

**Perpetuant, a,** lm. **y** mat. *półniezmiennik nieprzywiedlny.* <Łć. perpetuans, 2 pp. -ntis>

**!Perpleksja, i,** blm. *pomieszanie, zakłopotanie, niepokój, zaambarasowanie, położenie bez wyjścia:* Stał w nadzwyczajnej perpleksji, nie wiedząc, co czynić. Krasz. <Fr. perplexité, Łć. perplexitas>

† **Pers, u,** blm. *tkanina cienka, podobna do batystu, kolorowa, w kwiaty.* Sł. wil. <Fr. perse = płótno kolorowe>

**Persak, a,** lm. **i** zool. p. **Kasztan.**

× **Persan, u,** lm. **y l.** *podstawa pod posąg.* **2.** *podpora pod belkę w budynku w stylu perskim.* **3.** *posąg męskiej postaci, użyty za podporę.* <Od Pers, Łć. * persanus>

**Perseidy, id,** blp. astr. *nazwa meteorów czyli gwiazd spadających, ukazujących ś. na niebie corocznie podczas nocy 8–11 sierpnia.* <Od nazwiska Perseusz>

× **Persekucja, i,** lm. **e** *prześladowanie:* Spodziewając ś. persekucją cierpieć, przyjechał podczas roczków do Brześcia. Mat. Już nagotowana była wielka jego P. Mat. <Łć. persecutio>

**Persekucyjny** przym. od **Persekucja:** Nie umie zatrzymać miary w swoich zachciankach persekucyjnych względem duchowieństwa. <Od Persekucja>

† **Persekwitować, uje, ował** kogo = *nękać go, krok w krok za nim postępując; tropić, ścigać:* Mocno persekwitował czatami i ustawicznemi podjazdami. Wóje. <Łć. persequi, Włos. perseguitare>

† **Persekwitowanie, a,** blm., czynność cz. **Persekwitować.**

† **Persekwować, uje, ował** *prześladować, trapić, nękać:* To ś. u nas nie dzieje, aby P. biedaków, których już i tak los dotknął. Krasz. <Łć. persequi>

× **Persekwowanie, a,** blm., czynność cz. **Persekwować.**

**Perseusz, a,** blm. astr. *nazwa gwiazdozbioru na półkuli północnej nieba, między Andromedą a Woźnicą.*

**[Persewacja, i,** lm. **e]** p. **Perswazja:** Bez żadnej persewacji (=tłumaczenia) na śmierć ją skazują. <Z Perswazja>

× **Persewerancja, i,** blm. *wytrwanie, wytrwałość, stałość, upór.* Mosk. <Łć. perseverantia>

× **Persewerować, uje, ował** *wytrwać, dotrwać, wytrzymać:* Jeżelibyś w konkurach persewerował, iżby cię moje zachowanie ś. w tej sprawie cale nie dziwiło. Kaczk. <Łć. perseverare>

× **Persewerowanie, a,** blm., czynność cz. **Persewerować.**

**!Persjana, y,** lm. **y** *żaluzja:* W okienku siedzi młoda Lolita, wygląda z pod persjany. Len. <Fr. persienne>

**Persjanizm, u,** blm., **Persyzm** *wszystko, co dotyczy Persji, narodowość perska, świat perski:* Autor przypisuje Midrydatowi Eupatorowi gienjalny pomysł połączenia persjanizmu z hellenizmem. <Od nazwy kraju Persja>

**Persjanka, i,** lm. **i** *gatunek gruszy i jej owocu.* <Forma ż. od * Persjanin = Pers>

**Persjarnia, i,** lm. **e** *fabryka pasów:* Najsławniejsza w narodzie fabryka pasów, czyli P. w Słucku. T. K. <Od nazwy kraju Persja>

**Persjarski** przym. od **Persjarnia:** Fabryka persjarska (= *fabryka pasów słuckich*). Pasy polskie na fabryce persjarskiej zatrudniały 24 warsztaty. T. K.

**Persjo** nieod. p. **Kudbear.**

**[Persk, u,** lm. **i]** p. **Parsk.** <Z Parsk>

**Perski:** Proszek P. = *lepszy gatunek proszku dalmackiego (sproszkowanych kwiatów i liści rośliny pyrethrum caucasicum et roseum), używany do tępienia robactwa domowego.* Robić perskie oko = *spoglądać zalotnie.* Robota perska = *tkanie pasów.* Tenże Madżarski obowiązuje ś. chłopa wyuczyć roboty perskiej. T. K. Bot.: Lilak P. p. **Lilak.** <Od Pers = mieszkaniec Persji>

**Persona, y,** lm. **y, [Parsuma] l.** † P., [P.] = a) *osoba; człowiek:* Bóg jeden w trzech personach. Skar. Jedna P. nie stanowi domu, ale jest niejaką domu cząstką. Petr. Nie będzie u sędziów żadna różność person. Leop. Wszem stanom i personom. Herb. P., by najzacniejsza. Wuj. Strzelba nieprzyjacielska tak gęsta nie szkodziła personie i jednej z wojska naszego. Birk. W personie stanąć = *osobą swą, osobiście.* L. W personie swojej, w osobie, osobą swoją. Troc. [Wie każdego z persony] (= *zna osobiście, z osoby*). b) *postać, kształt; mina, postawa, wygląd, powierzchowność, powaga:* Gabrjel, wziąwszy na ś. personę młodzieńca, przybył do Najśw. Panny z pozdrowieniem. L. [Djabeł pokazał mu ś. we własnej personie. Miał takućką personę, co i brat, udał ś. za brata. Bo mi ś. z pierwotku zdało, jakem zirgnął (=spojrzał) po personie panowy, co i pan takoż ma swoją właściwą wieś]. Okazałą ma personę. Troc. **2.** † P. *osoba występująca w teatrze:* Persony = *osoby grające na teatrze.* Kochan. Był personą na komedji. Troc. **3.** † P. *rola grana przez kogo w teatrze a. na świecie:* Persony mojej mówić nie umiałem i dufając pamięci mojej, nauczyć ś. opóźniłem. Mat. Raz, przed djalogiem upiwszy ś., persony mojej mówić nie umiałem. Mat. Nosić jaką personę na sobie = *grać jaką rolę na tym świecie.* L. Ma, nosi dobrze tę personę w tej sprawie. Troc. **4. a. Personat** *osoba poważna, okazała, szanowna, znaczna figura, dygnitarz.* Kn. **5.** żart. *jegomość, figura, facjata, facet, indywiduum:* Co to za P.? **6.** [P.] *ciało, tusza:* Oni zgubili personę (=*schudli*). <Łć. persona>

× **Personale** w lp. nieod., lm. **Personalja, ów** *okoliczności życia jakiej osoby a. jakich osób:* Takie było P. tej zacnej rodziny. Korz.

**Personalja, ów,** blp. p. **Personale.**

† **Personalnie** przys. od **Personalny.**

× **Personalny,** † **Personalski,** † **Personny** przym. od **Persona,** *osobisty.* K. G. Unja personalna na papierze była w praktyce podległością. Jeż. <Od Persona>

† **Personalski** p. **Personalny:** Zjednoczenie dwu natur w Chrystusie zowie ś. personalskie złączenie. Skar. <Łć. Personalis>

**Personaż, a,** lm. **e l.** p. **Personel:** Powoływana będzie w czasie cholery niezbędna liczba zaliczonych do zapasu lekarzy i felczerów wojskowych każdorazowo na sześć tygodni, zamiast ćwiczeń, w celu wzmocnienia personażu leczniczego. **2.** *otoczenie, osoby otaczające.* <Fr. personnage>

**Personat, a l.** lm. **ci** p. **Persona:** Insza P., insza umiejętny. Prz. **2.** lm. **y** myśl. *chart wysoce uzdolniony do polowania na wilki:* Za dobrego charta „personata" płacono po tysiąc rubli więcej. Karw. <Łć. personatus>

**Personel, u,** lm. **e, Personaż,** × **Personelarz** *skład osobisty jakiej instytucji, ciało, korporacja, ogół pracowników w biurze, handlu, zakładzie przemysłowym, redakcji i t. d.:* P. nauczycielski, biurowy, teatralny, kolejowy. P. redakcji. <Fr. personnel>

× **Personelarz, a,** lm. **e** p. **Personel:** Zaburzenia ujawniły ś. w gwałtach, spełnianych na personelarzu lekarskim. <Od Personel>

**Personifikacja, i,** lm. **e** *uosobienie, jedna z figur poetyckich: przenoszenie na zwierzęta, przedmioty nieżyjące lub pojęcia oderwane znamion ludzkich.* <Łć. personificatio>

**Personifikować, uje, ował** *uosabiać:* Adam Kisiel personifikował sobą istotę historyczną Rusi. Jeż. <Łć. personificare>

**Personifikowanie, a,** blm., czynność cz. **Personifikować,** *personifikacja.*

**[Personka, i,** lm. **i] I.** *pociąg osobowy.* **2.** *twarz:* Kapelusz strącił na samą personkę. <Od Persona>

† **Personny** p. **Personalny:** Bóg jeden jest w personnej jedności. Groch. Załoba personna, to jest częsna *(=prywatna),* jako jest o długi abo którekole rzeczy imże zastawne. Św. z Woc. <Od Persona>

**Perspektograf, u,** lm. **y** *przyrząd, za pomocą którego można mechanicznie nakreślić perspektywiczny obraz przedmiotu z jego planu i zarysu, a także odwrotnie: z perspektywicznego obrazu przedmiotu oznaczyć prawdziwe stosunki wymiarów.* <*Perspekt, od Łć. perspectus + Gr. -gráfos>

**Perspektywa, y,** lm. **y, [Beśpekta, Reśpekta, Iśpartyka] I.** fiz. *sztuka przedstawiania na płaszczyźnie obrazu przedmiotów rozłożonych w przestrzeni w takiej odległości jednego względem drugiego i w takiej postaci, jak je w rzeczywistości oko dostrzega:* P. linijna (gdy idzie o samą tylko postać przedmiotów). P. powietrzna (gdy są zachowane i odcienie barwne, będące następstwem niezupełnej przezroczystości powietrza). P., kunszt wyrażania rzeczy odkrytych takim sposobem, iżby onych oddalenie znaczne i widoczne było. Kras. **2.** *wrażenie, jakiego doznaje patrzący na obraz wykonany według tej sztuki, właściwość obrazu wynikająca z takiego wykonania jego:* Obraz z perspektywą. Troc. W obrazie tym niema perspektywy. W perspektywie na tym obrazie widać las *(=w dali, w głębi, na dalszym planie obrazu).* **3.** *widok w dali, widok otwarty, panorama, krajobraz:* Zakładał kunsztowne ogrody, kazał wycinać perspektywy. L. Z okien roztaczała ś. piękna P. **4.** przen.: *widok przed sobą, widok na przyszłość, to, co nas czeka:* Piękną ma na przyszłość perspektywę. Ma majątek w perspektywie. Co Bóg naznaczył w wiecznej perspektywie, to dziś do skutku przychodzi szczęśliwie. **5.** fiz. posp. *gatunek lunety, luneta ziemska.* Zdr. **Perspektywka.** <Fr. perspective>

**Perspektywicznie** przys. od **Perspektywiczny.**

**Perspektywiczność, i,** blm. rz. od **Perspektywiczny.** Mat.: P. *=związek pomiędzy figurami geometrycznemi wzajemnie perspektywicznemi.*

**Perspektywiczny, Perspektywny** przym. od **Perspektywa.** Mat.: Figura perspektywiczna *=figura otrzymana z innej przez rzut z danego punktu (środka) lub z danej prostej (osi):* Trójkąt, trójboki, trójkrawędzie perspektywiczne. <Od Perspektywa>

**Perspektywista, y,** lm. **ści** *artysta celujący w oddawaniu perspektywy na obrazach.* <Od Perspektywa>

**Perspektywistka, i,** lm. **i** forma ż. od **Perspektywista.**

**Perspektywka, i,** lm. **i** p. **Perspektywa:** P. teatralna *=lorneta, lornetka.*

**Perspektywny** p. **Perspektywiczny:** Jego robotą jest ozdobiony pokój P. Kraus. <Od Perspektywa>

**Perspiracja, i,** blm. *oddychanie skórne, polegające na wymianie gazów przez skórę.* <Łć. perspiratio>

**[Persternak, a,** lm. **i] = Pasternak.**

**Perstnik, a,** lm. **i** bot. p. **Grzebuszka.**

**!Perstryngować, uje, ował** kogo *= przymawiać, przycinać, docinać komu:* Toż wielkiemu człowiekowi Zamojskiemu ś. działo, którego tak bardzo, choć fałszywie, perstryngowano o to, że jeno Tatarowie przez Pokucie przeszli. Kraus. <Łć. perstringere>

**!Perstryngowanie, a,** blm., czynność cz. **!Perstryngować.**

**[Perswada, y,** lm. **y]** p. **Perswazja.** <Od Perswadować>

**Perswadować, uje, ował I.** †P. komu co a. na co *= namawiać kogo do czego:* Djabeł poduszczy takiego, któryby drugiemu złe rzeczy perswadował. Białob. Bywają tacy, co drugim perswadują na tę rzecz, która je kiedy uszkodziła. Białob. **2. a. [Perświadować, Perswedować, Przeświadować]** *pocieszać; dodawać otuchy, przekładać komu, wpływać nań radą, tłumaczyć mu, doradzać mu a. odradzać:* P. komu w rozpaczy. Perswaduj mu, żeby tego nie robił. <Łć. persuadere>

**Perswadowanie, a,** lm. **a** czynność cz. **Perswadować** (p. Perswazja).

**[Perswadunek, nku,** lm. **nki]** p. **Perswazja.**

**Perswazja, i,** lm **e, [Perswada, Perswadunek, Persewacja]** *perswadowanie, namowa; doradzanie a. odradzanie, przekładanie komu:* Nie pomogły desperatowi nasze perswazje. Perswazjami swojemi przywiódł ją do tego, że przestała rozpaczać. L. Panowie duńscy za perswazją Guilelma do Bolesława ś. skłonili. Biel. M. Na tej perswazji Piłatowej nie chcieli przestać Żydzi. Wuj. <Łć. persuasio>

**[Perswedować, uje, ował]** p. **Perswadować.** <Z Perswadować>

**[Perswedowanie, a,** blm.] czynność cz. **Perswedować.**

**!Persyflaż, u,** lm. **e** p. **Persyflowanie:** To było dla wprawy w persyflażu. Haj. <Fr. persiflage>

**!Persyflować, uje, ował** *wyszydzać, przedrwiwać, dworować z kogo a. z czego, pod pozorem grzeczności, pochlebiając pozornie:* Nie lubi, kiedy persyfluję. Es. <Fr. persifler>

**!Persyflowanie, a,** blm., **!Persyflaż** czynność cz. **Persyflować.**

**Persyko** nieod. *wódka brzoskwiniowa.* Goł. Z Gdańska przywieziono mi P. i ratafją w flaszach zielonych. Torz. <Włos. persico>

**Persymona, y,** lm. **y** bot. p. **Śliwodaktyl.**

**Persyzm, u,** blm. p. **Persjanizm:** Nadeszła godzina połączenia dwuch potęg dotychczas sobie wrogich: persyzmu i hellenizmu. <Od Pers>

**Perszeron, a,** lm. **y** *cięższy koń zwykle maści szpakowatej, z rasy hodowanej w północnej Francji.*

**[Perść, i,** lm. **e]** *ścieżka w górach między zaroślami.* <p. Peré>

**[Perświadować, uje, ował]** p. **Perswadować.** <Z Perswadować>

**[Perświadowanie, a,** lm. **a],** czynność cz. **Perświadować,** *perswadowanie, perswazja.*

**[Pertać, a, ał] I.** a. **[Perdać]** *biegać drobnym krokiem, dreptać, drepcić.* **2.** p. **Pertnąć.** <? Ze Słc.>

**[Pertanie, a,** blm.] czynność cz. **Pertać.**

**[Pertek, tka,** lm. **tki] I.** *człowiek drobno chodzący.* **2.** *człowiek drobny.* <Od Pertnąć>

**[Pertnąć, nie, nął, Pyrtnąć],** nied. **[Pertać]** *trącić, szturchnąć:* Nie pertaj, bo źle napise.

**[Pertnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pertnąć.**

× **Pertrakcja, i,** lm. **e** p. **Pertraktacja.** Śl. wil. <Łć. pertractio>

**Pertraktacja, i,** lm. **e,** × **Pertrakcja l.** *pertraktowanie, zgłębianie, rozważanie, rozpatrywanie.* **2.** *pertraktowanie, umawianie ś., układy, negocjacja, traktowanie o co:* W sprawie tej toczą ś. pertraktacje. <Łć. pertractatio>

**Pertraktować, uje, ował** *rozpatrywać, roztrząsać, zgłębiać, wyrozumiewać celem ułożenia ś. o co; traktować, negocjować, układać ś., umawiać ś. o warunki.* <Łć. pertractare>

**Pertraktowanie, a,** blm., czynność cz. **Pertraktować,** *pertraktacja.*

**Perturbacja, i,** lm. **e l.** *zamieszanie, pomieszanie, zaniepokojenie, niepokój, zamęt, kłopot, niespokojność, zaambarasowanie.* **2.** *poruszenie, ruch w różne strony, oscylacja, wahanie ś., zboczenie:* Perturbacja igły magnesowej = *niespokojne jej ruchy, spowodowane burzą magnetyczną.* Igła magnesowa niezwykłą w ciągłych perturbacjach objawia niespokojność. **3.** astr. p. **Zakłócenie.** <Łć. perturbatio>

**Perturbator, a,** lm. **rzy** *ten, co sprowadza perturbację:* Rousseau jest perturbatorem strzyżonych ogrodów i mierzonych cyrklem kształtów klasycyzmu. Spas. <Łć. perturbator>

†**Pertuta, y,** lm. **y** p. **Perduta:** Kapłun z pertutą. Goł. Jaja sadzone z octem i śmietaną, na wodę puszczane, zwane pertuty. Goł.

**Pertyka, i,** lm. **i** mier. *pręt mierniczy:* P. jest pręt mierniczy, który ma w sobie wszerz i wzdłuż łokci półósma kwadratowych kupieckich, nazywa ś. pospolicie połko. Haur. Sznur ma w sobie lasek 3, pertyk 6, łokci 46. Haur. O perpendykułach, o pertykach nie każdemu zrozumiana nauka. Haur. Snadniej rolą korcami mierzyć, niż prostemu z pertyki wierzyć. Haur. <Łć. pertica>

**Pertynencja, i, e** = **Atynencja.** <Łć. pertinentia lm. od pertinens, 2 pp. -ntis>

**Pertyt, u,** lm. **y** min. *odmiana ortoklazu.* <Od nazwy miejscowości Perth w Kanadzie>

× **Pertyzana, y,** lm. **y** = **Partyzana.** <Włos. partigiana>

**Peruański** bot.: Lilja peruańska p. **Krasnolica.** <Od nazwy kraju Peru w Ameryce>

**Peruczka, i,** lm. **i** p. **Peruka;** *półperuka.*

**Peruczysko, a,** lm. **a** p. **Peruka.** Troc.

**[Peruga, i,** lm. **i]** p. **Peruka.**

**Peruka, i,** lm. **i, [Peruga, Paruka]** *włosy ludzkie przyprawne, nakrycie z włosami na łysą głowę:* Chodzić w peruce. Nosić perukę. Naszywać perukę u fryzjera, tresę przyszywać na siatkę, robiąc perukę. Mag. Jużeś mu wszystkie ze łba wydarł włosy, musiał dla tego wziąć perukę. L. Ani czupryna, ani pomoże P., kto ś. kocha w pieszczocie, próżno sławy szuka. Pot. W ogromnych salach (w Wenecji) zbiera ś. kilkaset szlachty w czarnych togach i niezmiernych upudrowanych perukach. Niem. Zdr. **Peruczka.** Zgr. **Peruczysko.** <Fr. perruque>

**Perukarczyk, a,** lm. **i** *czeladnik perukarski, fryzjerczyk.* <Zdr. od Perukarz>

**Perukarki, a,** lm. **i l.** forma ż. od **Perukarz. 2.** a. **Perukarzowa** *żona perukarza, fryzjerka.*

**Perukarski,** × **Perukarzowy** przym. od **Perukarz,** *fryzjerski:* Subjekt P. <Od Perukarz>

**Perukarstwo, a,** blm. *rzemiosło perukarza, fryzjerstwo.*

**Perukarz, a,** lm. **e l.** *ten, co robi peruki, fryzjer.* **2.** żart. *ten, co nosi perukę:* Trudno już było znaleźć gdzie liczniejszą kompanję, w którejby ś. przynajmniej kilku tych perukarzów nie spotkało. Kaczk. <Od Peruka>

**Perukarzowa, ej,** lm. **e** p. **Perukarka.**

× **Perukarzowy** p. **Perukarski.**

**Perukowany** *obrany w perukę:* Tym ś. różnił Byron od perukowanych mistrzów dawnej daty. Spas. <Im. od *Perukować, od Peruka>

**Perukowaty** *podobny do peruki.* Bot.: Sumak P. p. **Sumak.** <Od Perukowy>

**Perukowy l.** przym. od **Peruka. 2.** bot.: Drzewo perukowe p. **Sumak. 3.** myśl.: Nasad P. = *narośl koścista wypełniająca szerokość głowy rogacza od ucha do ucha.* <Od Peruka>

**Peruwjanowy** kolor = *jasno-kawowy:* Kontusz. P.

**Peruwjański l.** apt.: Balsam P. (balsamum peruvianum). † Kora peruwjańska = *kora chinowa* (cortex chinae). **2.** min.: Srebro peruwjańskie = *odmiana nikielinu, zawierająca od 1 do 2 procentów srebra.* <Od nazwy kraju Peru w Ameryce>

**Peruwjańsko-balsamowy** *z balsamu peruwjańskiego przyrządzony:* Ulepek P. (syrupus balsami peruviani).

× **Perwersja, i,** blm. *przewrotność, zepsucie, skażenie moralne.* <Łć. perversio>

**[Perwistka, i,** lm. **i]** p. **Przewiestka:** Taratatka podszyta perwistką. Rzew. A ja wezmę na siebie wołoszkę z perwistkami. Rzew.

**[Péry, per,** blp.] *kartofle.*

**Perydot, u,** lm. **y** min. p. **Chryzolit.**

**Perydrom, u,** lm. **y** *galerja prowadząca naokoło budynku, krużganek, kolumnada.* <Gr. perídromos>

**Peryferja, i,** lm. **e, Peryferjum l.** *obwód koła lub innej płaszczyzny linją krzywą zamkniętej, okrąg.* **2.** przen. *zakres, sfera, obręb, koło:* Charakter jest jakby punktem środkowym peryferji życia ludzkiego. Sł. wil. **3.** przen. żart. *objętość, grubość, tusza człowieka otyłego,* **4.** *powierzchnia jakiego ciała.* Sł. wil. <Gr. periféreia>

**Peryferjum** nieod. p. **Peryferja:** Beniowski mieczem robi P. Słowac.

**Peryferyczny** przym. od **Peryferja.**

**Peryfrastyczny** *określający przez peryfrazę.* <Od Peryfraza>

**Peryfraza, y,** lm. **y, Parafraza** *omówienie, figura retoryczna, której używamy, gdy zamiast nazwać po imieniu rzecz lub pojęcie, omawiamy je kilku lub więcej wyrazami określającemi.* <Gr. períphrasis>

**Perygieum** nieod. astr. p. **Przyziemny.**

**Peryheljum** nieod. astr. p. **Przysłoneczny.**

**Peryklaz, u,** lm. **y** min. *minerał należący do rzędu tlenków szklistych,* Mg O. <Gr. perí = dokoła + klásis = łupliwość>

**Peryklin, u,** lm. **y** min. *plagjoklaz o kryształach białych, rozrośniętych w kierunku osi poprzecznej.* <Gr. periklínes = spadzisty, pochyły>

**Peryklinalny** układ warstw gie. = *taki układ warstw, przy którym spadają one od jednego punktu na wszystkie strony (np. w wulkanach warstwowych).* <Gr. periklínes = spadzisty, pochyły>

**Perykopy, op.** blp. *rozdziały, ustępy z Pisma św., objaśniane w kościele.* <Gr. perikopé>

**Perylepsja, i,** blm. *błędny, osłupiały wzrok obłąkanego.*

**Perymetr, u.** lm. **y l.** *okrąg, obwód wieloboku czyli figury geometrycznej prostolinijnej, zamkniętej.* **2.** lek. w okulistyce, *instrument używany do mierzenia pola widzenia.* <Gr. perí = dokoła + metron = miara

**Perymetrja, i,** blm. lek. *mierzenie pola widzenia.* <Gr. perí = dokoła + metron = miara>

**Perymorfja, i,** blm. mat. *metoda osi zmiennych w geometrji różniczkowej.* <Gr. perí + morphḗ>

× **Perymorfoza, y,** lm. **y** *przeobrażenie.* <Gr. perí + mórphōsis>

**Peryoptryka, i,** blm. *nauka o łamaniu ś. promieni światła na powierzchni ciał.* <Z Gr.>

× **Perypat, u,** blm. p. **Perypatetyka:** Rozum, w ścisłe ujęty więzy perypatu, głupią mądrość przedawał w dzikich słowach światu. Dm. <Gr. perípatos>

**Perypatetyczna** filozofja = *filozofja Arystotelesa, nazwana tak od jego zwyczaju przechadzania ś. w czasie wykładu; filozofja jego szkoły.* <Od Perypatetyk>

**Perypatetyk, a,** lm. **cy** *zwolennik filozofji perypatetycznej, filozof szkoły Arystotelesa.*

**Perypatetyka, i,** blm., × **Perypatetyzm,** × **Perypat** *szkoła filozoficzna Arystotelesa.* <Od Gr. peripatéō = przechadzam ś.>

× **Perypatetyzm, u,** blm. p. **Perypatetyka.**

**Perypetja, i,** lm. **e,** × **Perypecja** *nagła zmiana losu, zwrot niespodziany; przełom w dramacie, jako przygotowanie katastrofy:* Zbieg dziwnych perypetji, które ś. w tym czasie właśnie zwikłały. Chm. <Gr. peripéteia>

× **Peryplus** nieod. *objechanie morzem wokoło; opisanie wybrzeży jakiego kraju.* Sł. wil. <Gr. períplous>

**Perypter, u,** lm. **y** *grecka budowla otoczona ze wszystkich stron kolumnadą; gmach, budowla pod kolumnami.* <Fr. périptère, z Gr. perípteros>

**Peryspryt, u,** lm. **y** *uzrocz, okołoduch* (wyraz spirytystyczny).

**!Perystaltyczny** *robakowaty, robaczkowaty* (gdy mowa o ruchach jelit). <Fr. péristaltique, z Gr. peristaltikós>

**!Perystaltyka, i,** blm. *ruch robaczkowy a. robaczkowaty jelit.* <Gr. perí = wkoło + stéllō = posyłam>

**Perysterja, i** *prostota gołębia:* Musiał ś. im ze swym skąpstwem, drażliwością, perysterją wydawać śmiesznym. Krasz. <Gr. peristerós = gołąb>

**Perysteryt, u,** lm. **y** min. *odmiana albitu.*

**Perystyl, u,** lm. **e,** †**Okołosłupie** bud. w budownictwie greckim, *przejście lub galerja otoczona kolumnami; kolumnada otaczająca dziedziniec; przedsionek z kolumnadą:* Stała w głębi perystylu i zaledwie mały krok naprzeciw małżonkowi uczyniła. Byk. <Fr. péristyle, z Gr. peristylos>

**!Perytonealny, !Perytoniczny** *do błony otrzewnej należący, otrzewny.* <Łć. peritonaealis>

**!Perytoniczny** p. **Perytonealny.**

†**Perytonja, i,** blm. = **Otrzewna.** Kirch. <Łć. peritonaeum, z Gr. peritónaios>

× **Peryzona, y,** lm. **y** *przepaska.* <Gr. perízōma = pas, fartuch>

**Perz, u,** blm. **I.** a. [**Pesz**] *kurz, kurzawa.* **2.** †P. p. **Perzyna:** W P. abo w perzynę puścić lub obracać, spalić. L. To nie chybi, że greckie narody puszczą w P. z dymem iliackie grody. L. Ogień w momencie, co jeno napadnie, bierze, a wziąwszy, w P. obraca snadnie. Koch. W. Obłok błyskotny, P. rozpuszczający gwałtownie Etna wymiata. Koch. J. Ujrzał wzgórę lecący P., jak dym z pieca. Wuj. Będą jako plewy na wietrze i jako perzyna, którą wicher rozwiewa. Leop. (jako P., który... Leop.). **3.** p. **Papie.** **4.** p. **Pszenica:** Rola ostem i perzem zarasta. Troc. P. niemało zaprząta gospodarzów, aby go z roli uprzątali; w lekarstwie przecię użytecznym jest. Kluk. Największa jest dobrze rolą sprawić i na nasienie zorać, a perzu aby najmniej nie było w roli. Haur. Próżno ś. gumnem, próżno ś. gospodarz śpichrzem cieszy, gdy mu szerokim żyto wschodzi perzem. Pot. P. zwleczony bronami, na kupę zgrabiwszy, na roli spalić. Haur. Zdr. **Perzyk.** <PER/PYR>

[**Perzaki, ów,** blp.] p. **Kartofel.**

**Perzasty, Perzowaty** *pełny perzu, obfitujący w perz:* Perzaste zbyt role pochodzą abo z dobrej ziemi, a. że skiby nie odleżały. Haur. <Od Perz>

**!Perzekucja, i,** lm. **e** (Per-zekucja) p. **Persekucja:** Wszystkiej tej księcia kanclerza perzekucji był okazją. Mat. <Łć. persecutio>

[**Perzeneczka, i,** blm.] p. **Perzyna:** Więc go pucki burmistrz kázał skárać perzeneczkę. <Od Perz>

**Perzenie, a,** blm. p. **Papie:** Ziele mniszek, gdy okwitnie, kosmatą główkę ma, a P. na końcach jako gwiazdeczki. Syr. <Od Perz>

**Perzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Perzyć ś.**

[**Perzga, i,** blm.] p. **Pierzga.**

× **Perzowatka, i,** lm. **i** p. **Pszenica:** Jedno to P. u śmierci z koniczem, bogaty i ubogi. Pot. <Od Perzowaty>

**Perzowaty I.** p. **Perzasty. 2.** *kosmaty, okryty perzeniem, puszysty:* Ziele mniszek, gdy okwitnie, kosmatą i perzowatą główkę ma. Syr. <Od Perz>

[**Perzówka, i,** lm. **i, Pierzówka, Pyrzówka**] *trawa perzu.* <Od Perz>

**Perzyć się, y ś.,ył ś. I.** *obracać ś. w perz, w perzynę, pełznąć, tlić ś., palić ś. bez płomienia, żarzyć ś.:* Siarką wszeteczna Sodoma ś. perzy. Pot. **2.** przen. *zaperzać ś., palać, palić ś., zapalać ś., zagrzewać ś.; płonąć, gorzeć namiętnością; indyczyć ś., srożyć ś., irytować ś.:* Już ś. perzy sam w sobie, sam ś. w sobie gniewa. Pot. Perzą ś. wzbyt mężowie, więc i zagrzewają, krzykiem krzepią, pociski oślep wyrzucają. Żebr. **3.** [P. ś.] (o roli) *zachwaszczać ś., dostawać perzu.* **4.** przen. *puszyć ś., nadymać ś., napuszać ś., kokoszyć ś., odymać ś.:* Jakoć ś. dziecię zamłodu pyszno nauczy chodzić, potym tak ś. będzie odymało i perzyło, żeć i ludzi nie będzie chciało znać. Glicz. <Od Perz>

**Perzyk, u,** blm. p. **Perz.**

**Perzyna, y,** lm. **y I.** a. †**Perz,** †**Pyryna,** †**Pyrzyna,** [**Pyrzyna, Pyrzna**] *popiół żarzący, żarzewie przygaszone, zgliszcze, proch, okruch, drzazga od czegoś palącego ś., iskra:* W perz abo w perzynę puścić lub obracać, spalić. L. (= *puścić z dymem*). Ogień dom mój w perzynę obrócił. Troc. Będą jako głowy na wietrze i jako P., którą wicher rozwiewa. Leop. Acz mnie nie sparzył on ogień, poczerniała mi jednak ręka od jednej perzyny, która na mnie padła. Łęcz. Sokół (zamek) z perzynami aż pod niebo wyleciał wespół z obrońcami. Kochan. Kniaź natenczas strwożony, widząc gęste ognie i blizkie perzyny, żonę swą i z bracią do Moskwy wysłał. Kochan. Od miasta waliły ś. teraz perzyny, czad spalenizny i upał pożarów. Żer. Tak ś. popsuje i w niwecz obróci, i w dym a perzynę pójdzie chwała wasza, i wszystkie dostatki i majętności wasze. Skar. Toby w perzynę obrócił. Dm. Idą w perzynę twierdze i zamożne miasta. Kras. A. Wszystko a wszystko pójdzie w perzynę. Birk. Wszystko ś. w znikomą obróci perzynę. Troc. **2.** [P., **Pyrzyna, Pyrzna**] *odrobina, kruszyna, źdźbło, źdźbło, troszka, szczypta,*

*nasza*: Tu przewrócił szkolny kartę i uciekł perzynę. Zdr. **Perzynka, [Perzynko, Perzeneczka]**. <Od Perz

**Perzynka**, i, lm. i p. **Perzyna**: [Jemu że perzynkę widać było pyska]. Derd. <Od Perzyna>

**[Perzynko, a,** lm. **a]** p. **Perzyna**: P. = trochę. Pobł.

**Perzysty** *pełen perzu = perzyny*: Siadze perzyste Kn. <Od Perz>

**Peset, a,** lm. **y** p. **Peseta.**

**Peseta, y,** lm. **y, Peset** *moneta hiszpańska = 75 groszom polskim.*

**[Peskłać, a, ał** a. **P. ś.]** *pluskać ś., bawić ś. w wodzie.*

**[Peskłanie, a,** blm.] czynność cz. **Peskłać.**

**[Peskłanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Peskłać ś.**

**[Pesniwy]**: Pesniwe listy p. **List** pod 4).

**Peso** nieod. *moneta srebrna różnych krajów Ameryki środkowej i południowej = 1 rub. 87½ kop., w Meksyku = 2 rublom.*

†**Pest, a,** lm. **y, Pęst** *bylina, pręcik kwiatowy*: Pszczoła z różnych pestów zeszczkiwa co przebrańsze zioła na słodki swój budynek. Tw. <Ros. pest = kijek>

**Pesteczka, i,** lm. **i** p. **Pestka.**

**[Pesternak, u,** lm. **i]** p. **Pasternak.**

**Pestka, i,** lm. **i l.** a. †**Pecka, [Peść, Petka, Pecka, Pęcka]** *twarda skorupka ziarna nasiennego w owocu,* †k o s t k a: Które drzewa nasienie mocne dawają w twardej skorupie, takowych wszytka moc rodzenia w nasieniu abo w pestce bywa zgromadzona. Trzyc. Łakomi połykają trześnie, wiśnie, śliwki, brzoskwinie z pestkami abo z kostkami. Krup. Za ½ grosz pestek od bani. P. winnej jagody = *jąderko.* **2.** anat.: †P. p. **Oś.** Zdr **Pesteczka.** <PEST>

**Pestkowaty l.** *podobny do pestki.* **2.** ×P. p. **Pestkowy.** Troc. <Od Pestka>

**Pestkowiec, wca,** lm. **wce** bot. (drupa) *owoc mięsisty zawierający pestkę.* Rost. <Od Pestkowy>

**Pestkowy,** ×**Pestkowaty** przym. od **Pestka**: Owoc P. (= *mający pestkę*). L. Owoc P. jest nakrycie soczyste otaczające pestkę, w której jest ziarno. Czem. Likwor wyborny P. Węg. Likwor P. brzoskwiniowy = *persyko.* L. Wódka pestkowa = p e s t k ó w k a. <Od Pestka>

**Pestkówka, i,** lm. **i** *wódka na pestki nalewana, nalewka z pestek, wódka pestkowa*: A jak P. nie pomoże, to jest waniljówka, miętówka i wiele innych kordjałów. Zap. Patrz **Kirszwaser.** <Od Pestkowy>

**!Pestować, uje, ował** *kląć, przeklinać, pomstować.* <Fr. pester>

**!Pestowanie, a,** blm., czynność cz. **Pestować**: Okazja dobra do pestowania. Es.

**Pestrak, a,** lm. **i** *guz bolący, na grzbiecie lub bokach zwierząt powstały od ukąszenia gzika i złożenia w ranie jajka.*

**Pestrowy?**: Zawsze miała na sobie spódnicę, w powszedni dzień pestrową, w święto cycową. Jeż.

†**Pestylencja, i,** blm *choroba, niemoc powietrzna, zaraza*: Daj, Panie Boże, abych waszmość zdrowego widział, jeśli tego nie życzę, bodaj mię P. zabiła <Łć. pestilentia>

**Pesymista, y,** lm. **ści l.** *człowiek upatrujący we wszystkim złą stronę, nie wierzący w powodzenie, w szczęśliwość ludzką, w każdym wypadku wróżący najgorszych następstw.* **2.** *ten, co gra na zniżkę na giełdzie.* <Fr. pessimiste, z Łć. pessimus>

**Pesymistka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pesymista.**

**Pesymistycznie** przys. od **Pesymistyczny**: Podróżnik nasz jest P. usposobionym. Kasz.

**Pesymistyczność, i,** blm. rz. od **Pesymistyczny.**

**Pesymistyczny** *nacechowany pesymizmem, odznaczający ś. niewiarą w dobro*: Uwagi pesymistyczne. Pogląd P. <Od Pesymista>

**Pesymizm, u,** blm. **l.** *pogląd filozoficzny, dowodzący, że w świecie więcej jest cierpień, niż szczęścia, że wogóle szczęście nie istnieje, że jest złudzeniem.* **2.** *skłonność do wynajdywania we wszystkim złych stron, do widzenia wszystkiego w czarnych barwach*: P. w pewnych granicach. P. nie podający gwałtem noża do samobójstwa, jest koniecznością niespaczonego rozumu i niezepsutego serca. Krzem. <Fr. pessimisme, z Łć. pessimus>

**[Pesz, u,** blm.] p. **Perz**: Z wszyściego je (konie) peszu wyczesał do zdzebła. Derd.

**Peszlik, a,** lm. **i** *moneta turecka = 5 piastrom, 16 złotym polskim.*

**[Peść, i,** lm. **i]** p. **Pestka.**

**[Péta, y,** lm. **y]** *łapa.*

**Petalit, u,** blm., **Berzelit** gór. *arsenjan wapna i magnezji,* $Li_2Al_2Si_8O_{20}$. <Fr. pétalite, z Gr. pétalon = liść, + líthos = kamień>

**Petalizm, u,** blm. *wydalenie obywatela z kraju w Syrakuzach przez napisanie na liściu oliwnym jego nazwiska przy głosowaniu.* <Gr. petalismós>

**[Petarakowizna, y,** blm.] *hultajstwo, lichota.* Pobł.

†**Petard, a,** lm. **y** p. **Petarda.** <Fr. pétard>

**Petarda, y,** lm. **y l.** a. †**Petard,** †**Pedard** *naczynie metalowe, dawniej nabijane prochem i służące do wysadzania bram*: P., szturmak do szturmowania bram miejskich. Jak. J. **2.** *dziś przyrząd nabity materjami piorunującemi i przeznaczony do burzenia różnych przedmiotów a. położony na szynach kolejowych, do ostrzegania hukiem o niebezpieczeństwie.* <Fr. pétard>

**Petardnik, a,** lm. **cy l.** *ten, co robi petardy.* **2.** *ten, co jest zajęty około petard*: Petardnicy mają na pogotowiu mieć petardy do wysadzania bram, mostów, krat. L. <Od Petarda>

**Petardowy** przym. od **Petarda**: Deska petardowa. L.

**Petasz, u,** lm. **e** *mały statek angielski.* Sł. wil.

**!Petecie, i,** blp., **!Petocie** *wysypka czerwona na skórze, towarzysząca jako objaw chorobom niektórym,* p r z y s t u d z i e n i c e: Ksiądz Jakub Wujek umarł peteciami w Krakowie. Biel. J. Morówki, P., przystudzienice. Syr. Rozniemógł ś. gorączką okrutną z peteciami. Wys. W Połocku król Stefan zachorzał, podobno peteciami, bo tych było po części w wojsku, która choroba natenczas (1580) nowo była przyszła do Krakowa, a stamtąd do Wilna. Biel <Łć. petechiae>

**Peteciowy** przym. od **Petecie; Petociowy**: Peteciowa gorączka abo maligna, *petecialis.* Perz. <Od Petecie>

**[Petelj, a,** lm. **e]** *motyl.*

**[Petelka, i,** lm. **i]** p. **Petla.**

**Petent, a,** lm. **ci** *ten, co podaje prośbę, petycję, ten, co prosi*: Proszę, ażebyś raczył wszystkich petentów odsyłać do mnie. Krasz. <Łć. petens, 2 pp. -ntis, od petere = prosić>

**Petentka, i,** lm. **i** forma ż. od **Petent**: Prośbę swą P. oparła na tym, że osada przed sprzedażą należała do niej.

**Petercyment, u,** lm. **y,** †**Petersyment,** †**Petersymon** *przednie wino hiszpańskie, którego dolewając, poprawiano wina pośledniejsze:* Kufa małmazji, muszkateli, petercymentu. Vol. Co jedno wezmą za zboże, to wszystko wydadzą na wina, petercymenty, miody siedmiogrodzkie. Skar. Nic po petercymencie, gdy wystałe piwo. Jeżow. <Od Hp. nazwiska Pedro Ximenes>

[**Peternes, a,** lm. **y**], p. **Pederens.**

[**Peternelki, ów,** blp.] *robaczki końskie dokuczliwe.*

**Petersburka, i,** blm. *tabaka nizkiego gatunku.* <Od nazwy miasta Petersburg>

**Petersburski** tap.: Roleta petersburska = *roleta ściągana kilku równoległemi sznurkami w swojej długości i tworząca po jej ściągnięciu kilka festoników u góry (po zapuszczeniu stanowi swobodną płachtę).* <Od nazwy miasta Petersburg>

†**Petersyment, u,** lm. **y** p. **Petercyment.** Troc. <p. Petercyment>

†**Petersymon, u,** lm. **y** p. **Petercyment:** Macie małmazją? — Mam! A macie alikant? — Mam nawet i P.! Goł.

**Petersynista, y,** lm. **ści** *członek sekty zwolenników petersynizmu.*

**Petersynizm, u,** blm. *sekta, założona w Niemczech w XVIII w., a nauczająca o tysiącoletnim panowaniu Chrystusa na ziemi i wierząca w postęp ludzkości ku moralnemu udoskonaleniu.* <Od nazwiska Petersina, założyciela tej sekty>

**Petit, u,** lm. **y** druk. *pismo ośmiopunktowe, używane np. na uwagi w odsyłaczach, półtercja.* <Fr. petit = mały, drobny>

**Petitowy** przym. od **Petit:** Druk P. Kursywa petitowa. <Od Petit>

[**Petka, i,** lm. **i**] p. **Pestka.**

[**Petki**]: Nu, hetki petki p. **Hetka.**

**Petla, i,** lm. **e** p. **Pętla.** Zdr. [**Petelka**].

× **Petlica, y,** lm. **e** p. **Pętla:** Giermaki wełniane lub podszyte sobolami o 6 petlicach, wielu haftach. Goł.

!**Petocie, i,** blp. p. **Petecie.**

!**Petociowy** przym. od **Petocie,** *przystudzieniczny:* Tyfus P. = *dur wysypkowy a. osutkowy.* <Od Petocie>

[**Petra, y,** lm. **y**] *duża łyżka drewniana do kładzenia jedzenia na miskę.*

!**Petrefakta, ów,** blp. *skamieniałości.* <Łć. petra = skała + facta lm. od factus, od facere>

!**Petrefaktologja, i,** blm. *nauka o skamieniałościach* (dział mineralogji). <Z Łć. petra = skała + facta lm. od factus, od facere, + logía = znawstwo>

**Petrel, a,** lm. **e** zool. (procellaria) *ptak płetwonogi długoskrzydły.* <Fr. pétrel>

**Petrobruzjanin, a,** lm. **anie** *członek sekty religijnej, utworzonej w XII wieku i chrzczącej ludzi tylko dojrzałych.* <Od imienia i nazwiska Piotra de Bruys, założyciela tej sekty>

**Petrogienetyczny** przym. od **Petrogienezja.**

**Petrogienezja, i,** blm. *nauka o sposobach powstawania rozmaitych skał, część gieologji.* <Gr. pétra = skała + génesis = powstawanie>

**Petrognozja, i,** blm. p. **Petrografja.** <Gr. pétra + gnôsis>

**Petrograf, a,** lm. **owie** *badacz albo znawca wszechstronny skał,* petrolog. <Gr. pétra = skała + gráfō = piszę>

**Petrograficzny** przym. od **Petrografja:** P. skład formacji. <Od Petrografja>

**Petrografja, i,** blm., **Petrognozja, Petrologja** *nauka badająca i opisująca wszystkie własności skał, a będąca częścią gieologji.* p. **Litologia.** <Gr. pétra = skała + gráfō = piszę>

**Petroleska, i,** lm. **i ?:** Okazywane petroleski rekrutują ś. przeważnie z koła histeryczek. Ochor.

**Petroleum** nieod., [**Petryolej, Petryola, Petrucha**] *olej skalny, ropa naftowa.* <Łć. oleum petrae>

**Petrolog, a,** lm. **owie** p. **Petrograf.** <Gr. pétra + lógos>

**Petrologiczny** przym. od **Petrologja,** *petrograficzny.*

**Petrologja, i,** blm. p. **Petrografja.** <Gr. pétra + logía>

**Petronela, i** l. blm. a. [**Petryola, Petrulka**] *nafta.* 2. bot. p. **Śnieguliczka.** <Zam. Petroleum, przez sld. do imienia Petronela>

[**Petrówka, i,** lm. **i**] p. **Piotrówka:** Miała ich (postów) wiele Ruś i łacinnicy je przyjęli; obchodzono więc w całej Polsce: filipówki, petrówki, spasówki. Goł. <Ukr. petrivka>

[**Petrucha, y,** blm.] p. **Petroleum.** <Zam. Petroleum, pod wpływem imienia Ukr. Petrò>

[**Petrulka, i,** blm.] p. **Petronela.**

**Petryfikacja, i,** blm. *skamienienie, zamiana ciała w kamień, proces kamienienia:* P., działanie przyrodzenia, przez które rzecz dawną postać swoję zatrzymując, w kamień ś. obraca. Kras. <Fr. pétrification>

**Petryfikat, u,** lm. **y** *przedmiot skamieniały, skamieniałość.* <Łć. petra + facere>

[**Petryola, i,** blm.] l. p. **Petroleum.** 2. p. **Petronela.** <Z Petroleum>

[**Petryolej, u,** blm.] p. **Petroleum.** <Gr. pétra = skała + Olej>

[**Petrywka, i,** lm. **i**] p. **Piotrówka.** <Ukr. petrívka>

**Petycja, i,** lm. **e** l. *żądanie na piśmie wyrażone, prośba wnoszona do władz w sprawach dotyczących ogółu.* 2. × P. *rodzaj poboru,* proszone: Bardzo małe było myto klechów, 12 do 15 groszy i tak zwana od chłopów P. (proszone), snopkowe, z którego plebani kwarciznę mieli prawo pobierać. Krasz. <Łć. petitio>

**Petycjonować, uje, ował** *zbierać petycję, podawać o co petycję.* <Od Petycja>

**Petycjonowanie, a,** blm., czynność cz. **Petycjonować:** P. o połączenie odbywa ś. w całej bałkańskiej Bułgarji po wsiach i miastach. Spas.

**Petycyjny** przym. od **Petycja:** Komisja petycyjna. Udali ś. i do wojewody podolskiego; odezwę petycyjną do tego ostatniego zakończyli następującą modłą. Rol. <Od Petycja>

**Petyhorca, y,** lm. **y** p. **Petyhorzec:** P., petyhorca, petyhorski żołnierz, toż samo w Litwie, co pancerny w Koronie. Papr.

**Petyhorja, i,** blm. *chorągiew z petyhorów złożona:* Usarja, P. Vol.

**Petyhorski** przym. od **Petyhorzec:** Tatarowie petyhorscy mieszkania swe mają między pięcią gór, i stąd ich nazywają petyhorcy. Paszk. **Po petyhorsku** przys. *jak petyhorzec, zwyczajem petyhorców:* Do Konstantynopola po petyhorsku wjeżdżał z sajdakiem tatarskim. Birk. <Od Petyhorzec>

**Petyhorzec, rca,** lm. **rcy, Petyhorca, Pietyhorca,** × **Piatyhorca** l. *mieszkaniec krainy pomiędzy pięciu górami; mieszkaniec Piatyhor na Ukrainie:* Tatarzy petyhorscy mieszkania swe mają między pięcią gór, i stąd ich nazywają petyhorcy. Paszk. 2.

*rodzaj jeźdźca litewskiego, odpowiadającego polskiemu pancernemu i tak jak on zbrojonego:* P., pietyhorca, petyhorski żołnierz, toż samo w Litwie, co pancerny w Koronie. Papr. Jazda petyhorców czyli piatyhorców była lekką kawalerją; imię dane od okolic gór Karpackich, skąd początek wzięli. Cz. Husarze z kopjami, petyhorce z dzidami. Vol. Czasem usarzem, czasem petyhorcem nielada pod twym, Wenero, proporcem, służyłem rycerz. Nar.

**[Petyk, a,** lm. **i]** p. **Pebyk.**

**Petyk, u,** blm. kosz. *rodzaj trzciny, przeciągniętej przez maszynę.*

**Petyneta, y,** lm. **y** *muślin rzadki a. tiul sztywny, gumowany:* P. na fasony do kapeluszy damskich. Zdr. **Petynetka.** <Nm. Petinet>

**Petynetka, i,** lm. **i** p. **Petyneta.**

**Petynetowy** przym. od **Petyneta:** Petynetowa baba, inaczej s a k r a m e n t k a = *baba (ciasto) z przezroczystości i formy dziurek przypominająca petynetę, delikatna, wymaga stosunkowo wielkiej ilości żółtek:* Są ciasta parzone, baby petynetowe, dla równości w dziurkowaniu tak nazwane. Goł.

**Petynować, uję, ował** gis. *walcować, prasować.*

**Petynowanie, a,** blm., czynność cz. **Petynować.**

†**Petyta, y,** lm. **y** *podanie, prośba, petycja, skarga:* Zdaje ś., aby król j. m. pewne osoby z panów rad deputować raczył ku odbieraniu albo wysłuchaniu takich petyt i doległości. Karnk. <Od Łć. petitus, od peto>

**Pewien** p. **Pewny.**

×**Pewnia, i,** blm. p. **Pewność:** Póki męczeństwo nie pewnią zwycięstwa. Krasiń. <Od Pewny>

**Pewniak, a,** blm. **I.** posp. tylko w wyraż.: Na pewniaka, Pewniakiem, [P e w n i k i e m, P e w n i c z k i e m, P e w n i c z n o, P e w n i c k i] = *napewno, z pewnością, niechybnie, niezawodnie:* Przyjdę na pewniaka. Teraz pewniakiem ja zapłacę za jego hardość. Prus. **2.** fecht. *pchnięcie z góry przewidziane.* <Od Pewny>

**[Pewnicki]** przys. p. **Pewniak.** <Od Pewnik>

**[Pewniczkiem]** przys. p. **Pewniak.** <Od Pewnik>

**[Pewniczno]** przys. p. **Pewniak.**

†**Pewnić, i, ił I.** *robić pewnym; zapewniać, upewniać:* Zawsze mię stałe zdania moje upewniały i teraz pewnią, że dostoję. Przyb. Judas pewni ojca o Józefie, iż jest. Rej. **2.** *utrwalać, wzmacniać, ustalać, utwierdzać, umacniać:* Język kazi, przewraca miasta i królestwa; zasię je też pewni a pokoi. L. <Od Pewny>

**Pewnie I.** †P. przys. od **Pewny:** *napewno, z pewnością:* Wiem to P. Troc. **2.** a. **Pewno, [Pewnok]** *z pewnością, zapewne, niechybnie, niewątpliwie, niezawodnie, bez wątpienia, napewno:* Ba, P., że tak. Troc. Pewnieś go obraził? P. dziś przyjdzie *(=chyba, może).* P. nie myślał o tym, co robił. P. go już morze pożarło. Bo P., że tak zrób. Bo i P., że nie miał racji. <Od Pewny>

**[Pewnie, a,** lm. **a]** p. **Południe.** <Z [Połnie] = południe, przez sld. do Ukr. *povnie od pòvnyj = [Połny] = pełny>

†**Pewnienie, a,** blm., czynność cz. **Pewnić.**

**Pewnik, a** a. ×**u I.** †P., lm. **i** *pewność:* Dla pewniku. Górn., Troc. †**Pewnikiem** przys. = a) *napewno, śmiało:* Pewnikiem w tej sprawie idzie. Troc. Ten hetman lepszy, który pewnikiem idzie, a bez bitwy wygrawa. Górn. Trudno tu na wiarę, lepiej ś. nam zda pewnikiem. Rej. b) **a. [Pewnikiem]** p. **Pewniak:** Przyrzekł Apollo, że drugą pewnikiem będziemy Salaminę w nowej ziemi mieli. Min. **2.** *prawda oczywista, nie wymagająca dowodzenia,* a k s j o m a t: P. matematyczny, naukowy. **3.** †P., lm. **cy** *człowiek pewny, któremu można zaufać.* <Od Pewny>

**[Pewnikowy]** przym. od **Pewnik:** Gra pewnikowa = *pewna, niezawodna, o pewnej wygranej.* Kto wie, ażali te 7,000 złotych polskich, na pewnikową grę użyte, nie postawią Kubusia na stopie odpowiedniej jego młodości i nauce! Wilk. <Od Pewnik>

†**Pewnisty** p. **Pewny:** Pewnistemi czasy. L. <Od Pewny>

**Pewniuchno** przys. od **Pewniuchny; Pewniusieńko, Pewniuteńko, Pewniutko.**

**Pewniuchny, Pewniusieńki, Pewniuteńki, Pewniutki** *najzupełniej pewny.* <Od Pewny>

**Pewniusieńki** p. **Pewniuchny.**

**Pewniusieńko** p. **Pewniuchno.**

**Pewniuteńki** p. **Pewniuchny:** Ułożyłem pewniuteńką plantę. L. Gdy ojciec umrze, to rozwód P. L.

**Pewniuteńko** p. **Pewniuchno.**

**Pewniutki** p. **Pewniuchny.**

**Pewniutko** p. **Pewniuchno.**

**Pewno** przys. od **Pewny;** p. **Pewnie.**

**[Pewno]** przys. od **Pełno.** <Ukr. pòvno>

**[Pewnok]** przys. p. **Pewnie.** <Pewno + K>

**Pewność, i I.** blm. rz. od **Pewny;** ×**Pewnia:** O pewności tego zwycięstwa wątpić niepodobna. Troc. P. siebie *(=zaufanie w siebie, odwaga, śmiałość).* Z taką mówi pewnością, że kto inny uwierzyłby temu. L. *(=przekonaniem).* Jużci... proszę aspana, w tym niemasz pewności. Syrok. **2.** lm. **i** *rzecz pewna, pewnik:* Pewna to nad wszystkie pewności rzecz jest, że... Skar. Z pewnością przys. p. **Pewnie.** <Od Pewny>

**Pewny, Pewnisty,** (jako orzeczenie:) **Pewien I.** *niemylny, niechybny, niezawodny, na który liczyć można, niewątpliwy:* Jeden sposób do zysku pewnego— nie napierać zysku zbytecznego. Jabł. Bez wątpienia! i to jest rzeczą tak pewną, jak słońce na niebie. L. Ślub ten P. jest jak słońce. L. Idzie na śmierć pewną. Środek P. na co. Mądry rzecz niepewną za pewną nie kładzie. Opal. Pewnej rzeczy nie opuszczaj, nadziewając ś. niepewnej. L. Pewne za niepewne stroić — nie barzo to rozum jest. Rej. Pewnego dla niepewnego nie opuszczaj. Prz. Pewnych rzeczy dla niepewnych nie odstępuj. Prz. Lepsza trochę pewnego, niż wiele niepewnego. Prz. Tam zysk P.! W tej niestałości życia to tylko pewne, co przeszło. L. Niemasz nic pewniejszego. Troc. Pewna = *rzecz pewna, pewne.* Dostatek, już to pewna, że młodego nie naprawi. Falib. Fakt zupełnie P. Pewne wiadomości *(=wiarogodne).* Czy będę kiedy, abo nie komendantem, to nie jest pewna; ale to pewna, że umrę. L. Tak to pewna, jak to słońce świeci. Kn. Tak to pewna, jak amen w pacierzu. L. Pewniejsze to było, niżeli ten dzień. Warg. Jak na pewną, jak na pewne, bez wszelkiej wątpliwości, najmniej nie wątpiąc. L. Osmanowi pod Chocimem jako na pewną radzili: Twoja polska korona... Birk. To pewna! Troc *(=pewnie, zapewne, niezawodnie).* Za pewną to mam. Troc. Nie trzeba ś. na niepewną puszczać, mając, co pewnego jest, w ręku. Pilch. Tak pewna, jak mię tu dziś przed sobą widzisz. Kochan. Idź We Pan na pewne. L. (posp. = *na pewniaka).* Za pewne udawać. Troc. **2.** *zapewniony, zabezpieczony:*

Zwycięstwo pewne. Mam chleb P. Mam już pewną posadę. **3.** *o którym można być upewnionym, bezpieczny, zaufany, wierny, na którego można liczyć, na którego można ś. spuścić, któremu można zaufać, wiarogodny:* Sługa P. Kazał mu to tajemnie przez człowieka pewnego powiedzieć. Kłok. Pewnemu-ś ś. zlecił: wilka-ś do obory wpuścił. Kn. Najpewniejsze świadectwo jest sumnienie własne. Górn. Pewniejszy to świadek, co widział, niżeli ten, co słyszał. Skar. Pewniejsze oko, niż ucho. L. Pewniejsza u mnie wiara, niżeli oko. Skar. Wziąłem tę wiadomość od człowieka pewnego. Troc. Człowiek P. siebie. Pewne oko *(= które nie zwodzi).* Szedł pewnym krokiem *(= śmiałym).* **4.** *uczciwy, rzetelny, godzien zaufania:* Miernika pewnego, pilnego, wiernego. Ek. Niepewna dziewoja. Klon. *(= podejrzana o naruszenie).* Niepewna żona. Klon. On nie ma zwyczaju odmawiać, kiedy go do pewnej, to jest uczciwej sprawy wokują. Rol. *(= czystej).* **5.** *trwały, silny, który nie zawiedzie, niewzruszony:* Trzeba ś. oprzeć na pewnych podstawach. Jako kwiat pewnym płotem roście ogrodzony, bydłu skryty. Kochan. **6.** †Pewne święta = *nieruchome, stałe.* Pewne święta, które zawsze na jeden dzień przypadają, stałe. Mącz. **7.** *upewniony, przekonany, nie wątpiący, przeświadczony:* Wolę już raz być pewien, aniżeli zawsze w powątpiewaniu. L. Już tego pewien a ist bądź, iż ś. mu sprzeciwić nie może. Rej. Bądź pewien, że cię to nie minie. Jestem pewien, że nas nie zawstydzi. Jesteśmy pewni, że mu ś. coś złego stało. Jestem pewien nagrody, wygranej, zysku, powodzenia. Dość, że tego jestem P., że wy mi sławę szarpiecie. Tremb. Pewien jest o mojej szczerości. Troc. **8.** [P.] a. (jako określenie:) **Pewien** = a) *jeden, niejaki, jakiś, jeden z wielu:* Pewnego czasu był król. Troc. Był tu (pewien) P. człowiek. Troc. Czytałem w pewnej książce. Troc. Mam komis, abym ci od pewnego jegomości pewne propozycyjki uczynił. L. Byłem proszony na obiad od pewnego pana. L. Pewien pan miał syna jedynaka. Służyłam u pewnej pani. Pewien lekarz, którego nie znam. Pewnego razu, pewnego dnia. Przez pewien czas. Co pewien czas. Po pewnym czasie. Jest to dobrze pod pewnym względem. Jest to do pewnego stopnia nieuczciwość. Była to pewnego rodzaju złośliwość *(= swojego rodzaju).* [Pewny pan]. b) *niektóry:* Pewne gatunki kwiatów zamykają ś. na noc. c) *wiadomy komu, o którym wiem, jeden; umówiony:* Mam na to pewien sposób. Tylko nie zapomnij pewnej rzeczy: wiesz, o czym mówię! Znane mi są pewne sztuczki twoje. Na pewien znak wszyscy ś. rozstąpili. d) *jaki taki, niejaki, dość poważny:* Człowiek w pewnym wieku. Jest to panna już w pewnych latach. <PEW/PW>

**[Pewny]** p. **Pełny.** <Ukr. pòvnyj>

†**Pez ?:** Wszyscy pezem, podłym hyzem Boga proście, niech mu roście. Wójc.

†**Pez, a,** lm. **y** gór. p. **Pies.**

**Peza, y,** lm. **y** *włoska nazwa piastra; każda moneta złota:* Przeprawa kosztuje jedną pezę, równającą ś. mniej więcej francuskiemu sou. Sienk. <Włos. pezza>

**[Peza, y,** lm. **y] I.** a. **[Pyza]** *potrawa będąca masą ciasta z drożdżami, w gotowaniu wyrosłego.* **2.** p. **Pyza.**

**[Pezać, a, ał]** *grzebiąc w jedzeniu, szukać na spodzie lepszej jego części.*

**[Pezak, a,** lm. **i]** *gwóźdź drewniany.*

**[Pezanie, a,** blm.] czynność cz. **Pezać.**

**[Pezaty]** p. **Pyzaty.**

**Pezewenek, nka,** lm. **nki ?:** Ach ty, pezewenku, tybyś raki jeno żłopał. Jeż.

**[Pezgać, a, ał]** p. **Pezgnąć.**

**[Pezganie, a,** blm.] czynność cz. **Pezgać.**

**[Pezgnąć, nie, nął,** nied. **Pezgać]** *kopnąć, bryknąć:* Ostrożnie, bo ten wół pezga.

**[Pezgnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pezgnąć.**

**[Peż, a,** lm. **e]** *kołek u przodu sochy i radła oraz u wozu, służący do zakładania wici od jarzma.* <?>

**Pęc** w. *chlap, chlast, bęc, trzask, klap, bach, pac:* Niedługo mówiąc, P. go w policzek. Za taką zuchwałość wojewoda P. go w policzek. <PĘC, ? Dźwn.>

**Pęca, y,** lm. **y, Pęczca, Pętca,** †**Dłużca, Pęciny, Opęciny, Dłużce** blp. *rzemyk do przytrzymywania ptaka łowczego, pętko:* Sokół związany pęcami. <PĘ(T)/PIĘ(T)>

**[Pęcać, a, ał, Pacać]** *pękać, pukać, trzaskać.* <Od Pęc!>

**[Pęcaj, a,** lm. **e]** *brzuch w zagadce.* <PĘK/PĄK/PĘC>

**[Pęcak, a,** lm. **i]** p. **Pęczak:** Na P. jęczmień surowy ś. bierze, i tylko ś. plewy w stępie otłuką, a ziarko całe zostanie. Kluk. Pszenicę obijać na P. w stępie. Syr. P., jęczmień otłuczony. Syr. <PĘC/PĘK/PIĘK>

**[Pęcakowy]** przym. od **Pęcak,** *pęczakowy.* <Od Pęcak>

**[Pęcanie, a,** blm.] czynność cz. **Pęcać.**

**[Pęcawka, i,** lm. **i, Pękawka]** *narzędzie chłopców do pukania, pukawka, zabawka dziecięca do trzaskania.* <Od Pęcać>

**I. [Pęcel, cla,** lm. **cły, Pętel, Pęcol]** *węzeł.* <PĘ(T)/PIĘ(T)>

**2. [Pęcel, cla,** lm. **cły]** p. **Pendzel.** <p. Pendzel>

**[Pęch, u,** blm.] p. **Pąch:** Wprzód giaur psim pęchem dociecze. Pot. <PĘCH/PĄCH>

**Pęcherek, rka,** lm. **rki** p. **Pęcherz.** Anat.: †Pęcherki tłuste błoniaste na końcach żył pulsowych do chowania tłustości, *lobuli pinguiferi.* Kirch. †Pęcherki do chowania nasienia p. **Nasienny.** <Od Pęcherz>

**Pęcherkowato** przys. od **Pęcherkowaty.**

**Pęcherkowaty, Pęcherzykowaty** *podobny do pęcherka:* Robaki pęcherkowate *(= wydęte w pęcherek).* <Od Pęcherek>

**Pęcherz, a,** lm. **e,** †**Pęchyrz,** †**Męcherz,** †**Męchierz,** †**Męchyrz,** †**Mecherz,** †**Miecherz, [Macherz, Menchor] I.** anat.: P. moczowy (vesica urinaria) = *narząd ciała, naczynie błoniaste w dolno-przedniej części jamy brzusznej, w którym ś. mocz zbiera.* P. płodowy = *błony otaczające jaje płodowe w macicy.* †P. żółci. Kirch. †Pęcherze nasienne p. **Nasienny. 2.** a. †**Pęcherzyna, [Pęcherzyna, Pecherzyna],** †**Pacharzyna, [Pacharzyna, Bacharzyna, Macharzyna, Macherzyna, Macherzena],** †**Męcherzyna,** †**Męcherzyca** *pęcherz wyrznięty ze zwierzęcia, nadęty lub nie:* P. wołowy a. wieprzowy nadymają, a potym pęcherzyny z nich bywają. Mącz. P. nadęty—ogromne nic. Prz. Ktoś nad nadętym pęcherzem napisał: ogromne nic. Troc. P. nadęty po wodzie pływa. Troc. Widząc ją bojaźliwą, rozdyma ś. jak P. nowemi coraz chimerami. L. Lata jak kot z pęcherzem. Prz. *(= jak szalony).* Żaczekby ś. nastraszył nadętym pęcherzem. L. Spodziewali ś. Krzyżacy, że Polaków postrachem onym, jako psy pęcherzem jakim,

wypłoszą. Błaż. Gdy ś. kto uczy pływać, czyni to przy pęcherzu a. pławie, aby nie utonął, a dotąd przy pęcherzu abo na pławie, aż ś. też sam bez żadnej pomocy imie pływać. Glicz. Czyż taki hołd nie wystarcza, aby z człowieka uczynić P. nadęty, dobywający ś. na wierzch społeczeńskich toni jedynie swoją lekkością? P. do enemy. Czer. P. do tytoniu = *kapciuch*. 3. P. pławny = *pęcherz położony nad przewodem pokarmowym u ryb, odpowiadający płucom, lecz rzadko kiedy służący do oddychania*: Nie mogłaby pływać ryba, gdyby wewnątrz nie miała pęcherza powietrznego, który mniej lub więcej powietrzem nadęty, czyni jej ciało więcej lub mniej lekkie. L. 4. a. [**Pakierz**] *bąbel*, = pępel, *parchel na ciele z oparzenia a. z odgniecenia*: Porobiły mi ś. na ręku pęcherze. Plastry pęcherze ciągnące, wezykatorja. Krup. 5. P. na wodzie = *bąbel, bulka, bańka*. 6. hut.: P. w odlewie = *wydzia, próżnia w surowiznie, powietrzem napełniona podczas odlewania*: P. na blasze. 7. leśn. *piec wewnętrzny węglarski*. 8. lek.: P. kauczukowy do rozszerzania pochwy. 9. patol.: P. macierzysty pasorzyta bąblowca. P. pochodny tegoż. 10. zool.: P. powietrzny (vesica aerea) *naczynie błoniaste służące do oddychania u owadów*, dymaczka. Zdr. **Pęcherzyk, Pęcherek,** × **Pęcherzyczek**. <PĘCH, PIĘ, PN>

× **Pęcherzak, a,** lm. **i** patol. *nowotwór workowaty, napełniony płynem, zwykle torbiel*. <Od Pęcherz>

**Pęcherzopępkowy** wiąz, anat. (ligamentum vesico-umbilicale) = *wiąz, w który zamienia ś. ostatecznie tak zwany moczownik*. <Pęcherz + Pępkowy>

**Pęcherzowato** przys. od **Pęcherzowaty**.

**Pęcherzowaty** *podobny do pęcherza*. <Od Pęcherz>

**Pęcherzowątrobny** anat. *wspólny pęcherzowi żółciowemu i wątrobie*, !pęcherzowątrobowy: Przewód P. (ductus cystico-hepaticus). <Pęcherz + Wątrobny>

!**Pęcherzowątrobowy** p. **Pęcherzowątrobny**. <Pęcherz + Wątrobowy>

**Pęcherzowomaciczny** *wspólny pęcherzowi i macicy* (vesico-uterinus). <Pęcherzowy + Maciczny>

**Pęcherzowy** I. przym. od **Pęcherz**: Choroba pęcherzowa. Worek P. do tytoniu (= *kapciuch*). 2. anat.: Tętnica, żyła pęcherzowa. Przewód, nerw P. 3. chir.: Wziernik P. = *przyrząd do badania wnętrza pęcherza moczowego*. 4. wet.: Róża pęcherzowa (= *choroba końska*). <Od Pęcherz>

**Pęcherzyca, y,** lm. **e** I. bot. a) vesicaria *roś. z rodziny krzyżowych*. b) p. **Miechunek**. 2. lek. *choroba skórna, znamionująca ś. występowaniem na skórze wielkich pęcherzów czyli bąbli* (pemphigus). P. pochwy (vaginitis emphysematosa). 3. patol.: P. guzowa jelit = *wzdęcie jelit* (pneumatosis intestinorum). <Od Pęcherz>

× **Pęcherzyczek, czka,** lm. **czki** p. **Pęcherz**: Do przerabiania soków roślinnych pomagają pęcherzyczki od kory w rurkach ciągnące ś., *utriculi*. L. <Od Pęcherzyk>

**Pęcherzyk, a,** lm. **i,** × **Macherzynka** I. p. **Pęcherz**: [Kluk i woda w trzech pęcherzykach przylata] Glin. J. Pęcherzyki gazowe = *drobne ilości gazu w cieczach*. Pęcherzyki w zwierzęcym ciele są naczyniami płynnej materji, która ś. przez kanaliki do nich zbiera. Kluk. 2. anat.: (folliculus s. vesicula) † Pęcherzyki Graafa w jajniku p. **Jajko**. P. jajkonośny w jajniku. Pęcherzyki mózgowe, nasienne, płucne, słuchowe, zarodkowe. P. żółciowy, żółtkowy. × P. kiszkowaty p. **Omoczna**. 3. fizj. † P. = *komórka roślinna lub zwierzęca*. 4. lek. *wysypka na skórze*. <Od Pęcherz>

**Pęcherzykowato** przys. od **Pęcherzykowaty**.

**Pęcherzykowaty** *podobny do pęcherzyka*: Pęcherzykowata nabrzmiałość, w której ś. materja wyrzuca, własnym swym pęcherzykiem obtoczona, *tumor cisticus*. Perz. Lek.: Wysypka pęcherzykowata. Min.: Bazalt P. Lawa pęcherzykowata. Złojenie pęcherzykowate. <Od Pęcherzyk>

**Pęcherzykowojelitny** chir. *łączący pęcherzyk żółciowy z jelitem*, !pęcherzykowojelitowy. <Pęcherzykowy + Jelitny>

!**Pęcherzykowojelitowy** p. **Pęcherzykowojelitny**. <Pęcherzykowy + Jelitowy>

**Pęcherzykowy** przym. od **Pęcherzyk**: Sznur oddechowy P. <Od Pęcherzyk>

[**Pęcherzyna, y,** lm. **y**], † **Pęcherzyna** p. **Pęcherz**: Pęcherz wołowy abo wieprzowy nadymają, a potym pęcherzyny z nich bywają. Mącz. Królem mu groził i temi go pęcherzynami, jakoby jakie dziecię, straszył. Skar. Zdr. [**Pęcherzynka**], † **Pęcherzynka**. <Od Pęcherz>

[**Pęcherzynka, i,** lm. **i**], † **Pęcherzynka** p. **Pęcherzyna**: P. ś. ot taka widzi, co to dmuchnąć i tyla! Kon. Żmija ma między zębami pęcherzynki pełne jadu. Haur. <Zdr. od Pęcherzyna>

[**Pęchtać, a** a. **chce, ał**] *węszyć*: Przychodzi syn, a pęchcąc po izbie, zawołał... <Od [Pęch]>

[**Pęchtanie, a,** blm.] czynność cz. **Pęchtać**.

† **Pęchyrz, a,** lm. **e** p. **Pęcherz**. Zdr. † **Pęchyrzyk**. <Z Pęcherz>

† **Pęchyrzyk, a,** lm. **i** p. **Pęchyrz** *pęcherzyk*: Wada śkła jest, gdy będzie pieniste, to jest, że wiele będzie miało pęchyrzyków maleńkich. Torz. Kamień polawszy ostrym kwasem, gdy wre i pęchyrzyki rzuca, jest ziemia wapienna. Torz. <Od Pęchyrz>

**Pęcina, y,** lm. **y** I. a. **Kót, Kut** *część nogi u zwierząt kopytowych pomiędzy kopytem a stawem pęcinowym; dwa pierwsze członki palca u zwierząt kopytowych*: P. jest przegub w nodze końskiej przy kostce. Troc. Apertura najczęściej w pęcinie przypada, zwłaszcza gdy ś. koń tratuje. Dor. 2. w lm. p. **Pęca**: Sokół związany dzwonki i pęcinami. Troc. Zdr. **Pęcinka**. <PĘ(T)PIĘ>

**Pęcinka, i,** lm. **i** p. **Pęcina**. <Zdr. od Pęcina>

**Pęcinowokopytny** *wspólny pęcinie i kopytu*, !pęcinowokopytowy. Więzadło pęcinowokopytne. Wet. <Pęcinowy + Kopytny>

!**Pęcinowokopytowy** p. **Pęcinowokopytny**. <Pęcinowy + Kopytowy>

**Pęcinowy** przym. od **Pęcina**. Anat.: Staw P. a. kutowy, kótowy = *staw znajdujący ś. między pęciną a nadpęciną*. Kość pęcinowa u konia. Żyła pęcinowa (vena plantaris> <Od Pęcina>

**Pęcisko, a,** lm. **a** p. **Pęto**.

[**Pęcka, i,** lm. **i**] I. p. **Pestka**. 2. *małe dziecko pełzające przy ziemi lub niezgrabnie nadej.*

[**Pęcnić, i, ił**] p. **Pęcznieć**.

[**Pęcnienie, a,** blm.] czynność cz. **Pęcnić**.

[**Pęcok, a,** a. w lm. **Pęcoki**] p. **Pęczak**.

[**Pęcoł, a,** lm. **y**] I. p. **Pączek**. 2. p. **Pęceł**.

[**Pęcołka, i,** lm. **i**] *odrzaj kwiatka*.

[**Pęcwały, ów,** blp.] p. **Pączek**.

[**Pęcyna, y,** lm. **y**] I. p. **Pecyna**: Dzieci biły ś. pęcynami ziemi. 2. *węgle z pieca*. Zdr. [**Pęcynka**].

[**Pęcynka, i,** lm. **i**] p. **Pęcyna** *okruch, okruszek, kruszyna:* Wziąłem pęcynkę soli somsiadowi.

[**Pęcz, a,** blm.] p. **Pąkowie.** <PIĘK PĘK/PĄK>

**Pęczak I. u,** blm. a. [**Pęcak, Pencak, Pancak, Pęcok, Pęsak**] *pszenica a. jęczmień otłuczony, używany zam. krup do gotowania potrawy:* P. z jęczmienia, z orkiszu, z samopszy etc., otłukany. Kn. Kasza z pęczaku. Troc. **2.** 2 pp. **a,** lm. **i** leśn. p. **Ciekoł.** <Zam. Pęcak, przez sld. Pęcznieć, PIĘK/PĘK/PĄK>

**Pęczakowy** przym. od **Pęczak:** Pęczakowa gruca. Kn. Pęczakowa kasza, gruca. Troc. <Od Pęczak>

**Pęczca, y,** lm. **e** p. **Pęca:** Sokół twardo związany dzwonki i pęczcami. Rej.

**Pęcze, a,** blm. zb. p. **Pąkowie:** Karmiąc ś. przeważnie pęczem drzew. Sp. <PIĘK/PĘK/PĄK>

**Pęczek, czka,** lm. **czki I.** p. **Pęk:** P. słomy *(=snop).* P. piór. Po moczeniu rozwięzują ś. konopie z pęczków i rozkładają ś. na słońcu. Jak. J. Nanowo potym wiążą ś. w pęczki. Jak. J. **2.** *trzydzieści wiązek lnu związanego, półkopy lnu.* **3.** a. **Kiść** *szarpie w pęczku do ran przykładane.* **4.** [P.] *zawiniątko, tłumoczek, tobołek:* Te koronę, okrycie i te trzewiki pozbirał i w P. sobie powiózał w białom chustkę. **5.** anat.: Pęczki klinowate rdzenia kręgowego. Pęczki mięśniowe. P. móżdżkordzeniowy. P. samotny. **6.** bot. (certulum) *rodzaj kwiatostanu, w którym promienie jego szypułki nie są jednakowo długie, przez co powierzchnia kwiatu bywa płaska lub wklęsła,* baldaszek, okołek. **7.** haf. *kulka wypukło wyhaftowana.* **8.** szczot.: P. a. **Pędel** *pojedyńczy kosmyk włosów a. szczeciny w szczotce.* <Od Pęk>

[**Pęczenie, a,** blm.] czynność cz. **Pęczyć.**

[**Pęczenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pęczyć ś.**

[**Pęczk, a,** lm. **i**] p. **Pęk.** <Z Pęczek>

**Pęczkowato** przys. od **Pęczkowaty.**

**Pęczkowaty** *do pęczków podobny a. z nich złożony:* Kwiat P. <Od Pęczek>

**Pęczkowy** przym. od **Pęczek.**

**Pęcznieć, eje, ał I.** a. [**Pęcnić**] *stawać ś. pękatym, rozszerzając ś. od wilgoci, nabrzmiewać; obrzmiewać, obrzękać, puchnąć; grubieć, wzdymać ś.:* Groch w garnku pęcznieje (=posp. *rośnie).* Ten ryż dobrze pęcznieje. Troc. Szocewica moc ma lepszą, gdy pomoknie w wodzie a pęcznieje. Spicz. Grona sokiem pęczniały brzemienne. Nar. Pęcznieją mu żyły. Pilch. Żart.: Brzuch mu pęcznieje *(=rośnie).* Przen.: Koziołkowi memu czoło pierwszemi rogami pęcznieje. Min. Pęczniał z duchowej radości. Oss. *(=nie posiadał ś., rósł).* **2.** chir., lek.: Gąbka pęczniejąca (spongia pressa). Pręcik pęczniejący. Świeczka pęczniejąca. <PIĘK/PĘK/PĄK>

**Pęcznienie, a,** blm., czynność cz. **Pęcznieć.**

[**Pęczować, uje**] *grać w guziki, odbijając je o ścianę tak, aby padając na ziemię, trafiły na leżące tu inne guziki a. przynajmniej mniej lub więcej blizko nich upadły.*

[**Pęczowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pęczować.**

[**Pęczyć, y, ył** a. **P. ś., Pęcyć**] **I.** *uwypuklać ś., wydymać ś., nadymać ś.* **2.** *wydobywać ś.:* Woda pęcy *(=wydobywa s. na wierzch z poniku).* <PIĘK PĘK/PĄK>

**Pęczyna, y,** lm. **y I.** *lichy, nędzny pęczek.* **2.** p. **Pecyna:** Ziemia rozpryśnie ś. na miljony pęczyn. **3.** bot.=a) (helesciadium) *roś. z rodziny baldaszkowatych.* b) p. **Gałucha.** Zdr. [**Pęczynka**]. <PIĘK PĘK/PĄK>

[**Pęczynka, i,** lm. **i**] p. **Pęczyna:** Podniósł pęczynkę ziemi *(=grudkę).* <Zdr. od Pęczyna>

†**Pęćcie, i,** blp. p. **Pęto.** Ps. flor. <PĘT/PIĘ>

**Pęd, u,** lm. ×**y,** †**Pąd,** [**Ped, Pod**] **I.** *pędzenie dokąd, zapęd, lot:* Łódź moja przed ś. swym pędem pobieży. Kochan. Pędem=*pędząc, szybko, co tchu.* Persowie wielkim pędem do miasta uciekali. Górn. Przywiedzie na cię Pan naród zdaleka i z ostatnich granic ziemi na podobieństwo orła z pędem lecącego. Wuj. Pędem wielkim bieżeli. Skar. Jako ten, który bystrą rzekę przechodzi, nie patrzy na wodę pędem wielkim płynącą, aby mu ś. głowa nie zawróciła. Skar. Pędem niezwykłym wpadł do refektarza. Kras. Leciał pędem panicz młody. Węg. Pędem burzy lecieli. Malcz. Nie mogę inaczej przez miasto jechać, chyba z jak największym pędem. L. Gdy tak pędem jechał, z wozu spadł. Leop. Ku wszystkim złościom pędem idą. Karnk. Człowiek, z kolebki wyciągniony, pędem do grobu zmierza. L. W te pędy=*co tchu, w lot:* W te pędy poleciał w to miejsce. Powrócił co pędu. Przyb. Życzliwych wiatrów nieprzerwanym pędem stawiła go. Ustrz. Wiatry pędem na owe krainy z gór padają. Łącz. Jakim pędem wicher leci. Kochan. P. wody=*nurt, prąd, impet.* Nie chcę ja ani tego, aby ś. mowa powoli, jakby kroplami, sączyła, ani też aby pędem leciała. Pilch. Lecą na obóz, podobni wodnemu z nagłego deszczu pędowi rzecznemu. Białob. Przen.: Umiejętność dziś płynie szeroko rwistym pędem. Mochn. Przen.: Owczy P. p. **Owczy.** Stąd jedni za drugiemi owczym bieżąc pędem. Kras. Umysłów samodzielnych jest niezmiernie mało, a owczego pędu w ludzkości bardzo wiele. Krzem. [Tyla pędy iść]=*tak daleko trzeba iść.* **2.** *rozpęd, rozmach, impuls; bieg, kolej:* Wszystko na świecie idzie swym pędem, nie omylnością. Kochan. Przen.: P. dowcipu i wyobrażenia. Przyb. *(=zapęd, wyskok, wybryk).* **3.** †P. *zamach, zapęd, impet, atak, natarcie.* L. **4.** ogr.=a) *część rośliny wychodząca nad ziemię.* Rost. b) *tegoroczny przyrost drzewa:* P. przedwczesny=*wyrastający z oczek tegorocznych.* P. chmielowy=*łęciny, łodygi.* <PĘD>

**Pędel, dla,** lm. **dle** szczot. p. **Pęczek.**

[**Pęder, dra,** lm. **dry, Pender**] **I.** *wrzód na ustach.* **2.** *wrzód na grzbiecie bydlęcia, spowodowany usadowieniem ś. pod skórą jego pędraka, to jest gąsienicy gza.*

×**Pędliwie** przys. od **Pędliwy.**

×**Pędliwy** *popędliwy, niepohamowany, gwałtowny.* Sł. wil. <PĘD>

**Pędnica, y,** lm. **e, Pędnik** *transmisja,* koło pędnicowe. <PĘD>

**Pędnicowy** przym. od **Pędnica:** Koło pędnicowe *(=pędnica).*

**Pędnik, a,** lm. **i** p. **Pędnica.**

**Pędny** *pędzący, szybkim ruchem obdarzony:* Jakież Twe niebiosa dziwne, o Panie, pędne, wirujące, żywe a takie spokojne! Krasiń. <PĘD>

**Pędracki** przym. od **Pędrak.**

**Pędractwo, a,** blm. żart. *wiek pędraka, dzieciństwo, wiek dziecięcy:* Za czasów mego pędractwa. Wilk. <Od Pędrak>

**Pędraczek, czka,** lm. **czki I.** p. **Pędrak. 2.** [P.] *węzełek.*

**Pędrak, a,** lm. **i,** [**Pandrok, Pendrak, Pendrok, Pędrok, Pańdrok, Pańdroż**] **I.** zool. *miękka, biała, soczysta gąsienica, odznaczająca ś. rogową główką i trzema parami nóg, niek. beznoga:* Twoi to bracia teraz i rodacy smród, zgniłość, mszyca, czerwie i pędracy. Zim. **2.** przen. żart. *malec, fafel,*

*kulfon, berbeć, bąk, smarkacz, żaba:* Uliss, P., wielkiego pokonał Cyklopa. Koch. W. **3.** [P.] *pogardliwe przezwisko nadawane mieszkańcom Rakowa przez włościan okolicznych.* Zdr. **Pędraczek.** <?>

**[Pędrok, a,** lm. **i]** p. **Pędrak.**

**[Pędrowaty, Pendrowaty]** *mający pędry.*

**Pędzać, a, ał,** †**Pądzać I.** i × **P. ś.** p. **Pędzić:** Na jedno zawsze pastwisko pędzaliśmy trzódki nasze. L. [Kaczki pędzają] (mówią o spotykanych na ulicy ludziach pijanych, którzy ś. zataczają). **2.** *pędzić tu i owdzie, męczyć kogo ciągłym pędzeniem po różnych miejscach, ganiać:* Ochwaconą krowę P. trzeba. Pędzają mię od rana do nocy na posyłki. **[P. ś.] I.** *uganiać ś., upędzać ś.:* Pędzają ś., pędzają, i dziadek swego kogutka, a babka swojej kurki złapać nie mogą. Gliń. J. **2.** [Krowa ś. pędza]=*objawia popęd płciowy.* <PĘD>

**Pędzanie, a,** blm., czynność cz. **Pędzać.**

**Pędzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pędzać ś.**

**Pędzarnia, i,** lm. **e, Forsownia** ogr. *szklarnia do przyspieszania kwiatów, owoców.* <Od Pędzać>

†**Pędzca, y,** lm. **y** p. **Pędziciel:** Swobody ptak pamiętny swojej ciężkich ś. pędzców i niewoli boi. Koch. W. <PĘD>

**Pędzel, dzla,** lm. **dzle** p. **Pendzel:** Góry rysują ś. tak nazwanym szerokim lub górniczym pędzlem. Łs. Piękność ta mogłaby być modelem pod P. L. Co za niewinność, gdyby pędzlem malował. L. Sztuki subtelnym pędzlem malowane. Susz. O, cóż za P. będzie tak szczęśliwy, coby natury wyraził dziwy. Susz. P. mularski jest w róg oprawny, nim mularz nakrapia cegłę, murując; służy mu też do bielenia ścian. Mag. Zdr. **Pędzelek,** × **Pędzlik.** <p. Pendzel>

**Pędzelek, łka,** lm. **łki** p. **Pendzel.**

**Pędzelkować, uje, ował** p. **Pendzelkować.**

**Pędzelkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pędzelkować.**

**Pędzelkowato** przys. **Pędzelkowaty,** *pendzelkowato.*

**Pędzelkowaty** p. **Pendzelkowaty.** <Od Pędzelek>

**Pędzelkowy** p. **Pendzelkowy.** <Od Pędzelek>

**Pędzenie, a,** blm., czynność cz. **Pędzić:** Gnój gołębi do pędzenia inspektów najzdolniejszy. Przędz. P., *destillatio,* parowanie ciał płynnych dla zebrania części lotnych. Śniad. J. P. suche, *sublimation,* działanie chymiczne, którym niejakie ciała suche zlotnionemi być mogą w naczyniach zamkniętych i znowu w kształcie stałym otrzymane. L. P. wody na wyższe miejsce. Troc. Gór.: P. chodnika=*prowadzenie drogi podziemnej.* Lek.: P. moczu (diuris). <Od Pędzić>

× **Pędzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pędzić ś.:** Medea, aby ojca swojego w pędzeniu ś. zatrzymała, brata swego rozsiekać na sztuki kazała. Siem. J.

**[Pędziałek, łka,** lm. **łki]** *poniedziałek.* <Z Poniedziałek, przez sld. od Pędzić>

**[Pędzicha, y,** lm. **y, Gonicha]** *nierządnica.* <Od Pędzić

× **Pędziciel, a,** lm. **e,** †**Pędzca** *ten, co pędzi, ścigacz, doganiacz, ten, co goni, pędzi.* <Od Pędzić>

**Pędzić, i, ił,** †**Pądzić,** częstot. **Pędzać I.** *gnać, popędzać, poganiać:* Więźniów trzeciną pędzą w trop kaprale. Jabł. Największa część pędzonych w niewolę chłopów i chłopiąt wymarzła w drodze do Krymu. Szaj. Wiatr pędzi wodę, dym. Troc. Młodość, płochość pędzi wiatr. Prz. P. bydło, więźnie, nieprzyjaciela przed sobą. Troc. Bijąc je i siekąc, a pędząc. B. Sz. Gdzie człowieka wicher pędzi. Kochan. Będzie mieszkał wilk z jagnięciem... lew i owca pospołu, a dziecię małe P. je będzie. Wuj. Pędzą je w niewolę jako barany. Skar. Okręt tam i sam wiatr pędzi, ale gdy kotwicą o dno ś. oprze, stoi niewzruszony. Skar. Przed sobą P. Przen.: P. życie = *przepędzać, prowadzić.* Pędzą słodkie swego życia chwile. Stasz. Czyli to krótkie, czyli długie dni pędzą, zewsząd świat smutkiem, boleścią i nędzą. Kras. Pędź pomyślny bieg życia najdłuższemi laty. L. Z tobą resztę dni P. będę. Niem. Szczęśliwe pędzi dni, lata, życie. Troc. Bez trosk, bez pracy dni wasze pędzicie. Kras. P. od siebie = *odpędzać, odganiać, oddalać.* Przen.: Pochlebstwa pędząc od siebie precz. Przen.: P. do czego=*napędzać, naglić, przeć, popychać, zmuszać, skłaniać, zachęcać, pobudzać:* Pobratymstwo z temi ludami silnie mię do tej podróży pędziło. Niem. Miłość go do tego pędziła. Troc. P. kogo do roboty = *nie dać mu próżnować, nie dać mu chwili odpoczynku.* Przen.: Ludziom tym szczęście zewsząd pędzi, zewsząd nagania. Górn. *(= napędza, spędza, nasyła, nastręcza).* **2.** P. kogo na licytacji = *podbijać, wbijać w cenę.* P. inspekty = *pielęgnować, aby wybujały,* forsować: P. fijołki, sałatę, rzodkiew. Przen.: Usiłują, aby mi młodą latorośl, którą ja w cnoty pędzę, z gruntu wyniszczyli. L. Przen.: Pędzi coraz wyżej sławę i reputację imienia swojego. Troc *(=potęguje, powyższa, podnosi, powiększa).* **3.** *spędzać, wypędzać, usuwać:* Esencja wiatry pędząca. Krup. Ziele to urynę i pławy pędzi. Sien. **4.** P. wódkę, okowitę, smołę, dziegieć = *dystylować, wypędzać, przepalać, robić, wyrabiać:* Likwor przedni; lecz to w tym domu nie nowina, bo go sama swą ręką pędzi podstolina. Węg. Przen.: Starzec, ujrzawszy córkę, łzy po włosie sędziwym i po twarzy pędzi. Pot. *(= sączy, roni, wylewa).* [P. filary] = *wydobywać węgiel z filarów.* **5.** [P.] *orać:* Pędze skibę. **6.** gór. *przebijać, prowadzić, kopać drogi podziemne w kierunku poziomym lub do niego zbliżonym:* P. chodnik, sztolnię. **7.** cz. ni. = a) *biec, lecieć, jechać pędem, machać, mknąć, pomykać, galopować, cwałować:* Stangret mój szalenie ze mną pędzi. L. Tak pędził, że aż tchu pozbył. L. P. muszę galopem z interesem. L. Postrzegł pędzącego ku sobie adjutanta. Niem. Wątpię, żeby go kiedy dognać mogła, ponieważ ta pieszo chodzi, a tamta szybko pędzi na jeleniu. L. Pędzi na koniu. Troc. Ej! ty na szybkim koniu, gdzie pędzisz, kozacze? Malcz. Na wozach, wózkach, konno, pieszo pędzi zgraja. Kras. Pędził za złodziejem. Troc. Pędząc z łuku strzały. Troc. b) †**P. ś.** *pędzić, uganiać ś. za kim; ścigać, gonić kogo:* Pędziliśmy ś. za nieprzyjacielem przez trzy doby. Sł. wil. Przyszedł jako do uciekającego, nie jako do pędzącego ś., to jest do niebezpieczeństwa, nie do zwycięstwa towarzysz. Siem. J. <PĘD>

**Pędzifortuna, y,** lm. **y** żart. *to, co napędza komu fortunę, powodzenie, zysk:* W czasie, kiedy nie znano jeszcze akcji kolei żelaznych i innych dzisiejszych pędzifortun, majątki robiły ś. wiekami. Byk. <Pędzić + Fortuna>

**[Pędziocha, y,** lm. **y]** *cielę urodzone w poniedziałek.* <Od [Pędziałek]=Poniedziałek>

†**Pędziskot, a,** lm. **y,** †**Skotokrajca** *złodziej, kradnący bydło.* Klon. <Pędzić + Skot>

**Pędzisz, a,** lm. **e** *rodzaj dawnej gry w karty.* <Od Pędzić>

**[Pędzium** nieod.] (w mętowaniu) *pięć.*

**Pędziwiatr, a,** lm. **owie** a. **y,** ×**Pędziwicher l.** *wszędobylski, powsinoga, biegus, włóczęga, włokita:* Ten P. już wiele świata pobiegał. Rej. **2.** *wietrznik, trzpiot, lekkomyślnik, niestatek, wiercipięta, narwaniec, roztrzepaniec:* Drugi P. chciałby wszystko sprawić. Troc. <Pędzić + Wiatr>

†**Pędziwiatrzny** przym. od **Pędziwiatr:** Pobicia bywały tych pędziwiatrznych Tatarów. Bron. <Od Pędziwiatr>

×**Pędziwicher, chra,** lm. **chrowie** p. **Pędziwiatr.** Rej. Fikalski jest hultaj, zdrajca, P. Fred. A. <Pędzić + Wicher>

×**Pędziwół, oła,** lm. **oły** *ten, co pędza woły, wolarz, poganiacz wołów.* Klon. <Pędzić + Wół>

**Pędzlak, a,** lm. **i** bot. (penicillum) *roś. z gromady grzybów, z rodziny truflowatych.* <Od Pendzel>

**Pędzlik, a,** lm. **i** p. **Pędzel.** <Od Pędzel>

**Pędzlikować, uje, ował** p. **Pendzlikować.** <Od Pędzlik>

**Pędzlikowanie,** a, blm., czynność cz. **Pędzlikować.**

**Pędzlować, uje, ował** p. **Pendzlować.** <Od Pędzel>

**Pędzlowanie,** a, blm., czynność cz. **Pędzlować.**

**Pędzlowy** przym. od **Pędzel,** *pendzlowy.* <Od Pędzel>

**Pędź, a,** lm. **e** zool. (dioctria) *owad dwuskrzydły, krótkorogi, łowikowaty.*

**Pęga, i,** lm. **i,** ×**Pąga l.** p. **Pręga:** Pęgi krwią zaciekłe. Syr. Rany od bicia czynią pęgi na skórze. B. B. **2.** †P. *rzemień:* Chrzeptem go ku słupu przywiązali, a lepak go po brzuchu pęgami i miotłami... Op. **3.** anat.: †P. = a) p. **Łyda.** Urs. b) (panniculus cernosus) *błona mięsna podskórna, u wielu zwierząt bardzo rozwinięta (u człowieka śladem jej jest mięsień najszerszy szyi).*

[**Pęgwica, y,** lm. **e**] p. **Pągwica.**

**I. Pęk, u,** lm. **i,** [**Pąk**] **I.** [P.] *pęknięcie, rozpuk:* Śmiać ś. do pęku. Zcicha pęk (o człowieku chytrym, na pozór cichym, a mającym złe zamiary). **2.** *wiązka, wiązanka, snop:* P. słomy, rodzynków, kluczy, strzał. Troc. P. rózeg, szparagów. P. palcatów związany. Jabł. Związano was jak P. chróstu. L. P. strzał do złamania niepodobny; pojedyńczą strzałę złamiesz. L. P. kwitów, listów *(= plik, plika).* **3.** [P.] = a) *sypeł, węzeł; zadzierzg:* Wszędzie zawiązuje P. Zawiązać na P. P. z pękiem ledwie związać mogę *(= koniec z końcem).* Krękna P. Prz. p. **2. Krękb)** *garb:* Sęk, P. okuty, dziesięć nóg a trzy dupy (zagadka o chłopie i parze koni). c) *miejsce największej średnicy czyli szerokości naczynia* (stąd: garnek pękaty). **4.** hut. *kawałki żelaza razem związane w celu spojenia ich w piecu spawalnym w jedną całość.* **5.** mat. *figura gieometryczna:* P. prostych = *mnogość wszystkich prostych płaszczyzny, przechodzących przez jeden punkt, zwany środkiem lub podkładem pęku.* P. płaszczyzn = *mnogość wszystkich płaszczyzn przestrzeni, przechodzących przez jedną prostą, zwaną osią lub podkładem pęku.* <PIĘK/PĘK/PĄK>

**2. Pęk!** w. *puk!, stuk!, trzask!* <PIĘK/PĘK/PĄK>

**Pękacenie,** a, blm., czynność cz. **Pękacieć.**

**Pękacieć, eje, ał** *stawać ś. pękatym, pęcznieć, nabrzmiewać.* Przen.: Żywot jej pękacieje = *jest brzemienną.* Żebr. <Od Pękaty>

[**Pękacina, y,** lm. **y**] *jagoda porzeczki czarnej.*

**Pękacz, a,** lm. **e** zool. (oncodes) *owad dwuskrzydły, krótkorogi.* <Od Pękać>

**Pękać, a, ał** p. **Pęknąć. P. ś.** *padać ś., rozpękać ś., pukać ś., rozpadać ś.:* Od łkania i żalu ś. ciężkiego pęka. Kulig. Prawda, że młyński kamień mieć będę na głowie, lecz choćby ś. i pękać, stawię ci ś. w słowie. L. Serce mi ś. z radości niemal pęka. L. Pękaj ś. od złości. L. Beczka ta ś. pęka. Troc. Mur ś. pęka. Przecóż ś. ty na mię o tę prawdę tak surowie pękasz? Smotr. *(= gniewasz ś., srożysz ś., rzucasz ś.).* <PIĘK/PĘK/PĄK>

[**Pękał, a,** lm. **e**] **I.** *człowiek pękaty, grubas, brzuchal, brzuchacz.* **2.** *bolak na ciele.* <Od Pękać>

**Pękanie,** a, blm., czynność cz. **Pękać.**

**Pękanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pękać ś.**

[**Pękarz, a,** lm. **e**] *węgorz.*

[**Pękatka, i,** lm. **i**] *stępa w zagadce:* Ojciec łysy byk, matka P., a dzieci jagniątka. <Od Pękaty>

**Pękato** przys. od **Pękaty.**

**Pękatość, i,** blm. od **Pękaty,** †opukałość: P. beczki. Troc.

**Pękaty,** †**Opukały** *gruby we środku, jakby odęty a. napęczniały:* Ten motyl gruby, czarny i P. Mick. Przygnał kozy z wymiony pękatemi. Nagur. *(= nabrzmiałemi, nadętemi, pełnemi).* Hej! na całą młodość świata starczyć musi kadź pękata. Kon. Garnek P. Pękata beczka na pół łokcia. Troc. Gruszka pękata. Troc. Człowiek P. = *gruby, otyły, opasły, spasiony, krępy, brzuchaty:* Bylem go ujrzał, tak wzrostu średniego ma być człowieczek gruby i P. Lubom. Czy cytryna, karlica z złocistemi gałki, z liściem lakierowanym, krótka i pękata... Mick. Jeden z nich P. o potężnie sterczącym brzuchu. Jord. Niewiasta pękata. Sien. *(= brzemienna, ciężarna).* Pękate kobiety bywają różnemi chciwościami uwiedzione. Cziach. Świerzopki pękate. Trzyc. *(= źrebne).* Oślice pękate. Trzyc. [P.] = a) *najedzony, gruby.* b) *garbaty.* <Od Pęk>

[**Pękawka, i,** lm. **i, Pacawka**] *włos koński, wstążka lub kawałek węgorzyny na końcu bata, służący do trzaskania,* trzaskawka: Bat z pękawką. <Od Pękać>

**Pękły, Pęknięty,** ×**Pękniony** *który pękł:* Stary kocz, wstyd wyciągać, resor P. i sznurkiem związany. Krasz. <Od Pęknąć>

**Pęknąć, knie, kł,** ×**knął,** nied. **Pękać I.** *rozpęknąć ś., trzasnąć, nadłamać ś., rozlecieć ś., rozpaść ś., rozleźć ś., prysnąć, rozprysnąć ś., zarysować ś., rozkrajać ś.:* Gdy ogień dalej dochodzi i reszty wilgoci z drzewa chce wypędzić, to nie mogąc wyjść którędy, skorupę drzewa przerywa, i to jest, co ś. zowie, że pęka. Torz. Szkło u lampy pękło. Pękły osi u karocy, a on wyleciał, jak z procy. Węg. Ciasne mi zawsze suknie robisz, i spodnie mi w kroku pękają. L. Tak dobrze w mocny zamek tęgi raz wymierzył, że jak najsłabszy pęknął, skoro go uderzył. Węg. Niech jej tam i gardziel pęknie od krzyku, ja nie pójdę. L. Wrzeszczałem, że mi ledwie głowa nie pękła. Boh. Chociażby mi P. przyszło, wypiję całą butelkę. L. Jestem w takim gniewie, że ledwie nie pęknę. L. Drzyj ś. za łeb, gryź ze złości, chcę, żebyś pękł z zazdrości. L. Kiedy ś. zazdrość krzywi, niechaj zazdrość pęknie. Zabł. Pękły i kufle na łbach hartowanych. Kras. Mojżesz rzucił obie tablice kamienne i pękły na dwoje. Hof. Szklanka pękła. Je, pije, że mało nie pęknie. Pęknę ze złości. Pilch. Pan Rudomina ledwie nie pękał ze złości. Chodź. Pękać ze śmie-

chu *(= śmiać ś. do rozpuku)*. Pękać trzeba było od śmiechu. Oss. Mało mi głowa nie pęknie z bólu *(= mało mi głowy nie rozsadzi)*. Pękła ‹pęknęła› strzelba. Troc. Mur pęka *(= rysuje ś.)*. Bomba pękła w powietrzu. Działo pękło za drugim wystrzałem. Bodajeś pękł ze swoim łgarstwem! *(= przepadło)*. Nie ciągnij bardzo struny, bo pęknie. Hof. *(= zerwie ś.)*. Przen.: Albo sejm pęknie, a. trzeba projekt królewski cofnąć. Rol. Przen.: *pójść, zostać zużytym, wyjść; zmarnieć, być straconym, przepaść:* Pękło trzydzieści butelek szampana. Wygrywa dziesiątka: cały bank pękł odrazu. Garczyń. W pół roku cała intrata pękła. Na tę nęztę pęknie kilkadziesiąt rubli. **2.** [P.] = a) P. z bata = *trzasnąć, strzelić z bata*. b) a. **[Pyknąć]** *huknąć, dzbęknąć, palnąć, zwalić, trzasnąć:* Jak go pęknie w łeb! **3.** ✕ Pękać = *pękacieć, pęcznieć:* Koziołka, co mu łeb rogami pęka, na dań uprzejmą zarzeże ma ręka. Nar. <PIĘK/PĘK/PĄK>

**Pęknienie, a,** lm. **a** p. **Pęknięcie.**

**Pęknięcie, a, Pęknienie I.** blm., czynność cz. **Pęknąć. 2.** lm **a** a) *miejsce pęknięte, rysa, skaza, szczelina, szpara.* b) chir. p. **Naddarcie.** c) garb. *lico pęknięte na skórze*, szprenga. d) lek.: P. błon płodowych a. pęcherza płodowego podczas porodu. P. kości. P. krocza podczas porodu. <Od Pęknąć>

**Pęknięty** p. **Pękły:** Nie wyda dźwięku rozbite narzędzie, pęknięte struny zadrżeć już nie mogą. Asn.

✕ **Pękniony** p. **Pęknięty:** Mam księżyc i mam dwoje serc pęknionych. Słow. To maleństwo, serce pęknione, co krwawi. Wysp. <Od Pęknąć>

✕ **Pękorak, a,** lm. **i** lek. *nowotwór złośliwy, odmiana raka galaretowego* (carcinoma fasciculatum). <Pęk + Rak>

**Pękowie, a I.** blm. p. **Pąkowie:** Spokój panował w przezroczach drzew, zróżowionych wczoraj zrodzonym pękowiem. Orzesz. **2.** lm. **a** *zbiór, pęk pączków:* Pękowie rozrodcze. <PIĘK/PĘK PĄK>

**Pękowy** przym. od **[Pęk]:** Obręcz pękowa *(= znajdująca ś. na pęku, czyli wybrzuszeniu beczki)*. <Od 1. Pęk>

**[Pęksa, y,** lm **y]** *dziewczyna niska, tęga, pękata*. <Od 1. Pęk>

**[Pęksowy, Pąksowy]** *ponsowy*. <Z Ponsowy, przez sld. do Pęksa>

**†Pęp, u,** lm. **y, [Pęp], †Pemp I.** p. **Pępek:** Moc jego w biodrach jego, a siła jego w pępie brzucha jego. Bud. A jeśliby złoczyńca zeznał, iż to kilkakroć czynił, co ś. dotycze miodu, takowemu kat ma P. wyrznąć i z niego kiszki wytoczyć... a potym zdechłego obiesić. Skr. **2.** *odbyt, otwór stolcowy, zadek, tyłek, pośladek*. Perz. **3.** bud. *część zamku wydatna przez zaciosanie drzewa i przeznaczona do wypełnienia drugiej części, która jest wyżłobionym nań gniazdem*, ząb, piętka. P. kaniasty = *połowa pewnego zamka ciesielskiego, zacięta na podobieństwo kani a. jaskółczego ogona*. Łapa, kania. <PĘP PĄP>

**Pępawa, y,** lm. **y I.** bot. = a) **Srebrnik.** b) p. **Pąpawa. 2.** bud. *ozdoba z pięciu lub siedmiu gładkich liści złożona, do rozpostartej dłoni podobna*, dłoniatka. Zdr. **Pępawka.** <PĘP PĄP>

**[Pępawica, y,** blm.] p. **Pąpawica.** <Od Pępawa>

**[Pępawina, y,** blm.] p. **Pąpawina.** <Od Pępawa>

**Pępawka, i,** lm. **i** p. **Pępawa.** <Zdr. od Pępawa>

**Pępeczek, czka,** lm. **czki** p. **Pępek.** <Zdr. od Pępek>

**Pępek, pka,** lm. **pki, [Pąpek] I.** anat. *blizna w środku brzucha, pozostała po odpadnięciu pępowiny*. **2.** *pępowina sama*. **3.** *żołądek drobiu, pępuszek:* Na węglu piec pępki. Rej. Żołądek ten (wole) u nas niewłaściwie pępkiem zwany. Jund. **4.** *znak pozostały po kwiecie na owocach*. **5.** †P., [P.] *pączek, pąk rośliny*. Sł. wil. **6.** posp. *malec, berbeć, żaba, smarkacz, bęben*. **7.** [P.] = a) *brzuszek rybi solony*. b) *kępka zboża niedożętego; pęczek kłosów zostawionych na pniu, ubranych kwiatkami polnemi na zakończenie żniwa; ostatnia garść zboża zżętego; bukiet o trzech odnogach z ostatniej garści zboża zrobiony, przewiązany tasiemką kolorową i ubrany kwiatami*. c) p. **Pępkowe.** d) *zakończenie tarcia lnu:* Jak skończą wytarcie lnu i zejdą ś. po raz ostatni na zabawę, mówią, że to P., że już P. zrobiły. e) *pryszczyk, bąbelek, gruczołek*. **8.** bot. = a) p. **Urocznik.** b) p. **Maślak.** Zdr. **Pępeczek, Pępuszek, Pępuszeczek.** Zgr. **Pęp.** <PĘP/PĄP>

**Pępel, pla,** lm. **ple** p. **Bąbel.** Kn. <PĘP PĄP>

**†Pępelowaty, Pempelowaty** *pełen pępli, modzelów:* Ręce pępelowate *(= zgrubiałe, twarde, szorstkie)*. <Od Pępel>

**Pępiasty** *podobny do pępa:* Pępiasta plecha rośliny. <Od Pęp>

**[Pępić się, i ś., il ś.]** *marudzić, nie móc zdążyć*. <Od Pęp>

**†Pępie, a,** blm. p. **Pąkowie:** Ledwie synowie moi młodzieński z dziecinnych lat pępia kwiat zaczęli. Pot. <Od Pęp>

**[Pępienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pępić ś.**

**Pępkować, uje, ował** garb. = *obcinać strzępy z brzegów skóry wygarbowanej*, cypować. <Od Pępek>

**Pępkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pępkować.**

**Pępkowato** przys. od **Pępkowaty.**

**Pępkowaty** *podobny do pępka; mający pępek*. <Od Pępek>

**Pępkowe, ego,** lm. **e I.** *poczęstunek akuszerki po urodzeniu ś. dziecka*. **2.** *picie za zdrowie nowonarodzonego:* Oblewać P. **3.** *dożynki, okrężne, wieńcowe*, pępek. <Od Pępkowy>

**[Pępkowie, a,** lm. **a]** p. **Pępowina.** <Od Pępek>

**[Pępkowny]** p. **Pępkowy.**

**Pępkowojelitny** *wspólny pępkowi i jelitom:* Przetoka pępkowojelitna. <Pępkowy + Jelitny>

**Pępkowokrezkowy** *wspólny pępkowi i krezkom*. <Pępkowy + Krezkowy>

✕ **Pępkowośródjelitny** *należący do pępka i śródjelicia, czyli krezek*. Anat.: Naczynia pępkowośródjelitne (vasa omphalo-mesenterica). <Pępkowy + Śródjelitny>

**Pępkowy, [Pępkowny]** przym. od **Pępek:** Wódka pępkowa a. pępkowna = *pępkówka*. Okolica pępkowa p. **Kołopępkowy.** Ruptura pępkowa. Powrózek P. Krup. Flak P. Perz. Zrośląk P., bliźnięta zrosłe z sobą pępkami (omphalopagus). <Od Pępek>

**Pępkówka, i,** lm. **i I.** *wódka pępkowa a. pępkowna, wódka z miodem, a. z cukrem, a. z masłem i słoniną na chrzcinach a. na oczepinach*. **2.** bot (umbilicaria) *roś. z gromady porostów, z rodziny pępkowcowatych*. <Od Pępkowy>

**Pępkówkowate** rośliny (umbilicarieae) *jedna z rodzin przyrodzonych roślin*. <Od Pępkówka>

**[Pęple, i,** blp.] p. **Pętla.** <PĘP/PĄP>

**†Pęporzeza, y,** lm **y** p. **Pęporzeżka.** Tuch. <Pęp + Rzeźać>

†**Pęporzeżka, i,** lm. **i,** †**Pęporzeza** *akuszerka.* Tuch. <Pęp + *Rzeżka, od Rzezać>

**Pępowiec, wca,** lm. **wce** bot. p. **Urocznik.** <Od Pępowy>

**Pępowina, y,** lm. **y l.** [P.] p. **Pąpawina. 2.** anat. *twór powrózkowaty łączący matkę z płodem,* †*flak pępkowy (jako ślad po nim zostaje pępek, powrózek pępkowy,* !*sznurek pępkowy,* [pępek]). <Od Pęp>

×**Pępowinowy** przym. od **Pępowina.** <Od Pępowina>

**Pępownica, y,** lm. **e** bot. **l.** p. **Urocznik. 2.** p. **Wąkrota. 3.** p. **Rozłóg.** <Forma ż. od Pępownik>

**Pępownik, a,** lm. **i, Pępowe ziele** bot. **l.** p. **Wąkrota. 2.** p. **Rozłóg. 3.** *dawniejsza nazwa rośliny:* Przewiercień okrągłoliściowy (bupleurum rotundifolium). <Od Pępowny>

†**Pępowy l.** przym. od **Pęp; †Pempowy:** P., pośladkowy, zadkowy. Perz. **2.** bot.: Pępowe ziele p. **Pępownik.** Urzęd. <Od Pęp>

**Pępówka, i,** lm. **i** zool. p. **Babka.** <Od Pępowy>

**[Pępuch, a,** lm. **y] l.** p. **Pampuch. 2.** a. **[Pańpuch]** *bąbel, pęcherz napełniony czymś płynnym.* Zdr. **[Pępuszek].** <PĘP/PĄP>

**Pępuszeczek, czka,** lm. **czki** p. **Pępek.** <Od Pęp>

**Pępuszek, szka,** lm. **szki l.** p. **Pępek:** P. małych dziatek. Syr. **2.** *żołądek drobiu domowego.* **3.** [P.] *pączek, pączuszek rośliny.* **4.** [P.] *jeden z wałeczków skórzanych do zapinania kożucha.* **5.** [P.] p. **Pępuch.** <Od Pęp>

**[Pępuszka, i,** lm. **i]** p. **Pampuszka.** <Od *Pępucha, PĘP/PĄP>

**[Pęsak, u,** blm.] p. **Pęczak.**

!**Pęseta, y,** lm. **y,** !**Pęsetka** *szczypczyki a. kleszczyki chirurgiczne.* <Fr. pincette>

!**Pęsetka, i,** lm. **i** p. **Pęseta.**

†**Pęst, a,** lm. **y** p. **Pest.** Klon.

**Pęsta, y,** lm. **y, Szklniak** bot. (pimelea) *roś. z rodziny tymiałkowatych.*

**[Pęszenie, a,** blm., czynność cz. **Pęszyć.**

**[Pęszyć, y,ył]** p. **Pąchać.** <Od Pęch>

**Pętacz, a,** lm. **e** rzem. *hamulec.* <Od Pętać>

**Pętać, a, ał, [Pętywać] l.** kogo = *wkładać nań pęta, wiązać, krępować:* P. konie. Przen: Nie znał innej potęgi, prócz potęgi uczucia, a w tym uczuciu, które mu teraz piersi rozpiera, nie było żadnego prawa, coby wolę pętało. Przybysz. **2.** gm. *żebrać, wyłudzać żebraniną.* **P. ś. l.** *pętać siebie.* Przen.: P. ś. przyrzeczeniem = *krępować ś., wiązać ś.* **2.** †P. ś. czym = *zajmować ś., zaprzątać ś., zatrudniać ś., bawić ś. czym; oddawać ś. czemu, wdawać ś. w co, dbać o co, wiele sobie z czego robić:* Kto ś. rycerskim rzemiosłem pęta, potrzeba, aby tak wiele rozumem robił, jak ciałem. Górn. Kto jest na rycerstwie bożym, nie ma ś. P. świeckiemi sprawami; nie grzech jest imienie dzierżeć; służyć imieniu i P. ś. nim grzech jest. Hrb. Król ten myśliwstwem ś. rad pętał. Biel. M. Niczym innym ś. nie pętają, ni o czym innym nie myślą, jedno, żeby ciału wczas uczynili. Górn. Radzę każdemu, aby ś. nie pętał lekarstwami zamorskiemi. Urzęd. *Fabulosus,* który ś. niepewnemi powieściami rad pęta. Mącz. Bo tam cnotą narabiają, a tym ś. nic nie pętają, coby z cnoty wykroczyło. Rej. Wszak ja znam ty wszytki smardy, co ś. tym światem pętają, białych ś. głów nie lękają. Rej. <PIĘ/PN PĘ(T)>

**Pętak, a,** lm. **i** gm. *żebrak, ubogi, wydrwigrosz.* <Od Pętać>

**Pętanie, a,** blm., czynność cz. **Pętać.**

**Pętanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pętać ś.**

†**Pętca, y,** lm. **e** p. **Pęca:** Jeśliby kto z pętcy ptaka ułapił, tedy go po pętcach poznawszy, że nie jego jest, nie ma go sobie przywłaszczyć. Sz. Zbestwionego źrzebca ujeździ ręka nasza, a górę wybijającemu nieprzyjacielowi niechaj P. przybierze. Koch. W. <PĘT>

**Pętelka, i,** lm. **i l.** p. **Pętla:** Każdy guzik ma swoją pętelkę, co go zadziergnie. Swad. Wszystkim u sukni rozdarła pętelki. Chr. Płótno do bielenia rozpięte na soszkach za pętelki. Przędz. Nitki na pętelki zawiązywać. Perz. Przen.: Hetka P. p. **Hetka. 2.** łyż.: P. z linją wężykowatą = *figura składająca ś. z łuków wiązanych, wykonywana przez ślizgającego ś.* <PĘT>

**Pętelkowy** przym. od **Pętelka.** Anat.: Splot P. naczyń krwionośnych (plexus ansatus). Chir.: Szew P. a. pętlicowy. <Od Pętelka>

**[Pęteł, tła,** lm. **tły]** p. **Pęcel.** <PĘT>

**Pętka, i,** lm. **i** p. **Zapinka:** Połysk jego pętki lata mi teraz przed oczyma. Krasiń. <PĘT>

**[Pętka, i,** lm. **i]** p. **Pąć.**

**Pętko, a,** lm. **a** p. **Pęto:** †P. Panny Marji, *numella, symbolum devotionis erga B. Virginem.* Kn. P. Panny Marji roku Pańskiego 1635 od papieża Urbana VIII potwierdzone. Troc. <PĘT>

**Pętla, i,** lm. **e, Pętlica,** †**Pętlina,** ×**Petlica, [Petla, Patla] l.** *kluczka, uszko z nitki, sznurka, z powroza:* Przednia cięciwa kuszy czyniła pętle, a tylna naprzeciw pętli niby V litery. Papr. Pętlą zawadziwszy, taran w bok ciągną. Papr. **2. [Pętle,** lm. **Pęple]** = *wstążki w karby lub kokardki.* **3.** anat. (ansa) *pewne połączenie nerwów.* **4.** chir. *narzędzie do zaciskania:* P. jelit a. jelitna. P. naczynna. **5.** myśl. *rodzaj samołówki na ptaki drapieżne, zwłaszcza na jastrzębia:* Dawniej z pomyślnym skutkiem łowiono jastrzębie na pętlę. Zdr. **Pętelka.** Zgr. **Pętlisko.** <PĘT>

**[Pętlenie, a,** blm.] czynność cz. **Pętlić.**

**Pętlica, y,** lm. **e l.** p. **Petla:** Uczynisz pętlice na kraju koca, aby ś. mógł z drugim spiąć. Leop. Gdy siadł krogulec na drzewie, pętlice, które u nóg jego wisiały, zawinęły ś. około gałęzi. L. Wziął powróz ze dwiema pętlicami i założył jednę około gałki działa. Dek. P. *(traverse),* zadzierzgniona kluczka na uszach armatnich. Jak. J. Pętlice do zapinania a. dla ozdoby, bądź gołe, które knafle też abo guzy zowiemy, bądź z sznurami, z kutasami. Kn. Wszyscy jego słudzy byli w barwie pięknej z pętlicami złotemi. Star. Pętlice jedwabne, srebrne, złote. Gostk. Podle alabartników stało strzelców 600 z rusznicami, w żupanach tylko, każdy w inakszej sukni, z pętlicami po pas. Niem. S. Jedno w ulice, a drugie na pętlicę. Prz. **2.** [P.] = a) fl. *kiełbasa.* b) *zawięź w oku z włosów końskich zrobionym.* **3.** bud. *żelastwo do związywania i zawieszania tramów na sposób siodłowego strzemienia zrobione,* strzemię. **4.** cieś. *zawiązanie końca liny lub powroza na węzeł, z pozostawieniem zadziergu czyli oka dla zaczepienia jej za hak.* **5.** łyż. *figura w kształcie pętlicy, wykonana przez łyżwiarza na lodzie.* Zdr. **Pętliczka** i ×**Pętliczek, [Pętliczko].** Zgr. **Pętliczysko.**

**Pętlicowy** przym. od **Pętlica.** Chir.: Szew P. = *pętelkowy.* <Od Pętlica>

×**Pętliczek, czka,** lm. **czki** p. **Pętlica:** Na skórki do strzemiączków, pętliczków i na płótno do lamówki. T. K. <Od Pętlica>

**Pętliczka, i,** lm. **i l.** p. **Pętlica:** Pętliczki z jedwabiu na stronach opon, aby ś. mogły jedna z drugą spiąć. Leop. P. sznurkowa. Leop. P. do spodni u dołu. **2.** [P.] *guzik:* Wiela pępusków, tyla cielusków; wiela pętlicek, tyla cielicek. Zaw. *(= guzików — pętelek).* **3.** hist.: Pętliczki kończynowe a. końcowe. <Od Pętlica>

**Pętliczkowy** przym. od **Pętliczka.**

**[Pętlić, i, ił]** *pętać.* <Od Pętla>

**[Pętlik, a,** lm. **i]** *pętlica do wiązania.* <PĘT>

**†Pętlina, y,** lm. **y l.** †P. p. **Pętla. 2.** [P.] *pęcina u konia.* Zdr. **[Pętlinka, Pętlineczka].** <Od Pętla>

**[Pętlineczka, i,** lm. **i]** p. **Pętlina.** <Zdr. od Pętlinka>

**[Pętlinka, i,** lm. **i]** p. **Pętlina.**

**Pętlisko, a,** lm. **a** p. **Pęto:** Nieskładnie w poskoku padnie, związane mając nogi pętliskiem. Zabł. <Od Pętla>

**× Pętlowód, odu,** lm. **ody** lek. p. **Nasuwacz.** <Pętla + WIOD WOD>

**Pętlowy** przym. od **Pętla.** <Od Pętla>

**Pęto, a,** lm. **a l.** *wiązadło z powroza, łyka lub żelaza na przednie nogi zwierząt:* P. na konie. Troc. **2.** część. w lm. a. **†Pętce, †Pęćcie** *więzy, okowy, kajdany:* P. na ręce, na nogi. Troc. P. noszący. Troc. W pęciech spętany. Troc. Tam mu ciężkie na nogi pęta włożono. Kochan. On wyzwoli z pęta nogi moje. Kochan. Kiedy Brytanów podbije Rzymowi, włoży pęta możnemu Persowi. Li. *(=jarzmo).* Chociaż nie był w okowach, trwożył ś. jak w pęcie. Paszk. Na złotą wolność już pęta kują, na twoje karki łyka gotują. Pśń. W P. zamknąć dłużnika. Sz. [Jak ci go ujęto w to żelazne P.]. Przen.: Złote pęta. Troc. *(=złote kajdany, więzy miłości).* Przen.: Kto, gdy grzmi niebo, gdy obłoki lecą, ziemia ś. trzęsie, ręce trzymał w pęcie? Chr. *(=jak związane).* Przen.: Zażby tak urosł ów tyran Stambułu, kiedyby widział serca wszech pospołu swornych chrześcijan w jednym wiary pęcie? Tw. *(=jedności, spójni, łączności, związku).* **3.** w lm. p. **Jętka. 4.** [P.] *wstążka czerwona, którą obwiązują pręty rózgi weselnej.* **5.** bud. *żerdka poprzeczna u krokwi.* **6.** myśl. *gładki rzemień z kółkiem metalowym, którym jedną lub obie nogi sokoła obszywano, a do kółka przywiązywano dłuższe a. łańcuszek czy sznurek, którym przywiązywano ptaka do berła.* **7.** rzem. *klapsztyk służący do ześrubowywania rur.* Zdr. **Pętko.** <PIĘ/PN/PĘ(T)>

**[Pętówka, i,** lm. **i, Pantówka]** *ziemniak, kartofel* (p. **Kartofel**).

**[Pętywać, a, ał]** p. **Pętać.** <Od Pętać>

**[Pętywanie, a,** blm.] czynność cz. **Pętywać.**

**Pęzel, zla,** lm. **zle l.** p. **Pendzel:** P. mularski, szczotka. Troc. P. drukarski. Troc. **2.** [P.] = a) *ogon dzika.* b) myśl. *penis kozła.* Zdr. **Pęzelek, × Pęzlik.** <p. Pendzel>

**Pęzelek, lka,** lm. **lki** p. **Pęzel:** Do małych miękkich pęzelków malarskich bierze ś. sierć kocia tudzież sierć wiewiórcza. Kluk.

**Pęzelkować, uje, ował** p. **Pendzelkować.** <Od Pęzelek

**Pęzelkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pęzelkować.**

**Pęzelkowato** przys. od **Pęzelkowaty.**

**Pęzelkowaty** p. **Pendzelkowaty.**

**Pęzelkowy** przym. od **Pęzelek.**

**Pęzelnik, a,** lm. **i** *małe naczynie miedziane a. blaszane w połowie przedzielone, w jednej połowie na olej lub terpentynę, w drugiej na pozostałości farby z pendzla.* <Od Pęzel>

**[Pęzioł, a,** lm. **y]** *mały człowiek, karzeł, liliput.*

**Pęzlik, a,** lm. **i l.** × P. p. **Pęzel.** Troc. **2.** bot. (leptotrichum) *roś. z rodziny mchów liściastych, z rodziny płoniwowatych.*

**× Pęzlikować, uje, ował** p. **Pendzelkować.** Troc. <Od Pęzlik>

**× Pęzlikowanie, a,** blm., czynność cz. **Pęzlikować.** Troc.

**× Pęzlikowy** przym. od **Pęzlik:** Wy pęzlikowi panowie, tak jesteście chciwi tego materjalnego pokarmu (?). Fred. A. <Od Pęzlik>

**Pęzłota, y,** lm. **y** bot. (waltheria) *roś. z rodziny zatwarowatych.*

**[Pęźleć, eje, ał, Pążleć]** *niszczeć, marnieć; nędznieć, biednieć, chudnąć:* Dobytek źle żywiony pęzleje.

**[Pęźlenie, a,** blm.] czynność cz. **Pęźleć.**

**[Pężyca, y,** lm. **e]** *łączki.*

**†Pfa** w. p. **Fe:** Ktoć dziś mówi: moje zdrowie, jutro rzecze: P. trupie! Brud. <p. Fe>

**Pfafjan, u,** lm. **y** mat. *wyznacznik półsymetryczny rzędu parzystego.* <Od nazwiska matematyka niemieckiego Pfaffa>

**Pfalcgrabia, ego** a. **i,** lm. **owie = Falcgraf.** <Z Nm. Pfalzgraf>

**Pfalcgrabina, y,** lm. **y = Falcgrabina:** Młoda P. w sukni z czerwonego złotogłowu. Szaj.

**Pfalcgraf, a,** lm. **owie = Falcgraf:** P. Filip miał żupanik atłasowy czerwony. Szaj. <Nm. Pfalzgraf>

**Pfalcgrafowa, ej,** lm. **e = Falcgrafowa.**

**Pfalcgrafówna, y,** lm. **y = Falcgrafówna.**

**× Pfandbryf, u,** lm. **y** *list zastawny:* Trzeba ulokować kapitał w pfandbryfach a. w papierach industralnych. Krasz. <Nm. Pfandbrief>

**Pfe!** w. p. **Fe:** P., nie kłóćcie ś.! L. Ktoś tu z spodnim ś. wiatrem umyślnie odzowie, wszyscy: P.! bon per face Włoch, bodaj na zdrowie. Pot. A P. kurta, a P. kusy! L. <p. Fe>

**Pfi** w. p. **Fe:** P.! to być może! ale żeby jeno nie wyszumiało z kretesem. Kaczk. <p. Fe>

**Pfu!** w. **l. = Fe:** Dalibóg P.! pocałowałem. Słow. **2. Phu, Phhu** *naśladowanie dmuchania:* P.! a P.! a P.! na ogień dmuchał, który też istotnie rozpalił ś. w wielkie płomię. Orzesz. <Dźwn.>

**Pfuj** w. p. **Fe:** Jako szpieg? a P.! nie szpieg, lecz nowiniarz. Słow. <p. Fe>

**†Pfy! [P.!]** p. **Fe:** P., co tu tak śmierdzi? <p. Fe>

**Ph!** *w. pogardy, lekceważenia:* Tam umieją oceniać człowieka i zużytkować jego zdolności, ale u nas, P.! Bał. <Dźwn.>

**[Pha, y,** lm. **y]** p. **Pchła.** <Z Pchła>

**× Pha!** w. = **Fe.**

**× Phe!** w. = **Fe:** P., jak szpetna! Troc.

**Phhu!** w. p. **Pfu:** Szary, gryzący proch... (bierze garść pyłu i dmucha na nią), P.! Kon. <Dźwn.>

**Phi!** w. **l. = Fe. 2.** a. **Phy!, Pi!** *fiu-fiu!, nono!, oho!:* P.! P.! także mądrze powiadasz? Jun. P.! lustro w złoconych ramach, taki wielki dywan, takie jaskrawe obrazki na ścianach! Orzesz.

**Phu!** w. p. **Pfu!:** P.!... odezwał ś., splatając dłonie na brzuch. Jeż. <Dźwn.>

**Phy!** w. **Phi:** P.! co za konie, co za liberja, co za amerykan! Prus. <Dźwn.>

**Pi!** w. **l.** p. **Fe. 2.** p. **Phi:** Pi, pi, pi! toś ty pan w porównaniu z innemi. Korz. <Dźwn.>

**Piach, u,** lm. **y l.** p. **Piasek. 2.** [P.] = a) *duży, głęboki piasek.* b) w lm. *piaski lotne, wydmy piaszczyste; pole piaszczyste:* Wierzba przydrożna,

pokrzywiona, spróchniała, co to ś. już ledwie tli i domiera w piachach. Reym. <Z Piasek>

**Piać, pieję, piał** l. †P., **pieje** a. †**poje, [poje]**, rozk. †**pojcie, [pojcie]**, im. **piejący, †pojący** poet. i zł. P. = a) *śpiewać, wyśpiewywać:* Spowiadać ś. będę Panu i P. będę imieniu Boga nawyszszego. Wig. Mówcie psalmami, pojąc i śpiewając Panu. Bud. Próżno pieją syreny słodkobrzmiące dumy. Pot. Pojcie gospodnu w gęśloch, w gęśloch i we głosie psalmowem. Ps. flor. Piał nabożnie pacierz, a spiawszy, wstał. Pow. o pap. Urb. Stąd i stąd, chłopcy, wdzięczne piejcie tony. Bardz. Pomagaj mi, muzo, P. wiersze uczone. Przyb. Jej gwoli wdzięczne pieśni swoje na przemiany piać mieli. Gawiń. Mieli ś. modlić samemu Bogu, a oni jedni temu, a drudzy owemu modlitwy pieją. Gil. Śpiewajcie Jemu, a psalmy pojcie Jemu, a wyprawiajcie wszytki dziwy Jego. B. Sz. Pomagać P. pacierzy. Hist. uc. Do starca bieży, co mu dumy pieje. Mick. Pieją poety. Syrok. Piej, syreno! Mick. Dziecię! P. będziesz takiemi słowy! Syrok. Słowiczku mój, a leć, a piej, na pożegnanie piej. Mick. Piej, słowiku, piej! Syrok. b) *opiewać; chwalić, sławić, wysławiać, śpiewając:* Pojcie sławę Jehowy. Bud. **2.** *wydawać głos koguci, krzyczeć jak kur:* Już pierwsze kury piały, i już wtóre pieją. Szymon. Kurzy, co piali, zaś biorą ś. na grzędę. Pot. Komuż P., jeśli nie kurom? Prz. Bażant piał. Mor. Stało ś. to około tego czasu, gdy kury poją. Leop. Przen.: Zawsze kto pieje, niewiele dokaże. Jabł. Kogut, iż piał na odmianę, zyskał życie pożądane. Kras. Przed dwunastą, nim jeszcze drugie piały kury. Zabł. Prędzej, koniu, kur już pieje. Mick. <PIE/PIA>

**Pian, u** l. †P., lm. **y** p. **Pion:** Śruba stojąca do pianu. Troc. Perpendykuł a. P., nitka z ołówkiem, która, przypadając na linję zrysowaną za nią, pokazuje, czy tablica prosto stoi. Sol. Tablica stawiana ma być do perpendykułu abo pianu. Sol. **2.** × P. lek. (framboesia) = *nazwa choroby skórnej podzwrotnikowej.*

**Piana, y,** lm. **y, [Pijana]** l. *wzburzona powierzchnia płynu, burzowiny, szumowiny:* Dla piany karczmarz z góry nalewa. Pot. P. na młodym piwku. L. Nadymasz ś. jak P. na morzu, a ta lada zachwianiem roztargniona bywa. Rej. Tak wielkie wały, za krótki czas rozpędzone, w piany drobne ś. rozwijają. Birk. Nalać pod pianę śklankę. Troc. Tu siwa P. błękitny brod na dwoje dzieli. Bardz. Płyną bałwany, zbierają ś. w kłęby, pękają tonie i spajają ś. białemi pianami. Krasiń. Pianę zdejmować, zbierać. Troc. *(= odszumowywać).* Ubić białko na pianę. Ubij śmietanę na pianę. Troc. Konie, pędząc, okryły ś. pianą. Przen.: Budynek z piany i słomy *(= domek z kart; budowla chwiejna).* × P. ołowna, srebrna, złota = *fuz, gąszcz z tych metalów.* Wina kwaśne osładzają niecnotliwi winiarze srebrną pianą, *lethargyro.* Krup. **2.** *ślina lepka w wielkiej ilości:* Toczyć pianę. Troc *(= pienić ś.).* **3.** min.: P. morska a. **Pianka** morska = *sepjolit.* P. anganowa = *mieszanina próchnista lub ziemista, pochodząca ze spatu żelaznego.* P. wilcza = *minerał z gromady gipsowców,* wolframit. Zdr. **Pianka.** <PIAN>

**Pianie, a,** blm., × **Pienie,** × **Pień** czynność cz. **Piać:** Rano, czy w wieczór, czy snadź o północy, czyli w P. kur. Odym. *(= w porze piania).*

**Pianinko, a,** lm. **a** p. **Pianino.**

**Pianino, a,** lm. **a,** × **Piano** *mały fortepian w kształcie komody, ze strunami naciągniętemi pionowo lub ukośnie.* Zdr. **Pianinko.** <Fr. pianino>

**Pianista, y,** lm. **ści** *ten, co gra koncertowo na fortepianie a. pianinie, fortepianista.* <Fr. pianiste>

**Pianistka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pianista:** Wyborna P. Chm.

× **Pianisty** p. **Pienisty.** Spicz. <Od Piana>

**Pianka, i,** lm. **i** l. p. **Piana:** Nadzieja złośliwego jest jak P. cieniuchna, która od nawałności bywa rozbita. Leop. Serce moje pianki ś. nie ima, którą czczość szczera rozdyma. Dar. J. P. morska = *kopalina składająca ś. z magnezji, krzemionki i nieco glinki.* **2.** *potrawa, składająca ś. z śmietany, jaj, cukru i t. p., rozbitych na pianę.* <Od Piana>

**Piankowato** przys. od **Piankowaty.**

**Piankowaty** *podobny do pianki:* Z pewnemi zastrzeżeniami przyjmuje teorję piankowatego złożenia zarodzi. <Od Pianka>

**Piankowy** przym. od **Pianka:** Cygarnica piankowa. <Od Pianka>

**Piankówka, i,** lm. **i** *fajka piankowa.* <Od Piankowy>

**[Pianny]** przym. od **Piana:** W piannej wodzie. <Od Piana>

**Piano** muz. przys. *lekko, cicho.* <Z Włos.>

× **Piano, a,** lm. **a** p. **Pianino.**

†**Pianorodny** *urodzony z piany:* Wenus pianorodna. Zim. *(= z piany morskiej zrodzona).* <Piana + Rodny>

†**Piańćnadziesty** ( = pięćnadziesty) *piętnasty:* Pan z bakiem a z gwałtownym giełkiem przydąc do sądu winą piańćnadziestą ma być skaran. Św. z Woc. <Pięć + Na + Dziesięć>

**Piard, u,** lm. **y** l. a. **[Pierd]** *piardnięcie:* Rzekł osieł: toć nad wiłę mam, iżci więtszy P. udziałam... po mnie nie będzie śmierdziało. Kręci ś., jak P. w rzyci. **2.** a. **[Pierdel]** *pies.*

**Piardnąć, dnie, dnął** a. **dł,** †**Piarnąć, Pierdnąć,** †**Piernąć, [Piernąć],** nied. **Pierdzieć** *wypuścić głośno wiatry przez tylek:* Pierdzi ze strachu. Apollo jednym poetom dmucha, drugim pierdzi w rożek. Pot. Przeleciała przez koryto, sikła, piardła, dobre i to. Żart.: Gdybyś był nie wypuścił ducha, piardłbyś duszą, co śmiercią drugim, tobie życiem przyznać muszą. Min.

× **Piardnienie, a,** blm. p. **Piardnięcie.**

**Piardnięcie, a,** blm., × **Piardnienie** czynność cz. **Piardnąć.**

**[Piarg, u,** lm. **i, Piarga]** l. *żwirowe usypisko z odłamów skał, u stóp gór nagromadzone:* W P. ś. rozpadły zębate opoki. Kasp. **2.** a. **[Klawisz]** *mały komyk.*

**[Piarga, i,** lm. **i]** p. **Piarg.**

†**Piarnąć, nie, nął** p. **Piardnąć.**

†**Piarnięcie, a,** blm., czynność cz. **Piarnąć.**

**[Piarżysty]** *pełen piargów:* Piarżysta droga, dolina. (Jezioro) w koronie wichrów... i piarżystych zboczy. Kasp. <Od Piarg>

**[Piascasty]** p. **Piaszczysty.** <Od Piasek>

**Piaseczek, czku,** lm. **czki** p. **Piasek;** *drobny, miałki piasek.* <Od Piasek>

**Piasecznica, y,** lm. **e** l. p. **Piaseczniczka. 2.** fl. *suchy piasek po rzece w kształcie liści płynący.* <Od Piasecznik>

**Piaseczniczka, Piasecznica** l. a. × **Piasecznik,** †**Piaśnica** *naczyńko na piasek do zasypywania pisma.* **2.** *spluwaczka, naczynie z piaskiem do spluwania, kraszoarka,* × plwaczka, × spluwka. <Od Piasecznica>

**Piasecznik, a,** lm. **i** l. × P. p. **Piaseczniczka. 2.** × P. *zegar piaskowy, klepsydra:* Piasecznik,

klepsydrami zwane szkła, w których przesypujący się piasek, podług uczynionego wymiaru, godzinę, półgodziny, kwadranse oznacza. Kluk. **3.** [P.] *jedna z desek pokrywających koniec belek pod dachem.* **4.** bot. = a) p. **Łopatnica.** b) p. **Grzyb.** **5.** tech. *przyrząd w papiernictwie do łapania piasku w holendrach.* <Od Piaseczny

**Piasecznikowy** przym. od **Piasecznik:** Piasek P., *arena poraria*, ma jasne, okrągłe ziarna kwarcowe abo głazowe; zażywają go do piaseczników abo zegarów piaskowych. Kluk.

†**Piaseczny** p. **Piaskowy:** Lubo kto wiatrom ś. wyprosi, jednak wałów piasecznych zwyciężyć nie może. Bardz. Zegar P. Fur. <Od Piasek>

**Piasek, sku,** lm. **ski,** †**Piask I.** *luźne okruchy skalne miałkie:* Ziarna piasku nie są z sobą spojone. Kluk. P. gruby, ostry, kamykowaty na brzegu rzek, morza, abo ziemia z takiego piasku. Kn. *(=żwir).* P. gruby do ładowania naw. Troc. P. ostry do wycierania, do szorowania. Troc. P. rzeczny, polny. Piasku białego wiślanego, piasku! (wołanie piaskarza warszawskiego). Bóg morskie wody trochą piasku zatrzymywa. Skar. P. złoty, ×złotopiasek. P. złoty, złoto rzeczne drobne. Kn. Sznury z piasku kręcić. Smotr. Z piasku bicza nie uprzędą. Pot. Jegomość kręcił bicz z piasku, ale jejmość dobrze wiedziała, na czym budowała. Oss. Usypać, wysypać a. posypać drogę, izbę piaskiem. Darmo pracujesz, jak ten, który sieje w piasku. Lubom. Czas na próżności trawisz, gdy z piasku zamki z dziećmi budujesz. Skar. Głupi, który zbudował dom swój na piasku. Wuj. Przen.: Tyle systematów na piasku wystawionych. Człowiek złośliwy dobrodziejstwa wzięte na piasku pisze, urazy zaś na marmurze rysuje. L. Tuszył, że mu piasku w oczy nasypie. Pot. *(=zamydli mu oczy).* Nasypać komu piasku na oczy *(=pogrzebać go).* Rychlej mi piaski zasypią oczy, niżli zapomnę twej łaski. Pot. *(=prędzej legnę w grobie).* Ile liścia na drzewach i ziołach, i ile piasku w morzu. Skar. Jako ziarnko piasku przyrównane do wieczności. Skar. Miało ś. rozmnożyć potomstwo jego jako P. morski. Skar. W ziarnie piasku są światy i świat z pewnego stanowiska jest ziarnem piasku tylko. Krasz. Przez tę równinę, przez te piasku kupy ciągnięto śniade moich dzieci trupy. Słow. Tych wróbelków krocie, co złatywały ś. tutaj jeść okruszyny i kąpać ś. w piasku. Słow. Nikt nie pójdzie za trumną do wieczności domu, garsteczki piasku nie rzuci na oczy. Mick. Wrą pod ich nogami piaski. Koż. P. przelotny, lotny, ruchomy. P. kwarcowy = *składający ś. z ziarn kwarcu, zwyczajny.* P. lawowy a wulkaniczny *(=z okruchów lawy).* P. wapienny, glaukonitowy, żelazisty, miałki, gruboziarnisty. Piaski cynowe = *miałki kasyteryt spotykany w pokładach wtórnych.* P. magnetyczny = *okruchy skał, zawierających magnetyt.* Tytanowo żelazny P magnetyczny = *P magnetyczny zawierający w sobie tytan.* P. formierski. **2.** w lm. *grunt piaszczysty, ziemia piaszczysta, kraj piaszczysty, pustynia piaszczysta, wydma,* piaszczysko, piaszczyzna: Gdy ś. żyta na piaskach udają, rok nieurodzajny będzie. Kluk. Piaskom bardzo pożyteczno jest jaki czas otłogować. Kluk. Brzegami pojedziesz przez trzy dni całe, w tę stronę piaskami przy morzu. P. Koch. Brnął piaskami, co od Siedlec do miasta Kałuszyna, jakby płachtą kilkomilową, rozesłały ś długo, dając znać, że coraz bliżej mazowiecka ziemia; a P. Mazurom rodzinny, wedle owej staroświeckiej piosnki, chwalącej rozum Mazowitów: Chociaż w piasku brodzą, lecz ostrożnie chodzą. Wójc. **3.** anat.: P. mózgowy. **4.** cukr.: P. cukrowy = *mączka, faryna.* **5.** haf. p. **Dziobanka.** **6.** lek.: P. moczowy (sabulum urinae) = *tworzący ś. w narządach moczowych,* †dziarstwo, †drząstwo. **7.** zł. *sól.* Zdr. **Piaseczek, [Piasyszek].** Zgr. **Piaszczysko, Piach.** <PIAS>

†**Piask, u,** lm. **i** p. **Piasek.** Przen.: Dobry P. mają żołnierze. Piotr. *(=dogodną, przyjazną chwilę).*

**Piaskaor, a,** lm. **y** gm. *piaskarz; łobuz, ulicznik.* Zdr. **Piaskaorek.**

**Piaskaorek, rka,** lm. **rki** p. **Piaskaor.**

**Piaskarka, i,** lm. **i** forma ż. od **Piaskarz.** <Od Piaskarz>

**Piaskarnia, i,** lm. **e** l. a. **Piaskownia, Piaskowisko, Piaskowina,** †**Piasnia** *dół, góra, gdzie kopią, wybierają piasek.* **2.** *miejsce, gdzie ś. piasek składa, zwozi.* <Od Piasek>

**Piaskarski** przym. od **Piaskarz.** <Od Piaskarz>

**Piaskarz, a,** lm. **e** l. *ten, co piasek roznosi na sprzedaż, roznosiciel piasku:* Monotonne nawoływanie piaskarzy, szczotkarzy, tandeciarzy. Prus. **2.** przen. *łobuz, ulicznik, andrus.* <Od Piasek>

**Piaskiełka, i,** lm. **i** zool. (sabella) *pierścienica morska.*

**Piaskokrusz, u,** lm. **e** min. *bizmut rozsiany:* P., kruszec wismutowy, ziarnami rozproszony. Kluk <Piasek + Krusz>

×**Piaskomętny** *mętny od piasku, zamulony:* Piaskomętna Wisła. Nar. <Piasek + Mętny>

**Piaskować, uje, ował** l. *piaskiem posypywać:* P., piaskiem posypować, w piasku abo w prochu walać. Kn. **2.** *mieszać z piaskiem, zaprawiać piaskiem:* P. wapno. Piaskowany, piaskiem zaczyniony, z piaskiem zmieszany. Kn. <Od Piasek>

**Piaskowanie, a,** blm., czynność cz. **Piaskować:** P., piasku mieszanie, *arenatio.* Kn.

**Piaskowato** przys. od **Piaskowaty.**

**Piaskowaty** l. *zawierający trochę piasku, cokolwiek piaszczysty:* Grunt P. Pod siew morwy ziemia chuda i piaskowata najzdatniejsza. Przędz. **2.** *podobny do piasku.* <Od Piasek>

**Piaskowcowy** przym. od **Piaskowiec:** Dalszy ciąg powoli wznoszącego ś. płaskowyża piaskowcowego. Siemir. Słupek, nagrobek P. <Od Piaskowiec>

×**Piaskowiak, a,** lm. **i** p. **Piaszczak.** <Od Piaskowy

**Piaskowiec, wca,** lm. **wce** l. *papier piaskowy, to jest oblepiony piaskiem, do szorowania.* **2.** bot. p. **Piaskownica.** **3.** Kamień piaskowy min. *skała okruchowa, złożona z lepiszcza i odłamków skalnych, mających pospolicie postać ziarn kańczastych lub okrągłych.* Odmiany: P. kwarcowy, zwyczajny = *składający ś. z ziarn kwarcowych.* P. kryształowy = *złożony z ziarn kwarcu spojonych kalcytem.* P. ciosowy = *glaukonitowy.* P. żelazisty. Na środku kościoła leży P. z napisem: D. O. M. etc. Gac. **4.** zool. = a) (cicindela) *chrząszcz drapieżny pięcioczłonkowy z rodziny szczypawek.* b) (calidris arenaria) *ptak podkasały z rodziny bekasów.* <Od Piaskowy>

**Piaskowina, y,** lm. **y** p. **Piaskarnia.**

**Piaskowisko, a,** lm. **a** p. **Piaskarnia.** <Od Piasek>

**Piaskownia, i,** lm. **e** l. p. **Piaskarnia.** **2.** †P. *miejsce zapasów szermierskich, arena:* P. zapaśnicza Bohr. **3.** † P. ptasza = *miejsce, gdzie ś. ptaki*

*w piasku tarzają.* Kn. 4. cukr. p. **Mączkarnia.** <Od Piasek>

**Piaskownica, y,** lm. **e, Piaskowiec, Piaskowe ziele** l. bot. (arenaria) *roś. z rodziny mokrzycowatych.* Gatunek: P. macierzankowa (a. serpyllifolia). **2.** (ammophila s. psamma) *roś. z rodziny traw.* **3.** p. **Chłodek.** <Od Piasek>

**Piaskowy** l. a. †**Piaseczny** przym. od **Piasek:** Ziarnko piaskowe. L. Przed jednym ze starszych stał zegar P., to jest klepsydra. Krasz. Zaspa piaskowa = *wydma.* Zboże piaskowe. Troc (= *wzrosłe na gruncie piaszczystym*). Przetak P. Troc. I znów ś. łono piaskowe otwarło, gdzie pochowałem matkę martwych zmarłą. Słow. W środku doliny niby stożec piaskowy, z którego muezin obwoływał donośnym głosem wielkość Boga. Słow. I podobałem sobie w ciszy piaskowego stepu i w szumie morza. Słow. **2.** × P. p. **Piaszczysty:** Ścieżka piaskowa. Słow. **3.** Kolor P. = *kolor taki, jaki ma piasek.* **4.** Drzwi po bokach u pieca do palenia cegieł strycharze nazywają piaskową fortą. Ajg. **5.** bot.: Ziele piaskowe p. **Piaskownica.** Kocanka piaskowa p. **Kocanka.** **6.** chem.: Kąpiel piaskowa = *nagrzewanie naczynia w piasku gorącym.* **7.** kuch.: Tort P. = *tort z mąki krochmalowej lub ryżowej.* **8.** lek.: Kąpiel piaskowa = *trzymanie chorego w piasku gorącym.* **9.** min.: Kamień P. p. **Piaskowiec.** <Od Piasek>

**Piaskozob, a,** lm. **y** p. **Kózka.** <Piasek + *Zob, od Zobać>

†**Piasnia, i,** lm. **e** p. **Piaskarnia.** Troc. <Zam. *Piasknia, od Piask>

**Piast, a,** lm. **owie** *kandydat do tronu polskiego, i. król polski, z pochodzenia Polak, lub przynajmniej Słowianin.* L. Wybór padłby zapewne a. na Firleja, a. na Rozemberga, posła cesarskiego, który, jako Czech, miany był za piasta. Ryk. Przen.: Staruszek, P. wiejski. Kon. (= *kmieć sędziwy*). <PIAST>

**Piasta, y,** lm. **y** l. a. **[Piazda, Piauzda, Baran]** *kłoda wywiercona u koła, obracająca ś. koło osi,* głowa koła: P., miąższe i wywiercone drzewo, które około osi ś. obraca, a do którego szpice kołowe wpuszczone są. Dek. Piasty u kół pojazdowych bywają brzozowe. Kluk. **2.** P. korby = *część korby obejmująca czop osi i na niej zaklinowana.* **3.** [P.] *kapelusz zwężający ś. ku górze.*

**Piastak, a,** lm. **i** *świder stelmaski.* <Od Piasta>

**Piastować, uje, ował,** †**Piestować** l. *nosić troskliwie na ręku, niańczyć:* Piastował dziecię na łonie. Troc. Dziecię P., na ręku nosić. Ern. Te twoje ręce za kolebkę stały, gdy mię w pieluchach jeszcze piastowały. Lubom. Jakżeś wtedy na mym łonie drgała, kiedym cię maleńką na mych piastował ręku. L. Piastował a nosił cię Pan Bóg nie inaczej, jedno jako zwykł człowiek P. maluczkiego syna swojego. Leop. Aby go na łonie swym piastowała. Op. Jego chwalą anieli, Józef Go piastuje. Op. Na swych go rękach piastowała, oczki mu ocierała... aby nie płakał. Op. Którzy cię P. na ręku będą. Kochan. Nie widzisz białogłowy, coby go na ręku piastowała. Skar. Piastując prześlicznego synaczka. Skar. Kiedy przy mnie szczęsne matki piastowały hoże dziatki. Brodz. Po ojcu podkomorzy godnie ją piastował. Mick. Piastuj dziecię me, rusałko. Zal. Przen.: Szczęśliwa karto, ciebie ona swemi P. będzie rękoma ślicznemi. Kochan. W mym cię sercu ustawnie piastuję. Lubom. (= *noszę, chowam*). Kto w niełasce u pana, z tego będą wszyscy szydzić, a tak poczną, tak go będą sobie podawać, P. i nosić, aż do pacholąt przyjdzie. Górn. Przen.: *pieścić, ceckać:* Choroba nie piastuje. Kn. Byłem szczęśliwy, lecz niebo nie chciało, by mnie tak długo szczęście piastowało. Lubom. O, jako szczęście piastuje łaskawe fortelnie moją zapoczętą sprawę. Lubom. (= *forytuje*). **2.** przen.: P. kogo, co = *chronić, strzec, pielęgnować, zachowywać; opiekować ś. kim, czym, troszczyć ś. o kogo, o co:* Piastuje, jak źrenicę oka. Prz. Wielki Boże, piastuj nam monarchę, bądź miłościw poddanym. L. Piastował wolność naszę w rękach swoich; jak Herkules buławy, tak on nie dał sobie swobody wydzierać. Birk. **3.** przen. *sprawować, zajmować, pełnić:* Sejm piastuje najwyższą władzę w narodzie. L. Jeszcze żadnego nie piastowałem urzędu. Siem. Rozmaite dostojeństwa P. będę. Pilch. **4.** × P. *nosić ś. z czym, trzymać w ręku, nosić, nieść:* Pies w gębie piastuje mięsa sztukę. Błaż. Sierp w ręce prawej, w lewej snop piastuje. Drużb. Przed monarchą goły miecz jeden pan piastował, jakoby był pijany, przed wszemi szermował. Biel. M. Przen.: Piastował koronę nieustraszonym sercem. Troc. **5.** †P. co = *rządzić, zarządzać, zawiadywać czym, administrować co:* Racz P., jak chcesz, dobra moje. Lubom. <Od Piast>

**Piastowanie, a,** blm., czynność cz. **Piastować.**

**Piastowicz, a,** lm. **e,** × **Piastowiec** *potomek Piasta:* Książątek siedziało Piastowiczów różnych, poniemczałych, podziczałych, kłótliwych tyle, że ich i policzyć było trudno. Krasz. <Od Piast>

× **Piastowiec, wca,** lm. **wcy** p. **Piastowicz.** Wor. <Od Piastowy>

**Piastowniczy** *tyczący ś. piastowania:* Był wysoki urząd P., znany pod różnemi tytułami. <Od *Piastownik, od Piastować>

**Piastowy** przym. od **Piasta:** Piastowa dziura. Troc. <Od Piasta>

**Piastr, a,** lm. **y** *moneta włoska, używana w różnych krajach* (we Włoszech = 12 złotym polskim, w Hiszpanji = 13 złotym polskim i 10 groszom, w Turcji = 18 groszom).

**Piastrota, y,** lm. **y** bot. (badula) *roś. z rodziny borowicowatych.*

**Piastun, a,** lm. **y** l. *ten, co piastuje:* Nieś go w łonie swym, jak P. nosi niemowlęta. Bud. Przen.: P. ubogich i sierot (= *opiekun, ojciec*). Przen.: Był ten św. ojciec bardzo srogim piastunem ciała swego. Wys. (= *ostro je trzymał*). **2.** [P.] *ojciec duchowny, ksiądz, pasterz duchowny:* Ksiądz P. boski. **3.** myśl. *młody niedźwiadek, póki przy matce zostaje, pieszczoch.* <Od Piastować>

× **Piastuna, y,** lm. **y** p. **Piastunka.** <Forma ż. od Piastun>

[**Piastuneczka, i,** lm. **i**] p. **Piastunka.**

**Piastunek, nka,** lm. **nkowie** *wychowanek, elew:* Gubernacją swego koronnego piastunka miał Stanisław objąć dopiero wtedy. Szaj. <Zdr. od Piastun>

× **Piastuni** p. **Piastunowy.** <Od Piastun>

× **Piastunić, i, ił** komu = *być czyim piastunem; piastować, niańczyć go:* Józef św. z Jezusem konwersuje i Bogu piastuni. Koch. W. <Od Piastun>

**Piastunienie, a,** blm., czynność cz. **Piastunić.**

**Piastunka, i,** lm. **i** l. a. × **Piastuna,** †**Piestunka** *ta, co piastuje; służąca do piastowania dzieci.* **2.** przen. *opiekunka, orędowniczka.* Zdr. [**Piastuneczka**]. <Od Piastun>

**Piastuństwo, a,** blm. *rola piastuna, obowiązki jego; piastowanie, pielęgnowanie, uprawa:* Żaden inny stan (oprócz duchownego) nie ubiegał ś. jeszcze do piastuństwa środków i nabytków oświecenia. Szan. <Od Piastun>

**Piastunny** p. **Piastunowy:** Piosenka piastunna. Oliz. <Od Piastun>

**Piastunowy, Piastunny,** ×**Piastuni** przym. od **Piastun;** *tyczący ś. piastowania* <Od Piastun>

**[Piasyszek, a,** lm. **i]** p. **Piasek:** Wej go P. taki, zimia. <Z Piasek>

**Piaszczak, a,** lm. **i,** ×**Piaskowiak** patol. (psammoma) *nowotwór zawierający w sobie złogi piaskowate.* <Od Piasek>

**Piaszczakonaczyniak, a,** lm. **i** patol. *piaszczak bogato unaczyniony.* <Piaszczak + Naczyniak>

**[Piaszczasty]** p. **Piaszczysty.** <Od Piasek>

**[Piaszczaty]** p. **Piaszczysty.** <Od Piasek>

**Piaszczuba, y,** lm. **y** zool. p. **Kózka.**

**Piaszczysko, a,** lm. **a** m. i ni. **I.** p. **Piasek. 2.** p. **Piaszczyzna.** <Od Piasek>

**Piaszczysto** przys. od **Piaszczysty.**

**Piaszczystość, i,** blm. rz. od **Piaszczysty.**

**Piaszczysty, [Piaszczasty, Piaszczaty] I.** *pełen piasku, obfitujący w piasek:* Ziemia nieurodzajna, pusta, piaszczysta i niesprawna. Łącz. Grunt P., droga piaszczysta. Stał jako wryty na piaszczystym brzegu, póki mógł dojrzeć naw synowskich biegu. Groch. Po ośmiu dniach drogi przybyłem z Kairu na smutną dolinę piaszczystą. Słow. Il, wapień P. Glina piaszczysta. W piecach z kamienia piaszczystego. T. K. *(=z piaskowca).* **2.** †Choroba piaszczysta = *kamień:* Jednej nocy zjęty był ciężkiemi boleściami piaszczystemi, wielce gwałtownemi. Wys. **3.** min.: Limonit P. = *występujący w gruntach piaszczystych i zawierający krzemionkę oraz kwas fosforny.* <Od Piasek>

**Piaszczyzna, y,** lm. **y, Piaszczysko** *miejsce piaszczyste, zasute piaskami, piaski:* Laury zbierał na piaszczyznach Syjeny. Przyb. <Od Piasek>

†**Piaśnica, y,** lm. **e** p. **Piaseczniczka.** Troc. Zdr. †**Piaśniczka.** <Od Piasek>

†**Piaśniczka, i,** lm. **i** p. **Piaśnica.**

×**Piatyhorca, y,** lm. **y** p. **Petyhorzec:** Jazda petyhorców czyli piatyhorców była lekszą kawalerją; imię dane od okolic gór Karpackich, skąd początek wzięli. Cz.

**Piatyhorski** przym. od **Piatyhorca:** Przed koniem każdym tkwiła w ziemię wbita długa spisa kozacka, lub też krótsza nieco piatyhorska. Jeż. <Od Piatyhorca>

**Piaucyt, u,** lm. **y** min. *żywica podobna do bursztynu, z domieszką węgla, która ją zabarwia na brunatno lub czarno.* <?>

**[Piauzda, y,** lm. **y]** p. **Piasta.**

**[Piazda, y,** lm. **y]** p. **Piasta.**

**[Piącha, y,** lm. **y]** p. **Pięść.** <Od Pięść>

†**Piącidziesiąt** *pięćdziesięciu:* A w P. lat przestanie pracować w urzędzie i więcej służyć nie będzie. Wuj. <†Piąć + Pięć + Dziesięć>

†**Piąciokąt, a,** lm. **y** p. **Pięciokąt:** P., figura o pięciu kątach. Sol. <*Piąć = Pięć + Kąt>

†**Piący** p. **2. Piąć.**

**I.** †**Piąć, i,** lm. **e** bł. p. **Piędź:** Z domu na P. nie wychodzi. Paszk. Na P. bez hajductwa nie stąpimy. Falib. <Zam. Piądź>

**2.** †**Piąć, pnę, piął, [Pnoc,** czas przeszły **pion, piena, pieno,** lm. **pieni** a. **pnół, pnoła, pnoło** a. **pnon, pnena, pneno]** im. **piący I.** *spinać, związywać, spajać:* Bindami i plastrami piącemi i zrastanie czyniącemi przepukliny uwinąć. Syr. **2.** †Żyła pięta = **a)** *nerw.* Sien. **b)** *ścięgno:* Oman żyłom piętym abo suchym obrażonym użyteczny. Syr. **3.** † P. p. niżej: Godności nie zajrzyj nikomu, nie pnąc k temu, co nie służy tobie. Stryjk. **P. ś., †Pnąć ś., [Piąć ś.] I.** *wspinać ś., drapać ś., wdrapywać ś., drzeć ś., wdzierać ś.; leźć w górę, czepiając ś.:* Pnąć ś. gwałtem na mury wszystkiemi siłami. P. Koch. Idąc na szubienicę po szczeblach; tak trzeba, rzekł złodziej Labienus, iść, piąć ś. do nieba. Min. Piąć ś. po sękach na drzewo. Troc. Koń piął ś., miotał i pryskał. Hul. Nie trzeba ś. P., gdzie wleźć nie podobna. Opal. Com zyskał, na wysokie pańskie pnąc ś. progi? Karp. Im ś. kto wyżej pnie i im wyżej sięga, ciężej spadnie do ziemi. Pot. Przen.: *wzbijać ś., wznosić ś., podnosić ś., rosnąć; strzelać ku górze:* Mury pną ś. już wgórę. Buki z topolami pną ś. w niebo gałązkami. Lubom. Pnąca ś. łodyga, *scandens,* słaba, wszelkich podpór ś. chwyta i wgórę ś. wspina. Jund. Wino ś. pnie po żerdzi. Troc. Wąż ś. pnie po ziemi. Troc *(= pełza, czołga ś.).* Ogień wgórę ś. pnie lekkim płomieniem. Lubom. Przen.: Pnij ś. ku sławie, na państwo. Troc. Pomówiony był Masław, że ś. do panowania piął. Lel. P. ś. do władzy, do urzędu. Więcej, niż nieprzyjaciel ojczyźnie swej wadzi, kto ś. pnie na urzędy i bez zasług sadzi. Nar. Przen.: *sadzić ś., silić ś., brać ś. na pazury:* Nie pnij ś. z pany. Troc. P. ś. małżonek musi, choćby i wieś przedać. Troc. P. ś. nad innych. **2.** × P. ś. *cisnąć ś., przeciskać ś., pchać ś., tłoczyć ś., przedzierać ś.:* Pnie ś. przez gmin ludzi na pierwsze miejsce, jednych potrąca, drugim łaje, że mu rumu nie czynią. Boh. Przen.: †P. ś. = *dążyć:* Do tego ś. tym więcej pnijcie, abyście dobrze czynili. Leop. **3.** †P. ś. *puszyć ś., pysznić ś., kokoszyć ś., buńczuczyć ś., nadymać ś.:* Pnie ś. ten, że sług moc obławem za nim ś. wali. L. <PN/PIĘ/PON/PIN>

†**Piądka, i,** lm. **i** p. **Piędź:** Swą piądką pomierzyć = *żyć podług stanu i podług swych zdolności.* Piotr.

**[Piądlenie, a,** blm.] czynność cz. **Piądlić.**

**[Piądlić, i, il]** *rozpinać skórę, żeby wyschła.*

†**Piądze, ędzy,** blp., **[Piądze]** p. **Pieniądz:** Przed Bóg nic nie weźmiesz, aż P. mieć będziesz. Glicz. <Z Pieniądze>

†**Piądź, i,** lm. **e** p. **Piędź:** Ciągnie drugi na sążeń, a ledwie go na P. Pot. To być nie może, na oku ją mają zawsze i na P. jej nie odbiegają. Lubom. Niech pomni, jeśli sobie może i na P. przyczynić wieku swego. Rej. W niczym, co twa moc raz stanowiła boża, z swojego prawa na P. nie stępujesz. Bardz. Od prawa bożego ani na P. nie odstępowali. Birk.

**Piąsteczka, i,** lm. **i** p. **Pięść:** Pochwyciła piąsteczką za jeden z guzów munduru. Orzesz. <Od Pięść>

**Piąstka, i,** lm. **i** p. **Pięść.**

**Piąstuchna, y,** lm. **y** p. **Pięść.**

**Piąta, ej,** blm. *piąta godzina:* Już wybiła P. O piątej przyjdę. Kwadrans na piątą. <Od Piąty>

**[Piątaczek, czka,** lm. **czki]** p. **Piątak.** <Zdr. od Piątak>

×**Piątaczka, i,** blm. *zimnica napadająca co piąty dzień* (febris quintana). <Od Piąty>

×**Piątaczkowy** przym. od **Piątaczka.** <Od Piątaczka>

**Piątak, a,** lm. **i I.** × P. p. **Pięciogroszówka. 2.** [P., **Piętak]** *wogóle pieniądz wartości pięciu naj-*

*drobniejszych monet.* **3.** [P.] *gatunek miodu.* Zdr. **[Piątaczek].** < Od Piąty >

**Piąteczka, i,** lm. **i** p. **Piątka.** < Od Piątka >

†**Piąteć** *po piąte:* P. nasz Christ miły świętego **Jana** jest ji on tako barzo miłował był. Kaz. Gnieź. < Od Piąty >

**Piątek, tku,** lm. **tki** *piąty dzień tygodnia:* Pan Jezus ukrzyżowany był w P. a. w wigilję Paschy, która dnia piątkowego była. Smotr. Wielki P. *ostatni P. przed Wielkanocą.* Zawsze, nie tylko w same wielkie piątki, wszędy, nie rzekąc w kościele, trzeba tej pamiątki śmierci Jezusowej. Pot. P. goście rozgania. Prz. Niemasz teraz różnicy między piątkiem i niedzielą, między Wielkąnocą i postem wielkim. L. Pościć w piątki a. piątki. Dla swej wspaniałości jedynie oznaku wszystkich w piątki obżarców czestował bez braku. L. Wolę tu w P., niźli tam w niedzielę. Prz. *(=wolę swą nędzę, niż jego dostatek).* Nie czyń ś., piątku, niedzielą. Prz. Kto w P. śpiewa, ten w niedzielę płacze. Prz. P. dobry początek. Krasz. [Nowy P.] =*P. pierwszy po nowiu.* Zdr. †**Piątoszek.** < Od Piąty >

**[Piątem]** przys. *za piątym razem:* Wociec niebieski zlituje ś. nad nami i da nam P. chłopaka *(=za piątym połogiem).* Chłopisko rozradował ś., co P. będą już mieli chłopaka. < Od Piąty >

×**Piąterko, a,** lm. **a** p. **Piątro:** Na piąterku stoi sama Krzysia i chustką ku mnie wieje. Kaczk.

**Piątka, i,** lm. **i 1.** *cyfra, pięć oznaczająca:* Napisać piątkę. **2.** a. †**Pięciórka** = *pięć:* P. koni. **3.** = a) *nazwa karty, mającej pięć ok:* P. kierowa. Stawił na piątkę z asem połowę arendy. Kras. Przen.: Cała jego intrata z główki, miłostek i piątki przychodzi. L. *(=z kart, z gry w karty).* b) *pięć oczek na kostce do gry, tak ułożonych, że cztery są po rogach kwadratu, a piąte po środku,* cynek. **4.** *piąta część całości:* Przez wyraz $^4/_5$ cztery piątki rozumiemy 4 części, których potrzeba 5 na złożenie jednej całości. Jak. J. **5.** *stopień celujący, dawany w szkole uczniowi za umianą lekcję.* **6.** p. **Pięciogroszówka. 7.** *papierek pięcioguldenowy a. moneta tej wartości:* Zmienić piątkę. Z pewnym upodobaniem układał osobno piątki, osobno dziesiątki, setki, tysiączki i liczył po kilkakroć. Bał. Przez nieuwagę zamiast guldena dał mu piątkę za fatygę. Rog. **8.** *pięć plag, pięć uderzeń:* Za lenistwo dostał od nauczyciela piątkę na gółkę. **9.** [W piątkę] = *rodzaj gry w karty.* < PIĘ(Ć)/PIĄ(T) >

**Piątkowy I.** przym. od **Piątka:** Uczeń P. *(=otrzymujący piątki za naukę, celujący, wzorowy).* **2.** przym. od **Piątek:** W P. dzień. Bron. *(=w piątek).* W piątkową północ. Targ, post P. Nieraz lepiej ś. mają na piątkowych rybach, niż na niedzielnej zwierzynie. Sekl. Piątkowe śpiewanie, niedzielne śniadanie — rzadko na dobre wyjdzie. Prz. Przen.: Wiersz mój suchy i postnemi słowy, nie miej za złe, bo koncept pono w nim P. Koch. W. *(= czczy, jałowy, suchy, błahy).* < Od Piątka i Piątek >

**[Piątniki, ów,** blp.] *zarybek dwuletni.* < Od *Piątny = Piąty >

†**Piątno, a,** lm. **a** p. **Piętno:** P. nic inszego nie jest, jakoby herb abo znak jaki nie do zatarcia; własność jego naznaczyć co. Karnk. Stadu P., bydłu znak dlatego czynią, żeby ś. mogło poznać między cudzemi. Zaw. P. końskie. Różne narody różnie konie piątnują: jedni kładą P. na czeluściach, drudzy na szyi, najczęściej na udach. Dor. Ustawnie zdaje mi ś., iż na czole moim noszę wyryte P. mej zbrodni. L. Te kajdany P. występku i kary. L. Cudność zwierzchnia prawdziwy znak jest a P. wnętrznej dobroci. Górn. Umyśliłem familje przedniejsze każdą z osobna pod ich piątny abo herby wspomnieć. Papr. P. herbu nie patrzy na farbę, ani na pole, tylko figurę swoją ma. Orzech. P., narzędzie do cechowania, pryskowania. Kn.

†**Piątnować, uje, ował** p. **Piętnować:** Przypłodek wszelki trzeba P. i znakować. Haur. Różne narody różnie konie piątnują: jedni kładą piątno na czeluściach, drudzy na szyi, najczęściej na udach. Dor. W Mingrelji dzieciom przy krzcie piątnują krzyż na ręku. Kłok. P. sukno, materję, beczkę. Troc. < Od Piątno >

†**Piątnowanie, a,** blm., czynność cz. **Piątnować,** *piętnowanie.*

**[Piątocha, y,** lm. **y]** *nazwa krowy.*

×**Piątodniowy** *co piątego dnia przypadający, powtarzający ś. co pięć dni.* Kn. < Piąty + Dniowy >

†**Piątogran, u,** lm. **y** p. **Pięciokąt.** < Pięć + Gran >

†**Piątograność, i,** blm., †**Piątograń** *własność figury gieometrycznej, wskazująca, że ona jest piątogranem, to jest pięciokątem.* Troc. < Od *Piątograny = Pięciokątny, od Piąty + Gran >

†**Piątograń, i,** blm. p. **Piątograność.** Troc. < Piąty + Grań >

**Piątoklasista, y,** lm. **ści** *uczeń klasy piątej:* Dziś piątoklasiści, informowani przez starszych kolegów, urągają obyczajom i przesądom rodziców. Kasz. < Piąty + *Klasista, od Klasa >

**Piątoklasistka, i,** lm. **i** forma ż. od **Piątoklasista:** Nieszczęsna P. kochała ś. bez nadziei. Prus.

**Piątokursista, y,** lm. **ści** *student piątego kursu.* < Piąty + *Kursista, od Kurs >

**Piątokursistka, i,** lm. **i** forma ż. od **Piątokursista.**

**Piątoletni** *co piąty rok przypadający, powtarzający ś. co pięć lat.* < Piąty + Letni >

†**Piątoszek, szka,** lm. **szki** p. **Piątek:** I zwyczajni rzadko się dzielą, często więc u nich bywa P. niedzielą. Rej. < Od Piątek >

×**Piątro, a,** lm. **a** p. **Piętro:** W Anglji wszystkie gatunki i, że tak rzekę, piątra ludzi, powszechnie uczeni. L. Mój rozum nie jest z piątra tak nizkiego, żeby nie mógł dosiąc zamysłów twoich. Boh. < p. Piętro >

**Piątrzyna, y,** lm. **y** bud. *mur nadwieszony, wystający z pionowej ściany, zwykle z ciosów wykonany, na którym ś. wznosi jaka część budowli nazewnątrz wysunięta.* < Od Piątro >

**[Piątula, i,** lm. **e]** *krowa urodzona w piątek.* < Od Piąty >

**Piąty,** lm. **[piąci; Piónty] I.** *licz. porządkowy od pięć:* Piątego dnia przyjechał. Troc. W pokoju tym cztery kąty, a piec P. *(=pusto, niema nikogo).* Brak mu piątej klepki (w głowie). Zabł. Tyle dbam o to, jak pies o piątą nogę. L. Jak piąte koło u wozu. Kn. Potrzebny, jak piąte koło u wozu. Prz. *(=jak dziura w moście).* Chodził jak piąte koło między ludźmi. Rej. *(= samotny).* Piąte w dziewiąte, groch z kapustą. L. Piąte przez dziesiąte przys. = *niedokładnie, wiele opuszczając, po łebkach.* **2.** *pięć razy mniejszy od całości:* Jedna piąta (dom. część) a. piąta część. Trzy piąte. **Po piąte** przys. *z piątego względu, z piątej przyczyny; punkt piąty.* < Od Pięć >

†**Piątydziesty** p. **Pięćdziesiąty:** Piątegodziestego dnia. Rej. < Piąty + *Dziesty, od Dziesięć >

**Pic, y,** lm. **e** l. [P.] p. **Pica:** Karczmarzowa mało roli, ochłowa nic; a księdzowa po wsi chodzi, poszkrabuje P. **2.** p. **Picowanie ś.:** Ten P. to na nic.

**Pica, y,** lm. **e, Picza** l. †P. = a) *karmia dla bydła, pasza:* Szopy ku zachowaniu siana abo jakiej inszej pice. Trzyc. Wyki używają ś. do pice, bowiem czysty pokarm z nich bydłu. Trzyc. Jeśliby pice słomianej nie dostało, tedy chróst bydłu dawać. Trzyc. *Pastus*, karmia, pastwa, to jest bydlęca żywność, P. Mącz. *Ervum*, wszelaka P. dla bydła. Mącz. P., śpiża wojenna. Kn. b) *bezpłatne dowożenie żywności dla wojska.* Cz. c) *prowjant, furaż; porcja, racja żywności.* Troc. d) *dzienna racja, porcja żywności żołnierza.* Troc. **2.** *pudendum muliebre*, †kiep, [cipa, duda, dupa, dupina, dupsko, dziura, dziursko, hamerajda, kokoszka, kosmaczek, kuciapa, kuczma, kuśma, pic, pitak, pitul, pitula, gm. pizda, poćka, psiocha, psiucha, rozporek, siusia, siuśka, szamszurka]. Zdr. **Pichna, Pichula, Picusia, Picuś, Piczka, Piczuchna, Pisia, Piták, Pitul, Pitula, Pizia, Piziuchna, Psipsia, Siusia, Siuśka.** <PIT>

**Picblaga, i,** blm. zł. *pusta, czcza gadanina.* <Pic + Blaga>

**Picek, cka,** lm. **ckowie** gm. p. **Picuś.** <Od Pic>

**[Pichacki]** przym. od **2. Pichacz:** Wsie pichackie. Zwyczaj P. <Od Pichacz>

**1. [Pichacz, a,** lm. **e]** *chłopiec używany do popychania wózków w kopalni.* <Od Pichać>

**2. [Pichacz, a,** lm. **e]** *nazwa pogardliwa mieszkańca pasa ziemi między Olkuszem a Godkowicami.*

**[Pichaczczyzna, y,** blm.] *właściwości pichaczów.* <Od 2. Pichacz>

**[Pichać, a, ał** i **P. ś.]** p. **Pchnąć.** <PCH PICH PYCH>

**[Pichanie, a,** blm.] czynność cz. **Pichać,** *pchanie.*

**[Pichanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pichać ś.,** *pchanie ś.*

**[Pichcenie, a,** blm.] czynność cz. **Pichcić.**

**[Pichcić, i, ił]** *gotować.*

**Pichna, y,** lm. **y** p. **Pica.** <Od Pica>

**[Pichnąć, nie, nął** i **P. ś.]** p. **Pchnąć.**

**[Pichnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pichnąć,** *pchnięcie.*

**[Pichnięcie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pichnąć ś.**

**Pichty** nieod. *jeden z wyrazów zaklęcia czarownicy:* Amen diko, przez kierz łyko, ichty, pichty, szychty, rychty, przez te krysy djabeł łysy. Sołt. <? Wyraz dowolnie sklecony>

**Pichula, i,** lm. **e** p. **Pica.**

**Picie, a** l. blm., czynność cz. **Pić:** P. ustawne abo długie, siedzenie przy pełnej. Kn. Piciem ś. bawił. Troc. **2.** lm. **a** *napój, napitek, trunek:* Wino, malwazja i inne drogie picia. Wuj. Kwarta picia wszelakiego jak teraźniejsza krakowska po wszystkiej koronie być ma. Herb. P. już odczopowane. Vol. P. trojakie mają bisurmany: jedno z miodu, drugie z rozynków, trzecie z moszczu. Paszk. P. pijane l. [illegible] *napój upajający, trunek.* Naczynie do picia. **3.** [P.] *jedzenie rzadkie, płynne dla [illegible] żywności:* Przygotować P. dla psów, dla świń.

**†Picność, i,** blm. rz. od **Picny:** Nie ochotność, ani mężność, ani mocność człowiecza, nie młodość ani P. ciała, ani żadna godność przyrodzenia dawa w małżeństwie syny. Mrow.

**†Picny** l. p. **Piczny. 2.** p. **Picowy:** P., *pabularis.* Mącz. <Od Pica>

**Picować, uje, ował** l. †P. = a) *zbierać, gromadzić, szukać żywności, szczeg. dla wojska w czasie wojennym; szukać paszy dla koni, gromadzić ją:* Podjazdy po wsiach picowały. Troc. b) *paść, pasać:* P. konia. Troc. c) *napełniać żywnością, ładować furażem:* Żołnierz teraz w jednej wsi wyjada, w drugiej wóz skarbny picuje. Star. **2.** gm. *pleść, gadać, obelgiwać, blagować, zawracać głowę.* **P. ś.** gm. *zalecać ś., umizgać ś. do kobiet lekkiego prowadzenia.* <Od Pica, PIT>

**Picowanie, a,** blm., czynność cz. **Picować:** Gdyby ś. trafiło kiedy dla picowania do którego miasta abo krainy wkradać a wrywać. His. troj. P., żywność, woda, drwa, pasza, że bez tego wojska trwać nie mogą, musi być tak opatrzono, jakoby (ażeby) ś. wojsko nie zgłodziło. Tarn. J. Wszako nie odmawiamy, iżeby pastwa a. P. skromne koniom, a pożywienie ich było brano. Stat. w. Ci, którzy byli szli na P., do obozu ś. nazad wrócili. P. Koch. Achilles też i Ulisses, którzy na P. jeździli, w ten czas zjechali ś. do wojska, przyniosszy z sobą znamienitego plonu i inszych potrzeb. His. troj. Po żywność słać, jako to zowią, w P., gdyby nieprzyjaciel blizko był, aby żaden nie stał. Tarn. J. Wojewoda wołoski okrutnie mordował Polaków pod Soczawą, zwłaszcza na picowaniu; bo zarąbane wszędzie drogi były, aby do naszych żadna żywność nie szła. Biel. M. Na picowaniu wielu naszych nachwytano. Paszk.

**Picowanie się, a ś.,** blm., **Pic** gm. czynność cz. **Picować ś.**

**†Picowniczy** przym. od **Picownik. P., ego,** lm. **owie** rz. p. **Picownik.** Troc. <Od Picownik>

**†Picownik, a,** lm. **cy,** †**Picowniczy** *ten, co zajmuje ś. picowaniem, furażer:* Matjasz uderzył na picowniki polskie, którzy bez sprawy wolno jeździli to tam, to sam. Paszk. Kodrus, kosę na ś. wziąwszy, ku picownikom nieprzyjacielskim poszedł. Warg. Nasi Czechów zewsząd trapili, zwłaszcza picowniki. Biel. M. Jawnej bitwy zwieść nie chciał, tylko co z kątów na nich przypadał, a picownikom najwięcej szkodził. Biel. M. Picownika urząd, szafarstwo. Kn. Kiedy po wojsku szemrano, rozkazał Goffred, aby zawołano Alpranda, co był nad picownikami. P. Koch. Nie mógł książę dostarczyć żywności ludziom swoim, ratowano ś. więc od głodu i pragnienia obyczajem ówczesnym: codzień wychodziły oddziały picowników, brały, co napadły, nie pytając, czyje. Krasz. <Od Picować>

**†Picowny, †Piczowny, †Piczowany, †Picny** *służący do picowania, furażerski:* Wozów picownych trzydzieści tysięcy w obozie było. Stryjk. <Od Picować>

**Picusia, i,** lm. **e** p. **Pica.** <Od Pica>

**Picuś** l. **i,** lm. **e** ż. p. **Pica. 2.** 2 pp. **a,** gm. a. **Picek** *ten, co ś. picuje, przydupnik.* **3.** [P.] zool. p. **Krąp.** <Od Pica>

**Picyt, u,** lm. **y** min. *wodny fosforan żelaza tlenowego, [illegible] ciemno-brunatny.*

**Picza, y,** lm. **e** p. **Pica.**

**†Piczowany** p. **Piczowny.** L. <Im. od *Piczować — Picować>

**†Piczowny** p. **Picowy:** Samych wozów piczownych w wojsku było tysiąc. Stryjk. <Od Picza>

**†Picza, y,** lm. **e** p. **Pica:** Dowożenie bezpłatne żywności dla wojska nazywało ś. P. Cz. Zdr. **Piczka, Piczuchna.** <PIT>

**I. Piczka, i,** lm. **i** p. **Pika.**

**2. Piczka, i,** lm. **i** p. **1. Pica.**

**Piczny 1.** przym. od **Pica:** Włosy piczne. **2.** P., †**Picny,** †**Pyszny** myśl. *tłusty, karmny,* o b ł a n y: Po myśliwsku mówi ś.: Kuropatwa piczna, to jest tłusta. Kraj. M. Przepiórka piczna. <Od Picza>

**Piczocudna** *mająca cudną piczę:* Łaski! litości, pani P.! <Picza + Cudna, od Cudny>

**Piczuchna, y,** lm. **y** p. **Picza.**

**Pić, pije, pił,** częst. **Pijać 1.** *brać w siebie napój:* P. mi ś. chce = *pragnę.* L. Słysząc to, P. ś. chce, jako po śledziu. Pot. Już dyszy pod ciężarem i ledwo nie, jak mówią, ostatnie P. prosi. Pot. *(= o ostatnią kroplę; już dogorywa.* L.). Pija wodę, miód. Troc. Skowronek jada muszki, jeleń pije wodę. Syrok. Turcy nie piją pospolicie jedno raz, najadszy ś. Star. Kto pije, ten żyje. L. Kto pije, ten tyje. Prz. Wino, wodę, piwo, miód, rozmaite trunki P. L. Pij, przedymając. Kn. *(= ostrożnie, skromnie).* Pij złe, dopijesz ś. lepszego. Kn. *(= kto nie skosztował złego, nie wie, co dobrego).* Piję z czego, piję ze złota, złotym, perłowym kubkiem abo kieliszkiem. Kn. Przyniesiono naczynia złote i srebrne, i pili niemi. Wuj. *(= pili z nich).* Kto siła pije, rad ś. pobije. Prz. Pij, a. ś. bij; abo pij, abo idź precz. Kn. P. na kogo, na co = *P. na czyj rachunek, na czyj karb.* Gospodarz mniema, by na gościa pił, a gość nań pije. Klon. Radził mi, żebym drugi raz na żywego niedźwiedzia skórę nie pił. Jabł. P. do kogo, pełnić do kogo, w ręce czyje. L. Jabym od niego pełnej, gdyby do mnie pił, nie przyjął. Górn. Prusowie pogańscy umarłego posadzą na stołku i piją do niego, mówiąc: ja do ciebie piję, a czemuś umarł? a wszak masz swoją miłą małżonkę, dziatki, wszystkiego dostatek? potym do niego drugi raz piją na dobrą noc. Stryjk. Pije Kuba do Jakóba, Jakób do Michała; pijesz ty, piję ja, kompanija cała. Pśń. Pij, nie wyj, człecze, a gdy ś. upijesz, pójdź spać. Jabł. Rad pija. Troc. Tęgo P. Troc. Piję do waspana za zdrowie imci pana. Troc. P. za (przez, prze) zdrowie czyje. Troc. Prze zdrowie gospodarz pije. Kochan. Przen.: Niechże pije piwo, jakiego nawarzył. Falib. Przen.: P. do kogo = *mówiąc, mieć kogo na myśli; robić aluzję, przytyk do kogoś.* Wszyscy odrazu domyślili ś., do kogo mówca pije. Przen.: P. ze źródła wiedzy *(= czerpać, korzystać).* P. z czary cierpień *(= cierpieć).* Żart.: Buty chcą P. a. wołają P. = *rozdziawiły ś. w palcach; są podarte.* **2.** *używać gorących napojów, być trunkowym:* Dziękuję za wódkę: ja nie piję. **3.** *upijać ś., spijać ś., być pijakiem, napijać ś., zapijać sprawę,* posp. *zakrapiać ś., zalewać robaka, trąbić, smolić, golić, śmirować:* Poczynali P. na śmierć we wszystkich ukraińskich szynkach. Sienk. Cała Polska, gdy August pił, była pijana. Zabł. Przed potopem używali i pili, ożeniali ś. i za mąż dawali. Sekl. Dobry człek, tylko że pije. **4.** przen. *wydziobywać, wyjadać, wysysać:* Cudzą pszenicę ogania, a jego wróble piją. Kn. Jaskółka ani konopi, ani prosa pije, samemi jeno robaczkami żyje. Kniaź. Muchy piją. Troc. **5.** przen. *wciągać, ciągnąć w siebie, wchłaniać, chłonąć, wsysać, wsiąkać, wypijać:* Drewno, gąbka, bibuła wodę pije. Troc. Niektóre nowe galary tak piły wodę, że nie mogły pierwszej podróży z miejsca odprawić. Kłok. *(= nabierały wody, przepuszczały wodę).* Jak wiele krwi poddanych piją bojowiska. L. Niech to żelazo krwi pana swego nie pije. Kłok. (Kalina) drobny deszcz piła, rosę zbierała. Len. Pije krew ubogich. Troc *(= wypija, wysysa = żywi ś. ich pracą; wyzyskuje, eksploatuje ich).* Echa piły rozgwar ciżby. Kon. **6.** †Tabaki zakazano nosem P. Sak. *(= wciągać, zażywać).* **7.** *uciskać, cisnąć, uwierać:* Pije mię pacha a. pije mię pod pachą. Buty piją mię na podbiciu a. w podbiciu. Spodnie piją w kroku. <PI/POJ>

**[Pidjizdka, i,** lm. **i]** *gatunek łódki:* Pozabierali wszystkie dumbasy, szuhaleje, promy, czajki i pidjizdki, to jest mniejsze czółna i łodzie. Sienk. <Ukr., od pidjizd>

**[Pidło, a,** lm. **a] 1.** = **Mnich** pod 5). **2.** *dziura w polu, którą ścieka woda.* <Od Pić>

**[Pidpadjakać, cze, kał]** *wydawać głos przepiórczy.* <Ukr., Dźwn.>

**[Pidpadjakanie, a,** blm.] czynność cz. **Pidpadjakać;** *głos przepiórczy.*

**[Pidsusidek, dka,** lm. **dkowie]** *sąsiad:* Oto już i chaty pidsusidków, poukrywane w młodych sadach wiśniowych. Sienk. <Ukr. pidsusidok>

**1. Piec, a,** lm. **e, [Piecuch] 1.** *przyrząd zduńskiej roboty do rozpalania w nim ognia:* P. izdebny, pokojowy do ogrzewania mieszkania. A zapalże w piecu. L. W starym piecu djabeł pali. Prz. *(= im kot starszy, tym ogon trwardszy).* Bywał Janek u dworu, wie, jak w piecu palą. Prz. *(= słyszał zdaleka).* P. kaflowy, żelazny, ceglany. P. kachlowy a. z kachlów. Świt. A może chcesz kafelka z pieca? (o grymaśnym). Siedzi jak u Pana Boga za piecem *(= w błogim spokoju).* Grzać ś. przy piecu. Cztery kąty, a P. piąty. Kn. *(= gołe ściany, pustki w mieszkaniu).* Poprawił ś. z pieca na łeb, na głowę, na szyję. Prz. *(= na gorsze).* Po ten dzień były szczęśliwe ekspedycje W. K. Mości, od tego czasu i tak z pieca na głowę. Nar. *(= wszystko ś. przewróciło, runęło).* Książka zła w P. Kn. Kto w piecu lega, drugiego w nim ożogiem szuka. Troc. Kto sam w piecu lega, maca drugiego ożogiem. Pot. Za P., w kąt, do kąta, pod ławę schowaj ś. L. Iłowskiego gdy osądzono, tedy marszałek kazał mu iść za P. i powiedział mu, że kasztelanję król z niego zejmuje. Biel. M. Kto robi, pójdzie do stołu, a kto próżnuje — za P. Bz. Dobrze tobie za piecem siedzieć, nie rządzić. Kn. Drżał, truchał, radby ś. za dziesięć pieców schował. Oss. Wszystko umie, nie za piecem ś. też wychował. L. Żadnego doświadczenia, na piecu, jako mówią, schowawszy ś., mieć nie może. Star. Człowiek ś. też nie za piecem chował. Zabł. Kiedy Pan Bóg zechce, i na piecu da. Prz. Ty darmolągu, co czynisz? onegoć ś. wierszyka chce, da Bóg na piecu, komu chce. Rej. Zwyczajna fortuna potka i na piecu. Pot. Komu śmierć obiecana, umiera na piecu. Pot. Kuchenny P. dwojaki: polowy czyli podróżny, z blachy żelaznej lub miedzianej; drugi murowany. L. Zasunąć, wylepić, zamknąć, ostudzić, przestawić P. Poprawić w piecu. P. hutarski czyli kowalski. Kn. P. wapienny = *P. do wypalania wapna.* Przen.: Etny piece wapienne wyrzucają ogień. Brud. *(= kratery).* P. aptekarski. Troc. P. garncarski. Troc. P. szwedzki pokojowy, który ś. opala wewnątrz dla ogrzania pokoju i odświeżenia powietrza. Podcz. P. polski, p i e c z u r a, który ś. z sieni opala, a dym z niego do komina cieluścią uchodzi; nie dostaje mu wewnątrz kanałów, które ma P. szwedzki. Podcz. P. powietrzny, w którym ś. rozpala świeże, z podwórza wprowadzone powietrze i tak rozpalone płynie rurami po ścianach dla ogrzania wielu pokojów. Podcz. P. piekarski, który ś.

wypala na pieczenie chleba. Podcz. P., w którym chleb pieką = P. chlebowy. Kiedy w piekarni dosyć jest miejsca, to czasem stawiają P. chlebowy przy kachlowym. Świt. (= *przybudówkę do pieczenia chleba*). Wyjąć chleb z pieca. Troc. Z różnych pieców chleb jeść nie zawadzi. Prz. Nie z jednego pieca chleb jadał. Prz. (= *człowiek doświadczony, obyty, bywalec*). Chleb prosto z pieca = *świeżutki, jeszcze ciepły.* Żołądek pieca, wnętrze pieca, gdzie ś. pali drzewo lub węgle, wydobywa, krąży i zostaje ciepło, a dym oddziela. Podcz. Przen.: Przechodził piecem z klasy do klasy (o uczniu) = *dostawał promocję przez pobłażliwość lub przez protekcję.* Wyjadę cztery milę za P. (= *niewiedzieć gdzie; nie pojadę*). Zabawa towarzyska: „Prosić pieca w kumy." [Głuchy P.] = *P. do gotowania tylko, a nie do ogrzewania.* Przen.: †P. żelazny = *ogień srogi, niemiłosierny, niewola:* Jeszcze możemy wszyscy być w żelaznym piecu. Stoj. **2.** *ilość przedmiotów wypiekana a. wypalana naraz w piecu:* P. garnków daje od 20 do 30 rubli. Trafia ś. czasem, że cały P. porcelany przepadnie. Torz. **3.** [P.] *otwór u spodu młockarni, którym ś. wysypuje ziarno.* **4.** astr. *nazwa gwiazdozbioru na półkuli południowej nieba, położonego w sąsiedztwie Wieloryba i Rzeki Erydanu.* **5.** chem. *przyrząd do wytwarzania wysokiej temperatury:* P. węglowy Sefströma, Mitscherlicha. P. muflowy, ciągowy. P. z miechem. Piece gazowe. W chymji wszystkie naczynia, które zawierają w sobie ogień, nazywają ś. piecami. Krum. Piece topielne, naczynia ułatwiające topienie ś. ciał w ogniu, to jest piecyki od chymików używane. L. **6.** gór.: P. w kopalni soli = *chodnik dobywalny a. poszukiwalny, zwłaszcza przeprowadzony przez puste ziemie aż do przecięcia pokładu solnego.* W żupach przy gotowej soli zawdy nowej szukają piecmi, to jest chodnikami. Paw. Piece żeby nowe bito dla szukania soli. Paw. P. ciągowy = *przeznaczony do sprowadzenia przewiewu powietrza w kopalni, przez ogrzewanie.* **7.** hut.: P. cementacyjny, skrzynkowy. P. cynkowy. P. czerpakowy = *z czerpakiem u spodu do wybierania odtopionego ołowiu.* P. garowy, miedziany. P. glijowy p. niżej P. żarowy. P. koksowy (= *P. do koksowania węgla kamiennego*). P. kopułowy a. próbowy (= *P. do przekonywania ś. o bogactwie rud lub samych kruszców*). P. naczynny, jak muflowy, retortowy. P. muflowy (= *P., w którym ruda znajduje ś. zamknięta w mufli czyli rurze lub naczyniu szczelnym, a płomień takowy okrąża*). P. nizki (= *dawny P. szybowy z zamkniętą piersią, postaci cylindra lub dwu ostrokręgów ściętych, dnami zetkniętych, z otworem do wypuszczania żuzli i surowizny.* P. odciągalny, probowny, trybowy, trajbowy (= *P. do odciągania srebra od ołowiu, piec płomienny z ruchomym wiekiem zawieszonym na łańcuchach.* P. odtapialny (= *P. do topienia kamienia ołowianego lub miedzianego*). P. płomienny (= *P., w którym płomień przechodzi od paleniska w przestrzeń roboczą*). P. półwielki (= *P. szybowy, niższy od wielkiego pieca, do przetapiania rud łatwotopliwych*). P. próbowy p. wyż. P. kopułowy. P. pudlingowy a. Pudling (= *P. płomienny, do fryszowania żelaza sposobem angielskim*). P. prażelny (= *P. płomienny szeroki lub o kilku spodkach jednych nad drugiemi, tak iż płomień w nich krąży*). P. rumfordzki (= *P. szybowy do prażenia rud, do wypalania wapna*). P. szmelcowy (= *P., w którym pod dłuższem przepalaniem rudę topiono na ołów*). P. szplejsowy (= *P. do przetapiania miedzi*). P. spawalny, wygrzewalny, szwejsowy (= *P. płomienny, w którym rozpala ś. do białości półwyrób pudlowy przed przepuszczeniem go przez walce*). P. szklarski a. szklany (= *huta szklana*). P., w którym tygle stoją. Kn. P. szwejsowy p. wyż. P. spawalny. P. szybowy (= *P., w którym materjał palny znajduje ś. bezpośrednio w zetknięciu z rudą, a u spodu zbiera ś. stopiony kruszec, który następnie ś. wypuszcza*). P. trajbowy p. wyż. P. odciągalny. P. tyglowy (= *P. naczynny, w którym płomień otacza tygle z kruszcem do topienia*). P. wapienny, wapielnik (= *P. do wypalania wapna*). P. wielki (= *P. szybowy kilkadziesiąt stóp wysoki do wytapiania surowizny z rud żelaznych*). P. wygrzewalny p. wyż. P. spawalny. P. wysoki (= *P. szybowy cylindrowy, bez oddzielnej zaprawy, do topienia ołowiu*). P. żarowy a. glijowy (= *P. do topienia blachy*). Piecem idzie = *P. wielki jest w biegu, w ruchu, jest czynny.* Piecem stoi = *P. wielki jest wydmuchany, nieczynny; stanął.* **8.** tech.: P. gazowy (= *P. do wyrabiania gazu do oświetlenia*). P. Hofmana do wypalania cegły. P. porcelanowy (= *P. do wypalania porcelany*). P. smołowy a. milerz (= *P. do wyrobu smoły przy suchej dystylacji drzewa*). **9.** woj.: P. podkopowy = *wypróżnienie w ziemi lub w murze, które napełnia ś. prochem:* Piece w podkopach, komory czyli podsady prochowe. Jak. J. W końcu pierwszego ganku zbudowano P. o 50 funtach, na końcu drugiego — P. o 170 funtach prochu i obydwa wysadzono. Koł. **10.** zdń.: P. kominkowy = *P., którego dolną częścią jest kominek.* Zdr. **Piecyk, [Pieck, Piecek, Piecicek, Piecychno],** †**Piecek.** <PIEC/PIEK/POK>

**2. Pleo** 1. os. czasu teraźn. **piekę, [piekę** a. **pieczę], w lm. pieczemy, [piekemy], piecze, piekł, [Piekać, Pikać]** I. co = *wystawiać co na działanie gorąca a. ognia dopóty, dopóki nie wyjdzie ze stanu surowości:* Piekarz chleb piecze. Piekarz wie, iż dobry chleb z mąki, wody i drożdży dobrych ś. piecze. Torz. Gruszki pieczone. Biel. M. (= *w piecu lub w popiele suszone*). P. kartofle, rzepę, kasztany. Piekliśmy chleb, kołacze. Troc. Kto pieczenią piecze, żeby mu ś. jej nie dostało, a przynajmniej tłustości na chleb! Rys. Chce, aby mu pieczone gołębie do gęby wlatały. Birk. Pieczone gołąbki nie przyjdą same do gąbki. Prz. (= *bez pracy nie będzie kołaczy*). Powiadają, że kiedyś żywe kiełbasy a pieczone gołębie po świecie latały. Pim. × Pieczony i warzony. Kn. (= *powolny, cierpliwy, na wszystko zezwala*). Za tym ci i dobrą noc daj i rozum Boże, wiedz to twoje pieczone warzone, nieboże. Papr. Przen.: Raki P. = *płonąć od wstydu, rumienić ś., czerwienić ś.* **2.** *dopiekać, palić, prażyć:* Gdy słońce przykro piecze, deszcz znamienuje. Haur. Dziś strasznie piekło (= *był skwar, upał*). **3.** *sprawiać ból w połączeniu z pieczeniem, palić:* Rana piecze. Odciski mię pieką. **4.** przen. *dolegać, dokuczać, truć, gryźć, dogryzać, doskwierać, rozpalać, palić, korcić, niepokoić:* Jeżeli was piecze krwi żądza, uderzcie o nas wasze oręże. Stasz. Te łzy, ten żal, ten kłopot, co mię srogo piecze. Przyb. O dożywotny człowiecze, jak cię siła trosek piecze. Jag. I jad i wstyd ją piecze. Tw. I bogi mają oczy i ich miłość piecze. Hul. Gdyby ś. pobrali, biedęby nam piekli o swoje majątki. L. Pieczesz, fortuno ślepa, zagniewana, gdym w utrapieniu tak mym odbieżana. Lubom. Bieda zewsząd piecze. Bardz. **5.** [Pieczony rak] = *bezwstydny taniec cygański.* **P. ś.** *być wystawionym na działanie ognia, gorąca:* Indyk piecze ś. na ogniu. P. ś. na słońcu (o człowieku). <PIEC/PIEK/POK>

[**Piecak, a,** lm. **i**] *garnek żelazny, żeleźniak:* P., garniec żelazny, który w piec wstawiają. Troc. P. żeleznik. Ern. <Od 1. Piec>

[**Piecárki, ów,** blp.] **I.** *owoce suszone.* **2.** *gruszki suszone.* <Od 1. Piec>

[**Piecek, cka,** lm. **cki**] **I.** a. †**Piecek** p. **I. Piec:** Tygiel na srebro, a P. na złoto, a Jehowa doświadcza serc. Bud. **2.** w lm. *śliwki i gruszki suszone.* **3.** Piecki-łapki=*pochlebca, zausznik, rezydent:* Z niego taki P. <Od 1. Piec>

×**Piech, a,** lm. **owie** p. **Pieszek.**

[**Piechociarz, a,** blm.] p. **Piechota.** <Od Piechota>

**Piechora, y,** lm. **y** zł. *owca.*

**Piechota, y,** blm. **I. Piechotą,** [piechto, pieską, piechty], †piechty, na piechotę, piechtą, †pieszki, †pieski, ×pieszką, żart.: piechotando = *pieszo, na własnych nogach:* Kto wózka i konia nie ma, więc piechotą. Kn. Piechotą jak pies biegać musiałem. L. Trudno ś. ustrzec chodzącym piechotą od wstąpienia czasem w błoto. Min. W. Przykazał nam z koni zsiąść i na piechotę przepraszać. Sienk. Żart.: Tam, gdzie król piechotą chodzi (=*ustęp, wychodek*). Przen.: On rozumie, że to dwieście czerwonych złotych piechotą chodzą. Boh. (=*że je można znaleźć na ulicy; że to bagatela*). **2.** × lm. **y** zb. *żołnierze piesi, lud pieszy:* Oficer od piechoty. Służyć w piechocie. Służyć piechotą. Troc. Polska P. wielka lichota. Trzt. P. łanowa. Skrzet. Gdzie jaka górka trafiła ś., to sobą piechoty musiały wyciągać. Dyak. **3.** zb. w szachach, *pieszki, pionki, draby:* P. w szachach wyciąga na czoło, a między wojski pół tablicy goło. Kochan. **4.** zb. †P. do noszenia potraw= *pachołcy w dawnych domach polskich, usługujący do stołu.* Sł. wil. **5.** [P.] *pończochy, skarpetki.* **6.** *gatunek szarańczy.* L. **7.** posp. *wesz.* **8.** *pewne owady rodzące ś. prawie takiemi, jakiemi mają pozostać, tylko bez skrzydeł.* **9.** bot. (phaseolus nanus) *fasola karłowata, nizka, piesza,* [groch piechotny, piechociarz]. Zdr. **Piechotka.** <PIE(CH)/PIE(SZ)>

**Piechotando** żart. przys. p. **Piechota:** Coby to była za przyjemność tak ś. przelecieć P., choćby do Łazienek naprzykład! Dąb. <Od Piechota, z końcówką niby Łć.>

**Piechotare** nieod. żart. *iść piechotą, pieszo:* Qui non habet kobyłkam, P. debet. <Od Piechota, z końcówką Łć.>

**Piechotą** przys. p. **Piechota:** Trafiało mu ś. potykać z konia i P. Sienk. Pójdziem P. Sienk.

**Piechotka, i,** blm. p. **Piechota:** Szli na piechotkę oboje. <Od Piechota>

×**Piechotnik, a,** lm. **cy** p. **Piechur.** <Od Piechotny>

**Piechotny I.** przym. od **Piechota,** *pieszy, chodzący piechotą:* Ludzie piechotni. Troc. Cofnął piechotne posterunki. Koł. Posłaniec P. **2.** p. **Piechota:** Groch sadzą P. i tyczny. ×**Piechotny, ego** rz. p. **Piechur.**

×**Piechoto** przys. p. **Piechota:** Na dorożki tracić nie chciał, a P. zbyt było chodzić daleko. Krasz.

†**Piechotować, uje, ował,** †**Piechtować** *iść pieszo, iść na piechotę.* Kn. <Od Piechota>

†**Piechotowanie, a,** blm., czynność cz. **Piechotować.**

[**Piechowisko, a,** lm. **a**] *drążek drewniany, na którym osadzona jest oś rybacka.*

[**Piechtami**], †**Pieszkami** przys. *na piechotę, pieszo, gdy idzie wiele osób.* <Od *Piechta, skróc. z Piechota>

**Piechtą** p. **Piechota.** <Skrócone z Piechotą>

[**Piechto**] przys. p. **Piechota.**

†**Piechtować, uje, ował** p. **Piechotować.** <Od Piechto>

†**Piechtowanie, a,** blm., czynność cz. **Piechtować.**

**Piechty** p. **Piechota.** <Od *Piechta, skróc. z Piechota>

**Piechur, a,** lm. **y I.** a. × **Piechotnik,** ×**Piechotny** *żołnierz z wojska pieszego:* Służył za żołnierza w regimencie pieszym, nazywali go czasem piechurem. Mat. P. w kroku mocno stojący. Troc. **2.** *turysta pieszy, wędrowiec:* Wytrwały P. Wartki P. Pilch. **3.** p. **Pieszek.** <PIE(CH)/PIE(SZ)>

[**Piecina, y,** lm. **y**] *jednorazowy wypiek chleba, partja chleba upieczona na raz w piecu:* Pięć piecin chleba.

[**Pieck, a,** lm. **i**] p. **Piec.**

[**Piecora, y,** lm. **y**] *głębina w rzece przy jej zakręcie pod buchtą.* <Z Pieczara, PIEK/POK>

[**Piecorka, i,** lm. **i**] *otwór pod piecem.* <Zdr. od Piecora>

**Piecowe, ego,** blm. *zapłata piekarzowi za użycie jego pieca do pieczenia ciasta, mięsa.* <Od Piecowy>

**Piecowisko, a,** lm. **a I.** *czeluść, otwór pieca:* Izba oświetlona płonącym w ogromnym piecowisku ogniem. Orzesz. W chacie ruch wielki, w piecowisku ogień trzaska. Orzesz. **2.** [P.] *miejsce, gdzie był piec:* Często na polach wiejskich wystające pagórki bywają nazywane piecowiskami, że niby w tych miejscach miały być chałupy z piecami wielkoludów, początkowych mieszkańców ziemskich. <Od 1. Piec>

×**Piecownictwo, a,** blm. *zduństwo, rzemiosło zdunów.* L. <Od Piecownik>

×**Piecowniczy** przym. od **Piecownik,** *zduński.* <Od Piecownik>

×**Piecownik, a,** lm. **cy** *ten, co stawia piece, zdun.* Mącz. <Od 1. Piec>

**Piecowy I.** przym. od **I. Piec:** Piecowe nogi. Troc. Lakiernictwo piecowe. Otwór P., kuchta P. Bobr. Majster P. w hutach. Os. J. Majster P., do niego należy piec zaprawiać, doglądać, jak w nim ruda topnieje. Os. J. **2.** *mający postać pieca.* Bobr. **Piecowy, ego,** lm. **i** rz. **I.** *czeladnik piekarski wsadzający pieczywo do pieca i pilnujący go w piecu.* **2.** gór. *kopacz w Wieliczce pędzący chodniki:* W żupach przy gotowej soli zawdy szukają piecmi, to jest chodnikami; takich robotników piecowemi nazywają. Paw. Konieczność utrzymywania pewnej liczby piecowych. Paw. Para piecowych = parnicy, towarzysze piecowi. <Od 1. Piec>

**Piecówka, i,** lm. **i** *cegła lichego gatunku, zdatna tylko do obmurowania pieca wewnątrz i do murowania w nim kanałów.* <Od Piecowy>

**Piecuch, a,** lm. **y I.** *ten, co na piecu a. za piecem lega, sypia, legart, domator.* **2.** przen. *niewieściuch, delikacik, delikatniś, papinkarz, baba:* Młodyś jeszcze, a w lecie zażywasz kożucha, znać z małych lat na starość wielkiego piecucha. Żegl. Sława od piecuchów boczy. Pot. Próżna chwała i piecucha ruszy. Troc. Urodniejsi daleko ś. zdali, gdy podle tego piecucha stali. Jabł. Albo idzie do dworu, i tak, świni ucha nie uciąwszy, senator z owego piecucha. Pot. **3.** *chłopiec opalający piece po dworach wiejskich.* **4.** P., który palił w piecach łaziebnych. Bobr. **5.** †P., stróż gorącego pieca. Bobr. **6.** [P.]=a) p. **I. Piec.** b) *leniuch, próżniak.* c) *niedołęga.* d) *gatunek gołębia.* Zdr. **Piecuszek.** Zgr. **Piecuszysko.**

**Piecuchowato** przys. od **Piecuchowaty.** <Od Piecuch>

**Piecuchowatość, i,** blm. rz. od **Piecuchowaty; Piecuchowstwo.**

**Piecuchowaty** *zakrawający na piecucha, zniewieściały, delikatny, zbyt wrażliwy na niewygody, papinkowaty.* <Od Piecuch>

**Piecuchowstwo, a,** blm. p. **Piecuchowatość:** Lenistwo i P. opanowało kraj cały. Kaczk. <Od Piecuch>

**Piecuszek, szka,** lm. **szki** l. p. **Piecuch:** [Kto przechowa piecuszka, ma na lato pastuszka]. **2. a. [Pierwiosnka]** zool. (phyllopneuste trochilus) *ptak wróblowaty zębodzioby z rodziny gajówek.* <Od Piecuch>

**[Piecuszka, i,** lm. **i] = Muchołówka** (ptak). <Forma ż. od Piecuszek>

**Piecuszysko, a,** lm. **a** m. i ni p. **Piecuch.**

**[Piecychno, a,** lm. **a]** p. **l. Piec.** <Od 1. Piec>

**Piecyk, a,** lm. **i l.** p. **l. Piec. 2.** P. do palenia kawy, cykorji = *naczynie blaszane do palenia jej.* P. złotniczy, blacharski. P. kąpielowy (w łazienkach). 2. hut.: P. przed zaprawą = *piec prowizoryczny do wygrzewania wielkiego pieca i do zapalania go,* cygan. **3.** woj.: P. a. **Fugas** *jeden z małych podkopów, których piece są niebardzo głęboko wkopane i których linja oporowa nie jest dłuższa od 5 do 6 stóp.* <Od 1. Piec>

**[Piecysko, a,** lm. **a] l.** p. **Piecowisko:** Same P. zarosło chwastami, nakształt starego pogorzeliska. Krasz. **2.** p. **Pieczysko.**

**Piecza, y,** blm. **l.** *troska, troskliwość, staranie, opieka, baczność, baczenie:* Mieć pieczę o kogo, o co, o kim, o czym, nad kim, nad czym. Mieć ś. na pieczy. Powierzyć kogo a. co czyjej pieczy. Przyszłe rzeczy dobrze mieć na pieczy. Rej. Kto kogo miłuje, o tego pieczę i staranie ma. Petr. Nie trzeba spać i w jawnej rzeczy, i Bóg nie dźwignie, kto ś. sam nie ma na pieczy. Szymon. Dobry gospodarz o tym ma pieczę, iżby bydło jego dobrą paszę miało. Górn. O duszy grzesznej sam Bóg pieczę ima. Biel. M. Było na pieczy u króla, żeby przybawienie Inflant ku pożytku rzeczypospolitej przyszło. Górn. *(= leżało na sercu królowi).* Miej nas zawsze w swojej pieczy, stróżu i sędzio człowieczy. Karp. **2.** †P. *względ, uwaga:* Nieznajomy wróg jakiś miesza ludzkie rzeczy, nie mając ani dobrych, ani złych na pieczy. Kochan. U Boga niemasz pieczy na żadnego, abowiem niemasz na pieczy różności person ludzkich. Rej. **3.** †P. *troska, niepokój, udręczenie:* P., co rościesz i żywisz ś. złotem. **4.** †P. *pieczołowitość, zabiegłość, staranność, pilność:* Julus mały, nad laty męską pieczą i rozumem stały. Koch. J. <PIEK/POK>

**†Pieczałować się, uje ś., ował ś.** *troskać ś., niepokoić ś., smucić ś., nużyć ś.:* Ale gdyż tak Tobjasz prze swadźbę mieszkał wrócić ś., pieczałował ś. ociec jego. B. Sz. <Od Piecza>

**†Pieczałowanie, a,** blm. a. †**P. ś.** czynność cz. **Pieczałować ś.:** Ale abych cię pieczałowaniu nie poddał: jaciem Azarjas, syn wielikiego Ananjasza. B. Sz.

**†Pieczar, u,** lm. **y** p. **Pieczara:** W tym głuchym pieczarze Pol. <PIEK/POK>

**Pieczara, y,** lm. **y l.** *loch podziemny, podziemie, grota, krypta:* Cóż to za lochy, jakież to straszne pieczary L. Jaskinie i pieczary, większe lub mniejsze, potworzyły ś. głównie w skałach wapiennych Paw. Pieczary, pomiatyt grecki pod zachodnią Kijowa. Dgie. Ciągną ś. pod kościołem Kijowa podziemia, pieczarami zwane. Niem. Dziady, te północne schadzki po cerkwiach, pustkach lub ziemnych pieczarach. Mick. Kości zwierząt ssących, znajdowane w pieczarach w znacznej ilości, dały powód do ochrzczenia tego rodzaju jaskiń mianem pieczar kościonośnych. Paw. Przywiodła zła sługa panią swą do jednej pieczary ciemnej. Górn. Nieraz znajdują ś. w pieczarach kości krwiożerczej hijeny wśród stosów ogryzionych kości innych zwierząt. Paw. Biskup w pieczarach i dziurach ziemnych służbę bożą odprawował. Skar. Częstom wchodził w pieczary głęboko w ziemi wykopane. Skar. Pieczarami z ruska zowią lochy przyrodzone ziemne, z których czasem i krynice wypadają. Otw. Są pieczary rozłożyste i bujne pod Kijowem jaskinie, bohatyrów ruskich pogrzebami wsławione. Błaż. Lochy jakieś podziemne w Kijowie są bardzo wielkie i szerokie, które tam pieczarami zowią; a o tych twierdzą, że ś. na 80 mil rozciągają. Paszk. Tulą ś. w pieczarach zimnem przejęte zwierzęta. Kras. **2.** w lm. p. **Katakumba.** Zdr. **Pieczarka.** <PIEK/POK>

**Pieczareczka, i,** lm. **i** p. **Pieczarka.** <Od Pieczarka>

**Pieczarka, i,** lm. **i l.** p. **Pieczara:** *Columbaria,* u daw. Rzymian, zwały ś. też izby grobowe, w których po ścianach wydrożone kozubki, pieczarki, mieściły w sobie popielnice czyli naczynia z popiołami umarłych. Podcz. **2.** [Pieczarki] *gruszki suszone; owoce suszone.* **3.** bot. (psalliota) *grzyb z rodziny bedłkowatych.* Gatunek: P. ogrodowa a. inspektowa a. bedłka ogrodowa (p. campestris s. agaricus campestris).

**Pieczarkarnia, i,** lm. **e** *miejsce, gdzie ś. pieczarki hodują.*

**Pieczarkowy** przym. od **Pieczarka:** Sos P. Grunt P. *(= odpowiedni pod pieczarki).*

**× Pieczarnik, a,** lm. **i** bud. *komórka blaszana, zwana także szabaśnikiem, w piecu kuchennym, służąca do pieczenia i odgrzewania potraw.* <Od Pieczarny>

**Pieczarny** p. **Pieczarowy.**

**Pieczarowy, Pieczarny** przym. od **Pieczara:** Drzwi pieczarne. Sł. wil. Wiatry pieczarowe *(= wiejące z pieczar).* Przen.: Witaj, świecie P. *(= podziemny, otchłanny).*

**Pieczarski** *tyczący ś. pieczar w Kijowie:* Ojcowie pieczarscy. Monaster P. Pateryk P. <Od Pieczara>

**[Pieczanka, i,** lm. **i]** p. **Pieczeń.**

**Pieczątka, i,** lm. **i l.** p. **Pieczęć:** P. gumowa, lakowa, opłatkowa. **2.** *lepki płatek gumowy, kolorowy, do przylepiania.* **3.** × P. *pewna sztuka w gre w piłkę* Gol.

**× Pieczątkarz, a,** lm **e** p. **Pieczętarz:** Co do pieczątkarzów, gdy tej profesji chrześcijanie w Warszawie nie znajdują ś., liczba takowych Żydów do pięciu naznacza ś. Cz.

**Pieczątkowy** przym. od **Pieczątka:** Znak P.

**× Pieczenia, i,** lm. **e** p. **Pieczeń:** P. mięsista część abo sztuka w zwierzęciu. Kn. Pieczeń, P. u rzeźnika, mięso zdatne na upiek, jest łopatkowa, angielska, zrazowa i krzyżowa spodnia. Mag. Kto pieczenią piecze, żeby mu ś. jej nie dostało, a przynajmniej tłustości na chleb. Prz. Kto pieczenią piecze, słuszna, aby jej skosztował. Ern. Towarzysz towarzysza na pieczenią prosił. Falib. Huzarska P. suto z cebulą niech ś. przyrumienia. L. Rożen ci trzymasz, a kto inszy pieczenią. Pot. Przen: Sprawmy mu duszoną pieczenią. L. *(= wyłójmy mu skórę).* <PIEK/POK>

**Pieczeniarka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pieczeniarz.**

**Pieczeniarnia, i,** lm. **e l.** *miejsce, gdzie ś. pieką mięsiwa.* **2.** *miejsce, gdzie ś. sprzedają mięsiwa pieczone.* <Od Pieczeń>

**Pieczeniarski** przym. od **Pieczeniarz:** W czasie pieczeniarskich wycieczek ojca Antosia szła z robótką do panien Marcinkowskich. Bał. Ja lepszy, bo ja patryjotyczny, a tyś P. Kal. <Od Pieczeniarz>

**Pieczeniarstwo, a,** blm. **l.** *rzemiosło pieczeniarza, handel mięsiwem pieczonym.* **2.** przen. *darmojedztwo, pasibrzuchstwo, pasorzyctwo, pilnowanie cudzych obiadów:* Zakończył życie na pieczeniarstwie u panów. <Od Pieczeniarz>

**Pieczeniarz, a,** lm. **e l.** *ten, co pieczeń sprzedaje, handlarz pieczeni.* **2.** przen. *darmozjad, pasibrzuch na cudzej strawie, pasorzyt; ten, co schlebiając, cudzym chlebem żyje:* Być czyim pieczeniarzem = *objadać kogo, pochlebiając wzamian.* **3.** *stronnik Stanisława Augusta i Rosji:* Stangreci, lokaje i hajducy wołają jedni na drugich: umykaj, pieczeniarzu, stój, pieczeniarzu. Kal. <Od Pieczeń>

**Pieczeniarzować, uje, ował** *być pieczeniarzem:* P. nie lubię, jakoż nigdy w życiu tym ś. nie bawiłem. Byk. <Od Pieczeniarz>

**Pieczeniarzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pieczeniarzować.**

**Pieczeniasty** *mięsisty:* Grzbiet u psa ma być kształtny, kościsty, P. i gruby. Ostror. <Od Pieczenia>

**Pieczenie, a,** blm. **l.** czynność cz. **Piec:** P. pieczeni na rożnie, w piecu piekarskim. Troc. **2.** [P.] *pieczeń:* Przyniósł drugi pies ozmajtego picia i piecenia. Zażreli do pieca, jest P. **3.** lek. (causalgia) *ból piekący,* p i e k ą c z k a: P. w gardle z pragnieniem do picia, z gorzkością. Krup. (=*zgaga*).

**Pieczeniodawca, y,** lm. **y** *ten, co daje pieczenie, co przyjmuje pieczeniarzy:* Niemasz wyrozumialszych i pobłażliwszych nad ludzi garnących ś. do pieczeni, dla miłości której wybaczą pieczeniodawcy nie tylko wady i błędy, ale nawet i występki. Byk. <Pieczeń + Dawca>

**Pieczeń, i,** lm. **e** × **Pieczenia, [Pjeczenia, Pieczenie] l.** *mięso pieczone a. do pieczenia przygotowane; mięso odpowiednie do pieczenia:* Pieczeń, pieczenia, u rzeźnika, mięso zdatne na upiek, jest łopatkowa, angielska, zrazowa, krzyżowa spodnia. Mag. Skrzydło pieczeni jest przy zrazowej. Mag. P. krzyżowa = k r z y ż ó w k a. Kupić mięsa na P. P. huzarska (= *pieczeń z farszem z cebuli*). Pieczeń duszona. P. rzymska, z rożna. P. cielęca, wołowa, sarnia, barania. P. u kogo jadać = *być u kogo pieczeniarzem.* Piec P. na cudzym palcu. Prz. (=*posługiwać ś., wyręczać ś. innemi, nie narażając siebie*). Przy jednym ogniu dwie pieczenie upiec. Prz. (=*dwojako skorzystać, odnieść za jednym zachodem dwie korzyści, skorzystać tu i tam jednocześnie*). Dobrze przy jednym ogniu upiec dwie pieczenie. Zabł. **2.** *danie złożone z mięsa pieczonego,* p i e c z y s t e: Rosół, sztukamięsa, P. i jarzyna. P. z kartoflami. Co dzisiaj jest na P.? **3.** anat.: †P. legawa a. zadnie pieczenie = *mięśnie pośladkowe* (musculi glutaei). Zdr. **Pieczonka, [Pieczą̨nka], × Pieczoneczka.** <PIEK/POK>

**[Pieczewko, a,** blm.] p. **Pieczywo:** Na P. chleba. <Zam. Pieczywko, od Pieczywo>

**[Pieczka, i,** lm. **i] l.** *ulęgałka; gruszka lub jabłko suszone w piecu:* Chudy jak P. Dziesiąta woda z pieczek (= *dziesiąta woda po kisielu, bardzo odległe pokrewieństwo*). **2.** w lm. **a. [Pieczorki]** *owoce suszone.* <Od 2. Piec; PIEK/POK>

× **Pieczęciarz, a,** lm. **e** p. **Pieczętarz.** <Od Pieczęć>

**Pieczęciowy, †Pieczętny** przym. od **Pieczęć;** *tyczący ś. pieczętowania.* Troc. <Od Pieczęć>

**Pieczęć, i,** lm. **i** a. **e, †Pieczęta l.** *narzędzie z wyrytowanym znakiem a. z wyrytowanemi wyrazami do wyciskania ich na czym, stempel:* P. od palenia wosku etymologją bierze. Jabł. P. sądowa. Troc. I wosk, poki miękki, tedy w ś. rychlej pieczęć przyjmie, niżli kiedy stwardnieje. Rej. P. herbowna. Przyłożyć P. Troc. Wycisnąć P. P. rybaka = *sygnet papieski.* P. ważnicza = *pieczątka a. jej wycisk, jako dowód zważenia towaru lub przesyłki.* Pieczęci koronne i litewskie są większe i małe a. mniejsze; pierwsze przy kanclerzach, drugie przy podkanclerzych. Skrzet. Przen.: P. większa = *kanclerstwo.* P. mniejsza = *podkanclerstwo.* Król mu dał mniejszą P., podkanclerstwo. L. W ten czas P. w Lublinie, urząd dano zacny Krasińskiemu. Ponęt. Zazdrość ku tej buławie abo pieczęci mierzy. Birk. **2.** *znak pieczęci wyciśnięty na czymś, jako dowód stwierdzonej przezeń prawomocności dokumentu a. jako zabezpieczenie przeciw nielegalnemu otwarciu rzeczy zapieczętowanej lub opieczętowanej:* P. woskowa, lakowa. P. ołowiana a. p l o m b a = *P. wyciśnięta na ołowiu służąca, jako dowód zamknięcia wozu naładowanego:* Wycisnąć P. Naruszyć, złamać, oderwać, zerwać, odjąć pieczęcie. P. wisząca, przywiesista = *P. odciśnięta na wosku i wisząca na sznurze u dokumentu:* †„O córko! córko! to Jana pieczęcie!“ wykrzyknął starzec, wosk rozłamał kruchy. Słow. Przen.: Kary na gwałtowników pieczęci spowiedniczej. Bals. (=*tajemnicy, sekretu*). **3.** przen. *piętno, znamię, cecha, stempel, znak, oznaka:* Amnestja byłaby pieczęcią wiecznej hańby wytłoczoną na grobie ojczyzny. Mochn. Izby tylko P. swoją na dziełach opinji wytłaczały. Mochn. Długi, lepki, wilgotny pocałunek był spojenia pieczęcią dotykalną. Jeż. (= *stwierdzeniem, świadectwem*). **4.** myśl. *plama płciowa pod brzuchem u jelenia:* Jeleń kraśny idzie na gody, a po nich jest zniszczony, schudzony, pobekany a. zbekany, P. tylko ma wielką. Sumiń. Zdr. **Pieczątka.** <PIEK/POK>

**†Pieczęta, y,** lm. **y** p. **Pieczęć:** Tedy oni ty winy dali przepisane i zapieczętany jednackiemi pieczętami. Kpzn.

**Pieczętarka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pieczętarz.**

**Pieczętarski l.** przym. od **Pieczętarz** = a) *grawerski:* Warsztat P. **2.** × P. *kanclerski:* Urząd P. u królowej Elzbiety sprawował. Nies. Urząd P. potrzebuje mądrego człowieka; chciwy pieczętarz dobrym sługą rzpltej być nie może. Górn. <Od Pierzętarz>

**Pieczętarstwo, a,** blm. **l.** *sztuka wyrzynania, robienia pieczęci; rzemiosło pieczętarza, grawerstwo.* **2.** †P. *kanclerstwo.* <Od Pieczętarz>

**Pieczętarz, a,** lm. **e l.** †P. *ten, co pieczętuje:* Takiego listu pieczętarze pieczętować nie mają. Troc. **2.** a. × **Pieczęciarz,** × **Pieczątkarz,** × **Pieczętnik** *ten, co robi pieczątki, grawer, wyrzynający pieczęcie oraz różne rysunki na wyrobach metalowych:* P., co rznie pieczątki. Troc. P. od kamieni. Troc. **2.** †P. *kanclerz:* Urząd pieczętarski potrzebuje mądrego człowieka; chciwy P. dobrym sługą rzpltej być nie może. Górn. Za promocją Elzbiety, królowej węgierskiej, u której był pieczętarzem. Nies. W zadwornych sądach

każdy P. wielki decyduje. Bobrow. P. mniejszy. Nazywają ś. kanclerze pieczętarzami od pieczęci krajowych, które od króla przy urzędzie biorą, i które większe są dla kanclerzów wielkich, mniejsze — dla podkanclerzych. Skrzet. Wielcy niegdy w ojczyźnie naszej pieczętarze: Maciej Pstrokoński i Wawrzyniec Gębicki. Star. **3.** †P. *świadek uproszony do asystowania przy czym i podpisania odpowiedniego dokumentu:* Chory podług prawa litewskiego, robiąc donacją, czyni zapis w obecności trzech lub czterech szlachty, którzy ś. w tym prawie, co do takiego aktu, pieczętarzami zowią, jakoż podpisać i pieczętować powinni. Ostr. Zabiełło podpisał ś. za pieczętarza. Mat. Świadek, wyznawca, P. Mrong. Do tego zapisu starosta żmudzki brata swego rodzonego Hieronima, napotym kasztelana wileńskiego, za pieczętarza przy innych osobach użył. Nar. Ustnie, oczywisto proszony P. od N. N. Troc. <Od Pieczęć>

**Pieczętarzowa, ej,** lm. **e** l. *żona pieczętarza.* **2.** †P. †*kanclerzowa, żona kanclerza.* <Od Pieczętarz>

**Pięczętarzowy, Pieczętarzów** *należący do pieczętarza, stanowiący jego własność.* <Od Pieczętarz>

**Pieczętarzów** p. **Pieczętarzowy.**

†**Pieczętne, ego,** blm. *opłata za przyłożenie pieczęci:* Woskowe, pieniądze na wosk, podatek woskowy, P. Bobr. <Od Pieczętny>

**Pieczętnik, a** l. ×P. lm. **cy** p. **Pieczętarz:** *Signator,* P., znakomitnik abo znaczyciel. Mącz. **2.** pal. *rodzaj dziarstwiny (korala madreporowego) skamieniały,* gwoździeń (cariophyllum). W. A. <Od Pieczętny>

**Pieczętny** l. †P. p. **Pieczęciowy. 2.** *służący do pieczętowania:* Glinka pieczętna. L. **3.** Znak P. = *godło, znak używany przez pewien ród lub przez pewną osobę na Litwie do końca wieku XIV.* **4.** min.: Ziemia pieczętna (terra sigillata) w starożytności, *nazwa rozmaitych glin łagodnych i elastycznych, które, ulepione w odpowiedni kształt, z wyciśniętym na nich rysunkiem sprzedawano jako środek przeciw różnym chorobom.* <Od Pieczęć>

**Pieczętować, uje, ował** l. co = *opatrywać, stwierdzać, zamykać pieczęcią; kłaść, przykładać, wyciskać pieczęć na czym:* Świadkowie akt ten podpisać i P. powinni. Ostr. P. list, kopertę. Listy pieczętują na miękkim wosku, iż rychlej wytłoczy pieczęć a. herb. Glicz. P. pieczęcią państwową. P. dokument. P. komu rzeczy sądownie *(= opieczętowywać, nakładać na nie pieczęcie; zajmować je na rzecz wierzyciela).* **2.** przen. *stwierdzać, potwierdzać, umacniać co, dawać świadectwo czemu:* Pieczętowali prawdę krwią swoją. Rej. Każdego czasu był gotów zdrowiem swym to P. odważnie. Mor. Świątości świadczą, iszczą, a jakoby pieczętują łaskę bożą. Hrb. **3.** przen.: P. co = *przypłacać, pokutować, cierpieć, nadstawiać swego karku za co:* Stanisław August wszystkie niedole narodu pieczętował. Lel. Oni nabroją, a ty, człowieku, pieczętuj za to. **4.** przen. *zawierać, zamykać, kończyć, zakończać:* Kazimierza panowaniem księgę czwartą pieczętujemy, *terminemus.* Błaż. Chrystus pieczętuje modlitwę Pańską słowem amen. Rej. **5.** *[illegible]* Vol. P. ś. czym *[illegible] za herb:* Ossolińscy toporem ś. pieczętują. L. Przen.: Cesarz Bolesława, iż ś. on tytułem P. królewskim *[illegible]* ciężkim bojem poraził. Błaż. <Od Pieczęć>

**Pieczętowanie, a,** blm., czynność cz. **Pieczętować.**

**Pieczętowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pieczętować ś.**

†**Pieczliwie,** [**Pieczliwie**] przym. od **Pieczliwy.**

†**Pieczliwość, i,** lm. **i,** [**Pieczliwość**] rz. od **Pieczliwy:** Bogactwa duszą nasienie słowa bożego przez zbytnie pieczliwości i frasunki około zbierania ich. Białob. P. świata tego zadusza w nich słowo boże. Leop. Żądamy, aby każdy okazował P. ku wypełnieniu powinności. Leop. *(= pilność).* <Od Piecza>

†**Pieczliwy,** [**Pieczliwy**] p. **Pieczołowity:** Pieczliwy dla onych ziomków, którzy uciekli do Chaldejczyków. Leop. Bym cię tak pieczliwym a frasownym nie zostawił, jestem syn Azarjasza. Leop. Nie bądź pieczliwym o bogactwach niesprawiedliwych, bo nic nie pomogą w dzień śmierci. Leop. Daleko ś. unosimy za pieczliwym nabywaniem dóbr doczesnych. Rej. <Od Piecza>

[**Pieczolunda, y,** lm. **y**] *mały ptaszek, robiący gniazda wiszące.* <?>

×**Pieczołować, uje, ował** kogo, co a. o kogo, o co = *czuwać nad kim troskliwie, opiekować ś. kim, myśleć o nim czule, starać ś., troskać ś. o niego, mieć o nim staranie, otaczać go pieczą:* Dzieci śpią na macierzyńskim łonie, ale matka pieczołuje o nie. K. G. Tych, którzy w cerkwi nie są, do niej zaprowadzić pożądam, pragnę, szukam, pieczołuję. Smotr. Izaliż już niemasz ludzi w narodzie zdolnych, aby ś. tym zatrudniali z pracą, pieczołowali z dozorem, co cudzoziemca jednego (księdza Baudouina) litość zaszczepiła? L. On smok stary, co czułym okiem zawsze pieczołuje nieżyczny... usiłuje, by mię wwiódł, gdzie płacz, ból. Grabow. Przeto sprawy narodów mądrze pieczołujcie. Grabow. Niechęci złośliwa, co pożyteczno, zniszczyć pieczołujesz. Grabow. Co sam pan postanowił, to zły pieczołuje, aby mógł wywrócić. Grabow. ×**P. ś.** *troszczyć ś., dbać o co, uganiać ś. za czym, mieć co na względzie, ważyć sobie co, zabiegać o co, przywiązywać ś. do czego, zbyt wiele robić sobie z czego:* Nie pieczołujcie ś. o ciała wasze, czymbyście je przyodziewali. Wuj. Tak ś. o ciała nasze pieczołujemy, jakobyśmy nic zacniejszego nad nie nie mieli. Żarn. Marta pilnowała przy częstym posługiwaniu, rzekł jej Pan: Marto, pieczołujesz ś. a troszczysz ś. około bardzo wielu rzeczy. Żarn. Strofuje go, iż o jadle i piciu tak ś. pieczołuje. Jak. J. Bolesław Wstydliwy, nabożeństwem z Kunegundą pieczołując ś., obronę wojska Bogu poruczał. Błaż. Król czeski, pieczołując ś. o Krzyżaki, zażył bardziej urzędu sędziego, aniż uznawcy między Łokietkiem a niemi. Błaż. *(= oglądając ś. na nich, zabiegając ich przyjaźni.* L.). Pieczołował ś. koniem tym wyznaczony kapłan. Wójc. <Od Piecza>

×**Pieczołowanie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Pieczołować:** W pieczołowaniu około gospodarstwa. Pien. **2.** p. **Pieczołowitość:** Decyzją swoją na kapłanów podzielił i część pieczołowania swego na nich spuścił. Nies. Z wielkim pieczołowaniem starał ś. zabiec temu. Vol. P. żarliwe o swobody ojczyste. Tw. Daj w nadziei wychowanie, oddal złe P. K. G. Pracami i ustawicznym pieczołowaniem osłabiały. Błaż. P. około dobra pospolitego. Troc. P. chorych *doglądanie, pielęgnowanie ich.* Pieczołowaniem koło swoich owieczek na tę sobie opinję świątobliwości zasłużył. Nies. Ale proszę cię, co może być bez prace, bez nakładu a pieczołowania ludzkiego dostawano. Wiet.

**× Pieczołowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pieczołować ś.**

**Pieczołowicie** przys. od **Pieczołowity.**

**Pieczołowitość, i**, blm. rz. od **Pieczołowity**; **† Pieczołowanie**, *piecza, troska, opieka, zachód, zabiegi, troskliwość, dbałość o co*; P. macierzyńska i ojcowska. Troc. Ojcowska P. Śniad. Niezmordowana P. księcia Imci kuratora. Śniad.

**Pieczołowity, †Pieczołowliwy, † Pieczliwy, [Piekliwy]** *troskliwy, staranny, starowny, dbały, czuły*: Była mi ona pieczołowitą matką. Dziękuję wam za pieczołowite wychowanie. Troc. Pieczołowitym być, troskliwym. Mącz.

**†Pieczołowliwie** przys. od **Pieczołowliwy**, *pieczołowicie.*

**†Pieczołowliwość, i**, blm. rz. od **Pieczołowliwy**, *pieczołowitość.*

**†Pieczołowliwy** p. **Pieczołowity**: Pieczołowliwa o swe myśliwce Djana. Jag. Pieczołowliwe prace. Kwiat. <Od Pieczołować>

**× Pieczołownik, a**, lm. **cy** *człowiek pieczołowity.* Mącz. Solennego ludzkości obrządku był pieczołownikiem. L. <Od Pieczołować>

**× Pieczomistrz, a**, lm. **e** *mistrz od pieczenia, kuchmistrz, mistrz sztuki kulinarnej*: Niech pieczomistrze przyniosą nowe danie. Słow. <Od 2. Piec + Mistrz>

**× Pieczoneczka, i**, lm. **i** p. **Pieczeń**: Wieprzowa P. Mącz. <Od Pieczonka>

**Pieczonka, i**, lm. **i l.** p. **Pieczeń**: Umarł Rożeń, będą też miały pokój pieczonki. Pot. Dworzanie ś. kręcą z rożny, z pieczonkami. Rej. **2.** [P.] = a) *ziemniaki przypieczone na maśle.* b) *wątroba.* Przen.: Wygryźć komu pieczonkę = *dojeść komu do żywego.* <Od Pieczeń>

**[Pieczorki, rek**, blp.] p. **Pieczka.** <Od 2. Piec>

**[Pieczura, y**, lm. **y] l.** a. **Pieczurka** *framuga w piecu.* **2.** *jamka przy kominie na popiół i żar.* <Od 1. Piec>

**[Pieczurka, i**, lm. **i] l.** p. **Pieczura. 2.** *rodzaj piecyka, cyganek, szabaśnik.* <Zdr. od Pieczura>

**[Pieczy-bieda, y**, lm. **y]** *natręt, człowiek natrętny.* <Od 2. Piec + Bieda>

**[Pieczyna, y**, lm. **y]** p. **Pecyna**: Nadał klasztorowi dwie części soli, które pospólstwo pieczynami zowie. Papr. Dwie części soli, które tam (w Bochni) pieczynami zwano, wiecznym prawem zapisał. Nies. Zdr. **[Pieczynka].**

**[Pieczynka, i**, lm. **i]** p. **Pieczyna.**

**[Pieczysko, a**, lm. **a, Piecysko] l.** *piec i komin murowany sterczący po pogorzeli domu; nazwa miejsca, gdzie stoją piece, kominy, piekarniki i szczątki tychże w domu spalonym lub rozebranym*: Poczęła uciekać między pieczyska zgorzałego miasta. Nar. **2.** *miejsce, gdzie były piece wapienne.* <Od 1. Piec>

**Pieczyste, ego**, blm., **[Pieczyte]** *mięso pieczone, pieczeń; drób upieczony a. zwierzyna*: Co nam dadzą na P.? Supa przydymiona, sztuka mięsa twarda, P. spalone. L. Zdr. **× Pieczystko.** <Od 2. Piec>

**× Pieczystko, a**, lm. **a**, p. **Pieczyste**: Po ostrygach będzie befsztyczek, P., kompocik i deserek. Krasz. <Od Pieczyste>

**[Pieczysty]** *pieczony, stanowiący pieczyste*: Do pieczystych frykasów przynieśli różne sałaty. <Od 2. Piec>

**[Pieczyte, ego**, blm.] p. **Pieczyste.** <Z Pieczyste>

**Pieczywo, a, [Pieczewko] l.** blm. *wyroby piekarskie, jak chleb, bułki, rogale i t. p., ciasto upieczone.* **2.** *ilość wyrobów piekarskich, piekąca ś. naraz w piecu*: Jedno P. Kn. Dziesięć niewiast będą każda swe P. w jednym piecu piec. Leop. Nie chcąc, zażyła chleba z innego pieczywa. Pot. Przen.: Tegoż pieczywa chlebem oddawać. Troc (= *odmierzać takąż samą miarą, oddawać wet za wet*). Panicz ten musi być pieczywa starego. Zbyl. (= *starej daty, starego pokroju, starego autoramentu*). Po staroświecku chadzał, sam starego pieczywa. Falib. **3.** × P. *pieczeń, pieczyste*: P. żubrowe. Słow. <Od 2. Piec>

**Piedestał, u**, lm. **e** p. **Pjedestał**: Nie dziw, że mu ś. z piedestalu schodzić na dół nie chciało. Jeż. <Fr. piédestal>

**Piedestalik, u**, lm. **i** p. **Pjedestał**: Dla ludzi próżnych upadek z najlichszego piedestaliku jest nieszczęściem. Byk.

**Piedestał, u**, lm. **y** p. **Pjedestał.** Zdr. **Pjedestalik.** <Fr. piédestal>

**Piedra, y**, blm. der. *grzybica guzkowa włosów.*

**Pieg, u**, lm. **i** p. **Piega.**

**Piega, i**, lm. **i, Pieg l.** †P. a. **†Pięga** *plama, cętka*: Trzewa w siności czarnemi ś. piegami wszystkie sfarbowały i sprośnym ś. krwi zsiadłej jadem pomazały. Bardz. **2.** [P.] *okrągła plama na białej sierci.* **3. a. [Pięga, Pinga]**, część. w lm. lek. = a) (lentigo) *plamka żółto-brunatna na skórze człowieka, powstająca wskutek działania promieni słonecznych: Lentigines*, plamy soczewicy podobne na twarzy, na piersiach, na rękach, pospolicie je nazywają piegami. Comp. Kto siedzi twarzą do słońca, musi odnosić jakie piegi. Swad. Olejek pszenny spędza piegi i zmarszczki. Kluk. b) × P. *wog. plama na ciele.* <PIEG>

**× Piegacenie, a**, blm., czynność cz. **Piegacieć.**

**× Piegacieć, eje, ał** p. **Piegowacieć.** <Od Piegaty>

**× Piegatość, i**, blm. rz. od **Piegaty.**

**× Piegaty** p. **Piegowaty**: Dudek oto, iż czubaty, a ubiór też ma P. <Od Piega>

**Piegawiec, wca**, lm. **wce** bot. (achyrophorus) *roś. z rodziny złożonych.* <Od Piegawy>

**× Piegawieć, eje, ał** p. **Piegowacieć.** <Od Piegawy>

**× Piegawienie, a**, blm., czynność cz. **Piegawieć.**

**× Piegawość, i**, blm. rz. od **Piegawy**, *piegowatość; piegi*: Wódka ta P. z lica ściera. Sien.

**× Piegawy** p. **Piegowaty.** Bot.: Czosnek P. i Łuk P. p. **Kłębacz.** <Od Piega>

**Pieglówka, i**, lm. **i** *gatunek gruszki.*

**Piegowacenie, a**, blm., czynność cz. **Piegowacieć.**

**Piegowacieć, eje, ał, × Piegawieć, × Piegacieć** *stawać ś. piegowatym, dostawać piegów.* <Od Piegowaty>

**Piegowatość, i**, blm. rz. od **Piegowaty**; *piegi.*

**Piegowaty, × Piegawy, × Piegaty, [Pięgowaty, Pingowaty]** *okryty piegami, pełen piegów*: Twarze piegowate, nakrapiane, plamiste. Chm. B. Płeć piegowata i flakowata. Sien. <Od Piega>

**[Piegza, y**, lm. **e] l.** *zięba.* **2.** *koza.* <?>

**Piegża, y**, lm. **e** zool. (curruca garrula) *ptak wróblowaty zębodzioby z rodziny gajówek*, pokrzewka pionka.

**[Piejak, a**, lm. **i]** *kogut.* <Od Pieję, od Piać>

**[Piejądze, ędzy**, blp.] p. **Pieniądz.** <Pie(n)iądze>

**[Piejstrzeń, a**, lm. **e]** p. **Pierścień.** <Z Pierścień>

[**Piekać, a, ał** i **P. ś.**] p. **2. Piec.** <PIEK/POK>

[**Piekanie, a,** blm.] czynność cz. **Piekać.**

[**Piekanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Piekać ś.**

**Piekarczyk, a,** lm. **i** *terminator piekarski; czeladnik piekarski.* <Od Piekarz>

[**Piekarczyn**] *należący do piekarki.* L. <Od Piekarka>

**Piekareczka, i,** lm. **i** p. **Piekarka:** Piękna P. <Od Piekarka>

**Piekarenka, i,** lm. **i** p. **Piekarnia.** <Od Piekarnia>

**Piekarka, i,** lm. **i l.** forma ż. od **Piekarz:** Dał piekarce grosz za zemlę. Troc. Król córki wasze brać będzie w aptekarki i w kucharki, i w piekarki. Bud. **2.** p. **Piekarzowa. 3.** × P. p. **Piekarstwo:** To zboże na nasienie nie służy, lepiej go na piekarkę użyć. Troc. Takie ziarno ledwie ś. zejdzie na piekarkę, ledwie na browar. Troc. Ziarno takie na nasienie nie służy, lepiej go na piekarkę obrócić. Haur. <Od Piekarz>

**Piekarne, ego,** blm. *opłata, podatek od pieczenia:* P. narzucone mieszkańcom osad. <Od Piekarny>

**Piekarnia, i,** lm **e l.** *izba odpowiednio urządzona, w której pieką pieczywo; zakład piekarski.* **2.** posp. *sklep z pieczywem.* **3.** *izba przy cukierni, gdzie pieką ciasta, ciastka, gdzie przy ogniu przygotowują wyroby cukiernicze.* **4.** [P.] = a) *izba czeladna, gdzie chleb pieką i jeść gotują, kuchnia:* Wyganiasz psa z piekarniej, ba raczej sam wynidź. Kochan. b) *izba czeladna.* c) *chata kurna:* Tam w kurnej chacie, a. jak ś. to na Litwie nazywało, w piekarni, podpisanym został układ. Dar. d) *główna izba mieszkalna w chatach wiejskich (zwykle z piecem do pieczenia chleba).* **5.** †P. *obora dla krów, krowiarnia:* Krowę w piekarni do żłobu przywiązać. Troc. **6.** †P. *nazwa jakiejś szaty:* Kawalerki, kapoty, westy, mantolety, rejtroki, piekarnie, manty i kolety. Łączn. **7.** cukier.: Pierwsza P. = *ranna robota w piekarni cukierniczej.* Zdr. **Piekarenka.** <PIEK/POK>

[**Piekarniak, a,** lm. **i, Piekarnik**] *piec chlebowy.* <Od Piekarny>

**Piekarniany, Piekarniowy,** × **Piekarny** przym. od **Piekarnia:** Piec P. Zaw. Piekarniane dziewki w zimie krowy doją w piekarni. Haur. Piekarniane dziewki przywoływają krowy do piekarnie na doiwo. Troc. <Od Piekarnia>

[**Piekarnik, a,** lm. **i**] p. **Piekarniak.** <Od Piekarny>

**Piekarniowy** p. **Piekarniany.** Cukier.: Subjekt P. <Od Piekarnia>

× **Piekarny** p. **Piekarniany:** Ocet w piecu piekarnym postawić. Syr. <Od Piekarnia>

**Piekarski** przym. od **Piekarz:** Cech P. Łopata piekarska. <Od Piekarz>

**Piekarstwo, a,** blm., × **Piekarka** *rzemiosło piekarza, zajęcie piekarza:* Chwycił ś. piekarstwa. L. <Od Piekarz>

**Piekarz, a,** lm. **e** *ten, co trudni ś. pieczeniem pieczywa:* P. wie, iż dobry chleb z mąki, wody i drożdży dobrych piecze ś. Torz. Najlepszemu piekarzowi czasem chleb ś. nie uda. Torz. <PIEK/POK>

**Piekarzenie, a,** blm., czynność cz. **Piekarzyć.**

**Piekarzowa, ej,** lm. **e, Piekarka** *żona piekarza.*

**Piekarzowy,** × **Piekarzów** *należący do piekarza, stanowiący własność piekarza:* Syn P. <Od Piekarz>

× **Piekarzów** p. **Piekarzowy.**

**Piekarzyć, y,ył** *być piekarzem, trudnić ś. piekarstwem.* <Od Piekarz>

**Piekarzyna, y,** lm. **y** m. *biedny, marny piekarz.* <Od Piekarz>

× **Piekączka, i,** blm. **l.** *gorączka bardzo silna.* **2.** *ból piekący, pieczenie.* <Od Piekący>

**Piekielnia, i,** lm. **e** bot. (holigarna) *roś. z rodziny nanerczowatych.* <Od Piekielny>

**Piekielnica, y,** lm. **e l.** *bogini piekła:* Hekate P. Otw. **2.** forma ż. od **Piekielnik. 3. a.** [**Piekłarka**] przen. *kobieta zła, złośliwa, jędza, furja, djablica, pasjonatka, awaturnica:* Hanka ino trzasnęła drzwiami, bo co miała odpowiadać takiej piekielnicy. Reym. **4.** [P., **Szwecja**] *ryba: ukleja czarna* (alburnus bipunctatus). <Od Piekielnik>

**Piekielnie** przys. od **Piekielny:** P. był zawstydzonym i wyśmianym. L. Odpowiedział jakąś P. ironiczną uwagą. Kaczk. Nudzę ś. P.

**Piekielniejszy** st. w. od **Piekielny:** Od krzyża, na którym skonał Pan, piekielniejszej zbrodni i rzewniejszej męki nie było na planecie tym. Krasiń. Żaden z narodów europejskich nie był w piekielniejszej niewoli. Spas. <Od Piekielny>

**Piekielnik, a,** lm. **cy l.** *mieszkaniec piekła, djabeł, szatan, czart.* **2. a.** †**Piekłoszczyk,** †**Piekłowszczyk,** †**Piekło** *potępieniec w piekle:* P. w ognistej topieli. Przyb. **3.** *człowiek bezbożny, niegodziwiec.* Kn. **4. a.** [**Pieklarz**] *awanturnik, wielki złośnik, pasjonat.* <Od Piekielny>

**Piekielny l.** przym. od **Piekło;** †**Pkielny:** Piekielna kloza, *tartarus.* Urs. Piekielne okno, otchłań piekielna. Kn. Bramy piekielne nie przemogą go. Męki piekielne. Ogień P. Bogowie piekielni. Tyś u wilka piekielnego tego w metryce, Mahomecie przeklęty, tamże idź, kędy twoje prawo, to jest do jezierzysk piekielnych. Birk. Wśrzód dniów moich pójdę do wrót piekielnych. Wig. Wgryzę ś. jak P. dym pod jej powieki. Mick. Konie bez jeźdźców wypadły z tej ławy walczących... z rozwianemi grzywami, na tle pożaru do bestji piekielnych podobne. Sienk. Przen.: Piekielna nauka. Skar. (= *djabelska, czartowska, szatańska).* **2.** przen. *wyrafinowanie złośliwy, szatański, zjadliwy:* P. pomysł, wynalazek. Co za P. śmiech! L. Machina piekielna: beczka napełniona prochem i kartaczami. Dm. **3.** przen. *okropny, straszliwy, straszny, przerażający; djabelny, haniebny, nieznośny:* O! była to więc piekielna godzina, gdy, patrząc na twarz najmłodszego syna, śmierć zobaczyłem. Słow. P. ból, hałas. Nie rób mi tak piekielnej krzywdy. L. **4.** bot.: Piekielne ziele p. **Tojad. 5.** chem.: Kamień P. p. **Kamień:** Kamień P., *lapis infernalis.* L. **6.** lek.: †Ogień P. p. **Gangrena:** P. ogień, św. Antoniego niemoc, gangrena, największe, jakowe tylko być może, zaognienie części jakiej ciała oraz początek psucia ś., zgniłizny i obumierania przepalającej ś. części. Perz. <Od Piekło>

†**Piekieł, kła,** lm. **kły l.** p. **Piekło:** Bo P. nie będzie wyznawał Cię, ani śmierć chwalić Cię będzie. Wig. **2.** *djabeł, szatan, duch piekielny, piekielnik, czart:* A odpowiedziawszy, P. rzekł do szatana, książęcia piekielnego. Spr. Rzekł P. do swych złych urzandow: zamknicie uliczki okrutne miedziane, a wrotka żelazne podłożcie. Spr. Wstęchły a śmierdzący piekle, otworz uliczki twe.[5] Spr.

†**Piekiełek, łka,** lm. **łki** p. **Piekiełko.** <Od Piekieł>

**Piekiełko, a,** lm. **a l. a.** [**Pieklisko**] *przypiecek, murek przed otworem pieca:* Wkradszy ś., złodziej

ogląda kąty, patrzy na P. Jabł. **2.** × P. a. †**Piekiełek** *zapiecek, miejsce między piecem a ścianą.* **3.** [P.] *wyżłobienie przed warsztatem tkackim, w którym ś. zbiera puch (kwap) z bawełny, służący do wyrobu waty.* <Zdr. od Piekło>

[**Pieklarz, a,** lm. **e**] p. **Piekielnik.** <Od Piekło>

[**Pieklenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pieklić ś.**

[**Pieklić się, i ś., ił ś., Piekłować**] *robić piekło, złościć ś., awanturować ś.* <Od Piekło>

[**Pieklisko, a,** lm. **a**] p. **Piekiełko.** <Zgr. od Piekło>

[**Piekliwie**] przys. od **Piekliwy,** *pieczołowicie.*

[**Piekliwość, i,** blm.] rz. od **Piekliwy,** *pieczołowitość.*

[**Piekliwy**] p. **Pieczołowity:** Wychowanie piekliwe czyni dzieci złośliwe, słabe i leniwe. Prz. <PIEK/POK>

**Piekło, a,** blm., †**Pkieł,** †**Piekieł 1.** *miejsce kar wiecznych dla zmarłych grzeszników:* P. abo przepaść, gdzie dusze potępionych wieczne męki cierpią. Karnk. P., skryte mieszkanie, gdzie dusze zatrzymane są, które niebieskiego dziedzictwa nie dostąpiły. Kucz. P., mieszkanie dla złych duchów zgotowane. Przyb. P. siarczane. Przyb. W piekle zgrzytanie zębów, wieczne ciemności, niewytrwane męki bez wszelkiej litości. Groch. Labuj, duszo, P. gore. Birk. Boską odwłoką gardząc, piekła sobie przyczyniał. Skar. Używają dobrych dni, a w mgnieniu oka do piekła wstępują. Białob. Wolno do piekła, byś chciał o północy. Prz. Szerokie wrota do piekła. Prz. Kto ś. w czyścu śmieje, niech ś. piekła boi. Hrb. Grzechu ś. strzec, jako piekła, mamy. Skar. Wytargł jeś duszę moję z piekła niższego. Ps. flor. Ale wy swym duszam w piekle należliście wiekuje potępienie. Kaz. Gnieź. A w piekle kto ś. będzie kajać Tobie? Wig. Tłucze ś., jak Marek po piekle. Prz. Starszego i w piekle szanują. Prz. Ciekawość pierwszy stopień do piekła. Prz. Przen.: Wstąpił do piekła, po drodze mu było *(= wystąpił z drogi, objechał).* Wstąpił do piekłów, po drodze mu było, jechał z Krakowa do Warszawy na Lublin. Oss. Bodajeś z piekła nie wyjrzał! Człowiek rodem z piekła *(= piekielnik, łotr, niegodziwiec).* Baba z piekła rodem. Siedzi w piekle po same uszy. Pewnie po same wąsy hultaj w piekle siedzi. Mick. Weź Lucyferze! niech ich P. spali. Słow. Jak ci szatani, co tam stoją przy piekła płomiennym otworze. Słow. Bywam a. w niebiosach, a. w piekła mękach. Mick. O, czarne ruskie klasztory straszliwe! P., powiadam tobie, P. żywe! Słow. Rozśmiał ś. tak strasznie, jakby P. uchwycił był właśnie. Jabł. P. go nie ma, P. mu równego nie ma. Troc *(= najgorszy człowiek).* Jak w P. wrzucił. Troc *(= jak kamień w wodę).* Stało mu to na ziemi za wielkie P. Skar. Przeciw piekłu podnieść kord. Krasiń. Żona szalona jedno P. małżonkowi. Birk. Takie małżeństwo jest obrazem piekła. L. Więzienie tureckie ziemskiego piekła męki. Kłok. Jak Dant, za życia przeszedłem przez P. Krasiń. Przen.: Piekłem zemsty zawrzałam — kobieta, ja Polka — pierwszy raz na rynku bita! Słow. Przen.: *straszna bieda, męka piekielna, okropne położenie, stan okropny:* Miał piekła dosyć z Hunnami Maurycjusz. Biel. M. Zostaw mnie sam na sam z piekłem serca mego. Krasiń. Czuję P. w swych piersiach. **2.** przen. *wrzaski, hałasy, krzyki, awantura, burda, niepokój, kłótnia, obraza boska:* Ciągłe P. między niemi. P. tam, jak w piekle wrzask, trzask. Kn. Cóż to za straszne P. w tym domu, jegomość zły, pani takie drugie. L. Wolę ś. odprawić, robota ciężka, a zawsze P. w domu. L. Nie robiłbyś piekła, bo niema o co. **3.** *ogół złych duchów zaludniających piekło, moce czartowskie:* Naciera, co w nim potęgi i siły, kiedyby można, poruszyłby piekła. Jabł. P. ś. rozśmiało. Przen.: Całe P. rozruszyło ś. dziś na mnie. L. Całe P. poruszę, a muszę swego dopiąć *(=wszystkie sprężyny, choćby i złe nawet).* Co tu u piekła robić, sam djabeł tu nie poradzi. L. *(=u licha, u djabła).* **4.** lm. tylko: **do piekieł,** × **do piekłów** *otchłań, miejsce, gdzie dusze zmarłych ludzi sprawiedliwych przebywały, oczekując przyjścia Chrystusa:* Wstąpił abo zstąpił Chrystus do piekłów, to jest do miejsca owego skrytego i tajemnego, w którym dusze zatrzymane były aż do przyjścia Chrystusowego. Karnk. Ma być mówiono: do piekła; którzy bowiem z łacińskiego wykładają: do piekłów, własności języka nie baczą, ani na słowo greckie wzgląd mają; Grecy albowiem jaśnie mówią: do piekła. Hrb. **5.** *szuflada w stoliku zamknięta na klucz, do której przez szparę w blacie wpuszczają subjekci felczerscy pieniądze otrzymane za obsłużenie gości.* **6.** [P.] = a) *dołek w grze:* Wykopują wspólnie dość spory dołek, który nazywa ś. piekłem. b) *przegrana w grze w piłkę, np. w palanta:* Być na piekle w przeciwstawieniu do: być w niebie. c) *pogrzebowisko.* **7.** †P., **a,** lm. **owie** m. p. **Piekielnik.** L. **8.** druk. *pudło, w które składają ś. czcionki uszkodzone.* <PIEK/PK>

†**Piekłoszczyk, a,** lm. **i** p. **Piekielnik.** Troc. <Od Piekło. Por. Nieboszczyk>

[**Piekłować, uje, ował** p. **Pieklić ś.:** Z domu nie popuści i o bele co piekłuje. Reym. Masz ty tak P. — myślę — poczekajże. Ork. <Od Piekło>

[**Piekłowanie, a,** blm.] czynność cz. **Piekłować.**

**Piekłowładny** *władający piekłem, panujący nad piekłem:* Nija piekłowładna. Wor. <Piekło + Władny>

†**Piekłowszczyk, a,** lm. **i** p. **Piekielnik:** Heretyków możemy nazwać piekłowszczykami, synami *gehennae.* Birk. <Od Piekło>

**Piekłowzięcie, a,** blm. *porwanie do piekła:* Chciałbym po waszym zostać piekłowzięciu i żyć na ziemi. Krasiń. <Piekło + Wzięcie>

[**Piekniaki, ów,** blp.] *spodnie sukienne chłopskie.* <Od [Piekny] = Piękny>

[**Pieknie**] przys. od **Piekny,** *pięknie.*

[**Piekno**] p. **Pieknie,** *pięknie.*

[**Piekność, i,** blm.] rz. od **Piekny,** *piękność.*

[**Piekny**] p. **Piękny:** Piekna książka. Kon. <Z Piękny>

[**Piekota, y,** blm., **Piekwa** *spiekota, spieka, upał, gorąco.* <PIEK/POK>

[**Piekuśno**] p. **Piękniuchno.**

[**Piekuśny**] p. **Piękniuchny.**

[**Piekut, a,** lm. **y**] **1.** a. †**P.** p. **2. Kur:** I wilgi świegotliwe i P. swarliwy. Mor. Niech pan do nas przyjado na piekuty. Tylo piekuty te z długiemi nosami, to so na bielach. **2.** = **Ficlans:** P., nazwa bekasa stąd, że, siedząc na ziemi, wydaje głos: pieku, pieku! <Dźwn.>

[**Piekutor, a,** lm. **y**] *człowiek zapiekający komu, dokuczliwy, dokucznik, zapieka.* <Od 2. Piec, przez sld. do Piekut, z końcówką Łć.>

[**Piekwa, y,** blm.] p. **Piekota:** W tako piekwe napiułem sie ze zdroju, tom całe lato chorował. <Od 2. Piec>

**Pielacz, a,** lm. **e, Pielarz** *ten, co piele.* L. <Od Pielę>

**Pielaczka, i,** lm. **i l.** forma ż. od **Pielacz; Pielarka, [Piełaczka, Pielonka, Pleja].** 2. [P.] *młoda gąska, gąsię:* Gęś z gęsiorem wiedzie na murawę żółte pielaczki. <Od Pielacz>

†**Piełać, a, ał** *spieszyć ś., pośpieszać, kazać ić:* Czemuż tak rychło z Warszawy pielacie do domu? Orzech. <? Chor. pelati>

†**Pielanie, a,** blm., czynność cz. **Piełać.**

**Pielarka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pielarz, Pielaczka, [Pleja].** <Od Pielarz>

**Pielarz, a,** lm. **e** p. **Pielacz.** L. <Od Pielę>

**[Pielasy]** *pstrokaty.*

**[Pielech, a,** częś. w lm. **Pielechy] l.** *pościel.* 2. *sukmia w niedbałej i nieporządnej brudą.* <PIEL>

**[Pielecha, y,** lm. **y]** p. **Pielucha.**

†**Pielegować, uje, ował, [Pielegować]** p. **Pielęgnować.**

†**Pielegowanie, a,** blm., **[Pielegowanie]** czynność cz. **Pielegować,** *pielęgnowanie.*

**Pielenie, a,** blm., **Pelenie,** × **Pełcie, [Pelinie, Pielonka, Plewidło],** × **Pielidło** czynność cz. **Pleć.**

**[Pieles, a,** lm. **e** a. **y]** *posłanie; legowisko np. psa.* Przen.: *pierzyna licho wypchana.* <Czes. peleš>

**[Pieleso, a,** lm. **a]** *barłóg w chlewie, na którym świnia zwykła leżeć.* <Czes. peleš>

**Pielesz, a** a. **u,** lm. **e l. a.** †**Peles** *legowisko, łożysko, kryjówka dzikiego zwierza; gniazdo ptaka drapieżnego:* Pielesze bestji jadowitych, w których ś. przechowują. Syr. Naszczwali żubrów, lwów, dzików, lampartów, wytrząsszy skryte dotąd ich pielesze. Pot. Lasy są moje domy i moje pielesze. Pot. Skoro słońce na wiosnę mroźne spławi śniegi, żeby po wiszach polskich mogła lęgnąć dzieci, dzika do takrocznego pielesza gęś leci. Pot. Przen.: *gniazdo ojczyste, progi domowe, dom rodzinny, ognisko domowe:* Wrócił do domowych pieleszy. Sienk. Po co ci ludzie opuszczają domowe pielesze? Sienk. 2. [P.] = a) *miejsce, gdzie ś. owoce ulęgają.* b) *ustronie, zacisze.* <PIEL; Czes. peleš>

**Pieleszenie, a,** blm., czynność cz. **Pieleszyć.**

**Pieleszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pieleszyć ś.**

**Pieleszyć, y,ył** *słać, wyścielać gniazdo, robić legowisko.* **P. ś.** myśl. *gnieździć ś.* <Od Pielesz>

**[Pieletruna, y,** lm. **y]** bot. p. **Bertram.**

**Pielęgarka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pielęgarz:** P. dzieci, chorych. Troc.

**Pielęgarz, a,** lm. **e, Pielęgniarz,** †**Pielęgnownik** *mężczyzna pielęgnujący chorych, sługa szpitalny.* <Od Pielęgnować>

**Pielęgnacja, i,** lm. **e** p. **Pielęgnowanie:** Opieka nad plantacjami miejskiemi rozpoczęła prawidłową pielęgnację drzewek ulicznych. Matka wszelkich przestróg i pielęgnacji w młodzieńczym wieku nie żałowała. Zdr. **Pielęgnacyjka.** <Od Pielęgnować, z końcówką niby Łć.>

**Pielęgnacyjka, i,** lm. **i** p. **Pielęgnacja:** Słabyś trochę, potrzeba ci pielęgnacyjki. Sienk. <Od Pielęgnacja>

**Pielęgniarka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pielęgniarz,** *pielęgarka:* Do szpitala załogi pesztańskiej przyjęto pielęgniarki. <Od Pielęgniarz>

**Pielęgniarski** przym. od **Pielęgniarz:** Szkoła pielęgniarska. <Od Pielęgniarz>

**Pielęgniarstwo, a,** blm. *zajęcie, obowiązki pielęgniarza lub pielęgniarki.* Oddział pielęgniarstwa chorych. <Od Pielęgniarz>

**Pielęgniarz, a,** lm. **e** p. **Pielęgarz:** P. szpitalny. Przemawiał w sprawie kształcenia pielęgniarzy i pielęgniarek. <Od Pielęgnować>

**Pielęgnować, uje, ował,** × **Pielęgować, [Pielęgować],** †**Pielegować, [Pielegować, Pielęzić]** kogo, co *dogladać, otaczać opieką; mieć starania o kim, o czym, czuwać nad kim, nad czym, chodzić około kogo, około czego:* Starzec ten od pieluszek pieścił mię, pielęgnował młodość moją. L. Synu niewdzięczny, na nieszczęście moje pielęgnowałem dla siebie nieprzyjaciela w tobie. L. Węża w zanadrzu chowasz abo pielęgnujesz. Pilch. Pielęgnowali młodsze me latka, chowali, jak syna. Żal. P. chorego. P. kogo w chorobie, w starości, w kalectwie. Żaden zwierz w swojej wolności tylu chorobom nie podlega, co pielęgnowany od ludzi. Kluk. P. rośliny. Na wzór czujnego ogrodnika pielęgnował te młode latorośle, z których w czasie obfite i bujne miały wzrastać owoce. Kras. Przen.: P. swe ideały, myśli = *przechowywać, podtrzymywać w sobie troskliwie, żywić je, piastować.* P. znajomość, zażyłość. **P. ś.** *być pielęgnowanym:* W ziemi, jako w żywocie matki, wszystkie rośliny ś. pielęgnują. Kluk. <Nm. pflegen; S. Grn. pflëgan>

**Pielęgnowanie, a,** blm., **Pielęgnacja** czynność cz. **Pielęgnować:** Pieczołowite dziecięcia chorego P. Troc.

**Pielęgnowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pielęgnować ś.**

†**Pielęgnownik, a,** lm. **cy** *ten, co pielęgnuje, piastun, dozorca.*

× **Pielęgować, uje, ował, [Pielęgować]** p. **Pielęgnować.** Troc.

× **Pielęgowanie, a,** blm., **[Pielęgowanie]** czynność cz. **Pielęgować,** *pielęgnowanie.*

**[Pielęzić, i, ił]** p. **Pielęgnować.**

**[Pielężenie, a,** blm.] czynność cz. **Pielęzić,** *pielęgnowanie.*

**Pielgrzan, u,** lm. **y, Drzewo podróżnych** bot. (ravenata) *roś. z rodziny bananowatych.* <Z Pielgrzym>

**Pielgrzym, a, [Pilgrzym] l.** lm. **i** a. **owie** *wędrownik do miejsc świętych, pątnik:* Pielgrzymi do Rzymu idący. Troc. P. w Dobromilu. Wirt. Człek pielgrzymem na świecie, świat karczmą człekowi. Pot. 2. × P. *podróżnik, podróżny, turysta, wędrowiec, wędrownik.* 3. lm. **y** zool. (cardiosoma) *skorupiak słupkooki, dziesięcionogi, krótkoodwłokowy (krab).* <Włos. pellegrino, Nm. Pilgrim, S. Grn. piligrîm, z Łć. peregrinus>

**Pielgrzymek, mka,** lm. **mki** pal. (spondylus) *małża bezgłowa jednomuskułowa, spotykana w utworze kredy białej wierzchniej,* kłopotek, zwaśnik. Kluk. <Zdr. od Pielgrzym>

**Pielgrzymi, Pielgrzymski,** †**Pielgrzymowy** przym. od **Pielgrzym,** *pątniczy, wędrowniczy:* Kij P. Odłączył ś. od pielgrzymiej gromadki. Niem. A. <Od Pielgrzym>

†**Pielgrzymka, i,** lm. **i l.** forma ż. od **Pielgrzym:** O niestotyż, iżem ś. ja już stała pielgrzymką i sierotą. Ż. E. O nieszczęśliwe panny, ludzie okrutni nad brzegiem czekają i krwią gładkich pielgrzymek bogi swe błagają. P. Koch. 2. p. **Pielgrzymowanie:** P. do Ziemi Świętej. Hoł. Prosił ś. na pielgrzymkę znowu dla nauk mądrych większego połowu. Jabł. Na pielgrzymkę poszedł świata obszernego. Jabł. Wychodzi na pielgrzymkę świata obszernego. Troc. Całe to życie jest pielgrzymką. Min. 3. zb. *pielgrzymi, kompanja:* P. po większej części z próżnującego gminu i mnichów włóczęgów zebrana. Nar. 4. × P. *miejsce, do którego pielgrzymują:* Jedna z najsławniejszych pielgrzymek Królestwa, jedno miejsce, najwięcej cudami słynące,

jest Częstochowa. Dm. Myślenice jest pielgrzymką dość sławną z przyczyny obrazu Najświętszej Panny Częstochowskiej. Dm. <Od Pielgrzym>

**Pielgrzymkowy** przym. od **Pielgrzymka**: Bilety na pociąg P.

**Pielgrzymować, uje, ował, [Pilgrzymować]** I. *odbywać pielgrzymkę, pątnikować:* P. z nabożeństwa, na święte miejsca iść, ślubną drogę odprawować. Kn. 2. *odbywać podróże, podróżować, wędrować, peregrynować, zwiedzać kraje:* Kto rad wiele pielgrzymuje, niewiele ś. naprawuje. Prz. Żeby nie robić, zawsze pielgrzymują po cudzych krajach. Star. Po świecie P. Troc. <Od Pielgrzym>

**Pielgrzymowanie, a,** blm., **Pielgrzymka** czynność cz. **Pielgrzymować**: P. wiele nauczy. Kn.

†**Pielgrzymowny** p. **Pielgrzymi**: Droga pielgrzymowna. L. Kij masz w ręku P. L. <Od Pielgrzymować>

**Pielgrzymski** p. **Pielgrzymi**: Pan to w pielgrzymskiej osobie. Mik. z Wilk. Pielgrzymską chodzić = *pielgrzymować, chodzić jako pątnik, nawiedzać miejsca święte:* Wam, panowie pielgrzymowie młodzi, trzeba umieć dobrze łgać, kto pielgrzymską chodzi.

**Pielgrzymstwo, a,** blm. I. *stan, rola pielgrzyma, pątnictwo.* Przen.: *pochód, postęp, rozwój:* Czują, że serce w dziejach bić przestanie, bo ś. P. ludzkości skończyło. Deo. 2. p. **Pielgrzymka**: W niebie jego ojczyzna: szczęśliwy to będzie, kto tam po tym pielgrzymstwie kiedykolwiek siędzie. Kochan. Księgi pielgrzymstwa. Mick. (= *tułactwa*). 3. †P. *miejsce, do którego ktoś zaszedł, pielgrzymując; obczyzna:* Miejszkajże na pielgrzymstwie, gdziekolwiek możesz. Leop. <Od Pielgrzym>

× **Pielidło, a,** lm. **a** p. **Pielenie**: Chwasty, przez P. powyrywane, mogą być używane na pognój. Kluk. <Od Pielę>

[**Pielinie, a,** blm.] p. **Pielenie.** <Pielénie>

**Pielnik, a,** lm. **i** *przyrząd ręczny a. konny do pielenia:* P. ręczny pana Postawki zyskał już szerokie uznanie rolnika. Sienk. P. amerykański. <Od Pielę>

[**Pielnować, uje, ował**] p. **Pilnować.**

[**Pielnowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pielnować**, *pilnowanie.*

[**Pielonka, i**] I. blm. p. **Pielenie.** 2. p. **Pielaczka.**

†**Pieluch, a,** lm. **y** *plotkarz.* <Od Pielę>

**Pielucha, y,** lm. **y,** [**Pielecha**] *chusta do owijania niemowlęcia, powicie, powijak:* Nie znasz, co to są pieluchy, wolny wzrost biorą członeczki, my żyć zaczęli z łańcuchy, w których nas gniotły mameczki. L. W pierwszych pieluchach zmarł. Groch. Prawie jeszcze w pieluchach i przy cycku. Glicz. Przen.: Od pieluch = *od niemowlęctwa.* Przen.: *dziecięctwo, niemowlęctwo, niedołęstwo, kolebka:* Ludzkość w pieluchach. Myśl jego jeszcze w pieluchach (= *nierozwinięta*). Zdr. **Pieluszka, Pieluszeczka.** <PIEL>

**Pieluchowy** przym. od **Pielucha.** Przen.: W pieluchowym przemyśle tych dawnych epok. Sp. (= *w budzącym ś. zaledwie dopiero*). <Od Pielucha>

†**Pieluszczany** przym. od **Pieluszka**: Dziecię w pieluszczanych leży więzach. Troc.

**Pieluszeczka, i,** lm. **i** p. **Pielucha.** <Od Pieluszka>

**Pieluszka, i,** lm. **i** I. p. **Pielucha.** 2. [Pieluszki, lm.] *gatunek grochu o modrawych liściach kwiatowych, których ogonki są czerwone.* <Od Pielucha>

[**Piełaczka, i,** lm. **i**] p. **Pielaczka.**

[**Piełun, u,** blm.] p. **Piołun.**

[**Piełyn, u,** blm.] p. **Piołun.**

**Piemja, i,** blm. *choroba ropnica, zakażenie ropne krwi.* <Gr.-Łć. pyaemia>

[**Piena**] p. 2. **Piąć.** <Z Pięła, od Piąć>

[**Pienesztwo, a,** blm.] p. **Pieniądz.** <Z Pieniętwo>

[**Pieni**] p. 2. **Piąć.** <Z Pięli, od Piąć>

× **Pienia, i,** lm. **e** p. **Pieniactwo**: By ukrócić pienie w sprawach granicznych, stanowimy rozgraniczenie normalne. L. Powszechna zaraza z pieni i postępków prawniczych pozorne biorących z prawa tytuły. Djar. gr. Daleki miałem umysł od pieni, iżby zapozwać i szukać sprawiedliwości. Koss. <Ros. pěnia = grzywna, Łć. poena>

**Pieniacki** I. a. **Pieniaczy** przym. od **Pieniacz**: Ciśnie go sąsiad, pieniackie wynajdując zwadki. L. Pieniackie nakłady rzadko nagrodzi wygrana. L. Kłótnie pieniackie. Za rozszerzaniem ś. ducha pieniackiego nastąpiła potrzeba różnych juryzdykcji sądowych. Skrzet. 2. lek.: Obłąd P. = *objaw choroby umysłowej.* <Od Pieniacz>

**Pieniactwo, a,** blm. I. *duch pieniacki, chciwość pobudzająca do pieniania ś.:* Za to i za owo, co myśli P., osadzą mię do wieży, wpiszą w golców bractwo. Wyb. P., wykręty, bałamuctwa, niszczące strony, zniżyły szanowny niegdyś urząd patrona. L. Kancelarje pieniactwa i wybiegów waszych są składem. L. 2. a. × **Pienia** *pienianie ś.:* Ustąpił mu ksiądz prawa swego, gdy nie zdobi sługi bożego pieniactwem ś. bawić. Skar. <Od Pieniacz>

**Pieniacz, a,** lm. **e, Pieniaka** *ten, co ś. pienia, co ś. lubi procesować, procesowicz zaciekły:* Pieniacze żyją pozwami. Dar. J. Pieniacze: po dwudziestu dekretach, trzynastu remisach, czterdziestu kondemnatach, sześciu kompromisach, zwyciężył Marek Piotra, a że ś. zbogacił, ostatnie trzysta złotych za dekret zapłacił; umarł Piotr, umarł Marek, powróciwszy z grodu, ten, co przegrał—z rozpaczy, ten, co wygrał—z głodu. Kras. <Od Pieniać>

**Pieniaczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pieniaczyć ś.**

**Pieniaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pieniacz**: Straszna z niej P., ustawicznie po komisjach, kondescensjach, sądach i trybunałach jeździ, i co rok z trzydziestu spraw ledwo jedną wygra. L. <Od Pieniacz>

**Pieniaczy** p. **Pieniacki**: Były te pretensje wynikiem pieniaczych usposobień ogółu. Rol. <Od Pieniaka>

**Pieniaczyć się, y ś.,ył ś.** p. **Pieniać ś.**

**Pieniać, a, ał** I. a. P. ś., **Pieniaczyć ś.** *procesować ś., prawować ś. zaciekle, ciągać ś. po sądach:* Pieniając zuchwale, wygrał fortunę znaczną w trybunale. Kras. Wiesz, co jest P. w tym kraju! L. Bądź ty patronem tego, co ś. z dobrym pienia. L. 2. P. kogo = *procesować go, ciągać go po sądach:* Myśli nas przed sądem P., *judicio perfundere.* Siem. J. Czy on o ten występek słusznie może być pieniany? Ostr. <Od Pienia>

**Pieniaka, i,** lm. **i** p. **Pieniacz**: Pewien P. niepokoił i do upadku przyprowadzał wdowę po stolniku. Byk. <Od Pieniacz>

**Pienianie, a,** lm. **a** czynność cz. **Pieniać**: P. zbrodnia publicznego każdemu obywatelowi wol-

ne. Ostr. Bracia rozróżnieni, przeciwnego zdania, jeden szukając zgody, a drugi pieniania, wszystko stracili. Jak. W. Z ciebie upór, a za nim przeklęte pieniania gniazda swoje uwiły. Arc.

**Pienianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pieniać ś.**

**[Pieniaszek, szka,** lm. **szki]** p. **Pień.** <Od Pień>

**Pieniawa, y,** lm. **y, Hidranga** bot. (hydrangea) *roś. z rodziny skalnicowatych.*

**[Pieniawo]** przys. *opornie, z trudem, niesporo:* Robota idzie P. <Od Pień>

**[Pieniażki, ów,** blp.] p. **Pieniądz.** <Z Pieniążki>

**Pieniądzy, ów,** blp. posp. p. **Pieniądz.** <Z Pieniądze>

**Pieniądz, ądza,** lm. **ądze, [ędze, pjondze, piondze, piejądze, pjądze, piądze],** 2 pp. lm. **ędzy, [pieniądzy, pieniądzi, pienieńdzy],** 6 pp. lm. **ędzmi, [pieniądzmi, pieniądzami], [Piniądz, Pjeniądz, Pjenądz, Pijądz]** I. †P. *moneta najmniejszej wartości (jak grosz, babka, halerz, szeląg, fenig i t. p.):* Wdowa ubożuchna kładła do karbony dwa pieniądza drobne. Leop. P. abo pieniążek jest najmniejszą monetą. Zigr. Żebyś Chrystusa widział, i pieniądzabyś Mu nie dał. Skar. Żebrak prosił: daj mi P.; nie P., mówił, aleć oto dwa grosza. Górn. Nie tylko pieniędzmi, ale groszmi i złotemi jałmużnę dał. Skar. Niedość ubogiego pieniądzem abo szelągiem odprawić. Wuj. Dziewięć pieniędzy za każde pół grosza liczą. Herb. P. = $^1/_{18}$ grosza. Kłos. Czopowego od grosza dwa pieniądza, rozumieją ś. te pieniążki, co ich 18 w groszu. Vol. Od beczki czopowego od każdego grosza po pieniądzu polskiemu. Vol. Od gorzałki od każdej kwarty po dwa pieniądze białe. Vol. Drachmę dzielą na cztery pieniądze; P. na dwa pieniążki. Krum. Za nic nie stoi, a. na to czwartej części pieniądza nie dadzą. Mącz. Łakomstwo ś. leda o krzywdeczkę gniewa, co nie stoi za P. Rej. On, który prze nędzę swą za trzy czarne pieniądze nie będzie stał, na urząd wszedszy, zbogaci ś. Kosz. Wstydu za P. na czele nie mając. Birk. P. filipów, miąższy P. = *filipki, pieniądze hiszpańskie z wizerunkiem Filipa.* Drobne pieniądze w Polszcze przed Wacławem chodziły pod nazwiskiem asprów czyli aspergillów, skąd bajka o mniemanych skórzanych wiewiórczych pieniądzach. Nar. **2.** = a) *moneta z kruszcu szlachetnego:* Dawni Rzymianie panowania byli niezwyciężonego, a nie mieli srebrnego pieniądza. Urzęd. Puścić w kurs P. Wycofać P. z obiegu. Znają go jak zły P. P., znak z kruszcu mający przywiązany do siebie szacunek dla tym łatwiejszych wymian w handlu. Kras. Z Sybieru pieniędzy nic nie przychodzi, tylko kosmaty towar. Niem. S. Pieniądze okrągłe są, toczą ś. Prz. Pieniądze niczym nie trącą; każde pieniądze pachną. Kn. P. fałszy a. fałszowany. Pieniądze lica nie mają. Kn. *(= wszystkie są jednakowe).* Bić pieniądze w mennicy. Pieniądze drobne = *moneta zdawkowa.* Rozmienić pieniądze. b) P. papierowy = *banknot, bankocetel, papierek:* Zmienić pieniądze. Grube pieniądze. **3.** część. w lm. a. **†Pieniądztwo, × Pienięstwo, [Pienesztwo]** *zasób pieniężny, suma, kwota, majątek, kapitał, fundusz, grosiwo, złoto:* By miał kozieł pieniędzy, to mu dudkujemy. Papr. Kto o P. nie stoi, za P. nie stoi. Koch. W. Pieniędzmi robić. Troc. Obracać pieniędzmi. Bez pieniędzy do targu, bez soli do domu. Troc. Pieniądze gotowe Troc. *(= gotowizna, gotówka).* Zrobić na czym pieniądze *(= dorobić ś.).* Leżące pieniądze. Troc. Niema pieniędzy. Troc. Jestem przy pieniądzach. Troc. Chciwość ludzka na pieniądze. Ork. Złożyć do banku a. w banku pieniądze. Podnieść pieniądze z kasy, z depozytu. Pieniądze wiele mogą, abo wszędy miejsce mają; wszystkiego dokażą. Kn. Pieniądze głupi wprzód kładzie, nie przestaj na jego radzie. Prz. Był człowiek, co przez lat wiele zebrany P. o krwawym znoju przechował w garnku w popiele. Hoł. Nie do wszystkich dojść mogły chatek pańskie pieniądze i chleby. Gór. Zbierać, składać, ciułać, odkładać, wydawać, tracić, stracić, marnować, puszczać, trwonić pieniądze. P. ciężko zapracowany. Leżeć na pieniądzach *(= mieć znaczną gotówkę, kapitały).* Pozostały po nim grube pieniądze. †Ożałować kogo o pieniądze = *zapozwać kogo o dług.* Człowiek będzie ożałowan o pieniądze. Ort. Człowiek bez pieniędzy ustawicznie jest konającym, a pieniądze bez człowieka trupem. L. Pieniędzmi mądry władnie, głupi im służy. Kn. Na tym świecie nic bez pieniędzy. L. Zarabia piękne pieniądze. Kupiłbym wieś, ale pieniądze gdzieś, w przypowieści bywa mówiono. Mącz. Pieniądze cięciwa wojny. Birk. Przy kim są pieniądze, przy tym też zostawa i honor i zaszczyty i urząd i sława. L. Lepszy człowiek bez pieniędzy, niżli pieniądze bez człowieka. Prz. Pieniędzy pilniej, niż cnoty. Kn. **4.** *cena:* Za tanie pieniądze psi mięso jedzą. Prz. Kupić, sprzedać, zbyć za psie pieniądze = *bardzo tanio, za bezcen, nawpół darmo.* Za małe pieniądze = tanio. Kn. × W pieniądzach co jest. Włod. *(= w cenie, popłaca, płaci).* W pieniądzach to jest. Troc. Koń młody w pieniądze idzie, płaci, stary z pieniędzy wychodzi. Kn. **5.** *zapłata, opłata:* Wziąć, dostać co bez pieniędzy *(= darmo a. na kredyt).* Dziś za pieniądze, a jutro darmo. Zmowę uczynił z robotniki z pieniądza dziennego. Leop. Wziął każdy z nich po swym pieniądzu. Leop. *(= po swej należności).* Możesz ś. do niego zgodzić, u niego P. pewny. †Pieniądze językowe = *kara za obmowę.* × Kuchenne pieniądze = *strawne.* Późniejsze tak zwane kuchenne pieniądze rotmistrzów potrącono z żołdów żołnierskich. Górs. Pieniądze kunne p. **Kunne.** **6.** †Grosz a. P. św. Jana a. grosz świętojański = *zadatek służby.* P. św. Jana, zadatek. Troc. **7.** × P. św. Piotra = *świętopietrze.* Troc. Zdr. **Pieniążek, [Pieniądzek,** w lm. **Pieniażki].** Zgr. w lm. **Pieniachy, [Pieniochy].** <Got. peniggs, S. Grn. Pfenning>

**[Pieniądzek, dzka,** lm. **dzki]** p. **Pieniądz.**

**Pieniądzodawca, y,** lm. **y** *dający, płacący pieniądze, płatnik.* <Pieniądz + Dawca>

**†Pieniądztwo, a,** blm. **I.** p. **Pieniądz.** L. **2.** p. **Pienięstwo:** Kto pieniądztwem majętności sobie przyczynia, taki szlachcicem ś. zwać nie może. Star. <Od Pieniądz>

**Pieniążek, żka,** lm. **żki I.** p. **Pieniądz** = a) Szelągi, solidi, które ś. dzielą na dwadzieścia pieniążków denari, czyli feników. Wiszn. Grzywna miała szesnaście szelągów, czyli 192 pieniążki. Wiszn. Pieniądz dzielą na dwa pieniążki. Krum. Trzy pieniążki czynią kwartnik. Troc. P. jest szósta część szeląga. Troc. Grosz czyni 18 pieniążków a. pieniądzów. Troc. Przegrał, przepił, zapłacił do ostatniego pieniążka. Troc. Nie dałbym za to i pieniążka. Kn. *(= złamanego grosza).* b) Pieniążki wszystko robią: i teścia i zięcia. Tremb. Pieniążkiś moje pokradł. Trzt. Ma pieniążków dosyć. L. Dobry, kto ma pieniążki. Jag. Ma pieniążki. Troc. Pieniążki poszły. Troc. **2.** [P.] *plamka:* P. na oku zażegnują też znawcy.

3. bot. p. **Tojeść.** 3. geol. p. **Numulit.** <Od Pieniądz>

**Pieniążkowy** przym. od **Pieniążek.**

**Pienić, i, ił I.** *wytwarzać pianę, robić pienistym, wspieniać, burzyć:* W szklankę zgóry P. Troc. Karczmarka aby zgóry w konewkę nie pieniła piwa. Haur. **2.** *okrywać pianą, zapieniać:* Pieni dzik pyskiem i kły swe zgrzytem ostrzy. Pilch. Przen.: Począł Polskę krwią P. Troc *(= broczyć).* **P. ś.** *wydzielać z siebie pianę, okrywać ś. pianą, burzyć ś:* Morze ś. pieni. Ocean wełnmi pieni ś. bystremi. Kulig. Leciał pędem panicz; konie ś. z biegu pieniły. Węg. P. ś. około gęby. L. *(= toczyć pianę).* Kruszce pienią ś. z pieców; pancerze brzmią na kowadle. Stasz. Przen.: Krwią ś. pieni. Troc *(= broczy).* Piwo ś. w szklance pieni *(= burzy ś., musuje).* Tam czeka na was biesiada: puhary pienią ś., pełne krwi nieprzyjaciół. Krasiń. Pieniła ś. ze złości. L. *(= wściekała ś.).* Miotał ś. i pienił z wielkiego gniewu. Jun. P. ś. od gniewu. Troc. Przen.: *burzyć ś., gotować ś., falować:* Strach i przerażenie pieniły ś. w jego duszy gorącym strumieniem, co mu mózg zalewał. Przybysz. Czułem, jak co noc ciało twe płomienniej ś. przy piersi mojej pieniło. Przybysz. <Od Piana>

**Pienie, ęa,** lm. **a I.** × P. czynność cz. **Piać,** *pianie:* Pierwsze P. a. pierwsze kury. L. Przen.: Połowczyk, w lesie zawywszy wilczym głosem, gdy mu wilcy podobne oddali P., w nadziei pokrzepionym został. Nar. **2.** a. × **Pień** *śpiew, pieśń:* Pienie starych Polaków, którego na wojnach używali, Bogarodzicą zowiemy od słowa pierwszego, od którego początek swój bierze. Birk. P. muzyczne lub poetyckie. L. Pienia religijne. P. Symeona starego niechaj zabrzmi w ustach naszych. Skar. O wdzięczna pieśni i słodkie P. tego starca. Skar. Wdzięczne anielskich chórów pienia. Skar. W mszy świętej P. anielskie: Chwała na wysokości Bogu. Skar. Psalm pierwszy, P. abo pieśń pierwsza o Jezusie, Panu naszym. Wr. Jakie dzieje, takie P.! Szymon. *(= śpiewanie).* Pod lazurowe stropy brzmią skowronków pienia. Chęć. A dzwon grający swoją muzykę towarzyszyć będzie tym radosnym pieniom. Bog. W. <Od Piać>

**Pieniek, ńka,** lm. **ńki I.** p. **Pień** = a) *pniaczek, klocek:* Zaczek z infimy skazany na P. L. Znać, żeś niewiele wziął plag w szkołach, znać, że cię niedobrze bito, żeś nieczęsto P. wycierał. L. Mieć z kim na pieńku = *mieć doń urazę, ansę, mieć z nim porachunki.* Ale, ale, mamy z sobą coś na pieńku. L. Wy milczcie, bo bez tego mam ja z wami na pieńku. L. *Nanus* karzeł, mały, krótki mężyk, by P. Mącz. Karzeł, P. Mącz. b) Pieńki, zwyczajne ule stojące. Kluk. [Siedemdziesiąt pieńków pscół]. c) [P., kula strzelna stożkowa]. **2.** *drzewko cienkie, pręt, bylina, łodyga:* Pieńki są to owe a. płonki, a. z ziarn podrosłe drzewka, w które zrazy szczepione być mają. Kluk. **3.** P. zęba = *to, co zostało w szczęce po spróchniałej koronie zęba.* **4.** *kamień do brukowania, zwężający ś. nieznacznie ku spodowi.* **5.** *część dęta pióra, pipa, pipka, dutka:* Pióro składa ś. z pieńka i chorągiewki: P. jest u spodu dęty, drdzeniem napełniony. Kluk. P. pióra odarty. **6.** *gatunek grzybów żółtawych, które przy pniach rosną.* L. **7.** myśl. *kawałek ołowiu, większy od kuli, postaci ostrokręgu lub walca, którym ś. nabija sztuciec lub gwintówka.* **8.** zdń. *kupa gliny zbitej przy uprawie.* <Od Pień>

× **Pienienie, a,** blm., czynność cz. **Pienić.**

**Pienienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pienić ś.**

× **Pieniędzarnia, i,** lm. **e** p. **Pieniężnia.** Łoy. <Od Pieniądz>

† **Pieniędznik, a,** lm. **cy** p. **Pieniężnik:** Dwaj dłużnicy byli winni długi niektóremu pieniędznikowi. Żarn. <Od Pieniądz>

× **Pienięstwo, a,** blm. **I.** p. **Pieniądz:** Bogaty złodziej ma dosyć pienięstwa. Boh. **2.** a. † **Pieniądztwo** *obroty pieniężne, operacje pieniężne, bankierstwo.* L. <Od Pieniądz>

× **Pieniężenie, a,** blm., czynność cz. **Pieniężyć.**

× **Pieniężenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pieniężyć ś.**

† **Pieniężne, ego,** blm. *składka pieniężna, opłata pieniężna:* Jeżeliby kto ze środka zwierzchności naszej na Celestat przyszedł dla używania krotofili, tedy starsi mają wedle obyczaju i liczby strzelców składanie uczynić i podnieść P., żeby takowej personie poważnej ku poczciwości lepszy ochędożny klejnot i nad obyczaj był sprawion dla strzelania. Goł. <Od Pieniężny>

× **Pieniężnia, i,** lm. **e, Pieniędzarnia** *zakład, w którym biją pieniądze, mennica,* † m e n i c a, † m i n c a, † m y n c a, † m e n c a, † m i n i c a, † m y n i c a, × m e n c a r n i a, † m y n c a r n i a, [m i e d n i c a]. <Od Pieniądz>

† **Pieniężnica, y,** lm. **e** *skarbiec, skarbnica, skarb, budowla, w której przechowują pieniądze rządowe, klejnoty i inne kosztowności.*

**Pieniężnie, Pieniężno** przys. od **Pieniężny:** Wynagrodzić kogo P. Teatr wspomagany i popierany przez rząd moralnie i P. Czar.

× **Pieniężnik, a,** lm. **cy,** † **Pieniędznik I.** *bogacz, człowiek bogaty, pieniężny, kapitalista:* Choć taki P., niewypowiedziany kutwa. L. On tak bardzo pragnął dorobić ś., zostać bogatym, bogatym jak Gdali Tropfenholz, pierwszy P. i kupiec w całym miasteczku. Jun. **2.** *wekslarz, monetarz, ten, co pieniądze mienia, bankier:* Ci pieniężnicy, wywożąc od nas talary, zysk mają z nich. L. **3.** bot. p. **Tojeść. 4.** rzem. rub. *terminator rzemieślniczy, który opuścił termin, nie wyzwoliwszy ś., i przyjął gdzieindziej miejsce płatne.* <Od Pieniężny>

**Pieniężno** p. **Pieniężnie:** P. = *z wielkiemi pieniędzmi.* Kn.

**Pieniężny,** † **Pieniężysty,** † **Pieniężyty** przym. od **Pieniądz** = a) Drachmę dzielą na cztery pieniądze, pieniądz na dwa pieniążki, i ten gatunek wagi nazywają grzywną pieniężną. Krum. Pojechał do Holandji dla pieniężnych interesów. L. Pomoc mu pieniężną dawał. Skar. Pieniężne sprawy, rachunek. Troc. Wnosi do izby dwa pieniężne wory. Brodz. *(= pełne pieniędzy).* † Pieniężna rzecz = *pieniądze.* Glos. Machina pieniężno-kredytowa. Dawny system feudalno-wojskowy zmieniał ś. w oczach na system P. b) *mający wartość jednego pieniądza,* × p o p i e n i ę ż n y: P. chleb. Kn. c) *handlujący pieniędzmi, bankierski:* Ludzi pieniężnych niemało, którzy bardziej pieniądzmi, niż drudzy towarami, handlują. Spas. d) *bogaty, zasobny w pieniądze:* Żeni ś. głupi młodzian z głupią, niedołężną, szpetną, złośliwą, starą, byleby pieniężną. L. Żeś P., nie masz pogardzać ubogą. L. Przy cnocie pieniężna. Troc. Jać pana żadnego pieniężnego nie wiem, i owszem, wszyscy ś., jak słyszeć, w długi zawiedli. Stryjk. [Kiedyś ty pan P.]. e) *płatny, opłacany, najemny, zostający na żołdzie, za pieniądze służący:* Pieniężnej piechoty nie używać, bo ś. skarb niszczy przez nią. Star. Żołnierze pieniężni dla niezapłacenia żołdu poczęli ś. rozchodzić. Stryjk. Krzyżacy i żołnierze pieniężni. Nies. Kozacy pieniężni.

Niem. Rotmistrzom pieniężnym przypowiedziano. Mask. Od Pieniądz.

**[Pieniężuk, a,** lm. **i]** bot. p. **Tojeść.** <Od Pieniądz>

× **Pieniężyć, y. ył** *spieniężać, sprzedawać coś z czyjego mienia:* P. swoje ruchomości. Sł. wil. · **P. ś.** *wyprzedawać ś., sprzedawać swoje mienie.* <Od Pieniądz>

† **Pieniężysty** p. **Pieniężny:** Jeśliby żałoba była dziedziczna albo o wielką pieniężystą summę, to jest o czterdzieści grzywien. Stat. w.

† **Pieniężyty** p. **Pieniężny:** O długu pieniężytym. Stat. w.

**[Pienik, a,** lm. **i] I. [Pieniki,** lm.] *rufy, kozły, pasznie dla owiec.* **2.** a. **Ślin** zool. (aphrophora spumaria) *owad półpokrywy skoczkowaty.*

**Pieniny, in,** blp., × **Pioniny** *miejsca, gdzie ś. woda pieni:* Zatok, wysp, szkopułów i pienin. Pol. <Od Pienić>

**[Pieniochy, ów,** blp.] p. **Pieniądz:** Jeżeli macie P. wyprawić nam weselisko. Wójc. <Z Pieniądze>

**Pienisława, y,** lm. **y, Powietrznik** bot. (aërides) *roś. z rodziny storczykowatych.*

**Pienisty I.** a. × **Pionisty** = a) a. × **Pienny** *pełen piany, pieniący ś., burzący ś., musujący, spieniony, wspieniony, wzburzony:* Morze pieniste. Piwo pieniste. Haur. Pienista Wisła. Groch. Nawałność straszna powstaje, pieniste bałwany tłuką okręt. Jabł. Fermentacja pienista. b) *okryty pianą, zapieniony; toczący pianę:* Gryząc P. munsztuk i tłukąc kopyty. Koch J. Wieprz P. erymantski. Tw. **2.** bot.: Mak P. p. **Lepnica. 3.** min. (o skałach) *zawierający w swojej składowej masie bardzo małe przestrzenie próżne:* Złożenie pieniste. Lawa pienista. Miedź pienista. Wapień P. = *produkt przeobrażenia aragonitu, będący agregatem białym, blaszkowatym, sypkim i pulchnym.* Wapno pieniste a. wapnopian. <Od Piana>

**Pieniuszek, szka,** lm. **szki** p. **Pień.** <Od Pień>

× **Pienka, i,** blm., **Pieńka I.** bot. p. **Konopie:** Żytem, solą, lnem, pienką nie wolno Żydom handlować; pienkę, lubo u szlachty nabywszy, wolno im do miasta przywieźć, ale nikomu, jak mieszczaninowi, przedać. Dub. Od kamienia pienki. Ins. c. l. Od bierkowiska pienki czystej po złotemu, od berkowca płowej pienki po 15 groszy. Vol. Z masztami, pienką i żytem. Kniaź. Pienki lnu. Koss. <Ros. penьka>

× **Pienkowy** przym. od **Pienka,** *konopny, konopniany.* <Od Pienka>

**Piennica, y,** lm. **e** *cewa pienna* (Steigrohr).

**Piennik, a,** lm. **i:** Cyrkiel P. rzem. *gatunek cyrkla.*

× **Pienny** p. **Pienisty:** Skropcie już pola perłową rosą, o górne zdroje, aż on brzemienny świętym dżdżem obłok, strumieniem P., wyleje na świat. Mias. <Od Piana>

**Pienny** p. **Pniowy:** Róża pienna. Kon. Drzewo wysokopienne. Dębianki na lekarstwo masz zbierać, póki są niedostałe a pienne. Sien. Rzem.: Cewa pienna = *piennica.* <Od Pień>

× **Pienny** przym. od **Pienia:** *o który ś. prawują:* Właścicielom natworzyli piennych sporów. Cz. Piennego imienia nie może nikt, nie rozprawiwszy ś., inszemu puszczać. St. lit. Wyjechał podkomorzy na grunt P. St. lit. (= *sporny*). Wiodąc prawo o grunt P. abo o różnice graniczne. St. lit.

**[Pieno]** p. **2. Piąć.** <Zam. Pięło od Piąć>

**[Pientro, a,** lm. **a]:** Dwa zapola czyli zasieki po obu stronach boiska, wyłożone chróstem lub żerdziami, co nazywają pientrem. <p. Piętro>

**Pień, pnia** a. **[pienia],** lm. **pnie I.** *łodyga, słup drzewa od korzenia do korony, strzała drzewa; łodyga, głąb, bylina w ziołach; źdźbło w zbożu:* P. jest ta część rośliny nad ziemią, która, wyrastając z wierzchniej części korzenia, wszystkie nadziemne jej części na sobie dźwiga. L. Nie u wszystkich zaś roślin zowie ś. tak: pniem wtedy właściwie nazywa ś., kiedy jest pojedyńczy, wzniosły, drzewny, trwały. L. P. powstaje z korzenia i wszystkie inne roślinne części dźwiga na sobie. Jund. Drzewo wiele ma gałęzi, a P. przedsię jeden. Hrb. Nie tak łatwa jest znajomość drzewa stojącego na pniu. Jak. J. (= *rosnącego, nie ściętego*). Umieć wysokość i grubość drzewa wymiarkować na pniu. Jak. J. Pnie, drzewa o koronie wysokiej. Przez P. walić = *spuszczać drzewo, ścinać.* Pod P. = *pionowo, prostopadle.* L. Zboże na pniu = *niezżęte, nieskoszone.* Zboża w polu na pniu stojące nieprzyjaciele wytratowali. L. Sprzedał zboże jeszcze na pniu (= *przed żniwem, jeszcze niezżęte*). Żąć ś. powinno czysto, nie zostawując na pniu kłosów. Kłok. Gdy len na pniu pożółknie, znak, że czas jego zbioru. Przędz. P. w drzewach, łodyga abo głąb w ziołach (bylina); w zbożu źdźbło abo słoma. Kluk. Nieprzyjaciel drzewom nie przepuszczał w lasach, i z drzewami na pniu zasiewy palono. Mick. Przen.: † Na P. wyjechać = *do lasu, gdzie ś. szkoda stała.* Ktoby człowieka w swojej puszczy pograbił, ma panu jego oznajmić, aby na P. wyjechał; a pan obowiązan, co na pniu osądzono będzie, zapłacić. L. Przen.: W P. = *zupełnie, całkiem, ze wszystkim:* Jadę na wojnę z Persami i ich w P. wycinać każę. Boh. (= *ze szczętem, do szczętu, co do jednego, co do nogi*). Trzy plemiona królów: Damaszku, Izraela i Judy, w P. wycięte zostały. Lel. Herod całe miasta w P. wycinał. Hoł. Wyrznąć w P. obywatelów. Nagur. Nikt z oficerów ni żołnierzy nie wiedział w P., dlaczego to czynią. Sienk. (= *zgoła nic,* posp. *ani w ząb*). [W P. przeklina Jadam swoję] = *w żywe kamienie.* **2.** *część pnia pozostała przy korzeniu po ścięciu drzewa, odziemek, pniak:* Abyś nie był jak wieprz w karmniku, a. jako suchy P. na roli, co ś. oń pługi zawadzają. Rej. (o zawadjaku, człowieku, który jest ciężarem dla ludzi). P. ma cierzysty = *odziemek zostawiony poto, aby puszczał latorośle.* Przen.: *ród, dom, gniazdo, plemię, pokolenie; protoplasta; pochodzenie:* Z tego pnia wyszły sławne rody magnackie. Był z pnia Sanoczaninem. Kaczk. **3.** *kloc, kłoda, kłodzina z drzewa ściętego; odcinek drzewa, dzwono kloca, pieniek:* P. z wyciętego drzewa, sztuka, kłodzina. Kn. P., kloc, na którym co rąbią. Kn. P. u rzeźnika do rąbania mięsa. Rąbać na pniu mięso. Troc. Przedawać pnie z drzew wyciętych, to jest kłodziny. Troc. P. kowadlany = *P., w którym jest osadzone kowadło.* Lab. Dać głowę na P. = *pod miecz katowski.* · Przen.: *zawada, zawada, przeszkoda, trudność:* Zwaliwszy ten P. z drogi około sukcesji, tedy onę różnicę około jednej rzeczy pospolitej, tak stanowimy. Herb. **4.** przen. (o człowieku) *bałwan, słup, kloc, kłoda, drągal, gamoń, jołop, człowiek ociężały, nieruchawy:* Leży jak P., jak kloc nieruchawy. L. Uważaj, jaki sen chorego: czy lekki, czy ciężki, czy chory ś. przebudza, czy ś. zrywa, czy leży jak P. Perz. Pan nas wzywa, a my jako P. leżym; porwać ś. z błota nie chcemy. Skar. Ale ty, głupcze, czego tam sto-

isz, jak P. L. *(= jak malowany).* Leniwy, nieochotny, rusza ś., by P. na ptaki. Kn. Rączy, by P. na ptaki. Prz. Ty trutniu borowy, z ciebie taki P., taki niedźwiedź. L. Popiel wtóry, P. i drągal własny. Krum. Mniemał, żeby grzybami abo pniami byli, ani żeby który z nich miał wyrozumieć zdradliwe rady jego. Baz. Izaż będziecie takiemi pniami a głupszemi nad bestje? Zigr. **Głuchy jak P.** Prz. [Po coście mnie dali za takiego pnia?]. **5.** *forma drewniana na kapelusze:* P. u czapników lipowy. Kluk. **6.** anat. = a) †P. *ciało bez kończyn i głowy, tułów, kadłub:* Gdy najdą jaki P. bez głowy we krwi swej ukalany, przypadnie na nich bojaźń. Leop. b) (truncus) *gałąź główna naczynia krwionośnego lub nerwu.* **7.** bart. *ul w klocu drzewnym:* Ma 20 pni w pasiece. **8.** bot.: †Karń P. p. **Karń.** **9.** jęz. *cząstka wyrazu, zawierająca główne, zasadnicze jego znaczenie, z której ś. on rozwinął i od której pochodzi cała grupa wyrazów jemu pokrewnych, pierwiastek, rdzeń.* **10.** leśn.: P. ogajony p. **I. Kikut.** **11.** mat.: P. graniastosłupowy p. **Kloc.** **12.** min.: P. krystaliczny = *skupienie kryształów równolegle zrosłych, w którym one różnią ś. swemi wymiarami i nie zlewają ś. zbyt ściśle z sobą.* **13.** myśl. *dolna część rogów jelenia, łosia.* **14.** zool.: P. polipniowy = *koral, polipień, zwierzokrzew w postaci rośliny.* Łab. Zdr. **Pieniek, Pieniuszek, [Pieniaszek, Piniaszek].** <PIEŃ/PŃ>

× **Pień, a,** lm. **e** p. **Pienie:** P. przedśmierciowy Lodbroga. Cz. P. przedśmierciowy Asbiorna, w którym obiecuje sobie pić jeszcze na tamtym świecie piwo. Cz. <Z Pienie>

**[Pień, pięciu]** p. **Pięć.** <Z Pięć>

**[Pieńcet, ctu]** p. **Pięćset.** <Z Pięćset>

**[Pieńczeskich]** p. **Pięćczeskich** <Z [Pień] + Czeskich, od Czeski>

**Pieńka, i,** blm. **I.** [P.] = a) *włókno konopiane.* b) zool. *ptak pliszka* (motacilla). **2.** bot. p. **Konopie:** Pieńki i nasienia lnianego wiele także z tej prowincji wychodziło. Św. <p. Pienka>

**Pieńkowato** przys. od **Pieńkowaty.**

**Pieńkowaty** *do pieńka podobny:* Tępa, pieńkowata, zebrana w sobie postać, bardzo podobna do tobołka spłowiałych szmat i chust. Kon. Anat.: Brodawki pieńkowate języka (papillae circumvallatae). <Od Pieniek>

**[Pieńkowe, ego,** blm.] *opłata, którą ś. płaci gajowemu od drzewa zrąbanego; opłata, którą płaci kupujący drzewo w lesie gajowemu.* <Od Pieńkowy>

**Pieńkowy** p. **Pienkowy:** Pakuł pieńkowych 13,052 kamienie. T. K. <Od Pieńka>

**[Piepierzyca, y,** lm. **e]** zool. (ortygometra porzana) *kura wodna, ptak podkasały kurodzioby z rodziny derkaczów.* <?>

**Pieprz, u,** lm. **e,** †**Piersz** bot. **I.** (piper) *roś. z rodziny pieprzowatych.* Gatunki.: P. b e t e l (p. betle). P. k u b e b a (p. cubeba). P. s y r y b o a (p. siriboa). P. z w y c z a j n y (p. nigrum). Potrząsnąć pieprzem. Troc *(= popieprzyć).* P. gryzie, pali. Utłuc pieprzu. Wódka z pieprzem. P., chrościna dziko w Indji rosnąca, nosi jagody wielkości grochu, których zażywamy do kuchni pod imieniem pieprzu. Kluk. Łacniej, niż funt pieprzu, pogryźć korzec maku. Pot. U djabła ryby, a P. u dwu. Prz. Zna ś. na rzeczach, by świnia na pieprzu. Prz. Zna ś. na rzeczach, jak koza na pieprzu (a. jak wilk na gniazdach). Prz. Czasem mysze łajno za P. przedają. Sien. *(= kota za lisa).* Oto starościna, której rodzice P. przedawali. L. *(= trzymali sklep korzenny).* Książka zła, na P. Kn. *(= pod placki, do pieca).* Taka książka na P. ś. zejdzie. Troc. Przepędzić kogo, gdzie P. rośnie. Prz. *(= za dziesiątą granicę).* Ważywszy na ryby, na P. nie ważyć. Prz. *(= kto nie żałował większego wydatku, niech nie żałuje i mniejszego także).* Kto pieprzu wiele ma, w jarzynę sypie. Kn. *(= nie oszczędza, kto wiele ma).* Natarł mu pieprzu w nos. Prz. *(= dogodził, dosolił mu, zadał ducha, dał mu ś. we znaki).* Przen.: *gorycz, uszczypliwość, satyryczność, złośliwość:* Taką dzisiaj mam fantazję, że mi P. rośnie na języku. Kaczk. *(= że mię język swędzi).* Zawsze musi mieć jakiś P. w swoich docinkach. **2.** P. angielski *(eugenia pimenta) roś. z rodziny mirtowatych.* **3.** P. hiszpański a. turecki p. **Pieprzowiec:** Turecki P. jest z różnemi główkami, okrągłemi lub podługowatemi, gdy dojrzeją, czerwonemi; sieją go corocznie na inspekcie. Kluk. **4.** P. polski p. **Kolender.** **5.** P. turecki p. wyż. **6.** P. wilczy = a) p. **Czworolist.** b) p. **Wrzosówka.** **7.** P. wodny p. **Rdest:** Przedtym, niżli P. był w używaniu, Polacy liścia rdestowego i nasienia do zaprawiania potraw używali, skąd go też polskim pieprzem mianują. Syr. Zdr. **Pieprzyk.** <Łć. piper>

**Pieprzenie, a,** blm., czynność cz. **Pieprzyć.**

**Pieprzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pieprzyć ś.**

**Pieprzeń, a,** blm., **Pieprzyn, Piperyna, Piperydyna, Piperyn** chem. *alkaloid pieprzu zwykłego* (piper nigrum) *i spokrewnionych z nim roślin,* $C_{17}H_{19}NO_3$. <Od Pieprz>

**Pieprzkowato** przys. od **Pieprzkowaty.** L.

× **Pieprzkowaty** p. **Pieprzykowaty:** Wino to tłuste, pieprzkowate. Wyrw. <Z pieprzykowaty>

**Pieprznica, y,** lm. **e** bot. **I.** p. **Pieprzyca.** **2.** p. **Pieprzówka.** <Od Pieprznik>

**Pieprzniczka, i,** lm. **i I.** *naczyńko stołowe do pieprzu.* **2.** *puszka na pieprz.* <Zdr. od Pieprznica>

**Pieprznik, a,** lm. **i I.** [P.] *gatunek piernika pieprznego.* **2.** bot. = a) (cantharellus) *roś. z gromady grzybów, z rodziny pieprznikowatych.* Gatunki: P. j a d a l n y a. p o s p o l i t y a. g ą s k a, k o ź l a r z, k u r z a n ó ż k a, [l e p i e c h a, l e p i e c h y, k o k o s z k i, k u r k i], l i s i c a, l i s i c z k a, l i s z k a, p r o s i a n k a (c. cibarius s. agaricus cantharellus). P. p o m a r a ń c z o w y a. k u r k i j a d o w i t e (c. aurantiacus). b) p. **Pieprzowiec.** <Od Pieprzny>

**Pieprznikowate** rośliny bot. (cantharellacei) *rodzina grzybów właściwych z rzędu podstawczaków.* <Od Pieprznik>

**Pieprzno** przys. od **Pieprzny:** Chwalą ten obiad, gdzie bywa to P., to kwaśno, to z chrzanem, to z cebulą, a rzadko słodko. Górn.

**Pieprzność, i,** blm. rz. od **Pieprzny:** Ziele to ma z przyrodzenia wielką P. Syr.

**Pieprzny I.** p. **Pieprzowy:** Pieprzna gorzkość. Syr. Pieprzna szałsza, którą dają do pieczystego. L. **2.** a. †**Pierny** *suto pieprzem zaprawiony, dobrze opieprzony.* Przen.: *tłusty, nieskromny, nieprzyzwoity, pikantny, lubieżny, pornograficzny:* Dykteryjki pieprzne. Z młodu był wtajemniczony w najbardziej pieprzne utwory piśmiennictwa francuskiego. Spas. **3.** przen. (o cenie) *zbyt wygórowany, nieprzystępny, słony, drogi:* Cena pieprzna. <Od Pieprz>

**Pieprzojad, a,** lm. **y** zool. (pteroglossus) *ptak dwuparzysto-palcowy:* P., ptak indyjski wielkości gołębia, z długim dziobem. Kluk. <Pieprz + *Jad, od Jeść>

**Pieprzorodny** *rodzący pieprz, w którym ś. pieprz rodzi:* Kraj P. <Pieprz + Rodny>

**Pieprzowato** przys. od **Pieprzowaty.**

**Pieprzowaty I.** *podobny do pieprzu.* **2.** Pieprzowate rośliny bot. (piperaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych.* <Od Pieprz

**Pieprzowiec, wca,** lm. **wce, Pieprznik, Piernik, Piment, Pieprz hiszpański** a. **turecki** bot. (capsicum) *ros. z rodziny psiankowatych.* Gatunek: P. zwyczajny (c. annuum). <Od Pieprzowy>

**Pieprzowy I.** a. **Pieprzny** przym. od **Pieprz:** Pieprzowa puszka. Troc (= *pieprzniczka*). Kolor P. Troc. Kontusz pieprzowego koloru. Korz. Drzewo pieprzowe (= *rodzące pieprz*). Cybuch P. (= *z drzewa pieprzowego*). Zapach P. Zaprawa pieprzowa. **2.** bot.: Mięta pieprzowa p. **Mięta.** <Od Pieprz>

**Pieprzówka, i,** lm. **i I.** *wódka z pieprzem.* **2.** a. **Pieprznica** bot. (peperomia) *ros. z rodziny pieprzowatych.* <Od Pieprzowy>

**[Pieprzucha, y,** lm. **y]** p. **Porzeczka.** <Od Pieprz>

**Pieprzyca, y,** lm. **e, Pieprznica, Jundziłka** bot. **I.** (lepidium) *ros. z rodziny krzyżowych.* Gatunki: P. rzeżucha a. Rzeżucha ogrodowa (l. sativum). P. gruzowa a. Psia rzeżucha, Pieprzyca mała (l. ruderale). P. wiosnówka (l. draba). **2.** P. mała p. **Ubiorek.** Troc. Jedno, cobyście wzięły pieprzycy węgierskiej, roztarły w palcach i posmarowały sobie pod nosem. Gliń. <Od Pieprz>

**Pieprzyczka, i,** lm. **i** bot. p. **Ubiorek.** <Zdr. od Pieprzyca>

**Pieprzyć, y,ył I.** *posypywać pieprzem, zaprawiać pieprzem.* Przen.: P. mowę, opowiadanie = *robić je pieprznym, zaprawiać pierwiastkiem pornograficznym, wyrazami tłustemi.* **2.** przen. *cenić drogo, solić.* **P. ś.** gm. *spółkować.* <Od Pieprz>

**Pieprzyk, a,** lm. **i I.** p. **Pieprz. 2.** a. **u** = a) *przyprawa korzenna:* Goździki, które jako P. u nas ś. sprzedaje. Rost. b) *pieprzny, korzenny zapach i smak wina:* To wino ma P. Troc. Mina chcących rozeznać P. wina. Ma pieprzyka, jest piquante, mówił baron. Bał. **3.** der. (melasma) *plamka wrodzona na skórze:* Pamiętam go przecie: nos, oczy, a nawet P. na szyi. Prus. <Od Pieprz>

**Pieprzykowato** przys. od **Pieprzykowaty.**

**Pieprzykowatość, i,** blm. rz. od **Pieprzykowaty.**

**Pieprzykowaty I.** a. × **Pieprzkowaty** (o smaku) *korzenny, ostry, pieprzykiem oddający.* L. **2.** *mający kolor podobny do koloru pieprzyka.* Goł. <Od Pieprzyk>

**Pieprzykowy** przym. od **Pieprzyk:** Kolor P. L. (= *pieprzowy*). <Od Pieprzyk>

**[Pieraczka, i,** lm. **i]** p. **Praczka.** <Od Pierać>

**†Pierać, a, ał, [Pierać] I.** i **†P. ś., [P. ś.]** p. **Prać:** Chodkiewicz Szwedów wielkość często pierał w Inflanciech, działa, obozy odbierał. Stryjk. Turczyna i Wołoszyna Mielecki z Sieniawskim pierał. Stryjk. [Moja dziewcyno, pierajze jom części. Pierałam ja chusty na cię]. **2.** p. **I. Przeć:** Eutrates siła naw piera na swym krętym zatorze. Gęb. **3. [P., e, ał]** *rzucać:* My mu pieremy chleb, a on, jak odejdziemy, przychodzi i zjada. <PIOR POR PR PIER>

**[Pieragaj, u,** lm. **e]** *potrawa złożona z bułki pszennej z twarogiem w środku, i mięsa lub tłuszczu gonem:* Podczas Zielonych Świąt P. jedzą. <?>

**[Pieralka, i,** lm. **i]** p. **Praczka.** <Od Pierać>

**Pieranie, a,** blm., czynność cz. **Pierać.**

**Pieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pierać ś.**

**†Pierca, y,** lm. **y I.** *popieracz, rzecznik, obrońca, adwokat:* Advocatus, rzecznik, prokurator, sprawca, P. rzeczy mojej. Mącz. Mnoży ś. teraz prokuratorów, pierców, wykrętników wiele, tak iż po prawie nic nam już nie będzie. Górn. Gdy (dziecku) miną pięćnaćcie lat, ma sobie zrządzić piercę, a przez tego piercę na żałoby odpowiedać bandzie. Mać. z Roż. **2.** *Rabula,* skwierczek, P., szczekuła, który zwłaszcza na sądzie, rzecz sprawując, skwierczy. Mącz. Zdr. **†Pierczyk.** <PIOR POR PR PIER>

**[Piercenie, a,** blm.] czynność cz. **Pierceć.**

**[Pierceć, y, ał]** (o płynach) *burzyć ś., tryskać.*

**[Pierchać, a, ał]** p. **Pierzchnąć.**

**[Pierchanie, a,** blm.] czynność cz. **Pierchać,** *pierzchanie.*

**[Piercionek, nka,** lm. **nki]** p. **Pierścień.** <Z Pierścionek>

**†Pierczyk, a,** lm. **owie** p. **Pierca.** Tuch. P. z francuska ubrany. Ciek.

**[Pierd, u,** lm. **y]** p. **Piard:** On już nie ma, jeny trzy pierdy do śmierci.

**[Pierdek, dka,** lm. **dki]** *malec, śmierdziel, smarkacz.*

**[Pierdel, a,** lm. **e] I.** *gaz, wiatr wypuszczony przy piardnięciu:* P. za P. oddawam, *oppedo.* Mącz. **2.** p. **Pierdziocha.** <PIARD/PARD/PIERDŹ>

**[Pierdelowy]** przym. od **Pierdel:** Dziesięci chłopów ciągną drzewo na pierdelową górę (= *10 palców u ręki wciąga spodnie na tyłek*). <Od Pierdel>

**[Pierdka, i,** lm. **i]** forma ż. od **Pierdek.**

**[Pierdków, owa,** blm., **Pierdoń]** *tyłek, zadek, pośladek, dupa:* Dziesięciu bracisków ciągnie bróg na P. (= *10 palców człowieka wdziewa, wciąga spodnie na tyłek*).

**Pierdnąć, nie, nął** p. **Piardnąć:** A ona kichła, pierdnęła, a do mnie ś. uśmiechnęła.

**Pierdnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pierdnąć,** *piarnięcie.*

**Pierdolenie, a,** blm., **Pierdołka, [Pierdółka]** czynność cz. **Pierdolić:** [Proszę o maluczkie z Waścią P.] (= *rozmowę*).

**Pierdolenie się, a ś.,** blm., **Pierdołka** czynność cz. **Pierdolić ś.**

**Pierdolić, i, ił I.** P. a. P. kobietę, cz. ni. i czyn. (o mężczyźnie) *spółkować z kobietą, obłapiać, chędożyć.* **2.** *bzdurzyć, pleść, zawracać komu głowę, bredzić, zmyślać, prawić głupstwa, bańdurzyć:* Co ona pierdoli? Wyb. **3.** [P.] *dźwigać ciężary z trudnością.* **P. ś.** (o kobiecie) *mieć stosunek cielesny z mężczyzną, obłapiać ś., chędożyć ś.* <Od Pierdoła>

**Pierdologja, i,** blm. *gadanie bez sensu.*

**Pierdoła, y,** lm. **y I.** a. × **Pirdoła, Pierdziel, Pierdzioch** *ten, co często pierdzi:* Ten stary P. sam nie wie, czego mruczy. Wyb. **2.** [P.] = a) *bajarz, gaduła, bańdura, pleciuch.* b) w lm. a. **[Pierdołki]** *gadanina, bzdurstwa, bajdy, koszałki-opałki, banialuki, głupstwa:* Prawisz mi pierdoły, mam ci ja o czym myśleć. Wyb. c) w lm. *plotki, obmowa:* W pierdołach chodzić = *być obgadywanym.* d) *lichy robotnik, paskudziarz, partoła, partacz.* e) Chłopi te przebierania w ostatki i popielcową zabawę zowią pogardliwie „babskie pierdoły". <Od Pierdoła>

**Pierdołka, i,** lm. **i I.** blm. gm. p. **Pierdolenie** i **Pierdolenie ś. 2.** w lm. p. **Pierdoła. 3.** [P.] *ulepałka; gruszka pałka.* <Od Pierdoła>

**[Pierdoń, a,** lm. **e]** p. **Pierdków.** <Od Pierdzieć>

**[Pierdółka, i,** blm.] **I.** p. **Pierdolenie. 2.** *licha robota, partactwo, fuszerka, paskudziarstwo.* <Od Pierdoła>

**Pierdzenie, a,** blm., czynność cz. **Pierdzieć:** P. końskie. Troc.

**Pierdzieć, i, ał** p. **Piardnąć.**

**Pierdziel, a,** lm. **e** p. **Pierdoła.**

**[Pierdzigryczka, i,** lm. **i]** p. **Pierdzimąka.** <Pierdzieć + Gryczka>

**[Pierdzimączka, i,** lm. **i]** p. **Pierdzimąka.** <Pierdzieć + Mączka>

**[Pierdzimąka, i,** lm. **i, Pierdzimączka, Pierdzigryczka]** *stworzenie niedołężne, ślamazara, niedołęga.* <Pierdzieć + Mąka>

**Pierdzioch, a,** lm. **y** p. **Pierdoła.** <Od Pierdzieć>

**Pierdziocha, y,** lm. **y** l. gm. *kobieta w starszym wieku.* **2.** gm. a. **Pierdel** *tyłek, zadek, pośladek, dupa.* **3.** [P.] *potrawa z mąki razowej gotowanej z wodą, lemieszka, prażucha, parka, dziad.* <Od Pierdzieć>

**[Piere-wtere, Pire-wtere]** przys. *od czasu do czasu, zrzadka, czasem nibyto, kiedyś-niekiedyś, kiedy-niekiedy:* On ta tylko P. kielisek wypije.

**[Pierekińczyk, a,** lm. **i, Przekińczyk, † Perekińczyk, [Perekidczyk], † Perekidczyk, × Perekińczyk** l. *odstępca od wiary, przechrzta, szczeg. katolik, który przyjął prawosławje.* **2.** *przeniewierca, który ś. przerzucił na drugą stronę, zbiegł.* <Ukr. perekýneć>

**× Pierkos, a,** lm. **y** *stary elegant, chcący za młodzika uchodzić.* Goł. Stary P.: piórko za czapką, a czupryna siwa. Petr.

**† Pierła, y,** lm. **y** *perła.* <Nm. Perle, Fr. perle>

**Piernacik, a,** lm. **i** p. **Piernat.**

**Piernacikowy** przym. od **Piernacik.** <Od Piernacik>

**Piernacisko, a,** lm. **a** p. **Piernat.**

**Piernacz, a,** lm. **e** *buława mniejsza, używana niegdyś na Zaporożu przez oficerów wyższych, mająca 6 piór wklejonych zamiast gałki rogatej:* Mniejsze piernacze dawane były podróżnym dla wolnego przejazdu, niby list żelazny. Posłaniec konny z buzdyganem alias piernaczem. Rol. <Ukr. pernáč>

**Piernaczy, ego,** lm. **owie** *wojskowy, starszyna noszący piernacz w wyprawach a. w dni uroczyste.* <Od Piernacz>

**[Piernastka, i,** lm. **i]** p. **Pierwiastka.**

**Piernat, a,** lm. **y** l. a. **† Pierznik** *rodzaj materaca na całe łóżko, nieprzeszywanego, napełnionego pierzem:* Spać na piernacie. Wspomina on na P. pod namiotem płóciennym. Pot. Na miętkie jego piernaty kłączystych maków sen rzuca kwiaty. Zabł. Choremu P. jest kamieniem, a kołdra cetnarem. L. **2.** [Piernaty, lm.] pog. *wszelka pościel, bety.* **3.** przen. *pieszczoch, ciastoch, niewieściuch.* Troc. Zdr. **Piernacik, Piernatek.** Zgr. **Piernacisko.** < Od *Piernaty, od pióro; PIOR/PIERZ>

**Piernatek, tka,** lm. **tki** p. **Piernat:** Przykryć jaja poduszką a. jakim ciepłym piernatkiem. Haur. <Od Piernat>

**× Piernatny** p. **Piernatowy.** <Od Piernat>

**Piernatowy, × Piernatny** przym. od **Piernat:** Poszwa piernatowa. <Od Piernat>

**† Piernąć, nie, nął, [Piernąć, nie, nął]** p. **Piardnąć:** Ja tu dla twoich, sąsiedzie, przymiotów, nie P., ale usraćem ś. gotów. Pot. Po chwili, aż mu sąsiad pod sam nos piernie. Pot. Owca pierneła, baran jej to gani; gdy tym więcej pierdziała... Pot. <Z Pier(d)nąć, od Pierdzieć>

**Piernia, i,** lm. **e** bot. p. **Jambusowy.**

**Pierniczarka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pierniczarz.**

**Pierniczarz, a,** lm. **e** *amator pierników.* <Od Piernik>

**Pierniczek, czka,** lm. **czki** p. **Piernik.** <Od Piernik>

**Pierniczkowy** przym. od **Pierniczek.** <Od Pierniczek>

**Pierniczysko, a,** lm. **a** m. i ni. p. **Piernik.** <Od Piernik>

**Piernięcie, a,** blm., czynność cz. **Piernąć,** *piardnięcie.*

**Piernik, a,** lm. **i, [Pjerznik, Pirnik]** l. *ciasto pieczone z miodem i pieprzem, miodownik:* Miód jest przyprawą pierników. Kluk. Kto nie pija gorzałki i od niej unika, ten słodkiego nie godzien kosztować piernika. Min. Chłop stokłosny chleb tak smaczno je, jak P. toruński. Haur. Gdańska gorzałka, toruński P., krakowska panna, warszawski trzewik — najlepsze rzeczy w Polsce. Prz. I piernikiem go nie zwabisz. Prz. Jaki P., taka dziurka; jaka matka, taka córka. Prz. Żart.: [Pierniki wąchać] = *siedzieć w miejscu ustępowym.* **2.** a. **Piernikarz** *stary pierdoła, niedołęga, safanduła, stary pryk.* **3.** bot. p. **Pieprzowiec.** **4.** teatr. *rola sucha, blada, bez efektu, wog. niewiele warta.* Zdr. **Pierniczek, [Pjernicek].** Zgr. **Pierniczysko.** <Od Pierny>

**Piernikarczyk, a,** lm. **i** l. *czeladnik piernikarski.* **2.** *syn piernikarza.* <Od Piernikarz>

**Piernikarka, i,** lm. **i** l. forma ż. od **Piernikarz.** **2.** p. **Piernikarzowa.** <Od Piernikarz>

**Piernikarnia, i,** lm. **e** l. *fabryka pierników.* **2.** [P.] żart. *tyłek, zadek, pośladek, dupa.* <Od Piernik>

**Piernikarski** przym. od **Piernikarz** a. od **Piernikarstwo.**

**Piernikarstwo, a,** blm. *rzemiosło piernikarskie, zajęcie piernikarza.* <Od Piernikarz>

**Piernikarz, a,** lm. **e** l. *ten, co wypieka pierniki, fabrykant pierników, miodownik, † kichlarz.* **2.** p. **Piernik.** <Od Piernik>

**Piernikarzowa, ej,** lm. **e, Piernikarka** *żona piernikarza.*

**Piernikarzowy** *należący do piernikarza, będący jego własnością:* Dom P.

**Piernikarzówna, y,** lm. **y** *córka piernikarza.* <Od Piernikarz>

**Piernikowy** przym. od **Piernik:** Ciasto piernikowe. Kolor P. Kontusz P. <Od Piernik>

**† Pierno** przys. od **Pierny,** *pieprzno:* Na obiedzie było P. i kwaśno, a nie słodko. Troc. Kto P. jada, chce pić. Rej.

**† Pierność, i,** blm. rz. od **Pierny.**

**† Pierny** p. **Pieprzny:** Ziele to smaku jest gorzko piernego. Syr. W grudniu piernych pokarmów używaj. Sien. Polewka pierna. Ern. Pierne orzeszki. Troc (= *pieprzne gałki piernikowe.* Mrong.). <Z Pieprzny>

**Pierogowy, × Pierożny** przym. od **Pieróg:** Ciasto pierogowe. <Od Pieróg>

**[Pieron, u,** lm. **y]** p. **Piorun:** Duchem będę gotów, pieronem, panno Justysiu. Orzesz. <Z Piorun przez sld. do Pierać>

**[Pieronek, nka,** lm. **nki]** = **Miodunka** (anchusa).

**[Pierońska!]** w. *do pioruna! do djabła!* <Od Pieroński>

**[Pieroński]** *przeklęty, djabelski:* Pierońska robota. Ach ty P. giździe. Grusz. <Od Pieron>

**Pierożek, żka,** lm. **żki** p. **Pieróg:** Figa, rożek i P. zostawały mi zawsze z każdej miłości. Orzesz. Przen.: Oczki w P. = *skromnie spuszczone.* Ręce

w maldrzyk, buzia w ciup, oczki w P. <Od Pieróg>

**Pierożkowy** przym. od **Pierożek.**

**Pierożnik, a,** lm. **cy** I. *ten, co pierogi piecze i sprzedaje.* 2. × P. *amator pierogów.* <Od Pierożny>

× **Pierożny** p. **Pierogowy.** <Od Pieróg>

**Pieróg, oga,** lm. **ogi, Piróg,** †**Pieroh** I. *potrawa gotowana, złożona z gałki nadzienia owiniętego w plaster ciasta:* Pierogi z mięsem, z serem, z makiem, z jagodami, powidłami, kapustą, grzybami i t. p. Pierogi zawijane (= *w których brzegi ciasta złączone są z sobą przez zawijanie*). Jabym też jadł pierogi, gdyby w domu moim był twaróg, masło, mąka. Pot. Zjadł pierogi, zadarł nogi. Prz. Pierogi włoskie, nadziewane śpinakiem, r a w i o ł y. Pierogi leniwe = *gotowane krajanki ciasta zagniecionego z serem i rodzynkami, kraszone masłem.* 2. *ciasto drożdżowe w postaci strucli, pieczone z takimże nadzieniem; takież małe ciasteczko, pasztecik:* P. ruski. P. z rybą (= *nadziewany rybą*). Pasztet, po tutejszemu zwany pierogiem. Ochoc. Zdrowemu i pierogi nie szkodzą. Prz. Pieroga szukał, a chleb zgubił. Prz. Odpiec komu pierogi. Prz. (= *oddać mu wet za wet*). 3. [P.] = a) *wielka bułka pszenna, chleb biały.* Włod. b) *chleb żytni podługowaty.* c) *bułka wielkanocna.* 4. *kapelusz stosowany, trójkątny urzędniczy:* Uniform dworski, czarny, aksamitny, z pończochami, trzewikami i pluszowym pierogiem. 5. [P.] *policjant.* Zdr. **Pierożek.** <PIER/PIR>

**Pierrot, a,** lm. **ci** *komiczna postać pantominy francuskiej, z twarzą ubieloną, w szerokim białym ubraniu z wielkiemi guzami, i w białym kapeluszu śpiczastym, arlekin, pajac, błazen.* <Fr. pierrot>

[**Pierscianek, nka,** lm. **nki**] p. **Pierścień.**

[**Piersczonecek, cka,** lm. **cki**] p. **Pierścień.**

**Piersi, i,** blp. p. **Pierś.**

× **Piersiaki, ów,** blp. *nazwa dawana przez niektórych systematyków owadom, odpowiada* Gr.-Łć. *thoracozoa.* <Od Pierś>

**Piersianka, i,** lm. **i** bot. = **Bąkreta.** Troc. <Od Pierś>

**Piersiątka, tek,** blp. p. **Pierś.** <Od Pierś>

**Piersiczki, czek,** blp. p. **Pierś:** Wódki z stoziarna dzieciom dychawicznym do kaszek przylewać, bo zatkanie i zamulenie piersiczek i płuc ich otwiera. Syr. Kapłan w ręku swoich trzymać będzie łój ofiarny i piersiczki; łój spali, a P. będą Aaronowe. Leop. Naszyjniczek precz ku piersiczkom niżej, a czółko w ten obręcz weź. Glin. <Od Piersi>

[**Piersiejszy**] st. wyż. od **Piersy.** <Od Piérsy = Pierwszy>

**Piersięta, ąt,** blp. **Pierś.**

†**Piersiocyckowy** anat.: Myszka piersiocyckowa = *nazwa mięśnia zgrzebła głowy.* Kirch. <Piersi + Cyckowy>

**Piersiodziobny** zool. *mający dziób blizko piersi:* Owad P. Sł. wil. <Piersi + Dziobny, od Dziób>

†**Piersio-kluczo-cyckowy** anat. p. **Mostko-obojczyko-sutkowy.** <Piersi + Klucz + Cyckowy>

†**Piersiokościowy.** Anat.: Myszka piersiokościowa kości językowej p. **Mostko-gnykowy.** <Pierś + Kościowy>

!**Piersiomowa, y,** blm. *odgłos mowy w płucach wskutek choroby zmienionych, wybitny oddźwięk mowy w piersiach* (pectoriloquium). <Pierś + Mowa>

[**Piersiopławka, i,** lm. **i**] *syrena, panna morska.* Mrong. <Pierś + * Pławka, PŁY PŁE PŁOW PŁAW

**Piersiopławny, Piersiopławy** I. Piersiopławna Syrena (= *po piersi pływająca w wodzie.* L.). 2. zool. *mający płetwy brzuchowe pod piersiami:* Ryby piersiopławne. <Pierś + Pławny>

**Piersiopławy** p. **Piersiopławny:** Ryby piersiopławe. Sł. wil. <Pierś + * Pławy, PŁY/PŁE/PŁOW PŁAW>

**Piersiopłetwy** zool. *mający płetwy pod piersiami:* Ryby piersiopłetwe (thoracici). Sł. wil. <Pierś + * Płetwy, od Płetwa>

× **Piersiowidełkowy** anat.: Muskuł P. p. **Mostkognykowy.** <Pierś + Widełkowy>

!**Piersiowobarkowy** p. **Pierśnobarkowy.** <Piersiowy + Barkowy>

!**Piersiowobrzuszny** p. **Pierśnobrzuszny.** <Piersiowy + Brzuszny>

× **Piersiowopodjęzykowy** mięsień p. **Mostkognykowy.** <Piersiowy + Podjęzykowy>

× **Piersiowo-wymionowaty** muskuł anat. p. **Mostko-obojczyko-sutkowy.** <Piersiowy + Wymionowaty>

**Piersiowy, Pierśny,** †**Piersisty,** [**Pirsowy**] przym. od **Pierś** = a) Kość piersiowa czyli mostek. Perz. Kość piersiowa u człeka, a mostkowa u bydlęcia. Troc. Rana piersiowa. Troc. Żyła piersiowa. Troc. Głos P. (= *z piersi wychodzący*). Brodawka piersiowa. Troc (= *sutek*). Ten kamień, zawinięty w papierek, spoczywał w pugilaresie, który nosiłem w piersiowej kieszeni mojego munduru. Rzew. Sztuka mięsa piersiowa z wołu. Choroba piersiowa (= *suchoty*). Anat.: Błona piersiowa p. **Opłucna.** Członki piersiowe p. **Kończyna.** Klatka piersiowa p. **Klatka.** Kołpaczek P. p. **Kapelusik.** Kręgi piersiowe p. **Krąg.** Przegroda piersiowa, × Średnica piersiowa p. **Międzypłucny.** b) *piersiom pomocny:* Ziółka piersiowe (*pektoralne, species pectorales*). c) gór.: Kotuła piersiowa p. **Kotuła.** d) tkac. w warsztacie tkackim: Wał P. = *jeden z wałów, o który tkacz, siedząc przy pracy, opiera s. piersiami,* in. b r z u s z n y. **P., ego,** lm. i rz. *człowiek chory na piersi.* <Od Piersi>

× **Piersiozrosły** dwojak terat. (thoracodidymus): *zrosłak piersiny, bliźnięta przyrosłe do siebie piersiami.* <Pierś + Zrosły>

†**Piersio-żebrowy** p. **Mostko-żebrowy.** <Pierś + Żebrowy>

× **Piersiówka, i,** lm. **i** *mały pancerz, blacha na piersi.* Sł. wil. <Od Piersiowy>

**Piersiska, sk,** blm. p. **Pierś:** P. kosmate Tyfeusza tłoczy Sycylja. Nar. <Od Piersi>

**Piersistość, i,** blm. rz. od **Piersisty.**

**Piersisty,** × **Piersity** I. *mający pierś wydatną:* P. człek, szerokich piersi. Chm. B. Odukały, P. Kn. Chłopy piersiste, jak cyklopy. Kochan. 2. (o kobiecie) *mająca wielkie, wystające piersi, cycasta:* Piersista, wielkich cyców niewiasta. Kn. Piersista białogłowa. Troc. 3. †P. p. **Piersiowy:** Kość piersista. Kirch. (= *mostek*). Kanał P. Krup. (= *przewód piersny*). Przechód piersisty. Kirch. <Od Pierś>

× **Piersitość, i,** blm. rz. od **Piersity,** *piersistość.*

× **Piersity** p. **Piersisty.**

[**Piersnik, a,** lm. **i, Piesnik**] I. *część uprzęży na konie, rzemień napiersny.* 2. *półgęsek.* <Od Piersny>

[**Pierso**] p. **Pierwsze:** P. widzę, słyszę. <Od [Piersy] = Pierwszy>

[**Pierstrzaneczek, czka**, lm. **czki**] p. **Pierścień.** <Zdr. od Pierstrzanek>

[**Pierstrzanek, nka**, lm. **nki**] p. **Pierścień.** <Z [Pierścianek] = Pierścionek>

[**Pierstrzeń, a**, lm. **e**] p. **Pierścień.** <Z Pierścień>

[**Pierstrzonek, nka**, lm. **nki**] p. **Pierścień.** <Z Pierścionek>

†**Piersz, u**, blm. p. **Pieprz.** Sł. wil.

[**Piersz, Piersz na Piersz**] przys. *przedewszystkim, najpierw.* <Z Pierwszy>

***Piersze:** [Na P.] p. **Pierwsze.**

†**Pierszenie, a**, blm., czynność cz. **Pierszyć.**

**Pierszeń, a**, lm. **e, Kozacieczek, Tuczeniec** bot. (moraea) *roś. z rodziny kosaćcowatych:* P., od prędkiego opierzenia abo opierzchnienia kwiatu. Sien.

**Pierszeństwo, a**, blm. p. **Pierwszeństwo:** Dłużnicy w dobrach jego lokowani będą według znaczności kapitałów i pierszeństwa czasu. Kras. Cnota i godność pierszeństwa tam przed złemi nie miewają. Troc. Ci urzędnicy według pierszeństwa zasiadać mają. Troc. <Od Pierszy = Pierwszy>

[**Pierszy**] p. **Pierwszy:** Wszak to nie P. (dom.: raz). [Dziduchowa pierszem, a już chłopaka ma, a ty czwartym, i to dziewkę] *(= za pierwszym połogiem).* <Z Pierwszy>

†**Pierszyć, y,ył** *pryskać, sypać ś.:* Pierszą skry z czego. Kn. Z ust jego lampy wychodzą i iskry ogniste pierszą. Bud. Śnieg pada, pierszy. Mącz. *(= prószy).* <PERCH/PROCH>

[**Pierszyna** nieod.] p. **Pierwszyzna:** To jemu nie P., jak ludzie mówią. L. <Od Pierszy>

[**Pierszyzna** nieod.] p. **Pierwszyzna.** <Od Pierszy>

**Pierś, i**, lm. **i**, [**Pirś**] **I.** a. w lm. **Piersi** *przednia część tułowia od szyi do brzucha* (thorax). **2.** *sam przód tejże części ciała* (pectus). Patol.: P. kurza a. łódkowata, z boków ściśnięta, naprzód wystająca (pectus carinatum). P. lejkowata, zwężająca ś. P. wklęsła (pectus excavatum). Piersi słabo rozwinięte. Piersi, część ciała mię dzy szyją, bokami i brzuchem. Kirch. Wydatne ma piersi. Troc. Na znak pokuty biją piersi swoje. Groch. Biją w piersi prze ciężki żal. Groch. Uderzył ś. w piersi. Falib. Nie chciał podnieść oczu w niebo, ale bił piersi swoje, mówiąc: Boże, bądź miłościw mnie grzesznemu. Wuj. Wejrzy w niebo i uderzy ś. w piersi. Skar. Nie trzeba zamków, bo każdemu piersiami wytrzymamy. Star. Zasłania kraj własnemi piersiami. P. mężnego za puklerz stoi. Prz. Co piersi, to forteca w twardej kuta skale. Pot. P. nasza wiecznie do zbroi przykuta. Mick. Te rzeczy, w których ś. kochamy, do piersi przykładamy. Sak. *(= do łona).* Dwanaście mieczów podnieśli do góry, wszystkie zmierzone w jednę P. Konrada. Mick. Z założonemi na piersiach rękoma siedziała trzy dni matka nieruchoma. Słow. Westchnąłem z głębi piersi. Słow. Piersią włada tylko wdzięczna miłość kraju. Kochan. Czy cię podobno szczęście pomału dotknęło? a nie pół prawie serca z piersi twych wyjęło. Kochan. Kiedyby mi przyszło tego człowieka piersią moją zastawić, tobym chętnie to zrobił. Kaczk. Dobywać krzyku, głosu z piersi. Wśród zamętu wznoszę pieśń, która mi gwałtem z piersi ś. dobywa. Krasiń. Możeby nieszczęście dobyło nam z piersi krzyku. Wysp. Z głębszej jeszcze piersi poety wydobywa ś. westchnienie za Litwą. Nr. Serce ustało, P. już lodowata, ścięły ś. usta i oczy zawarły. Mick. W miarę, jak ś. zapalał i rwał piersi wzdęte, one już radość jakąś czuły. Słow. Dotąd mi krew wzburzona głośno w piersiach bije. Słow. Przytulić kogo do piersi. P. biała, łabędzia. Robić piersiami = *oddychać z trudnością, ciężko pracować piersiami przy oddychaniu, ziajać.* Przen.: *dusza, serce, umysł, duch:* Epikureizm, stoicyzm, platonizm przechadzały ś. jak mary po owdowiałych piersiach ludzkości. Krasiń. Przen.: Już okręt piersią kraje głębinę. Mick. *(= przodem, przednią częścią).* Przen.: P. morza objąwszy wiosły lubieżnemi. Mick. *(= łono, powierzchnię).* **3.** *mięso z piersi zwierzęcia:* Część wołu lub cielęcia od piersi, mostek. Mag. P. od kapłuna, jędyka. Troc. **4.** a. [**Pierś, a**, lm. **e** m.] *jeden z dwu narządów wytwarzających i zbierających mleko, poniżej obojczyka, po obu stronach mostka położonych*, gm. *cyc, cycek* (mamma): Piersi przednia część zowie ś. osobliwie piersiami, na których dwa cycki z brodawkami. Kirch. Piersi niewieście, cyc u niewiast abo też u zwierząt, u bydląt. Kn. (u zwierząt = *cycek, wymię*). Karmić piersiami. Piersi Przeczystej Panny Ciebie ukarmiły. Groch. Biada brzemiennym i piersiami karmiącym. B. G. P. biała jak śnieg. Kras. Żona z synaczkiem przy piersiach warzyła. Słow. Nieostrożni zaczepili hakiem, hak padł na P. jej twardą, krągłą, białą. Słow. Wyssać coś z piersi matki. To prawie z piersi wyssała. Skar. Błogosławiony żywot, który Cię nosił, i piersi, któreś ssał. Wuj. Dać dziecku piersi. [Dać dziecku piersia]. Odsadzić, odstawić dziecko od piersi *(= przestać dawać mu ssać).* P. przybiera *(= przepełnia ś. pokarmem).* **5.** [P.] = a) *sutka kobieca.* b) *część krokwi wychodząca za belkę pod okapem.* c) Piersi = *gruba część belki, spoczywająca na ścianie.* d) Piersi deski = *wązki brzeg deski:* Oprzyj deskę piersiami. **6.** bot.: **P. kakt** a. **Wymion, Dyniokłęb** (mammilaria) *roś. z rodziny opuncjowatych.* **7.** hut.: P. pieca = *strona przodowa czyli robocza pieców szybowych.* Piec z piersią otwartą *(= piec mający zaprawę i spływ zuzla nad babką a. czerpak do wybierania kruszcu roztopionego).* Piec z zamkniętą piersią *(= piec mający z przodu tylko otwór spustowy).* **8.** kol.: P. buforowa = **Odbojnia.** Zdr. w lm. **Piersięta, Piersiątka, Piersiczki, †Pierśki.** Zgr. **Piersiska.** <PIERŚ>

**Pierścianeczek, czka**, lm. **czki** p. **Pierścień.** <Zdr. od Pierścianek>

[**Pierścianek, nka**, lm. **nki**] p. **Pierścień.**

**Pierścieniasty, Pierścienisty, Pierścieniaty I.** *pełen pierścieni:* Palce pierścieniaste. Pierścieniaste ciało robaków. **2.** p. **Pierścieniowaty.** <Od Pierścień>

**Pierścieniaty** p. **Pierścieniasty.** <Od Pierścień>

**Pierścienica, y**, lm. **e, Pierściennica I.** *szkatułka na pierścienie.* **2.** bot. (sphaeroplea annulina) *roś. z gromady wodorostów, z klasy zielenic, z rodziny* sphaeropleaceae. **3.** zool. *gatunek robaka z gromady annelides.* <Od Pierścień>

**Pierścienić, i, ił** co = *zwijać, skręcać w pierścienie, w kółka, kędzierzyć:* Wiatr pierścieni liście. Garcz. **P. ś.** *zwijać ś., skręcać ś. w pierścienie, kędzierzyć ś.:* Runo na jagniątkach pierścieni ś. <Od Pierścień>

[**Pierścieniec, ńca**, lm. **ńce**] p. **Pierścień.** <Od Pierścień>

**Pierścienienie, a**, blm., czynność cz. **Pierścienić.**

**Pierścienienie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pierścienić ś.**

[**Pierścienik, a**, lm. **i**] p. **Pierścień.** <Z Pierścień>

**Pierścieniogardłowy** anat. p. **Obrączko-gardzielowy.**

**Pierścieniogardzielowy** anat. p. **Obrączko-gardzielowy.**

**Pierścienio-grdykowy** anat. p. **Obrączko-tarczowy.**

**Pierścienionakrywkowy** anat.: Mięsień P. krtani = *mięsień pierścienno-nagłośniowy.* <Pierścień + Nakrywkowy

**Pierścienio-nalewkowy** anat. p. **Obrączko-nalewkowy.** <Pierścień + Nalewkowy>

**Pierścieniopołykowy** anat. p. **Pierściennogardłowy.** <Pierścień + Połykowy

**Pierścienio-tarczowy** anat. p. **Obrączko-tarczowy.**

**Pierścienio-tarczykowy** anat. p. **Obrączko-tarczowy.** <Pierścień + *Tarczykowy, od Tarcza>

**!Pierścieniotchawicowy** p. **Obrączko-tchawiczny.** <Pierścień + Tchawicowy

**Pierścienio-tchawiczny** anat. p. **Obrączko-tchawiczny.**

**Pierścienio-tchawiczy** anat. p. **Obrączko-tchawiczny.**

**Pierścieniować, uje, ował** leś.?: Należy P. drzewa tępym ośnikiem, aby wygładzić tylko zewnętrzną korę bez skaleczenia drzewa. <Od Pierścień>

**Pierścieniowanie, a,** blm., czynność cz. **Pierścieniować.**

**Pierścieniowaty, Pierścieniaty, Pierścieniasty, Pierścienisty, Pierścienny, Pierścieniowy I.** *mający wygląd pierścienia, do niego podobny.* **2.** anat.: Chrząstka pierścieniowata krtani p. **Obrączkowy.** × Wzgórze pierścieniowate w mózgowiu, × wyniesienie pierścieniowe, most (protuberantia annularis s. pons Varolii). **3.** astr.: Mgławica pierścieniowata. **4.** bud.: Kolebka pierścieniowata p. **Kolebka. 5.** min.: Rudy pierścieniowate a. kokardowe = *rudy mające w swych żyłach odłamki skał sąsiednich, pokryte naskorupieniami.* <Od Pierścień>

**Pierścieniowy, Pierścienny** przym. od **Pierścień** = a) Pierścieniowa głowica, gdzie kamień drogi abo pieczęć bywa. Kn. Palec P., pierścienny, pierścionkowy, obrączkowy, serdeczny, × lekarski = *palec czwarty u ręki* (digitus annularis). b) *podobny do pierścienia,* pierścieniowaty: Naczynia pierścieniowe roślin. Łożysko pierścieniowe. b) anat.: Nalewki pierścieniowe p. **Obrączko-nalewkowy.** Myszka pierścieniowa chrząstki tarczowej p. **Obrączko-tarczowy.** × Wyniesienie pierścieniowe p. **Pierścieniowaty.** Chrząstka pierścieniowa p. **Obrączkowy.** c) astr. Góry pierścieniowe = *utwory geologiczne o małej średnicy na księżycu.* d) fiz.: Induktor P. p. **Induktor.** <Od Pierścień>

**Pierścienisko, a,** lm. **a** m. i ni. p. **Pierścień.** <Od Pierścień>

**Pierścienisty I.** p. **Pierścieniasty. 2.** p. **Pierścieniowaty,** *zwinięty w pierścienie, złożony z pierścieni, kółek.* <Od Pierścień>

**Pierściennica, y,** lm. **e** p. **Pierścienica:** P., w której pierścienie chowają. Troc. P., szkatułka na pierścienie. Włod.

**Pierściennik, a,** lm. **cy,** × **Ryngmacher** *ten, co pierścienie robi; jubler, sprzedający pierścienie* <Od Pierścień

**Pierściennogardłowy** anat. *wspólny chrząstce pierścieniowatej krtani i gardła:* Mięsień P., pierścieniogardłowy, pierścieniogardzielowy, × obrączkogardłowy, × obrączkogardzielowy, × pierścieniopołykowy (musculus crico-pharyngeus). <Pierścienny + Gardłowy>

**Pierścienno-nagłośniowy** p. **Pierścienionakrywkowy.**

**Pierściennonalewkowy** anat. *należący do chrząstek krtani: pierścieniowatej i nalewkowatej* (cricoarytaenoideus). <Pierścienny + Nalewkowy>

**Pierściennotarczowy** anat. (cricothyreoideus) *wspólny chrząstkom krtani: pierścieniowatej i tarczowej:* Mięśnie i więzy pierściennotarczowe (p. Obrączko-tarczowy).

**Pierściennotchawiczy, !Pierścienio-tchawicowy** anat. *wspólny chrząstce pierścieniowatej krtani i tchawicy* (cricotrachealis). <Pierścienny + *Tchawiczy, od Tchawica>

**Pierścienny** p. **Pierścieniowy:** Palec P. Pancerz... okuty w zygzaki i koła pierścienne. Wysp. (= *pierścieniowate*). Chrząstka pierścienna a. pierścieniowata p. **Obrączkowy.** <Od Pierścień>

**Pierścień, a,** lm. **e, [Pieścień, Pierzścień, Pierzcień, Pieszczeń, Piestrzeń, Pirzcień, Pirszczeń, Pirzceń, Prześcień, Pierściun, Pierśczyn, Pieszczyń, Piejstrzeń, Piestrzej, Pierztrzej, Pierścieniec, Piestrzeniec, Pirzcieniec] I.** *kółko, obrączka metalowa do noszenia na palcu jako ozdoba:* Biskupi pierścienie na ręku noszą, z kościołem jakoby ś. żeniąc. Skar. P. ślubny (= *obrączka*). Zaręczyny z odmianą pierścieni przed ślubem odprawowane bywają. Pim. P. z pieczęcią (= *sygnet*). Zdjął P. z ręki swej (Faraon) i dał go na rękę jego. Wuj. Niewiele takich: wszystkichby, jak mówią, na jednym pierścieniu wyrysował. Skar. Na znak małżeńskiej wiary pierścienie abo wieńce przemienia kapłan. Hrb. Nie w P., ale w ucho igielne trafiali. Km. Wielki w tym pierścieniu djament. Troc. Kosztowne ma pierścienie. Troc. Do pierścienia gonić. Groch. (= *trafić w pędzie kopją w zawieszony pierścień*). Kopją w P. ugodził. Kochan. Do pierścienia bieganie. Troc. Dzirytem do pierścienia rzucać. Sienk. Przen.: *kółko, obrączka, zwój:* Włosy spadały pierścieniami na jego ramiona. Żer. (= *lokami*). Włosy w pierścienie nosił ukędzierzawione. P. Koch. Włosy jej ciemne, w rzęsiste kręcące ś. pierścienie. Niem. Przen.: P. polski zaciskał ś. coraz bardziej. Sienk. (= *koło uformowane z oblegających żołnierzy, obręcz*). Przen.: Spajasz w P. dźwięków głos swój z królewskiemi. Krasiń. (= *ogniwo*). **2.** [Gra w P.]: Proszę o tego pierścienia złotego. **3.** [P.] *uszko u kosy, którym ś. ona nasadza na kosisko.* **4.** × P. *rodzaj podatku:* Podatek, zwany P. króla Imci. Paw. **5.** anat. = a) P. udowy, obrączka udowa (annulus cruralis). b) × P. p. **Obrączkowy.** c) w anatomji porównawczej (segmentum, annulus, metamerum) *poprzeczny odcinek ciała w szeregu następujących po sobie i podobnych do siebie także odcinków,* obrączka. **6.** astr. = a) P. a. rój meteoryczny = *gwiazdy spadające, krążące dokoła słońca po drogach statecznych.* b) *pas jasny otaczający planetę Saturna, niewątpliwie rój brył meteorycznych, dokoła tej planety krążących.* **7.** bud. *cienka obrączka pod echinem w kapitelu doryckim.* **8.** chem. w teorji budowy chemicznej, *układ atomów tworzący figurę zamkniętą:* P. Kekulego = *sześciokąt benzolowy.* P. tiofenowy, pirydynowy. **9.** fiz.: Pierścienie barwne = *obwódki barwne powstające przy interferencji.* P. indukcyjny p. **Indukcyjny. 10.** gim.: Kółka a. pierścienie = *dwa kółka z żelaza kutego, obłożone wojłokiem a. obszyte skórą, przymocowane do pasów zwieszających ś. od skle-*

*pienia sali gimnastycznej.* **II.** leśn.: P. roczny = *słój drzewa.* **12.** mech.=a) P. kotła p. **Kadłubek.** b) *kółko, obrączka nakładana dla uszczelnienia, ochrony i t. p.:* P. drewniany. P. gumowy a. kauczukowy *(= do uszczelniania przy połączeniach).* P. soczewkowy a. soczewka *(=do uszczelniania u parowozów).* P. stożkowy *( = do uszczelniania połączeń rur lub naczyń).* **13.** mł.: P. zaczepny= *kółko przymocowane u oka kamienia wierzchniego i obracające ś. z nim razem, z trzema wcięciami od środka, które w czasie obrotu szarpią trzpionek uporny, umocowany drugim końcem u korytka z ziarnem pod spodem kosza zasypowego, i tym sposobem potrząsający tym ostatnim.* Małyszcz. **14.** myśl.= a) *naszyjnik, obroża kolczasta dla psa.* b) *obrączka chropowata u dołu pnia rogów jelenia,* róża. **15.** patol.: P. skurczowy = *zwężenie obrączkowate wskutek kurczu jakiego przewodu.* **16.** rzem.=a) *kółko żelazne ustawiające ś. w miejscu, gdzie ś. dziurę zamierza przebić w żelazie, aby ją regularnie młotkiem kończastym przebić.* b) *obręcz okuwająca wał, drąg, ramię.* c) *obrączka na drągach świdrowych, skówka, pod którą chwyta ś. kluczem.* d) a. ściągacz, ryfa, ryfka, refa, refka=*kółko żelazne płaskie, którym ś. ściąga kleszcze; kółko ściągające, obrączka na drzewo dla mocy.* Zdr. **Pierścionek, Pierścioneczek, [Pieścionek, Pierścionuszek, Pierśczonecek, Pieścioneczek, Pieszczonek, Piercionek, Pierstrzonek, Pierstrzanek, Pierscianek, Pierścianek, Pierzcianek, Pierzcionek, Pierztrzanek, Pierztrząnek, Piestrząnek, Piestrzanek, Piestrzonek, Piestrzónek, Piestrzunek, Pieścianek, Pirzcionek, Pirzcianek, Pirścianek, Pierstrzaneczek, Pierśczonecek, Pierzcionecek, Piestrzoneczek, Piestrzunecek, Przyścianek].** Zgr. **Pierścienisko.** <PARST/PIERŚĆ>

**Pierścioneczek, czka,** lm. **czki** p. **Pierścionek:** Belcia dostała P. złoty z turkusem. Bał. Pierścioneczki składane. Trzt. *( = gatunek pierścionków z różnych obrączek rozwodzących ś. i zwodzących.* L.). <Zdr. od Pierścionek>

**Pierścionek, nka,** lm. **nki 1.** p. **Pierścień:** P. zaręczynowy. Zamienić pierścionki *( = obrączki ślubne = zaręczyć ś.).* Podczas ślubu druchna położyła na głowy nowożeńców małe wianki mirtowe, wielkości talara, a ksiądz przełożył tylko te wianki, nie zamieniając pierścionków. Malin. Odsłoniwszy dłoń z rękawiczki, niby szukając pierścionka, rzekła: „Tu kopcie w rynku Wieliczki". Gór. **2.** *zabawa towarzyska, polegająca na chwytaniu pierścionka, przesuwanego na sznurku i ukrywanego pod rękoma siedzących wkoło uczestników gry.* **3.** anat.: Białawy P. w prążki p. **Krążek. 4.** pow. *szajba mosiężna wewnątrz osi pełnopatentowej.* <Od Pierścień>

**Pierścionkowe, ego,** blm. rz. *pieniądze przeznaczone na pierścionki i klejnoty wogóle, dar pieniężny, składany przez miasta królowej:* W Polszcze miała królowa przychody, np. P. i t. d. Cz. <Od Pierścionkowy>

× **Pierścionkowo-nalewkowy** anat. p. **Obrączkonalewkowy.** <Pierścionkowy + Nalewkowy>

**Pierścionkowy 1.** przym. od **Pierścionek. 2.** anat. p. **Obrączkowy. 3.** bot. p. **Bertram.** <Od Pierścionek>

**[Pierścionuszek, szka,** lm. **szki]** p. **Pierścień.** <Od Pierścionek>

**Pierścio-tarczowy** anat. **1.** †P. p. **Obrączko-tarczowy. 2.** × P. p. **Obrączko-nalewkowy.** <Pierści(eniow)o + Tarczowy>

**[Pierściun, a,** lm. **y]** p. **Pierścień.** <Z Pierścień>

**[Pierściunica, y,** lm. **e]** pierścień w grze „w pierścień": Gadu-gadu-gadu-lica, jest tu moja P., radaby ja wiedziała, o pierściunie gadała, wy-wywywijaj, złoty pierściun oddawaj. <Z Pierściun>

**[Pierśczonecek, cka,** lm. **cki]** p. **Pierścień.** <Z Pierścioneczek>

**[Pierśczyn, a,** lm. **y]** p. **Pierścień.** <Z Pierścień>

**I. †Pierść, i,** lm. **i** *garść, garstka, szczypta:* Wziąć P. lnu siemienia, uwarzyć w miedzie. Ostror. <PIERŚ(Ć)/PARS(T) PROCH>

**2. †Pierść, i,** blm., **Pirść** *ziemia, proch, próchnica:* Przydziesz prze przyrodzoną przygodę, niosąc kołek na pasie, a gdyż siądziesz, okopasz około ciebie, a łajna pierścią przykryjesz. B. Sz. <PIERŚĆ>

**† Pierśki, ów,** blp. p. **Pierś.** L. <Zdr. od Piersi>

**Pierśnobarkowy, !Piersiowobarkowy** anat. *należący do piersi i barku:* Tętnica pierśnobarkowa (arteria thoracoacromialis). <Pierśny + Barkowy>

**Pierśnobrzuchowy** p. **Pierśnobrzuszny.** <Pierśny + Brzuchowy>

**Pierśnobrzuszny, Pierśnobrzuchowy, !Piersiowobrzuszny** *należący do piersi i brzucha.* Terat.: Szczelina pierśnobrzuszna (thoracogastroschisis). <Pierśny + Brzuszny>

**Pierśnogrzbietowy** anat. *do przodu piersi i grzbietu należący* (thoracodorsalis): Wymiar P. <Pierśny + Grzbietowy>

**Pierśnonadpępkowy** anat. *należący do piersi i części górnej brzucha:* Okolica pierśnonadpępkowa (regio thoracoepigastrica). <Pierśny + Nadpępkowy>

**Pierśny, Piersiowy, †Piersisty 1.** przym. od **Pierś:** Rana pierśna. Troc. Ochrapienie bywa dla suchości pierśnej. Spicz. **2.** anat.: Klatka pierśna. Jama pierśna (cavum thoracis). Tętnica pierśna boczna (arteria mammaria externa). Kręgi piersiowe (vertebrae dorsales). Przewód P. (ductus thoracicus). **3.** patol.: Odma pierśna (pneumothorax). × Otok P., ropniak opłucny (pyothorax). **4.** terat.: Szczelina pierśna (thoracoschisis). Zrośląk P., × piersiozrosły dwojak (thoracodidymus). <Od Pierś>

**[Pierun, a,** lm. **y]** p. **Piorun.** <Zam. Piorun>

**[Pierunik, a,** lm. **i]** *kaftan letni kobiecy puszczony.* <Zdr. od Pierun>

**[Pierunki, ów,** blp., **Piorunki] 1.** *trepki, chodaki, pantofle.* **2.** *jazgarze (ryby).* <Zam. Piorunki>

**Pierw, [Pirw, Piyrw], Pierwej, Pierwiej, [Pierwoj, Pierwój, Pierwuk, Pierwyk, Pirwa, Pirwój, Pirwu, Pirwuj, Pirwy]** przys. **1.** *wpierw, wprzód, naprzód, zpoczątku, przedewszystkim, przed rozpoczęciem czego:* P. ś. namyśl, zanim co powiesz. **2.** *przedtym, dawniej, poprzednio, w przeszłości:* Co P. było dobre, to dziś nie uchodzi. **3.** *prędzej, rychlej, wcześniej:* Przybyłem P., niż oni. P. nim zdołał słowo wyrzec, już go pochwycono i skrępowano. **† Z pierwu, † Spierwu** *zpoczątku, zrazu:* Pitius ś. z pierwu jął ociągać, potym przyrzekł. Kosz. Jeśliś djabła z pierwu poznać nie mógł, przynajmniej go już teraz poznaj. Wuj. <PIERW>

**Pierwak, a,** lm. **i** bot. p. **Jarzyca.**

**Pierwej** p. **Pierw:** P. przyszedł. Troc. Komu P. zaniosą, temu P. zmielą. Pot. Kto P. do młyna zajedzie, temu P. zmielą. Prz. P. uważ, potym czyń. Troc. Kto P. zboże do młyna przyniesie, P. ma mleć. Sz. P. fuki, niż puki. Kn. *(=nie zaraz od twardych słów.* Kn.). P., niż ś. goła sple-

cie. Kn. P. muszą być kamienie, wapno, cegły, niż dom. Pot. P. z ogniа wynosisz dzieci, niżli pieniądze: P. pieniądze, niżli miski; P. opatrujesz dzieci własne, niżli czeladkę. Skar. Listy nasze o tym po P. i potym wydane. Hrb. *(= dawniej i później).* <Od Pierw>

[**Pierwejszy**] *dawniejszy:* W pierwejszych czasach. <Od Pierwej>

× **Pierwiak, a,** lm. **i** p. **Pierwotniak.**

**Pierwianek, nka,** lm. **nki** bot. p. **Pierwiosnek.** <Od Pierwiany>

× **Pierwiany** *pierwszy, wczesny:* Ranek pierwianym szronem oprószony. Zm. <Od Pierwy>

† **Pierwiasnek, nka,** lm. **nki,** † **Pierwiastek** *człowiek poczynający, niewprawny w co, pierwszy raz robiący coś, początkujący,* posp. *tracz:* Jezus świeżo narodzony przez jasność gwiazdy pierwiasnkom pogańskim ukazał ś. Wuj. *(= tym zpomiędzy pogan, którzy najpierwsi o Chrystusie wiedzieć mieli).* **2.** w lm. p. **Pierwocina:** Wybił każdą rzecz pierworodzoną w ziemi ich, pierwiasnki wszystkich robót ich. Leop. Starości doległości są pierwiasnki śmierci. Prot. *(= zwiastuny).* <Od Pierwy>

**Pierwiastek, tku,** lm. **tki I.** × **Pierwiastki,** lm. p. **Pierwocina:** a) Tam słodkie wieku mego pierwiastki strawiłem. L. Pod Smoleńskiem Marsowe pierwiastki zakładał. Nies. *(= rozpoczynał zawód żołnierski).* Ofiarować komu pierwiastki swojej pracy *(= pierwsze próby).* Poświęcił ich jako pierwiastki rodu ludzkiego. Kozł. Rok tym pierwiastkom ksiądz Rutka naznacza w roku 1038. Nies. Gotowałeś ty sam, panie, od pierwiastków wstąpienia twojego na tron. Nar. Wyprzedzał go w pierwiastkach naukowych. Rzew. Początek wymowy sięga pierwiastków społeczeństwa ludzkiego. Pir. Te heroiczne i rozrzewniające cnoty, któremi jaśniały pierwiastki kościoła. Śniad. Ludzie na pierwiastki ś. zapatrują. Troc. *(pierwsze czyny, przykłady).* b) Pierwiastki zboża ziemi twej ofiarujesz w domu Pana Boga twego. Wuj. Poganie przy początkach uczty czynili ofiary, lejąc pierwiastki trunków. Kras. *(= pierwsze dozy, pierwsze kielichy).* **2.** † P. p. **Pierwiosnek. 3.** astr. w lm. *pewne dane (połowa osi wielkiej; mimośród, nachylenie płaszczyzny drogi względem ekliptyki; długość węzła wstępującego; długość punktu przysłonecznego; czas obiegu dokoła słońca i położenie planety w pewnej oznaczonej chwili), które zupełnie wystarczają do oznaczenia drogi ciała niebieskiego, a stąd w dalszym ciągu pozwalają obliczyć każdochwilowe na niej położenie tegoż ciała niebieskiego,* elementy drogi. **4.** a. **Pierwocina** chem. *względnie lub bezwzględnie prosty składnik całości, którą ś. rozważa jako złożoną; ciało proste,* element, *rodzaj materji, której nie umiemy rozłożyć na prostsze składniki chemiczne:* Wodór i tlen są pierwiastkami wody. Jakiś pociąg tajemniczy, miły skupia luźne pierwiastki w różnokształtne bryły. Pierwiastkiem budowlanym rośliny jest komórka. **5.** fiz.: † P. p. **Żywioł. 6.** gram. p. **Pień. 7.** mat. *liczba czyniąca zadość danemu równaniu lub układowi równań danych; liczba, której potęga równa ś. liczbie danej; liczba czyniąca zadość danej kongruencji:* P. równania stopnia pierwszego. P. równania stopnia drugiego. Pierwiastki rzeczywiste, urojone, zespolone, wymierne, niewymierne, dodatnie, ujemne. Pierwiastki kwadratowe, sześcienne. Pierwiastki stopni wyższych. Wyciąganie pierwiastków. Pierwiastki czyli rozwiązania kongruencji. Pierwiastki pierwotne liczb całkowitych i [illegible] na modułach, sposobach, jakby głaz kamienny, P. kwadratowy, P. sześcienny: wyciągnij, jeśliś łaskaw, wyciągnij go sztucznie. Syrok. **8.** min.: Pierwiastki a. elementy symetrji w kryształach: *przypuszczalna płaszczyzna zwierciadlana, dzieląca dwie połowy kryształu, jakby przedmiot i jego odbicie, i dlatego symetryczne względem siebie; oś przypuszczalnego obrotu koła, wskutek którego powstaje postać kryształu; środek symetrji kryształu.* <Od * Pierwiasty, od Pierwy>

**Pierwiastka, i,** lm. **i I.** † P. *ta, co daje początek czemu, co jest pierwsza w czym:* Marja matką i pierwiastką nieśmiertelności. Skar. **2.** *osoba, która pierwsze dziecię rodzi,* pierworódka, × pierworodząca. **3.** (o samicach zwierząt) *pierwszy raz rodząca:* P. krowa, owca. Kn. P. gdy w wymionach będzie miała jaki defekt. Haur. Nie beczą owce i nie ryczą bydła, nie masz pierwiastek. Wad. **4.** † P., [P., **Pierwiostka, Piernastka, Pierzniastka**] *krowa przy pierwszym cielęciu; krowa po pierwszym ocieleniu.* **5.** † P. *pierworodny płód żeński.* **6.** † P. p. **Pierwiastkowanie:** Choćby po porzucie, choćby po pierwiastce, trzeba koniecznie krowę doić dla przysuszenia wymion. Haur. **7.** bot. p. **Pierwiosnek. 8.** wet.: a. **Młódka** *klacz, pierwszy raz rodząca.* <Forma ż. od Pierwiastek>

**Pierwiastkować, uje, ował I.** ! P. *być pierwiastką, rodzić po raz pierwszy.* **2.** mat. *dokonywać pierwiastkowania, wyciągać pierwiastek.* <Od Pierwiastek>

**Pierwiastkowanie, a,** lm. **a I.** † P., † **Pierwiastka** *pierwszy poród, pierwsze rodzenie.* **2.** [P.] = a) Na Rusi, kiedy ś. pierwsze dziecię urodzi, chodzą po wsi, odbierając podarki od innych, jako to: jaja, drób, co pierwiastkowaniem zowią. b) *żebranie przed świętami Bożego Narodzenia przez tego z biedniejszych włościan a. oficjalistów, któremu urodzi ś. w tym czasie dziecię, przy czym rodzice nowonarodzonego otrzymują garść lnu, kiełbasę lub inne drobniejsze dary.* **3.** mat. *działanie odwrotne potęgowaniu, to jest działanie, za pomocą którego znajdujemy pierwiastki liczb.* <Od Pierwiastkować>

**Pierwiastkowo** przys. od **Pierwiastkowy,** *początkowo, z początku, w początku, pierwotnie, wprzód.*

**Pierwiastkowość, i,** blm. rz. od **Pierwiastkowy.** L.

**Pierwiastkowy I.** przym. od **Pierwiastek:** Słowa pierwiastkowe. Klecz. *(= pierwiastki.* L.) Siły pierwiastkowe. Hube *(= elementarne, żywiołowe).* **2.** p. **Pierwotny:** W tłumaczeniu nigdy ś. treść i żywość oryginału zostać nie może, i najwyborniejsze w swoim rodzaju, przecież czczym tylko jest cieniem pierwiastkowego dzieła. L. Pierwiastkowe poznanie ś. nasze. L. Pierwiastkowa niemoc. Rzew. Jak w kościele pierwiastkowym, tak i teraz. Śniad. **3.** lek.: Bóle pierwiastkowe p. **Ból.** <Od Pierwiastek>

**Pierwiastnik, a,** lm. **i** mat. *forma arytmetyczna lub algebraiczna, mająca postać pierwiastka; liczba lub wyrażenie algebraiczne,* radykał. Pierwiastniki stopnia drugiego, trzeciego, stopni wyższych. <Od Pierwiastny>

**Pierwiastny I.** × P. p. **Pierwotny:** W niej pierwiastne tylko cienie. Krasiń. **2.** mat.: Oś pierwiastna lub potęgowa dwuch kół na płaszczyźnie [illegible] punktów, mających równą potęgę względem kół danych: Pierwiastną dwuch kół przecinających ś. jest prosta łącząca ich punkty przecięcia.

**Pierwiej** p. **Pierw.**

[**Pierwina**] tylko w l. pp. p. **Pierwszyzna.**

**Pierwiosnek, nka,** lm. **nki** I. w lm. p. **Pierwocina:** W pierwiosnkach tej poezji nie było widać żadnego z zadań społecznych lub politycznych. Nr. **2.** a. **Pierwiosnka, Pierwiastka** bot. (primula) *roś. z rodziny pierwiosnkowatych.* Gatunki: P. lekarski, Kluczyki, Kurze pazurki, Paraliżowe ziele, Bukwica biała (p. veris). P. wyższy (p. elatior). P. mączasty (p. farinosa). P. Łyszczak a. Niedźwiedzie ucho, posp. Aurykuł, Aurykiel, Aurykla (p. auricula). Najrańszy kwiatek, P., błysnął ze złotych obsłonek. Mick. <Od *Pierwiosny, od Pierwy>

**Pierwiosnka, i,** lm. **i** I. bot. p. **Pierwiosnek. 2.** [P.] zool. p. **Piecuszek.**

**Pierwiosnkowate, Pierwiosnkowe rośliny** bot. (primulaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych.* <Od Pierwiosnek>

**Pierwiosnkowy** przym. od **Pierwiosnek:** Pierwiosnkowa świeżość. Orzesz. Bot.: Rośliny pierwiosnkowe p. **Pierwiosnkowate.**

**[Pierwiostka, i,** lm. **i]** p. **Pierwiastka.**

**Pierwiotek, u,** blm.] p. **Pierwotek.**

†**Pierwizny, zn,** blp. p. **Pierwocina.** Bud. <Od Pierw>

**Pierwobór, oru,** lm. **ory** *las pierwotny, dziewiczy, odwieczny, puszcza:* Zagłębić ś. nieco w tajnie Zabolskich pierwoborów od rumuńskiej granicy. Sp. Uląkł ś. pierwoborów centralnej Afryki <Pierwy + Bór>

**Pierwobyły** p. **Pierwotny:** Szczep ten Winidów, czyli Słowian, jest równie dawnym i pierwobyłym, jak inne szczepy europejskie. Tet. <Pierwy + Były>

**Pierwobytny** fizj. *pierwotny, istniejący już w zarodku* (praeformatus).

†**Pierwoci, i,** blp. p. **Pierwocina.** Troc. <Od Pierwotny>

×**Pierwoci** przym. p. **Pierwotny.** Sł. wil.

×**Pierwociany** p. **Pierwotny:** Korzeń jest najpierwszym płodem, który wydają nasiona; ten zaś P. korzeń, który idzie prosto w głąb ziemi, nazywa ś. korzeniem głównym. Brz. <Od Pierwoć>

†**Pierwocie, a,** blm. p. **Pierwotek:** Początkom nowej sedycji zaraz na pierwociu zabiegli. Okol. Póki jeszcze choroba świeżą, póki na pierwociu, zaradzić można. Birk.

**Pierwocina, y,** część. w lm. **y,** †**Pierwoci, Pierwiastki,** †**Pierwiasnki,** †**Pierwizny** I. p. **Pierwiastek. 2.** *początek, zaranie, zawiązek, zarodek, pierwsza doba, pierwsza chwila, pierwszy krok, pierwsza próba:* Z pierwociny począć trzeba, by dojść końca. Pol. Młodości swojej pierwociny. Przyb. Pierwociny dziejów. **3.** a. †**Pierwszczyzna,** zb. ×**Pierwopłód,** ×**Pierworód,** †**Pierworodność,** †**Pierworodzeństwo, Pierworodztwo** *pierworodne potomstwo, pierwsze plony, pierwsze owoce i t. p.:* Więcejś uczcił syny swoje nad mię, abyście ś. utuczyli z pierwocin wszystkich ofiar śniednych Izraela, ludu mego. Wuj. Pierwociny ziemi przyniesiesz Panu. Wuj. Jako z gumien pierwsze urody oddziałać będziecie, tak i z pokarmów dacie pierwociny Panu. Leop. Plato o swoich wizerunkach, *ideis,* twierdził, iż te same są *principia,* pierwociny wszystkich na świecie rzeczy. Petr. *(=pierwowzory; zarodki).* <Od Pierwotny>

**[Pierwoczas, u,** blm., **Pirwoczas]:** Pierwoczasu = *zawczasu, wpierw, póki czas:* Powiedzcie mi pierwoczasu, kie sie mám stawić. <Pierwy + Czas>

**Pierwoczesny** p. **Pierwotny.** <Pierwy + *Czesny, od Czas>

†**Pierwoć, i,** blm. p. **Pierwotek:** Wszechmocne Boskie sprawy nie znają czasu ustawy, lecz za jego koniec i P. wylane. Susz. Jeden drugiemu między sobą na tej pierwoci przyjaźni nie wierzycie. Okol. Z pierwoci. Pot. *(= z samego początku).* <Od Pierwocina>

**Pierwodawca, y,** lm. **y** *pierwszy dawca, ten, co pierwszy, po raz pierwszy nadał co:* P. praw. Lech Polaków P. Troc. <Pierwy + Dawca>

**Pierwodoba, y,** lm. **y** *doba pierwotna:* Ja: część części, co wszystkim była w pierwodobie. Jez. <Pierwy + Doba>

**Pierwodruk, u,** lm. **i** *pierwsze wydanie dzieła drukowanego:* Trzeba zebrać, o ile możności, największą ilość pierwodruków. Balc. <Pierwy + Druk>

×**Pierwognój, oju,** blm. *pierwsze wypróżnienie noworodka, smołka, smoła dziecięca* (meconium). <Pierwy + Gnój>

**Pierwoidący** *idący na przodzie:* O Boże, któż zerwie płomień na hełmie pierwoidących? Słow. <Pierwy + Idący>

**[Pierwoj]** p. **Pierw.**

×**Pierwokręgowy** *prakręgowy.* <Pierwy + Kręgowy>

**Pierwokształt, u,** lm. **y** *kształt pierwotny, postać pierwiastkowa, pierwowzór.* <Pierwy + Kształt>

×**Pierwokupno, a,** blm. *pierwszeństwo w kupnie, w prawie nabycia:* Kto rzecz z tym warunkiem przedaje, iżby kupujący, gdyby jej znowu zbyć chciał, jemu odkupienie ofiarował, ten ma prawo pierwokupna. L. <Pierwy + Kupno>

†**Pierwonarodzony** p. **Pierworodny:** Chrystus jest początkiem, pierwonarodzonym. Hrb. <Pierwy + Narodzony>

**Pierwopis, u,** lm. **y,** ×**Pierwopismo** *oryginał, autentyk, autograf, pismo pierwsze:* To tłomaczenie, acz niepoprawne i nieskończone, w wielu miejscach przechodzi P. Sł. wil. Najstarsze roczniki zaginęły w pierwopisach. <Pierwy + Pis, od Pisać>

×**Pierwopismo, a,** lm. **a** p. **Pierwopis.** <Pierwy + Pismo>

×**Pierwopłód, odu,** lm. **ody** p. **Pierwocina:** Znajdą w Chersonie znaczne zapasy pierwopłodów, których potrzebują. Rol. <Pierwy + Płód>

†**Pierwoprzestolnik, a,** lm. **cy** p. **Pierwostolnik:** Piotr św. jest pierwoprzestolnikiem, to jest pierwszym sprawcą świętej Chrystusowej cerkwi, arcybiskupem całego świata. Smotr. Apostołowie są fundamentami cerkwi, filarami i twierdzami, i pierwoprzestolnikami i koryfeami. Smotr. <Pierwy + *Przestolnik, od Ros. prestołъ>

†**Pierworadnik, a,** lm. **cy** *jeden z urzędników w niektórych rzeczachpospolitych greckich, którzy naradzali ś. wprzód z sobą, a potym sprawę z tego senatowi zdawali:* W niektórych greckich rzerzachpospolitych pierworadnicy wprzód z sobą rozmawiali, a potym sprawy do senatu podawali. Petr. *Praeconsultatores,* Gr. *probúloi,* którzy, nim ś. co miało wnosić do koła, radzili, jeśli to pożyteczne, aby ś. o tym radzono wszystkich. Petr. <Pierwy + Radnik>

×**Pierworaz, u,** lm. **y** *rola pierwszy raz uprawiana, nowina:* Na siew lnu zalecają P. abo nowinę. Przędz. <Pierwy + Raz>

**Pierworoczny** *będący czym w pierwszym roku:* Uczyć budownictwa pierworoczne matki (=królowe pszczół). Słow. <Pierwy + Roczny>

**Pierworodek, dka,** lm. **dki,** †**Pierworodnik,** †**Pirworodnik,** †**Pierworodzeniec,** †**Pierworodny** *syn pierworodny:* Imć pan Dawid uderzył kilkakrotnie pierworodka swego po karku. Jun. <Pierwy + *Rodek, od Rodzić

**Pierworodnie** przys. od **Pierworodny.** L.

†**Pierworodnię, ęcia,** lm. **ęta** *dziecię, niemowlę pierworodne:* Pobił wszytkie pierworodnięta ich. Rej. <Od Pierworodny>

†**Pierworodnik, a,** lm. **cy** l. p. **Pierworodek.** Przyb. **2.** a. †**Pierwotnik** *praojciec, prarodzic, praszczur, patryjarcha, protoplasta:* Wilgowie, pochodzący od Gozimirskich, herbem Bończą szczycący ś., z których P. ich Balcer, Krzysztof i inni na Podolu. Nies. <Pierwy + Rodnik>

**Pierworodność, i,** lm. **i** l. blm. rz. od **Pierworodny. 2.** †P., blm. p. **Pierworodztwo:** Od Sema szła P. na kapłany aż do Aarona. Biel. M. Jakób od Ezawa P. kupił. Skar. Przywilej pierworodności. Skar. **3.** lm. **i** p. **Pierwocina:** Pobił Egipt z jego pierworodnościami. Wr. Żydzi wszelką P. Bogu ofiarowali. Białob.

**Pierworodny** l. a. †**Pierwonarodzony,** × **Pierworodzony** *pierwszy z urodzonych przez matkę:* Wszelki mężczyzna, któryby ś. najpierwej urodził z żywota matki, jest P. Białob. Jezus P., nie względem wtóro- lub trzeciorodnego, lecz względem wszystkich rzeczy na świecie P. Białob. **2.** *tyczący ś. pierworodztwa, wypływający z pierworodztwa:* Ezau prawo pierworodne przedał. Skar. **3.** = a) †P. *z którym człowiek rodzi ś., przyrodzony, wrodzony:* Człowiekowi przydał Bóg wolą swobodną i pierworodną sprawiedliwość. Karnk. Ludzki naród utracił dobra pierworodnej sprawiedliwości, któremi od Boga nad naturę ozdobiony był. Kucz. b) grzech P. = *popełniony przez Adama i Ewę w raju i spływający na wszystkich ludzi, którzy tym sposobem rodzą ś. w grzechu:* Grzech P. jest, w którym z Adama ś. rodzimy. Hrb. Człowiek podpada grzechowi pierworodnemu i uczynkowemu. Bals. **4.** przen. p. **Pierwotny:** Co świętych w pierworodnym liczono kościele, dziś niemasz i jednego, cnotliwych niewiele. Pot. **5.** × P. *samorodny, oryginalny:* Głębokie i pierworodne myśli. Dm. **P., ego,** lm. **i** rz. p. **Pierworodek:** Jeśliby P. umarł, tedy drugi, co po nim ś. rodził, panuje. Star. Znam cię pierworodnym szatańskim. Skar. By był Ezau pierworodztwa swego Jakóbowi nie przedał, nigdyby był pierworodnego Jakób dostojnością nie uprzedził. Skar. <Pierwy + Rodny>

× **Pierworodząca, ej,** lm. **e** p. **Pierwiastka.** <Pierwy + Rodzący

**Pierworodzca, y,** lm. **y** p. **Pierworodziciel:** Podania natchnięte czcią naszych pierworodzców. Wor. <Pierwy + *Rodzca, od Rodzić>

× **Pierworodzeniec, ńca,** lm. **ńcy** p. **Pierworodek.** Bud. <Od Pierworodzony>

**Pierworodzeństwo, a,** blm. p. **Pierworodztwo:** Dano P. synom Józefowym. Bud. Pobił wszystkie P. w Micraimie. Bud. <Pierwy + Rodzeństwo>

**Pierworodzice, ów,** blp. *pierwsi rodzice ludzkości:* Marzę o jakichś tajemnicach, o jakimś grzechu, o pierworodzicach. Berw. <Pierwy + Rodzice>

†**Pierworodziciel, a,** lm. **e** l. *ten, co jest pierwszy raz ojcem.* **2.** przen. *pierwszy twórca czego.* <Pierwy + Rodziciel>

†**Pierworodziny, in,** blp. p. **Pierworodztwo:** P., prawo syna pierworodnego. Troc. W arystokracji prawo pierworodzin nie ma być dopuszczone. Wyrw. <Pierwy + *Rodziny, od Rodzić>

**Pierworodzony** p. **Pierworodny:** Stawał się jak mój trup pierworodzony: z jasnego blady, z bladego czerwony. Słow. <Pierwy + Rodzony>

**Pierworodztwo, a,** blm., †**Pierworodzeństwo,** †**Pirworodzeństwo** l. a. **Pierworodność,** †**Pierworodziny** *starszeństwo, przywilej dziecka pierworodnego:* By był Ezau pierworodztwa swego Jakóbowi nie przedał, nigdyby był pierworodnego Jakób dostojnością nie uprzedził. Skar. **2.** †P. zb. p. **Pierwocina:** Umrze każde P. bydlęce. Bud. Znieśli wiele pierworodztwa zboża, wina, oleju. Leop. Nie będziesz jadł pierworodztwa bydła i drobiu. Wuj. Z pierworodztwa wszelkiego zboża udzielili ubogim. Wuj. **3.** p. **Pierwotwórstwo.** <Pierwy + *Rodztwo, od Rodzić>

**Pierworośl, i,** lm. **e** bot. (plasmodiophorus) *jeden z niższych ustrojów roślinnych, jeden z niższych typów roślin (wodorosty i grzyby).* <Pierwy + *Rośl, od Roślina>

**Pierworód, odu,** lm. **ody** p. **Pierwocina:** Wiejskiemu bogu ślubuj setne w ofierze jagniąt pierworody. Dm. <Pierwy + Ród>

**Pierworódka, i,** lm. **i** p. **Pierwiastka.** <Pierwy + *Ródka, od Rodzić>

**Pierworyba, y,** lm. **y** *ryby pierwotne, obecnie już nieistniejące:* Pierworyby odwieczne z okresu sylurskiego. <Pierwy + Ryba>

**Pierworys, u,** lm. **y** *plan oryginalny, szkic pierwotny, pierwszy zarys jakiego pomysłu.* <Pierwy + Rys>

× **Pierworzędny** p. **Pierwszorzędny:** Srebro jest kruszcem pierworzędnym monety, ciągle psowanym. Lel. <Pierwy + Rzędny>

**Pierworzutny** *złożony z pierwszych rzutów, grubo naszkicowany:* W tej średniowiecznej legiendzie szwabskiej... tkwi źródło czystej, pierworzutnej poezji. Krzywosz. <Pierwy + Rzutny>

× **Pierwosilny** *dynamiczny.* <Pierwy + Silny>

[**Pierwosny, ów,** blp.] p. **Pierwospy:** Na Przemkowego syna wpadł w P. Krasz. <Pierwy + Sen>

[**Pierwospy, ów,** blp., **Pierwosny**], †**Pierwospy** *pierwszy sen po udaniu ś. na spoczynek; pora pierwszego zaśnięcia; pora między wieczorem a północą:* O pierwospach z obozu wyszli. Warg. Tak Zerbin nieszczęśliwy, który spał bezpieczny, w pierwospy od Andzelma grabie poimany. P. Koch. Wyszli o pierwospach. A że to w P. było. Troc. Wyruszyli w P. W P. sen natwardszy z piersi wychrapywał Agramant. P. Koch. Słuchaj, jaki sen miałem: w pierwospach zdało mi ś., żem był w ogrodzie. L. Co ś. rano tam stało, o tym w same P. słyszeli. Warg. Ruszyli ś. z onego miejsca prawie w P., kiedy ludzie najbardziej sypiają. Baz. <Pierwy + *Spy, od Spać>

**Pierwostan, u,** blm. *stan pierwotny:* Człowiek był wtedy jeszcze w pierwostanie. <Pierwy + Stan>

†**Pierwostolnik, a,** lm. **cy,** †**Pierwoprzestolnik** *arcybiskup najwyższy, patryjarcha:* Prototronus czyli P. metropolji. Steb. <Pierwy + *Stolnik, od Stolny>

× **Pierwoszcze, a,** blm. *zaródź, protoplazma.* <Od Pierwość>

**Pierwoszcznia, i,** blm. fizj. *żyjąca materja białkowa, pozbawiona wszelkich specjalnych narządów, spełniająca najprostsze czynności życiowe* (plasmodium). <PIRW/PIERW>

†**Pierwość, i,** blm. *stan, w jakim co pierw było, stan pierwotny:* Proszeni, abyśmy księstwo kijowskie Koronie Polskiej przywrócili, a w jej P.

i całość wszczepili. Herb. My, którzy ducha pierwości mamy. Leop. (=*pierwiastkowego, początkowego, nieodmiennego.* L.). P. aresztu. Groic. (=*bliższe prawo do aresztowania.* L.). <Od Pierwy>

**[Pierwoświecie, a,** blm., **Pirwoświecie]** *początek świata, stworzenie świata:* Od pierwoświecia, z pierwoświecia=*na początku świata; od początku świata.* <Pierwy + *Świecie, od Świat>

**Pierwotek, tku** a. **tka** l. † P., † **Pierwoć,** † **Pierwocie,** [P., **Pirwotek, Pierwiotek, Pierwoć**], blm. *początek* (co do czasu): Na pierwotku. Z pierwotku. Troc. Najciężej ś. z pierwotku na to przysposobić. Zwr. M. Kielich Chrystusów z pierwotku jest gorzki, a na końcu słodki. Rej. Krezus, jako miał z pierwotku wielkie szczęście, tak na ostatku nieszczęście. Biel. M. Lipa łatwiej ś. przyjmie, gdy jeno z pierwotku będzie często polewana. Trzyc. Mądrość z pierwotku krzywą ścieżką prowadzi. B. B. Tak zawsze ś. z nami zachował, iż z nim nie potrzeba jako z pierwotku w przyjaźń wstępować. Bud. B. Matyjasza króla na pierwotku potkały trzy potrzeby wojenne. Paszk. Jakośmy na pierwotku słyszeli. Rej. [W pierwotku adwentu. Biesowie już z pierwotka ciężko ś. polękli, i popłoch ogromny szedł przez ich tabory. Dyg. Od pierwotku świata. Z pierwotka=z pierwoświatu. Ja tu przysed na pierwotku]. **2.** bot. (protococcus) *roś. z gromady wodorostów, z klasy zieleńc.* Gatunek: P. śnieżny a. Krwotoczek, Śnieg czerwony a. Krwisty (p. nivalis). <Od Pierwy>

× **Pierwotka, i,** lm. **i** gram. *pierwiastek, pień; źródłosłów.* Sł. wil. <Forma ż. od Pierwotek>

**Pierwotniak, a,** lm. **i,** × **Pierwiak** zool. (protozoon) *zwierzę jednokomórkowe.* <Od Pierwotny>

**Pierwotnie** przys. od **Pierwotny.**

† **Pierwotnik, a,** lm. **cy** p. **Pierworodnik:** W powyższej gienealogji wyrażony P. Marcjan, opócz syna Sebastjana, miał dwuch innych. Nies. <Od Pierwotny>

**Pierwotność, i,** blm. rz. od **Pierwotny:** Spotykały ś. tam ze sobą cywilizacja i dzikość, wykwint pierwszej i P. drugiej. Orzesz. <Od Pierwotny>

**Pierwotny, Pierwoczesny, Pierwobyły,** × **Pierwociany,** × **Pierwoci,** † **Pierworodny** l. *początkowy, pierwiastkowy, najdawniejszy, najwcześniejszy, najstarszy:* Stan P. ludzkości. Zwierzęta pierwotne (= *przedpotopowe*). Lasy pierwotne. Wyrazy pierwotne i pochodne. Mowa pierwotna. Człowiek P. Pierwotni ludzie szczerzej z sobą żyli. Troc (= *pierwsi*). Korzeń P. (= *główny*). Z gruntu narodowego wysnuł poeta pierwotną myśl do „Dziadów". Nr. (= *pierwszą, zasadniczą*). **2.** *odznaczający ś. pierwotnością, odwieczny, staroświecki, prymitywny, dziewiczy; przestarzały, zacofany, dziki,* żart. *przedpotopowy, oryginalny; odznaczający ś. prostotą, niepostępowy:* Niewinność pierwotna. Rzemiosła są tu jeszcze w stanie pierwotnym Pierwotne porządki, urządzenia. Te gałęzie przemysłu do dziś dnia zachowały ś. w pierwotnej naiwnej formie. Piet. Wygłaszał jakieś pierwotne poglądy. Do pierwotnej ludzie przywieść prostoty. Troc. **3.** *taki, jakim był z początku, przed zaszłemi zmianami, przed przerobieniem; poprzedni, dawniejszy, pierwszy:* Wrócił do pierwotnego założenia. P. stan zdrowia. Przechody dzikich hord pomieszały krwią obcą i językami stan Sarmatów P. Nar. Tłumaczenie jest cieniem dzieła pierwotnego (= *oryginalnego*). **4.** [P.] *pierwszy, główny:* Daleko w Halandji miał ten P. herśt swój pałac. **5.** fil.: Jakości pierwotne p. **Jakość. 6.** gie.: Wyspy pierwotne = *wyspy, które nigdy nie były lądem, lecz wynurzyły ś. z dna morskiego.* **7.** gieol.: Góry pierwotne= *plutoniczne czyli ogniowe, pierwotne.* Łab. Formacje pierwotne, utwór P. p. **Formacja. 8.** lek.: Krwiotok P. p. **Krwiotok.** × Wrzodzik kiławy P. p. **Kiławy.** <Od Pierwy>

**Pierwotwór, oru,** lm. **ory** *utwór pierwotny, oryginał, dzieło początkowe.* <Pierwy + Twór>

**Pierwotwórca, y,** lm. **y** *twórca pierwotny; autor oryginału:* Rządy Boga, jako pierwotwórcy. Nadużycia naśladowców nie mogą wpływać na umniejszenie zasługi pierwotwórcy. Chm. <Pierwy + Twórca>

**Pierwotwórstwo, a,** blm. *pierworodztwo* (syngenesis). <Pierwy + Twórstwo>

**Pierwotyp, u,** lm. **y** *typ pierwotny, prototyp:* Angliki i araby powracają do pierwotypu koni wschodnich. Siemir. <Pierwy + Typ>

**Pierwowzorny** p. **Pierwowzorowy.** <Pierwy + Wzorny>

**Pierwowzorowy, Pierwowzorny** przym. od **Pierwowzór:** Spaczenie kształtu pierwowzorowego. <Pierwy + Wzorowy>

× **Pierwowzorzec, rca,** lm. **rce** p. **Pierwowzór.** Sł. wil. <Pierwy + Wzorzec>

**Pierwowzór, oru,** lm. **ory** l. a. × **Pierwowzorzec** *wzór pierwotny, forma pierwotna, prototyp, oryginał:* Formami do pierwowzoru swego bywa zbliżony. Przez chwasty i głogi późniejszej łaciny przedarto się do pierwowzorów klasycznych. Mor. K. **2.** p. **Etalon.** <Pierwy + Wzór>

**Pierwozęby** *któremu ś. pierwsze zęby ukazały a. któremu pierwsze zęby wypadły:* Pierwozębe źrzebię, tak zowią rostrucharze źrzebię, co pierwsze zęby zmiata, co ś. im wtórego roku przydawa. Trzyc. <Pierwy + *Zęby, od Ząb>

**Pierwoźródło, a,** lm. **a** *źródło pierwotne, źródło bezpośrednie:* Pozostaje tylko trzymać ś. pierwoźródła, to jest kroniki litewskiej pierwszej. Stadn. <Pierwy + Źródło>

**Pierwożęć, i,** lm. **e** *pierwszy użątek, pierwociny roli, pierwsze żniwo na nowo wyrobionym polu.* Kn. <Pierwy + *Żęć, od Żąć>

**[Pierwój]** p. **Pierw.**

† **Pierwszczyzna, y,** lm. **y** p. **Pierwocina:** Oeneus za roczny plon szczęśnie zebrany Cererę zbóż pierwszczyzną, Bacha odprawował winem. Żebr. <Z Pierwszyzna>

**Pierwsze** l. a. **[Pierso]** *pierwszy raz, po raz pierwszy:* P. słyszę coś podobnego. P. słyszę. Bliź. P. widzę. **2.** a. **Po pierwsze** *pierwszy wzgląd, pierwszy punkt:* P., że nie mam pieniędzy, a po wtóre, nie życzę sobie tego nabyć. **3. [Na P., Na pierwszemu, Na piersze, Na pirsze]** *przedewszystkim, najpierw, nasamprzód.* <Od Pierwszy>

**Pierwszeństwo, a,** blm., **Pierszeństwo,** × **Pierwszość** *prym, przodek, przewaga, wyższość:* Mieć, trzymać P.=*przodować, przodkować.* Przyznać komu P. Walczyć, ubiegać ś. o P. Kto lepszy, nie kto wyższy, niech ten ma P. Dm. Oskar zyskał P.; rzekł Dermil wzgardzony: Oskarze, równo kocham, lecz upośledzony żyć nie mogę. Kras. Toruń między miastami pruskiemi trzymał z dawna P. Vol. <Od Pierwszy>

**Pierwszoklasista, y,** lm. **ści** *uczeń klasy pierwszej,* posp. *prymak:* Rząd dworków, długą ciągnący ś. ulicą, gdzieniegdzie tylko ożywiała swawola pierwszo- i drugoklasistów. Krasz. <Pierwszy + *Klasista, od Klasa>

**Pierwszoklasistka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pierwszoklasista**: Przebiegła jakaś P. Prus.

**Pierwszokursista, y,** lm. **ści** *student pierwszego kursu.* <Pierwszy + *Kursista, od Kurs.

**Pierwszokursistka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pierwszokursista.**

**Pierwszoplanowy** *tyczący ś. pierwszego planu, na pierwszym planie będący, najwydatniejszy*: Grzeszą wadami rysunku pierwszoplanowe figury. Rodz. Pełne wyrazu i siły postaci pierwszoplanowe. <Pierwszy + Planowy>

**Pierwszorazowy** *tyczący ś. pierwszego razu, pierwszy, najpierw otrzymany*: Wrażenie pierwszorazowe już wystarczało. <Pierwszy + Razowy>

**Pierwszoroczniak, a,** lm. **i** *uczeń pierwszoroczny w klasie.* <Pierwszy + Rocznik>

**Pierwszoroczny** *tyczący ś. pierwszego roku*: Uczeń P. w klasie (= *pierwszy rok w niej będący*). To byli pierwszoroczni studenci, po większej części ubodzy chłopcy i nic miasta nie znający. Krasz. <Pierwszy + Roczny>

**Pierwszorzędny** *pierwszego rzędu, jeden z pierwszych, główny, najcelniejszy, pryncypalny*: Ulice pierwszorzędne. Talent P. (= *wybitny*). Gwiazda pierwszorzędna (przen. o talencie, artyście). Pisarz P. Fabryka pierwszorzędna. Zakład P. Stanowisko pierwszorzędne. Pierwszorzędne mocarstwo. U swoich dworzan, nawet niepierwszorzędnych, bywał daleko częściej, niż u generał-gubernatora. Rol. <Pierwszy + Rzędny>

**Pierwszorzędowy** gieol.: Formacje pierwszorzędowe p. **Formacja.** <Pierwszy + Rzędowy>

× **Pierwszość, i,** blm. p. **Pierwszeństwo**: Zazdrośnie między sobą walczyli o P. podłości. Ust. Miłość młodym P. daje. L. <Od Pierwszy>

**Pierwszotronowy** *w którym pierwotnie była stolica*: Pierwszotronowe miasto Kijów. <Pierwszy + Tronowy>

**Pierwszowzględnie** przys. od **Pierwszowzględny**: Wartość jego była uważana drugowzględnie, a P. w nim upatrywano dowód szacunku. Rzew.

**Pierwszowzględny** *zasługujący przedewszystkim na uwzględnienie, oparty na pierwszym względzie, najważniejszemi względami umotywowany*: Pierwszowzględne działanie samego Boga. Chm. <Pierwszy + Względny>

**Pierwszy, †Pierwy, †Pirwy, [Pierszy, Pirszy, Pjirszy, Pieszy]** (st. w. od Pierwy = bliższy początku od innych) **1.** *licz. porządkowy od jeden; poprzedzający wszystkich* a) co do miejsca = α) P. ze dwu. Troc. Zasadzonym być na pierwszym miejscu u stołu. Świt. Pierwszy robotnik = *naczelny, przodkujący innym, wiodący rej.* P. lepszy = *pierwszy z brzega bez względu na to, jaki; jakibądź.* Pierwsze miejsce w teatrze, w cyrku. Pierwsze piętro. Wojny w paraljach, kto w pierwszej ławce siędzie. L. β) przen. *ważniejszy, starszy, główniejszy*: Pierwsi bywają ostatniemi, a ostatni pierwszemi. Skar. Może co być pierwszym doskonałością i rodzajem. Petr. P. wójt, niż ławnik. Prz. Wolę tu być P., niż tam ostatni. Prz. γ) przen. *najpierwszy, najcenniejszy, najgłówniejszy, pilniejszy, najpilniejszy, lepszy, ważniejszy, najważniejszy; droższy, bliższy sercu, milszy*: Pierwsza cnota chrześcijanina jest miłosierdzie. Nic pierwszego nie mieli na tym sejmie, jak pomyślić o najprędszej wojsku zapłacie. Vol. Mam zaledwie na opędzenie pierwszych potrzeb. Pierwsza mi żona i dzieci, niż ludzie obcy. δ) przen. *wsławiony, znany, sławny, upalony, ozjarzały, największy*: P. myśliwy w powiecie. P. elegant. P. łotr, szuler. ε) *najlepszy, przedni, najprzedniejszy*: P. gatunek. ζ) przen. *wielki, największy, wierutny*: To pierwsze głupstwo. Pierwsze świństwo. η) przen. *najpierwszy, odznaczający ś. przed innemi, wyprzedzający innych, naczelny, najcelniejszy, pierwszorzędny, najznakomitszy, główny, pryncypalny, najzaszczytniejszy, znaczny, najwybitniejszy, trzymający prym, przodujący*: Prymas P. po królu. Troc. Pierwsi urzędnicy. Troc. Pierwsi po królu senatorowie, wojewodowie, kasztelanowie. Był jednym z pierwszych uczniów, wszak pomną koledzy. Syrok. Klemens Janicki został ukoronowany w Padwie, jako najpierwszy poeta łaciński. Córa na Lidzie możnego dziedzica, z córnadniemeńskich pierwsza krasawica. Mick. Bywa po pierwszych domach. P. mówca swojego czasu. b) co do czasu = α) Stanął P. u mety. Stanął P. do apelu. Pierwszybym pałkę strzaskał na twej głowie, gdyby nie dziatek pacierze. Mick. Za mną idzie, który ś. przede mną urodził, bo P. mnie był. Sekl. (= *ode mnie P.*). Kto P., ten lepszy; kto P. do młyna, pierwej miele. Prz. Uczniem jest dnia pierwszego dzień następny. Min. P. dzień świąt a. pierwsze święto Bożego Narodzenia, Wielkanocy, Zielonych Świątek. Pierwsza żona jego. Troc. Syn z pierwszego małżeństwa. P. stół (= *jedzenie dla państwa, lepsze, nie dla służby*). Zrobić P. krok w celu pojednania ś. P. wyciągnął rękę do zgody. Pierwsze potknienie miewa odpuszczenie. Prz. (= Pierwszej omyłki nie karzą. Prz.). Pierwsze koty za płoty. Prz. (= *pierwsze niepowodzenie nie idzie w rachubę*). Pierwsze potkanie rzeźkie, dalej nic. Prz. Pierwszego targu nie opuszczaj. Prz. Do tego to on P. (= *jedyny, najskorszy*). P. dzień miesiąca. Dziś mamy P. grudnia (= *P. dzień grudnia*). Zgłoszę ś. przed pierwszym. Zapłacę ci na pierwszego, po pierwszym. P. godzina a. pierwsza wybiła. Pierwsza ta i ostatnia będzie moja próba. Bardz. Pierwszą razą. Kn. Cukier.: Pierwsza piekarnia p. **Piekarnia.** β) *początkowy, pierwotny, pierwiastkowy, najdawniejszy, najstarszy*: Adam i Ewa, pierwsi nasi rodzice. Wpajać w kogo pierwsze zasady moralności (= *elementarne*). Pierwsza nauka. Stawiać pierwsze kroki. Przen.: Przełamał pierwsze lody (= *przezwyciężył pierwsze trudności*). Kupić co z pierwszej ręki = *wprost od poprzedniego właściciela.* Obraz pierwszy. Troc (= *pierwowzór, autentyk, oryginał*). Pismo pierwsze. Troc (= *pierwopis, autograf, oryginał*). Pisać co na pierwszą rękę = (= *pisać oryginał*). Obrobić co z pierwszego (= *z grubsza*). γ) *normalny, urzędowy, główny*: P. a główny korzec. Troc. P. statek, naczynie. Troc. δ) *niebywały dotąd*: P. raz był szczęśliwy. Troc. Pierwszym to było w kraju przykładem, że Polak, co z łaski nieba chlebem ś. dzielił z swoim sąsiadem, dzisiaj umierał bez chleba. Gór. P. człowiek, co w Litwie chodził po francusku. Mick. ε) *pierwotny, poprzedni, dawny, dawniejszy; taki, jakim był przedtym*: Koń ochwacony tak ma być chowan, aże ku pierwszemu zdrowiu przyjdzie. Trzyc. Owszem cię proszę, przywróć mi P. żywot niewolnicy. P. Koch. O cudo niesłychane! rana wprzód przykrego zbywa bólu, on zdrowia dostaje pierwszego. P. Koch. Konie ich znowu postać twardych skał pierwszą wzięły na ś. P. Koch. Zastarzały w długim wieku, ale więcej w złości, teraz na cię przyszły twoje pierwsze nieprawości. Kochan. **2.** [P.] = a) *następny, nadchodzący, najbliższy*: Na P. poniedziałek. b) *pierworodny*: P. syn. c) Najpierwszy = *najlepszy*: Dali ónym pustelnikom śniadanie jak najpierwsze. d)

Rozpoczynają tu niekiedy, acz rzadko, zabawę tańcem weselnym polskim, który zowią pierwszym (może pieszym). **3.** Pierwsze i ostatnie = *rodzaj pasjansu.* **4.** anat.: P. krąg szyjowy p. **Obrotnik.** **5.** bot.: Narciszek P. p. **Przebiśnieg.** **6.** fil.: †Jakości pierwsze p. **Jakość.** **7.** lek.: × Pierwsze drogi = *przewód pokarmowy* (primae viae). **8.** mat.: Liczba pierwsza = *dająca ś. podzielić tylko przez siebie a. przez jedność.* **9.** piw.: Pierwsza kasza p. **Kasza.** **10.** rzeź.: Pierwsza krzyżowa = *gatunek mięsa z części krzyżowej wołu.* <St. w. od Pierwy>

× **Pierwszykroć** przys. *po raz pierwszy, pierwszy raz:* Ostatnie chwile P. wiodą w bezpiecznych wczasach. Zm. <Pierwszy + Kroć>

[**Pierwszyna** nieod.] p. **Pierwszyzna:** Alboż to nam P.? wszak nieraz kuligi po całych tu miesiącach skakały jak frygi. Malcz. <Od Pierwszy>

× **Pierwszyni, i,** lm. **e** *kobieta pierwsza pod jakimkolwiek względem, wybrana:* Męstwem zyskałeś względy mojej P. <Od Pierwszy>

**Pierwszyzna** nieod., [**Pierwszyna, Pierszyzna, Pierszyna, Pirsizna, Pierwina**] *pierwszy raz, coś nowego, niezwykłego, nowina:* Albo mu to łgać P.? Nie P. a. **Niepierwszyzna, Niepierwszyna** = *nic nowego, nie nowina, rzecz zwykła:* Nie P. mu nie jeść obiadu. <Od Pierwszy>

[**Pierwuj**] przys. p. **Pierw.** <Od Pierw>

[**Pierwuk**] przys. p. **Pierw.** <Od Pierw>

†**Pierwy,** [**Pierwy**] p. **Pierwszy:** Pierwa nauka o poznaniu miejsca ku mieszkaniu. Trzyc. Na pierwym przyjściu Chrystus nie mścił ś. Wr. <PIRW/PIERW>

[**Pierwyk**] przys. p. **Pierw.** <Od Pierw>

**I.** †**Pierz, a,** lm. **e** p. **Pierze.** L.

**2.** †**Pierz, u,** blm. p. **Pieprz:** Modrzewiową gębkę, P., sól, równo zmieszawszy, uwarzyć w winie a. w occie. Slk. Jeśliby brzydkość jedzenia miał, natłucz czosnku s pierzem, pomazuj tym koniowi zęby. Slk. A karz pilnie ty fałszywe nogcie, bo mi już P. na trzecim jarmarku kupują. Rej. <Pie(p)rz>

[**Pierz, a,** lm. **e**] p. **Pierze:** Ptaszyna gubi piórka, potym w kilka dni nowy P. znajduje. L.

[**Pierzac, a,** lm. **e**] *Żyd skupujący pierze.* <Od Pierze>

**Pierzaja, i,** lm. **e** **I.** †P., [P.], †**Pierzej,** †**Pierzeja,** [**Pierzeja**] *ulica; połać, szereg domów, strona ulicy, niby skrzydło:* Miasto bywa stanowione z wielu ulic, z wielu pierzai, a ulica abo P. z wielu domów. Petr. Ulice abo pierzaje miasta. Petr. **2.** [P.] p. **Pierzeja.**

[**Pierzanka, i,** lm. **i, Pierznianka**] *skrzydło gęsie, jako wycieraczka.* <Od Pierze>

**Pierzany** **I.** a. × **Pierzowy,** †**Pierzny** przym. od **Pierze:** Poduszka pierzana (= *napełniona, wypchana pierzem*). P., z pierza, *plumeus.* Kn. **2.** p. **Pierzasty:** Przebił mu rękę bełt P. P. Koch. <Od Pierze>

**Pierzasto** przys. od **Pierzasty.**

**Pierzastodzielny** *dzielący ś. jak pierze, jak piórko:* Liść P. = *pierzasty.* <Pierzasty + Dzielny>

**Pierzasto-kłębiasty** *mający postać pierza skłębionego:* Chmury pierzasto-kłębiaste a. baranki. <Pierzasty + Kłębiasty>

**Pierzastolistny** *mający liść pierzasty.* Bot.: Krąpiel P. p. **Krąpiel.**

**Pierzasto-warstwowy** *mający wygląd warstw pierza:* Chmury pierzasto-warstwowe. <Pierzasty + Warstwowy>

**Pierzasty, Pierzysty,** × **Pierzaty** **I.** a. **Pierzany** *pełen piór, wiele pierza mający, opierzony:* Ptaki pierzaste. Leop. **2.** *podobny do pierza:* Chmura pierzasta. **3.** †Sanki pierzaste abo pierzone, nakształt pudła pojazdowego zrobione. L. **4.** anat.: Mięsień P. uda (musculus pennatus). Marszczki pierzaste p. **Marszczka.** **5.** bot.: Liść P. = *złożony z drobnych listków, po obu stronach ogonka osadzonych:* Akacja ma liść P. Liście naprzeciwlegle pierzaste, naprzemianlegle pierzaste. Kłokoczka pierzasta p. **Kłokoczka.** **6.** min.: Ałun P. = *minerał z gromady gipsowców,* halotrychit, $FeSO_4Al_2S_3O_{12}+24H_2O$. Antymon P. = *antymon szary, promienisty, siarek antymonu i ołowiu.* <Od Pierze>

†**Pierzato,** [**Pierzato**] przys. od **Pierzaty,** *pierzasto.*

× **Pierzaty** p. **Pierzasty:** Zwierzyna pierzata. Na wierzchu jego hełmu usiadł strach P. Przyb. [Kur P.]. <Od Pierze>

**Pierzch, u,** blm. **I.** †P. p. **Pierzchnięcie:** Człek nigdy sam siebie odstąpić nie może, żadną odmianą miejsca, ni pierzchem w bezdroże. Przyb. Pełno ptasząt, śpiewania i pierzchu. Słow. **2.** [P., **Pjerzch**] *łupież w głowie.* <PERCH/PIERZCH>

†**Pierzcha, y,** blm. p. **Pierzchnięcie:** Wie, że pierzchą ani walką nie uskoczy. Przyb.

**Pierzchać, a, ał** p. **Pierzchnąć.**

†**Pierzchalec, lca,** lm. **lcy** p. **Pierzchliwiec:** Rozważny człowiek więcej sprawić może skromnością swą na godzinę, niżli P. za cały dzień. Rej. <Od Pierzchać>

**Pierzchanie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Pierzchać.** **2.** †P. p. **Pierzchliwość.** B. Sz.

**Pierzchliwie** przys. od **Pierzchliwy.**

**Pierzchliwiec, wca,** lm. **wcy,** †**Pierzchalec** *człowiek pierzchliwy, niestatek, pędziwiatr, letkiewicz, wietrznik, trzpiot:* Biedny P., nieraz opodal za sobą prześladowców swych zostawiwszy, odpoczywał sobie bezpiecznie. Chrząszcz. <Od Pierzchliwy>

**Pierzchliwość, i,** blm. rz. od **Pierzchliwy;** †**Pierzchanie:** Rozgniewała ś. przeciwko mnie P. jego. Leop. Nie poruszyła ś. ku gniewu P. jego. Leop. Skrył mię, ażby przeminęła P. twoja. Leop. Zruszyła ś. gniewem P. Pańska na lud izraelski. Leop. Takie słowa gniew pobudzają a podpalają P. Pańską. Leop. P. jest przymiotem kwitnącego wieku. Bud. B. Wolność swoję rozumem niechaj miarkują, nie pierzchliwością i zapalczywością. Petr. Odpowiedź łagodna przełamuje gniew, ale mowa przykra wzbudza P. Leop. Tam wiatry pędem i pierzchliwością na świat z gór padają. Łęcz. P., popłoch, fałszywa trwoga. Niem. Junacy, co w kącie szablą wiatry krają, P. swoję powierzchowną zuchwałością nadstawiają. Pilch. Niechaj będzie przystojny ubiór, aby pierzchliwości żadnej w nim znać nie było. Górn. <Od Pierzchliwy>

**Pierzchliwy** **I.** †P. *lotny, rączy, prędki, skory do biegu, bystry:* Przypną mu do nóg pióra pierzchliwe. Mias. Sam mu Mars zaprzągł konie pierzchliwe. Tw. Anioł tak rącze niósł pióra pierzchliwe, że myśli ludzkie porównane leniwe. P. Koch. Wszystkim stawa na zdradzie zła Poleusa: ona pierzchliwemi stopami nigdy nawet nie dotknie ś. ziemi. Rej. **2.** *skory do pierzchania, zrywający ś. do ucieczki za lada powodem, płochliwy, strachliwy, trwożliwy, bojaźliwy, lękliwy:* Zajączki pierzchliwe. Mor. Pierzchliwe serce Jana za pierwszym Prusaków napadem podało go w sromotną

ucieczkę. Nar. I pierzchliwemu prędkość nie pomoże. Kochan. P., co rad ucieka. Troc. **3.** †P. *latwo wybuchający gniewem, popędliwy, porywczy, gniewliwy, zapalczywy, gwałtowny, krewki.* Tuch. **4.** [P.] *skory, prędki:* Mój mąż P. do klęcia. <Od Pierzch>

**Pierzchnąć, chnie, chnął a. chł,** nied. **Pierzchać, †Pirzchać, [Pierchać]** *zerwawszy ś. do lotu, do biegu, umknąć; ulotnić ś., drapnąć, umknąć, zemknąć, prysnąć, uciec w popłochu, pospiesznie:* Pierzchaj, kupo szalona, pierzchaj, złości wściekła. L. Teraz przed owcą niechaj wilcy pierzchają. Nagr. Nie znasz ludzi, co przed kotem pierzchają nawiętszym błotem. Kochan. Pierzchli niewierni, jak błędne ćmy nocne. Kras. Pomieszane pierzchają barbarzyńców szyki. Niem. Nieprzyjaciele pierzchają. Kochan. Pierzchnęła (pierzchła) jazda. Troc. Pierzchnie, jako przed wilkiem jeleń wiatronogi. Kochan. Jak żyto od gradu, zbici pierzchać poczęli. Stryjk. Kiedy nieprzyjaciel raz pierzchnął, da ś. pędzić lisim ogonem. Papr. Pierzchają z pułków rycerze wybrani. Kras. Zawsze na wojnie tych największe niebezpieczeństwo ściga, którzy najbardziej pierzchają. Pich. Tam pierzchającą rotę zatrzymuje w biegu. Mick. Pierzchnął Tatarzyn na wszystkie strony. Zal. Przen.: Pierzchają sny złote, myśli, marzenia *(=ulatują, spłoszone).* **2.** †P. *rzucić ś., cisnąć ś., skoczyć, będąc spłoszonym:* Pierzchnął koń ze mną w zad, na bok. Troc. **3.** †P. *wypaść, trysnąć, bryznąć, chlapnąć:* Rozciął mu głowę, aż mózg na ścianę i na sługi pierzchnął. Stryjk. Czapla bez przestanku je, a gdziekolwiek leci, to z niej pierzcha. Górn. **4. a. †Pierzgnąć** nied. *chropowacieć od powietrza, padać ś., siekać ś.:* Ręce bardziej od otrębów, jak od migdałów, pierzchną. L. <PERCH/PIERZCH>

**Pierzchnia, i,** lm. **e, Piesznia, †Pieśnia, [Pieśnia]** *rodzaj siekiery z długim ostrzem, używany przez cieśli do żłobienia w grubym drzewie; dłóto żłobiaste do robienia barci, przebijania dziur, robienia jąg w deskach lub balach,* przysiek, ćwiła, skweres, bindas, ciosła, cieślica, deksel, fumel. P. płaska = *narzędzie do odbijania lodu.* P., narzędzie żelazne długie, którym cieśle grube drzewa wydrożone na wylot przebijają. Os. J.

**Pierzchnice, ic,** blp. lek. *rodzaj wysypki skórnej, liszaj, †ospice czerwone* (lichen). P. podwłosne w cebulkach włosowych (lichen pilaris) (p. Ospica). <PERCH PIERCH>

**Pierzchnienie, a,** blm. p. **Pierzchnięcie:** Zrozumieć z każdego hufca, jako kto sobie w ruszeniu, w obróceniu, w pierzchnieniu, w potykaniu i strzelbą dobrze poczyna. Tarn. J. <Od Pierzchnąć>

**Pierzchnięcie, a,** blm., **Pierzchnienie, †Pierzch, †Pierzcha, †Pierzchota, †Pierzchot** czynność cz. **Pierzchnąć.**

**†Pierzchot, u l.** blm. p. **Pierzchnięcie:** P. czynić = *pierzchać, uciekać.* Koch. J. **2.** lm. **y** p. **Pierzchota.**

**†Pierzchota, y l.** blm. p. **Pierzchnięcie** *ucieczka:* Tchórza przyjaciela pierzchotą ś. brzydził. Żebr. **2.** lm. **y** *trzpiotowatość, trzpiotostwo, lekkość, lekkomyślność, płochość:* Niech cielesne pierzchoty, niech szatańskie zmazy na wieki nie uchodzą swej ode mnie zrazy. L.

**Pierzchotek, tka,** lm. **tki** zool. (elaphrus) *chrząszcz szczypawkowaty.* <PERCH PIERCH>

**[Pierzcianek, nka,** lm. **nki]** p. **Pierścień.** <Z [Pierscianek]>

**†Pierzcień, a,** lm. **e, [Pierzcień]** p. **Pierścień.** Biel. M. <Z Pierścień>

**[Pierzcionecek, cka,** lm. **cki]** p. **Pierścień.**

**[Pierzcionek, nka,** lm. **nki]** p. **Pierścień.**

**Pierze, a,** blm. zb., **[Pirze, Pierz]** **1.** *opierzenie ptaka; drobne piórka, puch:* P. jest okryciem ptaków, a przez P. rozumie ś. piórka i puch. L. P. ptaka. Troc. P. ronić, gubić, tracić = *pierzyć ś.* P. upuścić. Troc. Puszczać P. Troc *(=okrywać ś. pierzem, dostawać pierza).* Zgodzić ś. (=przyda ś.) też chować go (orła) w koszu dla pierza, bo wypędzi dwoje abo troje P. do roku, gdy go dobrze chowa. Cyg. Ja, jeślim orzeł, nie swym pierzem latam. Rej. Obrosnąć pierzem. Jeszcze sapie, przeciąga ś., we łbie pełno pierza. Drzeć P. Na ziemię upadł, bo pierzem zemdlonym nie mógł ś. na powietrzu już wieszać przestronym. Otw. Nie w miękkim pierzu sława ma mieszkanie. P. Koch. Dwór królewski był bardzo świetny w konie, w rysztunki, w srebro, złoto, P. bardzo bogaty. Górn. **2.** żart., †P., [P.] *pióro:* Pierzem sadzony, tkany, malowany, *plumatus.* Kn. Nosił na czapce szkofijkę, za którą P. kapłonie zatknął. Kosz. Z kopją i pierzem w hełmie. Niem. **3.** przen. *powierzchowność, szata zewnętrzna, pozór, płaszczyk:* Cudzym ś. pierzem często zdobim. Skar. Przodków ś. swoich pierzem zdobić. Pilch. Chce kto widzieć niezbożność w pierzu swoim, to ją zobaczy. Birk. *(=w całej nagości, we własnej skórze).* Oskub tylko P., a obaczysz zdrajcę. Troc. Starzec, który przez lat wiele wojny ś. chronił, nakoniec ś. skłonił w pierzu do niej szedziwym. Tw. *(=siwizną okryty).* **3.** przen. *stan, pozór człowieka pod względem majątkowym; dobrobyt, zamożność, dostatek:* Pamiętam ja go w takim a w takim pierzu, w kondycji lichej. Falib. W podłym pierzu wziął ich pod swoją obronę. Warg. Radby ś. widział w innym pierzu, nie w cesarskiej krwi. Birk. *(=w innej skórze).* Kto cnotliwy, w jakimkolwiek jest pierzu, temuś ty chętliwy. Kochan. Gdybyś nawet nie był w tym, w którymeś jest pierzu, szacowna cnota twoja z siebie samej. Pot. Obrastać, porastać w P.= *bogacić ś., przychodzić do majątku, dobrobytu.* Zaczął wkrótce porastać w P. Chodź. Ma nad tobą rządy dziewka podła, dobrze jej z tym, bo w P. przy tobie porosła. L. Skoro buntownicy znowu przyszli do pierza, nie chcieli broni położyć. Pot. *(=poprawili ś. w swych interesach).* Pan bez wiosek niech ś. panem nie zowie; na tytuł pański, bogactw i pierza tego mnóstwo potrzeba. Birk. Jeszcześ w tej nie był fortunie i pierzu, gdym cię za męża sobie obrała. Chr. Dwie tam były córki, gdzie oraz i P. i mięso było, z królestwa połową cudowna piękność. Pot. **4.** gm. żart. *włosy na głowie.* **5.** P. niektórych roślin = **Papie** pod 1): P. ostowe. Troc. P. białe po okwitaniu ziela. Troc. **6.** †P. a. **†Pióro** = *nać:* P. cebuli. Troc. Por sadzić tak, jak jest, tylko P. a. nać urwawszy. Trzyc. **7.** bot.: [Kohucie P.] = **Konwalja.** **8.** myśl.: Pod pierzem szczwać = *z ptakiem drapieżnym i chartami polować na zająca.* <PER PIER PIOR>

**†Pierzec, rca,** lm. **rce, †Pierznik** *pościel, pierzyna, piernat, materac:* Męża przy sobie nie widzi, zaczym owdowiałe pierce, skoczywszy z łoża lękliwa, opuszcza. P. Koch. <Od Pierze>

**†Pierzej, i,** część. w lm. **e i.** p. **Wierzeja:** *Valvae,* wrota, drzwi, brama o dwu skrzydłach, P. abo wierzeje wespołek ś. schodzące. Mącz. Józef Sołtan swojemi bojarami i rozmaitym kozactwem dwie pierzeje rynku zawalił kaczk. **2.** p. **Pie-**

**rzaja:** W tej jaskiniej, która była na końcu tej istej pierzeje, był niejeki dom. Spr. Chodzi po ulicach i miedzy pierzejami. Spr. Wonność po wszystkich pierzejach bywa czuta. Spr. <PER/PIER>

**[Pierzeja, i,** lm. **e]** **I.** p. **Wierzeja. 2.** p. **Pierzaja. 3. a. [Pierzaja]** *kołek na pasie skórzanym, na którym ś. wiesza odzież w mieszkaniach górali tatrzańskich.*

**Pierzel, a,** lm. **e** zool. (philopterus) *owad półpokrywy wszowaty.* <Od Pierze>

**Pierzenie, a,** blm., czynność cz. **Pierzyć.**

**Pierzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pierzyć ś.:** Perjodyczne opadanie i wyrastanie piór pierzeniem ś. nazywa. Jund.

**Pierzga, i,** blm. **I.** a. **[Percha, Perha, Perzga]** bart. = a) *gałka pyłku kwiatowego zabrana przez pszczołę do koszyczka,* obnoże, robota, ×obnóżka, [obnóże]; *pyłek w komórce plastra miodowego:* Przypatrując ś. rozlicznym sprawom ludzkim, snadnie będziesz mógł rozeznać, co P., a co wdzięczny miód. Rej. b) *zasklep pszczół, grube dzienie około dziur ulowych, smoła, którą pszczoły zatykają szpary ulów,* wiąz, skorzyk, ulicznik, przedmieście. **2.** bot.: †P. = **Narcyz.** Kn. <PERG>

**Pierzgnąć, nie, nął** p. **Pierzchnąć:** Pierzgnie mi skóra. Kn. Pierzgną mu wargi od mrozu. Troc.

**†Pierzgnienie, a,** blm. p. **Pierzgnięcie.**

**†Pierzgnięcie, a,** blm., **†Pierzgnienie** czynność cz. **Pierzgnąć,** *pierzchnięcie.*

**Pierzgnięta, ąt,** blp. *gatunek jabłek słodkich:* P., jabłka słodkie rane, *melimela.* Kn.

**[Pierznianka, i,** lm. **i]** p. **Pierzanka.**

**[Pierzniastka, i,** lm. **i]** p. **Pierwiastka.**

**†Pierznik, a,** lm. **i** p. **Pierzec:** Łożem go i pierznikiem poczęstują mchowym. Pot. Z listów ziela, wroniego masła zwanego, że bardzo miękkuchne, czyniono wezgłowia i pierzniki. Urzęd. Komu przyrodzenie potężności do Wenusa nie da, temu i boże drzewko pod poduszką i pod pierznikiem spodnim będące nic nie pomoże. Syr. Worek natkany suchym liściem służył mi zamiast pierznika. Kraj. M. P. musułbasowy. Mor. Tob. <Od Pierze>

**†Pierzno** przys. od **Pierzny:** P., piórno, z piórami, z pióropuszami na głowie. L. P. i barwiano do dworu, na sejmiki przybywają. Troc. Wjeżdżają z karetami, pocztami, P., barwiano. Trzt. Bławatno, P., szabeltaszno. Falib.

**Pierzny I.** [P.] p. **Pierzany:** P. mech = *puch.* **2.** †P. p. **Pierzasty:** Bestje i wszystko bydło i ptacy pierzni. Leop. <Od Pierze>

**×Pierzonogi** *mający nogi obrosłe pierzem, piórkami:* Pierzonogie gołębie, mające nogi znacznemi piórami obrosłe. Kluk. <Pierze + *Nogi, od Noga>

**†Pierzony I.** *opierzony, skrzydlaty:* Ptacy pierzeni. Ps. flor. **2.** Sanki pierzone p. **Pierzasty.** L. <Od Pierzyć>

**×Pierzowy** p. **Pierzany:** Łóżko pierzowe chorym niezdrowe, bo poty niepotrzebne sprawują. Krup. <Od Pierze>

**[Pierzówka, i,** lm. **i]** p. **Perzówka.** <Od Perz, przez sld. do Pierze>

**[Pierzścień, a,** lm. **e]** p. **Pierścień.** Tuch. <Z Pierścień>

**[Pierztrzanek, nka,** lm. **nki]** p. **Pierścień.** <Z [Pierścianek]>

**[Pierztrzęnek, nka,** lm. **nki]** p. **Pierścień.** <Z Pierścionek>

**[Pierztrzej, a,** lm. **e]** p. **Pierścień.** <Z Pierścień>

**Pierzyć, y,ył I.** *osypywać pierzem, zapierzać:* P. kogo. P. komu ubranie. **2.** †P. *stroić w pióra.* **3.** †P. *podsuwać, poddawać, przysparzać, podsycać, pomagać:* Kiedy błaznował, sam mu szatan pierzył. Pot. Pierzy bies, kiedy psi kus ma wyrządzić komu. Pot. Przez jego niezgody, które pierzył, torował sobie drogę do Budzynia. Birk. **P. ś. I.** †P. ś. *stroić ś. w pióra; pstrzyć ś., ubierać ś.:* Nie widziałeś kirysów, nie widziałeś pancerzy; każdy ś. złotogłowi, jedwabi i pierzy. Pot. Przen.: Na św. Jerzy trawa ś. pierzy. Prz. (= *wychodzi z ziemi strzępiasto, jeży ś.*). **2.** (o ptakach) *zrzucać, ronić pierze ze swej wierzchniej skóry, by porosnąć następnie nowym:* Ptaki co rok ś. pierzą. <Od Pierze>

**Pierzyna, y,** lm. **y** *poszwa rozmiarów kołdry, napełniona pierzem i służąca do przykrywania ś. w łóżku, bet do przykrywania ś.:* Źle trzem o jednej pierzynie. Kochan. P. do przykrywania małych dzieci = **[Puchówka].** Spać pod pierzyną. Przykryć, okryć kogo pierzyną. Będę bił, jak w pierzynę. Kaczk. Przen.: W pierzynieś ś. nie chował, a stękasz i skwaśniałeś gorzej ode mnie. Krasz. Kiedy Polakom P., łacina i dziecina przywodzi, wojna im nie pójdzie pomyślnie. Św. Pierzyny = *pościel, bety:* Ziemia goła pościel jego, za miękkie pierzyny stoi. Groch. †P. zwierzchnia. Troc (= *pierzyna*). †P. spodnia. Troc (= *piernat*). Przen.: P. śniegowa (= *warstwa śniegu puszystego*). Zdr. **Pierzynka, Pierzyneczka.** <Od Pierze>

**Pierzyneczka, i,** lm. **i** p. **Pierzyna.** <Od Pierzynka>

**Pierzynka, i,** lm. **i I.** p. **Pierzyna:** Ciepłą pierzynką ciało zewsząd okryć. Syr. Na noc przykryć ś. pierzynką a. kołdrami. Urzęd. W pościeli tako ubogi był (Christ), iżeć on namniejsze pierzynki nie miałci jest. Kaz. Gnieź. Ona płeszki biła, w tej zabawie pierzynkę zrzuciła. Koch. W. Święta P., by rękawy miała. Prz. (gnuśnikby jej nigdy nie złożył). **2.** [P.] *podkładka pod chomąto.* <Od Pierzyna>

**×Pierzynny** p. **Pierzynowy.** L. <Od Pierzyna>

**Pierzynowy, ×Pierzynny** przym. od **Pierzyna.** Przen.: W takim życiu pierzynowym zbabieje najdzielniejszy animusz. Syn. (= *gnuśnym*). <Od Pierzyna>

**Pierzysko, a,** lm. **a** *wierzchołek pierzasty, kita u niektórych roślin:* Złomignat ziele, gdy okwitnie, tak jak prosiana włóć, w P. wypuszcza. Syr. P. u prosa, u trzciny. Troc. <Od Pierze>

**Pierzysto** przys. od **Pierzysty.**

**Pierzysty** p. **Pierzasty:** Ptaki pierzyste. Otw. Zabił go pierzystą trzciną. P. Koch. Trawa piórowa, pierzysta, *stipa pennata.* Kluk. A on (Ikar), gołemi miecąc rękoma na próżno, zbywszy pierzystych wioseł..., wpadł w morze. Otw. Ale tych beło więcej, którzy nań strzelali i co go pierzystemi bełtami sięgali. P. Koch. <Od Pierze>

**†Pierzywo, a,** blm. *chusty, bielizna do prania, brudy:* Dziewka P. zawiesiła. Troc. <Od Prać>

**Pies, psa, [piesa],** lm. **psy, †psi, [psi]** **I.** zool. (canis familiaris) *zwierzę drapieżne z rodziny tej samej nazwy, z pazurami nieruchomemi, tępemi i gładkim językiem:* P. samica = *suka.* Młode psów = *szczenię.* P. warczy, szczeka, gdy zły; skoli, skomli, gdy ś łasi; skowyczy, gdy go uderzą; wyje, gdy smutny.

budz. Choć P. psa nie widzi, tylko czuje, warczy. Pot. Igrać, jak psy igrają. L. P. służy, aportuje, waruje. Tyle dbam o to, jak P. o piątą nogę. L. P. ze wszystkich zwierząt człowiekowi najprzychylniejszy i najwierniejszy. Kluk. Bys swemu psu i nogę uciął, przecie on za tobą pójdzie. Rys. Lepszy dobry P., niż zły człowiek. Prz. Kto miłuje przyjaciela, miłuje i psa jego. Prz. P. stróżem domu. Skar. P. dobry stoi za hajduka. Prz. P. u symbolistów znaczy czułość. Bals. Gdzie wielkie stado, psów wiele trzeba. Prz. P. na łańcuchu uwiązany. L. P. na łańcuchu tylko ś. targa, a nic uczynić nie może; a jako mu dasz kęs chleba, aliści ś. on płaszczy, a marda ogonem od radości. Rej. Wrzasnął i zawył: Cóż, czy przechodzicie?! (na obcą wiarę), nie skończył, targnął się jak pies w łańcuchu. Słow. Psa zbiegłego z łańcuchem łacno poznać. Kn. Psy na niego spuszczono i rozwiązano. Skar. Zrazu odzew dźwięczący, rzeźki: to pobudka; potym jęki po jękach skomlą: to psów granie. Mick. Takiego przy dworze nie najdzie, by go też i ze psy śledzić miał. Glicz. (=*ze świecą nie znajdzie*). Co P. szczeknie. Kn. Strzeż ś., lewku, psa biją. Błaż. Nietrudno o kij, kto chce psa uderzyć. Pot. Zawżdy łacno o drewno, kto chce psa uderzyć. Rej. Zbić kogo jak psa. Szczuć kogo psami. Uciekli, jak psi oparzeni. Biel. M. P. na swych śmieciach śmielszy. Stryjk. Z bojaźni P. ogon pod ś. tuli. Rej. P. gorszy, co milczkiem kąsa. Kn. Kiedy P. śpi, a Żyd przysięga, rzadko wierzyć trzeba. Prz. Gdy P. śpi na śmieciu, nie następuj mu na ogon, by cię nie ukąsił. Rej. Dobry człowiek, iż ani psa nie drażni. Rej. Psa nie drażnij. Kn. (=*nie budź licha*). Nie ciągnij psa za ogon, bo cię ukąsi. Jabł. P. zdechły już nie kąsa. L. Złego psa prędzej wilcy jedzą. Nar. Żyją jak P. z kotem. Pot. Dawne niesie przysłowie: ze psy w rząd, a w taniec z kotkami; żaden za swój niech nie skacze szaniec. Min. Rozjadł ś. jak P. P. Koch. Zły jak P. Łaknąć jak P. Mącz. Sam Bóg ci za wodę zapłaci, bo chcę pić jak P., bo ogień mam w łonie. Słow. Głodny jestem jak P. Zmarszczył ś., jakby psi mu zjedli krupy. Jabł. Psi go zjedli. Kn. (=*słudzy go zjedli; kto czeladź wielką chowa, zubożeje*). W tym lesie Oront od swych psów zjedzony, stracił na psiarnią swój byt, wiano żony; a potym chodził, od głodu wybladły; a cóż, nieprawda, że go swe psy zjadły? Karp. Bodaj cię psy zjadły, że nie słuchasz. Boh. Dobra psu mucha. Kn. Dobra Matjaszowi płotka, dobra psu i mucha. Opal. Nie rzucaj na psa sadła. Łączn. Przen.: Zjadł P. sadło (=*poczuwa ś. do winy, sumienie go strofuje*). Czuje P., że zjadł sadło, a bojąc ś. kija, choć mu i chleb pokażesz, zdaleka cię omija. Pot. Psy wyją, a miesiąc świeci. L. (=*psie głosy nie idą pod niebiosy*). Im bardziej ciskamy na psy, tym bardziej szczekają. Mącz. P. szczeka, oszczerca kłamie. L. P. szczeka, wiatr niesie. Prz. (=*nie zważaj na złą mowę ludzi*). P. szczeka, a wiatr niesie, rozleci ś. to po lesie. Rej. P. i na bożą mękę szczeka. Prz. P., heretyk, człowiek niewstydliwy i Bogu nie wytrwają. Prz. P. kości nie ogryzie i drugiemu nie da. Prz. P. przez płot, ogon za nim. Prz. P. pyska nie myje, a jednak żyje. Prz. P. tym lepszy, im gorszy. Prz. Przyjdzie na psa mróz. Prz. (=*i na ciebie bieda przyjdzie*). Psa od słoniny, pijaka od flaszy niczym nie odstraszy. Min. Kocha go, jak psy dziada w ciasnej ulicy. Prz. Psu i chłopu nigdy nie trzeba wierzyć. Prz. Psy na kim wieszać. Prz. (=*obmawiać go*). Szkoda psa z domu wygnać. Prz. (=*brzydko na dworze*). Co po psie w kościele? Prz. Idź, psie, idź, ogonie. Prz. (gdy ś. leniwi jeden drugim radzi wyręczać). Obmowca gorszy od psa, bo ten, szczekając, domu broni, a obmowca przyjaciela zdradza. L. On jak P. kłamał. Boh. Łgał to jak P. Herb. I psy bywają w kościele. Trzt. Jaki P. do kościoła, taki z kościoła. Prz. Wraca ś. do swego nałogu, jak P. do swego zrzutu. Skar. Daj to psu, co masz na sercu. Prz. (=*pięknie mówisz, a źle myślisz*). Nie da psa ni na kim. Prz. (=*każdemu nałaje*). Złorzeczyć jako psu. Mącz. Złajał mię jak psa. L. A psu mater, za takową konfidencją sto batogów! L. Jak psa z domu go wypędził. Boh. Palnę w łeb jak psu. Niewolnicy jak psy im służyli. Jabł. (=*wiernie*). Lepszy młody, stary za psa stoi. Alb. Łazarz ubogi za psa u bogacza stoi. Paszk. Dziś za psa sumienie, sława, wiara i cnota. Pot. Za psa tytuł u mnie, kiedy pustki w kalecie. Pot. Brzydzę ś. nim bardziej, niż wściekłym psem. Kulig. Ona ś. tym, jak zgniłym psem, brzydziła. Skar. Noszenie psów było największą hańbą w Niemczech. Cz. On idzie na wesele, chociaż go nie proszą, z jakoby na psie raz, choć go też przepłoszą. Klon. Według przysłowia: jak na psa łyko. Mącz. (=*nie odczuwa kary, przywykł do upokorzeń*). Ostatek niechaj psi orzą. Orzech. (=*wilkiem orać a. ostatnim gonić*. L.) Psa za licha przedawać. Kn. Niechaj lata, kędy chce sława (po śmierci), kiedy nas nie dostanie, już roście psu trawa. Rej. Kto ze psy lega, ze pchły wstaje. Koch. W. Nie porwie P., to, co wilk puści. Pot. I psa tam nie masz. Troc (=*żywego ducha*). Miasta dobywszy, psa żywego nie zostawił. Bud. (=*żywej duszy*). Nie przyszedł i P. z kulawą nogą. Jak długo sypiam? bodajby P. tak długo sypiał. L. Gm.: Jechał cię P. Opal. Jebał cię P. Zły P. sam na siebie z lasu wilka wyszczeka. Fort. Zgraja psów. We wsi psów wrzawa. Malcz. Psy ujadają, szczerząc z pysków zębce białe. Wysp. Przen.: Pod psem = *jak najgorzej, jak najgorszy*. Obiady pod psem. Psu na budę ś. nie zdało (=*na nic ś. nie zdało*). Psa za lisa udawać. Troc. Psu oczy sprzedał. Zabł. (=*bezczelny, bezwstydny*). Jako P., kryjesz przed słońcem oczy twoje. Rej. Zdechł P.! (o człowieku = *schował dudy w miech*). Psy mu za uchem wyją, kot mu za uchem wrzaśnie, piszczy mu w uszach, kłopota ś., mozoli ś., mól go gryzie. L. Cieszą go drudzy, drudzy ku niemu piją, a jemu prawie psi za uchem wyją. Kochan. Strach głowę jej niezmiernie suszy, mózg ś. jej kręci, P. za uchem szczeka. Mor. Przepadło, jakby psa ogolił. Troc (= *należy to znieść jakby ukąszenie psa*. Troc). [Zły, chudy, twardy, kiej P. Szczeka (gada dużo), pije, łże, kiej P. Zimno, głodno, gorąco, ciemno, kiej P. Deszcz pada, kiej P. Boli, kiej P. (O złym jeźdźcu:) Siedzi, kiej P. na płocie]. **2.** *łotr, psubrat, łajdak, huncfot, wisielec, szelma, podlec:* Ty psie! Bodajby was djabli porwali, psy niegodziwe, zbójcy mojej dobrej sławy. L. Psom bisurmańskim córki nasze służą. Groch. U psów bisurmańskich nałożnicami są. Birk. Ty psie pogański! Pot. [Zakamieniały psie! Ta P. carownica! Psie Judasie! Ty zapowietrzony, wściekły psie! Cekaj, psie ultaju, pude ja do pana!]. **3.** *istota marna, gałgan, ladaco: coś złego, nieprzyjemnego:* Koń, P. na nogi, zły na nogi koń potkliwy. Kn. Złej szkapie i rząd złocisty nic nie pomaga, jeśli żadnej cnoty z przyrodzenia nie ma, ale po staremu psem będzie. Star. Większa sromota koniowi z turskiego sta-

da psem być, niżli temu, który ś. u chłopa urodził. Star. Stadnik maści złotej, cóż po tej sierści, gdy P. do roboty! Koch. W. Nierobotny, P. na robotę. Kn. P. to na robotę, na pisanie, do uczenia ś. Troc. Zejść na psy = *zmarnieć, skapcanieć.* [A ta druga juz na psa posła, bo była carownicą]. **4.** [P.] *łakomczuch, łasuch, chciwiec:* On na to P. **5.** [Psy paść] = *prowadzić życie rozwiązłe, rozpustne, łajdaczyć ś.; utrzymywać stosunek z obcą kobietą, mając własną żonę.* **6.** [Na psie a. na psach chodzić] = *chodzić na czworakach, bałykować, raczkować, chodzić na bałyku.* **7.** Psy w grze: Te dzieci, których nazwy ptaków Mać odgadnie, biegają za nią i nazywają ś. psy. Jedna połowa jest psami, druga zającami. **8.** [P. ziemny] = a) a. piesek ziemny = **Chomik.** b) *suseł.* **9.** [P., piesek] *płużek u skrzypek, do którego przywiązane są struny.* **10.** × P. w warcabach p. **Pieszek.** L. **11.** [P., wapka] w sieczkarni, *maleńka deszczułeczka, przytwierdzona z przodu do grządki, na której opierają nogę dla dodania siły.* **12.** astr.: P. wielki = *gwiazdozbiór półkuli południowej, w sąsiedztwie Orjona, mieszczący w sobie najświetniejszą na niebie czasem gwiazdę, zwaną Syrjuszem.* P. mały = *gwiazdozbiór położony na północ od poprzedniego, zawiera również gwiazdę pierwszej wielkości, zwaną Procjon.* Psy gończe = *drobny gwiazdozbiór w sąsiedztwie Wielkiej Niedźwiedzicy, zawierający jedną gwiazdę drugiej wielkości, zwaną sercem Karola II.* **13.** a. **Piesek** fl. = a) *kołek dębowy, w jednym końcu ostro zaciosany, używany do zbijania plenic.* b) przy wyrabianiu browarek, *kawałek browarki z oflsem urznięty przy komlu.* **14.** a. † **Pez** gór.: *wózek, skrzynka na kółkach do przewożenia rud, urobku w kopalniach,* hund, hunt: P. niemiecki (na czterech równej wielkości kółkach) p. **Kierownik.** P. węgierski (z tylnemi kółkami wyższemi od przednich). **15.** myśl. = a) P. bałamut = *P. goniący za lada głosem.* P. bydlarz = *P. porywający ś. na bydło.* b) *lis.* c) P. dziki, [P. borowy] = *wilk,* baśnior, lupur. Zdr. **Piesek, Pieseczek, Piesio, Pieś,** [**Piesk, Psik, Piesuś**]. Zgr. **Psisko.** <PS>

**Piesak, a,** lm. **i** l. w lm. *faworyty, bakiembardy, baki.* Sł. wil. **2.** *nazwa lisa białego, zwanego izotys, i futra z niego:* Moskwa wydaje piesaki, rosomaki, szlamy. Świt. Odmiana królika z długiemi włosami, u nas w Litwie piesakami zwana. Jund. <Od Pies>

[**Piesecki**] przym. od **Piesek:** Ty baja piesecka! (= *ty kłamco*). <Od Piesek>

**Pieseczek, czka,** lm. **czki** p. **Pies:** Ani tchnij teraz, pieseczku. Groch. <Od Piesek>

**Piesek, ska,** lm. **ski** l. p. **Pies:** Zawsze śmielszy P. przy lewku. Falib. Kiedy pieska biją, i lewek ś. boi. Prz. Pochlebca każdy P. Pępowskiego, za tym wnet bieży, gdzieby dostać czego. Rej. Kto mię miłuje, i pieska mego szanuje. Prz. Gdzie pana kochają, tam i jego pieska głaszczą. L. Stuka, drzwi zamknięte, u drzwi on pieskiem kawęczy. Koss. Przen.: Francuski P. = *delikatniś, gagatek.* **2.** przen. ir. *urzędnik niższy, zbyt gorliwy, czupurny.* **3.** p. **Nadawka.** **4.** w szachach p. **Pieszek.** Troc. **5.** [P.] = a) P. Pana Jezusa = **Czerwiec** (owad). b) a. [**Piesk**] *rodzaj kołowrotu.* c) **Furmanek** a. P. żelazny do zakładania bark dla przednich koni. d) w warsztacie tkackim, *kawałek drewna zachodzący w zęby kółka i tym sposobem tamujący ruch nawoju z płótnem.* e) *płużek u skrzypek, do którego są przywiązane struny,* pies. f) *okucie, buks osi z drzewa.* g) Przypuśnica nie leży wprost na płatwi, ale jest jeszcze kawałkiem klocka, zwanego pieskiem, podparta (cieś.). h) a. [**Psik**] *stołek samorodny wraz z trzema nogami z jednego drzewa, używany w szałasie pod pucior.* i) a. w lm. *pewien rodzaj wyszycia zabarwioną wełną na ubraniu góralskim, w kształcie zepsutej lilji burbońskiej.* j) [Capnąć na piesku] = *stanąć na czworakach.* **6.** anat.: † Pieski = a) *tętnice skroniowe.* Kn. b) *skronie:* Dwie żyły na pieskach a. na skroniach. Spicz. **7.** myśl. w lm. *te części w denkowym żelazie, które przytrzymują rozwarte chwaty i wspierają ś. o denko.* Sł. wil. **8.** szew. *kawałek skóry przyszyty na samym końcu cholewy, aby ś. nie pruła.* **9.** zool.: P. ziemny a. [**Pies** ziemny] p. **Chomik.** <Od Pies>

[**Piesenka, i,** lm. **i**] p. **Pieśń.** <Z Piosenka>

**Piesiec, śca,** lm. **śce** zool. (vulpes lagopus) *zwierzę ssące drapieżne palcochodne z rodziny psów,* lis polarny, niebieski a. × kamienisty. <Od Pies>

**Piesio, a,** lm. **e** m. p. **Pies.** <Od Pies>

[**Piesionka, i,** lm. **i**] p. **Pieśń.**

[**Piesk, a,** lm. **i**] l. p. **Pies.** **2.** p. **Piesek.** <Z Piesek>

[**Pieską**] przys. p. **Piechota.**

**Pieski** l. p. **Psi:** P. syn z owego brata, taka to, taka odmiana jest świata. Bratk. P. synu! Pot. [P. duchu! Złapię siekiery i zgładzę pieskie nasienie. Prus. Modre ocki, modre, do kochania dobre, a ocki niebieskie do kochania pieskie]. Obyczajem Tatarów pieskich mocz i mleko kobyle piją. Km. O zdrajco, o tyranie, z pieskiemi sprawami. Żebr. **2.** [P.] *zły jak pies, zgryźliwy.* **Po piesku.** przys. *jak pies, jak psy.* Kn.

† **Pieski** przys. p. **Piechota:** Żałował, iż wodą jechał, gdzie P. mógł iść. L. <Z Pieszki>

× **Pieskliwie** przys. od **Pieskliwy:** W niczym sobie miękko i P. poczynać nie powinien. Pilch.

× **Pieskliwiec, wca,** lm. **wcy** p. **Pieszczoch:** Czułość, głód, upały, zimna — miękkich pieskliwców postrach. Nar. <Od Pieskliwy>

× **Pieskliwość, i** l. blm. rz. od **Pieskliwy:** Dla słabości lub pieskliwości nie mogą wskoczyć na konia. L. Posąg Klelji wyrzuca P. młodzieży naszej. L. **2.** lm. **i** p. **Pieszczota:** Przez macierzyńską P., przez ojcowskie pobłażanie najlepsze przymioty z siebie wykorzeniają. L. Co za obrony z tego syna rzplta spodziewać ś. może, który w miękkich pieskliwościach pielęgnuje ś.? L. <Od Pieskliwy>

× **Pieskliwy** p. **Pieszczochowaty:** Miej baczność, aby całe jej ciało nic pieskliwego, nic wykwintnego, nic wymuszonego po sobie nie pokazywało. L. Przy słodkiej brzęku arfy i głosie pieskliwym krasnej młodzi. L. Włochom i Grekom, handlarzom, a tym samym ludowi niemęskiemu i pieskliwemu. Nar. **2.** p. **Pieszczotliwy:** W ciszy nocnej słuchać było krzyk P. ptastwa wodnego. Krasz.

[**Pieskowaty**] *piaszczysty:* Pieskowata, licha ziemia. <Zam. * Piaskowaty, od Piasek>

[**Pieskowy**] *należący do pieska, przeznaczony dla pieska:* Odtąd ludzie żywią ś. z kotkowej i pieskowej części. <Od Piesek>

[**Piesneczka, i,** lm. **i**] p. **Pieśń.** <Z Piosneczka>

† **Piestować, uje, ował** p. **Piastować:** Fortuna cię z młodości twej prawie piestowała. Sęp. <PIAST>

† **Piestowanie, a,** blm., czynność cz. **Piestować,** *piastowanie.*

**Piestrak, a,** lm. **i,** [**Piestrzak**] bot. l. (chairomyces) *roś. z gromady grzybów, rodziny truflowa-*

*gen.* Gatunek: P. jadalny a. biały a. Trufla biała (ch. maeandriformis). **2.** p. **Trufla.** <Lit. pestrak>

[**Piestrec, rca,** lm. **rce, Piestrznica, Piestrzyca**] *hubka rosnąca na drzewach jak grzyb.* <Od Ukr. pèstryj = Pstry>

[**Piestrowy**] *zrobiony z płótna pstrego:* Starszy powrócił w piestrowym chałacie. Ochoc. <Ukr. pestrôvyj>

**Piestrówka, i,** lm. **i, Karpiel, Truflica** bot. (rhizopogon) *roś. z gromady grzybów, z rodziny trufiowatych.* Gatunek: P. pańska (r. magnatorum).

[**Piestrzak, a,** lm. **i**] p. **Piestrak.**

[**Piestrzanek, nka,** lm. **nki**] p. **Pierścień.** <Z [Pierścianek]>

[**Piestrząnek, nka,** lm. **nki**] p. **Pierścień.** <Z Pierścionek>

[**Piestrzej, a,** lm. **e**] p. **Pierścień.** <Z Pierścień>

**Piestrzenica, y,** lm. **e, Piestrznica** bot. (helvella) *roś. z gromady grzybów, z rodziny piestrzenicowatych.* Gatunki: P. infułka a. mitra (h. infula s. mitra). P. jadalna, Babie uszy (h. esculenta).

**Piestrzenicowate** rośliny bot. (helvellacei) *rodzina grzybów właściwych z rzędu workowców.* <Od Piestrzenica>

[**Piestrzeniec, ńca,** lm. **ńce**] p. **Pierścień.** <Z Pierścieniec>

[**Piestrzeń, a,** lm. **e**] p. **Pierścień.** <Z Pierścień>

**Piestrznica, y,** lm. **e** bot. **1.** p. **Piestrzenica. 2.** p. **Piestrec:** Smarze abo piestrznice. Kn. Od grzybów i bielów lepsze są piestrzyce, piestrznice abo smarze. Syr.

[**Piestrzoneczek, czka,** lm. **czki**] p. **Pierścień.** <Z Pierścioneczek>

[**Piestrzonek, nka,** lm. **nki**] p. **Pierścień:** Związał im ręce ksiondz, piestrzonki zamienili, ześlubował ik, zaprzysiąg. Tet. <Z Pierścionek>

[**Piestrzónek, nka,** lm. **nki**] p. **Pierścień.** <Z [Pierściónek]>

[**Piestrzunecek, cka,** lm. **cki**] p. **Pierścień.** <Od [Piestrzunek]>

[**Piestrzunek, nka,** lm. **nki**] p. **Pierścień.** <Od [Piestrzeń]>

**Piestrzyca, y,** lm. **e Piestrec:** Od grzybów i bielów lepsze są piestrzyce, piestrznice abo smarze. Syr.

†**Piestunka, i,** lm. **i,** [**Piestunka**] p. **Piastunka:** Więc ś. Jasiek urodzi, — gotujże mu mamkę; a skoro pocznie chodzić, wnet piestunkę Hankę. Rej. <Z Piestować>

[**Piesuś, a,** lm. **e**] p. **Pies.**

**Pieszak, a,** lm. **i 1.** *ten, co chodzi pieszo, piechur; posłaniec pieszy:* W każdej wiosce jest takich kilku kwalifikowanych pieszaków, którzy per pedes apostolorum o kilkadziesiąt mil chodzą. Krasz. **2.** *żołnierz piesz,* piechur, ×piechotnik, >piechotny. **3.** [P.] *chłop, który odbywał pańszczyznę pieszo.*

×**Pieszaka** przys. p. **Pieszo:** Mogłoż być co milszego, jak ten fantazyjny, swobodny pochód P., po gwarnym ścisku bryki? Krasz. <Od Pieszak>

†**Pieszą** przys. p. **Pieszo.** <Od Pieszy>

**Pieszcząco** przys. *sposobem pieszczącym, pieszcząc, pieszczotliwie, pieszczenie:* Wołał go po imieniu, po włosku, P. Krasz. <Od Pieszczący, od Pieścić>

†**Pieszczek, czka,** lm. **czki** p. **Pieszczoch:** Mój jedyny, moje serce, mój pieszczku. Mącz. Strzeż ś. pieszczków a pochlebców świata tego. Rej. <Od Pieścić>

**1. Pieszczenie, a,** blm., czynność cz. **Pieścić.**

**2. Pieszczenie, Pieszczono** przys. od **Pieszczony,** *pieszczotliwie:* Czysta miłość wdzięczyła P. każdy wyraz jej głosu, każde warg ruszenie. Przyb.

†**Pieszczeniej** st. w. od **2. Pieszczenie:** P. ś. z nim obchodzić nie może. Troc. <Od 2. Pieszczenie>

**Pieszczenie się, a ś.** blm., czynność cz. **Pieścić ś.**

[**Pieszczeń, a,** lm. **e**] p. **Pierścień.** <Z Pierścień>

×**Pieszczeńszy** st. w. od **Pieszczony:** Pieszczeńszej niemasz ekspresji. Troc. <Od Pieszczony>

†**Pieszczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pieszczek,** p. **Pieszczocha:** Moja rozkoszy, moja pieszczko. Mącz. <Od Pieszczek>

**Pieszczoch, a,** lm. **y,** posp. **Pieścioch,** †**Pieszczek,** ×**Pieściek,** †**Pieściok,** †**Pieś,** ×**Pieskliwiec,** †**Pieśćliwiec, Pieścidło,** ×**Pieścicki,** [**Leloch**] *chłopiec, którego pieszczą a. który lubi pieszczoty, gagatek, faworyt, kanak, kanaczek, cacanek, papinek, ulubieniec:* Adonis, P. Wenery. Ustrz. (=*kochanek, z którym ś. pieściła*). Matka do piersi przytula pieszczocha. L. Przen.: P. losu (=*wybraniec*). Zdr. **Pieszczoszek.** <Od Pieścić>

**Pieszczocha, y,** lm. **y 1.** forma ż. od **Pieszczoch;** †**Pieszczka,** [**Pieściocha**], ×**Pieścicka:** Ma luba tu wzdychała, oh, gdyby powrócić chciała! — zaczekam na tę pieszczochę. L. [Przywiózłbym se sochę, toby mi orała; wezmę se piescochę, będzie mi płakała]. **2.** [P., **Pieszczula**] *nazwa krowy obłaskawionej.* Zdr. **Pieszczoszka.** <Od Pieszczoch>

**Pieszczochostwo, a,** blm. p. **Pieszczochowatość:** Dla pieszczochostwa przecząć sobie wzrostu nie dopuszczał. Prz. <Od Pieszczoch>

**Pieszczochowatość, i,** blm. rz. od **Pieszczochowaty; Pieszczochostwo, Pieszczochowstwo,** †**Pieszczota.** <Od Pieszczoch>

**Pieszczochowaty,** ×**Pieskliwy,** †**Pieśćliwy, Pieszczony** *zakrawający na pieszczocha, wypieszczony, delikatny, wydelikacony, wychuchany, wycackany, zniewieściały, miękki, papinkowaty:* Młodzieniec P. <Od Pieszczoch>

**Pieszczochowstwo, a,** blm. p. **Pieszczochowatość.**

[**Pieszczonek, nka,** lm. **nki**] p. **Pierścień.** <Z Pierścionek>

**Pieszczono** przys. p. **Pieszczenie:** Dobrzy wasi królowie, którzy wami tak P. rządzili. Swad. Człowiek, wychowany P., będzie swawolny. Petr. Dziatkom ćwiczenia dobre dali, P. nie chowali. Falib. <Od Pieszczony>

**Pieszczoność, i,** blm. rz. od **Pieszczony.** <Od Pieszczony>

**Pieszczony 1.** p. **Pieszczochowaty:** Umysł P. Troc. Syrop dla rozkoszniejszych i pieszczonych mazanków. Syr. Pieszczone panięta do żadnej rzeczy ś. nie przygadzają, tyją jak wieprzowie w domu, na wojnę ich nie zażeniesz. Birk. **2.** p. **Pieszczotliwy:** Uśmiech P. W białejgłowie ma być coś pieszczonego, w miarę przystojnego żeńskiej niedużości, aby w stanie, w chodzie, w mowie, i cokolwiek pocznie, nie było znać w niej nic mężczyńskiego. Górn. Mowa pieszczona. Troc.

Słów zażywa pieszczonych. Troc. Postępki jego w konwersacji bardzo są pieszczone. Troc. Pieszczona mowa, gdy kto w mowie ś. pieści, pieściliwie słówka sączy, gębę sznuruje. L. *(=wymuszona, przesadna, egzaltowana, afektowana).* Pieszczona melodja bogobojności przyczynia. Petr. **3.** *chowany, oswojony, obłaskawiony:* Wilk P. **4.** †P. *skrupulatny, delikatny, czuły, wrażliwy, drażliwy, uważający:* Był on wyniosłej myśli i poniekąd bardzo pieszczonego sumnienia. Ustrz. Mąż, według zdania wszystkich, pieszczonego sumnienia, w obradach publicznych nienadwerężonego. Nies. **5.** †P. *drażliwy, delikatny, krępujący:* Było to *casus conscientiae* i punkt dość P. Ustrz. <Od Pieścić>

× **Pieszczorodny** *wywołujący, rodzący pieszczoty, pobudzający do pieszczot:* Wenus pieszczorodna. Nar. <Od *Pieszczo, od Pieścić + Rodny>

**Pieszczoszek, szka,** lm. **szki,** p. **Pieszczoch:** Pieszczoszków naszych uczyć dopiero trzeba dobrego wymawiania ojczystego języka. Kopcz. Te pieszczoszki a świeckie mocarze na wszem Pan Bóg i szczęście zawzdy dziwnie karze. Rej. <Od Pieszczoch>

**Pieszczoszka, i,** lm. **i** l. p. **Pieszczocha. 2.** p. **Pieszczota:** Z pieluch rozkoszki i pieszczoszki ś. go nie puszczą. Falib. <Od Pieszczocha>

**Pieszczota, y,** lm. **y** l. *pieszczenie ś., karesy:* Matka wdowa jedynaka miała, głupia w pieszczotach wielkich go chowała. Jabł. W pieszczotach wychowany. Troc. Pospolicie ci mniej sobie gardła ważą, którzy mniej rozpust a pieszczot używają — to doświadczona. Tarn. J. Zdolna do pieszczot i hoża i młoda. Hul. *(=do miłostek, do romansów, do amorów).* Matka otoczyła go pieszczotami, osypała pocałunkami. Gdy z tych smutnych pieszczot wydzierał swą wolę, jakby je zrywał z serca. Malcz. Rozpływa ś. w pieszczotach. W pieszczotach dawał ulgę długiemu cierpieniu. Malcz. Przen.: Ty moja pieszczoto! *(=przedmiocie pieszczot, pieścidełko, pieszczocho, pieszczoszko).* **2.** †P. p. **Pieszczochowatość:** Zaledwie nogą ziemi dostępowała dla rozkoszy i pieszczoty swojej. B. B. Potrzeba koniecznie dziełem pracowitszym pieszczotę odmienić. Kochan. Zdr. **Pieszczotka,** w lm. **Pieszczoszki.** <Od Pieścić>

**Pieszczotka, i,** lm. **i** l. p. **Pieszczota:** Swego męża ciągle pieści, a pieszczotki to zły znak. Pieszczotki one, które wymyślają, na wiele złego potym dziatki przyprawiają. Rej. Pieszczotek ci ś. zachciewa? Przyszła dziecina do matki na pieszczotki. Tak jest, moje słodkie pieszczotki, mówi do Małgosi, wszystko ci opowiem. L. **2.** bot. (collomia) *roś. z rodziny wielosiłowatych.* <Od Pieszczota>

**Pieszczotliwie** przys. od **Pieszczotliwy,** *pieszczenie:* Objęła matkę za szyję P.

**Pieszczotliwość, i,** blm. rz. od **Pieszczotliwy:** Przed zbyt tkliwą, psującą pieszczotliwością matki. Zał. S.

**Pieszczotliwy, Pieściwy, Pieszczony, Pieszczotny,** †**Pieskliwy,** × **Pieśćliwy** *pełen pieszczot; lubiący ś. pieścić; pobudzający do pieszczot; wyrażający pieszczotę:* Panna dwudziestu lat z pieszczotliwym kotki pozorem. Sow. Spojrzenie pieszczotliwe *(= słodkie, ponętne, lube).* Mowa pieszczotliwa. Pieszczotliwa postać rzeczownika. Słówka pieszczotliwe. Epitety, nazwy pieszczotliwe. Pieszczotliwo-słodkie wyrazy. Orzesz. Usteczka pieszczotliwe *(= powabne, nęcące, rozkoszne).* <Od Pieszczota>

**Pieszczotny** p. **Pieszczotliwy:** Echa pieszczotne. Kon. Wszak bez obrony więdnie P. powój. Malcz. <Od Pieszczota>

**Pieszczuba, y,** lm. **y** = **Piaszczuba** (p. Kózka).

[**Pieszczula, i,** lm. **e**] p. **Pieszczocha.**

**Pieszczura, y,** lm. **y** = **Piaszczura** (p. Kózka).

[**Pieszczyń, a,** lm. **e**] p. **Pierścień.** <Z Pierścień>

†**Pieszeć, eje, ał** p. **Psieć.** <Od Pies>

**Pieszek, szka,** lm. **szki, Pieszy, Pionek,** × **Pion,** × **Piechur,** × **Piech** l. *najmniejsza figura w grze szachowej, drab:* P. jeśli na bok nie uderzy, bać ś. nie trzeba, w czoło darmo mierzy. Kochan. Kazał wnet w pole wyciągnąć pieszkowi. Kochan. P. w szóstym (polu) i na tejże ławie. Kochan. Białego pieszka wnet gardła pozbawił. Kochan. **2.** a. × **Pies** *każda figura prócz damy w grze w warcaby.* **3.** [P., **taniec pieszy**] *polonez.* <Od Pieszy>

l. †**Pieszenie, a,** blm., czynność cz. **Pieszeć,** *psienie.*

**2.** †**Pieszenie, a,** blm., czynność cz. **2.** †**Pieszyć.**

†**Pieszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pieszyć ś.**

†**Pieszkami** przys. p. **Piechtami:** Tłuszcze szły za nim P. z miast. Leop. <Od Pieszek>

× **Pieszką** p. **Pieszo:** Bez świty takby drapał P. Berw.

†**Pieszki** przys. p. **Pieszo:** U Torunia Wisłę P. przechodzono. Murin. *(=wbród).* Pani anielska idzie z domu swego Nazaret w góry nie na wozie, ani na kolebce, ale pieszki. Op. *Ire pedibus,* P. iść. Mącz. A wstawszy z onego mieśca, pieszki poczliwie szli i nabożnie pannę smętną pozdrowili. Op. Puszczali ś. P. do słupa, a tego, co do słupa P. pierwej przyszedł, za pana wybrali. Biel. M. Czasem i P. konia wodzą. Trzyc. Wszystkie pasy i drogi zalegli i ścieżki, że nikt ani przejechać, ani mógł przejść P. Pot. Uzdę straci, siodło stłucze, sam ś. milę P. tłucze. Rej. Wyjechał przeciw jemu (Ottonowi) dosyć ozdobnie Bolesław, czyniąc mu poczciwość, tam P. oba szli od Poznania do Gniezna. Paszk. Król P. z Niepołomnic szedł, Bogu, a nie sobie zwycięstwo przypisując. Murin. <Od Pieszy>

**Piesznia, i,** lm. **e** p. **Pierzchnia:** Ale bartnicy tylko mają mieć siekierę a piesznią, czymby barć robić. Stat. lit. Pasiecznik ma mieć piłkę, siekierę, toporek, motykę, piesznią. Kąc.

[**Piesznik, a,** lm. **i**] *ścieżka.* <Od Pieszy>

**Pieszo** przys. od **Pieszy** l. a. na piechotę, piechotą, piechty, piechtą, †pieszą, †pieszki, †pieski, × pieszką, pieszaka: Ten P., a ów na koniu. Kochan. P. idzie. Troc. **2.** *bez uprzęży.* Sł. wil.

**Pieszy** l. a. × **Piechotny** *chodzący o własnych nogach, idący piechotą, nie jezdny:* Żołnierz P. Troc. *(=piechur, infanterzysta).* Regiment P. Troc. Sam przed wozem P. szedł. Skar. Panowie rotmistrze pieszy mają też wczas ś. od hetmana dowiadować, gdzie ich poczty jezdne mają stać. Zebrz. Na straż, na posłuchy tak jezdni jako i pieszy sam każdy powinien jechać. Zebrz. Pływać mają ś. jezni i pieszy zwyczaić. Tarn. J. Posąg P. Troc *(= nie konny).* Artylerja piesza. Mal. P. Baterja piesza. Mal. P. Piesza tarcza. *(=tarcza piechura).* Szarańcza piesza = *szarańcza, która jeszcze nie dostała skrzydeł.* **2.** *piechotą odbywany:* Piesza podróż. Troc. Bitwa piesza. Troc. P. taniec. Goł. (p. niżej). **3.** [Robotnik P.] = *ro-*

*hotnik odbywający robociznę bez koni lub wołów.* **4.** bot.: Fasola piesza p. **Fasola. P., ego,** lm. **si,** I **szy** I. p. **Pieszek:** Wtóry rząd wszystek pieszy zastąpił. Kochan. Okrutną szkodę w pieszych poczynali. Kochan. **2.** P., taniec P. Gol. = *polonez.* Tańcować pieszego. <PIĘĆ II PIESZ>

**[Pieszy]** p. **Pierwszy.**

†**Pieszyć, y, ył** *kazać zsiadać z konia, iść pieszo, czynić pieszym:* Król musiał P. swoich, bo trudno było użyć jezdnych. **P. ś.** *zsiadać z konia, by iść pieszo, z kawalerji na piechotę przechodzić:* P. ś. jeździe rozkazał. Warg. <Od Pieszy>

†**Pieszyślad, u,** blm. *obowiązek mieszkańców wiosek dawać posłańca pieszego w interesie panującego.* <Pieszy + Ślad>

**Pieś, a,** lm. **e** p. **Pies.** <Od Pies>

†**Pieś, a,** lm. **e** p. **Pieszczoch:** Okrzyknie mię cała zgraja naszych piesiów: nic podlejszego, nic gorszego. Pilch. Tego żaden z ostatnich piesiów mówić nie poważył ś. Pilch. Boże daj, żeby swawola miasto niej (wolności) nie panowała, bo ta prawie z rozpustności, jako P., utyła. Rozm. <Skrócone z Pieścioch>

**[Pieścianek, nka,** lm. **nki]** p. **Pierścień.** <Z [Pierścianek]>

× **Pieścicka, kiej,** lm. **kie** p. **Pieszczocha:** Jejmość pani P. ciężko na zdrowiu zapadła. L. <Od Pieścić>

× **Pieścicki, ego,** lm. **ccy** p. **Pieszczoch.** <Od Pieścić>

**Pieścić, i, ił** I. kogo a. **P. ś.** z kim = *bawić ś. kim z lubością, osypywać go pieszczotami, ceckać go, tulić go czule do siebie, ściskać, głaskać, całować go:* W biednej chatce wtedy schylona pieściła matka dziecię u łona. Len. Ojciec nie tak ś. z synem pieści, jak matka. Rej. Jako gdy kogo matka pieści, tak was cieszyć będę. Wuj. U piersi swoich nosić was i na kolanach swoich P. was będą. Skar. Tak ją rodzice pieścili. Mick. On sam do chrztu mię trzymał, kochał i pieścił jak syna. Mick. Wybacz, że nie pieszczę. Kras. Jegomość pieścił, a jejmość pasła, przywykł (wilczek) do chleba i masła. Kras. W dzieciństwie pieszczony przez kobiety, pozbawiony naturalnej i najtroskliwszej opieki matki (don Karlos), wzrastał przyszły władca pół świata. Karł. P. ś. z kochanką, z kotkiem. Głaszcze cię, pieści, karmi, z tobą żyje. Lubom. Jak u nas kobiety pieszczą ś. z pieskami, tak u Rzymian pieszczono ś. z smoczętami. Pilch. Przen.: Pieści ś. z książką (= *piastuje ją, bawi ś. nią*). Przen. *łechtać, głaskać, delektować:* W nim wszystko ś. mieści: i co umysł zachwyca, i co umysł pieści. Dm. Dźwięk słów wybornych uszy tylko pieści, jeśli z nich zdatna nauka nie płynie. Kras. Czeski język jest piękny, ale jakoby troszkę pieszczący, a mężczyźnie mało przystojny. Górn. P. oko. **2.** *wychowywać zbyt miękko, pobłażając, dogadzając; rozpieszczać, bałamucić, psuć pieszczotami:* Pieść syna, a zasmuci cię. Leop. Jako była bogobojna (matka), gdy jej w tym uczyniono skrupuł, że mię na zgubę moję pieści..., zezwoliła na to, abym był wysłany do szkół publicznych. Kras. Przen.: Nie pieść nazbyt przyrodzenia swego. Rej (= *nie dogadzaj mu nazbyt*). Swoich poddanych bardzo pieścił i wzbogacał, a przeto hardemi uczynił. L. P. chorobę gorzej. Troc. **3.** myśl. (o niedźwiedziu) *dusić, ściskać w swych objęciach:* Wznosi ś. na dwu łapach, czyli robi drabinę, by ująć i P. **Sp. P. ś. I.** *pieścić jeden drugiego, ceckać ś., karesować ś., delektować ś. z kim:* Pieściły ś. z sobą jak gołębięta. L. Pieściły ś. z sobą jak sinogarlice. Pir. Ciągleby ś. tylko z sobą pieścili. **2.** p. **Pieścić. 3.** *zważać do przesady na swoje zdrowie; ceremonjować ś., ceregielować ś.:* Wszak wiesz, że ś. ja nigdy zbytecznie nie pieszczę, ale mi zbyt dokucza ból głowy okrutny. Kras. Po co ś. P., kiedy jest gdzie zmieścić? Prz. **3.** †P. ś. w czym = *być wymuszonym, przesadnym, afektować ś., egzaltować ś., uważać na siebie w czym przesadnie:* Pieści ś. bardzo w chodzie, w tańcu. P. ś. w mowie. Kn. (= *mówić pieszczotliwie, cedzić.* <PIAST>

**Pieścidełeczko, a,** lm. **a** p. **Pieścidło:** Pościelę łóżeczko, jak P. Wójc. <Od Pieścidełko>

**Pieścidełko, a,** lm. **a, Pieścidło:** Agata była pieścidełkiem wszystkich. Korz. P. to jego. Troc. Moje P.! Troc. Nadobny pastuszek, P. jedyne. L. Co za usteczka maluśkie, P. jedyne! L. Jak wielka jest tej młodzieży od naszych pieścidełków różnica, którym śmierć przybliżamy przez zbytnie o nich pieczołowitości. Zabł. Chodź, mój synu, chodź, moje P. Boh. Coś zwał pieścidełkiem, tę żonę teraz trujesz. L. <Od Pieścidło>

†**Pieścidłeczko, a,** lm. **a** p. **Pieścidło:** Kto raz to P. ujrzy, wdzięczne dzieciąteczko, nic nie ujrzy piękniejszego. Groch. <Od Pieścidłko>

†**Pieścidłko, a,** lm. **a** I. p. **Pieścidło. 2.** *łakoć, delikates, przysmak, specjał, frykas, delicje:* A nie pieść też nazbyt przyrodzenia jego (dziecka), nie żufeczkami, nie temi wymyślonemi pieścidłki, nie winki też. Rej. Zdr. †**Pieścidłeczko.** <Od Pieścidło>

**Pieścidło, a,** lm. **a** *cacko, bawidełko, coś bardzo pieszczonego, delikatnego, ładniuchnego; to, czym ś. pieszczą; pieszczoszek a. pieszczoszka:* P. wody. Gosz. Całuje męża, sercem go zowie, jedynym pieścidłem, to skarbem, to złotem. Opal. Alić P. (Kupidynek) znagła przyskoczy, miluchno we mnie wlepiwszy oczy. L. Przen.: Wolność P. rozumu (= *wypieszczony ideał, marzenie*). Zgr. **Pieścidełko, †Pieścidłko, Pieścidełeczko, †Pieścidłeczko.** <Od Pieścić>

†**Pieściek, ćka,** lm. **ćkowie** p. **Pieszczoch:** Jan św. osobliwy P. i delekt Chrystusów. Rych. <Od Pieścić>

**[Pieścień, a,** lm. **e]** p. **Pierścień.** <Z Pierścień>

**[Pieścioch, a,** lm. **y]** p. **Pieszczoch.** Zdr. **[Pieścioszek].** <Od Pieścić>

**[Pieściocha, y,** lm. **y]** forma ż. od **Pieścioch** (p. Pieszczocha). Zdr. **[Pieścioszka].**

†**Pieściok, a,** lm. **i** p. **Pieszczoch.** Troc. <Od Pieścić>

**[Pieścioneczek, czka,** lm. **czki]** p. **Pierścień.** <Z Pierścioneczek>

**[Pieścionek, nka,** lm. **nki]** p. **Pierścień.** <Z Pierścionek>

**[Pieścioszek, szka,** lm. **szki]** p. **Pieścioch.** <Od Pieścioch>

**[Pieścioszka, i,** lm. **i]** p. **Pieściocha.** Troc. <Od Pieścioszek>

**[Pieściradło, a,** lm. **a]** p. **Prześcieradło.** <Z Prześcieradło, przez śld. do Pieścić>

**Pieściwie** przys. od **Pieściwy,** *pieszczenie.*

**Pieściwieć, eje, ał** *stawać ś. pieściwym, miękczeć, tracić chropowatość:* Przy postępie łagodzenia języka pieściwieją gardłowe coraz częściej. Sł. wil. <Od Pieściwy>

**Pieściwienie, a,** blm., czynność cz. **Pieściwieć.**

**Pieściwość, i,** blm. rz. od **Pieściwy,** *pieszczoność.*

**Pieściwy** p. **Pieszczotliwy**: Cisza wielka i pieściwa sennym skrzydłem świat nakrywa. Kon. Dziwne dźwięki, przewiewające, niby wiatr P., po strunach karty niewidzialnej. Reym. Pieściwe tony skrzypiec. <Od Pieścić>

× **Pieśćliwie** przys. od **Pieśćliwy**, *pieszczotliwie*: Mówić P. Troc.

× **Pieśćliwiec, wca,** lm. **wcy** p. **Pieszczoch.** <Od Pieśćliwy>

× **Pieśćliwość, i,** blm. rz. od **Pieśćliwy**, *pieszczotliwość*: Dla słabości lub pieśćliwości nie mogą wskoczyć na konia. L. (= *niedołęstwa, zniewieściałości*). <Od Pieśćliwy>

× **Pieśćliwy** p. **Pieszczotliwy**: Wychowanie pieśćliwe czyni dzieci złośliwe. Prz. Nie wiele dba o uczciwe, kto ciało ma pieśćliwe. Prz. Rozkosznik P. człeka roboczego godnym być politowania sądzi. Pilch. Pieśćliwi żołnierze z Azji. Pilch. (= *niedołężni, zniewieściali*). <Od Pieścić>

**Pieślak, a,** lm. **i**] *grzyb stary.*

[**Pieśma, y,** lm. **y**] p. **Pieśń.** <Z Pieśnia>

† **Pieśnia, i,** lm. **e** p. **Pierzchnia**: Do młyna potrzebne: topór, siekiera, piła, P., przysiek. Ek. Młynarz ma mieć w młynie statki młyńskie, topór, siekierę, piłę, przysiek, pieśnią, oszkardy, świdry. Haur. Ktoby z bartników śmiał ś. tego ważyć, żeby powróz bartny, a. też żelaza, pieśnią, serkę, ciosnkę, topór, swejczę wziął przy robocie drugiemu bartnikowi, takowy winien dać za powróz 30 groszy, za pieśnią 20 groszy... Skr.

**I.** [**Pieśnia, i,** lm. **e**] p. **Pieśń**: Menander... piał pieśnię wesołą. Kon. Zaśpiewać jaką pieśnię. Ork. Przen.: Ja poznałem odrazu, to nie było we śnie, lecz śpiewasz nowym tonem staroświecką pieśnię. Syrok.

**2.** [**Pieśnia, i,** lm. **e**] p. **Pierzchnia.**

**Pieśniany, Pieśniowy,** [**Pieśniwy**] przym. od **Pieśnia**: Jeszcze nuta brzmi pieśniana. Krasiń. Położę ją na pieśniane skrzydła i porwę z ziemi. Słow. <Od Pieśnia>

**Pieśniarski** przym. od **Pieśniarz**: Talent P. Zbierałem laury pieśniarskiego trudu. Pieśniarskie wyzwanie. Or-Ot. <Od Pieśniarz>

**Pieśniarstwo, a,** blm. **I.** *powołanie pieśniarza.* **2.** *tworzenie pieśni.* <Od Pieśniarz>

**Pieśniarz, a,** lm. **e,** × **Pieśniotwórca,** × **Pieśniopiewca** *piewca, śpiewak, poeta, twórca pieśni, wieszcz*: Podaje ś. za pieśniarza ludu, nie zaś za barda minionych czasów. Chm. <Od Pieśń>

[**Pieśniczka, i,** lm. **i**] p. **Pieśń.** <Od Pieśń>

× **Pieśnik, a,** lm. **i** p. **Piosennik.** <Od Pieśń>

× **Pieśniogłosy** *głoszący pieśni, tworzący pieśni; głośny ze swoich pieśni*: Orfeusz P. Otw. <Pieśń + *Głosy, od Głosić>

**Pieśnioksiąg, ęgu,** lm. **ęgi** p. **Piosennik**: On sam jeden rozmyślał o narodowym pieśnioksięgu. Mochn. <Pieśń + *Ksiąg, od Księga>

× **Pieśniopiewca, y,** lm. **y** p. **Pieśniarz.** <Pieśń + Piewca>

× **Pieśniopis, a,** lm. **owie** p. **Pieśniopisarz**: Jeśli w pieśniopisów policzon przez ciebie poczet będę, gwiazd głową dosięgnę na niebie. Min. L. <Pieśń + *Pis, od Pisać>

**Pieśniopisarz, a,** lm. **e, Pieśniopis,** × **Pieśniopisiec** *autor pieśni, ten, co pisze poezje, pieśniarz.* <Pieśń + Pisarz>

× **Pieśniopisiec, sca,** lm. **scy** p. **Pieśniopisarz**: Wierzymy to z cerkiewnymi hymnopiskami i Józefem pieśniopiscem. Smotr. <Pieśń + Ros. Pisiec = Pisarz>

**Pieśniorodny** p. **Pieśniotworczy.** <Pieśń + Rodny>

× **Pieśniotwórca, y,** lm. **y** p. **Pieśniarz.** <Pieśń + Twórca>

**Pieśniotwórczy, Pieśniorodny** *tworzący pieśni*: Niebianka pieśniotwórcza. Wor. <Pieśń + Twórczy>

**Pieśniowy** p. **Pieśniany.** L. Śladów porywania dziewczyny dopatruje jeszcze w pieśniowych wzmiankach. Karł. <Od Pieśń>

**Pieśniozbiór, oru,** lm. **ory** p. **Piosennik.** <Pieśń + Zbiór>

[**Pieśniwy**] p. **Pieśniany**: Pieśniwe listy = *modlitewnik.* <Od Pieśń>

**Pieśń, i,** lm. **i,** [**Pieśnia, Piesma, Piesnia**] **I.** *śpiewanie, śpiew, pienie, melodja*: Rozległa ś. P. wśród lasu. P. słowicza. **2.** *utwór wierszowy do śpiewu, śpiewka; gatunek utworu poezji lirycznej*: Pieśni pieśni, *Cantica Canticorum Salomonis.* Smotr. Pieśni nad pieśniami Salomona. P. bez słów. Pieśni religijne, światowe a. świeckie, ludowe, historyczne. P. dziękczynna, pogrzebowa, wojenna, taneczna, weselna, obrzędowa, poranna, wieczorna, pokutna, kościelna. P. miłosna (= *erotyk*). P. o męce Pańskiej, o narodzeniu Bożym, o Zmartwychwstaniu. Śpiewać P. Nuta pieśni. Przebóg! jako to ma być, aby pieśni Pańskich głos kiedy miał być słyszan w krainach pogańskich? Kochan. Śpiewają pieśni o Władysławie, co pod Warną zginął. Sar. Nieskończonej pieśni, komu na niej zależy, dośpiewa boleśniej. Koch. W. Co wieś, to insza P. Prz. Gdzie nie dobiegę, P. moja doleci. Mick. Lećcie, me pieśni! niech wam towarzyszy szczęśliwa gwiazda pod gościnne strzechy! Rom. Ile krwi tylko ludzie widzą w mojej twarzy, tyle tylko z mych uczuć dostrzegą w mych pieśniach. Mick. Pieśni ma, tyś jest gwiazdą za granicą świata! Mick. P. to wielka, P. tworzenie, taka P. jest siła, dzielność, taka P. jest nieśmiertelność. Mick. **3.** *część większego poematu, jak księga w utworze prozaicznym, rozdział, księga*: Piotr Kochanowski Orlanda Szalonego aż do końca pieśni dwudziestej piątej przełożył. L. P. Enejdy, Iljady. Poemat w trzech pieśniach. Zdr. **Piosenka, Piosnka, Piosneczka,** † **Pioska,** [**Pioska, Piesionka, Piesenka, Pieśniczka, Piostka**]. <PI/PIE/PIA/PIO/POJ>

[**Pietoszenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pietoszyć ś.**

[**Pietoszyć się, y ś.,ył ś.**] *spieszyć ś., kwapić ś.*

**Pietr, a** *strach*: Nagnać, napędzić komu pietra a. p i e t r k a. A toście mi pietra napędzili. Bał. Mieć pietra a. p i e t r k a. <Od imienia Piotr>

[**Pietrasić, i, ił**] posp. p. **Pitrasić**: P. obiad. <p. Pietraszyć>

[**Pietraszenie, a,** blm.] czynność cz. **Pietraszyć i Pietrasić.**

**Pietrasznik, a,** lm. **i** bot. **I.** p. **Szczwół. 2.** p. **Marchewnik. 3.** † P. p. **Pietruszka.**

[**Pietraszyć, y,ył**] p. **Pitrasić.** <Od *Pietraszka = Pietruszka, od [Pietr]. Por. Pietrasznik = Pietruszka>

**Pietrawa, y,** lm. **y** bot. (petrea) *roś. z rodziny wilułkowatych.* <Od imienia [Pietr] na wzór Łć. petrea>

**Pietrawka, i,** lm. **i, Pietrówka** zł. *kłódka, zamek.* <p. Pietrówka>

**Pietrek, rka** p. **Pietr.**

† **Pietrożnik, a,** lm. **i** p. **Pietruszka.** Troc.

[**Pietrówczany** dzień] p. **Piotrówka.** <Od *Pietrówka = Piotrówka>

**Pietrówka, i,** lm. **i** zł. p. **Pietrawka.** <Od Pietr (= strach)>

**Pietruszeczka, i,** lm. **i** l. p. **Pietruszka. 2.** bot. p. **Gorysz.** <Od Pietruszka>

**Pietruszka, i,** lm. **i, †Piotruszka, [Pjotreszka, Pietruziele]** bot. **1.** (petroselinum *ros. z rodziny baldaszkowatych*: Gatunek: P. zwyczajna a. pospolita, ogrodowa (p. sativum). Przen.: Strugać pietruszkę, sprzedawać pietruszkę = *nie brać mimowoli udziału w tańcach*: Zgóry wiedziała, iż w sali balowej skazaną będzie na struganie pietruszki. Jeż. Nie przeszkodzi to sprzedawaniu pietruszki, jeżeli nasi danserowie jutro nie przyjdą. Rog. **2.** p. **Seler. 3.** Dzika, polna a. wodna P., †pietrasznik, †pietrożnik (caucalis). Syr. Zdr. **Pietruszeczka.** <Od imienia [Pietr]>

**Pietruszkoliściowa** winorośl bot. p. **Winorośl.** <Pietruszka + Liściowy>

**Pietruszkowy** przym. od **Pietruszka**: Korzeń P. Zapach P. Rost. <Od Pietruszka>

**[Pietruziele, a,** blm.] p. **Pietruszka**: Zná sie, jak świnia na pietruzielu. <Pietr + Ziele>

**†Pietuch, a,** lm. **y, [Pietuch, Piewun], †Piekut** *kur, kogut*: Końskiemu bogowi ofiarowali Litwini pietuchy rosłe, czerstwe, aby ś. też konie takie mnożyły. Stryjk. Źle w tym ś. domu dzieje, gdzie P. jajca niesie, a kwoka zań pieje. Koch. W. <Od Piać>

**Pietyhorca, y,** lm. **y** p. **Petyhorzec**: Pietyhorcy, to jest pięciu gór obywatele z szczepu słowackiego. Błaż. Petyhorca, P., petyhorski żołnierz, toż samo w Litwie, co pancerny w Koronie. Papr. Lekko strojni pietyhorcy. Tw.

**Pietyhorski** przym. od **Pietyhorca.**

**[Piew, u,** lm. **y]** *pianie*: Piał grubym, chrypliwym głosem wielki kałakucki kogut; P. to był głuchy. Kon. <Od Piać>

**Piewca, y,** lm. **y** *śpiewak, pieśniarz*: Śpiewać piewcy poczęli. Ml. Śni mi ś. piewców wiosny gromada. Kon. Gdzie są rycersey piewce? Kon. Bogato obdarza piewcę los. Kon. P. jęków. Kon. <Od Piać>

**Piewik, a,** lm. **i, Skoczek, Cykada** zool. (cicada) *owad półpokrywy piewikowaty*. <Od Piew>

**[Piewun, a,** lm. **y]** p. **Pietuch.** <Od Piać>

**Piezometr, u,** lm. **y** *przyrząd fizyczny, służący do dochodzenia ściśliwości cieczy*. <Gr. piezo- ściskam, + métron = -mierz>

**†Pięcie, a,** blm., czynność cz. **Piąć.**

**Pięciernik, a,** lm. **i** bot. p. **Srebrnik.** <Od Pięcioro>

**Pięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Piąć ś.**

**× Pięcina, y,** lm. **y** anat. p. **Nart.** <Od Pięta>

**Pięcioaktowy** *składający ś. z pięciu aktów, w pięciu aktach zawarty*: Sztuka sceniczna pięcioaktowa. <Pięć + Aktowy>

**Pięcioarkuszowy** *z pięciu arkuszy złożony, w pięciu arkuszach zawarty*: Zeszyt P. Akt oskarżenia P. <Pięć + Arkuszowy>

**Pięcioboczny l.** przym. od **Pięciobok. 2.** p. **Pięciostronny.** <Pięć + Boczny>

**Pięciobok, u,** lm. **i** mat. *figura złożona z pięciu prostych (boków)*: P. płaski, skośny. <Pięć + Bok

**Pięciocalowy** *mający pięć cali długości, szerokości a. grubości*. <Pięć + Calowy>

**Pięciocetnarowy** *ważący pięć cetnarów*. <Pięć + Cetnarowy>

**Pięcioczłonkowy** *liczący pięciu członków*: Owady pięcioczłonkowe (pentamera). <Pięć + Członkowy>

**Pięciodłonny, †Pięćdłonny** *mający miarę pięciu dłoni*. Kn. <Pięć + Dłonny>

**Pięciodniowy, × Pięciodzienny l.** *trwający pięć dni*. **2. ×** P. *co piąty dzień przypadający*. L. <Pięć + Dniowy>

**Pięciodukatówka, i,** lm. **i** *moneta wartości pięciu dukatów*. <Pięć + *Dukatówka, od Dukatowy>

**Pięciodymowy** *z pięciu dymów (= chałup) złożony, stanowiący pięć dymów*. T. K. <Pięć + Dymowy>

**× Pięciodzienny** p. **Pięciodniowy.** <Pięć + Dzienny>

**Pięciofrankowy l.** *mający wartość, znaczenie pięciu franków*: Papierek, pieniądz P. **2.** *kosztujący pięć franków*: Obiad P. <Pięć + Frankowy>

**Pięciofrankówka, i,** lm. **i** *moneta pięciofrankowa*: Automat, który otwierał ś. za włożeniem pięciofrankówki. <Pięć + *Frankówka, od Frankowy>

**Pięciofuntowy l.** a. **× Pięćfuntowy** *ważący pięć funtów, mający pięć funtów wagi*. **2.** *mający wartość pięciu funtów szterlingów*: Najmniejszym banknotem w Anglji jest asygnat P. <Pięć + Funtowy>

**Pięciogłosowy** *z pięciu głosów składający ś.*: Motet P. <Pięć + Głosowy>

**Pięciogodzinny** *trwający pięć godzin*: Pięciogodzinna droga, podróż. Pięcio- lub sześciogodzinne kamieniem przy stole siedzenie. L. <Pięć + Godzinny>

**× Pięciogran, u,** lm. **y** p. **Pięciokąt.** <Pięć + Gran>

**× Pięciograniasty** p. **Pięciokątny.** <Pięć + Graniasty>

**Pięciogroszowy l.** *zawierający pięć groszy, mający wartość pięciu groszy*: Moneta pięciogroszowa. **2.** *kosztujący pięć groszy, mający cenę pięciu groszy*: Rogal P. <Pięć + Groszowy>

**Pięciogroszówka, i,** lm. **i, Piątak,** a. **Piątka, × Piętak, † Pięciórka** *moneta pięciogroszowa, pięć groszy*. <Pięć + Groszówka>

**Pięcioguldennik, a,** lm. **cy** praw. *ten, co opłaca pięć guldenów podatku*: Dość przyjrzeć ś. stosunkom wyborczym Lwowa, ażeby ocenić rolę polityczną pięcioguldenników, jak zowią owe grupy wyborcze od wysokości opłacanego podatku zarobkowego. <Pięć + *Guldennik>

**Pięcioguldenowy** *zawierający w sobie pięć guldenów; mający wartość pięciu guldenów*: Czuł już w rękach przyjemny szelest pięcioguldenowego banknotu. Bał. <Pięć + Guldenowy>

**Pięcioherbowy** *posiadający pięć herbów*: Borkowski P. z rozmaitych miejscowości. Rol. <Pięć + Herbowy>

**Pięciokąt, a,** lm. **y l.** gieol. a. **Pięciokwit** (pentacrinites) *szkarłupnia pokwitowa skamieniała w utworze ljasu*. Łab. **2.** a. **†Piąciokąt, †Pięćkąt, × Pięciogran, †Piątogran** mat. *figura płaska (wielokąt), mająca pięć kątów (wierzchołków)*: P. foremny, wpisany w koło, opisany na kole, wpisany w elipsę. <Pięć + Kąt>

**Pięciokątność, i,** blm. rz. od **Pięciokątny; †Piątograność.**

**Pięciokątny, × Pięciograniasty, †Pięćgraniasty, × Pięćgranisty** mat. *mający pięć kątów*: Figura pięciokątna. <Pięć + Kątny>

**Pięciokątowy** przym. od **Pięciokąt**: Liczby pięciokątowe. <Pięć + Kątowy>

**Pięciokilometrowy** *mający pięć kilometrów długości*: Wał pięciokilometrowej długości. Kop. <Pięć + Kilometrowy>

**Pięcioklasowy** *mający pięć klas:* Zakład naukowy P. <Pięć + Klasowy>

**Pięcioklasówka, i,** lm. **i** *szkoła o pięciu klasach.* <Pięć + Klasowy>

**Pięciokomorowy** *mający pięć komór:* Kwiaty o słupku pięciokomorowym. Rost. <Pięć + Komorowy>

**Pięciokopiejkowy** *dziesięciogroszowy:* a) *mający wartość pięciu kopiejek:* Moneta pięciokopiejkowa. b) *kosztujący pięć kopiejek.* <Pięć + Kopiejkowy>

**Pięciokopiejkówka, i,** lm. **i** *moneta, pieniądz pięciokopiejkowy, dziesięciogroszówka, dziesiątka:* W Warszawie pojawiły ś. od kilku dni fałszywe pięciokopiejkówki srebrne. <Pięć + *Kopiejkówka, od Kopiejkowy>

**Pięciokrotnie** przys. od **Pięciokrotny.**

**Pięciokrotny, †Pięćkrotny, Pięciorazowy** *powtórzony pięć razy, powtarzający ś. pięć razy.* <Pięć + Krotny>

**Pięcioksiąg, ęgu,** lm. **ęgi l.** *dzieło złożone z pięciu ksiąg:* P. Mojżeszowy *(= Pentateuch).* **2.** P. z przedmową = *rodzaj pasjansu.* <Pięć + Księga>

**Pięciokwit, u,** lm. **y** gieol. p. **Pięciokąt.** Łab.

**†Pięciolatny** p. **Pięcioletni.**

**Pięciolecie, a,** lm. **a i.** *przeciąg, okres lat pięciu:* Otucha, że nowe P. sojuszu dobiegnie do końca bez katastrofy wojennej. **2.** *obchód trwania czego przez lat pięć; pamiątka czegoś, co zaszło przed pięciu laty:* Obchodzić P. bitwy. <Pięć + *Lecie, od Lato>

**Pięcioletni, †Pięćletni, †Pięciolatny, †Piętoletni, Pięcioroczny** *mający pięć lat, trwający pięć lat, istniejący pięć lat:* P. pobyt na obczyźnie. Chłopiec P. <Pięć + Letni>

**Pięciolinja, i,** lm. **e** *linja złożona z pięciu pojedyńczych linji:* P. w nutach. <Pięć + Linja>

**Pięciolirowy** *mający pięć lirów wartości:* List z pięciolirowym banknotem. <Pięć + Lirowy>

**Pięciolist, u,** lm. **y i.** a. **Pięćlist, †Pięćlistnik** bot. (pentaphyllum) *roś. z rodziny motylkowatych.* **2.** bud. *listek o pięciu płatkach, używany jako zdobina w stylu dwułucznym.* <Pięć + List>

**Pięciolistkowy** *mający pięć listków:* Składają ś. one (kwiaty) z pięciolistkowego okwiatu. Rost. <Pięć + Listkowy>

**Pięciolistny** *mający pięć liści, składający ś. z pięciu liści:* Pięciolistna koniczyna. Es. <Pięć + Listny>

**Pięciołokciowy, †Pięćłokciowy, †Pięciołokietny, †Pięćłokietny** *mający pięć łokci rozmiaru.* <Pięć + Łokciowy>

**†Pięciołokietny** p. **Pięciołokciowy:** P. balk. Chr. <Pięć + Łokietny>

**Pięciołutowy** *ważący pięć łutów:* Z pięciołutowej grzywny wiedeńskiej miano wybijać 98 groszy po 12 halerzy. Piek. <Pięć + Łutowy>

**Pięciomarkowy** *mający pięć marek wartości, wynoszący pięć marek:* Cło pięciomarkowe. <Pięć + Markowy>

**Pięciomiarowy, Pięciostopowy** *mający pięć stóp (w rytmice):* Wiersz P. *(= pentametr).* <Pięć + Miarowy>

**Pięciomiesięczny, Pięćmiesięczny** *mający, liczący pięć miesięcy, trwający pięć miesięcy:* Chłopiec P. Zwłoka pięciomiesięczna. <Pięć + Miesięczny>

**Pięciomilimetrowy l.** *mający pięć milimetrów rozmiaru.* **2.** Karabin P. = *którego lufa ma 5 milim. średnicy.*

**Pięciomiljonowy** *wynoszący pięć miljonów:* Pięciomiljonowa Kanada *(= mająca pięć miljonów ludności).* <Pięć + Miljonowy>

**Pięciomilowy** *mający pięć mil długości:* Wycieczka pięciomilowa. <Pięć + Milowy>

**Pięciominutowy** *pięć minut trwający:* Pauza pięciominutowa. Są ideały pięciominutowe, półgodzinne, tygodniowe. Krasz. <Pięć + Minutowy>

**Pięciomorgowy l.** *mający pięć morgów rozległości:* Pole pięciomorgowe. **2.** *posiadający pięć morgów gruntu:* Niejedna pięciomorgowa będzie mi go zazdrościć. Sew. <Pięć + Morgowy>

**Pięcioosobowy** *złożony z pięciu osób; przeznaczony na pięć osób:* Komplet prawny P. trudny jest do zebrania. T. K. <Pięć + Osobowy>

**Pięciopalcowy, Pięciopalczasty, †Pięćpalcowy** *mający pięć palców.* <Pięć + Palcowy>

**Pięciopalczasty** p. **Pięciopalcowy:** Ujrzał widmo pięciopalczastej dyscypliny na sarniej nóżce. Prus. <Pięć + Palczasty>

**Pięcioperst, u,** lm. **y** bot. p. **Srebrnik.**

**Pięciopiętrowy** *wysoki na pięć piętr, mający pięć piętr:* Budynek jest P. i pozbawiony dziedzińca. Rol. <Pięć + Piętrowy>

**Pięciopiórowy** *składający ś. z pięciu piór:* Potrząsają pięciopiórowemi kitami. <Pięć + Piórowy>

**Pięciopłatkowy** *złożony z pięciu płatków, mający pięć płatków:* Kwiat P. Odkrycie w tym mnóstwie listeczków pięciopłatkowego kielicha. Haj. <Pięć + Płatkowy>

**Pięciopręcikowy** *mający pięć pręcików, złożony z pięciu pręcików.* Bot.: Gromada roślin pięciopręcikowych (pentandria) = *mających pięć pręcików wolnych w kwiecie dwupłciowym.* <Pięć + Pręcikowy>

**Pięcioprocentowy** *wynoszący pięć od sta; przynoszący a. kosztujący pięć od sta:* Listy zastawne pięcioprocentowe. Pożyczka pięcioprocentowa. <Pięć + Procentowy>

**Pięciopromienisty, Pięciopromienny** *o pięciu promieniach:* Tworzą bardzo kształtną, pięciopromienistą gwiazdkę. <Pięć + Promienisty>

**Pięciopromienny** p. **Pięciopromienisty:** Pięciopromienna gwiazdeczka bzowa. Haj. <Pięć + Promienny>

**Pięciopudowy** *ważący pięć pudów.* <Pięć + Pudowy>

**[Pięcior** nieod.] p. **Pięcioro:** A i tyś nie dziewecka, P. dzieciom matecka.

**†Pięciora** przys. *pięć razy:* P. dziesięć czyni 50. Grz. <Od Pięciory>

**Pięciorak, a,** lm. **i** min. *pięć kryształów zrośniętych ze sobą prawidłowo, czyli według pewnego prawa.* <Od Pięcioraki>

**Pięcioraki, †Pięciorny, †Pięciory, †Pięciorzysty** *z pięciu gatunków złożony, pięć gatunków, rodzajów zawierający:* Jest na to P. sposób.

**Pięciorako** przys. od **Pięcioraki.**

**Pięcioramienny** *mający pięć ramion, gałęzi, odnóg:* Służący zapalił P. kandelabr. Łoś. <Pięć + Ramienny>

**× Pięcioranny** *mający pięć ran, pięć razy raniony.* L.. <Pięć + Ranny>

**Pięciorański** *tyczący ś. pięciu ran Chrystusa:* Bractwo pięciorańskie. <Pięć + *Rański, od Rana>

**Pięciorazowo** przys. od **Pięciorazowy,** *pięciokrotnie.*

**Pięciorazowy** p. **Pięciokrotny.** <Pięć + Razowy>

**[Pięcioreczko, a]** p. **Pięcioro.** <Od Pięcioro>

**Pięcioreński, Pięcioreńskowy,** *mający wartość pięciu reńskich, kosztujący pięć reńskich:* Wydobyła z wnętrza P. papierek. Zap. <Pięć + Reński

**Pięcioreńskowy** p. **Pięcioreński:** P. banknot. Rog. <Pięć + Reńskowy>

**[Pięcioreńskówka, i,** lm. **i]** *moneta wartości pięciu reńskich.* <Od Pięcioreńskowy>

**[Pięciorgo, a]** p. **Pięcioro.** <Od Pięcioro, 2 pp. -rga>

**[Pięciorecko, a]** p. **Pięcioro.** <Zdr. od Pięcioro>

**Pięciorka, i,** lm. **i, Pięciórka** l. †P. *liczba popiętna.* Kn. **2.** *moneta polska = 5 groszom, piątka.* **3.** [P.], †**Pięciornia** *cierlica.* <Od Pięciory>

**Pięciornasobny** *zawierający pięć razy tyle.* Kn. <Pięcior(y) + Na + SOB/SIEB>

**Pięciornasób** przys. od **Pięciornasobny:** Oddać co komu w P. <Pięciory + Na + SOB SIEB>

†**Pięciornia, i,** lm. **e** p. **Pięciorka:** Naczynia do wyczyszczenia paździorów są: międlica a. łomaczka i cierlica a. P., pierwsze dwie o dwuch żłobkach, drugie o czterech być powinny. Przędz. <Od Pięciorny>

**Pięciorniak, a,** lm. **i, Pięciorzę** *jedno z pięciorga dzieci z jednej pochodzących ciąży.* <Od Pięciorny>

**[Pięciorniczek, czka,** lm. **czki]** *bławat, chaber.* <Zdr. od Pięciornik>

**Pięciornik, u,** lm. **i** bot. **1.** p. **Srebrnik. 2.** (pentapetes) *roś. z rodziny zatwarowatych.* <Od Pięciorny>

†**Pięciorny** p. **Pięciory:** Usta twe Wenus pięciornemi napawa smakami. Petr. (mające pięć słodkości w sobie; pięć bowiem stopniów do miłości: widzieć, rozmawiać, detykać ś. ręku, szat, całować, porozumieć. Petr.). <Od Pięciory>

**Pięcioro, rga** a. †**ra, [Pięciorgo, Pięcior]** *licz. zb. od 5, w znaczeniu rzeczownika od* **Pięciory:** a) Kozy tam rodzą po pięciorgu koźląt razem. Łącz. Zgoda Rzplitej z tego pięciorga złożona jest: z oracza, z żołnierza, z sędziego, z kupca, z rzemieślnika. Górn. Nie wstydzą ś., nie rzekę przed czworem lub pięciorem osób, ale przed oczyma wszystkiego świata. Górn. Matka z pięciorgiem dzieci. Troc. P. kurcząt, prosiąt, jagniąt. Kn. P. ludzi. Kn. b) Złożyć serwetę, papier w P. P. abo pięciory okowy, gody, pochwy. Kn. P. chłopiąt. Kn. c) Jest tu jedno dziecię, które ma pięcioro chleba jęczmiennego. Sekl. P. ksiąg Mojżeszowych. d) *oznaczający liczbę pięciu przedmiotów złożonych, używanych tylko w lm.:* Do tego mieszkania prowadzi P. schodów, P. drzwi. P. taczek, nożyczek do strzyżenia, wideł, niebios. Kn. P. grabi, sanek. Zdr. **[Pięciorecko].** <Od Pięciory>

× **Pięciorocznie** przys. *co pięć lat.* Sł. wil.

**Pięcioroczny** p. **Pięcioletni.** <Pięć + Roczny>

**Pięciorogi** p. **Pięciorożny:** Płoną gwiazdy pięciorogie, ludziom przyjazne. Kon. <Pięć + *Rogi, od Róg>

**Pięciorogowy** p. **Pięciorożny:** Dzikie wino pnie ś. gęstym, ciemnym, szerokim pięciorogowym liściem. Sł. wil. <Pięć + Rogowy>

× **Pięciorosłowny** *z pięciu słów złożony:* Wyraz P. L. <Pięcioro + Słowny>

**Pięciorożny, Pięciorogi, Pięciorogowy,** *mający pięć rogów:* Herb Petyroh przedstawia pięciorożną gwiazdę magiczną. Rog. <Pięć + Rożny>

× **Pięcioróg, ogu,** lm. **ogi** *przedmiot, mający pięć rogów, kantów; pięciokąt.* <Pięć + Róg>

**Pięciorublowy** l. *mający wartość pięciu rubli, zawierający w sobie pięć rubli:* Papierek P. **2.** *kosztujący pięć rubli:* Przedmiot P. **3.** *wynoszący pięć rubli:* Składka pięciorublowa. Udział P. <Pięć + Rublowy>

**Pięciorublówka, i,** lm. **i** *papierek, banknot pięciorublowy; moneta pięciorublowa.* <Od Pięciorublowy>

†**Pięciory** licz. a) *złożony z pięciu niejednakowych gatunków siebie samego; a. z pięciu istot nie jednej płci,* pięcioraki: Pięciore słońce, zboże, mleko, *non* pięć mlek. Kn. b) *powstały z pięciokrotnego powtórzenia siebie samego, a. takiego samego,* popiętny, †pięciorny, †pięciorzysty: Pięciore abo pięciory okowy, gody, pochwy. Kn. c) *oznaczający liczbę pięciu przedmiotów, jako części całości a. składających ogół; będący pięciu sztukami czegoś jednego:* Pięciory księgi. Kn. <Od Pięć>

**Pięciorządztwo, a,** blm. *rząd złożony z pięciu osób, pentarchja.* <Pięć + Rządztwo, od Rządzić>

**Pięciorzędowy** *mający pięć rzędów:* P. okręt wojenny. <Pięć + Rzędowy>

**Pięciorzę, ęcia,** lm. **ęta** p. **Pięciorniak.** <Od Pięcioro>

†**Pięciorzysto** przys. od **Pięciorzysty:** P., w pięciory. Kn.

†**Pięciorzysty** p. **Pięciory:** P., na pięć rozdzielony, *quinquepartitus.* Kn. <Od Pięciory>

× **Pięciosecinowy,** × **Pięciosetny** *zawierający w sobie pięć secin, pięćsetny.* Sł. wil. <Pięć + Secinowy>

× **Pięciosetny** p. **Pięciosecinowy.** Sł. wil. <Pięć + Setny>

**Pięciosiek, u,** lm. **i** *świder o pięciu ostrzach.* Jak. J. <Pięć + Siek>

**Pięciosłupkowy** *mający pięć słupków, złożony z pięciu słupków.* Bot.: Rośliny pięciosłupkowe (pentaginia). <Pięć + Słupkowy>

**Pięciostawek, wka,** lm. **wki** gieol. (pentamerus) *małża ramieniopława w utworze sylurskim.* Łab. <Pięć + *Stawek, od Staw>

**Pięciostopowy** l. a. †**Pięćstopny** *mający pięć stóp długości, szerokości a. wysokości.* **2.** p. **Pięciomiarowy.** <Pięć + Stopowy>

**Pięciostrofowy** p. **Pięciozwrotkowy.** <Pięć + Strofowy>

**Pięciostronny** l. a. **Pięcioboczny** *mający pięć stron, pięć boków.* **2.** *w pięciu stronach (stronicach) zawarty.* **3.** †P. p. **Pięciostrunny.** <Pięć + Stronny>

**Pięciostrunny,** †**Pięciostronny** *mający pięć strun:* Lira pięciostrunna. <Pięć + Strunny>

**Pięciostrzałowy** *dający pięć strzałów za jednym nabiciem, raz po raz:* Rewolwer P. Magazynówka pięciostrzałowa. <Pięć + Strzałowy>

**Pięciosylabowy** p. **Pięciozgłoskowy:** Pobudka złożona z pięciosylabowych rymów. <Pięć + Sylabowy>

**Pięciościan, u,** lm. **y, Pentaedr** mat. *bryła ograniczona pięcioma płaszczyznami (ścianami).* <Pięć + *Ścian, od Ściana

**Pięciościanowy, Pięciościenny** przym. od **Pięciościan; Pentaedralny.**

**Pięciościenny** p. **Pięciościanowy;** *mający pięć ścian:* Graniastosłup, ostrosłup P. = *mający pięć ścian bocznych.* Noga pokryta tarczkami łuskowatemi pięciościennemi lub sześciościennemi. Sumiń. <Pięć + Ścienny>

**Pięciotomowy** *składający ś. z pięciu tomów, w pięciu tomach zawarty:* Powieść pięciotomowa. Dzieło pięciotomowe. <Pięć + Tomowy>

**Pięciotygodniowy** *trwający pięć tygodni, mający pięć tygodni:* Post P. Dziecko pięciotygodniowe. <Pięć + Tygodniowy>

**Pięciotysięczny** *składający ś. z pięciu tysięcy:* Szczupłe pięciotysięczne wojsko krakowskie. Szaj. *(=z pięciu tysięcy żołnierzy złożone).* Pułk kozacki P. odbierał nowe chorągwie. Kal. <Pięć + Tysięczny>

× **Pięciousty** *mający pięcioro ust.* L. <Pięć + *Usty, od Usta>

**Pięciowarstwowy** *złożony z pięciu warstw.* <Pięć + Warstwowy>

**Pięciowieczny** p. **Pięciowiekowy:** Lśni pogoda z pięciowiecznych ścian. Or-Ot. <Pięć + Wieczny>

**Pięciowiekowy, Pięciowieczny** *trwający pięć wieków:* Mamy tedy razem wypadków dziesięć w pięciowiekowym przeciągu czasu. Szaj. Okres P. <Pięć + Wiekowy>

**Pięciowiersz, a,** lm. **e** *zwrotka o pięciu wierszach; utwór poetyczny złożony z pięciu wierszy:* „Marzyciel" Ujejskiego składa ś. z 23-ch pięciowierszy. <Pięć + Wiersz>

**Pięciowierszowy** *mający pięć wierszy, składający ś. z pięciu wierszy:* Zwrotka pięciowierszowa. <Pięć + Wierszowy>

**Pięciowieżowy, × Pięciowieży** *mający pięć wież, opatrzony pięciu wieżami:* Zamek P. <Pięć + Wieżowy>

× **Pięciowieży** p. **Pięciowieżowy:** Zamek P. L. <Pięć + *Wieży, od Wieża>

**Pięciowinklowy** *mający pięć winklów,* pięciokątny. Zdń.: Piec P. <Pięć + Winklowy>

**Pięciowłókowy 1.** *złożony z pięciu włók, mający pięć włók przestrzeni:* Osada pięciowłókowa. **2.** *posiadający pięć włók:* Rolnik P. <Pięć + Włókowy>

**Pięcioząb, ębu,** lm. **ęby** *widły o pięciu zębach:* Stali młodzieńcy wokoło (stosu ofiarnego) z pięciozębami. Ml. <Pięć + Ząb>

**Pięciozgłoskowy, Pięciosylabowy** *składający ś. z pięciu zgłosek, sylab:* Wyraz P. <Pięć + Zgłoskowy>

**[Pięciozłotni]** p. **Pięciozłotny.** <Pięć + *Złotny, od Złoto>

**[Pięciozłotny, Pięciozłotni** a. **Pięciozłotni rubel]** *moneta srebrna wartości pięciu dawnych złotych galicyjskich, czyli obecnie guldena i 25 centów.* <Pięć + Złotny>

**Pięciozłotowy 1.** *kosztujący pięć złotych:* Lekcja pięciozłotowa. **2.** *mający wartość pięciu złotych:* Moneta pięciozłotowa *(=pięciozłotówka).* <Pięć + Złotowy>

**Pięciozłotówka, i,** lm. **i, × Pięciozłótka** *moneta polska srebrna pięciozłotowa.* <Pięć + Złotówka>

× **Pięciozłótka, i,** lm. **i** p. **Pięciozłotówka.** <Pięć + *Złótka, od Złoty>

**Pięciozwrotkowy, Pięciostrofowy** *składający ś. z pięciu zwrotek, zawierający w sobie pięć strofek:* Wierszyk P. <Pięć + *Zwrotkowy, od Zwrotka>

† **Pięciórka, i,** lm. **i 1.** p. **Piątka. 2.** p. **Pięciogroszówka.** <Od Pięciory>

**Pięciu** p. **Pięć.**

**[Pięciuszek, szka,** lm. **szki]** *szelki zapinające ś. na pięć guzików u spodni.* <Od Pięć>

**[Pięcset, cuset]** p. **Pięćset.**

**[Pięczeskich, Pieńczeskich]** skrócone z *pięć czeskich.*

**Pięć,** forma osobowo męska **pięciu,** 2 pp. **u, [piąciu], † i, [i, piąci, pięciuch];** 3 pp. **u, † i** a bez rzeczownika **om;** 6 pp. **u, × ą, [ą], oma, [pięcioma];** 7 pp. **u, † i, [piąci, piąciu, piącich]; [Pień, Pięj]** *licz. główny=5.* **1.** P. stołów, koni, kobiet, sukien, słów. One P. głupich panien, wziąwszy lampy, nie wzięły z sobą oleju. Leop. On, co wziął P. grzywien, robił niemi tak, iż zyskał niemi drugą P. Leop. † Wojtek nie zapłacił Grabskiemu pięci grzywien tej głowy. A ja, grzeszny Zbyszko, kajam ś. przed Tobą i od piąci ran Twoich wspomożenia błagam. Sienk. Jakże mu było jednemu na piąciu uderzać? Sienk. [Pięcią palcy a. pięcią palcem. W piącich koniach. Pięci kapeli. Dziecięć braci: piąci siedzą pod strzechą. Na piąciu = *na czworakach i na głowie*]. Gadać, pleść ni w P. ni w dziewięć = *ni to ni owo, nie do rzeczy:* Gadasz ni w P. ni w dziewięć. Zabł. *(=nie klei ś., nie składa ś. to, co gadasz).* Ożenił ś. ni w P. ni w dziewięć, z kobietą, której nikt nie zna. L. *(=niestosownie, nie wiedzieć jak).* **2.** *piątka, stopień celujący, dawany uczniowi w szkole.* **3.** bot.: † Pięć listów, † P. parcic p. **Srebrnik.** <PIĘ>

**Pięćba, y,** lm. **y** bot. (gastrolobium) *roś. z rodziny motylkowatych.* <Od Pięć>

**[Pięćczeskowy, ego,** lm. **e, Piąńćceskowy]** *moneta = pięciu czeskim.* <Pięć + *Czeskowy, z Czeski>

† **Pięćczęstny** *dzielący ś. na pięć części.* Mącz. <Pięć + Częstny>

† **Pięćdłonny** p. **Pięciodłonny.** Kn. <Pięć + Dłonny>

**Pięćdziesiąt, sięciu,** † **pięciudziesiąt,** † **piąciudziesiąt, [ątu, Piejdziesiąt, Piąjdziesiąt],** forma osobowo-męska **pięćdziesięciu, [pięćdziesiąt]** *licz. główny=50:* P. koni. P. kobiet. P. lat temu. P. lat ma jegomość. Poszedł pan z † pięciądziesiąt żołnierzy. Bud. Do którego aktu, gdy ich podstarości bartny obwieści, z takowym pozwem powinni stanąć każdy z nich pod winą piąciudziesiąt groszy pieniędzy, zdawna przeciw nieposłusznym postanowioną. Skr. [P. muzykantów]. <Pięć + DZIESIĄ>

**Pięćdziesiątak, a,** lm. **i** piw. *kosz butelkowy z przegródkami na 50 butelek.* <Od Pięćdziesiąt>

**Pięćdziesiątek, tka,** lm. **tki 1.** p. **Pięćdziesiątka:** P. żołnierzy. Kn. **2.** × P. *pięćdziesiąta część czego.* L.

**Pięćdziesiątka, i,** lm. **i, Pięćdziesiątek, [Pięćdziestka, Pjedzestka]** *komplet z pięćdziesięciu jednostek, sztuk złożony:* P. osób, złotych. **2.** a. × **Pięćdziesiątówka** *pięćdziesiąt lat wieku:* W celibacie doczekał ś. pięćdziesiątki. P. za pasem. Przekroczyć pięćdziesiątkę = *mieć zgórą pięćdziesiąt lat.* <Pięć + Dziesiątka>

× **Pięćdziesiątletni** p. **Pięćdziesięcioletni.** L. <Pięćdziesiąt + Letni>

† **Pięćdziesiątnica, y,** lm. **e** *niedziela zapustna:* Iż od nowego zapustu prawie są aż do Wielkiej Nocy dni 50, zowie ś. ta niedziela P. Skar. Pięćdziesiątego dnia po wyjściu z Egiptu dany im jest na górze Synaj stary zakon, przeto święcili u Mojżesza święto Pięćdziesiątnicy. Skar. W oktawę Pentecostes abo Pięćdziesiątnice. Birk. <Od Pięćdziesiątny>

**Pięćdziesiątnik, a,** lm. **cy, Pięćdziesiętnik,** † **Pięćdzieśnik** *przełożony nad pięćdziesięciu:* Książęta, rotmistrze, setniki, pięćdziesiątniki i dziesiątniki. Leop. Posłał poń pięćdziesiątnika z pięciądziesiąt jego. Bud. <Od Pięćdziesiątny>

†**Pięćdziesiątny** *składający ś. z pięćdziesięciu:* P., *quinquagenarius.* Kn. <Od Pięćdziesiąt>

**Pięćdziesiątówka, i,** lm. **i l.** × P. p. **Pięćdziesiątka:** Zbliżał ś. do fatalnego kresu pięćdziesiątówki. Krasz. **2.** *moneta srebrna wartości pięćdziesięciu groszy:* W kalecie były pieniądze: dwudziestówka, P. i złotówka srebrna. Jeż. <Od Pięćdziesiąt>

**Pięćdziesiąty,** †**Piątydziesty l.** *licz. porządkowy od 50:* Pięćdziesiątego dnia po wyjściu z Egiptu. Skar. **2.** *pięćdziesiąt razy mniejszy od całości:* Dwie pięćdziesiąte (dom. części) = $^2/_{50}$. <Od Pięćdziesiąt>

**Pięćdziesięciodniowy** *mający, trwający pięćdziesiąt dni.* <Pięćdziesiąt + Dniowy>

**Pięćdziesięciodymowy** *tyczący ś. pięćdziesięciu dymów = domostw:* Rekrut P. (konny) i zastępcy pospolitego ruszenia wybierają ś. T. K. <Pięćdziesiąt + Dymowy>

**Pięćdziesięciofuntowy** *ważący pięćdziesiąt funtów:* Pomiędzy niemi znajdowało ś. moździerzy dziesięcio- i pięćdziesięciofuntowych 28. T. K. <Pięćdziesiąt + Funtowy>

**Pięćdziesięciogroszowy** *kosztujący pięćdziesiąt groszy.* <Pięćdziesiąt + Groszowy>

**Pięćdziesięcioguldenowy** *mający wartość pięćdziesięciu guldenów; kosztujący pięćdziesiąt guldenów:* Banknot P. <Pięćdziesiąt + Guldenowy>

**Pięćdziesięciokilkoletni** *mający pięćdziesiąt kilka lat, trwający pięćdziesiąt kilka lat:* P. mężczyzna. <Pięćdziesiąt + Kilka + Letni>

**Pięćdziesięciokopiejkowy** *zawierający w sobie a. kosztujący pięćdziesiąt kopiejek, półrublowy.*

**Pięćdziesięciolecie, a,** lm. **a l.** *okres pięćdziesięciu lat; jubileusz pięćdziesięcioletni:* P. pracy literackiej. Obchodzić P. panowania sędziwego monarchy. **2.** *pięćdziesiąt lat od zajścia czego:* P. bitwy grochowskiej. <Pięćdziesiąt + *Lecie, od Lato>

**Pięćdziesięcioletni,** × **Pięćdziesiątletni l.** *mający lat 50:* Był to mężczyzna wcale jeszcze niestary, co najwyżej P. Rog. Dąb P. Miód P. **2.** *po upływie lat pięćdziesięciu przypadający:* Jubileusz. P. <Pięćdziesiąt + Letni>

**Pięćdziesięcioro, rga** *licz. zb. od 50* (o przedmiotach nie mających liczby pojedyńczej, o istotach różnej płci): P. dzieci, ludzi, bydła. Było nas P.

**Pięćdziesięciorublowy l.** *mający wartość pięćdziesięciu rubli:* Papierek P. **2.** *kosztujący pięćdziesiąt rubli:* Towar P. <Pięćdziesiąt + Rublowy>

**Pięćdziesięciorublówka, i,** lm. **i** *banknot pięćdziesięciorublowy.* <Od Pięćdziesięciorublowy>

**Pięćdziesięciotalarowy l.** *mający wartość pięćdziesięciu talarów:* Począł pięćdziesięciotalarowe rozkładać asygnaty. Krasz. **2.** *kosztujący 50 talarów.* <Pięćdziesiąt + Talarowy>

**Pięćdziesiętnik, a,** lm. **cy** p. **Pięćdziesiątnik:** I posłał Otozjas k niemu jeno książę pięćdziesiętnika a pięćdziesiąt mężów, jiż byli pod nim. B. Sz.

**Pięćdziestka, i,** lm. **i**] p. **Pięćdziesiątka.** <Pięć + DZIESIĘĆ>

†**Pięćdzieśnik, a,** lm. **cy** p. **Pięćdziesiętnik.** B. Sz.

× **Pięćfuntowy** p. **Pięciofuntowy.** Kn. <Pięć + Funtowy>

× **Pięćgraniastość, i,** blm. rz. od **Pięćgraniasty.**

× **Pięćgraniasty** p. **Pięciokątny.** <Pięć + Graniasty>

× **Pięćgranistość, i,** blm. rz. od **Pięćgranisty.**

× **Pięćgranisty** p. **Pięciokątny.** <Pięć + Granisty>

†**Pięćkąt, a,** lm. **y** p. **Pięciokąt.** Troc. <Pięć + Kąt>

**Pięćkroć, pięciukroć** *pięć razy:* P. sto tysięcy = *pięćset tysięcy.* Dałeś dwa ruble, ja dam P. tyle.

**Pięćkrocstotysięczny** *wynoszący a. kosztujący pięćkroć sto tysięcy, pięćsettysięczny:* Chcieli wziąć srebra i klejnotów tyle, żeby je zastawić mogli w onej pięćkrocstotysięcznej sumie. Bart. <Pięćkroć + Stotysięczny>

**Pięćkrotnie** przys. od **Pięćkrotny,** *pięciokrotnie, pięć razy:* P. ś. odezwała. Rzew.

**Pięćkrotny** p. **Pięciokrotny.** <Pięć + Krotny>

†**Pięćletni** p. **Pięcioletni.** <Pięć + Letni>

**Pięćlist, u,** lm. **y** bot. p. **Pięciolist.** <Pięć + List>

†**Pięćlistnik, a,** lm. **i** bot. p. **Pięciolist.** Troc. <Pięć + Listnik>

†**Pięćlistny** *mający pięć liści.* <Pięć + Listny>

†**Pięćłokciowy** p. **Pięciołokciowy.** <Pięć + Łokciowy>

†**Pięćłokietny** p. **Pięciołokciowy.** Kn. <Pięć + Łokietny>

†**Pięćmiesięcznie** przys. od **Pięćmiesięczny.** L.

†**Pięćmiesięczny** p. **Pięciomiesięczny.** <Pięć + Miesięczny>

†**Pięćnaćcie, ctu** p. **Piętnaście:** Gdy (dziecku) miną pięćnaćcie lat, ma sobie srządzić piercę, a przez tego piercę na żałoby odpowiedać bandzie. Mać. z Roż. <p. Piętnaście>

†**Pięćnadzieścia, stu** p. **Piętnaście:** Ilkokroć by przeklinał alibo łajał o dług przerzeczony, tylkokroć jemu za sromotę winę, jaż rzeczona P., zapłacić ma, a naszemu sądu mimo to takąż winę P. zapłacić. Św. z Woć.

†**Pięćnadzieście, stu** p. **Piętnaście:** Ten isty gwałtownik w winie P. będzie potępion. Mać. z Roż.

†**Pięćnaście, stu** p. **Piętnaście.** Pśń. <p. Piętnaście>

†**Pięćpaluszki, ów,** blp. p. **Srebrnik.** <Pięć + Paluszki>

†**Pięćparcica, y,** lm. **e** bot. p. **Srebrnik.** <Zam. *Pięćparścica, Pięć + PIERŚĆ/PARST>

**Pięćperst, u,** lm. **y** bot. p. **Srebrnik.** <Pięć + PIERŚĆ/PARST>

†**Pięćperstowe ziele** bot. p. **Srebrnik.** Trzyc. <Od Pięćperst>

**Pięćset, pięciuset, [Pięcset, Pieńcet, Piećset, Piejcset]** *licz. główny = 500.* P. osób. P. kobiet. P. koni. P. łokci długości. P. a. pięciuset mężów, rycerzy. <Pięć + Set, od Sto>

**Pięćsetfrankowy** *mający wartość pięciuset franków, kosztujący pięćset franków:* Banknot P. <Pięćset + Frankowy>

**Pięćsetny l.** *licz. porządkowy od 500.* **2.** *pięćset razy mniejszy od całości:* Dwie pięćsetne. **3.** × P. p. **Pięciosecinowy.** <Pięć + Setny>

†**Pięćpalcowy** p. **Pięciopalcowy.** Kn. <Pięć + Palcowy>

**Pięćsetrublowy** *mający wartość pięciuset rubli a. tyleż kosztujący:* Papierek P. Zarząd odkupi akcje po cenie niższej od nominalnej, pięćsetrublowej. <Pięćset + Rublowy>

× **Pięćstopny** p. **Pięciostopowy:** Pięćstopna miara, mierniczy pręt na pięć stóp. Kn. <Pięć + Stopny>

**Pięćżyłka, i** a. w lm. **i**] *ros. babka średnia* (plantago media). <Pięć + Żyłka>

**[Piędzia, i,** lm. **e]** p. **Piędź:** Sążeń brody, P. urody.

† **Piędzimężyk, a,** lm. **owie** p. **Napiędzimąż.** <Piędź + Mężyk>

**Piędziówka, i,** lm. **i, Sosnowiak** zool. (fidonia lituraria) *owad łuskoskrzydły ze skupienia miernicówek.* <Od Piędź>

† **Piędzisty** *mający piędź długości:* Miara piędzista. Kn. Ziele to ma pięć rózg piędzistych. Syr. Piędzista wysokość, szerz. Troc. <Od Piędź>

**Piędź, i,** lm. **e,** † **Piądz,** † **Piąć, [Piędzia, Piądź, Pięś] 1.** *miara równa najdłuższej odległości pomiędzy końcami palców wielkiego i średniego rozpostartej dłoni średniej ręki męskiej, a więc wynosząca około ośmiu cali:* P. przyrodzona, kiedy ręki palec wielki i mały rozciągamy: u gieometrów miara, w której trzy dłoni. Sol. P. równa trzem dłoniom abo półłokciowi krakowskiemu. Ostr. Piędzią mierzyć. Śmierć bliżej, niż na piędzi. Kochan. Ani piędzi ziemi nie ustąpi. Bronić każdej piędzi ziemi. Kaczk. Na piądzi mąż, a na łokieć broda. Kn. Na P. szeroki. Troc. P. średnia. Troc. P. wielka. Troc. P. wielka, miara, dłoń ze 12 cali złożona. Bobr. Miarę piędzi będzie miał jak wzdłuż, tak wszerz. Wuj. Przen.: Ani piędzią, ani na P. = *ani na włos, ani na palec, ani na krok, ani krokiem, ani krzty, bynajmniej, wcale nie:* Piędzią z domów wychodzić nie śmieją. P. Koch. Z gmachu i piędzią nigdzie nie chodziła. P. Koch. Piędzią nie odstępuj. Kn. To być nie może, na oku ją mają zawsze i na P. ją nie odstępują. Lubom. Piędzią (na P.) nie odstępuje. Troc. Nie odstępuj go piędzią. Troc. **2.** przen. *miara, stopa, skala:* Najlepiej ś. swą piędzią mierzyć. Prz. Każdy ma ś. sam oszacować i swą piędzią zmierzyć, z co go być może, a z co nie może. Górn. Nikt ś. piędzią nie mierzy, i każdy ś. sadzi więcej czynić, niż może. Jabł. Podług stanu swego nie żyją, ani ś. swą piędzią pomierzają. Lekar. Każdy ś. własnej trzymaj wiernie piędzi. Nar. Epikurejczyk przyjaźń jedynie piędzią pożytku z interesu swego mierzy. Pilch. Jaką my piędzią drugiemu mierzymy, tak odmierzoną i my odbierzemy. Jabł. Swoją kogo mierzyć piędzią. Troc. Iżby ś. człowiek każdy sam w sobie słusznie, rozsądnie, a jako ono powiadają, swą ś. własną piędzią rozmierzyć mógł. Rej. Z potrzeby piędzią ś. mierzyć. Rzew. Zdr. † **Piądka.** <PIĘD>

**[Pięga, i,** lm. **i]** p. **Piega.**

† **Pięgowaty, [Pięgowaty]** p. **Piegowaty:** Albo który (koń) jabłkowity, białawy, biało srokaty, czarno P. Wójc. (Pśń z r. 1556). <PĘG/PIĘG>

**[Pięj]** p. **Pięć.** <Z Pięć>

**[Piękło, a,** lm. **a] = Piekło.** <Z Piekło>

**Piękne, ego,** blm., **[Piekne] I.** *rzecz piękna:* Oddać, odpłacić ś. pięknym za nadobne. Prz. *(= wet za wet).* Nie to P., co P., ale to, co ś. komu podoba. Prz. Wszystko to P., ale... *(= dobre; niechby i tak było...)* **2.** Na P., [do piękna, do piekna] przys. = *na dobre, na czysto, do czysta, do cna, całkiem, ze wszystkim, zupełnie:* Uzdrowieł ją na P. Sarny ogryzły krzáki do piékna. Zakochał ś. na P. *(= na zabój, nie na żarty).* Zwarjował na P. *(= do reszty).* Zaczął hulać na P. <PIĘK>

**[Piękneńki]** p. **Piękniuchny.** <Zdr. od Piękny>

**[Piękneńko]** przys. od **Piękneńki (p. Piękniuchno).**

† **Piękniczek, czka,** lm. **czkowie** p. **Pięknić:** P., nadobniczek, piękroszka, piękuchny, *bellulus.* Kn. <Od Pięknić>

† **Piękniczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Piękniczek.** Troc.

× **Pięknić, i, ił** i × **P. ś.** p. **Piększyć:** Długo ś. tak nieraz piękniła. Dyg. <Od Piękny>

**Pięknie** przys. od **Piękny; [Piękno, Pieknie, Pianknie, Piąknie, Piknie]:** P. pisze, maluje, mówi, chodzi. Troc. Z każdym P., z nikim szczerze. Prz. *(= gładko).* W afektach był skromny, z każdym P., bez furji. Birk. *(= łagodnie).* P. mu służyć będą, lecz nieszczerze. Wad. Żyć równo P. ze wszystkiemi, z nikim poufale. Kłok. P., a dalej nic. Kn. Ir.: Pięknieżbym ś. wykierował! L.

**Pięknieć, je, ał** *stawać ś. pięknym, piękniejszym, ładnieć.* <Od Piękny>

**[Piękniejszej]** przys. *piękniej:* Jeszcze P. miłować, gdy miesiączek świeci. <Od Piękniejszy>

× **Piękniejszość, i,** blm. rz. od **Piękniejszy.** Sł. wil. <Od Piękniejszy>

**Pięknienie, a,** blm. **1.** × P. czynność cz. **Pięknić. 2.** czynność cz. **Pięknieć.**

× **Pięknienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pięknić ś.**

**[Pięknieńce]** przys. p. **Piękniuchno.** <Zdr. od Pięknie>

† **Pięknik, a,** lm. **cy** p. **Pięknić:** Szacuj ś. wprzód, mój piękniku, boś już pewnie u mnie w łyku. Dziew. <Od Piękny>

**Pięknisia, i,** lm. **e** forma ż. od **Pięknić; Piękność, Pięknotka.**

**Pięknić, a,** lm. **e,** † **Pięknik,** † **Piękniczek** *człowiek, młodzieniec piękny.* <Od Piękny>

**Piękniuchno** przys. od **Pięknie; Piękniutko,** × **Piękniuteneczko, Piękniuteńko,** † **Piękuchno, [Pięknusio, Piękniusieńko, Piękniuśko, Piekniusio, Pięknieńko, Piękuśno, Piekuśno, Pięknieńce, Pieknieńce, Piekneńce].**

**Piękniuchny,** † **Piękuchny, Piękniusi, Piękniutki, Piękniuteńki,** × **Piękniuteneczki, [Pięknusi, Piękniusieńki, Piękniuśki, Pięknieńki, Piękuśny, Piekuśny]** *miluchny przez swoją piękność.* <Od Piękny>

**Piękniusi** p. **Piękniuchny.** <Od Piękny>

**[Piękniusieńki]** p. **Piękniuchny.** <Od Piękny>

**[Piękniusieńko]** przys. od **Piękniusieńki;** p. **Piękniuchno.**

**Piękniusio** przys. od **Piękniusi;** p. **Piękniuchno.**

**[Piękniuśki]** p. **Piękniuchny.** <Od Piękny>

**[Piękniuśko]** przys. od **Piękniuśki;** p. **Piękniuchno.**

× **Piękniuteneczki** p. **Piękniuchny.**

× **Piękniuteneczko** przys. od **Piękniuteneczki;** p. **Piękniuchno.**

**Piękniuteńki** p. **Piękniuchny.** <Od Piękny>

**Piękniuteńko** przys. od **Piękniuteńki;** p. **Piękniuchno.**

**Piękniutki** p. **Piękniuchny:** Towarzyszka piękniutka, jak kwiatek. Kos. <Od Piękny>

**Piękniutko** przys. od **Piękniutki;** p. **Piękniuchno.**

**Piękno-,** występując łącznie z następnym wyrazem, jest dla niego określeniem, np. *Pięknośpiew, Pięknousty.* Przytaczamy tutaj tylko główniejsze z pomiędzy takich wyrazów złożonych.

**Piękno, a,** blm. *ta strona w przedmiotach przyrody i dziełach ludzkich, która ś. nam podoba, budzi w nas zadowolenie, niezależnie od znaczenia użytkowego, zmysłowego, etycznego lub ideowego tych przedmiotów i dzieł; wartość estetyczna dodatnia, w przeciwstawieniu do wartości estetycznej ujemnej czyli brzydoty; istota, ideał, wzór piękna, poczucie piękna, zmysł piękna:* Piękność tak ś. ma do piękna, jak przymiot do istoty. P. natury. P. w sztuce. Rozumieć, odczuwać P. Wieczyste P. daremnie dla ślepych roztacza wkoło barw i blasków przepych. Asn. <Od Piękny>

**[Piękno]** p. **Pięknie.**

**Pięknobarwny** p. **Pięknobarwy.** <Piękny + Barwny>

**Pięknobarwy, Pięknobarwny, Pięknokolorowy** *mający barwę, kolory piękne, ozdobiony pięknemi barwami:* Motyl P. <Piękno + *Barwy, od Barwa>

**Pięknobasztny** *mający piękne baszty:* P. Iljon. Ml. <Piękny + *Basztny, od Baszta>

**Pięknobrwi** *mający brwi piękne.* L. <Piękny + *Brwi, od Brew>

× **Pięknobrzeżny** *mający brzegi piękne:* Strumień P. L. <Piękny + Brzeżny>

**Pięknobrzmiący** *pięknie brzmiący:* W ułożonej przemowie było wiele pięknobrzmiących i czułych słówek. <Piękny + Brzmiący>

**Pięknobudowny** *pięknie zbudowany:* Pięknobudowne Parysa domostwo. Ml. Gród P. Ml. <Piękny + Budowny>

**Pięknociekły** p. **Pięknopłynny.** L. <Piękny + Ciekły>

**Pięknoczuby** *mający piękny czub, odznaczający ś. pięknym czubem:* P. kardynał. Dyg. <Piękny + *Czuby, od Czub>

× **Pięknodrzewy** *ozdobiony pięknemi drzewami.* L. <Piękny + *Drzewy, od Drzewo>

**Pięknogrzywiasty** p. **Pięknogrzywy:** Pięknogrzywiaste rumaki. Ml. <Piękny + Grzywiasty>

**Pięknogrzywy, Pięknogrzywiasty** *mający grzywę piękną:* Przelękły ś. niezmiernie konie pięknogrzywe. Dm. <Piękny + *Grzywy, od Grzywa>

× **Pięknokłosy** *mający kłosy piękne:* Jęczmień P. <Piękny + *Kłosy, od Kłos>

**Pięknokolorowy** p. **Pięknobarwy.** <Piękny + Kolorowy>

**Pięknokształt, u,** lm. **y** *piękny kształt:* Sztukmistrz przenosi pięknokształty na materjał sztuki. Sł. wil. <Piękny + Kształt>

**Pięknokształtny** *mający kształt piękny, odznaczający ś. pięknym kształtem.* <Piękny + Kształtny>

**Pięknokwiat, u,** lm. **y** bot. (calanthe) *roś. z rodziny storczykowatych.* <Piękny + Kwiat>

**Pięknolicy** *mający lica piękne:* Pięknolica Antea. Ml. <Piękny + *Liey, od Lice>

**Pięknoławiasty** *mający piękne ławy:* Pięknoławiaste okręty. Ml. <Piękny + *Ławiasty, od Ława>

× **Pięknomówność, i,** blm. rz. od **Pięknomówny.**

× **Pięknomówny** *posiadający dar mówienia pięknego, wyrażający ś. pięknie.* <Piękny + Mówny>

**Pięknomurowny** *pięknie murowany:* P. Iljon. Ml. <Piękny + Murowny>

**Pięknopióry** *mający piękne pióra a. piękne opierzenie:* Ptak P. <Piękny + *Pióry, od Pióro>

× **Pięknopis I. a,** lm. **owie** *ten, co pięknie pisze, kaligraf.* **2. u,** lm. **y** p. **Pięknopismo.** <Piękny + *Pis, od Pisać>

× **Pięknopismo, a,** lm. **a,** × **Pięknopis** *pisanie, pismo piękne, kaligrafja.* <Piękny + Pismo>

**Pięknopłynność, i,** blm. rz. od **Pięknopłynny.**

**Pięknopłynny, Pięknociekły** *pięknie płynący.* <Piękny + Płynny>

**Pięknorogi** *mający piękne rogi:* Herkules, syn pięknorogiej Alkmeny. Morz. <Piękny + *Rogi, od Róg>

**Pięknorufiasty** *mający piękną rufę:* Pięknorufiaste okręty. Ml. <Piękny + Rufiasty, od Rufa>

× **Pięknoszka, i,** lm. **i I.** p. **Piękność. 2.** p. **Piększycielka.** Troc. <Od Piękny>

**Piękność, i,** × **Pięknota I.** blm. rz. od **Piękny:** Nie na tym zależy P., iż kto gładkie ma ręce, wysmukłe nogi, ale raczej na przystojnym składzie i takiej postaci, która nie po cząstce, ale całą sobą w oczy wpada. Pilch. P. twarzy, duszy, uczuć. P. jest ideałnością wyrażającą ś. w rzeczywistych formach, jest objawem ducha w formach zmysłowych. Krem. P. z Boga ś. rodzi. Górn. Ta P. początkiem jest i studnią, z której wszyscy czerpają... wszytkim na świecie pięknym rzeczom swej piękności użycza. Górn. P. zależy na pewnej proporcji członków do siebie. Kraj. M. W obrazach, posągach i budynkach istotna P. takie części wszystkich umiarkowanie, że na pierwsze zaraz spojrzenie miłym w oczach każdego stają ś. widokiem. L. P. rzeczy widomych, rzeczy kształtnych, oczyma uznawamy; P. rzeczy niewidomych, której po części uszyma, jak pięknej muzyki, abo myślą, jak pięknej duszy, dochodzimy. Górn. P. twarzy przyjemna, luba, wesoła, a która pragnie przystojności. Górn. *(=uroda).* P. zwierzchnia omylna. Prz. P. w potrzebie niepożyteczna. Prz. **2.** lm. **i** *szczegół piękny w czym, przymiot piękny:* Piękności natury, obrazu. W tym dziele jest wiele piękności. Podziwiam piękności tej okolicy. Od cudności istotnej a najwyższej wszytkie piękności swą piękność biorą. Górn. **3. a. Pięknotka, Pięknisia,** † **Pięknoszka** *kobieta piękna:* Okrzyczana, sławna P. P. klasyczna. Każdy swą P. wybiera. L. <Od Piękny>

× **Pięknośpiew, u,** lm. **y** *śpiew piękny:* Dwie okoliczności podnoszą ptaki: P. i przepych kolorów. Sł. wil. <Piękny + Śpiew>

× **Pięknota, y,** lm. **y** p. **Piękność:** Mający żywe uczucie dla pięknoty. AB. Pojedyńcze pięknoty zamku „Zamku Kaniowskiego". Siem. Zdr. **Pięknotka.** <Od Piękny>

**Pięknotka, i,** lm. **i I.** p. **Pięknota. 2.** bot. (emilia) *roś. z rodziny złożonych* <Od Pięknota>

**! Pięknouroczy** *uroczo piękny:* Pięknourocza Meonja. Ml. <Piękny + Uroczy>

**Pięknousty** *mający usta piękne.* <Piękny + *Usty, od Usta>

**Pięknowarkoczy** *mający piękne warkocze:* Pięknowarkocze Trojanki. Ml. <Piękny + *Warkoczy, od Warkocz>

**Pięknowłos, u,** lm. **y, Powabnik** bot. (callicoma) *roś. z rodziny skalnicowatych.* <Piękny + Włos>

**Pięknowłosy** *mający włosy piękne:* Helena pięknowłosa. Dm. Tetys pięknowłosa. Dm. Pięknowłosa Latona. Dm. <Piękny + *Włosy, od Włos>

× **Pięknowonny** *wydający woń piękną:* Róże pięknowonne. Pim. <Piękny + Wonny>

**Pięknowzorzysty** *ozdobiony pięknemi wzorami:* Szata pięknowzorzysta. Ml. <Piękny + Wzorzysty>

**[Pięknusi]** p. **Piękniuchny.** <Od Piękny>

**[Pięknusio]** przys. od **Pięknusi;** p. **Piękniuchno.**

**Piękny, [Piekny, Pikny],** † **Piękry I.** *mogący zadowolić wymagania estetyczne, cudny, cudowny, śliczny;* (o człowieku) *urodziwy, przystojny, gładki:* P. dzień, piękne niebo, piękna ziemia, piękna rzeka, P. kraj, P. las, piękna łąka, P. sad, piękne drzewo, piękne miasto, P. kościół, P. dom, P. poczet, piękne wojsko. Górn. A jakie piękne było wonczas lato, i jakie piękne były łąki nasze! Słow. Jakiż to chłopiec P. i młody, jaka to obok dziewica. Mick. Piękna kobieta. L. P. kwiatek,

a nie pachnie, smaku nie pytaj. Kn. Wiele jest pięknych ludzi, lecz to mało nada, gdy kto piękniejszej cnoty w sercu nie posiada. Nar. Piękne rzeczy przyjemne. Kn. Płeć piękna. Mężczyzny przez grzeczność nazwali towarzyszki swoje płcią piękną. L. Jak co płochego powie, to odwołuje ś. do pięknego świata. L. Piękne rzeczy trudne. Kn. P. a niepożyteczny. Kn. Piękna suknia, poezja, muzyka. P. kolor, obraz, język. Ten wianeczek ruciany piękna Greta wiła. Kochan. Przypatrz ś. stworzeniu pilnie tak pięknemu. Kochan. Twarz piękna a męska. Górn. Która idzie jako zorza powstająca, piękna jako księżyc, wybrana jako słońce. Wuj. Na twarzy piękną, ale w wierze daleko piękniejszą była. Skar. Nie to piękne, co piękne, ale co ś. komu podoba. Prz. Dobra poezja jest piękna, prawdziwa wymowa jest piękna. Śniad. Serce ludzkie lgnie do wszystkiego, co jest pięknym. Śniad. Miał jedyne dziecię, córkę piękną jak anioł. Mick. Piękna była jak anioł po śmierci. Słow. Zapomniał starzec siwobrody, że księżna piękna, a Litawor młody. Mick. Piękne słowa = *gładkie, obłudne, jedwabne.* Chciał mię złowić na piękne słówka. Zbył go pięknemi słówkami. Wszystko to piękne nadzieje, lecz na te obietnice ja ś. tylko śmieję. Niem. Chciał go pięknemi słowy zwodzić. Skar. Ir.: Pięknyś jak koczkodan. Kn. *(= szpetny).* Każdy chleba szuka, piękna gotowość i P. rząd w naszej Polszcze. Falib. Piękna edukacja, dzieciom, kat wie, czym głowę zawrócić! L. Przen.: *jeden z wielu:* Pewnego pięknego poranku wpada do mnie kolega z sensacyjną nowiną. Gdym pewnego pięknego poranku dążył na wieś, spotkała mię następująca przygoda. **2.** *mający na celu piękno, nadobny:* Sztuki piękne. Naukami pięknemi nazywamy wymowę i poezję. Kras. A. Piękne nauki. Świt. *(= nauki wyzwolone).* **3.** = a) *chlubny, chwalebny, zaszczytny, zacny, dobry:* Nie żył, po kim piękna pamięć nie została. Szymon. Niemasz piękniejszej śmierci nad śmierć na placu wojennym otrzymaną. Okol. Piękna rzecz między mężami zacnemi przodkować, ojczyźnie dobrze radzić, strapionych ratować. Bardz. P. zamiar. Piękna myśl. Piękne imię po sobie zostawił. b) *zacny, szlachetny, godny, czcigodny, wspaniały:* P. charakter. Piękna to postać starca. **4.** przen. *pokaźny, spory, przyzwoity, znaczny, niemały:* Zarabia piękne pieniądze. Pozostał po nim P. grosz, P. kapitał, majątek. P. talent. Osiemdziesiąt lat — to piękny wiek! Otrzymał piękne wykształcenie *(= wytworne).* Robi piękne postępy. **5.** anat.: † Piękne mięso = *trzustka, gruczoł ślinny przyżołądkowy.* **6.** bot.: Piękne drzewo p. **Wytworodnia.** Piękna lilja p. **Wdzięksława.** **7.** lek.: Piękna ślepota, jasna ślepota, [olśna], !czarna katarakta.

† **Piękroszka, i,** lm. **i** p. **Piększycielka.** <Od † Piękry = Piękny>

† **Piękry** p. **Piękny.**

† **Piękrzenie, a,** blm., czynność cz. **Piękrzyć,** *piększenie:* P., strojenie, zdobienie. Troc.

† **Piękrzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Piękrzyć ś.,** *piększenie ś.*

† **Piękrzyciel, a,** lm. **e** p. **Piększyciel:** P. zdobiciel, ubieracz, smukarz. Kn. <Od Piękrzyć>

† **Piękrzycielka, i,** lm. **i** p. **Piększycielka.**

† **Piękrzycielski** przym. od **Piękrzyciel.** Kn. <Od Piękrzyciel>

† **Piękrzyctwo, a,** blm. p. **Piększyctwo.** <Od Piękrzyć>

† **Piękrzyć, y,ył** i † **P. ś.** p. **Piększyć:** Piękne rzeczy P. Kn. Drudzy na drodze eklektycyzmu wybierają z tej i owej szkoły pojedyńcze mniemania, łatali i piękrzyli... wątłą dla myśli swoich budowę. Szan. Piękrzę ś., wymaszczam a. bieliczkuję twarz. Kn. Baba, a piękrzy ś. Troc. <Od † Piękry = Piękny>

† **Piękrzydło, a,** lm. **a** p. **Piększydło:** Rzeczy przez ś. piękne piękrzydła nie potrzebują. Kn. P., farba abo maść na włosy. Kn. Nie mazałaś twarzy piękrzydłem ni farbami. Oss. <Od Piękrzyć>

**Piękrzyn, u,** lm. **y** bot. (cantua) *roś. z rodziny wielosiłowatych.*

**Piększenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Piększyć. 2.** p. **Piększenie ś.:** Niewiasta szpetna strzec ś. ma wszelkiego piększenia. L.

**Piększenie się, a ś.,** blm., **Piększenie** czynność cz. **Piększyć ś.**

× **Piększyciel, a,** lm. **e,** † **Piękrzyciel** *ten, co upiększa, piększy:* P., zdobiciel, ubieracz, smukarz. Kn. <Od Piększyć>

× **Piększycielka, i,** lm. **i** forma ż. **Piększyciel;** † **Piękrzycielka,** † **Piękroszka,** † **Pięknoszka:** Piększycielki, ubieraczki, a. co stroje damskie robią, a. co damy na głowie opinają, ubierają. Bobr. <Od Piększyciel>

× **Piększycielski** przym. od **Piększyciel;** † **Piękrzycielski:** P., smukarski. Kn. <Od Piększyciel>

**Piększyctwo, a,** blm., † **Piękrzyctwo** *upiększanie sztuczne ciała, kosmetyka.* <Od Piększyć>

**Piększyć, y,ył,** † **Piękrzyć,** × **Pięknić** *upiększać, krasić, czynić pięknym za pomocą piększydeł, zdobić:* Piękne rzeczy P. Prz. Malarze P. umieją i najstraszniejsze twarze. L. Nastręczyciel piększonych towarów. Bobr. Paweł św. nie piększył krasomówską ozdobą stylu swego. Bals. **P. ś.** *upiększać ś., ozdabiać ś.:* Muskającym i piększącym ś. potrzeba zwierciadła. Pilch. <Zam. Piękrzyć, od † Piękry = Piękny>

**Piększydło, a,** lm. **a,** † **Piękrzydło I.** *przyprawa a. przedmiot do upiększenia służący, ozdoba, ozdóbka:* Pieszczoty i piększydła niewiastom zostawić, a mężom pracy ś. jąć. Pich. Piększydła nie zdobią męża. Pilch. Tu przyczepia kwiatek, tam trzęsawkę czasem i piększydła. **2.** *środek do upiększania, ubarwiania, kosmetyk, bielidło, blansz, ruż.* <Od Piększyć>

† **Piękuchno** przys. od **Piękuchny;** p. **Piękniuchno.**

† **Piękuchny** p. **Piękniuchny:** Piękniczek, nadobniczek, P., *bellulus.* Kn. <Od Piękny>

[**Piękuśno**] przys. od **Piękuśny;** p. **Piękniuchno.**

[**Piękuśny**] p. **Piękniuchny.** <Od Piękny>

**Pięstak, a,** lm. **i** blach. *młotek blacharski:* P. kabłąkowaty, równy. <Od Pięść>

× **Pięsteczka, i,** lm. **i** p. **Pięść:** Będę ś. bardzo gniewać — mówiła, tłukąc pięsteczką o dłoń, i rozdąsana odbiegła od niego. <Od Pięstka>

× **Pięstka, i,** lm. **i** p. **Pięść.** Mur.

**Pięstuk, a,** lm. **i I.** × P. *uderzenie pięścią, szturchaniec, kułak:* Rektor studenty w sprawach kryminalnych, jako to o zawłoski i o pięstuki i skrwawienia, ale nie w wielkiej zwadzie uczynione, ma moc sądzić. Herb. Pięstuki = *bójka na pięści.* Vol. **2.** anat.: † P. = *kości w pięści, kości napięstka.* <Od Pięść>

× **Pięstuszka, i,** lm. **i** p. **Pięść:** Tarł oczy tłustemi pięstuszkami. Prus. <Od Pięść>

[**Pięś, i,** lm. **e**] p. **Piędź.** <Z Pięść>

× **Pięściany** p. **Pięściowy.** Troc. <Od Pięść>

**Pięściarz, a,** lm. **e** *ten, co na pięści ś. bije, kułacznik:* P., kułacznik, *pugil,* którzy ś. u Rzymian pięściami tłukli. Nar. <Od Pięść>

**Pięściennik, a,** lm. **i** *kij z grubą gałką na końcu, rodzaj maczugi.* Troc. <Od Pięść>

**Pięściomocny** *mocny w pięści:* P. Poluks. Ml. <Pięść + Mocny>

**Pięściowy, × Pięściany** przym. od **Pięść:** Bójka pięściowa *(= na pięści toczona).* Wołał kontrowersa, niż P. krótki spór: ale przez to nie dał sobie w kaszę dmuchnąć komitadż. Fred A. Rwał s. do popierania słów argumentami pięściowemi. Krasz. Znaki pięściowe pod oczyma *(= od uderzenia pięścią).* Prawo pięściowe a. prawo pięści = *prawo mocniejszego* (bezprawie za czasów bezkrólewia w Niemczech przed wstąpieniem na tron Habsburgów). <Od Pięść>

**Pięścisty** *mający tęgie pięści.* <Od Pięść>

**Pięść, i,** lm. **i, [Pisc, Pés, Pięś, Pistyka]** anat. (carpus) *palce i dłoń razem wzięte, ręka stulona, garść, kułak:* Widzisz! oto P. z pięcią palcami. L. Dobrze śpi, chcé ś. na pięści położy Jabł. Podobny, jak P. do oka. Prz. P. o P. uderzył, pokazując, jak miał za swoje odbić. Oss. Kiedy wyjeżdżano na łowy z sokołem, noszono go na pięści zakrytego kapturkiem. Pol. Raczej sobie P. w gębę włożyć, niżli co głupiego przemówić. Ryb. Pięścią ci gębę zatkam. L. P. ci w gębie ulgnie. Mącz. Dał mu pięścią w pysk. Boh. Ledwo mię pięścią nie poczęstował. L. Niewiele mówią, ale ś. zaraz pięścią rozprawiają. Pilch. Ledwo do pięści nie przyszło i kija. Jabł. Pięścią a kijem małobyście nas nie przedysputowali. Smotr. Niedobrze, kiedy w małżeństwie do pięści przychodzi. Petr. Z pięścią ś. począł krzątać koło księżej skroni. Węg. Pięścią kogo uderzyć, bić, powalić. Troc. Ze złości bił pięściami w stół. Bił ś. pięścią w piersi. Grzmiały piersi od pięści. Bardz. Do słupa go przywiązali i miedzy oczy pięściami bili. Op. Dwie pięści Borzuj zamknione pokazał. Kochan. Jeśliby ś. zwadzili mężowie, a uderzyły jeden drugiego kamieniem a. pięścią. Wuj. Ściskać rękę w P. Kn. Ścisnąć w P. palce. Troc. A ja, niewiele myśląc, jak wytnę pięścią w gębę. Pas. P. spotyka ś. z pięścią i z ramieniem ramię. Mick. Krzyknął i trzykroć pięścią w stół uderzył. Moraw. I groźnie wstrzęśli zaciśnione pięści. Gosz. Przen. *siła brutalna:* Wszechmogący zwyczaj panuje ciągle nad ludźmi i bogami, zmieniając mocniejszą pięścią gwałty na prawa. P. winna przewodzić światu? P. przed prawem. Zdr. **Piąstka, Piąsteczka, Piąstuchna, × Pięstka, × Pięsteczka, × Pięstuszka.** Zgr. **[Piącha].** <PIĘŚ>

**Pięta, y,** lm. **y, [Pienta]** I. anat. (calcaneum, calx) *część tylna stopy, wystająca ku tyłowi,* kość piętna, !kość piętowa, !kość ostrogowa, †kość stopowa: Huczno, buczno! a w pięty zimno. Prz. Turcy w pięty biją. Spahowie tak ś. teraz dadzą bić w pięty, jak janczarowie po udach. Kłok. Kazał mu dać sto bizunów w pięty. Boh. Brać w pięty. Kłok. Trafi-li kędy na mocniejsze wstręty, to tuż umyka i grzbietu i pięty. Jabł. *(= żeby nie dostał kijów).* Przen.: Zbierać pięty *(= brać nogi za pas, umykać, pospieszać.* Niechaj nie bawi, niechaj zbiera pięty. Pot. Nie mógłby to poręczycielowi piętami nakiwać. Jeż. Poszło mu w pięty. Prz. *(= poznał, poszło mu w niesmak, dało mu ś. we znaki).* Takem mu powiedział, że mu aż w pięty poszło *(= aż mu ś. gorąco zrobiło).* Ot, już mu poszło po piętach. Oss. Poszło i śmiałkowi po piętach. Oss. List ten szedł mu w pięty. Pot. Za piętami czyjemi iść *(= iść za kim, trop w trop za kim).* Na każdą godzinę strach za piętami jego chodzi. Reg. Śmierć za piętami za każdym chodzi. Troc. Za Ewanielją wnet w piętach idzie płaczliwe prześladowanie. Gil. Piętą wiercić = a) ze strachu a. w kłopocie = *stać jak na rozżarzonych węglach, jak na szpilkach, być w opałach, kręcić ś. jak piskorz:* Chłop ręce łamie, próżno piętą wierci, myśli uciekać. Jabł. Nieborak z strachu piętą wierci. Troc. b) *biegać po bruku, szlifować bruki, być wiercipiętą:* U dworu tylko piętą wierci i więcej na marmurze wysłuży, niźli żołnierz w polu. Troc *(= kręci ś.).* Dni przepędza na pięcie w przedpokojach, wyciera posadzki, lata po mieście. L. *(= wyciera przedpokoje, kręci ś. po przedpokojach).* W pięty mierzył, w nos uderzył. Prz. Po piętach komu deptać = *chodzić za kim ciągle, nie dawać komu pokoju, zmuszając, pobudzając do czego.* Więcej u niego rozumu w pięcie, jak u ciebie w głowie. Prz. Więcej dzisiaj najdzie u młodego rozumu, iż tak rzekę, w pięcie, niż u drugiego starego w mózgu. Glicz. Daleko P. oka. Prz. Piętami ś. bić w tył = leniwcze życie prowadzić. Wol. J. *(= zbijać bąki).* Przen.: Podnieść piętę na kogo = *podnieść na kogo rękę, powstać przeciw komu, zbuntować ś., stawić ś. komu hardo, uzuchwalić ś.:* Ten, który je chleb ze mną, podniósł przeciw mnie piętę. Sekl. Człowiek ten, który z wielu mi był miły, przeciwko mnie, miasto wdzięczności, podniesie piętę i hardzie powstanie. Odym. Piętę podnieść i rogi nastawić. Smotr. Przen.: Spuszczona cięciwa uderzyła w piętę strzały, położonej na łoży łuku. Papr. *(= w koniec tylny strzały).* **2.** u pończochy, skarpetki = *część przypadająca na piętę:* Zarobić piętę, nawlec piętę. Mag. Zacerować piętę. **3.** [P.] = a) *tylna część pługa, sunąca s. po ziemi.* b) *tylna część kosy:* Tylna część kosy, zwana piętą, jest żelaznym pierścieniem i klinem połączona z kosiskiem. Zdr. **Piętka, Pięteczka, [Piątka].** <PIĘT>

**[Piętaczek, czka,** lm. **czki]** p. **Piętak.** <Od Piętak>

**Piętak, a,** lm. **i** *drążek żelazny, płasko zakończony, służący do podważania ciężarów.* <Od Pięta>

**[Piętak, a,** lm. **i]** I. p. **Piątak. 2.** *moneta = 5 fenigom.* Zdr. **[Piętaczek].**

**Pięteczka, i,** lm. **i** p. **Pięta.**

**Pięterko, a,** lm. **a** p. **Piętro.**

**Piętka, i,** lm. **i, [Piątka]** I. p. **Pięta:** Rączki, piętki małe. Troc. **2.** *wyniosłość, guz; hak:* Drewno z piętką. Troc. **3.** [P.] = a) P. na krokwi, krokiew zapiętkowana, to jest zaciosana do karbu na „płatwi", na której ś. opiera. b) Drzwi wchodzą u dołu w dołek a. okrągłą dziurkę, zwaną piętką, wyrobioną dłótem w podwalinie. c) *przylepka, pierwsza z bochenka kromka chleba ze skórką,* [okrajec]. d) *twardy wierzchołek dojrzałego kłosa.* e) *zarodek ziarna zbożowego w kłosie:* P. w kłosie Troc. Na św. Wit w kłosie zboża P. ś. zawięzuje. f) *kolanko.* **4.** bud. = a) *gzymsowana i poziomą obławą, u góry wklęsła i cofnięta, u dołu wypukła i wystająca:* P. odwrotna = *P. u góry wypukła i wystająca, u dołu wklęsła i cofnięta.* b) a. **Ząb, Pęp** *część zamka wydatna przez zaciosanie drzewa i przeznaczona do wypełnienia części drugiej, która jest wyżłobionym nań gniazdem.* c) u dachówki = *cząstka jej wystająca, za którą ją zahaczają o łatę w dachu* **5.** garn. *podstawa, dno naczynia glinianego.* **6.** leśn. *oko nierozwinięte u sztupra lub żywego kołu, z którego [wyrasta] ś.* **7.** mysl.: Pies goni w piętkę = *po śladzie, ale wstecz pod trop.* **8.** ślus. *zagięcie przy brzegu zęba prostego u klucza, w prawo lub w lewo.* **9.** wet.: P. rogowa i P. mięsista

kopyta końskiego = *ściany boczne kopyta; ściany piętkowe* (calces ungulae). <Od Pięta>

**Piętkowy** przym. od **Piętka**: Ściany piętkowe kopyta. Piętkowe wyniosłości kopyta (glomeruli calcium). <Od Piętka>

†**Piętlik, a,** lm. **i** *spinka, klamra:* De sertis gemmatis alias piętliki. Hel. Por. **Pętlik.**

†**Piętnadziesta, ej,** lm. **e** p. **Piętnaście**: W tymże sensie tłumaczy piętnadziestą kodeks Sierakowskiego statutów wiślickich. Mał. *Poenam*, P., quae dicitur XV alias. Vol. Kto przed arcybiskupem szkaradne słowa mówi, winę niechaj temu trzy grzywny a., jak zowią, piętnadziestą zapłaci. Herb. <Od Piętnadziesty>

†**Piętnadziesty** p. **Piętnasty**: Winę piętnadziestą, którą zowią piętnaście, przeciwiający ś. sędziemu powinien zapłacić. Herb. <Od Piętnadzieścia>

†**Piętnadzieścia, stu** p. **Piętnaście**: Jeśliby kto zrąbał dąb w dobrzech czyich bez pana wolej, winę, która rzeczona P., onemu zapłaci, w czyim państwie są wyrąbany. Stat. w. <PIĘT+Na+DZIESIĘ>

**Piętnar, u,** lm. **y** bud. **I.** *sztuka drzewa krótka, podpierająca ukośnie sztukę poziomą i wiążąca ją z drugą sztuką pionową.* **2.** Piętnary z żelaza, lub z ciosu, in. krokształty. Żeb.

**Piętnaste, Po piętnaste** przys. *punkt piętnasty; z piętnastego względu.* <Od Piętnasty>

**Piętnastka, i,** lm. **i I.** *cyfra piętnaście; liczba piętnaście.* **2.** [P.] *płótno zrobione z pasemek po 15 nici mających:* Za tę sztukę wziął półsetek płótna, i to piętnastkę. Krasz. <Od Piętnaście>

**Piętnastnik, a,** lm. **cy I.** *przełożony nad piętnastu ludźmi.* **2.** × P. *pieniądz z piętnastu mniejszych pieniędzy złożony (jak pruska dwunasta część talara, zawierająca w sobie 15 groszy polskich).* L., Sł. wil. **3.** †P. *chrześcijanin, obchodzący razem z Żydami 15-go dnia miesiąca Wielkanoc:* Piętnastnicy, którzy 15 *lunea* Wielkanoc obchodzą. Żebr. <Od Piętnasty>

**Piętnastocentymetrowy I.** *mający piętnaście centymetrów długości.* **2.** *z otworem o 15-tu centymetrach średnicy:* Maszyna ta wiezie po zwykłej drodze 5 piętnastocentymetrowych dział na platformach oraz ich lawety. Bl. <Piętnaście+Centymetrowy>

**Piętnastodniowy** *mający piętnaście dni, trwający piętnaście dni:* Termin P. <Piętnaście+Dniowy>

**Piętnastofuntowy** *ważący piętnaście funtów.* <Piętnaście+Funtowy>

**Piętnastogodzinny** *mający piętnaście godzin, trwający piętnaście godzin.* <Piętnaście+Godzinny>

**Piętnastogroszowy** *kosztujący piętnaście groszy:* Chleb P. <Piętnaście+Groszowy>

**Piętnastokąt, a,** lm. **y** *figura gieometryczna o piętnastu kątach.* Troc. <Piętnaście+Kąt>

**Piętnastokątny** *mający piętnaście kątów:* Figura piętnastokątna. <Piętnaście+Kątny>

**Piętnastokopiejkowy I.** *mający wartość piętnastu kopiejek, złotówki:* Pieniądz srebrny P. **2.** *kosztujący piętnaście kopiejek, złotówkowy, złotowy.* <Piętnaście+Kopiejkowy>

**Piętnastokopiejkówka, i,** lm. **i** *pieniądz, mający wartość piętnastu kopiejek, złotówka.* <Od Piętnastokopiejkowy>

**Piętnastolecie, a,** lm. **a I.** *piętnaście lat istnienia czego; piętnastoletni przeciąg czasu:* P. panowania. Najważniejsze dzieło A. M. Fredry przypada na środek piętnastolecia, które otwiera rok 1652, a zamyka rokosz Lubomirskiego. Czern. **2.** *piętnaście lat od czasu zajścia czego, rocznica piętnastoletnia:* P. bitwy. <Piętnaście+*Lecie, od Lato>

**Piętnastoletni** *mający lat piętnaście, istniejący lat piętnaście:* Wybierz parobczaków dwuch piętnastoletnich. Torz. Chłopiec P. Piętnastoletnia praca. Zastój P. <Piętnaście+Letni>

**Piętnastołokciowy** *mający piętnaście łokci długości, szerokości i t. p.* <Piętnaście+Łokciowy>

**Piętnastomiesięczny I.** *mający piętnaście miesięcy wieku:* Chłopczyk P. **2.** *trwający piętnaście miesięcy:* Pobyt P. w Berlinie. <Piętnaście+Miesięczny>

**Piętnastorublowy** *kosztujący piętnaście rubli:* Podatek, sprawunek P. <Piętnaście+Rublowy>

**Piętnastozłotowy** *kosztujący piętnaście złotych, mający wartość piętnastu złotych.* <Piętnaście+Złotowy>

**Piętnastu, stu** (o mężczyznach, chłopcach): P. panów, uczni, żołnierzy. <Od Piętnaście>

**Piętnasty, †Piętnadziesty, †Piątynasty** *licz. porządkowy od 15* = a) Dzień P. miesiąca. Przyjadę piętnastego (dom. dnia miesiąca). Rozdział, wiek P. Ludwik P. P. raz. b) *piętnaście razy mniejszy od całości:* Piętnasta część. Dwie piętnaste (dom. *części*, $^2/_{15}$). <PIĘT+Na+DZIESIĘ>

**Piętnaście, piętnastu** a. †**piącinaście, †Pięćnaćcie, †Piętnadzieścia, [Pincnásce, Patnast]** *licz. główny=15:* P. koni, ławek, kobiet. P. dni. P. tysięcy ludzi. P. czego=mendel, bunt. Chm. B. Luby to wiek lat P., ale sześćdziesiąt z niemi nie godzi ś. wcale. Zabł. Aby nie tracił piącinaście (piętnastu) talerów. Wuj. **2.** × P., †**Pięćnadzieście, †Pięćnadzieścia, †Piętnasta, †Piętnadziesta, †Wina piętnadziesta** *kara pieniężna trzech grzywien srebrnych, czyli piętnastu groszy:* Winę piętnadziestą, którą zowią P., przeciwiający ś. sędziemu powinni zapłacić. Herb. <PIĘT+Na+DZIESIĘ>

**Piętnaścioro, rga** *licz. zbiorowy od 15* (o istotach różnej płci, o istotach i przedmiotach rodz. ni.): P. dzieci, kurcząt, cieląt. <Od Piętnaście>

× **Piętnić, i, ił** i × **P. ś.** p. **Piętnować**: Wy, niosąc głody, zaboje, tyrańskwa, chcecie, bym ś. waszym piętnił znakiem! Wyb. <Od Piętno>

× **Piętnienie, a,** blm., czynność cz. **Piętnić.**

× **Piętnienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Piętnić ś.**

**Piętno, a,** †**Piątno I.** *pieczęć, narzędzie, przyrząd do piętnowania.* **2.** *znak, wycisk, stempel, znamię, pieczęć:* P. nie patrzy na farbę, tylko figurę swą pewną ma. Orzech. P. jest jakoby herb abo znak jaki nie do zatarcia. Karnk. Wybić, położyć na czym P. Przen.: *świadectwo, znak, znamię, ślad, odbicie:* Na czole P. zbrodni nosi. P. hańby. P. Kaina. **3.** przen. *cecha, właściwość, charakter, znamię; zabarwienie:* Dzieła człowiecze mają sprawcy swojego P., niedoskonałość. Kras. Dzieło to nosi na sobie P. epoki. Styl jego ma właściwe sobie P. **4.** *stempel fabryczny, marka fabryczna; stempel menniczy.* **5.** *plama, znak:* Policzki pokryły mu ś. czerwonemi piętnami. Sienk. **6.** anat.: Piętno ścięgniste = *pęczki ścięgniste, poprzeczne mięśnia prostego brzucha,* smugi ścięgniste, kresy a. prążki ścięgniste, !kryskowatości ścięgowe (inscriptiones tendineae). <PIĘT/PIĄT>

**Piętnować, uje, ował,** †**Piątnować,** †**Piętnić,** †**Piątnić** kogo co = **I.** *cechować, stemplować, znaczyć piętnem, wyciskać na czym piętno,* †prysko-

wać. P. konie, zbrodniarza. Papier pod swoim dozorem komisja skarbowa P. każe. Skrzet. Piętnowany papier. Vol. *(= papier stemplowy).* **2.** przen. *znaczyć, cechować, naznaczać, zaznaczać, uwydatniać:* Wszelką podłość zaraz piętnował. Rządy swoje piętnował okrucieństwem. Naród koczowniczy założył państwo, nie pozbył ś. jednak skłonności wędrownych, piętnujących go charakterem odrębnym. Jeż. **3.** przen. co w czym = *wyrażać, wyobrażać, uwydatniać, malować, odbijać, odzwierciedlać:* Przestrach piętnował śmierć w twarzach. Wor. **P. ś.** *uwydatniać ś., odbijać ś., wyrażać ś., malować ś., odzwierciedlać ś.:* Surowość, co na jego piętnuje ś. czole. Przyb. Człowiek czym jest otoczony wkoło, to ś. na jego miękkości piętnuje, z odmianą rzeczy i on raz wesołą, drugi raz smutną postać okazuje. Karp. P. ś. czyim znakiem = *wstępować w czyje ślady, być podobnym do kogo.* <Od Piętno>

**Piętnowanie, a,** blm., czynność cz. **Piętnować; *piętno:*** Dziś odbyło ś. na placu pod pręgierzem P. zbrodniarza. P. zawsze ma być dawane na plecach, nie na czele, ani innej powierzchownej ciała części. Zam. <Od Piętno>

**Piętnowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Piętnować ś.**

**Piętnówka, i,** lm. **i** zool. (mamestra) *owad łuskoskrzydły ze skupienia nocnicówek.* <Od Piętno>

**Piętny, !Piętowy** przym. od **Pięta:** Dołek P. Mur. Kość piętna. Kn. Kość piętna a. ostrogowa. <Od Pięta>

**[Piętocha, y,** lm. **y, Piętula]** *nazwa krowy, która ś. urodziła w piątek.* <Od Pięć>

**†Piętoletni** p. **Pięcioletni:** Syn jego P. Skar. P. zawód. Petr. <Pięć + Letni>

**Piętonóg, a,** lm. **i** stopa piętowa a. *hakowata,* hakonóg, *zboczenie nieprawidłowe położenia stopy* (pes calcaneus). <Pięta + *Nóg, od Noga>

**!Piętowy** p. **Piętny:** Kość P. a. ostrogowa. Mięsień P., †myszka niższa ikrowa (musculus coleus). <Od Pięta>

**†Piętr, a,** lm. **y** p. **Piętro.** L.

**Piętro, a,** lm. **a, †Piątro, †Przętr, †Piętr, [Piętrze, Piętrz, Piątro, Przętro, Przętr, Prząter, Prząto, Przętrze] I.** *część budowli nad inną jej częścią wzniesiona; kondygnacja mieszkań, pomieszczeń w domu,* †gada: Przyziomej części domu nie należy uważać za P. Żeb. Dom na trzy piętra. Dom. o trzech piętrach. Mieszkać na pierwszym piętrze. Mieszkam na piętrze *(= nie na dole: na górze).* Po wschodzie wbiegł na P. P. Koch. Ja mam dom cały, ty na piętrze czwartym. Jabł. Wieże stawiać kazał wysokie, aby troje piętra miały. Warg. Usnąwszy, spadł na dół z trzeciego piętra. Leop. Aż przez piętra domowe musieli go spuścić z góry. Rej. Piętra u rusztowania, w winnicach macie. Kn. *(= przęsło).* Przen. żart.: Dziś o trzech piętrach noszą fryzury. L. *(= spiętrzone, bardzo wysokie).* Przen.: *ogół mieszkań na jednym piętrze:* Zajmuje całe P. Wynajął całe P. Całe P. stoi pustkami. **2.** przen. †P. *stopień, szczebel; klasa, warstwa:* Na piętrze tak wysoko siedząc. Tw. Ludzie wszystkich piętr. Przen.: †Z piętra mówić = *dumnie, wyniośle, w sposób rozkazujący:* Nie umie, jedno ś. chwalić, z piętra mówić, grozić. Górn. Chociaż tak z piętra mówi, ale, wierz mi, tego nie zamieszka dołożyć, co jest przystojnego. Rej. **3.** †P. *sklepienie:* Wszelkie rzeczy na piętrze niebieskim cudownie zawieszone. Dęboł. **4.** [P.] = a) *góra, poddasze, strych:* Na P. prowadzi drabina. P., strych na stodole, do nakładania owsa, koniczyny, siana. b) P. w orce: By w orce pług nie szedł za płytko, na piętrze. **5.** gór. = a) *strop, dach, wierzch chodnika, sztolni, szerzyzny.* b) *jedna z ławic, na które dzielą tak grube warstwy, pokłady, żyły, że nie mogą być one naraz w całej swej miąższości wzięte w odbudowę.* c) *jedna z warstw, z ław soli, występujących w kopalni jedna nad drugą.* Zdr. **Pięterko.** <PIĘT>

× **Piętrować, uje, ował** i × **P. ś.** p. **Piętrzyć.** Troc. <Od Piętro>

× **Piętrowanie, a,** blm., czynność cz. **Piętrować,** *piętrzenie.*

× **Piętrowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Piętrować ś.,** *piętrzenie ś.*

**Piętrowy I.** przym. od **Piętro:** Dom P. *(=jednopiętrowy).* **2.** [Piętrowa czapka, kowadło] tak nazywają sąsiedzi wielkie czapki, używane przez włościan w Rudniku. **3.** chir.: Szew piętrowy = *sposób zszywania rany, za pomocą którego szwy nie leżą w jednej płaszczyźnie, lecz jedne nad drugiemi.* <Od Piętro>

**[Piętrz, a,** lm. **e]** p. **Piętro.**

**[Piętrzak, a,** lm. **i]** *przystanek na schodach:* Ciągłe moranse po piętrzakach prowadził to z tą, to znów z inną. Zap. <Od Piętrze>

**Piętrzasto** przys. od **Piętrzasty:** Odzież wypełniała skrzynię szczelnie i P. Orzesz.

**Piętrzasty, Piętrzysty** *wznoszący ś. piętrami, spiętrzony; wysoki:* Ot stare Bojanowo z wieżycą piętrzastą. Syrok. <Od Piętro>

**[Piętrze, a,** lm. **a]** p. **Piętro.** <Z Piętro>

**Piętrzenie, a,** blm., czynność cz. **Piętrzyć.**

**Piętrzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Piętrzyć ś.**

**Piętrzyć, y, ył,** × **Piętrować I.** *robić, budować piętra.* **2.** *wznosić jedno nad drugim, układać warstwami; wznosić, dźwigać do góry, spiętrzać, stroszyć, układać w stos coraz wyższy:* P. pudełka. Jeleń twarde rogi w sęki piętrzy. Troc. P. włosy. Bobr. **3.** gór.: Skład piętrzony, wpleciony = *żyłki rudy kruszcowej w rozmaitych kierunkach przerzynające masę płonną i w niej krzyżujące ś.* **P. ś.** *wznosić ś. jedno nad drugim a. amfiteatralnie, dźwigać ś. w górę, piąć ś. do góry, wyrastać, sterczeć warstwami, spiętrzać ś., jeżyć ś.:* Patrz, jak woda ś. piętrzy w sposób nowy. Mor. Bałwany morskie piętrzą ś. Tu Ocean cały piętrzy ś. w wały. L. Na miejscu świątyń rozsypanych w gruzy kościół złotego Molocha ś. piętrzy. Dan. Góry piętrzą ś. na krańcu widnokręgu. Piętrzą ś. wysokie i strome skały. Hoł. Zmrok ś. coraz wyżej na niebie piętrzy. Przybysz. *(= idzie w górę).* Przen.: Bardzo dobre są myśli twoje nad tą drogą, którą ś. wiadomości nasze P. mogą. Przyb. *(= zwiększać ś., wzbogacać ś.).* Przen.: Nie piętrz ś. twoim ludzkim rozumem, bo ani wiesz, co ś. stanie. Kaczk. *(= nie wynoś ś. dumnie).* < Od Piętro>

**Piętrzyna, y,** lm. **y** *mur nadwieszony, t. j. wystający z pionowej ściany, zwykle z ciosów wykonany, na którym ś. wznosi jaka część budowli naziemnej wyższa.* <Od Piętro>

**Piętrzysto** przys. od **Piętrzysty.**

**Piętrzysty** p. **Piętrzasty:** Fale piętrzyste. Przyb. <Od Piętro>

**[Piętula, i,** lm. **i]** p. **Piętocha.** <Od Piąty>

**†Pięty** *napięty, wypięty, napięty:* Żyły pięte (p. 2. Piąć). <Od 2. Piąć>

**Pifel, fla,** lm. **fle** org. p. **Rynienka.**

**Pif-paf** I. w. *naśladujący strzały, strzelaninę:* Słucham, aż tu P.! 2. [P.] *przyśpiew:* Pif, paf, hosa, świady hosa pomposa! <Dźwn.>

[**Pigłać, a, ał**] *pielęgnować.*

[**Pigłanie, a,** blm.] czynność cz. **Pigłać,** *pielęgnowanie.*

**Pigmej, a,** lm. **e** p. **Pigmejczyk:** Pigmejowie, według poetów, w Indji, wzrostu nie większego nad dwie stopy i ćwierć. Otw. Pigmejowie niewielcy w Indjach mieszkają. Km.

**Pigmejczyk, a,** lm. **owie, Pigmej** I. *karzełek, liliput, mały człowieczek, łokietek, krasnoludek,* †**pikulik,** †**pigulik:** Sławne są wojny pigmejczyków z żórawiami. Km. Bajka, żeby pigmejczykowie byli i z żórawiami wojowali. Troc. P. nierad przy gigancie staje. Wad. Imaginacja muchę wielbłądem czyni, pigmejczyka olbrzymem. L. 2. przen. *człowiek małych zasług, małego znaczenia w porównaniu z ludźmi wysoko cenionemi:* P. literacki.

**Pigmejowy** przym. od przen. **Pigmej:** Dobre chęci, ale pigmejowe. <Od Pigmej>

!**Pigment, u,** lm. **y** I. *barwnik, barwik, istota zabarwiająca, zwłaszcza tkanki ustroju żywego.* 2. *gatunek wina:* Nalawszy nieco do kubka pigmentu, do ust go przyłożył za zdrowie wojewody. Krasz. <Łć. pigmentum>

**Pignoracja, i,** lm. **e**=**Ciąża** pod 7): Kmieć prowadzi przeciw szlachcicowi przymusową egzekucję w formie pignoracji. <Łć. pignoratio>

**Pigularczyk, a,** lm. **i** żart. *aptekarczyk.* <Od Pigularz>

**Pigularnia, i,** lm. **e** żart. *apteka.* <Od Piguła>

**Pigularski** żart. *aptekarski.* <Od Pigularz>

**Pigularstwo, a,** blm. żart. *aptekarstwo.* <Od Pigularz>

**Pigularz, a,** lm. **e** żart. *aptekarz.* <Od Piguła>

†**Pigulik, a,** lm. **owie** p. **Pigmejczyk.** Troc. <Zam. Pikulik przez sld. do Piguła>

[**Pigulka, i,** lm. **i**] *spódnica.*

**Piguła, y,** lm. **y** p. **Pigułka:** Piguły ze śniegu. Kon. Toczą kule, lepią bałwany, piguły robią. Kos. Nalepią piguł cały arsenał. Kos.

**Pigułeczka, i,** lm. **i** p. **Pigułka.**

**Pigułecznik, a,** lm. **i** bot. p. **Chełpa.** <Od *Pigułeczny>

**Pigułka, i,** lm. **i** I. a. †**Pilułka** *lekarstwo suche zadawane do wewnątrz pod postacią kulek drobnych,* gałuszka (pilula): Pigułki, gatunek lekarstwa wewnętrznego suchego, w kulki uformowanego. Krup. Aptekarz pigułki złoci. Jabł. [Pigułki jalapowe, halapowe, galopowe] (pilulae jalapae). Połknę cię jak pigułkę, ktoś komu odkazywał; będziesz puszczał jak po pigułce, ten odpowiedział. Trzt. Zażywać pigułki. Pytasz mnie, kąpłanie pigułki i mikstury, czy byłem kiedy żonaty? Orzesz. *(=lekarzu).* Przen.: P. ołowiana = *kulka.* Połknął ołowianą pigułkę = *zastrzelił ś.* Przen.: P. a. gorzka P.=*przykrość:* Osłodzić pigułkę *(=złagodzić wyrządzoną przykrość uprzejmością, grzecznostką).* Gorzkie daje pigułki, ale je pozłaca. Zabł. 2. *trutka, trucizna:* Zażyć, połknąć pigułkę=*otruć ś.* 3. *kulka ze śniegu, śnieżka:* Pigułkami ze śniegu ciskać. L. 4. × P. stolcowa p. **Czopek.** Zdr. **Pigułeczka.** Zgr. **Piguła,** †**Piłuła.** <Z Pilułka, może przez sld. do Gałka, Gula>

**Pigwa, y,** lm. **y, Ajwa, Grusza pigwa** bot. (cydonia vulgaris, pirus cydonia) *krzew z rodziny jabłkowatych.* <Ś. Gnm. figa, Nm. Feige>

**Pigwiany, Pigwowy** przym. od **Pigwa:** Syrop P. Sien. <Od Pigwa>

**Pigwica, y,** lm. **e** bot. p. **Muślisłok.** <Od Pigwa>

**Pigwicowate** rośliny bot. p. **Sączyńcowate.** <Od Pigwica>

**Pigwowy** p. **Pigwiany:** Jabłka pigwowe. Ślesz. Drzewo pigwowe. L. Pigwowa gałąź. Troc. Konfekt P. Ślesz. Byś ś. ługiem pigwowym był, nie pomożeć, jeśliś łotr był. Rej. <Od Pigwa>

[**Piicha**] w. *używany w celu popędzenia koni:* P.! iichasa!=*na lewo!* <Wyraz dowolnie utworzony>

**Pijacki** I. **Pijaczy** przym. od **Pijak:** Mina pijacka. Towarzystwo pijackie. Pijackie gospody. Pir. 2. lek.: Obłąd P. a. opilczy (delirium tremens). <Od Pijak>

**Pijaczek, czka,** lm. **czkowie** p. **Pijak.** <Od Pijak>

**Pijaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pijak:** P. jedna, baba gorzałczana. Pot. <Od Pijak>

**Pijaczy** p. **Pijacki:** Wzięty w dwa ognie i ten szturm P., wzmógł ś.—kielich przeżegnał i wypił z rozpaczy. Moraw. <Od Pijak>

**Pijaczyna, y,** lm. **y** *pijak godzien politowania.* <Od Pijak>

**Pijaczysko, a,** lm. **a, ów** m. i ni. p. **Pijak.** <Od Pijak>

**Pijać, a, ał** p. **Pić.** <Od Pić>

**Pijak, a,** lm. **cy** I. a. [**Pijok, Pijas, Pijus, Pijuś**] *ten, co nałogowo pije trunki, co ś. upija, pijanica, opój, bibosz, bibuła,* żart. *łyktus, moczymorda, moczywąs, wydmikufel, wysączykufel, dybikufel, dybidzban:* Różnica między pijakiem i pijanym, jak między bojaźliwym a bojącym ś. Pilch. Nie każdy P., co pije. L. P. cechowy. L. *(=P. zawołany).* Dobra pijakowi i kropla. Prz. Tu leży P. sławny, gdy na sąd wstanie, spytany, co wżdy czynił, rzecze: Piłem, Panie! Pot. Przen.: Nienasycony krwi P. Skar. *(=krwiożerca).* 2. [P.]=a) *naczynie do picia.* b) *roś. kąkol* (lolium temulentum). Zdr. **Pijaczek.** Zgr. **Pijaczysko.** <Od Pijać>

**Pijalnia, i,** lm. **e** *miejsce, gdzie piją:* Tuż około nowego zbiornika postawiono tymczasowo altankę, jako pijalnię źródła № II. (w Busku, miejscu kąpielowym). <Od Pijalny>

**Pijalny** I. a. **Pitny,** †**Pity,** †**Pijny** *zdatny do picia, dający ś. pić, służący do picia:* Miód P. To piwo jeszcze nie jest pijalne, pijne. Troc. Woda pijalna. 2. × P. *służący do picia, z którego ś. pije:* Naczynie pijalne. Troc. <Od Pijać>

[**Pijana, y,** lm. **y**] p. **Piana.** Grabow. <Z Piana, przez sld. do Pijana, od Pijany>

**Pijanica, y,** lm. **e** I. m. pog. **Pijak,** *pijaczysko:* Obiad od trunków zaczynać pijanicom tylko ś. godzi. L. P. wielki, gęba u niego jak cholewa, leje jak na kamionkę; kufel mu patrzy z oczu, abo tkwi z gęby. Kn. Co najlepszy rzemieślnik, to najlepszy P. Trzt. Pijanice kręcą ś. jak chmiel po tyce, idąc kaczki zaganiają. Trzt. P. winny. Troc. Zawstydza pijanicę nierozumne zwierzę. Kras. P. żaden mądry nie będzie. Kn. 2. bot. p. **Łochynia.** Zdr. × **Pijaniczka.** <Od Pijany>

× **Pijaniczka, i,** lm. **owie** m. p. **Pijanica.** <Od Pijanica>

**Pijanie, a,** blm., czynność cz. **Pijać.**

***Pijaniu:** †Po P. p. **Pijany.** Troc. <Z Pijanu>

**Pijaniusieńki, Pijaniuśki, Pijaniuteńki, Pijaniutki** *zupełnie, kompletnie pijany.* <Od Pijany>

**Pijaniuśki** p. **Pijaniusieńki.** <Od Pijany>

**Pijaniuteńki** p. **Pijaniusieńki.** <Od Pijany>

**Pijaniutki** p. **Pijaniusieńki.** <Od Pijany>

**Pijanka, i ?:** Aż tuzin szkła postawią pod pijanka w rzędzie. Mias. <Od Pijać>

***Pijanku:** Po P. p. **Pijany:** Nieszczęsny odpoczynek, wolałbym ci młócić, orać, niźli całą noc po P. kłócić. Pot. <Od *Pijanek, od Pijany>

**Pijano** p. **Pijany:** Nie pamiętaj, gościu, rano, co ś. wyrzekło P. Kn. On napół śpiąco, a napół P. ciągnął opowiadanie. Kaczk. <Od Pijany>

***Pijanu:** × Po P. p. **Pijany:** Zapomnij, gościu, po ranu, co ś. działo po P. Kn. Bachus, co z jego łaski wszyscy piją, co po P. zwyciężył Indyją. Mor. A. Po P. ś. to stało. Troc. Po P. to wyrzekł. Troc. Po P. leda co ś. mówi. Troc. Po P. to było. Troc. <Od Pijany>

**Pijany, [Pijeny]** I. *który ś. upił, odurzony trunkiem, nietrzeźwy;* posp. *urżnięty, spity, strąbiony, ululany, udziudziany, zawiany;* gm. *uchlany, wstawiony:* Pijanego bierzemy w dwojakim znaczeniu: raz, gdy ś. kto nad miarę trunkami zaleje, aż do zapamiętania, drugi raz, gdy kto zwyczaj ma upijania ś. i skłonność do opilstwa. Pilch. Różnica zachodzi między pijanym i pijakiem czyli opojem: ten, który jest P., może jest pierwszy raz w życiu i nie ma tej skłonności: a ów także opój może być nieraz trzeźwym. Pilch. Nie zowią pierwej pijanym takiego, który z wina wesół będzie, jedno natenczas dopiero, gdy już język rozpuści. L. P. o świecie nic nie wie, mówić nie umie, na nogach stać nie może, tacza ś. to tam, to sam. Dambr. P., że o świecie nic nie wie. P. Koch. Pijanemu świat abo wszystko wokoło chodzi. Prz. P. nic nie zarai. Prz. P. na wszystko przyzwoli, wszystko pochwali. Prz. P. obiecuje, otrzeźwiawszy, żałuje. Prz. P. śmiały. Prz. P. wielomówny. Prz. P. dzierży ś. płota. Rej. Dzierż ś. cnoty, by P. muru. Rej. Trzymać ś. jak P. płotu = *jedno i to samo powtarzać, uprzeć ś. przy czym, wracać ciągle do czego w mowie.* Pijanemu w oczach ś. ćmi, z jednej świecy widzi dwie. L. P. zapomni wszystkiej nędzy. Petr. (= *dobry trunek na frasunek*). P. i bogaty, i rogaty. Trzt. Dzbanie, ty pijanemu przyprawujesz rogi. Kochan. Pijanemu nietrudno o zwadę, ręce ś. ciągną do mężobójstwa, nogi do przelania krwi, bo ś. takowym wszystko równo widzi, a czasem i wielki pan srogi mu nie będzie. Żarn. P. nic nie zatai, męczyć go nie trzeba. Prz. P. a dziecię prawdę powie. Prz. Tak bardzo P., iż nie ocknąłby ś., by go też i palił świecami. Górn. Szewc P. jak bela. L. P. jak sztok. Prz. Nigdy nabożniejszy pijus, jak kiedy P. Mącz. Różną modą pijani szaleją, ten pieśni nuci, ów płacze, ów ś. śmieje i bluźni, ten ś. modli w cieśni. Min. Zamykają dla zwady drzwi przed pijanemi. Pot. Chybaś P., że tak gadasz. L. Każdy tam z wesołości chodził, jak P. Zabł. Gdy dwaj rzeką, żeś P., możesz iść spać bez nagany. Prz. Nie pijanym-ci, pomnię-ć, coś rozkazał, chociam sobie podpił. Kn. † P. czym = *P. od czego.* P. winem. Troc. Pijanyś gorzałką, miodem. Troc. 2. przen. *upojony, uniesiony, odurzony, olśniony, zachwycony:* Wstrząśnie duszą miłość święta, serce pijane od rozkoszy, rannych zaklęć nie pamięta. Syrok. P. próżną chwałą. Petr. Tyran siłą swą P. Groch. Tak mówił mąż zawołany, miłością cnoty P. Groch. Kiedy prześladuje człeka los P. Karp. (= *szalony, wydziwiający*). 3. † P. *spędzony na pijatyce:* Rusini tych czasów pod P. wieczór Lela i Polela wspominają. Błaż. Co za wymówka, kiedy co zbroją, że ś. pod P. wieczór stało. Kochan. 4. † P. *po pijanemu dziejący ś., pijacki:* P. swar. Petr. Kto pijane rzeczy wspomni, wrzecionem mu oko wykłuć. Prz. Co czynią panowie? — piją, nie radzą, stąd pijana rada i sprawa też pijana. Opal. Zwyczajnie, jak sprawa pijana, to wszystko furdy burdy. L. Czemuż nam nie zaśpiewasz tej pijanej aryjki? L. 5. † P. napój = *upajający, odurzający, gorący:* Pijane piwo. Troc. Gorzałka, wino, miód i inne pijane trunki. Troc. Niech wina i żadnej rzeczy pijanej nie piją. Skar. Wina nie piła ani pijanego żadnego napoju. Skar. Wina i picia pijanego nie pili. Leop. Wino i gorzałka i inne trunki pijane. Kłok. Niepijany trunek, którym ś. nie upije. Kn. **Po pijanemu, † Pijano, † Po pijanu, † Po pijaniu, † Po Pijanku** przys. – *w pijaństwie, podpiwszy sobie, podchmieliwszy sobie, upiwszy ś.:* Rozmawiali ś. po pijanemu, jak gęś z prosięciem. Powybijał mu po pijanemu szyby. <Od Pijać>

**Pijaństwo, a,** blm. I. † P. *stan pijanego, upicie ś.:* P. do nierządu pobudka. Prz. Pijaństwem grzech wymawiać prozno. Kn. Trunek tak zaprawny pijane czyni, jednakże pijani nie czują w sobie pijaństwa. Syr. Kamień od pijaństwa, pijaństwa broniący, P. odganiający. Kn. 2. *nałóg upijania ś., opilstwo:* P., skłonność do zbytniego picia, opilstwo. Kn. P. mądremu baczenie odejmuje. Prz. Lek.: P. okresowe, opilstwo okresowe, przerywane a. powrotne (dipsomania). <Od Pijany>

† **Pijańszy** st. w. od **Pijany:** Piwo jedno od drugiego pijańsze bywa. Syr.

**Pijar, a** I. lm. **rzy** *ksiądz, członek zakonu katolickiego pod nazwą Zgromadzenia szkół pobożnych:* Kolegjum księży Pijarów. 2. Pijary lm. = *kościół, klasztor, zakon Pijarów:* Sąd kazał go odwieźć do Pijarów, to jest domu obłąkanych we Lwowie. Rog. <Od Łć. piar(um), w „Societas scholarum piarum“>

× **Pijarka, i,** blm. ir. *pijarska gramatyka łacińska (Konarskiego).* <Od Pijar>

**Pijarski** przym. od **Pijar:** Zakon, konwikt P. w Warszawie. Zgromadzenie pijarskie. Potym znienacka zapytał z łaciny, ja mu pijarską gramatykę prawię. Syrok. <Od Pijar>

**[Pijary, ar,** blp.] p. **Pijatyka.** <Od Pić, przez sld. do (księża) Pijary>

**[Pijas, a,** lm. **y]** p. **Pijak.** <Od Pijać, PI/POJ>

**[Pijasek, sku,** lm. **ski]** = **Piasek.** <Z Piasek>

**Pijatyka, i,** lm. **i [Pijary, Pijawa]** *obfite spełnianie kielichów przez grono pijackie, biesiada pijacka,* posp. *biba:* Toż znowu bankiet, znowu P.; ci ś. jednają z sobą, drudzy wadzą. Pot. Trzecią część życia swego poświęcają Bachusowi i trawią na pijatyce. L. <Od Pijać>

**[Pijawa, y,** lm. **y]** I. p. **Pijatyka:** Prosić kogo na pijawę. 2. *tęcza:* Za pomocą tęczy („pijawy“) Bóg nabiera wodę z morza. <Od Pijać>

**Pijawczany** p. **Pijawczy.**

**Pijawczy, Pijawczany** przym. od **Pijawka.**

**Pijaweczka, i,** lm. **i** p. **Pijawka:** Przezroczysta P. nephelis. Kowal. <Od Pijawka>

**Pijawica, y,** lm. **e** p. **Pijawka:** Pijawica jako gdzieniebądź się uczepiła do niego. Glin. <Od Pijawka>

**Pijawka, i,** lm. **i** I. a. **[Pijawnica]** zool. (hirudo) *pierścienica opatrzona jedną lub dwiema przyssawkami:* P. lekarska (h. medicinalis). P. końska (aulastomum gulo). Pijawek do ściągania krwi używają. L. Stawiać komu pijawki. Perz. Pijawkę przystawić. Troc. Bańki stawić, pijawki przysa-

dzić. Cziach. P. wrzodu ś. nie ima. Prz. Jak P. krew z niego toczyła. Lubom. Przen. (o człowieku) *wyzyskiwacz, zdzierca:* W każdej wsi chłopek czuł przy nodze pijawkę. Oss. Budżety i wojska są to pijawki ludów. Mochn. Kilka pijawek z ojczyzny krew wyssało. Pot. Żydzi są pijawkami rolnika. Stasz. Sułtan biednym ludziom starą i już wpół opiłą odjąwszy, nową pijawkę przysadza. Kłok. *(= nowego urzędnika zdziercę).* P. publicznego skarbu. Bobr. **2.** lek.: P. sztuczna p. **Krwiociąg. 3.** myśl. *odmiana psą swojskiego, buldog małego wzrostu.* **4.** ogr. *pęd z korzenia wyrosły.* Zdr. **Pijaweczka.** Zgr. **Pijawica.** <Od Pijać>

**Pijawnica, y,** lm. **e]** p. **Pijawka.** <Z Pijawka>

**[Pijądz, a,** lm. **e]** p. **Pieniądz.** <Z [Piniądz]>

†**Pijny** p. **Pijalny:** To piwo jeszcze nie jest pijalne, pijne. Troc. <Od Pić>

**[Pijok, a,** lm. **i]** p. **Pijak.** <Z [Piják]>

**]Pijować, uje, ował]** p. **Pić.** <Z Pić, PI>

**[Pijowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pijować,** *pijanie.*

**Pijus, a I.** lm. **y** p. **Pijak. 2.** blm. a. kolor pijusowy, *barwa wytworzona z alizaryny i zaprawy glinowej żelaznej, kolor ciemnobrunatny z odcieniem silnie fijoletowym.* <Od Pić, przez sld. do imienia papieża Pius>

**Pijuska, i,** lm. **i** *czapeczka księża do przykrycia tonsury, mycka.* <Od imienia Pijus>

**Pijusowy** kolor p. **Pijus:** Później (za czasów Stanisława Poniatowskiego) skromniejsza francuska odzież, fraki pijusowe i innych ciemniejszych a. jaśniejszych kolorów. Goł. <Od Pijus>

**[Pijuś, a,** lm. **e]** p. **Pijak.** <Z Pijus>

**I. Pik,** część. nieod. a. × **a,** lm. **i** karc. *jedna z dwuch czarnych maści karcianych w kształcie listka czarnego,* wino: Gram siedem P. **2.** *rodzaj wygranej w grze, zwanej pikietą.* <Fr. pique>

**2. Pik, a,** lm. **i** zool. p. **Tunga.**

**3. Pik,** w. *oznaczający puknięcie, puk!, stuk!, paf!:* W Tomciu serce P., P.!, drży, poci ś., łęka. L. <Dźwn.>

× **Pik, u,** blm. p. **Pak.** <Łć. pix>

**[Pik, a,** lm. **i] I.** *smarkacz, malec:* Dziecko małe od lat 3 do 4 zowie ś. P. **2.** *słowo.* Gwar.

**I. Pika, i,** lm. **i** *tęga tkanina bawełniana.* <Fr. piqué>

**2. Pika, i,** lm. **i I.** *lanca, dzida, rohatyna, grot żelazny zaostrzony, osadzony na drzewcu około 6 łokci długim:* Od pulpita do bębnów, od pióra do piki. Tw. A gdzie zabłyśnie ułańska P., tam wszystko pierzcha i znika. Na czele uzbrojonego naprędce w piki i kosy chłopstwa. Lel. Terajewicza znałem, co idąc na dziki, nie brał nigdy innego oręża, prócz piki. Mick. P. kozacka *(= spisa).* Zb.: Warta straszna z gołemi koło drzwi mieczami, piką gęstą opasan pałac, jak lasami. Jabł. **2.** kol. *rożen u tendra.* Zdr. **Piczka.** <Fr. pique, Nm. Picke>

× **Pika, i,** blm. *zachcianka, apetyt do jedzenia rzeczy nadzwyczajnych, szczeg. u kobiet brzemiennych.* <Fr. pica>

**Pikać, a, ał** p. **Piknąć.**

**[Pikać, a, ał** i **P. ś.]** p. **2. Piec.** <Z [Piékać]>

**Pikada, y,** lm. **y** *linja wyprowadzona przez zatknięcie szeregu tyczek:* Wyprowadzenie linji głównej, czyli tak zwanej pikady, która ma stanowić drogę. Chełm. <Od Fr. piquet = tyczka>

**Pikador, a,** lm. **owie** w hiszpańskich walkach byków, *zapaśnik, walczący konno z włócznią przeciw bykom:* Przeciskają ś. przez tłum trzej konni pikadorowie, dzierżący w ręku lancę, zakończoną gałką drewnianą, z żelaznym ostrzem. Sienk.

**Pikanie, a,** blm., czynność cz. **Pikać.**

**[Pikanie, a,** blm.] czynność cz. **[Pikać].**

**[Pikanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pikać ś.**

**!Pikant** nieod. p. **Pikantny:** Była to, wedle wyrażenia niemieckiego, zapożyczonego od Francuzów, „P." panienka. Krasz. <Fr. piquant>

**!Pikanterja, i,** blm. *uszczypliwość dowcipna:* Takie koncepty przechodzą granice dozwolonej w humorystyce pikanterji. Francuscy naturaliści lubią domieszać sporą dozę pikanterji nawet do arcydzieł. Kot.

**!Pikantnie** przys. od **Pikantny.**

**!Pikantność, i,** blm. rz. od **Pikantny:** Ubiega ś. za pikantnością dla zyskania sobie rozgłosu i poczytności. Krasz. <Od Pikantny>

**!Pikantny, Pikant, [Pikies] I.** *korzenny, pieprzny, ostry, szczypiący:* Sos P. **2.** przen. *nieprzyzwoity, nieskromny, drastyczny, pieprzny, tłusty, lubieżny, zaostrzający ciekawość:* Pikantne historyjki. Ploteczki chwytane z ognisk rodzinnych i podawane czytelnikom, jako pikantna przyprawa do notatek i anegdot jałowych. <Fr. piquant>

**Pikarcki** przym. od **Pikart.** <Od Pikart>

**Pikardczyk, a,** lm. **cy** p. **Pikart.**

**Pikart, a,** lm. **owie** a. **ci, Pikardczyk** *zwolennik Wiklefa, wiklefista, brat czeski, husyta:* Kalwiniștowie, pikarci, nowochrzczeńcy. Wuj. <Od nazwy prowincji francuskiej Picardie>

**Pikielhauba, y,** lm. **y** *kask zakończony na szczycie ostrym grotem, noszony przez wojsko pruskie.* <Nm. Pickelhaube>

**Pikier, a,** lm. **owie I.** *rostrucharz, handlarz końmi, koniarz:* Kupiłem konia tego od najpierwszego w Anglji pikiera. Niem. **2.** *dojeżdżacz na łowach:* Biegał łowczy książęcy Wolski, pięknie i bogato ubrany, wydając ordynase, biegali pikierowie z waltorniami. Mat. <Fr. piqueur>

**[Pikier, a,** blm.] *zabawa dziecięca, polegająca na podbijaniu jednej pałeczki drugą,* [klipa, kiczka]. <Nm. Picker>

**Pikierek, rka,** lm. **rki** *filut.* <Zdr. od Pikier>

**Pikierować, uje, ował** tap. *urządzać, układać wierzchnią warstwę włosów pod pokryciem mebla.* <Fr. piquer = pikować>

**Pikierowanie, a,** blm., czynność cz. **Pikierować.**

**[Pikies** nieod.] p. **Pikantny:** A może jegomości lulkę; pobiegnę po próbkę tytoniu do Kaczannowa... taki P. nowy transport, jak miód. Byk. Jeszcze temi oczyma jaśnie panu wypatrzę taką panienkę, co P.! rarites! Byk. <Z Zyd.,? zam. Pikantny, przez naśladowanie formy żydowskiej>

†**Pikiet, u,** lm. **y** p. **Pikieta:** P., poczet żołnierzy złożony z 50 ludzi. Papr. <Fr. piquet>

**Pikieta, y,** lm. **y I. a.** †**Pikiet** *mały oddział żołnierzy stojący na czatach lub w pobliżu straży, aby ją wzmocnić w razie potrzeby,* placówka, wideta, forpoczta, awanpost: Stać na pikiecie. Rozesłać, rozstawić pikiety. Gm. żart.: *kobieta publiczna wyczekująca przed domem.* **2.** *jedna z dawnych gier w karty,* rumel. **3.** *kołek, od którego zaczyna ś. gra w krokieta,* baba. **4.** *dawna kara wojskowa: stanie jedną nogą na palu.* <Fr. piquet, Nm. Piquet>

× **Pikietka, i,** lm. **i** *wino liche, lura, sikacz:* Inne wina to kwas i P. przy burgundzkim. Krasz. <Fr. piquette>

**[Pikietka, i,** lm. **i]** *kobieta publiczna, prostytutka, nierządnica.* <Zdr. od Pikieta>

**Pikietowy** przym. od **Pikieta:** Pasjans P. <Od Pikieta>

**Pikinjer, a,** lm. **rzy, Pikownik,** × **Pikier** *żołnierz uzbrojony w pikę.* <Nm. Pikenier>

**Pikle, ów,** blp. *młode jarzynki zamarynowane w occie z korzeniami.* <Z Ang. pickle = marynata>

**I. Piknąć, knie, knął a. kł,** nied. **Pikać I.** [P.] *ukłuć piką.* **2.** *ukłuć, kolnąć, ubość.* **3.** *uderzyć, zabić, piknąć, skołatać:* Zaczęło w nim serce pikać. **3.** [P.] przen. *przerazić, dać ś. uczuć, przeszyć, przeniknąć:* Pikało im pod kolany. Glicz. *(= drżały im łydki).* To go piknęło *(= uczuł to, ubodło, zabolało go to, dotknęło go to boleśnie).* **4.** [Pikać] *dyszeć, zipać, tchnąć, oddychać:* Ledwo pika. **5.** †P. przez kogo = *przeszyć, przejąć, przeniknąć, przerazić, opanować, zdjąć, porwać go:* Strach i bojaźń piknęła przeze mnie. Chr. Gdy ś. to stało, wszystkich grom przeniknie, najbardziej jednak strach przeze mnie piknie. Chr. Nieos.: Skoro ś. ten pokazał, jakoby go przestrzelił, razem przezeń piknie. Pot. *(= dreszcz, mróz, mrówki, ciarki go przeszły, zrobiło mu ś. zimno, krew ś. w nim ścięła).* Serce zmartwiało, piknęło przeze mnie. Wad. Piknęło przez Cezara, czupryna mu wstanie, cofnie ś. wzad mdłą nogą, w brzegu rzeki stanie. Bardz. Wierzę, przez chana musiało pikać. Jabł. **6.** *zwrócić uwagę ostrzegawczo, zaniepokoić, skorcić, tknąć:* Coś mię pikło, ażeby tam pójść koniecznie. Coś mię pikło, że tu będzie nieszczęście *(= jakiś głos wewnętrzny ostrzegł mię).* <Fr. piquer, Nm. picken>

**2. Piknąć, nie, nął I.** †P., [P.], nied. †**Pikać,** [**Pikać**] *pisnąć, zapiszczeć:* Pikać abo piszczeć, jak młode ptaszęta, *pipere.* Mącz. Pikut, kszyk pika. **2.** przen. *odezwać ś., pisnąć, parę z ust wypuścić = wyrwać ś. ze słówkiem:* Wszystkie umilkły razem pokolenia, żaden i z książąt nie piknął. Wad. Nikt ani piknął. <*Pi(s)knąć, od Pisk>

[**Piknie**] przys. od **Pikny,** *pięknie:* Pikniek ś. przelękła. Tet. *(= pięknie ś. przelękła).*

× **Piknienie, a,** blm. p. **Piknięcie.**

**Piknięcie, a,** blm., × **Piknienie** czynność cz. **Piknąć.**

**Piknik, u,** lm. **i** *balik, uczta składkowa, towarzyska zabawa składkowa; wycieczka składkowa w celu wspólnej zabawy.* <Ang. pick-nick, Fr. pique-nique>

**Piknikować, uje, ował** *brać udział w pikniku:* Był jeden egzemplarz tych panów, z matką, z siostrami, wlokący ś. za temi Żydami, rozmawiający z niemi, jedzący, piknikujący. Krasiń. <Od Piknik>

**Piknikowanie, a,** blm., czynność cz. **Piknikować.**

**Piknit, u,** lm. **y** min. *topaz biały, fluorokrzemian glinki.* <Od Gr. pyknós = gęsty, zbity>

**Piknometr, u,** lm. **y, Piknoskop I.** fiz. *szklaneczka szklana, ustosunkowana do oznaczania ciężaru właściwych ciał, służąca dogodnie zwłaszcza do ciał sproszkowanych.* **2.** piw. p. **Lepkomierz;** wog. *przyrząd do mierzenia gęstości płynów, zwłaszcza cieczy, zawierających cukier.* <Gr. pyknós = gęsty, + métron = miara>

**Piknoskop, u,** lm. **y** p. **Piknometr.** <Gr. pyknós = gęsty, + skopéo = patrzę, badam>

**Piknostyl, u,** lm. **e** bud. *międzysłupie, w którym odległość między jednej od drugiej wynosi tylko półtorej średnicy kolumny.* <Gr. pyknós = ścisły, + stýlos = słup>

**Piknotrop, u,** lm. **y** min. *sylikoid z grupy chlorytów.* <Gr. pyknós = gęsty, ścisły, + trópos = zwrot, kierunek, sposób>

[**Pikny**] p. **Piękny.** <Z Piękny>

[**Pikolenie, a,** blm.] czynność cz. **Pikolić.**

[**Pikolenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pikolić ś.**

**Pikoleta, y,** lm. **y,** zł. *trzewik.* <? Włos. picoletta>

[**Pikolić, i, ił**] **I.** *rznąć, piłować tępym narzędziem lub nieumiejętnie, z trudnością.* **2.** *nękać kogo, dokuczać mu.* [**P. ś.**] *kłócić ś., sprzeczać ś.* <? Od *Pikoła, od Pikać>

**Pikolina, y,** blm. chem. *metylopirydyna, zasada organiczna homologiczna z pirydyną, ze składem* $C_6H_7N$. <? Od Łć. pix, pic-is = smoła>

[**Pikon, a,** lm. **y**] p. **Pykon.**

**Pikot, a,** lm. **y I.** *maleńka pętelka, jako ozdoba na brzegu koronki a. roboty szydełkowej.* **2.** w lm. *rodzaj wązkiej koronki nicianej z drobnemi oczkami swobodnie odstającemi wzdłuż jednego boku.* Zdr. **Pikotka.** <Fr. picot>

**Pikotek, tka,** lm. **tki** p. **Pikot:** Przy sznureczku, zwanym minjardyzą, są pętelki po obu bokach, które ś. zowią pikotki. Przy koronkach klockowych są po brzegu luźne pętelki, pikotkami zwane. <Od Pikot>

**Pikot, t, u,** lm. **y** min. *odmiana spinelu barwy czarnej i rysiej brunatnej, zawierająca w sobie przymieszkę tlenniku chromu:* P. chromowy = *minerał stanowiący przejście od chromitu do pikotytu,* chrompikotyt. <Fr. picotite>

**Pikować, uje, ował I.** *przeszywać wierzch z watą lub inną podściółką i ze spodem w różnych kierunkach:* P. kołdrę, szlafrok, materac. Tap.: P. włosie = *przeszywać je w karo lub w muszlę.* Czapka tatarska pikowana, z czterema rogami. L. Czerwona czapeczka biało pikowana, wolę towarzysza, niżeli hetmana. L. Materace bawełniane pikowane. Świt. **2.** × P. brzuch = *ładować, opychać; objadać ś.* **3.** [P.] *przybijać podeszwę do przyszwy kołkami,* kołkować. **4.** przen.: P. kogo = *kłuć, szczypać, ciąć, drażnić go; docinać, dogryzać, dojmować komu.* **5.** ogr. *przesadzać siewki.* **P. ś. I.** × P. ś. *najadać ś., objadać ś., opychać ś., opakowywać ś.* **2.** *kłuć ś., szczypać ś., ciąć ś. nawzajem; docinać, dogryzać sobie wzajemnie.* **3.** × P. ś. na co = *sadzić ś. na co przez punkt honoru.* L. **4.** × P. ś. czym - *przechwalać ś., chlubić ś., pysznić ś., popisywać ś., wyjeżdżać z czym:* Pikuje ś. tym, że dobrze pisze. Sł. wil. Gdzie tylko może, pikuje ś. [nauczycielką]. Sł. wil. <Fr. piquer>

**Pikowanie, a I.** blm., czynność cz. **Pikować:** P. poduszeczek na podwyższenie lewego biodra i łopatki jejmości. L. **2.** *deseń powstały przez pikowanie.*

**Pikowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pikować ś.**

**Pikownik, a,** lm. **cy** p. **Pikinjer:** W śrzodku stawił pikowników czyli żołnierzy z pikami. Papr. <Od Pika>

**Pikowy** przym. od **Pika:** Kamizelka, kołdra pikowa. <Od Pika>

**Pikramina, y,** blm. chem. p. **Amaryna.**

**!Pikranalcym, u,** lm. **y** min. *odmiana analcymu.* <Gr. pikrós = gorzki, + Analcym>

**Pikrat, u,** lm. **y, Pikrynjan** chem. *sól kwasu pikrynowego czyli trójnitrofenolu.* <Z Gr. pikrós = gorzki>

**Pikrofarmakolit, u,** lm. **y** min. *biały arsenjan wodny z przymieszką magnezu.* <Gr. pikrós = gorzki, + phármakon = lek, czar, antydot, barwnik + líthos = kamień>

**Pikrolit, u,** lm. **y** min. *odmiana serpentynu.* <Gr. pikrós = gorzki, ostry, + líthos = kamień>

**Pikromel, u,** blm. *słodkogorzka substancja zielonawego koloru, dobywana z żółci zwierzęcej,* cukier żółciowy. <Gr. pikrós = gorzki, + Łć. mel = miód, słodycz>

**Pikromeryt, u,** blm. min. *kainit, sól ze składem:* $K_2SO_4 + 6H_2O$. <Gr. pikrós = gorzki, + méros = część>

**Pikrosmin, u,** lm. **y** min. *odmiana serpentynu,* $H_2Mg_2Si_2O_7$. <Gr. pikrós = gorzki, ostry + osmé = zapach>

**Pikrotefroit, u,** lm. **y** min. *tefroit zawierający magnezję.* <Gr. pikrós = gorzki, ostry, + Tefroit>

**Pikrotoksyna, y,** blm., **Kokulina** chem. *ciało gorzkie z własnościami przypominającemi bezwodniki kwasowe, bardzo trujące, zawarte w nasionach rośliny menispermum cocculus; skład* $C_{30}H_{34}O_{13}$. <Gr. pikrós = gorzki, + Toksyna>

**Pikrotytanit, u,** lm **y** min. *odmiana ilmenitu.* <Gr. pikrós = gorzki, ostry, + Tytanit>

**Pikrynowy** kwas, żółć Weltera, *trójnitrofenol,* $C_6H_5(NO_2)_3OH$. <Od Gr. pikrós = gorzki>

**Pikryt, u,** lm. **y** min. *gatunek skały wybuchowej, zawierającej w sobie ziarna oliwinu.* <Od Gr. pikrós = gorzki, ostry>

**Pikrytowy** przym. od **Pikryt:** Bomba pikrytowa. <Od Pikryt>

[**Piksla, i,** lm. **e**] *tabakierka.* <Nm. Büchsel>

**Piktancja, i,** lm. **e** *porcja zakonnika w klasztorze:* Promotor różańcowy u Dominikanów miał drugą porcją, nazwaną piktancją. Goł. <Śr. Łć. pictantia>

**Piktografja, i,** blm. *pismo obrazowe, rodzaj pisma ideograficznego.* <Łć. pictum (od pingo = maluję), + Gr. graphía = pismo>

**Piktomanja, i,** blm. *niepohamowany pociąg do ciągłego malowania, pomimo braku talentu.* <Łć. pictum (od pingo = maluję), + Manja>

[**Pikul, a,** lm. **e**] *okienko ukośnie wyrznięte, np. w śpichrzu.*

[**Pikula, i,** lm. **e**] **I.** *pół centa.* **2.** *drobnostka, błahostka, rzecz bez wartości.* <? Włos. piccola>

†**Pikuliczek, czka,** lm. **czkowie** p. **Pikulik:** Pikuliczkowie zasię, co wzrostu małego, pospolicie hardzi, gniewliwi, wysokich myśli. Górs. J. <Od Pikulik>

**Pikulik, a,** lm. **i** p. **Pigmejczyk:** Karali w Sparcie króla Archidama, iż pojął sobie małego wzrostu żonę, powiadając, iż będzie rodził króle małej statury, pikuliki. Petr. Ludzie, którzy przed tym długo żyli, silni, wielcy byli, nie tacy, jako teraz pikulikowie. Sak. Ten mały P., zły, widzę, jak bies. L. <? Od *Pikul, z Włos. piccolo = mały>

**Pikulina, y,** lm. **y** **I.** *piszczałka, flecik wyższy o oktawę od zwykłego fletu.* **2.** *odmiana piszczałki otwartej organowej,* flażeolet. <Włos. piccolina>

[**Pikułatnica, y,** lm. **e**] forma ż. od **Pikułatnik.**

[**Pikułatnik, a,** lm. **cy**] *dusigrosz, kutwa, sknera.*

[**Pikut, a,** lm. **y**] *ptak kszyk, gatunek bekasa* (scolopax gallinula): Pikut, jak leci do dołu, to rży. <Od głosu tego ptaka: pikut-pikut!>

[**Pil!**] w. p. **Pilu!**

[**Pila!**] w. p. **Pilu!**

†**Pila go** w. *oznaczający obrzydzenie, wstręt, jak zarwan, arwan i t. p.* Dudz., Troc.

[**Pilać, a, ał**] **I.** *pilnować, strzec:* Józef pila koni *(= dogląda).* Jan tylo karczmy pila. **2.** *zważać:* Ty na jego słowa nie pilaj. <PIL/PIL>

**Pilada, y,** lm. **y** *słup, filar, przy którym w ujeżdżalni lub na torze wyścigowym uczą biegać konie na linkach.* <? Od Łć. pila = słup, filar; **na** podobieństwo wyrazów amfilada, parada, promenada>

**Pilaf, u,** blm. p. **Piław.**

**Pilan, u,** lm. **y** *naczynie stołowe na Wschodzie, misa, półmisek:* Wtym przyniesiono wielki P. ryżu. Słow. <Prs. pilau = Piław>

[**Pilanie, a,** blm.] czynność cz. **Pilać.**

**Pilar, u,** lm. **y** *słup rozdzielający dwa konie w stajni.* <p. Filar>

**Pilarka, i,** lm. **i** *maszyna do wyrabiania fryzów.* <Od Pilarz>

**Pilarnia, i,** lm. **e** **I.** p. **Tartak.** **2.** †P., [P.] p. **Piłkarnia.** <Od Pilarz>

†**Pilarnik, a,** lm. **cy** *ten, co utrzymuje pilarnię, dom do grania w piłkę.* Troc. <Od Piłarnik>

**Pilarstwo, a,** blm. *rzemiosło tracza.* <Od Piła>

**Pilarz, a,** lm. **e** **I.** ×P. p. **Piłkarz.** **2.** [P.] p. **Piłarz.** **3.** *ten, co robi piły:* Do tej klasy należeli: karczmarze, młynarze, rybacy, kowale, pilarze. Sur. **4.** [P.] *przezwisko dawane przez mieszkańców Chodla przybyłym od dość dawna włościanom galicyjskim.* **5.** zool. (tenthredo) *owad błonkoskrzydły z pokładełkiem, należący do skupienia roślinarek.* <Od Piła>

**Pilarzowaty** *podobny do pilarza (owadu):* Owad P. <Od Pilarz>

[**Pilarzowy**] przym. od **Pilarz** *(tracz).* <Od Pilarz>

**Pilas, u,** lm. **y** fl. *miejsce na szkucie, gdzie flisy sypiają.* <? Dnm.>

**Pilaster, tru,** lm. **try** p. **Pilastr.** <Włos. pilastro, Fr. pilastre>

**Pilastr, u,** lm. **y, Pilaster,** × **Pilastra** **I.** bud. *czworograniasty słup wpuszczony połową lub większą częścią w mur, z którego wystaje, dla wzmocnienia tego muru lub jako ozdoba,* słup uwięzły, łopatka: Cyrus miał w swoim pałacu pilastry srebrne. Nar. **2.** zdń. *ozdobna rama kaflana zastępująca miejsce narożnych kafli w piecu:* Piec w pilastrach. <Fr. pilastre>

×**Pilastra, y,** lm. **y** p **Pilastr:** Przed pilastrą wrót carskich zawieszona była płaszczennica nad ubranym i świecami opatrzonym stolikiem. Bart. <Fr. pilastre>

**Pilastrowanie, a,** lm. **a** *ozdoba z pilastrów:* Nad tym tunelem postawiono dekoracyjną atykę z wnękami i pilastrowaniem. Spas. <Od Pilastr>

×**Pilat, a,** lm. **y** p. **Pręgierz.** <Od imienia Piłat>

**Piław, u,** blm., **Pilaf, Piław** *ulubiona wschodnia potrawa, złożona z tłustej baraniny gotowanej z ryżem i polanej masłem.* <Tur. piław, Prs. pilau>

**Pilawita, y,** lm. **ci** *członek rodu, pieczętującego ś. herbem Pilawa.* <Od nazwy herbu Pilawa>

**Pilch, a,** lm. **y** **I.** [P.] *skąpiec.* **2.** zool. = a) p. **Rzęsorek.** b) a. [**Pilk**] p. **Koszatka:** P., *glis,* zwierz większy, niżli łasica. Trzyc. Ususzonym pilchem a. gniazdem jego okurzają bydło i obory. Troc. Ledwie dopadł pościeli, wszytek zmysł utopił we śnie tak głęboko, że leniwi pilchowie twardziej nie sypiają. P. Koch. <Czes. plch, Nm. Bilch(maus)>

**Pilchowy** przym. od **Pilch:** Sierść pilchowa. Futro pilchowe. <Od Pilch>

[**Pile!**] w. p. **Pilu!:** Pilusia! lwa! P.! P.!

†**Pilecznik, a,** lm. **i** p. **Piłkarz.** Glos.

×**Pilen** p. **Pilny.**

**Pilenie, a,** blm., czynność cz. **Pilić.**

†**Pilenie, a,** blm., czynność cz. †**Pilić.**

[**Pilerz, a,** lm. **e**] *filar.* <p. Filar>

[**Pilgrzym, a,** lm. **y**] p. **Pielgrzym.** <Ang. pilgrim, Nm. Pilger, Włos. pellegrino, z Łć. peregrinus>

[**Pilgrzymować, uje, ował**] p. **Pielgrzymować.** <Od Pilgrzym>

[**Pilgrzymowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pilgrzymować.**

[**Pili**] *swój, krewny:* Ona mi ta nie pila: lepiej oddać dziecko do obcego, jak do pilego.

**Pilić, i, ił l.** †P. *pilnować, strzec, mieć na uwadze, na oku, mieć baczenie:* Kto pili, nie zmyli. Prz. P. prawo = *zachowywać pilnie; pilnować ś., trzymać ś. go, stosować ś. ściśle do niego, patrzeć prawa.* Skr. **2.** *przypilać, przynaglać, naglić, napędzać:* Nie wiemy, czy z własnego natchnienia, czy też może pileni jednocześnie przez urzędników. Dar. P. robotników. Pili mię potrzeba naturalna (=*przypiera*). <PIŁ/PIL; por. PIT>

†**Pilić, i, ił** *urabiać co w kształt piłki, nadawać postać kuli:* Piasek tak mokro pokrop, aby ś. P. dał, jak mąka wilgotna, gdy ją w garści ściskają, abo jak śnieg na odmięcz. Sien. <Od Piła>

[**Pilili!**] w. p. **Pilu!**

**Pilipon, a,** lm. **i**=**Filipowiec:** Wypadł z urny jako egzaktor podatków od piliponów. Rol. <Ukr. Pilipón>

[**Pilipowczany**] przym. od **Pilipowka:** Noc pilipowczana najdłuższa w roku. <Od Pilipówka>

[**Pilipowka, i,** blm.] p. **Pilipówka.** <Ukr. pilípivka>

[**Pilipówka, i,** blm., **Pilipowka, Filipówka**] *post od św. Filipa (adwent).* <Ukr. Pilípivka>

**Pilit, u,** lm. **y** min. *szmaragdyt, odmiana amfibolu.*

[**Pilj!**] w. p. **Pilu!:** P. — P., piljka — piljka!

[**Piljka!**] w. p. **Pilu!:** Pilj — pilj, P. — P.!

[**Pilk, a,** lm. **i**] p. **Pilch.**

[**Pilka!**] p. **Pilu!:** P., pilili!

**Pilkalnia, i,** lm. **e** *starożytna warownia żmudzka.*

**Pilniczek, czka,** lm. **czki** p. **Pilnik.**

**Pilnie l.** przys. od **Pilny** = a) P. ś. uczyć. P. co robić. Troc. P. pracuje. Troc. P. chodzić około czego. P. mi ś. przypatrywał (=*uważnie, z zajęciem*). Zumiawszy ś. umilkli, a jeden na drugiego pilnie patrzali. Chwal. b) *koniecznie, nieodzownie, niezbędnie:* P. mi trzeba pieniędzy (=*na gwałt*). P. o tym trzeba wiedzieć. c) a. **Pilno** *dokładnie, dobrze, usilnie, bacznie, bardzo, szczerze, gorliwie, gorąco:* P. na co zważać. Zastanowić ś. P. Barzo P. Bogu za nią ś. modliły, aby była zbawiona. Ż. E. Prosić o co P. Służby me zwykłe pilnie zalecam, oddając ś. powtóre pilnie a pilnie do łaski WM. Szymon. **2.** †P. *mocno, tęgo, silnie, głęboko:* Siedząc na wozie, zasnął tak P., iż go trzymać musiał. Skar.

**Pilnik, a,** lm. **i, †Piła, †Piłka** *hartowana sztabka stalowa kanciasta a. półokrągła, z poprzecznie ostro ponacinaną, do ścierania metalów, do gładzenia:* P. drobny, gruby. P. okrągły, czworograniasty, płaski, półokrągły. P. piłowy a. nazębek (=*do nacinania, ostrzenia piły*). P. kończasty. Pilniki robią ze stali, nacinają dłutkiem, potym je hartują. Os. J. Cudne kształty uporna stal na ś. przybiera, gdy jej stąd zgryźny P., zowąd młot doskwiera. Nar. Proch, który pilnikiem zejmują piłując, otrociny. Sien. Tryny żelazne z pod pilnika. Torz. Zdr. **Pilniczek.** <Od Piła>

†**Pilnik, a,** lm. **i l.** p. **Piłkarnia:** Grać w pilniku (piłarni) piłę. Troc. **2.** *piłka do pasowania*

*piłki,* palant: P. do golenia piły. Troc. <Od †Piła>

**Pilnikarski** przym. od **Pilnikarz:** Czeladnik P.

**Pilnikarstwo, a,** blm. *rzemiosło pilnikarza.* <Od Pilnikarz>

**Pilnikarz, a,** lm. **e** *ten, co robi pilniki, co pilniki nacina.* <Od Pilnik>

**Pilnikowy** przym. od **Pilnik.** Lek.: Szmer P. = *szmer powstający w sercu wskutek wad zastawek.* <Od Pilnik>

[**Pilniować, uje, ował** i **P. ś.**] p. **Pilnować.** <Z Pilnować>

[**Pilniowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pilniować,** *pilnowanie.*

[**Pilniowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pilniować ś.,** *pilnowanie ś.*

**Pilnit, u,** lm. **y** min. *odmiana wezuwjanu podobna z postaci do azbestu.*

**Pilniuchno** przys. od **Pilniuchny; †Pilnuchno, †Pilniuczko, Pilniusieńko, Pilniuteńko, Pilniutko:** Na konie powsiadali, kopji im dodano i samym ś. P. tam przypatrowano. Kob. Dobrej sławie na wszystkim P. hołdują. Papr.

**Pilniuchny, †Pilnuchny, †Pilniuczki, Pilniusieńki, Pilniuteńki, Pilniutki** *bardzo pilny, zupełnie pilny.* <Od Pilny>

†**Pilniuczki** p. **Pilniuchny.**

**Pilniuczko** przys. od **Pilniuczki;** p. **Pilniuchno.**

**Pilniusieńki** p. **Pilniuchny.**

**Pilniusieńko** przys. od **Pilniusieńki;** p. **Pilniuchno.**

**Pilniuteńki** p. **Pilniuchny.**

**Pilniuteńko** przys. od **Pilniuteńki;** p. **Pilniuchno.**

**Pilniutki** p. **Pilniuchny.**

**Pilniutko** przys. od **Pilniutki;** p. **Pilniuchno.**

**Pilno** przys. od **I. Pilny I.** *na gwałt, duchem, prędko, szybko, zaraz, śpiesznie, niezwłocznie:* Muszę P. odjechać i czasu nie mam. Troc. P. każde słowo w pamięci zasklepię. Syrok. Pani służącego gdzie P. posyła. L. (=*w pilnym interesie*). [Ani wieprzek tak od noża P. nie zdekuje. P. ś. zbieraj w Kraków. Weznem P. hubkę, krzesiwo — podpáliłek. Tet. P. zawár drzwiérze. Ni mógek P. zbaczyć] (=*na razie*). **2.** p. **Pilnie:** P. tedy zważcie, co wam powiem. Sienk. Tego P. trzeba dojrzeć, aby nadobnie roliczkę uorano. Rej. Miłuję cię P. Op. **3.** = a) (jako orzeczenie) P. mi = *spieszę ś., spieszy mi ś., nie mam czasu; muszę koniecznie dokąd ś. udać, chcę na gwałt:* Co ci tak P.? Gdzie ci tak P.? Nie tak ci to P., wszak jeszcze nie wyjeżdżasz. L. (= *nie pali ś.*). Że mu było P. do Litwy, musiał tam jechać. Biel. M. Pilniej temu, co ucieka, niż co goni. Kn. P. mi (= *nagli mię potrzeba, przypiera mię, muszę iść coprędzej do ustępu*). A czy wam zginąć P.? Rom. b) × P. kogo, czego = *P. potrzeba kogo, czego:* Niegodziwie mi służysz, P. mnie było ciebie, i nie byłeś w porę. L. Kiedy go było najpilniej, wyjechał. P. Koch. Czego najpilniej — niemasz. Kn. (= *wszystko jest, tylko najpotrzebniejszego nie dostaje.* L.).

**Pilność, i l.** blm. rz. od **I. Pilny:** P. jego w naukach. Troc. Z pilnością go gonił. Troc. Był wychowany od poczciwej matki swej z wielką pilnością. Orzech. By jedno na wykonaniu naszym i pilności a pracy nie schodziło. Skar. Do prawa jednego woru z pieniędzmi, a drugiego z pilnością trzeba. Prz. Widząc pan moję P., coraz lepszym okiem patrzeć na mnie zaczynał. Kras. Na pilności i na dostatku prawo należy. Prz. P. wiele może. Prz. P. wczesna być ma. Prz. P. opaczna. Prz. (= *robota niepotrzebna*). †P. czynić

około kogo, około czego a. mieć o kim = *czuwać, mieć pieczę, staranie nad kim, nad czym; troszczyć ś. o kogo, o co; opiekować ś., zajmować ś. kim, czym troskliwie, pilnować kogo, czego:* Pasterze czują nad trzodą Pańską, P. czyniąc około ludu bożego. Rej. O nich miał pilność, jako łaskawa matka o dziatkach swoich. Op. †P. czynić o czym = *krzątać ś. około czego; zajmować ś., myśleć o czym:* Sprzętna gospodyni o wieczerzej P. czyni. Kochan. **2.** †P., lm. i *obowiązek, powinność:* Postanowisz lewity w ich pilnościach. Leop. Żeby temi sprawami a. pilnościami, które służą ku nabożeństwu, dziatki nie były obciążane. Rej. <Od 1. Pilny>

†**Pilnowacz, a,** lm. **e,** [**Pilnowacz**] *ten, co pilnuje, stróż, dozorca:* P. owiec. Węg. *(= owczarz).* [Czyś ty dobry złodziej, czy ja dobry P.? Góral wstrzymał pilnowacza. Żer]. <Od Pilnować>

**Pilnować, uje, ował,** [**Pielnować, Pilniować**], †**Pilować,** [**Pilować**] **I.** kogo, czego = *mieć na oku, dozorować, strzec, doglądać; czuwać nad kim, nad czym; wartować, być na straży przy kim, przy czym; mieć na niego baczenie:* P. bydła, lasu, skarbu, więźnia. Pilnuj go, by co nie porwał. Troc. Za dawnych książąt kmiecie musieli P. gniazd sokolich, aby ptacy nie wylatały, a kto nie dostrzegł, wielkie strofy płacić musiał. Nar. Pilnuj sam swego, nie spuszczaj ś. na drugiego. Prz. Pilnuj każdy swego, zaniechaj cudzego. Kn. Będę pilnował swego. Koch. W. Kijem tego, kto nie pilnuje swego. Prz. Nauczyć tego, aby każdy swego pilnował. Gost. Aniołom swoim każę cię P. Kochan. Oddali go rodzice kapłanom i z sługą, który go z dzieciństwa pilnował. Skar. Dla mnie była radość cała, bym cię dzień, noc pilnowała. Brodz. Straże pilnują okopów. Mick. Miał za dozorcę księdza, który go pilnował. Mick. Jam go pilnował w chorobie. Mick. *(= doglądał, pielęgnował; czuwał przy nim).* P. dziecka. Pilnuj czasu. Prz. *(= upatruj stosownej chwili, korzystaj z okazji).* Cztery wojska z Italji pilnowały Gallów i Annibala. Lel. *(= obserwowały, nie spuszczały z nich oka).* Wolałem przegrać dobra, niż P. sprawy. Niem. Żart.: Smaczno jada i pije, a dłużnicy drzwi pilnują. Falib. *(= wystawają przy nich, nie opuszczają ich).* Pijany w błocie leży, a psi mu gęby pilnują. Białob. †P. na kogo, na co. Będę tu na to pilnowała z memi towarzyszki. Lubom. Pilnował na niego, na jego postępki. Troc. Śmierć prawie wczas przyszła, pilnując na ten dzień, kiedy ma umrzeć. Kochan. *(= czyhając, czekając; upatrując go).* **2.** †P. *baczyć, zważać, uważać:* Ojciec ma P., aby syna byle komu nie powierzać. **3.** przen.: P. kogo, czego = *trzymać ś. go, nie oddalać ś. od niego; nie opuszczać, nie zaniedbywać, nie odstępować, nie zostawiać go na łasce boskiej, bez opieki:* Chałupy pilnuj! Sienk. P. żony, domu. **4.** czego = *przestrzegać, nie zaniedbywać, nie opuszczać; nie opuszczać ś. w czym, zachowywać co, nie odstępować od czego:* Próżnowania ś. strzegł, modlitw pilnował. Skar. Gdy służby boskiej pilnujem, gdy ś. na rzeczach duchownych i boskich bawim, nigdy ś. głodu i szkody nie bójmy. Skar. Dobrze nabożeństwa P., ale też dobrze ubogim służyć. Skar. Każdy mimowolnie porządku pilnował. Mick. **5.** czego = *patrzeć; zajmować ś., parać ś., trudnić ś., bawić ś., zaprzątać ś., interesować ś., opiekować ś. czym; chodzić około czego, oddawać ś. czemu, wtrącać ś., wdawać ś. w co:* Nauk pilnuje. Troc. Pilnuj spraw twoich. Troc. Pilnował wiernie książek, a nie flaszki. Kras. Cytry, skrzypiec, bębna, piszczałki i wina po biesiadach pilnują, a służby pańskiej zaniedbywają. Jan. Nie lepiejżeby to było kupcowi P. handlu, aniżeli pokątnych tych miłostek? L. Każdy swego rzemiosła pilnuj. Jabł. Niechby każdy pilnował swojego rzemiosła. Tremb. Napisano w niebie: każdy pilnuj siebie. Prz. Pilnuj swego nosa, nie cudzego grosza. Prz. Domicy pilnował palestry. Nar. Ta tylko pilnowała skoków i igraszki. Kras. Ten roli, ów handlu i przemysłu, trzeci służby lub urzędu jakiego, zgoła każdy stanu jakiegoś i powołania pilnuje. Wor. Dama ta kart tylko pilnuje. L. Pilnuj samego siebie i nauki. Wuj. **P. ś. I.** *pilnować jeden drugiego nawzajem.* **2.** *być pilnym, być punktualnym, nie opuszczać ś., uważać, być uważnym, uważać na siebie, czuwać nad sobą:* Nadal w opisach twoich lepiej ś. pilnuj. Rzew. Musi zachorować, bo ś. nie pilnuje *(= nie szanuje ś., nie dba o siebie).* P. ś. na służbie. **3.** *nie oddalać ś., nie odchodzić, nie opuszczać, nie odstępować kogo, czego, trzymać ś. kogo, czego:* Nie pilnował ś. w drodze towarzystwa i zabłądził. To pies nicpoń, nie pilnuje ś. domu. Pilnuj ś. drogi, kolei. P. ś. właściwej pory. Obiad oddawna gotów, ale ty nie pilnujesz ś. godziny. **4.** przen. *trzymać ś., przestrzegać czego, opierać ś. na czym; nie odbiegać, nie odstępować od czego, zachowywać co:* P. ś. litery prawa, dawnych zwyczajów. P. ś. mody. Nie dowierzając tłómaczowi, pilnowałem ś. oryginału. <Od Pilny>

**Pilnowanie, a,** blm., czynność cz. **Pilnować:** P. nauk, rzemiosła swojego. Troc.

**Pilnowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pilnować ś.**

†**Pilnuchno** przys. od **Pilnuchny**; p. **Pilniuchno:** P. ś. chronić czego. Papr.

†**Pilnuchny** p. **Pilniuchny.**

**I. Pilny, Pilen,** [**Pilowny**] **I.** (o osobie) = a) *zajmujący ś., trudniący ś. czym gorliwie, oddający ś. czemu z upodobaniem, gorliwy, oddany czemu, ochotny, chętny, staranny, dbały, skrzętny, pracowity, troskliwy, pilnujący ś. w czym:* Uczeń P. P. nazbyt robotnik abo rzemieślnik; pilno wytwornie wszystko czyni. Kn. P. i pracowity gospodarz. Wer. Karność potrzebna i pogróżka każdego w urzędzie swym pilnym czyniła. Skar. Pilni nauczyciele uczniów. Skar. P. gospodarz ma ledwie czas jeść a spać, i to pod miarą. Ostror. W naukach mniej pilni. Mick. †P. czego, [P. czego]. P. czego abo w czym = *pilnujący, pieczołowicie baczny, pracowity.* L. P. w naukach (†nauk) student. Troc. Błogosławieni, którzy są pilni tego, co w proroctwie napisano. Rej. P., by zając bębna. Prz. *(= czujny).* Bo i Apollo łuku bez przestania nie ciągnie, pilen czasem i śpiewania. Kochan. Nieprawie był posług pilen. Kochan. *(= nie bardzo był P. w służbie).* [Koło dworu kania leci, gubernantka pilna dzieci]. b) †P. czego a. ku czemu = *pilnujący, patrzący czego; zajęty czym, zajmujący ś., zatrudniony czym, oddany czemu:* A za nimi, którzy pilni spraw sądowych byli. Kochan. Oczy me niechaj będą pilne służby twojej. Modl. Wac. Król pospolicie swego miejsca pilen. Kochan. Pilni byli ku działu. B. Sz. A wszego luda uszy były pilny ku księgam. B. Sz. c) †P. komu, czemu = *pilnie wnikający w potrzeby, w położenie czyje, chętny, względny, oddany, uczynny, usłużny, przychylny, interesujący ś., współczujący:* W czym urząd miejski abo burmistrz ma być P. każdemu ukrzywdzonemu, nie czekając dnia sądowego, nieodwłoczną sprawiedliwość czynić ma. **2.** *baczny, czujny:* Sumienie jest stróż P. poczciwości. Rej. Pilne trzeba mieć oko, żeby

sidła na zgubę zastawione skutku nie wzięły. L. Dać pilne baczenie na co. **3.** *wymagający pilności, nagły, naglący, konieczny, pewny, nie cierpiący zwłoki:* Ja prawie już jestem w drodze, mam interes P. srodze, nie mogę ś. zatrzymywać. Jak. J. Mam do ciebie P. interes. Mam ci pilną rzecz powiedzieć. L. Oddaj swą pilną robotę. Mick. Pilna potrzeba *(=paląca).* Pilniejsze to, niż owo. Kn. *(=pierwsze).* Ulgę przynieść choremu jest to pilniejsze, niż nauka. Wirt. Pilną mam sprawę, prośbę. Troc. Pilne pisać listy. Troc. To nic pilnego! †Przy tym jest przydana nauka czytania i pisania języka polskiego, ku tym księgam i inszym pożyteczna, i regestr P. a potrzebny. Sekl. *(=nieodzowny, niezbędny, konieczny).* **4.** *usilny, staranny, skrzętny, gorliwy, pracowity:* Pilne starania. Pomimo pilnych poszukiwań, nic ś. nie znalazło. <PIŁ/PIL; por. PIT>

**2. Pilny** przym. od **Piła**=a) p. **Piłowy:** Rama pilna w tartaku, w której piła osadzona. Os. J. b) *tyczący ś. piłki do grania, piłkowy:* Gra pilna. Troc. Dom P. a. piłarnia. Troc. P., nakształt piły do grania. L. <Od Piła>

**Pilokarpina, y,** blm. *alkaloid z liści jaborandi, krzaku rosnącego w Brazylji* (środek leczniczy napotny i pędzący urynę).

**Pilon, u,** lm. **y, Pylon** *potężna wieża czworoboczna, tępo ścięta, ozdabiająca główne wejście świątyń egipskich.* <Gr. pylon=brama: wieża nad bramą>

**Pilot, a,** lm. **ci** *sternik wprowadzający okręt do portu.* <Fr. pilote>

**Pilotować, uje, ował** *wbijać pale zaostrzone w grunt mokry, niestały, aby zyskać trwałą podstawę pod budowę.* <Fr. piloter>

**Pilotowanie, a,** blm., czynność cz. **Pilotować.**

**†Pilować, uje, ował, [Pilować]** i **†P. ś., [P. ś.]** kogo, czego, †o czym p. **Pilnować:** Pilowany, pilnowany. Troc. Ociec każdy P. ma, aby złym nauczycielom syna nie polecał. Glicz. Nieprzyjaciel duszny człowieka każdego o tym ustawicznie piluje, żeby człowiek nie wierzył słowu bożemu. Kaz. 1555. [Stróż amnioł cę piluje]. <Z Pilnować>

**†Pilowanie, a,** blm., **[Pilowanie]** czynność cz. **Pilować.** Troc.

**†Pilowanie się, a ś.,** blm., **[Pilowanie ś.]** czynność cz. **Pilować ś.**

**[Pilowność, i,** blm.] rz. od **Pilowny,** *pilność.*

**[Pilowny]** p. **Pilny.** <Od Pilować>

**Pilściowy** przym. od **Pilść,** *pilśniowy.*

**Pilść, i,** blm. **I.** p. **Pilśń. 2.** [P.] *„nabicie z materaca, włosienie:“* Skórzane obicie na sprzętach popękało i świeciło otwartemi na P. szczelinami. Orzesz. <Czes. plst. Ros. polsti.>

**†Pilśnia, i,** lm. **e** p. **Pilśń.** Dict.

**Pilśniak, a,** lm. **i** *pasek pilśni kapeluszowej, przyklejony do płaskiego drewna, używany w rękodziełach do polerowania metali.* <Od Pilśń>

**Pilśnianka, i** *odzież, obuwie, kapelusz z pilśni: Sculponeatus,* w pilśniankach chodzący. Mącz. Odgadywał stan choroby w nakryciu, mającym formę pilśnianki, będącej oznaką starszyzny scytyjskiego. Sob. <Od Pilśniany>

**Pilśniany** p. **Pilśniowy:** Obuw P. Troc. Kapelusz P. L. <Od Pilśń>

**Pilśniarz, a,** lm. **e, †Pilśniownik** *ten, co robi wyroby z pilśni:* P., wałkarz, blecharz. Das. P., czapnik, kapelusznik. Bobr. <Od Pilśń>

**Pilśnić, i, ił** *zbijać nakształt pilśni.* **P. ś.** *zbijać się, skręcać ś. jak pilśń:* Z [illegible] włosy ś. kleją i pilśnią. Haur. *(= kołtunią ś.).* Włosy ś. pilśnią przy kołtunie. Troc. <Od Pilśń>

**Pilśnienie, a,** blm., czynność cz. **Pilśnić.**

**Pilśnienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pilśnić ś.**

**Pilśniowato** przys. od **Pilśniowaty.**

**Pilśniowaty** *podobny do pilśni:* Powłoka pilśniowata.

**†Pilśniownik, a,** lm. **cy** p. **Pilśniarz.** Troc. <Od Pilśniowy>

**Pilśniowy, Pilśniany** przym. od **Pilśń,** *filcowy, wojłokowy:* Kapelusz P. <Od Pilśń>

**Pilśń, i,** lm. **e, †Pilśnia, Pilść,** × **Pełść** *tkanka z sierści lub z wełny, otrzymana przez zbicie ich czyli folowanie, wojłok, filc:* Olej ten prasują przez pilśni. Biel. M. Suknia z pilśni. Jancz. Stan z pilśni. Jancz. P. pod siodło, wojłok. Troc. P. do wyrobu kapeluszy. Bakt.: P. w hodowlach laseczników. Hist.: P. nerwowa. Patol.: P. promienicza= *podłoże grzybków promienicy.* <PIŁS/PEŁŚ>

**[Pilu! I. a. Pilusie! Pilusi! Piluś! Pilusia! Piluśki! Piluchny! Pila! Pilka! Pilili! Pilj! Piljka! Pile! Pyl!]** *nawoływanie gęsi:* P.! pilusie, piluchny! P.! P.! wal! wal! Dzieci, dzieci, dzieci, dzieci, P. P., pilusia, piluchna! **2.** *nawoływanie indyków:* P., P.! <PIŁ/PIL>

**†Pilułka, i,** lm. **i** p. **Pigułka:** P. aptekarska. Mącz. Więcej nadziei kładą w pilułkach, w syropach, w doktorach, niż w Bogu. Wuj. Ani syropku, ani żadnych pilułek nie szukaj. Wer. <Od Łć. pilula>

**[Pilusi!]** w. p. **Pilu!** <Zam. Pilusie>

**[Pilusia!]** w. p. **Pilu!:** P.! lwa!, pile!, pile! Pilu-pilu, P.-piluchna! P., P., P.! lwa, lwa, lwa! <Zdr. od Pila!>

**[Pilusie!]** w. p. **Pilu!:** Pilu, P., piluchny! Pilu, pilu, P.! Dzieci, dzieci, dzieci, pilu, pilu, piluśki a. P.! <Lm. od Pilusia>

**[Piluś!]** w. p. **Pilu!:** P., P.! <Zdr. od Pilu>

**[Piluśki!]** w. p. **Pilu!:** Dzieci, dzieci, dzieci, dzieci, pilu, pilu, piluśki! <Lm. od *Piluśka, zdr. od Pila!>

**Pilzeńskie** piwo=*piwo silnej fermentacji, bardzo jasne i chmielowe, mało alkoholiczne, smaku winnego.* <Od nazwy miasta Pilzna>

**Pilzner,** a, blm. żart. *piwo pilzneńskie:* Lubił pójść na pilznera do knajpki. <Nm. Pilsener [illegible]>

**Piła, y,** lm. **y I.** *wielka listwa żelazna lub stalowa zębata do piłowania, tarcia, to jest rozrzynania drzewa, metali, kości, poruszana przez dwoje ludzi lub przez odpowiedni przyrząd:* P. drzewna. Upatrzywszy kość śrzednią w rybim grzbiecie, na jejże kształt i ostre żelazo odkować i hartowne w nim zęby kazał wykarbować i tak nalazł używanie piły. Otw. W oczach ojca syna piłą przetarli. Skar. Piły robią z tej samej stali, z której pilniki. Os. J. P. wielka rzemieślnicza. Troc. P. tracka. Łab. *(=do cięcia drzewa na deski).* Trzeć drwa piłą. Troc. Dwuch ludzi, wziąwszy po obu końcach piły, poczęli drwa piłować. P., zębate żelazne narzędzie do płatania i rznięcia drzewa. Podcz. P. kołowa. P. czopowa p. **Czopnica.** P. krawężna p. **Krawężnica.** Przen.: *człowiek nagabujący kogo uporczywie, dopóki na nim nie wymusi czego; naleganie natarczywe, naprzykrzanie ś.* **2.** [P.] *każda piła, a więc i mała, jednoręczna.* **3.** × P., [P.], **†Pie'a** *tartak:* P. bydlęca do tarcia drzewa. Troc. P. wodna jest dwojaka: prosta a. trylewa. [illegible] Piły wodne i wyrębne. Sad. P. [illegible] Piły dziedziczne od kaz-

dego koła płacą po 12 groszy. Vol. [P. wodna]. **4.** †P. p. **Pilnik**: P., piłka, piłeczka ślusarska, złotnicza, pilnik. L. P. ślusarska, złotnicza. Troc. **5.** chir.: P. mostkowa z kabłąkiem trzymającym ją w napięciu. P. pełna a. płaska. **6.** lek.: Szmer piły = *szmer powstający w sercu wskutek zmian w zastawkach.* **7.** woj. *szczególne urządzenie szańca, mającego postać piły.* Sł. wil. **8.** zool. (pristis) *ryba chrząstkowata poprzecznousta ze skupienia płaszczkowatych.* Zdr. **Piłka, Piłeczka.** <S. Gnm. fīla, Nm. Feile>

†**Piła, y,** lm. **y** l. p. **Piłka**: Grę w piłę wzięli Rzymianie od Greków. Pilch. By był ten zwyczaj w Polszcze, który we Włoszech i Francji jest, grać w piłę, chciałbym, aby dworzanin i to dobrze umiał. Górn. Piłę galić, uchwycić, odbić. Troc. P. nadęta. Troc. I przydało ś. jednego czasu, gdy ono dziecię z syny onego rybitwa piłę grało, że uderzył piłą syna rybitwowego. Hist. rzym. Dzieci kiedy piłę grają, raz ten bije, potym gali abo pasie i za piłą jak szalony biega. Falib. Król ziemie cybelskiej piłę z swymi panięty grał; a gdy król piłę upuścił, Apollon skoczył prędko ku pile, a w rękę wziąwszy piłę, podał prędko królowi. Hist. rzym. Tak potężny róg jednorożca, że dla niego byk piłą, to jest wymiotem słomą napchanym. Birk. Posłał piłę, maczugę i zawojek błazeński. Hist. Aleks. Szczęście ludźmi ciska, jak piłą. Stryjk. Zabawiony światem, gdzie go kolwiek obrócisz, tedy jest podobien do owej nadętej piły, co ś. tłucze od ściany do ściany, kiedy za nią szaleńcy biegają. Rej. Wały on bacik jak piłę przewracały. Zbyl. Rzecz okrągła nakształt piły. Górn. Przen.: †Hetman lud w piłę sprawił *(facto globo).* Błaż. *(= w kłąb a. w krąg, w koło).* **2.** *gra w piłkę:* Gra piły. Troc. Grać piłę wolę, niż kaptywusa. Kn. P. mi milsza, niż karty. Troc. **3.** anat. *kłębek* (glomerulus). <Łć. pila>

†**Piłarnia, i,** lm. **e** p. **Piłkarnia.** Troc. <Od †Piła>

†**Piłarnik, a,** lm. **cy** p. **Piłarnik.** Troc. <Od Piłarnia>

×**Piłarz, a,** lm. **e** p. **Piłkarz**: P., piłkarz, co rad piłę gra. Troc. <Od †Piła>

†**Piłarz, a,** lm. **e,** [**Piłarz, Pilarz**] *ten, co drzewo piłuje,* tracz, piłat: Piłarzów para zdoła rznąć drzewo. Sol. P., tracz. Troc. <Od Piła>

**Piłat, a** l. lm. **owie** = a) †P. przen. *człowiek sądzący sprawę tak, jak dla niego samego wygodnie.* b) żart. p. **Piłarz. 2.** †P., lm. **y** = a) przen. *pręgierz:* Wiemy to, panie Piłacie, iż ten łańcuch dawno macie, każdy więzień, co go nosi, od śmierci ś. nie wyprosi. Rys. Takie piłaty murowane stały około ratuszów i miały na sobie łańcuchy. Darow. Kazał spalić na rynku wileńskim, na miejscu, gdzie stał P. i szubienica. Wiszn. Pod piłatem stał uwiązany drugi winowajca. Krasz. P. miejski był to słup z obręczem żelaznym, nakształt kuny przy kościołach wystawiony. Krasz. b) *ustęp, wygódka, wychodek, prewet, tranzet klasztorny.* Meniń. <Od nazwiska namiestnika rzymskiego w Judei, Piłatusa, który sądził Chrystusa>

**Piłatowski, Piłatowy** *podobny do wyroku sądu Piłata:* Sąd P. **Po Piłatowsku,** ×**Piłatowsko** przys. *jak Piłat w roli sędziego, jak na Piłata przystało.* <Od Piłat>

×**Piłatowsko** przys. p. **Piłatowski**: P. za najmniejszą okazyjką ku swemu pożytkowi osądzi. Grod. <Przys. od Piłatowski>

**Piłatowy** p. **Piłatowski**: Nowy traktat pokojowy był powtórzeniem tych wszystkich piłatowych iście traktatów. Dęb. L. <Od Piłat>

†**Piłatyk, a,** lm. **i** l. p. **Palant**: P., pilnik do galenia piły. Troc. **2.** P., szlaga żelazna. Dudz. P., buława żelazna z krótką rękojeścią. Włod. P., kijec, kiczka, buława, maczuga, *clava.* Mącz P., kijec. Kn. <Od †Piła>

**Piław, u,** lm. **y** p. **Piław.** <Tur. piław>

l. **Piłeczka, i,** lm. **i** p. **Piła.**

2. **Piłeczka, i,** lm. **i** p. **2. Piłka.**

l. **Piłeczkowato** przys. od **l. Piłeczkowaty.**

2. **Piłeczkowato** przys. od **2. Piłeczkowaty.**

l. **Piłeczkowaty** *podobny do piłeczki do grania.* <Od 1. Piłeczka>

**2. Piłeczkowaty** *podobny do piłki, którą piłują.* Perz. Anat.: †Myszka piłeczkowata p. **Piłowaty.** <Od 2. Piłeczka>

l. **Piłka, i,** lm. **i** l. p. **Piła**: Piłką stolarską karby ponarzynać. Sol. Ogrodnicza P. mniejsza z kabłąkiem żelaznym, do urzynania pieńków mających być szczepionemi. Kluk. Cyrulikom potrzebna P. większa i mniejsza do kości piłowania, odrzynając rękę lub nogę, *serra.* Czer. P. zakrętowa=*łaubzega.* Chir.: P. grzebieniasta, łańcuszkowa *(= złożona z ogniwek).* P. nożowata a. P. Larreya *(= wązka, lecz stosunkowo gruba).* **2.** †P. p. **Pilnik**: Piła, P., piłeczka ślusarska, złotnicza, pilnik. L. *Lima,* naczynie ślusarskie, którym piłują, trą, P., tarka. Mącz. **3.** [P.] *sieć rybacka.* **4.** druk. *przyrząd w maszynie drukarskiej, który, suwając ś., chwyta zęby cylindra i tym sposobem obraca go.* <Zdr. od Piła>

**2. Piłka, i,** lm. **i,** †**Piła** l. *kula sprężysta do gry, zabawy:* W ten czas P. bieg swój dobrze odprawuje i trwa gra długo, gdy między podawaczem a odbijaczem taka jest miara, iż i ten grzecznie podaje i tamten rozumnie odbija. Górn. W piłkę grać. Dudz. Jak jeno chce, moc Twórcy postępuje z nami, ludzkiemi, niby piłką, ciskając rzeczami. L. Zaraz, jakby piłką rzucił, poszli Tatarowie. Pas. **2.** †P. *kłębek, kulka:* Ranę plastrem, piłkami i obwijaczami opatrzyć. Perz. *(= kłębkami z flejtuszków).* **3.** anat.: †P. rury udowej = *głowica kości udowej.* Kirch. **4.** woj.: P. ognista, kula drelichowa zapalnemi materjami napełniona. Jak. J. **5.** zdń.: P. gliny = *kawał uprawnej gliny na kafle, kształtu kuli.* Zdr. **Piłeczka.** <Od Piła>

**Piłkalnia, i,** lm. **e** *góra sztuczna, kurhan usypany przez ludzi.* Por. **Pilkalnia.** <Lit. pilkalne a. pilkalnis>

**Piłkarnia, i,** lm. **e,** †**Pilarnia,** [**Pilarnia**], †**Piłarnia,** †**Pilnik** *miejsce do grania w piłkę:* P., gdzie grywano w piłkę powietrzem wydętą, izba długa na 100 stóp, wysoka na 50, szerokości zaś i po dziś dzień nie ma więcej nad $^1/_3$ swej długości. Podcz. <Od 2. Piłka>

**Piłkarz, a,** lm. **e,** ×**Pilarz,** ×**Piłarz,** †**Pilecznik** *ten, co dobrze gra w piłkę; zwolennik gry w piłkę:* Bijaczka piłkarzów, bijaczka pilna, pilnik. Kn. P., co rad piłką gra. Kn. Istnieją przy klubie koła wioślarzy, gimnastyków, piłkarzy. <Od 2. Piłka>

**Piłkorożny** zool. *mający rożki piłkowate lub grzebieniaste.* <Piłka + Rożny>

**Piłkowany** l. *powycinany jak piłka do piłowania:* Liść P. **2.** bot. Krwawnik P. p. **Krwawnik.** Lubotka piłkowana p. **Lubotka.** Oman P. p. **Oman.** <Im. od *Piłkować, od 1. Piłka>

**Piłkowato** przys. od **Piłkowaty.**

**Piłkowaty I.** *podobny do piłki, jej postać mający.* **2.** anat.: Szew P. czaszki, szew piłowaty, ząbkowaty (sutura serrata). <Od 1. Piłka>

**I. Piłkowy** przym. od **I. Piłka:** Ząb P. Wózek P. w tartaku. Sol. <Od 1. Piłka>

**2. Piłkowy** przym. od **2. Piłka:** Gra piłkowa. <Od 2. Piłka>

**Piłotka, i,** lm. **i** bot. p. **Nazierek.**

**Piłowaczka, i,** lm. **i** *kobieta, która piłuje, poleruje, polerowniczka.* <Od Piłować>

**Piłować, uje, ował I.** *rozrzynać, trzeć piłą:* Piłuję (trę) deskę. Troc. Ryba, *serra*, piła, ma wierzchołkiem grzbietu grzebień mocny, nakształt piły zębatej ostry, którym statki piłuje morskie. Chm. B. Przen. żart. *wykonywać jakąkolwiek czynność, polegającą na jednostajnym suwaniu tam i nazad, np. rznąć tępym nożem, spółkować i t. p.:* Muzyczka piłuje oberka. Krasz. *(= rzempoli).* Przen.: P. komu głowę = *suszyć mu głowę, powtarzając mu ciągle to samo.* **2.** *trzeć, gładzić, ścierać pilnikiem:* Ślusarz piłuje kruszce. Troc. Otrociny spadają, gdy pilnikiem piłują. Sien. **3.** myśl. (o psie) *gnać, gonić, pędzić.* < Od Piła >

**Piłowanie, a,** blm., czynność cz. **Piłować:** P., przepiłowanie drzewa. Troc. Piłka cyrulicza do piłowania kości. Czer. P. kości, żelaza. Troc.

**Piłowato** przys. od **Piłowaty.**

**Piłowaty I.** *do piły podobny, jej wygląd mający.* **2.** anat.: Mięsień P. **a.** piłkowaty, †myszka piłkowata, piłeczkowata = *ząbczasta, wykarbowana.* Szew P. na czaszce. <Od Piła>

**Piłowiec, wca,** lm. **wce I.** bot. p. **Nazierek. 2.** leśn. *sztuka drzewa zdatna do wyrobu tartego, kloc tracki, kłoda do rznięcia, tarcia, tram,* [b u c i u k]. <Od Piłowy>

**Piłowiny, in,** blp. *opiłki drzewne, trociny, otrociny.* Podcz. < Od Piłować >

**Piłowy, †Pilny** przym. od **Piła:** Ząb P. Wózek P. w tartaku. Sł. wil. Pilnik P. a. n a z ę b e k *(= pilnik do ostrzenia zębów piły).* Łab. < Od Piła>

**Piłówka, i,** blm. *robota wykonana piłą.* Sł. wil. <Od Piłowy>

**†Piłuła, y,** lm. **y** p. **Pigułka.** Ocz. < Łć. pilula >

**Pimelit, u,** lm. **y** min. *sylikoid z grupy serpentynu, krzemian wodny magnezji i niklu,* 2(NiMg) Si + Aq. < Od Gr. pimelē = tłuszcz >

**Piment, u,** lm. **y** bot. p. **Pieprzowiec.**

**[Pimpara, y,** blm.] *gra w cetno i licho:* (Zapytanie:) P.? (odpowiedź:) — Jest para, a. niema pary.

**Pimperlaj, a,** lm. e *kurdupel, żaba, pędrak, zabawny malec, pępek, smarkacz.* <Od Nm. pimpeln, Pimpler>

**Pimpinella, i,** lm. **e** bot. **I.** p. **Biedrzeniec. 2.** p. **Krewnik.** <Łć. pimpinella>

**Pimpleidy, id,** blp. *muzy.* Sł. wil. <Od nazwy Pimplu, góry greckiej>

**Pinakiel, kla,** lm. **kle** p. **Wieżyczka.** <Fr. pinacle>

**Pinakjolit, u,** lm. **y** min. *boran bezwodny,* $Mg_2B_2O_6 . Mn_3O_4$.

**Pinakl, a,** lm. **e** p. **Wieżyczka.**

**Pinakoid, u,** lm. **y** min. *para płaszczyzn równoległych od osi krystalicznych poziomych a. od jednej z osi poziomych i zarazem od osi pionowej czyli głównej.* < Od Gr. pinaks = deska, tablica, + eidēs = -kształtny

**Pinakon, u,** blm. chem. *alkohol dwuhidroksylowy, dwakroć trzeciorzędowy, np.* $(CH_3)_2C(OH) . C(OH)(CH_3)_2$, *glikol czterometyloetylenowy.*

**Pinakoteka, i,** lm. **i** *zbiór obrazów w północnym skrzydle propileów na Akropolu w Atenach; wog. galerja obrazów i zbiór dzieł sztuki.* <Gr. pinakothékē>

**Pinawja, i,** lm. **e** bot. p. **Wrotycz.**

**!Pinceta, y,** lm. **y, !Pinseta I.** *szczypczyki sprężynowe do zatrzymywania krwi w przeciętych przy operacji naczyniach krwionośnych, do przytrzymywania błon, naczyń przy operacjach chirurgicznych.* **2.** p. **Obcążki.** Zdr. **!Pincetka.** <Fr. pincette>

**!Pincetka, i,** lm. **i** p. **Pinceta.**

**×Pincz, a,** lm. **e** p. **Pinczer:** Mały kosmaty P. podnosił ś. za każdym poruszeniem chłopca. Bał.

**Pinczer, a,** lm. **y, ×Pincz** *gatunek małego psa pokojowego o włosach kudłatych.* Zdr. **Pinczerek.**

**Pinczerek, rka,** lm. **rki** p. **Pinczer.**

**Pinda, y,** lm. **y I. a. Pindyrynda, Pinderynda** gmin. pog. *kokietka, kobieta narzucająca ś., wdzięcząca ś., nieporządna a strojna.* **2.** [P.] *przezwisko dziewuchy.* **3.** [P.] *pizda, pica.* <? eufemistycznie, przyzwoiciej, zam. Pizda>

**[Pindałek, łka,** lm. **łki]** *gęś w zagadce:* Ptak P. na łapach chodzi, a rogiem trawę je.

**Pindarycznie** przys. od **Pindaryczny:** Strofa zaczęta P. Słow.

**Pindaryczny** *będący owocem twórczości Pindara, którego wzór zostawił Pindar, jako poeta:* Strofa pindaryczna. <Od nazwiska poety greckiego Pindara>

**[Pindasia, i,** lm. **e]** *kobieta zła, sucha, jędza.*

**[Pinderewa, y,** lm. **y]** = **Dzięd zierzawa.**

**Pinderynda, y,** lm. **y** p. **Pinda.**

**[Pinderyndum]** przyśpiew do piosnki o koziołku: Hop sztynder Madaliński, fika z góry ta, zbara ciup, ciup, P. hura barabsza mazura. <Z Pindyrynda>

**Pindrzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pindrzyć ś.**

**Pindrzyć się, y ś.,ył ś.** gmin. pog. *kokietować, mizdrzyć ś., umizgać ś., zalecać ś.* <Od Pinda>

**[Pindurynka]** *przyśpiew na zakończenie pieśni o koziołku:* Tiuta! — z koryta! ciera, ciuch, ciuch! P.! — Madaleński mazura! <Z Pindyrynda>

**[Pindyczenie, a,** blm.] czynność cz. **Pindyczyć.**

**[Pindyczyć, y,ył]** na kogo = *napierać, nastawać na kogo.*

**[Pindyga, i,** lm. **i]** pog. *napitek, wódka.* <Wyraz sklecony z PI>

**[Pindyrynda, y,** lm. **y] I.** p. **Pinda. 2.** bot. p. **Dzięd zierzawa. 3.** *gaduła, paplaczka.* **4.** *skrzypki:* A za moją pindyryndą dziewki, chłopcy z karczmy wynda. [illegible]

**[Pindyryndowy]** przym. od **Pindyrynda:** To wszystko na węgle z upalonego ciernia wielkosobotniego posypane i do tego garść szalejowego maku i pindyryndowego suchego liścia. <Od Pindyrynda>

**Pindżak, a,** lm. **i** *kurtka, marynarka:* W szarym pindżaku angielskim młody radża wygląda jak usmolony kapcan. Sienk. <Ang. peajacket>

**Pinela, i,** lm. **e †Pinola** *orzech czyli ziarnko z szyszki limby.* Zdr. **Pinelka.** <Od Łć. pinea = sosna>

**Pinelka, i,** lm. **i** p. **Pinela.**

**Pinezka, i,** lm. **i** p. **Pluskiewka.** <Fr. punaise>

**Pinga, i,** lm. **i** gór. **I.** p. **Dukt. 2.** p. **Kotlisko.** Nm. Pinge

**[Pinga, i,** lm. **i]** p. **Piega.**

**[Pingowaty]** p. **Piegowaty.**

**Pingwin, a,** lm. **y** zool. **I.** *bezlotek, ptak płetwonogi wielkości gęsi; nie lata, ale wybornie pływa i nurkuje, staje w postawie pionowej,* tłuściel. **2.** w lm. (urinatores) *gatunek ptaków.* <Nm. Pinguin, od Łć. pinguis = tłusty>

**Pingwit, u,** lm. **y** min. *minerał z grupy nontronitu.* <Od Łć. pinguis = tłusty>

**[Piniaszek, szka,** lm. **szki]** p. **Pień.** <Od Pień>

**[Piniądz, a,** lm. **e,** 2 pp. **ędzy, ędzi, ędzów, ędzej, ądzy]** p. **Pieniądz.** <Z Pieniądz>

**Pinier, a,** lm. **y** *sosna?:* Wysoki samotny P. Chełm. <Por. Nm. Pinie = Pinela>

**Pinierowy** przym. od **Pinier:** Nieopodal wznosiła ś. na pinierowych palach szopa. Chełm.

**Piniola, i,** lm. **e** p. **Pinioła.**

**Pinioła, y,** lm. **y I.** × P. a. × **Piniola,** × **Pinola** *wino zamorskie:* Wina, które morzem przychodzą, francuskie, hiszpańskie, pinioły. Vol. Ciągni ś., panie Walanty, w piniolle, w alekanty, to słodkie, a to korzenne, a to ma barwy odmienne. Rej. **2.** [P.] *nazwa jodły.* **3.** a. **Piniola** bot. (pinus, pinea) *roś. z rodziny szyszkowych.*

**Pinit, u,** lm. **y** min. *krzemian wodny glinki, potażu, a w części i innych zasad.* <Fr. pinite, Nm. Pinit>

**Pinitoid, u,** lm. **y** min. *minerał z grupy pinitoidów, stanowiących mieszaninę związków grupy gliny z miką.* <Od Pinit + Gr. -eidēs = -kształtny>

**Pinja, i,** lm. **e** *sosna włoska, rosnąca w południowej Europie.* <Włos. pino>

**Pinjola, i,** lm. **e** *orzech wydawany przez drzewo pinja.* <Włos. pignolo>

†**Pinka, i,** lm. **i,** †**Pinta** *gatunek ładownych statków rzecznych lub morskich, z tyłu zaokrąglonych.* <Fr. pinque, Nm. Pinke>

**I. [Pinka, i,** lm. **i, Penka]** *ćwiek, sztyft, szpilka drewniana, którą ś. przybija podeszwę do buta.* <Nm. Pinne>

**2. [Pinka, i,** lm. **i]** *gatunek małych gruszek zimowych.*

**Pinkofina, y,** blm. p. **Azala.**

**[Pinkoła, y,** lm. **y, Pinkuła]** *trznadel (ptak):* Przyleciał czyżyczek, postawił wina żydliczek; przyleciała P., wszycko im to wyláła. <Czes. pěnkava a. pink, z Nm. Finke>

**[Pinkuła, y,** lm. **y]** p. **Pinkoła.** <p. Pinkoła>

**Pinna, y,** lm. **y** pal. *małża bezgłowa jednomuskułowa, w pokładach jurajskich i kredowych,* szołdra, szynka. <Gr. pínna, Łć. pinna>

**Pinnit, a,** lm. **y** *skamieniałość mięczaka (skorupiaka) morskiego, postacią przypominającego pióro.* <Od Łć. pinna>

**Pinnoit, u,** lm. **y** min. *boran wodny,* $MgB_2O_4 3H_2O$.

**Pinola, i,** lm. **e** p. **Pinioła:** Czerniecki z korzeni i przypraw wylicza jeszcze: cybeby, pinole, bronelle, tartuffole, amidam, piżmo, mortatelle, abucht, różaną wodę, złoto malarskie. Goł.

**Pinolin, u,** blm. *olej żywiczny ulatniający ś.* <Z Łć. pinus + oleum>

**Pinolit, u,** lm. **y** min. *odmiana magnezytu.* <Z Gr. pínna = muszla, + líthos = kamień>

**Pinowja, i,** lm. **e** bot. **I.** p. **Wrotycz. 2.** [P.] p. **Piwonja.**

**Pinseta, y,** lm. **y** p. **Pinceta.** Zdr. **Pinsetka.** <Fr. pincette>

**Pinsetka, i,** lm. **i** p. **Pinseta.**

**!Pinsować, uje, ował** p. **Szczypać.** <Fr. pincer>

**!Pinsowanie, a,** blm., czynność cz. **Pinsować,** *szczypanie.*

†**Pinta, y,** lm. **y** p. **Pinka:** Dają mu znać, że dwa szyty i dwie pincie wzgórę Wisłą idą. Papr.

**[Pińka, i,** lm. **i]** zool. p. **Pliszka**

**[Pińkać, a, ał]** (o ptaku) *świergotać, śpiewać.* <Od Pińka>

**[Pińkanie, a,** blm.] czynność cz. **Pińkać:** I ani przyśpiewków, ni pokrzyków wesołych, ni tego ptaszków pińkania... nie słychać było we wsi. Reym.

**[Pioch, u,** lm. **y]** *piach:* Leżą sobie na piochach i wygrzewają ś. do słonia, bo słońce, to u nich słoń ś. nazywa. Kaczk. <[Piách]>

**[Piokać, a, ał]** **I.** *ledwie dychać, zipać, tchnąć, robić piersiami:* Ledwie pioka (o umierającym). Ju P. nie moze. **2.** *wydawać głos indyczy:* P. od monotonnego wołania indyk: pio-pio-pio. <Dźwn.>

**[Piokanie, a,** blm.] czynność cz. **Piokać.**

× **Piół** p. **Pleć.** Troc.

**Piołun, u,** lm. **y, [Piełun, Piełyn]** **I.** bot. p. **Bylica:** P. glistny = **Glistnik.** Przen.: Tyle prześladowania, oto to jest P., który życie nasze goryczą zaprawia. Karp. *(= gorycz, gorzkość, przykrość).* Obróciły ś. w P. cukry, miody. Jabł. Dla niego ta żona piołunem, a dla mnie byłaby słodyczą. L. **2.** *napój piołunem podsycony.* Troc. Zdr. **Piołunek.** <PIÓŁ/POŁ>

**Piołunek, nku,** lm. **nki I.** p. **Piołun.** Przen.: Fortuna zawsze miesza P. w kanary. Pot. *(= gorzkość, gorycz).* Człowiek pełen żółci i piołunku. Pot. **2.** *wino zaprawione piołunem:* P., wino piołunkowe, piołunem podsycone. Kn. **3.** bot. p. **Bylica.** <Zdr. od Piołun>

**[Piołunija, i,** lm. **e]** bot. p. **Piwonja.** <Zam. Piwonja, przez sld. do Piołun>

**Piołunin, u,** blm. apt. *gorzka substancja otrzymywana z rośliny bylica piołun* (artemisia absinthum), goryczpiołunowa, absyntyna. <Od Piołun>

**Piołunkować, uje, ował, Piołunować** *zaprawiać, sycić jaki napój piołunem.* Troc. <Od Piołunek>

**Piołunkowanie, a,** blm., czynność cz. **Piołunkować.**

**Piołunkowy** przym. od **Piołunek; Piołunowy,** †**Piołynowy,** †**Piołynkowy:** Wino i gorzałki piołunkowe zdrowe. Kluk. *(= zaprawione, podsycone piołunem, nalewane na piołun.* <Od Piołunek>

**Piołunkówka, i,** blm. p. **Piołunówka.** <Od Piołunkowy>

**Piołunować, uje, ował** p. **Piołunkować:** *Absinthiatum vinum,* piołunowane. Kn. <Od Piołun>

**Piołunowanie, a,** blm., czynność cz. **Piołunować.**

**Piołunowo** przys. od **Piołunowy.** Przen.: Zebranie to nastroiło mnie dziwnie P. Orzesz.

**Piołunowy** przym. od **Piołun;** †**Piołynowy** p. **Piołunkowy:** Gorycz piołunowa. Troc. <Od Piołun>

**Piołunówka, i,** blm., **Piołunkówka** *wódka piołunowa, zaprawna piołunem.* <Od Piołunowy>

†**Piołyn, u,** lm. **y** p. **Piołun:** Nakarmię je piołynem i napoję żółcią. Wuj. Oto ja nakarmię lud tento piołynem. Epist. Zdr. †**Piołynek.**

†**Piołynek, nku,** lm. **nki** p. **Piołyn.**

†**Piołynkowy** przym. od **Piołynek; Piołunkowy.** Sien. <Od Piołynek>

†**Piołynowy** przym. od **Piołyn; Piołunkowy:** P. sok. Sien. <Od Piołyn>

**I. Pion, u,** lm. **y,** †**Pian I.** *ciężarek uwieszony na nici, jako przyrząd do wskazywania kierunku prostopadłego:* P., kula ołowiana a. z jakiegokolwiek

metalu, zawieszona na niej a. na sznurku, dla należenia prostopadłości. Jak. J. ( = ołowianka, bleja): Rzemieślnicy kierowań pionowych dochodzą przez piony. Hube. P., żelazko podługowate, którym mularz pionuje. Mag. Spuścić P., = wyśledzać pionem, czyli ściana stoi do pionu. Mag. Przen.: Ludzie uroili sobie, że ... podług swej dowolności potrafią nagiąć prawidła porządku. Sur. ( = normy). 2. *cienka iglica z gałeczką na końcu, do badania głębokości rany, sonda:* P. cyruliczy, iglica cienka, na końcu gałeczkę mająca, do pionowania rany. Perz. <Włos. piombo>

**2. Pion, a,** lm. **y I.** × P. p. **Pieszek. 2.** *robotnik w kopalniach kalifornijskich.* Sł. wil. Zdr. **Pionek, Pioneczek.** <Fr. pion>

[**Pion**] p. **2. Piąć.**

[**Piondze**] p. **Pieniądz.**

[**Pione**] = *spiewano.* <Z Piane = Piano, od Piać>

**Pioneczek, czka,** lm. **czki** p. **Pionek.** <Zdr. od Pionek>

**Pionek, nka,** lm. **nki** p. **Pion i Pieszek.** Przen. *człowiek będący narzędziem w cudzych ręku; człowiek zajmujący niewybitne stanowisko, szeregowiec:* Zakres, gdzie są potrzebne tylko pionki, machiny żywe, gdzie czynność, ofiarowaną kandydatowi matematyki lub filozofji, może również dobrze spełniać wypędzony pierwszoklasista. <Zdr. od Pion>

[**Pionek, nka,** lm. **nki**] p. **Plonek.**

**Pioner, a,** lm. **rzy** p. **Pionier:** Pięćdziesięciolecie niezmordowanego ewangielicznego pionera. <Fr. pionnier>

**Pionerka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pioner,** *pionierka.*

**Pionerski** przym. od **Pioner,** *pionierski.*

**Pionier, a,** lm. **rzy, Pionjer, Pioner I.** *żołnierz w służbie technicznej lub inżynjerskiej, przeznaczony do robót ziemnych, okopowych,* s a p e r. **2.** *osadnik amerykański, trzebiący lasy dziewicze.* **3.** przen. *człowiek torujący innym drogę, krzewiący postęp, oświatę, cywilizację.* <Fr. pionnier>

**Pionierka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pionier:** Stacje doświadczalne są pionierkami postępu rolnego.

**Pionierski** przym. od **Pionier:** Sztuka Balzaców, Dickensów, Zolów ma rozmach P. i coś z pionierskiej pogardy dla utartych szlaków. Pot. A. <Od Pionier>

× **Pioniny, in,** blp. p. **Pieniny.**

**Pionjer, a,** lm. **rzy** p. **Pionier.**

**Pionjerka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pionjer,** *pionierka.*

**Pionka, i,** lm. **i I.** [P. ogrodowa, **Nieżydówka**] *ziemniak, kartofel.* **2.** zool.: Pokrzewka P. p. **Pokrzewka.**

**Pionowa, ej,** lm. **e** mat. *linja pionowa; prostopadła.* <Od Pionowy>

**Pionować, uje, ował I.** *mierzyć pionem, sprawdzać prostopadłość.* **2.** *sondować, sondę zapuszczać, badać sondą:* P., ranę pionem egzaminować. Perz. <Od Pion>

**Pionowanie, a,** blm., czynność cz. **Pionować.**

**Pionownica, y,** lm. **e** *trójkąt prostokątny równoramienny z pionem, u wierzchołka kąta prostego na nitce spuszczonym, do oznaczania prostopadłości w budowlach, murowaniu, obróbce kamieni i t. p.,* w ę g i e l n i c a z p i o n e m, g r u n d w a g a. <Od Pionowy>

**Pionowo** przys. od **Pionowy,** *prostopadle:* Człowiek na dwuch nogach P. do ziemi chodzi. L.

× **Pionowospadzisty** *stromopochyły, spadzisty prostopadle, pionowo:* Skały pierwotne mają płaszczyznę pionowospadzistą za główny charakter. <Pionowo + Spadzisty>

**Pionowość, i,** blm. rz. od **Pionowy:** Sprawdzać P. muru.

**Pionowy I.** przym. od **Pion,** *prostopadły, perpendykularny, wertykalny,* × *wierzchołkowy:* Kierunek P., linja pionowa = kierunek prowadzący w każdym miejscu ziemi do środka ziemi, kierunek wskazany przez ciała swobodnie spadające. P., podług pionu czyli ołowianki prosty kąt czyniący, perpendykularny, × s t a w n o p r o s t y, × p r a w o s t a w n y, × s t a w n o c i ą g ł y, p r o s t o p a d ł y. L. Linją prostopadłą do jakiej płaszczyzny poziomej nazywamy pionową, *verticalem.* Łs. Korzeń P., który prosto idzie w ziemię. L. Koło wodne pionowe czyli właściwe, poziome czyli turbina. Gawroń. Kołowrot P., winda, gdy wał kołowrotu stoi pionowo, zwłaszcza nad szybem pochyłym, i obracany jest krzyżem u wierzchu wału osadzonym. Łab. **2.** Styl P., styl Tudora = *styl angielski.* **3.** gie.: Oświetlenie pionowe = *warunek zachowywany przy pewnej metodzie rysowania map, przedstawiających plastykę powierzchni za pomocą kreskowania pochyłości* (Por. Orograficzna mapa). <Od Pion>

[**Piornak, a,** lm. **i, Pjornak**] *duże pióro ze skrzydła gęsi, do pisania,* s k r z y d l a k. <PIOR PIERZ>

† **Piorónny** p. **Piorunowy:** Piorónne zamieci. Żebr. <Zam. Piorunny>

**Piorun, u** a. **a,** lm **y,** [**Pierun, Pierón, Pieron, Piuron**] **I.** fiz. *gwałtowne wyładowanie elektryczności między dwiema chmurami różnoimiennie naelektryzowanemi, a. między chmurą a ziemią,* g r o m: Dawni Słowianie, nie znając przyczyny piorunów, przypisywali je bożkowi Piorunowi, który był czczony jeszcze w plemieniu aryjskim, a w Kijowie i Wielkim Nowogrodzie do X wieku miał swoje posągi. Kras. A. Mieszkańcy Nowogroda za bogów pioruny czcili, dając im postać człowieka, w ręce trzymającego i rzucającego zapalony kamień. Sch. Sam Jupiter, gniewem poruszony, wziął w rękę ostry P., P. niezgaszony, niepochybny, niezłomny. Kochan. Czemuż nie spuścił gromkiego z wysoka piorunu? Kulig. Jupiter, który mi syna zabił piorunem prędkolotnym. Kochan. To był twój dziad, podobien orłowi, który prędkim piorunem służąc Jowiszowi... Kochan. Nietylko Orfeusz był piorunem trzęzbym z wysoka przerażon. Kochan. Ubogi Tirimach pod wysokim dębem śpi wieczny sen, piorunem uśpiony trzęzbym... Kochan. P. jest para siarczysta na powietrzu zapalona, z wielkim impetem do ziemi spadająca. Boh. Pioruny początek swój mają od elektrycznej materji. Os. J. P. dom spalił. Troc. Z tego grzmotu straszny trzasnął P. Troc. P. uderzył na dąb. Troc. Ciskać, miotać pioruny. P. uderzył w kościół, w człowieka. Piorunem uderzony. Troc. Jakoby piorunem rażony. Spłonął dom od pioruna. Wszystkie budynki P. mu popalił. Zabity od pioruna. Burza z piorunami. Jako P. trzaska w niepogodne czasy. Kochan. Trzasnął P. okrutnie, a gałąź surową uciął przy samym drzewie. Rej. Okropna burza gruchnęła w nocy i polała ś. deszczem piorunów na mój namiot, oddalony od ludzi. Słow. Dawnoby Bogu piorunów nie stało, gdyby za każdym grzechem ś. ciskało. Pot. Jakby piorunem przerażony, nic o sobie nie wiedział. L. Jakby piorunem przeszyty, nie wie, co odpowiedzieć. L. By P. wszystkie kąty zwiercieć i zbieżeć chce, a na ostatek we drwa. Jan.

Przypadną srogie ognie, straszliwe gromy, pioruny. Rej. By cię sto piorunów zabiło. Birk. Biją pioruny. Dm. Grzmią pioruny. Dm. I w pogodę P. uderzy. Prz. Słowa mu idą z ust, jak P. trzaskał. Rej. Wtym niebo znak dało grzmotem, pioruny trzasły. Gor. Wicher świśnie, P. strzeli. Od. Jako Bóg... nie wstydził ś. człowieczej natury siermięgi i nie pierwej ją wyzuł, aż go w onej guni ludzkiego utrapienia ubiją pioruny. Pot. Około domu stało dziesięć konduktorów, a P. go w ostatnim pokoju wytropił. Mick. Wiosną idą chmury, z chmury P. wypada: taki bieg natury. Mick. Drży ziemia, szumią lasy, nie znać we mgle świata, aż nareszcie fatalny z nich P. wylata. Nar. Słychać, biją stronami pioruny. Mick. Książęta wszyscy ś. do gajów, do jaskiń pokreli, bojąc ś., jako piorunu, Bolesława. Chwal. P. bije po piorunie. Szyd. I w nocy pełnej piorunów i błysku sam szedłem. Słow. A echo od drzwi poszło po klasztorze, jak gdyby P. za biskupem runął. Słow. Namiot gęste sieką deszcze, i od piorunów ś. cały czerwieni. Słow. W niej dziwna piorunów siła. Wysp. Rumieniec gwałtowny błysnął w twarzy, jak wstęga piorunu w mgle chmury. Garczyń. Przen.: Ten człowiek, kiedy chce, strzela piorunami z powiek, a z ramion, kiedy chce, rozwija tęczę. Słow. Jak P., piorunem = *nagle, raptem, gwałtownie, prędko, lotem, duchem, skokiem, szybko:* Skanderbek jak P. a. błyskawica do bitwy idzie. Baz. Sam mu mężnie w oczy, jak P. od Jowisza wystrzelony, skoczy. Jabł. Jak P. rzucił ś. na ratunek nieboraka. L. Przyleciałeś piorunem na ratunek, Janie. Wor. Pieniądze przychodzą pomału, a odchodzą jak P. L. Jak prędko dam mu znać, piorunem tu przyleci. L. Piorunem od niego uciekła. L. *(= jak oparzona).* Jakoby ich P. wytrzasł, przylecieli. Boh. Piorunem to zrobił. Przen.: Sadzić, sypać piorunami = *piorunować, przeklinać.* P. Watykanu = *klątwa papieska,* grom Watykanu. Przekleństwa: A niechaj nareszcie jasny P. trzaśnie! Zabł. Niech cię jasne pioruny, niech... L. Niech mię P. jasny zapali! L. Żeby cię jasne pioruny spaliły. L. Niech cię jasny P. trzaśnie! Niech cię jasne pioruny zabiją! Niech cię jasne pioruny zatrzasną! Żeby was jasne pioruny biły. L. Niech mię jasny P. trzaśnie, jeżeli nie prawda! L. By cię sto piorunów zabiło, kłamliwy. O poeto, niech cię P. trzaśnie! Fred. A. Co u pioruna!? *(= djabła, licha),* Idź do pioruna! **2.** przen. *grom, cios, straszne i niespodziewane nieszczęście, klęska:* Ostatni P. uderzył w naród. Na jego głowę spadł P. z jasnego nieba *(= niespodzianie cios go dotknął).* Widocznym było, iż w międzykuchennych stosunkach przygotowują ś. pioruny wojny. Dyg. 3. = a) p. **Piorunowiec.** b) pal. *skamieniała skorupa zaginionego mięczaka z gromady głowonogów:* P., kto go znajdzie, gdyż pewnych czasów z ziemi na wierzch wychodzi, jest formy podłużnej, barwy żółtawej a. szarawej. Haur. Zdr. × **Piorunek.** <PIOR/POR/PR/PIER>

**Piorunek, nka,** lm. **nki, [Pierunek]** I. p. **Piorun. 2.** *dawny fałszowany półgroszek:* Od Pioruna senatora i podskarbiego jeszcze owe stare półgroszki polskie piorunkami zowią. Stryjk. One praskie grosze, półgrosze, piorunki. Gostk. Bite były fałszowane z miedzi i pobielane srebrem przez Pioruna z Kurozwęk, stąd zwane *piorunkami,* o czym miałem sposobność przekonać ś. w szacownym zbiorze p. Karola Beyera. Zag. **3.** [P.] = a) w lm. *trepki, chodaki, pantofle.* b) = **Jazgarz** (ryba). <Od Piorun>

**Piorunian, u,** blm. chem. *sól niezbadanego ściślej kwasu piorunowego:* P. rtęci, $C_2HgN_2O_2$, *przetwór, z którego fabrykują ś. kapiszony do broni palnej.* <Z Piorun>

× **Piorunica, y,** lm. **e** r. ż. od **Piorunnik:** Stare dumy, piorunice. Słow. <Od Piorun>

× **Piorunisty** *straszny, przerażający piorunem, piorunami; pełen piorunów:* Św. Michał pokazał ś. nad wojskiem, piorunistą strzałą goniący Chmielnickiego. Chm. B. <Od Piorun>

**Piorunkowy** przym. od **Piorunek:** Rurki piorunkowe czyli fulguryty. <Od Piorunek>

× **Piorunnik, a,** lm. **cy** p. **Piorunowładzca:** Świat cały dziś P. straszy. Przyb. <Od Piorunny>

**Piorunny** p. **Piorunowy:** Błysk P. Nar. Burza piorunna. Kulig. Szabla migała jak błysk P. Brodz. Duch je (sądy) w piorunnych burzach rodzi. Wysp. Burza piorunna. Pol. Święta dziś niemoc ich (spadłych bogów), piorunna wczora. Wysp. Rażone nagle piorunną wieścią, nie jęknął piersi głuche boleścią. Rom. <Od Piorun>

× **Piorunochłastacz, a,** lm. **e** *ten, co chłasta, miota piorunami:* Zeus P. Przyb. <Piorun + Chłastacz>

**Piorunochron, u,** lm. **y** fiz. *pręt metalowy zaostrzony i sterczący wysoko ponad szczytem gmachu, a drugim końcem zagłębiony w ziemi wilgotnej, służący do ochrony budowli od uderzenia piorunu,* piorunociąg, gromochron, × gromowód, odgromnik, odgrom, konduktor. <Piorun + *Chron, od Chronić>

**Piorunociąg, u,** lm. **i** p. **Piorunochron.** <Piorun + Ciąg>

**Piorunogromca, y,** lm. **y** *ten, co gromi piorunami:* Zeus P. Ml. <Piorun + Gromca>

**Piorunogroźny** *grożący piorunami.* <Piorun + Groźny>

× **Piorunonoszy** *noszący pioruny:* P. ptak Jowisza. Leszcz. <Piorun + *Noszy, od Nosić>

**Piorunować, uje, ował** I. *ciskać, miotać pioruny, razić piorunami.* Przen.: Piorunująca Etna. Przyb. Cholerę tak rozumem rządził, że ś. błyskać, nie P. zdała. Nies. Ktożby pobitych rycerzów zrachował, których Fingala oręż piorunował? Kras. **2.** przen. *gwałtownie i przekonywająco występować, groźnie powstawać przeciw komu lub czemu, gromić:* Skarga piorunował przeciw kacerzom. Predykanci lutersey piorunowali przeciw zabobonom kościoła rzymskiego. Niem. P. na błędy społeczne. Popędliwie P. i gromić. L. Piorunujący w wymowie Perykles. Karp. **3.** przen. *sadzić piorunami, kląć, przeklinać, pomstować, wymyślać, na czym świat stoi:* Na moment nie przestaje hałasować, gdyrać, P. L. Piorunuje ze złości. <Od Piorun>

**Piorunowanie, a,** blm., czynność cz. **Piorunować.**

**Piorunowiec, wca,** lm. **wce** min. *jedna z rur utworzonych ze stopionych ziarn kwarcu wskutek uderzenia piorunu w piasek kwarcowy, pręt kwarcowy utworzony z piasku stopionego przez piorun,* piorunek, piorun, skała piorunowa, strzałka piorunowa, kamień piorunowy, rurka piorunowa, fulguryt, †dżdżownica, †boży prątek. <Od Piorunowy>

**Piorunowisko, a,** lm. **a** *miejsce, gdzie piorun uderzył, ślady zniszczenia od pioruna, rumowisko, zgliszcza pozostałe po uderzeniu pioruna:* Z całego mienia mego opłakane dziś tylko P. Sł. wil. Kapłani ofiarami oczyszczali P. Bobr. <Od Piorun>

**Piorunowładny** *władający piorunami, gromowładny:* Zeus P. <Piorun + Władny>

× **Piorunowładzca, y,** lm. **y,** × **Piorunnik** *władca piorunów, gromowładca:* Jowisz P. Otw. <Piorun-+ Władzca

**Piorunowo** (przys. od **Piorunowy,** *jak piorun, piorunem:* Czas płynął P., niepostrzeżenie. Krasz. [illegible].

**Piorunowy, Piorunny, †Piorónny** l. przym. od **Piorun** a) Raz P. kochan. P. trzask. Kn. Pocisk P. Katedrę płocką piorunowym ogniem spaloną, z fundamentu wyniósł. Nies. Kamień P., strzałka piorunowa, skałka piorunowa p. **Piorunowiec.** Trufle, grzyb P. Bobr. Przen.: Wojsko, które brat Antonjusza przeciw Sarmatom wywiódł, nazywano piorunowe. Gil. Nad tego nie było gorszego człowieka, który broń srogą, strzelbę piorunową wymyślił. P. Koch. *(=palną, ognistą).* Przygotowania do wesela szły z piorunową szybkością. Krasz. *(=błyskawiczną).* b) a. **Piorunujący:** P. głos. Troc. Piorunowemi zgromił go słowy. Min. Ogniste baryły biorą nazwisko barył piorunowych, kiedy w nich nakładzie ś. granatów. Jak. J. Na mizerere dają złoto, strzelającym lub piorunowym nazwane, *aurum fulminans.* Krup. 2. [P.] = a) Nazwy „P. klin“ używają Mazury dla kamiennych siekierek starych Prusaków. b) Piorunowa kula = *siekierka kamienna, zabytek z czasów przedhistorycznych.* c) Ziele piorunowe p. **Szparag:** W Matkę Boską Zielną święcą makówki, marchew, słonecznik, bielicę, piorunowe ziele. <Od Piorun>

**Piorunująco** przys. od **Piorunujący:** Jezuita spojrzał na niego P. Bał. Podziałało to na obecnych P.

**Piorunujący** l. im. od **Piorunować.** 2. P., × **Piorunowy** *odznaczający ś. jakby siłą piorunu, gromowy, grzmiący, gwałtowny:* Głos P. Mowa piorunująca. Piorunujące wrażenie *(=wstrząsające).* 3. *wybuchający, wybuchowy, eksplodujący:* Piorunujące złoto, srebro, platyna, merkurjusz i ołów, materje wybuchające z trzaskiem i płomieniem przez naciśnienie, uderzenie lub wyższą temperaturę; służą do wyrobu pistonów do strzelb. Łab. Złoto piorunujące = *niedokwas złota amonjakalny.* Gaz P. = *mieszanina dwuch części wodoru i jednej części tlenu.* Mieszanina piorunująca. Lek.: Jaskra piorunująca p. **Jaskra.**

[**Pioruński**] *przeklęty:* Pioruńskie koło. <Od Piorun>

**Piosenka, i,** lm. **i** p. **Pieśń:** Piosenki nucą. Koss. Sadzi kwiaty i polewa, i piosenkę jakąś śpiewa. Syrok. Ona śpiewa, jak na biedę, tę piosenkę, co ja lubię. Syrok. Te piosenki czytałam, niektóre są piękne. Mick. Zdr. **Pioseneczka.** <p. Pieśń>

**Piosenkarstwo, a,** blm. **I.** *powołanie piosenkarza.* 2. *tworzenie piosnek.* 3. zb. *piosnki:* Dział piosenkarstwa. <Od Piosenkarz>

**Piosenkarz, a,** lm. **e** *autor piosenek, śpiewak piosenek.* <Od Piosenka>

**Piosennik, a,** lm. **i, Pieśniozbiór, Pieśnioksiąg,** ∴ **Piesnik** *książka, zawierająca zbiór piosnek, spiewnik.* <Od *Piosenny, od Pieśń>

†**Pioska, i,** lm. **i,** [**Pioska**] p. **Pieśń:** Cóżkolwiek grałem w cieniu, próżen troski, jeżeli me żyć nad rok więcej pioski mają... L. Mnie wierne Parki pola szczupłej wioski i nieco dały ducha greckiej pioski. L. [P. ślonska długa a wonzka].

**Pioskop, u,** lm. **y** (Pi-oskop) *przyrząd służący do oznaczania ilości tłuszczu zawartego w mleku.* < Gr. pió-tes = tłuszcz; piōn = tłusty + -skopéō = badam, patrzę>

**Piosneczka, i,** lm. **i** p. **Pieśń:** Doskonalszy kancjonał, to jest pieśni chrześcijańskie z przydaniem piosneczek. Wiszn. Poselstwo litewskie zwykłą onę z strony oddania sobie Podola piosneczkę powtarzało. Błaż. Na sejmie też, co i pierwej, piosneczkę pośpiewywali. Błaż. I ja już o tym piosneczkę mogę śpiewać. L. *(=i ja tego doświadczyłem, i mnie dało ś. uczuć, i ja mogę coś o tym powiedzieć).* <Zdr. od Piosnka>

**Piosnka, i,** lm. **i** p. **Pieśń:** Piosnki, a według wziętego nazwiska, arje. L. Jako biały łabędź, z Symeonem starcem piosnkę swą przed śmiercią zaśpiewał. Skar. Dla mnie dałeś wszystko, Boże, na piosnki, powiastki. Len. To P. dziewczęcia drży w wietrze. Len. Żadnych nie umie piosnek. Troc. W tej ś. piosnce kocham. Troc. Przen.: P. najprzyjemniejsza każdemu, gdy go chwalą. Prz. *(=mowa).* Głuchym piosnkę śpiewać. Pot. Na czyim wózku jedziesz, tego piosnkę śpiewaj. Prz. *(=z tym trzymaj, w jego dudkę dmij, temu potakuj).* On jego piosnkę śpiewa. Rej. Nie długo przyjdzie nam jego piosnkę śpiewać. Pot. Jużeś i ty zaczął ich piosnkę. Górn. Jeśli jeszcze k temu żona harda będzie, to też iście za uchem swą piosnkę zagędzie. Rej. *(=ze swym zdaniem, z swą wolą wyjedzie).* Jednę piosnkę zawżdy śpiewać, wszystko o jednej rzeczy powiadać. Mącz. *(=jedno i to samo, zawsze jedno powtarzać).* Zawsze on jednę piosnkę śpiewał, choć obiecali, choć grozili. Pot. Dopóki nam też piosnkę nucić będziesz? Pilch. Zdr. **Piosneczka.** <p. Pieśń>

[**Piostka, i,** lm. **i**] p. **Pieśń.** <Z Piosnka>

**Piotr, a I.** [P., lm. **y**] *krzyż w oknie.* 2. p. **Pietr:** Poczekajże, panie Malchusie, napędzę ja ci Piotra. L. Raz mi tak piotra napędził, żem ledwie trafił do jamy. Fred. A. <Od imienia Piotr>

[**Piotrać, a, ał**] *nazywać Piotra poufale po imieniu:* Nie piotraj mi, bom ja -ski. Prz. *(=nie mów mi po imieniu, bom szlachcic).* <Od Piotr>

[**Piotranie, a,** blm.] czynność cz. **Piotrać.**

**Piotrowa, ej,** lm. **e** *stara pani, pośladek, tyłek, zadek, dupa:* Biczysko złamawszy, kazał połowę jego wetknąć mu w piotrowę i tak na konia wsadzić. Papr. <Od Piotrowy>

**Piotrowianin, a,** lm. **anie** *uczeń, zwolennik Piotra:* Jesteśmy chrześcijanie, nie Piotrowianie. Żebr. <Od Piotrowy, od Piotr>

**Piotrowin, a,** blm.: Wygląda jak P. Prz. *(=bardzo mizernie, trupio, jakby z grobu wstał).* Wskrzeszać Piotrowina = *wskrzeszać, wznawiać dawne sprawy, to, co już minęło, przeszło.* <Od nazwiska Piotrowina, legiendowego mieszczanina krakowskiego, wskrzeszonego przez św. Stanisława>

× **Piotrowiny, in,** blp. *imieniny Piotra.* L. <Od Piotr>

† **Piotrożnik, a,** lm. **i** = **Pietrożnik.** <Od Piotr>

[**Piotrówczany**] przym. od **Piotrówka:** Dni piotrówczane najdłuższe w roku. <Od Piotrówka>

**Piotrowka, i,** lm. **i, Petrówka I.** [P., **Petrywka**] *post przed św. Piotrem.* 2. zł. *kłódka.* <Ukr. petrivka>

† **Piotruszczany,** † **Piotruszkowy** przym. od **Piotruszka,** *pietruszkowy:* P. sok, korzeń. Troc. Piotruszczane nasienie. Troc. <Od Piotruszka>

**Piotruszka, i,** lm. **i I.** [P.]: W czasie najścia wojsk austryjackich huzarzy węgierscy Weczaja skusili byli Piotruszkę do grania im w zapusty (w czasie nabożeństwa); oburzeni Skaryszewianie ukarali publiczną chłostą niewczesnego wesołka, i każdego niefortunnego grajka nazywają odtąd Piotruszką. 2. †P. p. **Pietruszka:** Na piotruszkę, na to i owo wydałem — szafarzów sło-

wo. Kn. P. polna, dzika. Troc. <Od imienia Piotruszka>

†**Piotruszkowy** p. **Piotruszczany.** Sł. wil. <Od Piotruszka>

**Piotyn, u,** lm. **y** (Pi-otyn) min. *sylikoid zbliżony do serpentynu.*

**[Piónty]** p. **Piąty.** <Z Piąty>

†**Piórak, a,** lm. **i,** †**Pióroruch** *ptak.* Km. <Od Pióro>

**Pióreczko, a,** lm. **a** p. **Pióro.** <Zdr. od Piórko>

**[Pióreńko, a,** lm. **a]** p. **Pióro:** A chwytajże, mój syneczku, chwytaj, tylko jej (przepióreczki) ś. pióreńków nie tykaj. <Od Pióro>

**Piórko, a,** lm. **a i.** p. **Pióro:** Pawie P. Lekki jak P. Porósł w piórka = *opierzył ś., porosły na nim piórka.* Przen.: Porósł, obrósł w piórka = *dorobił ś., zbogacił ś.* Nietylko, iż rodzice by panowie ś. szerzą, ale też i temiż piórkami syny swe obtykają. Glicz. Jemu to tak łatwo jest, jak P. spalić. L. Pędzlować gardło piórkiem. Rysunek odrobiony, wycieniowany piórkiem. P. do zębów p. **Dłubaczka.** P. żywego srebra. Przen.: Strzeż ś. mojego piórka. Tremb. *(= mojej krytyki pisanej).* †Za piórkiem biegać = *dać ś. ułowić, być powolnym, posłusznym:* Z tych frasunków będzie ś. śmiać, boć mu wnet za piórkiem biegać. Rej. **2.** †P. *kępka włosów na środku ogolonej głowy:* Czupryny wygolone na piórka. Zbyl. A. **3.** [P.]=a) *bukiecik z kwiatów.* b) *gałązka zielona, której końce listków są powleczone złotem malarskim, jako ozdoba przy kapeluszu górala, Słowaka.* c) *kitka z nędzy, szychu, piórek farbowanych, którą wieśniacy na święto przypinają do czapki lub kapelusza.* **4.** *kiełek, rostek ziarna, który tylko co ś. dobył z ziemi po zasianiu, lub który ś. pokazał wskutek słodowania.* **5.** P. orle = *podłużny odwrót sierści na koniu,* wicher. **6.** *zabawa towarzyska młodzieży doroślejszej.* Goł. **7.** bur. *jeden z delikatnych wióreczków bursztynu, jakie spadają z pod dłóta na warsztacie.* **8.** cukier. *taki stopień gęstości cukru, jaki ma pomada:* Gotować cukier do piórka. **9.** pusz. *sprężyna przy kurku u fuzji.* Sob. **10.** szczot. *cienki koniec szczeciny.* <Od Pióro>

**Piórkoróg, oga,** lm. **ogi** zool. (tanypus) *owad dwuskrzydły długorogi.* <Piórko + Róg>

**[Piórkoski, ego,** lm. **scy]** p. **Piórkowski.** <Od Piórko>

†**Piórkoś, a,** lm. **e** *młokos, gołowąs, młodzieniaszek:* Nauczę tego piórkosia starców szanować. Troc. <Od Piórko>

**[Piórkować się, uje ś., ował ś.]** *pierzyć ś.* <Od Piórko>

**[Piórkowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Piórkować ś.**

**Piórkowato** przys. od **Piórkowaty.**

**Piórkowaty** *mający postać piórek, podobny do piórka:* Jarzębina piórkowata. Piórkowate skrzele dychawkowe. <Od Piórko>

×**Piórkowski, ego,** lm. **scy, [Piórkoski]** *djabeł, czart, szatan, zły duch, bies:* Żeby cię pan P. porwał! <Od Piórko>

×**Piórnica, y,** lm. **e** p. **Piórnik.** Troc. <Od *Piórny, od Pióro>

×**Piórnicowy** przym. od **Piórnica.** <Od Piórnica>

**Piórnik, a,** lm. **i** l. a. ×**Piórnica, [Piórówka]** *pudełko, puszka podłużna, gdzie ś. pióra i ołówki chowają,* †penal, †pennal. **2.** *pióro, w które ś. oprawia pendzelek, obsadka do pendzla:* P., pióro, w które pędzliki osadzają. Haur. **3.** bot. = a) p. **Wywłócznik.** b) p. **Osoka.** c) (lomaria) *roś. z gromady paprotników, z rzędu paproci.* <Od *Piórny, od Pióro>

**Piórnikarz, a,** lm. **e** *ten, co wyrabia piórniki do piór.* <Od Piórnik>

†**Piórno,** †**Pierzno** przys. *z obfitością piór, z piórami na głowie, z pióropuszami:* Wojewoda we dwu set konnych P., z tarczami i proporcami królowi ś. prezentował. Paszk. <Od *Piórny, od Pióro>

**Pióro, a,** lm. **a i.** *pierzasty pręcik wyrastający z naskórka ptaka, złożony z dudki, stosiny i chorągiewki:* Tęgie pióra przedramienia i ręki = *lotki.* Tęgie pióra ramienia = *barkówki.* Takież pióra na końcu kręgosłupa = *sterówki.* Rzadkie pióra ze stosunkowo bardzo długą i delikatną chorągiewką są puchem. Ogół piór danego ptaka jest jego upierzeniem. P. strusie, pawie. P. kurze, ptasze. Troc. Gęś ma dobre pióra do pisania. Troc. Gęsie pióra z skrzydeł narzędziem są do pisania. Kluk. Pipa u pióra. P. kapeluszowe. Troc. Pióra wokoło kapelusza. Troc. Lekki jak P. Połóż na wagę męki Pańskiej wszystkie grzechy, pióra nie zaważą, porównane z tym ciężarem. Birk. Szumią husarze sępiemi pióry. Prusz. Jak P. opalił. Pot. *(= łatwiuteńko, prędziuteńko.* L.). P. upuszczać, pierze ronić, pierzyć ś. L. Przen.: Tam Krzyżacy P. upuścili, bo ich tam 700 zginęło. Papr. *(= spasowali).* Przen.: †Plecoma swoima zasłoni ciebie i pod piórmi jego pwać będziesz. Ps. flor. *(= skrzydłami, płaszczem, opieką).* **2.** *P. jako narzędzie do pisania:* Pisać piórem. Troc. Utemperować (zatemperować) P. Troc. Pisarek wychodzi, mając P. za uchem. L. Siedzi nad papierem przy stoliku zamyślony, trzyma P., potym P. gryzie, bierze tabakę. L. P. hamburskie = *P. hartowane w ogniu.* Pęczek, paczka piór. P. stalowe do pisania = *stalka, stalówka.* Przen.: To wyszło z pod jego pióra *(= on jest autorem tego).* Wojować piórem = *prowadzić polemikę piśmienną.* Walka na pióra. Przedmiot to godzien pióra największego pisarza. **3.** przen. †P. = *pismo, charakter pisma, ręka:* Ćwiczyć ś. w piórze. Troc. Chędogiego pióra pismo. Troc. **4.** przen. *pisanie, sposób pisania, styl:* List, książka dobrego pióra. Troc. Pięknym to pisano piórem. Troc. Ma świetne, jędrne, złośliwe P. To nie jego P. P. Mickiewicza, Kraszewskiego. Księgi te, nie Orzechowskiego złotym, ale moim ołowianym piórem wypisane, posyłam W. K. Mości. Górn. Słuszniej teraz nie stylem, ale piórem to, co ś. pisze, nazywać: pięknym to piórem pisano, a. dobrego to pióra księga, aniżeli pięknym a. dobrym stylem; bo już teraz zaniechał świat stylu, a pióra używa. Lubom. **5.** przen. *zajęcie literackie, autorstwo:* Brat utrzymuje ś. z pióra. Piórem zarabia na chleb. **6.** †P. *pismo, świadectwo piśmienne:* Za piórem idąc historyków i za jednomowną przeszłych wieków powieścią, dociekłem tego. Nies. **7.** †P. = *pisarstwo, urząd pisarza:* P. ruskie Chrapnickiemu, staroście... Mat. Bratu memu P. grodzkie przyobiecał. L. Gdy jedna strona po drugiej nie wyciąga komunikowania papierów, wszystkie ś. oddają do pióra, aby pisarz w uformowaniu dekretu z nich mógł mieć oświecenie. Ostr. *(= pisarzowi ś. oddają).* **8.** †P. = *łodyga pusta, czcza w środku; źdźbło:* Aby pióra na cebuli nie rosły, taczać po zagonie kłodę. Haur. Aby pióra na cebuli nie rosły, taczaj po niej kłodę. Troc. [Jaja do święcenia farbują a. w łupinkach z cebuli, a. też w tak zwanych piórach, czyli łodyżkach żyta]. **9.** †P. a. **Piórko**

u rzęsy = *płatek*. Troc. Kn. **10.** u wiatraka = *ciemna deszczułeczka pokrywająca skrzydła wiatraka*. **11.** *zagięcie u pastorału biskupiego*. **12.** u kopji = *jeden z dwuch prętów żelaznych idących od grotu po drzewcu dla wzmocnienia:* Dla wzmocnienia wiotkiej kibici kopji biegły od grotu na dobre półtora łokcia dwa mocne pręty czyli pióra żelazne. Szaj. **13.** u świdra = *koniec jego zwinięty, działający:* P. u świdra, sam koniec świdra płaski i zawinięty. Mag. P. świdra powinno być hartowne, boki ma mieć ostre, okrągłe. Os. J. **14.** Pióra czyli palce wału palczastego, któremi podrywają ś. w górę stępory. Jak. J. (= *kołki*). **15.** [P.] = a) *rączka podłużna u motowidła*. b) *skrzydło do omiatania*. c) *część składowa kądzieli: drążek ostro zakończony, osadzony w prześlicy, na który ś. kładzie krężel*. d) *część składowa pługa:* Klucz, drąg do założenia wołów przodkowych, mający na końcu P. e) a. w lm. *skrzydła, kania, rondo u kapelusza:* Kapelusz słomiany z ogromnym piórem (skrzydłem) własnej roboty. W kapeluszu z ogromnemi piórami. f) P. w młynku: W niej (bani, to jest tylnej części młynka polskiego) osadzone są na walcu pióra z deszczułek. W której (bani młynka niemieckiego) ś. deszczułkowe pióra obracają, osadzone na walcu przez szerokość młynka. g) ?: Jak ci mi zagrają Cebulowe (nazwisko) pióra, pójdą chłopcy za mną, jak po niebie chmura. **16.** Jazda w P. = *jeden koń w hołoblach, drugi przed nim*. **17.** *plama na sierści końskiej, smuga maści odmiennej, gwiazda, znak:* P. po jednej stronie grzywy znakiem jest konia dobrego; także też P. na czole. Dor. Pióra po obu stronach grzywy, zwłaszcza gdy równe w długości, dobrego konia znaczą. L. **18.** anat.: P. pisarskie = *część mózgowia* (calamus scriptorius). **19.** bot.: Strusie P. p. **Tęsknocin, Paprotka** i **Pióropusznik**. P. orle p. **Orli**. P. wodne p. **Osoka**. **20.** bud. *listewka wystająca wzdłuż kantu deski i wchodząca w odpowiednie sobie wyżłobienie na kancie drugiej deski*, wpust, szpunt, feder; p. **Dusza**. **21.** fl. *część drygawki, która podczas mieszania nią, to jest robienia, chodzi w wodzie*. **22.** mor. (pennatulus) *zwierzokrzew koloru różowego, podobny z postaci do pióra z chorągiewką*. **23.** myśl. = a) *opierzenie ptaka:* Ptak białego, czarnego pióra. Piszczek, ptaszek leśny szarego pióra. b) *ptactwo:* Polowanie na P. otwiera ś. dnia 1-go września c) *sierść dzika*, gwizd: Ubił dzika i całą garść piór z niego z tryumfem do domu przywiózł. d) *włosienie ogona lisa, psa, wilka*. e) *żebro zwierzęce*. f) *półkole czyli chwat w żelazach*. **24.** pow.: P. resorowe = *jeden z pasów sprężynowych, z których ś. składa resora*. **25.** ślus.: P. klucza = *część klucza obracająca ś. w zamku, ząb, bródka*. **26.** wiośl. = a) *część końcowa wiosła, rozszerzona w kształcie łopaty:* Rób dobrze piórem! P. u wiosła, szerza. Kn. Pióra zowią ś. końce płaskie u pojazdów. Mag. b) *jedno wiosło w przeciwstawieniu do pary, czyli do bliźniaków*. **27.** zł. *włosy:* Koń na makówce (= na głowie) ma mało piór. Zdr. **Piórko, Pióreczko, [Piórenko]**. <PIOR/PIERZ>

**Piórokrusz, u**, lm. **e** min. *bizmut rozsiany*. Kluk. <Pióro + Krusz>

× **Piórokształt, u**, lm. **y** *kształt, forma piór:* Dość wskazać na pióra kształty ogonów naszych kur i kogutów, pawiów. Sł. wil. <Pióro + Kształt>

**Piórolotek, tka**, lm. **tki** zool. (pterophorus) *owad łuskoskrzydły ze skupienia tej samej nazwy*. <Pióro + Lotek>

× **Piórolotny** *lecący jakby na skrzydłach, pędzący szybko, lotny*, × lotnopióry, × lotopióry: Strzały piórolotne. Km. Sława piórolotna. Troc. <Pióro + Lotny>

**Pióronogi** *mający nogi opierzone, pokryte piórami:* Kury pióronogie. Pióronoga fortuna. Troc. <Pióro + *Nogi, od Noga>

× **Pioronoszy** *noszący pióra*. L. <Pióro + *Noszy, od Nosić>

**Pióropusz, u**, lm. **e**, × **Federpusz** *kita z piór, pióro puszyste do noszenia na czapce, kapeluszu, szyszaku; obłożenie z piór u kapelusza*, plumaż: Wstrząsa rycerz poza tył P., którym szyszak przyćmiony. Stasz. <Pióro + Pusz, pod wpływem Nm. Federbusch>

× **Pióropusze, a**, lm. **a**?: Stroiło go jaskrawe P. ze szklanych paciorków. Przyb. <Pióro + *Pusze, od Pusz, podobnie jak Pióropusz>

**Pióropusznik, a**, lm. **i** bot. (struthiopteris) *roś. z gromady paprotników, z rzędu paproci*. Gatunek: P. pospolity a. Strusie pióro (s. germanica). <Od Pióropusz>

† **Pióroruch, a**, lm. **y** p. **Piórak**. Km. <Pióro + Ruch>

× **Piórostrój, oju**, lm. **oje** *strój, ozdoba z pierza, z piór:* Śliczny P. koguta. Sł. wil. <Pióro + Strój>

× **Piórotwór** *utwór piśmienny:* Jakże ś. unosi zachwycona dusza, kiedy czytam serc tkliwych cudne piórotwory. Fred. A. <Pióro + Twór>

**Piórowata** palma bot. p. **Prawowiernia**. <Od Pióro>

**Piórowy** I. przym. od **Pióro**; przen. *pisarski, pisany, piśmienniczy, literacki:* Był to istotny kallot, Hagart poezji nie piórowej, ale żywej. Rol. Wy, piórowi, tylko powietrzem żyjecie. Fred. A. (= *oddani pióru, literaci*). **2.** bot.: Trawa piórowa p. **Ostnica**. Trzcina piórowa p. **Śmigna**. Paproć piórowa p. **Rososzla**. <Od Pióro>

[**Piórówka, i**, lm. **i**] p. **Piórnik**. <Od Piórowy>

**Pipa, y**, lm. **y** I. *beczka wydłużona do wina, oliwy, używana szczeg. w Hiszpanji:* Miasto konia P. między udy, z jednej ma bęben, z drugiej strony dudy, na szponcie siedzi, a czop przed nim sterczy. Pot. Już mało było małmazji w pipie. Pot. Spore pipy wina. Nagur. Od komagi abo pipy win tych składnego po złotych 8. Vol. **2.** *pieniek pióra, dęta część pióra ptasiego, dudka:* P., pipka u pióra ptaszego, *caulis*. Kn. **3.** *łodyga ziół niektórych*, pióro. Kn. **4.** *rura sterczaca, np. u kotła, z kranem na końcu*. **5.** posp. *lulka, fajka:* Palić pipę. **6.** [P.] *piszczałka, fujarka*. **7.** m. przen. *rura, duda, głuptas, dudek:* Jeśli ociec da syna do prostego żaka a pipy, jaki będzie nauczyciel, taki dyscypuł. Glicz. Zdr. **Pipka**. <Hp. pipa, Włos. pipa, Fr. pipe>

**Pipak, a**, lm. **i** wet. *zyrubienie chorobliwe ścięgna Achillesa (piętnego) u koni:* Na zadzie ma pipaka. Jord. <Nm. Pipphacke>

[**Piparek, rka**, lm. **rki, Pipazur, Pipasur, Piposor, Piporos, Piporas, Piparos, Piparus**] *krótki drewniany cybuszek do fajki góralskiej*. <Od Pipa>

[**Piparos, a**, lm. **y**] p. **Piparek**. <Z Piparek>

[**Piparus, a**, lm. **y**] p. **Piparek**. <Z Piparek>

[**Pipasur, a**, lm. **y**] p. **Piparek**. <Z Pipazur>

[**Pipazur, a**, lm. **y**] p. **Piparek**. <Kontaminacja z Pipa i Pazur>

[**Pipcenie, a**, blm.] czynność cz. **Pipcić**.

[**Pipcić, i, ił**] *palić fajkę*. <Od Pipka>

**[Pipcik, a,** lm. **i]** *wystający koniuszczek czegokolwiek.*

**[Pipeć, pcia,** lm. **pcie]** p. **Pypeć.** Sł. wil.

× **Pipełka, i,** lm. **i** p. **Pipla:** Od sta pipełek po groszy 30. Vol. <Od Pipa>

**Piper, a,** lm. **y, Piperówka** myśl. *gatunek broni myśliwskiej.* <Od nazwiska wynalazcy Pipera>

**Piperonal, u,** blm. apt. p. **Heljotropina.** <Od Łć. piper = Pieprz>

**Piperówka, i,** lm. **i** myśl. p. **Piper.** <p. Piper>

**Piperydyna, y,** blm., **Pieprzeń** chem. *heksahidropirydyna, zasada ze składem* $C_5H_{11}N$. <Od Łć. piper = Pieprz>

**Piperyn, u,** blm. p. **Pieprzeń.** <Fr. Piperine, od Łć. piper = Pieprz>

**Piperyna, y,** blm. chem. p. **Pieprzeń.** <Fr. Piperine, od Łć. piper = Pieprz>

**Pipeta, y,** lm. **y** chem. **1.** *rurka, pośrodku rozszerzona walcowato, gruszkowato lub w kształcie kuli, służąca do brania i przelewania, a zwykle zarazem i mierzenia cieczy:* P. gazowa Doyère'a, Hempla. **2.** *lejek zakończony rurką długą i zamknięty błoną; rurka szklana, osadzona w rurce gutaperkowej, zamkniętej z jednego końca.* Zdr. **Pipetka.** <Fr. pipette>

**Pipetka, i,** lm. **i** chem. p. **Pipeta.**

× **Pipić, i, ił,** × **Pipić ś.** posp. *wysypywać ś., wyrzynać ś., pokazywać ś. z pod skóry, wyrastać* (o włosach, sierści, piórach): Chłopiec mutuje, kiedy mu wąsy pipią. L. Pipiąca ś. broda. Troc. <Od Pipa>

× **Pipienie, a,** blm., czynność cz. **Pipić.**

× **Pipienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pipić ś.**

**Pipka, i,** lm. **i** p. **Pipa:** Cała jego zabawa pipkę palić. L. Kto bogatszy, to miał pipkę z drzewa, przykrytą srebrem. Chl. <Zdr. od Pipa>

× **Pipla, i,** lm. **e,** × **Pipówka** *klepka dębowa od pip:* Klepki, wasilki, piple od sta płacą po groszy 3. Ins. c. l. Zdr. × **Pipełka.** <Od Pipa>

**[Piporas, a,** lm. **y]** p. **Piparek.** <Z Węg. pipaszór>

**[Piporos, a,** lm. **y]** p. **Piparek.** <Kontaminacja z Pipa i Papieros>

**[Piposor, a,** lm. **y]** p. **Piparek.** <Z Węg. Pipaszór>

× **Pipówka, i,** lm. **i** p. **Pipla.** <Od Pipa>

**Piracki** przym. od **Pirat.** <Od Pirat>

**Piralolit, u,** lm. **y** min. *sylikoid z rodziny piroksenu, będący produktem rozkładowym, przypominającym talk i serpentyn.*

**Piramida, y,** lm. **y** l. anat. i mat. p. **Ostrosłup:** Piramidy egipskie = *olbrzymie grobowce dawnych królów egipskich postaci ostrosłupów czworobocznych, z wielkich kamieni ociosanych.* Przen.: Makbet — ta granitowa P. zbrodni! Słow. *(= olbrzym, kolos).* **2.** *stos z piramidalnie ułożonych przedmiotów:* Kule układają ś. w piramidy. Gemb. P. kul, kule ułożone w jakąkolwiek wielokątną piramidę. Jak. J. Ułożyć pudełka, ciastka w piramidę. Przen.: Podstawą całej tej piramidy uogólnień są badania nauk specjalnych. Str. **3.** *trzy drągi ustawione w kozioł i połączone z sobą drążkami poprzecznemi, jakby szczeblami, za które zakłada ś. koniczynę dla wysuszenia.* **4.** *wysoka ozdoba cukiernicza na torcie:* Tort z piramidą. Nie obaczysz u mnie na stole piramid ani marcypanów. Kras. **5.** *rodzaj pasjansu.* **6.** gie.: Piramidy ziemne = *słupy ziemne noszące zwykle na swych szczytach głazy, niby czapki, które uchroniły ziemię pod niemi leżącą od spłókania, podczas gdy materjał między temi piramidami leżący został uniesiony.* **7.** min. *postać krystalograficzna, ostrosłup podwójny:* P. kwadratowa, trójkątna (trygonalna), sześciokątna (heksagonalna), dwunastokątna (dyheksagonalna), rombowa. **8.** ogr. p. **Stożek.** Zdr. **Piramidka.** <Gr. pyramis, 2 pp. + -idos>

**Piramidalnie** przys. od **Piramidalny.**

**Piramidalny** l. a. **Piramidowaty, Piramidasty** *podobny do piramidy, ostrosłupowaty, ostrosłupowy, † ostrosłupny, stożkowaty:* Nad morzem na piramidalnej piasku mogile błyszczał białą kopułą mały grobowiec szecha. Słow. Położenie jej (świątyni) na wzgórzu, wśród piramidalnych topoli, przy żwirówce, wiodącej z Radomia do Kozienic, przedstawia widok zajmujący. Gac. Jęczmień P., wachlarzowy. Komórki piramidalne mózgu. **2.** przen. *ogromny, olbrzymi, kolosalny:* To wszystko moje elewy, piramidalne osły. Dąb. Wszyscy pamiętamy nieporównane koncepta Zagłoby, jego bezczelne samochwalstwo i piramidalne kłamstwa. Kozł. **3.** anat.: †Myszka piramidalna brzucha (musculus pyramidalis) (Krup.) p. **Kończaty. 4.** hut.: Miech P. a. trójkątny = *miech złożony z dwuch skrzyń, z których spodnia nieruchoma, a wierzchnia około głowicy poruszalna na zawiasach.* <Łć. pyramidalis>

× **Piramidasto** przys. od **Piramidasty,** *piramidalnie.*

× **Piramidasty** p. **Piramidalny:** W herbie mur noszą, na nim cztery piramidaste wieżyczki. Nies. <Od Piramida>

**Piramidflet, u,** lm. **y** org. *jeden z głosów organu, wydawanych przez piszczałki śpiczaste.* <Piramida + Flet>

× **Piramid-gmach, u,** lm. **y** *gmach piramidalny:* Dwa tysiące robotników wznosiło P., japoński pałac, koszary, kościół, twierdzę. Krasz. <Piramida + Gmach>

**Piramidka, i,** lm. **i** l. p. **Piramida. 2.** *rodzaj gry w bilard szesnastu bilami.* **3.** mier. *znak nad słupem w stanowisku na ziemi, np. z trzech lekkich żerdzi, ustawionych w kozioł i związanych u góry.* <Zdr. od Piramida>

**Piramidkarz, a,** lm. **e** *zwolennik gry w piramidkę.* <Od Piramidka>

**Piramidkowy** przym. od **Piramidka:** Partja gry piramidkowa.

**Piramidoida, y,** lm. **y** *bryła powstająca wskutek obracania ś. paraboli około swej osi.* <Piramida + Gr. -eidés = -kształtny>

**Piramidowato** przys. od **Piramidowaty.**

**Piramidowaty** p. **Piramidalny.** <Od Piramida>

**Pirargiryt, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady lamprytów, siarkosól srebra,* $Ag_3SbS_3$. <Gr. pŷr = ogień, + árgyros = srebro>

**Pirat, a,** lm. **ci, Pirata** *rozbójnik morski, korsarz:* P. grecki *(= majnota).* <Łć. pirata, Gr. peiratés>

**Pirata, y,** lm. **ci** p. **Pirat.**

**Piraterja, i,** blm. *rozbójnictwo morskie, korsarstwo.* <Od Pirat>

**Piratować, uje, ował** *być piratem, korsarzem, trudnić ś. rozbojem morskim.* <Od Pirat>

**Piratowanie, a,** blm., czynność cz. **Piratować.**

**Pirazol, u,** blm., chem. *związek* $C_3H_4N_2$, *dotychczas znany tylko w postaci licznych produktów zastąpienia w nim wodoru przez rodniki organiczne.*

**Pirazolon, u,** blm., chem. *pewnego rodzaju tlenek pirazolu,* $C_3H_4N_2O$, *ważny, jako poprzednik antypiryny.* <Od Pirazol>

× **Pirdoła, y,** lm. **y** p. **Pierdoła**: O równe ś. ty zawsze staraj ożenienie, inaczej, w czas przestrzegam, utracisz, pirdoło. Opal. <Zam. Pierdoła.

[**Pirdzec, y, ał**] *pierdzieć.* <Z Pierdzieć>

[**Pirdzenie, a,** blm.] czynność cz. **Pirdzec,** *pierdzenie.*

[**Pirechterek, Pirefterek**] przys. *czasem:* P. mu poskuci, P. mu nie poskuci (= *czasem pomoże, czasem nie pomoże*). <Od Pire-wtere>

[**Pirefterek**] p. **Pirechterek.** <Od Pire-wtere>

**Piren, u,** blm., chem. *węglowodór* $C_{16}H_{10}$.

**Pireneit, u,** lm. **y** min. *odmiana granatu.* <Od Pireneje (łańcuch gór)>

[**Pire-wtere**] p. **Piere-wtere.**

**Pirgiel, gla,** lm. **gle** prow. *wróbel.*

**Pirheljometr, u,** lm. **y** fiz. *przyrząd do mierzenia ilości ciepła, nadsyłanego nam przez słońce, rodzaj aktynometru.* <Gr. pyr = ogień, + helios = słońce, + -métron = -mierz>

**Pirkofil, u,** lm. **e** min. *minerał z gromady sylikoidów, z grupy serpentynu, piroksen zwietrzały.*

[**Pirnik, a,** lm. **i**] p. **Piernik.** <Z Piernik>

**Piro-** chem.: W celu odróżnienia ciał do siebie zbliżonych a. izomerycznych, te z nich, które powstają w wysokiej temperaturze lub są najwytrzymalsze na jej działanie, otrzymują powyższą przystawkę: Kwas pirofosforny, $H_4P_2O_7$. Kwas pirosiarczany, $H_2S_2O_7$. Bardzo wiele ciał, otrzymywanych przez suchą dystylację różnych produktów, zaczyna swe nazwy od piro- bez konieczności odróżniania izomerów, np. pirol, $C_4H_5N$, piroksantyna, pirokatechina. <Gr. pŷr = ogień>

**Pirochlor, u,** blm., min. *minerał z gromady saletrowców, z rzędu niobianów i tantalanów.* <Gr. pŷr = ogień + Chlor>

**Pirochroit, u,** lm. **y** min. *minerał z rzędu tlenków metalicznych,* $Mn(OH)_2$.

**Piroelektryczność, i,** blm., min. *elektryczność wzbudzona w kryształach minerałów, będących złemi przewodnikami, przez ich oziębianie lub ogrzewanie.* <Gr. pŷr = ogień + Elektryczność>

**Pirofanit, u,** lm. **y** min. *ruda z gromady tlenków,* $MnTiO_3$.

**Pirofilit, u,** lm. **y** min. *sylikoid z grupy gliny,* $H_2Al_2Si_4O_{12}$.

**Pirofizalit, u,** lm. **y** min. *odmiana topazu mętna, z wejrzeniem przypominającym felspat, o przełamie nierównym, występująca w granitach Szwecji i w innych miejscach.*

**Pirofon, u,** lm. **y** *narzędzie muzyczne wydające tony skutkiem przepuszczania płomieni wodoru przez rurki szklane ustopniowanych rozmiarów.* < Gr. pŷr = ogień, + phōnḗ = dźwięk>

× **Pirofor, u,** blm., chem. *ciało, które samo przez ś. zapala ś. w powietrzu:* P. Homberga, żelazo piroforyczne. <Gr. pyr + phorós = noszący>

× **Piroforyczny** przym. od **Pirofor:** Żelazo piroforyczne = *pirofor.*

**Piroga, i,** lm. **i** p. **2. Piróg.**

× **Pirogalina, y,** blm. p. **Pirogalusowy.**

**Pirogalol, u,** blm. p. **Pirogalusowy.**

**Pirogalusowy** kwas, chem. *pirogalol,* × *pirogalina, trójoksybenzol,* $C_6H_3(OH)_3$.

**Pirogien, u,** lm. **y** chem. *ciało powstające skutkiem pirogenezy.*

**Pirogenetyczny** przym. od **Pirogeneza:** Reakcja pirogenetyczna p. **Pirogeneza.** <Od Pirogeneza>

**Pirogeneza, y,** blm., chem. *reakcje pirogenetyczne, zjawiska chemiczne, odbywające ś. przy wysokiej temperaturze, zwłaszcza ze związkami węgla.* <Gr. pyr + Geneza>

**Piroksen, u,** lm. **y** min. *sylikoid z rodziny piroksenu* $(Ca, Mg\ Fe)SiO_3$. Odmiany: Diopsyt = *P. bezglinkowy, szarawo-biały i porowo-zielony, przezroczysty lub przeświecający.* Augit = *P. glinkowy, czarny, nieprzezroczysty.* <Fr. pyroxène, z Gr. pŷr = ogień + ksénos = obcy>

**Piroksylina, y,** blm., chem. *bawełna strzelnicza, wata strzelnicza, nitroceluloza, estry celulozy z kwasem azotnym składu ogólnego* $C_6H_{10-m}(NO_2)_mO_5$; *bawełna oczyszczona, nasycona mieszaniną kwasu siarczanego z dymiącym kwasem azotnym (materjał wybuchowy).* <Gr. pŷr = ogień, xýlon = drzewo>

**Piroksylinowy** przym. od **Piroksylina:** Proch P. Górs.

**Pirolina, y,** blm. prow.?: *tani płyn do oświetlania.*

**Piroluzyt, u,** lm. **y** chem., min. p. **Braunsztajn.** <Fr. pyrolusite, z Gr. pŷr + loúein = myć (aluzja do własności odbarwiania szkła)>

**Piromancja, i,** blm. *wróżenie z ognia.* <Gr. pŷr = ogień, + manteía = wróżenie>

**Piromanja, i,** blm. *obłęd umysłowy objawiający ś. w skłonności do wzniecania pożarów, do podpaleń.* <Gr. pŷr + Manja>

**Piromanta, y,** lm. **ci** *ten, co wróży z ognia.* <Gr. pŷr = ogień, + manteýō = wróżę>

**Pirometr, u,** lm. **y, Piroskop** fiz. *przyrząd do wymierzania bardzo wysokich temperatur,* × ogniomierz. <Gr. pŷr = ogień, + métron = -mierz>

**Piromorfit, u,** lm. **y** min. *minerał o składzie* $Fe_3P_2O_8 + 8H_2O$, *należący do fosforanów wodnych żelaza i manganu.* <Gr. pŷr = ogień, + morphé = kształt>

**Pirop, u,** lm. **y** granat czeski, żarniec, karbunkuł min. *odmiana granatu ciemno-hjacyntowo-czerwona lub krwisto-czerwona.* <Gr. pyrōpós = ognistego wyglądu>

**Piropisyt, u,** lm. **y** min. *węglowiec szarawo-brunatny, rozcieralny, zajmujący miejsce pośrednie między ozokierytem a żywicami.*

**Piroretyn, u,** lm. **y** min. *węglowiec z rzędu żywic, zabarwiony domieszkami węgla na brunatno lub czarno.*

**Pirortyt, u,** lm. **y** min. *sylikoid z grupy epidotu, ortyt zwietrzały.* <Gr. pŷr + Ortyt>

**Pirosfera, y,** blm. *ogniste płynne jądro ziemi.* <Gr. pŷr = ogień + sphaîra = kula>

**Pirosiarczany** kwas, chem. p. **Nordhauzeński.**

**Piroskleryt, u,** lm. **y** min. *sylikoid z grupy chlorytu.* <Gr. pŷr = ogień, + sklērós = suchy, chropawy, kruchy>

**Piroskop, u,** lm. **y** fiz. p. **Pirometr.** <Gr. pŷr = ogień, + skopéō = patrzę>

**Pirosmalit, u,** lm. **y** min. *sylikoid z grupy nontronitu,* $H_6(FeMn)_5Si_4O_{16}Cl$. <Gr. pŷr = ogień, + osmé = zapach, + líthos = kamień>

**Pirostybit, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady lamprytów, blenda antymonowa, antymon czerwony, kermesyt,* $Sb_2S_2O$.

**Pirostylpnit, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady lamprytów, z rzędu siarkosoli srebra, blenda ognista,* $Ag_3SbS_3$.

**Pirosyderyt, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady tlenków, gatunek getytu, mika rubinowa.* <Gr. pyrrós = ognisto-czerwony, + sídēros = żelazo>

**Pirotechniczny** przym. od **Pirotechnika,** ogniomistrzowski: Melodramaty z pirotechnicznemi sztuczkami usunął. Rol.

**Pirotechnik, a,** lm. **cy** ogniomistrz, *fajerwerkarz, ten, co urządza ognie sztuczne.* <Od Pirotechnika>

**Pirotechnika, i,** blm., **Pirotechnja** *sztuka przyrządzania ogni sztucznych,* ogniomistrzostwo. <Gr. pŷr = ogień, + téchnē + sztuka>

**Pirotechnja, i,** blm. p. **Pirotechnika.**

× **Pirotelegraf, u,** lm. **y** *telegraf ogniowy.* <Gr. pŷr = ogień, + Telegraf>

**Pirotyn, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady lamprytów, piryt magnetyczny.* <Gr. pyrrótēs = czerwonawy>

**Pirożek, żka,** lm. **żki** p. **I. Piróg:** Pirożki do kapłuna. Troc. Pirożki smażone z konfektem wewnątrz. Troc. Żaczku, kup, mówi baba, P. choroszy; a żaczek na to babie: dajże, babko, groszy. Jag. <Zdr. od 1. Piróg>

**Pirożnik, a,** lm. **cy** *ten, co robi i sprzedaje pirogi; ten, co lubi pierogi.* <Od 1. Piróg>

**Pirożny** przym. od **Piróg.**

**I. Piróg, oga,** lm. **ogi I.** p. **Pieróg:** Rozmaitym sposobem pirogi robią: z sera słodkiego, pirogi leniwe, inne w cieście zwijane a. też w piecu pieczone lub z mięsa siekanego. L. Pirogi włoskie a. rawioły, w cieście śpinakiem nadziewane, potrawa lekka i dobra. Haur. Ruś mówi: zdrowemu i pirogi nie wadzą. Petr. 2. blach. *jedna z tafelek blachy, formy rombu, jakiemi kryją dachy:* Kryć dach w pirogi. Zdr. **Pirożek.** <PIER/PIR>

**2. Piróg, a,** lm. **i, Piroga** *wązkie czółno wydrążone w pniu drzewa lub wyrobione z kory, używane przez Indjan Ameryki południowej i dzikich wyspiarzy Oceanu Wielkiego.* <Fr. pirogue>

**Pirronista, y,** lm. **ści** *zwolennik teorji Pirrona, sceptyk, wątpiący o wszystkim.*

**Pirronizm, u,** blm. *teorja Pirrona, sceptycyzm.* <Od nazwiska filozofa gr. Pyrrona>

**[Pirsaty]** p. **Pirsiaty:** Dziewczyna pirsata. <Zam. Piersiaty>

**[Pirsiaty, Pirsaty]** *piersisty.* <Zam. *Piersiaty, od Pierś>

† **Pirsiczki, ek,** blp. *piersiczki.* <Zdr. od *Pirsi = Piersi>

**[Pirsizna, y,** blm.] p. **Pierwszyzna.** <Od [Pirszy]>

**[Pirszczeń, a,** lm. **e]** p. **Pierścień.** <Z Pierścień>

***Pirsze:** [Na P.] p. **Pierwsze.** <Od Pirszy>

† **Pirszenie, a,** blm., czynność cz. **Pirszyć.**

**Pirszować, uje, ował** myśl. ?: Pirszując z podjazdu, bierze ś. psa na bryczkę.

**Pirszowanie, a,** blm., czynność cz. **Pirszować.**

**[Pirszy]** p. **Pierwszy.** <Z Piérszy = Pierwszy>

† **Pirszyć, y,ył,** † **Pierszyć** *pryskać; prószyć.* Orzech. <p. Pierszyć>

**[Pirś, i,** lm. **i]** p. **Pierś.** <Zam. Piérś>

**[Pirścianek, nka,** lm. **nki]** p. **Pierścień.** <Z Pierścionek>

† **Pirścień, a,** lm. **e** p. **Pierścień:** Tedy napisawszy listy imieniem Achabowym, a znamionawszy ji pirścieniem jego, posłała (Jezabel) ku urodzeńszym, jiż bydlili s Nabotem. B. Sz. W dzieje nałokietnice a lilje a nausznice i pirścienie. B. Sz. <Z Pierścień>

† **Pirść, i,** blm. p. **2.** † **Pierść:** Ale srebro w jamieciem pirścią przysuł. B. Sz. <p. 2. Pierść>

**[Pirśnik, a,** lm. **i]** p. **Pierśnik.** <Od Pirśny>

**[Pirśny]** przym. od **Pirś,** *pierśny, piersiowy.* <Od Pirś>

**Piruet, u,** lm. **y I.** w tańcu: *szybkie wykręcenie ś. wkoło na jednej nodze, opartej na końcach palców.* **2.** *obrót konia na tylnych nogach z podniesionemi jednocześnie przedniemi.* <Fr. pirouette>

**[Pirw]** p. **Pierw.**

**[Pirwa]** p. **Pierw.** <Od Pirwy>

† **Pirwej** = **Pierw, Pierwej:** P. ś. mamy doświadczyć w poczliwem żywocie.

† **Pirwiej** = **Pierw, Pierwej.** Ks. Ł.

† **Pirwiejszny** *pierwotny, poprzedni, dawniejszy:* Pirwiejsznym ustawieniem znano jest. Św. z Woć.

† **Pirwiejszy** *najpierwszy:* S którychżeto (chlebów) jeden s pirwiejszych obietuje ś. panu. B. Sz. *(= z pierwocin).*

**[Pirwoczas, u,** blm.] p. **Pierwoczas.** <Pirwy + Czas>

† **Pirwodzienie, a,** blm. p. **Pirwodzinie.**

† **Pirwodzinie, a,** blm., † **Pirwodzienie** *pierworodzeństwo:* Chwalcie Boga, jenż pobił Epipt s pirwodzinim jich. Ps. flor. (cum primogenitis).

† **Pirwomówca, y,** lm. **y** *przedmowa, wstęp, prolog.* S. Par. <Pirwy + Mówca>

† **Pirworoctwo, a,** blm. p. **Pirworodztwo:** P. me mnie wziął (Jakób), a tak wziął i pożegnanie moje. B. Sz.

† **Pirworodnik, a,** lm. **cy** p. **Pierworodek.** Żarn. <Pirwy + Rodnik>

† **Pirworodny** = **Pierworodny.** Kaz. 1555. Wezwał imię pirworodnemu Manases. Ist. <Pirwy + Rodny>

† **Pirworodzeniec, ńca,** lm. **ńcy** = **Pierworodzeniec:** A Mathatias, sługa kościelny, pirworodzeniec Sellum Koryckiego, (był) włodarzem nad wszytkim, jeż w panwi prażono. B. Sz. <Od Pirworodzony>

† **Pirworodzeństwo, a,** blm. p. **Pierworodztwo:** Bo tento jest pirwy s synów jego, a jemu słusze pirworodzeństwo. B. Sz. Ale P. dano Jozefowi. B. Sz.

† **Pirworodzony** p. **Pierworodny:** Nie będzie móc uczynić syna miłej pirworodzonym, a wyszej mieć, niżli syna niemiłej; ale syna niemiłej przyzna pirworodzonym i da jemu ze wszego dwa działy. B. Sz.

† **Pirworodztwo, a,** blm., † **Pirworoctwo** = **Pierworodztwo.**

† **Pirwośpie, a,** blm. = **Pierwospy.** Mur. <Pirwy + *Śpie, od Spać>

**[Pirwoświecie, a,** blm.] p. **Pierwoświecie.** <Pirwy + *Świecie, od Świat>

† **Pirwotek, tka,** blm., **[Pirwotek]** p. **Pierwotek:** Począł rzkomo z pirwotku czynić tę postawę, jakoby nic dbać nie miał o takowe rzeczy. Hist. w Lan. <Od Pirwy>

**[Pirwój]** p. **Pierw.**

† **Pirwszy** = **Pierwszy:** Iściec, słowie (= to jest) P. dłużnik, niektórą cząstkę swemu pożyćcy zapłacił. Mac. z Roż. Trójca, pirwsza liczba nierówna, wszakoż sama w sobie doskonała, bowiem początek, środek i dokonanie w sobie zamyka. Kł. Dokonywają ś. księgi pirwsze. Op. <St. w. od Pirwy>

**[Pirwu]** p. **Pierw.** <PIRW/PIERW>

**[Pirwuj]** p. **Pierw.** <Od Pirwu>

† **Pirwy** p. **Pierwszy:** Pirwe czcienie a. przywód ku księgam praw. Św. z Woć. Do dnia dwadzieścia pirwego. Kto P. z nas przeciw synom Amonowym uczyni gnanie, będzie wodzem ludu galaackiego. B. Sz. Ktokole świnie włostne do cudzego lasa na żołądź wypędzi, ten, czyjby był las, pirwą razą weźmie jenego wieprza,

wtorym razem... Św. z Woć. Przykazali post i siedzieć kazali Nabotowi miedzy pirwymi z luda. B. Sz. **Z pirwu** *naprzód, na początku.* Rozm. piel. <PIRW/PIERW>

[**Pirwy**] p. **Pierw**: Wybaczcie, matuś, żem to niby nie waszą szklenę P. trącił... Wys. <PIRW/PIERW>

**Pirydyna, y,** blm., chem. *zasada organiczna ze składem* $C_5H_5N$.

**Pirydynowy** przym. od **Pirydyna**: Zasady pirydynowe = *homologi pirydyny.* <Od Pirydyna>

**Piryt, u,** lm. **y,** × **Iskrzyk** min. *minerał z gromady lamprytów, z rzędu pirytoidów,* $FeS_2$. P. arsenikalny = glankopiryt, P. niebieski = *odmiana lelingitu.* P. arszenikowy, arsenopiryt, mispikiel. P. biały, leukopiryt = *odmiana lelingitu.* P. bizmutowo-kobaltowy = *smaltyn z domieszką bizmutu.* P. grzebieniasty = *bliźniaki wielokrotne pirytu.* P. kobaltowy, kobaltowo-niklowy = *błyszcz kobaltu, lineit.* P. magnetyczny, $Fe_7S_8$. P. niebieski = *lelingit, glaukopiryt.* P. niklowy = *krusz niklu, mileryt.* P. niklowy biały = *chloantyt.* P. niklowy czerwony = *nikielin.* P. platynowy = *sperylit, postaci pirytoedrycznej,* $PtAs_2$. P. promienisty = *P. pręcikowaty i włóknisty.* P. srebrny = *P. zawierający srebro,* $Fe_3AgS_5$. P. teseralny = *skuterudyt* $CoAs_3$, *o postaci pirytoedrycznej.* P. wątrobowy = *P. zbity, o wejrzeniu półmetalicznym i blasku słabym.* P. włosisty, P. wodnisty = *markasyt.* P. żelazisto-kobaltowy = *P. o składzie smaltynu, mający symetrję rombową,* safloryt, spatjopiryt. P. żelazny *pentlandyt, folgieryt,* FeS i NiS. <Gr. pyrítes, od pŷr = ogień>

**Pirytoedr, u,** lm. **y** min. w krystalografji, *dwunastościan pięciokątny, charakterystyczna postać pirytu.* <Piryt + Gr. hédra = siedzenie, siedlisko, podstawa, ściana>

**Pirytoedryczny** min. przym. od **Pirytoedr**: Pirytoedryczna postać minerału.

**Pirytoid, u,** lm. **y,** × **Krusz** w lm. *nazwa jednego z rzędów minerałów, stanowiących gromadę lamprytów, obejmująca związki arsenu, siarki, rzadziej teluru, antymonu, z metalami grupy żelaza, a mianowicie żelazem, kobaltem, niklem, podrzędnie także z miedzią.* <Piryt + Gr. eidés = -kształtny>

**Pirytologja, i,** blm. *nauka o pirytach.* <Piryt + Gr. logía = nauka>

† **Pirz, a** a. **u** *sakwa, torba, tobołek:* Stary Polak nie przebierał w przysmakach, zjadł, co było w pirzu, choć w nieobitej izbie. Opal.

[**Pirzanka, i,** lm. **i**]: Sprawić pirzankę = *wytargać, wydrzeć za uszy, za włosy.* <Od [Pirze] (drzeć pierze)>

[**Pirzceń, a,** lm. **e**] p. **Pierścień.** <Z Pierścień>

† **Pirzchać, a, ał** p. **Pierzchnąć**: Barziej o biegu niż potce myślili; myślili a pirzchali. Kochan. Nie znasz ludzi, co przed kotem pirzchają nawiętszym błotem. Kochan. Pirzchnęli wielowładni królowie, pirzchnęli, a nieznaczni bogatą korzyść osięgnęli. Kochan. <p. Pierzchnąć>

† **Pirzchalec, lca,** lm. **lcy** = **Pierzchalec.** <Od Pirzchać>

† **Pirzchanie, a,** blm., czynność cz. **Pirzchać,** *pierzchanie.*

† **Pirzchliwie** przys. od **Pirzchliwy**; *pierzchliwie:* Będzieta li dwa męża mieć miedzy sobą swar, a jeden z nich przeciwia ś. drugiemu P. B. Sz.

† **Pirzchliwy** = **Pierzchliwy.** <Od * Pirzchnąć>

[**Pirzcianek, nka,** lm. **nki**] p. **Pierścień.** <Z [Pierścianek]>

[**Pirzcieniec, ńca,** lm. **ńce**] p. **Pierścień.**

[**Pirzcień, a,** lm. **e**] p. **Pierścień.** <Z Pierścień>

[**Pirzcionek, nka,** lm. **nki**] p. **Pierścień.** <Z Pierścionek>

[**Pirze, a,** blm.] p. **Pierze.** <Z Piérze>

[**Pirzenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pirzyć ś.**

† **Pirzwej** = **Pierw**: A w tej Trojcy nic P. a. posledziej, nic więcsze a. mniejsze, ale wszytki trzy persony wiekuiście sobie są i równe. Ps. flor. Napełnieni P. za chlebmi są ś. posadzili a łaczni nakarmieni. Ps. flor. Radę mądrych k sobie zezwawszy, w sobie też rozmysł dostateczny P. miawszy. Św. z Woć. <PIRW PIERW>

† **Pirzwicznię, ęcia,** lm. **ęta, Pirzwiecznię** = **Pierwocina**: Pobił wszytko P. w ziemi jich, pirzwiecznięta wszelkiej roboty jich. Ps. flor. <Od Pirzwy>

† **Pirzwiecznię, ęcia,** lm. **ęta** p. **Pirzwicznię.**

† **Pirzwiej** = **Pierw.** <Od Pirzwy>

† **Pirzwieniec, ńca,** lm. **ńcy** = **Pierworodek**: Pirzwieńcem położę onego, wysokiego nad królmi ziemi. Ps. flor. <Od Pirzwy>

† **Pirzwienię, ęcia,** lm. **ęta** = **Pierwocina** pod 3): Pobił wszystka pirzwienięta w ziemi Egipta. Ps. flor. <Od Pirzwy>

† **Pirzwierodzeny** = **Pierworodzony**: Jenże pobił jest pirzwierodzene Egipta ot człowieka aż do skocięcia. Ps. flor. <* Pirzwie, od Pirzwy, + * Rodzeny = Rodzony>

† **Pirzworodzeny** = **Pierworodzony.** <Pirzwy + * Rodzeny = Rodzony>

† **Pirzworodzony** = **Pierworodzony.** <Pirzwy + Rodzony>

† **Pirzwy** = **Pierwszy**: Pirzwa każń twórca naszego — nie masz mieć boga cudzego. Dekal. Święty Piotr miał ci jest on być po Bodze pirzwym prełatem, toć jest papieżem. Kaz. Gnieź. Acz li by sam pierca na pirzwem roce nie stał, tedy rzecz, o którą pozwał, straci. S. wiśl. <PIRW/PIERW>

[**Pirzyć się, y ś.,ył ś.**] *złościć ś. na kogo.* <Zam. Perzyć ś., przez sld. do [Pirze]>

× **Pisacz, a,** lm. **e** l. p. **Pisarz.** 2. p. **Pismak.** <Od Pisać>

**Pisać, sze, [pisają], sał,** rozk. **[pisaj, pisej]** l. cz. ni. = a) *kreślić litery a. cyfry, wyrażać słowa na piśmie:* Już ś. nauczył P. Dobrze, kaligraficznie, prędko P. P. piórem, ołówkiem, kredą. P. na papierze, na ścianie, po ścianie. P. palcem po spotniałej szybie. Taki kurz na fortepianie, że możnaby palcem P. Chędogo pisze. Troc. Umie krótkiemi P. znaki a. abrewjacjami. Troc. P. po mówiącym. Troc. Bulgarowie, pożyczywszy busztabów od Greków, poczęli P. jako tako. Górn. Szlachta drobna, lecz zasobna, krzywo pisze, prosto orze. Syrok. Przen.: *zostawiać po sobie znaki, nadawać ś. do pisania:* Ziemia ta pisze, gdy ją z letka przyciskam. Torz. Kredka pisze. To pióro nie chce P. b) *być zajętym pisaniem:* P. dniem i nocą. Troc. Nie przeszkadzaj mu, bo on teraz pisze. Pisze po całych nocach. c) *umieć pisać, być piśmiennym:* On już pisze i czyta. Podpisz ś. za niego, bo on nie pisze. d) *wyrażać ś., wysławiać ś. na piśmie, wypisywać ś.; mieć pewien styl:* Dobrze, tęgo, obrazowo, zwięźle pisze. P. po polsku, po łacinie. P. wierszem, prozą. Lepiej pisze, niż mówi. Kn. 2. cz. czyn. = a) *wyrażać, mówić, głosić, opiewać, donosić, komunikować, świadczyć, opowiadać na piśmie; opisywać:* Jego

to ręka, jego charakter, on to pisał. L. Złotemby P. jego słowa. Prz. *(=każde słowo ważne, nieocenione).* Co było a nie jest, (tego) nie pisze ś. w rejestr. Prz. *(=nie zapisuje ś., nie wciąga ś.; nie notuje ś. w rejestrze).* Pisał każde posłyszane zdanie *(=zapisywał, notował, przenosił na papier).* To nie przy mnie pisano. Prz. *(= nie mogę tego odczytać a. zrozumieć).* Szeroko jeszcze o tym Dawid pisał. Prz. *(= to jeszcze rzeczy odległe i niepewne).* Tam w czwartym rozdziale jak wołem pisze o ziemskiej dawności. Syrok. *(=napisano).* W głowie ksiąg pisano jest o mnie, bych uczynił wolą twoję. Ps. flor. Pisze mi brat o swoich kłopotach *(=donosi listownie).* Piszą z Krakowa o zaszłych tam rozruchach. Dawno pisali prorocy o przyjściu Mesjasza. Wiele już o tym pisano i rozprawiano. Piszą gazety a. w gazetach, że... P. do kogo o co, w jakiej sprawie=*zwrócić ś. listownie.* Żart.: Pisz do mnie na Berdyczów *(=napróżnobyś do mnie pisał; już między nami skończone).* Często pisują do siebie *(=korespondują z sobą).* Piszę komu a. do kogo. Troc. Prostemi słowy listy piszę. Troc. Piszą o nim dziejopisowie. Troc. b) *układać utwór a. utwory pisarskie, tworzyć na piśmie:* P. księgi, wiersze, bajki, fraszki, rzecz ogrodniczą. Troc. P. dzieło naukowe, rozprawę, odezwę. P. prawa. P. nie jest łatwo, to jest komponować; nim zaczniem, trzeba pilnie z sobą ś. rachować, czyli, co przedsiębierzem, wypełnić zdołamy! Kras. c) †P. *robić spis, spisywać, popisywać:* Wojsko u Persów sobie pisał i lud przyjmował. Skar. *(= zaciągał).* d) [P.] *zapisywać, notować:* A ty lisaj, nie tu cie pisaj, ino w kościele na słupie i u księdza na chałupie (zażegnywanie liszaja). e) [P. kogo a. komu=*nazywać, mianować go:* Pisają go Gąsienica. Pisom go Cieślica]. Jakże ci piszą, mości spowiedniku? Pol. Przen.: *wyrażać o kim zdanie, mieć o nim takie lub inne pojęcie; mieć go za kogo, uważać go za jakiego; głosić, przedstawiać go za kogo, za jakiego; tak lub inaczej sądzić o kim:* Jak cię widzą, tak cię piszą. Prz. Temi czasy, jak cię widzą, tak cię piszą. Opal. Niech mnie, jak chcą, ludzie piszą. Troc. Jak ś. kto sprawuje, tak go pisz. Troc. Piszę go rozumnym. Troc. f) †P., [P.] *malować we wzory, ozdabiać rysunkami, deseniami:* Dzbanie mój pisany, dzbanie polewany, przymkni ś. do nas, a daj ś. nachylić. Kochan. Syn szlachecki lepiej kufla świadomy, a. kart pisanych. Kochan. Już letniczek pisany i uploteczki wniwecz. Kochan. [P.=*malować desenie na naczyniach glinianych:* P jaja wielkanocne]. Przen.: †Te pociechy jej podaje ociec, a twarz łzami pisze. Mor. A. g) zł. p. **Kiżyć. P. ś.** I. *być pisanym:* Imiona własne piszą ś. dużą literą. Tu ś. pisze, tu ś. maże (w grze w szubienicę). Żydek jarmarkowy tu ś. pisze, tu ś. maże. L. *(= nowy dług zaciąga, by dawny zaspokoić).* 2. *pisać swój tytuł, a. tytuł, który sobie przyswajamy, podpisywać ś. kim, za kogo; tytułować ś., nazywać ś., mianować ś., mienić ś. kim; oświadczać ś. kim, pisać, że kim zostajemy:* Pisze ś. hrabią. Ktokolwiek ś. z was moim przyjacielem pisze, niech ś. ściąga tu do kupy. Min. (Przy podpisaniu listu:) Piszę ś. sługą powolnym Pana Dobrodzieja *(=zostaję).* 3. [P. ś.] *nazywać siebie właściwym nazwiskiem:* P. ś. tak lub owak=*mieć takie lub inne nazwisko właściwe:* Nazywam ś. Kiepus, a piszę ś. Wierzbicki. Jedna z nich Anusia, która ś. pisze do Kurosów *(=zalicza).* Wsie, z których ś. pisali. Sienk. Pisze ś. Gąsienica. Jak on ś. pisze, to ja tego nie śmiał pytać. 4. na co = *podpisywać ś., zgadzać ś., godzić ś., zezwalać, przystawać, oświadczać ś. za czym, aprobować co:* Piszę ś. na tę konstytucją, bo nie może być lepsza dla nas. L. P. ś. na czyje zdanie. Na te warunki ś. nie pisz. Nie dozwalajmy i nie piszmy ś. Nies. 5. × P. ś. z kim=*zgadzać ś., trzymać z kim, godzić ś. na jego zdanie:* Cały rodzaj ludzki pisze ś. w tej mierze z Kochanowskim. Kras. Piszę ś. za zgodą=*obstaję; stoję przy zgodzie.* 6. × P. ś. komu z czym=*oświadczać ś., deklarować ś., ofiarować ś. z czym; upewniać, zapewniać kogo o czym:* Lubo nań nie tak Hypereon szczodry, zaraz mu z całą wdzięcznością ś. pisze, serce rozwija i balsamem dysze. Nar. P. ś. komu z przyjaźnią. 7. †P. ś. = *popisywać ś., przedstawiać ś., prezentować ś.; wystawiać (co) na pokaz, paradować:* P. ś. z wojskiem. Pot. Ostatni po tej rocie ś. pisali. P. Koch. Po Tankredowych ludziach ś. pisało przed Gotyfredem dwieście mężnych Greków. P. Koch. O błędzie ludzki, jako to łacno P. ś. z rozumy, kiedy po wolej świat mamy, a głowa człowieku zdrowa. Kochan. Stary dąb spleśniałemi pisze ś. sękami. Bardz. *(=odznacza ś.).* 8. × P. ś.=*rysować ś., zarysowywać ś., pękać, trzaskać, krajać ś.:* Już ten mur ś. pisze. Sł. wil. Kora na starym dębie w desenie ś. pisze. Sł. wil. <PIS>

[**Pisadełko, a,** lm. **a, Pisak, Pisek, Pisarka, Piska**] *narzędzie mosiężne w kształcie tutki, służące do znaczenia roztopionym woskiem na kraszankach przy ozdabianiu pisanek wielkanocnych.* <Zdr. od Pisadło>

†**Pisadło, a,** lm. **a** *pugilares.* Glos. <Od Pisać; por. Czes. Písadlo>

[**Pisak, a,** lm. **i**] **I.** p. **Pisadełko:** Aby upisać pisankę, czyli piskę, trzeba mieć dobry P., to jest mały przyrząd z blachy, złożony w lejek i osadzony w drzewie. Najlepsze pisaki bywają z blaszki, znajdującej ś. na końcu sznurowadła. 2. *pióro a. ołówek.* 3. *obsadka do stalówki.* 4. *kajet.* 5. a. [**Pismak**] *ten, co umie pisać, człowiek piśmienny.* <Od Pisać>

**Pisalny I.** *który można pisać, dający ś. napisać.* 2. *zdatny do pisania, którym można pisać:* Kreda pisalna. <Od Pisać>

[**Pisałek, łka,** lm. **łki**] p. **Pisarek.** <Od Pisać>

[**Pisane, ego,** lm. **e**] *pismo:* Umiał juz dobrze cytać, na pisaném sie wyznał, jak sie patrzy. <Od Pisany>

**Pisaneczka, i,** lm. **i** p. **Pisanka.** <Zdr. od Pisanka>

[**Pisaneczko, a,** lm. **a**] p. **Pisanie:** Napisał jej P. na pergaminie, iże ś. już żenić będzie w cudzej krainie. <Od *Pisanko, od Pisany>

**Pisanie, a** I. blm., czynność cz. **Pisać:** P. listów, ksiąg, wierszy. Troc. Ćwiczyć ś. w pisaniu. Troc. Ćwiczyć ś. w pisaniu mów, listów. Troc. Sztuka pisania. Piękne P.=*kaligrafja.* L. 2. †P., [P.], lm. **a** = a) *to, co napisano, pismo:* Pierwsze P. rzadko bez kulasa będzie. Troc. Nie jest poeta, mym zdaniem, który jednym pisaniem tysiąc i drugi wierszów wnet zgotuje. Opal. P. jest jakiś kształt a wyobrażenie mowy, które zostaje wizerunkiem tego, co ś. rzekło. Górn. [Stało niedawno w nadrukowanym pisaniu (=gazecie, broszurze, książce), co to Wawrzek z poczty przyniósł naszemu panu. On wydobył zaraz chusteczkę i pokazał ją i królewskie P., i przepuścili go. Dopirom se zacon dziewcyne miłować, przyszło mi P., muse maserować *(=rozporządzenie piśmienne, rozkaz na piśmie).* To se pan prepinator poznachodził tyle pisania *(= wyszukał kwitów)* od

nieboszczyka wojca, że mu jeszcze patrzało kilkanaście lat trzymać prepinacyją]. b) *list, korespondencja:* Przyszło P. od ojca. Wys. Powtórne P. Doroszenkowe doszło mię w Załozicach. Sb. J. c) myśl.: P. dzika = *ślad, trop.* Zdr. [**Pisaneczko**].

**Pisanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pisać ś.**

**Pisanina, y,** blm. *długie, przewlekłe i niepotrzebne pisanie:* P. biurowa. <Od Pisany>

**Pisanka, i,** lm. **i** l. a. [**Piska**] *jaje wielkanocne upstrzone kolorami, wzorzysto malowane, okryte deseniem,* kraszanka: Mięsiste, świetne muzułbasy, tkane w płomienie, w kolorowe pasy i centki — czyste pisanki. Deo. Pisankami zowie lud jajka, ozdobione deseniem, otrzymanym przez pokrycie woskiem pewnych części powierzchni przed zanurzeniem do barwnika. Między pisankami a kraszankami ta jest różnica, że kiedy kraszanka tylko gładko malowana, P. ma na sobie kwiaty, ozdoby jakie, napisy. Goł. **2.** †P. żart. *kartka zapisana, liścik, bilecik.* Sł. wil. **3.** [P.] *rodzaj grochu:* Groch sadzą piechotny i tyczny w rozmaitych gatunkach, jako to: P. lub piskowy. **4.** bud. *wszelka ozdoba na świeżo potynkowanej ścianie, rylcem dokonana.* Zdr. **Pisaneczka.** <Od Pisany>

**Pisany** l. im. od **Pisać. 2.** *przeznaczony:* Temu najazdowi i najezdnikom śmierć pisana. Sienk. **3.** †P., [**Pisiaty**] *malowany; pstry, wzorzysty:* Dzbanie mój P., dzbanie polewany, przymkni ś. do nas, a daj ś. nachylić. Kochan. Syn szlachecki lepiej kufla świadomy a. kart pisanych. Kochan. P. Turczyn poznał, jako jest ciężka ręka nasza. Bron. Już letniczek P. i upłoteczki wniwecz. Kochan. <Od Pisać>

[**Pisar, a,** lm. **y**] p. **Pisarz:** Pisary, czyli piśmienni urzędnicy, byli ich uczniami. Lel. <Ukr. pysar>

**Pisarczyk, a,** lm. **i** p. **Pisarek.** <Od Pisarek>

**Pisarczyna, y,** lm. **y** m. p. **Pisarzyna.** <Od Pisarczyk>

**Pisarek, rka,** lm. **rkowie** l. a. **Pisarczyk, Pisarzyna,** [**Pisałek, Piszczyk**] *lichy, podrzędny pisarz, przepisywacz, gryzipiórek:* P. gospodarski, klucznik. Troc. Szląsk nie od Elizejskich pól nazwany jest, jak o tym baje niemiecki P. Cureus. Biel. M. (= *pismak*). Skarcić wielkie o sobie rozumienie pisarków. Śniad. **2.** [P.] *kupczyk.* <Od Pisarz>

†**Pisarja, i,** lm. **e** l. p. **Pisarnia:** Potrzeba, aby ś. materjalista śklany więcej bawił w hucie, niż na pisarji. Torz. (= *kantorze*). **2.** p. **Pisarstwo.** <Od Pisarz>

**Pisarka, i,** lm. **i** l. forma ż. od **Pisarz. 2.** [P.] = a) *żona pisarza, pisarzowa.* b) p. **Pisadełko.** <Od Pisarz>

†**Pisarnia, i,** lm. **e,** †**Pisarja** *pokój do pisania, kancelarja, biuro, kantor:* Księgi porozkładane leżały po jego pisarni. L. P. kupiecka. Troc. <Od Pisarz>

†**Pisarska, kiej,** blm. *służba, obowiązki pisarza:* Służyć, przyjąć pisarską. Troc. <Od Pisarski>

**Pisarski** l. przym. od **Pisarz;** × **Pisowniczy:** = a) Papier P. lub klejowy (= *na którym można pisać*). Pisarska szkatuła, stuć. Kn. (= *piórnik*). Piaski pisarskie, któremi ś. świeże pisma pisane potrząsają. Kluk. Izba pisarska (= *pisarnia*). Służba pisarska. Znaki pisarskie (= *używane w piśmie, znaki przestankowe*). Znaki przecinkowe w piśmie czyli znaki pisarskie. Bent. b) *autorski:* Talent P. **2.** lek.: Kurcz P. = *kurcz palców nie dozwalający utrzymać przedmiotów drobnych, jak pióro i t. p.* **3.** min.: Złoto pisarskie = *sylwan, sylwanit, błyszcz telurowy,* $AgTe+2AuTe_3$. <Od Pisarz>

**Pisarstwo, a,** blm. l. a. †**Pisarja** *zajęcie, czynność pisarza; urząd, stanowisko pisarza:* P. koronne otrzymał, złożył. Troc. **2.** *autorstwo.* <Od Pisarz>

**Pisarz, a,** lm. **e,** × **Pisownik** l. a. × **Pisacz** *oficjalista do pisania, przepisywacz, kopjista, kancelista:* P. pięknie piszący. Troc. P. prędko i krótkiemi znakami piszący. Troc. P. wojskowy = *żołnierz piszący w kancelarji wojskowej.* Wyrobiła mu w magistracie posadę dziennego pisarza. Rog. (= *dyjetarjusza*). **2.** oficjaliści: P. prowentowy = *P. zajmujący ś. w zarządzie majątkowym spisywaniem dochodu i rozchodu zboża, gorzałki i t. d.* P. przedsiębiorcy robót = *oficjalista prowadzący kontrolę robotników, ich pracy i zarobków, oraz wypłacający im należności w miejscu ich zajęcia.* P. leśny, oficjalista, któremu właściciel powierza całą „kolej" do przeprowadzenia jej na miejsce sprzedaży. Sł. wil. P. bartny ma być osoba do urzędu godna, przez sąd bartny i bartniki starsze obrany. Skr. P. warsztatowy. P. huty p. **Gospodarz** pod 16). P. żupny = w Olkuszu, *pisarz sądu żupniczego;* w Wieliczce, *oficjalista do zapisywania przychodu ze sprzedaży soli.* P. olbory = *rachmistrz olbory olkuskiej.* P. gwarecki = *P. sztolni, rachmistrz, poborca dochodów kopalni oraz płatnik zarobków i potrzeb bieżących.* P. u kupca = *buchalter a zarazem korespondent i piszący wszystko, co potrzeba.* **3.** dawni urzędnicy, dygnitarze: P. sądowy = *urzędnik zasiadający na sądach z głosem doradczym, motywujący wyroki, dający wypisy, poświadczający ich rzetelność i składający władzom raporty o ilości spraw i wpisów.* Pisarz sądowy, pod winą stracenia swego urzędu, nie inako, niźli podług urzędu pozwów oczrzedzią prawujące ś. mienić ma. Św. z Woc. P. miejski. Wej. (= *notarjusz miejski*). P. miejski a. radziecki. Wej. P. miejski, grodzki. Troc. P. kancelarji ziemiańskiej (= *rejent*). P. ziemski = *powiatowy, P. sądowy przy sądach ziemskich.* P. dekretowy koronny i litewski = *P. sądowy na sądach odbywanych przez króla.* P. Wielki Koronny, P. Wielki Litewski = *pisarze, którzy urzędowali przy boku króla i kanclerza, za których wiedzą wydawali dekrety, i byli stałemi radcami w sądach asesorskich.* Nies. Pisarze, Wielki Koronny i Księstwa Litewskiego, urzędnicy stanu, których powinność być przy kancelarji koronnej. Kras. P. Skarbowy Koronny i P. Skarbowy Litewski = *dygnitarze, którzy zarządzali wydziałem skarbu przy królu i podskarbich.* Wielki P. Skarbowy Koronny duchowny i Wielki P. Skarbowy świecki. P. czyli sekretarz kamery = *urzędnik na dworze króla, pilnujący jego pokojowej i sygnetowej pieczęci.* P. Polny Koronny, P. Polny Wielkiego Księstwa Litewskiego = *pisarze, którzy mieli przy wojsku kancelarje do całej rachunkowości wojskowej:* Pisarze polni, ustanowieni do przeglądu żołnierzy i koni, spisywania ich i wyliczania żołdu. Nies. Oprócz hetmanów miały ota wojska, koronne i litewskie, swojego osobnego pisarza polnego, do którego należało czynić rewizją żołnierzy i koni, każdego napisać, zasługi wyliczyć. Papr. Pisarze mniejsi = *zwyczajni pisarze przy komisjach wojskowych:* Pisarze mniejsi, zajęci przy komisjach wojskowych. Nies. **4.** [P.] = a) weselny = *uczestnik weselny komiczno-uroczyście czynny przy tańcu z panną młodą.* b) przy frycowaniu kośnika: Zasiadają na ławach urzędnicy, jako to: marszałek, sędzia, P. **5.** *autor dzieł literac-*

*kich:* Wypisy z pisarzów polskich. Pisarze starożytni, klasyczni. Pisarze Zygmuntowscy. Wyjątki z celniejszych pisarzy polskich. P. dziejów = *dziejopis, historyk.* Pisarze kościelni. <Od Pisać>

**Pisarzeniek, ńka,** lm. **ńkowie** piesz. *pisarz:* Tak, pisarzeńku? zawołał — tak to sobie począłeś ze mną? Kaczk. <Od Pisarz>

**Pisarzewicz, a,** lm. **e,** † **Pisarzyc** *syn pisarza:* Kościuszko, P. grodzki brzeski. Mat. Różne przeciwko Niesiołowskiemu były opozycje, osobliwie Skorulskiego, pisarzewicza grodzkiego kowieńskiego. Mat. <Od Pisarz>

**Pisarzewiczostwo, a,** blm. *pisarzewicz z żoną:* P. przybyli. <Od Pisarzewicz>

**Pisarzewiczowa, ej,** lm. **e,** † **Pisarzycowa** *żona pisarzewicza.*

**Pisarzewiczówna, y,** lm. **y** *córka pisarzewicza.*

**Pisarzowa, ej,** lm. **e** *żona pisarza:* P. koronna.

**Pisarzować, uje, ował** *pełnić obowiązki pisarza, być pisarzem.* <Od Pisarz>

**Pisarzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pisarzować:** Za czasów swojego pisarzowania dwa razy probował szczęścia. Krasz.

**Pisarzowski** przym. od **Pisarz:** Powypadali pisarzowscy ze wszystkich kamienic. Kaczk. <Od Pisarz>

**Pisarzowstwo, a i.** lm. **a** *urząd, godność, stan pisarza:* P. miejskie przynosiło mu 300 złp. rocznie. Wej. **2.** blm. *pisarz z żoną:* P. przyjechali. <Od Pisarz>

× **Pisarzowy,** × **Pisarzów** *należący do pisarza, od niego pochodzący:* Język mój treść pisarzowa rychło piszącego. Ps. flor. Ku czytelnikowi przed *Quincunxem* krótka pisarzowa prośba. Orzech. Sieniawski mężnie czyni, w tąż pisarzowa tam ochota widoczna. Leszcz. (= *pisarza polnego*). <Od Pisarz>

× **Pisarzów** p. **Pisarzowy.**

**Pisarzówna, y,** lm. **y** *córka pisarza:* Związał ś. dożywotnie z Barbarą Ługowską, pisarzówną krakowską. Nies. <Od Pisarz>

† **Pisarzyc, a,** lm. **e** p. **Pisarzewicz:** Żyła z Jędrzejem Kmitą, pisarzycem ziemskim krakowskim. Nies. <Od Pisarz>

† **Pisarzycowa, ej,** lm. **e,** † **Pisarzewiczowa:** Nies. <Od Pisarzyc>

**Pisarzyna, y,** lm. **y** m. **i.** p. **Pisarek.** Krasz. **2.** a. **Pisarczyna** *pisarz lichy, nędzny, godzien politowania.*

**Pisasfalt, u,** lm. **y** p. **Smoła.** <Gr. pissóō = pomazać smołą + Asfalt>

[**Piscelet, a,** lm. **y**] p. **Pistolet.** Zdr. **Pisceletek.** <Z Pistolet>

[**Pisceletek, tka,** lm. **tki**] p. **Piscelet.**

[**Piscelit, a,** lm. **y**] p. **Pistolet.** <Z Pistolet>

[**Piscolec, lca,** lm. **lce**] p. **Pistolet.** <Z Pistolet>

[**Piscolet, a,** lm. **y**] p. **Pistolet.** <Z Pistolet>

[**Piscolit, a,** lm. **y**] p. **Pistolet.** <Z Pistolet>

**Piscykultura, y,** blm. *umiejętna hodowla ryb.* <Łć. piscis = ryba, + cultura = hodowla>

**Piscyna, y,** lm. **y i.** *naczynie, w którym starożytni przechowywali żywe ryby.* **2.** *miejsce, w którym składają ś. po obrzędach kościelnych pozostałe szczątki, aby je spalić w Wielką Sobotę.* **3.** *miejsce w zakrystji do zlewania wody, w której myto naczynia święte i prano bieliznę kościelną.* <Łć. piscina = sadzawka na ryby>

[**Pisebnie**] przys. od **Pisebny:** Dać co komu P. (= *na piśmie*).

[**Pisebny**] p. **Pisemny.**

[**Pisek, ska,** lm. **ski**] p. **Pisadełko.** <Od Pisać>

[**Pisemeczko, a,** lm. **a**] p. **Pismo.** <Od Pisemko>

**Pisemko, a,** lm. **a**] p. **Pismo.**

**Pisemnie** przys. od **Pisemny.**

**Pisemny** p. **Piśmienny.**

**Pisetka, i,** lm. **i** p. **Oblejka.** <Fr. pissette>

[**Pisęcy**] *pisząc:* Pisę tu z tela ten list do tobie, a P. płacę. Tet. <Z Piszący>

**I. Pisia, i,** lm. **e** p. **Pica.** Pot. <Zdr. od Pica>

**2. Pisia, i,** lm. **e** *gatunek materji bawełnianej.* Troc. <Nm. Plüsch>

[**Pisiaty**] p. **Pisany.** <Od Pisać>

[**Pisiec, śca,** lm. **śce**] *glina zielono-błękitna.* <PIS>

[**Pisiemny**] p. **Piśmienny.** <Z Pisemny>

**Pisk, u,** lm. **i I.** *głos piszczącego, piśnięcie, piszczenie, świst:* Wrzask, P. P. myszat, kurcząt. Troc. P. (świst) piszczałek, wiatrów. Troc. Dzierlatka z swemi pisklęty panią ś. gaju być mieni, który, gdy ś. przebudzają, piskiem ich bywa przejęty. L. I wy, ptaszęta, chwalcie Boga swym piskiem. Wad. Kto ptaka chowa z pisku, będzie miał ono w zysku. Kn. Ja wezmę upominki, i podobno z zyskiem będę lepszym, a wy ś. uweselcie piskiem. Szymon. Ezechjasz zakazał snów wykładać, także pisku ptaszego. Ząbk. P. w uszach. Petr. Pomocna ta woda piskowi i głuchości w uszach. Syk. **2.** † P. ubóstwo wielkie. Troc (= *nędza*). <PISK>

[**Piska, i,** lm. **i**] **I.** p. **Pisanka:** Podał mu piskę, wielkanocne jaje, na znak braterskiej zgody. Lel. **2.** p. **Pisadełko. 3.** *kreska, rysa:* Kamień zsunął ś. z szybkością błyskawicy i zostawił za sobą zieloną piskę. Gdzieniegdzie widać było wązkie piski, które pochodzą od robactwa, przechodzącego po piasku. **4.** *lignit, gatunek węgla pękającego i trzeszczącego na powietrzu i słońcu.* <PIS>

† **Piskać, a, ał I.** † P. i [**Piskać**] p. **Pisnąć. 2.** myśl. *wydawać głos właściwy kwiczołowi.* <PISK>

[**Piskadło, a,** lm. **a**] *piszczałka, świstawka.* <Od Piskać>

[**Piskający**] *piskając, przygrywając na piszczałce:* Chodził se P. drogami. <Z Piskający>

† **Piskanie, a,** blm., [**Piskanie**] czynność cz. **Piskać:** Słychać P. skrzypiec. Wysp. Dwuch piszczków równo doskonałych co do sztuki piskania. Petr. Dzień święty obchodzą piskaniem, bębnaniem. Rej.

[**Piskarja, i,** lm. **e**] *szczur:* Pytała ś. szkrapkarja (mysz) piskaryje, czy jest hapko (kot) w domu. <Od Piskać>

**Piskla, i,** lm. **e, Pisklak** *dzieciak byle czego piszczący, skwierczek, skrzeka, niedotykane kocię:* P. piszczy. Fred. A. <Od Pisklić>

**Pisklaczek, czka,** lm. **czki I.** p. **Pisklak.** Wor. **2.** [P.] *biedaczek, niebożątko, nieborak, chudzina:* Jédźże, jédz, mojeś ty małe, pisklaczku! Dyg. <Od Pisklak>

**Pisklak, a,** lm. **i I.** p. **Piskla. 2.** p. **Pisklę.** Zdr. **Pisklaczek.** <Od Piskla>

**Pisklątko, a,** lm. **a** p. **Pisklę:** Ten smok ośm drobnych pisklątek zadławił i niemi wraz dziewiątą maciorę ich strawił. Dm. <Zdr. od Pisklę>

× **Pisklenie, a,** blm., czynność cz. **Pisklić.**

**Pisklę, ęcia,** lm. **ęta I.** *ptaszątko jeszcze nieopierzone, piszczące, kwilące:* Garnie kokosz pod skrzydła pisklęta. Poc. Ptak, przy gołych co pisklętach siedzi, by ich nie pożarł wąż, strachem ś.

biedzi. L. Młodziuchne pisklęta dzierlatki około niej skacza. L. Gromada piskląt gołych. Przyb. Ptaki dopóty pisklętom swoim żywność do gniazda noszą, póki pisklęta przez nabycie skrzydeł i siły nie staną ś. godnemi do szukania żeru. Bals. Ptaszęta pisklętom swoim równie udzielają pokarmu. Pilch. Przen.: *niemowlę, młodzianek:* Z piersi wydarte pisklęta, idą na śmierć niemowlęta. Hol. Przen.: *człowiek piszczący, to jest utyskujący na swój los, płaczek, skwierczek:* Stój, stój, żałosne P.! — precz wrzasku niewieści! Mick. 3. myśl. *młody bażant przed wypierzeniem ś.* Zdr. **Pisklątko.** <Od Pisklić>

**Pisklęcy** przym. od **Pisklę:** Głosy coraz liczniejsze odzywają ś. zewsząd, a głównie nawoływania rodzicielskie i odzywki pisklęce. Dyg. <Od Pisklę>

× **Pisklić, i, ił** p. **Pisnąć:** Pisklątko, ptaszątko jeszcze nieopierzone, piskląee. L. <PISK>

**Piskliwie** przys. od **Piskliwy.**

**Piskliwość, i,** blm. rz. od **Piskliwy.**

**Piskliwy** I. *piszczący, podobny do pisku:* Głos P. L. Krzykną trąby i kotły i piskliwe surmy. Pot. 2. *piszczący ustawicznie, mający skłonność do piszczenia:* Piskliwa dziatek zgraja. L. Tam różne roje słowików lecą, może i twoję znajdziesz między gminem piskliwym kochankę, słowiku. L. <Od Pisklić>

× **Pisknąć, nie, nął, [nuł]** p. **Pisnąć:** Nikt na niego ani słówka nie pisknie. L. <PISK>

× **Pisknięcie, a,** blm., czynność cz. **Pisknąć,** *piśnięcie.*

**[Piskor, a,** lm. **y]** p. **Praszczur.**

**Piskorek, rka,** lm. **rki** p. **Piskorz.**

**[Piskory, ów],** lm. od **Piskorz.**

**Piskorz, a,** lm. **e a. [ry, Piskun, Węgor, Wjun]** I. zool. (misgurnus fossilis) *ryba członkopromienna, otwartopęcherzowa, brzuchopłetwa, ślizowata:* Kręcą ś. jak posolony P. Kn. Wyśliźnie ś. jak P. Kn. *(= wykręci ś. sianem; zamąciwszy, umknie).* W mętnej wodzie prędzej ś. piskorze łowią. Jan. *(= w mętnej wodzie ryby łowić).* Ksiądz do klechy: A toż tak: tobie P., a mnie węgorz; a klecha na to: A mnie przecię P. Rys. *(= lepszy rydz, niżli nic; dobra psu i mucha).* Przen.: † P. = *nic, figa, krzywda:* Po śmierci rodziców starsze dzieci zawsze lepiej ś. mają, młodszym zawsze P. Haur. Starszym dzieciom lepiej ś. dzieje, młodszym zawsze P., kiedy rodzice umierają. Troc. *(= młodsze bywają wykwitowane).* Bąk ś. przebije, mucha uwięźnie, a ubogiemu P. Prz. Ubogiemu wszędzie P. Prz. *(= zawsze wiatr w oczy).* Dwaj abo trzej z publicznych funduszów chudoby swojej poprawili, a wszystkiej ojczyźnie P. Haur. Żywności kęs podano, koniom P.; dni kilka o głodzie stały. Piel. Zwycięż darami oboje! — Radbym z chęci, cóż gdy ś. P. w mej kieszeni kręci? Min. Przen.: † P. = *szwank, niebezpieczeństwo:* Choroba ta płód zabija, a w tym i matka nie bez piskorza. Cziach. 2. żart. *przezwisko mieszczanina lub szlachcica z okolic Łęczycy:* Łęczycanie piskorze, Kujawiacy młynarze, Dobrzyniacy jazgarki. Prz. Zdr. **Piskorek, Piskorzyk.** <Nm. Peissker>

**Piskorzowate** *rodzina ryb członkopromiennych.* <Od Piskorz>

**Piskorzyk, a,** lm. **i** p. **Piskorz.**

**Piskotać, oce, tał** I. † P. p. **Pisnąć.** 2. o kosie, jaskółce, *głos wydawać:* Zgodnie z kosem jaskółka piskoce. Przyb. <PISK>

**Piskotanie, a,** blm., czynność cz. **Piskotać.**

**[Piskuła, y,** lm. **y]** *człowiek rozlazły, dziamdzia, niedojda, niemrawa, ciepłe kluski:* P. rozlazły.

**[Piskun, a,** lm. **y]** p. **Piskorz.** <Z Piskorz, przez sld. do Piskać>

**[Piskury, ur,** blp.] *marchew pośledniejszego gatunku, suszona, z kaszą jęczmienną lub jagłami rozgotowana.*

**[Piskurz, a,** lm. **e]** I. a. **[Piśkur]** *piszczałka gliniana dla dzieci, gwizdałka, świstawka.* 2. *skąpiec.*

**[Piskwa, y,** lm. **y],** p. **Pizgwa.**

**Pismactwo, a,** blm. pog. I. *zajęcie pismaka, bazgranie, pisywanie lichot.* 2. zb. *pismacy, nieudolni autorowie.* Sł. wil. <Od Pismak>

**Pismaczy** przym. od **Pismak:** Spory pismacze. <Od Pismak>

**Pismak, a,** lm. **i,** × **Pismarek,** × **Pisacz** pog. *lichy, nieudolny pisarz, pisarzyna, człowiek pozujący na pisarza, autora, bazgracz,* pisarek: Lichy P. Zabł. 2. [P.] = a) p. **Pisak.** b) a. **[Pismok]** *uczony.* 3. bot. p. **Literak.** <Od Pismo>

× **Pismarek, rka,** lm. **rkowie** p. **Pismak:** Mały pismarku, ty w butnej minie mniemasz, że cały Parnas w twej czuprynie. Iż. <Od Pismo>

× **Pismeczko, a,** lm. **a** p. **Pismo.** L. <Od Pismko>

* **Pismenię:** [Za pismenię] *wedle pisanego.*

**[Pismio, a,** lm. **a]** p. **Pismo.** <Z Pismo>

× **Pismko, a,** lm. **a** p. **Pismo:** Teraz wychodzi wiele pismek małych w tej okoliczności. Świt. <Od Pismo>

**Pismo, a,** lm. **a,** † **Piśmię, [Pismio, Piśmidło]** I. *ogół znaków, sposobów pisania, abecadło, alfabet, głoski, litery:* Bulgarowie, pożyczywszy busztabów od Greków, poczęli pisać jako tako, od Bulgarów potym Racowie, Serbowie, Ruś — P. wzięli; nastało zaś P. czeskie, z łacińskich liter, już polerowniejsze. Górn. P. angielskie. P. arabskie. P. cyfrowane (sekretne). P. greckie, hebrajskie. P. hjeratyczne p. **Hjeratyczny.** P. hieroglificzne. P. kufickie a. kuficzne p. **Kuficki.** Wynalazek pisma *(= sztuki pisania, pisanie).* [Kto sie zná na piśmie, te sie nábardziej do piekła ciśnie]. Przen.: Zwąchał P. a. piżmo nosem = *przeczuł, co ś. święci, zmiarkował, domyślił ś.* Szczwany wyga zwąchał P. nosem. Oss. 2. *to, co napisano, jako przedmiot widzialny:* P. czytelne, krzywe. P. ręczne, drukarskie. Troc. P. maszynowe. P. drobne. Troc. P. nieczytelne, niewyraźne, nierzetelne, nieznaczne. Kn. P. jest kopją mowy. Kopcz. Miejsce opuszczone w piśmie, luka, przerwa pisma. P. kaligraficzne. Charakter pisma. Poznaję, to jego P. *(= sposób pisania, ręka).* Na piśmie = *piśmiennie, na papierze, czarne na białym:* Wszedłem dawniej z Wac Państwem w niejakie umowy, lecz nie na piśmie, wszak to było tylko słowy. Niem. *(= nie piśmienne, nie pisane, nie spisane).* Nie wszedł jeszcze z nim w żadne na piśmie obowiązki. Nar. Na piśmie potwierdził. L. Na piśmie to ma. Troc. Na piśmie podał. Troc. Chciej wszystkie te uwagi zebrać na piśmie. L. *(= spisać).* Przen.: † P. = *język:* Męczeństwo św. Szczepana wypisane od Metafrasta z łacińskiego na greckie P. Skar. Przen.: † P., [P., **Pisanie**] *dowód piśmienny, świadectwo piśmienne, wzmianka pisana, notatka; list, korespondencja, dokument piśmienny prywatny a. rządowy, ekspedycja pocztowa, kwit i t. d.:* O Sewerze niema pisma, co ś. z nią stało. Skar. Jest P., iż Bóg Filistynów nie wygładził, aby niemi lud swój ćwiczył. Skar. P. na ś. dali. Biel. J. *(= zobowiązanie piśmienne).* [Zrobili P., opisali ś. w rzędzie] = *umowę, układ, akt piśmienny.* [Wzion go na P. U wójta P. robili. Przyszło P. z rzędu. Już ją gonią dwa pisma]. 3. *gazeta, dziennik, czaso-*

*pismo, organ*, w lm. *prasa:* P. codzienne, perjodyczne. P. ilustrowane. P. poświęcone literaturze i sztuce. P. specjalne. Redagować, wydawać P. Zawiesić P. Dziś pisma nie wyszły. Skonfiskowano dzisiejszy numer pisma. Ogłosić co w pismach. Podać do pism. Prenumerować, trzymać P. Pomieścić co w piśmie. Pisma nieraz już po ruszały tę kwestję. Poszukiwać kogoś a. czegoś przez pisma. P. postępowe, społeczne, polityczne, urzędowe *(= organ postępowy i t. d.).* **4.** *utwór pisarski, dzieło, księga, praca:* Zwyczaj jest w wielu językach, że P. zowią imieniem tego, który je pisał. Sekl. Pisma Mickiewicza, Sienkiewicza. Bo nie poznał jeśm pisma. Ps. flor. Gospodzin powiedział w piśmiech ludzkich i książąt. Ps. flor. Wybór pism Kraszewskiego. Pisma historyczne. Pisma święte są całą biblją starego i nowego zakonu, porządnie od ojców przyjęte a. kanonizowane. Hrb. **5.** × P. = *Pismo św., Stary i Nowy Testament, Biblja:* Krew częstokroć w piśmie duszą ś. zowie. Birk. Chcą ewanielicy, aby ich samo P. sądziło. Birk. Wierzą w to, jak w P., jak w ewangielją. L. **6.** druk. *czcionki, szryft, tekst:* P. w drukarni znaczy powszechnie wszystkie gatunki liter. Mag. Cni słudzy cnotliwej paniej ode mnie żądali, iżbych polskim pismem nieco wybijał. Wiet. P. jońskie, lapidarne (p. Klarendon, Lapidarny). Zdr. **Pisemko,** × **Pismko,** × **Pismenko,** × **Pismeczko, [Pisemeczko].** <PIS>

**[Pismok, a,** lm. **i]** p. **Pismak.**

**Pismokradztwo, a,** lm. **a** *kradzież literacka, plagjat:* Nadmieniam, że tego pismokradztwa sumiennie ś. chroniłem. LJ. <Pismo + *Kradztwo, od KRAD>

× **Pismolej, a,** lm. **e** *odlewacz czcionek drukarskich, giser.* <Pismo + Lej>

**Pismowstręt, u,** blm. *wstręt do pisania:* Corot i Courbet cierpieli na jawny P. Jell. <Pismo + Wstręt>

**Pismowy I.** × P. p. **Piśmienny:** Rok 1585 był czas pismowego o dziesięciny szermierstwa. Cz. **2.** min.: Granit P. *odmiana pegmatytu.* <Od Pismo>

**Pisnąć, nie, nął,** × **Pisknąć,** nied. **Piszczeć,** † **Piskotać,** × **Pisklić,** † **Piskać, [Piskać] I.** *zapiszczeć, wydać głos piskliwy, ostry, przenikliwy:* Kurczę piszczy. Troc. Kurczęta piskają. Troc. Kurzę piszczy. Toł. Zobaczył ptaszynę jękliwie piszczącą. Przyb. Pliszki piszczące. Mor. Jastrząb piszczy. L. Kto tam wie, co w trawie piszczy. Rog. Brzęczał nieustannie głos klawikordu, cosik rwało nagle i piskało przenikliwie. Reym. Pisknęła (pisnęła) tu mysz. Troc. Przen.: *zakwilić, zaskwierczeć, jęknąć;* nied. *utyskiwać, żalić ś.; skomleć:* Piszczy dziecię czegoś. Troc. Nędznik piszczy przede drzwiami twemi. Rej. Skarb w księstwie zniszczon, chłopek nędzny piszczy, żołnierz go głodny, gdy nie płacą, niszczy. Stryjk. Wychodź mi zaraz, jaszczurko chytra, będziesz mi jeszcze dzisiaj dobrze piszczała. L. Oś niesmarowana piszczy *(= skrzypi).* Pies piszczy. Przen.: Bieda aż piszczy. On do tego aż piszczy = *rwie ś., drży do tego, nie może usiedzieć, wytrzymać bez tego.* Piszczeć, chciwym być abo drżeć na bitwę. Mącz. Piszczą mi na to zęby. Troc. = *ślinkę łykam, oskoma, apetyt mi przychodzi na to.* Piszczą mu zęby dla głodu. Mącz. **2.** † P., [P.] *zagrać na piszczałce, na fujarce lub flecie;* o piszczałce, fujarce, flecie, *głos wydać, odezwać ś., zagrać; świsnąć, gwizdnąć, zaświstać, zagwizdać:* Ptaśnik cudnie piska, gdy ptaka ułowić chce. Kosz. Kto tu pisnął na piszczałce? Troc. Piszczkowie pięknie mu piskali. Rej. Piskaliśmy wam, a wyście nie tańcowali. Sekl. Piskaliśmy wam, a nie skakaliście. Żarn. Snadnie rozeznać, co cudnie piska, a co nikczemnie bęczy. Rej. Dobry żołnierz, biegając przez rózgi, na to tylko żali ś., iż mu fajfer piszczy nad uchem. Boh. Piszczałka jeśli nie poda rozdzielnych głosów, jak będzie rozumiano, co ś. na niej piska abo gra? Leop. Piszczałki cienkie cienko też piskają, zasię miąższe grubo. And. z Kobyl. Całą noc pić, skakać, bębnać, piskać. Rej. [Piskoj, piskoj — już ci dusa dziurami wirbowemi wyłazi. Piskejcie mi marsz]. Tet. W tych rękach piszczy, a nic ś. nie boi, jeszcze przeszydza, błazna ze mnie stroi. Lubom. *(= gwiżdże, pogwizduje, śwista, poświstuje, urągając lub z ukontentowania).* Przen.: † Piszczeć w garść = *chuchać w garść, łapę lizać:* A ty, panie królu, w garść piszcz. Stryjk. Zapisawszy wszystko synom, sam piszczy w garść i z mantyką do lasa na grzyby chodzi. Groic. **3.** P., przen.: P. słowo, słówko = *odezwać ś. słówkiem, bąknąć, parę z ust puścić, otworzyć usta, głos wydać, przemówić:* Na te słówka i nie pisnął. Troc. Ani P., ani trunąć, ani bąknąć. L. Kościół w smutku bez pasterza, nikt i P. o drugiego nie śmie. Skar. Przeciw tym rzeczom ani P. nawet nie można. L. U panów ledwie pisną. Wad. Gdyby Turczyn najmniej pisnął przeciw Mahometowi, wnet będzie ku spaleniu miał ogień gotowy. Paszk. Kto lepiej ode mnie śpiewa? przy mnie ani piśnie Hermogen, sławny śpiewak. L. Wszystkie ptaki, jaki taki, spuściwszy główki nadół, i P. nie śmiały, chyba, by głosić papugi pochwały. Gasz. Jeśli mi jeszcze słówko piśniesz, to... L. Tylko mi słówko piśnij! L. Gdybym tylko słowo pisnął, twój pan wnetby stąd wyleciał. L. **4.** † Piszczy mi w uszu. Troc. = *dzwoni, szumi.* Przen.: Piszczy mi to w uszach. Kn. = *nie mogę o tym zapomnieć, nie mogę ś. opędzić myśli o tym, dręczy, trapi, niepokoi, frasuje mię to, nie daje mi to spokoju.* Komu prosię zginie, temu w uszu piszczy. Prz. **5.** myśl. o sarnie, śniegule, kwiczole, *głos właściwy sobie wydać:* Jeleń i sarna piszczała. Mor. Sarna piszczy *(= wabi swym głosem).* <PISK>

**[Pisnąć, nie, nął]** p. **Piznąć.**

**Pisomanja, i,** blm. *manja pisania; skłonność do formalistyki wymagającej pisaniny.* <PIS + Manja>

× **Pisorym, a,** lm. **owie** *rymopis, wierszopis, poeta:* Wirgiljusz sławny P. Petr. Czy ten ma być pisorymem, co sobie głupiej fantazji dymem głowę zaraził? Opal. Pisorymów to zwyczaj sto głosów przyzywać, sto ust i sto języków na wiersze zdobywać. Słonk. I nasz słowieński pisorym uczony (J. Kochanowki) niechaj uczyni pieśń jaką wdzięczną. Zbyl. A. Mówi zazdrość, wiem, o co idzie, pisorymie, chciałbyś wziąć. Kochan. <PIS + Rym>

† **Pisoryma, y,** lm. **y,** † **Pisorymka** forma ż. od **Pisorym:** P. Safo osobliwa. Chr.

× **Pisorymi,** × **Pisorymy,** × **Pisorymski** przym. od **Pisorym,** *poetycki:* Pisorymie wymysły. Bobr. Przecz Styga, ciem i marnych przezwisk ś. boicie, pisorymich wymysłów? Żebr. <Od Pisorym>

† **Pisorymka, i,** lm. **i** p. **Pisoryma.** <Od Pisorym>

× **Pisorymski** p. **Pisorymi:** Wawrzynowy otaczał wieniec pisorymskie skronie. L. <Od Pisorym>

× **Pisorymstwo**, a. blm *rymopisarstwo, rymotwórstwo, pisanie poezji.* <Od Pisorymy>

× **Pisorymy** p. **Pisorymi.** PIS+*Rymy, od Ryć>

**Pisownia**, i, lm. **e** l. *zbiór przepisów poprawnego pisania, ortografja:* P. akademicka (=*zatwierdzona dla użytku przez krakowską Akademję Umiejętności*). P. etymologiczna, fonetyczna, historyczna, zwyczajowa. Trzyma ś. pisowni fonetycznej. Ustalić pisownię. P. wyraz nowy, *ortographia*, znaczy to część gramatyki, gdzie ś. dają reguły pisania. Kopcz. Natura pisowni jest wierne malowanie mowy ustnej. Kopcz. 2. *sposób pisania, w którym widać zasady danej pisowni.* <Od *Pisowy, PIS>

× **Pisowniczy** przym. od **Pisownik**, *pisarski.*

× **Pisownik**, a, lm. **cy** p. **Pisarz:** Karbowanych i ospowatych pisowników. Śniad. <Od *Pisowny, PIS>

**Pistacja**, i, lm. **e**, **Pistacjowe** lub **Pistakowe drzewo, Kłokotka, Kłokocina włoska** bot. (*pistacia roś. z rodziny terpentynowatych.* Gatunki: P. lentyszek a. mastyksowiec, mastyk, × mastyk, mastykowe a. mastyksowe drzewo (p. lentiscus). P. terebint a. terpentynowa lub Terebintowe a. Terpentynowe drzewo (p. terebinthus).

**Pistacjowozielony** p. **Pistacjowy.** <Pistacjowy+Zielony>

**Pistacjowy** l. *odznaczający ś. barwą żółtawo-zieloną ze słabym odcieniem brunatnym*, pistacjowozielony. 2. bot.: Drzewo pistacjowe p. **Pistacja.** 3. cukier. *zrobiony z pistacji, w którego skład wchodzi pistacja:* Lody pistacjowe. Cukierek P. Tort P. <Od Pistacja>

**Pistacyt**, u, lm. **y** min. p. **Epidot.** <Od Pistacja>

**Pistakowe** drzewo bot. p. **Pistacja.**

†**Pistał**, a, lm. **y**, †**Piształ**, †**Pistoł** *tłuczek moździerzowy:* Gdybyś stłukł głupiego w moździerzu, jako grucę biją z wierzchu pistałem. Leop. <Łć. pistillum>

[**Pistelet**, u, lm. **y**] p. **Pistolet.** <Z Pistolet>

[**Pistol**, a, lm. **e**] p. **Pistolet** <Nm. Pistole>

[**Pistolat**, u, lm. **y**] p. **Pistolet.** <Z Pistolet>

[**Pistolec, lca**, lm. **lce**] p. **Pistolet.** <Z Pistolet

**Pistolecik**, a, lm. **i** p. **Pistolet.**

**Pistolecisko**, a, lm. **a** m. i ni. p. **Pistolet:** P. też musiałeś mieć w olstrach. Sienk.

**Pistolet**, u, lm. **y** [**Piscolet, Pistolat, Pistolec, Pistolit, Pistelet, Piscolec, Piscelet, Piscolit, Piscellt, Pistol, Pistulit, Pistuleta, Pistruleta, Pistolina**, †**Piszczal**, [**Piszczel**] *krótka broń palna ręczna z mocno wygiętą kolbą:* Otóż parę pistoletów, bij ś. L. Zdr. **Pistolecik**, [**Pistoletek**]. Zgr. **Pistolecisko.** <Fr. pistolet, Włos. pistola, od nazwy miasta Pistoja, miejsca wynalezienia pistoletu>

[**Pistoletek, tka**, lm. **tki**] p. **Pistolet.**

× **Pistoletny** p. **Pistoletowy:** W pigułce tej pistoletnej... Słow. <Od Pistolet>

**Pistoletowy** l. a. × **Pistoletny** przym. od **Pistolet:** Kurek, strzał P. Olstro pistoletowe. Lufa pistoletowa. 2. bil.: Sztos P.=*uderzenie kuli bilardowej kijem, bez opierania ręki na bilardzie.* <Od Pistolet>

[**Pistolina**, y, lm. **y**] p. **Pistolet.** <Z Pistolet>

[**Pistolit**, u, lm. **y**] p. **Pistolet.** <Z Pistolet>

†**Pistoł**, a, lm. **y** p. **Pistał:** Anaksarchę kazał król do moździerza wrzucić i żelaznemi pistołami tłuc. Petr. <p. Pistał; por. Piston>

**Pistomezyt**, u, lm. **y** min. *sylikoid, stanowiący przejście od syderytu do magnezytu*, $MgCO_3.FeCO_3$.

**Piston**, u, lm. **y** l. *naczyńko z blaszki miedzianej, w kształcie kapelusika, napełnione materją piorunującą, nakładane na sztyft z otworkiem, prowadzącym do naboju broni palnej*, kapiszon. 2. *klapa, czyli wentyl u narzędzi muzycznych dętych.* 3. *tłok stalowy w machinie parowej.* Zdr. **Pistonik.** <Fr. piston>

**Pistonik**, a, lm. **i** p. **Piston.**

**Pistonowy** przym. od **Piston:** Masa pistonowa. Broń, krócica pistonowa. Nabój P. Paczka pistonowa (=*z pistonami*). <Od Piston>

**Pistonówka**, i, lm. **i** l. *strzelba, w której proch zapala ś. przez rozbicie pistonu*, kapiszonówka. 2. *pudełko do przechowywania, do noszenia pistonów.* <Od Pistonowy>

**Pistorjusz**, a, lm. **e** *aparat, przyrząd w gorzelniach do destylacji i rektyfikacji:* Gorzelnię przerabiam w tym roku, bom jeszcze dotychczas nie miał pistorjusza. Orzesz. <Od nazwiska wynalazcy, Pistorjusza>

[**Pistrula**, i, lm. **e**] p. **Pistrzula.**

[**Pistruleta**, y, lm. **y**] p. **Pistolet.** Zdr. [**Pistruletka**]. <Z Pistolet>

[**Pistruletka**, i, lm. **i**] p. **Pistruleta.**

[**Pistrzula**, i, lm. **e**, **Pistrula**] l. *owca z wełną krętą.* 2. *owca mająca pysk i nogi obrośnięte.*

[**Pistuleta**, y, lm. **y**] p. **Pistolet.** <Z Pistolet>

[**Pistulit**, a, lm **y**] p. **Pistolet.** <Z Pistolet>

[**Pistwić się, i ś., il ś.**] o włosach na głowie, *być potarganym, rozczochranym.*

[**Pistwienie się, a ś.**, blm.] czynność cz. **Pistwić ś.**

[**Pistyka**, i, lm. **i**] *pięść.*

**Pisuar**, u, lm. **y** *szczalnik, szczalnia, miejsce do oddawania moczu.* <Fr. pissoir>

**Pisywać, uje, ywał** p. **Pisać.**

**Pisywanie**, a, blm., czynność cz. **Pisywać.**

[**Pisz, pisz!**] w. *okrzyk zachęcający.* Gwar.

[**Piszak**, a, lm. **i**] *trzy morgi ziemi w płodozmianie, udział średniozamożnego wieśniaka ukraińskiego.* <Por. Ukr. piszàk = robotnik rolny pieszy, bez zaprzęgu pracujący>

[**Piszczadło**, a, lm. **a**] *świstawka, gwizdawka.*

[**Piszczak**, a, lm. **i**] p. **Piszczka.**

**Piszczal**, a, lm. **e** l. p. **Piszczałka.** 2. p. **Piszczel:** W hucie szklanej, P., naczynie żelazne jak cybuch, z dziurą półtora łokcia długości, w drzewo osadzone. Torz. 3. †P. p. **Pistolet.** <PISK/PISZCZ; por. Czes. pišťala>

× **Piszczalnik**, a, lm. **cy** *żołnierz strzelający z piszczeli=armat, puszkarz, artylerzysta, kanonjer,* × *działowy:* Wszyscy, z wyjątkiem piszczalników, śpiewali. Sienk. <Od Piszczal>

[**Piszczała**, y, lm. **y**] l. p. **Piszczel.** 2. p. **Piszczałka.** <Zgr. od Piszczałka>

**Piszczałczysko**, a, lm. **a** p. **Piszczałka.** Żebr. <Od Piszczałka

**Piszczałeczka**, i, lm. **i** l. p. **Piszczałka.** 2. [P.] *dokuczliwa:* Jest do tego przysłowia taka góralska P. <Od Piszczałka>

**Piszczałka**, i, lm. **i** l. a. × **Piszczel**, × **Piszczel**, †**Piszczal**, × **Piszczka** p. **Fujarka:** Piszczele zowią trąby, puzony, pomorty, szałamaje, dudy polskie i wszelakie wielkiego głosu piszczałki. Petr. (=*narzędzia muz. dęte*). P. pastusza. Troc. Derwisze muzykę piszczałki wydoskonalili, jak może znieść ten instrument. Kłok. Grać, wygrać piosnkę na piszczałce. Troc. P. ze źdźbła, ze trzciny. Troc (=*dudka*). P. owsiana (z owsa).

Troc. P. w organach, fujarka, fistuła. Piszczałki, fletnie i fistuły organowe. Troc. P. oktawowa = *flażeolet.* Troc. Piszczałki w organach bywają sosnowe, jodłowe; piszczałki w kramach przedajne, fujarki bukowe. Kluk. P. kryta a. szpuntowa = *zatkana od góry szpuntem drewnianym dla obniżenia dźwięku.* Przen.: Kto nie da na piszczałkę, ten w nią nie gra. Prz. (= *darmo nic*). Na piszczałkę jest, a na świeczkę niemasz. Prz. (= *na zbytki są pieniądze, na potrzeby niemasz.* L.). **2.** *flecik napełniony wodą, do wabienia ptaków na łowach*, kuwiek, kwiel: P. wodna, słowik robiony, *merula.* Kn. Gdy kto umie piszczałkę abo kuwiek, jak niegdzie zowią, na to przyprawić, padają też i na to śrzednie ptaki. Trzyc. Piszczałką (wabikiem) wabić. Troc. **3.** †P. = *przewód głosowy, oddechowy, krtań:* Cebula głos jasny czyni, bo piszczałkę w gardle wychędaża. Syr. Krztań abo P., przez którą oddech puszczamy. Syr. Lekarstwo to piersi miękczy i chropawość piszczałki dychawicznej odwilża. Spicz. Już w nim piszczałki grają = *gra mu, rzęzi mu w gardle, kona, wydaje chrapliwy głos konającego.* Sł. wil. **4.** †P. *fistuła (rodzaj wrzodu nurtującego).* Mur. **5.** anat. = a) p. **Łydkowy.** b) (niewłaściwie) p. **Goleń:** Jak spuszczę na ziemię, to piszczałki pójdą w kawałki. Kaczk. **6.** bot.: P. wodna p. **Szalej. 7.** zool. p. **Świstun.** Zdr. **Piszczałeczka, [Piszczałuchna].** Zgr. **Piszczałczysko, [Piszczała].** <Od Piszczeć>

**Piszczałkować, uje, ował** *rozmnażać drzewa w sposób następujący:* Z gałązki pieńka na dwa cale zedrze ś. piszczałka; z równej gałązki urodzajnej zdejmuje ś. piszczałka i włoży ś. w tamtę. Kluk. <Od Piszczałka>

**Piszczałkowanie, a,** blm., czynność cz. **Piszczałkować.**

**Piszczałkowato** przys. od **Piszczałkowaty.**

**Piszczałkowaty** *do piszczałki podobny, mający jej wygląd:* P., dziurawy wzdłuż, *fistulatus.* Kn. <Od Piszczałka>

**Piszczałkowy I.** przym. od **Piszczałka:** Dziurki piszczałkowe. Troc. Trzcina piszczałkowa, do piszczałek dobra. Kn. **2.** anat.: †Myszki piszczałkowe = *mięśnie strzałkowe* (musculi peronaei). †Tętnica piszczałkowa = *strzałkowa* (arteria peronaea). Nerw P. na wewnętrznej stronie nogi (nervus tibialis). Krup. Żyła, arterja piszczałkowa. Krup. <Od Piszczałka>

**[Piszczałuchna, y,** lm. **y]** p. **Piszczałka.**

**Piszcząco** przys. *sposobem piszczącym, piszcząc:* Cieszy mnie to, P. rzekł Brühl, iż widocznie bierzecie mnie za kogo innego. Krasz. <Od Piszczący, od Piszczeć>

†**Piszczba, y,** blm. *muzyka:* Rozkosz zależy-ż na głosiech gędźby, piszczby. Ew. ś. Mat. <Od Piszczeć>

†**Piszczec, czca,** lm. **czcy** p. **Piszczek.** B. Sz. <Od Piszczeć>

**Piszczeć, y, ał** p. **Pisnąć.** <PISK>

†**Piszczek, czka I.** †P., lm. **czkowie,** †**Piszczec** *grający na narzędziach dętych, grajek, fajfer, surmacz, trębacz:* Bębennicaś, staraj ś. u piszczka o żonę. Prz. Piszczkowie pięknie mu piskali. Rej. Daj od kart, dajże na piwo, daj na świece, daj piszczkowi, każdy, kto może, ułowi. Rej. Skomroszy, dudarze, skrzypkowie, piszczkowie i co jedno ś. graniem bawią. Biel. J. Dwuch piszczków równo doskonałych co do sztuki piskania. Petr. Gądki (gędźbiarze) i piszczki masz rozumieć nie tych, którzy ś. uczciwą muzyką przystojnie zabawiają, ale owych, którzy ś. od karczmy do karczmy tułają a. z pieskami tańcują. Sz. Mieć ś. jak P. na stypie. Prz. (= *dobrze ś. mieć*). **2.** †P., lm. **czki** p. **Piszczel. 3.** lm. **czki** zool: P. wodny p. **Rzęsorek.** [P.] p. **Świergotek.** <Od Pisk, Piszczeć>

**Piszczel, i,** lm. **e** a. †**i,** ż., **Piszczel, a,** lm. **e,** m. **I. a.** [w lm.] p. **Piszczałka:** Pan Brożek ze trzciny woskiem zlepione dudki zrobił, z nierównych piszczeli złożone. Otw. (= *organki*). Piszczele zowią trąby, puzony, pomorty, szałamaje, dudy polskie i wszelakie wielkiego głosu piszczałki. Petr. [A dajcie mi te piszczele, pójdę jej grać na wesele]. Przen.: †Piszczele w miech schował. Prz. (= *schował dudy w miech, spuścił z tonu, umilkł, zgłupiał, spokorniał*, gm. *jakby mu kto w pysk dał*). Gdy przyjdzie sąd Boży, sędzia w miech piszczeli włoży. P. Sand. Ten włożył w miech piszczeli, nie chciał dziesiątym być (zabitym). Rej. Lepiej, gospodze, abyście milczeli, a dobrze też więc czasem włożyć w miech piszczeli. Rej. **2.** †P. *wydrążenie wewnątrz rury, próżnia w rurze:* Są trzciny, które nie mają wewnątrz próżności, to jest piszczeli. Urzęd. **3.** †P., [P.] p. **Pistolet:** [Błyscy mu sie karabela, dwa piscela]. **4. a. Piszczek** *armata z wieku XVI, strzelająca kulami ważącemi po jedenaście funtów:* Hetman stał na placu śmiele, nie dbając nic na działa, ni drabskie piszczele. Stryjk. **5.** anat. = a) p. **Goleń** i **Łydkowy.** b) *czwarty członek nogi owadziej* (tibia). **6. a. Piszczal, [Piszczała]** hut. *rurka metalowa, zwykle z blachy żelaznej, z obsadą drewnianą, używana w hutach do wydymania szkła.* <Od Piszczeć, PISK/PISZCZ>

× **Piszczelisty** *norowaty, pełen zatok lub przetok* (fistulosus): Wrzód P. (= †*piszczałka, fistuła*). <Od Piszczel>

**Piszczelny** p. **Piszczelowy:** Muzyka piszczelna płuca rozciąga, szyję wydyma, oddychanie trudne czyni. Petr. (= *na narzędziach dętych*). <Od Piszczel>

**Piszczelowo-łydkowy** wiąz. anat. *ligamentum tibio-fibulare.* <Piszczelowy + Łydkowy>

**Piszczelowo-nartowy** anat. **Goleniostopowy.** <Piszczelowy + Nartowy>

**Piszczelowo-strzałkowy** anat. *wspólny piszczeli i strzałce* (tibio-fibularis). <Piszczelowy + Strzałkowy>

**Piszczelowy, Piszczelny** przym. od **Piszczel** - a) *piszczałkowy.* b) *goleniowy* (tibialis): Powięzi, mięśnie, naczynia, nerwy piszczelowe. <Od Piszczel>

× **Piszczel,** a, lm. **y** p. **Piszczałka:** Grajże teraz piosneczki, dam ci P. krzywy. Ejs.

**Piszczenie, a I.** blm., czynność cz. **Piszczeć. 2.** lm. **a** = a) *pisk, głos piskliwy.* b) lek.: P. w uszach = *omam słuchowy* (sibilus aurium). <Od Piszczeć>

**Piszczka, i,** lm. **i I.** × P. p. **Piszczałka:** Siadł na zydlu i włożywszy „piszczkę" w usta, a następnie rozstawiwszy na niej palce, jął spoglądać, czekając, komu ma zawtórować. Sienk. **2.** [P., **Piszczak**] *rodzaj myszy z ogonkiem krótkim i brzuszkiem białym.* <Od Piszczeć>

†**Piszczkowy** przym. od **Piszczka:** Baba piszczkowa ma wyść (wyjść) pirwsza. S. Par. Ja pani piszczkowa, baba stara, ale miedzy młodzieńcy jara. S. Par. <Od Piszczka>

**Piszczony, ego,** blm. *figiel polegający na wywołaniu pisku przez tarcie po wywoskowanej np. powierzchni:* Możnaby wywoskować ławki i puścić piszczonego. Wilk. <Od Piszczeć>

[**Piszczyk, a**, lm. **i**] p. **Pisarek**: Nie lokaj, ani P., ... mł. Pamięt. Słow. (*Gdybym był wzorowym powieściopisarzem, a nie piszczykiem ramot.* Wilk.

[**Piśka, i**, lm. **i**] *członek męski u dzieci.* <Z Nm. ...

[**Piśkorek, rka**, lm. **rki**] p. **Piskurz.**

[**Piśkur, a**, lm. **y**] p. **Piskurz.** <Od Piskać>

[**Piśla, i**, lm. **e**] = **Pierzchnia**: Piśle żelazne obsadzone w drewno do wyrąbywania lodu dla zapuszczenia niewodu.

[**Pisłak, a**, ... **i**] *naczynie, ...*

*z gliny, cyny.* <Piś(k)lok, od PISK>

**Piśmidlarstwo, a**, blm. *tworzenie piśmideł*: Wynieśli ś. z państwa do obcych krajów nie dla oddania ś. politycznemu piśmidlarstwu lub zupełnemu próżnowaniu. Rzew. <Od Piśmidło>

**Piśmidło, a**, lm. **a i.** *licho, bezwartościowy utwór pisarki a. takaż gazeta, czasopismo, elukubracja literacka*: Iluż to bezecnemi teutońskich nieuków piśmidły frankfurckie zarzucono jarmarki? Wiszn. **2.** × Piśmidła lm. *materjały piśmienne*: Chociaż to ja piśmidłami nie handluję, ale dam ci wszystkiego. Byk. **3.** [P.] = a) p. **Pismo.** b) bot. p. **Wrotycz.** <Od Pismo>

× **Piśmiennica, y**, lm. **e** forma ż. od **Piśmiennik**; × **Piśmienniczka.**

**Piśmiennictwo, a**, lm. **a i.** blm. *pisarstwo, autorstwo, praca na polu literackim*: Poświęcił ś. piśmiennictwu (= *został pisarzem, literatem, autorem*). **2.** *ogół utworów pisarskich; utwory piśmienne, literatura*: Rys dziejów piśmiennictwa polskiego. Przegląd piśmiennictwa narodów europejskich. P. wieku XVII-go. <Od Piśmienny>

× **Piśmienniczka, i**, lm. **i** p. **Piśmiennica.**

**Piśmienniczy** przym. od **Piśmiennictwo**, *pisarski, literacki*: Ruch P. Odznaczył ś. na polu piśmienniczym. Działalność piśmiennicza. <Od Piśmiennik>

**Piśmiennie** przys. od **Piśmienny**: Porozumieć ś. z kim P. (= *listownie*). Wyłożył swoje pretensje P. (= *na piśmie*).

† **Piśmiennik, a**, lm. **cy i.** *człowiek biegły w pismach, oczytany, erudyt, uczony, sawant*: Zawiłe wrzucono kwestje, tak że ich nikt zgadnąć nie mógł z piśmienników. Wad. **2.** u Żydów, *ten, co ...*: Jezus w kościele, wciąż po swojemu między piśmienniki. Zal. **3.** *ten, co w rzeczach wiary trzyma ś. wyłącznie tylko Pisma św., ewangielik*: Panowie piśmienniey, którzy tego chcecie, aby was samo Pismo sądziło, słyszycie, jak Pismo sądzi te wasze herezje. Birk. **4.** *pismak, człowiek mający pretensję do pisarstwa, autorstwa*: Bezzakonni ci piśmienniey. Pim. <Od Piśmienny>

**Piśmienność, i**, blm. rz. od **Piśmienny.**

**Piśmienny i.** a. **Pisemny, [Pisebny], † Pismowy** przym. od **Pismo**: Korzystając z nieograniczonej wolności druku, natychmiast sejmowi piśmienną wypowiedzieli wojnę. Ust. Piśmienna wojna, bitwa. Troc. Odpowiedź piśmienna (= *na piśmie*). Dowód. P. Spór P. Pomniki, zabytki piśmienne. Piśmienne zachować stosunki. Rzew. (= *listowne*). Litwa siedziała nieznajoma w niepamięci piśmiennej aż do początku trzynastego wieku. Nar. (= *nieznana pisarzom, zapomniana w pismach*). † Ta rzecz inaczej ś. dowodzić nie może, tylko z wyroków piśmiennych. Bals. (= *z wyroków Pisma św.*). **2.** a. [**Pisiemny**] *umiejący czytać i pisać; światły, oświecony*: Za dawnych królów duchowieństwo, jako samo tylko piśmienne, przodkowało zjazdom. Nar. Piśmiennemu a gospodarnemu człowiekowi potrzebny zawsze w domu kalendarz. Haur. Radbym od was, piśmiennych ludzi, co słyszał. L. (= *ludzi oświeconych, literatów, sawantów*). Wrzeszczeli niedawno mniej piśmienni bracia nasi na książki mądre o skutecznym rad sposobie. L. Żart.: *umiejący ś. wypisać, mający uzdolnienie literackie*: Nie obawiam ś. zaczepki w pismach: wszakże i ja jestem P. (= *potrafię odpowiedzieć w pismach*). **3.** [P.] *uczony.* <Od Pismo>

† **Piśmię, enia**, lm. **ona** p. **Pismo**: Książęta Semowit stary Jan i Semowit młodszy wszytki swe złoczyńce a. złodzieje, łotry... mają popisać a jeden od drugiego na piśmieniu wskazać. Mać. z Roż. <PIS>

× **Piśnienie, a**, blm. p. **Piśnięcie.**

**Piśnięcie, a**, blm., × **Piśnienie** czynność cz. **Pisnąć.**

[**Piśnięcie, a**, blm.] czynność cz. [**Pisnąć**].

**Pitagoreista, y**, lm. **ści, Pitagorejczyk** *uczeń, zwolennik mędrca greckiego Pitagorasa*: Prezes Skrzybicki był trochę, sam o tym nie wiedząc, pitagoreistą. Jeż <Od nazwiska Pitagoras>

**Pitagorejczyk, a**, lm. **cy** p. **Pitagoreista.** <Od nazwiska Pitagoras>

**Pitagoryka, i**, lm. **i ?**: Dziekan fakultetu artium, odziany w togę szkarłatną z galonem, w mucecie i pitagoryce, przewodniczył. Wiszn. <Od Łć. Pitagoricus>

**Pitak, a**, lm. **i i.** p. **Pica. 2.** [P., **Pitk**] *członek męski.* <PIT>

[**Pitak, a**, lm. **i**] *grdyka, jabłko Adamowe*: Zakręcił mu pitaka, to jest podłożył palec pod zaścięgę i zakręcił zaścięgę. <PIT>

**Pitancja, i**, lm. **e, Piktancja** *dodatkowa potrawa przy obiedzie dla ojców zakonnych*: Miałem prawo do pitancji, dodatkowej potrawy patrów. Słotw. <Śr. Łć. pitancia, pictantia, Fr. pitance = porcja, strawa>

**Piter, tra**, lm. **try** zł. *pugilares, woreczek od pieniędzy.*

**Piterek, rka**, lm. **rki** zł. *waliza, kuferek.*

**1.** [**Pitk, u**, blm.] zb. *napoje.* <PI>

**2.** [**Pitk, a**, lm. **i**] p. **Pitak.**

**Pitka, i**, lm. **i i.** † P. p. **Pitmo**: Wodny miód, co w Polsce pitką zowią sien. **2.** = P. *picie, pijatyka*: I do pitki, i do wybitki. Prz. (= *i do tańca i do różańca*). Ani do pitki, ani do wybitki. Rog. [Pitki jak pitki, a kiski jak mitki. Prz. <Od Pity>

† **Pitmo, a**, lm. **a**, † **Pitka** *miód sycony, do picia*: O kiermasz ci idzie, na którymeś pitma rad w huczku pijał. <Od Pity>

**Pitny** p. **Pijalny**: Miód P.

[**Pitolenie, a**, blm.] czynność cz. **Pitolić.**

[**Pitolić, i, il**] **i.** *spółkować z kobietą.* **2.** a. [**Pitwać**] *krajać niezgrabnie, z trudnością tępym nożem; rznąć tępą piłką.* **3.** p. **Pitrasić.** <Od * Pitoła>

× **Pitometr, u**, lm. **y** *narzędzie do oznaczania objętości danego naczynia.* <Gr. pithos = beczka, naczynie (do wina) i métron = miara>

× **Pitometrja, i**, blm. *sztuka mierzenia objętości naczyń.*

[**Pitomy**] *ograniczony.* Gwar.

× **Pitoreski, ów**, blp. *opisy malownicze; obrazy, rysunki malownicze, efektowne.* <Fr. pittoresque, z Włos. pittoresco>

× **Pitoreskowy** przym. od **Pitoreski**, *malowniczy, obrazowy.*

[**Pitracha, y,** lm. **y**] lekc. *kobieta znająca ś. na przyrządzaniu potraw, oddająca ś. temu z zamiłowaniem.* <Od Pitrasić>

**Pitrasić, i, il** l. a. **Pitrosić, [Pitraszyć, Pietrasić, Pietraszyć, Pitolić, Pitulić, Prypciać]** prow. **Kaszoparzyć** *przyprawiać, gotując; gotować ladajako, naprędce, smażyć, przypiekać, dusić w tyglu:* Odgadywał, co za warzę pitrasi Nastka o tej porze. Dyg. **2.** [P., **Pitwasić**] *robić coś niezgrabnie, partolić.* <p. Pietraszyć>

**Pitraszenie, a,** blm., czynność cz. **Pitrasić.**

[**Pitraszenie, a,** blm.] czynność cz. **Pitraszyć.**

[**Pitraszyć, y,ył**] l. p. **Pitrasić. 2.** a. [**Pitwać**] *patroszyć, paproszyć, bebeszyć.* <Z Patroszyć>

[**Pitrok, a,** lm. **i, Pitwak**] *nóż tępy, wyszczerbiony.* <Por. Pitolić, Pitwać>

**Pitrosić, i, il** p. **Pitrasić:** Będziemy smażyć, P., gotować, a może nam ś. uda jakie ważne odkrycie, jaki wynalazek. Bał.

**Pitroszenie, a,** blm., czynność cz. **Pitrosić.**

[**Pitu pitu**] *naśladowanie głosu skrzypiec:* W lesie ścięte, w domu nagięte, pod niebiosy biegało i wołało: pitu pitu. <Dźwn.>

[**Pituch, a,** lm. **y, Pitucha**] *ziemniaki ugotowane w wodzie na rzadko.* <Od Pity>

[**Pitucha, y,** lm. **y**] p. **Pituch.**

**Pitul, a,** lm. **e** p. **Pica.** <PIT>

[**Pitula, i,** lm. **e**] p. **Pica.** Zdr. [**Pituleczka**]. <PIT>

[**Pituleczka, i,** lm. **i**] p. **Pitula:** Prościutkie, malutkie, a pitulecke má (zagadka o igle).

[**Pitulejka, i,** lm. **i**] lekc. *pieszczoch, cherlak.*

[**Pitulenie, a,** blm.] czynność cz. **Pitulić.**

[**Pitulić, i, il**] p. **Pitrasić.**

[**Pitusić, i, il**] *gnieść, miętosić.*

[**Pituszenie, a,** blm.] czynność cz. **Pitusić.**

[**Pitwać, a, ał**] l. p. **Pitolić. 2.** p. **Pitraszyć.**

[**Pitwak, a,** lm. **i**] p. **Pitrok.**

[**Pitwanie, a,** blm.] czynność cz. **Pitwać.**

[**Pitwasić, i, il**] p. **Pitrasić.**

[**Pitwaszenie, a,** blm.] czynność cz. **Pitwasić.**

[**Pitworek, rka,** lm. **rki**] p. **Pitwór.**

[**Pitwór, oru,** lm. **ory**] *śpiżarka.* Zdr. [**Pitworek**]. <PIT>

**Pity** l. im. od **Pić. 2.** †P., [P.] p. **Pijalny:** Żadnych nie wziął upominków, okrom jedzonych rzeczy i pitych. Górn. Z miodu przasnego robią miód pity. Krum. Od beczki miodu rozsyconego pitego groszy 36. Vol. <Od Pić>

**Pitycyt, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady saletrowców, arsenjan żelaza tlennikowego z domieszką siarczanu, bezpostaciowy, brunatny — produkt wietrzenia arsenopirytów.*

[**Piumy, ów** blp.] = *buty wojłokowe.* <Ros. pimý>

**Piunezka, i,** lm. **i** p. **Pluskiewka.** <Fr. punaise>

**Piu, piu!** w. *pi, pi! fiu, fiu! phy! no, no! oho!:* Ekstrapocztą jeździ, piu, piu! Jun. <Dźwn.>

[**Piuron, a,** lm. **y**] p. **Piorun.**

[**Piwanja, i,** lm. **e**] bot. p. **Piwonja.** <Z Piwonja>

**Piwcio, a,** lm. **a** p. **Piwo.**

**Piweczko, a,** lm. **a** p. **Piwo:** Przestanie na piweczku, i to też pod miarą. Zbyl. Ja kwituję z wina, to pański trunek; pozwolimy sobie zato więcej piweczka. Bał. <Od Piwko>

[**Piwejko, a,** lm. **a**] p. **Piwo.**

[**Piweń, wnia,** lm. **wnie**] *kogut.* <Ukr. pìveń>

**Piwiarka, i,** lm. **i** *amatorka piwa.* <Od Piwiarz>

**Piwiarnia, i,** lm. **e** *szynk piwny, bawarja:* Wieczorami wałęsał ś., a kończył dzień w piwiarni. Bał. <Od Piwo>

**Piwiarniany** przym. od **Piwiarnia:** Pogłoski te utrzymują politycy kawiarniani i piwiarniani. <Od Piwiarnia>

**Piwiarz, a,** lm. **e** l. *ten, co utrzymuje piwiarnię.* **2.** *amator piwa.* <Od Piwo>

[**Piwina, y,** lm. **y, Piwino**] *liche, nędzne piwo.* <Od Piwo>

[**Piwino, a,** lm. **a**] p. **Piwina.**

× **Piwjał, u,** lm. **y** p. **Pluwjał:** Przy koronacji arcybiskup siędzie, a król przed nim pokląknąwszy, dalmatykę i P. z siebie składa. Paszk.

**Piwko, a,** lm. **a** p. **Piwo:** Przy kominie ciepłe P. pił. L. Młode P. szumi. L. Nie wiemy o niczym, napijamy ś. piwka, aż tu wchodzi sługa. Pas.

× **Piwkosio, a,** lm. **a** p. **Piwo:** Piwkosia im ś. nie chce, o wino przymówka. Zbyl. <Od Piwko>

**Piwne, ego,** blm. *datek na piwo, napiwek, tryngield.* <Od Piwny>

**Piwnica, y,** lm. **e** l. *miejsce pod budowlą, lub osobno zasklepione; skład podziemny na jarzyny, beczki z napojami, mleczywo i wog. przedmioty wymagające chłodu, sklep, loch:* O różnych piwnicach, jako to winnych, piwnych, mlecznych, o lodowniach i sklepach. Świt. Wino potrzebuje zimnej piwnicy, także i piwo lecie. Petr. Szlachta ciągnęła kufy z piwnicy na pasach. Mick. Piwnice pod kościołem *(= sklepy).* Przen.: *zapas, dobór win:* Wino ze sławnych piwnic księcia N. Ma piękną piwnicę. **2.** *szynkownia, piwiarnia, winiarnia w podziemiu:* P., w której jedzą, piją, grają. Kn. **3.** †P. *więzienie podziemne, loch, podziemie, ciemnica:* Wtrącić kogo do piwnicy. Potym go (Jezusa) do piwnice ciemnej wiedli. Op. W piekle czyscowym piwnice są. Rozm. **4.** *miejsce, dokąd chowają w Wielki Czwartek Najśw. Sakrament,* c i e m n i c a. **5.** Piwnicą na Litwie nazywają wyłącznie tylko grób Zbawiciela. Wal. Zdr. **Piwniczka.** Zgr. **Piwniczysko.** <Od Piwny>

**Piwnicowy** p. **Piwniczny.** <Od Piwnica>

**Piwniczka, i,** lm. **i** p. **Piwnica.**

**Piwniczny, †Piwniczy** przym. od **Piwnica:** Piwniczne szyje. Warg. Piwniczne okno, dziura, oddech. Kn. Wschody piwniczne. Troc. Zaduch, wyziew P. Powietrze piwniczne. [Gdy przyleciały (kaczki) do dwora, piwnicznym miały kaczora]. <Od Piwnica>

**†Piwniczy** p. **Piwniczny. Piwniczy, ego,** lm. **owie** rz. **l.** a. **Piwniczny, †Piwny** = a) *dozorca nad piwnicami z trunkiem:* Pełnił obowiązek piwniczego. b) *urząd w Polsce:* P. W. K. Litewskiego. Dostojeństwa niesenatorskie były... pisarze skarbowi litewscy, kustosz koron, wojski, P. Nies. **2.** *pracownik zajęty w piwnicy około wina.* **3.** *sługa pilnujący wyłącznie piwa.* Goł. <Od Piwnica>

**Piwniczysko, a,** lm. **a** p. **Piwnica.**

**Piwnik, a,** lm. **i** l. †P. p. **Piwowarnia. 2.** przen. *brzuch?:* Staroście idzie o jego P. Górn. Ujrzysz tam w brzegu dziurę, co nią wypija Wisła gnuśną Bzurę, jak więc wielki smok małego wężyka mknie do piwnika. Klon. **3.** bot. p. **Berberys.** <Od Piwny>

**Piwny, × Piwowy** przym. od **Piwo** = a) Ocet P. L. Piwne drożdże. Troc. Obwarzanki piwne *(= na przegryzkę przy piwie).* Zupa piwna. Panwie piwne, co je z domu najmują ku piwu warzenia. Ort. Przen. (o pijaku): † P. wąs *(= moczywąs, moczymorda, wydmikufel, piwosz, bibosz).* Przybytki piwno-dramatyczne *(= teatrzyki ogródkowe).* b) *odznacza-*

*ja… kolorem piwa:* Oczy piwne. c) [Garniec P. czyli warszawski jest połową garnca zbożowego]. d) piw.: Izba piwna = *pomieszczenie, w którym fermentuje piwo górnej fermentacji i w którym następnie rozlewa ś. je na beczki wywozowe,* **rozlewnia.** †**Piwny, ego,** lm. **i** rz. p. **Piwniczy:** Pobierali jeszcze roczne płace: owsiany, szafarz korzenny, chlebny, P. Paw. <Od Piwo>

**Piwo, a,** lm. **a l.** *napój powstały przez fermentację chmielonego wyciągu słodowego, słabo alkoholiczny, obfitujący w kwas węglany:* Piwa fermentacji górnej: nadzwyczajne *(= bez dodatku wody, zawierające 12 stopni Ballinga),* zwyczajne lub marcowe, luftowe, owsiane i szlacheckie, półpiwko, półpiwie *(= mające tylko 2 stopnie Ballinga, robione pierwotnie przez gospodynie po dworkach szlacheckich).* Piwo fermentacji dolnej lub bawarskie: monachijskie *(= ciemne, ekstraktywne, 13—15° Ballinga, średnio chmielone i alkoholiczne),* wiedeńskie *(= koloru złotego, mniej ekstraktywne, mające 12½—14° Ballinga, średnio chmielone, mniej alkoholiczne),* pilzeńskie *(= bardzo jasne, smaku winnego, mające 11—13° Ballinga, bardzo chmielone, mało alkoholiczne).* P. bogate = *mocne, tęgie, ekstraktywne.* P. pierwsze, drugie, trzecie = *kolejny nalew gorącej wody na zcukrowany zacier celem wytrawienia całkowitej zawartości składników rozpuszczalnych (brzeczki).* P. zielone *(= niedofermentowane).* Młode P. P. zwietrzałe *(= pozbawione kwasu węglanego).* P. przepadłe *(= przefermentowane).* P. dubeltowe. P. duplowe, **marzec.** Troc. *(= P. marcowe).* Przednie P. krakowskie marcem abo dwuraźnym (= dubeltowym) nazwane. Ślesz. Miejmyż tedy szwarce, szepce, mumy, marce i wszytki pomorskie piwa. Ocz. P. białe, czarne, cienkie, stołowe. Troc. P. lagrowe a. składowe p. **Leżak.** P. butelkowe, antałkowe. † Konweńskie P. *(= klasztorne).* P. balwierzyskie, orszańskie, proszowskie, piotrkowskie, grodziskie, wareckie, grodzińskie, kiejdańskie, nieświeskie. Piwa przednie są: wareckie, łowickie, końskowolskie, drzewickie, brzezińskie, odrzywolskie i gielniowskie. Troc. Angielskie P. Syr. P. okocimskie, żareckie. Sławne piwa polskie: krakowskie, nowomiejskie, piątkowskie, garwolińskie, brzeżańskie, sądeckie, drozdowskie. Syr. Z miłym sąsiadem napijesz ś. wina a. też piwa dobrego prawie pszenicznego. Słup. Kufel piwa. Warzyć, robić P. Gniewam ś. na te pieszczone ziemiany, co piwu radzi szukają przygany. Kochan. Piwo jest dziwny olej: zbawia wołów i rolej. Dum bibo piwo, stat mihi kolano krzywo. (Wiek XIV). O tych, którzy w mieściech bydlą a piwo szynkują. Św. z Woć. Byli w szynkowni na piwie. L. I swoim ś. piwem szynkarz upije. Prz. Póki P. na kadzi, pić go nie zawadzi. L. *(= drzyj łyka, póki ś. da).* Dać komu na P. *( = za fatygę; dać mu napiwek; tryngield).* Lepsze P. daleko, a wino blizko. Rys. Kiedy ś. P. wzburzy, wszystko na wierzch wynurzy. Prz. P. z sieczki warzy, młyn bez wody zakłada (robota próżna, błazeńska). Pot. P.!, wykrzyk pijacki po pierwszym hauście, po pierwszym kielichu. Goł. Przen.: *to, czego kto nawarzył, narobił, bieda, bigos, chryja, awantura = ambaras:* Często piwa nie pija, kto sobie zwarzył. Pot. Pij takie P., jakiegoś nawarzył. Dzw. Może prędko na nich przyjdzie wypić to P. swego warzywa. Pot. On winien wszystko zapłacić to P. Pot. Złe P. warzyć, to jest rozterki między ludźmi płodzić. Mącz. Jechał do Włoch i tam lat dwie zmieszkał, już to P. ś. utarło. Mask. Przen.: [Mam ja z tobą na P.] = *zawiniłeś wobec mnie, mamy z sobą na pieńku, mamy z sobą rachunki do załatwienia.* **2.** [P.] *gra dziecięca.* Zdr. **Piwko, Piwcio, Piweczko,** × **Piwkosio,** [**Piwusio, Piwejko**]. Zgr. **Piwsko.** <Od Pić, PI/POJ>

**Piwonja, i,** lm. **e l.** a. **Peonja,** [**Pinowija, Piwanija, Benonja, Bijony** lm., **Bujony** lm., **Pawonja, Piwowonja, Piołunija, Bujan**] bot. = a) (paeonia) *roś. z rodziny jaskrowatych.* Gatunek: P. **lekarska** (p. officinalis). b) P. pospolita = *nazwa roślin:* **wrotycz piwonja** (tanacetum balsamica) c) P. wonna p. **Marzymiętka.** d) P. polna p. **Kozigryz.** Zaczerwieniła ś. (zawstydziła ś.) jak P. **2.** gm. żart. *piwo.* <Z Peonja, Łć. paeonia, przez sld. do Piwo>

**Piwonjowy** przym. od **Piwonja:** Listek P. W tej chwili odzyskał studenckie piwonjowe kolory swoje. Krasz.

†**Piwopój, oja,** lm. **oje** p. **Piwosz.** <Piwo + * Pój od PI>

**Piwosz, a,** lm. **e** a. × **owie,** †**Piwopój,** × **Piwożłop,** × **Piwożerca** *ten, co piwo namiętnie lubi, co ś. piwem upija, wydmikufel, moczywąs, bibosz:* Niech tysiączne pijają zdrowie piwoszowie, nie zazdroszczę im wprawdzie, dość im jedno zdrowie. Kniaź. <Od Piwo>

**Piwowar, a,** lm. **owie l.** a. †**Piwowarz,** × **Piwowarnik** *ten, co piwo warzy, robi, fabrykant piwa:* Najlepszemu piwowarowi czasem ś. piwo nie udaje. Torz. Starał ś., by tam do warzenia piwa piwowarów nawieźć. Błaż. **2.** [P.] *browar.* <Piwo + * War, od Warzyć>

**Piwowarczyk, a,** lm. **i l.** *czeladnik a. uczeń piwowarski.* **2.** *syn piwowara.* **3.** *piwowar na małą skalę:* Zamiast drobnych piwowarczyków, prócz warzenia trudniących ś. jeszcze wyszynkiem produktu, wyrosły olbrzymie browary. <Od Piwowar>

**Piwowarka, i,** lm. **i l.** forma ż. od **Piwowar. 2.** p. **Piwowarowa.** <Od Piwowar>

**Piwowarnia, i,** lm. **e,** †**Piwnik** *fabryka piwa, zakład piwowarski, browar.* <Od Piwowar>

× **Piwowarnik, a,** lm. **cy** p. **Piwowar.** <Od Piwowarnia>

× **Piwowarnikowa, ej,** lm. **e** *żona piwowarnika, piwowarowa, piwowarka.* <Od Piwowarnik>

× **Piwowarnikówna, y,** lm. **y** *córka piwowarnika:* Wekslarzówny i piwowarnikówny tyle dziś, jeżeli nie więcej, warte, co księżniczki. Jeż. <Od Piwowarnik>

**Piwowarowa, ej,** lm. **e, Piwowarka** *żona piwowara.* <Od Piwowar>

**Piwowarówna, y,** lm. **y** *córka piwowara.*

**Piwowarski l.** przym. od **Piwowar:** Czeladnik P. Cech P. **2.** przym. od **Piwowarstwo:** Zakład P. <Od Piwowar>

**Piwowarstwo, a,** blm. *sztuka warzenia piwa, rzemiosło, zajęcie piwowara:* P. wymaga znajomości chemji. Trudnić ś. piwowarstwem. <Od Piwowar>

†**Piwowarz, a,** lm. **e** p. **Piwowar.** Mur. <Piwo + * Warz, od Warzyć, WAR>

[**Piwowonja, i,** lm. **e**] p. **Piwonja.** <Z Piwonja, przez sld. do Piwo + * Wonja, od Woń>

**Piwowstręt, u,** blm. *wstręt, odraza do piwa.* <Piwo + Wstręt>

× **Piwowy** p. **Piwny:** Piwowa esencja. Hanr. <Od Piwo>

× **Piwożerca, y,** lm. **y** p. **Piwosz.** Koch. W. <Piwo + Żerca>

× **Piwożłop, a,** lm. **y** p. **Piwosz:** Wyglądasz na piwożłopa. Sienk <Piwo + * Żłop, od Żłopać>

**Piwsko, a,** lm. **a** p. **Piwo:** Złe piwska. Jeżow. Ochlał ś. piwskiem. Ciągle żłopie to P. <Od Piwo>

**[Piwusio, a,** lm. **a]** p. **Piwo.** <Od Piwo>

**Piza, y I.** blm. *glina lub ziemia ubita, pomieszana z plewami, słomą lub wrzosem:* Stawiać domy z cegły wapiennej, pacy, pizy, bali, obijanych tekturą smołowcową. Jank. **2.** lm. **y** *budowla z takiego materjału; ściana z tego materjału, zwana błędnie* murem pizańskim. <Fr. pisé>

**Pizang, a,** lm. **i** bot. p. **Banan.**

**Pizanit, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady gipsowców, melanteryt obfitujący w miedź.*

**!Pizański mur** p. **Piza.** <Z Piza, przez sld. do nazwy miasta Pizy>

**Pizda, y,** lm. **y I.** p. **Pica. 2.** [P.] *pogardliwe przezwisko dziewczyny, kobiety:* Ty pizdo jedna! **3.** [Pizdy lm.] *żarty nieskromne, gzy.* **4.** [P.] *otwór w igle w zagadce:* Siedzi na ścienie, wyszczerzyła pizdę. **5.** [P.] *żóraw u studni w zagadce:* Garbaty dziadek nad pizdą płacze. **6.** [Kurza P.] = a) p. **Kurzajka.** b) „krosta na ciele, najczęściej na ręce, nieginąca". c) w lm. p. **Trzmielina.** d) Kurze pizdy a. stopki = *rysunek na pisankach złożony z trzech do siedmiu kresek ułożonych wachlarzowato w kątach wolnych pomiędzy gwiazdami.* <PIZD/BZD>

**[Pizder, dra,** lm. **dry]** p. **Pizer.**

**[Pizdnąć, nie, nął]** p. **Piznąć.**

**[Pizdniak, a,** lm. **i]** *kij w kierzance do robienia masła.* <Od Pizda>

**[Pizdnica, y,** lm. **e]** = **Kierzanka.** <Od Pizda>

**[Pizdnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pizdnąć.**

**[Pizdrowato]** przys. od **Pizdrowaty.**

**[Pizdrowatość, i,** blm.] rz. od **Pizdrowaty.**

**[Pizdrowaty]** *mizerny, biedny:* Pizdrowate dziecko. <Od Pizder>

**[Pizer, a,** lm. **y, Pizder]** *chuchrak, biedak, mizerak.*

**[Pizgać, a, ał]** p. **Piznąć.**

**[Pizganie, a,** blm.] czynność cz. **Pizgać.**

**[Pizgnąć, nie, nął]** p. **Piznąć.**

**[Pizgnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pizgnąć.**

**[Pizgwa, y,** lm. **y, Piskwa]** *dziecko płaczliwe, zamazane, mazgaj, piskla, płaksa, mazepa.*

**Pizia, i,** lm. **e** p. **Pica.**

**[Piznąć, znie, znął** a. **zł, Pisnąć, Pizdnąć, Pizgnąć,** nied. **Pizgać] I.** *cisnąć, rzucić, smyrgnąć:* Pizgać snopki. P. garkiem. P. kogo kamieniem, kijem. **2.** (o koniu) *wierzgnąć, kopnąć.*

**[Piznięcie, a,** blm.] czynność cz. **Piznąć.**

**Pizolit, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady sylikoidów, skrzep aragonitowy,* grochowiec. <Gr. písos = groch, + líthos = kamień>

**Pizolityczny** min. przym. od **Pizolit:** Wapień P. <Od Pizolit>

**Pizowy** przym. od **Piza.** <Od Piza>

**× Pizus** nieod. m. **I.** [P.] *golec, człowiek nagi, nagus.* **2.** *golec, hołysz, biedak:* Nie dla niej Leander; nie ma nic, P. L. *(= goły jak bizon, jak święty turecki).* **3.** *golizna, bieda, niedostatek, ubóstwo:* Tak gdy niejeden traci włość po włości, straszny P. koło Jegomości.Moraw.

**[Pizyk, a,** lm. **cy]** p. **Fizyk.** <Z Fizyk>

**[Piździć, i, ił] I.** *spółkować, obłapiać:* Dziś, niech kto chce rządzi piękne nasze kraje, by tylko piździł dzielnie, biorę go za męża, ale kto mnie zawiedzie, zginie od oręża. **2.** *zrzędzić, narzekać:* P. komu = *nudzić kogo, przypominać mu coś ustawicznie.* **3.** P. na kogo = *nalegać na kogo:* Sędzia zacon P. na niego, żeby mu pedział. **4.** *tracić czas napróżno, mitrężyć, marudzić.* **5.** *dąć; mżyć:* Dzisiak na poln tak piździ *(= wiatr ostry ze śniegiem dmie).* **[P. ś.]** *żartować, figlować, bawić ś., broić, dokazywać, zbytkować:* Piesek piździ ś. <Od Pizda>

**† Piż, u,** blm. p. **Piżmo:** Piżem pachniące gliny Afryki. Tw.

**[Piżdżenie, a,** blm.] czynność cz. **Piździć.**

**[Piżdżenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Piździć ś.**

**Piżemko, a,** lm. **a** bot. p. **Piżmaczek.** <Zdr. od Piżmo>

**Piżmaczek, czka,** lm. **czki, Piżemko, Piżmowe ziele,** bł. **Piżmowiec** bot. (adoxa) *roś. z rodziny przewiercieniowatych.* Gatunek: P. wonny (a. moschatellina). <Od *Piżmak, od Piżmo>

**Piżmarja, i,** lm. **e** bot. p. **Koźlik.**

**Piżmo, a,** blm. **I.** a. **† Piż, Bizam, Bisam, !Moszus, × Moszk** *substancja tłusta z silną wonią, znajdująca ś. przy kanale moczowym piżmowca:* Piżmem pachnie. Turczyn i przez szarłaty sobolami podszyte i jedwabie piżmem woniące tnie bez rewerencji. Grab. P. Przen.: † Piżma = *wonności, pachnidła.* Słup. Zwąchał a. przewąchał P. a. pismo nosem. Prz. *(= przeczuł, co ś. święci, domyślił ś., co to jest).* Przeczuł P. nosem. Bart. **2.** bot. = a) p. **Wrotycz.** b) Iwa P. p. **Iwomianek.** <Nm. Bisam; Śr. Łć. bisamum; Hb. besem>

**[Piżmodanka, i,** lm. **i]** *gatunek gruszki.*

**Piżmoszczur, a,** lm. **y** zool. (fiber zibethicus) *zwierzę szczurowate z rodziny polnikowatych, którego futro znamy pod nazwą piżmowców, małp.* <Piżmo + Szczur>

**Piżmować, uje, ował** *piżmem perfumować:* Piżmowany galanckik. Pilch. Plotki piżmowanych pończoszkowych dworaków. Wójc. **P. ś.** *perfumować ś. piżmem.* <Od Piżmo>

**Piżmowanie, a,** blm., czynność cz. **Piżmować.**

**Piżmowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Piżmować ś.**

**Piżmowcowy** przym. od **Piżmowiec:** Futro piżmowcowe.

**Piżmowiec, wca,** lm. **wce I.** bot. bł. p. **Piżmaczek. 2.** kuśn.: Piżmowce = *futro z piżmoszczura, małpy.* **3.** zool. (moschus moschiferus) *zwierzę racicowe bezrogie, które (samiec) wydziela piżmo.* <Od Piżmowy>

**Piżmownik, a,** lm. **cy** *ten, co przygotowuje piżmo; handlarz piżmem:* Z nauk wyzwolonych wyżenąć muszą piżmowników, fryzowników i t. d. Pilch. Cała trzoda piżmowników, fryzowników. Pilch. <Od Piżmo>

**Piżmowy** przym. od **Piżmo; × Moszkowy** = a) Zapach P. Syr. Zwierzę piżmowe. Troc. × Jabłko piżmowe. B. G. *(= bańka do chowania piżma).* Cukier P. Sien. *(= pachnący piżmem).* b) bot.: Ziele piżmowe p. **Piżmaczek.** Iwinka piżmowa (iva moschata) *iwonianek.* Czosnek P. (allium moschatum). c) zool.: Kaczka piżmowa (cairina moschata). P. ogonek (myogale moschata) *zwierzę ssące owadożerne z nogami płetwowatemi i pachnącym ogonem łuskowatym,* chochoł.

**Piżon, a,** lm. **y ?:** Tylko tych pięknych jasnowłosych kędziorów było cokolwiek szkoda, które, upudrowane na biało, w jednej części ś. zamieniły na piżony. Kaczk. <Fr. pigeon = gołąb>

**!Piżon** rub. przys. od **Piżonny.**

**!Piżonny** rub. *porządny, szykowny, elegancki, wytworny, paradny.*

**[Piżula, i,** lm. **e]** *cienkusz, lura; kawa, herbata, wino, piwo słabe, liche.*

**[Pjądze]** p. **Pieniądz.** <Z [Piniądze], od Pieniądze>

[**Pjeczeń, i**, lm. **e**] p. **Pieczeń.** <Z Pieczeń>

**Pjedestalik, u**, lm. **i** p. **Pjedestał.**

**Pjedestał, u**, lm. **y, Piedestał, Pedestał** × Pedestał l. *podstawa, postament*: P. posągu, pomnika. Ludzie chętnie rzucają ś. na wielkości, co im imponowały: zbytnie światło razi ich, i radzi tuwię, jak rozactwo po strąconych z pjedestałów posągach. Dad. Przen.: *wysokość, stanowisko imponujące rzeczywiste lub urojone*: Pyszałek strącony ze swego pjedestału. Stać na pjedestale sławy. **2.** × P. *stopień, gradus tronu.* Troc. Zdr. **Pjedestalik.** <Fr. piédestal>

[**Pjedzestka, i**, lm. **i**] p. **Pięćdziesiątka.** <Z [Pięćdziestka] = Pięćdziesiątka>

× **Pjemja, i**, blm. *zakażenie krwi, ropne zatrucie krwi.*

**Pjemontyt, u**, lm. **y** min. p. **Epidot.**

[**Pjenądz, a**, lm. **e**] p. **Pieniądz.** <Z Pieniądz>

[**Pjeniądz, a**, lm. **e**] p. **Pieniądz.** <Z Pieniądz>

[**Pjeraczka, i**, lm. **i**] p. **Praczka.** <Z Pieraczka>

[**Pjernicek, cka**, lm. **cki**] p. **Piernik.**

[**Pjerzch, u**, blm.] p. **Pierzch.**

[**Pjerzniczek, czka**, lm. **czki** p. **Pjerznik.**

[**Pjerzniczk, a**, lm. **i**] p. **Pjerznik.**

[**Pjerzniczkowy**] przym. od **Pjerzniczek**, *piernicz-kowy.*

[**Pjerznik, a**, lm. **i**] p. **Piernik.** Zdr. [**Pjerzniczek, Pjerzniczk**]. <Z Piernik, przez sld. do Pierze>

[**Pjesnia, i**, lm. **i**] p. **Pieśń.** <Z Pieśnia>

**Pjeta, y**, blm. **1.** *pobożność; miłosierdzie.* **2.** *wizerunek Matki Boskiej tulącej na łonie Chrystusa zdjętego z krzyża.* <Włos. pietà>

**Pjetysta, y**, lm. **ści** *człowiek odznaczający ś. pjetyzmem.* <Fr. piétiste>

**Pjetystka, i**, lm. **i** forma ż. od **Pjetysta.**

**Pjetystycznie** przys. od **Pjetystyczny.**

**Pietystyczny** przym. od **Pjetyzm.**

**Pjetyzm, u**, blm. **1.** *kierunek religijny oparty na uczuciu a. sercu, nie zaś na literze dogmatu i rozumie; reakcyjny kierunek w XVII w. w Niemczech przeciwko formalizmowi ortodoksji luterańskiej.* **2.** przen. *cześć, wielkie poszanowanie dla kogoś lub dla czegoś; namaszczenie; oddanie ś. czemuś, przejęcie ś. czymś; fanatyczne trzymanie ś. formułek obrzędowych*: Do każdej roli przystępowała (aktorka) z zamiłowaniem i pjetyzmem. O tym świadczy pewne poszanowanie dla stylu, połączone z niemniejszym pjetyzmem dla formy. <Fr. piétisme, od Łć. pietas = pobożność>

**Pjezometr, u**, lm. **y** *narzędzie do mierzenia stopnia uścisku.* St. wil. <Gr. piézo = przyciskam, + -métron = -mierz>

[**Pjić się, i ś., ił ś.**] p. **2. Piąć.**

[**Pjirszy**] p. **Pierwszy.** <Z Pirszy = Pierwszy>

[**Pjondze**] p. **Pieniądz.** <Z Pieniądze>

[**Pjornak, a**, lm. **i**] p. **Piornak.** <PIOR/PIERZ>

[**Pjotreszka, i**, lm. **i**] p. **Pietruszka.**

†**Pkielny** przym. od **Pkieł**, *piekielny*: Starostę skował pkielnego. Bogar. Weśrzód dniów mojich pojdę do wrot pkielnych. Ps. flor. <Od Pkieł>

†**Pkieł, piekła**, lm. **piekła** p. **Piekło**: To jiste wesele jest ci ono było P. rozbiło. Kaz. Gnieź. Obroceni bądźcie grzeszni we P. Ps. flor. Zapłońcie ś. niemiłościwi i wwiedzeni bądźcie we P. Ps. flor. Obroceni bądźcie grzeszni we P., wszystcy ludzie, jiż zapominają Boga. Ps. flor. Przydz śmierć na nie, i sstąpcie we P. żywi. Ps. flor. Gdy ubodzy duchem mają niebo, a czyści ziemię, aczżeż (= czyż) ma ostać pysznym a gniewiwym wiernie sam P. Ew. ś. Mat. <PIEK/PK>

**Plac, u**, lm. **e i.** *miejsce płaskie pewnych rozmiarów pod gołym niebem; obszar gruntu niezabudowany i nieuprawny, znajdujący ś. wśród miasta, szmat ziemi oczekujący na zużytkowanie*: Place do sprzedania na łokcie. P. pod budowę domu. P. do wynajęcia. P. odpowiedni na skład drzewa, węgli. Wązkość ulic i placów. Mik. Place do klasztoru należące. Troc. W miastach różne do różnych potrzeb bywają place. Troc. P. do budynku wymierzyć. Troc. P. do obozu, do wału. Troc. P. miejski. P. publiczny. W tym mieście znajduje ś. jeszcze sporo placów niezabudowanych. Zaciągnąć pożyczkę na P. Figura placu. P. przed domem, przed fortecą. Troc. P. ratuszowy, targowy = *rynek.* P. stracenia złoczyńców. L. Złodziej, będąc już na placu, zawołał matki swej. Glicz. Cyrus Krezusa spalić rozkazał; ten, będąc na placu u onego ognia, żałośnie sobie słowa Solonowe na pamięć przywodził. Glicz. Przen.: *widok publiczny, jaw, scena; popis, pokaz*: Na P. z czym wyjeżdżać = *odzywać ś. z czym, wyjeżdżać z czym dla popisania ś.* Z dobrodziejstwy swemi zawżdy i na każdym miejscu na P. wyjeżdżał. Górn. Wyjeżdżają na P. ze swoją umiejętnością. L. (= *sadzą ś., przechwalają ś.*). Karać złych, a dobre przykłady na plac stawić. Kosz. (= *przed oczy, za wzór, jako przykład*). Dobra matka aby była zawżdy na P. stawiona. Wieleby można na P. przywieść, co ś. tam tego dnia działo. Białob. (= *przytoczyć, zacytować, alegować*). Wieleby ś. tu takowych przykładów na P. tak z Pisma Św., jak z innych pism przytoczyć mogło. Rej. Z tych wszystkich rzeczy, które dotąd na placu były, ta najpotrzebniejsza, która teraz przed nami. Górn. (= *o których była mowa*). **2.** × P. *miejsce wolne, do zajęcia; rum, przestwór; dostęp, przystęp*: Uczynił sobie szablą P. przestronny. Troc. P. im uczyniono, audjencję dano. Falib. Dary twoje, chociaż niekosztowne, niech będą osobliwe, a któreby i u bogaczów P. sobie uczyniły. Górn. (= *zostały przyjęte, nie były odrzucone*). [Niema placu w izbie]. Przen.: Adwersarska sentencja nigdzie placu słusznego ani przystojnej obrony nie ma. Salin. (= *uwzględnienia*). Już tu żaden P. nie ostanie wątpliwości. Błaż. Ci o lada czym mówić szeroko mogli, a ty o rzeczy, w której jest placu dosyć, mówić nie będziesz umiał! Górn. (= *szerokie pole; w tak obitej materji*). **3.** †P. przen.: *miejsce właściwe, chwila stosowna, pole, sposobność, okazja, pora odpowiednia*: Do używania tej cnoty P. tak szeroki mamy, jak jest długi żywot. Górn. W domu Maciejowskiego miał P. człowiek pokazać, co umiał. Górn. Komu Bóg miły, cnota i ojczyzna, tu mu P., tu okazja do odwagi żyzna. Jabł. Masz teraz P. do odpowiedzi, będę jej cierpliwie słuchał L. Mam teraz P. do mowy, do pisania, do pochwał. Troc. **4.** *miejsce, na którym ś. coś rozstrzyga, miejsce do odbywania czego, pole, teren, arena, szranki, teatr czego*: P. gonitw, biegów, zawodów, igrzysk. Kn. Plac wyścigowy, wystawowy. P. do gonitw. Troc. Na placu potyczki, bitwy, zawodów. Troc. P. wojenny, Marsowy a. P. broni = *pole, na którym ś. odbywają ćwiczenia, rewje, mustry, przeglądy, parady wojskowe.* P. bitwy, boju, wojny - *bojowisko, teatr wojny.* Na czele obozu obszerne pole nazywa ś. placem bojowym. Jak. J. Krwawy P. Belony. Troc. Mężny woli na placu, niż na łóżku, umrzeć. Kn. Tysiące nieprzyjaciół zostało na placu. Żadnego człowieka nie podał w niebezpieczeństwo, swoje szczególnie zdrowie i życie na P. niósł. Orzech. Któż dla ojczyzny niesie na placu zdrowie, któż

ś. do gardła przy prawdzie opowie? Groch. Wprzód niźli kość na P. fata rzucą, ozwą ś. kotły, surmy trwogę nucą. Jabł. Chodkiewicz pod Kircholmem jedenaście tysięcy Szwedów na placu położył. Wirt. Na P. wystąpiwszy, próżno ś. rozmyślać. Kn. Stawić ś. na P. a. na placu (= *do boju, do pojedynku*). Ostrzelać P. (= *nie zastawszy na nim przeciwnika do umówionego pojedynku, strzelić na stanowisku w różne strony, na łańbę tchórza*). Przen.: P. otrzymać = *odnieść zwycięstwo; zostać przy pobojowisku, spędziwszy z niego pobitego nieprzyjaciela*. Trzykroć z Tatarami potrzebę mając, P. otrzymał. Falib. Przen.: Lepsza była rada pierwsza, ale pośledniejsza P. otrzymała. Biel. M. (= *wzięła górę, utrzymała ś., przeważyła, przemogła, zwyciężyła*). × Dostać komu placu, pola = *dotrzymać mu placu, kroku, nie ustąpić*. L. Kto ś. śmierci boi, placu nie dostoi. Prz. Upominał rycerstwo, aby nieprzyjacielom jeszcze dziś placu dostali. Biel. M. Mężny nie ustąpi placu. Kn. Przen.: Wziąwszy Boga na pomoc, przyjąłem P. o tę rzecz z nim czynić rozmowę. Paszk. (= *wyzwanie do dysputy*). Zawżdy chcieli ś. na placu zostać w swej sławie. Rej. (= *utrzymać ś.*). Przen.: × P. = *bitwa, wojna*: P. wojenny ma być w tym państwie otworzony. Troc (= *mają ś. zacząć kroki nieprzyjacielskie*). Wyzwać kogo na P. Troc (= *na bitwę a. na pojedynek*). Placu nieprzyjacielowi nie dawał i do obozu wwiódł wojsko. Warg. (= *nie otwierał bitwy*). Dawaliśmy P. Turkom do potrzeby, ale cały dzień trzymała ich rada. Jabł. (= *gotowiśmy byli rozpocząć bitwę*). Któż mu teraz P. wyda? Dm. Placem zwyciężony. Troc. **5.** †P. przen. *forum; kompetencja; sfera, obrąb, dziedzina, zakres*: One słowa Piotrowi rzeczone: „cokolwiek zwiążesz" rozumieją ś. o obudwu placach, to jest o cesarskiej stolicy i biskupiej, i o obojej mocy, to jest o mieczu świeckim i duchownym; one zaś innym apostołom rzeczone rozumieją ś. tylko o placu sumnienia. Zigr. Biskupowi naszemu wielką pomocą na każdym placu było zacne urodzenie jego. Staw. (= *na każdym stanowisku, pod każdym względem*). **6.** *miejsce, na którym ś. ktoś a. coś znajduje, miejsce zajęte przez kogo, przez co*: P., na którym dom stoi (= *grunt*). Dom ten wart tych pieniędzy, nie licząc nawet placu. [Wojsko nadesło, a tu tén P. był, kaj on lezál. Miał król trzech synów, wienc wszycy chcieli zostać w placu, a to tak jak w placu, w domu, w królestwie]. Przen.: P. szczerości cnotliwej potwarz zastąpiła. Zwyczaj przyrodzeniu nie chce nigdy placu ustąpić. Rej. **7.** P. na cmentarzu = *miejsce na mogiłę, kupione na własność*: Zakupić P. **8.** [P.], †P. *miejsce*: Juz placu na kudłach nie béło. Umysł naprzód i jego dary umiłować; potym dobra cielesne (materjalne) P. mają za temi. Kochan. †Placmi = *miejscami, stronami, tu i owdzie, gdzieniegdzie, sporadycznie*: W tym miesiącu spodziewać ś. placmi dżdża i śniegu podług sposobu kraju. Fur. **9.** †P. figury gieometrycznej. Troc = *powierzchnia*. **10.** [P.] *podwórze, podwórko*. **11.** gór. *miejsce eksploatacji minerałów, teren kopalni czynnej*: Minerał ten pochodzi z placów w południowej części gór Uralskich. **12.** hut.: P. żuzlowy = *miejsce blizko huty, na które wywożą żużel*. **13.** myśl. = a) *legowisko zwierza*: Tam sarna placem leży. b) P. biegowy = *miejsce otwarte między namiotem łowieckim a ostępem, połami obstawionym, w którym znajduje ś. spędzona zwierzyna i na którym, wypędzona z ostępu, bywa strzelana*. **14.** woj.: Komendant placu, adjutant placu, sekretarz placu, podsekretarz placu, major placu = *urzędnicy komendantury wojskowej, czuwający nad porządkiem i karnością załogi twierdzy lub miasta, rodzaj urzędników policyjno-administracyjnych dla garnizonu miejscowego*. Komendant placu a. Plackomendant (p. Plackomendant). Adjutant placu a. Placadjutant (p. Placadjutant). Major placu p. **Placmajor**. Zdr. **Placyk**. <Nm. Platz>

**Placadjutant, a,** lm. **ci** *oficer, pomocnik placmajora*, adjutant placu. <Plac + Adjutant>

**[Placak, a,** lm. **i]** p. **Placek**. Zdr. †**Placaszek**. <Z Placek>

†**Placaszek, szka,** lm. **szki** p. **Placak**, *placuszek*: Rozczyń z mąki ciasto wodą, a naczyń placaszków. Sien. Zrób plastr, aby był jak P. Sien.

**Placek, cka,** lm. **cki, [Placak, Plecak]** **1.** *cienkie, płaskie ciasto pieczone*: Dawni Prusacy w święto siedzieli około ognia, przed który niewiasty przynoszą placki niepieczone, a oni, ująwszy każdy po placku, rzuca jeden drugiemu w ręce przez płomień, tak długo chwytając, aż ś. upieką, potym jedzą. Stryjk. Placki wielkanocne. Pim. Z makiem i miodem P. Troc. P. z rodzynkami. Już on, co placki jadał, a chleba do gęby razowego nie przytknął, zjadłby i otręby. Nar. [P. mosiężny] = *P. żółty, z szafranem*. Z mąki hreczanej placki zowią hreczanki. Ład. Makowy P. z makiem i miodem, gniotka. Kn. P. przekładany. Przypominał sobie placki, które mu matka dłonią macierzyńską dawała. Krasz. Masz, babo, placek! Sienk. (= *masz, babo, kaftan! otóż masz! ot masz! ot masz los!*). Szkolne szpargały zdadzą ś. pod placki do piekarni. Chm. B. Przen.: Plackiem = *na płask*. Upaść plackiem = *upaść jak długi, na twarz*: Padłem plackiem na ziemię. Oss. **2.** [P.] = a) *podługowaty chleb pieczony w popiele lub na blasze*. b) P. błogosławiony = *rodzaj kołacza*. Inny (kołacz) podobny do niego (zwany plackiem błogosławionym) podają wraz z chlebem i serem na zalotach. c) Kochany P. = *korowaj, pieczywo weselne*. d) przen.: Placka zjeść = *przewrócić ś. tak, że ś. usiądzie*. Zjeść P. = *przewrócić ś.* e) „W placki" = *rodzaj gry w piłkę*. **3.** *plaster*: Pierwszy P. miodu dostawał ś. zwykle Bartkowym chłopakom. Bał. **4.** bot. p. **Kaktus i Opuncja**. **5.** cukier.: P. maskaradowy p. **Maskaradowy**. **6.** lek. = a) *część jaja płodowego u ssaków*, łożysko. b) †P. maciczny p. **Łożysko**. **7.** myśl. *łapa niedźwiedzia*: Grzebiąc swym dość niezgrabnie wyglądającym plackiem w pokrywie mchów. Sp. Zdr. **Placuszek**. <Zdr. od Plac>

**Placenta, y,** lm. **y** f. p. **Palmatka**. **2.** !P. lek. = **Łożysko** pod 8). <Łć. placenta>

× **Placentyn, a,** lm. **i** *cudzoziemiec przydworny*: Każdy z przydwornych cudzoziemców, czyli, jak ich z rzymska nazywano, placentynów i laudeńczyków bywał kamieniem w drodze ambitnych paniąt polskich. Szaj. <Łć. placentinus = pochodzący z miasta Placentia>

**Placer, u,** lm. **y** *pole złotonośne, piaski złotonośne w rzece*.

**[Placforma, y,** lm. **y]** p. **Platforma**. <Plac + Forma>

† **Plach, u,** lm. **y,** × **Płach,** † **Plech,** † **Placha, Płacha,** † **Plachownica,** † **Plechowica,** † **Blach, Blacha, Blachownica,** † **Półpłacie** *blacha pancerzowa, służąca do osłonięcia piersi i pleców*: Kto ś. mieni ślachcicem być a. rycerzem, mając jednego kmiecia a. dwu, ma mieć pancerz, P., łapkę, drzewo i samostrzał na każdą wojnę. Stat. Kaz. Jag. Abys tej

zbroi opak na ś. nie wkładał, przedni P. na zad, a zadni na przód. Rej. Najłacniejsza obrona na gniew jest ta, włożywszy przedni P. z rozumu na ś., a zadni kusz z cnoty, a buławę dawszy sobie uczynić z cierpliwości, tedy go snadnie stłuczesz. Rej. Nie więcej jedno te dwa plachy wziąwszy na ś.: miłość stałą ku Panu, a życzliwość ku bliźniemu, porazisz te nieprzyjacioły. Rej. <Nm. Blech>

**[Plach, a,** lm. **y]** **I.** *wielki placek z mąki żytniej,* b a c k a. **2.** Ogień na P. = *przygasa, słabnie.* Gwar. <Zgr. od Placek>

**†Placha, y,** lm. **y** p. **Plach.** <Nm. Blech>

**[Plachać, a, ał]** *chlapać.* <Dźwn.>

**[Plachanie, a,** blm.] czynność cz. **Plachać.**

**Plachan, a,** lm. **y** zł. *kościół.*

**[Plachander, dra,** lm. **dry]** *włóczęga, latawiec, powsinoga.*

**[Plachanderka, i,** lm. **i]** *kobieta nie pilnująca domu, lubiąca chodzić po sąsiadach, odpustach, jarmarkach.* <Forma ż. od Plachander>

**[Plachandrować, uje, ował]** *włóczyć ś., łazić od domu do domu, zamiast zajmować ś. pracą.* <Od Plachander

**[Plachandrowanie, a,** blm.] czynność cz. **Plachandrować.**

**[Plachanina, y,** lm. **y]** *chlapanina, pluchota, szaruga, słota.* <Od Plachać>

**[Plachc, a,** lm. **e]** p. **Plachec.**

**[Plachec, chca,** lm. **chce, Plachc]** *miejsce:* Plachcami je żyto dobre, plachcami liche.

**†Plachownica, y,** lm. **e** p. **Plach.**

**[Plachta, y,** lm. **y, Plochta]** *długie prześcieradło z płótna śląskiego, zarzucane na głowę przez mężatki, gdy idą do kościoła, służące im przez całe życie, a po śmierci stanowiące ich całun.* <Por. Płachta>

**Placka, i,** lm. **i** *klapka skórzana do bicia, packa:* Wojski nosił plackę; stanie i muchę zabija. Mick. <Z Nm. Platz, Platze = łoskot, pęknięcie>

**Plackarta, y,** lm. **y** *bilet na miejsce numerowane w wagonach niektórych pociągów kolejowych.* <Nm. Platzkarte>

**Plackomenda, y,** lm. **y** *biuro plackomendanta, komendantura:* Dążyli do plackomendy. Jeż. <Nm. Platzkommende>

**Plackomendant, a,** lm. **ci** *oficer, sprawujący władzę nadzorczą w sprawach wojskowych nad większą załogą miasta lub twierdzy,* k o m e n d a n t p l a c u. <Plac + Komendant>

**Plackowato** przys. od **Plackowaty.**

**Plackowaty** *podobny do placka, płaski jak placek.* Der.: Łysina plackowata *(alopecia areata).* <Od Placek

**Placmajor, a,** lm. **owie** *oficer, kierujący biurowemi sprawami komendy, przydany do pomocy głównemu komendantowi miasta lub twierdzy,* m a j o r p l a c u. <Nm. Platzmajor>

**[Placmistrz, a,** lm. **e]** *drużba, marszałek weselny:* Dwuch zawsze placmistrzów przybywa, z których wszakże tylko jeden mowy wygłasza. <Nm. Platzmeister>

**Placmistrzowski** przym. od **Placmistrz:** Mowy placmistrzowskie z powiatu Szczuczyńskiego. <Od Placmistrz>

**†Placować, uje, ował** *pomieszczać:* Został zaraz placowany na wicebrygadjera kawalerji narodowej. Nies. <Od Plac>

**[Placować, uje, ował]** p. **Plakować.** <Z Łć. placere>

**†Placowanie, a,** blm., czynność cz. **†Placować.**

**[Placowanie, a,** blm.] czynność cz. **[Placować].**

**Placowe, ego,** blm. **I.** *opłata wybierana w czasie sejmów od przekupniów i kramarzy sprzedających na ulicach, obracana na uprzątnienie błota i utrzymanie czystości w mieście,* m i e j s c o w e. **2.** kol. *opłata za bagaże zostawione na składzie na stacji kolejowej,* s k ł a d o w e. <Od Placowy>

**Placowy** przym. od **Plac:** Stróż P. Straż placowa = *placówka.* W placowej straży postawili część wojska. Pot. Że na straż towarzysz nie poszedł placową, zaraz nieuproszoną odniósł śmierć mieczową. Tw. Pieszą na straż placową, pieszą do szańców towarzystwo chodziło. Birk. Aż od straży placowej kilka koni spadnie. Pot. <Od Plac>

**Placówka, i,** lm. **i I.** [P.] *miejsce, na którym zastawiają żelaza na lisa.* **2.** rzeź. *mięso z nad przedniej nogi wołu.* **3.** woj. = a) *straż polna, służąca za odwód posterunkom na awanpostach,* s t r a ż p l a c o w a: Placówki wysunięte aż pod las. b) *miejsce, gdzie stoi placówka, posterunek:* Stać na placówce. Przen.: *ważne, wpływowe stanowisko w społeczeństwie, którego bronić należy, posterunek:* „P.“, powieść Prusa. Ta namiętność rodzi nie idealnych ślimaków, ale najpospolitszych ludzi, broniących swojej placówki. c) *zameczek, strażnica, warowienka, czatownia, fortalicja, forwacht, blokhaus:* Wznosili obronne placówki, zaopatrzone w prowjant i municją a prochy, zameczkami zwane. Rol. <Od Placowy>

**Placuszek, szka,** lm. **szki I.** p. **Placek:** Włoskie damy placuszkami z siarki robionemi farbują sobie włosy. Kluk. **2.** × P. lek. (trochiscus) p. **Kołaczek.** <Od Placek>

**Placyk, a,** lm. **i** p. **Plac:** P. naokoło fontanny. <Od Plac>

**[Placyna, y,** lm. **y]** *lichy, nędzny placek:* Pszenice i jęczmień zmiesza ś., i baba ta skutwasi co na święta, jaką placynę. Ork. <Od Placek>

**†Pladzy?:** Jest kabat, P., pończochy, podwiązki. Mor. Tob.

**Plafon, u,** lm. **y I.** *sufit ozdobiony malowidłami, stiukiem, lub rzeźbą.* **2.** *malowidło, rzeźba na sufit.* **3.** *tapicerska dekoracja sufitu.* Zdr. **Plafonik.** <Fr. plafond = pułap>

**Plafonik, a,** lm. **i** p. **Plafon.**

**Plaga, i,** lm. **i** *raz, uderzenie, cięcie, cios, chłosta, cięga:* P., abo raz od bicia, czyni siność; ale raz od języka łamie kości. Leop. Większej wagi jest u bacznego upominanie słowne, niżli sto plag u głupiego. Leop. Krom pieniężnej winy, sześćdziesiąt plag kijowych cierpi z tej przyczyny. Paszk. Trzysta plag biednemu wyliczyć kazał. Pilch. Chłop o głodzie robi, bo ś. plag boi. Comp. Znać, żeś niewiele wziął plag w szkołach, znać, że cię niedobrze bito, żeś nieczęsto pieniek wycierał. L. Wstyd bardziej, niż P., chłopa boli. Ek. Wziął sto kijów gumienny, sto plag podstarości. Kras. **2.** †P. *rana.* Ort. Strzały malutkich uczyniły są ś. plagi ich. Ps. flor. **3.** *klęska, kara boska, palec boski, bicz boży, dopuszczenie boże, cios:* Bóg za Noego świat pokarał plagą wielką. Białob. Bóg miał dwie pladze wielkie na świat spuścić: jednę przez wodę, drugą przez ogień. Biel. M. Za złych cesarzów takich plag nie było, jak za Tytusa, tak dobrego i łaskawego. Skar. Widzim na ś. gotowe srogie plagi morowe. K. G. Jeszcze jedną plagą dotknę Faraona. Woj. Bójmy ś. Pana Boga, aby nas tą srogą plagą nie karał. Skar. Na chrześcijan srogą Bóg przypuścił plagę. Skar. Plagi boskie. Teac. P. była przez

ogień wielka na Kraków. Błaż. Nowe grzechy pobudzają stare plagi. Rys. Plagi egipskie za Mojżesza. Są to zwyczajne chłosty i plagi boże. Wor. Przen.: Neron był plagą Rzymian *(= biczem bożym).* **4.** [P.] *nieszczęście, bieda, męka, utrapienie, skaranie boskie, kara boska:* P. z robactwem, z myszami. <Łć. plāga>

† **Plaga, i,** lm. **i l.** *strefa, pas, okolica:* Plagi świata trzy kładzie Arystoteles: zimna P., gorąca, mierna. Petr. Plagami = *strefami, pasmami.* L. **2.** *wycięty płat łąki, błota, używany do nakrycia parsków, torfników.* <Łć. plāga, z Gr. plâgos>

[**Plaga, i,** lm. **i**] *słota, flaga, chlapanina, pluta; deszcz ulewny.*

**Plagalny l.** Kadencja plagalna = *rodzaj kadencji, właściwy śpiewowi gregorjańskiemu.* **2.** Śpiew P. = *śpiew w muzyce gregorjańskiej, w którym finał znajduje ś. w środku utworu zamiast na końcu.* <Łć. plagiarius>

× **Plagjarjusz, a,** lm. **e** p. **Plagjator.** Sł. wil.

**Plagjarzysta, y,** lm. **ści** *prawnik wyświetlający prawodawstwo rzymskie:* Piętnastu uczonych prawników w Niemczech (znani są oni pod nazwą plagjarzystów) starało ś. tę stronę prawodawstwa rzymskiego wyświecić. Górs. A.

**Plagjat, u,** lm. **y l.** *kradzież literacka lub artystyczna, przywłaszczenie cudzych pomysłów i podanie ich za własne:* P. jest to kradzież literacka, to jest: kiedy kto kradnie co, czyli żywcem bierze z innego autora i, zataiwszy źródło, z którego wypisał, za swoje ogłasza. Kras. A. P. literacki = *pismokradztwo.* Dopuścić ś. plagjatu. **2.** *dzieło w ten sposób powstałe.* <Łć. plagiatus, od plagium = dosł. ludokradztwo>

**Plagjator, a,** lm. **rzy,** × **Plagjatorjusz,** × **Plagjarjusz** *pisarz dopuszczający ś. plagjatu.* <Łć. plagiator>

**Plagjatorjusz, a,** lm. **e** p. **Plagjator:** Marcjalis nieustannie rozprawia ś. ze swemi plagjatorjuszami. Górs. A.

**Plagjatorka, i,** lm. **i** forma ż. od **Plagjator.**

**Plagjatorski** przym. od **Plagjator:** Spółczesną sobie literaturę europejską przezwał wyrobniczą, plagjatorską. Chm. <Od Plagjator>

**Plagjoklas, u,** lm. **y** min. *nazwa ogólna feldspatów: mikroklinu, albitu, anortytu, oligoklasu, andezynu i labradoru, tworzących kryształy, należące do układu trójskośnego,* k l i n o k l a s. <Gr. plágios = ukośny, + klásis = łupliwość>

**Plagjonit, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady lamprytów, należący do rzędu siarkosoli,* $Pb_5Sb_8S_{17}$.

**Plagjostoma, y,** lm. **y** pal. *małża bezgłowa jednoskorupowa.* < Gr. plágios = ukośny, + stoma = usta, pysk>

**Plagoskop, u,** lm. **y** *chorągiewka na dachu, wskazująca kierunek wiatru, zwłaszcza połączona ze znajdującą ś. pod sufitem różą wiatrów.* <Gr. plâgos = okolica świata, + skopéō = uważam>

† **Plagować, uje, ował,** [**Plagować, Plażyć, Płożyć**] *dogadzać, być dogodnym, podobać ś., przypadać do gustu, sprzyjać, płużyć, służyć; iść na zdrowie:* Pies, gdy zwróci to, co mu raz w żołądku nie plagowało, zasię do tego wraca. Kosz. Samemu bydłu to służy i plaguje, gdy ma wygodę i bezpieczeństwo życia. Haur. My tylko chcemy, co ś. nam podoba, co ciału plaguje. Wuj. Któżby wierzył, żeby bogactwa i rozkosze cierniem były, gdy ciernie obraża, a te więc plagują. Wuj. Nie oszczep, ni jej sajdak chędogi plaguje. Żebr. Plagują rolom pokładania. Troc. Polskie mu plaguje powietrze. Troc. Radzi ś. Szymona, towarzysza swego, czego ś. na świecie jąć ma, ponieważ mu szkoła nie plaguje. Knut. [Pogoda nie plaguje] *(= nie dopisuje).* [Targ ten na konie nie plaguje]. <?; por. [Plakować]>

**Plagowanie, a,** blm., czynność cz. **Plagować.**

× **Plaha, y,** lm. **y** *blacha, deska spłaszczona z kamienia, kruszcu i t. p.* <p. Płach>

[**Plajdać się, a ś., ał ś.**] *włóczyć ś., wałęsać ś., szwendać ś.*

[**Plajdanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Plajdać ś.**

[**Plajdula, i,** lm. **e**] *kobieta gadatliwa, plotkarka, papla.*

**Plajta, y,** lm. **y** *podstępne bankructwo.* <Ang. plight>

[**Plajzer, a,** lm. **y**] p. **Plejzer.**

**Plakard, u,** lm. **y** *rozkaz, edykt, przepis ogłoszony, ogłoszenie przybite:* Karol V powydawał surowe edykta, zwane przez Flamandów plakardami, zabezpieczające czystość wiary katolickiej. Karł. <Fr. placard, Hl. plakkaat>

**Plakat, u,** lm. **y** p. **Plakata.** <Fr. placard Hl. plakkaat>

**Plakata, y,** lm. **y, Plakat** *ogłoszenie porozlepiane w miejscach widocznych na murach ulicznych, na kjoskach i t. p., afisz:* P. o śmierci czyjej = *klepsydra.* <p. Plakat>

**Plakatowy** przym. od **Plakata:** Walka plakatowa. <Od Plakata>

**Plakieta, y,** lm. **y** *płaskorzeźba w metalu, rodzaj medaljonu.* <Fr. plaquette>

× **Plakować, uje, ował** p. **Platerować:** Plakowane srebrem ozdoby zaczęły zastępować srebro. Rul. <Fr. plaquer>

[**Plakować, uje, ował, Placować**] *podobać ś., być dogodnym, dogadzać.* <Łć. placere>

× **Plakowanie, a,** blm., czynność cz. × **Plakować.**

[**Plakowanie, a,** blm.] czynność cz. **Plakować.**

[**Plakson, u,** lm. **y**] p. **Plangson.**

**Plama, y,** lm. **y,** † **Plana,** [**Płacheć, Płachc**] **l.** *znak odmiennej barwy szpecący suknię, ciało a. jaką powierzchnię:* P. tłusta, krwawa. P. na szacie. Troc. Wywabić, wytrzeć plamę. Troc. Staś na sukni zrobił plamę, płacze i przeprasza mamę. Jach. Sól szczawikowa do wybierania plam atramentowych zdatna. Jund. P. atramentowa (a. od atramentu) na papierze = *kleks,* żart. *żyd.* Ta P. nie puści *(= nie da ś. wywabić).* Na czole moim krwi nie leży P. Słow. Gród zwyciężony... był... jakby krwi plamą... która tron Boga plami w straszne cienie. Kon. Na jego białej szacie jest P. dwojaka, bo bielsza jeszcze kreda i czarna tabaka. Syrok. P. na twarzy, na ciele. Patrz, jako ś. plamy sine nań rzucają. Troc. Patrzę: na twarzy plam żelaznych krocie, więc zawołałem głośno: śmierć w namiocie! Słow. Dostać plam na ciele. Plamy na twarzy od słońca, piegi. Comp. Zwierciadło twarzy wszystkie plamy wyda. Koch. W. Przen.: *skaza, zmaza, zakała, piętno hańbiące:* P. na honorze. P. niestarta, niezmyta. Mielibyśmy plamę niezgładzoną, gdyby ś. to wydało. Bog. Prawdziwy gienjusz nie lęka ś., aby wytknięcie plam lekkich blask jego przyćmiło. Dm. Radbym plamę domu zmazać. Mick. **2.** [P.] *wstyd.* **3.** P. przyrodzona. Troc. = *cętka, znamię:* P. na szyi. P., p l a m k a czarna bobowa. Troc. **4.** *miejsce odmiennego koloru na sierści zwierzęcia, odmiana, łata, cętka:* Pies biały z czarnemi plamami. Lampart ma na wierzchu czarne plamy, a ku dołowi plamiste bręgi. Kluk. **5.** [P.] *flegma:* Matusia plują plamą. P. ś. odrywa u mnie

(przy kaszlaniu). **6.** anat. = a) *część ciała lub narządu inaczej zabarwiona, niż otoczenie.* b) P. ścięgnista = *znamię ścięgnowate na mięśniu.* c) P. ślepa w komorze czwartej mózgu (fossa caeculeus). d) P. sitowata w przedsionku ucha wewnętrznego (macula cribrosa vestibuli medii). e) P. słuchowa w uchu wewnętrznym (macula acustica). f) P. a. plamka żółta na siatkówce oka (macula lutea s. flava). **7.** astr.: Plamy na słońcu = *miejsca ciemniejsze o jądrach ciemniejszych, otoczonych słabszemi przycieniami.* **8.** embr.: P. zarodkowa w jaju (macula germinativa). **9.** hut. *czarna rysa, szczelina na szkle, od złego kucia,* skalina, łuszczka, zadziora. **10.** lek. (w medycynie sądowej): P. krwawa na ciele a. na odzieży z krwi przelanej powstała. P. pośmiertna a. trupia = *zabarwienie sine skóry zmarłych.* Zdr. **Plamka, Plameczka.** Zgr. **Plamisko.** ? Łć. planum >

[**Plamczenie, a,** blm.] czynność cz. **Plamczyć.**

[**Plamczyć, y, ył**] *mlaskać, kląskać jedząc.* < Ukr. >

**Plameczka, i,** lm. **i** p. **Plama.**

[**Plamenta, y,** lm. **y**] p. **Planeta.**

[**Plamiarz, a,** lm. **e**] *wywabiacz plam:* W Warszawie całej niema ani jednego doskonałego plamiarza. Kraus. <Od Plama>

**Plamica, y,** blm. *choroba skórna, nazwa od plam ciemnoczerwonych, występujących obficie na skórze* (purpura, peliosis, morbus maculosus). <Od Plama>

**Plamić, i, ił** co = *robić na czym plamy, walać, brukać:* P. suknię tłuszczem, atramentem. P. kajet. Gród zwyciężony... był... jakby krwi plamą... która tron Boga plami w straszne cienie. Kon. Przen.: *kalać, kazić, hańbić:* P. honor, dobre imię. **P. ś.** *być plamionym, przyjmować plamy, walać ś., brukać ś.:* Sukno tej barwy łatwo ś. plami. Przen.: *kalać ś., kazić ś., hańbić ś., wdawać ś. w brudy:* Plami ś. tym postępkiem. P. ś. krwią czyją = *popełniać morderstwo.* <Od Plama>

**Plamienie, a,** blm., czynność cz. **Plamić.**

**Plamienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Plamić ś.**

**Plamisko, a,** lm. **a** p. **Plama:** Wasze plamiska są tak wielkie, jak kopeć na kotle osmalonym. Korz. <Od Plama>

**Plamistość, i,** blm. rz. od **Plamisty.**

**Plamisty** l. a. †**Planisty,** †**Planowity,** †**Plamowaty** *cały w plamach, okryty plamami, pełen plam:* Lampart ma na wierzchu czarne plamy, a ku dołowi plamiste bręgi. Kluk. Liść P. **2.** *łatwo plamiący ś., łatwo przyjmujący plamy:* Kolor biały jest bardzo P. **3.** bot.: Jasnota plamista p. **Jasnota. 4.** lek.: Dur (a. tyfus) P. a. wysypkowy (typhus exanthematicus). <Od Plama>

[**Plamitarka, i,** lm. **i**] p. **Planetarka.** <Z Planetarka, przez sld. do Plamić>

**Plamka, i,** lm. **i** l. p. **Plama:** Plama, P. bobowa. Troc. P. w drogim kamieniu. Troc. Jego serca nie skaziła P. na dziesiętny, na setny ułamek ułamka. Syrok. **2.** embr.: P. zarodkowa p. **Krążek. 3.** lek.: P. na rogówce (nubecula corneae). <Od Plama>

†**Plamowaty** p. **Plamisty:** Twarz plamowata. Troc. *pegowata.* <Od Plama>

**Plan, u,** lm. **y,** †**Plant,** †**Planta** l. *sposób wykonania jakiego przedsięwzięcia z góry w szczegółach obmyślany; szkic, zarys jakiej pracy, wytknięty w głównych punktach jako urzeczywistnienie myśli zasadniczej:* P. budynku. P. robót inżynierskich. P. regulacyjny ulic miasta. P. bitwy. Plany strategiczne. P. ćwiczenia, wypracowania szkolnego. Plan dzieła naukowego. Rysownik planów. Narysować, nakreślić, sporządzić, wykonać plan. Przeprowadzić plan w szczegółach. Trzymać ś., przestrzegać planu. Odstąpić od planu. Zmienić, przerobić plan. Złożyć plan, plany do zatwierdzenia. Przyjąć, odrzucić plan. Przen.: *zamysł, zamiar, widoki na przyszłość, projekt:* Pomieszać, pokrzyżować komu plany (= *pomieszać komu szyki*). Szatan dumy zaczął mi lepsze plany raić. Mick. P. już jest ułożony. Węg. **2.** *rysunek, z którego widać plan, według jakiego rzecz powstała; pomniejszony rysunek budynku lub miejscowości, dający obraz miejsca zajętego przez przedmiot, położenia i stosunkowych wymiarów pojedyńczych części, grundrys, mapa czego, rzut poziomy części powierzchni ziemi, wyrysowany w zmniejszonej podziałce:* Zdejmować plany. P. lasu. P. sytuacyjny = *P. wykazujący położenie miejscowości lub budynku względem otoczenia, lub wzajemne położenie względem siebie kilku budynków a. różnych części jakiej miejscowości.* P. pokładowy (kopalni), P. ogólny górniczy, karta górnicza. Wyrozumieć P. autora. **3.** *rozkład, program, porządek:* P. lekcji w szkole dzienny, tygodniowy. P. wycieczki. P. spraw przedstawionych do rozstrzygnięcia (= *porządek dzienny*). **4.** *jedna z przypuszczalnych płaszczyzn, któremi głąb perspektywy da ś. poprzedzielać na różne odległości od oka obserwującego, szczegóły na nich rozłożone, a tym samym mniej lub więcej wyraziście występujące:* Pierwszy, drugi, dalszy P. obrazu. Przen.: Przedmioty na pierwszym, drugim, dalszym planie w opisie. Oto z pierwszego planu spogląda surowo stary ksiądz matematyk z rozczochraną głową. Syrok. Przen.: *miejsce, które przypada rzeczy ze względu na jej ważność:* U niego własna korzyść zawsze na pierwszym planie. Na drugi plan dopiero wysunął kwestję finansową. **5.** × P. *plandeka.* **6.** teatr.: Pierwszy, drugi, trzeci P. na scenie = *miejsca pomiędzy odpowiedniemi kulisami, licząc od strony widzów.* Zdr. **Planik.** <Łć. planus>

†**Plana, y,** lm. **y** l. p. **Plama:** P. biała. Wuj. Człowiek z plemienia twego którybykolwiek miał planę abo jaką wadę na ciele swoim, nie będzie ofiarował chlebów święconych Bogu. Leop. Ziele pięciornik plany i blachy sprosne po ciele spędza. Syr. Pacholątka, na którychby żadna P. nie była. Leop. Wszystka jesteś piękna, a plany niemasz na tobie. Leop. **2.** *płachta myśliwska do pokrywania ptaków, np. kuropatw,* rozjazd. Przen.: Uwikłał w sieci nogi swoje, a w planach jej chodzi. **3.** *błonka:* Wino, które ma przykrą wonią, planę i skórkę mózgową obraża. Trzyc. <? Nm. Plan, z Łć. planum>

**Plandeka, i,** lm. **i** *płótno nieprzemakalne do przykrywania towarów, rzeczy, szczeg. złożonych na wozie,* × plan. <Nm. Plandecke>

**Planerować, uje, ował** intr. p. **Planować.** <Nm. planiren>

**Planerowanie, a,** blm., czynność cz. **Planerować.**

**Planeryt, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady salitrowców, fosforan pokrewny turkusowi.*

†**Planet, a,** lm. **y** a. **owie** p. **Planeta:** Czwarty P. słońce. Troc. Cień wyższych planetów nad słońcem nie ćmi. Troc. Planetowie świat sprawują. Troc. Którzy planetowie koło słońca. Troc. Pod jednym planetą z nim ś. urodził. Troc. Zło-

śliwi planetowie nad nami przewodzą, walki, głody i mory i wszystko złe rodzą. Biel. M. <Łć. planeta, z Gr. planētēs>

**Planeta, y,** lm. **y, [Planeta, Plamenta], †Planet l.** astr. a) *ciało niebieskie krążące około słońca i przez nie oświetlane:* W porządku odległości swej od słońca planety są: Merkury, Wenus, Ziemia, Mars, Jowisz, Saturn, Uran, Neptun. Co do położenia względem ziemi rozróżniamy planety wewnętrzne czyli dolne, to jest bliższe słońca aniżeli ziemia, od planet pozostałych, zewnętrznych czyli górnych. Planety drobne = *planetoidy a. asteroidy.* b) Planety drugorzędne, księżyce planet = *bryły niebieskie, krążące dokoła planet.* Planety srogie, planety łaskawe. Rej. [To już pod taką gwiazdą lub planetą ś. urodził]. **2.** [P.] = a) *słońce i księżyc razem wzięte.* b) *chmura, chmurka przelotna:* Często przeciągają planety po kwietniowym niebie. Pol. c) w lm. *pogoda zmienna:* Desc to tak planetami idzie. Przen.: Planetami różnie mi ś. okazywała: czasem drażniąc i sprzeciwiając ś., jak dziecko, to znowu dobra i potulna, jakby inna całkowicie. Krasz. d) *świstki drukowane z przepowiedniami, zastosowanemi do daty urodzenia osoby.* **3.** †P. *morowa zaraza, powietrze:* Planetą, plagą być ruszon, to jest powietrzem trącon. Mącz. **4.** [P.] *kapota.* **5.** *ornat skrócony na przodzie do połowy, używany przez dyjakonów i subdyjakonów w adwencie i wielkim poście.* Zdr. **Planetka.** <Łć. planeta, z Gr. planētēs, od planāsthai = błądzić>

**×Planetalny** p. **Planetarny.** <Od Planeta>

**Planetarjum** w lp. nieod., lm. **a, ów l.** *przyrząd przedstawiający bieg planet dokoła słońca.* **2.** *spis planet.* Sł. wil. <Łć. planetarium>

**[Planetarka, i,** lm. **i, Plamitarka]** *wróżka, wróżbitka, wieszczka.* <Od Planeta>

**Planetarny, ×Planetalny, ×Planetowy, ×Planetny** przym. od **Planeta:** Ruch P. Układ P. System P. *(=wielkie ciało niebieskie z krążącemi naokoło niego planetami).* Rok P. Machina planetarna = *planetarjum.* <Od Planeta>

**Planetka, i,** lm. **i** p. **Planeta:** Ją będzie uważał za planetkę, która powinna kręcić ś. koło niego. Sienk.

**Planetnik, a,** lm. **cy l.** *gwiaździarz, astrolog, ten, co umie czytać w gwiazdach, co wróży z planet, gwiazd.* L. **2.** przen.: ×P. *człowiek, błyszczący jak planeta, niby meteor:* Napatrzyły ś. już oczy nasze onych roziskrzonych w przelocie planetników, przed których znikomym blaskiem niejeden olsnął śmiertelnik. Wor. <Od Planeta>

**×Planetny** p. **Planetarny.** L. <Od Planeta>

**Planetoida, y,** lm. **y** *jedna z drobnych planet krążących około słońca między Marsem a Jowiszem,* asteroida. <Gr. planētēs = planeta, + eidēs = -kształtny>

**Planetolabjum** w lp. nieod., w lm. **a, ów** *przyrząd do badania biegu planet.*

**×Planetowy** p. **Planetarny.** L. <Od Planeta>

**[Plangson, a,** lm. **y, Plankson, Plakson]** leśn. *dąb prosty obrobiony na 8 boków, na handel zagraniczny.*

**Planiglob, u,** lm. **y, ×Planiglobjum, Planisfera** *gieograficzna mapa półkuli ziemskiej a. nieba.* <Łć. planus = płaski, + Glob>

**×Planiglobjum** w lp. nieod., lm. **a, ów** p. **Planiglob.**

**Planik, a,** lm. **i** p. **Plan:** Ułożyłam sobie mały P. Zach. <Od Plan>

**Planimetr, u,** lm. **y, ×Płaszczyznomierz** *narzędzie do wymierzania powierzchni płaskich, ograniczonych linjami krzywemi.* <Łć. planus + Gr. métron = miara>

**Planimetrja, i,** blm., **Planometrja, ×Płaskomierstwo, †Płaskomiernictwo** *część gieometrji, zajmująca ś. badaniem figur płaskich, to jest leżących całkowicie na jednej płaszczyźnie.* <Łć. planus = płaski + metrja, od Gr. métron = miara>

**Planimetryczny** przym. od **Planimetrja:** Twierdzenie planimetryczne. <Od Planimetrja>

**Planirować, uje, ował** p. **Planować.** Mrong. <Nm. planiren>

**Planirowanie, a,** blm., czynność cz. **Planirować.**

**Planisfera, y,** lm. **y** p. **Planiglob.**

**Planista, y,** lm. **ści** *ten, co tworzy plany, projekty,* projekcista. Sł. wil. <Od Plan>

**†Planisty** p. **Plamisty.** Leop. <Od Plana>

**Planityp, u,** lm. **y** *typ planu, budowa typowa pod względem planu:* Kościół Cystersów w Jędrzejowie zachował w zasadzie pierwotny romański z XIII wieku układ planitypu. <Plan + Typ>

**Planizacja, i** *urządzanie według planu:* P. ulic.

**Planki, nek** *bale i tarcice służące do obicia okrętu wewnątrz.* Sł. wil. <Nm. Planke = deska>

**[Plankson, a,** lm. **y]** p. **Plangson:** P. otoporowany = *belka dębowa, ociosana toporem.*

**†Plankt, u,** lm. **y** *narzekanie żałosne, pieśń żałosna, tren, lament:* Jeremjasz, Jozjasza żałując śmierci, pieśni żałobne abo plankty napisał. Skar. Trenodje, żal i P. to dziś moje uciechy. Kulig. Widzę, nie pomogą plankty, próżna mowa, już moje próżne treny, odeszła królowa. Groch. Rzewne na pogrzebach plankty. Pilch. <Od Łć. plango, -nctum = łamać ręce z żalu>

**Plankton, u,** lm. **y** *istota najdrobniejsza, na powierzchni morza pływająca.* <Gr. plázo, aoryst eplánchtēn>

**Planktoniczny** przym. od **Plankton:** Twór P. <Od Plankton>

**Planodawca, y,** lm. **y** *ten, co opracował plan czego, projektodawca.* <Plan + Dawca>

**Planografja, i,** blm. *sposób drukowania z powierzchni płaskich, na których rysunek nie jest wgłębiony, ani wypukły.* <Łć. planus, + Gr. gráfein>

**Planometrja, i,** blm. p. **Planimetrja:** Szedł z całym ruchem rozwijającej ś. podówczas literatury w dziedzinie strategji, statystyki, planometrji. Dęb. L.

**Planować, uje, ował l.** *układać plan, plany projektować:* Malowania kościelne, planowane przez Matejkę. **2.** *układać co w myśli, projektować, zakładać co na przyszłość, zamierzać.* **3.** *równać powierzchnię gruntu, plantować, niwelować.* **4.** a. **Planerować, Planirować, Lentrykować** intr. *maczać papier wodny w cienkiej wodzie klejowej, aby go uczynić zdatnym do pisania.* <Od Plan>

**Planowanie, a,** blm., czynność cz. **Planować.**

**†Planowity** p. **Plamisty.** <Od Plana>

**Planowo** przys. od **Planowy,** *według planu:* Olbrzymi organizm zorganizowany P.

**Planowy** przym. od **Plan:** Organizacja planowa. Zajęcia, godziny, lekcje planowe *(= objęte planem).* <Od Plan>

**Plansza, y,** lm. **e l.** *płyta rytowana do odbijania z niej rycin.* **2.** *sama rycina, sztych, miedzioryt:* Cały jeneralny plan miasta stanowić ma przeszło 600 plansz, czyli sekcji. <Fr. planche>

**Plant, u,** lm. **y l.** †P. p. **Plan.** Troc. **2.** w lm. a. **Plantacje** *sztucznie urządzone miejsce do przechadzek naokoło miasta, obsadzone drzewami i krze-*

*zwał*. Planty krakowskie. Poszedł przecznicą ku plantom, minął je i skręcił na Wesołą. Bał. **3.** *niewielka część nasypu kolejowego, służąca za podstawę dla toru*, torowisko.

**Planta, y,** lm. **y I.** †P. p. **Plan:** Kto budować chce, powinien sobie wprzód plantę ułożyć. Świt. P. księgi, budowania. Troc. **2.** × P *lista kandydatów na posłów sejmowych:* Ten, ułożywszy pierwej z królem listę, a jak ś. wyrażano wówczas, plantę posłów litewskich, bawił ś.... St. Aug. <Łc. planta *stopa, podeszwa*>

**Plantacja, i,** lm. **e I.** *obszar gruntu użyty pod uprawę roślin przemysłowych:* P. buraków, drzew morwowych, tytoniu, trzciny cukrowej. P. chmielu *(= chmielnik).* **2.** *sadzenie i uprawa tychże roślin.* **3.** w lm. p. **Plant.** Zdr. **Plantacyjka.** <Od Łc. plantare *zasadzać*>

**Plantacyjka, i,** lm. **i** p. **Plantacja:** Chciałbym pogadać z panem dobrodziejem o przyszłorocznej plantacyjce. Grusz. <Od Plantacja>

**Plantacyjny** przym. od **Plantacja:** Z decyzji komitetu plantacyjnego, w ogrodzie Krasińskich zajdą radykalne zmiany. <Od Plantacja>

**Plantator, a,** lm. **rzy I.** *hodujący na większą skalę rośliny przemysłowe; właściciel plantacji (zwłaszcza w Ameryce).* **2.** przen. *wyzyskiwacz pracy ludzkiej.* <Łc. plantator>

**Plantatorka, i.** lm. **i** forma ż. od **Plantator.**

**Plantatorski** przym. od **Plantator.**

**Plantjer, a,** lm. **rzy** *przedsiębiorca, kupujący buraki na polu dla dostawy ich do cukrowni.*

**Plantować, uje, ował** I. a. **Planować** *wyrównywać powierzchnię gruntu, niwelować teren, aby przedstawiał równą płaszczyznę:* P. ulicę, drogę, obszar ziemi. **2.** *sadzić rośliny:* P. buraki, tytoń. <Fr. planter; Łc. plantare

**Plantowanie, a,** blm., **Plantówka, Plantunek** czynność cz. **Plantować.**

**Plantowy** przym. od **Plant:** W miejscu, gdzie ulica krzyżowała ś. z chodnikiem plantowym, stał siwy mężczyzna. Bał. <Od Plant>

**Plantówka, i,** lm. **i I.** *łąka błotna, z której siano można zbierać tylko zimą.* **2.** blm. p. **Plantowanie.** <Od Plantowy>

**Plantunek, nku,** blm. p. **Plantowanie.**

× **Plapa, y,** lm. **y** p. **2. Papa:** Dam ci w plapę. Troc. P. mu dobrze obita. Troc.

**Plapać, pie, pał** *klapać, szczękać:* Psy rzucały ś. przed konie, ujadały, wyły, warczały, zębami plapały. Orzesz. <Dźwn.>

**Plapanie, a,** blm., czynność cz. **Plapać.**

**[Plaper]** przys. *jak zawsze.* Gwar.

× **Plaplać, ple, plał** p. **Paplać.**

× **Plaplanie, a,** blm., czynność cz. **Plaplać.**

**[Plapotać, a, ał]** **Paplać** pod 1).

**[Plapotanie, a,** blm.**]** czynność cz. **Plapotać.**

**!Plar, a,** lm. **y** p. **Kurdziel.**

**Plardruś, a,** lm. **e** gm. *mazgaj, niedorajda, niedojda, ciemięga, dziamdzia, ciepłe kluski, człowiek zdziadziały.*

†**Plasać, sze, sał** *pląsać, tańczyć.* Pot. <Ros. plasatь>

†**Plasanie, a,** blm., czynność cz. **Plasać.**

**[Plascár, a,** lm. **y]?:** Co wolis: cy z góry P., cy z piekła opalonek? — Z piekła opalonek, bo to chleb spieczony, a z góry P. to kurze łajno. Gwar.

**[Plascyzna, y,** lm. **y]** p. **Płaszczyzna.** <Z Płaszczyzna>

†**Plasdarm, u,** lm. **y** *plac broni, mustry.* Jak. J. <Fr. place d'armes>

**I. Plask, u,** lm. **i** *łoskot od plaśnięcia pochodzący, trzask, plusk:* Dał ś. słyszeć P., jakby od uderzenia w dłonie. P. wioseł. <Dźwn.>

**2. Plask** w. *trzask!, pac!, bac!, klap!, chlap!:* P.! mu za to po twarzy. <Dźwn.>

**Plaskaczka, i,** lm. **i** *suszka, przycisk z bibułą do wyciągania atramentu z pisma.* <Od Plaskać>

**Plaskać, a, ał** I. p. **Plasnąć. 2.** [P.] *wygadywać.* †**P. ś.** *chlastać ś., bić ś.:* Nadobny to zwyczaj mają Polacy, iż ś. plaskają po gębie, czasem ś. zwadzą, kiedy komu łeż zadadzą. Rej. **[P. ś.]** *pluskać ś., chlapać ś., rzucać ś. w wodzie:* Na jezierze plaskajo sie bleje.

**Plaskanie, a,** blm., czynność cz. **Plaskać.**

**Plaskanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Plaskać ś.**

**[Plaskanka, i,** lm. **i]** *płaski kawałek, placek sera, masła:* Podała osełkę świeżego masła i plaskankę sera z kminkiem. Pol. <Od Płaski>

†**Plaskato, [Plaskato]** przys. od **Plaskaty,** *płasko:* Porobią sobie takie łopaty czyli kije, które na końcu zastrużą P.

†**Plaskatość, i,** blm., **[Plaskatość]** rz. od **Plaskaty.**

†**Plaskaty, [Plaskaty]** p. **Płaski:** Między rzepą jest samiec i samica; samicę uznać, kiedy ma liście plaskate, szersze i dobrze zielone. Haur. Plaskate ryby. Biel. [Kapelusz P. Ludzie gadają, że ziemia plaskatá].

†**Plaskawy, [Plaskawy]** p. **Płaskawy.**

**[Plaskęć, i,** lm. **e]** *część płaska przedmiotu w przeciwstawieniu do jego krawędzi:* Plaskęcion — haj ta krawędziom go nie bij, bo mu knet kości połámies. <Od Płaski>

†**Plaski, [Plaski]** p. **Płaski:** Plaská toń.

†**Plasko, [Plasko]** przys. od **Płaski,** *płasko:* W Natolji, jakoby deskami położył, P. idą wierzchy nad domami. Paszk.

†**Plaskodenny** p. **Płaskodenny.** <Płaski + Denny>

**[Plaskoć, i,** lm. **e]** *tatarak.*

†**Plaskokąt, a,** lm. **y** p. **Płaskokąt.** <Płaski + Kąt>

†**Plaskomiernictwo, a,** blm. p. **Planimetrja.** Troc. <Płaski + Miernictwo>

†**Plaskonogi** p. **Płaskonogi:** P., jakoby gęś. Mącz. Zostawił Władzisława, przezwiskiem Płaskonogi od cienkości nóg. Chwal. Krakowianie posłali do Władysława Płaskonogiego, księdza Wielki Polski, aby przyjął księstwo krakowskie prawem dziedzicznym z ojca. Chwal.

†**Plaskonos, a,** lm. **y, [Plaskonos]** p. **Płaskonos.** Troc. <Płaski + Nos>

†**Plaskonosy** p. **Płaskonosy.** Troc. <Płaski + *Nosy, od Nos

†**Plaskookrągły** p. **Płaskookrągły.** Troc. <Płaski + Okrągły>

†**Plaskoprost, u,** lm. **y** p. **Płaskoprost.** Troc. <Płaski + *Prost, od Prosty>

†**Plaskoprostownica, y,** lm. **e** p. **Płaskoprostownica.** Troc. <Płaski + *Prostownica, od Prostować>

†**Plaskoprostownie** przys. od **Plaskoprostowny.**

†**Plaskoprostowny** p. **Płaskoprosty.** L. <Płaski + *Prostowny, od Prostować>

†**Plaskoprosty** p. **Płaskoprosty.** <Płaski + Prosty>

†**Plaskor, a,** lm. **y** p. **Praszczur.** Pot.

†**Plaskorzę, ęcia,** lm. **ęta** p. **Praszczurzę:** Ujrzycie na swe oczy piąte plaskorzęta. Pot.

†**Plaskoschodzistość, i,** blm. rz. od **Plaskoschodzisty.** Troc.

†**Plaskoschodzisty** p. **Płaskoschodzisty.** Troc. <Plaski + Schodzisty>

†**Plaskowaga, i,** lm. **i** p. **Płaskoprostownica.** Troc. <Plaski + Waga>

†**Plaskowęgieł, gła,** lm. **gły** p. **Płaskokąt.** Troc. <Plaski + Węgieł>

†**Plaskowina, y,** blm. *płaskość, miejsce spłaszczone:* P. u rąk i nóg. <Od Plaski>

†**Plaskór, a,** lm. **y** p. **Praszczur:** Zostawiwszy to, coś tu w ludzkich piersiach skarbił, synom synów swych, późne ujrzawszy plaskóry, poszedł. Pot.

[**Plaskór, ora,** lm. **ory**] p. **Proskura.**

[**Plaskszy**] st. w. od **Plaski,** *płaściejszy.*

[**Plaskunka, i,** lm. **i**] *kijanka (z której powstaje żaba) w wodzie.* <Od Plaskać>

**Plaskur, a,** lm. **y, Płaskur** l. †P. *krążek płaski czego.* Petr. **2.** †P., [P.] p. **Proskura.** Kn. **3.** a. †**Płoskur,** †**Płoskurnica** bot. *jęczmień dwurzędowy, dwurzędny* (hordeum disichon). **4.** gór. *cienka warstwa taflowata i łupiasta, zwłaszcza ławica rudy,* obłazg.

**Plaskurowy** przym. od **Plaskur:** Ruda plaskurowa a. obłazgowa. Łab. <Od Plaskur>

**Plasma, y,** blm. l. a. !**Plazma** *żywień, zaródź, protoplasma.* **2.** *osocze krwi.* **3.** min. *chalcedon zielony.* <Gr. plásma>

**Plasmatyczny, Plasmiczny** przym. od **Plasma;** !**Plazmatyczny:** Komórki plasmatyczne. <Od Plasma>

**Plasmiczny** p. **Plasmatyczny.**

!**Plasmogonja, i,** blm. l. *samorodztwo.* **2.** *powstawanie organizmów z materji twórczej.* <Gr. plásma + gone>

**Plasmoliza, y,** blm. *rozbiór, rozkład plasmy.* <Gr. plásma + lýsis>

× **Plasmoma, y,** blm. patol. *guzik w skórze z komórek plasmatycznych złożony, tworzący s. u dotkniętych toczniem czyli wilkiem.*

**Plasmon, u,** blm. *środek spożywczy, wyrabiany z mleka.* <Z Gr. plásma>

**Plasnąć, śnie, snął** a. **sł,** nied. **Plaskać,** [**Pleskać**] l. kogo, co = *uderzyć płazem, pacnąć, klapnąć, chlapnąć:* Czasem głasnął, a czasem też i plasnął. Karp. Plasnął malca po ręce. **2.** czym, w co = *uderzyć na płask, klasnąć, zaklaskać:* P. w dłonie. Sowa plaśnie skrzydłami (= *załopocze*). Plaskają pralnikami, wybijają bieliznę. [Kacoska nózką plaska]. **3.** a. **Plęsnąć** *upaść na płask, paść płackiem, klapnąć, pacnąć:* Plasnął a padł o ziemię, by go porąbił. Mącz. P. w wodę (= *chlapnąć, chlusnąć*). Z jednego ziemi do drugiego końca wznosił ś. lkar i plasnął na skały. Kniaź. W wesołej myśli podskoczy, aż tu jej plasło przed oczy naczynie z gliny, co na głowie niosła. Kniaź. **4.** żart. *umrzeć, skonać, klapnąć:* Gdy gospodarz plaśnie, dziatwa beczy. Wor. **5.** [P.] *zginąć, przepaść* (o fortunie i t. p.). Gwar. <Zam. Plasknąć, od PLASK>

!**Plasować, uje, ował** kogo = *umieszczać, sadzać; dawać miejsce, posadę, zajęcie chlebodajne.* <Fr. placer>

!**Plasowanie, a,** blm., czynność cz. **Plasować.**

†**Plast, u,** lm. **y** p. **Plaster:** Dali mu nieco plastu miodowego. Sekl. <Czes. plást>

**Plaster, stra,** a. **stru,** lm. **stry,** †**Plastr,** †**Flastr,** †**Flaster,** [**Plazder**] l. *płat płaski a szeroki, szmat, płacheć:* P. darniny. Który chłop na łąkach plastry abo zwierciadła wyrzyna, jak złodziej bywa karan. Haur. (= *obdłużne skoszone golizny.* L.). Krajać szynkę w plastry. **2.** a. †**Plast,** †**Płast** miodu, wosku = *płat wycięty z ula:* Bezpiecznie plastru nie zjesz, dokąd pszczół nie wybijesz. Błaż. Hibla plastry szczyci ś. wonnemi. Lubom. Nauka jego stała mi ś. plastrem miodu. Skar. Plastrem kapią wargi cudzej żony, a gładsze, niż oliwa, podniebienie jej. Bud. **3.** *lek gęsty i lepki, cienko rozsmarowany na irsze lub płótnie, przylepiany na cierpiącą część ciała:* Lekarz plastru na ranę kłaść nie może, aż pierwej głębokości jej obaczy. Baz. P. a. plasterek angielski = *kitajka angielska* (emplastrum adhaesivum anglicanum). P. biały = *P. z bieli ołownej* (e. cerussae). P. cykutowy (e. conii). P. glejtowy p. P. lepki. P. gutaperkowy (e. guttaperchae). P. lepki, glejtowy, ołowny, złożony, !dyjachel, [paluszkowy plaster od bolączki] (e. adhaesivum s. diachylon compositum). P. miniady a. śniady (e. minii adustum s. fuscum). P. mydlany (e. saponatum). P. norymberski (e. noricum). P. nostrzykowy a. melotowy (e. meliloti). P. octowoszafranowy (e. oxycroceum). P. pryszczący a. pryszczawkowy, pryszczydło, !wezykatorja (e. cantharidum s. vesicans). P. rtęciowy (e. hydrargyri s. mercuriale). P. smołowy, złożony (e. cephalicum). P. szafranogalbanowy (e. de galbano crocatum). Przen.: Pieprzny mu P. przyłożył do rany (= *zamiast ulgi dodał mu boleści*). Szczepienie (drzew) plastrem. Troc. Zdr. **Plasterek,** × **Plastrzyk.** <Nm. Pflaster, Łć. emplastrum>

**Plasterek, rka,** lm. **rki** l. p. **Plaster:** P. angielski. **2.** *krążek płaski, talarek:* Krajać jabłka, kartofle w plasterki.

× **Plastr, a,** lm. **y** p. **Plaster:** Jeśli przyniesie miodu P. i skromne mleko i garścią mąki grobowiec posypie. Mick. P. jest lekarstwo z suchych i miękkich rzeczy złożone, które na płatkach smaruje ś. i zewnętrznie przykłada. Perz. Smarować P. Troc. Przyłożyć P. na ranę. Troc. Usta nieuczciwej niewiasty są jako P. miodu rozpływający ś. Leop. <p. Plaster>

**Plastron, u,** lm. **y** l. *blacha kirysu osłaniająca piersi.* **2.** *skórzany, miękko wysłany napiersnik dla ochrony od ciosu rapirem przy nauce fechtunku.* **3.** *rodzaj krawatu z szerokim płatem spadającym na piersi, jako zakończenie.* **4.** u pływaków, *deszczułka korkowa.* **5.** 2 pp. **a,** przen. ir.: *osoba, towarzysząca komu dla opieki, przyzwoitości; nudny a nieuniknio-ny towarzysz:* Przez kaprys jednego starego, lubiącego drwi[illegible] całego świata, bogacza, który w nim dostrzegł losyć materjału na plastrona. Korz. Zdr. Pl[illegible]**nik.** <Fr. plastron>

Pl[illegible]**stronik,** a. lm **i** p. **Plastron.**

**Plastrować, uj[illegible]ował,** †**Flastrować** l. *okładać plastrami.* Bobr. **2.** †P. wino = *fałszować, sycąc plastrami nasmarowanemi zaprawami:* Winiarze, wina ipsymując, hałunując, białkując, siarkując, plastrując, na lagry lejąc, psują. Syr. **3.** ogr. *oczkować, szczepić plastrem:* P. drzewo, plastrem szczepić. Troc. **P. ś.** *okładać ś. plastrami.* Przen. żart.: Porozbijany okręt plastruje ś. w przystani (= *jest w naprawie*). <Od Plaster>

**Plastrowanie, a,** blm., czynność cz. **Plastrować.**

**Plastrowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Plastrować ś.**

**Plastrowato** przys. od **Plastrowaty.**

**Plastrowaty** *podobny do plastra:* Masa plastrowata. <Od Plaster>

**Plastrowy** przym. od **Plaster:** Plastrowa robota pszczół. Bobr. Maść plastrowa (= *na plaster*). Miód P. (= *w plastrach*). <Od Plaster>

× **Plastrzyk, a,** lm. **i** p. **Plaster**: Przekol plastr w poprzodku, a przyłóż tam inny P. z inną maścią. Sien. Piękna pomierność, to jest klenot wielki, a prawie P. na upadek wszelki. Rej. <Od Plaster>

**Plastycyzm, u,** blm. *zdolność przedstawiania przedmiotów słowami a. na wizerunku tak wyraziście, jakby ś. one same przedstawiały oku, zdolność nadawania niejako wypukłości opisom lub obrazom.*

**Plastycznie** przys. od **Plastyczny**: Malują te listy P. ówczesny stan kraju. Rod.

**Plastyczność, i,** blm. **I.** rz. od **Plastyczny**; **Plastyka. 2.** fizj. *zdolność twórcza istoty żywej.*

**Plastyczny I.** przym. od **Plastyka**: Materjał P. = *dający ś. urabiać w dowolne kształty, zatrzymujący nadaną mu postać, przeciwny sprężystemu*: Wosk jest P. Glina P., wyciskowa, garncarska. Łab. **2.** Sztuki piękne plastyczne = *obejmujące dzieła widzialne.* Obraz, rysunek P. = *w których przedmioty bryłowato odskakują od tła, tak iż zdaje ś., że mają naturalną wypukłość.* Opis P. = *obrazowy, malowniczy, barwny, żywy, dający obrazy odznaczające ś. wielką prawdą życiową, które niemal widzimy.* **3.** Chirurgja plastyczna, wytwórcza = *starająca ś. za pomocą zabiegów odpowiednich naprawiać lub przywracać do postaci właściwej części ciała uszkodzone.* **4.** fizj.: Pokarmy plastyczne = *wytwórcze.* **5.** patol.: Wysięk P., włóknikowy. <Gr. plastikós = zdatny do tworzenia>

**Plastyka, i,** blm. **I.** *sztuka wyrabiania kształtów, postaci, figur z materjałów plastycznych.* **2.** *dzieło plastyki, figura, kształt*: Na warsztacie przygotowywała ś. P. żubra, gdzie na drewnianym tułowie wyrobione były z papierowej masy muszkuły zwierzęcia. And. **2.** p. **Plastyczność. 3.** chir.: P. chirurgiczna, wytwórstwo chirurgiczne = *wykonywanie chirurgji plastycznej.* <Fr. plastique, Nm. Plastik; Łć. (ars) plastica; Gr. plastiké>

**[Plaszczak, a,** lm. **i]** zagadka: Siedzi lascak na plascaku, na lascaku pudło, a na pudle kudłac, pod kudłacem dudłac (kądziel). <PLASK/PŁASK>

**[Plaszczyk, a,** lm. **i]** *koniec bata jedwabny a. inny.* <PLASK PŁASK>

† **Plaszczysty** p. **Płaski.** Troc.

**[Plaszczyzna, y,** lm. **y]** p. **Płaszczyzna.** <Od Płaski>

**[Płaśkaty]** p. **Płaski.**

**Płaśnięcie, a,** lm. **a** czynność cz. **Płasnąć**: Kilka płaśnięć wiosłem.

**[Płat, u,** lm. **y]** p. **Płat.**

**Płata, y,** lm. **y I.** *blat, tablica, klisza, tafla, płyta*: P. stereotypowa. P. do odbicia ryciny. (= *blacha*). **2.** *blacha, część zbroi*: Od karwaszów począwszy do płat na nogach, każdą zbroję dowódca pilny obejrzeć musiał. Krasz. **3.** bud. w gzymsie, *część krajnika najgrubsza, z przodkową ścianą do pionu, bezpośrednio pod uciosem wierzchnim leżąca, z pod spodu przy brzegu wydrążona dla łatwiejszego odkapywania wody.* Podcz. **4.** fot.: P. emulsyjna = *tafelka szkła pokryta warstewką żelatyny, w której znajduje ś. bardzo delikatnie podzielony bromek srebra.* **5.** intr. *cały wycisk ozdób na okładce książki.* **6.** kosz. *przykrywka koszyka, wieko płaskie bez boków.* **7.** stol. *pasek, listewka w gzymsach prostolinijnych.* Zdr. **Płatka.** <Nm. Platte>

**[Płatać, a, ał** i P. **ś.]** p. **Pleść.**

**[Płatajka, i,** blm.]: Szyć na płatajkę, a nie na obrąb = *szczygać dwa kawały sukna, nie zakładając jednego na drugie.* <Od Płatać>

**Płatan, u,** lm. **y** bot. **I.** p. **Jawor. 2.** p. **Klon.** <Łć. platanus>

**[Płatanie, a,** blm.] czynność cz. **Płatać.**

**[Płatanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Płatać ś.**

**Płatanowy** przym. od **Płatan.** Bot.: Klon P. p. **Klon.**

**[Płatenza, y,** lm. **e]** zool. p. **Flonderka.**

**Płater, u,** lm. **y I.** *cienka powłoka srebrna lub złota na przedmiocie posrebrzonym lub pozłoconym.* **2.** *przedmiot platerowany*: Ma piękne platery (= *naczynia stołowe platerowane*). <Od nazwiska Plater>

**Płaterajz, y,** lm. **y** garb. p. **Gładzik.**

**Płaterajza, y,** lm. **y** garb. = **Gładzik.**

**Płaterować, uje, ował I.** a. × **Płakować** *powlekać metal cienką warstwą srebra lub złota*: Wyroby platerowane. P. blachę. Przen.: Dziś ludzie platerowani, z cienką powłoczką ogłady umysłowej i towarzyskiej... są bezużyteczni. Święt. **2.** garb. p. **Gładzić.** <Od Plater>

**Płaterowanie, a,** blm., czynność cz. **Płaterować.**

**Płaterownia, i,** lm. **e** garb. p. **Gładzarnia.**

**Płaterownik, a,** lm. **cy** garb. p. **Wygładzacz.**

**Płatforemka, i,** lm. **i** p. **Platforma**: Mała ta P. służyła do przenoszenia bananów, drzewa na opał. Rogoź. <Od Platforma>

**Platforma, y,** lm. **y, [Płacforma] I.** *miejsce sztucznie wyrównane, a czasami i podwyższone, pomost*: W młynach gniotących ciężki kamień toczy ś. wkoło po gładkiej platformie, gniotąc położony na niej materjał. **2.** *peron na dworcu kolejowym,* przytorze. **3.** *otwarta część wagonu, ganek.* **4.** *rodzaj wozu a. wagonu z szeroką, płaską płytą do stawiania lub kładzenia na nią ciężarów do przewiezienia.* **5.** *dach płaski*: Weszliśmy na wierzchnią platformę (wieży), otoczoną galerją. Budz. **6.** *łoże działa.* **7.** *ogół zasad, według których jakie stronnictwo lub stowarzyszenie zamierza działać, i celów, które chce osiągnąć, program.* Zdr. **Platforemka.** <Fr. plate-forme>

**Płatglanc** nieod. garb. = *gładki, błyszczący*: Sak P. <Nm. platt + glanz>

**Płatgzyms, u,** lm. **y** zdń. *gzyms ozdobny o dużym wyskoku, a na wierzchu z płatą, stanowiącą rodzaj półki, np. u kominków.* <Nm. platt + Gzyms>

**Płatka, i,** lm. **i I.** p. **Płata. 2.** ślus. w zamku, *prostokątny kawałek blachy, do której jest przymocowany szlisak.*

**Płatkowy** intr. przym. od **Płatka**: Litera, ozdoba płatkowa = *stempel na nie, bez trzonka, odbijany na gorąco w odpowiedniej prasie.*

**Płatkówka, i,** lm. **i** mul. *cegła długości od 18 do 30 cali, do wsadzania gzymsów o znacznych wyskokach.* <Od Płatkowy>

**Płatmat** garb. *gładki i ciemny*: Sak P. <Nm. platt = gładki + matt = bez połysku>

**Płatneryt, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady tlenków, należący do tlenków metali ciężkich,* $PbO_2$.

**Platonicznie** przys. od **Platoniczny.**

**Platoniczność, i,** blm. rz. od **Platoniczny.**

**Platoniczny**: Miłość platoniczna = *miłość idealna, duchowna, pełna czci, wolna od zmysłowości*: Uczucie platoniczne. Platoniczno-marzycielski, a nawet zlekka mistyczny nastrój. Chm. <Od nazwiska Plato>

**Platonizm, u,** blm. **I.** *filozofja Platona, której podstawą jest świat idei dobra, piękna, prawdy; pogląd na świat zbudowany ze stanowiska wartości ludzkich nacechowany humanizmem, jak u Platona.* **2.** p. **Platoniczność**: Pełnia uczucia, zbliżające-

go ś. jeszcze w tym czasie więcej do platonizmu, niżeli do pragnień jakiegoś ziemskiego szczęścia. Kaczk. Kobieta, którą tak ukochał, nietylko go nie kochała tyle, ile ta dziewczyna, ale go wcale nie kochała i nie znała; taki P. wydawał mu ś. w tej chwili śmiesznością — wstydził ś. tej miłości. Bał. <Od nazwiska filozofa Gr. Platona>

**Platonizować, uje, ował** *czuć, marzyć, rozumować platonicznie:* Człowiek zachodniego społeczeństwa, uduchowniony doktryną chrześcijańską, w materjalnych nawet zachceniach stara ś. podnieść stronę idealną, platonizuje. Rol.

**Platonizowanie, a,** blm., czynność cz. **Platonizować.**

**Platoński** przym. od **Platon:** Filozofja, akademja, szkoła platońska.

**Platować, uje, ował** stol. *spajać dwa kawałki drzewa w kształt litery Z.*

**Platowanie, a,** blm., czynność cz. **Platować.**

**Platowy I.** przym. od **Plata:** Format fotografji P. = *18 × 24 centymetry.* Format półplatowy = *13 × 18 centymetrów.* Format ćwierćplatowy = *9 × 12 centymetrów.* **2.** garb.: Skóra platowa = *gładka, platerowana.* <Od Plata>

**Platsztajn, a,** lm. **y** garb. *kamień używany przez garbarzy do gładzenia skóry.* <Nm. Plattstein>

**[Platusecka, i,** lm. **i]** *chusteczka.*

**[Platy, ów,** blp.] *wierzeje u stodoły.*

**Platyna, y,** blm. **I.** min. *pierwiastek metaliczny z rzędu metali ciężkich:* P. a. białe złoto. Kluk. **2.** hut. *rygiel przez wykroje walców płaskich przepuszczony, służący do wywalcowania gatunków żelaza szerokiego, płaskiego lub do wyrobu sztorców blachowych.* **3.** pusz.: = a) P. lufowa = *blacha kuta, z której zwijają lufy do broni palnej.* b) *blacha zamkowa u broni palnej.* <Hp. platina = sreberko, liche srebro; Łć. platina>

**Platynotyp, u,** lm. **y** fot. *odbitka fotograficzna na papierze preparowanym solami platyny, koloru czarnego, matowa, podobna do akwatynty.* <Platyna + Typ>

**Platynować, uje, ował** *powlekać przedmiot warstwą platyny sposobem galwanicznym.* <Od Platyna>

**Platynowanie, a,** blm., czynność cz. **Platynować.**

**Platynowy I.** przym. od **Platyna:** Tygielek P. Igła platynowa p. **Igła.** Gąbka platynowa = *platyna w stanie nadzwyczajnej dziurkowatości czyli w postaci gąbczastej, mająca własność pochłaniania niektórych gazów i tak silnego ich zgęszczania, że ś. zapalają; służy do utlenienia i niecenia ognia.* **2.** min.: Piryt P. = *minerał z gromady lamprytów, z rzędu pirytoidów, sperylit o postaci pirytoedrycznej,* $PtAs_2$. <Od Platyna>

**[Plaudować, uje, ował]** *służyć, płużyć, wychodzić na dobre, na zdrowie, sprawiać dobre skutki, pomagać:* Piwo nie plauduje. <Łć. plaudere>

**[Plaudowanie, a,** blm.] czynność cz. **Plaudować.**

× **Plauz, u,** lm. **y** = **Aplauz:** Dawał P. jednej komedjantce bardzo często. L. Komedja taka będzie miała P. wielki. L. Zły częstokroć P. zyska. Kras. Łże, bredzi, decyduje, a w zgrai nacisku odbiera P. mądrości i ma sławę w zysku. Kras. <Łć. plausus>

**[Plázder, dra,** lm. **zdry]** p. **Plaster.** <Z Plaster>

**[Plazgor, a,** lm. **y]** p. **Praszczur.** Zdr. **[Plazgorek].**

**[Plazgorek, rka,** lm. **rki]** p. **Plazgor.**

**[Plazgotać, oce, otał]** *babrać ś., brzechtać, chlapać, mącić, mieszać w płynie.* <? Dźwn.>

**[Plazgotanie, a,** blm.] czynność cz. **Plazgotać.**

**[Plazgur, a,** lm. **y]** *przodek dalszy od pradziada:* Przodków dalszych od pradziada lud (w Lubelskim) nazywa plazgurami. Nak. (por. Praszczur).

**[Plazgurzę, ęcia,** lm. **ęta]** p. **Praszczurzę:** Potomków poniżej prawnuka lud (w Lubelskim) nazywa plazgurzętami. Nak.

**!Plazma, y,** blm. p. **Plasma.**

**!Plazmatyczny** p. **Plasmatyczny:** Krążenie cieczy plazmatycznej. Ruchy plazmatyczne.

**!Plazmiczny** p. **Plasmatyczny:** Komórka plazmiczna. <Od Plasma>

**!Plazmodja, i,** blm. *masa śluzowata grzybów; ruszająca ś. masa protoplazmy.*

**!Plazmogoniczny** przym. od **Plazmogonja:** P. sposób powstawania.

**!Plazmogonja, i,** blm. p. **Plasmogonja.**

**!Plazmoliza, y,** blm. p. **Plasmoliza.**

**[Plazyr, a,** lm. **y]** p. **Plejzer.**

**[Plaźny]** p. **Plażny.**

**!Plaża, y,** lm. **e** *morskie wybrzeże płaskie i otwarte, z łagodną spadzistością ku morzu:* Droga z domu rządowego na plażę. Rogoź. Grunt schyla ś. ku morzu i tworzy plażę. Zakopane ma więcej uroków przyrody, niż wszystkie góry niemieckie i plaże morza Północnego. <Fr. plage, z Śr. Łć. plagia>

**[Plażący]** p. **Plażny.**

**Plażenie, a.** blm., czynność cz. **Plażyć.**

**[Plażny, Plaźny, Plażący]** *miły, przyjemny, wdzięczny:* P. widok. <Od Plażyć>

**Plażyć, y,ył** *wymierzać komu plagi; płazować kogo.* <Od Plaga>

**[Plażyć, y,ył]** p. **Plagować:** Gadają, co tam ziemniakom nie plaży. Kon.

× **Plażyć, y,ył** nieos.: Plaży = *pada deszcz rzęsisty lub śnieg mokry, chlapie:* Deszczysko plaży aż strach. Krasz. (Por. Flażyć).

**[Pląc się, plęgnie ś., plągł ś., Plęgnąć ś., Plegnąć ś.]** *łąc ś., lęgnąć ś., rodzić ś.:* Czworonogi plęgną ś. Kurczę ś. plęgnie. <? (P)łąc ś.>

**Plądrować, uje, ował** p. **Plondrować:** Włochom (Turek) nie może, jedno ukradkiem, kozacko, sioła niektóre P. Grab. P. <p. Plondrować>

**Plądrowanie, a,** blm., czynność cz. **Plądrować.**

**Plądrownik, a,** lm. **cy** p. **Plondrownik.** <Od Plądrować>

× **Plądry, der,** blp. p. **Pludry.**

**Pląs, u,** częś. w lm. **y I.** a. × **Pięs,** częś. w lm. **y** *pląsanie, taniec z giestykulacją figury i rąk, podrygi, lansady:* Mnie ś. cudzoziemskie pląsy mniej podobają, niż nasz polski taniec. Kras. Pójść, puścić ś. w pląsy. Halina w pląsach przed nim ucieka, on, w ręce bijąc, goni zdaleka. Brodz. Przodkując drużbom, tańczy wesoło, a gdy ku skrzypkom znowu powróci, staje i w pląsach tak przed nią (Haliną) nuci. Brodz. Przen.: Koń cały w pląsach (= *w hopkach, lansadach*). **2.** [Pląsy]: Po skończonych rozplecinach następują tak zwane pląsy, czyli proszenie o błogosławieństwo. **3.** × Pląsy, † **Pięsy** *gatunek wierszy wesołych.* L. **4. a,** lm. **y** zool. (salticus) *pająk dwupłucny podskakujący,* hopek. <PLĄS/PLĘS>

**Pląsacz, a,** lm. **e I.** a. † **Pięsacz** = a) *ten, co pląsy wyprawia, tancerz.* b) † P. *klaskacz.* Ps. flor. **2.** zool. p. **Gołąb.** <Od Pląsać>

**Pląsać, a** a. † **sze, ał,** × **Pięsać I.** *wyprawiać pląsy, tańczyć, giestykulując figurą i rękoma, przebierać nogami, podrygiwać:* Staremu ś. P. nie chce. Troc. Wiesław ś. za pas ujął ręką prawą i pląsa lekko przed Haliną żwawą. Brodz. [Trze-

na u dać na podwiązki, [o jaj P bolą nóżki]. W takt pląsając nogami, taniec prowadzili. Otw. W lieznym widzim bachantki pląsające gronie. Szymon. 2. przen. *cieszyć ś., weselić ś., radować ś., skakać z radości*: Darmo pląsają, jeszcześć nie zwyciężyli. Troc. Ani pląsz, gdyć fortuna twarz jasną pokaże, ni ś. mostem kładź, gdy cię niepogoda skarze. Rys. 3. †P. *gimnastykować, wywijać*: Bez przestanku rękoma pląsa. Troc. Głową swą będzie chwiał, a ręką będzie pląsał. Leop. 4. †P. *machać, zamachiwać, trzepać, trzepotać, łopotać*: Skrzydłami pląszą po podniebiu ptaki. Klon. 5. †P. *klaskać*: Rzeki P. będą rękama, pospołu gory radować ś. będą od obezrzenia bożego. Ps. flor. <PLĄS PLĘS

**[Pląsak, a,** lm. i] *jeden z całych karpiów obok raciech s. starszych*. <Od Pląsać>

**Pląsanie, a,** blm., †**Pląszenie** czynność cz. **Pląsać**: Lekkim zrywaniem można konie do ślapi, kornetów, pląsania i hasania aplikować. Haur. *do pląsania, podskakiwania, igrania przednimi nogami na powietrzu*. L.).

**Pląsawica, y,** blm. *choroba nerwowa, taniec ś. Wita, chorea*. <Od Pląsać>

**Pląsawiczy** przym. od **Pląsawica**: Histerja pląsawicza (chorea maior). <Od Pląsawica>

× **Pląskać, szcze, skał** *mlaskać, klaskać*: Pląszcze lew ciepłą posoką łupów nieociekłych. Wor. <PLĄSK PLĘSK. Dźwn.

× **Pląskanie, a,** blm., czynność cz. **Pląskać.**

**Pląsy** p. **Pląs.**

†**Pląszenie, a,** blm. p. **Pląsanie**: Powierzchownej radości i pląszenia nie pokazuje. Pilch.

**Plątać, cze** a. × **ta, tał, [Plętać]** *gmatwać, wikłać, motać, supłać, targać*: a) P. nici. Przen.: P. sprawę = *robić ją zawiłą, komplikować bezładnie, mącić, zaciemniać ją*. b) w co = *wplątywać*: Nieraz ręce moje plątałem w jasnych kędziorów zwoje. Mick. Przen.: P. kogo w co, do czego *wciągać, wciągać niepotrzebnie, zaczepiać o coś*: Brzydka sprawa, w którą mię plątasz. L. c) co z czym *mieszać, łączyć niepotrzebnie, niewłaściwie; brać lub podawać co zamiast czego innego*: Są to dwa odrębne pojęcia; nie plącz jednego z drugim. d) *oplątywać, pętać, omotywać, sidlić, krępować*: Czuję, że mi jakieś sieci nogi plączą. Sf. Czekaj tu, Blanko, zostawiam w tej sali ten płaszcz; on w tym boju plątałby mi dłonie. Słow. (= *zawadzałby mi w rękach, krępowałby mi ręce*). **P. ś. [Plętać ś., Pelętać ś.]** I. *gmatwać ś., wikłać ś., motać ś., supłać ś., targać ś.*: Nici ś. plątają. Troc. Przen.: *przeplatać ś., gmatwać ś., łączyć ś., mieszać ś., przewijać ś.*: Plączą ś. skoczne kręgi przy śpiewach i brzęku. Mick. W kłębku „kwestji wschodniej" plączą ś. nici narodowe. Święt. *zawsze a, to i owdzie wychodzą na jaw, przebijają, przeplatają się ze sobą*. Wszystkie około mnie plątają ś. widowiska. L. (= *przewijają ś. jak w kalejdoskopie*). Plącze mi ś. w głowie (= *mąci ś., kręci ś., koluje ś.*). Przen.: P. ś. w zeznaniach, w odpowiedziach = *mieszać ś., bałamucić, gmatwać ś., wikłać ś., dawać sprzeczne, bezładne, niestanowcze a. sidlące samego siebie objaśnienia*. 2. Nogi ś. komu plączą = *chodzi jak spętany, idzie niepewnym krokiem, słania ś., potacza ś., chwieje ś. na nogach*: Kiedy pijanemu w głowie szumi, nogi ś. plączą. Oss. Cierniskiem moim po omacku krocze, plączę stopami z omroczą w omroczę. Zal. 3. Język mu ś. plącze = *bąka, jąka ś., mówi bez wyraźna, bez ładu*: Od zatrwożenia oniemieli, język ś. próżny za zębami płata. Wad. 4. *kręcić ś. gdzie niepotrzebnie, zawadzać, przeszkadzać gdzie; [łazić z kąta w kąt]*: Coś mi ś. pod nogami plącze. Pies plącze ś. koło stołu. Płata ś., by piąte koło w wozie. Rys. Przen.: Zawsze jej ś. w ustach imię twoje plącze. L. (= *zawsze je wspomina*). Plącze mi ś. co na języku = *tylko co mam wymówić, mam co na języku, kręci mi ś. na języku*. 5. koło czego = *okręcać ś., owijać ś., wić ś., oplątywać ś., oplatać co*: Powój, bluszcz plącze ś. około płotu. 6. w co, do czego przen. *wplątywać ś., mieszać ś., wdawać ś. niepotrzebnie, łączyć ś. z czym*: P. ś. w nieswoje rzeczy, w brudną sprawę. <PLĄT/PLĘT/PLOT/PŁOT/PLEĆ

**Plątanie, a,** blm., czynność cz. **Plątać.**

**Plątanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Plątać ś.**

**Plątanina, y,** blm. I. *zmudne plątanie*: Pójdę włosy uczesać, a robotaż to nudna te warkocze do ziemi, P., och, zmudna, tak ś. bawić z niemi. Len. 2. *coś poplątanego, gmatwanina; nieporządna mieszanina, powikłanie, zamęt, zamieszanie, nieład, chaos*: Nieskończona P. gór i przepaści. Hoł. Ktezjaszowa wschodnich dziejów P. Lel. Noc była dziwną plątaniną lęków. Sf. Tę misterną plątaninę. Bał. P. myśli, pojęć. Plątaniną słów bojaźń wydawał. Nar. 3. lek.: P. słowna = *chorobliwa niemożność wysłowienia ś.* <Od Plątać>

**Plątany I.** im. od **Plątać. 2.** †P. krok = *chwiejny, niepewny*: Plątanym krokiem poszła. Pot. Plątanym za trumną idzie krokiem. Troc.

**Plątawa, y,** lm. **y** bot. (lapageria) *roś. z rodziny liljowatych*.

**[Plątowisko, a,** lm. a] *gąszcz, zarośle, gęstwina*: Głogi, jeżyny, plątowiska wybujałe, gęstwy, sieci i wiązadła roślinne. Tet. <Od Plątać>

**[Plebajski]** p. **Plebański**: Las P. <Z Plebański

**Pleban, a,** lm. **owie** a. **i, [Plewąn, Kleban]** *proboszcz wiejski*: Dosyć mają pracy plebanowie, mając staranie o duszach ludzkich, ucząc ludzi, sakramentami kościelnemi posługując. Baz. O milę w wiosce był dom plebana i mała świetlica w ziemię schowana. Syrok. Wszyscyśmy ludzie, tylko ksiądz P. człowiek. Prz. (= *nikt bez ale*). Nie każdy łysy P. Prz. Chuda fara, sam P. dzwoni. Prz. Dobry dochód ma ksiądz P. Kn. Jakiego kto plebana przybrał swojej farze, taką ma. Pot. Ksiądz P. takową rzecz miał do zgromadzonego ludu. Kras. Wstąpił na ambonę sam ksiądz. P. Kras. W tym ozwał ś. przed progiem dzwonek, znak, że przyjechał P. z Panem Bogiem. Mick. [Lubi mię za to pan P.]. P. unicki = *paroch*. Zgr. **Plebanisko.** <Śr. Łć. plebanus, od Łć. plebs, plebis = gmin, pospólstwo

**Plebanijka, i,** lm. **i** p. **Plebanja.**

**Plebanisko, a,** lm. **a** m. i ni. I. *poczciwy, dobroduszny pleban*. 2. p. **Pleban**: P. będzie łyse, oprzałe, siwe, ma plebanję, na którejby ś. mógł dobrze mieć, dajze mu drugą. Rej.

**Plebanja, i,** lm. **e, [Plewanija, Klebanija]** I. p. **Plebaństwo**: P., urząd plebański abo beneficium. Kn. Dobra to P., tłusta = dobry dochód ma ksiądz pleban. Kn. 2. *dom, domostwo, zabudowanie plebana*: I ksiądz, widzimy, plebanją rzadki buduje, że kto inszy weźmie po nim spadki. Pot. Mieszkać na plebanji. Pójść na plebanję. Zdr. **Plebanijka.** <Od Pleban>

× **Plebanjalny** przym. od **Plebanja**; *parafjalny*: Grunta plebanjalne. <Od Plebanja>

× **Plebanowiecki** p. **Plebanowy**: Jerzy Aleksander Lubomirski okroił dużo gruntów plebanowieckich. Rol. <Od Pleban>

**Plebanowy, Plebański, [Plebajski],** × **Plebanowiecki** *należący do plebana:* Mieszkanie plebanowe. <Od Pleban>

**Plebański, [Plebajski]** l. p. **Plebanowy.** 2. *tyczący ś. plebaństwa:* Urząd P. Przez księży służba Rzpltej ginie. — Jaka służba? jeśli ta, którą wyprawą plebańską zowiecie, mała szkoda. Birk. Albertus na wojnę, czyli wyprawa plebańska. Żart.: Tu z miejsca swego zabrał głos ksiądz podproboszczy, niech ś., rzecze, Plebańska Mość o nas nie troszczy. Węg. *(=jegomość ksiądz pleban).* <Od Pleban>

**Plebaństwo, a** l. blm. a. **Plebanja** *urząd, stanowisko plebana, probostwo wiejskie.* 2. [P., lm. a] *rola plebana, grunt plebana.*

× **Plebeizm, u,** blm. l. p. **Plebejuszostwo.** 2. × P. zb. p. **Plebs:** Wszystka posługa osoby królewskiej troskliwie zabronioną była plebeizmowi. Rzew.

**Plebej, a,** lm. **e** p. **Plebejusz:** Herbowne dziecko winno zawsze zachować powagę szlachecką wobec gminnych plebejów, co z wioski ród wiodą. Syrok. <Z Plebejusz>

× **Plebejanin, a,** lm. **anie** p. **Plebejusz:** Ciemiężcy plebejanów, ukrócicielе Włoch i Kartagi. Krasiń. <Od Plebej>

× **Plebejanka, i,** lm. **i** forma ż. od **Plebejanin.**

× **Plebejczyk, a,** lm. **owie** p. **Plebejusz.**

**Plebejka, i,** lm. **i** forma ż. od **Plebej,** *plebejuszka.*

**Plebejowski, Plebejski** przym. od **Plebej,** *plebejuszowski:* Czy arystokracki, czy P., to wszystko jedno. Skarb. <Od Plebej>

**Plebejski** p. **Plebejowski.**

**Plebejusz, a,** lm. **e,** × **Plebeusz, Plebej,** × **Plebejanin,** × **Plebejczyk** l. w starożytnym Rzymie, *człowiek z ludu nie mający praw obywatelskich.* 2. *człowiek z gminu, nieszlachcic, chłop a. mieszczanin:* Prawo tegoż sejmu zniosło taksę głowy, którą przedtym płacił szlachcic za zabitego plebejusza. Kit. Szlachcic przechodzić na plebejusze — pokuta dziwna i niesłychana! Syrok. <Łć. plēbeius = gminny>

**Plebejuszka, i,** lm. **i** forma ż. od **Plebejusz,** *plebejka.*

**Plebejuszostwo, a,** blm., **Plebeizm** *charakter plebejuszowski, gminność, pospolitość:* To trąci plebejuszostwem. <Od Plebejusz>

**Plebejuszowski** przym. od **Plebejusz,** *plebejski, gminny, ludowy:* Prawa plebejuszowskie. Twarz uczciwa, ale coś plebejuszowskiego mająca w sobie *(=prostackiego).* <Od Plebejusz>

**Plebejuszowsko** przys. od **Plebejuszowski:** Nazwisko brzmiące P.

× **Plebeusz, a,** lm. **e** p. **Plebejusz:** Namiętność zrobiła ją szaloną: herbowniczka rzuciła ś. do nóg plebeusza i prosiła: Zostań, kochaj mnie. Bał. Którzy nie są szlachtą, tych bądź miejskiego, bądź wiejskiego rodu będących, prawa nasze plebeuszami nazywają. Skrzet.

**Plebiscyt, u,** lm. **y** l. w starożytnym Rzymie, *uchwała zapadła na zgromadzeniu plebsu pod przewodnictwem trybuna.* 2. *uchwała narodowa wynikła z głosowania powszechnego:* Dwa plebiscyty w r. 1852, będące podstawą potęgi Napoleona III. <Łć. plebiscitum>

**Plebiscytowiec, wca,** lm. **wcy** *zwolennik plebiscytu.* <Od Plebiscytowy>

**Plebiscytowy** przym. od **Plebiscyt:** Walka z niebezpieczeństwem plebiscytowym.

**Plebs, u,** blm., × **Plebeizm** *gmin, klasy niższe narodu, lud, pospólstwo:* Jednomierny P. Orzesz. P. uliczny, gawiedź ścigała ich ciekawością swą z hucznym śmiechem. Orzesz. <Łć. plebs>

**Plec, u,** m., †**Plec, y** ż., †**Plece, [Pleco],** zwykle w lm. **Plecy, [Pleca]** l. anat. = a) *właściwie tylko część grzbietu od ramion do dolnej granicy łopatki.* b) *grzbiet cały od karku w dół,* †studzienki, †studzionki (dorsus): Staw bańki na plecach, abo, jak balwierze mówią, na studzienkach. Syk. I położy tako (placki) s wirzchu na tuku, a plece prawe, daw to wszystko społu Aaronowi. B. Sz. I drugi cienki placek położył na tłustościach i plecu prawym. Leop. Wtenczas pójdzie dziewka Rebeka, niosąc wiadro na plecoma... A rychło sejmie wiadro s plecu i dała jemu pić. B. Sz. Ogląda ś. za sobą, jeśli skąd batog nie spada na plecy *(=na grzbiet).* Obrócili ś. plecami jeden do drugiego. L. Wielkich nie ma pleców. Troc. Mieć co na plecach. Dźwigać co na plecach. Oprzeć ś. o co plecami. Bić kogo po plecach. Zimno mi po plecach. Żart.: Cielęta mię liżą po plecach *(=zimno mi w plecy).* Przechodzą mię ciarki po plecach. Tak człowiek... P. swój mocny i nieporuszony stawi na szczekotliwe a odlotne wały. Gosł. Plecoma swoima zasłoni ciebie, i pod piórmi jego pwać będziesz. Ps. flor. Ramion i plecu szerokich. Krasz. Plecu szerokich, słuszny, kościsty. Krasz. Wysokie miał ramiona i szerokie plecy. Pot. Z łukiem na plecach, z dłonią pełną grotów. Mick. 2. × P. przen. *siła, moc, możność:* Robota tak wielka nie moich plec była. Wuj. Niebezpieczno wdać ś. w posługę nie podług plecu. Papr. Po plecach to moich, zdołam temu. Dudz. Wiele to na cię, nie po twych to plecach; nie zdołasz temu. Kn. Znać potrzeba, co jest po plecach dziecinnych, co ten wątły wiek dźwignąć i unieść może. Pilch. To wszystko, co nie po naszych plecach, nieudźwignionym być ś. widzi. Pilch. Wybieraj broń po swoim plecu. Alb. Nie po mym ten łuk plecu. Pot. Gdy naszych wielkie pułki tatarskie mijały, nie śmieli do nich wyskoczyć, widząc nieprzyjaciele nie po swych plecach. Papr. Zamku dobywać chcieli mocą, ale bacząc nie po swych plecach dobrze opatrzony, odstąpili. Papr. Nie są po waszym plecu dzienne boje, bo wy tylko w noc i w cienie ufacie. P. Koch. Na tym każdy przestaje, co jego plecu. Pot. Nie po plecach to twoich. Troc. Dziękuj Bogu, iż ci dał konia po twym plecu. Stoj. To ciężkie zadanie było po plecu z początku tylko Hallerównie. Kor. 3. Plecy przen. *poparcie, protekcja:* Dopnie swego, bo ma silne plecy za sobą. Otrzyma to stanowisko, bo ma plecy za sobą. 4. †Po plecu czyim być, po plecach czyich być = *być jego poplecznikiem, stronnikiem, trzymać jego stronę, być po jego stronie, popierać go:* Byli na sejmie tylko niektórzy z Małej Polski panowie zwłaszcza, co po plecach królewskich byli. Biel. M. Nie chciał siedzieć z ludźmi, którzyby po jego plecu nie byli. Star. Przen.: †Być komu po plecach = *być mu po myśli, sprzyjać mu, być dlań pomyślnym:* To być nie może, iżby w żegludze jedenże wiatr był po plecu dobrym, a złym w oczy. Górn. Nie po plecach padło. Troc. Widząc, że mowa jego nie po plecach padła. Troc. Po jego plecach dekret padł. Min. *(=pomyślnie dla niego, na jego stronę).* 5. †Być komu po plecach = *świecić mu bakę, kadzić, schlebiać, pochlebiać, sprzyjać mu:* Być po czyich plecach, o jego łaskę stać. Petr. Pochlebcy, po plecach mówiąc panom swoim, podniecają ich w namiętności. Petr. *(=do gustu ich mowę stosując).* 6. Plecy = *miejsce w siedzeniu do oparcia*

*miecz*: P. u kanapy, u krzesła, fotela, w powozie. 7. † Plec = *część nogi przedniej przy tułowiu zwierzęcia, łopatka*: Koń wyplecony jedną P. chorą suszą ma, niż drugą. Trzyc. P. barana warzony pada w ręce kapłana. Leop. Wyjmiesz tłustość z barana i P. prawą. Leop. 8. [Plec] *nak. od uderzenia, rana.* 9. [Plecy] a) *ściana z dwu naprzeciwko zatworów.* b) *trzecia część pola w gospodarstwie trójpolowym*: Gospodarstwo trójpolowe, czyli, jak mówią, w trzech plecach. Zdr. × **Plecek**, × **Pleczyk**, [**Plecko**], w lm. **Plecki**, [**Plecyki, Plęcęta**]. Zgr. w lm. **Pleczyska**. <PLOT/PŁOT PLEĆ>

[**Plecak, a,** lm. **i**] p. **Placek.**

[**Plecaty**] p. **Pleczysty**: Chłop P. <Od Plec>

† **Plece, a,** lm. **y** p. **Plec**: Nie mogłem mieć lepszego po swym plecu pana. Kochan. Dwie lędźwicy z tukiem ich, a P. prawe odłączył. B. Sz. A wziąw bochniec okropiony olejem i placki, i położy s wirzchu na tuku, a P. prawe. B. Sz. Pleca raz naciśnione niebezpieczny i drobny chód napotym sprawują. Dor.

× **Plecek, cka,** lm. **cki** p. **Plec.**

**Plecenie, a,** blm., **Plecienie** czynność cz. **Pleść.**

**Plecenie się, a ś.,** blm., **Plecienie ś.** czynność cz. **Pleść ś.**

† **Plecenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Plecić ś.**

[**Plecęta, ąt,** blp.] p. **Plec.**

**Plech, u,** lm. **y i.** [P.] = a) a. [**Blech**] *blacha.* b) † P. p. **Plach**: Wszelki, kto ś. mieni ślachcicem być, a nie ma kmiecia, ale rolą dobrą, ma służyć w kabacie, w plechu z pawężą. Stat. Kaz. Jag. Aby głowę a kark jeden każdy z nich sobie opatrzył plechem a bernieniem. Stron. c) p. **Plesz.** d) *ciemię.* e) *krosta.* f) p. **Plecha**: Dodaje bez przebierania w wyrazach: choćby djabła zjadł ten P. i kaleka. Kalic.

[**Plecha, y,** lm. **y**] **i.** p. **Plesz**: Gdyby plechy wygolonej nie miał na łbie, postąpiłbym z nim inaczej. Krasz. **2.** a. [**Plechacz, Pleszak**], † **Pleszowac,** zł. **Plechowacz** a. **Plichacz** m. pog. *ksiądz, klecha.* **3.** *plama.* Zdr. [**Pleszka**]. <PLECH/PLESZ>

[**Plechacz, a,** lm. **e**] p. **Plecha.** <Od Plech>

**Plechota, y,** lm. **y,** bot. (axyris) *roś. z rodziny komosowatych.*

**Plechowacz, a,** lm. **e** zł. p. **Plecha.**

**Plechowaty** *mający cechy plechy*: Ciało plechowate. Rost. <Od Plecha>

† **Plechowica, y,** lm. **y** p. **Plach**: Miski, plechowice a nakolanki. Stron.

**Plechowski, Pleszy** przym. od **Plecha.**

† **Plechowy** przym. od **Plech**, *blachą pokryty, lub obciągany po brzegach*: Siodło plechowe czerwonym aksamitem powleczone. <Od Plech>

† **Plecia, i,** lm. **e** p. **Plotka**: Boże, cóż to u nas za bajarze, kiedy taką plecię skomponowali! <PLOT/PŁOT/PLEĆ>

[**Pleciak, a,** lm. **i**] **i.** p. **Pletniak. 2.** *plecionka, warkocz ze słomy, którym obijają futryny dla ciepła.* <PLOT/PŁOT/PLEĆ>

**Plecianeczka, i,** lm. **i** p. **Plecianka.**

**Plecianka, i,** lm. **i i.** p. **Plecionka**: Wzięła matka pleciankę z sitowia i włożyła w nię dzieciątko. Wuj. Wezmę z koszykiem maliny moje i tę pleciankę różową; maliny będziem jedli oboje, wieniec mu włożę na głowę. Karp. **2.** [P.] = a) *ogrodzenie z galęzi szczarkowych.* b) *galęzie leszczyny, używane do grodzenia płotów.* Zdr. **Plecianeczka.** <PLOT PŁOT PLEĆ>

**Plecianko**wy p. **Plecionkowy.**

[**Pleciczka, i,** lm. **i**] p. **Plocica.**

† **Plecić się, i ś., ił ś.** p. **Pleczyć ś.** <Od Plec>

× **Plecidło, a,** lm. **a** p. **Plecionka.** <Od * Plecić = Pleść>

× **Plecie, a,** blm., czynność cz. **Pleć**, *pielenie.* Sł. wil. <Od Pleć>

† **Plecie, a,** lm. **a** p. × **Pleć**: Kosz aby był w swoim pleciu gęsty i zupełny. Haur. Kosz gęsty w swym pleciu. Troc. <Od Pleść>

[**Plecienica, y,** lm. **e**] *gatunek serków owczych,* brus. Por. **Parzenica.** <Od Pleciony>

**Plecienie, a,** lm. **a i.** p. **Plecenie. 2.** p. **Pleć**: Mata, P. czworograne ze słomy, ze situ. Bobr. P. sztuczne w tym koszu. Troc. **3.** anat.: † P. *splot.* Kirch. <Od Pleść>

**Plecieniec, ńca,** lm. **ńce** p. **Plecionka**: Same podstawki gładkie były, a między koronkami i plecieńcami lwi, woły i cheruby. Wuj. <Od Pleciony>

**Pleciennica, y,** lm. **e** p. **Plecionka.** <Od Pleciony>

[**Pleciennik, a,** lm. **i**] *płot z chróstu przeplatanego między kołkami.* <Od Pleciony>

[**Plecień, a,** lm. **e**] **i.** *płot chróściany.* **2.** Kwiecień P., bo plecie, niby zimą, niby latem, a przeplata wszystko kwiatem. <Od Pleciony>

[**Plecięga, i,** lm. **i**] m. p. **Plociuch.** <Od Pleść>

[**Plecioncany**] p. **Plecionkowy**: P. płot. <Od Plecionka>

**Plecioneczka, i,** lm. **i** p. **Plecionka.**

**Plecionka, i,** lm. **i,** **Plecianka,** † **Plecieniec,** [**Pleconka, Plotka**] **i.** *coś plecionego* = a) *taśma, tasiemka zrobiona robotą plecioną, sznur pleciony, a nie kręcony; girlanda, równianka, nizanka, wiązanka, wieniec*: Plecionka do obszycia sukni u dołu. Plecionka z włosów, ze słomy do obijania drzwi (= *warkocz*). Plecionki = *gatunek bułek.* Przen.: *pasmo, ogniwo*: Spajasz w tonów plecionkę, w pierścień dźwięków głos swój z królewskiemi. Krasiń. Słyszę nuty, i z nich powiązała ś. P. szmerów melodyjnych. Krasiń. b) *mata, płat roboty koszykarskiej i przedmiot z niego uformowany, jak kobiałka, kosz i t. p.*: Chróst ten na plecionki służyć może. L. Od zwyczajnych naszych plecionek drewnianych do suszenia słodów daleko lepsze są druciane kratki. Świt. c) [P.] = α) *mata ze słomy.* β) *płachta upleciona ze słomy, którą ś. wiesza nad klepiskiem i sypie na nią zboże.* γ) *flaszka oplatana do wódki.* δ) *ul ze słomy,* koszka, dzion: Chto w plecionkę chuchnie, temu pysk spuchnie. ε) a. [**Plecka**] *sznurówka (stanik kobiecy sznurowany).* **2.** a. **Plecieniec, Pleciennica** bud. *szlak, pas pomiędzy krajkami wązkiemi umieszczony, a wykonany nakształt taśmy i poprzetykany różyczkami.* Zdr. **Plecioneczka.** <Od Pleciony>

**Plecionkowy** przym. od **Plecionka**; **Pleciankowy,** [**Plecioncany**] *nakształt plecionki zrobiony, pleciony*: Plecionkowej roboty czapeczka. <Od Plecionka>

[**Plecisty**] *do plecenia przeznaczony, wymagający plecenia*: Mój warkocyku P.! wyrosłeś ty mi rzęsisty. <Od * Plecić = Pleść>

[**Pleciuch, a,** lm. **y, Pleciucha**] p. **Plociuch**: Nie prawda, pleciuchy i zazdrośniki, wiadomo! Reym. <PLOT PŁOT PLEĆ>

[**Pleciucha, y,** lm. **y**] m. i ż. p. **Pleciuch**: Pleciesz, pleciucho droga! Krasz.

**Pleciuchowski** przym. od **Pleciuch.**

**Pleciuga, i,** lm. **i** p. **Plociuch.** <PLOT/PŁOT/PLEC>

**[Plecka, i,** lm. **i]** p. **Plecionka.**

**Plecki, ow,** blp. p. **Plec:** P. dziecku zziębły.

**[Plecko, a,** lm. **a]** p. **Pleco.** Gwar.

†**Plecni** p. **Plecny:** Żyłę plecnią. Haur. <Od Plec>

**Plecny, †Plecni, ×Pleczny, Plecowy** przym. od **Plec,** *grzbietowy:* [Dziś cały P. kos jabłek wywaliłem świniom]. <Od Plec>

**[Pleco, a,** lm. **a]** p. **Plec.** Zdr. **[Plecko].**

**[Pleconka, i,** lm. **i]** p. **Plecionka.** <Z Plecionka>

**Plecowy** p. **Plecny.** Anat.: Kręgi plecowe p. **Krąg.** Gór.: Kotula plecowa. <Od Plec>

**Plecówka, i,** lm. **i** *mięso z okolicy łopatki wołu, łopatka:* Pieczeń od plecówki. <Od Plecowy>

**Plecy, pleców** a. ×**plec** p. **Plec.**

**[Plecyki, ów,** blp.] p. **Plec.** <Od Plecy>

**Pleczenie, a,** blm., czynność cz. **Pleczyć.**

**Pleczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pleczyć ś.**

**[Pleczka, i,** lm. **i, Plećka]** *garnuszek płytki a szeroki do mleka, śmietanki.* < Nm. Pletsche>

×**Pleczny** p. **Plecny:** Koniowi żyłę pleczną zaciąć. Comp. Anat.: †Kręgi pleczne p. **Krąg.** <Od Plec>

**[Pleczowacz, a,** lm. **e]** *drzewo krzywe i garbate, na które trudno włazić.* <Od Plec>

**Pleczyć, y,ył** I. *plecami stawiać jednego do drugiego.* Troc. **2.** konia = *nadwerężać, zbijać mu plec, łopatkę.* **P. ś.** †**Plecić ś.** I. *stawać, obracać ś. nawzajem do siebie plecami.* **2.** (o koniu) *zbijać, nadwerężać sobie plec:* Na nierównej drodze konie łatwo ś. pleczą. <Od Plec>

×**Pleczyk, a,** lm. **i** p. **Plec:** Nie do dźwigania to te bieluchne rączki, nie do dźwigania te strzeliste pleczyki. Sienk. <Od Plec>

**Pleczyska, ów,** blp. p. **Plec.** <Od Plec>

**Pleczysty, [Plecaty]** *mający plecy szerokie, barczysty:* Kilku pleczystych chłopów wartę trzymało. Koss. Chłop wysoki, P., zwięzły i kibitny. Boh. Kibić ma zwięzłą, pleczystą, proporcjonalną. L. Wysłali zapaśnika na plac naznaczony, chłopa grubego, pleczystego. Stryjk. Ma i głowę, i gębę, i w Łęczyckim P. Krasz. <Od Plec>

**Pleć, [Plić, Płyć, Płać, Płac], †Plewić, [Plewić], pielę, [pelę, piołę], pielesz, [pelesz, pielisz, plisz, pylesz]; piele, [pele, pli, pleje, pyle]; pielą, [pelą]; pełł, †pioł, [pioł, piół, poł, peł, plił]; pełła, [połła, pleła],** nied. **[Pełać]** *oczyszczać z chwastów, wyrywać zielsko rosnące między roślinami użytecznemi:* Dzisiaj P. będziemy zagony. Troc. Tatarka po rytych grzędach dobrze ś. rodzi, ale trzeba z niej ziele P. Trzyc. Gdy len podniesie ś. na trzy cale, P. go należy. Przędz. W tym kraju roli nie orzą, nasienia nie sieją, kąkolu nie pelą. Biel. M. Przen.: Córkę swoją zszedł August z kobietami, a one pielą jej włosy z siwizny. Bud. B. **P. ś.** *być pełtym:* Konopie P. ś. nie zwykły, bo żadnego nie cierpią chwastu. Przędz. <PLE(W)/PIOŁ/PIEL/PEŁ>

×**Pleć, i** I. blm. a. †**Plecie** *plecenie, taki lub inny sposób plecenia, robota pleciona:* Świeży wianeczek na skroń mu włożę i powiem, że to mej pleci. Kniaź. Kańczug drutową plecią w prawej Tatar trzyma. Pot. **2.** lm. **e** *przedmiot powstały przez splecenie; splot, plątanina, gmatwanina, kłąb:* Kto na gniazdowej posila kruczęta pleci! Chr. Jutrzenka bydło z obory i owce z pleci chropawej pędziła w łąki. L. Flaszko miła, ulubiona, lecz witkami opleciona, czemuż chowasz jak najskryciej trunek w pleci krętych wici? Min. W sidła nierozdzierzgłych pleci nogi swe wprawił i umotał w sieci. Chr. Ptastwo w okropnych drzew pleciach i więziach nie ważyło ś. padać na gałęziach. Jabł. Nakoniec stanęli, nabłądziwszy ś. przez bór, werteby i pleci. Pot. Sam Ulisz tego nie dosiągł w swoich błędów pleci. Pot. <PLOT/PŁOT/PLEĆ>

**[Plećka, i,** lm. **i]** p. **Pleczka.**

**Pled, u,** lm. **y** I. *rodzaj płaszcza górali szkockich z grubej tkaniny wełnianej kraciastej.* **2.** *szal wełniany gruby w szkocką kratę lub w inny deseń.* <Ang. plaid>

**[Plegnąć się, nie ś., nął ś.]** p. **Pląc ś.** <Zam. Lęgnąć ś.>

**[Plegnięcie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Plegnąć ś.**

**Plegotać, oce, otał** I. myśl. *wydawać głos właściwy kawce:* Plegotały kaweczki. Mor. **2.** × P. przen. *trajkotać, klektać, szwargotać, terkotać, mleć językiem, paplać, świegotać:* Kumoszki plegocą. <? Dźwn.>

**Plegotanie, a,** blm., czynność cz. **Plegotać.**

**[Pleja, i,** lm. **e]** p. **Pielaczka.** <Od Pleć>

**Plejada, y,** lm. **y** I. w lm. astr. *zbiorowisko gwiazd drobnych w gwiazdozbiorze Byka.* **2.** przen. *grono, towarzystwo, kółko osób mających pewną wspólność:* Gwiazd literackich P. Kraus. P. emigrancka. Rol. Z całej tej plejady karciarzy dola Hadźkiewicza była najsmutniejsza. Rol. <Łć. plēias, lm. plēiades, Gr. pleiádes, plēiádes>

**Plejstoceniczny** p. **Plejstocenowy:** P. wiek wapienia koralowego. Nałk.

**Plejstocenowy, Plejstoceniczny** utwór, gieol.= *jedna z najwyższych warstw pliocenowych trzeciorzędowych.*

**Plejzer, a,** lm. **y, [Plajzer, Pleser, Plazyr, Blesura]** *rana, szrama, blizna od cięcia.* <Nm. Blessur, z Fr. blessure>

**[Plejzerka, i,** lm. **i]** *dziewka, robotnica w kopalniach rudy.*

**Plejzerować, uje, ował** *ranić, zadawać cięcie, kiereszować:* Czterech chrześcijan i dwuch muzułmanów w walce zginęło, kilkunastu plejzerowano. Rol. <Fr. blesser, Nm. blessieren>

**Plejzerowanie, a,** blm., czynność cz. **Plejzerować.**

**Plejzerowany, ×Blesejrowany** *ranny, zraniony, skaleczony bronią białą.* <Od Plejzerować>

**[Plejzyr, u,** lm. **y, Plejżer, Plezer, Plezyr]** *przyjemność, ukontentowanie, uciecha, rozrywka, zabawa:* Przez tę reformę wiele pieniędzy do skarbu najdzie, dotąd ekspensem wielkim na te wszystkie plejzyry — umniejszonego. Mat <Fr. plaisir>

**[Plejżer, u,** lm. **y]** p. **Plejzyr.**

**[Plekać, a, ał]** I. *dawać ssać, karmić, dawać piersi, karmić piersią:* Statku (bydła), które Maja pleka, ani wilk, ani zaraza nie bierze. **2.** *pielęgnować, hodować:* P. jagniątko. P. bydło. Pol. <?>

**[Plekanie, a,** blm.] czynność cz. **Plekać.**

**Plektr, u,** lm. **y, Plektrum** *pałeczka do uderzania w struny instrumentu muzycznego, szczeg. liry, dla wydobycia z niego głosu:* Plektrem z kości słoniowej wydobywała ze śpiżowych strun gitary fale słodkiej muzyki. Psm. <Gr plḗktron>

**Plektrum** nieod. p. **Plektr.**

**[Plem, u,** blm.] *rozpłód, rozplenienie, rozmnożenie:* Indyki niektóre zostawiają ś. na P. <Zam. Plemię>

**Plemić, i, ił** *plenić, rozpleniać, rodzić, płodzić, mnożyć, krzewić:* Wiecznotrwały ten na ziemi, kto swą śmiercią życie plemi. Krasiń. **P. ś.** *plenić ś., rozpleniać ś., rozradzać ś., rozpładzać ś., mnożyć ś., rozmnażać ś.:* Liście zwykły nasionami języków P. ś Słow. Tam, gdzie ból rośnie, tam gdzie łza ś. plemi. Krasiń. [Niechżeż ś. też i żenią, niech ś. więcej ludzie plemią]. <Od Plem, Plemię; por. Plenić>

**[Plemien, a,** lm. **y]** p. **Plemień.**

× **Plemienczę, ęcia,** lm. **ęta** pog. *dziecko, potomek:* My, nędzne ich plemieniczęta. Wor.

**Plemienie, a,** blm., czynność cz. **Plemić.**

× **Plemieniec, ńca,** lm. **ńcy** p. **Plemiennik:** Ziemia była jeszcze własnością zbiorową plemieńców. Od Plemię.

**Plemienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Plemić ś.**

× **Plemieniotok, u,** lm. **i** p. **Plemiotok.** <Plemię + Tok>

**Plemienisty, Plemienny** *rozrastający ś. szybko przez liczne potomstwo, plenny, płodny; mający wiele plemion:* Naród P. <Od Plemię>

× **Plemienko, a,** lm. **a** p. **Plemię.**

† **Plemiennica, y,** lm. **e i. a.** † **Plemienniczka** forma ż. od **Plemiennik. 2.** *kobieta płodna:* Okrutna P. Hydra. Birk. P., mać płodna. L. <Od Plemię>

**Plemienniczka, i,** lm. **i** p. **Plemiennica.**

× **Plemiennik, a,** lm. **cy,** × **Plemieniec** *członek tego samego plemienia, człowiek pochodzący z czyjego plemienia, krewniak, rodak, ziomek; potomek, latorośl:* Co kupicie od przychodniów i od plemienników ich, które spłodzili w ziemi waszej... Bud. Konstytucja opatrzenie prawie królewskie obmyśliła królewskim plemiennikom. Birk. Że jednak pokrewieństwo im zachodziło z carami moskiewskimi, dla tego ich Moskwa zwała plemiennicy carscy. Nies. Bracia i plemiennikowie! Zm. Pogany dziateczki nowo urodzone na rzekę miotali: które utonęło, złego łoża plemiennikiem, które nie, dobrego rozumieli. Birk. Krew jego na was i na plemienniki wasze, przypłacicie jej sowicie. Birk. Z linji ojcowskiej był on plemiennikiem W. Ks. Litewskiego. Przen.: *następca, uczeń, naśladowca, wyznawca:* Tak Arjusz uczył i dzisiejsi plemiennicy jego. Wuj. <Od Plemienny>

**Plemienny I.** przym. od **Plemię,** *należący do plemienia.* **2.** † P. *od płodzenia, rodny, rodzajny:* U Izraelitów na członku plemiennym obrzezanie ustawiono. Wuj. <Od Plemię>

**[Plemień, a,** lm. **e, Plemien]** *tryk, baran pozostawiony w stadzie na rozpłodnika.* <Od Plem, Plemię>

**Plemię, enia,** lm. **ona,** † **Pleminie I.** *ród, rodzaj, potomstwo, pokolenie:* Całe P. ludzkie familją jest po świecie rozbiegłą. Jabł. Wszyscy jednego ojca jesteśmy P. L. Adama P. Koch. W. Dam ci w dziedzictwo wszystko ludzkie P. Kochan. Przystąp, Olbrachcie młody, zacnych książąt P. Kochan. Dobrego gniazda dobre P. Fred. M. Rozmnożę P. twoje: Leop. Wnijdź do żony brata twego, abyś spłodził P. bratu swemu. Leop. Przen. (o ludziach): Psie P. *(= psie nasienie, psia krew).* Jaszczurcze, podłe, wężowe P. *(= nikczemnicy).* **2.** *szczep:* P. słowiańskie, giermańskie, romańskie. P. Jafeckie (Indy, Persy, Pelazgi, Traki); P. Chamskie, a zacniej Semskie (Asyry, Babiloni, Syrji, Kanani, Hebrei, w części Egipcjanie). Lel. **3.** *rasa:* P. kaukaskie, mongolskie. Plemiona afrykańskie. **4.** [P.] [illegible] **5.** fizj.: † P. p. **Nasienie.** Zdr. **Plemionko,** × **Plemienko,** † **Plemięczko.** <PLE(D)/PŁOD>

† **Plemięczko, a,** lm. **a** p **Plemię.**

† **Pleminie, a.** lm. **ona** p. **Plemię.** Glos.

**Plemionko, a,** lm. **a** p. **Plemię.**

× **Plemiotok, u,** lm. **i,** × **Plemieniotok** *odpływ mimowolny nasienia męskiego,* nasieniotok *(spermatorrhoea).* <Plemię + Tok>

**Plemniczy, Plemnikowy** przym. od **Plemnik.** Embr.: Przepust P. w jajku zwierzęcym *(micropyle).*

**Plemnik, a,** lm. **i** *ciałko nasienne w nasieniu samczym* (spermatozoon): Plemników brak = *stan nieprawidłowy nasienia* (azoospermia). Niedostatek plemników (oligozoospermia). <Od Plem, Plemię>

**Plemnikotwórczy** *wytwarzający plemniki:* Komórka plemnikotwórcza. <Plemnik + Twórczy>

**Plemnikowy** p. **Plemniczy:** Zakażenie plemnikowe (infectio germinalis). <Od Plemnik>

**[Plemność, i,** blm.] rz. od **Plemny,** *plenność.*

**[Plemny]** p. **Plenny:** To jakieś państwo nieplemne.

× **Plen** nieod. *niewola:* Wzięty w P. przestaje być człowiekiem. Krasz. <Ros. plěnъ>

**Plenarnie** przys. od **Plenarny.**

**Plenarny, † Plenny** *ogólny, walny, gremjalny:* Posiedzenie plenarne *(= z udziałem wszystkich członków).* <Ang. plenary, Śr. Łć. plenarius, od Łć. plenus = pełny>

**Pleneryzm, u,** blm. *kierunek w malarstwie uprawiany przez plenerzystów.*

**Plenerzysta, y,** lm. **ści** *malarz nowszego kierunku, polegającego na przedstawieniu przedmiotów w pełnym świetle, unikający ostrych kontrastów cieniów i światła, ubiegający ś. o efekt kolorystyczny, oddający przejrzystość powietrza i bogactwo światła:* Owa jaskrawość barw w obrazach plenerzystów nie jest taką samowolą, jaką ś. na pierwszy rzut oka wydaje. Sienk. <Od Fr. plein air = pełne powietrze>

† **Pleni, [Pleni]** p. **Plenny:** Przez sto lat rządem wygłodzonych marnym ta niwa plenim odżywi nas ziarnem Pot. Trześnia plenia. Pot. [Rok P. Zboże plenie *(= obfite w duże ziarna, wydajne, omłotne).* [Gdy ziemniaków pod jednym krzakiem jest wiele, to mówią: „są plenie"]. <Od Plon>

**Plenica, y,** lm. **e i.** *ciąg beczek posmarowanych smołą i połączonych z sobą kłodami, dla spławu na rzekach Polesia.* **2. a. Tafla** fl. *część tratwy: dziesięć do dwudziestu sztuk drzewa zbitych obok siebie w jedną całość, dla spławienia wodą do miejsca przeznaczonego.* <?>

† **Pleniciel, a,** lm. **e** *wojownik, pędzący do niewoli lud spokojny a. w boju rozbity:* Poplenią je pleniciele ich do ziemi nieprzyjacielskiej. Bud. <Od † Plenić>

**Plenić, i, ił** i. a. **Plemić, Plonić** *robić plennym, użyzniać; wzbogacać w plony, przynosić obfity plon, plonować; rodzić, płodzić, mnożyć, rozmnażać:* Cnota rolnikowi pleni kłosy. Pot. Zawsze te zboża mają mlecką plenią, które s zaraz po siewie zielenią. Mor. A. **2.** *wypleniać, wykorzeniać, wyniszczać, [illegible], zatracać, wygubiać, gładzić, tępić.* Pot. **P. ś., Plemić ś.** *rozmnażać ś., mnożyć ś., rodzić ś. obficie, rozradzać ś., rozpładzać ś., lęgnąć ś.:* Niech ś. ród twój pleni. L. Urąga liszka lwicy, że ś. zawsze pleni. Pot. [= że często rodzi, że jest płodna). <Od Plon>

† **Plenić, i, ił, † Plonić** = a) kogo = *brać do niewoli, w niewolę [illegible] jako jeńca, robić nie-*

*wolnikiem:* Zwiódł z niemi bitwę i plenił z nich plon. Bud. *(=zabrał jasyr).* Ci, którzy ich plenili, zbraniali ś. wypuszczać ich. Bud. Zrzuciła odzienie z siebie, w którym pleniona była. Bud. Odwrócił jeś opak po naszych nieprzyjacielech, a co nienaźrzeli nas, plenili sobie. Ps. puł. b) co = *zawojowywać, podbijać, ujarzmiać, zabierać, opanowywać:* P. ziemię, kraj. <Od Plon, z zabarwieniem skojarzeniowym od Plem, Plemię>

**Plenie, a,** blm., czynność cz. **Pleć:** Za dzień plenia — czterdzieści groszy. Orzesz.

†**Plenie** przys. od **Pleni,** *plenno.* Troc. <Od Pleni>

[**Plenie, a,** lm. **a**] p. **Plon.** <Od Plon>

[**Pleniec, ńca,** lm. **ńce**] *placuszek z mąki lub z kartofli tartych.*

**Plenienie, a,** blm., czynność cz. **Plenić.**

**Plenienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Plenić ś.**

**Pleniówka, i,** lm. **i,** [**Pleń**] zool. (sciara militaris) *owad dwuskrzydły długorogi, którego gąsienica udaje ś. niekiedy na wędrówkę i wówczas w ogromnej mnogości zlepia ś. w długie pasmo, jakby w węża pełzającego po lesie:* Ten rzekomy wąż otrzymał nazwę pleń. <Od Pleni>

**Plenipotencja, i,** lm. **e,** [**Plipotencyjá, Plitencyjá, Hipotencja**] *upoważnienie do działania w sprawach danej osoby, pełnomocnictwo na piśmie:* P. na bronienie sprawy u sądu. P. na sprzedaż dóbr. P. rejentalna. Dać komu plenipotencję. P., pełna moc. Troc. <Łć. plena potentia>

**Plenipotencjarjusz, a,** lm. **e** *minister pełnomocny, pełnomocnik monarszy, poseł drugorzędny przy dworze, gdzie niema ambasadora z jego państwa:* Książę nie sam w osobie, ale przez plenipotencjarjusza hołd oddawał. Vol. <Fr. plénipotentiaire>

× **Plenipotencjusz, a,** lm. **e** p. **Plenipotent:** Kto czego przez plenipotencjuszów dokazać nie mógł, mojej matki zaradzeniem zyskał. L.

× **Plenipotencki,** × **Plenipotentowski** przym. od **Plenipotent.**

**Plenipotent, a,** lm. **ci,** [**Klenipotent**] **I.** a. × **Plenipotencjusz** *pełnomocnik, ten, co czyje sprawy prowadzi na mocy plenipotencji.* **2.** *zarządzający majątkiem i interesami właściciela wielkiej posiadłości ziemskiej.* **3.** *poseł upełnomocniony, mandatarjusz:* Lista plenipotentów sejmowych. **4.** P. miasta, P. miejski = *urzędnik miejski sprawujący czynności dawnego syndykatu miejskiego.* Wej. Obrani ze wszystkich wydziałów plenipotenci miejscy. T. K. <Łć. pleni potens, 2 pp. -ntis>

**Plenipotentka, i,** lm. **i** forma ż. od **Plenipotent.**

× **Plenipotentowski** p. **Plenipotencki.** <Od Plenipotent>

**Plenista, y,** lm. **ści** fil. *zwolennik systematu filozoficznego, podług którego cały wszechświat nie ma najmniejszej próżni, jest całkiem zapełniony.* <Od Łć. plenus>

†**Plenisto** przys. od **Plenisty.**

†**Plenistość, i,** blm. rz. od **Plenisty,** *plenność.*

**Plenisty I.** †P., [**Plenisty**] p. **Plenny:** Paprotnik nasienia drobnego i plenistego. Syr. **2.** [P.] *bujny:* Ziarno pleniste. <Od Plon>

**Plenizm, u,** blm. fil. *system filozoficzny plenistów.*

[**Plenka, i,** lm. **i**] *pieluszka.*

**Plenno** przys. od **Plenny:** Rola taka reż obrodzi bardzo P. Trzyc.

**Plenność, i,** blm. rz. od **Plenny;** [**Plenność**]. Kn.

**Plenny,** †**Pleni,** [**Pleni**], †**Plenisty,** [**Plenisty**] przym. od **Plon** = a) *płodny, żyzny, urodzajny, wydający plon obfity, obfitujący w urodzaje:* Raz P., drugi raz płonny w urodzaje, raz płodny, a drugi raz czas głodny nastaje. Min. Las wszystek zarosły i P. olszyną. Jabł. Z plennych szczepów zrywajcie gęsto zwisłe grona. Hul. Niwo, ma niwo, skibo ziemi plennej. Koch. W. Rodzi nam nad inne kraje plenniejsza ziemia. Karp. Przen.: Naród rzucał ziarna, posiewał trud na plenne jutro. Reym. **2.** *z łatwością i w obfitości rodzący ś., rozradzający ś.; płodny, łatwo mnożący ś., rozmnażający ś.:* Roślina plenna. Robactwo plenne. Przen.: Dama w łzy plenna. Brud. *(= skora do łez).* Siły, co wzajem zwalczają siebie, wieczyste, a plenne w zmian nieskończoność. Kasp. *(= obfite).* **3.** (o kłosie, zbożu i t. p.) *dorodny, bujny, okazały, rosły, bogaty, pełny:* Zboże wysilone nigdy plenne nie bywa. Rej. *(= omłotne, namłotne).* Na własnej przyrodzonej ziemi osadzony szczep prędzej ś. krzewi, bujniej rośnie i P. owoc daje. Skar. Zdarz, aby to było plenne zboże. Szymon. Kąkol, acz przerzadza pszenicę, ale ją w kłosie miąższą i plenniejszą czyni. Skar. <Od Plon>

†**Plenny** p. **Plenarny:** W senacie plennym po rzymsku prawie zawierał przymierze. Birk. <Z Łć. plenus>

[**Plenoś, ści,** blm.] p. **Plenność.** <Plen(n)oś(ć)>

[**Plenować, uje, ował**] p. **Plonować.**

[**Plenowanie, a,** blm.] czynność cz. **Plenować.**

[**Pleń, a,** lm. **e**] zool. p. **Pleniówka.**

**Pleochroizm, u,** blm., **Polichroizm, Trychroizm** *zjawisko polegające na tym, że w niektórych kryształach optycznie dwuosiowych występują trzy barwy,* trójbarwność, wielobarwność. <Gr. pléon = liczniejsze, mnogie + chróa, chroiá = powłoka, barwa>

**Pleomorficzny** *wielopostaciowy, wielokształtny, pojawiający ś. w wielu postaciach:* Lasecznik P. <Gr. pléon + morphé = postać>

**Pleomorfizm, u,** blm. *wielopostaciowość, wielokształtność.*

**Pleomorfoza, y,** lm. **y** min. *postać minerału powstała w odcisku kryształu innego minerału (np. pozostawionym w glinie) przez wypełnienie go jakby formy i zakrzepnięcie,* kryształ fałszywy.

**Pleonast, u,** lm. **y** min. *czarna odmiana spinelu.* <Fr. pléonaste, z Gr. pléos = pełny (bogato zaopatrzony w ściany)>

**Pleonastyczny** *zawierający pleonazmy, przepełniony pleonazmami; będący pleonazmem:* Wyrażenie pleonastyczne. <Gr. pleonastikós>

**Pleonazm, u,** lm. **y** *wyrażenie, w którym jedna rzecz oznaczona jest wielu wyrazami bez potrzeby, gdyż jeden z nich zupełnie wystarcza (np. stary starzec).* <Łć. pleonasmus, Gr. pleonasmós>

**Pleorama, y,** lm. **y I.** *rodzaj panoramy, przedstawiającej okolice nadbrzeżne tak, jakby ś. przedstawiały osobie przepływającej z biegiem rzeki.* **2.** *dekoracja w teatrze ruchoma, przesuwająca ś.* <Gr. pléon + hórāma = widowisko>

**Plereza, y,** lm. **y** *białe obszycie, okalające suknię żałobną:* W żałobę ś. ustroiła... ja jej te plerezy obedrzeć każę. Krasz. Późniejszych to dopiero wieków wynalazek, że co kwartał zmienia ś. żałoba na lżejszą coraz, z kirowej z lamówkami białemi czyli plerezami... Goł. <Fr. lm. pleureuses, od pleurer = płakać>

!**Plerotyczny** lek. = *lek, któremu przypisywano własności tuczące, wytwarzające zwłaszcza tkankę mięsną* (remedia plerotica s. sarcotica). <Od Gr. plēróō>

[**Ples, u,** lm. **y**] *rana, znak od uderzenia.*

†**Plesek, ska,** lm. **ski** p. **Plach:** P. na piersi, P. w tył, P. na nogi, Troc.

[**Plesenie, a**, blm.] czynność cz. **Plesyć.**

[**Pleser, a**, lm. **y**] p. **Plejzer.** <p. Plejzer>

[**Plesk, u**, lm. **i**] *suwy z deszczem, chlapanina, plata, fuga.*

[**Pleskać, szcze, skał**] **I.** p. **Plasnąć:** On w ręce pleszcze. Brodz. Zasmiała s. na te słowa Kamilla głośno, pleszcząc rękami. Korz. **2.** *plaskać, chlapać, dżdżować, chłostać:* Woda swe jagody pleszcze. Pot. †P. ś. *plaskać ś., chłostać ś., bronić ś.* Pleszczy s. po morzu. Troc. — PLASK PLESK.

[**Pleskanie, a**, blm.] czynność cz. **Pleskać.**

[**Pleskanka, i**, lm. **i**] *sos spalenizną w pewnej formie.*

[**Pleskot, a**, lm. **y, Plesta**] **I.** *człowiek bredzący, mówiący nie do rzeczy, plecioga, bajda, bandura.* **2.** blm *brednie, gadanina, paplanina, bajdy.* <? Od Pleskać>

[**Pleskotac, oce, tał**] p. **Pleskotać.**

[**Pleskotać, oce, otał, Pleskotac, Plestać, Plestac**] *plesc, bajdurzyć, bandurzyć, bredzić, paplać, mówić od rzeczy.*

[**Pleskotanie, a**, blm., czynność cz. **Pleskotać** i **Pleskotac.**

[**Pleskotka, i**, lm. **i**] forma ż. od **Pleskot** pod 1).

[**Plessy, ów**, blp.] *morskie oczy, jeziora górskie w Karpatach.*

[**Plesta, y**, lm. **y**] p. **Ple[s]**

[**Plestac, szcze, stał**] p. **[P]leskotać.**

[**Plestać, szcze, stał**] p. **P[l]eskotać.**

[**Plestanie, a**, blm., czynność cz. **Plestać** i **Plestac.**

[**Plestkwia, i**, lm. **e**] p. **Pleszcz.**

[**Plesyć, y, ył**] (o kołku, trzonku) *rozmiażdżyć ś. na drobne włókna od uderzenia w koniec.*

**!Plesymetr, u**, lm. **y** *narzędzie lekarskie służące do opukiwania ciała w celach badania*, pukadło. < Gr. plesso + métron>

**!Plesymetryczny** przym. od **Plesymetr**, wypukowy.

**Plesyt, u**, lm. **y** min. *żelazo wypełniające pola trójboczne lub czworoboczne pomiędzy przekrojami blaszek, z których składa ś. meteoryt.* <? Od Gr. plethos = mnogość, pełność>

**Plesz, u** a. **a**, lm. **e** **I.** a. [**Plech**] = a) a. †**Pleszowatość**, [**Plisz, Plecha**] *łysina wśród włosów; miejsce gołe a. przeświecające na polu wśród zboża.* b) a. [**Plecha**] *krążek wygolony na głowie księży, korona, tonsura:* P., *korona kapłańska.* Ksiądz to tylko z plesza, pijak, zwodzca, wszeteczník. Pot. Nie ten ksiądz, co ma P. przegolony. Rej. Biada rękom krzyżmowanym, głowom plesze mającym. Brud. Na twój wygolony P. niewiele dbać będziemy. Birk. c) *wierzch kartofli wraz z oczkami, przeznaczonych do sadzenia.* **2.** [P., **Plisz**] *strup, rana, blizna na głowie.* **3.** bot. = **Pąpawa.** <PLECH PLESZ>

[**Pleszak, a**, lm. **i**] p. **Plecha.** <Od Plesz>

[**Pleszcz, a**, lm. **e, Plestkwia**] *płaski, niedorosły jeszcze lub zmarniały strączek grochu, bobu, fasoli i t. p.* Zdr. [**Pleszczk, Pleszczka**].

[**Pleszczak, a**, lm. **i** zool. p. **Płocioleszcz.**

[**Pleszczenie, a**, blm.] czynność cz. **Pleszczyć**, *płaszczenie.*

[**Pleszczenie się, a ś.**, blm.] czynność cz. **Pleszczyć ś.**, *płaszczenie ś.*

[**Pleszczk, a**, lm. **i**] p. **Pleszcz.**

[**Pleszczka, i**, lm. **i**] p. **Pleszcz.**

**Pleszczotka, i**, lm. **i** bot. p. **Dwutarcznik.**

**Pleszczyk, a**, lm. **i** zool. (stylops) *owad wachlarzoskrzydły.*

†**Pleszek, szka**, lm. **szki** **I.** p. **Płach:** Oblokszy go w pleszki, z wojskiem z domu na pole wyprowadzili. Kosz. Rycerstwo w pleszkach i w przyłbicach. Kosz. I w pokoju swym zawżdy w pleszkach a. z mieczem chodził. Kosz. Miasto pleszek weźmie na siebie sprawiedliwość, i miasto przyłbicy sąd pewny. Wuj. Opasawszy biodra wasze prawdą, weźcie na ś. przedni P. sprawiedliwości. B. B. Pleszki, pleski na nogi, nagolenice żołnierskie. Kn. Pleszki miał na nogach miedziane. Leop. **2.** *rodzaj kaftana bez rękawów:* P. wełniany abo też płócienny, subucula. Mącz. Żupica bez rękawów abo P. Mącz. Miasto kaftana abo pleszka oblecze sprawiedliwość. Leop.

**Pleszka, i**, lm. **i** **I.** [P.] p. **Plecha.** **2.** *głowa gwoździa a. śruby.* **3.** a. **Słowik murowy, Czerwony ogonek, Kominiarczyk ogrodowy** zool. (ruticilla phoenicura) *ptak wróblowaty zębodzioby z rodziny drozdów.* <PLECH/PLESZ>

†**Pleszka, i**, lm. **i** p. **Pleszka:** Pleszki, błazen powiada, to mię podnosicie, ale ja świecę zgaszę, że mię nie ujźrzycie. Kochan.

**Plesznik, a**, lm. **i, Głowacz** *rodzaj gwoździa.*

†**Pleszowac, a**, lm. **e** p. **Plecha:** Zaś nas drudzy pleszowace wyganiają wszędzie. Spk.

†**Pleszowacenie, a**, blm. **I.** czynność cz. **Pleszowacić.** **2.** czynność cz. **Pleszowacieć.**

†**Pleszowacić, i, ił** *czynić kogo pleszowatym, łysym.* L. <Od Pleszowaty>

†**Pleszowacieć, eje, ał** *stawać ś. pleszowatym, łysieć.* L.

**Pleszowato** przys. od **Pleszowaty.**

**Pleszowatość, i** **I.** blm. rz. od **Pleszowaty.** **2.** lm. **i** p. **Plesz:** Gduła ziemna P. i oblazłość głowy spędza. Syr. Cwikła P. głowy czyni porosłą włosami. Syr. Lilja P. z opierzchnienia włosów na głowie znowu włosami okrywa. Syr. **3.** lek. *choroba skóry owłosionej na głowie* (porrigo decalvans s. alopecia).

**Pleszowaty** *łysy, wyłysiały, obnażony z włosów:* Miejsce na głowie pleszowate. Syr. <Od Plesz>

**Pleszy** p. **Plechowski.** <Od Plecha>

**I. Pleść, plecie, plótł** a. [**pląnt**], **pletli** a. [**plótli**], [**Pliść, Plić**], częstot. †**Platać** **I.** *przekładając jedno przez drugie, tworzyć; splatać; wić, zwijać:* Dwa łańcuszki robotą plecioną uczynisz. Bud. Z ganku drabinę plecioną spuszczała. P. Koch. P. kosze. Troc. Pleść warkocz. Troc. Pleść włosy. Troc (= *splatać, zaplatać*). Zbrodnia w koło P. Sz. (= *oplatać, okręcać*). Pleść wianek, tasiemkę. Lecę, gonię wspomnień marę, z kwiatów życia wieniec plotę. Zal. Pleść wokoło = *oplatać.* Kuropatwa górą nigdy nie lata, ni gniazda w wierzchowiskach ni w gałęziu nie plata. Żebr. **2.** [P.] *robić na drutach, dziać:* P. rękawiczki, pończochy. P. koronki (= *wiązać*). **3.** przen. *mówić bez sensu, paplać, bzdurzyć, bańdurzyć, bałamucić, bajać, bredzić, prawić duby smalone, zawracać głowę:* Plótł jakby na mękach. Nagł. Plecie jak Piekarski na mękach. Gęba im nie ustaje, i lada co zawżdy plotą. Hrb. Ot, Bóg wie co plecie, a wilków niema na świecie. Gor. Plećmyż sobie bajki o upiorach. P. od rzeczy. P. niestworzone rzeczy. P. androny, głupstwa. P. ni to ni owo. Jak mi będziesz P. takie koszałki opałki, zobaczysz... Zabł. P. koszałki opałki. Rzew. Starzec, właśnie jak dziecię, takie duby plecie. Wyb. Wstydźże ś., że tak wiele gdaczesz, a i sam nie wiesz, co pleciesz. Pim. Co tam We Pani słuchasz, co dziewczyna plecie, ja wiem, co robię! Niem. *Nectere aliud ex alio*, jednę rzecz z drugiej P., P. trzy po trzy, bywa mówiono. Mącz. Natrętna prędzej wskóra, choć trzy

po trzy plecie. L. Nie z łaskąbyś odszedł od króla, gdybyś plótł dwie po trzy. Hrb. Pleść dyrdymałki. Owo po prostu, niech kto co chce plecie, zgoła żyć trzeba i zażyć na świecie. Lubom. Niewiasty próżnujące, plotące, szczebiecące, co ś. nie godzi. Bud. Przestań mi pleść ni to, ni owo. Mick. [Pleść do worka] = *głupio gadać.* [Kot pacierze plecie]. **4.** [P.] *bić, okładać:* Plótli mie pięścią. **P. ś. I.** *być plecionym:* Oto, jak ś. plotą taśmy. Sł. wil. **2.** *plątać ś., wić ś., kręcić ś., czepiać ś., okręcać ś., gmatwać ś.:* Powój ś. plecie między gałęźmi. Sł. wil. *(=przewija ś.).* Włosy ś. plotą. Sł. wil. **3.** Przen.: †Nędza ś. plecie około kogo = *czepia ś., trzyma ś. go, nie opuszcza go:* Awo źle być głupiemu na tym świecie, bo ś. koło takiego rada nędza plecie. Kob. **4.** †P. ś. w co = *wplątywać ś., plątać ś., mieszać ś., wdawać ś.; wtrącać ś. do czego:* Rzecze starosta: miły brachu, nie będęć ś. ja w ty rzeczy plotł; a co mnie do kogo? Fort. **5.** przen. *składać ś., dziać ś., szykować ś.:* Wszystko ś. dziwnie plecie na tym tu biednym świecie, a ktoby chciał rozumem wszystkiego dochodzić, i zginie, a nie będzie umiał w to ugodzić. Kochan. Heraklites filozof, gdy tu był na świecie, często płakał, wspomniawszy, co ś. na nim plecie. Rej. Wszystko ś. plecie na tym mizernym świecie. Żegl. Niemasz nigdzie prawdziwej mądrości na świecie, wszystko ś. po staremu na nim zawsze plecie. Nar. **6.** Plecie mi ś. coś w głowie, w oczach = *snuje ś., troi ś., klei ś., marzy ś., zdaje ś., majaczy ś., roi ś., przyśniwa ś., śni ś., przychodzi do głowy:* O tym ś. im coś w głowie plecie. Ryb. Plecie mi ś. w oczach kształt obrazu, leży mi w oczach, *inhaeret oculis.* Mącz. *(= stoi mi na oczach).* Coś mi ś. plotło we śnie. <PLEĆ/PLOT/PŁOT>

**2. Pleść, i,** lm. **e** bot. p. **Powojnik.**

**Pleśniak, a,** lm. **i I.** *stary miód wystały:* Dał pleśniaka pszczolnego, ale takiego, że za każdym kieliszkiem człek rzeźwiał, młodniał. Wójc. **2.** bot. (telephora) *roś. z gromady grzybów, z rodziny pleśniakowatych.* <Od Pleśń>

**Pleśniakowate** rośliny bot. (telephoracei) *rodzina grzybów właściwych z rzędu podstawczaków.* <Od Pleśniak>

**Pleśniara, y,** lm. **y** bot. (achlya) *roś. z gromady grzybów, z rzędu porośli.* <Od Pleśń>

**Pleśniawka, i,** lm. **i** *wysypka wywołana przez pojawienie ś. grzybka, zwanego pleśnią białawą* (oïdium albicans) *na błonie śluzowej ust, zwłaszcza u dzieci,* afty, bedłki grzybki (aphthae). <Od Pleśń>

**Pleśnica, y,** lm. **e** lek. *grzybek chorobotwórczy:* P. biaława (oïdium albicans). P. mleczna (o. lactis). P. parchu (o. Acherion). <Od Pleśń>

**× Pleśnić się, i ś., il ś.** p. **Pleśnieć:** Bajki ś. pleśniły zsiadłe o jakiejś wojnie. Wysp. Sam ś. w tych ciągłych łzach i płaczach pleśnił. Wysp. <Od Pleśń>

**Pleśnieć, eje, ał, × Pleśnić ś., [Brośnieć]** *okrywać ś. pleśnią:* Rzeczy, których nie ruszają, gdy wilgotnieją, pleśnieją i psują ś. Górn. Chleb, wino pleśnieje. Jaksa był w swoim żywiole, nie pleśniał na murach jak stara cegła, ale na oczach mając przeciwników, płatał potężnie zrazy. Wójc. Przen.: *gnuśnieć, kisnąć, gnić, butwieć:* Pleśnieje na odległym, głuchym partykularzu. <Od Pleśń>

**Pleśnienie, a,** blm., czynność cz. **Pleśnieć.**

**× Pleśnienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pleśnić ś.,** *pleśnienie.*

**Pleśniowy** przym. od **Pleśń:** Grzybek P.

**Pleśniwie** przys. od **Pleśniwy.**

**Pleśniwość, i,** blm. rz. od **Pleśniwy.**

**Pleśniwy I.** a. **[Brośniały]** *okryty pleśnią, spleśniały:* Zima pleśniwą zmarzłej ziemi barwę daje. Koch. W. Przen.: Szalony starcze, teraz grzechy twoje na tę pleśniwą zwaliły ś. głowę. Wad. *(= siwą).* **2.** Pleśniwa maść konia = *szronowata, mrozowata, siwa, cisawa, biało nakrapiana.* Kn., Dudz. Wałach P. Papr. Z gniazda pleśniwa sierć. Rej. Tnie inszy Moskal na pleśniwym bachmacie. Pas. Przen.: Dzisiaj niemasz komu wierzyć, chociaj sierci pleśniwej. Falib. *(= bo powierzchowność zawodzi).* <Od Pleśń>

**Pleśń, i,** lm. **e, [Brośń]** bot. **I.** = a) (mucor) *roś. z gromady grzybów, z rzędu pleśni.* Gatunek: P. pospolita a. zwyczajna, kściel, zkwitło (m. mucedo): Pleśnią przypadły. Troc. P. padła, wdała ś. na sprzęt stojący w wilgoci. Studnia, jeżeli z niej nigdy nie czerpają, tedy w niej wody pleśnią i mchem porastają. Prot. Przedmiot okryty pleśnią. A obok limbę toczą pleśnie. Kasp. Otrzeć P. z czego a. otrzeć co z pleśni. Gdzie jej ani mól ruszy, ani P. dosięże. Kochan. Na te rzeczy, które ustawicznie w ręku piastują, P. ś. nie miecie. Górn. Przen.: Bedłki, P. lub zgaga w gębie. Perz. *(=pleśniawki).* Przen.: *cecha starości, przestarzałość:* Wszystko pleśnią wieków okryte. Chcieliście otrzeć z pleśni te rdzawe ustawy. Wor. Jakiego uwielbienia nie warci ludzie, którzy z starej pleśni otarli wszystkie krzywdy narodu polskiego! Mochn. Tym cudem ozdobił Zbawiciel nasz małżeństwo... i od starych niejakich pleśni otarł. Skar. Naród gotów zetrzeć rdzę i P. z siebie. Sienk. Zawcześnie, kwiatku, zawcześnie! jeszcze północ mrozem dmucha, z gór białe nie zeszły pleśnie. Mick. (o śniegu). b) w lm. (zygomycetes) *jeden z rzędów, na które dzieli ś. gromada grzybów.* **2.** *gruzły znajdujące ś. w kamieniu a złożone z substancji miększej od kamienia.* Podcz. **3.** wet.: Czarna P. a. czarny grzebień *choroba ptaków objawiająca ś. w postaci czerwonych a. żółtobrunatnych wyrzutów wielkości grochu, pokrywających grzebień.* <PŁ/PL(EŚ)/PIOŁ/PŁO(W)>

**[Pleta, y,** lm. **y]** *kałuża, błoto, woda płytka a błotnista, bajoro.*

**[Pletka, i,** lm. **i]** p. **Plociuch.** <PLOT/PLEĆ/PŁOT>

**Pletliwie** przys. od **Pletliwy:** P. mówiąc. Wr.

**Pletliwość, i,** blm. rz. od **Pletliwy:** Z pletliwości czasem zwada. Fred. A. Kruk pierwej był biały, ale dla pletliwości czarno sfarbowany. Otw.

**Pletliwy, Plotliwy, †Plotkliwy I.** *gadatliwy, świegotliwy, wielomówny:* P. gadacz. Troc. Z pletliwym niebezpiecznie żyć. Petr. To sobie mają pletliwi ludzie za przysługę, iż co na kogo, chociaj nieprawda, wymyślą a powiedzą. Rej. Wolę z człowiekiem chocia złym, ale miernego języka, mieć towarzystwo, niż też z człowiekiem pletliwym a kłamliwym. L. W stolicy uwierzyli komuś pletliwemu, jakoby cesarz był zwyciężony. Skar. Przyczyniali ś. do króla (Władys. Jag.) za nią (królową), aby nie wierzył ludziom pletliwym. Papr. A snadź nie jest żadne zwirzę tak uporne, waśniwe, jako słyszę białe głowy, a gdy k temu pletliwe. Rej. **2.** †P. *pochodzący z plotek, zmyślony, fałszywy, kłamliwy, bałamutny:* Mowy pletliwe. Gęb. Nie są to powieści mylnego nowiniarza, nie pletliwe wieści. Żebr. Powieść ta

jawną bajką pletliwą, a prawie brednią pogańską ukazuje ś. być. Zigr. Djabłowie... odpowiedzi onym niewiernym ludziom wydawali na obie strony pletliwe. Orzech. *(= bałamutne, wątpliwe, niepewne).* <PLOT/PLEĆ/PŁOT>

**Pletnia, i,** lm. **e l.** a. †**Plotka** *kańczug z kilku rzemyków złożony, nieco z początku splecionych, dyscyplina:* Bracia do pletni, a ty do tańca, potańcujesz nam smagańca (kara cygańska), oj, orzeźwią pletnie. Kniaź. **2.** *sieć, plecionka:* Rozkołysany na pajęczej pletni. Wysp. Jeszcze mu przyciąga pletni ten grający pan na fletni. Kon. **3.** *lina, powróz, powrósło splecione, np. z konopi, słomy i t. p.* Do tych gałęzi przyczepiają szeroką pletnię ze słomy. **4.** †P. anat. *splot naczyń* (plexus). Perz. <PLOT PLEĆ PŁOT>

**[Pletniak, a,** lm. **i, Pleciak, Witak]** *płot z gałęzi, z chróstu wplatanego poziomo pomiędzy koły pionowe.* <PLOT PLEĆ PŁOT>

**Pletnica, y,** lm. **e l.** *plecionka z wici.* **2.** *tratwa z wici:* Piechocie pod zamek szańcować ś. kazał i pletnice zbudować; nazajutrz P. była pogotowiu, na której pod zamek przeprawiać ś. mieli. Biel. M. <PLOT PLEĆ PŁOT>

†**Pletnik, a,** lm. **cy** *flisak, płynący z drzewem.* Hel.

**Pletny,** p. **Plotny.**

**Pletometrja, i,** blm. *nienormalna ilość pewnych części ciała (np. 6 palców).* <Gr. plêthos = mnóstwo, + -metría = mierzenie>

†**Pletomówca, y,** lm. **y** p. **Plociuch:** Jezus nie rzekł matce swej: panno! by nie był rozumian pletomówcą. Białob. <PLOT/PLEĆ + Mówca>

!**Pletora, y,** blm. patol. *nawał krwi, krwistość.* <Gr. plêthōrē>

!**Pletoryczny** przym. od **Pletora,** *krwisty.*

**[Pletuga, i,** lm. **i]** m. p. **Plociuch.** <Od 1. Pleść>

**Pletwa, y,** lm. **y, Płetwa,** †**Płatwa,** ǂ**Płytwa,** × **Pław l.** *płaska fałda skóry, o szkielecie z kości pręcikowych, mogących ś. poruszać, mieszcząca ś. na linji środkowej ciała lub na wierzchołku kończyn:* Pletwy parzyste: piersiowe i brzuchowe. Pletwy nieparzyste: grzbietowa, ogonowa, podogonowa. Pletwy ciernіopromienne i członkopromienne. P. tłuszczowa. Przen.: Rzeczka nabrzmiała nocną ulewą i srebrnemi pletwami prosto biegła roztoczyć ś. po dolinie, na której stały nasze namioty. Słow. *(= odnogami).* **2.** *błona łącząca palce u nóg niektórych ptaków i zwierząt ziemnowodnych.* Sł. wil. **3.** × P. *noga ptaka a. zwierzęcia ziemnowodnego, której palce są połączone błoną.* Sł. wil. **4.** [P.] = **Nalustek.** <PLE/PŁY/PŁAW, z podprowadzeniem pod PLOT, PLEĆ>

**Pletwiasty** p. **Pletwisty.**

**Pletwisty, Płetwisty, Pletwiasty, Płetwiasty,** †**Płytwisty** *mający pletwy, opatrzony pletwami.* <Od Pletwa>

**Pletwonogi, Płetwonogi** *mający kończyny przednie spięte pletwami, mający nogi pletwowate:* Pletwonogie (natatores) *rząd ptaków wodnych.* Zwierzęta ssące pletwonogie (pinnipedia) *rząd zwierząt ssących.* <Pletwa + *Nogi, od Noga>

**Pletwowato** przys. od **Pletwowaty.**

**Pletwowaty, Płetwowaty** *podobny do pletwy:* Ogonki piżmowe = ssące owadożerne z nogami pletwowatemi i pachnącym ogonem łuskowatym.

!**Pleura, y,** lm. **y l.** anat. *błona pokrywająca płuca i wyścielająca ścianę wewnętrzną klatki piersiowej,* o p ł u c n a. **2.** a. **[Plewra]** patol. *zapalenie opłucnej:* A niemała w ludziech dziura, jako nastała P. Rej. <Gr. pleurá>

**Pleurotoma, y,** lm. **y** pal. *mięczak brzuchopełzy trąbikowy.* Łab.

**Pleurotomarja, i,** lm. **e** pal. *mięczak brzuchopełzy skrętowy, pojawiający ś. w utworze sylurskim, a obfitszy w węglowym.* Łab.

**Pleurotomja, i,** lm. **e** *operacja chirurgiczna, rozcięcie klatki piersnej.* <Gr. pleurá + témnō = tnę, kraję; tómios = pocięty, pokrajany>

!**Pleurytyczny** przym. od **Pleura,** o p ł u c n y: Wysięk P. <Od Pleura>

**Plewa, y,** lm. **y, Plewina,** †**Płowa, [Plowa, Płówa]** bot. (gluma) *łupinka, obsłonka, zastępująca w roślinach trawiastych kielich i koronę kwiatu:* P. kielichowa, koronowa. Głupi, kto sieje plewy, żeby pszenicę zbierał. Burl. Niepodobna mieć ziarno bez plewy. Pot. Przeczyściło ś. zboże, P. na stronę wiatrem odeszła, a ziarno zostało. Skar. Precz plewy od ziarna, tchórze od mężnych. Pot. Ludzka siła plewą jest jedną przeciw wszechmocności. Koch. W. Raczej ś. ku brzegu miejmy, a tych plew darmo nie wiejmy. Rej. <PLEW>

**[Plewanija, i,** lm. **e]** p. **Plebanja.** <Z Plebanja, przez sld. do Plewa>

**[Plewąn, a,** lm. **owie]** p. **Pleban.**

**[Plewc]** p. **Plunąć.** Gwar.

**Plewczany,** × **Pliwczany** *złożony z plewek, błonkowaty.* Sł. wil. <Od Plewka>

**Pleweczka, i,** lm. **i** p. **Plewa:** Kwiaty bambusu składają ś. z trzech pleweczek, z sześciu pręcików. <Od Plewka>

**Plewiacz, a,** lm. **e, Plewiarz, Pielacz, Pielarz** *ten, co piele:* P. oczyścić len powinien z chwastu. Przędz. <Od Plewić>

**Plewiaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Plewiacz; Plewiarka, Pielaczka, Pielarka,** × **Plewiennica, [Piełaczka, Pielonka, Pleja].**

**[Plewiareczka, i,** lm. **i]** p. **Plewiarka.**

**Plewiarka, i,** lm. **i l.** p. **Plewiaczka:** Żeby miały plewiarki nad czym śpiewać. Jeżow. Gdy na ogrodach plewiarki plewią, pilnuj, aby nie drzymały. Haur. **2.** [P.] blm. *pielenie.* **3.** [P.] *trawa wyrwana przy pieleniu.* Zdr. **[Plewiareczka].** <Od Plewiarz>

**Plewiarz, a,** lm. **e** p. **Plewiacz.** Troc. <Od Plewić>

**Plewiasty** l. p. **Plewisty.** **2.** *podobny do plewy, szupinowaty:* Ziele goryczka nasienia jest szerokiego, plewiastego. Syr. <Od Plewa>

†**Plewić, i, il, [Plewić, plewie, plewił, plewiła** a. **plewła]** p. **Pleć:** Kto kąkolu nie plewi i wczas go nie ruszy, potym depce pszenicę a. ją zagłuszy. Pot. Kiedy grzędy plewią, za chwastem i dobre ziele wyrwą. Sz. Gdy na ogrodach plewiarki plewią, pilnuj, aby nie drzymały. Haur. Ono zboże hojnie rozkrzewione pospołu z chwastem roście nieplewione. Klon. Florkowa już od dwuch godzin plewiła w ogrodzie. Orzesz. Już zaczęto ze zbóż P. role. Wysp. <PLE(W)/PEŁ/PIEŁ>

†**Plewidło, a,** blm., **[Plewidło]** l. p. **Pielenie:** Aby dobrze ogrodowiny oswobodzić od przeszkody dzikich chwastów, na to jest P. Kluk. Plewidła pilnować bardzo nietylko w ogrodziech, ale i w zbożu. Ek. Nie wadziło poczekać z tym plewidłem żniwa. Pot. Przed żniwem wedle pisma nie wyrywać chwastu, żeby żytu ś. nie dostało niewczesnym plewidłem. Pot. Gdy przyjdzie ono wieczne P. abo żniwo, wierę kąkoliku, dopiero ś. obaczysz, iż ś. było jakim głąbem a. czarną kapustą urodzić. Rej. **2.** *chwasty, zielsko wypie-*

*lone.* Troc. **3.** [P.] *czas, pora pielenia.* <Od Plewić>

**Plewie, a,** blm. zb. p. **Plewa:** A jednak pod tym mogił chwastem, plewiem, jest jakieś dziwne, ciągłe, głuche kucie. Słow.

**Plewienie, a,** blm., czynność cz. **Plewić.**

× **Plewiennica, y,** lm. **e** p. **Plewiaczka:** Gdy pszenicę zachwaści kąkol, nie śle gospodarz w obszar plewiennice, aby z pszenicy rwały kąkoli? L. <Od Plewić>

**Plewikwiat, u,** lm. **y, Grzebyki, Grzebykowiec** bot. (achyranthes) *roś. z rodziny amarantowatych.* <Od Plewić + Kwiat>

**Plewimaczek, czka,** lm. **ozki** bot. p. **Krwawoziół.**

**Plewina, y,** lm. **y** p. **Plewa:** Sypiąc ś. jako plewiny z przetaka. Słow. <Od Plewa>

**Plewisty I.** a. **Plewiasty, Plewny** *pełen plew, zmieszany z plewami:* Glina plewista. Kn. **2.** min.: Kamień P. p. **Natrolit.** <Od Plewa>

**Plewka, i,** lm. **i I.** p. **Plewa. 2.** hist. *błonka bardzo cienka,* × pliwka (pellicula s. membranula).

**Plewkowato** przys. od **Plewkowaty.** L.

**Plewkowaty,** × **Pliwkowaty** *podobny do plewki, mający kształt plewek:* Ustoiny w urynie *na spodzie* bywają plewkowate. Perz.

**Plewnia, i,** lm. **e I.** †P., [P.] p. **Plewnik:** Wlazła krowa do plewnie. Pot. **2.** [P.] *kieszeń boczna w podszewce surduta.* <Od Plewny>

**Plewnik, a,** lm. **i I.** a. †**Plewnia,** [**Plewnia, Obzajda**] *skład na plewy, miejsce, gdzie ś. plewy przechowują:* P. przy gumnie zaraz najlepiej mieć. Haur. **2.** [P.] *koń w zagadce:* Siadajta na owsianiki (lub plewniki). <Od Plewny>

**Plewny** p. **Plewisty:** Nie podlewaj mi cukrem mąki na pół plewnej, lepszy nad słodką zdradę nieprzyjaciel pewny. Nar. [Wór P.] *(=na plewy, od plew).* <Od Plewy>

[**Plewra, y,** lm. **y**] p. **Pleura:** Dostał plewry i umarł. Dzierz. <Z Pleura>

**Plewy, ew,** blp. **I.** a. zb. **Plewie,** [**Miękina**] *plewy w znacznej ilości pomieszane przy młóceniu z okruchami drobnemi innych części kłosa i słomy, otręby, trzyny, zgoniny:* Na bojowisku jest ziarno, są też i plewy; na świecie są dobrzy, są też i źli. Karnk. Żyto moczone ze trzynami abo plewami koniom dawać. Syr. Niechaj osieł je plewy, a da lutni pokój. Rej. Ludzie jak plewy letcy. Skar. Od złego dłużnika i plewy bierz. Grod. *(=od złego dłużnika bierz i łyka).* Miasto wdzięcznych pokarmów zatykacie im usta plewami omylnych wymysłów swoich. Rej. Gdy nie będziesz miał postanowionego serca swego, wszystko jakobyś plewy sypał przed oblicznością Pańską. Rej. Rzuca jak plewy dukaty. L. I moje pieniądze nie plewy, i mój udział coś tutaj znaczy. **2.** a. × **Pliwa** *cieniuchna błonka, skórka, powłoka na czym:* P. na mleku przegotowanym. Białko w jajku plewą otoczone. Zdr. **Plewka, Pleweczka.** <PLEW/PEŁ/PIEL>

[**Plezać się, a ś., ał ś., Plozać, Plozać ś.**], †**Plazać,** †**Plazać ś.,** †**Plazić,** †**Plazić ś.,** †**Plozić,** †**Plozić ś.,** [**Plozić ś., Pleźć, Pleźć ś., Pełgać, Pełzgać ś., Pełgnąć, Pełzgnąć**], × **Pełzać ś.,** × **Pełznąć ś.** *pełzać, pełznąć, czołgać ś., suwać ś., gramolić ś. po czym:* Plezą ś. knechci po ziemi, aby wody dopaść. Sts. <PLOZ/PŁOZ/PLEŹ/PEŁZ>

[**Plezanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Plezać ś.**

[**Plezer, u,** lm. **y**] p. **Plejzyr:** Mam w tym P. Zrobić komu P. Pozbywszy tego impedimentu, tym bezpieczniej plezerów swoich zażywać będziesz mógł. Szaj. <Fr. plaisir>

[**Plezienie, a,** blm.] czynność cz. **Pleźć.**

[**Plezienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pleźć ś.**

[**Plezina, y,** lm. **y**] *polanka wśród lasu.*

**Plezjopja, i,** blm. *krótkowzroczność nabyta wskutek rozpatrywania przedmiotów bardzo drobnych.* <Gr. plēsíos = blizki, + ópsis = widzenie>

**Plezjozaurus, a,** lm. **y** pal. *wężojaszczur, olbrzymi płaz kopalny z małą głową, a bardzo długą szyją i kadłubem zwierzęcia ssącego, znajdowany w pokładach mezozoicznych.* <Gr. plēsíos + saûros = jaszczurka>

**Plezyr, u,** lm. **y I.** [P.] p. **Plejzyr:** Mam w tym P. Zrobił mu P. Sł. wil. **2.** × P. żart. <Fr. plaisir>

[**Pleźć, zie, zł i P. ś.**] p. **Plezać ś.**

[**Plęgnąć się, ęgnie ś., ągł ś.**] p. **Pląc ś.** <? (P)lęgnąć ś.>

[**Plęgnięcie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Plęgnąć ś.**

**Plękota, y,** lm. **y, Wypłoża** bot. (berchemia) *roś. z rodziny szakłakowatych.*

× **Pleś, u,** lm. **y** p. **Pląs:** W tysiącznych kształtach plęsy lekkim robią krokiem. Dm. Dni na plęsach i skokach trawią marnie. Tw. Począł kuglować, plęsy stroić. Birk. Pan bożek, idąc w plęsy z gronem gracji, kołuje radośnie. Przyb. Tańcuje dobrze i plęsy taktem odprawuje. Troc. Plęsy susy zwierząt. Troc. Plęsy pisać. Troc. <PLĘS/PLĄS>

× **Plęsacz, a,** lm. **e** p. **Pląsacz:** Nie trzeba rzemieślnikowi pytania zadawać o jego rzemieśle, ani plęsaczowi o sztuce skakania. Pilch.

× **Plęsać, a, ał** p. **Pląsać.**

× **Plęsanie, a,** blm., czynność cz. **Plęsać,** *pląsanie.*

[**Pleskierz, a,** lm. **e, Pleskyrz**] *nagniotek, odcisk, odgniotek.*

[**Pleskyrz, a,** lm. **e**] p. **Pleskierz.**

**Plęsnąć, nie, nął** p. **Plasnąć:** Opsnął ś. z cegły wśród kałuży, pośliznął ś., plęsnął w wodę i krzyknął przekleństwem. Krasz.

†**Plęsny** przym. od **Pleś,** *skoczny:* Taniec P. Mącz. P. koń. Tuch. <Od Pleś>

[**Pleść się, plęcie ś., plętł ś.**] *plątać ś., kręcić ś., wałęsać ś., próżniaczyć ś.*

[**Pleśnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Plęsnąć.**

**Plęsta, y,** lm. **y** bot. p. **Brzeźnica.**

[**Plętać, a, ał** i **P. ś.**] p. **Plątać.**

[**Plętanie, a,** blm.] czynność cz. **Plętać,** *plątanie.*

[**Plętanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Plętać ś.,** *plątanie ś.*

[**Plety**] *mnogi, obfity, urodzajny.*

[**Pleżenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pląc ś.**

**Plichacz, a,** lm. **e** zł. p. **Plecha:** P. w beczce = *ksiądz w ambonie.*

**Plichta, y,** lm. **y** *budka na szkucie a. małym statku, rodzaj kajuty dla kapitana:* P. na szkucie, budka w sztabie dla sztabnika i marszałka. Mag. <?>

[**Plić, i, ił**] **I.** p. **Pleć. 2.** i [**P. ś.**] p. **I. Pleść.**

**Plija, i,** lm. **e I.** nieod. karc. = a) *w niektórych grach hazardowych równa liczba oczek u bankiera i ponitera.* b) *zagięcie rogu karty w grze karcianej.* c) *dwie karty jednakowe: dwa tuzy, dwa króle i t. d.:* Siądą na żądanie do gry największej, bo pewni są P., mając do tego palce wprawne. Ochoc. **2. i,** lm. **e** ręk. *linja oznaczona na skórze ołówkiem a. odciśnięta przez złożenie skóry, w cza-*

*sie przykrawania jej na rękawiczkę.* <Od Fr. plier = zginać, składać>

**Plijować, uje, ował** ręk. *robić plije na skórze.* <Fr. plier>

**Plijowanie, a,** blm., czynność cz. **Plijować.**

**Plik, u,** lm. **i** p. **Plika:** P. gruby skryptów w bibułę obwinięty. Oss. <p. Plika>

**Plika, i,** lm. **i l. a. Plik** *zwój, pęk, rulon:* P. listów, druków, skórek baranich. Lustracja wielu plik wielkich, papierów starych i dawnych regiestrów. L. **2.** lek. *rzekoma choroba włosów,* kołtun (p. Kołtun). <Łć. plica>

**Plikatula, i,** lm. **e** *skamieniałość mięczaka dwuskorupowego bezgłowego.*

**Plikowy** przym. od **Plika; Kołtunowy.** Bot.: [Plikowe a. kołtunowe ziele] = **Dziewięćsił.** < Od Plika>

**[Plince, ów,** blp.] *placki kartoflane.*

**Plinie, a,** blm., **Pliszki** daw. *u młodzieży szkolnej, gra o charakterze rycerskim,* meta, obóz, gonitwa o więźnie, kaptywus.

**Plinjan, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady lamprytów, z rzędu pirytoidów, arsenopiryt.*

**[Plinka, i,** lm. **i]** *cieniutka powłoczka, skórka na gojącej ś. ranie.*

**Plinta, y,** lm. **y l.** *cegła płaska.* **2. a. Płycień** *kwadratowa podstawa pod kolumny, filary i t. p.* **3.** zdń. = a) *najniższa część fundamentu pieca z wyskokiem.* b) *kafel użyty do takiej części, z fazą od góry, stanowiącą wyskok.* <Łć. plinthus, Gr. plínthos>

**Plintowy** przym. od **Plinta.** Zdń.: Narożnik P. <Od Plinta>

**Plintyt, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady sylikoidów, z grupy gliny, glina żelazista, stanowiąca przejście do grupy nontronitu.*

**Pliocen, u,** blm. gieol. *grupa skał osadowych trzeciorzędowych, młodszych od miocenu.* < Gr. pleíōn = więcej, + kainós = świeży>

**Plioceniczny** p. **Plioceński.**

**Pliocenowy** p. **Plioceński.**

**Plioceński, Pliocenowy, Plioceniczny** przym. od **Pliocen:** Formacja plioceńska p. **Formacja.**

**[Plipotencyja, i,** lm. **e]** p. **Plenipotencja.** <Z Plenipotencja>

× **Plis, u,** lm. **y** p. **Plusz:** Rzutki z puchowego zwoju plisu mrugały jak gwiazdki. Jeż <Nm. Plüsch; Fr. peluche>

**Plisa, y,** lm. **y l.** *listwa, pas tkaniny, którym obszywają z lewej strony spódnicę od dołu.* **2.** *ukośny kawałek tkaniny, którym naszywają dla ozdoby spódnice i staniki.* Zdr. **Pliska.** < Fr. plissé>

**Plisia, i,** lm. **e l.** p. **l. Pliszka. 2.** †P. p. **Plusz:** Cło płacą od plisie szerokich i wązkich weneckich, francuskich, holenderskich. Vol.

**Pliska, i,** lm. **i** p. **Plisa.**

**Plisować, uje, ował** *podszywać, obkładać plisą; przybierać plisą, plisami:* P. spódnicę. Falbanki plisowane. <Od Plisa>

**Plisowanie, a,** blm., czynność cz. **Plisować:** P. sukien.

**[Pliskwa, y,** lm. **y]** p. **Pliszka.** Mur.

**Plisowy** przym. od **Plisa:** Krąg owalny, otoczony plisowemi ramami, przetykanemi zrzadka świecącemi ś. rzutkami. Jeż.

**[Plister, tra,** lm. **trowie]** lekc. *kaznodzieja, duchowny protestancki, pastor.* <Z Nm. Priester>

**[Plistwa, y,** lm. **y]** p. **Pliszka.**

†**Plisz, u,** lm. **e** p. **Plusz.** Troc. <Nm. Plüsch>

**[Plisz, a,** lm. **e]** p. **Plesz:** Trzyma pęk lisich skórek..., dwaj Żydkowie przyganiają im to włos krótki, to barwę niepiękną, to plisze. Kaczk. Obszary Europy poszły pod uprawę pługa; niewielkie tylko plisze przechowały niby podanie owych puszcz i pustyń innych części świata. Pol.

**[Pliszczka, i,** lm. **i]** p. **l. Pliszka.**

**l. Pliszka, i,** lm. **i, [Pliska, Pliszczka, Plistwa, Pliskwa, Pluszka, Pluskwa, Trzęsiogonek biały]** zool. **l.** (motacilla) *ptak wróblowaty zębodzioby z rodziny tej samej nazwy.* P. biała a. siwa, [gąska, pińka biała] (m. alba). P. górska, pluskwa, [P. wołowniczek, P. wolarska] (pallenura sulphurea). [Popieliczka] (budytes cinereocapilla). P. żółta, P. żółtego a. zielonego, białego, siwego, żelezistego pióra (budytes flava): P. zielonego pióra jest zwyczajna, P. żółta, która ma grzbiet oliwkowozielony. W. A. P. żółtawa (budytes flaveola). Pliszki piszczące. Mor. Pliszko pusta, hoża, wesoła! Kor. **2.** = **Kopciuszek.** Zdr. **Plisia.** <?>

**2. Pliszka, i,** lm. **i l.** *gra chłopięca:* P., do tej zabawy potrzebne są chłopcom trzy kije: dwa mają po łokciu długości, a jeden najmniejszy wielkości piędzi, zwany plizgą. **2.** w lm. *gra polegająca na wyrzucaniu rozłupanych drewienek z rózgi brzozowej tak, ażeby padły a. stroną płaską białą, a. okrągłą ciemną do góry, od czego zależy wygrana,* bierki, król, cygan. <?>

**Pliszki, ek,** blp. p. **2. Pliszka.**

**Pliszkowate** (motacillidae) *rodzina ptaszków wróblowatych.* <Od 1. Pliszka>

**[Pliść, plecie, plótł i P. ś.]** p. **l. Pleść.** <Z Pleść>

†**Pliśnia, i,** lm. **e** p. **Plusz.** Troc. <Od Nm. Plüsch>

**[Plita, y,** lm. **y]** p. **Płyta.** Zdr. **[Plitka].**

**[Plitencyja, i,** lm. **e]** p. **Plenipotencja.** <Z Plenipotencja>

**[Plitka, i,** lm. **i]** p. **Plita.**

× **Pliwa, y,** lm. **y** p. **Plewa.** Zdr. × **Pliwka.**

× **Pliwczany** przym. od **Pliwka:** Żyła pulsowa ma pięć błonek, błonkowatą *membrosam,* pliwczaną *cellulosam.* Wei.

†**Pliwka, i,** lm. **i** p. **Pliwa:** P. cienka *cuticula.* Wei. P. czyli skóreczka, która powierzchownią ciała pokrywa. Wei.

× **Pliwkowato** przys. od **Pliwkowaty.**

× **Pliwkowaty** *podobny do pliwki, plewkowaty.* <Od Pliwka>

**[Plizga, i,** lm. **i]** *najmniejszy z trzech kijów używanych przez chłopców w grze zwanej pliszką.*

**[Plochta, y,** lm. **y]** p. **Plachta.**

**[Plocinca, y,** lm. **e]** p. **Plocińca.**

**[Plocińca, y,** lm. **e, Plocinca]** *ul.*

**Plociuch, a,** lm. **y,** †**Pleciuch,** †**Plotarz,** †**Plotek, [Pleciuch, Pleciuga, Plecięga, Pletuga, Pletka], Plotka,** × **Plotuch,** †**Pletomówca** *papla, paplacz, gaduła, gadulski, bajarz, bańdura, plotkarz.* <PLOT/PLEC/PŁOT>

**Plociucha, y,** lm. **y** forma ż. od **Plociuch.**

**Plomba, y,** lm. **y l.** *pieczęć ołowiana dwustronna, wisząca jako dowód opłaconego cła a. jako znak fabryczny.* **2.** dent. *metal, masa, kit, którym wypełniają ząb wypróchniały.* Zdr. **Plombka.** <Fr. plombe>

× **Plombagina, y,** lm. **y** *ołówek, grafit, gatunek węgla mineralnego z niewielką domieszką żelaza.* <Fr. plombagine>

**Plombiarz, a,** lm. **e** *ten, co przykłada plomby do towarów.* <Od Plomba>

**Plombir, u,** blm. cukier. *kompozycja lodowa, w której skład wchodzą żółtka, krem, owoce.*

**Plombka, i,** lm. **i** p. **Plomba.** <Od Plomba>

**Plombować, uje, ował** I. towary = *zaopatrywać w plomby.* 2. dent.: P. zęby = *wypełniać otwory w zębach zepsutych plombą,* k i t o w a ć. Przen.: P. uszy = *zatykać:* Pierwszą jego myślą na szelest papieru było P. uszy i uciekać. Krasz. <Od Plomba>

**Plombowanie, a,** blm., czynność cz. **Plombować.**

**Plombowy** przym. od **Plomba:** Kleszcze plombowe.

[**Plompa, y,** lm. **y**] p. **Pompa.** <Z Pompa>

[**Plompać, pie, pał**] p. **Pompować.**

[**Plompanie, a,** blm.] czynność cz. **Plompać,** *pompowanie.*

[**Plompie, i,** blp.] I. *rodzaj obuwia z jednej sztuki olszyny,* p i o r u n y, g a r n k i. 2. *buty skórzane z podeszwami drewnianemi.* <Nm. plump = niezgrabny>

[**Plompować, uje, ował**] p. **Pompować.**

[**Plompowanie, a,** blm.] czynność cz. **Plompować,** *pompowanie.*

**Plon, u,** lm. **y,** [**Plenie**] I. *zboże, jako owoc pracy rolnika, zbiór, sprzęt, żniwo:* Obfite plony. Wydawać plon. Zbierać plon. P. niesiemy, P. w jegomościn dom. Od gorącości zanika zboże i w plonie na mierze będzie znaczna ujma. Troc. Wokoło zielone pola, niwy bujnemi plony okryte. Niem. Do plonu i młocki sporsze są zawsze snopy po sierpie. Troc. Nasiona, twych wierzone żyzności zagonów, pomnożeniem dochodzą babilońskich plonów. Tremb. Jakim ś. ziarnem sieje, takie plony otrzymuje. Krasz. Już tedy w opisywaniu moim idę do plonu abo kwitnienia zboża. Kluk. Plony wiosenne, żywo do grobu wtrącone, to są ludy podbite. Mick. Przen.: *owoc, skutek, wynik wieńczący usiłowania, rezultat:* Zbierać bogate umiejętności plony. Mrong. Djalekta słowiańskie, mniej wykształcone i nieobfitsze pewnie od naszego języka, nie obiecują nam bogatego plonu; pomóc nam mogą, zaradzić nie zdołają. Pot. S. Zbliżam ś. z snopkiem nowego plonu. Dm. 2. [P.] = a) *ziarno, które ś. samo wykrusza podczas zwózki.* b) *kępka zboża z kilkunastu źdźbeł, które, kończąc żniwa, żniwiarze niezżętemi na polu pozostawiają.* c) *równianka z kwiatów dożynkowa; mały snopek zboża zdobny kwiatami, który żniwiarze ofiarują dziedzicowi w dożynki.* d) *pieśń obrzędowa dożynkowa.* e) *okrężne, dożynki, wieniec.* f) *łan, pole oddzielne; włóka:* Bodajże ci, Stasiu, żaden P. nie rodził. g) *płachta, którą wyścielają wóz, zwożąc sypkie zboże.* 3. †P., blm. a. † **Połon** *niewola, jasyr:* Pobrał w P. wszystkie ostatki ludu. Bud. 4. *łup, zdobycz:* Dopieroż za nieprzyjacielem, gdy on za Rosią dzieli plony. Tw. Jeśli ś. ociągasz dłużej, sam zostaniesz plonem zwycięzcy. L. O, jaki tam zajęty P. ludzi! Troc. W plonie trzy działa przywieziono. Troc. Wiele znacznych więźniów z bogatym plonem uprowadził. Nies. Dudon, iż witać Karła miał wolą dnia tego, przywodził P. i więźnie do porządku. P. Koch. Przykłady swemi, modlitwą i nauką wiele plonów jego (szatana) odbijają. Skar.

**Plondrować, uje, ował,** † **Plundrować, Plądrować** I. *łupić, grabić, rabować, przeszukiwać w celu rabunku:* Tatarzy kraj plondrowali. Krainy nasze gorzej niemal nieprzyjaciela pustoszym, póki co jest plondrując a marnotrawnie szafując. Grab. P. Włochom (Turek) nie może, jedno ukradkiem, kozacko, sioła niektóre plondrować. Grab. P. Maruderzy po wsiach plondrują. 2. *przeszukiwać, szperać, przetrząsać, przewracać, grzebać:* P. po kieszeniach. Plondruje po kątach, w kufrze. Co tam plondrujesz w szufladzie? Przen.: [Plondrował okiem całą izbę uważnie]. Ork. 3. Gospodarstwo plondrujące a. p l o n d r o w a n i e = *sposób użytkowania z lasów, według którego wycinają ś. pojedyńcze drzewa lub małemi przestrzeniami, naokoło zaś stojące zostawiają ś. do dalszego wzrostu.* <Nm. plündern>

**Plondrowanie, a,** blm., czynność cz. **Plondrować.**

**Plondrownik, a,** lm. **cy,** **Plądrownik** *ten, co plondruje, łupieżca, grabieżca:* Przyjeżdżają sprzymierzyńcy nasi, lecz więksi plondrownicy, aniżeli walecznicy, a rządu i powściągliwości żołnierskiej najmniej nieprzestrzegający. Błaż.

[**Plonek, nku,** blm.] *ptastwo domowe, które po wylęgnięciu ś. nie rośnie i jest niezdarne.*

† **Plonianka, i,** lm. **i,** × **Plonnica** *kobieta wzięta do niewoli, branka, niewolnica.* Bud. <Od × Plon>

**Plonić, i, ił** p. **Plenić.**

[**Plonić się, i ś., ił ś.**] *rodzić ś., obradzać ś., dawać plon.* <Od Plon>

**Plonienie, a,** blm., czynność cz. **Plonić.**

[**Plonienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Plonić ś.,** *plonowanie.*

× **Plonnica, y,** lm. **e** p. **Plonianka.** Goł. <Od Plonny>

† **Plonnik, a,** lm. **cy** *łupieżca, grabieżca:* Nie ostawiliśmy w nich niżadnego żywego, kromie dobytka, który na dział przyszedł plonnikom. B. Sz. <Od Plonny>

**Plonny** I. przym. od **Plon,** *dający obfity plon; korzystny:* Dla skarbu był to istotnie rok bardzo P. Paw. 2. × P. *gatunkowy.* Gram.: Liczebniki plonne = oznaczające rozmaitość czyli liczbę gatunków jakiej istoty, odpowiadające na pytanie: iloraki? Sł. wil. (= w i e l o k r o t n e, m n o ż n e).

× **Plono, a,** lm. **a** *gatunek:* Imiona, których jedno tylko P. (jeden gatunek) jest na świecie. Sł. wil. <Por. Plemię, Plemić ś.>

**Plonować, uje, ował,** [**Plenować**] I. *wydawać plon obfity, obradzać, rodzić:* Zboże plonuje. Rola plonuje. Cóż siać, jaśnie panie, jeżeli pszenica nie plonuje? Prus. Przen.: Użyteczną pracą ma być praca moralnie dla bliźnich plonująca. 2. *kwitnąć, zakwitać:* Gdy żyta plonują, daje ś. widzieć nad niemi niby para; jest to pyłek kwiatu, bez którego żadne ziarno ś. nie zawiąże. Kluk. 3. [P.] *zbierać plon:* Plon P. <Od Plon>

**Plonowanie, a,** blm., czynność cz. **Plonować.**

[**Ploryk, a,** lm. **i**] = **Kleryk.** <Z Kleryk>

[**Plos, a,** lm. **y**] I. *błonie, łąka.* 2. p. **Pluskwa.** 3. p. **Ploso:** Na P. wyjechać. <Ros. plesъ; Por. Ploso>

[**Plosa, y,** lm. **y**] *pas, smuga.* <Ros. połosá>

[**Plosek, ska,** lm. **ski, Plosko**] *mały dół napełniony wodą.*

[**Plosko, a,** lm. **a**] p. **Plosek.**

† **Ploskonny** p. **Pluskotny.**

† **Ploskony, ów,** blp., † **Ploskuny** *czas dżdżysty, plusk, pluchota, pluta, słota, chlapanina, flaga.*

† **Ploskunny** p. **Pluskotny:** P. czas = plutny, dżdżysty. Troc.

† **Ploskuny, ów,** blp. p. **Ploskony.** Troc.

† **Ploskur, a,** lm. **y** p. **Płaskur.**

[**Plosnia, i,** lm. **e**] p. **Plośna.**

[**Ploso, a,** lm. **a**] *głębia, głębokie miejsce w rzece, w potoku, gdzie jest spadek nagły, dziura w rzece wybita przez wodę; pełne jezioro:* Dźwigały ś. ponad plosem. Tet. <Por. Plos>

[**Plośna, y,** lm. **y, Plosnia**] *stopa ludzka; wierzch stopy ludzkiej.*

× **Plot, u,** lm. **y** p. **Splot:** Długie czarnych włosów ploty kręciły ś. po kirysie. Stasz. Ploty przyprawne. Troc. *(= loki).* <PLOT/PLEĆ/PŁOT>

× **Plotarstwo, a,** blm. p. **Plotkarstwo:** Na ukaranie cię za twoje P. nic ci nie powiem. L. <PLOT/PLEĆ/PŁOT>

† **Plotarz, a,** lm. **e** p. **Plociuch:** Tak ś. P., błazen i kuglarz w swoim kunsztowaniu kocha, jak pijanica w piciu. Hrb. <PLOT/PLEĆ/PŁOT>

**Ploteczka, i,** lm. **i** p. **Plotka;** *błaha, nieszkodliwa plotka.* <Od Plotka>

† **Plotek, tka,** lm. **tki** m. p. **Plociuch:** Za rządów czepców najobfisze jest żniwo plotków i pochlebców. Pot. <PLOT/PLEĆ/PŁOT>

**Plotka, i,** lm. **i** l. p. **Plecionka.** Kn. [P. a. sych do obszywania fartuszków. Druchny urabiają z ciasta plotkę (plecionkę) czyli warkocz ciastowy dookoła korowaju idący. P., warkocz słomiany do obijania drzwi]. **2.** † P. p. **Pletnia.** Troc. **3.** † P. *płot, zastawa pleciona przed upustem w wodzie bieżącej:* Plotki są ogrodzenia w trzy rzędy przed samym upustem. Troc. **4.** = a) a. † **Plecia** *wieść, wiadomość fałszywa, bajka, baśń, kaczka, zmyślenie:* Miał to sobie za plotki. Rej. Różne plotki o tym pleciono. Sien. Wiele plotek, jak szaleni i od rozumu odeszli, mieszali. Skar. Rozpuszczać plotki po mieście. W tyrańskie uszy plotki jak kąkol zawsze djabeł sieje. Lubom. Ja derdać umiem, to nie P., ale kto ręczy, co za górą spotka? Fred. A. b) *fałsz, błąd, nauka fałszywa, głupstwo, bzdurstwo, banialuki, dzieciństwo, herezja:* Kalwińskich ś. wyprzysiągł plotek. Nies. Mahometańskie błędy i plotki. Skar. **5.** częś. w lm. *wieści niepochlebne o kim, o czym, szerzone pokątnie, obmowa, oszczerstwo, niepotrzebne rozpowiadanie o kim, o czym:* Bajki powiadają nie prawdę dla pokazania prawdy; plotki zaś chcą fałsze i kłamstwa udawać za prawdę. Jez. Z domu do domu plotki roznosi. L. Wynosić plotki z domu. Robić, szerzyć, rozsiewać plotki. Robić plotki na kogo. On go lubi za plotki, które mu przynosi. L. Ty za plotki, a plotki za cię. Prz. Jestem w takim miejscu, które na samych plotkach stoi. L. Nigdzie ś. plotki tak bujnie nie rodzą, nigdzie tak pięknie nie kwitną, nie wschodzą, nigdzie nie są w takiej sławie, jak tu w Warszawie. Niem. Matką plotek a. matactwa jest próżnowanie. Białob. To wszystko plotki lekkich i nikczemnych ludzi. Stryjk. Plotkami ś. bawi. Skar. Trudnić ś. plotkami. Plotki to i bajki kądzieli godne. Birk. Plotki siejąc, jad swój rozpościerają. Kras. Zatopiony w próżnowaniu, nie mając co lepszego robić, trawią czas na plotkach. Kras. Z najmniejszego on plotkę uprzędzie pozoru, nosi ją z dworu na wieś i ze wsi do dworu. Moraw. *(= nowinki).* Roznosić plotki. **6.** m. i (o kobiecie) ż. p. **Plociuch:** Plotkaś! masz język długi, usłyszysz słowo, przyłożysz dziesięć, a z muchy wielbłąda zrobisz. L. Był to wielki P.; największych przyjaciół umiał poróżnić i pokłócić. L. O plotko niewstydliwy, sam pleciesz, nie wiesz co. Tworz. P., co lada co plecie, lada co mówi. Mącz. Z nauki swej bywa poznan mąż: ale kto jest P., będzie wydan na wzgardę. Leop. Cóż ci ten P. chce powiadać? B. B. Wolę zamilczeć, żeby ludzie nie mówili, że ja P. L. Jakiż ja P., zamiast sekretu dochować, sam go pierwej wydałem. L. Nie być plotką, swarliwą, kłamliwą. Górn. Ja mam na swoim dworze chować plotki? furt stąd, o święte, bezbożne dewotki! Jabł. Plotko uprzykrzona, szpetnaś w mych oczach i nader wzgardzona. Lubom. Czoło kończate na skroniach ukazuje niestatecznego, prostaka, plotkę i mało rozumnego. And. z Kobyl. **7.** × P. *drabinka do zakładania za nią siana w stajni, w oborze, żłób, jasła.* Bobr. **8.** myśl. *gatunek sideł na ptaki:* Nad tym (nad witką) na piędzi plotkę uwiąż ze trzema sidełkoma, takie sidełko, coby ś. jedno na drugie zakładało, od witki mają być sidełka na trzy palce. Cyg. Zdr. **Ploteczka.** Zgr. gm. **Ploty** lm. <PLOT/PLEĆ/PŁOT>

**Plotkarka, i,** lm. **i** forma ż. od **Plotkarz.**

**Plotkarski** przym. od **Plotkarz:** Wiadomości plotkarskie.

**Plotkarstwo, a,** blm., × **Plotarstwo** *robienie plotek, wada plotkarza, gadulstwo:* Przez swoje P. narobił komeraży między małżonkami. <Od Plotkarz>

**Plotkarz, a,** lm. **e,** † **Plotarz** *ten, co plotki robi, co je roznosi;* p. **Plociuch:** Zgubiony król, co na dyskrecją takich plotkarzów ś. daje. Jabł. Plotkarzom usta zawrzeć trzeba. Smal. Przen.: Panny bawią ś. w plotkarza = *robią plotki.* <Od Plotka>

× **Plotkarzenie, a,** blm., czynność cz. **Plotkarzyć.**

× **Plotkarzyć, y,ył** p. **Plotkować.** <Od Plotkarz>

× **Plotkliwy** p. **Pletliwy:** Awantury wynikłe z plotkliwych powieści. Niem. <Od Plotka>

× **Plotkonośny** *roznoszący plotki:* Wystawić ś. na przekąsy plotkonośnej famy. Skarb. <Plotka + Nośny>

**Plotkować, uje, ował,** × **Plotkarzyć** *robić plotki, zajmować ś. plotkarstwem:* Pięknie wyglądałby Brand, gdyby go zmogło kilka dewotek, plotkujących przy poobiedniej kawie. Bog. W. Kobiety probowały P. Gaw. Jeżeli te baby miały na mnie P., to już i tak plotkowały. Konar. <Od Plotka>

**Plotkowanie, a,** blm., czynność cz. **Plotkować.**

† **Plotliwy** p. **Pletliwy:** Człowiek poczciwy... pogardza plotliwym językiem. Opal. Nie wszystkim mowom wierz, ani plotliwe wpuszczaj do serca słowa. Lubom. Plotliwe niesnaski. Hul.

**Plotny, Pletny I.** *dający ś. pleść, możliwy do plecenia.* **2.** ∴ Sprawa plotna = *sprawa, w której jest sens, związek, wątek.* Sł. wil.

× **Ploton, u,** lm. **y** p. **Pluton.**

× **Plotuch, a,** lm. **y** p. **Plociuch.** L. <PLOT/PLEĆ/PŁOT>

[**Plotuszka, i,** lm. **i**] *plecioneczka, tasiemeczka.* <PLOT/PLEĆ/PŁOT>

**Ploty, ów,** blp. p. **Plotka.**

† **Plowa, y,** lm. **y,** [**Plowa**] p. **Plewa.** Pot.

† **Plowacz, a,** lm. **e** *plwacz:* Zostawiwszy syna Władzisława Plowacza od plowaczow (?) wezwanego. Chwal.

[**Plozać, a, ał i P. ś.**] p. **Plezać ś.** <PLOZ/PŁOZ/PEŁZ>

[**Plozanie, a,** blm.] czynność cz. **Plozać.**

[**Plozanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Plozać ś.**

[**Płożenie, a,** blm.] czynność cz. **Płożyć.**

[**Płożyć, y,ył**] p. **Plagować.**

[**Plósać, a, ał**] (o koniach, psach) *ślinić ś., puszczać śliny z pyska; pienić ś., toczyć pianę z pyska.*

[**Plósanie, a,** blm.] czynność cz. **Plósać.**

[**Plówa, y,** lm. **y**] p. **Plewa.**

[**Pluca, uc,** blp.] p. **Płuco.** Zdr. **Plucka.**

[**Pluce, uc,** blp.] p. **Płuco.**

[**Pluch, a**, lm. **y**] **I.** blm. *ropa, materja ciekąca*, plug, paskud (u zwierząt). **2.** *człowiek zeszczywający ś. pod siebie, szczyl.* <? PLU/PLW>

[**Plucha, y**, lm. **y, Pluha**], †**Pluha I.** p. **Pluchota:** Po gnatach me łapie, to pewnie na pluchę. Reym. Przen.: Ukryjcie ś. gdzie, dopóki ta P. nie przeminie, aż nasza pani ochłonie. Krasz. *(= niepogoda, burza, gniew, złość).* **2.** *niechluj, flejtuch, brudas, flondra, szargula.* Przen.: *plugawiec, brudas, szubrawiec:* Chodzi w sobolach leda piecuch, leda P. Pot. O, gdyby nie był nikt tu więcej z warty, zarazby w bagnie skąpał ś. ten P., aż pod most pięścią zgiąłbym łeb zadarty. Mick. **3.** *pierzynisko.* **4.** *pięść, uderzenie.* <PLU/PLW>

**Pluchać, a, ał I.** p. **Pluchotać:** Już przez pułap deszcz mi plucha. Syrok. **2.** × P. gm. *tłoczyć, wtykać, wciskać, wsuwać:* P. poduszki pod głowę. <Od Plucha>

**Pluchanie, a**, blm., czynność cz. **Pluchać.**

**Pluchostwo, a**, blm., †**Pluhostwo, Pluchowstwo** *niechlujstwo, nieochędóstwo, flejtuchostwo, abnegacja.* <Od Plucha>

**Pluchota, y**, lm. **y, Pluskota, [Plucha], Plusk,** †**Pluta, [Pluta, Pluzgawica, Plużyca]** *niepogoda, słota, szaruga, czas dżdżysty, flaga, chlapanina:* Na wieś myślącego przytrzymała P. Pilch. Młodym i delikatnym będąc, a w same pluchoty jesienne jadąc konno, mógłby tej pracy nie wytrzymać. Mat. A dyć my jeszcze wszystkich kartofli nie wygrzebali, a tu pluchoty idą. Kon. Zimowe mrozy i pluchoty. Jeż.

**Pluchotać, ta** a. **ce, tał, Pluchać** *pluskotać, chlapać, chlupać, pluskać, chlustać:* Deszcz pluchoce a. plucha. Gdzie w dali pluchoce rozhukana rzeka. Syrok. Wziąwszy więcierze, idziem ku zatoce patrzeć, gdzie hula płotka, gdzie szczupak pluchoce. Syrok. <Od Pluchota>

**Pluchotanie, a**, blm., czynność cz. **Pluchotać.**

**Pluchotny** p. **Pluskotny.**

**Pluchowato** przys. od **Pluchowaty.** L.

**Pluchowaty,** †**Pluhowaty** *zakrawający na pluchę, niechlujny, nieochędożny, flejtuchowaty.* Troc. <Od Plucha>

**Plucie, a**, blm., czynność cz. **Pluć:** P. a. bryzganie parowozu *(= pryskanie przez komin).* P. krwią p. **Krwioplucie.**

[**Plucka, cek**, blp.] p. **Pluca.**

[**Plucnik, a**, blm.] bot. p. **Płucnica.**

**Pluć, uje, uł** p. **Plunąć.**

**Pluder, dra**, lm. **dry I.** a. **Pludrak, [Lufa, Lupa, Lupka, Fluk, Kurta]** pog. *Niemiec, Szwab:* Tak ś. tam byli w pludry, tak i w Węgry wpaśli, że przed niemi jako śnieg, jako słoma gaśli. Pot. **2.** w lm. a. × **Pląd ry, [Pluder]** = a) *spodnie buchaste, workowate, hajdawery, szarawary, rajtuzy:* O wy pludry opuchłe, pończoszki, mostardy, niedawno to tu przyniósł włoski naród. Biel. M. Dał sobie robić pludry jak wory. Zbyl. I Szwedby gębę nadął równo z swemi pludry, niechno na plac wyjedzie. Papr. W pludry ś. ubieramy, żebyśmy ś. wyrzekli ojczystych obyczajów. Star. Cienie Niemców ubogich: każdegoby z pluder wytrząsł. Pot. b) †Pludry = *majtki kobiece.* Kn. Zdr. **Pluderki, Pludereczki.** Zgr. **[Pludrzysko].** <Z Nm. Pluderhosen>

**Pludereczki, ów**, blp. p. **Pluder:** Ta w pludereczkach, pończoszki u niej złotem wyszywane. Jarz. <Od Pluderki>

**Pluderki** p. **Pluder:** P. adamaszkowe szkarłatne, popieliczkami podszyte, z forbotkiem złotym. Goł. <Od Pluder>

**Pludraczka, i**, lm. **i** pog. *Niemka, Szwabka.* <Od Pludrak>

**Pludrak, a**, lm. **cy I.** *człowiek ubrany w pludry.* Koch. W. **2.** p. **Pluder:** Jakto, żeby ostatni P. na własnych nogach wyszedł z granic rzpltej? Sienk. <Od Pludry>

× **Pludrzasto** przys. od **Pludrzasty.**

× **Pludrzasty** *buchasty, szeroki, workowaty, napuszony:* Pludrzaste stroje nasze. Fred. A. <Od Pludry>

[**Pludrzysko, a**, lm. **a**] p. **Pluder:** Moja pani matko, czym ś. naodzieją? — Murzawiec kieczczyskiem, jego brat pludrzyskiem. <Od Pluder>

**Plug, a**, blm. **I.** †P. p. **Plugastwo.** Troc. **2.** [P.] p. **Pluch.**

[**Plug, u**, lm. **i**] p. **Pług.**

**I. Pluga, i**, lm. **i** u felczerów, *mydelniczka.*

**2. Pluga, i**, lm. **i** *deszcz rzęsisty.*

[**Pluga, i**, lm. **i**] zool. p. **Żuk.**

[**Plugactwo, a**, lm. **a**] p. **Plugastwo:** P. rozłazi ś., szczypie, kąsa swoją drogą, a parchy ze swojej strony dokuczają.

[**Plugacz, a**, lm. **e**] p. **Plugawiec.**

**Plugastwo, a**, lm. **a, Plugawstwo, [Plugactwo] I.** a. †**Plug, [Plugawiny]** *paskudztwo, niechlujność, nieczystość, brud, świństwo, kał, gnój:* Czarny duch, który z ust piekielnych wychodził, pozarażane zioła plugastwem zasmrodził. Otw. P. zastarzałe nie zaraz wychędożysz. Kn. Duszne P. obiera ś. około plugawych myśli. Rej. Kałdunów i innego plugastwa około obozu nie miotać, ale jeśli kto w obozie bić chce, tedy plugastwa ma zakopać. Zebrz. P. od bydła zarzniętego. Troc. To P. ze wszystkich narodów wymiecione. Troc. **2.** zb. *rzeczy, istoty plugawe, brzydactwo, paskudztwo, świństwo, szkaradzieństwo.* <Od Plugawy>

**Plugawica, y**, lm. **e I.** forma ż. od **Plugawiec;** [**Plugawka**]: Byś ś. też myła bielidłem, przedsięś P. w nieprawości twojej przede mną. Leop. **2.** p. **Pluchota:** Błocisko i P. na świecie. Bał.

**Plugawić, i, ił I.** *robić plugawym, brudzić, walać, zanieczyszczać, paskudzić, szkaradzić, splugawiać,* posp. *świnić.* **2.** przen. *kalać, plamić, mazać, kazić, hańbić, bezcześcić, profanować:* Nie to, co wchodzi do ust, plugawi człowieka, ale to, co z ust wychodzi, toć pomazuje a plugawi człowieka. Leop. P. czyje łoże. **P. ś. I.** *brudzić ś., walać ś., zanieczyszczać ś., paskudzić ś.* **2.** przen. *kalać ś., plamić ś., mazać ś., kazić ś., bezcześcić ś., hańbić ś., wdawać ś. w brudy:* Nie plugawcie ś. temi wszystkiemi rzeczami, któremi ś. splugawili wszystcy pogani. Leop. <Od Plugawy>

**Plugawie** p. **Plugawo:** Nie miał korzyści z pieniędzy swoich i umarł P. nakoniec. Ustrz.

**Plugawiec, wca**, lm. **wcy, [Plugacz] I.** *człowiek plugawy, niechlujny, brudas, flejtuch, plucha, świńtuch,* posp. *świnia:* Złośliwy P. i na ciele i na duszy. Skar. Cóż chcesz, plugawcze, bym w tobie kochała? ten twój czub brzydki, te kozie uszy? Lubom. Chłopie brzydki i nieobyczajny plugawcze. Lubom. Najszkaradsi plugawcy. Skar. Tobiem ja kiedy służył, mierziony plugawcze? Baryk. Cnota w chłopie niedbałym jest jako piękna szata na plugawcu, a na niej pierza i błota dosyć. Rej. **2.** przen. *sprośnik, wszetecznik, bezwstydnik, paskudnik, brzydal, szkaradnik, bezecnik:* Plugawcy wszeteczniani na Boga, ani na zdrowie, ani na sławę nie pamiętają. Karnk. <Od Plugawy>

× **Plugawiecki** przym. od **Plugawiec:** Przez lat kilka nie uciekły naigrawania ze zbiegów „plugawieckich", i powtarzano satyrę na czynności

rycerzów pospolitego ruszenia pod Pilawcami. Szaj. <Od Plugawiec>

**Plugawieć, eje, ał** *plugawym ś. stawać:* Obyczaje nasze plugawieją. <Od Plugawy>

**Plugawienie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Plugawić. 2.** czynność cz. **Plugawieć.**

**Plugawienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Plugawić ś.**

**[Plugawiny, in,** blp.] p. **Plugastwo:** Jeśli ś. zawadzą w duszy jakie P., to któż ś. nie zbrukał, jeśli za jedno brodził po kałużach? <Od Plugawić>

**[Plugawka, i,** lm. **i]** p. **Plugawica.** <Od Plugawy>

**Plugawo, Plugawie** przys. od **Plugawy:** P. ś. chowa. Troc. P. tam jest. Troc. P. wiersze napisane. Troc. P. mówi. Troc.

× **Plugawomówca, y,** lm. **y** *ten, co mówi plugawo, sprośnie, sprośnik, bezwstydnik w mowie:* P., błazgoń. Kn. <Plugawy + Mówca>

× **Plugawomównie** przys. od **Plugawomówny:** P. ś. wyraził. Troc.

× **Plugawomówność, i,** blm. rz. od **Plugawomówny:** Jeśli obywatelstwo wyszło z kluby karności wszelkiej, tedy P. najdzie dla siebie wziętość. Pilch.

× **Plugawomówny** *mówiący, lubiący mówić o rzeczach plugawych, nieobyczajny w mowie:* Ożerce, opoje plugawomówni najchętniej przestają z podobnemi sobie. Pilch. <Plugawo + Mówny>

**Plugawość, i I.** blm. rz. od **Plugawy:** P. nie tylko szkodę czyni, ale i ohydę. Ek. Dla plugawości grzechu człowiek przy Panu nie ma miejsca. Białob. **2.** lm. **i** *plugastwo, rzecz plugawa, postępek plugawy, sprosność, wszeteczność, nieczystość, bezeceństwo:* Mąż z mężczyzną nie będzie grzeszył, bo to jest P. przeklęta. Leop. Pilnie strzeżcie przykazania i sądów moich, abyście nic nie czynili ze wszystkich tych plugawości, tak domacy jako i gość. Leop. Rozmaite plugawości cielesne. Leop.

**Plugawstwo, a,** lm. **a** p. **Plugastwo:** Lepiejby ś. stało, gdyby to P. wybito w pień. Krasz. <Od Plugawy>

**Plugawy I.** *zaplugawiony, zbrukany, powalany, niechlujny, brudny, obrzydliwy, szpetny, szkaradny, paskudny:* P. statek, szata, dom. Kn. Plugawe ręce. Troc. Rdza plugawa. Kochan. Promień słoneczny, plugawych ś. rzeczy dotykając, mazać ś. nie może. Skar. Plugawe śmiecie. Wer. Plugawe pomyje. Stryjk. Wzrok dziki, suknia plugawa. Mick. Połowę mu ziarna zostawiono, i to plugawego. Krasz. W plugawą paszę ciała ludzkie bestjom ś. obróciły. Tw. **2.** *nie lubiący czystości, niechlujny, nieporządny, flejtuchowaty:* Swawola podobna ku plugawej świni, co nie myśli ni o czym, ni o żadnej cnocie, kilo by ś. po woli kąpała we błocie. Rej. Szkodzi dzieciom, kiedy plugawa mamka złym mlekiem karmi. Ocz. **3.** *ohydny, sprosny, gorszący, niemoralny, nieprzyzwoity, wszeteczny, niecny, haniebny, bezwstydny, bezecny, wstrętny:* Konstantyn V, jak ś. z młodu okazał plugawym, także i na starość smrodem był. Biel. M. Sny plugawe o nierządnych miłościach. Syr. Ona po uszy i po same skronie w swoich plugawych wszeteczeństwach tonie. Lubom. Nie czytać ksiąg plugawych. Karnk. Plugawa i wszeteczna mowa. Birk. P. w mowie. Kn. P. w mowie człowiek. Troc. Grubo, po chłopsku łaje słowy plugawemi. Otw. Pełno obrazów plugawych po salach. Birk. Po tym ś. dawam winna, iżem ja w myślach proznych, niepożytecznych, plugawych długom trwała. Erl. Święte progi plugawą nogą hańby deptane! Sf. <Od Pluga: PLU/PLW>

† **Pluha, y,** lm. **y, [Pluha]** p. **Plucha.** Troc.

† **Pluhowato** przys. od **Pluhowaty.**

† **Pluhowaty** p. **Pluchowaty.** Troc. <Od Pluha>

† **Pluhostwo, a,** blm. p. **Pluchostwo.** Troc.

**[Plujnąć, nie, nął]** p. **Plunąć.**

**[Plujnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Plujnąć,** *plunięcie.*

**Plumaż, u,** lm. **e** *ozdoba z piór przy kapeluszu męskim, pióropusz:* Kapelusz z czarnym plumażem. <Fr. plumage>

**Plumboferyt, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady tlenków, odmiana magnetytu* $PbO.Fe_2O_3$. <Z Łć. plumbum = ołów, + ferrum = żelazo>

**Plumbogumit, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady saletrowców, jeden z fosforanów zawierających glin.*

**Plumbokalcyt, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady sylikoidów, kalcyt z domieszką* $PbCO_3$. <Od Łć. plumbum = ołów, + Kalcyt>

**Plumozyt, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady lamprytów, odmiana dżemsonitu.* <Od Łć. pluma = pierze>

× **Plump, u,** lm. **y** *plusk.* Mrong. <Nm. Plump>

**[Plumpa, y,** lm. **y]** p. **Pompa.**

**[Plumpować, uje, ował]** p. **Pompować.** <Od Plumpa>

**[Plumpowanie, a,** blm.] czynność cz. **Plumpować.**

× **Plumpsnąć, nie, nął** *plusnąć, chlapnąć, klapnąć, pacnąć.* Mrong. <Nm. plumpen>

× **Plumpsnięcie, a,** blm., czynność cz. **Plumpsnąć.**

**Plumpuding, u,** lm. **i** *narodowa potrawa angielska z mąki i tłuszczu wołowego z rozmaitemi przyprawami.* <Ang. Plumpudding>

† **Pluna, y,** lm. **y** *odchody flegmiste, plwociny;* p. **Ślina:** Mówi, do gęby co mu niesie P. Pot. Przen.: Ten muszkietową z konia leci pluną, ów z tyłu ścięty... Jabł. *(= pociskiem).* Przen.: Daj wiatrom żagle, nie dbaj na tę plunę: Cezara wieziesz i jego fortunę. Chr. <PLU/PLW>

**Plunąć, nie, nął, [Plujnąć],** nied. **Pluć, Plwać, [Plewc] I.** *zrzucić ślinę, flegmę, splunąć:* Ustawicznie pluje. Troc. *(= splwa).* Ci, którzy często plują, siła w sobie flegmy mają, a gdyby nie plwali, prędkoby w febrę wpadali. Sak. Plunąwszy po trzykroć, przeżegnał chorego. Urzęd. Chcąc mocno uderzyć, tedy plują w rękę. Urzęd. Pluń w garście, to ci będzie lżej. P. krwią. Przen.: Pluć w sufit, wyżej nosa = *zadzierać nosa, pysznić ś.* Już on do stropu pluje, już nie po ziemi, lecz po ludziach, depce. Pot. W sufit plunie. L. Już on w drugiej izbie oparty o ścianę, po brodzie pluje, młynkuje językiem, oczyma przewraca. L. *(= pijaniuteńki).* Przen.: P. na kogo, na co, P. komu w oczy = *okazać mu pogardę, lekceważenie, wstręt; kpić sobie z niego, nie dbać o niego.* Pluń na marę! Wszędzie ś. z nieszczęsnej urągają sieroty, wszyscy na mnie plują. L. Pola swoje tak popsuł, iż aż pluć na to trzeba. Świt. P. komu w oczy. Pluń niegodziwcowi w ślepie! I plunąwszy, poszli precz. Biel. J. Jakby czucia nie mieli, pluń im w kaszę, zmieszaj z błotem, jednakowoż weseli. Brud. Przen.: Na niego żółcią pluła, że ś. ledwo nie otruła. L. *(= wywierała złość, wściekała ś., pieniła ś. od złości).* **2.** przen. *strzelić, sypnąć gradem kul:* Rebelizanci plunęli w oczy oblegającym gradem kul ognistych. Rol. Pędzi gromadka, co koń wyskoczy, a za nią całe

ono wojsko, i wciąż plują z rusznic aż strach. Przybor. Chciał plunąć żelazem wrogom w ślepie. Przybor. <PLU, PLW>

†**Plundrować, uje, ował** p. **Plondrować:** Już nieprzyjaciel wszystkie (mury) opanował i już bogate kościoły plundrował. P. Koch. <Nm. plündern>

†**Plundrowanie, a,** blm., czynność cz. **Plundrować,** *plondrowanie.*

**Plunięcie, a,** blm., czynność cz. **Plunąć.**

[**Plu-plu** nieod.] dziec. *świnia.*

**Pluralista, y,** lm. **ści** *zwolennik, wyznawca pluralizmu.*

**Pluralizm, u,** blm. **I.** *zmysł społeczny, duch społeczny lub korporacyjny.* **2.** *uznanie równouprawnienia.* **3.** fil. *system metafizyczny, przyjmujący istnienie wielu indywidualnych substancji, monadologja Leibniza.* <Od Łć. pluralis = dotyczący wielu>

!**Plurytis** nieod. *zapalenie opłucnej.* <Gr. pleurítis>

**Plus, u,** lm. **y I.** *nazwa znaku dodawania,* i, więcej: Kazano mu wykładać dwa a dwa jest cztery! W to graj, stary prostaku! z minusem i z plusem bezpieczniej małe dziecię nazwać asinusem. Syrok. P. minus = *mniej więcej, około:* Może to kosztować P. minus ze trzy dukaty. **2.** przen. *zaleta, strona dodatnia, zysk, przewyżka dobrego:* Sumuję wrażenia z Nałęczowa i widzę, iż plusy przeważają. **3.** karc.: Gra preferansowa z plusami = *ze zgrywaniem punktów niedogranych do puli przez przeciwników.* <Łć. plus>

**Plusista, y,** lm. **ści** *wygrywający, mający plusy w grze karcianej.* <Od Plus>

[**Plusiu!**] w. p. **Pluś.**

**I. Plusk, u,** lm. **i I.** *pluskanie, pluśnięcie, odgłos płynu uderzonego przez coś upadającego w niego:* Nie widziano, jak skoczyła do rzeki, P. tylko usłyszano. Plusku strachała ś. wodnego. Żebr. P. wioseł. **2.** *słota, niepogoda, chlapanina, szaruga, flaga; długotrwały deszcz; deszcz ze śniegiem; odwilż,* pluta, pluskota, pluchota: W zimie i lecie, w P. i pogodę muszą poddani robić. Świt. Mokrej jesieni pluski przenikające. Tw. Ptastwo czarne zlatając ś. szargę i P. brzydki wróżą światu. Tw. W polu P., słota. L. Plusków dosyć w kwietniu. Troc. Tam na wszystkim nabożeństwie bawił, nic ś. ani pluskiem, ani odległością miejsca, ani słabością zdrowia od tego świętego postanowienia nie chcąc dać odrazić. Nies. **3.** *ogon ryby a. bobra:* Ówdzie wysmukłych rybek srebrnołuski orszak lekkiemi mąci wodę pluski. Nar. Gdziekolwiek tłucze lubo w grzbiet, lub w pluski, nie może stłuc z kości twardej łuski. P. Koch. Achelijskie córy, gdy z muzami pocierać ś. śmiały, ujrzą po sobie pluski robacze i wężowe skóry. Tw. Suma od plusku dawać. Biel. Każda z nich (ryb) swym łańcuchem za plusk uwiązana. Kochan. Dwie gwiaździe w nim (Wodniku) zacniejsze: ta Wielorybowi pluska sięga, a ta tkwi w nogach Wodnikowi. Kochan. W ten czas Wieloryb swój plusk z wody ukazuje. Kochan. <PLU(SK); ? Dźwn.>

**2. Plusk!** w. *wyrażający odgłos pluśnięcia,* chlup!: Ryba P. po wodzie! P. o ziemię! Prus. (=*chlap! bęc! brzdęk! pac!*). <Dźwn.>

**Pluskać, a, ał i P. ś.** p. **Plusnąć:** Gnojem smrodliwym nań pluskali. Op.

**Pluskanie, a I.** blm., czynność cz. **Pluskać. 2.** lm. **a** *odgłos pluskania, plusk ustawiczny:* Odzywały ś. jego pluskania. Orzesz.

**Pluskanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pluskać ś.**

[**Pluskatka, i,** lm. **i**] w zagadce: Matka P., ociec łysy byk, dziécięta trzysięta (= stępor, stępa i kasza).

**Pluskiewka, i,** lm. **i I.** p. **Pluskwa:** Pluskiewki w początku są białawe lub żółtawe, a potym po zrzuceniu skórki — brunatne. Kluk. **2.** a. !**Pinezka,** !**Piunezka** *rodzaj ćwieczka z szerokim płaskim łebkiem do przytwierdzania papierów do drzewa.*

**Pluskiewnik, a,** lm. **i** bot. **I.** p. **Czerwiec. 2.** p. **Nachyłek** (coreopsis) *roś.* <Od *Pluskiewny, od Pluskwa>

**Pluskolec, lca,** lm. **lce** zool. (notonecta) *owad półpokrywy lądowy.*

†**Pluskonny** p. **Pluskotny.**

**Pluskot, u,** lm. **y** p. **I. Plusk:** Dochodził P. słoty. Jeż.

**Pluskota, y,** lm. **y** p. **Pluchota:** Jesienny czas pluskoty nadchodził. Rozm. um. Pol.

**Pluskotać, oce, tał i P. ś.** p. **Plusnąć:** Z góry ś. leje, pod nogami ś. pluskoce. Dyak. Baleny w morzu ś. pluskocą. Przyb.

**Pluskotanie, a,** blm., czynność cz. **Pluskotać;** *pluskot, plusk.*

**Pluskotanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pluskotać ś.**

**Pluskotny, [Pluskotliwy, Pluśny], Pluchotny,** ×**Plutliwy,** †**Piutny,** †**Pluskonny,** †**Ploskonny,** †**Ploskunny** *dżdżysty, słotny, niepogodny:* Dzień P. Jesień pluskotna. Pluskotne Hyjady. Klon. <Od Pluskot>

**Pluskun, a,** lm. **y** *duch wodny:* Wyobraźnia dowoli mogła poruszać demony, duchy tych wód i rzek, jak uganiała ś. za psotnemi topielcami i pluskunami, po wodach igrającemi. Lel. <PLU(SK)>

**Pluskwa, y,** lm. **y I.** bot. p. **Szelężniczek. 2.** zool. = a) a. [**Płaszka, Płoszczka, Plos, Płaszczyca, Płosyca, Błoszczyca, Płoszczyca**] (acanthia lectularia) *owad półpokrywy bezskrzydły, pasorzytny, karmiący ś. krwią człowieka.* Przen.: Sam chłop tęgi, a taką pluskwę ma żonę (=*kobietę małą, wątłą, nikłą*). b) P. owcza p. **Pejka.** c) [P.] p. **I. Pliszka.** <PLU(SK)>

**Pluskwi, Pluskwiany, Pluskwowy** przym. od **Pluskwa.**

**Pluskwiany** p. **Pluskwi:** Roślina ta odznacza ś. zapachem pluskwianym. W. <Od Pluskwa>

**Pluskwica, y,** lm. **e I.** bot. p. **Czerniec. 2.** zool. (pentaloma) *owad półpokrywy różnoskrzydły lądowy.* <Od Pluskwa>

**Pluskwowaty** *podobny do pluskwy.* Zool.: Owady pluskwowate (rhynchota s. hemiptera) *półtęgopokrywe.* <Od Pluskwa>

**Pluskwowy I.** p. **Pluskwi. 2.** bot.: Ziele pluskwowe p. **Pchlica.** <Od Pluskwa>

**Plusmacher, a,** lm. **rzy** *finansista usiłujący wszelkim sposobem zwiększyć dochody państwa.* <Plus + Macher>

**Plusnąć, śnie, snął** a. **sł,** nied. **Pluskać I.** a. **Pluskotać** *wywołać plusk, wydać plusk:* Wały pluskają. Troc. Ryby pluskają w wodzie. Żelazna łuska wiąże parę ucieszną (Marsa z Wenerą, których zdybawszy na łóżku, Wulkan żelazną niby siecią oplótł), a ta w sieci pluska z śmiechem bogów. Gawiń. Pluskał, pluskał, a nie umuskał. Prz. (= kręcił ś., a nic nie zrobił. L.). **2.** *uderzyć z pluskiem, chlapnąć, plasnąć:* P. wiosłem. Ryba pluska ogonem. Dudz. Sznur ś. prężył i naszemi głowy pluskał po wodzie. Słow. **3.** *rzucić płynem z pluskiem, chlusnąć, bluznąć, chlup-*

*nąć, chlapnąć, bryznąć, prysnąć:* Plusnął mi w same oczy błotem. Oss. W ryby przemienieni, do wody wpadają i, krążąc ś., gęstemi kroplami pluskają, raz ś. na wierzch wydając, drugi raz ś. kryjąc pod wody. Otw. Wlekli go do Tybru, pluskając nań błotem. Biel. M. Przen.: †Pluskać, co na ziemię rzucając. Kn. *(= chlastać).* Przen.: P. mową, słowem = *bluznąć; powiedzieć, co ślina przyniesie do gęby, chlapnąć językiem:* Szkaradne grzechy swoje począł pluskać. Birk. Ona pocznie zbrodnie swoje szkaradne tak wszeteczną mową pluskać, że kapłan porwał ś. Birk. Staruszek podochocony zaczyna przebąkiwać, żarcikami pluskać. L. Zdrowia wymyślać, koncepcikami pluskać. L. Najlepsi pisarze plusną czasem nieuczciwą myślą. Kopcz. Słowy pluska, aż brzydko. Opal. **4.** †P. kogo, co = *opluskać, ochlapać, obryzgać, opryskać:* Ryby, w morzu igrając, słoniawą rosą zioła przy brzegach pluskały. Otw. **5.** *rzucić ś., wpaść z pluskiem w płyn, chlusnąć, chlapnąć, hulnąć:* Ikarus k górze bieżał i plusł w morskie wały. Ryb. J. Rzucił żabom Jowisz bierzwno w wodę, które, wielkością swą plusnąwszy ciężko, szumem wody żaby przestraszyło. L. Dwa razy stałem nad Dunajem, a raz nad Renem, myśląc: a no, plusnąćby? Nie było już co robić — nie plusnąłem, i dobrze ś. stało. Krasz. **6.** lek.: Szmer pluskający. **Pluskać ś., Pluskotać ś., Pluszczeć ś., Pluszczyć ś. I.** *igrać w wodzie, pluskając; chlapać ś., kąpać ś.:* Rybka za rybką wskroś zwierciadlanej otchłani ś. pluska. Zal. Ptaszek ś. w wodzie pluska. Len. Gęś w wodzie ś. pluszcze. Min. Czy chcesz, niby jaskółka chybka, oblicze tylko wód muskać, czy zdrów jak rybka, wesół jak rybka, cały dzień ze mną ś. P. Mick. **2.** †Pluskać ś. = *opluskiwać ś., ochlapywać ś., oblewać ś., zlewać ś., zalewać ś., bryzgać ś., opryskiwać ś., broczyć:* P. ś. krwią. **3.** †Pluskać ś. = *womitować, rzygać, zwracać, oddawać, zrzucać z żołądka.* <PLUSK>

[**Plustwa, y,** lm. **y**] zool. = **Drozd.**

**Plusz, u,** lm. **e,** × **Plis,** †**Plisz,** †**Plisia,** †**Pliśnia** *materja, podobna do aksamitu, z długiem włosem, kosmata:* Meble pluszem kryte. <Fr. peluche, Nm. Plüsch>

**Pluszcz, a,** lm. **e** zool. **I.** a. [**Pluszcz wodny, Szpak wodny**] (cinclus aquaticus) *ptak wróblowaty zębodzioby z rodziny drozdów.* **2.** w lm. p. **Pluszczowate.** <PLUSK>

[**Pluszczaj, a,** lm. **e**] p. **Tatarak.**

**Pluszczeć, y** a. †**eje, ał, Pluszczyć I.** *ciec strumieniem, płynąć z pluskiem, chlupotać:* Krew', na wszystkie strony pluszczy. Żebr. Z rannej łani krew', strumieniami pluszczy. Tw. Niewiasta, grzebiąc męża, głową tłukła, aż krew', pluszczała. Warg. Krew', jego aż ziemię pluszcząca skropiła. Jabł. Niebo rakowi krew' z ręki pluszczy. L. †Nieba, cały ten dzień pluszczejąc, dokuczały nam z wierzchu. Tw. Deszcz pluszczy. Stryjk. Dyscypliną aż do śmierci krajał, tak że aż krwią pluszczało. Nies. Jako gdy w zwadzie wół prawy róg zgubił, oślep ś. miece, a krew z niego pluszczy. Kochan. **2.** × P. czymi = *oblewać ś., zlewać ś., ociekać, broczyć:* Biedzi ś. śpiący, ze strachu pluszczy potem. Wad. Ze wszystkich lasów ptastwo ś. zleciało, pluszczały drzewa krwią, gdzie ścierw znosiło. Chr. Ja ś. mam pobratać z temi tygrysy, którzy tak krwią ludzką pluszczą? Stasz. Przen.: *bluznąć, plusnąć, wyrzucić:* Lekwie nie pluszczej żółciuchą w żywe oczy. Hul. Przen.: *kapieć, niszczeć, marnieć, zmniejszać ś.:* Król ten, nic nie sprawiwszy, mogąc, precz ich puszczał, skarb wniwecz pluszczał. Stryjk. **P. ś. p. Plusnąć:** Między górami na błotach obozy w codziennej prawie topieli ś. pluszczą. Chr. <PLUSK>

**Pluszczenie, a,** blm., czynność cz. **Pluszczeć** i **Pluszczyć.**

**Pluszczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pluszczeć ś.** i **Pluszczyć ś.**

**Pluszczowate, Pluszcze** zool. (cinclidae) *rodzaj ptaków wróblowatych.*

**Pluszczyć, y, ył** p. **Pluszczeć. P. ś.** p. **Plusnąć:** Pluszczyła ś. krew z niego. Troc. <PLUSK>

[**Pluszka, i,** lm. **i**] zool. p. **Pliszka.**

**Pluszownia, i,** lm. **e** *oddział fabryki sukiennej, gdzie wyrabiają plusz.* <Od Plusz>

**Pluszowy** przym. od **Plusz:** Żakiet damski P.

[**Pluszynka, i,** lm. **i**] *jedna z pluśni.*

[**Pluś!, Plusiu!**] w. *nawoływanie gęsi.*

[**Pluśnie, i,** blp.] *plewy od krup, gdy te ś. robią.*

**Pluśnienie, a,** blm. p. **Pluśnięcie:** W rzece słychać rybki P. Gosz.

**Pluśnięcie, a,** blm., **Pluśnienie** czynność cz. **Plusnąć.**

[**Pluśnik, a,** lm. **i**] *mech na drzewie* (lichen pulmonaria).

[**Pluśny**] p. **Pluskotny:** Dzień zaduszny bywa P., niebo płacze. Prz.

**Plut, a,** blm., skrócone z **Pluton.** Przen.: *pieniądz:* Daje chętnie Cererę za Pluta. Mick. <Od nazwy bożka Plutona>

**Pluta, y,** lm. **y** i. †P. p. **Pluchota:** Niepogodę, deszcz, plutę cierpimy. Hrb. Kto widzi szpetną chmurę przed sobą, a nadziewa ś. prędkiej pluty, wczas sobie opończę odwięzuje. Rej. Niepogody z plutą pobudziły bystre potoki. Groch. Dla pluty i zimna musiał z pola zjechać. Warg. Obozowych głodów, upałów i chłodów i plut ś. nie boi. Susz. Już ci wszystka P. zginęła, kwiatki ś. rozkwitają. Op. Piżmowany galancik kurzawy i pluty nie zniesie żołnierskiej. Pilch. Oracz przeklina suszę, klnie kupiec plutę w drodze. Bach. **2.** †P. *ślina.* Sł. wil. **3.** a. [**Pluto, Pluto**] *popławek, pław u niewodu.* **4.** [P.] = a) *kałuża na dworze lub podwórzu; kałuża, woda w zaklęśnięciach drogi stojąca.* b) *woda deszczowa, deszczówka.* <? PLU/PŁW>

[**Plutka, i,** lm. **i**] bot. p. **Syrojeszka.**

× **Plutliwy** p. **Pluskotny:** Trwająca przez czas długi plutliwa chwila kwiat z kłosów otrząsła. Nar. <Od Pluta>

[**Plutnica, y,** lm. **e**] *zbiorowisko wody deszczowej.* <Od Plutny>

†**Plutny** p. **Pluskotny:** Czas niepogodny, P. Dor. <Od Pluta>

[**Pluto, a,** lm. **a**] p. **Pluta.**

**Plutokracja, i,** blm. **I.** *arystokracja pieniężna, warstwa społeczna, złożona z najbogatszych ludzi bez względu na ich pochodzenie; bogacze.* **2.** *wpływ bogaczów na rządy kraju.* <Gr. ploùtokratía>

**Plutokrata, y,** lm. **ci** *bogacz-parwenjusz, arystokrata pieniężny.*

**Plutokratycznie** przys. od **Plutokratyczny.**

**Plutokratyczny** przym. od **Plutokrata:** Rządy plutokratyczne. Usposobienie plutokratyczne.

**Pluton, u,** lm. **y,** × **Ploton** *poddział żołnierzy równający ś. czwartej części kompanji piechoty.* Górs. P., kompanja w znaczeniu taktycznym. Gemb. P. na stopie wojennej ma rot 36. Chrzan. P., rota piechoty. Dudz. Zdr. **Plutonik.** <Fr. peloton>

**Plutoniczny** geol.: Teorja plutoniczna = *teorja [illegible] ś. skorupy ziemskiej siłą [illegible] ziemi.* Utwór P. a. formacja

plutoniczna, skały plutoniczne a. ogniowe = *skały utworzone skutkiem stygnięcia roztopionej masy law pierwotnych.* <Od nazwy bożka Plutona>

**Plutonik, a,** lm. **i** p. **Pluton.**

**Plutonista, y,** lm. **ści, Wulkanista** *zwolennik dawnej teorji gieologicznej, przypisującej utworzenie ś. skorupy ziemskiej wyłącznie działaniom ognia:* Gieologowie podzielili ś. na dwa stronnictwa: plutonistów i neptunistów.

**Plutonizm, u,** blm. *teorja plutonistów.*

**Plutonowy** przym. od **Pluton:** Ogień P. = *strzały dawane przez całą kompanję odrazu i ciągle, bez komendy.* <Od Pluton>

× **Pluwjale** nieod. p. **Pluwjał:** Ojca świętego przyniesiono do kaplicy, przybranego w P. i mitrę kosztowną. Bart. <Łć. pluviale, ni. od pluvialis = deszczowy>

**Pluwjał, u,** lm. **y** × **Piwjał,** × **Pluwjale** l. *kapa kapłańska, wkładana podczas ceremonji kościelnych.* **2.** *płaszcz koronacyjny cesarzów niemieckich.* <Od Łć. pluvialis = deszczowy>

**Pluwjometr, u,** lm. **y** p. **Deszczomierz.**

**Pluwjometryczny** przym. od **Pluwjometr:** Stacje pluwjometryczne. <Od Pluwjometr>

[**Pluwocina, y,** lm **y**] p. **Plwocina.** <PLU/PLW, zam. Plwocina>

[**Pluzgawica, y,** lm **e**] p. **Pluchota.** < Od PLU(ZG) obok PLU(S)K>

× **Płużenie, a,** blm., czynność cz. **Płużyć.**

[**Płużyca, y,** lm. **e**] p. **Pluchota.**

**Płużyć, y, ył** *tryskać, wytryskać, wylewać ś. strumieniem, bić, żgać:* Gdy wieloryb na powierzchnię wychodzi, woda dwoma otworami w głowie jak fontannami płuży. Sł. wil. < PLU(G)/PLU(Ż)/PLW>

× **Plwacz, a,** lm. **e** *ten, co wciąż pluje, spluwacz:* Władysława od częstego spluwania Plwaczem przezwano. Błaż. Zdr. × **Plwaczek.** <Od Plwać>

× **Plwaczek, czka,** lm. **czki** p. **Plwacz.**

**Plwaczka, i,** lm. **i** l. ×P. forma ż. od **Plwacz. 2.** × P. p. **Spluwaczka. 3.** † P. *flegma.* Mur.

**Plwać, a, ał** p. **Plunąć:** Ci, którzy często plują, siła flegmy mają, a gdyby nie plwali, prędkoby w febrę wpadali. Sak. Niedworstwo jest za trzecim słowem P. L. Plwał krwią. Troc. Plwali na niego. Troc. <PLW/PLU>

× **Plwalnik, a,** lm. **i** p. **Spluwaczka.** < Od *Plwalny, od Plwać>

**Plwanie, a,** blm., czynność cz. **Plwać:** Lekarstwo na P. krwią. Ślesz.

† **Plwáwliwy** *flegmisty.* Mur. <Od Plwać>

× **Plwocia, i,** lm. **e** p. **Plwocina.** Sł. wil.

**Plwocina, y,** część. w lm. **y,** × **Plwocia, [Pluwocina] l.** *wszystko, co ś. przez usta wypluwa, więc i ślina.* **2.** lek. *to, co przed wypluciem wykrztuszono z dróg oddechowych:* Plwociny drzewkowate a. krzaczkowate, gnilne, grudkowate a. zbite, kłębkowate a. zsiadłe, krążkowate, krążkowe, krwawe, kuliste, pieniste a. spienione, rdzawe, ropiaste, strzępiaste, szkliste, wodniste i wodnistośluzowe. <Od *Plwota, PLW/PLU>

[**Pła, y,** lm. **y**] p. **Pchła.** <Z Pchła>

[**Płac, piele, pełł**] p. **Pleć.**

**Płaca, y,** lm. **e,** † **Płat** l. a. † **Płata, [Płata],** † **Płacież,** † **Płać** *zapłata, pieniądze za co, wynagrodzenie pieniężne,* przen. *nagroda:* Przybędzie bydło wasze, dam wam za nie żywność, jeśli płacy nie macie. Wuj. Komu P. słodka, praca też bez piołunu. Chm. B. Jaka P., taka praca. Prz. (= leniwo każdy pracuje, gdy pożytku mało czuje). Jaka praca, taka P. Pot. Bolejesz na niewdzięczność: alboż ci rzecz tajna, że to w płacy za łaski moneta zwyczajna? Kras. Wierność ku sobie król Kazimierz sowitą płacą ubogacił. Nies. P. stała = *pensja.* **2.** † P. = *wartość, cena:* Różność wielka koło płacy abo ceny złotego czerwonego. Gostk. **3.** [P.] *obrus włosienny w olejarni.* <PŁ\T>

**Płacenie, a,** blm., czynność cz. **Płacić.**

× **Płach, u,** lm. **y** p. **Płach.** Górs. Ale ty wżdy dla przestrachu, radzęć, myśl czasem o płachu. Rej. Bo cudny wzór na kabat P., i brzucha więc wżdy nie tak strach. Rej.

**Płacha, y,** lm. **y** l. × P. p. **Płach:** Gdy czas wojenny, więc coś i od płachy Waści posyłam. Pol. **2.** [P.] = a) *połowa kloca rozszczepionego; gruba deska nieociosana.* b) *deszczułka zamykająca otwór w ulu,* dłużnica, zatuła, zatwór. c) a. [**Widła, Socha, Nasad**] *deska brzozowa osadzona w dziurze grądzieli.* Zdr. [**Płaszka**]. <?>

[**Płachać, a, ał** i **P. ś.**] p. **Płoszyć.**

[**Płachanie, a,** blm.] czynność cz. **Płachać,** *płoszenie.*

[**Płachanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Płachać ś.**

**Płachciany** przym. od **Płachta,** *z płachty zrobiony, płócienny, parciany, paczesny.* L. *Linteus,* płócienny, P. Mącz. Jeszcześ na puszczy, jeszcześ pod płachcianemi domki. Skar. (= *pod namiotami*). <Od Płachta>

[**Płachciątko, a,** lm. **a**] p. **Płachcina:** Pastuch ze strachu płachciątkiem zatrzepie. Kon. <Od Płachta>

† **Płachciec, chca** a. **chcia,** lm. **chcy** l. *człowiek w płachty ubrany; biedak, chudopachołek:* Drą z ubogiego płachcia. Troc. **2.** *gałganiarz, handlarz gałganami, szmaciarz.* <Od Płachta>

**Płachcina, y,** lm. **y,** [**Płachetka, Płachciątko**] *licha, nędzna płachta:* Chodzą w prostych płachcinach, ciało dziwnie dręczą. Paszk. Zdr. [**Płachcinka**]. <Od Płachta>

[**Płachcinka, i,** lm. **i**] p. **Płachcina.**

[**Płachcisko, a,** lm. **a**] p. **Płachta:** Chodził, rznąc na kawały to stare P. Kon.

**Płacheć, chcia,** lm. **chcie** a. ż. **Płacheć, chci,** lm. **chcie,** [**Płachc**] *spłacheć, płat, szmat, kawał:* Śnieg pada dużemi płachciami. <? PŁACH>

[**Płacheta, y,** lm. **y**] p. **Płachta.** Zdr. [**Płachetka**].

**Płachetka, i,** lm. **i** l. [P.] = a) p. **Płachcina:** Ino mnie w szmatki starej płachetki obwiązywali. Kon. b) p. **Płachta.** c) [P. = *ni to pan, ni to chłop, próżniak, pisarz pokątny*]. **2.** bud. = a) *jedno z płaskich miejsc między żyłami na sklepieniu gotyckim,* żagielek. b) *sklepienie kozubkowate:* P. nad drzwiami, nad oknami = *powierzchnia łącząca wierzchnie krawędzie ich wewnętrznego otworu z zewnętrzym otworem, gdy te są odmiennej postaci.* Podcz. <Od Płachta>

† **Płachetnik, a,** lm. **cy** *człowiek odziany płachtą:* Apollon (w tej jednej płachcie) podał królowi piłę; król, wziąwszy od płachetnika, począł sobie myślić. Hist. rzym. <Od *Płachetny, od Płachta>

[**Płacht, u,** lm. **y**] p. **Płachta.** Przen.: *żagiel:* Wiatr, kiedy żagle zdybie, spuszczać P. flisi daremnie ś. kuszą. Chr. Wprawo gdym płachty nagalał, cóż czynisz? Ofelt wrzasnął. Żebr.

**Płachta, y,** lm. **y,** [**Płacht, Płakta, Płacheta, Plachta, Plochta**] l. *kawał płótna grubego, ordynarnego, chusta z płótniska, rodzaj prześcieradła; [prześcieradło do noszenia trawy; chustka, obrus*

*płócienna do ubioru; duża chustka biała, którą ś. odzwyczaja matki chrzestne; długie prześcieradło z płótna szląskiego, które zarzucają na głowę mężatki, idąc do kościoła, służące im przez całe życie, a i po śmierci będące ich całunem; szmata, galgan, strzęp oddarty z większej sztuki lub pozostały po zużytym ubraniu, wiszący u niego]:* Płachtą przywodziany. Troc. Cygan w płachcie. Troc. W tak podłej płachcie i w grubej sukmanie, coś ja tu widzę dziwnego, mój panie. Lubom. P. mu bok z grubych okrywa konopi. L. Obwija dziecię paczesną płachtą a. grubym prześcieradłem. Pot. Z młodu w tafcie, a na starość w płachcie. Prz. Szlachta, jednemu worek, drugiemu P. Prz. Nie możnaby było ocalić okrętów przed ogniem, gdyby ich nie okryto płachtami i owe nie polewano. Świt. P. kramarska. Troc. *(= do pokrycia tasu).* P. do okrycia rzeczy pod gołym niebem, na wozie, w wagonie odkrytym = *opona, deka:* Wozowa P. L. Przen.: Wobec prawdy spadła mi z ócz P. Oliz. *(= zasłona).* Już na ś. wzięło czarną płachtę morze. Auszp. *(= kir, krepę, zasłonę).* Mapa pomieniona wskazuje płachty lasów Niżu. Dub. M. P. wody. Brnął piaskami, co od Siedlec do miasta Kałuszyna, jakby płachtą kilkomilową, rozesłały ś. długo. Wójc. Srogi wicher dął płachtami śniegu po rozłogach niżowych stepów. Dub. M. *(= płatami).* **2.** [P.] = a) *rodzaj pledu wełnianego kraciastego.* b) *fartuch zimowy, wełniak.* c) *fartuch z dreliszku lub bai w paski poprzeczne.* d) *kilimek wełniany w pasy kolorowe do okrycia łóżka* (in. pościałka) *lub jako odzież wierzchnia:* Z wełny wyrabiają cienką tkaninę w pasy kolorowe, nazwaną pościałką a. płachtą. Pol. e) *płócienna śmigi wiatrakowej, złożona z cienkich desek, w które wiatr dmie.* f) *giętka powierzchnia trzewiska, złożona ze zrośniętych korzeni roślin wodnych.* g) a. [bedłka kleista] *agaricus glutinosus.* h) bud. *połać dachu pochyła w tę lub ową stronę.* **3.** myśl. = a) *zasłona, za którą ś. ukrywa ptasznik na łowach.* Cyg. b) *przyrząd myśliwski z płótna cienkiego, pod którym krył ś. myśliwy, napędzając pardwy, kuropatwy; płachta do przykrywania ptaków na łowach:* P. jakim narzędem ma być, którać ś. zgodzi do pardw i do kuropatw. Cyg. Myśliwiec kuropatwę za płachtą ugania. Troc. Bez płacht, bez sieci jestem usidlona. Lubom. **4.** ryb. *ogromna sieć na ryby, niewód bez matni.* **5.** zł. *bibułka do papierosów.* [**Płachtą**] przys. *gromadą, kupą, gromadnie:* Wynieśli ś. płachtą przed parszywą szlachtą. Zdr. **Płachetka.** Zgr. **Płachcisko.** <? PŁACH>

**Płachtowe, ego,** blm. kol. p. **Oponowe.** <Od Płachtowy>

**Płachtowy** przym. od **Płachta.**

†**Płaci,** †**Płać** przys. **1.** *czy, czyli, czyż:* Rzekł mu: P. ty nie masz nic! tamten odpowiedział: mam! Glicz. Niestotyż! miły Józef, płaci-ś ty co zbroił? Rej. Mówili mu mężowie gilehadzcy: P. ty Efratczyk? a on rzekł: nie jestem! Bud. Jako, chłopie? tyś królem? płaci ty z nas szydzisz? Baryk. **2.** *chyba, pewnie, zapewne, widocznie, może:* Płaci ten chłop oszalał! Baryk. P. nie wiesz. Kn. Płaci wy figlujecie; pozwę was do wójta. Baryk. Płacim się jakoś w wołu we śpiączki przewierzgnął. Baryk. Kiedybyś teraz był wolen, płacibyś z wielką ochotą szedł do żony i dziatek? Baz. Ty, słysząc ono tak częste pytanie, rzekłeś: P.-ś ś. ty w nim zakochała! P. Koch. <Od Płacić>

**Płacić, i, ił,** częstot. †**Płacywać I.** *wypłacać pieniądze z mocy, z obowiązku; dawać, wypłacać należność pieniędzmi, wypłacać, uiszczać ś. z należności:* Djabelne kubanki płacićbyśmy musieli. L. Narobią szkody, a ty człowieku płać za nich. Płać, nie płacz. Prz. P. podatki. P. długi = *spłacać, zaspakajać.* P. rachunki = *regulować.* P. za obiad, za mieszkanie. Po czemu pani płaciła za ten materjał? Jeden płaci, drugi przedaje. Hul. Łakomy dwa razy płaci. Prz. Jak kto robi, tak mu płacą. Bardz. Jak robią, tak płacą. Prz. Kredytorom, zamiast złotem, guzami płacili. L. Kto wiatrem służy, temu dymem ma być płacone. Rej. P. komu monetą srebną. Troc. P. gotówką, wekslami. P. kogo, co = *opłacać, wynagradzać:* Pan ten dobrze swoich ludzi płaci. Hul. Przen.: *odpłacać, oddawać, nagradzać, wynagradzać, wetować, wywzajemniać ś., odwzajemniać ś.:* P. komu wdzięcznością, niewdzięcznością. Troc. Uczynki dobre Pan Bóg niebem płaci. Skar. Niech Pan Bóg temu płaci, kto nam dobrze życzy. Kras. Niech Bóg płaci! — powtórzył parę razy Bajbuza. Krasz. Zasługi szczodrze płacone. Górn. Bóg płaci złym za złe, dobrym za dobre. Skar. Także to Panu płacisz dobrodziejstwa one? Groch. Za taki postępek mieczem katowskim płacą. Boh. Krzywdy rodziców i bogów jednakie karanie płaci. Warg. Fałszywy świadek krzywoprzysięstwo palcami płaci. P. cheł. *(= przypłaca).* Płaci swoją skórą, głową, workiem. Troc. *(= odpowiada).* †Płacić w odpowiedzi na słowa = *odpowiadać, nie zostać dłużnym w odpowiedzi:* Słowa za słowa płacił. Skar. Na jej zapytanie Telemak tak płaci, jak sam wie. Jabł. My na to krótkiemi słowy płacimy i mały respons dajemy. Rut. Tak na ten zarzut płacę. Pim. **2.** cz. ni. = a) o pieniądzu, *mieć pewną wartość, kurs; mieć wartość, być dobrym, niefałszywym:* Dukat płaci trzy talary. Umierając, radby z sobą wziął pieniądze, ale tam ta moneta nie płaci; insze tam państwo, te tu zostać muszą. Skar. Ten talar płaci, nie płaci. Troc. b) †P. *kosztować:* Łokieć tego sukna płaci (kosztuje) trzy talery. Troc. c) *popłacać, być w cenie, mieć pokup, być poszukiwanym:* Zboże płaci. L. Nie płaci to, tani, podły, nieważny towar. Kn. Znikome złoto wszędzie płaci. L. Przen.: *być cenionym, znaczyć, mieć uznanie, popłacać:* Piękność nie na długo płaci, nagle pozorny czas jej krasę traci. Mor. A. Płaci teraz pochlebiać. Troc. Statek tych czasów nie płaci: pracą człowiek próżno traci. Kochan. Każda za nic nie stoi i każda nie płaci, która cnotę i czystość raz utraci. P. Koch. *(= nic nie warta).* [Telo płaci, cobys i na deszczu stał: jednako zmoczy. Ork. To ta nic nie płaci: choćbyś sto razy prawdę powiedział, to telo będzie, co i przez niej. Żer. Może ś. w niej kąpała jaka płanetnica? — I cóż to płaci? święcenie zawdy czary odżegnuje. Ork.]. *(= i cóż z tego? i cóż stąd?).* d) †P. *uchodzić, godzić ś.,* (w 3. os. lp.) *przystoi, służyć, wypadać:* A płaci (a godzi ś.) oszukiwać? Troc. W bitwie dwakroć nie płaci błądzić, bo raz zbłądziwszy, poprawić ś. czasu niemasz. Skar. Fukał go, mówiąc: aza tak płaci odwodzić mię od prawdy? Baz. Pokryłeś dudki (dydki = trojaki) w getę, czyniąc tę postawę, żeś przegrał: a płaci kryć? Kochan. e) †P. *pomagać, przyczyniać ś., służyć, przynosić korzyść, wychodzić na pożytek, skutkować, być skutecznym:* Nic tak do ugruntowania rzpltej nie płaci, jak bogobojność. Błaż. Widząc, że mu fortele nie płacą, do wojny otwartej rzucił ś. Błaż. Szczęśliwi, którzy widzieli człowieczeństwo Pana; niechby im było nie płaciło, gdyby byli przykazania jego nie pełnili. Skar. Dziś: Czas płaci, czas traci. Prz. **P. ś. 1.** *być*

*płaconym*: Za bułkę płaci ś. dwa grosze *(= płacą, płacimy zwykle)*. Krzyżacy Litwę najeżdżali, ale jako ś. też im od Litwy płaciło, dosyć o tym kroniki piszą. Paszk. *(= odpłacało ś., oddawało ś., wetowało ś.)*. Na tym świecie jedno drugim ś. płaci. Kras. Bajki ś. płacą, bracie mój, bajkami. Troc *(= odpowiada ś. na nie bajkami)*. **2.** †P. ś. *płacić za siebie, opłacać ś., wynagradzać ś.*: Janie, mój drużba, jeślić ś. służba dobrze nie płaci, nie już ci traci cnota swe myto. Kochan. Cnota sama ś. płaci. Prz. Cnota sławą ś. płaci. Kochan. <PŁAT>

†**Płacie, a,** ×lm. **a** zb. *szmaty, płaty, chusty, płachty; łaty*: Płacia o kożucha nie pytaj. Piotr. Płaszcz żebraczy z wszelakiego płacia złatany. Krow. Miękko w jedwabne P. dziecię uwinięno. Birk. Znać, żeś to wszystko z cudzego płacia urobił, krawcze niepewny! Zigr. Pisma ich nie są szczere, ale mają jakieś płacia, stąd i zowąd zszyte. Baz. <Od Płat>

†**Płacien** p. **Płatny.**

†**Płacież, u,** lm. **e** p. **Płaca**: Chcąc odbyć płacieżu prawa podług obyczaju ziemi naszej, taki pan dowiedzie a usprawiedliwi ś. dwiema przysiężnikoma. Mać. z Roż. P. głowy kmiecej. Mać. z Roż.

**Płacik, a,** lm. **i** p. **Płat.**

×**Płacinek, nka,** lm. **nki** p. **Płat**: Biegną dzieci z kijami, z których wiatr trzepoce jaskrawe płacinki. Ejs. <Od Płat>

[**Płacisto**] *z obfitością łat, różnorodnie pod względem łat*: Kożuch taki składa ś. zwykle z płatków czyli kawałków rozmaitej barwy, starych i nowych, pozszywanych z baraniego runa a. futra, więc też wywrócony P. ś. przedstawia. <Od *Płacisty, od Płat>

[**Płacki, ó w,** blp.] p. **Płaczka.** <PŁAK/PŁACZ>

†**Płacywać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Płacić**: Drogo ten olej duchowni ruscy płacywali. Sak.

†**Płacywanie, a,** blm., czynność cz. **Płacywać.**

†**Płacywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Płacywać ś.**

**Płacz, u,** lm. **e,** [**Płaczenie**] *płakanie, łzy*: Zszedł jest w boleniu żywot mój, a lata moje w płaczoch. Ps. flor. Modliła ś. z płaczem wielkim, łzę za łzą wypuszczając. Dambr. Bólu niemałe ulżenie P. Kn. P. smutku ulżywa powoli. Bardz. Pociechą P. jest frasownemu, zawżdy ból szkodzi sercu milczącemu. Km. Do płaczu mi, nie do śmiechu mi; P. mi ś. rzuca; płakać mi ś. chce. L. Kiedy już czas iść, dopiero w P. L. Zbytni P. abo lament. Rej. Zbiera mi ś. na P. Utulić dziecko w płaczu. Najwyższą miarą biedy jest człowieczej, kto godnych płaczu pragnąć musi rzeczy. Mor. A. W środku śmiechu P. ś. rodzi. Gawiń. Po śmiechu zwykle płaczą, po płaczu ś. śmieją. Pot. P. sobie, kiedy chciała, uczyniła, i kiedy chciała, wzad go hamowała. P. Koch. P. jałowy, zmyślony. Kn. *(= płacze krokodylowemi łzami)*. Twardy do płaczu. Kn. Ziemia, ten padół płaczu. Gd. P. rzewny, rzęsisty, żałobny. Troc. Z płaczem te słowa zmieszał. Troc. Śmierć płaczu godna. Troc. Pobudzić kogo do płaczu. Mówić z płaczem, na wpół z płaczem. P. dzieci. P. ludu. P. uciśnionych. Niech Cię P. sierot do litości wzbudzi. Psń. I pocznie z płaczem narzekać w te słowa. Kochan. Nie mogąc nic prośbą zyskać, z płaczem do Boga o pomstę wołali. Kochan. Twój nieutulony P., synu mój, przywiódł mnie aż w te wasze strony. Kochan. Przyrodzenie samo nauczyło mamki śpiewać, aby śpiewaniem dziecinny P. tuliły. Górn. Obrócę święta wasze w P., a pieśni wasze w narzekanie. Wuj. Tam będzie P. i zgrzytanie zębów. Wuj. Napój mój mieszałem z płaczem. Wuj. Niewymowny był P. wszystkiego ludu nad nim. Skar. Rzecz ta okrutna zastraszyła wszystkich, a rodzice, trudno wymówić, jakim ś. płaczem i smutkiem karmili. Skar. Płaczem odpowiada, nie słowy. Grab. P. Którego ciało gdy wynoszono z zamku do kościoła na pogrzeb, to dzwonów nie można było słyszeć od płaczu ludzkiego. Jez. P. tu i krzyk nie pomoże. Kras. Widzę P. zamiast tryumfalnych pieśni. Kras. W P. nieborak, a stary: na co ten P. zda ś.? chciałeś, cierpże: żal próżny, kiedy po niewczasie. Kras. Jak go wtenczas cała rodzina pańska, jak go czeladka ściskała, zanosząc ś. od płaczu. Mick. Ból był twoich dni osnową, P. jedynie twoją mową, ból twój dzieląc każdą dobą, płaczem rozmawiałem z sobą. Ja w P. — nic nie służy: już wybiła bolesna godzina podróży. Syrok. Tak szczebiocząc, z śmiechem i płaczem znikła w zaroślach ciemnej alei. Syrok. Często śmieje ś. jeden z płaczu drugiego. Krasz. Spokojność wiary jak deszcz wiosenny krzepi bujną niwę, zamienia rozpacz w uczucie tęsknoty i łzy zamienia w płacze nieszkodliwe, jako P. dziecka, kiedy rozkwilone ściga za matką, chwyta za kraj szaty. Słow. Po dzieciach ustał wielki płacz niewieści, i naliczyliśmy ranków już trzydzieści. Słow. Ale dla Boga, po co te łzy, płacze, zgroza! Mick. Buchnął płacz — wstrzymać łez było nie można, płacz tak szarpiący jak piekło. Słow. Komu szkoda, temu P.! Sienk. Jak mi twoja miła powieść, gdy z trwogi do płaczu sprowadza. Słow. Tyle razy odżywiałem je (cierpienia) w płaczach pamięcią. Wysp. <PŁAK/PŁACZ>

**Płaczący I.** im. od **Płakać. 2.** *płaczliwy, smutny, żałosny*: Mina płacząca. Płaczące skruszenie. Glos. Brzoza, wierzba, akacja płacząca *(= rodzaj drzew z zwisłemi ku ziemi gałązkami i liśćmi)*. **3.** [P.] *płacząc*: Opowiadał P. <Od Płakać>

**Płaczebny** przym. od **Płacz**: Kobiety w białym odzieniu roniły łzy w małe naczynia płaczebne. Bart. I płakał, że mi nie dano potrzebnych głazów na kurhan i garnków płaczebnych. Słow. <Od Płacz>

[**Płaczebóg, oga,** blm. **Płaczybóg**] *Wielki Piątek; postać idealna, niby Chrystus w Wielki Piątek*: Dziś jest Płaczeboga. <Od Płakać + Bóg>

**Płaczek, czka,** lm. **czkowie I.** *człowiek wynajęty do płakania na pogrzebie*. **2.** *ten, co często, lada czego płacze, płaksa, beksa, bekas, mazgaj, mazepa, piskla, skwierczek*: Wino jednego czyni mownym, drugiego płaczkiem. Petr. August Horacego płaczkiem zwał dla chorych, płaczących zawsze oczu. Petr. P., ciołek, rozlazły, mazgajowaty. L. **3.** [P., lm. **i**] *podaniowa roślina, mająca kwitnąć około św. Jana, mogąca sprowadzać słoty na czas sianokosu*. <PŁAK/PŁACZ>

×**Płaczelnica, y,** lm. **e** p. **Płaczka.**

[**Płaczenie, a,** blm.] p. **Płacz**: Weźcie od mego dziecka P., oddajcie mu spanie.

×**Płaczennica, y,** lm. **e** p. **Płaczka.** Zim. Dalej krewni, rodzice, siostry i płaczennice. Zan.

**Płaczka, i,** lm. **i I.** forma ż. od **Płaczek**; ×**Płaczelnica,** ×**Płaczennica**: P., narzekalnica, która na pogrzebie najęta płacze. Kn. Żadna P. nad zmarłych grobem ś. nie żali. Bardz. Wszystkieśmy sobie włosy rozczochrały, jak pogrzebowe płaczki ś. ubrały. Bardz. Lutnia, by P., trele jęczące wydawa. Toł. Przen.: Pod brzozą naszą płaczką stań... Słow. Brzoza P. snadź już kogo

płacze. Rom. **2.** [P.] = **a)** *łza:* Tak cie kijem dobili, że nie kciał. a wstał i sel, choć ci płacki z oczu dreskały. Żer. b) *arma.* c) p. **Boginka.** d) *duch przebywający w kopalniach:* Lecą chmary: strzygów, mamonów, płaczek, sibieli i innych, aby posilić ś. Grusz. e) w lm. a. [**Płacki**]. < **Płaczniсe** *usposobienie niemowlęcia do częstego płaczu; paroksyzm płaczu u dzieci:* Zamawianie płaczek u dzieci. To dziecko ma płaczki. <PŁAK/PŁACZ>

**Płaczlin, u,** lm. **y, Mastykowiec, Mastyksowe drzewo, Dymnik, Pływacz** bot. (schinus) *roś. z rodziny terpentynowatych.*

**Płaczliwie** przys. od **Płaczliwy:** Nie mógszy łez wytrzymać, zawołał P. Jabł. Zaczął z P. górnego tonu. Żer. Którzy w otchłaniach mieszkali, P. tam zawołali, gdy Zbawiciela ujrzeli, alleluja, alleluja! Psń.

**Płaczliwość, i,** blm. rz. od **Płaczliwy:** Czuły bez płaczliwości. Święt.

**Płaczliwy, †Płaczny l. a. [Płaksiwy]** *skłonny do płaczu, za lada powodem płaczący:* Z jednejże, co my, gliny zlepieni królowie, równie jak my, oni są w dzieciństwie płaczliwi. Węg. Onoż on, co w złocie ufał.., z płaczliwych ś. śmiał w kłopocie, zapomniawszy Boga. Sęp. Białegłowy są płaczliwe. Troc. Wiem pewnie, wiekuisty Panie.... że chowasz kropie łez oczu płaczliwych. Sęp. Dajcie mi tylko dziewczynę zdrową, silną, niepłaczliwą. Kow. **2.** *zmieszany z płaczem, płaczący, łzawy, rzewny, żałosny, pobudzający do łez, wzruszający:* Będę swój głos P. do nieba podnosił. Kochan. O synu! głosem płaczliwym zawołał. Kras. Serca krajał jęki płaczliwemi. Kras. Takiego płaczliwego narzekania wszędzie było pełno po Rusi. Orzech. Z wielkim nabożeństwem i z żałością za grzech... płaczliwemi słowy obiecał drogę do Loretu pieszo. Górn. Wejrzyj na lud P. Op. Skłoń łaskawe uszy Twoje na płaczliwe prośby moje. Kochan. Płaczliwą skargę częstokroćśmy słyszeli. St. wiśl. P. wiersz. Troc. Płaczliwa piosnka. Troc. Płaczliwe ś. odzywają odgłosy. Troc. **3.** †P. *godzien płaczu, opłakany, bolesny:* P. przypadek. L. Płaczliwa strata. Troc. Płaczliwe wojny i śmiertelne mory. P. Koch. Płaczliwa śmierć. Troc. **4.** anat.: †Kropki płaczliwe p. **Kropka.** !Kość płaczliwa, kość łzawa (os lacrimale). Kirch., Krup. !Nerw P., tętnica płaczliwa, przewody płaczliwe (nervus, arteria, canaliculi lacrimales). Kirch., Krup. †Karunkuła płaczliwa p. **Mięsko.** <Od Płacz>

× **Płacznica, y,** lm. **e l.** p. **Płaksa:** O wietrzna płacznico! czemu bezczynny błądzisz w leśnej kniei? Słow. **2.** w lm. p. **Płaczka:** Zorze, zorze, zorznice, odbierzcie od naszego dziecka płacznice. <Od Płaczny>

†**Płacznie** przys. od **Płaczny.**

**Płaczny l.** †P. p. **Płaczliwy:** Coś brzegi oddają płacznego. Żebr. **2.** a. !**Płaczowy** anat.: × Nerw P., łzawy (nervus lacrimalis). Gruczoł P., łzawy (glandula lacrimalis). <Od Płacz>

× **Płaczobojny** krokodyl. Nar. (= iż jałowym płaczem swoim oszukując, zabija. L.). <Płacz + Bojny

†**Płaczorodny, †Płaczorody** *rodzący łzy, pobudzający do płaczu:* Płaczorodna Alekta. Koch J. Uczuł Piotr za grzechy swoje skruchę płaczorodną. L. <Płacz + Rodny>

†**Płaczorody** p. **Płaczorodny:** Jędza płaczoroda. Tw. Jędze szalone, jędze płaczorode, chciały z pasterza ogołocić trzodę. Nar. Śmierci płaczorode. Tw. Płaczoroda wojna. Tw. Biedy, nędze, choroby, głody do umoru, jako z płaczorodego wysuły ś. woru. Tw. Wór zewlókszy nocy, płaczorody świat mi i pole zginione objawisz. Tw. Oczy jej chmurą ś. powleką żałosnie płaczorodą. Tw. <Płacz + *Rody, od Rodzić>

†**Płaczotulny** *utulający w płaczu, kojący łzy, pocieszający:* Nie daje on przystąpić płaczotulnej radzie. Ryb. J. <Płacz + *Tulny, od Tulić>

!**Płaczowy** p. **Płaczny.** <Od Płacz>

[**Płaczybóg. oga.** blm.] p. **Płaczebóg.** < Od Płakać + Bóg>

†**Płaczypieniądz, a,** lm. **e** *skąpiec, sknera, kutwa, dusigrosz, liczykrupa:* U nas płaczypieniądzów dosyć, snadź drugi woli ś. za szeląg a. za grosz dać ukrzyżować, aniżeliby go miał udzielić na nauki synowi swemu. Glicz. <Od Płakać + Pieniądz>

**I.** †**Płać, i,** lm. **i** p. **Płaca:** Płaci taka płacić omieszkała. Stat. w. Od wszelkich płaci. Stat. w.

**2.** †**Płać** przys. p. **Płaci:** Co to za rzecz, którą czynicie? P. ś. wy królowi wybić myślicie? Bud. <Od Płacić>

†**Płaćca, y,** lm. **y** p. **Płatnik:** Ciężki na liczbie i sprawiedliwy P., każdemu wedle uczynku jego oddający. Skar. <Od Płacić>

[**Płaj, a,** lm. **e**] *ścieżka:* Idąc płajem lasu, leśniczy usłyszał w poblizkim gąszczu jakiś szmer. Oczekiwał na płaju zwierza. Płajami, oświeconemi jeszcze wspaniale chylącym ś. ku zachodowi księżycem, postępował arcyksiążę. < Ukr. Płaj>

†**Płajca, y,** lm. **y,** [**Płajca**] p. **Płatnik:** Zły, dobry P. Troc. Jakim kto zasługuje, takim płajcą mię uczuje. Kochan. Przen.: Niech wam będzie płajcą sam Pan z wysokości. Groch. <Z Płaćca: PŁAT>

**Płakać, cze, kał,** [**płakej!, płakając**], częstot. × **Płakiwać,** [**Płakować, Płakawać**] **I.** *wylewać, ronić łzy:* P. gorzko a. gorzkiemi łzami (= *łkać, szlochać, zawodzić, chlipać*). P. rzewnie (= *kwilić*). P. głośno (= *beczeć*). P. bez wyraźnego powodu (o dzieciach, = *mazać ś.*). Płacze jak baba. P. jak dziecko. Płaczmy Przed Panem, jen uczynił nas. Wig. Błogosławieni, którzy płaczą, albowiem oni będą pocieszeni. Wuj. Podniósł król Dawid głos swój i płakał nad grobem Abnerowym, płakał też i wszystek lud. Wuj. Wdowy i sieroty, ukazując szaty, które im dawała, i ciała wyschłe, które karmiła, wkoło (ją) obstąpiły i nad umarłą płaczą. Skar. Jako nad schorzałą matką płaczem. Skar. Samo przyrodzenie, skoro ś. narodzim, P. nas naucza. Skar. Płakali wszyscy, aż im łez nie stawało. Skar. Bity płacze. Prz. Płakał jak bóbr. Pot. Biją, a P. nie dają. Prz. Kiedy ś. świat weseli, ja P. muszę. Groch. Pobiwszy nas, P. nam nie dają. Smotr. Płacze a bije. Kn. Bije a płacze. Kn. P. mi każesz, a sam ś. śmiejesz. Kn. P. nie może. Kn. P. mi ś. chce, płacz mi ś. rzuca, do płaczu mi. Kn. Płacze, choć mu ś. nie chce; płacze, gdy kto go widzi. Kn. Matka nasza płacze rzewno. Leop. Ika gwałtownie. Leop. s. Dziś, by krwią płakał, żaden darmo nic. Glicz. Byś krwią płakał, nie uczyni. Kn. Byś krwią płakał, nie da. Troc. Płacze leda o co, byle mu palec zakrzywił. Troc. Co mam inszego czynić? jedno P. smutnie. Kochan. Cierpiąc w sercu tak nieznośną ranę, aż wtenczas P., gdy i żyć przestanę. Kochan. Mając zranioną duszę, rad i nierad P. muszę. Kochan. Twarz ukrył w obie ręce i płakał, jak dziecię. Malcz. A teraz płakali i mówili za księdzem pacierz.

Mick. Po nim lud prosty tak płacze. Mick. Gorzko płakałem, oblicze tuląc w me dłonie. Mick. Słuchałem blady, jak nad trupami płaczą trupojady. Słow. Żyłem z wami, cierpiałem i płakałem z wami. Słow. Płakała deszczem łez. Orzesz. P. z żalu, z radości, z rozrzewnienia. †Ktoby ś. cieszył z śmierci, nie płacze na zdrowie. Pot. *(= aby wyzdrowiano).* **2.** kogo, po kim, [o kogo, za kogo], czego, po czym, [co, za co, z czego] = *opłakiwać kogo, co, żałować kogo, czego, wspominać go ze łzami, desperować, wylewać po nim łzy:* Jego śmierci północne boginie płakały. Kochan. Płaczę po zmarłym abo płaczę zmarłego. Dudz. Wszyscy go dobrzy płaczą; na jego pogrzebie nikt go bardziej nie płacze, Wirgili, nad ciebie. Niem. Taka ś. miłość przeciwko niemu przy pogrzebie pokazała, że żaden nie był, któryby go nie płakał. Kosz. P. za kim. Troc. Dawid Abnera hetmana... gorzko płakał. Skar. Ze smakiem umiera, kogo swoi płaczą. Mor. A. Ja tracę ciebie, skłonną do odmiany, ty serce tracisz w statku bez pośpiechy, nie wiem, kto ma być z nas pierwej płakany, a kto ma większą przyczynę uciechy? L. Płakał go równie i młody i stary. Kras. Siwy dziad mię pochował, on mnie płakał, żałował. Len. Pod oczyma mi konał mój średni, najmniej z dzieci płakany po zgonie. Słow. Czegóż mam P., za kim i po kim, kiedy nikt po mnie nie płacze? Mick. Gość płacze dobrodzieja, płaczą słudzy pana. Mick. Raz płakałam ojczyzny, drugi raz kochanka. Os. [Coś ty, chłopie głupi, żebyś babę płakał? Bardzo o mnie płacze. Będzies o wianecek płakała. O dzban płakała. Bardzo płakała za dziurawy dzban, co jéj roztrzasł pan. Nie płaczcież, mamulko, z wianka zielonego]. **3.** na kogo, na co = *utyskiwać, żalić ś., skarżyć ś., wyrzekać z płaczem, ze łzami:* Owca na wilka płakała dni kilka. Kras. P. na biedę, na ucisk. Płacze na nią, że go zdradziła. [Marysia na Jasieńka płakała. Płakała Hanecka na nieszczęście swoje]. × Płakał na sławę swoją utraconą. Kras. *(= że utracił sławę).* **4.** nad kim, nad czym = *dumać, myśleć ze łzami; biadać, litować ś., lamentować, płacząc:* Córki jerozolimskie, nie płaczcie nade mną, ale same nad sobą płaczcie. Wuj. Pogrzebł go w grobie swoim, i płakali nad nim: ach, ach, mój bracie! Leop. Płakał ojciec łakomy nad synem rozrzutnym. Kras. Przyszli nade mną P., nieborakiem strażnicy. Słow. **5.** czego = *żądać, napierać ś., dopominać ś. z płaczem:* Maleńkie dziecię, swoje rączki podnosząc, płacze pokarmu. Stasz. Józio płakał bębenka, a Helenka róży. Moraw. **6.** [P.] *rosieć, potnieć:* Deszcz przepowiadają, gdy okna rano płaczą. **7.** ogr. (o przyciętej wici rosnącej) *wypuszczać sok.* <PŁAK/PŁACZ>

**Płakanie, a** I. blm., czynność cz. **Płakać.** **2.** [P., lm. **a**] *płacz, łzy.* Sienk.

[**Płakawać, a, ał**] p. **Płakać.** <Od Płakać>

[**Płakawanie, a,** blm.] czynność cz. **Płakawać.**

× **Płakiwać, uje, iwał** p. **Płakać:** Płakiwał on i przedtym. Jeż. <Od Płakać>

× **Płakiwanie, a,** blm., czynność cz. **Płakiwać:** P. stanowi wojownika tego, tego męża stanu, cechę charakterystyczną. Jeż.

[**Płakować, uje, ował**] p. **Płakać.**

[**Płakowanie, a,** blm.] czynność cz. **Płakować.**

**Płaksa, y,** lm. **y** I. m. a. **Płaczek, Płaczka,** × **Płacznica,** †**Płaksa** *ten a. ta, co ma skłonność do płaczu, mazgaj, beksa, bekas, mazepa, piskla, skwierczek:* Nieutulony i nieuciszony P., niańce i rodzicom wielce uciążliwy. Lel. **2.** [Płaksy, lm.] = *skłonność do płaczu, płaczliwość.* **3.** zool. (cebus) *małpa szerokonosa.* <Od Płakać>

[**Płaksiwy**] p. **Płaczliwy:** Nie martw ś. i nie becz, moja ty płaksiwa Maryniu. Korz. Wszystkie płaksiwe i głęboko moralne ogólniki. Jeż. <Od Płaksa>

[**Płaksy, ów,** blp.] p. **Płaksa.**

†**Płaksza, y,** lm. **e** p. **Płaksa.** Troc. <Z Płaksa>

[**Płakta, y,** lm. **y**] p. **Płachta.**

[**Płakuchnać, a, ał, Płakulać, Płakusiać**] dziec. piesz. *płakać.* <Od Płakać>

[**Płakuchnanie, a,** blm.] czynność cz. **Płakuchnać.**

[**Płakulać, a, ał**] p. **Płakuchnać.** <Z Płakać>

[**Płakulanie, a,** blm.] czynność cz. **Płakulać.**

[**Płakusiać, a, ał**] p. **Płakuchnać:** Jak bedzies P., nie bede cie husiać *(= kołysać).* <Z Płakać>

[**Płakusianie, a,** blm.] czynność cz. **Płakusiać.**

[**Płamentnik, a,** lm. **cy**] p. **Płanetnik.** <Z Płanetnik>

[**Płamyka, i,** lm. **i**] *rańtuch:* Nie widział je, bo była pod płamyką.

[**Płaneciarz, a,** lm. **e**] *pewna istota mityczna:* Piorun są to głownie, które wypadają płaneciarzom przy poprawianiu ognia w piecach napowietrznych. <Od Płaneta>

**Płaneta, y,** lm. **y** I. [P.] p. **Planeta.** **2.** zł. *złość.* <Z Planeta>

× **Płanetarny** p. **Planetarny.** Sł. wil.

[**Płanetnica, y,** lm. **e**] I. *kobieta narwana:* Może ś. w tej wodzie kąpała jaka P.? Ork. **2.** *obłok biały przesuwający ś. po niebie.* <Od Płanetnik>

[**Płanetnik, a,** lm, **cy, Płanietnik, Płamentnik**] I. *duch przebywający w chmurach deszczowych i gradowych, zbierający je i kierujący niemi, oraz zawiadujący deszczami, istota złośliwa dla ludzi, karząca ich niekiedy:* Są od Boga dani płanetnicy, czarni murzyni, aby tęczowemi rogami wyciągali wody z ziemi i morza do góry. **2.** *olbrzym, człowiek mający moc dowolnego rządzenia chmurami,* chmurnik: Charakternicy-płanetnicy znają rozmaite planety, umieją odwracać pioruny, gradobicia, zatrzymywać kule, zamawiać strzelby. O matko moja! nie darmoś wierzyła, bo ja dziś szczery P. Ork. **3.** Latawce i płanetnicy są to duchy dzieci zmarłych bez chrztu. Gwar. **4.** *narwaniec.* **5.** *lunatyk.* **6.** *czarny obłok przesuwający ś. po niebie.* <Od Płanetny>

**Płanetny** I. przym. od **Planeta.** **2.** (o czasie) *dżdżysty, niepogodny, zmienny; pełen nieszczęśliwych przypadków i przygód.*

[**Płania, i,** lm. **e**] I. *woda płytka szeroko rozlana, kałuża.* **2.** *woda ukazująca ś. w studni, gdy ją kopią.* **3.** *głębia w potoku, w rzece,* ploso: Drugi tęgi mróz zlodowacił wszystkie płanie, to jest spokojniejsze miejsca (w potokach górskich). Matl. **4.** p. **Płaśnia.** Zdr. [**Płanka**]. <?>

[**Płanietnik, a,** lm. **cy**] p. **Płanetnik:** Na niebie i na chmurach kołysały ś. płanietniki, a nieraz taki z chmury spadł i między ludzi zeszedł; gradami i ulewą władały one. Tet. <Z Płanetnik>

[**Płanina, y,** lm. **y**] *szczere pole wśród gór, lasów, polana:* Na płaninach, w gęszczy szumów mogą ś. ukrywać jelenie i sarny. Jeż. <Ze Słc.; por. Połonina>

**Płanka, i,** lm. **i**] p. **Płania.**

[**Płás, szcza,** lm. **szcze**] p. **Płaszcz.** <Z Płaszcz>

[**Płasa, y,** lm. **y** p. **Płosa.**

[**Płasconka, i,** lm. **i**] p. **Płoskoń.** W.

[**Płascucha, y,** lm. **y**] *pewne zielsko ogrodowe.*

[**Płasienka, i,** lm. **i**] p. **Płaśnia:** Słońce pali ś. na niektórych płasienkach, wyzłaca pewne szczerby w gruzi. Matl. Wyniósł ją na płasienkę ku owcom. Tet.

**Płask** nieod., †**Płaza** *płaska strona przedmiotu; poziome położenie przedmiotu, położenie płaską stroną do spodu, położenie nie stojące, nie sterczące, nie na kant, nie na sztorc; kierunek poziomy w przedmiocie:* P., płaza. Troc. P. deski. Łab. †P. ziemi. Troc *(=powierzchnia kraju).* †P. wału. Troc *(=wierzch płaski wału, po którym można chodzić).* †Kompas na P. Troc *(=kompas urządzony poziomo).* Na P. co leży abo położyć. Kn. Na P. koło położyć. Troc. Kto na P. leży, dusznością trapiony bywa. Troc *(=na wznak).* Bochenek chleba rozkroić na dwoje w P. Haur. <PŁA(SK)>

**Płaskacz, a,** lm. **e i.** [P.] *gatunek jęczmienia* **2.** bot. (platylobium) *ros.* <PŁA(SK)>

[**Płaskan, a,** lm. **y**] p. **Płoskoń.**

[**Płaskanka, i,** lm. **i**] p. **Płaskanka:** Obdarzyli czy to osełką masła, czy płaskanką sera, czy kopą jaj. Dzierz.

[**Płaskatka, i,** lm. **i**] *stępa w zagadce:* Matka P., ociec garbusek, a dzieciątko golisiątko.

[**Płaskato**] przys. od **Płaskaty.**

[**Płaskatość, i,** blm.] rz. od **Płaskaty.**

†**Płaskaty,** [**Płaskaty**] p. **Płaski:** Kamyczki gładkie, okrągłe, płaskate. Bobr. <PŁA(SK)>

**Płaskawo,** przys. od **Płaskawy.**

**Płaskawość, i,** blm. rz. od **Płaskawy.**

**Płaskawy,** †**Płaskawy,** [**Płaskawy**], †**Płatowaty** *nieco płaski:* Buraki o korzeniu płaskawym. Rost. <PŁA(SK)>

**Płaski,** †**Płaski,** [**Płaski**], †**Płaszczysty,** †**Płaskaty,** [**Płaskaty, Płaśkaty**], †**Płaskaty,** [**Płaskaty**] **1.** *stanowiący płaszczyznę, nie wypukły i nie wklęsły, spłaszczony, równy, gładki; nie pochyły, nie spadzisty, poziomy:* Talerze płaskie i głębokie. *(=płytkie).* Grunt P. *(=nie górzysty).* Płaskie pustyń lądy. Słow. Dach P. Pilnik P. Liść P. P. odłam minerału. Nos P. Troc. Twarz płaska. Zwierciadło płaskie *(=nie wklęsłe i nie wypukłe).* Szkło zwierciedlane jest płaskie. Troc. Piersi płaskie. Robaki płaskie w ciele ludzkim. Krup. *(=tasiemce).* Brzeg rzeki P. Obcęgi płaskie. **2.** †Płaska to rzeka. Troc= *płytka, miałka, niegłęboka.* **3.** przen. *niewzniosły, bez polotu; niegłęboki, płytki, pospolity, banalny, niesmaczny, czczy:* Dowcip, koncept P. Płaskie śmiechy i nakręcone żarty dzieł teatralnych. L. Rymy zbyt łatwe, jakie są: —ści, —go, —wszy, —ła, —jąc, często używane, czynią wiersz P. Dm. Głowa płaska *(=tępa, płytka, niepomysłowa).* **3.** †Grosz P. = *grosz praski:* Wacław do nas wniósł grosze praskie abo płaskie. Sum. Grzywny płaskie. Kłos. **4.** anat.: Kości płaskie (ossa plana s. lata). Mięśnie płaskie a. szerokie (musculi lati). Mięsień P. grzbietowy p. **I. Kapturowy.** ×Mięsień P. uda, mięsień smukły (musculus gracilis). Miednica płaska. Nabłonek P. (epithelium planum). **5.** fl.: Ląd P. p. **Ląd. 6.** koń.: Bieg P. wyścigowca = *równy, bez przeszkód.* **7.** lek.: **Kłykciny** płaskie p. **Kłykciny.** Szyszkowina płaska p. **Lepież. 8.** mat.=a) Figura płaska = *znajdująca ś. całkowicie na jednej płaszczyźnie:* Gieometrja figur płaskich = *planimetrja.* Trygonometrja płaska = *niekulista.* Kras. A. Kąt P. p. **Płaskokąt.** Przestrzeń płaska czyli o krzywiźnie zerowej. Figura płaska, jako są na równinie tryanguły, kwadraty i insze wielościenne figury. Troc. P. narożnik. Troc. †Liczba płaska = *kwadrat liczby danej:* Płaska liczba roście z multyplikacji jakiej liczby w siebie samą. Sol. Dziewięć jest liczba płaska, bo roście z liczby 3 w ś. multyplikowanej. Troc. <PŁA(SK)>

**Płasko** przys. od **Płaski:** Mówcy nie dosyć wyrazić rzeczy, jak są w sobie i P. Nagur.

**Płaskobrzeżny** *mający brzegi płaskie:* Zetknięcie łuków płaskobrzeżnych. Nałk. <Płaski + Brzeżny>

×**Płaskoć, i,** lm. **e** *płaszczyzna:* Bieli ś. Korynt szeroko rozrzucony na piaszczystej morskiej płaskoci. Sienk. Potem zaczęły ś. zaznaczać smukłe pnie i rozciągnięte pod niemi piaski płaskoci. Sienk.

**Płaskodenka, i,** lm. **i** wiośl. *łódź z dnem płaskim i burtami mniej więcej pochyłemi,* **łódź płaskodenna.** <Płaski + *Denka, od Dno>

**Płaskodenny,** †**Płaskodenny** *mający dno płaskie:* Łódź płaskodenna = *płaskodenka.* Naczynie płaskodenne. <Płaski + Denny>

**Płaskodzioby** *mający dziób płaski.* Zool.: Biegus P. p. **Biegus.** Płatkonóg P. p. **Płatkonóg.** <Płaski + *Dzioby, od Dziób>

**Płaskogłowie, a,** blm. antr. *płaskość czaszki* (platycephalia). <Płaski + *Głowie, od Głowa>

**Płaskogłowy** *mający głowę płaską, spłaszczoną; dotknięty płaskogłowiem:* Ryby płaskogłowe. <Płaski + Głowy>

**Płaskogruby** *płaski a zarazem gruby:* Za nim luzak na płaskogrubym dereszu. Krasz. <Płaski + Gruby>

**Płaskogrzyb, a,** lm. **y** bot. p. **Ognik.** <Płaski + Grzyb>

**Płaskokośławy** *płaski a zarazem kośławy.* Patol.: Stopa płaskokośława (pes planovalgus). <Płaski + Kośławy>

**Płaskokąt, a,** lm. **y,** ×**Płaskowęgieł,** †**Płaskokąt,** †**Płaskowęgieł** mat. *kąt płaski, zakreślający swemi ramionami powierzchnię bez bryłowatości.* <Płaski + Kąt>

**Płaskokomórkowy** *mający płaską komórkę lub płaskie komórki.* Patol.: *złożony z komórek płaskich:* Rak P. <Płaski + Komórkowy>

×**Płaskokula, i,** lm. **e** *sferojda:* Ziemia jest płaskokula. <Płaski + Kula>

×**Płaskomiernictwo, a,** blm. p. **Planimetrja.** <Płaski + Miernictwo>

×**Płaskomierstwo, a,** blm. p. **Planimetrja.** <Płaski + *Mierstwo, od Mierzyć>

×**Płaskonogi,** †**Płaskonogi** lek. p. **Dłoniastonogi.** <Płaski + *Nogi, od Noga>

**Płaskonos, a,** lm. **y,** †**Płaskonos,** [**Płaskonos**] **1.** *człowiek mający nos płaski; ptak o dziobie spłaszczonym.* **2.** a. [**Korsun**] zool. (rhynchaspis clypeata) *ptak płetwonogi z rodziny kaczek.* <Płaski + Nos>

†**Płaskonoski** *mający nosek mały płaski: Simulus,* P., mały kąsek nosa mający. Mącz. <Płaski + *Noski, od Nosek>

**Płaskonosy,** †**Płaskonosy** antr. i zool. *mający nos spłaszczony* (platyrrhinus): Plemiona, małpy płaskonose. <Płaski + *Nosy, od Nos>

×**Płaskonoże, a,** blm. *kalectwo polegające na płaskości stóp.* <Płaski + *Noże, od Noga>

**Płaskonóg, oga,** lm. **ogi I.** patol. *dotknięty płaskością stóp* (platypodia). **2.** zool. a) (platypeza) *owad dwuskrzydły krótkorogi.* b) p. **Brzuchonóg.** <Płaski + *Nóg, od Noga>

[**Płaskoń, a,** lm. **e**] p. **Płoskoń.** <PŁA(SK)>

×**Płaskookrągły** †**Płaskookrągły** *podługowatookrągły, jajkowaty, owalny.* Troc. <Płaski + Okrągły>

†**Płaskoprost, u,** lm. **y,** †**Płaskoprost** *linja pozioma, horyzontalna.* Troc. <Płaski + *Prost, od Prosty>

†**Płaskoprosto** przys. od **Płaskoprosty.** Sł. wil.

**Płaskoprostownica, y,** lm. **e,** †**Płaskoprostownica,** †**Płaskowaga** *śródwaga, grundwaga, narzędzie do pokazywania linji poziomej, w celu położenia czego równolegle do poziomu.* <Od Płaski + *Prostownica, od Prostować>

†**Płaskoprostownie** przys. od **Płaskoprostowny.**

†**Płaskoprostowny** p. **Płaskoprosty.** <Płaski + *Prostowny, od Prostować>

†**Płaskoprosty,** †**Płaskoprosty,** †**Płaskoprostowny,** †**Płaskoprostowny** *poziomy, horyzontalny.* <Płaski + Prosty>

**Płaskoryt, u,** lm. **y** *rzeźba na płycie wykonana w ten sposób, że tło jest wybrane i zagłębione naokoło obwodów figury lub zdobiny, a inne szczegóły tylko rysami oznaczone.* <Płaski + Ryt>

**Płaskorzeźba, y I.** lm. **y** *rzeźba niewiele nad płaszczyznę swego tła wystająca,* wypukłorzeźba: Płaskorzeźby Partenonu. Z kamienia płaskorzeźbą wygląda twarz Boga. Mick. **2.** blm. a. **Płaskorzeźbiarstwo** *sztuka wykonywania takich rzeźb.* <Płaski + Rzeźba>

**Płaskorzeźbiarstwo, a,** blm. p. **Płaskorzeźba.** <Płaski + Rzeźbiarstwo>

**Płaskorzeźbić, i, ił** *wykonywać płaskorzeźby.* <Płasko + Rzeźbić>

**Płaskorzeźbienie, a,** blm., czynność cz. **Płaskorzeźbić.**

**Płaskorzeźbny, Płaskorzeźbowy** przym. od **Płaskorzeźba:** Płaskorzeźbna ozdoba. Jeż. <Od Płaskorzeźba>

**Płaskorzeźbowy** p. **Płaskorzeźbny:** Płaskorzeźbowe popiersia ewangielistów. Sok. <Od Płaskorzeźba>

× **Płaskoschodzisto** przys. od **Płaskoschodzisty.**

× **Płaskoschodzistość, i,** blm. rz. od **Płaskoschodzisty.**

× **Płaskoschodzisty,** †**Płaskoschodzisty** *powolnie pochyły, nieznacznie spadzisty.* <Płaski + Schodzisty>

**Płaskosłup, a,** lm. **y** bud. p. **Narożnik.** <Płaski + Słup>

†**Płaskosprzężny** anat.: Wyrost P. = *wyrostek jarzmowy kości jarzmowej.* Urs. (processus zygomaticus ossis zygomatici). <Płaski + Sprzężny>

**Płaskostal, i,** lm. **e** tok. *cyklina.* <Płaski + Stal>

**Płaskosz, a,** lm. **e** bot. **I.** p. **Szmaciak. 2.** P. grzebieniasty p. **Goździeniec.**

**Płaskoszczyt, u,** lm. **y** *płaszczyzna na szczycie góry pojedyńczej.* <Płaski + Szczyt>

**Płaskościan, u,** lm. **y** *ciało, bryła o ścianach płaskich.* Sł. wil. <Płaski + *Ścian, od Ściana>

**Płaskościenny** *mający boki, ściany płaskie:* Bryła płaskościenna. Sł. wil.

**Płaskość, i,** lm. **i** rz. od **Płaski:** P. wielką jest wadą rymów pospolitych. Dm. Płaskości redutowe zatrzymywały mię. Rzew.

†**Płaskowęgieł, gła,** lm. **gły** p. **Płaskokąt.** <Płaski + Węgieł>

**Płaskowklęsły** *z jednej strony płaski, z drugiej wklęsły:* Soczewka płaskowklęsła. <Płaski + Wklęsły>

**Płaskowypukły** *z jednej strony płaski, z drugiej wypukły:* Soczewka płaskowypukła. Obrazy barwne ruchome malują ś. na szkle, a odbijają ś. w kombinacji szkieł płaskowypukłych, które przenoszą je na ekran.

**Płaskowyż, u,** lm. **e** p. **Płaskowzgórze:** Przebyliśmy P. suchej Pampa de las cornices. Siemir. Gładki skalisty P. ś. połamał. Przybysz. <Płaski + Wyż>

**Płaskowyże, a,** lm. **a** p. **Płaskowzgórze:** Mroczniejąą płaskowyża i stoki. Przybysz. <Płaski + *Wyże, od Wyż>

**Płaskowyżyna, y,** lm. **y** p. **Płaskowzgórze:** Z lewej strony Dniestru równina, obfitująca w liczne stawy, zwolna coraz bardziej podnosi ś. ku północy i stanowi płaskowyżynę. Tet. <Płaski + Wyżyna>

**Płaskowzgórze, a,** lm. **a, Płaskowyżyna, Płaskowyż, Płaskowyże** *równina znacznie wzniesiona nad poziom morza.* <Płaski + Wzgórze>

**Płaskozwit, a,** lm. **y** pal. (planorbis) *mięczak brzuchopełzy ślimaczkowy,* zatoczek, stoczek. <Płaski + *Zwit, od Zwić>

**Płaskórka, i,** lm. **i** posp. *strąk nie wypełniony jeszcze ziarnem,* łopatka. Sł. wil. <Niby od *Płaskórz, od Płaski, może z podprowadzeniem pod Skórka>

[**Płaskun, a,** lm. **y**] p. **Płoskoń.**

[**Płaskuna, y,** lm. **y**] p. **Płoskoń.**

[**Płaskunka, i,** lm. **i**] p. **Płoskoń.**

**Płaskur, a,** lm. **y,** **Płaskur,** †**Płoskur,** †**Płoskurnica I.** †P. = a) *płaski kawałek czego, krążek, placek.* Petr. b) p. **Proskura.** Kn. **2.** a. †**Płoskur,** †**Płoskurnica** bot. = **Jęczmień** dwurzędowy. **3. Płaskur, Płaskur, Obłazg, Oblazg** gór. *warstwa rudy żelaznej cienka, wzdłuż i wszerz znacznie rozpościerająca ś.*

†**Płast, u,** lm. **y** p. **Plaster;** *kataplazm:* Nieco płastu miodowego. Sekl.

**Płasta, y,** lm. **y** bot. (phyllocactus) *roś. z rodziny opuncjowatych.*

†**Płasza, y,** lm. **e** p. **Płaz:** Boże, czemu uderzysz na grzech tak szkaradny płaszą! Pot.

× **Płaszać, a, ał** i × **P. ś.** p. **Płoszyć.**

× **Płaszanie, a,** blm., czynność cz. **Płaszać.**

× **Płaszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Płaszać ś.**

**Płaszcz, a,** lm. **e,** [**Płás**] **I.** *wierzchnia szata męska, wolna, od samego kołnierza fałdowana, z peleryną:* Zarzucić P. na siebie. Okryć ś., otulić ś., owinąć ś. płaszczem. Płaszczem odziany. Troc. Zawinąć ś. w P. Odzieni bądźcie, jako sowitym płaszczem, sromotą swoją. Ps. flor. Niesie, chowa coś pod płaszczem. Św. Marcin, będąc jeszcze świeckim, gdy ubogiemu połowę płaszcza swego dał, w tęż połowicę odzianego we śnie Chrystusa obaczył i hojną nagrodę odebrał. Kras. Próżno Abrahamowym liczy ś. synem, co płaszcza ubogiemu nie rzeże z Marcinem. Pot. Wie św. Marcin, dlaczego P. dał. Prz. (= *nie dał bezinteresownie*). Jak św. Marcin, dlaczego urznął płaszcza, tak oni wiedzą przyczynę tego. Pot. Cesarz kazał syny Głogowianów na płaszcze, którymi ś. rycerze dobywając zasłaniają, rozciągnąć. Chwal. P. podbity futrem. O to słowo on gotów na najmniejszym potkać ś. płaszczu. L. (Por.: Pojedynkować ś. przez wołową skórę). [P. dęty] p. **Bucha.** P. od deszczu = *regienmantel.* P. królewski, arcybiskupi = *kapa, pluwjał.* P. purpurowy = *purpura.* Zuła, iż o P. papieża nie prosił, przeto krakowskie arcybiskupstwo zagubił. Błaż. Widziałem dożę w lamowym złotym płaszczu z gronostajami na ogromnym złocistym bucentaurze, otoczonego senatorami. Niem. P. kobiecy = *salopa.* Przen.: Nosić P. na dwuch ramionach = *na dwuch stołkach siedzieć, dwom panom służyć, trzymać*

*z jednej i z drugiej strony.* Przen.: Uciec s. pod czyj P., czuć ś. bezpiecznym pod czyim płaszczem (= *pod czyjemi skrzydłami, pod czyja opiekę*). 2. × P. *daszek, przykrycie:* Sposób nakrycia armat od deszczu i formowania im płaszcza. 3. przen. *płaszczyk, pokrywka, pozór, pretekst:* Często pod cnoty płaszczem występek chodzi. Gawiń. Umie każdy grzech pod płaszczem cnoty udawać. Dambr. Chciwość pod płaszczem skryta potrzebności, wydzierstwo w szkni miłej opatrzności. Lubom. Był ten szalbierz pod płaszczem chrześcijaństwa manichejczykiem. Skar. Płaszczem wielkiej pobożności ś. pokrywa. Troc. Płaszczem przyodziana cnota. Troc. Trzeba i teraz płaszcza cnoty dla dostąpienia urzędu i fortuny. Zam. W płaszcza zawojach ściemnił swą postawę. Garcz. 4. anat.: P. mózgu (pallium cerebri). 5. hut. = a) *zewnętrzny mur obwodowy pieca wielkiego.* b) *gliniane oblepienie obu połówek formy odmodelowanych w kastlach, dla mocy, aby ś. przy suszeniu a. przy odlewaniu nie rozleciały.* 6. mech. *okrywa, osłona, pokrycie:* P. cylindra, iskrochronu, kotła. 7. myśl. = a) *opierzenie z wierzchu ptaka:* P. i piersi ma szaroniebieskie z rudawym odblaskiem. Sterówki wewnętrzne takie, jak P. Kuropatwa skalna ma P. rudawy. b) *okrycie metalowe kuli:* Z kulą na $^4/_5$ w płaszczu. 8. węgl. *budowa z cegły lub kamieni około pieca węglowego dla wstrzymania przystępu powietrza.* 9. a. **Opończa** zool. *fałda lub dwie fałdy symetryczne na grzbiecie mięczaka, osłaniające w pewnym stopniu jego grzbiet i boki:* Skóra (P.) ośmiornicy rozcięta i odrzucona na boki. Ślus. †**Płaszczem** przys. *płaskiem, mostem:* Płaszczem ś. wije w prochu pod jej stopy. Przyb. Zdr. **Płaszczyk, Płaszczyczek.** Zgr. **Płaszczysko.** <? PŁAS-T>

**Płaszcza, y,** lm. **e** I. †P. *każda ryba płaska.* Troc. 2. [P.] *pastwisko przy wsi; płat pastwiska równego.* <PŁASK PŁASK>

**Płaszczak, a,** lm. **i** leśn. *sztuka drzewa użytkowego ze czterech boków do ostrego kanta oprawna lub piłą oberznięta, lecz u której dwa boki naprzeciwległe są szersze, a drugie dwa węższe.* <PŁASK PŁASK>

**Płaszczący** im. od **Płaszczyć.** Hut.: Młot P., brejtowy, skokowy, przyciskowy = *młot ważący 3 do 5 centnarów, z baną szeroką, poruszany wodą.*

**Płaszczenica, y,** lm. **e** *płachta lniana kościelna z wizerunkiem ciała Chrystusa, używana w kościele wschodnim:* Wynoszona bywa od kapłanów P., to jest *sindon*, na którym wymalowane bywa ciało umarłe Zbawicielowe. Pim. P. złotem i srebrem wyhaftowana. Steb. <Ukr. płaszczanica>

**Płaszczenie, a,** blm., czynność cz. **Płaszczyć.**

**Płaszczeniec, ńca,** lm. **ńce** bot. p. **Tobołki.** <Od Płaszczony, od Płaszczyć>

**Płaszczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Płaszczyć ś.**

**Płaszczka, i,** lm. **i** zool. (raja) *ryba chrząstkowata, poprzecznousta, z ciałem płaskim, szerokim, ze skupienia tej samej nazwy.* <PŁASK/PŁASK>

**Płaszczkowaty** *podobny do płaszczki.* Anat.: Mięsień P. łydki (musculus soleus). <Od Płaszczka>

†**Płaszczolec, lca,** lm. **lce** *narzędzie do gładzenia, wygładzania czego:* W hucie szklanej trzeba płaszczolce aby czyste były i w piasku niezwalane. Torz. <PŁASK/PŁASK>

**Płaszczoskrzelne** zool. p. **Ramionopławy.** <Płaszcz + Skrzelny>

**Płaszczowy** przym. od **Płaszcz:** Krój P. Kołnierz P. Uczynię sobie podołki na cztyrzech węglech płaszczowych, przyczyniając k nim motowiązy modre. B. Sz. <Od Płaszcz>

[**Płaszczucha, y,** lm. **y**] *nić skręcona w tkaniu:* P. jak sie mitki pospołu przeplatajo.

[**Płaszczyca, y,** lm. **e**] p. **Pluskwa.**

[**Płaszczycanka, i,** lm. **i**] *gatunek gruszek, które czuć jakby pluskwami.* <Od Płaszczyca>

**Płaszczyczek, czka,** lm. **czki** p. **Płaszcz.**

**Płaszczyć, y, ył** I. *robić płaskim, rozpłaszczać, spłaszczać; gnieść, prasować, aby nadać postać płaską:* P. ciasto, wosk, ołów. Wzdymają na przemiany swe piersi i płaszczą. Dm. (= *oddech wypuszczają, tak że piersi znowu klęsną*). Hut.: P. żelazo, stal = *rozpłaszczać na gorąco pod młotem wodnym kilkocentnarowym*, brejtować. Młot płaszczący (= *brejtowy*). 2. × P., [**Płaszczyć**] *równać z ziemią, pustoszyć, niszczyć:* Nieprzyjaciel ogniem i mieczem płaszczy wszystko. Stasz. 3. przen. *przywodzić do płaszczenia ś., uniżać, poniżać, podlić, upadlać:* Niech podłość ludzi nie płaszczy. Wyb. **P. ś.** I. *stawać ś. płaskim, spłaszczać ś., rozpłaszczać ś., klęsnąć, osiadać, opadać:* Kula, uderzywszy o mur, płaszczy ś. Góra ś. powoli osypuje i płaszczy. Częstokroć, acz ospa nie płaszczy ś., lecz dobrze wyniesiona pozostaje, bywają nagłe śmierci. Krup. (= *wygładza ś.*). Przen.: Nasz gienjusz płaszczy ś., przyciśniony gustami ladajakiemi. Zabł. (= *traci na polocie, kurczy ś., ogranicza ś., zniża ś.*). 2. *przypłaszczać ś., przyczajać ś., przycupać, przykucać, tulić ś. do ziemi, przychylać ś., przypadać do ziemi, kulić ś.:* Zając przed sokołem ku ziemi ś. płaszczy. Troc. A jako mu (psu gniewnemu) dasz kęs chleba, aliści ś. on płaszczy a marda ogonem od radości. Rej. Jak najniżej do nóg mu ś. płaszczy. Rot. (= *korzy ś.*). U nas jednemu Bogu ś. płaszczą. Pot. Siedział biedny zając, płaszcząc ś. pod kamieniem, uszy nadstawiając. Mick. 3. przen. *uniżać ś., poniżać ś., podlić ś., upadlać ś., pełzać przed kim:* Tłuszcza trwożliwa płaszczy ś. na sam widok despoty. L. Chcielibyśmy, żeby nam wszystko ulegało, wszystko ś. płaszczyło przed nami. Zabł. Płaszczy ś. duma, póki ś. nie dźwignie. Nar. Dziś P. mi ś. będzie ta dusza wyniosła. Fel. P. ś. nie potrafił, lecz nie pojmował oporu w ludziach przeciwko sobie. Krasz. <PŁASK PŁASK>

**Płaszczyk, a,** lm. **i** I. p. **Płaszcz:** P. damski, dziecięcy. Złość płaszczykiem ś. cnoty często pokrywa. Kn. Kupno zapłacone zasłonił płaszczykiem darowizny. P. cheł. Nie skryje ś. przed nim pod płaszczykiem zmyślonej cnoty. Troc. Konfederacją, jako płaszczykiem niejakim, swawolę swoję przykryć. Birk. Nikczemność ś. pod P. pokory podszywa. Min. Kościuszko nie chciał służyć za P. Napoleonowi. Lel. (= *za parawan*). U wód przez codzienne widywanie ś. pod płaszczykiem poufałości i sentyment zakraść ś. może. Korz. 2. w lm. a. **Jakóbniki** gieol. *gatunek wielkich muszli skamieniałych, sfałdowanych.* 3. a. **Okół, Mantel** szczot. *lepsze włosy znajdujące ś. dokoła pendzla.*

**Płaszczykowy** I. przym. od **Płaszczyk.** Krup. 2. anat.: × Błona płaszczykowa = owodnia, błona owodna płodu (amnios). 3. myśl.: Pocisk P. = *kula z płaszczem* (p. Płaszcz): Pocisków z miękkiego ołowiu mało kto używa, ale pociski płaszczykowe powszechnie są wzięte. <Od Płaszczyk>

**Płaszczyna, y,** lm. **y** ż. i m. *płaszcz lichy, nędzny, wytarty, wiatrem podszyty:* Wytarta to P., muchyby przez nią przegnał, dziurawa, łatana. Troc. <Od Płaszcz>

**Płaszczysko, a,** lm. **a** m. i ni. p. **Płaszcz.** <Od Płaszcz>

**Płaszczysto** przys. od **Płaszczysty.**

†**Płaszczysty** p. **Płaski.** <PŁASK/PLASK>

**Płaszczyzna, y,** lm. **y l.** *miejsce płaskie, równina:* Dzieci, już was Sennaaru nie mieszczą płaszczyzny. Wor. **2.** [Płaszczyzny lm., **Płaszczyzny, Płascyzny**] *miski, rynki i pokrywki gliniane, wyrabiane w okolicach Iłży.* **3.** fiz.: P. wahań = *płaszczyzna, w której wahadło kołysania swe wykonywa.* P. pochyła = *równia pochyła.* P. polaryzacji. **4.** mat. *jeden z elementów gieometrycznych zasadniczych, miejsce gieometryczne prostych, opierających ś. na dwuch prostych przecinających ś., powierzchnia najprostsza:* Płaszczyzny przecinające ś., równoległe, prostopadłe. P., powierzchnia, na której każda linja, prowadzona przez dwa punkta gdziekolwiek leżące, jest linją prostą. Śniad. Powierzchnia płaska a. P. Hube. Ludzie i zwierzęta mocno stoją na płaszczyznach poziomych. Hube. P. pływania = *przecięcie ciała, utworzone przez poziom wody.* **5.** min., w krystalografji: P. osiowa = *płaszczyzna, którą przeprowadzamy przez środek kryształu dla otrzymania osi.* P. łupliwości. Płaszczyzny cząsteczkowe a. molekularne = *płaszczyzny (płaszczyzny łupliwości oraz wszystkie możliwe ściany kryształu), które dadzą ś. przeprowadzić przez wielką liczbę cząsteczek.* P. bliźniacza (w kryształach bliźniaczych) = *P., względem której oś bliźniacza biegnie prostopadle.* <PŁASK>

×**Płaszczyznomierz, a,** lm. **e** p. **Planimetr.** <Płaszczyzna + *Mierz, od Mierzyć>

**Płaszczyznowy** przym. od **Płaszczyzna.**

**[Płaszka, i,** lm. **i] l.** p. **Płacha. 2.** p. **Pluskwa.**

**Płaszkot, a,** lm. **y** *łódź z podwójnym pokładem, o jednym żaglu:* Płaszkoty, przez niego budowane, były to łodzie o jednym żaglu, mogące pomieścić od 1,200 do 1,750 korcy zboża. Rol.

**[Płasznia, i,** lm. **e] p. Płaśnia.**

**Płaściuteńki, Płaściutki** *najzupełniej płaski.*

**Płaściuteńko** przys. od **Płaściuteńki.**

**Płaściutki** p. **Płaściuteńki.**

**Płaściutko** przys. od **Płaściutki.**

**[Płaśnia, i,** lm. **e, Płasznia, Płania] l.** *dzika polanka wśród lasu.* **2.** *miejsce równe, równina:* Chcą ś. ukłaść spać, a tu płaśni ani kawałeczka. Zdr. **[Płasienka].**

**Płat, a,** lm. **y l. a. [Płat]** *kawał płótna, sukna, szmat, szmata, chusta; płachta, łata, łach, gałgan, łachman:* Człowiek zgniłością będzie strawion w dole, jako gdy stoczą P. wełniany mole. Chr. Powiła płód ubogi i w płaty uwinęła grube. Mias. Tarcie po ciele płatami. Ocz. P. sukienny, przez który aptekarze cedzą, pilśń, *filtrum.* Ślesz. P. pochwyciwszy, jął konia wycierać. Rej. Wytrę ja ją (szklenicę) jak płatem, skoro ś. dostanie, za zdrowie jego mości hetmana. Baryk. Jakby płatem wytarł, kożdziuchną (szklankę) wychyli. Pot. [Blady jako P.] = *jak płótno, jak chusta.* Nasze wszytki sprawiedliwości jako P. niewiasty nieczystej. Ew. ś. Mat. Położyli mi miasto kosztownych szat moich zbutwiałe płaty. Smotr. Gdzie one szaty, na twój stan należące, teraz jakieś płaty widzę. L. Nie maszli forytarza, nie zyszczesz ni płata. Biel. M. Przen.: Ksiądz w kapitule, tylko że nie z mnichy w szarej kapicy, a z dwojakim *(na przodzie i z tyłu)* płatem. Kochan. *(= skaplerzem).* **2.** *wogóle kawał czego szeroki a płaski, spłacheć, plaster, szmat:* P. drzewa, mięsa, skóry. Przen.: Jedyny większy płat czarnego lasu, który okrywał całą ubocz stromą, już ś. minął *(= zginął)* tym latem. Ork. Pod kamionkami tliły ś. ostatnie płaty śniegów. Reym. *(= przestrzenie śnieżne).* **3.** [P.] = a) *szal wiejski na Podlasiu.* Goł. b) *chusteczka.* c) Mężatki warkocz ukrywają pod czepcem, na który w święta kładą P., czyli 6 łokci białego płótna. d) *różnobarwny kawał sukna z frędzlami dla ozdoby chomąta krakowskiego.* e) a. **[Płaca]** *obrus włosienny w olejarni.* f) *kosa (właściwa):* P. zakłada ś. jednym końcem zagiętym, pręcikiem, w pierścień, gdzie następnie wraz z kosiskiem zabija ś. klinikami. **4.** †P. na konia = *kawał filcu podkładany pod siodło.* Troc. **5.** †P. *płatek, listek, blaszka:* Hiszpani świeże wynajdują światy z złotemi płaty. Klon. **6.** anat. *część narządu odgraniczona wyraźnie,* z r a z (lobus): P. wątroby, łożyska, spoidła mózgu. **7.** chir. *mięśnie i skóra pozostawione po odjęciu członka, służące do pokrycia powstałej stąd rany.* **8.** wiośl. *derka flanelowa służąca do obwijania burtnicy.* **9.** Płaty, zł. *karty do gry.* †Płatem przys. *płasko, na płask, szeroko:* Suknią położywszy płatem, siądzie przy łóżku. Pot. Zdr. **Płatek, Płacik,** ×**Płacinek,** ×**Płatuszek.** <PŁAT>

†**Płat, u,** lm. **y l. a.** [P.] p. **Płaca:** Wieczny P. *(= feodum).* Ustawił sędziów, którym postąpił P. pewny, także stół. Biel. M. Ustawił P. Kłos. *(= ustanowił płacę).* Siewierscy książęta postąpili wygnanemu Dawidowi po stu grzywien płatu rocznego. Stryjk. Najdziesz, kto w P. język dawa, a radę na funt przedawa. Kochan. Osadzić kogo na płacie. **2.** *opłata, pobór, podatek, danina, czynsz:* Włościanie siedzieli na gruntach pańskich i obok czynszu w płacach i pieniądzach uiszczanego, a zwanego płatem, musieli pracować przez kilka dni w roku na gruntach pańskich. Kłcz. Będzie od boru P. wedle szacunku postąpić winien. Nisz. Ślubujemy, iż odtychmiast na wieki nie będziemy wyciągać których płatów a. poborów, wiardunków. Niesz. Oktawjusz majętności swych poddanych popisywał, by każdy wedle swej majętności P. cesarzowi płacił. Białob. Był podskarbim nad płaty królewskiemi. Leop. Każdy przyniósł P., który Mojżesz włożył na lud. Leop. Z kmieci da każdy rad dziesięć złotych płatu do roku panu, gdzie mu nie będzie nic robił. Biel. M. Od przejezdnych ludzi ma tam być brane myto abo P. St. lit. **3.** *dochód, zysk, korzyść, intrata, profit, procent, lichwa, czynsz:* S tych barci płaty nam przychodziły. Wawrz. z Prażm. Nie mamy s tego przysięstwa którego użytku a. płatu. Ort. Gdy niepotrzebne chciwości odprawię, lepiej daleko płatu sobie tym poprawię. Kochan. Ale prawda, kto ją mówi, ma swych płatów nie mało: jednym złotem, drugim państwy, drugim też guzy płaci. Rej. Już dziś nie sromota żadnemu człowieku lichwę brać od drugiego! płatem to nazwali. Rej. Niedbalstwo jest opiekuna, kiedy pieniędzy dziecinnych w P. nie da. Sz. A z was, nie wiem, co sobie też który pomoże, żeście wzięli nędzny płat za mnie niewinnego. Rej. Wziąłeś od niego pieniądze i dajesz mu lekki P. od tego. Rej. Jedni z wiosek postępują, drudzy płatów przypisują. Rej. Godzi li ś. P. brać od pożyczonych pieniędzy a. zastawą. Ort. Sumkę zebrać i dać ją w P. komu. Star. Taki P. łacinnicy *usuram* zowią, *ab usu pecuniae,* że kto czyich pieniędzy używa. Groic. P. brać od pożyczonych

pieniędzy. Troc. Na P. pieniądze dać. Troc. Pieniądze na na płacie. Troc. P. od płatu. Troc. Mogą od dziesięciu grzywien, co pożyczają na zakład, wziąć jednę grzywnę do roku czynszu a. płatu. Ort. <PŁAT>

†**Płata, y,** lm. **y, [Płata]** p. **Płaca:** Wiara i zdrada jednej płatę mają? Lubom. Zdr. ǁ **Płatka.**

**[Płatac, ta, tał]** p. **Płatać.**

**Płatacz, a,** lm. **e** *ten, co dobrze płata, łata, rębacz.*

**Płatać, a, ał 1.** p. **Płatnąć. 2.** P. ryby, zwierzynę = *sprawiać, rozbierać na części:* P. rybę, sprawiać. Kn. Kto rybę sprawia i płata, wie, jaką karmią żyje. Trzyc. Płatam (rozbieram na części, na członki) bydlę zarznięte. Troc. Kosztowne ptastwa rozkraja i misternie na cząstki płata. Pilch. P. mięso = *szrotować.* **3.** †P. *przykrawać:* W czasy słotne może sobie czeladź kaptury zszywać, buty łatać, suknie P. Trzyc. **4.** [P.] = a) *bić, kaleczyć:* Buty łatał, zonę płatał, w dzień pocięglem, wiecór dratwą. b) a. **[Płatac]** *łatać.* **5.** *wyrządzać, robić, urządzać, wyprawiać, stwarzać:* Kto komu krzywdę czyni, kto nieszczęście płata, takaż go od drugiego potyka zapłata. Min. Nie zaprzestaniesz codzień nowych mi P. sztuczek? L. Znowu nam coś za kaduk nową sztuczkę płata. Tremb. Figielki komu P. L. <PŁAT>

×**Płatajka, i,** lm. **i** *gatunek ryby, fląderka:* Jazgarki, okleje, kiełbie, płatajki. Goł. <Od Płat>

**[Płatak, a,** lm. **i]** *koń pstrokaty, łaciasty, pstrok.* <Od Płat>

**Płatanie, a,** blm. **I.** blm., czynność cz. **Płatać** i **Płatać. 2.** †P., lm. **a** *cięcie:* P. cesarskie, gdy dziecko z żywota matczynego żywe lub umarłe, po śmierci matki, z brzucha jej rozpłatanego dobytym bywa. Perz.

**[Płataś, a,** lm. **e, Płatek]** przezwisko mieszczanina, *obszarpaniec, włóczęga, próżniak, ni to pan ni to chłop; sługa dworski; pisarz pokątny.* Gwar. <Od Płat>

**[Płatczany]:** Czepiec u bab bywa z czerwonego lub różowego tybetu a. też perkalu; jeśli jest bez siatki, ma nazwę P. Gwar. <Przym. od Płatek>

**Płateczek, czka,** lm. **czki** p. **Płat** i **Płatek:** Wszystkich oczy zwrócone były na tę parę, z lekkością śniegowych płateczków polatującą. Krasz. Anat.: P. ucha. <Od Płatek>

**Płatecznik, a,** lm. **i** bot. (goupia) *roś.* <Od *Płateczny, od Płatek>

**Płatek, tka,** lm. **tki I.** p. **Płat,** *szmatka, galganek; okrawek, okrojek, ścinek, łatka:* Ja tu i jednego nie widzę płatka, coby do We Pana należał. L. P. do oka chorego. Kn. Oczy miał chore i zawsze P. zielony nosił. Falib. Maczać P. w lekarstwie i przykładać na oko. Owinąć palec płatkiem. By nie cudze płatki, nie miałby krawiec krawatki. Prz. Płatki barwiczkowe, których niewiasty używają ku rumienieniu lica. Ślesz. Śnieg pada płatkami. Cho. Przen.: †P., człowiek, który oka chore płatkiem zasłania. Kn. Przen.: Jak z płatka wywinął = a) *jak z palatka, szczęśliwie, czysto, porządnie, czysiutko, jak z wyby:* Jak z płatka wywinął u niego. Kn. Jakby go z płatka wywinął. Troc. b) *gładko, jak po maśle, szybko, jak piorko osmalił, porządnie, na paczamana; szczęśliwie, po myśli, pomyślnie:* Dobry porządek robi, że nie trzeba szukać, ni biegać, lecz każda rzecz, jak z płatka wywiniona, pogotowiu będzie. Dor. Drogi od natury przepisanej trzymającym ś. idzie wszystko jak z płatka, łatwo i smarownie. Pilch. Raźnyć to chłopiec i olej ma w głowie, wszystko idzie jak z płatka. Kniaź. Wszystko mi szło szczęśliwie, wszystko jako z płatka, była bogata chatka, poczciwa czeladka. Nar. Skoro przyjmiesz biret doktorski, nauczysz ś. wszystkiego, jak z płatka wywinął. L. Winęło ś. tam wszystko jak z płatka. Kaczk. Wszystko szło jak z płatka. Słow. Jako z płatka nam ś. wiedzie. Zal. Słówka idą jak z płatka. Len. *2. blaszka, listek, cienka warstewka:* P. złota malarskiego: książka złota ma w sobie 13 płatków. Mag. **3.** *zlepek, kłaczek, obłoczek tworzący ś. w rozczynie.* **4.** *plamka, łatka biała na środku czoła u koni, różyczka.* **5.** [Płatki] = a) *kluski, łazanki tatarczane z makiem.* b) p. **Płataś.** c) *pies z białemi łatami.* **6.** anat.: P. ucha, **płateczek** (lobulus), *część jego zwieszająca ś. u spodu,* ×**miękisz ucha,** ×**łatka ucha.** P. zastawki w sercu (cuspis) = *jej koniec zaostrzony.* P. móżdżku (flocculus). **7.** bot. (petalum) *listek korony kwiatowej.* Rost. **8.** chir. *kawałek płótna lub gazy przykładany na ciało; poduszeczka ze skubanki do tegoż użytku.* **9.** lek.: Płatki przed oczyma = *zjawisko chorobne, polegające na widzeniu płatków ciemnych, latających jakby przed oczyma.* Zdr. **Płateczek, Płatuszek.** <PŁAT>

**[Płateń, tni,** lm. **tnie]** p. **Płatwa.**

**[Płatew, twi,** lm. **twie]** p. **Płatwa.**

**Płatewka, i,** lm. **i** *szczapa, kawał drzewa odszczepionego:* Dobrze i płatewkę jaką uciąć, gdy drew niema. Sł. wil.

**Płatka, i,** lm. **i I.** †P. p. **Płata. 2.** karc. *stawka; stawka za przegraną, bet:* Dość spora stała na talerzu P. Pot. Nie grając w karty, muszę stawić płatkę. Pot. Grając w karty, chcę stawić płatkę, alić i szeląga już nie miałem. Boh. Przen.: †P. = *położenie ryzykowne, ryzyko, opały, niebezpieczeństwo:* On zaraz przenika, gdzie pewna, gdzie P. Chr. Ah! jam go do ostatka zgubiła, ze mnie, w którą wpadł, ostatnia P. Min. Nie bójcie ś.: w ostatnią nie wpadniecie płatkę, potrafię ja w to, że ś. zawstydzą srogich Grecy zamysłów. Min. Uciekł z tej płatki, mnie nie ratując. L. **3.** †P. *sprawozdanie, raport, relacja:* Ponieważem tobie dzienną płatkę winien, przeto powiem ci, co mi ś. dziś w Hekatonie podobało. Pilch. <PŁAT>

**Płatkonóg, oga,** lm. **ogi** zool. **I.** (phalaropus) *ptak podkasały.* Gatunki: P. **płaskodzioby** (ph. fulicarius). P. **rdzawoszyjny** (ph. hyperboreus). **2.** w lm. *rodzina ptaków brodzących.* <Płatek + *Nóg, od Noga>

**Płatkowato** przys. od **Płatkowaty.**

**Płatkowatość, i,** blm. **I.** rz. od **Płatkowaty. 2.** anat. i patol. *budowa narządu lub nowotworu, jakby z płatków złożonego.*

**Płatkowaty I.** *podobny do płatka:* Nietylko okwiat jest barwny, ale także wielkie płatkowate znamiona. Rost. **2.** *złożony z płatków.*

**Płatkownik, a,** lm. **i** rzem. *gatunek hebla:* Wiórnik P. (Nm. Plattbankhobel) <Od *Płatkowny, od Płatkowy>

**Płatkowy** przym. od **Płatek:** Płatkowe koło palca zawinienie. Troc. Złoto, srebro płatkowe. Troc. (= w *płatkach*, **książeczkowe, malarskie**). Cyna płatkowa = *cynfolja.* <Od Płatek>

†**Płatkowy** przym. od **Płatka,** *stawkowy.* <Od Płatka>

**Płatnąć, nie, nął,** nied. **Płatać I.** *ciąć, rąbnąć wzdłuż tak, że ś. rozdzieli na płaty, na poły;* nied.

*ćwiartować:* Nie ten miecz dobry, którego pochwę drogie kraszą kamienie, lecz ów, który i ostrzem płata, i kończastością tarcze przeszywa. Pilch. Klamry drzewo ściskają, klin płata na poły. Pot. Złość Antonowa Decymusa płata i Pompejemu mieczem głowę skrawa. Chr. Płatać na sztuki. Jak płatnę, rozpłatam cię na połcie i ćwierci. Oss. Cesarze chrześcijańscy orła płatanego w herbie używają. Papr. *(=dartego, dwugłowego).* Gotów wszystkich zgładzić z świata, w pień wycina, w sztuki płata. L. W pyskbym płatnął aż do ucha, i tak zginąłby jak mucha. L. Gdy go płatnął w brzuch, rozprół aż do szczęki. Hoł. Płatnięty był haniebnie przez ramię raz aż do kości. Krasz. Wzdłuż brwi płatnął go Dyzma. Pol. Topór niezawodnie płata. Syrok. Odyniec psy płata. Ja cię tu zaraz po tych zauszniczkach płatnę. Mick. Przen.: Zaostrzony jej język zabawnie sławę nieprzytomnych płatać umie. L. **2.** [P.] *palnąć, kropnąć:* P. z dubeltówki (p. Płatać). <PŁAT>

**Płatnerski** przym. od **Płatnerz:** Sztuka płatnerska.

**Płatnerstwo, a,** blm. *rzemiosło płatnerzów.*

**Płatnerz, a,** lm. **e** *ten, co robi pancerze dla rycerzy i ich koni, co wyrabia zbroje, zbrojowy,* ×pancernik, ×pancerzniarz, †blachownik: Pancerz w łacinie XVIII wieku *plata;* rzemieślnicy takowej zbroi nazywali ś. *platner,* skąd nasze słowo P. = robiący zbroje i rynsztunek różnego gatunku. Nar. Zbroiczka u płatnerza leży zaniedbana. Cz. Z żelaza pancerze w gęste snują ogniwa subtelni płatnerze. Ustrz. Płatnerza, iż na wojnę jadącemu rynsztunku według czasu nie zgotował, bił. Błaż. P. robi pancerz, zbroję, misurkę etc. Petr. Wiele rzpltej, jako i na innych rzemieślnikach do rynsztunku wojennego, tak nie mniej na płatnerzach zależy. Vol. Płatnerzom zbroje i we dnie i w nocy z wielką pilnością robić rozkazował. P. Koch. <Nm. Plattner>

**Płatnerzowy** *należący do płatnerza:* Płatnerzowa żona. Krasz. Agata, płatnerzowa wdowa, miała we krwi coś polskich kobiet, które z mężami na równi stać były nawykły. Krasz.

**Płatnia, i,** lm. **e** p. **Dokład:** P. kowadła, młota. <Od Płatnąć>

**[Płatnia, i,** lm. **e]** *płaca, zapłata, danina:* Niech to idzie na płatnię Bogu. Pol. *(= na ofiarę).* Krzywdy nie macie, P. dobra, a strój charmant, zatym służyć będziecie. Opiekun sierotom winien od boru pewną kwotę postąpić i to zapisem warować... i okrom płatni na każdy rok ma przydziać dziesięcioro drzewa. Skr. <PŁAT>

**Płatniczy, †Płatowy** *tyczący ś. płacenia, wypłaty:* Nowe przepisy nakazują zaprowadzenie książeczek płatniczych dla robotników. Znalazł ś. w trudnościach płatniczych. Kwitowano, kładąc w kasie na zleceniach płatniczych fałszywe podpisy. <Od Płatnik>

**Płatnięcie, a,** blm., czynność cz. **Płatnąć.**

**Płatnik, a,** lm. **cy, †Płatownik, †Płaćca, †Płajca** *ten, co płaci, wypłaca, ten, co ś. zajmuje wypłacaniem:* Oj, P. też to z niego, Boże polituj! [Od złego płatnika dobre i plewy]. Po stacjach kolejowych jeździ co miesiąc P., który wypłaca oficjalistom miejscowym pensje. P. armji, dywizji. Kapitan P. a. P. pułkowy. Sł. wil. <PŁAT>

**Płatno I.** †P. co jest, [P. co jest] = *warto, opłaca ś., popłaca, zda ś., przyda ś., jest pożyteczne, ważne, bierze ś. w rachubę, znaczy, waży, jest w cenie:* Będzieć to P., *mercedem accipies.* Kn. Co jest temu P., który władnie bogactwem, jeno iż pogląda oczyma swojemi na nie? Leop. *(= co mu z tego przyjdzie, co mu ś. z tego zawiąże).* Więcej ubogim P., choć trochę im dają, niż gdy ich obietnicą jaką upewniają. Prot. P. im to było ku zbawieniu. Wuj. To wszystko było nic nie P. u Boga. Rej. P. nam to być ma. Troc. Wtenczas P. było w prawdzie i w cnocie ś. kochać. Troc. Bo co pomoże, a. P., tobie ine (= innych) z sobą jednać a pokoić, gdy w twej duszy jest walka grzeszna? Ew. ś. Mat. **2.** [P.] = a) *warto, kosztuje:* Hej, braciszku! co to P.? b) *trudno.* Gwar. <Czes. platno, na wzór Nm. giltig>

**Płatność, i,** blm. rz. od **Płatny:** P., niestrata, niechybienie płacy, zapłaty, korzyści, pożytku. L. Termin płatności wekslu. Gdy pożyczca wymową przyłoży przy rzeczach zastawionych komu więtszej abo mniejszej płatności... Św. z Woc. Gdyby rzeczy zastawione, a w tem mocą przerzeczoną przedane, mniejszej płatności nalezionyby... niźli pieniądze pożyczone... Św. z Woć.

**Płatny, †Płacien I.** *opłacony, najemny, najęty, zapłacony; któremu płacą, pobierający pensję:* Płatny orszak i kirem powleczone cugi. Mick. Na wysys krwi twej własnej chowasz zbójców płatnych. Nar. Chcę, aby mój sekretarz był dobrze P., aby ś. nigdy nie skusił na kryjome podarki. L. Żołnierz P. Troc. Przez kilka miesięcy żołnierz płatnym nie był. L. *(= nie płacono mu).* **2.** *otrzymany za pieniądze, kupny, nie bezpłatny:* Bilet P. Wejście do ogrodu płatne. Ten rzemieślnik tylko płatną przyjmuje robotę. Troc *(= za którą zapłacą).* Płatne usługi. Lekcje dobrze płatne. **3.** *który płaci, który jest w możności płacić, wypłacalny:* Dłużnik P. Troc. **4.** *mający wartość realną, mający kurs właściwy:* Płatne pieniądze. L. *(= które biorą, dobre, niefałszywe).* Bierze płatne i niepłatne pieniądze. Troc. Kupon P. Ten weksel P. będzie za miesiąc. **5.** †P. przen. *popłacający, cenny, ważny, wart, ceniony, drogi, szacowny; korzystny, przydatny, użyteczny, skuteczny, zbawienny; brany w rachubę; godzien uwzględnienia:* Która cnota królowi zawsze płatna będzie. Troc. Kiedy co dźwigać, płatniejszy czasem chciwy (ochoczy, chętny) a mały, niż wielki leniwy. Tarn. J. O jak mi płatna wiara w tego Zbawiciela! Skar. Cnota daleko płatniejsza po śmierci. Pot. Bo to doświadczono, iż jako po woli umieć broni używać, tak też i poniewoli rydl dobry, gdy obóz zakopać, a szańc miotać trzeba. Tarn. J. Bo ktoć co w krotochwilach umie okazać, gdyby przyszło o płatne, tam trudno figlować. Rej. *(= szło o rzecz ważną).* Nie dziw, że teraz dawnych ozdób mi ubywa, gdy niecnota płatniejsza, niźli cnota, bywa. Koch. W. Łzy w tej mierze niepłatne, gdy raz dusza ciała odbieży. Kochan. Azaż ty nie wiesz człowieka zacnego, iż poczciwa układność płatniejsza u niego? Rej. Nic płatne nie jest łagodliwe upominanie moje. Rej. Izaliż nie jest płatniejsza dusza, niźli pokarm? Leop. Męstwo bez dobrej rady słabe, rada dobra nie płatna w niepokoju. Górn. Izażeście wy nie ważniejsi a nie płatniejsi u Boga, niźli ptactwo? Leop. Płatniejszy był Franciszek święty, Dominik, niż szczera prawda ewanielji. Rej. Słuchajże, królu, a teraz prośba moja niech będzie płatna przed tobą. B. B. W punkcie śmierci syrop już nie P. Górn. Twe wargi szkarłatne i czoło udatne wszystkie kwiecia najbogatsze czyni niepłatne. Zim. †Płatna, †Płatne = *rzecz ważna, poważna, nie żarty, nie przelewki, serjo:* Lacedemonie wielce to ważyli sobie, żeby ludzie

ich nie jedno o płatne, ale i w grach bitewnych nigdy zwyciężonemi nie byli Górn. Tym sakiem miłość już o płatne łowi. Kochan. Idzie o płatną. Troc. Tu już nam o płatne pójdzie. Rej. Nie zamieszkał chytry tu swych figlów użyć, bo mu też o płatne szło. Rej. Na ten czas zapominają ś. często fortele, kiedy o płatne czynić przyjdzie. Górn. Płatna to, kiedy o duszę (idzie), i sam go omówić muszę. Kochan. Płatna będzie = *zapłaci, opłaci ś., wynagrodzi, odwdzięczy ś.* Owa najdziesz i w tym rzędzie, coć za wszystki płatna będzie. Kochan. **6.** [P.] *trudny, przykry:* Droga płatna. <PŁAT>

†**Płatować, uje, ował** *płacić zobowiązania, uiszczać należności, wypłacać czynsz, procent, prowizję:* Jeślibym ja pieniądze w płat wziął, od którychbym pewną lichwę dawał, wtymby przyszedł przyjaciel, prosząc, abym mu z tych pieniędzy, od których ja płatuję, czego pożyczył, z tego płatu, jakom sam dostał... Sz. Dani dawać i płatować obiecali. Spr. Ale ten sołtan płatuje kapłanowi Janowi s tej ziemi Arabjej. Spr. <Od †Płat>

†**Płatowanie, a,** blm., czynność cz. **Płatować:** Lichwa i P. od pieniędzy mają swoje własne łacińskie przezwisko, *usura, foenus.* Groic.

**Płatowato** przys. od **Płatowaty.**

**Płatowatość, i,** blm. rz. od **Płatowaty;** anat. *budowa z płatów złożona.*

**Płatowaty I.** *podobny do płata, płaskawy, spłaszczony:* Śledziona płatowata i mała. Wolsz. **2.** a. †**Płutowaty** *łaciasty:* Jeden pies był biały, drugi P. Pol. **3.** anat.: Mięsień P. a. płatowy, kłębkowaty, †muskuł rozciągło-trójkątny, muskuł trójkątny karku, †muskuł nierównokątny, †myszka rzemieniowa, †śledzionowata (musculus splenius). <Od Płat>

**Płatownik, a,** lm. **cy** p. **Płatnik:** Płatownicy, czynszownicy. Tuch. <Od Płatować>

**Płatowy I.** przym. od **Płat. 2.** anat.: Mięsień P. a. płatowaty (musculus splenius). **3.** chir. Cięcie płatowe = *odjęcie członka z równoczesnym wycięciem płata na pokrycie rany.* <Od Płat>

†**Płatowy** p. **Płatniczy:** Grzywna płatowa. <Od Płat>

× **Płatuszek, szka,** lm. **szki** p. **Płat.**

**Płatwa, y,** lm. **y I.** × P., × **Pław** *tratwa.* Dudz. Płatwy teraz przed zimą mogą stanąć w Krakowie. Małż. **2.** [P.] *zboże:* Zawieruchy... miecą gałęźmi drzew na płatwy ściernie. Wysp. **3.** a. **Płatew, [Płotwia, Płateń, Płoteń], Jętka,** × **Jęta, Bant** bud. *jedna z belek leżących na ścianach budowli u góry, w których osadzone są krokwie dachowe:* Płatwy na balkach poprzek leżące, krokwy na sobie trzymające. Troc. Płatwy i wiązania uczynić na wierzchu chłodnicy, które dachem przykryć. Trzyc. Pełne tytułów ściany, pełne karbów płatwy, gdzie miały być nożyce, koziki i dratwy. Pot. Dworzec z marmuru i bronzów, z bukowych krokwi i płatew jodłowych. Wysp. **4.** †P. p. **Płetwa.** <? PŁOT/PŁOT/PŁAT, z podprowadzeniem pod tratwa; ? Nm. Platte>

**Pław, u,** lm. **y I.** a) a. = pławka = *pławienie, kąpanie:* Poprowadzono konie na P. Sł. wil. **2.** †P. a. = pławba = *pływanie, pływanie, podróż wodna, żegluga:* Którzy przez morze swe potrzeby pławem odprawują Ryb. Coż za zysk tego morskiego pławu? a to złote runo Bardz. Na Międzyziemnym morzu już nie mają bezpiecznych pławów więcej Saraceni. P. Koch. Więc morski P. zatym nie był ludziom znajomy. Kochan. Tamże i Erydana ujźrzy żeglarz, na Orjona czekając samego, aby mu miarę nocy albo pławu zjawił. Kochan. Bo spore być nie mogą na krótkim dniu pławy. Kochan. W P. przys. = *płynąc własną osobą tylko lub konno:* W P. ś. puszczać, *natatu ingredi flumen.* Kn. Nie czekając łodzi i promów, w P. puszczali ś. i tonęli. Nar. Kto tylko ochoczy, za hetmanem w P. na koniach przez Dniestr poskoczy. Tw. Pełne wód przedtym płynących rączo, ledwo ś. miałkim dnem rzeki sączą, a gdzie koń bystry ledwo w P. chodził, widziałem, jako lada pies brodził. Nar. Każe Cesar w P., nie w bród, ani przez most nurt wojsku przepływać. Bardz. **3.** *bieg wody, woda płynąca, nurt, zdrój, fale, strumień:* Jeśli chcesz rzek przezornych pławem napaść oczy. Kochan. Wodę z skały zdrój pędzi, a ta niewstrącona śrzodkiem nieosuszonej łąki swój P. kona. Kochan. Tam, kędy z opoczystej góry Tygrys spycha pław swój przezroczysty. Mias. Szczęśliwa rzeko! próżne szkody będą twoje pławy, niosąc w komiegach zboże do Żuławy. Mias. Żołnierz Jezusowi otworzył bok święty żelazem i ruszył zdroju, skąd oba pławy i krwi zbawiennej i wody prawej hojnym na ziemię płyną strumieniem. Mias. **4.** †*v. płynienie nasienia, polucja; miesiączka u kobiet* (p. Miesiączka): Upławy są zbyteczne miesięczne pławy. Sien. **5.** P. *zwierzę wodne:* P. wodny czuły ryby, żaby, pijawki, robacy, potwory, małże. Kn. P. abo ruch morski czyli skorupiasty, małż. Kn. P. morski ostroskorupy, szarłatnik, ostryga. Troc. Pławy abo konchylje, *testacea,* są wszystkie owe robaki, które twardą skorupą są okryte. Kluk. Pławy nieczułe są: płuca morska, pokrzywa morska. Troc. Żyją konchyljami, czyli pławami. Chm. B. Woda sama przynosi pokarm wielu pławom, których skorupy przyklejone są do skał w morzu. Brz. **6.** a. **[Pławidko]** *przedmiot unoszący ś. na wodzie, nie tonący, jak drewno, korek, kora, pęcherz,* pływak: P., znak unoszący ś. nad kotwicą. Gdy ś. kto uczy pływać, czyni to przy pęcherzu a. pławie, aby nie utonął; a dotąd przy pęcherzu a. na pławie, aż ś. też sam bez żadnej pomocy imie pływać. Glicz. **7.** †P. p. **Płatwa:** Pławy drzewa, *crates lignorum.* Mącz., płatwy, płty, płety, trafty, tratwy. L. **8.** × P. p. **Płetwa:** Pławy kaczorze. Pot. Jakże ś. weźmie ciskać, trzepać w P., a bić ogonem po owym pokładzie! Kon. **9.** ryb. = a) *kawałki drewna, korka, kory, przywierdzone do jednej krawędzi sieci rybackiej dla utrzymania jej na powierzchni wody,* pławik, spławka, spławie, *popławek, płuto,* [pławuk, płudka]. b) Niewód ma na wierzchu oberzwi z desek płaskich pławy, aby po nich powierzchu pływających poznać było, jeśli prosto sieć idzie. Trzyc. c) *zaciąg sieci:* Zrobił dziesięć pławów sieci. **10. [Pławy** lm.] *łąka nizka.* Zdr. **Pławik.** <PŁY PŁE PŁOW PŁAW>

†**Pławacz, a,** lm. **e** p. **Pływak.** Błaż.

**Pławaczka, i,** lm. **i I.** †P. p. **Pływaczka:** P., pławiaczka, która pływa, pływać umie. Włod. Długo na piękne pławaczki patrzyli. P. Koch. Przen.: O białoskrzydła morska pławaczko, wychowanico Idy wysokiej, łodzi bukowa. Kochan. **2.** †P. *pływek nitrzący, na którym uczą ś. pływać, pławaczka.* Kn. Pływaczka, P. dziecinna, pławki dziecinne, narzędzie z sitowia, z kory drzewa, na którym ś. uczą pływać. Włod. **3.** ryb. *sieć rybacka potrójna,* drygubica, dryga, mrzezna, trzypoł. **4.** zool. *pęcherz pławny ryb,* pławka, × pławiaczka. <PŁY/PŁAW>

× **Pławba, y,** blm. p. **Pław:** Wtenczas już widok naszej męczarni, błotnisk, pławby, popów poruszył nawet i Żydów i chłopów. Słow. Zwyczaj puszczania na wodę wieńców, z których pomyślnej pławby lub tonienia wróżą dziewczyny o swym przyszłym losie. Zm.

†**Pławca, y,** lm. y p. **Żeglarz.** B. Sz. <PŁY PŁAW>

**Pławiaczka, i,** lm. **i l.** †P. p. **Pływaczka:** Wisło, pławiaczko sarmacka, polskich rzek głowo. Ryb. J. **2.** × P. zool. p. **Pławaczka.** <PŁY PŁAW>

**Pławiać, a, ał i P. ś.** p. **Pławić.** <PŁY/PŁAW>

**Pławianie, a,** blm., czynność cz. **Pławiać.**

**Pławianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pławiać ś.**

**Pławiarnia, i,** lm. **e** gór. p. **Płóczka.** <Od Pławiarz>

**Pławiarz, a,** lm. **e** gór. p. **Płóczkarz.** <Od Pławiać>

**Pławiący się l.** im. od **Pławić ś. 2.** †P. p. **Pławny:** o szkodach na rzekach.

**Pławica, y,** lm. **e l.** Pławice są to deski, osadzone z obu boków łódek na wygiętych bambusach, utrzymujące statek w równowadze. Sienk. **2.** [P.] *łódź płaska wyrobiona z jednego kawała drzewa, którą powożą stojąc w niej.* Krasz. Zdr. **[Pławiczka].** <PŁY/PŁAW>

× **Pławiciel, a,** lm. **e l. a.** × **Spławiciel** *ten, co spławia co wodą.* **2.** *ten, co pławi, myje a. topi:* P. kruszców (p. Płóczkarz). <Od Pławić>

**[Pławiczka, i,** lm. **i]** p. **Pławica:** Począwszy od pławiczki i szuhalei aż do obijanika i barki, najrozmaitsze środki lokomocji wodnej. Rol. Rano przybyli pławiczkami kobiety i mężczyźni. Krasz.

**Pławić, i, il,** częstot. **Pławiać l.** *nurzać, przeprowadzać w wodzie dla obmycia lub orzeźwienia:* P. bydło, konie. Troc. Pławiły czarownicę na powrozie w stawie. Kras. Przedtym, gdy chciano dojść czarów, pławiono na wodzie ludzi o nie podejrzanych; czarownice po wierzchu pływały i żadną miarą utonąć nie mogły. L. Chcąc jednak pierwej dociec zupełnej pewności, pławił ją (czarownicę) na powrozie w stawie podstarości. Kras. Te próby i różne męki zniósszy, byłyśmy nareszcie pławione, jako czarownice! Słow. Przen.: Fingal w krwi naszej dziś swą rękę pławił. Kras. Czemu w tak ustawicznej pławisz kąpieli twe oko? Tremb. (Cyganka) pławi białek w wodzie. Zan. Piersi biją i pławią różane jagody. Mias. *( - oblewają łzami).* Prześliczne dziewczę bose nogi w rosie trawnika pławiące. Jeż. Przen.: Podcięte brzozy swoje leją miody, leśną oliwę inne drzewa pławią. Gawiń. *(= toczą, sączą).* **2.** *transportować, puściwszy z biegiem wody; spławiać, spuszczać:* P. towar wodą. L. P. zboże do Gdańska. **3.** *przewozić wodą, przeprawiać na drugą stronę wody:* Charon dusze do wiecznej pławi katusze. Troc. **4.** rudę=*płókać, przemywać:* P. złoto, srebro. Troc. Srebro pławione = *czyste.* Bobr. **5.** *topić, przetapiać, wytapiać, rozpuszczać:* P. kruszce, ołów etc., topić. Włod. Jak gdybyś chciał srebrem niepławionym ozdobić naczynie. Leop. ( = nieprzepuszczanym. Leop.). **6.** chem. *szlamować:* P. glinę. **7.** ryb. *zaciągać sieci:* Ten rybak pławi na jesiotry. **P. ś. l.** *nurzać ś., przechadzać ś. w wodzie dla obmycia ś. a. dla orzeźwienia ś., kąpać ś.:* Pławiące ś. w rumianych, wygładzonych wodach całe stada łosiów lub jeleni. Sienk. Przen.: Wiaterek roztrząsał wilgotne, rzeźwe zapachy pól, pławiących ś. leniwie w słońcu. Reym. Przen.: P. ś. we łzach, we krwi. Gdy będziesz myślą w złotej przeszłości ś. pławił, wspomnij na przyjaciela. Słow. *( = pogrążał ś., zatapiał ś., zagłębiał ś.).* **2.** przen. *wisieć, unosić ś. na skrzydłach, szybować zwolna, leniwie:* Ptastwo pławi ś. w powietrzu. Sienk. **3.** *przepływać w pław; przeprawiać ś. przez wodę, żeglować:* Tatarowie, gdy z wojskiem idą przez Don, tak ś. zwykli P.: nawiążą dwa snopy trzciny i sforują konie, ogony im związując; a tak na jednę wiązań włożą łuki, a na drugiej sami siedząc, konie za ogon trzymają, a tak ich one konie na drugą stronę przeciągają. Paszk. Myśląc puścić ś. na wodę i po niebezpiecznych walech poczynając ś. P., wzywa drzewa mdlejszego, niż one, które go niesie. Leop. Przecz, królu, więcej dufasz drewnu niepewnemu, co ś. na nim P. chcesz? Rej. Do Kolchów rycerze wybrani pławili ś. przez morze po kożuch barani. Kochan. **4.** (o kruszcach) *topić ś., rozpuszczać ś., wytapiać ś.* **5.** (o zbożu) *wypuszczać kłosy, kłosować, kłosić ś.:* Jęczmień ś. pławi. Sł. wil. <PŁY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

**[Pławidko, a,** lm. **a]** p. **Pław.** <PŁY/PŁAW>

**Pławidło, a,** lm. **a,** [Pławidła] = a) *krążki drewniane a. z kory, przyczepione do skrzydeł sieci i utrzymujące jej część górną na powierzchni wody.* b) *klocki walcowate u włoku.* <PŁY/PŁAW>

†**Pławiec, wca,** lm. **wcy, [Pławiec]** *majtek, żeglarz, marynarz:* Posłał jemu Iram po swych sługach (= przez sługi swe) łodzie i pławce umiałe na morze. B. Sz. <PŁY/PŁAW>

**Pławienie, a,** blm., czynność cz. **Pławić:** P. koni czyni ś. częścią dla obmycia ich, częścią latem dla ochłodzenia. Kluk.

**Pławienie się, a ś.** blm., czynność cz. **Pławić ś.**

**Pławik, a,** lm. **i l.** p. **Pław:** P. u wędki. **2.** fot. = **Kiweta.**

**Pławikonik, a,** lm. **i, Konik morski** zool. (hippocampus) *ryba oścista, wiązkoskrzelna.* <Pławić + Konik>

**[Pławina, y,** lm. **y]** *gałąź, gałązka.*

†**Pławiony** *hartowany, hartowny:* Stokroć hełm stalony, stokroć puklerz nigdy jej (szabli) nie strzymał P. P. Koch. <Od Pławić>

× **Pławitelczyk, a,** lm. **cy** gór. p. **Płóczkarz:** Mozuranty był pierwszy pławitelczykiem, od korony przysłanym. Ciec. <PŁY/PŁAW>

× **Pławitelnia, i,** lm. **e** p. **Płóczka:** P. składa ś. z kilku lub kilkunastu pieców. Ciec. <PŁY/PŁAW>

× **Pławitelny** przym. od **Pławitelnia:** Dom P. o dziesięciu piecach. Ciec. <PŁY/PŁAW>

**Pławka, i,** lm. **i, Pływaczka,** †**Pławaczka,** × **Pławiaczka l.** *to, na czym uczą ś. pływać (pęcherz, pęk sitowia, guma wydęta i t. d.):* Pławaczka, pływaczka dziecinna, pławki dziecinne, na których ś. uczą pływać. Kn. P. u wędki. Nar. **2.** zool. p. **Pławaczka.** <PŁY/PŁAW>

**[Pławnia, i,** lm. **e]** *łąka zalewana wodą:* Są tam niziny, są szerokie poza porohami łąki, u miejscowego ludu zwane pławnie, bo ś. kąpią corocznie, pławią podczas wiosennych powodzi. Dub. M. <PŁY/PŁAW>

**Pławnica, y,** lm. **e l.** *wielka sieć rybacka.* **2.** gór. p. **Płóczka.** <Od *Pławnik, od Pławny>

**Pławnisko, a,** lm. **a** gór. *rodzaj płaszczyzny pochyłej, służącej w górnictwie do odłączania wypławku kruszcowego, podług wewnętrznej jego dobroci.* Sł. wil. <Od Pławny>

**Pławny l.** × P. *po którym można żeglować, spuszczać statki, spławny:* Pławna rzeka, spławna,

spustna. Kn. Co ci po pławnym morzu? nie dość, że masz ziemię? Hul. Na północy brzegi morza niepławnego. Groch. Niepławny staw, rzeka, na której nie można pływać czółnem. Włod. **2.** *służący do pływania:* Okręty pławne. Paszk. Ruch P. Pęcherz P. ryb; pławka, pławaczka, ×**pławiaczka**. Żeberko pławne u żebropławów. Nus. <PŁY PŁAW>

**[Pławuk, a,** lm. **i] 1.** *piórko osadzone na włośni wędki, do wskazywania łowiącemu chwili, w której ryba robaka trąca.* **2.** *jeden ze snopków z sitowia, połączonych sznurkami, na których leży uczący ś. na nich pływać.* **3.** p. **Pław.**

**[Pławula, i,** lm. **e** a. **i] 1.** *kępa i łąka pływająca.* **2.** *krowa siwa.*

**[Pławy, ów,** blp.] *łąka nizka.* <PŁY/PŁAW>

**Płaz, u,** lm. **y 1.** a. **Płaza,** †**Płasza,** †**Płoz** *strona płaska, szeroka czego (nie kant, nie ostrze):* Tymokrat go puinałem uderzył; wywinął mu ś. puinał, uderzył go płazem. Jabł. Trzeba na harc jechać, gdzie nie biją płazem, jak w szkole szermierskiej, ani z gałką szychem, ale ostrym koncerzem. Star. Płazą, płazem dostać. Troc. Wybuchnie gniew i nie chce już więcej bić płazem. Jabł. Wyciąwszy tedy konia pod nim płazem, skoczyliśmy do swoich. Pas. Wiele nas padło pod biczem i płazem, dziesięć zostało bez ludzkiego lica. Słow. Kto przeciw prawu nie złością z niebaczności przewini, ile można, uderzy płazem. Pot. *(=łagodnie ukarze).* **2.** *uderzenie płazem, cios, plaga, raz:* Dał mu kilka płazów. L. Kilka mu płazów po grzbiecie wygolił. Oss. Przen.: Ujść płazem = *bezkarnie, na sucho, bez szkody, upiec ś.:* Często zbrodnia uchodzi winowajcy płazem, często weźmie niewinny po karku żelazem. Min. Jugurcie zbrodnia płazem poszła. Pilch. Sądy chińskie nie żartują, i nikomu nie uchodzi płazem oglądanie oblicza sędziego. Sier. Czyny karano, mowy płazem uchodziły. Nar. Puścić płazem = *bezkarnie; puścić mimo, patrzeć przez szpary, przebaczyć.* Najlepiejby też dla mnie wypadło tym razem zamknąć oczy, nie szperać i rzecz puścić płazem. Zabł. Najszkaradniejsze zbrodnie płazem mu puścił. Nar. Trudno było to płazem puścić, co on gadał na Wc Pana. Boh. Uskarżał ś. na hetmana, jakoby on z ujmą honoru jego rzeczy tylko płazem pomijał, nic znacznego nie czyniąc. Nar. **3.** †P., †**Płaza, Płyta, Łupnik, Opoka** *kamień szczepki warstwowy lub tablica ciosana z opoki.* Podcz. Przen.: *płaszczyzna, powierzchnia, tafla:* Raz na twardym budują Kaukazie, raz ś. wieszają na wiatrów płochości, na posmyczym z płynnej wody płazie. L. **4.** [Płazy, lm.] *grube drzewa rozerznięte wzdłuż, półokrąglaki, używane do budowy domu.* **5.** × Iść na płazy, w P. = *spełznąć na niczym = iść na marne, spełznąć na niczym:* I tak ta przygotowana dla nas krwawa wieczerza, którą ś. Sosnowski chciał przypochlebić księdzu kanclerzowi, poszła w P. Mat. Czytał, ażeby słowo Boże nie poszło na płazy. Pol. **6.** leśn. *wada, brak w klepkach, w których słoje roczne nie idą równolegle do ścian grubości.* **7.** a. **Płazy** lm. a. **Skrzeki** zool. (amphibia) *zwierzęta ziemnowodne zimnokrwiste, nagie (bez łusk), oddychające:* w lp. a. †**Płaza** *pojedynczy przedstawiciel tych zwierząt;* p. zool. **Gad:** Niech wywiodą wody P. Wuj. (= płazy, zby.) Rzekł też Bóg: niech zrodzi ziemia bydło i P. i bestje ziemne, według rodzajów swoich. Wuj. Człowiek przełożony nad ziemią i wszystkiemi płazy, które ś. płazą po niej. Wuj. Kto ś. dotknie zdechłego abo płazu, nieczysty jest. Wuj. Wlezie P. w jamę, zwierzę do jaskini i tam ś. chowa jak w bezpiecznej skrzyni. Chr. Tak jak dziś jest niedołężnym płazem. Karp. Przen.: Jabym miał być tak lichym, tak nikczemnym płazem, bym klękał przed zrobionym od siebie obrazem! Dm. Gdzie tknę ręką, płazy napotykam. Krasiń. Patrz, jak nad jej (ziemi) wody trupie wzbił ś. jakiś P. w skorupie: sam sobie sterem, żeglarzem, okrętem; goniąc za żywiołkami drobniejszego płazu, to ś. wzbija, to w głąb wali. Mick. (o ludziach nizkich, poziomych, gnuśnych samolubach). Przen.: Do nóg mu upadł płazem. Pot. *(=płackiem, mostem, jak długi).* Na jego widok ścielą ś. płazem barwiani pochlebcy. Kniaź. Zdr. **Płazik.** <PŁOZ/PŁAZ/PEŁZ>

**Płaza, y,** lm. **y 1.** p. **Płaz:** Ciął nań; ale miecz większej był ludzkości i, żałując go, płazą ś. wywrócił. P. Koch. Dobrych ostrzem częstokroć, złych bijecie płazą. Pot. Płazą paszą (pasują) rycerze. Rej. Płazą, płazem dostać. Troc. Tylec, ostrze, P. u noża, u szable. Troc. P. koła położonego. Troc *(=płask).* Każda kometa w własnej płazie obraca ś. Stasz. Planety wszystkie w jednę stronę i ledwie nie w jednakiej płazie biegają. Stasz. *(= orbicie?).* Drogi burkować płazami. Petr. Posyp kamień abo płazę mąką. Sien. Murarze płazy ciosali, któremi potym gmachy J. K. Mości nad starą broną posadzali. Rach. Kamień górnikowi Dobrzyckiemu za 6 kop płaz kamiennych. Rach. (Zool.:) Każda P. brzydką wam będzie. Bud. **2.** bud. *członek gzymsu głównego najwięcej naprzód wysunięty, mający w spodniej poziomej płaszczyźnie rowek odwrócony do okapu.* **3.** inż. *szeroki, płaski wierzch nasypu lub dno wykopu.* <PŁOZ/PŁAZ/PEŁZ>

†**Płazać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Płezać ś.:** W jabłoni ta skaza, że po niej, zwodząc człowieka, wąż piekielny płaza. Pot. Gadzina, która ś. płaza po ziemi. B. B. Aż do zwierząt, od płażącej twarzy (=ziemiopłazu. Wuj.) aż do niebieskich ptaków. B. Sz. Człowiek przełożony nad wszystkim płazem, który ś. płaza po ziemi. Wuj. Popielaty, skłębiony cień szybkim, chybotliwym ruchem płazał ś. na miejscach, opuszczonych przez światło. Dan. Pod którego tronem płazają ś. bogowie inszy miljonem. Pot. Na kolanach prócz Boga nikomu ś. P. Pot.

†**Płazanie, a,** blm., czynność cz. **Płazać,** *pełzanie.*

†**Płazanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Płazać ś.,** *pełzanie.*

†**Płazić, i, ił** i †**P. ś.** p. **Płezać ś.:** Do węża Bóg mówił: P. ś. będziesz na piersiach twoich. B. B. <Od Płaz>

**Płazik, a,** lm. **i** p. **Płaz:** Poziomy P. orlej nabrał ochoty. Mick. <Od Płaz>

**Płazina, y,** lm. **y 1.** [P., **Płazowina**] *płaszczyzna.* **2.** zool. × P. p. **Płaziniec.** <PŁOZ/PŁAZ/PEŁZ>

**Płaziniec, ńca,** lm. **ńce,** × **Płazina** zool. (plathelmintha) *robak płaski, glista płaska.* <PŁOZ PŁAZ PEŁZ>

**Płazować, uje, ował 1.** kogo = *bić płazem, okładać płazem szabli* **2.** [P.] *ociosywać na płask:* P. bierwiono. <Od Płaz>

**Płazowanie, a,** blm., czynność cz. **Płazować.**

**[Płazowina, y,** lm. **y]** p. **Płazina:** Gdy nadeszła nagonka, podejmują lisa z płazowiny. Przed sobą miałem wolniejszy widok na niewielką płazowinę. Zdr. [**Płazowinka**]. <PŁOZ PEŁZ PŁAZ>

**[Płazowinka, i,** lm. **i]** p. **Płazowina:** W krótkich skokach wpada na płazowinkę przede mną lis.

**Płazowy** przym. od **Płaz.** Przen.: W nikczemności pędząc żywot marny, płazowe szczęście, nie wielkość obrali. Asn. *(= właściwe płazom, nizkie, płaskie, marne, liche, podłe).* <Od Płaz>

**Płazozwierz, a,** lm. **e** *istota podobna poczęści do płazu, a poczęści do czworonoga.* Sł. wil. <Płaz + Zwierz>

**Płazówka, i,** lm. **i** **I.** = **Flachajza.** **2.** bart. *jedna z pszczół, które zarabiają plastry równoległe do zatworu,* pszczoła założna. <Od Płaz>

†**Płażenie, a,** blm., czynność cz. **Płazić.**

†**Płażenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Płazić ś.**

**Płączyca, y,** lm. **e, Psi ząb** bot. (cynodon) *roś. z rodziny traw.* <?>

**Płciowo** przys. od **Płciowy:** Rogacz P. dostatecznie dojrzały. Różnić ś. P.

**Płciowość, i,** blm. rz. od **Płciowy:** P., polarność jest prawem powszechnym. Krasiń.

**Płciowy,** ×**Płetny** przym. od **Płeć** = a) Stosunek P. *(= spółkowanie cielesne).* Układ P. roślin *(= według płci).* b) anat.: Cechy płciowe = *właściwości odróżniające płeć męską od żeńskiej.* Części a. narządy płciowe = *części ciała do płodzenia i rodzenia służące, rodne* (genitalia s. pudenda). Gruczoły płciowe = *wydzielające istoty do płodzenia konieczne.* c) fizj.: Chuć płciowa, popęd P. (libido s. oestrus Veneris), u zwierząt: *grzanie ś., palenie, bieganie, pobieganie, gonienie, ruja;* u krów, *latowanie;* u owiec, jeleni, sarn, danieli, *bekowisko, bekawisko;* u świń, *knurowanie a. łachanie ś.;* u psów, wilków, *ciekanie ś.;* u łosiów, *ruja;* u lwów, tygrysów i t. p., *rykowisko;* u cietrzewi i głuszców, *tokowanie;* u ryb, *tarło, tarlisko,* ×*nerest.* Czucie płciowe. Zdolność płciowa u mężczyzn (potentia coëundi). d) patol.: Popęd P. opaczny (uranismus). <Od Płeć>

**[Płecha, y,** lm. **y]** p. **Pchła:** Sposób na gubienie płech. Ślesz. Pełen płech. Mącz. Zdr. †**Pleszka.**

**[Płechtać się, chce ś., chtał ś.]** *chlapać ś., babrać ś., brzechtać ś. w błocie, w wodzie.* <? Dźwn.>

**[Płechtanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Płechtać ś.**

**Płeć, płci,** lm. **płci** **I.** †P. *ciało człowieka żyjącego:* Wszystkę P. ziemią i sianem zowie. Krow. Zesłał Bóg syna swego, który ś. stał płcią z niewiasty. Białob. Przelęknieni powiedzieli starszemu: brat nasz Maksymus niewiastą jest na płci. Skar. **2.** *męski a. żeński ustrój ciała:* P. męska, żeńska. Dziecię płci męskiej *(= chłopiec),* płci żeńskiej *(= dziewczyna).* P. ciała. Troc. Ludzie obojej płci *(= mężczyźni i kobiety).* Człowiek obojej płci, mieszaniec. Troc *(= hermafrodyta).* P. zacniejsza, dłuższa w każdym rodzie żywym zwierząt, ryb, ziół, drzew. Troc *(= samce).* P. podlejsza, słabsza w każdym rodzie. Troc *(= samice).* P. między kwiatami, równie jak między zwierzętami ustanowiwszy, pręciki pyłkowe samcami, słupek zaś z zarodkiem samicą zowią. L. W niektórych też drzewach jest różność płci, tak iż między niemi są samcy i samice. Trzyc. Przen.: *rodzaj, ród, pogłowie:* P. męska a. żart. P. brzydka = *mężczyźni.* P. żeńska, piękna, biała, słaba = *kobiety, dziewczęta, panny:* Nieprzyjaciel nie miał względu ani na P., ani na wiek. Urzędnik ma tego strzec, co na dworską czeladź przystoi, aby tego ze wsi ani męska, ani biała P. nie robiła. Haur. Mężczyzny przez grzeczność nazwali towarzyszki swoje płcią piękną. L. Czegóż P. piękna kiedy nie dokaże? mimo tak wielkiej płci naszej zalety, my rządzim światem, a nami kobiety. Kras. Hipolita żadna z piękną płcią zabawa, ani tkliwe miłości pokonały prawa. L. Tu i P. luba przymknie ś. wesoła. Kniaź. P. damska. L. P. tkliwa. L. Krzywdę czynisz płci damskiej. Kras. Nad pieniądze niemasz dziś lepszych zalet w płci dziewczęcej. L. Panieńska P. Biel. M. Imię sławne nietylko z męskiej, ale i z białej płci strony. Kochan. *(= po kądzieli).* Niewiasty i dziatki i inszą mdłą P. do boju niegodną na zamki zaprowadzić kazali. Stryjk. Piękną P. w poezjach swoich cenię za mało. Sow. **3.** × P. *płeć żeńska, ród kobiecy, kobiety, dziewczęta:* Niechaj w bezsilnym nie ufa rozumie, pozna, co nad płcią miłość często umie. L. Podły nikczemniku, zręczny tylko do kobiet, chytry płci zwodniku. Dm. **4.** *wygląd skóry ciała ludzkiego, szczeg. na twarzy, kolor skóry, cera:* P. twarzy, farba, cera, skórka na ciele. L. P. biała, czarna, oliwkowa, żółta, miedziana ludzi zrodziła podział ich na rasy. Sł. wil. Ona ma P. delikatną, piękną, gładką, grubą. Sł. wil. Brodawki gładką oszpecają P. Troc. Barwiczka płci ku starości psuje. Troc. Panna białej płci była. Troc. P. jego jak krew z mlekiem. Troc. Piękną na twarzy ma P. Troc. Słońce twarz mi opaliło i P. moją zepsuło. Kraj. M. Bolesław był wzrostu śrzedniego, greckiej płci. Biel. M. Złodziejów tych P. twarzy oliwkowa wydawała oczywiście za Cyganów. Oss. Łuski abo otręby jak ze płci zganiać. Sien. **5.** †P. *skóra:* Wąż wiotche lata na młodą P. mienia. Kochan. **6.** P. gram. *rodzaj:* P. męska, *genus masculinum;* niewieścia, *femininum;* nie służąca abo nie brzmiąca obojej, ni męskiej, ni niewieściej znacząca, *neutrum.* Kn. Pan służy męskiej, pani płci niewieściej. Troc. <PŁE PŁY/PŁAW>

†**Płeszka, i,** lm. **i** p. **Płecha:** Najmniejsza muszka i biedna P. w proporcji małości swej, zarówno jak i lew kąsa. Lubom. Przez okno ją widziałem, jak ona płeszki biła. Koch. W. Muszę ś. z swemi płeszkami odwitać. Alb.

**Płeszne ziele** bot. = **Babka płesznik.** <Od Płecha>

**Płesznik, a,** lm. **i** bot. **I.** p. **Babka.** **2.** p. **Pleśnik.** <Od *Płeszny, od Płecha>

**Płeszno, a,** lm. **a** bot. = **Babka płesznik.**

**Pleśnik, a,** lm. **i, Płesznik** bot. (pulicaria) *roś. z rodziny złożonych.*

**Pleśniwo, a,** lm. **a** bot. (mycoderma) *roś. z gromady grzybów, z rzędu drożdżaków.*

†**Płet, u,** lm. **y** **I.** a. †**Płyt,** †**Płot,** †**Płta,** †**Płatwa** *tratwa; drzewo składające tratwę:* Wypłynął na płecie. Troc. Kłodzin co miąższych narąbali a w jeden P. spoili. Murin. Bystra woda na dół pędem on P. niosła. Murin. Kupiłem ośm płetów. Troc. **2.** *łódź.* Mącz. <PŁE/PŁY/PŁAW>

×**Płetny** p. **Płciowy:** Części płetne czyli rodne. Mich. <Od Płeć>

†**Płetownik, a,** lm. **cy** p. †**Płytnik:** P., żeglarz który płety puszcza. Mącz. <Od *Płetowny, od Płet>

**Płetwa, y,** lm. **y** **I.** p. **Płetwa:** Ryba płetwami abo piórami ś. rucha. Troc. **2.** Płetwy raka = *kleszcze, nożyce, szczypce.*

**Płetwiasty** p. **Płetwisty:** Szopka, którą dla publiczności płetwiastej z morza ustawił. <Od Płetwa>

**Płetwisty** p. **Płetwisty.**

**Płetwonogi** p. **Płetwonogi.** <Płetwa + *Nogi, od Noga>

**Płetwowato** przys. od **Płetwowaty,** *płetwowato.*

**Płetwowaty** p. **Płetwowaty:** Ssące owadożerne z nogami płetwowatemi. <Od Płetwa>

[**Płо, a,** lm. **a**] **1.** *kępka na trzęsawisku, na bagnie, pokrata mchem.* **2.** *błoto, trzęsawisko bez dennе.* **3.** *rodzaj kożucha z ziemi i roślin, pływającego na trzęsawisku.* **4.** *rzęsa, kożuch na powierzchni jezior, stawów, utworzony przez zrośniętą roślinność wodną:* Masz czoln obstawić trzciną, uczynić sobie właśnie jako budę i tam masz stać przy jakim ple abo przy trzcinie. Cyg. **5.** *miejsce na jeziorze niezarośnięte trawą, otoczone naokoło trzciną,* okno *na jeziorze.* <?>

**Płocha, y,** lm. **y, [Berdo, Bardo],** × **Weberkam,** × **Webkam** tkac. *rodzaj grzebienia, długości na szerokość tkaniny, złożonego z delikatnych szczebelków, zwanych treścią, pomiędzy któremi przechodzą nici postawu, i które je przybijają,* przybijaczka: P. krosienna. Bobr. Hanka narządzała pod oknem warsztat i przeciągała paczesny wątek przez płochy. Reym. P. krosienna, tkacza. Troc. <?>

**Płochacz, a,** lm. **e** zool. **l. P. halny, a. halski a. alpejski, Wróbel skalny, [Kozi muzyk]** (accentor alpinus) *ptak wróblowaty zbadzioby z rodziny gajówek.* **2.** p. **Pokrzywnica.**

[**Płochać, a, ał, Łachać**] *drzeć, niszczyć ubranie.*

**1.** [**Płochać się, a ś., ał ś.**] (o krowie) *zaspakajać popęd płciowy.*

**2.** [**Płochać się, a ś., ał ś.**] *płoszyć ś., bać ś., trwożyć ś., lękać ś., obawiać ś., strachać ś.:* Ptak nie płochał ś. w ręku łowcy. Pol. PŁOCH>

[**Płochanie, a,** blm.] czynność cz. **Płochać.**

[**Płochanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Płochać ś.**

[**Płocharz, a,** lm. **e**] *ten, co wyrabia płochy.* <Od Płocha>

× **Płochliwie** przys. od **Płochliwy:** Lud P. ucieka. L.

× **Płochliwość, i,** blm. rz. od **Płochliwy:** Dawne prawa oddychają samym męstwa duchem, a pogardą płochliwości. Cz. Jan III w płochliwości Turków znalazł swoję sławę. Cz.

× **Płochliwy** p. **Płochy:** Jak zaradzić, jeżeli klacze będą płochliwe, że do siebie przystąpić nie dadzą. Dor. Płochliwych straż tylna dopada. Malcz. Ludzie byli niepłochliwi, do korda i do topora szparcy. Krasz.

**Płocho l.** przys. od **Płochy:** Sąsiad najlepiej wie, kto P. siedzi. Haur. (= *niegruntownie.* L.). On marzył, a jam P. marzeniom zawierzył. Słow. I orły pogranicze rzymskie P. siedzą. Kochan. **2.** † P. *źle, niedobrze, niewygodnie:* Panu bez poddanego bardzo P.

× **Płochogłupi** *płochy i głupi, lekkomyślny, niestateczny, nierozważny:* Płochogłupie dyskursa prowadzić. L. <Płocho + Głupi>

× **Płochokwilny** *kwilący o byle co, narzekający bez dostatecznego powodu:* Wiem, żeś panem, żeś mądrym, żeś chrześcijaninem, że nic spólnego nie masz z płochokwilnym gminem. Nar. Nagle z jej świątnicy został wyrzucony i między płochokwilnym gminem policzony. Szost. <Płocho + Kwilny>

× **Płochopędny** *pędzący bez rozwagi, namysłu, niebacznie:* Płochopędne bezsilnych zawiśniów zwroty. L. <Płocho + Pędny>

× **Płochopióry** *pierzchliwy, niestały, płochy, lekki, szybko przemijający:* Płochopióra Fortuna. Pot. Płochopióre postrachy. Nar. Gołąb P. Nar. Sen pierzcha przed myślami jak ptak P. Garcz.

† **Płochorzutki** *rozrzucony, trzpiotowaty, narwany, postrzelony, kręcicki:* Woli, aby młodzieniec był nieco zasępiony i stały, aniżeli zawsze roześmiany i P. Pilch. <Płocho + Rzutki>

**Płochostka, i,** lm. **i** *płocha błahostka, wybryk płochości:* Wiedziała o innych dorywczych płochostkach mężowskich. Krasz. <Zdr. od Płochość>

**Płochość, i** l. blm. rz. od **Płochy:** Młodość P. Prz. Łgarze, którzy i w życiu i w mowie P. ukazują. Baz. Czego nie czynił z płochości jakiej dziecinnej. Skar. Panowie polscy strofowali Krzywoustego z płochości niebezpieczeństwa pełnej. Błaż. Spraw pańskich naród świadkiem, a ich P. lada srogim występkiem często w oczy gminu wpada. Nar. At, młodość, więc P., przebacz, panie bracie. Pol. **2.** lm. **i** *postępek płochy:* O, jak nierychło znam moje płochości. Lubom.

**Płochowesoły** *lekkomyślnie wesoły:* Odznaczający ś. płochowesołym humorem. Chm. <Płochy + Wesoły>

† **Płochowiarski** p. **Płochowierny:** Wybij mi z głowy płochowiarskie zasady, naucz, że to próżnym jest dymem, co ś. zowie szczęściem. Pilch. <Płocho + * Wiarski, od Wiara>

**Płochowiec, wca,** lm. **wce** bot. p. **Oleander.**

× **Płochowiernie** przys. od **Płochowierny.**

× **Płochowierność, i,** blm. rz. od **Płochowierny.**

× **Płochowierny, †Płochowiarski** *łatwowierny, naiwny:* P. tłum. L. Płochowierna młodzież na słodycz ś. zbiera, a na ukryty fortel oczu nie otwiera. Toł. Pożary bądź złością ludzką, bądź z przygody wszczęte słabiły bardziej jeszcze płochowierne dusze. Nar. <Płocho + Wierny>

† **Płochozmiennie** przys. od **Płochozmienny.** L.

† **Płochozmienny** *niestały, niestateczny, chwiejny, niepewny, łatwo ś. zmieniający, zmienny:* Jeśli ś. tym płochozmiennym dobrom powierza, prędko go odbiegają. Pilch. <Płocho + Zmienny>

**Płochy l. a.** × **Płochliwy** *którego łatwo spłoszyć, pierzchliwy, lękliwy, bojaźliwy, trwożliwy, tchórzliwy, nieugłaskany, dziki:* Płoche sinogardlice. Trzyc. Gołębie płoche. Groch. Płoche dziewczę. Płocha sarna. Troc. Zawszeż po kniejach, jak sarna płocha, jak upiór, błądzisz w noc ciemną? Mick. Z płochąś przyszedł postawą, byś ś. z sieci wyrwał, albo co złego widział, albo ś. z kim potkał. Rej. (= *z miną przestraszoną, wystraszoną, przerażoną; nieswój, pomieszany*). **2.** *niestateczny, niestały, zmienny, pusty, lekkomyślny, wietrzny, trzpiotowaty, nierozważny, roztrzepany, narwany, swawolny:* P., niestateczny, by wiatr, kuropłoch, pędziwiatr, tak stateczny, jak masło na słońcu. Mącz. P. młodzieniec. Troc. Żadna tak bardzo miłość nie jest płocha, jak kto nazbyt sam ś. w sobie kocha. Rej. Tam wiedzie myśl płocha, gdzie ś. kto w czym kocha. Rej. Prze swe płoche rady nic ś. nie polepszyli. Kochan. Stąd płoche i niestateczne obyczaje. Wer. Aby nic płochego po sobie nie pokazał. Sar. Kroku nie uczyni płochego. Birk. Tak go zawojowała ta niewiasta płocha. Jabł. Złość jest płocha, często ś. odmienia, nie na co lepszego, lecz na co innego. Pilch. P. Kupidyn, syn pieszczony matki, wleciał na górę świeże zbierać kwiatki. L. P. wielkie na piasku zakłada nadzieje, które jednym podmuchem lada wietrzyk ściera. Dm. Młodość ma swoje wdzięki bez wątpienia, lecz zato lekka, niestała, płocha. Zabł. Jeden krok P. i lekkomyślny, popełniony z krzywdą niewinności i z obrazą obowiązków, rujnuje całą dostojność kobiety. Sniad. Patrzałem na twą napaść i płochą i hardą. Tremb. Niech płochą mową, czynem niegodziwym nie będę nigdy zgorszenia przy-

czyną. Gor. Porzucił biesiady i płoche igrzyska z rówiennikami. Kras. Płoche rozrywki ponęty nie miały. Lel. Jako ptaszek na roli prześpiewałam dni płoche i nie znałam niedoli. Len. Oddawna cię znieważa P. lud stolicy. Słow. Są i płosi między wami. Sienk. Płoche uczucie. Sienk. **3.** *błahy, marny, próżny, znikomy, zmienny, przemijający, nietrwały:* Fortuna płocha. Troc. Skarby, oręże, wszystko to rzecz płocha, to grunt, gdy sługa pana swego kocha. Kras. Zawsze ludzi omamia P. punkt honoru. Kras. Napiwszy ś. do woli płochych kadzideł dymu. Słow. Miejcie wzgląd na moje podeszłe lata i płoche zdrowie. Smotr. *(= wątłe, kruche).* **4.** [P.] = a) *miękki, lekki, kruchy:* Drzewo płoche. Gwar. b) *gorszy, pośledni, lichy, obrzedni:* Płótno płoche. **5.** myśl. = a) Zwierzyna płocha a. rochmanna = *zwierzęta ssące nie drapieżne, będące przedmiotem łowów:* Łoś, jeleń, daniel, sarna, zając, dzik są to zwierzęta płoche. b) *czujny, baczny, ostrożny, bojaźliwy, płochliwy:* Jastrząb gołębiarz jest bardzo P. c) [Ptastwo płoche] = *nie drapieżne, jak:* kuropatwa, grzywacz, skowronek, głuszec, jarząbek, cietrzew. <PŁOCH>

**Płocia, i,** lm. **e:** P. żółta p. **Wzdręga.**

**Płocica, y,** lm. **e** p. **Płoć:** A gdy przyniósł (Rej) pełne zanadra płocic, laskowych i wodnych orzechów.., to go z onej koszule s płoskonek roztrząsali. Trzyc. Cyranek, łysek niezliczona tłuszcza coraz ś. nurkiem po płocicę puszcza. Klon. Zdr. **Płociczka.**

**Płocicowate** zool. *rodzina ryb członkopromiennych.* <Od Płocica>

**Płocicowy** przym. od **Płocica.**

**Płociczka, i,** lm. **i** p. **Płocica:** Srebrna P. po jeziorku pływa. Ejs.

†**Płociec, ćca,** lm. **ćce** p. **Płoć:** P. wam, mnie szczupaki. Pot.

**Płocina, y,** lm. **y** **I.** [P.] m. *lichy, nędzny płot:* Za lada płociną ciszej. Prz. **2.** †P. *pleć, płot, plecionka:* Kto imienie swoje prącem grodzi, ma ku gruntowi swojemu końce prącia, abo jak mówią, płocinę obracać. Groic.

**Płocioleszcz, a,** lm. **e, [Pleszczak]** zool. (abramis Leuckartii) *ryba koścista otwartopęcherzowa karpiowata.* <Płoć + Leszcz>

**Płocisko, a,** lm. **a** p. **Płot.**

**Płoć, i,** lm. **e** ż., **[Płoć, a,** lm. **e** m.], **Płotka, Płocica, Krasnogłazka,** †**Płociec** (gardonus rutilus) *ryba członkopromienna, otwartopęcherzowa, brzuchopłetwa, karpiowata.* Gatunki: P. biała a. zwyczajna. P. czerwona p. **Wzdręga.** P. wyrozub a. Wyrozub (leuciscus wyrozub). Jak stado rybitw, gdy płocia dostrzega. Kon. Zdr. **Płoteczka,** ×**Płociczka, [Płotniczka, Płócicka].** <? PŁO/POŁ>

†**Płóccowy** przym. od **Płociec.** L. <Od Płociec>

**Płodnia, i,** lm. **e ?:** Obejrzeli cały zbiór płodni pana Strachoty. Krasz.

×**Płodnić, i, il** *czynić płodnym, zapładniać, zapładzać;* przen. *czynić urodzajnym, użyźniać.* <Od Płodny>

**Płodnie, Płodno** przys. od **Płodny.**

×**Płodnienie, a,** blm., czynność cz. **Płodnić.**

**Płodnik, a,** m. **i** fizj. (antheridium) *organ męski płodzący:* Organ męski (P.) jest komórką rozmaitego kształtu, w której wytwarzają ś. ciałka zapładniające. <Od Płodny>

**Płodno** p. **Płodnie.**

×**Płodnoczynny,** ×**Płodoczynny** *czyniący płodnym, użyźniający:* Płodnoczynna rosa. Nar. <Płodny + Czynny>

**Płodnolist, a,** lm. **y** bot. p. **Kaczlin.** <Płodny + List>

**Płodnoliść, a,** lm. **e** bot. p. **Kaczlin.** <Płodny + Liść>

†**Płodnorodnie** przys. od **Płodnorodny.**

†**Płodnorodny** **I.** a. ×**Płoderodny,** ×**Płodonośny** *obficie rodzący, obfity w owoce:* Winną macicę chwalimy, gdy sama ku ziemi płodorodnym swym ciężarem nagina podpory. Pilch. **2.** anat.: ×Naczynia płodnorodne. Ryszk. *(= naczynia nasienne)* (vasa seminalia). **3.** fizj. ×Sok P. Ryszk. *(= nasienie męskie).* <Płodny + Rodny>

**Płodność, i,** blm. rz. od **Płodny:** P. niewiasty, zwierząt. Troc. P. wielka, jedno schodzi, drugie wschodzi. Prz. Nadzwyczajna P. nie pozwalała Epikurowi starannie prac (pisarskich) wykończać. Święt.

**Płodny,** †**Płodowity** **I.** *zdolny do wydawania potomstwa, płenny:* Nad gołębie nic płodniejszego: gołębica przez dni 40 jaje pocznie, zniesie, wyleże i wychowa dzieci. Trzyc. Płodnych pszczół niesłychane roje. Kochan. Wiele było synów matki tej płodnej. Skar. Żal mi ciebie, luboś godna, lubo zacna, żeś mniej płodna. Kras. Przen.: Autor P. *(= wiele piszący, tworzący).* Umysł P. Wyobraźnia płodna *(= bujna).* **2.** a. **Płododajny,** ×**Płodonośny,** ×**Płodorodny,** †**Płodzisty,** !**Płodoplemi** *zdolny do wydawania płodów, płenny, rodzajny, urodzajny, żyzny:* Ziemię płodną a. płodzistą (obrócił) w niepłodność a. w słoność *(= w pola słone).* Ps. flor. Drzewo płodne, dawające owoc. Trzyc. Żadnych płodnych i pożytecznych drzew nie mają wycinać. Dek. P. krzak winnej macice obfituje w słodkie grona. Kochan. Twoje dary są płodnej ziemi urodzaje. Kochan. **3.** †P. *rodny, rodzajny, do płodzenia służący:* Kto z ludzi pierwszy ściągnął na to rękę, aby odcinał chłopcom członek P. Hul. **4.** bot.: Topola płodna p. **Topola.** <Od Płód>

×**Płodoczynny** p. **Płodnoczynny:** Płodoczynna rosa. L. <Płód + Czynny>

**Płododajny** p. **Płodny.** <Płód + *Dajny, od Dać>

×**Płodonośny** p. **Płodnorodny.** L. <Płód + Nośny>

!**Płodoplemi** p. **Płodny:** Matka płodoplemia ludów. Wor. <Płód + *Plemi, od Plemię>

**Płodorodny** **I.** ×P. p. **Płodny:** Płodorodne krople rosy. Fred. A. **2.** anat.: †Pęcherzyki płodorodne p. **Nasienny.** **3.** fizj.: †Sok P. p. **Nasienie.** <Płód + Rodny>

†**Płodosok, u,** blm. p. **Nasienie.** <Płód + Sok>

†**Płodowity** p. **Płodny:** Bają, iż był niegdyś czas, za którego ziemia płodowita nie była, a gdy nagle płodzić zaczęła, inne krainy nieme bydlęta, same Ateny człowieka urodziły. Orzech. Przen.: Cerkiew nasza w święte męże płodowita. Smotr. *(= obfitująca, obfita, bogata).* <Od Płód>

**Płodowy** **I.** przym. od **Płód:** Brzemiennej aby krwi mało wypuścić, aby siły nie ustały, boby płodowemu donoszeniu nie wystarczyły. Cziach. *(= donoszeniu płodu).* Ostre choroby ze złym abo płodowym, abo macierzyńskim bywają. Cziach. **2.** *przeznaczony do płodzenia, zostawiony na płód, rozpłodowy:* Kaczki płodowe. Sł. wil. **3.** anat. i fizj.: = a) Błony płodowe, osłony, †odziedze, †odziecki = *otaczające płód* (membranae ovi).

b) Czepiec P. = *część tych błon, jak czepiec, pokrywająca zwykle głowę noworodka.* c) Mazidło płodowe = *pokrywające skórę noworodka* (vernix caseosa). d) Pęcherz P. = *błony w całości przed łożyskiem.* e) Wody płodowe, opłodowe, opłodnia, potok, × ciecz wodówkowa, †likwor wodnisty, †likwor błony owczej (liquor amnii) = *płyn napełniający pęcherz płodowy.* ♦. gorz.: Woda płodowa = *woda słodkawa ściekająca z parnika Heurego przy parowaniu kartofli.* <Od Płód>

**Płodoziemny** *tyczący ś. płodów ziemnych:* Handel P. był najważniejszą częścią bogactw Polski. Lel. <Płód + Ziemny>

**Płodozmian, u,** lm. **y** *system gospodarstwa rolnego, polegający na tym, że rok po roku obsiewają ś. grunta coraz innego rodzaju ziarnem, nie zostawiając pola ugorem:* Porządek płodozmianu. <Płód + Zmian, od Zmiana>

**Płodozmianowy** p. **Płodozmienny:** Intensywna uprawa roli i gospodarstwo płodozmianowe. Spas <Od Płodozmian>

**Płodozmienny, Płodozmianowy** przym. od **Płodozmian:** System gospodarowania P. <Płód + Zmienny>

[**Płoducha, y,** lm. **y**] *krowa, która ś. niedawno ocieliła.* <Od Płodzić>

**Płodzenie, a,** blm., czynność cz. **Płodzić.** Fizj.: P., rozrództwo, × rozpłemnictwo (generatio). P. osobnicze, jednorództwo (generatio monogenea). P. płciowe, dwurództwo (gen. digenea).

**Płodzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Płodzić ś.**

**Płodziak, a,** lm. **i** patol. (embryoma) *rodzaj nowotworu.* <Od Płodzić>

× **Płodziciel, a,** lm. **e** *ten, co płodzi, rodzic, rodziciel.* L. Przen.: *rozkrzewiacz, szerzyciel.*

× **Płodzicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Płodziciel.**

**Płodzić, i, ił I.** *powoływać do życia, dawać życie, rodzić przez zapładnianie istoty żeńskiej; rodzić, spładzać, wydawać na świat:* Matka rodzi, ojciec płodzi. Troc. P. dzieci, potomstwo. Wszelkie zwierzę płodzi podobne sobie. Przen.: Pokaż przed światem, że nie sowy płodzisz w głowie. L. (= *łgniesz; że u ciebie nie pustki w głowie*) Stary węgrzyn płodził nie bez duszy żarty. Malcz. Jedna myśl drugą płodzi (= *wytwarza, wydaje*). Przen.: *broić, dopuszczać ś. czego, wyrabiać, wyprawiać, stwarzać, czynić, popełniać:* W oczach matek córki, a przed mężami żony brał i wszeteczność z niemi płodził. Skar. Nieprzystojne rzeczy płodzili synowie jego, a nie karał ich. Leop. P. niecnotę, spiknienie. Troc. W Inflanciech płodzili niesłychane grzechy, aż pomsta boża przyśpiała. Górn. Bóg tych, którzy takowy grzech płodzą, każe karać. Glicz. Nienawidzi wszystkich, którzy nieprawość płodzą. Smotr. Pomagali mu złości P. Kosz. Ludzie dopiero złości opuszczają, gdy ich P. nie mogą. L. Zbytki płodzili i nauki przeciw słowu Pańskiemu wymyślali. Sekl. Przy maju a przy trawach rozkosz P. Sien. Przen.: × Słów siła o przeczytaniu tych ksiąg czytelnikowi P. nie potrzeba. Smotr. (= *tracić; rozwodzić ś.*). Przen.: † Tryumfy wielkie płodził. L. (= *odprawiał, święcił, obchodził*). **2.** *przynosić plon, rodzić, wydawać:* Nie wszystkie grunty wszystko płodzą. Otw. Wszystko, co tylko ziemia płodzi. **P. ś.** *rodzić ś., rozradzać ś., mnożyć ś., rozmnażać ś., plenić ś.:* Płodzą ś. pszczoły, mnożą ś. Kn. Przen.: *rodzić ś., powstawać, wytwarzać ś., wywiązywać ś., wypływać, wynikać, wylaniać ś.:* Myśl z myśli ś. płodzi <Od Płód>

[**Płodzidym, a,** lm. **owie,** × **Kopcidym**] żart. *kucharz.* Zdr. [**Płodzidymek**]. <Od Płodzić + Dym>

[**Płodzidymek, mka,** lm. **mkowie**] p. **Płodzidym:** Nie będę ja taki głupi, jak mój P. Wincenty. Korz.

**Płodzieniec, ńca,** lm. **ńce** bot. (polycarpon) *roś. z rodziny zapartnicowatych.* <Od Płodzony, od Płodzić>

**Płodzień, a,** lm. **e, Jeżanka** bot. (echinophora) *roś.*

**Płodzisamiec, mca,** lm. **mce** bot. = **Kaczlin** kolczysty. <Płodzić + Samiec>

**Płodzist, a,** lm. **y** bot. p. **Czosnek.** <Od Płodzisty>

† **Płodzisty** p. **Płodny:** Ziemię płodną a. płodzistą (obrócił) w niepłodność a. w słoność (= *w słone pola*). Ps. flor. <Od Płód>

× **Płodzisz, a,** lm. **e** bot. = **Kaczlin** kolczysty. <Od Płodzić>

**Płodziszek, szka,** lm. **szki** bot. p. **Czosnek.** <Od Płodzić>

[**Płom, a,** lm. **y**] p. **Płomień.** <Skrócone z Płomień>

[**Płomie, a,** lm. **a**] p. **Płomień:** Czarne P.... bucha. Kon.

**Płomieniak, a,** lm. **i** hut. *piec płomienny do przetapiania surowizny.* <Od Płomień>

× **Płomieniący** *płomieniejący:* Z winnic Magdali płomieniąca struga tam po kolczastych aloesach mruga. Zal.

[**Płomienica, y,** lm. **e**] p. **Płomień.**

**Płomienić, i, ił** *robić płomienistym, rozpłomieniać, rozpalać, rozżarzać, rozogniać:* Czułości, o niebiosdarze, ty wdziękiem płomienisz twarze. Kniaź. Mindows odpychał starca — on stał murem wryty, gniew coraz oczy bardziej mu płomienił. Krasz. Franek głowę podał myślom serca płomieniącym mózg. Ork. **P. ś. I.** *stawać ś. płomiennym, rozpłomieniać ś., rozpalać ś., rozżarzać ś., rozogniać ś.;* przen. *płonąć, oblewać ś. rumieńcem, rumienić ś., ponsowieć, pałać, czerwienieć:* Płomieni ś. biedna ze wstydu. **2.** p. **Płomienieć:** Etna góra strasznie ś. płomieniła. Troc. Tajona zawiść w sercach żarzy ś. i płomieni. Ork. <Od Płomień>

**Płomieniec, ńca,** lm. **ńcy** *zapaleniec:* To P., wulkaniczna głowa. Fred. A. <Od Płomień>

**Płomienieć, eje, ał, Płomienić ś.** *pałać, gorzeć, być płomiennym, stać jakby w płomieniach, płonąć, świecić jak płomieniem, promienieć, gorzeć, żarzyć ś., jaśnieć:* Słońce płomienieje nad horyzontem. Nigdy jeszcze nie płomieniała jasność, co twą skroń wieńczy, tak krwawemi błyski. Przybysz. Widziałem oczy płomieniejące wściekłością zdychających jaguarów. Przybysz. Twe oczy będą jak gwiazdy P. nade mną taką wielką mocą, że poniosą mnie przez wszystkie burze i morza. Przybysz. <Od Płomień>

† **Płomieniek, ńka,** lm. **ńki** p. **Płomień:** P. u lampy. Birk.

**Płomienienie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Płomienić. 2.** czynność cz. **Płomienieć:** W płomienieniu modrawych promieni postać czcigodnej zjawiła ś. Niwy. Psm.

**Płomienienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Płomienić ś.**

< **Płomienionośnie** przys. od **Płomienionośny.** L.

**Płomienionośny** *roznoszący płomienie, szerzący płomień.* <Płomień + Nośny>

† **Płomieniopary** *zionący płomieniem:* Cielcami płomieniopary Jazon orze. Zebr. <Płomień + † Pary, od Para>

**Płomieniowy** przym. od **Płomień**: Płomieniowa łona. Haur.

**Płomienisko, a,** lm. **a** l. p. **Płomień**: Ciągły strzał szelest, ciągłe widać płomieniska. Słow. Piorun trzasnął... i bohatera mego jasne oczy błękitnym, wielkim oćmił płomieniskiem. Słow. Buchnie naraz całe P. Kon. Buchnęło słońce wielkim płomieniskiem. Kon. **2.** *widmo płomienne, mara ognista:* A u kolan nizko w złotych, zielonych i sinych warkoczach po pas wschodzące dziwne P. Słow. <Od Płomień>

**Płomienisto** p. **Płomieniście.**

**Płomienistość, i,** blm. rz. od **Płomienisty,** *płomienność:* Z tym wszystkim łączyła ś. P. fantazji. Orzesz.

**Płomienisty, Płomienny** l. *płomieniejący, jarzący ś. płomieniem, cały w płomieniach, ognisty:* Cherubina miecz P. Leop. Marsowe płomieniste byki. Chr. Płomieniste woły. Chr. Płomieniste słońce. Troc. **2.** × P. przen. p. **Płomienny**: Gorące i płomieniste kazanie. Birk. Z tak wielkiej miłości do Boga płomienista miłość wypadała i na ludzie. Birk. Płomienista miłość. Troc. **3.** *odznaczający ś. kolorem płomienia, jaskrawo-czerwony:* Język wywieszony czerwony, czyli raczej P. Nies. Postępujący za nim, jaśniejszego włosa, twarzy płomienisto-czerwonej, dzikiego wejrzenia, szedł też z inną, głowę podnosząc. Krasz. Miała na sobie płomienisto-różową sukienkę. Bał. **4.** bot.: Kardynał P. = *gatunek jabłoni.* **5.** hut.: Piec P. p. **Płomienny.** <Od Płomień>

**Płomieniście, Płomienisto** przys. od **Płomienisty.**

**Płomiennica, y,** lm. **e** *czarownica, żeński duch ognia:* Więc tylko czasem tym ogniem świecąca błysła twarz, niby jakiej płomiennicy. Słow. <Od *Płomiennik, od Płomienny>

**Płomiennie,** × **Płomienno** przys. od **Płomienny**: P. kochać.

**Płomienniej** st. w. od **Płomiennie**: Czułem, jak co noc ciało twe P. ś. przy piersi mojej pieniło. Przybysz.

**Płomiennik, a,** lm. **i** bot. l. p. **Hełmek. 2.** p. **Jaskier** *pochyły a. mały a. płomieńczyk* (ranunculus flammula) *roś.* <Od Płomienny>

× **Płomienno** p. **Płomiennie.**

**Płomiennooki** *mający oczy pałające płomieniem:* Pallas-Atena, płomiennooka dziewica. Ml. <Płomienny + *Oki, od Oko>

**Płomienność, i,** blm. rz. od **Płomienny**: Mieniła ś. przed nim płomiennością oczu. Orzesz.

**Płomienny** l. p. **Płomienisty**: Wygięła ś., jak wąż, w swej płomienno-oranżowej sukni. Zap. Płomienno-żółte zagony jaskrów. Żer. **2. a. Płomienisty** przen. *gorący, żarliwy, namiętny, porywający, ognisty:* Płomienna wymowa, miłość. Płomienne spojrzenie. Wszystko ś. prześni, tylko morze zostanie i miłość moja zostanie, co z ciemnych głębin jego tajemnic w płomiennych snach wykwita. Przybysz. **3.** hut.: Piec P. p. **l. Piec.** <Od Płomień>

**Płomień, a,** lm. **e, [Płomię, Płomie]** l. *gaz pałający, ogień buchający:* P. jest ogień gwałtownie wzruszony, na wszystkie strony miotający ś. i razem z sobą porywający pary siarczyste i saletrowe. Boh. Płomieniem ś. zajął cały budynek. Cały dom w płomieniach. P. palącej ś. siarki jest koloru błękitnego. Oddać co na pastwę płomieni. Stać ś. pastwą płomieni. Palić ś. płomieniem. Buchnął P. P. wydawać. Troc. Płomienie dom ogarnęły. Troc. Stanąć w płomieniach. I zagorzał ś. ogień w synagodze ich, P. pożegł grzeszne. Ps. flor. Jako ogień, jenże żże las, i jako P. żgący gory. Ps. flor. Głos boży rozkrawający P. ogienny. Ps. flor. Izop kapłan wrzuca w P. B. Sz. Miasto wzięte, a P. wysoko idzie. Wuj. Trzy razy błysnął P. i żywe iskry po powietrzu prysnął. Więcej dymu, niż płomieni. Prz. P. ginie od dmuchania natenczas, gdy mały; bo wielki od wiatrów ś. szerzy, co dalej, tym bardziej. Birk. P. hiperjoński (= ogień słoneczny) w karze złotokołej pogodę i dzień niosąc, nadzwyczaj wesoły. Tw. W wielkim kominie P. czasem strzelił. Pol. Jaka tam będzie siła wiecznego płomienia, sądź tu z jego iskierek, ze zgryzot sumienia. Mick. Namiot od piorunów cały ś. czerwieni, podobny grobom szatańskim z płomieni. Słow. Już w okolicy nie widać płomieni. Mick. Sam Krewe ogień Perkuna podsycił; podniósł ś. w górę — P. dobrej wróżby. Krasz. Przen.: Z lic twych płomieniem wybucha gniew. Prusz. Miłość ś. zrywała ognista i buchająca płomieniem swych stłumionych żarów. Kon. Przen.: *blask płomienny:* Widać był P. jej hełmu i kopji o mil kilkanaście aż do przylądka Sunjum. Wejs. Płomieniem = *jak płomień, szybko, piorunem, gwałtownie:* Widzieli go już zdaleka, jak szedł płomieniem przez tłum. Ork. Przen.: *pożoga, pożar, wybuch:* Przyduszono siła buntów janczarskich, nim w P. wybuchnęły. Kłok. P. wojny, niezgody. **2.** przen. *żar, ogień wewnętrzny, zapał, namiętność, uniesienie, żądza:* Mowy nie mam, P. po mnie tajemny chodzi. Kochan. (= *płonę miłością*). Miłością Boga częstokroć tak pałał, że ś. P. wewnętrzny na twarz jego wybijał. Skar. Wyrwał ś. z rąk jej płomienia. Sow. (= *z płomiennych uścisków*). **3.** przen.: P. niebieski = *natchnienie, iskra boża, Duch św.* Sł. wil. Grażyna, przeszedszy przez różne płomienie poetyczne autora, wyszła w obsłonie romantycznej. Nr. (= *chwile natchnienia*). **4.** przen. *plama, smuga płomienista, czerwona:* Młode gończaki o żółtych płomieniach nad oczami igrały swobodnie z brzegami kobierca. Orzesz. To są mięsiste świetne muzułbasy i tkane w płomienie, w kolorowe pasy. Deo. Zawstydzona, stanęła w płomieniach (= *zapłoniła ś.*). **5.** fiz.: Płomienie śpiewające = *płomienie, które w rurach szklanych wydają dźwięki muzyczne, dawniej zwane harmonijką muzyczną.* Płomienie czułe, wrażliwe = *płomienie, które pod wpływem rozlegających ś. w ich sąsiedztwie dźwięków i szmerów ulegają podskokom i drganiom.* **6.** patol.: a. P. płomyk = *znamię płomieniste, czerwone, szczeg. na twarzy* (naevus vasculosus s. flammeus s. angioma simplex): Panna do szycia, mała, garbata, z płomieniem na twarzy. Bał. [P., **Płomienica**]: Jeżeli gore, niechaj brzemienna w rozpaczy nie chwyta ś. za części ciała, które zwykle są obnażone, bo właśnie w uchwyconym miejscu płód P. (naevus maternus) mieć będzie. Kobieta ciężarna nie powinna patrzeć na pożar, bo dziecko ś. zlęknie, i gdzie ś. ręką przytknie, tam będzie miało P.]. Zdr. **Płomyk, Płomyczek,** † **Płomieniek.** Zgr. **Płomienisko.** <PŁO/PAŁ>

**Płomieńczyk, a,** lm. **i l.** bot. = a) p. **Płomyk.** b) p. **Firletka.** c) p. **Jaskier. 2.** leśn. *kora na dębach przy odziemku od strony zachodnio-północnej, obrosła porostem świecowym, koloru żółto-złocistego.* <Od Płomień>

**[Płomię, enia,** lm. **ona]** p. **Płomień**: P. tak pełga. P. lampki poruszało ś. i migotało. Krasz. Szczypce gaszące P. wszelkie. Orzesz. Stałe P. uczucia. Orzesz. Zmienia ona P. znikome w P. nieustające. Spas.

**Płomyczek, czka**, lm. **czki** p. **Płomień.** <Od Płomyk>

**Płomyk, a**, lm. **i** **I.** p. **Płomień:** P. kaganka ledwo błyskał. P. w popiele przysuty chwyta ogień i sam ś. posila. Leszcz. Przen.: P. nadziei, szczęścia (= *promyk, błysk*). Wódka ta P. na twarzy, to jest zapalenie twarzy, rozpędza. Syr. P., kamień drogi. Kn. (phlegonitis. L.). **2.** *bursztyn czerwony.* Chł. **3. a. Płomieńczyk, Floks** bot. phlox *roś. z rodziny psiankowatych.* Gatunek: P. wiechowaty (ph. paniculata).

**Płomykowaty I.** *podobny do płomyka:* Sowa płomykowata. **2.** zool. p. **Sowa.**

**[Płomykówka, i**, lm. **i]** p. **Sowa:** [Sowa P. stąd ma nazwę swą, że zjada w kościołach świece]. <Od †Płomykowy, od Płomyk>

**†Płon, u**, lm. **y** *gałąź młoda:* Ale to dobrze, aby wtenczas, kiedy masz ludzie puścić wpław, abyś na górze kęs razem wraził płonów co nawięcej możesz, aby się kęs na nich rada wsparła; a prawie wtenczas ludzie wpław płynąć puścić, kiedy i dobytek, i płony płyną. Tacn. J. <PŁON>

**Płona, y**, lm. **y**, **†Płonia**, **†Płoń**, **[Płoń]**, **†Płonina** *dziura w lodzie, przerębel, przerębla:* Utonął w płonie, gdy zimą poszedł na ryby. Dzier. Zdr. **[Płonka].** <PŁO/POŁ>

**Płonąć, nie, nął, [Płonieć] I.** *palić ś. płomieniem, gorzeć:* Aby byli spaleni tak rychło, jako słoma płonie. Wr. Dom płonie. Lasy płoną. Ludzie płonęli na stosie. Pożarem wojny gdy pół świata płonie. Tremb. Przen.: Płonie w gorączce. Z piersi moich para bucha, ogień płonie. Mick. Patrzył okiem śmiałym, w którym ogień płonął. Mick. Przed obrazem jedna lampa płonie, gdzie Matka Boska w gwiaździstej koronie. Słow. Przen.: *bić w oczy swoją czerwoną barwą:* Spiętrzone dachy Starego Miasta, kryte czerwoną dachówką, płonęły w blaskach wieczornych. Sienk. Cienki czerwony pas na brunatnej płonął spódnicy. Sow. **2.** przen. *pałać namiętnością, palić ś., gorzeć, zapalać ś.:* P. gniewem, miłością, zawiścią, chęcią zemsty. Na co sto tysięcy krwawym potem płonie, jeden zje próżnujący, jeden to ozionie. Pot. Głowa mu i serce poczciwe płonęły do tej myśli. Krasz. Boża oświeciła mię chwała, w niej żyję i płonę cała. Wysp. !Jasną rękę widzę, jak ś. ku mnie wysuwa i w płonącym krzyku chwyta za moją. Przybysz. **3. a. Płonić ś.** *rumienić ś., kraśnieć, czerwienieć, ponsowieć ze wstydu, z gniewu:* Gdy zaczęła mi dziękować, płonąłem, zająkałem ś. Stasz. P. ze wstydu (= *pec raki*). <PŁO/PAL>

**Płonia, i**, lm. **e** **I.** †P. p. **Płona.** **2.** †P. p. **Płonina:** Dzikie równiny, suche płonie, łożyska ruiny. Przyb. **3.** [P., **Płonizna**] *łączka w lesie, polanka.* **4.** bot. p. **Płoń.** Zdr. **Płonka.** <PŁO-N/POŁ>

**†Płonianka, i**, lm. **i** *niewolnica, kobieta wzięta do niewoli, branka.* <Z Ros. połańanka, z podprowadzeniem pod Płon>

**[Płoniasty]** p. **Płonny:** Płoniaste jabłonie.

**Płonica, y**, lm. **e** patol. *choroba zakaźna,* !**szkarlatyna** (scarlatina). <Od Płonąć>

**[Płonica, y**, lm. **e]** *liche pole na górach.*

**Płonicowaty** *do płonicy podobny* (scarlatinoides): Wysypka płonicowata. <Od Płonica>

**Płoniczy** przym. od **Płonica.**

**I. Płonić, i, ił** *rumienić, okrywać rumieńcem:* O pokorny, nie płoń czoła, nie chyl, nie chyl powiek. Uj. Namiętne w oczach żary, błyski w mych snach me lica płonią. Wysp. **P. ś.** p. **Płonąć:** O jakże cudna, gdy ś. wstydem płoni! Słow. Nie płoń ś., starej wolno mówić Słow. Spłakana twarz dziewicy radością ś. płoni. Syrok. W oknach zamkowych kwiat róży ś. płonił. Słow. <PŁO/PAL>

**2. Płonić, i, ił** *robić płonnym, wysuszać, wypalać, wyjaławiać:* Jęczmień znacznie płoni każdą rolą. Haur. Jęczmień płoni każdą rolą. Troc. Jeśli bujnej niwy ziarnem nie siejesz, chwast ją płoni i pokrzywy. Pot. **P. ś.** p. **Płonieć:** W lasach tam żadnej nie widać rodzajnej jabłoni, lecz szeroka rozległość piaskami ś. płoni. Bardz. <PŁON POŁ>

**3. Płonić, i, ił I.** P. lód = *robić przeręble, płonie w lodzie na rzece lub jeziorze dla udzielenia powietrza rybom:* Pokryjomo te lody płoniło, a słomą płonki potrząsało chytrze. Biał. **2.** [P.] *biedzić ś.:* My ta płonimy w tyk górak. <PŁO/POŁ>

**Płonieć, eje, ał I. a. Płonić ś.** *stawać ś. płonnym, schnąć, przeć, wysilać ś., jałowieć:* Płonieją w tym upale role. Troc. Nie trzeba żałować nawozu, żeby rola nie płoniała. Haur. Bobem rola nie płonieje, ani wygorywa, zwłaszcza jeżeli głąby z korzeniem tam zostawisz. Trzyc. Ścierni z ról nikomu nie przedawać, bo przez to płonieją role. Haur. Płoniało zboże od słońca. Troc. **2.** [P.] p. **Płonąć.** <Od Płony>

**Płonienie, a**, blm. **I.** czynność cz. **Płonić. 2.** czynność cz. **Płonieć.**

**Płonienie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Płonić ś.**

**Płonięcie, a**, blm., czynność cz. **Płonąć.**

**[Płonik, a**, lm. **i]** *poniż. źrądło.* <Od Płony>

**Płonilica, y**, lm. **e** bot. (brownea) *roś. z rodziny brezyljowatych.* <Od Płonić + Lica>

**Płonina, y**, lm. **y** **I.** †P., [P., **Połonina**], **†Płonia** *ziemia płonna, miejsce wygorzałe, wyprzałe, dla zbytniej suszy nieurodzajne; nagie, bezleśne pastwisko na wzgórzach; halizna na łąkach lub w lesie,* hala: Rola piaszczysta im więcej bywa oraniem przewracana, tym więcej wysycha i obraca ś. w płoninę abo słoniawę, gdzie żadne nasienie nie może ś. kochać. Trzyc. Miejsca górne lub w równi bywają niepłodne, kiedy zbyt suche i słone, a te płoninami abo słoniawami zowią. Trzyc. Płoniny puste a wygorzałe. Trzyc. Przebyli las zgęszczony łomisty, co płoninami od słonecznego wypalenia zowią. Błaż. Raczej o role, aniżeli o płoniny, o grunty urodzajne, niżli o polną dziczyznę, szczęścia pokusić zechce. Błaż. Popasszy na płoninie, karawana wjechała w wądół. Jeż. **2.** †P. p. **Płona:** Mosty sobie czynili przez płoniny na brzozach. Papr. **3.** †P. p. **Płonka:** Orzechy szczepią w niesmaczną płoninę. Otw. <Od Płony>

**Płonipka, i**, lm. **i** bot. (stemodia) *roś.*

**Płoniwo, a**, lm. **a** bot. **I.** (pottia) *roś. z gromady mchów liściastych, z rodziny płoniwowatych.* **2.** p. **2. Brodek.**

**Płoniwowate** rośliny bot. (pottiaceae) *rodzina roślin.* <Od Płoniwo>

**[Płonizna, y**, lm. **y]** **I.** p. **Płonia. 2.** *grunt płonny, nieurodzajny, rola wyczerpana, jałowizna.* <Od Płony>

**Płonka, i**, lm. **i**, **[Płunka] I. a. †Płonina** *drzewo nieszczepione; jabłoń polna, dzika:* Znajdujemy po polach, po lasach młode dzikie drzewka grusz, jabłoni etc., te nazywamy płonkami abo dzikami. Kluk. Z nasienia pospolicie P. ś. rodzi, a nie drzewo domowe. Trzyc. Płonkę ukrócić a w domowe drzewo obrócić przesadzaniem. Trzyc. Tę młodą płonkę, którą szczepili, krzesali, znagła podrosłą i dojrzałą ujrzą. Pilch. P. bez korzenia, np. wierzbowa latorośl do sadzenia w ziemię. Kn. Jabłoń

leśna a. P. bot. (pirus malus silvestris). **2.** [P.] = a) *jabłko dzikie, leśne, kwaśne, zimowe,* dziczka: *jabłko suszone i krajane.* b) *gatunek jabłek.* c) *jabłko.* d) *miejsce wolne od kęp na wodach.* **3.** *ziemia rodzajna, roślinna.* Stasz. **4.** p. **Płona:** Pokryjomo te lody płoniło a słomą płonki potrząsało chytrze. Biał. **5.** p. **Płoń.** Zgr. [**Płończysko**]. <PŁON>

**Płonkowy** przym. od **Płonka:** Laska płonkowa. Ziemia płonkowa *(= rodząca płonki).*

**Płonnie** przys. od **Płonny.**

**Płonnik, a,** lm. **i l.** *miejsce, gdzie płonki sadzą, szkółka płonkowa.* Dudz. Nasiennik P. Das. **2. a. Mech włosisty, włoskowy** bot. (polytrichum) *roś. z gromady mchów liściastych, z rodziny płonnikowatych.* <Od Płonny>

**Płonnikowate** rośliny bot. (polytrichaceae) *rodzina roślin.* <Od Płonnik>

**Płonność, i,** blm. rz. od **Płonny:** P. drzewa pochodzi z nieopatrzenia. Trzyc. P. nadziei. L.

**Płonny, †Płony, †Płóny, [Płony, Płoniasty] l.** *niepłodny, nieurodzajny, jałowy, wyprzały, wysilony:* Gdy jest płonna rola abo jałowa, jak orać. Haur. Płonna rola z przyrodzenia. Górn. Drzewo płonne bez żadnego owocu. Trzyc. Latorośle ku szczepieniu mają być obierane płonne, to jest na których niemasz pąkowia ku kwitnieniu sprawionego. Trzyc. Chrystus Pan wyklął płonną figę przy gościńcu koło Betanji. Kajs. Drzewo płonne = *płonka.* Jest rozmaity obyczaj skracania drzew płonnych (płonek) i odmieniania w domowe. Trzyc. Gnój i leśne drzewa abo płonne może obrócić w ogrodowe. Trzyc. Zboże płonne = *wypłoniałe, wygorzałe, wyprzałe.* Pluta, otrząsszy kwiat z kłosów, płonną tylko słomę rolnikom zostawiła. Nar. *(= czczą, pustą).* Płonne ziarno, zboże. Troc. **2.** P. nabój = *nabój bez kuli, ślepy:* Rozdano żołnierzom naboje po połowie płonne i ostre. T. K. **3.** przen. *czczy, daremny, bezowocny, bezpożyteczny, niepotrzebny, zbyteczny, próżny:* Płonna to nadzieja, którą mię uwodzi. L. Tego wszystkiego dowodzim nie płonnemi słowy, ale... Skar. Płonne obietnice, jutro ich zapomni. Węg. Płonnej nie wierz przed czasem powieści. Koch. W. Ta mowa nie jest płonna. Troc. Płonną ś. karmi nadzieją. Troc. Płonnym nas łudzi fortuna pozorem. Nar. Nie unośmy ś. płonnemi zapędami. Niem. Ach, płonną nie ciesz ś. nadzieją. Fel. Płonne wieści. Skąd taki postrach P.? Syrok. Płonne wszystkie zabiegi. Zal. I nagle, jak to zawsze czynił, gdy mu dalsza dyskusja płonną ś. zdawała, odwrócił przedmiot rozmowy. Krech. Przywidzeniem płonnym arystokraty nazwał obawy Krasińskiego, pomawiając go o tchórzostwo. Chm. *(= na niczym nie opartym, nieuzasadnionym).* Zaostrzony płonną opinją. Troc. *(= niesprawiedliwą, fałszywą).* **4.** †P. *pusty, próżny, płochy, lekki, lekkomyślny:* Nie ważyła ś. wydać walnej bitwy płonna rzesza i bez serca. Nar. To gdym uczynił, P. lud bez serca i sprawiedliwości ustępował. Nar. **5.** bot.: Jęczmień P. p. **Jęczmień.** Szafran P. p. **Podgorzał. 6.** gór.: Grzbiet P. = *wzniesienie spągu podnoszące warstwę i łamiące ją na dwie pochyłości.* Ziemia płonna = *nie zawierająca w sobie rudy kopanej w pokładzie.* Żyła płonna = *która straciła swą kruszcorodność i przeszła w płonną skałę lub ziemię.* **7.** lek.: Płonna kobieta = *niepłodna, nie mogąca zajść w ciążę.* <PŁON>

†**Płono, [Płono]** przys. od **Płony:** P. bezowocnie, daremnie. Rej. O zła Persefono, mogłażeś tak wielu łzam dać upłynąć P.! Kochan.

†**Płoność, i,** blm. rz. od **Płony.** Rej.

†**Płony, [Płony] l.** p. **Płonny:** Wojsko niezliczone napoiło krwią swą pola płone. Kochan. Ale mię daruj rymem pochwalonym (= pochwalnym), coby zazdrość uczynić mógł nietylko płonym, ale i płodnym drzewom. Kochan. Każde państwo rozdwojone spustoszeje, będzie płone. Rwl. Twarz szara i wyschła, jako te płone ugory zeszłoroczne. Reym. Facelet (chustka) łzami napojony, w nim obrączka ze złota, upominek P. Kochan. Ich gardło – grób otworzony, a język — pochlebca P. Kochan. A twe nadzieje nie mogą być płone. Kochan. I prawda twoja (Panie) nigdy płona być nie może. Kochan. Mówią (zuchwalcy): Nie widzi Łóg, płone nadzieje. Kochan. **2.** †Płona oliwa = *dzikie drzewo oliwne.* Mym. Płone wino = *agrest.* Słow. **3.** [P.] = a) *pusty, szczery, czysty, otwarty:* Zginął w płonym polu. b) *mało pożywny, jałowy; niesmaczny; niesłony, niedosolony:* Płone jedzenie. c) *nie hojny, skąpy, nieużyty:* P. pan. d) *lichy, nędzny, biedny, nikły, mizerny:* P. dom, koń, wóz, gazda, grunt. e) *zły, w kiepskim gatunku:* Płona materja. f) *słaby:* Kto ma płone oko, ten nie uźre Ciorstyna. Aleś jeszcze P., daleko ci do chłopa. Ork. <PŁON>

**Płoń, i,** lm. **e l.** †P. p. **Płona:** Kto w gęstwinie nie błądzi, już snadniej na płoni dopłatać ś. do brzegu, iż nie będzie w toni. Rej. **2.** [P.] *miejsce na łąkach, rzekach, jeziorach nie zamarzające zimą; wartkie i głębokie części rzeki nie zamarzające:* Pozamarzały przeręble i płonie we wszystkich potokach. Matl. Przen.: Zwolna nad Gubałówką wyzierać zaczyna niebo, P. niebieska rozszerza ś. coraz bardziej. Matl. **3. a. Płon a, Bufonja** bot. (buffonia) *roś. z rodziny goździkowatych.* Zdr. **Płonka.** <PŁO,POŁ>

[**Płończysko, a,** lm. **a**] p. **Płonka.**

**Płosa, y,** lm. **y l.** †P., [**Płosa, Płusa, Płasa**] *pas ziemi, mający 12 zagonów, stajanie:* Nie na swej płosie tylko użynasz. Prz. *(= i po cudze sięgasz).* Weźmij trupa tego, a porzuć go na płosie pola Nawota. Bud. Krew Nawota oddam ci na płosie tej; porzuć go tedy na tę płosę. Bud. Zdrowie w tym, ktoby o kłosie na swej płosie użąć radził śmiele. Gęb. Na jeden dział roli a. na płosę dosyć 24 wozów gnoju. Trzyc. Spólnie używać mają tej płosy i w mieszkaniu i trzymaniu, zaciąg pański czyniąc spólnie. Gac. Tam zieleniła ś. P. łąki świeżo skoszonej. Chl. **2. a. Płoza, Sztaba** *drąg żelazny; żelazo długie a wązkie.* Podcz. Zdr. **Płoska.** <PŁOS/PLOS>

**Płoska, i,** lm. **i l.** p. **Płosa. 2.** *kawałek pola ornego wśród lasu.*

[**Płoskaty**] *dojrzewający:* Jabłka płoskate.

[**Płoskonka, i,** lm. **i**] p. **Płoskoń:** A gdy przyniósł pełne zanadra płocic, to go z onej koszule s płoskonek roztrząsali. Trzyc.

[**Płoskonne konopie**] p. **Płoskoń.**

[**Płoskoń, a,** lm. **e, Płoskuń, Płoskun, Płaskoń, Płaskun, Płaskan, Płoskonka, Płoskunka, Płoskuna, Płaskuna, Płaskunka, Płasconka, Płoskwianka, Konopie płoskonne** a. **płoskunne**] *konopie z kwiatami męskiemi:* Męskie konopie, u pospólstwa pod nazwą płoskoniów lub płoskunek znajome, jako nie wydające nasion, wcześniej ś. wyrywają. W. <?>

[**Płoskun, a,** lm. **y**] p. **Płoskoń.**

[**Płoskuna, y,** lm. **y**] p. **Płoskoń.**

[**Płoskunka, i,** lm. **i**] **l.** *osobnik żeński konopi, wydający nasiona.* **2.** p. **Płoskoń.**

[**Płoskuń, a,** lm. **e**] p. **Płoskoń.**

**Płoskur, a,** lm. **y, Płaskur** l. a. **Płoskurnica** bot. *triticum squarrosum ros., gatunek pszenicy.* **2.** = **Jęczmień płaskur.**

†**Płoskurnica, y,** lm. **e** p. **Płoskur.**

[**Płoskwianka, i,** lm. **i**] p. **Płoskoń.**

†**Płosny** przym. od **Płosa**: Dał kopę za czworo staj płosnych. Acta 1583.

[**Płosyca, y,** lm. **e**] p. **Pluskwa.**

†**Płoszać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Płoszyć.**

†**Płoszanie, a,** blm., czynność cz. **Płoszać.**

†**Płoszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Płoszać ś.**

[**Płoszczenie, a,** blm.] czynność cz. **Płoszczyć.**

[**Płoszczka, i,** lm. **i**] p. **Pluskwa.**

**Płoszczyca, y,** lm. **e** zool. l. a. **Płoszyca, Nepa** *owad półpokrzydy wodny (hemiptera hydrocores).* **2.** p. **Pluskwa.**

[**Płoszczyć, y, ył**] p. **Płaszczyć.**

†**Płoszczyk, a,** lm. **i** *grot, ostrze u strzały:* Kupid wzruszony jest westchnieniem, ugasza zapały, sam w rzece niepamięci mocząc P. strzały. Szymon.

**Płoszenie, a,** blm., czynność cz. **Płoszyć.**

**Płoszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Płoszyć ś.**

[**Płoszka, i,** lm. **i**] *doniczka, kaganiec do iluminacji ulicznej.*

**Płoszyca, y,** lm. **e** zool. p. **Płoszczyca.**

**Płoszyciel, a,** lm. **e** *ten, co płoszy.* Dyg. <Od Płoszyć>

**Płoszycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Płoszyciel.**

**Płoszyć, y, ył,** częstot. †**Płoszać,** × **Płaszać,** [**Płachać**] *straszyć, aby pierzchnął; spłaszać, odstraszać, rzucać popłoch, wypłaszać, rozpraszać:* P. ptaki. Troc. Małą rzeczą ptaki płoszą. Pot. Na sznurach nawiązać pierze, laszczki, abo co takiego, coby ptaki straszyło i płoszyło. Trzyc. Zajuszone lwięta płoszą przed sobą drobniejsze zwierzęta. Susz. Witold wziął Podole i Tatarów z niego płoszał. Stryjk. Wy mię motykami płoszacie. Kochan. Daje ś. wam ina potrawa, śmierć od nas płoszająca. Skar. Nie dała ś. ona niewola płoszać nikomu, płoszała ta niewola wszytki w okolicy nieprzyjaciele swoje za pamięci ojców naszych. Rozm. Zajęczego jest serca niewola: pierwej ci ona ucieka, aniżli ją swoboda płosza. Orzech. Ale co mój za rozum? wy mię (Satyra) motykami płoszacie, a ja każę o cnocie przed wami. Kochan. Ramię jego (Chrystusa) płosza hardych w sercu swoim. Birk. Ci, co płaszali monarchów, jak muchy. Wad. Dzik psy rozpądza i skomlących kłem krzywym płasza rozjuszony. Żebr. Wszystkie książęta i wszyscy stanowie, płaszajcie Turka, który na przemiany jeży i głaszcze szczere chrześcijany. Klon. Wyciekając z Zapołocia, Moskwę płaszał. Nies. Z Karolem Chodkiewiczem zwycięsko nieprzyjaciół płaszał. Nies. Mężny Lubomirski umiał już dobrze pogany płaszać. Nar. **P. ś.** *przestraszać ś., trwożyć ś., okazywać zaniepokojenie, niepokoić ś., strachać ś., pierzchać z trwogi:* Koń nie przestał ś. P. i strachać. Sienk. <PŁOCH>

**Płoszydło, a,** lm. **a** *przedmiot odstraszający, straszydło, strach; postrach:* P. na wródle. Płoszydłem jesteś dla wszystkich, takeś odrażający. <Od Płoszyć>

**Płot, u** a. **a,** lm. **y** l. *ogrodzenie plecione z chróstu, z prętów:* Płoty robią, natykawszy koły w ziemię na dwie stopy od siebie, plotą między nie chróst w podłużki. Trzyc. Ogrodów gródze rozmaite bywają: jedni je przekopami okopują, drudzy płotmi z kołów i chróstu upleciononi osadzają. Trzyc. Płoty bywają łozowe, brzozowe. Kluk. P. samorodny z krzewia żywego pleciony. Kn. *(=żywopłot).* P. dylowany abo z żerdzi. Kn. P. dylowany, z desek *(=parkan).* P. kołowy = *częstokół.* P. z chróstu, z lasek, z żerdzi. Troc. P. kamienny, grubo murowany. Troc *(=mur.)* P. koło kwatery (w ogrodzie). Troc. P. przeciwśnieżny, odśnieżnik. P. z drutu kolczastego. Biedna sierota drżąca stała u płota. Len. Przen.: Nie wszyscy z jednym szczęściem na świat ś. rodzą, szerzej jedni, niż drudzy, swe płoty grodzą. Kochan. *(=jeden pan, drugi sługa.* L.). Złote czasy, kiedy z kiełbas płoty pleciono, a polciami i gomółkami domy pobijano. Jan. Za P. wyrzucić, na ulicę, w błoto cisnąć. L. Grzyby, gdy najwyborniej przyprawione, za P. wyrzucić. Urzęd. Dobrodziejstw swych za P. nie miecą. Górn. Stary kurta, co zrobi, to jakbyś znalazł, a co zje, to jakbyś za P. wyrzucił. Burl. Nie zarzuciłeś za P. tego. Górn. Pierwsze koty za płoty. Prz. *(=pierwszą próbę, pierwszy krok trzeba sądzić pobłażliwie, pierwsze przepustne).* Pierwsze kocięta za płoty. Prz. Na koniu siedzi, jak pies na płocie. Krasz. Trafił jak kulą w P. Prz. *(=chybił; odbiegł od rzeczy, wyrwał ś. ni w pięć, ni w dziewięć).* Trzy lata P., trzy płoty kot, trzy koty koń, trzy konie człek — to zwykły wiek. Prz. Dał mi ś. we znaki, oj, nieraz przez dziesiąty P. przed nim uciekać musiałem. L. Przen.: Śmiały za płotem. Kn. *(=za zasłoną, w miejscu bezpiecznym, w ukryciu).* Śmielsza, niż rycerz w polu, i baba za płotem. Pot. Strzelać zza płotu = *robić zarzuty, napastować bezimiennie.* Cnota hańbą zraniona gdzieś pod płotem leży. Falib. Próżny poeta nie śpiewa za płotem, biorąc nagrodę z monarchy szafunku. L. W wieku atoli naszym trudno mówić o tym, aby próżno poeta miał śpiewać za płotem. Dm. Rozbiegli ś., jak Cygany, żyli za płotem. Świt. *(=bez dachu nad głową).* Trzyma ś. jak pijany płotu. Prz. *(=ani na chwilę, ani na krok nie odstąpi).* Takiego konia, jeżeli ś. zdarzy, trzeba ś. trzymać, jak pijajany płota. Dor. Tak ś. nie trzymaj reguł, jak pijany płota. Kłok. Dzierż ś. tego mocno, jak pijany płota. Rej. Dawnych zwyczajów trzymają ś., ni pijani płotu. Kłok. Przez cały wiek ś. tego płotu trzymała. Troc. Puścić ś. płota = *ośmielić ś., przestać ś. wstydzić:* Wystąp ty, coś ciągnął kota, a puść ś. na chwilę płota. Kochan. Koło płotu chodzić = nie wprost nacierać, niewyraźnie mówić. Kn. *(=mówić ogródkowo, obwijając w bawełnę, kołując).* Szczerze nic nie odpowie, chodzi koło płotu. Pot. Czemuż zawsze ze mną koło płotu chodzisz, nigdy prosto, ni jasno, a nigdy nieszczerze. Wyb. Odstąpił od rzeczy, koło płotów chodzi. Kn. *(=mówi nie o tym, o co chodzi, odstąpił od rzeczy).* Koło płotów chodzi. Troc. Powiedzcie mnie, czego wy potrzebujecie, czego chcecie i czemu koło płota chodzicie. Sb. J. *(=nie postępujecie otwarcie).* Przen.: †Tegoż tu płotu koł. Kn. *(=tegoż gatunku, jedno licho, nie lepszy od innych, tegoż samego warty).* Tegoż tu płotu koł, jednej faryny, jedna bursa, jednej kuźni, jednej mynicy, na jedno kopyto, jeden jak drugi, szczurkowie jednej mąki, osłowie jednej łąki. L. Jednego to płotu koł. Troc. Was do staropolskich obyczajów napominam pismem moim, bom też sam tego płotu koł i brat wasz. Star. Choćci siostr nie mam w Grecji i braci, przecię ś. czuję tegoż płotu kołem. Pot. Przen.: †Płotem stać = *stać długim szeregiem, rzędem, murem.* Płotem stoi regiment wdłuż domów. Troc. Przen.: †P. = *przegroda:* Jamy serca rozdzielone są prze-

grodą mięsistą, płotem serca, *septum cordis* zwaną. Krup. Cienkiemu drzewu mógł ś. zwierzyć zgoła, między drogami śmierci i żywota nazbyt błahego zażywając płota. Bardz. (= *na okręcie deska tylko przegrodą od śmierci.* L.) **2.** × P. = *ściana namiotu płócienna:* Gdy Lubomirski miał przysięgać, wszystkie płoty u namiotu opuszczono, aby wszyscy mogli widzieć. Pas. Już nieprzyjaciel wpadał i w namioty, a krwią płócienne pofarbował płoty. P. Koch. **3.** *ściana koszykowa z łoziny w węgielniach.* Łab. 4. × P. a. × **Płotek** *zasłona dolna, okrywająca nogi łóżka i obchodząca je wokoło.* Goł. **5.** †P., †**Płet**, †**Płta**, × **Płatwa**, †**Pław**, †**Płotnica** *tratwa:* Na płotach z kłodzin przeprawili ś. Stryjk. Fl.: Tratwa idzie płotem a. rakiem a. dała obertasa = *płynie wpoprzek rzeki.* **6.** a. **Płotek** myśl. *sieć na zwierza grubego; sieć na wilki.* Zdr. **Płotek, Płoteczek.** Zgr. **Płocisko.** <PLOT/PLEĆ/PŁOT>

**Płoteczek, czka,** lm. **czki** p. **Płot.**

**Płoteczka, i,** lm. **i** p. **Płoć:** Płoteczka maleńka złote skrzelki miała, chciał chłopak ją złapać, ale ś. nie dała. Pśń.

**Płotek, tka,** lm. **tki** I. p. **Płot:** P. namulony = *zastawa z wikliny do zatrzymywania namułu.* P. atłasowy z złotemi kwiatami. Mor. Tob. Poszedł do płotka w namiocie i, uchyliwszy go, dał znać służbie królewskiej, aby onych Prusaków przywiedziono. Krasz. **2.** myśl. *przyrząd do łapania kuropatw, składający ś. z 5 do 6 palików i rozciągniętej między niemi siatki.*

[**Płoteń, tni,** lm. **tnie**] bud. p. **Płatwa.**

**Płotka, i,** lm. **i** zool. I. p. **Płoć:** Białe ryby u rybaka są: leszcz, rapa, certa, kiełb, P., jazgar, oklej, sum. Mag. [P. biała, płocica, bielucha, paraszka]. **2.** tap. *gładki kawałek materjału, będący częścią składową lambrekinu,* in. fartuszek: *płaskie miejsce w lambrekinie.*

†**Płotnica, y,** lm. **e** p. **Płot.** Henr. <PLEĆ/PLOT/PŁOT>

[**Płotniczka, i,** lm. **i**] p. **Płoć.**

× **Płotny** p. **Płotowy:** Grubość płotnego kołu. L. <Od Płot>

**Płotowy,** × **Płotny** I. przym. od **Płot:** Do płotów dobry, w płotach ś. rodzący, do płota należący, jako kół, słup, żerdź płotowa. Kn. Sad ma być ogrodzony, wszakoż tak, aby cień P. drzewa nie zasłaniał. Trzyc. Powój P., który ś. po płocie pnie. Urzęd. Powój P. Bobr. Lilja płotowa. Bobr. **2.** [Król P.] = *strzyżyk, ptak* (troglodytes parvulus). **Płotowy, ego,** lm. **i** rz. *nadzorca płotów:* Kto chce utrzymać płoty w dobrym stanie, ten niech pomyśli o osobnym płotowym. Pol. <Od Płot>

[**Płotwia, i,** lm. **e**] p. **Płatwa.**

†**Płowa, y,** lm. **y** p. **Plewa:** Kościół na tym świecie powszechny ma pszenicę i kąkol, ziarno i płowę. Hrb.

†**Płowato** przys. od **Płowaty.**

†**Płowaty** p. **Płowawy:** Karaś, gdzie ziemia jest płowata, tam ś. więcej kocha. Spicz.

**Płowawo** przys. od **Płowawy.**

**Płowawy,** †**Płowaty** *nieco płowy, szarawy:* Grunt P. <Od Płowy>

**Płowić, i, ił** I. *robić płowym:* Już mróz drzewa płowi. Troc. <Od Płowy>

**Płowiec, wca,** lm. **wce** min. *tlenek ołowiu* (plumbum oxydatum).

**Płowieć, eje, ał** I. *stawać ś. płowym: Flavescit,* płowieje, to jest dostawa ś., smaży ś. żyto. Mącz. Włos, jako list mrozem zdjęty, płowie (zam. płowieje). Pot. Ziele, które ś. ma zająć w zboże, inakszą ma postać, gdy jeszcze jest poziome, inną, gdy płowieje, zaschnie i do gumna ś. wprasza. Pilch. Które przedtym nie uznały kosy, płowieją pola rzęsistemi kłosy. Tw. Nie patrz na wino, gdy płowieje, gdy ś. zaślnie w sklenicy barwa jego. Wuj. **2.** *tracić swój kolor właściwy, blaknąć, blakować, pełznąć, burzeć:* Granat na słońcu prędko płowieje. <Od Płowy>

**Płowienie, a,** blm., czynność cz. **Płowieć.**

[**Płowizna, y,** lm. **y**] *ziemie płowe, żółte.* <Od Płowy>

**Płowo** przys. od **Płowy.**

**Płowogłów, owu,** lm. **owy** bot. p. **Strzała.** <Płowy + *Głów, od Głowa>

**Płowokrusz, u,** blm. min. p. **Szaromiedniak.**

**Płowolistny** *mający liście płowe:* Płowolistne wierzby. <Płowy + Listny>

**Płowowłosy** *mający włosy płowe:* Płowowłosa dziewczynka. Orzesz. Dworzan przybywało co chwila, chłopów płowowłosych. Sienk. <Płowy + * Włosy, od Włos>

**Płowość, i,** blm. rz. od **Płowy.**

[**Płowula, i,** lm. **e, Płowysza**] *krowa maści płowej.* <Od Płowy>

**Płowy** I. *światło-szary, blado-żółtawy, barwy lnu:* Gotowie byli białego ciała, włosów płowych. Stryjk. Czesał włos swój P. Troc. Hipopotamus jest zwierz farby lwiej abo płowej. Łęcz. Wosk jest P. Troc. Piasek P. Troc. Płowa maść końska. Kąpiące ś. w wodzie płowo-zielone rozłogi. Płowo-żółtawy. Troc. Skórą ś. lwią płowo-żółtą odział Tydejda. Ml. **2.** × P. *spłowiały, wyblakły.* L. **3.** *mdły, wątły, nikły:* Czasami prószył śnieg nikły, P. — jesienny śnieg. Reym. **4.** [P., **Połowy**] = a) *brudno-rudawy:* Wół P. b) P. a. rusy tydzień (kiedy żyto krasuje i rusałki śpiewają). Gwar. **5.** myśl.: Zwierzyna płowa p. **Jeleń.** <PŁO-W/PIOŁ>

[**Płowysz, a,** lm. **e**] *wół maści płowej.* <Od Płowy>

[**Płowysza, y,** lm. **e**] p. **Płowula.**

**Płoz, a,** lm. **y, Płoza,** [**Płóz, Płuz**] I. *jedna z dwuch podstaw, jakby wielkich łyżw, podkutych szyną lub bosych, na których osadzone są sanie,* w lm. sanice, sannice: Z grabiny najtrwalsze płozy pod sanie. Kluk. Płozy do sań grabowe, jabłonkowe. Kluk. Płozy sanic świstały po twardym śniegu. Sienk. **2.** [P.] = a) *deska dwucalowa trójkątna w pługu, na której osadzony jest lemiesz.* b) w lm. *dwa kawałki drewniane, na których przesuwa ś. kołowrót.* Gwar. c) *choroba krowy, polegająca na stwardnieniu wymion po jej ocieleniu.* **3.** †P. p. **Płaz.** Zdr. **Płozik.** <PEŁZ/PŁOZ>

**Płoza, y,** lm. **y** I. p. **Płoz.** **2.** p. **Płosa.**

†**Płozić, i, ił** I. *posuwać, toczyć, sunąć:* Płozi ku bramie swój kłąb smoczy postać dzika. Przyb. Rzeka płozi swe nurty. **2.** = **Pełzać** B. Sz. †**P. ś.**, [**P. ś.**] I. p. **Pełzać ś.:** Jeżeli wkoło kiełka niema wegietacji, to pęd jego płozi ś. po ziemi. Rost. (= *ściele ś.*). Ja z podłym motłochem w ciemnej piekła dziurze mam ś. P. nieznany. Przyb. **2.** [Trza źrobka urznąć, bo zbrojny (= niespokojny), płozi ś. po kobyłach]. Gwar. <PEŁZ/PŁOZ>

**Płozik, a,** lm. **i** p. **Płoz.**

[**Płozować, uje, ował**] *hodować ś., wieść ś.*

[**Płozowanie, a,** blm.] czynność cz. **Płozować.**

†**Płożenie, a,** blm., czynność cz. **Płozić** i **Płożyć:** Wąż ślizki i w członków płożeniu zawiły. Przyb.

**Położenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Położić ś.**

†**Położyć, y,ył**=**Pełzać**: Wszelki żywioł, jeżto [illegible] który po ziemi położy. B. Sz.

[**Płócie, a**, blm.] czynność cz. **Płóć.**

**Płócienkarz, a**, lm. **e** *tkacz, wyrabiający płócienka* <Od Płócienko>

**Płócienko, a**, lm. **a i.** p. **Płótno. 2.** *płótno z nici kolorowych, częściej na ubrania kobiece, aniżeli na bieliznę.* <Od Płótno>

**Płocienkowy** przym. od **Płócienko**: Kaftan P.

[**Płócienki, ek**, blp., **Płócienniaki**] *gacie*: Niedużo miał do zbierania: parę koszul, P. i pół kwarty masła. Ork. <Od Płócienko>

[**Płócienniaki, ów**, blp.] p. **Płócienki**: Miał okrągłe nogi po kolana i nosił obcisłe P., nogi zatym wyglądały jak wałki. Chł. <Od Płócienny>

×**Płóciennica, y**, lm. **e**, †**Płótnica, i.** *warsztat, w którym wyrabiają płótno.* **2.** *skład, sklep z płótnem.* **3.** p. **Płótnianka**: P., żupan chłopski z płótna. Oss. <Od Płócienny>

**Płóciennictwo, a**, blm. **i.** *tkactwo płócienne, wyrabianie płótna.* **2.** × P. *handel płótnem.* Troc. <Od Płócienny>

**Płócienniczka, i**, lm. **i** forma ż. od **Płóciennik.** Żart.: *osoba blada jak płótno*: Co za P.? co za bladość ciała, kawalerze? L. <Od Płóciennik>

**Płócienniczy** przym. od **Płóciennik**: Warsztat P. Mrong. Mistrzów rzemiosła tkackiego płóciennicznego. Zał. S. W Postawach założył fabrykę płócienniczą i papiernię. T. K.

**Płóciennik, a**, lm. **cy i.** *tkacz wyrabiający płótno*: Siedmdziesięciu sukienników, 36 płócienników i 3 tabaczników. Sez. Nadzieja z serca uciekła, bo Bóg, jak P. wątek, odciął pociech moich szczątek. Grabow. **2.** × P. *handlarz płócienny, ten, co sprzedaje płótno.* **3.** p. × **Płótnianka**: Na wpół dziki, w płóciennikach i łyczanych kurpielach. Wiszn. <Od Płócienny>

**Płócienny, Płótniany** przym. od **Płótno**: Koszula płócienna *(=zrobiona z płótna)*. P. worek. Troc. Płócienne odzienie. Kn. Do mego płóciennego dworu w tej kwarantannie wszedł anioł pomoru. Słow. *(=namiotu)*. Potym wróciłem do płóciennej nory chować ś. w cieniu, jak nocne potwory. Słow. Handel P. Troc. Kram P. Mrong. Tkacz P. Mrong. *(=płóciennik)*. Warsztat P. *(=płóciennicy)*. Fabryka płócienna. Kupiec P. *(=płóciennik)*. Sklep. P. *(=z płótnem)*. <Od Płótno>

**Płóczek, czka**, lm. **czkowie** p. **Płóczkarz**: P., ten, co rudę opłókuje. Troc.

**Płóczeń, cznia**, lm. **cznie** bot. (hydrodictyon) *roś. z gromady wodorostów, z klasy zielenic, z rodziny pierwotkowatych.* Gatunek: P. siatkowaty (h. utriculatum).

**Płóczka, i**, lm. **i i.** *przyrząd, naczynie do płókania*: P. do mycia szklanek. Ta P. na dole, elewator i siekacze, poruszane parą, to oszczędność. Grusz. **2.** chem. *flaszka, w której opłókuje ś. od zanieczyszczeń gaz jaki, przeprowadzany przez ciecz odpowiednią*: P. Drechsla. **3.** garb. *kadź, w której płóczą skóry.* **4.** a. **Płóczkarnia, Pławnica**=a) a. †**Płóka**, × **Płókanka**, × **Pławitelnia** gór. *koryto a. skrzynia, w której płócze ś. rudę w wodzie przepływającej przez nie*, fola; *miejsce, w którym ś. odbywa ta czynność*: P. polska *(=P. z rynnami)*, niemiecka *(=P. z sitami)*. P., miejsce, w którym rudę, mającą wiele ziemi i piasku, płóczą, to jest koryto. Os. J. Warsztat, służący do czyszczenia rudy zmieszanej z samą ziemią, zowią płóczką, to jest koryto na 4 stopy głębokie. Os. J. b) a. × **Płóknica** gorz. *aparat do płókania kartofli.* c) piw. *aparat do płókania wiórów, masy filtracyjnej, beczek i t. p.; pomieszczenie, gdzie ś. odbywa płókanie.* **5.** lek. p. **Płókanie.** <PŁÓ-K>

**Płóczkarnia, i**, lm. **e i.** p. **Płóczka. 2.** *oddział rzeźni, gdzie płóczą kiszki bydlęce.*

**Płóczkarz, a**, lm. **e**, × **Płóczek**, × **Płókarz, Pławiarz**, × **Pławitelczyk** *robotnik zajmujący ś. przepłókiwaniem rud w płóczkach, przemywający piasek złotodajny; ten, co płócze kartofle w gorzelni, a. buraki w cukrowni.* <Od Płóczka>

**Płóczkowy** przym. od **Płóczka**: Ruda płóczkowa *(=która już przeszła przez płóczkę, płókana)*. Czeladź płóczkowa. Skrzynia płóczkowa *(=fola)*. <Od Płóczka>

**Płócznica, y**, lm. **e** gór. *graca, jako narzędzie do płókania rud.* Łab.

**Płóczyflak, a**, lm. **i i.** pog. *kuchta, kuchcik, garnkotłuk, skrobirondel, pomywacz, chłopak przy kuchni.* **2.** [P.] *pomywaczka, sługa najgorszego gatunku.* <Płókać + Flak>

**Płóczyniec, ńca**, lm. **ńce** bot. (brasenia) *roś. z rodziny grzybieniowatych.*

**Płóczywąs, a**, lm. **y** żart. *pijak, pijus, opój, moczywąs, moczymorda, wydmikufel.* <Płókać + Wąs>

× **Płóczywo, a**, lm. **a** lek. p. **Płókanie.**

[**Płóc, pole, płół, Płuć, Puć**] *oczyszczać zboże, kaszę z plew, opałać, wiać.* <PŁÓ/POŁ/PIOŁ/PIEL/PEŁ>

**Płód, odu**, lm. **ody i.**=a) fizj. (foetus) *zarodek tworzący ś. w łonie matki, brzemię*: Położenie a. ułożenie płodu (situs s. attitudo foetus). Płodem zajście=*poczęcie, zastąpienie, początek ciąży.* Białogłowy dziewięć miesięcy P. w żywocie noszą. Krup. Marja o Elzbiecie słyszała, że już sześć miesięcy płodem, to jest św. Janem Chrzcicielem, chodziła. Gil. Djano, która z płodu rozwiązujesz i matki ratujesz. Li. Mężate mnożne białogłowy rodzą P. nowy. Li. Jowisz Danae płodu nabawił. Otw. *(=zapłodnił)*. Jowisz obciążył płodem Likaonową córę. Otw. Porzucić P., porodzić P. niedoszły, martwy *(=poronić)*. P. w żywocie a. brzemię. Troc. P. niedoszły, niedonoszony, pomiotek. Troc. P. wydany. Troc. P. dziwny, niezwyczajny. Troc *(=potworek, monstrum)*. Przen.: P. niedonoszony, poroniony = *utwór literacki niedołężny.* b) patol.: P. bez kończyn (amelus). P. połowiczny (hemiembryo). P. skamieniały (lithopaedion). P. zmięty (foetus maceratus). c) poł.: Poćwiertowanie płodu (embryotomia). Spędzenie płodu = *wywołanie umyślne porodu przedwczesnego, zwłaszcza na początku ciąży.* P. w żywocie skazić. Troc. **2.** × P. - *potomek, potomstwo, dziecię, dzieci*: Czynię (=czyniąc) miłosierdzie pomazańcu swemu Dawidowi i płodu jego aż na wieki. Ps. flor. Gdy król bez płodu i potomstwa zejdzie. Herb. *(=bezpotomnie, bezdzietnie)*. Zbigniew, Władysława poboczny syn, dla ujścia w domu poswarków z widzenia kradzionego płodu, trzymany był w zataieniu na Szląsku. Nar. *(=dziecko nieprawego łoża)*. W niej, jak w arce Noego, z wszystkich zwierząt rodu jedna przynajmniej para chowa ś. dla płodu. Mick. **3.** *ród, plemię, pokolenie*: Płodzie szacownych ojców noszący nazwiska, zewsząd cię zasłużona dolegliwość ściska, sameś sprawcą twych losów. Kras. **4.** przen. *to wszystko, co wydają trzy królestwa przyrody*: Zwierzęta ssące P. żywy rodzą. Kras. A. Płody ziemi *(=produkty)*. Płody natury. Miła oku a licznym ożywiona płodem, witaj, kraino, mlekiem płynąca i miodem.

Tremb. Kruszce, drogie kamienie są płodami ziemnemi. Zboża, drzewa są płodami ziemi. **5.** × P. *zdolność płodzenia, płodność; zaród, zawiązek:* Wszelkie rosnące ziele płód w sobie zawiera, który ś. w nieśmiertelny rodzaj rozpościera. Min. U Żydów hańba wielka była z niepłodu. Leszcz. **6.** *wytwór, utwór, twór, dzieło, owoc:* Z podziwieniem czytałem P. twej muzy znakomitej. L. Najsprośniejszy i najcudowniejszy P. dowcipu ludzkiego jest wiara mahometańska. Kłok. Czcze płody imaginacji swojej podają za rzeczywistość. Kras. **7.** przen. *owoc, plon, wynik, rezultat, skutek:* Radzi, że im niebo zdarza obfity P. znojnej pracy. Od. <PŁOD>

**Płók, u,** blm. *ciągłe płókanie.* Sł. wil.

†**Płóka, i,** lm. **i** p. **Płóczka:** Wszystkie rudy, ganki, płóki rzeczne, kamienie i inne skarby ziemne okazują ś. przez wietrunki. Biel. M. *(= miejsce, gdzie ruda pod wodą rzeki ś. płócze).*

**Płókać,** ×**ka** a. **cze, kał** *obmywać powierzchownie przez zanurzanie, szamotanie w cieczy lub przepuszczanie jej przez co, przepłókiwać, przemywać:* P. szklanki, butelki, beczki. P. kieliszki w wodzie. Troc. P. bieliznę, chusty. Troc. Kto płócze flaki, rozumie, że każdy taki. Prz. Rybitwy, wyszedszy z łodzi, płókali sieci swoje. Skar. Dzieci mają codzień usta P., aby od nich nie cuchnęło. Pir. Gardło P. = *gargaryzować.* Wodą czystą P. gardło. Troc. Żart.: P. gardło = *pić, popijać trunek.* Radzi gardło winem, piwem płóczą. Troc. P. ranę = *przemywać przez wstrzykiwanie w nią płynu.* P. rudę. Ruda płókana, galman płókany *(= płóczkowy).* Przen.: Ciepła rzewliwie łza płócze oko. Mias. *(= oblewa, rosi, wilży).* Przed oczyma twemi ojczyznę twą płókano. Biel. M. *(= w krwi kąpano).* Przen.: Na co nam stała armja? chyba że na to, aby nam wioski płókała i spichrze. Kaczk. *(= ogałacała, opróżniała).* Tatarzy i Turcy i z ludzi i dobytków płókają. Kaczk. **2.** *podmywać, podrywać, wypłókiwać, wyrywać wodą:* Nawałności biją w mocny brzeg, brzeg płóczą, same błota nabierają. Birk. **P. ś. I.** *obmywać ś. chlustając na siebie wodą, oblewać ś., opłókiwać ś.; kąpać ś., pluskać ś.:* Gęsi ś. płókają. Bals. Znak deszczu, gdy ś. kaczki płóczą. Troc. Przen.: Twa ojczyzna w twej ś. krwi płókała. Lubom. **2.** *być płókanym, bywać płókanym:* Lekarstwem tym płócze ś. tylko gęba i gardło, ale ś. nie połyka. Dyk. M. *(= płóczą).* <PŁÓ-K>

[**Płókalniczka, i,** lm. **i, Płókanka**] *miska do płókania talerzy, szklanek.* <Od *Płókalnica, od Płókalny>

**Płókalny** *przeznaczony do płókania.* Gór.: Skrzynia osadowa płókalna = *przyrząd do płókania rudy: naczynie z wodą, nad którym zawieszone jest sito osadowe.* <Od Płókać>

**Płókanie, a I.** blm., czynność cz. **Płókać:** Arabowie daleko przed Mahometem płókania zażywali. Kłok. P. rany, zasikanie, *injectio,* przepłókiwanie za pomocą sikawki. Perz. **2.** lm. **a** a. **Płókanka, Płóczka,** × **Płóczywo,** × **Płócza** *płyn, lekarstwo, którym ś. płócze:* Bywają płókania gotowane z mleka, z rosołu, z kleiku. Perz. Żart.: *wódka, trunek:* Dźwigał butelkę płókania na jutro. Prus.

**Płókanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Płókać ś.**

**Płókanina, y,** blm. **I.** *popłóczki, pomyje.* Żart. Ten cienkusz niepoczciwy, ta okrajkowa P., ten drybus ostatni tak mi szpetnie łeb zakręcił. Łoź. *(= lura).* **2.** [P.] *zła wódka.* <Od Płókać>

**Płókanka, i,** lm. **i I.** p. **Płókanie. 2.** [P.] p. **Płókalniczka. 3.** × P. p. **Płóczka:** Gdy ziemia ta pełna jest pyłu, dobra rzecz byłaby, żeby P. była w zaciszu. Torz.

**Płókarz, a,** lm. **e** p. **Płóczkarz:** Płókarze w papierni. Troc. Płókarze przy papierniach po groszy dwanaście. Vol. Saletrnicy, hutnicy szkielni, płókarze kopalni, dziegciarze. Sur. <Od Płókać>

**Płóknica, y,** lm. **e** gorz. p. **Płóczka.** <Od Płókać>

†**Płóny** p. **Płonny.**

[**Płósa, y,** lm. **y**] p. **Płosa.** Zdr. [**Płóska, Płósek**].

[**Płósek, ska,** lm. **ski**] p. **Płósa.**

[**Płóska, i,** lm. **i**] p. **Płósa.**

**Płóśnia, i,** lm. **e, Kozilub** bot. *(aegiphila) roś. z rodziny witułkowatych.*

[**Płótnia, i,** lm. **e**] *wiadro do pojenia koni.*

**Płótnianka, i,** lm. **i,** × **Płóciennica,** × **Płócienik,** × **Płótnica** *ubranie płócienne wieśniaka,* [parciak, parcianka, samodziałka, tálej, telej]: Na wierzch wdziewa chłop w gorące lato płótniankę, rodzaj obszernego surduta, długiego do kolan, sporządzonego z domowego szarego płótna. Kowalicha mu płótniankę przyniosła. Kon. <Od Płótniany>

**Płótniany** p. **Płócienny:** Worki płótniane. Syr. Szorce płótniane. Bud. <Od Płótno>

†**Płótnica, y,** lm. **e** p. **Płótnianka.**

× **Płótnieć, eje, ał** *stawać ś. bladym jak płótno, jak chusta.* Troc. Płótnieje ze strachu. <Od Płótno>

× **Płótnienie, a,** blm., czynność cz. **Płótnieć.**

**Płótno, a,** lm. **a I.** *tkanina lniana lub konopna:* P. cienkie, gumowane, grube, tęgie. P. krzepkie, grube. Troc. P. z różnokolorowych nici a. drukowane = *płócienko.* P. woskowane = *cerata.* P. żaglowe. P. zgrzebne, domowej roboty, pacześne, pacześkowe, part, pakłak. P. cycowe, sycowe. P. holenderskie, szwabskie, żyrardowskie, jarosławskie. P. cienkie konopne = *weba.* P. surowe = *niebłechowane, szare.* P. blechowane, bielone. P. półbielone. P. kopowe p. **I. Kopowy.** Płótna olenderskie, kolońskie, flamskie, szwabskie, głogowskie, wrocławskie. Vol. Kulę żelazną od Piszczka, a dla carowej łokieć koleńskiego płótna na chustki. Górn. Sztuka płótna. P. wszelakie, a mianowicie P. golcz, aby było na wielkie łokcie przedawane, krom płótna czarnego, które na mały łokieć przedawane być ma. Herb. Jąwszy tego Bolestę, obleczono w serowe P. i woskiem pomazano. Chwal. Po lewej ręce sieni duży pokój płótnem drukowanym w kwiaty wybity. Niem. Namiotu mego — córki go uprzędły — płótna na rosie poczerniały, zwiędły i podarły ś. Słow. Czy odstraszyło je (wróble) podarte P. namiotu mego? Słow. A może tobie posępnym szelestem te płótna więcej boleści powiedzą? Słow. **2.** *tkanina bawełniana a. z bawełny i lnu, perkal, półpłótno i t. p.:* Bawełny używają do szat i ubiorów, także do płócien czynienia. Syr. Z bawełny płótna robią bardzo białe i miękkie. Syr. Jak P. pobladł. Rej. *(= jak chusta).* Ścięła zęby, a w twarzy jak P. zbladła. Pot. Malować na płótnie. Przen.: On sam sobie z pajęczyny nieraz P. wytkał. Krasz. *(= uroił sobie coś).* **3.** przen.: !P. *obraz olejny, malowidło:* Znany twórca wielu płócien historycznych. **4.** P. angielskie = *rodzaj perkalu grubego,* używanego na wyroby introligatorskie, kaliko. **4.** P. druciane = *siatka drobna z drutu cienkiego, np. w lampkach bezpieczeństwa Davy'ego, do pokrycia płomienia.* **6.** P. kosy = *kosa właściwa, brzeszczot kosy; szerokość jej między grzbietem a ostrzem.* Zdr. **Płócienko.** Zgr. **Płótnisko.** <PŁO-T/POŁ>

[**Płóz, a**, lm. **y**] p. **Płoz.** <PEŁZ/PŁOZ>

[**Płożenie, a**, blm.] czynność cz. **Płożyć.**

[**Płożyć, y,ył**] p. **Płużyć.**

†**Płta, y**, lm. **y** p. **Płet:** Rzeka Moskwa, przez którą most pod zamkiem na płtach. Niem. S. Kilka płtów płynie. Troc. Drzewo we płtach.

†**Płuca, y**, lm. **e**, [**Płuca**] p. **Płuco:** Chłodzi ś. serce od przyległej płuce. Troc. [Cholewkowi dali płucę].

†**Płuce, a**, lm. **a** p. **Płuco.** Mym.

†**Płuchatyr, a**, lm. **owie** p. **Płuhater.** Okol. <Ukr. płuhatàr>

†**Płucki, cek**, lm. od **Płucko.** Troc.

**Płucko, a**, lm. **a** a. †**i** p. **Płuco:** Weź lisich płucek. Troc. Płucka cielęce. Troc. Każdy miał przed sobą sporą miskę fajansową, napełnioną cielęcemi płuckami na kwaśno. Kor.

**Płucnica, y**, lm. **e**, **Obrost** bot. (cetraria) *roś. z gromady porostów, z rodziny tarczownicowatych.* Gatunek: P. islandzka, [plucnica] zwana także płucnikiem, porostem a. mchem islandzkim (c. islandica). <Od Płucnik>

**Płucnik, a**, lm. **i** bot. **1.** a. **Płucznik, [Plucnik], Płucne** a. **Płucowe ziele, Miodunka, ×Miedziczka, Miedzinka** (pulmonaria) *roś. z rodziny ogórecznikowatych.* Gatunki: P. lekarski a. serduszkowaty [**Mioduszka**] (p. officinalis). P. wązkoliściowy (p. angustifolia). **2.** p. **Granicznik. 3.** p. **Płucnica.** <Od Płucny>

**Płucnożołądkowy, Płucożołądkowy** *wspólny płucom i żołądkowi.* Anat.: Nerw P. a. błędny (nervus vagus s. pneumogastricus). <Płucny + Żołądkowy>

**Płucny, !Płucowy 1.** przym. od **Płuco:** †Barwa płucna = *brudno-różowa.* Ślesz. **2.** bot.: Ziele płucne p. **Płucnik. 3.** lek.: Błona płucna = **Opłucna.** Choroba płucna. Troc. Dur P. (pneumotyphus). Grzybica płucna (pneumomycosis). Kamyk P. (pneumolithus). Pęcherzyk P. (alveolus pulmonalis). Próba płucna (w med. sądowej). Przepuklina płucna (pneumocele). Pylica płucna (pneumonoconiosis). Pylica płucna bawełniana (byssinosis). Pylica płucna tytuniowa (tabacosis pulmonum). Pylica płucna węglowa (anthracosis pulmonum). Zaraza płucna bydła (pleuropneumonia boum contagiosa). Zaraza płucna koni (pleuropneumonia epizootica equorum). <Od Płuco>

**Płuco, a**, lm. **a**, †**Płuce**, †**Płuca**, [**Płuca**, w lm. **Płuca, Płuce, Letkie, Lekkie**] częś. w lm. anat. (pulmo) *narząd oddechowy u człowieka i większości kręgowców, mieszczący ś. w piersiach:* Dzielą ś. na P. prawe i na lewe P. Krup. Płuca są narzędziem oddychania. Kluk. Rozjątrzenie płuc. Troc. Płuca ma naruszone. Troc. Chory na płuca. Zrywać sobie płuca, krzycząc, śpiewając. Wciągnął w głąb pół brzucha i do płuc wysłał z niego cały zapas ducha. Mick. Oddechu wciągnął w schrypłe płuca. Słow. Liście są płucami krzewów, które ciągną w siebie powietrze otaczające. Brz. Obrzęk płuc (oedema pulmonum). Rozdęcie płuc (volumen pulmonum auctum). Rozedma płuc (emphysema pulmonum). Rozmiękczenie płuc (pneumonomalacia). Zapalenie płuc (pneumonia). Zapalenie płuc odoskrzelowe (bronchopneumonia). Zapalenie płuc zachłystowe, zakrztuśne a. z wdychania (pneumonia per aspirationem). Przen.: Płuca mózgu zniszczone, wiara zniszczona, zgnuśniała, przezarta. Przybysz [...] *sobie odżywcza, żywotna).* Zdr. **Płucko.** <PŁU-C/PLU>

**Płucodyszny** zool. *oddychający płucami:* Płucodyszne dwukomorowe dzielą ś. na: żyworodne, to jest na lądowe... Nus. Brzuchopełz, mięczak, ślimak P. <Płuco + Dyszny>

**Płucowaty** *oddychający płucami, opatrzony płucami:* Pająki płucowate. <Od Płuco>

†**Płucowieszczyk, a**, lm. **owie** *ten, co wróży z płuc bydlęcych, wróżbiarz, wieszczek z płuc: Aruspices,* płucowieszczykowie, którzy z żyłek, z osierdzia, wyprótych z bydląt, przyszłe przygody wróżyli. Otw. <Płuco + *Wieszczyk, od Wieszczyć>

**!Płucowy** p. **Płucny.** Anat.: †Guz P. = *grasica.* Kirch. (glandula thymus). Durzyca płucowa p. **Durzyca.** <Od Płuco>

**Płucożołądkowy** p. **Płucnożołądkowy:** Nerw P. p. **Błędny.** <Płuco + Żołądkowy>

**Płucznik, a**, lm. **i** bot. **1.** (asclepias asthmatica) *roś. z rodzaju trojeści.* **2.** p. **Płucnik.**

[**Płuczny**] p. **Płuzny:** Płuczna deska na spodzie pługa do przytwierdzenia lemiesza.

[**Płuć, pole, płuł, Puć**] *poruszać, potrząsać niecką:* Uczerpać wody, wylać na niecki i tę poruszać czyli P.

[**Płudka, i**, lm. **i**] p. **Pław.**

**Pług, a a. u**, lm. **i 1.** a. [**Plug**] *narzędzie rolnicze z szerokim lemieszem do orania głębokiego:* Orać pługiem. Chodzić za pługiem. Ciągnąć P. Zaprzęgać do pługa. W pługu woły chodzą. W pługu woły idą. Troc. Oracz gada o pługu... o lemieszu. Rej. Musi ś. radszej (= raczej) obrócić do pługa. Rej. P. a rola, to wszystka ludzka żywność bydła. Kochan. Żaden, który rękę swą przyłożył do pługa, a ogląda ś. nazad, nie jest sposobny do królestwa bożego. Wuj. Pobiją zboża grady, przedsię oracz w pole z pługiem idzie. Szymon. Błogo temu przy dworze, komu P. doma orze. Prz. Szczęście za pługiem nie chodzi, ani za piecem siada. Bemb. P. używa ś. do spulchnienia ziemi na gruntach lekkich; na tęgich socha. Kluk. Woły ugor i przeciągłe smugi w zagon krajały kończystemi pługi. Chr. Niechętny wół P. krzywy dźwiga. Hul. Gdy dobędzie miasta, niechaj go zburzy i P. uprowadzi. P. cheł. Skibokrajny, skibowalny P. Nar. Zakładają ś. do niego trzy pary wołów, które też całym pługiem ś. zowią. Kras. A. Który kmieć orze całym pługiem, ile będzie miał wołów abo koni, ma dać cztery wiązania konopi; a który połowicą pługu, dwie. Herb. Pragnąc uczcić stan rolniczy, rozkazał (Piast) P. swój postawić przy tronie. Niem. Dotychczas P. wydobywa z ziemi połamane ostatki zbroi i oręża Krzyżaków i naszych. Niem. W sto moich pługów ruszyłem żywo, orze ś. skiba na cudzym życie, krusząc z korzeńmi dojrzałe żniwo. Syrok. Dziś P. spoczywa, zieleni ś. rola. Słow. Przen.: *praca uciążliwa, ciężki obowiązek, ciężar, brzemię, jarzmo:* Mogę-li zapomnieć, jakoś ty ze mną P. żywota tego ciągnął? Skar. Póki był młody, w pługu duchowym ciągnął. Birk. Dawno żebrze wyprzągnienia z pługu tego. Birk. **2.** *dawna miara roli: tyle, ile jej przez dzień jednym pługiem można zorać:* P. ziemi, pewna miara ziemi. Świt. Biskupowi chełmińskiemu od każdego pługu ziemi po jednym korcu owca i żyta oddawali obywatele tej djecezji. Cz. Najdłużej w Polszcze ziemia halicka zachowała miarę pługiem zwaną do podatku. Cz. **3.** *przyrząd do toczenia [...] ciągniony przez konie.* Zdr. **Płużek, [Płuzik, Płuzecek].** Zgr. **Płużysko.** <PŁUG>

†**Pługowe, ego**, blm., **Płużne** *opłata od pługa:* P. uchwalono w czasie ciężkich kłopotów skarbowych. Paw. <Od Pługowy>

**Pługowy, Płużny** przym. od **Pług**: Pługowe nogi, rosochy, czepiga. Kn. Nasad P. Krój P., koń P. Troc. P. dyszel, grządziel. Troc.

†**Płuhater, a,** lm. **y,** †**Płuchatyr** *ten, co chodzi za pługiem, oracz, rataj, rolnik.* <Ukr. pługatàr>

[**Płujwać, a, ał**] p. **Pływać.**

[**Płujwanie, a,** blm.] czynność cz. **Płujwać.**

[**Płunka, i,** lm. **i**] p. **Płonka.**

[**Płus, a,** lm. **y**] p. **Połoz.** <?PEŁZ/PŁAZ>

[**Płusa, y,** lm. **y**] p. **Płosa**: Szerokie kawały pola zowią ś. składami, mniej szerokie płusami. Zdr. [**Płuska**].

[**Płuska, i,** lm. **i**] p. **Płusa**: Niech zniosą wywózki, niedługo kraj ś. cały rozdrobi na płuski. Berw.

†**Płuskonny** p. **Płoskonny.** Troc.

[**Płuto, a,** lm. **a**] p. **Pław.**

†**Płutowaty** p. **Płatowaty**: Jeden pies był biały, drugi P. Brk.

[**Płutowisko, a,** lm. **a**] *łąki mokre.*

[**Płuz, a,** lm. **y**] p. **Płoz.** Zdr. [**Płuzek**].

[**Płuzecek, cka,** lm. **cki**] p. **Pług.**

[**Płuzek, zka,** lm. **zki**] p. **Płuz.**

[**Płuzeta, et,** blp.] p. **Płużęta.**

[**Płuzik, a,** lm. **i**] p. **Pług.**

[**Płuzny**] przym. od **Płuz**: Żelazo płuzne = *lemiesz.* Płuzna deska na samym spodzie, do której ś. przytwierdza lemiesz. Płuzna deska z boku przy pługu odgarnia skiby na bok.

**Płużek, żka,** lm. **żki** p. **Pług.**

**Płużenie, a,** blm., czynność cz. **Płużyć.**

[**Płużęta, ąt,** blp., **Pluzeta**] *kółka u pługa.* <Od Pług>

[**Płużka, i,** lm. **i**] *zagon.*

[**Płużkować, uje, ował**] *oborywać płużkiem, radełkiem.* <Od Płużek>

[**Płużkowanie, a,** blm.] czynność cz. **Płużkować.**

**Płużka, i,** lm. **i** l. [P.] *zagon*: Gospodarze idą z rodzinami w pole, każdy na swoją płużkę (= *działkę własną ornego pola*). **2.** muz. *przyrząd w narzędziach smyczkowych, do którego przyczepiają ś. struny z dołu, a który jest także przyczepiony do guzika między dwiema dekami.* <Od Pług>

**Płużne, ego,** blm. p. **Pługowe**: Danina płużnego, z pługu pola. Cz. <Od Płużny>

**Płużnie** przys. od **Płużny** = a) *z pomocą pługa, z pługiem.* Sł. wil. b) †P. *pomyślnie*: P. mu poszło. Sł. wil.

**Płużny I.** p. **Pługowy**: Płużne koła. Pot. Płużne koło. Bobrow. Żelazo płużne. Zgubić chcieliście ojczyznę waszę oraczą i płużną ręką (o Zaporożcach). Swad. Przez serce socha przejdzie rolna, przez pierś twą orka, — P. miecz. Wysp. **2.** †P. *pomyślny, szczęśliwy, sprzyjający, przyjazny*: Los P. Sł. wil. <Od Pług>

**Płużyca, y,** lm. **e** *pług bezkoleśny, pług bez kółek i prożka*: Zaczął tę część karczować, czyli dobywać pod płużycę pola do zasiewu oziminy. Wójc.

**Płużyczka, i,** lm. **i** bot. (nama) *roś.*

**Płużyczny** przym. od **Płużyca**: Kowal choćby dla ostrzenia żelaz płużycznych znajdować ś. musiał. Gac. <Od Płużyca>

**Płużyć, y, ył,** [**Płożyć**] **I.** × P. (o ludziach) *dobrze ś. mieć, być w dobrym stanie, opływać, bonować*; (o rzeczach) *kwitnąć, panować, grasować, szerzyć ś.; wieść ś., udawać ś.; popłacać, znaczyć, mieć powodzenie, stanowić, być przydatnym*: W dostatkach płuży. Ryb. W szczęściu płużąc. Błaż. Płużył nad inszych w łasce Władysława Sieciech, tak iż wszystko na nim polegało. Błaż. Rzplta, w której stan śrzednych ludzi płuży, najbezpieczniejsza. Petr. U dworów wszeteczeństwo płuży, a zaś skromność za głupstwo mają. Górn. W towarzystwie ludzkim najwięcej płuży sprawiedliwość. Petr. Stolica, ziemie, powiaty, wszystko równie swawolą płużyło. Stasz. (= *opływało w swawolę, tonęło w swawoli*). Wiele ci i na wojnie płużą, co muzom służą. Mias. I tam przedsię naszy płużą, więcej, niż pan, wojną służą. Rej. W tym powiecie czary bardzo płużyły. Ząbk. Spomni sobie, coś zasłużył, gdyś na onym świecie płużył. Mik. z Wilk. W tym mieście płuży niecnota, swawola, wszeteczność. Troc. Kiedy płużą występki i swe miejsce mają, grzeszy, kto dobrze czyni, jako powiadają. Gawiń. Wszelakie zbytki cielesne u nas płużą. Star. Wielomówność niepotrzebna, który wrzód płuży w młodych ludziech, jakich na sejmiech między posły wiele bywa. Karnk. Płużą tu ryby, pszczoły, drzewa. Troc. **2.** komu = *być dobrze, sprzyjać, dobrze robić, służyć, powodzić ś., wieść ś., dopisywać, szczęścić ś.*: Płuży tu rybom, pszczołom, drzewom. Troc. We wszystkim mu szczęście płuży. Troc. Pole Polakom, a nie morze płuży. Troc. Nie płużyło mi tu powietrze. Troc. Płuży mi tu powietrze. Kn. Fortuna pospolicie umysły nadyma, komu płuży, rzadko ś. w swej mierze utrzyma. Groch. Dobrym zawsze szczęście, złym zaś nieszczęście płuży. Bardz. (= *prześladuje ich*). Widzimy tych, którym szczęście płuży, tłumem przyjaciół opasanych. Pilch. Widzę, nic ci moja nie płuży dobra rada. Min. Przyjdzie czas, że występek, lubo mu dziś płuży, karę swą odniesie. Gawiń. (= *udaje ś., uchodzi płazem*). Przez Zbigniewa do takiej, jaka tym czasem Sieciechowi płuży, przyjść możesz godności. Błaż. Wiatry ś. odmieniły i cypryjskim płużyły okrętom. Troc. Kocham, kto mię miłuje, kto mi sercem płuży. Min. Bogu tylko służyć, innym nie P. Glicz. Trzeba z pory korzystać, gdy płuży. Min. Zaś ty mnie nie służył, i ty i ty i oni, kiedy mi świat płużył. Baryk. Ale, gdzie dobra myśl płuży, tam i zdrowie lepiej służy. Kochan. Rolą niezbyt chętnie ś. parają, a jeżeli któremu i płuży gospodarka, woli na swoim, niż na pańskim osiadać. Sienk. **3.** [P.] *wałęsać ś., włóczyć ś., wędrować*: P. po świecie. × **P. ś.** *szczęścić ś., wieść ś., powodzić ś.*: Nauczonym pracować brat dla brata podwójnie płużyło ś. w pracy. Sł. wil.

**Płużyn, a,** lm. **y** bot. (casearia) *roś. z rodziny zbuczynowatych.*

**Płużyna, y,** lm. **y** m. *nędzny, lichy pług.* L. <Od Pług>

**Płużysko, a,** lm. **a** m. i ni. **I.** p **Pług. 2.** *drzewo, na które żelazne części pługa ś. nasadzają.* L. <Od Pług>

**Płyciej** st. w. od **Płytko**: P. leżą nasiona, gdy ś. na posianej roli tylko zabronują; głębiej, gdy ś. zaorują. Kluk.

**Płycień, a,** lm. **e** bud. p. **Plinta.** <Od Płyta>

**Płycina, y,** lm. **y** bud. *tafla z drzewa, metalu lub kamienia, w ramie osadzona w skrzydłach drzwi, w okładzinach ścian, filung.* <Od Płyta>

**Płyciuchno** przys. od **Płyciuchny.**

**Płyciuchny, Płyciutki, Płyciuteńki** *zupełnie płytki, ze wszystkim płytki.* <Od Płytki>

**Płyciuteńki** p. **Płyciuchny.** <Od Płyciutki>

**Płyciuteńko** przys. od **Płyciuteńki.**

**Płyciutki** p. **Płyciuchny.** <Od Płytki>

**Płyciutko** przys. od **Płyciutki**: Dusza Bronisi była cała nazewnątrz, było tam tak P., że każdą myśl, życzenie, wzruszenie łatwo zobaczyć mogłeś. Bał.

[**Płyd, u,** lm. **y**] mł. *płyta, podstawa pod kamień.*

[**Płyjwać, a, ał**] p. **Pływać.**

[**Płyjwanie, a,** blm.] czynność cz. **Płyjwać**, *pływanie*

**Płyn, u,** lm. **y,** × **Płynność I.** fiz. *ogólna nazwa ciał ciekłych i lotnych, gaz a. ciecz, cieklizna:* P. kroplisty. P. sprężysty a. ciało lotne, gaz. O biegu i siłach płynów. Hube. Funt płynów zowią szopą. Krum. Woda płynami pomaga do płodzenia wnętrznościom ziemi. Przyb. Anioł szybkopióry porze P. sprężysty powietrza. Przyb. Okropny ten przypadek wydziera im z oczu łez żałosnych płyny. Przyb. P. nasycony = *P., który już więcej w sobie ciała jakiego rozpuścić nie może nad ilość w nim rozpuszczoną.* Lekarstwo w płynie, w proszku. **2.** *środek, lekarstwo płynne:* P. na odciski, na piegi. Przepisano mu jakiś P. na oczy. **3.** ogr.: P. bordoski = *mieszanina mleka wapiennego z siarczanem miedzi.* Zdr. **Płynek.** <PŁY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

**Płynący I.** im. od **Płynąć. 2.** †P. *wilgotny, ociekający, zalany, kaprawy, oparzysty:* Ani przystąpi ku służbie jego (Boga), będzie-li garbaty, abo płynących oczu, abo by mu bilmem oko zaszło. Leop.

**Płynąć, nie, nął I.** o płynie, *biec, sunąć ś., toczyć ś. po pochyłości; przepływać; ciec, lać ś.:* Płynie pod Warszawą Wisła. Troc. *Interluit montes Nereus*, płynie, ciecze między góry. Kn. Wielkie rzeki cicho płyną. Prz. Potok szybko bieżący po pięknej dolinie wymawiał wielkiej rzece, że pomału płynie. Kras. Gdzie bystrym biegiem Dniestr szumiący płynie. Kras. Wilja w miłej Kowieńskiej dolinie wśród tulipanów i narcyzów płynie. Mick. Strumyk cicho mrucząc płynie. Garcz. Krew w żyłach płynie = *krąży, obiega.* Przen.: Szlachetna krew w nim płynie *(= jest szlachetnym człowiekiem).* W niej moja krew płynie *(= jest moją kuzynką, to moja krew).* I w moich żyłach krew, nie woda płynie *(= i ja jestem krewki).* Ruch tej arterji, którą płynęło życie kraju, otoczonej głuchą puszcz zamarłych ciszą, dziwnie do poezji nastrajał. Krasz. Łzy mu z oczu płyną. Troc *(= idą).* Płyńcie hojnym potokiem, płyńcie, oczy moje, wytaczajcie obfite łez rzęsistych zdroje. Nar. Płyńcie, łzy moje, płyńcie, ostatki pociechy! Garcz. Z rany jego płyn nektarowy lał ś. taki prawie, jaki z duchów niebieskich płynąłby w rozkrwawie. Przyb. *(= wypływałby, sączyłby ś.).* Drzewo płynie żywicą = puszcza drzewo żywicę. Kn. Pokoje krwią płynęły. Troc *(= ociekały, były zalane).* Przen.: Kraj mlekiem i miodem płynący. Świt. *(= opływający, obfitujący w nie).* Witaj, krajno, mlekiem płynąca i miodem. Tremb. Przen.: Płyną mu słowa, *fluit oratio.* Kn. *(= mówi płynnie, potoczysto, gładko; napływają mu w obfitości).* O czym jeno chciał mówić, płynęła rzecz snadnie. Groch. Gdy usta otwiera, niby miodociekiem słodkim płyną słowa. Wyb. Św. Grzegorz płynącej i słodkiej wymowy. Kochan. Z ust jego słodsza nad miód płynęła mowa. Birk. Płynęły złote słowa z ust jego. Birk. Płynie mu mowa, wiersz, styl. Troc. Słowa mu płyną. Troc. Przen.: Pieniądze płyną jak woda *(= wychodzą a. napływają, sypią ś., wpływają).* Pan dobry, pieniądze płyną. L. *(= sypią pieniędzmi).* Niepewne te bogactwa, które ludziom od szczęścia płyną. Falib. Owemu zewsząd płynie, a ów w nędzy płacze. Rej *(= przybywa).* Płynie mu ze wszystkich stron jako potrzeba. Troc. Płynących mu z nieba życzę pociech. Troc. Przen.: *upływać, schodzić, uchodzić, uciekać, biec, ubiegać, mijać, przechodzić:* Zagadałem ś. z tobą, a czas płynie jak woda. L. Płynie młodość jak woda, chwiejemy ś. jak trzcina, wiek nasz jak pajęczyna. Psń. Płyną lata. Kn. *(= czas prędko uchodzi).* Płynie dzień za dniem, płynie i drugie jutro, co jeden dziś minie. Tw. Jak są drogie zabawy, jak ślicznie czas płynie tym duszom, które ściśle ś. złączyły. L. Wierę młodości szkoda, która płynie, jak woda. Rej. Ah, płyną lata i wieki, nim ś. myśl boża w ciało przeistoczy. Krasiń. [Trzydzieści lat płynęło, wyrosła na niej mogiła]. Przen.: †P. = *iść, wieść ś., powodzić ś., udawać ś., darzyć ś.:* Wszystko według myśli mu płynie. Troc. W rzeczach szczęśliwych, które po naszej woli płyną, mamy ś. bardzo pychy strzec. Kosz. Cóż tam słychać, Elwiro, jak nam rzeczy płyną? coć rzekł ociec, i z jaką powracasz nowiną? Mor. A. Przen.: *wypływać, wynikać, pochodzić, wypadać, wywiązywać ś.:* Stąd płynie dla nas ta nauka... Płynie to z tego. Troc. Z tego wszystkiego takie zamknienie płynie. Salin. W wielkich rzeczach nie z myśli, z serca płynie rada. Garczyń. **2.** p. **Pływać:** Nie płynie piesek, aże ogonek zamoczy. Pot. A widząc na me oczy, jak drudzy tonęli, jam sobie myślił: oni P. nie umieli. Karp. Przen.: Wszystko przeciwko niej, a jednakże królewna płynie, znaczenie swoje rozszerza. Bart. *(= wychodzi zwycięsko, trzyma ś., nie daje ś.).* **3.** *sunąć, szybować, mknąć, pomykać na falach:* Łodzie płyną do Gdańska Wisłą. Troc. Przeciw wodzie P. Skar. Mój okręt nie do kraju płynie. Słow. Już płynie w suchym morzu koń mój i rozcina sypkie bałwany piersiami delfina. Mick. [Łabędzie lecą, łabędzie krzycą, po wodzie płynący] *(= płynąc).* [Gęgała gąsieńka, od Bugu płynący] *(= płynąc).* Przen.: Na Twoje łono, do Twoich gwiazd modlitwą płyniem. Uj. Bracia moi i me siostry na wieczornego pacierza rozbrzmieniach, na śpiewnych rozlewach dzwonu płynęli duchem ku Tobie. Kasp. Głos płynie po fali, po rosie *(= rozlega ś., idzie, rozchodzi ś.).* Dźwięki płyną w dal. Daleko po równinie świętej pieśni echo płynie. Syrok. Nad dębów wierzchy dym gęsty ś. wznosił, płynący strugą niebieską do góry. Krasz. *(= unoszący ś., wzbijający ś.).* Oba (sokół i jastrząb) żeglują w powietrzu spokojnie, płynąc, jak łodzie po cichym jeziorze. Krasz. Kiedyniekiedy orzeł ś. majestatycznie podnosił do góry, płynął powoli. Krasz. Przez cały dzień na Skałkę płynęły i odpływały tłumy. Krasz. *(= kroczyły).* Księżyc płynął samotny, las szumiał daleki. Słow. Tabun zmienia ś. w okręt i wspaniale płynie, cicho, zwolna po niebios błękitnej równinie. Mick. Gdybym chciał, płynąłbym jak woda po senatorskich pokojach. L. *(= paradowałbym).* P. w statku = *jechać, dążyć drogą wodną, żeglować:* P. czółnem a. na czółnie. Naznaczyli sobie dzień P. wodą za milę od miasta do jednego klasztoru. Lubom. Kiedyśmy wsiedli na łódkę, trzeba już dalej P. L. Przypowieść ona dawna słynie: kto nie umie pacierza, niech na morzu płynie. Paszk. My w tym okręcie, gdzie śmierć kieruje, płyniem jeden za drugim. Górn. **4.** †P. *rozpływać ś., rozlewać ś., roztapiać ś., rozpuszczać ś., tajeć:* Góry jako wosk płynęły są od oblicza gospodnowa. Ps. flor. **5.** zł. *jechać.* <PŁY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

**Płynek, nku,** lm. **nki** p. **Płyn.**

**Płynienie, a** I. blm. p. **Płynięcie**; P. wnętrzne po członkach, *fluxiones internae.* Ślesz. P. ciała plugawe nad wolą, dobrowolne. Troc. **2.** †P., lm. **a** *fala, nawalnica:* Wszystki wysokości twe i P. twoje na mię są szły. Ps. flor. **3.** lek. (profluvium s. fluxus) *wypływ:* × P. białe = *upławy.* Białe P. u niewiast, co trypa u mężczyn. Krup. × P. z cewki moczowej = *rzeżączka.* Miesięczne P. niewiast. Krup. = *miesiączka.* P. krwi = *krwiotok.* Krwi z nosa P. Krup. × P. z oczu = *łzotok, kaprawość, oparzystość.*

**Płynięcie, a,** blm., **Płynienie** czynność cz. **Płynąć.**

**Płynnie,** × **Płynno** przys. od **Płynny:** Z rozchylonej futrzanej rotundy różowy stanik wyzierał niby dziewiczy pancerzyk i sunął P. do ołtarza. Wejs. Mówić, czytać P. = *gładko, biegle, potoczysto.*

× **Płynno** p. **Płynnie:** Mgiełka ślizga mu (Wodnikowi) ś. w objęciach i podąża płynno za tańczącemi siostrami. Wejs.

**Płynność, i** I. blm. od **Płynny. 2.** × P. p. **Płyn:** *Liquor,* ciekłość, P. Perz. P., ciekłość, ciecza, płyn. L.

**Płynny** I. *będący w stanie płynu, ciekły, kroplisty:* Stan stały, lotny, P. Ciało płynne, którego cząstki tak ś. słabo między sobą trzymają, iż najmniejszej sile łatwo ustępują. Śniad. Płynnym uczynić, roztopić, rozpuścić. L. Ciało ludzkie składa ś. z części twardych i płynnych. Wei. Płynne części ciała, jak krew etc. Perz. Trachit w stanie płynno-ognistym przebił piaskowce karpackie. Tet. Przen.: *falowany, falisty, toczony:* Białe ciało o linji falistej i płynnej. Tet. **2.** × P. *płynący:* W lewym kielichu podaję Ci, Panie, krew płynną przez lata po wszystkich ziemiach. Krasiń. **3.** przen. *potoczysty, gładki, biegły, miodopłynny:* Wymowa płynna. Czytanie płynne. **4.** gram.: Spółgłoski płynne (r, l, ł, m, n). <Od Płyn>

**Płynomiar, u,** lm. **y, Płynomierz** *narzędzie do oznaczenia gatunkowej płynów ciężkości* (p. Areometr). <Płyn + *Miar, od Miara>

**Płynomierz, a,** lm. **e** p. **Płynomiar.** <Płyn + *Mierz, od Mierzyć>

**[Płynt, u,** lm. **y]** *funt.*

**Płyt, u,** lm. **y** I. †P. p. **Płyta:** P. marmuru. Sł. wil. **2.** †P. p. **Płet. 3.** [P.] *część tratwy zbita z kilku lub kilkunastu kloców.* **4.** †P. *ostrze płaskie, cienkie:* Stal nie spocznie, głębiej ś. bystrym płytem wrzyna. Przyb. Siekiery nasze, topory i płyty. Chr. **5.** × P. *kotlina, zagłębie.* Sł. wil.

**Płyta, y,** lm. **y,** †**Płyt, [Plita]** I. *tafla, fliza, tablica metalowa a. kamienna:* P. na kuchni angielskiej = *blacha z fajerkami.* P. rozpalona. Gotować na płycie. P. nagrobna z napisem (= *kamień*). P. metalowa lana. P. posadzkowa. Chodnik z płyt betonowych. P. stołowa (= *blat kamienny, marmurowy*). P. marmurowa. Ten kamień łamie ś. dużemi płytami. Torz. **2.** *objętość wnętrza pieca ludwisarskiego, w którym topi ś. śpiż.* Jak. J. **3.** garb. *stół garbarski, dębowy.* **4.** gór.: Płyty ciosane = *piaskowce miękkie, dające ś. łatwo ciosać i łupiące ś. warstwami czyli płytami.* Płyty wapienne = *rąbane w wapieniach gruboziarnistych, łupiących ś.* Łab. Zdr. **Płytka.** <? Gr. plínthos>

†**Płytczyzna, y,** lm. **y** *mielizna, płytkie miejsce w wodzie:* W płytczyźnie ryby łacniejsze mogą mieć pożywienie z roślin. Kluk. <Od Płytki>

**Płytek, tka,** lm. **tki** I. p. **Płyt:** P., płet, drzewo składające traftę. Troc. **2.** bot. (isnardia) *roś. z rodziny wiesiołkowatych.*

**Płytka, i,** lm. **i** I. p. **Płyta:** Cienkie płytki minerału (= *blaszki*). P. stalowa do gładzika, do struga (= *platka*). Płytki otrzymanego zeń cukru sprzedają tu wszędzie po miastach amerykańskich (= *tafelki*). **2.** histol.: Płytki krwi.

**Płytkawo** przys. od **Płytkawy.**

**Płytkawy** *nieco płytki, płaskawy.* <Od Płytki>

**Płytki** I. *niegłęboki, miałki, płaski:* Woda, rzeka płytka. Mruczenie płytkich strumyków. Stasz. Oranie płytkie. Sianie płytkie (gdy ziarno ledwie przykryte jest ziemią). Rana płytka, cięcie płytkie. Talerze płytkie i głębokie. Przen.: *powierzchowny, niegruntowny, niegłęboki:* Płytka głowa, nauka. Płytkie wiadomości. Umysł P. (= *niezdolny do zgłębiania*). Głowa płytka. **2.** × P. *cienki i płaski a ostry:* Sierdzisty Mars stalą tnie, co potknie, płytką. Min. Żartko z płytkiej cięciwy strzałę wypuścił. Kras. Na płytkim teraz mieczu losy świata waży. Niem. Pod ciosami płytkiej stali na Saracenach srebrna łuska pryska. Niem. **3.** anat.: Staw P., staw wolny, przestronny (arthrodia). **4.** zdń.: Polewa płytka p. **Miękki.** <PŁY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

**Płytko** przys. od **Płytki:** Kopać, ranić, rzeźbić P. Przen.: P. w głowie (= *pstro, płocho*).

× **Płytkomyślny** *lekkomyślny, płochy:* Płytkomyślna niewiadomość. L. <Płytko + Myślny>

**Płytkostawowy** anat.: *do stawu płytkiego należny* (glenoidalis). <Płytki + Stawowy>

**Płytkość, i,** blm. rz. od **Płytki:** P. wody. P. miecza. Rzuca ś. w głębią rzeki i mimo jej płytkości na drugim brzegu stawa, *rapidité.* Stasz. (= *bystrości, gwałtowności, burzliwości*).

**Płytkowy** przym. od **Płytka.** Chir.: Szew P. = *mający nitki spajające przeciągnięte przez płytki.* <Od Płytka>

**Płytnice, tnic,** blp. gór. *ławy czyli deski do pływania na nich po wodach podziemnych.* Troc. <Od Płytnik>

**[Płytnik, a,** lm. **cy],** †**Płytownik,** †**Płetownik** I. *ten, co robi płyty, tafle.* **2.** *ten, co prowadzi płyty, to jest tratwy, oryl.* <Od *Płytny, od Płyta>

**Płytowato** przys. od **Płytowaty.** Warstwy piaskowca dzielą ś. płytowato.

**Płytowaty** *mający postać płyty, podobny do płyty.* <Od Płyta>

**Płytowy** I. przym. od **Płyta:** Lód P. na polach lodowych (= *tafle lodu*), na wodach (= *kra*). Warstwy płytowe piaskowca. Wśród dwuch równoległych kół płytowych odkrył pięć grobów prastarych. Ćwik. **2.** bakt.: Hodowle płytowe.

**Płytwa, y,** lm. **y** I. †P. p. **Pletwa. 2.** [P.] *jedna z łap szerokich, szczeg. tylnych nóg wyżła, pudla, nakształt wiosła, za pomocą których zręcznie może pływać.* <PŁY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

†**Płytwisty** p. **Pletwisty.**

**[Płyty]** (o zbożu) *czysty, bez trawy i prochu.*

†**Pływ, u,** blp. I. p. **Pływanie:** Gęś okiem wejrzy, a drugim na P. ś. odsunie. Biel. **2.** [P.] *obieg, krążenie, cyrkulacja:* P. krwi. <PŁY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

**Pływacki** przym. od **Pływak:** Sport P. Konkurs P. (= *między pływakami odbyty*). Szkoła pływacka (= *szkoła pływania*). Ubiór P. <Od Pływak>

**Pływacz, a,** lm. **e** I. p. **Pływak:** Najlepszy P. najrychlej utonie. Pot. Sławny P. w lada rzece utonie, a sławne rycerze w lada karczmie za-

bijąc. Prz. Pływaczom na głębinie kurcz bardzo jest niebezpieczny. Haur. Wąż, ten pełzacz, P. i biegacz, podsłuchiwacz i dostrzegacz, wszędzie wziera. Mick. **2.** P., pies pod rusznicę. Troc = *pies, który wynosi zwierzynę z wody, wodołaz.* **3.** żart.: *łgacz, kłamca, paliwoda, blagier*: Ci, którzy na jeden rok po tysiąc korcy pola wysiewają, to są istni pływacze, nie godni, tylko powszechnego wyśmiania. L. **4.** bot. = a) (utricularia) *roś. z rodziny pływaczowatych.* Gatunek: P. pospolity (u. vulgaris). b) p. **Płaczlin.** <Od Pływać>

**Pływaczka, i,** lm. **i** l. forma ż. od **Pływacz**; † **Pławaczka**, † **Pławiaczka**: Niektórzy z nich ledwo ś. nie ochyną za tak pięknemi w nurty pływaczkami. Jabł. **2.** a. **Pławka**, × **Pławiaczka**, † **Pławaczka** *przedmiot nie tonący, na którym ś. uczą pływać*: P., pławaczka dziecinna, pławki dziecinne, narzędzie z sitowia, z kory drzewa, na którym ś. uczą pływać. Włod. Uczyć ś. pływać na pływaczkach. Troc. **3.** × P. p. **Pływanie**: W pływaczce zmordowany. Chr. **4.** × P. *miejsce pływania, pławienia, kąpania*: Puścić konie w pływaczkę. Dudz. <Od Pływacz>

**Pływaczowate** rośliny bot. (utriculariaceae s. lentibulariaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych.* <Od Pływacz>

**Pływać, a, ał, [Pływjwać, Płujwać]** l. a. **Płynąć** *unosić ś., utrzymywać ś. na powierzchni płynu, nie tonąć*: Zdziebło w śklenicy pływa. Troc. Czarownice pławiono; prawdziwe czarownice po wierzchu miały P. i żadną miarą nie utonąć. L. Młyny pływające Os. J. (p. Pływak). Oliwa w wodzie na wierzchu pływa. Troc. (= *stoi*). Oczy na rosole pływają. Pływające trupy. Troc. Twierdze pływające (o pancernikach). Przen.: Wdzięczny pływa rumieniec w śniegu białej twarzy. Ustrz. Przen.: P. w czym = *opływać w co, rozkoszować ś. z posiadania czego, używać*: Polacy, naród w szlacheckich wolnościach okwicie pływający, ale mu trzeba ostrożnie żeglować, byśmy w niej nie utonęli. Stryjk. Byłem jak w zachwyceniu, pływałem w ukontentowaniu. L. Pływa sobie w rozkoszach, jak pączek w maśle. L. Przestań złego, czyń dobrze, a będzie pływała w dobrach dusza twoja. K. G. Aby nieżyczliwy człowiek, pływając w szczęściu, niewinnemu tym cięższy nie był. Kochan. W winie pływa. Troc. Nie w szczęściu i dostatku, ale w trudnościach i długach pływa. Troc (= *siedzi po uszy*). **2.** *wykonywać w wodzie, w płynie ruchy dowolne*: Umie dobrze P. Troc. Głupstwo przeciw wodzie P. Falib. Nikt nie uczy ryb P. P. na wznak, pod wodą. P. przeciw wodzie, pod wodę. W tej herbacie coś pływa. Przen.: Mistrz inflancki, widząc, iż trudno przeciw wodzie P., pod obronę Zygmuntowi Augustowi ś. poddał. Paszk. (= *dążyć do rzeczy niepodobnych, iść na przebój*). Zaż nie wiecie, że trudno przeciw wodzie P. Rej. Głupstwo przeciw wodzie P. Falib. Suknia na nim jak na kołku wisi, golenie po cholewkach pływają. L. (= *latają po zbyt szerokich cholewkach*). Przen.: *pławić ś., brodzić, tonąć, kąpać ś., nurzać ś., grzęznąć*: We krwi, we łzach ubogich pływa. Troc. Oczy mu we łzach pływają. L. Słówka jej pełne słodkości, a serce pływa w gorzkości. Li. Przen.: *unosić ś. na powietrzu, pławić ś. w powietrzu, szybować, fruwać*: Orzeł pływa w obłokach. Chce ś. P. w powietrzu jak ptaki. Przen.: *unosić ś. po powietrzu, chwiać ś., powiewać, kołysać ś., igrać z wiatrem*: Na jego szyszaku pyszna pływa kita. Dm. Liść pływający. Piękny Likas, którego pływające włosy żółte były, jak zboża dojrzałego kłosy. Cho. Białe mu włosy pływają po barkach. Kniaź. (= *spływają*). **3.** P. statkiem, w statku, na statku wodnym *odbywać podróże, przejażdżki wodne, jeździć po wodzie, żeglować, szybować*: Pływał po nieznanych wodach. P. po morzach. Na rzekach spławnych pływają statki, tratwy (= *kursują, chodzą*). Przen.: Pływał on kiedyś także na tej łodzi. L. (= *w tejże szkole ćwiczony*. L.). **4.** żart. *łgać, kłamać, blagować*: Ten człowiek pływa = kłamie, że bardzo. Troc. Szalbierz, który po suchych miejscach pływał, po wodach suchą nogą deptał. L. **5.** bot.: Kotewka pływająca p. **Kotewka.** **6.** min.: Krzemień pływający p. **Krzemień.** **7.** myśl. (o ptakach wodnych) *pływać*, wiosłować. <PŁY/PŁE PŁOW PŁAW>

**Pływak, a** l. lm. **cy, Pływacz,** † **Pławacz** *ten, co pływa; ten, co umie dobrze pływać.* Przen.: Był słabym pływakiem, umiejącym tylko kłaść ś. z wdziękiem na fali wypadków. Bog. W. **2.** lm. **i** = a) p. **Pław**; *popław u wędki, u sieci.* b) *krążek, w który wkłada ś. knotek i który utrzymuje tenże knotek na powierzchni oliwy w lampce,* c) *młyn urządzony na dwu chatkach wodnych, uwiązanych u brzegu większej rzeki*, młyn pływający: Ludzie rzekę popsuli groblami i pływakami. Krasz. d) *most łyżwowy.* e) *cylinder blaszany z rondem, napełniony lodem i pływający na powierzchni płynu oziębianego.* f) *bańka metalowa, zamknięta hermetycznie i połączona z rączką kranu dopływowego.* g) *drąg lub pień drzewa, przymocowany z boku łodzi równolegle do jej boku, w pewnej od niej odległości, a mający za zadanie pomagać jej do utrzymania równowagi podczas żeglugi.* h) a. **Boj** *duża beczka, deska i t. p. uwiązane do dna i unoszące ś. na powierzchni wody jako znak ostrzegawczy.* i) gorz. *regulator w postaci kuli pustej, podnoszącej ś. przy pewnym poziomie odpływającej z kolumny brahy, aby ją wypuścić do rury odpływowej.* j) mech.: α) p. **Koło** pod 19). β) *pręcik utkwiony w lekkim ciele pływającym na wodzie w kotle, wskazujący wysokość wody, czyli wodostan.* γ) *narzędzie do oznaczania szybkości biegu wody.* k) min.: Krzemień P. p. **Krzemień.** l) zool. (dyticus) *chrząszcz pięcioczłonkowy z rodziny pływakowatych.* <Od Pływać>

**Pływakowate** zool. (dyticidae) *rodzina chrząszczów.* <Od Pływak>

**Pływalnia, i,** lm. **e** *szkoła pływania, zakład pływacki*: Krucio pierwsze miał miejsce w pływalni. Kaczk. <Od *Pływalny, od Pływać>

**Pływanie, a,** blm., czynność cz. **Pływać**: Sztuka pływania. Szkoła pływania.

**Pływanka, i,** blm. fl. *jazda statkiem po dole*: Śliczna P., gdy cicho, gdy wiatru niema. <Od Pływać>

**[Pływek, wka,** lm. **wki]** *drobny przedmiot przywiązany do wędki, pływający na powierzchni wody i wskazujący chwilę, gdy ryba zaczepia o haczyk*: Przewoźnik na brzegu promu stał zdumiony, poglądając na djamentową wędkę, srebrny włosień, złoty P. i wędzisko bursztynowe. Gliń. <PŁY PŁE PŁOW PŁAW>

**Pływiec, wca,** lm. **wce** bot. (cabomba) *roś. z rodziny grzybieniowatych.* <PŁY PŁE PŁOW PŁAW>

**Pływka, i,** lm. **i** l. *krążek służący do oznaczenia chyżości wody w rzece.* **2.** embr. *komórka zarodkowa poruszająca ś. swobodnie za pomocą rzęsów*: Rozrodki są nagiemi pierwotnemi komórkami, swobodnie ś. poruszającemi za pomocą rzęsów: rozrodki takie noszą nazwę pływek. <PŁY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

× **Pływny** *służący, przeznaczony do pływania:* Nogi gęsie pływne. <PŁY PŁE PŁOW/PŁAW>

†**Pnać się, a ś., ał ś.** p. **2. Piąć:** Ciżba zewsząd, jedni ś. na murach wieszają, a drudzy na wierzch pnają. Stryjk. Polacy ku cnotom ś. pnali, domy wsławili. Stryjk. Mnie służyli, do mnie ś. pnali. Stryjk. <PN/PIĘ PON/PIŃ>

**Pnajać, a, ał** zł. *iść*, knajać.

**Pnajanie, a,** blm., czynność cz. **Pnajać.**

†**Pnanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pnać ś.,** *pięcie ś.*

**Pnącz, a,** lm. **e** *roślina o pniu cienkim zdrewniałym, pełzającym po drzewach za pomocą korzeni powietrznych.* Rost. Poplątane pnącze odwiecznych lasów. Przybysz. Las pnączów, przez który przedrzeć ś. nie może gromada podróżników. Wysp. We wnęku skał, zawieszonych pnączami i bluszczem. Sier. <PN/PIĘ/PON/PIŃ>

**[Pnena]** p. **2. Piąć.**

**[Pneno]** p. **2. Piąć.**

**!Pneometr, u,** lm. **y** p. **Pneumatometr.** <Gr. pneûma + métron>

**!Pneometrja, i,** blm. p. **Pneumatometrja.** <Gr. pneûma = dech + -metría = mierzenie>

× **Pneumatokord, a,** lm. **y** muz. *narzędzie muzyczne, w którym przez dęcie wiatru wydobywa ś. głos ze strun.* <Gr. pneûma = wiatr + Gr. chordé, Łć. chorda = struna>

**Pneumatolityczny** przym. od **Pneumatoliza:** P. sposób powstawania minerałów.

**Pneumatoliza, y,** blm. min. *zjawiska rozkładu i przeobrażeń, powstające pod wpływem gazów wulkanicznych.* <Gr. pneûma, 2 pp. -atos, + lýsis>

**Pneumatolog, a,** lm. **owie** *znawca pneumatologji, spirytysta:* Ojcze kochany, przerwał uczony P., w rzeczach ducha niema niepodobieństwa. Krasz.

**Pneumatologiczny** przym. od **Pneumatologja,** *spirytystyczny.* <Od Pneumatologja>

**Pneumatologja, i,** blm. p. **Pneumatyzm.** <Gr. pneûma, 2 pp. -atos, + logía>

**Pneumatomachja, i,** blm. **I.** *zaprzeczanie bóstwa Duchowi św.* **2.** *zaprzeczanie duchowości człowieka.* <Gr. pneûma, 2 pp. -atos, + máchē>

**!Pneumatometr, u,** lm. **y,** **!Pneometr** *przyrząd do mierzenia oddechu,* dechomierz. <Gr. pneûma + métron>

**Pneumatometrja, i,** blm., bł. **Pneumetrja** *mierzenie ciśnienia oddechowego.* <Gr. pneûma, 2 pp. -atos, + métron>

**!Pneumatoterapja, i,** blm. lek. p. **Pneumoterapja.** <Gr. pneûma, 2 pp. -atos, + Terapja>

**Pneumatoza, y,** blm. *nagromadzenie powietrza wewnątrz ciała.* <Gr. pneumátōsis>

**Pneumatyczny I.** fiz. *oparty na własnościach zgęszczonego lub rozrzedzonego powietrza, powietrzny:* Machina a. pompa pneumatyczna = *przyrząd służący do zgęszczania powietrza a. do wydalania go z przestrzeni hermetycznie zamkniętych:* Poczta pneumatyczna = *urządzenie do przesyłania listów i posyłek w wagonikach przepychanych za pomocą siły ścieśnionego powietrza przez rury ciągnące się pod ziemią.* Kolej pneumatyczna = *poruszana ścieśnionym powietrzem.* Poduszka, obręcz pneumatyczna = *gumowa poduszka, obręcz wypełniona powietrzem.* Hamulec P. Krzesiwko pneumatyczne = *krzesiwko, w którym hubka zapala ś. przez nagłe stłoczenie powietrza.* **2.** chem. *gazowy, od gazów pochodzący, do gazów należący:* †Chemja pneumatyczna = *chemja ciał gazowych.* × Wanienka pneumatyczna = *wanienka do zbierania gazów.* <Od Pneumatyka>

**Pneumatyk, a I.** lm. **cy** *ten, co bada powietrze, gazy.* **2.** lm. **i** *rower o obręczach gumowych dętych; bandaż gumowy na koła, napełniony zgęszczonym powietrzem.* <Gr. pneumatikós>

× **Pneumatyka, i,** blm. fiz. **I.** *nauka o własnościach fizycznych powietrza.* **2.** = **Aerodynamika.** <Fr. pneumatique, Gr. pneûma, 2 pp. -atos>

**Pneumatysta, y,** lm. **ści** *zwolennik pneumatyzmu, spirytysta.*

**Pneumatyzm, u,** blm., **Pneumatologja** *nauka o duchach, spirytyzm.* <Od Gr. pneûma, 2 pp. -atos>

**!Pneumogastryczny** *płucno-żołądkowy.* <Gr. pneúmōn + Gastryczny>

**Pneumograf, u,** lm. **y** *przyrząd graficznie przedstawiający ruchy ciała wykonywane skutkiem oddychania.* <Z Gr. pneûma, + grapheîn>

**!Pneumografja, i,** blm., **!Pneumonografja** anat. *opis a. opisywanie płuc.* <Gr. pneúmōn + grapheîn>

**!Pneumologja** ı, blm. anat. *nauka o płucach.* <Z Gr. pneúmōn + -logía>

**Pneumometr, u,** lm. **y I.** *przyrząd do mierzenia powietrza, powietrzomierz.* **2.** p. **Spirometr.** <Gr. pneûma + métron>

**!Pneumonja, i,** lm. **e** *zapalenie płuc.* <Gr. pneumonia>

**!Pneumonografja, i,** blm. p. **Pneumografja.** <Z Gr. pneúmōn + grapheîn>

**!Pneumoragja, i,** lm. **e** patol. *krwiotok płucny.* <Z Gr. pneúmōn + rhéō>

**!Pneumoterapja, i,** blm., **!Pneumatoterapja** lek. *leczenie pneumatyczne, leczenie powietrzem zgęszczonym lub rozrzedzonym.* <Gr. pneûma + therapía>

**Pneumotoksyna, y,** lm. **y** *jad wytwarzający ś. w płucach.* <Gr. pneúmōn + Toksyna>

**!Pneumotomja, i,** lm. **e I.** × P. anat. *anatomja płuc.* **2.** chir. *nacięcie płuca.* <Gr. pneúmōn + témnō>

**!Pneumotoraks, u,** lm. **y** patol. *odma piersna.* <Gr. pneûma + thórax>

**!Pneumotyfus, u,** lm. **y** *dur powikłany zapaleniem płuc.* <Gr. pneúmōn + týphos>

**Pniaczek, czka,** lm. **czki** p. **Pniak:** P., pniak, w który szczepią płonki, latorośle. Kn. W P. wszczepić latorośl. Troc. <Od Pniak>

**Pniak, a,** lm. **i I.** *część drzewka, chróstu, krzaka, przy korzeniu:* P. chróstu rosnącego, pień w drzewie, łodyga abo głąb w ziołach. Kn. P. jest w chróście, pień w drzewie, łodyga w ziołach. Troc. Ta płonka gładkim pniakiem roście. Troc. Aby nie rosochato, ale gładkim pniakiem rosły płonki. Kn. **2.** a. **[Gnat]** *pień, pieniek, kłoda, kloc:* Skazany na śmierć głowę już na pniaku kładzie. Przyb. Łokciem wsparł ś. na jakimś pniaku. Bał. Przen.: Czytam mu fraszki i żartowne dzieje, siedzi jako P., ani ś. rozśmieje. Pot. **3.** [P.] = a) przen. *pień, ród, rodzina:* Z pniaka Toporów. Pol. Dla całego rodu sołtysiego, który oni tam po swojemu pniakiem nazywają. Pol. b) *podstawa pod cebrzykiem.* c) *garnek garncowy.* d) *miska półtoragarncowa.* **4.** *jedna ze sztuk ciosowych, z których składają kolumnę w braku monolitu.* **5.** anat. *tułów,* × kloc, × kłoda: Ciało człowiecze dzieli ś. na pień *alias* P. i na członki. Kirch., Krup. Zdr. **Pniaczek, [Pniczek].** <PIEŃ/PŃ>

**Pniakowato** przys. od **Pniakowaty.**

**Pniakowaty I.** *mający wiele pniaków, klocowaty.* **2.** p. **Pnisty.** <Od Pniak>

**Pniakowy** przym. od **Pniak,** *pniowy.* L.

**Pniasty, Pienny** *mający pień:* Lasy pniaste ustają na pewnej wysokości. Pol. Rośliny pniaste czyli drzewne. Lib. <Od Pień>

†**Pnieć, eje, ał** *wisieć, być zawieszonym, rozpiętym:* Ciało samo prawego Boga... za nas na krzyżu pniało. Naw. Pniało na krzyżu. Glos. <Z Czes. pnětí, pnití>

†**Pnienie, a,** blm., czynność cz. **Pnieć.**

†**Pniewie, a,** blm. zb. *karcze, drobne pnie, pniaki, chróst, chróścina:* Wilk, gdy źrzobka zobaczy, czołga ś. na brzuchu, kryje ś. za P., za pagórki, za drzewa. Klon. Chciał ś. z pniewia dobywać, zawodzi, *truncis avellere corpora tentat.* Żebr. <PIEŃ/PN>

†**Pniewisto** przys. od **Pniewisty.**

†**Pniewisty** *pełen pniewia, karczowaty, pełen pni, karczów:* Wrzucili im na drogę co kamienistego, pniewistego i korzenistego, iżby przez to idąc, pilnie patrzali, gdzie nogę stawić. Górn. <Od Pniewie>

**Pniomierz, a,** lm. **e** *narzędzie do mierzenia pnia.* <Pień + *Mierz, od Mierzyć>

**Pniowe, ego,** blm. **1. a. Pniowszczyzna** *podatek, opłata do skarbu od drzewa bezpłatnie wydawanego z lasu.* **2.** *pieniądze, dawane leśniczemu od kupca drzewa w lasach prywatnych.* <Od Pniowy>

**Pniowszczyzna, y,** blm. p. **Pniowe.** <Od Pniowy>

**Pniowy, Pienny** przym. od **Pień; Pniakowy** *klocowy, tyczący ś. pnia:* Drzewa pniowe. <Od Pień>

**[Pniówka, i,** lm. **i]** *siekiera używana przy wykopywaniu pniaków.* <Od Pniowy>

**Pnisty, Pniakowaty** *mający kształt, własność pnia, podobny do pnia:* Pnista osada palmy hawańskiej. <Od Pień>

**[Pnoć, pnie, pnął]** p. **2. Piąć.** <Zam. *Pnąć, od Pnę>

**[Pnon]** p. **2. Piąć.**

**[Pnół]** p. **2. Piąć.**

**[Pnoła]** p. **2. Piąć.**

**[Pnóło]** p. **Piąć.**

**Po** przyi. **A)** samodzielny **1.** z 3 pp. = a) z zaimkiem lub przymiotnikiem (który tu najczęściej ma rzeczownikową końcówkę *u)* rodzaju nijakiego wyraża *zwyczaj, sposób:* Pozwólcie, po staremu niech dusza zamarzy. Syrok. Po pijanemu a. †po pijanu. Po dawnemu, po głupiemu. Po obywatelsku = obywatelskie, według zwyczaju obywatelów kraju jakiego. Kn. Powiedz po prostu a szczerze. L. Piszę po twojemu. Troc. Żyjmy po staremu. Troc. Prawda najrychlej po prostu ś. rozumie. L. Choć żyje modnie, jednak kocha po staroświecku. L. Po grubijańsku ś. ze mną obchodził. L. Po żołniersku, po kupiecku, po lekarsku. Troc. Ksiądz głośno pacierz mówi, a drudzy po cichu za nim. Star. †Po cichu, Sinieczku. Star. Po kryjomu. Niechaj ś. sobie w domu choć po prostu modli, lepiej niech będzie głupim, a rodu nie spodli. Syrok. Przyszedł tu jeden (ubrany) po polsku w kontuszu. L. Dziś u nas bardzo wiele strojów: to po włosku, to po hiszpańsku, po brunświcku, po usarsku, po kozacku, po tatarsku, po turecku. Górn. U nas teraz wszystko po paryskuu (= *na sposób paryski*). Kazano im po arjańsku wierzyć. Skar. Wszystko u nas teraz po modnemu, po francusku, po niemiecku, djabli wiedzą, po jakiemu. Kras. Djabeł Ewę po włosku zwodził, Ewa Adama po czesku, Bóg ich po niemiecku gromił, anioł zaś po węgiersku z raju wypędził. Prz. Przyjechał pan podczaszyc na francuskim wózku, pierwszy człowiek, co w Litwie chodził po francusku. Mick. Dwukolna dryndulka, która ś. po francusku zwała karyjulka. Mick. Mówięc ci po polsku, rozumiesz mię? L. (= *wyraźnie, zrozumiale).* Uścisnęli sobie dłoń po przyjacielsku. Ukarał go po ojcowsku. Napis po angielsku. Raz po łacinie (po łacińsku), drugi raz po grecku chrześcijanom nauki dawał. Skar. Co tam mówił dalej, mogli zrozumieć chyba wszyscy święci, bo po łacinie starce już gadali. Syrok. Czyta, rozumie, pisze po niemiecku. b) po temu = *tej miary, odpowiedni temu; stosowny, właściwy do tego; ku temu, na to, do tego:* Głupi jest, kto wysoko siedzi, a głowy po temu niema. Skar. (= †*z to).* Ma siły po temu, żeby mu ś. mógł oprzeć. Nar. Chciałeś być wielkim, ale nie miałeś po temu rozumu. Niem. Jam nie po temu bohaterom sprostać. L. Chociaż miejsce miał nie po temu, męstwem jednakoż zwycięstwa dopiął. Pilch. (= *niedogodne).* Miałem czas przystojny i pogodny do bitwy, miałem miejsce po temu, żadnejem rzeczy nie opuścił potrzebnej. Baz. Wiślica miasto było kiedyś bardzo obronne, jakoż ma miejsce po temu. Biel. M. U nas wszystko po temu, wiek w samym kwiecie, serce nieustraszone. Pilch. Czas po temu. Żegl. (= *pora teraz).* Tu nie czas i nie miejsce po temu, aby ś. o to spierać. c) p. niż. pod 4 i 6. **2.** z 4 pp. po kogo, po co = a) *dla dostarczenia, dla otrzymania, dla sprowadzenia kogo, czego; w jakim celu, na co, dla czego:* Posłano więc po kota. Kras. Poszli po Klarysę i z nią tu przyjdą. L. Jak on przyjdzie, po mię pobieżysz. L. Wierzyciel jeden za drugim wpada, a każdy po pieniądze. L. Wpadł jak po ogień. Idź po pana. Troc. Posłać po pana. Troc. Posłano poń. Iść po wino, po piwo. Troc. Po żer przestały ś. wszystkie (wróbelki) zlatywać. Słow. Po obietnicę na prędkim koniu jechać trzeba. Prz. Skoczyć po rozum do głowy. Więc po rozum, po dowcip trzeba za granicę. Kras. Cóż tu mam czynić, przyszłam po radę. Stasz. Pytają ś. wszystkich, których spotykają, skąd, dokąd i po co idą? L. Po to tylko przyszedł, żeby ś. ze mną kłócić. L. Po co statut i prawa chwalebne stawiamy, jeśli ś. obyczajów dobrych nie trzymamy? Kochan. Bóg wie, co porobiły sejmujące stany: po co ten rząd, te wszystkie odmiany? Niem. Po cóż tu Leonora (przyszła)? Mor. A. A ty tu po co? P. Koch. Nie mieli już po co do domów ś. wracać. Skar. Po djabłaż mu było tam chodzić! L. Po jakiego licha to wszystko! b) p. niż. pod 5 i 6. c) Po ile? = *wiele z rzędu za każdym razem?:* Po dwa dni, po trzy czasem dręczy ś. postami. Groch. d) Po ile razy? = *ile razy wkoło? ilokroć? ilokrotnie?:* Ja nie kazno dzieja, po dwa razy jedno bajać. L. (= *dwa razy).* Powtarzaj mu po sto razy, a on zawsze zapomni (= *sto razy*). e) Po który raz? = *który raz z kolei?: za którym razem? którym razem?:* Był chory, gdym był u niego po raz ostatni. Po raz drugi zgłosił ś. do mnie. Zachorował po raz drugi (= *powtórnie).* Widziałem Kraków po raz pierwszy (= *pierwszy raz).* Po raz pierwszy służyła u nas trzy miesiące, za drugim powrotem rok. Po raz ostatni pytam was, czy chcecie? L. Po raz, po drugi i — po trzeci! (przy licytacji). Po pierwsze... po drugie... po trzecie a. pierwsze a. raz... drugie... trzecie = *punkt pierwszy, pozycja pierwsza; z pierwszego, z drugiego, z trzeciego względu; dla pierwszej, drugiej, trzeciej przyczyny:* Histo-

ryk przedstawia zwykle: po pierwsze, przyczyny wypadku; po drugie, samo zdarzenie; po trzecie, jego skutki. Puścizna składa ś.: po pierwsze, z gruntu; po drugie, z zabudowań; po trzecie, z inwentarza żywego; po czwarte, z ruchomości; po piąte, z kapitałów. Nie mogłem ś. zgodzić na proponowaną posadę: po pierwsze dla tego, że nie była ona dość korzystna: po drugie, że wymagała specjalnego uzdolnienia, którego nie posiadam; po trzecie, że dla jej objęcia trzebaby opuścić strony rodzinne, do czego nie mam odwagi; po czwarte, że zajęcie, któremubym ś. miał poświęcić, nie odpowiada mojemu usposobieniu. f) po co = *aż do czego, pokąd; dopóki:* Długa aż po pas broda. Stasz. Po kolana, po kostki woda. Kn. Ma jeść po uszy. Utopieni w delicjach po uszy. Opal. W długach po uszy, zadłużony po uszy. Tantalus w rzece siedzi po gardło, a wody pragnie. Km. Choćbyś urobił ręce po łokcie, nie nastarczysz. U sukien tych były rękawy po łokcie. Sz. Dadzą chatę niziuchną, stropu po nos, ścian po boki. Brud. (= *trumnę*). Po drogę mój grunt, po rzekę. Kn. Polikrates szczęśliwy był aż po ludzką zazdrość. Warg. Wojsko tatarskie, które do Węgier ujachało, beło go po pięć kroć sto tysiąc. Chwal. †Po przęczkę = *w miarę, miernie, umiarkowanie, w przyzwoitych granicach:* Wedle polskiej mowy, po przęczkę, to jest we wszystkich rzeczach miarę chować, a z brzegów nie wylewać. Kosz. Mają w tym niejaką dyskrecją, coby było tak w czas abo w miarę, prawie po przęckę, a nie nazbyt. Glicz. Żoniem ś. umizgać kazał, lecz po przączkę. Opal. Po dziś dzień = *do dziś dnia, do dzisiaj.* Żaden z nich po dziś dzień tego nie dokazał. Star. Od synów Władysławowych książęta szląskie aż po ten wiek początek swój mają. Papr. Po wszystkie dni moje będę Boga chwalił. Bud. (= *przez wszystkie dni i w ciągu wszystkich dni*). Po cztery dni z niemi, po trzy godziny zrana, a trzy po obiedzie dysputował. Skar. Po te trzy niedziele, które nam do Bożego Narodzenia zostają, bierze kościół ewanielje o św. Janie. Skar. g) z (czego, czym): święcą trzy dni po rząd, godując, weseli będąc. Jancz. 3. z 7 pp. = a) Po kim, po czym = *w czasie, gdy kto już ustąpił, umarł; gdy coś minęło, skończyło ś., przeszło:* Po ojcu, stryju, bracie w żałobie chodzić. Kn. Tęsknić po kim (= *za kim*). Pamiątka po matce. Po dziecku umarłym pamiątka. Słow. Po córce w pięć dni — o Boże, mój Boże! z wieczora huczeć już zaczęło morze! Słow. Po tobie poszła na handel korona, tron poniżony i rada stępiona. Karp. (Bóg) dziecko mi weźmie, żonę, a po żonie mnie nieszczęsnego. Słow. Gdym skończył szkołę — po świętym Pietrze... Syrok. Pierwej było po wojnie, niźli ś. zaczęła. Groch. Po mej śmierci niech będzie jak chce; nic do nas, co będzie po nas. Kn. Po kąpielach przeleżeć ś. trzeba. Krup. Ta dziewczyna już jest po ślubie. L. Po nieszczęściu godzi ś. szczęścia spróbować. Kn. Po obiedzie łyżka. Prz. Musztarda po obiedzie. Prz. Po czasie wojska zbieramy, po czasie wojujemy, wtenczas, gdy okazja minie na nieprzyjaciela. Opal. Wtenczas wierzymy, kiedy już po szkodzie. Nar. Mądry Polak po szkodzie. Prz. Po weselu bywa smutek. Prz. Już po harapie! Prz. (= *już po wszystkim, skończyło ś., już klamka zapadła*). Nastąpiła po żalu radość niewymowna. Kras. Tak okropnie po śmierci wyglądał, jakby już próżnych naszych łez nie żądał. Słow. Po śnie wesela został płacz— pierścionek. Słow. Po przeczytaniu tego listu zrozumiałem wszystko (= *przeczytawszy list*). Po odrobieniu lekcji położył ś. spać. Spoczął po dziennych trudach. Już po kim, po czym! = *już przepadł, już nie wróci, już go niema, skończyło ś.* Już po naszym szczęściu. Stasz. Nie wspominaj tej sromoty, niech już będzie po niej. P. Koch. (= *zapomnijmy o niej, uważajmy ją za niebyłą, pogrzebmy ją w niepamięci*). Jeśli wejdzie w społeczność z facjendarzami, już po nim. L. (= *zgubiony, stracony*). Zginęliśmy, już po nas. L. (= *nic nas nie uratuje, niema dla nas ratunku*). Jeśli dawne czasy nie wrócą ś. przecię, niedługo będzie już po świecie. L. (= *koniec świata*). Cieszą ś. z nowiny, że już po skąpym i okrutnym królu. Jabł. (= *że już umarł*). Nic ś. nie rusza, ach, już po nim, już nie żyje! L. Więc było po uroku, po czarach, po dziwie! Mick. b) Po czym = *oznacza miejsce, kierunek czynności przesuwania a. przesuwania ś. przez powierzchnię czego a. przechodzenia z miejsca na miejsce po wierzchu czego; na różne miejsca a. w różnych miejscach czego:* Po wierzchu = na wierzchu, *superne.* Kn. Pogłaskać po głowie. Musnąć po twarzy. Po ziemi ś. co wlecze. Kn. Czołga ś. po ziemi. Ślizga ś. po lodzie. Krew po sercu ślizga ś. powoli, serce wiele wymaga, a wrażeń tak mało. Syrok. Wszystko idzie jak po maśle. Droga jak po stole (= *gładziuteńka, równiuteńka*). Spuszcza ś. wciąż po linie. L. Szańców nie rzucano: jak po stole Turczyn poszedł do nich. Birk. (= *przez stół*). Mruczące po kamykach strumyki. Kras. Tu będziem razem po wodnym pląsać kryształe. Mick. Rózga, spadając, brzękła po bagnetach. Mick. Tak po niezmiernym niebie szło samotne słońce. Mick. Po morzu żegluje. Troc. Abyśmy dziatki pożywili, gardłować po ziemi, po morzu nie litujemy. Hrb. Do trzechset kościołów po różnych miejscach zmurowała. Groch. Po gaju chodził. Otw. Po dachu łazić. Kn. Biega po dachu, po sali, po mieście, po polu. Troc. Po boku, po łbie weźmiesz. Troc. Wybić kogo po twarzy. Uderzył go po grzbiecie. Po mieście chodzić. Kn. Wszedł po drabinie (= *za pomocą drabiny*). Idzie, stąpa po schodach. Po brzytwach stąpa. Plamy po ciele. Rozsypać co po ziemi. To ziele po drogach rośnie. Troc. Błądzić po lesie. Przen.: Chodzi po słońcu, po księżycu (= *po miejscu oświeconym przez nie*). Biega po chłodzie (= *za chłodu, po miejscu chłodnym a. niesłonecznym*). Przen.: Włóczy ś. po nocy (jakby: *po różnych jej chwilach*). Po gwiazdach, po poświecie, po księżycu, *benefitio luminis.* Kn. Bił ś. z Krzyżakami w nocy po księżycu. Biel. M. Panna ta lubi po miesiącu chodzić. L. Cóż to jest za przyczyna, dla której błąkasz ś. po nocy? L. Ma ochotę po nocy włóczyć ś. L. Wilki ci i złodziej po nocy wędruje, a trzeci błazen, co ich naśladuje. Bratk. Po chłodzie pojedziemy. Kn. Chodzi po deszczu. †Po oku abo kącikami patrzeć na kogo. L. (= *z boku, zezem*). Trochę go już poznawa i z boku towarzyszowi swemu skazuje po oku. Ustrz. Ślęczy po nocach, po całych dniach. Ma pieniądze po ludziach (= *u różnych osób*). c) Po czym (w lm.), przen. po kim = *z jednego miejsca na drugie, od jednego do drugiego, z jednego na drugi:* Po kościołach biega. Po bankietach, po biesiadach chodzi. Kn. Szukała go po rozmaitych miastach, po wsiach, po dolinach, po polach i równinach. P. Koch. Po stopniach. Troc. Po szczeblach, po gałęziach skacze. Troc. Moja myśl dawno ś. już po półmiskach błąka. L. Krew ś. po żyłach rozlewa. Troc. Ból chodzi po kościach. Przen.: Po panach król rozkaz ten roze-

słał. Kn. = obesłał panów tym rozkazem. L. Sieniawski, pan mój na Brzeżanach, dziś mnie prosi po paniach i panach, jutro was prosi na swój bal maskowy. Słow. d) Po kim, po czym = *za kim, za czym, z kim, z czym, w kierunku czego, nie przeciw niemu:* † Po nim! = ścigaj go, ścigajmy, ścigali. Kn. Po nici kłębka dojdziesz. Prz. Po wodzie, po rzece jechać. L. (= *nie pod wodę*). Po wietrze, po wodzie miło jechać i sporo. Kn. Po słońcu jechać = w tył mając słońce. Kn. Po gwiazdach jechali. Kn. (= *kierując ś. według nich*). Wstąpię tam, bo mi będzie po drodze (= *nie z drogi*). Wstępować po drodze. Po drodze zwiedził miasta. Troc (= *za jedną drogą*). Przen.: Po czym = *z czym, za czym, pod naciskiem czego, przez co, dla czego, gwoli czego, w jakim celu:* Po potrzebie jechać. Kn. (= *za interesem*). Przyszedłem tu po interesie. Chodzić po prośbie, po proszonym, po kolędzie. Z natchnienia Ducha św. do kościoła przyszedł, znać, że nie po próżnej rzeczy. Białob. Biedny Kapucyn szedł po posłuszeństwie do odległego swojego klasztoru. Hoł. (= *z posłuszeństwa, przez posłuszeństwo*). Jeśli po dobrej woli nie pójdziem, musimy. Troch. Przen.: Po kim, po czym = *podług niego, według niego, zgodnie z nim, stosownie do niego:* Za Ludwika wszystko po swej woli chcieli mieć Węgrowie, a nie według obyczajów naszej ziemi. Biel. M. Po muzyce tańcować. Troc. Po cudzej woli chodzić, skakać. Kn. To nie po mojej myśli. Projekt ten nie jest po jego myśli. Pisma te, które chcesz jawnie czytać przed ludem, nie po jego głowie, czyli raczej przeciwne są jego obyczajom. Pilch. Mówiąc po sumieniu. L. (= *sumiennie*). Przepraszam, wszystko po szczerości mówiłem. L. Po rozumie, *ratione usus fuit*. Kn. Po części = *częścią, w części*. Po prawdzie powiedziawszy (= *prawdę mówiąc, co prawda*). W tym przeklętym miejscu wszystko idzie po djable. L. Gho! już po djable sprawa. L. Co nagle, to po djable. Prz. A to sprawa po djable! L. (= *djabelska sprawa*). Witanie jakie takie, ale żegnanie po djable przyszło. Glicz. Mają go za sprawiedliwego sędziego, a bywa przecię po kacie często. Star. Po djasku go chwalisz, po djaskuś uczynił. Kn. Odyniec rozdrażniony, nie po miejscu ręką strzelecką trafiony. Pot. (= *nie w to miejsce, gdzie trzeba*). Przen.: Po kim, po czym = *za kim, z jego strony, jego stronę trzymając, jemu sprzyjając, po jego plecach, jego protegując, za nim obstając:* Łotrostwo, orężem wsparte, zawsze ma prawo po sobie. Nar. Kto ma złoto, ma prawo po sobie. Prz. Nie mając po sobie Pisma św., uciekł ś. do tej obrony. Baz. Korybut w Czechach miał wielu ludzi po sobie i Praga była po nim. Biel. M. Większa część senatorów po Henryku była. Biel. M. Urzędnicy byli po Żydach, tak iż kiedy Żyd. co uczynił, dano mu pokój. Biel. M. Przeciw mnie kazanies uczynił; on odpowie: i owszem, po tobiem jego uczynił, cesarzu. Skar. Rzekszy po wilku, czemuż po baranie nie rzec? Pot. Nie mieli w tym szczęścia i Boga po sobie. Papr. Bezpieczen żyje mimo wszelkiej trwogi, gdy kto łaskawe ma po sobie bogi. L. Mniej trzymaj o sobie, gdy szczęście po tobie. Prz. Okręt czeka, wiatr po nas, wsiadać możemy. Pot. Konstantyn prawa po wierze katolickiej wydawał. Skar. Wszystkie okoliczności po nim były. Kłok. Bujniejszych traw w żadnym położeniu nie znajdziesz, chłód k temu po pasterzach prawie, *optatam pastoribus umbram*. Żebr. e) po kim = *od kogo:* Król listy do senatorów rozesłał, chcąc to mieć po nich, żeby do Warszawy przyjechali. Górn. Ludwik chciał to mieć koniecznie po duchownych, aby mu płacili połowę poradlnego. Biel. M. Wymagać, żądać, spodziewać ś. czego po kim. Po kim, po czym = *od kogo, z czego; po co, na co:* Co mi po tym — *na co mi ś. zda, co mi z tego.* Djabli po łyżce, kiedy nie masz co jeść? Dzw. Nic po nim, nic wart, nikczemny, niepożyteczny. Kn. Nic po tych zbytnich potrzebach, nic po tym srebrze na służbie i obiciu złotym. Kochan. Co po tych skargach próżnych, jeśli na występy przez szpary, jako mówią, patrza urząd tępy? L. Djabli po rozumie, gdy sobą rządzić ś. nie umie. Wyb. Weź mię z sobą na wojnę: cóż po mnie w pokoju? Bardz. Nic tu było po tobie. Kn. Cóż w dzień po świecy? Skar. Jeśliż sprawiedliwość każdy sobie czynić sam zechce, tedy powiedziałbym, że nic w Polszcze po prawie, nic po urzędnikach, nic po trybunałach i po wszystkich sejmikach. Star. Co mu było po tak szerokim państwie, co po tak wielu synach, co po tak gorącej przyjaźni rzymskiej! Warg. (= *co mu to pomogło*). Wyjdzie mu ta zbrodnia na dobre; coby nam już było po prawach, co po sądzie, co po zwierzchności? Górn. Co mu było po sługach, gdy sam niewolnikiem został? Skar. Co mi po mędrcu, co sam żyje sobie? L. Co mi po dobrym mieniu, gdy użyć nie mogę? co po wszystkim, gdy słabość wznieca śmierci trwogę! Kras. Jawnie to na męża powiadała, iż mu było nic po żenie. Biel. M. Cóż mi po tym nazywać ją żoną, gdy na nię tylko patrzeć pozwolono? Karp. Nic zdrowym po doktorze i doktorowi po zdrowym. Trzt. Twoja rzecz w domu siedzieć; coć było po tak dalekiej drodze? Skar. Cóż tu po płaczu? P. Koch. Co, proszę, po tych zbiorach, co po pełnych złota skrzyniach? Opal. f) × Po kim = *z kim, za kim:* Po żenie wziął kilkanaście tysięcy. Kn. (= *za żoną*). Chciała za niego wydać córkę swoję i dawała już po niej dwa tysiące złotych. L. g) Po kim = *z czyjej strony, przez kogo:* Krewność po matce. Troc. Ostatni przedstawiciel tego domu po matce a. po kądzieli. Po ojcu, po stryju powinowaty. L. Potomek czyj po ojcu a. po mieczu. Przen.: Na państwo nie po krwi, ale po cnocie wstąpił. Skar. (= *przez nią, dla niej, na podstawie, z powodu nie krwi, ale cnoty, ze względu na...*). h) *za poprzedzającym co do miejsca, czasu a. znaczenia:* Po Bogu jemu dziękuję. Troc. Po Bogu, po ojcu pierwszy mój opatrzyciel. Kn. (= *nie licząc Boga, ojca*). Po łasce królewskiej zdrowie i całość tobie przypisuję. Troc (= *najpierw łasce królewskiej, później tobie*). Pierwszy po królu. Kn. Po sobie mówili, czytali, jeden po drugim. Kn. i) Po kim, po czym = *z kogo, z czego:* Po głosie go poznała. Skar. Po słońcu znam południe. Kn. Po dobrym budowaniu dobre fundamenta poznawają. Skar. Niech mistrza poznają po uczniu. Skar. Sądzić o kim po powierzchowności. Znać prędko i po twarzy, jaki ś. w kim ogień zarzy. Jag. Po wę chu, po smaku, barwie, po zapachu etc. co poznać. Kn. I tobie wierni będziem, tylko też chęć i ufność po tobie niech znamy, jakośmy też po królach, panach naszych, zawżdy znali. Biel. M. Po sobie znam. Skar. (= *do siebie*). Nie pokazuj nic po sobie, abyś wiedziała o tym. L. Chociaż pokrywa, znać po niej, jak jest pomieszana. L. (= *na niej*). Jam milczał, choćby mię zabito, nic podałem po sobie. Jabł. Znać pana po cholewach. Prz. P. niż. pod 4, 5, 6. **4.** z pp. †3-im i 7-ym (p. wyż. pod 3 c): Córki będą biegać po muru. B. Sz. Kazał sobie konia wywieść, tam na konia

wsiadszy, biegał po dworowi. 1543. Pałac był bardzo cudny, oprawian po ścianam złotem, drogim kamieniem. Ist. o św. Józ. Którzy ś. tułali po światu. Rej. Po wszystkiemu królestwu posły bieżą. Kaz. Gnieź. Służebnicy albo woźni, jeżdżąc po ziemiam królestwa naszego, ubogą szlachtę nauczyli ś. łupić. S. wiśl. Aczli by nie chciał stać ku sądu, ale, kryjąc ś. po stronam, szkody czynił. S. wiśl. Paknąliby to inaczej uczynił, a będzie sądzić po inszym miastom... S. wiśl. **5.** z pp. 4-ym i 7-ym *z* (czego), *na* (czym): Po drugą stronę zaś zamku idzie pod mur rzeka Moskwa. Niem. S. Po prawej ręce mu stał. Warg. Niech siedzą ci dwaj synowie moi jeden po prawicy twojej, a drugi po lewicy. Wuj. **6.** z pp. 3-im, 4-ym i 7-ym: (Dawniej liczebniki: pięć, sześć, siedem, osiem, dziewięć, miljon, kładły ś. po przyimku *po*— w przypadku siódmym; inne zaś — w przypadku czwartym). Po czemu? po ile a. ile? = *w jakiej cenie? za jaką cenę od jednostki ilości?; wiele za każdym razem?, wiele naraz?, ile każdy?:* Po czemu ten towar? Po ile a. ile płaciłeś łokieć tego sukna? Po ile sprzedałeś te krzesła? Po ile płaci ś. od sztuki? Po ile otrzymaliście za swą pracę? *(= ile każdy z was).* Po ile wam płaci dziennie? Po ile każdemu a. na każdego wypada? Po czemu co chodzi, nie wie. Kn. Po złotemu. Kn. [Po złotemu po groszy pięć. Po dwadzieścia po dwa, po 20 po trzy i t. d.]. × Po tynfowi. Kopcz. Po bitemu. Troc *(=po talarze bitym).* Gdyby kmiecie byli winni a pozwani, tedy każdy po wołowi ma być ciądzan. S. wiśl. Każdemu z osobna chłopięciu dam po jednemu jabłku, a którzy pilniejsi są, po cztery dam tym. Urs. Chory użyje tego lekarstwa co godzina po łyżce, po szklance. Krup. Po kieliszku ratafji wypili. L. Ledwie po kubku dostało ś. każdemu. L. Przynieś komżę każdemu księdzu: i przynieśli po komży. Bud. Wzięli każdy po groszu. Wuj. (każdy) z nich wziął po swym pieniądzu. Leop.). Po groszu zbierając, zbierzesz; po szelągu ciskając, rozciskasz. Rys. *( - grosz za groszem, groszami).* Gęś wyskubią, rwąc po piórku. Comp. Po ziarnku, *granatim.* Kn. Po kąsku, po trosze. Kn. Po nici rozbierać, *filatim.* Kn. Po razu wszyscy uderzyli = każdy uderzył raz. Kn. Po stopniach. Kn. *( - stopniami, z stopnia na stopień, nie jednym skokiem).* Po jednemu ich wypuścił = pojedynkiem. Kn. Tak źle pisze, że aż po literze dochodzić trzeba, co wyraził. L. (a litera po literze). Po jednych pieniądzach wszystko. Kn. Po groszu cenię, przedaję. Kn. Po talarze bitym. Kopcz. Po talaru. Kn. Po funcie, po łucie. Kn. Po dwa złote, po trzy ruble. Płacił po cztery tynfy; po pięciu talerach. Troc. Pobór po groszy dwunastu z łanu postanowiono, potym po dziesięci groszy. Górn. Krakowskiej djecezji po sześci groszach, a we wszystkich inszych po dwunastu groszy od grzywny płacić kazano. Błaż. Od pary trzewików materjalnych po złotych ośmiu, od skórzanych po cztery i po pięciu. L. **B)** przyi. nierozdzielny **1.** z czasownikami = a) *służy do tworzenia z czasowników niedokonanych — czasowników dokonanych:* Podziękować, pobłądzić, posłać, pójść, pobratać ś., pozostać. Dodany jednak do czasownika częstotliwego nie zamienia go na dokonany: Ponosić, powstawać, pozostawać, pobierać, pobrząkiwać, pokrzykiwać, poganiać. b) *oznacza dokonanie, pokończenie czynności w wielu razach, dokonanie jej na wielu przedmiotach z kolei a. powtarzanie czynności razwraz:* Pobić, pozabijać, pobrać, pościnać, popalić, połupić, popustoszyć, popłacić, porozjeżdżać ś., ponaprawiać, porozdawać, powyrywać; pokrzykiwać, pośpiewać, pobrząkiwać, podrwiwać, pokpiwać, pochutnywać, pogwizdywać, polatywać. c) *nadaje czynności znaczenie dokonania jej w różnych miejscach przedmiotu, w rozmaity sposób:* Połamać, poszarpać, potargać, powykręcać, powyginać, porozrywać. d) *wyraża trwanie czynności przez pewną chwilę, strawienie pewnego czasu na danej czynności, poprobowanie wykonania czynności:* Potrzymać, postać, pobyć, poleżeć, poczekać, pocierpieć, poszukać. Pogram, a nuż wygram? *Oznacza rozciągnięcie czynności na czas krótki a. na małą cząstkę przedmiotu:* Pożyczyć, poprobować, pokosztować. e) *znaczy objęcie czynnością jakiej powierzchni, rozciągnięcie czynności na pewnej powierzchni, o—, za—:* Polać, posypać, popieprzyć, pokryć, pomazać, pobielić, poszyć, powlec, pomalować, podrapać, pokaleczyć, posiniaczyć, posiwieć, postarzeć. f) *nagłe zaczęcie ś. czynności:* Posypać ś. *(=sypnąć ś.),* polać ś., potoczyć ś., poskoczyć, popędzić. g) *posunięcie, pomknięcie czynności naprzód:* Posunąć, pomknąć, popchnąć, pobić (gwoździa, obręczy, beczkę, zam. obręcze na beczce), postąpić, pogłębić, pokręcić (śruby), popuścić. **2.** z częściami mowy deklinującemi ś. = a) *nadaje im odcień znaczeń wskazanych* pod **A** np.: poseł, pozew (p. **A** 2 a), pojedyńczy, poszóstny (p. **A** 2 c), powszedni (p. **A** 2 f), pokłosie, posłowie, pojezuicki, pokrzyżacki, pogrobowiec (p. **A** 3 a), powsinoga (p. **A** 3 b), pogłowie, pogłówny, pookienne, podymne, poszczególny, pomór (p. **A** 3 c), pościg, poszlaka, Polesie, Pomorze, pobrzeże, pomyślny, powolny (p. **A** 3 d), postronny, poboczny (p. **A** 4). b) *wyraża odcień znaczenia taki, jaki mają czasowniki wskazane tu* pod **B** 1., np.: poklask, postrach, pochwała (p. **B** 1. a), pokład, pomost (p. **B** 1. d), podmuch, postęp, pobudka, ponęta (p. **B** 1. f). c) *znaczeń innych wyrazów złożonych z po-, nie dających ś. uogólnić, szukać należy w szeregu wyrazów, które niżej podajemy. Po zamienia ś. niekiedy w wyrazach z niego złożony* — w *pa:* Padół, paczesie, parów, pagórek, paklepie, pareka, parącz, parobek. <PO/PA>

**Poabdykacyjny** *przypadający na czas po abdykacji:* Należyte objaśnienie dziejów Jana Kazimierza poabdykacyjnych. Czerm. <Po + Abdykacyjny>

**Poabdykować, uje, ował** *pozrzekać ś. kolejno władzy królewskiej.* <Po + Abdykować>

**Poabdykowanie, a,** blm., czynność cz. **Poabdykować.**

**Poabonować, uje, ował** *zaabonować na pewien czas, pobyć przez pewien czas abonentem.* <Po + Abonować>

**Poabonowanie, a,** blm., czynność cz. **Poabonować.**

**Poabszytować, uje, ował** *powalniać ze służby, podawać abszyt:* P. żołnierzy. <Po + Abszytować>

**Poabszytowanie, a,** blm., czynność cz. **Poabszytować.**

**Poadministrować, uje, ował** *administrować przez pewien czas i w końcu przestać, pobyć administratorem przez pewien czas.* <Po + Administrować>

**Poadministrowanie, a,** blm., czynność cz. **Poadministrować.**

**Poadmirować, uje, ował** *admirować przez czas jakiś i w końcu przestać.* <Po + Admirować>

**Poadmirowanie**, a, blm., czynność cz. **Poadmirować**.

**Poadoptować**, uje, ował *poprzyjmować (dzieci) za swoje*: Poadoptowano pozostałe sieroty. <Po + Adoptować>

**Poadoptowanie**, a, blm., czynność cz. **Poadoptować**.

**Poadresować**, uje, ował co = *poopatrywać adresami, powypisywać na czym adresy*: P. listy. <Po + Adresować>

**Poadresowanie**, a, blm., czynność cz. **Poadresować**.

**Poagitować**, uje, ował *agitować przez pewien czas i w końcu przestać, popróbować agitacji*. <Po + Agitować>

**Poagitowanie**, a blm., czynność cz. **Poagitować**.

**Poakademicki** *pozostały po akademji*: Gmach P. <Po + Akademicki>

**Poakcentować**, uje, ował *podokonywać akcentowania; pokłaść akcenty, poopatrywać akcentami*. <Po + Akcentować>

**Poakcentowanie**, a, blm., czynność cz. **Poakcentować**.

**Poakceptować**, uje, ował co = *podokonywać akceptacji czego*: P. weksle. <Po + Akceptować>

**Poakceptowanie**, a, blm., czynność cz. **Poakceptować**.

**Poaklimatyzować**, uje, ował *zaaklimatyzować jedno po drugim pewną liczbę istot, przedmiotów, podokonywać aklimatyzacji*. **P. ś.** (o pewnej liczbie istot, przedmiotów) *zaaklimatyzować ś. kolejno*. <Po + Aklimatyzować>

**Poaklimatyzowanie**, a, blm., czynność cz. **Poaklimatyzować**.

**Poaklimatyzowanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poaklimatyzować ś.**

**Poakompanjować**, uje, ował *akompanjować przez pewien czas i w końcu przestać*. <Po + Akompanjować>

**Poakompanjowanie**, a, blm., czynność cz. **Poakompanjować**.

**Poaktykować**, uje, ował *podokonywać aktykacji, powpisywać, powciągać do akt*. <Po + Aktykować>

**Poaktykowanie**, a, blm., czynność cz. **Poaktykować**.

**Poakuszerować**, uje, ował *pobyć przez pewien czas akuszerką*. <Po + Akuszerować>

**Poakuszerowanie**, a, blm., czynność cz. **Poakuszerować**.

**Poakwirować**, uje, ował *ponabywać, pokupować*. <Po + Akwirować>

**Poakwirowanie**, a, blm., czynność cz. **Poakwirować**.

**Poalabastrować**, uje, ał *powlec, pokryć, obłożyć alabastrem*: Gmachy pomurował, poalabastrował. Rej. <Po + *Alabastrować, od Alabaster>

**Poalabastrowanie**, a, blm., czynność cz. **Poalabastrować**.

**Poalarmować**, uje, ował *zaalarmować wielu z kolei*. <Po + Alarmować>

**Poalarmowanie**, a, blm., czynność cz. **Poalarmować**.

**Poalterować**, uje, ował *strawić pewien czas na alterowaniu, pomartwić trochę, pofrasować, pogniewać*: Jeśliby z nagłego przestrachu a gniewu matka a. mamka poalterowana była, nie ma dawać piersi dziecięciu. Comp. **P. ś.** *pomartwić ś., pofrasować ś., pogniewać ś.*: Tam znowu król poalterował s. łajaniem kaznodziei Karmelity z ambony. Pas. <Po + Alterować>

**Poalterowanie**, a, blm., czynność cz. **Poalterować**.

**Poalterowanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poalterować ś.**

**Poałunować**, uje, ował *pozaprawiać, ponapuszczać ałunem*. <Po + Ałunować>

**Poałunowanie**, a, blm., czynność cz. **Poałunować**.

× **Poambalować**, uje, ował *popakować np. towary*. <Po + Ambalować>

× **Poambalowanie**, a, blm., czynność cz. **Poambalować**.

**Poambarasować**, uje, ował **I.** *zaambarasować wielu jednego po drugim*. **2.** *strawić pewien czas na ambarasowaniu*. **P. ś.** *ambarasować ś. nieco przez pewien czas*. <Po + Ambarasować>

**Poambarasowanie**, a, blm., czynność cz. **Poambarasować**.

**Poambarasowanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poambarasować ś.**

**Poamortyzować**, uje, ował *zamortyzować jedno po drugim, poumarzać*: P. wydatki. <Po + Amortyzować>

**Poamortyzowanie**, a, blm., czynność cz. **Poamortyzować**.

**Poamplifikować**, uje, ował *porozszerzać, porozwlekać w opowiadaniu, w opisywaniu*: Mnóstwo faktów uszło jego wiadomości; inne poamplifikował lub poprzekręcał. Lis. H. <Po + Amplifikować>

**Poamplifikowanie**, a, blm., czynność cz. **Poamplifikować**.

**Poanglizować**, uje, ował konie = *poucinać koniom ogony na sposób angielski*. <Po + Anglizować>

**Poanglizowanie**, a, blm., czynność cz. **Poanglizować**.

**Poanimować**, uje, ował **I.** *zachęcić, pobudzić, poduszczyć, zapalić wielu jednego po drugim*. **2.** *strawić pewien czas na animowaniu*. <Po + Animować>

**Poanimowanie**, a, blm., czynność cz. **Poanimować**.

**Poankrować**, uje, ował *pospinać, pościągać ankrami*.

**Poankrowanie**, a, blm., czynność cz. **Poankrować**.

**Poantedatować**, uje, ował *poopatrywać datą wcześniejszą od właściwej*: P. weksle. <Po + Antedatować>

**Poantedatowanie**, a, blm., czynność cz. **Poantedatować**.

**Poaplikować**, uje, ował *poprobować aplikować, pobyć jakiś czas aplikantem*. <Po + Aplikować>

**Poaplikowanie**, a, blm., czynność cz. **Poaplikować**.

**Poaportować**, uje, ował *strawić pewien czas na aportowaniu*. <Po + Aportować>

**Poaportowanie**, a, blm., czynność cz. **Poaportować**.

**Poarendować**, uje, ował **I.** *potrzymać w arendzie, przetrzymać jakiś czas w dzierżawie, pobyć arendarzem czego*. **2.** *podawać w arendę a. pobrać w arendę*. Przen.: Heretyków skoro poarendował sobie czart, ten oblig na nich włożył, aby od nich czarci nie odchodzili. Birk. <Po + Arendować>

**Poarendowanie**, a, blm., czynność cz. **Poarendować**.

**Poaresztować**, uje, ował **I.** *zaaresztować wielu kolejno, pobrać do aresztu*. **2.** *pokłaść areszt na wielu przedmiotach*: Kram żelazny kredytorowie

jego poaresztowali i sekwestrowali byli. Łoź. <Po + Aresztować>

**Poaresztowanie, a,** blm., czynność cz. **Poaresztować.**

**Poarfować, uje, ował I.** *poprzepuszczać, poprzesiewać przez arfę jedno po drugim.* **2.** *strawić pewien czas na arfowaniu.* <Po + Arfować>

**Poarfowanie, a,** blm., czynność cz. **Poarfować.**

**Poargumentować, uje, ował** *strawić pewien czas na argumentowaniu, poprobować argumentować:* Chwycił ś. tego sofizmatu i poargumentowawszy nieco, przekonał ś. najdowodniej. Krasz. <Po + Argumentować>

**Poargumentowanie, a,** blm., czynność cz. **Poargumentować.**

**Poarjański** *pozostały po arjanach:* Poszukiwanie poarjańskich skarbów. Dyg. Kaplica poarjańska w Gardzienicach. <Po + Arjański>

**Poartykułować, uje, ował** *poukładać coś podług artykułów.* <Po + Artykułować>

**Poartykułowanie, a,** blm., czynność cz. **Poartykułować.**

**Poartyleryjski** *pozostały po artylerji:* Gmach P. Koszary poartyleryjskie. <Po + Artyleryjski>

**Poasekurować, uje, ował** *poubezpieczać, pozabezpieczać jedno po drugim.* <Po + Asekurować>

**Poasekurowanie, a,** blm., czynność cz. **Poasekurować.**

**Poasygnować, uje, ował** *wyasygnować jedno po drugim, pokończyć asygnowanie.* <Po + Asygnować>

**Poasygnowanie, a,** blm., czynność cz. **Poasygnować.**

**Poasymilować, uje, ował** *zasymilować jedno po drugim.* <Po + Asymilować>

**Poasymilowanie, a,** blm., czynność cz. **Poasymilować.**

**Poasystować, uje, ował** *poświęcić pewien czas na asystowanie, pobyć asystentem.* <Po + Asystować>

**Poasystowanie, a,** blm., czynność cz. **Poasystować.**

**Poatakować, uje, ował** *poświęcić pewien czas na atakowanie, poprobować atakować.* <Po + Atakować>

**Poatakowanie, a,** blm., czynność cz. **Poatakować.**

**!Poatryner, a,** lm. **rzy** *człowiek chory na piersi, skłonny do suchot.* <Fr. poitrinaire>

**!Poatrynerka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poatryner:** Dla żony, która jest trochę P., cieplejszej aury potrzeba. Kaczk.

**Poaugustjański** *po Augustjanach pozostały:* Dom P. <Po + Augustjański>

**× Poaukcjonować, uje, ował I.** *popodwyższać.* **2.** *policytować.* <Po + Aukcjonować>

**× Poaukcjonowanie, a,** blm., czynność cz. **Poaukcjonować.**

**Poautoryzować, uje, ował** *podokonywać autoryzacji.* <Po + Autoryzować>

**Poautoryzowanie, a,** blm., czynność cz. **Poautoryzować.**

**Poawansować, uje, ował** *poudzielać awansów:* Rząd bejów poawansował wprost na paszów. Jeż. <Po + Awansować>

**Poawansowanie, a,** blm., czynność cz. **Poawansować.**

**Poawanturować się, uje ś., ował ś.** *porobić nieco awantur, strawić pewien czas na awanturowaniu ś., poprobować awanturować ś.* <Po + Awanturować ś.>

**Poawanturowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poawanturować ś.**

**Poawizować, uje, ował** *zaawizować jedno po drugim.* **P. ś.** *zaawizować ś. kolejno.* <Po + Awizować>

**Poawizowanie, a,** blm., czynność cz. **Poawizować.**

**Poazardować się, uje ś., Pohazardować ś.** *strawić pewien czas na hazardowaniu ś.* <Po + Azardować ś.>

**Poazardowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poazardować ś.**

**[Pobab, u,** lm. **y]** p. **Odróbka.**

**Pobabić, i, ił I.** *przepędzić pewien czas na babieniu, na akuszerstwie.* **2.** *pooczepiać, podokonywać obrządku oczepin.* <Po + Babić>

**Pobabieć, eje, ał a. !P. ś.** *postarzeć ś., postawać ś. babami:* Jednak ś. to wszystko pobabiało. Wyb. <Po + Babieć>

**Pobabienie, a,** blm. **I. a. !P. ś.** czynność cz. **Pobabieć. 2.** czynność cz. **Pobabić.**

**!Pobabienie się, a ś.,** blm. p. **Pobabienie.**

**Pobabłać, bła a. ble, błał** p. **Pobabrać.** <Po + Babłać>

**Pobabłanie, a,** blm., czynność cz. **Pobabłać,** *pobabranie.*

**Pobabrać, rze, rał, Pobabłać I. a. P. ś.** *strawić pewien czas na babraniu, popaprać, pogmerać, pogrzebać.* **2.** *zababrać, powalać, pobrukać, popaćkać, pochlapać.* **P. ś.** *zababrać ś., powalać ś., pobrukać ś., popaćkać ś., pochlapać ś.* <Po + Babrać>

**Pobabranie, a,** blm., czynność cz. **Pobabrać.**

**Pobabranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobabrać ś.**

**Pobachować, uje, ował** *strawić pewien czas na bachowaniu, pohulać.* <Po + Bachować>

**Pobachowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobachować.**

**† Pobaczać, a, ał** i **† P. ś.** p. **Pobaczyć.** <Po + * Baczać, od Baczyć>

**† Pobaczanie, a,** blm., czynność cz. **Pobaczać.**

**† Pobaczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobaczać ś.**

**† Pobaczenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Pobaczyć. 2.** *pojęcie, rozwaga, baczność, roztropność, przytomność umysłu:* Kroki drobne a prędkie roztropny rozum, rychłe P. i prędkość w każdej sprawie ukaże. And. z Kobyl.

**† Pobaczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobaczyć ś.**

**† Pobaczować, uje, ował** i **† P. ś.** p. **Pobaczyć.**

**† Pobaczowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobaczować.**

**† Pobaczowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobaczować ś.**

**† Pobaczyć, y,ył,** nied. **† Pobaczać, † Pobaczywać, † Pobaczować** *zobaczyć, poznać, zmiarkować, pomiarkować, spostrzec, zauważyć, przekonać ś.:* Wnet to z tej ewanielji pobaczymy, jeżeli jedno uważymy. Wuj. Nie pobaczyli w nim nigdy żadnego grzechu. Wys. Judasz, grzechu swego pobaczywszy, do kapłanów bieżał i jawnie ś. z tego spowiadał. Żarn. Abyśmy poznali dobrze, które są uczynki ciała, a ducha, które pobaczować będziemy *(= uważać, rozważać).* Gil. Użyjesz przeto łaski, gdy pobaczysz, Panie, że ś. podczas co głupie z mej

krewkości stanie. Grabow. †P. ś. *być pobać o czym, dać ś. zauważyć:* Może ś. to jaśnie P. stąd.. Wys. <Po + Baczyć>

†**Pobaczywać, a, ał** i †P. ś. p. **Pobaczyć.**

†**Pobaczywanie, a,** blm., czynność cz. **Pobaczywać.**

†**Pobaczywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobaczywać ś.**

[**Pobać się, boi ś., bał ś.**], †**Poboić ś.** *ulęknąć ś., zlęknąć ś., stchórzyć, zatrwożyć ś.:* Słysząc to, pobał ś. o skórę. Tw. <Po + Bać ś.>

**Pobadać, a, ał** I. *zbadać wielu kolejno.* 2. *strawić pewną chwilę na badaniu.* <Po + Badać>

**Pobadanie, a,** blm., czynność cz. **Pobadać.**

**Pobajać, je, jał** I, *nabajać wiele rzeczy, popleść, pogadać, popaplać, porobić plotki:* Musiał on co P., chcąc pieniądze wydrwić. L. Wuj, chcąc ich pożenić, pobajał te brednie. L. Ani chybić, że to Bartek pobajał te plotki. L. 2. *strawić pewną chwilę na bajaniu.* <Po + Bajać>

**Pobajanie, a,** blm., czynność cz. **Pobajać.**

**Pobajdurzenie, a,** blm., czynność cz. **Pobajdurzyć.**

**Pobajdurzyć** p. **Pobzdurzyć:** Miło z nim było P. Krasz. <Po + Bajdurzyć>

**Pobajramować, uje, ował** *pohulać, pobawić ś.* <Po + Bajramować>

**Pobajramowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobajramować.**

**Pobakałarzenie, a,** blm., czynność cz. **Pobakałarzyć.**

**Pobakałarzyć, y,ył** *pobyć czas jakiś bakałarzem, poprobować bakałarki.* <Po + Bakałarzyć>

**Pobalansować, uje, ował** I. *balansować przez pewną chwilę i w końcu przestać balansować.* 2. *pobujać, pobawić ś., pohulać, pawłoczyć ś. bez zajęcia.* <Po + Balansować>

**Pobalansowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobalansować.**

**Pobalotować, uje, ował** *strawić pewien czas na balotowaniu:* Pobalotowali i rozeszli ś. bez rezultatu. <Po + Balotować>

**Pobalotowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobalotować.**

**Pobalować, uje, ował** *spędzić pewien czas na balowaniu, pobawić ś., pohulać* <Po + Balować>

**Pobalowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobalować.**

**Pobalowy** *następujący po balu:* Chwilka pobalowa. Pol. Pobalowe zmęczenie. <Po + Balowy>

**Pobalsamować, uje, ował** *zabalsamować wiele jedno po drugim:* P. zwłoki. <Po + Balsamować>

**Pobalsamowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobalsamować.**

**Pobałamucenie, a,** blm., czynność cz. **Pobałamucić.**

**Pobałamucenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobałamucić ś.**

**Pobałamucić, i, ił** I. *pokręcić, pokrzyżować, pogmatwać, poplątać w opowiadaniu, w mowie o., w sprawach jakich.* 2. *zbałamucić wielu kolejno:* P. panny. P. psy, dzieci. 3. *strawić pewien czas na bałamuceniu* P. ś. *strawić pewien czas na bałamuceniu ś., na bałamuctwach, pohulać sobie, połobuzować ś.* <Po + Bałamucić>

**Pobałwanić, i, ił** *pokryć bałwanami, pofałdować w bałwany:* Z postrzelonych, pobałwanionych chmur od czasu do czasu pokazywał ś. księżyc. Przybor. <Po + Bałwanić>

**Pobałwanienie, a,** blm., czynność cz. **Pobałwanić.**

[**Pobanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pobać ś.**

**Pobanitować, uje, ował** *powydalać, powyganiać z kraju:* P. przestępców. <Po + Banitować>

**Pobanitowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobanitować.**

**Pobankietować, uje, ował** *strawić pewien czas na bankietowaniu, pohulać, poczęstować.* <Po + Bankietować>

**Pobankietowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobankietować.**

**Pobankrutować, uje, ował** (o wielu z kolei) *zbankrutować:* Dosyć, że oni chyba wszyscy pobankrutują! Krasz. <Po + Bankrutować>

**Pobankrutowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobankrutować.**

[**Pobanować, uje, ował**] *pożałować.*

[**Pobanowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pobanować.**

†**Pobantować, uje, ował** *porabować, poplondrować, poniszczyć:* Biskupstwa pobantowane i z majętności odarte. Birk. Ojczyzna twoja wpadła w ręce rozbójnicze, już splundrowana, już pobantowana od wyrodnych synów swoich. Birk. Niemasz li w polu co wziąć, to my do chałupy, weźmie ś. mięso, masło, groch, kapusta, krupy; nieciężko P. po chałupie wszędzie. Zwr. M. <Po + Bantować>

†**Pobantowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobantować.**

**Pobaranieć, eje, ał** *poglupieć, posłupieć.*

**Pobaranienie, a,** blm., czynność cz. **Pobaranieć.**

**Pobaraszkować, uje, ował** I. *strawić pewien czas na baraszkach, pofiglować, pożartować, pozbytkować.* 2. × P. *pogadać żartobliwie.* L. 3. [P.] *pożartować.* <Po + Baraszkować>

**Pobaraszkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobaraszkować.**

**Pobarczy** sąd bart. *sąd barbą pierwszej instancji.* Pol. <Po + ? Barczy, od Barć>

**Pobarłożenie, a,** blm., czynność cz. **Pobarłożyć.**

**Pobarłożyć, y,ył** I. *powyścielać barłogiem.* 2. *poprószyć barłogiem, zabarłożyć, pośmiecić.* 3. *pobajać, pobzdurzyć, pobajdurzyć.* <Po + Barłożyć>

**Pobarować się, uje ś., ował ś.** *strawić pewien czas na barowaniu ś., poborykać ś., pomocować ś.* <Po + Barować ś.>

**Pobarowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobarować ś.**

[**Pobartkować się, uje ś., ował ś., Pobiatkować s.**] *pobarczać s., pomocować ś., poborykać s.* <Po + ? Bartkować s., od Bartek>

[**Pobartkowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pobartkować ś.**

**Pobarwiczkować, uje, ował** *barwiczką pomalować, pokryć.* <Po + Barwiczkować>

**Pobarwić, i, ił** *pokryć, powlec barwą, pofarbować, pomalować.* <Po + Barwić>

**Pobarwienie, a,** blm., czynność cz. **Pobarwić.**

**Pobarykadować, uje, ował** *zabarykadować jedno po drugim:* Pobarykadowano ulice, poprzebijano w ścianach i w podwórzowych murach strzelnice Jez. <Po + Barykadować>

**Pobarykadowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobarykadować.**

**Pobasować, uje, ał** I. *pograć a. pośpiewać, powtórować na basetli.* 2. przen.: P. komu = *strawić pewną chwilę na basowaniu, pochlebianiu komu.* <Po + Basować>

**Pobasowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobasować.**

**Pobastować, uje, ował** (o wielu) *zabastować kolejno.* <Po + Bastować>

**Pobastowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobastować.**

†**Pobawa, y** rz. blm. *pobyt, czas, przez który ktoś gdzie pobawił a. pobawi:* Widział ś. być celem przez czas swej pobawy przewrotnych Maurów różnych zasadzek naprawy. Przyb. <Po + Bawa>

†**Pobaweczka, i,** lm. **i** *zabaweczka, zabawka:* Lubuje ś. czasu pokoju..., jak ś. do gospody z pobaweczkami znoszą. Rej. <Po + * Baweczka, od Bawa>

[**Pobawiać, a, ał**] *bywać, bawić, przebywać, obracać ś., podziewać ś.:* A gdzieżeś, Jasiu, pobawiał, żeś tak konika marnował? <Po + Bawiać>

[**Pobawianie, a,** blm.] czynność cz. **Pabawiać.**

**Pobawić, i, ił** I. cz. ni. *spędzić pewien czas na bawieniu gdzie, pobyć, pomieszkać:* P. na wsi, u rodziny. 2. kogo = *poświęcić pewną chwilę na bawieniu, zabawianiu kogo:* P. dziecko. **P. ś.** *spędzić pewien czas na bawieniu ś., na zabawie.* <Po + Bawić>

**Pobawienie, a,** blm., czynność cz. **Pobawić.**

**Pobawienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobawić ś.**

**Pobazgrać, grze, rał** I. *zapełnić bazgraniną, zabazgrać, pogryzmolić, pogwazdać:* P. ścianę, 2. *pobawić ś. bazgraniem, pogryzmolić przez pewną chwilę.* <Po + Bazgrać>

**Pobazgranie, a,** blm., czynność cz. **Pobazgrać.**

**Pobazyljański** *pozostały po bazyljanach, niegdyś do zakonu bazyljanów należący:* Klasztor P. W pobazyljańskich murach powiatowa szkoła. Rol. <Po + Bazyljański>

**Pobąkać, a, ał** *strawić pewną chwilę na bąkaniu.* <Po + Bąkać>

**Pobąkanie, a,** blm., czynność cz. **Pobąkać.**

[**Pobebrać, brze, brał**] p. **Pobabrać.** <Po + Bebrać>

[**Pobebranie, a,** blm.] czynność cz. **Pobebrać.**

**Pobeczeć, y, ał, Pobekać,** częstot. **Pobekiwać** (o owcy, o baranie) *spędzić pewną chwilę na beczeniu,* przen. *popłakać:* Pobeczy i przestanie. Pobekuje kobza czasem. Kon. **Pobeczeć ś.** *zbeczeć ś., zapłakać:* Pobeczeli ś. wszyscy na te słowa. Użalali ś. nad nią tak poczciwie, aż ś. pobeczała. Reym. <Po + Beczeć>

**Pobeczenie, a,** blm., czynność cz. **Pobeczeć.**

**Pobejcować, uje, ował** *pokryć, pociągnąć bejcą, obejcować.* <Po + Bejcować>

**Pobejcowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobejcować.**

**Pobekać, a, ał** p. **Pobeczeć.** <Po + Bekać>

**Pobekanie, a,** blm. I. czynność cz. **Pobekać.** 2. myśl. *pora zaspokojenia popędu płciowego jeleni.*

**Pobekany** jeleń, myśl. *taki, który zaspokoił popęd płciowy.* <Od Pobekać>

[**Pobekiwać, uje, iwał**] p. **Pobekać.**

**Pobekiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pobekiwać.**

[**Pobełchacenie, a,** blm.] czynność cz. **Pobełchacić.**

[**Pobełchacić, i, ił**] *poczochrać.* <Po + * Bełchacić, BEŁCH>

**Pobełchtać, a, ał** p. **Pobełtać.** <Po + Bełchtać>

**Pobełchtanie, a,** blm., czynność cz. **Pobełchtać.**

**Pobełgotać, ocze, otał, Pobełkotać** *strawić pewną chwilę na bełgotaniu.* <Po + Bełgotać>

**Pobełgotanie, a,** blm., czynność cz. **Pobełgotać.**

× **Pobełkać, a, ał** p. **Pobełtać.** <Po + Bełkać>

× **Pobełkanie, a,** blm., czynność cz. **Pobełkać.**

**Pobełkotać, cze, otał** p. **Pobełgotać.** <Po + Bełkotać>

**Pobełkotanie, a,** blm., czynność cz. **Pobełkotać.**

**Pobełtać, a, ał, Pobełchtać,** × **Pobełkać** *strawić chwilę na bełtaniu, pomącić, pokłócić.* <Po + Bełtać>

**Pobełtanie, a,** blm., czynność cz. **Pobełtać.**

× **Pobenedykować, uje, ował** *pobłogosławić:* Gdy trzeba będzie błogosławić, pobenedykuję. Krasz. <Po + * Benedykować, z Łć. benedicere>

**Pobenedykowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobenedykować:** Rano do kapliczki dworskiej przybył ze mszą świętą pleban staruszek dla pobenedykowania na drogę pobożną. Krasz.

**Pobenedyktyński** *pozostały po benedyktynach, niegdyś do benedyktynów należący:* Klasztor P. Kamienna chrzcielnica z XV wieku w pobenedyktyńskim kościele w Jeżowie. Łag. <Po + Benedyktyński>

**Pober, bra,** lm. **bry?:** Pierwej wyrozumieć muszę pobra twego. Jeż.

**Pobereski** przym. od **Pobereże:** Znakomitego szczepu gałąź przesadzona na grunt P. Jeż. × Wino pobereskie = *wino wołoskie przewożone przez Pobereże.* <Od Pobereże>

**Pobereże, a,** blm. I. *miejsce nad brzegiem, pobrzeże, pas ziemi po brzegach.* 2. *kraj położony ponad Dniestrem aż ku granicom tatarskim:* Zawsze będzie taki kraj, jako pospolicie mawiamy, jak na Pobereżu wszelakiemu hultajstwu, łotrowstwu i rozbójnikom na szarpaninę wydany. Star. <Ukr. pobereże>

**Pobereżnik, a,** lm. **cy** *strażnik leśny, pilnujący skrajów lasów:* Gdy pobereżnicy z obu stron złodzieja imą. Wiszn. Przen.: *wydzierca, celnik, zdzierca, krzywdziciel:* Izajasz św. mówi do umarłego króla babilońskiego: Jakoć ustał P., jakoć ucichł pobór. Birk. Szarpacze, stacjonarze, pobereżnicy, zarębacze. Birk. Ustał P., ucichła biernia. Birk. Kto nie widzi onych Żydów, owych pobereżników, owych hajduków u lada ziemianina, którzy gonią kweściki po rynkach, po targach. Birk. <Ukr. pobereżnik>

**Pobereżny** przym. od **Pobereże:** Tatarów émy i tabory niezmierne niszczyły pobereżne ziemie. Krasz. <Ukr. pobèrèžnij>

**Pobernardyński** *pozostały po bernardynach, należący niegdyś do bernardynów:* Klasztor P. <Po + Bernardyński>

**Pobestwić, i, ił** *nabawić wściekłości wielu z kolei, porozbestwiać, porozjuszać, zezwierzęcić wielu:* Pola odłogiem leżą, kmiecie pobestwiono, krzywe kosy na srogie miecze przerobiono. Otw. **P. ś.** p. **Pobestwieć.** <Po + Bestwić>

**Pobestwieć, eją, eli, Pobestwić ś.** (o wielu z kolei) *stać ś. wściekłemi jak bestje, porozbestwiać ś., porozjuszać ś.* <Po + Bestwieć>

**Pobestwienie, a,** blm. I. czynność cz. **Pobestwić.** 2. czynność cz. **Pobestwieć.**

**Pobestwienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobestwić ś.**

**Pobesztać, a, ał 1.** *strawić pewną chwilę na besztaniu, połajając.* **2.** *zbesztać wielu [illegible].* <Po + Besztać>

**Pobesztanie, a,** blm., czynność cz. **Pobesztać.**

**Pobezczeszczenie, a,** blm., czynność cz. **Pobezcześcić.**

**Pobezcześcić, i, ił, Pobezecnić, †Pobezczynić** *zbezcześcić wiele osób a. przedmiotów kolejno, poniewazać, pohańbić, pogwałcić.* <Po + Bezcześcić>

**†Pobezczynić, i, ił** p. **Pobezcześcić:** Pobezczynił jest na ziemi świętość jego pomazańca twego. Ps. flor. <Po + Bez + Czynić>

**†Pobezczynienie, a,** blm., czynność cz. **Pobezczynić.**

**Pobezecnić, i, ił** p. **Pobezcześcić.** <Po + Bezecnić>

**Pobezecnienie, a,** blm., czynność cz. **Pobezecnić.**

**Pobębnić, i, ił** *spędzić pewną chwilę na bębnieniu.* <Po + Bębnić>

**Pobębnienie, a,** blm., czynność cz. **Pobębnić.**

**Pobiadać, a, ał, Pobiadować** *strawić pewien czas na biadaniu.* <Po + Biadać>

**Pobiadanie, a,** blm., czynność cz. **Pobiadać.**

**Pobiadować, uje, ował** p. **Pobiadać.** <Po + Biadować>

**Pobiadowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobiadować.**

**Pobialnik, a,** blm. *ciało białkowate, organiczne,* !metalbumin (metalbuminum). <Po + BIAŁ BIEL>

**×Pobiał, u,** lm. **y** p. **Pobiała.** <Od Pobielić>

**Pobiała, y,** lm. **y, ×Pobiał 1. ×P.** *farba biała pokrywająca przedmioty pomalowane na biało:* Co pod pobiałą grunt czarny ukrywa, im więcej myte, tym czarniejsze bywa. Karp. Ślady przeszłości nietylko w obramowaniach okien i drzwi istniały jeszcze, ale w zaklepanych tynkami i pobiałą nadpsutych rzeźbach. Krasz. Lubiała patrzeć w zwierciadło, chcąc zawsze zdawać sobie sprawę z najmniejszych szczegółów ubrania, pobiały, rumieńca, pudru, fryzury. Krasz. (*= bielidła, blanszu*). **2.** *polewa cynowa, pokrywająca naczynia kuchenne żelazne a. miedziane po ich pobieleniu, pobielenie:* P. zeszła, starła ś. <Po + BIAŁ BIEL>

**[Pobiatkować się, uje ś., ował ś.]** p. **Pobartkować ś.**

**[Pobiatkowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pobiatkować ś.**

**Pobicie, a 1.** blm., czynność cz. **Pobić. 2.** lm. **a** = a) a. **×Pobójka,** *to, czym pokryto dach, pokrycie:* Chcę, aby budowanie i ściany murowane, i P. z dachówki miało. Baz. b) **†P.** *poddasze, strych, góra.* B. Sz.

**×Pobiciel, a,** lm. **e** *ten, co pobił, zwycięzca.* L. <Od Pobić>

**×Pobicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pobiciel.**

**Pobicie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobić ś.**

**Pobić, ije, ił 1.** *zbić, obić, potłuc, poturbować:* Lepiej być pobitym, niż zabitym. L. Złapawszy złodzieja, pobili go okrutnie. Mądry przedysputował, ale głupi pobił. Kras. **2.** Grad, deszcz pobił zboże = *obalił, przygniótł do ziemi, stłukł.* Pobił deszcz zboże. Kn. Tu nas grad pobił, tu woda zabrała. Groch. (*= nasze zboże pobił*). **3.** P. nieprzyjaciela = *pokonać, zwalczyć, zwojować, pogromić, porazić, rozbić, odnieść nad nim zwycięstwo, zwyciężyć, znieść go:* Owa wkrótce powiadając, poraził, pogromił, pobił one wszystkie nieprzyjaciele swoje. Rej. Karol XII pod Klisowem pobił Augusta II. Lel. Pewny wódz rzymski pobił króla potężnego. Mick. P. na łeb, na szyję. **4.** *pozabijać, wybić, wytępić, pomordować:* P. kury, gęsi, cielęta. Pobił wszystkich mieczem, którzy mu ś. przeciwili. Leop. Syny wszystkie pobiją, dziewki w niewolą zabiorą. Kochan. Synowie twoi jednym cięciem od sprawnej poginą ręki katowskiej; synowie zaś hetmańscy nie tak są pobici, jako raczej pomordowani. Sir. Nie żołnierz, niewiele ich pobił. Kn. Przen.: P. kogo w wyścigu, w turnieju, w grze i t. p. = *prześcignąć, zakasować go, wziąć nad nim górę.* **5. †P., [P.]** *skarać, ukarać:* Boże mię pobij, jeżeli to nieprawdziwie piszę. Dar. [Pobij, Boże, tego, co krzywda od niego]. **6.** i nied. **Pobijać** *wbić, zabić głębiej, zapędzić, wtłoczyć dalej biciem:* Pobijam goździa, klina, czopu. L. P. obręczy. P. beczkę = *P. na niej obręczy.* Pobija mu kadź obręczą, pobija mu srebrem, złotem. Kon. **7.** P. dach czym = *pokryć poprzybijawszy co:* P. dach gontami. W złotym wieku z kiełbas płoty pleciono, a połciami i gomółkami domy pobijano. Jan. Z bród żydowskich ma być strzecha, pobita nasieniem z maku. Mick. Przen.: Kościół odzierając, dzwonicę pobijać. Grod. (*= jednemu wziąć, by drugiemu dać*). Kanapa jesionowa, amarantowym merynosem pobita. Hor. (*= obita*). **P. ś. 1.** *pobić jeden drugiego, poturbować ś., poczubić ś., wziąć ś. za łby.* **2.** *pobić siebie:* Wszystkich zaczepiał i P. ś. dawał. Jeż. **3.** myśl. *złapać ś. w sieć i zostać w niej:* Sieć postawić na czterech drzewkach... a skąd (jastrząb) przybieży, tedy ś. pobije. Cyg. <Po + Bić>

**Pobiec, gnie, gł, Pobiegnąć, Pobieżec, [Pobiegać, Pobiezać, Pobieżyć, Pobigać] 1.** *ruszyć biegiem, polecieć, popędzić, pognać, poskoczyć:* P. dokąd, po kogo, po co, za kim, do kogo. **2.** p. **Pobiegać.** <Po + Biec>

**†Pobiedka, i,** lm. **i** p. **Pobudka:** Jedzą czasem dla trunku, choć ś. przyrodzenie tym brzydzi: pobiedkę mu dawają, jedząc to, po czymby pić mogli. Sekl. Muzykowie grali w skrzypice na osiem głosów pobiedkę. Bud. <Po + BIAD BIED>

**Pobiedować, uje, ował, Pobiedzić ś.** *spędzić pewien czas na biedowaniu, pocierpieć biedę:* Pobieduje na tej pustce, a potym do nas przybieży. Krasz. <Po + Biedować>

**Pobiedowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobiedować.**

**Pobiedrze, a,** lm. **a** bud. *ścianka między podłogą a spodem ościeży w oknie.* <Po + *Biedrze, od Biodro>

**[Pobiedzać, a, ał, Powiedzać] 1.** *zachęcać:* Na szelmostwo nie trzeba dzieci P. **2.** *namawiać, prosić, zmuszać do jedzenia, picia:* Nie dajcie sie tak P. Ku upiciu tedy wżdy jeden drugiego pobiedza, prosi. L.

**[Pobiedzanie, a,** blm.] czynność cz. **Pobiedzać.**

**†Pobiedzenie, a,** blm., czynność cz. **Pobiedzić.**

**Pobiedzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobiedzić ś.**

**†Pobiedzić, i, ił** *zwyciężyć.* Ort. <Po + BIAD/BIED>

**Pobiedzić się, i ś., ił ś.** p. **Pobiedować.**

**[Pobiedzie, a,** lm. **a** *biedactwo, charłak.* <Po + *Biedzie, od Bieda>

**Pobieg, u,** lm. **i 1. †P.** *bieg:* P. wody. Gos. **2. †P.** *[illegible], wycieczka:* Odłączył s. od floty dla lądowych w Flandrji pobiegów. Przyb. Acistrowie ścielą drogę, tak fortunnie gnani, wcześnie w port pożądany zadają pobiegi. Żebr. (*portus tenuere petitos.* L.). **3.** fl. p. **Pobiega.** <Po + Bieg>

**Pobiega, i,** lm. **i, Pobieg** fl. *deska przy burcie do chodzenia dla ślisaków*, poch ód: Na szkucie pochody a. pobiegi, tarcice przy burcie przybite, po których ślisi chodzą, kiedy szybują. Mag. Statki wszelkie powinny być pod kluczem sternika, jako to: powrozy, pobiegi, tarcice do oszywania. Haur. <Po + *Biega, od BIEG BIEŻ>

**Pobiegać, a, ał** I. cz. dok. = a) *spędzić pewną chwilę na bieganiu, polatać:* Profesor nie pozwala P., każe ś. ustawicznie uczyć. Boh. b) †P. *obiec, oblecieć:* Pobiegała wszystek świat. Otw. Przez dachówkę wpadszy, piorun ślepy wszystkie gmachy pobiega i pokryte sklepy. Kochan. c) [P.] p. **Pobiec.** d) a. **P. ś., Pobiec, Pobieżeć, Pobiegnąć, Pognać ś.** (o zwierzętach) *zaspokoić popęd płciowy:* Na końcu maja byk ma być do trzody puszczany; bowiem które w ten czas krowy pobiegają, tedy też ciepłego czasu ś. cielą. Trzyc. Chuda krowa rychlej ś. pobiega, niżli zatyła. Trzyc. *(= zajdzie w ciążę).* **2.** cz. nied. (o słońcu) *chwilami pokazywać ś., chwilami kryć ś.:* Słońce pobiega, będzie deszcz. <Po + Biegać>

**Pobieganie, a,** blm., czynność cz. **Pobiegać.**

**Pobieganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobiegać ś.**

**Pobiegły** I. (o krowach a. owcach) *która pobiegła, pobiegła ś., pognała ś., stała ś. cielną:* Krowom już pobiegłym przy wodach bardzo zdrowo. Trzyc. **2.** [P.] *zachmurzony.* †**P., ego,** lm. **gli** rz. *zbieg.* B. Sz. <Od Pobiec>

**Pobiegnąć, gnie, gł** I. p. **Pobiec. 2.** p. **Pobiegać. 3.** [P.] (o niebie) *powlec ś. chmurami, obłokami, zachmurzyć ś.* <Po + Biegnąć>

**Pobiegnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pobiegnąć.**

**Pobielacz, a,** lm. **e** *ten, co pobiela, co bieli:* P. rondlów, kotłów *(= co je cyną pobiela).* P. garnków glinianych *(= polewacz, strycharz).* P. naczynia, polewacz garnców, *crustarius.* Kn. P. ścian, tynkarz. Mącz. <Od Pobielać>

**Pobielać, a, ał** p. **Pobielić.**

**Pobielanie, a,** blm., czynność cz. **Pobielać.**

**Pobielany** *mający na sobie pobiałę, pokryty pobiałą, bielony:* Naczynie pobielane. Dom P. Pieniądz fałszywy P. Fałszywa moneta, pobielana tylko. Pilch. Blacha pobielana = *blacha biała.*

**[Pobielato]** przys. od **Pobielaty,** *białawo.*

**[Pobielaty]** p. **Pobielawy:** Siwy koń, wirchem P. <Od Pobiała>

†**Pobielawo** przys. od **Pobielawy,** *białawo.*

†**Pobielawy, [Pobielaty]** *białawy, niezupełnie biały:* Karciof ma pręt długi, laskowaty abo stryfiasty P. Syr. <Od Pobiała>

**Pobieleć, eje, ał** I. *stać ś. białym, zbieleć; posiwieć:* Twarz Krzysi pobielała, jak płótno. Sienk. Głowa mu już pobielała. **2.** [P.] *rozwidnić ś., rozednieć:* Nie póde já do dom, jaze pobieleje. <Po + Bieleć>

**Pobielenie, a,** blm. I. czynność cz. **Pobielić. 2.** czynność cz. **Pobieleć.**

**Pobielenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobielić ś.**

**Pobielić, i, il,** nied. **Pobielać** I. = a) *pomalować na biało, szczeg. wapnem, obielić:* P. izbę, mur. Troc. b) *powalać czym białym, wytrzeć o coś białego; ubielić:* Pobielił sobie ubranie kredą. Młynarz, otarszy ś. o niego, pobielił mu ramię. Gwałtowny grad z śniegiem w jednej chwili wszystkie okoliczne pola pobielił. Szaj. Przymrozek brał niezgorszy... i szron pobielił dachy i już przytrząsnął se bielizną ziemię. Reym. Ledwie świt pobielił dachy, wieś już było gotowa. Reym. **2.** *dać na czym pobiałę cynową, ocynić:* Żelazo, żeby na różne naczynia kuchenne użyte być mogło, zwykli go cyną pobielać, a takowe żelazo zowią białą blachą. Krum. Większej potrzeba biegłości, aby blachy kuć, niż oneż pobielać. Os. J. Pobielił (polewał) cyną, srebrem statek. Troc. **3.** garnki = *dawać na nich białą szklistą polewę, polewać:* Pobielać garnek. Troc. **P. ś.** *powalać ś. czym białym, wytrzeć ś. o co białego, ubielić ś.:* Pobielił ś. o ścianę, o mur. P. ś. kredą. <Po + Bielić>

**Pobierać, a, ał** I. *brać, otrzymywać, dostawać stale, perjodycznie:* P. pensję, emeryturę. Pobiera 300 złotych rocznie. P. procenty. Cła, przy każdym kroku od kupców i podróżników pobierane, stanowiły główne źródło dochodu książęcego. Szaj. P. nauki a. naukę = *uczyć ś., kształcić ś. w zakładzie naukowym a. u kogo.* **2.** P. podatki = *ściągać, wybierać.* Gotowie poczęli rzymskie państwa wojować, P., osiadać. Biel. M. *(= wybierać z nich podatki, wyzyskiwać je, eksploatować).* **3.** †P. gardła = *odbierać życie, mordować, zabijać:* Przodkowie nasi prawowali ś., z jednej miski jedząc, nierzkąc, żeby sobie mieli około prawa gardła P. Sekl. **4.** [P.] = a) *brać, dostawać:* Jego babie bardzok cudno było, skąd on te piniądze pobira? Przen.: P. z igły = *skubać ś. w wydatkach, skąpić.* b) a. **P. ś., Pobrać ś.** (o zwierzętach) *zachodzić w ciążę:* Ta owca nigdy ś. nie kociła, jałowi ciągle, a P. nie chce. Ta krowa sie pobierała. **5** †P. p. **Pobrać. P. ś.** I. p. **Pobrać:** Wiele stadeł pobiera ś. dla interesu, nie z miłości. **2.** *zostać pobranym:* W imieniu dziedzica odprawiały ś. wszelkie sądy poddanych i pobierały ś. zwyczajne kary pieniężne. Szaj. **3.** †P. ś., [P. ś.] *zwracać ś., zmierzać, kierować ś., ciągnąć, dążyć, mieć ś. ku czemu; zabierać ś., wybierać ś.:* Jak orzeł pobliższy obłoku do słońca ś. pobiera. Gawiń. Ja sie żenić ni mogę, bo ja mam żonę; więc się pobieram do ni i żegnam sie z panem. Do tańca sie pobierá. Przen.: [Ten skąpijszy przecie nie pobierał ś. do tego, żeby tego kolegę szczodrego retował *(= nie poczuwał ś.).* **4.** [P. ś.] p. wyż. pod **4** b). <Po + Bierać>

**Pobieranie, a,** blm., czynność cz. **Pobierać:** P. pensji, nauk. [Choć to był cas pobierania, zaden baran ani ś. do niej zbliżył].

**Pobieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobierać ś.**

†**Pobierki, ów,** blp. *resztki pozbierane, braki, odpadki:* P., kłosów zbieranie, pokłosie. Kn. Wspaniałość tym wszystkim jak pobierkami wzgardza, o co ś. gmin jako o rzecz największą ubija. Pilch. Przy nawale potocznych zabaw szczątki same i P. czasu poświęcamy filozofji. Pilch. <Od Pobierać>

†**Pobiernia, i,** lm. **e** *to, co pobrano, pobór.* Sł. wil. Wody sperchijskie wydały ziół pobiernią, *contribuere aliquid.* Żebr.

**Pobierzmować, uje, ował** I. *podokonywać bierzmowania na wielu osobach.* **2.** *poświęcić pewien czas bierzmowaniu.* <Po + Bierzmować>

**Pobierzmowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobierzmować.**

**Pobiesiadować, uje, ował** *spędzić pewien czas na biesiadowaniu, pouczłować.* <Po + Biesiadować>

**Pobiesiadowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobiesiadować.**

**[Pobiezać, ze, zał]** p. **Pobiec.** <Po + Bieżać, BIEG>

**[Pobiezanie, a,** blm.] czynność cz. **Pobiezać,** *pobieżenie.*

**Pobieżeć, y, ał** l. p. **Pobiec**: †Ścieżką prawdy twej pobieżę, gdy mój frasunek stanie [illegible] kocham. 2. p. **Pobiegać**. <Po + Bieżeć>

**Pobieżenie, a,** blm., czynność cz. **Pobieżeć.**

× **Pobieżka, i,** lm. **i** *bieganie, wycieczka*: Trochę nauki, trochę zabawy, pobieżki na zamkowe straże. Pol. <Po + * Bieżka, BIEG>

**Pobieżnie** przys. od **Pobieżny.**

**Pobieżność, i,** blm. **I.** rz. od **Pobieżny. 2.** †P. *bieg, proces, postępowanie; procedura*: Gdy w rzeczach pobieżności w sprawiedliwych sąd nic nie ma nienawiści przyczyniać. Stat. w.

**Pobieżny I.** × P. przym. od **Pobieg**; *lekki w biegu, wytrzymały w bieganiu*: Pobieżne konie, wytrzymałe do biegania, nie w zawody, lecz w prędkich podróżach i jazdach. L. **2.** [Zwierz P.] = *biegający, w przeciwieństwie do latających ptaków.* **3.** przen. *przelotny, powierzchowny, niedokładny, niegruntowny*: Znajdzie ś. o tym gdzieindziej wzmianka pobieżna. Szaj. Na tym kończymy ten P. zarys tak troskliwie odmalowanego obrazu. Krasz. Pobieżne wzmianki o nim mieliśmy już w naszych encyklopedjach. Krasz. <Od Pobieg>

**[Pobigać, a, ał]** p. **Pobiec**: Łzy serdecznie pobigają z żalu wielkiego. <Z Pobiégać = Pobiegać>

**[Pobiganie, a,** blm.] czynność cz. **Pobigać,** *pobieganie.*

**Pobijacz, a,** lm. **e I.** *ten, co pobija*: P. dachów. Mur. *(= dekarz).* **2.** bed. *narzędzie do pobijania obręczy na statkach bednarskich,* k u ł a. <Od Pobijać>

**Pobijać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pobić.**

**Pobijak, a,** lm. **i** *szlaga, młotek drewniany do prostowania blachy lub do uderzenia w dłóto.* <Od Pobijać>

× **Pobijalny** *służący do pobijania.* <Od Pobijać>

**Pobijanie, a,** blm., czynność cz. **Pobijać.**

**Pobijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobijać ś.**

**[Pobiletny, ego,** lm. **i]** *żołnierz urlopowany, urlopnik.* <Po + * Biletny, od Bilet>

**Pobiór, oru,** lm. **ory** p. **Pobór**: Jeszcze ś. też uprzeda na przednowne długi, na czynsz, na pobiory. Kierm.

**[Pobiórki, rek,** blp.] *drobiazgi.* Gwar. <Od Pobierać>

**Pobirbantować, uje, ował** *strawić pewien czas na birbantowaniu, pohulać, poszaleć, poszumieć.* <Po + Birbantować>

**Pobirbantowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobirbantować.**

**Pobiskupi** *do biskupów przedtym należący, niegdyś biskupi*: Włość szarugradzka składała ś. z dwuch części: jednej pobiskupiej, drugiej nadanej Zamojskiemu przez Stefana Batorego. Rol. <Po + Biskupi>

**Pobisurmanić, i, ił I.** *zrobić bisurmanem, poturczyć, zniewolić do przyjęcia wiary mahometańskiej.* **2.** *porobić bisurmanami, poturczyć, pozniewalać do przyjęcia wiary mahometańskiej*: Pobisurmanieni w Turczech chrześcijanie. Wyrw. [illegible] **2.** przen. *porozpuszczać, rozhultać każdego z wielu.* **P. ś.** a. **Pobisurmanieć I.** *stać ś. bisurmanem, poturczyć ś., przyjąć wiarę mahometańską*: Darowano mu życie pod warunkiem, by ś. pobisurmanił, to jest Mahometową wiarę przyjął. Paszk. **2.** (o każdym z wielu) *stać ś. bisurmanami, poturczyć ś., poprzyjmować wiarę mahometańską* **3.** przen. [illegible] <Po + Bisurmanić>

**Pobisurmanieć, eje, ał** p. **Pobisurmanić.** <Po + Bisurmanieć>

**Pobisurmanienie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Pobisurmanić. 2.** czynność cz. **Pobisurmanieć.**

**Pobisurmanienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobisurmanić ś.**

**Pobitka, i,** lm. **i I.** †P. *porażka, pobicie, rozbicie.* **2.** *przykrycie z desek nad rufą na statkach, aby towary nie przemakały od deszczu.* **3.** ?: Ładował produkta swojej gospodarki na statki, komiegi, byki..., pobitki (do płótna) i wysyłał je do portu morskiego. T. K. **4.** [P.] *kloc drzewa przerąbany na pół.* <Po + Bitka>

**Pobity I.** im. od **Pobić. 2.** [P.] *bity*: Będziecie wy brali pobite talary. <Od Pobić>

**Pobiwakować, uje, ował** *przepędzić pewien czas na biwakowaniu.* <Po + Biwakować>

**Pobiwakowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobiwakować.**

**Pobladnąć, dnie, dł** a. **dnął, Poblednąć, Poblednieć I.** *pokryć ś. bladością, stać ś. bladym, zbladnąć*: Na te słowa wszystek pobladł i pierwszą swą barwę odmienił. P. Koch. Pobladł na takie dziwy zadumiony. Bardz. **2.** *porobić ś. blademi*: Wiele ich było, co srodze pobledli na te nowiny i uciekać chcieli. P. Koch. Ciało jego prowadzili smętni i pobladli. P. Koch. **3.** p. **Poblaknąć**: Kolory, materje pobladły. <Po + Bladnąć>

**Pobladnienie, a,** blm. p. **Pobladnięcie.**

**Pobladnięcie, a,** blm., **Pobladnienie** czynność cz. **Pobladnąć.**

**Poblaknąć, knie, knął** a. **kł, Pobladnąć, Poblednieć I.** *zblaknąć, wyblaknąć trochę, wyblakować, popłowieć, popełznąć nieco, utracić trochę pierwotnego koloru*: Farba tej woni poblaknie. Młody człowiek z poblakłą twarzą = *wymizerowaną, bladą.* **2.** (o każdym z wielu) *zblaknąć kolejno, popłowieć, popełznąć.*

**Poblankować, uje, ował** *blankami poobwodzić, porobić blanki.* <Po + Blankować>

**Poblankowanie, a** blm., czynność cz. **Poblankować.**

**Poblechować, uje, ował, Poblichować** *pobielić na blechu*: P. płótna, nici. **P. ś. I.** *zostać poblechowanym.* **2.** (o każdym z wielu) *pobielić sobie twarze bielidłem.* <Po + Blechować>

**Poblechowanie, a,** blm., czynność cz. **Poblechować.**

**Poblednąć, nie, nął** p. **Pobladnąć.**

**Poblednieć, eje, ał** p. **Pobladnąć.** <Po + Blednieć>

**Poblednienie, a,** blm. p. **Poblednięcie.**

**Poblednięcie, a,** blm., **Poblednienie** czynność cz. **Poblednąć.**

**Poblednienie, a,** blm., czynność cz. **Pobledzić.**

**Pobledzić, i, ił** *uczynić bladym, pokryć bladością*: Lecz fujarka śmiech zagłuszy i pobledzi wszystkie lica. Len. <Po + Bledzić>

**Poblichować, uje, ował** p. **Poblechować.**

**Poblichowanie, a,** blm., czynność cz. **Poblichować.**

**[Poblizce]** przys. p. **Pobliże**: Ani chałup P., ani człeka Ork [illegible] <Po + * Blizk = Blizki>

**Poblizki I.** *będący blizko, w pobliżu, niedaleki, najbliższy s. tuż obok, okoliczny, sąsiedni*: Słyszę kogoś w poblizkiej izbie cicho gadającego. Węg. Pobliżsi krewni. Troc *(= najbliżsi).* <Po + Blizki>

**Poblizkość, i,** blm. rz. od **Poblizki**; p. **Pobliże**: W poblizkości ulasta tego. Troc. W poblizkości kamienia kilka starych wierzb rosło. Orzesz. Na-

szło sporo ludzi, a niemało ich jeszcze... w pobliskości krążyło. Orzesz.

**[Poblizku]** p. **Pobliże**: Kieby to jegomość kiela na P. siedzieli, toby ś. to nazdybywało gadki o naszych chłopach. <Od * Poblizk = Poblizki>

**†Poblizu** p. **Pobliże**: P. ś. do niego nigdy nie przymyka. P. Koch. Patrzy Orland po brzegach, ale ani domu P., ani łodzi, ani widzi promu. P. Koch. Ptaki P. rzeki na pagórek mały spuszczają ś. P. Koch. Aż P. wioseczkę małą obaczyły na górze. P. Koch. P. miasta. Kierm.

**Pobliż, u,** blm. p. **Pobliże**: Własność pijawki przypinania ś. do ciała i ssania krwi ludzkiej ma coś wampirycznego, co P. pijawki i jej nabrzmiałe, ślizkie, pierścieniowe zwoje obrzydliwemi i odrażliwemi czyni. Sł. wil. P. tego miejsca stoi działo wielkie i długie, w którym rosły mężczyzna może sieść. Niem. S.

**Pobliże, a,** lm. **a, Pobliż, Poblizkość l.** *miejsce poblizkie, okolica poblizka, sąsiedztwo*: P. jego wzniosłego umysłu, czystego charakteru i gorącego serca nastrajało poważnie, uroczyście, jak P. świątyni. Wreszcie po przybyciu w P. kościoła ustawiają ś. wozy rzędem przy drodze. W nieskończonych oddalach spływają pobliża. Przybysz. W bezbrzeżne dale odsuwasz pobliża. Przybysz. (*=oddalasz to, co jest blizkie*). **2.** lek.: P. wzrokowe = *odległość najmniejsza, na którą oko widzi jeszcze wyraźnie*. **W pobliżu, Poblizko, × Pobliżu, †Pobliż, †Pobliży, †Poblizu, [Poblizku, Poblizce]** przys. *w poblizkości, tuż obok, w sąsiedztwie, wpodle*: Na ratunek chorego nie było doktora w pobliżu. Sł. wil. <Od Poblizki>

**× Pobliżu** p. **Pobliże**: Dowiedziawszy ś., iż tam P. był, poszedł do niego. Wys. Nie było wojsk P. miasta. Nar. <Od Pobliże>

**†Pobliży** p. **Pobliże**. Troc. <Od Pobliż>

**Poblokować, uje, ował** *podokonywać blokady; blokując, poosaczać*: P. porty, miasta. <Po + Blokować>

**Poblokowanie, a,** blm., czynność cz. **Poblokować.**

**Poblucie, a,** blm., czynność cz. **Pobluć.**

**Pobluć, uje, uł, Poblwać** co = *popaskudzić, blując; zabłuć, porzygać*. <Po + Bluć>

**Pobluzgać, a, ał l.** *strawić pewną chwilę na bluzganiu, chlapaniu ozorem*. **2.** *popaskudzić, poplamić, bluzgając, zabluzgać.*

**Pobluzganie, a,** blm., czynność cz. **Pobluzgać.**

**Pobluźnić, i, ił** *strawić pewien czas na bluźnieniu*. <Po + Bluźnić>

**Pobluźnienie, a,** blm., czynność cz. **Pobluźnić.**

**Poblwać, a, ał** p. **Pobluć**. <Po + Blwać>

**Poblwanie, a,** blm., czynność cz. **Poblwać.**

**Pobłagać, a, ał l.** cz. dok. *spędzić pewien czas na błaganiu*. **2.** [P.] cz. nied. *pobłażać*. **3. †P.** p. **Pobłożyć**. <Po + Błagać>

**Pobłaganie, a,** blm. **l.** czynność cz. **Pobłagać. 2. †P.** *pieszczoty, pochlebstwo*: Gotując ś. naprzeciw nieprzyjacielom, (młodzi) przez P. od matek napominani byli, iżby a. żywi zbrojno ś. zaś wrócili... Kwiat.

**Pobłamować, uje, ował** *pozszywać* (skórki futrzane) *w błam, w błamy*. <Po + Błamować>

**Pobłamowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobłamować.**

**Pobłazenkować, uje, ował** *spędzić pewną chwilę na błazenkowaniu*. <Po + Błazenkować>

**Pobłazenkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobłazenkować.**

**Pobłaznować, uje, ował** *spędzić pewien czas na błaznowaniu, pofiglować, pożartować; pokpić, podrwić*: Która z tobą wieczór pobłaznuje, każda nazajutrz piżmem zalatuje. Kochan. <Po + Błaznować>

**Pobłaznowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobłaznować.**

**Pobłaźnić, i, ił** *porobić błaznami, pobałamucić, zbłaźnić (wielu), na błaznów wystrychnąć, podurzyć, pozawracać głowy*: Ta niewiasta pobłaźniła nas wszystkich. Wuj. Winem swawoleństwa swojego opoiła a pobłaźniła wszystkie króle świata tego. Rej. Marnym kupiectwem prawie wszystek świat pobłaźniła. Rej. Małpa chytra, stawiając świeczki z chrostu, chłopy pobłaźniła. Rej. Fortuna swym pochlebstwem ludzi pobłaźniła. Kochan. (*=popsuła*). **P. ś.** *powychodzić na błaznów, zbłaźnić ś., wystrychnąć ś na głupców, głupstw narobić, skompromitować ś.* (o wielu): Poganie pobłaźnili ś. swemi bogi. Biel. M. <Po + Błaźnić>

**Pobłaźnieć, eje, ał** *porobić ś. błaznami, pogłupieć, podurzeć, potracić głowy, pobaranieć*: Wszyscy ze trwogi pobłaźnieli. Krasz. <Po + Błaźnieć>

**Pobłaźnienie, a,** blm., czynność cz. **Pobłaźnić i Pobłaźnieć.**

**Pobłaźnienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobłaźnić ś.**

**Pobłażać, a, ał, [Pobłagać],** dok. **× Pobłażyć** komu, czemu = *pozwalać komu na wszystko, popuszczać mu wodze, puszczać płazem, tolerować co, patrzeć na co przez szpary, pobłażliwie*: Panowie czeladź karzą, a sobie pobłażają. Bud. Zbyt P. dzieciom. W niczym mu nie pobłaża. Troc. (= *karci go za wszystko*). Na drugie (drugich) przyczyny złego składamy, a sobie pobłażamy. Baz. Kto złemu pobłaża, ten dobrych uraża. Prz. Ojciec własny surowiej może, niż z innemi, z nim ś. obchodził i nie pobłażał w najmniejszej rzeczy. Krasz. <Po + * Błażać, BŁOG/BŁAG>

**Pobłażająco** *w sposób pobłażający, pobłażliwie, z pobłażaniem*: Lepiej i wygodniej na szkarady P. ś. uśmiechać. Krasz.

**Pobłażanie, a,** blm., **[Pobłoga] l.** czynność cz. **Pobłażać**: Przez miłość ślepą i P. dziatkom waszym... nie Bogu z nich, ale piekłu gotujecie ofiarę. Wor. **2.** p. **Pobłażliwość**: Minęły czasy pobłażania i pochlebstw. Kołł. Do szczętu dzieci psuje swym pobłażaniem. L. Okazując ś. cichym i pobłażania pełnym dla drugich, a dla siebie samego surowym. Koss. H.

**× Pobłażenie, a,** blm., czynność cz. **Pobłażyć.**

**Pobłażliwie** przys. od **Pobłażliwy**, *pobłażająco, z pobłażaniem*: Cmoknął i głową P. pokiwał. Jeż.

**Pobłażliwość, i,** blm. od **Pobłażliwy**, *pobłażanie.*

**Pobłażliwy** *skłonny do pobłażania, zbyt wyrozumiały, pobłażający, miękki*: P. ojciec wobec dzieci. Przełożony P. Jeż. <Od Pobłażać>

**× Pobłażyć, y,ył** p. **Pobłażać**: Czasem i P. i ulitować ś. potrzeba słabości ludzkiej. Krasz. <Po + * Błażyć, BŁOG/BŁAG>

**Pobłądzenie, a l.** blm., czynność cz. **Pobłądzić. 2.** lm. **a** *błąd, usterka, grzech*: Otworzyli mu oczy, i postrzegł P. swoje. Troc. Społeczność nie naprawia zrządzonych przez jednostki bezrozumne pobłądzeń. Orzesz.

**Pobłądzić, i, ił l.** *popaść w błąd, popełnić błąd, zbłądzić, omylić ś.; zgrzeszyć*: Wiecie, żem grzechu wielkiego nie zrządził, tylkom pobłądził. L. I mądry częstokroć pobłądzi. Pilch. Nic ten nie pobłądzi, kto powie... Wysp. **2.** *zabłąkać ś., zbłądzić, stracić drogę, ślad*: Poboczne szlaki, któremi ś. przebierano, były niepewne, tak parę razy pobłądzono. Krasz. **3.** *strawić pewien czas na błądzeniu*, p o b ł ą k a ć ś. <Po + Błądzić>

†**Pobłądzony** *który pobłądził, zabłąkany, zbłąkany, błędny:* Po niewiadomym gaju chodzę pobłądzona. Otw.

**Pobłąkać się, a ś., ał ś.** *strawić pewien czas na błąkaniu ś., pobłądzić, potułać ś., powałęsać ś., powłóczyć ś.:* Nagadać ś. było z kim, P., choć ciasno, mogła do woli na ostrowiu. Krasz. <Po + Błąkać ś.>

**Pobłąkanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobłąkać ś.**

†**Pobłędny** *błędny, obłędny, bałamutny, niepoprawny:* Pobłędna, pochybna mowa, *sobaciszmus* Macz. <Po + Błędny>

**Pobłękitnieć, eje, ał** *powlec ś., pokryć ś. barwą błękitną, stać ś. trochę błękitnym, posinieć:* Twarz jego pobłękitniała od blasku księżyca. Słow. <Po + Błękitnieć>

**Pobłękitnienie, a,** blm., czynność cz. **Pobłękitnieć.**

**Pobłocenie, a,** blm., czynność cz. **Pobłocić.**

**Pobłocenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobłocić ś.**

**Pobłocić, i, ił** *powalać błotem, zabłocić, poszargać:* Nie ma być pobłocona szata, ale ochędożna. Petr. **P. ś.** *powalać ś. błotem, zabłocić ś., poszargać ś.* <Po + Błocić>

[**Pobłoga, i,** blm.] p. **Pobłażliwość:** Dać komu pobłogę (= *pobłażać, folgować komu*). <Po + * Błoga, BŁOG BŁAG>

**Pobłogosławić, i, ił 1.** *udzielić błogosławieństwa:* Dajcież sobie ręce, potym i rodzice wam pobłogosławią. L. P. związek małżeński (= *dać ślub*). P. dary boże, chorągwie = *poświęcić*. **2.** *poszczęścić, udzielić powodzenia, zdarzyć:* Niech wam Bóg pobłogosławi we wszystkim, za wasze dobro. P. kogo czym (o Bogu) = *uszczęśliwić, obdarzyć, udarować, zesłać jako znak swej łaski:* Bóg pobłogosławi urodzajem. Związek niepobłogosławiony przez Kościół był dość szczodrze pobłogosławiony przez Pana Boga liczną familją. Bał. <Po + Błogosławić>

**Pobłogosławienie, a,** blm., czynność cz. **Pobłogosławić.**

†**Pobłożenie, a,** blm., czynność cz. **Pobłożyć.**

†**Pobłożyć, y,ył,** †**Pobłagać** *uśmiechać ś., przymilać ś., wdzięczyć ś.* Glos. <Po + Błożyć>

**Pobłysk, u,** lm. **i 1.** *błysk przelotny, blask:* Pojeżdża dalej, aż P. oręża ujrzy. Kniaź. Przen.: *przejaw świetny, objaw:* Niechaj P. świetności oko ludzi razi, to najskuteczniej ducha poddaństwa mu wrazi. Wyb. Nie pycha, nie tryumf, nie P., ale ból, czy tu, czy tam. Krasiń. (= *blask, świetność*). W pismach jego widać czasami pobłyski talentu. P. odwiecznych ideałów. Sł. wil. **2.** *pobłyskiwanie, błyskanie:* Jowisza, gdy ś. uznoi piorunnym pobłyskiem, Juno ucieszy. Kniaź. (= *rzucaniem błyskawic, piorunów*) <Po + Błysk>

**Pobłyskać, a, ał** *spędzić pewien czas na błyskaniu.* **P. ś.** *zejść na błyskaniu ś. przez pewien czas.* <Po + Błyskać>

**Pobłyskanie, a,** blm., czynność cz. **Pobłyskać.**

**Pobłyskanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobłyskać ś.**

†**Pobłyskany** *błyszczący, świetlany, świecący, promienny:* Luny poświata pobłyskana. L. O ślepy wodzu ślepych, mgło przed słońcem ranna, perzu ogniem P. L. <Od Pobłyskać>

**Pobłyskiwać, uje, iwał, Połyskiwać** *błyskać co chwila, od czasu do czasu:* Tylko jasna suknia dziewczyny w tej zielonożółtej gęstwinie pobłyskiwała. Orzesz. Niemen tylko u stóp góry stalowemi smugami pobłyskiwał. Orzesz. Nocami pobłyskiwały oczy wilcze. Sienk. Z czołem, na którym pobłyskuje tysiąc wspomnień i nadziei. Krasiń. (= *przebłyskuje*). <Po + * Błyskiwać, od Błyskać>

**Pobłyskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pobłyskiwać.**

**Pobłyskliwy** *pobłyskujący, połyskujący:* Patrzał w te okna, których wydłużone odbicia widać było w pobłyskliwej wodzie stawu, i nie mógł od nich oderwać oczu. Żer. <Po + Błyskliwy>

**Pobłyskotać, ota a. ocze, otał** *strawić pewien czas na błyskotaniu, pomigotać blaskiem, pobłyskać.* <Po + Błyskotać>

**Pobłyskotanie, a,** blm., czynność cz. **Pobłyskotać.**

**Pobłysnąć, śnie, snął** *błysnąć przelotnie.* L. <Po + Błysnąć>

**Pobłyszczeć, y, ał** *potrwać w blasku, pobyć jakiś czas błyszczącym:* Ubierzesz ś., pobłyszczysz, pohałasujesz tędy owędy, może doczekasz ś. jakiego małego tryumfu. Kaczk. <Po + Błyszczeć>

**Pobłyszczenie, a,** blm., czynność cz. **Pobłyszczeć.**

**Pobłyśnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pobłysnąć.**

**Pobobrować, uje, ował** *spędzić pewien czas na bobrowaniu, poszperać, pogmerać, pogrzebać, poplondrować.* <Po + Bobrować>

**Pobobrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobobrować.**

†**Pobocz,** [**Pobocz**] **1. Pobocz, a,** lm. **e** m. a **Pobocz, y,** lm. **e** ż. = a) *miejsce poboczne, ubocze, ustronie, bok:* Macie nieco w ustronnym zaczekać poboczu, póki ś. nie obudzi. Min. Z pobocza leśnego ozwał ś. głos. Sienk. Strumyk z poboczy pochopne perły szemrzące sobie toczy. L. Wykroty wspaniałości na P. zbytku możem zwać pychą, dumą. Petr. b) a. **Pobocze, Przewora** *jedna z przegród w stajni, na pojedyńcze konie, aby ś nie biły, nie gryzły.* c) a. [**Pobocznik, Pobocznica**] *wodza, cugiel, lejc na konia, do pętania go:* Włożywszy na konia jednę P., spokojnie stać musi. Dor. Pod Warną i Amurat już chciał uciekać, aż mu janczarowie P. na konia włożyli. Biel. M. Spina mi poboczem nierozdzierzgłym nogi. Chrz. Przen.: Przybierz miłości, przybierz namiętnościom poboczy. Pot. On zaś do inszej imo słowo mierzy, zdjąwszy ś. z ślubów przysięgłych poboczy. Pot. (= *więzów*). **2.** przys. i przyi. p. **Pobok:** P. tłumy idąc, rózgi od drzewa oliwnego słały na drogę. Mias. [Ojciec i matka siadają pod obrazami na stołku pobóc naprzeciw drzwi]. <Po + * Bocz, od Bok>

**Pobocze, a,** lm. **a 1.** †P. p. **Pobocz. 2. a. Ława, Przybocze, Burta, Bankiet** kol. *pas ziemi po bokach pokładu kolejowego, część korony nasypu między krawędzią a pokładem drogi.* <Po + Bocze, od Bok>

[**Pobocznik, czka,** lm. **czki**] p. **Pobocz.** <Po + Boczek, od Bok>

× **Poboczenie, a,** blm., czynność cz. **Poboczyć.**

**Poboczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poboczyć ś.**

[**Pobocznik**] p. **Poboczny.** <Po + * Boczni > Boczny>

**Pobocznica, y,** lm. **e 1.** *jedna z dwóch belek poleżących po bokach pokładu na moście, aby ś. szalunek bok tuż na boki nie rozsuwał.* **2.** †P. = a) a. †**Pobok,** †**Poboka** = a) *część boczna czego, bok, skrzydło:* Na czele ciągnął hetman, pobocznicę zaś wyznaczył jeździe. Pilch. (= *flank*). Tak ciągnęło wojsko, że konni na pobocznicach je-

chali. Warg. Obawiali ś., by ich na pobocznicy niezasłonionej nie ogarnęli. Warg. Środek jest między pobocznicami skrajnemi. Petr. Pobocznice, przybudowania poboczne. Wuj. Zbudował Salomon na ścianach domu bożego koło kościoła ganki i wkoło poczynił pobocznice. Leop. b) *żona poboczna, nałożnica:* Prezbiterom mieszkania z pobocznicami i z żonami zgoła zakazujemy. Żarn. **3.** [P.] *poła boczna sieci ptaszniczej.* **4.** [P.] p. **Pobocz.** <Po + Bocznica>

**Pobocznie** przys. od **Poboczny.**

× **Pobocznik, a,** lm. **cy l.** *ten, co stoi obok:* Prawe oko żołnierza uszykowanego ma być obrócone do lewego ucha pobocznika. Kaw. Nar. **2.** lm. **i** *ramię boczne, odnoga, gałąź:* Lichtarz sześć miał pobocznikow, co ś. pręta trzymały. Leszcz. <Od Poboczny>

**Poboczność, i,** blm. rz. od **Poboczny.**

**Poboczny l.** *znajdujący ś. pobok, boczny:* Pokoje poboczne. Troc. Wsi poboczne. Troc. Wiatry poboczne. Troc. Pójdziesz do tych pobocznych po prawej ręce oficyn. L. Anguły poboczne są około linji postawionej jednym końcem na drugiej. Troc. Krewni poboczni. Troc. Linja poboczna pokrewieństwa ma w sobie te osoby, które ś. ani od nas rodzą, ani my od nich, ale od jednej krwi z nami pochodzą. Groic. *(=nie prosty).* Poboczni, *collaterales,* jako to brat, siostra. Sz. W pobocznej linji są: stryj, ciotka etc. Troc. **2.** *uboczny, postronny:* Przyczyny poboczne, które wpływają do sprawy jakiej. L. Kwestja poboczna. Aby na marszach chleba pobocznego i podwód nie brano. Troc. Dochody poboczne *(=akcydensy).* Za pieniądze 10 pobocznych żon przybierzesz sobie. L. *(=nieślubnych; nałożnic).* Miał Władysław syna pobocznego Zbigniewa. Nar. *(=z nieprawego łoża).* **3.** anat.: Tętnica poboczna ramienia (arteria collateralis brachii). Żyły poboczne (venae collaterales). **4.** fizj.: Krążenie krwi poboczne. <Po + Boczny>

× **Poboczyć, y,ył** od czego = *zboczyć, w bok ś. zwrócić, skręcić na bok,* posp. *zbakierować:* Pochwyciwszy rudel, od Naksu poboczył. Żebr. *(=popłynął w bok).* **P. ś.** *wytrwać w boczeniu ś. przez pewien czas, pokrzywić ś., podąsać ś.* <Po + Boczyć>

**[Pobоćkać, a, ał, Pobośkać]** *pocałować:* Pobоćkał ją przy księżnie. Sienk.

**[Pobоćkanie, a,** blm.] czynność cz. **Pobоćkać.**

**Pobogacenie, a** blm., czynność cz. **Pobogacić i Pobogacieć.**

**Pobogacenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobogacić ś.**

**Pobogacić, i, ił** *porobić bogatemi, wzbogacić wielu z kolei.* L. **P. ś.** (o wielu) *wzbogacić ś. kolejno.* <Po + Bogacić>

**Pobogacieć, eje, ał** *stać ś. bogatym, wzbogacić ś., spanoszyć ś.; stać ś. bogatszym, polepszyć swój byt materjalny.* <Po + Bogacieć>

† **Poboić się, i ś., jał ś.** p. **Pobać ś.** L. <BOJ>

× **Poboisko, a,** lm. **a** p. **Pobojowisko:** Z wielką ś. pochwałą powróci do domu z poboisk. Leszcz. Bo kto ich trupy zliczył? kto widział poboiska. Pot. On z poboiska wraca ś. wesoło z zgromadzonym kołem. Tw. Cesarz Bajazyt po onem zwycięstwie na onem poboisku został przez kilka dni. Jancz.

† **Poboiszcze, a,** lm. **a, [Poboiszcze]** p. **Pobojowisko:** Olha, poraziwszy Drewlanów, uciekających z poboiszcza goniła. Stryjk. P. trupami usłane. Krasz. Na poboiszczu modlił ś. nad niemi i płakał. Krasz. Drapieżnik władny spadł na P., zasłane kłakami zajęczemi. Dyg. <Po + Boiszcze>

**Pobojczyk, a,** lm. **i** *stempel do nabijania i czyszczenia fuzji,* laszток, ladsztok: P., stempel u pistoletów nieco dłuższy od tej broni, noszony w wojsku polskim przy ładownicy lub za pasem w tyle. Gemb. <Po + * Bojczyk, BI/BOJ>

† **Pobojewisko, a,** lm. **a** p. **Pobojowisko.** Troc. <Po + Bojewisko>

**Pobojować, uje, ował l.** *spędzić pewien czas w boju, w bojach, na bojowaniu, powojować.* **2.** † P. *pobić, pokonać:* A radując ś. temu, iże pobojował a pobił Adadezera. B. Sz. <Po + Bojować>

**Pobojowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobojować.**

**[Pobojowica, y,** lm. **e]** *boisko, klepisko do młócenia zboża.* <Po + * Bojowica, BI/BOJ>

**Pobojowisko, a,** lm. **a, † Pobojewisko, † Pobojsko, × Poboisko, † Pobój, † Poboiszcze l.** *miejsce, gdzie była bitwa, plac boju:* P., pole, na którym ś. bili, bitwę stoczyli, plac bitwy. Dudz. **2.** † P., **Pobój** *klepisko:* Stodoła z dwojgiem wrót przeciwko sobie, o dwu sąsiekach, słomą pokryta, o jednym pobojowisku. Wej. <Po + Bojowisko>

† **Pobojsko, a,** lm. **a** p. **Pobojowisko:** Turcy, chodząc po onym pobojsku, ciała drgające obnażywszy z odzienia, głowy im ucinali. Baz. <Po + Bojsko>

**Pobok, u,** lm. **i l.** † P. p. **Pobocznica:** Środek równie odległy od obu poboków. Petr. Każda rzecz położona między dwoma pobokami, w tej oba poboki znać, które ją obsiadły z obu stron: tak i rząd wolny położony między monarchją a demokracją. Petr. W kryształowym gdy odszedł obłoku, prawym ojcu usiadł na poboku. Mias. **2.** gór. – a) **a. Obestrunek, Obestronek, Obersztunek** *ściana boczna chodników, sztolni.* b) P. szybu = *ściana boczna szybu.* c) Poboki żyły = *wierzchnia i spodnia powierzchnia żyły dotykająca górutworu.* d) Poboki = *boczne szybiki, szyby za linją sztolni lub o 24 łatry od szybu głównego,* × szlamiska. <Po + Bok>

† **Pobok, [Pobok, Pobocz, Pobóc]** przys. *obok, z boku, po bokach, pod bokiem, wpodle, w sąsiedztwie:* I bliższy wiedzą sąsiedzi, co nam P. tu siedzą. Mias. Każdy z rotmistrzów na pamięci ma mieć, aby huf z przodku konniejszymi osadził, a takichże P. i nazad. Zebrz. Za młynem i P. rozlewały ś. łąki rudawe. Reym. Młyn stojał P. grobli. Reym. <Po + Bok>

† **Poboka, i,** lm. **i** p. **Pobocznica:** Tam niedaleko Anglja szeroka, przy niej Szkocja, sąsiada P. Klon. <Po + * Boka, od Bok>

**Poboksować, uje, ował l.** *pobić kogo kułakami.* **2.** *strawić pewien czas na boksowaniu.* **P. ś.** *powalczyć z kim na pięści.* <Po + Boksować>

**Poboksowanie, a,** blm., czynność cz. **Poboksować.**

**Poboksowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poboksować ś.**

**Poboleć l. i, ał** *boleć, dokuczać przez pewną chwilę:* Nic ci nie będzie! poboli i przestanie. **2. eje, ał** *przeboleć pewną chwilę, pewien czas, pocierpieć, popłakać, pożalić ś.:* P. nad czyją stratą. Z nikim więc biedna szczerzej pomówić i P. nie mogła. Krasz. Rozmówię ś. z niemi, azali ś. zawstydzą a pobolejąą. Smotr. *(=pożałują).* <Po + Boleć>

**Pobolenie, a,** blm., czynność cz. **Poboleć.**

**Pobolewać, a, ał, ! Poboliwać** *boleć od czasu do czasu, dokuczać razwraz:* Raka ukrytego poznać,

gdy ów węzeł w ciele będący zacznie P. Prz. Głowa pobolewała. Perz. <Po + Bolewać>

**Pobolewanie, a,** lm. **a** czynność cz. **Pobolewać;** *ból powtarzający się:* Plaster służący na słabowite pobolewanie. Perz.

**!Poboliwać, a** a. **!uje, ał** p. **Pobolewać:** Jakoś nogi trochę nie służą i krzyże poboliwują. Jeż. <Po + Boliwać>

**!Poboliwanie, a,** blm., czynność cz. **Poboliwać,** *pobolewanie.*

**Pobombardować, uje, ował** I. *jedno po drugiem zbombardować, pod kogoś bombardowania.* 2. *spędzić pewien czas na bombardowaniu.* <Po + Bombardować

**Pobombardowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobombardować.**

**Pobonifikować, uje, ował** *powynagradzać, podziałać odszkodowania.* Po + Bonifikować

**Pobonifikowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobonifikować.**

**Pobonifraterski** *pozostały po bonifratrach, do nich niegdyś należący:* Klasztor P. <Po + Bonifraterski>

**Pobonować, uje, ował** *spędzić pewien czas na bonowaniu.* <Po + Bonować>

**Pobonowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobonować.**

**Poborca** *pobierający dochody, podatki:* P. rogatkowego, mostowego. P., który wszystkie dochody wybiera. Baz. I poborcy z poborów liczbę oddawali. Ponęt. P. u Rzymian *quaestor.* Petr. <Po + *Borca, BIOR/BOR/BR/BIER>

× **Poborcowy** p. **Poborczy:** P. urząd. L. <Od Poborca>

**Poborczość, i,** blm. rz. od **Poborczy:** Kazimierz Sprawiedliwy zdjął jarzmo poborczości, wyzwolił od haraczów, zniósł służebnictwo. Szaj. <Od Poborczy>

**Poborczy,** × **Poborcowy** przym. od **Poborca:** Urząd P.

× **Poborczyna, y,** lm. **y** p. **Poborczyni:** P., żona poborcy. L. <Od Poborca>

**Poborczyni, i,** lm. **e,** × **Poborczyna** I. forma ż. od **Poborca.** 2. *żona poborcy:* Poszedł w taniec z córkami poborczyni. Bał. <Od Poborca>

**Poborgować, uje, ował** I. *pobrać a. podawać wiele rzeczy na borg, na kredyt, pokredytować; popożyczać.* L. 2. *brać a. dawać na borg, kredytować przez pewien czas, pokredytować.* Przen.: *poczekać, odłożyć na potym, pofolgować; darować, przepuścić, spardonować, przebaczyć:* Obaczym twoją naukę, poborguj mi jedno trochę, aż cię spytam o jedną rzecz. Żebr. <Po + Borgować>

**Poborgowanie, a,** blm., czynność cz. **Poborgować.**

† **Poborki, ów,** blm. *opłaty, podatki, daniny.* Po + BIOR BOR BR BIER

† **Poborny** p. **Poborowy.** Troc. <Od Pobór>

**Poborować, uje, ował** I. *wyborować wiele otworów jeden po drugim, poświdrować, powiercić.* 2. *strawić pewien czas na borowaniu, powiercić, poświdrować.* <Po + Borować>

† **Poborować, uje, ował** *płacić pobór, podatek:* Kto powinien P. z swego gruntu, nie ma być dalej obciążon. Kłok. Każdy dom poboruje od obejścia swego. Troc. <Od Pobór>

**Poborowanie, a,** blm., czynność cz. **Poborować.**

† **Poborowanie, a,** blm., czynność cz. † **Poborować:** P. łanowe na długi czas zarzucone. Paw.

**Poborowy,** † **Poborny** przym. od **Pobór.** Włod. Pieniądze poborowe. Rejestr L. <Od Pobór>

**Poborstwo, a,** blm. *urząd poborcy:* Niktby nie stanął w liczbie ubiegających ś. o P. Paw. <Od Pobór>

**[Poboruchać się, a ś., ał ś.]** *poprzemawiać ś., pokłócić ś.* <Po + Boruchać ś.>

**[Poboruchanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poboruchać ś.**

**Poborukać się, a ś., ał ś.** p. **Poborykać ś.:** Bodaj, czy nie więcej tam liznąłeś ode mnie, com tylko z łaciną ś. trochę poborukał i rachunku skosztował. Krasz. <Po + Borukać ś.>

**Poborukanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poborukać ś.**

**Poborykać się, a ś., ał ś.** *przepędzić, strawić pewien czas na borykaniu ś., pomocować ś., pobarować ś., popasować ś.:* Znać było, że ś. jeszcze mógł P. z niedźwiedziem. Krasz. Nie wadziłoby, widzi mi ś., i z djabłami P. ś. Kaczk. <Po + Borykać ś.>

**Poborykanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poborykać ś.:** Czuję w sobie siłę do poborykania ś. z nim, i zwyciężę. Krasz.

**Poborzanin, a,** lm. **anie** *szlachcic zagrodowy w okolicach Mławy.* <Po + *Borzaniu, od Bór>

**Pobość, odzie, ódł** *pobić, pokłóć rogami:* Widział siedm wołów tłustych, a drugich siedm chudych, które one tłuste pobodły. Rej. Nie będę go (koziołeczka) wyganiała, bo mnie pobodzie. Pśń. Przen.: Rycerze pobodzeni włóczniami. Sienk. Co mówią astronomowie o komecie, która ma P. naszą ziemię? Bał. <Po + Bość>

**[Pobośkać, a, ał]** p. **Pobućkać.**

**Pobośkanie, a,** blm.] czynność cz. **Pobośkać,** *pocałowanie.*

**Pobože, a,** blm. *kraj nad Bohem, porzecze Bohu.* Pol. Ściągnął daniny z mieszkańców Pobożа po talarze od dymu na opłacenie pomocy tatarskiej. Rol. <Po + *Boże, od Boh>

**[Pobożenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pobożyć ś.**

† **Pobożeństwo, a,** blm. p. **Pobożność:** Wiary przeciw królowi P. ku Bogu fundamentem jest. Biel. M. Duch mądrości, duch umiejętności i pobożeństwa. Leop. Polacy! nie przystałoby to waszemu pobożeństwu chcieć, aby broń wasza miała ś. kiedy błyszczeć przeciw Krystusowi. Jan. P. chrześcijańskie. Baz. <Od Pobożny>

**[Pobożliwie]** przys. od **Pobożliwy,** *pobożnie.*

**[Pobożliwość, i,** blm.] rz. od **Pobożliwy,** *pobożność.*

**[Pobożliwy]** p. **Pobożny.** <Po + *Bożliwy, od Bóg>

**[Pobożniczka, i,** lm. **i]** p. **Pobożnisia.** <Od *Pobożnik, od Pobożny>

**Pobożnie** I. przys. od **Pobożny.** P. żyje. Troc. I tak modlitwę szepcąc P., sam sobie zorze, zasieje, pożnie. Syrok. P. zmówcie paciórek. Mick. Żart.: [P., przez urazy, huknął ci ją ze trzy razy, bo tak ze złym wypada]. 2. * P *po Bogu, sprawiedliwie, uczciwie, po chrześcijańsku:* P. przedać. Troc. Ci, którzy przedają albo też P. rzeczy swe przedawali Vol.

**Pobożnisia, i,** lm. **e** forma ż. od **Pobożniś; [Pobożn'czka].**

**Pobożnisiowski** przym. od **Pobożniś:** Niema tam domieszek dogmatycznych ani pobożnisiowskich. Big.

**Pobożnisiostwo, a,** blm. *stan, charakter pobożnisia:* Wspierasz pani próżniactwo, pociągają ce za sobą płotkarstwo, pochlebstwo, P. Orzesz. <Od Pobożniś>

**Pobożniś, a,** lm. **e** *człowiek pobożny, nabożniś, dewot, bigot, świętoszek.* <Od Pobożny>

**Pobożniuchno** przys. od **Pobożniuchny.**

**Pobożniuchny** *wielce pobożny.* <Od Pobożny>

**Pobożność, i,** blm., †**Pobożeństwo, [Pobożliwość]** **I.** rz. od **Pobożny:** P. to w nas sprawuje, że ś. szczerze przyłączamy prawdziwą wiarą ku Panu Bogu. Rej. Najlepszy jest mistrz i nauczyciel pobożności natura. Warg. Będą ludzie... mając pozór pobożności, lecz ś. mocy jej zapierający. Wuj. Jeżeli czego, tedy pobożności nam trzeba w hetmanie szukać, czego nam oto i przodkowie nasi jawne przykłady zostawili. Sar. Aby ś. stara chrześcijańska P. wróciła, a jedność zakwitnęła. Skar. Przykładem pobożności miasto wszystko uweselacie i budujecie. Skar. Pobożnością drugim świecili. Groch. Uchowaj, Panie Boże, takiej pobożności. Kras. P. zacne jego otaczała progi. Moraw. P. duszę ku niebu porywa. Mick. Zbiór ten pochodził w części z pobożności ludu. Mick. **2.** *pjetyzm, cześć:* P., *pietas*, jest właśnie chęć i uprzejmość umysłu, którą szanujemy tych, którymeśmy powinni, a tak jest P. przeciwko Bogu, przeciwko ojczyźnie, przeciwko powinnym. Petr.

**Pobożny,** †**Bożny, [Pobożliwy]** **I.** *gorliwy w modlitwie, oddany nabożeństwu, Bogu; nabożny; poświęcony Bogu, bogobojny, świątobliwy:* Był Formozus P. i nabożny i uczony w Piśmie świętym. Skar. Kto P. i ostrożny, tego i Bóg strzeże. Pol. Niech zakony wyjdą z pobożnej nieczynności; niech ś. nie ulękną poziomych zabiegów łączących go z ludem. Cz. Pobożna intencja, pielgrzymka. P. uczynek. Troc. Pobożne życie. Skar. Szkoły pobożne = pijarskie *(Scholae piae)*. L. Ksiądz czyli profesor szkół pobożnych = *Pijar*. L. Przen.: Milczą dzwony pobożne wieżycy wysokiej. Garczyń. **2.** *święty, religijny, krzyżowy:* Wojnę pobożną śpiewam i hetmana, który święty grób Pański wyswobodził. P. Koch. **3.** †Pobożna cena. Troc. *(= uczciwa, sprawiedliwa, rzetelna, chrześcijańska, katolicka).* **4.** anat.: †Matka pobożna. Krup. p. **Opona.** <Po + Bożny, od Po + Bogu>

**[Pobożyć się, y ś., ył ś.]** posp. *zakląć ś. na Boga, wezwać imienia boskiego, wezwać Boga na świadka, przysiąc ś.:* P. ś. na nieprawdę = *krzywoprzysiąc.* Patrząc na nią, ktoby ś. pobożył, że to kościany Chrystus. Słow. <Po + Bożyć ś.>

**[Pobóc]** przys. i przyi. p. **Pobocz.**

**Pobój, oju,** lm. **oje** **I.** *pobicie, porażka, pogrom:* Na niegotowych nieprzyjaciół uderzyli i wielki w nich P. uczynili. Błaż. Part, gdy z poboju zwija i tył zwycięzcy podawa zelżywy. Tw. Przyjdzie ten wiek, przyjdą czasy twoje, gdy ramię dzielne, sposobne do zbroje pokażesz krwawy na P. gotowe. Pias. Na zwycięźnych wozach powracał po rozgromionych tureckich obozach, po krymskich pobojach. Tw. Żydzi, szlachta, obywatele pomniejsi, wieśniacy ze skargami i pobojem, parochowie z pozdrowieniem, wszystko to napełniało dom, sień, podwórze dworku. Krasz. **2.** †P. p. **Pobojowisko:** Po wygranej zostawują nieprzyjaciół a. na poboju, a. bez sił. Nagur. A to co za koń tak wielki na poboju (trojańskim) sam jeden stoi? Kochan. Józef i Nikodem, skoro krwawego doszli poboju, płótno rozciągali. Odym. <Po + Bój>

**Pobójka, i,** lm. i p. **Pobicie:** Powinny być statki na cienkich i krzywych krokiewkach tarcicami podbite, tak, aby ta P. a. przykrycie dach formowała. Rol. <Po + Bójka, BI/BOJ>

**Pobór, oru,** lm. **ory** **I.** blm., czynność cz. **Pobrać. Pobierać:** P. opłaty mostowej, rogatkowej. **2.** P. do wojska = *branka, zaciąg, rekrutacja, powołanie, popis, konskrypcja, werbunek:* [W P.] = *do wojska:* Po cóżeś mie, [moja mamu, w P. zapisała? **3.** *danina, podatek, opłata, składka, czynsz, cło, myto, haracz:* Na sejmie w Grudziądzu P. abo pewne płacenie od głowy uchwalono. Błaż. *(= pogłówne).* P. łanowy, wodny. Troc. P. daję, wybieram, wyciągam, odbieram. Troc. Pobory wydają z gruntów, z czopowego i innych rzeczy. Łęcz. Na takowego złoczyńcę powinni bartnicy po sobie P. puszczać tak na kata, jako i na inne wydatki. Skr. P. wiatrowy, ciężki, nieznośny, uciążliwy, z niczego. Kn. *(= za ten wiatr, co wieje).* P. nasz, wiecie, jako wielką sumę wynosi; jeszcze i tego poboru na sejmikach naszych postąpić nie chcemy. Grab. P. Uchwalić P. **4.** *łanowe, dań królewska:* Łanowe, nazywane niekiedy danią królewską a. po prostu poborem, było głównie podatkiem gruntowym. Paw. <Po + *Bór, BIOR/BOR>

**Pobóstwić, i, il,** *zrobić bóstwem, ubóstwić:* Czy czart coś pobóstwionego wyobrażał? Lel. <Po + Bóstwić>

**Pobóstwienie, a,** blm., czynność cz. **Pobóstwić.**

× **Pobracenie, a,** blm., czynność cz. **Pobracić:** Sułtan starostę do siebie przyjacielskim sposobem dla pobracenia wezwał; który też temu uwierzył. Paszk. *(= pobracenia ś., pobratania ś.).*

× **Pobracić, i, il** i × **P. ś.** p. **Pobratać:** Kto prawdziwie dochód swój z rozchodem pobraci. Skoro z szatanem ś. pobracił. Wuj. Przez niebowstąpienie Pańskie człowiek z aniołami w niebie ś. pobracił. Odym. <Po + Bracić>

†**Pobracim, a,** lm. **y** p. **Pobratyniec:** Naprzód zawżdym miewał pobracimy. Bud.

**Pobrać, bierze, brał** **I.** a. †**Pobierać** *wziąć, zabrać jedno po drugim, pozabierać; pokraść:* Żagle i liny okrętowe nam pobrał. Warg. Pobrano, by czeczotki na lepie. Prz. †Przyjdą nieprzyjaciele a pobierzą (pobiorą) miejsce nasze i lud. Wuj. W niewolę pobierają poczciwe panienki. Następnego roku woda nam (budynki) pobrała. Sienk. Złodziej wszystko nam pobrał. I pobrał srebro i złoto, i naczynia. Wuj. Państwa mu jego i miasta pobrali. P. Koch. †P. pod kim = *zabrać z pod czyjej władzy.* Wen. Pobrał wszystkich na wóz. Pobrał myśli z innych autorów *(= pozapożyczał).* P. do kozy, do więzienia, do aresztu = *poaresztować.* **2.** *wziąć, zabrać, otrzymać, dostać:* Pobrana za sprzedane bydlę suma. Janusz nie pobrał Sandziwojewa żyta trzy tysiące kop. Rot. Pobrano z kasy 300 złotych *(= podniesiono).* W lutym pobrał za sprzedany papier złotych czternaście. [Żyd pobrał ten chleb i ser z tym miechem i poszed do miasta]. **3.** *pojąć za żonę:* Bo mię zaraz P. dano. Kochan. **P. ś.** **I.** *wziąć jeden drugiego, poujmować ś.:* Pobrali ś. za ręce i pobiegli. **2.** *połączyć ś. węzłem małżeńskim:* Pobraliśmy ś.; dał mi Bóg gospodynię dobrą, żonę poczciwą. Kras. [P. ś.] = a) *zabrać ś.:* Pobrali ś. i pojechali. b) *wybrać ś., udać ś:* Wiąc oba pobrali sią z Wadowic do chałupy. c) i nied. **[Pobierać ś.** a. **Pobierać]** *zajść* w ciążę: Krowy pobrały ś. <Po + Brać>

**Pobrakować, uje, ował** *powybierać, poprzebierać, posortować.* <Po + Brakować>

**Pobrakowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobrakować.**

**Pobramować, uje, ował** *poobszywać, pookładać,*

*przebudować, pobramować po brzegach.* <Po + Bramować>

**Pobramowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobramować.**

**Pobranie, a,** blm., czynność cz. **Pobrać.**

**Pobranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobrać ś.**

†**Pobrat, u,** lm **y l.** p. **Pobratymstwo:** Mieszając ś. z niemi w obłudnym pokrewieństwie, raz tych, drugi raz owych przybiera postacie. Przyb. **2.** p. **Pobratyniec:** Sadłacznym między swemi zowie ś. pobraty. Pot. **3.** [P. **Pobrat**] *brat stryjeczny lub cioteczny.* <Po + Brat, od Bratać>

† **Pobrata, y,** lm. **y** p. **Pobratymstwo:** Co zaś mię pytasz o Tymoszata, jego ś. z Protezylem rozeszła P. Jabł. Skąd ta prędka zgoda, skąd one tak nagłe pobraty? Pot. <Po + *Brata, od Bratać>

**Pobratać, a, ał,** × **Pobracić** *związać węzłem braterskim, zaprzyjaźnić, pokumać, nawiązać stosunki jakby familijne,* zbratać: *pogodzić, pojednać:* Może miłość dwa ludy niezgodne pobrata. Syrok. **P. ś.** *zawiązać z kim stosunki braterskie, zaprzyjaźnić ś., pokumać ś., nawiązać z kim stosunki zażyłości,* zbratać ś.: Panowie litewscy, pobratawszy ś. z Rusią, pustynie ruskie osadzili. Stryjk. Jedząc i pijąc, z sobą ś. pobratali. Paszk. Heretyk za żywota pobratał ś. z czarty, i teraz na czci jest u nich w piekle. Birk. Wiele wody upłynie, długie przejdą lata, nim się wkońcu Deboróg z Brochwiczem pobrata. Syrok. Widziałem rzymskich rycerzy pobratanych z wyzwoleńcami Krasiń. <Po + Bratać>

**Pobratanie, a,** lm. **a l.** czynność cz. **Pobratać. 2.** p. **Pobratanie ś.:** Miła rzecz w tak zgodnym szeregu wielkich monarchów widzieć pobratania. P. Koch.

**Pobratanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobratać się; Pobratanie.**

**[Pobratek, tka,** lm. **tki]** *potomek po bracie:* A wszakżeś mi to nie sama, bo z tatusiem i z matusią, i stryjaskiem i stryjenką, i tą ciotką, i pociotkiem, i braciskiem, i siostrzycką i pobratkiem i posiostrą — to obiecała. <Po + *Bratek, od Brat>

**Pobraterski** *po bracie pozostały, odziedziczony:* Majątek P. <Po + Braterski>

†**Pobraterstwo, a,** blm. p. **Pobratymstwo:** Heretycy z czartem P. mają. Birk. <Po + Braterstwo>

**Pobratni** p. **Pobratymczy:** Ojciec Karol Robert marzył o założeniu pobratniej rzeszy królestw. <Po + Bratni>

**Pobratnić, i, ił** *zrobić bratnim, skojarzyć po braterskiu, spokrewnić.* **P. ś.** *stać ś. bratnim, związać ś. węzłem bratnim, spokrewnić ś.:* Dusze ich pobratniły ś. z sobą. <Po + Bratnić>

**Pobratnienie, a,** blm., czynność cz. **Pobratnić.**

**Pobratnienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobratnić ś.**

**Pobratym, a,** lm. **y** p. **Pobratyniec:** Zwiódł cię Osmanie, jako wszystkich pobratymów twoich, bezecny Mahomet. Birk. Jarowingowie ruskie państwa wojowali, mszcząc ś. Połowców, pobratymów swoich. Biel. M. Żołnierze obierali przyjaciół, pobratymów, kolegów, poprzysięgając wzajemną wierność, obronę, zgodę. Nar.

**Pobratymca, y,** lm. **y** p. **Pobratyniec.**

**Pobratymczość, i,** blm. rz. od **Pobratymczy:** Sł. wil.

**Pobratymczy** przym. od **Pobratymiec; Pobratni,** × **Pobratymski.** × **Pobratyński.** Narody, języki pobratymcze. Język P. Boh. M. <Od Pobratymiec>

**Pobratymiec, mca,** lm. **mcy** p. **Pobratyniec:** Czesi, nasi pobratymcy. A nie ma on czasem między naszemi pobratymca? Sienk. <Od Pobratym>

**Pobratymka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pobratym.**

× **Pobratymski** p. **Pobratymczy.** <Od Pobratym>

**Pobratymstwo, a** blm., †**Pobraterstwo, Pobratyństwo l.** *powinowactwo, pokrewieństwo, wspólność pochodzenia:* P. między dwoma ludami. **2. a.** †**Pobrat,** †**Pobrata** *stosunek wynikający z pobratania ś., braterstwo, braterskość, zażyłość ścisła, ścisły związek przyjacielski:* Trafia ś., że towarzysz jaki upodoba sobie murzę, a murza jego, to sobie amicycję do zgonna ślubują (przy czym wodę na szable leją), która ś. pobratymstwem zowie. Sienk. Błażeństwa, które ś. czynią razem, dają prawo do pobratymstwa. L. ziemia a ciało ludzkie w podobnejże zostają analogji, sympatji, pobratymstwie, konneksji. L. Pobratymstwem zdrajców dopełzaliście ś. potęgi. Krasiń. <Od Pobratym>

†**Pobratyn, a,** lm. **i** p. **Pobratyniec.**

**Pobratyniec, ńca,** lm. **ńcy, Pobratymiec, Pobratymca,** †**Pobratyn,** †**Pobratym,** †**Pobracim,** †**Pobrat l.** *współplemiennik, członek tegoż samego szczepu:* Czesi, pobratyńcy Polaków. Po upadku Komanów to miano Kopczak rozciągnione zostało do licznych pobratyńców, po kopczackich stepach rozproszonych. Lel. **2.** *człowiek pobratany z kim, przyjaciel wierny jak brat rodzony, druh dozgonny.*

× **Pobratyński** p. **Pobratymczy:** Język P. naszemu. Śniad. Przez wzgląd na etymologją i na przykład pobratyńskich języków nie można ganić pisania wyrazów przez dwie litery *k s* zamiast jednej *x*, np. ksiądz. Kopcz. <Od Pobratyn>

**Pobratyństwo, a,** blm. p. **Pobratymstwo:** Pijmy na P. Troc. <Od Pobratyn>

**Pobrawować, uje, ował** *strawić pewien czas na brawowaniu.* <Po + Brawować>

**Pobrawowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobrawować.**

**[Pobrdysać, a, ał, Pobrzdysać]** *poskakać, pobrykać.* <Po + Brdysać>

**[Pobrdysanie, a,** blm., czynność cz. **Pobrdysać.**

**Pobrechać, a a. sze, ał** *czas jakiś strawić na brechaniu.* <Po + Brechać>

**Pobrechanie, a,** blm., czynność cz. **Pobrechać.**

**Pobrechtać, a, ał** *spędzić pewien czas na brechtaniu.* <Po + Brechtać>

**Pobrechtanie, a,** blm., czynność cz. **Pobrechtać.**

**Pobredzenie, a,** blm., czynność cz. **Pobredzić.**

**Pobredzić, i, ił l.** *spędzić pewien czas na bredzeniu.* **2.** *porobić głupstwa, pokpić sprawę, pobłądzić, poszkapić ś., zbajać ś.:* Zawsze ś. Walter francymeru wstydził, cóż mu ś. stało, że teraz pobredził? Pot. Wielce pobredził. Pot. Darujcie staremu Cyganowi, co z młodu pobredził. Wirt. Nie mając zwyczaju sprawować balów, i teraz nie umiemy, bracie ś., zobaczymy w czym nie pobredzili. Bol. <Po + Bredzić>

**[Pobrehełka, i,** lm. **i]** *powiastka żartobliwa, kłamana, dyktervjka, cwaniota.* Ukr. pobrehenka>

**Pobrnąć, nie, nął** I. *pójść przez co, powlec ś.; pójść, brodząc; pociągnąć:* Pobrnął przez błoto do domu. 2. *ponurzyć ś.; brnąc, zagłębić ś.:* Pobrnął w wodę i powrócił z kaczorem w ręku. Jeż. 3. *strawić pewien czas na brnięciu, pobrodzić.* <Po + Brnąć>

**Pobrnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pobrnąć.**

**Pobroczenie, a,** blm., czynność cz. **Pobroczyć.**

**Pobroczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobroczyć ś.**

**Pobroczyć, y,ył** I. a. !**Pobrodzić** *powalać, brocząc; zbroczyć, pokrwawić, zakrwawić:* Kapłani przy ołtarzach gardła dają; krwią niewinną ich kościoły, szaty święte skropione i pobroczone bywają. Jan. Zdawał ś. widzieć oczami duszy... pobroczone miecze i trupami płynące rzeki. Krasz. [Cóżeś, Janiczku robił, iżeś tak szabliczkę sobie pobroczył?] **P. ś.** *zbroczyć ś., pokrwawić ś., zakrwawić ś.* <Po + Broczyć>

**Pobrodzenie, a,** blm., czynność cz. **Pobrodzić.**

**Pobrodzić, i, ił** I. *pochodzić w wodzie, w błocie; pochodzić brodząc; pobrnąć:* Pobrodził długo, nim ś. z tych bagnisk wydobył. 2. *pójść w wodę; pociągnąć dokąd przez wodę, bagno i t. p., pobrnąć.* L. 3. !P. p. **Pobroczyć:** Wywłóczą na pola pobrodzone trupy. Km. <Po + Brodzić>

**Pobroić, i, ił** I. *porobić wiele złego; nabroić, dopuścić ś. wielu złych czynów:* Nie mając dosyć na tym, co pierwej pobroił, jeszcze tchnął pogróżkami. Wuj. 2. *strawić pewien czas na brojeniu, nabroić trochę:* [Ano, powiada (Żyd) do niego tak: „wiycie, Wojciechu, możebyście wy pobroili troche s mojom Lajom." Ano, jak pobroił, tak za kiela casów urodziła sie córka]. <Po + Broić>

**Pobrojenie, a,** blm., czynność cz. **Pobroić.**

**[Pobronek, nka** a. w lm. **Pobronki]** *drążki u brony, w których osadzone są żelazne kołki bronowe.* <Po + *Bronek, od Brona>

**Pobronić, i, ił** *spędzić pewien czas na bronieniu.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na bronieniu ś.* <Po + Bronić>

**Pobronienie, a,** blm., czynność cz. **Pobronić.**

**Pobronienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobronić ś.**

**Pobronować, uje, ował** I. co = *pociągnąć broną, przeciągnąć bronę przez co, zbronować:* Grunt, rolę P. dla zakrycia ziarna. 2. *potrudzić ś. bronowaniem przez pewien czas, powłóczyć broną:* Pobronował dwa dni i rzucił. <Po + Bronować>

**Pobronowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobronować.**

**Pobronzować, uje, ował** = *pomalować, polakierować na bronz:* P. lampę. <Po + Bronzować>

**Pobronzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobronzować.**

**Pobronzowieć, eje, ał** *podostawać koloru bronzowego, zbronzowieć kolejno:* Liście już pobronzowiały. <Po + Bronzowieć>

**Pobronzowienie, a,** blm., czynność cz. **Pobronzowieć.**

**Pobroszurować, uje, ował** I. co = *poskładać, pozszywać w broszury, zbroszurować jedno po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na broszurowaniu.* <Po + Broszurować>

**Pobroszurowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobroszurować.**

**Pobrózdny** embr.: Gałeczka pobrózdna = *komórka brózdkowania.* <Po + *Brózdny, od Brózda>

**Pobrózdować, uje, ował** p. **Pobróżdzić.** <Po + Brózdować>

**Pobrózdowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobrózdować.**

**Pobróżdzić, i, ił** I. a. **Pobrózdować** co = *poorać, pokopać w brózdy, pokryć brózdami:* P. pole. Twarz pobróżdżona śladami przebytej w dzieciństwie ospy. Rol. (= *pokryta szramami, pokiereszowana*). Widzisz te jagody od łez pobróżdżone, widzisz obie oczy. Gawiń. Przen.: *skopać, przetrząsnąć, splondrować, przeszukać pustosząc, rabując:* Wszystko prawie Mazowsze w pana ogołocone Ruś a Litwa, pustosząc, wskroś pobróżdziła. Błaż. 2. *pomieszać szyki, popsuć plany, pobałamucić, nabróżdzić:* On tu, widzę, idzie, żeby nam tylko czasem nie pobróżdził. L. Dopilnować ś. muszę, ażeby mi podstarości nie pobróżdził przy obejmowaniu starostwa przez chorążego koronnego. Jeż. 3. *spędzić pewien czas na bróżdżeniu komu, w czym.* <Po + Bróżdzić>

**Pobróżdżenie, a,** blm., czynność cz. **Pobróżdzić.**

**Pobrudzenie, a,** blm., czynność cz. **Pobrudzić.**

**Pobrudzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobrudzić ś.**

**Pobrudzić, i, ił, Pobrukać** *pokryć brudem, zabrudzić, zbrudzić, posmolić, powalać, poplugawić, pobrukać, zabrukać, zbrukać:* P. bieliznę, ręce, twarz. **P. ś.** *pokryć ś. brudem, zabrudzić ś., zbrudzić ś., posmolić ś., powalać ś., poplugawić ś., pobrukać ś., zabrukać ś., zbrukać ś.* <Po + Brudzić>

**Pobrukać, ka** a. × **cze, kał i P. ś.** p. **Pobrudzić:** Buty żółte, ale mocno już pobrukane. Kaczk. Cała natura świeża, z pobrukanej szaty śnieżnej rozodziana, kąpie ś. w tych promieniach. Ork. Pobrucze ś. poczciwe dziewczę, chodząc około tej nieszczęśliwej, zasmolonej. Krasz. <Po + Brukać>

**Pobrukanie, a,** blm., czynność cz. **Pobrukać.**

**Pobrukanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobrukać ś.**

**Pobrukować, uje, ował,** †**Poburkować, [Poburkować]** I. *pokryć, pomościć brukiem, zabrukować:* P. ulicę. 2. *zabrukować jedno po drugim:* P. ulice, place. 3. *potrudnić ś. jakiś czas brukowaniem.* <Po + Brukować>

**Pobrukowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobrukować.**

**Pobrunatniały** *który pobrunatniał:* Pobrunatniałe piegi na piersiach. Syr. Ziele to korzenia jest z wierzchu pobrunatniałego. Syr. <Od Pobrunatnieć>

**Pobrunatnieć, eje, ał** I. *zbrunatnieć nieco, stać ś. brunatnym.* 2. (o wielu) *zbrunatnieć kolejno.* <Po + Brunatnieć>

**Pobrunatnienie, a,** blm., czynność cz. **Pobrunatnieć.**

**[Pobrusić, i, ił]** *poostrzyć, powecować, poszlifować na brusie.* <Po + Brusić>

**[Pobruszenie, a,** blm.] czynność cz. **Pobrusić.**

**Pobrykać, a, ał,** jednot. × **Pobryknąć,** nied. **Pobrykiwać** *spędzić pewien czas na brykaniu; wierzgając poskakać:* Młode źrebięta często z stajni na osobne miejsca wypuszczać trzeba, gdzieby sobie P. mogły. Kluk. Przen. (o człowieku) *pokulać, poawanturować ś., podokazywać, poswawolić, poigrać.* <Po + Brykać>

**Pobrykanie, a,** blm., czynność cz. **Pobrykać.**

**Pobrykiwać, uje, iwał** p. **Pobrykać:** <Po + *Brykiwać, od Brykać>

**Pobrykiwanie, a,** blm., czynność cz. od **Pobrykiwać.**

× **Pobryknąć, nie, nął** p. **Pobrykać.** <Po + Brykać>

× **Pobryknięcie, a,** blm., czynność cz. **Pobryknąć.**

**Pobryzgać, a, ał** *bryzgając powalać; obryzgać, opryskać, poprószać, pochlapać:* P. kogo wodą, błotem. <Po + Bryzgać>

**Pobryzganie, a,** blm., czynność cz. **Pobryzgać.**

× **Pobrząkacz,** a, lm. **e,** × **Pobrzękacz,** × **Brząkacz.** Brzękacz *pieniądz.* <Po + Brząkacz>

**Pobrząkać, a, ał, Pobrząknąć,** nied. **Pobrząkiwać, Pobrzękiwać** I. *spędzić pewien czas na brząkaniu, postukać czymś brzęczącym, podzwonić.* 2. p. **Pobrzdąkać.** <Po + Brząkać>

**Pobrząkanie, a,** blm., czynność cz. **Pobrząkać.**

**Pobrząkiwać, uje, iwał** p. **Pobrząkać.**

**Pobrząkiwanie, a,** czynność cz. **Pobrząkiwać.**

**Pobrzdąkać, a, ał, Pobrząkać,** nied. **Pobrzdąkiwać, Pobrząkiwać** *pograć od niechcenia na narzędziu muzycznym strunowym:* Guślarz pobrzdąkał jeszcze, na ławę siadł, głowę spuścił. Krasz. <Po + Brzdąkać>

**Pobrzdąkanie, a,** blm., czynność cz. **Pobrzdąkać:** Ledwie godzina czasu została na jaką książkę i P. na fortepianie. Krasz.

[**Pobrzdysać, a, ał**] p. **Pobrdysać.** <Po + Brzdysać>

[**Pobrzdysanie, a,** blm.] czynność cz. **Pobrzdysać.**

†**Pobrzegowo** przys. od **Pobrzegowy.** Troc.

†**Pobrzegowość, i,** blm. rz. od **Pobrzegowy:** P. miasta granicy. Troc.

†**Pobrzegowy** p. **Pobrzeżny.** <Po + Brzegowy>

†**Pobrzeża, y,** lm. **e** p. **Pobrzeże:** Znalazł stary czołn po onej pobrzeży. Chr. <Po + *Brzeża, od Brzeg>

**Pobrzeże, a,** lm. **a,** †**Pobrzeża,** †**Podbrzeże,** *nadbrzeże, wybrzeże, miejsce nad brzegiem wód, brzegowisko: skraj; kresy, pogranicze:* Ryby z podbrzeża poławiane wędką. Przyb. Natura wasze pobrzeża, strużki, kwiecistym pęzlem odnawia. Zabł. Milszą, mówią przechadzka nad morzem obszernym, żegluga przyjemniejsza przy pobrzeżu miernym. Zim. Był wieczór późny, a po lesie rozlegały ś. hukania i rozświecały łuny zapalonych na pobrzeżu ogni. Krasz. <Po + *Brzeże, od Brzeg>

**Pobrzeżne, ego,** blm. *opłata brzegowa, podatek od statków za prawo zatrzymywania ś. przy brzegu:* Imieniem pobrzeżnego wolno magistratowi wileńskiemu na rzece Wilji od każdej wiciny po złotych 2 wybierać. Dub. <Od Pobrzeżny>

**Pobrzeżnie** przys. od **Pobrzeżny.**

× **Pobrzeżność, i,** blm. rz. od **Pobrzeżny**

**Pobrzeżny,** †**Pobrzegowy** *nad brzegiem, na brzegu znajdujący ś., nadbrzeżny, wybrzeżny:* Pobrzeżni mieszkańcy. Troc. P. wiatr. L. Żeglarze pobrzeżną linę odwiązali, a od brzegu wysoką nawę odbijali. Kochan. *(=linę, którą nawę do brzegu przycumowali, cumę).* Prawda i to, że tam nasze pobrzeżne kasztelanje to nie krakowska. Sienk. *(=kresowe, pograniczne).* Przydany jest przy opisaniu każdego zioła rejestr P., ukazujący tychże ziół przyrodzenie, moc i skutek. Syr. *(=znajdujący ś. na brzegu księgi, marginesowy).* <Po + Brzeżny>

**Pobrzęczeć, y, ał** *zabrzęczeć na pewien czas:* Owad pobrzęczał mu nad uchem. Pobrzęczały struni lutni *(=podźwięczały).* <Po + Brzęczeć>

**Pobrzęczenie, a,** blm., czynność cz. **Pobrzęczeć.**

**Pobrzęk, u,** lm. **i** *pobrząknięcie, pobrzękiwanie, brzęk:* Słyszę, coś pełza po kamiennych mozajkach z hukiem i pobrzękiem metalu, jakby ciężko ranny rycerz we zbroi usiłował ś. dowlec. Mic. Ich śmiech mnie tak razi, ich głos mnie tak trudzi, jak P. grobnego podzwonu. Uj. Kiedy zboża łan zakwitnie, to ci duszę załaskota P. srebra. Kon. Pieśń przypływa dzika, jak pobrzęki kajdan niewolnika. Or-ot. <Po + Brzęk>

× **Pobrzękacz, a,** lm. **e** p. **Pobrząkacz.** <Po + Brzękacz>

**Pobrzękiwać, uje, iwał** p. **Pobrząkać:** Na bandolecie zwieszony pałasz zuchowato pobrzękiwał. Ochoc. Drzwi ś. otwierały, dziewczęta śmiały ś., talerze pobrzękiwały. Krasz. Woda pobrzękuje rozwarta, *divulsa remis unda sonat.* Żebr. Żaden go głos nie zbije z toru, czyli on pochlebiać, czyli grozić, czyli ci próżnym tonem P. będzie. Pilch. <Po + Brzękiwać, od Brząkać>

**Pobrzękiwanie, a,** lm. **a,** czynność cz. **Pobrzękiwać:** Przywarą są myśli kwieciste, przesłodzone, czcze, przestające na samym pobrzękiwaniu. Pilch. P. na bandurze słyszeć ś. dało wyraźnie. Jeż.

**Pobrzmieć, i, ał** *zabrzmieć na pewien czas, brzmieć w ciągu pewnej chwili.* <Po + Brzmieć>

**Pobrzmienie, a,** blm., czynność cz. **Pobrzmieć.**

**Pobrzmiewać, a, ał** *odzywać ś. rozwraz brzmieniem:* Wisiało rozgorzałe słońce, pobrzmiewały skowronkowe śpiewania, rozlegały ś. niekiedy od obór tęskliwe ryki bydła. Reym.

**Pobrzmiewanie, a,** blm., czynność cz. **Pobrzmiewać.**

**Pobrzydnąć, dnie, dnął** a. **dł** I. *zbrzydnąć na wejrzenie.* 2. (o wielu) *porobić ś. brzydkiemi.* <Po + Brzydnąć>

**Pobrzydnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pobrzydnąć.**

**Pobrzydzenie, a,** blm., czynność cz. **Pobrzydzić.**

**Pobrzydzić, i, ił** *powalać czym obrzydliwym, popaskudzić:* Spluwał potym, jakby sobie czym niedobrym uszy pobrzydził. Krasz. <Po + Brzydzić>

× **Pobuch, u,** lm. **y** *wybuch:* Miasto śmierci, miałbyś ogromny P. życia wszędzie. Krasiń. <Po + BUCH>

**Pobuchać, a, ał** I. [P. se] *najeść ś., obuchać ś.* 2. zł. *skraść.* <Po + Buchać>

**Pobuchanie, a,** blm., czynność cz. **Pobuchać.**

†**Pobucznieć, eje, ał** p. **Pobutwieć:** Te suknie od molów pobucznieją i zedrzeć ś. mogą. Glicz. <Po + Bucznieć>

†**Pobucznienie, a,** blm., czynność cz. **Pobucznieć.**

[**Pobudek, dka,** lm. **dki**] p. **Lejcarek.** <Po + *Budek, od Budzić, BUD>

**Pobudka, i,** lm. **i,** †**Pobudźka,** †**Pobiedka** I. *to, co pobudza, czym pobudzają, podnieta, bodziec, pochop, zachęta, impuls, powód:* Do cnoty niewypowiedziana jest P. sława. Warg. Sława jest pobudką do czynienia dzieł uczciwych. Karp. Do szukania wygody trzeba pobudki, bez niej trudno stare opuścić siedlisko. Stasz. Do pieniędzy może być przywiązanie: insze zaś pobudki do prawdziwej miłości. L. Powiedz nam tę tak pocieszną śmiechu pobudkę. L. Bogactwa im nic innego nie zostawują, jedno pobudkę ku roz-

maitym zbytkom. Rej. Jeśliż nie co dobrego zbudować... wżdy przynajmniej owym, co lepiej umieją i lepsze rozumieją, pobudkę dać, aby skarbu swego do ziemi nie kopali i molom psować nie dopuszczali. Jan. P. do cnoty Górn. Byliście mi ochłodą i pobudką do dobrego. Skar. P. do modlitwy czasu wojny. Skar. To nam pobudkę do wzruszenia serca czyni. Skar. P. do nierządu Kn. Emulacja w szkołach kwitnie, w domu być nie może; jest zaś najżywszą i do nauk, i do czynów chwalebnych pobudką. Kras. To było pobudką mego pisania. Śniad. P., podług *Browna* doktora, rodzaj impulsji. Śniad. J. [Sama ja sadziła zieloną rutkę, kiedy mi chłopczyna dawał pobudkę] *(= pokusę; nagabywał mię).* **2.** *bębnienie lub trąbienie dla pobudzenia, hasło, alarm:* P., hejnał. L. Zrazu ton dźwięczny, rzeźki: to P. Mick. P. wojskowa, uderzanie w bębny lub trąby nad świtem. Troc. Bębnić, trąbić na pobudkę. Bębny zawsze biją na pobudkę i na odwrót. Świt. Gdy ś. pokaże z morza świt malutki, zaraz po wojsku biją na pobudki. Jabł. Żona zła jest bębnem, który ustawicznie bije pobudkę. L. Niechaj bije pobudkę, ty nie słuchaj tego. Bardz. **3.** × P. *pobudzanie, pobudzenie:* Chętnym jest do pobudki innych. Sł. wil. **4.** *ten, co pobudza, co pobudził:* Car, ludu P. i podnietca złości, obiega wojsko, żeby znikąd zawziętości nie ginęły. Bardz. **5.** × P. *budzik, ekscytarz zegarowy:* Przydatek do zegara, żeby wciąż dzwonił o tej godzinie, o której chcę, zowie ś. pobudką. Rogal. **6.** a. **Motyw,** × **Motywa** w psychologji i etyce, *wszelki stan psychiczny nieobojętny, przyjemny lub przykry, o ile może wyznaczać a. wyznacza kierunek postępowania dowolnego, powód chcenia a. niechcenia:* Walka pobudek. P. samolubna. P. altruistyczna. Wybór pobudek. < Po + BUD >

**Pobudliwie** przys. od **Pobudliwy:** Stępiony smak potrzebuje tęższej przyprawy, oddziaływającej P. na odnośny nerw. Kasz.

× **Pobudliwiec, wca,** lm. **cy** *lekarz będący zwolennikiem teorji pobudliwości.* S. K. <Od Pobudliwy>

**Pobudliwość, i,** blm. **1.** *zdolność wywoływania i przyjmowania wrażeń, oddziaływania na nie:* Trudną do osiągnięcia jest pobudliwość i wrażliwość jedynie artystyczna z zupełnym nieodzywaniem ś. innych wzruszeń i dreszczów. BdC. **2.** fizj. (irritabilitas) *zdolność tkanek żywych ustroju oddziaływania na bodźce, czyli pobudki,* p o b u d z a l n o ś ć. **3.** lek.: Teorja pobudliwości = *kierunek w lecznictwie, zalecający stosowanie przeważnie leków pobudzających.* <Od Pobudliwy>

**Pobudliwy** *zdolny do pobudzania* a. *wrażliwy na pobudki, odznaczający ś. pobudliwością.* <Po + *Budliwy, od Budzić>

**Pobudnikować, uje, ował** *pobyć jakiś czas budnikiem.* <Po + Budnikować>

**Pobudnikowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobudnikować.**

**Pobudować, uje, ował 1.** *budując części jedną po drugiej, postawić co; zbudować, wybudować, wznieść, dźwignąć, wystawić:* Miasto to jest dobrze pobudowane. Łęcz. Pobudował spalone wioski i grody. Niem. Po wzgórzach osiadły wsie z porządnie pobudowanemi i malowniczo rozsianemi domami. Orzesz. [Hej, nie było to, jako Łuscykowie Jaskrawi, co tę chałupę zbójeckom pobudowali]. Tet. **2.** *zbudować wiele jedno po drugim, powznosić, powystawiać:* Podniesie przybytek Dawidów, pobuduje dziury jego i to, co upadło, naprawi. Skar. Po miasteczkach pobudowane stałe szubienice. Sienk. **P. ś.** *pobudować domostwo dla siebie:* Pod lasem mieszkając, pobudował ś. Falib. Oskarżony, że ś. wysoko we wsi alsjeńskiej pobudował. Warg. [Trasny (= straszny) ś. smok pobudował, kupa ludzi naskodował]. <Po + Budować>

**Pobudowanie, a, I.** blm., czynność cz. **Pobudować.** 2. [P., lm. **a**] p. **Pobudynek.**

**Pobudowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobudować ś.**

[**Pobudowla, i,** lm. **e**] *budynki świeżo wznoszone:* Być na pobudowli = *być tam, gdzie budują.* <Po + Budowla>

[**Pobudynek, nku,** lm. **nki, Pobudowanie**] *zabudowanie, budynek, budowla:* Pobudynki gospodarskie. Pol. <Po + Budynek>

**Pobudzacz, a,** lm. **e** p. **Pobudziciel:** P., poruszyciel, *motor.* Mącz.; poduszczacz, podżegacz, poddymacz. L. <Od Pobudzać>

**Pobudzać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pobudzić.** <Po + *Budzać, od Budzić>

**Pobudzanie, a,** blm., czynność cz. **Pobudzać.**

**Pobudzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobudzać ś.**

**Pobudzenie, a,** blm., czynność cz. **Pobudzić:** P., skutek wspólny wszystkich władz pobudzających. Śniad. J.

**Pobudzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobudzić ś.**

**Pobudzająco** przys. *sposobem pobudzającym, pobudzając, podniecająco:* Działać P.

**Pobudzalność, i,** blm. p. **Pobudliwość.**

**Pobudzenie, a, I.** blm., czynność cz. **Pobudzić.** **2.** p. **Pobudka:** System ich nerwowy odbierać może różnego rodzaju pobudzenia. Nus. Impresjonizm to wyczucie wszystkich, choćby najniklejszych pobudzeń, oddziaływających na duszę. Merw.

**Pobudziciel, a,** lm. **e, Pobudzacz** *ten, co pobudza, podżegacz, poduszczyciel.* <Od Pobudzić>

**Pobudzicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pobudziciel.**

**Pobudzić, i, ił, I.** *zbudzić wielu jednego po drugim, poobudzać:* Na ten hałas czeladź pobudził. Troc. **2.** i nied. **Pobudzać** = a) co = *wzbudzić, poruszyć, wzruszyć, podnieść, wywołać, sprawić, wzniecić:* Pełnia miesiąca największe na oceanie zwykła sprawować i pobudzać nawałności. Warg. Niepogody z plutą pobudziły bystre potoki. Groch. *(= wzburzyły).* Pobudził nienawiść u niego. Troc. Pobudza we mnie trwogę. Rzew. b) kogo = *dać komu pobudkę, zachęcić, zagrzać, podniecić, poduszczyć, podżec, podburzyć, popchnąć go do czego:* Chwała pobudza do cnoty. Prz. Bali ś., aby nie pobudził ludzi swą łaskawą mową. Op. Ojcowie, nie pobudzajcie ku gniewowi synów waszych. Wuj. Niech was do miłosierdzia nasze nędze pobudzają. Skar. Dobrych do cnót pobudzał, grzesznych kruszył. Skar. Król żołnierze swoje pobudzał i lud wszystek upominał. Skar. Twarde serca swym wzdychaniem i łzami do skruchy pobudzał. Skar. Przykładem i namową pobudzał kapłany do pilnej służby Boskiej. Skar. Który oracze i poddane wasze na was pobudzał. Skar. *(= buntował).* Nie trzeba was było namawiać i słowy pobudzać. Skar. Pobudzać kogo do śmiechu. c) apt.: Leki pobudzające a. podniecające (medicamenta excitantia s. stimulantia). d) fizj.: Istoty pobudzające, podniety, bodźce (stimuli s. incitamenta). **P. ś. I.** (o wielu) *ocknąć ś. kolejno*

*ze snu.* **2.** *zbudzić jeden drugiego nawzajem:* Bałwochwalcy coraz s. do rozpaczliwszej pobudzali obrony. Krasz. <Po + †Budzać, od Budzić>

†**Pobudzka, i,** lm. **i** p. **Pobudka.** Petr. <Od Pobudzić>

†**Pobudźnie** przys. *ochotnie, pospiesznie, raźno.* Mącz. <Od †Pobudźny, od Pobudzić>

**Pobujać, a, ał** *poświęcić pewien czas na bujanie* (p. Bujać): P. dziecko *(= pokołysać, pohuśtać).* P. kogo na huśtawce. Orzeł pobujał chwilę w powietrzu. Mucha chciała po ogrodzie P. po chłodzie. Jach. Dzieci na trawniku, konik na łące pobujał *(= pobiegał, poigrał swobodnie).* Przen.: P. myślą. Przen.: P. = *użyć swobody, pochodzić, pospacerować sobie swobodnie, pobalansować.* **P. ś.** *pohuśtać ś., pokołysać ś., powalać ś.* <Po + Bujać>

**Pobujanie, a,** blm., czynność cz. **Pobujać:** Tać to jest duszy wolność, to jej niejakieś P., że ś. niekiedy z tej katuszy wymknie i niebem ś. ochłodzi. Pilch.

**Pobujanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobujać ś.**

**Pobujnieć, eje, ał** *stać ś. bujnym, bujniejszym:* Ziemia obeschła i pobujniały trawy. Sienk. <Po + †Bujnieć, od Bujny>

**Pobujnienie, a,** blm., czynność cz. **Pobujnieć.**

**[Pobukować, uje, ował]** owce = *połączyć je z baranami w celu zaspokojenia ich popędu płciowego.* **[P. ś.]** (o owcach) = *połączyć ś. w przeciągu pewnego czasu z baranami w celu zaspokojenia popędu płciowego.* <Po + Bukować>

**[Pobukowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pobukować.**

**[Pobukowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pobukować ś.**

**Pobulgotać, ocze, otał** *bulgotać w przeciągu pewnego czasu.* <Po + Bulgotać>

**Pobulgotanie, a,** blm., czynność cz. **Pobulgotać.**

**Pobuntować, uje, ował** *zbuntować wielu jednego po drugim.* **P. ś.** (o wielu) *zbuntować ś. kolejno:* Chłopi ś. pobuntowali. Chorągwie Janowi Kazimierzowi pobuntowały ś. Sienk. <Po + Buntować>

**Pobuntowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobuntować.**

**Pobuntowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobuntować ś.**

**Poburczeć, y, ał** *strawić pewien czas na burczeniu:* Pies poburczał tylko, nie zaszczekawszy *(= powarczał).* Przen.: *połajać, pogderać, pofukać:* I Wać mię poburczałeś, ale odtąd zgoda. Zabł. <Po + Burczeć>

**Poburczenie, a,** blm., czynność cz. **Poburczeć.**

†**Poburkować, uje, ował [Poburkować]** p. **Pobrukować.** <Po + Burkować>

†**Poburkowanie, a,** blm., **[Poburkowanie]** czynność cz. **Poburkować.** *pobrukowanie.*

**Poburłakować, uje, ował** *strawić pewien czas na burłakowaniu:* On ci nie ucieknie z domu, żeby P. Jeż. <Po + Burłakować>

**Poburłakowanie, a,** blm., czynność cz. **Poburłakować.**

**Poburmistrzować, uje, ował** *spędzić pewien czas na burmistrzowaniu:* Dosiada konia, aby zajazd zrobić na brata, lub na sejmiku P. dowoli. Kaczk. <Po + Burmistrzować>

**Poburmistrzowanie, a,** blm., czynność cz. **Poburmistrzować.**

**Poburszować, uje, ował** *pobyć burszem, spędzić pewien czas na burszowaniu.* <Po + Burszować>

**Poburszowanie, a,** blm., czynność cz. **Poburszować.**

**Pobursztynować, uje, ował** *poelektryzować, ponaszpikować elektrycznością jedno po drugim.* <Po + Bursztynować>

**Pobursztynowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobursztynować.**

**Poburzać, a, ał** i **P. ś.** p. **Poburzyć.** <Po + †Burzać, od Burzyć>

**Poburzanie, a,** blm., czynność cz. **Poburzać.**

**Poburzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poburzać ś.**

**Poburzenie, a,** lm. **a** czynność cz. **Poburzyć:** Oprócz małych poburzeń, wogóle od czasów Ottonów spokojność trwała. Lel.

**Poburzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poburzyć ś.**

**Poburzowy** *który ma miejsce po burzy:* Cisza poburzowa. <Po + Burzowy>

†**Poburzyciel, a,** lm. **e** *ten, co poburza, burzyciel, podburzyciel.* <Od Poburzyć>

†**Poburzycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poburzyciel.**

**Poburzyć, y,ył I.** *zburzyć jedno po drugim, porozwalać, porujnować, poniszczyć, porozbierać:* Wiele miast i zamków poburzył. Troc. Miejsca poburzone pobudowane będą. Leop. P. budowle niepotrzebne. **2.** × P. *rozczochrać, potargać, powichrzyć:* Zastali go z zapłakanemi oczyma, z poburzonemi włosami. Kaczk. **3.** [P.] *poprzewracać:* Niewidoma ręka tysiączne robiła im psoty: tu rozrzuciła ogień, tam poburzyła sprzęty. **4.** i nied. **Poburzać** *poburzyć, wzburzyć, podrażnić, podniecić, podżec, zapalić, obruszyć, poduszczyć, pobuntować:* Ja bogom Litwy poniosę ofiary, ja lud poburzę, ja zbójców zapłacę. Krasz. Nic tak żółci nie poburza, jak radość. Krasz. Byka kolor czerwony poburza, lwa biała chusta osroża. Pilch. Poburzył szlachtę przeciw królowi. Troc. **P. ś. I.** *nie przestać burzyć ś. przez pewien czas:* Woda sodowa świeżo nalana poburzy ś. chwilę. **2.** i nied. **Poburzać ś.** *wzburzyć ś. oburzyć ś., rozsrożyć ś., obruszyć ś.:* Pszczoła, choć najspokojniejsza, poburza ś. w jednej chwili i wypada z ula. Pol. Żółć mu ś. poburzyła. Krasz. <Po + Burzyć>

**Pobusiać, a, ał** prow. *pocałować.* <Po + Busiać>

**Pobusianie, a,** blm., czynność cz. **Pobusiać.**

**Pobutelkować, uje, ował** *pościągać, porozlewać w butelki trunek z beczki:* P. piwo, wino. <Po + Butelkować>

**Pobutelkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobutelkować.**

**Pobutnieć, eje, ał** *stać ś. butnym, butniejszym, nabrać nieco buty, zhardzieć, zambitnieć.* <Po + Butnieć>

**Pobutnienie, a,** blm., czynność cz. **Pobutnieć.**

**Pobutwieć, eje, ał,** †**Pobucznieć I.** (o wielu) *zbutwieć kolejno:* **2.** *zbutwieć po wierzchu, nadgnić, nadpróchnieć.* <Po + Butwieć>

**Pobutwienie, a,** blm., czynność cz. **Pobutwieć.**

**Pobuzować, uje, ował** *zbuzować (wielu) jednego po drugim; pobić, potłuc kogo.* **P. ś.** *buzować ś. przez pewien czas, popalić ś. płomieniem.* <Po + Buzować>

**Pobuzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobuzować.**

**Pobużański** przym. od **Pobuże:** Niemirów, klucz pozycji pobużańskiej, liczył kilka niezupełnie skompletowanych chorągwi. Rol. <Od Pobuże>

**Pobuże, a,** blm. *okolica leżąca nad rzeką Bugiem, wzdłuż tej rzeki:* Jeszcze w przeszłym wieku pszczelnictwo na Pobużu było rozwinięte. Rol. Niemirów więc miał znaczenie: klucz Pobuża mawiał o nim król, klucz Pobuża powtarzał hetman w. kor., a za królem i hetmanem powtarzali wszyscy. Rol. <Po + *Buże, od Bug>

**Pobycie, a,** blm., czynność cz. **Pobyć.**. <Od Pobyć>

**Pobyć, będzie, był,** nied. × **Pobywać** *przebyć gdzie pewną chwilę; pobawić, pomieszkać gdzie:* Pobądź tylko roczek w Warszawie, inaczej będziesz gadała. L. Wszyscy ś. na to rodzimy, coś pobywszy, że zginiemy. Li. Nie pobywaj mi tu, nie postój. Kn. *(– nie pokazuj ś. tu, żeby tu twoja noga nie postała).* Pobądź tu chwilę, ja zaraz wrócę *(= postój, posiedź, poczekaj, pozostań).* Pobądź przy dziecku, póki niańka nie wróci *(= popilnuj go).* <Po + Być>

× **Pobydlanie, a,** blm., × **Bydlanie** *bydlenie ś.* Sł. wil. (p. 2. Bydlić).

† **Pobydlenie, a,** blm., czynność cz. **Pobydlić,** *pobyt, byt, życie.* Pśń.

† **Pobydlić, i, ił** *pobyć, pomieszkać.* <Po + Bydlić>

**Pobystrzeć, eje, ał** *stać ś. nieco bystrzejszym:* Oczy mu pobystrzały. <Po + Bystrzeć>

**Pobystrzenie, a,** blm., czynność cz. **Pobystrzeć.**

**Pobyt, u,** lm. **y** *pobycie, bytność, mieszkanie, zamieszkanie, przebywanie, życie, istnienie, egzystencja czasowa:* Krąg ziemi i ze wszystkiemi P. na nim mającemi własnością swą Pan mianuje. Ryb. Bogarodzico, daj na świecie zbożny P., po żywocie rajski przebyt. Biel. M. Nie spodziewał ś. długiego na tronie pobytu. Nar. Podczas naszego pobytu na wsi. Bawił ś. długo w Wrocławiu; stąd urosło w ojcu podejrzenie, jakoby te przewlokłe na Szląsku pobyty niosły w sobie jakoweś zdrady. Nar. Miejsce mojego stałego pobytu. Wysłać złodzieja dokąd na P. *(= internować go gdzie).* Karta pobytu, karta—P. = *karta wykupywana perjodycznie przez niestałych mieszkańców miasta.* <Po + Byt>

**Pobytniak, a,** lm. **i** p. **Pobytowiec.** <Od *Pobytny, od Pobyt>

**Pobytować, uje, ował** cz. dok. *pobyć, potrwać, poistnieć, mieć byt przez pewien czas, pomieszkać.* <Po + Bytować>

**Pobytowanie, a,** blm., czynność cz. **Pobytować:** Chęć pobytowania dłuższego w materji. Krasiń.

**Pobytowiec, wca,** lm. **wcy, Pobytowy, Pobytniak** *złodziej wysłany dokąd za karę na pobyt.* <Od Pobytowy>

**Pobytowy** przym. od **Pobyt. P., ego,** lm. **i** rz. p. **Pobytowiec.** <Od Pobyt>

× **Pobywać, a, ał** p. **Pobyć.** <Po + Bywać>

× **Pobywanie, a,** blm., czynność cz. **Pobywać.**

**Pobzdurzenie, a,** blm., czynność cz. **Pobzdurzyć.**

**Pobzdurzyć, y,ył, Pobajdurzyć** *pogawędzić, pogadać o głupstwach, pobajać o byle czym, popleść.* <Po + Bzdurzyć>

**Pobzdykać, a, ał** p. **Pobzykać:** Wbiegła przez otwarte okna z sąsiednich lip pszczoła i, pobzdykawszy koło ścian, wyniosła ś. zaraz. Przybor. <Po + Bzdykać>

**Pobzdykanie, a,** blm., czynność cz. **Pobzdykać.**

**Pobziczeć, eją, eli** (o wielu) *zbziczeć kolejno, podostawać bzika, pogłupieć, powarjować, poszaleć, pofiksować.* <Po + Bziczeć>

**Pobziczenie, a,** blm., czynność cz. **Pobziczeć.**

**Pobzyczeć, y, ał** p. **Pobzykać.** <Po + Bzyczeć>

**Pobzyczenie, a,** blm., czynność cz. **Pobzyczeć.**

**Pobzykać, a, ał, Pobzdykać, Pobzyczeć** *strawić pewien czas na bzykaniu, posyczeć, pobrzęczeć.* <Po + Bzykać>

**Pobzykanie, a,** blm., czynność cz. **Pobzykać.**

× **Pobździć się, i ś., ił ś.** p. **Pobździeć ś.** L. <Po + Bździć>

**Pobździeć się, i ś., ał ś.,** × **Pobździć ś.** *popuścić bździnami, zebździeć ś., zesmrodzić ś., bździnami ś. okurzyć:* Na spowiedzi jednemu księdzu powiedziała baba, że ś. w kościele kilkakroć pobździała. Pot. <Po + Bździeć>

**[Pobździwać, a, ał]** *bździeć razwraz, popuszczać bździnami.* Przen.: Juze sie wiater hálny ułozył, ino jesce wyhodowy pobździwa. <Po + *Bździwać, od Bździć>

**[Pobździwanie, a,** blm., czynność cz. **Pobździwać].**

**Pobżdżenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pobździeć ś., Pobździć ś.**

**Pocacać, a, ał i P. ś.** p. **Poceckać.** <Po + Cacać>

**Pocacanie, a,** blm., czynność cz. **Pocacać.**

**Pocacanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocacać ś.**

**Pocackać, a, ał i P. ś.** p. **Poceckać.** <Po + Cackać>

× **Pocałek, łka,** lm. **łki** p. **Pocałunek:** Śpij, moja luba! ciebie nie obudzi ten P., a mnie niech zabije. Słow. <Po + *Całek, od CAŁ>

**Pocałować, uje, ował** i nied. † **Pocałować,** † **Pocałuwać** *dokonać czynności całowania, złożyć pocałunek:* Chciał P. rękę cesarską, ale mu jej umknął. Star. Scisnąwszy szyję brata, pocałowając go, płakał. Kosz. P. kogo w rękę, w głowę. Przysięgając, ziemię pocałował. P. kogo w usta = *dać całusa, dać buziaka, dać buzi.* Przen.: Kto go zabije, miecz katowski powinien go w kark P. Boh. Tak ś. kwapię do pani, że ledwo kamieni kilka razy na ulicy nie pocałowałem. L. *(= nie upadłem na twarz, na nos).* Żart.: P. klamkę = *odejść z niczym, zastawszy drzwi zamknięte.* **P. ś.** *dać sobie całusa wzajemnie:* Pocałowali ś. w usta. Przen. żart.: Wozy pocałowały ś. zlekka, podróżni kiwnęli ś. na siedzeniach. Wilk. *(= uderzyły ś. o siebie, zetknęły ś.).* <Po + Całować>

**Pocałowanie, a l.** blm., czynność cz. **Pocałować:** Podawał mu sułtan buty swe do pocałowania. Birk. 2. lm. **a** p. **Pocałunek:** P. znakiem przyjaźni, przywitania. Skar. Nasza miłość na samych pocałowaniach ś. kończy. L. Pozdrówcie jedni drugich z pocałowaniem świętym. Pim. Serdeczne, słodkie jej P. dał, czyli też wziął. Lubom. Przy witaniu lub pożegnaniu jeden dawał drugiemu P., jak mówią, braterskie, które częstokroć jest pocałowaniem Judasza. Dm.

**Pocałowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocałować ś.**

**Pocałuneczek, czka,** lm. **czki** p. **Pocałunek.** <Od Pocałunek>

**Pocałunek, nku,** lm. **nki, l.** a. **Pocałowanie,** × **Pocałek,** × **Pocałus** *całus:* Upewniła go o swym przywiązaniu, dając mu najsłodszy P. L. Dwa pocałunki dopiero wziąć mi pozwoliła. L. Gorący, szczery, serdeczny P. Okrywał go pocałunkami. Czysty P. w oczach miłości za warunki najściślejsze stanie. L. Bitych słychać szlochy i pocałunków na katowskiej ręce klask. Słow. Złożył na jej czole P. **2.** [Judaszowy P. a. Juda-

szowa jagoda a. Judaszowe wiśnie] *baccae Ulmi campi.* <Od Pocałować>

× **Pocałus, a,** lm. **y** p. **Pocałunek:** Chcę dwudziestu pocałusów na twój rachunek L. <Po + Całus>

† **Pocałuwać, a, ał i †P. ś.** p. **Pocałować:** Sercem cię pocałuwam. Op.

† **Pocałuwanie, a,** blm., czynność cz. **Pocałuwać.**

† **Pocałuwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocałuwać ś.**

[**Pocapić, i, ił**] *zcapić, schwycić, złapać, porwać:* Pocápiła jego za łeb. Cygan pocapił mu konie. St. wil. *(= skradł).* <Po — Capić>

[**Pocapienie, a,** blm.] czynność cz. **Pocapić.**

[**Pocapkać, a, ał**] *poklepać, pogłaskać.* <Po + Capkać>

**Pocapkanie, a,** blm., czynność cz. **Pocapkać.**

**Pocarnia, i,** lm. **e** garb. *oddział w garbarni, w którym pocą skóry,* szwisa. <Od Pocić>

[**Pocárz, a,** lm. **e, Poczárz**] *lekarz, który szczepi ospę.* <Od Nm. Pocken = ślady po ospie>

[**Pocąbrzenie, a,** blm.] czynność cz. **Pocąbrzyć.**

[**Pocąbrzyć, y,ył, Pocomrzyć**] *wytargać za uszy lub włosy.* <Po + Cąbrzyć>

[**Pocebulеć, eje, ał**] o oczach, gdy krwią nabiegną, poczerwienieją. <Po + *Cebuleć, od Cebula>

[**Pocebulenie, a,** blm.] czynność cz. **Pocebulеć.**

**Pocechować, uje, ował** *poznaczyć cechami, poznaczać, popiętnować:* P. drzewa, woły. [Już wojsko porachowane i konie pocechowane]. **P. ś. 1.** *pocechować siebie:* Dlatego ś. pocechowali, łby i brody sobie pogolili, aby ofiary z onych bałwanów brali. Rej. **2.** [P. ś.] przy grze w „cechę“ śpiewają: cecha, cecha, pocechuj ś., dusa, dusa, poratuj sie. Cecha, cecha, pocechuj ś.! jeśli mozes, poratuj ś.! <Po + Cechować>

**Pocechowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocechować.**

**Pocechowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocechować ś.**

**Pocečkać, a, ał, Pocackać, Pocacać** *spędzić pewien czas na ceckaniu, popieścić, pokaresować.* **P. ś.** *strawić pewien czas na ceckaniu ś., popieścić ś., pokaresować ś.* <Po + Ceckać>

**Pocečkanie, a,** blm., czynność cz. **Pocečkać.**

**Pocečkanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocečkać ś.**

**Pocedować, uje, ował** *zcedować jedno po drugim.* <Po + Cedować>

**Pocedowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocedować.**

**Pocedrować, uje, ował** *ponacierać olejkiem cedrowym.* <Po + Cedrować>

**Pocedrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocedrować.**

**Pocedzenie, a,** blm., czynność cz. **Pocedzić.**

**Pocedzić, i, ił 1.** *strawić pewien czas na cedzeniu.* **2.** *przecedzić jedno po drugim, poklarować przez cedzenie.* <Po + Cedzić>

[**Pocelenie, a,** blm.] czynność cz. **Pocelić.**

[**Pocelić, i, ił**] *wycelować, trafić:* Jak wycelił, tak pocelił prosto, że jej w serce. <Po + *Celić, od Cel>

**Pocelować, uje, ował** *poświęcić pewien czas na celowanie.* <Po + Celować>

**Pocelowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocelować.**

**Pocembrować, uje, ował 1.** *spędzić pewien czas na cembrowaniu.* **2.** *ocembrować jedno po drugim.* <Po + Cembrować>

**Pocembrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocembrować.**

**Pocementować, uje, ował** *pospajać, pozaprawiać cementem.* <Po + Cementować>

**Pocementowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocementować.**

**Pocenić, i, ił** *ponakładać ceny, poszacować, potaksować.* L. <Po + Cenić>

† **Poćénić, i, ił** p. **Pocynić:** Naczynia żelazne pocenione. Sienk. <Zam. Pocynić, od Cyna>

**Pocenie, a,** blm., czynność cz. **Pocić.**

**Pocenienie, a,** blm., czynność cz. **Pocenić.**

† **Pocénienie, a,** blm., czynność cz. **Pocénić,** *pocynienie, pobielenie cyną.*

**Pocenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocić ś.** Lek.: P. ś. krwawe = *krwawienie skóry nieskaleczonej* (dermatorrhagia). P. ś. nadmierne *(hyperidrosis).* P. ś. ścian = *osiadanie na nich wilgoci.*

**Pocentkować, uje, ował i P. ś.** p. **Pocętkować:** Patrzeć na kosmatą pocentkowaną liszkę, leniwie pełznącą w górę drzewa. Prus. <Po + Centkować>

**Pocentkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocentkować.**

**Pocentkowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocentkować ś.**

**Pocenzurować, uje, ował** *pooceniać, porozpatrywać cenzurując.* <Po + Cenzurować>

**Pocenzurowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocenzurować.**

**Poceremonjować się, uje ś., ował ś.** *porobić ceremonje, powzdragać ś. chwilę:* Rozrzewniona była tą dobrocią i, poceremonjowawszy ś. trochę, siadła, zwolna wracając do humoru dawnego. Krasz. <Po + Ceremonjować ś.>

**Poceremonjowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poceremonjować ś.**

**Pocerkiewny** *pozostały po cerkwi, do cerkwi niegdyś należący:* Gmach P. <Po + Cerkiewny>

**Pocerować, uje, ował** *połatać cerując; zacerować jedno po drugim:* P. skarpetki, dziury. <Po + Cerować>

**Pocerowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocerować.**

**Pocertować się, uje ś., ował ś.** *strawić pewien czas na certowaniu ś.* <Po + Certować ś.>

**Pocertowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocertować ś.**

**Pocertyfikować, uje, ował** *postwierdzać, poświadczać.* <Po + Certyfikować>

**Pocertyfikowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocertyfikować.**

[**Pocesne, ego,** lm. **e**] p. **Poczęstne.** <Zam. *Poczestne, Po + CZT>

[**Pocesor, a,** lm. **owie**] *dzierżawca.*

[**Pocesorka, i,** lm. **i**] forma ż. od **Pocesor.**

† **Pocestny** p. **Poczestny.**

[**Poceśná, ej,** lm. **e**] p. **Poczęstunek.**

**Pocętkować, uje, ował, Pocentkować** *popstrzyć cętkami.* **P. ś.** *pokryć ś. cętkami:* Gdy twarz w gniewie pocętkowała ś. plamami, wówczas drżeli przed nim. Sienk. <Po + Cętkować>

**Pocętkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocętkować.**

**Pocętkowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocętkować ś.**

× **Poch, a,** blm. p. **Puk.** Goł. <Nm. Poch>

[**Pochać, a, ał i P. ś.**] p. **Pąchać.** <Z Pąchać>

[**Pochachmęcenie, a,** blm.] czynność cz. **Pochachmęcić.**

[**Pochachmęcić, i, ił**] *poplątać, powikłać, pokręcić.* <Po + Chachmęcić

†**Pochadzać, a, ał,** [**Pochadzać**] **I.** *chodzić sobie, przechadzać ś., spacerować:* Pochadzam sobie. Kn. [Wyzierała oknem i małom sybeckom, a on se pochadza z innom kochaneckom]. Pochadzam sobie, chodzę sobie. Troc. **2.** p. **Pochodzić:** Jejże takież Bóg przydał krasy, bo wszystka ta ozdoba nie z nieczystoty, ale se cznoty bożej pochadzała. B. Sz. **3.** †P. p. **Pójść:** Tym kształtem ludzie wtenczas z miejsca ś. ruszali, a ku swemu mieszkaniu społem pochadzali. Kochan. <Po + Chadzać>

†**Pochadzanie, a,** blm., [**Pochadzanie**] czynność cz. **Pochadzać.**

[**Pochamrać, a, ał**] *pomiąć, poszarpać, potarmosić:* Pies sobaka pochamrał mi sukmane. <Po + Chamrać>

[**Pochamranie, a,** blm.] czynność cz. **Pochamrać.**

**Pochanie, a,** blm., czynność cz. **Pochać.**

**Pochanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochać ś.**

[**Pochapać, pie, ał**] **I.** *chapnąć wiele jedno po drugim, połapać, pochwytać.* **2.** a. [**Schapać**] *podrzeć, zedrzeć, poniszczyć, np. obuwie, ubranie.* <Po + Chapać>

[**Pochapanie, a,** blm.] czynność cz. **Pochapać.**

[**Pochapiać się, a ś., ał ś.**] p. **Pochapić.**

**Pochapianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochapiać ś.**

†**Pochapić, i, ił,** †**Pochopić** *schwycić, porwać;* przen.: *pojąć, zrozumieć.* Sł. wil. [**Pochapić ś.,** nied. **Pochapiać ś.**] *połakomić ś., połaszczyć ś.:* P. ś. na cudze. <Po + *Chapić, od Dźwn. Chap>

†**Pochapienie, a,** blm., czynność cz. **Pochapić.**

[**Pochapienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pochapić ś.**

**Pocharakteryzować, uje, ował** *ucharakteryzować wielu jednego po drugim.* **P. ś.** (o wielu) *ucharakteryzować ś. kolejno.* <Po + Charakteryzować>

**Pocharakteryzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocharakteryzować.**

**Pocharakteryzowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocharakteryzować ś.**

**Pocharchać, a, ał** p. **Pocharkać.** <Po + Charchać>

**Pocharchanie, a,** blm., czynność cz. **Pocharchać.**

**Pocharchywać, uje, ał** p. **Pocharkiwać.**

**Pocharchywanie, a,** blm., czynność cz. **Pocharchywać.**

**Pocharczeć, y, ał** p. **Pocharkać.**

**Pocharczenie, a,** blm., czynność cz. **Pocharczeć.**

**Pocharkać, a, ał,** ×**Pocharchać, Pocharczeć,** †**Pochrachać I.** *powalać charkocinami, zacharkać:* P. ubranie. **2.** *strawić pewien czas na charkaniu.* [**P. ś.**] *poktócić ś.* <Po + Charkać>

**Pocharkanie, a,** blm., czynność cz. **Pocharkać.**

[**Pocharkanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pocharkać ś.**

**Pocharkiwać, uje, iwał,** ×**Pocharchywać,** †**Pochrachywać** *charkać razwraz, pokaszliwać charcząc, pochrząkiwać głośno.* <Po + *Charkiwać, od Charkać>

**Pocharkiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pocharkiwać.**

**Pochełpić się, i ś., ił ś.** *strawić pewien czas na chełpieniu ś., popysznić ś., pochlubić ś., pochwalić ś. nieco:* Kto ś. wstydzi podłego wózka, tenby ś. rad pewnie pochełpił z pysznej karosy. Pilch. <Po + Chełpić ś.>

**Pochełpienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochełpić ś.**

†**Pochełznać** p. **Pokiełznać.** <Po + Chełznać>

†**Pochełznanie, a,** blm., czynność cz. **Pochełznać.**

†**Pochew, chwy,** lm. **chwy** p. **Pochwa:** Przecz nie schowasz miecza w P.? Bardz.

**Pochewka, i,** lm. **i I.** p. **Pochwa. 2.** anat. i hist. *osłonka otaczająca szczelnie:* P. nerwowa (epineurium). P. pączków włókien nerwowych (perineurium). P. ścięgna (vagina tendinis). P. korzenia włosowego. **3.** chir.: P. na palce. **4.** patol.: Zapalenie pochewki i ścięgna (tendovaginitis). <Od Pochwa>

**Pochewkowato** przys. od **Pochewkowaty.**

**Pochewkowaty, Pochewkowy** *mający kształt pochewki:* Łodyga pochewkowata, pochewkami liściowemi otoczona. Jund. Liście zrastające ś. w pochewkowate okółki. Rost. <Od Pochewka>

**Pochewkowy I.** przym. od **Pochewka:** Liście pochewkowe, *vaginans, ma osadę jak pochew gałązkę obejmującą.* L. **2.** p. **Pochewkowaty.** L. **3.** zool.: Tasiemiec P. (taenia marginata). <Od Pochewka>

**Pochewny, Pochwiany, !Pochwowy** przym. od **Pochwa.** <Od Pochwa>

**Pochędożenie, a,** blm., czynność cz. **Pochędożyć.**

**Pochędożenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochędożyć.**

**Pochędożyć, y,ył I.** *wychędożyć wiele jedno po drugim, poczyścić, poszorować, potrzepać na czysto.* **2.** gm. *strawić pewien czas na chędożeniu.* **P. ś.** gm. (o kobiecie) *pospółkować, poobłapiać ś. z mężczyzną.* <Po + Chędożyć>

**Pochichotać, ocze, otał, Pochychotać** a. **P. ś.** *strawić pewien czas na chichotaniu, pośmiać ś. głośnym a tłumionym śmiechem.* <Po + Chichotać>

**Pochichotanie, a,** blm., czynność cz. **Pochichotać.**

**Pochichotanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochichotać ś.**

×**Pochichywać, uje, ywał** *chichotać ś. potroszę, razwraz:* Pochichując złośliwym uśmiechem, wesoła. Wor. <Po + *Chichywać, od Dźwn. CHICH>

×**Pochichywanie, a,** blm., czynność cz. **Pochichywać.**

**Pochimerować, uje, ował I.** *strawić pewien czas na chimerowaniu, pogrymasić, pokaprysić, podziwaczyć.* **P. ś.** (o koniach) *znarowić ś. kolejno:* Konie nam ś. pochimerowały, na pieszą wędrówkę sił zabrakło. Rol. <Po + Chimerować>

**Pochimerowanie, a,** blm., czynność cz. **Pochimerować.**

**Pochimerowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochimerować ś.**

×**Pochistać, a, ał** i ×**P. ś.** p. **Pochystać.** <Po + Chistać>

×**Pochistanie, a,** blm., czynność cz. **Pochistać.**

×**Pochistanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochistać ś.**

**Pochlać, a, ał I.** gm. *strawić pewien czas na chlaniu.* **2.** [P. se, **Podchlać se**] *pojeść sobie, podjeść sobie.* <Po + Chlać>

**Pochlanie, a,** blm., czynność cz. **Pochlać.**

**Pochlapać, pie, pał I.** *chlapiąc powalać, poplamić, popryskać; zachlapać:* Pochlapał sukmanę. Prus. **2.** *spędzić pewien czas na chlapaniu.* **P. ś.** *chlapiąc powalać ś., poplamić ś., popryskać; zachlapać ś.* <Po + Chlapać>

**Pochlapanie, a,** blm., czynność cz. **Pochlapać.**

**Pochlapanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochlapać ś.**

**[Pochlasnąć, nie, nął]** *uderzyć:* P. rózgą.

**Pochlastać, a, ał I.** *zachlastać, powalać bryzgając, poszargać, pochlapać:* P. błotem. **2.** *pociąć, popłatać, pokiereszować, porąbać, poćwiartować, posiec:* P. sukno na drobne kawałki. Niechże waści nie znam, żebyś zaś tak pochlastał podobnego wielkoluda. Sienk. Pochlastane szablami portrety spoglądają surowo ze ścian. Sienk. Przen.: *poprzemazywać, pokreślić, poprzekreślać w celu wyrzucenia, poobcinać, powyrzucać niektóre ustępy:* P. rękopis. <Po + Chlastać>

**Pochlastanie, a,** blm., czynność cz. **Pochlastać.**

**[Pochlaśnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pochlasnąć.**

**Pochlebca, y,** lm. **y, Podchlebca, Pochlebiacz,** × **Pochlebnik** *ten, co pochlebia komu, lizus:* Zgraja pochlebców go otacza. P. wszystko chwali. Prz. Rozumiem, że Polacy pochlebstwo nazwali i pochlebców od tego, że po chlebie cudzym pochlebcy zwykli biegać, za chleb pochlebiając. Opal. P. z strawy służy. Prz. P. prawie dobrze wyćwiczony jest panom łgarzom ciotczony, rodzony, jako pies, milczkiem gdy kąsa, nie szczeka, także P., by co wyłgał, czeka; P. każdy piesek Pępowskiego, za tym wnet bieży, gdzieby dostać czego. Rej. P. sumnienia zdrajca. Falib. Pochlebce go skazili. Troc. O gdyby pochlebców to złe plemię zginęło! Troc. Naszkodliwsze żwirzę P. Rej. <Od Pochlebiać>

**† Pochlebcowy** p. **Pochlebczy:** Słowa pochlebcowe są jako rany tajemne. B. B.

**Pochlebczo** przys. od **Pochlebczy.**

**Pochlebczość, i,** blm. rz. od **Pochlebczy:** Spotęgował jeszcze swój wyraz pochlebczości. Koś.

**Pochlebczy, † Pochlebcowy** przym. od **Pochlebca:** Nadskakiwanie pochlebcze. Sł. wil. <Od Pochlebca>

**Pochlebiacz, a,** lm. **e** p. **Pochlebca:** Pochlebiacze głodnokupni. Kras. <Od Pochlebiać>

**Pochlebianie, a,** blm., czynność cz. **Pochlebiać.**

**Pochlebianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochlebiać ś.**

**Pochlebić, i, ił, Podchlebić,** nied. **Pochlebiać, Podchlebiać, † Pochlebować, † Podchlebować, † Chlebić** *zrobić a. powiedzieć coś takiego, co łechce czyjąś miłość własną, czym ś. można przypodobać; pogłaskać po sercu; pokadzić, podlizać ś. komu:* Za chleb pochlebiają. Opal. W oczy mnie pochlebujesz, a po cichu mnie zdradzasz. Rej. Nie chcę, żebyście komu pochlebiały. Kochan. Panom pochlebują. Skar. Bardziej chwalił tego, co upomina, niż tego, co pochlebuje. Skar. Przyjaciel jest, co prawdę mówi, nie co pochlebia. Kn. Pochlebuj synowi swemu, a uczyni cię bojaźliwym. Leop. Wolę gardło dać, niżlibym tym, którzy imię święte bluźnią, miał pochlebować, abo na ich błędy przyzwalać. Baz. Niechże mi żadne szczęście świeckie nie pochlebuje. Skar. Lata mu młode pochlebiały. Lubom. Żonom swoim pochlebują i paniami mniej godnie one nazywają. Bach. To lustro pochlebia. Każdy sobie pochlebia, każdy mądrym sobie. Nar. Tacyt wszędzie pochlebia Giermanikowi. Pilch. Nie pochlebując ci, rzekę. Troc. Pochlebiam sobie, że mam jakiekolwiek prawo do waszych serc. Cz. *(= tuszę sobie).* Pochlebiam sobie, żem następcom drogę niegdzie utorował. L. Nie śmiem pochlebiać siłom własnym. Kołł. Mnóstwo ich marnej pochlebiało dumie. Mick. **P. ś.** komu = *przypochlebić ś., przypodobać ś. komu:* Nie dlatego waszemu bratankowi głowę utną, aby ś. Lichtensteinowi P. Sienk. (Niepobożny) jeszcze w swychże złościach sobie pochlebuje. Kochan. Bo jeszczeć mało na tym, iż drudzy dudkują, namówiwszy ś. z tyłu, w oczy pochlebują. Rej. Upominek odnosisz tak drogi, ale nie pochlebując, byłeś godzien dobrze. Kochan. <Po + Chlebić>

**Pochlebienie, a,** blm., czynność cz. **Pochlebić.**

**Pochlebienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochlebić ś.**

**Pochlebnica, y,** lm. **e** forma ż. od **Pochlebnik; Podchlebnica.** Zdr. **Pochlebniczka, Pochlebnisia.** <Od Pochlebnik>

**† Pochlebniczek, czka,** lm. **czkowie** p. **Pochlebnik:** Pochlebniczków zawsze pełno jest na dworach książęcych. Błaż. <Od Pochlebnik>

**Pochlebniczka, i,** lm. **i** p. **Pochlebnica.** <Od Pochlebnica>

**Pochlebniczy** przym. od **Pochlebnik:** Prochy pochlebniczemi usty zmiatają. Orzesz. <Od Pochlebnik>

**Pochlebnie** przys. od **Pochlebny:** Wyraził ś. o nim P.

× **Pochlebnik, a,** lm. **cy** p. **Pochlebca:** Pochlebnicy prawdy ci nie powiedzą. Petr. Szkodliwe pochlebniki. Kosz. Pochlebnicy między wszemi ludźmi są najzłośliwszemi, nigdy nie są gorszemi, ani ś. ich nigdy więcej trzeba ostrzegać, jeno w ten czas, gdy ś. i postawą i mową najpowolniej stawią. Kosz. Rzemięsła pochlebników. Rej. Zdr. × **Pochlebniczek, Pochlebniś.** <Od Pochlebny>

**Pochlebnisia, i,** lm. **e** forma ż. od **Pochlebniś.**

**Pochlebniś, a,** lm. **e** p. **Pochlebnik:** Niebezpieczny P. L. Ci znowu w licznym snujący ś. gwarze są dumnych pochlebnisie, czernideł pisarze. Mick.

**Pochlebny, Podchlebny I.** *pochlebiający, trącący pochlebstwem:* Nic nie masz nieprawego i omylnego, ani pochlebnego w słowach swoich. Skar. Pochlebne zwierciadło. P. portret, komplement. Pochlebna nadzieja, obietnica, mowa. **2.** *zdolny pochlebić, chlubny, zaszczytny:* Pochlebna wzmianka, ocena. Słyszał bardzo pochlebne słowa i piękne. Skar. Które... mnie do tej posługi, tak dla mnie pochlebnej wezwać, raczyło. Dm. Wezwał Zawadowskiego pochlebnym listem do stolicy. Śniad. <Od Pochlebiać>

**† Pochlebować, uje, ował i † P. ś.** p. **Pochlebić.**

**† Pochlebowanie, a,** blm., czynność cz. **Pochlebować,** *pochlebianie:* Jakomkolwiek była ucześnicą cudzych grzechow... przykazanim, radą, dozwolenim, pochlebowanim. Erl.

**† Pochlebowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochlebować ś.**

**Pochlebstwo, a,** lm. **a, Podchlebstwo** *pochlebianie, pochlebienie; to, czym pochlebiają, postępek lub mowa pochlebna, kadzidło:* Pochlebstwa, pełny, zdradliwy, podstępny. Glos. P. oczy mruży. Troc. Pochlebstwem pańskie głaskać uszy. Troc. P. przyjmuję. Troc. Umie dobrze P. Troc. Pochlebstwem ś. uwodzić. Troc. Bez przygany pochlebstwa powiedzieć mogę. Troc. P., chodzenie z gębą po cudzym chlebie; przymilanie ś. fałszywą

mową dla pozyskania chleba lub czego podobnego. Kopcz. P. jest fałszywe chwalenie, lubieżne w mowie przykrycie, łagodne błaganie uszu człowieczych. Kosz. P. jako zwierciadło fałszywe różną twarz twych postępków tobie ukazuje. Kochan. P. gorsze, niż trucizna. Prz. Każdy rad pochlebstwa słucha, które kładzie i wmawia w ludzie, czego w nich niemasz. Skar. Głupcy lubią namiętnie pochlebstwa. Wiszn. Nie zdobyli jej (Hellady) bronią, ale rozdzielili jadem pochlebstwa, upoili nektarem obietnic. Krasiń. <Po + CHLEB>

**Pochlipać, pie, pał** I. p. **Pochłeptać.** 2. *spędzić pewien czas na chlipaniu, poszlochać, popłakać, łkając:* Jak Baśka to przeniosła? Pochlipała trochę nieboga. Sienk. <Po + Chlipać>

**Pochlipanie, a,** blm., czynność cz. **Pochlipać.**

**Pochlubić się, i ś., ił ś.** *pochełpić ś., poszczycić ś., popysznić ś., pochwalić ś.:* Możesz ś. P. swemi wychowańcami. <Po+Chlubić ś.>

**Pochlubienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochlubić ś.**

†**Pochlubka, i,** lm. **i** *chełpliwość, samochwalstwo, przechwałka:* Z pochlubki ś. to stało. Troc. Jeśli różne od prawdy będą obyczaje, tak nam też ta P. stoi za pstre jaje. Rej. Na te pochlubki i na te swawoleńswa swoje radbyś i ostatek wełny zdarł z nędznego. Rej. W pośrodku tych pochlubek a rozkoszy twoich przyjdą po duszę twoję. Rej. Kiedy tak mądrym zostaniesz, że ś. nauczysz więcej z pochlubki nie mówić? Troc. <Od Pochlubić ś.>

**[Pochludzenie, a,** blm.] czynność cz. **Pochludzić.**

**[Pochludzić, i, ił]** *poczyścić.* <Po + Chludzić>

**Pochlupać, pa a. pie, pał** I. *pobełtać, poruszać nieco płynem chlupocząc.* 2. *strawić pewien czas na tej czynności.* <Po + Chlupać>

**Pochlupanie, a,** blm., czynność cz. **Pochlupać.**

**Pochlustać, a, ał** posp. I. *pooblewać, pobryzgać, ochlapać.* 2. przen.: *pobić, pochlastać, posiec, wyprać:* Pochlustałem jednego napastnika. 3. *strawić pewien czas na chlustaniu.* L. 3. [P.] *rzucić ś. do ucieczki.* <Po + Chlustać>

**Pochlustanie, a,** blm., czynność cz. **Pochlustać.**

**[Pochłabować, uje, ował]** *pędzić, pchać, wieść:* P. biedę.

**[Pochłabowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pochłabować.**

**Pochłaniacz, a,** lm. **e,** I. ×**Pochłońca,** ×**Pochłoniciel,** †**Pochłon** *ten, co pochłania; pożeracz; niszczyciel.* 2. *przyrząd do pochłaniania:* P. dymu. <Od Pochłaniać>

**Pochłaniać, a, ał** p. **Pochłonąć.**

**Pochłanianie, a,** blm., czynność cz. **Pochłaniać,** *absorbcja:* P., przenikanie gazów lub cieczy w ciała stałe i ciekłe. P. promieni słonecznych przez atmosferę. P. fal eteru.

**[Pochłapać, pie, pał]** I. *połapać z łakomstwa.* 2. *schłapać jedno po drugim, pojeść łapczywie.* <Po + Chłapać>

**[Pochłapanie, a,** blm.] czynność cz. **Pochłapać.**

**[Pochłapka, i,** blm., **Spółka]** *zupa kartoflana z kluskami.* <Po + CHŁAP>

**Pochłeptać, cze, ał, Pochlipać** *spędzić pewną chwilę na chłeptaniu, pożłopać, popić chłepcząc:* Pies pochłeptał nieco wody. <Po + Chłeptać>

**Pochłeptanie, a,** blm., czynność cz. **Pochłeptać.**

**Pochłodnieć, eje, ał** *stać ś. chłodnym, chłodniejszym, ochłodnąć, oziębić ś. nieco:* Na dworze pochłodniało bardzo. <Po + Chłodnieć>

**Pochłodnienie, a,** blm., czynność cz. **Pochłodnieć.**

**Pochłodzenie, a,** blm., czynność cz. **Pochłodzić.**

**Pochłodzić, i, ił** I. *strawić pewien czas na chłodzeniu.* 2. *ochłodzić wiele jedno po drugim, postudzić.* <Po + Chłodzić>

†**Pochłon** I. **a,** lm. **y** p. **Pochłaniacz:** P., żarłok. Troc. 2. **u,** blm. p. **Pochłonięcie.** <Po + CHŁO(N)>

**Pochłonąć, nie, nął,** nied. **Pochłaniać,** †**Pochłoniać** I. *dokonać czynności chłonięcia; wciągnąwszy w siebie, strawić; wchłonąć, zaabsorbować, zabrać; połknąć chciwie, pożreć:* Piaski Sachary pochłonęły mnóstwo karawan. Morze pochłania okręty. Ogień pochłonął całe mienie. Ten żarłok wołuby pochłonął. Wąż pochłaniał całe gołębie i inne ptastwo. Przen.: Cokolwiek wyszło z pod pióra gienjalnego pisarza, pochłaniał czytający ogół. Zdawało ś., że ją wzrokiem pochłonie. Proces cały mój majątek pochłonął. Liczne wydatki pochłaniały wszystkie moje dochody. Jakiż to cień dusze smuci i smutek jaki pochłania. Wysp. Wszystką jego uwagę pochłonęła myśl o ożenku. Rol. Lelewel całkowicie pochłoniony przez badania naukowe i politykę radykalną. Gom. Gdyby wilki były ś. już związały ze stadem (dzików), walka pochłonęłaby je całkowicie. Sienk. Nie podobna siąść z założonemi rękami i dać ś. P. nicości w spoczynku bezmyślnym. Krasz. 2. chem. *rozpuścić w sobie:* Woda pochłania równą swojej objętość dwutlenku węgla. Srebro stopione pochłania tlen. 3. fiz.: P. ciecz, gaz. Pochłaniać światło = *osłabiać lub znosić je całkowicie przy przepuszczaniu go przez siebie.* Gdy różne części składowe światła przechodzącego przez ciało są rozmaicie pochłaniane, powstaje stąd widmo absorbcyjne. Pochłaniać ciepło, czyli promienie cieplikowe, ciepła promienistego. 4. gór.: Szyb pochłaniający wodę = *szyb odprowadzający wodę do pożeraka,* szyb pożerakowy. 5. lek.: Pochłaniający wodę (hydrophilus). Wata pochłaniająca = wata *higroskopijna.* <Po + Chłonąć>

†**Pochłoniać, a, ał** p. **Pochłonąć:** Pochłoniam co. Troc.

†**Pochłonianie, a,** blm., czynność cz. **Pochłoniać,** *pochłanianie.*

×**Pochłoniciel, a,** lm. **e** p. **Pochłaniacz.**

×**Pochłonicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pochłoniciel.**

**Pochłonienie, a,** blm. p. **Pochłonięcie.**

**Pochłonięcie, a,** blm., **Pochłonienie,** †**Pochłon** czynność cz. **Pochłonąć.**

**Pochłonny** I. *pochłaniający, od pochłaniania:* Dół P. Jell. Każdy talent silny jest talentem rozległym, a każdy rozległy—jest P., wszechwrażliwy. 2. patol.: × Choroba pochłonna. <Od Pochłonąć>

×**Pochłońca, y,** lm. **y** p. **Pochłaniacz.**

**Pochłończy** przym. od **Pochłońca:** Ogień P. Ml. <Od Pochłońca>

**Pochłopieć, eje, ał** *porobić ś. chłopami, podziczeć kolejno:* Pochłopieli, zasiedziawszy ś. na wsi zapadłej. <Po + Chłopieć>

**Pochłopienie, a,** blm., czynność cz. **Pochłopieć.**

†**Pochłuba, y,** blm. *sława, chluba:* Jazon przyzwolił łatwie jechać a szukać pochłuby jakiej. Hist. uc. <Zam. Pochluba>

**Pochłypać, pie, pał** *strawić pewną chwilę na chłypaniu.* <Po + Chłypać>

**Pochłypanie, a,** blm., czynność cz. **Pochłypać.**

[Pochmarny] p. **Pochmurny.** <Po + *Chmarny, od Chmara>

**Pochmiel, u,** blm. lek.: *cierpienie powstające po nadużyciu napitków zawierających wyskok.* [kocia niedola] (crapula, Nm. Katzenjammer). <Po + Chmiel>

× **Pochmielać się, a ś., ał ś.** p. **Pochmielić się.**

× **Pochmielanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochmielać ś.**

† **Pochmiele, a,** blm., p. **Pochmiel.** Gdy Przemysław zapustne wesele odprawował, nieprzyjaciele, w dzień popielców przypadszy, uderzyli na opiłych i z wczorajszego pochmiela śpiących. Stryjk. Iż ś. nie kocha w kosztownych potrawach, tedy też nie chorzeje na P. Bud. B. Dla rany ś. nie bić, dla pochmiela nie pić. Prz. <Po + *Chmiele, od Chmiel>

× **Pochmielenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochmielić ś.**

× **Pochmielić się, i ś., ił ś.,** nied. × **Pochmielać ś. 1.** *podchmielić sobie; podpić, podochocić sobie.* **2.** *napić ś. trochę nazajutrz po upiciu ś. dla zupełnego otrzeźwienia, pozbycia ś. ciężkości głowy:* Pochmielając ś., znowu ś. upił. <Po + Chmielić>

[**Pochmulak, a,** lm. **i**] *człowiek ponury i milczący.*

[**Pochmulenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pochmulić ś.**

[**Pochmulić się, i ś., ił ś.**] *zasępić ś., nachmurzyć ś., skrzywić ś., posmutnieć.* <Po + Chmulić ś.>

[**Pochmurać się, a ś., ał ś.**] p. **Pochmurnieć.** <Po + Chmurać>

[**Pochmuranie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pochmurać ś.**

[**Pochmurek, rka,** lm. **rki**] *człowiek pochmurny, nurek.* <Po + *Chmurek, od Chmura>

**Pochmurnawo** przys. od **Pochmurnawy.**

**Pochmurnawy** *pochmurny nieco, trochę zachmurzony,* przen. *trochę nachmurzony, posępny.* <Po + Chmurnawy>

**Pochmurnie** p. **Pochmurno.**

**Pochmurnieć, eje, ał,** [**Pochmurać ś., Pochmurzać ś.**] *stać ś. pochmurnym;* przen. *sposępnieć, nachmurzyć ś.:* Dzika pastuszka rozśmiała ś. zrazu, potym odwróciła głowę i pochmurniała. Krasz. <Po + Chmurnieć>

**Pochmurnienie, a,** blm., czynność cz. **Pochmurnieć.**

**Pochmurnik, a,** lm. **i** bot. p. **Pomórnik.** <Od Pochmurny>

**Pochmurno, Pochmurnie** przys. od **Pochmurny:** P. dziś na dworze. P. on pogląda, by wilk, na każdego. Rej.

**Pochmurność, i,** blm. rz. od **Pochmurny:** W tej pochmurności nie widać było lasu. Troc. Bardzo ś. ludzkim, rozmownym i łagodnym wszystkim stawił, żadnej pochmurności w sobie nie mając. Skar. P. twarzy, umysłu. Troc.

**Pochmurny, †Pochmury, †Poczmurny 1.** *pokryty chmurami, niepogodny, chmurny, zachmurzony:* Dziś dzień P. Już oto z nieba noc pochmurna schodzi. Groch. **2. a.** [**Pochmurowaty**] przen. *nachmurzony, posępny, mroczny, chmurny, ponury, posępny, zasępiony, smutny, melancholijny:* Pochmurnego umysłu człowiek. Troc. Anglik P. Zabł. Czyż słudze bożemu nie godzi ś. jedno zawsze pochmurnym być? Skar. <Po + Chmurny>

[**Pochmurowato**] przys. od **Pochmurowaty.**

[**Pochmurowatość, i,** blm.] czynność cz. **Pochmurowaty.**

[**Pochmurowaty**] p. **Pochmurny:** Od małych lat był P. na wejrzeniu. Kon. <Od Pochmury>

† **Pochmury** p. **Pochmurny.** <Po + *Chmury, od Chmura>

[**Pochmurz, a,** lm. **e**] *niedorostek.* Gwar.

**Pochmurzać, a, ał** p. **Pochmurzyć. P. ś.** p. **Pochmurnieć.**

**Pochmurzanie, a,** blm., czynność cz. **Pochmurzać.**

**Pochmurzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochmurzać ś.**

† **Pochmurze, a,** blm. *niebo pochmurne, ciemne, ołowiane:* Tak z pochmurza wypchniony czarnego deszcz z gradem urodzaj w polach żyzny częstym wali padem. P. Koch. <Po + *Chmurze, od Chmura>

**Pochmurzenie, a,** blm., czynność cz. **Pochmurzyć.**

**Pochmurzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochmurzyć ś.**

**Pochmurzyć, y, ył,** nied. **Pochmurzać 1.** *pokryć chmurami, zachmurzyć, pomroczyć:* Ledwie wznidzie jutrzenka na niebie, że pochmurzony Orjon ją zżenie. Tw. **2.** przen. *nachmurzyć, zasępić, zasmucić, zrobić ponurym:* Faryzeuszowie pochmurzają abo posupiają twarzy swoje, aby ludziom jawno było, iż poszczą. Sekl. Bracia i bratowe stali chwilę pochmurzeni, spoglądając po sobie. Krasz. **P. ś. 1.** *stać ś. pochmurnym, pokryć ś. chmurami, zachmurzyć ś., pomroczyć ś.:* Pochmurzyło ś. na dworze. Niebo pochmurzyło ś. **3.** przen. *spochmurnieć, sposępnieć, zasępić ś., posmutnieć, stać ś. ponurym:* Gdy ś. myśl pochmurzy frasunkiem, wszystko ś. coś późno zda. Rych. <Po + Chmurzyć>

[**Pochnąć, nie, nął**] *pchnąć, uderzyć:* Jak cie pochnem, to uwidzis!

[**Pochnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pochnąć.**

[**Pochobiasto**] przys. od **Pochobiasty,** *skośnie.*

[**Pochobiasty**] *skośny.*

× **Pochobotać, oce, tał** *strawić pewien czas na chobotaniu.* <Po + Chobotać>

× **Pochobotanie, a,** blm., czynność cz. **Pochobotać.**

† **Pochoć, i,** lm. **i,** † **Pochodź,** † **Pochuć.** Wszystkie usiłowania nasze, inne za ciała, inne za duszy pochociami ciągną. Pilch. Dobre nie na pochociach zasadzone, ale na poczciwości. Górn. Aby tacy obierani byli, którzyby zdawna umieli sobie i pochociam swoim rozkazować. Górn. Gdzieby ten, co ludźmi ma rządzić, nie był sprawiedliwym i w pochociach swoich pomiarkowanym, pewnieby nie mógł rozkazować. Górn. Rozmaite ich na przemianę obracają pochoci. Pilch. Dziwaczne pochoci. Przyb. <Po + CHOT CHT, CHĚT>

× **Pochodeńka, i,** lm. **i** p. **Pochodnia.** <Od Pochodnia>

**Pochodna, ej,** lm. **e a.** funkcja pochodna funkcji danej względem zmiennej niezależnej, od której ta funkcja dana zależy (lub inaczej iloraz różniczkowy) mat. = *granica stosunku przyrostka nieograniczenie malejącego funkcji danej do przyrostka nieograniczenie malejącego zmiennej:* P. sumy, iloczynu, ilorazu. Pochodne funkcji całkowitych, wymiernych, algiebraicznych, przestępnych. Pochodne cząstkowe. <Od Pochodny>

[**Pochodne, ego,** blm.] *taniec, polegający na tym, że chłopcy biorą dziewczęta i parami obchodzą kilka razy izbę.* Gwar. <Od Pochodny>

×**Pochodni** p. **Pochodny.** <Od Pochód>

**Pochodnia, i,** lm. **e** l. a. †**Fakiel,** ×**Wachla** *rodzaj wielkiej świecy płonącej:* Powietrze ś. oświeciło z pochodni smolanych. Tw. Widać zdaleka pochodnie skrzące. Mias. Morzu wody przylewać, słońcu przydawać pochodni. Chm. B. Świeca, trzymana nad pochodnią, gaśnie. Torz. P. naftowa, woskowa, gazowa. Karawan z pochodniami. Pochód z pochodniami. Przy blasku, przy świetle pochodni. Przyświecać pochodnią. Oprowadzać kogo z pochodnią. Wracają tłumnie weselne orszaki, i pochodniami świecili kozaki. Słow. Przen.: Czuli pasterze, pospieszcież, niźli pochodnią jutrzenną bystre słońce pogoni. Mias. Żywa P. = *człowiek płonący.* „Pochodnie Nerona", obraz Siemiradzkiego. Fanatyzm jest pochodnią wojny *(=głownią, żagwią, podnietą).* Niewątpliwą wielkiej wojny gasić trzeba pochodnią. Troc. P. nauki, cywilizacji, rozumu, wiary *(=światło).* Febe gdy na niebie kosę złotą rozczesze, tedy tysiąc od niej różnych po empireum zażgnie ś. pochodni. Tw. *(=świateł, promieni).* **2.** astr. *jeden z punktów i żyłek jaśniejszych, występujących w sąsiedztwie plam na słońcu.* **3.** leśn. = **Drzonek.** Zdr. ×**Pochodeńka,** ×**Pochodniczka.** <Od Pochód>

**Pochodniarz, a,** lm. **e, Pochodnik** *ten, co robi pochodnie.* Kn. <Od Pochodnia>

×**Pochodniczka, i,** lm. **i** p. **Pochodnia:** Strzałki i P., Kupidyna sprzęty. L. <Od Pochodnia>

**Pochodnik, a** l. lm. **cy** = a) *ten, co pochodnię nosi, co świeci pochodnią.* b) p. **Pochodniarz. 2.** lm. **i** = a) a. **Morzylist** bot. (humirium) *roś. z rodziny pochodnikowatych.* b) gram. *wyraz pochodny, pochodzący od innego, pierwiastkowego.* <Od Pochodni>

**Pochodnikowate** rośliny bot. (humiriaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych.* <Od Pochodnik>

**Pochodniowy** przym. od **Pochodnia:** Pochodniowe światło. Sługa P. *(=pochodnik).* Myśl.: Sieć pochodniowa p. **Sieć.**

×**Pochodność, i,** blm. rz. od **Pochodny:** Zmiana głosek zaciemia częstokroć P. jednego słowa od drugiego. Kopcz. *(=pochodzenie).*

**Pochodny,** ×**Pochodni** l. †P. *posuwisty, raźny:* Skokiem taniec nasnadniejszy, a tym jeszcze pochodniejszy, kiedy w bęben przybijają. Kochan. **2.** *pochodzący, nie pierwotny:* Wyrazy pochodne poznają ś. przez pierwotne. Kopcz. **3.** bot. *stanowiący rozgałęzienie macierzystego:* Korzeń, pęd P. Rost. **4.** fiz. *wypływający, dający ś. wyprowadzić z pewnych wielkości zasadniczych:* Jednostki pochodne = *jednostki miar powierzchni, objętości; jednostki miar mechanicznych lub elektrycznych, wyprowadzające ś. z jednostek zasadniczych długości, masy i czasu.* <Od Pochód>

†**Pochodować, uje, ował,** [**Pochodować**] *wychodzić z potrzebą, mieć stolec, fajdać, wypróżniać ś., paskudzić:* Lekarstwo zapieczeniu końskiemu, gdy P. a. gnoju puszczać nie może. Syr. [Trzeci już dzień nie pochoduje]. < Po + * Chodować, CHOD >

†**Pochodowanie, a,** blm., [**Pochodowanie**] czynność cz. **Pochodować.**

**Pochodowy** przym. od **Pochód:** Strategiczne skierowanie kolumn pochodowych ku odpowiednim punktom. Bl. <Od Pochód>

†**Pochodzać, a, ał** p. **Pochodzić:** Gdziekolwiek idzie, za nim pochodzamy. Groch.

†**Pochodzanie, a,** blm., czynność cz. **Pochodzać.**

**Pochodzenie, a,** blm., l. czynność cz. **Pochodzić:** Jak do wyrażenia tego pochodzenia na co, czyli zbliżania ś. do czego, u nas służy zakończenie przymiotników—*owy* a. zastarzałe—*asy*, tak w niektórych djalektach przydana jest z początku przymiotnikom prepozycja *na.* L. **2.** a. × **Pochodzistość,** ×**Pochodztwo,** †**Pochód,** [**Pochod**] *początek, gieneza; ród, rodowód, gienealogja:* P. Ducha św. Troc. P., to jest niewymówne spółkowanie istności boskiej, którym sama trzecia osoba bóstwa, od Ojca i od Syna, jako Duch od tego, którego duchem jest, onę jednę i zupełną istność bierze, którą ma Ojciec i Syn. K. G. Duch św. od Ojca i Syna pochodzeniem wiekuistym pochodzi. Kucz. Wtóra osoba Trójcy św. dlatego właściwie imię ma, i synem ją zowiemy, bo wieczne jej od Ojca P. właśnie rodzeniem ś. nazywa; więc jako poszczie *(=P.)* owo imieniem rodzenia znaczy ś., tak osobę, która wynika, właśnie Synem nazywamy. Kucz. P. szlacheckie. P. Grzymalitów było niezbyt stare i niekrajowe. Szaj. *(=gienealogja).* P. słowa = *źródłosłów, etymologja.*

**Pochodzić, i, ił,** częstot. ×**Pochadzać** l. dok. *spędzić pewien czas na chodzeniu:* Wyszliśmy P. po bulwarze. P. w czym = *ponosić co na sobie:* Pochodziła ledwie tydzień w tych trzewikach i już je zdarła. Skoro tylko dni parę pochodzi w jednej sukni, zaraz ją słudze oddaje. Przen.: P. za czym, około czego = *porobić kroki, starania dla osiągnięcia czego:* Warto za tym P. **2.** †P. *postępować, kroczyć; przechadzać ś., spacerować:* Na kuropatwy uczyń nęt, przy koniu pochadzaj. Biel. *Corripere viam,* ochotnie sobie w drodze pochadzać. Mącz. *(=ruszaj dalej).* Z twarzą Achilles taką, z jaką więc pochodził, z mieczem Agamemnona gdy srogim nachodził. Żebr. Pochadzam sobie, wschadzam sobie. Kn. Patrzajcie, ozdoba jaka w niej jest niebieska, jak wzrok pałający, jaki duch, i twarz, i głos i chód pochodzącej. Koch. J. **3.** × P. dok. *zużyć, wytrzeć, zniszczyć przez chodzenie, przechodzić, schodzić, znosić:* To nie sromota w sukni pochodzonej chodzić. Star. Wąż, kiedy szaty pierwsze i skórę złoży pochodzoną, srożeje barziej. P. Koch. Wszystko to zwiotszeje, by płaszcz pochodzony. Kochan. Suknia pochodzona, wytarta, popełzła. Ern. Trzewik pochodzony. L. Konia kupić, żeby niedrogo, choć pochodzonego. Alb. *(=wypracowanego).* **4.** †P. kogo = *różnemi zabiegami uczynić go powolnym; uchodzić, ugłaskać go:* Cierpliwością książę ugłaskane a pochodzone będzie, a miękki język przełomi twardość. Leop. **5.** †P. kogo, dok. = *podejść go, oszukać, wyprowadzić w pole, okpić, omanić:* P. kogo fortelem. Papr. Zmysły... wielekroć pochodzą i wywracają rozsądek a baczenie. **6.** †P., dok. *pożyć, pokonać, zmóc:* Mnie teraz Menelaus z Minerwą pochodził, ja go potym. Kochan. Sama (królowa) po nim cicho ś. przykradnie, skąd mogła króla już P. snadnie. Kochan. **7.** nied. p. **Pójść.** <Po + Chodzić>

**Pochodzisto** przys. od **Pochodzisty.**

**Pochodzistość, i,** blm. l. rz. od **Pochodzisty** *spadek:* P. drogi, góry, świdra. Troc. P. ku górze idąca. Troc. **2.** × P. p. **Pochodzenie:** Otrzymali indygienat w Rzpltej na mocy przedstawionych przez nich dowodów ich szlacheckiej pochodzistości. Spas. **3.** woj. *pas płaszczyzny otaczający fortecę, szeroki na wystrzał karabinowy.*

**Pochodzisty** l. *spadzisty, stromy, stoczysty, pochyły:* Pochodzista na dół droga, góra. Troc. Pochodzista ku górze droga. Troc. Jest tam wszędzie wkoło bardzo przykra, przerwana, a namniej nie pochodzista góra. Baz. Pochodzista droga do piekła. Prz. Pochodziste wały. P. Koch. Poczynił w kościele okna pochodziste. Wuj. (wewnątrz przestronne, a z dworu węższe. Wuj.). Łąka prawie na zachód pochodzista leży. Kochan. *(pochylona ku zachodowi).* Przen.: Pochodziste a łagodne pochlebstwo. Leop. *( = nieznaczne, chytre, podstępne).* 2. anat.: †Pochodziste wyrosty. Urs. = *wyrostki kręgów* (processus obliqui vertebrarum. <Od Pochodzić>

×**Pochodztwo, a,** blm. p. **Pochodzenie.** Wor. <Po + ×Chodztwo, CHOD>

†**Pochodź, i,** lm. **i** p. **Pochoć:** To tylko jest wolność, której rozum, nie zmysły, nie pochodzi panują. Górn.

[**Pocholebać, bie, ał** i **P. ś.**] p. **Pokolebać.** <Po + Cholebać>

[**Pocholebanie, a,** blm.] czynność cz. **Pocholebać,** *pokolebanie.*

[**Pocholebanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pocholebać ś.,** *pokolebanie ś.*

**Pochop, u** lm. **y** l. *okazja jako pobudka, zachęta, popęd, natchnienie, powód, sposobność, impuls:* Do tego wasza ces. mość nietylko narodom P., ale i przykład z siebie dacieś chciał. Niem. S. Z małych początków coraz większy P. będzie brał w swoich złych postępkach. Opal. Z tej samej przyczyny, z której zguba wasza wynikła, powinniście brać P. nadziei. Nagur. Nie obawiaszże ś. przez to dać pochopu ludzkim językom, żeby We Pana niewinnie o to nie posądzili? L. Cóż inszego jest dziecię zgorszyć, jeno mu z siebie zły przykład a P. dać? Glicz. Natura sama daje P. do tego, co z czym czynić. Petr. P. komu czynię, daję. Troc. P. wziąć, mieć w czym a. do czego. Troc. Po ziemsku sądzi mniemanie, bo ma swój P. z ciała. Troc. Te refleksje z pochopu prawdziwej pobożności pochodzą. Troc. (= *intencji).* Danie sędziemu pochopu a. przykładu postępowania w sprawie jakiej. Troc. *( = precedensu).* Dyskurs o edukacji w powszechności dał mi P. pytać pana Podstolego, jakie były dalsze w tej mierze zdania jego. Kras. Największy stąd P., największą śmiałość biorę, że o Krasickim mówić będę. Dm. Młodzież, która i tak zaniedbuje łowy, może do ich wzgardzenia weźmie P. nowy. Mick. 2. †P. *gorliwość, zapał, chęć, ochota:* Dobrze ś. obchodzący z czeladzią wszystko z pilnością, z pochopem i z życzeniem będzie miał dobrze zrobione. Trzyc. Synowie jego, znamienitego pochopu młodzieńcy, *praeclarae indolis.* Błaż. 3. †P. *źródło, początek:* Z oceanu, cokolwiek jest mórz, z niego wszystkie P. biorą. Biel. M. Wszystkie grzechy z tego pierwszego Adamowego P. swój, przyczynę i początek wzięły. Salin. 4. †P. *postęp, wprawa:* Uczył ś. pisma, w czym gdy dobry P. wziął, uczyniono go djakonem. Skar. 5. †P. *zamach, rozpęd, rozmach, zapęd, pęd, impet:* Baranek (boży), wziąwszy P. z nietkniionej epoki, wbieży na on wierzch góry twej wysoki. Mias. Płyną z pochopem rzeki. Włod. Włócznią utopił w prawym Pańskim boku, silnym pochopem okrutnie przebiwszy. Odym. Z tyłu ścięty szabelnym pochopem. Jabł. Wicher, z wielkim pochopem przypadszy, na cokolwiek trafi, nagłym obrotem kręci. Błaż. Ziemia sama z swego pochopu owoc przynosi. Sekl. Żagle rozłoczone P. z wiatru brały. Kochan. <Po + CHOP>

†**Pochopiać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Pochopić.**

†**Pochopianie, a,** blm., czynność cz. **Pochopiać.**

†**Pochopianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochopiać ś.**

†**Pochopić, i, ił,** nied. †**Pochopiać** *pochwycić, złapać, porwać:* Wiersze te niech lub morze potopi, lub płomień pałem pochopi. Petr. †**P. ś.** l. *zerwać ś., porwać ś., ruszyć z miejsca, pospieszyć:* Jako zawodnicy lepsi bywają miani, którzy po wydaniu znaku chnet ś. pochopiają, ani namniej pozostawają. Kwiat. 2. *pojąć, zrozumieć:* Raz około jednego ze wszystkiej ś. chuci z przodku obierają, a mało poczytawszy, je odrzucają, i to i owo zaś pochopiają. Kwiat. Kto rozum ma, może niżej pisane rzeczy łacno P. Spicz. 3. *udać ś., poszczęścić ś., powieść, pójść pomyślnie:* Czas nie po temu ważne sprawy przed ś. brać, mogłyby ś. nie P. Fur. <Po + Chopić>

†**Pochopienie, a,** blm., czynność cz. **Pochopić.**

†**Pochopienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochopić ś.**

×**Pochopień, pnia,** lm. **pnie** *napastnik, dający pochop do zwady, bitwy.* Goł. <Od Pochopny>

†**Pochopnia, i,** blm.: Z pochopni kogo zbić = *zbić kogo z tropu, pomieszać mu szyki:* Senat, widząc zamiary Antonjusza, zbija go z pochopni; już kilka ustaw jego spadało. Chr.

**Pochopnie,** ×**Pochopno** przys. od **Pochopny:** Jak P. leci bełt, poparty cięciwą, tak na młódź srogim pędem odyniec pochodzi. Żebr. Nic ś. pochopniej nanowo nie rozżarza, jak miłość. Pilch. Ody dziwne, które śpiewały helikońskie siostry, P. dowcip twój pojmował ostry. Zim. *( = prędko, łatwo, bystro, pojętnie).*

×**Pochopno** przys. p. **Pochopnie:** Polszczyzna ci tak bogato do wymowy dostarczy, jako sam P. usiłować zechcesz. Fred. M. Nie każdemu P. do łaciny; zawiera i polszczyzna nieubogi skarb dobrego rozumu. Fred. M. *(= nie każdemu łacno, nie każdy ma okazję).*

**Pochopność, i,** blm. rz. od **Pochopny:** Gdy co u kogo widzi, to właśnie może udziałać, i ma na to P. z natury. Warg. Co za bystrość dowcipu, co za duch autora, nawet co za zwrotność i P.! Pilch. Do czego twa umiejętność i P.? Farn.

**Pochopny** l. *ochotny, ochoczy, chętny, skłonny, skory, wyrywny, prędki; jedyny, pierwszy do czego:* Nie była pochopna ku służbie miłego Boga. Erl. Człowiek skłonny a P. do złego. Wuj. Natura nasza jest prędka ku grzechowi, skłonna ku bałwochwalstwu, pochopna ku błędom. Żarn. Przyrodzenie nasze ku wszystkiemu złemu jest skłonne i pochopne. Żarn. Czeladź, widząc, że ś. sam nie lenisz, pochopniejsza będzie ku robocie. Trzyc. Ci, którzy są pochopniejsi do ćwiczenia, mają być różnie od niepochopnych wychowani. Petr. P. do pojedyńczego boju. Rzew. P. do słuchania przycinków. Rzew. 2. †P. *dający pochop:* Takie towarzystwo pochopne do grzechu. Troc. 3. †P. *podatny, stosowny, dogodny, zdatny, odpowiedni, wygodny, sposobny:* Pochopna do uderzenia na nieprzyjaciela była równina. Troc. <Od Pochop>

**Pochopowy** przym. od **Pochop:** Staną ś. pochopową sejmującym stanom przyczyną do wczesnego przyszłej chmury odwrócenia. Smol. <Od Pochop>

**Pochorować, uje, ował** *spędzić pewien czas na chorowaniu*: Pochorował z tydzień i wyzdrowiał. **P. ś.**, †**Pochorzeć** (o wielu) *zachorować kolejno, powpadać w chorobę, pozapadać na zdrowiu.* <Po + Chorować>

**Pochorowanie, a,** blm., czynność cz. **Pochorować.**

**Pochorowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochorować ś.**

†**Pochorzeć, eje, ał** p. **Pochorować**: Od smrodu pszczoły a. pozdychają, a. pochorzeją. Kąc. <Po + Chorzeć>

†**Pochorzenie, a,** blm., czynność cz. **Pochorzeć.**

×**Pochotny** przym. od **Pochoć**: Przestępstwo pochotne. L. *(=cielesne, przeciw obyczajności, moralności publicznej).* <Od Pochoć>

**[Pochowa, y,** lm. **y]** p. **Pochówek.** <Od Pochować>

**Pochować, a, ał,** nied. †**Pochowywać I.** (o wielu przedmiotach) *schować jedno po drugim, poukrywać.* **2.** *chowając, potrzymać przez pewien czas, pokarmić, pożywić:* Gospodarz pochował jeszcze przez jakiś czas wieprzka, a następnie zabił go. **3.** *schować na pewną chwilę, przechować przez pewien czas, ukryć na chwilę, umieścić, ulokować:* Sieci kazała na nie nagotować i kociec, gdzieby ich miał, schwytawszy, P. Papr. Kiedy kto lecie kupi zboża tanie, a pochowa do zimy, może drożej przedać. Petr. Danusia pochowała głowę w fałdy sukni księżny. Sienk. **4.** P. umarłego *=pogrzebać, złożyć w grobie:* Tobjasz krył w domu swym ciała zabitych, a o północy je pochowywał. Leop. Ciało zabitego kazał P. Chm. B. Ludzie przy męczenników grobiech jęli też swoje ciała pochowywać. Gil. Pochowali kości jego pod dębem. B. Sz. Król z wielką uczciwością królową (Barbarę) na zamku, gdzie i pierwszą żonę, pochował. Górn. I wrócił ś. Józef do Egiptu z bracią swą... pochowawszy ojca. Wuj. Ciało jego z świecami i innemi obrządkami chrześcijanie zacnie i z tryumfem pochowali. Skar. Wodzu! pamiętaj na mię, jeśli zginę, pochowaj zwłoki, a gdy w tę dolinę stroskana matka Kolmara przyspieszy, niech ją przynajmniej grób syna pocieszy. Kras. P. można popioły, jak za pogan, w urnie, lub zwłoki w grobie rodzinnym, chociaż nie będą pogrzebane w ziemi. Brodz. Zamiast ojca P. przy gruszy, pochował go za rzeczką, dziesięć morgów dalej. Syrok. Sama w święconej pochowam cię ziemi. Słow. A królowie wykrzyknęli: zabiliśmy i pochowaliśmy wolność. Mick. Troje dzieci pochował *(=stracił; umarło mu).* Ty mię pochowasz *(=zamkniesz mi oczy, przeżyjesz mię).* **P. ś. I.** (o wielu) *schować ś. kolejno, pokryć ś.:* Na widok napastnika dzieci pochowały ś. po kątach. **2.** *chowając ś., pożyć.* **3.** †P. *schować ś., ukryć ś. na pewien czas:* Jużci ś. nie pochowa. Sienk. **4.** †P. *utrzymać ś. przy życiu, wyżyć:* Nie ma ś. czym P. Troc. **5.** przen. *poginąć, ustąpić, poznikać:* Krosty, plamy na ciele pochowały ś. <Po + Chować>

×**Pochowalny** *który można pochować:* Akta wszelkie, z wyjątkiem pochowalnych, uratowano. <Od Pochować>

**Pochowanie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Pochować. 2.** †P. *utrzymanie, środki do życia, byt:* Tylko pracą ręki swojej ma swe P., dom, żonę, dziatki stąd opatruje. Falib.

**Pochowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochować ś.**

**[Pochowanka, i,** lm. **i]** p. **Pochówek.** <Po + Chowanka>

**[Pochowek, wka,** lm. **wki]** p. **Pochówek:** Na ten P. dzwonił nie będę. Reym. <Od Pochować>

×**Pochowne, ego** blm. rz. *opłata za miejsce na cmentarzu,* pokładne. <Od *Pochowny, od Pochować>

**[Pochowunek, nku,** lm. **nki]** p. **Pochówek.**

†**Pochowywać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Pochować.**

†**Pochowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pochowywać.**

†**Pochowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochowywać ś.**

**Pochoży,** †**Zachoży** prow. rz. *przybysz, przychodzień, osiedleniec; wędrowiec:* P., zachoży, znaczy człeka, co zaszedł do miejsca jakiego, co osiadł w nim, lubo ś. w nim nie rodził. L. O zapisach ludzi prostych, wolnych, pochożych i na arendę danych; jeśli który człowiek wolny, P. poddał ś. któremu panu, a na majętność od pana wziętą dał zapis swój z obowiązkami, tedy ten zapis u prawa będzie mocny. St. wiśl. Gdyby człowiek wolny, P. (to słowo znaczy wolno chodzącego za zarobkiem i niepoddanego) poszedł do pana jakiej włości... Cz. <Ros. pochożyj>

**Pochód, odu,** lm. **ody I.** †P. [P.] p. **Pochodzenie:** O srogim Turków początku i pochodzie, toż i o państwie ich i królowaniu krótka sprawa. Fur. Pociągnij to do swego pochodu, obróć oczy ku pochodowi i końcowi; pochodem tedy te rzeczy są dobre. Dudz. [Ozeniułek sie z bogatom zonom, księdza plebana siostrom rodzonom; dobrego rodu, złego pochodu, robić nie chciała, zdechła od głodu]. Boga zowiemy dla stworzenia ojcem, jako tego, który jest przedni P. wszelkiego na świecie stworzenia. Paszk. *(=źródło).* **2.** *podróż piesza wojska, ciągnienie wojska, marsz:* P., marsz, ciągnienie wojska lub jakiej dzielnicy jego. Jak. J. Regiment swobodnym krokiem w pochodzie zwyczajnym może ujść 3 mile wielkie polskie na dzień. Jak. J. Dano mi białe suknie, musiałem pójść w P. i zaraz być przy potyczce pod Chocimem. L. **3.** *kroczenie tłumu ludzi, orszaku; procesja:* W dzień kierował ś. słońcem, a gdy P. w noc ś. przeciągnął, gwiazdami. P. narodowy. P. z pochodniami. W życiu naszym są kalwaryjskie drogi i pochody krzyżowe. Krasz. **4.** †P. przen. *ciąg, łańcuch, pasmo, szereg:* Idź brzeżnym pochodem wodom w oczy sławnym; *per jugum montis.* Żebr. *(=pasmem, ciągiem.* L.). **5.** †P. *chodzenie, sposób chodzenia, chód, krok:* Wolność w człowieku twarz wesołą, śmiałe oko, pozór i P. ochoty w nim czyni. Orzech. Nogi abo P., czyli postępki Pana, z mosiądzem św. Jan równa. Rej. Przen.: Nogi zdradliwej niewiasty drogą żywota nie chodzą, ale są błędne, a niewyśledzone kroki jej a pochody jej. L. *(=po stępki, kroki).* **6.** fl.: p. **Pobiega.** <Po + Chód>

**[Pochów, owu,** lm. **owy] I.** *schowanie, schowanko, kryjówka, skrytka.* **2.** p. **Pochówek.** <Po + Chów>

**[Pochówek, wku,** lm. **i, Pochowek]** I. a. **[Pochów, Pochowa, Pochowanka, Pochowunek]** *pochowanie zmarłego, pogrzeb.* **2.** *stypa pogrzebowa, serek.* <Po + *Chówek, od Chów>

†**Pochrachać, a, ał** p. **Pocharkać.** <Po + Chrachać>

†**Pochrachanie, a,** blm., czynność cz. **Pochrachać.**

†**Pochrachywać, a** a. **uje, ywał** p. **Pocharkać.** Troc.

†**Pochrachywanie, a,** blm., czynność cz. **Pochrachywać.**

× **Pochramiać, a, ał** p. **Pochromić.** <Po + *Chramiać, CHROM CHRAM>

× **Pochramianie, a,** blm., czynność cz. **Pochramiać.**

× **Pochramieć, eje, ał** p. **Pochromieć.** <Po + Chramieć>

× **Pochramienie, a,** blm., czynność cz. **Pochramieć.**

× **Pochramować, uje, ywał** p. **Pochromywać.** <Po + *Chramować, CHROM CHRAM>

× **Pochramowanie, a,** blm., czynność cz. **Pochramować.**

× **Pochraniać, a, ał** p. **Pochronić.** Sł. wil. <Po + *Chraniać, CHRON CHRAN>

× **Pochranianie, a,** blm., czynność cz. **Pochraniać.**

**Pochrapać, pie, pał** *spędzić pewien czas na chrapaniu, przechrapać pewną chwilę; pospać:* Jedno otworzywszy oko, chciałby jeszcze troszkę P. Tremb. <Po + Chrapać>

**Pochrapanie, a,** blm., czynność cz. **Pochrapać.**

**Pochrapywać, uje, ywał** *chrapać razwraz, od czasu do czasu:* Źrebiec patrzy wesoło, i dziki, często pochrapuje i nozdrzą dym gorący snuje. L. <Po + *Chrapywać, od Chrapać>

**Pochrapywanie, a,** blm., czynność cz. **Pochrapywać.**

[**Pochrestyny, yn,** blp.] *poprawiny po chrzcinach:* Po odbytej uczcie i tej ceremonji nazajutrz zbierają ś. znowu wszyscy kumowie i odbywają ś. już tak zwane P. <Ukr. pochrèstyny>

[**Pochrępać, a, ał**] *spędzić pewien czas na chrępaniu.* <Po + Chrępać>

[**Pochrępanie, a,** blm.] czynność cz. **Pochrępać.**

**Pochrobotać, ocze, otał** I. *spędzić pewien czas na chrobotaniu.* 2. [P.] *potłuc, pogruchotać.* <Po + Chrobotać>

**Pochrobotanie, a,** blm., czynność cz. **Pochrobotać.**

**Pochrochać, a, ał** *spędzić pewien czas na chrochaniu.* <Po + Chrochać>

**Pochrochanie, a,** blm., czynność cz. **Pochrochać.**

**Pochromić, i, ił,** nied. × **Pochramiać** (o wielu) *porobić chromemi, pokulawić:* Maksymin chrześcijanom podrzynać lewą nogę kazał, a tak pochramiane do robót odsyłał. Skar. <Po + *Chromić, od Chromy>

**Pochromieć, eją, eli,** × **Pochramieć** (o wielu) *stać ś. chromemi, pokulawieć.* <Po + Chromieć>

**Pochromienie, a,** blm. I. czynność cz. **Pochromieć.** 2. czynność cz. **Pochromić.**

[**Pochromstać, a, ał, Schromstać**] *pogryźć, zjeść.* Gwar.

[**Pochromstanie, a,** blm.] czynność cz. **Pochromstać.**

**Pochromywać, uje, ywał,** × **Pochramować** *kuleć, utykać na nogę; chromieć nieco, chodząc.* <Po + *Chromywać, CHROM CHRAM>

**Pochromywanie, a,** blm., czynność cz. **Pochromywać.**

†**Pochrona, y,** blm. p. **Ochrona:** Głód w cieniu a. w pochronie jakiej cierpieć musi. Rej. Zdr. †**Pochronka.** <Po + Chrona>

**Pochronić, i, ił** I. × P., nied. × **Pochraniać** *pobrać w ochronę, schronić jedno po drugim, pokrywać, pochować:* Gdy gorąco w południe, owoc w cień a. chłodny padół trzeba P. Trzyc. 2. [P.] *uprzątnąć, posprzątać, zrobić porządek np. w mieszkaniu.* **Pochronić ś.** (o wielu) *schronić ś. kolejno, pochować ś., poukrywać ś.:* Rycerstwa wiele się pochroniło na Horodyszczu. Krasz. <Po + Chronić>

**Pochronienie, a,** blm., czynność cz. **Pochronić.**

**Pochronienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochronić ś.**

†**Pochronka, i,** lm. **i** p. **Pochrona:** Skanderbek z pilnością przepatrzał wszystkie miejsca, góry, pagórki, lasy, chrósty i wszelakie pochronki, na którychby ś. utaić mógł. Baz. W pochronkach, w których ś. kryli, nie byli bezpieczni. B. B. Bądź ty im pochronką przed skażcą. Bud. Rzeczesz: a cóż wie Bóg? izaż będzie sądził przez ciemności? obłok jego jest pochronką jego, iż nie widzi. B. B. *(= zasłoną).* <Po + Chronka, od CHRON>

**Pochropawić, i, ił** p. **Pochropowacić.**

**Pochropawieć, eje, ał** p. **Pochropowacieć.** <Po + Chropawieć>

**Pochropawienie, a,** blm. I. czynność cz. **Pochropawić.** 2. czynność cz. **Pochropawieć.**

**Pochropowacenie, a,** blm., czynność cz. **Pochropowacić.**

**Pochropowacić, i, ił, Pochropawić** *porobić chropowatemi, chropawemi.* <Po + Chropowacić>

**Pochropowacieć, eje, ał, Pochropawieć** I. *stać ś. chropowatym, chropawym.* 2. *porobić ś. chropowatemi.* <Po + Chropowacieć>

[**Pochrosnąć się, nie ś., nął ś.**] *posilić ś.* <Po + Chrosnąć ś.>

[**Pochrosnięcie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pochrosnąć ś.**

[**Pochrośnieć, eje, ał**] *uderzyć:* A ułomże sobie gałązeczkę, ze dwie, pochrośniej, pochrośniej po mateczynym grobie. <Zam. Pochrosnąć, Po + Chrosnąć, CHROST>

[**Pochrośnienie, a,** blm.] czynność cz. **Pochrośnieć.**

**Pochrupać, pie, pał** I. *pozjadać, pogryźć chrupiąc, schrupać jedno po drugim.* 2. *strawić pewien czas na chrupaniu.* <Po + Chrupać>

**Pochrupanie, a,** blm. czynność cz. **Pochrupać.**

**Pochrypieć, i, ał, Pochrzypieć** *pogadać głosem chrypiącym; spędzić pewien czas na chrypieniu.* <Po + Chrypieć>

**Pochrypienie, a,** blm., czynność cz. **Pochrypieć.**

**Pochrypnąć, pną, pli, Pochrzypnąć** *podostawać chrypki, ochrypnąć kolejno (o wielu):* Wołaliśmy i pochrypliśmy, wzywając imienia twego. Wor. Już im teraz i armacięta musiały P. od ciągłego kichania. Sienk. <Po + * Chrypnąć, CHRYP/CHRZYP>

**Pochrypnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pochrypnąć.**

**Pochrystusowy** *który nastał po Chrystusie:* Wiek P. Krasiń. Giermanowie wnieśli do cywilizacji P. nowy czynnik duchowy. <Po + Chrystusowy>

**Pochryzmować, uje, ował, † Pochrzyżmować** *ponamaszczać chryzmem.* <Po + Chryzmować>

**Pochryzmowanie, a,** blm., czynność cz. **Pochryzmować.**

**Pochrząkiwać, uje, iwał** *chrząkać raz wraz, pokaszliwać chrząkając, pocharkiwać:* Zaczął chodzić po pokoju i P. Korz. <Po + *Chrząkiwać, od Chrząkać>

**Pochrząkiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pochrząkiwać:** Słyszeć ś. dało P. i pomrukiwanie, zwiastujące możliwe zbliżanie ś. burzy. Jeż.

**Pochrzcić, i, ił, † Pokrzcić** *ochrzcić jednego po drugim;* przen. *poprzezywać, ponadawać miana:* Podbijał okoliczne, jeszcze nie pochrzczone narody. Lel. Panowanie pierwszych pochrzczonych Piastów miało rozgłos po Niemczech. Lel. **P. ś.** *poprzyjmować chrzest.* <Po + Chrzcić>

**Pochrzczenie, a,** blm., czynność cz. **Pochrzcić.**

**Pochrzczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochrzcić ś.**

**× Pochrzepcizna, y,** lm. **y, † Pochrzypcizna, † Pochrzypczyzna, † Pochrzept, [Pochrzypt], † Chrzepcizna, † Chrzept, † Chrzypt l.** *kość z mięsem i słoniną z grzbietu wieprza a. wołu,* × międzyłopatcze. Mag. Na wsi dadzą ci połcie i schaby, zawiędłe szynki i pochrzepciznę. Ejs. **2.** *grzbiet człowieka:* Kiedy pan o co słusznie po pochrzepciźnie a. po grzbiecie wzbierze służącego, ma milczeć. Haur. **3.** anat. (interscopulium) p. **Międzyłopatcze.** < Po + Chrzepcizna>

**† Pochrzept, u,** lm. **y** p. **Pochrzepcizna.** <Po + Chrzept>

**Pochrześcijański** *który nastał po przyjęciu chrztu:* Aniele duchu! pierwsza twoja trwoga pochrześcijańska czarna wtenczas była. Słow. <Po + Chrześcijański>

**† Pochrześnictwo, a** blm. rz. *przyjęcie wiary chrześcijańskiej, ochrzczenie ś., chrzest:* Wielki był dar, który mógł uczynić Polsce Jagiełło swym pochrześnictwem. <Po + *Chrześnictwo, od Chrzest>

**Pochrześnik, a,** lm. **cy** *ten, którego ochrzczono za wpływem czyim:* Polacy nie obeznali ś. jeszcze z różnemi pokusami swych pochrześników. Sł. wil. <Po + Chrześnik>

**[Pochrzępać, a, ał]** *powoli, z biedą zżąć zboże sierpem.* <Po + Chrzępać>

**[Pochrzępanie, a,** blm.] czynność cz. **Pochrzępać.**

**Pochrzęst, u,** lm. **y** *chrzęst powtarzający ś.:* Przy skrwawionych pancerzów pochrzęście jaśniała w sercach swoboda i szczęście. Kaczk. Miasto powstaje od pochrzęstu łuków. Uj. <Po + Chrzęst>

**Pochrzęszczenie, a,** blm., czynność cz. **Pochrzęścić.**

**Pochrzęścić i, ił** *czas jakiś chrzęst wydawać.* <Po + Chrzęścić>

**Pochrzyn, u,** lm. **y** bot. (dioscorea) *roś. z rodziny pochrzynowatych.* <?>

**Pochrzynowate** rośliny, bot. (dioscoraceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych jednoliściennych.* <Od Pochrzyn>

**† Pochrzypcizna, y,** lm. **y** p. **Pochrzepcizna.** <Od Po + Chrzypt>

**† Pochrzypczyzna, y,** lm. **y** p. **Pochrzepcizna.**

**Pochrzypieć, i, ał** p. **Pochrypieć.**

**Pochrzypienie, a,** blm., czynność cz. **Pochrzypieć.**

**Pochrzypnąć, nie, nął** p. **Pochrypnąć.**

**Pochrzypnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pochrzypnąć.**

**[Pochrzypt, u,** lm. **y]** p. **Pochrzepcizna.** <Po + Chrzypt>

**† Pochrzyżmować, uje, ował** p. **Pochryzmować.** <Po + Chrzyżmować>

**† Pochrzyżmowanie, a,** blm., czynność cz. **Pochrzyżmować.**

**Pochuchać, a, ał** *spędzić pewien czas na chuchaniu.* <Po + Chuchać>

**Pochuchanie, a,** blm., czynność cz. **Pochuchać.**

**× Pochuchnąć, nie, nął** *chuchnąć.* <Po + Chuchnąć>

**× Pochuchnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pochuchnąć.**

**[Pochuchrać, a, ał]** *potarmosić, poszarpać, poturbować:* Zajączek jeden pochuchrany, starzany, okrutnie zbiedzony, brnął przez zaspy na polu. Dyg. <Po + Chuchrać>

**[Pochuchranie, a,** blm.] czynność cz. **Pochuchrać.**

**Pochuchywać, a, ał** *chuchać raz wraz, od czasu do czasu.* Przen.: † Gdyby nieprzyjaciel pochuchywał z nieprzyjaźnią jaką przeciwko koronie polskiej oburzyć ś., musiałby ś. nazad cofnąć. Wer. *(= ośmielił ś., odważył ś.).* <Po + *Chuchywać, od Chuchać>

**Pochuchywanie, a,** blm., czynność cz. **Pochuchywać.**

**× Pochuć, i,** lm. **e, † Pochoć** *chuć, żądza, zachcianka, zachcenie, pożądanie, pożądliwość, namiętność:* Wszystko, co wy młodzi nazywacie miłością, jest tylko żądzą, namiętnością, pochucią. Kaczk. Przysłuchałem ś. nieraz prawie głośno wypowiadanym pochuciom za inkwizycją świętą. Kaczk. P. do kłótni. < Po + Chuć>

**Pochudnąć, dnie, dł i dnął × Pochudnieć l.** (o wielu) *schudnąć kolejno:* Jarzębiów tucznych nie zabijaj przed drugiemi, by snadź ich bicie drugie widząc, strwożywszy ś., zaś nie pochudły. Trzyc. **2.** *schudnąć nieco, poszczupleć:* Pochudnął na twarzy. <Po + Chudnąć>

**Pochudnieć, eje, ał** p. **Pochudnąć.**

**Pochudnienie, a,** blm., czynność cz. **Pochudnieć.**

**Pochudnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pochudnąć.**

**Pochudzenie, a,** blm., czynność cz. **Pochudzić.**

**Pochudzić, i, ił** *porobić chudemi:* Post ich pochudził. <Po + Chudzić>

**† Pochutnawać, awa, ał** p. **Pochutnywać.**

**† Pochutnawanie, a,** blm., czynność cz. **Pochutnawać.**

**† Pochutnić się, i ś., ił ś.** do czego = *powziąć chęć, żądzę do czego, nabrać ochoty, zapragnąć, zażądać czego, zapalić ś. do czego:* I przykładem przodków, i cnotą własną upomnieni, do tego ś. pochutnili. Warg. Pochutnił ś. do pomsty, aby ś. raczej ustrzegł krzywdy, niźli ją kiedyżkolwiek karał. Warg. Do zobopólnej przyjaźni z Rzymiany pochutnił ś. Warg. <Po + *Chutnić ś., od Chutny>

**† Pochutnienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochutnić ś.**

**Pochutnik**, a, lm. i bot. *roś. z rodziny pochutnikowatych.* <Od Pochutny>

**Pochutnikowate** rośliny bot. (pandaneae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych jednoliściennych.* <Od Pochutnik>

†**Pochutniwać**, a, ał p. **Pochutnywać**: Pochutniwa przecię sobą nędzniczek. Troc. Służcie Panu statecznie, w świętych cnotach stojąc, pochutniwajcież sobie z radością, zawsze ś. Boga bojąc. Ryb. Błąd wielki sobie P., a zbawienia zaniedbywać. K. G. Dobremu koniowi, gdy mu pochutniwa, wołając nań, choć jeszcze w stajni wrota zawarte, jednak ś. bestwi. Kosz.

†**Pochutniwanie**, a, blm., czynność cz. **Pochutniwać**: Nie zda mi ś., aby ochotę zbytnią żartkim skokiem, pochutniwaniem z sobą pokazować miała. Górn. Z chodzenia, śmiechu, pochutniwania z sobą wielekroć można człowieka umysł poznać. Górn.

**Pochutny** przym. od **Pochuć**; †**Pochotny**: Pochutną strzałką przeniknie je Miłek. Kam. <Od Pochuć>

†**Pochutnywać**, a a. uje, ywał, [**Pochutnywać**], †**Pochutniwać**, †**Pochutnawać** I. sobą, z sobą, sobie = *radość po sobie okazywać; podskakiwać, podrygiwać z radości; figurą, giestami, miną okazywać radość, cieszyć ś. głośno, pokrzykiwać wesoło*: Niechaj radości żadnej nie używa zły człowiek, ani sobą pochutnywa, patrząc na mój żal. Kochan. Woła Soliman, pochutnywa sobie. P. Koch. Naśmieszniejsza, gdy owo z sobą pochutnywa, gdy ś. otrząsa, właśnie by mucha z ukropu. Szymon. *Gesticulor*, pochutnawam sobą. Mącz. Wszakoż, gdzie może, śmiechem żal pokrywa, a sobą przedsię nędznik pochutnywa. Kochan. Zachciało mu ś. P. śpiewaniem wesołym. Dyg. Liczni biesiadnicy, a głównie młodzież, rwali ś. gorąco, aby P. Dyg. 2. *tuszyć sobie radośnie*: Pod takim zwierzchnim pasterzem nędza twoja jęczy, jednak w nim lubujecie i o zbawieniu swym przy nim sobie pochutnywacie. Smotr. 3. †P. komu = *pobudzać go, zachęcać, dodawać mu ochoty.* <Od Pochutny>

†**Pochutnywanie**, a, blm., [**Pochutnywanie**] czynność cz. **Pochutnywać**: Z piersi wypadał obłąkany krzyk, pochutnywanie sylabowe wilcze, czy rysie. Żer.

**Pochwa**, y, lm. y, †**Pochew**, †**Poszwa** I. a. w lm. *futerał, pokrowiec na broń sieczną*: P. do szpady. Troc. Z pochew dobyć, wyjąć. Troc. W pochwy, do pochew włożyć. Troc. Starzy Polacy mieczów w kościele z pochew do połowicy dobywali, gdy ewanielją czytano, oświadczając do gardł swych ewanielji bronić; aż gdy śpiewano *Gloria Tibi*, nazad je w pochwy wkładali. Błaż. Wsiadającemu na koń wymknął ś. miecz z pochew, na który spadł i zabił ś. Wer. Nie darmo oręż mój w pochwach noszę. L. Zapomniał szlachcic w potrzebie ojczyzny, że miał szablę w pochwie. Stasz. Pochwy nie uczynią miecza dobrym, ani złym. Pilch. Nie ten miecz nazowiesz dobrym, którego pochwy drogie kraszą kamienie, lecz ów, który ostrzem płata. Pilch. Piorun przechodzi przez pochwy i miecz w pochwach kruszy. Galat. Pochwy różne wedle różności kształtu żelaznych instrumentów. Czer. P. strzałowa. Toł. (= *sajdak, kołczan, tułuj*. L.). 2. †Pochwy, lm. *rzemień zadni, podogonowy w uprzęży końskiej*: Siodło ma być z dobremi puśliskami, z popręgami, z pochwami. Dor. Koń waśniwy powinien dzwonek na pochwach abo na nodze mieć. St. lit. Koń, choć dekiem, pochwami, alsbanty przychędożony, przedsię koniem będzie. Kosz. 3. anat.: P. maciczna, †**pokrowiec maciczny**, **fistuła macicowa** a. **maciczna** (vagina). P. mięśniowa, **omięsna** (perimysium). 4. bart. *narząd płciowy u matki pszczelnej.* 5. bot (spatha) *rodzaj obsłony, w której jest zamknięty kwiat niektórych roślin (np. czosnkowych i palm) i który pęka i rozchyla ś. w czasie rozkwitania*: P., dwa liście otaczające kwiatostan palmy przed rozwinięciem. Rost. 6. kol.: P. buforowa = *obsada, gilza, w której bufor chodzi.* 7. mech.: P. tłokowa = *cylinder pompowy.* 8. pal.: P., **okładniczka**, **nożeniec**, **solen** *małż bezgłowy dwumuskułowy w utworach trzeciorzędnych.* Łab. 9. szew. *kawałek skóry, którym szewcy nóż obwijają.* Zdr. **Pochewka**. <Po + CHW/CHEW/CHOW>

†**Pochwacenie**, a, blm., [**Pochwacenie**] czynność cz. **Pochwacić**.

†**Pochwacić**, i, il, [**Pochwacić**] p. **Pochwycić**: Pochwyciła ostry kamień i obrzezała okrawek syna swego. Leop. Jadszy i piwszy, wstańcie książęta, pochwaćcie tarcze. Leop.

×**Pochwalacz**, a, lm. e, †**Pochwalca** *chwalca, ten, co chwali; wielbiciel, adorator.* <Po + Chwalacz>

**Pochwalać**, a, ał i †**P. ś.** p. **Pochwalić**.

**Pochwalanie**, a, blm., czynność cz. **Pochwalać**.

**Pochwalanie się**, a ś., blm., czynnność cz. **Pochwalać ś.**

[**Pochwalany**] p. **Pochwalony**. <Z Pochwalony, od Pochwalić>

†**Pochwalca**, y, lm. y p. **Pochwalacz**. Troc. <Po + Chwalca>

**Pochwalenie**, a, blm., czynność cz. **Pochwalić**.

**Pochwalenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pochwalić ś.**

**Pochwalić**, i, il, nied. **Pochwalać**, †**Pochwalować** I. *odezwać ś. z pochwałą, wyrazić uznanie*: Nietylko ich broni przeciw zarzutom, ale ich też pochwala. Sekl. Nie pochwala z wielu miar edukacji mojej. L. Pochwalam kogo głosem, krzykiem, klaskaniem rąk. Kn. Nie pochwalam tego zwyczaju. Król go pochwalił, pochwalił, nagrodził, nie spojrzał na mnie i odprawił z niczem. Słow. 2. *uwielbić, wysławić, uczcić, pobłogosławić*: Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus! Niech będzie Chrystus pochwalony! Słow. Bądź pochwalona, przenajświętsza Trójca, teraz i czasu wszelkiego! Mick. Dziwna rzecz, iż tego nowego ich męczennika żadnym cudem Bóg nie pochwalił. Hrb. P. Pana Boga = *pomodlić ś.* 3. *chwaląc, potwierdzić; zaaprobować*: Jeślim ja był prawym posłem twoim, to com uczynił, potwierdź a pochwal; i pochwalił wszytko papież. Skar. „Papież ustawy koncyljum pochwalił. Skar. Aleksander statuta roku 1533 potwierdza i pochwala. Hrb. **P. ś.** I. *pochwalić siebie; popisać ś., wyjechać z czym dla popisu, poszczycić ś., pochlubić ś.*, nied. *przechwalać ś.; wygadać ś. z czym przyjemnym lub zaszczytnym dla siebie*: P. ś. swoim talentem. Nie wytrzymał, musiał ś. zaraz P. przed kolegami, co dostał od ojca. 2. †P. ś. na kogo = *wyrazić ś. z pogróżką, z przechwałką*, nied. *odgrażać ś.*: Jeśliby kto na drugiego pochwalił ś., chcąc ogniem szkodę uczynić, tedy ten odpowiednik ma o tę pochwałkę do prawa być pozwan. St. lit. <Po + Chwalić>

**Pochwalnia**, i, lm. e *modlitwa*: W mieście dzwoniono na anioł Pański i na pochwalnię. Sienk. <Od Pochwalić>

**Pochwalnie** przys. od **Pochwalny:** W tym ś. statecznie a P. okazować i popisać umieli. Glicz.

**Pochwalny I.** przym. od **Pochwała; †Pochwalony,** *wyrażający pochwałę:* Pieśń pochwalna. Mowa pochwalna *(=panegiryczna; panegiryk).* List P. otrzymywany na wystawie okazów lub w szkole. **2.** *chwalebny, zaszczytny:* Rokosz mu nigdy dobrej sławy nie przyniesie, ani końca pochwalnego. Glicz. W małżeństwo słuszne a pochwalne wstępowali. Glicz. Paciorki on z pochwalną nabożnością wzięte trzymał. L. W pochwalnym wyliczaniu wielkich mężów narodu zdarza ś. bardzo rzadko usłyszeć imię Jerzego Lubomirskiego. Szaj. <Od Pochwała>

**[Pochwalon]** p. **Pochwalony:** P. Jezus Chrystus. Troc.

**[Pochwalonka, i** blm.] p. **Pochwalony:** Dać pochwalonkę *(=powiedzieć: Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus).* <Od Pochwalony>

**†Pochwalony** p. **Pochwalny:** Ani mię winem, ani pój oliwą, ale mię raczej daruj rymem pochwalonym. Kochan. **[Pochwalony, ego,** blm., **Pochwalon, Pochwalany, Pochwaluny, Pochwalonka]** rz. *=Niech będzie pochwalony J. Chrystus:* Wszedł i nie powiedział nawet pochwalonego. Gdy wejdą do izby, mówią pochwalonego. Gospodarz na pozdrowienie „pochwalony" odpowiedział, jak zwykle: na wieki wieków, amen. Wchodzi i mówi: P.! Dać, oddać pochwalonego *(=powiedzieć pochwalonego).* **2.** żart. *kij:* Pochwalonym go! <Od Pochwalić>

**†Pochwalować, uje, ował** i **†P. ś.** p. **Pochwalić:** Przyjdzie czas, kiedy to, z czego ś. teraz śmieją, będą P. Gil. <Po+*Chwalować, od Chwalić>

**†Pochwalowanie, a,** blm., czynność cz. **Pochwalować.**

**†Pochwalowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochwalować ś.**

**†Pochwał, u,** lm. **y** p. **Pochwała.** Troc. Na niebieski P. czasu użył swego. L.

**Pochwała, y,** lm. **y, †Pochwał I.** *pochwalenie, uznanie; to, co ś. mówi lub pisze dla pochwalenia:* Zasłużył na pochwałę. Troc. Oddawać komu wielkie, zasłużone pochwały. Obsypywać kogo pochwałami. Rozwodzić ś. z pochwałami. Zyskać pochwałę. Godzien pochwały. Można powiedzieć na jego pochwałę, że... *(=można mu to przyznać, że...).* I pochwałę w dzielności i w swej odniósł sile. Kochan. *(=za dzielność i siłę).* **2.** P. szkolna *=list pochwalny:* Na popisie rozdają nagrody i pochwały. **3.** *utwór pisarski chwalący, panegiryk:* Erazma P. głupstwa. <Po+Chwała>

**†Pochwałka, i,** lm. **i I.** p. **Przechwałka.** Jeśliby kto na drugiego pochwalił ś., chcąc ogniem szkodę uczynić, tedy ten odpowiednik ma o tę pochwałkę do prawa być pozwan. St. lit. Pochwałki na cudze zdrowie w statucie litewskim to, co odpowiedzi w koronnym prawie. Ostr. Gdyby kto kogo, gwałtem naszedszy, ranił abo pochwałkę na jego zdrowie uczynił... St. lit. **2.** *piśmienna zapowiedź zemsty,* odpowiedź rycerska. <Od Pochwała>

**†Pochwatać, a, ał** i **†P. ś.** p. **Pochwytać:** Ustawicznie on myśli, by wszystko dosypował, a wszystko pochwatał. Rej.

**†Pochwatanie, a,** blm., czynność cz. **Pochwatać.**

**†Pochwatanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochwatać ś.**

**†Pochwatnion** *pochwycony.* Glos. <Od Pochwatać>

**Pochwiać, eje, ał, †Pochwiejać,** nied. **Pochwiewać I.** *poruszyć czym, chwiejąc; powiać, zakołysać, potrząsnąć:* P. drzewem, chorągiewką, chustką. Przen.: Pochwiała nią... myśl o wiekuistej nietrwałości. Orzesz. *(=zachwiała, wprawiła w zwątpienie).* **2.** *spędzić pewien czas na chwianiu.* **P. ś.** *potrwać pewien czas w chwianiu ś., pokołysać ś., zachwiać ś., powahać ś, poruszać ś. w różne strony:* Pochwiawszy ś. chwilę na miejscu, wyślizgnął ś. milczkiem z komnaty. Kaczk. <Po+Chwiać>

**Pochwianie, a,** blm., czynność cz. **Pochwiać.**

**Pochwianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochwiać ś.:** Za każdym pochwianiem ś. karety chorążyna wydawała krzyk. Korz.

**Pochwiany** p. **Pochewny.** <Od Pochwa>

**Pochwiasto** przys. od **Pochwiasty:** Liście P. obejmujące łodygę. Rost.

**Pochwiasty I.** *do pochwy podobny.* **2.** anat.: Wyrostek P. (processus vaginalis). **3.** bot.: Liść P. *=mający nasadę w formie pochwy obejmującej łodygę.* Rost. <Od Pochwa>

**Pochwiatka, i,** lm. **i** bot (coleus) *roś. z rodziny wargowych.* <Od *Pochwiaty, od Pochwa>

**Pochwica, y,** lm. **e** lek. (vaginismus) *stan chorobliwy pochwy macicznej.* <Od Pochwa>

**†Pochwiejać, a, ał** i **†P. ś.** p. **Pochwiać.** Ps. flor.

**†Pochwiejanie, a,** blm., czynność cz. **Pochwiejać.**

**Pochwiejanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochwiejać ś.**

**[Pochwierutać, a, ał]** *poświęcić pewien czas na chwierutanie.* <Po+Chwierutać>

**[Pochwierutanie, a,** blm.] [czynność cz. **Pochwierutać.**

**Pochwiewać, a, ał** p. **Pochwiać.**

**Pochwiewanie, a,** blm., czynność cz. **Pochwiewać.**

**†Pochwil, u,** blm. p. **Pochwila:** Schowajcie mi na P.; już też jeść nie mogę. Baryk. Schowam sobie na P. oto w tę tobołkę. Baryk. Zdr. **†Pochwilek.** <Z Pochwila>

**†Pochwila, i,** blm., **†Pochwil** *chwila następna, czas przyszły, późniejszy:* Zgodzi ś. to na pochwili. Troc. *(=na potym, na później, w swoim czasie).* <Po+Chwila>

**†Pochwilek, lku,** blm. p. **Pochwil:** Na P. schować trzeba. Troc. Mieć co na P. Troc. W pochwilku małym. Przyb. Po małym pochwilku zobaczę powracających do mnie kilku. Przyb. Tymczasem koniowi, na P. go chowając, folguje. Ostror. <Od Pochwil>

**†Pochwilki, ek,** blp. *zabawy, krotochwile:* Są tu gniłki, dobrze to na łakomca chować na P. Rej. <Zam.*Pochwilki, od Pochwila>

**†Pochwist, u,** lm. **y, [Pochwist], †Pochwiściel,** *wicher wyjący, silny wiatr świszczący, poświst, pogwizd:* P., świst, wiatr tęgi, świszczący. Kn. [Leci, jak P.]. <Po+Chwist>

**†Pochwiściel, i,** blm. **I.** p. **Pochwist. 2.** a. **[Pochwiść]** *nawalnica, zamieć, burza:* Dla szumu i pochwiścieli deszczowej nic nie słyszeli, *obstrepente pluvia.* Mącz. *Nimbus,* wielki deszcz, P., nawalność dżdżów. Mącz. Z żółtym ś. piaskiem P. ugania. Otw. **3.** a. **[Pochwiścielnik]** *wietrznik, trzpiot, roztrzepaniec, sowizdrzał, pędziwiatr, narwaniec, wisus.* <Od Pochwist>

[**Pochwiścielnik, a,** lm. **i**] p. **Pochwiściel.** <Od Pochwiścielny>

†**Pochwiścielny** przym. od **Pochwiściel.** *nawalny, burzliwy, wichrowaty, wietrzny:* P., niepogodny, nawalny, *procellosus.* Mącz. <Od Pochwiściel>

[**Pochwiść, i,** lm. **e**] p. **Pochwiściel.**

**Pochwobrzuszny** p. **Pochwowobrzuszny.** <Pochwa + Brzuszny>

**Pochwocewkowy** p. **Pochwowocewkowy.** <Pochwa + Cewkowy>

**Pochwomaciczny** p. **Pochwowomaciczny.** <Pochwa + Maciczny>

**Pochwomęcherzowy** p. **Pochwowopęcherzowy.** <Pochwa + Męcherzowy>

**Pochwopęcherzowy** p. **Pochwowopęcherzowy.** <Pochwa + Pęcherzowy>

**Pochworogi** zool. *mający rogi pochwowate.* <Pochwa + *Rogi, od Róg>

**Pochwowato** przys. od **Pochwowaty.**

**Pochwowaty, Pochwowy** *podobny do pochwy:* Rogi pochwowate tworzy wyrostek kości czołowej. <Od Pochwa>

**Pochwowobrzuszny, Pochwobrzuszny** *dotyczący pochwy macicznej i brzucha.* Chir.: Cięcie pochwowobrzuszne podotrzewne (gastroelytrotomia). <Pochwowy + Brzuszny>

**Pochwowocewkowy, Pochwocewkowy** anat.: *wspólny pochwie macicznej i cewce moczowej* (vaginourethralis. <Pochwowy + Cewkowy>

**Pochwowomaciczny, Pochwomaciczny** I. anat.: *wspólny pochwie i macicy.* 2. patol.: Krwiak, krwistek P. (haematocolpometra). <Pochwowy + Maciczny>

**Pochwowopęcherzowy, Pochwopęcherzowy, × Pochwomęcherzowy** anat.: *wspólny pochwie macicznej i pęcherzowi moczowemu* (vaginovesicalis). <Pochwowy + Pęcherzowy>

**Pochwowośródmaciczny** krwawiak lek p. **Krwawiak.** <Pochwowy + Śród + Maciczny>

**!Pochwowy** p. **Pochewny:** Krwistek, krwawiak P. p. **Krwistek.** <Od Pochwa>

**× Pochwówka, i,** blm. anat.: (tunica vaginalis) *błona pokrywająca jądro męskie,* †błonka pochwowa jąder. Krup.: †pokrycie, powłoka pachwiana, †błonka pokowcowa, pochewka jądra właściwa. <Od Pochwowy>

**Pochwy, chew** p. **Pochwa.** < Lm. od Pochwa>

**× Pochwycać, a, ał** i **× P. ś.** p. **Pochwycić.** <Po + *Chwycać, od Chwycić>

**× Pochwycanie, a,** blm., czynność cz. **Pochwycać.**

**× Pochwycanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochwycać ś.**

**Pochwycenie, a,** blm., czynność cz. **Pochwycić.**

**Pochwycenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochwycić ś.**

**Pochwycić, i, ił, †Pochwacić, †Pochycić, [Pochwacić, Pochycić],** nied. **× Pochwycać, †Pochytawać** I. *chwycić, uchwycić, schwycić, porwać, złapać:* Jak cię pochwycę za łeb, dowiesz ś., czego chcę. L. Konfederaci z pośrodka Warszawy króla pochwycili. Lel. Pochwycone o tym mniemanie. Troc. A gdzieżeś tę pochwycił naukę? Troc. Z przodka gorąco pochwycą rzecz dobrą, ale za czasem dalszym przychodzą do oziębłości. Gil. [= *pochwycą*]. Natężywszy ucha i podpełznąwszy ostrożnie, pochwycił wyrazy Stogniewa. Krasz. Każde nowe wrażenie, nowa myśl, tak żywo odbijały ś. na niej, tak pochwycały jej formę, że aż ś. zmieniać zdawała zupełnie. Hetmanowa tym swoim postępkiem dziwnie go pochwyciła za serce. Kaczk. (= *ujęła*). Okręty nasze mają ś. za zgubione, gdy dwa algierskie kapry pochwycą im wiatr i zblizka ich górują. Świt. (= *gdy im wiatr odbierają.* L.). 2. [Pochwycić, Pochycić] *ukraść, porwać, ściągnąć.* **P. ś. 1.** *chwycić ś., uchwycić ś., schwycić ś., porwać ś., złapać ś.:* Pochwycili ś. za bary. **2.** *chwycić ś., przyjąć ś., czepić ś.:* Zaraza ś. pochwyca łatwo. Krasz. **3.** *porwać ś., zerwać ś.:* Pochwycił ś. ze snu jak nieprzytomny. <Po + Chwycić>

**Pochwycony** I. im. od **Pochwycić.** 2. × P. p. **Pochwytny:** Dosłyszał ledwo pochwyconego jęku. Krasz.

**Pochwyt, u,** lm. **y** I. × P. *pochwycenie, porwanie:* Ceres, bojąc ś. o P., córkę swą ukryła. Kniaź. **2.** *rękojeść, antaba.* **3.** gór. *cęgi przez zsunięcie kółka zamykające ś. tak, że spuszczane w otwór świdrowy schodzą otwarte, a ciągnione w górę ściskają przedmiot w otworze podjęty i uchwycony.* <Po + Chwyt>

†**Pochwytacz, a,** lm. **e** *porywacz, chwytacz, rabuś.* <Od Pochwytać>

**Pochwytać, a, ał,** nied. **Pochwytywać** I. a. †**Pochwatać** *schwytać wielu lub wiele kolejno, połapać, pozabierać, pobrać; poporywać, pokraść:* P. rabusiów. Wilk owce pochwytał. Pochwytywała go w coraz silniejszy uścisk. Orzesz. Przynosił mu zawsze prawie jednostajne wieści, z ust straży pochwytane. Krasz. P. czyje myśli. P. zdania skąd (= *poprzywłaszczać sobie*). Przen.: *pojąć, zrozumieć:* Z rozmów pochwytywał, że gdy potrzeba gwałtowniejsza wypadła, przywożono z prowincji żądaną sumę. Krasz. **2.** [P., **Pochytać**] *wziąć, podjąć, objąć:* P. rodziców za nogi a. pod nogi. [**P. ś.**] *poczepiać ś., poprzylepiać ś., pozostawać na czym:* Paździerze ś. tak pochwytało po ni. <Po + Chwytać>

†**Pochwytający** *chwytający.* Wuj.

**Pochwytanie, a,** blm., czynność cz. **Pochwytać.**

[**Pochwytanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pochwytać ś.**

**Pochwytliwy** p. **Pochwytny:** Rozum polski jest P., ale niewytrwały. Rzew.

**Pochwytność, i,** blm. rz. od **Pochwytny.**

**Pochwytny, Pochwytliwy, × Pochwycony** I. *dający ś. pochwycić, złowić, uchwytny;* przen. *dostrzegalny:* Tylko okiem biegłego znawcy pochwytne momenty. **2.** *zdolny do chwytania, chwytny, chwytający.* **3.** *pojętny, bystry:* Bankier z zatrudnienia, człowiek nikczemny na pozór, ale pochwytnego umysłu. T. K. **4.** rzem.: Nożyce pochwytne, szczypce pochwytne = *zaczepnik w kształcie nożyc lub cęgów,* chwytak. Lab. <Po + Chwytny>

**Pochwytywać i P. ś.** p. **Pochwytać.**

**Pochwytywanie, a,** blm., czynność cz. **Pochwytywać.**

**Pochwytywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochwytywać ś.**

**Pochy, ów,** blp. = **Cierlica:** P., tłuki. L. Zebrany len z ściernia tłucze ś. pochami nakształt maglownicy ręcznej. Przędz. <Z Nm. pochen = tłuc>

†**Pochyba, y,** lm. **y,** [**Pochyba**], × **Ochyba,** † **Chyba** *pochybienie; wątpienie, wątpliwość, waha-*

*nie, niepewność:* Bez pochyby = *niechybnie, niewątpliwie, niezawodnie:* Kor. Gdyby bartnik najdalej trzech lat robotą borowi bartnemu wystatczać mieszkał, bez pochyby bór zniszczećby musiał. Skr. < Po + Chyba >

**[Pochybać, a, ał]** *porozrzucać:* Kości pochybane po lesie.

**[Pochybanie, a,** blm.] czynność cz. **Pochybać.**

**[Pochybciku]** przys. *szybko, prędko.*

**Pochybek, bka,** lm. **bki** bot. (androsaemum) *roś. z rodziny dziurawcowatych.*

†**Pochybiać, a, ał** p. **Pochybić.**

†**Pochybianie, a,** blm., czynność cz. **Pochybiać.**

†**Pochybić, i, ił,** nied. †**Pochybiać** czego = *omylić ś., pomylić ś. w czym, chybić, nie trafić, pobłądzić.* < Po + Chybić >

**Pochybienie, a,** blm., czynność cz. **Pochybić.**

†**Pochybliwie** przys. od **Pochybliwy.**

†**Pochybliwy** p. **Pochybny:** Wierność jest pochybliwa, Mars jeszcze ma dobrą nadzieję. Fur. < Po + CHYB >

†**Pochybnie** przys. od **Pochybny:** P. piszesz, *mendose*, to jest nie chowasz ortografji. Mącz.

†**Pochybność, i,** blm. rz. od **Pochybny.** Troc.

**Pochybny, l. a.** †**Pochybliwy** *chybiający, nietrafny, zawodny, zwodniczy, niepewny, wątpliwy, omylny, błędny, bałamutny:* Prawdę tak miłował, iż w żarciech pochybnego ś. słowa strzegł. Skar. Straszno było patrzyć, jak kroczyli wśród łomów i spienionych prądów, bo każdy krok P. groził tu śmiercią. Pol. *(=fałszywy).* Wszystko tu przywiązane do połowu ryb, do dobrych lub pochybnych lat. Pol. [Od niejakiego czasu połów bywa trudniejszy i P.] *( = nieudatny, niepomyślny; nie udaje ś., zawodzi).* **2.** *pokątny, skryty, tajemny.* Tuch. < Po + Chybny >

**[Pochycenie, a,** blm.] czynność cz. **Pochycić.**

**[Pochycenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pochycić ś.**

**Pochychotać, ocze, tał** i **P. ś.** p. **Pochichotać.**

**Pochychotanie, a,** blm., czynność cz. **Pochychotać.**

**Pochychotanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochychotać ś.**

†**Pochycić, i, ił** p. **Pochwycić.** To przyjęli mężowie za szczęście, a rącze (spiesznie) pochycili słowo ust jego i rzekli. B. Sz. Tedy pochyciw Saul miecz, nastawiw przeciw sobie, rzucił ś. nań. B. Sz.

**[Pochycić, i, ił** i **P. ś.]** p. **Pochwycić.**

**Pochylać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pochylić.** < Po + Chylać >

**Pochylanie, a,** blm., czynność cz. **Pochylać.**

**Pochylanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochylać ś.**

**Pochylenie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Pochylić. 2.** anat.: *nachylenie, inklinacja* (inclinatio). **3.** astr.: P., nachylenie osi ziemi lub osi planet = *kąt, jaki oś ich tworzy z drogą, po której biegną.* **4.** fiz. p. **Nachylenie. 5.** patol. *zgięcie, przechylenie ś.* (versio).

**Pochylenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochylić ś.**

**Pochylić, i, ił,** nied. **Pochylać 1.** *nakłonić ku dołowi, nachylić, schylić, skłonić:* P. sztandary. Wieża pochylona. P. głowę *(= uchylić głowy; schylić, skłonić, zwiesić, spuścić, opuścić).* Siedzi pochylony nad biurkiem przy pracy. Starość już pochyliła ją ku ziemi *(=zgięła, przygniotła, zgarbiła ją).* Byłem w kolebce dzieckiem, teraz starością pochylony chodzę. Koch. W. **2.** gram.: Samogłoska pochylona = *ścieśniona, wyrażana przez literę kreskowaną:* E pochylone wymawia ś. prawie tak, jak *i* lub *y.* **P. ś.** *nachylić ś., schylić ś., zwisnąć, opaść, opuścić ś.:* Pochyliły ś. kłosy zboża. Pochylił ś. ze starości *(=zgarbił ś.).* Słońce pochyliło ś. ku zachodowi. Dom pochylił ś. ze starości. Wszystko tak, jak było, tylko ś. ku starości więcej pochyliło. Karp. Przen.: *upadać, grozić upadkiem, nadwerężyć ś., zwątleć:* Pochyloneś rzeczy nasze dźwignął. Petr. Kościół boży, już niejako zastarzały, pomaluchnu ś. od prostoty apostolskiej wyradzający i ludzkiemi ś. przysadami prawie pochylający. Żarn. **3.** przen.: *przechylić ś., przeważyć, skłonić ś. na czyją stronę:* Stoczył bitwę, naprzód wygrał; pochyliło ś. szczęście, potym przegrał. Birk. *(=odwróciło ś.).* < Po + Chylić >

× **Pochylisty** *giętki, dający ś. pochylić.* Troc. < Po + * Chylisty, CHYŁ >

**Pochylnia, i,** lm. **e** gór. *chodnik pochyło za upadem pokładu idący, prostopadle, rzadko zaś ukośnie do chodnika głównego lub kierunkowego:* P. wznosząca ś., opadająca. P. hamulcowa *(=gdy w niej urządzone ciągnienie urobku za pomocą kołowrotu poziomego, którego ruch i bieg umiarkowane są hamulcem).* P. samoruchowa *(z staczającemi ś. po niej wózkami).* P. gichtociągowa p. **Gichtomost:** Za chwilę obalono go na taczki i wieziono po nierównej pochylni. Żer. < Po + * Chylnia, CHYŁ >

†**Pochylność, i,** blm. rz. od **Pochylny.** Troc.

†**Pochylny l.** p. **Pochyły. 2.** *dający ś. łatwo pochylać, giętki.* Troc.

**Pochylony l.** im. od **Pochylić:** Starzec pochylony laty. **2.** *który ś. pochylił, pochyły:* Była to cerkiew, z modrzewiu jej ściany, już pochylone, wsparte na podpory. Słow.

× **Pochył, u,** lm. **y** *pochyłość, pochylenie, nachylenie:* Słońce w znacznym na zachodzie świeciło pochyle. Przyb. < Po + CHYŁ >

**Pochyła, ej,** lm. **e** mat. *prosta tworząca z prostą daną kąt różny od prostego:* Długość pochyłej, poprowadzonej z punktu zewnątrz prostej danej do tej prostej, jest mniejsza od długości linji prostopadłej z tegoż punktu wyprowadzonej. < Od Pochyły >

**Pochyło** przys. od **Pochyły:** Trzymać ś. P. Lądy P. brzeżyste. Otw. Kiedy P. na dół uciekali, srodze je nasi siekli i pędzili. P. Koch.

× **Pochyłokątny** *mający kąty pochyłe:* Równoległobok P. L. < Pochyły + Kątny >

× **Pochyłomierz, a,** lm. **e** poł. *przyrząd do oznaczania pochylenia miednicy* (cliseometrum). < Od Pochyły + -mierz, od Mierzyć >

**Pochyłościenny** *mający ściany pochyłe.* < Pochyły + Ścienny.

**Pochyłość, i 1.** blm. rz. od **Pochyły:** P. równiny ku miastu. Troc. P. wału od wnętrza. Troc. **2.** lm. **i** *miejsce pochyłe, spad, spadek:* Ościelali wierzchy z taką pochyłością, iż przy wygodnym dżdżów spadzie przebywali zimę bezpiecznie. Pilch. Wszystkie strumienie muszą mieć swoję P. i tam zawsze najwyższe są, gdzie ś. poczynają. Stroj. Rosną wierzby nad wodami, nad zieloną pochyłością. Len. Za miastem wzgórze bardzo rozległe, którego P. cała gęsto okryta grobami. Słow. Przen.: W życiu stacza ś. po pochyłoś-

ciach pieniężnej zależności od kobiety, której jest kochankiem. 3. astr.: P. ekliptyki = *jej pochylenie względem równika, to jest kąt zawarty między płaszczyzną ekliptyki a płaszczyzną równika.* 4. gór.: P. warstwy = *pochylenie jej względem poziomu*, upad.

**Pochyły.** × **Chyły.** † **Pochylny** *nie prosto padły do poziomu, ukośny, pochyłony, nachyłony, spadzisty:* Grunt P. Drzewo pochyłe. Człowiek P. Płaszczyzna, góra pochyła. Pochyła wieża pizańska. Nie bądź pochyłym drzewem, niech cię nikt nie depce. Rej. Uważaj położenie miejsca, jeśli jest równe, abo pochyłe. Karp. Pochyłe opoki. Zim. Czemu wszystkie insze zwierzęta pochyłe twarze mają ku ziemi, sam tylko człowiek twarzą wyniesiony jest ku niebu? Sak. Wszelki zwierz inszy pochyłym stworzony, a człowiek twarz wyniosłą niesie przed wszystkiemi. Kochan. Łodyga pochyła, tak w dół nachylona, iż wypukłość łęku w górę jest obrócona. Jund. Pochyłe drzewo łacno obalisz. Prz. Na pochyłe drzewo i kozy skaczą. Prz. Podolskie doliny chrzęstem kłosów pochyłych cię wzywają. Zim. 2. anat.: Mięsień P. szyi, × muskuły nierówno-trójkątne, † myszki nierówno-trzygraniaste a. nierówno-trójścienne karkowe, † muskuły szyje nierówno-trzyboczne a. trzykątowe, × muskuły utrzymujące żebra, † muskuły różnoboczne. 3. bot.: Jaskier P. p. **Jaskier.** <Po + *Chyły, CHYŁ>

† **Pochynąć, nie, nął,** [**Pochynąć**] I. *potrącić, popchnąć:* Pochynion wezwrócon jeśm, bych spadł. Ps. flor. (Ps. puł. popchnion). 2. *zanurzyć, pogrążyć, zatopić.* † P. ś. *upaść, potknąwszy ś.:* Fałeszny przyjaciel jednę godzinę będzie z tobą trwał, a jeśli ś. pochyniesz, nie podniesie cię. Leop. <Po + Chynąć>

† **Pochynięcie, a,** blm., czynność cz. **Pochynąć.**

† **Pochynięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pochynąć ś.**

[**Pochysnąć, śnie, snął**] *skoczyć, pobiec:* Dziaduś jeno se odsapnęli i kieby frygeńka pochysnęli do pana. < Po + * Chysnąć, CHYS(T)/CHYT/CHWAT>

[**Pochystać się, a ś., ał ś.**] *bujać ś., kołysać ś., chwiać ś., przechylać ś.:* Stara łódź ś. pochysta, już żłopnęła wody. Syrok. <Po + Chystać ś.>

[**Pochystanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pochystać ś.**

[**Pochyśnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pochysnąć.**

[**Pochytać, a, ał**] p. **Pochwytać.** <Po + Chytać>

[**Pochytanie, a,** blm.] czynność cz. **Pochytać.**

† **Pochytawać, awa, awał** *opanowywać, ogarniać, łapać:* A gdyżkoli duch boży zły pochytawał Saula, tedy Dawid, wziąw gęślki, gądł swą ręką, i obelżało ś. Saulowi. B. Sz. <Po + * Chytawać, od Chytać>

† **Pochytawanie, a,** blm., czynność cz. **Pochytawać.**

**Pochytrzeć, eje, ał** *stać ś. chytrym, chytrzejszym, zmądrzeć ś.* <Po + Chytrzeć>

**Pochytrzenie, a,** blm. I. czynność cz. **Pochytrzeć.** 2. czynność cz. **Pochytrzyć.**

† **Pochytrzyć, y,ył** *chytrze, przebiegle postąpić, użyć chytrości w czynach.* <Po + Chytrzyć>

[**Pociak, a,** lm. **i, Pociasek, Pociask, Pociosek, Pociosk, Kosiór, Kosior, Koszur, Koszór, Koszor, Kąsior**] † **Kościor** I. *rodzaj gracy drewnianej do wygarniania popiołu, czyli kociuba.* 2. gór. *rodzaj gracy drewnianej do przegarniania szlamu w płóczkach.*

[**Pociapać, pie, pał**] I. a. [**Podziabać**] *porąbać, pociąć, połupać siekierą, tasakiem i t. p.* 2. *posiekać.* 3. *pogryźć:* Pies pociapał chustkę. [**P. ś.**] *popływać, popluskać ś.* <Po + Ciapać>

**Pociapanie, a,** blm., czynność cz. **Pociapać.**

[**Pociapanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pociapać ś.**

[**Pociapkować, uje, ował**] *poklepać:* P. konia.

[**Pociapkowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pociapkować.**

[**Pociarachać, a, ał**] *poszarpać, potarmosić.* <Po + * Ciarachać, od Ciarach>

[**Pociarachanie, a,** blm.] czynność cz. **Pociarachać.**

[**Pociarać się, a ś., ał ś.**] I. *powalać ś.* 2. *spędzić pewien czas na ciaraniu ś., potarzać ś.* <Po + Ciarać>

[**Pociaranie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pociarać ś.**

[**Pociasek, ska,** lm. **ski**] p. **Pociak.**

[**Pociask, u,** lm. **i**] p. **Pociak:** P., którym ognia przygrzebują, ożog, pomiotło. Mącz. Gdy cały piec napełnią węglami, wierzch ich pociaskiem obgarniają, aby był równy. Os. J. Zdr. [**Pociaszczek**].

† **Pociasować, uje, ował** p. **Pociosać:** Ktoby chciał po mądrym cieśli P.? Pot. Przen.: *okrzesywać, poprawiać, doskonalić:* Siła to na Satyra prawa P. Kochan. Nie moja rzecz prawa P., jednak wolno w wolnym narodzie wotować. Star. Religją wedle zdania swego poprawiali, a jedni po drugich pociasowali i przyczyniali. Żarn. Wiele w nauce Pańskiej odmieniają, a jakoby mędrszymi byli, poprawują i pociasują. Żarn. <Po + * Ciasować, CIOS>

† **Pociasowanie, a,** blm., czynność cz. **Pociasować.**

† **Pociasywać, uje, ywał** p. **Pociosać.**

† **Pociasywanie, a,** blm., czynność cz. **Pociasywać.**

[**Pociaszczek, szczka,** lm. **szczki**] p. **Pociask.** Mącz.

**Pociąć, tnie, ciął,** nied. × **Pocinać** I. *tnąc, podzielić na części, porznąć, pokrajać:* P. płótno na koszule. P. papier nożycami na kawałki. P. uderzając = *porąbać, poćwiartować, popłatać; posiec, poranić, pokiereszować:* Sarmaty jak dopadną, to potną, pokrają. L. P. drzewo. Troc. Mięso na drobne kawałki pocięte kurzy ś. z ofiary. Dm. Przen.: Ludy tłoczone zewnątrz, poranione, pocięte, tak jak członki padalca skupiają swoje życie jedynie w energji wewnętrznej. Grab. M. 2. P. zębami = *pogryźć, ściąć:* Móle pocięły futro. Robactwo go pocięło. 3. *pościnać, pozrzynać, pokosić, wyciąć, skosić, zerznąć:* Trawa stara nie może być tak dobrym sianem, jak ta, którą za młodu potnie. Haur. Pocinać drzewo, porębować, obalać. Kn. *(= spuszczać).* 4. × P. *ściąć, wytrzepać, oćwiczyć:* Potnij swawolnych dzieci. Troc. 5. *ściąć, zbić, strzepać, stłuc:* Grad pociął zboże. 6. *poświęcić pewien czas na cięcie.* P. ś. I. *pokrajać ś., popadać ś.:* Ręce mu ś. pocięły od mrozu, od wiatru. 2. *pościnać ś.:* Rzeki lodami ś. były pocięły. Papr. *(= pozamarzały po wierzchu).* <Po + Ciąć>

† **Pociądzać, a, ał,** † **Pociążać** kogo czym a. w czym = *zająć, zagrabić komu co, fantować, tradować kogo:* Ten, co dom komu najmie, może najemnika, gdy mu czynszu nie zapłaci, P. L. Gdy pan wsi tylko winien jest, we dwu wołu tylko pociądzan ma być; paknęli kmiecie będą krzywi, a pozwani nie staną, każdy z nich tylko janym *(= jednym)* wołem bądź pociądzan. Św. z Woć.

Popasąc alibo sirzpem pożnąc trawę, w sirzpie abo w płaszczu mają być pociądzani, a rąbiąc drwa w cudzem jimieniu, tylko w siekirze mają być pociądzani. Św. z Woć. Przen.: Niech je pociądza śmierć, niech zstąpią do jamy żywo. Bud. (=*pozabiera, pobierze*). <Po + Ciądzać>

†**Pociądzanie, a,** blm., czynność cz. **Pociądzać:** Kiedy kmiecia albo kogole w swojem lesie zastanie, tedy ji za pirwe P. tylko w siekirze pociądza. Św. z Woć. Nie jest dostateczne za taką znamienitą szkodę lekki zakład wziąć, albo iżby tylko w pociądzaniu był skaran. Św. z Woć.

**Pociąg, ągu** a. × **ęgu,** lm. **ągi** a. × **ęgi** **I.** × **P.** *pociągnięcie:* Jeden zły P. pędzla cały obraz kazi. Dm. Najpiękniejszą sławę narodową jednym pociągiem pióra znieważył. Ust. Młodego źrebca wkłada do biegu nauka, że niesie jeźdźca podług pociągu munsztuka. L. Ołtarze zmyślnego pióra wywraca pociągiem. L. Za każdym pociągiem linę wyżej chwytać trzeba. Troc. Za każdym pociągiem piły odpoczywasz. Troc. Robić masło sporym pociągiem. Troc. **2.** *ciągnięcie, praca ciągnięcia; zaprząg:* Koń ten niedobry do poważnego pociągu. Troc. Stosunek średnicy osi do średnicy koła, im będzie większy, tym więcej ulżenia uczyni pociągowi. Jak. J. **3.** †P. *ciągnięcie dalej, dalszy ciąg, kontynuacja, snucie dalsze:* P. myśli. Koch. W. **4.** *szereg wagonów kolejowych z parowozem:* P. osobowy, towarowy, kurjerski, pospieszny, wołowy, mieszany = towarowo-osobowy, nadzwyczajny, spacerowy, wojskowy, błyskawiczny, dworski, gospodarczy, sanitarny, pocztowy, węglowy. Nastawić, wyprawić, zatrzymać P. P. wykoleił ś., spóźnił ś., odszedł, przyszedł, ruszył, rozbił ś. **5.** *tabor wozów zajętych dowożeniem żywności dla wojska i jego koni:* Korpus pociągu. **6.** *skłonność, żyłka, słabość, popęd, sympatja, inklinacja, wena, przynęta, powab, magnes:* Kto ś. kiedy namyśla w kochaniu? Serce samo za swoim idzie pociągiem. L. (=*głosem*). P. tkwi więcej w przedmiocie, aniżeli w nas samych; w porównaniu ze skłonnością jest przemijający. Brodz. Z jednej strony czujemy P. jakiś do wykonania przedsięwzięcia naszego, z drugiej odrażkę do tego samego. Pilch. Dzielne są nagrody pociągi. Nar. Ta piękność i słodycz twoja, ten P. oczu tak miły—nie dla człowieka stworzonemi były. Kniaź. **7.** †P. *wymaganie po kim; ciężar, który ma dźwigać, powinność:* Poddanych ślacheckich jakimkolwiek imieniem nazwanych pociągów i powinności wyjmujemy. St. lit. **8.** = a) [P.] *gruba belka idąca spodem wpoprzek belek zwyczajnych dla podtrzymania ich,* p o d c i ą g, s t r a g a r z, s i e s t r z a n, t r a m. b) *zaprząg, sprzężaj:* Łońskiego roku o te czasy płakaliśmy, mordując P. w błocie. c) *sznur od pół ptaszniczych, za którego pociągnięciem poły ś. zamykają.* **9.** anat.: †P. *wyrostek kostny* (apophysis, processus), o d r o s t e k. P. kości gałeczkowaty, guziczkowy = *wyrostek* kłykciowaty (processus condyloideus). †P. kruczodzioby, p. **Kruczy.** **10.** patol.: P. do trupów = *zboczenie popędu płciowego* (necrophilia). <Po + Ciąg>

[**Pociągacz, a,** lm. **e** **I.** *ten, co pociąga, co lubi pociągać (np. z butelki, łyktus, opój).* **2.** (w zagadce) *cycek, wymię u krowy.* **3.** p. **Pocięgiel:** Zapowiedział chłopcu, żeby do Marjetty ś. zbyt często nie wykradał, bo zawczasu pociągacza spróbować może. Krasz. **4.** *narzędzie bednarskie do naciągania obręczy.* **5.** *drążek do poruszania miecha kowalskiego,* g i b a c z k a m i e c h o w a. **6.** kol.: P. zwrotniczy p. **Jętka.** <Od Pociągać>

**Pociągaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pociągacz** pod 1).

**Pociągać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pociągnąć.**

**Pociągająco** przys. od **Pociągający:** Jeżeli nie doskonale, to P. piękna. Orzesz.

**Pociągający I.** im. od **Pociągać. 2.** a. †**Pociągły** *ujmujący, sympatyczny, powabny, ponętny:* Powabił ś. jej pociągającemi ponętami. L. <Od Pociągać>

**Pociąganie, a,** blm., czynność cz. **Pociągać.**

**Pociąganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pociągać ś.**

**Pociągiel, gla** lm. **gle:** Ciąga i P. są to dwa drążki, z których pierwszy złączony ze stawidłem koła wodnego w pogródkach fryszerki, drugi zaś, P., wisi na kółku u jego końca i służy do ciągnienia, a przez to do podnoszenia stawidła i puszczania wody na koło wodne, czy to młotowe, czy miechowe. Łab. < Po + CIĘG/CIĄG>

**Pociągławo** przys. od **Pociągławy.**

**Pociągławość, i,** blm. rz. od **Pociągławy.**

**Pociągławy** *nieco pociągły.* <Od Pociągły>

**Pociągło** przys. od **Pociągły.**

**Pociągłość, i,** blm. rz. od **Pociągły.**

**Pociągły I.** *ściągły, podługowaty, podłużny, wydłużony, owalny:* Walec P. *cylindrus scalenus,* gdzie elipsa jest zasadą. Śniad. Broda pociągła. Nos P. Troc. Pociągła szyja. Otw. (=*wysmukła*). Litera *f* jest nadół i wzgórę pociągła. Troc. Oblicze miał od żarów opalone słonecznych, pociągłe, włos czarny, spojrzenie przenikliwe, postać zawiędłą i jakby ciężarem jakimś na barkach przytłoczoną. Jun. **2.** †P. p. **Pociągający:** Ona pociągłym ognie rzuca okiem i szkarłat z mlekiem w równe miesza szyki. Mor. A. **3.** anat.: †Koniec P. łopatki (acromion) *szczyt łopatki* **4.** piek.: Ciasto pociągłe = *ciągnące ś. dobrze, a nie rwące ś.* Mąka pociągła = *z której ciasto jest pociągłe.* <Od Pociągnąć>

**Pociągnąć, gnie, gnął** a. [**gł**], [**Pocignąć**], nied. **Pociągać, †Pocięgać, †Pocięgować** **I.** cz. czyn. = a) *strawić pewien czas na ciągnieniu:* Daj mi karty, niech teraz ja pociągnę. Tego ciężaru jeden koń długo nie pociągnie. Przen.: Zagęściło ś. wiele ubogiej szlachty, którzy przystojnie nie mogą pociągać służby wojennej. Vol. (=*odbywać, dźwigać jej ciężaru*). Już on długo nie pociągnie (=*nie pożyje*). Dziesięć a. dwadzieścia lat P. jeszcze może. L. Pociągać kogo, dok. = *powłóczyć go ze sobą:* Pociągał go po sądach, po mieście. b) *ciągnąć, posunąć, pomknąć; szarpnąć, targnąć:* Pociągnij powrozu, woza. P. za sznurek. P. kogo za rękaw, za warkocz. Koń ten, czy k sobie, czy od siebie, równie dobrze pociągnie. Oss. Tego ciężaru jeden koń nie pociągnie (=*nie uciągnie*). Króla powiem wielkiego w wojnie i w pokoju, pióra do sarmackiego pociągnąwszy stroju i ojczystej Minerwy. Tw. (=*podciągnąwszy je do sarmackiego stroju, doprowadziwszy je do niego*). P. z butelki, z gąsiorka i t. p. = *łyknąć, popić, napić ś.:* Powroźnicy, kucharze, tracze piją wszyscy; szewc pociągnie, nie mając w swej gębie wymiaru, tyle, ile trzech mogło z onego puharu. L. Pozwolę ci stąd duszkiem P. do gardła. L. Bez mody szalonej u mnie każdy, ile chce, z kufla pociągnie. Iż. Z uciechy dziś starego węgrzyna P. godzi ś. L. Ksiądz Jacek lubi P. Chodź. Miodu, miodu! a dużo!... pociągnijmy! Bóg świadkiem, podzielmy ś. ostatkiem. Len. P. z fajki. P. nosem =

*wciągnąć*. Kiedy Felek, podleciawszy, szturchnął w łokieć, błysnęły mu oczy zmrużone, jak kotu, i pociągnął nosem. Kon. Tu łby popodnosiwszy, pociągnęły nosami i nuż ujadać. Krasz. P. linję dalej *przeciągnąć, przeciągać, poprowadzić dalej*: Pociągnijmy dalej linją. Hube. Przen.: Więcej sobie wolności, niż prawo pozwala, pociągają. Vol. P. z kogo przy sprzedaży *wyciągnąć, wziąć*: Kupcy sprzedają częstokroć nie po jednej cenie, jak ś. da z kogo P. Przen.: P. worka = *wyciągnąć, natężyć, wytężyć, szarpnąć, nadszarpnąć, ruszyć, nadebrać*: Niech ś. stanie, co chce; dajmy serenadę, no! pociągnij worka, trzeba pieniędzy dla kapeli. L. Pociągniesz z pany, ale nie na długo; być tobie błaznem, a nie panem, sługą. Bratk. (= *dorównasz im z trudem; siląc ś., dotrzymasz im placu*). c) *zażądać stawiennictwa*: P. kogo do sądu, †P. kogo prawem, P. kogo o co = *zapozwać, pozwać, wytoczyć mu proces, zaskarżyć go*: Dziś pociągają nas do sądu o dobrodziejstwo choremu uczynione. Leop. Prawem go pociągnął o szkodę, która go od niego potkała. P. cheł. P. kogo pozwem do prawa. Troc. Pociągnął go o to do sędziego. Troc. Ciągnięto go za to do sądu. I toby ś. mogło opatrzyć, żeby ludzie niewinni nie potrzebnie i z niemałą swą szkodą pociągani nie byli. Górn. P. kogo do tłómaczenia, do odpowiedzialności. d) *ściągnąć, wciągnąć, wprowadzić chytrze, podstępnie, skaptować*: Pociągnął go do pewnego towarzystwa. Zgorszeniem pociąga ją do złego. Nie dość, że sam źle zrobi, ale jeszcze i drugich pociągnie. Pociągnął wszystkich do zguby = *doprowadził; naraził na zgubę, sprowadził na wszystkich zgubę*. Pozostawiony koń pomknąłby prawdopodobnie w tył i mógłby P. za sobą wilki. Sienk. (= *pokazać im drogę*). Przen.: *sprowadzić, spowodować, zrodzić, ściągnąć, wywołać*: Pociąga to za sobą zgubę, pożytek, przykład, szkodę. Troc. Pociąga to za sobą koszta, wydatki. Pociągnie to zgubne następstwa za sobą. Często nieszczęście jedno drugie za sobą pociąga. Ustrz. e) *zwabić, znęcić, przyciągnąć, zniewolić, zjednać, przywiązać, zachęcić, skłonić, wzbudzić sympatję, usposobić sympatycznie, ująć*: To mię jedynie do niej pociąga, że jest twoją siostrą. Boh. Chłopczyna miluchny tak me serce do siebie pociągnął, że go oderwać nie mogę. Boh. Jeden zysk a wygoda obcych (kupców) pociągają, jeśli tego nie znajdą, gdzieindziej szukają. Jabł. Jakaś moc pociąga mnie za nim. Bog. Woj. Szlachta w niezmiernej większości, pociągana urokiem imienia Wiśniowieckiego, opowiadała ś. przy księciu Karolu. Sienk. Nie mogli pojąć nawet, aby ś. dziecko czuło pociągniętym gwałtowniej do jednej pracy jakiejś. Krasz. Kobiety zarzucały księżnie, że nie umiała P. ku sobie bogatego sąsiada. Krasz. Wszystkich pociągnął swoim zachowaniem, swoją wymową (= *chwycił za serce*). f) *przeciągnąć wecując, poostrzyć*: P. brzytwę po pasku. Nóż ostrzejszy, kiedy go ogniwkiem abo musatkiem pociągną. Rej. Czysta jak tasaki świeżo na krętym brusie pociągnione. Słow. g) *obciągnąć, powlec, pokryć*: Kanapę pociągnięto tyftykiem. Sł. wil. P. co lakierem, farbą, werniksem (= *przeciągnąć*). hy dok. *ściągnąć, krępnąć, zwinąć*: Pociągnął go rzemieniem przez plecy. Sł. wil. [Iwasio pociągnął Żyda tęgim buczkiem]. i) bart.: Pociągać plastry (o pszczołach) *lepić plastry*. j) zł. *dać znać, że ktoś idzie, ostrzec*. **2.** cz. ni. a) *postąpić dalej, ruszyć, posunąć się, pójść, pojechać*: Którą drogą pociągniemy? On mu odpowiedział: puszczą idumejską. P. na nieprzyjaciela. Panie namiestniku, a prędko pociągniemy? Niem. Pociągnął król do Smoleńska. Niem. Pompej pociągnął ku Kaukazowi i Kaspji. Lel. Przen.: *zajechać, zajść*: Z tysiącem złotych niedaleko pociągniesz (= *niewiele zwojujesz, dokażesz*). b) (o wietrze) *zaciągnąć, przeciągnąć, powiać, zalecieć, zadąć, zaciąć, zerwać ś.*: Wiatr zimny od północy pociągał. Rog. **P. ś. I.** *pociągnąć siebie*: [Może ś. za nos P.] (= *zawstydzić ś.*). **2.** *powlec ś., przeciągnąć ś., potrwać*: Sprawa ta jeszcze długo pociągnie ś. **3.** × P. *przeciągnąć ś., wyciągnąć ś., wyprężyć ś. (np. po śnie, po zasiedzeniu ś., po skurczeniu)*: Gdy wstaje, wnet ś. pociąga. **4.** *zebrać ś. z siłami, z środkami, wysilić ś., wzmóc ś., wykosztować ś., wyekspensować ś.*: Dam ś. jeszcze uprosić i pociągnę ś., ale jeżeli... L. <Po + Ciągnąć>

**Pociągnienie, a,** blm. p. **Pociągnięcie**: Nie posiada tego, co jest potrzebnym do pociągnienia serca amantki. L.

**Pociągnienie się, a ś.,** blm. p. **Pociągnięcie ś.**

**Pociągnięcie, a,** blm., **Pociągnienie,** czynność cz. **Pociągnąć**: Jednym pociągnięciem pióra zgubił człowieka.

**Pociągnięcie się, a ś.,** blm., **Pociągnienie ś.** czynność cz. **Pociągnąć ś.**

**Pociągnięty, Pociągniony** im. od **Pociągnąć**: P. do odpowiedzialności, do wojska. P. farbą.

**Pociągnik, a,** lm. i rzem. *gatunek hebla*. <Od Pociągnąć>

**Pociągniony** p. **Pociągnięty**: Czuję ś. być do niego pociągnioną mocą rozkoszną. L. Nie daj Boże, abyśmy do solucji pociągnieni byli. Szaj.

**Pociągowy I.** *zdolny, nadający ś. do pociągu, do ciągnięcia*: Koń P. Siła pociągowa. Statek (wodny) P. = *holowniczy*. **2.** *należący do pociągu, przy pociągu będący*: Służba pociągowa. Sznur P. = *wzdłuż wagonów zawieszony*. **3.** mech.: Dyszle pociągowe, drągi ciągnień = *łączące z machiną lub kołem wodnym działającym w pewnej odległości*. <Od Pociąg>

**Pociążać, a, ał I.** †P. p. **Pociądzać**. **2.** [P.] p. **Pociążyć**. <Po + Ciążać>

**Pociążanie, a,** blm., czynność cz. **Pociążać.**

**[Pociążenie, a,** blm.] czynność cz. **Pociążyć.**

**†Pociążny, †Pociężny** *ciążący, zbyt ciężki, ważki*: Pociążną siłą i własną wzbudzony. Przyb. <Po + CIĄG>

**[Pociążyć, y,ył, Pociążać]** *zważyć w ręku*. <Po + Ciążyć, CIĄG>

**†Pocich, u,** blm. *cisza, cichość*. <Po + CICH>

**[Pocichenku]** p. **Pocichutku**: P., z kim trzeba będzie, pogadać potrafisz? Orzesz. <Po + Cicheńki>

**Pocichnąć, chną, chli** (o wielu) *zamilknąć, umilknąć, ucichnąć, uciszyć ś. kolejno*. <Po + Cichnąć>

**Pocichnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pocichnąć.**

**Pocichu, †Pociszy** przys. *cicho, zcicha, cichaczem*: Skradać ś. P. (= *na palcach*). Mówić pacierz P. (= *szeptem*). Czas jako złodziej P. okrada. Rej. <Po + Cichu, od Cich>

**[Pocichunio]** przys. p. **Pocichutku.** <Po + *Cichunio, od Cicho>

**[Pocichuśku]** przys. p. **Pocichutku.** <Po + *Cichuśku, od Cichuśki>

**Pocichuteniecku** przys. p. **Pocichutku**: Wstał i jął ś. odziewać P. Jeż. <Po + *Cichuteniecku, od Cichuteniecki>

**Pocichuteńku** przys. p. **Pocichutku**: P. uśpiłem Kronidę. Ml. <Po + *Cichuteńku, od Cichuteńki>

**[Pocichutko]** przys. p. **Pocichutku.** <Po + Cichutko>

**Pocichutku, Pocichuteńku, Pocichuteńieczku, [Pocichutko, Pocicheńku, Pocichuśku, Pocichunio]** przys. *bardzo cicho, cichuchno, cichutko, cichuteńko:* Pan ciągle z Ułasem szeptał P. Syrok. Słuchała, uśmiechając ś., płonąc, a czasem nawet zadając P. rozmaite pytania. Sienk. <Po + Cichutki>

**Pociciel, a,** lm. **e** *ten, co poci:* P., *sudator.* Mącz. <Od Pocić>

× **Pocicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pociciel:** P., *sudatrix.* Mącz.

**Pocić, i, ił I.** *wilżyć, oblewać, okrywać, rosić potem:* P. bieliznę. Przen.: Tu teraz, gończe, P. czoła trzeba. Stryjk. *(= znosić; wytężać ś. aż do potu).* Niewiele księgą P. trzeba czoła, komu profesor Bóg, a cnota szkoła. Wad. *(= mozolić ś., trudzić ś.; łamać, suszyć sobie głowę).* Nie godzien tak wielkiej dobroci, że ta sobie o niego darmo głowę poci. Min. **2.** *pędzić pot, sprawiać poty:* Wanny pocące. Comp. **3.** garb.: P. skóry = *trzymać je w pomieszczeniu, w którym woda paruje, i gdzie tkanki ich włosów rozluźniają ś., a po kilku dniach dają ś. spychać żelazem ze skóry,* szwicować. **P. ś. a. Potnieć I.** *pot z siebie wydzielać; oblewać ś., okrywać ś. potem; być skłonnym do pocenia ś., miewać poty:* Cały ze strachu ś. pocę. Zabł. *(= poty na mnie biją, występują).* Poci ś. od ladajakiej pracy. Troc. Tak wielką był zdjęty bojaźnią, iż nie tylko omdlał, ale też na piersiach, ręku i ramionach krwią ś. pocił. Boh. Przen.: *wysilać ś., trudzić ś., mozolić ś., pracować w pocie czoła; łamać, suszyć sobie głowę:* Ten ś. nad prawem poci, ów śpiewa za trzodą. L. Kilku historyków poci ś. nad pisaniem czynów jego. Boh. Teologowie pocą ś. nad tłomaczeniem Pisma św. Lach. Chcę, aby nauk swoich pilnował i w nich ze wszystkiej mocy elaborował i pocił ś. Boh. Gdyby ubodzy, nie wygrawszy, P. ś. mieli i wracać nakłady, toby żaden ubogi pana nie pozywał. Górn. *(= trapić ś., męczyć ś.).* Pocił ś. nieborak, nim tę spisał ramotę. Troc. Na wysokiej górze króluje nauka: poci ś., mozoli, kto tronu jej szuka. Tren. Im kto wyżej siedzi, tym mocniej ś. poci. Krasz. **2.** *okrywać ś. parą skroploną, kroplami:* Okna ś. pocą, wilgotnieją. Troc. Rura napełniona wodą pod ciśnieniem hidraulicznym poci ś. **3.** piw.: Sztuka poci ś. = *na rosnącym w czasie słodowania jęczmieniu występuje para skroplona.* **4.** węgl.: Milerz poci ś. = *przy wygrzewaniu występują krople wilgoci czyli rosa żółta na powierzchnię darniówki.* <POT>

**Pociec, ciecze, ciekł, Pocieknąć,** nied. **Pociekać I.** *popłynąć, puścić ś., polać ś., począć ciec:* Ten ich taniec zową sanach, a tak skaczą, aż z nich woda pociecze, a z gęby piany. Jancz. Za przyjściem Pańskim rzeka ognista pociecze, o której prorok mówi. Smotr. Rzeki z żywota jego pocieką wody żywej. Baz. Roztopi je, i pocieką wody. Leop. Zląkłem ś.; pociekł zimny pot po twarzy. Kosz. **2.** *ociec, oblać ś., spłynąć:* Wszystkie kolana pocieką wodą od strachu. Leop. Mnie tu łzami wstydu twarz pociekła. Wysp. **3.** myśl. (o ptakach) *polecieć, pofrunąć, uciec, pierzchnąć:* Sieć staw (na kuropatwy) i siatki zdaleka, i sam zajdź zdaleka, a skoro ś. im ukażesz, tedy pocieką i będą w sieciach bardzo prędko. Cyg. **[P. ś.]** *wściec ś., ulotnić ś., podziać ś., polecieć:* Już ś. gdzieś do djabła pociekła. <Po + Ciec>

**[Pociech]:** Na św. Wojciech kobyli P. Prz. *(= kobyla pociecha).* <Po + CICH CIECH>

**Pociecha, y,** lm. **y I.** *pocieszenie; to, czym siebie a. kogo pocieszamy:* Mieć pociechę. Potrzebować pociechy. Szukać, doznać pociechy. Przynieść pociechę. Być komu pociechą. Słowa, balsam pociechy. Doczekać ś. pociechy. Anioł pociechy. Niczego tu nie powiem, czegobyś z wielką pociechą nie rad słyszał. Orzech. Kto czci ojca swego, doczeka pociechy z dziatek. Wuj. Wielka smutnemu P., gdy mu kto smutku i płaczu pomaga. Skar. Nie mając świeckiej pociechy, duchownej szukali. Skar. P. religijna. Nie mamyż jakiej pociechy, którąbyśmy łzy nasze otarli i osuszyli. Skar? Płaczącym obiecana P. Skar. Pociechę wam wielką niosę, jako zwiędłym kwiatom rosę. Mias. Ile dni, tyle pociech. Nar. To mi wielką pociechę przyniosło; kto wie, jeśli toż samo i twego nie ukoi żalu? L. O ty, czyś człowiek? czy boskim zrządzeniem anioł, na moję pociechę zesłany? Kras. Niemasz dla mnie pociechy żadnej już po tobie. Dm. Znaleźć nie mogłem pociechy w niczym na świecie. Mick. Niosłem balsam pociechy na ojcowskie rany. **2.** *uciecha, przyjemność, radość, ukontentowanie, uweselenie:* Lepiej ś. było tej pociechy odrzec, niżliś *(= niżlibyś)* miał z niej takiego smętku zażywać. Rej. Strzeż ś. wielkiej żałości za pociechę małą. Sęp. Małe pociechy płacę wielkim żalem swoim. Kochan. Niech język mój przyschnie do ust moich, jeśli pomnieć na cię nie będę, a jeśli cię na czele wszystkich pociech moich nie położę. Skar. Spólnych pociech w szczęśliwym małżeństwie zażywali. Falib. Przykładem swoim nas nauczył (Chrystus), jaka jest P. i rozkosz rozmawiać z Panem Bogiem. Skar. P. matce jedyna widzieć takiego syna. Kniaź. Bóg nam zdarzy pociechę z dziatek. Mick. **3.** *scena ucieszna, komiczna, uczucie, jakiego wobec niej doznajemy:* P. z nim! A to P.! Mieli z nim pociechę. Sto pociech było z tym cudakiem. **4.** Pociechy = *dziatki, konsolacja, błogosławieństwo:* Gnębiły mój worek urodziny i imieniny baronowej i jej pociech. <Po + CICH/CIECH>

**[Pociejowski]** ir. *lichy, marny, zły, tandetny:* P. porządek, targ. Moda pociejowska. <Od Pociejów>

**Pociejów, owa,** blm. *rynek tandetny, pełen nieładu, zgiełku:* Istny P.! Jord. [Elegant a. elegantka z Pociejowa]. <Od nazwiska Pociej>

**Pociek, u,** lm. : p. **Ociek.** <Po + CIEK>

**[Pociekać, a, ał]** p. **Pocieknąć. P. ś.** *spędzić pewien czas na ciekaniu ś.* <Po + CIEK>

**[Pociekanie, a,** blm.] czynność cz. **Pociekać.**

**Pociekanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pociekać ś.**

**Pocieknąć, knie, kł I.** p. **Pociec. 2.** *pobiec, polecieć, puścić ś. szybko, porwać ś.; pójść.* <Po + Cieknąć>

**Pocieknięcie, a,** blm., czynność cz. **Pocieknąć.**

**Pocielenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocielić ś.**

**Pocielić się, i ś., ił ś.** (o wielu krowach) *ocielić ś. kolejno.* <Po + Cielić ś.>

**! Pocielnica, y,** lm. **e** p. **Pocilnica.** Troc. <Zam. Pocilnica, od Pocić, może przez sld. do Pocielić ś.>

†**Pociem, u,** lm. **y [Pociemek],** × **Pocień** *ciemność, mrok, cień:* I stępują płomienie, gromy i pociemy Przyb. Ukryjcie mię, wy sosny, wy cedry, w pociemie. Przyb. <Po + Ciem, CM. CIEM

**[Pociemek, mku,** lm. **mki]** p. **Pociem:** Tam ja tedy leżeć w jednym spólnym grobku, w cichym pociemku. Kto w pociemku chodzi, nie wie, gdzie idzie. B. B. Po zgaszeniu świecy, w pociemku był raniony. St. lit. W pociemku nocnym i zamierzknieniu. Bud. <Po + Ciemek, CM. CIEM>

**Pociemiężenie, a,** blm., czynność cz. **Pociemiężyć.**

**Pociemiężyć, y, ył** I. *uciemiężyć jednego po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na ciemiężeniu.* <Po + Ciemiężyć>

**Pociemku** przys. *w ciemności, bez światła, po omacku:* P. siedzieć, chodzić. Gdy blizko przychodzą do nafty, muszą, światło zostawiwszy, P. kopać onę naftę. Syk. <Po + *Ciemku, od Ciemek>

**Pociemniały** *który pociemniał:* Na oczy pociemniałe wyszła łza gorąca. Len. <Od Pociemnieć>

**Pociemnić, i, ił** *przyćmić, ściemnić, uczynić nieco ciemnym, przyciemnić:* Noc wszystko pociemniła. Troc. <Po + Ciemnić>

**Pociemnieć, ał, eje** I. *pokryć ś. ciemnością, stać ś. ciemnym, ściemnić ś., zmierzchnąć ś.:* Kiedy tylko, małe światło dając, gwiazdy świeciły, a noc pociemniała. P. Koch. Nieos. pociemniało = *zmierzchło ś., zmrok zapadł, a. zachmurzyło ś.* Pociemniało mu w oczach = *mgła zaszła oczy.* Przen.: *spochmurnieć, stać ś. smutnym, posmutnieć:* Pociemniał mi świat. Nadzieje biednego Kamila pociemniały. Bał. Pociemnieliśmy mgłą nieumiejętności. Smotr. 2. (o wielu) *potracić wzrok, poślepnąć kolejno.* <Po + Ciemnieć>

**Pociemnienie, a,** blm. I. czynność cz. **Pociemnić.** 2. czynność cz. **Pociemnieć.**

**[Pocienek, nka,** lm. **nki],** †**Pocienie** *altanka przy wejściu do sieni.* <Z *Podsienek, od Pod + Sień, przez sld. do Pocienić>

× **Pocieniać, a, ał** p. **Pocieniować.** <Po + *Cieniać, od Cień>

× **Pocienianie, a,** blm.. czynność cz. **Pocieniać.**

× **Pocienić, i, ił** p. **Pocieniować.** <Po + Cienić>

†**Pocienie, a,** lm. **a** p. **Pocienek:** Ustąpię mu z pocienia, z drogi, o urzędy nie będę ś. u dworu z nim ubiegał nigdy. Ciek. <p. Pocienek>

**Pocienieć, eje, ał** *stać ś. cienkim, cieńszym, ścienieć.* <Po + Cienieć>

I. **Pocienienie, a,** blm., czynność cz. **Pocienić.**

2. **Pocienienie, a,** blm., czynność cz. **Pocienieć.**

**Pocieniować, ał, uje,** × **Pocienić,** nied. × **Pocieniać** co = *porobić cienie (na rysunku, na obrazie), ponadawać cienie.* Przen.: Zachód pozłocony, pocieniowany lotnemi obłoki. Gosz. <Po + Cieniować>

**Pocieniowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocieniować.**

× **Pocień, a,** lm. **e** p. **Pociem:** Szybko biegący w pocieniu strumyk. Stasz. <Po + Cień>

× **Pocieńczeć, eje, ał,** × **Pocieńczyć ś.** I. *porobić ś. cienkimi, cieńszymi, poszczuplić* 2. *stać ś. cieńszym, poszczupleć.* <Po + Cieńczeć>

× **Pocieńczenie, a,** blm. I. czynność cz. **Pocieńczeć.** 2. czynność cz. **Pocieńczyć.**

× **Pocieńczyć, y, ył** *uczynić cieńszym, poszczuplić.* P. ś. p. **Pocieńczeć.** <Po + Cieńczyć>

**[Pociepać, pie, pał]** I. a. **[Pociepnąć]** *rzucić, porzucić, cisnąć.* 2. *porzucać jedno po drugim, pociskać:* Kije pociepali. **[P. ś.]** *rzucić ś.* <Po + Ciepać

**[Pociepanie, a,** blm.] czynność cz. **Pociepać.**

**[Pociepanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pociepać ś.**

**[Pociepek, pka,** lm. **pki]** *kij.*

**[Pociepić, i, il]** *zaćmić, zaciemnić, zamroczyć.*

**[Pociepienie, a,** blm.] czynność cz. **Pociepić.**

**Pociepleć, eje, ał** *stać ś. cieplejszym, ocieplić ś.* Pociepłał wiatr. Tet. Za dni dwa—trzy rozpogodzi ś. i pociepleje. Orzesz. <Po + Ciepleć>

**Pocieplenie, a,** blm., czynność cz. **Pocieplеć.**

**[Pociepłowo]** *ciepło.* <Po + CIEP>

**[Pociepnąć, pnie, pł]** I. p. **Pociepać.** 2. (o krowie) *ocielić ś.* <Po + Ciepnąć>

**[Pociepnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pociepnąć.**

× **Pocieracz, a,** lm. **e** *ten, co pociera; to, co pociera.* L. <Od Pocierać>

**[Pocieraczka, i,** lm. **i]** do lnu = **Cierlica.** <Od Pocieracz>

**Pocierać, a, ał** i **P. ś.** p. **Potrzeć.** <Po + Cierać>

**Pocieranie, a,** blm., czynność cz. **Pocierać.**

**Pocieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocierać ś.**

**[Pocierka, i,** lm. **i]** do lnu = **Cierlica.** <Po + TR. TOR CIER>

**Pocierkać, a, ał** *cierkając, pośpiewać; poświergotać.* <Po + Cierkać>

**Pocierkanie, a,** blm., czynność cz. **Pocierkać.**

× **Pociernić, i, ił** *poogradzać, poobsadzać cierniem.* <Po + Ciernić

**Pociernieć, eje, ał** *pozarastać cierniem.* <Po + Ciernieć>

**Pociernienie,** a, blm. I. × P. czynność cz. **Pociernić.** 2. czynność cz. **Pociernieć.**

**[Pocierpać, a, ał]** *czekać końca cierpliwie:* Gospodarz i jego rodzina pocierpali w duszy, oczekując powrotu posłańca. And. Ażem pocierpał (= *czekając niecierpliwie, małom ś. nie skręcił*). <Po + Cierp>

**[Pocierpanie, a,** blm.] czynność cz. **Pocierpać.**

**Pocierpieć, i, ał** I. *przecierpieć chwilę, znieść cierpliwie w ciągu pewnej chwili:* Lepiej tu trochę P., a na wieki ś. weselić. Białob. P. czego. Troc. 2. †P. *pobyć cierpliwym, poczekać cierpliwie:* Będziesz miał, ale trzeba, żebyś pocierpiał. Prz. P. komu = *nie naglić go, pofolgować mu:* Panie, pocierp mi mało, a wszystkoć oddam. Bud. <Po + Cierpieć>

**Pocierpienie, a,** blm., czynność cz. **Pocierpieć.**

**Pocierpka, i,** lm. I bot., p. **Kocierpka.**

**[Pocierpliwić się, i ś., ił ś.]** *poczekać, przeczekać cierpliwie:* Jeśli prepinator pocierpliwi ś. rok, abo i dwa, to mu za garniec gorzałki padnie po trzy, abo i štery razy tylo. <Po + *Cierpliwić ś., od Cierpliwy>

**[Pocierpliwienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pocierpliwić ś.**

**Pocierpnąć, pnie, pnął** a. **pł** (o wielu) *ścierpnąć kolejno, podrętwieć:* Spuszczone pocierpły ci nogi. Hul. Żeby pocierpły = *potępiały z oskomy.* <Po + Cierpnąć>

**Pocierpnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pocierpnąć.**

× **Pociesać, a, ał** p. **Pociosać.** <Po + Ciesać

× **Pociesanie, a,** blm., czynność cz. **Pociesać.**

†**Pociesować, uje, ował** p. **Pociosać**: Koncyljum powszechnego nie może ani Hus, ani Luter, ani Kalwin, ani kto inny P. Hrb. <Po+*Ciesować, CIOS>

†**Pociesowanie, a,** blm., czynność cz. **Pociesować.**

× **Pociesywać, uje, ywał** p. **Pociosać**: Mowa ta była taka, że już po niej nie było co P. Biel. M. <Po+*Ciesywanie, CIOS>

× **Pociesywanie, a,** blm., czynność cz. **Pociesywać.**

**Pocieszać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pocieszyć.**

**Pocieszający I.** im. od **Pocieszać. 2.** a. × **Pocieszalny,** †**Pocieszliwy,** †**Pocieszny,** †**Poczesny** *zdolny pocieszyć, pełen pociechy, dobry, pomyślny, pożądany, radosny, mający za cel pocieszenie, dodający otuchy, pełen współczucia:* Objaw P. Nowina pocieszająca.

× **Pocieszalny** p. **Pocieszający**: Trzebaby do niej pisać list P., zarywający na to, co zowiemy kondolencją. Kras. *(= kondolencyjny).* <Od Pocieszać>

**Pocieszanie, a,** lm. **a** czynność cz. **Pocieszać**: Płakała, lecz ś. nie łamała i pocieszań nie potrzebowała. Jeż. Gdybyś sama była, za czyim pocieszaniem żałośćbyś znosiła? Otw. Seneka o pocieszaniu, *de consolatione*, przekładania hr. Ossolińskiego. L.

**Pocieszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocieszać ś.**

**Pocieszenie, a I.** blm., czynność cz. **Pocieszyć**: M. Boska Pocieszenia. **2.** *pociecha, to, co pociesza:* [Ujechałem czworo stajań, ona za mną wołała: a wróćże ś., P., czemże ja cię rozgniewała?].

**Pocieszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocieszyć ś.**

†**Pocieszliwie** przys. od **Pocieszliwy,** *pocieszająco:* O nim prorok P. powiada. Rej. Gdyż do nas P. Pan woła przez proroka. Rej.

†**Pocieszliwy** p. **Pocieszający**: Listy swe do męczenników pocieszliwe pisali. Smotr. Co może być pocieszliwego i słodszego nad owe słowa Pańskie? Wuj. Pocieszliwa obietnica. Wuj. Cieszymy ś. obietnicami a przykłady pocieszliwemi. Rej. Pocieszliwe nowiny dochodzą do uszu naszych. Rej. Pocieszliwe rzeczy. Rej. Słowa święte a pocieszliwe. Rej. Pocieszliwe było pierwsze przyjście Chrystusowe. Wuj. <Od Pocieszyć>

[**Pocieszница, y,** lm. **e**] *rzecz pocieszająca, pociecha, uciecha:* Obietnica P., a głupiemu radość. <Od Pocieszник>

**Pocieszнie, Pocieszno** przys. od **Pocieszny**: P. ten błazen wygląda! *(=zabawnie).* Ukazał mu ś. papież barzo mile i łaskawie i k temu też P. Pow. o pap. Urb. *(=pocieszająco, pociechę, ulgę przynosząc).*

**Pocieszник, a,** lm. **cy** p. **Pocieszyciel**: Wszystkich rodzin pożądany P. i rozjemca. Wor. <Od Pocieszny>

**Pocieszno** przys. p. **Pocieszнie**: Bo mi P. w sercu *(=wesoło).* Sienk.

**Pocieszny I.** *ucieszny, zabawny, śmieszny, komiczny:* P. błazen. Cóż to za pocieszna figura? A to pocieszna facjata! Z poważnemi poważny, z wesołemi śmieszny, każdą brał na ś. postać, by wszystkim P. Jabł. **2.** †P. p. **Pocieszający**: Niewiasty i insze pobożne stadła mają w piśmie św. swoje pocieszne obietnice, jako ta jest: niewiasta będzie zbawiona. Sekl. Wiersz P. Troc. Królestwo lutnie złotej i rymów pocieszнych, ochłodo myśli tesznych. Kochan. Cóż pocieszniejszego komu stać ś. może, jako kiedy widzi szczęśliwy skutek, pożądany koniec zamysłów, prac i t. d. Niem. S. Daj Boże, byś co przyniósł pocieszнego. Kochan. P., pociechę mający, dający. Troc. Za jego dobre zdrowie a pocieszne powodzenie modlić ś. zwykł. Grabow. Panie Boże, daj tylko, aby w potrzebach pocieszniejszych, niźli ta jest. Kochan. (wśród weselszych okoliczności). **3.** †P. *dający ś. pocieszyć, przyjmujący pociechę.* Żal P. Troc. <Od Pocieszyć>

**Pocieszyciel, a,** lm. **e,** × **Pocieszник** *ten, co pociesza:* Duch święty, P. Wuj. Żart.: Żonka sobie pocieszyciełów chowa. Troc. *(=gachów).* <Od Pocieszyć>

**Pocieszyciełka, i,** lm **i I.** forma ż. od **Pocieszyciel**: Pocieszyciełko strapionych, módl ś. za nami. **2.** żart. *wódka.*

**Pocieszyciełstwo, a,** blm. rola *pocieszyciela; pocieszenie, pociecha:* Właśnie nie o nią chodzi, ale o P. w utrapieniach. Jeż. <Od Pocieszyciel>

**Pocieszyć, y,ył,** nied. **Pocieszać,** †**Pocieszywać** *sprawić pociechę, przynieść ulgę w smutku, w kłopotach, utulić w żalu, ukoić:* Pocieszyłeś matkę tym listem w tak wielkim żalu. Troc. Zwykle niebo dobrze ufające serce pociesza. Lubom. Kogo Bóg zasmuci, tego i pocieszy. Prz. Starał ś. go w smutku P. **P. ś.** *uspokoić ś. w smutku, znaleźć pociechę, nabrać otuchy:* Pocieszył ś. wkrótce po śmierci matki. <Po+Cieszyć>

†**Pocieszywać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Pocieszyć.**

†**Pocieszywanie, a,** blm., czynność cz. **Pocieszywać.**

†**Pocieszywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocieszywać ś.**

[**Pocieś, i,** lm. **e**] *deska u kołowrotka, do której przymocowuje ś. przędziwo.*

†**Pocieść, a,** lm. **owie** *teść, ojciec żony względem ojca męża a. odwrotnie:* Pocieściowie mogą być zwani ci, którzy dzieci swoje wespołek złączyli: jeden dał dziewkę, a drugi syna. Mącz. <Po+*Cieść, *CIEŚĆ/TEŚĆ/TŚĆ>

**Pocieśnić, i, ił** *zrobić ciaśniejszym, zacieśnić, ścieśnić.* <Po+Cieśnić>

**Pocieśnienie, a,** blm., czynność cz. **Pocieśnić.**

**Pocięcie, a,** blm., czynność cz. **Pociąć.**

**Pocięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pociąć ś.**

[**Pocięg, u,** lm. **i**] **I.** *pieniądze, fundusz.* **2.** Dalij cięgiem graluchna, dalij cięgiem pocięgiem; ni mogę ś. natańcować przed tym zacięgiem. Gwar. <Po+CIĘG/CIĄG/TĘG/TĄG>

†**Pocięgać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Pociągnąć**: W tym kraju prawie zapalają ś. na nauki uczciwe, i rzemienia nie żałują tam ojcowie synom swym P. Glicz. Z dłużnikiem do sądów P. ś. musi. L. <Po+CIĘG/CIĄG/TĘG/TĄG>

†**Pocięganie, a,** blm., czynność cz. **Pocięgać.**

†**Pocięganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocięgać ś.**

**Pocięgiel, gla,** lm. **gle I.** a. **Pociągacz** hut. *tyczka zawieszona u końca ciągi, to jest krokwi do odmykania stawidła upustowego, i służąca do pociągania ciągi, a tym samym odmykania lub spuszczania stawidła.* Łab. **2.** a. [**Pociągacz**] szew. *rzemień, którym szewc przypasuje sobie robotę do kolana:* P. jest to rzemień, którym szewc, gdy szyje, swoję robotę przytrzymuje na kolanie. Mag. Ej. bo będzie P. w robocie! *(=dostaniesz pociągiem).* <Po+Cięgiel, CIĘG/TĘG>

**Pocięgotać, ocze, otał** *spędzić pewien czas na cięgotaniu.* < Po + Cięgotać >

**Pocięgotanie, a,** blm., czynność cz. **Pocięgotać.**

†**Pocięgować, uje, ował** i †**P. ś.** p. **Pociągnąć:** Przyszedszy do drzwi, kłótek zaraz pocięguje, zapór i zamków wszystkich zaraz poprawuje. Golj.

†**Pocięgowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocięgować.**

†**Pocięgowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocięgować ś.**

[**Pocięknąć, knie, kł**] *schudnąć, poszczupleć.* < Od Po + Cienki, CIEŃ/TN >

[**Pocięknięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pocięknąć.**

**Pociężeć, eje, ał** *stać ś. cięższym.* < Po + Ciężeć >

**Pociężenie, a,** blm., czynność cz. **Pociężeć.**

†**Pociężny** p. **Pociążny:** Orlice młode pozbierał potężne, którym powieszał kule pociężne na sznurze. Jabł. < Po + *Ciężny, CIĘG/TĘG >

[**Pocikać, a, ał**] *dojrzewać:* Owies galancie pocika.

[**Pocikanie, a,** blm.] czynność cz. **Pocikać.**

**Pocilnica, y,** lm. **e, Potnik, !Pocielnica** *izba w łaźni, napełniona powietrzem suchym, bardzo gorącym, łaźnia rzymska.* Włod. (sudatorium). < Od Pocić >

× **Pocinać, a, ał** i × **P. ś.** p. **Pociąć.** < Po + Cinać >

× **Pocinanie, a,** blm., czynność cz. **Pocinać.**

× **Pocinanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocinać ś.**

†**Pocinek, nka,** lm. **nki** *utarczka, walka na miecze, szable, szermierka:* Wyzwał Francuz husarza raz do pojedynku, rozumiejąc, że ś. z nim rozprawi w pocinku. Pot. < Po + Cinek, TN/CIN CIĘ CIĄ >

[**Pocios, a,** lm. **y**] *łopatka korytkowata podłużnie wyżłobiona, osadzona w desce, na której ś. siedzi, przędąc.* < Po + CIOS >

**Pociosać, osa** a. **esze, osał,** × **Pociesać,** nied. **Pociosywać,** × **Pociesować,** †**Pocieszować,** †**Pociasywać,** †**Pociasować,** †**Pociosować I.** *spędzić pewien czas na ciosaniu:* Dopiero chwilę pociosał, a już ś. zmęczył. **2.** *ciosając, porobić; postrugać:* P. kołki. **3.** †P. *poprawić, ogładzić czyje ciosanie:* Pociosuję czego. Troc. Przen.: *okrzesać, ogładzić, poprawić:* Gdy Kleomen powiedział, że przystoi przyjacielom dobrze, nieprzyjacielom źle czynić, Aryston tak jego mowę pociosał: i owszem, przystoi jednać ś. z niemi. Bud. Oni, pociosując go, lepszym i sprawiedliwszym go mieć chcą. Sekl. Niechciejże pociosywać sprawy jego. Sekl. < Po + Ciosać >

**Pociosanie, a,** blm., czynność cz. **Pociosać.**

[**Pociosek, ska,** lm. **ski**] p. **Pociak.** < Od Po + CIOS >

**Pociosk, a,** lm. **i I.** *deszczułka z twardego drewna, na długim stylisku osadzona, do zgartywania z drogi używana.* **2.** [P.] p. **Pociak.** < Od Pocios >

†**Pociosować, uje, ował** p. **Pociosać.** < Po + CIOS >

†**Pociosowanie, a,** blm., czynność cz. **Pociosować.**

**Pociosywać, uje, ywał** p. **Pociosać.**

**Pociosywanie, a,** blm., czynność cz. **Pociosywać.**

**Pociot, a,** lm. **owie** a. **y I.** a. [**Pociotek**] *wuj; mąż ciotki:* Stryj, stryjenka, P., ciotka. Jabł. **2.** [P.] *krewny, dziecko a. wnuk ciotki.* **3.** [P.] *czarownik; czarownica, ciota.* < Po + CIOT >

**Pociotek, tka,** lm. **tki I.** [P.] p. **Pociot. 2.** żart. *daleki krewny, powinowaty, dziesiąta woda po kisielu.* **3.** *brat cioteczny a. siostra cioteczna:* Dałbym ja mu bitkę, jak jego pociotkowi, co jeszcze od żniw żebra se lekuje. Reym. Zdr. [**Pociotyszek**]. < Po + *Ciotek, od Ciotka >

†**Pociotka, i,** lm. **i** *żona wuja.* < Po + Ciotka >

[**Pociotyszek, szka,** lm. **szkowie**] p. **Pociotek.** < Od Pociot >

**Pocirkać, a, ał** *spędzić pewien czas na cirkaniu.* < Po + Cirkać >

**Pocirkanie, a,** blm., czynność cz. **Pocirkać.**

**Pocisk, u,** lm. **i I.** *ciśnięcie, ciskanie, rzut:* Kamień rzucił na głowę jego z dachu: na ten P. ani ś. poruszał św. Dominik. Birk. Kunszt wielki dwa pociski zrobić jednym głazem; niemniejsza i ta sztuka—dwuch oszukać razem. Min. *(= przy jednym ogniu dwie pieczenie upiec).* Jednym pociskiem dwa wróble zabić. L. Jednym pociskiem kilka wróblów zabić. Prz. Tęższa do pocisku rohatyna. Troc. **2.** *to, czym ciskamy, strzelamy, nabój, kula. ładunek:* Wypuścić, rzucić P. Miotać pociskami. Nazwisko pocisku daje ś. wszelkiemu ruchadłu, które, będąc wyrzucone jakąkolwiek siłą, jest oraz posłuszne sile ważności. Jak. J. O pociskach, któremi z armat zwykło ś. strzelać. Jak. J. Każde, które mi mówi słowo, jest piorunowym pociskiem dla mnie. L. *(= gromem).* Przen.: P. miłości *(= strzała Kupidyna).* Przen.: *raz, cios, napaść:* Pociski potwarzy. Epikur, napastowany i spotwarzany przez przeciwników, odpierał pociski wzgardą i dumą. Święt. **3.** †P. *broń do miotania w przeciwnika (jak oszczep, rohatyna i t. p.):* Pociskiem go ranił, trafił. Troc. Pociskiem ś. bili, walczyli. Troc. < Po + Cisk >

**Pociskać, a, ał I.** dok. = a) (o wielu) *cisnąć jedno po drugim, porzucać:* Ze złości wszystkie talerze pociskał o podłogę. Sł. wil. [Chłopak kluski pociskał po drodze] *(= porozrzucał).* b) *spędzić pewien czas na ciskaniu.* **2.** nied. p. **Pocisnąć. P. ś.** *spędzić pewien czas na ciskaniu ś., porzucać ś., pomiatać ś.* < Po + Ciskać >

**Pociskanie, a,** blm., czynność cz. **Pociskać.**

**Pociskanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pociskać ś.**

†**Pociskny** p. **Pociskowy:** Pociskna broń, *missile.* Mącz. < Od Pocisk >

[**Pociskować, uje, ował**] *ciskać raz wraz, rzucać od czasu do czasu:* Weź se zbożá i będzies im (zająca) pociskował. < Po + * Ciskować. CISK >

[**Pociskowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pociskować.**

**Pociskowy, †Pociskny** przym. od **Pocisk:** Pociskowa rana. Troc. *(= zadana pociskiem).* Broń pociskowa = *rzucająca pociski, palna, ognista.* Pociskowy = żołnierz, *jaculator.* Mącz. Cel P. Troc. Pole ćwiczenia pociskowego. Troc. < Od Pocisk >

**Pocisnąć, śnie, snął** a. [**sł**], nied. **Pociskać,** †**Pociskiwać I.** *nacisnąć, przycisnąć, nagnieść:* Pociskam czego. Troc. P. sprężynę, guziczek od dzwonka, klamkę. Jabłko to swą ostrością wil-

goć z żołądka na dół pociska. Spicz. (= *cisnąć popycha, spycha*). Przen.: Pociśnij go dobrze, a dług ci odda. Śl. wil. (= *przyprzyj do muru, przyciśnij, przyduś*). **2.** [P.] *wcisnąć, nasunąć, wdziać, nacisnąć:* Pocisł czapkę na ucho: zostań z Bogiem, dziewucho. **3.** *nacisnąć, naprzeć, natrzeć trochę:* Pocisnął koniem. Pol. **4.** × P. *cisnąwszy, potrącić, postrzelić; ugodzić:* Pocisnąłem wróbla, ugodziłem kamieniem. Włod. Pocisnąłem wróbla kamieniem. Troc. P. dzirytem. Troc. < Po + Cisnąć >

**Pociszać, a, ał** p. **Pociszyć.**

**Pociszanie, a,** blm., czynność cz. **Pociszać.**

**Pociszeć, eje, ał** (o wielu) *przycichnąć kolejno, pocichnąć, pomilknąć.* < Po + Ciszeć >

**Pociszenie, a,** blm., **I.** czynność cz. **Pociszeć. 2.** czynność cz. **Pociszyć.**

†**Pociszy** przys. p. **Pocichu:** Już o spisku na śmierć swoję słyszy, lecz ś. boi poufać i robi P. Jabł. < Po + Ciszy, od Cisza >

**Pociszyć, y,ył,** nied. **Pociszać** *uciszyć wszystko a. wszystkich kolejno.* < Po + Ciszyć >

**Pociśnienie, a,** blm. p. **Pociśnięcie.**

**Pociśnięcie, a,** blm., **Pociśnienie** czynność cz. **Pocisnąć:** Za pociśnięciem sprężyny wyskakiwała lalka.

[**Pociumać, a, ał**] *pocałować.*

[**Pociumanie, a,** blm.] czynność cz. **Pociumać.**

[**Pociunąć, nie, nął**] *udzielić małą cząstkę z całości.* < Po + Ciunąć >

[**Pociunięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pociunąć.**

**Pociupać, pa** a. **pie, pał** *porąbać, podziobać.* [**P. ś.**] *poborykać ś., potuzać ś., pobić ś.* < Po + Ciupać >

**Pociupanie, a,** blm., czynność cz. **Pociupać.**

[**Pociupanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pociupać ś.**

**Pociurczeć, y, ał** p. **Pociurkać.** < Po + Ciurczeć >

**Pociurczenie, a,** blm., czynność cz. **Pociurczeć.**

**Pociurkać, a, ał, Pociurczeć** *spędzić pewien czas na ciurkaniu:* Dzięcioł, świerszcz pociurkał. < Po + Ciurkać >

**Pociurkanie, a,** blm., czynność cz. **Pociurkać.**

!**Pocja, i,** lm. **e** *lek w stanie płynnym, napitek* (potio). < Łć. potio >

**Pocknić się, i ś., ił ś.** *ponudzić ś., poprzykrzyć ś. w ciągu pewnego czasu.* < Po + Cknić >

**Pocknienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocknić ś.**

[**Pocknięcie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pocknoć ś.**

[**Pocknoć się, cknie ś., ckł ś.**] p. **Poczknąć ś.** < Z Pocknąć ś., od Po + Cknąć ś. >

†**Pocliwy** p. **Poczliwy:** Pomaga Bog, Bartoszu, P. kmochniku. Kierm.

**Pocłapać, pie, pał** i **P. ś.** p. **Poczłapać:** Za nim pocłapali żołnierze, rozciągnąwszy ś. wężem po szerokim gościńcu. Sienk. < Po + Cłapać >

**Pocłapanie, a,** blm., czynność cz. **Pocłapać.**

**Pocłapanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocłapać ś.**

**Pocmokać, a, ał, Pocmoktać** *spędzić pewien czas na cmokaniu, pomlaskać a. pocałować lub possać.* < Po + Cmokać >

**Pocmokanie, a,** blm., czynność cz. **Pocmokać.**

**Pocmokiwać, uje, iwał, Pocmukiwać** *cmokać raz wraz, mlaskać od czasu do czasu:* Pod budą... leży Bojek i pocmokuje na woły. Pol. Pocmokiwał na konie, batogiem nad niemi od czasu do czasu wywijał i pomykał. Jeż. < Po + *Cmokiwać, Dźwn. CMOK >

**Pocmokiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pocmokiwać.**

**Pocmukiwać, uje, iwał** p. **Pocmokiwać.**

**Pocmukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pocmukiwać.**

**Pocmuknąć, nie, nął** *cmoknąć, mlasnąć:* A Bogać tam nie wiem, wielmożny panie, odpowiedział Wojtek, pocmuknąwszy na woły, aby stanęły. Skarb.

**Pocmuknięcie, a,** blm., czynność cz. **Pocmuknąć.**

**Pocmoktać, cze, tał** p. **Pocmokać.** < Po + Cmoktać >

**Pocmoktanie, a,** blm., czynność cz. **Pocmoktać.**

**Poco,** †**Pocz** przys. *dlaczego?, naco?:* P. idziesz? P. tu siedzisz? < Po + Co >

[**Pocochać się, a ś., ał ś.**] *podrapać ś., potrzeć ś. o co dla podrapania ś.* < Po + Cochać ś. >

[**Pocochanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocochać ś.**

**Pocofać, a, ał I.** *spędzić pewien czas na cofaniu.* **2.** (o wielu) *cofnąć jedno po drugim, pousuwać.* **P. ś. I.** *spędzić pewien czas na cofaniu ś.* **2.** (o wielu) *cofnąć ś. po kolei.* **3.** [**P. ś.**] *poustępować kolejno, poschodzić z widowni, powycofywać ś.;* Odkąd spowiedzi nastały, czarownic niema (pocofały ś.). < Po + Cofać >

**Pocofanie, a,** blm., czynność cz. **Pocofać.**

**Pocofanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocofać ś.**

[**Pocomrzenie, a,** blm.] czynność cz. **Pocomrzyć.**

[**Pocomrzyć, y,ył**] p. **Pocąbrzyć.** < Po + Comrzyć >

†**Pocrzebizna, y,** lm. **y** p. **Potrzebizna.** Ps. flor. < Zam. Potrzebizna >

**Pocucenie, a,** blm., czynność cz. **Pocucić.**

**Pocucić, i, ił** (o wielu) *ocucić jednego po drugim.* < Po + Cucić >

[**Pocudaczenie, a,** blm.] czynność cz. **Pocudaczyć.**

[**Pocudaczyć, y,ył**] p. **Pocudować.** < Po + Cudaczyć >

[**Pocudować, uje, ował, Pocudaczyć**] *do góry nogami poprzeinaczać, poprzewracać, powikłać, pokręcić dziwacznie:* Kaśkę (gdy ją miesiąc „przeświecił“) pokręciło, pocudowało i władzę w całym ciele straciła. < Po + Cudować >

[**Pocudowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocudować**].

**Pocuglenie, a,** blm., czynność cz. **Pocuglić.**

**Pocuglić, i, ił** × **Pocuglować** *pozakładać cugle, pokiełznać.* < Po + Cuglić >

× **Pocuglować, uje, ował** p. **Pocuglić.** < Po + Cuglować >

× **Pocuglowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocuglować.**

**Pocukrować, uje, ał** p. **Pocukrzyć.** Przen.: Snieg lekki, który dziś w nocy pocukrował dachy tutejsze, przyczynił ś. do mojej melancholji. Sienk. (= *ubielił*). < Po + Cukrować >

**Pocukrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocukrować:** Gwoździków kramnych P. Ślesz.

**Pocukrzenie, a,** blm., czynność cz. **Pocukrzyć.**

**Pocukrzyć, y,ył, Pocukrować** *posypać cukrem, ocukrzyć:* Migdały jak P. Ślesz. < Po + Cukrzyć >

**Pocupać, a, ał** *pójść ukradkiem w czyje ślady.* < Po + Cupać >

**Pocupanie, a,** blm., czynność cz. **Pocupać.**

**[Pocupkać, a, ał]** *popukać, postukać:* Pocupkał kijem po ziemi. < Po + Cupkać >

**[Pocupkanie, a,** blm.] czynność cz. **Pocupkać.**

× **Pocwałać.** a. **ał** p. **Pocwałować.** < Po + Cwałać >

× **Pocwałanie, a,** blm., czynność cz. **Pocwałać.**

**Pocwałować, uje, ował,** × **Poczwałować,** × **Pocwałać** I. *popędzić wcwał, pogalopować:* Zatętniły kopyta, i kulig pocwałował dalej. Prus. 2. *spędzić pewien czas na cwałowaniu.* 3. a. P. ś. (o płynie) *popotować ś. pewien czas wcwał, pobalować ś., pokutować ś.* < Po + Cwałować >

**Pocwałowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocwałować.**

**Pocwałowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocwałować ś.**

**[Pocyckać, a, ał]** *wypić trunku, popić.* < Po + Cyckać >

**[Pocyckanie, a,** blm.] czynność cz. **Pocyckać.**

**Pocyfrować, uje, ował** *cyframi poznaczyć, policzbować, ponumerować.* < Po + Cyfrować >

**Pocyfrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocyfrować.**

**Pocyganić, i, ił** *spędzić pewien czas na cyganieniu, połgać, pokłamać, poszachrować.* < Po + Cyganić >

**Pocyganienie, a,** blm., czynność cz. **Pocyganić.**

**Pocykać, a, ał** (o zegarze) *powydawać przez pewien czas dźwięk „cyk" za każdym kiwnięciem ś. wahadła.* < Po + Cykać >

**Pocykanie, a,** blm., czynność cz. **Pocykać.**

× **Pocynić, i, ił,** × **Pocynować,** † **Pocénić** *pobielić cyną.* L. < Po + Cynić, od Cyna >

× **Pocynienie, a,** blm., czynność cz. **Pocynić.**

**Pocynkować, uje, ował** *powlec cynkiem.* < Po + Cynkować >

**Pocynkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocynkować.**

× **Pocynować, uje, ował** p. **Pocynić.** < Po + Cynować >

**Pocynowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocynować.**

**Pocyrklować, uje, ował** *cyrklem pookreślać, porozmierzać.* < Po + Cyrklować >

**Pocyrklowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocyrklować.**

**Pocysterski** *pozostały po Cystersach:* Kościół, klasztor P. < Po + Cysterski >

**Pocytować, uje, ował** *porobić cytaty; poprzytaczać, powymieniać.* < Po + Cytować >

**Pocytowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocytować.**

**Pocywilizować, uje, ował** (o wielu) *ucywilizować jednego z jednego po drugim.* P. ś. (o wielu) *ucywilizować ś. kolejno.* < Po + Cywilizować >

**Pocywilizowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocywilizować.**

**Pocywilizowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pocywilizować ś.**

† **Pocz** p. **Poco:** Dosyćci ze mnie szydzili, pocz do Rzymu chcesz? uświli SS. Ni P. tam chodziłeś. Troc. *(= po nic, napróżno, daremnie).* Gdzie idziesz, abo pocz? Rej. Przyjacielu, pocz tu siadasz? Rej. Młodzieńców, gdy kiedy szli, starsi pytali, gdzieby szli a pocz. Kosz. < Po + Cz >

**Poczaić się, i ś., ił ś.** *spędzić pewien czas na czajeniu ś.* < Po + Czaić ś. >

**Poczajenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poczaić ś.**

**[Poczamić się, i ś., ił ś.]** *pomęczyć ś.* < Po + Czamić ś. >

**[Poczamienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poczamić ś.**

**Poczapkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na czapkowaniu.* < Po + Czapkować >

**Poczapkowanie, a,** blm., czynność cz. **Poczapkować.**

**Poczarować, uje, ował** (o wielu) *zaczarować, pozaklinać czarami:* Wszystkie kąty w domu poczarował: W sobotę Wielką ognia i wody naświęcić, wszystkie kąty w domu P.—u nich jest rzeczą pilną. Rej. [P. komu] = *poczarować kogo:* Gdybym ja to ziele pomianowała, wszystkimbym młodzieńcom poczarowała. Przen.: Zadziwiającą sztuką wszystkich nas poczarował *(= oczarował, olśnił, zachwycił).* < Po + Czarować >

**Poczarowanie, a,** blm., czynność cz. **Poczarować.**

**[Poczarz, a,** lm. **e]** p. **Pocarz.**

**[Poczastka, i,** lm. **i]** p. **Poczęstunek.**

**Poczatować, uje, ował** *spędzić pewien czas na czatowaniu.* < Po + Czatować >

**Poczatowanie, a,** blm., czynność cz. **Poczatować.**

**Począć, cznie, czął** a. **[cznął],** nied. **Poczynać** I. *zacząć, rozpocząć co, zrobić czemu początek, jąć, wziąć ś. do czego:* Od Boga poczni. P. Koch. Od Boga poczynaj, *a Jove principium.* Prz. Od Boga wprzód poczęto, od Ducha św., msze jęli księża śpiewać; wszyscy zgodnie prosili, by ten zjazd był szczęśliwy a dobrze poczęty. Ponęt. Począwszy, trzeba dokonać. Kn. Nie dosyć jest P., jeślibyśmy aż do końca nie wytrwali. Gd. Nie dość jest dobrze P., trzeba coraz dalej dobrze postępować, chcąc dojść doskonałości. Pilch. Wiele ludzi dobrze pocznie, a źle kończy. Skar. P. najciężej. Prz. Jeno P. trzeba, a resztę rzecz sama dokona. Pilch. Kto dobrze pocznie, połowę ma wygranej. Pot. Nie wiem, od czego ja mam P. Rys. Od małych rzeczy poczynaj. Kn. Kiedy kmiecie poczynają żąć, dać im pokój tydzień, aby zaś drugi tydzień, kiedy w dworze poczną, dzień podle dnia robili. Haur. Ucichły w stolicy w chwili poczętego śledztwa wszelkie zabawy. Mor. T. *(= wszczętego, wdrożonego).* 2. *napocząć, zapocząć:* Poczynam wino, piwo, beczkę, chleb, bochen, ser, postaw. Kn. Z poczętej beczki trunek zwietrzały. Koch. W. 3. *zajść w ciążę, zastąpić, zostać brzemienną, poczuć ś. matką:* Adam poznał żonę swoję, która, począwszy, porodziła Kaima. Leop. Najśw. Panna z Ducha ś. poczęła. Kucz. Każda białogłowa z nasienia biegiem przyrodzonym poczyna. Białob. Ot, poczniesz w żywocie i porodzisz syna. Skar. I poczęła z Ducha świętego. Poczęła Anna i porodziła syna. Wuj. W takiej atmosferze krytycyzmu, poczętego z pobudek szlachetnych, żyła młodzież uniwersytecka za czasów Mickiewicza. Nr. *(= zrodzonego, powstałego).* Grażyna wyszła w obsłonie romantycznej, choć była poczęta w duchu klasycznym. Nr. 4. *zrobić, uczynić, poradzić sobie:* Co poczne z nim, abo nie wiem, co z nim P.? Kn. Wszystko, co chciała, z nim tak, jako z barankiem, sobie poczynała. P. Koch. Nie wiem, coby z tym P. Warg. P. sobie = *postąpić sobie, sprawić ś., załatwić ś., wziąć ś. do rzeczy:* Niech jeno pomyślę, jak tu sobie P. I. Mądry człowiek poczyna sobie mądrze. Sekl. *(= robi, postępuje, zachowuje ś., sprawuje ś.).* My jednak tak na świecie poczynamy sobie, że rzadko abo nigdy nie myślem o grobie. Groch. Głupieś w tym sobie począł. B. B. Najlepiej sobie począł

najrozumniej rzeczy swe obwarował. Górn. Mądrze sobie poczynał we wszystkich sprawach swych. B. B. Dawid we wszystkich drogach swoich roztropnie sobie poczynał. Leop. W wojsku niemały czas bawił, znacznie sobie poczynając w potrzebie z nieprzyjacioły. Papr. W kilku potrzebach rządnie sobie poczynał. Biel. M. W żadnej rzeczy sobie niestatecznie a niemęskie nie poczynali. Kosz. W niczym sobie miękko i pieskliwie poczynać nie powinien. Pilch. Za złe mu miano, że tak marnie sobie począł. Biel. M. Bądź mężny, a mężnie sobie poczynajmy o lud nasz. Bud. *(= stawmy ś.)*. Mężnie sobie w bitwach poczynał. Warg. Tak sobie poczyna, jako słońce, które jednym umyka światła, aby drugim udzielić. Troc. Z nią tak poczynał, jak mniemał, że mu wolno było. Troc. Męstwem, nie zdradą poczynać, siłami, nie fortelami wojować. Warg. Na cudzej strawie hojno sobie poczynać, z cudzej skóry szerzej rzemień krajać. Kosz. Scypjo, syn zabitego Publjusza, śmielej sobie poczynał. Lel. *(= brał ś. do dzieła)*. **P. ś. i.** *zacząć ś., rozpocząć ś.* **2.** *zostać poczętym:* Który ś. począł z Ducha św. <Po + CZĘ/CZA/CZN).

†**Począstka, i,** lm. **i** *cześć, zaszczyt, chluba, honor:* Czego gdy zaniecha, lepiej od nas słyszeć będzie, i u swoich na większą ś. począstkę sposobić może. Smotr. < Zam. *Poczestka, Po + CZT/CZYT, może sld. do Część, Cząstka>

**Począteczek, czku,** lm. **czki** p. **Początek.** L.

†**Począteczny** p. **Początkowy:** Książęta Ostrogscy P. ród prowadzili od księcia kijowskiego. Steb. <Od Początek>

**Początek, tku,** lm. **tki i.** = a) *rozpoczęcie, poczęcie, poczęcie ś., zaczęcie, zaczęcie ś., wstęp; pierwszy objaw bytu a. pierwszá część, od której zaczyna ś. całość:* Dobry P. połowa roboty. Lubom. P. dobry połowica roboty. Kn. Początku złego zły koniec bywa, dobrego dobry. Kn. Na początku zależy: kto ten dobrze sprawi, połowicę wygrywa i na tym wiek trawi. Szymon. Kto początku zaniedba, ten końca przypłaci. Pot. P. życia ludzkiego płaczem ś. zaczyna. Troc. Od początku aż do końca. Troc. *(od a do z)*. P. w każdej rzeczy ciężki. Petr. Miłe złego początki. Rozumie, że już koniec złego; P. to. Bardz. P. roku, wiosny, książki, wiersza. P. roboty, wojny, choroby. Początkowi zabiegaj, bo późne lekarstwo nie tak pożyteczne. Rej. *(= zarodkowi)*. †Ty to są byli ot początka świata silni a sławętni mężowie. B. Sz. *(= od stworzenia świata)*. Już wtenczas z tego początku rosła o nim nadzieja przyszłej dzielności wielka. Orzech. Świat nie był od wieku, ale miał kiedyś swój P. Wuj. Piątek dobry P. We wszystkim najtrudniejszy P. Korz. Źle nabyte dostatki przy początku sejmu naszego wszystkie prawie utracił. Niem. Tak poplątał sznurek, że nie można znaleźć jego początku. Tak wszystko powichrzył, że niemasz ani początku, ani końca sprawy. Gil. P. rzeki *(= źródło)*. Skąd to wzięło swój P.? Czytaj od początku. Mów jeszcze raz z początku a. od początku *(= nanowo)*. Wyjechał na początku lata *(= w początkach)*. I miarka soli wleciała w wrzątek, żołnierz pomyślał: niezły P.! Chęć. *(= nieźle ś. zaczyna, zapowiada)*. A toż, mospanie, od początku dzieła może dziesiąta dawność upłynęła. Syrok. Z radością witam anarchję dzisiejszą w sztuce i literaturze, jako P. odrodzenia. Dzied. Zrobić komu P. *(= dać mu pierwszy raz utargować, zarobić)*. Płać pan już i bierz na P. *(= abyś tylko, kupując, zrobił mi P.)*. Licz już dla początku, daj Boże szczęśliwie. Alb. Dać czemu P. = *wszcząć co, dać czemu inicjatywę*. Ten był pierwszy P. bibljoteki mojej, którą, ile możności, nie mnogością, ale wyborem pomnażałem i pomnażam. Kras. *(= zawiązek)*. Z początkiem czego = *z nastaniem; jednocześnie z rozpoczęciem ś. czego:* Z początkiem roku przyszłego. Z początkiem tygodnia, lata, wiosny. Na P. = *jako początek, na pierwszy raz, na razie, tymczasem, tymczasowo:* Na P. otwarto klasę wstępną i pierwszą, później zaś mają być otwierane co rok inne klasy. Dostał na P. dwa tysiące złotych pensji. b) Początki czego = *zaczątek, zawiązek; pierwociny, elementy czego:* Dobre początki stoją za połowę dzieła. Pilch. Jeszcze to nic, dopieroć to początki. Kn. Aleć to jeszcze wszystko początki: po chwili będzie tego podobno więcej, bracia mili. Kochan. Wszech użytków początki, jeżto ziemia rodzi, dostaną się do użytku twego. B. Sz. Te były, iż tak rzekę, prymicje a. początki hetmana tego, u króla Zygmunta miłe, a u wszech sławne, i już wtenczas z tego początku rosła o nim nadzieja przyszłej dzielności wielka. Orzech. *(= pierwsze kroki, pierwszy występ, debiut)*. Początki nazbyt bujne—niechwalne, nietrwałe. Kn. Początki często gorące, dobre bywają, ale do końca rzadko dotrwają. Kn. Chwała Bogu, początki dobre. Boh. Suchorzewski w początkach sejmu nie był bynajmniej przyjacielem Moskwy. Niem. Początki poezji dramatycznej w Polsce. Nr. Początki a. × **Początkowanie** nauki jakiej = *pierwsze podstawy, pierwsze zasady:* Początki pisania, czytania, arytmetyki, rysunku. Dziecko to ma już dobre początki. **2.** *ród, pochodzenie, źródło; gieneza:* P. człowieczy z co najlepszej krwi i najzacniejszej, która ciało ożywia. Birk. Żydzi od Abraama mają P. Karnk. Z Boga jest P. i pochodzenie. Baz. P. wszystkiego. **3.** *źródło, powód, przyczyna, pobudka:* Jeśli kto o tobie źle gada, pomyśl, czy nie z ciebie P.? Pilch. A tam co mu ś. dostało, to ś. dostało za jego początkiem, iż nań siekierą uderzył. Rot. *(= za jego sprawą)*. On dał P. w tej awanturze. P. mądrości bojaźń Pańska. Wuj. Pycha jest początkiem grzechu każdego. Wuj. Przen.: *sprawca, twórca, początkodawca, inicjator:* Szymon Magus, ojciec i P. heretyków. Skar. Od Boga poczynajmy, Bóg początkiem wszemu: a początku zaś niemasz, ani końca jemu. Kochan. Jest Bóg, który świat i nas stworzył, nasz P. i nasz koniec ostatni. Kon. St. **4.** *żywioł, pierwiastek, zarodek, element:* Ciepło i wilgoć, te dwa istotne każdego płodu początki. Stasz. Te same żywioły, które nam za pierwsze początki chimicy dają, są z innych złożone, a zatym nie mogą być pierwszemi początkami. Rogal. Te istoty, na które ś. ciała rozkładają, nazywają ś. początkami, *principia*, abo częściami składającemi. Krum. Przen.: *pewnik, prawda oczywista:* P., prawda pewna i oczywista, będąca gruntem wielu innych prawd. Śniad. Nie zapominajcie o tych początkach, na któreście obadwaj przystali. Zabł. Podług jego początków, na wszystkoby nieczułym być należało. L. *(= twierdzenia)*. **5.** [P.] *wrzeciono.* **6.** anat.: †P. dłoni p. **Nadgarstek. Z początku** przys. *zrazu, w pierwszej dobie, w pierwszych chwilach, początkowo, pierwotnie:* Z początku sierdziłem ś. na ciebie, miły bracie, ale potem kochałem z serca. Wójc. Słucham: z początku porwał mię śmiech pusty, a potem litość i trwoga. Mick. Głównym ogniskiem humanizmu była z początku Florencja. Kryń. **Na początku** przys. *najpierw, naprzód:* Na początku było słowo. Wuj. Na początku stworzył Pan Bóg niebo

; zienię. W j. Zdr **Początteczek.** <Po+KONCZĘ/CZĄ/CZĘ>

**Początkodawca, y,** lm. **y** *ten, co daje u dał początek czemu, inicjator, twórca:* P. zgromadzenia narodów greckich był Amfitrjon. Nagur. P. dekadentyzmu łowoczesnego, Baudelaire. Dąb. <Początek + Dawca>

**Początkodawczyni, i,** lm. **e** forma ż. od **Początkodawca.**

**Początkować, uje, ował I.** czemu = *dawać początek; zapoczątkowywać, inicjować:* [illegible]. **2.** w czym = *stawiać pierwsze kroki; poczynać co, po raz pierwszy występować, debiutować:* Dzieło napisane dla początkujących chłopców. <Od Początek>

**Początkowanie, a I.** blm., czynność cz. **Początkować,** *inicjatywa:* Wziął na s. P. w tej ważnej sprawie i ośmielił tym innych. St. wil. **2.** = P. p. **Początek:** To są ledwie początkowania arytmetyki.

× **Początkowie** p. **Początkowo.**

**Początkowo,** × **Początkowie** przys. od **Początkowy:** *z początku, zrazu, w pierwszej chwili, w pierwszej dobie, pierwotnie.*

× **Początkowość, i,** blm. rz. od **Początkowy.** L.

**Początkowy,** † **Począteczny I.** przym. od **Początek;** † **Początny,** *pierwotny, pierwiastkowy:* Rzecz, by też najlepsza, coś mieć musi od samego początkowego dzieła. Nagur. *(= od źródła).* Początkowa, wersalna litera. L. Początkowe litery imienia i nazwiska *(= cyfry czyje).* W początkowym jeszcze wzroście miasta. Hul. Dzieje początkowe. Szkoła początkowa = *elementarna, niższa,* żart. *bakalarnia.* Wiadomości początkowe. Łs. *(= elementarne).* Gieometrja początkowa. P. kurs nauki. **2.** anat.: † Muskuł łokcia początkowy = *mięsień wyprostny przedbarcza* (musculus anconeus magnus s. triceps brachii). Ryszk. × Arterja początkowa p. **Początnica. 3.** gram.: † Początkowe słowo = *pierwotne, niepochodne.* Troc. **4.** mat.: † Liczba początkowa *pierwiastek:* Liczba początkowa, *radix,* przez siebie multyplikowana daje kwadrat. Os. J. × **P., ego,** lm. **i** rz. *człowiek początkujący:* Dzieło to służyć może początkowym za przygotowanie do wyższej nauki. Łs. <Od Początek>

× **Początnica, y,** blm. **e** anat. *tętnica główna,* × arterja początkowa (aorta). <Od Początny>

**Początnik, a,** lm. **i** gór. *drąg pierwszy czyli najwyższy świdra ziemnego, wystający nad ziemię i opatrzony okiem u wierzchu,* głowa świdra. <Od Początny>

† **Początny** p. **Początkowy:** Nic nie pojął napisu, bo niezupełne słowa wyrażone były, tylko początne litery. Jabł.

[**Poczciarka, i,** lm. **i**] *kobieta nosząca listy na pocztę.* <Od Poczciarz>

[**Poczciarz, a,** lm. **e**] *sługa pocztowy, pocztyljon, pocztarek:* Poczciarza raczyła uważać ledwo za boskie stworzenie. Prus. <Od Poczta>

× **Poczciciel, a,** lm. **e** *czciciel, wielbiciel.* L. <Od Poczcić>

**Poczcić, i, ił.** † **Poćcić I.** † P. *uczcić, czcią okazać, hołd złożyć, uszanować, uhonorować:* Poczcij ofiarą i ślubem boginią. Chr. Tuszę, iż mi nie zgani żaden, że inne pominąwszy stany, kolędą chcę białegłowy P. Lsz. Poczczą ofiarą Nemezę w Ramuncie. Pot. Tym gdy mię P. raczysz, mój wdzięczny panie, za dar to serca mego najdroższy stanie. Ryt. J. U. Rzymian wdowy, które nie więcej już poszły za mąż, wieńcem zachowałego wstydu poczczone bywały. Petr. Rycerz kilka kroć był tym poczczon od pani, żeby ś. abo do muzyki przysiadł, abo rozmową jaką ś. bawił. Górn. Gdy na plac gonitwy przyjechał, poczczono go, aby wprzód skoczył ku pierścieniu. Mor. Midas, gdy był tym od Boga poczczony. Kochan. Uczuł ś. wysoko zaszczyconym i poczczonym. Orzesz. [Poczciwszy uszy W Pana] — *z przeproszeniem WPana.* **2.** × P. *uczęstować, uraczyć, ugościć, ufetować, potraktować, przyjąć, podjąć kogo:* Poczcił mię winem. Troc. A dopieroż to przyjęcie, jakie bywa w polskim domu, jak tam każdy poczczon święcie, jak nie braknie nic nikomu! Pol. **3.** † P. *poczytać:* Gdy wszystkie narody zawsze to za rzecz wzgardzoną miały, tedy nie może być to za lekką rzecz poczcione. L. **3.** † P. p. **Poczytać.** <Po+Czcić>

† **Poczcik, u,** lm. **i** p. **Poczet:** Nabierze podwód dziesięć na tak P. mały. Zd. Szl.

† **Poczciony** im. od **Poczcić,** *poczytany, wzięty za kogo, za co:* Gdy wszystkie narody zawsze to za rzecz wzgardzoną miały, tedy nie może być to za lekką rzecz poczcione. L. <Od Poczcić>

**Poczciw** (jako orzeczenie) p. **Poczciwy:** Jakem P.! każdy śpiewa, wszyscy zacni, choć cyganią. Kam. <Po+CZT/CZET/CZYT>

† **Poczciwe, ego,** blm. rz. *cześć, honor, dobra sława, dobre imię:* Gdy kogo tkną w P., tam niemasz nagrody. Mor. A. Król broni praw dla pożytku i poczciwego wszystkiej Rzpltej. Gostk. <Od Poczciwy>

**Poczciwie** przys. od **Poczciwy:** P. postąpił. Mężowie, mieszkajcie mądrze a P. z żonami waszemi, a wyrządzajcie im własną cześć ich. Sekl. Abraam z poczciwością pogrzebał żonę swoją; i Józefa, i Jakóba, i samego Pana naszego, i inne poczciwe ciała P. chowano. Rej. Ciało jednak między sławne dziady P. włożono. Kochan. P. tak panu memu. L. *(= dobrze mu tak!).* A toś mu P. zapłacił! Grosz P. zapracowany.

**Poczciwiec, wca,** lm. **y, Poczciwina, Poczciwosz, Poczciwota, [Poćciwota],** *człowiek poczciwy, poczciwe człeczysko, zacności dusza:* Kto z nas nie rad za mędrca poczciwca być miany? L. Bardzo ś. na tym oszukają ci poczciwcy. L. Cnota nędznych poczciwców na świat wyprowadza z kąta. L. Czy ś. ty, poczciwcze, doprawdy nie kochasz? Tremb. <Od Poczciwy>

**Poczciwina, y,** lm. **y** m. p. **Poczciwiec:** P. po tylu latach biedy dostał ś. teraz do służby. Bał. Siadajżeno—pogadamy—ot tak—ot tak, P.! Fred. A. Ten stary P., jak on to niegdyś zacytował tym swoim głuchym, skrzypiącym głosem. AKS. Zdr. **Poczciwinka.** <Od Poczciwy>

**Poczciwinka, i,** lm. **i** m. p. **Poczciwina.**

**Poczciwosz, a,** lm. **e** p. **Poczciwiec.**

**Poczciwość, i,** lm. **i** † **Poczesność I.** blm. rz. od **Poczciwy:** P. jest dobroduszna i idzie za naturalną skłonnością ku dobremu; cnota wymaga walki i zwycięstwa nad samym sobą. Kras. A. Cóż wżdy rozumiesz, mój miły a poczciwy Polaku, którego przyrodzenie zawżdy ś. ku cnocie, ku poczciwości więcej ściąga, aniżeli ku czemu inszemu? Rej. Jedno to na wieki trwa, co jest z poczciwości. Rej. Najpiękniejszy strój, nade wszystkie złota, kogo ozdobi z poczciwością cnota. Rej. Miejże ty jedno zbroję z poczciwości. Rej. Wolałby umrzeć, niż poczciwości naruszyć. Górn. P. nigdy nieposzlakowana. Troc. Umiał użyć onej zażytej laski, aby pana od rzeczy niesłusz-

nych odwiódł, a przywiódł go na drogę cnoty i poczciwości. Górn. Biały kruk abo kawka nie jest rzecz tak rzadka, jak P. na świecie. Opal. P., a zatym rzetelność, duszą być powinna i jedynym prawidłem działań każdego człowieka. Kras. Z dobroci wypływa P., czyli to jedno znaczy, sprawiedliwość, przez którą szanujemy innych należytości. L. Stoikowie trzymają, iż P. sama doskonałym jest szczęściem. Kosz. A P.? — ten przedmiot służył czasom dawnym! Kras. Nie złoto szczęście czyni, o bracia, nie złoto! grunt wszystkiego P. Kras. Żyd stary i powszechnie znany z poczciwości. Mick. Poznasz, co to są za ludzie, poczciwościami poczciwi! (= *najpoczciwsi, poczciwi z kościami*). Człowiek poczciwościami poczciwy. L. Na P., pod poczciwością = *jakem poczciw, na uczciwość, na honor, na sumienie.* Na honor i P. ci mówię; wielkie słowo. L. Na moję P. L. **2.** *cnota, uczciwość, skromność, cześć niewieścia, niewinność, czystość, dziewictwo, panieństwo:* A tam P., kościół, wstyd zgwałcony. Karp. A iż mi ma poczciwość gwałtem wzięta była. Kochan. (cześć niewieścia). **3.** † P., † **Poczciwe** *dobre imię, dobra sława, opinja, cześć, honor, reputacja:* P., jako i cześć, znaczy imię między ludźmi dobre; skąd mówią: idzie mi o P.; idzie mi o to, aby o mnie źle nie rozumiano. Petr. Pod poczciwością i gardłem. Troc. (= *pod utratą czci i życia*). Zamku ma do ostatniego bronić pod gardłem i poczciwością. Paszk. Idzie o P. Troc. Tamże było o to prawo uczyniono, aby żaden pod poczciwością nie śmiał na starostwo sendomierskie summy królowi dawać. Biel. M. Większa jest rzecz P., niż żywot. Zebrz. Przedtym za poczciwość to miano, gdy młodzi ludzie zacni szkoły rycerskie mieli tak ku strzelbie, ku zapaskom, jako ku szermierstwu. Tarn. J. Na poczciwości skaran = *odsądzony od czci, czci pozbawiony.* Nie ma ś. żaden na łupach bawić, a ktoby ś. na łupiech stanowił (= zatrzymywał dla łupów), ma być na poczciwości i na gardle karan. Zebrz. Sądzić o poczciwość = *sądzić sprawę o cześć.* Odsądzenie poczciwości = *odsądzenie od czci, pozbawienie czci.* Człowieka rzetelnie cnotliwego, choćby też miał i jakie słabości ludzkie, nikt od poczciwości odsądzić nie może. Kon. St. Ale u was niechajby nikt iny o poczciwość nie sądził, jedno król. Górn. Aczci o tym odsądzeniu poczciwości byłoby co mówić, ale rzecz to nie tego czasu. Górn. Gdzie zasię takie zbrodnie będą, iż postradaniem poczciwości pachną. Górn. **4.** † P. *zaszczyt, dostojeństwo, godność:* Opatruje go bogactwy a poczciwościami. Rej. Pieszek w szachach królowej P. na ś. bierze. Otw. S. Wszystkie te artykuły pieczęciami, przysięgami, poczciwościami swemi i potomstwa swego warujemy. Herb. **5.** † P., † **Poczestek,** † **Poczta** *uczciwość, cześć, poważanie, szacunek, uszanowanie, hołd, honory, atencja, grzeczność, uprzejmość, względy:* Prokuratorów w wielkiej poczciwości mają, czczą, ważą, raczą, by więc pany kasztelany. Glicz. Jaka to P., że pospólstwo ci ś. kłania! Wuj. Poganie bożkom swym pod dębem P. wyrządzali. Biel. M. Wszędy starożytnych domów ludzie są we czci wielkiej, a w tym cnocie P. ś. czyni. Górn. W poczciwości koło mieć. Bud. Stara przypowieść, że P. chowa nauki. Baz. Jeśli równego abo podlejszego czapeczką abo poczciwością uprzedzimy, tym nie będziemy podlejszymi, ale owszem obyczajniejszymi. L. Abraam z poczciwością pogrzebał żonę swoję. Rej. Niechaj chlebowi P. wyrządza, komu go żądza. Klon. Bieżmy przeciw jemu, a uczyńmy mu P., jako ojcu swemu. Rej. Którzy ostaną, dni święte twoje będą z wielką poczciwością obchodzić. Rej. Strzeżcie tego, abyście temu dosyć czynili, ofiarując mu dary ku poczciwości jego. Rej. Syn przez niektóry czas miał ojca swego w poczciwości, ale potym ani mu pożywienia chciał dać. Hist. rzym. P. tobie roście z ich gniewu. Kochan. Uczyń panu swemu winną P. a ślub wiarę dzierżeć jemu. Kochan. **6.** † P. *przyzwoitość, ozdoba, okazałość, wystawa, pompa, parada:* Ku większej poczciwości, ku większej ozdobie ziela wonnego przy twym nasadzimy grobie. Zim. Sprawisz szaty święte Aaronowi dla poczciwości i ochędostwa. Leop. Domy ich poczciwościami ozdobione. Rej. <Od Poczciwy>

**Poczciwota, y,** lm. **y** m. p. **Poczciwiec:** Nie oglądał ś. P. na swoję fortunę... to też wesoło u nas było. Orzesz. <Od Poczciwy>

**Poczciwy,** †**Poćciwy, [Poćciwy, Podciwy, Podciw, Potściwy, Podściwy, Potciwy],** † **Poczliwy,** † **Pocliwy, [Poczliwy],** (jako orzeczenie:) **Poczciw l.** (o człowieku) *odznaczający ś. wrodzoną dobrocią, cny, zacny, godny; dobroduszny, prostoduszny:* P. człowiek w szczerości serca i prostocie ducha nie przypuszcza nawet, żeby można było co takiego popełnić, coby było z krzywdą bliźniego i z obrazą sumienia. Kras. A. P. człowiek, w cnotach swoich stały, nie żąda broni murzyńskiej, ni strzały. Żart.: P. z kościami a. z flakami. P. człowiek, co z cnotą ślub bierze, więcej spólnego, niźli swego strzeże. Rej. A dziwna to jest jego od wieków opieka, jak on poczciwego tu strzeże człowieka. Rej. Poczciwemu człowiekowi ani ślepych zamków, ani psa na łańcuchu, ani stróża nigdy nie trzeba, bo już stróżem u niego cnota. Rej. Nie miej mnie za poczciwego, bym nie miał wetować swego. Petr. Kto jest człowiek P., więcej jest jak święty. Zabł. Często słyszałem to słowo: jakem P.! i rozumiałem, że ludzie w Warszawie poczciwsi, niż indziej być muszą. L. Ludzie poczciwi i dobrego żywota. Troc. Mówisz to, jak człowiek P., pójdź, niech cię ucałuję. L. P. tak, że mu nic żaden nie zarzuci. Nar. Z poczciwych matek dobre będą dzieci. Kras. Synowie, co w bite stąpać mieli ślady, szydząc z świętej poczciwych swych ojców prostoty, za blask szczerego poloru zamienili cnoty. Kras. Święta miłości kochanej ojczyzny! czują cię tylko umysły poczciwe. Kras. P., gdy oskarża, sam siebie nie tai. Tremb. O religji poczciwych ludzi. Kon. St. Poczciwych imię dobrym i złym służy, byle niecnotę ukryć jak najdłużej. Kon. St. P., to jest który po czci, a. według czci i honoru na świecie żyje: właśnie tedy, mówiąc człowiek P. nic inszego nie jest, tylko czci i honoru godzien. Kon. St. Człowiek P. wszystko dla Boga i ludzi gotów uczynić; jego nędza bliźnich budzi, dobro ludzi jedynym starań jego celem, on prawdziwym rodu ludzkiego przyjacielem. Dm. Poczciwe dziecię! pójdź, niech cię uściskam. Zmarło poczciwe człeczysko. Wójc. Poczciwa Marysia, niech jej Bóg płaci za dobre serce. L. Nasi poczciwi kmiotkowie. Wasza miłość wyglądasz na poczciwego pana brata, opowiem więc rzecz całą. Wójc. Poczciwe psisko. Przen.: [W niepoczciwą suknię obłóczyć] = *obgadywać, czernić.* b) *właściwy człowiekowi poczciwemu, z poczciwości pochodzący, poczciwy cel mający, tchnący poczciwością, pociągający poczciwością, poczciwie nabyty, poczciwie pełniony, uczciwy:* Poczciwe lata ojcowie widzieli nasi, o zdradach żadnych nie wiedzieli. Bardz. Stracił wszystko przez poczciwe serce. L. Przyrzekasz to słowem poczciwym.

L. *sławą uczciwego człowieka*. Poczciwe oczy (= *szczere*). Sława poczciwa i po śmierci żyje. Kochan. Za swemi służbami poczciwemi zostałeś podczaszem i hetmanem. Kochan. Pożądliwość jest silny nieprzyjaciel poczciwej sławie twojej. Rej. Służny poczciwej sławie, a jako kto może, niech ku pożytku dobra spólnego pomoże. Kochan. W poczciwej sprawie będziesz Wasze stawał. Pol. (= *czystej, godziwej*). Poczciwe dzieło nie zuboży. Kras. P. grosz mieszka ś. trzyma. Trt. P. handel. Falib. (= *uczciwy, rzetelny, sumienny*). **2.** †P. a. **Poczesny, †Poczestny, [Poczestny], †Poczętny** = a) *chlubny, chwalebny, zaszczytny, szanowny, dostojny, czcigodny:* Duszę cną wylał przez poczciwe rany. Kochan. Te zmarszczki od żelaza i poczciwe blizny świadczą, co on przed laty czynił dla ojczyzny. Mor. A. Imię poczciwe. On nie wart poczciwego wspomnienia. L. Ćwiczenie nauk poczciwych. Petr. Obiad od trunku zaczynać nie przystoi, bo to rzecz obyczajom niepoczciwa i zdrowiu szkodzi. L. b) †P. *dobrego imienia, cieszący ś. dobrą sławą:* Kto uciekł z boju, ten już nigdy między poczciwemi miejsca nie miał. Star. c) †P. *wielebny, przewielebny, szanowny, dostojny, czcigodny:* Nauczeiwsi i wszej (wszech) poczciwsi najgodniejsi w Panu Chrystusie Ojcowie, Wielmożny Arcybiskupie etc. Herb. d) †P. *przyzwoity, przystojny, skromny:* Zaczął rozmowy niebardzo poczciwe. Wys. e) przen. *przyzwoity, porządny, uczciwy, należyty, jaki taki:* Sukni poczciwej na sobie nie ma. L. Koczyka poczciwego nie masz. L. f) †P., [P., **Poczetny**], *poczesny, zaszczytny, honorowy:* Na tym węgle stoi stół przypierający do obu ław, i to jest kąt poćciwy (P.), w którym ś. sadza gościa, przyjmując go w domu ze szczególną troskliwością lub atencją. Gwar. <Po+CZT, CZET, CZYT>

**Poczekać, a, ał, †Poczkać,** częstot. **[Poczekiwać, Poczekować]** *przeczekać pewną chwilę, zaczekać, pobyć, zatrzymać ś. gdzie, czekając; być cierpliwym pewien czas:* Wszystko będzie, jedno trzeba P. Rys. Poczekaj a. czekaj! Poczekaj, aż ś. dopiecze. Prz. (= *przed czasem chcesz*). Poczekaj, zaraz idę z tobą, tylko ś. pożegnam. Poczekaj, gdzie ś. tak spieszysz? Poczekałbyś z tą sprawą do jutra. Poczekałbym jeszcze z miesiąc, bylebyś pewno mi zapłacił. Sł. wil. Poczekaj, lotrze, dam ja ci! (= *zobaczysz*). Cóż? jeszcze zadajesz mi kłamstwo w żywe oczy? poczekajno, języku smoczy! Tremb. P. kogo, czego, na kogo, na co, [komu]. Poczekam cię tu, aż przyjdziesz. Leop. Proszę, poczekaj mię, aż to powiem ojcu memu. Wuj. Poczekaj tu na mnie. Troc. Na co dobrego i P. dobrze. Orzesz. [Przyostaje za mną, spoczywa co chwila, poczekuje go, widzę, że mu cosi chybia]. Ork. [Tyś mu poczekała, boś mu rada była]. <Po + Czekać>

**Poczekalne, ego,** blm. gór. i hut. *zasiłek płacony robotnikom w kopalniach i hutach w razie unieruchomienia ich, aby ś. nie rozchodzili dla braku zarobku.* <Od Poczekalny>

**Poczekalnia, i,** lm. **e** *pokój dla oczekujących, pokój poczekalny.* P. przed gabinetem lekarza. P. dla chorych przy ambulatorjum. P. na dworcu kolejowym. <Od Poczekalny>

**Poczekalny** *przeznaczony dla oczekujących:* Izba poczekalna (= *poczekalnia*). W izbie poczekalnej hetmańskiej czasowej rezydencji co dnia zbierały [damy]. Rol. <Od Poczekać>

**Poczekane, ego, Poczekanie** blm. *kredyt, borg:* Biedny gremojn skoro wziął na P. cokolwiek z jej straganu i nie uiszczał ś. z długu, miał ś. z pyszna. Rol. <Od †Poczekany, od Poczekać>

**Poczekanie, a,** blm., czynność cz. **Poczekać.** Na poczekaniu przys. = a) *zaraz, w tej chwili, natychmiast, w te pędy.* Tylko ś. zakrzątnę, to obiad będzie na poczekaniu. Tu prasują kapelusze męskie na poczekaniu. b) p. **Poczekane:** Część gotowizną, reszta na P. Sprzedać co na P.

**[Poczekiwać, uje, iwał, Poczekować]** **1.** *oczekiwać, wyczekiwać.* **2.** p. **Poczekać.**

**[Poczekiwanie, a,** blm.] czynność cz. **Poczekiwać.**

**[Poczekować, uje, ował]** **1.** p. **Poczekiwać.** **2.** p. **Poczekać.**

**[Poczekowanie, a,** blm.] czynność cz. **Poczekować.**

**†Poczeladnik, a,** lm. **cy** *członek rodziny, czeladzi:* Człowiek siemienia twego, P. twój, jeżeby miał pokalanie, nie będzie ofierować chlebów Bogu swemu. B. Sz. <Po + Czeladnik>

**[Po czem]** p. **Po czemu:** Po czem ci płacili? <Po + Co, CZ>

**Po czemu 1.** a. **[Po czem]** *po ile? po jakiej cenie?* **2.** [P.] *dlaczego?* <Po + Co, CZ>

**1. [Poczena, y,** lm. **y]** p. **Przyczyna.**

**2. [Poczena]** = *poczęła.*

**Poczepiać, a, ał** (o wielu) *uczepić jedno po drugim, pouczepiać, poprzyczepiać, pozaczepiać:* P.* z swemi murowanemi domkami, poczepianemi nad nierównym brzegiem. Krasz. Jak we śnie, ciągnęły przed nim mary poczepiane do słów piosenki. Krasz. **P. ś.** *poprzyczepiać ś., pouczepiać ś., powieszać ś. jedno za drugim:* Uliczniki poczepiali ś. u wozu. Na włosach pył osiadł, poczepiały ś. liście drzew i gałązki. Krasz. <Po + Czepiać>

**Poczepianie, a,** blm., czynność cz. **Poczepiać.**

**Poczepianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poczepiać ś.**

**× Poczepić, i, ił** *zczepić:* Pędzono ich pieszo, otoczywszy konnemi, z rękoma w tył powiązanemi, poczepionych razem. Krasz. **[P. ś.]** *chwycić ś., jąć ś. czego, wziąć ś. do czego:* P. ś. do roboty. <Po + Czepić>

**× Poczepienie, a,** blm., czynność cz. **Poczepić.**

**[Poczepienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poczepić ś.**

**Poczepka, i,** lm. **i 1.** tkac. *nić splątana w nicielnicach.* **2.** [P.] *drążek do wiader.* <Po + *Czepka, CZEP>

**Poczerniać, a, ał** p. **Poczernić.**

**Poczerniały** *który poczerniał, zczerniały:* Dworzec, choć bardzo stary i P., trzymał ś. krzepko i dobrze. Krasz. W pieczarach książęta ruskie najmniej nienaruszone, tylko poczerniałe leżą. Paszk. <Od Poczernieć>

**Poczernianie, a,** blm., czynność cz. **Poczerniać.**

**Poczernić, i, ił, [Poczerznić],** nied. **Poczerniać** *zrobić czarnym po wierzchu, uczernić; posmarować, pomazać czym czarnym:* P. sobie twarz. P. wąsy, włosy. Spodnie nankinowe, podnosząc ś. zbyt wysoko, zdradzały cholewy niepoczernione i rude. Korz. **P. ś.** *pomazać ś., posmarować ś. czym czarnym, uczernić ś.:* P. ś. sadzami. <Po + Czernić>

**Poczernieć, eje, ał, [Poczerznieć]** *stać ś. czarnym, pociemnieć, zczernieć.* Poczerniały ich twarze ze smutku. Sł. wil. Biała gromado łabędzi, poczerniej z żalu; wszak kir jest przyzwoitą żałobie paradą. Toł. W oczach mi poczerniało <Po + Czernieć>

**Poczernienie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Poczernić. 2.** czynność cz. **Poczernieć.**

**Poczerpać, ie, †a, ał I.** dok. *spędzić pewien czas na czerpaniu.* **2.** × P. nied. p. **Poczerpnąć.** <Po + Czerpać>

**Poczerpanie, a,** blm., czynność cz. **Poczerpać:** Samarytanka przyszła dla poczerpania wody. Poc.

**Poczerpnąć, nie, nął,** nied. × **Poczerpać** *zaczerpnąć, nabrać:* Dłonią poczerpnął ze strumyka i napił ś. Sł. wil. Nie dopuścisz mu P. w twej studni wody. Górn. <Po + Czerpnąć>

**Poczerpnięcie, a,** blm., czynność cz. **Poczerpnąć.**

**Poczerstwieć, eje, ał I.** (o wielu) *zczerstwieć kolejno, postarzeć ś.:* Bułki poczerstwiały. **2.** *stać ś. czerstwym:* Służąc w wojsku, odmłodniał, poczerstwiał. <Po + Czerstwieć>

**Poczerstwienie, a,** blm., czynność cz. **Poczerstwieć.**

**Poczert, u,** lm. **y, Zapieprz** bot. (embelia) *roś. z rodziny borowicowatych.*

**Poczerwa, y,** lm. **y** bot. p. **Rumianica.**

**Poczerwieniały** *który poczerwieniał, zarumieniony:* Odjął garncówkę od poczerwieniałej twarzy. Sienk. <Od Poczerwienieć>

**Poczerwieniaty** *czerwonawy.* <Po + Czerwieniaty>

**Poczerwienić, i, ił** *zrobić czerwonym, powlec barwą czerwoną:* Skóry baranie poczerwienione. Leop. × **P. ś.** p. **Poczerwienieć.** < Po + Czerwienić>

**Poczerwienieć, eje, ał, Poczerwienić ś.** *stać ś. czerwonym, pokryć ś. czerwonością, zczerwienić ś., zarumienić ś.:* Jan poczerwieniał nagle. Bał. Uśmiechnął ś. i radością poczerwieniał. Rog. (= *spłonął*). <Po + Czerwienieć>

**Poczerwienienie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Poczerwienić. 2.** czynność cz. **Poczerwienieć.**

× **Poczerwienienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poczerwienić ś.**

**[Poczerznić, i, ił]** p. **Poczernić.** <Po + Czernić>

**[Poczerznieć, eje, ał]** p. **Poczernieć.** <Po + * Czerznieć = Czernieć>

**[Poczerznienie, a,** blm.] **I.** czynność cz. **Poczerznić. 2.** czynność cz. **Poczerznieć.**

**Poczesać, sze, sał I.** *uczesać wielu jednego po drugim:* Dzieci już pomyte, poczesane. **2.** *spędzić pewien czas na czesaniu:* P. włosy. P. len. **3.** *czesząc, pogładzić:* Poczesz sobie głowę. **4.** cz. ni. myśl. (o zwierzynie) *pognać, pobiec, popędzić:* Jednym sztychem zając poczesał ku lasowi. **P. ś. I.** (o wielu) *uczesać ś. kolejno.* **2.** *poczesać sobie głowę.* <Po + Czesać>

**Poczesanie, a,** blm., czynność cz. **Poczesać.**

**Poczesanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poczesać ś.**

× **Poczesne, ego,** blm., **†Poczestne I.** a. **†Poczta, †Poczestowanie** podarunek panu, zwierzchności a. godnej osobie, *honorarium.* Kn., pokłon. L. Czy mu nie potrzebny kołacz a. żytne gryzki na P.? Wilk. (Por. Czesne). P. darować, posłać. Troc. P. panu przejeżdżającemu. Troc. **2.** p. **Poczęstunek.** No, idźże na P. L. <Od Poczesny>

**Poczesność, i I.** blm. rz. od **Poczesny, [Poczesność, Poczestność]. 2. †**P., lm. **i** p. **Poczciwość:** a) W osobie twej taką P., poważność, dzielność łaczę, że... Ryb. J. Rajca przysięga praw, przywilejów, poczesności i też pożytku miasta strzec. Groic. Brody nie golą, bo za P. ją mają urody. Paszk. Włosy gniade, to jest śrzednie miedzy czarnością a czerwonością, znamionują człowieka ku nauce i ku wszelkiej rzeczy dobrej godnego, który P. miłuje. And. z Kobyl. b) Królowie dzieciątku (Jezusowi) wielką uczciwość i poczesność uczynili. Skar. Posłuszni synowie wszelką P. ojcom wyrządzać mają. Smotr. Ty łatany chłopie, z tymi łotry weszliście tu jako świnie, nie mając w poczesności dworzan pańskich. Fort. Powinnej poczesności mu nie oddawał. Bz. Odbieraj, co tobie naznaczono: państwo, władzę, moc, P., królestwo, narody. Bz. Powiedz, czyś ty Mesjasz? twej bowiem osobie wielka P. stąd pewnie przybędzie. Odym. Gdy na urząd był wybran, przyszli trębacze, chcąc mu poczesności trąbić. Ez. c) P., wstyd, wstydliwość. Glos. <Od Poczesny>

**†Poczesność, i,** blm. = **Doczesność.** L. <Po + Czesność, od Czas>

**Poczesny** p. **Poczciwy:** a) P., godny czci, *honorabilis.* Mącz. Zelżonym jest dla nas, aby nas chwalebnymi i poczesnymi uczynił. Bz. Dostatek i majętność ludzie czyni poczesne. Petr Daj Boże dotrwać starości poczesnej. Petr. Dla potwarzy niektórych oszczerców, poczesne i niepoczesne, dobre i złe, zarówno cenić zwykli. Pilch. b) Farao Józefa na wóz P. posadzić i po mieście wozić kazał. Bz. W kapłańskim ubierze, w poczesnej stule kapłan przed ołtarzem stanie. Pot. Z poczesnemi orszaki, z wyborem strzelców pierwszą straż prowadził. Pilch. Każdemu ustępował miejsca pocześniejszego. Wys. Prowadzenie kogo poczesne. Kn. Ceremonje wielce poczesne i wspaniałe. Skar. Sztuka poczesna. Troc. c) †P. *uczciwy, czysty.* Glos. **2.** *dość pokaźny, okazały, zwracający na ś. uwagę, niezgorszy, jaki taki:* Ma poczesną drużynę i piękny dom, obszerne mienia. Pilch. (por. Niepoczesny). <Po + Czesny, CZT/CZET/CZYT>

**†Poczesny** p. **Pocieszający:** Nowina ta, piekielnemu straszna i miłosna niebieskiemu, i ziemskiemu gminowi poczesna jest. Bz. <Zam. Pocieszny>

**†Poczestne, ego,** blm., **[Poczestne]** p. **Poczesne.**

**†Poczestnie, [Poczestnie]** przys. od **Poczestny:** Wyszli za wrota z chlebem i powitaniem, aby pana przyjąć P. Krasz. A ten (Adrjan) dla zwycięstwa Eustachjusowego i dla nalezienia żony i synów jego przyjął je poczestnie i uczynił wielikie gody. Ż. Eus. Poszła nań rzecz, iż był wyleganiec, albo ś. tamo nie urodził P. Ort. (– *z prawego łoża*).

**†Poczestność. i,** blm., **[Poczestność]** rz. od **Poczestny:** Dali uczynić grob kosztowny, a w nim położyli ciało jego (ś. Aleksego) z wieliką poczestnością. Ż. Al. Potym krześcijani, wziąwszy ciała ich, pogrzebli je s wieliką poczestnością. Ż. Eus. Napominali ją, aby w poczestności świekry swe miała i miłowała męża swego. B. Sz.

**I. †Poczestny, [Poczestny]** p. **Poczciwy:** P., poczesny, zacny. Glos. Dobry człowiek, P. mąż i święty, mądry i sławny. Smotr. Prawa książąt Mazowiesskich wyłożone z łacińskiego w polski, wykład przez poczestnego księdza Macieja z Rożana, pisarza skarbnego, kanonika warszawskiego, lata 1450. Listy patryjarchy do króla poważne były, poszanowane i wielce poczestne. Smotr. I oblekli go w poczestne odzienie. Ż. Eus. Na poczestnym siedział miejscu. Jeż. <Po + Czestny, CZT/CZET/CZYT>

2. †**Poczestny, Pocestny** *podróżny, w drodze będący:* A swej gospodyni Annie przykazał, aby stroiła gody swadziebne, a przyprawiła wszystko, cożby było potrzebno ku pokarmu poczestnym (iter agentibus). B. Sz. <Po + *Czestny, od Czes. cesta = droga>

†**Poczestować, uje, ował, [Poczestować]** p. **Poczęstować:** Ledwo mię pięścią nie poczestował. L. <Po + Czestować>

†**Poczestowanie, a,** blm., **[Poczestowanie] 1.** czynność cz. **Poczestować. 2.** p. **Poczesne:** Przyjechał wojewoda przed żupę i kazał sobie dać P. Herb.

**Poczesywać, uje, ywał** *czesać, drapać, skrobać razwraz:* Zbigniew, słuchając, bródkę, która mu rzadko rosła, poczesywał ręką białą. Krasz. [Rad nierad, poczesując często głowę, idzie ku morzu]. <Po + *Czesywać, CZOS/CZES>

**Poczesywanie, a,** blm., czynność cz. **Poczesywać.**

†**Pocześć, czcie, czetł** (a. **czedł**) p. **Poczytać:** Nie wadzi mu też, poczedszy sobie, czego potrzeba, nauczyć ś. i konika osiąść. Rej. Abyś mię nie poczetł w liczbę złośliwych. Rej. <Po + †Cześć>

†**Pocześliwie** *znakomicie.* Glos. <Od *Pocześliwy, CZT>

[**Pocześneńka, i** lm. **i**] p. **Poczęsna.**

†**Pocześnie, [Pocześnie]** przys. od **Poczesny:** Przystąpiwszy k niej P., przepowiedział jej orędzie niebieskie. L. (= *ze czcią, z uszanowaniem).* Kassiopa nie prawie P. na dół ś. podawa: bo głowa tonie w morzu, nogi ma na goli (= *na widoku).* Kochan. *(=przystojnie, przyzwoicie).* Kazimierz, król polski, chcąc, aby poddani królestwa naszego jeden z drugim P. był, a jeden drugiego nie urażał... Sw. z Woc. Umarła tamże w klasztorze, pochowana P. w osobnym grobie. Ż. E.

**Poczet, cztu,** lm. **czty 1.** †P. *liczba:* Przeliczcie lud, że będę wiedział P. ludu. Bud. Czwarte księgi Mojżeszowe, *Numeri,* księgi pocztów abo liczby. Leop. Nieprzyjaciele, acz go nierównie pocztem przenosili, jednak od niego porażeni. Błaż. Ten lud Mojżeszów rozmnożył ś. tak bardzo, iż nas przechodzi pocztem i mocą. Biel. M. P. dni ludzkich najwięcej sto lat. Leop. Usiadło mężów w poczcie jakoby pięć tysięcy. Leop. Radości używa chór niebieski nie tylko nad wielkim pocztem nawróconych, ale nad namniejszym nędzniczkiem, który ś. uzna w upadku swoim. Rej. **2.** *szereg, spis, wykaz, lista, regiestr:* W P. świętych wszedł. Groch. Wincenty Kadłubek został policzony w poczet błogosławionych. I wojewoda nasz w P. uczonych pójść może. Birk. Pisany *in album nobilitatis,* a. w P. szlachecki. Star. Został zaliczony w P. adwokatów. **3.** *obrachunek, porachunek, rachunek, sprawozdanie, sprawa, tłómaczenie; rachuba:* Masz Bogu dać P. wiary swojej. Białob. Bogu kiedykolwiek z spraw swych uczynić P. macie. Kochan. Przyszedł i dał P., i oni słuchali go. Baz. I poselstwa swego słuszny P. uczynił. Kochan. Macie nad sobą pana, któremu kiedyżkolwiek z spraw swych uczynić P. macie. Kochan. Udzielne znaki są postanowione, aby każdy gwiazd pewny znaczył P. zamierzony. Kochan. W gospodzie przebywali, jedząc i pijąc: potym uczynili P. i płacili gospodarzowi. Hist. rzym. Z czego, jako rozumiem, P. muszę czynić. Kochan. Nie idzie to w P. Kłok. Nie szły mi, Halejono, twoje w poczet modły. Żeg. [illegible] P. rzymski i Indykcja: P. rzymski, piętnastu lat obrót, którego rzymscy cesarze przedtym zażywali i dotychczas papieże zażywają. Rogal. **4.** *świta, drużyna, orszak:* Antoni cesarz nigdy ś. nie zwykł wyprawiać z poczty swemi, mówiąc, że poddanym ciężkie są poczty i każdego pana dwór. Kosz. Arcybiskup Uchański swym ś. pocztem stawił (na sejm w Lublinie). Ponęt. Stanął u dworu w gromadnym sług i przyjaciół poczcie. Troc. Legnickie też na ten sejm książę przyjechało i swój P. chędogi wszystkim pokazało. Ponęt. Po świętym Stanisławie ujrzeliśmy z pocztem swym księcia pruskiego. Ponęt. **5.** *tłum, gromada, kupa, zastęp:* Tatarowie poszli do Rusi: tam ś. znowu z drugimi zszedszy, przyciągnęli w wielkim poczcie do Polski, u Sendomirza ś. rozdwoili, P. więtszy posłali do Wielkiej Polski i Kujaw. Paszk. P. żołnierzy = *rota:* P. żołnierzy, rota, *turma equitum.* Kn. (= †*komonik).* Jedni zaciągali ś. do pocztów starościńskich. Sienk. **6.** †P. *ofiara, całopalenie:* Poczty osłodzone dam tobie, z kadzidłem baranowym ofiarować tobie będę woły z kozły. Ps. flor. Zdr. **Poczcik.** <Po + CZT/CZET/CZYT>

†**Poczetnik, a.** lm. **cy,** †**Poczętnik** *rachmistrz, podskarbi.* <Od Poczetny>

[**Poczetny**] p. **Poczciwy:** Zarówno w senacie pruskim potężniejsze miasta, jak i w izbie rycerskiej pomniejsze municypja, zachowały poczetne miejsce w reprezentacji stanowej. Remb. Poczetne miejsce dla gościa. <Po + CZT/CZET, CZYT>

†**Poczetowy** p. **2. Pocztowy:** Pocztowy a. P., *turmalis.* Chm. B. <Od Poczet>

**Poczęcie, a,** blm., czynność cz. **Począć:** Od poczęcia tej monarchji. Troc. P. chleba, beczki, Troc. Kiedy z upłodnienia zarodku w samicy staje ś. zawiązek na przyszły płód, tedy to jest poczęciem, *conceptio.* L. P. w żywocie. Troc. Niepokalane P. Najśw. M. Panny = a) *jedna z tajemnic wiary katolickiej.* b) *nazwa święta, poświęconego tej tajemnicy.* **2.** bud.: P. sklepienia, nasada, łożysko = *miejsce, od którego poczyna ś. wznosić sklepienie, brzeg sklepienia, którym ś. ono dotyka ściany a. swej podpory.* <Od Począć>

**Poczęcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Począć ś.**

[**Poczęsna, ej,** blm.] p. **Poczęstunek:** Po pogrzebie idą do karczmy na poczęsną. Żniwiarze wiążą przybywającego na pole gospodarza, żądając okupu, poczęsnej. Zdr. [**Poczęśneńka**]. <Zam. *Poczestna, od Poczestny>

[**Poczęsne, ego,** blm.] p. **Poczęstunek.**

[**Poczęstne, ego,** blm.] p. **Poczęstunek:** Zaprosił go na P. do siebie. Kaczk.

†**Poczęstny** p. **Poczciwy.** <Zam. Poczestny, przez wpł. do Część>

**Poczęstować, uje, ował,** †**Poczestować, [Poczestować]** kogo czym = *przyjąć, podarować go czym:* P. winem, tabaką, papierosem. Łuka piwem i chlebem poczęstował gości. Wirt. Żart.: P. kogo kijem, pięścią = *obić kijem, uderzyć pięścią.* P. gradem kul. P. gradem słów obelżywych. <Po + Częstować>

**Poczęstowanie, a,** blm., czynność cz. **Poczęstować.**

**Poczęstunek, nku,** lm **nki,** †**Poczestne,** ×**Poczesne, [Poczęsne, Poczestne, Poczęstne, Poczęsna, Pocęsná, Poczastka],** ×**Poczostka** *poczęstowanie to, czym częstują kogo, przyjęcie, traktament, funda* a. *pieniądze na nią:* Sama w formie poczęstunków lub pożyczek oddawała ludziom wszystko, co miała. Orzesz. P. w karczmie. Żart.: Że-

by tak jeszcze z parę razy podobny P. dostali, odechciałoby ś. im nas budzić. Sienk. <Od Poczęstować>

**Poczętka, i,** lm. **i** p. **Karmelitanka.** <Od Poczęty>

†**Poczętnik, a,** lm. **cy** p. **Poczetnik.** Mur. <Poczetnik, przez sld. do Poczęty>

**Poczhalter, a,** lm. **rzy,** × **Poczthalter,** × **Poczтenutor** *urzędnik poczty, utrzymujący konie i wozy do przewożenia osób, rzeczy, listów i paczek.* <Nm. Posthalter>

**Poczhalterja, i,** lm. **e,** × **Poczthalterja I.** *zajęcie, przedsiębierstwo poczhaltera.* **2.** *stacja pocztowa, na której można dostać koni i wozów na dalszą drogę; która wysyła listy i pakunki; zabudowania takiej stacji.* <Nm. Posthalterei>

**Poczhalterowa, ej,** lm. **e,** × **Poczthalterowa** *żona poczhaltera.* <Od Poczhalter>

**Poczhalterówna, y,** lm. **y,** × **Poczthalterówna** *córka poczhaltera.*

**Poczhalterski** przym. od **Poczhalter.**

**Poczhalterstwo, a,** lm. **a** × **Poczthalterstwo I.** *urząd, rola, przedsiębierstwo poczhaltera.* **2.** blm. *poczhalter z żoną:* P. wyszli. <Od Poczhalter>

†**Poczkać, a, ał,** [**Poczkać**] p. **Poczekać:** Miły panie, poczkaj mało, iż po tego poślę, a będę z nim o tym mówił. Rej. [Poczkaj, miły szwagrze, dowiesz ś...] Ork. <Pocz(e)kać>

†**Poczkanie, a,** blm., [**Poczkanie**] czynność cz. **Poczkać,** *poczekanie.*

[**Poczknąć się, knie ś., knął ś.,** a. **kł ś., Pocknoć ś.**] (o jedzeniu) *czknąć ś., odbić ś., przypomnieć ś.:* Poczkło mi ś., ktosik mnie spomina. <Po + Czknąć ś.>

[**Poczknięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poczknąć ś.**

†**Poczkolwiek** = *pocokolwiek:* P. jedziemy. Piel. <Po + Cz + -kolwiek>

†**Poczliwie,** [**Poczliwie**] przys. od **Poczliwy,** *poczciwie:* P., *ze czcią.* Glos. Panu Bogu służyć nabożnie, P., pochopnie, przykładnie. Erl. A wstawszy z onego mieśca, pieszki P. szli. Op. P. przystąpili k niemu. Op. Umar jest nabożnie i pochowan P. Ż. E.

†**Poczliwość, i,** blm., [**Poczliwość**] rz. od **Poczliwy:** Wszystkim wielką P. działała. Ż. E. Alech moich starszych w poczliwości nie miała. Erl. Ten nogieć ani Boga, ani ludzi w poczliwości niema. Nam.

†**Poczliwy I.** a. [**Poczliwy**] p. **Poczciwy:** Chcą więcej ozdobić język swój, niż też myśl swą, a samych siebie poczliwemi a dobremi obyczajami a uczynki. L. **2.** *możny, bogaty:* Brzemię na ś. kładzie, kto z poczliwym rad ś. towarzyszy. Leop. (który z poczliwszym nad ś. towarzyszy. Leop.).

**Poczłapać, pie, pał** i **P. ś., Pocłapać** i **Pocłapać ś.** *człapiąc pójść, powlec ś., polezć dokąd, pociągnąć ś.* <Po + Człapać>

**Poczłapanie, a,** blm., czynność cz. **Poczłapać.**

**Poczłapanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poczłapać ś.**

**Poczłonkować, uje, ował** *porozdzielać na członki.* <Po + Członkować>

**Poczłonkowanie, a,** blm., czynność cz. **Poczłonkować.**

[**Poczłordać, a, ał**] *podeptać, zdeptać, potratować, stratować.*

[**Poczłordanie, a,** blm.] czynność cz. **Poczłordać.**

× **Poczmagister, tra,** lm. **trowie** p. **Poczmistrz.** Vol.

× **Poczmajster, tra,** lm. **trowie** p. **Poczmistrz.** L. <p. Pocztmajster>

× **Poczmajstrostwo, a,** lm. **a** p. **Poczmistrzostwo.**

× **Poczmajstrowa, ej,** lm. **e** p. **Poczmistrzowa.**

× **Poczmajstrowski** p. **Poczmistrzowski.**

× **Poczmajstrowstwo, a,** lm. **a** p. **Poczmistrzostwo.**

× **Poczmajstrówna, y,** lm. **y** p. **Poczmistrzówna.**

[**Poczmerować, uje, ował**] *czmerać raz wraz:* Poczmeruje po wnątrzu (=*boli wewnątrz*). <Po + * Czmerować, od Czmerać>

[**Poczmerowanie, a,** blm.] czynność cz. **Poczmerować.**

**Poczmistrz, a,** lm. **e,** × **Pocztmistrz,** [**Podmistrz, Poćmajster**], × **Poczmajster,** × **Pocztmajster,** × **Poczmagister,** × **Postmajster,** × **Postmagister,** × **Posztmagister,** *ten, co zarządza pocztą w jakim mieście.* <Poczta + Mistrz>

**Poczmistrzostwo, a,** × **Poczmajstrostwo, Poczmistrzowstwo,** × **Poczmajstrowstwo,** × **Pocztmistrzostwo,** × **Pocztmistrzowstwo,** × **Pocztmagistrostwo I.** lm. **a** *urząd poczmistrza.* **2.** blm. *poczmistrz z żoną:* P. przybyli. <p. Pocztmistrzostwo>

**Poczmistrzowa, ej,** lm. **e, Poczmajstrowa** *żona poczmistrza.*

**Poczmistrzowski** przym. od **Poczmistrz;** × **Poczmajstrowski.**

**Poczmistrzowstwo, a,** lm. **a** p. **Poczmistrzostwo.**

**Poczmistrzówna, y,** lm. **y, Pocztmistrzówna,** × **Poczmajstrówna** *córka poczmistrza.*

†**Poczmurny** p. **Pochmurny.** Glos. <Po + * Czmurny, od Czes. čmoura = chmura>

**Poczmychać, a, ał I.** *pouciekać, pozmykać kolejno.* **2.** × P. *pokiwać, pokręcić:* Poczmychali głowami, ruszyli ramionami i poczęli poszeptywać między sobą. Krasz. <Po + Czmychać>

**Poczmychanie, a,** blm., czynność cz. **Poczmychać.**

[**Pocznuł**] p. **Począć.**

**Poczochrać, a, ał, Poczuchrać** *potargać, rozczochrać:* Stał wielki, rozrosły mężczyzna bosy i z wielką czapką na silnie poczochranych włosach. Zap. <Po + Czochrać>

**Poczochranie, a,** blm., czynność cz. **Poczochrać.**

**Poczołg, u,** lm. **i** bot. (epigaea) *roś.* <Po + Czołg>

**Poczołgać się, a ś., ał ś. I.** *spędzić pewien czas na czołganiu ś.* **2.** *czołgając ś., powlec ś. dokąd.* <Po + Czołgać ś.>

**Poczołganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poczołgać ś.**

**Poczołyta, y,** lm. **y** p. **Brzoza.**

**Poczopować, uje, ował I.** *pospajać za pomocą czopów.* **2.** *pozatykać czopami, poszpuntować.* <Po + Czopować>

**Poczopowanie, a,** blm., czynność cz. **Poczopować.**

[**Poczorchać, a, ał**] *poczochrać, potargać, pozbijać, pozdzierać.* Gwar. <Po + Czorchać>

[**Poczorchanie, a,** bim.] czynność cz. **Poczorchać.**

†**Poczos, u,** blm. p. **Podczos.**

†**Poczosać**, a, ał p. **Poczesać**. <Po + Czosać>

**Poczosanie**, a, blm., czynność cz. **Poczosać**.

**Poczosnkować**, uje, ował *pozaprawiać czosnkiem*. <Po + Czosnkować>

**Poczosnkowanie**, a, blm., czynność cz. **Poczosnkować**.

× **Poczostka**, i, lm. i p. **Poczęstunek**: Biesowska P., uczta, biesiada. Lel.

†**Poczpuła**: Koniecznie zejmę infułę i dam za szyję poczpułę *uderzę go*. P. Sand.

†**Poczta**, y, lm. **y** i. p. **Poczciwość**: Z największą czcią Pana naszego Jezu Chrysta ciało Jego przyjmiemy, a nie tylko nie grzeszymy, pocztę boską Jemu czyniąc, ale gdybyśmy jej nie czynili, bardzobyśmy w tym grzeszyli. Hrb. Obyczaje dobre budują wiarę, pocztę bożą zgodę, miłość. Herb. (= *chwałę boską*). **2.** a. [P., **Poczta**] = a) p. **Poczesne**: Czego tak na ludzi zawzięta? oniby jej chętnie poczty nosili. P. Sand. Widząc wiele ich, którzy witają, poczty oddawają i znaki paradowania wystawiają, witam i ja też, winszuję i z tą jaką taką pocztą stawiam się przed osobą W. M. mego pana. Kochan. Dać komu pocztę. Troc. Panom dla cnót ich dary dajemy, jakoby im cześć, chwałę dary naszemi wyrządzając; to pocztem, pokłonem, upominkiem zowią. Petr. Krystyna między innemi podatkami i ten wymyśliła, aby sielanie na święta pocztę, *honoraria munera*, to jest kurczęta, kapłuny, gęsi etc. do spiżarni znosili. Błaż. Aby oświadczyli miłość swoję przeciwko królowi, złożyli ś. na 150.000 i onę pocztę królowi oddali. Birk. Przedtym nic nie dawano, darmośmy pasali, bryndzę tylko abo ser na pocztę naszali. Szymon. W. K. Mość nie pocztę, jako jest mała, od poddanego, ale chęć moję, jako jest wielka, od sługi wdzięcznie przyjmiesz. Górn. Tę lichą pracę, miasto poczty drogiej i godnej Twej dostojności, racz przyjąć. Odym. Kazimierz oblubienicy swojej, miasto poczty abo upominku weselnego, 5000 grzywien rocznego dochodu ukazał. Błaż. b) [P.] *dar dany komu dla uzyskania jego względów a. dla przekupienia go, łapówka, kuban.* <Po + Czta, CZT/CZET/CZYT>

**Poczta**, y, lm. **y**, †**Poszta** i. = a) *instytucja państwowa zajmująca ś. przewożeniem korespondencji, posyłek i podróżnych; zarząd utrzymujący konie w tym celu po miastach i drogach*: Zarząd poczt i telegrafów. P., ustanowienie po drogach koni dla prędszego dojścia listów lub przejazdu podróżnych. Kras. Z Cyropedji Ksenofonta widzimy, że podobno Cyrus wynalazł pocztę, czyli jeżdżenie przemianą koni. Cz. Miasto podwód czwore pieniądze podwodne oddawać każemy, a za to porządną pocztę po całym królestwie stanowimy. Vol. Pisać, przesłać co pocztą, przez pocztę. †Pisał na pocztę do niego. Min. (= *przez pocztę*). Wszak co dziś przyszło z poczty, już zgadłem we wtorek. Niem. (= *wiadomości, które nadeszły z pocztą*). Oddać co na pocztę. P. wozowa (= *dyliżans pocztowy, karetka pocztowa*). P. listowa abo konna. b) *wóz, powóz, karetka, dyliżans, bryczka pocztowa; posłaniec konny pocztowy*: Jechać pocztą. Biegam jak na poczcie; szkoda biednej szkapy. L. Nająć pocztę. Najprostszym mu ś. zdało kazać spakować rzeczy, wziąć pocztę i wyjechać. Korz. c) przen. *korespondencja, przesyłka przywieziona przez pocztę lub przygotowana do oddania na pocztę*: Pójść, posłać po pocztę. Przynieść, rozpakować pocztę. Poczta zabawiony, do siebie odszedł. Kras. Niemasz tego tygodnia i tej poczty, żebyśmy nie mieli od niego doniesienia. L. Żart.: P. pantoflowa = *wiadomości otrzymane drogą plotek babskich lub za pośrednictwem Żydów małomiasteczkowych*. d) a. **Pocztamt**, †**Postamt** *zarząd pocztowy; dom, w którym ś. mieści P., stacja pocztowa*: Pójść na pocztę. Wracam z poczty. Obok poczty, przed pocztą, za pocztą. Spóźniłem ś. na pocztę. **2.** żart.: P.! = *oddaj następnemu, puść w kurs, w obieg, dalej* (gdy np. mularze ustawieni rzędem podają sobie cegłę z rąk do rąk). **3.** [P.] *wóz najęty lub do wynajęcia, furmanka*. **4.** *jedna z zabaw dziecięcych*. Goł. **5.** × P. *rodzaj fajerwerku, raca, rakieta, szmermel*: Ognista po sznurze puszczona P. Troc. **6.** × P. = *niesmaczny figiel wyrostków, polegający na zapaleniu papieru przesiąkłego łojem, położonego na bucie śpiącego*. Gor. **7.** = a) *posterunek, stanowisko, wideta żołnierska*: P., plac, miejsce, stanowisko, gdzie żołnierza postawiono. Troc. b) *żołnierze posterunkowi*: Poczty jezdne lada gdzie stawają i ku żadnemu pożytku nie przychodzą. Zebrz. **8.** fiz.: P. aerostatyczna. = P. *urządzona na zasadzie ciśnienia powietrza*. **9.** Zł. *sznur*. <Od Nm. Post, Fr. poste, zam. Poszta, sld. do Po + Czta>

**Pocztamt**, u, lm. **y** p. **Poczta**. <Nm. Postamt>

**Pocztarczyk**, a, lm. i p. **Pocztarek**.

**Pocztarek**, rka, lm. **rkowie** *chłopiec obsługujący pocztę w roli pocztyljona a. roznoszącego lub rozwożącego korespondencję*. Zdr. **Pocztarczyk**. <Od Pocztarz>

**Pocztarka**, i, lm. i i. forma ż. od **Pocztarz**. **2.** *żona pocztarza*.

**Pocztarski** i. przys. od **Pocztarz**: Trąbka pocztarska. **2.** *pocztowy*: Pocztarskie konie. Troc. Ukazały ś. okręty, które zwykły uprzedzać i oznajmować o nadchodzącej flocie, zowią je pocztarskiemi. Pilch. Gołąb P. <Od Pocztarz>

**Pocztarz**, a, lm. e, †**Posztarz**, **Pocztowiec** i. *urzędnik pocztowy*. **2.** *konduktor przy pojeździe pocztowym, pocztyljon*. **3.** *goniec, kurjer, posłaniec pocztowy; listonosz, listowy*: P., co na poczcie bieży, u nas podwodnik abo posłaniec, kursor. Kn. Czas zdradny P., odwinieć drugdzie złe gazety w liście. Wad. **4.** *poczmajster*. Jeż. **5.** P., co konie z urzędu daje, u nas burmistrz, podwodny urzędnik. Kn. **6.** †Pocztarze = *składka na pocztę*: Żydzi płacący pogłówne od donatyw, hybern, pocztarzów i od wszystkich innych podatków wolni być mają. Vol. <Od Poczta>

× **Pocztenutor**, a, lm. **rzy** p. **Pochalter**. <Poczta + *Tenutor, od Łć. teneo>

[**Po-czterech**] przys. *na czworakach, na bałyku*: Stanisławska tak dalece zaniemogła na nogi, że chodziła P. <Po + Cztery>

× **Pocztalter**, a, lm. **rzy** p. **Pochalter**.

× **Pocztalterja**, i, lm. **e** p. **Pochalterja**.

× **Pocztalterowa**, ej, lm. **e** p. **Pochalterowa**: Adorował wielce pocztalterową. Krasz.

× **Pocztalterówna**, y, lm. **y** p. **Pochalterówna**.

× **Pocztalterski** przym. od **Pocztalter**, *pochalterski*: W parę godzin zmieniła ś postać izb pocztalterskich do niepoznania. Rol. <Od Pocztalter>

× **Pocztalterstwo**, a, lm. **a** p. **Pochalterstwo**.

× **Pocztmagister**, tra, lm. **trowie** p. **Pocmistrz**. Vol. Wespół z panem Radziwiłłowskim, rajcą

magistratu i pocztmagistrem kamienieckim, udaje ś. na miejsce. Rol. <Nm. Postmeister>

× **Pocztmagistrostwo, a,** lm. **a** p. **Poczmistrzostwo.** L. <Od Pocztmagister>

× **Pocztmagistrowski** przym. od **Pocztmagister:** Dom, w którym ś. mieścił wydział P. Rol. <Od Pocztmagister>

× **Pocztmajster, tra,** lm. **trowie** p. **Poczmistrz.**

× **Pocztmajstrostwo, a,** lm. **a** p. **Poczmistrzostwo.** <Od Pocztmajster>

× **Pocztmajstrowa, ej,** lm. **e** p. **Poczmajstrowa.** <Od Pocztmajster>

× **Pocztmajstrowski** przym. od **Pocztmajster,** *poczmistrzowski.*

× **Pocztmajstrowstwo, a,** lm. **a** p. **Poczmistrzostwo.** <Od Pocztmajster>

× **Pocztmajstrówna, y,** lm. **y** *córka pocztmajstra,* poczmistrzówna.

**Pocztmistrz, a,** lm. **e** p. **Poczmistrz.**

**Pocztować, uje, ował** I. † P. czemu = *hołdować, schlebiać:* Nie pocztowali przewrotom dworskim, ale robili, co publiczna wymagała potrzeba. Małp. 2. [P. kogo] *obdarowywać.* <Od †Poczta>

**Pocztowanie, a,** blm., czynność cz. **Pocztować.**

**Pocztowiec, wca** I. lm. **wcy** p. **Pocztarz:** Gdy Łatkiewicz wręcz oświadczył, że grosza nie da za córką, cofnął ś. P. najspokojniej. Bał. 2. lm. **wce** = a) *gołąb pocztowy.* b) *statek wodny pocztowy.* <Od I. Pocztowy>

× **Pocztowiec, wca,** lm. **wcy** *szeregowiec, współtowarzysz, żołnierz z pocztu:* Ten wierutny P., dragon w kornecie. <Od 2. Pocztowy>

**I. Pocztowy** I. przym. od **Poczta:** Trakt, wóz P. Karetka pocztowa. Pocztowe kule, któremi za spólną umową udzielano sobie wiadomości w listach do nich przyłączonych. Jak. J. Dzień był P., więc był dyskurs o wiadomościach, które my odebrali. Kras. *(= w którym przychodzi poczta).* Gołąb P. *(= przyuczony do noszenia korespondencji tam i z powrotem).* Konie pocztowe. Papier P. *(= listowy).* Śledzie pocztowe *(= wyższy gatunek śledzi, sprowadzanych pocztą).* Marka pocztowa a. znaczek P. Skrzynka (do wrzucania listów) pocztowa. Opłata pocztowa. Urzędnik P. Karta pocztowa = *pocztówka, korespondentka.* Wagon P. przy pociągu kolejowym. Pociąg pocztowo-kurjerski spotkał ś. z pociągiem towarowym. Stacja pocztowo-telegraficzna. 2. Haft P. = *złożony z pałeczek, składających ś. z nitki, okręconej nicią i przyczepionej końcami do materjału.* <Od Poczta>

**2. Pocztowy, †Poczetowy** przym. od **Poczet:** Płatna kawalerja składa ś. z towarzyszów pocztowych, czyli szeregowych, i luzaków. Cz. **P., ego,** lm. **i** *żołnierz w jeździe polskiej — nieszlachcic,* szeregowy, pachołek: P. a. poczetowy *turmalis,* poczet zaś *turma;* może ś. P. nazywać *vicecommilito,* gdyż P. jest pół towarzysza. Chm. B. Zaciągający ś. pod znak husarski, pancerny lub później do kawalerji narodowej „towarzysz" obowiązywał ś. służyć osobiście lub przez zastępcę; w pierwszym wypadku zaciągał ś. wraz z pocztowym, w drugim stawiał za siebie dwuch pocztowych, na których przypadającą płacę otrzymywał nieobecny towarzysz. Gemb. <Od Poczet>

**Pocztówka, i,** lm. **i** *karta pocztowa, karta korespondencyjna.* <Od Pocztowy>

**Pocztyljon, a,** lm. **i** I. *woźnica pocztowy,* pocztarz. 2. prow. *roznosiciel korespondencji z poczty, listonosz, listowy, bryftregier.* 3.?: Była rumelpikieta z pocztyljonami za Augustów. Goł. <Fr. postillon>

**Pocztyljonowa, ej,** lm. **e** *żona pocztyljona.*

**Pocztyljoński** przym. od **Pocztyljon.**

**Pocztyljońskwo, a,** blm. *stan, zajęcie pocztyljona.* <Od Pocztyljon>

× **Poczubić, i, ił** *potrząść za czub, wytargać za włosy.* **P. ś.** *pobić ś., potłuc ś.:* Przyszedł ten obieś i małośmy ś. nie poczubili *( = nie pobrali ś. za łby).* <Po + Czubić>

× **Poczubienie, a,** blm., czynność cz. **Poczubić.**

**Poczubienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poczubić ś.**

**Poczuchrać, a, ał i P. ś.** p. **Poczochrać.** <Po + Czuchrać>

**Poczuchranie, a,** blm., czynność cz. **Poczuchrać.**

**Poczuchranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poczuchrać ś.**

**Poczucie, a,** blm. I. czynność cz. **Poczuć.** 2. czego = *stan, usposobienie, w którym co odczuwamy, uczucie, wrażenie, świadomość:* P. zimna, radości, boleści. P. godności własnej. P. żalu. Potym znów gorączka budziła go i zarazem budziła w nim jakieś głuche P. rozpaczy, zatraty, zguby. Sienk. Rozbudzenie poczucia honoru należy do najważniejszych rzeczy przy wychowaniu. Dzied. Przez cały czas niewoli (naród) trwał w stanie buntu, to jest w poczuciu swej krzywdy i w odrazie do jej sprawców. Święt. Dziwnie przykre P. pogrążania ś. w otchłań bezdenną wstrząsało nim od stóp do głowy. Krech. 3. ×P. *posłuch, wieść, pogłoska:* Kazał pan śledzić, czy z Carogrodu niema tam poczucia. 2. fizj.: P. ciepłoty a. zmysł ciepłoty. P. miejscowości. P. mięśniowe. P. siebie, !samopoczucie.

**Poczucie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poczuć ś.**

**Poczuć, uje, uł,** nied. **Poczuwać** I. co = *poznać, rozpoznać którymkolwiek ze zmysłów, uczuć; odebrać wrażenie czego:* Mnieć to niebardzo boli, ale ty poczujesz. Kn. Już żądło poczułem miłości. Lubom. Szmer i wrzawę nieprzyjaciół za sobą poczuł. Pilch. Kołat obozowa warta poczuła. Warg. [Przychodzi stary jéz ku dziurze i pocuł te koze tam i pyta sie: „kto tam?"]. Nie zdarzyło ś. złodziejowi, abowiem poczuto, gdy chodził a tętnił. L. Powąchaj, poczujesz proch, siarkę, saletrę. L. Poczuł to powonieniem. Troc. Czyste wino jak kryształ; jak już miły zapach jego zdaleka poczuwam. L. Sępowie daleko wonią poczują. And. z Kobyl. Gdy poczuły zwierza, złodzieja *( = zwietrzyły, zwęszyły, zwąchały).* Przen.: Uderzył do niej, bo poczuł u niej pieniądze *( = przeczuł, przewąchał).* Poczuł, że ojca niema, więc dalejże broić. P. ciepło, chłód, ból, świerzb. Poczułem chropowatość pod palcami. 2. co = *poznać uczuciem, uczuć, odczuć; doświadczyć czego, zdać sobie sprawę z czego, pojąć co:* Nie może dłużej ścierpieć urazy poczutej. Przyb. P. radość w sercu. Poczuł wielkość swej straty. Poczułem, co to być sierotą. Poczuł gniew Boży. Żart.: P. wolę Bożą = *uczuć skłonność do osoby innej płci.* 3. † P. *zrozumieć, domyślić ś., pomiarkować, zmiarkować, wywnioskować, wnieść, dojść:* Z nocnego zgiełku o drodze nieprzyjaciela poczuli. Warg. 4. *uczuć na pewien czas, popamiętać:* Długo on to poczuje. 5. Poczuwać co = *czuć od czasu do czasu, odczuwać:* Każdy jeszcze poczuwa wojnę. Troc. Jeszcze chorobę poczuwa. Troc. **P. ś.** I. *uczuć siebie czym a. jakim:* P. ś. zdrowym, chorym. P. ś.

na [illegible]. Poczuła się matką w [illegible], że [illegible]. 2. P. ś. [illegible]: [illegible] kowie poczuwać i zbakiwać po lasach. Stenk. 3. [illegible] czego, † w czym *uczuć obowiązek czego, uznać ś. obowiązanym do czego, wziąć co do serca, pomyśleć o czym:* Z przykładów pogańskich [illegible], a wżdy ś. w tym poczujmy. Prot. Posłał do niego wierzyciel, aby ś. w oddaniu długu poczuwał. Haur. Ja, w tym urzędu swego przestrzegając i w powołaniu swym ś. poczuwając, naprzódem setną rotę przebrakował. Błaż. Któż ma tak kamienne serce, aby ś. nie poczuwał do wzajemnego darowania uraz osobistych? Kołł. P. ś. do obowiązku. 4. Poczuwać ś. do czego, † w czym *czuć ś. winnym czego:* Kiedy ja ś. do niczego nie poczuwam, to ja żartuję z tego, co o mnie ludzie niesłusznie gadają. L. Gdy cnotą i godnością nie mógł, w ustawicznych grzechach swych poczuwając ś., *conscius sibi*, srogością państwo sobie umacniał. Błaż. <Po + Czuć>

**Poczuwać, a, ał i P. ś.** p. **Poczuć.** <Po + Czuwać>

**Poczuwanie, a,** blm., czynność cz. **Poczuwać.**

**Poczuwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poczuwać ś.**: Ani zgryzota, ani P. ś. do jakiego występku złego, nie przerywa mu snu. L.

× **Poczwałować, uje, ował** i × **P. ś.** p. **Pocwałować**: Wszyscy! i Baszkir nawet przy majorze poczwałował. Słow. <Po + Czwałować>

× **Poczwałowanie, a,** blm., czynność cz. **Poczwałować.**

× **Poczwałowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poczwałować ś.**

[**Poczwanić się, i ś., ił ś.**] *pochlubić ś., pochwalić ś.:* I Rusin lubi ś. pochwalić, P., lecz tylko w pewnych razach. Jeż.

[**Poczwanienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poczwanić ś.**

**Poczwara, y,** lm. **y 1.** *istota brzydka, odrażająca, brzydota, brzydal, pokraka, szkaradzieństwo.* Przen.: Cóż za poczwary tak niegodny na ciebie wydały wyrok! L. (= *potwory, wyrodki, łotry, niegodziwcy*). 2. *duch, widmo straszne, larwa, strach, straszydło, mara.* Troc. 3. × P. lek. p. **Dziwotwór.** Zdr. **Poczwarka.** < ? >

**Poczwarka, i,** lm. **i 1.** p. **Poczwara. 2.** zool. (chrysalis, nympha, pupa) *stan przeobrażającego ś. zwierzęcia, często nieruchomy, zawsze odznaczający ś. zaniechaniem pobierania pokarmów.* <Od Poczwara>

**Poczwarkorodny** owad zool. (insectum pupiparum) — *owad rodzący ś. w postaci poczwarki.* <Poczwarka + Rodny>

**Poczwarkowaty** *podobny do poczwarki:* Szałwje mają kształt P. <Od Poczwarka>

**Poczwarnie** przys. od **Poczwarny**: Serce i dusza-P. ś. skrzywiły. Krasz.

**Poczwarnik, a,** lm. **i Oszczernik** bot. (himanthoglossum) *roś. z rodziny storczykowatych.* Gatunek: P. widełkowaty, Człowieczek. Maska, [illegible] h. antropophorum. <Od Poczwarny>

**Poczwarność, i,** blm. rz. od **Poczwarny**: Posługacz, co przypędzał Kalibana poczwarnością. Krasz.

**Poczwarny,** [**Poczwary**] przym. od **Poczwara,** *szkaradny, brzydki, potworny, monstrualny:* Mary poczwarne oskoczyły ich wokoło, puhacz prześladował wyciem. Dyg. <Od Poczwara>

† **Poczwarować się, uje ś., ował ś.,** [**Poczwarować ś.**] p. **Poczwarzyć ś.**: [Chtoby ś. ta tak z tym poczwarował].

**Poczwarowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poczwarować ś.**

**Poczwarte, Po czwarte** przys. *po raz czwarty, punkt, wzgląd czwarty.* <Po + Czwarty>

[**Poczwary**] p. **Poczwarny**: Jeżeli stary, brzydki, P., bodaj se go djabeł wziął. <Od Poczwara>

† **Poczwarzać się, a ś., ał ś.** p. **Poczwarzyć ś.**

† **Poczwarzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poczwarzać ś.**

**Poczwarzenie, a,** blm., czynność cz. **Poczwarzyć.**

**Poczwarzyć, y, ył** *robić poczwarą, szkaradzić, szpecić.* Sł. wil. <Od Poczwara>

† **Poczwarzyć się, y ś., ył ś.,** † **Poczwarować ś.,** [**Poczwarować ś., Poczworować ś.**], † **Poczwarzać ś.** *spędzić pewien czas na czwarzeniu ś.*, to jest a) *powzdragać ś., podrożyć ś., poceremonjować ś.;* b) a. [**Poczwarzyć ś.**] *pokłócić ś., poswarzyć ś.* <Po + Czwarzyć ś.>

[**Poczwiórny**] p. **Czwórny.** <Z Poczwórny>

[**Poczworować się, uje ś., ował ś.**] p. **Poczwarzyć ś.**

[**Poczworowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poczworować ś.**

× **Poczworzać, a, ał** p. **Poczworzyć.**

× **Poczworzanie, a,** blm., czynność cz. **Poczworzać.**

× **Poczworzenie, a,** blm., czynność cz. **Poczworzyć.**

× **Poczworzyć, y, ył,** nied. × **Poczworzać** *powiększyć, pomnożyć w czwórnasób:* Poczworzona opłata (= *poczwórna*). Kupują zboże tanio, a poczworzają cenę przy sprzedaży. Sł. wil. <Po + Czworo>

× **Poczwórka, i,** lm. **i** *poczwórny sprzężaj a. zaprząg koni, czwórka:* Koni stadnych, jezdnych, furmanek, poczwórek pełno w stajniach. L. <Po + Czwórka>

**Poczwórnie, Poczwórno** przys. od **Poczwórny.**

**Poczwórno** p. **Poczwórnie.** Jeździć ludno, P. w karocie. Bach. = *poczwórnym zaprzęgiem, czwórką (koni).*

**Poczwórnokoleśny** *czterokołowy:* Wóz P. Ml. <Poczwórny + Koleśny>

**Poczwórnopałączny** *mający pałąk poczwórny, o czterech pałąkach:* Hełm P. Ml. <Poczwórny + Pałączny, od Pałąk>

**Poczwórnorzemienny** *mający cztery rzemienie, mający rzemień poczwórny:* Tarcza poczwórnorzemienna. Ml. <Poczwórny + Rzemienny>

**Poczwórność terminów** log. (quaternio terminorum) *błąd logiczny polegający na tym, że w skład sylogizmu wchodzą cztery terminy czyli termin średni w obu przesłankach wzięty w różnych znaczeniach.*

**Poczwórny,** [**Czwórny, Czwiórny, Poczwiórny**] **1.** *czterokrotnie złożony, cztery razy powtórzony, pomnożony, złożony z czterech pojedyńczych:* Papier P. Poczwórna liczba. Troc. Cena poczwórna. Rymy poczwórne, *tetrasticha.* Min. Poczwórne konie. Troc. (= *cztery konie w zaprzęgu*). Już Apollo wypędza swe poczwórne z morza. Kulig. (= *czwórki koni*). Wjeżdżał do Rzymu tryumfator poczwórnemi białemi na wozie złocistym. Warg. Kurek P. = *o czterech otworach.* Łab. Poczwórne przymierze. P. grosz polski, czwartak. Kn. 2. † P.

*z czterech koni zaprzężonych złożony; zaprzężony w cztery konie:* P. cug koni, poczwórne konie. Kn. P. wóz, *quadriga.* Warg. **3.** *o czterech miejscach, o czterech siedzeniach, na cztery osoby przeznaczony, zrobiony:* Kareta poczwórna. Loża poczwórna. **4.** anat.: ×Wydatność poczwórna, †wyniesienie czworakie, †guziki czworoparzyste (corpora quadrigemina cerebri) = *ciała czworacze w mózgu.* †**P., ego,** lm. **e** rz. *wóz czterokonny, zaprzężony w czwórkę:* Ujrzałem, cztery poczwórne wychodziły; w pierwszym poczwórnym konie rydze, we wtórym poczwórnym konie wrone. Wuj. <Po + Czwórny>

**Poczyhać, a, ał** *spędzić pewien czas na czyhaniu.* <Po + Czyhać>

**Poczyhanie, a,** blm., czynność cz. **Poczyhać.**

†**Poczynacz, a,** lm. **e** *ten, co poczyna, początkodawca, inicjator.* Mącz. <Od Poczynać>

**Poczynać, a, ał i P. ś.** p. **Począć.**

**Poczynanie, a,** blm., czynność cz. **Poczynać.**

**Poczynanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poczynać ś.:** O poczynaniu ś. i ginieniu rzeczy księgę napisał. Troc.

**Poczynek, nku,** lm. **nki I.** †P. *uczynek.* Kaz. 1555. **2.** [P.] *wrzeciono nawinięte nićmi.* < Od Poczynić>

**Poczynić, i, ił I.** *porobić:* P. różne przygotowania do drogi. P. wiele błędów. Poczynię potrzebne kroki ku temu *(= przedsięwezmę).* **2.** [P., porobić rok, czary] = *czarować, urok rzucić.* Gwar. <Po + Czynić>

**Poczynienie, a,** blm., czynność cz. **Poczynić.**

**Poczynszować, uje, ował** *spędzić pewien czas na czynszowaniu, pobyć czynszownikiem.* <Po + Czynszować>

**Poczynszowanie, a,** blm., czynność cz. **Poczynszować.**

**Poczyszczenie, a,** blm., czynność cz. **Poczyścić**

**Poczyścić, i, ił I.** *spędzić pewien czas na czyszczeniu:* Poczyścił rondle z pięć minut, i rzucił robotę. To ci nie zaszkodzi, poczyści cię tylko, i na tym koniec. **2.** *oczyścić nieco:* Weź miotełki i poczyść mię. **3.** (o wielu) *oczyścić jedno po drugim:* P. buty, konie, lichtarze. P. ptactwo *(= pooprawiać, popatroszyć).* P. ogiery, buhaje *(= pokastrować).* Przen., żart.: × P. komu zęby = *uderzyć go w twarz.* <Po + Czyścić>

†**Poczyść, czcie, czeł** p. **Poczytać:** Dwanaście patryjarchów możesz P. za pół liczby tych, którzy uczyli w starym zakonie. Rej. <Po + Czyść>

**Poczytać, a, ał,** †**Pocześć,** †**Poczyść,** †**Poczcić,** nied. **Poczytywać I.** *spędzić pewien czas na czytaniu:* P. książkę. Poczytam sobie w tej książce. Troc. **2.** = **a)** †P., [P.] *policzyć, porachować, obliczyć, obrachować:* W rachunek poczytany. Troc. Jeśli dziś chcemy poczytać, wiele kto ma wsi, jako kosztownie żony noszą, z jakiemi bramami... Orzech. W milę jednę poczytają dwie godziny wolnego chodu. Biel. M. *(= rachują na milę).* Grzegorz papież między święte poczytany. Skar. *(= zaliczony w poczet świętych).* Poczytał go między przyjacioły. Troc. [Juhasi owce pocytają]. **b)** co komu = *policzyć co komu, wziąć w rachubę, mieć na względzie, uwzględnić, popamiętać:* Błogosławiony, któremu Pan grzechu nie poczytał. Wuj. Niech te rzeczy, które ś. potrafiły *(= przytrafiły),* poczytają nie ku zatraceniu, ale skaraniu narodu naszego. Leop. *(= niech je mają nie za zatracenie, lecz skaranie).* **3.** (†Poczytać nied.) kogo, co za kogo, za co = *wziąć, ocenić, uznać, osądzić;* nied. *mieć, uważać:* P. co za cud. Troc. Poczytam to za zysk, za despekt = mam to sobie za zysk. Kn. Nie poczytaj mi tego za winę. L. Ja pomierność za największą poczytuję cnotę. Siem. J. Poczytuję sobie co za zaszczyt, za obowiązek. Nocne wzięcie zboża z pola, słusznie za złodziejstwo poczytane, ulegało opłacie chanšby. Lel. Polska nie była w dyplomacji, ani cesarskiej, ani papieskiej, za dojrzałe królestwo poczytywana. Lel. **P. ś.** *osądzić ś., ocenić ś.; uznać ś.;* nied. *uważać ś., mieć ś.:* Nie poczytałeś ś. rozsądkiem swym. Leop. Za zgubionego już ś. poczytywał. †Ani ś. pyta, jeśli kto chłop, czyli ś. grafem (hrabią) poczyta. Kochan. <Po + Czytać>

**Poczytalność, i,** blm. rz. od **Poczytalny,** !**Poczytność:** Stan zezwierzęcenia, w którym prawie niema poczytalności. Spas.

**Poczytalny,** !**Poczytny** *z którym ś. serjo liczyć trzeba; odpowiedzialny za czyny swe, świadomy zupełnie czynów swych:* W życiu i w poezji interesowały go tylko umysły poczytalne *(= trzeźwe, normalne).* <Od Poczytać>

**Poczytanie, a,** blm., czynność cz. **Poczytać:** Te księgi zamykają w sobie P. ludu. Leop.

**Poczytanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poczytać ś.**

**Poczytność, i,** blm. **I.** rz. od **Poczytny:** Proces zapewniał większą P. dalszym jego robotom. Dział, który pismu codziennemu największą daje P.—wiadomości bieżące. Chm.

**Poczytny I.** *rozpowszechniony między czytającą publicznością, chętnie czytany, znajdujący chętnych czytelników:* Poczytne czasopismo. Pisarz P. **2.** !P. p. **Poczytalny.** <Po + CZT/CZET/CZYT>

**Poczytywać, uje, ywał I. P. ś.** p. **Poczytać. 2.** [P.] *czytać z przestankami, od czasu do czasu:* Dobrodziej kochany po pokojach se chodzi... z książek poczytuje... z Panem Bogiem rozmawia. Reym. <Po + Czytywać>

**Poczytywanie, a,** blm., czynność cz. **Poczytywać.**

**Poczytywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poczytywać ś.**

†**Poćbiega, i,** lm. **i** *obieżyświat, hultaj; włóczęga, powsinoga, człowiek błąkający ś.*

†**Poćcić, i, ił,** [**Poćcić**] p. **Poczcić:** Żebyś nas też dary swemi poćcił błogosławionemi. Groch. <Z Poczcić>

[**Poćciwota, y,** lm. **y**] p. **Poczciwiec.**

[**Poćciwy**] p. **Poczciwy:** Poćciwy wszędy, gdy swą sławę czuje, by orzeł zawzdy wzgórę przepatruje. Rej. Wielki to klenot mieć poćciwe oczy, kto prze niecnotę w ziemię ich nie tłoczy. Rej. Poćciwa dziewka. Sienk.

[**Poćka, i,** lm. **i**] p. **Pica.** < ? >

[**Poćkać, a, ał**] *powpychać, powtykać.* <Po + Ćkać>

[**Poćkanie, a,** blm.] czynność cz. **Poćkać.**

[**Poćkucie, a,** blm.] czynność cz. **Poćkuć.**

[**Poćkuć, uje, uł**] *poszczuć:* Poćkuj go.

[**Poćmajster, tra,** lm. **trowie**] p. **Poczmistrz.** <Z Poczmajster>

[**Po ćmaku, Po ćmi**] *po ciemku, po omacku:* Mądry, jak Maćków kot, co świeckę zjad, a po ćmaku chodził. <Po + Ćmak>

[**Po ćmi**] p. **Po ćmaku.** <Po + ĆM/CIEM/CIM>

**Poćmić, i, ił I.** *zaćmić jedno po drugim:* Poćmieni bądźcie oczy ich, bychą nie widzieli. Ps. fl. **2.** *spędzić pewien czas na ćmieniu:* P. fajkę.

3. *zacząć na pewien czas:* Ząb mię poćmił i przestał ćmić) <Po + Ćmić>

**Poćmienie, a,** blm., czynność cz. **Poćmić.**

**[Poćmórgać, a, ał, Poszmorhać]** *pośpieszyć, podążyć:* Wstań, Jasieńku, ludzie koszą, a poćmórgaj i ty z rosą.

**[Poćmórganie, a,** blm.] czynność cz. **Poćmórgać.**

**1. [Poćpać, a, ał, Poćpić]** *cisnąć, rzucić; pociskać, porzucać:* P. łyżkę. Poćpali je [skrzydła] pod to łóżko. <Po + Cpać, CP, CHEP CIP>

**2. [Poćpać, a, ał],** *spędzić pewien czas na cpaniu.* <Po + Cpać, CP>

**1. [Poćpanie, a,** blm.] czynność cz. **1. [Poćpać].**

**2. [Poćpanie, a,** blm.] czynność cz. **2. [Poćpać].**

**[Poćpić, i, ił]** p. **1. [Poćpać].**

**[Poćpienie, a,** blm.] czynność cz. **Poćpić.**

**Poćwiartować, uje, ował, Poćwiertować 1.** *porznąć, pociąć, pokrajać co na ćwierci, popłatać:* P. mięso. P. płód *(= pociąć go na kawałki w celu wydobycia go z łona matki).* <Po + Ćwiartować>

**Poćwiartowanie, a,** blm., czynność cz. **Poćwiartować.**

**†Poćwiczać, a, ał** i **†P. ś.** p. **Poćwiczyć.**

**†Poćwiczanie, a,** blm., czynność cz. **Poćwiczać.**

**†Poćwiczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poćwiczać ś.**

**Poćwiczenie, a,** blm., czynność cz. **Poćwiczyć.**

**Poćwiczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poćwiczyć ś.**

**Poćwiczyć, y,ył,** nied. **†Poćwiczać 1.** *spędzić pewien czas na ćwiczeniu, pouczyć.* 2. [P.] *pobić:* Kozioł w piwnicy, matusiu, kozioł w piwnicy, nie pójdę ja po kapustę, bo mnie poćwicy. **P. ś.** *spędzić pewien czas na ćwiczeniu ś., pouczyć ś.; powęzercytować ś.:* Nasłuchałem ś. o takich pogańskich szlachetnych królach, iścieby ś. mogli i chrześcijańscy z nich czasem P. Rej. W czterech znakach osobliwie ś. poćwicza prawdziwy kościół. Rej. <Po + Ćwiczyć>

**Poćwieczkować, uje, ował** *ponabijać ćwieczkami.* <Po + Ćwieczkować>

**Poćwieczkowanie, a,** blm., czynność cz. **Poćwieczkować.**

**Poćwiekować, uje, ował 1.** *ponabijać ćwiekami* **2.** myśl. (o jeleniu): P. śnieg = *porobić, pozostawiać ślady na śniegu:* Wyciągnął łapy niedźwiedź spłoszony z barłogu i poćwiekował śnieg jeleń. Krasz. <Po + Ćwiekować>

**Poćwiekowanie, a,** blm., czynność cz. **Poćwiekować.**

**Poćwierczeć, y, ał** p. **Poćwierkać.** <Po + Ćwierczeć>

**Poćwierczenie, a,** blm., czynność cz. **Poćwierczeć.**

**†Poćwierdzenie, a,** blm., czynność cz. **Poćwierdzić.**

**†Poćwierdziciel, a,** lm. **e** *ten, co potwierdza, krzepi, utwierdza, wzmacnia.* <Od Poćwierdzić>

**†Poćwierdzicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poćwierdziciel:** Marja, poćwierdzicielko męczenników bożych. Naw.

**†Poćwierdzić, i, ił** p. **Potwierdzić:** Nawróciwszy ś., poćwierdzi bracią twoję przykładem twej pokuty. Op. W wierze świętej poćwierdzę. Op. Pismo poćwierdzone Op. <Po + Ćwierdzić>

**Poćwierkać, a, ał, Poćwierczeć** *spędzić pewien [illegible] na ćwierkaniu, poćwiergotać.* <Po + Ćwierkać>

**Poćwierkanie, a,** blm., czynność cz. **Poćwierkać.**

**Poćwiertować, uje, ował** p. **Poćwiartować:** Kilku wisielców Mazury poćwiertują. Sienk. Poćwiertowane państwo na dzielnice dało początek nastaniu stempla z wielą postaciami. Lel. <Po + Ćwiertować>

**Poćwiertowanie, a,** blm.] czynność cz. **Poćwiertować.**

**†Poćwirdzenie, a,** blm., czynność cz. **Poćwirdzić,** *potwierdzenie, utwierdzenie:* Nie nalazła ani wina, ani inszych potrzeb ku człowieczemu poćwirdzeniu. Op. [illegible] *posiłki, pokrzepienia.*

**†Poćwirdzić, i, ił** p. **Potwierdzić:** W tobie poćwirdzon jeśm z żywota. Ps. flor. <Po + Ćwirdzić>

**Pod,** (przed zbiegiem spółgłosek) **Pode** przyi. **A)** samodzielny **1.** z pp. 4-ym = a) pod kogo, pod co *w miejsce, nad którym ś. ktoś a. coś znajduje:* Pies ogon pod ś. Jabł. Pod stół rzucić. Troc. Pod szopę przed deszczem skoczył. Troc. Schować papier pod sukno *(= skręcić sprawę).* Schowała, wsunęła list pod poduszkę. Wpaść, dostać ś. pod koła. [Chłopi podjedliby sobie do syta i potem polegali pod słonko] *(= na słońcu).* Trafił z deszczu pod rynnę. Prz. Szli z sobą pod rękę *(= trzymając ś. pod ręce).* Wziąłem klatkę pod pachę, a suczkę na nogi. Kras. Ujął dziecko pod pachy. Bierze Julję pod rękę, i odchodzą oboje. L. Pod ziemię śmierć każdego tłoczy. Burl. Każdy pod się garnie. L. Aż pod most pięścią zgiąłbym łeb zadarty! Mick. Przychodzi i śmieje mi ś. pod nos. L. *(= w oczy).* Dostał ś. pod dobrego nauczyciela. Pod Twoją obronę uciekamy ś. Pśń. Oddać kogo, co pod opiekę *(= na, w).* Pod jedno prawo, pod jednego pana, wodza ś udajemy. Troc. Wziąć kogo, co pod klucz *(= zamknąć).* Pod nadzór. Pod zarząd. Wziął go pod areszt. Pod nierówne ś. rzeczy siłom swoim poddawali. Żarn. Okup za nas pod grzech zaprzedane uczynił. Żarn. *(= grzechowi).* Zaciągnąć ś. pod chorągwie. Przygotowywać konia [illegible] pod rękę. Pod co *na co:* Ochotnie szli wszyscy pod miecz. Skar. *(= na ścięcie).* Wszyscy pod miecz oddani, miasto pod ogień. Birk. Pójdziesz pod szubienicę i pod prawa żwawe męża zapalczywego. L. Przedmiot pod kogo, pod co *dla umieszczenia na nim kogo, czego; dla kogo, dla czego, na kogo, na co, do czego:* Grunt pod len ma być kruchy i tłusty. Ład. Z jaworowego drzewa czynią kufliki pod pokost. Trzyc. Tło pod deseń. Wozów tyle nie było, ile ich potrzeba pod chorych wyciągała. Perz. Trzeba mu będzie konia pod człeka. L. Koń pod wierzch. Koń jeszcze chroma; nie można go brać pod siodło. L. Przen.: Trzeba mu i drugiego konia pod wózek. Boh. *(= do wózka).* Mięso dobre pod rosół *(= na rosół, do rosołu).* Pod polewkę, pod rosół mięso, ryba. Troc. [Który druzba nie wąsół (= wesół), to ja jego pod rosół] *(= zjedzą go, ugotowawszy zeń rosół).* [Niemasz takiego rozkazu syna jedynaka brać pod żołnierzy. L. *(= na żołnierza, do żołnierzy).* Zabrał ś. na wojnę pod huzary. Gwar. | 2) a **Popod** *w sąsiedztwo, w pobliże, w okolicę, pod bok, w stronę czego, aż do czego, ku czemu, do stóp czego:* Zbliżył ś. nieprzyjaciel pod okopy. Nar. Psie głosy nie idą pod niebiosy. Prz. Wyprawił rotmistrza pod ludzie dla języka. Biel. M. Wilk zbliżył ś. pod oborę. Pójść pod ścianę. [Przed tańcem dziewczęta stają w izbie

kołem pod ludźmi (za niemi publika)]. Gwar. Popod las dzieci ogień kładą. Tet. Wyjeżdżam pod Kraków. Za miasto pod słup na wzgórek. Mick. Pódźmy pod te lipy. Szymon. Jeden z waszych biec musi za Olgierdem ku Rusi ponad Ilmen, pod mur Nowogrodu. Mick. Marsz do dworka pod topole! Syrok. c) pod co = *ku czemu, koło czego, blizko czego:* Pod koniec zeszłego wieku *( = na schyłku).* Pod zeszły mój wiek, pod lata moje stare już jedną nogą stoję w grobie. Smotr. Pod koniec lata, panowania czyjego. Z laty ubywa pod starość zdrowie. L. Pod ten czas nie było go w kraju. Pod wieczór ciało święte maścią pomazano. Pśń. d) pod ile = *do, blizko, koło ilu, prawie ile:* Pod siedm tysięcy wybornej piechoty ze Szwajcarami poszło prawą stroną. P. Koch. Pod tysiąc Turków było z paiżami. P. Koch. Pod tysiąc koni jazdy z nim jechało. P. Koch. Godzien mąk piekielnych pod tysiąc tysięcy. Kulig. Pod sto lat żył. Warg. e) pod co = *aż do czego, po co:* Zapięty pod szyję. Woda sięgała mu pod pachy. Wyprowadzono już budynek pod dach. [Jużem był pod kolana w niebie, jakem cię zobaczył. Stoję w krwi już pod kosteczki. Stoi panna w ogrodzie pod kolana we wodzie. Te panny stojały w ogniu pod pas, paliły się]. f) pod kogo, pod co = *przeciw, naprzeciw komu, czemu; na kogo, na co:* Iść, płynąć pod wiatr. Głaskać pod włos, pod brodę. Patrzeć pod światło. Leźć pod górę *( = na górę).* Skoro mu świnia pod kij, skoczy na owych z zasadzki. Pot. *( =* jak tam przyszli nieprzyjaciele, gdzie na nich czyhał. L.). W małym poczcie pod wojsko litewskie pobieżał. Papr. Zbliżył ś. niebacznie pod strzały. [Powychodzili pajstwo pod nią] *( = na jej spotkanie).* g) [P.] *do:* Rzucił mu sie pod nogi *( = do stóp).* h) [P.] *za:* Chwytając każdego pod nogi. i) [P.] *ku:* Pod siebie wiosłować dla skierowania. Gwar. j) × Pod barwę = *jednostajnej barwy, bez odmian:* Suknia pod barwę. **2.** z pp. 6-ym = a) pod kim, pod czym = *w miejscu, nad którym ś. ktoś a. coś znajduje:* Pies leży pod stołem. Zostawiłem ich pijanych pod stołem. L. Kto bywa na koniu, bywa i pod koniem. Prz. Kto pod kim dołki kopie, sam w nie wpada. Prz. Doczekam ś. choć pod ziemią tego. Paszk. *( = w grobie).* W te progi umarli wchodzą i śpią pod grobami. Słow. Widziałeś konia, którego miał pod sobą. Koch. J. Pod majem = umajony. Kn. Śpi pod kołdrą. Chodzi pod parasolem *( = z parasolem rozpostartym nad sobą).* Będę na wieczerzy pod białym orłem *( = w restauracji, oberży pod godłem białego orła).* Dom „pod okrętem". Klasztor bernardyński pod znakiem Opatrzności. Pod nazwą, pod imieniem, pod nazwiskiem, pod tytułem, pod firmą, pod pseudonimem. Boże, wspomóż mię, oto moje niebezpieczeństwo pode mną jest. Skar. *( = tuż).* Mruknął, bąknął coś pod nosem. Nie chciałbym widzieć dzieła mego pod plackami. L. *( = użytego za podkładki pod placki przy ich pieczeniu).* Mieszkaliśmy pod jednym dachem. Pod pismem jest twój podpis. Troc. Wieśniak pod chłostą jęknąć nie może, bo nie dla niego honor człowieczy. Syrok. Ani nad ziemią, ani pod ziemią. Troc. Pod jedną planetą kto ś. z kim urodził. Kn. Pod pokrywką, pod płaszczykiem, pod pozorem. Pod kluczem jest co = w zamknięciu. Pod kluczem chować. Petr. Żonę swoją pod kłódką zamyka L. *( = na kłódkę).* Pod strażą, pod konwojem. Śnieg chrupie pod nogami. Pod siermięgą taka zacna dusza. Rom. Pod postacią chleba prawdziwy Bóg jesteś z nieba. Pśń. Mówić pod figurą, pod przenośnią *( = za pomocą figury, przenośnie).* Co pod tym rozumiesz? *( = przez to).* Ty wracasz z miasta, niesiesz z klasztoru chleba bochenek pod szatą. Gór. Pod burką wielkiego coś chowa. Mick. Na piersi krzyżyk, pod nim dwie rany. Chęć. Długo tak w zaniedbaniu ten garnek stał pod przypieckiem. Hoł. Pod kręgiem słońca jako krew czerwonym i pod namiotem tym zapowietrzonym żyli-my, słowa nie mówiąc do siebie. Słow. Pod włoskim niebem. Krasz. b) † Wziąć, dobyć czego pod kim = *z pod kogo, komu; to, nad czym on panował:* Kazimierz wziął pod biskupem kujawskim Raciąż; Lelowski też powiat pod Bolesławem wojował, wziął też Lendską ziemicę pod Piusem. Biel. M. Dwieście miast wziął pod chrześcijany Mahomet. Paszk. Upatrzywszy swój czas, gdy Mieczysław jechał do Poznania, ubiegli Kraków pod nim i osadzili. Biel. M. Ktoby pod kim co u nas uprosił, a to temuby, pod kim to on sobie uprosił, pierwej było nadane, tedy pierwszy przywilej przy mocy ma ostać. St. lit. c) Pod kim, pod czym = *niżej od kogo, w zależności od niego, pod jego panowaniem:* Mieszkam z tobą pod jednym prawem, pod jednym panem. Troc. Jest, służy pod tym wodzem. Troc. Uczy ś. pod rzemieślnikiem dobrym. Troc. Pod czyim zarządem. Pod czyją dyrekcją, opieką. Wojował przeciw Turkom pod królem Janem. I on był pod Dąbrowskim i znał Tadeusza. Rom. Ma pod sobą dziesięciu ludzi. Wolałbym pod Turczynem być, niż pod takim rządem. Kłok. Wszyscy my pod tymże prawem siedzimy śmierci. Dar. J. *( = na jednym prawie jesteśmy).* [Młodszy brat pode mną] *( = ode mnie).* Spojrzyj na te okrucieństwa, które ś. pod twoim imieniem dzieją. Stasz. *( = w twoim imieniu, na twój karb, na twoje konto).* d) przen.: Pod czym = *wskutek czego, wobec czego, od czego, przez co:* Legł pod razami, pod ciosami. Padł pod gradem kul. *( = zasypany, rażony przez nie).* Pod naporem wody ziemia ś. zarwała. Zrobił to pod naciskiem, pod przymusem. Robię to, ale pod strachem *( = ze strachu).* Zaczyna pod dobrą wróżbą. Ustąpi pod groźbą *( = na groźbę).* Postąpił tak pod jego wpływem Pod czym = *w czym:* Zostawić co pod wątpieniem. Warg. *( = w wątpliwości).* Lekkiemu sercu i otucha, i dobra myśl, i nadzieja dobra—wszystko to u niego pod wątpieniem. Rej. Powiem ci coś, ale pod sekretem *( = jako sekret, zastrzegając sobie sekret).* Pod czym = *z czym, zastrzegając, wymawiając sobie co:* Pod pewną kondycją obowiązuję ś. Kras. Zgadzam ś., pod tym jednak warunkiem, zastrzeżeniem, że... Ułożyli ś. pod temi warunkami *( = na tych war.).* Zeznać, stwierdzić pod przysięgą; obiecać, zobowiązać ś. pod słowem honoru *( = zaręczając przysięgą, słowem).* Dać pod rękojmią. Pode świadectwem sąsiedzkim. Św. z Woc. Pod zakładem ś. spierać. L. *( = z gotowością założenia ś.).* Pod czym = *grożąc narażeniem ś. na co, utratą czego:* Pod gardłem, pod kijem, pod chłostą, pod klątwą, pod łaską lub niełaską, pod winą, pod nieposłuszeństwem, pod grzechem przykazuję, zakazuję, stanowię. Kn. Każdy powinien pod cnotą, pod wiarą położyć, czego w bitwie dostanie. Tarn. J. Pod grozą. Górn. Pod karą, pod odpowiedzialnością. Pod przepadkiem kaucji, zaliczki. Pod szubienicą, pod niełaską moją tego zaniechaj. Troc. Pod utratą szlachectwa i dóbr. Troc. e) Pod czym = *przy czym, z czym, u czego:* Żołnierze pod bronią. Miał 500 koni wozowych pod rzeczami, które z sobą wiózł. L. [Uzbrojeni, na koniach, pod pałaszami. Służyli jej słudzy, wszyscy pod piórami]. List pod datą dzi-

siejszą (=*z datą, z daty, z dnia dzisiejszego*). Pisał do mnie (list) pod datą dwudziestego kwietnia. Przen.: Był pod dobrą datą (=*podchmielony*). f) pod czym = *co do czego, z czego, w czym:* Pod tym względem. Rozpatrywać rzecz pod dwoma względami. g) †Pod czym = *w czym:* Pod polewką mięso. Troc. h) Pod czym = *przy czym, blizko, w pobliżu, w sąsiedztwie, w okolicy, obok czego, u czego, u stóp czego:* Ta wieś pod Warszawą leży. Troc. Upewniam cię zawsze, że umrzesz pod murem, pod płotem. L. Nic nie miał i starość w śpitalu a. pod murem kończył. Pod tym jaworem posiedzimy sobie. Szymon. Pod umówionym jaworem. Karp. Ona po srebrnym pląsa jeziorze, on pod tym jęczy modrzewiem. Mick. Usadowił ś. pod bokiem jego. Szukałem ich, a oni tu pod naszemi oczami. L. (=*przed*). Pod oczyma mi konał mój średni. Słow. (= *w oczach moich*). Pode drzwiami, pod oknami, pod drzewem. 3. z pp. 4-ym a. z 6-ym = a) pod czym = *w czasie, w trakcie, w czasie trwania czego, podczas czego, w co:* Pod sam czas trwania kazania. Troc. Pod sejm, pod wojnę. Troc. Pod panowanie tego króla. Troc. Pod moją nieobecność. Zabił go pod dobrą myśl na rozmowie. Stryjk. (= *w czasie uczty*). Prawili pod on czas o wojnie. Sienk. [Pod taki czas]. Mało nie pod tym czasem do Węgier Gryttego z ludźmi posłał książęcia. Wen. Pod tym czasem. Św. z Woc. Pod latem bożym 1391. Mac. z Roż. Niemcy pod przymierzem do Polski wtargnęli. Kochan. To pod styczniem księżycem wszystko ś. toczyło. Ponęt. (= w miesiącu styczniu). b) pod co = *według czego, podług czego, równo z czym:* Pod sznur. Wszystkich tych ziół pod jedną miarę społem uwarzyć. Trzyc. Natura wszystko pod wagę i strych słuszności i sprawiedliwości ułożyła. Pilch. Nie odpisuję ś. całe od tego zdania, lecz pod pewną miarą. Pilch. Tyś, Panie, wszystkie rzeczy pod miarą, pod liczbą i pod wagą rozłożył. Leop. **4. Z pod** czego = *z pod spodu czego, z miejsca znajdującego ś. pod czym:* Wyrwał ś. zając z pod krzaka. Dobądź ś. z pod wód, Neptunie, i dodaj pomocy. Bardz. Z pod koni wyrzuci ś. gnój codzień, z pod wołów dwa razy w tydzień. Kluk. Z pod duszy, z pod serca wyjąłby i oddał. Patrzy z pode łba. **B)** przyi. nierozdzielny = a) nadaje wyrazom odcienie znaczeń, wymienionych wyżej pod **A)**: Podpisać, podlewać, podpaść, poddawać, podstawić, podsunąć, podejść, podpatrzyć, podsłuchać (chyłkiem, ukradkiem), podpis, podpał, podłoga, podłoże, podkładka, podkład, podbródek, podstawka, podkowa, podkop, podeszwa, podszewka, podziemie, podgardle, podgardlany, podstawowy, podsiębierny, podwodny (p. **I** a); podbiec, podsunąć, podesłać kogo, podejść, podjechać, podprowadzić, podrzucić, podwale, Podlasie, Podgórze, podwieczorek, podkurek, podrzutek, podjazd, podstęp, podstępny, podgórczyk (p. **I** b); podbić kraj, poddać armję, poddany, podległy, podwładny, poddaństwo, podbój, podrzędny (p. **2** c). b) *oznacza kierunek ku górze lub przen. spotęgowanie, wz —:* podrosnąć, podważyć, podchwycić, podjąć, podpomóc, podratować, podpiąć, podnieść, podwyższyć, podkasać, podburzyć, podmówić podbechtać, podjurzyć, podciąg, podlotek, podskok, podmowa, podnieta, podniosły, podrosły: c) *wyraża niższy stopień, niższe znaczenie:* podpić, podweselić, podochocić sobie, podreperować, podstarzeć ś., podskubać, podorywać, podkrzewina, podrost, podkanclerzy, podmajstrzy, podpiwek, podchmiel, podoficer, podstoli, podczaszy, podchorąży, podpułkownik, podleśny, podleśniczy, podsędek, podkomitet, podkomisja. d) a. **Hiper** - chem., w terminologji chemicznej dawniejszej, *bardzo często tym przydatkiem odróżniano ciała uboższe w jaką część składową:* Podkwas = *ciało, mniej tlenu zawierające, niż kwas.* Podniedokwas = *ciało uboższe w tlen od niedokwasu.* Kwas podsiarczany, podsaletrzany = *uboższe w tlen od siarczanego, saletrzanego (azotnego).* Obecnie rzadko ś. używa tego sposobu odróżniania: Podtlenek srebra ($Ag_4$ O), !kwas podazotny ($N_2$ $O_4$). <POD>

**I.** [**Pod, u,** lm. × **y**] p. **Pęd.**

**2.** [**Pod, u,** lm. **y**] *spódnica:* Kupiół ci mi, kupiół tedy cztery kiecki i przykupiół ci mi piąty P. niemiecki.

**3.** [**Pod, u,** lm. **y, Podek, Pójd**] w młynie, *znaczna część przestrzeni podniesiona do połowy wysokości wnętrza, pokryta podłogą, na której jest umieszczony narząd młynarski, to jest oba kamienie z otaczającemi je ścianami czyli porębinami, kosz do wsypywania zboża i t. d.*

[**Poda, y,** lm. **y**] **I.** p. **Patek. 2.** p. **Patka.**

[**Podaba**] nieos. 3 os.: P. na śnieg, na deszcz, na pogodę — *zbiera ś., ma ś.*

†**Podacie** przys. *hojnie, obficie, szczodrze.* Mącz.

†**Podaczka, i,** lm. **i** *dań, danina, pobór w naturze:* Częściej pobory podobne w naturze zwały ś. daninami lub podaczkami. Jabł. <Od Podać>

**Podać, a, ał,** nied. **Podawać,** [**Podajać**] komu, [do kogo] kogo, co **I.** *ująwszy, podniósszy co, dać komu; pomóc komu w wzięciu kogo, czego, dać:* Podaj mi księgę. Troc. P. komu talerz, kieliszek. Troc. Podawane przezeń lekarstwo raczej wzmagało, niż tłumiło chorobę. Szaj. P. komu wody. †P. w targu = *ofiarować, zadeklarować cenę:* Podałem mu na tę książkę talar. Troc. Podawać w targu, targować, targując postępować. L. Kto więcej poda, ten otrzyma. Mącz. P. swoją cenę (=*powiedzieć, postawić*). Podaję więcej, podkupuję kogo, postępuję więcej od niego. L. (=*podbijam go*). Przedawać więcej podającemu. Troc. Podaj mi rękę, bo wstać nie mogę. Podać komu ramię. Podajcież sobie nawzajem ręce. Kniaź. Królowie podali sobie ręce, jak bracia. Mochn. P. sobie ręce na znak zgody. Podaj mi rękę = *nie gniewaj ś. więcej.* Dziewica anielskiej postaci rękę przez Niemen podaje Jagielle. Syrok. Przen.: P. komu rękę = *pomóc mu, wyprowadzić go z biedy.* P. obiad. Po obiedzie podano kawę, cygara. Przen.: Kazał sobie P. karetę. Krasz. (= *kazał zajechać karetą po siebie*). P. prośbę = *złożyć ją na czyje ręce, wystąpić z nią; wnieść, zrobić podanie.* P. skargę, zażalenie na kogo. P. skargę do sądu. P. rachunek = *przedstawić.* P. co w rachunku = *pomieścić.* Uła tego świadoma (twej dzielności, Radziwille), tameś ty swej siły próbę najpierwej podał. Kochan. (= *okazał, złożył*). Podawać piłkę w grze = *rzucać ją chwytającemu* (= *nadawać, †galić.* L.). Podawać sobie z rąk do rąk = *puszczać w kurs między sobą.* Mularze, ustawieni rzędem, podają sobie cegłę. Na pierwszym miejscu u stołu pannę całowano, także do końca podawać kazano. Kochan. Podawano sobie z ust do ust każdą jego odpowiedź. Sienk. Podawać dziecko do chrztu = *trzymać.* Przen.: *wystawić, narazić na co:* Podawać ś. abo kogo w pośmiech. Kn. Podawać kogo abo siebie w języki ludzkie. L. ( = *narażać na obmowę*). Kto w pańskiej niełasce, z tego wszyscy dworują, a jak poczną, tak go będą sobie podawać, nosić, piastować, aż do pa-

cholat przyjdzie. Górn. *(= obnosić, obmawiać, wytykać; nie zejdzie z ludzkich języków).* Będą go sobie z tyłu palcem ukazować, wszędzie, gdzie ś. zejdą, będą go sobie podawać. Kosz. Podawać na ludzką obmowę znajomość. Żer. Sam swe życie podał w niebezpieczeństwo, żeby mógł We Pana ratować. Boh. Podał kraj w niebezpieczeństwo. Kras. Pan go na takie ubóstwo podał, iż chleba prosił. Skar. *( = przypuścił nań takie ubóstwo).* Przen.: Bóg nam podał króla z Węgier, dzielnego Stefana. Kochan. *( = zesłał; obdarzył nas nim).* Turek ledwieć nam i tak króla nie podawa. Kochan. *( = narzuca, wyznacza).* Któremu cię sam ojciec podaje w małżeństwo. Kochan. *(= oddaje, przeznacza).* Podziemne kraje, gdzie słońce swych promieni nigdy nie podaje. Kochan. *(= nie posyła, nie przesyła, nie udziela, nie rzuca).* Rozliczne drzewa podawają ku ziemi cień w gorąco miły. Kochan. *(= zsyłają, posyłają; udzielają go).* Ale harde Krzyżaki tak starł jednym bojem, że je niemal zwalczone podał dzieciom swoim. Kochan. A niechaj już Unijej (aktu) w skrzyniach nie chowamy, ale ją w pewny zamek do serca podamy. Kochan. *(= powierzymy, oddamy, złożymy).* Podajże jej kęs nadzieje. Kochan. *(= zostaw, zrób, udziel, wskaż).* **2.** *powierzyć, poruczyć, polecić, zlecić, zalecić:* Mówisz, iż podając Pan Chrystus Piotrowi owce, apostołów samych jemu nie poruczył. Smotr. Konia uchwyciwszy, łaskawa bohatyrka w ręce mu podaje. P. Koch. **3.** *przekazać, oddać, zostawić, zakomunikować:* Abyś to wszystko podał potomkowi swemu, co weźmiesz od rodziców. Kochan. Troski nieuśpione prędkim wiatrom podają (dźwięki lutni) za morze czerwone. Kochan. P. co pamięci, potomności. Co powie prawy mędrzec, wiek wiekowi poda. Kras. *(= powtórzy).* Arystydesa ubóstwo bez zmazy wieki wiekom podawać będą. Karp. Pisarze starożytni podają, że... *( = głoszą, mówią, piszą).* **4.** *podyktować, zalecić, wskazać, przepisać, przytoczyć, przedstawić:* Mam ci sekretnie do wykonania niektóre P. rozkazy. L. P. kogo do nagrody. Mówił głosem donośnym, dźwięcznym: podał naprzód określenie nauki, przedstawił niezmiernie ważne jej znaczenie i związek z innemi naukami. Dyg. Co kościół do wierzenia podaje... P. co w wątpliwość = *zakwestjonować co.* P. sposób, środek na co. P. przyczynę czego. Doświadczenie i sam rozum nam to podaje. Troc. Strzegli świadectw jego i przykazania, które im podał. Wuj. **5.** *poddać, podsunąć, przedstawić, zaproponować, zaprojektować co, wystąpić z czym, wnieść co:* P. projekt, myśl, sposób, środek. Będę mówił, co mi kolwiek myśl poda. Leop. Acz ci zmysły co inszego podawają, ciebie niech umocni wiara. Wuj. Podaję to na roztrząśnienie, na uwagę każdemu. Troc. Przen.: † P. pieśń. Troc. *(= zaintonować; zacząwszy, podać sposób śpiewania).* **6.** *nastręczyć, nadarzyć, zdarzyć:* Owo jest Ergast, jakoć mi go nieba podały wtenczas, gdy mi go potrzeba. Lubom. *(= zesłały).* † Obaczył Jonatas, że mu czas podaje a dopomaga. Leop. *( = jest mu na rękę, sprzyja mu, nastręcza mu ś.).* Ku czemu droga tobie, królu, tym łatwiejsza, im rzecz, której podajesz, sama jest ważniejsza. Kochan. **7.** † P. *oddać, wydać, zdać, poddać:* Podaję go katu, podaję bestjom na pożarcie, podaję kogo w niewolą, podaję szyję. Kn. Podał życie za ojczyznę. Troc. Bez miecza i namniejszego krwie rozlania zamek i miasto podali. Skar. Zamki zatym służebni królowi podają. Kochan. Ciała ludzkie umysłom są podane. Kochan. Jezus na krzyżu, nakłoniwszy głowę, podał duszę. Leop. *(= wyzionął).* Na której (królewny) ślicznych ręku pragnąłem duszę P., gdybykolwiek były nieprzejednane siostry przędze swej dowiły. Kochan. Gdy przygodzi ś. w Krakowie interdycht cyrkiewny dzierżeć a chować, miasto Kazimirz... temu to interdychtowi nie ma być podano. Św. z Woc. *( = nie ma ulec).* [Potem ten pán podál go cysarzowi do wojny, a ón posed do te wojny]. Z lecem nie wie, jak go P. lub przybrać. Żebr. *(= popuścić, zwolnić).* **8.** *podstawić, nastawić, wystawić, wychylić, wysunąć; zwrócić, obrócić:* P. komu rękę do ucałowania. Wnikał też i w wojsko, które chętnie skargom jego ucho podawało. Sienk. Cała naprzód podana, z trwogą w oczach wsłuchiwała ś. w jego słowa. Orzesz. Podaje szyję. Troc. Nie podam rąk na więzy; wolę gardło szablom P., niż ciało w niewolę. Birk. Z Niedźwiadkiem go wstaje połowica, a Strzelec ostatka podaje. Kochan. *(= wysuwa resztę).* Kozę tedy ognistą i jej drobne plemię z głową, z ręką i z grzbietem woźniczym pod ziemię Kozorożec podaje. Kochan. Gdziemkolwiek oko podał, na pował leżały trupy. Żebr. Przen.: Tył P. = *uciec:* Wyście tył podali i pierwsi z bitwy pouciekali. Bardz. Skoczyli za nieprzyjacielem, który tył podał. Jeż. **9.** † P. komu co = *oddać mu w posiadanie w porządku prawnym, sądownie:* Bór wierzycielowi sądownie P. Skr. **10.** P. co do gazet = *ogłosić co w gazetach.* † P. między ludzie. Troc. *( = opublikować).* P. do wiadomości powszechnej, do wiadomości ogółu, zebranych. **11.** *podyktować dla zapisania:* Podałem cię z imienia i nazwiska. Podałem go na listę kandydatów. **12.** † P. kogo na urząd = *wskazać, zalecić, zaproponować, zarekomendować:* Cesarz, acz heretyk, czcząc jakokolwiek kościół rzymski, po śmierci Liberjusza nie podał na papiestwo arjana. Skar. P. kogo komu na urząd. Troc. Podawać plebana (prawem kolatora). **13.** × P. *zagnać, zapędzić, ponieść, porwać:* Gwałtowny wiatr, nie dawszy przybić do lądu, podał ich daleko na morze czarne. Zabł. **14.** † P. *wydać, przynieść, zrodzić:* Takie potomstwo na świat, jaki sam, podawa. Kochan. **15.** † Podać po sobie, [P. po sobie znak] = *pokazać po sobie, dać znać po sobie; wydać ś., zdradzić ś. z czym oznakami zewnętrznemi:* Jam milczał, choćby mię zabito, nie podałem po sobie. Jabł. *(= udałem, jakby nigdy nic).* [Nie podaj po sobie znaku. Nie podajże po ś. znaku]. **16.** a. **Jechać, Okrywać** myśl. (o ptakach) *latać.* **P. ś. 1.** *kazać ś. zapisać, podyktować swoje imię i nazwisko; złożyć swoją ofertę:* P. ś. na listę kandydatów *(= postawić swoją kandydaturę).* [Ależ oni ś. nie tak nazywają! — Jak ś. podali, takem zapisał]. Podał ś. za chorego, za wdowca (= i: *udał go).* [Podał ś. w niemote] = *udaje idjotę.* **2.** *ogłosić o sobie:* Podał ś. do gazet. Radby ś. rycerz w tej okazji podał światu, radby ś. oraz i królowi spodobał. Pot. *(= rozgłosił o sobie; unieśmiertelnił ś., wsławił ś.).* **3.** [P. ś.] *odezwać ś. z imienia i nazwiska przy czytaniu listy:* Stajgier czyta po kolei nazwiska górników, ci zaś podają ś., to jest odpowiadają: „jest“ lub „niema“. **4.** P. ś. do dymisji = *podać prośbę o dymisję, prosić o dymisję.* P. ś. na urlop = *podać prośbę o urlop.* **5.** † P. ś. w co = *narazić ś., wystawić ś. na co:* Podawać ś. abo kogo w pośmiech. Kn. Życzę, żebyś ś. w takie niebezpieczeństwo nie zawsze podawał. Boh. **6.** † P. ś. na co = *odwołać ś. do czego, powołać ś. na co:* Obwiniony człek podał ś. na wyzwanie swych parobków i rataja. Ort. **7.** † P. ś. *oddać*

**Podagryczka, i,** lm. i forma ż. od **Podagryk.**

**Podagrycznie** przys. od **Podagryczny.** L.

**Podagrycznik, a,** lm. **i, Śnitka** bot. (aegopodium) *roś. z rodziny baldaszkowych.* Gatunek: P. pospolity, kozia stopa a. stopka (a. podagrycznik). <Od Podagryczny>

**!Podagryczny, !Pedogryczny I.** *dotyczący dny nożnej, podagry:* Ból P. **2.** *cierpiący na dnę nożną.* <Od Podagryk>

**Podagryk, a,** lm. **cy, !Pedogryk, !Pedagryk, Podagrzysta, Podagrysta** *człowiek chory na dnę nożną:* Przez niego trzy podagrykowie zostali uzdrowieni. Wuj. <Łć. podagricus>

**[Podając, a, ał i P. ś.]** p. **Podać.** <Zam. Podawać>

**[Podajanie, a,** blm.] czynność cz. **Podająć.**

**[Podajanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podająć ś.**

**Podajność, i,** blm. rz. od **Podajny** *podatność:* Mężczyzna, aby mógł kochać, potrzebuje widzieć w kobiecie pewną miękkość, P. Bał.

**Podający I.** im. od **Podawać. 2.** †Linja podająca = *linja komunikacyjna.* Troc.

**Podajny** p. **Podatny.** <Od Podać>

**[Podal]** przys. **I.** *opodal, niedaleko:* P. od piasków brzeżnych mogilnik tobie zbudował. Wysp. Jagnię... i owcę... skryjesz między cyprysy P. grobowca. Wysp. **2.** *dalej:* Dziaduś jęli naszego pana pod bok i powiedli P. od gromady. <Po + Dal>

**†Podalec, lca,** lm. **lce = Padalec.** Mur. <Z Padalec, przez sld. do Podać>

**!Podalgja, i,** blm. *ból nożny, rwanie w nogach,* (podalgia). <Gr. pous, 2 pp podos = noga + álgos = cierpienie>

**Podalpejski** *znajdujący ś. pod Alpami, właściwy okolicom Alp:* Zasadź tam podalpejskie dalje. Krasiń. <Pod + Alpejski>

**[Podanica, y,** lm. **e]** *któraś z części wozu.* <Od Podany>

**Podanie, a,** lm. **a i.** blm., czynność cz. **Podać:** Dziękuję za P. kieliszka. Troc. P. czego w zwyczaj. Troc. **2. a. †Podawanie** *wspomnienie o czym, ustnie przekazywane pokoleniom późniejszym, tradycja; legienda:* P. ludowe. Krąży między ludem, u ludu takie P. Fakt oparty na podaniu. P. niesie, głosi, że... O tym zachowało ś. takie P. O nim P. domowe taką powieść zachowało. Syrok. Jak kruszec drogi są stare podania. Pol. Zbierać podania między ludem. P. o Krakusie i Wandzie, o śpiących rycerzach. P. kościelne. Troc. **3.** *prośba piśmienna; projekt, wniosek, przedstawienie, propozycja:* Zrobić, wnieść P. o co do sądu. Wystąpić z podaniem. Przyjąć, odrzucić P. Napisać P. O Boże! jako to znamienite P. Ciek. Zezwolił na to P. Troc. P. to uczynił. Troc. Podobało mu ś. to P. Papr. **4.** *twierdzenie, zadanie, zagadnienie gieometryczne, prawda, której trzeba dowieść:* P., zwane centum bovum. Jest wiele podań, których dowiedzenie gruntuje ś. na równości pewnych trójkątów. Jak. J. **5. †P.** *udanie:* Obawiam ś., żebyć to P. mniemania złego i niesławy u ludu nie zjednało. Ciek. **6. †P. †Podawanie, †Powzdanie** *oddanie posiadłości nowemu [illegible] go w posiadanie:* P., podawanie, powzdanie, zdawanie kupna, majętności, oddanie rzeczy prawnych albo kontraktowych. Kn.

**Podanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podać ś.:** P. ś. do dymisji.

**Podaniowy** przym. od **Podanie**, *tradycyjny, legiendowy:* Bohater P. Postać podaniowa. Godne jest uwagi ciągłe przekształcanie ś. wątku podaniowego. Karł. Połączenie z rodziną, zbliżenie do ludu, z którego ust lały ś. podaniowe pieśni i baje, radowały jak niezasłużone szczęście. Krasz.

**Podanioznawstwo, a,** blm. *nauka zajmująca ś. znaczeniem podań.* <Podanie + Znawstwo>

**Podany I.** im. od **Podać**. **2.** *który ś. podał, zwrócony, wysunięty naprzód, ku pewnej stronie:* Ku zorzom miała podane oblicze. Cała naprzód podana, z trwogą w oczach wsłuchiwała ś. w jego słowa. Orzesz. **3.** [P.] = a) *podobny.* b) Podane jest = *powiadają, słyszałem, że...* <Od Podać>

**Podapeniński** *pod Apeninami znajdujący ś., właściwy okolicom apenińskim:* Pliocenowy utwór, pliocenowa gromada, utwory podapenińskie, najwyższe z trzeciorzędowych, spoczywające na molasie. Łab. <Pod + Apeniński>

**Podaptekarski** przym. od **Podaptekarz**: Stopień P. Egzamin P. <Pod + Aptekarski>

**Podaptekarstwo, a,** blm. *stopień podaptekarski, obowiązki podaptekarza.* <Od Podaptekarz>

**Podaptekarz, a,** lm. **e** *stopień niższy od prowizora, kandydat aptekarski.* <Pod + Aptekarz>

**Podar, u,** lm. **y I.** †P. p. **Podarunek**: P. dobrowolny od stanu szlacheckiego. Grab. P. **2.** [P.] *urodzaj:* Jak do podaru *(= stosownie do urodzaju).* <Po + Dar>

**Podarcie, a,** blm., czynność cz. **Podrzeć.**

**Podarcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podrzeć ś.**

**[Podarć, drze, darł** i **[P. ś.]** p. **Podrzeć.**

**Podareczek, czka,** lm. **czki** rz. zdr. od **Podarek.**

**[Podareczka, i,** lm. **i]** p. **Podarunek.** <Od Podarek>

**Podarek, rku,** lm. **rki I.** p. **Podarunek**: Podarkami na kogo iść, kogo psuć. Troc. P. z ludzkości. Troc. P. za oglądanie czego. Troc. Przyjmuje podarki na przedarowanie dane. Troc. *(= łapówki).* Podarunek a. P. daje ś. komu dla zjednania łaski, a dar z szczodrobliwości. Troc. P. błahy, podły. Troc. P. lekarzowi, patronowi. Troc. Ugłaskali Tatarów wkraczających podarkami. Łęcz. Podarki oczy zaślepiają, język wiążą. Kn. Podarki brać podłego jest serca. Kn. P. od nieprzyjaciela podejźrzany. Kn. P. zaletny, miłośniczy P. Das. Izba jedna pełną być miała naczyń srebrnych i pozłocistych, które na podarki przeznaczone były. Krasz. Słuchał rady Jetra (Mojżesz), gdy mu poradzili, aby na sądy postanowił innych ludzi mądrych i podarkami gardzących. Skar. Podarki bierze, jakoby sam tylko wcale miał zostać, kiedy wszystko zginie. Opal. **2.** [P.] *kawałek wstążki, najczęściej białej, zawiązywany na sposób krawata i przyczepiany do lewego boku drużby.* Zdr. **Podareczek, [Podareczka].** <Od Podar>

**[Podaremnie]** przys. od **Podaremny.**

**[Podaremny]** *daremny, próżny, niepotrzebny, zbyteczny:* Moje zalecanie jest podaremne. <Po + Daremny>

**Podarkowy** przym. od **Podarek**: Ofa królestwo swoje podarkowe papieżowi uczynił, z każdego domu pieniądz srebrny postępując. Skar. *(= podarki dające, do podarków obowiązane.* L.). <Od Podarek>

**Podarkturowy** *podbiegunowy:* Piękność i wyższe wykształcenie raziły serca niezlodowaciałe jeszcze podarkturowych mieszkańców. And. <Pod + Arkturowy>

**[Podarlać, a, ał]** *pogardzać, pomiatać.*

**[Podarlanie, a,** blm.] czynność cz. **Podarlać.**

**Podarna, ej,** lm. **e** mat. p. **Spadkowa.**

**[Podaronek, nku,** lm. **nki]** p. **Podarunek.** <Z Podarunek>

**Podarować, uje, ował,** †**Podarzyć** nied. × **Podarowywać,** †**Podarzać I.** a. nied. **[Podartować]** *darować, dać darmo, w darze, darowizną:* Korony, tak zwanej św. Stefana, od cesarza bizantyjskiego królowi węgierskiemu podarowanej, jest opis. Lel. P. komu konia, odzienie. P. komu godzinę pracy = *uwolnić z pracy godzinnej.* [P. komu życie]. **2.** przen. *przebaczyć, przepuścić, wybaczyć, odpuścić:* P. winę. Hoj, nie podaruję mu tego! L. Bądźcie miłosierni, podarowywający sobie, jak i Bóg z łaski podarował wam. Bud. Znaszając i podarowywając jeden drugiemu, jeśliby kto na kogo miał żal, jak i Chrystus podarował wam. Bud. Prawo rzymskie nawet karę śmierci podarowywa temu, kto ś. zbrodni w państwie dopuszczał. Ostr. **3.** [P.] *dać ś. uprosić za pieniądze.* **4.** †P., [P.] kogo czym = *obdarzyć, udarować:* Wszystko wdzięcznie przymować, czym jedno człowieka Pan Bóg podaruje. Kaz. 1555. <Po + Darować>

**Podarowanie, a,** blm., czynność cz. **Podarować.**

**Podarowywać, owuje** a. **ywa, ywał** p. **Podarować.**

**Podarowywanie, a,** blm., czynność cz. **Podarowywać.**

**[Podartować, uje, ował]** p. **Podarować**: Im dowodzono, że gdzieś tam w Bryzolji podartują grunta i wszystko. Dyg.

**[Podartowanie, a,** blm.] czynność cz. **Podartować.**

**Podaruneczek, czka,** lm. **czki** p. **Podarunek**: Podaruneczki daje swojej kochance. L. <Od Podarunek>

**Podarunek, nku,** lm. **nki, [Podaronek], Podarek,** †**Podar,** †**Podarze, [Podarze],** †**Podarzenie** *mały dar, prezent, upominek, to, co ś. darowuje komu; gościniec:* Podarunki szły mi od pana. Kras. Wziął parę sukien od matki w podarunku. Kras. Od księcia Sanguszki mam ją w podarunku. Mick. Dawać, odbierać podarunki. †P. komu uczynić. Troc. P. od pana, od króla. Troc. Zdr. **Podaruneczek, Podarunyszek].** <Od Podarować>

**Podarunkowy** przym. od **Podarunek.**

**[Podarunyszek, szka,** lm. **szki]** p. **Podarunek**: Za P. zabrał mi wianyszek. <Z Podarunek>

†**Podarzać, a, ał** p. **Podarować.** Kochan. × **P. ś.** p. **Podarzyć ś.** <Po + *Darzać, od Dar>

†**Podarzanie, a,** blm., czynność cz. **Podarzać.**

†**Podarze, a,** lm. **a, [Podarze]** p. **Podarunek**: Niejednemu nawet przy podarzach szkodzi. Kulig. Podarza żadnego nie mamy, cobyśmy mu dali. Leop. Przyniósł mi brat podarza i upominki twe. Leop. <Po + DA>

†**Podarzenie, a, I.** blm., czynność cz. **Podarzyć. 2.** †P. p. **Podarunek**: Przyjmij P. z rąk moich. Leop. Prokurator, jeśli nie zobaczy częstej poczty, podarzenia, czestowania, bardzo zlenieje. Groic.

**Podarzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podarzyć ś.**

†**Podarzyć, y,ył** p. **Podarować. P. ś. I.** (o wielu) *udać ś. kolejno:* Babki (wielkanocne) poda-

rzyły ś. 2. × P. ś., nied. × **Podarzać ś.** *zdarzyć ś., trafić ś., udać ś., powieść ś.*: Snadź piękniejszej już niemasz nigdzie na całej ziemi, kiedy mi ś. nie podarzyło widzieć ją, a. choć o niej słyszeć. Kaczk. Podarzało ś. niekiedy uzyskać u rządu tureckiego bezpłatny zwrot kilkudziesięciu jeńców. Szaj. <Po + Dar>

**Podatek, tku,** lm. **tki,** †**Podawek, [Podatka]** l. *danina uiszczana regularnie na rzecz utrzymania państwa przez jednostki z tytułu ich przynależności do państwa i według ich możności, bez jakichkolwiek bezpośrednich świadczeń ze strony tegoż państwa:* P. dochodowy *(= od dochodu osiąganego przez obywateli).* P. przychodowy *(= oparty na prawdopodobnej przeciętnej cyfrze przychodu z pewnego kapitału).* P. przemysłowy *(= od przemysłowców).* P. domowy *(= od nieruchomości; podymne).* P. gruntowy. P. konsumcyjny *(= od przedmiotów spożycia osobistego).* P. repartycyjny *(= oznaczający ilość ogólną podatku przypadającą na gminę, okrąg, prowincję i t. p.).* Podatki bezpośrednie i pośrednie. P. od osoby *(= poduszne, pogłówne).* P. od trunku *(= czopowe).* × P. hukowy p. **Hukowy.** P. od towarów sprowadzanych = *cło.* P. spadkowy, mieszkaniowy, okienny. Nałożyć, zbierać, wybierać, ściągać podatki. Podatku, pogłowia i dani dawać nie chcieli. Bud. 2. †P. *pomoc:* Rodzicom każdy winien jest cześć, posłuszeństwo, P. Hrb. <Po + Datek>

**[Podatka i,** lm. **i]** p. **Podatek:** Trza oddać podatke.

× **Podatkować, uje, ował** l. *wnosić, opłacać podatek, być obowiązanym do płacenia podatku:* Im ś. bardziej zaludnia kraj, tym więcej jest podatkujących. Kluk. Geta musi P. gruby. L. 2. *nakładać podatki.* <Od Podatek>

**Podatkowanie, a,** blm., × P. l. czynność cz. **Podatkować:** Oskarżano zwykle sejm czteroletni o marnowanie czasu i zbyteczną oględność w podatkowaniu. T. K. 2. *sposób rozkładania podatków:* Nauka podatkowania — znacznej ważności sprawa dla dobra pospolitego. L. Wzrosła w podatkowaniu nierówność, fiskalność, słowem oszukanie i uciążliwość. Ust.

**Podatkowy** przym. od **Podatek:** System, wykaz P. Ulgi podatkowe.

†**Podatnik, a,** lm. **cy** *osoba opłacająca podatki:* Od Tatarów Rusacy sami, chociaż to ich towarzysze i podatnicy byli, bez szkody być nie mogli. Błaż. <Od Podatny>

**Podatność, i,** blm. rz. od **Podatny:** P. ustroju dziecka na wpływy zewnętrzne. Kościół zaakceptował swoją P. do przystosowania ś.

**Podatny, Podajny** l. *zdatny, nadający ś., odpowiedni, stosowny:* Pogranicze ku bezprawiom podatniejsze. Organizm rozstrojony jest bardzo P. do przyjęcia chorób. Materjał P. do czego. 2. a. **Poddajny** *uległy.* <Po + Datny>

**Podatować, uje, ował** co = *pooznaczać datami; pokłaść, popisać na czym daty.* < Po + Datować>

**Podatowanie, a,** blm., czynność cz. **Podatować.**

**Podawacz, a,** lm. **e** l. × P. p. **Podawca:** Wtenczas piłka bieg swój odprawuje, i trwa gra długo, gdy między podawaczem a odbieraczem taka jest miara, iż i ten grzecznie podaje, i tamten rozumnie odbija. Górn. ( = co piłkę gali. L). P. rzemieślniczy, pomocnik. L. *( = podręczny).* 2. *przyrząd do podawania:* Szopa na maszyny: kosiarki, grabiarki, przetrząsacze, podawacze. 3. hut. p. **Przodownik.** <Od Podawać>

**[Podawaczek, czka,** lm. **czki, Podawaczk]** *część kołowrotu, łącząca pedał z kołkiem i tak całą machinę w ruch wprowadzająca.* <Od Podawacz>

**[Podawaczk, a,** lm. **i]** p. **Podawaczek.**

× **Podawaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podawacz.**

**Podawać, aje i [awa], ał i P. ś.** p. **Podać.** <Po + Dawać>

**Podawanie, a,** lm. **a** l. czynność cz. **Podawać:** P. talerza. Troc. P. dzieci do chrztu. P. pieśni. Troc. P. w targu. Troc. Stąd zdrady i podawanie zamków i miast w ręce nieprzyjacielskie. Kochan. P. plebana, plebanji, ołtarza, beneficjum jakiego, *actio,* kollacja, prezentowanie. Kn. Podawania plebana prawo, kolatura, władza podawania urzędów duchownych. Smotr. Zjednali sobie Polacy u papieża wolność podawania dziewięćdziesiąt urzędów duchownym, *conferendi.* Błaż. *(jus patronatus.* L.). W podawaniu kapłana wiedzieć potrzeba, jeśliby kościół wakował, a podawca przełożonego nie obrał, pókiby cztery miesiące nie upłynęły, traci i kościół i lenno; a biskup poda, kogo będzie chciał. Sz. Gamrat zarazem opowiedział się, że to beneficium jego jest podawania, ani żadnego na nim chce cierpieć, jeno kogo on na nie wsadzi. Kochan. Panowie wymagali, żeby jej wszelkie nominacje i podawania były za wiadomością. Bart. Te beneficja królewskiemu należą podawaniu, podawania są biskupiego. Troc. Podanie, P., powzdanie, zdawanie kupna, majętności, oddanie rzeczy prawnych abo kontraktowych. Kn. 2. †P. p. **Podanie:** Cnoty Wojciecha św. przez 900 lat trwającym podawaniem przyszły do nas. Bals. 3. †P. *następstwo:* Adamowa wina przez P. rodzaju na nas ścieka. Salin.

**Podawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podawać ś.**

**Podawca, y,** lm. **y** l. a. **Podawacz** *ten, co podaje:* Cokolwiek przedtym było wątpliwe, teraz przez mię podawcę ma być pewne. Sienk. Grecy byli podawcy zacnymi praw i obyczajów narodowi ludzkiemu. Jan. *(= nadawcami).* Zapłacił ten dług już podawce tego lista. Ort. *(= okazicielowi tego listu).* 2. † P. lenna = *lennodawca, pan lenny, suzeren.* Sz. 3. P. plebana, plebanji = *kolator.* L. Dostojeństwa duchownego jest podawcą zwierzchność duchowna, a beneficji jest podawcą zwierzchność świecka. Smotr. Senat rozkazuje podawcom abo wytrykuszom kościelnym, aby... Baz. Patronowi a. podawcy należy obrona praw kościelnych. Sz. Łakomy P. za dary takie pasterze owieczkom daje, że te obumierać muszą prze niedostatek nauki. Rej. 4. *projektodawca, wnioskodawca .* <Od Podać>

**Podawczy** l. przym. od **Podawca:** List P. służy do oddania królewszczyzny uprzywilejowanemu. Kras. *(= nadawczy).* Podawcze listy na beneficjum, na intromisją. Troc. *(= kolatorskie).* Akt P. 2. × P. *podający, przekazujący:* Echa podawcze będą ś. odzywać. Wor. <Od Podawca>

†**Podawek, wku,** lm. **wki** p. **Podatek:** Król włożył dań na duchowne, i k temu z kościołów srebro podano krom Krakowa, bo na ten P. biskup krakowski nie chciał przyzwolić. Biel. M. <Po + DA

†**Podawiciel, a,** lm. **e** *dusiciel, ten co dusi, dławi.* <Od Podawić>

†**Podawić, i, ił** i **P. ś.** p. **Podusić:** Niewinne ptaki podawił do końca. Biel. M. Gdy cesarz umrze, starszy syn jego nastąpi na państwo, a owych drugich, co są bracia jego, wszystkich ka-

że P. Star. W nocy podawiły ś. same. Warg. <Po + Dawić>

†**Podawienie, a,** blm., czynność cz. **Podawić.**

†**Podawienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podawić ś.**

**Podaż, y,** blm. *zaofiarowanie, oferta w celu sprzedaży:* Zapotrzebowania są wielkie, ale P. mała. Uregulować P. i popyt. Czy zmniejszyła ś. P. majątków, czy też komisja w zakupnie stała ś. powściągliwsza? Popyt większy od podaży. Sienk. <Po + DA>

**Podąbek, bka,** lm. **bki** bot. p. **Siniak.** <Po + Dąbek>

**Podąć, dmie, dął** *zadąć na pewien czas:* Podmie duch jego, i popłyną wody. Ps. flor. <Po + Dąć>

**[Podągować, uje, ował]** *obdarzać tych, co przychodzą po dyngusie.* <Po + Dągować>

**[Podągowanie, a,** blm.] czynność cz. **Podągować.**

**Podąsać się, a ś., ał ś.** *spędzić pewien czas na dąsaniu ś.* <Po + Dąsać>

**Podąsanie, a,** blm. p. **Podąsanie ś.**; *dąsy:* Odparło śliczne dziewczę z podąsaniem, nie wiadomo, prawdziwym, czy udanym. Jeż.

**Podąsanie się, a ś.,** blm., **Podąsanie** czynność cz. **Podąsać ś.**

**Podążać, a, ał** p. **Podążyć.**

**Podążanie, a,** blm., czynność cz. **Podążać.**

**Podążenie, a,** blm., czynność cz. **Podążyć.**

**Podążyć, y,ył,** nied. **Podążać** *dążąc, pójść:* P. za nieprzyjacielem. Podążył do miasta wolnym krokiem. Dopędzano i wymijano dużo podwód, do miasteczka podążających. Jeż. Krasne łanie biegły bezładnie, becząc, za niemi zaś podążał jeleń, jakiś zwycięzca z wczorajszej walki. Sienk. <Po + Dążyć>

**Podbaldach, u,** lm. **y** = *kwiatostan, w którym kwiaty mają szypułki nierówne, ale dochodzące do tej samej wysokości działek.* Rost. <Pod + Baldach>

**Podbaldaszkowy** bot.: Marzymłodek P. p. **Marzymłodek.** <Pod + Baldaszkowy>

**Podbałamucenie, a,** blm., czynność cz. **Podbałamucić.**

**Podbałamucić, i, ił** *nieco zbałamucić; bałamucąc, podburzyć:* Azalewiczowie podbałamucili go, czy coś, i chłopiec zniknął. Krasz. <Pod + Bałamucić>

**Podbałkański** *znajdujący ś. pod Bałkanami, właściwy okolicy Bałkanów:* W krajach naddunajskich i podbałkańskich. Kl. <Pod + Bałkański>

**[Podbarbić, i, ił]** *pokrzepić, posilić:* Godnieście nas podbarbili onym piwem.

**[Podbarbienie, a,** blm.] czynność cz. **Podbarbić.**

**Podbarcze, a,** lm. **a** zoot. *część nogi przedniej zwierząt, odpowiadająca anatomicznie przedramieniu ludzkiemu* (antibrachium). <Pod + *Barcze, od Bark>

**Podbarczny** przym. od **Podbarcze.** <Od Podbarcze>

**Podbarkowy** (subacromialis) *znajdujący ś. pod wyrostkiem barkowym.* <Pod + Barkowy>

**Podbarwia, i,** blm. *bejca.* <Pod + *Barwia, od Barwić>

**Podbarwiać, a, ał** p. **Podbarwić.**

**Podbarwianie, a,** blm., **1.** czynność cz. **Podbarwiać. 2.** w technice mikroskopowej, *nadawanie skrawkom tkanek barwy jednej, zanim ś. je podda działaniu barwy drugiej.*

**Podbarwić, i, ił,** nied. **Podbarwiać** *podmalować, zagruntować jedną barwą pod drugi kolor.* <Pod + Barwić>

**Podbarwienie, a,** blm., czynność cz. **Podbarwić.**

**Podbasować, uje, ował** komu = *połechtać czyją próżność, pochlebić komu.* <Pod + Basować>

**Podbasowanie, a,** blm., czynność cz. **Podbasować.**

× **Podbechtacz, a,** lm. **e** p. **Podbechtywacz.** <Od Podbechtać>

**Podbechtać, a, ał,** nied. **Podbechtywać, [Podbełchtywać]** *poduszczyć, podszczuć, podżegnąć, podmówić, namówić, podjudzić, podbuntować:* Podbechtywana ciągle duma Krzysztofa nie pozwalała mu zniżyć ś. do posłuszeństwa widokom dworskim. Szaj. Poczęli siostry podjudzać, podbechtywać braci, no i tak ich poruszali, jak to gniazdo osie. Ork. <Pod + Bechtać>

**Podbechtanie, a,** lm. **a** czynność cz. **Podbechtać:** Nędzne to życie, które potrzebuje ciągłych podbechtań, by nie zgasło. Tarn. Wówczas, czartowskim podbechtaniem wiedziony, schylił ś. i obiema rękoma porwał cudowną dziewczynę. Żer.

**Podbechtywacz, a,** lm. **e,** × **Podbechtacz** *ten, co podbechtuje, podżegacz, podszczuwacz, poduszczyciel.* <Od Podbechtywać>

**Podbechtywać, uje, ywał** p. **Podbechtać.**

**Podbechtywanie, a,** blm., czynność cz. **Podbechtywać.**

**Podbelcze, a,** lm. **a** bud. = **Nadsłupie.** <Pod + *Belcze, od Belka>

**[Podbełchtywać, uje, ywał]** p. **Podbechtać:** Poczęli siostry podjudzać, P. braci. Ork. <Pod + *Bełchtywać, od Bełchtać>

**[Podbełchtywanie, a,** blm.] czynność cz. **Podbełchtywać.**

**[Podbereźnik, a,** lm. **cy]** = **Pobereźnik.**

**Podbestwiać, a, ał** p. **Podbestwić.**

**Podbestwianie, a,** blm., czynność cz. **Podbestwiać.**

**Podbestwić, i, ił,** nied. **Podbestwiać** *podburzyć, podjudzić, podjurzyć, podbuntować; podżec, rozjątrzyć, rozbestwić, rozjuszyć kogo przeciw komu:* Kazimierz, gniewem przeciwko Władysławowi podbestwiony, pokój stanowić rozradził. Błaż. <Pod + Bestwić>

**Podbestwienie, a,** blm., czynność cz. **Podbestwić:** Mucha ziemię ruską wojował, jeśli nie za podbestwieniem, tedy pewnie za przebaczeniem Stefana. Błaż.

**Podbębenkować, uje, ował** *podbić komu bębenka, poduszczyć, podburzyć, podjudzić, podmówić, podżegnąć, podjurzyć.* <Pod + Bębenkować>

**Podbębenkowanie, a,** blm., czynność cz. **Podbębenkować.**

**Podbębenkowy** anat. *znajdujący ś. pod bębenkiem ucha:* Zachwytek P. (recessus hypotympanicus). <Pod + Bębenkowy>

**Podbiał, u,** lm. **y, [Kapusta sterników]** bot. (tussilago) *roś. z rodziny złożonych.* Gatunek: P. pospolity, grzybieniami mniejszemi zwany (t. farfara). <Pod + BIAŁ>

**Podbiałowy** przym. od **Podbiał:** Woda podbiałowa.

**Podbibljotekarz, a,** lm. **e** *pomocnik bibljotekarza:* Nie podobał ś. królowi ani jako lektor, ani jako P. Kraus.

**Podbicie, a 1.** blm., czynność cz. **Podbić:** P. miasta, kraju. Troc. **2.** P. u nogi = *górna, grzbieto-*

[illegible] 3. *górna część buta, przylegająca do podeszwy = wierzch.* 4. [illegible] *czym od uderzenia.* Troc. 5. *podszewka u odzienia; podszycie, podbitka:* Najlepszym podbiciem są lisy.

**Podbicie się, a ś.,** blm. **I.** czynność cz. **Podbić ś.** *2. gatunek choroby [illegible]:* P. ś. [illegible] nie stłuczenie lub pokaleczenie nóg [illegible]

× **Podbiciel, a,** lm. **e** p. **Podbijacz.** L. <Od Podbić>

× **Podbicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podbiciel.** L.

[**Podbiczować. uje. ował**] [illegible] *dopomóc, podać rękę komu.* <Pod + Biczować>

[**Podbiczowanie, a,** blm.] czynność cz. **Podbiczować.**

**Podbić, ije, ił,** nied. **Podbijać I.** co = *uderzywszy od spodu podnieść w górę:* P. piłkę. Barszcz podbijany śmietaną. Bał. Przen.: P. licytującego [illegible] Przen.: P. kogo w dumę = *wzbić.* Przen. P. komu bębenka p. **Bębenek. 2.** P. komu nogę = *uderzyć kogo w nogę, ażeby mu ś. podwinęła.* Przen.: Nieprzyjaciel, chociaż podbity pod nogi, może być, swój czas opatrzywszy, srogi. Mor. A. *(= zwątlony, zbity z nóg; choć mu ś. noga powinie).* 3. komu oczy, gębę = *uderzywszy, uderzając, zrobić mu siniaki pod oczami:* Podbijać oczy, gębę, posinić. Kn. 4. *wbić pod co; bijąc wtłoczyć, wcisnąć:* Podbij podpórki, aby ś. deska nie chwierutała. Troc. P. piasku pod pokłady kolejowe. 5. P. kogo, co = *pobiwszy opanować, wziąć pod swoją władzę, zawojować, zhołdować, ujarzmić:* I podbił jeś wstające na mię pod mię. Ps. flor. *(= podbiwszy poddałeś).* Obce narody, które beł jego ociec Chrabry Bolesław pod ś. podbił. Chwal. Żeby był cały świat podbity, Kato jest nieużyty. Li. Agrykola podbił Brytanję. Lel. P. kraj pod swoje panowanie, pod swoją moc. Przen.: *zniewolić, zhołdować, oczarować, opanować, owładnąć, pociągnąć ku sobie:* Wszystkich serca podbija. Podbiła mię swemi wdziękami. 6. obuwie = *nabić czym jego podeszwy, podkuć:* P. buty, trzewiki gwoździmi, ćwiekami. 7. *przybijając pokryć od spodu:* P. budynek balkami. Troc. 8. *podszyć:* Płaszcz drugim suknem podbity. Mącz. Król w atłasowej szubce, podbitej rysiami. Stryjk. Miał on czarną czamarę, podbitą rysiami. Niem. Przen.: Miał smok ten brzuch chropawym jaszczurem podbity. Tw. **P. ś. I.** × P. *wzbić ś., wznieść ś., wzlecieć, unieść ś.:* Gołębie, podbiwszy ś. w górę, znikły mi z oczu. Stasz. Wysoki lot poety greckiego, gdy ś. do nieba samego podbija. Li. 2. (o koniach, o bydle) *podbić sobie nogi, zbić je sobie od spodu:* Koń mu ś. podbił na grudzie. Pot. Bydlę tuczone na miękkiej i oparzystej paszy prędko ś. podbija. Pilch. <Pod + Bić>

**Podbiec, gnie, gł, Podbiegnąć,** × **Podbieżeć,** nied. **Podbiegać I.** *biegnąc podstąpić pod co, zbliżyć ś. pędem do czego; zapędzić ś., zabiec, podlecieć, podskoczyć, przybiec aż do czego:* Owi, co do zamku z [illegible] podbiegali. Bardz. Wojsko pod Kapitoljum podbiegało. P. Koch. **2.** × P. kogo = *zejść, zdybać, schwycić, przycapić na gorącym uczynku:* Podbiegł śmielca, i kędy śmierci nasnadniejsze przejście, łono mu przejął wieprz dwiema zębami. Żebr. Przen.: *ubiec, uprzedzić, [illegible]:* Musimy [illegible] żeby nas kto nie podbiegł. Bał. **3.** *podejść, nabiec płynąc, [illegible]:* Olbrzym naderwany krwią podbiegnie. Prz. <Pod + Biec>

**Podbieg, u,** lm. **i** gim. *przyrząd gimnastyczny, służący do wbiegania, zbiegania i zeskoków.* <Pod + Bieg>

**Podbiegać, a, ał** p. **Podbiec.** <Pod + Biegać>

**Podbieganie, a,** blm., czynność cz. **Podbiegać.**

**Podbiegły I.** *który podbiegł, nabiegły, ociekły, zaszły:* Jak ś. z sińcami krwią podbiegłemi obchodzić. Perz. **2.** †P. *zbiegany, znużony drogą.* Grabow. <Od Podbiec>

× **Podbiegnąć, gnie, gł** p. **Podbiec.**

× **Podbiegnienie, a,** lm. **a** p. **Podbiegnięcie.**

**Podbiegnięcie, a,** × **Podbiegnienie I.** blm., czynność cz. **Podbiegnąć. 2.** lm. **a** chir.: P. krwawe a. krwią (sugillatio) = *wybroczyna krwi podskórna, siniak, siniec.*

**Podbiegunowiec, wca,** lm. **wcy** *mieszkaniec okolic podbiegunowych:* Góral, stepowiec, P. i t. d. byliby ich przedstawicielami. Karł. <Od Podbiegunowy>

**Podbiegunowy** *blizki bieguna, objęty kołem biegunowym:* Okolica podbiegunowa. Krajobraz P. Mieszkaniec P. <Pod + Biegunowy>

**Podbielały** *który podbielał:* Wiewiórki podbielałe. Mor. *(= białe od spodu.* L.). <Od Pobielać>

**Podbieleć, eje, ał I.** *stać ś. białawym, osiwieć nieco, podsiwieć.* **2.** *zbieleć od spodu.* <Pod + Bieleć>

**Podbielenie, a,** blm., czynność cz. **Podbieleć.**

**Podbieracz, a,** lm. **e** *ten, co podbiera.* <Od Podbierać>

**Podbierać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podebrać.** <Pod + Bierać>

**Podbieranie, a,** blm., czynność cz. **Podbierać:** P. miodu. Troc.

**Podbieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podbierać ś.**

× **Podbieżeć, y, ał** p. **Podbiec:** Słońce twarz powlokło swoję barwą śniadą, bo miesiąc ciemnym podbieżał je kołem. Mias. On podbieżał do ojca. Syrok. <Pod + Bieżeć>

× **Podbieżenie, a,** blm., czynność cz. **Podbieżeć.**

[**Podbij, a,** lm. **e**] p. **Turkuć.** <Od Podbić>

**Podbijacz, a,** lm. **e,** †**Podbójca,** †**Podbiciel** *ten, co podbija, zdobywca:* P. podkładów kolejowych = *robotnik podbijający je.* <Od Podbijać>

**Podbijać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podbić.**

**Podbijak, a,** lm. **i** *narzędzie do podbijania podkładów kolejowych żwirem.* <Od Podbijać>

**Podbijanie, a,** blm., czynność cz. **Podbijać.**

**Podbijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podbijać ś.**

**Podbijka, i,** lm. **i, Podciska, Podtłoczka** rzem. *matryca.* <Od Podbić>

**Podbiórka, i,** blm. p. **Podebranie.**

[**Podbit, u,** lm. **y**] *bolesny pęcherz na podeszwie.*

**Podbitek, a,** lm. **i** wet. *choroba kopyta końskiego, [illegible] podeszwy w kopycie u koni, [illegible] ziela a. sztyngiel.* <Od Podbity>

**Podbitka, i,** lm. **i I.** *szalowanie na belkach pułapu, przygotowane do tynku, podsufitka.* **2.** [P., **Podbiwka**] *podbicie, podszycie, podszewka.* **3.** [P.] *deska zamiast najniższej łaty pod słomianym pokryciem strzechy.* **4.** druk. *justunek w postaci sztabika pod ostatni wiersz kolumny,* **ryga. 5.** zdń. część. w lm. *listwy przybite do belek sufitowych, tworzące pomieszczenie do suszenia kafli.* <Od Podbity>

**[Podbiwka, i,** lm. **i]** p. **Podbitka.** <Od Podbić>

**[Podbliżenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podbliżyć ś.**

**[Podbliżyć się, y ś., ył ś.]** *podejść, podjechać, podsunąć ś. bliżej, zbliżyć ś., przybliżyć ś.* <Pod + Bliżyć ś.>

**Podbłoczkowy** anat. *znajdujący ś. pod błoczkiem* (infratrochlearis): Nerw P. <Pod + Błoczkowy>

**Podboczek, czka,** lm. **czki** tap. *kawał materjału między boczkiem, spodem a tyłem nazewnątrz fotelu, kanapy.* <Pod + Boczek>

†**Podboczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podboczyć ś.**

**[Podbocznica, y,** lm. **e]** *podarunek w jadle, który obdarowany wynosi za pazuchą do domu.* <Pod + Bocznica>

†**Podboczyć się, y ś., ył ś.** *ująć ś. pod boki, wesprzeć ś. rękoma o boki.* <Pod + Boczyć ś.>

**Podbodzenie, a,** blm., czynność cz. **Podbość.**

**Podbość, bódł, bodzie** I. *ubość, ukłóć od spodu, podbić czym ostrym:* Gdy podbodziesz konia, biec prędzej będzie. Sł. wil. *(= dasz mu ostrogę).* 2. przen. *poduszczyć, podjudzić, podszczuć, podżegnąć, podmówić, namówić.* <Pod + Bość>

× **Podbożek, żka,** lm. **żkowie** *półbożek.* L. <Pod + Bożek>

**Podbój, oju,** lm. **oje** *zabór, podbijanie, zdobywanie:* Dla podboju krajów. Nar. Chciwy podbojów. Czynić podboje. <Pod + Bój>

† **Podbójca, y,** lm. **y** p. **Podbijacz:** Nacisk wschodnich podbojców. Bońk. <Pod + * Bójca, BI/BOJ>

× **Podbójczy** przym. od **Podbójca,** *zwycięski:* Daj sobie ową gracką i podbójczą minę, która do poddania ś. zniewala dziewczynę. Tremb. Z podbójczą miną uśmiechnął ś. Rzew. <Od Podbójca>

†**Podbradzać, a, ał** p. **Podbrodzić.**

†**Podbradzanie, a,** blm., czynność cz. **Podbradzać.**

†**Podbrażenie, a,** blm., czynność cz. **Podbrażyć.**

†**Podbrażyć, y, ył** *podpić, podchmielić, łyknąć, podweselić, podochocić sobie:* Gdy sobie człowiek zbytecznie podbraży, to po łacinie *u, ss* dwa razy. Bratk. *(= sus = świnia).* <Pod + * Brażyć, od Braha>

†**Podbrodek, dka,** lm. **dki** p. **Podbródek:** a) P. jest część niższa pod wargą niższą, u mężczyzn dorosłych włosami czyli brodą pokryta. Krup. Niektórzy włosy z jego świętego podbrodka z wielkim radowaniem i jadowistwem targali. Spr. Język do podbrodka strzała, a P. do gardła samego przywdziała. Otw. P. koński. Troc. b) *podgardle, druga broda:* Patrz, jak im wiszą brzuchy z onemi podbrodki, co je tam wytuczyli snadź waszemi snopki. Rej. Nie było z czego żyć wikarjuszom, nie znali, co mieć troisty P. Pulp. c) P. abo łańcuszki, część munsztuka. Dor. Munsztuki mają być z podbrodkiem okrągłym a. kwadratowym, pobielanym, nieostrym. Dor. <Pod + * Brodek, od Broda>

**[Podbrodniczek, czka,** lm. **czki]** *śliniaczek dziecięcy.* <Od * Podbrodnik, od Podbrodny>

**Podbrodny** I. *znajdujący ś. pod brodą.* 2. *tyczący ś. podbródka:* Łańcuszek P. <Pod + * Brodny, od Broda>

†**Podbrodzać, a, ał** p. **Podbrodzić.**

†**Podbrodzanie, a,** blm., czynność cz. **Podbrodzać.**

†**Podbrodzenie, a,** blm., czynność cz. **Podbrodzić.**

†**Podbrodzić, i, ił,** †nied. **Podbrodzać,** †**Podbradzać** *skąpać, wykąpać w wodzie płytkiej, po której można brodzić, wypławić:* Podbrodzał mdłe konie Febus na iberskim brodzie. Koch. J. W Afryce Febus stroni od widoku naszego, podbradzając koni. L. Dobrze jest konia podbradzać aż do kolan. Trzyc. <Pod + Brodzić>

†**Podbronować, uje, ował** *powłóczyć broną, pobronować trochę.* <Pod + Bronować>

**Podbronowanie, a,** blm., czynność cz. **Podbronować.**

**Podbródek, dka,** lm. **dki,** †**Podbrodek** I. anat. = a) *część środkowa szczęki dolnej poniżej wargi, u mężczyzn porastająca włosem; broda, bródka* (mentum). b) *część miękka pod szczęką dolną, nieraz wystająca i zwieszająca ś., podgardle* (regio submentalis). c) *włosy rosnące pod podbródkiem.* 2. [P.] = a) *ściereczka zawiązywana dziecku pod brodę w miejsce śliniaczka.* b) *chustka na szyję, zawiązywana pod brodą.* 3. †P., [P.] *część spodnia uzdeczki.* <Pod + * Bródek, od Broda>

**Podbródkognykowy** anat. *należny do podbródka i kości gnykowej:* Mięsień P., mięsień podbródko-językowy, podbródko-podjęzyczny, × muskuł podbródko-widełkowy: †myszka szczęko-językowej kości, × mięsień brodowo-językowej kości; × mięsień podjęzykowy szczęki; † myszka brodowa a. dziąsłowa, a. czeluściowa kości językowej, †myszka wewnętrzna szczęko-językowa, †muskuł szczęko-hyoidny. <Podbródek + Gnykowy>

**Podbródkopodjęzyczny** p. **Podbródkognykowy.** <Podbródek + Języczny>

**Podbródkojęzykowy** p. **Podbródkognykowy.** <Podbródek + Językowy>

**Podbródkowidełkowy** p. **Podbródkognykowy.** <Podbródek + Widełkowy>

**Podbródkowy** przym. od **Podbródek.** Anat.: Tętnica i żyła podbródkowa (arteria et vena submentalis). <Od Podbródek>

**Podbrudzenie, a,** blm., czynność cz. **Podbrudzić.**

**Podbrudzić, i, ił** *nieco zabrudzić, pobrukać cokolwiek, przybrudzić.* <Pod + Brudzić>

**Podbrukowanie, a,** lm. **a** *zabrukowane miejsce podniesione:* Nejtyczanka zaturkotała na podbrukowaniu. Radl. <Od * Podbrukować>

**Podbrygadjer, a,** lm. **rzy** *stopień niższy od brygadjera, pomocnik brygadjera:* Korpus kadetów składał ś. z czterech brygad, na czele których stali brygadjer i P. Kraus. <Pod + Brygadjer>

**Podbrzeźniak, a,** lm. **i** bot. p. **Grzyb.** <Od Podbrzeżny>

†**Podbrzeże, a,** lm. **a** p. **Pobrzeże.** Troc. <Pod + * Brzeże, od Brzeg>

†**Podbrzeżny** p. **Pobrzeżny:** Do tajemnych ustępów podbrzeżnych uchodzi. Otw. <Pod + Brzeżny>

**[Podbrzuchnik, a,** lm. **i]** *część uprzęży końskiej: rzemień zapinany około brzucha konia, poprąg.* <Po + * Brzuchnik, od Brzuch>

**Podbrzuchowy** p. **Podbrzuszny:** Żyła podbrzuchowa. Krup. <Pod + Brzuchowy>

**[Podbrzusie, a,** blm. **a]** p. **Podbrzusze.** <Pod + Brzusie>

**Podbrzusze, a,** lm. **a, [Podbrzusie]** *dolna część brzucha od pępka do pachwin.* × podpępcze. † podczerewie. [podołek] (hypogastrium). 2. *części rodne niewieście,* † podczerewizna. 3. [P.] *wgnieg, cycek.* < Pod + * Brzusze, od Brzuch

**Podbrzuszny, Podbrzuchowy. 1.** *znajdujący ś. pod brzuchem.* **2.** anat. *ściągający ś. do podbrzusza, podpępkowy* (hypogastricus): Nerw P. Tętnica, żyła podbrzuszna. < Pod + Brzuszny

**[Podbuczki, ów,** blp., **Borodajki, Ssawki]** *odmiana ziemniaków.*

**Podbudować, uje, ował,** nied. **Podbudowywać 1.** *część spodnią budowli wstawić, podmurować.* **2.** *poprowadzić nieco dalej budowanie, wznieść cokolwiek wyżej budowlę.* < Pod + Budować >

**Podbudowanie, a 1.** blm., czynność cz. **Podbudować. 2.** p. **Podbudynek.** Troc.

**Podbudowywać, a, ał** p. **Podbudować.**

**Podbudowywanie, a,** blm., czynność cz. **Podbudowywać.**

**Podbudynek, nku,** lm. **nki, Podbudowanie 1.** *przybudówka, przybudowanie, część budynku przybudowana.* Sł. wil. **2.** *spodnia część budynku.* < Pod + Budynek >

**Podbudzać, a, ał** p. **Podbudzić.**

**Podbudzanie, a,** blm., czynność cz. **Podbudzać.**

**Podbudzenie, a,** blm., czynność cz. **Podbudzić.**

**Podbudziciel, a,** lm. **e, [Pobudca]** *ten, co podbudza, podżegacz, poduszczyciel.* L. < Od Podbudzić >

**Podbudzicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podbudziciel; [Podbudzka].**

**Podbudzić, i, ił,** nied. **Podbudzać 1.** *pobudzić, poduszczyć, podżegnąć do czego, podbuntować, namówić, być bodźcem do czego, zagrzać, podbuntować, popchnąć:* Spiskowi podbudzili tłum. **2.** przen. *podniecić, orzeźwić, ożywić, poruszyć:* Władze podbudzające, które działają na jestestwa ożywne. Śniad. J. Eter podbudza organizm. Chęć sławy podbudza ludzi do czynów. < Pod + Budzić >

**[Podbudzka, i,** lm. **i]** p. **Podbudzicielka:** Z siostry taka P., ciągle go buntuje. < Od Podbudzić >

**Podbuntować, uje, ował** *podżegając zbuntować; wzburzyć, zrewoltować, podbechtać, podburzyć.* < Pod + Buntować

**Podbuntowanie, a,** blm., czynność cz. **Podbuntować.**

**Podburzać, a, ał** p. **Podburzyć.**

**Podburzająco** *w sposób podburzający:* Na umysł poety insynuacje te oddziałały P. Chm.

**Podburzanie, a,** blm., czynność cz. **Podburzać.**

**Podburzenie, a,** blm., czynność cz. **Podburzyć:** Uciemiężony lud do podburzenia łatwy. Stasz.

**Podburzyciel, a,** lm. **e, † Poburzyciel** *ten, co podburza, podżegacz, poduszczyciel, podszczuwacz.* < Od Podburzyć >

**Podburzycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podburzyciel.**

**Podburzyć, y,ył,** nied. **Podburzać 1.** *wzburzyć, podbechtać, podniecać, podjudzić, podmacić, podbuntować:* Tych dróg będą chcieli szukać, mieszając i podburzając ludzi, jakoby wszystkiego zniknąć mogli. Kochan. Lud uciemiężony łatwo P. Przen.: Płomień wiatrem podburzony pożera, co napada. Lubom. < Pod + Burzyć >

**[Podbyrkować, uje, ował]** *dawać lepiej jeść jagniętom a. chorym owcom, odłączywszy je od innych.* Przen.: Matka Józka rada widzi, to go i podbyrkuje. One matki to rade podbyrkujom parobków, coby brali dziewki, a niech sie ino który ozeni, to mu sie hnet półmisek ozbije. < Pod + * Byrkować, od Byrka >

**[Podbyrkowanie, a,** blm.] czynność cz. **Podbyrkować.**

† **Podcechować, uje, ował** *podznaczyć tajemniczo:* P., podznaczyć tajemniczo, a nic rzekomo nie bacząc, baczyć, *subnoto.* Mącz. < Pod + Cechować >

† **Podcechowanie, a,** blm., czynność cz. **Podcechować.**

**[Podcepie, a,** lm. **a]** *rząd snopków.* < Pod + * Cepie, od Cep >

× **Podcerulik, a,** lm. **cy** p. **Podcyrulik.** < Pod + Cerulik >

† **Podchadzać, a, ał, [Podchadzać]** p. **Podejść.** < Pod + Chadzać >

**Podchadzanie, a,** blm., czynność cz. **Podchadzać.**

**Podchędażać, a, ał** p. **Podchędożyć.**

**Podchędażanie, a,** blm., czynność cz. **Podchędażać.**

**Podchędożenie, a,** blm., czynność cz. **Podchędożyć.**

**Podchędożyć, y,ył,** nied. **Podchędażać** *podczyścić, oczyścić nieco:* Ule na wiosnę podchędażać. Haur. < Pod + Chędożyć >

**[Podchlać, a, ał, Pochlać]** se = *podjeść sobie.* < Pod + Chlać >

**[Podchlanie, a,** blm.] czynność cz. **Podchlać.**

**[Podchlastanie, a,** blm.]: Przysed do ni, spojrzał po ni: jak ji dał P. pomiędzy obrastanie, aż sytkie kołtuny sie na nij zatrzęsły. < Pod + Chlastanie >

**Podchlebca, y,** lm. **y** p. **Pochlebca.** < Od Podchlebić >

**Podchlebiacz, a,** lm. **e** p. **Pochlebca.** < Od Podchlebiać >

**[Podchlebiaczka, i,** lm. **i]** forma ż. od **Podchlebiacz.** *pochlebczyni.*

**Podchlebiać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pochlebić.**

**1. [Podchlebiajek, jka,** lm. **jkowie]** *pochlebca.* < Od Podchlebiać >

**2. [Podchlebiajek, jka,** lm. **jki]** p. **2. Podchlebnik.**

**Podchlebianie, a,** blm., czynność cz. **Podchlebiać.**

**Podchlebianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podchlebiać ś.**

**Podchlebić, i, ił** i **P. ś.** p. **Pochlebić.** < Pod + Chlebić >

**Podchlebienie, a,** blm., czynność cz. **Podchlebić.**

**Podchlebienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podchlebić ś.**

**[Podchlebnąć, nie, nął, Podchlibnąć]** *pochlebić.* < Pod + * Chlebnąć, CHLEB >

**Podchlebnie** przys. od **Podchlebny.**

**[Podchlebnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podchlebnąć.**

**1. [Podchlebnik, a,** lm. **cy]** p. **Pochlebca.** < Pod + CHLEB >

**2. [Podchlebnik, a,** lm. **i, Podchlibnik, Podchlebiajek]** *pokrywica nakładana na tłuczkę od kierzni, aby ś. śmietana nie rozpryskiwała w czasie robienia masła.* < p. Pochlibnik >

**Podchlebny 1.** p. **Pochlebny. 2.** [P.] *posłuszny, grzeczny.* < Pod + * Chlebny, CHLEB >

† **Podchlebować, uje, ował** i † **P. ś.** p. **Pochlebić.**

† **Podchlebowanie, a,** blm., czynność cz. **Podchlebować.**

† **Podchlebowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podchlebować ś.**

**Podchlebstwo, a,** lm. **a** p. **Pochlebstwo.** <Pod + CHLEB>

[**Podchlibiać, a, ał** i **P. ś.**] p. **Podchlibić.** <Z Podchlébiać>

[**Podchlibianie, a,** blm.] czynność cz. **Podchlibiać.**

[**Podchlibianie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podchlibiać ś.**

[**Podchlibić, i, ił,** nied. **Podchlibiać, Potlebiać**] *pochlebić.* [**P. ś.**] *przypochlebić ś., przypodobać ś. komu.* <Z Podchlébić>

[**Podchlibienie, a,** blm.] czynność cz. **Podchlibić.**

[**Podchlibienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podchlibić ś.**

[**Podchlibnik, a,** im. **i** p. **2. Podchlebnik.** <Pod + *Chlibnik, od Chlibać>

**Podchloran** potasu, chem. *woda Labarraque'a,* KClO. <Pod + Chloran>

† **Podchłopie, a,** lm. **a** *wyrostek, młody chłop, młodzik, młokos:* Teraz ś. małpa z podchłopia wyrwała. Kochan. <Pod + *Chłopie, od Chłop>

**Podchmiel, u,** blm. *podchmielenie sobie, stan, w którym ś. znajduje ten, co sobie podchmielił:* Nie jestem pijany, jestem tylko w podchmielu. Zabł. <Pod + Chmiel>

**Podchmielać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podchmielić.**

**Podchmielanie, a,** blm., czynność cz. **Podchmielać.**

**Podchmielanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podchmielać ś.**

**Podchmielenie, a,** blm., czynność cz. **Podchmielić.**

**Podchmielenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podchmielić ś.**

**Podchmielić, i, ił,** nied. **Podchmielać 1.** co = *chmielem nieco zaprawić, poddać chmielu do czego.* Troc. Przen.: Chłopek, mózg podchmieliwszy, jedzie krzycząc z miasta. Ryb. J. **2.** P. sobie, a. **P. ś.,** × **Podhumorzyć ś.** *podpić sobie, podweselić sobie:* Kto ś. na chleb żołnierski, kto na nędzę żali, kiedy sobie podchmieli, a nie raczej chwali Bacha z Cyterą? Nar. Pili sobie, tańczyli, trochę sobie podchmielili. Mick. <Pod + Chmielić>

**Podchmielony 1.** *zaprawiony chmielem.* **2.** *który sobie podchmielił, nawpół pijany:* <Od Podchmielić>

**Podchmurnieć, eje, ał** *stać ś. nieco chmurnym, nachmurzyć ś. trochę:* Aleksander podchmurniał. Krasz. <Pod + Chmurnieć>

**Podchmurnienie, a,** blm., czynność cz. **Podchmurnieć.**

**Podchmurny** *podobłoczny, podniebny, nadziemski:* Widząc tę światłość, którą... wszelka natura podchmurna świeci. Słow. <Pod + Chmurny>

**Podchodny 1.** *podchodzący jeden pod drugiego, stykający ś. jeden z drugim.* **2.** lek.: Zimnica podchodna = *której napady stykają ś. z sobą* (febris subintrans). **3.** myśl.: Polować na podchodnego = *polować, podchodząc zwierza.* <Pod + Chodny>

[**Podchodzalszy**] *starszy, niemłody:* Stary nie jest, ale jest P. <Pod + *Chodzalszy, od Chodzić>

**Podchodzenie, a,** lm. **a, Podchód** czynność cz. **Podchodzić:** Konie, zwyczajne podchodzeń i napadów, szły wilczym chodem. Sienk.

**o cho zić, i, ił 1.** p. **Podejść. 2.** † P. sobie, dok. *zmordować ś. trochę chodzeniem, schodzić ś. trochę.* Kn. <Pod + Chodzić>

**Podchorąży, ego** lm. **owie 1.** w daw. Rzpltej polskiej, *żołnierz, który nosił w wojsku chorągiew:* P., namiestnik chorążego. Troc. **2.** za Królestwa Kongresowego, *podoficer kandydat na chorążego:* Szkoła podchorążych. <Pod + Chorąży>

**Podchować, a, ał,** nied. **Podchowywać 1.** *odchować trochę; chowając doprowadzić do pewnego wieku, podpaść:* P. prosię, źrebię. **2.** × P. *dać odpocząć, wytchnąć; popaść, odżywić:* Podchowawszy konie, pojedziem do Lwowa. Cz. **P. ś.** *zostać podchowanym, uchować ś. do pewnego wieku:* Zwierzęta, skoro ś. urodzą i trochę podchowają, potrzeby swoje same sobie opatrzyć mogą. Skar. <Pod + Chować>

† **Podchowały** *podhodowany, podchowany, podrosły:* Chlewik ma być dla prosiąt podchowałych. Haur. <Od Podchować>

**Podchowanie, a,** blm., [**Podchówek**] czynność cz. **Podchować.**

**Podchowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podchować ś.**

**Podchowywać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podchować.**

**Podchowywanie, a,** blm., czynność cz. **Podchowywać.**

**Podchowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podchowywać ś.**

**Podchód, odu,** lm. **ody 1.** *ukradkowa wycieczka pod co; podjazd:* Admirał, nie wątpiąc, że nowe podchody Maury czynią, wraz ku nim zwracać każe przody. Przyb. Odbył z Kmicicem wszystkie podchody pod Chowańskiego. Sienk. Stary, osiemdziesięcioletni chłop, ale krzepki jeszcze i śmiały, a do podchodów pod woły jedyny. Tet. **2.** [P.] *takie urządzenie wozu, powozu i t. p., iż przednie koła przy zawracaniu podchodzą pod spód wehikułu,* skręt. **3.** 2. pp. **a** *jakaś gra:* Siadszy w kącie, grają w podchoda. **4.** woj. *przykop.* <Pod + Chód>

[**Podchówek, wku,** blm.] p. **Podchowanie.**

**Podchrapywać, uje, ywał** = **Pochrapywać.**

**Podchrapywanie, a,** blm., czynność cz. **Podchrapywać:** Z chórem tym złączyło ś. i P. Krystyny. Orzesz.

† **Podchwactwo, a,** lm. **a** *zelżywość, potwarz.* Glos. (contumelia).

× **Podchwalenie, a,** blm., czynność cz. **Podchwalić.**

× **Podchwalić, i, ił** *chwaląc podnieść, wynieść; wysławić:* Garczyński nie miał i trzeciej części jego ducha, choć tak w obłoki podchwalony przez Mickiewicza. Krasiń. <Pod + Chwalić>

**Podchwycenie, a,** blm., **Podchwyt** czynność cz. **Podchwycić:** P. listów. Troc.

**Podchwycić, i, ił,** [**Podchycić**], nied. **Podchwytywać,** † **Podchwytawać,** × **Podchwytać,** [**Podchytać**] **1.** *chwyciwszy, podtrzymać, podjąć; schwycić znienacka, przejąć, złapawszy, przytrzymać:* Ujrzawszy wisielca, podchwycił go jeszcze nieuduszonego. Mieliny podchwytują spód czajek, i one więzną w mule. Kras. Zgiełk, podchwytywany z przodu, z boków i z tyłu przez echa, zmieniał ś. w rodzaj odgłosu... Jeż. Śmierć nigdy nie podchwyci cnotliwego. Troc. (= *nie zaskoczy nieprzygotowanego*). Słowa, listy podchwytują. Troc. P. kogo w słowie, w mowie. Troc. Bywają momenta, gdzie postępek nagły dokazuje wszystkiego, jakoby podchwytując nagle, czego, zwyczajnym trybem idąc, nie można dokazać. Ustrz. Jakób

podchwycił błogosławieństwo moje. Wuj. Rzekł [illegible] wędką podchwytnem. Niem. Podchwytuje słowa i najmniejsze śpieguje ruszenie. L. (= łapie za słówka). Zacząłem go podchwytać w słowach i nieznacznie [illegible]. L. Podchwytali Pana Jezusa, aby go jako oskarżyć mogli. Wr. Faryzeuszowie radzili ś., jakoby Jezusa podchwycili w mowie. Skar. Jedno słowo wyrzekłem do niej, i to podchwycono. L. Podchwytywali Cycerona krytycy, że aż nadto często perjody swoje kończy tym pięknym spadkiem: *esse videatur.* Pir. (= *złapywali go na tym*). Na tak gruntem podchwyconym królestwie, zawstydził ś. L. Chciał go podstąpić a P. w jakich omyłkach jego. Rej. Nie podchwycisz franta tego. Troc. Bardzo tego byli pilni, aby go w jakiej omyłce P. Rej. **2.** *rzec, odezwać ś., podchwytując okazję, wtrącić, zauważyć:* Na Boga, cóż ś. stało? podchwycił Bajbuza niespokojnie. Krasz. Jak to? podchwyciła pani. Jord. **3.** *podejść:* P. czyją dobrą wiarę. A pilnują iście tego, aby w czym podchwycili duszę moję. Rej. Niechaj patrzy na wsze strony, aby nie był podchwycony. Jak. W. Synowie Stefana, w królestwie ojcowskim podchwyceni będąc, do Polski ś. uciekli. Błaż. Potrzeba im wprzódy było w czym go P. Kajs. (= *złapać*). <Pod + Chwycić>

**Podchwyt, u,** lm. **y I.** p. **Podchwycenie:** Sam ś. uczy, chociaż mu nie pokazują, ...usiłuje podchwytem zbadać tajemnice rzemiosła. Jeż. Napad był podchwytem, za którym w odwodzie stała siła orężna. Jeż. **2.** cieś. *rodzaj wiązania wiszącego,* hengiewerk. **3.** gim. *chwycenie drążka tak, żeby grzbiet ręki znajdował ś. pod drążkiem, a palce z wierzchu jego.* <Pod + Chwyt>

†**Podchwytacz, a,** lm. **e** p. **Podchwytywacz:** Na wykrętną mowę nie zawżdy trzeba odpowiadać dla podchwytaczów. Bud. Któż ś. takowych podchwytaczów na świecie przesłucha? Pim. <Od Podchwytać>

×**Podchwytać, a, ał** p. **Podchwycić.** <Pod + Chwytać>

†**Podchwytanie, a,** blm., czynność cz. **Podchwytać.**

†**Podchwytawać, a, ał** p. **Podchwycić.**

†**Podchwytawanie, a,** blm., czynność cz. **Podchwytawać.**

†**Podchwytka, i,** lm. **i,** [**Podchytka**] *podstęp, łapka, pułapka, sidło, to, czym podchwytują:* Chytrości a podchwytki, *captiunculae.* Mącz. <Od Podchwycić>

†**Podchwytliwie** przys. od **Podchwytliwy:** *Captiose,* chytrze, P. Mącz.

†**Podchwytliwość, i,** lm. **i** rz. od. **Podchwytliwy:** zdrady a podchwytliwości, *captiones.* Mącz.

†**Podchwytliwy** *skłonny do podchwytywania, podstępny,* [illegible] *podejścia kogo:* Umysł P. Fred. A. Filip starał ś. uwodzić przez najpodchwytliwsze oświadczenia tych, na których godził zgubę. Nagur. <Pod+CHWYT>

†**Podchwytywacz, a,** lm. **e,** †**Podchwytacz** *ten, co podchwytuje.* <Od Podchwytywać>

**Podchwytywać, uje, ywał** p. **Podchwycić.**

**Podchwytywanie, a,** blm., czynność cz. **Podchwytywać.**

[**Podchybować, uje, ował**] *podrzucać:* Czyj dar nie podchybujcie, dajcie swój dar. Gwar. <Pod + Chybować>

[**Podchybowanie, a,** blm.] czynność cz. **Podchybować.**

[**Podchycenie, a,** blm.] czynność cz. **Podchycić.**

[**Podchycić, i, ił**] p. **Podchwycić.** <Podch(w)ycić>

[**Podchyciny, in,** blp.] *podejście, podstęp.* <Od Podchycić>

**Podchylać, a, ał** p. **Podchylić.**

**Podchylanie, a,** blm., czynność cz. **Podchylać.**

**Podchylenie, a,** blm., czynność cz. **Podchylić.**

**Podchylić, i, ił,** nied. **Podchylać I.** *podgiąć, nachylić co pod co.* L. **2.** [P.] *uchylić:* P. drzwi. <Pod + Chylić>

[**Podchytać, a, ał**] p. **Podchwycić.** <Podch(w)ytać.>

[**Podchytanie, a,** blm.] czynność cz. **Podchytać.**

[**Podchytka, i,** lm. **i**] p. **Podchwytka.**

[**Podchyże, a,** lm. **a, Podścienie**] *obejście bezpośrednie około domu.* <Pod + *Chyże, od Chyża>

**Podciąć, podetnie, podciął,** [**Podcic**] **I.** *przyciąć, zebrać od spodu, podstrzyc; ściąć od dołu, poderznąć, podkosić:* P. suknię za długą. P. grzywkę. Zboże na tym polu kosą podetną, zbiorą i do stodoły zwiozą. Jan. Trawa, kwitnąc rano, w wieczór podcięta, obraca ś. w siano. Ryb. Błędu korzeń podcięty. Skar. P. drzewo, korzenie, chwast. Troc. Pnie podcięte, aby statkom płynącym nie szkodziły. Świt. Kosarze i fijołki i trawę podcięli. Kras. Przen.: Król pruski biskupowi warmieńskiemu płaszcz bardzo podciął. L. (= *okroił mu dochody*). **2.** *naciąć, naderznąć, zaciąć, przyciąć od spodu:* Urodziwe cyprysy bystrą siekierą u spodu podcina. Ustrz. Dąb podcięty z ogromnym rumorem ś. wali. Tw. Dzik Anceusza kłem srogim podcina. Bardz. Podcinać żyły. Kn. Podcięto mu żyły suche. Troc. Dawid podciął żyły woźnikom. Leop. Podcięte nogi nie tylko chybkość swą tracą, ale też jeszcze kalectwa dostają. Pilch. Ołtarze padały pod razami tej samej siekiery, która podcinała trony. Jeł. Jakby mu kto podciął goleni, upada. Pot. Goni śmierć i uciekającego i podcina golenie. Birk. Przen.: Nic łatwiejszego, jak P. i obalić kurze nóżki, na których wznosi ś. wielki gmach oskarżenia. Wszystkim podciął szumny Bachus nogi. Pot. (= *z nóg ich zwalił, odjął im nogi*). **3.** *zaciąć (= uderzyć) od dołu:* Podcinaj konie, choćby paść miały. Bał. <Pod + Ciąć>

**Podciąg, u,** lm. **i I. a.** [**Pociąg**] = a) *siestrzan, tram, stragarz, belka gruba, podtrzymująca mniejsze poprzeczne w pułapie.* b) p. **Jętka. 2.** †P. *cięciwa łuku gieometrycznego.* Troc. <Pod + Ciąg>

**Podciągać, a, ał** p. **Podciągnąć.**

**Podciąganie, a,** blm., czynność cz. **Podciągać.**

**Podciągnąć, nie, nął,** nied. **Podciągać I.** *pociągnąć ku górze:* P. spodnie, szelki. P. ciężar na bloku. **2.** *zaciągnąć pod co:* Podciągnął go pod drzewo. **3.** przen.: P. pod co = *podprowadzić, poddać; ściągnąć, sprowadzić, zaliczyć do czego:* Wszystko podciągnęli pod jedną kategorję. Krzyżacy jak świeckie rzeczy, tak i duchowne podciągali pod swoję władzę. Nar. Sukcesją swoję pod prawo dożywocia przyszłej małżonki mojej podciągam i kładę. L. ×Prawda ta pod żadną wątpliwość podciągniona być nie może. L. **4.** [P.] *pociągnąć:* Czy cię potę ku niemu nie pociągo, smarkulo? Tet. **5.** [P.] *podejść, zbliżyć ś.* **6.** *pociągnąć zbytnio z butelki, podpić sobie:* Najwięcej boję ś. tego, żeby sobie nadto nie podciągnęli. Kaczk. **7.** garb.: Podciągać skórę = *groszkować w wykończalni korkiem w celu jej zmiękczenia.* **P. ś.** *zostać podciągniętym:* Spodnie nie dadzą ś. więcej P. <Pod + Ciągnąć>

**Podciągnienie**, a, blm. **Podciągnięcie.**

**Podciągnięcie**, a, blm., **Podciągnienie** czynność cz. **Podciągnąć.** Chir.: P. macicy opadłej (elevatio uteri).

**Podciągowy** przym. od **Podciąg**: Wspornik P.

× **Podciążka**, i, lm. i prow. *szelka od spodni.* <Pod + * Ciążka, CIĘG/CIĄG/CIĘŻ CIĄŻ TĘG/TĄG>

**[Podcic, podetnie, podciął]** p. **Podciąć.**

**Podciec, cze, kł, Podcieknąć**, nied. **Podciekać** *zaciec pod co, podpłynąć, podejść*: Woda w czasie ulewy pod dom podcieka. <Pod + Ciec>

**[Podciech, a**, lm. **y, Podcioch]** *nazwa rodzaju grzybów*: boletus. <Pod + CIECH>

**Podcieczenie, a**, blm., czynność cz. **Podciec.**

**Podciekać, a, ał** p. **Podciec.**

**Podciekanie, a**, blm., czynność cz. **Podciekać.**

**Podciekły** *który podciekł.* L.

**Podcieknąć, knie, kł** p. **Podciec.** <Pod + Cieknąć>

**Podcieknięcie, a**, blm., czynność cz. **Podcieknąć.**

**!Podciemieniowy** p. **Podciemienny.** <Pod + Ciemieniowy>

**Podciemienny, !Podciemieniowy** anat. *znajdujący ś. pod ciemieniem a. pod kośćmi ciemiennemi* (subparietalis). <Pod + Ciemienny>

**Podciemnić, i, ił** *przyciemnić (barwę).* <Pod + Ciemnić>

**Podciemnienie, a**, blm., czynność cz. **Podciemnić.**

† **Podcienbitka, i**, lm. **i** p. **Podsiębitka.** L. <Zam. Podsiębitka, przez sld. do Podcień - Podsień>

**Podcienić, i, ił** p. **Podcieniować**: Oczy duże, podcienione sinością, znamionowały jednę z ognistych organizacji. <Pod + Cienić>

**Podcienie, a**, lm. **a I.** a. × **Pocień**, † **Pociem**, **[Pociemek]** *miejsce ocienione, cień*: Wyszedł na P. L. Wodzisz mię ku podcieniom komnat. Wysp. Na łąkach i na podcieniu górskim leżał mrok głęboki. Żer. **2. [P., Podcień, Podsień, Podścień]** *daszek na słupkach u wejścia domów o szczytach zwróconych ku frontowi*: Domostwo z wystającemi podcieniami na słupach. Żer. **3.** *podejście, podjazd u wejścia do domu*: Dał ś. słyszeć na brukowanym podcieniu radosny tętent kopyt końskich. Żer. <Pod + * Cienie, od Cień>

**Podcienienie, a**, blm., czynność cz. **Podcienić.**

**Podcieniować, uje, ował, Podcienić**, nied. **Podcieniowywać** *wycieniować dla wydobycia efektu; przyciemnić od spodu.* Przen.: Figura Wołodyjowskiego jest w miarę i nader umiejętnie podcieniowana. Kozł. *(= wykończona).* <Pod + Cieniować>

**Podcieniowanie, a**, blm., czynność cz. **Podcieniować.**

**Podcieniowywać, a, ał** p. **Podcieniować.**

**Podcieniowywanie, a**, blm., czynność cz. **Podcieniowywać**: Specjalista w odtwarzaniu charakterów, w ich cieniowaniu i podcieniowywaniu. Nagan.

**Podciennik, a**, lm. **i** leśn. *drzewo zachowane przez jedną na drugą kolej w lasach nizkopiennych połączonych.* Sł. wil.

**[Podcień, a**, lm. **e]** p. **Podcienie.** <Pod + Cień>

**[Podciep, a**, lm. **y, Podciepek, Zamiennik, Odmieniec]** *podrzutek.* <Pod + CIEP>

**[Podciepek, pka**, lm. **pki]** p. **Podciep.**

**Podcierać**, a, **ał** p. **Podetrzeć.**

**Podcieranie, a**, blm., czynność cz. **Podcierać.**

† **Podcierpieć**, i, **ał** *przycierpieć nieco.* <Pod + Cierpieć>

† **Podcierpienie, a**, blm., czynność cz. **Podcierpieć.**

× **Podciesać, sze, sał** p. **Podciosać.** <Pod + Ciesać>

× **Podciesanie, a**, blm., czynność cz. **Podciesać.**

**Podcieś, i**, lm. **e, Podcios, u** *podwalina, przycieś, pierwsza sztuka drzewa, zaczynająca u spodu ścianę w budowli drewnianej.* <Pod + CIOS>

**Podcięcie, a I.** blm., czynność cz. **Podciąć. 2.** × P., lm. **a** *miejsce podcięte, nacięcie, karb, wrąb.* <Pod + Cięcie>

**Podciągacz, a**, lm. **e** *popręg, pas, którym ściągają konia.* <Pod + CIĘG/CIĄG/TĘG/TĄG>

× **Podcięto** przys. *w sposób podcięty, niezupełnie, niekompletnie, ułamkowo*: Nazwy miast w rękopismach i na krajobrazie niedostatecznie lub P. pisane. Lel. <Od Podcięty, od Podciąć>

**Podcięty I.** im. od **Podciąć**: Podcięte drzewo. Troc. **2.** gm. *urznięty nieco, podpiły, nieco pijany, podchmielony, podochocony.* <Od Podciąć>

**[Podcignąć, nie, nął]** p. **Podciągnąć.**

**[Podcignięcie, a**, blm.] czynność cz. **Podcignąć.**

**Podcin, u** lm. **y** bart. *drzewo bartne z wierzchołkiem uciętym o kilka stóp nad barcią z powodu starości.* < Pod + TN/CIN>

**Podcinać, a, ał** p. **Podciąć.**

**Podcinanie, a**, blm., czynność cz. **Podcinać.**

**Podcinek, nka**, lm. **nki, Przecinak** kow. *mesel do podków.* <Pod + * Cinek, TN/CIN>

**[Podcioch, a**, lm. **y]** p. **Podciech.**

**Podciołek, łka**, lm. **łki I.** *cielę podchowane, bukat.* **2.** myśl. p. **Jeleń.** <Pod + Ciołek>

**Podcios, u**, lm. **y I.** p. **Podcieś. 2.** p. **Podczos. 3.** *miejsce podciosane ze spodu.* **4.** gór. p. **Ocios.** <Pod + CIOS>

**Podciosać, esze, osał,** × **Podciesać**, † **Podczosać**, nied. **Podciosywać**, † **Podczosywać** *podciąć, ciosając*: P. drzewo. Przen.: P. języka komu = *pohamować, ukrócić go w wielomówności.* L. <Pod + Ciosać>

**Podciosanie, a**, blm., czynność cz. **Podciosać.**

**Podciosowy** *służący do podciosywania, do robienia podciosów*: Kilof P. Łab. <Od Podcios>

**Podciosywać, uje, ywał** p. **Podciosać.**

**Podciosywanie, a**, blm. czynność cz. **Podciosywać.**

**Podciska, i**, lm. **i, Podbijka** rzem. *matryca.* <Pod + CISK>

**Podciskać, a, ał** p. **Podcisnąć.** <Pod + Ciskać>

**Podciskanie, a**, blm., czynność cz. **Podciskać.**

× **Podcisnąć, śnie, snął**, nied. **Podciskać I.** *przycisnąć z dołu, z pod spodu.* **2.** *podgnieść.* **3.** *podrzucić.* L. <Pod + Cisnąć>

**Podciśnienie, a**, blm. p. **Podciśnięcie.**

**Podciśnięcie, a**, blm., **Podciśnienie** czynność cz. **Podcisnąć.**

**[Podciw]** p. **Poczciwy**: To człowiek P. <Z Poczciw>

**[Podciwy]** p. **Poczciwy.** <Z Poczciwy>

**Podcyckowy** p. **Podcycowy.** <Pod + Cyckowy>

**Podcycowy, Podcyckowy I.** *znajdujący ś. pod sutkami niewieściemi*, podsutkowy. **2.** *znajdujący ś. pod wymieniem zwierząt*, podwymienny.

**Podcyfrować, uje, ował I.** *oznaczyć cyfrą u spodu.* **2.** *podpisać swojemi cyframi, podpisać skróconym*

*podpisem, położyć pod czym prezentatę, zacyfrować:* P. kruljon referatu. <Pod + Cyfrować>

**Podcyfrowanie, a,** blm. czynność cz. **Podcyfrować.**

[**Podcykać, a, ał**] p. **Podcyknąć.** <Pod + Cykać>

[**Podcykanie, a,** blm.] czynność cz. **Podcykać.**

[**Podcyknąć, nie, nął,** nied. **Podcykać**] *poddoić.* <Pod + Cyknąć>

[**Podcyknięcie, a,** blm.] czynność cz. **Podcyknąć.**

**Podcyrklować, uje, ował** *podznaczyć cyrklem.* <Pod + Cyrklować>

**Podcyrklowanie, a,** blm., czynność cz. **Podcyrklować.**

**Podcyrulik, a,** lm. **cy,** ×**Podcerulik** *pomocnik cyrulika.* <Pod + Cyrulik>

**Podcywilizować, uje, ował** *niezupełnie, nieco ucywilizować:* Chęć popisu przed nieznanymi z jaką buta i paradą jest cechą wszystkich nieco podcywilizowanych ludów. Krasz. <Pod + Cywilizować>

**Podcywilizowanie, a,** blm., czynność cz. **Podcywilizować.**

[**Podczas, u,** lm. **y**] p. **Podczos.**

**Podczas** przyi.: P. czego = *za czasu, w czasie, w trakcie czego, czasu czego, w co, jednocześnie z czym:* P. zimy. P. mojego pobytu na wsi. P. kazania. P. mojej nieobecności. P. gdy... = *w tym czasie, kiedy...; gdy tymczasem...* Oddany prywacie, P. gdy wszyscy pochłonięci są sprawami publicznemi. <Pod + Czas>

†**Podczas** przys. **I.** a. [**Podczas**], †**Podczasem** *czasem, czasami, niekiedy, nieraz:* I głupi P. mądrze odpowie. Kn. Rzadko, ale przecię P. to bywa. Fur. Bo choć podczas prawda musi ustępować zdradzie. Kochan. P. w podłej sukmanie najdzie ś. pańskie zdanie. Kn. P. dowcip wyborny w kącie leży. Kn. Nie dziw, że stał ś. podejrzliwym, porywczym, a P. nawet okrutnym. Krasz. I przez dziecinne usta Bóg P. wolę swoją objawia. Orzesz. Milczącą i obojętną, P. nawet i niechętliwą być ona nie przestawała. Orzesz. Rozum P. prawdy umie nie widzieć i nieprawdę mówić. Orzesz. Przezwiska swoje mają, P. od ojców i dziadów w puściźnie otrzymane, a P. osobistą jakąś przywarą czy cnotą... nabyte. Orzesz. **2.** × *P. tymczasem:* P. niema jej doma—u twoich we Wrocławiu. Krasz. <Pod + Czas>

†**Podczasem** przys. p. †**Podczas:** Choć go ludzie P. mają za dobrego, ale go P. Bóg poleci miedzy potępione. Kaz. 1555. < Pod + Czasem, od Czas>

×**Podczasować, uje, ował** *odpocząć nieco.* Krasz. <Pod + Czasować>

×**Podczasowanie, a,** blm., czynność cz. **Podczasować.**

**Podczastwo, a,** blm. p. **Podczaszostwo:** W roku 1663 (Matuszewic) otrzymał od Jana Kazimierza przywilej na P. smoleńskie. Mat. Ludzkość ci na podczastwo przywilej pisała (do M. Dębickiego). Koch W. <Od Podczaszy>

**Podczaszaneczka, i,** lm. **i** p. **Podczaszanka.** <Od Podczaszanka>

**Podczaszanka, i,** lm. **i** *córka podczaszego.* Zdr. **Podczaszaneczka.** <Od Podczaszy>

†**Podczasze, a,** lm. **a,** p. **Podczaszy:** Tako mi pomoży Bóg, jako podczasze poznański s bracią nie ma do jeziora gorskiego nic. Rot. pozn. r. 1399. On, co był nad szynkarzami P. Ist. Użrzała... urzędy służebników jego i ich odzienia i podczasza i rucha ich. B. Sz. Ze swemi służbami poczciwemi zostałeś podczaszem i hetmanem. Kochan.

**Podczaszny** anat. *będący pod czaszką.* <Pod + *Czaszny, od Czasza>

**Podczaszostwo, a,** blm., **Podczaszowstwo I.** a. †**Podczastwo** *urząd, godność podczaszego:* Dzieje nie dostarczają przykładu, iżby rusticus a. originarius województwa lub podczaszostwa dopiął. Lel. **2.** zb. *podczaszy z żoną:* P. wyjechali. <Od Podczaszy>

**Podczaszować, uje, ował** *pełnić obowiązki podczaszego, być podczaszym:* Dobek więcej teraz pani, niż panu, podczaszował. Krasz. <Od Podczaszy>

**Podczaszowanie, a,** blm., czynność cz. **Podczaszować.**

**Podczaszowski** przym. od **Podczaszy:** Urząd P.

**Podczaszowstwo, a,** blm. p. **Podczaszostwo.**

**Podczaszy, ego,** lm. **owie,** †**Podczasze,** †**Podczesze I.** *jeden z urzędników dworu królewskiego:* P. nadworny. Troc. P., urzędnik dworu królewskiego, mający w straży trunki do stołu królewskiego. Kras. Gdy P. przyniósł pierwszą czaszę przed króla z napojem, król kazał dać biskupowi. Skar. Przewinili coś dwaj urzędnicy królewscy, P. i piekarz. Leop. P. wielki koronny i wielki litewski. **2.** [P.] *jeden z urzędników weselnych.* <Pod + *Czaszy, od Czasza>

**Podczaszyc, a,** lm. **e** *syn podczaszego:* Sam P. jaki był, opisywać długo, dosyć, że ś. nam zdawał małpą lub papugą. Mick. <Od Podczaszy>

**Podczaszycostwo, a,** blm. *podczaszyc z żoną.* <Od Podczaszyc>

**Podczaszycówna, y,** lm. **y** *córka podczaszyca.* <Od Podczaszyc>

**Podczaszyna, y,** lm. **y** *żona podczaszego.* <Od Podczaszy>

**Podczelny,** !**Podczołowy** anat. *pod czołem będący* (subfrontalis). <Pod + Czelny>

[**Podczepiać, a, ał**] p. **Podczepić.**

[**Podczepianie, a,** blm.] czynność cz. **Podczepiać.**

[**Podczepić, i, ił,** nied. **Podczepiać**] *przyczepić, uczepić u dołu, pod czym:* Gdy z powrotem, gwałtownie rozpędziwszy ś., dzieci mają przeskoczyć raz ostatni, wtedy nieruchome dotąd towarzyszki podczepiają ich, łapią za nogi. Gwar. *(= czepiają ś. ich od spodu?).* <Pod + Czepić>

[**Podczepienie, a,** blm.] czynność cz. **Podczepić.**

**Podczerewie, a,** lm. **a I.** †P. anat. p. **Podbrzusze. 2.** *skóra brzuszna bobra, wiewiórki, tchórza, lisa;* w lm. *futro z ich skórek.* Sł. wil. <Pod + *Czerewie, od Czerewo>

†**Podczerewizna, y,** lm. **y** p. **Podbrzusze.** Klon. <Pod + Czerewizna>

**Podczerniać, a, ał** p. **Podczernić.**

**Podczernianie, a,** blm., czynność cz. **Podczerniać.**

**Podczernić, i, ił,** nied. **Podczerniać I.** *uczernić od spodu, podfarbować na czarno:* Podczerniła sobie oczy. **2.** *przyczernić nieco.* Przen.: Zlekka mnie podczerni, by ś. samemu świetnie i bezinteresownie przedstawić *(= oczerni, przedstawi w czarnym świetle).* <Pod + Czernić>

**Podczernieć, eje, ał** *stać ś. czarniejszym, zczernieć trochę.* <Pod + Czernieć>

**Podczernienie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Podczernić. 2.** czynność cz. **Podczernieć.**

**Podczerwienieć, eje, ał** *poczerwienieć nieco:* Oczy mu trochę podczerwieniały, a usta zsiniały. Kaczk. <Pod + Czerwienieć>

**Podczerwienienie, a,** blm., czynność cz. **Podczerwienieć.**

**Podczesać, sze, sał,** nied. **Podczesywać** *zaczesać od dołu w górę.* Z czupryną do góry podczesaną. Potrafię ja P. pana podczaszego. Chodź. Wysoki, prosty jak trzcina, z podczesanym do góry żółtym wąsem i szwedzką brodą. Sienk. <Pod + Czesać>

**Podczesanie, a,** blm., czynność cz. **Podczesać.**

**Podczesywać, uje, ywał** p. **Podczesać.**

**Podczesywanie, a,** blm., czynność cz. **Podczesywać.**

†**Podczesze, a,** lm. **owie** p. **Podczaszy.**

**Podczołek, łka,** lm. **łki** bud. *przysionek czołowy wsparty na słupach.* Podcz. <Pod + *Czołek, od Czoło>

**Podczołgać się, a ś., ał ś.** *czołgając ś. podejść; podpełznąć:* Podczołgał ś. ku drzwiom głównym, rozwinął ów papier i przylepił w bramie. Bał. <Pod + Czołgać ś.>

**Podczołganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podczołgać ś.**

!**Podczołowy** p. **Podczelny.** < Pod + Czołowy>

**Podczos, u,** lm. **y, Podcios,** †**Poczos,** [**Podczas**] **I.** *najpierwszy głąb kapusty, młoda główka kapusty; młode liście kapusty przed zawiązaniem ś. w główkę. Cyma,* młode czosyki a. łodygi, które ś. na kapuście a. też na inszych ziołach na ostatek puszczają, P. Mącz. Dojźrzałe z grząd zrzyna kapusty podczosy. L. **2.** *jarzyna z liści młodej kapusty, buraków lub sałaty, posiekanych i zgotowanych słodko lub kwaśno, najczęściej na śmietanie; potrawa z liści kapuścianych z kaszą jęczmienną, prażona ze słoniną:* Skąpiec żył tylko podczosem i zieleninką. L. **3.** [P.] a) = *groch młody ugotowany z marchwią.* b) *potrawa z kaszy i naciny brukwi młodej; zielenina z świeżych liści brukwi z krupami jęczmiennemi i kartoflami, gotowana zwykle na wędzonce.* c) *postronek u sochy podhalskiej wiążący podpałek z rogaczem.* d) p. [**Bida**]. <Pod + CZOS>

†**Podczosać, a, ał** p. **Podciosać.** <Pod + Czosać>

†**Podczosanie, a,** blm., czynność cz. **Podczosać.**

**Podczosowy** przym. od **Podczos.**

†**Podczosywać, uje, ywał** p. **Podciosać.**

†**Podczosywanie, a,** blm., czynność cz. **Podczosywać.**

**Podczyszczać, a, ał** p. **Podczyścić.**

**Podczyszczanie, a,** blm., czynność cz. **Podczyszczać.**

**Podczyszczenie, a,** blm., czynność cz. **Podczyścić.**

**Podczyścić, i, ił,** nied. **Podczyszczać** *oczyścić nieco.*

[**Podćwelowanie, a,** blm.] p. **Ćwel.**

†**Poddachowanie, a,** lm. **a** *poddasze, miejsce pod dachem, strych, góra.* < Od *Poddachować, od Pod + Dach>

**Poddachowy, Poddaszny** *znajdujący ś. u spodu dachu; będący pod dachem, na poddaszu, przykryty dachem:* Gzyms P. <Pod + Dachowy>

**Poddać, a, ał,** nied. **Poddawać I.** co = *podniósszy do góry, dać; zadać:* P. komu ciężar na plecy. **2.** czego = *podłożyć, podrzucić, przyłożyć, przyrzucić, dodać, podsypać, podlać, podsunąć, podetkać, dostarczyć czego:* W hutach wciąż węgli poddają, by ogień nie ustawał. Matka wciąż mu poddaje pieniędzy. Nieznaczne coraz sumki poddawał komisarzowi. Kras. [Ja ci podchlibnę, poddam ci lepiej zjeść]. Przen.: *podać, podsunąć, nastręczyć, nasunąć, inspirować:* Piramidy budziły w Słowackim wyobraźnię, poddawały myśli do nowych utworów. Chm. **3.** pod co = *podłożyć:* Snadźby przyszło pod Etnę P. mi ramiona i włożyć na wysoką Ossę Peljona. Tw. **4.** *oddać, wydać, zdać; zaprzedać:* Bóg wszystko Chrystusowi poddał pod nogi jego i postanowił go głową nad wszystkim. Salin. P. pod moc czyją. L. Poddał fortecę nieprzyjacielowi. Troc. Wielki mistrz Kawalerów Mieczowych dobrowolnie poddał pod berło Zygmunta Augusta piękne Inflant krainy. Niem. Przen.: P. namiętności pod moc rozumu. P. co ciśnieniu. P. co pod dyskusję, pod głosowanie, do dyskusji = *przedstawić do...* P. co pod krytykę, pod rozwagę a. krytyce, rozwadze. P. co próbie, rewizji. Żołnierzy, nawet zaopatrzonych w podobne dokumenta, poddawano zwykle badaniu. Sienk. **5.** lek. Poddawać = *narzucać komu swą wolę a. wmawiać w niego, suggiestjonować go.* **P. ś.** *oddać ś., wydać ś., zdać ś., kapitulować; zaprzedać ś.:* P. ś., uniżyć ś., ukłonić ś. komu. Kn. P. ś. pod władzę, pod moc czyję. Troc. P. ś. nieprzyjacielowi. Troc. Po wzięciu miasta wkrótce poddał ś. i zamek. Niem. Rewel i stany estońskie wypowiedziały posłuszeństwo Ketlerowi i poddały ś. Szwedom 1561 roku. Goł. Kozakom miasta otwierają i poddawają ś. dobrowolnie. Rol. Chwalcie (Pana) prze litość, wiekom żadnym nie poddaną. Kochan. *(= niezależną od nich).* Rewelski zamek poddał ś. głodem zmuszony 29 lipca. Goł. †P. ś. pod ciążę = *pozwolić ś. fantować.* Rot. Poddała mu ś. = *oddała mu ś., uległa mu.* Co? ja mam ś. poddawać pod sąd rokoszanów? Fel. [Pedział swoim braciom, ze sie poddá djábłu, jak mu bedzie dawál pieniędzy]. Przen.: P. ś. czemu = *ulec; pogrążyć ś. w czym:* Poddał ś. smętkowi, swejwcli (na swawolę). Troc. Na nierząd ś. poddała. Troc. *(=puściła ś.).* Pocóż ś. temu poddajesz smutkowi? Kras. <Pod + Dać>

**Poddajać, a, ał** p. **Poddoić.**

**Poddajanie, a,** blm., czynność cz. **Poddajać.**

**Poddajny** p. **Podatny:** Bardzo lubił takie poddajne natury, posłuszne jego zachceniom. Bał. <Od Poddać>

**Poddana, ej,** lm. **e** forma ż. od rz. **Poddany.**

[**Poddanica, y,** lm. **e**] p. **Poddennica.**

**Poddanie, a,** blm., czynność cz. **Poddać:** P. twierdzy. P. hipnotyczne = *suggiestja.* Dyg.

×**Poddanie** przys. *jak poddany, poddańczo, służalczo, niewolniczo:* Nie kochaj jej tak P., a wzajemną ci ś. stanie. Fred. A. <Od Poddany, od Poddać>

**Poddaniec, ńca,** lm. **ńcy I.** †P., †**Poddanik** *ten, co ś. poddał.* Troc. **2.** ×P. p. **Poddany:** Otwórz twe serce, królu, gdyć skargi poddańcy niosą. Jak. J. W zły obyczaj od niektórych naszych poddańców wwiedziono jest... Mać. z Roż. Cóż mi stąd, że mi liczny poddańców tłum kolana nagnie? Nar.

[**Poddanienek, nka,** lm. **nkowie**] *robotnik przymusowy.* Mrong.

**Poddanie się, a ś.,** blm. **I.** czynność cz. **Poddać ś. 2.** a. **Poddanie** *uległość, rezygnacja, pokora:* Przyjęli to rozporządzenie z poddaniem ś.

†**Poddanik, a,** lm. **cy** p. **Poddaniec:** Przemysł poddaniki Sasy z Drzenia wolno wypuszcza. Błaż.

**Poddanka, i,** lm. **i** forma ż. od rz. **Poddany:** P. wieczysta. Troc.

[**Poddanko, a**, lm. **a**] p. **Poddennica.**

× **Poddanność, i**, blm. p. **Poddaństwo:** P. nieprzyjaciołom uczynić. Mick. <Zam. Poddaność>

† **Poddaność, i**, blm. **I.** p. **Poddaństwo:** W rządzie Rzpltej nic dobrego być bez posłuszeństwa i poddaności nie może. Skar. Za taką ich upornością, słowom mym niepoddanością, nie przyjmę na wieki żadnego. Ryb. P. według prawa jest i jeśli słuszna? Petr. (=*niewola, podległość.* L.). **2.** a. × **Poddanność, Poddaństwo** *akt uległości, poddaństwa, hołd, czołobitność:* Nieprzyjaciele prosili łaski i P. uczynili. Biel. M. Wybrali Giedymina na księstwo i P. mu, jako własnemu dziedzicowi, uczynili. Stryjk. Oddajcie mu upominki i P. waszę. Skar. <Od Poddany>

**Poddany I.** im. od **Poddać. 2.** *podległy berłu czyjemu, hołdowniczy:* Prowincje Polskiemu Królestwu poddane. Troc. **3.** † P. *uległy, posłuszny, powolny, zgodny:* Azaż nie Bogu poddana będzie dusza moja? Leop. Nie był pyszny, ale, jako pokornemu przystoi, P., spokojny, w mowie łagodny. Skar. **P., ego**, lm. **i**, × **Poddaniec** rz. = a) *stały mieszkaniec monarchji:* Król ten był łaskaw na swoich poddanych. Troc. On król mądry Salomon poddanym folgował. Ponęt. Królu, masz oto swe poddane, które cię miłują, gardła w potrzebach trudnych ważyć nie litują. Ponęt. Poddany, lecz swobodę z ojca powziął łona. Malcz. P. austryjacki, francuski. Nigdy po dobrej woli, aż wojskiem przymuszeni, poddanemi być chcieli. Warg. b) *włościanin zależny bezwzględnie od dziedzica włości, chłop:* Poddanemu z panem trudno walczyć. Gawiń. Kto nigdy nie był poddanym, rzadko bywa dobrym panem. Prz. Poddanemu każdy pan ciężki. Prz. Drze poddanych swoich. Troc. Mojego zabił poddanego. Troc. <Od Poddać>

**Poddańczuch, a**, lm. **y** pog. *poddany, niewolnik:* Sąd grodzki w ręku poddańczucha ekonoma. Stasz. Król ten, swoich trzebieńców P. Stasz. < Od Poddaniec >

**Poddańczy** przym. od **Poddaniec**; × **Poddański:** Hołd P.

× **Poddański** p. **Poddańczy:** Grunt P. Zuchwałość poddańska. Nar. Do protekcji W. K. Mości z poddańską udaję ś. pokornie submisją. Pas. <Od Poddany>

**Poddaństwo, a**, blm. **I.** *stan, rola, położenie poddanego:* Wszyscy królowi i wiarę i P. przysięgą odnowili. Biel. M. Przyjął P. austryjackie. W którego rządy zupełnym ś. na zawsze zapisał poddaństwem. Troc. Siła miast w P. wziął. Warg. Świetność oko ludu razi, ta najskuteczniej ducha poddaństwa mu wrazi. Wyb. P. nie jest z prawa przyrodzonego. L. Ciężkie to na ubogich ludzi P. Troc. **2.** p. **Poddaność:** Należyte królowi oddał P. Troc. Berengarjus, P. Ottonowi oddawszy, na królestwo przywrócony był. Skar. Albrecht z poddaństwem swym Zygmuntowi ś. deklarował takim sposobem, aby z mistrza pruskiego był od króla uczyniony księciem lennym. Biel. M. **3.** zb. – a) *ogół poddanych panującego, ogół stałych mieszkańców monarchji:* Wierne twoje stawa P. Troc. Król nie jest przez ś. królem, ale przez P.; to niszcząc, sam ś. niszczy. Jabł. b) *ogół poddanych dziedzica włości:* Pan w P. bogaty. Troc. Słudzy płakali, P. wesołemi okrzykami głosiło powrót dziedzica. Kras. Dodali mu z poddaństwa chłopów kilku. Torz. <Od Poddany>

**Poddarcie, a**, blm., czynność cz. **Podedrzeć.** <Pod + Darcie>

**Poddarniówka, i**, blm. min. *gatunek limonitu*, żelazo darniowe. <Od *Poddarniowy, od Pod + Darniowy>

**Poddarty** im. od **Podedrzeć.** < Pod + Darty >

**Poddasze, a**, lm. **a I.** a. prow. **Luft** *miejsce między najwyższą powałą budynku a dachem, strych, góra:* P. to jest wszystkiego budynku góra. Haur. Na strychu na poddaszu była polepa gruba. Haur. Dachy włoskie nie mogą mieć dobrego poddasza. Świt. Chować gołębie na poddaszu. Troc. Komora na poddaszu. Troc. Pokoik na poddaszu (=*facjata*). Mieszkać na poddaszu. **2.** a. † **Poddaszek**, † **Przeddaszek**, [**Poddaszek, Poddasznica**] *część dachu wystająca nad ścianę w celu ochraniania jej od deszczu, okap; podstrzesze.* < Pod + * Dasze, od Dach >

† **Poddaszek, szka**, lm. **szki**, [**Poddaszek**] p. **Poddasze:** P., przeddaszek, przed dom wychodzący, a od cieczenia na ścianę broniący, *suggrunda.* Mącz. <Pod + Daszek>

[**Poddasznica, y**, lm. **e**] p. **Poddasze.** <Od Poddaszny>

**Poddaszny** p. **Poddachowy.** <Pod + Daszny>

**Poddawacz, a**, lm. **e** p. **Poddawca.** <Od Poddawać>

**Poddawać, aje, awał** i **P. ś.** p. **Poddać.** <Pod + Dawać>

**Poddawanie, a**, lm. **a, I.** blm. czynność cz. **Poddawać. 2.** fil. p. **Inspiracja. 3.** ps. *budzenie w kim treści psychicznej za pomocą odpowiednich ruchów, postaw, głosów i znaków; narzucanie a. wmawianie komu swej woli, suggiestja:* Chcą wytłumaczyć mechanicznym trybem P. myślne. Oczap. P. na przyszłość (gdy czyn ma być spełniony dopiero po przebudzeniu ś. ze snu sztucznie wywołanego). P. psychiczne (suggestio mentalis). P. słowne (suggestio verbalis). Obcowanie z rodzicami, z nauczycielem musi stwarzać poddawania, których skutki rozciągają ś. na całe życie. Zawil. Rzecz naturalna, iż ta sama siła, która ludzkość wyrwała ze stanu bierności, wynosi również jednostkę z niemocy wobec natłoku poddawań. Unikać wszelkich ujemnych poddawań. <Pod + Dawanie>

**Poddawanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poddawać ś.**

**Poddawca, y**, lm. **y, Poddawacz** *ten, co poddaje.* <Od Poddawać>

**Poddawczy** lek. *tyczący ś. poddawania* (suggestivus): Uśpienie poddawcze (hypnosis). Pytania poddawcze, podchwytliwe. Najlepszym wychowaniem jest to, które nie bywa li tylko nauczającym, ale poddawczym, a przeto kierowniczym. Zawil. <Od Poddawać>

**Poddawczyni, i**, lm. **e** forma ż. od **Poddawca.**

[**Poddąbek, bka**, lm. **bki**] *bedłka rydz czarny, olszówka, krowie wargi* (agaricus acris). < Pod + Dąbek >

**Poddąć, podedmie, poddął**, nied. **Poddymać** *zadąwszy wzbić a podedrzeć w górę, wzdąć, podwiać:* Jeśli podedmiesz ogień, rozżarzy ś., a jeśli pluniesz nań, będzie zgaszon. Leop. Poddęty płomień wznosi ś. w obłoki. Mor. A. Włoch, co miechy poddymał na kuźnicy. Star. Bóg stworzył kowala, poddymającego węgle na ogniu. Leop. Poddmij ogień. Troc. O serce moje dzikie, o pniu mokry, około którego ogień kładą i poddymają, a ty ś. nie zapalasz. Skar. Wiosenny wiatr lekko poddyma pył drogi. Żer. Wiatr jej sukienkę nie-

znacznie poddyma. Drużb. Przen.: *nadąć, wzbić w dumę, napuszyć, podnieść:* Nauka jego poddyma go. L. Przen.: *podburzyć, poduszczyć, podżegnąć, podjudzić, podjurzyć, wzburzyć, podbuntować:* Lud burzyć i poddymać. Dotąd ś. w Poliarsze gniew ukryty trzyma, który taka do pomsty ochota poddyma, że go krwią pospolitą ugasić nie tuszy. Pot. Szlachta z siebie nie krzyczy, lecz poddymaną jest. Krasz. <Pod + Dąć>

**Poddenek, nku,** lm. **nki** I. *podstawka pod dno naczynia.* 2. *belka pod podłogą.* 3. [P., **Poddenie**] *barłóg, podściółka z dna zasieku w stodole lub z pod sterty zboża, złożona ze słomy lub chróstu.* <Pod + *Denek, od Dno>

[**Poddenie, a,** lm. **a**] p. **Poddenek.**

[**Poddenka, i,** lm. **i**] p. **Poddennica.** <Pod + *Denka, od Denko>

[**Poddennica, y,** lm. **e, Poddanica, Poddanko, Poddenka, Dennica, Spódnica, Dymnica, Delnica, Ordynka, Ordynek**] *deska stanowiąca dno wozu.* <Pod + Dennica>

**Poddenny** *będący pod dnem czego, służący do podstawiania pod dno.*

× **Poddeptać, pcze, ptał,** nied. × **Poddeptywać** I. *depcząc podgnieść:* Poddeptał go pod nogi, 2. *nieco zrównać depcząc; chodząc udeptać, wydeptać trochę.* 3. *obuwie nadedrzeć chodząc, nadnosić, trochę podniszczyć chodząc.* Żart.: × **P. ś.** *utrudzić ś., zmęczyć ś. chodzeniem.* Przen.: *postarzeć, posunąć ś., zedrzeć ś., zniedołężnieć trochę ze starości:* Trzeba było z biedy zadowolić ś. poddeptanym profesorom. wielbiącym nadzwyczaj rozum i serce panny Róży. Krasz. <Pod + Deptać>

× **Poddeptanie, a,** blm., czynność cz. **Poddeptać.**

× **Poddeptanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poddeptać ś.**

× **Poddeptywać, uje, ywał** i × **P. ś.** p. **Poddeptać.**

× **Poddeptywanie, a,** blm., czynność cz. **Poddeptywać.**

× **Poddeptywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poddeptywać ś.**

**Poddębczak, a,** lm. **i** *gatunek grzyba.* Por. **Poddąbek.** <Pod + Dębczak>

**Poddęcie, a,** blm., czynność cz. **Poddąć.**

†**Poddjak, a,** lm. **i** p. **Poddjakon.** < Pod + Djak>

**Poddjakon, a,** lm. **i,** †**Poddjak** *ten, co otrzymał pierwsze święcenia na kapłana,* subdjakon: Ordynował go na wszystkie *ordines* kleryckie, jak niepoświęconego laika, czyniąc go zaklinaczem, świeconoścą, poddjakonem. L. <Pod + Djakon>

**Poddjakonat, u,** blm. *stopień poddjakona.* <Od Poddjakon>

**Poddłubać, bie, bał,** nied. **Poddłubywać** *dłubiąc podważyć, podkrajać od spodu, nadłupać dłubaniem.* <Pod + Dłubać>

**Poddłubanie, a,** blm., czynność cz. **Poddłubać.**

**Poddłubywać, uje, ywał** p. **Poddłubać.**

**Poddłubywanie, a,** blm., czynność cz. **Poddłubywać.**

**Poddmuch, u,** lm. **y** p. **Poddmuchnięcie:** W czasie sejmu 1789 wieśniacy na Wołyniu i Ukrainie z poddmuchu popów głośno ś. za rzezią oświadczyli. Lel. *(=z namowy, z podszeptu).* Pobożny brat Protazy powątpiewał, czy wymysły te nie były grzesznym szatana poddmuchem. Krasz. <Pod + Dmuch>

**Poddmuchać, a, ał, Poddmuchnąć,** nied. **Poddmuchywać** I. *dmuchnąć, podmuchać z dołu, poddąć; poddać, podniecić dmuchaniem:* To hasło wierna pamięć w swoim czasie ustom go poddmuchnęła. And. 2. przen. *podżegnąć, wzniecić, podniecić, podburzyć, poduszczyć, podjurzyć, podmówić.* <Pod + Dmuchać>

**Poddmuchanie, a,** blm., czynność cz. **Poddmuchać.**

**Poddmuchnąć, nie, nął** p. **Poddmuchać.** <Pod + Dmuchnąć>

**Poddmuchnięcie, a,** blm., czynność cz. **Poddmuchnąć.**

**Poddmuchywać, uje, ywał** p. **Poddmuchać.**

**Poddmuchywanie, a,** blm., czynność cz. **Poddmuchywać.**

**Poddoić, i, ił,** nied. **Poddajać** I. *trochę wydoić:* P. krowę. Przen.: Poczekaj, panie instygator, poddoimy my cię tak, jak ty innych doisz. L. Niech jeno przywiezie pieniądze; jak ś. dorwę jego szkatuły, poddojęć ją należycie. L. <Pod + Doić>

**Poddojenie, a,** blm., czynność cz. **Poddoić.**

**Poddomie, a,** lm. **a** *suterena.* <Pod + *Domie, od Dom>

× **Poddomny** *leżący pod domem, będący pod domem:* Piwnica poddomna. <Pod + *Domny, od Dom>

**Poddostatkiem** przys. p. **Podostatkiem:** Kartofli w tym roku będzie P. <Pod + Dostatkiem, od Dostatek>

**Poddowódca, y,** lm. **y** *pomocnik dowódcy:* Wszedł nanowo w cesarską służbę jako feldmarszałek-lejtnant i P. gwardji galicyjskiej. Rzew. <Pod + Dowódca>

**Poddozorca, y,** lm. **y** *pomocnik dozorcy:* Wezwałem poddozorcę i pytałem, czy ma jaki względem nas ukaz? Ciec. <Pod + Dozorca>

**Poddrożnica, y,** lm. **e** p. **Podkolejnica.** <Pod + *Drożnica, od Drożny>

[**Poddrużba, y,** lm. **owie, Poddrużbik, Poddrużbie**] *pomocnik drużby na weselu.* <Pod + Drużba>

[**Poddrużbie, a,** lm. **a**] p. **Poddrużba.** <Pod + *Drużbie, od Drużba>

[**Podrużbik, a,** lm. **owie**] p. **Poddrużba.** < Pod + Drużbik>

**Poddrzewny** *znajdujący ś. pod drzewami:* Wszędzie w mroku poddrzewnym lśni stojąca woda. Żer. <Pod + Drzewny>

**Poddrzymywać, uje, ywał** *drzemać raz wraz, od czasu do czasu:* Pani podkomorzyna ziewała, poddrzymując, jak zwykle osoby otyłe przed deszczem. Krasz. <Pod + *Drzymywać, od Drzymać>

**Poddrzymywanie, a,** blm., czynność cz. **Poddrzymywać.**

**Poddulerować, uje, ował** skórę, ręk. *zdulerować zgrubsza.* <Pod + Dulerować>

**Poddulerowanie, a,** blm., czynność cz. **Poddulerować.**

**Poddupnik, a,** lm. **i** gm. *pieluszka, podkładana pod tyłek dziecka.* L. < Pod + Dupnik>

**Poddupny** gm. *znajdujący ś. pod dupą, podkładany pod dupę:* Pieluszek P. L. < Pod + Dupny>

**Poddwubitny** lek. *niezupełnie dwubitny:* Tętno poddwubitne. <Pod + Dwubitny>

**Poddylować, uje, ował** *podbić dylami, obić dylami od spodu.* <Pod + Dylować>

**Poddylowanie**, a, blm., czynność cz. **Poddylować.**

[**Poddyma**, y, lm. y] p. **Podyma.** <Z Podejma, Pod + JM, przez sld. do Poddymać>

× **Poddymacz**, a, lm. **e** l. *ten, co poddyma, dmie z dołu:* P. ognia. Troc. 2. przen. *podżegacz, poduszczyciel, podjudzacz, instygator:* P. rozruchów, hałasów. Troc. 3. przen. *pochlebca, obłudnik, wzbijający kogo w pychę, dumę:* Ów P., przyjaciel omylny, będzie cię przestrzegał i upominał, aby na swój młyn wodę obrócił. Rej. <Od Poddymać>

**Poddymać**, a, ał p. **Poddąć.** <Pod + Dymać>

**Poddymanie**, a, blm., czynność cz. **Poddymać.**

**Poddymiać**, a, ał p. **Poddymić.** <Pod + *Dymiać, od Dymić>

**Poddymianie**, a, blm., czynność cz. **Poddymiać.**

**Poddymić**, i, ił, nied. **Poddymiać** l. *podkurzyć dymem z pod spodu, podkopcić, podwędzić.* Mącz. 2. *napuścić dymu trochę, nadymić nieco.* Sł. wil. 3. × P. *przydymić trochę, przyswędzić:* P. zupę. Sł. wil. <Pod + Dymić>

**Poddymienie**, a, blm., czynność cz. **Poddymić.**

**Poddymka**, i, lm. i *wachlarz kuchenny do poddymania ognia:* P., fachel, *sufflatorium.* Mącz. P., wachlarz kuchenny, wachel. L. < Od Poddymać>

**Poddział**, u, lm. y l. *ponowne dzielenie na części drobniejsze tego, co już raz zostało podzielone:* Przez poddziały ciągłe łuków na dwie równe części można wpisać w koło wielokąty. 2. *część, grupa powstała z rozszczegółowienia działu, dział niższego rzędu.* 3. leśn. *część obrębu, okręgu lub oddziału lasu, różniąca ś. drzewostanem.* Sł. wil. Zdr. × **Poddziałek.** <Pod + Dział>

× **Poddziałek, łku**, lm. **łki** p. **Poddział:** Są w niektórych mowach Cycerona podziały na części i tychże części poddziałki. Gol. Podziały mowy znowu na poddziałki drobić lubią. Pir. <Pod + *Działek, od Dział>

**Poddzielać**, a, ał p. **Poddzielić.**

**Poddzielanie**, a, blm., czynność cz. **Poddzielać.**

**Poddzielenie**, a, blm., czynność cz. **Poddzielić.**

**Poddzielić**, i, ił, nied. **Poddzielać** *podzielić części całości na części drobniejsze:* Bonifacjusz cztery biskupstwa założył i na cztery pasterstwa je poddzielił. Skar. <Pod + Dzielić>

**Poddzierać**, a, ał p. **Podedrzeć.** <Pod + Dzierać>

**Poddzieranie**, a, blm., czynność cz. **Poddzierać.**

**Poddzierżawca**, y, lm. y *ten, co poddzierżawia.* <Pod + Dzierżawca>

**Poddzierżawczyni**, i, lm. e forma ż. od **Poddzierżawca.**

**Poddzierżawić**, i, ił, nied. **Poddzierżawiać** co = *wziąć co w dzierżawę od dzierżawcy:* Wziął sobie dom nieopodal zamku i część jego dla siebie poddzierżawił. Kraus. <Pod + Dzierżawić>

**Poddzierżawienie**, a, blm., czynność cz. **Poddzierżawić.**

**Poddziobowy** *pod dziobem będący:* Worek P. <Pod + Dziobowy>

[**Poddziubnąć**, nie, nął] *podciąć:* Wezmę sie kierecki, poddziubnę kołecki (w przełazku czyli płocie). Gwar. <Pod + Dziubnąć>

[**Poddziubnięcie**, a, blm.] czynność cz. **Poddziubnąć.**

† **Poddźwierze**, a, lm. a l. *miejsce pod drzwiami.* 2. *drzwi niższe* L. <Pod + Dźwierze>

**Poddźwięk**, u, lm. i *dźwięk nieznaczny, niewyraźny:* W twoich wyrazach, Ludwiku, jest lekki P. nagany. Żm. <Pod + Dźwięk>

**Poddźwigać**, a, ał p. **Poddźwignąć.** <Pod + Dźwigać>

**Poddźwiganie**, a, blm., czynność cz. **Poddźwigać.**

**Poddźwignąć**, nie, ął, nied. **Poddźwigać** *dźwignąć nieco w górę, podważyć:* Poddźwignięty ten kamień drągiem. Troc. Przen.: *dźwignąć z upadku, podnieść, podźwignąć, postawić na nogi, poratować, wyprowadzić z biedy:* Poddźwignął upadłe rzeczy. Troc. P. ubogiego rzemieślnika. Troc. <Pod + Dźwignąć>

**Poddźwignienie**, a, blm. l. p. **Poddźwignięcie:** P. ciężaru. Troc. 2. *pomoc, ratunek:* Znikąd żadnego nie czuł poddźwignienia. Troc. Z poddźwignieniem ubogich ludzi. Troc.

**Poddźwignięcie**, a, blm., **Poddźwignienie** czynność cz. **Poddźwignąć.**

**Pode** p. **Pod.**

**Podebatować**, uje, ował *poświęcić pewien czas na debatowanie.* <Po + Debatować>

**Podebatowanie**, a, blm., czynność cz. **Podebatować.**

**Podeboszować**, uje, ował *spędzić pewien czas na deboszowaniu.* <Po + Deboszować>

**Podeboszowanie**, a, blm., czynność cz. **Podeboszować.**

**Podebrać**, bierze, brał, nied. **Podbierać** l. *sięgnąwszy od spodu wybrać, wygarnąć:* Trzeba P. ziemię od korzenia, by ś. samo drzewo od wilgoci nie psuło. Uważać trzeba, jak głęboko chłop lemieszem podbiera i zajmuje. Haur. Na sery niezbyt bardzo podbierać śmietany, aby twaróg nie był jałowy. Haur. P. gniazdo. Podbierać miód, podbierać pszczoły, łaźbić, jak bartnicy mówią. Trzyc. Do beczek chowa miody podebrane. Li. Wiją ś., niby pszczoły podebrane. Wad. Przen.: Rzeka podbiera, podlizuje, podmywa, podrywa. L. (= *podmula*). Dom mój na mocnej skale zbudowany; rzeki gruntów jego nie podbiorą. Skar. Cicha woda brzegi podbiera. Kn. Grunt ten zda ś. być mocnym, lecz gdy go podbierze (rzeka), razem w przepaść upada. Jabł. Wisła coraz dalej podbiera. Troc. Przen.: Żeglugi morskie niemało mu sił i zdrowia podebrały. Pilch. (= *podkopały, odebrały, nadwerężyły*). Każdy dzień, każda godzina ciebie przemienia, podbiera. Pilch. Przen.: P. komu szkatuły. P. czego = *zebrać, ściąć nieco, nadebrać.* P. róg kopyta końskiego = *wyciąć go umiejętnie przed przybiciem podkowy.* 2. † P. pod siebie, pod swą władzę = *zagarnąć, zabrać sobie:* Majętności biskupie pod władzę swoję podbierał. Błaż. 3. [P.] kogo = *okraść częściowo.* × **P. ś.** *podejść, zbliżyć ś., przedostać ś., podkraść ś.:* Czy basiory podbierały ś. ku warchlakom, czy odyńce poczęły ś. ciąć o samury. Sienk. Kozacy, podebrawszy ś. trochę, nabrali znowu serca. Kub. < Pode + Brać>

**Podebranie**, a, blm., czynność cz. **Podebrać:** P. gniazda. Stasz.

× **Podebranie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Podebrać ś.**

**Podecydować**, uje, ował *zdecydować jedno po drugim.* <Po + Decydować>

**Podecydowanie**, a, blm., czynność cz. **Podecydować.**

**Podecyfrować**, uje, ował *odcyfrować jedno po drugim, poodczytywać.* <Po + Decyfrować>

**Podecyfrowanie, a,** blm., czynność cz. **Podecyfrować.**

**Podedrwiwać, a, ał** *drwić zlekka ustawicznie, podkpiwać:* On to zawsze ze mnie podedrwiwa. Od.

**Podedrwiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podedrwiwać.**

**Podedrzeć, drze, ddarł, [Poddarć],** nied. **Poddzierać l.** *trochę rozedrzeć, nadedrzeć:* P. płótno. **2.** *zadrzeć, podnieść, podgiąć:* P. głowę, nogę, nos. Bydło z ogonami poddartemi do góry. Krasz. P. sukni. <Pode + Drzeć>

**Podedworze, a,** lm. a, **Przeddworze** *plac przed dworem a. też pod samym dworem położony a stajniami, wozowniami, mieszkaniem sług a. ścianą tylko, a nawet rowem otoczony, przez który wjeżdża ś. na główny dziedziniec.* Podcz. <Pode + *Dworze, od Dwór>

**Podedykować, uje, ował** *dedykując ofiarować jedno po drugim:* P. utwory swoim protektorom. <Po + Dedykować>

**Podedykowanie, a,** blm., czynność cz. **Podedykować.**

× **Podefalkować, uje, ował l.** *poodtrącać, powytrącać, poodliczać, poodejmować.* **2.** *pogorszyć co do intraty, mniej intratnym uczynić:* Komisarz ten dobra pańskie podefalkował. L. <Po + Defalkować>

× **Podefalkowanie, a,** blm., czynność cz. **Podefalkować.**

**Podefilować, uje, ował** *spędzić pewien czas na defilowaniu.* <Po + Defilować>

**Podefilowanie, a,** blm., czynność cz. **Podefilować.**

**Podefinjować, uje, ował** *zdefinjować jedno po drugim, pookreślać.* <Po + Definjować>

**Podefinjowanie, a,** blm., czynność cz. **Podefinjować.**

**Podegnać, a, ał, Podgonić,** nied. **Podganiać** *zagnać pod co, podpędzić.* <Pode + Gnać>

**Podegnanie, a,** blm., czynność cz. **Podegnać.**

× **Podegrać, a, ał,** nied. **Podgrywać** kogo = *ograć kogo trochę* np. w karty. Sł. wil. <Pode + Grać>

**Podegradować, uje, ował** *zdegradować jedno po drugim.* <Po + Degradować>

**Podegradowanie, a,** blm., czynność cz. **Podegradować.**

× **Podegranie, a,** blm., czynność cz. **Podegrać.**

**Podegrodzie** p. **Podgrodzie:** Długom stał u brzegu,... wpatrzony w gród, w P., w stopy drewniane, warowne wieżyce, w rzekę... Wysp. <Pode + *Grodzie, od Gród>

**Podegrzać, eje, ał, Podgrzać,** nied. **Podegrzewać, Podgrzewać** *rozgrzać nieco, przygrzać:* P. wódę, śniadanie. <Pode + Grzać>

**Podegrzanie, a,** blm., czynność cz. **Podegrzać.**

**Podegrzewać, a, ał** p. **Podegrzać.**

**Podegrzewanie, a,** blm., czynność cz. **Podegrzewać.**

† **Podejć, podejdzie, podszedł** p. **Podejść.** Orzech. <Pod + I(D)>

† **Podejdzion** *którego podeszli:* Być zdradzon a P. *capi re aliqua.* Mącz. <Od Podejść>

**[Podejma, y,** lm. **y]** p. **Podyma.** < Od Podejmować, Pod + JM/JEM/JĘ>

† **Podejmacz, a,** lm. **e,** † **Podejmiciel,** † **Podejmownik l.** *ten, co kogo podejmuje, gości, ugaszcza:* Ojcowie chrzestni od dawnych podejmaczami i rękojmiami zwani byli. Kucz. <Od Podejmać = Podejmować>

† **Podejmiciel, a,** lm. **e** p. **Podejmacz.** Przen.: Bóg P. mój i ucieczka moja. Leop. <Od *Podejmić, Pod + JM/JEM/JĘ>

**Podejmować, uje, ował l.** i **P. ś.** p. **Podjąć. 2.** *ugaszczać, przyjmować gościnnie, raczyć, fetować; żywić, utrzymywać:* Swoim kosztem chorągwie wystawił i podejmuje. Troc. 3. [P.] *orać pierwszy raz po ugorze.*

**Podejmowanie, a,** blm., czynność cz. **Podejmować.**

**Podejmowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podejmować ś.**

† **Podejmownik, a,** lm. **cy** p. **Podejmacz:** *Parochus,* P., przystaw, którego urząd jest posły przyjmować, gospodą i wszelkiemi potrzebami do kuchni, do piwnicy i do stajni opatrować. Mącz. <Od Podejmować>

**Podejrzanie** przys. od **Podejrzany:** Wygląda P.

† **Podejrzanie, a,** blm. p. **Podejrzenie,** L.

**Podejrzał, u,** lm. **y** bot. p. **Podejźrzon.**

**[Podejrzały, Podeźrały, Podeźrzały, Poderziały] l.** p. **Podejrzliwy. 2.** p. **Podejrzany.** <Od Podejrzeć>

**Podejrzan, u,** lm. **y** bot. p. **Podejźrzon.**

**Podejrzany l.** im. od **Podejrzeć:** P. o zbrodnię *(=poszlakowany).* **2.** a. **[Podeźrany, Podeźrały, Podeźrzały, Poderziały],** † **Podeźrzany,** † **Podejźrzany** *dający do myślenia, wzbudzający podejrzenie, niepewny, wątpliwy:* Listy te bez podpisu bardzo podejrzane. L. Że wszech stron przymierze podejrzane mamy, a ledwie nie codzień wojny wyglądamy. Star. Fortunę tak skorą miał za podejrzaną. Tw. P. mi jest. Troc. Moja nauka nie jest podejrzana, ale prawdziwa. Op. Wasielko Rościsławicz, mając go podejrzanego o wierze, jął go i obiedwie mu oce wyłupieł. Chwal. Kobieta podejrzanej konduity Człowiek podejrzanej wartości. Cnota jego podejrzana. Wdaje ś. z ludźmi podejrzanemi. **3.** fizj.: Lata podejrzane. Włod. *= lata przekwitania, przechodowe, zwrotu płciowego, pora przechodowa* (anni climacterici).

**Podejrzańszy** st. w. od **Podejrzany.**

**Podejrzeć, y, ał,** † **Podeźrzeć, [Podezdrzyć],** nied. **Podejrzewać,** † **Podeźrzewać,** † **Podzierać** (Pod - zierać), **[Podeźrywować]** *podpatrzyć, podglądnąć:* Podejrzał żonę z nim. Troc. **2.** przen.: † P. kogo o czym. Troc. = *powziąć o kim podejrzenie co do czego.* **3.** [P.] *przejrzeć, obejrzeć:* P. gospodarstwo. < Pod + ZÓR/ZIER/ŹR/JRZ>

**Podejrzenie, a,** lm. **a,** † **Podeźrzenie l.** blm., czynność cz. **Podejrzeć. 2.** a. † **Podejrzanie, [Podezdrzenie]** *wątpliwość skłonna do obwinienia, porozumienie, posądzenie:* Mieć kogo w podejrzeniu. Ściągnąć na siebie P. Rzucać na kogo P. Podawać a. poddawać kogo w P. Strzeż ś. podejrzeń o drugich. Sł. wil. Masz na mnie P. Padło nań P., jakoby... Aresztowano wówczas za najmniejszym podejrzeniem *(= poszlaką).* Cień podejrzenia. Posądzenie jest podmiotowe, a P. przedmiotowe. Kras. A. Niejakie P., jako bywa między ludźmi, na mię miał. Op. Bez podejrzenia chluby powiem. Troc. Podejrzeniem narabiać. Troc. Tak ma postępować, aby nie tylko w czym nieprzystojnym nie była doznana, ale też iżby w podejrzeniu najmniejszym być nie mogła. Górn. Królowa Bona w Barze umarła, nie bez jakiegoś podejrzenia trucizny. Górn. Nie mogąc okazać nic jawnego, wrzucił nieco podejrzenia chytrze. Górn. A tego, o co w podejrzeniu są, ani myślą. Skar. Starała ś. o to naprzód pani święta, aby ludziom... żadnej do podejrzenia i obmowy przy-

czyny nie dała. Skar. Był św. Wacław w podejrzeniu u pogan, którzy nań mienili, jakoby Drahomirę dał potajemnie zabić. Biel. M. Wpadł u zakonników w P., że nie jest synem kościelnym. Warg. I P. nawet nań nie padło. Kras. Najmniejsze P. nie wkradło mu ś. do duszy. Sienk.

**Podejrzewać, a, ał** p. **Podejrzeć.**

**Podejrzewanie, a,** blm., czynność cz. **Podejrzewać.**

**Podejrzliwie** przys. od **Podejrzliwy.**

**Podejrzliwość, i,** blm. rz. od **Podejrzliwy:** Częściej podejrzliwością, niż rzeczywistością biedzimy ś. Pilch.

**Podejrzliwy, †Podeźrzliwy, [Podejrzały, Podeźrały, Podeźrzały, Poderziały]** *skłonny do podejrzeń, nieufny, niedowierzający:* P. źle wszystko wykłada. Kn. Nieszczęśliwy P. Kn. W zwiedzionych dudków rzędzie P. wkrótce będzie. L. <Od Podejrzeć>

**Podejście, a,** lm. **a, †Podeście** l. blm., czynność cz. **Podejść.** 2. *podstęp, fortel, zdrada,* gm. *szwindel:* Człowiek, któremum ufał, który jadał chleb mój, wielkie uczynił nade mną P. Wuj. Sama cnota, jako niejaki duch boży, miarkowałaby złe żądze..., nikomuby podejścia nie myśliła, ni pod kimby dołów nie kopała. Baz. Stąd ostrożna nienawiść i podejścia sztuczne. Kras. Nie pracą, lecz podejściem majątek pomnożył. Kras. Chciałeś podejściem swoim waśnić dwuch starych przyjaciół. Kras. Chytrym podejściem szkodzić ś. ośmiela. Min. Liczne przykłady przebiegłości rusałek w podejściu niebacznych słyszeć można w opowieściach ludu. Zal. 3. fecht. *ruch szpadą po zasłonie w terc, podnoszący szpadę przeciwnika i uderzający w miejsce pod jego szpadą, odkryte tym sposobem.*

**Podejść, podejdzie, podszedł, [Podenc],** nied. **Podchodzić, †Podchadzać, [Podchadzać]** l. *wejść, wstąpić pod co:* Planety, pod słońce i jedne pod drugie podchodząc, zaćmienie czynią. Boh. Rzeka ta spada z takim pędem ze skał, iż tam spodkiem P. można, nie zmaczawszy ś. Łęcz. Podszedł nieuważnie pod śmigi wiatraku. Woda podeszła pod dom *(= podpłynęła, podciekła, dostała ś.).* Przen.: Podchodzić pod co = *podpadać; należeć do czego, podlegać czemu:* My obcy ludzie żadnym sposobem pod jego juryzdykcją nie podchodzimy. Sienk. 2. *idąc zbliżyć ś., podstąpić, zapędzić ś.:* Z wojskiem pod same ogrody i przedmieścia podchodził. P. Koch. Wojska na nich szturmowały, i chorągwie austryjackie pod mur podchodziły. Groch. Na tych, którzy pod mur podchodzą, leją wody gorące. P. Koch. Rzeka, blizko podchadzając, lizała twoje stanowisko. Kochan. Arabowie podeszli aż na przedmieścia carogrodzkie. Skar. P. pod armaty fortecy. Troc. P. cichaczem, ukradkiem = *podkraść ś., zaczaić ś., zakraść ś.* Z strzelbą w ręku, szukając, czy ś. nie nagodzi zdobycz, łakomy myśliwiec podchodzi. Przyb. 3. kogo = a) *zaskoczyć, zejść, zdybać, złapać:* Janczarowie kryjomką podeszli to miasto. Baz. Podszedłem go na sprośnej zabawie. Sł. wil. b) Podchodzić kogo = *niepokoić, szarpać, napastować go wycieczkami, podjazdami:* Jam to przecie Chowańskiego podchodził, gdy wszyscy już ręce opuścili. Sienk. c) *wywieść w pole, zwieść, zażyć z mańki, oszukać podstępnie:* Myślą, jakby cię w czym podeszli, ułowili, podchwycili. Dambr. Wet za wet oddajem, gdy franta sztucznie podchodzimy wzajem. L. W moich mię podszedł nadziejach. Troc. Moje podchodzisz zamysły. Troc. P. kogo sztuką skrytą. Troc. Człowiek obłudny usty podchodzi przyjaciela swego. Leop. Każdy brat podchodząc podszczepi a podejdzie, a każdy przyjaciel na zdradzie będzie postępował. Leop. Nie będziecie kraść, ani też nieprawdy mówić, ani jeden każdy bliźniego swego podchodzić. Leop. Największej sztuki dokazuje, kto potrafi nieprzyjaciela P. Papr. P. ojca kłamstwem. Jeż. 4. płynem = *zajść, nabiec, pokryć ś., ociec:* Kapusta w beczce podeszła wodą. Mleko zsiadłe podeszło wodą. Rana krwią podeszła. Oczy łzami podeszły. Podchodzi skóra krwią od uderzenia. Troc. 5. [Gdy ciasto chlebowe w dzieży rośnie, mówią, że podchodzi]. <Pod(e) + Iść>

**[Podejzdrzenie, a,** lm. **a]** p. **Podejrzenie.** <Z Podejrzenie>

**†Podejzrzeniec, ńca,** lm. **ńcy** *człowiek podejrzliwy; zawistnik, zazdrośnik:* P., miłownik, zawistnik, zelotypus. Tuch. <Od Podejrzany>

**†Podejźrzany** p. **Podejrzany:** Ale i pierwszy miesiąc miej za P. Kochan. P. mi twój śmiech i twe słodkie słowa. Kochan. Którzy ani sieść za stół z podejźrzanym chcieli. Kochan. Czujcie stróże: noc idzie, noc podejźrzana: wielki ogień ma powstać. Kochan. Co ludzi widzisz, wszystko podejźrzani, w oczy cię chwali, a na stronie gani. Kochan.

**†Podejźrzeć, y, ał** p. **Podejrzeć:** Niebem Bóg otoczył wszystko swoje dzieło, które P. ze wszech stron miło. Klon.

**†Podejźrzenie, a** l. blm., czynność cz. **Podejźrzeć.** 2. lm. **a** p. **Podejrzenie:** Zły żywot i złe obyczaje czynią każdemu wielkie P.

**Podejźrzon, u,** lm. **y, Podeźrzon, Podejrzan, Podejrzał, Długosz, Fijołki** bot. (osmunda) *ros. z gromady paprotników, z rzędu paproci:* Gatunek: P. królewski, paproć polna (o. regalis).

**[Podek, dka,** lm. **dki]** p. **3. [Pod].**

**Podekatyzować, uje, ował** *dopełnić dekatyzowania na wielu kolejno tkaninach.* <Po + Dekatyzować>

**Podekatyzowanie, a,** blm., czynność cz. **Podekatyzować.**

**Podeklamować, uje, ował** *spędzić pewien czas na deklamowaniu.* <Po + Deklamować>

**Podeklamowanie, a,** blm., czynność cz. **Podeklamować.**

**Podeklinować, uje, ował** *poświęcić pewien czas deklinowaniu.* <Po + Deklinować>

**Podeklinowanie, a,** blm., czynność cz. **Podeklinować.**

**Podekonom, a,** lm. **owie** *pomocnik ekonoma.* <Pod + Ekonom>

**Podekonomka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podekonom:** Matka wizytatorka, matka asystentka, siostra ekonomka i P. Prus.

**Podekorować, uje, ował** *udekorować jedno po drugim, poozdabiać.* <Po + Dekorować>

**Podekorowanie, a,** blm., czynność cz. **Podekorować.**

**[Podeldak, u,** blm.] p. **Opodeldok.** <Z Opodeldok>

**Podelegować, uje, ował** *wydelegować jednego po drugim kolejno, powysyłać w delegacji.* <Po + Delegować>

**Podelegowanie, a,** blm., czynność cz. **Podelegować.**

**Podelektować się, uje ś., ował ś.** *spędzić pewien czas na delektowaniu ś.* <Po + Delektować ś.>

**Podelektowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podelektować ś.**

**[Podelga, i,** lm. **i l.** a. **[Podejma, Podyma]** *sztuka drzewa na końcach sznic pod rozworą, utrzymująca dyszel poziomo.* **2.** *podszewka w podole kitla, spódnicy.* Sł. wil. <Pode + Lga>

× **Podelgnąć, nie, nął** *przylgnąć pod czym.* <Pode + Lgnąć>

× **Podelgnienie, a,** blm. p. **Podelgnięcie:** Gdy koniowi w zimie śnieg lgnie w podkowę, wlać mu w podkowę roztopionego łoju, tak mu to P. nie będzie więcej przeszkodą. Haur.

× **Podelgnięcie, a,** blm., **Podelgnienie** czynność cz. **Podelgnąć.**

**Podeliberować, uje, ował** *spędzić pewien czas na deliberowaniu:* Warto nad tym P. Sienk. <Po + Deliberować>

**Podeliberowanie, a,** blm., czynność cz. **Podeliberować.**

**Podelwowski** *położony pod Lwowem, pochodzący z okolic Lwowa:* Najwybitniejsze rody kupieckie zachowały ś. w nazwie wsi podelwowskich: Zamarstynów, Kleparów i Kulparków. Łoź. Nawet w małych stawkach lwowskich i podelwowskich prowadzi ś. gospodarstwo rybne. Łoź. <Pode + Lwowski>

× **Podelżenie, a,** blm., czynność cz. **Podelżyć.**

× **Podelżyć, y,ył** komu = *ulżyć nieco, trochę ulgi sprawić.*

* **Podełba:** Z podełba przys. *z pod oka, ponuro:* Ledwie z podełba na mnie spojrzał. Koss. < Pode + Łba, od Łeb>

**[Podema, y,** lm. **y]** p. **Podyma.** <Zam. Podejma, Pode + JM>

**Podemaskować,** uje, **ował** *zdemaskować jednego po drugim.* <Po + Demaskować>

**Podemaskowanie, a,** blm., czynność cz. **Podemaskować.**

† **Podemdlenie, a,** blm., czynność cz. **Podemdlić.**

† **Podemdlić, i, ił** p. **Podemglić.** < Pode + Mdlić>

† **Podemglenie, a,** blm., czynność cz. **Podemglić.**

† **Podemglić, i, ił,** † **Podemdlić** *zrobić mdlejszym, zwątlić: Subdebilitatus,* podemglony, przyzemglony. Mącz. <Pode + Mglić>

† **Podemkły** *mało od ziemi odrosły, świeżo wyrosły, cienko wyrosły, który w górę wystrzelił:* Skoczy z konia, drzeweczko podemkłe wytargnie. Papr. <Pode + Mkły>

**Podemknąć, nie, nął,** nied. **Podmykać** *podsunąć zręcznie, szybko, niepostrzeżenie:* Podemknij stołek pod stół. Troc. Podemknął kilka regimentów pod miasto. Troc. P., wsunąć komu, podetknąć w łapę pieniądz lub podarek. Troc. **P. ś.** *podsunąć ś. szybko, zręcznie, niepostrzeżenie:* Podemknął ś. nieprzyjaciel pod mur. Troc. Podemknęli ś. pod fortecę, pod miasto. Troc. <Pode + Mknąć>

**Podemknięcie, a,** blm., czynność cz. **Podemknąć.**

**Podemonstrować, uje, ował** *spędzić pewien czas na demonstrowaniu.* <Po + Demonstrować>

**Podemonstrowanie, a,** blm., czynność cz. **Podemonstrować.**

**Podemontować, uje, ował** *zdemontować jedno (działo) po drugim.* <Po + Demontować>

**Podemontowanie, a,** blm., czynność cz. **Podemontować.**

**Podemoralizować, uje, ował** *zdemoralizować jednego po drugim, popsuć moralnie.* <Po + Demoralizować>

**Podemoralizowanie, a,** blm., czynność cz. **Podemoralizować.**

**[Podenki, ów,** blp.] *męty, fusy, zgręzy pozostałe na dnie naczynia.* <Po + *Denki, od Denko>

**Podenuncjować, uje, ował** *zadenuncjować jednego po drugim.* <Po + Denuncjować>

**Podenuncjowanie, a,** blm., czynność cz. **Podenuncjować.**

**[Podeńć, ńdzie, podszedł]** p. **Podejść.** <Z *Podeńść = Podejść>

**Podepchać, a, ał** p. **Podepchnąć.** < Pode + Pchać>

**Podepchanie, a,** blm., czynność cz. **Podepchać.**

**Podepchnąć, nie, ął, Podepchać,** nied. **Podpychać l.** *wepchnąć, wtłoczyć pod co, włożyć pod co pchając:* Dwór wymaga jedynie zdania ś. na łaskę i niełaskę, a układy tylko rozjemcy podpychają mu pod rękę. Moracz. **2.** *zbliżyć, przybliżyć, pchając; popchnąć ku czemu:* Podpycha go do nas. <Pode + Pchnąć>

**Podepchnienie, a,** blm. p. **Podepchnięcie.**

**Podepchnięcie, a,** blm., **Podepchnienie, Podepchanie** czynność cz. **Podepchnąć.**

**[Podepenk, u,** lm. **i]** *chrzestny podarek pieniężny.* < Z Dnm. Bedepenninge, Gnm. Bittpfennige>

**[Podepkać, a, ał]** p. **Podeptać:** Podepkany zagón. <Z Podeptać>

**[Podepkanie, a,** blm.] czynność cz. **Podepkać.**

**[Podepnąć, nie, nął]** p. **Podeptać.** <Po + *Depnąć, DEPT>

**[Podepnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Podepnąć.**

**Podeponować, uje, ował** *zdeponować jedno po drugim, poskładać w depozycie.* <Po + Deponować>

**Podeponowanie, a,** blm., czynność cz. **Podeponować.**

× **Podeprać, dpierze, deprał,** nied. × **Podpierać** *nieco uprać, wyprać niezupełnie.* Sł. wil. <Pode + Prać>

× **Podepranie, a,** blm., czynność cz. **Podeprać.**

**Podeprzeć, prze, dparł** *podtrzymać oparszy na czym, wesprzeć:* Jeżeli drzewo nachylone, to je podeprzyj. Wirt. Najmowali kowale i ślusarze, aby, co poczynało upadać, tego zaś podparto. Leop. Noga nogę podpiera, ręka rękę myje. Pot. Podparszy me łokciem utroskane czoło. Kulig. Atlas wielki nieba z gwiazdami podpiera. Koch. J. *(= dźwiga).* Podeprzyj chałupy słupem. Troc. Stare domostwo podpierać trzeba. Podparł domu walące ś. ściany. Słow. Ksiądz czeczotką kroki podpiera, idzie powoli i kwiatki zbiera. Syrok. Przen.: Podpierać ścianę, piec = *wystawać pod ścianą, pod piecem, próżnując.* P. co dowodami = *poprzeć, stwierdzić.* Pozwany ma tego świadki zupełnemi P. i będzie wolen od tego pozwu. Wawrz. z Prażm. Przen.: Kartago zaciężnemi swą wielkość podpiera. Lel. **2.** przen. *wzmocnić, pokrzepić, poprzeć, poprawić co, pomóc, zaradzić czemu:* Podpierać boków, *fulciri cibis.* Kn. Rzekł wilk: obym ja dostał mięsa tego, podparłbym jako tako boku zgłodniałego. Papr. *(= wyrównałbym, wypełniłbym go sobie).* Przen.: Potym, chcąc mdłego P. żywota, nie chciałam wiedzieć, co wzgląd, co sromota. P. Koch. Łaską pańską mię podparłeś. Troc. *(= wsparłeś, wspomogłeś, podtrzymałeś).* A

rozum dziś ledwe sam wie o sobie, tak mię podparł w mej chorobie. Kochan. (= *tak mało mi pomógł*). Padnie-li złe, więc rozumem P. tego. Kochan. **P. ś. I.** *wesprzeć ś., oprzeć ś.*: Stary podpiera ś. laską. Prot. Podparł ś. kijem. P. ś. = *oprzeć ś. łokciami*: Podparszy ś. łokciami, dumać. L. Podparszy ś. na łokciu. Otw. Nie podpieraj ś. przy stole, bo tu nie karczma. Przen.: †Zamylili człowiek przysięgę, może dobrze sam a. człowiekiem ś. P. Ort. (= *poprzeć ś.*). **2.** [P. ś. czego] = *chwycić ś. czego, aby nie upaść, oprzeć ś. o co*: Wyszła ci z kościoła, podparła ś. płota. **3.** P. ś. pod boki a. w boki = *ująć ś. pod boki*: Twardowski siadł w końcu stoła, podparł s. w boki jak basza. Mick. <Pode + Przeć>

†**Podeprzenie, a,** lm. **a** p. **Podpora.** Narw.

†**Podeptacz, a,** lm. **e** *ten, co podeptał.* <Od Podeptać>

**Podeptać, pcze,** a. †**pce,** [**pta**], **ptał,** [**Podepkać, Podepnąć**], nied. †**Podeptywać,** †**Podeptawać** *potłuc, potłoczyć nogami, zdeptać, potratować, stratować*: Na żmiji i na bazyliszku chodzić będziesz i podepczesz lwa i smoku. Ps. flor. Smiłuj się nade mną, Boże, bo podeptał mię człowiek. Ps. flor. Żyto podeptać. Św. z Woc. Rzucił płaszcz na ziemię i podeptał go. Podeptano mię w tłoku. P. z nieobaczka, z wzgardy, ze szkodą. Troc. Podeptane zboże, prawa. Troc. Końskim kopytem zmarłych podeptali. Bardz. Przen.: *sponiewierać, zmieszać z błotem, zelżyć, znieważyć.* P., z błotem zmieszać, zelżyć. Kn. Sprawiedliwości niemasz, podeptane sądy. Groch. Nieprzyjaciele podeptał, nad jętemi ś. zmiłował. Psń. Mieli bohatyry moskiewskie P. i z błotem zmieszać. Birk. Ojczyzno, już dawno byłby bezecny Tatarzyn nogami twojemi podeptany. Birk. Cieszymy ś. z czarta zwyciężonego, z piekła podeptanego. Wuj. Do cnoty iść trzeba, wszystkie pożytki podeptawszy. Górn. (= *wzgardziwszy niemi*). Podeptasz serca czczej myśli suchością. Krasiń. (Niewola turecka) krzest, wiarę naszę podeptywa, gniecie. Wen. **2.** żart. *poczłapać ś., poszłapać, powlec ś.*: Nie chcąc zostać, podeptał po błocie do domu. Sł. wil. <Po + Deptać>

**Podeptanie, a,** blm., czynność cz. **Podeptać.**

†**Podeptawać, a, ał** p. **Podeptać.**

†**Podeptawanie, a,** blm., czynność cz. **Podeptawać.**

†**Podeptywać, a, ał** p. **Podeptać.**

†**Podeptywanie, a,** blm., czynność cz. **Podeptywać.**

†**Podert:** W P. = *na zdeptanie, zmasakrowanie, w poniewierkę*: Pod nogi w P. pościelesz. Smotr. <Po + Dert>

[**Poderty**] *podarty.*

[**Poderwa, y,** blm.] *oberwanie ś., przerwanie ś., wzruszenie ciężkiej pracy* <Pode + RWRYW>

**Poderwać, wie, wał,** nied. **Podrywać I.** *wyrwać od spodu*: Dębowi sztukę z boku poderwała zjadła starość; połowa go już odleciała. Bardz. Cicha woda rada brzegi podrywa. Opal. (= *podmywa, podlizuje, podbiera, podmula*). Brzegowi nie wierz poderwanemu. Troc. **2.** *szarpnąwszy podnieść w górę; podedrzeć*: Powietrzem jestem poderwana, *acta per auras evehor.* Żebr. Wiatr podrywa suknię. P. wędkę, poczuwszy na niej rybę. **3.** *zerwać niezupełnie, naderwać*: P. korzenie rośliny. Przen.: *podkopać, nadwątlić, osłabić*: P. zdrowie, siły. P. czyją powagę. **P. ś. I.** *zerwać ś. do lotu*: Wrony poderwały ś. z krzykiem i skośnym rzutem leciały na kopaniska. Reym. Przen.: Krzyk ś. jakiś poderwał w sali. Kaczk. (= *wzbił ś.*). **2.** [P. ś.] = a) p. **Oberwać.** b) *podjąć ś. czego.* c) *podejść, oszukać.* <Pode + Rwać>

**Poderwanie, a,** blm., czynność cz. **Poderwać.**

**Poderwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poderwać ś.**

[**Poderwany**] **I.** ptak = *który nie dosiaduje przed wyżłem i zrywa ś. do lotu*: Strzelać do poderwanej kuropatwy. **2.** człowiek = *narwany, warjat.* <Od Poderwać>

[**Poderziały**] p. **Podejrzany.**

**Poderznąć, rznie, rznął,** [**rzła**], **Podrzezać,** nied. **Podrzynać, Podrzezywać I.** *przerznąć od spodu, podciąć, podstrzyc, podkroić*: Żelżywość im czynili, pół brody im goląc, a szaty ich krótko podrzynając. Skar. Gardło mu, jako owcy, poderznął. Skar. [Jedna z tych mądryk sie obwiesiła, a druga se garło poderzła]. Zakazano księżom z zapuszczoną brodą chodzić, żeby ją podrzynając, dali znak, że o tę zabawę nie dbają. Skar. Za ciepła podrzynając, kiedy miód miękki, siła ś. go rozpłynie. Kąc. (= *podbierając*). Przen.: P. komu worka. Sł. wil. (= *nadebrać; skubnąć go, wyciągnąć od niego pieniędzy*). **2.** żart.: P. karty = *przełożyć je niepostrzeżenie, dopuszczając ś. oszukaństwa w grze, zrobić woltę.* <Pode + Rznąć>

**Poderznięcie, a,** blm., czynność cz. **Poderznąć.**

**Podeschnąć, schnie,** × **sechnie, schnął, schła, schło,** nied. **Podsychać** *wyschnąć cokolwiek*: Bielizna podeschła na słońcu. Ziemia podsycha. Podeschło już po deszczu. Wysmarować klejem i zlepiwszy obie części, trzymać w kleszczach, aż podeschną. <Pode + Schnąć>

**Podeschnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podeschnąć.**

**I. Podesłać, śle, słał,** nied. **Podsyłać** *nasłać, nadesłać, przysłać chyłkiem, tajemnie*: P. komu szpiegów, pieniędzy. List podesłany. Troc. <Pode + 1. Słać>

**2. Podesłać, ściele, słał,** nied. **Podścielać, Podścielać I.** *rozesłać pod kim; ścieląc podłożyć*: W stajniach pod bydło podściela ś. słoma. Kluk. Przez zimę bydłu, dla ciepłego im na ten czas wyleżenia, podścielają. Haur. Krówki wydoję i świeżo podścielę. P. pieluszkę. Przen.: Wenera często wadzi same bogi; czasem odsadzi własną żonę, a sama abo ś. nadawa, abo insze podściela. Tw. Wszystkie nieprzyjaciele pod nogi twe Bóg podściele. Groch. <Pode + 2. Słać>

**I. Podesłanie, a,** blm., czynność cz. **I. Podesłać.**

**2. Podesłanie, a I.** blm., czynność cz. **2. Podesłać. 2.** *to, co podesłano, podściołka, posłanie*: Jednę opończę obróciłem na P., drugą na kołdrę. Pilch. Przen.: Zielone P. równiny podnosi ich lekkość. Sienk.

**Podesłaniec, ńca,** lm. **ńcy** *ten, którego podesłano, posłaniec tajemny.* Troc. <Od Podesłany>

**Podesperować, uje, ował** *strawić pewien czas na desperowaniu.* <Po + Desperować>

**Podesperowanie, a,** blm., czynność cz. **Podesperować.**

**Podessać, ssie, ssał,** nied. **Podsysać** *possać trochę, nieco ssąc; nassać s. nieco.* <Pode + Ssać>

**Podessanie, a,** blm., czynność cz. **Podessać.**

**Podest. u,** lm. **y I. a.** × **Podesta** = a) *rozszerzony pomost między kondygnacjami schodów; pomost na rusztowaniu.* b) u skoczków, *deseczka do odbijania ś.* **2.** teatr. *rodzaj stołu ustawiany na scenie celem urządzenia schodów, gór, balkonów* i. t. p. <Włos. podestà>

**I. Podesta, y,** lm. **y** p. **Podest.**

**2. Podesta, y,** lm. **owie** m. *burmistrz a. wójt włoski.* < Włos. podestà >

**Podestylować, uje, ował** I. *zająć ś. destylowaniem przez pewien czas.* 2. *przedestylować jedno po drugim.* < Po + Destylować >

**Podestylowanie, a,** blm., czynność cz. **Podestylować.**

† **Podeszczwać, a, ał** p. **Podszczuć:** Podeszczwali niektórego szczekacza, aby go swemi kwestjami rogatemi zabawił. Baz. Podeszczwani od niektórych, wpadli w kościół. Skar. Podeszczwał nań jego powinnego, który go pojmał. Skar. < Pode + Szczwać >

† **Podeszczwanie, a,** blm., czynność cz. **Podeszczwać.** To pewna, że ręką nikogo nie uderzy, ale radą a podeszczwanim wiele tysiąc zamorduje. Napom.

**Podeszew, szwy,** lm. **szwy** p. **Podeszwa:** Zrazy twarde jak P. Orzesz. Odezwał ś., naciskając palcem P. Rog. St. Zdr. **Podeszewka.** < Pode + Szew, SZY/SZW/SZEW > >

**Podeszewka, i,** lm. **i** p. **Podeszew:** P. coś niby zmiękła. Rog. St.

× **Podeszłość, i,** blm. rz. od **Podeszły:** P. wieku. Troc.

**Podeszły** I. *który podszedł czym, zaszły, podciekły, ociekły, zalany, nabiegły:* Rana otokiem podeszła. Troc. Oczy łzami podeszłe. Troc. Podeszłą łzami skoro wspomni sobie swoję kochankę, ociera źrenicę. Pot. 2. *podstarzały, podżyły, letni:* P. w leciech. Troc. Dla podeszłych lat na wojnę iść nie może. Troc. Starość podeszła. Trudno ma być Heleną podeszła Hekuba. Koch. W. Był to człowiek P., ale jeszcze rzeźwy. Kras. W podeszłym wieku życia dokonał. Kras. Przyszedszy do lat podeszłych, lubią opowiadać, co ś. im w życiu przytrafiło. Kołł. Składano to na karb podeszłego wieku. Kaczk. < Od Podejść >

† **Podeszto** forma rzeczownikowa rodz. ni. im. biernego przeszłego od **Podejść** = *podeszli (kogo), dokonano podejścia:* Bogatego gdy podejdą, wiele ma nagrodzicielów szkody; a ubogiego, choć już oszukano i P., jeszcze go łukają. Białob. Rozumieli, że ich w tym P. B. B.

**Podeszwa, y,** lm. **y, Podeszew** I. *skóra gruba, którą ś. daje pod spód obuwia:* Szwiec, kiedy ś. na skóry zadłuży, tedy podeszwami ś. wypłaca. Rej. Podeszwy ś. zdarły. Pieczeń twarda jak P. Wymiął ją jak podeszwę. Dać nowe podeszwy do butów *(= zelówki; podzelować buty).* Para podeszew. Troc. P. u pończochy, skarpetki *(= część jej odpowiadająca podeszwie).* Przen.: Pokazał podeszwy, a. zbiera piasek na podeszwę. Troc *(= ucieka).* 2. a. † **Podeszwica, [Podeszwica]** *cienka podkładka przyszyta na podeszwie wewnątrz obuwia, branzla.* 3. [P.] *spód korowaju weselnego, który dostaje muzyka.* 4. [P.] *podkucie sań.* 5. [P.] *spodnia część grobli.* 6. u tarana = *podkładka pod dno.* Sł. wil. 7. anat. i zoot. *spodnia strona stopy ludzkiej, kopyt lub łap zwierzęcych* (planta pedis): Od głowy do podeszwy. Op. *(= od stóp do głów).* Od kolana na dół aż do podeszwy. Stron. Od podeszwy aż do wierzchu głowy nie znajdzie ś. w nas zdrowe miejsce. L. Pali mię, swędzi mię pod podeszwami. Chociażby mię kto pod podeszwy upiekł, nie powiedziałbym. L. Pieczenie pod podeszwy *(= rodzaj mąk torturowych).* 8. bud. *podwalina, przyciesie:* Po zgorzeniu domu, na ciepłym jeszcze pogorzelisku, podeszwy na dom ludzie zakładają. Górn. Podeszwę do młyna, którą wiele chłopstwa u jednego końca podnosiło, on u drugiego sam tylko snadnie podnosił. Papr. Po drugiej stronie drzwi między podeszwą i ścianami ma być komórka zapierzona. Torz. Układać podeszwy dębowe na ziemi. Torz. 9. garb. *tafelka skóry na podeszwy pod obuwie.* 10. hut.: P. sztendra = *blat podsztendrowy, na którym sztendry są obsadzone w odległości odpowiedniej długości walców.* Łab. II. zool.: [P.] p. **Leszcz.** < Pode + * Szwa, SZY/SZW/SZEW >

† **Podeszwarz, a,** lm. **e** *ten, co robi podeszwy:* P., solearius. Mur. < Od Podeszwa >

**Podeszwiany, ! Podeszwowy** przym. od **Podeszwa:** Nerw. P. Puchlina podeszwowa.

**Podeszwica, y,** lm. **e** I. p. **Podeszwa.** 2. a. **Język morski** zool. (solea vulgaris) *ryba oścista, bezcierniowa, gardłopłetwa, z rodziny bokopływów.* < Od Podeszwa >

! **Podeszwowy** p. **Podeszwiany.** < Od Podeszwa >

† **Podeście, a,** lm. **a** p. **Podejście:** Już następują szczęśliwe czasy, miasto ostrych broni—miłość, miasto chytrego podeścia — radości ze wszystkich pociech zobopólne. Niem. S. Oszudzenie, omylenie, ołudzenie, zdrada, przewrotność. Tuch.

**[Podeśniany]** *zasiniały.*

**Podetkać, a, ał,** nied. **Podtykać** I. *podpleść, podrobić trochę jakiej tkaniny, posunąć nieco dalej tkanie.* Mącz. 2. p. **Podetknąć.** < Pode + Tkać >

**Podetkanie, a,** blm., czynność cz. **Podetkać.**

**Podeterminować, uje, ował** *powarunkowywać, powyznaczać, pookreślać, pooznaczać.* **P. ś.** (o wielu) *zdeterminować ś. kolejno.* < Po + Determinować >

**Podeterminowanie, a,** blm., czynność cz. **Podeterminować.**

**Podeterminowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podeterminować ś.**

**Podetknąć, nie, nął, Podetkać,** nied. **Podtykać** *wetknąć pod co, podścibić, podsunąć:* P. ogień pod gumno. Zapewne przyjechał hołysz, żebyś mu co podetknął. L. Matka podtyka pieszczochowi różne łakocie. Sprawie swej nie ufając, miasto, oprócz pieniędzy, obciążony wóz wybornym winem podtykało. Nies. *(= sekretnie ofiarowało).* Przen.: *nasunąć, poddać, podać, nastręczyć:* Różne myśli mu podtyka. [**P. ś.**] I. *podjąć na sobie suknię i zatknąć np. za pas.* 2. *podemknąć ś., nasunąć ś., przysunąć ś., przybliżyć ś. dokąd.* Sł. wil. < Pode + Tknąć >

**Podetknięcie, a,** blm., czynność cz. **Podetknąć.**

**[Podetknięcie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podetknąć ś.**

**Podetniański** *znajdujący ś. pod Etną, pochodzący z okolic Etny:* W jednej z wiosek podetniańskich ludność cała wyległa już z chat, które waliły ś. jedna za drugą.

**Podetonować, uje, ował** (o wielu) *zdetonować jednego po drugim.* **P. ś.** (o wielu) *zdetonować ś. kolejno.* < Po + Detonować >

**Podetonowanie, a,** blm., czynność cz. **Podetonować.**

**Podetonowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podetonować ś.**

**Podetronizacyjny** *który nastąpił po detronizacji:* W onej podetronizacyjnej chwili prymas wychodzi na symboliczny wyraz restauracji zachwianej prawowitości polskiej. Jaroch. < Po + Detronizacyjny >

**Podetrzeć, trze, tarł, [Podtrzeć],** nied. **Podcie-**

**rać** I. *wytrzeć, utrzeć, obetrzeć od spodu:* P. tyłek, dziecko. **2.** piłą = *podpiłować, poderznąć, podciąć piłą:* Litwa, w lesie drzewa podtarszy, Krzyżaków poraziła. Biel. M. Wołochowie zasadzkę na Polaków uczynili i drzewa w lesie na to podtarli. Biel. M. **3.** *obetrzeć nieco, skaleczyć przez tarcie:* Woły aby były na karkach nie podcierane. Torz. Jarzmo podciera karki wołom. **P. ś.** *utrzeć, obetrzeć, wytrzeć sobie tyłek.* <Pode + Trzeć>

†**Podewrzeć, wre, wrzał,** nied. †**Podwierać** *podgotować ś.:* Podwiera co, niech podewre. Kn. Niech woda podewre przy ogniu. <Pode + Wrzeć>

[**Podezdrzenie, a,** lm. **a**] p. **Podejrzenie.**

[**Podezdrzyć, y, ał**] p. **Podejrzeć.** < Pode + *Z(d)rzyć, Pod + ZOR ZR ZIER>

[**Podeźrały**] p. **Podejrzany.**

[**Podeźrany**] p. **Podejrzany.**

[**Podeźrywować, uje, ował**] p. **Podejrzeć.** <Pode + *Źrywować, Pode + ZOR ZR ZIER>

[**Podeźrywowanie, a,** blm.] czynność cz. **Podeźrywować,** *podejrzewanie.*

[**Podeźrzały**] p. **Podejrzany.**

†**Podeźrzanie** przys. od **Podeźrzany.**

†**Podeźrzany** p. **Podejrzany:** Osobom podeźrzanym nie ma być wolny do domu przystęp, jako są dworzanie, nierządni pachołcy, żacy, baby, Żydówki, które na cnotę białych głów czuwają. Petr. <Od Podeźrzeć>

†**Podeźrzeć, y, ał** p. **Podejrzeć.**

†**Podeźrzenie, a,** lm. **a** p. **Podejrzenie.**

†**Podeźrzeniec, ńca,** lm. **ńcy** *człowiek podejrzliwy:* Miłownik, zawistnik, P. Tuch.

†**Podeźrzewać, a, ał** p. **Podejrzewać.** <Pode + ZOR ZR ZIER>

†**Podeźrzewanie, a,** blm., czynność cz. **Podeźrzewać.**

†**Podeźrzliwość, i,** blm. rz. od **Podeźrzliwy.**

†**Podeźrzliwy** p. **Podejrzliwy.**

†**Podeźrzon, u,** lm. **y** bot. p. **Podejźrzon.**

**Podeżreć, żre, żarł** i **P. ś.** p. **Podjeść.** <Pode + Żreć>

**Podębić, i, ił** *spędzić pewien czas na dębieniu.* <Po + Dębić>

**Podębienie, a,** blm., czynność cz. **Podębić.**

**Podęcie, a,** blm., czynność cz. **Podąć.**

**Podfałdować, uje, ował** *sfałdować od spodu.* <Pod + Fałdować>

**Podfałdowanie, a,** blm., czynność cz. **Podfałdować:** Robi ś. to za pomocą podfałdowania. Jeż.

**Podfarbie, a,** blm. tech. *przygotowanie tkaniny przez gotowanie w pewnych solach zasadowych do łatwiejszego przyjęcia farby:* P. glinkowe, żelazne, chromowe. <Pod + *Farbie, od Farba>

**Podfarbować, uje, ował,** nied. **Podfarbowywać** I. *zafarbować, ufarbować od spodu, podbarwić, podmalować.* **2.** *cokolwiek pofarbować, ufarbować niezupełnie.* <Pod + Farbować>

**Podfarbowanie, a,** blm., czynność cz. **Podfarbować.** Przen.: Przytoczę malutki przykładzik takiego forsowania, podfarbowania i podnoszenia demonicznych pierwiastków do potęgi drugiej. Spas.

**Podfarbowywać, a, ał** p. **Podfarbować.**

**Podfarbowywanie, a,** blm., czynność cz. **Podfarbowywać.**

**Podfastrygować, uje, ował,** ×**Podfastrzygować** *przyfastrygować od spodu:* P. podszewkę. <Pod + Fastrygować>

**Podfastrygowanie, a,** blm., czynność cz. **Podfastrygować.**

×**Podfastrzygować, uje, ował** p. **Podfastrygować.** <Pod + Fastrzygować>

×**Podfastrzygowanie, a,** blm., czynność cz. **Podfastrzygować.**

**Podfermentować, uje, ował** *trochę pofermentować, sfermentować nieco.* <Pod + Fermentować>

**Podfermentowanie, a,** blm., czynność cz. **Podfermentować.**

**Podfilarowy** *znajdujący ś. pod filarami, przeznaczony pod filary.* <Pod + Filarowy>

**Podfiltrować, uje, ował** *doprowadzić filtrowanie do pewnego stopnia, przefiltrować nieco.* <Pod + Filtrować>

**Podfiltrowanie, a,** blm., czynność cz. **Podfiltrować.**

**Podfleki, ów,** blp. szew. *skóra, przeznaczona na fleki pod obcasy.* <Pod + Fleki, od Flek>

**Podfolwarczny** *znajdujący ś. pod folwarkiem, położony obok folwarku, w jego sąsiedztwie:* Pola podfolwarczne. <Pod + Folwarczny>

**Podformowy** *znajdujący ś. pod formą, pod formę przeznaczony:* Całka podformowa, na której forma spoczywa. Łab. <Pod + Formowy>

**Podforsować, uje, ował** *podpędzić forsownie, posunąć naprzód forsując:* P. robotę, sprawę. <Pod + Forsować>

**Podforsowanie, a,** blm., czynność cz. **Podforsować.**

**Podfrunąć, nie, nął,** nied. **Podfruwać** *frunąć z dołu ku górze, wzlecieć, podlecieć na skrzydłach:* Gołąb... ku niebu podfrunął. Ml. <Pod + Frunąć>

**Podfrunięcie, a,** blm., czynność cz. **Podfrunąć.**

**Podfruwać, a, ał** p. **Podfrunąć.** <Pod + Fruwać>

**Podfruwanie, a,** blm., czynność cz. **Podfruwać.**

**Podfryzować, uje, ował** I. *podczesać po fryzjersku.* **2.** *ufryzować trochę, zlekka:* Przyjechał Jacuś we fraku, trochę podfryzowany. Korz. <Pod + Fryzować>

**Podfryzowanie, a,** blm., czynność cz. **Podfryzować.**

**Podfunkcja, i,** lm. **e** *funkcja o mniejszym zakresie, powstała z rozszczegółowienia funkcji ważniejszej, ogólniejszej:* Wojna jest podfunkcją sądową funkcji rządzenia. Spas. <Pod + Funkcja>

**Podfutrować, uje, ował** I. *opatrzyć futrowaniem wewnątrz, podbić, wyłożyć od spodu:* Przekop wewnątrz kamieniem ciosanym podfutrowany. Warg. Obił a podfutrował ściany kościelne wewnątrz forsty cedrowemi. Leop. Piec P. = *wyłożyć cegłą, wylepić gliną.* P. statek, szkutę. **P. ś.** przen. *podszyć ś., ubarwić ś.:* Tęcza, gdy ś. po dżdżu słońcem podfutruje, krzywym swym łukiem wielką część nieba sfarbuje. Otw. *(= opromieni ś.).* <Pod + Futrować>

**Podfutrowanie, a,** blm., czynność cz. **Podfutrować.**

**Podfutrowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podfutrować ś.**

**Podgajać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podgoić.**

**Podgajanie, a,** blm., czynność cz. **Podgajać.**

**Podgajny** myśl.: Sieci podgajne = *sieci na grubego zwierza, plotki.* <Pod + Gajny>

**Podgalać, a, ał** p. **Podgolić.**

**Podgalanie, a,** blm., czynność cz. **Podgalać.**

[**Podgały**] *kusy, podkasany:* Drzewo podgałe = *pozbawione gałęzi dolnych.* <Z Podgalać>

**Podganiać, a, ał** I. p. **Podegnać. 2.** [P.] *podpędzać, poganiać.*

**Podganianie, a,** blm., czynność cz. **Podganiać.**

**Podgardlanka, i,** lm. **i** *kiszka podgardlana.* <Od Podgardlany>

**Podgardlany, Podgardłowy I.** *znajdujący ś. pod gardłem; z podgardla przyrządzony:* Kiszka podgardlana. **2.** anat.: Dołek P. p. **Podgardłek.** <Od Podgardle>

**Podgardle, a,** lm. **a,** × **Podgarle I.** *skóra zwieszająca ś. mniej lub więcej pod gardłem zwierząt różnych,* podgardłek, × Podgardło: P. u wołu = *łałok.* **2.** *rzemień podgardłowy u munsztuka końskiego.* **3.** lek. *guz na przodzie szyi,* podgardłek, wole (struma). **4.** rzeź. *mięso z dolnej części szyi wołu.* **5.** woj. *rzemyk u czapki, zakładany pod brodę.* Gemb. < Pod + *Gardle, od Gardło>

**Podgardlica, y,** lm. **e, Podgarlica I.** [P., **Podgarlica**] = a) *drążek z pętlicami służący jako zaprząg dla koni przyr adle.* b) *cieńszy drążek w jarzmie pod szyją wołu.* **2.** zoot. *część przewodu pokarmowego u ptaków,* podgardłek, × wola, wole (ingluvies). <Od Podgardle>

**Podgardłek, łka,** lm. **łki,** † **Podgarłek I.** anat. *część przednia szyi.* Kirch. **2.** a. × **Podgardło,** × dołek widełkowy, a. grdykowy, dołek szyjny a. podgardlany a. nadmostkowy (iugulum). **3.** lek. p. **Podgardle. 4.** zoot. p. **Podgardlica.** <Pod + *Gardłek, od Gardło>

× **Podgardło, a,** lm. **a I.** p. **Podgardłek:** Niektóre wody czynią wielkie podgardła. Urzęd. **2.** p. **Podgardle.** <Pod + Gardło>

**Podgardłowy** p. **Podgardlany,** <Pod + Gardłowy>

**Podgarle, a,** lm. **a I.** × P. p. **Podgardle:** Wziął na ś. postać byka, kłąb ś. nad szyję wydał z łopatek; schowałe P. ś. zwiesiło. Otw. **2.** fl. *miejsce nieco wycięte około środka drygawki, w miejscu spoczywania na siodle.* Sł. wil. **3.** ślus. *otwór, do którego wchodzi koniec pałąka z dziurką i w której go rygiel przytrzymuje, zamykając kłódkę.* <Pod + Gar(d)le>

[**Podgarlica, y,** lm. **e**] p. **Podgardlica.** <Od Podgarle>

† **Podgarłek, łka,** lm. **łki I.** p. **Podgardłek.** Ocz., Pat. **2.** *podbródek:* P. jej słuszny a w miarę, niejako na czterzy grany. Pat. <Zam. Podgardłek>

**Podgarnąć, nie, nął,** nied. **Podgarniać,** × **Podgarnywać, Podgartywać** *garnąc podsunąć, podgrzebać, podmieść:* P. ogień. P. w kąt śmiecie. P. sobie włosy = *zgarnąć do góry.* Jedną ręką podgarnywała do góry w nieładzie rozrzucone włosy. Bał. Przen.: Pompejusz wszystkie morza pod moc swoją podgarnął. L. (= *zagarnął, zabrał*). Ten jest zamiar, żeby szlachtę, swych braci, w prawną podgarnęli zależność. Kal. <Pod + Garnąć>

**Podgarniać, a, ał** p. **Podgarnąć.**

**Podgarnianie, a,** blm., czynność cz. **Podgarniać.**

**Podgarnienie, a,** blm. p. **Podgarnięcie.**

**Podgarnięcie, a,** blm., **Podgarnienie** czynność cz. **Podgarnąć.**

**Podgarnirować, uje, ował** *ugarnirować od spodu.* <Pod + Garnirować>

**Podgarnirowanie, a,** blm., czynność cz. **Podgarnirować.**

× **Podgarnywać, a, ał** p. **Podgarnąć.**

× **Podgarnywanie, a,** blm., czynność cz. **Podgarnywać.**

**Podgartywać, uje, ywał** p. **Podgarnąć.**

**Podgartywanie, a,** blm., czynność cz. **Podgartywać.**

**Podgatunek, nku,** lm. **nki** *grupa powstała z rozszczegółowienia gatunku w klasyfikacji:* Zdolność rozpłodowa wywiera wpływ na wytwarzanie ś. nowych gatunków i podgatunków. <Pod + Gatunek>

**Podgatunkowywać się, uje ś., ywał ś.** *dzielić ś. na podgatunki; dzielić ś. tak, jak gatunek na podgatunki:* Patryjotyzm, podgatunkowujący ś. i rozpadający na bronie i pułki. <Od Podgatunek>

**Podgatunkowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podgatunkowywać ś.**

**Podgderywać, uje, ywał** *gderać raz wraz:* Poczęła P. klucznica i postękiwać. Krasz. <Pod + *Gderywać, od Gderać>

**Podgderywanie, a,** blm., czynność cz. **Podgderywać.**

**Podgęszczenie, a,** blm., czynność cz. **Podgęścić:** P. brahy.

**Podgęścić, i, ił** *uczynić gęstszym, poddać czego dla zgęszczenia.* <Pod + Gęścić>

**Podgiąć, podegnie, podgiął,** nied. **Podginać** *zagiąć nieco, ugiąć, podchylić, podwinąć:* P. suknię = *podkasać.* Kwiatki szczypiąc, Kupidek kładnie w fartuszek podgięty. Nar. **P. ś.** *ugiąć ś., podkasać ś.* Troc. < Pod + Giąć>

[**Podgiemzać, a, ał**] *zakasać.*

[**Podgiemzanie, a,** blm.] czynność cz. **Podgiemzać.**

**Podgięcie, a,** blm., czynność cz. **Podgiąć.**

**Podgięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podgiąć ś.**

**Podginać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podgiąć.**

**Podginanie, a,** blm., czynność cz. **Podginać.**

**Podglądacz, a,** lm. **e** *ten, co podgląda, podpatruje, szpieg:* Rozmawiać z nią nie można dla tysiącznych podglądaczów i stróżów. L.

**Podglądać, a, ał,** [**Podględywać**] **I.** *zaglądać od spodu, podpatrywać:* P. pod kapelusze kobiet. Nie podglądaj w cudze okna. Za panem, jak pies, biegł Zyg, uśmiechając ś., w oczy mu podglądając, z wesołością do pańskiej ś. strojąc. Krasz. **2.** *mieć na oku, obserwować, dawać baczenie, śledzić, doglądać, dozorować, pilnować, szpiegować:* Powierzonych twemu dozorowi młodzieńców pilnie podglądaj. Daremnie ś., mężu, biedzisz, nigdy żony nie wyśledzisz, czatuj, dybaj, strzeż, podglądaj, ślubów, przysiąg po niej żądaj. L. Przynajmniej będę często do niego dojeżdżać, aby tę naukę P. Kaczk. Za dziewką trzeba często P., by ś. nie zbałamuciła. Sł. wil. <Pod + Glądać>

**Podglądanie, a,** lm. **a** czynność cz. **Podglądać:** Na podstawie podglądań (= *spostrzeżeń, obserwacji*).

**Podgleba, y,** lm. **y** p. **Podglebie:** Skład warstw, stanowiących podglebę Cham. <Pod + Gleba>

**Podglebie, a,** lm. **a, Podgleba, Podgrunt** *spód ziemi ornej, warstwa gruntu znajdująca ś. pod glebą:* Drzewao wocowe wytrawiają z podglebia pokarmy mineralne, dla roślin płyciej ukorzenionych całkiem niedostępne. <Pod + *Glebie, od Gleba>

[**Podględy, ów,** blp.] *podglądanie, podpatrywanie, prześpiegi:* Wtym usłyszę liścia szelest; obejrzę ś., czy kto nie jest; czy kto na P., obejrzę ś. wszędy. <Pod + GLĘD/GLĄD>

[**Podględywać, a, ał**] p. **Podglądać.**

[**Podględywanie, a,** blm.] czynność cz. **Podględywać.**

× **Podgłaskać, szcze, skał,** nied. × **Podgłaskiwać** *podsunąć, podgarnąć głaszcząc.* <Pod + Głaskać>

× **Podgłaskanie, a,** blm., czynność cz. **Podgłaskać.**

× **Podgłaskiwać, uje, iwał** I. p. **Podgłaskać.** 2. *głaskać raz wraz zlekka:* Tył głowy P. L. <Pod + Głaskiwać, od Głaskać>

× **Podgłaskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podgłaskiwać.**

**Podgłębiać, a, ał** p. **Podgłębić.**

**Podgłębianie, a,** blm., czynność cz. **Podgłębiać.**

**Podgłębić, i, ił,** nied. **Podgłębiać** gór. *zrobić sztolnię głębszą od poprzednio już istniejącej, która z niej wody przyjmować będzie.* <Pod + Głębić>

**Podgłębienie, a,** blm., czynność cz. **Podgłębić.**

†**Podgłodać, a, ał** *podryźć.* <Pod + Głodać>

†**Podgłodanie, a,** blm., czynność cz. **Podgłodać.**

**Podgłodzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podgłodzić ś.**

**Podgłodzić się, i ś., ił ś.** *trochę ś. wygłodzić, przycierpieć nieco głodu.* <Pod + Głodzić ś.>

**Podgłówny** I. *pod głową będący:* Tak myśli, a cichy sen, z podgłównego wału skradszy ś., myśl i oczy mruży mu pomału. Pot. 2. × P. *po głównym następujący, drugorzędny, nie przedni, średni:* Wina są różne: stołowe, śrzednie, główne, podgłówne. Haur. Wino jest główne, podgłówne, stołowe i śrzednie. Troc. Szczupaki dzielono, jak inne większe ryby, na główne, podgłówne, misowe... Goł. <Pod + Główny>

**Podgniatać, a, ał** p. **Podgnieść.**

**Podgniatanie, a,** blm., czynność cz. **Podgniatać.**

**Podgnicie, a,** blm., czynność cz. **Podgnić.**

**Padgnić, ije, ił** *nadgnić u spodu; zgnić do pewnego stopnia a. kresu.* <Pod + Gnić>

**Podgniecenie, a,** blm., czynność cz. **Podgnieść.**

**Podgnieść, gniecie, gniótł,** nied. **Podgniatać** I. *podcisnąć gniotąc.* L. 2. *przygnieść, nadgnieść, zgnieść nieco.* Sł. wil. <Pod + Gnieść>

× **Podgniewać, a, ał** sobie = *rozgniewać ś. trochę:* Podgniewawszy sobie, rzecze z trzaskiem: wylejcież to. Wys. <Pod + Gniewać>

× **Podgniewanie, a,** blm., czynność cz. **Podgniewać.**

**Podgniezdnik, a,** lm. **i** myśl. I. a. **Gałęźnik** *każdy ptak drapieżny, co, wyleciawszy z gniazda, da ś. na ziemi schwytać* (Sł. wil.); *ptak młody, który opuścił gniazdo i przelatuje pod nim z gałęzi na gałąź.* (Cyg.). 2. p. **Gniazdownik.** <Pod + *Gniezdnik, od Gniazdo>

**Podgniły** *który podgnił, nadgniły.* <Od Podgnić>

**Podgniotka, i,** lm. **i, Podciska, Podbijka** rzem. *matryca.* <Pod + GNIOT>

**Podgnoić, i, ił** *podprawić gnojem:* P. rolę. **P. ś.** *zgnoić ś. nieco:* Rana podgnoiła ś. <Pod + Gnoić

**Podgnojenie, a,** blm., czynność cz. **Podgnoić.**

**Podgnojenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podgnoić ś.**

**Podgnykowy** anat. *znajdujący ś. pod kością gnykową* (infrahyoideus). <Pod + Gnykowy>

**Podgoić, i, ił,** nied. **Podgajać** *podleczyć, trochę zagoić.* **P. ś.** *zagoić ś. do pewnego stopnia, zabliźnić ś. nieco.* <Pod + Goić>

**Podgojenie, a,** blm., czynność cz. **Podgoić.**

**Podgolenie, a,** blm., czynność cz. **Podgolić.**

**Podgolenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podgolić ś.**

**Podgoleniowy, Podgolenny** *pod golenią będący.* Anat.: †Myszka podgoleniowa, mięsień podkolenny, !podkolanowy (musculus popliteus). <Pod + Goleniowy>

**Podgolenny** p. **Podgoleniowy.** <Pod + Golenny>

**Podgolić, i, ił,** nied. **Podgalać** I. *ogolić, wygolić od spodu:* P. włosy. Czupryna podgolona. Jeż. Z brodą i z głową skronie podgolone. Susz. Podgol mu brodę. Troc. Ujrzysz, że cię ci mistrze by błazna podgolą. Rej. Ty, rozum opuściwszy, udasz ś. w swawolą, ale wierz mi, w tej łaźni prędko tam podgolą. Rej. Nie tylko P., ale i spalić człowieka nieprzekonanego prawem dają. Bud. P., co było pierwej bardzo długo, dziś nazbyt krótko. Falib. (= okroić). 2. [P. drzewo] = *poodcinać spodnie gałęzie drzewa rosnącego.* 3. Przen.: P. kogo = *podskubać, ogołocić z części pieniędzy, wyciągnąć z niego nieco pieniędzy.* Sł. wil. Grozili mi, że mię tam miano P. na mieszku, jako fryca, oszukać w interesie. Pas. **P. ś.** *ogolić ś. od spodu.* Przen.: Czym to ja pierwszy raz dopiero na mieszku ś. podgolił dla przyjaciół? <Pod + Golić>

†**Podgon, u,** lm. **y** myśl. p. **Podgonienie:** *podpędzanie, naganianie nieznaczne:* Dostaniesz cietrzewi i na P., nie nęcąc. Cyg. <Pod + Gon>

**Podgonić, i, ił** p. **Podegnać.** <Pod + Gonić>

**Podgonienie, a,** blm., †**Podgon** czynność cz. **Podgonić.**

**[Podgonka, i,** lm. **i]:** Łowią (górale) ryby „na podgonkę", zrobiwszy skośną przez wodę kamienną „odjazdkę." Gwar. <Pod + Gonka>

**Podgorywać, a, ał** p. **Podgorzeć.** <Pod + Gorywać>

**Podgorywanie, a,** blm., czynność cz. **Podgorywać.**

**Podgorzał, u,** lm. **y, Lgniec, Promieniogłów,** × **Szafran płonny, Krokos dziki, Kądziel, Przęślica** bot. (atractylis) *roś. z rodziny złożonych.* <Od Podgorzeć

**Podgorzałka, i,** lm. **i** I. myśl. p. **Kryżowka.** 2. zool = a) a. **Ogorzałka** (fuligula nyroca) *ptak płetwonogi z rodziny kaczek.* b) P. rdzawoszyjna (fuligula ferina). <Od Podgorzeć>

**Podgorzały** I. *który podgorzał, podsmalony, przypalony.* 2. *podpalany, barwy ciemno-żółtej.* Pies P. 3. † P. człowiek *podupadły, zubożały wskutek pożaru.* <Od Podgorzeć>

**Podgorzeć, rzeje i re, ał,** nied. **Podgorywać** *zgorzeć, spalić ś. od spodu, podsmalić ś., ogorzeć od spodu:* Lasy i chrósty dla gorącości z korzenia podgorywały. Błaż. <Pod + Gorzeć>

**Podgorzenie, a,** blm., czynność cz. **Podgorzeć.**

**Podgotować, uje, ował,** nied. **Podgotowywać** *ugotować do pewnego stopnia, niezupełnie, podwarzyć.* **P. ś.** *ugotować ś. w pewnym stopniu, niezupełnie, podwarzyć ś.:* Nie odstawiaj rosołu, niech ś. jeszcze podgotuje, bo mięso jeszcze twarde. <Pod + Gotować>

**Podgotowanie, a,** blm., czynność cz. **Podgotować.**

**Podgórczyk, a,** lm. **cy** p. **Podgórzanin:** P., podgórzanin, na podgórzu mieszkający. Kn. <Pod + *Górczyk, od Góra>

**Podgórnica, y,** lm. **e** *część mięsa wycięta ze słabizny wołu, części boczne z wołu nad łojówką.* <Od Podgórny>

**Podgórny** p. **Podgórski.** Troc. <Pod + Górny>

**Podgórski, Podgórny** I. *leżący u stóp gór a. w sąsiedztwie gór, pochodzący z okolic gór:* Napa-

dali na osady podgórskie. Jeż. Podgórskie starostwa. Troc. Wina podgórskie. **2.** *mieszkający na podgórzu:* Obywatel P. <Pod + Górski>

**Podgórzanin, a,** lm. **anie, Podgórczyk** *mieszkaniec podgórza:* P. niezgrabny, mający dobre serce, szacowniejszy jest od podłego dworaka. L. <Od Podgórze>

**Podgórzanka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podgórzanin:** P. przy swojej prostocie, nie znająca obłudy, szacowniejsza jest od obłudnej dworzanki. L.

**Podgórze, a,** lm. **a** *kraj u stóp gór, w sąsiedztwie gór rozłożony:* Kraj blizki gór podgórzem nazywamy. Kopcz. <Pod + *Górze, od Góra>

**Podgrabiać, a, ał** p. **Podgrabić.**

**Podgrabianie, a,** blm., czynność cz. **Podgrabiać.**

**Podgrabić, i, ił,** nied. **Podgrabiać, [Podgrabywać]** *grabiami podgarnąć:* P. siano pod stóg. <Pod + Grabić>

**Podgrabienie, a,** blm., czynność cz. **Podgrabić.**

**[Podgrabnąć, nie, nął]** *podmieść miotłą.* <Pod + Grabnąć>

**[Podgrabnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Podgrabnąć.**

**[Podgrabywać, uje, ywał]** p. **Podgrabić.**

**[Podgrabywanie, a,** blm.] czynność cz. **Podgrabywać.**

**Podgrdykowy** *poniżej grdyki położony.* Anat.: × Dołek P., nadmostkowy, podgardlany (iugulum). <Pod + Grdykowy>

**Podgremplować, uje, ował** *doprowadzić gremplowanie do pewnego stopnia, niezupełnie zgremplować.* <Pod + Gremplować>

**Podgremplowanie, a,** blm., czynność cz. **Podgremplować.**

**[Podgrob, u,** lm. **y]** *sieć z bardzo wielkiemi okami, stanowiąca część drygubicy, w której znajduje ś. druga siatka bardzo gęsta; gdy ryba uderzy w tę gęstą siatkę, przewleka ją przez oko podgrobu i wywikłać ś. już nie może.* <Pod + GRZEB/GROB>

**Podgrobowy** *pod grobem znajdujący ś.; z pod grobu pochodzący:* Szmer P. Słow. <Pod + Grobowy>

**Podgrodzenie, a,** blm., czynność cz. **Podgrodzić.**

**Podgrodzić, i, ił** l. *zagrodzić aż pod co.* **2.** *trochę ogrodzić, doprowadzić grodzenie do pewnego stopnia.* < Pod + Grodzić >

**Podgrodzie, a,** lm. **a, × Podegrodzie, Przygrodzie** *miejsce pod grodem; przedmieście, część miasta za jego wałami, murami lub rowami.* Przen.: Zbiegło ś. tam wszystko P. Zim. *(= mieszkańcy podgrodzia).* < Pod + *Grodzie, od Gród>

**† Podgródki, ek,** blp., *pogródki przy kole wodnym.* <Pod + GROD>

**Podgrudzać się, a ś., ał ś.** p. **Podgrudzić się.**

**Podgrudzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podgrudzać ś.**

**Podgrudzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podgrudzić ś.**

**Podgrudzić się, i ś., ił ś.,** nied. **Podgrudzać ś.** *podbić sobie na grudzie nogi:* Gdy ś. psy na grudach lub ostrym śniegu podgrudzą, omyją ś. im stopy wodą, w której ś. tytuń gotował. Kluk. <Po + Grudzić>

**Podgrunt, u,** lm. **y** p. **Podglebie.** <Pod + Grunt>

**Podgruntować, uje, ował** *podłożyć grunt pod farbę.* <Pod + Gruntować>

**Podgruntowanie, a,** blm., czynność cz. **Podgruntować.**

**Podgrupa, y,** lm. **y** *grupa mniejszego zakresu powstała z rozszczegółowienia grupy obszerniejszej, ważniejszej.* < Pod + Grupa >

× **Podgrywać, a, ał** p. **Podegrać.** <Pod + Grywać>

**Podgrywanie, a,** blm., czynność cz. **Podgrywać.**

**Podgryzać, a, ał** p. **Podgryźć.** Troc. < Pod + Gryzać >

**Podgryzanie, a,** blm., czynność cz. **Podgryzać.**

**Podgryzienie, a,** blm., czynność cz. **Podgryźć.**

× **Podgryzywać, uje, ywał** p. **Podgryźć.**

× **Podgryzywanie, a,** blm., czynność cz. **Podgryzywać.**

**Podgryźć, zie, zł,** nied. **Podgryzać, × Podgryzywać** l. *ugryźć, nadgryźć, stoczyć od spodu, podtoczyć:* Robactwo podgryza korzenie roślin. Podczas suszy zwykli robacy na zagonach podgryzywać z korzeniem rozsadę. Haur. Bóg czarny rozmnożył głody blade i niedolę wszelką, chciwą podgryzać wątek życia młodziutkiego. Dyg. Przen.: Ich zwątpienie podgryzło, nie śmieją wznieść oczu ku Niebu. Dyg. **2.** bot.: Drjakiew podgryziona p. **Komonica.** <Pod + Gryźć>

**Podgrzać, eje, ał** p. **Podegrzać.** < Pod + Grzać >

**Podgrzanie, a,** blm., czynność cz. **Podgrzać.**

**Podgrzebać, bie, bał, † Podgrześć,** nied. **Podgrzebywać** *grzebiąc podgarnąć; podkopać, podmieść.* <Pod + Grzebać>

**Podgrzebanie, a,** blm., czynność cz. **Podgrzebać.**

**Podgrzebieniowy** anat. *znajdujący ś. pod grzebieniem łopatki:* Mięsień P., × podościowy, × podkolczysty, † myszka podtarniowa, † muskuł podkrawędziowy, † myszka podościeniowata. < Pod + Grzebieniowy >

**Podgrzebywać, uje, ywał** p. **Podgrzebać.**

**Podgrzebywanie, a,** blm., czynność cz. **Podgrzebywać.**

**† Podgrześć, ebie, ebł** p. **Podgrzebać.** <Pod + Grześć>

**Podgrzewacz, a,** lm. **e, Koloryzator** cukr. *przyrząd do podgrzewania wyrabianego cukru.* <Od Podgrzewać>

**Podgrzewać, a, ał** p. **Podegrzać.**

**Podgrzewanie, a,** blm., czynność cz. **Podgrzewać.**

**Podgrzewnik, a,** lm. **i, Buljer** *kocieł machiny parowej.* <Od *Podgrzewny, od Podgrzewać>

**† Podgrzonąć, nie, nął** *podgarnąć:* Żeby były trzewa lepiej upieczone, samem wągli podgrzonął. Bardz. <Pod + Grzonąć>

**† Podgrzonięcie, a,** blm., czynność cz. **Podgrzonąć.**

**Podgrzybek, bka,** lm. **bki** bot. l. p. **Grzyb. 2.** p. **Siniak.**

× **Podgrzybiały** *prawie zgrzybiały, podstarzały:* Król czeski Jan, P. i jednego oka już pozbawiony. Błaż. <Od Podgrzybieć>

**[Podgrzybiec, bca,** lm. **bce]** *gatunek grzybów.* <Pod + *Grzybiec, od Grzyb>

× **Podgrzybieć, eje, ał** *zgrzybieć nieco ze starości.* Sł. wil. <Pod + Grzybieć>

× **Podgrzybienie, a,** blm., czynność cz. **Podgrzybieć.**

**Podgrzywie, a,** lm. **a** *część karku końskiego pod grzywą.* <Pod + *Grzywie, od Grzywa>

**Podguziczny** zoot. *znajdujący ś. pod guzicą, czyli kością guziczną a. ogoźną:* Mięsień P., podo-

gożny, podrzątpiowy (musculus infracoccygeus). <Pod + Guziczny>

**Podgwiazdny** *znajdujący ś. pod gwiazdami, podniebny:* Buja w podgwiazdnych krajach ideału. Orzesz. <Pod + Gwiazdny>

**Podgwizdywać, uje, ywał** *gwizdać zlekka raz wraz:* Hamaniec podwajał fantazji, podgwizdywał sobie pobudkę. Byk. <Pod + *Gwizdywać, od Gwizdać>

**Podgwizdywanie, a,** blm., czynność cz. **Podgwizdywać.**

**Podgzemsować, uje, ował** p. **Podgzymsować.**

**Podgzemsowanie, a,** lm. **a** p. **Podgzymsowanie.**

**Podgzymsować, uje, ował, Podgzemsować** bud. *podeprzeć, wzmocnić od spodu gzymsem.* <Pod + Gzymsować>

**Podgzymsowanie, a, Podgzemsowanie 1.** blm., czynność cz. **Podgzymsować. 2.** lm. **a** *część gzymsu podpierająca.*

**Podhacze, a,** lm. **a, Podhak** fl. *głębia pod hakiem, to jest pod mieliznę.* <Pod + *Hacze, od Hak>

**Podhaftować, uje, ował** *zahaftować od spodu, ozdobić haftem od dołu.* <Pod + Haftować>

**Podhaftowanie, a,** blm., czynność cz. **Podhaftować.**

**Podhak, a,** lm. **i** fl. p. **Podhacze:** Płyniemy podhakiem. <Pod + Hak>

**[Podhalan, a,** lm. **y]** p. **Podhalanin.** <Od Podhale>

**[Podhalaniec, ńca,** lm. **ńcy]** p. **Podhalanin.**

**Podhalanin, a,** lm. **anie, [Podhalan, Podhalańczyk, Podhalaniec]** *góral tatrzański.* <Od Podhale>

**[Podhalańczyk, a,** lm. **i]** p. **Podhalanin.**

**[Podhalański, ego,** blm., **Cyfrowany]** *taniec Podhalan.* <Od Podhalanin>

**Podhalski** przym. od **Podhale.** <Od Podhale>

**Podhale, a,** blm. *kraina na północnych, to jest polskich stokach Tatr.* <Od Pod + [Hala]>

†**Podharaczenie, a,** blm., czynność cz. **Podharaczyć.**

†**Podharaczyć, y,ył** *zmusić do płacenia haraczu, haracz nałożyć.* L. <Pod + *Haraczyć, od Haracz>

**Podheblować, uje, ował** *zheblować do pewnego stopnia, trochę wyheblować.* <Pod + Heblować>

**Podheblowanie, a,** blm., czynność cz. **Podheblować.**

**[Podhejnem]** przys. *po pijanemu:* Jasiek dzisia P.

**Podhetman, a,** lm. **owie,** †**Podhetmani** *namiestnik, pomocnik hetmana:* On ś. na podhetmana wyswatał. Krasz. <Pod + Hetman>

†**Podhetmani, ego,** lm. **owie** p. **Podhetman:** P. polny, a. jego namiestnik. Mącz. Był więcej trzydziestu lat już rotmistrzem, już pułkownikiem, już podhetmanim, już też hetmanem. Pilch. P. dońskich kozaków, esauł. L. <Pod + *Hetmani, od Hetman>

**Podhetmanowa, ej,** lm. **e** *żona podhetmana.*

**Podhetmański** przym. od **Podhetman.**

**Podhodować, uje, ował** *wyhodować do pewnego wieku, podchować, podkarmić:* P. roślinę. P. źrebaki. Podhodowawszy mnie, gdy ś. posługi spodziewał, widzieć odebranym nie życzył. Krasz. <Pod + Hodować>

**Podhodowanie, a,** blm., czynność cz. **Podhodować.**

**Podholować, uje, ował** fl. *podprowadzić statek, holując.* <Pod + Holować>

**Podholowanie, a,** blm., czynność cz. **Podholować.**

†**Podhołdować, uje, ował** *zhołdować, ujarzmić, podbić pod swą władzę.* <Pod + Hołdować>

†**Podhołdowanie, a,** blm., czynność cz. **Podhołdować.**

**Podhoroszczyzna, y,** blm. **1.** *powinność odbywania przez chłopów podróży za interesami pana, w województwach ruskich:* Podróże, które chłopi dla pana czynić muszą w województwach ruskich, podhoroszczyzny zowią. Ostr. **2.** *podatek zamiast tego obowiązku:* P., podatek, który na Wołyniu, Podolu, Ukrainie opłacał włościanin, kiedy nie odbywał drogi, którą był rocznie obowiązanym odbywać. Czart. A. <Zam. *Podorożczyzna, od Pod + Ukr. Dorόha>

**Podhumorzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podhumorzyć ś.**

**Podhumorzyć się, y ś.,ył ś.** p. **Podchmielić:** Podhumorzony nazywa wszystkie wiedźmami. Ost. <Pod + *Humorzyć, od Humor>

**[Podhycenie, a,** blm.] czynność cz. **Podhycić.**

**[Podhycić, i, ił]** p. **Podchwycić.** <Pod + Chycić>

**Podhyczek, czka,** lm. **czki** *jąkanie ś. przy odmawianiu roty przysięgi:* W Mazowszu był zwyczaj, że popełniającego P. urzędnicy sądowi obdzierali z płaszcza. <Od Podhycić>

**[Podhysywać, uje, ywał]** *podskakiwać:* Koń podhysywał.

**[Podhysywanie, a,** blm.] czynność cz. **Podhysywać.**

**[Podhytka, i,** lm. **i]** p. **Podchwytka.** <Od Podhycić>

†**Podimiennik, a,** lm. **cy** *ten, co posiada coś pod cudzym imieniem.* L. <Pod + Imiennik>

**Podinkwizytor, a,** lm. **owie,** *pomocnik inkwizytora:* W grobie Ceniego znaleziono córkę Ceniego; P. ją aresztował. Słow. <Pod + Inkwizytor>

**Podinspektor, a,** lm. **owie** *pomocnik inspektora:* Nad młodzieżą rozciągała żelazną rękę odrębna akademicka władza policyjna pod postacią inspektora i podinspektora. Oet. <Pod + Inspektor>

**Podinspektorski** przym. od **Podinspektor:** Urząd P.

**Podinspektorstwo, a,** blm. *urząd podinspektora.*

†**Podjachać, jedzie, jachał, [Podjachać]** p. **Podjechać:** Podjachaliśmy nawą, podpłynęliśmy. Kn. <Pod + Jachać>

†**Podjachanie, a,** blm., **[Podjachanie]** czynność cz. **Podjachać.**

**[Podjaczy, ego,** lm. **owie]** *pisarz, kancelista:* Wyrażał wielokrotnie pogardę swoją względem tak zwanych podjaczych. Spas. <Ros. podjačij>

**Podjadać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podjeść.** <Pod + Jadać>

**Podjadanie, a,** blm., czynność cz. **Podjadać:** Ani myszy, ani kretowie swym podjadaniem szkodzić nie mogą, gdy zioła piołunową wódką pokrapiasz. Syr.

**Podjadanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podjadać ś.**

**Podjadek, dka,** lm. **dki 1.** †P. *posiłek, przekąska, zakąska:* Będziesz miał z niego (z gogoła) P. niemały. Cyg. **2.** †P. *pochlebca.* **3. [P., Pod-**

**jatek**] *młody niedźwiedź, niedźwiadek.* **4.** a. **Turkuć, [Niedźwiadek, Podbij]** zool. (gryllotalpa vulgaris) *owad prostoskrzydły skaczący.* < Pod + *Jadek, od JAD >

**[Podjagielnik, a,** lm. **i]** *garnek półgarncowy.* <Pod + Jagielnik>

**Podjajecznikowy** anat.: Krążek P. p. **Krążek.** <Pod + *Jajecznikowy, od Jajecznik>

**[Podjakóbki, ek,** blp.] *gatunek gruszek.* <Pod + [Jakóbka] >

**Podjarzemny, Podjarzmowy, † Podjarzmi** *ciągnący pod jarzmem, chodzący w jarzmie:* Siedzi na oślicy i na oślęciu, syn podjarzemnej. Skar. Mułów dwieście i podjarzemnych (wołów) pięć tysięcy. Wuj. <Pod + Jarzemny >

**† Podjarzmi** p. **Podjarzemny.** Troc. <Pod + *Jarzmi, od Jarzmo>

**† Podjarzmiciel, a,** lm. **e** *ten, co podjarzmił, pogromca, ujarzmiciel, zdobywca.* < Od Podjarzmić>

**† Podjarzmić, i, ił** *zabrać pod swoje jarzmo, ujarzmić, zawojować, podbić pod swą władzę.* <Pod + Jarzmić>

**† Podjarzmienie, a,** blm., czynność cz. **Podjarzmić.**

**Podjarzmowy** p. **Podjarzemny.** Troc. <Pod + Jarzmowy>

**Podjastrzębi, ego,** lm. **e** myśl. *gatunek psa myśliwskiego.* <Pod + Jastrzębi>

**[Podjatek, tka,** lm. **tki]** p. **Podjadek.** < Zam. Podjadek>

**Podjawor, u,** lm. **y** bot. (acer campestre a. austriacum) *gatunek klonu, klon pospolity a. czarny, czarnoklon, klon krzewowy.* <Pod + Jawor>

**Podjazd, u,** lm. **y 1.** *przejazd wpoprzek pod torem kolejowym.* **2.** *miejsce, gdzie ś. podjeżdża przed dom, zajazd:* P. kryty na słupach. **3.** myśl. *zbliżenie ś. saniami do kuropatwy na strzał zimową porą:* Polować podjazdem. **4.** woj. = a) *wycieczka oddziału żołnierzy pod nieprzyjaciela, rekonesans:* Na podjazdy iść, jechać. Troc. b) *oddział jazdy wysłany na taką wycieczkę, na zwiady:* Nieprzyjacielskie podjazdy nazad odpędzać. Łs. Udał ś. tak daleko naprzód, jak tylko dla nieprzyjacielskich podjazdów można było. Łs. Zdr. **Podjazdek, Podjeździk.** <Pod + J(AZD)/J(EZDZ) >

**Podjazdek, dku,** lm. **dki** p. **Podjazd:** Chyba podjazdki małe zachodzą i to ostrożnie, bo chłopstwo na nich okropnie zawzięte. Sienk.

**Podjazdka, i,** lm. **i** *gatunek łodzi lekkiej:* Skoczył z bajdaku w podjazdkę tuż stojącą, w której siedziało czterech Zaporożców z wiosłami w ręku. Sienk. < Pod + *Jazdka, od Pod + J(AZD) >

**Podjazdowo** przys. od **Podjazdowy.**

**Podjazdowy** przym. od **Podjazd:** Droga podjazdowa = *uboczna, którą podjeżdża ś. od głównej drogi do jakiego ważnego punktu.* Kolej podjazdowa = *poboczna, wicynalna, bocznica, odnoga kolei żelaznej.* Oddział P. żołnierzy. Walka, utarczka podjazdowa. Letki żołnierz służy do tych wszystkich czynności, które pospolicie podjazdowemi nazywają. Jak. J. Przen.: Takowe dzieło wyciągałoby nie podjazdowej, lecz przysiedziałej pracy. L. *(= dopadkowej, dorywczej, odręcznej).*

**Podjazie, a,** lm. **a** inż. *bruk szczelny z dużych kamieni lub podłoga z grubych bali pochyło przy odpływie wody na jazie dana, dla zapobieżenia, aby spadająca woda budowy jazu nie uszkodziła.* <Pod + *Jazie, od Jaz>

**Podjąć, dejmie, djął,** [**Podjić**], nied. **Podejmować, † Podejmać, [Podejmać, Podjimać] 1.** *podnieść, unieść, wznieść, dźwignąć:* Podejmij ten ciężar drągiem, rękoma. Troc. Podparszy ś. na łokciu i podjąwszy głowę, zaczęła swą mowę. Otw. *(= zadarszy).* P. suknię i poły *(= podkasać).* Na kogo wynosiłeś głos i podejmałeś ku górze oczy twoje? Bud. Podjął mię duch, a uwiódł mię do bramy. Bud. W momencie chwytne kotwice podjęto. Przyb. Wóz przewrócony trzeba P., chociaż niema potrzeby podnosić go do góry. Kras. A. *(= ująwszy, napowrót postawić).* Żołnierz przyszedł i podjął z ziemi jego ciało, niósł w kibitkę na ręku. Mick. Przen.: P. rękawicę = *przyjąć wyzwanie* (do pojedynku). **2.** *podtrzymać, wesprzeć, podeprzeć:* P. upadającego. Skar. † P. boki a. † P. ś. pod boki = *wziąć ś., ująć ś. pod boki.* Podjąwszy boki sobie, chodzi. Troc. Podejmuję boki, podjąwszy boki, chodzę, szumno stąpam. Kn. Junak, górno. o sobie trzymający, gdy stanie między dostojniejszemi, tedy, acz boki podejmuje, przecież w drobniejszym być ś. widzi pierzu. Pilch. **3.** [P. kogo za nogi] = *ująć, objąć, ścisnąć.* **4.** co = *podjąć ś. czego, nie cofnąć ś. przed czym; ponieść co, wziąć na ś., przedsięwziąć, doznać, doświadczyć czego, wycierpieć, przyjąć, przenieść, znieść co, podpaść, ulec czemu:* Panie, nie podejmuj pracy, bomci nie jest godzien, abyś wszedł do domu mego. Sekl. *(= nie trudź ś.).* Zakładanie miasteczek bywało niekiedy podejmowane nazbyt skwapliwie. Szaj. Szczęśliwi, którym ś. chce P. nudę bawienia ś. Krasiń. Trudne podjął zadanie. Chrystus dobrowolnie śmierć podjął. Karnk. P. pracę, staranie, kłopot. Troc. Jaka rzecz podła, dla której wy taki kłopot i taki trud podejmiecie. P. Koch. P. staranie, pracę = *dołożyć starania, pracy.* P. szkodę *(= szkodować).* Od nieprzyjaciół szkodę wojska swego podjął. Skar. Musiałby z roboty do domu iść, przez coby niemałą szkodę podjął. Skr. Od nich wiele podejmował. K. G. Trzeba pracą wycierpieć, niewczas podejmować. Kochan. Chcemy, aby za to winy żadnej nie podjęli. Sł. wiśl. *(= aby nie ponieśli kary).* Lecz ja przykowany do skały prze cudzy grzech podejmuję rany. Kochan. Abych kiedy okrutnych razów nie podjęła od tych sprosnych pijanic. Kochan. [Nagłą śmierć P.] (= posp. *połknąć).* [Strachu podjął] *(= użył).* [Chce P. służbę do wojska. Chce P. służbę królewską. Tom sobie podjón robotę] *(= zadał).* **4.** Podejmować kogo = a) † P. *utrzymywać, żywić:* Swoim kosztem chorągwie wystawił i podejmuje. Troc. Ja ciebie podejmować u siebie będę wszystkiemi potrzebami. Leop. Wsadźcie go do ciemnicy a podejmujcie go chlebem z smutku, a wodą ucisku. Leop. Wielka to wielmożność jest wiele ubogiej szlachty podejmować stołem swoim, a nie na raz, ale zawzdy. Petr. Aby nie tak wygnanie uciskało Władysława, puścił mu Konrad majętności niejakie, skądby żonę, dzieci i siebie podejmować mógł. Błaż. Przen.: Hymenus i miłość szczodremi zapachami ognie podejmują. Żebr. *(= podtrzymują, podsycają).* b) *ugaszczać, przyjmować, raczyć, fetować:* Przyjąwszy nas, przez trzy dni łaskawie podejmował. Leop. Dawniej posłowie tureccy przez wszystek czas swojego bawienia przy dworze polskim kosztem Rzpltej podejmowani byli. Skrzet. Często go Menelaus w domu podejmował, kiedy umyślnie z Krety do nas przeżeglował. Kochan. Przez trzy dni w Gnieźnie suto Ottona III podejmował Bolesław. Lel. W Radziejowicach podejmował wojewoda przejeżdżających posłów

zagranicznych, ziemskich i senatorów. Kub. **P. ś.** I. [P. ś.], †P. ś. pod bok = *wziąć ś., ująć ś., podeprzeć ś.* 2. [P. ś.] *podgiąć ś., podkasać ś.*: Brnęła pod wodę, podjąwszy ś. 3. *wziąć na ś., zobowiązać ś.*: Trzeba pilnie zważyć, czego ś. podejmujemy, i siły nasze z temi rzeczami, które bierzemy na ś., znieść i pomiarkować. Pilch. Nie podejmuj ś. brzemienia cięższego nad twą moc. B. B. Nie podejmuj ś. tego, czego nie umiesz. Kn. (= *nie porywaj się na to*). Czego ś. kto podjął, to czyń. Kn. Wielkiej ś. podjął pracy. Troc. Poniński bezwzględnie podejmował ś. wszystkiego, byle go zapłacono hojnie. Niem. Krawcy podjęli ś. zrobić okrycie. Podejmuje ś. szycia (= *przyjmuje szycie, trudni ś. nim*). <Pod + Jąć>

**Podjądrowy** hist. *znajdujący ś. pod jądrem komórki* (infranuclearis). <Pod + Jądrowy>

**[Podjątek, tka,** blm.] *staranie, pielęgnowanie*: Nie było nijakiego podjątku, kiej byłem chory. <Od Podjąć>

**Podjechać, jedzie, jechał, †Podjachać, [Podjachać],** nied. **Podjeżdżać** I. *wjechać pod co*: P. pod most. Troc. 2. *jadąc zbliżyć ś. do kogo, do czego, zajechać aż pod co*: P. pod bramę karetą. Troc. Podjedź tu czółnem. Troc. (= *podpłyń*). Pod Kamieniec, gdy go oglądał, podjeżdżał. Birk. O północy podjeżdża kareta pod jej okno. L. Często do niej podjeżdża (= *dojeżdża*). Z ludźmi swemi pod nieprzyjaciela podjechał dla języka. Biel. M. Jeszczem ś. nie rozpatrzył, ale gdzieś ja podjadę. Ba ba—pod chorągiew nietrudno; ale poco teraz podjeżdżać? toż to i zima za pasem. Kaczk. Przen.: Podjeżdżać = *wyjeżdżać na popis, narzucać ś., popisywać ś.*: Podjeżdża z tym synalkiem konkurentem. Krasz. 3. **kogo** = *napaść podjazdem*: Niektórzy pułkownicy na swoją rękę poczęli Szwedów podjeżdżać. Sienk. Przen.: P. kogo = *podejść, wywieść w pole, oszukać*. Sł. wil. 4. [P. pod górę] = *wjechać na górę*. 5. *ujechać, zajechać do pewnego kresu, posunąć ś. w jeździe*: Podjechałem niewiele, bo oś pękła. Sł. wil. Przen. posp.: *postąpić, posunąć ś., zaawansować z pracą*: Mularze niewiele dziś podjechali ze ścianą. <Pod + Jechać>

**Podjechanie, a,** blm., czynność cz. **Podjechać**: P., podbudowanie, podbudynek. Kn.

**Podjedzenie, a,** blm., czynność cz. **Podjeść.**

**Podjedzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podjeść ś.**

**Podjełczeć, eje, ał** *zjełczeć nieco*: Masło, słonina już dobrze podjełczały. <Pod + Jełczeć>

**Podjełczenie, a,** blm., czynność cz. **Podjełczeć.**

**Podjeść, je, jadł,** nied. **Podjadać** I. a. **Podeżreć,** nied. **Podżerać** *wyjeść u spodu; podgryźć*: Wyglądał jak podjedzona przez robaczka roślina, zbladły, kaszlący. Krasz. (= *podtoczona*). 2. *najeść ś. do pewnego stopnia, jedząc pokrzepić ś.*: Ubrał ś., podjadł i puścił ś. w drogę. Podjadłem sobie. P. strawy dla posilenia ciała swego. Skr. P., głodu znajwiększa zbywać, prawie ś. najeść. L. Kozy, gdy podjedzą, napoisz je w źródle. Nagur. Ja i stojący podjem. L. Podjadam sobie czym. Troc. Moja rada o tej dobie P. sobie. Kras. **P. ś., Podeżreć ś.,** nied. **Podżerać ś.** *weźreć ś.*: Wisła podjada ś. ku górom i brzeg obrywa. Pol. <Pod + Jeść>

**Podjezdek, dka,** lm. **dki** I. a. **Pojezdek** *mały koník młody, mierzynek, źrebiątko, koń włościański, hetka*: Podjezdka, na którym sługa panu swemu służy i na nim jeździ, dwudziestą szelągów płacą. Sz. Podjezdka pod sobą miał ładajakiego. P. Koch. Podjezdka nie uczyni dzielnym koniem bogate siodło. Pilch. Niechże już pielgrzym na podjezdka siada i dąży truchtem do wieczystej chwały. Szym. Pędzi, aż ś. od biegu podjezdkowie pocą. Klon. Nie ma gdzie rozsiodłać podjezdka. Klon. Było wozów cztery, w każdym po parze podjezdków. Sienk. Naparłem ś. kupić owego podjezdka. Sienk. 2. myśl. *człowiek, który podjeżdża z sokołem pod zwierzynę*. <Pod + J(AZD) JEZDZ>

**Podjezdność, i,** blm. rz. od **Podjezdny.**

**Podjezdny, Podjézdny** statek, fl. *nośny, szybki w biegu, lekko idący, nie uwalowaty*. <Pod+Jezdny>

**Podjeździć, i, ił,** nied. **Podjeżdżać** I. konia = *ujeździć do pewnego stopnia*. 2. *podniszczyć jeżdżeniem*: Tam gdzieś szulerzyna w podjeżdżonym koczyku wiózł swoją umiejętność na pożywne pole popisu. Byk. <Pod + Jeździć>

**Podjeździk, a,** lm. i p. **Podjazd**: Trafił w łozie nad rzeczką na ów P. petyhorski. Sienk. <Od Podjazd>

**Podjeżdżać, a, ał** I. p. **Podjechać.** 2. p. **Podjeździć.**

**Podjeżdżanie, a,** blm., czynność cz. **Podjeżdżać**: Trapić nieprzyjaciela podjeżdżaniem. Troc.

**Podjęcie, a,** blm., czynność cz. **Podjąć.**

**Podjęcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podjąć ś.**

**Podjęzycze, a,** lm. **a** anat. *miejsce pod językiem, dno jamy ustnej*. <Pod + *Języcze, od Język>

× **Podjęzyczny** p. **Podjęzykowy.** <Pod + Językowy>

**Podjęzykowy, × Podjęzyczny** I. *znajdujący ś. pod językiem*. 2. anat.: Kość podjęzykowa p. **Gnyk.** × Mięsień P. szczęki p. **Bródkognykowy.** Nerw P. p. **Języko-ruchowy.** Tętnice i żyły podjęzykowe (arteriae et venae raninae). <Od Język>

**[Podjimać, a, ał]** p. **Podjąć.** <Pod + JM>

**[Podjimanie, a,** blm.] czynność cz. **Podjimać.**

**[Podjimanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podjimać ś.**

**Podjudzać, a, ał** p. **Podjudzić.**

**Podjudzanie, a,** blm., czynność cz. **Podjudzać.**

**Podjudzenie, a,** blm., czynność cz. **Podjudzić.**

**Podjudzić, i, ił,** nied. **Podjudzać** *poduszczyć, podszczuć, podburzyć, podżegnąć, podjurzyć, podmówić do czego złego*: Poczęli siostry podjudzać, podbechtywać braci, no i tak ich poruszali, jak to gniazdo osie. Ork. To jeno bieda podjudza. Reym. Cesarz Brandeburczyka podjudził przeciw nam. Ostr. S. Pokusa na złe podjudzi nie takich, jak ja nawet. Ryd. (= *podkusi*). <Pod + Judzić>

**Podjum,** w lp. nieod., lm. **a, ów, × Bodjum** I. u starożytnych Rzymian, *podwyższenie dokoła areny cyrkowej, murem od niej oddzielone, z miejscami dla dygnitarzy i westalek*. 2. *pomost podwyższony dla łatwiejszego widzenia, co ś. wokoło odbywa, lub podwyższona platforma (np. w panoramie, jako miejsce obserwacji)*: Na takim wzniesieniu ustawi ś. P. pod pomnik. Ustawiono P. z klocem katowskim. 3. *podłoga na scenie teatralnej; przednia część sceny w teatrze*. <Łć. podium>

**Podjumowy** przym. od **Podjum**: Parkiet P.

**Podjurzać, a, ał** p. **Podjurzyć.**

**Podjurzanie, a,** blm., czynność cz. **Podjurzać.**

**Podjurzenie, a,** lm., czynność cz. **Podjurzyć.**

**Podjurzyć, y,ył,** nied. **Podjurzać** *zapalić gniewem, podjudzić, podburzyć, wzburzyć, podbechtać,*

*podszczuć:* Swoją młodzież podjurza do szukania zaczepek. Rzew. Teraz ś. mści swego policzka i podjurza, i szkodzi. Krasz. Podjurzał ich i był naówczas w najlepszym humorze. Krasz. Było to hasłem dla innych emigrantów, dosyć już podjurzonych. Dyg. [Zawdy mi ś. eni jakoś, kiej mi mój Bartek nic nie mówi i umyślnie szukam zaczepki, żeby go P.] Dyg. < Pod + Jurzyć >

**Podjustować, uje, ował** druk. *podłożyć justunek np. pod czcionkę krótszą od innych, aby swym oczkiem układała ś. z innemi do jednej płaszczyny.* < Pod + Justować >

**Podjustowanie, a,** blm., czynność cz. **Podjustować.**

†**Podkaci, ego,** lm. **owie** p. **Podkacik.** < Pod + *Kaci, od Kat >

†**Podkacie, a,** lm. **a** p. **Podkacik:** *Quaestionarius,* forytarz złoczyńców, oprawca, P. Mącz < Pod + *Kacie, od Kat >

**Podkacik, a,** lm. **i,** †**Podkaci,** †**Podkacie,** × **Katowczyk, Kacik** *pomocnik kata.* < Pod + Kacik >

**Podkadzać, a, ał** p. **Podkadzić.**

**Podkadzanie, a,** blm., czynność cz. **Podkadzać.**

**Podkadzenie, a,** blm., czynność cz. **Podkadzić:** Jeśliby kto tuk, jenże ofierować ś. ma ku podkadzeniu Panu, jadł, zginie z ludu swego. B. Sz.

**Podkadziciel, a,** lm. **e** *ten, co podkadza a. podkadził.* L. < Od Podkadzić >

**Podkadzić, i, ił,** nied. **Podkadzać,** †**Podkadzywać** *zakadzić a. okadzić od spodu, podkurzyć; zakadzić, okadzić, nakadzić, odymić kadzidłem:* Kapłan, który zakadzi podkadzające rzeczy. B. Sz. P. chorego. Słomą i siarką trupów podkadzacie. Wad. Przen.: P. komu = *pochlebić.* Wol. J. Przen. gm.: *zesmrodzić ś., skopcić ś.* < Pod + Kadzić >

†**Podkadzywać, a, ał** p. **Podkadzić.**

†**Podkadzywanie, a,** lm. **a** czynność cz. **Podkadzywać:** U starych medyków podkadzywania a. kurzenia bardzo do chorób rozmaitych ważne bywały. Ocz.

**Podkamionka, i,** lm. **i** zool. **I.** p. **Kuna. 2.** [Podkamionki] ptaszyny czarnogłowe (saxicola rubicola) dość rzadkie przechowują ś. w górach. Gwar. < Pod + Kamionka >

**Podkanclerski** przym. od **Podkanclerz.**

**Podkanclerstwo, a I.** lm. **a** *urząd podkanclerzego:* P., godność lub urząd podkanclerzego, pieczęć mniejsza. L. **2.** zb. *podkanclerzy z żoną:* P. wyjechali. L. < Od Podkanclerz >

**Podkanclerz, a,** lm. **owie** p. **Podkanclerzy.** < Pod + Kanclerz >

**Podkanclerzanka, i,** lm. **i** *córka podkanclerzego.* L.

**Podkanclerzowa, ej,** lm. **e** p. **Podkanclerzyna.**

**Podkanclerzy, ego,** lm. **owie, Podkanclerz** *zastępca, pomocnik kanclerza, wicekanclerz:* P. koronny, P. litewski. Troc. P., minister Królestwa Polskiego, zastępujący miejsce kanclerzów wielkich. Kras. < Pod + Kanclerzy >

**Podkanclerzyc, a,** lm. **e** *syn podkanclerzego.* Troc.

**Podkanclerzyna, y,** lm. **y, Podkanclerzowa** *żona podkanclerzego.*

**Podkanonjer, a,** lm. **rzy** *podoficer w artylerji:* W jednej kompanji artylerzystów dziewięć bombardjerów, 100 pierwszych kanonjerów, 50 podkanonjerów ma ś. znajdować. Świt. < Pod + Kanonjer >

†**Podkarbarczyk, a,** lm. **i** *pomocnik robotnika w karbarji.* Łab. < Pod + Karbarczyk >

†**Podkarbarz, a,** lm. **e** gór. *zastępca karbarza czyli przełożonego warzelni solnej w Wieliczce i Bochni.* Łab. < Pod + Karbarz >

[**Podkarbiać, a, ał**] *przedrzeźniać czyją mowę, wymowę.* < Od Pod + * Karbić, * Karbiać, może od Lit. kalbiéti = mówić >

[**Podkarbianie, a,** blm.] czynność cz. **Podkarbiać.**

**Podkarczować, uje, ował** *wykarczować do pewnego stopnia, wykarczować cokolwiek.* < Pod + Karczować >

**Podkarczowanie, a,** blm., **Podkarczunek** czynność cz. **Podkarczować.**

**Podkarczunek, nku,** lm. **nki** p. **Podkarczowanie.**

†**Podkarm, u,** lm. **y I.** p. **Podkarmienie,** *popas:* P., pokarm, popas w drodze. L. **2.** *miejsce popasu.* Kn. < Pod + Karm >

**Podkarmiaczka, i,** lm. **i** bart. *miejsce w ulu, przeznaczone do składania pokarmu dla pszczół.* < Od Podkarmiać >

**Podkarmiać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podkarmić.**

**Podkarmianie, a,** blm., czynność cz. **Podkarmiać.**

**Podkarmianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podkarmiać ś.**

**Podkarmiciel, a,** lm. **e** *ten, co podkarmił.*

**Podkarmicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podkarmiciel.**

**Podkarmić, i, ił,** nied. **Podkarmiać I.** *karmiąc nasycić do pewnego stopnia; podpaść:* P. niemowlę. P. drób. **2.** *ukarmić do pewnego stopnia, podpaść, podtuczyć, podhodować, podchować:* Kokosze młode P. Haur. **P. ś.** *zostać podkarmionym, podpaść ś., podchować ś., upaść ś. do pewnego stopnia.* < Pod + Karmić >

**Podkarmienie, a,** blm., czynność cz. **Podkarmić.**

**Podkarmienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podkarmić ś.**

**Podkarpacie, a,** blm. *kraina rozłożona na stokach Karpat:* Karpaty wspólnie z niektóremi tylko miejscami Podkarpacia posiadają źródła oleju skalnego. Szaj. W. < Pod + * Karpacie, od Karpaty >

**Podkarpacki** *mieszczący ś. w pobliżu Karpat, z okolic Karpat pochodzący:* Podkarpackie kopalnie złota i srebra czyniły Węgry najpieniężniejszym krajem Europy. Szaj. < Pod + Karpacki >

**Podkartonować, uje, ował** obraz = *naszkicować, zrobić karton pod niego.* Korz. < Pod + Kartonować >

**Podkartonowanie, a,** blm., czynność cz. **Podkartonować.**

**Podkasać, sze, sał,** nied. **Podkasywać** ubrania = *podnieść je do góry, podjąć, podgiąć, ugiąć, zakasać:* Podkasała spódnicę. Troc. Spieszą pilnie, szat swych aż ku piersiom podkasawszy. Otw. Gdy wychylę flaszę, to i ja, choć ksiądz, habit czasami podkaszę. Mick. Sukienkę kształtnie podkasaną miała. Drużb. **P. ś.** *podkasać ubranie na sobie, ugiąć ś., podgiąć ś., zakasać ś.:* Gdy ś. podkasuje, książki, które miał w zanadrzu, wpadły w wodę. Birk. Błotu łaje, kiedy ś. upluska; a co błoto krzywo? a czemuś ś. nie podkasał? Rej. < Pod + Kasać >

**Podkasały, Podkasany I.** *który ś. podkasał, zakasany:* Podkasałe podołki u sukien. Skar. Uczyć ś. tańców, szykując podkasałe nóżki, jako z regiestru. Pas. **2.** przen. = a) *wyglądający tak, jakby go podkasano, cienki, szczupły, wązki, obcięty od dołu, kusy:* Szlachcic w kontuszu podkasałym.

Nagur. Podkasałe nastały teraz stroje. Troc. O tym dębie podkasałym. Korz. *to mający długie i cienkie nogi:* Jeleń podkasały. L. Kur. mając podkasałe biodra swoje Leop. *ściągnięty w pierwiniach:* Chart z brzuchem podkasałym. Otw. Koń P. Sł. wil. **3.** zool.: Ptaki podkasałe, brodzące, szczudłowate (grallatores *rząd ptaków*. <Od Podkasać>

**[Podkasanek, nka,** lm. **nki], × Podkasaniec** *człowiek podkasany:* Kusy Janek, P., poszedł w las z toporkiem, siekierką ś. opasywał, podpierał ś. workiem. <Od Podkasany>

**Podkasanie, a I.** blm., czynność cz. **Podkasać. 2. ×** P., lm. **a** *maść zwierzęcia od jego spodu:* O cielisto-różowych chrapach i nozdrzach i o takim samym podkasaniu. Pol.

**× Podkasaniec, ńca,** lm. **ńcy** p. **Podkasanek:** P., wskasany, krótki, kęska, *curtus, succinctus.* Mącz. <Od Podkasany>

**Podkasanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podkasać ś.**

**[Podkasanka, i,** blm.] *gatunek tańca ludowego na Litwie.* <Od Podkasanek>

**Podkasany I.** im. od **Podkasać. 2.** p. **Podkasały.** Przen.: *w którym biorą udział aktorki, tancerki, szansonistki w krótkim ubraniu, prezentujące swoje wdzięki: bezwstydny, niemoralny, nieskromny:* Muza podkasana *(=przedstawienia, teatr z udziałem takich kobiet).* Stał ś. habitué najpodrzędniejszych i najpodkasańszych miejsc rozrywki.

**Podkaska, i,** lm. **i** *taśma do podtrzymywania podpiętej, podkasanej sukni.* Troc. (por. **Paź**). <Od Podkasać>

**Podkasywać, uje, ywał i P. ś.** p. **Podkasać.**

**Podkasywanie, a,** blm., czynność cz. **Podkasywać.**

**Podkasywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podkasywać ś.**

**× Podkaszać, a, ał** p. **Podkosić.** Sł. wil.

**× Podkaszanie, a,** blm., czynność cz. **Podkaszać.**

**[Podkawie, a,** lm. **a]** *szopa, kawa:* To takie siopy (szopy) z podkawiami stali. <Pod *Kawie, od 2. Kawa>

**Podkawik, u,** blm. prow. *kawa gorsza, otrzymywana z powtórnego gotowania przez zalanie fusów i wygotowanie ich.* Wal. <Pod + *Kawik, od 1. Kawa>

**× Podkąsać, i, ał,** nied. **× Podkąsywać, † Podkęsywać** *ukąsić nieco, nadgryźć od dołu, podgryźć.* <Pod + Kąsać>

**Podkąsanie, a,** blm., czynność cz. **Podkąsać.**

**× Podkąsywać, uje, ywał** p. **Podkąsać.**

**× Podkąsywanie, a,** blm., czynność cz. **Podkąsywać.**

**! Podkątnicowy** p. **Podkątniczy.** <Pod + Kątnicowy>

**Podkątniczy, ! Podkątnicowy** anat. *znajdujący ś. pod kątnicą a. kiszką ślepą* (subcoecalis) <Pod + *Kątniczy, od Kątnica>

**† Podkęsywać, uje, ywał** p. **Podkąsać.**

**† Podkęsywanie, a,** blm., czynność cz. **Podkęsywać.**

**[Podkiermasz, a,** lm. **e]** *niedziela po kiermaszu.* <Pod + Kiermasz>

**[Podkinąć, nie, nął]** *podrzucić.* <Pod + Kinąć>

**[Podkinięcie, a,** blm.] czynność cz. **Podkinąć.**

**Podkisać, a, ał** p. **Podkisnąć.** Pod + Kisać>

**Podkisanie, a,** blm., czynność cz. **Podkisać.**

**Podkisić, i, ił** p. **Podkwasić.**

**Podkisnąć, śnie, snął a. sł,** nied. **Podkisać** *skwaśnieć do pewnego stopnia, stać ś. już nieco kwaśnym.* <Pod + Kisnąć>

**Podkiszenie, a,** blm., czynność cz. **Podkisić.**

**Podkiśnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podkisnąć.**

**Podkitować, uje, ował** *okitować, wykitować od spodu.* <Pod + Kitować>

**Podkitowanie, a,** blm., czynność cz. **Podkitować.**

**Podklajstrować, uje, ował** *podmazać klajstrem.* <Pod + Klajstrować>

**Podklajstrowanie, a,** blm., czynność cz. **Podklajstrować.**

**Podklarować, uje, ował** *sklarować do pewnego stopnia, zrobić trochę klarowniejszym:* P. wino. **P. ś.** *stać ś. klarowniejszym, sklarować ś. do pewnego stopnia, ustać ś. nieco, podstać ś.:* Złe wino pić potrzeba, gdy ś. jeszcze mąci, ledwie ś. podklaruje, zaraz octem trąci. Pot. <Pod + Klarować>

**Podklarowanie, a,** blm., czynność cz. **Podklarować.**

**Podklarowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podklarować ś.**

**Podklasa, y,** lm. **y** *część powstała z rozszczegółowienia klasy:* Owady te należą do klasy podpiątej. <Pod + Klasa>

**Podklasztorny** *pod klasztorem znajdujący ś.; z pod klasztoru pochodzący:* Pole podklasztorne. <Pod + Klasztorny>

**Podkleić, i, ił,** nied. **Podklejać** *przykleić a. okleić pod spodem, podlepić:* Na maski używamy skóry podklejonej płótnem. Czart. A. Mapa płótnem podklejona. <Pod + Kleić>

**Podklejać, a, ał** p. **Podkleić.**

**Podklejanie, a,** blm., czynność cz. **Podklejać.**

**Podklejenie, a,** blm., czynność cz. **Podkleić.**

**Podklejka, i,** lm. **i** szew. *wyłożenie górnej części cholewy safjanem.* <Od Podkleić>

**Podklepać, pie, pał I.** *sklepać do pewnego stopnia.* **2.** *sklepać od spodu.* <Pod + Klepać>

**Podklepanie, a,** blm., czynność cz. **Podklepać.**

**[Podklepy, ów,** blp.] = **Paździebia.**

**× Podklinić, i, ił** p. **Podklinować.** Mrong. <Pod + Klinić>

**× Podklinienie, a,** blm., czynność cz. **Podklinić,** *podklinowanie.*

**Podklinować, uje, ował, × Podklinić** *podbić klinem, klinami, wzmocnić klinem, klinami od spodu.* <Pod + Klinować>

**Podklinowanie, a,** blm., czynność cz. **Podklinować.**

**Podklon, u,** lm. **y** bot. p. **Klon.** <Pod + Klon>

**Podklonowy** przym. od **Podklon.**

**† Podklucznik, a,** lm. **cy** *pomocnik klucznika, podpiwniczy.* <Pod + Klucznik>

**× Podkluczowy** p. **Podobojczykowy.** <Pod + Kluczowy>

**Podkład, u,** lm. **y I.** *to, co ś. pod drugą rzecz podkłada, podłoże; posada, podwalina, fundament, podstawa, zasada, tło:* P. pod budynek. Dobre maksymy staną ś. edukacji podkładem i czystej wiary podporą. Mik. Wyobrażenie nasze o rzeczy jakiej niczym nie jest, jak zbiór wyobrażeń pojedyńczych, ile zjednoczonych w jednym podkładzie. Cyan. P. a. **Podkładka:** P., *basis.* Wyrw. P. z wojłoku pod siodło. P. pod dno naczynia. [P., rodzaj poduszki powleczonej płótnem, a wypełnianej sierścią, spoczywa na piersiach i karku

końskim]. Gwar. [P. na konia, poduszka z sierści lub włosia pod chomąto u konia]. Gwar. Przen.: P. = *tło, grunt:* Zamieszki na podkładzie ekonomicznym. Ruch o podkładzie religijnym. **2.** *jedna z belek lub sztab żelaznych a. stalowych, na których przytwierdzone są szyny na torze kolejowym.* **3.** [P., **Podkładek, Podkładk, Podkładka**] *jaje, które podkładają pod kurę, aby łatwiej swoje zniosła.* **4.** †P. *ława do siedzenia na wzniesieniu:* P., *subsellium.* Mym. **5.** bart. *drzewo ostemplowane na barć.* Pol. **6.** P. warstwy kopalnej = *spodnia część utworu, znajdująca ś. pod warstwą ciała kopalnego,* spąg. Łab. **7.** mat. *utwór gieometryczny, z którym związane są elementy gieometryczne poddane rozważaniu:* Prosta, jako P. szeregu punktów na niej położonych. Środek pęku, jako P. ogółu prostych przez ten środek przechodzących. **8.** [P.] szew. druga *podeszwa, podzelówka, zelówka.* Zdr. **Podkładek.** <Pod + Kład>

× **Podkładacz, a,** lm. **e** *ten, co podkłada co pod co;* przen. *fałszerz, podsuwacz.* Sł. wil. <Od Podkładać>

**Podkładać, a, ał** I. p. **Podłożyć. 2.** [P.] *orać pierwszy raz:* P. ugory. **3.** [Zagórzanie wyśmiewają najbliższych sąsiadów swoich, Nowatarżan ze wsi Obidowej i Klikuszowej, którzy *ł* wymawiają, że mówią „po pańsku" i że „podkładają językiem"]. Gwar. **4.** a. **Podwodzić** haf. *dawać podkład ze ściegów, ażeby haft atłaskiem był wypukły.* **5.** wiośl.: P. miotłą = *lekko muskać wiosłem po powierzchni wody przy ruchu powrotnym.* P. górą = *unosić wiosło nad powierzchnią wody przy ruchu powrotnym.* <Pod + Kładać>

× **Podkładalny** *który można podkładać, zdatny do podłożenia, używany do podkładania.* Kn. <Od Podkładać>

**Podkładanie, a,** blm., czynność cz. **Podkładać:** P. ugoru a. [**Podkładka, Podorywka**]: Na jesieni przy podkładaniu na jarzyny można będzie już według nowego kierunku orać na zagony. Kos.

**Podkładek, dku,** lm. **dki** I. p. **Podkład. 2.** †P. *podsunięcie jednej rzeczy zamiast drugiej w kuglarstwie ręcznym:* Oszwabił ich ręku fortelnym podkładkiem, *supposita manu.* Żebr. <Od Podkład>

**Podkładka, i,** lm. **i** I. p. **Podkład:** To ciało, na którym ś. dźwignia wspiera, nazywamy podkładką. Hube. P. pod naczynie. Sł. wil. Podkładki, jaja, białe raki. L. **2.** [P.] = a) p. [**Podkładanie**]. b) *podszewka, podszycie.* c) *nasad u pługa.* d) *trawa, chwast, dawany krowie podczas dojenia.* **3.** *pieniek dzikiego drzewa, które ś. szczepi.* Rost. **4.** bud. = a) *jeden z kliników ołowianych lub drewnianych, jakie ś. podkładają pod narożniki ciosów, kładzionych na sobie, aby otrzymać szpary dla przyjęcia cementu.* b) *jedna z cienkich deszczułek, jakie ś. przy kryciu dachu pod dachówkę podkładają.* **5.** gór. *drzewo krokwiowe wpoprzek dna chodnika pod słupkami odrzwi położone, gdy grunt niestały, lub w sztolni, gdy pod spodem jest spływ wody,* próg, spestak, †grundzola. Łab. **6.** jub. = I. **Folga.** <Pod + KŁAD>

**Podkładowy** przym. od **Podkład:** Belki podkładowe. Gór.: Kamień P. = *znajdujący ś. pod pokładem,* podstawowy, denny, spągowy: Piaskowiec, wapień P.

**Podkładzina, y,** lm. **y** bud. I. *jeden z brusów poziomych, na których ś. inne osadzają lub kładą.* Podcz. **2.** *jeden z tramików położonych wzdłuż ściany, na których spoczywają belki należące do powały dachowej,* podwalinka: Podkładziny w ścianach murowanych nazywają ś. murłatami, w drewnianych zaś płatwami. Podcz. (p. **Murłat**). <Pod + Kładzina>

[**Podkładziny, in,** blp.]: Zwyczaj podkładzin dla dzieci na dniu 6-ym grudnia: grzecznym dzieciom podkłada św. Mikołaj jabłka i orzechy złocone, pierniki i różne świstałki. Gwar. <Od Podkładać>

**Podkłaki, ów,** blp., **Tratwaki** *tarnice w sztolni położone nad sznicem.* Sł. wil.

**Podkłod, a,** lm. **y** bart. *drzewo, które bartnik na barć obierze i na nim swą cechę wytnie.* Sł. wil.

†**Podkłonić, i, ił** *skłonić, złożyć, położyć:* Toć ubogi królewic był, iże nie miał, gdzieby swoję głowę podkłonił. Kaz. Święt. <Pod + Kłonić>

†**Podkłonienie, a,** blm., czynność cz. **Podkłonić.**

[**Podkłócenie, a,** blm.] czynność cz. **Podkłócić.**

[**Podkłócić, i, ił**] mąką warzywo = *nadać mu gęstość przez dosypanie mąki.* Gwar. <Pod + Kłócić>

**Podkłócie, a,** blm., czynność cz. **Podkłóć.**

**Podkłóć, kole, kłół, Podkłuć** *ukłóć, zakłóć z pod spodu.* L. <Pod + Kłóć>

**Podkłuć, uje, uł** p. **Podkłóć.**

**Podkłucie, a,** blm., czynność cz. **Podkłuć.**

**Podkłuwać, a, ał** p. **Podkłuć.**

**Podkłuwanie, a,** blm., czynność cz. **Podkłuwać.**

**Podkochiwać się, uje ś., iwał ś.** w kim = *kochać ś. potrosze, gustować w kim, mieć ś. do kogo.* <Pod + * Kochiwać ś., od Kochać>

**Podkochiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podkochiwać ś.**

**Podkolan, u,** lm. **y** bot. I. (platanthera) *roś. z rodziny storczykowatych:* Gatunek: P. wonny a. dwuliściowy, nocny cień, × parlist, storczyk waniljowy lub dwuliściowy a. dwójlist. P. biały, [kukułka] (p. bifolja) **2.** × P. p. **Gnieźnik. 3.** p. **Paprotnik. 4.** P. karlik p. **Karlik.** <Pod + * Kolan, od Kolano>

**Podkolanek, nka,** lm. **nki, Podkolanie** I. *podstawka do klęczenia w czasie modlitwy, klęcznik.* **2.** anat. *powierzchnia tylna kolana zgiętego,* dołek †podkolany, podkolenny, !podkolanowy (poples). <Pod + * Kolanek, od Kolano>

**Podkolanie, a,** lm. **a** p. **Podkolanek.** Przen: *wewnętrzna strona skrętu rzeki:* Władysław (miasto) wartańskiego podkolania, silny za Bolesława Wielkiego, ustępuje pierwszeństwa sąsiadom w swoim powiecie. Lel. <Pod + * Kolanie, od Kolano>

**Podkolankowy** przym. od **Podkolanek,** podkolenny, †podkolany: Dołek P. Żyła na zgięciu kolana nazywa ś. pulsową podkolankową. Perz. <Pod + Kolankowy>

**Podkolanowy** p. **Podkolenny.** <Pod + Kolanowy>

†**Podkolany** I. p. **Podkolenny. 2.** p. **Podkolankowy:** Dołek P. Urs. *podkolanek.*

**Podkolcowy** p. **Podgrzebieniowy.**

× **Podkolczysty** p. **Podgrzebieniowy.**

**Podkolejnica, y,** lm. **e, Poddrożnica** *budowanie, po którym nad ziemią przechodzi droga.* <Pod + * Kolejnica, od * Kolejnik, od Kolejny>

**Podkolenny, Podkolanowy, †Podkolany** *znajdujący ś. pod kolanem:* Tętnica, żyła podkolenna. Nerw P. <Pod + * Kolenny, od Kolano>

**Podkomenda, y,** lm. **y** *poddowództwo, niższe dowództwo w wojsku.* <Pod + Komenda>

**Podkomendant, a,** lm. **ci** *pomocnik, zastępca komendanta.* <Pod + Komendant>

**Podkomendny** *będący pod czyją komendą.* **P., ego,** lm **i** *rz. wojskowy zostający pod czyją komendą:* Nakazują wszystkim podkomendnym okazywać największą cześć dla jenerała artylerji. Kal. <Od Podkomenda>

[**Podkominek, nka,** lm. **nki**] *zagłębienie pod kominem, gdzie kury jaja znoszą.* <Pod + Kominek>

**Podkomisarski** przym. od **Podkomisarz.**

**Podkomisarz, a,** lm. **e** *pomocnik komisarza.* Mącz. <Pod + Komisarz>

**Podkomisja, i,** lm. **e** *instytucja niższa od komisji, wydzielona z komisji.* <Pod + Komisja>

**Podkomisyjny** przym. od **Podkomisja.**

**Podkomitet, u,** lm. **y** *instytucja niższa od komitetu, wydzielona z niego.* <Pod + Komitet>

**Podkomitetowy** przym. od **Podkomitet.**

× **Podkomorne, ego,** blm. *odnajęcie części mieszkania od lokatora.* Sł. wil. <Pod + Komorne>

× **Podkomornik, a,** lm. **cy** *sublokator.* <Pod + Komornik>

**Podkomorski** przym. od **Podkomorzy,** *szambelański:* Znakiem podkomorskiego dostojeństwa jest klucz złocisty. Skrzet. Sądy podkomorskie = *rozstrzygające sprawy graniczne, a odbywane pod przewodnictwem podkomorzego.* Skrzet. <Od Podkomorzy>

**Podkomorstwo, a** **I.** lm. **a** a. **Podkomorzostwo** *urząd podkomorzego.* **2.** zb. *podkomorzy z żoną:* Wiersz do JW. Piaskowskich, podkomorstwa krzemienieckich. L. <Od Podkomorzy>

†**Podkomorza, y,** lm. **e** *służebna, garderobiana, pokojówka, młodsza.* Mącz. < Pod + * Komorza, od Komora>

**Podkomorzanka, i,** lm. **i** *córka podkomorzego:* P. krzemieniecka. Korz.

†**Podkomorze, a,** lm. **a** m. p. **Podkomorzy:** Czcibor s Komarzewa, Łaszcz s Wrońsk, Szczepan, podkomorza, i jinych wiele ślachty. Mać. z Roż. P., gdy jednego dnia rozgraniczy dziedziny miedzy dwiema ziemianinoma. St. wiśl. <Pod + * Komorze, od Komora>

**Podkomorzostwo, a,** lm. **a** p. **Podkomorstwo:** Ominęło go P., a skończyło ś. na stolnikowstwie brzeskim. Spas. <Pd Podkomorzy>

**Podkomorzy, ego,** lm. **owie,** †**Podkomorze** *wyższy urzędnik dworski w Polsce, szambelan:* P. koronny a. wielki. P. litewski. P. ziemski = *sądzący sprawy graniczne.* P. koronny był u dworu pierwszym komornym, wprowadzał posłów cudzoziemskich do króla, obrządków dwornych był sprawcą, a w pospolitym znaczeniu był pierwszym z podkomorzych, którzy sprawy graniczne sądzili, a zwyczaj każdego szambelana czyli komornego nazywał podkomorzym. Podkomorzowie koronni, nie mogąc brać tytułu komorników, bo już namiestnicy podkomorzych toż samo urzędu nosili nazwisko, woleli zostać przy tytule podkomorzych. Cz. P. niegdyś łożnicy królewskiej przewodniczył, później zaś rozgraniczeniu dóbr i gruntów. Lel. <Pod + * Komorzy, od Komora>

**Podkomorzyc, a,** lm. **e** *syn podkomorzego.*

**Podkomorzycowa, ej,** lm. **e** *żona podkomorzyca.*

**Podkomorzycówna, y,** lm. **y** *córka podkomorzyca.*

**Podkomorzyna, y,** lm. **y** *żona podkomorzego.*

**Podkomponować, uje, ował,** nied. **Podkomponowywać** *komponując podrobić:* Mógł ten niedołężny historyk, co ś. czasów jego przed czterdziestą laty działo, podkomponowywać. Lel. < Pod + Komponować>

**Podkomponowanie, a,** blm., czynność cz. **Podkomponować.**

**Podkomponowywać, a, ywał** p. **Podkomponować.**

**Podkomponowywanie, a,** blm., czynność cz. **Podkomponowywać.**

**Podkoniuszanka, i,** lm. **i** *córka podkoniuszego:* Gołuchowska, P. litewska. Korz.

**Podkoniuszostwo, a,** lm. **a** *urząd, stanowisko podkoniuszego:* Jeżeliby zawakowało P. litewskie po podeszłym w latach Śliźniu, tedy mi swoją deklarował promocją. Rzew. <Od Podkoniuszy>

**Podkoniuszy, ego,** lm. **owie** *dworzanin zarządzający stajnią królewską:* P. koronny, P. litewski. Troc. <Pod + Koniuszy>

**Podkoniuszyc, a,** lm. **e** *syn podkoniuszego.*

**Podkoniuszycostwo, a,** blm. zb. *podkoniuszyc z żoną.*

**Podkoniuszycowa, ej,** lm. **e** *żona podkoniuszyca.*

**Podkoniuszycówna, y,** lm. **y** *córka podkoniuszyca.*

**Podkoniuszyna, y,** lm. **y** *żona podkoniuszego.* <Od Podkoniuszy>

†**Podkonnik, a,** lm. **cy** *sługa, pachołek konny: Calo,* drab, P. drudzy mówią. Mącz. < Pod + * Konnik, od Konny>

**Podkończenie, a,** blm., czynność cz. **Podkończyć.**

**Podkończyć, y, ył** *wykończyć do pewnego stopnia:* Przynajmniej podkończę ten portret panu z natury. Bał. <Pod + Kończyć>

**Podkop, u,** lm. **y** **I.** *podkopanie, podkopanie ś.; jama pod ziemią wykopana:* Podkopami dom obalić. Troc. Złodzieje dostali ś. tu za pomocą podkopu (= *podkopali ś.*). Zrobiwszy P., więzień wydostał ś. na zewnątrz więzienia. P. ten prowadzi aż do rzeki. **2.** *miejsce próżne pod domostwem.* Włod. **3.** *loch, piwniczka, parsk.* Sł. wil. **4.** × P. przen. *dół pod kim kopany, dołek, łapka, sidło, podstęp:* Tajemne podkopy zdrady zgubić cię usiłują. L. Prywata ojczyznę zdradliwym podkopem osłabia. Oss. Na zdradę i P. te pytania były. Troc. Podkopu tego nie uniknie. Troc. **5.** bart. *jama wykopana w ziemi, nad którą stawia ś. ul podczas gorąca:* Nie bywało pomiędzy niemi rozmowy innej, jak o pszczołach, ulach, o podkopach, o miodzie. Jeż. **6.** gór. *droga podziemna wyrobiona w kierunku poziomym lub prawie poziomym, od powierzchni ziemi do jej wnętrza i przecinająca pokłady kopalni, a której spodem wody spływają,* sztolnia, †stoła, †sztoła. Łab. **7.** woj. *komora, galerja, ganek minowy prowadzony pod ziemią w celu podsadzenia miny:* Podkopy, miny, ganki i galerje podziemne podsadzają ś. prochem, żeby były na powietrze wyrzucone. Jak. J. Podkopy używają ś. przeciw fortecy; przeciwpodkopy, *contramines,* służą do obrony fortecy. Jak. J. Podkopy a. miny najkrótszy sposób do dobycia miast. L. Podkopy założyć. Troc. Prochu w P. założyć. Troc. W królestwie bożym podkopów żadnych niemasz, ziemia tam nie drży od strzelby. Birk. <Pod + * Kop, KOP>

**Podkopać, pie, pał,** nied. **Podkopywać** co = *odkopać od spodu, zrobić podkop pod czym:* Podkopawszy drzewo, obalili go na ziemię. Kn. Podkopali mur i prochem podsadzili. Troc. Wał P. i prochem zasadzić. Troc. Przen.: Jeden pod drugim sztucznie podkopywał dołki. L. (= *intrygował przeciw niemu*). Podkopuje ś. pod zamiary brata. Kasz. Przen.: *osłabić, podrujnować, nadwątlić, poderwać, naruszyć, zachwiać:* Chciał P. fundamen-

ta tej monarchji. Troc. Panowie podkopywali do reszty władzę tronu. Kołł. Tą drogą Jezuici podkopywali najsławniejsze zagraniczne akademje. Śniad. P. czyj wpływ. Niejeden z was podkopuje kolumny mej czci. Sow. Wrogi moje silne jak tytany, żeby ich P. i obalić, trzeba mi twej piersi natchnionej. Krasiń. Połączenie Litwy z Polską i ochrzczenie Litwy odrazu podkopało byt zakonu krzyżackiego. Nar. **P. ś.** *dostać ś. gdzie, zakraść ś. przez podkop:* Jeśliby złodzieja zastano, a on wyłamuje dom a. ś. podkopywa... Leop. W ośmie pod cudzy dom ś. podkopywa. Chr. Podkopawszy ś. pod mury, wpadli do miasta. Papr. <Pod + Kopać>

**Podkopanie, a,** blm., czynność cz. **Podkopać.**

**Podkopanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podkopać ś.**

**Podkopca, y,** lm. **y l.** × P., † **Podkopnik,** † **Podkopownik** *ten, co ś. podkopuje, co robi podkopy;* woj. *minier, saper:* Sporządzone komory dla zasłony podkopców. Nar. **2.** [P.] *zdrajca:* Donosiciel, zwłaszcza na szkodę wsi, jest poczytywany za najnikczemniejszego człowieka; nazywają go „zburzycielem, podkopcą, Judaszem." <Pod + KOP>

**Podkopcenie, a,** blm., czynność cz. **Podkopcić.**

**Podkopcić, i, ił** *okopcić, zakopcić od spodu, podkurzyć.* <Pod + Kopcić>

[**Podkopka, i,** lm. **i**] *kurczę wylęgnięte w końcu lipca i w sierpniu.* <Pod + Kopka>

**Podkopniczy** przym. od **Podkopnik:** Naczynia podkopnicze, których używają podkopnicy. Jak. J. <Od Podkopnik>

† **Podkopnik, a,** lm. **cy l.** p. **Podkopca:** P., miner. Gemb. **2.** *złodziej dostający ś. gdzie podkopem.* Troc.

**Podkopny** p. **Podkopowy:** Gatunek P. Troc. Szyja podkopna. Troc. Galerja podkopna. Troc. Podkopne piecyki, małe miny polowe. Gemb. Szedł, niby miner, w podkopne zakręty. Deo. <Od Podkop>

† **Podkopownik, a,** lm. **cy** p. **Podkopca:** Rzymianie przy wojskach swoich miewali podkopowników, którzy ziemię nakształt królików podkopywali. Papr.

**Podkopowy, Podkopny** przym. od **Podkop:** Woj.: Komora podkopowa p. **Komora.** <Od Podkop>

**Podkopytnik, a,** lm. **i** *strona spodnia kopyta.* <Pod + Kopytnik>

**Podkopywać, uje** a. × **ywa, ywał** i **P. ś.** p. **Podkopać.**

**Podkopywanie, a,** blm., czynność cz. **Podkopywać.**

**Podkopywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podkopywać ś.**

**Podkorowy l.** *znajdujący ś. pod korą:* Porosty o podkorowej plesze. Jent. **2.** anat. *znajdujący ś. pod korą mózgu:* Istota podkorowa (substantia subcorticalis). <Pod + Korowy>

**Podkorzenny** *znajdujący ś. pod korzeniem.* L. <Pod + Korzenny>

**Podkosić, i, ił,** × **Podkaszać l.** *kosą podciąć:* P. trawę. Przen.: *podkopać, osłabić, nadwątlić, zwalić z nóg kogo:* Choroba go podkosiła. <Pod + Kosić>

**Podkostny** *pod kością lub kośćmi znajdujący ś.* L. <Pod + Kostny>

**Podkoszenie, a,** blm., czynność cz. **Podkosić.**

† **Podkoszule, a,** lm. **a** p. **Podkoszulek.** <Pod + *Koszule, od Koszula>

**Podkoszulek, lka,** lm. **lki,** † **Podkoszule** *odzież jakakolwiek noszona pod koszulą:* Biały płócienny surducik na siatkowy P... oto czego potrzeba podróżnikowi dbałemu o strój. Sienk. <Pod + *Koszulek, od Koszula>

[**Podkościele, a,** lm. **a**] = *miejsce pod kościołem; cmentarz kościelny.* **2.** przen. *ludzie zebrani około kościoła:* Matka tymczasem rozpowiadała ojcu o całym podkościelu, o wielkiej procesji ludu, który zwłoczy żywność. Ork. <Pod + *Kościele, od Kościół>

**Podkościelny l.** *znajdujący ś. pod kościołem, w podziemiach kościelnych.* **2.** *będący pod kościołem = przy kościele:* Wstąpiliśmy na plebanję przed obchodzeniem domów podkościelnych. Koss. Baby podkościelne. <Pod + Kościelny>

**Podkowa, y,** lm. **y,** [**Konkowa**] **l.** *żelazne lub inne okucie, przytwierdzane szczeg. u koni, a także u bydła rogatego dla uchronienia kopyt lub racic od obrażeń:* Podkowy są wielorakie: pospolite, pantofle, miesiączki, zawiaskowe. Kluk. Dać, przybić podkowę koniowi. Koń zgubił podkowę. Tak był silny, iż łamał podkowy. P. turecka *(= pusta wewnątrz).* Troc. Przen.: × Podkowy za kim zbierać = *pograbiać za kim, pokłosie zbierać, to, co on opuścił, pozbierać.* L. Ja, zbierając podkowy za pierwszemi zlekka, nie wiem jeszcze, co tego dzieła mego czeka. Pot. *(= idąc w ich ślady).* Męstwo naszych przodków, za któremiśmy w sławie nie zbierali podków. Pot. Przen.: *kształt, figura podkowy:* Tłum stanął w podkowę. Stoły ustawiono w podkowę. W pokoju sześć ogromnych podków czekało na szlachtę. Krasz. *(= 6 grup stołów, ustawionych w podkowy).* Podkowy pod oczami = *sińce, któremi oczy są podkrążone.* **2.** × P. *miara objętości = garncowi.* **3.** kraw. *żelazna podstawka w kształcie podkowy pod rozpalone żelazo do prasowania.* **4.** myśl. *znak czarny pod piersiami kuropatwy samca.* Zgr. [**Podkówsko**]. <Pod + *Kowa, od Kować, KU/KOW>

× **Podkować, uje, ował** p. **Podkuć:** Podkowany but, koń. Troc. <Pod + Kować>

**Podkowadło, a,** lm. **a** *podstawa kowadła.* <Pod + Kowadło>

**Podkowak, a,** lm. **i, Podkowiak** *gwóźdź do podków, hufnal.* <Od Podkowa>

† **Podkowanie, a,** blm., czynność cz. **Podkować,** *podkucie:* Koń ułaskawiony da sobie nogi macać i podnosić ku podkowaniu. Trzyc. P. koni ma być podkowami równemi ku kopytom. Trzyc.

**Podkowiak, a l.** lm. **cy** a. [**Podkownik**] *kowal podkuwający konie i robiący podkowy.* **2.** lm. **i** p. **Podkowak.** <Od Podkowa>

**Podkowiasty** *podobny do podkowy.* Patol.: Nerka podkowiasta = *zrosła w jedno końcami dolnemi.*

**Podkowiec, wca,** lm. **wce** zool. (rhinolophus) *nietoperz listkonosy.* <Od Podkowa>

**Podkownica, y,** lm. **e,** × **Konikleca** bot. (hippocrepis) *roś. z rodziny motylkowatych.* <Od Podkownik>

**Podkownik, a, l.** [P., lm. **cy**] p. **Podkowiak. 2.** lm. **i** = a) bot. p. **Otwieracz.** b) kow. *młot do kucia koni.* <Od Podkowny>

**Podkowny,** × **Podkowowy** przym. od **Podkowa:** Gwóźdź P. *(= podkowak).*

× **Podkowowy** p. **Podkowny.** L. <Od Podkowa>

× **Podkowywać, a, ał** p. **Podkuć.** Sł. wil.

× **Podkowywanie, a,** blm., czynność cz. **Podkowywać.**

[**Podkoziałek, łka**, lm **łki**] p. **Podkoziołek**. <Pod + *Koziałek, zam. Koziołek>

[**Podkoziołek, łka**, lm. **łki, Podkoziałek**] **1.** *datek, składka zbierana od przybyłych w Ostatki do karczmy, przeznaczona na muzykę:* Dać podkoziołka. Wybierać P. **2.** *taniec, tańczony wtedy.* **3.** *uczta w karczmie w Ostatni wtorek:* W Ostatni wtorek bywa P. W Ostatni wtorek zgromadza ś. młodzież obojej płci w karczmie na P. **4.** *beczka nakryta białym płótnem, na którym stoi talerz do zbierania datków na muzykę w Ostatni wtorek.* **5.** *uroczystość w karczmie w Popielec, na cześć młodych mężatek.* <[Pod + Koziołek>

[**Podkólek, lka**, lm. **łki**] p. **Podkulek**.

[**Podkówczarz, a**, lm. **e**] **1.** *ten, co ma buty okute podkówkami.* **2.** *mieszkaniec równin w przeciwstawieniu do górali noszących kierpce:* Lahy podkówczarze. <Od Podkówka>

**Podkóweczka, i**, lm. **i** p. **Podkówka**.

[**Podkóweńka, i**, lm. **i**] p. **Podkówka**.

**Podkówka, i**, lm. **i** **1.** *żelazne podkucie do obcasów u butów:* P. u butów. Kn. Jedzie kozak z Ukrainy, podkówkami krzesze. Pśń. Przen.: Bez czci, bez wiary, bez podkówek u butów. Prz. (= *bez sumienia nawet.* Sł. wil.). **2.** *część przyrządu u wędzidła:* Bywają też wędzidła otworzyste, jak nasi zowią, z podkówką, a i to troistego kształtu: jedne zowią gęsią szyją, drugie kotczą nóżką, trzecie kurzą stopką. Dor. **3.** bot. = bot. **Otwieracz**. Zdr. **Podkóweczka**, [**Podkóweńka**]. <Od Podkowa>

[**Podkówsko, a**, lm. **a**] p. **Podkowa**.

**Podkpiwać, a, ał** *kpić z kogo potrosze, podrwiwać.* <Pod + *Kpiwać, od Kpić>

**Podkpiwanie, a**, blm., czynność cz. **Podkpiwać**.

× **Podkradać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podkraść**. <Pod + *Kradać, od Kraść>

× **Podkradanie, a**, blm., czynność cz. **Podkradać**.

**Podkradanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Podkradać ś.**

**Podkradzenie, a**, blm., czynność cz. **Podkraść**.

**Podkradzenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Podkraść ś.**

† **Podkraj, u**, lm. **e** *dzielnica kraju, kraina, okolica kraju, prowincja:* Libytyno! ty, co królestwo twe rozciągasz w podkraju księżyca. L. <Pod + Kraj>

**Podkrajać, je, jał** p. **Podkroić**. <Pod + Krajać>

**Podkrajanie, a**, blm., czynność cz. **Podkrajać**.

† **Podkrasić, i, ił** *nieco pokrasić; podmalować, podfarbować.* L. <Pod + Krasić>

**Podkraszenie, a**, blm., czynność cz. **Podkrasić**.

× **Podkraść, dnie, dł**, nied. × **Podkradać** *ukraść chyłkiem, kradnąc podebrać, ściągnąć, grzpsnąć:* *Suppilo*, podkradam, tajemnie kradnę, łupię i zdzieram po trosze. Mącz. Przen.: Boję ś., żeby on innie nie podkradł w sercu Karoliny. L. **P. ś.** *podejść chyłkiem, zakraść ś., przedostać ś. po złodziejsku:* W nocy podkradają ś. złodzieje. Hof. <Pod + Kraść

**Podkrawacz, a**, lm. **e** *ten, co podkrawa.* <Od Podkrawać>

**Podkrawać, a, ał** p. **Podkroić**: Pszczołom miód P. Trzyc[illegible] *podbierać*.

**Podkrawanie, a**, blm., czynność cz. **Podkrawać**.

**Podkrawędny, !Podkrawędziowy** *znajdujący ś. pod krawędzią.* <Pod + *Krawędny, od Krawędź>

**!Podkrawędziowy** p. **Podkrawędny**. Anat.: †Muskuł P. = mięsień podgrzebieniowy łopatki. <Pod + Krawędziowy>

[**Podkrącać, a, ał**] p. **Podkręcić**. <Z Podkręcać>

[**Podkrącanie, a**, blm.] czynność cz. **Podkrącać**.

**Podkrążać, a, ał** p. **Podkrążyć**.

**Podkrążanie, a**, blm., czynność cz. **Podkrążać**.

**Podkrążenie, a**, blm., czynność cz. **Podkrążyć**.

**Podkrążyć, y,ył**, nied. **Podkrążać** *podznaczyć, podkrajać od spodu okrągło:* Oczy ma podkrążone. <Pod + Krążyć>

**Podkreślać, a, ał** p. **Podkreślić**.

**Podkreślanie, a**, lm. **a** czynność cz. **Podkreślać**: Bez tendencyjnych podkreślań i naciągań.

**Podkreślenie, a** **1.** blm., czynność cz. **Podkreślić**: Na P. zasługuje ten jeden jedyny fakt, że w owych czasach decentralizacja prasy jest jeszcze zupełną. **2.** lm. **a** *miejsce podkreślone, kreska, linijka przeprowadzona pod czym.*

**Podkreślić, i, ił**, †**Podkrześlić**, nied. **Podkreślać**, †**Podkrześlać** *kreską podznaczyć, przeciągnąć kreskę pod czym:* P. wyraz, błąd w pisowni. P. w książce miejsca godne uwagi. Czerwonym inkaustem podkreślić, P. Troc. Przen.: Szkoła wyznaniowa jest punktem zasadniczym, tak jaskrawo na ostatnim zebraniu w Moguncji podkreślonym (= *zaakcentowanym*). <Pod + Kreślić>

[**Podkrewieństwo, a**, lm. **a**] p. **Pokrewieństwo**. <Pod + Krewieństwo>

**Podkręcać, a, ał** p. **Podkręcić**.

**Podkręcanie, a**, blm., czynność cz. **Podkręcać**.

**Podkręcenie, a**, blm., czynność cz. **Podkręcić**.

**Podkręcić, i, ił**, nied. **Podkręcać**, [**Podkrącać**] **1.** *zakręcić do góry:* Wąsa podkręcał, czuba zacierał. Krasz. Podkręcił mocno ufarbowanego wąsika. Prus. Wąsiki, zwykle tak podkręcone w górę, że aż nozdrza sięgały, zwisły mu ku dołowi. Sienk. **2.** *pokręcić nieco:* P. śrubę. <Pod + Kręcić>

**Podkrępacki** *leżący pod Krępakiem.* Wor. <Pod + *Krępacki, od Krępak>

**Podkrochmalenie, a**, blm., czynność cz. **Podkrochmalić**.

**Podkrochmalić, i, ił** *ukrochmalić do pewnego stopnia tęgości, nakrochmalić nieco.* <Pod + Krochmalić>

**Podkroić, i, ił**, **Podkrajać**, nied. **Podkrawać** *podciąć krając, poderznąć, odkroić nieco od spodu, podebrać krając:* Złotą głowę bałwanowi miecz syryjski podkroił. Bals. P. rękaw u sukni. P. miód pszczołom. Przen.: Zamrużyła oczy, tak dawniej jasne i wesołe, a dziś zgoła zapadnięte, podkrojone. Sienk. (= *podkrążone*). **P. ś.** *zostać, stać ś. podkrojonym:* Zmizerniał, i oczy sinemi obwódkami ś. podkroiły. Kow. <Pod + Kroić>

**Podkrojek, jka**, lm. **jki** bud. *gzymsowina wklęsła, łącząca dwa inne członki płaskie pionowe, z których górny występuje przed dolnym.* <Od Podkroić>

**Podkrojenie, a**, blm., czynność cz. **Podkroić**.

**Podkrokiew, kwi**, lm. **kwie** bud. *połowiczna krokiew pod krokwią dla jej wzmocnienia dana.* <Pod + Krokiew>

**Podkropnica, y**, lm. **e** *niewiasta sprosna oddająca się s. [illegible] zwłaszcza wzajemnie z innemi niewiastami.* Dyg. M. (subagitatrix). <Pod + *Kropnica, KROP>

† **Podkról, a**, lm. **owie**, † **Podkróli** *wicekról, namiestnik króla.* Zdr. **Podkrólik**. <Pod + Król>

†**Podkróli, ego,** lm. **owie** p. **Podkról:** P. syryjski. Leop. Farnabaza Darjusz jakoby podkrólim na pomorzu udziałał. Warg. Były gonitwy, na których dzielnemu podkrólemu dank dano jerozolimskiemu. P. Koch.

**Podkrólik, a,** lm. **i** p. **Podkról:** P. nasz miota ś. jak podsmalony. Krasz. <Pod + Królik>

× **Podkruczy** *pod wyrostkiem kruczodziobym łopatki znajdujący ś.:* Zwichnięcie podkrucze (luxatio subcoracoidea). S. K.

[**Podkrupki, ek** blp.] *mąka otrzymana z potłuczonego ziarna przez przesiewanie.* <Pod + Krupki, lm. od Krupka>

× **Podkrycie, a,** blm., czynność cz. **Podkryć.**

× **Podkryć, yje,ył** *ukryć pod czym:* Mówisz, że dobyłabyś dla nas z pod serca, a tyś podkryła taką ciekawą rzecz. Krasz. <Pod + Kryć>

[**Podkrzasywać, uje, ał**] p. **Podkrzesać:** Rośnie, rośnie mech na sośnie, gdy ją podkrzasują. <Pod + *Krzasywać, od Krzasać, Krzesać, KRZOS/KRZAS>

[**Podkrzasywanie, a,** blm.] czynność cz. **Podkrzasywać.**

**Podkrzepiać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podkrzepić.**

**Podkrzepianie, a,** blm., czynność cz. **Podkrzepiać.**

**Podkrzepić, i, ił,** nied. **Podkrzepiać** *podtrzymać siły, wzmocnić, pokrzepić, posilić:* Nie bój ś., wyzdrowieję rychło, to wnet ci boki podkrzepię, choćby i czystym owsem. Reym. <Pod + Krzepić>

**Podkrzepienie, a,** blm., czynność cz. **Podkrzepić.**

**Podkrzepnąć, pnie, pnął** a. **pł** *skrzepnąć do pewnego stopnia.* <Pod + Krzepnąć>

**Podkrzepnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podkrzepnąć.**

**Podkrzesać, sze, sał,** †**Podkrzosnąć,** nied. **Podkrzesywać,** [**Podkrzasować**] *podciosać, podciąć, ogładzić z pod spodu:* Drzewa podkrzesywać, odcinać dolne gałązki. Kluk. W sadach gałązki zbytnie podkrzesywa. Li. Lasy dla prędszego wzrostu podkrzesane, z gałęzi i zwalin oczyszczone. Koss. <Pod + Krzesać>

[**Podkrzesanek, nka,** lm. **nki**] p. **Podkasanek:** Chudy pánek P. z lasa owce żenie (zagadka o grzebieniu). <Od Podkrzesany>

**Podkrzesanie, a,** blm., czynność cz. **Podkrzesać.**

**Podkrzesywać, uje** a †**ywa, ywał** p. **Podkrzesać.**

**Podkrzesywanie, a,** blm., czynność cz. **Podkrzesywać.**

†**Podkrześlać, a, ał** p. **Podkreślić.** Troc.

†**Podkrześlanie, a,** blm., czynność cz. **Podkrześlać.**

†**Podkrześlenie, a,** blm., czynność cz. **Podkrześlić.**

†**Podkrześlić, i, ił** p. **Podkreślić:** Czerwonym inkaustem P., podkreślić. Troc.

**Podkrzew, u,** lm. **y, Podkrzewina** *roślina mająca dolne części pędów zdrewniałe, a górne zielone.* Rost. <Pod + Krzew>

**Podkrzewie, a,** blm. zb. *podkrzewy:* Przebywszy lasek czystych sosen z właściwym mu podkrzewiem. Jabł. <Pod + Krzewie>

**Podkrzewina, y,** lm. **y** p. **Podkrzew:** Podkrzewiny środek utrzymują między krzewiną a zielem, mając ciało między miękkością ziela i tęgością krzewiny pomiarkowane. Kluk. <Pod + Krzewina>

**Podkrzewny, Podkrzewowy** *znajdujący ś., rosnący pod krzewem:* Pień P., *caulis suffroticosus,* kiedy z korzenia kilka wyrasta pniaków drzewiastych aż do korzenia co rok ginących. L. <Pod + Krzewny>

**Podkrzewowy** p. **Podkrzewny.** <Pod + Krzewowy>

†**Podkrzosnąć, śnie, snął** p. **Podkrzesać:** Rutę dwa kroć każdego roku nożem P. Syr. <Pod + KRZOS>

†**Podkrzośnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podkrzosnąć.**

**Podksiężycowy,** × **Podksiężyczny** *znajdujący ś. pod księżycem, podmiesięczny, ziemski:* Świat P. <Pod + Księżycowy>

× **Podksiężyczny** p. **Podksiężycowy:** Już stanął na opasie podksiężycznego sklepienia. Przyb. <Pod + Księżyczny>

**Podkształcenie, a,** blm., czynność cz. **Podkształcić.**

**Podkształcić, i, ił** *wykształcić do pewnego stopnia:* Chociaż biega boso po wodę i proste wykonywa roboty, podkształcona i zgoła estetyczna. Kasz. <Pod + Kształcić>

**Podkucharz, a,** lm. **e** *pomocnik kucharza, kuchcik.* Kłok. <Pod + Kucharz>

**Podkucharzowa, ej,** lm. **e** *żona podkucharza.*

**Podkuchmistrz, a,** lm. **e, Podkuchmistrzy** *urzędnik koronny a. urzędnik dworu królewskiego niższy od kuchmistrza.* Sł. wil. <Pod + Kuchmistrz>

**Podkuchmistrzowa, ej,** lm. **e** *żona podkuchmistrza.*

**Podkuchmistrzowski** przym. od **Podkuchmistrz.**

**Podkuchmistrzy, ego,** lm. **owie** p. **Podkuchmistrz.** Vol. <Pod + *Kuchmistrzy, od Kuchmistrz>

**Podkucie, a** **1.** blm., czynność cz. **Podkuć.** **2.** lm. **a,** *to czym podkuwają; podkowa.*

**Podkuć, uje, uł,** †**Podkować,** nied. **Podkuwać,** †**Podkowywać** *okuć od spodu, kując podbić; przybić podkowę, dać podkowy:* P. konia na cztery a. dwie nogi. P. buty. Na koniu ostro podkutym niejeden darł ś. daremnie i z połowy stromej góry z ciężkim szwankiem spadł nazad. Wójc. [Da jadę-niejadący, konie moje podkujący] (= *podkuwszy*). <Pod + Kuć>

[**Podkulek, lka,** lm. **lki, Podkólek**] **1.** p. **2. Kula.** **2.** a. **Luśnia, Lusznia, Luśnianka,** [**Liśnianka**] *drążek z twardego drewna u wozu, w jednym końcu okuty i w szynklu utkwiony, drugim zaś końcem, górnym, wpuszczony na czop w kulę i podpierający ją.* < Pod + *Kulek, od 2. Kula >

**Podkulenie, a,** blm., czynność cz. **Podkulić.**

**Podkulić, i, ił** *skulić pod spód, podkurczyć, kuląc podgiąć:* Wśród tych psów z podkulonym ogonem, z najeżoną na grzbiecie sierścią defilować musiał, coraz to im zęby pokazując. Krasz. <Pod + Kulić>

**Podkuliwać, a, ał** *kuleć potrosze, utykać nieco na nogę:* Konie głowy zwieszały i wlokły ś., ten podkuliwając, drugi ledwie ciągnąc nogi. Krasz. <Pod + *Kuliwać, od Kuleć>

**Podkuliwanie, a,** blm., czynność cz. **Podkuliwać.**

**Podkup, u,** lm. **y, Podkupne** **1.** *zaofiarowanie nadwyżki w cenie dla utrzymania ś. przy czym przed innym.* **2.** a. [**Podkupka**] *łapówka, kuban, pieniądze dla przekupienia kogo.* <Pod + KUP>

**Podkupić, i, ił,** nied. **Podkupywać,** × **Podkupować** kogo a. × **P. ś.** pod kogo = **1.** *ubiec kogo przez zaofiarowanie wyższej ceny:* P. kogo w kupnie, w najmie. Na targach, gdy kto kogo w czym podkupował, jeden drugiego w cenie podchodził...

Haur. Petryło u sułtana starał ś. o hospodarstwo, podkupując Iwonię: sułtan do Iwoni posłał, aby on mu tyle dał, ile inszy daje, albo jemu ustąpił. Biel. M. Nie pięknie kogo podkupywać w targu. L. Podkupił ubiegających ś. Didius Julianus. Lel. Podkupił ś. talarem. Troc. 2. *przekupić, zjednać sobie kogo łapówką, przedarować go.* P. ś. I. p. wyż. 2. *dać ś. przekupić, wziąć łapówkę:* Miasto dobył prędko przez zdradę strzża jednego, który dał ś. P. Biel. M. <Pod + Kupić>

**Podkupienie, a,** blm., czynność cz. **Podkupić.**

× **Podkupienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podkupić ś.**

[**Podkupka, i,** lm. **i**] p. **Podkup.** <Pod + *Kupka, od 1. Kupić>

**Podkupne, ego,** blm. p. **Podkup.** Troc. <Od Podkupny>

**Podkupnik, a,** lm. **cy I.** *ten, co podkupuje kogo przy kupnie:* P., który nad drugiego więcej podaje, *licitator.* Mącz. 2. *ten, co kogo przekupuje, co daje a. dał komu łapówkę.* <Od Podkupny>

**Podkupny I.** przym. od **Podkup:** Urągali naszym nieprzyjaciele, iż ich pieniądze podkupne z szturmu wyzwoliły. Błaż. 2. *dający ś. podkupić, sprzedajny:* Sędzia P.

× **Podkupować, uje, ował** i × **P. ś.** p. **Podkupić.** <Pod + Kupować>

× **Podkupowanie, a,** blm., czynność cz. **Podkupować:** P., kiedy jeden przed drugim, kupując, podwyższa, abo naddaje więcej nad drugiego. Mącz.

× **Podkupowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podkupować ś.**

× **Podkupstwo, a,** lm. **a,** × **Przekupstwo** *podkupienie, podkupywanie.* <Pod + *Kupstwo, od 1. Kupić>

**Podkupywać, uje, ywał** p. **Podkupić.**

**Podkupywanie, a,** blm., czynność cz. **Podkupywać.**

× **Podkupywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podkupywać ś.**

**Podkur, a,** lm. **y** bart. *pomost zrobiony na drzewie poniżej barci, żeby ś. do niej niedźwiedź nie dostał,* połatka, ter, werek. <Pod+KUR>

**Podkurczenie, a,** blm., czynność cz. **Podkurczyć.**

**Podkurczyć, y, ył** *kurcząc podgiąć pod spód, podkulić; skurczyć pod siebie:* Z podkurczonemi nogami siedziała zamyślona głęboko. Krasz. <Pod + Kurczyć>

**Podkurek, rka,** lm. **rki I.** *pora nad ranem, kiedy kury pieją, doświtek.* 2. *śniadanie podawane nad ranem biesiadnikom, którzy hasali przez noc całą, złożone zwykle z barszczu, bigosu i kiełbasy:* Poszedł do sali, gdzie zjadszy podkurka, spać ś. położył. Rzew. 3. *danie, podawane biesiadnikom o północy w Ostatni wtorek na półmisku pod pokrywą, za której zdjęciem ulatywał z niego ptak, a pozostawał na nim śledź i jaja; postna wieczerza podawana o tym czasie, a złożona z mleka, jaj i śledzia.* 4. [P.] = a) *poczęstunek dawany prządkom o północy, złożony z jajecznicy ze skwarkami, a czasem i z kiełbasą.* b) *posiłek ranny dawany żniwiarzom pracującym w nocy.* c) P. czepcowy = *gęsina, którą częstują weselników po oczepinach nad ranem.* d) *uczta, którą sobie wyprawiali w Ostatni wtorek chłopcy obwożący po wsi koguta na kółkach za datki otrzymywane za to.* e) *przekąska [illegible]* <Pod + Kurek, od Kur>

**Podkurhanny** *z pod kurhanu pochodzący, pod kurhanem będący, zdarzający ś.:* Dumy podkurhanne. Słow. <Pod + Kurhanny>

**Podkurować, uje, ował** *wykurować do pewnego stopnia, podleczyć:* Konia opatrzyć, P., psa ułożyć... nie było nad niego. Krasz. <Pod + Kurować>

**Podkurowanie, a,** blm., czynność cz. **Podkurować.**

**Podkurzacz, a,** lm. **e I.** *przyrząd do podkurzania:* P. zwyczajny, P. z mieszkiem, ulepszony. 2. bart. p. **Podkurzaczka.** <Od Podkurzać>

**Podkurzaczka, i,** lm. **i I. a. Podkurzacz** *przyrząd, w którym rozżarza ś. próchno a. nawóz dla wykurzenia pszczół z ula.* 2. †P. p. **Podkurzanie:** Podkurzanie, podkadzenie, P. Kn. <Od Podkurzacz>

**Podkurzać, a, ał** p. **Podkurzyć.**

**Podkurzanie, a,** blm., †**Podkurzaczka** czynność cz. **Podkurzać:** Rurka aptekarska do podkurzania w nos, w zęby, w uszy. Kn. P., podkadzenie, podkurzaczka. Kn.

**Podkurzenie, a,** blm., czynność cz. **Podkurzyć.**

**Podkurzyć, y,ył,** nied. **Podkurzać I.** *okurzyć, odymić z pod spodu, podkadzić, podkopcić:* P. pszczoły. P. chorego ziołami. Ziele to kładąc na węgle, łono rodzącej podkurzaj, bo tym podkurzeniem płód zaumarły wygnasz. Spicz. 2. P. ogniem = *ogień podłożyć, podpalić:* Uciekli na wieżę, chcąc ś. tam bronić, ale ich nasi ogniem podkurzyli, musieli ś. poddać. Król Stefan podkurzył Wielkie Łuki. Papr. 3. cz. ni. posp. *zesmrodzić ś., zebździeć ś.* 4. kuśn.: P. futro = *przyciemnić.* <Pod + Kurzyć>

**Podkusić, i, ił, [Podkuszać]** *kusząc popchnąć do czego, skusić:* Podkusiło mnie licho, chciałam sobie zaśpiewać. Len. [Jeden z tych zbrodniarzy okraść kolegę zamyślał — myślał i myślał i nie mógł zasnąć, a djabeł go podkuszał]. <Pod + Kusić>

**Podkustosz, a,** lm. **e a. owie** *pomocnik kustosza.* <Pod + Kustosz>

[**Podkuszać, a, ał**] p. **Podkusić.**

[**Podkuszanie, a,** blm.] czynność cz. **Podkuszać.**

**Podkuszenie, a,** blm., czynność cz. **Podkusić.**

**Podkuwać, a, ał** p. **Podkuć.** <Pod + *Kuwać, od Kuć>

**Podkuwalnia, i,** lm. **e** *zakład kucia koni:* P. koni. <Od Podkuwać>

**Podkuwanie, a,** blm., czynność cz. **Podkuwać.**

**Podkwas, u,** lm. **y** chem.: P., ciało, które ma tyle kwasorodu, iż zaczyna być kwasem, nie będąc jednak tym pierwiastkiem nasycone. Śniad. J. P., kombinacja kwaśna zawierająca w sobie mniej kwasodoru od tej, którą kwasem zowiemy. Fon. P. siarczany, *acidum sulphurosum.* Śniad. J. P. saletrowy, *acidum nitrosum.* Śniad. J. <Pod + Kwas>

**Podkwasić, i, ił, Podkisić,** nied. **Podkwaszać** *ukwasić, skwasić do pewnego stopnia, niezupełnie, nadkwasić.* <Pod + Kwasić>

**Podkwaszać, a, ał** p. **Podkwasić.**

**Podkwaszanie, a,** blm., czynność cz. **Podkwaszać.**

**Podkwaszenie, a,** blm., czynność cz. **Podkwasić.**

**Podla** przys.-przyim. **i.** †P. p. 2. i 3. **Podle:** Ciało jego P. ojca pochowane. Papr. Kamień wziął P. drogi, ali złota bryła. Kochan. Gdy ubogi bogatego o gwałt pozywa, bogaty przez świadki ma a. może ś. oczyścić, inaczej P. gwałtownego występu słuszną winą ma być karan. Stat. w. 2. [P.] *dla:* P. cegoście hań śli?

**Podlać, eję, ał,** nied. **Podlewać** kogo, co = *nalać, wylać, lunąć pod kogo, pod co:* Podlał mię wodą. Troc. P. drzewka, rośliny. Podlej masła pod pieczenią. Troc. P. taflę sposobem zwierciadlnika cyną i merkurjuszem. L. Tafla podlana, czyli zwierciadło. Mag. P. kogo w łóżku = *zeszczać ś. pod niego.* Przen.: Konstantynopol, miasto Helespontem i Propontydem podlane. Stryjk. *(= oblane).* Wisła Warszawę podlewa. Troc. **2.** *zalać, polać nieco:* P. wino, mleko wodą. Troc. Ryż polewką mięsną podlany. Syr. Dano na stół prosię czarną polewką podlane. L. Przen.: U mnie żołnierskie podniebienie, i groch z kiełbasą, byle dobrze podlany, nad wszystko przekładam. Sienk. Z wina dobra myśl roście, a frasunek podlany taje, by śnieg zagrzany. Kochan. P. sobie a. **P. ś.** = *zalać czuprynę, podpić, podchmielić sobie, zakropić ś.:* Stary łacno odmłodnieje, gdy sobie trochę podleje. Kn. Podlawszy sobie trunkiem, spało, co żywo. Nar. Dobrym trunkiem ś. podlewa. Troc. **3.** [P. kogo] = *sprowadzić nań nieszczęście przez czary, polegające na polaniu miejsca, którym ma przechodzić, i wymawianiu pewnych słów tajemniczych.* <Pod + Lać>

**Podlampek, pka,** lm. **pki** *krokształtyn lampowy.* <Pod + *Lampek, od Lampa>

**Podlanie, a,** blm., czynność cz. **Podlać.**

**Podlaseczka, i,** lm. **i** bot. p. **Podlaszczka.** <Pod + Laseczka>

**Podlasiak, a,** lm. **cy, Podlasianin, †Podlaszanin, [Podlasin]** **I.** *ten, co mieszka pod lasem, mieszkaniec podlasia.* **2.** *mieszkaniec prowincji Podlasia, a. z Podlasia rodem.* <Od Podlasie>

**Podlasianin, a,** lm. **anie** p. **Podlasiak.**

**Podlasianka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podlasianin.**

**Podlasie, a,** blm., **†Podlasze, [Podlaś]** **I.** *miejsce, okolica pod lasem:* [Oj Basiu, moja Basiu, nie chodź po podlasiu]. **2.** a. **†Podlesie,** *część Królestwa Polskiego między Mazowszem a Litwą:* P., *Podlachia,* województwo podlaskie, graniczy z województwem brzeskim litewskim. L. <Pod + *Lasie, od Las>

**[Podlasin, a,** lm. **y]** p. **Podlasiak.** <Od Podlasie>

**Podlaski** przym. od **Podlasie:** Województwo podlaskie. Na kilku zagonach, zwyczajnie jak szlachcic P. L. Fortuna szlachcica podlaskiego długa jak bicz, szeroka jak nóż, a głęboka aż do środka ziemi. Prz. Szlachcic P. ma piasek, lasek i karaski. Prz. Szlachcic P. ma błotko i piaski. Prz. Bór—leszczyna, wróbel—zwierzyna, gołębie—dobytek, serwatka—napitek, ryby—karaski: wiwat szlachcic P.! Prz. Szlachcic P. z małej chałupy. Prz. Kiszka podlaska = *przezwisko chudych a wysokich Podlasiaków.* <Od Podlasie>

**†Podlaszanin, a,** lm. **anie** p. **Podlasiak.** Troc. <Od Podlasze>

**Podlaszczka, i,** lm. **i** bot. **I.** a. **Podlaseczka** *pospolita nazwa rośliny: fijołek błotny* (viola palustris). **2.** p. **Przylaszczka.**

**†Podlasze, a,** blm. p. **Podlasie:** P. abo od lasów gęstych, abo też stąd nazwane, iż jest Lachom abo Polakom przyległe. Biel. M. Polesie abo P. Błaż. Z Litwy Niemen, Bug z Wołynia zuchwały, i Narew bystra, jako siostra starsza, przyszła z Podlasza. Klon. <Z Pod + *Lasze, od Lach>

**[Podlaś, a,** blm.] p. **Podlasie.** <Z Podlasie>

**Podlatać, a, ał** p. **Podlecieć.**

**Podlatanie, a,** blm., czynność cz. **Podlatać.**

**Podlatarek, rka,** lm. **rki** kol. *podpórka latarniowa u wozów i parowozów, pręt z uchem a. czopem do podtrzymania latarni.* <Pod + *Latarek, od Latarka>

**Podlatywać, uje, ywał** p. **Podlecieć.**

**Podlatywanie, a,** blm., czynność cz. **Podlatywać.**

**I. Podle,** × **Podło** przys. od **Podły:** P. żyje, pisze, mówi. Troc. Postępować P.

**2. Podle** przys. *wpodle, obok, w sąsiedztwie, pod bokiem, przez ścianę, przez miedzę:* P. mieszka. Kn. Już i tobie biada, kiedy tuż P. gore u sąsiada. Bud. P. jest gospodzin tym, co są zamąconego serca. Ps. flor. Ledwiem ś. nie pomylił, bom chciał w P. zanieść. L. *(= do sąsiada).* Dziewczę wpadszy z podla... Pot. Wyprowadził ś. Szymon w P. do sąsiada. Żona jego Salka i z podla kuma kowalka. <Po + DŁ/DL>

**3. Podle, †Podla, †Pole** kogo, czego, przyi. **I.** *obok, blizko, koło, około, wedle kogo, czego, przy kim, przy czym, u czego:* Mistrz miał mieć miejsce w radzie P. króla po lewej stronie. Biel. M. Kazał mu P. murów jeździć. Baz. P. matki. Troc. P. miasteczka. [P. mego boku]. Ślepy niektóry siedział P. drogi, żebrząc. Wszystkie bydła i konie niepotrzebnie mają wołowcy i inni niepotrzebni ludzie P. obozu pędzić. Zebrz. †Dzień P. dnia rozkoszują. Leop. *(= dzień w dzień, dzień po dzień, codzień).* †Boże daj, abyśmy dzień P. dnia ś. odradzali. Żarn. **2.** †P. *podług, według, wedle, zgodnie z czym, stosownie do czego:* We wszystkim ś. P. swej hardej myśli sprawują. L. Obrzezani P. zakonu Mojżeszowego. L. P. ciała żyli. P. obyczaja ja siadam P. króla za stołem. B. Sz. <Po + DŁ/DL>

**I. Podlec, a,** lm. **y, Podłota** *człowiek podły, bezecnik, niegodziwiec, nikczemnik, łotr.* <Od Podły>

**2. Podlec, ęgnie** a. **†ęże, ągł, Podlegnąć,** nied. **Podlegać** **I.** *lec pod kogo, pod co.* Podlegać pod czym = *leżeć, być położonym, znajdować ś., rozciągać ś. pod czym.* Troc. (p. Podległy). Przen. †P. z kim (o kobiecie) = *odbyć z nim sprawę cielesną.* Niewiasta, którąby podległa z bydlęciem, zabita będzie. Leop. **2.** *ulec, poddać ś., ustąpić, stać ś. powolnym:* Podlegać komu, gniewliwemu, dziwakowi, ulegać mu. Troc. Miękkości i chuciom ciała podlęże, dogadzając nieco ślizkiej namiętności. Pilch. **3.** *zostać podległym komu, czemu, zależeć, zawisnąć od kogo, od czego, zostać czyim poddanym, podpaść pod czyją władzę, moc,* nied. *słuchać kogo:* Pod Boga wszechmogącego opatrzność rzeczy wszystkie podległy. Żarn. Koniecznie trzeba, aby ktoś rozkazywał, a wszyscy podlegali. Zabł. Cnota szczęściu nie podlega. Żegl. Mądry szczęściu nie podległ. Kn. W szyszaku, w czapce, w turbanie, w kapturze, wszyscyśmy jednej podlegli naturze. Kras. Młody i stary, mężczyzna i kobieta, król i żebrak—wszyscy podlegli temu porządkowi. Korz. Od wyroku tego żaden człek ś. nie wybiega, równie mu bohatyr i gnuśnik podlega. Dm. Berłu jego liczne podlegają kraje. Podlegać prawu. **4.** czemu = *ulec czemu, podpaść pod co, wystawić ś., narazić ś. na co, ściągnąć co na siebie:* Wszyscy pod prawo śmiertelności podlegamy. Troc. Podlegać czyjej dyskrecji. Troc. *(= być zostawionym jej).* P. karze. To nie podlega wątpliwości. Podlegamy chorobom, wypadkom, śmierci. Jeżeli z fortuną rozum ś. nie sprzęże, takiejże śmierci, co bydło, podlęże. Kochan. <Pod + Lec>

**Podlecenie, a,** blm., **Podlot** czynność cz. **Podlecieć.**

× **Podlecie, a,** blm. *wiosna, przedlecie.* <Pod+Lecie, od Lato>

**Podlecieć, [lecę], leci, leciał,** nied. **Podlatywać** 1. *unieść ś. na skrzydłach, wzlecieć, zerwać ś. do lotu, podfrunąć; podbiec; podskoczyć:* Jaskółka siedzi smutna nad gniazdem... zrywa ś., podleciała, mignęła i znika. Słow. I ta wronka siodłata, co na sosny podlata. Len. Sprobował, podleciał— i został na ziemi. Kor. Jak dropie w polu spłoszone, co długo skrzydłami mieczą, nim w górę podlecą. Krasz. Rozpędziwszy ś., podleciał pod sam szczyt wyniosłości. Chcąc nad rozum swój P. wyżej, do piekła trafi i upadnie niżej. Chr. [Kiedy sobie podletę ku chmurom, widzę całą ziemię naraz]. Kula, trącając o przeszkody, co chwila podlatywała ku górze. 2. *zalecieć aż pod co, przylecieć ku czemu, podfrunąć; podbiec, przybiec, poskoczyć ku komu, ku czemu, dopaść kogo, czego:* Kruk podleciał do trupa. [Cieciorka do koguta podlatuje] *(= zbliża ś. w czasie zaspakajania popędu płciowego).* 3. [P. kogo] = *dolecieć do kogo, dojść kogo:* [Jedzze, Jasieńku, nieboze, twoja Maryś nie moze; podleciały ją jaskółki]. Widzi mi ś., że coś tam zaszło pilnego, bo dopiero wieczorem go podleciało. Kaczk. Raz jednakże coś Icka podleciało i do porachunku z dziedzicem podał kilka sfałszowanych kwitków. Dyg. 4. *wlecieć, wbiec pod co:* Pod koło młyńskie podleciał. <Pod+Lecieć>

**Podleczenie, a,** blm., czynność cz. **Podleczyć.**

**Podleczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podleczyć ś.**

**Podleczyć, y,ył** *niezupełnie wyleczyć, wyleczyć do pewnego stopnia, podkurować.* **P. ś.** *niezupełnie ś. wyleczyć, wyleczyć ś. do pewnego stopnia, podkurować ś.* <Pod+Leczyć>

**Podleć, eje, ał** 1. *stawać ś. podłym, podlejszym, nikczemnieć.* 2. †P. *stawać ś. błahym, błahszym, marnieć, upadać,* posp. *schodzić na psy:* On-ci teraz musi rość, a ja schodzić. Sekl. (P. abo umniejszać ś. Sekl.). W wierze i ufności podleli. K. G. <Od Podły>

**Podlednia, i,** blm. ryb.: Robić na podlednię = *zaciągać sieć pod lodem.* <Pod+LOD>

[**Podlega, i,** lm. **i**] *podszewka.* <Pod+LEG/ŁOG>

**Podlegać, a, ał** p. **Podlec.** <Pod+Legać>

**Podleganie, a,** blm., czynność cz. **Podlegać.**

**Podległość, i** 1. blm. rz. od **Podległy:** Każdy człowiek musi być w podległości czyjej i mieć w swojej zwierzchności kogoś. Zabł. Żony P. mężowi. L. Opłata pewnej ilości pieniędzy, dostawienie jakiej obowiązanej liczby ludzi do boju były pospolicie oznaki podległości lub dannictwa. Lel. P. namiętnościom największa niewola. Troc. 2. †P., lm. **i** = a) *kraina podległa panującemu, posiadłość, państwo:* Wielkie podległości Sjamskiej korony, krętym strumieniem skrapia Mena rzeka. Przyb. b) *warunek, zastrzeżenie, klauzula:* Przyjął na ś. podległości (kondycje) tak ciężkie. Troc.

**Podległy** 1. †P. *leżący niżej, rozłożony u stóp czego:* Z góry tej wolny był prospekt na podległe morze. Pot. 2. *który komu podlega, nie wolny od czego, zależny, zawisły, podwładny, poddany, hołdowniczy, hołdowny, uległy:* Ten, który sam jest P., gdy podległego sobie znajdzie, oddaje mu to w trojnasób, co sam od wyższego znosi. Kras. P. prawu, rządom czyim. Troc. Narody podległe berłu monarchy. Jakim ś. kto starszemu swemu stawi, tak mu ś. też niżsi i podlegli postawią. Skar. Bolesław śmiało mu odpowiedział, iż w tym jego łaski nie potrzebuje, bo ani jego poddany, ani mu P. Kras. Może to niegrzecznie, przecież żony podległe muszą być koniecznie. Kras. Życie podległe chorobom, piękność odmianie, bogactwo utraceniu, sława uszczerbkowi, przyjaźń obłudzie, miłość niestateczności. Karp. *(= wystawione na nie).* P. służbie szatańskiej. Troc. P. obrotom odmiennego szczęścia, namiętnościom, ludzkim dotkliwościom. Troc. Pierwej ś. człowiekiem wszystkim ludzkim nędzom i przygodom podległym uznawał, aniżeli królewicem. Skar. Święci ludźmi też byli, jako i my, tymże nieudolnościom podlegli. Skar. <Od 2. Podlec>

**Podlegnąć, gnie, gł** p. 2. **Podlec.** <Pod+Legnąć>

× **Podlegnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podlegnąć.**

**Podlejszy** 1. st. w. od **Podły.** 2. †P., [P.] *niższy, gorszy, lichszy, błahszy:* Dla rzeczy podlejszej nie opuszczaj godniejszej. Kn. Lepsześ opuścił, a do podlejszegoś ś. obrócił. Kn. Iż Frącek jechał se cztyrmi tako dobrymi, jako sam, a se trzymi podlejszymi na Niczkową dziedzinę gwałtem. Rot. Jako przy tem byli, iże jest pan poznański z sześcią paniczy a z cztyrzmi podlejszymi Wącefica z Mieczewa wygnał gwałtem. Kpzn. Cyrce cnych rycerzy w podlejsze zamieniała twory. Tremb. Podlejsze rzeczy podczas pożyteczniejsze. Kn. [Pierwsi zasiadają do stołu gospodarze zamożniejsi, a kiedy ci ś. posilą, proszą gości podlejszych] *(= uboższych).* Gatunek P.

× **Podlekarz, a,** lm. **e** 1. lekarz młodszy w wojsku, × u r z ę d n i k z d r o w i a. 2. *Pomocnik lekarza starszego.* <Pod+Lekarz>

× **Podlekczenie, a,** blm., czynność cz. **Podlekczyć.**

†**Podlekczyć, y,ył** *ulżyć do pewnego stopnia, nieco ulżyć.* <Pod+Lekczyć>

**Podlenie, a,** blm., czynność cz. **Podlić.**

**Podlenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podlić ś.**

**Podlenniczy** przym. od **Podlennik:** Przysięga podlennicza. Proch.

× **Podlennik, a,** lm. **cy** *lennik drugiego stopnia; lennik, lenownik, wasal.* Proch., Mrong. <Pod+Lennik>

**Podlepczyca, y,** lm. **e** bot. (galium spurium) *odmiana rośliny: przytulja lepczyca* (galium aparine).

**Podlepiać, a, ał** p. **Podlepić.**

**Podlepianie, a,** blm., czynność cz. **Podlepiać.**

**Podlepić, i, ił,** nied. **Podlepiać** 1. *podkleić, przylepić pod spodem.* 2. *wylepić trochę, wyłożyć czym, podfutrować lepiąc:* P. piec, ściany. <Pod+Lepić>

**Podlepienie, a,** blm., czynność cz. **Podlepić.**

× **Podlesiadły** *blizko, tuż, obok siedzący, sąsiedni, poblizki, ościenny:* Ty wierzchołkiem tej góry władasz i podlesiadłym miastem. Nar. <2. Podle+Siadły>

[**Podlesiak, a,** lm. **cy**] *człowiek mieszkający tuż pod lasem.* <Od Podlesie>

**Podlesie, a,** lm. **a, i.** [P., **Podlasie, Pod-lasek**] *miejsce, okolica pod lasem, polesie:* Kraj blizki lasów podlesiem nazywamy. Kopcz. Szli także i borem, szli i nad polami, że całe P. zaroiło ś. ludźmi, a hukało pieśnią niebosiężną. Reym. 2. †P. p. **Podlasie.** Mur. <Pod+*Lesie, od Las>

†**Podlesiednik, a,** lm. **cy** *ten, co blizko siedzi, sąsiad:* P., pospołu siedzący, *consessor.* Mącz. <Od Podle+*Siednik, od SIAD/SIEDZ/SAD>

**Podleszczyk, a,** lm. **i** zool. p. **Krąp.** <Pod + Leszczyk>

**Podleśnictwc, a,** lm. **a l.** blm. *urząd podleśniczego.* **2.** *folwark, mieszkanie podleśniczego.* **3.** *część lasu pod władzą podleśniczego będąca,* straż. <Pod + Leśnictwo>

**Podleśniczowski** przym. od **Podleśniczy.**

**Podleśniczy, ego,** lm. **owie, Podleśny** *dozorca lasu, będący pod leśniczym, pomocnik leśniczego.* <Pod + Leśniczy>

**Podleśniczyna, y,** lm. **y** *żona podleśniczego.* <Pod + Leśniczyna>

**Podleśny** *znajdujący ś., leżący pod lasem, położony w pobliżu lasu:* Łąki podleśne. Kluk. Promienie wiosenne słońca... zbłękitniły dym..., dobywający ś. szaremi palcami z każdego gonta, z każdej szpary nizkiej chałupiny podleśnej. Ork. **P., ego,** lm. **i** rz. p. **Podleśniczy.** <Pod + Leśny>

**[Podletni]** *leciwy, podstarzały, wiekowy:* Człowiek P. Siedzieli tam mało znani podletni gazdowie. Ork. <Pod + Letni>

**Podlew, u,** blm. p. **Podlanie:** Prawnucy będą pożywali owoc wyrosły z krwi ich podlewu. Jeż. <Pod + Lew, LE/LA>

**Podletnić, i, ił** *zletnić do pewnego stopnia, podgrzać nieco.* <Pod + Letnić>

**Podletnienie, a,** blm., czynność cz. **Podletnić.**

**Podlewa, y,** lm. **y, l.** × P., †**Podlewie** *to, czym podlewają, sos:* P. czarna, żółta. Kn. Ryba do podlewy. Biel. Indyk do podlewy. Mor. Najpospolitsze były cztery rodzaje podlewy: żółta szafranem przyprawna, czerwona z sokiem wiśniowym, czarna z powideł śliwkowych i szara. Gl. Podlewę czyli sos robią z różną zaprawą do indyka pieczonego, dając na przystawkę osobno. L. Kolano łabędzie z miodem miasto podlewy. Niem. S. [Indyk do podlewy, panie miłościwy, i to czarne prosię, pomieści i to ś., każ upiec pieczonki, weźmiem do kieszonki — hej kolenda, kolenda!] **2.** *amalgamat cyny do podlewania zwierciadeł.* <Pod + LE/LA>

**[Podlewaczka, i,** lm. **i]** *konewka z sitkiem do podlewania kwiatów,* polewaczka. <Od Podlewać>

**Podlewać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podlać.**

**Podlewanie, a,** blm. czynność cz. **Podlewać.**

**[Podlewanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podlewać ś.**

†**Podlewie, a,** lm. **a** p. **Podlewa:** Pies ś. o chrzęst nie rozgniewa, rychlej, gdy nie dasz podlewia. Biel. *(=parzy).* <Pod + LE/LA>

**Podlezienie, a,** blm., czynność cz. **Podleźć.**

**Podleźć, ezie, azł,** nied. **Podłazić l.** *wleźć, polezć pod co; przejść pod czym chyłkiem:* Gdy fortuna dusi, choć kto wysoki, zgiąć ś. i podłazić musi. Pot. Ja, gdzie przeskoczyć nie mogę, tam podłazić uczę nogę. Ryb. J. Starodawna przypowieść powiada: podleźć trzeba, gdzie przeskoczyć ś. nie da. Pot. Pokora wszędzie podlezie. Troc. Możniejszemu nigdy ś. nie przeciw, raczej ustąp, a gdzie nie możesz przeskoczyć, tam podleź, bo głową muru nie przebijesz. **2.** *przyleźć aż pod co, leząc podejść, zbliżyć ś.* **3.** [P.] *wleźć, zaleźć idąc pod co:* Więc podlozła na oną górę. **4.** [P. kogo] = *przybyć do czyjej chałupy w noc wigilijną z powinszowaniem:* Dobrześ me podláz *(=przyniosłeś mi szczęście).* <Pod + Leźć>

**Podleże, a,** lm. **a, Podpierzenie** bud. *drzewo pod obłogami, czyli na które obłogi ś. naklejają.* <Pod + Leże, LEG/ŁOG>

**Podlędźwiowy, Podlędźwny** *poniżej lędźwi będący.* Anat.: Kość podlędźwiowa, kość bezimienna, niemianowana, †kłąbowa (os ilium). <Pod + Lędźwiowy>

**Podlędźwny** p. **Podlędźwiowy.** <Pod + Lędźwny>

**[Podlica, ic,** blp.] p. **Podlice.**

× **Podlice, ic,** blp. **[Podlice, Podlica** lm.] *plamy na twarzy, ostuda, piegi.* <Pod + Lice>

**Podlicny** p. **Podlicowy.** <Pod + Licny>

**Podlicowy, Podlicny** *policzkowy, twarzowy:* Dołki podlicowe, dołki śmiechowe. <Pod + Licowy>

**Podlić, i, ił** *upadlać, czynić podłym, nikczemnym, znikczemniać.* Filopomon, przedostatni z ludzi, którzy walczyli przeciw miastu podłącemu. Krasiń. **P. ś.** *stawać ś. podłym przez czyny i postępowanie podłe:* Za pieniądze człek ś. podli. <Od Podły>

**Podlipnąć, nie, nął** *przylipnąć pod czym, przylgnąć, przykleić ś. pod czym.* <Pod + Lipnąć>

**Podlipnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podlipnąć.**

**Podlipowy** *znajdujący ś. pod lipami, z pod lip pochodzący:* Odetchnąć waszym rzeźwym podlipowym powietrzem. Słow. <Pod + Lipowy>

**Podlistnik, a,** lm. **i** bot. p. **Lecznik.** <Pod + Listnik>

**Podlistny, Podliściowy** *znajdujący ś. pod liściem, pod liśćmi.* <Pod + Listny>

**Podlistwować, uje, ował** *opatrzyć, podbić listwami od spodu.* <Pod + Listwować>

**Podlistwowanie, a,** blm., czynność cz. **Podlistwować.**

**Podliszyna, y,** lm. **y** bot. (lablab) *roś. z rodziny motylkowatych.*

**Podliścieniowy** *znajdujący ś. pod liścieniami:* Podliścieniowa część łodyżki. Rost. <Pod + Liścieniowy>

**Podliściowy, Podlistny** *znajdujący ś. pod liściem, pod liśćmi.* <Pod + Liściowy>

**Podlizać, że, zał,** nied. **Podlizywać, [Podlizować] l.** *polizać, wylizać od spodu:* Pies podlizuje mi rękę. Sł. wil. Przen.: Woda podlizuje co = *podmywa, podmula, podrywa, podbiera.* Podlizuje rzeka brzegi. Troc. Woda odbita od skały podlizanej. Otw. Kamienie wodą podlizane. Li. Rzeka głazy podlizane, krzaki i domy porwane prowadzi z sobą do morza. Min. **2.** × P. *zużyć do pewnego stopnia lizaniem, nadlizać:* Konie dobrze już podlizały sól im daną. Sł. wil. **P. ś.** *przypochlebić ś., przypodobać ś.:* P. ś. komu dla zyskania jego względów. <Pod + Lizać>

**Podlizanie, a,** blm., czynność cz. **Podlizać.**

**Podlizanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podlizać ś.**

**[Podlizowacz, a,** lm. **e, Podliźnik]** *ten, co ś. podlizuje, pochlebca, człowiek fałszywy.* <Od Podlizować>

**[Podlizować, uje, ował** i **P. ś.]** p. **Podlizać.**

**[Podlizowanie, a,** blm.] czynność cz. **Podlizować,** *podlizywanie.*

**[Podlizowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podlizować ś.,** *podlizywanie ś.*

**Podlizywać, uje, ywał** i **P. ś.** p. **Podlizać.**

**Podlizywanie, a,** blm., czynność cz. **Podlizywać.**

**Podlizywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podlizywać ś.**

**[Podliźnik, a,** lm. **i]** p. **Podlizowacz.** <Od Podlizać>

**Podlodnik, a,** lm. **i** *przyrząd do łowienia ryb pod lodem, złożony z sznurków, do których przy-*

*wiązują ś. haczyki z jednej i drugiej strony.* <Od Podlodny>

× **Podlodny** p. **Podlodowy.** Pol.

**Podlodowy,** × **Podlodny** *będący, znajdujący ś. pod lodem.* L. <Pod + Lodowy>

**Podlot, u,** lm. **y l.** p. **Podlecenie:** Drop ciężkim tylko podlotem z miejsca na miejsce przenosić ś. może. Jund. **2.** *pierwszy lot młodych ptasząt:* Był to czas podlotów, więc stare pary wprawiały młode do lotu. Pol. **3.** [P.] *młode ptaszę poczynające latać:* Mieszkańcy wybierają z gniazd podloty. Pol. **4.** ×P. przen. p. **Podlotek:** P. ci już dziewczyna. Karcz. Dzieci było pięcioro, wszystko krom Jędrka podloty same. Karcz. **5.** a. **Podlotka** myśl. *młoda kaczka dzika:* Polowanie z łodzi na podloty. Zdr. **Podlotek.** <Pod + Lot>

**Podlotek, tka,** lm. **tki l.** p. **Podlot. 2.** [P.] *piskle ptaka dzikiego, wylatujące już z gniazda; sokół młody, gdy już z gniazda wylatuje.* **3.** a. × **Podlot, [Podlotka]** przen. = a) *dziewczyna podrastająca, gąska, koza.* b) *chłopiec dorastający, młodzieniaszek, wyrostek:* Chłopiec P. zazdrości skrzydeł dwu synogarlicom. Słow. **4.** myśl. p. **Kryżówka.**

**Podlotka, i,** lm. **i l.** p. **Podlot. 2.** p. **Podlotek.**

**Podlotkostwo, a,** blm. *wiek, doba życia podlotka:* Ich P. zaczęło ś. w szczęśliwych warunkach dojrzałości dziewiczej. Byk. <Od Podlotek>

**Podlotkowy** przym. od **Podlotek:** Pustota podlotkowa. Deo. <Od Podlotek>

† **Podluchno** przys. od **Podluchny.**

† **Podluchny** *zupełnie podły:* Takich przyjaciół można nabyć za podluchną cenę. Papr. P. przypadek wieczną stratą kładzie. Ryb. J. Co rozumiesz, nietrudno to odmienić panu, uczynić wojewodę z podluchnego stanu. Papr. <Od Podły>

**Podlukrować, uje, ował** *ulukrować do pewnego stopnia, polukrować nieco.* <Pod + Lukrować>

**Podlukrowanie, a,** blm., czynność cz. **Podlukrować.**

**[Podlustek, stka,** lm. **stki]** *łańcuszek lub sznurek do połączenia kłonicy z lusnią u wozu:* U góry wiążą lusnie z kłonicami łańcuszki, zwane podlustki.

**Podlutować, uje, ował** *zlutować od spodu, podreperować lutując.* <Pod + Lutować>

**Podlutowanie, a,** blm., czynność cz. **Podlutować.**

**Podlutrować, uje, ował** *dokonać lutrowania czego do pewnego stopnia.* <Pod + Lutrować>

**Podlutrowanie, a,** blm., czynność cz. **Podlutrować.**

† **Podłabić, i, ił** *pognieść:* Co potka, złamie, zwalczy, podłabi, pokruszy. P. Koch. <Po + Dłabić>

† **Podłabienie, a,** blm., czynność cz. **Podłabić.**

**[Podłacenie, a,** blm.] czynność cz. **Podłacić.**

**[Podłacić, i, ił]:** Jeżeli wskutek długiego użycia uszkodzą ś. sanice, to jest znacznie ś. już wytrą, wtedy przybija ś. pod te sanice ze spodu kołkami obgrubnie (grube) listwy, zwane podłaciny, a ta robota zowie ś. P. <Pod + Łacić>

**[Podłacina, y,** lm. **y]** p. **Podłacić.** <Pod + 1. Łacina>

× **Podłaknąć, nie, nął** *uczuć nieco głodu, załaknąć nieco.* L. <Pod + Łaknąć>

[×] × **Podłaknięcie, a,** blm., czynność cz. **Podłaknąć.**

**Podłam, u,** lm. **y,** † **Podłom** *wyłom u spodu, miejsce podłamane:* Pamiętał wszystkie bramy i podwórza, dziury i podłamy płotów, załomy murów. Orzesz. <Pod + Łam>

† **Podłamacz, a,** lm. **e** p. **Podłamywacz.** L. <Od Podłamać>

**Podłamać, mie, mał,** nied. **Podłamywać l.** *odłamać od spodu, nadłamać od dołu.* Troc. **2.** a. **Wyłamać** hut.: P. dul = *podnieść na wierzch w ognisku fryszerskim żelazo już oczyszczone po stopieniu.* Łab. <Pod × Łamać>

**Podłamanie, a,** blm., czynność cz. **Podłamać.**

† **Podłamywacz, a,** lm. **e,** † **Podłamacz** *ten, co podłamuje.* <Od Podłamywać>

**Podłamywać, uje** a. † **ywa, ywał** p. **Podłamać.**

**Podłamywanie, a,** blm., czynność cz. **Podłamywać.**

**[Podłańczuk, a,** lm. **i]** *podlec, człowiek uniżony, służalec.*

**Podłapać, pie, pał,** nied. **Podłapywać** *podchwycić.* <Pod + Łapać>

**Podłapanie, a,** blm., czynność cz. **Podłapać.**

**[Podłapki, ek,** blp.] *obszewki u rękawów.* <Pod + Łapki>

**Podłapywać, uje, ywał** p. **Podłapać.**

**Podłapywanie, a,** blm., czynność cz. **Podłapywać.**

**[Podłasy]:** Wół P. (co do maści) *mający sierść ciemną, a podbrzusze białe.*

**Podłatać, a, ał l.** *wyłatać do pewnego stopnia, połatać cokolwiek, łatając podreperować.* Przen.: Tam mnie podłatano cokolwiek, że przynajmniej oparty na kulach mogłem powolnym krokiem z jednego miejsca na drugie ś. przenosić. Rzew. *(= podreperowano, podleczono).* **2.** *załatać od spodu, podszyć łatę lub łaty.* <Pod + Łatać>

**Podłatanie, a,** blm., czynność cz. **Podłatać.**

**[Podławcze, a,** lm. **a]** *miejsce pod ławką:* Szukam po podławczu. <Pod + * Ławcze, od Ławka>

× **Podławiać, a, ał** p. **Podławić.**

× **Podławianie, a,** blm., czynność cz. **Podławiać.**

**Podławić, i, ił,** nied. × **Podławiać l.** *zdławić jednego po drugim, podusić:* Koźlęta wilcy podławili. Krasz. Niechże je śmierć podławi. Ryb. **2.** † P. *potłoczyć, powciskać, powgłębiać, powgniatać, porysować:* Powierzchnia ciała nawet najgładszego jest zawsze najeżoną chropowaciznami i podławiona wielu wklęsłościami czyli dziurkami. Jak J. **3.** *wypełnić pewien czas dławieniem:* Kaszel podławi go zawsze przez chwilę, zanim ustanie. **P. ś.** *podusić ś., podawić ś., pokrztusić ś. przez pewien czas.* <Po + Dławić>

**Podławie, a,** lm. **a** *miejsce pod ławą:* Jeżową skórą chłopcy gonią psy z podławia. Pot. Przen.: Bezbożna ta nauka z piekła, z podławia wyczerpniona. Wuj. Kroniki nie z podławia wydarte dowodzą to. Smotr. *(= nie byle skąd).* Nielada pismo, godne podławia. Pim. Prochem przypadłe pióra jak gdyby z podławia wyjmują. Baz. <Pod + * Ławie, od Ława>

**Podławienie, a,** blm., czynność cz. **Podławić.**

**Podławienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podławić ś.**

**[Podławnik, a,** lm. **i]** *pies.* <Pod + Ławnik>

**Podłaz, u,** lm. **y l.** *miejsce, przez które można podleźć:* Twardy spiż drzwi wytrzymał topory i głazy, lecz im kazałem podkop ryć, grzebać podłazy. Sf. **2. [Podłazy** lm.] = a) *zwyczaj chodzenia po domach w B. Narodzenie i w Nowy Rok z powinszowaniem świąt:* Chodzić na podłazy *(= z powinszowaniem świąt).* b) *plecionka ze słomy, z drzewa misternie wyrobiona, często ozdobiona opłatka-*

*mi, którą w wigilję B. Narodzenia wieszają u pułapu.* <Pod + LAZ/ŁAZ>

**[Podłaziczka, i,** lm. **i]** *gałązka jodły zakładana w wigilję B. Narodzenia.* Gwar.

**Podłazić, i, ił** p. **Podleźć.** <Pod + Łazić>

†**Podłazić, i, ił** *pognieść, stłoczyć, zdusić, podławić:* Mądrość wszystkich serca mocą swą podłaziła. Leop. Doktor wejrzy w szklenicę, a ręki podłazi, lecz wierz mi, ten na worek, nie na zdrowie waży. Rej *(=pulsu maca).* <Po + Dłazić>

**[Podłaziny, in,** blp.] *pierwsze zaloty.* <Pod + *Łaziny, od LAZ/ŁAZ>

**[Podłazy, ów,** blp.] p. **Podłaz.**

**[Podłaźnica, y,** lm. **e]** *gałąź jedlinowa lub choinka, którą wieszają w wigilję B. Narodzenia u stragarza a. którą ozdabiają okna lub snop stojący w kącie izby podczas wieczerzy wigilijnej.* Zdr. **[Podłaźniczka].** <Od Podłaźnik]

**[Podłaźniczka, i,** lm. **i]** p. **Podłaźnica.**

**[Podłaźnik, a,** lm. **cy]** *ten, co chodzi na podłazy.* <Od Podłazy>

**Podłażenie, a,** blm., czynność cz. **Podłazić.**

†**Podłażenie, a,** blm., czynność cz. †**Podłażyć.**

**Podłechtać, cze, tał** *połechtać nieco; łechcąc podniecić, podbudzić:* P. miłość własną. Słow. <Pod + Łechtać>

**Podłechtanie, a,** blm., czynność cz. **Podłechtać.** P. niecnych chuci. Spas.

**Podłęcze, a,** lm. **a** bud. *łuk sklepiony podpierający inne sklepienie.* <Pod + *Łęcze, od Łęk>

×**Podło** p. **I. Podle:** Choć ś. P. urodzi wedle majętności, a za rozumem przydzie ku wielkiej możności. Kob. <Od Podły>

**Podłoga, i,** lm. **i I.** a. **[Podnoga]** *tło w mieszkaniu zwyczajne, ułożone z desek:* Myć, szorować podłogę. P. piaskiem usypana. Nie stąpaj bosemi nogami po podłodze. Zaprawa do froterowania podłóg. Ślepa P. = *P. dana pod posadzkę.* [Stancja obszerna na podłodze] *(=mająca podłogę, a więc przydatna np. do tańca).* P. pudlingarni wyłożona jest blatami czyli płytami surowiznowemi. Łab. **2.** †P., **Połoga** *posadzka, parkiet:* Sadzone podłogi. Mor. A. **3.** przen. *podłoże, podścielisko, grunt:* Dniepr wpada na płytę granitową, która jest podłogą ukraińskich stepów. Pol. **4.** *podkład, pomost, dno okrętu:* Okręt o trojej podłodze. Leop. **5.** wiośl. *deski pokrywające żebra kadłuba łodzi.* **6.** [P.] *listwa u sukni.* Zdr. **[Podłóżka].** <Pod + LEG/ŁOG>

**Podłogowy** przym. od **Podłoga:** Deski podłogowe.

**Podłoić, i, ił** *podsmarować łojem.* <Pod + Łoić>

**Podłojenie, a,** blm., czynność cz. **Podłoić.**

**Podłokciowy I.** *mniej niż łokieć długi.* **2.** anat. *pod łokciem ręki będący (subanconeus).* <Pod + Łokciowy>

†**Podłoktek, tka,** lm. **tki** *poduszeczka, materacyk do oparcia ś. na łokciu.* Kn. <Pod + Łoktek>

†**Podłom, u,** lm. **y** p. **Podłam.** L. <Pod + ŁOM>

× **Podłomyślnie** przys. od **Podłomyślny.**

× **Podłomyślność, i,** blm. rz. od **Podłomyślny.**

× **Podłomyślny** *myślący podle, nikczemnie, mający nikczemny sposób myślenia:* P., niedbały o swój honor. Petr. Przewrotne serca, podłomyślne dusze. Nar. <Podło + Myślny>

**Podłonny** p. **Podłonowy.** <Pod + *Łonny, od Łono>

**Podłonowy, Podłonny** *poniżej łona będący* (subpubicus). <Pod + Łonowy>

**[Pod łopac, Pod łopacą]** *od południa, od strony słońca południowego:* P. śnieg zginął. <?>

**[Pod łopacą]** p. **Pod łopac.**

**Podłopatczany, Podłopatkowy** anat. *pod łopatką będący:* Dół, mięsień, nerw P. Tętnica, żyła podłopatkowa (subscapularis). <Pod + Łopatczany>

**Podłopatkowy** p. **Podłopatczany.** <Pod + Łopatkowy>

**Podłostka, i,** lm. **i** *podła błahostka:* Zlęknie ś., czy nie popełnił podłostki. Gad. <Od Podłość>

**Podłość, i, Podłota I.** blm. rz. od **Podły:** Podłością nazwij zbytnie uniżenie. L. Jaka to P. pisać ś. podnóżkiem czyim. L. Podłość zniżenia ś. aż do zdrajców ojczyzny byłaby grobem naszym. Pon. Niechajże nigdy P. pism twoich nie szpeci, można pisać szlachetnie i dla samych dzieci. Dm. Niefortuna tego szlachcica do wielkiej przywiodła podłości, w poniewierkę, w pogardę podała *(=poniżenia, ubóstwa).* Aby snać o tę P. (pochodzenia) druga ś. gniewała. Kochan. **2.** lm. **i** *postępek podły:* Ileż to różnych podłości na świecie! Ze świata gruzów wywołałem cienie umarłych, schylone widma, obarczone pamięcią podłości. Krasiń. Żadną podłością życia swego nie splamił. Dm. Nie splamię podłością życia. Kołł.

**Podłota, y,** lm. **y I.** p. **Podłość. 2.** p. **Podlec:** Ty podłoto! Sienk.

**Podłowato** przys. od **Podłowaty.**

**Podłowatość, i,** blm. rz. od **Podłowaty.**

**Podłowaty** *zakrawający na podłego:* Zemsta jego nie będzie odważną i przebaczenie jego nie będzie szczere, i to i drugie nieco podłowate. Spas. <Od Podły>

**Podłoże, a,** lm. **a I.** *podkład, podścielisko, grunt:* Płucnica rośnie na mchach, zgniłych trawach lub na innym podłożu leśnym. Rost. Bory sosnowe mniej przepuszczają śniegów na P. Sienk. Inne nasze ziemie są mniej więcej wadliwe, a. z powodu nieprzepuszczalnego podłoża, a. wskutek zupełnego zabagnienia. Kłob. *(= podglebia, podgruntu).* Rama, czyli P., tylko w jednym punkcie, to jest w śrzodku opory, przymocniona jest do pomostu. Jak. J. Przen.: Liżecie obcych wrogów P., czołgacie ś. u obcych rządów i całujecie najeźdźcom łapy, uznając w nich prawowitych królów. Wysp. *(=podnóże, proch).* **2.** bakt. p. **Odżywka. 3.** inż. *podsypka, w której ś. układa podkłady kolejowe lub bruk; podkład z kamieni lub żwirowanie drogi.* <Pod + LEG/ŁOG>

**Podłożenie, a,** blm., czynność cz. **Podłożyć:** P. roli. [P. polega na tym, że z chorej osoby zebrane włosy, okręcone w szmatę, kładą ś. pod próg domu; kto z domowników próg ten przestąpi, dotknięty zostanie chorobą kołtuna].

**Podłożnica, y,** lm. **e I.** *nałożnica żonatego:* Dzieci, któreby ociec przy własnej żenie z cudzołożnicą miał, chociażby po śmierci żony tę podłożnicę swoją pojął, nie mogą dziedziczyć. St. wiśl. Baltazar opasan kołem żon i podłożnic. Kulig. **2.** a. **Dylica** bud. *podstawka kamienna lub drewniana pod wieńcem w krajniku porządku doryckiego, niby koniec dyla naprzód wysunięty.* Podcz. <Od * Podłożnik, od Podłożny>

× **Podłożny** *służący do podłożenia:* Szmat P. <Od Podłożyć>

× **Podłożyciel, a,** lm. **e** *ten, co podłożył.* L. <Od Podłożyć>

× **Podłożycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podłożyć.**

**Podłożyć, y,ył**, nied. **Podkładać** 1. *włożyć pod kogo, pod co, kładąc umieścić pod kim, pod czym, podsunąć, podsadzić, podstawić:* Poduszkę pod głowę podkłada, aby tym spokojniej leżał. Kosz. Wziąwszy kamień, podłożył pod głowę swoję i spał. Skar. Jeśli upadnie, nie stłucze ś., albowiem Bóg mu podkłada rękę swoję Wr. Podłóż kamień, kloc pod beczkę. Troc. P. pod kury jaj do wysiedzenia. L. Jaj piętnaście najwięcej kurom ś. podkłada. Tom. Milczała i okiem przygasłym śledzić ś. zdawała zarodków płomienia, czepiającego ś. gałęzi, podkładanych pod duży kocioł. Jeż. Słał listy przez Włodkowa, ogień podkładając ciągle. Krasz. *(=podsycając).* P. proch, petardę. P. drąg pod ciężar *(=podsadzić, zasadzić).* P. ogień *=podpalić.* Przełomy drzew nakładli i ogień podłożyli. Tw. P. rzecz skradzioną *=podrzucić, zwrócić pokryjomu:* Przen.: Gdy już zginąć mieli, alić Bóg podkłada moc swoję ku ich pocieszeniu. Białob. P. łatę, podszewkę, watę *=podszyć, dać od spodu.* Przen.: Gabrjel swą niewidomą postawę (w niebie) zostawił, a podłożył ją ludzkiemu zmysłowi, członki człowiecze i twarz sobie sprawił. P. Koch. (Człowiek) uderzony tylą przypadkami, pod zmysły jego podłożonemi, czuje w sobie różne poruszenia i odmiany. Sniad. *(=przedłożonemi, nasuniętemi, podanemi, podpadającemi).* P. muzykę pod tekst *=dorobić ją do tekstu.* Dobre i uczone biskupy wymiatał, a złe i świętokupce podkładał. Skar. *(=podstawiał, podsuwał).* P. testament (fałszywy). **2.** †P. pod kogo, pod co *=poddać, zdać, oddać:* Podłożył mu wszystko pod nogi. Karnk. Czeka, aż będą podłożeni nieprzyjaciele za podnóżek nogom jego. Leop. Leszek pod wiarę i opiekę mieszczan zamek krakowski podkłada. Błaż. Pod wolą bożą podłożył swoję wolą. Bz. Wszystkę nadzieję twoję podłóż mocno pod miłosierdzie a pod świętą opiekę jego. Rej. Na ostatnim aż niebie stanęła, dowcipowi swemu podłożyła wszystek świat czujny. Susz. *(=zapanowała nad nim, zniewoliła, zhołdowała go sobie swym dowcipem).* **3.** †P. sieć *=założyć, zastawić, podstawić:* W uściech mają pokój, a tajemnie sidła podkładają. Skar. **4.** [P. chorobę] *= podłożyć włosy chorej osoby okręcone w szmatę pod próg, ażeby domownik przekraczający go dostał kołtuna.* Jest mniemanie między wieśniakami, że choroby można „P.“ lub „zadać“ na czas ograniczony, to jest na kilka lat lub na zawsze. **5.** P. rolę *=zaorać ją po raz pierwszy po ostatnim sprzęcie.* **6.** mal. *pociągnąć przedmiot pokostem lub farbą, dając przez to tło pod następne malowanie, dać podkład, napuścić, zagruntować.* **7.** myśl.: P. psy *=rozstawić; obstawić niemi:* W odstępach dogodnie sieć rzucić, naręcznie psami P. i łatwo rozstawić myśliwych. Pol. Po krótkiej chwili podłożone gończe dopadły tropu. Ano — mówię mu: podłóż psy od strony lasku. Mieliśmy projekt psy P. na lisa. Kaczk. Schodziliśmy całą równinę i podłożyliśmy psami nakoniec. Kaczk. <Pod + Łożyć>

**[Podłóżka, i,** lm. i] p. **Podłoga:** Moja Maryś tupnij nóżką, mas pieniądze pod podłóżką. <Od Podłoga>

**Podłubać, bie, bał** 1. *dłubiąc porozdzielać, popsuć.* **2.** *spędzić pewną chwilę na dłubaniu:* P. w nosie *(=powiercić).* <Po + Dłubać>

**Podłubanie, a,** blm., czynność cz. **Podłubać.**

**[Podłubek, bka,** lm. **bki, Łubek]** 1. *dorobkiewicz; chłop, który porzucił obyczaj swojski, a wykierował ś. na niższego oficjalistę, jak: lokaj, ekonom, organista, lub na szynkarza i t. p.* **2.** *burzyciel, wichrzyciel.* <Po + Dłubek>

**Podłubywać, uje, ywał** 1. *dłubać raz wraz.* **2.** przen. *podejmować często jaką drobną ręczną robotę, bywać zatrudnionym.* <Po + *Dłubywać, DŁOB/DŁUB>

**Podłubywanie, a,** blm., czynność cz. **Podłubywać.**

**Podług** kogo, czego, przyi. 1. *według, wedle, stosownie do czego, zgodnie z kim, z czym, na wzór czyj:* Żyć P. stanu, to jest zwyczajem rządnie żyjących. L. P. praw, P. Pisma św. Troc. P. woli twojej. Troc. P. tego dowodu. Op. P. obyczaja żydowskiego. Op. Rysować P. wzoru *(=z wzoru).* Miesiąc bierze od słońca światłość P. tego, jak blizko od niego a. daleko chodzi. Górn. *(=w miarę tego).* †P. *=P. tego:* Już równy dar tej sprawiedliwości miała, P. jako piszą doktorowie. Pat. Tak wysoka była Marja, jako jej miły syn, P. jako zależało cudnej pannie, iż ś. w niej spełniło pismo Canticorum. Pat. †P. czego *= dogadzając, schlebiając czemu, dla czego:* Żyć P. ciała. **2.** P. kogo *= P. czyjego mniemania, zdania, zdaniem czyim, co do kogo:* P. mnie, nie warto było zachodu. Roztropnie zbrodnie popełniać jest to mieć poczciwość P. świata. L. *(= wobec, w oczach, w obliczu, w rozumieniu świata).* **3.** †P. czego *= co do czego, czym, z czego, pod względem czego:* Panna Naświętsza P. dusze nad wszystko stworzenie powyszona była. Op. Która rzeczona jest niewiasta P. narodzenia, a panna P. stadła była. Op. <Po + DŁUG>

× **Podługmyślnie** przys. od **Podługmyślny.**

× **Podługmyślność, i,** blm. rz. od **Podługmyślny,** *pomyślność.*

× **Podługmyślny** *pomyślny, sprzyjający; przyjazny:* Odbiegło go pierwsze szczęście, a sprawy podługmyślne przeciwnemi stanęły. Błaż. Luboby podługmyślne okoliczności otworzyły bramy do Amfipolji, z tym wszystkim nie wkroczylibyście do niej. Nagur. <Podług + Myślny>

**Podługoszowy** *który nastąpił po śmierci Długosza:* Cały okres P. pokryty tajemniczym półcieniem. <Po + Długoszowy, od Długosz>

**Podługować, uje, ował** co *=doprowadzić ługowanie czego do pewnego stopnia.* <Pod + Ługować>

**Podługowanie, a,** blm., czynność cz. **Podługować.**

**Podługowato** przys. od **Podługowaty.**

**Podługowatość, i,** blm. rz. od **Podługowaty.**

**Podługowaty** 1. *więcej długi, niż szeroki; owalny:* Stół P. Ramka, twarz, sala, koperta podługowata. **2.** anat.: †Kobielitość podługowata. Krup. *=żyły przednie kręgosłupa* (sinus longitudinalis). †Mlecz P. p. **Opuszka.** <Po + DŁUG>

**Podłukowy** *pod łukiem będący.* Anat.: Dół P. (fossa subarcuata). <Pod + Łukowy>

**Podłupać, pie, pał,** nied. **Podłupywać** *łupiąc podważać.* <Pod + Łupać>

**Podłupanie, a,** blm., czynność cz. **Podłupać.**

**Podłupinowy** *znajdujący ś. pod łupiną.* <Pod + Łupinowy>

**Podłupywać, uje, ywał** p. **Podłupać.**

**Podłupywanie, a,** blm., czynność cz. **Podłupywać.**

**Podłuskać, a, ał, Podłuszczyć** *wyłuskać, obłuskać do pewnego stopnia.* <Pod + Łuskać>

**Podłuskanie, a,** blm., czynność cz. **Podłuskać.**

**Podłuszczenie, a,** blm., czynność cz. **Podłuszczyć.**

**Podłuszczyć, y,ył** p. **Podłuskać.**

× **Podłuż,** † **w Podłużki** *wzdłuż, wpodłuż, w kie-*

*runku długości:* P. muru w chatach mieszkają. Troc. <Po + DŁUG>

**Podłużać, a, ał** p. **Podłużyć.**

× **Podłużały** *który podłużał.* Sł. wil. <Od Podłużeć>

**Podłużanie, a,** blm., czynność cz. **Podłużać.**

**Podłużanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podłużać ś.**

**Podłużeć, eje, ał** *wydłużeć, wydłużyć ś., stać ś. dłuższym, przybyć w długości, wyciągnąć ś. wzdłuż:* Podłużały latorośli drzewa tego od mnóstwa wód. Bud. <Po + Dłużeć>

**Podłużenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Podłużeć. 2.** czynność cz. **Podłużyć.**

**Podłużenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podłużyć ś.**

**Podłużka, i,** lm. **i I.** *rzecz podługowata, podłużna, kształtu pasa, zraz podłużny:* Korzenie rozporzesz w podłużki. Trzyc. Rozerznąwszy śledzia, podłużki przyłóż na świerzb. Sien. Pokrajać melon, orzech włoski, rzepę w podłużki. Troc. *(= w paski podłużne).* **2.** bud. *tramik poziomy na grzbiecie dachu położony, który a. służy za osadę wierzchołkom krokwi, a. też na połączonych z sobą krokwiach wspiera ś. sposobem innych leżników.* Podcz. **3.** a. **Podłużnik** chir. *kawał płótna złożony podłużnie, do opatrunku służący.* **4.** a. **Dłużka** gór. *jedna z dłuższych krokwi w wiązaniu wieńca szybu, czyli jarzma szybowego.* Łab. **5.** †P., lek. p. **!Longiet.** †**W podłużki** przys. p. **Podłuż:** Koły natykawszy w ziemię na dwie stopy od siebie, pleść między nie chróst w podłużki. Trzyc. Pasy te niech pozszywa rymarz w podłużki. Sol. <Po + DŁUG>

**Podłużnica, y,** lm. **e** bud. *miejsce zostawione na schody i piece.* <Od Podłużnik>

**Podłużnik, a,** lm. **i I.** chir. p. **Podłużka. 2.** rzem. *gatunek młota:* Młot P. <Od Podłużny>

**Podłużnogłowy** antr. *posiadający czaszkę wydłużoną* (dolichocephalus). <Podłużny + *Głowy, od Głowa>

**Podłużnograniasty** *podłużny i graniasty:* Baszta podłużnograniasta. Kaczk. < Podłużny + Graniasty>

× **Podłużnokrągławy** *podłużny i okrągławy:* Podłużnokrągława kibić węża. Sł. wil. <Podłużny + Krągławy>

× **Podłużnooczkowy** anat.: Splot P. (plexus maculoso-longitudinalis). < Podłużny + Oczkowy>

**Podłużnoowalny** *podłużny i owalny:* Orzechy włoskie z liściem podłużnoowalnym. Sł. wil. <Podłużny + Owalny>

**Podłużny I.** *wzdłuż idący, nie poprzeczny:* Pęknięcie podłużne. Jedwab P. = *dwie nitki jedwabiu przędzone razem podłużnie, a następnie na lewo kręcone.* **2.** × P. *bieżący:* Sążeń P. Ten mur ma 13 sążni podłużnych. **3.** a. × **Podłużony** *wydłużony, podługowaty, długi:* Zrazy podłużne. Korytarz P. Liść P. Liście w storczyku waniljowym są podłużnie-eliptyczne. Liście podłużnie-lancetowate. **4.** anat.: × Kości podłużne p. **Kość.** Mięsień P. nosa (musculus procerus). × Mlecz P. a. podługowaty, †drdzeń P. p. **Opuszka. 5.** fiz.: Drgania podłużne p. **Drganie.** Tarcie podłużne = *opór P., jaki występuje przy ślizganiu ś. ciała jednego po drugim.* **6.** gie.: Wybrzeże podłużne = *ciągnące ś. wzdłuż kierunku gór nadbrzeżnych.* **7.** gór.: Całokształt filarowy P., caliznowy odbudowy kopalń = *rodzaj odbudowy filarowej, gdy między chodnikami wyrobowemi pozostawione są podłużne calizny, które ś. pojęciami wybierają.* Łab. Dolina podłużna = *idąca za kierunkiem pasma gór.* **8.** lek.: Przykładka podłużna p. **!Longiet. 9.** mat.: Kwadrat P. p. **Kwadrat. 10.** zool.: Karaś P. p. **Karaś.** <Po + DŁUG>

**Podłużyć, y,ył,** nied. **Podłużać I.** *uczynić dłuższym, nadsztukować w długości:* P. linę. **2.** *wyciągnąć wzdłuż, wydłużyć:* P. sukno w prasowaniu. P. skórę. †**P. ś.** *zadłużyć ś.:* Będąc na wojnie... ledwo przylazł, odarł ś., jeszcze ś. podłużył. Zwr. M. <Po + Dłużyć>

**Podły I.** = a) *niegodziwy, nikczemny, łotrowski, niecny, bezecny, haniebny:* P. pochlebca. L. Potwarca, zdrajca, zwodziciel, oszust P. Postępek P. Intryga podła. Sprzeniewierzył ś. dla podłego zysku. Tak podła myśl nie godna postać w umyśle obywatela. Kras. Kto podły, niechaj twojej nasługuje dumie. Dm. Zacny mężu, nie stąpaj ludzi podłych śladem. Dm. Wyrodek P. Gor. Gdybyż to w zwadzie a. rozterce, i po rycersku, zbrojno, otwarcie... ale to spodlić szlacheckie serce i podłych włóczęgów użyć na wsparcie! Syrok. Ani swej broni dla podłego zysku nie sprzedał w służbę niezgodnych baronów. Mick. By nie związali nam stóp dążnych w górę szatani z piekła lub też ludzie podli. Krasiń. b) *małoduszny, nizki, służalczy, nędzny, płaszczący ś.:* P. pochlebca. L. Tchórz P. **2.** *brzydki, paskudny, szkaradny, niedobry, niewesoły, niepocieszający, nieznośny, fatalny:* P. interes! Podła historja! Podła sprawa! **3.** †P., [P.] = a) *bagatelny, drobny, nieznaczny, małoznaczny, drobnostkowy, małostkowy, byle jaki, ladajaki, nieszczególny, marny, nędzny, lichy, skromny, pośledni, kiepski:* Podła rzecz, marna rzecz, fraszka, przyłożywszy szeląg, będzie żemła. Kn. Dla rzeczy podlejszej nie opuszczaj godniejszej. Kn. Podlejsze rzeczy podczas pożyteczniejsze. Kn. Podłych rzeczy mądry ś. nie wstydzi. Kn. Lepsześ opuścił, a do podlejszegoś ś. obrócił. Kn. Tak ja, o zacny królu, twym imieniem swe podłe rymy zdobię. Kochan. Tak skromnie na on czas królowie polscy żyli, żeby tych czasów i P. ziemianin wstydził ś. tak żyć. Kochan. Słuchajcie! szlachcic obraził mię P. Słow. A doniec ś. też dotknął mego włosa, a biskup patrzał — kat w podłej postawie! Słow. Choć w podłych a suchych górach, przedsię złoto kopają. Górs. J. P. przypadek. Podła cena *(= nizka).* W Betlejem, niebardzo podłym mieście. Pśń. [P. gatunek. Podłe sukno. Podłe pszczoły *(= słabe co do liczby i zapasów).* Na drugi dzień dali mu trzy najpodlejsze konie. Matka wołała co podlejszego jeść i pić, bo sie bała, że musi zapłacić, a ón wołał co lepszego. Najbliższy drużba przywodzi którą z podłych druchien. P. grunt *(= zły).* Podlejszy owies]. b) *prosty, nizki, gminny, prostaczy, prostacki, ordynarny, chłopski, niezaszczytny, grubijański:* Podlejszą żonę pojmi, tak ja radzę tobie. Kochan. Podlejszy, niższy od drugiego. Otw. S. Podłego stanu, podłego rodu człowiek. Kn. W podłym żyje stanie. Troc. Podłe pochodzenie. Nie trzeba ś. z podłemi pospolitować. Boh. Podłe rzemiosło. Gmin P. Słowo podłe *(= karczemne).* **4.** [P.] *brzydki.* <POD(Ł)>

**Podłysiały** *który podłysiał:* Człowiek rudawoszpakowaty i P. cokolwiek. Kaczk. P. na skroniach. Podłysiała głowa. Krasz. <Od Podłysieć>

**Podłysieć, eje, ał** *ołysieć już do pewnego stopnia.* Podłysiały na skroni. Podłysiała głowa. Krasz.

**Podłysienie, a,** blm., czynność cz. **Podłysieć.**

!**[Podłyżkowy]** anat. p. **Nadbrzusze.** <Pod + Łyżkowy>

**Podmacać, a, ał** *pomacać od spodu.* <Pod + Macać>

**Podmacanie, a,** blm., czynność cz. **Podmacać.**

**Podmacerować, uje, ował** *zmacerować do pewnego stopnia.* **P. ś.** *zmacerować ś. do pewnego stopnia.* <Pod + Macerować>

**Podmacerowanie, a,** blm., czynność cz. **Podmacerować.**

**Podmacerowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podmacerować ś.**

**Podmachiwać, uje, iwał** i **P. ś.** p. **Podmachnąć.**

**Podmachiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podmachiwać.**

**Podmachiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podmachiwać ś.**

**Podmachnąć, nie, nął,** nied. **Podmachiwać** *machnąć od spodu; machnąwszy podrzucić.* Sł. wil. Przen. posp.: *podpędzić (robotę) do pewnego stopnia, machając doprowadzić (robotę) do pewnego kresu.* **P. ś.** *podpisać ś. zamaszyście.* < Pod + Machnąć >

**Podmachnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podmachnąć.**

**Podmachnięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podmachnąć ś.**

**Podmaczać, a, ał** p. **Podmoczyć.**

**Podmaczanie, a,** blm., czynność cz. **Podmaczać.**

†**Podmagać, a, ał** p. **Podpomóc.** Troc. <Pod + *Magać, MOG>

†**Podmaganie, a,** blm., czynność cz. **Podmagać.**

**Podmagnesować, uje, ował** *namagnesować do pewnego stopnia, niezupełnie.* <Pod + Magnesować>

**Podmagnesowanie, a,** blm., czynność cz. **Podmagnesować.**

×**Podmajster, tra,** lm. **trowie** p. **Podmajstrzy.** <Pod + Majster>

**Podmajstrzy, ego,** lm. **owie, Podmajster l.** *pomocnik majstra, czeladnik cechowy:* P. zastępuje miejsce majstra mularza. Mag. P. smelcerz u pieca wielkiego. Os. J. **2.** *czeladnik, pomocnik majstra kominiarskiego.* **3.** Podmajstrzy, fl. *ten, co jedzie za retmanem i rewiduje miejsca oznaczone kołami,* rytmańczyk. **4.** hut. *pomocnik fryszera w prowadzeniu roboty u ogniska fryszerskiego.* < Pod + *Majstrzy, od Majster>

**Podmajstrzyni, i,** lm. **e** forma ż. od **Podmajstrzy:** Będą otrzymywały tytuły majstrzyń i podmajstrzyń. <Pod + Majstrzyni>

**Podmakać, a, ał** p. **Podmoknąć.**

**Pomakanie, a,** blm., czynność cz. **Podmakać.**

**[Podmagulenie, a,** blm.] czynność cz. **Podmagulić.**

**[Podmagulić, i, ił]** *odurzyć, otumanić, obałamucić tak, że uczyni to, czegoby bez podmagulenia nie zrobił:* Żydówkę łatwiej P., jak Żyda.

**Podmalować, uje, ował,** nied. **Podmalowywać l.** *pomalować co od spodu:* Kobieta podmalowała sobie oczy (dla wdzięku). Żart.: Któż ci tak podmalował oko? Sew. *(= podbił, podsiniaczył).* **2.** *położyć pierwszą powłokę z farb na zrobionym rysunku.* **3.** *wymalować, pomalować do pewnego stopnia, niezupełnie.* **P. ś.** *umalować ś. nieco:* Niegdyś może dość ładna, dziś otyła, ze zmarszczkami, podmalowywała ś. nieco. Przybor. <Pod + Malować>

**Podmalowanie, a,** blm., czynność cz. p. **Podmalować.**

**Podmalowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podmalować ś.**

**Podmalowywać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podmalować.**

**Podmalowywanie, a,** blm., czynność cz. **Podmalowywać.**

**Podmalowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podmalowywać ś.**

**Podmalówka, i,** lm. **i** *pierwsza warstwa pospolicie szarej farby lub gęstego pokostu, po której później maluje ś. farbami, grunt, pierwsze tło.* <Od Podmalować>

**Podmamiciel, a,** lm. **e** *ten, co podmamił a. podmami.*

**Podmamić, i, ił l.** *nieco omamić.* **2.** *zwabić, przynęcić; zjednać dla swoich celów omamieniem.* <Pod + Mamić>

**Podmamienie, a,** blm., czynność cz. **Podmamić.**

†**Podmanąć, nie, nął** *podejść, oszukać:* Wiem, że mnie drzymiącego nigdy nie podmaniesz. Ciek. Pan mój radby jej (wioszczyny) zbył, by nalazł, kogoby podmanął. Ciek. <Pod + *Manąć, MA>

†**Podmanić, i, ił** *podbić, ujarzmić, zrobić swoim manem:* Maksymiljan Niemce, Włochy i ine krainy aż do Francji podmanił. Biel. M. Darscy Grekowie, co Troję burzyli, Aleksandrowie, co świat podmanili. Klon. < Pod + *Manić, od †Man>

**Podmanienie, a,** blm., czynność cz. **Podmanić.**

†**Podmanięcie, a,** blm., czynność cz. **Podmanąć.**

**[Podmaraniec, ńca, ńce]** p. **Pomarańcza.** <Zam. Pomaraniec = Pomarańcz, przez sld. do Pomarać>

×**Podmarszali, ego,** lm. **owie** fl. *pomocnik, zastępca sternika na statku a. szkucie:* P. ten, co przy marszałku na sztymborku siedzi. Mag. <Pod + *Marszali, od Marszałek>

**[Podmarszałczy, ego,** lm. **owie]** *młodszy drużba na weselu.* <Pod + *Marszałczy, od Marszałek>

**Podmarszałek, łka,** lm. **łkowie** *wicemarszałek, pomocnik marszałka.* <Pod + Marszałek>

**Podmarszałkowa, ej,** lm. **e** *żona podmarszałka.*

**Podmarszałkówna, y,** lm. **y** *córka podmarszałka.*

**Podmarszczać, a, ał** p. **Podmarszczyć.**

**Podmarszczanie, a,** blm., czynność cz. **Podmarszczać.**

**Podmarszczenie, a,** blm., czynność cz. **Podmarszczyć.**

**Podmarszczyć, y, ył,** nied. **Podmarszczać l.** *niezupełnie zmarszczyć; nadmarszczyć, doprowadzić marszczenie do pewnego kresu:* Już mu starość czoło podmarszczyła. <Pod + Marszczyć>

**Podmarzać, a, ał** (Podmar-zać) p. **Podmarznąć.**

**Podmarzanie, a,** blm. (Podmar-zanie) czynność cz. **Podmarzać.**

**Podmarzły** (Podmar-zły) *ten, co podmarzł nieco, zlekka zamarzły.* <Od Podmarznąć>

**Podmarznąć, znie, zł** (Podmar-znąć), nied. **Podmarzać l.** *zmarznąć do pewnego stopnia, nieco zmarznąć.* Nieos.: Podmarzło, podmarznie = *ziemia, droga, woda trochę przejęta została mrozem, ścięła ś. nieco lodem.* <Pod + Marznąć>

**Podmarznięcie, a,** blm. (Podmar-znięcie) czynność cz. **Podmarznąć.**

**Podmaszczenie, a,** blm., czynność cz. **Podmaścić.**

**Podmaszerować, uje, ował** *maszerując podsunąć s pod co* < Pod + Maszerować>

**Podmaszerowanie, a,** blm., czynność cz. **Podmaszerować.**

**Podmaszynista, y,** lm. **ści** *pomocnik maszynisty.* <Pod + Maszynista>

**Podmaścić, i, ił l.** *namaścić od spodu.* **2.** *namaścić do pewnego stopnia, niezupełnie dokładnie.*

**Podmaślać, a, ał** p. **Podmaślić.**

**Podmaślanie, a,** blm., czynność cz. **Podmaślać.**
**Podmaślenie, a,** blm., czynność cz. **Podmaślić.**
**Podmaślić, i, ił,** nied. **Podmaślać** *nieco masłem zaprawić; nieco podsmarować, nasmarować masłem.* <Pod + Maślić>

**Podmateracować, uje, ował** *podbić, podesłać materacem:* Koń drewniany, skórą końską powleczony i troszeczkę podmateracowany. Bukar. <Pod + *Materacować, od Materac>
**Podmateracowanie, a,** blm., czynność cz. **Podmateracować.**

**Podmatusiała, Podmatuśkała** = panna żart. *zakrawająca już na matusię, podstarzała.* <Pod + *Matusiała, od Matusia>
**Podmatuśkała** p. **Podmatusiała.** <Pod + *Matuśkała, od Matuśka>

**Podmawiacz, a,** lm. **e** *ten, co podmawia, poduszczyciel.* <Od Podmawiać>
**Podmawiać, a, ał** p. **Podmówić.**
**Podmawianie, a,** blm., czynność cz. **Podmawiać.**
**† Podmawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podmawiać ś.**

**Podmazać, że, zał,** nied. **Podmazywać, † Podmazować I.** *od spodu pomazać, podsmarować.* **2.** *namazać nieco:* Żelazo, co ś. ciężko obraca, łojem podmazować. Rej. Szydzić z kogo sprawą, rzeczą jaką, gębę wykrzywiać, ogon przyszyć, gębę P. Kn. <Pod + Mazać>
**Podmazanie, a,** blm., czynność cz. **Podmazać.**
**† Podmazować, uje, ował** p. **Podmazać.**
**† Podmazowanie, a,** blm., czynność cz. **Podmazować.**

**Podmazywać, uje, ywał** p. **Podmazać.**
**Podmazywanie, a,** blm., czynność cz. **Podmazywać.**

× **Podmelony** *powyrywany wodą od spodu, podmulony, podmyty:* Urwy lodu podmelone wodą i wystawione na działanie słońca. <Od Podemleć>

**[Podmeł, u,** lm. **y]** *pochyłość:* Na pochyłościach (podmełach) ciemniały hreczki i prosa.

**Podmeter, tra,** lm. **trowie** *osoba druga z rzędu w porządku hjerarchicznym przy grze w piłkę „w metra".* <Pod + Metr>

**Podmiana, y,** lm. **y** p. **Podmienienie.** <Pod + Miana>

**† Podmiata, y,** lm. **y** *podstawa, podścielisko, fundament; zasada, powód:* Pysznemu skoro odejmiesz bogactwa, jakoby niejaką podmiatę pychy, wnet nos zwiesi. Wer. < Pod + MIOT / MOT / MIAT>

**[Podmiataczka, i** lm. **i]** *żarłoczna kura, gęś, krowa.* <Od Podmiatać>

**Podmiatać, a, ał** p. **Podmieść.**

**Podmiatanie, a,** blm., **† Podmiot** czynność cz. **Podmiatać.**

**Podmiąć, demnie, dmiął** *podmiętosić, zmiąć do pewnego stopnia; poddeptać, podtratować.* L. **2.** *mnąc podwinąć.* <Pod + Miąć>

**Podmieciny, in,** blp. *to, co podmieciono:* Rojnica może służyć jako naczynie na P. <Od Podmieść, MIOT/MOT/MIAT>

**[Podmieć, i,** lm. **i]** *podściółka.* <Pod + MIOT/MOT/MIAT>

**Podmiejski** *pod miastem leżący, w pobliżu miasta znajdujący ś., odbywający ś.:* Okolica podmiejska. Osady podmiejskie. <Pod + Miejski>

**Podmieniacz, a,** lm. **e** *ten, co ś. dopuszcza podmiany, oszust.* <Od Podmieniać>
**Podmieniać, a, ał** p. **Podmienić.**
**Podmienianie, a,** blm., czynność cz. **Podmieniać.**

**Podmienić, i, ił,** nied. **Podmieniać** *pod ręką zamienić, podsunąć nieznacznie jedno za drugie:* P. testament. Sł. wil. <Pod + Mienić>
**Podmienienie, a,** blm., czynność cz. **Podmienić.**
**Podmiesić, i, ił** *wymiesić do pewnego stopnia, trochę pomiesić.* <Pod + Miesić>
**Podmiesienie, a,** blm., czynność cz. **Podmiesić.**
**Podmiesięczny** *pod miesiącem będący, podksiężycowy; podsłoneczny, ziemski:* My podmiesięczni ludzie. Pot. Podmiesięczne kraje. Bardz. Który (Bóg) deszcz ziemi urodzajny daje i rosą skrapia podmiesięczne kraje. Chr. Krąg nasz P. Koss. Podniesiony nad skazitelne i odmienne podmiesięczne rzeczy. Bz. <Pod + Miesięczny>
**Podmieszać, a, ał I.** *mieszaniem podgarnąć.* **2.** czego do czego = *przymieszać, domieszać.* P. komu czego = *nieznacznie domieszać, aby go oszukać, aby mu zaszkodzić.* <Pod + Mieszać>
**Podmieszanie, a,** blm., czynność cz. **Podmieszać.**

**Podmieście, a,** lm. **a I.** *dzielnica niżej miasta położona.* **2.** *dzielnica przy mieście właściwym leżąca, przedmieście:* Tybur pod te czasy P. Fal. <Pod + *Mieście, od Miasto>

**Podmieść, miecie, miótł,** nied. **Podmiatać, † Podmietać, † Podmietywać, † Podmiotać I.** *podrzucić; podsunąć jedno zamiast drugiego:* Ludzie niespokojni i utratnicy i łakomcy nowe rzeczy zaczynać i mieszać, nowiny o królu J. M. podmiatać poczęli. Skar. Heretycy fałszywe nowe wykłady podmiatają, Pismo św. wywracają. Skar. Fałsz miasto prawdy podmietuje. Wuj. Przeciwne wyznania zamiast prawdziwych podmiatał i wielu zwiódł. Skar. Niewstydliwemi podmioty zbory nasze podmietują. Żarn. (= *zarzucają*). Wiedmy tessalskie fałszywą duszę podmiatają w ciało (trupa). Kochan. Bałwan podmiótł nas na sam grzbiet. Dąb. Przen.: *podsunąć, podetknąć, poddać, nastręczyć:* Boże, Ty rozmaitych pomocy do mego zbawienia używasz, i one mnie podmiatasz. Skar. **2.** *podgarnąć miotłą, szczotką zamieść pod co, dokąd:* P. śmiecie do kąta. **3.** *zamiótszy podczyścić, zamieść nieco:* P. izbę. Świnie w chlewach codziennie podmiatane być powinny. Kluk (= *obmiatane; powinno być z pod nich wymiecione*). **4.** bart.: P. pszczoły = *oczyścić barć z robactwa na wiosnę:* Zrządziwszy gospodarstwo domowe, (bartnik) potym idzie prozno pszczół na puszczy podmietać, i podmietając robotę z robakiem prawie przełożonym trzeć. Skr. <Pod + Mieść>

**† Podmietywać,** a. **uje, ał** p. **Podmieść.**
**† Podmietywanie, a,** blm., czynność cz. **Podmietywać,** *podmiatanie:* Czas podmietywania pszczół. Skr.

**Podmięcie, a,** blm., czynność cz. **Podmiąć.**
**Podmięśniowy** anat. *pod mięśniem będący* (submuscularis). <Pod + Mięśniowy>

**Podmiętosić, i, ił** *nieco pomiętosić, podmiąć, pognieść:* P. suknię w tłoku. <Pod + Miętosić>
**Podmiętoszenie, a,** blm., czynność cz. **Podmiętosić.**

× **Podmignąć, nie, nął** *mignąć chyłkiem, ukradkiem, mrugnąć na kogo.* <Pod + Mignąć>

× **Podmignięcie, a,** blm., czynność cz. **Podmignąć.**

**Podminister, tra,** lm. **trowie** *pomocnik, zastępca ministra, wiceminister.* <Pod + Minister>

**Podminować, uje, ował** co *podłożyć minę, aby spowodować wybuch.* P. miasto, skałę. Przen.: Woda gotycką ruinkę podminowała. Bał. (= *podmuliła*). Przen.: *wzburzyć dla wywołania rewolucji.* Krasz. Przen.: *wystawić na niebezpieczeństwo, na szwank, podkopać, zachwiać w podstawach:* Czuwać na placówce podminowanej stało ś. dlań nałogiem. Rol. Kredyt Patkula znajduje ś. przez to tym bardziej podminowanym. Jaroch. <Pod + 2. Minować>

**Podminowanie, a,** blm., czynność cz. **Podminować.**

**Podmiot, u,** lm. **y i.** †P. p. **Podmiatanie:** Każdy bartnik ma ś. na wiosnę pospieszać do podmiotu pszczół, a P. kończyć najdalej do święta św. Stanisława. Skr. 2. †P. *to, co podmieciono, co podrzucono:* P., wszystko, co jest podrzuconym, za co inszego podemkniętym, podsuniętym, sfałszowanym, sfałszowanie, fałszerstwo, oszukanie, podejście, podrzucenie, podsunięcie. L. W wielu rzeczach znajdowały ś. zdawna fałsze i podmioty z łakomstwa i złości ludzkiej. Syr. Gdy człowiek co widzi od wymysłów, wnet ś. obawia podmiotu. Górn. Gdzież kiedy radość bez podmiotu była! Pot. Strzeż ś., żebyś miasto spraw bożych nie podejmował ś. podmiotów szatańskich. Żarn. Niewstydliwemi podmioty zbory nasze podmietują. Żarn. Który dekret ty podmiotem mienisz, jest to jeszcze Jagiełłowe dzieło. Smotr. 2. *domieszka czegoś gorszego:* To zboże nie czyste, jakiś P. w nim widzę. Sł. wil. 3. [P.] *gnój, śmiecie, wyrzucane na jedno miejsce.* 4. †P. *słoma, którą ś. ściele pod bydło, podściółka.* Sł. wil. 6. *spód, tło, podkład, grunt:* Na jedwabnym podmiecie rozliczne kolory stosowane z najdroższych kamieni we wzory. Pot. 7. †P., †**Podmiotek** *podrzutek, dziecię odmienione:* Żydzi nazywali Jezusa podmiotem. Farn. Fałszerz on był i lada P. niewieści. Tw. 8. × P. *niewolnik, poddany, podległy komu:* Romulus był podmiotem ponurej wściekłości. Stasz. 9. × P. *przedmiot, treść, materja:* Strzec ś. będzie niejeden używania słowa P. do wyrażenia materji, czyli argumentu pracy piśmiennej i nagani dla tego, że nazywa ś. podmiotem słoma, którą pod bydło ścielą, myśli nie zwracając na tę uwagę, że P. *subjectum*, tak dobrze jak przedmiot *subjectum*, pochodząc od słowa miotać czyli rzucać, służyć może, równie jak i tamto, w fizycznym i moralnym sensie. L. 10. fil., w psychologji, *subjekt, źródło i ognisko myśli a. życia psychicznego wogóle, jaźń, duch:* P. poznający, odczuwający. P. jako przeciwstawienie przedmiotu. Przen.: †W tym dziele kiedy będą cudze czytali podmioty, chwalić w nich a. ganić swe będą roboty. Pot. (= *sprawy*). II. gram. *wyraz, oznaczający przedmiot, o którym mowa w zdaniu, subjekt:* Zdanie składa ś. z podmiotu i orzeczenia. <Pod + MIOT/MOT>

†**Podmiotać, a, ał** p. **Podmieść.** <Pod + Miotać>

†**Podmiotanie, a,** blm., czynność cz. **Podmiotać.**

**Podmiotek, tka,** lm. **tki i.** †P. p. **Podmiot.** 2. [P.] p. **Podnosek.** <Od Podmiot>

**Podmiotka, i,** lm. **i i.** *podrzutka dana pod sufit, a składająca ś. z piasku, wapna i gliny, zawiesisto rozrobiona z wodą.* 2. *zakiszone ciasto z mąki żytniej, używane do pobudzenia kwaśnej fermentacji.* <Pod + MIOT/MOT>

× **Podmiotny** p. **Podmiotowy.** <Od Podmiot>

**Podmiotowość, i,** blm. rz. od **Podmiotowy,** *subjektywność, cecha zależności myśli, poglądu, sądu od stanowiska osobistego, w przeciwstawieniu do przedmiotowości.*

**Podmiotowy,** × **Podmiotny** przym. od **Podmiot:** Niejeden ociec cudze dzieci podmiotowe za swoje karmi. Klon. (= *podrzucone*). Opis P. = subjektywny, *z którego przebijają myśli i uczucia właściwe tylko opisującemu.* Zdanie matki o dziecku jest podmiotowe. P. sposób zapatrywania ś. Czyni to tylko dla pokazania, jak ten najpodmiotowszy z wieszczów sam siebie pojmował. Spas. Fil.: **Idealizm** P. p. **Idealizm.** <Od Podmiot>

†**Podmiód, odu,** lm. **ody** *miód rozcieńczony, słaby miód pitny,* miodowina. <Pod + Miód>

**Podmisny** *służący do podłożenia pod misę, bywający pod misami.* L. <Pod + Misny>

[**Podmistrz, a,** lm. **e**] p. **Poczmistrz.** <Z Poczmistrz, przez sld. do Pod + Mistrz>

**Podmizernieć, eje, ał** *zmizernieć nieco, przymizernieć.* <Pod + Mizernieć>

**Podmizernienie, a,** blm., czynność cz. **Podmizernieć.**

**Podmleć, eł, ele** *zemleć nieco:* P. mąkę. L. <Pod + Mleć>

**Podmłacać, a, ał** p. **Podmłócić.**

**Podmłacanie, a,** blm., czynność cz. **Podmłacać.**

**Podmłoda, y,** blm., **Podmłodzie i.** *drożdże służące do przenoszenia fermentacji:* Drożdże prasowane przed użyciem rozrabia ś. w wodzie, którą następnie wlewa ś. do mąki, poczym w ten sposób przygotowany rozczyn („P.") pozostawia ś. na pewien czas do fermentacji, po której, dodawszy potrzebną ilość wody i mąki, zagniata ś. ciasto. Małyszcz. 2. [P. jest to pierwsza ilość mąki zakwaszona dla obudzenia fermentacji w następnej większej ilości ciasta przeznaczonego na chleb]. 3. *młodzie czyli drożdże piwu świeżo uwarzonemu zadane.* L. Zadać piwu, żeby robiło, młodzie, podmłodę, drożdże zadawać. L. <Pod + MŁODY>

**Podmłodnieć, eje, ał** *odmłodnieć cokolwiek.* <Pod + Młodnieć>

**Podmłodnienie, a,** blm., czynność cz. **Podmłodnieć.**

**Podmłodsza, ej,** lm. **e** *dziewczyna do usług, do pomocy młodszej dodana.* <Pod + Młodsza>

**Podmłodzenie, a,** blm., czynność cz **Podmłodzić.**

**Podmłodzić, i, ił** gorz. *dodać zacieru do drożdży po odjęciu matki, dla pobudzenia fermentacji:* Drożdże podmłodzone.

**Podmłodzie, a,** blm. p. **Podmłoda.** <Pod + Młodzie>

**Podmłócenie, a,** blm., czynność cz. **Podmłócić.**

**Podmłócić, i, ił,** nied. **Podmłacać** *zmłócić do pewnego stopnia, omłócić nieco, z grubszego, przekłosować:* P., kłosować, przekłosować, co większy, co suchszy lub dojrzalszy kłos obić, co zwiększa omłócić. L. <Pod + Młócić>

**Podmoczenie, a,** blm., czynność cz. **Podmoczyć.**

**Podmoczyć, y,ył,** nied. **Podmaczać i.** *zmoczyć od spodu:* P. papier, ażeby papier przyklejony na nim odstał. 2. *nadmoczyć, nieco zmoczyć, przemoczyć:* Deszcz podmoczył nieco siano. Podmoczył mu szkodliwie sianożęć, iż pożytku zwykłe-

go z niej mieć nie mógł. St. lit. <Pod + Moczyć>

× **Podmogilny** *pod mogiłą, w grobie będący, grobowy:* Podmogilne wczasy. Głusza podmogilna. Zag. Na jaw wygrzebię czyny podmogilne. Uj. <Pod + Mogilny>

**Podmokły** *który podmókł, podmoczony, przemoczony nieco, wilgotny:* Ustąpił na nizinę podmokłą stokami. Otw. Holandja (półwysep) jest podmokłą łąką. Pol. Prawie niczym nieokryte torfy w bardziej podmokłych miejscach. <Od Podmoknąć>

**Podmoknąć, knie, knął** a. **kł.**, nied. **Podmakać** *podejść, przejść płynem od spodu, przemoknąć od dołu:* Gaj ten podmakał wodami stokowemi. Otw. **2.** *stać ś. trochę mokrym, zwilgotnieć.* <Pod + Moknąć>

**Podmoknienie, a,** blm., p. **Podmoknięcie.** L.

**Podmoknięcie, a,** blm., **Podmoknienie** czynność cz. **Podmoknąć.**

**Podmorski I.** *pod morzem będący, z pod morza wydobywający ś., podwodny:* Linja telegraficzna podmorska. Wulkan P. **2.** × P. *pomorski, nadmorski, przymorski, przy brzegach morza odbywający ś.:* Żegluga podmorska. [Wiatr P.] <Pod + Morski>

**Podmorzenie, a,** blm., czynność cz. **Podmorzyć.**

**Podmorzyć, y,ył** *zmorzyć do pewnego stopnia, potrzymać (kogo) pewien czas o głodzie.* <Pod + Morzyć>

**Podmostkowy** anat. *pod mostkiem będący* (intrasternalis). <Pod + Mostkowy>

**Podmostny** p. **Podmostowy.** L. <Pod + *Mostny, od Most>

**Podmostowy, Podmostny** *pod mostem znajdujący ś.* <Pod + Mostowy>

× **Podmoszczać, a, ał** p. **Podmościć.**

× **Podmoszczanie, a,** blm., czynność cz. **Podmoszczać.**

**Podmoszczenie, a,** blm., czynność cz. **Podmościć.**

**Podmościć, i, ił,** nied. × **Podmoszczać I.** *podeprzeć z pod spodu rusztowaniem.* **2.** *podłożyć co pod co, by było wyższe.* Sł. wil. <Pod + Mościć>

**Podmoście, a,** lm. **a** *miejsce pod mostem lub blizko mostu.* <Pod + *Moście, od Most>

**Podmotać, a, ał** I. *namotać pod spód.* L. **2.** *zmotać do pewnego kresu, nieco namotać.* <Pod + Motać>

**Podmotanie, a,** blm., czynność cz. **Podmotać.**

**Podmowa, y,** lm. **y** p. **Podmówienie:** Z podmowy. Nar. Uczyniła to z mojej podmowy. L. Za jego podmową król wojnę tę zaczął. Nar. <Pod + Mowa>

**Podmówca, y,** lm. **y, Podmawiacz** *ten, co podmówił a. co podmawia, namawiacz, podżegacz, poduszczyciel do złego.* L. <Pod + Mówca>

**Podmówić, i, ił,** nied. **Podmawiać I.** *podbudzić namową, podżegnąć do czego złego:* Podmówili szyldwacha. Troc. **2.** kogo na kogo a. przeciw komu = *podbechtać, podszczuć, podburzyć, podjurzyć, podjudzić:* Podmówiono i mieszczan na heretyków a. przeciw heretykom. Sł. wil. **3.** × P. sobie = *przymówić sobie, przemówić ś., posprzeczać ś.:* Podmówili sobie, połajali sobie. Dudz. † **P. ś.** *omylić ś. w mowie, palnąć głupstwo:* Podmawiam ś., omylam ś., chybię rzeczy, *hallucinor.* Mącz. W wielu mówieniu trudno ś. ustrzec, abyś ś. nie podmówił, a nie rzekł tego, czego nie trzeba. L. <Pod + Mówić>

**Podmówienie, a,** blm., czynność cz. **Podmówić.**

† **Podmówienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podmówić ś.**

**Podmrozić, i, ił** *trochę przejąć mrozem, nieco zmrozić, przymrozić; odmrozić:* P. sobie nogi. Sł. wil. <Pod + Mrozić>

**Podmrożenie, a,** blm., czynność cz. **Podmrozić.**

**Podmrukiwać, uje, iwał** p. **Podmruknąć.**

**Podmrukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podmrukiwać.**

**Podmruknąć, nie, nął,** nied. częstot. **Podmrukiwać** *mruknąć pod nosem.* <Pod + Mruknąć>

**Podmruknięcie, a,** blm., czynność cz. **Podmruknąć.**

**Podmuch, u,** lm. **y** *dmuch, dmuchnięcie, dmuchanie ku górze, poddęcie, powiew:* Jedna iskierka podmuchem wyżej nad inne podleciała. L. Upatrzywszy wiatr do podmuchu ognia służący, wieże oblężeńcom spalili. Nar. Skrzepłe lody Akwilon gniecie mroźnym podmuchem. Nar. P. innego powietrza, wiosny, lata (= *zalatywanie*). Przen.: Zbuntowali ś. za podmuchem jakiegoś ambitnego i zuchwałego człowieka. Nar. (= *poduszczeniem, podbechtaniem, pobudką, podmową*). <Po + Dmuch>

**Podmuchać, a, ał** *spędzić pewien czas na dmuchaniu:* Podmuchaj w samowar. <Po + Dmuchać>

**Podmuchanie, a,** blm., czynność cz. **Podmuchać.**

**Podmuchowy** przym. od **Podmuch.** Lek.: Szmer P. p. **Dmuch.**

**Podmulać, a, ał** p. **Podmulić.**

**Podmulanie, a,** blm., czynność cz. **Podmulać.**

**Podmulenie, a,** blm., czynność cz. **Podmulić.**

**Podmulić, i, ił,** nied. **Podmulać I.** *zasuć, zarzucić mułem od spodu, zamulić, zaszlamować od dołu.* **2.** *podmyć, podebrać, podpłókać, podryć, poderwać, podlizać:* Podmulone brzegi. Swad. Rzeka podmula brzegi. Przen.: Przyszłość (czasopismo), mając pieniądze, będzie nas powoli podmulała. Rog. (= *podkopywała*). <Pod + Mulić>

[**Podmurajec, jca,** lm. **jce**] p. **Pomarańcza.** <Z [Pomaraniec] = Pomarańcz>

[**Podmuraniec, ńca,** lm. **ńce**] p. **Pomarańcza.** <Z [Pomaraniec] = Pomarańcz>

**Podmurny, Podmurowy** *pod murem, pod murami miasta znajdujący ś.:* P. plac, podmurze, *pomerium.* Kn. <Pod + Murny>

**Podmurować, uje, ował,** nied. **Podmurowywać I.** *podprowadzić mur jako podstawę, dać mur pod czym:* Piramidy te są cegłą od spodu podmurowane. Star. Każdy sobie winnicę podmurował nakształt miedzy lub granicy. Dyak. **2.** *doprowadzić murowanie do pewnego kresu.* <Pod + Murować>

**Podmurowanie, a, I.** blm., czynność cz. **Podmurować:** Wielkie pożytki podmurowania domów drewnianych. Świt. **2.** lm. **a, Podmurówka** *mur, na którym coś zbudowano, podstawa murowana, fundament murowany:* Domostwa na wysokim podmurowaniu z minami na dach wystawionemi. Koss. Na palach i niezmiernych podmurowaniach stawiali gmachy. L.

**Podmurowy** p. **Podmurny.** Troc. <Pod + Murowy>

**Podmurowywać, uje, ywał** p. **Podmurować.**

**Podmurowywanie, a,** blm., czynność cz. **Podmurowywać.**

**Podmurówka, i,** lm. **i** p. **Podmurowanie:** Na wysokiej podmurówce wznosił ś. drewniany wy-szalencik. Jun. <Od Podmurować>

**Podmurze, a,** lm. **a** *miejsce pod murem, przymurze:* Podmurny plac, P., *pomerium.* Kn. <Pod + *Murze, od Mur>

× **Podmusk, u,** lm. **i** *podmuśnięcie.* **W P.** przys. *gładko:* Gardlina w P. dobrze położona lat trzydzieści potrwa. Haur. <Pod + MUSK>

**Podmuskać, a, ał, Podmusnąć,** nied. **Podmuskiwać** *pomuskać od spodu:* Czuprynę podmuskuje. Klon. *Sublimo,* podmuskuję, przymuskuję. Troc. Miłosną zdjęta gorączką, podmuskuje mu brodę rączką. L. <Pod + Muskać>

**Podmuskanie, a,** blm., czynność cz. **Podmuskać.**

**Podmuskiwać, uje, iwał** p. **Podmuskać.**

**Podmuskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podmuskiwać.**

**Podmusnąć, nie, nął** p. **Podmuskać.** <Pod + Musnąć>

**Podmustrować, uje, ował** *wymustrować do pewnego stopnia, poduczyć mustry.* <Pod + Mustrować>

**Podmustrowanie, a,** blm., czynność cz. **Podmustrować.**

**Podmuśnienie, a,** blm. p. **Podmuśnięcie.**

**Podmuśnięcie, a,** blm., **Podmuśnienie** czynność cz. **Podmusnąć.**

† **Podmycać, a, ał** p. **Podmycić.**

† **Podmycanie, a,** blm., czynność cz. **Podmycać.**

† **Podmycenie, a,** blm., czynność cz. **Podmycić.**

**Podmycić, i, ił,** nied. **Podmycać** p. **Podnająć:** P. urzędnika. <Pod + Mycić>

**Podmycie, a,** blm., czynność cz. **Podmyć:** Ruina zamku przez P. wody. Vol.

**Podmycie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podmyć ś.**

**Podmyć, yje,ył,** nied. **Podmywać I.** *obmyć od spodu:* P. dziecko. Przen.: Ustąpisz z domu i z miłej dziedziny, którą ci Tyber podmywa upłynny. L. *(= oblewa).* **2.** *podmulić, podpłókać, poderwać, podryć, podlizać:* Ot tu bystra rzeka pływa, wysokie podrywając skał brzegi, podmywa. Bardz. Woda, chwiejąc ś. wiatrami, drzewa i młode krzaczki podmywa wałami. Kołak. Na podmytym stoi brzegu. Bardz. Podmyte w morzu skały. Bardz. Rzeka pale podmywa. Troc. **P. ś.** *obmyć ś. od spodu, obmyć sobie tyłek,* (szczeg. o kobiecie) *części rodne.* <Pod + Myć>

**Podmydlenie, a,** blm., czynność cz. **Podmydlić.**

**Podmydlić, i, ił** *namydlić od spodu:* P. brodę. <Pod + Mydlić>

**Podmykać, a, ał** p. **Podemknąć.**

**Podmykanie, a,** blm., czynność cz. **Podmykać.**

**Podmykanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podmykać ś.**

**Podmywać, a, ał i P. ś.** p. **Podmyć.**

**Podmywanie, a,** blm., czynność cz. **Podmywać:** P. palów. Troc.

**Podnabłonkowy** hist. *pod nabłonkiem będący* (subepithelialis). <Pod + Nabłonkowy>

† **Podnaczelny** *będący pod naczelnikiem, podkomendny.* L. <Pod + Naczelny>

**Podnająć, jmie, jął,** nied. † **Podnajmować I.** *odejąć od wynajmującego a. wynająć, ugodzić dla [illegible], który wynajmie; poddzierżawić:* Proponował [illegible] rzenie centralnego komitetu, któryby lektoutwo[illegible]dnajmował miejscowym komitetom. Okol. rów p[illegible], †przenajęć, †przedarować, 2. *przek[illegible]*, †przemycić: Karol, kosztowny[illegible]iątkiem podnająwszy kurfirsztów, [illegible]m przena[illegible] Wacława cesarzem uczynił. Błaż. <Pod + Najęć>

**Podnajem, jmu,** lm. **jmy** p. **Podnajęcie.**

**Podnajemca, y,** lm. **y** *ten, co podnajmuje; sublokator.* <Pod + Najemca>

**Podnajęcie, a,** blm., czynność cz. **Podnająć.**

**Podnajmować, uje, ował** p. **Podnająć.**

**Podnajmowanie, a,** blm., czynność cz. **Podnajmować.**

† **Podnamawiać, a, ał** p. **Podnamówić.**

† **Podnamawianie, a,** blm., czynność cz. **Podnamawiać.**

† **Podnamówić, i, ił,** nied. † **Podnamawiać** *tajemnie namówić, namówić podbudzając, podmówić:* Przyszłaby była zdrada do skutku, by byli na postanowiony ze zdrajcami podnamówionemi czas Krzyżacy przyspieszyli. Błaż. <Pod + Namówić>

† **Podnamówienie, a,** blm., czynność cz. **Podnamówić.**

**Podnapiętkowy** anat *pod napiętkiem będący.* <Pod + Napiętkowy>

† **Podnaprawiać, a, ał** p. **Podnaprawić.**

† **Podnaprawianie, a,** blm., czynność cz. **Podnaprawiać.**

† **Podnaprawić, i, ił,** nied. † **Podnaprawiać** *zwrócić kogoś namową przeciw komu, nasadzić go na kogo:* Podejrzenie było, iż Tatarowie, od Litwy podnaprawieni, Podole pustoszyli. Błaż. Krzyżacy, przez zbrodniarze podnaprawieni, wiele miast w Polsce podpalili. Błaż. Mistrz Władysława kędy indziej obrócił, podnaprawiwszy kursora. Błaż. <Pod + Naprawić>

† **Podnaprawienie, a,** blm., czynność cz. **Podnaprawić.**

**Podnarcie, a,** lm. **a** ryb. *woda miałka, tuż przy lądzie biegnąca, za którą leży naspa piaszczysta, oddzielona od lądu strugą.* Zdr. **Podnartko.** <Pod + *Narcie, od Nart>

**Podnartko, a,** lm. **a** ryb. p. **Podnarcie.**

**Podnaszać, a, ał i P. ś.** p. **Podnosić.**

**Podnaszanie, a,** blm., czynność cz. **Podnaszać.**

**Podnaszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podnaszać ś.**

**Podnereczny, Podnerkowy** anat. *pod nerkami będący* (subrenalis). <Pod + *Nereczny, od Nerka>

**Podnerkowy** p. **Podnereczny.** <Pod + Nerkowy>

**Podnędznieć, eje, ał** *znędznieć do pewnego stopnia, zmizernieć nieco.* <Pod + Nędznieć>

**Podnędznienie, a,** blm., czynność cz. **Podnędznieć.**

**[Podnęta, y, lm. y]** *przynęta, wabik.* <Pod + Nęta>

† **Podniat, u,** lm. **y** p. **Podnieta:** Biada miastu krwi, którego ja wielki P. uczynię. L. *(= pożar).* Nie trzeba podniatu długiego, *non est certamine longo utendum.* Żebr. <Pod + NIAT/NIEĆ/NIET>

† **Podniata, y,** lm. **y** p. **Podnieta:** Podniatę uczyniwszy, zamek spalili. Biel. W. Wybiorą z ofiary na podniatę ognia Pańskiego łój; zapali go kapłan na ołtarzu ku podniecie ognia. Leop. Ogień, gdy nie ma podniaty, prędko gaśnie. Petr. Dał jej szatę za upominek, miłości podniatę. Żebr. Abyś do tego miał podniatę abo pobudkę. Star. Takowe biesiady są jakowe podniaty nierządu. Wuj. Oddajem Bogu z serca skruszonego w tych hymnach obiatę, ostydłym ser-

com polskim nielada podniatę. Groch. Stąd mi większa P. wątpliwości rosła. Pot. (= *pochop*). Były obfite dostatki, wielom często wielka do swawolej P. i łuczywo. Lsz. Nie przystoi temu, kogo pan przy swoim boku ma, takowy ogień niecić, któryby zgodę podżegał, a panu swemu w jego sprawach podniaty kurzawe czynił. Górs. J. Pospólstwo rado plundruje bogatych domy, skąd P. buntów. Petr. <Pod + NIAT/NIEĆ/NIET>

× **Podniebia, i,** blm. p. **Podniebie.**

**Podniebie, a,** lm. **a,** × **Podniebienie l. a. [Podniebiesie]** *miejsce, przestrzeń pod gołym niebem, otwarte powietrze:* Spał na podniebiu. Włod. Skrzydłami pląszą po podniebiu ptacy. Klon. Skowronki lecą w podniebia słoneczne. Dyg. Przen.: *ziemia, świat:* W pierwospy, kiedy na podniebiu wszelka dusza żywa słodko spoczywa. Nar. Przen.: Stosuję tę uwagę do najpierwszych i najznakomitszych gwiazd naszego literackiego podniebia. Chm. **2.** *sklepienie, strop, sufit:* Spójrzmy na P. opisanej już kopuły. Tam jedna lampa na podniebiu sali i w dzień i w nocy ś. pali. Mick. **3.** *baldachim:* P., pokrycie ozdobne, które ś. zawiesza nad tronem, ołtarzem i t. p. Podcz. Zdr. **[Podniebko]. 4.** [P.] = a) *spodnia strona daszku rozpiętego nad czym:* Ozdobą izby jest łóżko z „podniebiem," którego firanki są zwykle o kwiecistych deseniach, czasami białe. b) p. **Podniebienie. 5.** × P. a. × **Podniebia** *klimat, stan powietrza.* Sł. wil. < Pod + *Niebie, od Niebo>

**Podniebienie, a,** lm. **a l.** anat.: = a) P. twarde a. **[Podniebie]** = *kostne sklepienie tworzące wierzch jamy ustnej* (palatum durum). b) P. miękkie = *przegub błony śluzowej zwieszający ś. od tyłu podniebienia twardego, oddzielający niezupełnie jamę ustną od gardzieli* (velum palatinum). **2.** × P. p. **Podniebie:** P., wewnętrzna wklęsła strona sklepienia. Podcz. Cóż piękniejszego nad to P., którym Bóg swe stworzenie nakrył? Susz. Na stany wysokie kościoła, jakoby nad P. wysokie wysadzeni. Hrb. Zasklepił dom tramami i podniebieniem cedrowym. Bud. W Egipcie, że deszczów niemasz, to tam domy bywają bez wierzchów i podniebienia. Haur. Pokoiki, jeden na słupach marmurowych wystawiony wierzch swój mając abo P. Star. Słupy pałacu uczynili srebrne, P. jego szarłowate. Bud. Wzbudzisz ściany marmurowe, filary diasprowe, zawiesisz podniebienia z indyjskiego kamienia. Susz. Kość słoniowa swym glansem wygładza przedsienie i lustrowne tło sali: strop i P. barczą twarde murłaty. Kniaź. P. kościoła. Troc. P. kościelne. Rast. P. (nadmiotek) nad łóżkiem. Troc. P. w piecu. **3.** † P. *piętro:* Troje P. B. Sz. Na swirzchniem podniebieniu swego domu. B. Sz. (na wyższym piętrze). Leop. **4.** mech.: P. paleniska = *strop paleniska u parowozu.* <Od *Podniebić, z Pod + Niebo>

× **Podniebienio - gardłowy** anat. *wspólny gardłu i podniebieniu:* Mięsień P., mięsień gardłowo-podniebienny, × muskuł podniebieniowy gardzieli, mięsień połyko-podniebienny, × zwieracz paszczy tylny (musculus pharyngopalatinus). < Od Podniebienie + Gardłowy>

**!Podniebieniowy** p. **l. Podniebienny. 2.** anat.: × Otwór kliniasto - P. p. **Kliniasto-podniebieniowy.**

**[Podniebko, a,** lm. **a]** p. **Podniebie:** Podniebka wołowe u rzeźnika = podniebienie. Mag. <Od Podniebie>

**Podniebienność, i,** blm. rz. od **Podniebienny:** P. spółgłoski *p'* wyrażamy literą *i* obok *p*, czyli *p'* oznaczamy przez *pi.*

**Podniebienny, !Podniebieniowy l.** przym. od **Podniebienie:** Nerwy podniebienne. **2.** anat.: = a) × Otwót kliniasto-P. = *dziura klinopodniebienna jamy nosowej* (foramen spheno - palatinum). b) † Kość podniebienna p. **Klinowy.** c) p. **Kliniasto-skrzydlasto - czeluściowy. 3.** gram.: Spółgłoski podniebienne = *wymawiane miękko, pieszczenie, przy udziale języka podniesionego do podniebienia, jak p', b', ć, dź, ń, ś...* <Od Podniebienie>

**[Podniebiesie, a,** blm.] p. **Podniebie.** <Pod + *Niebiesie, od Niebiosa>

**Podniebieski** p. **Podniebny.** < Pod + Niebieski>

**Podniebieszczenie, a,** blm., czynność cz. **Podniebieszczyć.**

**Podniebieszczyć, y, ył** *nadać kolor blado-niebieski, zabarwić na niebiesko do pewnego stopnia.*

**Podniebny, Podniebieski,** × **Podniebowy l.** *będący pod niebem; zostający pod gołym niebem:* Wszystkie rzeczy niebieskie i podniebne pięknym porządkiem idą. Mor. A. Bóg nietylko światu panuje podniebnemu, ale i gwiazdom niebieskim. Pot. Jowisz Apollina z nieba wypędził na podniebną ziemię. Troc. P., na podniebiu będący, napodworny, nadworny, *subdialis.* Kn. Jak strumienie podziemne, jak gwiazdy podniebne. Mick. **2.** przen. *niebotyczny, wyniosły:* Od puszcz libijskich latał do Alpów podniebnych. Mick. Przen.: *szczytny, górnolotny, wzniosły, podniosły:* Laura i Beatrycze nie śpiewały same pieśni podniebnych, ale wlały je w piersi i usta swych wybrańców. Orzesz. <Pod + Niebny>

× **Podniebowy** p. **Podniebny:** Chmura podniebowa. Garcz. <Pod + Niebowy>

**Podniecacz, a** lm. **e,** † **Podnietca** *ten, co podnieca:* I to prawda, na co tobie to! rzekł ów odważny P. Korz. <Od Podniecać>

**Podniecać, a, ał** p. **Podniecić.**

**Podniecająco** przys. *w sposób podniecający:* Wypadek ten podziałał na nich P.

**Podniecanie, a,** blm., czynność cz. **Podniecać.**

**Podniecenie, a,** lm. **a l.** czynność cz. **Podniecić:** Bez żadnych sztucznych podnieceń i przynaglań. Kasz. Ku podnieceniu ogniowemu. B. Sz. **2.** *stan człowieka podnieconego, ekscytacja:* Zrobił to w stanie podniecenia.

**Podniecenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podniecić ś.**

† **Podniecić, i, ił,** nied. **Podniecać l.** *podpalić, podsycić, rozpalić, wzniecić:* Kościół ogniem podniecili, że zgorzał. Skar. Podnieć drwa. Troc. Nie podniecicie ognia we wszech przebytczech waszych przez dzień sobotni. B. Sz. **2.** *pobudzić, zapalić, zagrzać, rozgrzać, podrażnić, podburzyć, wzburzyć, podżegnąć, poduszczyć, podszczuć, podkusić, podbuntować:* Podniecali popi bunt nieunitów Rusinów. Ust. Podniecać zapały miłości. Podniecił mieszkańców do buntu. Troc. P. gniew. Zewsząd go targają, zewsząd szczypią, a żałość śmiechem podniecają. Kochan. (Czart) te szemrania w nieświadomych podnieca. Skar. Odmiana ś. w ich sercu stała, a nieżyczliwi i w grzechach leżący, nienawiść podniecając, nam uwłoczą. Skar. Podniecać do twórczości poetyckiej. Chciwość żądze podnieca. Kras. Kto go podniecił? gdzie ów wajdelota? Mick. Pragnienie pokazania swej siły podniecało go i utrzymywało.

Krasz. W twoim zamku podnieca zdrady i pożary. Słow. Podniecona winem ochota. Troc. Senne, znudzone ogary podniecał co chwila pieszczotliwemi dźwiękami, cieszył pogwizdywaniem. Żer. **3.** lek.: Leki podniecające (= medicamenta excitantia s. stimulantia). **P. ś.** Podnieci ś. gniew. B. Sz. < Pod + Niecić >

**Podniecony I.** im. od **Podniecić. 2.** *znajdujący s. w stanie podniecenia.* Stan P.

**Podniemczeć, eje, ał** *zniemczeć do pewnego stopnia:* Jął opowiadać, jak potym, podniemczawszy, do Wiednia ś. dostał. Krasz. < Pod + Niemczeć >

**Podniemczenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Podniemczeć. 2.** czynność cz. **Podniemczyć.**

**Podniemczyć, y,ył** *zniemczyć do pewnego stopnia.* < Pod + Niemczyć >

**Podnieprzanin, a,** lm. **anie** *mieszkaniec Podnieprza:* W pięćdziesięciu dziesiątkach, pod osobnym atamanem każdy, najwięcej Podnieprzan, wśród których najliczniejsi względnie Czerkasowie. Jabł. < Od Podnieprze >

**Podnieprze, a,** blm. *okolica leżąca nad Dnieprem:* Po długich naradach postanowiono wysłać poselstwo na P. Rol. **2.** *porzecze Dniepru, system wodny Dniepru.* Pol. < Po + *Dnieprze, od Dniepr >

**Podniesienie, a,** × **Podnios I.** lm. **a** czynność cz. **Podnieść:** Tak otył, że mu P. czego z ziemie prawie jest niepodobne. Troc. Podniesieniem ramion mi odpowiedział. Kras. Podniesieniem palców przysięgę wykonali. Stryjk. W romantyzmie więcej popłacało P. ducha w sfery szlachetnych ideałów. Nr. Modlitwa jest podniesieniem myśli i serca do Boga. Wor. P. serca. Troc. P. głosu. Troc. Otwiera marszałek sesję od podniesienia niektórych projektów oczekujących decyzji. L. P. wojny. Troc. P. Krzyża świętego. Troc. (= *podwyższenie*). Posłali do papieża, prosząc o P. kości świętego męczennika. Biel. M. Następstwo podniesień = *kolej i następstwo wstrząśnień skorupy ziemi, które jej utworom dały początek.* Łab. P. do potęgi. **2.** lm. **a** = a) P. (hostji) *część mszy św.:* W czasie podniesienia dzwonią. Przyszedł do kościoła przed podniesieniem, po podniesieniu. b) *wyniosłość, wzniesienie, miejsce wyższe, wzgórek:* Przemawiając, stał na podniesieniu. Co to za okrutną budowlę widać tam na podniesieniu? Sienk. Ujrzeli na podniesieniu wspaniałą rezydencję, świeżo przez księcia wzniesioną. Sienk.

**Podniesienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podnieść ś.**

**Podniestrzanin, a,** lm. **anie** *mieszkaniec Podniestrza:* Kozacy z Podniestrzanami. Tw.

**Podniestrze, a** blm. *okolica nad Dniestrem położona:* Rotmistrze wzdłuż Podniestrza i Dzikich Pól pełniący graniczną służbę. Rol. < Po + *Dniestrze, od Dniestr >

**Podnieść, esie, ósł,** nied. **Podnosić, Podnaszać, [Podniosować] I.** *podjąć to, co upadło, co opuszczono:* P. co z ziemi. Troc. P. ciężar. Podniósł go do nóg swoich przypadłego. Troc. Tak chory, że go P. trzeba. Troc. Oko w pończosze P. Mag. (= *podchwycić, złapać, nabrać*). P. uszy, kołnierz = *postawić.* Gdzie ś. kolwiek obrócisz, a uszy swe podniesiesz, tam usłyszysz, że zginiemy. Orzech. Przen.: P. sumę, kapitał złożony gdzie = *wybrać, wycofać, odebrać:* Przen.: P. kogo z upadku, z nędzy = *podźwignąć, wyratować, wyprowadzić; postawić na nogi.* P. kogo z upadku moralnego. Potrzebnych ratować, upadłych podnosić. Petr. Nędznego podnosić, to jest, wspomóc, pocieszyć. Mącz. (= *pokrzepić, dodać mu otuchy*). P. kogo na duchu. Pomyśl pan sobie, ile przez to dusz nakarmiłeś, podniosłeś, wzmocniłeś! Bał. **2.** do góry = *wznieść, unieść, podjąć; podgiąć, podkasać; wynieść, wywyższyć, podwyższyć:* Podnoszę co i spuszczam, spuszczam i podnoszę, jak stąpor, żóraw studzienny, tłuk moździerzowy, wiadro wodę czerpając. Kn. Gdy wielki dzwon u kościoła P. miano, pierwej go papież przeżegnał. Skar. Na słowo komenderującego: podnieście broń! przy trzecim bączku za broń ś. chwyta, a podnosi ś. szybko do góry. Kaw. Nar. Gdy ś. obłok podnaszał od przybytku, ruszali ś. Izraelitowie z miejsca. B. B. Łodyga podnosząca ś., *ascendens*, na ziemi leży, wierzchołkiem w górę obrócona. Jund. Skrzynia z podniesionym wiekiem. Sz. (= *wypukłym*). Żagle P., do góry wyciągnąć. L. Chciwy kupiec na morze żagle swe podnosi. Kołak. Podniósszy żagle, wiatrem sporym jechaliśmy. Warg. (= *odpłynęliśmy, puściliśmy ś. na morze, odbiliśmy od brzegu*). Chorągwie mniejsze zamki z jednostajnej zgody podnosiły ze wszystkim brzegiem martwej wody. P. Koch. Podnosiłem oczy moje na góry, skąd mi przyjdzie pomoc. Wuj. Na ulgę męce oczy podnosił do nieba. Jabł. Podniósszy oczy swoje, nikogo nie widzieli, jedno samego Jezusa. Leop. Brwi, oczy spuszcza i ku niebu podnosi. Troc. Nadyma ś. i brwi i oczu swoich wzgórę podnosi. Wer. P. kurtynę, kotarę, zasłonę (= *odsłonić*). Podniosła w niebo źrenice. Mick. P. nogę, ogon, suknię (= *zadrzeć*). Przen.: P. ogon, piętę = *zbutnieć, zhardzieć.* Nędznik musi leżeć wszędzie potłoczony, a ci, co im świat służy, podnieśli ogony. Rej. P. piętę, rogi nastawić. Smotr. Człowiek ten przeciwko mnie, miasto wdzięczności, podniesie piętę i hardzie powstanie. Odym. Podniósł rękę wzgórę. Troc. (= *wyciągnął*). P. ręce ku niebu. Koss. Przen.: P. rękę na kogo = *zamierzyć ś., targnąć ś., porwać ś., ściągnąć rękę na niego:* Gdy przeważny Tezeus, pragnąc ręki P. na srogi dziw... Kochan. Syn Klotarjuszów na ojca rękę i miecz podniósł. Skar. P. głowę (= *zadrzeć głowy, dźwignąć głowę*). Podnieście wzgórę i podźwignijcie głowy nasze. Sekl. Nie będzie śmiał twarzy P., zwyciężony twemi dobrodziejstwami. Górn. Przen.: P. głowę, szyję = *oprzeć ś., wybić ś. z pod czego, otrząsnąć ś. z czego (z pod jarzma), powstać, przyjść do siebie, wziąć górę:* Już głowy nikt P. nie mógł z żadnej strony. Leszcz. Pompejanie w Hiszpanji głowę podnosili. Lel. Nie mogą głowy P. pod turecką ręką, którą są zhołdowani, jak piekielną męką. Paszk. Ubogi głowę podniesie nad pany. Bardz. Bałwochwalstwo, które zawsze głowę podnosiło, poniżył. Skar. Choć wszystko zniszczy i w jeden kąt zbije, kto mu ś. oprze, kto podniesie szyję? Chr. Człowiek podniósł swą głowę nad twory ziemskie. Karp. Tak rozmyślając, smutne pochylili głowy, ale je wnet podnieśli. Mick. Męże podnieśli czoła. Krasiń. Pootwierano drzwi, podniesiono pieczęcie. Krasz. (= *podważono, oderwano*). [Podnosił kielicha]. Aż mię podnosi (z oburzenia, z niecierpliwości) = *nie mogę wysiedzieć, siedzę jak na szpilkach, jak na rozżarzonych węglach; aż mię mrowie, ciarki przechodzą* (= *korci mię, aby ś. zerwać*), *nie wytrzymam dłużej.* Przen.: To powodzenie go bardzo podnosi. Troc. (= *nadyma, wzbija w dumę, napusza go*). P. konia = *ściąg-*

*nąć, aby stanął dęba, wspiąć:* W skoku z długim rozpędem trzeba konia wcześniej podnosić. Weys. Arabskie konie nigdy nie nauczą ś. skakać; P. je, czy nie P., wszystko jedno. Weys. Przen.: P. ducha, umysł, myśl i serce ku niebu. Serce na skrzydłach rozmyślania nabożnego w niebo podnosił. Skar. Serce uzacnić, umysł P. Lel. **3.** *podwyższyć, powiększyć, zwiększyć; posunąć, zaawansować, wynieść, wywyższyć; spotęgować, wzmóc:* Intratę dóbr P. Przędz. P. komu pensję, komorne. Podnieść poziom oświaty. Podnieść zdolność podatkową kraju. Podnieść swoje wymagania. Podnieść dochody z domu. Cenę podnosić, podwyższać. Kn. P. wyżej cenę, monetę. Troc. P. wydajność ziemi. P. kogo na urząd. Troc. Roku 1392 Witołd był na stolicę wielkiego księstwa litewskiego podniesiony. Stryjk. W prawie nowego zakonu związek małżeński podniesiony do godności sakramentu. Kras. A. Katowice, osada, nowo podniesiona do godności miasta. Malin. Przychylne cudzoziemczyźnie panowanie Ludwika podniosło Grzymalitów do najwyższego szczebla potęgi. Szaj. Kto dom swój wysoko podnosi, szuka obalenia. Wuj. P. sławę narodu. Głos P., odezwać ś. głośno, z natężeniem głosu. L. *(= natężyć).* Dziesięciu trędowatych zabieżało Jezusowi, i podnieśli głos swój do niego. Sekl. Podnoszących głosy i ręce pod oknem ubogich kazał odegnać. Koss. Ach dla Boga, nie podnoś głosu; gdyby nas usłyszano... L. *(= nie krzycz).* Dopieroż, słuchaj, kiedy głos podnasza, gdy stare pieśni zapałem odżyją. Syrok. P. głos w zgromadzeniu, na posiedzeniu = *zabrać; odezwać ś.* P. hałas, krzyk = *wszcząć.* P. okrzyk = *wznieść, wydać.* Msza śpiewana jest podniesioną i rozciąglejszą deklamacją. Korz. Zaczął przemawiać podniesionym głosem *(= donośnym).* Podnosić ton, wyżej go natężać, nastrajać. L. Nie jest to pierwszy ton, który ona podnosi i spuszcza. L. P. wrażenie, urok, piękność czego. Delikatność cery podniesiona różem i bielidłem. Sienk. † P. relikwje = *wznieść do góry i pokazać je ludowi po raz pierwszy; kanonizować:* Roku 1254 podniesione są kości św. Stanisława i omyte w winie, i rozdane do niektórych kościołów w świętości. Biel. M. Posłali do papieża, prosząc o podniesienie kości św. męczennika. Biel. M. Grzegorz IX Elżbietę, węgierską królewnę, za świętą podniósł. Biel. M. Jan XXIII podniósł w relikwje Tomasza Akwinata. Biel. M. Podniesienie Krzyża św. *(= podwyższenie) (= i święto katolickie tej nazwy).* Podniesienie hostji poświęconej, część mszy. L. P. kogo, co = *wynieść, wychwalić, wysławić:* Podnosić kogo pod niebiosa. Kto daje, nie ma podnosić a. wyliczać dobrodziejstw, a ten, co bierze, ma większe je czynić, niż były. Górn. *(= chełpić ś. niemi, wymawiać je).* Gallus sprawiedliwość Bolesława Wielkiego podnosi. Lel. **4.** † P., [P.] *podszedszy przynieść, podejść niosąc, podać; złożyć w ofierze, ofiarować:* Kmoterską powinność mieli, bo jeden drugiemu syna do chrztu podniósł. Skar. Syna mu ze chrztu podniósł. Skar. *(= trzymał).* Łopatkę prawą dacie ofiarnikowi na podnoszenie z ofiar waszych dziękowanych. Bud. *(= ofiarowanie).* [Grzeczność wymaga, aby, jeśli czepiny odbyły ś. we dworze u dziedzica, czepek, ofiarowany jej przez panią domu, przyjęła panna młoda na głowę, mimo innych czepków, tym bardziej, gdy pani sama podnosi go jeszcze za pomocą kilku reńskich pod czepek podłożonych]. Te do boskiego majestatu podnoszę wota, prośby. Troc. **5.** P. projekt, kwestję na zgromadzeniu, × P. sprawę do sądu a. przed sądem = *wnieść, poruszyć, postawić, wprowadzić, wystąpić z niemi, przedłożyć, zaproponować; wznowić je.* Podnosić coś w rozmowie. Rzew. P. czyją zasługę = *zaznaczyć, stwierdzić, wyprowadzić na jaw.* Podniesiono z uznaniem ten jego czyn obywatelski. **6.** *wszcząć, wywołać, rozpocząć:* P. wojnę, bunt, rokosz na króla, przeciw senatorom. Troc. Wojnę P., rozpocząć, wydać wojnę. L. Wandalowie wojnę przeciw Chmielnickiemu podnosili. Birk. Młodością rządzony, wojnę podniósł. Skar. Konając, synom rozkazał, aby na Krzyżaki wojnę podnosić, póki mogąc, ociągali ś. Błaż. Wiodą pana do tego, aby podniósł wojnę przeciw nieprzyjacielowi temu, i takiemu, z którym było lepiej w pokoju mieszkać. Górs. J. Zakon, i wstydem i gniewem zagrzany, krzyżową wojnę podniósł na pogany. Mick. † Prawo P. przeciwko komu. P. cheł. *(= wdrożyć przeciw komu sprawę sądową, wytoczyć mu proces, zapozwać go do sądu).* × P. konkurs = *podać ś. za bankruta, żądając licytacji.* Długów narobiwszy, konkurs podnoszą. L. P. gniew, oburzenie na siebie = *ściągnąć, sprowadzić, wzbudzić, wywołać.* Te-ć nas mędrostki o to przyprawują, iż Pański gniew na ś. podnosimy, gdyż On zawsze obiecował pohańbiać te mędrostki ludzkie. Rej. **7.** † P. prawo = *uchylić, odwołać, unieważnić, cofnąć, znieść:* Bóg sam ma wolność prawa swoje, które sam stanowi, podnosić i onym ubliżyć. Skar. Chrystus prawo postanowił, którego żaden pan na świecie P. nie może. Skar. † P. pokój = *zburzyć, zakłócić:* Burzyciele pokój podnosili na ziemi. Rej. **8.** [Żona męża odesła, bo nie umiał rzemiesła, ani orać, ni kosić, ani żonki podnosić]. Gwar. **9.** [P. zabudowanie] *postawić na nim krokwie:* U tego sąsiada podnoszą stodołę. **10.** anat.: Mięsień podnoszący ramię p. **Naramienny.** Mięsień podnoszący kąt łopatki i † Muskuł podnoszący a. utrzymujący jądra p. **Dźwigacz.** † Myszka podnosząca p. **Naprężacz.** Mięsień gardziel podnoszący p. **Błonistogardłowy.** **11.** gorz.: P. piwo = *wytłoczyć je za pomocą ciśnienia powietrza z piwnic i lodowni do rozlewni.* **12.** gór.: Stożki podniesione = *pagórki skutkiem podniesienia powstałe, jakiemi są bazaltowe.* Łab. **13.** mat. P. do potęgi (p. Potęga). **P. ś. 1.** *wstać z siedzenia, z miejsca, na którym ś. leżało, powstać, dźwignąć ś. z czego; unieść ś., wspiąć ś.:* Podniósł ś. z stołka, z ziemi. Troc. Podnieś ś. trochę, niech ławkę zetrę. Podnieś ś., to ci poprawię poduszki *(= unieś, podnieś głowę, usiądź).* P. ś. na palcach, na tylnych łapach. Musi być zdrowszy, bo ś. już podnosi potrosze. P. ś. z choroby, z upadku = *podźwignąć ś., wyjść, stanąć na nogi, poprawić ś.* Potomek szlachcica czasem podupadnie, a podupadłego magnata potomek znowu ś. podniesie. Rzew. Prawda, żeśmy ś. prędko podnieśli, boję ś. tylko, żebyśmy jeszcze prędzej nie upadli. L. Przen.: *powstać, zerwać ś., zbuntować ś., porwać ś., ruszyć ś.:* Jak jeden człowiek podnieśli ś. kresowi junacy. Rol. Przen.: Wojna stąd ś. podniosła. Troc. *(= wybuchła, wynikła, wszczęła ś.).* **2.** *wstać, stanąć, wyprostować ś., wyprężyć ś., najeżyć ś.:* Włosy na głowie podniosły mi ś. ze strachu. Członek mu ś. podniósł. Przygięta sprężyna, potłuczone zboże podnosi ś. napowrót. Kłosy najbardziej ś. podnoszące są najpróżniejsze. L. **3.** *pójść w górę, wznieść ś., wzbić ś., wzdąć ś., powstać, wspiąć ś., wzlecieć, unieść ś., wzrosnąć, wybujać:* Podniosła ś. cena, złota moneta. Troc. Towar podniósł ś. w cenie *(= poskoczył, podskoczył).* Kurs papierów podniósł ś. Barometr, ptak, ba-

lon podniósł ś. Obłok, dym podniósł ś. wyżej. Mgła biała otula ługi, moczary, podnasza ś. lekkuchno ku górom lesistym. Dyg. Ciasto podnosi ś. (=*rośnie, narasta, rusza ś.*). Trawa, ruń podnosi ś. (posp. *pcha ś. do góry*). Podnosili ś. zwolna na wyniosłość. Reym. (= *dźwigali ś., wspinali ś., pięli ś., wznosili ś.*). Przen. *wznieść ś., dojść, sięgnąć do pewnej wysokości, sterczeć, strzelić ku górze:* Podnosi ś. góra pod same obłoki. L. Jedno wysokie drzewo nikogo nie zadziwia, kiedy cały las do tejże podniósł ś. wysokości. Pilch. Morze tak ś. nizko zniża, jak ś. ziemia wysoko podnosi. Łęcz. Przen.: *wzmóc ś., spotęgować ś., zakwitnąć, rozkwitnąć, wzrosnąć; uszlachetnić ś., zyskać na wartości moralnej:* W Austrji zaczynają nauki P. ś., autorowie ś. pomnażają i oświecenie rozpościera ś. Świt. Ten język ś. podniósł. Troc. (= *rozwinął ś., wzbogacił ś.*). Serce i dusza ś. podniosła. Troc. Przen.: Podnosić ś. = *podwyższać ś., wywyższać ś., wynosić ś., wzrosnąć; napuszyć ś., nadąć ś., zbutnieć, zdumnieć, zhardzieć:* Zasługami swemi na ten urząd ś. podniósł. Troc. Podnoszą ś. czym, abo z czego, abo podnosi mię co = nadyma. L. Opanowaniem Nowgorodu Iwan podniesiony na wszystkie księstwa ruskie myśl swą zasadził. Stryjk. Ci, którzy pychą i dumą nad innych ś. podnaszają i nadymają, najmniej mają rozumu. L. Rusacy, podniosszy ś. w pychę z tego zwycięstwa, wyjeżdżali do Polski. Biel. M. Łacniej nieszczęście skromno znosić, niż ś. w szczęściu nie podnosić. Kn. Kto wyżej nad stan swój podnosi ś., ten daleko ś. niżej wydaje rozsądnym ludziom. L. Miał otuchę, z której ś. na wielką nadzieję podniósł. Skar. (= *uniósł ś. nadzieją, dał ś. jej porwać*). Podnosi ś. tym. Troc. Nie podnoś ś. z tego. Troc. 4. piw.: Piwo podniosło ś. = *zmętniało wskutek podniesienia ś. drożdży.* <Pod + Nieść>

**Podnieta, y,** lm. **y,** †**Podniata,** †**Podniat l.** †P. *podniecenie, wzniecenie:* Wybiorą z ofiary na podniatę ognia Pańskiego łój; zapali go kapłan na ołtarzu ku podniecie ognia. Leop. **2.** *to, co służy do podniecenia ognia, podpałka:* P., czym ś. ogień podnieca, utrzymuje, żagiew, rzeczy paleniu służące, każda rzecz, co służy do rozniecenia ognia. Włod. P., podsyta ogniowa, podżoga, podżega. L. Kto słonecznej pochodni podniety dodaje, że tak jasnym płomieniem pałać nie przestaje. Zim. **3.** przen. *ponęta, pobudka, bodziec, zachęta, pokusa, podmowa, poduszczenie:* Marja nie miała żadnej w sobie podniety, ludziom ułomnym zwyczajnej. Bals. Podnietą pracy być powinna żądza szlachetna i uczciwa, wam samym i społeczności pożyteczna. Śniad. Podniety zaślepiającej nas pasji. Śniad. Upominamy przecież czytelnika, by pracę naszę jedynie za potrawę dla umysłu swojego i za podnietę do własnej pracy uważał. Tren. Patrzcie, jak za tą nagłą do kłótni podnietą tłoczy ś. do drzwi ciżba. Mick. **4.** fizj. i w psychologji, *wszystko, co wywołuje czynność narządu lub ustroju, bodziec* (stimulus, incitamentum). <Pod + NIAT / NIEĆ / NIET>

†**Podnietca, y,** lm. **y** p. **Podniecacz:** Car, ludu pobudka i P. złości, obiega wojsko, żeby znikąd zawziętości nie ginęły. Bardz. <Od Podniecić>

×**Podnietoruchowy** fizj. *podniecający do ruchu, odruchowy:* Nerwy podnietoruchowe (nervi excitomotorii). <Podnieta + Ruchowy>

×**Podnios, u,** blm. p. **Podniesienie:** Zguba lub ocalenie młodzieży, P. lub upad nauk o jednę tylko przedzielone są linją. Cz. <Pod + NIOS/NOS>

**Podniosłość, i,** blm. rz. od **Podniosły:** Miejsce jest siedmiogórne, gdzie z swą podniosłością Rzym leży. L. (=*podniesieniem, wyniosłością*).

**Podniosły l.** *dość wysoki, wyniosły, wzniesiony:* Jeżeli świerzopy wielkie będą, podniosłego stadnika potrzebują, ale podniosłego w ciele, nie wysokiego w nogach. Dor. Brwi podniosłe. Troc. (=*podniesione*). Grunt P. Ściany ich niepodniosłe, ale dachy zato śpiczaste. Krasz. **2.** przen. *wyniosły, wzniosły, majestatyczny, imponujący; dumny, zarozumiały, pompatyczny, protekcjonalny:* P. umysł, pyszny, dumny. Troc. Podniosła scena. Mowa ta wywarła podniosłe wrażenie. Nastrój P. Rzeczy pisane na ton podniosło-bohaterski. Spas. Dumna pani wypowiedziała to podniosłym tonem. <Od Podnieść>

[**Podniosować, uje, ował** i **P. ś.**] p. **Podnieść.**

[**Podniosowanie, a,** blm.] czynność cz. **Podniosować.**

[**Podniosowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podniosować ś.**

**Podniośle** przys. od **Podniosły.**

**Podniszczeć, eje, ał** *zniszczeć do pewnego stopnia, zniszczeć nieco.* <Pod + Niszczeć>

**Podniszczenie, a,** blm. **l.** czynność cz. **Podniszczeć. 2.** czynność cz. **Podniszczyć.**

**Podniszczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podniszczyć ś.**

**Podniszczyć, y, ył** *zniszczyć do pewnego stopnia, przyniszczyć, nadniszczyć:* Obaj mają potulne fizjognomje i podniszczone odzienie. Prus. (=*podszarzane*). P. obuwie (=*zdyzelować nieco*). P. książkę. P. zdrowie (=*zrujnować, zmarnować w części, nadwątlić*). Budowla, uroda podniszczona (=*nadszarpnięta zębem czasu*). P. ś. *zniszczyć ś. do pewnego stopnia, podniszczeć, przyniszczyć ś., nadniszczyć ś.:* W ciągu trzytygodniowej wyprawy wojsko znacznie ś. podniszczyło. Moracz. < Pod + Niszczyć>

**Podnitować, uje, ował** *przynitować, zanitować, znitować pod spodem.* <Pod + Nitować>

**Podnitowanie, a,** blm., czynność cz. **Podnitować.**

†**Podno,** [**Podno**] p. **Podobno:** Już mu P. przydzie tak z tym moim listem odjachać. Prywata to tam P. Żółk. <Z Podobno>

**Podnocować, uje, ował,** nied. **Podnocowywać** *zanocować, przespać ś., przenocować byle jak:* Muszę P. Krasz. Tu podnocujem. Jeż. Jechali ledwie przystając i podnocowując, pasąc mało i krótko konie i psy. Krasz. Radziliśmy nad tym, czyby nie P. trochę. Pol. <Pod + Nocować>

**Podnocowanie, a,** blm., czynność cz. **Podnocować.**

**Podnocowywać, uje, ywał** p. **Podnocować.**

**Podnocowywanie, a,** blm., czynność cz. **Podnocowywać.**

[**Podnoga, i,** lm. **i**] p. **Podłoga.** <Z Podłoga, przez sld. do Pod + Noga>

**Podnormalna, ej,** lm. **e** mat.: P. linji krzywej płaskiej = *długość odcinka osi odciętych, zawartą pomiędzy spodkiem normalnej a spodkiem rzędnej w danym punkcie do linji krzywej poprowadzonych.* <Pod + Normalna, od Normalny>

**Podnosek, ska,** lm. **ski l.** × P. *część twarzy pod nosem:* Z obu stron podnoska miał po piętnaście

jasnych i twardych, jakby nasadzonych, włosów. Krasz. **2.** [P., **Podmiotek**] *podzelowanie na przedniej części podeszwy.* **3. a. Podnoska** myśl. *przedmiot rzucany młodemu wyżłowi przy nauce aportowania.* <Pod + Nosek>

**Podnosiciel, a,** lm. **e** *ten, co podnosi.* Anat. *mięsień podnoszący* (levator): Podnosiciele żeber. P. kąta łopatki. <Od Podnosić>

**Podnosić, i, ił** i **P. ś.** p. **Podnieść.** <Pod + Nosić>

**Podnosie, a,** lm. **a** antr. na czaszce, *miejsce pod samym środkiem nosa.* <Pod + *Nosie, od Nos>

**Podnoska, i,** lm. **i** myśl. p. **Podnosek.** <Pod + NIOS/NOS>

**Podnosza, y,** lm. **e** bud. *sztuka drzewa leżąca wpodłuż na stolcu, na której ś. krokwie wspierają* <Pod + NIOS/NOS>

**Podnoszenie, a,** blm., czynność cz. **Podnosić:** Narzędzie do wklęsłej czaszki podnoszenia. Czer. P. do potęgi *(= potęgowanie).* Roku 1392 Witołd był na stolicę W. Księstwa Litewskiego podniesiony, a zachowując stare obyczaje podnoszenia wielkich księdzów, był w czapkę ubrany; tamże mu miecz i laskę i pieczęć oddano. Stryjk. Obieranie i P. wielkiego księcia litewskiego, chcemy, aby ustało, żeby i znak żaden nie był tego podnoszenia a. inauguracji. Hrb. Łopatkę prawą dacie ofiarnikowi na P. z ofiar waszych dziękowanych. Bud. **2.** hut.: P. dula, grąpia, początek właściwego fryszowania, gdy w ognisku stopiona surowizna zaczyna tężeć. Łab.

**Podnoszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podnosić ś.:** P. ś. i spuszczanie czyli opadanie tłoka.

**Podnoszony I.** im. od **Podnosić. 2.** *który ś. podnosi, podnoszący ś., który można podnosić:* Klapy pompowe podnoszone. **3.** (o odzieniu) *noszeniem nieco zużyty, używany, wytarty, podszarzany.*

**Podnośnik, a,** lm. **i, Dźwigarka, Dźwigownica, Elewator, Paternoster, Różaniec, Narja** *przyrząd do podnoszenia ciężarów; winda, lewar:* Podnośniki ręczne, hidrauliczne, elektryczne. <Od Podnosić>

**Podnotować, uje, ował** *zanotować u spodu, podpisać notatkę.* <Pod + Notować>

**Podnotowanie, a,** blm., czynność cz. **Podnotować.**

**[Podnożaje, a,** lm. **a]** *stopa przy kołowrotku lub warsztacie, na której opiera ś. noga przy poruszeniu.* <Pod + *Nożaje, od Noga>

**Podnoże, a,** lm. **a** p. **Podnóże:** Święta Temido, i tyś boską szalę dała mu w ręce, stawszy ś. podnożem. Kniaź. Duchu, światło Boże! gołąbko Syjonu! dziś chrześcijański świat, ziemne P. Twojego tronu, widomą oświeć postacią. Mick. <Pod + *Noże, od Noga>

**Podnożek, żka,** lm. **żki** p. **Podnóżek:** Panie, taki porządek, jaki w niebie znamy, uczyń na tym podnożku, na którym mieszkamy. K. G. Ja twe nieprzyjacioły złupione ze zbroi, jako inszy P., dam pod nogi twoje. P. Koch. Podnożki tkacze na przemiany do góry i na dół idą. Troc. <Pod + *Nożek, od Noga>

**[Podnożka, i,** lm. **i]** p. **Podnóże.** <Pod + Nóżka>

†**Podnożnik, a,** lm. **cy,** †**Podnóżnik,** †**Podnóżek** *antypoda, człowiek mieszkający na drugiej względem nas półkuli ziemskiej:* Podnożnicy, którzy na drugiej części świata przeciwko nam nogami są. Mącz. <Od Podnożny>

**Podnożny** *znajdujący ś. pod nogami:* Podnożni ludzie. Troc. *(= antypody).* <Pod + Nożny>

**Podnóże, a,** lm. **a** i. p. **Podnóżek:** Podnóżem jego są trzy stolice. Mick. P. góry = *stopa, podstawa góry.* P. góry zamkowej oblane było wokoło jeziorem, stanowiącym główną obronę miejsca. Szaj. **2.** *spód, podstawa, postument, piedestał:* Nie śmiem oderwać głowy od tych ścian podnóża. Mick. Tu chwycił P. krzyża w obie ręce i płową czupryną począł bić w cokół. Sienk. **3. a. Podsłupie** bud. *nizki słup czworograny dany za podstawę okrągłemu.* Zdr. **[Podnożka].**

**Podnóżek, żka,** lm. **żki** I. *stołeczek, ławeczka pod nogi:* Ujrzawszy jednego cielistego, a on nogi zwiesione z ławy z trudnością trzyma, sam mu podnóżka szukał, i sam go pod nogi jego postawił. Skar. Na podnóżku ozdobnym noga jej spoczywa. Dm. **2. a. Podnożek, Podnóże, Podnoże** *to, co ś. znajduje pod czyjemi nogami:* P. tronu *(= stopień, schód).* Panu cześć, winną chwałę dajcie, podnóżkowi Jego ś. kłaniajcie. Kochan. Siedź po prawicy mojej, aż położę nieprzyjacioły twoje podnóżkiem nóg twoich. Wuj. **3.** †P. p. **Podnożnik:** Do Indji i do Japonów i do podnóżków naszych hojność trafia. Skar. **4.** [P., **Podnóże, Podnóżka**] = a) *dolna część warsztatu tkackiego, rodzaj pedału, którym wprawia ś. w ruch nicielnice.* b) Kobylica sosnowa do strugania i obrabiania drzewa ma ławkę (deszczkę) na czterech nogach; przechodzący pionowo przez otwór w desce drewniany piesek ruchomy wraz z przybitym przy dolnej części swojej podnóżkiem służą do przytrzymywania materjału przy obrobieniu. Gwar. **5.** woj.: Ławka, P. w przedpiersieniu, schodek ziemny, dany z jednej strony wnętrznej, już to dla wyjrzenia na pole, już to dla postawienia ś. na nim piechocie, mającej strzelać. Jak. J. <Pod + *Nóżek, od Noga>

**[Podnóżka, i,** lm. **i] I.** p. **Podnóżek. 2.** Przy wózku do przędzenia od synkla osi na żelaznej korbeczce zwiesza ś. tak zwana panna, której spód wiążą dwa druty, wychodzące otworem z przeciwnych kierunków z pod stołka, gdzie podtrzymują podnóżkę. <Pod + Nóżka>

**Podnóżkowy** przym. od **Podnóżek; Podnożny:** Murzynowie przed nią czołobitnie czynili, a nieprzyjaciele jej proch P. lizali. Birk. Przen.: Nikczemne podnóżkowe rzeczy, śmieci. Mącz. <Od Podnóżek>

†**Podnóżnik, a,** lm. **cy** p. **Podnożnik.** <Od Podnożny>

**Podnukać, a, ał,** nied. **Podnukiwać** kogo do czego = *przynaglić, popędzić nukając.* <Pod + Nukać>

**Podnukanie, a,** blm., czynność cz. **Podnukać.**

**Podnukiwać, uje, iwał** p. **Podnukać.**

**Podnukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podnukać.**

×**Podnurzenie, a,** blm., czynność cz. **Podnurzyć.**

×**Podnurzyć, y,ył** *nieco zanurzyć, zatopić na chwilę.* <Pod + Nurzyć>

†**Podoba, y,** lm. **y, [Podoba] I.** p. **Podobieństwo:** Góra miała podobę do budynku. Węgórz długi ma podobę żmije. Członki w drzewie mają niejaką podobę ku członkom zwierzęcym. Trzyc. **2.** *postać, wygląd, kształt, figura:* Cheiwemu dając obrok oku, przypatruje ś. swej panny podobie. Pot. Chcę ś. koniecznie dowiedzieć, ktoby on był z twarzy i podoby. Pot. Ryby wzdręga i kleń są podoby jednakiej, jako polocica. Spicz. We wsze osoby darmo ś. namieniwszy, nakoniec podoby

zazył ptaka, co w nogach roznosi pioruny. Żebr. [= *zmienił ś., przemienił ś. w ptaka*]. 3. a. [**Podobizna**] *odbicie, obraz, podobieństwo:* Błonka oczu gładka jest, aby ś. w niej P. wszelkiej rzeczy widomej odraziła. And. z Kobyl. Woda, gdy ś. ustoi, lepiej podobę obrazu każdej rzeczy w sobie wyraża. And. z Kobyl. Aby on (mózg) mógł w ś. przyjąć podobę każdej barwej, jako wełna biała wszelką barwę na ś. przyjmuje. And. z Kobyl. 4. *znak, poznaka, pozór:* Żeby ś. ustrzec obmów, pamiętaj na przysłowie: nie daj podoby, ujdziesz obmowy. L. 5. *chęć, upodobanie, smak, gust:* Młodaś i bogata: możesz mieć męża do swojej podoby. Pot. Ty obnażyłeś według twej podoby żebraka z jego sprzętu i chudoby. Chr. Czyni, co tylko w jego jest podobie, ustawy gwałci, zwyczaje wywraca. Chr. Każdy według podoby swego apetytu w jedle i w piciu miał, co chciał, do sytu. Lubom. Wojsko przysposobił, że mu ku jego przysięgło podobie. Chr. [Nie pojmej, Józinek, bogaty dziwecki, ino sobie pójmij po swoi podobie. Damy panu młodemu wątrobę, zeby miał do panny młodej podobę]. 6. [P.] *rzecz, istota upodobana:* Cisawe koniczki, cisawe to oba, frajereczko moja, to wielka P. Kaśka to juz moja P. (= *mój gust*). 7. [P.] *piękność, uroda:* Sanujze mnie, sanuj za wianecek, za mój, i ja ciebie bede za twoję podobę. 8. *podobieństwo, prawdopodobieństwo, możność, możliwość:* Smak inakszy jest domowych, niźli dzikich zwierząt; jest P., iż ś. też tak zachowywa między roślinami. Trzyc. Czy to P., zeby to prawda była? Większa P. na dese, jak na pogode. Jest P., że ś. studniarz wnet wody dobierze. 9. [P.] przys. *dobrze, pięknie, miło, przyjemnie:* P., P., kiedy ładni oba, kiedy jeden brzyćki, to zaráz niezgoda. 10. bud. *deszczka wykrojona, tudzież rysunek w naturalnej wielkości, podług których wykonywa ś. rzecz jaka w budowli*, szablon. Podcz. 11. gór. *forma drewniana do budowania szybu wielkiego pieca i rasztów, nadewszystko koszuli czyli futrówki; powierzchnia jej odpowiada wewnętrznemu kształtowi pieca i obraca ś. na osi, tak iż w każdej chwili, przyłożona do układanych cegieł, służy za wskazówkę dokładności murowania*, obrót, szablona. 12. lek. = a) †P. leku = *jego wygląd, postać, forma.* b) a. **Fantom**, × **Lalka** *ciało a. część ciała udana, służąca do nauki.* < Po + *Doba, DOB>

**Podobać, a, ał** 1. sobie kogo, co = *upodobać, polubić, zagustować w nim:* Jezuitae, iż mię barzo podobają, niech mię wżdy przyjacielem swoim znają. Pudł. Bogaty wdowiec poznał ją, podobał sobie i chciał mieć za żonę. Kras. Nikt nie rad swemu powołaniu, a podoba zabawy niezależne sobie. Iż. Sokratesa naukę w ustach Alcybjadesa coraz więcej sobie podobała. Węg. !Dobry przykład i model zaczynał być od niektórych podobanym. Koss. Tę panienkę Zosię podobałem bardzo. Mick. 2. P. sobie w czym = *mieć upodobanie, kochać ś.; rozkoszować ś., delektować ś. czym:* Seneka bardzo sobie w swoim dowcipie podobał. Gol. Topola podoba sobie na mokrzyznach. Jak. J. **P. ś. 1.** = a) *dogadzać czyjemu poczuciu estetycznemu, wprowadzać uznanie, być lubym, miłym, pociągać ku sobie, przypadać do gustu, spodobać ś.:* Ci, którym my ś. podobamy, podobają ś. nam, przynajmniej w tym samym, że my ś. im podobamy. L. Co ś. raz podoba, więcej ś. nie P. nie może. Sz. Wielom ś. P. trudno, a wszystkim niepodobna. Sak. Nie jedno ś. wszystkim podoba. Prz. Nie wielom, lecz jakim staraj ś. P. Min. Każdemu swoje ś. podoba. Prz. (= *każda liszka swój ogonek chwali*). Każdemu ś. własne sprawy podobają. Rej. Nie to ładne, co ładne, ale co ś. komu podoba. Prz. Podobała mu ś. kolaska z letkiego noszenia. Kras. Nie podobało mu ś. co. Troc. Z tych rzeczy nie podobaj ś. sobie, które też i źli czynić mogą. Glicz. Podoba mi ś. to zdanie (= *trafia do mego przekonania*). Zaczynasz mi ś. P. ze swojemi pretensjami! (= *zaczynasz mię bawić*). Henrykowi nie bardzo ś. w Polsce podobało. Wirt. b) nieos.: P. ś. komu = *wypływać z czyjej woli, życzenia, postanowienia:* Tak ś. Bogu podobało (= *taka jest wola Jego*). Tak mi ś. podoba! A to mi ś. podoba! (= *a to ładna historja!*). 2. [P. ś. na kogo] *być podobnym do kogo.* < Po + * Dobać, DOB >

**Podobający się** *umiejący ś. podobać, dający ś. lubić, sympatyczny, pociągający, luby, miły, przyjemny.* <Od Podobać ś.>

**Podobanie, a,** blm. **1. czynność cz. Podobać. 2.** †P. *upodobanie, życzenie, wola:* Bóg wedle naświętszego podobania może uczynić z kim, co chce. Sekl.

**Podobanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podobać ś.**

†**Podobańszy** st. w. od **Podobany,** *więcej podobany, który ś. więcej podoba, milszy:* W wdziękach przyrodzonych była podobańsza daleko, niżby ś. ustroiła w sydońskie purpury. Tw.

**Podobeliskowy** *pod obeliskiem będący, znajdujący ś. w pobliżu obelisku.* <Pod + Obeliskowy>

× **Podobeńki** p. **Podobniuchny:** Jest i druga podobeńka racja. Troc. <Od Podobny>

× **Podobeńko** p. **Podobniuchno.**

[**Podobiadek, dku,** lm. **dki**] *przekąska przed obiadem, drugie śniadanie.* < Pod + Obiadek, od Obiad

!**Podobidło, a,** lm. **a** lek. *domieszka do leku, stała lub płynna, nadająca mu postać ostateczną,* zaróbka (constituens s. excipiens).

**Podobiegać, a, ał** (o wielu) *dobiec kolejno jeden po drugim.* <Po + Dobiegać>

**Podobieganie, a,** blm., czynność cz. **Podobiegać.**

†**Podobien, [Podobien]** p. **Podobny:** [Zrób w nocy P. stolik].

× **Podobieńki** p. **Podobniuchny.** L.

× **Podobieńko** p. **Podobniuchno.**

**Podobieństwo, a,** lm. **a** l. a. × **Podobność** rz. od **Podobny;** †**Podoba, [Podoba, Podób]:** P. różnych rzeczy nie może być zgoła równe. Kn. Zdumiewające P. P. słów a. słowa jednego ku drugiemu. Troc. Między podobnemi rzeczami jest przyrodzona miłość, gdyż P. jest przyczyną miłości. Petr. P. jednej rzeczy z drugą. Troc. P. dwu rzeczy. Troc. P. czyli zgodność myśli, wyobrażeń. L. Dopatrzyć ś. między czym a czym podobieństwa. P. ściąga [illegible] tylko do ułożenia boków, nie zaś do wielkości; wszystkie kwadraty są podobne do siebie, czy wielkie, czy małe. Sol. Pewna jest, że, co nie będzie prawdą a. podobieństwem do niej, zapewne podobać ś. nie może. Karp. Między niemi niema żadnego podobieństwa. Między niemi zachodzi pewne P. To jest rzecz bardzo do podobieństwa. L. (= *do wierzenia; bardzo podobna do prawdy*). A to cierpliwość nie do podobieństwa. L. P. do wierzenia, prawdopodobieństwo. L. P. (możność) do uczynienia czego. Troc. [Niema podobieństwa] = *niepodobna.* 2. †P. *prawdopodobieństwo, przypuszczenie, pozór:* Kto ś. mnimaniem, nie rozumem rządzi, bawiąc ś. podobieństwy, ten

pewnie zabłądzi. Rej. Człowiek podobieństwu wiele wierzy. Rej. Bóg same serca widzi; człowiek tylko podobieństw ś. chwyta. Pot. P. jest, że... Troc. Większe P., że... Troc. †P. przys. *prawdopodobnie, pewnie, zapewne; chyba więc:* Końca w swych oracjach należć nie możecie. A P.: bo co tydzień pierwej sprawił, to dziś za półroka bodaj nie odprawił. Kochan. *(=to, co mówię, jest podobne do prawdy).* Iż Bóg rodzaj ludzki miłował, P., że to, co najpiękniejszego i najpożyteczniejszego ludzie mają, rad widzi. Kochan. **3.** [P.] *rzecz podobna, możliwa:* P. ożywić umarłego człowieka? *(= czy podobna? czy można?).* [Podobieństwem] przys. *podobno, zdaje ś., jak ś. zdaje:* O biada na tym świecie, młodzieńcze i młodzianko kochaná, chto nie słucha przykazania bożego ani kościelnego, ale biada jemu jeszcze większa podobieństwem po śmierci. **4.** *podobizna, obraz, wyobrażenie, wizerunek, postać, kształt, wzór:* Pan Bóg stworzył człowieka na obraz i P. swoje. P. jakiej rzeczy na drzewie, kamieniu, tablicy wyrażone, obraz. Troc. P. jakiej rzeczy na zmysłach abo na umyśle wyrażone, idea, wyobrażenie. Kn. *(=pojęcie, wrażenie).* **5.** *porównanie, przypowieść, alegorja, parabola:* Dowcipne podobieństwo wielką mowy jest ozdobą. Troc. Uczynić P. Troc. Weźmy P. z tej rzeczy. Troc. Piękne P. Podobieństwem wyrażony. Troc. *(= parabolicznie).* Podobieństwy mówić. Troc. *( = przez podobieństwa).* Wystawiał prawdę w podobieństwie. L. W Piśmie czytamy, co Bóg żałował, to ś. rozumie, niejakim podobieństwem wziętym od ludzi. Karnk. To wszystko mówił Jezus przez podobieństwa do ludzi, a krom podobieństwa nie mówił im; aby ś. wypełniło: otworzę ja usta moje w przypowieściach. Skar. P. ewanielji o talencie uczy, że dary przyrodzenia pilnością mnożą ś. Baz. Salomon złożył trzy tysiące podobieństw; a pieśni jego było tysiąc i pięć. Bud. P. pięknie rzecz zdobi, ale nie dowodzi. Petr. Wstąpiwszy do łodzi, Pan Jezus kazał im pod podobieństwy niemało. Leop. I uczynił do nich rzecz niemałą pod podobieństwy a w przysłowiech. Leop. A tak tedy wy już słuchajcie P. tego o tym rozsiewaczu. Leop. <Od Podobny>

**Podobierać, a, ał** *dobrać jedno do drugiego kolejno:* Futra, zbroje, skrzydła... coraz dziwniej podobierane. Krasz. Ułożył sobie plan P. im mężów, którym imponując swoją wielkością, zostawić miał znaczne ich posagi przy majątku. Byk. Uchwalono powybierać nie podobierane retenta. Paw. <Po + Dobierać>

**Podobieranie, a,** blm., czynność cz. **Podobierać.**

**Podobijać, a, ał** *dobić jedno po drugim kolejno:* P. gwoździe płytko tkwiące. Rannych pozostałych na placu boju podobijali, szczególnie rajtarom nie pardonując. Rol. Podobijał mieczem wszystkich rannych a. nie ze wszystkim zabitych. Kaczk. **P. ś.** I. *spędzić pewien czas na dobijaniu ś. dokąd.* **2.** (o wielu) *dobić ś., dochrapać ś. kolejno czego:* Drudzy ś. podobijali różnych pięknych tytułów, a ty... Krasz. <Po + Dobijać>

**Podobijanie, a,** blm., czynność cz. **Podobijać.**

**Podobijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podobijać ś.**

**Podobizna, y,** lm. **y** I. *kopja odtwarzająca wiernie powierzchowność oryginału ze wszystkiemi jego szczegółami, faksymile:* Wydanie Biblji z wieku XV-go z podobizną karty tytułowej. Podobizny modł. B. Sz. (wyobrażenia bałwanów). **2.** *portret, wizerunek:* P. mojego nieboszczyka ojca. Ustrój społeczny stanie ś. jedynie potężną podobizną pierwotnego organizmu społecznego. **3.** [P.] p. **Podoba.** <Po + DOB>

**†Podobliwy** p. **Podobny:** Pilno było rycerstwu zapobiec, aby z odłączenia ś. poddanych bez podobliwej przyczyny nie wynikło spustoszenie ziemi. Mor. T. <Po + DOB>

**[Podobłączek, czka,** lm. **czki]** figiel dzieci wiejskich, polegający na tym, że biorą pół obręczy lub witkę i tę zgiąwszy w obłąk, wbijają obu końcami w ziemię; w otwór obłąku każą małemu pastuszkowi włazić głową, obiecując mu centka, jak tylko otworzy wówczas gębę, a zamknie oczy. Jest to podstęp: bo gdy to uczyni, wrzucą mu w usta garść piasku lub ziemi. Gwar. <Pod + Obłączek>

**Podobłocze, a,** blm. *miejsce, przestrzeń pod obłokami, podniebie.* < Pod + *Obłocze, od Obłok >

**Podobłoczny** I. *pod obłokami będący, podchmurny, podniebny:* Jednym skrzydłem gościniec mierzy P. i gołąb płochopióry i jastrząb żarłoczny. Nar. Czego ś. mauzoleom i ich podobłocznym strukturom dziwujesz? Toł. *(=niebotycznym).* <Pod + Obłoczny>

× **Podobnica, y,** blm. patol. (homoeoplasis) *tworzenie ś. tkanek w nowotworze podobnych do prawidłowych,* homeoplazja. <Od Podobny>

**Podobnie** I. przys. od **Podobny:** a) P. drugi pisze autor. Kn. P., równie jak, nakształt. Kn. b) P. ku wierzeniu. Kn. *(= wiarogodnie, prawdopodobnie).* Nie rzekł P. ku wierzeniu. Troc. †Podobniejsza *=(rzecz) zrozumialsza, łatwiejsza do pojęcia, bliższa prawdy.* Km. c) Podobniejby to uczynić, a nie chce. Troc. *(= łatwiej, możliwiej).* d) †P. jest, aby ciało mądremu służyło, niż on cały. Rej. *(= stosowniej, przystojniej).* **2.** [P.] p. **Podobno.**

× **Podobnik, a,** lm. **cy** *człowiek podobny do kogo:* Jego P., Bibikow, opóźnił ś. ze zgonem. Rol. <Od Podobny>

**Podobniuchno** przys. od **Podobniuchny; Podobniutko, Podobniuteńko, Podobniusieńko,** × **Podobeńko,** × **Podobieńko.**

**Podobniuchny,** × **Podobeńki,** × **Podobieńki, Podobniutki, Podobniuteńki, Podobniusienki** *jak najdokładniej podobny, takusieńki:* Podobniuchna w tym kształcie krasnej jarzębinie. Min. <Od Podobny>

**Podobniusieńki** p. **Podobniuchny:** Czart P. do ptasznika, co przepiórki wabi. Bals. <Od Podobny>

**Podobniusieńko** p. **Podobniuchno.**

**Podobniuteńki** p. **Podobniuchny:** W drugiej szopie, podobniuteńkiej do swej sąsiadki, paroch unicki święte sakramenta administrował. Rol. Spotkałem kawalera podobniuteńkiego do Wc Pana. Boh. <Od Podobny>

**Podobniuteńko** p. **Podobniuchno.**

**Podobniutki** p. **Podobniuchny.** <Od Podobny>

**Podobniutko** p. **Podobniuchno.**

**Podobno, [Podobnie, Podno, Pono, Podomno, Podomnie, Podobnoś, Ponoś], †Podomno, †Podowno** przys. *zdaje ś., że...; zdaje ś., jak ś. zdaje, jak słychać, jak mówią; chyba, prawdopodobnie:* P. o tym mówisz. Kn. On to P. Troc. P. nic z tego nie będzie.

× **Podobno** rodz. ni. od **Podobien** *rzecz podobna; rzecz prawdopodobna; rzecz możliwa:* Wszystko P. u Boga. Rys.

**Podobnokształtny** *podobny z kształtu.* <Podobno + Kształtny>

**Podobnomyślny** *podobnego sposobu myślenia, zapatrywania ś.; mający podobne myśli względem kogo a. czego.* <Podobno + Myślny>

**[Podobność]** przys. p. **Podobno**: P. dał mu znak oczyma. Fred. A.

× **Podobność, i,** blm., **[Podobność, Podoba, Podób]** p. **Podobieństwo.** Birk. Bóg uczynił ku podobności, ku obrazu swójbytności człowieka z swej miłości. Sekl. Że zwierzęta obdarzone są czułością i pewną władzą poznawania, to ś. wnosi przez P. (per analogiam) naprzód ze spraw, które one wykonywają. Dowg. Uzbroić ś. przeciw wykrętom podobności, analogji. L.

**Podobny, †Podobien, [Podobien], †Podobliwy I.** do kogo, do czego, komu, czemu, ku komu, ku czemu = *mający niektóre cechy jednakowe z nim, przypominający go, zbliżony do niego, zakrawający na niego, jednakowy, taki sam; analogiczny:* Podobni sobie; jeden drugiego zjadł. Kn. Tak do siebie podobni, iż patrząc na jednego i drugiego, różnicy znaleźć nie można. L. Twarzą i wszelką postacią był mu P., iż go wszyscy za brata jego mieli. Warg. Im pilniej wpatruję ś. razem, czy z osobna, twarz obuch, gdyby jedna postać, tak podobna. L. Wyznanie to jest memu wyznaniu pospolitego ludu równe i podobne. Salin. P. jak pięść do nosa. Prz. Podobni jak dwie krople wody. Prz. *(=jak wykapani).* Jako deszcz perłowej podobien rosie. Kochan. Każda rzecz do podobnej sobie rzeczy z przyrodzenia jakoby rada ś. garnie. Górn. Mogą rzeczy być sobie podobne, a przed się nie we wszystkim równe. Wuj. Podobne jest królestwo niebieskie ziarnu gorczycznemu. Wuj. Kto chodzi z mądrym, mądrym będzie; przyjaciel głupich głupim stanie ś. P. Wuj. Wzrost twój P. jest palmie. Wuj. Uroda do jedlin wysokich podobna. Szymon. Pomni, że cię stworzył Pan podobnego ku sobie. Rej. Podobne jest królestwo niebieskie ku onemu człowiekowi, który był posiał rolę swoję dobrym nasieniem. Leop. Co żywie, podobno to ku marnemu snu nocnemu. Kochan. Oczki gwiazdom podobne, usta jako koralowe. Groch. Niemasz dwuch dusz podobnych, jako niemasz twarzy. Dm. P. podobnego sobie smakuje. Prz. Czeski język bardzo P. mowie naszej. Górn. Im miłość podobniejsza do przyjaźni, tym doskonalsza. L. Niemasz nic nad spanie śmierci podobniejszego. Alb. Wszystkie dni nie są do siebie podobne. L. Podobna łbem do jaszczurki ryba. Troc. Jestem mu (do niego) P. Troc. Podobien ojcu swojemu. Troc. Bardzo P. do wizerunku swojego. Troc. Eh, do czego to podobne! *(=jak to wygląda, kto to widział, kto słyszał).* Dzień dzisiejszy P. był do wczorajszego, jak brat rodzony. Krasz. Smutek P. był do nienawiści. Słow. !A zatym tym bardziej na mnie podobne. Zal. K. *(= do mnie).* !Bogu dzięki, na klechę sam jeszcze nie jestem P. Gaw. *(= do klechy).* **2.** *taki, tego rodzaju, w tym guście:* Nic podobnego nie słyszałem. Jużem spotkał ś. z czymś podobnym. **3.** P. do uwierzenia, do prawdy = *wiarogodny, prawdopodobny, możliwy, możebny:* Rzecz podobna do wiary (ku wierze), ku prawdzie. Troc. Jest rzecz prawdzie podobna, iż Bulgarowie od zacności spraw swoich zwali ś. Sławakami. Stryjk. P. ku zrobieniu, dostąpieniu. L. Podobać ś. niektórym rzecz jest podobna, wielom trudna, wszystkim niepodobna. Bardz. P. do dostąpienia, do otrzymania. Troc. Czyż podobna? *(=czyż to być może?),* [Podobne, panie?]. P. ku pojęciu, zrozumieniu = pojętny, wyrozumny, zrozumiały. L. **4.** †P., [P.] *wyglądający na odpowiedniego, zdatny, zdolny, sposobny, odpowiedni, podatny, dobry do czego, stosowny, dogodny:* Do boju podobnym i sposobnym kazał ś. ściągnąć. Warg. Miejsce na rzece ku łowieniu ptaków podobne. Trzyc. Cielce trzyletne już są do roboty podobne. Skar. [To pole nie podobne na owies. On P. na to, żeby ukraść. P., jak wół do karety. Nie wijże go (wieńca) chłopu ze wsi, boć go nie godzien, uwijże go szewczykowi, boć mu podobien. Król otrutym zostanie, a my pozostaniem na jego tronie, bo któż je w świecie podobniejsy do tego?] *(= godniejszy tego).* Póki do tego podobnego czasu nie upatrzę. Ciek. Podobniejszy ja do niej, niż ty; ja jestem sobie pański poddany, a ty dziś u nas, a jutro Bóg wie gdzie. L. **5.** †P. *słuszny.* Glos. **6.** †P., [P.] *mogący ś. podobać, nadobny, urodziwy, przystojny, ładny, piękny:* P. Astur, *pulcher.* Kochan. Piersi podobne. Kochan. Czyż nie jestem młoda i podobna? L. Drudzy, widzę, są, co go głową przerównają (przewyższają), ale tak podobnego oczy me nie znają. Kochan. A sama (Wenus) szła, chcąc przyzwać Heleny podobnej. Kochan. **7.** †P. *godny pochwały, chwalebny:* Ujrzawszy męża podobnego, pochwalił sprawy jego. Papr. **8.** †P. *rychły, dojrzały, stateczny.* Glos. **9.** anat.: †P. do pajęczyny p. **Opona.** †Kostka grochu podobna p. **Kość. 10.** lek.: ×Nowotwór P. p. **Jednotwór. II.** mat.: Dwa wielokąty o tej samej liczbie wierzchołków są podobne, jeżeli ich kąty odpowiednie są równe i boki odpowiednie proporcjonalne. Dwa wielościany o tej samej liczbie wierzchołków są podobne, jeżeli ich kąty odpowiednie są równe, ich ściany wielokątne odpowiednie są podobne. <Po + DOB>

**Podobojczykowy** anat. *pod obojczykiem będący,* !podkluczowny, ×podkluczowy, !podsankowy (subclavius): Nerwy, tętnice, żyły podobojczykowe. <Pod + Obojczykowy>

**[Podoborze, a,** lm. **a]** *grunt zajęty pod oborę.* <Pod + *Oborze, od Obora>

**[Po dobroci]** p. **Dobroć.**

**[Po dobrości]** p. **Dobrość.**

**[Po dobrowolności]** *po dobroci, uprzejmie.*

**Podobrusowy** *znajdujący ś. pod obrusem, leżący pod obrusem.* Jestem z liczby kwiatów podobrusowych. Słow. <Pod + Obrusowy>

**Podobrzeć, eje, ał I.** *poprawić ś. nieco, polepszyć ś. cokolwiek:* Skoro Aga podobrzał na zdrowiu, posłał zaraz pisanie do żony. Zal. **2.** *udobruchać ś. cokolwiek:* Tatuńcio raptem podobrzeli, mnie do miasta zabrali. Jeż. <Po + Dobrzeć>

**Podobrzenie, a,** blm., czynność cz. **Podobrzeć.**

**Podobywać, a, ał** *dobyć jednego po drugim, powydobywać:* Dzieła swoje szwedzkie podobywali. Pas. Obaj złotnicy podobywali szkła. Krasz. Dosiedział i on, usiłując poić drugich, sam trzeźwy, i P. z nich, co myśleli. Krasz. <Po + Dobywać>

**Podobywanie, a,** blm. czynność cz. **Podobywać.**

**Podochmistrzy, ego,** lm. **owie** *zastępca a. pomocnik ochmistrza* < Pod + *Ochmistrzy, od Ochmistrz>

**Podochmistrzyni, i,** lm. **e** forma ż. od **Podochmistrzy.**

**Podochocać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podochocić.**

**Podochocanie, a,** blm., czynność cz. **Podochocać.**

**Podochocanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Podochocać ś.**

**Podochocenie, a,** blm., czynność cz. **Podochocić:** Jan Kochanowski nie pijaństwo czcił, ale mierne P. Kras.

**Podochocenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Podochocić ś.**

**Podochocić, i, ił,** nied. **Podochocać I.** *dodać ochoty, zagrzać, zachęcić:* Podochocał wprawdzie Jaszka, ale każdy używał już bardzo miernie jadła i napoju. Gol. **2.** sobie a. **P. ś.** *podpić sobie, podchmielić sobie:* Wchodzą śpiewając, dobrze podochoceni, każdy z nich mając po dwie butelki. L. Tańcuje, gdy sobie podochoci. Kras. <Pod + Ochocić>

**Podochodzenie, a,** blm., czynność cz. **Podochodzić.**

**Podochodzić, i, ił I.** (o wielu) *dojść dokąd kolejno jeden za drugim.* **2.** *porobić odkrycia, spostrzeżenia, poodkrywać, powykrywać, powyśledzać, dojść jednego po drugim za śladami:* Jej intryg wszystkich ciężko P. L. <Po + Dochodzić>

**Podociągać, a, ał** *dociągnąć jednego po drugim, poprzyciągać:* P. popręgów. <Po + Dociągać>

**Podociąganie, a,** blm., czynność cz. **Podociągać.**

**Podocierać, a, ał I.** *dotrzeć jedno po drugim, wykończyć dokładnie tarcie wielu przedmiotów:* P. farby. **2.** dokąd = *dotrzeć dokąd kolejno jeden po drugim.* <Po + Docierać>

**Podocieranie, a,** blm., czynność cz. **Podocierać.**

**Podociskać, a, ał** *doprowadzić dociskanie wielu przedmiotów do końca, poprzyciskać.* <Po + Dociskać.

**Podociskanie, a,** blm., czynność cz. **Podociskać.**

**Podocucać, a, ał** *docucić jednego po drugim.* <Po + Do + *Cucać, od Cucić>

**Podocucanie, a,** blm., czynność cz. **Podocucać.**

**Podoczepiać, a, ał** *przyczepić jedno po drugim kolejno, przyczepiając pododawać.* <Po + Doczepiać>

**Podoczepianie, a,** blm., czynność cz. **Podoczepiać.**

**Podoczny, !Podoczodołowy, × Podoczodołkowy, !Podoczojamisty** anat. (orbitalis) *pod okiem będący:* †Zęby podoczne = *kły* (dentes oculares). <Pod + Oczny>

**× Podoczodołkowy** p. **Podoczny.** <Pod + Oczodołkowy>

**!Podoczodołowy** p. **Podoczny.** Nerw P. = *znajdujący ś. pod oczodołami.* <Pod + Oczodołowy>

**!Podoczojamisty** p. **Podoczny.** <Pod + *Oczojamisty, od Oko + Jamisty>

**Podoczyszczać, a, ał** *doczyścić jedno po drugim, doprowadzać do zupełnej czystości.* <Po + Doczyszczać>

**Podoczyszczanie, a,** blm., czynność cz. **Podoczyszczać.**

**Podoczytywać, uje, ywał** *doczytać wielu pism, książek do końca.* <Po + Doczytywać>

**Podoczytywanie, a,** blm., czynność cz. **Podoczytywać.**

**Pododawać, aje, awał I.** *dodać jedno po drugim do czego:* Dopisywacz pododawał wstęp i zakończenie, mówiąc o poburzaniu ś. ludu. Lel. **2.** *spędzić jakiś czas na dodawaniu.* <Po + Dodawać>

**Pododawanie, a,** blm., czynność cz. **Pododawać.**

**Pododzierać, a, ał** *dodrzeć do reszty jedno po drugim:* Pododzieraj wpierw stare koszule, zanim sprawisz nowe. <Po + Dodzierać>

**Pododzieranie, a,** blm., czynność cz. **Pododzierać.**

**Podoficer, a,** lm. **owie** *stopień wyższy szeregowca:* P., zastępca, ten, który wstępuje w miejsce oficera podczas manewrów. Gemb. <Pod + Oficer>

**Podoficerski** przym. od **Podoficer:** Ci panowie mają o swoich dostojeństwach urzędowych pojęcia podoficerskie.

**Podofilin, u,** blm. apt. p. **Biedrzyżnik.**

**Podofilina, y,** blm., apt. p. **Biedrzyżnik.**

**Podogadzać, a, ał I.** *spędzić pewien czas na dogadzaniu komu.* **2.** *dogodzić każdemu z wielu.* <Po + Dogadzać>

**Podogadzanie, a,** blm., czynność cz. **Podogadzać.**

**Podoganiać, a, ał** *dogonić jednego po drugim:* Podoganiał ich, powymijał i owszem, doganiając, bardziej powystraszał. Pas. <Po + Doganiać>

**Podoganianie, a,** blm., czynność cz **Podoganiać.**

**Podogaszać, a, ał** *dogasić jedno po drugim, pougaszać:* P. płomienie. <Po + Dogaszać>

**Podogaszanie, a,** blm., czynność cz. **Podogaszać.**

**Podoginać, a, ał I.** *spędzić pewien czas na doginaniu.* **2.** *dogiąć jedno po drugim:* P. sprężyny. <Po + Doginać>

**Podoginanie, a,** blm., czynność cz. **Podoginać.**

**Podogładzać, a, ał** *dogładzić jedno po drugim, podoprowadzać gładzenie do zupełnej doskonałości.* <Po + Dogładzać>

**Podogładzanie, a,** blm., czynność cz. **Podogładzać.**

**Podogmatyzować, uje, ował I.** *spędzić pewien czas na dogmatyzowaniu.* **2.** *ponadawać czemu cechy a. charakter dogmatu.* <Po + Dogmatyzować>

**Podogmatyzowanie, a,** blm., czynność cz. **Podogmatyzować.**

**Podogniatać, a, ał** *dognieść jedno po drugim, pokończyć dogniatanie.* <Po + Dogniatać>

**Podogniatanie, a,** blm., czynność cz. **Podogniatać.**

**[Podogonica, y,** lm. **e, Podogonie] I.** *rzemień w uprzęży końskiej, idący od pasa do ogona.* **2.** a. **[Rodzajnica]** *części pociowe u krowy i kobyły.* <Pod + Ogonica>

**Podogonie, a,** lm. **a I.** [P.] p. **Podogonica:** P. nie powinno być zbyt krótkie, bo konia pod ogonem kaleczy. Kaw. Nar. **2.** żart. *tyłek, zadek:* Każę ci wyzłocić P., że popamiętasz a. że miesiąc nie usiądziesz. **3.** garb. *skóra z pod ogona,* k r a c a. <Pod + * Ogonie, od Ogon>

**Podogoniowy** przym. od **Podogonie.** L.

**Podogonowy I.** *znajdujący ś. pod ogonem.* **2.** anat. p o d g u z i c z n y, p o d o g o ź n y, p o d r z ą p i o w y (infracoccygeus). <Pod + Ogonowy>

**Podogorywać, a, ał** *dogorzeć w wielu miejscach a. w wielu wypadkach kolejno, podopalać ś.;* przen. *poumierać, pogasnąć.* <Po + Dogorywać>

**Podogorywanie, a,** blm., czynność cz. **Podogorywać.**

**Podogotowywać, uje, ywał** *dogotować jedno po drugim, podokończać gotowanie.* <Po + Dogotowywać>

**Podogotowywanie, a,** blm., czynność cz. **Podogotowywać.**

**Podogoźny** p. **Podogonowy.** <Pod + Ogoźny>

**Podogryzać, a, ał** I. *dogryźć w wielu miejscach a. w wielu wypadkach, zgryźć, pogryźć, zagryźć do końca jedno po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na dogryzaniu komu, podokuczać, podoskwierać,* podojadać. <Po + Dogryzać>

**Podogryzanie, a,** blm., czynność cz. **Podogryzać.**

**Podoić, i, ił** I. *wydoić jedno po drugim, pokończyć dojenie:* P. krowy. 2. *spędzić pewien czas na dojeniu.* Przen. żart.: P. z butelki = *pożłopać, pociągnąć, popić.* <Po + Doić>

**[Podoj, u,** lm. **e]** p. **Nadoj:** Zaledwie, że pierwsze podoje odwarzono. Pol. <Po + DOJ>

**[Podojacz, a,** lm. **e]** *dójka, wymię, cycek w zagadce o krowie:* Stéry chodyry (nogi), stéry podojáce, dwa stychácе (rogi), jeden majdác. <Od *Podojać, od Podoić>

**Podojadać, a, ał** I. *pokończyć jedzenie jednego po drugim.* 2. przen. p. **Podogryzać:** P. komu. <Po + Dojadać>

**Podojadanie, a,** blm., czynność cz. **Podojadać.**

**Podojenie, a,** blm., czynność cz. **Podoić.**

**Podojeżdżać, a, ał** (o wielu) *dojechać kolejno jeden po drugim.* <Po + Dojeżdżać>

**Podojeżdżanie, a,** blm., czynność cz. **Podojeżdżać.**

**Podojmować, uje, ował** *spędzić pewien czas na dojmowaniu komu.* <Po + Dojmować>

**Podojmowanie, a,** blm., czynność cz. **Podojmować.**

**Podojrzewać, a, ał** (o wielu) *dojrzeć kolejno:* Zboża, córki podojrzewały. <Po + Dojrzewać>

**Podojrzewanie, a,** blm., czynność cz. **Podojrzewać.**

**Podokazywać, uje, ywał** *spędzić pewien czas na dokazywaniu.* <Po + Dokazywać>

**Podokazywanie, a,** blm., czynność cz. **Podokazywać.**

**Podokienek, nka,** lm. **nki** bud. *próg w oknie.* Podcz. <Pod + *Okienek, od Okno>

**Podoklejać, a, ał** *klejąc pododawać, podolepiać.* <Po + Doklejać>

**Podoklejanie, a,** blm., czynność cz. **Podoklejać.**

**Podokładać, a, ał** *dołożyć w wielu miejscach a. w wielu wypadkach, pododawać.* <Po + Dokładać>

**Podokładanie, a,** blm., czynność cz. **Podokładać.**

**[Podoknie, a,** lm. **a]** *miejsce pod oknem:* Chodzić po podokniu. Podokniu chodzić. <Pod + *Oknie, od Okno>

**Podokonywać, a, ywał** *dokonać jednego po drugim:* P. przeróbek. <Po + Dokonywać>

**Podokonywanie, a,** blm., czynność cz. **Podokonywać.**

**Podokopowy** *znajdujący ś. pod okopami, w bliskości okopów:* Jedna z ulic podokopowych. <Pod + Okopowy>

**Podokrawać, a, ał** *krając pododawać.* <Po + Dokrawać>

**Podokrawanie, a,** blm., czynność cz. **Podokrawać.**

**Podokrąg, u,** lm. **i** *część okręgu:* Okręg był rozdzielony na 186 podokręgów prawyborczych. <Pod + Okrąg>

**Podokres, u,** lm. **y** *część okresu powstała z rozszczegółowienia jego:* Okresy te dzielą ś. u niego na podokresy. Karł. <Pod + Okres>

**Podokręcać, a, ał** *dokręcić jedno po drugim:* P. śruby. <Po + Dokręcać>

**Podokręcanie, a,** blm., czynność cz. **Podokręcać.**

**Podoktoryzować się, uje ś., ował ś.** (o wielu) *poodbywać formalności celem uzyskania stopnia doktora.* <Po + Doktoryzować ś.>

**Podoktoryzowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podoktoryzować ś.**

**Podokuczać, a, ał** komu = *strawić pewien czas na dokuczaniu.* <Po + Dokuczać>

**Podokuczanie, a,** blm., czynność cz. **Podokuczać.**

**Podokupować, uje, ował** p. **Podokupywać.** <Po + Dokupować>

**Podokupowanie, a,** blm., czynność cz. **Podokupować.**

**Podokupywać, uje, ywał, Podokupować** *dokupić w wielu razach; pouzupełniać (wiele przedmiotów) przez dokupywanie.* <Po + Dokupywać>

**Podokupywanie, a,** blm., czynność cz. **Podokupywać.**

**Podokuwać, a, ał** *pododawać kując, podorabiać przez kucie.* <Po + Dokuwać>

**Podokuwanie, a,** blm., czynność cz. **Podokuwać.**

**Podokwaszać, a, ał** *podoprowadzać kwaszenie do pewnego stopnia a. do końca.* <Po + Dokwaszać>

**Podokwaszanie, a,** blm., czynność cz. **Podokwaszać.**

**[Podolaczek, czka,** lm. **czki]** p. **Podolak.**

**[Podolak, a,** lm. **cy]** p. **Podolanin:** Wydał ś. dworakowi Podlasiakiem raczej, niż Podolakiem. Krasz. Zdr. **Podolaczek.** <Od Podole>

**Podolaneczka, i,** lm. **i** p. **Podolanka.**

**[Podolaniec, ńca,** lm. **ńcy]** p. **Podolanin.**

**Podolanin, a,** lm. **anie [Podolak, Podolaniec, Podoleniec, Podoliniec, Podolin]** *człowiek rodem z Podola; mieszkaniec Podola.*

**Podolanka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podolanin.** Zdr. **Podolaneczka.**

**Podolatać, a, ał, Podolatywać** *dolecieć kolejno jeden po drugim; podlatywać.* <Po + Dolatać>

**Podolatanie, a,** blm., czynność cz. **Podolatać.**

**Podolatywać, uje, ywał** p. **Podolatać.** <Po + Dolatywać>

**Podolatywanie, a,** blm., czynność cz. **Podolatywać.**

**Podole, a,** blm. I. †P., [P.] *dolina, nizina:* Weselić ś. będę i rozdzielę Sycymę i nizinę a. P. stanow (namiotów) rozmierzę. Ps. fl. [Nie turbuj ś., chłopce, choć cię bidą strasą, kiej sie twoje wołki na podolu pasą]. 2. *powiaty Kamieniecki, Latyczowski i Czerwonogrodzki; dolna Ruś.* Nar. Nie potrzeba po guzy jeździć na P. Alb. *(=na Tatary, i w karczmie ich można nabyć).* Prz.: Soluducha chodziła, jak to mówią, na P. Krasz. *(włóczyła ś.).* Szkoły wielce są podobne żołnierstwu a. kozactwu, około którego ś. na Podolu, a. na Ukrainie parają zawołani ludzie, aby tam nie inaczej, by na jakim żołnierstwie a. Podolu dzieci pierwszego ćwiczenia nabywały. Glicz. Za czasów Kromera pod nazwiskiem Podola rozumiano niemal całą Ruś zachodnią i południową; rozciągało ś. ono aż ponad Czarne i Azowskie morze, stykało ś. na północy z Białą Rusią. Stadn. Po + *Dole, od Dół

**Podoleć, eje, ał** I. †P. *podołać, sprostać, pokonać, poradzić:* Węgierska ziemia upadła, porywając ś. na turecką moc, której P. nie mogąc,

przypłaciła takowej rady upadkiem swoim. Górs. J. **2.** [P., **Podolić**] *podołać, wydołać, zdołać, nastarczyć:* Juz go moje ocka widzieć nie podolą. Ja jeszcze wszystkiemu nie podolę, jakby jaka gospodyni. Sew. <Po + *Doleć, DOŁ DOL>

†**Podolejkować, uje, ował,** †**Podolejować** *olejkami podmazać* <Pod + Olejkować>

†**Podolejkowanie, a,** blm., czynność cz. **Podolejkować.**

†**Podolejować, uje, ował** p. **Podolejkować:** Dziś patrzą cudzych żonek, muskanych, malowanych, podolejowanych. Klon. <Pod + Olejować>

†**Podolejowanie, a,** blm., czynność cz. **Podolejować.**

**Podolenie, a,** blm., czynność cz. **Podoleć.**

**[Podolenie, a,** blm.] czynność cz. **Podolić.**

**[Podoleniec, ńca,** lm. **ńcy]** p. **Podolanin.**

**Podolewać, a, ał** *dolać w wielu miejscach kolejno, poprzylewać:* Podolewał wszystkim, aby spełnili toast pełnemi kielichami. <Po + Dolewać>

**Podolewanie, a,** blm., czynność cz. **Podolewać.**

**Podoliczać, a, ał** *pododawać przez doliczanie.* <Po + Doliczać>

**Podoliczanie, a,** blm., czynność cz. **Podoliczać.**

**1. [Podolić, i, ił]** p. **Podoleć.**

**2. [Podolić, i, ił]** *poszczęścić:* Jak mi Bóg podoli. <Po + *Dolić, od Dola>

**[Podolin, a,** lm. **owie]** p. **Podolanin.** <Od Podole>

**[Podoliniec, ńca,** lm. **ńcy]** p. **Podolanin.**

†**Podolisty** = **Padolisty:** W stronach podolistych i głębokich powietrze bywa mgliste. Trzyc. <Od Podół>

**Podoliwiać, a, ał** p. **Podoliwić.**

**Podoliwianie, a,** blm., czynność cz. **Podoliwiać.**

**Podoliwić, i, ił,** nied. **Podoliwiać** *oliwą nieco napuścić, posmarować, nieco naoliwić.* <Pod + Oliwić>

**Podoliwienie, a,** blm., czynność cz. **Podoliwić.**

**Podolnik, a,** lm. **i** bot. (asterothrix) *roś. z rodziny złożonych.* <Od Podolny>

†**Podolny 1.** *w dole, nizko leżący:* Drzewa więcej lubią górne miejsca, niż podolne. Trzyc. **2.** p. **Nadolny.** <Od Podół>

**Podolski 1.** przym. od **Podole:** Kamieniec P. Tęgi jak wół P. Prz. [Má nogi (lub buty), jak P. złodziej]. **2.** cukier.: Babka podolska = *babka częścią z ciasta drożdżowego, częścią z biszkoptowego.* <Od Podole>

**Podołać, a, ał, [Podoleć],** nied. **Podoływać 1.** komu, czemu = *zdołać, mieć dosyć wytrwałości, siły, poradzić; sprostać; wydołać, wystarczyć:* P. licznym obowiązkom. Nie podoła temu język niewymowny. Zbyl. Czemu nie podoła, kto zwyczajnie gani? Min. Ja ś. daną mi od pana miareczką kontentuję; w czym z łaski jego przemagam, w tym postępuję; czemu nie podoływam, od tego ś. wstrzymuję. Smotr. **2.** kogo a. co = *zwalczyć, zwyciężyć, zmóc, przemóc, pokonać:* P. siłacza. Czegóż praca niezłomna z męstwem nie podoła? Wor. Kilkoletnie oblężenie za żywota Salamanasera Tyru P. nie mogło. Lel. <Po + *Dołać, DOŁ/DOL>

× **Podołalny** *któremu można podołać, pokonalny.* <Od Podołać>

**Podołanie, a,** blm., czynność cz. **Podołać.**

**Podołączać, a, ał** *dołączyć jedno po drugim.* <Po + Dołączać>

**Podołączanie, a,** blm., czynność cz. **Podołączać.**

**[Podołdech, u,** blm.] p. **Opodeldok.** <Z Opodeldok>

**[Podołeczek, czka,** lm. **czki]** p. **Podołek.**

**Podołek, łka,** a. †**łku,** lm. **łki 1.** [P., **Nadołek, Nadole**] *dolna część czego.* **2.** †P., [P., **Padół, Podół**] *dolna część szaty:* P., łono u szaty, kraj szaty, poła. L. Podołki inszych chust albo odzienia trzy albo czterzy łokcie dłuże są. Spr. Gdym ś. do tknęła podołku chust jego, tedym ś. stała zdrowa. Spr. Gdy nie mogli już chodzić, dzierżyli podołki swoje. Leop. Gdy na wschód wstępowała... na P. sukniej swej nastąpiła. Ż. E. W tańcu ptak jej nie doleci, gdy P. rozpuści, wymiecie i śmieci. Szymon. Prosili go, aby ś. choć podołka odzienia jego dotknęli. Leop. Roztoczyli szerokie podołki swoje. Rej. Przystąpiwszy z tyłu, dotknęła ś. podołka szaty jego. Leop. Los miecą w P., ale od Pana jest skutek jego. B. B. Przen.: †Na podołku warzyć, prażyć, w strachu być, truchleć. L. Kiedyby tobie to ś. działo, co mnie, dawnobyś kaszę na podołku warzył. Pot. Komu miłość praży na podołku jagły, trudno zwłokę cierpi. Pot. Podołki = ogony powłóczyste sukien kobiecych. Słup. (= *treny*). Przydeptał mu P. Troc. **3.** [P., **Naddołek, Nadołek, Nadtoczka, Podwalina**] *dolna część koszuli uszyta z grubszego płótna.* **4.** [P.] = a) *miejsce na przyjęcie ciężaru w podniesionym fartuchu:* W podołku nosić, do podołka włożyć. [Co chłop wozę do chałupy przywiezie, to baba hnet w podołku wyniesie]. b) *miara objęta zawartością fartucha.* **5.** †P. *dolne obszycie szaty, bramowanie, frędzla.* **6.** †P., [P.] *niższa część brzucha, podbrzusze, łono:* P., podbrzusze, brzucha niższa część, łono w ciele pod brzuchem. Kn. Dziecięciu dasz napierśniczek wełniany, aż do podołku długi. L. Siedziała Świętochna z malutką Jagną na podołku. Oss. Piastować na podołku (na łonie) dziecię. Troc. [Na podołku siedzieć] = *na kolanach.* **7.** *Testiculus,* P., jądro w mosznach męskich. Mącz. Zdr. **Podołeczek.** <Od Podół>

**Podoływać, a, ał** p. **Podołać.**

**Podoływanie, a,** blm., czynność cz. **Podoływać.**

**[Podom]** p. **Dom.** <Po + Dom>

**Podomawiać, a, ał** *podokończać mówienia, powymawiać do reszty.* <Po + Domawiać>

**Podomawianie, a,** blm., czynność cz. **Podomawiać.**

**Podomęczać, a, ał** *domęczyć jednego po drugim.* <Po + Domęczać>

**Podomęczanie, a,** blm., czynność cz. **Podomęczać.**

**Podomiatać, a, ał** *domieść w wielu kolejno wypadkach; podosuwać co miotłą; pokończyć domiatanie.* <Po + Domiatać>

**Podomiatanie, a,** blm., czynność cz. **Podomiatać.**

**Podomierzać, a, ał** *domierzyć w wielu wypadkach kolejno, podokończać domierzanie; pododawać mierząc.* <Po + Domierzać>

**Podomierzanie, a,** blm., czynność cz. **Podomierzać.**

**Podominikański** *pozostały po Dominikanach, należący niegdyś do Dominikanów:* Kościół P. <Po + Dominikański>

**[Podomnie]** p. **Podobno.**

†**Podomno, [Podomno]** p. **Podobno:** Nigdy P. cieszyć ś. nie będę. P. Koch. <Z Podobno, przez asymilację *b* do *n*>

**Podomrażać, a, ał** *domrozić jedno po drugim.* <Po + Domrażać>

**Podomrażanie, a,** blm., czynność cz. **Podomrażać.**

**Podomykać, a, ał** *domknąć jedno po drugim, poprzymykać.* <Po + Domykać>

**Podomykanie, a,** blm., czynność cz. **Podomykać.**

**Podomyślać się, a ś., ał ś.** *domyślić ś. jednego po drugim; domyślać ś. w wielu wypadkach; o wielu domyślać ś. kolejno.* <Po + Domyślać ś.>

**Podomyślanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podomyślać ś.**

**Podomywać, a, ał** *domyć jedno po drugim; pomyć do reszty.* <Po + Domywać>

**Podomywanie, a,** blm., czynność cz. **Podomywać.**

**Podonderować, uje, ował** *spędzić pewien czas na donderowaniu.* <Po + Donderować>

**Podonderowanie, a,** blm., czynność cz. **Podonderować.**

**[Podonek, nku,** lm. **nki]** **1.** *wymię, cycek, dójka u krowy.* **2.** w lm. *resztki z dojenia.* <Po + DOJ DO>

**[Podonki, ów,** blp., **Podenki]** *zgręzy, fusy, męty odpadłe na dno naczynia.* <Ros. podonki, od Dno>

**Podonosić, i, ił** *donieść jedno po drugim, donieść w wielu przypadkach.* <Po + Donosić>

**Podonoszenie, a,** blm., czynność cz. **Podonosić.**

**Podopadać, a, ał** *dopaść kolejno jeden po drugim.* <Po + Dopadać>

**Podopadanie, a,** blm., czynność cz. **Podopadać.**

**Podopalać, a, ał** *dopalić jedno po drugim:* P. świece. Podopalali papierosów i wrócili do salonu. **P. ś.** (o wielu) *dopalić ś. kolejno:* Drzew przyrzucili, aby ś. ciała podopalały do szczętu. Krasz. Ale oto wiechy podopalały ś., nastał pożądany ranek. Rol. Stały pola bez właściciela, resztki niepodopalanych dobytków. Korz. <Po + Dopalać>

**Podopalanie, a,** blm., czynność cz. **Podopalać.**

**Podoparzać, a, ał** *doparzyć jedno po drugim.* <Po + Doparzać>

**Podoparzanie, a,** blm., czynność cz. **Podoparzać.**

**Podopatrywać się, uje ś., ywał ś.** *dopatrzyć ś. w wielu wypadkach kolejno.* <Po + Dopatrywać ś.>

**Podopatrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podopatrywać ś.**

**Podopełniać, a, ał** *dopełnić jednego po drugim kolejno:* Należy tylko katalogi P. nowo przybyłemi dziełami. Krasz. <Po + Dopełniać>

**Podopełnianie, a,** blm., czynność cz. **Podopełniać.**

**Podopełzać, a, ał** *dopełznąć kolejno jeden po drugim.* <Po + Dopełzać>

**Podopełzanie, a,** blm., czynność cz. **Podopełzać.**

**Podopędzać, a, ał** *dopędzić jednego po drugim kolejno, podoganiać.* <Po + Dopędzać>

**Podopędzanie, a,** blm., czynność cz. **Podopędzać.**

**Podopiekać, a, ał** **1.** *dopiec jednego po drugim, podokończać pieczenia.* **2.** *spędzić pewien czas na dopiekaniu;* przen. *podokuczać, podoskwierać komu.* <Po + Dopiekać>

**Podopiekanie, a,** blm., czynność cz. **Podopiekać.**

**Podopiekun, a,** lm. **owie** *pomocnik, zastępca opiekuna:* P., rozanimowany do zbytku winem i wdziękami swojej krewnej, odezwał ś. pierwszy. Morz. <Pod + Opiekun>

**Podopierać, a, ał** *doprać jedno po drugim.* <Po + Dopierać>

**Podopieranie, a,** blm., czynność cz. **Podopierać.**

**Podopijać, a, ał** *dopić do reszty jednego po drugim.* <Po + Dopijać>

**Podopijanie, a,** blm., czynność cz. **Podopijać.**

**Podopinać, a, ał** *dopiąć jednego po drugim.* <Po + Dopinać>

**Podopinanie, a,** blm., czynność cz. **Podopinać.**

**Podopisywać, uje, ywał** *dopisać jedno po drugim, dopisać w wielu miejscach:* Czerwone litery podopisywał bardzo zręcznie. Krech. <Po + Dopisywać>

**Podopisywanie, a,** blm., czynność cz. **Podopisywać.**

**Podoplatać, a, ał** **1.** *dopleść jednego po drugim:* P. warkoczy. **2.** *pododawać przez plecenie.* <Po + Doplatać>

**Podoplatanie, a,** blm., czynność cz. **Podoplatać.**

**Podopłacać, a, ał** *dopłacić jedno po drugim, pododawać przez płacenie.* <Po + Dopłacać>

**Podopłacanie, a,** blm., czynność cz. **Podopłacać.**

**Podopływać, a, ał** *dopłynąć kolejno jeden po drugim.* <Po + Dopływać>

**Podopływanie, a,** blm., czynność cz. **Podopływać.**

**Podopowiadać, a, ał** *dopowiedzieć jedno po drugim.* <Po + Dopowiadać>

**Podopowiadanie, a,** blm., czynność cz. **Podopowiadać.**

**Podopożyczać, a, ał** *dopożyczyć wielokrotnie do tego, co już przedtym pożyczono:* Napożyczawszy od ludzi, podopożyczał od nich jeszcze i uciekł. <Po + Dopożyczać>

**Podopożyczanie, a,** blm., czynność cz. **Podopożyczać.**

**Podoprawiać, a, ał** *doprawić jedno po drugim, podorabiać, poprzyprawiać:* P. krany do rur. Podoprawiał wiele wódek. <Po + Doprawiać>

**Podoprawianie, a,** blm., czynność cz. **Podoprawiać.**

**Podoprowadzać, a, ał** *doprowadzić w wielu wypadkach kolejno:* P. do celu. P. do rozpaczy. <Po + Doprowadzać>

**Podoprowadzanie, a,** blm., czynność cz. **Podoprowadzać.**

**Podoprzęgać, a, ał** *doprząc jednego po drugim, poprzyprzęgać.* <Po + Doprzęgać>

**Podoprzęganie, a,** blm., czynność cz. **Podoprzęgać.**

**Podopuszczać, a, ał** *dopuścić jednego po drugim:* Ten marnotrawny pan rozpisał miast 21, a wsi 568 i te tranzakcje w grodzie roborował, intromisji zaś w r. 1750 podopuszczał. Mat. <Po + Dopuszczać>

**Podopuszczanie, a,** blm., czynność cz. **Podopuszczać.**

**Podopychać, a, ał** *dopchnąć jedno po drugim; dopchnąć w wielu wypadkach kolejno.* <Po + Dopychać>

**Podopychanie, a,** blm., czynność cz. **Podopychać.**

**[Podor, u,** blm.] p. **Podorywanie.** < Pod + ORAĆ>

**Podorabiać, a, ał** *dorobić jedno po drugim:* Meble miały podorabiane nogi i wszystkie były lakierowane nanowo. Krasz. **P. ś.** *dorobić ś. kolejno jeden za drugim:* Zakładali wsie i osady, a w końcu podorabiali ś. majątków. Byk. <Po+Dorabiać>

**Podorabianie, a,** blm., czynność cz. **Podorabiać.**

**Podorabianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podorabiać ś.**

**Podorać, rze, rał** (Pod-orać), **[Podpachać],** nied. **Podorywać, [Podorować]** **I.** *zaorać pierwszy raz płytko a szeroko, podcinając przez to ściernie i chwasty,* nied. *pokładać:* W listopadzie należy gnój wywieźć, worać go, inne pola P. na jarzyny. L. Łąki stare podorywać, aby z nich lepsze były trawniki. Haur. **2.** *podciąć przy oraniu:* Padli jak kwiaty różane rozkwitłe upadające, pługiem podorane. Groch. Podorał cudzą miedzę = *odciął jej część, orząc.* **3.** *worać pod spód:* P. gnój. P. gnój, oraniem pod ziemię go podprawić. L. **4.** dok. *doprowadzić oranie do pewnego stopnia, zorać nieco.* <Pod+Orać>

**Podoranie, a,** blm., czynność cz. **Podorać.**

**Podorastać, a, ał** *dorosnąć kolejno jedno po drugim:* Synowice już podorastały. Rol. <Po+Dorastać>

**Podorastanie, a,** blm., czynność cz. **Podorastać.**

***Podoręcze** p. **Podorędzie:** Brał to, co mu ś. nastręczało samo, co, że ś. tak wyrażę, na podoręczu znalazł. Jeż. Gdyby był tyle znaków podoręczu miał, ilu go rycerzy witało, dałby pewnie każdemu po jednym. Krasz. **2. a,** blm. *użytek podręczny, pogotowie, gotowość:* Miałem w zębach kalafonję dla prędszego onej podorędzia. Zabł. <Zam. Podoręcze, przez sld. do Pod+Orędzie>

**Podorędzie, Podoręcze** **I.** *P.: **Na podorędziu, [Podorędziu, Podoręczu, Na pozdorędziu, Na podorędzi]** *pod ręką, na pogotowiu, tuż obok.* <Zam. Podorędzie, przez sld. do *Ręcze, od Ręka>

× **Podoręże, a,** blm. *oręż do boku, poboczny, broń biała, np. pałasz, szabla, kordelas i t. p.* <Pod+*Oręże, od Oręż>

**Podorgan, u,** lm. **y** *organ podrzędniejszy, podległy organowi główniejszemu:* Rząd dzieli ś. na trzy podorgany: prawodawstwo, sąd i zarząd czyli administrację. Spas. <Pod+Organ>

**Podorganista, y,** lm. **ści** *pomocnik organisty:* Mospanie podorganisto, czyby to nie można weselszych rzeczy uczyć? L. <Pod+Organista>

**Podorka, i,** blm. p. **Podorywanie.** <Pod+Orka>

**[Podorować, uje, ował]** p. **Podorać.** <Od Podorać>

**[Podorowanie, a,** blm.] czynność cz. **Podorować.**

**Podorożczyzna, y,** lm. **y** = **Podhoroszczyzna.** Goł.

**[Podorożna, ej.** lm. **e]** p. **Podorożne:** Gdy mąż jej sprawdzał podorożną... pani Emilja w gościnnych pokojach częstowała gościa herbatą i rozmową. Orzesz. <Od Ukr. podorożnyj>

**Podorożne, ego,** lm. **e** **I.** [P., **Podorożna, Podorożnia]** *dowód urzędowy, nakazujący dawać konie podróżne (pocztowe).* Słow. **2.** †P. p. **Podróżne.** <Ukr. podorożne = pieniądze na drogę>

**[Podorożnia, i,** lm. **e]** p. **Podorożne.**

**[Podorówka, i,** lm. **i]** p. **Podorywanie:** To płachty zielonawe ozim, to zeszłoroczne kartofliska czerniały, abo i już latosie podorówki. Reym. Po twarzy szarej i zradlonej, jak te jesienne podorówki. Reym. *(= miejsca podorane).* <Od Podorować>

**Podorywacz, a,** lm. **e** *ten, co podorywa.* Troc. <Od Podorywać>

**Podorywać, a, ał** p. **Podorać.**

**Podorywanie, a,** blm., **[Podorywka, Podór, Podor, Podorka, Podorówka]** czynność cz. **Podorywać.**

**[Podorywka, i]** **I.** blm. p. **Podorywanie:** Podorywki nie opóźniać, dalszej orki nie przynaglać. Kto miał gony bobrowe, mógł żądać, by zwierzątek nie płoszono dla podorywki lub sianożęcia. Sienk. **2.** lm. **i** *ziemia podorana, zaorana po raz pierwszy:* Szarzały zagony świeżych podorywek. Jun.

**Podorzucać, a, ał** *dorzucając pododawać, dorzucić jedno po drugim.* <Po+Dorzucać>

**Podorzucanie, a,** blm., czynność cz. **Podorzucać.**

**Podorzynać, a, ał** (o wielu) *dorznąć jedno po drugim, pozarzynać do reszty.* <Po+Dorzynać>

**Podorzynanie, a,** blm., czynność cz. **Podorzynać.**

**Podosadzać, a, ał** (o wielu) *dosadzić jedno po drugim, sadząc pododawać:* Ogród był bardzo zmieniony, bo sprowadzony Niemiec wiele w nim podosadzał, powycinał. Krasz. <Po+Dosadzać>

**Podosadzanie, a,** blm., czynność cz. **Podosadzać.**

**Podosalać, a, ał** *dosolić jedno po drugim.* <Po+Dosalać>

**Podosalanie, a,** blm., czynność cz. **Podosalać.**

**Podosek, ska,** lm. **ski** (Pod - osek) **I.** *okucie drewnianej osi od spodu, aby ją uchronić od tarcia w piaście:* Okowy drewnianych osi są P., złożony z dwóch części z sobą spojonych, i opaski podoskowe. Jak. J. **2.** woj. *krzywa sztaba żelaza, którą ś. oś armatnia przymocowuje do łoża:* P. działa. Gemb. <Pod+*Osek, od Oś>

**Podosiadać, a, ał,** nied. **Podosiadywać** *dosiąść jednego po drugim:* Natychmiast swoich koni podosiadawszy, jednego luzem prowadząc, mnie pieszego zostawili, śmiejąc ś. na pożegnanie. Krasz. <Po+Dosiadać>

**Podosiadanie, a,** blm., czynność cz. **Podosiadać.**

**Podosiadywać, uje, ywał** p. **Podosiadać.** <Po+Dosiadywać>

**Podosiadywanie, a,** blm., czynność cz. **Podosiadywać.**

**[Podosiecie, a,** lm. **a]** *miejsce znajdujące ś. na dole suszarni zboża.* <Pod+Osiecie>

**[Podosietnik, a,** lm. **i]** *człowiek, który pali w piecu w suszarni zboża.* <Pod+*Osietnik, od Osietny>

**Podosiewać, a, ał** *dosiać jedno po drugim, pododawać siejąc.* <Po+Dosiewać>

**Podosiewanie, a,** blm., czynność cz. **Podosiewać.**

**Podosięgać, a, ał** *dosięgnąć jednego po drugim, dosięgnąć w wielu wypadkach.* <Po+Dosięgać>

**Podosięganie, a,** blm., czynność cz. **Podosięgać.**

**Podosinnik, a,** lm. **i** bot. p. **Grzyb.** <Pod+Osinnik>

**Podoskakiwać, uje, iwał** (o wielu) *doskoczyć kolejno jeden po drugim.* <Po+Doskakiwać>

**Podoskakiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podoskakiwać.**

**Podoskowy** przym. od **Podosek:** Opaski podoskowe. Jak. J.

**Podoskwierać, a, ał** *spędzić pewien czas na doskwieraniu.* <Po + Doskwierać>

**Podoskwieranie, a,** blm., czynność cz. **Podoskwierać.**

**Podosługiwać, uje, iwał** (o wielu) *dosłużyć kolejno, pokończyć służbę.* **P. ś.** (o wielu) *dosłużyć ś. kolejno.* <Po + Dosługiwać>

**Podosługiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podosługiwać.**

**Podosługiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podosługiwać ś.**

**[Podosowiec, wca,** lm. **wcy]:** Chodzi jak P. = *jak mruk, posępny, nic nie mówi.* <Sld.: Pod + *Osowiec, od Osowieć>

**Podosowik, a,** lm. i bot. p. **Grzyb.** <Pod + Osowik>

**[Podostać, stanie, stał]** *pozostać:* Dziewcę, co podostało po piérsy babie. <Z Pozostać>

**[Podostanie, a,** blm.] czynność cz. **Podostać.**

**Podostarczać, a, ał** *dostarczyć jednego po drugim.* <Po + Dostarczać>

**Podostarczanie, a,** blm., czynność cz. **Podostarczać.**

× **Podostatek, tku,** blm. *dostatek, obfitość, ilość której jest poddostatkiem:* Było towaru P., świecił i porywał oczy. Krasz. Wszędzie narody posiadają w dzieciństwie P. tych baśni. Chm. [Bogatego nie chcę, bo wymawiać będzie wszystkie podostatki w szkatułach i wszędzie]. × **Podostatkiem** p. **Poddostatkiem:** Gdzie wody niemasz podostatkiem, tam wiatraki potrzebne. Rogal. <Z Po(d)dostatk(iem)>

**Podostawać, aje, awał** *dostać jedno po drugim, pootrzymywać a. powydostawać, powydobywać:* Co było najrzadszego i najosobliwszego do zjedzenia, podostawał dla Justynki. Ochoc. **P. ś.** *dostać ś. wielu osobom z kolei:* Gdy nasi wyparli Turków z obozu, podostawało ś. także i naszym. Pas. <Po + Dostawać>

**Podostawanie, a,** blm., czynność cz. **Podostawać.**

**Podostawiać, a, ał** 1. *pododawać dostawiając:* Szkoda, że kazalnicę niefortunnie pobielono, że w środku podostawiano aniołki. Krasz. 2. *podostarczać, dostawić jedno po drugim.* <Po + Dostawiać>

**Podostawianie, a,** blm., czynność cz. **Podostawiać.**

**Podostrajać, a, ał** *dostroić jedno po drugim, powykończać strojenie czego.* <Po + Dostrajać>

**Podostrajanie, a,** blm., czynność cz. **Podostrajać.**

**Podostry** lek. *przebiegający bez objawów zbyt natężonych* (subacutus). Zapalenie podostre. <Pod + Ostry>

**Podostrzać, a, ał** p. **Podostrzyć.**

**Podostrzanie, a,** blm., czynność cz. **Podostrzać.**

**Podostrzenie, a,** blm., czynność cz. **Podostrzyć.**

**Podostrzyć, y,ył,** nied. **Podostrzać** *poostrzyć a. zaostrzyć do pewnego stopnia, nieco poostrzyć:* P. nóż. <Pod + Ostrzyć>

**Podostygać, a, ał** *dostygnąć kolejno jedno po drugim, postygnąć do reszty.* <Po + Dostygać>

**Podostyganie, a,** blm., czynność cz. **Podostygać.**

**Podosuszać, a, ał** *dosuszyć jednego po drugim.* <Po + Dosuszać>

**Podosuszanie, a,** blm., czynność cz. **Podosuszać.**

**Podosuwać, a, ał** *dosunąć jednego po drugim.*

**Podosuwanie, a,** blm., czynność cz. **Podosuwać.**

**Podosyłać, a, ał** *dosłać jednego po drugim, podostarczać dosyłając.* <Po + Dosyłać>

**Podosyłanie, a,** blm., czynność cz. **Podosyłać.**

**Podoszywać, a, ał** *doszyć jednego po drugim, pododawać a. pokończyć przez szycie.* <Po + Doszywać>

**Podoszywanie, a,** blm., czynność cz. **Podoszywać.**

**Podościełać, a, ał** *dosłać jednego po drugim, ścieląc pododawać.* <Po + Dościełać>

**Podościełanie, a,** blm., czynność cz. **Podościełać.**

× **Podościenioważy** anat. *pod ością czyli grzebieniem łopatki będący:* †Myszka podościenioważa = mięsień podgrzebieniowy, × p o d o ś c i o w y. Perz. <Pod + *Ościenioważy, od Oścień>

**Podościgać, a, ał** *doścignąć jednego po drugim, podoganiać.* <Po + Dościgać>

**Podościganie, a,** blm., czynność cz. **Podościgać.**

× **Podościowy** p. **Podościenioważy.** <Pod + Ościowy>

**Podośpiewywać, a, ał** *dośpiewać jednego po drugim, pokończyć śpiewanie.* <Po + Dośpiewywać>

**Podośpiewywanie, a,** blm., czynność cz. **Podośpiewywać.**

**Podoświadczać, a, ał** *doświadczyć jednego po drugim.* <Po + Doświadczać>

**Podotaczać, a, ał** *dotoczyć jednego po drugim, to jest: podokończać toczenia czego na tokarni; pozataczać jedno po drugim aż dokąd.* <Po + Dotaczać>

**Podotaczanie, a,** blm., czynność cz. **Podotaczać.**

**Podotłukać, a, ał** *dotłuc jednego po drugim.* <Po + Dotłukać>

**Podotłukanie, a,** blm., czynność cz. **Podotłukać.**

**Podotrawiać, a, ał** *dotrawić jednego po drugim.* <Po + Dotrawiać>

**Podotrawianie, a,** blm., czynność cz. **Podotrawiać.**

**Podotłaczać, a, ał** *dotłoczyć jednego po drugim.* <Po + Dotłaczać>

**Podotłaczanie, a,** blm., czynność cz. **Podotłaczać.**

**Podotrzewny** anat. *będący pod błoną otrzewną* (subperitonealis): Jama podotrzewna. <Pod + Otrzewny>

**Podotrzymywać, uje, ywał** *dotrzymać jednego po drugim.* <Po + Dotrzymywać>

**Podotrzymywanie, a,** blm., czynność cz. **Podotrzymywać.**

**Podotuczać, a, ał** *dotuczyć jednego po drugim.* <Po + Dotuczać>

**Podotuczanie, a,** blm., czynność cz. **Podotuczać.**

**Podotykać, a, ał** 1. *spędzić pewien czas na dotykaniu.* 2. *dotknąć jednego po drugim.* <Po + Dotykać>

**Podotykanie, a,** blm., czynność cz. **Podotykać.**

**Podouczać, a, ał** *douczyć jednego po drugim.* <Po + Douczać>

**Podouczanie, a,** blm., czynność cz. **Podouczać.**

**Podowarzać, a, ał** *dowarzyć jednego po drugim, podogotowywać.* <Po + Dowarzać>

**Podowarzanie, a,** blm., czynność cz. **Podowarzać.**

**Podoważać, a, ał** *doważyć jednego po drugim, pododawać ważąc.* <Po + Doważać>

**Podoważanie, a,** blm., czynność cz. **Podoważać.**

**Podowcipkować, uje, ował** *spędzić czas pewien na dowcipkowaniu.* <Po + Dowcipkować>

**Podowcipkowanie, a,** blm., czynność cz. **Podowcipkować.**

**[Podowiadać się, a ś., ał ś.]** p. **Podowiadywać ś.** <Po + *Dowiadać ś., Zam. Dowiadywać ś.>

**[Podowiadanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podowiadać ś.**

**[Podowiadować się, uje ś., ował ś.]** p. **Podowiadywać ś.** <Po + Dowiadować ś.>

**[Podowiadowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podowiadować ś.**

**Podowiadywać się, uje ś., ywał ś., [Podowiadować ś., Podowiadać ś.]** *dowiedzieć ś. o wielu rzeczach kolejno; dowiedzieć ś. o wielu wypadkach, wielokrotnie:* Wiele (wielu) rzeczy ważnych od nich ś. podowiadywałem. L. Póki stryj nie siedział w Warszawie, mogliśmy mu mydlić oczy; ale już to kilka miesięcy, jak przyjechał, zaczym podowiaduje ś. o wszystkim. L. <Po + Dowiadywać ś.>

**Podowiadywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podowiadywać ś.**

**Podowierać, a, ał** *dowrzeć jednego po drugim, podomykać.* <Po + Dowierać>

**Podowieranie, a,** blm., czynność cz. **Podowierać.**

**Podowiercać, a, ał, Podowiertywać** *dowiercić jednego po drugim, dowiercić wielokrotnie.* <Po + Dowiercać>

**Podowiertywać, uje, ywał** p. **Podowiercać.** <Po + Dowiertywać>

**Podowiertywanie, a,** blm., czynność cz. **Podowiertywać.**

**Podowijać, a, ał 1.** *dowinąć jednego po drugim, pokończyć dowijanie, a. pododawać przez dowijanie.* **2.** *spędzić pewien czas na dowijaniu.* <Po + Dowijać>

**Podowijanie, a,** blm., czynność cz. **Podowijać.**

**†Podowno** p. **Podobno.**

**Podowodzenie, a,** blm., czynność cz. **Podowodzić.**

**Podowodzić, i, ił** *spędzić pewien czas na dowodzeniu.* <Po + Dowodzić>

**Podowozić, i, ił** *dowieźć jednego po drugim, dowożąc podostarczać.*

**Podowożenie, a,** blm., czynność cz. **Podowozić.**

**Podozierać, a, ał** *dojrzeć jednego po drugim, podoglądać.* <Po + Dozierać>

**Podozieranie, a,** blm., czynność cz. **Podozierać.**

**Podozorny** *pod językiem a. ozorem będący:* Anat. (os hyoides): †Kość podozorna, kość podjęzykowa, gnykowa, †gnyk. Urs. <Pod + *Ozorny, od Ozór>

**Podozorować, uje, ował** *spędzić pewien czas na dozorowaniu.* <Po + Dozorować>

**Podozorowanie, a,** blm., czynność cz. **Podozorować.**

**Podozorze, a,** lm. **a** *mięso gruczołowate z pod ozora bydlęcego.* Włod. P. u rzeźnika część od ozora wołowego z grdycą. Mag. P. od wieprza, świni. Troc. <Pod + *Ozorze, od Ozór>

**Podozwalać, a, ał** *dozwolić w wielu wypadkach, wielokrotnie.* <Po + Dozwalać>

**Podozwalanie, a,** blm., czynność cz. **Podozwalać.**

**Podożynać, a, ał** *zżąć do reszty w wielu wypadkach, dożąć jednego po drugim.* <Po + Dożynać>

**Podożynanie, a,** blm., czynność cz. **Podożynać.**

**[Podób]** (tylko w wyrażeniu: Na P.) p. **Podobieństwo:** A tam ś. na P. obłoka rybitwy trzepią nad żagle i sznury. Kon. Kraj na P. naszego. Kon. Takie na P. ma włosy, jako i twoja żona. Ryś stąpa na P. kota. <Po + DOB>

**[Podój, oju,** lm. **oje]** *cała partja mleka wydojona naraz, udój:* Pacheiarz dostawał zawsze konieczynę do podoju. Rog. Nie chciałam, aby cały P. popsuli. Pol. <Po + DOJ>

**[Podólenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podólić ś.**

**[Podólić się, i ś., ił ś.]** p. **Podolić ś.**

**[Podół,ołu,** lm. **oły]** p. **Podołek.** <Po + Dół>

**[Podór, oru,** lm. **ory]** p. **Podorywanie:** Świeży P. Jord. <Pod + OR/R>

**Podówczas** przys. *naówczas, wtenczas, pod ten czas, o tym czasie, w tym czasie, tego czasu, o tej porze, w tej porze, owocześnie, ówcześnie, wówczas, owego czasu, onego czasu, wonczas, tamtego czasu:* Co P. o Litwie myśleli. Mick. Giermek P. na dworcu przytomny. Mick, <Pod + Ów + Czas>

**[Podpachać, a, ał]** p. **Podorać.** <Pod + Pachać>

**[Podpachanie, a,** blm.] czynność cz. **Podpachać.**

**Podpacha, y** a. w lm. **y, Podpachy,** p. **Podpasze.** <Pod + Pacha>

**Podpachowy** p. **Podpaszny:** Aorta wyższa rozdziela ś. na arterje podpachowe i idące do głowy. Śniad. J. <Pod + Pachowy>

**Podpachwinny, Podpachwinowy** anat. *pod pachwiną będący* (subinguinalis). <Pod + Pachwinny>

**Podpachwinowy** p. **Podpachwinny.** <Pod + Pachwinowy>

**[Podpaciep]** *od strony północnej, na północ:* P. to pole niedobre. P. żyto zginęło od śniegu. <Pod + Paciep>

**Podpadać, a, ał** p. **2. Podpaść.** <Pod + 2. Padać>

**Podpadanie, a,** blm., czynność cz. **Podpadać:** Nieprzyjaciel krążył go, ucierając ś. zawsze podpadaniem i małemi potyczkami. Ustrz.

**Podpadły** *który podpadł:* Bronisz pod opiekę, obronę twoję podpadłych. Troc. Karać o występek podpadłego. Troc. <Od Podpaść>

**Podpadnienie, a,** blm. p. **Podpadnięcie.**

**Podpadnięcie, a,** blm., **Podpadnienie** czynność cz. **2. Podpaść.**

**Podpajać, a, ał** p. **Podpoić.**

**Podpajanie, a,** blm., czynność cz. **Podpajać.**

**!Podpajęczynówkowy** anat. *będący pod błoną pajęczynowatą mózgu* (subarachnoidealis). <Pod + *Pajęczynówkowy, od Pajęczynówka>

**× Podpakarzać, a, ał** p. **Podpokorzyć.**

**× Podpakarzanie, a,** blm., czynność cz. **Podpakarzać.**

**Podpalacz, a,** lm. **e, †Podpała, × Podpalca, × Palacz, × Palicz, †Pożeżca, †Pożożca, †Pożognik, †Pożoża** *ten, co podpala, zbrodniarz, podkładający ogień pod budowle i t. p.* Herostrat, P. kościoła efezyńskiej Djany. L. Sto uncji złota za głowę podpalacza. Kon. <Od Podpalać>

**Podpalaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podpalacz.**

**Podpalać, a, ał** p. **Podpalić.** <Pod + Palać>

**Podpalałość, i,** blm. rz. od **Podpalały:** P., okopciałość, czarnawa farba. Mącz.

**[Podpalały]** p. **Podpalany:** Nie wszytko są białe fijołki: są bronatne, są i podpalałe. Szymon. <Od Podpalać>

**Podpalanie, a,** blm., czynność cz. **Podpalać.**

× **Podpalany I.** im. od **Podpalać. 2.** a. **Podpalony [Podpalały, Podżarty]**, †**Podpołały** (o zwierzętach) *odznaczający ś. maści ciemno-brunatnej, ciemno-żółtą, śniadą, płową:* Byk P. Ml. <Od Podpalać>

× **Podpalca, y,** lm. **y** p. **Podpalacz:** Neron z siebie winę podpalcy miasta zwalił. Nar. Przen.: *podżegacz, poduszczyciel:* Liwinius z innemi podpalcami buntu na wygnanie skazany. Nar. Herszt i P. buntu szubienicą życie skończył. Nar. <Pod + *Palca, PAŁ PAL>

**Podpalczy I.** przym. od **Podpalca**, *podpalający, do podpalania skłaniający:* Podpalcze zarzewia zguby. Wor. **2.** lek.: Obłąd P. = *rzekoma skłonność do wzniecania pożarów* (pyromania). <Od Podpalca>

**Podpalenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Podpalić. 2.** wet. *dychawica.*

**Podpalić, i, il,** nied. **Podpalać,** †**Podpaliwać** *podłożyć ogień; zapalić, rozpalić, wzniecić ogień:* P. drwa. Troc. Herostrat podpalił kościół efezyńskiej Djany. L. Tyrani dziedzice częstokroć od własnych poddanych bywają w budynkach podpalani. L. Trzy razy byłem przez złoczyńców podpalany. L. (= *podpalano mi budynki*). Przen.: Całe towarzystwo było jakby podpalone tą wiadomością. Kacz. P. w piecu. Troc. (= *napalić*). **2.** †P. *opalić, ogrzać nieco:* Podpal izbę. Troc. **3.** przen. *zapalić, zagrzać, zachęcić, podbudzić, pobudzić, poduszczyć, podbechtać:* Podpalał go do męczeńskiej korony gorącemi słowy. Skar. Szaleństwo Kleopatry! serce podpaliwać zbrojnego gościa! Bardz. **4.** *przypalić, przypiec nieco, nadpalić:* Podpalać cukier na przyprawę do czego. Sł. wil. Gorzałkę z miodem i korzeniami podpalają, i to nazywa ś. robieniem krupniku. Sł. wil. **5.** konia = *schwacić, nabawić zapalenia:* On jest podpalony, i jaśnie pan musi go sprzedać. Wilcz. Jakiemuś gościowi klacz wierzchową podpalił. Kaczk. Klacz stara bułana, na jedno oko była ślepa i podpalona. Krasz. Lejbie wczoraj udało ś. na jarmarku sprzedać 3 podpalone konie za zupełnie zdrowe. **6.** [P.] *zmrozić, zwarzyć:* Mróz podpalił w sadzie drzewa. <Pod + Palić>

†**Podpaliwać, a, ał** p. **Podpalić.**

†**Podpaliwanie, a,** blm., czynność cz. **Podpaliwać.**

**Podpalmowy** *pod palmami, w cieniu ich znajdujący ś.:* Chatka podpalmowa. Słow. <Pod + Palmowy>

**Podpalny** *tyczący ś. podpalania, pożogowy:* Pochodnia podpalna. <Od Podpalić>

**Podpalony I.** im. od **Podpalić. 2.** p. **Podpalany:** Pies P. = *podpalany na piersiach.*

**Podpalować, uje, ował,** nied. **Podpalowywać** *podsadzić, podeprzeć, wesprzeć podbijając pale:* P. ścianę, most. <Pod + Palować>

**Podpalowanie, a,** blm., czynność cz. **Podpalować.**

**Podpalowywać, a, ał** p. **Podpalować.**

**Podpalowywanie, a,** blm., czynność cz. **Podpalowywać.**

× **Podpalstwo, a,** lm. **a** *zbrodnia podpalenia, podłożenia ognia, wzniecenia pożaru:* Kryminał podpalstwa. Nar. <Pod + PAŁ/PAL>

**Podpał, u,** lm. **y,** × **Podpała I.** a. × **Podpałka** *podpalenie, podłożenie ognia:* Oblężone miasto ledwo od podpału odproszone. Nar. **2.** *to, czem ogień podpalają, podniecta, podsątu ognia,* podpałka, rozpałka, drzazga, zagiew, zapał: Ogień bez podpału nie może być. Syk. Na domy rzucili podpały, które pożarły domów onej nocy dwieście. Zim. Podpały siarczyste. Troc. Podpały wojenne. Troc (= *pociski zapalne*). Podpały wojenne u dawnych, *falarica*, podobne bywały do włóczni, mając śpiczaste żelazo obwinione w kądziel, siarką, smołą i olejem napojoną. Papr. Przen. *podnieta, pobudka, bodziec, pokusa, poduszczenie:* Bogactwa im nic innego nie zostawują, jedno pobudkę ku rozmaitym zbytkom, a podpały przeklęctwa bożego. Rej. Już podpałów lubieżności nie czuje, ale jeszcze pycha go nadyma. Pilch. (= *zapałów, ognia*). <Pod + PAŁ/PAL>

**Podpała, y,** lm. **y I.** × P. p. **Podpał:** Czyż i moje serce nie stanie ś. jedną z podpał? Orzesz. **2.** †P. p. **Podpalacz:** On go na to poduszczył i sam był podpałą tego złego. Leop. <Pod + PAŁ PAL>

**Podpałacowy** *znajdujący ś. pod pałacem:* Lochy więzienne podpałacowe w Wenecji. Od. <Pod + Pałacowy>

× **Podpałacze, a,** lm. **a** *miejsce pod pałacem, około pałacu.* <Pod + Pałacze, od Pałac

**[Podpałek, łka,** lm. **łki] I.** *podżegacz, podszczuwacz, podmawiacz, instygator:* Alić podpałków nie brakło tam onych, co lud jurzyli, by smolne łuczywo. Kon. **2.** *placek na kominie upieczony.* **3.** *żelazna część sochy podlaskiej do wzruszania sochy z grządzielą.* <Pod + PAŁ/PAL>

**Podpałka, i,** lm. **i** p. **Podpał:** Z tych gratów dobraty była P. <Pod + PAŁ PAL>

**Podpancerzowy** *pod pancerzem znajdujący ś., pod pancerz przeznaczony.* <Pod + Pancerzowy>

**Podpanek, nka,** lm. **nkowie, Półpanek** *niby pan, udający pana:* Podpankowie więcej dokuczą, niż panowie. Prz. Teraz namnożyło ś. podpanków. Rzew. Który raczej na podpanka, niż na służącego wyglądał. Krasz. Nikomu nic nie czyniąc, wychodzi powoli na podpanka. Krasz. <Pod + Panek>

**Podpanewkowy** anat. *będący pod panewką wyrostka barkowego łopatki* (infraglenoidalis). <Pod + Panewkowy>

**Podpantoflowy** *będący pod pantoflem:* P. małżonek. Byk. <Pod + Pantoflowy>

**Podpar, u,** lm. **y** leśn. *zgnilizna odziemkowa u dębów, mursz od korzeni, wogóle u drzew, stojących na miejscach bagnistych.* <Pod + PAR PARZ

**Podparać, a, ał** p. **Podpróć.**

**Podparafja, i,** lm. **e** *mała parafja, zależna od głównej, filja parafji.* <Pod + Parafja>

**Podparafjalny** przym. od **Podparafja:** Kościół P.

**Podparanie, a,** blm., czynność cz. **Podparać.**

**Podparcie, a I.** blm., czynność cz. **Podeprzeć. 2.** lm. **a** *podpora:* Podajże P. serca i myśli temu nędznemu człowieczeństwu naszemu. Rej. Sami na obie nodze chromią, a drugim w P. ś. stawią. Smotr.

**Podparcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podeprzeć ś.**

**[Podparć, podeprze, podparł i P. ś.]** p. **Podeprzeć.** <Pod + PIOR POR PR PIER

**Podparnik, a,** lm. **i** farb. *kocioł wypełniony parą wodną, w którym towar odbywa wstępne parowanie.* <Pod + Parnik>

**I. Podpas, u,** lm. **y** *dolna połowa ciała od pasa:* Niewiasty z rybim podpasem = syreny. L. <Pod + 1. Pas>

**2. Podpas, u,** lm. **y** *krótki popas, odpoczynek w drodze, dla koni zatrzymanych i podjudzonych:* Popas,

P., podkarm w drodze, podkarmianie koni a. miejsce podkarmiania. Troc. <Pod + PAS>

**I. Podpasać, a, ał** p. **I. Podpaść.** <Pod + Pasać>

**2. Podpasać, sze, sał,** nied. **Podpasywać** *opasać od spodu, podwiązać pasem, sznurem, taśmą i t. p.:* P. dziecko. P. suknię = *podkasawszy przewiązać.* Przen.: †Stójcie podpasani w prawdzie, przyobleczeni w pancerz sprawiedliwości. Gil. *(= umocnieni).* †Barkę wziąwszy, używali pomocy, podpasując okręt, bojąc ś., aby na Syrty nie wpadli. Wuj. (= przywiązali barkę do okrętu. L.). **P. ś.** *podwiązać ś. pasem, przepaską, opasać ś., przepasać ś. od spodu; podkasać ś. przepasawszy ś.* <Pod + × Pasać>

**I. Podpasanie, a,** blm., czynność cz. **I. Podpasać.**

**2. Podpasanie, a, I.** blm., czynność cz. **2. Podpasać. 2.** lm. **a** *to, czym podpasują, czym podpasują ś., pas, opaska, przepaska.*

**Podpasanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podpasać ś.**

**I. [Podpasek, ska,** lm. **ski] I.** p. **Podpastuch:** Nie masz Dafnisa, na łożu potnieje, wiernych podpasków konają nadzieje. Koss. **2.** *wieprz nieco podpasiony.* <Pod + *Pasek, od 1. Pasać>

**2. [Podpasek, ska,** lm. **ski]** *jedno z przedłużeń żelaznych nasad koła,* [kołmirz]. <Pod + *Pasek, od 1. Pas>

**[Podpasicz, a,** lm. **e]** p. **Podpastuch.** <Od 1. Podpaść> <Ukr. pidpàsač>

**Podpasienie, a,** blm., czynność cz. **I. Podpaść.**

**Podpaska, i,** lm. **i I.** bud. *jedna ze sztuk drzewa cienkiej miary, jakiemi ś. w krześle dachowym krokwie podpasują.* **2.** chir. *opatrunek służący do podtrzymywania narządu cierpiącego:* P. moszny a. na mosznę (suspensorium). <Od 2. Podpasać>

**Podpastuch, a,** lm. **y, [Podpasek, Podpasicz, Podpasycz]** *pomocnik pastucha,* podpastuszy, potrzódka. <Pod + Pastuch>

**Podpastuszy, ego,** lm. **owie** p. **Podpastuch.** Wor.

**[Podpasycz, a,** lm. **e]** p. **Podpastuch.** <Ukr. pidpàsač>

**Podpasywać, uje, ywał** p. **2. Podpasać.**

**†Podpasywać, uje, ywał** p. **I. Podpaść.**

**Podpasywanie, a,** blm., czynność cz. **Podpasywać.**

**†Podpasywanie, a,** blm., czynność cz. **†Podpasywać.**

**Podpasze, a,** lm. **a, Pacha, ×Podpacha** anat. *dołek pod pachą, dołek podpaszny,* pazucha (axilla s. fossa axillaris): Przegub podpasza a. podpaszny (plica axillaris). Ziele to złą wonią podpasza oddala, gdy prochem jego będziesz nacierał pazuchy. Sien. Gdy nań miecz podnosi, ten ugodził go spisą w P. Nar. <Pod + *Pasze, od Pacha>

**[Podpaszek, szka,** lm. **szki]** *tyle, ile ś. zmieści pod pachę:* Przyniósł dla krów P. siana. <Pod + *Paszek, od Pacha>

**Podpaszny, !Podpachowy** *pod pachą będący* (subaxillaris): Tętnica, żyła podpasza, przegub podpasza a. P. (plica axillaris). Smród P. Troc. <Pod + 2. Paszny>

**I. Podpaść, sie, sł,** nied. **Podpasać, †Podpasywać I.** *upaść do pewnego stopnia, podtuczyć:* P. wieprza. **2.** *napaść, popaść nieco, podkarmić, posilić, dać podjeść.* Przen.: Jako ścicerz oczy natężonym patrzeniem utrudzone uwalnia, zwraca i podpasa; tak i my powinniśmy niekiedy umysłowi ulgę uczynić i niejakiemi go rozrywkami P. Pilch. *(= odświeżyć, orzeźwić, pokrzepić).* <Pod + 1. Paść>

**2. Podpaść, dnie, dł,** nied. **Podpadać I.** pod kogo, pod co, kogo, co = *napaść chyłkiem, dopaść, przypaść, podbiec, rzucić ś. pod kogo, pod co:* Szermując jakoś bardzo blizko, Rynald zapędzony pod Sakrypantą wszystek podpadł podsadzony. P. Koch. Herkules pod Cerbera podpada srogiego, w zwycięskiej ręce groźną buławę trzymając. Bardz. Znowu kazali harcownikowi podpadać i wywabiać ich w pole. Pas. Bartnik ofiarował ś. P. do stada i zcicha je dalej odegnać. Krasz. Wtym Połowcy Kijów podpadli. Lel. Oddziały, podpadając, czyniły okrzyk i cofały ś. natychmiast. Sienk. Przen.: **[Podpada]** = *napada, kusi, korci, ciągnie; zachciewa ś.:* Podpada iść na polowanie, na karty, na hulankę. **2.** kogo, †pod kogo = *opaść go nieznacznie, uciec ś., udać ś. do niego w upatrzonej chwili:* Księdza gwardjana P. musisz, który gorliwością swoją tatulę nam przeprosi. L. Moją rada P. panny Teresy wuja. L. Podpadam pod obronę, pod łaskę twoję. Troc. Starszy syn wojewody mołdawskiego, wygnany od młodszego, podpadł pod Kazimierza o protekcję. Tw. A potym jeszcze jakby był podpadł matkę i odstąpił jej posagu córki. Kaczk. **3.** komu, czemu, pod co = *podlec, nasunąć ś., nawinąć ś., napatoczyć ś., nastręczyć ś.:* Mnie dziennik jego podpadł. Gorcz. *(= wpadł mi w ręce).* Podpadać pod zmysły, pod dyskusję a. dyskusji. Nie czujemy żadnej rzeczy, która pod zmysły nie podpada, to jest, która żył suchych zmysły składających nie porusza. Boh. **4.** pod co, czemu = *wpaść w co, doznać czego, ulec, podlec czemu, ściągnąć co na ś., narazić ś. na co:* Podpadł kraj ten pod moc nieprzyjacielską. Troc. P. pod egzekucją, pod karę, pod dekret. Troc. Podpadł karze, błędowi. Troc. Niespodziewanie tej karze P. mogę. L. Chwale lub naganie podpadają królowie. Kras. <Pod + 2. Paść>

**Podpatrywać, uje, ywał i P. ś.** p. **Podpatrzyć.**

**Podpatrywanie, a,** blm., czynność cz. **Podpatrywać.**

**Podpatrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podpatrywać ś.**

**Podpatrzeć, y,ył i P. ś.** p. **Podpatrzyć.** <Pod + Patrzeć>

**Podpatrzenie, a,** blm., czynność cz. **Podpatrzeć** a. **Podpatrzyć.**

**Podpatrzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podpatrzeć ś.** a. **Podpatrzyć ś.**

**Podpatrzyć, y,ył, Podpatrzeć,** nied. **Podpatrywać** *wypatrzyć chyłkiem, ukradkiem, wyśledzić oczyma, wyszpiegować,* nied. *podglądać:* Podpatruje przez dziurkę od klucza. Dzień i noc nicem nie czynił, tylkom podpatrywał ich sprawy. Nar. Często w lesie barcie swe podpatrywał. Krasz. Musieli już tu bez nas starego P. Krasz. **P. ś.** *wypatrzyć siebie chyłkiem nawzajem, wyśledzić ś. oczyma, wyszpiegować ś.,* nied. *podglądać siebie wzajemnie:* Podzieleni na osobne gromady, obozowali w podwórzach, podpatrując ś. i oczyma mierząc nieufnie. Krasz. <Pod + Patrzyć>

**Podpenzelkować, uje, ował** *podsmarować penzelkiem.* <Pod + Penzelkować>

**Podpenzelkowanie, a,** blm., czynność cz. **Podpenzelkować.**

**Podpenzlować, uje, ował** *podsmarować penzlem.* <Pod + Penzlować>

**Podpenzlowanie, a,** blm., czynność cz. **Podpenzlować.**

**Podpaznogciowy** anat. *pod paznogciem będący:* Zastrzał P. (panaritium sub ungue). <Pod + Paznogciowy>

[**Podpełnik, a,** lm. **i**] p. **Podpołudnik.** <Od *Podpełny, od Pod + Pełny>

**Podpełzać, a, ał** p. **Podpełznąć.** <Pod + Pełzać>

**Podpełzanie, a,** blm., czynność cz. **Podpełzać.**

**Podpełznąć, nie, nął,** nied. **Podpełzać** *pełznąc podsunąć ś., zbliżyć ś. pod kogo, pod co, podczołgnąć ś.* <Pod + Pełznąć>

**Podpełznienie, a,** blm. p. **Podpełznięcie.**

**Podpełznięcie, a,** blm., **Podpełznienie** czynność cz. **Podpełznąć.**

**Podpęcherzowy** anat. *pod pęcherzem będący:* Gruczoł P., gruczoł krokowy, ×sterez (prostata). <Pod + Pęcherzowy>

**Podpędzać, a, ał** i ×**P. ś.** p. **Podpędzić.** <Pod + Pędzać>

**Podpędzanie, a,** blm., czynność cz. **Podpędzać.**

×**Podpędzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podpędzać ś.**

**Podpędzenie, a,** blm., czynność cz. **Podpędzić.**

×**Podpędzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podpędzić ś.**

**Podpędzić, i, ił,** nied. **Podpędzać** 1. *podegnać, podgonić ku czemu, pod co, dokąd:* P. bydło pod oborę, nieprzyjaciół pod obóz. 2. *nieco odpędzić, odegnać do pewnego kresu, przepędzić, pogonić:* Podpędzili wroga 3 mile i wrócili. Przen.: P. spirytus do pewnego stopnia tęgości, mocy. P. kogo na licytacji do pewnej ceny = *podbić.* 3. *przynaglić, zmusić, podnukać, napędzić, zniewolić:* P. do większego pośpiechu. P. opieszałego w robocie. P. konia. P. inspekty = *przyspieszyć ich wzrost.* P. urynę, wiatry = *przyspieszyć ich zejście, odejście, wyjście.* 4. cz. ni. w robocie, z robotą = *żwawiej, szybciej doprowadzić ją do pewnego kresu, pospieszyć ś. z nią.* **P. ś.** *zapędzić ś., popędzić za kim.* P. ś. za uciekającym. <Pod + Pędzić>

**Podpępcze, a,** lm. **a,** †**Czerewizna,** †**Cerewizna** anat. *część brzucha poniżej pępka,* ×okolica podpępkowa a. podżołądkowa, !wydział podbrzuszny, †podołek (hypogastrium). <Pod + *Pępcze, od Pępek>

**Podpępkowy** p. **Podpępny.** <Pod + Pępkowy>

**Podpępny, Podpępkowy** anat. *pod pępkiem będący* (infraumbilicalis). <Pod + *Pępny, od Pęp>

**Podpiąć, podepnie, podpiął,** nied. **Podpinać** 1. *spiąć, zapiąć od spodu:* P. popręg na koniu. P. konia. Troc. Dobrze jeżdżą, którzy dobrze podpinają. Dor. P. czym włosy, czepek, kapelusz damski, suknię = *upiąć, zrobić podpięcie, ubrać kwiatami, kokardami od spodu, ułożyć fantazyjnie fałdy, festony u sukni i przypiąć je od spodu.* Podpięty pod samą szyję = *zapięty na wszystkie guziki nie wyłączając ostatniego pod brodą.* Niemczyk podpięty, z pręcikiem w ręku. L. *(= opięty).* 2. *suknię = podkasawszy, uniósszy zapiąć:* P. suknię paziem. 3. [P. spinkę, halsztuk] = *podpić, podchmielić sobie.* **P. ś.** *podpiąć na sobie suknię.* <Pod + Piąć>

**Podpicie, a,** blm., czynność cz. **Podpić:** Wino w podpiciu wesołego czyni. Jabł.

**Podpić, ije, ił,** nied. **Podpijać** a. P. sobie 1. *napić ś. trochę, zaspokoić pragnienie do pewnego stopnia:* Pijże, włodarzu!-Jużem podpił sobie. Kochan. 2. *podochocić, podchmielić, łyknąć sobie:* Jeżelim trochę podpił, kara już gotowa, bo za to mocno boli i cięży mi głowa. L. Każdy Francuz, jak podpije, beczy. Mick. A gdy podpili sobie Symon i synowie jego... Wuj. Naprzód dobre wino stawia, a gdy sobie goście podpiją, tedy podlejsze. Leop. Teraz sobie podpijać, teraz czas tańcować. Li. Nie jest grzech P. sobie mądrym i uczonym, a wszak Bachus Minerwie był bratem rodzonym. Kochan. Drugi jakby sobie królestwo podbił, że sobie podpił. Chm. B. Mówią czasem, muszę sobie nań P. Groic. (podochocić ś. do załebków. L.). Kiej sobie ludzie podpiją, wtenczas poznać fantazyją. Prz. Podpił sobie gorzałką. <Pod + Pić>

**Podpiec, cze, kł,** nied. **Podpiekać** 1. *przypiec od spodu:* P. podeszwy na torturach. 2. *upiec do pewnego stopnia, niezupełnie upiec, nawpół upiec.* <Pod + 2. Piec>

[**Podpiecek, cka,** lm. **cki**], **Podpieczek, Podpiecze** *dziura, schowanko pod piecem; miejsce pod piecem, pod kominem zagrodzone na kury.* <Pod + *Piecek, od 1. Piec>

[**Podpiecze, a,** lm. **a**] p. **Podpiecek.** <Pod + *Piecze, od 1. Piec>

[**Podpieczek, czka,** lm. **czki**] p. **Podpiecek.** <Pod + *Piecze, od 1. Piec>

**Podpieczenie, a,** blm., czynność cz. **Podpiec.**

**Podpieczętować, uje, ował** *przypieczętować od spodu.* L. <Pod + Pieczętować>

**Podpieczętowanie, a,** blm., czynność cz. **Podpieczętować.**

†**Podpieka, i,** lm. **i** *brunatna skóra chleba przypalonego w nazbyt gorącym piecu.* <Pod + PIEK/POK>

**Podpiekać, a, ał** p. **Podpiec.**

**Podpiekanie, a,** blm., czynność cz. **Podpiekać.**

**Podpielenie, a,** blm., czynność cz. **Podpleć.**

**Podpieluszek, szka,** lm. **szki** *pieluszka podkładana dziecku pod tyłek,* poddupnik. L. <Pod + *Pieluszek, od Pielucha>

**Podpieniek, ńka,** lm. **ńki, Podpieńka, Podpinka** *gatunek grzyba jadalnego.* Goł. <Pod + Pieniek>

[**Podpieńka, i,** lm. **i**] p. **Podpieniek.**

**Podpieracz, a,** lm. **e** i. *ten, co podpiera.* 2. *podpórka:* Chwaliłeś ś., Maciuś, że ty más pałace, a ty más chałupe, same podpiérace. 3. *noga, w zagadce o krowie:* Dwa śtychące, dwa patrzące, śtyry podpiérace, jeden sajdak. 4. Nawój (w staciwach) kończy ś. zgrubieniem, zwanym łeb; w tym łbie jest 12 dziur; w jedną z nich, w miarę potrzeby, wtyka ś. kołek, zwany natęgaczem, podpieraczem lub zatykaczem. Gwar. 5. †P. anat. p. **Obrotnik.** 6. zł. *węgieł.* <Od 1. Podpierać>

×**Podpieracz, a,** lm. **e, Podporca** *ten, co podpiera, co niezupełnie pierze.* < Od 2. Podpierać>

**Podpierać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podeprzeć.** <Pod + PIOR POR PR PIER>

×**Podpierać, a, ał** p. **Podeprać.** <Pod + Pierać>

×**Podpieradło, a,** lm. **a** *wspora, stempel wstawiany pod osłabione części budowli.* <Od Podpierać>

**Podpieralny** *służący do podpierania, na którym można ś. podeprzeć, wesprzeć:* Kangur z podpieralnym ogonem. <Od Podpierać>

**Podpieranie, a,** blm., czynność cz. **Podpierać.** Poł.: P. krocza podczas porodu, ochranianie go od rozdarcia.

×**Podpieranie, a,** blm., czynność cz. ×**Podpierać.**

**Podpieranie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Podpierać ś.**

**Podpiersie, a**, lm. **a** p. **Podpiersień.** Gemb. <Pod + *Piersie, od Pierś>

**Podpiersień, śnia**, lm. **śnie, Popiersień, !Podpierścień, Podpiersnik, Podpiersie** *rzemień w uprzęży przechodzący pod piersiami końskiemi:* P. ma leżeć nad łopatkami, ażeby koniowi do stąpania i wyrabiania nogami nie przeszkadzał. Kaw. Nar. <Pod + *Piersień, od Pierś>

**Podpiersiowy** p. **Podpiersny:** Dołek P. Błona podpiersiowa. <Pod + Piersiowy>

**!Podpierścień, a**, lm. **e** p. **Podpiersień:** Strzemiona srebrne szerokie, nagłówek i P. takiż. Szaj. <Zam. Podpiersień, przez sld. do Pod + Pierścień>

**Podpiersnik, a**, lm. **i** l. p. **Podpiersień. 2.** [P.] = a) *łańcuszek, który ś. zakłada na dyszel, naszelnik.* b) W warsztacie płótno wyrobione nawija ś. na tak zwany P. Gwar. <Pod + *Piersnik, od Piersny>

**Podpiersny, Podpiersiowy** anat. *pod piersią będący:* Przegroda podpiersna, przepona (diaphragma). <Pod + Piersny>

**Podpieszczać, a, ał** *pieścić potrasze:* Irena podpieszcza starego, jak umie. Krasz. <Pod + *Pieszczać, od Pieścić>

**Podpieszczanie, a**, blm., czynność cz. **Podpieszczać.**

**Podpięcie, a** l. blm., czynność cz. **Podpiąć. 2.** lm. **a** *to, czym ś. podpina, np. popręg na koniu.* P. u sukni = *fantazja z kwiatów, kokard, podtrzymująca fałdy; takaż fantazja u kapelusza damskiego.* **3.** lm. **a** *pewien układ spódnicy, tiuniki, udrapowanie jej.*

**Podpięcie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Podpiąć ś.**

**Podpiętka, i**, lm. **i** szew. *skóra wyścielająca tył obuwia w miejscu oparcia pięty.* <Pod + Piętka>

**Podpiętrzenie, a**, blm. bud. *wysunięcie ze ściany murowanej jakiej części budowli, na piętnarach wzniesionej.* <Pod + Piętrzenie, od Piętrzyć>

**Podpijać, a, ał** p. **Podpić.** <Pod + Pijać>

**Podpijanie, a**, blm., czynność cz. **Podpijać.**

**Podpikować, uje, ował** *wypikować od spodu.* <Pod + Pikować>

**Podpikowanie, a**, blm., czynność cz. **Podpikować.**

**Podpiłować, uje, ował**, nied. **Podpiłowywać** l. *niezupełnie przepiłować, naderznąć piłą.* **2.** *upiłować od spodu, poderznąć piłą.* <Pod + Piłować>

**Podpiłowanie, a**, blm., czynność cz. **Podpiłować.**

**Podpiłowywać, uje, ywał** p. **Podpiłować.**

**Podpiłowywanie, a**, blm., czynność cz. **Podpiłowywać.**

**Podpiły, Podpity** *trochę pijany, podchmielony, podochocony, będący pod dobrą datą.* Troc. <Od Podpić>

**Podpinać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podpiąć.**

**Podpinanie, a**, blm., czynność cz. **Podpinać.**

**Podpinanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Podpinać ś.**

**Podpinka, i**, lm. **i** l. *rzemienne podpięcie u kaszkieta, zapinające się pod brodą:* Afrodyta... przerwała rzemienną podpinkę. Ml. W pysk młodego watażkę szablą trzasnął, nie zabił jednak, bo ostrze wstrzymała P. Sienk. **2.** [P.] *rzemień idący pod brzuchem w poprzek uprzęży.* <Pod + PN/PIĘ/PON/PIN>

[**Podpinka, i** lm. **i**] p. **Podpieniek.**

**Podpis, u**, lm. **y** l. *podpisanie:* Dać pismo do podpisu. **2.** *napis u spodu czego:* P. pod ryciną wyjaśniający jej treść. **3.** *imię i nazwisko podpisane pod jakim pismem, a. odpowiedni znak niepiśmiennego:* List Kościuszki z jego własnoręcznym podpisem. P. podrobiony, sfałszowany. Położyć, dać na czym P. Stwierdzić co podpisem. P. na dokumencie. × Niżej na podpisie wyrażony... L. *(= niżej podpisany).* Znam ten P. Akt z podpisem prywatnym. Akt bez podpisu nic nie znaczy. Opatrzyć co podpisem. Dać na co P. *(= zezwolić na co, zobowiązać ś. do czego).* Mam na to jego P. P. nieczytelny. P. z zakrętem, z ogonkiem, zamaszysty. **4.** × P. *adres wypisany:* P. na liście, na kopercie, adres. L. <Pod + PIS>

**Podpisać, sze, szą** a. **[sają], sał**, nied. **Podpisywać, [Podpisować]** l. *wypisać, napisać co pod czym, napisać pod spodem czego:* P. pod wyrazami łacińskiemi ich znaczenie. P rycinę. **2.** posp. *wypisać na wzór:* P. uczniowi kaligrafję w kajecie. **3.** *opatrzyć swym wypisanym imieniem i nazwiskiem:* Książki, kajety nie podpisane łatwiej giną. P. swą własność. Ci, co o wzgardzie sławy księgi pisali, na tychże tam księgach z pilnością imiona swoje podpisali. Warg. *(= kładli, umieszczali).* **4.** × P. list a. na liście = *zaadresować go:* List ten zanieś temu, do kogo jest podpisany. L. **5.** a. **P. ś.** *wypisać swoje imię i nazwisko pod jakim pismem, stwierdzić, zatwierdzić swym podpisem:* P. testament, kontrakt, akt, umowę, pokój, wyrok, zobowiązanie, protokuł, świadectwo. P. list. Podpisałem to własnoręcznie. Przywiódłbym i innych wielu, coby tej sentencji mojej podpisali. Biel. M. *(= coby ś. na nią pisali, zgodzili).* Na to ś. nigdy nie podpiszę! Naczelnik podpisuje papiery. P., P. ś. za niepiśmiennego. Przodkowie nasi nie podpisywali ś. w listach jak tylko bratem; potym powolnym sługą; dzisiejsi zaś najniższemi sługami i podnóżkami. L. *(= pisali ś.).* <Pod + Pisać>

**Podpisanie, a**, blm., czynność cz. **Podpisać.**

**Podpisanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Podpisać ś.**

**Podpisany** l. im od **Podpisać:** Dokument P. **2.** (człowiek) *który ś. podpisał:* Niżej P... zobowiązuję ś. P., za którego a. którego podpisali.

**Podpisarz, a**, lm. **e, †Podpisek** *pomocnik, zastępca pisarza; sekretarz sądowy.* <Pod + Pisarz>

**Podpisarzowa, ej**, lm. **e** *żona podpisarza.*

**Podpisek, ska**, lm. **ski** l. × P. *dopisek, przypisek u dołu.* Sł. wil. **2.** †P. p. **Podpisarz** *szczeg. podpisarz sądowy:* Pisarzom ziemskim inne podpiski, którzy tylko w pisaniu im pomagać mają, dopuszczamy mieć, jedno żeby sami wszystko ręką swą podpisywali. Herb. A któryby pisarz sam przy aktach grodzkich osobą swą ustawicznie nie był, ani mieszkał, aby szlachcica osiadłego i przysięgłego za podpiska przy aktach grodzkich miał. Ksej. A wszędzie, gdzie gród jest, tam pisarz ziemski podpiska przysięgłego chować ma dla potocznych spraw. Ksej. Regent kancelarji w prawdziwej polszczyźnie zowie ś. P. Tremb. <Pod + *Pisek, PIS>

**Podpiskowy** przym. od **Podpisek.** L.

[**Podpisować, uje, ował**] p. **Podpisać.**

[**Podpisowanie, a**, blm.] czynność cz. **Podpisować.**

[**Podpisowanie się, a ś.**, blm.] czynność cz. **Podpisować ś.**

**Podpisujący** im. od **Podpisywać. !P., ego,** lm. **y** *prenumerator:* Żurnal ten, nie wiem, ilu liczy podpisujących. Mick.

**Podpisywać, uje, ywał i P. ś.** p. **Podpisać.** <Pod + Pisywać>

**Podpisywanie, a,** blm., czynność cz. **Podpisywać.**

**Podpisywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podpisywać ś.**

**Podpitek, tka,** lm. **tki** *biba, libacja, pijatyka:* Na podpitku episkopi brodami ś. wycinają. Pim. <Pod + PI/POJ>

**Podpity** p. **Podpiły.** <Od Podpić>

**Podpiwek, wka,** blm., × **Półpiwek, [Półpiwko]** *słabe piwo, pochodzące z drugiego zalania mąki słodowej wodą wrzącą, piwo wadliste:* Grzanki maczane w podpiwku. Rzew. Por. **Dobiór.** <Pod + *Piwek, od Piwo>

**Podpiwkowy** przym. od **Podpiwek.**

**Podpiwniczy, ego,** lm. **owie** *pomocnik piwniczego.* <Pod + Piwniczy>

**Podplanetarny** *znajdujący ś. pod planetą, pod planetami:* Podplanetarnych fal słychać granie. Krasiń. <Pod + Planetarny>

**Podplatać, a, ał** p. **Podpleść.**

**Podplatanie, a,** blm., czynność cz. **Podplatać.**

**Podpląsać, a, ał** *nieco popląsać, potańczyć.* <Pod + Pląsać>

**Podpląsanie, a,** blm., czynność cz. **Podpląsać.**

× **Podplątać, cze, tał,** nied. **Podplątywać** *splątać, pogmatwać co pod czym; skrycie zaplątać, zagmatwać co;* przen. *otumanić, omamić, oszukać podstępnie:* Co mu ś. jeno podoba w schismatykach, broi, zwodzi je, mami je, oszukawa, podplątywa, obala, błędy przez nie sieje. Smotr. <Pod + Plątać>

**Podplątanie, a,** blm., czynność cz. **Podplątać.**

**Podplątywać, a, ał** p. **Podplątać.**

**Podplątywanie, a,** blm., czynność cz. **Podplątywać.**

**Podplebani, ego,** lm. **owie** *pomocnik, zastępca plebana, wikarjusz.* Mur. <Pod + *Plebani, od Pleban>

**Podplebański** przym. od **Podplebani.**

**Podplecenie, a,** blm., czynność cz. **Podpleść.**

**Podpleć, podpełł, podpiele** *opleć do pewnego stopnia, posunąć dalej robotę pielenia, nieco opleć.* <Pod + Pleć>

**Podplemię, enia,** lm. **ona** *dział plemienia:* W tym kraju każde plemię, każde P., każda rodzina nawet ma swój herb. <Pod + Plemię>

**Podpleść, ecie, ótł,** nied. **Podplatać I.** *zapleść od spodu:* P. otwór. 2. *spleść od spodu do góry do pewnego kresu.* 3. *doprowadzić plecenie do pewnego kresu, zapleść, upleść nieco dalej.* <Pod + Pleść>

**Podplic, u,** lm. **e** *kawał mięsa wycięty między karkiem a łopatką.* <Pod + *Plic, od Plec>

**Podpłakać, cze, kał,** nied. **Podpłakiwać** *zapłakać nieco, cicho:* Matka pocałowała go w głowę, rada ze zręczności, i znowu podpłakała trochę. Krasz. <Pod + Płakać>

**Podpłakanie, a,** blm., czynność cz. **Podpłakać.**

**Podpłakiwać, uje, iwał** p. **Podpłakać:** Żegnali ją i podpłakiwali. Krasz. <Pod + Płakiwać>

**Podpłakiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podpłakiwać.**

† **Podpłaszcze, a,** lm. **a** *odzienie noszone pod płaszczem.* L. <Pod + *Płaszcze, od Płaszcz>

× **Podpłatnik, a,** lm. **cy** *pomocnik płatnika, kasyer.* Sł. wil. <Pod + Płatnik>

**[Podpłatwica, y,** lm. **e]** *jedna z belek szczytowych pod płatwiami.* <Pod + *Płatwica, od Płatwa>

**[Podpłocie, a,** lm. **a]** *miejsce pod płotem, koło płotu.* <Pod + *Płocie, od Płot>

† **Podpłomienny** chleb p. **Podpłomyk.** L. <Pod + Płomienny>

**[Podpłomień, a,** lm. **e]** p. **Podpłomyk.** <Pod + Płomień>

† **Podpłomny** chleb p. **Podpłomyk.** <Pod + *Płomny, od Płomię>

**Podpłomyczek, czka,** lm. **czki** p. **Podpłomyk:** Z tej mąki przynieś mi upieczony P. Skar. P. na węglu upieczony a kawalec baraninki, to były półmiski ich. Rej. <Od Podpłomyk>

**Podpłomyk, a,** lm. **i,** † **Podpłomienny chleb,** † **Podpłomny chleb,** † **Podpopielny chleb, [Podpomyk, Popłomyk, Popłonek, Podpłonik, Popłonik, Popłunik, Podpłomień]** *rodzaj placka spłaszczonego, posypanego solą, a czasami i cebulą, z ciasta chlebowego, nawpół upieczony w zarzewiu,* wychopień: P. i chleb między węglem pieczony z boków wnet ś. przypiecze, a we środku surowe ciasto zostaje, także i popiołu tąm ś. wiele przymiesza. Trzyc. Podpłomyki przed węglem i płomieniem z wierzchu tylko ś. popieką. Sak. Placek abo P. Biel. M. P. z jęczmiennej mąki. Skar. Pokarm ich podpłomyki pieczone pod żarem, zaprawy mleko świeże, rozkoszy oliwa. Łęcz. Nie wymyślnemi potrawami, ale podpłomykiem prostym i wodą czestuje go. Poc. Zdr. **Podpłomyczek.** <Pod + Płomyk>

**[Podpłonik, a,** lm. **i]** p. **Podpłomyk.**

**[Podpłotki, ów,** blp.] p. **Podsadka:** Po babkach z początkiem maja pokazują ś. podpłotki a. podsadki. Gwar. <Pod + *Płotki, od Płot>

**Podpłókać, cze, kał, Podpłóknąć,** nied. **Podpłókiwać** (o wodzie) *wypłókać od spodu, podlizać, poderwać, podmyć, podmulić, podebrać od spodu, podryć:* Budowania na piasku, gdy na nie przyjdą nawałności wód, łatwo podpłókane bywają i wniwecz obrócone. Gil. Rzeka coraz bardziej brzegi podpłókuje. <Pod + Płókać>

**Podpłokanie, a,** blm., czynność cz. **Podpłókać.**

**Podpłókiwać, uje, iwał** p. **Podpłókać.**

**Podpłókiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podpłókiwać.**

**Podpłóknąć, nie, nął** p. **Podpłókać.**

**Podpłóknięcie, a,** blm., czynność cz. **Podpłóknąć.**

**Podpłynąć, nie, nął,** nied. **Podpływać I.** *wpłynąć, popłynąć pod co:* Topielec podpłynął pod wodę. 2. *płynąc zbliżyć ś. ku czemu:* P. łodzią do okrętu. Rzeka, która pod miasto podpływała... Pilch. O jak szczęśliwi są, co przed powodzią burzliwych czasów uniknęli słoty, pod ląd spokojny podpłynęli łodzią! już ich nie porwie wiatr w przykre obroty. L. <Pod + Płynąć>

**Podpłynienie, a,** blm. p. **Podpłynięcie.**

**Podpłynięcie, a,** blm., **Podpłynienie** czynność cz. **Podpłynąć.**

**Podpłytek, tka,** lm. **tki** bud. *cienka płyta nad kapitelem, wyrobiona wraz z nagłówkiem z jednej sztuki, a mająca zapobieżenia uszkodzeniu kapitelu w jego brzegach, na jakie bezpośrednim obciążeniem byłby narażony.* <Pod + *Płytek, od Płyta>

**Podpływać, a, ał** p. **Podpłynąć.** <Pod + Pływać>

**Podpływanie, a,** blm., czynność cz. **Podpływać.**

**[Podpniaczę, ęcia,** lm. **ęta]** *garnek kwadratowy.* <Pod + *Pniaczę, od Pniak>

**Podpodeszew, szwy,** lm. **szwy** garb. *podeszew wewnątrz obuwia, branzla.* <Pod + Podeszew>

**Podpodeszwiany** przym. od **Podpodeszew: Skóry** podpodeszwiane (= *branzla*).

**Podpoduszkowy** *pod poduszką będący, z pod poduszki pochodzący:* Anielę ojciec o podpoduszkowej niespodziance nie uprzedził. Byk. <Pod + Poduszkowy>

**Podpodział, u,** lm. **y** *podział niższego rzędu, powstały z rozszczegółowienia jednego z działów podziału głównego.* <Pod + Podział>

**Podpoić, i, ił,** nied. **Podpajać** kogo **1.** *napoić go nieco, dać mu trochę pić:* P. bydło. **2.** *upoić, spoić kogo do pewnego stopnia, dać komu podpić sobie, uraczyć napojem mocnym, podchmielić, podochocić.* <Pod + Poić>

**Podpojenie, a,** blm., czynność cz. **Podpoić.**

× **Podpokarzać, a, ał** p. **Podpokorzyć.**

× **Podpokarzanie, a,** blm., czynność cz. **Podpokarzać.**

**Podpokładowy** *będący pod pokładem:* Belka podpokładowa. <Pod + Pokładowy>

× **Podpokorzenie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Podpokorzyć. 2.** *to, co podpakarza:* Złe czyny są podpokorzeniem dla człowieka.

× **Podpokorzyć, y,ył,** nied. × **Podpokarzać** kogo = *zrobić nieco pokorniejszym, potulniejszym, uśmierzyć, poskromić nieco:* Przyczyną łagodnego i podpokorzonego poselstwa Jerzemu to było, iż... *modesta et submissa legatio.* Błaż. <Pod + Pokorzyć>

† **Podpolały** p. **Podpalany: Flavus,** płowy, nieowszeki żółty, P. Mącz. P., szary. Dudz. P., wilczasty, szary, *ravus. Kn.* P., okopciały, czarnawy, farba taka, jak gdy co dymem okopcą. Mącz.

**[Podpolka]:** Włosy nam tu strzygo abo na polke (podgolone), abo na podpolke (przystrzyżone równo z dolną częścią ucha), a. też na stadzine (długie, prawie zakrywające szyję). Gwar. <Pod + Polka, od Polak>

**[Podpołnik, a,** lm. **i]** p. **Podpołudnik.** <Pod + *Połnik, od Połnie = Południe>

**[Podpołudnik, a,** lm. **i, Podpołnik, Podpełnik]** *drugie śniadanie.* <Pod + Południk>

**Podpołudniowy, Południowy** *pod południem, t. j. na południu, w stronie południowéj znajdujący ś.,* × *merydjonalny:* Do Afryki zaszedszy, tam podpołudniowe gromili narody. Klon. <Pod + Południowy>

**[Podpołudzień, dnia,** lm. **dnie]** *po wczesnym obiedzie podwieczorek zaraz po południu.* <Pod + POŁ + Dzień>

× **Podpomagać, a, ał** p. **Podpomóc.** <Pod + Pomagać>

× **Podpomaganie, a,** blm., czynność cz. **Podpomagać:** P. niestatku. Troc. Na P. smutku jego. Troc.

× **Podpomożenie, a 1.** blm., czynność cz. **Podpomóc. 2.** lm. **a** *pomoc, zapomoga, wsparcie, sukurs, podpora:* Podpomożeniem bliźniemu dogodził. Prot. W którym pasterzu nie będzie podpomożenia Ducha św., już słabe jest pasterstwo jego. Rej. Źle człowiekowi być samemu, ale mu uczyńmy wżdy jakie P. Rej. Trzeba mu jakiego podpomożenia. Rej. Uczynię człowiekowi P. przystojne jemu. B. B. Małżeństwo jest najpożyteczniejsze P. człowiekowi. B. B. Żadne P. w smutku a w upadku człowieka nędznego jemu wierniejsze być nie miało, jedno cnotliwa żona, jemu naznaczona. Rej.

× **Podpomożyciel, a,** lm. **e** *ten, który podpomaga.* <Od Podpomóc>

× **Podpomożycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podpomożyciel.**

× **Podpomóc, oże, ógł,** nied. ⁄ **Podpomagać** *podtrzymać swoją pomocą, wspomóc, wesprzeć, nie dać upaść, dopomóc, podźwignąć:* By Bóg nie podpomógł mię, przez mała przebywałaby w piekle dusza moja. Ps. flor. Wspaniałemu przystoi, żeby podpomagał i czynił ludziom dobrze. Górn. Powinnością jest, żebyśmy bliźnich wszelakim obyczajem podpomagali. Wuj. Kazimierz Włochy pieniędzmi gotowemi podpomógł. Błaż. Podpomożony dobrodziejstwem cudzym. Białob. Podpomagali go wszyscy bracia jego. Leop. Czymby mdłość swą P., spyta. Kołak. Lud żywnością od niego podpomożony. Prot. Te słowa moje was na przyszły czas wielce podpomogą. Prot. Proś, aby cię w tym podpomogło święte bóstwo Jego. Rej. Ale to wszystko nie przyjdzie tak prędko, jeżeli ś. do tego nie podpomoże. Krasz. <Pod + Pomóc>

**[Podpomyk, a,** lm. **i]** p. **Podpłomyk.** <Pod-p(ł)omyk>

† **Podpopielny, Podpopiołowy 1.** *pod popiołem będący, pod popiołem upieczony:* Ale mnie z tej mąki uczyń napirwej oprzasnek malutki P. B. Sz. <Pod + Popielny>

**Podpopiołowy** p. **Podpopielny:** Podpłomyk, czyli chleb P. Goł. <Pod + Popiołowy>

**Podpora, y,** lm. **y 1.** a. † **Podpór,** † **Podeprzenie** *to, co rzecz drugą podpiera, podtrzymuje, wspora, filar, zasada, podstawa, podwalina, fundament, grunt:* Kij, P. starości. P. drzewka, winnej latorośli = *pal, palik, tyczka.* Była to cerkiew, z modrzewiu jej ściany, już pochylone, wsparte na podpory. Słow. Podtrzymać rysującą ś. budowlę podporami (= *stemplami*). Na słabej ś. wspiera podporze. Troc. Przen.: *pomoc, wsparcie, oparcie, podtrzymanie, sukurs:* Luby soku, winko stare, podporąś mojej starości. L. Wola ludzka dla krewkości swej ma dwie podpory: rozum i pamięć. Bals. Nie mamy wojska, przyjaciół ratunek krucha P. Krasz. Począł beł Stan. Karnkowski mówić przeciwko onej armacie, ale iż nie miał od drugich podpory, usiadł w pokoju. Papr. (= *poparcia, podtrzymania*). Mam ci ja jeszcze z onych starodawnych doktorów podpory tego mego dowodu. Baz. (= *świadectwa*). Przen.: *osoba, na której co polega, podtrzymująca co, dźwigająca lub pomagająca dźwigać ciężar czego, filar:* P. rzeczy domowej, to jest, na kim gospodarstwo leży, *columna familiae.* P. tronu. Mącz. P. wielka Rzpltej. Kn. Niemasz cię, ojczyzny swej wielki miłośniku, przednia tejże podpora i czujny strażniku. Groch. Syn ten jest podporą starości mojej. Troc. Jest podporą swej familji. Materja jest podporą wielu własności przez zmysły dostrzeżonych. Cyan. **2.** *przód pługa, na którym ś. koniec grządziela opiera.* **3.** bot. (agaricus lepideus) *grzyb z rodzaju bedłki.* **4.** bud. *słupek drewniany służący do podparcia w rusztowaniu,* stempel. Podcz. **5.** gór.: P., czyli wzmocnienie w obudowie chodników lub szerzyzn, jest a. ze słupka, w chodnikach szerokich pod środkiem wciasu, który to słupek zowie ś. trzeciakiem, a. z tak zwanego kasztu, w szerzyznach. Łab. Podpory kołowrotu, storczyny, stojaki, stojące za zrębem szybu, na których końcami swemi wał kołowrotu spoczywa. Łab. **6.** lek.: P. maciczna p. **Kółko. 7.** woj.: Podpory, przymurki podpierające miejscami wewnętrzne wału futrowanie. Jak. J. Zdr. **Podpórka.** <Pod + PIOR/POR/PR/PIER>

†**Podporca, y,** lm. **y** p. **Podpieracz.** Gil. <Pod + †Porca. PIOR POR PR PIER>

**Podpornik, a,** lm. **i** bud. *słup; konsola.* <Od Podporny>

**Podporny** p. **Podporowy.** <Od Podpora>

**Podporowy, Podporny** l. przym. od **Podpora** *podpierający.* L. Widły, widełki podporowe *z przybitą u wierzchu rurą pompowej, mającą kilkoma porusza s. gałeczka.* Lab. 2. hut.: Blachy podporowe, podpórki = *kapta w budowie wielkiego pieca, belki i blaty żelazne lane, wmurowane przed piersią pieca dla wzmocnienia sklepień w czeluściach.* Lab. <Od Podpora>

**Podporoże, a,** lm. **a** *miejsce pod progiem rzecznym a. kaskadą.* L. <Ros. podporożje>

**Podporucznik, a,** lm. **cy** *ranga, stopień oficerski niższy od stopnia porucznika.* <Pod + Porucznik>

**Podporucznikostwo, a,** blm., **Podporucznikowstwo** *ranga podporucznika:* Aspirant podporucznikowstwa. Fred. A.

**Podporucznikowa, ej,** lm. **e** *żona podporucznika.*

**Podporucznikowski** przym. od **Podporucznik:** Miał w sobie coś młodego, trzpiotowatego, podporucznikowskiego Krasz.

**Podporucznikowstwo, a,** blm. p. **Podporucznikostwo.**

**Podporucznikówna, y,** lm. **y** *córka podporucznika.*

**Podporządkować, uje, ował,** nied. **Podporządkowywać** co czemu, pod co = *zrobić zależnym, niższym od czego porządkując systematycznie, usuwać na drugi plan, upodrzędnić, usubordynować:* Subjektywność swoich pomysłów podporządkował pod prawa formy. Żel. Podporządkowywał płeć piękną płci męskiej. Jeż. Podporządkowywał własnemu ja i przekonania i zasady. Jeż. **P. ś.** *zejść na drugi plan, zająć miejsce niższe, zależne od czegoś innego:* Reszta podporządkowywała ś. pod kategorje wyżej poszczególnione. Rol. <Pod + Porządkować>

**Podporządkowanie, a,** blm., czynność cz. **Podporządkować:** Reakcyjne dążności, mające na celu pewne P. społeczno-religijne narodowości. Rol.

**Podporządkowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podporządkować ś.**

**Podporządkowywać, uje, ywał** i **P. ś.** p. **Podporządkować.**

**Podporządkowywanie, a,** blm., czynność cz. **Podporządkowywać.**

**Podporządkowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podporządkowywać ś.**

× **Podpostarcie, a,** blm., czynność cz. **Podpostrzeć.**

× **Podpostrzeć, trze, tarł,** nied. × **Podpościerać** *rozpostrzeć, pod czym, podesłać co pod co.* <Pod + Po + SCIER STOR STRO STR>

× **Podpościerać, a, ał** p. **Podpostrzeć.**

**Podpościeranie, a,** blm., czynność cz. **Podpościerać.**

!**Podpotylicowy** p. **Podpotyliczny.** <Pod + Potylicowy>

**Podpotyliczny, !Podpotylicowy** anat. *pod potylicą będący* (infraoccipitalis). <Pod + Potyliczny>

**Podpowiadacz, a,** lm. **e** *ten, co podpowiada, sufler.* <Od Podpowiadać>

**Podpowiadać, a, ał** p. **Podpowiedzieć.** <Pod + Powiadać>

**Podpowiadanie, a,** blm., czynność cz. **Podpowiadać.**

**Podpowieczny, !Podpowiekowy** anat. *pod powieką będący* (infrapalpebralis). <Pod + *Powieczny, od Powieka>

**Podpowiedzenie, a,** blm., czynność cz. **Podpowiedzieć.**

**Podpowiedzieć, wie, wiedział,** nied. **Podpowiadać** *podsunąć, poddać, podszepnąć słowo a. słowa mającemu mówić:* Nie wymówił imienia jakiego? imienia kobiety? — Franczeska? podpowiedział baron. Jeż. Podpowiadać koledze w szkole. Przen.: Zwołane trąby i rogi wojenne od czasu do czasu serca dodawały, podpowiadając pieśniom i hukaniu. Krasz. Podpowiadać aktorowi na scenie (= *suflerować*). <Pod + Powiedzieć>

!**Podpowiekowy** p. **Podpowieczny.** <Pod + Powiekowy>

!**Podpowięziowy** p. **Podpowięzny.** <Pod + Powięźniowy>

**Podpowięzny, !Podpowięźniowy** anat. *pod powięzią będący* (subfascialis). <Pod + Powięzny>

|**Podpółćwiek, a,** lm. **i** p. **Podpućwiek.**

**Podpółkownik, a,** lm. **cy** p. **Podpułkownik.** <Pod + Półkownik>

**Podpółkownikowa, ej,** lm. **e** p. **Podpułkownikowa.**

**Podpółkownikówna, y,** lm. **y** p. **Podpułkownikówna.**

[**Podpólnik, a,** lm. **i**] p. **Podpołudnik.** <Pod + *Północ, od [Połnie]>

**Podpór, oru** lm. **ory** l. †P. p. **Podpora.** Orzech. 2. gim. *oparcie rąk na poręczkach lub reku, aby lekko podskoczyć i utrzymać ciężar ciała na samych tylko rękach,* sztyc. <Pod + PIOR/POR/PR/PIER>

**Podpórka, i,** lm. **i** l. p. **Podpora:** P. dla płonek, macic winnych. L. Jabłonka i grusza podpórek aż proszą, tak na nich i jabłek i gruszek; podpórki dziewczątka z podwórka przynoszą, gdzie struże dziadulo staruszek. Len. 2. [P.] *drążek do podpierania kulasa u wozu.* Gwar. 3. anat.: P. skokowa kości piętnej (sustentaculum tali). 4. hut. p. **Podporowy.** 5. lek.: P. maciczna p. **Kółko.** <Od Podpora>

†**Podpraszać, a, ał** p. **Podprosić.**

†**Podpraszanie, a,** blm., czynność cz. **Podpraszać.**

**Podprawa, y,** lm. **y** p. **Podprawianie** i **Podprawienie.**

**Podprawiać, a, ał** p. **Podprawić.**

**Podprawianie, a,** blm., **Podprawa** czynność cz. **Podprawiać.**

**Podprawić, i, ił,** nied. **Podprawiać,** †**Podprawować** l. †P. *wprawić, przyprawić, oprawić od spodu, podłożyć, podsadzić:* P. podeszwę pod trzewiki, buty. Troc. Lśni klejnot drogi folgą podprawiony. Groch. Tarcza spodkiem podprawiona skórą wołową. Otw. Piłka drukarska podprawia ś. na balice sznurkiem a. ćwiekami. Mag. 2. †P. *podsadzić, podstawić, skierować, zwrócić, wymierzyć, wycelować pod co:* Przebiła ś. na mieczu pod pierś podprawionym. Otw. Broń końcem w piersi podprawiwszy... Otw. 3. †P. kogo na kogo, do czego = *nastroić, nasadzić, podmówić.* 4. *uprawić, zaprawić, przyprawić do pewnego stopnia:* Ziemię skopawszy, P. gnojem bydlęcym. Przędz. Zwabiała ich taniością wódki, pieprzem tureckim podprawianej. Krasz. Kaszę miano tylko o-

solić i grzybem a cebulą P. Krasz. <Pod + Prawić>

**Podprawienie, a,** blm., **Podprawa** czynność cz. **Podprawić.**

†**Podprawować, uje, ował** p. **Podprawić.**

†**Podprawowanie, a,** blm., czynność cz. **Podprawować.**

**Podprefekt, a,** lm. **ci** *pomocnik, zastępca prefekta:* P., pomocnik prefekta w powiecie, powiatowy starosta. L. <Pod + Prefekt>

**Podprefektowa, ej,** lm. **e** *żona podprefekta.*

**Podprefektura, y,** lm. **y** 1. *przestrzeń kraju zostająca pod administracją podprefekta departamentu.* 2. *dom, gdzie mieszka podprefekt i gdzie ś. znajduje jego biuro.* 3. *godność, urząd podprefekta.* <Od Podprefekt>

**Podproboszcz, a,** lm. **owie, Podproboszczy** *pomocnik proboszcza, wikary, komendarz.* <Pod + Proboszcz>

**Podproboszczy, ego,** lm. **owie** p. **Podproboszcz:** Zacny ksiądz wikary, pobożny P. Węg. List do księdza Rodziewicza, podproboszczego kowieńskiego, aby mi dał ślub. Mat. <Pod + *Proboszczy, od Proboszcz>

**Podprofesor, a,** lm. **owie** *pomocnik, zastępca profesora:* Według etatu znajdować ś. mieli: P. dla inżynierów, P. do wojennych i ochotnych ogni. T. K. <Pod + Profesor>

× **Podprofos, a,** lm. **owie** *niższy podoficer, młodszy sierżant w wojsku:* P. ma być profosowi posłusznym, przy egzekucji rózgi nosić i żołnierzom rozdawać, kordegardę zamiatać. Kaw. Nar. <Pod + Profos>

**Podprokurator, a,** lm. **owie** *pomocnik, zastępca prokuratora:* Przed podprokuratorem przyznał ś., że popełnił to, o co go obwiniają. Orzesz. <Pod + Prokurator>

**Podprokuratorowa, ej,** lm. **e** *żona podprokuratora.*

**Podprokuratorski,** przym. od **Podprokurator:** Urząd P.

†**Podproporczyk, a,** lm. **owie** = **Podchorąży.** L. <Pod + Proporczyk>

†**Podprosić, i, ił,** nied. †**Podpraszać** *wyprosić, uprosić to, co pod kim było, co do kogo należało; wyprosić pokryjomu:* Podpraszam kogo, upraszam pod kim, upraszam tajemnie, *suppeto.* Mącz. <Pod + Prosić>

**Podprostować, uje, ował,** nied. **Podprostowywać** *wyprostować do pewnego stopnia; podniósszy wyprostować:* Garb podprostowujesz, a nóżkami drygasz. Byk. <Pod + Prostować>

**Podprostowanie, a,** blm., czynność cz. **Podprostować.**

**Podprostowywać, uje, ywał** p. **Podprostować.**

**Podprostowywanie, a,** blm., czynność cz. **Podprostowywać.**

†**Podproszenie, a,** blm., czynność cz. **Podprosić.**

**Podprowadzać, a, ał** p. **Podprowadzić.**

**Podprowadzanie, a,** blm., czynność cz. **Podprowadzać.**

**Podprowadzenie, a,** blm., czynność cz. **Podprowadzić.**

**Podprowadzić, i, ił,** nied. **Podprowadzać** 1. *wprowadzić pod co:* P. nieprzyjaciół pod jarzmo. Przen.: Podprowadza wszystko pod jeden strychulec, pod jedno prawidło. 2. *wyprowadzić, poprowadzić, wyciągnąć, wybudować, wystawić, wznieść aż pod co:* P. kanał pod miasto. P. mur pod dach. 3. *poprowadzić, przyprowadzić, sprowadzić ku komu, ku czemu; sprowadzić chyłkiem, naprowadzić aż pod co:* Wziął ją za rękę i podprowadził do wielkiej sofy. Reym. Złączywszy ś. z Tatarami, podprowadził ich wielkie ordy pod Sandomierz. Steb. <Pod + Prowadzić>

**Podproże, a,** lm. **a** *spodni próg, to, na czym ś. próg osadza.* <Pod + *Proże, od Próg>

**Podpróchniały** *który podpróchniał, nadpróchniały.*

**Podpróchnieć, eje, ał** 1. *spróchnieć do pewnego stopnia, nieco spróchnieć, nadpróchnieć.* 2. *spróchnieć od spodu:* Drzewko, gdy podpróchnieje, trudno go już kręcić, bobyś już i z korzenia musiał wszystko strącić. Rej. <Pod + Próchnieć>

**Podpróchnienie, a,** blm., czynność cz. **Podpróchnieć.**

**Podprócie, a,** blm., czynność cz. **Podpróć.**

**Podpróć, porze, pról,** p. **Podpróć,** nied. **Podprówać, [Podparać]** *spróć, rozpróć aż dokąd, spróć nieco dalej.* <Pod + Próć>

**Podprószenie, a,** blm., czynność cz. **Podprószyć.**

**Podprószyć, y, ył** *zaprószyć nieco.* Przen.: P. sobie = *zaprószyć sobie nieco głowę, podpić, podchmielić, podochocić sobie:* Skoro tylko podprószył sobie, staczał wojnę ze wszystkiemi. And. <Pod + Prószyć>

**Podprówać, a, ał** p. **Podpróć.**

**Podprówanie, a,** blm., czynność cz. **Podprówać.**

**Podprucie, a,** blm., czynność cz. **Podpruć.**

**Podpruć, uje, uł, Podpróć,** nied. **Podpruwać, Podprówać, [Podparać]** *spruć, rozpruć aż dokąd; spruć nieco dalej.* <Pod + Pruć>

**Podpruszka, i,** lm. **i** bot. p. **Paprotnik.**

**Podpruwać, a, ał** p. **Podpruć.**

**Podpruwanie, a,** blm., czynność cz. **Podpruwać.**

**Podprygiwać, uje, iwał** gm. p. **Podrygnąć.**

**Podprygiwanie, a,** blm., gm. czynność cz. **Podprygiwać.**

**Podprygnąć, nie, nął, Podpyrgnąć,** nied. **Podprygiwać, Podpyrgiwać** gm. *podskoczyć.*

**Podprygnięcie, a,** blm., gm. czynność cz. **Podprygnąć.**

**Podprząc, ęże, ągł, Podprzęgnąć,** × **Podprzągnąć,** nied. **Podprzęgać,** × **Podprzągać** 1. *zaprzęgnąć pod czym a. pod co:* P. konie pod ciężar. 2. *przyprząc więcej koni.* L. <Pod + Prząc>

× **Podprzągać, a, ał** p. **Podprząc.**

× **Podprząganie, a,** blm., czynność cz. **Podprzągać.**

× **Podprzągnąć, nie, nął** p. **Podprząc.**

× **Podprzągnienie, a,** blm. p. **Podprzągnięcie.**

× **Podprzągnięcie, a,** blm., × **Podprzągnienie** czynność cz. **Podprzągnąć.**

**Podprzeor, a,** lm. **owie** *pomocnik, zastępca przeora.* L. <Pod + Przeor>

**Podprzeorysza, y,** lm. **e** *pomocnica, zastępczyni przeoryszy w niektórych żeńskich klasztorach katolickich.* <Pod + Przeorysza>

**Podprzeponny, !Podprzeponowy** 1. anat. *pod przeponą będący* (hypodiaphragmaticus s. subphrenicus) 2. chir.: Ropień P. (abscessus subphrenicus). <Pod + Przeponny>

**!Podprzeponowy** p. **Podprzeponny.** <Pod + Przeponowy>

**Podprzęg, u,** lm. **i** *konie do podprzęgnięcia, zaprząg dodatkowy:* Jest to zwykłe hasło do przy-

zwania podprzęgu, który ś. pasie przy drodze. Od. <Pod + PRZĘG, PRZĄG, PRĘG>

**Podprzęgać, a, ał** p. **Podprząc.**

**Podprzęganie, a,** blm., czynność cz. **Podprzęgać.**

**Podprzęgnąć, ęgnie, ągł** p. **Podprząc.**

**Podprzęgnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podprzęgnąć.**

**Podprzężenie, a,** blm., czynność cz. **Podprząc.**

**[Podprzypiecek, cka,** lm. **cki]** *kryjówka zrobiona w podmurowaniu kominka w izbie, a ciągnąca ś. aż pod piec chlebowy:* Kury znajdują swe pomieszczenie w zimie w podprzypieckach. <Pod + Przypiecek>

**Podprzysiąc, ęże, ągł, Podprzysięgnąć,** nied. **Podprzysięgać** *tajemnie, chytrze, podstępnie przysiąc:* Zawiódszy kogo, nie bój ś. P. choć krzywo. Hul. **2.** [P.] *poprzysiąc, przysiąc.* <Pod + Przysiąc>

**Podprzysięgać, a, ał** p. **Podprzysiąc.**

**Podprzysięganie, a,** blm., czynność cz. **Podprzysięgać.**

**Podprzysięgnąć, nie, nął** p. **Podprzysiąc.**

**Podprzysięgnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podprzysięgnąć.**

**Podprzysiężenie, a,** blm., czynność cz. **Podprzysiąc.**

**Podpuchły, !Podpuchnięty** *który podpuchł, nieco obrzękły:* Powieki podpuchłe od płaczu. <Od Podpuchnąć>

**Podpuchnąć, chnie, chł** *nieco zapuchnąć, obrzęknąć* (zwłaszcza gdy mowa o powiece dolnéj). <Pod + Puchnąć>

**Podpuchnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podpuchnąć.**

**!Podpuchnięty** p. **Podpuchły.** <Od Podpuchnąć>

**[Podpućwieki, ów,** blp.] *podszewka:* A mam ci ja zupanik z podpućwiekiemi (z podszewką), buty dziechciem smarowane z podkuweckiemi. Gwar.

**Podpułkownik, a,** lm. **cy, Podpółkownik** *ranga sztaboficerska w wojsku, niższa od półkownika:* P. pomocą będzie półkownikowi swemu we wszystkim, co ś. tyczy służby. Kaw. Nar. <Pod + Pułkownik>

**Podpułkownikowa, ej,** lm. **e, Podpółkownikowa** *żona podpułkownika.*

**Podpułkownikowski** przym. od **Podpułkownik: Podpółkownikowski.**

**Podpułkownikówna, y,** lm. **y, Podpółkownikówna** *córka podpułkownika.*

**Podpustka, i,** lm. **i** p. **Podpuszczka.** <Pod + PUST>

**Podpuszczacz, a,** lm. **e l.** *ten, co podpuszcza.* **2.** *złodziej, kradnący gołębie za pomocą podpuszczania swego gołębia na przynętę.* <Od Podpuszczać>

**Podpuszczać, a, ał** p. **Podpuścić.**

**Podpuszczadło, a,** lm. **a** p. **Podpuszczka.** <Od Podpuszczać>

**Podpuszczanie, a,** blm., czynność cz. **Podpuszczać.**

**Podpuszczenie, a,** blm., czynność cz. **Podpuścić.**

**Podpuszczka, i,** lm. **i, Podpustka, Podpuszczadło. [Podpuszka]** *to, czego używają do prędszego zwarzenia, zrobienia zsiadłym mleka, jak jaki kwas organiczny, ziele przytulja, mleko zsiadłe z żołądka cielęcia ssącego, żołądek takiego cielęcia i t. d.* <Pod + PUST>

**Podpuszenie, a,** blm., czynność cz. **Podpuszyć.**

**[Podpuszka, i,** lm. **i]** p. **Podpuszczka.** < Zam. Podpuszczka, przez sld. do Pod + PUCH>

**Podpuszyć, y,ył** *napuszyć do pewnego stopnia, nadąć nieco.* Przen.: *napuszyć kogo czym, wprowadzić go w wielkie rozumienie o sobie, w zarozumiałość, wmówić weń wielkość.* <Pod + Puszyć>

**Podpuścić, i, ił,** nied. **Podpuszczać l.** *puściwszy pozwolić podejść, podjechać, zbliżyć ś. dokąd:* Podpuścili nieprzyjaciół na strzał i zasypali ich pociskami. P. konia = *popuścić mu cugli.* P. samca do samicy. **2.** Podpuszczać gołębie = *kraść gołębie przez podpuszczanie swego gołębia samca, przyuczonego do wabienia cudzych gołębi.* **3.** mleko = *zwarzyć je, zrobić je zsiadłym za pomocą podpuszczki:* Ziele przytulja mleko podpuszcza, właśnie jak serzysko. Syr. <Pod + Puścić>

**Podpuszczany l.** im. od **Podpuszczać. 2.** a. **Podpuszczony:** Mleko podpuszczane = *które ś. zsiadło przy pomocy podpuszczki:* Mleko podpuszczane. Sien. Sery podpuszczane robią z słodkiego mleka, włożywszy w nie nieco podpuszczki. Kluk.

**Podpychać, a, ał** p. **Podepchnąć.**

**Podpychanie, a,** blm., czynność cz. **Podpychać.**

**Podpyrgiwać, uje, iwał** gm. p. **Podprygnąć.**

**Podpyrgiwanie, a,** blm., gm. czynność cz. **Podpyrgiwać.**

**Podpyrgnąć, nie, nął** gm. p. **Podprygnąć.**

**Podpyrgnięcie, a,** blm., gm. czynność cz. **Podpyrgnąć.**

**Podpyskowy l.** *pod pyskiem zwierzęcia będący.* **2.** zool.: Worki podpyskowe (thesauri). <Pod + Pyskowy>

**Podpytywać, uje, ywał a. P. ś.** *badać nieznacznie, wyławiać z kogo słówka, wyciągać na słówka; rozpytywać ś. ubocznie, okolicznie; podchwytywać za słówka.* D. c. Podpytywała Lucego Jędrka. Jord. <Pod + *Pytywać, od Pytać>

**Podpytywanie, a,** blm., czynność cz. **Podpytywać.**

**Podpytywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podpytywać ś.**

**Podrabiacz, a,** lm. **e** *ten, co podrabia; fałszerz, falsyfikator:* Koniecznemi są tu procedery pewne, analogiczne do tych, jakich używają podrabiacze wszelakiej staroświecczyzny. Jeż. <Od Podrabiać>

**Podrabiać, a, ał** p. **Podrobić.** <Pod + Rabiać>

**Podrabianie, a,** blm., czynność cz. **Podrabiać.**

**Podrabin, a,** lm. **owie, Podrabinek** *pomocnik rabina, jeden z zarządców bóżnicy.* <Pod + Rabin>

**Podrabinek, nka,** lm. **okowie** p. **Podrabin:** Zatrudniał ś. szynkiem i był podrabinkiem. Mick. Stanął przed gospodą Mojesza Dyma, który był podrabinkiem. Kaczk. <Pod + *Rabinek, od Rabin>

**[Podrabować, uje, ował]** *podeptać, potratować:* Podrabujesz w ogródeczku grzędy. <Po + l. Drabować>

**[Podrabowanie, a,** blm.] czynność cz. **Podrabować.**

**[Po drabsku]** p. **Drabski.**

**Podraczenie, a,** blm., czynność cz. **Podraczyć.**

**Podraczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podraczyć ś.**

**Podraczyć, y, ył** *uraczyć do pewnego stopnia, ofiarować nieco, podczęstować, potrochować trunkiem,*

*podpoić, podchmielić:* Nim jeść zgotują, tak pan goście podraczy, co mu jeść dadzą, drugi nie obaczy. Bratk. Winkiem podraczony. Kniaź. **P. ś.** a. P. sobie = *uraczyć ś., ufetować ś. nieco, podweselić ś., podochocić ś. trunkiem, podchmielić ś., podpić sobie:* Dzbanie, kto ś. twoim podraczy sokiem, sen go łaskawym obejdzie mrokiem. Nar. Począł przestronniejsze nad inne spełniać puhary, toż podraczywszy sobie, kazał... Pilch. <Pod + Raczyć>

**![Podrad, u,** lm. **y]** *przedsiębiorstwo, antrepryza, liwerunek, dostawa ryczałtowa:* P. do magazynu wojennego. Krasz. Wziął P. na drzewo *(= podjął ś. dostawy drzewa).* <Ros. podriadъ>

**![Podradczyk, a,** lm. **i]** *dostawca, antreprener, przedsiębiorca, liwerant:* P. wypłacił, komu co należało. Prus. <Ros. podriadčykъ>

**Podraga, i,** lm. **i** *łotr; poczwara, straszydło:* O, to P.! Ty podrago!

**Podrałować, uje, ował** *pobiec, polecieć w dyrdy, puścić ś. wziąwszy nogi za pas.* <Po + Drałować>

**Podrałowanie, a,** blm., czynność cz. **Podrałować.**

**× Podramię, enia,** lm. **ona** anat. *część ręki od łokcia do dłoni,* przedbarcze, przedramię, × przedbark (antibrachium). <Pod + Ramię>

**Podrapać, pie** a. **† pa, pał, † Podrapywać, † Podrapować** **I.** *spędzić chwilę na drapaniu, poskrobać paznokciami, pazurami a. czymś ostrym, poskrobać:* Podrap mię, bo mię swędzi. Piersi lekce podrapować i pogłaskować. Spicz. **2.** *drapiąc poranić, porysować, pokiereszować:* Kot mię podrapał po twarzy. Przen.: Nowinne pola ledwie, ladajako podrapane, wydawały plon obfity. Rol. *(= zbronowane).* To rzecz nieroztropna poczciwego człowieka na honorze prawie aż do krwi P. Kaczk. **3.** [P. groch] = *połuskać.* **P. ś. I.** *podrapać jeden drugiego nawzajem:* To ś. czasem naczczo spiją, łby sobie piwem pomyją, kampostem ś. popluskają. a ostatek podrapają. Rej. **2.** *ulec podrapaniu:* Przeciskając ś. przez chrósty, podrapał ś. < Po + Drapać >

**Podrapanie, a,** blm., czynność cz. **Podrapać.**

**Podrapanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podrapać ś.**

**× Podraperować, uje, ował** p. **Podrapować.** <Po + Draperować>

**× Podraperowanie, a,** blm., czynność cz. **Podraperować.**

**× Podraperjować, uje, ował** p. **Podrapować.** <Po + Draperjować>

**Podraperjowanie, a,** blm., czynność cz. **Podraperjować.**

**† Podrapieżenie, a,** blm., czynność cz. **Podrapieżyć.**

**† Podrapieżyć, y,ył** **I.** *spędzić pewien czas na drapieżeniu.* **2.** *drapiężąc porabować jedno po drugim.* <Po + Drapieżyć>

**× Podrapirować, uje, ował** p. **Podrapować.** <Po + Drapirować>

**× Podrapirowanie, a,** blm., czynność cz. **Podrapirować.**

**Podrapować, × Podraperować, × Podraperjować, × Podrapirować** *poukładać w draperje, poupinać malowniczo.* <Po + Drapować>

**Podrapowanie, a,** blm., czynność cz. **Podrapować.**

**Podrasa, y,** lm. **y** *rasa niższego rzędu, powstała z rozszczegółowienia rasy normalnej:* Tworzenie ś. ras lub podras drogą doboru sztucznego. <Pod + Rasa>

**Podrasowy** przym. od **Podrasa.**

**Podrastać, a, ał** p. **Podrosnąć.**

**Podrastanie, a,** blm., czynność cz. **Podrastać.**

**Podratować, uje, ował,** nied. **Podratowywać** *podtrzymać ratując, podpomóc, podać rękę, wspomóc nieco:* Brat brata przez drogość niesłychaną nie mógł P. Star. Tatarowie, od książąt ruskich wywabieni i podratowani, do Polski wpadają. Błaż. <Pod + Ratować>

**Podratowanie, a,** blm., czynność cz. **Podratować:** Żywności, podratowania żebrzą. Błaż.

**Podratowywać, uje, ywał** p. **Podratować.**

**Podratowywanie, a,** blm., czynność cz. **Podratowywać.**

**[Podraz, u,** lm. **y, Podraza]** *klin przy żarnach służący do podnoszenia kamienia żarnowego.* <Pod + RZAZ/RAZ>

**[Podraza, y,** lm. **y]** p. **Podraz.**

**Podrazić, i, ił,** nied. **Podrażać I.** = a) *od dołu zadać raz, podbić, podciąć.* Przen.: *poderwać, zachwiać, podkosić, narazić:* Każdy rolnik potrzebuje drugiego podpisu na wekslu, a to podraża mu zawsze kredyt wekslowy. Donim. Wypadki lipcowe chwilową sprowadzają zmianę, podrażając kapitał. Donim. b) P. sobie = *podpić sobie, podochocić ś., podchmielić sobie:* Podaj ty mnie kufel winem napełniony: tym gdy sobie podrażę, to wszystki frasunki usną ze mną. Pudł. **2.** [P.] *wrazić pod spód, pod co, podetknąć, podłożyć, podrzucić:* Ciśli to dziecko do studnie, a podrazili kota. <Pod + Razić>

**[Podrazka, i,** lm. **i]** *jeden z klinków żelaznych podbijanych pod kamień młyński celem ustawienia go zupełnie poziomo.* <Od Podraza>

**Podrażniać, a, ał** i **! P. ś.** p. **Podrażnić.**

**Podrażnianie, a,** blm., czynność cz. **Podrażniać.**

**Podrażnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podrażniać ś.**

**Podrażnić, i, ił** i **P. ś.** p. **Podrażnić:** Falk coraz więcej ś. podrażniał. Przybysz.

**Podrażnienie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Podrażnić.** **2.** *stan człowieka podrażnionego, podniecenie, irytacja.*

**Podrażnienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podrażnić ś.**

**Podrażać, a, ał** p. **Podrazić.**

**Podrażanie, a,** blm., czynność cz. **Podrażać.**

**Podrażenie, a,** blm., czynność cz. **Podrazić.**

**Podrażniać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podrażnić.**

**Podrażnianie, a,** blm., czynność cz. **Podrażniać.**

**Podrażnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podrażniać ś.**

**Podrażnić, i, ił, Podrażnić,** posp. **Podrzażnić,** nied. **Podrażniać, Podrażniać,** posp. **Podrzażniać** *drażniąc poruszyć, wyprowadzić z równowagi; dotknąć niemile, urazić, zadrasnąć, podirytować:* Hrabina podrażniona była nieco zbytnią uprzejmością, jaką niektóre panie okazywały jej ulubieńcowi. Bał. Psy podrażnione widokiem obcych. Gaw. P. kogo żartem, słowem, dowcipem, znalezieniem ś. P. zmysły *( = podniecić niezdrowo).* P. dumę, miłość własną, zarozumiałość, słabostkę, poczucie estetyczne *( = wystawić na próbę).* Śpiewy pogrzebowe, podrażniające słuch żywego nieboszczyka. Rol. Sprawy, które P. mogły jego ambicję i prężność. Gaw. **2.** *spędzić pewien czas*

*na drażnieniu.* 3. fizj.: P. nerwy = *wprawić nerwy w stan czynny.* **P. ś. I.** z kim = *spędzić pewną chwilę na wzajemnym drażnieniu kogo.* 2. *podrażnić jeden drugiego nawzajem:* Już od dwuch dni podrażniano ś. wzajemnie utarczkami podjazdowemi. Szaj. <Po + Drażnić>

**Podrażnienie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Podrażnić. 2.** *stan podrażnionego, irytacja, podniecenie.*

**Podrażnienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podrażnić ś.**

**Podrąbać, bie, bał, †Podrąbić,** nied. **Podrąbywać, †Podrębować** *podciąć przez rąbanie:* Chłop, zasadziwszy siekierę, zaczął drzewo podrębować. L. My do siekiery, maszt P. L. U myśliwców, gdy kto kształtem innym mówi polując, musi wnet być winnym, i musi z drzewem, prawnie osądzony, być podrąbiony. Klon. Podnieśli ręce swe na niego, ale upadli, jakby ich podrąbił na ziemi. Dambr. (*= podkosił*). <Pod + Rąbać>

**Podrąbanie, a,** blm., czynność cz. **Podrąbać:** Gdy siekierą odlew go ciąć kusi, zadrżał i zajęczał dąb przed swym podrąbaniem. Otw.

**Podrąbić, i, ił** *obrąbić od spodu, zrobić rąbek u dołu sukni.* <Pod + Rąbić>

**†Podrąbić, i, ił** p. **Podrąbać.** <Pod + *Rąbić, od Rąbać

**Podrąbienie, a,** blm., czynność cz. **Podrąbić.**

**†Podrąbienie, a,** blm., czynność cz. **†Podrąbić.**

**Podrąbywać, uje, ywał** p. **Podrąbać.**

**Podrąbywanie, a,** blm., czynność cz. **Podrąbywać.**

**Podrążenie, a,** blm., czynność cz. **Podrążyć.**

**Podrążyć, y, ył** *powydrążać:* P. owoce (z pestek) *podrylować.* <Po + Drążyć>

**[Podrdzewieć, eje, ał]** p. **Pordzewieć.**

**[Podrdzewienie, a,** blm.] czynność cz. **Podrdzewieć.**

**Podredenowski** pokład węgla = *leżący pod najgrubszą jego warstwą zwaną w Dąbrowie Górniczej redenowską.* <Pod + Redenowski, od nazwiska hr. Redena>

**Podreligja, i,** lm. **e** *kult przypominający religję:* Co u Akkadów było prawdziwym kultem, stało ś. u Babilończyków i Asyryjczyków rodzajem podreligji. Mat. I. <Pod + Religja>

**Podrelować, uje, ował** p. **Podrylować.** <Po + Drelować>

**Podrelowanie, a,** blm., czynność cz. **Podrelować.**

**Podrenować, uje, ował** *zdrenować jedno po drugim:* Zamierza pola P., łąki irygować. Jeż. <Po + Drenować>

**Podrenowanie,** a, blm., czynność cz. **Podrenować.**

**Podreparować, uje, ował i P. ś.** p. **Podreperować.** <Pod + Reparować>

**Podreparowanie, a,** blm., czynność cz. **Podreparować.**

**Podreparowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podreparować ś.**

**Podreparowywać, a, ał i P. ś.** p. **Podreperować:** Kiedy ś. miasta na Rusi halickiej porujnowane podreparowywały, Kijów w gruzach leżał. Lel.

**Podreparowywanie,** a, blm., czynność cz. **Podreparowywać.**

**Podreparowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podreparowywać ś.**

**Podrepcenie, a,** blm., czynność cz. **Podrepcić.**

**Podrepcić, i, ił** p. **Podreptać:** Na podworcu, gdzie ludzie i bydło częstym przechodem podrepcą i potretują ziemię. Haur. <Po + Drepcić>

**Podreperować, uje, ował, Podreparować,** nied. **Podreperowywać, Podreparowywać** *wyreperować, poreperować do pewnego stopnia, wyrestaurować cokolwiek, poprawić:* P. buty, bieliznę; przen. interesy, zdrowie. Próbował przed kilku laty P. fortunę swoję w Ameryce. Majątek, chociaż nadszastany trochę, łatwo było P. posagiem. Dzierz. **P. ś.** *poprawić ś., stanąć na nogi:* Skoro ś. tylko podreperuję na zdrowiu, zaraz wyjedziemy. Bał. P. ś. w interesach. <Pod + Reperować>

**Podreperowanie, a,** blm., czynność cz. **Podreperować:** Wybrano jakąś bankrutującą firmę francuską, jakby celem podreperowania jej interesów.

**Podreperowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podreperować ś.**

**Podreperowywać, a, ał i P. ś.** p. **Podreperować.**

**Podreperowywanie, a,** blm., czynność cz. **Podreperowywać.**

**Podreperowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podreperowywać ś.**

**Podreptać, pcze, ptał, Podrepcić I.** *drepcząc potratować, wydeptać:* [Kogutku, kogutku, nie chodź po ogródku, podrepcesz leliją, panny cię zabiją]. **2.** *pójść piechotą, poszłapać.* **3.** *spędzić pewien czas na dreptaniu.* <Po + Dreptać>

**Podreptanie, a,** blm., czynność cz. **Podreptać.**

**[Podrest, a,** lm. **y]** zool. p. **Potrzeszcz.**

**Podrewizor, a,** lm. **rzy** *pomocnik, zastępca rewizora:* P. tabaczny. <Pod + Rewizor>

**Podrewizorowa, ej,** lm. **e** *żona podrewizora.*

**Podrewnieć, eje, ał** *zdrewnieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Drewnieć>

**Podrewnienie, a,** blm., czynność cz. **Podrewnieć.**

**[Podrezy, ów,** blp.] *podkucie u sani.*

**†Podrębować, uje, ował** p. **Podrąbać.**

**†Podrębowanie, a,** blm., czynność cz. **Podrębować.**

**Podręcze, a I.** lm. **a** *poręcz pod rękę u krzesła, fotela, lub w stołach kosztownych:* Wyrwała mu małpa poduszeczkę, na której położył był rękę, z podręcza. Górn. **2.** blm. p. **Podorędzie:** Ma ona zawsze na podręczu ziarnka palonej kawy, które żuje. Dyg. <Pod + *Ręcze, od Ręka>

**Podręczenie, a,** blm., czynność cz. **Podręczyć.**

**Podręczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podręczyć ś.**

**Podręcznik, a,** lm. **i** *książka podręczna z elementarnym wykładem danego przedmiotu:* P. szkolny. P. prawa cywilnego. <Od Podręczny>

**Podręcznikarz, a,** lm. **e** *autor podręcznika, podręczników.* Chm. <Od Podręcznik>

**Podręczny I.** *znajdujący ś. pod ręką, na podręczu, podorędziu, tuż leżący, zastosowany do użytku w każdej chwili:* Skorowidz, wykaz, słowniczek P. **2.** *wyręczający, którym ś. można posłużyć, dodany do pomocy, zastępczy, pomocniczy; oddany do rozporządzenia, podwładny:* Podręczni rotmistrzów tysiącznicy, setnicy. Nar. Z początku podręczni mistrzów krzyżackich mieli tylko tytuł komendorów. Nar. Potrzebne są panny do szycia sukien, uzdolnione i podręczne. **3.** druk.: Czcionki, druk P — *kursywa, pochyły, kursywa:* Druk P. większy. Sol. **4.** gram.: × Głoska podręczna = *eufoniczna.* Zoch. (jak w: len, zdrada). <Pod + Ręczny>

**Podręczyć, y, ył** *spędzić pewien czas na dręczeniu:* Spóźniłem ś. nieco umyślnie dlatego, aby oczekiwaniem P. trochę Idalkę. Orzesz. **P. ś.** *spędzić pewien czas w udręczeniu.* <Po + Dręczyć>

**Podrętwiały** *który podrętwiał.*

**Podrętwić, i, ił, Potrętwić** *porobić drętwemi.*

**Podrętwieć, eje, ał, Potrętwieć** (o wielu) *zdrętwieć kolejno, jeden po drugim.*

**Podrętwienie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Podrętwić. 2.** czynność cz. **Podrętwieć.**

**Podrgać, a, ał** *zadrgać na pewną chwilę.* <Po + Drgać>

**Podrganie, a,** blm., czynność cz. **Podrgać.**

**Podrgub, u,** lm. **y, Podrygawka** *sieć, pod którą napędzają ś. kuropatwy, mająca oka mniejsze wiszące wolno między większemi.* Sł. wil.

**Podrgubny** myśl. przym. od **Podrgub:** Sieć podrgubna na przepiórki. <Od Podrgub>

**Podrob, u,** lm. **y** p. **Podrób:** P. skopowy. Troc. Ty, który, mszcząc ś., bronisz ciałom grobu, nasyć ś. w polach śmierdzących podrobu. Chr.

**Podroba, y,** lm. **y** p. **Podrób.**

× **Podroba, y,** lm. **y** p. **Podróbki:** Nawarzawszy głów, nóg i podrób skopowych a. drobięcych. Ocz. Będzie z takiej krowy skóra, łój, mięso i P. Troc. Podrobę (droby) kładą w pasztety, jako wątróbki, płucka i t. d. Troc. <Po + DROB>

**1. Podrobić, i, ił,** nied. **Podrabiać. 1.** *posunąć robotę naprzód, doprowadzić robotę czego do pewnego kresu; odrobić, obrobić co już do pewnego stopnia, w części wykończyć:* Drzewo podrobione schnie prędzej, jak całkie. Jak. J. P. pończochę, przyrobić część jej zdartą. L. *(= nadrobić).* **2.** †P. sobie = *spracować ś., napracować ś., narobić ś. nieco, utrudzić ś. pracą.* Troc. **3.** × P. co = *robiąc wypieścić; urobić misternie, wykończyć sztucznie; nadrobić czym:* Nie pisze z naturalnością, wszędzie wtyka myśli żywych, podrobionych, wytwornie kształtnych. Pir. **4.** *zrobić co dla podsunięcia za prawdziwe, sfałszować:* P. podpis, dokument. Kości tych zwierząt, które dziś już zaginęły, nikt P., sfałszować nie mógł. Paw. <Pod + Robić>

**2. Podrobić, i, ił 1.** *porozdzielać, porwać, potłuc i t. p. na drobne części, rozdrobić:* P. chleb do zupy, ciasto na zacierki. Członki jego straszliwie podruzgotane, podrobione. Birk. *(=zmasakrowane).* **2.** a. **Podrobnić** *podzielić na drobniejsze całostki, rozdrobnić:* Kto wieki na króciuchne minuty podrobił? Zim. Cóż już będzie, jeśli i ten krótki czasu przeciąg na różne podziały podrobimy? Pilch. <Po + Drobić>

[**Podrobie, a,** blm., zb.] p. **Podróbki:** Obiad składa ś. z kaszy jaglanej, kapusty, kapuśniaku z podrobiem, jak: flaki, bebechy (jelita) z wołu, krowy lub świni. Gwar. <Po + *Drobie, od DROB>

**1. Podrobienie, a,** blm., czynność cz. **1. Podrobić.**

**2. Podrobienie, a,** blm. czynność cz. **2. Podrobić.**

[**Podrobierz, a,** blm., zb.] p. **Podróbki:** Dróbka = P. z owcy a. z cielęcia, to jest wątróbka, serce, płuca i t. d. Gwar. <Po + *Drobierz, od DROB>

**Podrobniały** *ten, co podrobniał, skarłowaciały:* Postawcie obok dziadów wnuki podrobniałe. Wor. <Od Podrobnieć>

**Podrobnić, i, ił** p. **2. Podrobić:** Podrobnione nadodrzańskie okolice. Lel. <Po + Drobnić>

**Podrobnieć, eje, ał** *stać ś. drobnym* a. *drobniejszym, zmaleć, skarłowacieć, poszczupleć:* Przez sam podział kraju (w wieku XII) sądownictwo z niejaką korzyścią podrobniało i stopniowanie łatwiejsze znalazło. Lel. *(= wytworzyło działy, rozpadło ś. na części).* <Po + Drobnieć>

**Podrobnienie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Podrobnić. 2.** czynność cz. **Podrobnieć.**

†**Podroby** a. †**a, ów,** blp., [**Podroby**] p. **Podróbki:** P. nazywają ś. wątroba, płucka, serce, śledzionka skopowe, cielęce i t. d. L. P. wodą umyjesz. B. B. Wyjmiesz błonę, która jest około podrobów z wszystką tłustością ich. B. B. Wrzucą w wodę wątroby ofiarowanych bydląt i insze podroba, Neptunowi ofiarą. Pot. Z krowy zabitej będzie skóra, łój, mięso i różne podroba. Haur. <Po + DROB>

**Podroczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podroczyć ś.**

**Podroczyć się, y ś., ył ś.** *spędzić pewien czas na droczeniu ś., podrażnić ś.:* My ś. cieszymy, a tyś smutna, jakbyś, niegodziwa, chciała ś. z nami P. Fred. A. Zeus, ażeby ś. z Herą P., z przymówką rzecz wypowiada. Ml. Chcąc ś. P., a może dysputę przeciągnąć, rzekł... Sienk. <Po + Droczyć>

**Podrogatkowy** *pod rogatkami, w okolicy rogatek znajdujący się, podmiejski:* Mieszkaniec P. <Pod + Rogatkowy>

**Podrola, i,** lm. **e** p. **Podglebie.** <Pod + Rola>

†**Podrosłek, łka,** lm. **łki** a. **łkowie** p. **Podrostek:** Dzieci abo podrosłkowie niech takich strojów używają. Baz. Nie mogą być karani dzieci, podrosłkowie jednako, jak dorośli i starzy. Petr. <Od Podrosły>

**Podrosły** *który podrósł:* Podrosłe dzieci, od siedmiu lat, gdy już zaczynają mieć baczenie. Petr. *(= odchowane).* Znalazła go podrosłym. Rzew. <Pod + Rosły>

**Podrosnąć, ośnie, ósł, Podrość,** nied. **Podrastać 1.** *wzrosnąć, wyrosnąć do pewnego stopnia:* Dzieci mu już podrosły. Podrosłeś w krótkim czasie, Piesiu. Troc. Ciasto podrosło. Przen.: *wzmóc ś., powiększyć ś., wzrosnąć:* Animusz przy swobodzie podrasta, a w niewoli odpada. Pilch. **2.** †P. w rozum, w serce i t. p. = *nabyć z wiekiem rozumu, serca i t. p.* <Pod + Rosnąć>

**Podrost, u 1.** blm. **Podrośnięcie** *wzrost, podrastanie, czas wzrastania:* Rym mój, któryć, dziecię, niosę, z podrostem twym rość będzie. Mias. Z podrostem cuda czynić będzie, które, roznosząc rącze słowa wszędzie, wyprawi za nim. Mias. **2.** lm. **y** bot. (cytinus hypocistis) *roś., gatunek omylnika.* <Pod + Rost>

†**Podrostek, tka,** lm. **tki, Podrosłek** *dziecię podrosłe, młodzieniaszek, podlotek, rosłe pacholę:* Są przykłady, że wilcy nietylko dzieci, ale i słusznych podrostków porywali. Haur. Podrostka trudnemi drogami do cnót wiodą. Susz. P., żabie do kostek. Prz. <Pod + *Rostek, ROST>

[**Podrostka, i,** lm. **i**] forma ż. od **Podrostek.** <Od Podrostek>

**Podrość, ośnie** a. †**oście, ósł** p. **Podrosnąć:** A zaś kiedy (młodzieniec) podroście, dadzą go do dworu. Kob. Potym, gdy już dzieciątko podroście, starajże mu się pilno o jakiego cnotliwego, statecznego a pomiernego preceptora. Rej. Skoro trochę podroście, kuflem dokazuje. Biel. M. <Pod + Rość>

**Podrośl**, i. blm. zb. lesn. *zbiór, ogół młodzieży [illegible] drzew w lasach wysokopiennych.* Pod + *Rośl. od Rosły.

**Podrośnienie**, a, blm. p. **Podrośnięcie.**

**Podrośnięcie**, a, blm., **Podrośnienie** czynność cz. **Podrosnąć.**

**Podrozdział**, u, lm. **y** *rozdział niższego porządku, powstały z rozszerzonego podziału naczelnego.* Do każdego z tych procesów odnosi ś. szereg szczegółów, które w rozdziałach odpowiednich i podrozdziałach łatwo odnaleźć. < Pod + Rozdział >

**Podrozkazny** = **Podkomendny.** Gen.

**!Podrozumieć**, e, ał, nied. **!Podrozumiewać** *domyślić ś., odgadnąć, dorozumieć ś. skrytego znaczenia czego, tego, co nie dopowiedziane.* L. I tu słowo jest podrozumiewa ś. Mas. < Pod + Rozumieć >

**!Podrozumienie**, a, blm., czynność cz. **Podrozumieć.**

**!Podrozumiewać**, a, ał p. **Podrozumieć.**

**!Podrozumiewanie**, a, blm., czynność cz. **Podrozumiewać.**

**Podrożeć**, eje, ał *stać się droższym, podnieść ś. w cenie, zdrożeć:* Chleb podrożał! Papiery publiczne, akcje podrożały *(= poszły w górę).* < Po + Drożeć >

**Podrożenie**, a, blm. **I.** czynność cz. **Podrożeć. 2.** czynność cz. **Podrożyć.**

**Podrożyciel**, a, lm. **e** *ten, co podrożył.* < Od Podrożyć >

**Podrożyć**, y,ył *uczynić droższym, podnieść, podwyższyć cenę.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na drożeniu ś., to jest a) potrzymać ś. z wypośrzowaną ceną; b) powzdragać ś., nie odrazu zgodzić ś., dać ś. prosić przez pewien czas:* Nim zaśpiewała, podrożyła ś. nieco, aby ją usilniej proszono. < Po + Drożyć

**†Podrób, obu**, lm. **y** a. **†a** p. **Podróbki:** Ty, który, mszcząc ś., bronisz ciałom grobu, nasyć s. w polach śmierdzących podrobu. Chr. < Po + DROB >

**[Podróbce, ów**, blm.] p. **Podróbki.**

**[Po dróbce]** *po trosze, pomału.* < Po + DROB >

**Podróbka**, i, lm. **i I.** *podrobienie; rzecz podrobiona, falsyfikat:* Proceder ten trąci zawsze podróbką. Jeż. **2. tkac.** *kawałek tkaniny utkany naraz, przed zwinięciem go na wał.* < Pod + *Róbka, od Robić.

**Podróbki, bek**, blp., **†Podroby, [Podroby, Podrobce]**, a. w lp. **Podroba, †Podrób**, a. zb. w lp. **[Podrobie, Podrobierz]** *wątroba, płuca, flaki, serce, śledziona bydlęca; głowa, wątróbka, żołądek, szyjka, skrzydełka, nogi zabitego drobiu,* × d r ó b, p o d r o b y, d r ó b k a, × d r ó b k i, [d r o b a lm.]. < Po + Dróbki

**Podrównać**, a, ał, nied. **Podrównywać I.** *wyrównać do pewnego stopnia, urównać nieco:* P. drogę. **2.** *wyrównać, urównać od spodu.* L. < Pod + Równać

**Podrównanie**, a, blm., czynność cz. **Podrównać.**

**Podrównikowy** *będący pod równikiem, równikowy, zwrotnikowy, słoneczny:* Kraj P. < Pod + Równikowy >

**Podrównywać**, a, ał p. **Podrównać.**

**Podrównywanie**, a, blm., czynność cz. **Podrównywać.**

**Podróż**, y, lm. **e**, × **Podróża I.** *droga, którą ś. odbywa, dążąc do miejsca odległego:* Być w podróży. Wybierać ś. w P. Być gotowym do podróży. Znużony podróżą. Niewygody podróży. Koszta podróży. Odbyć P. Puścić ś. w P. P. do obcych krajów. P. naokoło świata. P. lądowa, morska, napowietrzna. P. piesza, konna. P. koleją żelazną. P. naukowa. Pożegnania smucą i tych, co w P. jadą, i tych, co zostają. Przyb. Odwołuję ś. do każdego, co w naszym kraju podróże odprawił. Kras. Niech ma P. swoje niewygody, ma ona i rozkosze. Oss. Nie ganię ja podróży, ale niech nie niszczą. Kras. Doznawszy, jak P. i trudzi, i smuci. Kras. Jejmość słaba, więc P. musimy odkładać. Kras. Ja w płacz — nic nie służy: już wybiła bolesna godzina podróży. Syrok. P. na Wschód. P. po Wschodzie. Serce tylko nuży pól jednostajność, tęsknota podróży. Słow. Szczęśliwej podróży! × Szczęśliwa P.! L. Żart.: P. wieczna, P. na tamten świat = *śmierć.* Niedługo ś. w P. niebieską wybierze. L. **2.** *opis odbytej podróży, tytuł pisma, opisującego podróż.* < Po + DROG >

× **Podróża**, y, lm. **e** p. **Podróż.** Troc. W Paryżu naparł ś. niezmiernej wielkości globu ziemskiego, ozdobił gmachy różnemi sprzętami i ciekawościami, których ś. w czasie podróż swych za granicą od różnych ponapierał monarchów.

**Podróżec, żca**, lm. **żce** bot. p. = **Brodawnik.** < Od Podróż >

**Podróżna**, ej, lm. **e** p. **Podróżniczka.** < Od Podróżny >

**Podróżne, ego**, blm. **I.** *koszta podróży, nadrożne, zaopatrzenie, strawne na drogę.* Przen: Trzeba umysł podróżnym niebieskim utwierdzić, abyśmy krzepko piersi na szable pogańskie stawili. Birk. **2. a.** × **Podorożne** *paszport:* P. wydawała kancelarja królewska. Cz. < Od Podróżny >

× **Podróżnica**, y, lm. **e** p. **Podróżniczka.** < Od Podróżnik >

**Podróżniczek, czka** lm. **czkowie i czki I.** p. **Podróżnik:** Pani sposobiła byliczkę,... P., gwoli choroby. Mor. T. **2. a. [Jasnomuszka, Gajówka modra]** zool. (cyanecula leucocyana) *ptak wróblowaty zębodzioby z rodziny gajówek.* < Od Podróżnik >

**Podróżniczka**, i, lm. **i** forma ż. od **Podróżnik; Podróżna,** × **Podróżnica:** Jednocześnie z wiązanką kwiatów otrzymuje P. mapkę linji kolejowej. < Od Podróżnik >

**Podróżniczy** przym. od **Podróżnik:** Projekt P. < Od Podróżnik >

**†Podróżnie** przys. od **Podróżny:** Śmierć P. w jednym gościńcu i Kupido stali. Wad.

**Podróżnik, a I.** lm. **cy, Podróżny**, *ten, co odbywa podróż, podróże:* Europejscy podróżnicy twierdzą... Wyrw. Podróżnikom świadczona gościnność. Troc. Młodzieniec w hełmie angielskich podróżników. Eww. **2.** lm. **i** = a) bot. = α) p. **Brodawnik.** β) × P. *cykorja zwyczajna* **a.** *pospolita* (cychorium intybus) γ) p. **Kulbaba.** b) zool. (arion) *brzuchopełz płucodyszny,* m a z i a k. Zdr. **Podróżniczek.** < Od Podróżny >

**Podróżnikowate** rośliny bot. = **Cykorjowate** rośliny. < Od Podróżnik >

**Podróżnikowy** przym. od **2. Podróżnik:** Weźmi podróżnikowe korzenie, a uwarz z octem, a potem sadła starego przyłożyć. Spr. a lek.

**Podróżny I.** przym. od **Podróż:** Podróżnych (podróżnych ludzi) rad przyjmuje. Troc. Podróżne sprzęty, potrzeby. Podróżne unkoszta. Troc. Zasadzki podróżne a. zastępowania na dobrowolnej drodze. Sz. Przybory, efekta podróżne. Ciężkie mu było podróżne gorąco. Birk. Wyruszył P.

dwór kijowski w dalszą drogę tułactwa, ku zachodowi i skierował ś. ku Odrze. Szaj. Jest u nas kolumna w Warszawie, na której usiadają podróżne żórawie. Słow. Oto dziewięć wielbłądów podróżnych. Słow. Lekarz wydał ze składu kilka namiotów dla naszej podróżnej gromadki. Słow. Przy boku – krótki kord P. Sienk. 2. Podróżni *rodzaj pasjansu.* 3. woj.: Krok P. a. dróżny = *krok dowolny.* Gemb. **P., ego,** lm. **i** p. **Podróżnik:** Podróżnego w dom przyjąć. Bot.: Drzewo podróżnych p. **Pielgrzan. Po podróżnemu,** †**Podróżnie** przys. *jak podróżny:* Jakże ś. prezentować tak po podróżnemu? L. *(= w ubraniu podróżnym.* <Od Podróż>

**Podróżo-kąpielo-manja, i,** blm. *manja podróżowania do miejsc kąpielowych:* Chorują na nerwy, na podróżo-kąpielo-manję. Grusz. < Podróż + Kąpiel + Manja >

**Podróżomanja, i** blm. *manja podróżowania.* <Podróż + Manja>

**Podróżopisarka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podróżopisarz.**

**Podróżopisarski** przym. od **Podróżopisarz:** Talent P.

**Podróżopisarstwo, a,** blm. **1.** *zajęcie, rola podróżopisarza:* Zajmować ś. podróżopisarstwem. **2.** *dział literatury obejmujący opisy podróży.* Podróż + Pisarstwo>

**Podróżopisarz, a,** lm. **e** *autor opisów podróży.* <Podróż + Pisarz>

**1. Podróżować, uje, ował** *odbywać podróże, wojażować.* <Od Podróż>

**2. Podróżować, uje, ował** *podmalować na różowo, różem nieco zabarwić.* <Pod + Różować>

**1. Podróżowanie, a,** blm., czynność cz. **1. Podróżować:** Ani czasu, ani sił mieć nie może do podróżowania po krainie abstrakcji i poezji. Orzesz.

**2. Podróżowanie, a,** blm., czynność cz. **2. Podróżować.**

**[Podrucać, a, ał]** kogo a. na kogo = *rzucać na kogoś podejrzenie.*

**[Podrucanie, a,** blm.] czynność cz. **Podrucać.**

× **Podrucznik, a,** lm. **cy** *hołdownik:* Słowianie ci mogą ś. raczej nazywać podrucznikami czyli hołdownikami i sojusznikami Hunnów, niż ich poddanemi. Brk. < Pod + *Rucznik, od Ros. ručnyj = ręczny>

**[Podrug, u,** blm.] *komorne:* Na podrugu i podrugiem siedzieć, mieszkać komornym. Gwar. <Po + DRUG>

**[*Podrugie]:** Na podrugie = *powtórnie.* < Po + Drugie >

**Podrujnować, uje, ował** *zrujnować do pewnego stopnia, nadrujnować:* Widziała swój dom podrujnowany przez nieprzyjaciela. Krasz. Zdrowie sobie podrujnowałem, że djarji dostałem. Mat. <Pod + Rujnować>

**Podrujnowanie, a,** blm., czynność cz. **Podrujnować.**

**Podrukować, uje, ował 1.** *wydrukować pewną liczbę czego jedno po drugim.* **2.** *poświęcić pewien czas na drukowanie.* <Po + Drukować>

**Podrukowanie, a,** blm., czynność cz. **Podrukować.**

× **Podrum, u,** lm. **y,** × **Podruna** *piwnica podziemna, loch, sklep w ziemi na żywność i zboże.* <Pod + Rum>

**Podrumienić, i, ił** *przyrumienić do pewnego stopnia, zrumienić nieco, nadrumienić:* P. pieczeń. <Pod + Rumienić>

**Podrumienienie, a,** blm., czynność cz. **Podrumienić.**

× **Podruna, y,** lm. **y** p. **Podrum:** W podrunach ma być dostatek i rząd; a przy wielkich rozchodziech mają być dwie, przy większych trzy; jedna zawarta, druga, co z niej wydawają ci, co rządzą dwory, trzecia ma być kuchmistrzowa, kędy pan mieszka, abo przyjedzie. Haur. Klucze od piwnicy, podruny i śpichlerza. Haur. Beczki do mąki w podrunie powinny być. Haur. <p. Podrum>

**[Podrusiniak, a,** lm. **cy]** *ironiczne przezwisko mieszkańców okolicy miasta Augustowa, dawane im przez Prusaków.* < Pod + *Rusiniak, od Rusin>

**Podrusztować, uje, ował** co = *zrobić pod czym rusztowanie; wyciągnąć wyżej rusztowanie; zrobić małe rusztowanie.* **P. ś.** *zrobić rusztowanie i umieścić ś. na nim.* <Pod + Rusztować>

**Podrusztowanie, a,** blm., czynność cz. **Podrusztować.**

**Podrusztowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podrusztować ś.**

**Podrutować, uje, ował 1.** *odrutować wiele jedno po drugim.* **2.** *spędzić pewien czas na drutowaniu.* <Po + Drutować>

**Podrutowanie, a,** blm., czynność cz. **Podrutować.**

†**Podruzgać, a, ał** p. **Podruzgotać:** Podruzgane samnickie oręże na tryumfach rzymskich widywano. Fal. <Po + Druzgać>

†**Podruzganie, a,** blm., czynność cz. **Podruzgać.**

**Podruzgotać, ocze, otał,** †**Podruzgać** *porozbijać, potłuc, połamać w kawałki, drzazgi, szczepy; pogruchotać, potrzaskać, zdruzgotać:* Porwał krzyż i obraz Zbawiciela i podruzgotał wszystko. Skar. Flota wszystka prawie była potłumiona i podruzgotana. Łęcz. Skaził i podruzgotał regle jego. Leop. Podruzgotał słupy, a lasy powyrębował. Leop. Członki jego straszliwie podruzgotane i podrobione. Birk. P. zwierciadła. Gdyby na drodze stały, podruzgota Apolinowe posągi. Sienk. <Po + Druzgotać>

**Podruzgotanie, a,** blm., czynność cz. **Podruzgotać.**

**Podrużbić, i, ił** p. **Podrużbować.** Przen.: Dziś już za późno, lecz jutro Waści na kresach podrużbię. Pol. *(= będę towarzyszył, usłużę).* <Po + Drużbić>

**Podrużbienie, a,** blm., czynność cz. **Podrużbić.**

**Podrużbować, uje, ował, Podrużbić** *wystąpić w charakterze drużby, być drużbą:* Prosiłbym pana akademika, czyby z łaski swojej nie podrużbował mojemu Kiełbikowi. Bał. <Po + Drużbować>

**Podrużbowanie, a,** blm., czynność cz. **Podrużbować.**

**Podrużenie, a,** blm., czynność cz. **Podrużyć.**

**Podrużenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podrużyć ś.**

**[Podrużnica, y,** lm. **e]** forma ż. od **Podrużnik.** <Od Podrużnik>

**[Podrużniczy]** przym. od **Podrużnik.**

**[Podrużnik, a,** lm. **cy]** *mężczyzna mieszkający komornym, komornik.* <Od Podrużny>

**[Podrużny]** przym. od **Podrug,** *komorny.* <Od Podrug>

**Podrużyć, y,ył** komu = *okazać ś. przyjaznym, usłużyć, posłużyć:* Bo nie już wiecznie fortuna służy, komu podruży. Kochan. **P. ś.** *poprzyjaźnić ś., zaprzyjaźnić ś., pobratać ś.:* Ani ś. było z niemi rozgadać, ani poweselić, ani P. Krasz. <Po + Drużyć>

**Podrwić, i, ił l. a. Podrwinkować,** częstot. **Podrwiwać** *stracić pewien czas na drwieniu, pokpić, pożartować, poszydzić, pośmiać ś. z kogo, z czego:* Mateusz (kronikarz) szanuje pobożność, ze zjawisk cudownych podrwiwa. Lel. Stał z kopją, z której podrwiwali zcicha Mazurowie. Sienk. Krząkał co chwila i już podrwiwać zaczynał i oczami okrutnie mrugał. Sienk. **2.** a. P. głową = *poszkapić ś., pobłądzić, pobałamucić, palnąć głupstwo, pokpić sprawę:* Błąd jest człowieczy żywot: my ś. strzeżmy, jako najmniej pobłądzić i P. na świecie. Opal. Z zbytniej łagodności przyszło hetmanowi P. i pobłądzić. Chr. Nie godzi ś. dwa razy P. hetmanowi, dosyć raz, a podrwi raz, niech nie drwi drugi raz. Opal. Na co ś. przyda być uczonym? o jakoż wielu podrwi z królem Salomonem! Pot. Długo myśl, nim co zrobisz, bo kto skoro zacznie, lub podrwi głową, lub mu rzecz pójdzie opacznie. Zabł. Zła sprawa, panie bracie, podrwiłeś waść głową. Pol. **3.** × P. sprawę a. sprawą = *popsuć, pogorszyć ją przez głupstwo, pokpić sprawę:* Posłowi źle ś. domyślać więcej, niż rozkażą, bo tym nie jeden podrwił wszystko. Biel. M. Czy chcesz P. sprawą, takie rzeczy gadać! L. Niech mi daruje, ale podrwił sprawę w tym razie. Oss. <Po + Drwić>

**Podrwienie, a,** blm., czynność cz. **Podrwić.**

**Podrwinkować, uje, ował** p. **Podrwić.** <Po + Drwinkować>

**Podrwinkowanie, a,** blm., czynność cz. **Podrwinkować.**

**Podrwiwać, a, ał** p. **Podrwić.**

**Podrwiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podrwiwać.**

**[Podrybek, bka,** lm. **bki, Podrybka] l.** *łosoś młody, mały.* **2.** *mała, młoda rybka.* <Pod + *Rybek, od Ryba>

**[Podrybka, i,** lm. **i]** p. **Podrybek.** <Pod + Rybka>

**Podrycie, a,** blm., czynność cz. **Podryć:** Ziemia sama od podrycia i podkopów drżała. Pilch.

**Podrycie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podryć ś.**

**Podryć, yje, ył,** nied. **Podrywać l.** co = *osłabić przez rycie pod czym, podkopać co:* Świnia podryła cokolwiek zagon. Troc. **2.** (o wodzie) *podmyć, poderwać, podmulić, podpłókać:* Dziura wodą podryta. L. Impet wody arkadę już zaczął podrywać. L. Rzeka dom, brzeg podryła. **P. ś.** *dostać ś. dokąd przez rycie pod spodem, podkopać ś.:* Wilk podrył ś. do owczarni. Minjerzy podryli ś. pod mury miasta oblężonego. <Pod + Ryć>

**Podrydzyk, a,** lm. **i** bot. p. **Mleczaj.** <Pod + Rydzyk>

**Podryg, u,** lm. **i l.** *podrygnięcie, jeden z powtarzających ś. razwraz drygów:* Skocznym kozakiem (tańcem) popisywali ś. w podrygach na środku izby. Krasz. k. Ostatnie podrygi = *ruchy konwulsyjne, rzucanie ś. konającego.* Przen.: Ostatnie podrygi = *ostatnie wysiłki celem utrzymania ś. przy czym:* Ostatnie podrygi kupca, przemysłowca, obywatela (właściciela nieruchomości), wymierającej partji, ruchu na jakimkolwiek polu działalności ludzkiej. <Po + Dryg>

**[Podrygacz, a,** lm. **e. Podrygałek]** *laska do podpierania ś., kula.* <Od Podrygać>

**Podrygać, a, ał** p. **Podrygnąć.** <Po + Drygać>

**[Podrygałek, łka,** lm. **łki]** p. **Podrygacz.** <Od Podrygać>

**Podryganie, a,** blm., czynność cz. **Podrygać.**

**[Podrygans, a,** lm. **y]** *tanecznik przodujący w tańcu w pierwszej parze, przodownik, wodzirej.* <Od Podrygać, z końcówką niby Łć.>

**Podrygawka, i,** lm. **i** p. **Podgrub.** <Po + Drygawka>

**Podrygiwać, uje, iwał** p. **Podrygnąć.**

**Podrygiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podrygiwać.** Patol.: P. ścięgien = *podrywanie, podskakiwanie* (subsultus tendinum).

**Podrygnąć, nie, nął,** nied. **Podrygać, Podrygiwać [Podrygować]** *drgnąć, podskoczyć:* Ujrzała królowa Dawida podrygającego i skaczącego przed arką. Leop. Góry syjońskie chodziły, podrygając a trzewiczkami skrzypiając. B. B. I laska głogowa, gdy jej przychędoży, ochotnie z nią staruszek podrygając chodzi. Rej. Przy kokoszce jarzębatej podryguje kur włochaty. L. Gdybyś ty taki ciężar dźwigał, pewniebyś tak po bruku rzesko nie podrygał. Pot. Kobiety niech ś. uczą ciągnąć łuk, jeździć na bachmacie, lepiej niźli podrygać w bryzowanej szacie. Biel. M. Strumyczku, co to sobie igrasz z kamyczki i tak wesoło podrygasz. Burl. Na Bielanach pięknie grają, same nóżki podrygają. Z początku wesoło, raźnie, jak gdyby do tańca, same nogi nam podrygiwały. Kon. <Po + Drygnąć>

**Podrygnienie, a,** blm. p. **Podrygnięcie.**

**Podrygnięcie, a,** blm., **Podrygnienie** czynność cz. **Podrygnąć.**

**[Podrygować, uje, ował]** p. **Podrygnąć.**

**Podrygowanie, a,** blm., czynność cz. **Podrygować.**

**Podryjek, jka,** lm. **jki** zool. (attelabus) *chrząszcz czteroczłonkowy, słonikowaty.* <Pod + Ryjek>

**Podrynsztunkowy** *znajdujący ś. pod rynsztunkiem, noszony pod zbroją:* Suknie podrynsztunkowe. <Pod + Rynsztunkowy>

**Podrylować, uje, ował, Podrelować l.** *spędzić pewien czas na drylowaniu.* **2.** *powyjmować pestki z owoców.* <Po + Drylować>

**Podrylowanie, a,** blm., czynność cz. **Podrylować.**

**Podryw, u,** lm. **y l.** *poderwanie:* (Gospodyni, chcąca uraczyć gości, do tego, który już u siebie ich nakarmił:) E! P. nam robisz! Krasz. (= *uszczerbek, konkurencję; włazisz nam w drogę*). **2.** *poderwanie ś., zerwanie ś., poryw, zapęd:* W pierwszym podrywie do opozycji przeciw machinacjom królewskim zdobyto ś. tylko na wysłanie posłów do króla. Kaczk. <Pod + RW RYW>

**l. Podrywać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podryć.**

**2. Podrywać, a, ał** i **P. ś.** p. **Poderwać.**

**l. Podrywanie, a,** blm., czynność cz. **l. Podrywać:** Drągi żelazne ku podrywaniu a rozwalaniu murów potrzebne. Baz.

**2. Podrywanie, a,** blm. **l.** czynność cz. **2. Podrywać. 2.** patol.: P. ścięgien p. **Podrygiwanie. 3.** wet. *podskakiwanie, drganie ścięgien, choroba nóg u koni.*

**l. Podrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **l. Podrywać ś.**

**2. Podrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **2. Podrywać ś.**

**[Podrywek, wka,** lm. **wki]** p. **Podrywka.** <Zdr. od Podryw>

**Podrywka, i,** lm. **i** l. a. **[Podrywek, Podsaczek]** *mała sieć na dwuch patykach złączonych na krzyż — na długim kiju do podrywania w górę:* czerpak, trzyniec, krosznia: Na długiej żerdzi podrywką ryby łowił. Wirt. Przen.: *nagłe podejście, łapka, sidła, przebiegły podstęp, podchwytka, zdrada:* Co po tych chytrościach, zdradach, co po podrywkach? *machinae.* Mącz. Zdrady i podrywki wynajdować, *dolos cudere.* Mącz. **2.** *wyżłobienie w gruncie, w którym można zobaczyć układ warstw gruntu.* Sew. Cicho i pusto, Dniestr tylko po jarach ś. przewala, a na podrywki wieje wiatr od nieba. Pol. <Pod + *Rywka, od RW/RYW>

**[Podryzować, uje, ował]** *zboże na gromadę obrzucić.* <Pod + Ryzować>

**[Podryzowanie, a,** blm.] czynność cz. **Podryzować.**

**Podrząd, ędu,** lm. **ędy** *rząd niższego porządku, powstały z rozszczegółowienia rzędu normalnego:* Najrozmaitsze rzędy i podrzędy jednej i tej samej klasy muszą wywodzić ród od wspólnego praojca. <Pod + Rząd>

**Podrządca, y,** lm. **y,** × **Podrządcy,** × **Podrzędcy,** † **Podrzędca,** † **Podrzonczy** *pomocnik, zastępca rządcy, namiestnik jego.* <Pod + Rządca>

× **Podrządcy, ego,** lm. **owie** p. **Podrządca:** Wielkorządca krakowski z podrządcym jego. Vol. <Pod + *Rządcy, od Rządca>

**Podrządpiowy** *pod rządpiem będący.* Zool.: Mięsień P. = *mięsień podogonny, podguziczny* (musculus infracoccygeus). <Pod + Rządpiowy>

**[Podrzeczka, i,** lm. **i]** p. **Porzeczka.** <Pod + Rzeczka>

**[Podrzeczkowy]** przym. od **Podrzeczka,** *porzeczkowy.*

**Podrzeć, drze, darł, [Podrzeć],** nied. × **Podzierać** l. *spędzić pewien czas na darciu:* P. pierze. **2.** *drąc porwać na kawałki, porozdzierać:* Podarłem ten papier. P. listy. Nad łąkami i polami unosiły ś. podarte szmaty lekkich obłoków mgły. Przybysz. P. odzienie = *zedrzeć, zniszczyć, znosić.* P. obuwie. **3.** *poszarpać, porozrywać w sztuki, poćwiertować:* Bryły tej ziemi krwią przemokły, stłuszczone ciały podartemi. Trem. Charty zająca podarły. **4.** *poorać, poradlić, poskrobać, podrapać:* Łąka zasiana koniczyną użyteczna jest na sześć lat; gdy wyjdą lata, P. ją i zasiać na nowo. Świt. **5.** [P.] *pobiec, popędzić.* **P. ś.** l. *ulec podarciu:* Płótna na rosie poczerniały, zwiędły i podarły ś. Słow. Obuwie, suknie podarły ś. Przen.: Choćby ś. też dusza we mnie podarła, nie będę jej o nic prosił. Sienk. **2.** z kim = *pokłócić ś., wejść w zatarg, zadrzeć, pogryźć ś., pożreć ś., pójść udry na udry, zacząć z nim drzeć koty:* Hetman wkrótce, jak do Warszawy przyjechał, osobiście podarł ś. z królem i całe ś. z nim rozdwoił. Kaczk. **3.** *pokrzyczeć, powrzeszczeć płacząc, śpiewając lub mówiąc:* Podrze ś. bachor i przestanie. <Po + Drzeć>

**Podrzemać, mie, mał, Podrzymać** *chwilę przedrzymać:* Leniwcze, mało co podrzemiesz, alić przyjdzie na cię niedostatek. Leop. (podrzymiesz. Leop.). P. po południu trochę nie szkodzi, tak z pół godziny. Sien. <Po + Drzemać>

**Podrzemanie, a,** blm., czynność cz. **Podrzemać.**

**[Podrzenie, a,** blm., **Drzenie]** *bieg sarny.*

**Podrzeń, a,** lm. **e, Zebrowiec** bot. (blechnum) *roś. z gromady paprotników, z rzędu paproci.*

× **Podrzeńczy, ego,** lm. **owie, Szafarczyk** gór. *daw. w Wieliczce zastępca szafarza, do którego należało skupywanie materjałów i potrzeb dla żupy solnej i na utrzymanie jej robotników.*

† **Podrzepielenie, a,** blm., czynność cz. **Podrzepielić.**

† **Podrzepielić, i, ił** sobie trunkiem = *podchmielić sobie, podochocić ś.:* Rozumów dawcą, winkiem sobie podrzepieliwszy, krzyczą. Żebr.

! **Podrzepkowy** anat.: *pod rzepką kolana będący* (subpatellaris). <Pod + Rzepkowy>

**Podrzezać, że, zał,** nied. **Podrzezywać** *poderznąć, podciąć, naderznąć a. urznąć od spodu:* P. komu gardło = *zarznąć go.* Ul otworzywszy, podrzeży laski w ulu, a miód wybierz. Trzyc. (= *podbierz miód, pszczoły*). <Pod + Rzezać>

**Podrzezanie, a,** blm., czynność cz. **Podrzezać.**

**Podrzezywać, uje, ywał** p. **Podrzezać.**

**Podrzezywanie, a,** blm., czynność cz. **Podrzezywać.**

**Podrzeźbiać, a, ał** p. **Podrzeźbić.**

**Podrzeźbianie, a,** blm., czynność cz. **Podrzeźbiać.**

**Podrzeźbić, i, ił,** nied. **Podrzeźbiać** *wyrzeźbić do pewnego stopnia; nieco, zlekka wyrzeźbić:* Księżyc bladą twarz Zofji oblewał swoim światłem i podrzeźbiał jej delikatne rysy srebrnemi promieniami. Gaw. <Pod + Rzeźbić>

**Podrzeźbienie, a,** blm., czynność cz. **Podrzeźbić.**

**Podrzeźlina, y,** lm. **y** bot. (browallia) *roś. z rodziny psiankowatych.*

**Podrzeźniacz, a,** lm. **e,** × **Podrzyźniacz** *ten, co podrzeźnia:* P., najgrawacz. Mącz. <Od Podrzeźniać>

**Podrzeźniaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podrzeźniacz.**

**Podrzeźniać, a, ał, [Podrzeźniać ś.],** × **Podrzyźniać** i **[Podrzyźniać ś.]** komu, kogo l. *naśladować czyje ruchy, mowę i t. p., w celu sprzeciwiania ś., drażnienia, przedrzeźniać:* Podrzeźniam, najgrawam. Mącz. Djabeł ma swoje męczenniki i zakonniki, jakoby podrzeźniając kościołowi bożemu. Star. Sroka podrzeźnia. Biel. Nie mogąc naśladować człowieka, małpa giestami, a sroka głosem mu podrzeźnia. Biel. M. **2.** *naśladować:* Podrzeźniając Szekspira, możemy ś. zarazić jego błędami, ale nie dosięgnąć w niczym jego wielkości. Śniad. Przen.: Strunom lutni echa podrzeźniały. Pustyni głazy kopyt końskich ostatnie podrzeźniając echa. Mick. <Po + *Drzeźniać, od DRZ(EŹŃ)/DR(AŹŃ)>

**Podrzeźnianie, a,** blm., czynność cz. **Podrzeźniać:** P. a. pokazowanie czyich obyczajów. Troc.

**[Podrzeźnianie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podrzeźniać ś.**

† **Podrzędca, y,** lm. **y** p. **Podrządca.** <Zam. Podrządca>

× **Podrzędcy, ego,** lm. **owie** p. **Podrządca:** P. krakowski. Vol. <Od Podrzędca>

× **Podrzędnica, y,** lm. **e** *istota podrzędna:* Niema także podrzędnicy! bo niewieście w końcu serce po lat długich poniewierce błysło z pączka tajemnicy. Krasiń. <Od *Podrzędnik, od Podrzędny>

**Podrzędnie** przys. od **Podrzędny.**

**Podrzędność, i,** blm. rz. od **Podrzędny.**

**Podrzędny** I. *zależny od rzędu wyższego, mniej ważny wobec niego, drugorzędny, niewspółrzędny:* Zdania współrzędne i podrzędne (= *poboczne, zależne*). Planety podrzędne. Względy podrzędne (= *uboczne*). 2. *nieznaczny, nizki, małoznaczący, błahy, mizerny:* Podrzędne stanowisko. Urzędnik P. Pisarz P. Jest to P. talent. Interes wewnętrznych rzeczypospolitej odmian... jaki ożywiał niegdyś pióra greckich historyków, stawał ś. w rzymskich przedmiotem podrzędnym. Lel. Uważano go zawsze w domu za wielce podrzędną istotę, dobrą do posługi, ale głupowatą. Krasz. <Pod + *Rzędny, od Rząd>

**Podrzucać, a, ał** p. **Podrzucić.** <Pod + Rzucać>

**Podrzucalny** *który można podrzucić, możliwy do podrzucania; przeznaczony do podrzucania.* Troc. <Od Podrzucać>

**Podrzucanie, a,** blm., czynność cz. **Podrzucać:** P. parowozu (= *cwałowanie*).

[**Podrzucek, cka,** lm. **cki**] p. **Podrzutek.** <Od Podrzucić>

**Podrzucenie, a,** blm., czynność cz. **Podrzucić.**

**Podrzuciciel, a,** lm. **e** *ten, co podrzucił a. podrzuca.*

**Podrzucić, i, ił,** nied. **Podrzucać** I. *rzucić pod co:* Podrzucaj te drwa pod szopę. Troc. Podrzucił wszystko pod nogi jego. Rej. Przen.: †P. *poddać, zrobić podległym:* Woły, zwierzęta i wszystkie ptaki podrzucił pod nogi nędznego człowieka. Rej. Izali Bogu podrzucona nie będzie dusza moja? Leop. Ziemia ze wszystkim podrzucona jest pod panowanie nasze. Rej. 2. *podłożyć, podsunąć ukradkiem; chytrze, zdradliwie podsunąć co innego:* Podrzucił mu ten list zdradliwie, chytrze. Troc. Będę ś. starał, aby ten bilecik podrzucono mu pod oczy. L. Gazeta ta obraziła wielu, ile podczas sejmu podrzucona. L. P. dziecko. Gdyby matka, chcąc ś. dla wstydu dziecięcia pozbyć, podrzuciła go... Zam. (= *podrzuciła je*). Podrzuciła insze dziecię. Troc. Podrzucony testament. Troc. Jakóbowi Laban podrzucił Liją z choremi oczyma za żonę, gdy wieczór był. Biel. M. Podrzucili wagi niesprawne. Leop. Szatan zwykł co innego miasto Pisma św. podrzucać. Wiśn. Co nie do cnoty wiedzie, podrzucono jest i fałszywie nauce chrześcijańskiej przypisane. Skar. P. napowrót rzecz skradzioną. Przen.: *podsunąć, narzucić, poddać, nastręczyć, nasunąć:* Przez Naruszewicza podrzucane uwagi nie przemawiają jeszcze do przekonania mego. Lel. 3. *rzucić od spodu ku górze; rzuciwszy poddać:* Neptun do nieba podrzuca wały czarne. Jabł. Wyskakują z opałki boby abo grochy, jak je rolnik podrzuca, a wiatr niesie płochy. Dm. P. kamień wzgórę. Troc. Dzieci podrzucają sobie piłkę. Klapy pompowe podrzucane a. podnoszone. 4. †P. *przyrzucić, dorzucić, dołożyć:* Podrzuć jeszcze groszem. Troc. 5. mul.: P. sufit = *obrzucić go zaprawą od spodu dla otynkowania.* P. mur, dachówki = *obrzucić wapnem dla otynkowania, zalepienia dziur, szpar i t. p.* <Pod + Rzucić

**Podrzut, u,** lm. **y, Podrzutek** I. *podrzucenie, rzut pod co lub ku górze:* Nieznane dotąd kształty z puharami w rękach, a w ich tańcach konwulsyjne podrzuty. Krasiń. (= *rzucanie ś., podskoki, podrygi*). 2. *rzecz podrzucona, nasunięta, narzucona:* Nienawistnej chęci to P. Troc. 3. × P., **a,** lm. **y** p. **Podrzutek:** Nie chcieli podrzutowi Szujskiemu służyć nikczemnemu. Tw. <Pod + Rzut>

**Podrzutek** I. **tku,** lm. **tki** p. **Podrzut.** 2. **tka,** lm. **tki,** × **Podrzut,** [**Podrzucek**] *dziecię podrzucone, znajdek:* Dom podrzutków. Na zapytanie, czy Borys bratem Beli, jedni go podrzutkiem być mienili, drudzy go utrzymywali. Nar. Przen.: W podrzutku tym historycznym niema rządu, ładu, szyku, chronologji. Nar. (= *poronionym płodzie twórczości pisarskiej, lichym utworze*). <Zdr. od Podrzut>

**Podrzutka, i,** lm. **i** I. × P. *podrzutek płci żeńskiej.* 2. [P.] *pierwsza orka, zwykle mało płytka,* podorywka. <Od Podrzut>

**Podrzutnie** przys. od **Podrzutny:** P., podrzuconym sposobem. Kn.

**Podrzutność, i,** blm. I. rz. od **Podrzutny.** L. 2. × P. *uległość, służalczość, płaszczenie ś., pełzanie przed kim:* Stanęli na tym stopniu służebniczej podrzutności, że... L.

× **Podrzutny** przym. od **Podrzut** *podrzucony, podstępnie podsunięty, podłożony, podmieniony, apokryficzny:* Kanony te podrzutnemi, a nie apostolskiemi nazywają. Smotr. Złości wnętrzne zwykli zwierzchnią dobrocią zakrywać, abo słowy i podrzutną dobrocią farbować. Petr. <Od Podrzut>

**Podrzymać, mie, ał** p. **Podrzemać.** L.

**Podrzymanie, a,** blm., czynność cz. **Podrzymać.**

**Podrzynać, a, ał** p. **Poderznąć.** [**P. ś.**] *przedzierać ś., przecierać ś.:* Podrzyna ś. świat na pogodę. <Pod + *Rzynać, RZYNĆ RZYN RZAĆ RAĆ>

**Podrzynanie, a,** blm., czynność cz. **Podrzynać.**

[**Podrzynanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podrzynać ś.**

†**Podrzytek, tka** lm. **tki** *pośladek.* Tuch. By-ć nie przyszedł ból na nerki, a takież też na podrzytki. Zdrow. <Pod + *Rzytek, od Rzyć>

[**Podrzytnica, y,** lm. **e**] *pierzyna spodnia, piernat, materac z pierza.* < Od *Podrzytny, od Pod, + Rzyć>

× **Podrzyźniać, a, ał** i [**P. ś.**] p. **Podrzeźniać.** L.

× **Podrzyźnianie, a,** blm., czynność cz. **Podrzyźniać:** Była niejako pośmiewiskiem i podrzyźnianiem wszystkiego, co jest święte. Mick.

[**Podrzyźnianie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podrzyźniać ś.,** *podrzeźnianie.*

**Podrżeć, y, ał** *drżeć pewną chwilę, nieco, po-* [illegible] *ś.* <Po + Drżeć>

**Podrżenie, a,** blm., czynność cz. **Podrżeć.**

[**Podsaczek, czka,** lm. **czki**] p. **Podrywka.** <Pod + Saczek>

**Podsad, u,** lm. **y** I. [P.] *włos zwierząt drapieżnych, niższy, cieńszy; miększy niż oś.* 2. a. [**Podsada**] *żyto późniejsze, wyrastające z pod wyższego, na tym samym polu, zwykle pół ziarna i pół kłosa tylko mające skutkiem przymarznięcia lub przemoknięcia ziarn:* Ptaki zbierają ś. na P. < Pod + *Sad, SIODSIADSAD>

**Podsada, y,** lm. **y** I. †P. *podsadzenie, podsadzanie; to, co podsadzono, podłożono, podkład:* Dobył zamku podsadą prochów. Stryjk. P. min siarczystych upadek gotuje. Przyb. Wysokie wały nigdy ś. szturmów z głębi ni podsad nie bały. Pryzm. 2. × P. *posada, podstawa, fundament, podstawek, baza.* 3. †P. *zasadzka, sidła, pułapka, łapka, podstęp, podejście:* O pokój trzeba ś. starać, któryby w sobie żadnej podsady nie miał; bo jeśli kto pod zasłoną pokoju gotuje przeciw

nam wojnę, z tym-ci nie jest prawdziwy pokój. Baz. (= *kruczek, wykręt, wybieg*). Uczynili nań chytrze tajemną podsadę. Papr. Nie waż ty lekce złości i fałszu podsady, zły duch musi być chytry i przepłodny w zdrady. Przyb. Zasadzili nań podsadę z wierzchu gór. Bud. Daj mi połowicę ludu, a ja osadzę je na podsadzie. Leon. Baczcie sobie podsadę uczynić miastu. Bud. **4.** [P.] p. **Podsad.** Zdr. **Podsadka.** < Pod + SIOD/SIAD/SAD>

**Podsadek, dka,** lm. **dki** *mieszkaniec wiejski nie mający własności nieruchomej, komornik.* B. Sz. Potym szła rzecz o rzemieślnikach wioskowych, o kmieciach ciągłych i podsadkach, na pańskiej strawie zostających. Rol. < Pod + *Sadek, od SIOD/SIAD/SAD>

**Podsadka, i,** lm. **i I.** p. **Podsada. 2.** a. w lm. **[Podpłotki]** bot. = **Muchomor. 3.** bud. *więz poziomy z przodkową stroną do pionu, ze ściany wybiegający i wkoło budowę, opasujący jako podstawa muru lub słupa.* **4.** a. **Podsadzka** gór. *materjał użyty do zapełnienia miejsc próżnych po wybraniu minerału w kopalniach dla zapobieżenia zapadaniu gruntu.* <Pod + *Sadka, od SIOD/SIAD/SAD>

**[Podsadkowaty]** (o człowieku) *nizki a krępy, tęgi, przysadzisty.* <Od Podsadka>

†**Podsadlać, a, ał** p. **Podsadlić.**

†**Podsadlanie, a,** blm., czynność cz. **Podsadlać.**

†**Podsadlenie, a,** blm., czynność cz. **Podsadlić.**

†**Podsadlić, i, il,** nied. †**Podsadlać** *podprawić, zaprawić, zapalić sadłem:* P. kapustę. < Pod + *Sadlić, od Sadło>

**Podsadnik, a,** lm. **i, Osiadek** bot. (splachnum) *roś. z gromady mchów liściastych, z rodziny podsadnikowatych.* < Pod + *Sadnik, SIOD/SIAD/SAD>

**Podsadzać, a, ał** p. **Podsadzić.**

**Podsadzanie, a,** blm., czynność cz. **Podsadzać.**

**Podsadzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podsadzać ś.**

**Podsadzenie, a,** blm., czynność cz. **Podsadzić.**

**Podsadzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podsadzić ś.**

**Podsadzić, i, il,** nied. **Podsadzać I.** †P. *posadzić pod czym, w bliskości czego:* Podsadził pod lipą rozmaryn. Troc. **2.** *wsadzić, zasadzić, podłożyć pod co:* Podsadzać jagnięta, cielęta do ssania. Troc. Podsadzę ja drążek; no! puszczaj teraz. L. (=*podważę drążkiem*). Mądrości prawda jakoby grunt jest podsadzona. Bud. B. Podsadzać pod kokosz, podłożyć pod kurę, nasadzać kokosz. Kn. P. indyka pod kokosz. Troc. Podsadzać jagnięta, cielęta do ssania. Troc. (= *przysadzić, przystawić, przypuścić*). Pod owieczki stare podsadzać jagnięta. Jeżow. Na tej wyspie matki nie karmią dzieci piersiami, ale je podsadzają pod kozy. Łęcz. Ja ci w ten Łobzowski stolec twój tak podsadzę jeża, że niech wszyscy chłopi babią, to go stamtąd nie wywabią. Gosz. P. miny, prochy. Podkopy podsadzone prochami mają być na powietrze wyrzucone. Jak. J. Przen.: Już i na niego miny podsadziłem i wkrótce go wysadzę. Boh. Przen.: Sobka aż podsadzało na ławie. Tet. (=*unosiło, podnosiło, podrywało*). **3.** *wparowawszy, wcisnąwszy wstawić pod co, podciągnąć:* P. spodnią część budowli w miejsce nadwerężonej. P. przycieś. P. siestrzan pod belkowanie. P. stempel pod miejsce budowli nadwerężone, obwisłe. Stemple dębowe, któremi podsadzono firszty a. dachy chodników. Paw. **4.** kogo = *podnieść, dźwignąć go na sobie:* Małego był wzrostu, trzeba więc go było P. na mury. Podsadził dziecko, aby mogło widzieć przez otaczających. **5.** *nasadzić, wysadzić czym od spodu; podbić, podkuć:* Zadnie nogi podkowami ostro podsadzone. Mor. **6.** gór. *założyć, wypełnić wybraną przestrzeń w kopalni pustemi skałami dla wzmocnienia.* **7.** kuch. *podsmażyć:* P. jaja. **P. ś.** *podsadzić swoje ramię, swój grzbiet dla dźwignięcia, zadania sobie ciężaru a. wyparcia, wyparowania, wysadzenia kogo a. czego skąd:* [Ale jak sie podsadziuł do tych drzwi, wywaluł je. Ukręciuł taki długalski pas i okręciuł tem pasem ten śpichrz dokoła; późni jak sie podsadziuł, to tylko kamnienie zostały, a wszystko posło]. Byłby zadał zdechłemu zwierzęciu cios jeszcze jeden, ale już strzelec podsadzał ś. pod nie. Żer. Przen.: Z przyczyny, żeśmy ś. bardzo podsadzili pod armaty, przenosiły nas. Pas. (= *podcisnęli ś., przedostali ś., podsunęli ś.*). <Pod + Sadzić>

**Podsadzka, i,** lm. **i I.** bud. *płyta kwadratowa jako podstawa pod słupem,* kostkowica, podstawek. Podcz. **2.** gór. p. **Podsadka:** Zapychano (galmanem) próżnie w kopalniach = robiono podsadzki. Buk. <Pod + *Sadzka, SIOD/SIAD/SAD>

**Podsadzkowy** przym. od **Podsadzka:** Roboty w „Paryżu“ (kopalni) były prowadzone systemem podsadzkowym. <Od Podsadzka>

**Podsalać, a, ał** p. **Podsolić.**

**Podsalanie, a,** blm., czynność cz. **Podsalać.**

**Podsaletran, u,** lm. **y** chem. p. **Podsaletrzan.** <Pod + Saletran>

**Podsaletrzan, u,** lm. **y, Podsaletran** chem. (nitris) *sól utworzona z podkwasu i jakiejbądź zasady.* Sł. wil. <Pod + Saletrzan>

**Podsandaczyk, a,** lm. **i, Sekret, [Sandacz wschodni, Berszyk]** zool. (lucioperca volgensis) *ryba ciernioptomienna, piersiopłetwa, okuniowata.* <Pod + Sandaczyk>

†**Podsandek, dka,** lm. **dki** p. **Podsędek.**

×**Podsankowy** p. **Podobojczykowy.**

**Podsatynować, uje, ował** *satynując wyglansować do pewnego stopnia, nieco wyglansować.* <Pod + Satynować>

**Podsatynowanie, a,** blm., czynność cz. **Podsatynować.**

†**Podsądek, dka,** lm. **dki** p. **Podsędek.** Ks. Ł. <Pod + *Sądek, od Sąd>

**Podsądna, ej,** lm. **e** forma ż. od **Podsądny.**

**Podsądność, i,** blm. rz. od **Podsądny:** Budzi wątpliwość wywód autora, jakoby w księdze uznaną była dwojaka zasada podsądności. Balc.

**Podsądny, ego,** lm. **i** rz. *zostający pod sądem, którego sądzić mają, obwiniony, oskarżony:* Komplet składał ś. z ludzi sędziwych, osłuchanych z nieskończonym szeregiem nieprawności podsądnych. Kraus. <Pod + Sądny>

**Podsekretarjat, u,** lm. **y** *urząd, instytucja podsekretarza:* Postanowiono wcielić P. stanu dla kolonji do ministerjum handlu. <Pod + Sekretarjat>

**Podsekretarski** przym. od **Podsekretarz.**

**Podsekretarstwo, a,** lm. **a** *urząd podsekretarza, rola podsekretarza.* <Od Podsekretarz>

**Podsekretarz, a,** lm. **e** *pomocnik, zastępca sekretarza:* P. stanu. Woj.: P. placu (w twierdzy). <Pod + Sekretarz>

**Podsekretarzowa, ej,** lm. **e** *żona podsekretarza.* <Od Podsekretarz>

**Podsekretarzówna, y,** lm. **y** *córka podsekretarza.*

**× Podselować, uje, ował** p. **Podzelować.** L. <Nm. untersohlen>

**× Podselowanie, a,** blm., czynność cz. **Podselować,** *podzelowanie.*

**Podsercowy** *pod sercem będący:* Dołek P., podserdeczny, †nadołek serca, [dołyszek], (scrobiculus cordis). Por. **Nadbrzusze.** <Pod + Sercowy>

**Podserdeczny** p. **Podsercowy.** <Pod + Serdeczny>

**Podsetnik, a,** lm. **cy** *pomocnik, zastępca setnika:* Był podsetnikiem, a miał mir u starszyzny. Byk. <Pod + Setnik>

**Podsędek, dka,** lm. **dkowie,** †**Podsandek,** †**Podsądek, Podsędzia,** †**Podsędzie I.** *pomocnik, zastępca sędziego; zastępca sędziego w daw. sądach ziemskich:* P. ziemski, grodzki. Troc. P., urzędnik sądowy ziemstwa: ma drugie miejsce po sędzim ziemskim. Kras. Zniesienie tytułu podsędków. Vol. **2.** [P.] *człowiek nizki a otyły:* P., krótki a gruby brzuchacz, pękacz. L. <Pod + *Sędek, od Sędzia>

**Podsędkostwo, a,** lm. **a, Podsędkowstwo I.** *urząd podsędka.* **2.** *podsędek z żoną.*

**Podsędkowa, ej,** lm. **e** *żona podsędka.*

**Podsędkowe, ego,** blm. *zapłata podsędkowi:* Pamiętne, P. a. komornicze. Tarn. J. <Od Podsędkowy>

**Podsędkowicz, a,** lm. **e** *syn podsędka.* L.

**Podsędkowiczostwo, a,** blm., **Podsędkowiczowstwo** zb. *podsędkowicz z żoną.*

**Podsędkowiczowa, ej,** lm. **e** *żona podsędkowicza.*

**Podsędkowiczowstwo, a,** blm. p. **Podsędkowiczostwo.**

**Podsędkowiczówna, y,** lm. **y** *córka podsędkowicza.*

**Podsędkowski** przym. od **Podsędek.** L.

**Podsędkowstwo, a,** lm. **a Podsędkostwo.**

**Podsędkowy** *pochodzący od podsędka; do niego należący:* Przyganiający sentencjej podsędkowej nie ma być słuchan. Stat. w. <Od Podsędek>

**Podsędkówna, y,** lm. **y** *córka podsędka.*

**Podsędzia, i** a. **ego,** lm. **owie** p. **Podsędek:** Drugim obok niego na ławie był młodszy, P. dworu, wyręczający go czasem. Krasz. <Pod + Sędzia>

**Podsędzianka, i,** lm. **i** *córka podsędziego.*

†**Podsędzie, a,** lm. **a** p. **Podsędek.** Rot.

**Podsiać, eje, ał,** nied. **Podsiewać I.** *posiać pod czym, zasiać pod co.* **2.** *posiać trochę, w części zasiać.* Przen.: Podsiała sobie rutki. Prz. *(=podstarzała ś. w panieństwie).* **3.** sitem, przetakiem, arfą i t. p. = *przesiać:* Wyczyszczone, podsiane zboże. Mącz. Mącznym sitem podsiewają, pytlują. Mącz. P. pszenicę. Sekl. (wypałać, wzmiotać. Sekl.). **P. ś.** *zostać podsianym:* Pole to niekiedy ś. tylko podsiewa. Sł. wil. Miasto to wszystko prawowierne jest, ale kąkolem ś. heretyckim codzień podsiewa. Skar. <Pod + Siać>

**Podsiadacz, a,** lm. **e** *ten, co podsiada:* Od krainy asyryjskiej P. oblęże je, a zagubi jednego z nich. Leop. (bł.: podwsiadacz. Leop.). <Od Podsiadać>

**Podsiadać, a, ał** p. **Podsiąść.**

**Podsiadanie, a,** blm., czynność cz. **Podsiadać.**

**Podsiadanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podsiadać ś.**

**[Podsiadywać, uje, ywał]** kogo = *czynić mu przeszkodę:* Podsiaduje go, żeby nie jachał.

**[Podsiadywanie, a,** blm.] czynność cz. **Podsiadywać].**

**Podsianie, a,** blm., czynność cz. **Podsiać.**

**Podsianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podsiać ś.**

**Podsiarczan, u,** lm. **y** chem. *sól kwasu podsiarczanego:* P. sodu, !podsiarkon sodu, prow. podsiarczyn sodowy, $Na_2 S_2 O_3$. <Pod + Siarczan>

**Podsiarczyn, u,** lm. **y** prow. p. **Podsiarczan.** <Pod + Siarczyn>

**!Podsiarkon, u,** lm. **y** chem. p. **Podsiarczan.** <Pod + Siarkon

**Podsiąść, ędzie, adł,** †**Podsieść,** nied. **Podsiadać I.** †P. *usiąść przy kim, przysiąść ś.; przysunąć ś. do kogo:* Nie jest to prawy przyjaciel, który czasu fortuny podsiada, a w nieszczęściu opuszcza. Ez. *(=trzyma z kim).* **2.** kogo = *wysadziwszy kogo z korzystnego stanowiska, zająć je; odsadzić kogo od kogo, od czego; ubiec kogo w czym, zabrać komu co podstępnie:* Synowie podstarościego w gospodzie służą moim, a w szkole czasem ich podsiadają. Kras. Dosyć mieć kary król lidyjski będzie, gdy go do żony Eumenes podsiędzie. Pot. Nie bój ś., Herodzie, żeby Chrystus miał cię podsieść w królestwie twoim. Białob. Zdradliwi nas sąsiedzi podsiadają. Szymon. Pochlebnicy wszystkich dobrych w tym, coby dobrego na nich przyjść miało, zwykli podsiadać, z ręku im wydzierać. Kosz. **P. ś. I.** †P. ś. *podsunąć ś., przybliżyć ś., podsadzić ś.:* Za przybyciem posiłków pod ścianę bliżej ś. zamkowi podsiedziono. Biel. M. **2.** *zsiąść ś. do pewnego stopnia, ściąć ś. nieco:* Mleko takie nigdy ś. nie podsiędzie, ani nie podstoi. Tom. <Pod + Siąść>

**[Podsibitka, i,** lm. **i]** p. **Podsiębitka.** <Z Podsiębitka>

**Podsiebicie, a,** lm. **a** p. **Podsiębitka.** Troc. <Pod + Się + Bicie>

**Podsiebierne** koło p. **Podsiębierne.** <Zam. Podsiębierne>

**Podsiebitka, i,** lm. **i** p. **Podsiębitka.** <Zam. Podsiębitka>

**Podsiec, cze, kł,** nied. **Podsiekać I.** *usiec od spodu, podciąć, podkosić:* Upadł jak podsieczony kłos letny dostały. Groch. **2.** *usiec do pewnego stopnia, niezupełnie; siekąc nadciąć; oćwiczyć nieco rózgą, batem:* Ociec nie tak ś. z synem pieści, jak matka, a czasem mu i prątkiem podsiecze. Rej. Dowiedziawszy ś., iż wiodą z sobą domową wojnę, rzekł ludowi: nie kwapmy ś. z niemi walczyć, aże sobie sami dobrze podsieką, a tak będą potym krótsi, gdy ujrzą, że wnętrzną wojną giną. Leon. **P. ś.** *pobić ś., pokiereszować ś. nieco:* Przez kilka godzin bitwy mocno ś. podsiekli. Sł. wil. <Pod + Siec>

**Podsieczenie, a,** blm., czynność cz. **Podsiec.**

**Podsieczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podsiec ś.**

**[Podsiedziołek, łka,** lm. **łki]** *rodzaj siodła, na które kładą podpinkę.* < Pod + *Siedziołek, SIOD/SIAD/SAD >

**Podsiekać, a, ał I. i P. ś.** p. **Podsiec. 2.** *usiekać do pewnego stopnia:* P. mięso na kotlety. <Pod + Siekać>

**Podsiekanie, a,** blm., czynność cz. **Podsiekać.**

**Podsiekanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podsiekać ś.**

**[Podsienie, a,** lm. **a, Podsionek, Podsień, Podścień, Podcienie, Podcień, Przysienie]** *wystająca*

*część dachu wsparta na słupkach u wejścia do domów, szczeg. o szczytach zwróconych ku frontowi:* Po stronach ciągnęły ś. podsienia, na misternych słupkach oparte. Krasz. Dwór szlachecki z gankiem, podsieniem i w sposób wież przybudowanemi narożnikami. Grab. M. <Pod + *Sienie, od Sień>

**[Podsień, i,** lm. **e]** p. **Podsienie:** Przeszedł wielką izbę pierwszą i nie zatrzymał ś., aż w podsieni u słupów. Krasz. <Pod + Sień>

**†Podsieść, ędzie, adł** i **†P. ś.** p. **Podsiąść.**

**[Podsiew, u,** lm. **y]** *groch, jęczmień, tatarka, owies, koniczyna, zasiewane dla bydła po zbiorach.* <Pod + Siew>

**Podsiewacz, a,** lm. **e l.** ten, co podsiewa. **2.** *przyrząd, machina rolnicza do podsiewania.* <Od Podsiewać>

**Podsiewać, a, ał** p. **Podsiać.**

**Podsiewanie, a,** blm., czynność cz. **Podsiewać.**

**Podsiewiny, in,** blp. *to, co odchodzi przy podsiewaniu, przesiewaniu: plewy, kłosy i t. p.:* Urzędnik ma żyto na gumnie zaraz wyprawować, a wyprawne do śpichlerza chować, aby potym nie wytrącał na P. Haur. <Od Podsiewać>

**Podsiewodne** koło p. **Podsiębierne.** <Zam. Podsiębierne>

**[Podsiewodnik, a,** lm. **i]** p. **Podsiębierne.** <Zam. Podsiębierne>

**Podsiębicie, a,** lm. **a** p. **Podsiębitka.** <Pod + Się + Bicie>

**Podsiębierne, Podsiebierne, Podsiębierne, Podsiewodne** koło = *koło wodne biegiem wody poniżej osi jego płynącej poruszane.* <Od Pod + Się + Bierny>

**Podsiębitka, i,** lm. **i l. a. Podsiebitka, [Podsibitka], †Podcienbitka, †Podcieńbitka, Podsiębicie, Podsiebicie** *strop wytworny, sufit:* A w tym ru! P. na sam stół w pokojach. Iż. Miasto podsiębitki cienka trzcina z sitem. Min. Bić podsiębitkę, u mularza i cieśli, do pułapu przybijać deski dla dawania sufitu. Mag. **2.** [P.] *przykrycie miejsca próżnego pomiędzy zrębem a płatwią, aby nie zawiewało pod dach,* in. opłotki, okrajki. <Pod + Się + Bitka>

**Podsiębierne** koło p. **Podsiębierne.** <Od Pod + Się + Wodny>

**[Podsiębierne, a,** lm. **i, Podsiewodnik]** *młyn o kole podsiębiernym, t. j. gdzie woda uderza o koło z dołu, a nie spada na nie z góry.* <Od Podsiębierne>

**Podsiknąć, nie, nął** *siknąć od spodu; siknąwszy podlać.* <Pod + Siknąć>

**Podsiknięcie, a,** blm., czynność cz. **Podsiknąć.**

**Podsilać, a, ał** p. **Podsilić.**

**Podsilanie, a,** blm., czynność cz. **Podsilać.**

**Podsilenie, a,** blm., czynność cz. **Podsilić.**

**Podsilić, i, ił** *posilić, zasilić nieco, podkrzepić, podkarmić.* Bart.: P. rój muchą, czyli plastrem z pszczołami. <Pod + Silić>

**Podsiniaczenie, a,** blm., czynność cz. **Podsiniaczyć.**

**Podsiniaczyć, y,ył** co = *posiniaczyć pod czym, od spodu:* Oczy podsiniaczone. <Pod + *Siniaczyć, od Siniak>

**Podsiniać, a, ał** p. **Podsinić.**

**Podsiniały** przym. od **Podsinieć:** Miał twarz biedną, bladą i podsiniałą. Kaczk. <Od Podsinieć>

**Podsinianie, a,** blm., czynność cz. **Podsiniać.**

**Podsinić, i, ił,** nied. **Podsiniać** *zrobić nieco sinym, sinawym, niebieskawym; przyfarbkować:* P. bieliznę w praniu. Sł. wil. <Pod + Sinić>

**Podsinieć, eje, ał** *posinieć od spodu, zrobić ś. nieco sinym, sinawym np. od uderzenia, podbicia, stłuczenia, choroby:* Oczy mu podsiniały z płaczu. <Pod + Sinieć>

**Podsinienie, a,** blm. **l.** czynność cz. **Podsinić. 2.** czynność cz. **Podsinieć;** *siniak pod spodem czego:* Oczu P. z stłuczenia. Sien.

**Podsiodłowy** *pod siodłem będący.* L. <Pod + Siodłowy>

**[Podsionek, nka,** lm. **nki]** p. **Podsienie.** Troc. <Pod + *Sionek, od Sień>

**Podsitek, tka,** lm. **tki** *przyrząd do przesiewania, wielkością otworów środkujący między sitem a rzeszotem; takież narzędzie o siatce z drutu do przesiewania piasku:* Ma mu dać koryta do tłuczenia tej gliny, podsitki do wysiewania jej z grubego piasku. Torz. <Pod + *Sitek, od Sito>

**Podsitkowy, Podsitni** *z pod podsitka pochodzący, zgrubsza przesianiem oczyszczony:* Mąka podsitkowa. Chleb razowy P. *(= chleb z takiej mąki).* Chleba podsitkowego jeść nie mógł. Krasz. <Od Podsitek>

**Podsitni** p. **Podsitkowy:** Chleb P. Krasz. <Pod + *Sitni, od Sito>

**Podsiwiały** *który podsiwiał, szpakowaty:* Wychudła głowa, ogolona cała, oprócz wianka podsiwiałych włosów, była prawie trupią czaszką. Krasz. Mąż P. Idomeneus. Ml. <Od Podsiwieć>

**Podsiwieć, eje, ał** *nieco osiwieć, w części już stać ś. siwym:* My, podsiwiali w boju i w radzie. Deo. <Pod + Siwieć>

**Podsiwienie, a,** blm., czynność cz. **Podsiwieć.**

**[Podskacenie, a,** blm.] czynność cz. **Podskacić.**

**[Podskacić, i, ił]** *podłożyć ognia.*

**× Podskakać, a, ał** p. **Podskoczyć.** <Pod + Skakać>

**× Podskakanie, a,** blm., czynność cz. **Podskakać.**

**Podskakiwać, uje** a. **†iwa, iwał** p. **Podskoczyć.**

**Podskakiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podskakiwać.** Patol.: P. ścięgien = *podrygiwanie.*

**[Podskakować, uje, ował]** p. **Podskoczyć.**

**[Podskakowanie, a,** blm.] czynność cz. **Podskakować,** *podskakiwanie.*

**[Podskale, a,** lm. **a]** *miejsce pod skałą, pod skałami.* <Pod + *Skale, od Skała>

**Podskalenie, a,** blm., czynność cz. **Podskalić.**

**Podskalić, i, ił** *skałą od spodu utrwalić, podstemplować; utrwalić, umocnić:* Takto Bóg posyła los, który tronem duchowi podskalił. Słow. <Pod + *Skalić, od Skała>

**Podskalny** *pod skałą, pod skałami będący:* W podskalnej, drzewy ocienionej sali. Słow. Węże, plamiste jaszczury,... z nor ześlizgnięte podskalnych do murów, na białe płyty wpełzły ciche. Wysp. <Pod + Skalny>

**Podskarbi, ego,** lm. **owie l. a. †Podskarbie** *skarbnik zawiadujący skarbem publicznym a. królewskim:* Podskarbiowie skarb pospolity w ręku swych mają. Karnk. P. wojenny. Troc. P. jest gospodarzem rzpltej. Troc. P. Wielki Koronny. Troc. P. Wielki Litewski. Troc. P. Nadworny Koronny. Troc. P. Nadworny Litewski. Troc. *Quaestor* u Rzymian właśnie był podskarbim; podskarbiowie wojenni zawiadowali skarbem na zapłacenie żołdu wojska. Pilch. P. koronny, jako korony i skar-

by królestwa chowa, tak też niechaj na sobie pana radnego osobę niesie; on będzie czynił wyprawy, rachunki służebnych, dworzan, on będzie sprawcą monet, które mają być bite. Herb. Na dworze nadworny P. będzie skarbów dworskich sekretarzem. Herb. Pan Bóg u hojnych panów podskarbim jest. Górn. *(=szafarzem).* P. ziem pruskich. **2.** *skarbnik w cechach i bractwach kościelnych,* k w e s t o r. < Pod + *Skarbi, od Skarb >

**Podskarbianka, i,** lm. **i** *córka podskarbiego.* L.

**Podskarbic, a,** lm. **owie** *syn podskarbiego.* Troc. <Od Podskarbi>

**Podskarbicostwo, a,** blm., **Podskarbicowstwo** *podskarbic z żoną:* P. przybyli. <Od Podskarbic>

**Podskarbicowa, ej,** lm. **e** *żona podskarbica:* Ojciec podskarbicowej, a stryj Tekluni, stary wojewoda bracławski, zamyślał w powtórny wejść związek. Rol. <Od Podskarbic>

**Podskarbicowstwo, a,** blm. p. **Podskarbicostwo.**

**Podskarbicówna, y,** lm. **y** *córka podskarbica.*

†**Podskarbie, a,** lm. **a** p. **Podskarbi:** P. a. kustosz, thesaurarius. Mur.

**Podskarbina, y** lm. **y** l. forma ż. od **Podskarbi:** Ta panna, którą z wieczności wybrał Duch Święty kluczniczką i podskarbiną darów swych, ...odemknęła miłosierdzie boskie. Pat. *(= szafarką, rozdawczynią).* **2.** *żona podskarbiego:* Dwór podskarbiny koronnej. Troc. **3.** a. **Podskarbini** *zawiadująca skarbem klasztoru żeńskiego:* P. klasztoru mniszego. Troc. <Od Podskarbi>

**Podskarbini, i,** lm. **e** p. **Podskarbina:** Klio, tyś jest pamięci wiecznej podskarbini, Jowisza córa. Gawiń. <Od Podskarbi>

**Podskarbiński** p. **Podskarbiowski:** Urząd P. Vol.

**Podskarbiowski, Podskarbiński** przym. od **Podskarbi.**

**Podskarbnictwo, a,** lm. **a** p. **Podskarbstwo.**

**Podskarbnikostwo, a,** blm. p. **Podskarbstwo.**

**Podskarbnikowstwo, a,** blm. p. **Podskarbstwo.**

**Podskarbstwo, a,** lm. **a** l. a. **Podskarbnictwo** *urząd, godność podskarbiego:* P. urząd a dostojność podskarbiego, *quaestura.* Mącz. P. koronne, czyli ministerjum skarbu. Paw. **2.** a. **Podskarbnikostwo, Podskarbnikowstwo** blm. *podskarbi z żoną.*

**Podskibnik, a,** lm. **i** *narzędzie rolnicze do spulchnienia warstwy podgruntu.* <Pod + *Skibnik, od Skiba >

**Podsklepiać, a, ał** p. **Podsklepić.**

**Podsklepianie, a,** blm., czynność cz. **Podsklepiać.**

**Podsklepić, i, ił,** nied. **Podsklepiać** co = *zasklepić co od spodu, zrobić, dać, wyprowadzić sklepienie pod czym.* <Pod + Sklepić>

**Podsklepienie, a,** blm., czynność cz. **Podsklepić.**

**Podskoczenie, a,** blm., czynność cz. **Podskoczyć.**

**Podskoczyć, y,ył,** × **Podskoknąć,** nied. **Podskakiwać,** × **Podskakać, [Podskakować]** l. *skoczywszy unieść ś. w górę, skoczyć w górę, zrobić skok do góry:* Piłka podskoczyła. Kazał go tak bić, iż ciało na powietrze podskakiwało. L. Podskakiwać od radości. Troc. Rozumiałem, że podskoczysz z radości. L. Przen.: *pójść w górę, podnieść ś., podrosnąć, powiększyć ś.:* Kurs papierów, barometr podskoczył w górę. Towar podskoczył w cenie. Cena produktów podskoczyła w górę. **2.** *skoczyć, poskoczyć, rzucić ś. ku komu, ku czemu, doskoczyć, przyskoczyć:* P. z pięściami, z pazurami, do oczu. P. w czyje objęcia. Żegnam cię, moja Chloe mała, któraś nieraz podskokła i mnie całowała. Cho. **3.** patol.: Tętno podskakujące = *w podskokach bijące* (pulsus coturnisans). <Pod + Skoczyć>

**Podskok, u,** lm. **i** l. *podskoczenie, skok w górę:* Ptaki podskoki robią po gałązkach. Przyb. P. ciała uderzającego jest tym silniejszy, im większa będzie jego sprężystość. Jak. J. *(= odbicie ś.).* Podskoki kuli czołgającej ś. Gemb. Podskoki młota przy uderzaniu nim. Przybliża ś. w podskokach *(= w lansadach).* Rybki podskokiem mokre całują powierzchnie. Mick. Przen.: Że mi ś., jak to mówią, na pierwszym podskoku nie powiodło, ja przeto fantazji nie tracę. Kras. *(= w pierwszym zapędzie, pochopie, próbie).* **2.** anat.: × P. *skrawek ucha,* × k o z ł e k, × k ą t u c h a (tragus). < Pod + Skok >

**Podskoknąć, knie, knął a. kł** p. **Podskoczyć.** <Pod + Skoknąć>

**Podskoknięcie, a,** blm., czynności cz. **Podskoknąć.**

**Podskokowy** przym. od **Podskok.**

**Podskórnie** przys. od **Podskórny:** Zastrzykiwać P. surowicę.

**Podskórny** l. *pod skórą będący, zaskórny:* Nerwy podskórne, *subcutanei.* Krup. Podskórne kości. Ryb. J. Rany podskórne. Sien. Guz P. Tłuszcz P. Miasto leniwo-głupie zazwyczaj, ciche i uśpione, miało teraz w sobie dreszcz P. histeryczki. Zap. **2.** lek.: Leczenie podskórne = *leczenie za pomocą wstrzykiwania leków pod skórę.* < Pod + Skórny >

**!Podskórówka, i,** blm. p. **Podskórze.** <Od Pod + *Skórówka, od *Skórowy, od Skóra>

**Podskórze, a,** blm., **!Podskórówka** anat. *tkanki podskórne* (tela subcutanea). Krs. <Pod + *Skórze, od Skóra>

**Podskrobać, bie, bał,** nied. **Podskrobywać** *od spodu oskrobać; nieco oskrobać, z wierzchu nadskrobać, naddrapać, zdrapać nieco, poddrapać:* P. drzewa, oskrobać, ochędożyć drzewa. Włod. P. ryby (czyszcząc je). P. omyłki w piśmie scyzorykiem. Dokument podskrobany (a więc może fałszowany). <Pod + Skrobać>

**Podskrobanie, a,** blm., czynność cz. **Podskrobać.**

**[Podskrobek, bka,** lm. **bki]** p. **Wyskrobek:** Wolę szoldry i lada kołacza P. z pokojem, niż twoje pasztety. Pot. < Pod + *Skrobek, od Skrobać >

**Podskrobywać, uje, ywał** p. **Podskrobać.**

**Podskrobywanie, a,** blm., czynność cz. **Podskrobywać.**

**Podskroniowy** anat. *pod skroniami będący* (infratemporalis). < Pod + Skroniowy >

**Podskronnik, a,** lm. **i** *część twarzy między okiem i policzkiem a uszami, w górze dolnem podskroniem opasana.* <Od Podskronny, od Pod + Skroń>

**Podskrzel, i,** lm. **e** u ryb, *tylny brzeg skrzeli, przy spodzie siebie, sięgający z. ostrzeniem końcem swoim z samoskrzelem.* Sł. wil. < Pod + *Skrzel, od Skrzela>

**Podskrzelny** *pod skrzelami będący:* Pokrywy skrzelowe małe, promieniami podskrzelnemi objęte. Wał. <Pod + Skrzelny>

× **Podskrzydle, a,** lm. **a** *miejsce pod skrzydłem.* L. <Pod + *Skrzydle, od Skrzydło>

**Podskrzydlny, Podskrzydłowy** *pod skrzydłami znajdujący ś., z pod skrzydeł pochodzący:* Podskrzydlne pióra. Leop. <Pod + *Skrzydlny, od Skrzydło>

**Podskrzydłowy** p. **Podskrzydlny.** Sł. wil. <Pod + Skrzydłowy>

**Podskubać, bie, bał, †Podskuść,** nied. **Podskubywać, †Podskubować I.** *oskubać z pod spodu:* Dwakroć w rok, żeby w miękkiej wyspać ś. pierzynie, podskubują od spodu gęsi gospodynie. Pot. Młodociane gęsi raz tylko podskubować i do dwora oddawać pierze. Haur. Przen.: Czy nie dobrze byłoby zajechać nam z boku to podskubane skrzydło nieprzyjaciół? *(= uszczuplone, wycieńczone).* **2.** przen.: P. kogo = *podebrać, urwać go, pociągnąć z niego, pożywić ś. u niego,* posp. *obciągnąć go:* Musiał on dobrze podskubywać pana, gdy o innych źle rozumie. L. Turczyn obchodzi ś. z Wołochami jak z baranami: ochrania ich dla wełny, a potym podskubuje. Kłok. Gdy komisarz kradnie swego pana, wielkorządczyna równie podskubuje swoję panią. L. Podskubał żyda tego. Troc. Podskubują orła polskiego. Troc. Przen.: P. kogo a. P. komu skrzydeł = *podciąć komu skrzydła, poskromić, ukrócić, poniżyć, upokorzyć:* Chodzi by podskubiony, opuściwszy skrzydła. Rej. **P. ś.** *zostać podskubanym:* Skoro gąsięta mają dwa miesiące, pierwszy raz ś. podskubują. Kluk. <Pod + Skubać>

**[Podskubanica, y,** lm. **e]** *dziewka w krótkich spódnicach.* <Od Podskubany, od Podskubać>

**Podskubanie, a,** blm., czynność cz. **Podskubać.**

**†Podskubanka, i,** lm. **i** *suknia krótka:* Już delii robić zabaczyli, tylko ś. podskubanek teraz nauczyli. Kmw. <Od Podskubany, od Podskubać>

**†Podskubować, uje, ował i †P. ś.** p. **Podskubać.**

**†Podskubowanie, a,** blm., czynność cz. **Podskubować:** Jeżeli ś. zaniedba podskubowanie (gąsiąt) corocznie, przy pieczeniu pióra idą w marnotrawstwo. Kluk.

**†Podskubowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podskubować ś.**

**Podskubywać, uje, ywał i P. ś.** p. **Podskubać.**

**Podskubywanie, a,** blm., czynność cz. **Podskubywać.**

**Podskubywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podskubywać ś.**

**†Podskuść, bie, bł i †P. ś.** p. **Podskubać.**

**Podsładzać, a, ał** p. **Podsłodzić.**

**Podsładzanie, a,** blm., czynność cz. **Podsładzać.**

**[Podsłanie, a,** lm. **a]** *podesłanie, posłanie, podściółka:* P. liściowe w lesie. Gdy ś. złomiska pokryją podsłaniem roślinnym, sterczą jak twierdze. Pol. <Od *Podsłać = 2. Podesłać>

**Podsłodzenie, a,** blm., czynność cz. **Podsłodzić:** Żarty wesołe są zaprawą a. podsłodzeniem życia. Boh.

**Podsłodzić, i, ił,** nied. **Podsładzać** *podprawić słodyczą; nieco osłodzić; jeszcze silniej osłodzić, dodać więcej słodyczy:* P. herbatę. <Pod + Słodzić>

**Podsłoneczny, †Podsłońcy I.** *wystawiony na działanie słońca, oświetlony przez słońce.* **2.** *między zwrotnikami, w pasie gorącym leżący:* Kraj P. między ekwatorem i tropikami. Wyrw. Najwyższe góry są w krajach podsłonecznych między dwoma słońca kresami. Wyrw. <Pod + Słoneczny>

**Podsłonieć, eje, ał** *stać ś. słonym do pewnego stopnia, nabrać nieco słoności, nasłonieć trochę.* <Pod + Słonieć>

**Podsłonienie, a,** blm., czynność cz. **Podsłonieć.**

**†Podsłońcy** p. **Podsłoneczny:** Czy ś. im siąść podoba na podsłońcym wzgórku, czy w gaju cienistym. Przyb. <Pod + *Słońcy, od Słońce>

**Podsłuch, u,** lm. **y I.** *podsłuchanie, podsłuchiwanie:* Kącik od podsłuchów wszelkich uwolniony. Bardz. P. odprawować. L. Z podsłuchu naszych dociekł zamysłów. Troc. Wszędyście zawdy do podsłuchu. Wysp. **2.** w lm. myśl. = a) *wyśledzanie jeleni, rysiów i głuszców, kiedy głos wydają w czasie popędu płciowego.* b) [Podsłuchy] *polowanie z sidłami.* **3. a. †Posłuch** woj. *wideta posterunkowa na awanpostach, do przestrzegania wojska o zbliżaniu ś. nieprzyjaciela:* Podsłuchy wojenne, posłuchy, straże obserwacyjne na podsłuchiwanie nieprzyjaciela. L. Patrzą na obóz Trojan czujnemi podsłuchy, uważając najmniejsze nieprzyjaciół ruchy. Dm. Skoro gdzie bęczenie posłyszy dokoła, czujne ucho nadstawia, jako P. zgoła. Toł. Wyślesz nie bawiąc podsłuchy ku granicy, aby zasięgnęły języka. Choiń. Już żołnierz ni czat, ni podsłuchów odprawować nie chciał. Niem. <Pod + Słuch>

× **Podsłuchacz, a,** lm. **e** p. **Podsłuchiwacz:** Podsłuchacze, śpiegowie. Petr. <Od Podsłuchać>

× **Podsłuchaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podsłuchacz.**

**Podsłuchać, a, ał, [Podsłyszeć],** nied. **Podsłuchiwać, Podsłuchywać, †Podsłuchować** *podstawiwszy ucha usłyszeć, wysłuchać z kryjówki:* Często niekontenci odchodzą, którzy, podsłuchiwając i śpiegując kogo, coś na sobie posłyszą. L. Podsłuchuje każdego tchnienia. Troc. *(= nasłuchuje).* Skrada ś. na palcach, aby je mógł P. L. Podsłuchałem go, wiem o wszystkim. L. Mam o rzeczy wielkiej z tobą mówić, tylko tu niebezpieczno, żeby kto nie podsłuchiwał. Boh. Hiero naprawował pewne osoby podsłuchować, co kto czyni i mówi. Petr. Nikt tu nas na zachodzie nie podsłuchuje. Mochn. Ty wiesz o wszystkim, ty nas podsłuchałeś zdradnie. Mick. Że waść podsłuchowa, któż to mógł wiedzieć. Deo. Zaczaiłem ś. raz w kącie i podsłuchałem go. <Pod + Słuchać>

**Podsłuchanie, a,** blm., czynność cz. **Podsłuchać.**

**Podsłuchiwacz, a,** lm. **e, Podsłuchywacz,** × **Podsłuchacz** *ten, co podsłuchuje:* Podsłuchiwacze pod drzwiami i oknami, końcem rozsiewania baśni. Ostr. Służący są zazwyczaj podsłuchiwaczami swych panów i wszystko roznoszą. L. Wąż, ten pełzacz, pływacz i biegacz, podsłuchiwacz i dostrzegacz, wszędzie wziera. Mick. <Od Podsłuchiwać>

**Podsłuchiwaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podsłuchiwacz.**

**Podsłuchiwać, uje** a. **†iwa, iwał** p. **Podsłuchać.**

**Podsłuchiwanie, a,** lm. **a** czynność cz. **Podsłuchiwać:** Na podstawie podsłuchiwań, plotek.

**†Podsłuchować, uje** a. **a, ował** p. **Podsłuchać.**

**†Podsłuchowanie, a,** blm., czynność cz. **Podsłuchować,** *podsłuchiwanie.*

**Podsłuchowy** przym. od **Podsłuch:** Podsłucho-

wa galerja w podkopach wychodzi w pole dla podsłuchiwania nieprzyjaciela. Jak. J. < Od Podsłuch.

Podsłuchywacz. a, lm. e p. **Podsłuchiwacz.**

**Podsłuchywaczka, i,** lm. i forma ż. od **Podsłuchywacz.**

**Podsłuchywać, uje, ywał** p. **Podsłuchać.**

**Podsłuchywanie, a,** blm., czynność cz. **Podsłuchywać.**

**Podsłupie, a,** lm. **a** I. bud. = a) a. **Podsłupiec** *słup niski czworograniy do obciągania za podstawę.* b) *miejsce pod stopami, parcie.* 2. *szopa, dach na słupach:* Da'a nad podsłupiem albo szopa. Dor. < Pod + *Słupie, od Słup >

**Podsłupiec, pca,** lm. **pce** bud. p. **Podsłupie:** W małej chatce nie widać ani kabłąków, ani podsłupców. Rogal. < Pod + Słupiec >

**[Podsłyszeć, y, ał]** p. **Podsłuchać.** < Pod + Słyszeć >

**[Podsłyszenie, a,** blm.] czynność cz. **Podsłyszeć.**

**Podsmalenie, a,** blm., czynność cz. **Podsmalić.**

**Podsmalić, i, ił** *nieco a. od spodu osmalić, przypalić:* P. sobie włosy. Żem sobie podsmalił kontusza... Słow. < Pod + Smalić >

**Podsmarować, uje, ował** *posmarować od spodu; trochę posmarować:* Przen.: Folwarki wszystkie w dobrej glebie, pszenicy siec było można, ile chcieć, byle trochę P. Krasz. *(= dać łapówkę).* < Pod + Smarować >

**Podsmarowanie, a,** blm., czynność cz. **Podsmarować.**

**Podsmażać, a, ał** p. **Podsmażyć.**

**Podsmażanie, a,** blm., czynność cz. **Podsmażać.**

**Podsmażenie, a,** blm., czynność cz. **Podsmażyć.**

**Podsmażyć, y,ył,** nied. **Podsmażać** *usmażyć od spodu; nieco usmażyć, nadsmażyć, przysmażyć; jeszcze więcej usmażyć, zesmażyć:* P. rybę niedosmażoną. < Pod + Smażyć >

**Podsmukiwać, uje, iwał** myśl, *wabić zające w porze, kiedy czują popęd płciowy.* < Pod + *Smukiwać, od Smukać >

**Podsmukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podsmukiwać.**

**[Podsobek, bka,** blm.] *lewa strona, po której idzie koń w zaprzęgu, złożonym z pary koni:* Ten (koń) na podsobku to djabła wart. Źle konie idą: spróbujmy dać siodłowego pod rękę, a naręcznego na P., to może lepiej pójdą. < Pod + Sobek >

**[Podsobni]** p. **Podsobny:** P. koń w zaprzęgu. < Pod + *Sobni, S(OB) S(IEB) >

**Podsobny** I. †P. = a) *pod kim będący, z pod kogoś pochodzący, z pod siebie:* Jeżeli choremu pościeli nie prześcielają, tedy ów P. zaduch pod nim zacuchnie. Haur. Tak zacnemu ciału na stosie zbywa, tak przytknięty, nie P. ogień Pompeja porywa. Bardz. b) koń = *wierzchowy, siodłowy, wierzchowiec, siodłak:* Chłop pieszo mu wiedzie konia podsobnego. Zd. Szl. 2. a. **[P., Podsobni]** koń = *koń idący w zaprzęgu na podsobku:* Foryś na podsobnym koniu siedzi. Troc. [Jeżeli zaprząg jest we czwórkę, to z lewej strony dwa konie zowią ś.: P. i licowy, a z prawej: naręczny i swaszlowy; bliższe dwa konie zowią ś. także: dyszlowe, a P. siodłowym (że siada na nim woźnica). P. koń stąd tak nazywany, że ma go pod sobą jeździec, z lewej strony na koń siąść zmuszony]. < Pod + *Sobny, S(OB) S(IEB) >

**[Podsokoli]** p. **Podsokoły.** < Pod + Sokoli >

†**Podsokoły, [Podsokoli]** *zdatny pod sokoły = do polowania z sokołami:* Za charta podsokołego trzy ruble groszy. St. lit. < Pod + *Sokoły, od Sokół >

**Podsolenie, a,** blm., czynność cz. **Podsolić.**

**Podsolić, i, ił,** nied. **Podsalać** I. *nieco posolić; przysolić, dosolić:* P. coś niedość słonego. 2. przen. komu = *dosolić, dopiec, dokuczyć, dać ś. we znaki, zadać pieprzu, wsadzić klina, dogodzić.* < Pod + Solić >

**[Podsołtys, a,** lm. **owie]** *pomocnik, zastępca sołtysa.* < Pod + Sołtys >

**Podspodni** *pod spodem, na spodzie znajdujący ś., spodni, dolny, niższy:* P. kamień młyński. Sekl. [Szew P. Szyć podspodnim szwem, podszewkować]. Gwar. < Od Podspód >

**!Podspojówkowy** anat. *pod spojówką oka będący* (subconiunctivalis). < Pod + *Spojówkowy, od Spojówka >

†**Podspód** przys. I. *na spodzie, pod spodem, pod czym, u dołu, na dole:* Kto teraz na wierzchu, może być P.; a kto teraz P., na wierzchu. Prz. Być P. Troc. < Pod + Spód >

**Podsrebrzenie, a,** blm., czynność cz. **Podsrebrzyć.**

**Podsrebrzyć, y,ył** *nieco a. od spodu posrebrzyć; pobielić jakby srebrząc:* Znów cała chyli ś. ku roli, jak podsrebrzone liście rozchwianej topoli. Słow. < Pod + Srebrzyć >

**Podstać się, oi ś., ał ś., [Podstojeć ś.],** nied. **Podstawać ś., [Podstajać ś.]** (o płynach) *ustać ś. nieco, wystać ś., odstać ś. cokolwiek, sklarować ś. nieco:* Winu dać ś. przez trzy dni P. Syr. Wino przetoczone podstoi ś. prędko, iż będzie jaśniuczkie. Trzyc. Wódkę, co ś. podstoi, zlej po lekku w chędogie naczynie. Syr. Takie mleko nigdy ś. nie podsiędzie, ani nie podstoi. Tom. < Pod + Stać >

**[Podstajać się, a ś., ał ś.]** p. **Podstać ś.** < Pod + Stajać >

**[Podstajanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podstajać ś.**

**Podstajenny, ego,** lm. i rz. *pomocnik, zastępca stajennego:* Podkoniuszym czy podstajennym był Wilczek, którego już raz z powozem i pewną dyspozycją do Suszna wyprawiano. Krasz. < Pod + Stajenny >

**[Podstal, l,** lm. **e, Pochal]** *roś.* (lunaria rediviva) *fijołek miesięczny, miesięcznica trwała:* Ornamentacja odtwarza głównie florę miejscową: podstale, szyszki limbowe...

**[Podstalenie, a,** blm.] czynność cz. **Podstalić.**

**[Podstalić, i, ił]** *nastalić cokolwiek:* P. siekierkę. < Pod + Stalić >

**Podstały, [Podstany]** *który ś. podstał:* Sok odszumowany i P., abo klaryfikowany. Syr. < Od Podstać ś. >

**Podstanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podstać ś.**

**[Podstany]** p. **Podstały.** < Od Podstać ś. >

**Podstarosta, y,** lm. **owie** p. **Podstarości:** Namiestników starostów zowią podstarostami, w Wielkiej Polszcze surrogatami. Skrzet. P. w mniejszych kopalniach jest tym, czym jest starosta w większych. Kluk. Podstarostowie są zastępcami starostów, w nieobecności starosty sami sądy odprawiali. Lel. < Pod + Starosta >

**Podstarostować, uje, ował,** †**Podstarościwać** *być podstarostą, pełnić obowiązki podstarościego:* Dymitr Kurcewicz Bułyha podstarostował w Białocerkwi w końcu XVI stulecia. Rol. < Od Podstarosta

**Podstarostowanie, a,** blm., czynność cz. **Podstarostować.**

**Podstarostwo, a,** lm. **a** *urząd, godność podstarosty.* <Pod + Starostwo>

**Podstarości** przym. od **Podstarosta:** Podstaroście dochody. Troc. **Podstarości, ego,** lm. **owie, rz. l. a. Podstarosta** = a) *namiestnik, zastępca starosty, wykonawca wyroków, odprawiający, również jak on, sądy grodzkie (zwany w Wielkopolsce surrogatem):* P., substytut gardłowego starosty, na jego miejscu sądy według kadencji odprawia. Kras. Król zarządza przez starosty, szlachta przez swych podstarościch. Lel. b) *dozorca w mniejszych kopalniach.* c) P. bartny = *dozorca bartny:* P. bartny a. sługa bartny ma być sławy dobrej, w niwczym niepodejrzany, przez starostę bartnego dany. Skr. Gdyby P. bartny jakie fałszywe zeznanie uczynił, ma być z urzędu złożon, a winą piącią grzywien karan bez żadnej litości. Skr. P. bartny ma pozywać bartników słownie. Skr. d) [P. weselny] *pomocnik, zastępca starosty weselnego.* **2.** *włodarz, karbowy, gumienny:* P., włodarz, folwarkowy, z kańczukiem nad ludźmi stojący. L. Ekonom podstarościemu odda połajaniem, P. gumiennemu groźbą, gumienny chłopu kijem. Kras. P. po grzbiecie chłości. Prz. <Od Podstarosta>

**Podstarościanka, i,** lm. **i l.** *córka podstarościego.* **2.** [P.] *jedna z osób czynnych przy obrzędzie weselnym:* Pan młody stara ś. o swata, starostę, starościnę i starościankę czyli podstarościankę. <Od Podstarości>

**Podstarościc, a,** lm. **e a. owie** *syn podstarosty:* Jechać dla lustracji majątku i głowę narażać, na to ś. nie pisał: od czegóż podstarościcowie i komisarze? Rol. <Od Podstarosta>

**Podstarościna, y,** lm. **y** *żona podstarosty, podstarościego.* <Od Podstarości>

**Podstarościński** przym. od **Podstarości:** Naprzód skoczył do Polski, aby ś. tutaj pokazać na swoim podstarościńskim urzędzie. Kaczk. <Od Podstarości>

†**Podstarościwać, ciuje, ciwał** p. **Podstarostować:** Chciałeś to WM. widzieć onego surowego starca, albo takiego, jakiemu teraz WM. podstarościujesz? Szymon. <Od Podstarości>

†**Podstarościwanie, a,** blm., czynność cz. **Podstarościwać.**

**Podstarszy, ego,** lm. **si** rz. *mający drugi stopień zwierzchnictwa nad czym:* P. bractwa kościelnego, cechu. <Pod + Starszy>

†**Podstarzać, a, ał** sobie = *starzeć ś., zachodzić w lata:* Podstarzam sobie. Troc.

**Podstarzały** *który podstarzał:* Wpada jeszcze niepodstarzały jegomość o tuszy urosłej dzięki cudzym pieczeniom. Orzesz. <Od Podstarzeć>

†**Podstarzanie, a,** blm., czynność cz. **Podstarzać.**

**Podstarzeć, eje, ał** a. **P. ś.** *podejść w lata, stać ś. podeszłym, starszym, przybliżyć ś. nieco ku starości:* Podstarzeliśmy już oboje. L. Podstarzawszy ś., Abraham chciał ożenić Izaaka. Zał. Podstarzeje wino, z rozkoszą pić je będziesz. Wuj. <Pod + Starzeć>

**Podstarzenie, a,** blm., czynność cz. **Podstarzeć.**

**Podstarzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podstarzeć ś.**

†**Podstat, u,** lm. **y** p. **Podstata.**

†**Podstata, y** lm. **y,** †**Podstat** *istota, treść, esencja, istność, zasada, źródło:* Bóg jest myśl nieśmiertelna, P. wszystkich rzeczy. Bud. P., *substantia* abo istność chleba materjalnego pozostaje w sakramencie. Baz. P. jedności. Glos.

×**Podstaw, u,** lm. **y** p. **Podstawa.** Sł. wil. Zdr. **Podstawek.** <Pod + Staw>

**Podstawa, y,** lm. **y,** †**Podstawnik l. a.** ×**Podstaw, Podsada** *rzecz, którą podstawiają pod drugą, na której co stoi, opiera ś. bezpiecznie całym ciężarem, podkład, podpora, postument, nóżka, pjedestał, podnóżek, fundament, grunt:* P. mocna, niewzruszona, granitowa, słaba, chwiejna. P. lampy, wazonu, figury, kielicha, latarni, słupa (= *baza, podsłupie, podsłupiec).* Kazał zrobić całą nową zastawę srebrną i pięć podstaw na wety. Myc. (=*patery).* Nie pomogły protesty — musiał dziad własne swoje dzieło zburzyć; jako też zburzył je ze szczętem, aż do podstawy. Jun. P. kowadła (=*pień kowadła).* P. blatu miernika (= *statywa).* Przen.: *zasada, punkt wyjścia, opora, pryncypjum, fundament, grunt:* Natura sama w dzikim jeszcze społeczności stanie założyła już podstawę do nierówności między ludźmi. L. Na podstawie badań, obserwacji. P. naukowa. Miejsce prawa nienawiści, dawnej podstawy pogańskich towarzystw, zajmuje prawo miłości. Rzew. Wszystko, co z ducha Bożego poczęte i na chrześcijańskich stoi podstawach, jest silne i niewzruszone. Hosz. Chciała raczej temu czynnemu umysłowi gruntowne dać podstawy, niż okarmiać go wiadomościami, bez celu i związku pozbieranemi. Za podstawę pracy mojej przyjąłem głównie dyplomata nasze. Hube R. Praca krytyczna Nideckiego stała ś. podstawą przy późniejszych wydaniach Fragmentów Cycerońskich. Kryń. Wziąć co za podstawę. **2.** anat.: P. czaszki = *jej spód,* ×z a s a d a. P. serca = *część jego szersza, ku górze i ku tyłowi zwrócona.* P. języka = *jego nasada.* **3.** apt.: *lek główny w lekarstwie przepisanym* (basis). **4.** fil. P. klasyfikacji p. **Klasyfikacja. 5.** mat. *linja, bok, ściana spodnia figury gieometrycznej, bryły:* P. trójkąta, graniastosłupa, ostrosłupa, walca, ostrokręgu. Góry te formują trójkąt, mający w swojej podstawie 25 mil. L. **6.** woj.: P. armatnia = *obrączka, osadzająca ś. w dennej części formy armatniej, dla utrzymania rdzennego drąga w położeniu pionowym.* Jak. J. Zdr. **Podstawka.** <Pod + *Stawa, ST(A)/ST(O)>

**Podstawać się, a ś., ał ś.** p. **Podstać ś.** <Pod + Stawać>

**Podstawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podstawać ś.**

**Podstawczaki, ów** bot. (basidiomycetes) *rośliny, stanowiące rząd grzybów właściwych:* P., grzyby, do których klasy należą np. znane każdemu kapeluszowe grzyby, jak pieczarka, rydz, borowik... Jent. <Od Podstawka>

**Podstawek, wka,** lm. **wki l.** p. **Podstaw;** *luźna podstawka:* P. pod beczkę, jako kloc, ława, kętnary, żeby wino podwyż stojące raźniej toczyć. Troc (= *legary).* Kloc, ława, stół, podkład, P., żeby wino podwyż stojące raźniej toczyć, kętnary. Kn. Drąg dźwigalny przez to ulżywa ciężaru, że większą część jego na P. przenosi. Sol. *(na punkt oporu).* Słoniowa kość, aby była dobrym podstawkiem (*pulcrum*) tak ciężkiemu zwierzowi, mocnym ją klejem złączyła natura. Torz. (=*podporą).* Na czym podstawki ziemi ugruntowane są? Leop. P. abo stolec słupów śnicerskich, abo filarów kamiennych, podsłupiec. Rogal. P. pod słupami murowany. Troc. P. pod dno naczynia (= *podstawka).* P. smyczny. Troc. P. u skrzypców, na którym struny spoczywają. Kluk. Na podstawku ś. strony ciągną. Troc. Już

wi zrobiono P. do onych żółtych skrzypców. Boh. Podstawki naczyniowe różnego kształtu do podgrzewania, *pessaria*. Czer. Statek, który podstawiamy, gdy co ciecze, P., skopiec, miednica, czasza. Kn. 2. P. a. kołek u łapki, sidła, klatki ptaszej, którego ruszywszy, ptak ś. albo zwierz ułowi. Kn. Zwierz a. ptak ś. łowi, kiedy podstawka uszy. Troc. 3. †P., podkład, podwzut, substancja, podstawa, jestestwo. L. Przemienia ś. chleb i wino w ciało i krew, tak iż same własności chleba i wina bez żadnej istoty i bez żadnego podstawka, a bez żadnej rzeczy podległej zostają. Wuj. 4. × P. *osoba podstawiona, zastępca, wprowadziciel:* Ustawiamy, aby sami pisarze u sądów siadali a odprawowali ludzie nie przez podstawki. Herb. Cesarz rozkazał, aby księża sami msze odprawowali, podstawków zaniechawszy. Skar. 5. bud. = a) p. **Podsadzka.** b) *część pionowa stopnia w schodach.* 6. a. **Podstawek** pod formę, hut. *kawałek surowizny, na którą formy w kozubie są ustawione i z wierzchu przyciskiem przytrzymywane, aby je stalej osadzić.* Łab. 7. woj.: P. moździerzowy, fundament przylany do nożnego moździerza, zastępujący miejsce łoża. Jak. J. <Zdr. od Podstaw>

**Podstawiać, a, ał i P. ś.** p. **Podstawić.**

**Podstawialny, Podstawny** *mogący być podstawionym; za podstawek, do podstawienia służący:* Naczynie podstawialne = *podstawiane dla przyjęcia lejącego ś. płynu.* P. statek. Troc. P. kosz, który podstawiają, cedząc co, trzęsąc owoc. Troc. <Od Podstawiać>

**Podstawianie, a,** blm., czynność cz. **Podstawiać.**

**Podstawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podstawiać ś.**

**Podstawić, i, ił,** nied. **Podstawiać, †Podstawować** 1. *postawić co pod co, pod kogo, podsadzić:* Statek podstawiamy, gdy co ciecze. Kn. Podstaw skopek pod kurek beczkowy. Troc. P. stempel pod ściany rozkopu, pod miejsce budowli zarysowane (= *podstemplować je*). Gdzie piasek wybiera, żeby nań ziemia nie spadła, drzewa podstawuje. P. Koch. Podstawił mocne ramiona swoje pod te filary. Birk. P. komu podnóżek pod nogi. Przen.: P. komu stołka = *przystawić; rozmyślnie komu zaszkodzić, źle mu ś. przysłużyć.* P. krowę pod byka, klacz pod ogiera = *dopuścić ją do niego.* Anchiz, kochanek Wenery, klacze swe pod niebieskie podstawił ogiery. Dm. Przen.: Ziemia prawie jest podstawiona podnóżkiem nóg jego. Rej. 2. *nadstawić, wysunąć, podłożyć, wystawić; poddać:* Szyję pod miecz podstawuję. Bardz. P. kark, szyję, głowę pod topór. P. nogę komu, aby ś. przewrócił. P. połę, rękę, czapkę a. poły, ręki, czapki dla przyjęcia czego. 3. *przedstawić, podsunąć kogo, co innego zamiast osoby lub rzeczy właściwej, substytuować:* P. świadka (fałszywego), licytanta słomianego. Przy cedowaniu kontraktu podstawił w nim brata zamiast siebie. Po oddalonym Kolatynie podstawiony był Publikola. Fal. Irys tarczę odmieniła, a Egidę podstawiła, którą zamiast swej własnej chciwy rycerz chwyta. Jabł. (= *podmieniła*). 4. chem. *wprowadzić w skład związku jakikolwiek pierwiastek na miejsce innego, zastąpić w związku jeden pierwiastek drugim, dokonać metalepsji.* 5. lek. × P. = *zmienić jeden lek na drugi, działający tak samo lub podobnie, jak pierwszy.* 6. mat.: P. na miejsce znaków ogólnych — liczby = *wstawić, wprowadzić.* 7. w logice: P. równe za równe, jak w rachunku algiebraicznym. P. podobne za podobne, jak w zwykłym wnioskowaniu. Praw.: P. dziecko = *podsunąć noworodka obcego zamiast prawowitego, zamienić dziecko.* **P. ś.** bil. *ustawić w grze bile do następnego sztosu:* P. ś. dobrze a. źle <Pod + Stawić>

**Podstawienie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Podstawić. 2.** mat. *działanie ustanawiające przejście od jednego układu rozważanych elementów do innego układu elementów:* Podstawienia przemienne, podobne, linjowe, kołowe, eliptyczne, hiperboliczne, paraboliczne. P. nowych zmiennych. P. wartości liczbowych.

**Podstawienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podstawić ś.**

**Podstawka, i,** lm. **i I.** p. **Podstawa:** Podstawki pod szklanki = *spodki.* Pod oknami co chwila stukały o kamienie podwórka drewniane podstawki chińskich bucików kobiecych. Sier. Ma syna na podstawkę. Jeż. (= *na zapas, w razie śmierci pierwszego*). 2. [P.] = a) *książka trzymana na plecach kolegi siedzącego w ławce poprzedniej, aby zamiast z pamięci, z książki lekcje wydawać:* Odpowiadać z podstawki. b) *nasad u pługa.* 3. bil. = a) *ustawienie mimowolne bil, dogodne dla przeciwnika.* b) *przyrząd przy grze bilardowej do podstawiania pod kij,* sztejnkieler. 4. bud. p. **Kułak.** <Zdr. od Podstawa>

**†Podstawnik. a,** lm. **i** p. **Podstawa:** Pod ulmi trzeba stawiać klocki a. jakie podstawniki. Trzyc. <Od Podstawny>

**Podstawnogardłowy** anat.: Przewód P. (canalis basipharyngeus). <Podstawny + Gardłowy>

**Podstawnokręgowy** anat. basivertebralis. <Podstawny + Kręgowy>

**Podstawny I.** p. **Podstawialny:** Folga jest rzecz pod drugą podstawna. Karnk. Podstawne słupy. L. **2. a. Podstawowy** przym. od **Podstawa;** *mający podstawę, oparty na podstawie,* przen. *zasadniczy, uzasadniony, fundamentalny, główny, kardynalny, gruntowny; służący za podstawę czemuś:* Myśl podstawna. Tarn. 3. anat.: Kość podstawna czaszki (os basilare). Zwoje mózgu podstawne. 4. hist.: Brzeżek P., komórka podstawna, ziarenka podstawne. <Od Podstawa>

**†Podstawować, uje, ował** p. **Podstawić.**

**Podstawowanie, a,** blm., czynność cz. **Podstawować.**

**Podstawowo** przys. od **Podstawowy:** P. odmienna zasada organizacyjna. Remb.

**Podstawowy I.** p. **Podstawny:** Poglądy podstawowe. Sąd P. Myśl podstawowa. Umiejętności te w nauczaniu elementarnym są podstawowe. 2. gór.: Kamień P. = *kamień spodni, znajdujący ś. pod pokładem, kamień* spągowy, denny: Piaskowiec, wapień P. 3. hut.: Słupy podstawowe wielkiego pieca = *filary w czterech rogach kwadratu umocowane nad fundamentami, między któremi przedziały stanowią czeluście piecowe, a środkowa przestrzeń zaprawę; filary, na których spoczywają rusztu, a dolej wznoszą cały szyb pieca.* 4. min.: Ściany podstawowe kryształu = *równoległe jednocześnie do dwuch jego osi.* Dwuścian P. = w układzie jednoskośnym, *dwuścian tworzący z płaszczyzną symetrji po obu jej stronach kąty jednakowe, czyli dwuścian prostopadły do niej.* <Od Podstawa>

**Podstąpić, i, ił, †Podstępić,** nied. **Podstępować, †Podstępywać** 1. †P. *ustawić, wejść, schronić ś. pod co:* Podstąpił pod dach, pod namiot, dla deszczu. Troc. 2. *podejść pod co, podsunąć ś., przybliżyć ś., przystąpić ku komu, ku czemu:* Już wojsko pod gra-

nicę, pod fortecę podstępowało. Troc (= *podciągało*). Zamojski z narzędziami do dobywania podstąpił pod Wolmar. Niem. On trochę podstąpi, ja sercuńcia pofolguję, i będzie dobrze. Rog. (= *zbliży ś.*). Przen.: †P. kogo = *podejść, oszukać podstępem, złapać, podchwycić, wywieść w pole:* Chciał go P. a podchwycić w jakich omyłkach jego. Rej. Fałecznie obchodzili ś. z nim, chcąc go zawzdy P. w rozmowach swoich. Rej. **3.** †P. co = *podjąć, ponieść; podlec, podpaść czemu; narazić ś. na co:* Chrystus z nieba zstąpił, aby śmierć za mnie okrutną podstąpił. K. G. Pysznego nie wyrwie hardość, bo śmierć musi P. K. G. **4.** [P.] *narazić:* P. życie. <Pod + Stąpić>

**Podstąpienie, a,** blm., czynność cz. **Podstąpić:** P. pod mury miasta. [?Garnek stawia ś. na brzuchu (jako bańka) od poderwania, kolek i podstąpienia macicy]. Gwar.

**Podstebnować, uje, ował, !Podstembnować** haf. *podłożyć ściegami, ażeby szczegół haftu był wypukły.* <Pod + Stebnować>

**Podstebnowanie, a,** blm., czynność cz. **Podstebnować.**

**!Podstembnować, uje, ował** p. **Podstebnować.**

**!Podstembnowanie, a,** blm., czynność cz. **Podstembnować,** *podstebnowanie.*

**Podstemplować, uje, ował, Podstęplować,** nied. **Podstemplowywać, Podstęplowywać I.** *podpiętrzyć; podsadzić stempel a. stemple, podeprzeć stemplami, wesprzeć podporami:* P. ścianę lub dach, stemplami czyli podporami je wesprzeć w czasie podmurowania. Mag. P. słupy. Torz. 2. sukno = *w odpowiedniej machinie nadać mu glans i dychtowność, podgręplować, poddekatyzować.* Sł. wil. < Pod + Stemplować >

**Podstemplowanie, a, I.** blm., czynność cz. **Podstemplować. 2.** lm. **a** *miejsce podstemplowane, stemple, podpory wspierające.*

**Podstemplowywać, uje, ywał** p. **Podstemplować.**

**Podstemplowywanie, a,** blm., czynność cz. **Podstemplowywać.**

**Podsternica, y,** lm. **e** *żniwiarka następująca po sternicy, przodownicy.* <Pod + Sternica>

**Podstęp, u,** lm. **y I. a.** × **Podstępek** *podstąpienie, podejście, zbliżenie ś. ku czemu, przystęp, dostęp:* Trudny był podstęp ku miastu. **2.** przen. *podejście, zdrada, fortel niegodziwy, wykręt, wybieg dla oszukania kogo, zdrada, zasadzka, pułapka, sidła, intryga,* posp. *szwindel:* Padłem mu do nóg i wyznałem podstępy moje. L. Nie mogę ś. przezwyciężyć, abym szedł z kim podstępem. L. (= *podstępnie*). Choć P. dobrych uciemięża, wyjdzie cnota na swoje i wieki zwycięża. Kras. Co słowo, sztuka zdradna; co krok, P. nowy; zdrajca czynami, giestem. Kras. Czego nie zyskują częstokroć u drugich P. i fałsze, jemu bez żadnych zabiegów przynosiła cnota. Kras. Nieprzyjaciół podłemi podstępy nie gubią. Węg. I Ajaksa i wszystkich ten P. omylił. Kic. Kunszt zdradnych podstępów dowcipnie utaił. Kras. Wyłudzić co od kogo podstępem. <Pod + *Stęp, STĘP/STĄP>

**Podstępca, y,** lm. **y,** †**Podstępnik** *ten, co się dopuszcza podstępu, zdrajca, oszust:* Widział onę pokrytość onych fałeszników a onych podstępców swoich. Rej. Oni podstępce nasadzili ś. na jakie podstępienie pana tego. Rej. Znam cię, dumny podstępco! Garczyń. Czeka mnie za granicą P. nieznośny. Garcz. <Od Podstąpić>

× **Podstępek, pku,** lm. **pki** p. **Podstęp:** Iwanowski chciał jeszcze P. uczynić. Mat.

†**Podstępić, i, ił** p. **Podstąpić:** Wszędy nasadzał ś. jeden na drugiego, aby go w czym podejść a P. mógł. Rej. Nie na postaka [...]ili: w czym go P. a ułowić chcieli, tym ś. sami ułowili. Rej. <Pod + *Stępić, STĘP/STĄP>

†**Podstępienie, a,** blm., czynność cz. **Podstępić:** Oni podstępce nasadzili ś. na jakie P. pana tego. Rej.

**Podstęplować, uje, ował** p. **Podstemplować.**

**Podstęplowanie, a,** blm., czynność cz. **Podstęplować.**

**Podstęplowywać, uje, ywał** p. **Podstemplować.**

**Podstęplowywanie, a,** blm., czynność cz. **Podstęplowywać.**

†**Podstępnik, a,** lm. **cy** p. **Podstępca:** Co oni omylacze a podstępnicy uczynili. Rej. Oglądało oko moje podstępniki moje. Bud. <Od Podstępny>

**Podstępnie** przys. od **Podstępny.**

**Podstępność, i,** blm. rz. od **Podstępny.**

**Podstępny** *używający podstępu, chytry, szkodliwie przebiegły, zdradliwy, zwodniczy:* Dopiął swego podstępnym sposobem. <Od Podstęp>

**Podstępować, uje, ował** p. **Podstąpić.**

**Podstępowanie, a,** blm., czynność cz. **Podstępować.**

**!Podstępywać, uje, ywał** p. **Podstąpić.**

**!Podstępywanie, a,** blm., czynność cz. **Podstępywać.**

[**Podstodole, a,** lm. **a**] *miejsce pod stodołą.* <Pod + *Stodole, od Stodoła>

[**Podstojeć się, oi ś., ojał ś.**] p. **Podstać ś.** <Pod + Stojeć>

[**Podstojenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podstojeć ś.,** *podstanie ś.*

[**Podstola, i,** lm. **i**] *szuflada.* <Pod + *Stola, od Stół>

**Podstolanka, i,** lm. **i** *córka podstolego.*

**Podstole, a,** lm. **a** *miejsce pod stołem:* On czegoś po podstolu szuka. Pot. <Pod + *Stole, od Stół>

†**Podstole, a,** lm. **a** p. **Podstoli:** P., dapifer. Mur. <Z Podstoli>

**Podstoli, ego,** lm. **owie,** †**Podstole** *urząd, a raczej godność honorowa w daw. Polsce, zastępca, namiestnik stolnika:* P. koronny, litewski, nadworny, powiatowy. Pan P., tytuł powieści Ignacego Krasickiego. **Podstolowie** blp. p. **Podstolstwo.** <Pod + *Stoli, od Stół>

**Podstolic, a,** lm. **owie a. e** *syn podstolego.* <Od Podstoli>

**Podstolina, y,** lm. **y I.** *żona podstolego.* **2.** [P.] *futro na nogi w postaci worka.* <Od Podstoli>

**Podstolstwo, a I.** lm. **a** *godność, urząd podstolego.* **2.** blm. zb. a. **Podstolowie** *podstoli z żoną:* Państwo P. ubolewali nad jego śmiercią. Kras. <Od Podstoli>

**Podstopek, pka,** lm. **pki I.** *rzecz pod stopami będąca, podnóżek.* Mur. **2. a. Podstopie** krokwi, bud. = *krótka belka a. dwa dyle sposobem kleszczy pod końcem czyli stopą krokwi, w miejscu jętki użyte,* sztych. Podcz. <Pod + *Stopek, od Stopa>

**Podstopie, a,** lm. **a** bud. p. **Podstopek.** <Pod + *Stopie, od Stopa>

**Podstopny** I. *pod stopami znajdujący ś.* 2. *znajdujący ś. z drugiej strony kuli ziemskiej u antypodów.* Brzoz. <Pod + Stopny>

**Podstrajać, a, ał** p. **Podstroić.**

**Podstrajanie, a,** blm., czynność cz. **Podstrajać.**

[**Podstrawać, a, ał, Podstrawjać**] *podburzać.* <Z Podstrajać>

[**Podstrawanie, a,** blm.] czynność cz. **Podstrawać.**

[**Podstrawjać, a, ał**] p. **Podstrawać.**

[**Podstrawjanie, a,** blm.] czynność cz. **Podstrawjać.**

**Podstroić, I, ił,** nied. **Podstrajać** I. *nastroić do pewnego stopnia, cokolwiek, trochę nastroić:* P. instrument. Mewi podstraja Wirgilego lutni, Tersyt rumakiem Achillesa toczy, zgoła, gdzie stąpisz, pełno bałamutni. Zabł. 2. przen. kogo na kogo *nasadzić; źle, nieprzyjaźnie usposobić, podbechtać, podburzyć, poduszczyć, podmówić, napompować, nastroić, zbuntować, podbuntować:* P. kogo na kogo. L. <Pod + Stroić>

**Podstrojenie, a,** blm., czynność cz. **Podstroić.**

**Podstróży, ego,** lm. **owie** *zastępca, pomocnik stróża.* Mącz. <Pod + *Stróży, od Stróż>

[**Podstrudna**] przys. od **Podstrudno.**

[**Podstrudno, Postrudno, Postrudnieniem, Podtrudna**] przys. *trudno.*

**Podstrugać, a, ał** *wystrugać a. ostrugać do pewnego stopnia, nieco ostrugać.* <Pod + Strugać>

**Podstruganie, a,** blm., czynność cz. **Podstrugać.**

**Podstrychnąć, nie, nął** *podmusnąć, pogładzić ku górze, pretensjonalnie podkręcić, zadrzeć, podsztafirować:* Tak gwarząc za niepróżnym od flaszek stolikiem, dął, puszył podstrychniętym do góry wąsikiem. Iż. <Pod + *Strychnąć, od Strych>

**Podstrychnienie, a,** blm. p. **Podstrychnięcie.**

**Podstrychnięcie, a,** blm., **Podstrychnienie** czynność cz. **Podstrychnąć.**

**Podstrychowy** *będący pod strychem, pochodzący z pod strychu:* Któż policzy, ile w tej izdebce podstrychowej przeleciało myśli i przeroiło ś. marzeń? Krasz. <Pod + Strychowy>

× **Podstrzał, u,** lm. **y** *podstrzelenie, postrzał.* <Pod + Strzał>

× **Podstrzałowy** przym. od **Podstrzał.**

× **Podstrzec, że, gł,** nied. × **Podstrzegać** I. *podejrzeć, podpatrzyć, upilnować, ustrzec, zauważyć, zaobserwować; zdybać, złapać, zastać, podchwycić spostrzegszy; wyśpiegować:* Juno zazdrosna męża śpieguje i stoocznemu Argusowi wszystkie kroki jego podstrzegać każe. L. Długo będzie podstrzegał, tak długo będzie upatrował, aż ś. wszystkiego dowie. Górn. Zły człowiek zwykł podstrzegać sprawiedliwego, a żąda umorzyć jego. Wr. Podstrzegali Jezusa Faryzeuszowie, żeby mieli, z czegoby go oskarżyli. Leop. Podstrzegali go, jeśliby w sabbaty nie uzdrawiał, aby go oskarżyli. Wuj. Będzie podstrzegał złośnik sprawiedliwego i będzie nań zgrzytał zęboma swymi. Wuj. 2. nied. *przestrzegać, zachowywać, uwzględniać, mieć na względzie, na uwadze.* <Pod + Strzec>

× **Podstrzegacz, a,** lm. **e** *ten, co podstrzega, obserwator; śpieg.* L. <Od Podstrzegać>

× **Podstrzegaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podstrzegacz.**

× **Podstrzegać, a, ał** p. **Podstrzec.**

× **Podstrzeganie, a,** blm., czynność cz. **Podstrzegać:** Od tajnego a, potym jawnego podstrzegania przyszło do tajnych i jawnych zasadzek. Kajs. Równość szlachecka była zawsze w najpilniejszym przodków naszych podstrzeganiu. Djar. gr.

**Podstrzelać, a, ał** p. **Podstrzelić.** <Pod + Strzelać>

**Podstrzelanie, a,** blm., czynność cz. **Podstrzelać.**

**Podstrzelczy** *zdatny pod rękę dla strzelca, dobry dla strzelca, do polowania:* Za podstrzelczego psa trzy kopy groszy. St. lit. *(= myśliwskiego).* <Pod + Strzelczy>

**Podstrzelenie, a,** blm., czynność cz. **Podstrzelić.**

**Podstrzelić, i, ił,** nied. **Podstrzelać** *postrzelić; ranić, zranić, skaleczyć, strzeliwszy.* <Pod + Strzelić>

**Podstrzemienny** pies, myśl. *bez smyczy, przyuczony chodzić przy strzemieniu dojeżdżacza.* <Pod + Strzemienny>

**Podstrzesze, a,** lm. **a,** [**Popodstrzesze**] *miejsce pod strzechą, poddasze, strych, góra:* Baba suche z wyszulcem z podstrzesza prowadzi gulki. Żebr. P. domu. Jeż. <Pod + *Strzesze, od Strzecha>

[**Podstrzeszny**] przym. od **Podstrzesze.**

× **Podstrzeżenie, a,** blm., czynność cz. **Podstrzec.**

**Podstrzyc, że, gł,** nied. **Podstrzygać** *nieco ostrzyc; przystrzyc, wystrzyc od spodu, podciąć:* Poganie synom swoim pierwszy włos obrzędnie podstrzygali i nazwisko nadawali. Błaż. Za uwolnienie Kazimierza od zakonu miał papież tę powinność na Polaków włożyć, aby wkrąg włosy na kształt mnichów podstrzygali. Błaż. Na pierwszym wstępie chcę P. owieczkę i obłatać sobie skórę. L. Osieł naprzód darń przy drodze siekał, potym podstrzygać zaczął czubek miedzy. Mick. *(= podskubywać).* Wąs podstrzyżony. Jeż. P. ś. *zostać postrzyżonym:* Grzywa u konia gdyby była niekształtna, nieznacznie podstrzygać ś. może. Kluk. <Pod + Strzyc>

**Podstrzygać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podstrzyc.**

**Podstrzyganie, a,** blm., czynność cz. **Podstrzygać.**

**Podstrzyganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podstrzygać ś.**

**Podstrzyknąć, nie, nął** *strzyknąć od spodu; strzyknąwszy podłać.* <Pod + Strzyknąć>

**Podstrzyknięcie, a,** blm., czynność cz. **Podstrzyknąć.**

**Podstrzyżenie, a,** blm., czynność cz. **Podstrzyc.**

**Podstrzyżenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podstrzyc ś.**

**Podstrzyżyny, yn,** blp. p. **Postrzyżyny.** <Od Podstrzyc>

**Podstudzenie, a,** blm., czynność cz. **Podstudzić.**

**Podstudzić, i, ił** *ostudzić do pewnego stopnia; nieco wystudzić.* <Pod + Studzić>

**Podsty czna, ej,** lm. **e** mat.: P. linji krzywej płaskiej = *długość odcinka na osi odciętych pomiędzy spadkiem a spadkiem stycznej rzędnej, z danego punktu krzywej poprowadzonych.* <Pod + Styczna>

[**Podsucie, a,** blm.] czynność cz. **Podsuć.**

[**Podsuć, uje, uł**] p. **Podsypać.** <Pod + Suć>

**Podsufitka, i,** lm. **i** I. *podbitka, grunt pod tynk sufitowy, ułożony z desek na belkach pułapowych; deska użyta nań.* 2. *deska półcalówka zdatna na podsufitkę.* <Pod + *Sufitka, od Sufit>

**Podsumować, uje, ował** *dodać kolumnę liczb dla napisania pod niemi sumy:* Podkreśliłem i podsumowałem rachunek. Przen.: P. to, co ś. powiedziało = *zawrzeć w ogólnym wywodzie, dokonać syntezy, zreasumować.* <Pod + Sumować>

**Podsumowanie, a,** blm., czynność cz. **Podsumować.**

**Podsunąć, nie, nął,** nied. **Podsuwać** I. *posunąć pod kogo, pod co, podemknąć:* Podsuń choremu pod głowę poduszkę. Troc. 2. *posunąć ku komu, ku czemu, przysunąć:* Podsunęła ku mnie swe krzesło. Przen.: *nasunąć, nastręczyć, podetknąć, poddać, podać, zaproponować:* Nigdy nie można nadto napisać, kiedy serce podsuwa wyrazy. L. W drugiej części tej mowy podsuwa Demosten śrzodki do odprawienia wojny. Nagur. Czyby ś. nie udało P. mu Zosi. Mick. P. co komu w rękę = *podetknąć, wetknąć tajemnie, cichaczem:* Wychodząc, podsunie monety w garść chciwej ochmistrzyni. Min. Podsunął sędziemu złoto. Troc. P. co na miejsce czego innego = *podmienić.* P. rzecz skradzioną = *podłożyć, podrzucić.* **P. ś. I.** *podpełznąć, podczołgać ś.; sunąc ś. przybliżyć ś., przypełznąć, przyczołgać ś.:* Wąż podsunął ś. pod płot. 2. *przybliżyć ś., zbliżyć ś., podciągnąć, podejść, podemknąć ś.:* Nieprzyjaciel ś. pod fortecę podsunął. Troc. <Pod + Sunąć>

**Podsunięcie, a,** blm., czynność cz. **Podsunąć.**

**Podsunięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podsunąć ś.**

**! Podsurowicówka, i,** blm. anat. *tkanka podsurowicza* (tela subserosa). <Pod + *Surowicówka, od *Surowicowy, od Surowica>

**Podsurowiczy** anat. *pod błoną surowiczą będący:* Tkanka podsurowicza (= *podsurowicówka*). <Pod + Surowiczy>

**[Podsusidek, dka,** lm. **dkowie]** *człowiek mieszkający u kogo kątem bezpłatnie:* I tutaj jedno tylko imię osiadłego poddanego, czy też podsusidka, ogrodnika, a jak w miastach, parkannika figuruje. Rol. <Ukr. pidsusidok>

**[Podsusidka, i,** lm. **i]** forma ż. od **Podsusidek.**

**[Podsusiedzie, a,** blm.] *bezpłatne mieszkanie u kogo kątem:* Oni mieszkają u mnie na podsusiedziu. Wal.

**Podsuszać, a, ał** p. **Podsuszyć.**

**Podsuszanie, a,** blm., czynność cz. **Podsuszać.**

**Podsuszenie, a,** blm., czynność cz. **Podsuszyć.**

**Podsuszyć, y, ył,** nied. **Podsuszać** I. *wysuszyć, osuszyć do pewnego stopnia:* Wiatr podsuszył ziemię. Skórę chudość podsusza. Żebr. Albańskie jeżeli podsuszysz jagody wonnym dymkiem, żadnej w nich nie poniesiesz szkody. L. (= *podkadzisz*). 2. *przysuszyć od spodu.* L. <Pod + Suszyć>

**Podsutkowy** p. **Podcycowy.** <Pod + Sutkowy>

**× Podsuw, u,** lm. **y** I. *podsunięcie, podsuwanie.* 2. *to, co podsunięto, podarek podsunięty:* Alboż to każdy sędzia P. bierze? L. <Pod + *Suw, SU/SOW>

**Podsuwacz, a,** lm. **e** *ten, co podsuwa:* Testamentów fałszywych chytry P. Nagur. <Od Podsuwać>

**Podsuwaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podsuwacz.**

**Podsuwać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podsunąć.**

**Podsuwadło, a,** lm. **a** chir. *narzędzie do zakładania pętli w jamach ciała.* <Od Podsuwać>

**Podsuwanie, a,** blm., czynność cz. **Podsuwać.**

**Podsuwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podsuwać ś.**

**Podsuwka, i,** lm. **i** I. [P.] *kuban, łapówka.* 2. chir. *narzędzie żłobkowate, po którym suwa ś. nóż,* przewodnik, podwódka (itinerarium). 3. szew. *kawałek skóry pod podeszew.* <Od Podsuwać>

**[Podswania, i,** lm. **e]** p. **Podswatka.** Orzesz.

**Podswarzenie, a,** blm., czynność cz. **Podswarzyć.**

**† Podswarzyć, y,ył** sobie = *poswarzyć ś. nieco, przemówić ś. z kim:* P. sobie z kim. Mącz. Katolicy, jak gołębie, podswarzywszy sobie, gdy prawdę ujrzą, sami ś. wspólnie całują. Skar. Oba sobie przez listy w miłości podswarzyli i bez gniewu nałajali. Skar. <Pod + Swarzyć>

**Podswatka, i,** lm. **i, [Podswania]** *pomocnica swatki na weselu.* <Pod + Swatka>

**Podswawolenie, a,** blm., czynność cz. **Podswawolić.**

**Podswawolić, i, ił, Podswywolić,** częstot. × **Podswawoliwać** *poswawolić nieco, poigrać, pobaraszkować, pozbytkować.* <Pod + Swawolić>

× **Podswawoliwać, a, ał** p. **Podswawolić.**

× **Podswawoliwanie, a,** blm., czynność cz. **Podswawoliwać.**

**Podswywolenie, a,** blm., czynność cz. **Podswywolić.**

**Podswywolić, i, ił** p. **Podswawolić.** <Pod + Swywolić>

**Podsycać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podsycić.**

**Podsycanie, a,** blm., czynność cz. **Podsycać.**

**Podsycanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podsycać ś.**

**Podsycenie, a,** blm., czynność cz. **Podsycić.**

**Podsycenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podsycić ś.**

**Podsychać, a, ał** p. **Podeschnąć:** Ze szkatuły królewicza, która niekiedy podsycha, płyną jednak obfite dary i jałmużny dla kościołów, klasztorów. Paw. (= *wyczerpuje s.*)

**Podsychanie, a,** blm., czynność cz. **Podsychać.**

**Podsycić, i, ił,** nied. **Podsycać** *nasycić do pewnego stopnia, zasycić cokolwiek, posilić, pożywić, podkarmić, dać podjeść:* Podsyciła mię ta potrawa. Troc. Przen.: Wiem dobrze, żeście jadem szatańskim podsycone. Bz. 2. przen. *zasilić, pokrzepić, podtrzymać, spotęgować, podniecić, powiększyć, zagrzać, rozdmuchać, rozpalić, podbudzić:* Ustawiczne rzeki zakręty podsycają ciekawość podróżnego i pozbawiają nudoty. L. (= *zaostrzają*). Jak śnicerz oczy patrzeniem utrudzone uwalnia i podpasa, tak i my powinniśmy niekiedy umysłowi ulgę czynić i niejakiemi go rozrywkami P. Pilch. Krzyżacy od pokrewnych Niemców ludźmi i bronią podsycani. Nar. (= *zasilani*). Naprzód dawniejszych przyjaciół drogiemi upominkami podsycili. Pilch. W nim miłość, a w niej gniew podsycać będą. L. Jeśli twoim przykładem mą cnotę podsycisz, większym mię, niż ja ciebie, podarkiem zaszczycisz. L. Niewieści krzyk i wściekłość podsycona winem. Otw. P. nienawiść, rozruchy, niezgodę, wojnę domową. Podsycał szlachtę wszelką wymyślnych łagodności okazałością. Troc. Podsyca nas promocji nadziejami. Troc. Zawziętość wściekła, ślepa, podsycana i podtrzymywana dwiema podnietami. Jeż. Już ś. ofiara paliła przed niemi i wajdeloci ogień podsycali. Krasz. Nikt moich łez nie podsyca, a dotąd boli serce i źrenica. Mick. Miłość... którą rzadkie wizyty Komorowskich u Potockich pod-

sycały. Kasz. 3. czym trunek = *dobrać, zajrzeć, rozebrać, rozrobić:* Szynkarze żeby ś. nie ważyli podsycać a. jakimkolwiek sposobem fałszować wina. Vol. **P. ś. l.** *nasycić ś. do pewnego stopnia, zasycić ś. nieco, posilić ś., pokrzepić ś., podjeść sobie:* Podsyciłem ś. nieco już przed obiadem. Troc. 2. przen. *zasilić ś., pokrzepić ś., podtrzymać ś., spotęgować ś., wzmóc ś., podniecić ś., powiększyć ś., rozpalić ś.:* Tym ś. fakcje podsycają. Troc. <Pod + Sycić>

**Podsygnować, uje, ował** *podznaczyć, podpisać szczeg. skróconym swoim podpisem:* P. papiery. <Pod + Sygnować>

**Podsygnowanie, a,** blm., **czynność cz. Podsygnować.**

× **Podsyłacz, a,** lm. **e** *ten, co podsyła.* <Od Podsyłać>

**Podsyłać, a, ał** p. **I. Podesłać.**

**Podsyłanie, a,** blm., czynność cz. **Podsyłać:** Wsparł pogaństwo podsyłaniem świeżego ludu. Nar.

× **Podsyłek, łku,** lm. **łki** p. **Podsyłka:** Poczęli już nasi brać górę, lecz Roman podsyłkiem na słabiejące miejsca świeżych ludzi dokazał, że ś. znowu walka zrównała. Nar. <Od Podsyłać>

× **Podsyłka, i,** lm. **i,** × **Podsyłek I.** *podesłanie, podsyłanie.* 2. *to, co podesłano, co podsyłają, posyłka nadesłana w sukursie.* <Od Podsyłać>

**Podsypać, pie, pał, [Podsuć],** nied. **Podsypywać** I. *nasypać, sypnąć pod co; sypnąwszy podsuć:* P. prochu na panewkę. L. P. prochu pod panewkę. Na słowo komenderującego: podsyp! proch przewróconą ręką na panewkę ś. podsypuje. P. zapał. Mick. P. dziecko mąką. P. pieniędzy a. pieniędzmi za co a. w jakiej sprawie dla zjednania sobie, przekupienia kogo. Nie byłby ś. sam tak rozognił dla pięknych oczów, nie podsypanych talarami. Jeż. 2. [P.] = a) *dosypać, przysypać.* Sł. wil. b) *obrodzić, wydać plon obfity:* Pyrki dobrze ś. rodzą i więcej podsypują, jeżeli im ś. obrywają kwicie zaraz przy rozpękaniu. <Pod + Sypać>

**Podsypanie, a,** blm., czynność cz. **Podsypać.**

**[Podsypany]** wiatrem = *porywczy, rozstrojony.* <Od Podsypać>

**Podsypka, i,** lm. **i I.** blm. *podsypanie, podsypywanie; to, co podsypują:* Szkapskom nie wystarczyło na lichą podsypkę. Kasp. 2. *proch nasypany w zapał, przy pomocy którego podaje ś. ogień nabojowi.* Jak. J. Przez prędkość zapomniał podsypki. Pot. W rząd myśliwi rozstawieni, każdy podsypkę obziera, skałkę ostrzy i obciera. Fred. A. 3. bud. *gruz lub piasek, którym ś. wypełniają odstępy pomiędzy sztagami podłogi.* <Od Podsypać>

**[Podsypny]** (o zbożu) *dobry plon dający:* Żyta zbiór wyborny, ziarno ładne i podsypne. <Od * Podsyp, od Pod + * Syp, SYP ŚP>

**Podsypywać, uje, ywał** p. **Podsypać.**

**Podsypywanie, a,** blm., **czynność cz. Podsypywać.**

**Podsysać, a, ał** p. **Podessać.** <Pod + Sysać>

**Podsysanie, a,** blm., **czynność cz. Podsysać.**

× **Podsyta, y,** lm. **y I.** *to, co podsyca, pokarm, posiłek, pokrzepienie;* przen. *podnieta, pobudka, zasiłek:* Oczy jej czarne srożą ś. nieco, mając z miłości podsytę. Nar. Żarty spólne: wesoł li kto jest, swą podsytę, kto li cichy, zabawy znajdzie przyzwoite. Gawiń. Feudalne dzierżawy dziel na P. dla ambicji prywatnych. Nar. Lekką w biedzie podsytą a nadzieją pożywniejszego gdzieindziej stanowiska. Nar. Miewali Krzyżacy świeżą zawsze z Niemiec żołnierzów podsytę. Nar. *(= posiłki).* 2. [P.] *napój z wody i miodu, używany zamiast mleka makowego.* <Pod + * Syta, SYT>

× **Podsytny** *podsycający, zasycający, sytny, pożywczy, pożywny, posilny, pokrzepiający:* Sok P. Wor. <Od Podsyta>

**Podszabrować, uje, ował co** = *podsypać pod co szabru, ułożyć podkład z szabru pod bruk lub posadzkę z tafli kamiennych lub marmurowych.* <Pod + Szabrować>

**Podszabrowanie, a,** blm., **czynność cz. Podszabrować.**

**Podszafarz, a,** lm. **e, Podszafarzy** *zastępca, pomocnik szafarza.* <Pod + Szafarz>

**Podszafarzy, ego,** lm. **owie** p. **Podszafarz.** Mącz.

**Podszaleć, eje, ał I.** *nieco oszaleć:* Wiesz, Tymku, żeś ty doprawdy podszalał. Krasz. Toś ty trochę podszalał, mój poczciwcze. Krasz. 2. *spędzić pewien czas na szaleniu, poszaleć trochę, poweselić ś., pobujać, pobrykać, poszumieć, pozbytkować:* P. musi rozum, potym do siebie przychodzi; któż w miłości nie durował? Szymon. <Pod + Szaleć>

**Podszalenie, a,** blm., **czynność cz. Podszaleć.**

**Podszańcować się, uje ś., ował ś.** *naprędce, nieco ś. oszańcować; podprowadzić swoje szańce aż dokąd; podsunąć ś., szańcując ś. po drodze:* Już tam pan Urowiecki z kilką rot pieszych bardzo blizko ś. podszańcował. Piotr. <Pod + Szańcować>

**Podszańcowanie się, a ś.,** blm., **czynność cz. Podszańcować ś.**

**Podszargać, a, ał** *zaszargać nieco, nadszargać:* P. spodnie. Przen.: P. opinję *(= podszarzać).* P. majątek *(= zaszargać, obdłużyć nieco).* <Pod + Szargać>

**Podszarganie, a,** blm., **czynność cz. Podszargać.**

**Podszarpać, pie, pał, Podszarpnąć** *poszarpać nieco;* przen. *nadszarpać; nadwątlić, nadwerężyć:* W połowie 1780 roku już jest pan Dyzma z powrotem w stolicy z dobrze podszarpaną pojącewską fortuną. Rol. Cofnął ś. z podszarpanemi nieco posiłkami moskiewskiemi. Jaroch. <Pod + Szarpać>

**Podszarpanie, a,** blm., **czynność cz. Podszarpać.**

**Podszarpnąć, nie, nął** p. **Podszarpać:** P. sławę. <Pod + Szarpnąć>

**Podszarpnięcie, a,** blm., **czynność cz. Podszarpnąć.**

**Podszarzać, a, ał, Podszastać** *zszarzać do pewnego stopnia, nieco zużyć, znosić, powycierać; nadszastać, podniszczyć:* P. suknie. Podszarzany bilard. Jord. Przen.: Podszarzana piękność. Krasz. *(= sponiewierana, podtarana).* Wichry mi trochę podszarzały skrzydeł. Słow. Podszarzanym utracjuszom. Korz. *(= podszarganym).* Wielce podszarzanej sławy. Krasz. <Pod + Szarzać>

**Podszarzanie, a,** blm., **czynność cz. Podszarzać.**

**Podszastać, a, ał** p. **Podszarzać:** Surdut kusy, bury, już dobrze podszastany. Moraw. **P. ś.** *podniszczyć ś., podrujnować ś., podszargać ś., na -*

*sztastać ś., wyszastać ś. do pewnego stopnia:* On także porządnie ś. podszastał. Byk. <Pod + Szastać>

**Podszastanie, a,** blm., czynność cz. **Podszastać.**

**Podszastanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podszastać ś.**

**Podszatny, ego,** lm. **i** *pomocnik szatnego:* Pod nim (szatnym) był jeden lub więcej podszatnych z młodzieży dworskiej. Goł. <Pod + Szatny>

**Podszatrować, uje, ował** *szatrując podczyścić ziarna zbożowe.* <Pod + Szatrować>

**Podszatrowanie, a,** blm., czynność cz. **Podszatrować.**

**Podszczać, y, ał,** nied. **Podszczywać** *naszczać pod kim, pod czym, podlać kogo, oszczać, poszczać go w łóżku.* <Pod + Szczać>

**Podszczanie, a,** blm., czynność cz. **Podszczać.**

× **Podszczekać, a, ał,** częstot. **Podszczekiwać** *poszczekać nieco.* L. <Pod + Szczekać>

× **Podszczekanie, a,** blm., czynność cz. **Podszczekać.**

× **Podszczekiwać, uje, iwał** p. **Podszczekać.**

× **Podszczekiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podszczekiwać.**

**Podszczepiać, a, ał** p. **Podszczepić.**

**Podszczepianie, a,** blm., czynność cz. **Podszczepiać.**

**Podszczepić, i, ił,** nied. **Podszczepiać I.** *zaszczepić od dołu, od spodu:* P. drzewko. **2.** †P. kogo, co = *podejść, oszukać, wyprowadzić w pole, podchwycić:* Każdy brat podchodząc podszczepi a podejdzie, a każdy przyjaciel na zdradzie będzie postępował. Leop. Zdrady swe zatając, o to będą stać, aby mię podszczepili. Leop. **3.** †P. *zetrzeć, upokorzyć, poniżyć:* Powstań, Panie, uprzedź go a podszczep go, wyrwij duszę moję od złośnika. Leop. Żakon boży w sercu jego, a pochodzenie jego nie będzie podszczepione. Wr. **4.** †P. co pod kim = *zagarnąć co z pod czyjej władzy, wyzuć kogo z czego:* Powstał przeciw Wsewołodowi Jaropełk dlatego, iż pod nim wziął i podszczepił dziedzictwo ojczyste księstwa Kijowskiego. Stryjk. Skirgajło niedługo ś. na nowym państwie, pod bratem starszym niesłusznie podszczepionym, weselił. Stryjk. <Pod + Szczepić>

**Podszczepienie, a,** blm., czynność cz. **Podszczepić:** Który pożywał chleba mego, tenże wielkie uczynił nade mną P. Leop.

**Podszczerbić, i, ił** *wyszczerbić a. poszczerbić do pewnego stopnia:* Nóż dobrze już podszczerbiony. <Pod + Szczerbić>

**Podszczerbienie, a,** blm., czynność cz. **Podszczerbić.**

**Podszczękny, Podszczękowy** anat. *pod szczęką będący:* Gruczoły ślinne podszczękne (glandulae inframaxillares). <Pod + Szczękny>

**Podszczękowy** p. **Podszczękny.** <Pod + Szczękowy>

**Podszczucie, a,** blm., czynność cz. **Podszczuć.**

**Podszczuć, uje, ul,** × **Podeszczwać,** nied. **Podszczuwać I.** psa na kogo, na co = *szczując podburzyć.* **2.** przen. *poduszczyć, podbechtać, podjurzyć, podniecić, podburzyć, podbudzić:* Własne myśli nasze do złego nas podszczuwają. Wuj. *(= kuszą).* On to podszczuwa cię na nas. Bud. Czart zawżdy podszczuwa a poduszcza ludzi świata tego. Rej. Baruch podszczuwa cię na nas, aby nas wydał w ręce Chaldejczyków. Wuj. Cesarz Albrycht podszczuwa właśnie Margrabica Brandenburskiego i nasadza go na Śląsko. Ostr. S. <Pod + Szczuć>

× **Podszczuwacki** przym. od **Podszczuwacz:** Uważał w nim wszeteczne i podszczuwackie obyczaje. Bardz. <Od Podszczuwacz>

**Podszczuwacz, a,** lm. **e** *ten, co podszczuwa, poduszczyciel, kusiciel:* Wyrzuciwszy podszczuwacza, ustanie ogień. Leop. Nie będziesz potwarcą ani podszczuwaczem. Leop. Podszczuwaczowi nigdy na dobre nie wynijdzie. Rej. Wiele P. a pochlebca, chociaj cichy a milczący, złego sprawić może. Rej. Nierozumnych doradzców i podszczuwaczów poniechaj. Pilch. <Od Podszczuwać>

**Podszczuwaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podszczuwacz.**

**Podszczuwać, a, ał** p. **Podszczuć.**

**Podszczuwanie, a,** blm., czynność cz. **Podszczuwać.**

**Podszczypywać, uje, ywał** *szczypać razwraz, jakby od niechcenia; szczypać razwraz od spodu, podskubywać:* Przędły gorliwie, lewą ręką podszczypując len miękki, prawą ręką kręcąc wrzeciona. Sienk. <Pod + * Szczypywać, od Szczypać>

**Podszczypywanie, a,** blm., czynność cz. **Podszczypywać.**

**Podszczytowy** *pod szczytem będący:* Gdy leciało stado owo, więdły zioła podszczytowe. Tet. <Pod + Szczytowy>

**Podszczywać, a, ał** p. **Podszczać.**

**Podszczywanie, a,** blm., czynność cz. **Podszczywać.**

**Podszef, a,** lm. **owie** *pomocnik szefa:* Szefem sztabu tymczasem generał Tuliński, podszefem pułkownik Murawski. Dęb. P. ogniomistrz w fabryce pocisków. <Pod + Szef>

**Podszepnąć, nie, nął, Podszeptać,** nied. **Podszeptywać** *podpowiedzieć szeptem:* Podszepnij mu, aby nic ojcu nie mówił. Aktorom sufler podszeptuje. Przen.: *doradzić tajemnie, insynuować:* Boję ś., żeby mu djabeł czego nie podszepnął. L. Wyrzućmy ten artykuł, który sławę maże, interes go podszepnął, honor zatrzeć każe. Tremb. Podszeptywane mu pogłoski o faworycie zaczęły nabierać wagi. Szaj. <Pod + Szepnąć>

× **Podszepnica, y,** lm. **e** forma ż. od **Podszepnik.**

**Podszepnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podszepnąć.**

**Podszepnik, a,** lm. **cy** *ten, co podszeptuje:* Niechaj chory wszelkich podszepników i baby stare powygania od siebie. Perz.

**Podszept, u,** lm. **y** *podszepnięcie; to, co podszeptują, poduszczenie, skryta rada, insynuacja i t. p.* <Pod + Szept>

**Podszeptać, a** a. **pcze** a. **pce, ał** p. **Podszepnąć.** <Pod + Szeptać>

**Podszeptanie, a,** blm., czynność cz. **Podszeptać.**

**Podszeptywać, uje, ywał** p. **Podszepnąć.**

**Podszeptywanie, a,** blm., czynność cz. **Podszeptywać.**

**Podszewczyna, y,** lm. **y** *licha, nędzna podszewka:* Co ci z tego przyjdzie, że majstrowi jakiś tam kawałek podszewczyny a. kortu zostanie? Prus. <Od Podszewka>

**Podszewka, i,** lm. **i** l. a. †**Podszywka** *tkanina, którą ubranie podszyto; tkanina na podszycie ubra-*

*na, podszycie, podbicie:* P. do płaszcza a. pod płaszcz. **2.** lm. **owie,** *ten co ś. pod kogo podszywa:* To nie jest prawdziwy Ostrowski, to jakiś P. Kaczk. To chłopi, księża i podszewkowie. Kaczk. 3. [P.] *podłoga.* **4.** fl. *sztuki drzewa sosn., iglaste w pasie a. płycie, służące do unoszenia drzewa ciężkiego, to jest dębowego.* <Pod + *Szew, SZY SZW SZEW>

**[Podszewkować, uje, owal]** *szyć szwem podspodnim.* Gwar. <Od Podszewka>

**[Podszewkowanie, a,** blm.] czynność cz. **Podszewkować.**

**Podszewkowy** przym. od **Podszewka:** Materjał P.

**Podszewnica, y,** lm. **e** bot. (epidendrum) *roś. z rodziny storczykowatych.*

**Podszlamować, uje, owal** *wyszlamować do pewnego stopnia; nieco wyszlamować.* <Pod + Szlamować>

**Podszlamowanie, a,** blm., czynność cz. **Podszlamować.**

**Podszlifować, uje, owal** *wyszlifować do pewnego stopnia, oszlifować cokolwiek.* <Pod + Szlifować>

**Podszlifowanie, a,** blm., czynność cz. **Podszlifować.**

**Podszmelcerz, a,** lm. **e** hut. *pomocnik szmelcerza.* Łab. <Pod + Szmelcerz>

**Podszmelcować, uje, owal** *wyszmelcować nieco, do pewnego stopnia.* <Pod + Szmelcować>

**Podszmelcowanie, a,** blm., czynność cz. **Podszmelcować.**

**Podsznurować, uje, owal** *zesznurować od spodu.* <Pod + Sznurować>

**Podsznurowanie, a,** blm., czynność cz. **Podsznurować.**

**Podszopie, a,** lm. **a** *budynek złożony z dachu na słupach, na skład siana lub narzędzi rolniczych, szopa.* Sł. wil. Teraz ś. małpa z podszopia wyrwała. Kochan. <Pod + *Szopie, od Szopa>

**Podszorować, uje, owal** *wyszorować nieco, do pewnego stopnia.* <Pod + Szorować>

**Podszorowanie, a,** blm., czynność cz. **Podszorować.**

**Podszpakowacieć, eje, ał** *stać ś. szpakowatym nieco, do pewnego stopnia, podsiwieć:* Już dobrze podszpakowaciał. Byk. <Pod + Szpakowacieć>

**Podszpilenie, a,** blm., czynność cz. **Podszpilić.**

**Podszpilić, i, ił** *podpiąć szpilką, szpilkami.* <Pod + Szpilić>

**Podszpitalny** *pod szpitalem, w bliskości szpitala będący:* Plac P. <Pod + Szpitalny>

**Podszpocenie, a,** blm., czynność cz. **Podszpocić.**

†**Podszpocić, i, ił** nogę = *wykręcić nieco, nadwichnąć, obrazić:* Góry ktoby nie miał widzieć, a na niej nogę miał sobie P., tego ślepocie nie mogę ś. wydziwić. Hrb. <Pod + Szpocić>

**Podszprycować, uje, owal** *naszprycować od spodu, szprycując podlać.* <Pod + Szprycować>

**Podszprycowanie, a,** blm., czynność cz. **Podszprycować.**

× **Podsztabniczy, ego,** lm. **owie** fl. *pomocnik, zastępca sztabnika:* Na szkucie P. idzie po sztabniku na bakorcie. Mag. Sztabowi na szkucie zowią ś. sztabnik, P., marszałek i podmarszali. Mag. <Pod + *Sztabniczy, od Sztabnik>

**Podsztachetowy** *pod sztachetami będący:* Podmurowanie podsztachetowe. <Pod + Sztachetowy>

**Podsztamować, uje, owal** *sztamując podrównać.* <Pod + Sztamować>

**Podsztamowanie, a,** blm., czynność cz. **Podsztamować.**

**Podsztygar, a,** lm. **owie** gór. w Wieliczce, *pomocnik, zastępca sztygara, sztygar młodszy,* warcabny. <Pod + Sztygar>

**Podszuflować, uje, owal** *podrzucić a. podgarnąć szuflą.* <Pod + Szuflować>

**Podszuflowanie, a,** blm., czynność cz. **Podszuflować.**

**[Podszukiwać, uje, iwał]** *robić śledztwo, badać.* <Pod + Szukiwać>

**Podszukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podszukiwać.**

**Podszulerek, rka,** lm. **rkowie** *pomocnik szulera:* Jeden z tych przywilejów dał jakiemuś swojemu podszulerkowi. Rzew. <Pod + *Szulerek, od Szuler>

**Podszumować, uje, owal** *szumując oczyścić do pewnego stopnia:* P. rosół. <Pod + Szumować>

**Podszumowanie, a,** blm., czynność cz. **Podszumować.**

**[Podszurk, a,** lm. **i]** *podstrzesze, dach wysunięty z przodu domu i tworzący rodzaj ganku; szopa na wozy i inne narzędzia gospodarskie,* szarużnia.

**Podszwarcować, uje, owal** *uszwarcować nieco, do pewnego stopnia:* P. sobie wąsy, buty. <Pod + Szwarcować>

**Podszwarcowanie, a,** blm., czynność cz. **Podszwarcować.**

**Podszybie, a,** lm. **a** gór. *dno szybu, miejsce najniższe w szybie; miejsce przecięcia chodników z szybami dolnemi,* komora podszybowa. <Pod + *Szybie, od Szyb>

**Podszybować, uje, owal 1.** *gładko, posuwiście podsunąć; podsunąć, podłożyć pod co.* **2.** *szybując, zbliżyć ś. pod co, do czego, podpłynąć, podlecieć.* **3.** fl. *popchnąć wiosłami lub laskami, płynąc pod wodę:* P. łódkę. **P. ś.** fl. *popchnąć ś. wiosłami pod wodę:* Podszybujemy ś. do tego miejsca. <Pod + Szybować>

**Podszybowanie, a,** blm., czynność cz. **Podszybować.**

**Podszybowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podszybować ś.**

**Podszybowy** przym. od **Podszybie;** Gór.: Komora podszybowa = *podszybie.* Szerzyzna podszybowa = *podszybie; miejsce rozszerzone przy dnie szybu czyli w podszybiu, do którego chodnikami dowożą ukopane ciała kopalne dla ich wyciągnienia szybem.* <Od Podszybie>

**Podszycie, a 1.** blm., czynność cz. **Podszyć:** Zdradnemu słodkich słów ich podszyciu nie wierz. Mor. A. **2.** lm. **a** = a) *część butów złożona z całej podeszwy wraz z obcasami i z przyszwy, buty z wyłączeniem cholew z piętami; buty z takiego podszycia i cholew powstałe:* Kazał sobie podać buty z ostrogami, jako oficjalniejsze od prostego podszycia, które zwykle nosił. Korz. Dorachujcie do tego cztery papierki za płaszcz, a trzy za P. Kobiety rzuciły ś. do płaszcza, a potym oglądały P. na butach. Sew. Dać nowe P. Dać buty do podszycia. [Nie ma go za Boże P.] *(= za hetkę pętelkę).* b) *poszycie dachu, poddasze.* c) a. **Podszywka** *niska roślinność lasu wypełniająca najniższe piętro drzewom:* Wśród pni ogromnych, w zielonych podszyciach roztrzęsały ś. brzaski złotawe. Reym.

**Podszycie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Podszyć ś.**

**Podszyć, yję,ył**, nied. **Podszywać I.** co czym = *podbić przyszywszy od spodu:* P. płaszcz podszewką. Podszyj rzemyk mocniejszym. Troc. P. szatę kitajką. Troc. Na sobie miał płaszcz należyty z gęstego sukna, mocny i dobrze podszyty. Jak. W. Suknia futrem podszyta. Aksamitny czerwony kopieniak (delja), sobolmi nieprzednie cudnemi podszyty. Niem. S. Przen.: Płaszcz, palto wiatrem podszyte = *nędzne, niecieple, dziurawe.* P. buty = *dać do nich podszycie.* Przen. [On se dobrze podszył buty] = *dużo zyskał* (p. **Podszyty**). **2.** las = *zapełnić gęstwiną, krzakami:* W miejscach, gdzie lasu nie podszywa zbita gęstwina krzaków, widać grunt czarny i wilgotny. Sienk. **3.** †Podszyć kogo = *ukłóć, ubość; dojeść mu do żywego, dać mu ś. we znaki:* On mię tam jak podszywał, jako brał na noże! Pot. Było mu, jakoby go podszywał, jak przezeń wlókł siano. Pot. **P. ś. I.** pod co, †czym = *przybrać na ś. chytrze pozór czego, przyznać ś. do czego, udać co:* Bojaźń ś. ostrożności imieniem nazywa, nikczemność ś. pod płaszczyk pokory podszywa. Min. Nie tak szkodzi ten, co ś. z niechęcią odkrywa, jak ten, co ś. obłudną przyjaźnią podszywa. Min. Jakiemi ś. zdradami nie podszywał, aby tylko królestwa tego dopiąć mógł. Jan. Nie mają ś. podszywać pod tę konfederacją. Troc. Chrześcijanie, uważani za sektę żydowską, podszywali ś. pod stowarzyszenia żydowskie. Lel. Pod cudze szlachectwa podszywają ś. Rzew. P. ś. pod cudze nazwisko, pod cudzą firmę. **2.** (o lesie) *dostać podszycia, zarosnąć od spodu:* W kwietniu już naprzód zielonością podszyły ś. lasy. Krasz. <Pod + Szyć>

**[Podszyja, i,** lm. **e]** *miejsce pod szyją:* Wstążka u podszyi. <Pod + Szyja>

**Podszyty I.** im. od **Podszyć.** Przen.: Arendarza i zębami nikt nie ugryzie, chociaż dobrze P. Kaczk. *(= dobrej tuszy?).* **2.** *zarosły krzewiną; puszasty od spodu:* Knieja podszyta. Podszyte knieje gęstemi krzewiny. Drużb. Polanka otoczona klombami bzu, czeremchy, kalin i leszczyny, dobrze podszytej trawą i paprocią. Dan. Sosnowy las stary... P. był zwikłanym gąszczem leszczyny. Wejs. Zarośla skończyły ś. i odsłonił ś. las niepodszyty. Sienk. Wąs ze spodu P. i do brody długi pasmem wije. Pot. **3.** *mający pozór, charakter kogo, czego, pełen czego, odznaczający ś. czym, przejęty, trącący kim, czym:* P. chytrym lisem pochlebca. L. Tchórzem P. Pychą P. Jabł. *(= nadęty).* Kłamstwem P. Bardz. *(= nadrabiający).* Prawa niezbożne od niektórych Machjawelem podszytych wnoszone były. Birk. *(= tchnących).* Coś w nim czuł podejrzanego, fałszem podszytego. Krasz. <Od Podszyć>

**Podszywać, a, ał i P. ś.** p. **Podszyć.**

**Podszywanie, a,** blm., czynność cz. **Podszywać.**

**Podszywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podszywać ś.**

**Podszywany I.** im. od **Podszywać. 2.** *udany, farbowany, fałszywy, obłudny:* Oni podszywani przyjaciele moi. Pot. <Od Podszywać>

**Podszywka, i,** lm. **i I.** †P. p. **Podszewka:** Aksamit, adamaszek i sztuczki kitajki, od podszywki bajki. Kmw. **2.** p. **Podszycie:** Górzysty teren z bardzo gęstą podszywką.

**[Podściał, u,** lm. **y]** p. **Podściółka.** <Pod + *Ściał, STŁ / ŚCIOŁ / ŚCIEL>

**[Podścianie, a,** lm. **a]** *miejsce pod ścianą:* Stoją po podścianiu, druchny obmawiają. <Pod + *Ścianie, od Ściana>

**Podściel, i,** lm. **e** p. **Podścielisko:** Pierwsze szeregi wstąpiły już na P., którą zarzucona była fosa. Sienk.

**[Podścielać, a, ał i P. ś.]** p. **Podścielić:** Gdyby tego potrzeba ś. okazała, pod nogiby ś. jej podścielał. Jeż. <Pod + *STŁ ŚCIEL>

**Podścielanie, a,** blm., czynność cz. **Podścielać.**

**Podścielanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podścielać ś.**

**Podścielenie, a,** blm., czynność cz. **2. Podesłać** a. **Podścielić.**

**[Podścielić, i, ił],** nied. **Podścielać** *podesłać, rozesłać, rozpostrzeć pod czym:* Nowy duch i nowa forma, jak ogniste meteory, stopom ludu podścielone. Słow. **P. ś.** *podesłać ś., rozciągnąć ś. pod czym; paść, rzucić ś. pod co:* To wszystko niebawem z poddańczą pokorą podściele ś. pod wasze stopy i rozumy. Kaczk. <Pod + Ścielić>

**Podścielisko, a,** lm. **a, Podściel I.** *warstwa podstawowa, posłanie, podkład, podstawa, podłoże, grunt, fundament:* Przystęp do miasta przez bagna po podścielisku. Szaj. *(= po grobli).* Sypały ś. puchy śniegowych owałów i ginęły w podścielisku na ziemi tak bez śladu, jak krople deszczu w toni jeziora. Żer. *(= w posłaniu).* [Moje P., pod wodą mulisko]. Jedność materjalna państwa, które w sobie resztę świata pod nazwą prowincji podbitych zamknęło, była podścieliskiem, warunkiem... postępu dla chrześcijaństwa. Kras. Ten ci jest dom wieczny i P. pokoleń, które przeminęły i które przyjść mają. Kon. Na podścielisku budowli, istniejących już tylko w pamięci aktów miejscowych. Śl. wil. **2.** hist. *tkanka podpierająca, będąca osnową tworu jakiego* (stroma s. substratum). **3.** fil. *substancja, istota rzeczy, to, co tkwi u podstawy zjawisk.* <Od Podścielić>

**Podścieliskowy** przym. od **Podścielisko:** Nie mówimy tu o klasie niższej, o warstwach podścieliskowych. Rol.

**Podścielać, a, ał** p. **2. Podesłać.**

**Podścielanie, a,** blm., czynność cz. **Podścielać.**

**[Podścielka, i,** lm. **i]** p. **Podściółka.**

**[Podścienie, a,** lm. **a]** **I.** p. **Podcienie. 2.** *najdalsze miejsce we wnętrzu pieca i wogóle w każdej przestrzeni zamkniętej.* < Pod + *Ścienie, od Ściana>

**!Podścięgnowy** p. **Podścięgny.** <Pod + Ścięgnowy>

**Podścięgny, !Podścięgnowy** *pod ścięgnem będący* (subtendineus). < Pod + *Ścięgny, od Ścięgno>

**[Podściół, ołu,** lm. **oły]** p. **Podściółka:** Wszelkie odpadki, chróst, P. i t. d. należy zgromadzić na kupy. Ormianie niezaprzeczenie są najznakomitszym żywiołem cywilizacyjnym w Azji Mniejszej, ale z powodu swej bojaźliwości służą jeno za P. społeczny dla Turków. Eww. *(= za podścielisko).*

**Podściółka, i,** lm. **i I.** a. **[Podścielka, Podściół, Podściał, Podmieć, Ściółka, Ściel]** *słoma, grochowiny, wygrabki leśne, wogóle wszystko, co ś. ściele pod konie i bydło.* **2.** anat.: P. tłuszczowa = *tłuszcz nagromadzony pod skórą* (panniculus adiposus).

**Podściółkowy** przym. od **Podściółka.**

**[Podściwy]** p. **Poczciwy:** Podściwa kobieto, daj mi za żonę jedną z córek. Słow. <Z Poczciwy>

[**Podślubić, i, ił**] *ofiarować ślubując:* Ona Bogu wszechmogunemu swoje panieństwo podślubiła. <Pod + Ślubić>

[**Podślubienie, a,** blm.] czynność cz. **Podślubić.**

**Podśluzowy** anat. *pod błoną śluzową leżący* (submucosus).

× **Podśluzówka, i,** blm. anat. *tkanka podśluzowa* (tela submucosa). <Od Podśluzowy>

[**Podśmierować się, uje ś., ował ś.**] *podpić sobie.*

[**Podśmierowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podśmierować ś.**

**Podśmietana, y,** blm. p. **Podśmietanie.** <Pod + Śmietana>

**Podśmietanie, a,** blm. **I.** a. [**Podśmietana**] *warstwa tłusta między śmietaną a mlekiem.* **2.** [P.] *mleko kwaśne.* Pol. Poreja, talerz podśmietania. <Pod + *Śmietanie, od Śmietana>

**Podśmiechiwać się, uje ś., iwał ś., Podśmiewać ś.** *śmiać ś. zlekka razwraz; podrwiwać, podkpiwać:* Kumoszki podśmiechiwały ś. z tej pretensji matki. Bał. Efekt djabli wzięli, publiczność ś. podśmiechuje. Rap. < Pod + *Śmiechiwać ś., od Śmiać ś.>

**Podśmiechiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podśmiechiwać ś.**

**Podśmiewać się, a ś., ał ś.** p. **Podśmiechiwać ś.:** Podśmiewano ś. ze starego. Krasz. < Pod + *Śmiewać ś., od Śmiać ś.>

**Podśmiewanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podśmiewać ś.**

[**Podśniadanek, nka,** lm. **nki**] p. **Podśniadanie.** <Pod + *Śniadanek, od Śniadanie>

[**Podśniadanie, a,** lm. **a, Podśniadanek, Podśniadek**] *pierwsze śniadanie, zakąska o świcie przed zwykłym śniadaniem.* Kolb. <Pod + Śniadanie>

[**Podśniadek, dku,** lm. **dki**] p. **Podśniadanie.** <Skrócone z Podśniadanek>

**Podśniedzieć, eje, ał** *zaśniedzieć do pewnego stopnia, nieco zaśniedzieć.* <Pod + Śniedzieć>

**Podśnieżny** *pod śniegiem znajdujący ś., z pod śniegu pochodzący.* L. <Pod + Śnieżny>

**Podśpiewywać, uje. ywał** *śpiewać zlekka razwraz, nucić sobie:* Kasztelan wyszedł z oficyny, podśpiewując sobie. Krasz. Syn, podśpiewując wesoło, wszedł do pokoju. Krasz. Grał, a niekiedy podśpiewywał. Krasz. Weiąż chodząc po izbie i przypatrując ś. to tu, to ówdzie po kątach, z taką miną, jakby chciał szydzić, podśpiewywał. Krasz. <Pod + Śpiewywać>

**Podśpiewywanie, a,** blm., czynność cz. **Podśpiewywać.**

**Podśrubować, uje, ował** *zaśrubować od spodu: wyśrubować ku górze, podkręcić śrubując.* Przen., I myśl i uczucie są jak gdyby podśrubowane. spotęgowane, podniesione o całą oktawę. Spas *(= wytężone).* <Pod + Śrubować>

**Podśrubowanie, a,** blm., czynność cz. **Podśrubować.**

[**Podświadczać, a, ał, Podświarczać, Zeświadczać**] *pochlebiać, godność świadczyć; dogadzać.* <Pod + *Świadczać, od Świadczyć>

[**Podświadczanie, a,** blm.] czynność cz. **Podświadczać.**

**Podświadomość, i,** blm. *niezupełna świadomość:* Tożsamość jest to trwanie osoby, całość i powiązanie stanów świadomości i podświadomości (subconscience). Spas. <Pod + Świadomość>

[**Podświarczać, a, ał**] p. **Podświadczać.** <Zam. Podświadczać. Por. Starczyć, zam. Statczyć>

[**Podświarczanie, a,** blm.] czynność cz. **Podświarczać.**

[**Podświecać, a, ał**] *świecić bakę, godność świadczyć, basować, pochlebiać w widokach korzyści.* < Pod + *Świecać, od Świecić >

[**Podświecanie, a,** blm.] czynność cz. **Podświecać.**

**Podświecie, a,** lm. **a** *podziemie:* Ta droga w chmurne wiedzie snadź P. Psm. < Pod + *Świecie, od Świat >

[**Podświnak, a,** lm. **i**] p. **Podświniak.** <Pod + *Świnak, od Świnia>

[**Podświnek, nka,** lm. **nki**] p. **Podświniak:** Wilk w pojedynkę majster tylko na podświnki i owce. <Pod + *Świnek, od Świnia>

[**Podświniak, a,** lm. **i, Podświnak, Podświniuk, Podświnek, Paciuk**] *wieprzak dorastający.* <Pod + Świniak>

[**Podświniuk, a,** lm. **i**] p. **Podświniak.** <Pod + Świniuk>

[**Podświtywać, uje, ywał** *prześwitywać od czasu do czasu* (o skrawku jaśniejszego nieba w czasie deszczu). <Pod + *Świtywać, od Świtać>

[**Podświtywanie, a,** blm.] czynność cz. **Podświtywać.**

**Podtaczać, a, ał** p. **Podtoczyć.** <Pod + Taczać>

**Podtaczanie, a,** blm., czynność cz. **Podtaczać.**

**Podtajać, e, ał, Podtajeć** *roztajać od spodu; stajać do pewnego stopnia, stopnieć nieco, podtopnieć, trochę rozpuścić ś.* (o lodzie, śniegu): Podtajało = *zrobiła ś. częściowa odwilż, zelżało nieco, mróz trochę puścił.* <Pod + Tajać>

**Podtajanie, a,** blm., czynność cz. **Podtajać.**

**Podtajeć, e, ał** p. **Podtajać.** <Pod + Tajeć>

**Podtajenie, a,** blm., czynność cz. **Podtajeć.**

**Podtalar, a,** lm. **y** *dawna moneta polska:* Zygmunt Stary r. 1520 począł bić talary i podtalary. Lel. < Pod + Talar>

**Podtapiać, a, ał** p. **Podtopić.**

**Podtapianie, a,** blm., czynność cz. **Podtapiać.**

**Podtapirować, uje, ował** *podczesać włosy do góry tapirując.* <Pod + Tapirować>

**Podtapirowanie, a,** blm., czynność cz. **Podtapirować.**

**Podtarasowy** *pod tarasem będący.* <Pod + Tarasowy>

**Podtarcie, a,** blm., czynność cz. **Podetrzeć.** <Pod + Tarcie>

**Podtarcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podetrzeć ś.**

**Podtarczenny, Podtarczowy,** × **Podtarczykowaty** anat. *leżący pod chrząstką tarczenną a. tarczowatą krtani.* < Pod + Tarczenny>

**Podtarczowy** p. **Podtarczenny.** <Pod + Tarczowy>

× **Podtarczykowaty** p. **Podtarczenny.** <Pod + Tarczykowaty>

[**Podtarć, podetrze, podtarł i P. ś.**] p. **Podetrzeć.** <Pod + Tarć>

× **Podtargiwać, uje, iwał** p. **Podtargnąć.**

× **Podtargiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podtargiwać.**

**Podtargnąć, nie, nął,** nied. × **Podtargiwać** *od spodu targnąć; targnąć, szarpnąć cokolwiek, podszarpnąć.* <Pod + Targnąć>

**Podtargnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podtargnąć.**

† **Podtarniowy** anat.: † Myszka podtarniowa

łopatki = *mięsień podgrzebieniowy* (musculus infraspinatus). Krup. <Pod + Tarniowy>

**Podtatrzański** *u stóp Tatr leżący, przebywający:* Las, lud P. Okolica podtatrzańska. <Pod + Tatrzański>

**[Podtatusieć, eje, ał]** *podstarzeć ś. (o mężczyźnie).* <Pod + Tatusieć>

**Podtatusiały** *który podtatusiał, podstarzały:* P. staruszek. Krasz. Podtatusiałe lata. Wójc. <Od Podtatusieć>

**Podtenczas** przys. = **Podówczas.** Orzesz. Jenerał artylerji, czyli P. starszy nad armatą. Św. Gdyby tak uroczyście przysięgami wzmocniony pokój miał być zerwany, cóż P. godnym byłoby wiary? Proch. *(= w takim razie).* <Pod + Ten + Czas>

**Podterać, a, ał** *sterać do pewnego stopnia; nieco sterać, nadterać:* Podterana twarz. Podterane zdrowie, siły. <Pod + Terać>

**Podteranie, a,** blm., czynność cz. **Podterać.**

**Podtęchnąć** *stęchnąć do pewnego stopnia; stęchnąć cokolwiek, przytęchnąć.* <Pod + Tęchnąć>

**Podtęchnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podtęchnąć.**

**Podtętnicowy** p. **Podtętniczy.** <Pod + Tętnicowy>

**Podtętniczy, Podtętnicowy** anat. *pod tętnicą będący* (hyparterialis). <Pod + Tętniczy>

× **Podtkać, a, ał** p. **Podetkać.** <Pod + Tkać>

× **Podtkanie, a,** blm., czynność cz. **Podtkać.**

**Podtłaczać, a, ał** p. **Podtłoczyć.**

**Podtłaczanie, a,** blm., czynność cz. **Podtłaczać.**

**Podtłoczenie, a,** blm., czynność cz. **Podtłoczyć.**

**Podtłoczka, i,** lm. **i** p. **Podbijka.**

**Podtłoczyciel, a,** lm. **e** *ten, co podtłoczył, ten, co podtłacza.* L. <Od Podtłoczyć>

**Podtłoczyć, y,ył,** nied. **Podtłaczać** *wtłoczyć pod spód:* P. pod co. <Pod + Tłoczyć>

**Podtoczenie, a,** blm., czynność cz. **Podtoczyć.**

**[Podtoczka, i,** lm. **i]** *dosztukowana z grubszego płótna część dolna koszuli kobiecej,* nadtoczka, podwalina, nadołek, naddołek, podołek: Nosząc zwyczajem wieśniaczek podolskich podtoczkę, nóg wyciągać nie mogła. Jeż. Maryna pomykała, P. jej wydawała szelest podobny do szelestu targanego wiatrem płótna. Jeż. <Od Podtoczyć>

**Podtoczyć, y,ył,** nied. **Podtaczać** **I.** co pod co, ku czemu = *tocząc podsunąć, zatoczyć dokąd:* P. armaty pod mury miasta. P. beczkę pod sklep. **2.** *obtoczyć, utoczyć co do pewnego stopnia, cokolwiek:* P. wał na tokarni. **3.** *podostrzyć, podwecować:* P. nóż, brzytwę. **4.** *stoczyć do pewnego stopnia, podgryźć:* Robaki podtoczyły kapustę, szafę. Przen.: Rak (choroba) go podtoczył. Choroba go podtoczyła *(= strawiła nieco).* **5.** [P.] *dosztukować, nadsztukować, przyszyć od spodu dla podłużenia; dowiązać co urwanego:* P. suknię zdartą u dołu. Sł. wil. **P. ś. I.** *zatoczyć ś. pod co, dokąd; tocząc ś. posunąć ś.* **2.** przen. (o człowieku otyłym, ciężkim a. pijanym) *zatoczyć ś. dokąd, tocząc ś. podejść.* <Pod + Toczyć>

× **Podtoczydło, a,** lm. **a** *podstawa pod osełkę a. brusek do toczenia noży.* Sł. wil. <Od Podtoczyć>

**[Podtoki, ów,** blp.] *drąg u wozu, widłowato rozdwojony, osadzony w osi tylnej, łączący zadnią część wozu z przednią.* <Pod + Tok, od CIEK/TOK>

**Podtop, u,** lm. **y** *podtopienie, zatopienie, zalew, wylew:* Czarny Galezus swojemi podtopy żółte tam pola odwilża. Otw. <Pod + TOP>

**Podtopić, i, ił,** nied. **Podtapiać** **I.** *zalać, zatopić od spodu:* Woda podtopiła koło wodne *(= wezbrawszy, zatopiła je powyżej osi i przez to unieruchomiła je).* **2.** *zatopić, zalać w pewnym stopniu:* Byle taki stawek gruntu nie podtapiał. Torz. Mieszka ten naród w okrąg podtapiającego z wylanej wody Nilu. Otw. **3.** *nieco stopić, rozpuścić:* P. na ogniu cynę. <Pod + Topić>

**Podtopienie, a,** blm., czynność cz. **Podtopić.**

**Podtopnieć, eje, ał** *stopnieć cokolwiek, do pewnego stopnia.* <Pod + Topnieć>

**Podtopnienie, a,** blm., czynność cz. **Podtopnieć.**

**Podtorbowy** *będący pod torbą.* Zool.: Kostki podtorbowe. <Pod + Torbowy>

**Podtorze, a,** lm. **a** kol. *powierzchnia, na której ś. układa tor kolejowy; zapasowe przygotowanie do ułożenia drugiego toru w razie późniejszej potrzeby.* <Pod + *Torze, od Tor>

× **Podtratować, uje, ował** *poddeptać co pod siebie kopytami, nogami:* Konnica podtratowała zboże. Bydło podtratowało pole. Podtratowano kobietę w tłoku. Sł. wil. <Pod + Tratować>

× **Podtratowanie, a,** blm., czynność cz. **Podtratować.**

**Podtrąbić, i, ił** myśl. *podszczuć trąbieniem:* P. psy. **P. ś.** *podejść, podemknąć ś. trąbiąc:* Porucznik sam pieski obsłucha i na strzał wypada i sam ś. podtrąbi, ódprawę psom daje. Pol. <Pod + Trąbić>

**Podtrąbienie, a,** blm., czynność cz. **Podtrąbić.**

**Podtrąbienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podtrąbić ś.**

**Podtrąbywać, uje, ywał** *trąbić zlekka razwraz:* Podtrąbywał sobie rozmaite marsze pochodne. Byk. <Pod + *Trąbywać, od Trąbić>

**Podtrąbywanie, a,** blm, czynność cz. **Podtrąbywać.**

**Podtrącać, a, ał** p. **Podtrącić.** <Pod + Trącać>

**Podtrącanie, a,** blm., czynność cz. **Podtrącać.**

**Podtrącenie, a,** blm., czynność cz. **Podtrącić.**

**Podtrącić, i, ił,** nied. **Podtrącać** **I.** *trąciwszy podbić, podrzucić w górę a. ku komu, ku czemu, dokąd.* Przen.: Tę mu godność podtrącono w zamian księstw, które ojciec trzymał. Nies. *(= podsunięto od niechcenia, narzucono jakby z łaski).* **2.** przen. *natrącić, napomknąć, poruszyć co; wspomnieć, wzmiankować, nadmienić o czym; potrącić o co:* Tu i owdzie ogólne obserwacje potrącę. Ustrz. Konopacki za herbem potrąca klejnot, który ś. zowie Cielątkowa. Nies. <Pod + Trącić>

**Podtresować, uje, ował** *wytresować do pewnego stopnia, cokolwiek.* <Pod + Tresować>

**Podtresowanie, a,** blm., czynność cz. **Podtresować.**

**Podtroczenie, a,** blm., czynność cz. **Podtroczyć.**

**Podtroczyć, y,ył** *przytroczyć od spodu, podwiązać trokami.* <Pod + Troczyć>

**[Podtrudna]** przys. p. **Podstrudno:** W gospodarstwie trzeba robić i P. biało chodzić. <Pod + Trudna (rzecz), od Trudny>

**Podtrybować, uje, ował** *podpędzić przez trybowanie.* <Pod + Trybować>

**Podtrybowanie, a,** blm., czynność cz. **Podtrybować.**

**Podtrząchiwać, uje, iwał** p. **Podtrząść.** <Pod + *Trząchiwać, od Trząchać>

**Podtrząchiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podtrząchiwać.**

**Podtrząchnąć, nie, nął** p. **Podtrząść.** <Pod + Trząchnąć>

**Podtrząchnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podtrząchnąć.**

**Podtrząsać, a, ał** p. **Podtrząść.** <Pod + Trząsać>

**Podtrząsanie, a,** blm., czynność cz. **Podtrząsać.**

**Podtrząsnąć, nie, nął** p. **Podtrząść.** <Pod + Trząsnąć>

**Podtrząść, śnie, sł, Podtrząsnąć, Podtrząchnąć,** nied. **Podtrząsać, × Podtrzęsywać, Podtrząchiwać I.** *trząsnąć nieco, wstrząsnąć cokolwiek, potrząsnąć trochę:* P. drzewo, aby owoce zeń spadały. Sł. wil. **2.** *podsypać przez trzęsienie:* Nieco krup kurom podtrzęsła. Sł. wil. **3.** *trzęsąc podmieszać.* L. <Pod + Trząść>

**Podtrząśnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podtrząsnąć.**

**× Podtrzeć, trze, tarł = Podetrzeć. × P. ś. = Podetrzeć ś.** <Pod + Trzeć>

**[Podtrzepać, pie, pał,** nied. **Podtrzepywać] I.** *trzepiąc, to jest kłócąc od spodu, zmieszać, zbełtać, podprawić, zaprawić; zatrzepać, podbić:* P. barszcz mąką. **2.** *wytrzepać, to jest wybić nieco.* <Pod + Trzepać>

**Podtrzepanie, a,** blm.] czynność cz. **Podtrzepać.**

**[Podtrzepywać, uje, ywał]** p. **Podtrzepać.**

**[Podtrzepywanie, a,** blm.] czynność cz. **Podtrzepywać.**

**Podtrzeźwić, i, ił** *wytrzeźwić do pewnego stopnia, otrzeźwić nieco.* <Pod + Trzeźwić>

**Podtrzeźwieć, eje, ał** *wytrzeźwieć do pewnego stopnia, otrzeźwieć nieco.* <Pod + Trzeźwieć>

**Podtrzeźwienie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Podtrzeźwić. 2.** czynność cz. **Podtrzeźwieć.**

**× Podtrzęsywać, uje, ywał** p. **Podtrząść.**

**× Podtrzęsywanie, a,** blm., czynność cz. **Podtrzęsywać.**

**[Podtrzódka, i,** lm. **i, Potrzódka]** *pomocnik pastucha.* <Pod + *Trzódka, od Trzoda>

**Podtrzymać, a, ał,** nied. **Podtrzymywać** *wstrzymać upadającego, podeprzeć, chroniąc od upadku; nie dać upaść:* P. ruiny. P. komu ciężaru. Potężne słupy podtrzymują sklepienie. Przen.: P. zdrowie *(= podreperować, podłatać).* P. w kim ducha *(= nie dać mu upaść na duchu).* P. czyje zdanie *(= poprzeć).* Spodziewałem ś. napaści, mam za sobą takich, co mnie podtrzymują. Krasz. P. świetność rodu. Zdobył ś. na wydawanie małego miesięcznika „Mrówki Poznańskiej", podtrzymywanej prawie przymusową prenumeratą uczniów i kilku obywateli. <Pod + Trzymać>

**Podtrzymanie, a,** blm., czynność cz. **Podtrzymać.** Poł.: P., podpieranie krocza podczas porodu w celu ochronienia go od rozdarcia.

**Podtrzymywać, uje, ywał** p. **Podtrzymać.**

**Podtrzymywanie, a,** blm., czynność cz. **Podtrzymywać.**

**Podtuczać, a, ał** p. **Podtuczyć.**

**Podtuczanie, a,** blm., czynność cz. **Podtuczać.**

**Podtuczenie, a,** blm., czynność cz. **Podtuczyć.**

**Podtucznieć, eje, ał** *stać ś. nieco tucznym, podtyć, potłuścieć trochę.* <Pod + Tuznieć>

**Podtucznienie, a,** blm., czynność cz. **Podtucznieć.**

**Podtuczyć, y, ył,** nied. **Podtuczać I.** (bydło, trzodę, ptastwo) *podpaść, podkarmić, utuczyć nieco.* **2.** † *P. podmiecić, wyjąć sobie:* Czechowie, obietnicami i upominkami od Matjasza podtuczeni, na stronę jego przykłaniali ś. Błaż. <Pod + Tuczyć>

**Podtulać, a, ał** p. **Podtulić.**

**Podtulanie, a,** blm., czynność cz. **Podtulać.**

**Podtulenie, a,** blm., czynność cz. **Podtulić.**

**Podtulić, i, ił,** nied. **Podtulać I.** *przytulić, ukryć pod spód; podkulić:* Chodzi między ludźmi, jak pies, podtulając pod ś. ogon, czując co na ś., że komu sadło zjadł. Rej. **2.** *otulić, osłonić, oburdać od spodu:* P. futrem dziecię. <Pod + Tulić>

**[Podtuptany] I.** *strudzony chodzeniem, schodzony.* **2.** *podtatusiały:* Byli to po większej części młodzi ludzie, wyjąwszy jednego Rikoto, który był już sobie sporo podtuptany. Zakrz. <Pod + Tuptany, od Tuptać>

**Podtuptywać, uje, ywał** *tupać zlekka razwraz:* Po izbie nie skakał, ale nogami podtuptywał. Krasz. <Pod + *Tuptywać, od Tuptać>

**Podtuptywanie, a,** blm., czynność cz. **Podtuptywać.**

**Podtuszować, uje, ował I.** *podcieniować tuszem.* **2.** *pociągnąć od spodu kamieniem piekielnym.* <Pod + Tuszować>

**Podtuszowanie, a,** blm., czynność cz. **Podtuszować.**

**Podtwierdzać, a, ał** p. **Podtwierdzić.**

**Podtwierdzanie, a,** blm., czynność cz. **Podtwierdzać.**

**Podtwierdzenie, a,** blm., czynność cz. **Podtwierdzić.**

**† Podtwierdzić, i, ił,** nied. † **Podtwierdzać** *wzmocniwszy podtrzymać, utwierdzić, umocnić, pokrzepić:* Bóg raczy mię P. duchem swoim. Wr. Miał za to, że je miał namowami sobie obstalować i P. Leop. <Pod + Twierdzić>

**Podtyczenie, a,** blm., czynność cz. **Podtyczyć.**

**Podtyczyć, y, ył** *tykami podtrzymać, wesprzeć, podeprzeć:* Chmiel więdnie, gdy go nie podtyczy. Mor. A.

**Podtyć, yje, ył** (o ludziach) *utyć nieco, zyskać na tuszy, przytyć, potłuścieć.* L. <Pod + Tyć>

**I. Podtykać, a, ał** p. **Podetkać.**

**2. Podtykać, a, ał** p. **Podetknąć:** Jagusia zaś cięgiem zapraszała i prawie każdemu z osobna podtykała, czy mięso, czy czego innego zarówno, a niewoliła, bych sobie nie żałowali. Reym. Często gęsto kiełbasy podtykała kryjomo przed dzieciskami. Reym. Gospodynie sadzały chłopów na pierwszych miejscach, podtykając im co najlepsze. Reym. Król mu już infułę z dobrym dochodem podtykał. Nies. Zheretyczałe miasto, prócz pieniędzy i innych bogatych upominków, obciążony wóz wybornym winem podtykało. Nies.

**I. Podtykanie, a,** blm., czynność cz. **I. Podtykać.**

**2. Podtykanie, a,** blm., czynność cz. **2. Podtykać.**

**[Podtykiel, kla,** lm. **kle]** *spódnica.* <Pod + TK/TYK>

**Podtyp, u,** lm. **y** *typ stanowiący poddział typu o obszerniejszym zakresie:* Typ stawowatych dzieli na trzy wielkie podtypy. Nus. <Pod + Typ>

**† Podubiegać, a, ał** *nagle podupadać, niszczeć:* Nie z swojej przyczyny, ale z dopuszczenia bożego poczęli w gospodarstwie jakoś P. P. cheł. <Pod + Ubiegać>

**† Podubieganie, a,** blm., czynność cz. **Podubiegać.**

**Podublować, uje, ował** (o wielu) *podwoić jedno po drugim, zdublować kolejno.* <Po + Dublować>

**Podublowanie, a,** blm., czynność cz. **Podublować.**

**Podubożały** *który podubożał, zubożały, podupadły majątkowo:* Jałmużnik chodzi do starszych, aby ś. od nich dowiedział o braci chorej podubożałej. Bz. <Od Podubożeć>

**Podubożeć, eje, ał** *podupaść na majątku, zubożeć, zbiednieć nieco:* Panie wójcie, gdyżem podubożał, aż nie mam jej czym zapłacić. Ort. <Pod + Ubożeć>

**Podubożenie, a,** blm. **l.** czynność cz. **Podubożeć. 2.** czynność cz. **Podubożyć.**

**Podubożyć, y,ył** *zubożyć do pewnego stopnia; zubożyć nieco:* Naród znacznie podubożony. L. <Pod + Ubożyć>

**Poducha, y,** lm. **y.** [**Poduchna, Duchna, Duchenka**] *wielka, suta poduszka:* Ręce sobie odmrozi tak, że popuchną mu, jak poduchy. Orzesz. Przen.: Wżdy ty nieszczęsny poducho, wszystko myślisz o tym brzuchu. Korcz. *(= opasie).* <Zgr. od Po duszka>

[**Poduchna, y,** lm. **y l.** p. **Poducha. 2.** a. [**Duchna, Duchenka**] = a) *czapka dla umarłych.* b) *nałożnica, pani duszka.*

[**Poduchować, uje, ował, Poduhować**] *powiewać:* Poduchuje wiater. <Po + *Duchować, DUCH>

[**Poduchowanie, a,** blm.] czynność cz. **Poduchować.**

**Poduchowny** *dawniej należący do duchowieństwa:* Majątek P. Grunt P. Należności skarbowe, pochodzące ze sprzedaży dóbr rządowych i poduchownych. Bl. <Po + Duchowny>

!**Poduchowy** p. **Poduszny.** <Pod + *Uchowy, od Ucho>

**Poduczać, a, ał i P. ś.** p. **Poduczyć.**

**Poduczanie, a,** blm., czynność cz. **Poduczać.**

**Poduczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poduczać ś.**

**Poduczenie, a,** blm., czynność cz. **Poduczyć.**

**Poduczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poduczyć ś.**

× **Poduczyciel, a,** lm. **e** *ten, co poduczył a. co poducza.* <Od Poduczyć>

**Poduczyć, y,ył,** nied. **Poduczać** *nauczyć do pewnego stopnia, wyuczyć nieco, niezupełnie, z grubszego nauczyć; podkształcić; niedouczyć:* Łaska waszmościna za mój grosz jako tako P. mi syna, dobrze, proszę aspana. Syrok. Źle ich jeszcze poduczyłeś. L. **P. ś. l.** *nauczyć ś. do pewnego stopnia, wyuczyć ś. nieco, zgrubsza, podkształcić ś.:* Poduczył ś. prawa, łaciny. Troc. W domu w dobrych obyczajach a w gramatyce poduczony, do Rzymu posłany był na naukę. Skar. Kiedyś ś. dobrze poduczył, wiele tym sobie pomożesz, kiedy ujrzysz rozmaite ludzie tejże profesji. Górn. Poduczywszy ś. już dobrze w domu gramatyki, do szkół ś. udają. L. **2.** †P. ś. *liznąć jakiej nauki, niedouczyć ś.:* Poduczył ś. prawa, zarwał prawa, pomazał gębę prawem. Kn. <Pod + Uczyć>

**Podudać, a, ał** *na dudach a. innym dętym instrumencie pograć.* <Po + Dudać>

**Podudanie, a,** blm., czynność cz. **Podudać.**

**Podudlenie, a,** blm., czynność cz. **Podudlić.**

**Podudlić, i, ił** *spędzić pewien czas na dudleniu, pograć nieumiejętnie na instrumencie dętym.* <Po + Dudlić>

**Podudnić, i, ił** *wypełnić pewną chwilę dudnieniem:* Zagrał na trąbce (pocztyljon) i podudnił. Łoś. <Po + Dudnić>

**Podudnienie, a,** blm., czynność cz. **Podudnić.**

!**Podudzie, a,** lm. **a** × **Przedudzie** anat. p. **Goleń.** <Pod + *Udzie, od Udo>

× **Podufać, a, ał** p. **Poufać.** <Po + Dufać>

× **Podufanie, a,** blm., czynność cz. **Podufać.**

**Podufale** przys. od **Podufały.**

**Podufalenie, a,** blm., czynność cz. **Podufalić.**

**Podufalenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podufalić ś.**

**Podufalić, i, ił** i **P. ś.** p. **Poufalić.** Karcz. <Od Podufały>

**Podufałość, i,** blm. rz. od **Podufały,** *poufałość:* Z tego i P. między nami łatwo wyrodzić ś. mogła. Orzesz. Za P. taką i za honor... bardzo dziękuję. Orzesz. Przecie w takiej dziewce grała krew, ino ją ta pycha, ta P. trzymała, jak na łańcuchu. Tet.

[**Podufały**] **l.** p. **Poufały:** W twarz ś. podufałym czyni bratem, a z tyłu sięga puinałem. Kulig. Ewka, jako podufała przyjaciółka Naści... wyjęła z komody tabakierkę. Orzesz. Z nią dni i wieczory na pracy, albo rozmowie podufałej przepędzała. Orzesz. **2.** *zaufany w sobie, pewny siebie, zarozumiały; zuchwały; dumny, ambitny, honorowy, hardy:* Chałupy, jak kumy w sobie wielce podufałe, przysiadły w sadach. Reym. **3.** a. [**Poufały, Odufały**] *gruby; otyły, przysadzisty, przysadkowaty, opasły, krępy, tęgi, brzuchaty:* Kloc P. Kucharz P. **4.** Kobieta podufała = *ciężarna, brzemienna, przy nadziei.* <Od Podufać>

†**Podufywać, a, ał** p. **Poufać:** Szczęśliwy bywa, kto Bogu podufywa. Ryb. <Od Podufać>

†**Podufywanie, a,** blm., czynność cz. **Podufywać.**

**Podugoda, y,** lm. **y l.** *przedugoda, prawie ugoda.* **2.** †P. p. **Ugoda:** Ugody i podugody brać zakazano. Troc. <Pod + Ugoda>

**Podugować, uje, ował, Podygować** posp. *ponieść coś ciężkiego, pójść dugując.* <Po + Dugować>

**Podugowanie, a,** blm., czynność cz. **Podugować.**

[**Poduhować, uje, ował**] p. **Poduchować.**

[**Poduhowanie, a,** blm., czynność cz. **Poduhować.**

[**Podująć się, ujmie ś., ujął ś.**] *podjąć ś. (czego).* <Pod + Ująć>

[**Podujęcie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podująć ś.**

**Podukać, a, ał** *spędzić pewien czas na dukaniu.* <Po + Dukać>

**Podukanie, a,** blm., czynność cz. **Podukać.**

**Podulczenie, a,** blm., czynność cz. **Podulczyć.**

**Podulczyć, y,ył** *spędzić pewien czas na dulczeniu, pośleczeć.* <Po + Dulczyć>

[**Podulenie, a,** blm.] czynność cz. **Podulić.**

[**Podulić, i, ił**] *popalić, pokurzyć, pośmić przez pewien czas tytoniu.* <Po + Dulić>

**Podumać, a, ał** *spędzić pewien czas na dumaniu, pomyśleć, zastanowić ś.:* Welder pochodził po izbie i podumał; chodź za mną, rzekł. Krasz. Brzeski podumał; no, to pojadę—rzekł. Krasz. †**P. ś.** nad czym = *zdumieć ś., zastanowić ś. z podziwu, zdziwić ś.:* Nad tym ś. podumali oboje. Otw. <Po + Dumać>

**Podumajka?:** Szliśmy bowiem, jak to mówią:

„na podumajkę." Szt. <Od Podumaj, od Podumać>

**Podumanie, a,** blm., czynność cz. **Podumać.**

†**Podumanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podumać ś.**

**Podunajski** *wzdłuż rzeki Dunaju będący, naddunajski:* Niechęć do Madjarów jest jedną z cech narodowych Słowian węgierskich, szczególnie podunajskich. Jeż. < Po + Dunajski, od Dunaj >

**Podunderować, uje, ował, Podonderować** *spędzić pewien czas na dunderowaniu:* Zaraz my tu z wami podunderujemy Sierk. < Po + Dunderować >

**Podunderowanie, a,** blm., czynność cz. **Podunderować.**

**Podupacz, a,** lm. e w Karpatach, *północny spadek góry, nie wystawiony na działanie słońca.* Lab.

**Podupadać, a, ał** p. **Podupaść.**

**Podupadanie, a,** blm., czynność cz. **Podupadać.**

**Podupadłość, i,** blm. rz. od **Podupadły.** L. <Od Podupadły>

**Podupadły** *który podupadł, zubożały:* Stąd pochodzą miasta podupadłe. Troc. Dom, człowiek P. Podupadłym przyjacielem nie pogardzaj. Prz. Dumą wewnątrz nadęci, zbytkiem podupadli, nie wstydzą ś. żebrać. Kras. Jesteś familji dawnej, ale podupadłej; ojciec We Pana nadtracił substancji. L. Jest to pan zacnością familji znamienity, ale na fortunie P. Kras. Wyciągała dobroczynne ręce do podupadłych... do tych, których ostatnia przyciskała potrzeba, a wstyd nie dopuszczał żebrać. Orł. Człowiek P. na zdrowiu *(= niedomagający).* <Od Podupaść>

**Podupadnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podupaść.**

**Podupaść, dnie, dł,** nied. **Podupadać** I. *zbliżyć ś. ku upadkowi, zmarnieć, zubożeć:* Podupadł w substancji swojej. Troc. Kiedy człowiek poczciwy pudupadnie, nikt w biedzie jego ręki mu nie poda. L. Alboż ja przez niedbalstwo lub hultajstwo tak podupadł? L. Podupadły nauki pod jego panowaniem. Troc. W podupadłym kraju i świetle podupadły i szkoły. Lel. P. na siłach, na zdrowiu *(= spasować).* P. na nogi. Handel podupadł. 2. [P.] (o dziewczynie) *upaść moralnie, stracić wianek:* Powiedz mi, dziewczyno, z kimeś podupadła? <Pod + Upaść>

**[Podupczenie, a,** blm.] czynność cz. **Podupczyć.**

**[Podupczyć, y,ył]** *odbyć spółkowanie.* <Po + Dupczyć>

†**Podupnieć, eje, ał** (o wielu) *spróchnieć kolejno, popróchnieć.* <Po + Dupnieć>

†**Podupnienie, a,** blm., czynność cz. **Podupnieć.**

†**Podurka, i,** lm. i *bijatyka, bójka:* Szlachcie w podurkę, chłopek do kieszenie. Pot. <? Po + *Durka, DUR>

**Podurniać, a, ał** *spędzić pewien czas na durnianiu.* <Po + Durniać>

**Podurnianie, a,** blm., czynność cz. **Podurniać.**

**Podurnieć, eje, ał** (o wielu) *zdurnieć kolejno:* Ot! głupie! coby mieli czasu użyć, pogadać ślicznie, oboje podurnieli i licho wie, jakie stroją fochy. Krasz. <Po + Durnieć>

**Podurnienie, a,** blm., czynność cz. **Podurnieć.**

†**Podurować, uje, ował** I. *pobłaznować, pożartować.* 2. *poszaleć jeden za drugim, powarjować kolejno.* <Po + Durować>

†**Podurowanie, a,** blm., czynność cz. **Podurować.**

**Podurzeć, eje, ał** (o wielu) *odurzeć kolejno, poshańbić, pogłupieć.* <Po + Durzeć>

**Podurzenie, a,** blm. I. czynność cz. **Podurzeć.** 2. czynność cz. **Podurzyć.**

**Podurzędniczka, i,** lm. i prow. *żona podurzędnika.*

**Podurzędnik, a,** lm. **cy** prow. *kancelista; aplikant biurowy.* <Pod + Urzędnik>

**Podurzyć, y,ył** I. *spędzić pewien czas na durzeniu.* 2. (o wielu) *zdurzyć, odurzyć jednego po drugim:* Ona nas wszystkich podurzy. Krasz. Horyłka i Hersz tak podurzyli młodych chłopaków, że wszyscy ś. u nich na próbę ulokowali miesięcznie. Krasz. <Po + Durzyć>

**Podusić, i, ił, Podławić,** †**Podawić** I. *spędzić pewien czas na duszeniu.* 2. *zadusić jednego po drugim kolejno:* Pojadł, pogryzł, podusił wszystkie owce głupie. Kras. **P. ś.** I. *spędzić pewien czas na duszeniu siebie nawzajem.* 2. *zadusić jeden drugiego kolejno.* 3. *udusić się jeden po drugim.* <Po + Dusić>

**Podusta, y,** lm. **y** zool., p. **Świnka.**

**Podustny, !Podustowy** anat. *poniżej warg leżący* (sublabialis). <Pod + Ustny>

**!Podustowy** p. **Podustny.** <Pod + Ustowy>

**[Podustwa, y,** lm. **y]** p. **Świnka:** W Dunajcu są podustwy i jelce.

†**Podusty** *mający duże obwisłe wargi.* Troc. <Pod + *Usty, od Usta>

**Poduszczacz, a,** lm. **e, Poduszczyciel** *ten, co poduszcza, podżegacz, instygator:* Nie będziesz oskarżaczem ani poduszczaczem miedzy ludźmi. Leop. <Od Poduszczać>

**Poduszczać, a, ał** p. **Poduszczyć.**

**Poduszczanie, a,** blm., czynność cz. **Poduszczać.**

**Poduszczany** p. **Poduszkowy:** Podkłady do siodeł poduszczanych. Paw. <Od Poduszka>

**Poduszczenie, a,** blm., czynność cz. **Poduszczyć.**

†**Poduszczeńszy** st. w. od **Poduszczony:** Nadto nie może być nic poduszczeńszego, abo coby bardziej człowieka gabało, *illecebrosius.* Mącz. <Od Poduszczony>

**Poduszczyciel, a,** lm. **e** p. **Poduszczacz.** <Od Poduszczyć>

**Poduszczycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poduszczyciel.** L.

**Poduszczyć, y,ył,** †**Poduścić,** nied. **Poduszczać** I. *pobudzić do złego, podkusić, podbechtać, podszczuć, podniecić, podjurzyć, podmówić:* Czart zawżdy podszczuwa a poduszcza ludzie świata tego. Rej. Zazdrość gniew we mnie poduszcza. Tw. Poduszczający i czyniący równo grzeszy. Kn. Poduszczona próżność bierze górę nad głosem rozsądku. Rzew. 2. *wzbudzić, wzniecić, ożywić, utwierdzić, umocnić:* Duch św. nic innego wam nie przyniesie, jedno to poduszczy w was. com ja rozmawiał z wami. Rej. Poduszczy to w tobie Pan Bóg z miłosierdzia boskiego swego. Rej.

**Poduszczyna, y,** lm. **y** *poduszka licha, nędzna, marna, biedna:* P. zbrukana. Krasz. <Od Poduszka>

**Poduszeczka, i,** lm. **i** I. p. **Poduszka:** Poduszeczki główne dla dzieci. Syr. Dzień ś. kończy owym nieodzownym „do poduszeczki." Byk. *(= kieliszkiem wypitym przed pójściem spać).* P., poduszka do szpilek, igieł = *pultynek, jadwichna, jadwiżka, fiżka.* Przen.: Poduszeczki składające podeszwę nogi kota. 2. *podkład pulchny, materacyk:* P. u szorów końskich. L. P. w futerale. P. u bandaża *(= pelota).* P. napuszczana tuszem, farbą do pieczęci, stempli. P. pod klapką narzędzia muzycznego dętego. 3. [P.] *taniec ulubiony szlachty*

*litewskiej, zwany tak od pieśni osób tańczących, w której ś. powtarza ten wyraz.* <Od Poduszka>

**Poduszeczkowato** przys. od **Poduszeczkowaty.**

**Poduszeczkowaty** *podobny do poduszeczki:* Nabrzmienia poduszeczkowate.

**Poduszenie, a,** blm., czynność cz. **Podusić.**

**Poduszka, i,** lm. **i** **I.** *wezgłowie złożone z wsypki mniej lub więcej kwadratowej, napełnionej pierzem, włosiem, słomą i t. p.:* Dziś matka synaczkowi o kilka poduszek puchowych musi ś. starać. Glicz. Pod żupanem poduszkę musiał mieć, tak był pękaty. L. Oddajęć córkę do rąk, posag pod poduszkę. L. Już ostatnią poduszkę na pijaństwo wyniósł. L. Strzeżże ś. próżnowania, poduszki szatańskiej. Klon. Schować, włożyć klucze, pieniądze pod poduszkę. Głowa opadła choremu na poduszki. Wypić do poduszki *(= napić ś. wódki, idąc spać).* Żart.: Poduszki rogiem ś. przebiję. Troc. Chciała ś. zabić nie poduszki rogiem, ale żelazem. Jabł. P. do szpilek, igieł = *poduszeczka, pultynek, jadwichna, jadwiżka, fiżka.* Przen.: Poduszki pod oczami = *miejsca opuchłe.* P. do siedzenia na niej. Przen.: Dobra jakaś pani bardzo drogo mu poduszkę swą zaceniła. Górn. *(= stosunek cielesny z sobą).* **2.** *podkład pulchny, materacyk:* P. przy chomątach. *Galerus,* P. włosiana, jakie panie w czepkach zwykły miewać. Mącz. Poduszki u machiny elektrycznej, trące o koło szklane lub taflę, aby wywołać elektryczność. **3.** [P.] *buks, okucie osi drewnianej w miejscu nasady koła,* p i e s e k. **4.** anat.: †P. podżołądkowa, t r z u s t k a (pankreas). **5.** w lm., fl. *dwa łaguny grubości szczapy, leżące pod stolcem wzdłuż tratwy.* **6.** a. **Polster** fortep. *podkładka z flaneli a. filcu, na której spoczywa młotek.* **7.** kol. *sztuka drzewa na sprężynach z przodu i z tyłu wagonów i parowozów, wystająca i łagodząca wstrząśnienia, gdy ś. z sobą stykają,* b u f o r. **8.** zł. *kobieta.* Zdr. **Poduszeczka.** Zgr. **Poduszysko, Poducha.** <?Pod + *Uszka, od Ucho>

**Poduszkowy, Poduszczany** przym. od **Poduszka:** Pierze poduszkowe. Wypukłości poduszkowe. Taniec P. a. **P., ego,** blm. rz. *taniec na weselu po oczepinach przed udaniem ś. państwa młodych do sypialni,* t a n i e c c h m i e l o w y, c h m i e l. Mieszczanie i szlachta zagonowa przyjęła pieśni o chmielu; z czasem pieśni te nazywają tańcem poduszkowym. Wójc.

**Poduszne, ego,** blm. *podatek poduszny, pogłówne, podatek od osoby.* <Od 2. Poduszny>

× **Poduszniczka, i,** lm. **i** anat. *płatek a. łatka ucha* (lobulus auris). <Od Podusznik>

**Podusznik, a,** lm. **cy** **I.** *fabrykant, handlarz poduszek.* **2.** *człowiek mający do czynienia z poduszkami, nieodstępujący pierzyny, wygodniś, piecuch, niewieściuch, leniuch, ospalec, gnuśnik, baba:* Z jezdy szlacheckiej sstali ś. wozownicy, podusznicy, pierznicy, z łóżkami, z pierzynkami jadą. Skar. Z sławnej onej jazdy szlacheckiej staliśmy ś. teraz wozownicy, podusznicy z łóżkami i stołkami ś. włócząc. Star. <Od *Poduszny, od Poducha>

**I. Poduszny, !Poduszowy, !Poduchowy** anat. *pod uchem będący:* Ślinianka poduszna, p r z y u s z n a, p r z y u s z n i c a (glandula parotis). Gruczołki poduszne. Kirch. Wrzód P. Troc. <Pod + Uszny>

**2. Poduszny** *przypadający od duszy, osoby, głowy, pogłówny:* Podatek P. *(= poduszne, pogłówne).* <Po + Duszny>

**!Poduszowy** p. **I. Poduszny:** Gruczołki poduszowe. Krup. <Pod + *Uszowy, od Ucho>

†**Poduścić, i, il** p. **Poduszczyć:** Poduścił go do zemsty. Troc.

**[Podużać, a, ał]** **I.** *przemóc, pokonać, zmóc, zmocować kogo w boju, zwłaszcza ręcznym, w borykaniu ś., a. w każdym innym razie, gdzie siła cielesna stanowi, dać komu radę, poradzić mu.* **2.** *powstać, dźwignąć ś. z choroby, wyzdrowieć:* Pani Chmielnicka, która podużała nieco, wyszła na spotkanie gości. Jeż. Nie P. = *niedomagać, nie mieć sił, być słabym; podupadać, chromać na zdrowiu, na siłach.* **[P. ś.]** *spędzić pewien czas na dużaniu ś.* <Po + Dużać>

**[Podużanie, a,** blm.] czynność cz. **Podużać.**

**[Podużanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podużać ś.**

**Podużeć, eje, ał** **I.** × P. *powiększyć ś., stać ś. dużym, urosnąć:* To dziecię znacznie podużało. Sł. wil. **2.** †P. komu, czemu = *podołać, poradzić, wyrównać, sprostać, być w możności:* W ostatnie już ciemności śmierci ratować nikt cię płaczącego nie podużeje. Zigr. <Po + Dużeć>

**Podużenie, a,** blm., czynność cz. **Podużeć.**

**Podużne, ego,** blm. *rodzaj daniny:* Dziesięcina od ryb suchych, P., pomierne. Rol. <Od *Podużny, od Po + Duha>

**[Podużo]** przys. *dużo.* <Po + Dużo>

†**Podwadzać, a, ał** p. **Podwadzić.**

†**Podwadzanie, a,** blm., czynność cz. **Podwadzać.**

†**Podwadzenie, a,** blm., czynność cz. **Podwadzić.**

†**Podwadzić, i, il,** nied. †**Podwadzać** *podbudzić do zwady, pokłócić, poróżnić trochę, podjurzyć:* Samem nad wami stawał, samem was podwadzał, a żal mi dobrze z głowy oczu nie wysadzał. Szymon. <Pod + Wadzić>

× **Podwag, u,** lm. **i** fiz. p. **Lewar.** <Pod + *Wag, od Waga>

**Podwajać, a, ał** p. **Podwoić.**

**Podwajanie, a,** blm., czynność cz. **Podwajać.**

**Podwal, u,** lm. **e** p. **Podwale.** <Pod + *Wal, od Wał>

× **Podwala, i,** lm. **e** p. **Podwale:** Piękno natury jest główną i jedyną podwalą piękna sztuki. Sł. wil. <Pod + *Wala, od Wał>

**Podwalać, a, ał** p. **Podwalić.**

**Podwalanie, a,** blm., czynność cz. **Podwalać.**

**Podwalcować, uje, ował** *zwalcować do pewnego stopnia, nieco wywalcować.* <Pod + Walcować>

**Podwalcowanie, a,** blm., czynność cz. **Podwalcować.**

**Podwale, a,** lm. **a, Podwal, Podwał** **I.** *miejsce pod wałem a. blizko wału:* Ulica P. a. Podwal w Warszawie. **2.** *kazamaty:* P., sklepy wymurowane pod wałami, z których broni ś. rów forteczny. Jak. J. P., sklep lub część budowli, jakoby piętro w ziemi pogrążone, mieszkanie tamże. Podcz. *(= suterena).* **3.** × P. a. **Podwala** *podwalina, fundament, grunt, podstawa, zasada.* <Pod + *Wale, od Wał>

**Podwalec, lca,** lm. **lce** *nit dosyć gruby, na którym obraca ś. walec w kłódce.* <Pod + Walec>

**Podwalenie, a,** blm., czynność cz. **Podwalić.**

**Podwalić, i, il,** nied. **Podwalać** **I.** *wwalić pod co, podtoczyć; waląc podepchnąć coś ciężkiego.* **2.** *podważyć coś ciężkiego.* **3.** *przyczynić ś. do obalenia czego, podrujnować, podkopać:* Fundamenta wolności P. L. <Pod + Walić>

**Podwalina, y,** lm. **y** **I.** [P.] p. **Podołek.** **2.** a-

nat.: P. wzgórka jamy bębenkowej ucha (promontorium cavi tympani). 3. = a) bud. *część ściany murowanej bezpośrednio nad ziemią, po to budowli wyprowadzona; niska nad ziemią wznosząca ś. ściana, na której stoją słupy lub inna ściana; spód drewniany budowli drewnianej*, przycieś; *ściana chaty obsypana z dołu ziemią, najniższa płaza w ścianie chaty*: Cała chałupa wspiera s. na podwalinie w czworokąt z grubych bali. P., przycies, podeszwa w budowaniu. Troc. b) P. stolcowa = *P. równoległa do opaski, w której są utkwione spodki słupków stolcowych*, ława. Podcz. Przen: Czy wiesz, na czym podwaliny ziemi założone? Bud. Do podwalin grobowych zstąpią pospołu. Bud. Płonie moralność do podwalin, szczególniej jeżeli podpala ś. ją rublami. Jeż. Zdr. **Podwalinka.** <Od Podwalić>

**Podwalinka, i,** lm. **i** l. p. **Podwalina. 2.** *drzewo położone za fundament budowli, grubsze od ścian, które ś. na nich wznoszą*, podkładzina. <Od Podwalina>

**Podwalinowy** przym. od **Podwalina**: Belka podwalinowa.

**[Podwalnica, y,** lm. **e]** *belka w wiatraku, na której leży i obraca ś. kark wału.* <Od Podwalny>

**Podwalny** *pod wałem, poniżej a. w bliskości wału będący*: Podwalne opasanie. Troc. <Pod + Walny>

**Podwał, u,** lm. **y** l. p. **Podwale. 2.** [P.] = a) *podwalina, fundament*: Chłopi zakopują kości ze zdechłych swych owiec pod podwały w owczarniach swych sąsiadów, którym powodzenia tego gospodarstwa zazdroszczą. b) *piwnica, sklep, loch.* <Pod + Wał>

**Podwała, y,** lm. **y** *obsada*: Trzeszczała lekko P. przedniego masztu. Rodz. <Pod + * Wała, WAŁ>

**[Podwałczenie, a,** blm.] czynność cz. **Podwałczyć.**

**[Podwałczyć, y,ył, Bełować, Bułanić]** wymawiać *ł* jak *u*, mówić na podwałkę. <Od Podwałka>

**†Podwałek, łka,** lm. **łki** l. bud. *część kapitelu skorupowata.* **2.** woj. *przedpiersień podwalny, zastęp.* Troc. <Pod + * Wałek, od Wał>

**Podwałka, i,** lm. **i** l. p. **Opusta**: P., opusta, kawałek ziemi w oraniu lemieszem nie tknięty. Włod. **2.** [Mówić na podwałkę] p. **Podwałczyć. 3.** [P.] *zszycie dwuch brzegów płótna bez obrąbka.* **4.** [Robić co na podwałkę] = *rzucać na kupę.* **5.** gór. *ustęp, który rębacz przy odciosywaniu w ścianie zostawił, a który potym, żelazem czyli klinami szerzej zabierając, wycina.* <Pod + * Wałka, Wał>

**Podwałkować, uje, ował** *zwałkować do pewnego stopnia, nieco zwałkować.* <Pod + Wałkować>

**Podwałkowanie, a,** blm., czynność cz. **Podwałkować.**

× **Podwanaste** p. **Podwunaste.**

× **Podwanastny,** × **Podwunastny** *we 12 złożony; z 12 jednostek złożony.* Troc. Podwanastne dania przy obiedzie. <Po + Dwanasty>

× **Podwanasty,** × **Podwunasty** *dwunasty z rzędu, na dwunastym miejscu leżący.* <Po + Dwanasty>

**Podwapnieć, eje, ał** *zwapnieć do pewnego stopnia, nieco zwapnieć.* <Pod + Wapnieć>

**Podwapnienie, a,** blm., czynność cz. **Podwapnieć.**

**Podwarcabni, ego,** lm. **i** p. **Podwarcabny.**

**Podwarcabny, ego,** lm. **i** rz. *pomocnik, zastępca warcabnego w kopalni soli w Wieliczce.* <Pod + Warcabny>

**Podwargowy** *pod wargami będący.* <Pod + Wargowy>

**Podwarjować, uje, ował** *zwarjować do pewnego stopnia, oszaleć*: Traci głowę dla niej i chodzi jak podwarjowany. Krasz. Tak podwarjował, słyszę, że stancję sobie najął na wsi, przed nami ś. wyłgiwa, a co wieczór do dziewczyny chodzi. Krasz. <Pod + Warjować>

**Podwarjowanie, a,** blm., czynność cz. **Podwarjować.**

**Podwarzać, a, ał** p. **Podwarzyć.**

**Podwarzanie, a,** blm., czynność cz. **Podwarzać.**

**Podwarzenie, a,** blm., czynność cz. **Podwarzyć.**

**Podwarzyć, y,ył,** nied. **Podwarzać** *uwarzyć do pewnego stopnia, podgotować.* Das. <Pod + Warzyć>

**Podwatować, uje, ował** *podbić, podszyć watą; podłożyć watą, wywatować od spodu*: Kołdra dobrze podwatowana. Piersi sobie podwatowała. <Pod + Watować>

**Podwatowanie, a,** blm., czynność cz. **Podwatować.**

**Podwawelski** *pod Wawelem będący*: Gród P. = *Kraków.* Rysy ze świata społecznego, który w podwawelskim grodzie otacza Zygmunta. Paw. <Pod + Wawelski>

**Podważać, a, ał** p. **Podważyć.** <Pod + * Ważać, od Ważyć>

× **Podważać, a, ał** p. **Podwieźć.**

**Podważanie, a,** blm., czynność cz. **Podważać**: Drągi służą do podważania drzewa. Kluk.

× **Podważanie, a,** blm., czynność cz. × **Podważać.**

**[Podważanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podważać ś.**

**Podważenie, a,** blm., czynność cz. **Podważyć.**

**[Podważenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podważyć ś.**

**Podważka, i,** lm. **i** l. a. **Podważnik** *przedmiot służący do podważania, podnoszenia czego, drąg, dźwignia, elewator, lewar.* **2.** chir. (elevatorium) *narzędzie tępe do podważania wgniecionych odłamków kości*, odłuskiwacz, drążek. <Pod + * Ważka, od Ważyć>

**Podważnik, a,** lm. **i** rzem. **Podważka.** <Pod + * Ważnik, od Ważny>

**Podważyć, y,ył,** nied. **Podważać** *podsadziwszy co od spodu, podnieść, wyważyć*: Urąbie drąg i za kilka razy ów kamień straszny z miejsca podważy. Jabł. Górę wielką z nasady podważywszy z dołu, w pół ją chylą z wszystkiemi sosnami pospołu. Przyb. P. ząb lewarkiem. Choć drzwi zamknięte były, trafiło dziecko na paluszki wspięte klamkę sobie P. Nar. Przen.: Morze z gruntu wiatr podważa. Chr. (= *podnosi, podburza*). **2.** †P. przen. *podźwignąć, podeprzeć, podnieść, wspomóc, wesprzeć*: Prosimy Boga, aby nędzne i ubogie P. Wuj. **[P. ś.]** *odważyć ś. na co.* <Pod + Ważyć>

**Podwdziać, eje, ał,** nied. **Podwdziewać** *wdziać pod spód*: Mogłeym był śmiało P. coś watowanego, np. zaletet. Bal. <Pod + Wdziać>

**Podwdzianie, a,** blm., czynność cz. **Podwdziać.**

**Podwdziewać, a, ał** p. **Podwdziać.** <Pod + Wdziewać>

**Podwdziewanie, a,** blm., czynność cz. **Podwdziewać.**

**Podwecować, uje, ował** *wecując podostrzyć.* <Pod + Wecować>

**Podwecowanie, a,** blm., czynność cz. **Podwecować.**

**Podweselać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podweselić.**

**Podweselanie, a,** blm., czynność cz. **Podweselać.**

**Podweselanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podweselać ś.**

**Podweselenie, a,** blm., czynność cz. **Podweselić.**

**Podweselenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podweselić ś.**

**Podweselić, i, ił,** nied. **Podweselać** kogo = *rozweselić nieco, w dobry humor wprowadzić, rozerwać, rozruszać, trunkiem podochocić:* Korzeniem dobrych win głów podweselili. Otw. Podweselił goście muzyką i różnemi rozrywkami. Troc. Muzyka podwesela człowieka: słysząc ją, człowiek rozweseli ś. Petr. Teraz po tej trwodze chcę cię lutnią swoją cokolwiek P. Tw. Dla przyjaciela sobie P. Kn. Biesiada ś. zawzięła, a goście podweselili. Błaż. Człowiek do kompanji nieoszacowany, zwłaszcza jak sobie podweseli. L. **P. ś.** *podweselić sobie, podochocić sobie, podpić sobie.* <Pod + Weselić>

**Podweterynarz, a,** lm. **e** *pomocnik, zastępca weterynarza:* Biuro prawodawcze zaroiło ś. podweterynarzami, pokątnemi doradcami. Strasz. <Pod + Weterynarz>

**Podwezuwjuszowy** *pod Wezuwjuszem będący:* Lawa w podwezuwjuszowych winnicach użyznia rolę nowym urodzajem. Szaj. <Pod + Wezuwjuszowy, od Wezuwjusz>

**Podwędzać, a, ał** p. **Podwędzić.**

**Podwędzanie, a,** blm., czynność cz. **Podwędzać.**

**Podwędzenie, a,** blm., czynność cz. **Podwędzić.**

**Podwędzić, i, ił,** nied. **Podwędzać** *wwędzić do pewnego stopnia, cokolwiek uwędzić.* <Pod + Wędzić>

× **Podwęgiel, gla,** lm. **gle** *nazwa ogólna dla odmian węgla kopalnego: węgla ziemnego, brunatnego, lignitu, gagasa a. gagatu.* Sł. wil. <Pod + Węgiel>

**Podwęgielny, †Podwęgiełny** *pod węglem znajdujący ś., fundamentalny:* Kamień P. = *kamień węgielny.* <Pod + Węgielny>

**†Podwęgiełny** p. **Podwęgielny:** Pobudowaniście na samym istym podwęgiełnym kamieniu, na Jezusie Chrustusie. Bud. <Pod + *Węgiełny, od Węgieł>

**Podwęźlenie, a,** blm., czynność cz. **Podwęźlić.**

**Podwęźlić, i, ił** *podwiązać na węzeł.* <Pod + Węźlić>

**Podwiać, eje, ał, Podwionąć,** nied. **Podwiewać l.** *zawiać od spodu, nawiać od dołu:* Wiatr jej pod suknię podwiewa. Wiatr mi pod płaszcz podwiewał. Troc. Zimno w pokoju, bo od podłogi podwiewa *(= ciągnie).* **2.** *wiejąc podnieść, podrzucić, podgiąć, podedrzeć:* Włosy białe na czoło opadłe, lekko zefirem podwiewane, odkrywały kiedyś niekiedyś twarz jej. Stasz. < Pod + Wiać >

**Podwianie, a,** blm., czynność cz. **Podwiać.**

**[Podwiąz, a,** lm. **y]** *powrozek do przywiązywania grądzieli u sochy.* <Pod + Wiąz>

**Podwiązać, że, zał,** nied. **Podwiązywać, †Podwięzywać, †Podwięzować l.** *zawiązać, obwiązać od spodu, przywiązać od dołu:* Podwiąż sobie te podwiązki. Troc. Chodzi z podwiązaną gębą. Opasz ś. i podwiąż buty twoje. Bud. Podwiąż brodawkę od spodu jak najtęższej włosem końskim lub nicią jedwabną, tedy ci odpadnie. Perz. Podwięzuję macicę, winnicę, płonki wszelakie, *subligo, statumino.* Kn. *(= podpieram tyczkami i przywiązuję do nich).* Macica winna nawiązana, przywiązana, podwiązana, wsparta. Kn. Już macice winne podwiązano. Troc. **2.** bud. *dać pod czym wiązanie, rusztowanie, podrusztować, podpiętrzyć, podstemplować.* **3.** chir.: P. naczynie krwawe = *zawiązać otwór w nim.* P. ranę = *opatrzyć ją.* P. ryczałtowo = *zawiązać naczynie wraz z częściami miękkiemi przylegającemi do niego.* <Pod + Wiązać>

**Podwiązanie, a l.** blm., czynność cz. **Podwiązać. 2.** lm. **a** *to, czym podwiązano, czym ś. podwiązuje:* Wstał nareszcie, mogąc ś. przechadzać z ręką na podwiązaniu. Krasz. *(= na podpasce, na temblaku).* Komory zwierzchnie cieśniejsze były, bo P. swe miały na spodnich. B. B. *(= rusztowanie, wiązanie).*

**[Podwiązarek, rka,** lm. **rki]** p. **Podwyzarek.** <Od Podwiązać>

**Podwiązeczka, i,** lm. **i** p. **Podwiązka:** *Fasciola,* mała P. Mącz. < Od Podwiązka>

**[Podwiązek, zku,** lm. **zki]** p. **Podwiązka.** <Od Podwiązać>

**Podwiązka, i,** lm. **i l.** × P. *opaska, przepaska, przewiązka:* P. do włosów na głowie. L. Przestronna odzież najprzyzwoiciej młodemu wiekowi służy, więc ani podwiązkami, ani żadnemi jakiemi sznurowadłami ściskać ś. nie potrzeba. L. **2. a. [Podwiązek], †Podwięzka** *opaska podtrzymująca pończochy:* Opadły ją podwiązki. Order Podwiązki. **3.** chir. *nić do podwiązywania naczyń krwawiących,* l i g a t u r a. **4.** cieś.: P. u cieśli, belka długa, która utrzymuje i wiąże krokwy od całego dachu. Mag. **5. a. †Alcembra, †Alcemra, †Alcymbra, †Alcymra** gór. *wiązanie ostatnie i najniższe w szybie, cembrzyna, na której spoczywa pokładka drzewna pokrywająca czerpak w podszybiu.* Zdr. **Podwiązeczka.** < Pod + * Wiązka, WIĘZ/WIĄZ >

**Podwiązkowy** przym. od **Podwiązka:** Order P. w Anglji. Wyrw.

**Podwiązywać, uje, ywał** p. **Podwiązać.**

**Podwiązywanie, a,** lm. **a** czynność cz. **Podwiązywać:** Fizjologja z całym systemem swoich cięć, podwiązywań, elektryzowań, zatruć i t. d. nie jest organem właściwym do badania duszy. Prus.

**Podwichnąć, nie, nął** chir. *wywichnąć ze stawu niezupełnie,* n a d w i c h n ą ć.

**Podwichnienie, a,** blm. p. **Podwichnięcie.**

**Podwichnięcie, a,** blm., **Podwichnienie** chir. czynność cz. **Podwichnąć** (subluxatio).

**Podwicie, a,** blm., czynność cz. **Podwić.**

**Podwicie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podwić ś.**

**Podwiczka, i,** lm. **i l.** p. **Podwika:** Podwiczką dziecięciu główkę związać. Troc. Z korporałów niewiasty ich podwiczki sobie czyniły. Skar. Podwiczki pilnuje. Troc *(= kobietom oddany).* Rad podwiczki pilnuje. Opal. **2. [P.]** *dwie wstążki, czerwona i żółta lub niebieska, które swachny przypinają młodzieńcom do boku prawego u dołu przy pasie.* <Od Podwika>

**†Podwiczny** przym. od **Podwika.** Przen.: *kobie-*

*cy:* Podwieczna miłość. Troc. A jeśliby podwieczna miłość cię ruszyła, starajże ś., byś w stanie cnotliwym żył. Rej. <Od Podwika>

**Podwić, ije, ił i P. ś.** p. **Podwinąć.** <Pod + Wić>

**[Podwieczerne, ego,** blm.] *pieniądze dawane na podwieczorek.* <Od Podwieczorny>

**[Podwieczerz, Odwieczerz, Odwiecyrz, Odwieczór], †Odwieczerz** tylko w wyrażeniu: Na P. = *pod wieczór, nad wieczorem, przed wieczorem:* Przyszedem na P. Sienk. <Pod + * Wieczerz, od Wieczór>

**[Podwieczerza, y,** lm. **e]** p. **Podwieczorek:** Gdy nadchodzi podwieczerzy pora, to i zabawy chwila niedaleka. Pol. <Pod + Wieczerza>

**[Podwieczerze, a,** lm. **a]** p. **Podwieczorek.** <Pod + * Wieczerze, od Wieczór>

**Podwieczorek, rka,** lm. **rki I.** a. **[Podwieczerza, Podwieczerze, Podwieczór]** *posiłek przedwieczorny, przekąska między obiadem i wieczerzą:* Dać, dostać, zjeść co na P. **2.** *zebranie towarzyskie, przyjęcie nad wieczorem urządzane:* Towarzystwo wioślarskie wydaje podwieczorki dla swoich członków. <Pod + Wieczorek>

**Podwieczorkować, uje, ował** *jeść, odbywać podwieczorek.* Kn. <Od Podwieczorek>

**Podwieczorkowanie, a,** blm., czynność cz. **Podwieczorkować.**

**Podwieczorkowy** przym. od **Podwieczorek:** P. czas. Troc. Posiłek P. Pora podwieczorkowa. Po kawie podwieczorkowej pożegnałyśmy księżnę. Rol. <Od Podwieczorek>

× **Podwieczorny** *przedwieczorny, blizki wieczora:* P. czas. Troc. <Pod + Wieczorny>

**[Podwieczór, ora,** lm. **ory] I.** *czas podwieczorny, schyłek dnia, kiedy ś. ma ku wieczorowi, szara godzina, zmierzch, zmrok:* Wdzięczny P. w wiosennej chwili w zielonej lipie ptaszeczek kwili. **2.** p. **Podwieczorek.** <Pod + Wieczór>

**Podwiedzenie, a,** blm., czynność cz. **Podwieść:** †Baczyć żałosne skarżenie, djabłowo P. Sekl. *(= podejście, podstęp).*

**[Podwiel, Podwiela, Podwil]** przys. *póki, dopóki, dokąd, jak długo.*

**[Podwiela]** przys p. **Podwiel.**

**Podwierać, a, ał** p. **Podewrzeć.**

**Podwieranie, a,** blm., czynność cz. **Podwierać.**

× **Podwierzgiwać, uje, iwał** p. **Podwierzgnąć.**

× **Podwierzgiwanie, a,** blm., czynność cz. **Podwierzgiwać.**

× **Podwierzgnąć, nie, nął,** częstot. × **Podwierzgiwać** (o bydle, a szczególniej koniu) *wierzgnąć, kopnąć nieco tylnemi nogami:* Koń ten zwykł zadem podwierzgiwać. Dor. *(= podrzucać).* <Pod + * Wierzgnąć>

× **Podwierzgnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podwierzgnąć.**

**Podwiesić, i, ił,** nied. **Podwieszać** *zawiesić pod czym, od spodu powiesić, przywiesić u dołu.* L. <Pod + * Wiesić, WIS WIAS WIEŚ>

**Podwieszać, a, ał** p. **Podwiesić.** <Pod + Wieszać>

**Podwieszanie, a,** blm., czynność cz. **Podwieszać.**

**Podwieszenie, a,** blm., czynność cz. **Podwiesić.**

**Podwieść, edzie, ódł,** nied. **Podwodzić I.** kogo, co, pod co = *wiodąc zbliżyć; podprowadzić, sprowadzić:* Podwiódł wojsko pod mur. Troc. Pod miecz żołnierza P. Troc. Zdają ś. na zuchwałość podwodzić szatańskie wzroki. Słow. *(= zwracać).* **2.** *obwieść od spodu, podznaczyć:* Jej sprawą ściany były zawsze jak śnieg białe i u spodu podwiedzione szlakiem. Jeż. **3.** †P. kogo do góry, w górę = *podnieść, podźwignąć, podtrzymać, podeprzeć:* Jeśli jeden padnie, tedy drugi podwiedzie towarzysza swego. Bud. *(= wzwieść, wzwodzić.* Bud.). Nie może chodzić, aż go kto podwodzi. Kołak. Podwodzić kogo leżącego. L. **4.** †P. = a) kogo do czego, na co, ku czemu = *popchnąć, pobudzić, zagrzać, zachęcić, podżec, podkusić, podniecić, doprowadzić, skłonić, zniewolić:* Serce mię na coś wielkiego podwodzi, że to Bóg czyni, tak sobie rachuję. P. Koch. *(= korci).* Miłość go podwodziła ku wycierpieniu wszystkich niewczasów. Górn. Mię sama miłość na wszystko podwodzi. Otw. Mnie mój umysł i serce tajemnie podwodzi. Dm. Cóż mię znowu na gniew przyduszony podwodzisz? Bardz. Kto cię, Kaimie, podwiódł na to mężobójstwo? Birk. Podwiedziony do tej zbrodni od drugich rozpustników. Pilch. Djabeł mię podwiódł, a jam uczynił. Białob. Co ś. nie godzi, na to czart bardziej podwodzi. Kn. Ani to Brutus czyni z Kasjuszem, ale ci, co ich do złego podwiedli. Chr. Gdy w ciele naszym zło bojuje, duszę barzo obciężuje, w grzechy ją też podwodzi. Sekl. I niewiasty do wierszów pisania podwodzą. Pot. b) kogo na kogo = *podburzyć, podjurzyć, podszczuć, podbechtać, podbuntować, podmówić, napompować, poduszczyć, rozjątrzyć:* Neptun Feba na Achilla podwodzi. Żebr. Podwiódł nań instygatora, że mu na gardło instygował. Warg. Chłopy podwiódł, aby siedli na karki panom swoim. Birk. Przyjechał poseł bawarski, podwodząc Kazimierza na margrabię, powiadając, że on z Krzyżakami dzierży. Biel. M. Królowa króla na kanclerza podwodziła, aby mu wziął pieczęć. Papr. c) kogo = *nastroić, nasadzić, podmówić, podkupić, podstawić:* Tedy podwiedli męże, którzyby powiadali, iż go słyszeli mówić słowa bluźnierskie. Leop. d) [P.] *donieść, poskarżyć.* **5.** haf. *dać podkład ze ściegów, ażeby kart atłaskiem był wypukły,* podłożyć. <Pod + 2. Wieść>

**[Podwietrzać, a, ał]** p. **Podwietrzyć.**

**[Podwietrzanie, a,** blm.] czynność cz. **Podwietrzać.**

**[Podwietrzenie, a,** blm.] czynność cz. **Podwietrzyć.**

**[Podwietrzyć, y,ył,** nied. **Podwietrzać]** *przewiane zboże zlekka jeszcze przewiać, podrzucając je pod wiatr.* Sł. wil. <Pod + Wietrzyć>

**Podwiew, u,** lm. **y** *podwiewanie, poddmuch, powiew ku górze.* L. Przen. *podnieta, podszept, wpływ, pobudka:* Pospólstwo z podwiewu jego przemowy wzbudzi ś. ku gniewu. Chr. <Pod + Wiew>

**Podwiewać, a, ał** p. **Podwiać.**

**Podwiewanie, a,** blm., czynność cz. **Podwiewać.**

**Podwiezienie, a,** blm., czynność cz. **Podwieźć.**

**Podwieźć, ezie, ózł,** nied. **Podwozić,** × **Podważać I.** ku komu, ku czemu, dokąd, pod co = *przywieźć, zawieźć dokąd, podjechać z kim, z czym dokąd:* Podwiózł go pod samą bramę. **2.** komu co, czego = *przywiózszy dostarczyć; dowieźć, podesłać końmi:* Podwożono mu często produkta. **3.** *powieźć kogo część drogi, aby miał bliżej do celu; jadąc zabrać kogo po drodze i zawieźć do pewnego punktu:* Jadąc w tamtą stronę, podwiózł go kawałek. <Pod + Wieźć>

**Podwiędły** *który podwiądł.* <Od Podwiędnąć>

**Podwiędnąć, ędnie, ądł,** × **Podwiędnieć** *zwiędnąć od spodu; nieco uwiędnąć, nadwiędnąć.* <Pod + Więdnąć>

× **Podwiędnieć, eje, ał** p. **Podwiędnąć.** <Pod + Więdnieć>

**Podwiędnienie, a,** blm. p. **Podwiędnięcie.**

**Podwiędnięcie, a,** blm., **Podwiędnienie** czynność cz. **Podwiędnąć.**

**Podwięzienny 1.** *pod więzieniem będący:* Loch P. **2.** *pod więzieniem, w bliskości więzienia znajdujący ś.:* Plac P. <Pod + Więzienny>

† **Podwięzka, i,** lm. **i** p. **Podwiązka.**

† **Podwięzować, uje, ował** p. **Podwiązać.**

† **Podwięzowanie, a,** blm., czynność cz. **Podwięzować,** *podwiązywanie:* P. winnic. Bobr.

† **Podwięzywać, uje, ywał** p. **Podwiązać.**

† **Podwięzywanie, a,** blm., czynność cz. **Podwięzywać,** *podwiązywanie.*

**[Podwiga, i,** lm. **i]** p. **Podwijka.** <Z Podwika>

**Podwijacz, a,** lm. **e** *drut w samoprząśnicy, kierujący naprężeniem przędzy podczas nawijania.* <Od Podwijać>

**Podwijać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podwinąć.**

**[Podwijałka, i,** lm. **i]** *szmata, którą górale obwijali nogi od spodu zamiast obuwia.* <Od Podwijać>

**Podwijanie, a,** blm., czynność cz. **Podwijać.**

**Podwijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podwijać ś.**

**Podwijka, i,** lm. **i 1.** †P., **[Podwiga]** *spódnica kobieca fałdowana, kiecka:* Gdy podwijkę na ś. cienką weźmie. Szymon. **2.** p. **Podwika. 3.** bud.: Podwijki są kręcenia zawijane na gzemsach porządku korynckiego. Podcz. <Od Podwić>

**Podwika, i,** lm. **i 1.** [P., **Podwijka, Podwójka]** *duża chustka perkalowa biała, używana przy obchodzie weselnym:* Po obiedzie starszy drużba weźmie podwikę i zawinie w nią oboje młodych, a swachna zdejmie ją z niego, i tą podwiką samej tylko młodej obwinie szyję i głowę, w czym ona chodzi aż do oczepin. **2.** × P. *namitka, kwef, woal, welon, zasłona kobieca:* P. kobiet prostych. Troc. Po sukni znam żałobę, znam i po podwice. Kochan. Wzięto ją zaraz, ręce jej związano, płaszcz z niej i z głowy podwikę zerwano. P. Koch. Zjąwszy z swej głowy podwikę albo rąbek ubogi, dziecię rozkoszne weń powiła. Op. Biedne obywatelki nieraz szły w pęta kilkodniowej niewoli, bo już o grzbietach okrytych sińcami, o zdartych podwikach (czepcach) z głów mężatek nie było tu mowy. Rol. **3.** przen. *kobieta, spódnica:* Warować ś., by nie takiemu zlecał syna, któremuby P. pachnęła. Glicz. Powiadają o Kazimierzu, że go nie mierziała P. Biel. M. Wolał bieżeć w moskiewską krainę, niżeli przy podwice siedzieć na biesiadzie. Zim. Straż dzierżał nie na upatrzenie nieprzyjaciela, ale na upatrzenie podwiki, dla której bywało to, iż siła on nocy nie sypiał. Górn. Na dobrą myśl masz fortelów wiele: wino, lutnię, podwikę, to mi to wesele. Kochan. Antonjusz, zrzuciwszy zbroję, pilnował podwiki. Chr. Przy kuflu i podwice pędzi żywot lichy. Nar. Zdr. **Podwiczka.** <Pod + * Wika, zam. * Wijka, WI/WOJ>

**Podwikarjusz, a,** lm. **e** *pomocnik, zastępca wikarjusza:* P. Rzymu. <Pod + Wikarjusz>

**Podwikarz, a,** lm. **e** *kobieciarz, bałamut, zalotnik, niewieściuch:* Nie damy ś. gładyszom, tym łuszczybochenkom, tym podwikarzom w kaszy zjeść. Sienk. <Od Podwika>

**[Podwil]** przys. p. **Podwiel:** Nie pojade, P. tu moi rodzice nie przyjadom. Ten głupi, jak sie zrobił ptakiem, wyleciał wysoko okropnie i wcionz sed do nieba, P. go ino tylko *(= dopóki go tylko widać było).*

**[Podwilczasta** owca] *owca mająca białe lub czarne podgardle.* <Pod + Wilczasta, od Wilczasty>

**Podwilżać, a, ał** p. **Podwilżyć.**

**Podwilżanie, a,** blm., czynność cz. **Podwilżać.**

**Podwilżenie, a,** blm., czynność cz. **Podwilżyć.**

**Podwilżyć, y,ył,** nied. **Podwilżać** *zwilżyć od spodu, podmyć:* Podwilżana przypływem wód. Sur. <Pod + Wilżyć>

**Podwinąć, nie, nął, Podwić,** nied. **Podwijać 1.** *zawinąć, odwinąć od spodu ku górze; zadrzeć, podgiąć, podkasać, podnieść:* Podwiń twoje pończochy. Troc. Podwijać włosy. Troc. Do góry podwijane rzęsy. Ext. Podwiniony jest podołek twój. B. B. Podwinąłem podołek twój, iż była odkryta sromota twoja. B. B. Podwinął poły i poszedł. **2.** *owinąć od spodu:* Naczynie zatkane drewnianym, szmatką podwiniętym korkiem. Jeż. **3.** *zwinąć, schować pod spód, podgiąć, podkulić:* Pies ogon podwinął. Turek siedzi, podwinąwszy nogi pod siebie. Koń nogi podwija, gdy go przytrzymujesz. Troc. **P. ś. 1.** *zawinąć ś., zagiąć ś., zadrzeć ś do góry:* Suknia na wietrze podwinęła ś. jej. **2.** *zawinąć ś., zwinąć ś., podgiąć ś. pod spód:* A gdyby ś. wam trochę noga podwinęła, jużby zatym i wszystka moc rzymska zginęła. Stryjk. *(= powinęła ś., skręciła ś.).* Wyplecenie przydawa ś., gdy ś. koniowi noga podwinie z niezwyczajnego obracania. Trzyc. <Pod + Winąć>

**[Podwinąć się, nie ś., nął ś.]** *nasunąć ś., posunąć ś.* <Ros. podvinutь sia>

**Podwindować, uje, ował** *w górę nieco podciągnąć za pomocą windy, sznura, bloku lub jakiej machiny:* Podłożywszy pod ziemię drąg tak, aby jej odległość od podstawku mniejsza była względem długości drąga, niż siła Archimedesa względem ciężaru ziemi, mógł Archimedes ziemię P. Boh. <Pod + Windować>

**Podwindowanie, a,** blm., czynność cz. **Podwindować.**

**Podwinienie, a,** blm., p. **Podwinięcie.**

**Podwinięcie, a,** blm., **Podwinienie** czynność cz. **Podwinąć,**

**Podwinięcie się, a ś.,** blm., **Podwinienie ś. 1.** czynność cz. **Podwinąć ś. 2.** lek.: P. ś. powiek do wewnątrz (entropium). P. ś. rzęs (trichiasis).

**[Podwinięcie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **[Podwinąć ś].**

**Podwionąć, nie, nął** p. **Podwiać:** Wiatr podwionął brzeg jej szaty. Leon. <Pod + Wionąć>

**Podwionienie, a,** blm. p. **Podwionięcie.**

**Podwionięcie, a,** blm., **Podwionienie** czynność cz. **Podwionąć.**

**Podwiośnie, a,** lm. **a** *pora idąca ku wiośnie, czas poprzedzający wiosnę, koniec zimy:* Czas był jeszcze na późne P. Kon. Dopiero na samo P., grzejąc ś. na młodym słońcu przed domem, zobaczyłem, jak szedł od miasteczka. Kon. <Pod + * Wiośnie, od Wiosna>

× **Podwitek, tka,** lm. **tki** *rodzaj czepka do użycia codziennego, przy gospodarstwie:* Pamiętam ją w białym na codzień podwitku, a w święto w kornecie. Gocz. Por. **Podwika.** <Pod + * Witek, WI WOJ>

[**Podwizarek, u.** lm. **i. Powyzark**] *szczapa przy dnie na wozy, pługi i inne narzędzia gospodarskie.*

**Podwlec, ecze, okł,** nied. **Podwlekać, Podwłóczyć** pod co = *podsunąć, podciągnąć, włożyć, zawlec, przywlec, przyciągnąć, przysunąć, włokąc do kogo a. czego, ku komu a. czemu.* <Pod + Wlec>

**Podwleczenie, a,** blm., czynność cz. **Podwlec.**

[**Podwleczka, i,** lm. **i**] *spódnica.* <Od Podwlec>

**Podwlekać, a, ał** p. **Podwlec.**

**Podwlekanie, a,** blm., czynność cz. **Podwlekać.**

**Podwładność, i,** blm. rz. od **Podwładny.**

**Podwładny** *zostający pod czyją władzą, zależny, podległy, poddany, podkomendny, dany do rozporządzenia:* P. lud, kraj. Urzędnik P. Gniew P. rozwadze. **P., ego,** lm. **i** rz. *człowiek podwładny, poddany:* Był on ojcem dla podwładnych. Podwładni, szlachetni wasale. Miek. <Pod + Władny>

**Podwłodarz, a,** lm. **e** *pomocnik, zastępca włodarza.* Bobr. <Pod + Włodarz>

**Podwłoka, i,** lm. **i** *wewnętrzna a. spodnia powłoka.* <Pod + * Włoka, WLEK/WŁOK>

**Podwłosie, a,** blm., **Grundhar** garb. *meszek pod włosami na skórze.* <Pod + * Włosie, od Włos>

**Podwłośnik, a,** lm. **i l.** u golarza, *zasłona płócienna, zakładana temu, któremu mają strzyc włosy.* **2.** *kaftan damski na czas czesania, pudrowania, pudermantel:* Kładziemy podwłośniki, i fryzjer nadworny nas fryzuje. Hof. Na wsi niejedna z kobiet letnią porą w spódniczce i podwłośniku dzień cały przechodziła. Goł. <Pod + Włośnik>

**Podwłóczenie, a,** blm., czynność cz. **Podwłóczyć.**

**Podwłóczyć, y, ył** l. p. **Podwlec.** **2.** *nieco pobronować, zabronować; podbronować* <Pod + Włóczyć>

**Podwnętrzny** *podmiotowy:* Każdy naród ma swoją własną filozofję podwnętrzną (podmiotową). Chm. <Pod + Wnętrzny>

**Podwoda, y,** lm. **y l.** *wóz, furmanka, fornalka włościańska z zaprzęgiem, a. konie sprzężajne dane z powinności rządowi a. dworowi do podwiezienia kogo a. czego:* Podwodą nazywano dawniej, tak jak i dziś, wóz chłopski z końmi, czasem też i same tylko konie bez wozu. Nar. Podwodą a. na podwodzie jechać. Kn. P. pod wojsko, pod rzeczy. P. konna, wozowa, piechotna. Troc. Podwodę nająć. Rzew. **2.** daw. *powinność miast i włości dawania takich podwód.* Zdr. **Podwódka.** <Pod + * Woda, WIED WIOD WOD>

†**Podwoda, y,** lm. **y** *mielizna, szkopuł, rafa w morzu:* Tu opoka, a tam zaraz P. Troc. <Pod + Woda>

**Podwodne, ego,** blm. *podatek płacony zamiast dawania podwód, na najęcie podwód:* Niektóre podatki, jak P., stacyjne, koronacyjne i inne. Paw. <Od 2. Podwodny>

**Podwodniczy, ego,** lm. **owie** daw. *urząd wojskowy zwierzchnika nad podwodami i wozami wojskowemi:* P., praefectus curruum, zdawna ukazuje ś. do czasów Władysława IV. Bobrow. <Od Podwodnik>

**Podwodnik, a,** lm. **cy** *goniec, posłaniec dążący na podwodzie; ten, co jedzie na podwodzie:* W tym wnijdzie P.: burmistrzu! daj konie na podwodę! Klon. Posyła posły, mówiąc: idźcie, podwodnicy, prędzej. B. B. Listy te rozsyłano przez posły i podwodniki. Leop. P., co na podwodzie bieży. Troc. Teraz podwód za rotą tysiącami prowadzą, to szkapom, podwodnikom cudze jeść, pić dadzą. Zd. Szl. W szynkowni zastaliśmy kilku podwodników, raczących ś. wódeczką. Byk. <Od 2. Podwodny>

**I. Podwodny** *znajdujący ś. pod wodą:* Są wiatry podziemne i podwodne. Boh. Zwierzęta podwodne. Troc. Serce nieruchome i obojętne bardziej, niż P. kamień, przez który spienione skaczą fale. Żer. Farba podwodna. Troc=*farba wodna, nie olejna.* Roboty podwodne. Statek P., łódź podwodna *(= pływające pod powierzchnią wody).* Telegraf P. <Pod + Wodny>

**2. Podwodny, [Podwodowy]** przym. od **Podwoda:** Na branie podwód listu trzeba, który podwodnym zowią. Vol. Kto na podwodzie jedzie, podwodnej odmiany mijać nie ma. Vol. Zamiast podwód, czworo pieniądze podwodne na ustawienie poczty dać każemy. Vol. P. koń, który tłumoki nosi. Mącz. P. urzędnik, podwodę dający z urzędu. Kn. Wieś podwodna = *obowiązana dostarczać podwody.* Wsi podwodnych było bardzo mało. Paw. Koni cesarskich bywa tysiąc podwodnych, ty bywają rozdany pod komorniki a. pod dworzany cesarskie. Jancz. <Od Podwoda>

**[Podwodowy]** p. **2. Podwodny.** <Od Podwoda>

**Podwodzenie, a,** blm., czynność cz. **Podwodzić.**

**Podwodziciel, a,** lm. **e,** †**Podwódca,** †**Podwódzca** *ten, co podwodzi; podżegacz:* P. do złego. Otw. <Od Podwodzić>

**Podwodzicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podwodziciel.**

**Podwodzić, i, ił** p. **Podwieść.**

**Podwoić, i, ił,** †**Wzdwoić,** nied. **Podwajać** *dwa razy powiększyć, zdwoić, zdublować:* P. majątek, dochód, dawkę. P. warty. Róg jak wicher wirowatym dechem niesie w puszczę muzykę i podwaja echem. Mick. Materjalne warunki przyspieszają rozwój ducha, podwajają pęd, z jakim ludzkość leci naprzód. Krasz. Przen.: *pomnożyć, przysporzyć, wzmóc, spotęgować:* P. kroku. P. ciekawość, staranność, pilność. Czym, Wenero, podwajasz boleść mą bez miary? Hul. Z podwojonym pośpiechem. Jord. <Po + Dwoić>

**Podwoje, I,** blm. p. **Podwój.**

**Podwojenie, a,** blm., czynność cz. **Podwoić.**

**Podwojeń, a,** lm. **e** min. = **Piroksen.** <Od Podwoić>

**Podwojewodzi, ego,** lm. **owie, Podwojwodzi,** †**Podwojewodzy** *pomocnik, zastępca wojewody, szczeg. w sądzeniu spraw i sprawdzaniu miar i wag:* Pomierz P. na targoch ty łokcie. Rej. <Pod + * Wojewodzi, od Wojewoda>

**Podwojewodzy, ego,** lm. †**dzi** a. **dzowie** p. **Podwojewodzi:** Podwojewodzego jest urząd ustawę kupcom czynić. Troc. W Litwie, gdzie wojewoda jest razem starostą, tam jego namiestnik zowie ś. podwojewodzym sądowym; w województwach zaś, osobnych starostów mających, są podstarostowie. Skrzet. Podwojewodzi doglądają miary, korca, łokcia. Petr. Wojewodowie abo ich podwojewodzowie mają *pretia rerum* czynić. Gostk. <Pod + * Wojewodzy, od Wojewoda>

**Podwojewódzki** przym. od **Podwojewoda:** W Pilźnie obierały sobie locum standi najczęściej i sądy podwojewódzkie. Kaczk.

**Podwojewództwo, a,** lm. **a** *godność, urząd podwojewodziego.* T. K. <Od Podwojewoda>

**Podwojski, ego,** lm. **scy** *wozny miejski a. woj-*

*towski, posłaniec sądowy*, butel: P. pospolity, od sędziego i ławników obran, będzie powinien królowi przysięgę uczynić. Sz. Świadectwo podwojskiego jest tak ważne, jako dwu mężów. Sz. P., pospólny poseł. Ort. Gdy P. sędziemu winę przepadnie w tym, iżby mu do sądu zamieszkał, tedy ma być karan małdrem królewskim, który jest trzydzieści i dwie pladze. Sz. Każdy P. powinien mieć przynajmniej półłanek własności. Sz. Podwojskiego pospolicie w niektórych miastach butlem zowią, dlatego iż jest posłem sądowym i sędziego. Sz. Na wszystkie strony podwojskich wyprawią, którzy tak wielkie roznoszą nowiny. Pot. Gębę swą rozdziewi jak P. B. B. Podwojskiego u Rzymian zwano *fecjałem*. Pot. Butellus alias P. Tuch. <Pod + Wojski>

**Podwojwodzi, ego,** lm. **owie** p. **Podwojewodzi:** Deputatem był dwa razy i wileńskim podwojwodzim. Syrok. <Z Podwojewodzi>

†**Podwołowe, ego,** blm., †**Podwałowe** *opłata od wołów.*

†**Podwonik, a,** lm. **i** *orzeszek woniejący, jabłuszko, bańka, naczyńko, puszka, flakonik na balsamy i packnidła*, balsamka, balsamiczka. <Pod + *Wonik, od Woń>

†**Podworne, ego,** blm. *opłata, czynsz od dworów.* Por. **Podworowe.**

**Podwornik, a,** lm. **cy** *właściciel, dzierżawca utrzymujący mały dworek:* Od gospodarzów abo podworników, którzy w domach szlacheckich w miastach mieszkają. St. lit. <Od Podwórny>

[**Podworotnik, a,** lm. **i**] *pies podwórzowy, łańcuchowy.* Krasz. <Pod + *Worotnik, od Ros. vorotnyj>

**Podworować, uje, ował** *spędzić pewien czas na dworowaniu, podowcipkować, pożartować, pokpić.* <Po + Dworować>

**Podworowanie, a,** blm., czynność cz. **Podworować.**

†**Podworowe, ego,** blm. *czynsz, który za Piastów płacono od placów, zajmowanych pod domy; podatek od domów po miastach i miasteczkach:* Płacono za Piastów P., to jest opłatę od placów, na których sobie mieszkania mieszczanie budowali. Nar. Musiała ludność składać oznaczone daniny w bydle, miodzie, zbożu, pieniądzach (poradlne, P.). Bob. <Po + Dworowe, od Dworowy>

**Podworowy** p. **Podwórzowy.** <Po + Dworowy>

[**Podworyszek, szka,** lm. **szki**] p. **Podwórz.** <Po + *Dworyszek, od Dwór>

[**Podworzec, rca,** lm. **rce**] p. **Podwórze:** Piękny P. w kwadrat. Troc. Koń niecierpliwy bije w bruk podworca. Gosz. <Po + Dworzec>

**Podworzyskowy?:** Z kolei rozwinął ś. zwyczaj P. Istotę systemu podworzyskowego znajdujemy wyczerpująco w monografji „Starostwo rateńskie."

†**Podworzyszczowy, ego,** lm. **i?:** Zwracamy uwagę na wzmianki o kmieciach dwornikach a. podworzyszczowych. Balc.

**Podwoskować, uje, ował** *wywoskować do pewnego stopnia; nawoskować cokolwiek.* <Pod + Woskować>

**Podwoskowanie, a,** blm., czynność cz. **Podwoskować.**

†**Podwozek, zka,** lm. **zkowie** *pomocnik a. zastępca woźnego:* Woznego a. jego podwozka. Wawrz. z Prażm.

**Podwozić, i, ił** p. **Podwieźć.** <Pod + Wozić>

[**Podwozki, ów,** blp.] *żelazne obicie osi.* <Pod + *Wozki, WIOZ/WOZ>

†**Podwozowe, ego,** blm. *pewna opłata:* Quod naraz vocatur seu P.

**Podwoźnik, a,** lm. **cy** *ten, co podwozi, dowozi, przywożąc, dostarcza, co ś. do tego najmie.* <Pod + Woźnik>

**Podwoźny** gór.: Kopacz P. = *kopacz wybierający sól w Wieliczce ławami obok kłapciów.* Bałwan (soli) P. *(wagi 6 centnarów).* <Pod + Woźny>

**Podwożenie, a,** blm., czynność cz. **Podwozić.**

†**Podwód, odu,** blm. *pewna powinność ziemska:* P., przewód, narzasz, powóz, odwóz. Wiszn. Por. **Podwozowe.** <Pod + WIOD/WOD>

†**Podwódca, y,** lm. **y** p. **Podwodziciel:** P. i dawca śmiałości do złego. Otw. <Od Podwodzić>

**Podwódka, i,** lm. **i** l. p. **Podwoda:** Nazajutrz P. brata odwiozła mnie do Lwowa. Krasz. **2.** chir. p. **Podsuwka. 3.** karc., w grze zwanej kasztelanem, *jakabądź karta pojedyńcza:* Przydając do nich (do kart) jakąkolwiekbądź inną, to jest podwódkę. Goł. Do jednej zadanej nie używa ś. podwódki. Goł. <Pod + *Wódka, WIOD/WOD>

†**Podwódzca, y,** lm. **y** p. **Podwodziciel:** My, którzy z przykładu i zapalenia niektórych podwodzców naszych przyszliśmy byli o ten grzech przestępstwa. Okol. <Pod + *Wódzca, WIOD/WOD>

**Podwój, oju** a. **oja,** lm. **oje** l. × P., [P.] *jeden z dwuch boków pionowych ramy u drzwi*, węgar: Podwoje, boki drzwi, wiążące prog i nadprożek. Włod. Heli kapłan siedział na stołku u podwoja kościoła Pańskiego. Wuj. Podwoje ryte z kosztownych topazów. Tw. Forto! byś ś. podwojów tych sto lat trzymała, nie będziesz już tak wielu ubogich widziała. Groch. *Allidere caput posti*, uderzyć ś. w głowę o drzwi, strącić z podwoja wosk, w przypowieści. Mącz. Skobli strzec u podwoju, aby nie psowano. Ek. [Stanę sobie u podwoja. Przyjechał do podwoja. W sieni u podwoja tam jest służba twoja]. Furto, powiada, mnie to na złość trzymasz ś. tak mocno podwoja. Kochan. Com się razów obrócił u twego podwoja. Kochan. **2.** w lm. *drzwi okazałe, złożone z dwuch skrzydeł, otwierające ś. w obie strony:* Dał on w podwoje raz niewytrzymany. P. Koch. Którzy zbudowali próg swój podle progu mego, a podwoje swoje podle podwojów moich. Wuj. Na oścież podwoje otworzywszy. Min. Widać zamków otwarte podwoje. Mick. Gmach, gdzie wielkich sto podwoi. Mick. Podwoje dolne zamknąć. Mick. Żelazne podwoje. Zal. Przen.: O gdybym klucz mógł znaleźć do serca podwoi! Garczyń. **3.** †P. *towarzystwo z drugiej osoby:* W domu miej księdza, w drodze nie jedz bez podwoju. Pot. <Po + Dwój>

[**Podwój, oja,** lm. **e** *łącznik sochy z jarzmem:* W prawy bok wojów (u sochy) przy łubce wbity jest mały haczyk żelazny, zwany P. P. z powrózka (u sochy). <Pod + Wój>

**Podwójci, ego,** lm. **owie** l. [P.] *pomocnik, zastępca wójta gminy:* Wszelkie gminne robocizny załatwiają wszyscy obywatele gminy prócz wójta, podwójciego i przysiężnego. Każdego przeprze, każdego przegada, jakby podwójcim był a. ławnikiem. Kon. **2.** *pomocnik, zastępca wójta*

*cujskiego:* P. miasta Krakowa. Bartłomiej, P. krakowski, pisarz cła komory krakowskiej. Nies. P. w Krakowie, u których o dziesięć grzywien pozywają ś. Petr. <Pod + *Wójci, od Wójt>

**I.** [**Podwójka, i,** lm. **i**] *płótno tkane we dwie nitki: wzdłuż i wpoprzek, a używane na obramia męskie.* <Po + Dwójka>

**2.** [**Podwójka, i,** lm. **i**] p. **Podwika.** <Pod + *Wójka, od WÓJ WOJ>

**Podwójnie** przys. od **Podwójny:** Zawiniłeś P. Złożyć papier P. *(= we dwoje).*

**Podwójnik, a,** lm. **i, Przedwał** woj. *rodzaj drugiego obwodu, który robią u spodu odziania wałowego, a który ma wysokość równą z samym poziomem gruntu.* Od Podwójny

**Podwójnolistny** *mający liście podwójne:* Podwójnolistna wiotka akacja. Sł. wil. <Podwójny + Listny>

**Podwójnorogi** *mający rogi podwójne:* Jednorożce jedno- i podwójnorogie. Sł. wil. <Podwójny + *Rogi, od Róg>

**Podwójność, i,** blm. rz. od **Podwójny.** L.

**Podwójny, × Dwójny** *złożony z dwuch jednorodnych części, z dwuch pojedyńczych złożony, z dwukrotnego powtórzenia tego samego powstały, we dwoje wzięty; dwa razy tyle wynoszący, znaczący, dubeltowy:* Papier P. Szpilka podwójna do włosów. Podwójna szerokość, zapłata, miara, porcja. Podwójne okno. Podwójne drzwi *(= podwoje).* P. płot. Troc. P. wóz. Troc. P. grosz. Troc. P. płód. L. *(= dwojaczki).* Podwójne konie. Troc *(= dwójka, para koni).* Żołnierz P. Troc *(= podwójny żołd biorący).* P., dubeltowy, pełny kwiat. L. Kłos P. = *z dwuch pojedyńczych zrośniętych z sobą złożony.* Kirys P. p. **Kirys.** Kolej podwójna = *kolej o dwuch torach.* Jeżeli w potrzebę przyjaciela wchodzisz i prośbę jego uprzedzasz, dar twój podwójnej ceny nabiera. Kras. A. **2.** Kwadrat P. = *rodzaj pasjansu.* **3.** × P. *dwulicowy, na dwuch ramionach płaszcz noszący, chwiejny:* Chytre umysły podwójne. L. (= na dwie strony, obojętne. L.). **4.** anat.: † Muskuł P. górny i dolny p. **Bliźniaczy.** **5.** astr.: Gwiazdy podwójne = *tak blizko względem siebie położone, że tylko za pomocą silnego teleskopu mogą być rozróżnione, stanowiąc układ dwuch słońc krążących dokoła wspólnego swego środka ciężkości.* **6.** fiz.: podwójne załamanie światła = *gdy promień światła rozpada ś. w ciałach krystalicznych na dwa promienie.* **7.** gór.: Kilof P. = *kilof z dwoma końcami ostremi,* oskard. **8.** gram.: Liczba podwójna = *wyrażająca dwa przedmioty, dwie istoty.* **9.** min.: × Spat P. p. **Kalcyt.** **10.** muz.: Krzyżyk P. p. **Krzyżyk.** <Po + Dwójny>

**Podwójtostwo, a,** lm. **a, Podwójtowstwo** *urząd, obowiązki podwójciego.* L. <Pod + Wójtostwo>

**Podwójtowski** przym. od **Podwójci:** Urząd P. <Pod + Wójtowski>

**Podwójtowstwo, a,** lm. **a** p. **Podwójtostwo.** <Pod + Wójtowstwo>

[**Podwór, oru,** lm. **ory**] p. **Podwórze.** <Po + Dwór>

[**Podwórce, a,** lm. **a**] p. **Podwórze:** Rozbiegli ś. natychmiast dworscy, hałasem wielkim napełniając podwórca wszystkie. Krasz. Podwórca i gród nasz, jak nabił, pełne. Krasz. <Od Podwórze>

[**Podwórcowy**] przym. od **Podwórzec.** <Od Podwórzec>

[**Podwórczyk, a,** lm. **i**] p. **Podwórzec:** P. wyścielony zieloną murawą Bal. <Po + *Dworczyk, od Dwór>

[**Podwóreczek, czka,** lm. **czki**] p. **Podwórek** Od Podwórek>

**Podwóreczko, a,** lm. **a** p. **Podwórko.**

[**Podwórek, rka,** lm. **rki**] p. **Podwórz:** Zamieszkaj ten tu P. Kor. Skosiłbym se trawę i zwiózł na P. Prus. Iść do kogo na podwórki = *iść do niego w odwiedziny.* <Po + *Dwórek, od Podwórko>

**Podwórko, a,** lm. **a** p. **Podwórze:** Podpórki dziewczątka z podwórka przynoszą. Len. <Po + *Dwórko, od Dwór>

**Podwórkowy** przym. od **Podwórko.**

× **Podwórny** p. **Podwórzowy:** Plac P. Kury, kaczki podwórne, nie klatczane. Troc. Kapłan P. Bój blady wrota śmierci podwórne otworzył. Ryb. J. <Po + Dworny>

[**Podwórz, a,** lm. **e**] p. **Podwórze:** U nich przed głównym budynkiem bywa 4 lub 5 podwórzów. Swit. Zdr. [**Podwórek, Podwóreczek, Podworyszek**]. <Z Podwórze>

**Podwórze, a,** lm. **a,** [**Podwyrze, Pedwórze, Podwórzec, Podworzec, Podwórce, Podwórz, Pudwórz**] *placyk gospodarski przy budynku a. wśród zabudowań:* P. chłopskie dzieli ś. na miejsce dla bydła i skład drzewa, na miejsce dla gnojni, a trzecie przy samym mieszkaniu na wjazd i wyjazd. Świt. Podwórza, któremi posłowie do sułtana idą, są pełne janczarów. Kłok. Drzewo dębowe było sadzone na podwórzu zamku. Otw. Na podwórzu = *na dworze, pod niebem.* L. Z podwórza = *ze dworu, od zewnątrz.* Troc. Okna mojego mieszkania wychodzą nie na front, nie na ulicę, ale na P. Ma mieszkanie od podwórza. Mieszka w podwórzu *(= w oficynie, nie w domu frontowym).* Skład mieścił ś. w drugim podwórzu. Dzieci biegają po podwórzu. Wyszedł precz na P., a kur zapiał. Wuj. Z jednej strony podwórza stoi dom mieszkalny, szczytem do ulicy, a frontem do podwórza zwrócony. Malin. [Na podwórzu w studni dudni woda, dudni]. Zdr. **Podwórko, Podwóreczko.** <Po + *Dwórze, od Dwór>

**Podwórzec, rca,** lm. **rce** **I.** *podwórze wspaniałe, dziedziniec:* P. pałacowy, zamkowy. Piękny P. w kwadrat. Troc. Zdr. **Podwórczyk.** **2.** [P.] p. **Podwórze.** <Po + *Dwórzec, od Dwór>

**Podwórzowy, I.** a. × **Podwórny** przym. od **Podwórze:** Stróż, pies P. **2.** bot.: Oset P. p. **Popłoch.**

**Podwóz, ozu,** blm. *podwiezienie, podwożenie, dowóz, dostarczenie wozem z pobliża, z okolicy:* P. żywności do miasta. <Pod + Wóz>

† **Podwracać, a, ał** p. **Podwrócić.**

† **Podwracanie, a,** blm., czynność cz. **Podwracać.**

**Podwrębiacz, a,** lm. **e** w maszynie do szycia. *przyrząd do podwrębiania.* <Od Podwrębiać>

**Podwrębiać, a, ał** p. **Podwrębić.**

**Podwrębianie, a,** blm., czynność cz. **Podwrębiać.**

**Podwrębić, i, ił,** nied. **Podwrębiać** *zwinąwszy zeszyte brzegi w środek, przyszyć je na płask, zeszyć, przeszyć* : *nawrotką,* nawrócić. <Pod + *Wrębić, od Wrąb>

**Podwrębienie, a,** blm., czynność cz. **Podwrębić.**

**Podwrotek, tka,** lm. **owie** *najniższy oficjalista w żupach solnych:* Podwrotkowie po 1 złotym. Biel. J. Urzędnicy żupni, pisarze, szafarze, podwrotkowie. Vol. <Pod + *Wrotek, WROT / WART WIERC>

[**Podwrotnia, i,** lm. **e**] p. **Podwrotnica.** L.

[**Podwrotnica, y,** lm. **e, Podwrotnia**] *deska do zagradzania wrót w dołu, kiedy nie dochodzą do*

*ziemi.* <Pod + *Wrotnica, WROT WART / WIERĆ>

†**Podwrócenie, a,** blm., czynność cz. **Podwrócić.**

†**Podwrócić, i, ił,** nied. †**Podwracać** **I.** *ująwszy od spodu przewrócić; wywrócić, przewrócić do góry nogami, naopak:* Wichry gwałtowne domy z mieszkaniami przewracają. Ryb. Skały i dęby podwraca. Otw. Ziemia, z której ś. rodził chleb, od ognia podwrócona jest. Leop. Przen.: Na sierotę ś. oburzacie, a P. przyjaciela swego usiłujecie. Leop. *(= podstawić mu nogę, zdradzić, podejść).* Podwróciłeś przeciwniki twoje, puściłeś gniew twój, który je pożarł jako słomę. Dambr. Nie śpią, aż co złego uczynią, ażeby kogo podwrócili. Leop. Myślili P. kroki moje i zakryli na mię sidła. Leop. Przen.: Izażby Bóg miał P. sąd? B. B. *(= wywrócić na nice, odmienić).* **2.** kogo = *podburzyć, poduszczyć, podbuntować, podmówić, podbechtać:* Ten podwraca lud nasz i zakazuje trybut dawać cesarzowi. Leop. Tegośmy należli podwracającego naród nasz. Wuj. Pan Bóg twój da tobie odpoczynąć, a podwróciłby wszystki narody wokole. B. Sz. < Pod + Wrócić >

†**Podwrót, otu,** lm. **oty** *wywrot, upadek;* przen. *podejście, wybieg, zasadzka:* Tym bardziej szkodzić można, im mniej ś. kto podwrotu spodziewa. Pot. Nie frantowskim podwrotem, ale ostrą bronią zgładzimy ich. Pot. Na P. szczęścia mego. Troc *(= na przekór szczęściu memu).* <Pod + *Wrót, WROT/WART/WIERĆ>

**Podwstępniak, a,** lm. **cy** posp. *uczeń klasy podwstępnej.* <Od Podwstępny>

**Podwstępny** *niższy od wstępnego:* Oddział P. w szkole. Klasa podwstępna. <Pod + Wstępny>

**Podwulkanowy** *pod wulkanem a. w pobliżu wulkanu będący.* <Pod + Wulkanowy>

× **Podwunaste,** × **Podwanaste** *przys. wskazujący dwunaste miejsce w szeregu wyliczanych paragrafów, ustępów, artykułów, powodów, względów.* <Po + Dwunaste, od Dwunasty>

× **Podwunastny** p. **Podwanastny.** <Po + Dwunastny>

× **Podwunasty** p. **Podwanasty.** Bobr. <Po + Dwunasty>

**Podwycie, a,** blm., czynność cz. **Podwyć.**

**Podwyć, yje, ył** myśl. *zwabić wyjąc, naśladując wycie:* P. wilka do obozowiska. <Pod + Wyć>

**Podwydziałowy** *niższy od wydziałowego:* Szkoły wydziałowe i podwydziałowe. Djar. gr. W szkołach podwydziałowych znajduje ś. tylko prorektor, trzech lub czterech profesorów i kaznodzieja. L. <Pod + Wydziałowy>

**Podwymienny** p. **Podcycowy.** <Pod + *Wymienny, od Wymię>

[**Podwyreczko, a,** lm. **a**] p. **Podwyrze.** <Od Podwyrko>

[**Podwyrek, rka,** lm. **rki**] p. **Podwyrze.** <Z Podwórek>

[**Podwyrka**] tylko w wyrażeniu: Na podwyrkę = *tuż przy domu, pod ręką:* Sadzić kartofle na podwyrkę.

[**Podwyrko, a,** lm. **a**] p. **Podwyrze.** <Z Podwórko>

[**Podwyrze, a,** lm. **a**] p. **Podwórze.** Zdr. [**Podwyrko, Podwyreczko, Podwyrek**]. Zgr. [**Podwyrzyce**]. <Z Podwórze>

[**Podwyrzyce, a,** lm. **a**] p. **Podwyrze.**

[**Podwystawa, y,** lm. **y** *dach na słupach, bez ścian, do składania drzewa, narzędzi gospodarskich i t. p.* < Pod + Wystawa>

[**Podwystawk, a,** lm. **i**] *wystawa przed domem, daszek wysunięty, ganek przed domem, poddasze wystające.* < Pod + *Wystawk, od Wystawa>

†**Podwyszać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Podwyższyć:** Starali ś. o to, aby krześcijaństwo podwyszali, a pogany tępili. Jancz. <Pod + *Wyszać>

†**Podwyszanie, a,** blm., czynność cz. **Podwyszać.**

†**Podwyszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podwyszać ś.**

†**Podwyszenie, a,** blm., czynność cz. **Podwyszyć:** A wszakoż takie... innym ślachcicom w sławie a w podwyszeniu czci przyrównane. Stat. w.

†**Podwyszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podwyszyć ś.**

†**Podwyszyć, y,ył** i †**P. ś.** p. **Podwyższyć:** Ale Pan Bóg wszechmogący czasu słusznego pomnoży wszystkie cnoty, podwyszy człowieka cnotliwego. Kaz. 1555. <Pod + *Wyszyć, od *Wysze = Wyżej>

**Podwyznacznik, a,** lm. **i** mat. *wyznacznik, który otrzymujemy z danego wyznacznika, usuwając pewną liczbę wierszy i tyleż kolumn.* < Pod + Wyznacznik >

[**Podwyzark, a,** lm. **i**] p. **Podwizark.**

**Podwyż** przys. *wyżej, powyżej; nad, ponad:* Ptak ten P. buja. Troc. Sławi podwyż niebios. Sięga podwyż głowy. <Pod + Wyż>

**Podwyżka, i,** lm. **i** **I.** *podwyższenie, powiększenie, podniesienie, dodatek:* P. pensji, podatków. **2.** bud. *podwyższona część podłogi w izbie, w sali.* **3.** han. *podniesienie ś. kursu jakichkolwiek papierów publicznych,* z w y ż k a, h o s a: Trzeba grać na podwyżkę. Bał. <Pod + *Wyżka, od Wyżej>

**Podwyższać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podwyższyć.**

**Padwyższanie, a,** blm., czynność cz. **Podwyższać:** P. kogo na urząd. Troc.

**Podwyższanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podwyższać ś.**

**Podwyższenie, a** **I.** blm., czynność cz. **Podwyższyć:** P. wału, wieży. Troc. P. krzyża św. Skar. *(= podniesienie).* **2.** lm. **a** *miejsce podwyższone, wzniesienie, podest, estrada i t. p.:* Muzyka na podwyższeniu, złożona z kilkunastu samouczków. Krasz.

**Podwyższenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podwyższyć ś.**

**Podwyższyć, y,ył,** †**Podwyszyć,** nied. **Podwyższać,** †**Podwyszać** *podnieść wyżej, zrobić wyższym, powyższyć:* P. dom o piętro. Ściany podwyższone. Troc. P. ścieżkę. Nauka lekarzowa podwyższy głowę jego. Wuj. *(= wzniesie).* Najpewniejszy dowód utraty panieństwa podwyższony fartuszek. L. **2.** kogo = *posunąć na wyższy stopień, wywyższyć, wynieść, podnieść:* Podwyższony prędko, z podłego stanu abo nad zasługę i godność, *novus homo.* Kn. Szczęście podwyższa, szczęście poniża. Prz. Miał mię P. książęciem na Lidzie. Mick. **3.** *podnieść, powiększyć:* P. cenę, podatek. P. komu pensję. **4.** †P. prawo czyje = *stwierdzić, potwierdzić publicznie:* Powołanego, kiedy ś. stawi i niewinnym okaże, przywrócą ku prawu swemu i podwyższą prawo jego. Groic. **P. ś.** **I.** *stać ś. wyższym, pójść w górę, wznieść ś., wzrosnąć, podnieść ś.:* To drzewo co rok ś. podwyższa. Troc. Poziom wody podwyższa ś. Ceny podwyższyły ś. Wymagania podwyższają ś. Podwyższył ś. na tę godność. Troc *(= zaawansował).*

2. *podwyższyć siebie, wynieść ś., wywyższyć ś., podnieść ś., zadrzeć nosa:* Ktokolwiek ś. podwyższa, będzie uniżon; a kto ś. uniża, będzie podwyższon. Skar. <Pod + Wyższyć>

**Podwzgórze, a,** lm. **a** anat. *część mózgu pod wzgórkiem wzrokowym leżąca* (hypothalamus). <Pod + Wzgórze>

**Podybać, bie, bał** I. *spędzić pewien czas na dybaniu:* Gdybyś chciał koło tej wdówki P. trochę, nie byłaby tak surową. L. *(= pokręcić ś., pochodzić).* 2. (o wielu) *zdybać jedno po drugim, dybiąc pozabierać; przydybać jedno po drugim:* Pacholikowie, podybawszy gdzieżkolwiek w polu konie cudze dobre, brali. Niem. Gdy je śmierć podybie, tedy tam poznają. Rej. 3. *zdybać, przydybać, przyłapać:* Zaraz podybawszy Gintowta, rzekłem do niego. Kaczk. 4. *dybiąc pójść:* Podybał do chaty. Sł. wil. <Po + Dybać>

**Podybanie, a,** blm., czynność cz. **Podybać.**

**Podychać, a, ał** *spędzić pewien czas na dychaniu:* Chory podychał jeszcze, a wreszcie usnął. <Po + Dychać>

**Podychanie, a,** blm., czynność cz. **Podychać.**

**Podychtować, uje, ował** I. *pozatykać dychtownie:* P. szpary. 2. *spędzić pewien czas na dychtowaniu.* <Po + Dychtować>

**Podychtowanie, a,** blm., czynność cz. **Podychtować.**

†**Podyć, ydzie, podszedł,** *podejść:* A w sercu myślą, jakoby zdradliwie podyć dobrego. Kochan. <Z Pod + Iść – Iść>

**Podydolenie, a,** blm., czynność cz. **Podydolić.**

**Podydolić, i, ił** posp. *spędzić pewien czas na dydoleniu.* <Po + Dydolić>

**Podygać, a, ał** *spędzić pewną chwilę na dyganiu.* <Po + Dygać>

**Podyganie, a,** blm., czynność cz. **Podygać.**

**Podygotać, ocze, otał** *przepędzić pewien czas na dygotaniu.* <Po + Dygotać>

**Podygotanie, a,** blm., czynność cz. **Podygotać.**

**Podygować, uje, ował** p. **Podugować.** <Po + Dygować>

**Podygowanie, a,** blm., czynność cz. **Podygować.**

**Podyktować, uje, ował** *dyktując podać do napisania, odbyć z kim dyktando:* P. komu list. Przen.: *podsunąć, poddać, podpowiedzieć, podszepnąć, doradzić, zalecić:* Dołóż resztę, co ci rozum i łaskawe dla mnie serce podyktuje. L. Przen.: *przepisać, narzucić, zamówić, podysponować sobie:* P. sobie dania na obiad. P. komu prawa, warunki. <Po + Dyktować>

**Podyktowanie, a,** blm., czynność cz. **Podyktować.**

I. ×**Podym, u,** lm. **y** I. p. **Podymne:** Sumy korespondujące kilku, kilkunastu, 25 do 50 aż do 90 poborów i podymów. T. K. <Po + Dym>

2. **Podym, u,** lm. **y** I. a. ×**Podyma,** ×**Podymka** *staw łączący goleń ze stopą.* 3. w anatomji porównawczej = a) *skok.* b) *końcowa część nogi owadziej złożona z dwuch lub więcej członków.* <Z *Pod-(j)im = *Podejm, Pod + JM/JIM>

**Podyma, y,** lm. **y** I. [P., **Podejma, Poddyma, Podema, Podelga**] *kawałek drzewa pod rozworą u wozu do podtrzymywania dyszla poziomo, aby nie padał.* 2. × P. p. **Podym.** <Z *Pod-(j)ima = Podejma, Pod + JM/JIM>

**Podymać, a, ał** *spędzić pewien czas na dymaniu.* <Po + Dymać>

[**Podymać, a, ał**] *podejmować.* [P. ś.] *podejmować ś., podnosić ś.* <Z Pod + Imać>

**Podymanie, a,** blm., czynność cz. **Podymać.**

[**Podymanie, a,** blm.] czynność cz. [**Podymać**].

[**Podymanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. [**Podymać ś.**].

**Podymić, i, ił, P. ś.** *dymiąc przez pewien czas, ustać dymić.* <Po + Dymić>

**Podymie, a,** blm. zb. *ogół dymów, to jest domów, chat:* W jednej wsi będzie kilkaset podymia. Pim. W biskupiej osiadłości trzy tysiące podymia, z którego to każdego podymia po pół kopy czynszu dają. Wer. <Po + *Dymie, od Dym>

**Podymienie, a,** blm., czynność cz. **Podymić.**

**Podymienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podymić ś.**

**Podymisyjny** *który nastąpił po otrzymanej dymisji.* <Po + *Dymisyjny, od Dymisja>

**Podymka, i,** lm. **i** I. × P. p. **Podym.** 2. [P.] *drążek żelazny a. drewniany, wkładany w paz sochy.*

**Podymne, ego,** blm., †**Podymowe,** †**Dymowe,** ×**Podym** *podatek od każdego dymu, to jest od każdej chałupy a. od każdego domu w mieście; podatek od każdego komina wyprowadzonego nad dach.* <Po + Dymne, od Dymny>

**Podymszczyzna, y,** blm. *jakiś podatek:* Danina pieniężna w razach szczególnych nosiła różne miana: powszczyzny na północy (Rusi), podymszczyzny na południu. Jabł. A. Tożsamość podymszczyzny z serebszczyzną zauważył już Czacki. Jabł. A. <Po + *Dymszczyzna, od Dym>

**Podyndać, a, ał** I. *zadyndać, zacząć dyndać, zawisnąć:* Podyndasz łotrze = *będziesz wisiał:* Podyndałby Mulik, a z nim niejeden na gałęzi! Byk. 2. *zadyndać na pewien czas.* 3. *podzwonić.*

**Podyndanie, a,** blm., czynność cz. **Podyndać.**

[**Podyngować, uje, ował, Podyngusować**] *spędzić pewien czas na dyngowaniu, pochodzić po dyngusie; pooblewać kolejno kobiety wodą, sprawiając im szmigus.* <Po + Dyngować>

[**Podyngowanie, a,** blm.] czynność cz. **Podyngować.**

[**Podyngusować, uje, ował**] p. **Podyngować.** <Po + Dyngusować>

[**Podyngusowanie, a,** blm.] czynność cz. **Podyngusować.**

[**Podyrdać, a, ał**] I. *pójść dyrdając, pobiec w dyrdy:* Podciął batem źróbkę, że podyrdała truchcikiem. Reym. 2. Wyńdź na mnie, podyrdaj mie, jeno mnie nie uraź, to ci dam drugi raz. <Po + Dyrdać>

**Podyrdanie, a,** blm., czynność cz. **Podyrdać.**

[**Podyrgacz, a,** lm. **e**] *kij w zagadce.*

**Podyrygować, uje, ował** *spędzić pewien czas na dyrygowaniu.* <Po + Dyrygować>

**Podyrygowanie, a,** blm., czynność cz. **Podyrygować.**

×**Podysertować, uje, ował** *spędzić pewien czas na dysertowaniu.* <Po + Dysertować>

×**Podysertowanie, a,** blm., czynność cz. **Podysertować.**

**Podyskontować, uje, ował, Poeskontować** weksle = *pokupować weksle z potrąceniem dyskonta.* <Po + Dyskontować>

**Podyskontowanie, a,** blm., czynność cz. **Podyskontować.**

**Podyskurować, uje, ował** *spędzić pewien czas na dyskurowaniu:* P., wywodząc i przykładami próbując, co za natura i dystynkcja jego, jakie motywy, skąd pochodzi? Kraus. <Po + Dyskurować>

**Podyskurowanie, a,** blm., czynność cz. **Podyskurować.**

**Podyskutować, uje, ował** *spędzić pewien czas na dyskutowaniu.* <Po + Dyskutować>

**Podyskutowanie, a,** blm., czynność cz. **Podyskutować.**

**Podyspensować, uje, ował** (wielu) *poudzielać dyspensy; pozwalniać, pouwalniać.* <Po + Dyspensować>

**Podyspensowanie, a,** blm., czynność cz. **Podyspensować.**

**Podysponować, uje, ował** I. *poprzygotowywać, pousposabiać wielu kolejno:* P. na śmierć. 2. *podyktować, zarządzić w wielu razach, porozporządzać.* <Po + Dysponować>

**Podysponowanie, a,** blm., czynność cz. **Podysponować.**

**Podysputować, uje, ował** *spędzić pewien czas na dysputowaniu:* Proszę mi ś. trochę wyspowiadać, trochę P. ze mną. Kaczk. <Po + Dysputować>

**Podysputowanie, a,** blm., czynność cz. **Podysputować.**

**Podystylować, uje, ował** I. (o wielu) *przedystylować jedno po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na dystylowaniu.* <Po + Dystylować>

**Podystylowanie, a,** blm., czynność cz. **Podystylować.**

[**Podyszar, a,** lm. **y**] *półka w szałasie na sery; tapczan do spania; półka w stajni sporządzona z kilku desek razem ułożonych równolegle do podłogi.* <?>

**Podyszeć, y, ał** *spędzić pewien czas dysząc.* <Po + Dyszeć>

**Podyszenie, a,** blm., czynność cz. **Podyszeć.**

× **Podyszkurować, uje, ował** *spędzić pewien czas na dyszkurowaniu.* <Po + Dyszkurować>

× **Podyszkurowanie, a,** blm., czynność cz. **Podyszkurować.**

× **Podzakonny** *pod zakonem, przykazaniem boskim St. Testamentu będący, jemu podległy:* Jezus był pod zakonem, aby podzakonne wykupił. Bud. <Pod + Zakonny>

**Podzamczanin, a,** lm. **anie** *mieszkaniec podzamcza.* <Pod + *Zamczanin, od Zamek>

**Podzamcze, a,** lm. **a** *miejsce pod zamkiem a. obok zamku:* W Lublinie Żydzi niemal wszystko P. na przedmieściu sami osiedli. Paszk. Przen.: *mieszkańcy podzamcza, podzamczanie:* Zbiegło ś. tam P. Zim. <Pod + *Zamcze, od Zamek>

**Podzamkowy** *pod zamkiem, blizko zamku będący, z pod niego pochodzący:* Obóz P. Sł. wil. <Pod + Zamkowy>

**Podzawiązkowy** kwiat = *w którym pręciki i płatki wyrastają z pod zawiązku:* Kwiaty laku, konwalji, lilji, maku, grochu są kwiatami podzawiązkowemi. <Pod + Zawiązkowy>

**Podzelować, uje, ował** (Pod-zelować) I. a. × **Podselować,** × **Podzylować** *obuwie podszyć podeszwą, dać zelówki do butów; dać łatę, zacerować pończochę na podeszwie.* 2. Kusze bywały drewniane i żelazne; jest także nazwa podzelowane; być może, że przez ten wyraz należy rozumieć kusze naprawiane. Górs. <Pod + Zelować>

**Podzelowanie, a,** blm., czynność cz. **Podzelować.**

**Podzelówka, i,** lm. **i** *zelówka u obuwia.* <Pod + Zelówka>

**Podzębie, a,** tr. *środek krawędzi szczęki dolnej pomiędzy zębami siecznemi wewnętrznemi.* <Pod + *Zębie, od Ząb>

**Podzębny** *pod zębem a. pod zębami będący.* <Pod + Zębny>

[**Podziabać, bie, bał**] I. *posiec, pokarbować np. tasakiem, siekierą:* Rąbiąc mięso, podziabała stół. 2. *połupać, porąbać niezgrabnie, niewprawnie:* P. drzewo. <Po + Dziabać>

[**Podziabanie, a,** blm.] czynność cz. **Podziabać.**

**Podziać, eje, [enie], ał,** †**Podzieć, [Podzieć],** nied. **Podziewać** *zostawić gdzieś, porzucić, zapodziać, zawieruszyć, zadziać, zarzucić, zaprzepaścić; nie wiedzieć gdzie położyć, schować, wrazić, wetknąć; obrócić, użyć niewiadomo na co:* Króle egipskie, nie mając kędy pieniędzy podziewać, nakładali na próżną podstawę. Biel. M. Gdzie oni tak straszne podziewają intraty! L. Jeżeli rzemieślnik nie ma gdzie P. tego, na czym pracowicie robił, co wnet straci. Swit. Jak ś. masz, przyjacielu? a gdzieś nam pana podział? L. Gdzieś podział klucz? Gdzieś podział tyle pieniędzy? **P. ś.** I. *zadziać ś., zapodziać ś., zawieruszyć ś., zaprzepaścić ś., zarzucić ś., zginąć, przepaść, obrócić ś.:* Nie wiemy, gdzie ś. podział. Rej. Sławne rycerstwo nie wiedzieć gdzie ś. podziało. Kucz. P. ś., dostać ś. gdzie, chować ś., zostać gdzie. L. Bolesław, porzuciwszy kraj, nie wiedzieć gdzie ś. podział. Nar. Gdzieżeś, cnoto, gdzieś, prawdo, gdzieście ś. podziały? tuście niegdyś najmilsze przytulenie miały. Kras. Wiele to rzek wpada do morza, gdzie ś. te wody podziewają? Kluk. Gdzieżeś ś. pan u djabła podział? L. Dawnośmy ś. nie widzieli, gdzieś ś. przez ten czas podziewał? (= *bywał, obracał ś., przebywał*). 2. *obrócić ś., udać ś., znaleźć sobie miejsce, schować ś.:* A o królu Władzisławie krześcijani nic nie wiedzieli, gdzie ś. był podział. Jancz. Niema ś. gdzie z czym P. Gdzież ja ś. teraz podzieję? Gdzież podzieną ś.? Syrok. 3. [P. ś.] *przepaść, zginąć:* Pan ledwie sie kej nie podziáł, ale cóz miáł robić. 4. × P. ś. *stać ś., zrobić ś.:* Cóż ś. z nami podziało i działa? Wor. Otóż i takie rzeczy ś. podziały dla większej boskiej i Kantego chwały. Pol. <Po + Dziać>

**Podziadowski** *po dziadzie pozostały, odziedziczony:* Miał jakieś pretensje do stryja, utrzymując, że go skrzywdził przy podziale podziadowskiej fortuny. Rol. <Po + Dziadowski>

[**Po dziadu**] *doskonale, ładne:* Dziewucha, muzyka P. <Po + Dziadu, od Dziad>

[**Podziadzie**] przys. *licho, niedbale:* O P.! (na znak zdziwienia). Gwar. <Po + Dziadzie, od Dziad>

**Podziadzieć, eje, ał** I. *postarzeć ś. jak dziad, zdziadzieć.* 2. (o wielu) *postarzeć ś. kolejno jak dziady, zdziadzieć kolejno.* <Po + Dziadzieć>

**Podziadzienie, a,** blm., czynność cz. **Podziadzieć.**

**Podział, u,** lm. **y** I. a. [**Podziałka**] *dzielenie, podzielenie, rozdział, działy:* Dane do podziału ilkości. Ustrz. P. dóbr, kraju, łupów, zdobyczy. Majątek poszedł do podziału między pozostałe dzieci. Dokonać podziału. Dać pieniądze do podziału między ubogich. Akt podziału. P. Polski czyli Lechji między synów Krzywoustego, 1139, dogadzał duchowi wyłączności; w tym podziale regnum jest przywiązane do Krakowa. Lel. P. Polski (= *rozdział*). 2. *rozdział systematyczny, proporcjonalny:* P. pracy. P. w systemacie naukowym = *klasyfikacja.* P. w treści utworu literackiego. P. pomysłów = *roz-*

*kład według planu, układ, dyspozycja.* 3. *część, oddział, udział:* Podziały działów, podziały, subdywizje. L. Przen.: Łzy masz tylko, łzy w podziale. Krasiń. Cierpieć a milczeć – P. zakonnika. Kras. *(= dola).* Zdr. **Podziałek.** <Po + Dział>

**Podziałać, a, ał,** nied. × **Podziaływać** 1. × P. *zdziałać jedno po drugim kolejno, poczynić, porobić, podokazywać, poskutkować.* L. Kto wam podziałał szkodę, wszystki wam wydamy. Ponęt. *(= wyrządził).* 2. *wpłynąć swoim działaniem, oddziałać, poskutkować:* Podziałał na lud swoją wymową. Perswazje moje podziałały nań. Lekarstwo podziałało na chorego. Przerażenie tak nań podziałało, że ś. stał lękliwy. <Po + Działać>

**Podziałanie, a,** blm., czynność cz. **Podziałać.**

**Podziałek, łku,** lm. **łki** p. **Podział:** Excepto innych stawów, które ś. w tym podziałku nie mianują. Rol. <Od Podział>

**Podziałka, i,** lm. **i** 1. [P.] p. **Podział:** Na podziałki małe garki. Prz. My mnielim przy podziałce po dwadzieścia tysięcy i esce sie ostało. Odsunieni od nich nierówną podziałką darów doczesnych. Wor. 2. *linja do mierzenia, podzielona kreskami na drobne części, wyobrażające stopnie, centymetry i t. d.,* skala: P. na barometrze, termometrze. P. na planach i mapach = *podział przedstawiony przez takąż linję i wskazujący stosunek istotnych wymiarów przedmiotu do wymiarów jego rysunku na karcie,* masztab. 3. *jedna z cząstek, na które dzieli ś. taka linja.* <Po + Działka>

**Podziałowy** przym. od **Podział:** Potwierdziła to konwencja podziałowa o Polskę. Kal. <Od Podział>

× **Podziaływać, a, ał** p. **Podziałać.**

× **Podziaływanie, a,** blm., czynność cz. **Podziaływać.**

**Podzianie, a,** blm., czynność cz. **Podziać.**

**Podzianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podziać ś.**

**[Podziaw]** *pójdź tutaj.* <Skrócenie z: Pódź + Haw>

**[Podziawkać, a, ał,** częstot. **Podziawkować]** (o psie mającym głos cienki) *poszczekać głosem urywanym, poujadać.* <Po + Dziawkać>

**[Podziawkanie, a,** blm.] czynność cz. **Podziawkać.**

**[Podziawkować, uje, ował]** p. **Podziawkać.** <Po + * Dziawkować, od Dziawkać>

**Podziawkowanie, a,** blm., czynność cz. **Podziawkować.**

**Podziczeć, eje, ał** 1. *zdziczeć do pewnego stopnia, stać ś. nieco dzikim:* Ogród zaniedbany podziczał. Miejsce niegdyś kwitnące i wrzące życiem dziś podziczało. 2. (o wielu) *stać ś. dzikiemi kolejno, zdziczeć po kolei:* Pola nieuprawne podziczały. Psy wzięte na łańcuch podziczały. Prędz wszystko podziczało, sam opich został a łopusze. Pot. Dzieci w samotności podziczały *(= odwykły od ludzi, zlisiły ś.).* <Po + Dziczeć>

**Podziczenie, a,** blm., czynność cz. **Podziczeć.**

†**Podzieckować, uje, ował** *egzekwując pozajmować, pofantować, potradować, zadzieckować jedno po drugim:* Za chrost albo za latorośli telko ma być podzieckowan. Stat. w. Dobytek chłopom podzieckowanym jeszcze przywrócić można, ale łzy ich kto ukoi? Błaz. <Po + Dzieckować>

†**Podzieckowanie, a,** blm., czynność cz. **Podzieckować:** Od winy rzeczonej siedmnadzieścia w podzieckowaniu mają wziąć wołu podlejszego na wierdunk. S. wiśl

**[Podzieć, eje, ał], †Podzieć i [P. ś.], †P. ś.** p. **Podziać:** Powód rzeczy zastawione po trzeciem roce ma mieć moc P., gdzie chce. Św. z Woc.

× **Podzielacz, a,** lm. **e,** × **Podzielca,** × **Podzieliciel** *ten, co podziela.*

**Podzielać, a, ał** p. **Podzielić.**

**Podzielanie, a,** blm., czynność cz. **Podzielać.**

× **Podzielca, y,** lm. **y** p. **Podzielacz:** P., rozdzielca, *distributor.* Mącz. <Po + Dzielca>

**Podzielenie, a,** blm., czynność cz. **Podzielić:** P. łokcia na ćwierci. Troc. P. na części jakiej rzeczy. Troc.

**[Podzielenie, a,** blm.] (Pod-zielenie) *miejsce pod zielonością, pod gajem:* Po podsieniu, po podzieleniu ptáseńkowie śpiéwają. <Pod + * Zielenie, od Zielony>

**Podzielenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podzielić ś.**

× **Podzieliciel, a,** lm. **e** p. **Podzielacz.** <Od Podzielić>

× **Podzielicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podzieliciel.**

**Podzielić, i, ił** 1. *rozdrobnić na części, dokonać podziału, rozdzielić:* P. 20 przez 2. Podzielili wspólny majątek między sobą *(= rozebrali go między siebie, podzielili ś. nim).* P. źle, nie na równe części. P. chleb. Łupy między żołnierzów podzielił. Troc. Ten zysk między ś. podzielili. Troc. Przen.: Biada domowi podzielonemu i rodzinie rozprzężonej. Krasz. *(= poróżnionemu).* 2. kogo (wielu) czym = *obdzielić, dzieląc rozdać komu co:* Siostra podzieliła rodzeństwo chlebem, który matka zostawiła. [Wszyści drudzy muszą czekać, jaż jech on podzeli]. 3. i nied. **Podzielać** przen.: P. co z drugiemi = *stać ś. w czym ich współuczestnikiem, wziąć w czym udział wespół z innemi:* P. z kim losy, karę, boleść. Podzielam twój żal. Ona słodkich jego cierpień nie podziela. Mick. Podzielam w zupełności twoje zdanie *(= jestem twego zdania).* 4. †Podzielać co z czym = *dzielić swój czas między co i co, poświęcać ś. to jednemu, to drugiemu:* Nie zawżdy Apollo strzela, ale łuk z lutnią podziela. Kochan. **P. ś.** 1. *zostać podzielonym:* Ta liczba bez reszty ś. nie podzieli, nie da ś. P. 2. czym z kim, między sobą = *udzielić komu ze swego, oddać komu część swego, rozdzielić co między siebie, rozebrać co częściami, pobrać części czego:* Trzech było despotów, co ś. Polską podzieliło. Lel. Podzielili ś. mojemi szatami. Karp. Co nam dał Pan Bóg, tym ś. podzielim. Mick. Podzielili ś. spadkiem. Dobre dzieci jedną jagódką ś. podzielą. Prz. P. ś. z kim władzą. P. ś. z biednym ostatnim kęsem chleba *(= od ust sobie odjąć dla niego).* 3. *rozpaść ś. na części, rozdzielić ś., rozłożyć ś. na części:* Promień światła, przechodząc przez pryzmat, podzieli ś. na kolory tęczy. <Po + Dzielić>

**Podzielna, ej,** lm. **e, Dzielna** *liczba dana w dzieleniu do podzielenia przez inną liczbę.* <Od Podzielny>

**Podzielnie** przys. od **Podzielny.**

**Podzielnik, a,** lm. **i** mat. = **Dzielnik:** Wspólny P. dwu lub więcej liczb. Największy wspólny P. <Od Podzielny>

**Podzielność, i,** blm. rz. od **Podzielny:** Każda rzecz ma swoję P. według szerokości, długości. Troc. Nieograniczoną jest P. najmniejszego ciała. Rogal.

**Podzielny** 1. *dający ś. podzielić na mniejsze części, którego można dzielić:* Każde ciało jest podzielne. L. Wszystkie rzeczy, które po swym po-

dzieleniu przeszłą swą istotę i nazwisko zatrzymują, zowią ś. rzeczami podzielnemi, jak wino, zboże, grunta. L. Każda wielkość jest podzielna. Troc. **2.** *praktyczny przy dzieleniu; którym łatwo obdzielić, spory:* Baranina kurczy ś., więc nie jest podzielna. **3.** †P. *oddzielny, osobny, odrębny:* Księgi Paralipomenon dwoje ksiąg podzielnych jest. Leop. **4.** †P.?: Piwa podzielnego wiadro. Tręb. W. **5.** mat. *dający ś. podzielić bez reszty:* Liczby całkowite podzielne przez 2, 3, 4 i t. d. Wielomiany podzielne jedne przez drugie. <Po + Dzielny, od Dzielić>

**Podzielonka, i,** lm. **i, Siwa gąska** bot. (agaricus virgatus) *grzyb z rodzaju bedłki.* <Od Podzielony>

**Podziem, u,** lm. **y** m., a. **i,** lm. **e** ż. (Pod-ziem) **l.** p. **Podziemie:** Obrusem krwi z gęby leje, cały P. czerwienieje. Słow. Maski zajękły dziwno, jakby we śnie i wpadną nagle do podziemu, uległe przeznaczeniu swemu. Wysp. Rozchodzą ś. długie korytarze we wszystkie strony podziemu. Wysp. W ciasnocie podziemu. Wysp. **2.** *państwo podziemne:* W postaci twej... widzę zwiastuna trzechkrólewstwa podziemu. Wysp. **3.** *mieszkańcy podziemia:* Stróż zatrzasnął stalne wrota, aż zawyła P. głucha. Syrok. <Pod + *Ziem, od Ziemia>

**[Podziemek, mka,** lm. **mki]** (Pod-ziemek) **l.** a. **[Podziomek]** *istota mityczna mieszkająca pod ziemią, a przemieniająca dzieci,* krasnoludek. **2.** a. **[Podołek, Naddołek, Nadtoczka, Podwalina]** *dolna część koszuli uszyta z płótna grubszego.* <Pod + *Ziemek, od Ziemia>

**Podziemianin, a,** lm. **anie** (Pod-ziemianin) **l.** a. **[Podziemiec]** *mieszkaniec podziemia:* Ukąszona od żmii, do podziemianów poszła. Otw. Hades, król podziemian. Ml. **2.** a. **†Podnóżnik, †Podnóżek** *mieszkaniec przeciwnej nam strony kuli ziemskiej, antypoda.* L. <Pod + Ziemianin>

**Podziemie, a,** lm. **a** (Pod-ziemie), **Podziem, × Podziemnica l.** a. **†Podziemność** = a) *miejsce próżne pod powierzchnią ziemi, loch, pieczara; katakumby:* Podziemia Pompei, Rzymu. **2.** *więzienie podziemne, loch, piwnica, kazamaty:* Warci w podziemiu siedzieć. Sienk. b) *państwo podziemne, piekło:* Popełniłem zbrodnie, by ubłagać króla podziemia i śmierci. Przybysz. **3.** *wnętrze ziemi:* Ogień Etny pochodzi od palenia ś. w podziemiu siarki, gliny. Otw. **4.** bud. *piętro pierwsze od najniższego tła budowli, równo z podwaliną przy ziemi leżące,* suterena. **5.** gór. *wnętrze ziemi, głąb ziemi, z ciałami kopalnemi, które zawiera.* <Pod + *Ziemie, od Ziemia>

**[Podziemiec, mca,** lm. **mcy]** (Pod-ziemiec) p. **Podziemianin:** Aboś to ty młodzieniec, tylkoś z piekła P. <Pod + *Ziemiec, od Ziemia>

**[Podziemka, i,** lm. **i]** (Pod-ziemka) p. **Poziomka.** <Pod + *Ziemka, od Ziemia>

**× Podziemnica, y,** lm. **e** (Pod-ziemnica) p. **Podziemie.** <Od Podziemny>

**Podziemnie** (Pod-ziemnie) przys. od **Podziemny:** Trzy wyrazy jęknął P. Syrok. *(= jakby z pod ziemi, głosem podziemnym, grobowym).*

**Podziemność, i** (Pod-ziemność) **l.** blm. rz. od **Podziemny.** L. **2.** lm. **i** p. **Podziemie:** Padnąć w podziemności pierwejbym musiał, niżbym dostatnie to mógł słowy swemi objawić. L. < Od Podziemny>

**Podziemny** (Pod-ziemny) **l.** *pod powierzchnią ziemi będący, w głębi ziemi znajdujący ś.:* Roboty podziemne. Loch P. Pieczara podziemna. Rzeka podziemna. Żyła kruszcowa podziemna. Budować każdy może wzwyż na troje piętro, jedno podziemne, a dwoje nad nim, tak, żeby drzwi od spodniego mieszkania były w kolano nad ziemią. Sz. W okropnych cieniach pieczarów podziemnych. Niem. Jak strumienie podziemne, jak gwiazdy podniebne. Mick. Przen.: *knuty tajemnie, tajemny, obawiający ś. jawności, światła dziennego, pokątny:* Knowania, nurtowania podziemne. Pisał zamknięty i cieszył ś. powodzeniem podziemnej roboty swojej. Krasz. W tego rodzaju podziemnych robótkach miał zręczność. Krasz. Przen.: Jedno westchnienie, z piersi tysiąca wydarte, głębokie i podziemne jęknęło do koła. Mick. *(= grobowe, głuche, ponure, przytłumione).* **2.** †P. *z drugiej strony kuli ziemskiej będący:* Podziemni ludzie. Troc *(= antypody).* **3.** *pozagrobowy, piekielny:* Za wami i w podziemne pójdę okropności. Bardz. Dusze niespokojne... niechaj idą do Plutonowej dzierżawy podziemnej. Klon. **4.** gór.: Jezioro podziemne p. **Jezioro.** Miernictwo podziemne czyli kopalniane = *zastosowanie pomiarów do zdejmowania planów kopalni,* markszajderja. Odbudowa podziemna czyli kopalniana = *wszelkie roboty przedsiębrane dla wyrobienia pokładu, to jest wybrania i wydobycia ciał kopalnych z łona ziemi.* Łab. <Pod + Ziemny>

**[Podziennik, a,** lm. **cy, Podzienny]** *robotnik, najemnik, wyrobnik wynajmujący ś. na dni.* <Od Podzienny>

**Podzienny** *każdego dnia ponawiany, dzienny, od dnia liczony:* Podzienna zapłata. **[P., ego,** lm. **i]** rz. p. **Podziennik.** <Po + Dzienny>

**× Podzieracz, a,** lm. **e** (Pod-zieracz) *podglądacz, podpatrywacz, szpieg.* <Od 2. × Podzierać>

**l. × Podzierać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podrzeć.**

**2. × Podzierać, a, ał, [Podzierać]** (Pod-zierać) p. **Podejrzeć:** Ja żony nie podzieram, to święta kobieta. Słow. [P. kogo o co] = *podejrzewać, posądzać o co.* <Pod + *Zierać, Pod + ZOR / ZRO / ZIER/ZR>

**l. × Podzieranie, a,** blm., czynność cz. 1. × **Podzierać.**

**2. × Podzieranie, a,** blm. (Pod-zieranie) czynność cz. 2. × **Podzierać.**

**× Podzieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. × **Podzierać ś.**

**Podziergać, a, ał, Podzierzgać l.** *spędzić pewien czas na dzierganiu.* **2.** *dziergając powykończać jedno po drugim:* P. dziurki od guzików. P. len = *poprzeciągać garście zerwanego lnu po grzebieniu żelaznym, w celu poodrywania główek.* Haf.: P. ząbki = *poobrabiać je grubo nicią po brzegach.* <Po + Dziergać>

**Podzierganie, a,** blm., czynność cz. **Podziergać.**

**† Podziergnąć, gnie, gnął** a. **gł, † Podzierzgnąć l.** *zadziergnąć, zaciągnąć na zadzierzg, na węzeł, na sypeł, na kokardkę:* Włos swój złoty w perłowy czepek podziergnęła. Tw. **2.** przen. *przedzierzgnąć, przeobrazić, przekształcić, przemienić, zamienić, przekabacić:* Akteona Djana w jelenia podziergła. Tw. **† P. ś.** *przedzierzgnąć ś., przekształcić ś., przemienić ś., zamienić ś., przeobrazić ś.* < Po + Dziergnąć >

**† Podziergnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podziergnąć ś.**

**Podzierzgać, a, ał** p. **Podziergać.** <Po + Dzierzgać>

**Podzierzganie, a,** blm., czynność cz. **Podzierzgać.**

**† Podzierzgnąć, nie, nął** i **P. ś.** p. **Podziergnąć:**

Alanta w kamień Gorgona podzierzgnęła Chr. Niechajby ociec podzierzgnął ś. w smoka, coby strzegł we dnie swej dziewki jedynej. Tw. <Po + Dzierzgnąć>

**Podzierzgnięcie, a,** blm., czynność cz. **Podzierzgnąć.**

**Podzierżawić, i, ił** *potrzymać w dzierżawie.* <Po + Dzierżawić>

**Podzierżawienie, a,** blm., czynność cz. **Podzierżawić.**

× **Podzierżeć, y, ał,** × **Podzierżyć** i × **P. ś.** *potrzymać nieco, spędzić pewien czas na dzierżeniu.* <Po + Dzierżeć>

**Podzierżenie, a,** blm., czynność cz. **Podzierżeć** a. **Podzierżyć.**

× **Podzierżenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podzierżeć ś.** a. **Podzierżyć ś.**

× **Podzierżyciel, a,** lm. **e** *ten, co podzierżył a. co podzierży.* <Od Podzierżyć>

× **Podzierżycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podzierżyciel.**

× **Podzierżyć, y,ył** i × **P. ś.** p. **Podzierżeć.** <Po + Dzierżyć>

**Podziesiątkować, uje, ował** *zdziesiątkować jedno po drugim:* Cholera podziesiątkowała siedziby ludzkie. <Po + Dziesiątkować>

**Podziesiątkowanie, a,** blm., czynność cz. **Podziesiątkować.**

† **Podziesiątny** p. **Podziesiętny.** Troc. <Po + Dziesiątny>

**Podziesiętny,** † **Podziesiątny** l. *składający ś. z dziesięciu, w dziesięcioro złożony, z dziesięćkrotnego powtórzenia samego siebie powstały.* **2.** *na dziesiątym miejscu leżący.* Sł. wil. **3.** *w dziesięć koni zaprzężony:* Powóz P. **4.** *co dziesiąty:* P. snop. Bobr. Podziesiętne jagnię, cielę. Bobr. <Po + Dziesiętny>

**Podziewać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podziać.**

**Podziewanie, a,** blm., czynność cz. **Podziewać.**

**Podziewanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podziewać ś.**

† **Podziewiątny** p. **Podziewiętny.** Troc.

**Podziewiąty** p. **Podziewiętny.** Sł. wil. <Po + Dziewiąty>

**Podziewiętny,** † **Podziewiątny** l. *składający ś. z dziewięciu, z dziewięćkrotnego powtórzenia samego siebie powstały, w dziewięcioro złożony.* **2.** a. **Podziewiąty** *na dziewiątym miejscu leżący.* Sł. wil. <Po + Dziewiętny>

**Podzięk, u,** lm. **i** p. **Podzięka:** On błysnął okiem w podzięku. Uj. <Po + Dzięk>

**Podzięka, i,** lm. **i, Podzięk** *podziękowanie, dzięka, dziękczynienie, dziękczynność:* Huczne niebu śpiewano podzięki. Kniaź. Dał ci Bóg, zdrów korzystaj, a winnej podzięki nie omieszkaj dla tego, z któregoś wziął ręki. Nar. Ani od tej, której bronił wrzkomo, odniósł podziękę, ani od innej strony. Smotr. Za dobrodziejstwo podziękę. Pilch. Mamy li dostatek chleba, ziemianom to samym z podzięką przypisać potrzeba. L. Złożył jej jako podziękę piękny upominek *(= dar wdzięczności).* Ot masz podzięke za swoje dobre serce *(= wywdzięczenie ś.).* Pokorne podzięki dla księżnej. Sienk. Znosiły kury, ...a. i srebrnego rubla w papierku w podzięce za prosiny weselne. Reym. <Po + Dzięka>

**Podziękować, uje, ował** l. komu za co, † z czego = *złożyć komu dzięki, wyrazić uczucie wdzięczności:* P. komu za wyświadczoną łaskę, za usługę, za prezent. I zaraz mogłem pieszo do Twych świątyń progu iść, za wrócone życie P. Bogu. Mick. Dziatki sprawiły, że uchodzisz cało, darzą cię życiem i zdrowiem; im więc podziękuj za to. Mick. Podziękowali Bogu z takiego dziwu. Ż. E. Podziękujem z daru tego. Rybał. **2.** ir. *odwdzięczyć ś., zapłacić komu, oddać za swoje, nie darować komu, nie puścić płazem:* Podziękuję ja mu za swoją krzywdę! **3.** za **co** = *nie przyjąć, zrzec ś. grzecznie czego, wymówić ś. od czego:* P. za służbę. P. za ofiarowaną sobie godność. Przen. † P. czemu = *rozstać ś., pożegnać ś., dać za wygrane z czym, skwitować z czego, porzucić co:* Teatr zbudował, wojennym czynom podziękował. Bardz. Przen.: † Podziękował = *umarł.* Kn. < Po + Dziękować>

× **Podziękowalny** *dziękczynny, gratulacyjny, wyrażający wdzięczność:* Wesołe pienia hymnu podziękowalnego *Te Deum laudamus* po kościołach ś. odprawowały. L. <Od Podziękować>

**Podziękowanie, a** l. blm., czynność cz. **Podziękować. 2.** lm. **a** a) *podzięka, dzięki, dziękczynienie:* Złożyć, wyrazić w liście, oświadczyć, odebrać, przyjąć P. List z podziękowaniem. Oddać dług z podziękowaniem. Publiczne P. Jakie pozdrowienie, takie P. Mącz. b) [P.] *mowa, przemowa, oracja weselna:* Ten sam orator, który od pana młodego wieniec ofiarował, przechodzi na jej stronę i dziękuje mową, zwaną stąd podziękowaniem.

[**Podzima, y,** lm. **y**] (Pod-zima) p. **Podzimie:** A serce ś. w niej trzęsie, jak ten liść osikowy na podzimie. Kon. <Pod + Zima>

[**Podzimek, mka,** lm. **mki**] (Pod-zimek) p. **Podzimie:** Na podzimku *(= w głuchej jesieni, w grudniu).* <Pod + * Zimek, od Zima>

**Podzimie, a,** lm. **a** (Pod-zimie), [**Podzimek, Podzima**] *koniec, schyłek jesieni, głucha jesień.* <Pod + * Zimie, od Zima>

[**Podzimka, i,** lm. **i**] (Pod-zimka) p. **Poziomka.** <Zam. Podziemka, sld. do Zima>

**Podzimny** (Pod-zimny) przym. od **Podzima.** *dziejący ś. pod zimę, mający ś. ku zimie.* <Pod + Zimny>

**Podziobać, bie, bał,** × **Podzióbać,** × **Podziubać** l. *pokłuć, podziurawić dziobem jedną rzecz w wielu miejscach a. wiele rzeczy po kolei:* Wróble podziobały wiśnie na drzewach. Przen.: Twarz miał ciemną i ospą podziobaną. Sienk. **2.** *pobić, pokaleczyć dziobem:* Kogut podziobał swego przeciwnika. **3.** *spędzić pewien czas na dziobaniu; podjeść sobie, dziobiąc:* Posyp kurom ziarna, niech sobie podziobią. **P. ś.** *pobić ś., pokaleczyć ś. dziobem, dziobami.* < Po + Dziobać

**Podziobanie, a,** blm., czynność cz. **Podziobać.**

**Podziobanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podziobać ś.**

[**Podziobany, Podziubany**] człowiek = *dziobaty, ospowaty.* <Od Podziobać>

**Podziom, u,** blm. (Pod-ziom) *pokład głęboki, na którym leżą warstwy więcej powierzchowne,* podglebie, podgleba, podgrunt. < Pod + * Ziom, od Ziemia>

[**Podziomek, mka,** lm. **mki**] (Pod-ziomek) p. **Podziemek:** Podziomki truchleją, gdzie ja ś. pokażę, mary i nocnice płoszę, bo ja wiedźma jestem. Krasz. < Pod + Ziomek

× **Podzióbać, bie, bał** i × **P. ś.** p. **Podziobać.** < Po + Dziobać>

× **Podzióbanie, a,** blm., czynność cz. **Podzióbać.**

× **Podzióbanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podzióbać ś.**

†**Podzisie** przys. p. **Podziś.** <Po+*Dzisie, od Dziś>

**Podziś, Podziśdzień, Dodziśdnia, †Podzisie,** przys. *aż do dziś, aż do chwili obecnej, bieżącej, aż do dzisiejszego dnia, dotychczas, dotąd:* [Jeszcze mogłam być P. panienką]. Przen. a. **Podziśczas** *dotąd, po nasze czasy:* P. wielu tego żałuje. <Po+Dziś>

**Podziśczas** p. **Podziś:** Łaskę miłościwego pana nad wszystką godność i zasługi swe od Waszej Kr. Mości zawsze aż i P. znała (list Barbary Radziwiłłówny). <Po+Dziś+Czas>

**Podziśdzień** przys. p. **Podziś:** P. na tę pamiątkę procesję odprawujemy. Star. <Po+Dziś+Dzień>

×**Podziubać, bie, bał** i ×**P. ś.** p. **Podziobać:** Podziubajże skórę na cebuli szwajcą a. nożem kończystym. Sien. Przen.: Baba tylko czasem która dała mu tam w ogrodzie motyką P., to jej tak dziękował. Kon. <Zam. Podzióbać>

×**Podziubanie, a,** blm., czynność cz. **Podziubać.**

×**Podziubanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podziubać ś.**

[**Podziubany**] p. **Podziobany:** Czemuś ty tak P.? czy na tobie groch młócili, że ci dziobów narobili?

**Podziurawić, i, ił** co = *narobić w czym dziur:* Mól znacznie księgi te podziurawił. Pilch. Kule podziurawiły tarczę (=*poprzeszywały*). Podziurawiono go bagnetami (= *narobiono mu dziur; pokłuto go*). **P. ś.** *podostawać dziur, stać ś. dziurawym, podrzeć ś.:* Domagał ś. koniecznie pieniędzy, kiedy mu ś. podziurawiły białe pończochy. Korz. <Po+Dziurawić>

**Podziurawienie, a,** blm., czynność cz. **Podziurawić.**

**Podziurawienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podziurawić ś.**

**Podziurawiony I.** im. od **Podziurawić 2.** *pokryty dziurami, zdarty, poprzecierany przez zużycie, znoszenie:* Buty podziurawione. Przen.: Moja chorągiew dobrze podziurawiona. Kaczk. (=*nadszarpnięta, przetrzebiona*).

**Podziurkować, uje, ował I.** co=*porobić w czym dziurki, narobić w czym dziurek.* **2.** *spędzić pewien czas na dziurkowaniu.* <Po+Dziurkować>

**Podziurkowanie, a,** blm., czynność cz. **Podziurkować.**

**Podziw, u,** blm., **Podziwienie, †Spodziwienie, ×Podziwowanie** *zdumienie:* Z podziwu zalewa ś. łzami. Stasz. (= *z zachwytu*). Bierze od wszystkich hołdy sprawiedliwe, którzy ją kiedy z podziwem ujrzeli. Kniaź. Ty mgły rozrzedzasz, w tępym objaśniasz zadumie, twój rozum zmienić P. w myśl wysoką umie. Przyb. Wprawić kogo w P. Nie mogli wyjść z podziwu (=*nadziwić ś.*). †W P. komu być = *dziwnym mu być, być mu podziwem, zastanawiać, zadziwiać go:* Jeśliby tu kto był, komuby w P. było. Górn. Dom ten poda Bóg w baśń u wszystkich narodów; będzie on w P., a rzeką: czemu tak Pan mu uczynił? B. B. Niech gry w P. ludzki zmyślone w dzień święty miejsca żadnego nie mają. Sz. Jego sprawa wszytkim była w P. Hist. w Lan. †Mieć w P. = *podziwiać, cenić wysoce:* Pieniądzom więtszą cześć działają, a w P. skarby mając, po nich ś. udają. Hist. w Lan. (= *według nich postępują*). Na P., nad P., ×Na **spodziw**=*do zadziwienia, zadziwiająco, zdumiewająco, nadspodziewanie, nadzwyczajnie:* Bogaty na P. i szeląga długu nie mający. L. Musiano mię tu na P. przed tobą oczernić. L. Wyrósł na P. Kocha ją nad P., a ona go bardziej nad śmierć nienawidzi. L. Na P. tę książkę przetłumaczył. Troc. Na P. ma pieniędzy. Troc. <Po+Dziw>

**Podziwaczeć, eje, ał** *zdziwaczeć po kolei.* <Po+Dziwaczeć>

**Podziwaczenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Podziwaczeć. 2.** czynność cz. **Podziwaczyć.**

**Podziwaczyć, y,ył** *strawić pewien czas na dziwaczeniu.* <Po+Dziwaczyć>

[**Podziwać się, a ś., ał ś.**] p. **Podziwić ś.** <Po+Dziwać ś.>

[**Podziwanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Podziwać ś.**

**Podziwiacz, a,** lm. **e** *ten, który podziwia; admirator.* <Od Podziwiać>

**Podziwiać, a, ał** kogo, co, ×**P. ś.** komu, czemu=*patrzeć ś. z podziwem na kogo, na co, zdumiewać ś. nad kim, nad czym, nie móc wyjść z podziwu; admirować kogo, co, zachwycać ś. kim, czym, unosić ś. nad kim, nad czym:* W cnotliwych poganach podziwiamy i uwielbiamy cnotę, przeciwieństwami stwierdzoną. L. Podziwiamy tego człowieka, jego czyny, męstwo. Podziwiam jego cierpliwość. Wszyscy podziwiali podobną czelność (=*zżymali ś. na nią*). Dzieci lubią, gdy są podziwiane. Bał. ×**P. ś.** p. wyżej; *dziwić ś.:* Nie należy ś. P. jego nieśmiałości. L. Oczyma podziwiała ś., że... Słow. (= *wyrażała zdziwienie*). <Po+*Dziwiać, DZIW>

**Podziwianie, a,** blm., czynność cz. **Podziwiać.**

×**Podziwianie się, a ś,** blm., czynność cz. **Podziwiać ś.**

×**Podziwiciel, a,** lm. **e** *ten, co podziwia, admirator.* Sł. wil. <Od Podziwić ś.>

×**Podziwicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podziwiciel.**

[**Podziwicne** bydle] *pochwalone za młodu, oczarowane przez złe oczy.*

**Podziwić się, i ś., ił ś. I. a. Podziwować ś.** *spędzić pewien czas na dziwieniu ś., zadumać ś. nieco, popatrzeć ze zdumieniem:* Pilnie ś. tu przypatrując, podziwujmy ś. tym wielkim sprawom bożym. Wuj. Natura dopuściła nam podziwować ś. w wielkich mężach boskiej sprawie. Górn. Tu ś. przypatrz a podziwuj świętej jego dobrotliwości. Rej. Z zdumieniem podziwcie ś., niebiosa, temu. Leop. Tej fortecy nieprzyjaciel może ś. dobrze podziwować i nadziwować, aby ją otrzymać miał mocą. Łęcz. **2.** [P. ś., **Podziwać ś.**] *popatrzeć, popatrzeć ś.* <Po+Dziwić ś.>

**Podziwienie, a,** blm. p. **Podziw:** Nie mogę wyjść z podziwienia. Malujcie tę piękną twarz; nie był jako żyw Zewksys w takim podziwieniu. Kochan. Rzecz godna podziwienia i zdumiewania. Łęcz. Z podziwieniem całego świata. Troc. Pokorzyłeś ś. przed Bogiem, usłyszaw rzeczy przeciw temu miastu a przeciw tym, jiż w niem bydlą, iżby to czuż w podziwienie a w poklinanie byli podani. B. Sz. <Po+Dziwienie>

**Podziwienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podziwić ś.**

†**Podziwno** mi = *dziwno mi.* Rej. <Od Podziwny>

†**Podziwny, †Spodziwny** *godny podziwu, dziwny, zdumiewający, zastanawiający, niezrozumiały, niczym niewytłómaczony:* Należli zaraz jelenicę wielką i bardzo podziwną, tę ułapili i wnet na ofiarę boginiej sprawili. H. Tr. Potkał ś. z oną niepochlebną śmiałością, z oną podziwną chęcią, aby ś. popisał. Górn. <Od Podziw>

[**Podziwować, uje, ował**] *poczytać co komu za [illegible], zaprzeczyć ś. czują mocą [illegible] postępowi* P. s. p. **Podziwić ś.** <Po + Dziwować>

**Podziwowanie, a,** blm. **1.** [P.] czynność cz. **Podziwować. 2.** × P. p. **Podziw:** Żądanie królewskie z wielkim podziwowaniem było u wszech ludzi i obudziło śmiech wielki. Bart.

**Podziwowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podziwować ś.**

× **Podziwowisko, a,** lm. **a** *rzecz, istota godna podziwu, dziw, podziw, dziwactwo:* Spółczesni nazywali Otona III podziwowiskiem świata Bart. <Od Podziwować>

**Podznaczać, a, ał** p. **Podznaczyć.**

**Podznaczanie, a,** blm., czynność cz. **Podznaczać.**

**Podznaczenie, a,** blm., czynność cz. **Podznaczyć.**

**Podznaczny** *pod znakiem będący, pod znakiem podpisany, nakreślony:* Ukość pod znakiem położona nazywa ś. podznaczną. *sub signo.* Ustrz. <Pod + Znaczny>

**Podznaczyć, y,ył,** nied. **Podznaczać** *naznaczyć od spodu, podcechować; podkreślić, podpisać znakiem, podsygnować:* Sekretnie podznaczać. L. <Pod + Znaczyć>

**Podzór, oru,** lm. **ory** (Pod-zór) **1.** *podglądanie, podejrzenie, szpiegowanie, podpatrzenie.* **2.** przen. *podejrzenie, pozór, powód do domysłów:* Nieprawo o dogmatach pisząc i mówiąc, w P. ś. herezji poddaje. Smotr. <Pod + *Zór, od ZOR ZRO ZIER/ZR>

**Podzrazikowy** anat. *pod zrazikami narządu ciała będący* (sublobularis). <Pod + Zrazikowy>

[**Podzuwki, ek,** blp.] (Pod-zuwki) *gacie, gatki, kalesony.* <Pod + *Zuwki, Z — U

**Podzwaniać, a, ał** *zadzwonić od czasu do czasu, pobrząkiwać:* Koń głucho podzwaniał wędzidłem za każdym kiwnięciem głowy. Czajk. Konie, gryząc trawę, podzwaniały wędzidłami. Jeż. Przen.: Wiatr w muzyckie naczynia podzwania. Kon. Pieśń słowicza... podzwania... w słuch. Kon. Twa piosenka podzwania w dolinie. Prusz. (= *dźwięczy, rozbrzmiewa).* Niewyraźne wołanie po górach, wodach podzwania roznośnie. Zal. <Po + *Dzwaniać, od Dzwonić>

**Podzwanianie, a,** blm., czynność cz. **Podzwaniać:** P. konia wędzidłem. Jeż.

[**Podzwolenie, a,** blm. (Pod-zwolenie), **Podzwoleństwo**] czynność cz. **Podzwolić,** *pozwolenie.*

[**Podzwoleństwo, a,** blm. (Pod-zwoleństwo)] p. **Podzwolenie.** <Pod + Zwoleństwo>

[**Podzwolić, i, ił**] (Pod-zwolić) *pozwolić.* [**P. ś.**] komu = *oddać ś., poddać ś.:* [On ji prosił, żeby mu sie podzwoliła, a miała męża swojego, którego sie bała]. <Pod + Zwolić>

**Podzwon, u,** lm. **y** *dźwięk dzwonu, dzwonienie; podźwięk, dźwięk:* Jezioro melancholji, pełne korali wspomnień i podzwonów pieśni. Orzesz. Ich śmiech mnie tak razi, ich głos tak trudzi, jak pobrzęk grobnego podzwonu. Uj. <Po+Dzwon>

**Podzwonić, i, ił** *spędzić chwilę na dzwonieniu.* <Po + Dzwonić>

**Podzwonienie, a,** blm., czynność cz. **Podzwonić.**

**Podzwonne, ego,** blm., × **Dzwonne** *opłata za dzwonienie po umarłym w dzwony kościelne:* Dać na P. Co tylko miał gotowych pieniędzy, wraz je przez niego sługę wysłał do Brzescia do wszystkich klasztorów na P. i msze. Niem. Przen.: Głos w rodzaju niniejszego utworu nie tyle jest głosem przestrogi, ile podzwonnym, z którego nowe pokolenie może dla siebie wyciągnąć przestrogę. Kasz. <Po + Dzwonne>

**Podzwrotnikowy 1.** *pod zwrotnikiem, w jego bliskości leżący, tropikowy, tropikalny, zwrotnikowy:* P. kraj, upał. Roślinność podzwrotnikowa. Pas P. Strefa podzwrotnikowa. **2.** gie. *odnoszący ś. do pasa leżącego zewnątrz zwrotników, mianowicie mniej więcej do 40° szerokości, który odznacza ś. opadami zimowemi.* <Pod + Zwrotnikowy>

**Podzwyczajny** żart. *zwyczajny, zwykły:* Rozciągano winowajcę i wymierzano mu karę podzwyczajną, która czasami nadzwyczajnie bolała. Kraus. <Pod + Zwyczajny>

[**Podzygować, uje, ował**] (Pod-zygować) *nakarmić dziecko.* <Pod + *Zygować, z Nm. säugen>

[**Podzygowanie, a,** blm.] czynność cz. **Podzygować.**

**Podzylować, uje, ował** p. **Podzelować.**

**Podzylowanie, a,** blm., czynność cz. **Podzylować.**

**Podźgać, a, ał** posp. **1.** *spędzić pewien czas na dźganiu, pokłuć.* **2.** *pokłuć wiele przedmiotów kolejno a. jeden przedmiot w wielu miejscach.* <Po + Dźgać>

**Podźganie, a,** blm., czynność cz. **Podźgać.**

**Podźwięczeć, y, ał** *zadźwięczeć na pewien czas, pobrzmieć.* <Po + Dźwięczeć>

**Podźwięczenie, a,** blm., czynność cz. **Podźwięczeć.**

**Podźwięk, u,** lm. **i** a. **Pogłos, Pogłoska** *dźwięk słaby, dający ś. słyszeć po ustaniu głosu a. dźwięku właściwego, pobrzmienie, echo; jeden z dających ś. słyszeć razwraz dźwięków:* Gdy mi lutnia zadźwięczy, twój w jej podźwięku (słyszę)! Pawlik. Jak z ogromnych dzwonów, szedł z gmachów onych P. uroczysty. Psm. Gdy ten (poszum świerków) zamilknie w swoim górskim świecie, żaden już P. nie nastąpi po nim. Kasp. Zachrzęsną kłosy żytnie, to ci duszę załaskota P. złota. Kon. <Po + Dźwięk>

× **Podźwig, u,** blm. *podźwignięcie czego;* przen. *sprostanie czemu:* Chodkiewicz w Lubomirskim zdolniejsze nad innych ramiona do podźwigu ciężarów ojczyzny widział. Nar. <Po + *Dźwig, DŹWIG>

× **Podźwigacz, a,** lm. **e** *ten, co podźwiga, dźwigarz.* <Od Podźwigać>

Podźwigać, a, ał **1.** *spędzić pewien czas na dźwiganiu.* **2.** nied. p. **Podźwignąć:** Wężami ciążące podźwiga ramiona i spisę wbija do ziemi. Wysp. **P. ś. 1.** [P. ś.] (o wielu) *dźwignąć ś. kolejno, powstawać:* W nocy usłyszeli, że ktosi ku nim idzie: podźwigali ś. więc warciuéko. **2.** *sforsować siły pod ciężarem, przezwać ś., zatrwać ś.* **3.** p. **Podźwignąć:** Ziewał i szczekał na przemiany, kładł ś. i podźwigał, gniewając ś. na tych, co śmieli mu spokój zakłócać. Krasz. <Po + Dźwigać>

**Podźwiganie, a,** blm., czynność cz. **Podźwigać.**

**Podźwiganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Podźwigać ś.**

**Podźwignąć, nie, nął,** †**Poddźwignąć,** nied. **Podźwigać,** †**Poddźwigać 1.** *dźwignąwszy podnieść; dźwignąć w górę, ruszyć z miejsca:* P. ciężar. Trzebaby zaś na tym mrozie P. Cię (Chryste) z tego siana. Psn. Tegdy wyszedw Mojżesz od Faraona i podźwignął jest swoje ręce ku Panu. B. Sz.

Wszyscy, podźwignąwszy oczy w górę... szli precz z kościoła. Jancz. Ktobie, gospodynie, podźwignął jeśm duszę moją. Ps. flor. **2.** przen. *dźwignąć z upadku, podnieść, postawić na nogi, podać rękę, wydźwignąć z biedy, poratować:* Jeżeli chętnie krzyż dźwigasz, on cię podźwignie. Jeł. **3.** przen. *dźwignąć, wyprowadzić w górę, wznieść, wybudować, zbudować, wystawić:* Budował Bolesław zamki dla bezpieczeństwa kraju i właśnie w tymże czasie trzy takowe twierdze podźwignął. Nar. Ezdrasz, który chodzi wśród gruzów i zwalisk i przemyśliwa nad tym, jakby z nich miasto P., nie potrzebuje być prorokiem, a będzie w swojej chwili tak pożytecznym, jak tamci (prorocy). Tarn. **P. ś. I.** *dźwignąć ś., powstać, podnieść ś. z ciężkością, ruszyć ś. z miejsca:* Podźwignął ś. z ławy i powlókł ś. do domu. P. ś. z choroby *(= wstać po chorobie, zewlec ś. z łóżka, poprawić ś. na zdrowiu, wyzdrowieć).* P. ś. z biedy = *stanąć na nogi, wyjść z biedy.* **2.** [P. ś.] *podniósszy ś. pobiec, ruszyć:* Weź, dziewczyno, drąga, podźwignij za niemi. <Po + Dźwignąć>

**Podźwignienie, a,** blm. p. **† odźwignięcie.**

**Podźwignienie się, a ś.,** blm. p. **Podźwignięcie ś.**

**Podźwignięcie, a,** blm., **Podźwignienie, †Podźwiżenie** czynność cz. **Podźwignąć.**

**Podźwignięcie się, a ś.,** blm. **Podźwignienie ś.** czynność cz. **Podźwignąć ś.**

**Podźwignięty, Podźwigniony** im. od **Podźwignąć.**

**Podźwigniony** p. **Podźwignięty:** Poobalane zostały kościoły, bałwochwalstwo w całej sile podźwignione. Lel.

**Podźwinie, a,** blm. *porzecze Dźwiny.* Pol. <Po + *Dźwinie, od Dźwina (rzeka)>

**†Podźwiżenie, a,** blm. p. **Podźwignięcie:** P. ręku moju modła wieczerna. Ps. flor. *(= podnoszenie).* <Po + DŹWIG>

**Podżaglowy** (Pod-żaglowy) *pod żaglem, pod żaglami będący.* <Pod + Żaglowy>

**Podżartowywać, uje, ywał** *stroić razwraz żarciki jakby od niechcenia; podkpiwać, podrwiwać:* Podżartowywał z Alfa. Krasz. Gdy była mowa o pani, podżartowywała sobie. Krasz. Sam z siebie i ubóstwa swojego podżartowując, opisywał zabawnie dwór, łany. Krasz. Podżartowywał sobie z ideału. Haj. < Pod + Żartowywać >

**Podżartowywanie, a,** blm., czynność cz. **Podżartowywać.**

**Podżarty** p. **Podpalany:** Trzy sfory ogarów srokatych, prześlicznie podżartych. Pol. <Pod + Żarty>

**Podżary I.** *ogorzały nieco, śniady.* Przen.: Wyście mnie wychowały, podżare sielanki, wyście mnie zalecały, hoże podgórzanki. Zim. Krzyczy głośno soweczka i kornet P. Mor. **2.** Podżara maść końska = *skarogniada.* **3.** (o psie, o ogarze) = **Podpalany.** <Pod + ŻAR/GOR/GAR>

**Podżarzać, a, ał** p. **Podżarzyć.**

**Podżarzanie, a,** blm., czynność cz. **Podżarzać.**

**Podżarzenie, a,** blm., czynność cz. **Podżarzyć.**

**Podżarzyć, y,ył,** nied. **Podżarzać** *rozżarzyć, rozpalić, podniecić, wzniecić, rozdmuchać:* Podżarzyliście ogień ten. B. B. Wynidź z domu, bytność twa jako ogień plewy podżarzy. Mor. A. Przen. Gaszono i tę słabą iskierkę, która z dawniejszych wieków podżarzała osłabione siły. Sur. *(= podtrzymywała, podsycała).* Człowiek gniewliwy podżarza zwadę. B. B. Wargi podżarzające zwadę. Bud. <Pod + Żarzyć>

**Podżąć, podeżnie, podżął,** nied. **Podżynać I.** *zżąć aż pod co, dokąd.* Przen.: Aż pod mój ogród podżyna swe zboże *(= jego pole ciągnie ś. aż pod mój oyród).* **2.** *zżąć do pewnego stopnia, cokolwiek pożąć.* <Pod + Żąć>

**Podżeberny, Podżebrowy** anat. *pod żebrami a. poniżej ich będący* (infracostalis, subcostalis). †Skórka podżeberna p. **Opłucna.** Perz. Okolica podżeberna, podżebrze (hypochondrium, regio hypochondriaca). <Pod + Żeberny>

**Podżebrowy** p. **Podżeberny.** < Pod + Żebrowy>

**Podżebrze, a,** lm. **a I.** anat. *ściany boczne brzucha, leżące pod żebrami, sięgające do bioder, okolice podżeberne, słabizny,* †wąpie (hypochondrium). **2.** bud. *jeden z cienkich filarków, jakie ś. dają na ścianach gotyckich w pionowym przedłużeniu żeber sklepienia:* Reprodukcja charakterystycznych fresków na podżebrzach sklepień kościoła św. Jakóba. <Pod + *Żebrze, od Żebro>

**Podżec, gnie, gł, Podżegnąć, †Podżegać,** nied. **Podżegać** *podpalić, podłożyć ogień, podżarzyć:* P. dom. Podżegł go wkoło. Bud. *(= podpalił dokoła jego domostwo).* Przen.: *poduszczyć, podjurzyć, podjudzić, zagrzać, zapalić, podniecić, podbuntować, podburzyć, podbechtać, podkusić:* Ogień duchowy w sercu podżega. Ps. flor. Mija go, żeby afektów jego nie podżegła. Pot. Co za duch na mię zawzięty podżega cię do zdradzania mię? L. Jeśli twoje serce podżega sława, ja ci do tego otwieram pole. L. Burzliwi republikanci starają ś. podżegać pospólstwo. L. Nie podżegaj zapalonego. Prz. Szatan jak którego do czego chciwego wie, jak to jemu przed oczy przywodzi i ku pożądaniu podżega. Gil. Częstemi darami człeka tego co dalej, to bardziej podżegał. Górn. Podżegła go żona do tego uczynku. Troc. Miłość ją codzień bardziej podżegała. Troc. Razem ugrzęźli, brzuch z brzuchem, nos z nosem; próżno ich szlachta częstym szturchańcem i głosem podżega i na dalsze zaprasza pokoje. Słow. **P. ś.** *zapalić ś., zapałać, rozgorzeć:* Podżegł ś. do miłości. Troc. Podżegł ś. do gniewu, do zapalczywości. Troc. <Pod + Żec>

× **Podżeg, u,** lm. **i** p. **Podżoga:** Kraj ten, bądź w jego, bądź w waszych ręku, zawsze byłby nieskończonym wojny podżegiem. Stasz. Od innych podżegi uszczypliwe odbierał. Stasz. <Pod + *Żeg, ŻEG/ŻOG>

× **Podżega, i,** lm. **i** p. **Podżoga:** Nie może być ogień trwały, ażeby ustawiczną miał podżegę; wielki ogień wielkiej podżegi potrzebuje, a mały niewielką podżegę zachowa. Syk. Ustawicznemu ogniowi potrzeba ustawicznej podżegi, a który na niedługi czas ma trwać, niewiele też podpału potrzebuje. Syk. Ogień nie może być bez podżegi, to jest bez żagwi. Syk. Żadnej nie mieli do niecnoty zaprawy i podżegi. Pilch. <Pod + *Żega, ŻEG/ŻOG>

**Podżegacz, a,** lm. **e** podpalacz; przen. *podbudzacz, poduszczacz, poduszczyciel, podszczuwacz, kusiciel, instygator:* Kędyż dobry duch ma być podżegaczem do złorzeczeństwa abo podszczuwaczem? Birk. Kmita był jednym z głównych podżegaczy zaburzeń sejmowych 1536—7 i rokoszu pod Lwowem. Goł. Ty zamieszań w narodzie P. ustawny. Fel. <Od Podżegać>

**Podżegaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Podżegacz.** L.

**Podżegać, a, ał** i **P. ś.** p. **Podżec.**

**Podżegająco** przys. *w sposób podżegający, podżegawczo, podżegając:* Oddziałać P. na masy.

**Podżeganie**, a, blm. czynność cz. **Podżegać.**

**Podżeganie się**, a ś., blm., czynność cz. **Podżegać ś.**

**Podżegawczo** przys. od **Podżegawczy** *podżegająco, podżegająco.*

**Podżegawczy** *podżegający, podburzający, podszczuwający:* Każdy mógł, kto chciał, zakładać i wydawać pisma w najwyższym stopniu podżegawcze. Odezwy podżegawcze. <Od †Podżegawca, od Podżegać>

**Podżegnąć, nie, nął** p. **Podżec.** <Pod + Żegnąć>

**Podżegnięcie**, a, blm., czynność cz. **Podżegnąć.**

**Podżerać**, a, ał *żreć od spodu, podgryzać.* <Pod + *Żerać, od Żreć>

**Podżeranie**, a, blm., czynność cz. **Podżerać.**

[**Podżerować, uje, ował**] *podsypać prochu na patrzew:* Przeczyścił strzelbę, podżerował zamek, przykręcił skałkę. Jeż. <Pod + Żerować>

[**Podżerowanie**, a, blm.] czynność cz. **Podżerować.**

**Podżerze**, a, lm. a myśl.?: Parka jamników, rok mających, maści kawowej, P. bardzo ładne, rasowe, bardzo cięte.

**Podżęcie**, a, blm., czynność cz. **Podżąć.**

**Podżłobić, i, ił** *wyżłobić do pewnego stopnia, nieco wyżłobić.* <Pod + Żłobić>

**Podżłobienie**, a, blm., czynność cz. **Podżłobić.**

× **Podżoga**, i, lm. i, × **Podżega**, × **Podżeg** I. *podnieta dla ognia, podpał, podpałka, żagiew:* Przez drwa, siano, słomę wiecznego ognia podżogę rozumiał apostoł. Smotr. 2. *podpalenie, podłożenie ognia.* 3. przen. *pobudka, bodziec, zachęta, pokusa, podmowa, poduszczenie, podnieta, podbechtanie, podszczucie, podburzenie:* Wojna ś. zajęła za podżogą Matjasza. Błaż. Historja mistrzynią żywota, pamiętnicą zasług, podżogą cnoty, hamulcem niecnoty, a nawet matką nieśmiertelności. Błaż. Stamtąd ma pycha podżogę do zbytku, miasto pożytku. Klon. Konterfekty stawiali dla nieśmiertelnej sławy onych ludzi, jako też dla pobudki a podżogi drugim, iżby ś.... ku takiejże sławie pięli. Górn. Najlepsza pierwszą zaraz podżogę i przynętę do gniewu odrzucać. Pilch. Za podżogą Gastolda Jana, świekra jego, konkurował u Kazimierza króla na sejmie. Nies. Podżogi i irytacje wasze. Smotr. 4. przen. *poduszczyciel, kusiciel, podmawiacz, podbechtywacz, podnieta, powód, sprawca, instygator:* Sieciech za Władysława domowej wojny był podżogą. Nar. 5. anat.: †P. Wenery p. **Łechtaczka.** <Pod + †Żoga, ŻEG ŻOG>

× **Podżognik**, a, lm. **cy** *podpalacz, podkładacz ognia, sprawca pożogi.* Bobr. <Od Podżoga>

**Podżołądkowy** anat. *pod żołądkiem będący* (hypogastricus): Okolica podżołądkowa, p o d p ę p k o w a, p o d b r z u s z n a. Gruczoł P. Poduszka podżołądkowa, t r z u s t k a (pancreas). <Pod + Żołądkowy>

**Podżółcenie**, a, blm., czynność cz. **Podżółcić.**

**Podżółcić, i, ił** *przyżółcić nieco, zażółcić do pewnego stopnia.* <Pod + Żółcić>

**Podżuchwi, Podżuchwowy** anat. *pod żuchwą a.* ...*szczęka dolna leżący* (submaxillaris): Ślinianka podżuchwia. <Pod + *Żuchwi, od Żuchwa>

**Podżuchwowy** p. **Podżuchwi.** <Pod + Żuchwowy, od Żuchwa>

**Podżupek, pka**, lm. **pkowie** p. **Podżupnik:** Żupnicy w zupach po 100 złotych, podżupnikowie po 20 złotych. Biel. J. Skrzetuski, P. wielicki, z wielką nas ludzkością przyjmował. Mat. P., urzędnik mający dozór nad żupami. Kras. P. oprowadzał po otchłaniach Wieliczki i Bochni. Wiszn. <Pod + *Żupek, od Żupa>

**Podżupnik, a**, lm. **owie** a. **cy, Podżupek** gór. daw. w Wieliczce, Bochni, Olkuszu, Chęcinach, *zastępca żupnika w zarządzie kopalń i w sądach górniczych, tudzież jako dolny i górny gospodarz, to jest zarządca kopalni i robót na powierzchni:* Stanisław, P. wielicki, miał żon dwie. Nies. P. Morsztyn nauczony we śnie przez błogosławioną Kunegundę. Zał. S. Żupnicy, bachmistrzowie, podżupnikowie. Vol. <Pod + Żupnik>

**Podżwirować, uje, ował** *podsypać nieco żwirem.* <Pod + Żwirować>

**Podżwirowanie**, a, blm., czynność cz. **Podżwirować.**

[**Podżycie**, a, blm.] czynność cz. **Podżyć.**

[**Podżyć, yje,ył**] *przeżyć, przejść, doświadczyć:* Jesce takiygo mondrygo, jageś ty, nie było, ale musis jesce wiency P. Co ja biedny podżył bez cały ten czas, to ani, ani wypedzieć nie zdolę. Ork.

**Podżyły** *podeszły w wieku, podstarzały, niemłody:* Być to może, żem P., lecz mam z chęci dosyć siły. L. P. obywatel. Rzew. Był to szlachcic P. Jord. Gdyśmy nawiedzili staruszka, siedział nad książką z jakimś podżyłym aspirantem teologji. Malin. 2. [P.] *niezbyt tłusty.* <Pod + *Żyły, od Żyć>

**Podżynać**, a, ał p. **Podżąć.**

**Podżynanie**, a, blm., czynność cz. **Podżynać.**

**Podżywiać**, a, ał i **P. ś.** p. **Podżywić.**

**Podżywianie**, a, blm., czynność cz. **Podżywiać.**

**Podżywianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Podżywiać ś.**

**Podżywić, i, ił**, nied. **Podżywiać** *pożywić nieco, posilić do pewnego stopnia, podkarmić:* Musiałem posłańca P. i podkarmić. Krasz. **P. ś.** *pożywić ś. nieco, posilić ś., podjeść sobie.* Przen.: Woreczek mój jako tako podżywi. Korz. *(= zasili nieco).* <Pod + Żywić>

**Podżywienie**, a, blm., czynność cz. **Podżywić.**

**Podżywienie się**, a ś., blm., czynność cz. **Podżywić ś.**

**Poecik**, a, lm. i p. **Poeta:** Lecz cóż ta góra, co zrodził P.? — ona muzykę, on sonecik. Moraw.

†**Poecki** p. **Poetyczny:** Niechże go z młodu nie bawią owemi zawikłanemi poeckiemi fabułami. Rej. <Od Poeta>

**Poegzaltować się, uje ś., ował ś.** *strawić pewien czas na egzaltowaniu ś.* <Po + Egzaltować ś.>

**Poegzaltowanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poegzaltować ś.**

**Poegzaminować, uje, ował** I. *spędzić pewien czas na egzaminowaniu.* 2. *przeegzaminować jednego po drugim.* <Po + Egzaminować>

**Poegzaminowanie**, a, blm., czynność cz. **Poegzaminować.**

**Poegzekwować, uje, ował** I. *wyegzekwować jedno po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na egzekwowaniu.* <Po + Egzekwować>

**Poegzekwowanie**, a, blm., czynność cz. **Poegzekwować.**

**Poegzenterować, uje, ował** I. *dokonać sekcji na wielu trupach kolejno.* 2. *spędzić pewien czas na egzenterowaniu.* <Po + Egzenterować>

**Poegzenterowanie**, a, blm., czynność cz. **Poegzenterować.**

**Poegzercerować, uje, ował** *spędzić pewien czas na egzercerowaniu.* <Po + Egzercerować>

**Poegzercerowanie, a,** blm., czynność cz. **Poegzercerować.**

**Poegzercytować, uje, ował** *poświęcić pewien czas na egzercytowanie, poćwiczyć.* **P. ś.** *poświęcić pewien czas na egzercytowanie ś., poćwiczyć ś.:* Korzystała z czasu, żeby ś. P. na jej ostatecznie rozbitym fortepianie. Ost. < Po + Egzercytować>

**Poegzercytowanie, a,** blm., czynność cz. **Poegzercytować.**

**Poegzercytowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poegzercytować ś.**

**Poekscytować, uje, ował 1.** *pobudzić, podniecić, podrażnić w ciągu pewnego czasu.* **2.** (o wielu) *pobudzić, podrażnić, podniecić jednego po drugim.* <Po + Ekscytować>

**Poekscytowanie, a,** blm., czynność cz. **Poekscytować.**

**Poekspedjować, uje, ował 1.** *spędzić pewien czas na ekspedjowaniu.* **2.** (o wielu) *wyekspedjować jedno po drugim kolejno, powyprawiać, powysyłać.* <Po + Ekspedjować>

**Poekspedjowanie, a,** blm., czynność cz. **Poekspedjować.**

**Poeksploatować, uje, ował** *spędzić pewien czas na eksploatowaniu.* <Po + Eksploatować>

**Poeksploatowanie, a,** blm., czynność cz. **Poeksploatować.**

**Poeksportować, uje, ował** *wyeksportować jedno po drugim, powyprowadzać.* < Po + Eksportować>

**Poeksportowanie, a,** blm., czynność cz. **Poeksportować.**

**Poelektrolizować, uje, ował** *porozkładać za pomocą elektryczności.* <Po + Elektrolizować>

**Poelektrolizowanie, a,** blm., czynność cz. **Poelektrolizować.**

**Poelektryzować, uje, ował 1.** *spędzić pewien czas na elektryzowaniu.* **2.** (o wielu) *naelektryzować, zelektryzować jedno po drugim.* <Po + Elektryzować>

**Poelektryzowanie, a,** blm., czynność cz. **Poelektryzować.**

× **Poema,** w lp. nieod., lm. **ta, tów** ni. p. **Poemat:** P. heroiczne, komiczne. <Gr. poíēma, Łć. poema>

**Poemablować, uje, ował** *zająć ś. emablowaniem na pewną chwilę, pobawić kobiety.* <Po + Emablować>

**Poemablowanie, a,** blm., czynność cz. **Poemablować.**

**Poemacik, u,** lm. **i** p. **Poemat.** <Od Poemat>

**Poemat, u,** lm. **y,** × **Poema 1.** *utwór poetyczny większego rozmiaru:* P. epiczny, a. epos, epopeja. P. ten można nazwać dramatyczno-fantastycznym. Sł. wil. **2.** *rzecz wymarzona, niepraktyczna mrzonka, utopja:* Ile wymyślono poematów politycznych! Krasz. Zdr. **Poemacik.** < Łć. poema, ² pp.-atis, z Gr. poíēma>

**Poemerytować, uje, ował** *powalniać od obowiązków udzielając emerytury.* <Po + Emerytować>

**Poemerytowanie, a,** blm., czynność cz. **Poemerytować.**

**Poemulować, uje, ował** *spędzić pewien czas na emulacji.* <Po + Emulować>

**Poemulowanie, a,** blm., czynność cz. **Poemulować.**

**Poerygować, uje, ował** *podokonywać erekcji.* <Po + Erygować>

**Poerygowanie, a,** blm., czynność cz. **Poerygować.**

**Poeskontować, uje, ował** p. **Podyskontować.** <Po + Eskontować>

**Poeskontowanie, a,** blm., czynność cz. **Poeskontować.**

**Poeta, y,** lm. **ci** a. †**owie 1.** *artysta uzmysławiający swoje ideały za pomocą słowa, pieśniarz, wierszopis, rymotwórca, wieszcz:* Siła poet greckich i łacińskich nie mielibyśmy byli, by byli poetowie wysoce sobie białychgłów nie ważyli. Górn. Jan Kochanowski był prawdziwym poetą, poetą narodowym, duchem, nawet formami, krojem swych myśli, charakterem uczuć. Krasz. Z poetów Litwy tylko jeden bard Antoni miał trójkę koni. Mick. O głupie poety, co zawsze mieszacie księżyc z miłością! Krasiń. Jak głuszec, gdy tokuje, nic nie widzi, nic nie czuje... tak P. wśród zapału, gdy swe wiersze deklamuje. Od. **2.** przen. *marzyciel, gardzący prozą życia.* Zdr. **Poecik.** <Łć. poeta>

**Poetka, i,** lm. **i,** forma ż. od **Poeta;** × **Poetysa.** <Od Poeta>

**Poetycki** p. **Poetyczny:** Styl P. zależy na nieustannych prawie obrazach, na czystych a śmiałych przenośniach, na wyrazach mocnych i dosadnych. Gol. Twórcza fantazja poetycka. Mochn. Widzisz, jak to bez pracy i w jak krótkiej chwili prawie po poetycku wszystkośmy zrobili! Min. <Od Poetyka>

**Poetycko** przys. od **Poetycki;** p. **Poetyczny.** <Od Poetycki>

**Poetyczka, i,** lm. **i** ir., żart. **Poetka:** A jaka P.! aż ją słuchać mile. Ferd. A.

**Poetycznie** przys. od **Poetyczny; Poetycko, Po poetycku.**

**Poetyczność, i,** blm. rz. od **Poetyczny; Poetyzm:** Upoetyzował ją w wyobraźni swojej, opierając P. na przypuszczeniu. Jeż.

**Poetyczny, Poetycki** przym. od **Poetyka;** †**Poecki, Poezyjny** *pełen poezji, idealny, wzniosły, budzący wrażenie piękne i stany duszy wzniosłe; obrazowy, malowniczy, barwny:* Historyczne tradycje są poetycznym żywiołem nie tylko w sztuce, ale i w życiu. Łźń. Utwór P. Zaczęli ś. rozchodzić apostołowie nowej poetycznej wiary. Grab. M. Widok P. (= *romantyczny, uroczy*). Nieład P. <Od Poetyka>

**Poetyka, i,** lm. **i 1.** *teorja poezji, wykład poezji:* P. Arystotelesa. **2.** *dawniej klasa szkolna, w której wykładano teorję poezji.* < Łć. poetica (ars) >

× **Poetysa, y,** lm. **y** p. **Poetka.** <Fr. poétesse>

**Poetyzm, u,** blm. p. **Poetyczność:** Dziwna tam mieszanina artyzmu, poetyzmu, światowości, elegancji. Koź. A.

**Poetyzować, uje, ował 1.** *wyrażać ś. językiem poetyckim, sadzić ś. na poezję.* **2.** *zapatrywać ś. poetycznie, idealizować, zabarwiać w sposób poetyczny:* Wyspowiadała jej młodość swoją, trochę ją poetyzując. Krasz. **3.** przen. *marzyć, idealizować niepraktycznie, przesadnie, dziwaczyć, fantazjować, roić, majaczyć:* Dopókąd nie poetyzuje, mówi do rzeczy. <Fr. poétiser>

**Poetyzowanie, a,** blm., czynność cz. **Poetyzować.**

**Poezja, i** blm. *sztuka uzmysłowienia ideałów za pomocą słowa:* Serce czułe dało początek poezji.

Gol. Poezję przezwano językiem bogów. Mieć talent, zdolność do poezji. To wierszowanie, nie P. P. starożytna, to jest grecka, rzymska, hebrajska i t. d. P. religijna. P. opisowa czyli epiczna, liryczna, dramatyczna. P. klasyczna. P. była od wieków i na wieki będzie miłą zmorą ludów. Cieszk. P. także często walczy z Bogiem. Słow. **2.** *twórczość poetycka, charakter utworów danego poety:* Charakterem Jana Kochanowskiego poezji jest pogoda, spokój, rezygnacja, swoboda duszy. Krasz. W poezji Karpińskiego wiele jest czułości. **3.** *ogół utworów poetyckich danego pisarza, czasu, kierunku, dział utworów poetyckich w literaturze.* **4.** w lm. *utwory poetyckie, wiersze:* Czytamy w poezjach Twardowskiego... Troc. Poezje Mickiewicza. **5.** *poetyczność, idealność, wzniosłość, piękno, romantyczność:* Ile w tym widoku poezji! Proza i P. życia. **6.** *mrzonka nie dająca się zastosować w życiu praktycznym, marzenie, fantazja, utopja.* <Fr. poésie, Lé. poësis>

**Poezjomanja, i,** blm. *wierszomanja, manja pisania poezji pomimo braku powołania poetyckiego i daru wiersza.* <Poezja + Manja>

**Poezyjka, i,** lm. **i** I. *drobny utwór, wierszyk poetyczny; utwór poetyczny w drobnym stylu:* P. naszej Justysi, którą pod wczorajszym wrażeniem ośmieliła ś. dla pana napisać. Wilk. **2.** *utwór parodjujący poezję, licha poezja.* <Zdr. od Poezja>

**Poezyjny** przym. od **Poezja**; p. **Poetyczny:** O poezyjnych naczyń piastunie. Gosz. <Od Poezja>

**Pofabryczny** *pozostały po fabryce:* Zabudowania pofabryczne. <Po + Fabryczny>

**Pofabrykować, uje, ował** *sfabrykować jedno po drugim:* Trudno miałeś mnie waszmość spotkać w Polsce, gdzieście na mnie takie pofabrykowali dekrety. Kaczk. <Po + Fabrykować>

**Pofabrykowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofabrykować.**

†**Pofacenie, a,** blm., czynność cz. **Pofacić.**

**I. Pofacetować, uje, ował I.** *spędzić pewien czas na szlifowaniu drogich kamieni.* **2.** *poszlifować drogie kamienie jeden po drugim.* <Po + 1. Facetować>

**2. Pofacetować, uje, ował** *spędzić pewien czas na udawaniu faceta, poburszować, pozadawać szyku.* <Po + 2. Facetować>

**I. Pofacetowanie, a,** blm., czynność cz. **I. Pofacetować.**

**2. Pofacetowanie, a,** blm., czynność cz. **2. Pofacetować.**

†**Pofacić, i, ił = Pochwycić:** W tę dobę Saul pofacił oszczep, aby ji uderzył. B. Sz. <Z Pochwacić>

**Pofacjendować, uje, ował** *spędzić pewien czas na facjendowaniu:* Ot, lepiej pofacjendujmy na konie, pobawim ś. wesoło. Krasz. <Po + Facjendować>

**Pofacjendowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofacjendować.**

**Pofajdać, a, ał, Pofejdać, [Pofejtać]** *fajdając popaskudzić, powalać; zafajdać.* P. ś. *fajdając popaskudzić ś., powalać ś.; zafajdać ś.* <Po + Fajdać>

**Pofajdanie, a,** blm., czynność cz. **Pofajdać.**

**Pofajdanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pofajdać ś.**

**Pofajerantowy** *następujący po fajerancie:* Robota pofajerantowa. <Po + Fajerantowy>

**Pofajtać, a, ał** *spędzić pewien czas na fajtaniu, pokiwać, pokręcić, pomachać, pomerdać:* P. ogonem. <Po + Fajtać>

**Pofajtanie, a,** blm., czynność cz. **Pofajtać.**

**Pofaktorować, uje, ował** *spędzić pewien czas na faktorowaniu.* <Po + Faktorować>

**Pofaktorowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofaktorować.**

**Pofalcować, uje, ował, Pofalsować, Pofelcować I.** blach. *pozaginać brzegi blach dla ich połączenia.* **2.** cieś. i stol. *pospajać na felc:* P. deski. **3.** druk. i intr. *poskładać arkusze w format wydawnictwa.* <Po + Falcować>

**Pofalcowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofalcować.**

**Pofalować, uje, ował I.** *poruszać ś. falą przez pewien czas, pobałwanić ś., pokołysać wodą.* **2.** *powyginać falisto, pofałdować:* Życie wydawało mu ś. jałowym, jak te pagóry nieurodzajne, które roztaczały ś. przed jego okiem, pofalowane niby morze bezbrzeżne. Bar. <Po + Falować>

**Pofalowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofalować.**

**Pofalsować, uje, ował** p. **Pofalcować.** <Po + Falsować>

**Pofalsowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofalsować,** *pofalcowanie.*

†**Pofała, y,** lm. **y** pochwała. Prawym słusza P. Ps. flor. <Z Pochwała>

**Pofałdować, uje, ował, [Pofałdzić]** *poskładać w fałdy, pomarszczyć:* Twarz, którą wiek pofałdował stary. Drużb. **P. ś.** *poskładać ś. w fałdy, pomarszczyć ś.* <Po + Fałdować>

**Pofałdowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofałdować.**

**Pofałdowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pofałdować ś.:** P. ś. skóry około oczu. Jeż.

**[Pofałdzenie, a,** blm.] czynność cz. **Pofałdzić.**

**[Pofałdzenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pofałdzić ś.**

**[Pofałdzić, i, ił** i **P. ś.]** p. **Pofałdować.**

**Pofałszować, uje, ował I.** *sfałszować jedno po drugim, poprzerabiać na fałszywe, pofabrykować, popodrabiać:* Potrzeba te nowe grosze brać na wagę, aby łatwo poszlakowany był, ktoby je pofałszował. Star. W sprawie tej pofałszował papiery. Boh. P. podpisy, daty. **2.** †P. *poprzekupiać, podkupić:* Z więzienia, straż pofałszowawszy, umknął. Błaż. <Po + Fałszować>

**Pofałszowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofałszować.**

**Pofanfaronować, uje, ował** *spędzić pewien czas na fanfaronowaniu.* <Po + Fanfaronować>

**Pofanfaronowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofanfaronować.**

**Pofantazjować, uje, ował** *spędzić pewien czas na fantazjowaniu.* <Po + Fantazjować>

**Pofantazjowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofantazjować.**

**Pofanterować, uje, ował** ręk. *poprzecinać skórę na palcu rękawiczki.* <Po + Fanterować>

**Pofanterowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofanterować.**

**Pofantować, uje, ował I.** *pozajmować, potradować komu rzeczy.* **2.** *pozastawiać:* Jodokus, pierwszy z biskupów derpskich, herezją zarażony, dobra kościelne pofantowawszy, do Niemiec uszedł. Bobrow. <Po + Fantować>

**Pofantowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofantować.**

**Pofarbkować, uje, ował** *ufarbkować jedno po drugim:* P. bieliznę. <Po + Farbkować>

**Pofarbkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofarbkować.**

**Pofarbować, uje, ował,** [**Pofarwować**] *ufarbować, powlec farbą, pomalować:* P. wąsy. <Po+Farbować>

**Pofarbowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofarbować.**

**Pofarszować, uje, ował, Pofaszerować** *poprzekładać, ponadziewać farszem.* <Po+Farszować>

**Pofarszowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofarszować.**

[**Pofarwować, uje, ował**] p. **Pofarbować.**

[**Pofarwowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pofarwować.**

**Pofasować, uje, ował I.** co = *nafasować jednego po drugim.* **2.** [P.] *wytłuc, zbić kogo.* <Po+Fasować>

**Pofasowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofasować.**

**Pofastrygować, uje, ował, Pofastrzygować. I.** *spędzić pewien czas na fastrygowaniu.* **2.** *sfastrygować jedno po drugim:* Trzewiczki były tak duże, że nóżki jej tańcowały w nich wolno; ale krawiec poradził na to i naprędce poskracał, pofastrygował. Bał. <Po+Fastrygować>

**Pofastrygowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofastrygować.**

**Pofastrzygować, uje, ował** p. **Pofastrygować.** <Po+Fastrzygować>

**Pofastrzygowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofastrzygować.**

**Pofaszerować, uje, ował** p. **Pofarszować.** <Po+Faszerować>

**Pofaszerowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofaszerować.**

**Pofatygować, uje, ował I.** *sfatygować jednego po drugim, potrudzić, pomęczyć, ponużyć:* Droga pofatygowała nas wszystkich. **2.** *nieco sfatygować, narazić na trochę fatygi; poprosić o zrobienie czego, co może sfatyguje:* Czy można P. pana dobrodzieja? **P. ś. I.** (o wielu) *sfatygować ś. kolejno, potrudzić ś., pomęczyć ś., ponużyć ś.:* Panowie pofatygowali ś. przy tej pracy. **2.** dokąd = *pójść, udać ś., wstąpić, przybyć, przyjść, pozwolić:* Pofatyguj ś. pan do mnie. <Po+Fatygować>

**Pofatygowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofatygować.**

**Pofatygowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pofatygować ś.**

**Pofazować, uje, ował I.** bud. i stol. *pozbierać kanty na fazę.* **2.** intr. *pościnać brzegi okładek ozdobnych.* <Po+Fazować>

**Pofazowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofazować.**

**Pofechtować się, uje ś., ował ś.** *spędzić pewien czas na fechtowaniu ś.* <Po+Fechtować ś.>

**Pofechtowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pofechtować ś.**

**Pofejdać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pofajdać:** P., posrać. Mącz. <Po+Fejdać>

**Pofejdanie, a,** blm., czynność cz. **Pofejdać.**

**Pofejdanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pofejdać ś.**

[**Pofejtać, a, ał** i **P. ś.**] p. **Pofajtać.** <Z Pofejdać>

[**Pofejtanie, a,** blm.] czynność cz. **Pofejtać,** *pofajtanie.*

[**Pofejtanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pofejtać ś.,** *pofajtanie ś.*

**Pofelcować, uje, ował** p. **Pofalcować.** <Po+Felcować>

**Pofelcowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofelcować.**

**Pofermentacja, i,** blm. *okres procesu chemicznego po odbytej fermentacji.* <Po+Fermentacja>

**Pofermentacyjny** przym. od **Pofermentacja:** Okres P. <Po+Fermentacyjny>

**Pofermentować, uje, ował** *fermentując potrwać pewien czas.* <Po+Fermentować>

**Pofermentowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofermentować.**

**Poferować, uje, ował I.** *postanowić, zatwierdzić, orzec, powydawać jedno po drugim:* P. wyroki, przysięgi. **2.** *nadać, ofiarować jedno po drugim:* P. dostojeństwa, donacje. <Po+Ferować>

**Poferowanie, a,** blm., czynność cz. **Poferować.**

**Pofertać, a, ał** *spędzić pewien czas na fertaniu.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na fertaniu ś.* <Po+Fertać>

**Pofertanie, a,** blm., czynność cz. **Pofertać.**

**Pofertanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pofertać ś.**

**Poferyjny** *mający miejsce po ferjach, powakacyjny:* Posiedzenie poferyjne. Zajęcia poferyjne. Kraus. <Po+Feryjny>

[**Pofifrać, a, ał**] **I.** *pobrudzić, powalać, zababrać, pomazać.* **2.** *porozmazywać co nieporządnie, pomazać.* **P. ś.** *pobrudzić ś., powalać ś., zababrać ś., umazać ś.* <Po+Fifrać>

[**Pofifranie, a,** blm.] czynność cz. **Pofifrać.**

[**Pofifranie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pofifrać ś.**

**Pofiglować, uje, ował** *spędzić pewien czas na figlowaniu, pozbytkować, pobawić ś. uciesznie, pożartować, pobaraszkować, poswawolić:* Dziewczę z tego niemego Polaczka młokosa śmiało ś. i rade było z nim P. Krasz. <Po+Figlować>

**Pofiglowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofiglować.**

**Pofikać, a, ał** *spędzić pewien czas na fikaniu.* <Po+Fikać>

**Pofikanie, a,** blm., czynność cz **Pofikać.**

**Pofiksować, uje, ował I.** (o wielu) *sfiksować kolejno, powarjować.* **2.** fot. *poutrwalać obrazy na kliszy.* <Po+Fiksować>

**Pofiksowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofiksować.**

**Pofilować, uje, ował** *filując pokopcić przez pewien czas.* <Po+Filować>

**Pofilowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofilować.**

**Pofilozofować, uje, ował** *spędzić pewien czas na filozofowaniu:* Pofilozofujmy na temat tego położenia. Jeż. <Po+Filozofować>

**Pofilozofowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofilozofować.**

**Pofiltrować, uje, ował I.** *przefiltrować jedno po drugim.* **2.** *spędzić pewien czas na filtrowaniu.* **P. ś. I.** *poprzeciekać przez filtr w ciągu pewnego czasu.* **2.** *poklarować ś. kolejno przez filtrowanie.* <Po+Filtrować>

**Pofiltrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofiltrować.**

**Pofinansować, uje, ował** *sfinansować jedno po drugim.* <Po+Finansować>

**Pofinansowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofinansować.**

**Pofiokować się, uje ś., ował ś.** (o wielu) *wyfiokować ś. po kolei.* <Po+Fiokować ś.>

**Pofiokowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pofiokować ś.**

**Pofircykować, uje, ował** *spędzić pewien czas na fircykowaniu.* <Po + Fircykować>

**Pofircykowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofircykować.**

**Pofistułować, uje, ował** muz. *pośpiewać fistułą.* <Po + Fistułować>

**Pofistułowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofistułować.**

**Pofiukać, a, ał** *spędzić pewien czas na fiukaniu.* <Po + Fiukać>

**Pofiukanie, a,** blm., czynność cz. **Pofiukać.**

**Pofizerować, uje, ował, Pofiżerować** intr. *powyciskać na gorąco szlaczki na okładkach książek i pugilaresów.* <Po + Fizerować>

**Pofizerowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofizerować.**

**Pofiżerować, uje, ował** intr. p. **Pofizerować.**

**Pofiżerowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofiżerować.**

**Pofladrować, uje, ował** *spędzić pewien czas na fladrowaniu.* <Po + 1. Fladrować>

**Pofladrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofladrować.**

**Poflakowacenie, a,** blm., czynność cz. **Poflakowacieć.**

**Poflakowacieć, eje, ał** (o wielu) *sflakowacieć kolejno.* <Po + Flakowacieć>

**Poflancować, uje, ował I.** ogr. *posadzić, poprzesadzać rośliny.* **2.** żart. *poprzenosić, potranzlokować:* P. urzędników. <Po + Flancować>

**Poflancowanie, a,** blm., czynność cz. **Poflancować.**

**Poflankować, uje, ował I.** *poopatrywać fortecę z flanki.* **2.** *spędzić pewien czas na flankowaniu, to jest nacieraniu na nieprzyjaciela z boku.* <Po Flankować>

**Poflankowanie, a,** blm., czynność cz. **Poflankować.**

[**Poflażenie, a,** blm.] czynność cz. **Poflażyć.**

[**Poflażyć, y,ył**] *potracić, pomarnować, potrwonić:* Sprzęty zabrał, pokryjomu posprzedawał, pozastawiał i marnie poflażył. Loż. <Po + Flażyć>

× **Poflecać, a, ał** p. **Poflecić.**

× **Poflecanie, a,** blm., czynność cz. **Poflecać.**

× **Poflecenie, a,** blm., czynność cz. **Poflecić.**

× **Poflecić, i, ił,** częstot. × **Poflecać,** *pograć na flecie:* Tam wiejskie pacholę pofleca z pagórka. Uj. <Po + Flecić>

**Poflekować, uje, ował** *podawać fleki, połatać, powstawiać łaty:* P. dach, podłogę, buty. <Po + Flekować>

**Poflekowanie, a,** blm., czynność cz. **Poflekować.**

[**Pofleńdrać się, a ś., ał ś.**] *pójść powoli, powlec ś.*

[**Pofleńdranie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pofleńdrać ś.**

**Poflirtować, uje, ował** *spędzić pewien czas na flirtowaniu.* <Po + Flirtować>

**Poflirtowanie, a,** blm., czynność cz. **Poflirtować.**

**Poflisakować, uje, ował** p. **Poflisować.**

**Poflisakowanie, a,** blm., czynność cz. **Poflisakować.**

**Poflisować, uje, ował, Poflisakować** *pobyć jakiś czas flisakiem.* <Po + Flisować>

**Poflisowanie, a,** blm., czynność cz. **Poflisować.**

× **Pofolga, i,** blm. p. **Pofolgowanie.** L. <Po + Folga>

**Pofolgować, uje, ował** komu, czemu = *ulżyć nieco, popuścić cugli, złagodnieć dla kogo; okazać pobłażanie, wyrozumiałość, cierpliwość; powściągnąć swą surowość, gniew, pedantyzm; zezwolić na zwłokę:* P. sobie w pracy. P. więźniowi. Zapłacę, tylko pofolguj. P. sercu *(= dać mu wolę, nie tamować swobody).* Godziłoby ś. P. staremu słudze. L. Jeśli dziś usłuchasz ludu twego i pofolgujesz mu, a dasz miejsce prośbie ich, a będziesz mówił do nich łagodnie, będziesz je miał sługami. Leop. Żart.: Pofolgowano mu szubienicą, ale mu łeb ucięto. Troc. **2.** *darować, przepuścić, pardonować komu, oszczędzić kogo:* Nikomu podczas zawieruchy nie pofolgowano. P. komu gardłem. Troc *(= darować komu życie).* <Po + Folgować>

**Pofolgowanie, a,** blm., × **Pofolga** czynność cz. **Pofolgować.**

**Poformować, uje, ował** *sformować jedno po drugim:* P. pułki *(= poszyftować).* **P. ś.** (o wielu) *sformować ś. kolejno, jeden po drugim:* Poformowały ś. ligi jednych przeciwko drugim. Jeż. *(= pozawiązywały ś.).* <Po + Formować>

**Poformowanie, a,** blm., czynność cz. **Poformować.**

**Poformowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poformować ś.**

**Poformułować, uje, ował** *sformułować jedno po drugim.* **P. ś.** (o wielu) *sformułować ś. kolejno.* <Po + Formułować>

**Poformułowanie, a,** blm., czynność cz. **Poformułować.**

**Poformułowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poformułować ś.**

**Pofornirować, uje, ował** *pokryć fornirem.* <Po + Fornirować>

**Pofornirowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofornirować.**

**Poforsować, uje, ował I.** *sforsować, nadwerężyć jedno po drugim, pomordować, powysilać:* Poforsowali nogi *(= pozrywali).* **2.** *forsując przezwyciężyć jedno po drugim; pobrać, pozdobywać, poprzebywać forsownie:* Wszystkie dystanse, przeszkody poforsowali. **3.** *forsując popchnąć, przyspieszyć, przynaglić jedno po drugim:* W trybunale sprawę P. Niem. P. interes. **P. ś.** *sforsować ś. kolejno, pomordować ś., powysilać ś.:* Konie poforsowały ś. biegiem. Żołnierze poforsowali ś. ciągłym marszem. Po + Forsować

**Poforsowanie, a,** blm., czynność cz. **Poforsować.**

**Poforsowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poforsować ś.**

† **Pofortuniać, a, ał** p. **Pofortunić.**

† **Pofortunianie, a,** blm., czynność cz. **Pofortuniać.**

† **Pofortunianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pofortuniać ś.**

† **Pofortunić, i, ił,** nied. † **Pofortuniać** *poszczęścić, udzielić powodzenia, pomyślności;* (o Bogu) *zdarzyć, pobłogosławić: Prospero,* poszczęściam, pofortuniam. Mącz. Przemysława Pan Bóg na królestwie nie pofortunił Biel. M. Pofortunił go Pan Bóg, że Tureczynowi tak w szyję ugodził, że głowa odpadła. Warg. Niemcy mają ku bojowi wiele rzeczy... chocia im Pan Bóg przez ty lata P. nie raczył. Orzech. † **P. ś.** *poszczęścić ś., pomyślność ś., powodzenie ś., zdarzyć ś., udać ś.,*

*pójść pomyślnie:* Wszystkie rzeczy, którekolwiek uczyni, pofortunią mu ś. Leop. <Po + Fortunić>

†**Pofortunienie, a,** blm., czynność cz. **Pofortunić:** Mądre serce w sprawach będzie miało P. Leop.

†**Pofortunienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pofortunić ś.**

**Pofortyfikować, uje, ował** *ufortyfikować jedno po drugim.* <Po + Fortyfikować>

**Pofortyfikowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofortyfikować.**

**Poforytować, uje, ował** *poprzeć swym wpływem, poprotegować, polecić łaskawie:* Szczęście Łokietka na tron poforytowało. Poforytował go senator u dworu. P. sprawę. **2.** †P. *pokierować, zaopiekować ś. kim, czym:* Chwała z roztropnej powieści pochodzi, a pan ją dobrze poforytuje. Bud. <Po + Forytować>

**Poforytowanie, a,** blm., czynność cz. **Poforytować.**

**Pofotografować, uje, ował** *sfotografować jedno po drugim.* <Po + Fotografować>

**Pofotografowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofotografować.**

**Pofrachtować, uje, ował** *poładować wagony towarem.* <Po + Frachtować>

**Pofrachtowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofrachtować.**

×**Pofraczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pofraczyć ś.**

×**Pofraczyć się, y ś., ył ś.** (o wielu) *poubierać ś. we fraki.* <Po + Fraczyć ś.>

**Pofranciszkański** *pozostały po Franciszkanach, należący niegdyś do nich:* Klasztor P. Rol. <Po + Franciszkański>

**Pofrancowacieć, eje, ał** *postawać ś. francowatemi, podostawać francy.* <Po + Francowacieć>

**Pofrancuzić, i, ił** *poprzerabiać na Francuzów.* **P. ś., Pofrancuzieć** *sfrancuzieć kolejno.* <Po + Francuzić>

**Pofrancuzieć, eje, ał** p. **Pofrancuzić.** <Po + Francuzieć>

**Pofrancuzienie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Pofrancuzić. 2.** a. **Pofrancuzienie ś.** czynność cz. **Pofrancuzieć.**

**Pofrancuzienie się, a ś.,** blm. p. **Pofrancuzienie.**

**Pofrankować, uje, ował** *poopłacać z góry listy, posyłki na poczcie.* <Po + Frankować>

**Pofrankowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofrankować.**

**Pofrasować, uje, ował** *frasując pomartwić przez pewien czas; pogryźć, potruć, poturbować, pokłopotać.* **P. ś.** *frasując ś. pomartwić ś. przez pewien czas, pogryźć ś., potruć ś., poturbować ś., pokłopotać ś.* <Po + Frasować>

**Pofrasowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofrasować.**

**Pofrasowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pofrasować ś.**

**Pofrędzlować, uje, ował** *poobszywać frendzlą.* <Po + Frędzlować>

**Pofrędzlowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofrędzlować.**

**Pofroterować, uje, ował** (o wielu) *wyfroterować jedno po drugim; pokończyć froterowanie.* <Po + Froterować>

**Pofroterowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofroterować.**

**Pofrunąć, nie, nął** *polecieć na skrzydłach:* Pofrunęły gołębie. Przen.: Papier pofrunął *(= uniósł ś. na powietrzu).* Pierze pofrunęło. <Po + Frunąć>

**Pofrunięcie, a,** blm., czynność cz. **Pofrunąć.**

**Pofruwać, a, ał** *spędzić pewien czas na fruwaniu, polatać, pobujać, poszybować trochę:* Ptak, latawiec pofruwał. <Po + Fruwać>

**Pofruwanie, a,** blm., czynność cz. **Pofruwać.**

**Pofrymarczenie, a,** blm., czynność cz. **Pofrymarczyć.**

**Pofrymarczyć, y, ył** *spędzić pewien czas na frymarczeniu.* <Po + Frymarczyć>

**Pofryzować, uje, ował 1.** *spędzić pewien czas na fryzowaniu.* **2.** *ufryzować jedno po drugim:* P. damy, włosy, pióra. <Po + Fryzować>

**Pofryzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofryzować.**

[**Pofudrować, uje, ował**] p. **Pofutrować.** <Po + Fudrować>

[**Pofudrowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pofudrować.**

**Pofukać, a, ał 1.** *spędzić pewien czas na fukaniu.* **2.** *sfukać jednego po drugim:* Pofukałem celniejsze z ludu. Leop. Przybiegła na ratusz, pogromiła, pofukała ustraszone chłopy. Wer. <Po + Fukać>

**Pofukanie, a,** blm., czynność cz. **Pofukać.**

**Pofugować, uje, ował** *fugując pospajać:* Pan ojciec miał stolarza dobrego, co mu stoły dobrze pofugował. Krasz. <Po + Fugować>

**Pofugowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofugować.**

**Pofundować, uje, ował 1.** *spędzić pewien czas na fundowaniu.* **2.** *sfundować jedno po drugim.* <Po + Fundować>

**Pofundowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofundować.**

**Pofunkcjonować, uje, ował** *funkcjonując podzielać przez pewien czas, posprawować swoją funkcję.* <Po + Funkcjonować>

**Pofunkcjonowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofunkcjonować.**

**Pofurażować, uje, ował** *spędzić pewien czas na furażowaniu:* Wojsko polskie, pofurażowawszy pod nosem Rosjan, poszło znowu do odwrotu. T. K. <Po + Furażować>

**Pofurażowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofurażować.**

**Pofurczeć, y, ał** p. **Pofurkać.** <Po + Furczeć>

**Pofurczenie, a,** blm., czynność cz. **Pofurczeć.**

**Pofurkać, a, ał, Pofurkotać, Pofurczeć,** częstot. **Pofurkiwać** *zająć pewną chwilę furkaniem:* Kuje dziobkiem (sikorka), szarpie gąsienicę, pofurkuje skrzydełkami. Matl. <Po + Furkać>

**Pofurkanie, a,** blm., czynność cz. **Pofurkać.**

**Pofurkiwać, uje, iwał** p. **Pofurkać.** <Po + *Furkiwać, od Furkać>

**Pofurkiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pofurkiwać.**

**Pofurkotać, ocze,** a. †**oce, otał** p. **Pofurkać.** <Po + Furkotać>

**Pofurkotanie, a,** blm., czynność cz. **Pofurkotać.**

**Pofurmanić, i, ił** *pobyć furmanem, spędzić pewien czas na furmanieniu.* <Po + Furmanić>

**Pofurmanienie, a,** blm., czynność cz. **Pofurmanić.**

[**Pofurtać, a, ał**] *spędzić pewien czas na furtaniu.* <Po + Furtać>

[**Pofurtanie, a,** blm.] czynność cz. **Pofurtać.**

**Pofuszerować, uje, ował** I. *spędzić pewien czas na fuszerowaniu.* 2. *sfuszerować jedno po drugim, porobić fuszerując.* <Po + Fuszerować>

**Pofuszerowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofuszerować.**

**Pofutrować, uje, ował** I. *wyfutrować jedno po drugim, pookładać, powybijać czym.* 2. [P., **Pofudrować**] *nakarmić:* P. konia. <Po + Futrować>

**Pofutrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pofutrować.**

**Pogabać, a, ał** *spędzić pewien czas na gabaniu.* <Po + Gabać>

**Pogabanie, a,** blm., czynność cz. **Pogabać.**

**Pogachować, uje, ował** *spędzić pewien czas na gachowaniu.* <Po + Gachować>

**Pogachowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogachować.**

**Pogadać, a, ał,** [**Pogadować**] *poświęcić pewien czas gadaniu, pomówić:* Pogadaliśmy z sobą. Troc. Muszę ja też z tobą P. o naszym interesie. L. (= *porozumieć ś.*). Potym o tym obszerniej z sobą pogadamy. Mick. Może sprzeda, trzebaby z nim P. (= *wyrozumieć go*). <Po + Gadać>

**Pogadanie, a,** blm., czynność cz. **Pogadać.**

**Pogadanka, i,** lm. i, †**Pogadawka,** †**Pogadka** I. *pogadanie, rozmowa dla zabicia czasu o tym, co przyjdzie na myśl, pogawędka:* Przyjść do kogo na pogadankę. Wesoła P. KK. Chwile konwalescencji na długich pogadankach często u niego spędzałem. KK. Czasami przy pogadance na odpuście wygadał ś. od niechcenia. Wilcz. 2. *wykład popularny w formie pogadanki:* Pogadanki naukowe. <Od Pogadać>

**Pogadankowy** przym. od **Pogadanka:** Nie grać w ciuciubabkę pogadankową, ale ś. szczerze rozmówić. Dzierz. <Od Pogadanka>

†**Pogadawka, i,** lm. i p. **Pogadanka.** Sł. wil. <Od Pogadać>

**Pogadka, i,** lm. i I. †P. = a) p. **Pogadanka:** Sofistów fałszywe pogadki, nikczemne wywody. Rej. Wierz mi, tubyś usłyszał sentencje różne, a rozliczne wywody i pogadki próżne. Rej. (= *gadaniny*). Ewanielja przeciwko niepotrzebnym pogadkom o woli bożej. Rej. b) *przemowa, odezwa, apostrofa:* Uczynili taką pogadkę ku niemu. Rej. c) *zagadka.* B. Sz. 2. [P.] *opowiadanie, powiastka.* <Po + Gadka>

[**Pogadliwy**] *rozmowny, ludzki, przystępny.* <Od Pogadać>

[**Pogadnąć, nie, nął**] *rzec, wtrącić, zauważyć:* „Abo to wartuje", pogadnie inszy chłop. <Po + Gadnąć, GAD>

[**Pogadnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pogadnąć.**

[**Pogadować, uje, ował**] p. **Pogadać.** <Od Pogadać>

[**Pogadowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pogadować.**

×**Pogadzać, a, ał** p. **Pogodzić:** Zdanie pogadzające. Troc. <Od Pogodzić>

×**Pogadzanie, a,** blm., czynność cz. **Pogadzać.**

**Pogaić, i, ił** *ugaić jedno po drugim, pomaić.* **P. ś.** *porozrastać ś. szeroko w konary i gałęzie.* <Po + Gaić>

**Pogajenie, a,** blm., czynność cz. **Pogaić.**

**Pogajenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogaić ś.**

**Pogalantować się, uje ś., ował ś.** *postroić ś. elegancko, poelegantować ś.* <Po + Galantować ś.>

**Pogalantowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogalantować ś.**

**Pogalonować, uje, ował** I. *poobszywać, obramować galonami jedno po drugim.* 2. *poubierać w liberję z galonami, wygalonować jednego po drugim:* Lokaje ci pogalonowani. L. <Po + Galonować>

**Pogalonowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogalonować.**

**Pogalopować, uje, ował** *popędzić galopem:* Ścisnął tylko konia ostrogami i pogalopował do domu. Kow. <Po + Galopować>

**Pogalopowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogalopować:** Jazda załogi stoi w szyku bojowym na rynku, czekając rozkazu pogalopowania ku najbardziej zagrożonym stanowiskom. Jaroch.

**Pogalować, uje, ował** *spędzić pewien czas na galowaniu, użyć gali, poucztować, pobankietować, pohulać, pobiesiadować.* L. <Po + Galować>

**Pogalowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogalować.**

**Pogalwanizować, uje, ował** (o wielu przedmiotach) *pokryć kolejno szlachetniejszym metalem za pomocą prądu elektrycznego.* <Po + Galwanizować>

**Pogalwanizowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogalwanizować.**

**Pogamratować, uje, ował** *spędzić pewien czas na gamratowaniu, pobyć gamratem.* <Po + Gamratować>

**Pogamratowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogamratować.**

**Pogan, a,** lm. **y** I. †P. p. **Poganin:** Czart poganu gali (= *sprzyja*). Biel. M. Mógeś powiedzieć: djable, poganie, pozyc my (= *czy tak, czy owak, pożycz mi*). 2. [P.] *przezwisko pogardliwe Żyda, niekatolika a. katolika nie zachowującego postów.* Zdr. [**Poganek**].

×**Pogana, y,** lm. y *mała nagana, zwrócenie uwagi, wymówka:* Uwalniać ś. od cienia pogany. L. <Po + †Gana, ŻON GON GAN>

**Poganeczka, i,** lm. i p. **Poganka.**

[**Poganek, nka,** lm. **nki**] p. **Pogan.**

**Poganiacz, a,** lm. **e** I. a. **Pogoniec,** ×**Pogońszczyk,** [**Pogonicz**] *ten, co pogania konie, bydło.* Włod. Nająć do wołów poganiacza. Troc. 2. [P.] *woźnica popędzający konie przy orce.* 3. †P. *ten, co za kim goni, pędzi w pogoń:* Obejrzyj ś., niemasz za tobą poganiacza na bachmacie żadnego? Birk. 4. *narzędzie do poganiania, oścień, bodziec, bicz, kosztur, kij.* Kn. Poganiacz, laska, bicz, kostur, którym woły w oraniu poganiają. Troc. 5. *jedna z konstelacji północnych:* P., gwiazda północna, *artophylax bootes.* Kn. W poganiaczu liczą gwiazd 23, drudzy 28, aż do 34. Troc. Ni zachód poganiacza straszny żeglarzowi, ni kozioł burzotwórca, gdy swój wschód odnowi. L. 6. fl. *jeden z kloców po obu stronach tratwy, zabezpieczających je od rozbicia.* 7. gór. daw. *poganiacz koni przy kołowrocie nad szybem,* kieradnik, gaplowy, goniarz, trybarz. <Od Poganiać>

**Poganiaczka, i,** lm. i I. forma ż. od **Poganiacz.** L. 2. [P.] *kurat konny.*

**Poganiać, a, ał** i P. ś. p. **Pogonić.**

†**Poganiać, a, ał** p. **Poganić.**

[**Poganiaje, ów,** blp.] *sieci rybackie.* <Od Poganiać>

**Poganianie, a,** blm., czynność cz. **Poganiać.**

†**Poganianie, a,** blm., czynność cz. †**Poganiać.**

**Poganianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poganiać ś.**

[**Poganiaś, a,** lm. e] p. **Poganiś.** <Od Pogan>

[**Poganicha, y,** lm. **y**] *pogardliwe przezwisko Żydówki.* <Zgr. od Poganka>

**Poganiciel, a,** lm. **e** *ten, co gani, co przygania.* <Od Poganić>

**Poganić, i, ił, Poganizować, †Pogańczyć, †Pohańczyć** I. *robić poganinem; robić pogańskim.* 2. [P.] *źle robić, partolić, psuć, fuszerować.* <Od Pogan>

**†Poganić, i, ił** I. i nied. **†Poganiać** *nieco zganić, naganić, przyganić:* Przyjmi, bracie, od prostaka tak, jako być mogło, ...jeśliże co poganisz, popraw'. Rej. Przyrodzenie każdemu podawa nieco pomocy, bądź do godności, bądź do niegodności, daje to, coby człowieka abo zaleciło, abo P. mogło. Górs. J. 2. *splamić, zhańbić.* B. Sz. <Po + Ganić>

**Poganiec, ńca,** lm. **ńcy** p. **Poganin:** Rozbijał a siekł pogańców. Krasz. <Od Pogan>

**Poganieć, eje, ał** *stawać ś. poganinem; sprzeniewierzać ś. prawej wierze, odstępować jej; bisurmanić ś., stawać ś. pohańcem.* Przen.: *stawać ś. bezbożnym, ateuszem, świętokradcą; nikczemnieć, podleć.* <Od Pogan>

**Poganienie, a,** blm. I. czynność cz. **Poganić.** 2. czynność cz. **Poganieć.**

**†Poganienie, a,** blm., czynność cz. **†Poganić.**

**Poganin, a,** lm. **anie** a. **†ani, †Pohanin, Poganiec, †Pogan, [Pogan], †Pohan,** × **Pohanek** *człowiek uznający wielu bogów, bałwochwalca:* Poganie, narodowie niewierni. Salin. Naszy przodkowie byli pogani, bałwany chwalili, o miłym Bodze nic nie wiedząc. Kaz. 1555. Nawracać pogan. Poganie, którzy Boga prawdziwego nie znają. Karnk. Ale pogani nic nie wiedzieli o jego wierze... Tedy posłał na wszytek świat swoje zwoleniki, przez które Pan przywiódł pogany. Kaz. 1555. Za Konstancjusza cesarza żołnierze, którzy chrześcijanami być nie chcieli, od wojska odegnani, po wioskach ś. błąkali, dlatego je nazwano *pagani a pago*, którym imieniem pogan niewiernych zwać poczęto. Skar. 2. a. **Pohaniec** *Turek, Tatar, niewierny, bisurman:* Poganów gromił. Troc. Poganie pierzchnęli. Troc. 3. *bezbożnik, ateusz:* Istny P. z niego, postów nie zachowuje. 4. *przezwisko pogardliwe, niegodziwiec, nicpoń, hultaj, niecnota i t. p.:* Poganinie, cożeś zrobił? Troc. [Sąsiad taki P.] *(=przykry, nieznośny).* <Łć. paganus>

[**Poganisko, a,** lm. **a**] *pole, na którym rosła tatarka, tatarczysko.* <Od Pogan>

[**Poganiś, a,** lm. **e, Poganiaś**] żart., piesz. *niecnota, hultaj, nicpoń, zbereźnik:* Jasiu, mój Jasiu, da mały poganisiu. <Od Pogan>

**Poganizm, u,** blm. p. **Pogaństwo;** *duch, zasady wiary pogańskiej:* Trwać w poganizmie. P. cały krzyczy i jeszcze raz występuje do walki. Słow.

**Poganizować, uje, ował** p. **Poganić:** Poganizują wielką przeszłość narodu.

**Poganizowanie, a,** blm., czynność cz. **Poganizować.**

**Poganka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poganin:** Patrz, jak ta P. przyjmuje strapionych. Prot. Z pokorą wielką przyszła do Pana, bo była P. a wielka grzesznica. Rej. Ty ś. śmiejesz, poganko! Tremb. *(=niecnoto, bestyjko, szelmutko).* Nie ciągnij mnie za język, poganko, nie wiem, czy ochrzczona nawet. Gliń. Tybyś go, poganko, chutnie obłapiła, aleć wstyd nie dopuścił. Żebr. 2. †P., [P.] *tatarka, gryka, hreczka.* 3. [P.] *członek płciowy żeński,* [paskuda]. Gwar. Zdr. **Poganeczka.** Zgr. **Poganicha.** <Od Poganin>

[**Poganny**] *zły, niegodziwy:* Urodziła ś. im córka, ale od dzieciństwa taka była poganna, że słów niema, aby opowiedzieć, co dokazywała. <Od Pogan>

**†Pogańbić, i, ił** p. **Pohańbić:** Pannę pojmie żonę; wdowy i rozwiedzionej i pogańbionej i nieczystej i pokalanej nie pojmie, ale dziewkę z ludu swego. B. Sz. Chcą rozruszyć twą świąć (świątynię), a P. stanek twego imienia. B. Sz. <Po + Gańbić>

**Pogańbienie, a,** blm., czynność cz. **Pogańbić.**

[**Pogańbować, uje, ował**] kim = *pogardzać.* <Po + Gańbować>

[**Pogańbowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pogańbować.**

**†Pogańczenie, a,** blm., czynność cz. **Pogańczyć.**

**Pogańczy** przym. od **Poganiec:** Stanęli jakby wryci, choć pogańcza zgraja. Syrok. <Od Poganiec>

**†Pogańczyć, y,ył** p. **Poganić.**

**Pogański** I. przym. od **Pogan** *bałwochwalczy:* Kapłan P. Zwyczaje, czasy pogańskie. Nie chodźcie wedle zwyczajów i nałogu pogańskiego. Leop. Uczynił złe przed Bogiem podle modł pogańskich. B. Sz. Kto pokój na pogańskiej gruntuje przysiędze, jakoby kotew wiązał u pajęczej przędze. Pot. Dzieląc Jacka z Czesławem trudy, przebiegał boso pogańskie ludy i szczepił u nich krzyż Chrystusowy. Syrok. Okrutny tyran serca pogańskiego. Bardz. *(=bezbożnego, barbarzyńskiego).* P. synu! Pot. *(=poganinie, niecnoto, nicponiu, hultaju, psi synu).* Odrwiłeś mię, P. synu. Troc. P. syn wszystkich zwiódł i uciekł. Boh. (Wilk do baranka:) A to ty, fuknął, P. synie! beczałeś na mnie z swojej zagrody. Kniaź. 2. [Kasza pogańska] *tatarka.* **Po pogańsku, Pogańsko, †Pogańskie** przys. *jak poganin:* Ty, będąc Żydowinem, po pogańsku, a nie po żydowsku żyjesz. Leop. <Od Pogan>

**†Pogańskie** przys. p. **Pogański.** Troc.

**Pogańsko** przys. od **Pogański.**

**Pogaństwo, a,** blm., **Poganizm** I. a. **Pogańszczyzna** *wiara pogańska, wielobóstwo, bałwochwalstwo:* Maximus mistrz Juljana w P. wprawił. Skar. Żyć w pogaństwie. Dziady—ta uroczystość ciągnie z pogaństwa początek. Mick. 2. zb. = a) *poganie, społeczność pogańska, świat pogański:* P. świętemu Pawłowi boską cześć przyczytać chcieli, lecz on wołał na one proste ludzie, żeby tej czci na niego nie kładli. Skar. b) a. **Pohaństwo** *Turcy, Tatarzy, niewierni, bisurmaństwo:* Postrzegszy herby saraceńskie, a nie krzyże na wieżach, poznał zaraz, że miasto odebrane było przez P. Ustrz. Gofred tymczasem skończył swe zwycięstwo, goniąc P., które uciekało. P. Koch. Wsparł P. podsyłaniem świeżego ludu. Nar. c) *bezbożniki, hultajstwo:* Żydów z kraju wygnać dla niepohamowanej złości i łakomstwa tego pogaństwa. Haur. <Od Pogan>

**Pogańszczyzna, y,** blm. p. **Pogaństwo:** Kapłan pogańszczyzny. Krzyw. <Od Pogański>

**Pogapić się, i ś., ił ś., Pogawronić ś.,** częstot. [**Pogapywać ś.**] *spędzić pewien czas na gapieniu ś.:* Pogapił ś. na drzewa niektóre, w dziwne powyrastałe kształty. Jeż. P. ś. na ludzi. Jeż. Jakoś mu nie idzie skoro, bo ś. ino pogapuje. Wysp. <Po + Gapić ś.>

**Pogapienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogapić ś.**

[**Pogapywać się, uje ś., ywał ś.**] p. **Pogapić ś.**

[**Pogapywanie się, a ś.**, blm.] czynność cz. **Pogapywać ś.**

**Pogarbacenie, a**, blm. **I.** czynność cz. **Pogarbacić. 2.** czynność cz. **Pogarbacieć.**

**Pogarbacić, i, ił** *porobić garbatemi, pokrzywić jedno po drugim.* < Po + Garbacić >

**Pogarbacieć, eje, ał** *stać ś. nieco garbatym, zgarbić ś.:* [A cóż to ś. stało tym, co < wydały? jeszcze rok nie minął, już pogarbaciały]. < Po + Garbacieć >

**Pogarbek, bka,** lm. **bki** bot. (koenigia) *roś.* < Po + Garbek >

**Pogarbić, i, ił,** [**Pogarbolić**] *zgarbić jedno po drugim a. jedna rzecz w wielu miejscach, powykrzywiać, pokrzywić w garby, pokoślawić:* Pola rodne, pogarbione i miejscami zdziebko wzdęte. Reym. **P. ś.** (o wielu) *zgarbić ś. kolejno, pokrzywić ś. w garby, powykrzywiać ś., pokoślawić ś.:* Dach ś. pogarbił i porósł zielono. Krasz. < Po + Garbić >

**Pogarbienie, a**, blm., czynność cz. **Pogarbić.**

**Pogarbienie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pogarbić ś.**

[**Pogarbolenie, a,** blm.] czynność cz. **Pogarbolić.**

[**Pogarbolić, i, ił**] p. **Pogarbić:** Oblały purpurą falisty, pogarbolony spód chmury. Matl. < Po + *Garbolić, od Garb >

**Pogarbować, uje, ował I.** *spędzić pewien czas na garbowaniu.* **2.** *wygarbować jedno po drugim; pokończyć garbowanie.* < Po + Garbować >

**Pogarbowanie, a**, blm., czynność cz. **Pogarbować.**

**Pogarda, y,** blm. *pogardzenie, pogardzanie, wzgarda:* Mieć kogo, co w pogardzie. Odwrócił ś. z pogardą. Okazać komu pogardę. Choć smutek i bieda, przez ścieżkę tułaczą iść z dumą na czole, z pogardą na licach. Gasz. Wyrzucano królowi (Jan. Kazim.) lekkomyślność, pogardę dla szlachty, szafowanie krwią polską. Kub. Dawne sejmy i sejmiki polskie weszły w ogólną pogardę. Święt. Z pogardą życia swojego największe brał na siebie niebezpieczeństwo. L. (= *lekceważeniem, dumnym ignorowaniem*). P. świata, bogactw (= *zaparcie ś.*). < Po + *Garda, GARD >

**Pogardliwie** przys. od **Pogardliwy:** P. skrzywił usta. P. ruszył ramionami. Spojrzał P.

**Pogardliwość, i,** blm. rz. od **Pogardliwy:** Widać jakąś P. w całym jego obejściu ś.

**Pogardliwy** *pełen pogardy, wyrażający pogardę:* Wyniosłym i pogardliwym okiem zapatruje ś. na uboższych od siebie. L. Mina pogardliwa. Ton, ruch P. Spojrzenie pogardliwe. Jemu zaś odrzekł szatan z pogardliwym czołem. Przyb. < Od Pogarda >

**Pogardłować, uje, ował** *spędzić pewien czas na gardłowaniu.* < Po + Gardłować >

**Pogardłowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogardłować.**

**Pogardzać, a, ał** p. **Pogardzić.**

**Pogardzanie, a**, blm., czynność cz. **Pogardzać.**

**Pogardzenie, a**, blm., czynność cz. **Pogardzić:** P. świata i doczesności jego. Troc (= *pogarda, zaparcie ś.*). Kąsek nie do pogardzenia. [Rzekli do niego, jako do młodego, kieby sie nie zagubił przed wszyćką swoją ziemią świętą w P.].

× **Pogardziciel, a,** lm. **e,** × **Pogardzica** *ten, co pogardził a. pogardza:* Świata P. Boh. Scewola, P. i nieprzyjaciół i płomieni. Birk. Z pogardzicieli rzemiosł potomstwo wyrosło czczące dziś rozum tylko taki, jak rzemiosło. Słow. < Od Pogardzić >

**Pogardzicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pogardziciel.** L.

**Pogardzić, i, ił,** nied. **Pogardzać** kim, czym a. × co **I.** *okazać komu, czemu pogardę, wzgardzić,* nied. *pomiatać:* Nie pogardzaj ubogim. Kto kim chce pogardzać, ten sam naprzód wzgardzonym bywa. L. Zawsze spokojność gnuśną pogardzałem. Mick. Tych zdepcz, o Panie... którzy Twe święte sądy pogardzą. Mick. **2.** *odrzucić z pogardą:* Pogardziłem jego radą. Pogardził ofiarowanemi mu bogactwy. < Po + Gardzić >

× **Pogardzica, y,** lm. **y** p. **Pogardziciel:** Księgi w prochu pogardzców swych płakały smutnie. Pir. < Od Pogardzić >

**Pogarnąć, nie, nął,** nied. × **Pogarnywać** *nieco zgarnąć.* **P. ś. I.** (o wielu) *przygarnąć ś., zbliżyć ś. kolejno, poprzytulać ś.:* Dzieci wszystkie pogarnęły ś. do niego. Orzesz. **2.** *przygarnąć ś., zbliżyć ś.:* Pogarnął ś. do niej i tym pogarnięciem skalał ją, zbrzydził ku sobie. Jeż. < Po + Garnąć >

**Pogarnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pogarnąć:** Pogarnął ś. do niej i tym pogarnięciem skalał ją, zbrzydził ku sobie. Jeż.

**Pogarnięcie się, a ś.**, blm., **Pogarnięcie** czynność cz. **Pogarnąć ś.**

**Pogarnirować, uje, ował I.** *ugarnirować wiele przedmiotów kolejno; pokończyć garnirowanie:* P. czepki, potrawy, torty. **2.** *spędzić pewien czas na garnirowaniu.* < Po + Garnirować >

**Pogarnirowanie, a**, blm., czynność cz. **Pogarnirować.**

× **Pogarnywać, uje, ywał** i × **P. ś.** p. **Pogarnąć.**

× **Pogarnywanie, a**, blm., czynność cz. **Pogarnywać.**

× **Pogarnywanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pogarnywać ś.**

**Pogarotować, uje, ował I.** *spędzić pewien czas na garotowaniu.* **2.** *potracić, pozabijać za pomocą garoty.* < Po + Garotować >

**Pogarotowanie, a**, blm., czynność cz. **Pogarotować.**

**I. Pogarować, uje, ował** *porobić gary, pożłobić dziury w drzewie.* < Po + 1. Garować >

**2. Pogarować, uje, ował I.** *poprzyciągać żagle pod wiatr garami,* poszpanować. **2.** mor. (o wietrze) *powiać, podąć z boku.* < Po + 2. Garować >

**I. Pogarowanie, a,** blm., czynność cz. **I. Pogarować.**

**2. Pogarowanie, a,** blm., czynność cz. **2. Pogarować.**

**Pogarsonować, uje, ował** *pobyć garsonem, spędzić pewien czas na garsonowaniu.* < Po + Garsonować >

**Pogarsonowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogarsonować.**

**Pogarszać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pogorszyć.**

**Pogarszanie, a**, blm., czynność cz. **Pogarszać.**

**Pogarszanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pogarszać ś.**

[**Pogarusić się, i ś., ił ś.**] *pomarszczyć ś., skurczyć ś., ściągnąć ś., pognieść ś.*

[**Pogaruszenie się, a ś.**, blm.] czynność cz. **Pogarusić ś.**

**Pogasiciel, a,** lm. **e** *ten, który pogasił, który gasi, gasiciel.* L. < Od Pogasić >

**Pogasicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pogasiciel.** L.

**Pogasić, i, ił,** nied. × **Pogaszać I.** *zgasić, ugasić jedno po drugim, pozagaszać; pokończyć gaszenie:* P. światła, ognie, pożary. Straż pobiegła do pogaszonych w obozie ognisk. Krasz. Tylko co ślubne światła pogaszono. Gasz. Przen.: Wdzięk ś. zmazał, i oczy już śmierć pogasiła. Jabł. Zmęczeni, pogasili swe pragnienie. **2.** *spędzić pewien czas na gaszeniu:* P. pożar. P. wapno *(= polasować).* <Po + Gasić>

**Pogasnąć, śnie, sł I.** *zgasnąć jedno po drugim:* Już lampy i wieczorne pogasły latarnie. Pot. Gwiazdy pogasły. **2.** przen. *poumierać.* <Po + Gasnąć>

× **Pogaszać, a, ał** p. **Pogasić:** Pogasiciel, który pogasza. L.

× **Pogaszanie, a,** blm., czynność cz. **Pogaszać.**

**Pogaszenie, a,** blm., czynność cz. **Pogasić.**

**Pogaśnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pogasnąć.**

**Pogatunkować, uje, ował** *poukładać według gatunków, posegregować, rozgatunkować, posortować, poklasyfikować:* Tabor artyleryczny powinien być dosyć obszerny, żeby w nim dały ś. P. różne dostatki. Jak. J. <Po + Gatunkować>

**Pogatunkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogatunkować.**

[**Pogawęda, y,** lm. **y**] p. **Pogawędka.**

**Pogawędka, i,** lm. **i,** [**Pogawęda**] **I.** *pogawędzenie, gawędzenie, gawędka, gawęda, pogadanka:* Raz w czasie pogawędki natrącił coś o żeniaczce. Bał. Przyjacielska P. z Anielą stała mu ś. tak potrzebną, że... Bał. **2.** [P.] *pogłoska.* <Po + Gawędka>

**Pogawędkowy** przym. od **Pogawędka:** Przedmiot swój traktuje autor w sposób P., zaprawny humorem. Kasz. *(= gawędziarski).* <Od Pogawędka>

**Pogawędzenie, a,** blm., czynność cz. **Pogawędzić.**

**Pogawędzić, i, ił** *spędzić pewien czas na gawędce, pogadać:* Służba, pogawędziwszy o tym nagłym wyjeździe, myśleć o nim przestała. Krasz. <Po + Gawędzić>

**Pogaworzenie, a,** blm., czynność cz. **Pogaworzyć.**

**Pogaworzyć, y,ył** *spędzić pewien czas na gaworzeniu.* <Po + Gaworzyć>

**Pogawronić się, i ś., ił ś.** p. **Pogapić ś.:** Pójdźmy P. ś.: idą ludzie, pójdźmy i my. Jeż. <Po + Gawronić ś.>

**Pogawronienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogawronić ś.**

**Pogazowy** *po wyrobie gazu pozostały:* Maź pogazowa = *smołowiec.* Woda pogazowa = *woda smołowcowa.* <Po + Gazowy>

**Pogburowacenie, a,** blm., czynność cz. **Pogburowacieć.**

**Pogburowacieć, eje, ał** *stać ś. gburowatym, zgburowacieć.* <Po + Gburowacieć>

**Pogdakać, a** a. **cze, ał** *spędzić pewien czas na gdakaniu.* <Po + Gdakać>

**Pogdakanie, a,** blm., czynność cz. **Pogdakać.**

**Pogdakiwać, uje, iwał** *gdakać razwraz:* Kury, jedna po drugiej, porozchodziły ś., pogdakując, podjadszy sobie. Jeż. <Po + *Gdakiwać, od Gdakać>

**Pogdakiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pogdakiwać.**

**Pogderać, a, ał** *spędzić pewien czas na gderaniu, pozrzędzić:* Nawet mi pokazać nie chciał, jak iść z sochą, i odpędził, pogderawszy, do domu. Krasz. <Po + Gderać>

**Pogderanie, a,** blm., czynność cz. **Pogderać.**

× **Pogębek, bka,** lm. **bki I.** *policzek:* Królem Jezusa witając, pogębki mu dawali, w oczy plwali. Skar. Kazimierz Konarskiemu P. darował przy grze zadany. Bach. Jużbym ja, panie wójcie, niejeden zwił kłębek, ale cóż mi da kowal za ten mój P. Pot. Częste ją pogębki, bicia i pogróżki potykały. Nies. **2.** *całus, pocałunek, buzia, buziak:* Dajże, czym ci pochlebuje matka, czym miłość zwykłać pokazować, P. Lubom. <Po + *Gębek, od Gęba>

× **Pogębkować, uje, ował** *wymierzać pogębki, policzkować, bić po twarzy:* Od anioła szatańskiego był św. Paweł pogębkowanym. Hrb. Przen.: Statysta drugi nie pyta ś. o to, choć przy nim wiarę jawnie pogębkują. Wad. *(= znieważają, bezczeszczą).* <Od Pogębek>

× **Pogębkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogębkować.**

**Pogębować, uje, ował** *spędzić pewien czas na gębowaniu.* <Po + Gębować>

**Pogębowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogębować.**

† **Pogędzenie, a,** blm., czynność cz. **Pogędzić.**

† **Pogędzić, i, ił** *spędzić pewien czas na gędzeniu.* <Po + Gędzić>

**Pogęgać, a, ał** *spędzić pewien czas na gęganiu.* <Po + Gęgać>

**Pogęganie, a,** blm., czynność cz. **Pogęgać.**

[**Pogęgować, uje, ował**] *gęgać razwraz, od czasu do czasu:* Gęś pogęguje (odczuwając popęd płciowy). <Po + *Gęgować, od Gęgać>

[**Pogęgowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pogęgować.**

**Pogęsić się, i ś., ił ś.** *pomarszczyć ś. jak skóra na gęsi:* Ręce mu ś. pogęsiły. <Po + Gęsić ś.>

**Pogęsienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogęsić ś.**

**Pogęsta, y,** lm. **y** bot. (modecca) *roś. z rodziny męczennicowatych.*

**Pogęstnąć, nie, nął, Pogęstnieć** (o wielu rzeczach) *zgęstnąć kolejno.* <Po + Gęstnąć>

**Pogęstnieć, eje, ał** p. **Pogęstnąć.** <Po + Gęstnieć>

**Pogęstnienie, a,** blm., **Pogęstnięcie** czynność cz. **Pogęstnieć.**

**Pogęstnięcie, a,** blm. p. **Pogęstnienie.**

**Pogiąć, gnie, giął,** nied. × **Poginać** *powyginać jedno po drugim, pozginać jedną rzecz w wielu miejscach, powykrzywiać, pokrzywić, pomiąć, pogurbić, popaczyć, powypaczać:* P. blachę, drut, pręty. Pogięta łodyga, *flexuosus,* od kolanka do kolanka w przeciwne strony pogięta, a w tych schyleniach otwarte kąty formuje. Jund. On słowem wody morskie w srebrne wały pognie. Garcz. Wiatr pogiął zboże. Przen.: Każden sobie pochlebia, że drugiego pognie. L. *(= przygnie mu rogów).* **P. ś.** *powyginać ś. kolejno, jedno po drugim; powyginać ś. w wielu miejscach, pozginać ś., pokrzywić ś., powykrzywiać ś., pomiąć ś., pogurbić ś., popaczyć ś., powypaczać ś.:* Papier pogiął ś. od słońca. Deska, drzwi pogięły ś. <Po + Giąć>

**Pogibać, a, ał, Pogibotać** *spędzić pewien czas na gibaniu, pokołysać, powahać.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na gibaniu ś., pokołysać ś., powahać ś.* <Po + Gibać>

**Pogibanie, a,** blm., czynność cz. **Pogibać.**

**Pogibanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogibać ś.**

**Pogibotać, ocze, otał** i **P. ś.** p. **Pogibać.** <Po + Gibotać>

**Pogibotanie, a,** blm., czynność cz. **Pogibotać.**

**Pogibotanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogibotać ś.**

**Pogienealogizować, uje, ował** *spędzić pewien czas na gienealogizowaniu.* <Po + Gienealogizować>

**Pogienealogizowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogienealogizować.**

**Pogiermanizować, uje, ował** *poprzerabiać na germańskie, poniemczyć.* **P. ś.** *zgiermanizować ś. kolejno, jedno po drugim, poniemczyć ś.* <Po + Giermanizować>

**Pogiermanizowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogiermanizować.**

**Pogiermanizowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogiermanizować ś.**

**Pogierować, uje, ował** *poprzycinać listwy na ramki i pospajać je w rogach, pokończyć gierowanie.* <Po + Gierować>

**Pogierowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogierować.**

**Pogiestykulować, uje, ował** *spędzić pewien czas na giestykulacji.* <Po + Giestykulować>

**Pogiestykulowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogiestykulować.**

**Pogięcie, a 1.** blm., czynność cz. **Pogiąć. 2.** lm. **a** *miejsca, gdzie ś. co pogięło, krzywizny powstałe z pogięcia; załamania.* Gór.: Pogięcia pokładów łupkowych. **3.** [P.] *ruch, wyjście:* Niema żadnego pogięcia. Gwar.

**Pogięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogiąć ś.**

**[Pogileć, eje, ał]** (o nosie) *poczerwienieć od zimna.* <Po + *Gileć, od Gil>

**[Pogilenie, a,** blm.] czynność cz. **Pogileć.**

**Pogilotynować, uje, ował** *pościnać gilotyną:* P. zbrodniarzy. <Po + Gilotynować>

**Pogilotynowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogilotynować.**

**× Poginać, a, ał** i **× P. ś.** p. **Pogiąć.**

**Poginanie, a,** blm., czynność cz. **Poginać.**

**× Poginanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poginać ś.**

**Poginąć, nie, nął 1.** *zginąć po kolei, jedno po drugim, poprzepadać:* Pieniądze poginęły. **2.** *wyginąć kolejno, jeden po drugim:* P. od czego, z czego, †czym. Zły radby, żeby z nim wszyscy poginęli. Prz. Jedni z was poginiecie głodem, drudzy mieczem, a trzeci ś. po świecie rozposzycie. Skar. Wszyscy, którzy miecz biorą, mieczem poginą. Wuj. <Po + Ginąć>

**† Poginęli, † Poginęłe** *którzy zginęli, które zginęły jeden za drugim:* Zgromadził do siebie grzesznych, jak obłędne i poginęłe owce. Wuj. <Od Poginąć>

**† Poginęłe** p. **Poginęli.**

**Poginięcie, a,** blm., czynność cz. **Poginąć.**

**Pogipsować, uje, ował** *pokryć gipsem.* <Po + Gipsować>

**Pogipsowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogipsować.**

**Poglamać, mie, mał** *spędzić pewien czas na glamaniu.* <Po + Glamać>

**Poglamanie, a,** blm., czynność cz. **Poglamać.**

**Poglansować, uje, ował 1.** *wyglansować pocierając po wierzchu.* **2.** *wyglansować wiele przedmiotów jeden po drugim; pokończyć glansowanie.* **3.** *spędzić pewien czas na glansowaniu.* <Po + Glansować>

**Poglansowanie, a,** blm., czynność cz. **Poglansować.**

**Poglazurować, uje, ował** *pokryć glazurą, dać polewę po wierzchu czego:* P. garnki, talerze. <Po + Glazurować>

**Poglazurowanie, a,** blm., czynność cz. **Poglazurować.**

**Pogląd, u,** lm. **y,** †**Poględ 1.** *poglądanie, spoglądanie, spojrzenie, wejrzenie, zerknięcie, rzut oka; wzgląd.* **2.** przen. *doraźne objęcie myślą całości ze szczegółami, rzut oka; punkt widzenia; sposób zapatrywania, widzenia rzeczy; zdanie, sąd, oparte na obserwacji:* Trafny P. na rzeczy. W poglądach jego przebija egoizm. Różnić ś. z kim w poglądach. Taki jest mój osobisty P. w tej sprawie. Wyrobić sobie swój P. co do czego. P. na dzieje powszechne. **3.** bud. *rysunek zdjęty z budowli z pewnego oddalenia i z pewnego punktu widzenia; rzut oka, widok.* <Po + Gląd, GLĘD GLĄD>

**Poglądacz, a,** lm. **e** *ten, co pogląda, obserwator, spektator:* Nawy powietrznej szczęsne wybujanie wznosi radosną poglądaczów wrzawę. Kniaź. <Od Poglądać>

**Poglądać, a, ał** p. **Pogiądnąć.**

**Poglądanie, a,** blm., czynność cz. **Poglądać.**

**Poglądnąć, nie, nął,** nied. **Poglądać,** częstot. †**Poglądywać 1.** *powieść wzrokiem, spoglądnąć, rzucić okiem, zwrócić oczy, spojrzeć, wejrzeć, zerknąć, popatrzeć:* Przyrodzenie dało nam oczy, abyśmy niemi poglądali. Pilch. Rzekł do chłopca: wstąp wyżej, pojrzyj ku morzu; który gdy wstąpił i poglądnął, rzekł: niemasz nic. Leop. Ścieżki tej nie wiedział ptak, ani na nię poglądnęło oko sępowe. Leop. (= pojźrzało. Leop.). Tak każdą rzecz styl dobry w swoich wyrazach kształtuje, iż czytającemu zda ś. czasem, że nie na litery, ale na samę rzecz oczyma swemi pogląda. L. Poglądała na mię, jako na barbarzyńca, z pogardą i krytyką. L. *(= zapatrywała ś.).* Poglądali na mię jak na raroga jakiego. L. Na ziemię z góry poglądywa. Bardz. Trzeba ich pożenić, bo coś miłosiernie na siebie z boczka poglądają. L. Pogląda na mię z oka. Troc. [Poglądał po ludziach. Troc. Poglądać po sobie. Troc. Poglądaj tej rzeczy. Troc. Miłosiernym okiem poglądała, jak czapla schwytana. Zwr. M. Pogląda nań, by wół na rzeźnika. Prz. Na piwo, choć wina nie mają, poglądają krzywo. Jeżow. Poglądają po sobie jak paw. Prz. Poglądać jak gap. L. *(= rozglądać ś.).* [Będziesz se ty poglądała po mojej sukience. Do domu przyjechawszy, po pokojach poglądawszy... Poglądała wczoraj, poglądała dzisiaj, sucha topoliczka nie chce ś. rozwijać]. Młodzi ludzie poglądali jeden na drugiego. Niem. Śmielej w oczęta poglądam. Mick. On przez lunetę, wspartą na moim ramieniu, długo na szturm i szaniec poglądał w milczeniu. Mick. Owdzie granic pustyni pilnujące głazy dziką na beduina poglądają twarzą. Mick. Pachołkowie, poglądając z koni, dostrzegli, że wilki nie śmiały jeszcze rzucić ś. (na stado dzików). Sienk. **2.** *zwrócić uwagę, obejrzeć ś., wziąć pod uwagę, zainteresować ś., wziąć w rachubę, baczyć:* Na to, nacz ona prośba ma przyjść, nie pogląda. Papr. <Po + Glądnąć>

**Poglądnięcie, a,** blm., czynność cz. **Poglądnąć.**

**Poglądowo** przys. od **Poglądowy:** Zadaniem Muzeum będzie przekonywać P. o użyteczności najnowszych wynalazków.

**Poglądowość, i,** blm. rz. od **Poglądowy:** W praktyce ta P. stawała ś. śmieszną farsą, szkodliwą dla dzieci. Gąś.

**Poglądowy** przym. od **Pogląd,** a) *dający ś. uprzytomnić w przestrzeni i czasie* (w przeciwstawieniu do oderwany, abstrakcyjny), *intuicyjny,* b) *na okazach odbywający ś.:* Nauka poglądowa. Uwzględ-

niając metodę poglądową, przyczepiano i naukę innych przedmiotów do wesołego oglądania podobizn zwierząt. Gąś. <Od Pogląd>

†**Poglądywać, ywa, ywał** p. **Poglądnąć.**

†**Poglądywanie, a,** blm., czynność cz. **Poglądywać.**

**Poglejtować, uje, ował** kogo (wielu)=*poudzielać glejtu.* <Po + Glejtować>

**Poglejtowanie, a,** blm., czynność cz. **Poglejtować.**

†**Pogląd, u,** lm. **y** p. **Pogląd.**

**Poględa, y,** lm. **y** bot. (asteriscus) *roś. z rodziny złożonych.* <Po + *Ględa, GLĘD>

**Poglijować, uje, ował** rzem. *porozpalać, porożarzać.* <Po + Glijować>

**Poglijowanie, a,** blm., czynność cz. **Poglijować.**

**Pogłada, y,** blm. **I.** [P.] *pogładzenie, pogłaskanie; pobłażanie, schlebianie:* Ten syn jedynak taką miał pogładę od rodziców, taki był rozwiezły, że gdyby dorós do lat swoich, to byłby własnego ojca i matkę zabił. Nie szkodzą Turcji Kozacy tak bardzo, jak narzeka, bo oczywiście i sama daje tym hultajom pogładę. Moracz. **2.** × P. *ogłada, polor, strój zewnętrzny, upiększenie zewnętrzne:* Te kolumny nie są czczych wynalazków naddatną pogładą, co je ręce rozrzutne dla widoku kładą, lecz krzepczą budowę. L. <Po+ *Głada, GŁ(AD)>

×**Pogładzać, a, ał** p. **Pogładzić.**

×**Pogładzanie, a,** blm., czynność cz. **Pogładzać.**

**Pogładzenie, a,** blm., czynność cz. **Pogładzić.**

**Pogładzić, i, ił,** częstot. × **Pogładzać I.** *pogłaskać, pomuskać, musnąć:* P. czego. Troc. P. dziecko po głowie, po buzi, pod brodę. Przen.: †P.= *ugłaskać, ułagodzić, pogodzić, uspokoić, uśmierzyć, udobruchać:* Wymową swoją rozróżnione umysły P. i pogodzić umiesz. Petr. Żart.: Niedźwiedź pogładził go łapą *(=drasnął, podrapał).* **2.** *ugładzić, wyrównać; gładząc urównać, poprawić:* P. wąsa. P. czuprynę, włosy. Gdy masz w pałac królewski wnijść, szaty poprawiasz, oczy i chód twój i wszystko pogładzasz i stroisz. Skar. **3.** co, czego=*ogładzić, wygładzić, wypolerować:* Pogładzać czego, poprawić, popiłować. Kn. **4.** *ogładzić, zgładzić, wygładzić jedno po drugim.* Przen.: *zgładzić jedno po drugim, pozgładzać, posprzątać, potracić, pozabijać, poniszczyć:* Kot, łowiąc po jednej myszy, niemało ich pogładził. L. **5.** *spędzić pewien czas na gładzeniu.* <Po + Gładzić>

**Pogłaskać, a, ał,** jednot. **Pogłasnąć,** częstot. **Pogłaskiwać,** †**Pogłaskować I.** *głaszcząc pociągnąć ręką po czym, pogładzić, pomuskać, musnąć:* Piersi lekce podrapować i pogłaskować. Spicz. Przen.: *pochlebić, popieścić, połechtać:* Wstąpił duch w niego, jakby go pogłaskał po sercu. Pot. Zburczę go, potym pogłaszczę. L. Na co uszy me łechcesz? na co miłemi pogłaskiwasz słowy? Pilch. Odgłos, którego ś. tobie obawiać potrzeba, pochlebnym brzękiem pogłaskiwa ciebie. Pilch. **2.** *spędzić pewien czas na głaskaniu.* <Po + Głaskać>

**Pogłaskanie, a,** blm., czynność cz. **Pogłaskać.**

**Pogłaskiwać, uje** a. †**iwa, iwał** p. **Pogłaskać.**

**Pogłaskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pogłaskiwać:** Uczyniłby konia wierzgliwym, gdyby go pochlebnym pogłaskiwaniem po skórze nie łechcił. Pilch.

†**Pogłaskować, uje, ował** p. **Pogłaskać.**

†**Pogłaskowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogłaskować.**

**Pogłasnąć, śnie, snął** p. **Pogłaskać:** Zagadała do niej, pogłasnęła i poczęła rozmawiać z zakonnicami. Bał. <Po + Głasnąć>

**Pogłaśnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pogłasnąć.**

**Pogłaszać, a, ał I.** p. **Pogłosić. 2.** [P.] *gwizdać.* <Po + *Głaszać, od Głosić>

**Pogłaszanie, a,** lm. **a** czynność cz. **Pogłaszać:** Biegła na głos dzwonów... niby pogłaszań aniołów stróżów. Lib.

[**Pogłąbić, i, ił**] *zgłąbić jedno po drugim, pognieść, pomiąć, pomiętosić, pozwijać w kupę.* <Po + Głąbić>

**Pogłąbieć, eje, ał I.** *powyrastać w głąb:* Kapusta pogłąbiała. **2.** *zgłąbieć kolejno, pogłupieć.* <Po + Głąbieć>

**Pogłąbienie, a,** blm., czynność cz. **Pogłąbieć.**

[**Pogłąbienie, a,** blm.] czynność cz. **Pogłąbić.**

**Pogłębiacz, a,** lm. **e I.** *ten, co pogłębia.* **2.** *narzędzie do spulchniania i kruszenia spodniej warstwy gruntu, rodzaj pługa bez odkładnic.* <Od Pogłębiać>

**Pogłębiać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pogłębić.**

**Pogłębiak, a,** lm. **i** p. **Pogłębiarka.** <Od Pogłębiać>

**Pogłębianie, a,** blm., czynność cz. **Pogłębiać:** P. wiedzy.

**Pogłębianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogłębiać ś.**

**Pogłębiarka, i,** lm. **i, Pogłębiak,** inż. *maszyna do powiększania głębokości przez wybieranie dna w rzece, jeziorze, kanale i t. d.:* P. czerpakowa a. łyżkowa. P. kubłowa. P. parowa. P. ssąca. <Od Pogłębiać>

**Pogłębić, i, ił,** nied. **Pogłębiać** co a. czego **I.** *zrobić głębszym:* Tedy pogłębię wody ich. Bud. P. studnię, dół. Przen.: Gdybym życia żałował, to przecież ta ponętna jego postać, w jakiej go widzę dzisiaj, powinnaby P. tylko żal za nim. Dąb. Nadawanie wyrazowi pogłębionego znaczenia. Bog. P. różnicę. P. wiadomości naukowe. **2.** [P., zgłębić] *zorać, skopać, wykopać głębiej.* P. ziemię=*spulchnić jej warstwę spodnią za pomocą pogłębiacza.* Sł. wil. **3.** gór.: P. szyb = *wykopać w głąb ziemi celem zrobienia otworu prostopadłego lub prawie pionowego aż do dojścia do pokładu rudy,* wybić, zbić, spuścić *szyb.* **P. ś.** *stać ś. głębszym:* Fałdy jego czoła pogłębiły ś. Orzesz. Przen.: Owe braki, zamiast ś. wyrównać, pogłębiły ś. jeszcze bardziej. Różnice pogłębiły ś. znacznie. <Po + Głębić>

**Pogłębienie, a I.** blm., czynność cz. **Pogłębić.** Przen.: P. badań. Bog. Dla uprawy i pogłębienia filologji czasy średniowieczne przeszły bez żadnego pożytku. Kryń. **2.** lm. **a** *zagłębienie, głąb:* Tajemnicze pogłębienia małych uliczek. Zap. **3.** astr.: P. poziomu p. **Depresja.**

**Pogłębienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogłębić ś.**

†**Pogłobić, i, ił** *głobiąc wtłoczyć, powciskać, wbić, pogrążyć; zdusić, zgnębić, zgnieść, pogrążyć, stłumić, zniszczyć:* Już ś. chwiały kliny pogłobione. Otw. Kiedy zabójców pogromisz, pogłobisz? Chr. †**P. ś.** *postarać ś., potroskać ś.:* Gdy jednego syna masz, tym tedy więcej masz ś. postarać a P. jemu o dobre wychowanie. Gliez. <Po + Głobić>

†**Pogłobienie, a,** blm., czynność cz. **Pogłobić.**

†**Pogłobienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogłobić ś.**

†**Pogłodać, da** a. **dze, dał,** †**Pogłódź** *poogryzać, poobjadać, pojeść, pożreć:* Kozieł, iż z przyrodze-

nia rad waży na wirzbę, chociaj jej kęs pogłodze, małą cirpi krzywdę. Rej. Już kozy gałęzie wszystkie pogłodały. Szymon. <Po + Głodać>

**Pogłodanie, a,** blm., czynność cz. **Pogłodać.**

**[Pogłodować, uje, ował]** *głodu doznać, przepędzić czas jakiś o głodzie:* Zapewne pogłodowali .. Zaraz wam przyniosę krztynę owsiaczka i sera. <Po + Głodować>

**[Pogłodowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pogłodować.**

**Pogłodzenie, a,** blm., czynność cz. **Pogłodzić.**

**Pogłodzić, i, ił** *potrzymać czas jakiś o głodzie.* <Po + Głodzić>

**Pogłos, u,** lm. **y** I. p. **Podźwięk:** (Dźwięk strun) ostał ś. i po komnatach biega pogłosem. Wysp. Tam bitwa z dali nasyła nam głuchy P. huczących dział. Wysp. Przen.: Straciły kredyt ambony, bo ich pogłosu nie bardzo słuchają. Wad. **2.** p. **Pogłoska:** Rozchodzi ś. w całej gromadzie P. o drodze pasterza. L. Wtym gruchnie P., że Getowie Macedonją plondrują. Chr. Na rozsławiony P. wojny podniesienia przeciwko poganom Lankaster do Prus nadciągnął. Błaż. Na pierwszy zaraz P. co najprędzej ś. zjeżdżają. Błaż. Różne tylko po okolicy szły o tym pogłosy. Orzesz. **3.** fiz.: Gdy przegroda odbijająca głos jest w takiej odległości, że echo jednej zgłoski zlewa ś. z następną zgłoską wymawianą, przeszkadza to wyraźnemu jej słyszeniu, a szkodliwy ten w teatrach i audytorjach objaw nazywa ś. pogłosem. <Po + Głos>

**Pogłosić, i, ił,** nied. **Pogłaszać** *nieco rozgłosić, rozpuścić pogłoskę.* L. <Po + Głosić>

**Pogłoska, i,** lm. **i, Pogłos** I. *wieść, posłuch, wiadomość, plotka, nowina:* Dworscy pogłoskę o tym małżeństwie po całym mieście roznieśli. L. Puścili pogłoskę. Chodzą pogłoski, jakoby... P. ś. ta stąd wszczęła. Troc. **2.** p. **Podźwięk:** W lasach ucichła ptaszęcia P. Syrok. <Po + Głoska>

**Pogłosować, uje, ował** *spędzić pewien czas na głosowaniu.* <Po + Głosować>

**Pogłosowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogłosować.**

**Pogłoszenie, a,** blm., czynność cz. **Pogłosić.**

**[Pogłośnieć, eje, ał]** *stać ś. głośniejszym:* Wieś galanto pogłośniała. Reym. <Po + *Głośnieć, od Głośny>

**Pogłośnienie, a,** blm., czynność cz. **Pogłośnieć.**

**Pogłowiczka, i,** lm. **i** bot. (brunia) *roś. z rodziny pogłowiczkowatych.*

**Pogłowiczkowate** rośliny bot. (bruniaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych.* <Od Pogłowiczka>

**Pogłowie, a** I. zb. = a) †P., blm. *pewna liczba głów, sztuk, osób, indywiduów; ludność, mieszkańcy:* Czy to jedno ma być ważne, co wiele pogłowia stanowi? Petr. Tatarowie przeszło 70000 pogłowia z Polski do hordy zapędzili. Paszk. Jak ich oblegli Persowie, wszystko P. wyszło, i ledwie został który w ziemi. P. Koch. To wielka wieś, jest tam kilkaset pogłowia. Rej. Widział dziewięcioro pogłowia ptaszego. Otw. b) × P., lm. **a** *płeć, rodzaj, ród:* Niechaj będzie obrzezan z was każdy pogłowia męskiego. Leop. (każdy mężczyzna. Leop.). Dawnom o tym słychała, w kronikach pisano, iż niewieście P. w radę wybierano. Biel. M. Julja jest chwałą pogłowia swego. L. Ja to o żeńskim mówię pogłowiu. Niem. **2.** †P. p. **Pogłówne:** Jako ś. mają składać przez P. czyli szacunkiem. Sz. *(= pogłównie).* Mają dać sami przez ś. pogłowia każdy po dwa grosza. Biel. J. Podatku pogłowia i dani dawać nie będą chcieli. Bud. Frasunkom pogłowia nie daje, ani poboru nie płaci. Birk. <Po + *Głowie, od Głowa>

**†Pogłość, odze, ódł** p. **Pogłodać.** <Po + *Głość, od GŁÓD>

**Pogłówczyzna, y,** blm. I. †P. = **Główczyzna.** Troc. **2.** × P. p. **Pogłówne.** <Po + Główczyzna>

**Pogłówek, wka,** lm. **wki** I. †P. *uderzenie w głowę:* Za każdy dobry wiersz miał wziąć czerwony złoty, a za zły policzek abo P. Kosz. Niektórzy dawali są jemu (Jezusowi) policzki i pogłówki barzo okrutne. Spr. **2.** [P.] *część górna u łóżka, głowy u łóżka.* <Po + *Główek, od Głowa>

**Pogłówne, ego,** blm., **†Pogłowie** I. *podatek nakładany w daw. Polsce na Żydów, Tatarów i Cyganów za opiekę prawną:* P. od Żydów było zdawna Rzpltej dochodem. Skrzet. **2.** a. **†Pogłówczyzna, †Pogłówszczyzna** *podatek od każdej głowy to jest osoby w kraju, poduszne:* P. powszechne, gieneralne. P. gieneralne w Polsce i oparte na nim popisy ludności. Klcz. <Po + Główne, od Główny>

**Pogłównie** przys. od **Pogłówny:** Aż do ostatniego rozbioru szlachta P. spisaną nie była. T. K.

**Pogłówny** *od głowy obliczany, pobierany; liczony według głów, od każdej głowy, to jest osoby:* Podatek, spis ludności P. <Po + Główny>

**Pogłówszczyzna, y,** blm. I. †P. = **Główczyzna.** **2.** × P. p. **Pogłówne.** <Po + Główszczyzna>

**Pogłuchnąć, chnie, chł** *ogłuchnąć kolejno, jeden po drugim:* Adieu, wszystkie kobiety, bodajeście pogłuchły, poślepły, pochromiały, poszalały nareszcie. L. **2.** przen. *ucichnąć, uciszyć ś. kolejno, poucichać, pouciszać ś., pozamierać:* Pogłuchły wieści, jęki, dzwony. <Po + Głuchnąć>

**Pogłuchnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pogłuchnąć.**

**[Pogłumić, i, ił]** *zepsuć.* Gwar. <Po + Głumić>

**[Pogłumienie, a,** blm.] czynność cz. **Pogłumić.**

**Pogłupiały** *który pogłupiał:* Sam gospodarz nawy, P. srodze, przyznawa to, że nie wie, co począć w tej mierze. Otw. <Od Pogłupieć>

**Pogłupieć, eje, ał** I. *zgłupieć kolejno, jeden po drugim, potracić rozum:* Mędrkowie nowi, którzy gardzą staremi, pogłupieli. Hrb. **2.** *potracić głowy, posłupieć,* posp. *pobaranieć:* Z wielkiej zazdrości aż pogłupieli. L. <Po + Głupieć>

**Pogłupienie, a,** blm., czynność cz. **Pogłupieć.**

**Pogłuszenie, a,** blm., czynność cz. **Pogłuszyć.**

**Pogłuszyć, y, ył** *jednego po drugim ogłuszyć, głuchemi porobić:* Piorun pogłuszył nas. Co za piekielny śmiech! We Pan nas wszystkich pogłuszysz! L. Jeśli ich nie pobiją, to pewnie pogłuszą. Pot. <Po + Głuszyć>

**†Pogłytać, a, ał** *pożerać, połykać.* Glos. <Czes. pohltiti; Po + Ukr. hłytaty>

**†Pogłytanie, a,** blm., czynność cz. **Pogłytać.**

**Pogmerać, a, ał** *spędzić pewien czas na gmeraniu:* Siadł do miski, pogmerał jeno łyżką, jakby smaku nie miał do warzy. Dyg. **P. ś.** *spędzić pewien czas na gmeraniu ś.* <Po + Gmerać>

**Pogmeranie, a,** blm., czynność cz. **Pogmerać.**

**Pogmeranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogmerać ś.**

**Pogmatwać, a, ał** *zgmatwać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, poplątać, powikłać, pokręcić, pomieszać*, posp. *pokiełbasić*: P. nici = *posypłać, potargać*. Ludzkie i boskie pogmatwałeś prawa. Groch. Rozdzielić rzeczy trzeba, kto je chce rozsądzać, nie w jedno je P. Pot. Wołochowie języka nowego z dawną rzymską mową pogmatwanego i sfałszowanego używają. Błaż. Pogmatwał historyk wyprawę Bolesława z wyprawą Mieczysława. Błaż. Podniatę wojny brandeburskiej z popiołem równo Długosz pogmatwał, *perplexe attigit originem*. Błaż. (pomierzwił. L.). **P. ś.** *zagmatwać ś., poplątać ś., powikłać ś., pokręcić ś., pomieszać ś.*, posp. *pokiełbasić ś.*: Nici, sznury pogmatwały ś. (= *posypłały ś., potargały ś.*). Gdyby nie ta szelma żona, przez którą wszystko ś. pogmatwało, o! inaczejbym ja stał. Krasz. <Po + Gmatwać>

**Pogmatwanie, a**, blm., czynność cz. **Pogmatwać.**

**Pogmatwanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pogmatwać ś.**

**Pognać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pogonić**: Pan ś. zapędzi aż tu, do Bielicy, 5 mil drogi; karbowy pognał w inną stronę. Pognał ś. za nim M. Potocki, lecz ni śladu nawet zbiegłego znaleźć nie mógł. Niem. [To ani chybi po granuli... juści... pognała ś. była jeszcze przed żniwami; sielny ciołek]. Reym. <Po + Gnać>

**Pognanie, a**, blm., czynność cz. **Pognać.**

**Pognanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pognać ś.**

[**Pognębiacz, a**, lm. **e**] *socha o ostrzejszych narogach*. <Od Pognębiać>

**Pognębiać, a, ał** p. **Pognębić.** <Po + *Gnębiać, od Gnębić>

**Pognębianie, a**, blm., czynność cz. **Pognębiać.**

**Pognębiciel, a**, lm. **e** *ten, co pognębił*: Oto są jeszcze szkody, które P. sprawia pognębionemu. Orzesz. <Od Pognębić>

**Pognębić, i, ił**, nied. **Pognębiać** *przygnębić, ponękać, uciemiężyć, znękać, przygnieść, udręczyć, ucisnąć; gniotąc zmasakrować, ujarzmić*: Starał ś. nieprzyjaciół swoich P. Boh. Oto są jeszcze szkody, które pognębiciel sprawia pognębionemu. Orzesz. Wśród pognębiających trudów i cierpień moralnie wzrastać i doskonalić ś. nie mogę. Orzesz. Powoli uspokoiło ś. wszystko, jedno wrażenie pognębiające zostało. Sienk. <Po + Gnębić>

**Pognębienie, a**, blm., czynność cz. **Pognębić.**

**Pognicie, a**, blm., czynność cz. **Pognić.**

**Pognić, ije, ił** *zgnić kolejno, jeden po drugim, pognoić ś.*: Pogniły i pokaziły ś. blizny moje. Leop. <Po + Gnić>

**Pogniecenie, a**, blm., czynność cz. **Pognieść.**

**Pogniecenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pognieść ś.**

**Pognieść, ecie, ótł** I. *zgnieść po kolei, jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, wygnieść, pomiąć, pomiętosić*: Moglibyśmy was P. jak muchy. Jabł. (=*pomiażdżyć*). P. jagody. Pogniecione listy. L. Wyciąga pogniecioną kartę z kieszeni. L. Pognietli mię w kościele. Usiadł na sukni i pogniótł ją. Przen.: Czy oddać ś. zatrudnieniu a. rozrywce z takim sercem rozbitym, z duszą tak pogniecioną? Kaczk. (=*udręczoną, zgnębioną, znękaną*). 2. *spędzić pewien czas na gnieceniu*. **P. ś.** *zostać pogniecionym, ulec pognieceniu, wygnieść ś.*: Suknia mi ś. pogniotła. <Po + Gnieść>

× **Pogniewacz, a**, lm. **e** *ten, co pogniewał*. <Od Pogniewać>

**Pogniewać, a, ał** I. kogo na siebie = *ściągnąć na siebie gniew czyj; rozgniewać, obrazić, zadąsać, zagniewać, rozjątrzyć, oburzyć*. 2. kogo z kim = *poróżnić; zrobić między niemi nieporozumienie, rzucić między nich kość niezgody*. **P. ś.** I. na kogo = *zagniewać ś., rozgniewać ś., obrazić ś., zadąsać ś., zawziąć ś. na kogo, poróżnić ś. z nim*: Mądry nigdy ś. na tych, którzy błądzą, nie pogniewa. Pilch. 2. z kim = *zerwać obustronnie stosunki przyjazne, poróżnić ś.*, posp. *poprztykać ś.*: Rozumiecie, że już każdy ewangielikiem jest, kto ś. z księdzem powadzi; mylicie ś., bo przecię jeżeli ś. z jednym pogniewa, na drugie może być łaskaw. Tworz. Jagiełło pogniewał ś. z Jadwigą o podejrzenie występku w małżeństwie tak bardzo, iż mało nie przyszło do rozwodu. Stryjk. Pewnieście ś. znowu o co pogniewali. L. 3. *przetrwać pewien czas w gniewie, podąsać ś., poirytować ś., porzucać ś.*: Pogniewa ś. i przestanie. <Po + Gniewać>

**Pogniewanie, a**, blm., czynność cz. **Pogniewać.**

**Pogniewanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pogniewać ś.**

**Pogniły** tylko w lm. *jeden z tych, którzy pognili, które pogniły*: Cuchną ścierwy pogniłe. Brud. <Od Pognić>

**Pognoić, i, ił** I. *zagnoić jedno po drugim, pomierzwić*: P. pola, ogrody. 2. *rozgnoić jedno po drugim, pojątrzyć*: P. rany. 3. *potrzymać w stanie gnojenia ś.*: P. ser na gomółki. **P. ś.** *przetrwać pewien czas w stanie gnicia; pojątrzyć ś.* <Po + Gnoić>

**Pognojenie, a**, blm., czynność cz. **Pognoić.**

**Pognojenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pognoić ś.**

× **Pognój, oju** I. blm. *pognojenie*: Zajął ś. pognojem pól swoich. Sł. wil. 2. *gnój, nawóz, mierzwa*: Chwasty przez pielidło powyrywane mogą być używane na P. Kluk. Koniczyna poprawia grunt i jest jego pognojem. Świt. 3. *rola umierzwiona, ziemia gnojona*: W sądzie ś. rachuje pola prostego morg za 50 groszy, a morg ziemi pognoju za kopę. St. lit. <Po + Gnój>

**Pognuśniały** *który pognuśniał*: Drżą z przerażenia pognuśniałe serca ich wnuków. Kaczk. <Od Pognuśnieć>

**Pognuśnieć, eje, ał** I. *zgnuśnieć nieco*. 2. *zgnuśnieć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Gnuśnieć>

**Pognuśnienie, a**, blm., czynność cz. **Pognuśnieć.**

**Pogoda, y**, blm. I. *miły stan atmosfery, czas piękny, jasny wygląd nieba*: Będzie P., jak ś. nie poleje z nieba woda. Prz. P. jest. Troc. Wiatr pogodę uczynił. Troc. W pogodę jechać. Troc. Jedź czasu pogody a. za pogody. P. na dworze, na niebie. Wyjaśnia ś. na pogodę. P. służy, sprzyja, dopisuje. Jutro będzie P. Wszystko pogodę wróży. Barometr ś. wznosi na pogodę. Ma ś., zanosi ś. na pogodę. P. morska = *cisza, spokój na morzu*. I w pogodę piorun uderzy. Prz. Czasu pogody bój ś. nawałności. Prz. Czasu pogody bój ś. wielkiej wody. Prz. Gdy on na łąkę z kosą wychodzi, pewno dni kilka będzie P. Syrok. Drożyzna, pomór, P., słota, ksiądz Definitor wszystko przepowie. Syrok. Pogoda była prześliczna, czas ranny. Mick. Pogoda ś. ustaliła. Przen.: *pogodność, łagodność, spokój, równowaga, zadowolenie, szczęście*: Pogoda na twarzy, na czole. Pogoda umysłu, duszy. Dni pogody i

szczęścia. Z pogodą w oku. Podali sobie ręce i rozeszli ś. w pogodzie. Ork. (= *w zgodzie, w harmonji*). Przen.: Adieu, jasna pogodo, zorzo, miesiącu! L. (= *słońce, nadziejo, szczęście moje*). 2. †P. *sposobność, pora stosowna, okazja, chwila sprzyjająca:* Pogodę na co upatrzyć. Troc. Pilnować, patrzyć pogody. Troc. Zabawiony sprawami, nie mogłem upatrzyć pogody do dobrze czynienia tobie. Górn. Mając większą pogodę i wolność, niż pierwej, poczęła więcej sposobić ś. do nabożeństwa. Wys. Niechaj plebani nie opuszczają pogody lud do dobrych spraw przywodzić. Kucz. Nie chciał zaspać pogody w odbieraniu swego. Koch. W. Kto dziś w ręku trzyma, a upuści pogody, jutro nie poima: łysa, mówią, jest w tyle, z przodu ją brać trzeba. Pot. A kiedy będziesz miał pogodę na co, łapaj jej z przodku, z tyłu niemasz za co. Kochan. Pokój podaje uczonym pogodę do obmyśliwania o dobru pospolitym. Górn. Przyrodzenie za lada pogodą znowu swoje odzyskuje prawa. L. Wy też drudzy, co macie pogodę, każdy swojej włóż w ucho lada co. Kochan. A kto ś. bardzo rozbuja w pogodę, ten zasię skrzydła powiesi w przygodę. Kochan. A patrzą pogody, jakoby was pozbawić do końca świebody. Kochan. Ciśnie ś. we drzwi, aby mógł za tą pogodą pański majestat widzieć. Kochan. Poganie dadzą z Egiptu pomoc Palestynie, jeśli nam pierwsza P. upłynie. P. Koch. On też, dom sobie dobrze naznaczywszy, poszedł, pogody potym lepszej czekając z radością. Hist uć. Gdy ś. wszystkie nieszczęścia spiknęły na to królestwo, on za tą pogodą całe Mazowsze opanował. Bobrow. Dołożył, iż pogody, gdy ją Pan Bóg posyła, upuszczać nie trzeba. Bart. Przyczyny mają, jedno pogody czekają. Stryjk. 3. *stan atmosfery:* P. niepewna, niestateczna, zła, śnieżna, burzliwa. Troc. Kiedy niebo będzie wypogodzone, a przy cichym powietrzu słońce będzie świeciło, niezawodnie dobra będzie P. L. Zd. P. brzydka, szkaradna. †**Pogódka**, [**Pogódka**]. <Po + *Goda, GOD>

[**Pogodę**] przys. *w czasie pogody, w pogodę, za pogody:* To hań jest Ciorštyn, jak P., to go uwidzę. <Od Pogoda>

[**Pogodliwy**] p. **Pogodny:** Jesień ciepła i pogodliwa.

**Pogodnie, Pogodno** przys. od **Pogodny:** P. na dworze (= *jest pogoda*). P. spogląda w przyszłość. Powinnością kaznodziejską jest upominać P. i niepogodnie. Wuj. (= *łagodnie, po przyjacielsku, po ojcowsku*). Obwoływaj słowo P. i niepogodnie, strofuj, proś, fukaj. Bud.

**Pogodnieć, eje, ał** *stawać ś. pogodnym, wypogadzać ś., rozjaśniać ś.:* Niebo pogodnieje. Im więcej mówiłem, tym więcej pogodniały oczy jego. Orzesz. <Od Pogodny>

**Pogodnienie, a,** blm., czynność cz. **Pogodnieć.**

**Pogodniuchno** przys. od **Pogodniuchny; Pogodniusieńko, Pogodniuteńko.**

**Pogodniuchny, Pogodniusieńki, Pogodniuteńki** *najzupełniej pogodny:* P. dzionek wiosenny. <Od Pogodny>

**Pogodniusieńki** p. **Pogodniuchny.**

**Pogodniusieńko** p. **Pogodniuchno.**

**Pogodniuteńki** p. **Pogodniuchny.**

**Pogodniuteńko** p. **Pogodniuchno.**

**Pogodno** p. **Pogodnie:** P. = *jest pogoda.* Troc. P. było, jakeśmy wyjeżdżali. Troc.

**Pogodność, i,** blm. rz. od **Pogodny.**

**Pogodny** przym. od **Pogoda; [Pogodliwy]** a) Siana w brogi jednakie kłaść: drobne z drobnym, miąższe z miąższym, pogodne z pogodnym. Ek. (= *zebrane za pogody*). Pogodnego siana z niepogodnym nie mieszać, ale je mieć w osobności. Haur. Wiatr P. = pogodę czyniący. Kn. Pogodne żniwo. Groch. Na boku ogrodu siadłem latem używać pogodnego chłodu. Niem. P. dziś dzień (= *słoneczny, jasny, nie pochmurny, nie dżdżysty*). Chwila pogodna. Troc. Niebo pogodne. Troc (= *wypogodzone, jasne, czyste, nie pochmurne*). Do nasienia nie wadzi plugawa ręka, byle była rola dobra, a deszcz i słońce pogodne. Skar. Pogodna chwila często zapowiada niespodziewane burze. Cz. Śliczny był wieczór, cichy i P., i miesiąc zeszedł i stepy oświecał. Pol. Pierwsza zorza dzień P. obiecywała. Kras. P. dzionek. Zan. Jako zorza wśród lata pogodna, rumianym wstydem jaśniała. Brodz. Nie same kwiaty znajdziesz na twej drodze, nie zawsze słońce pogodne. Moraw. b) *rozpogodzony, wypogodzony, łagodny, miły, błogi, jasny, wesoły, szczęśliwy, nie posępny, spokojny:* Twarz pogodna. Czoło, oko pogodne. Uśmiech P. Czas ku swym sprawom P. Grekowie i Łacinnicy słusznym a. własnym zowią. Bud. Swoboda, dowcip, pewien ton P. i przyjemny niezbędną są zaprawą każdej dobrej konwersacji. Łźń. Myśli pogodnych czoło znać daje. Tremb. Jak w pogodnym spojrzeniu, jaśniało wspaniale wdzięczne serce młodzieńca w całej swojej chwale. Malcz. Słodkie w życiu chwile są jak pogodne niebo, gdy piorun grzmi w tyle. Malcz. I przyszły dnie pogodne, ciche, spokojnie płynące w pustyni. Słow. c) *stosowny, dogodny, sprzyjający, przyjazny, odpowiedni, nadarzający ś.:* Stoimy tu nad brzegami Dunajskiemi, płacząc nad końmi naszemi... i że tak pogodną nad nieprzyjacielem spuszczamy okazją. Sb. J. Król ustawicznie posyła cesarza... żeby ze dwie fortec razem oblec, póki jeszcze czasy pogodne. Sb. J. Pogodną okazją, godzinę do czego upatrzyć. Troc. Gdy mu sił więcej przybyło, czekał na czas P. Nies. Samarytanowie, widząc czas P., nie tylko ze wszystkich fortec wyrzucili prezydja rzymskie, ale też Vindebonę, którą dziś Wiedniem rakuskim zowiemy, posiedli. Nies. <Od Pogodny>

**Pogodować, uje, ował** *spędzić pewien czas na godowaniu, poucztować.* <Po + Godować>

**Pogodowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogodować.**

**Pogodzenie, a,** blm., czynność cz. **Pogodzić.**

**Pogodzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogodzić ś.**

**Pogodziciel, a,** lm. **e** *ten, co pogodził a. co godzi, pojednawca, rozjemca, pośrednik:* Świeżsi, albo późniejsi Platonikowie znani pod imieniem *eclectici*, to jest wybierający; zwali ś. i *conciliatores*, niby posrzednicy i pogodziciele pogańskiej z chrześcijańską filozofją. Kon. St. <Od Pogodzić>

**Pogodzicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pogodziciel.** L.

**Pogodzić, i, ił,** nied. × **Pogadzać** *przywieść do zgody, do porozumienia ś., pojednać:* P. zwaśnionych przeciwników, prawujących ś. Z dobytym wpadszy pałaszem między kłócących ś., zawołał na nich: pogodzę ja was. L. To mię z nim pogodziło. P. małżeństwo. Nie było sporu, któregoby nie pogodził. Skar. (= *załagodził*). P. grzesznika z Bogiem = *zyskać go dla Niego, zyskać dlań przebaczenie u Boga, rozgrzeszyć go.* Polacy i Kozacy wadzili ś. z sobą, dopóki ich nie pogodziła wspólna niewola. Jeł. Pogodził niezgodnych braci. Troc. Przen.: P. kogo z losem = *przywieść go do poddania*

*nia ś. losowi, do przyjęcia go z rezygnacją.* Przen.: P. co z czym = *zgodzić, połączyć; przystosować co do czego, aby jedno znosiło drugie obok siebie, współcześnie:* Te rzeczy nie łatwo z sobą P. P. pożytek z przyjemnością. P. przeciwieństwa, różnice (= *wyrównać, złagodzić*). Pi knie sobie przeciwne w Piśmie św. pogodził miejsca. Troc. **2.** ×P. nied. *robić pogodnym, wypogadzać, rozjaśniać:* Jeden pogodzi, drugi chmurzy czoło. Sł. wil. **3.** †P. komu, czemu = *zaradzić, zapobiec, pomóc:* Snadźby jej jeszcze nieco mógł P. Kochan. Snadź namędrszemu trudno P. temu, aby przynajmniej więznąć nie miał. Kochan. **P. ś. l.** *przyjść do zgody, do porozumienia, pojednać ś., przeprosić ś.:* Pogodzili ś. z sobą a. między sobą. Za moim wdaniem ś. pogodzili ś. między sobą. Witold pogodził ś. z Jagiełłą, który go przyrzekł zrobić wielkim księciem litewskim. Nr. Przen.: P. ś. z Bogiem (= *nawrócić ś., wyspowiadać ś.*). P. ś. z losem, z myślą jaką, z położeniem swoim = *przyjąć je z konieczności, oswoić ś. z niemi z rezygnacją, poddać ś. im.* **2.** [P. ś.] *przygodzić ś., zdarzyć ś., stać ś.:* Já rad wiedzieć, co sie choć kiej w świecie pogodzi. **3.** ×P. ś., nied. *robić ś. pogodnym, wypogadzać ś., rozjaśniać ś., stawać ś. miłym, błogim, łagodnieć:* Tak ś. w duszy coś pogodzi, jak tych niebios jasne łono. Sł. wil. <Po + Godzić>

**Pogodziny, in,** blp. *akt pogodzenia ś., pogodzenie ś., przeprosiny.* <Od Pogodzić>

**Pogodzony l.** im od **Pogodzić. 2.** *który ś. pogodził:* Było to oblicze człowieka, pogodzonego z życiem nudnym. Krasz.

**Pogoić, i, ił** *zagoić jedno po drugim, zgoić po kolei, pozagajać, poleczyć:* P. to wszystko. Wor. **P. ś.** *zagoić ś. kolejno, jedno po drugim, zgoić ś. po kolei, pozagajać ś.:* Rany jego ciała już ś. pogoiły. Syrok. (= *pozabliźniały ś.*). <Po + Goić>

**Pogojenie, a,** blm., czynność cz. **Pogoić.**

**Pogojenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogoić ś.**

**Pogolenie, a,** blm., czynność cz. **Pogolić.**

**Pogolenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogolić ś.**

**Pogolić, i, ił l.** *spędzić pewien czas na goleniu.* **2.** *ogolić jednego po drugim; pokończyć golenie:* P. więźniów. **3.** *zgolić, kolejno ogolić jedno po drugim:* Pogolili wąsy, brody. Kazał im łby P. **P. ś.** *zgolić sobie kolejno wąsy, brodę, włosy; dać sobie ogolić wąsy, brodę, włosy po kolei, jedno za drugim.* <Po + Golić>

†**Pogon, u,** lm. **y l.** p. **Pogoń:** P. nieprzyjaciół doścignął. Troc. Kiedy nieprzyjaciele bieżeli w ziemię oszkodzić ziemię, a kiedy pan Bartosz bieżał za pogonem... tedy nie słał do domu pana Gilowa. Rot. **2.** *rozwożenie, opowiadanie wieści:* Do sług zamkowych a. putnych bojarów należał P. a. rozwożenie wieści, inaczej opowiadanie wieści. Rol. < Po + Gon, ŻON/GON/GN >

†**Pogonia, i,** lm. **e** p. **Pogoń:** Gdyby (nieprzyjaciel) pierzchnął, wtedy nie ma nikt w pogonią biegać, jedno ten huf, któremu hetman każe. Zebrz. Bolesław za Czechami puścił ś. w pogonią. Błaż. Morzem puścił Czerwonym w pogonią za Izraelity. Piel. A wracając ś. synowie Izraelowi z pogoniej za Filistyny, rzucili się na obóz ich. Wuj. Jak orda pierzchnie, w pogonią za nią poszli. Koch. W. W pogonią ślę. Kn. Złodziejem będziesz, chociaś wrócił konia, chocia za tobą żadna nie była P. Klon. Za którą oto w tropy prosto, jako za zbiegłą niewolnicą, prędka P. przybieżała. Kochan. Mądrość jest nad mądrościami widzieć śmiertelną za nami pogonią, która wyroki miece na świat bez odwłoki. Zim. (= *śmierć za nami goniąca*). Posłał za nim pogonią. Kn. Mocna za nim pędziła P. Kłok. Parys nie dbał, chocia P. miała być za niemi. Kochan. <Po + *Gonia, ŻON GON GN>

**[Pogonicz, a,** lm. **e]** p. **Poganiacz:** Woły napinały ś. w jarzmach, czarne bróżdy znaczyły ś. na roli; chłopak P. hukał: Hejs!... cabe! Jeż. <Ukr. pogonič>

**Pogonić, i, ił, Pognać,** nied. **Poganiać l.** kogo, co = *popędzić:* Poganiać woły, konie na pole. Troc. Musi iść, gdy go z tyłu biczem poganiają. Paszk. (= *podcinają, zacinają*). Już teraz oracz bezpiecznie pogania w pług swe woły. Lubom. Poganiać kogo przy robocie = *napędzać, ponukiwać, pobudzać, przynaglać.* Przen.: Kazał tym rychlej wóz swój poganiać. Leop. Łódź pogania wiosłami długiemi. Otw. Przen.: Gdzie mus pogania, tam bieda za orczyki ciągnie. Reym. Kiedyś mię żegnała, łza łzę poganiała. Zazdrość do walki bratobójczej pogania plemiona. Kasp. (= *popycha, pobudza*). **2.** *spędzić pewien czas na gonieniu.* **3.** Poganiać kogo, dok. *spędzić pewien czas na ganianiu, to jest na zmuszaniu do biegania:* P. źrebięta. **4.** Poganiać, cz. ni. dok. *spędzić pewien czas na ganianiu, to jest pobiegać, polatać, pobrykać.* **5. a.** ×**Pogonić ś.** *popędzić, pobiec, polecieć, puścić ś.:* Dopadł konia i cwałem pogonił. Fred. A. **6.** †P. zbiega = *dogonić, dopędzić, doścignąć, goniąc pojmać.* Kn. **7.** [P.] p. niż. **P. ś. l.** *spędzić pewien czas na gonieniu siebie nawzajem, pościgać ś.* **2.** ×Pogonić ś. p. wyż. pod 5). **3.** [P. ś., **Pogonić, Pobiegać ś., Pobiegać, Pobieżeć, Pobiegnąć, Pobiec]** dok. (o krowie) *zostać zapłodnioną,* p o l a t o w a ć ś. <Po + Gonić>

**Pogoniec, ńca l.** lm. **ńcy** p. **Poganiacz.** Słow. Wozy, woły i przewodników, zwanych pogońców. Darow. **2.** lm. **ońce, ?:** Czekać jeszcze? siać nanowo? później czy pójdą pogońce na rzadkim życie? Krasz. Nie pomoże nic, trzeba odorać; ja w pogońce nie wierzę. Krasz. <Po + Goniec>

**Pogonienie, a,** blm., czynność cz. **Pogonić.**

**Pogonienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogonić ś.**

**Pogonisz, a,** lm. **e** zool. (lycosa) *pająk dwupłucny.*

**Pogonka, i,** lm. **i** myśl. *naganka:* Polowanie na małego zwierza z ogarami lub pogonką ciągnie się do św. Agnieszki. Pol. Bije się na upatrzonego tylko rogacze bez psów i pogonki. Pol. Zniesiono gwałty w żniwie i grabież, którą czynić zwykli strzelcy, aby wypędzać z domu do pogonki. Dęb. L. <Po + *Gonka, ŻON / GON / GN>

**[Pogonki]** p. **Pogoń:** Leci w P. <Po + *Gonki, ŻON/GON/GN>

**Pogonny l.** †P. przym. od **Pogoń,** *gończy, w pogoń wysłany:* List P. Nie przepłynąłeś, Faraonie, morza okręty ni pogonną jazdą. Wad. **2.** ×P. *poganiany, gnany, pędzony:* Wiecznie pod biczem mocarza P. Słow. <Od Pogoń>

**Pogoń, i,** ż. a. **a,** m., lm. **e, †Pogonia, †Pogon l.** *gonienie kogo, pościg:* P. wykonywa ś. z największą energją, całym wojskiem, bez żadnego względu na jego znużenie. Chrzan. Ujść pogoni. Noc przeszkodziła dalszej pogoni. Wracali już z pogoni. Na pogoni go złapano. Troc. **W P., [W pogónki, W pogóny]** *w celu dogonienia, goniąc:* Pójść, puścić ś., popędzić, pobiec, polecieć w P.

Gdy komenderują: w P.! i czwarte cugi wybiegają jak najszybciej i w zawodzie, rozsypawszy ś., dopędzają nieprzyjaciela. Kaw. Nar. Sęp w P. za mną skrzydłami uderzył. Mick. Przen.: W P. *za ślad, w trop, tuż za kim a. za czym, jak cień:* Idzie w P. za panem frasunek zgryźliwy. Nar. 2. *będzie posłani w pogoni za kim; ten, co goni; człowiek goniący kogo:* Posłał za nim P. Troc. Coraz bliżej głosy ogarów, coraz słychać było wyraźniej szczeki radosne pogoni. Krasz. P. ś. zajada. Fred. A. P. za nim poszedł. Troc. 3. †P. *gonitwa, wyścigi, bieganie do mety:* Niech bydła popi na ofiarę kolą, niech pogrzebowe rycerstwo pogonie odprawi. Pot. 4. †P. *powinność ścigania zbiegów, złoczyńców,* pieszy ślad: P. nazwano obowiązek włościanów gonienia hultajów i złodziejów. Nar. 5. †P. *kometa:* Zawiął rok 1473 początek od miotły niebieskiej abo pogoni. Błaż. <Po + *Goń, ŻON GON GN>

× **Pogońca, y,** lm. **y** *doganiacz, dojeżdżacz:* Patrokles, P. nieporównany. Ml. Zjeżdżają powozy, bryczki, powiązane na sznurze konie juczne z pogońcami. Spas. <Po + Gońca, od Gonić>

**Pogończy** przym. od **Pogońca; *pogonny:*** Czas P. potrząsa lat naszych zegary. Pot. <Od Pogońca>

**Pogończyk, a,** lm. **i** *dawna monetka litewska z Pogonią.* <Od Pogoń (herb Litwy)>

× **Pogońszczyk, a,** lm. **i** p. **Poganiacz:** Dla transportu efektów wojennych armja ciągnęła za sobą 5764 furgonów z furmanami, pogońszczykami, w głębi Rosji rekrutowanemi. Rol. <Po + *Gońszczyk, ŻON/GON/GN>

**Pogorączkować, uje, ował** I. *spędzić pewien czas w gorączce.* 2. *zniecierpliwić, podniecić, rozdrażnić jednego po drugim.* **P. ś.** *przebyć pewien czas w zniecierpliwieniu.* <Po + Gorączkować>

**Pogorączkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogorączkować.**

**Pogorączkowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogorączkować ś.**

**Pogorączkowy** patol. *następujący po gorączce:* Okres choroby P. (status postfebrilis). <Po + Gorączkowy>

[**Pogorcha, y,** lm. **y**] I. *zgorszenie, zły przykład.* 2. *gorszyciel; gorszycielka.* <Po + *Gorcha, GOR>

† **Pogorek, rka** lm. **rki, Pagórek** *pagórek:* Gory weseliły ś. jako skopowie, a pagorki jako baranowie. Ps. flor. <Po + *Gorek, od Góra>

† **Pogorewać, a, ał** p. **Pogorzeć:** Ogniem pogorewają. Rozm. piel.

† **Pogorewanie, a,** blm., czynność cz. **Pogorewać.**

**Pogorsować, uje, ował** *wygorsować jednego po drugim, podekoltować:* P. dziewczęta. Obrazy olejne maniery Watteau, wyobrażające pasterki pogorsowane. Korz. *(=z obnażonym gorsem).* **P. ś.** *wygorsować ś. kolejno, jeden po drugim, podekoltować ś.:* Niektóre z dam na balu pogorsowały ś. do niemożliwości. <Po + Gorsować>

**Pogorsowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogorsować.**

**Pogorsowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogorsować ś.**

× **Pogorszać, a, ał** i × **Pogorszać ś.** p. **Pogorszyć.**

× **Pogorszanie, a,** blm., czynność cz. **Pogorszać.**

× **Pogorszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogorszać ś.**

**Pogorszenie, a,** blm. I. czynność cz. **Pogorszyć:** P. sprawy. 2. †P. *zgorszenie, zły przykład:* W próżnowaniu i w zbytkach jawnie z wielkim pogorszeniem ludu pospolitego żywą. Sekl. Podź za mną, szatanie, jesteś mi pogorszenim, bo nie rozumiesz, co jest boskiego, ale to, co ludzkiego. Leop. A ktoby dał z siebie P. jednemu z tych małych dzieciątek.. raczej-by mu uwiązano kamień młyński u jego szyje. Leop. Ale, byśmy im pogorszenia nie dali, idź do morza, zarzućże wędę... stater (pieniądz) wziąwszy, daj im za mię i za się. Leop. Biada temu człowiekowi, przez kogo pogorszenie przychodzi. Leop. Człowiek krześcijański nie ma myślić o wielgim imięniu (majątku), które dawa wiele pogorszenia człowiekowi. Kaz. 1555. Ojcowski grzech synowskie P. Koch. W. Ale uczynki, które szkaradzą każdego i które pogorszeniem są jeden drugiego. Zd. Szl. 3. p. **Pogorszenie ś.:** P. w interesach. W zdrowiu jego nastąpiło P.

**Pogorszenie się, a ś.,** blm., **Pogorszenie** czynność cz. **Pogorszyć ś.**

**Pogorszyciel, a,** lm. **e** *ten, co pogorszył a. pogarsza.* <Od Pogorszyć>

**Pogorszycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pogorszyciel.**

**Pogorszyć, y,ył,** nied. × **Pogorszać, Pogarszać,** [**Pogorzać**] I. *zrobić gorszym:* Zamiast polepszać swe położenie, pogarszasz je tylko. Lekarstwa pogorszyły stan jego zdrowia. Pogorszysz sobie. Kn. Wypadek ten pogorszył jego widoki na przyszłość. Przy tych pogorszonych widokach stanęło, iż niemasz nic mędrszego, jak wynosić ś. zawczasu. Moracz. 2. †P. kogo = *zgorszyć, popsuć moralnie, dać zły przykład komu:* Jeśli cię więc ręka twoja albo noga twoja pogarsza, odetnij ją, zarzućże precz od siebie. Leop. A to jest najgorszy, kto nietylko iż sam zły, ale i insze pogarsza. Pot. Przestępstwa ojcowskiego dwojaka jest wina: że grzeszy i przykładem złym pogarsza syna. Koch. W. **P. ś.** *stać ś. gorszym, popsuć ś.:* Interesa jego pogorszyły ś. Stan zdrowia pogorszył ś. Choremu pogorszyło ś. *(= zrobiło mu ś. gorzej).* <Po + Gorszyć>

× **Pogorywać, a, ał** p. **Pogorzeć.**

× **Pogorywanie, a,** blm., czynność cz. **Pogorywać.**

[**Pogorzać, a, ał** i **P. ś.**] p. **Pogorszyć.** <Po + *Gorzać, GOR>

**Pogorzały** *który pogorzał; pogorzelec.* Troc. <Od Pogorzeć>

[**Pogorzanie, a,** blm.] czynność cz. **Pogorzać,** *pogarszanie.*

[**Pogorzanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pogorzać ś.,** *pogarszanie ś.*

**Pogorzeć, rzeje a. re, rzał,** częstot. × **Pogorywać,** † **Pogorewać** I. *gorejąc przetrwać pewną chwilę, popalić ś. nieco:* Świeca pogorzała trochę i zgasła. 2. *zgorzeć po kolei, popalić ś., stać ś. pastwą płomieni, pożaru, pogorzeli:* Łuczywa za piecem nie chować, bo od tego pogorywają, gdy ś. zapalą, wszystkie dwory. Haur. Wszystkie budynki pogorzały. 3. *zgorzeć, spalić ś.:* Co mi była fortuna pożyczyła, to mi pogorzało. Rej. Kościół katedralny pogorzał. Nies. Dom pogorzał. Troc. Koła wozowe pogorzały, bo ich nie smarowano. Troc *(= zapaliły ś., zagrzały ś.).* Przen.: *stracić, zniszczeć, ucierpieć przez pożar:* Brat pogorzał. Świeżo pogorzeli. Vol. Dosyćeśmy do tego czasu niewolę cierpieli, żeśmy prawie przez Amurata pogorzeli wszyscy. Baz. 4. *zagorzeć kolejno, jeden po drugim, poczadzieć.* <Po + Gorzeć>

**Pogorzel, i,** lm. **e** l. a. **Pogorzelisko,** × **Pogorzela,** × **Pogorzelina** *ogień, pożoga, pożar; spalenie, zniszczenie wskutek ognia:* Zbiednieli przez częste pogorzele. P., *combustura.* Mącz. **2.** p. **Pogorzelisko.** Dyg. <Po + *Gorzel, GOR/GAR/ŻAR>

× **Pogorzela, i,** lm. **e** p. **Pogorzel:** Miasto to przez częstą pogorzelę zniszczało. Vol. <Po + *Gorzela, GOR/GAR/ŻAR>

**Pogorzelec, lca,** lm. **lcy** *człowiek pogorzały, ofiara pogorzeli, ten, co stracił mienie w ogniu, w pożarze:* Płyną składki na pogorzelców. <Od Pogorzały>

× **Pogorzelina, y,** lm. **y** l. p. **Pogorzel:** Po pogorzelinie abo i zawojowaniu pozostałe domy. Vol. **2.** p. **Pogorzelisko:** Zbierając z pogorzelin, co mogli, ośm korcy srebra zebrali. <Od Pogorzel>

**Pogorzelisko, a,** lm. **a** l. a. **Pogorzel, Pogorzelina** *miejsce, gdzie był pożar; szczątki pogorzeli, zgorzelisko, zgliszcze:* Jako on mędrzec, co jedno w koszuli z pogorzeliska uciekał, gdy go ludzie żałowali, powiadał: iż ja swe rzeczy wszystkie z sobą mam, jedno co mi była fortuna pożyczyła, to mi pogorzało. Rej. Po zgorzeniu domu na ciepłym jeszcze pogorzelisku podeszwy na dom ludzie zakładają. Górn. Dom... gdzie cię chwalili ojcowie nasi, stał ś. pogorzeliskiem ognia. Wuj. **2.** p. **Pogorzel:** Kamień sam z pogorzeliska wyszedł cały, bo zdaje ś., że go Czacki widział. Lel. Powracam zmordowany od pogorzeliska. Kras. <Od Pogorzel>

**Pogorzenie, a** l. blm., czynność cz. **Pogorzeć.** **2.** × P., lm. **a** *pożar, ogień, pożoga, pogorzel:* Pamiętam to, choć jak przez sen, P. Mat. Z tego pogorzenia został ś. obraz Najśw. Panny. Mat.

[**Pogorzenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pogorzyć ś.**

[**Pogorzę, ęcia,** lm. **ęta**] *dziecię pogorzelca.* <Od Pogorzeć>

**Pogorzknąć, nie, nął, Pogorzknieć** *zgorzknąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Gorzknąć>

**Pogorzknieć, eje, ał** p. **Pogorzknąć.** <Po + Gorzknieć>

**Pogorzknienie, a,** blm., **Pogorzknięcie** czynność cz. **Pogorzknąć** a. **Pogorzknieć.**

**Pogorzknięcie, a,** blm. p. **Pogorzknienie.**

[**Pogorzyć się, y ś., ył ś.**] *poróżnić ś., pogniewać ś.:* Skoro sę le mjedzy sobą pogorzyce i rozdzielice, tej was byle chto domoże. <Po + *Gorzyć ś., GÓR>

**Pogospodarować, uje, ował** p. **Pogospodarzyć:** Weźmiesz gdzie kawał ziemi, pogospodarujesz... toć pożyczka, to depozyt. Krasz. Pogospodarowali po jego domach tak dobrze, że uczynili na parę miljonów szkody. Kaczk. <Po + Gospodarować>

**Pogospodarowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogospodarować.**

**Pogospodarzenie, a,** blm., czynność cz. **Pogospodarzyć.**

**Pogospodarzyć, y, ył, Pogospodarować,** × **Pogospodynić** *spędzić pewien czas na gospodarowaniu:* I gdzie przybył, poradził i pogospodarzył. Pol. Jakbym rok poprobował tu posiedzieć i P.? Krasz. <Po + Gospodarzyć>

× **Pogospodynić, i, ił** p. **Pogospodarzyć:** Wprzód muszę tu P. Pol. <Po + Gospodynić>

× **Pogospodynienie, a,** blm., czynność cz. **Pogospodynić,** *pogospodarzenie.*

[**Pogost, u,** lm. **y**] *błogosławieństwo pożegnalne panny młodej:* Tłuką podczas pogostu 20 do 30 misek. Karł. <Po + *Gost, GOS(T)/GOŚ(Ć)>

**Pogoszczenie, a,** blm., czynność cz. **Pogościć.**

**Pogoszczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogościć ś.**

**Pogościć, i, ił, [Pogościować]** l. *przez pewien czas być gościem, w gościnie, zabawić u kogo, gdzie.* **2.** *ugościć, przyjąć w gościnę:* Bóg dozwolił P. bracią w tym dworze. Pol. **P. ś.** *ugościć ś. nieco, uraczyć ś., ufetować ś. cokolwiek:* Może choć czym ś. pogościcie, hej! wina! kozacze. Kaczk. [Na wiecór kawaler swoją druzynę do siebie zwoła, a panna swoją do siebie; pogościwszy ś., zabierają ś. spać]. <Po + Gościć>

[**Pogościować, uje, ował**] p. **Pogościć.**

[**Pogościowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pogościować.**

**Pogotować, uje, ował** l. *przygotować jedno po drugim.* **2.** *ugotować jedno po drugim; pokończyć gotowanie, powarzyć.* <Po + Gotować>

**Pogotowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogotować.**

**Pogotowie, a,** blm. l. *gotowość, stan gotowości do działania w każdej chwili, na wszelki wypadek:* P. ogniowe wzmocnione zostało. P. wojenne. Dość będzie P. do wojny okazywać: tym jednym powściągniemy wzburzenie. Jeż. Ludzie żyli w ciągłym wojennym pogotowiu. Sienk. **2.** P. ratunkowe = *instytucja udzielania doraźnej pomocy osobom, które zachorowały lub uległy nieszczęśliwym wypadkom poza domem:* Wezwać P. **Pogotowiu** przys. l. × P. a. **Na pogotowiu, W pogotowiu, [W pogotowości], †W poju, †Pogotowie** *pod ręką, napodorędziu, tuż, przygotowano, w gotowości:* Dwanaście tysięcy czekają P.; za dni kilkanaście mogą stanąć pod Gdańskiem. Szaj. A każdy już stał w swoim rzędzie, P. czekając, co nakoniec będzie. Kochan. Hołdowanym książętom rozkaż być P. Kochan. Greckiego wojska tysiąc galer na kotwicach P. stoi w Aulidzie. Kochan. Może już miecz ten jest na pogotowiu, który głowę jego ma strącić. L. Dla córki już jest posag na pogotowiu. Kras. U Bolesława 40 stołów zawsze pogotowiu było nakrytych. Papr. Była sposobność do przygotowania wszystkiego, a gdy jest wszystko na pogotowiu, bez krzątania obejść ś. może. Kras. Pogotowiu stały posiłki, na skinienie wodza dały odpór. Pilch. Rozkaż im być pogotowiu. Kochan. Ma racją P. Troc. Nie maszże go za buntownika; zaś niema wojska w poju? Pot. Natychmiast potym to lekarstwo dać, ...chociaby też przed puszczeniem krwie, a to jeśliby nie był P. a. blizko barwierz. Zdrow. **2.** †P. a. **†Pogotowie** *szybko, prędko; łatwo, snadnie:* Gdyby kto z pospólstwa miłością nierządnicy ś. bawił, pogotowiuć to każdy osądzi, żeć nieprzystojniejsza a. marniejsza będzie, gdy sam pan w tymże występku winnym zostanie. Kosz. Z urady boskiej pogotowie mężmi ś. Kalliroi mają sstać synowie. Otw. **3.** †Pogotowiu = *zatym, więc:* Ateizm zapiera jestestwo najwyższej istoty, a P. żywot przyszły. L. Widział Jan tego, który jest jednej istności, wieczności, wszechmocności, P. i mądrości z ojcem. Bz. **4.** × P., **[Pogotów]** *a cóż dopiero, osobliwie, nadewszystko, tym samym, tym więcej, tym bardziej, szczególniej:* Wierę dziś rychlej wezmą, niż dadzą królowi, P. podobno księdzu plebanowi. Kochan. Ta moc korony, wzięta od Bolesława Chrabrego, ustała wnet w Władzisławie wtórym, P. nie trwała w dalszych książętach. Rozm. Nie czyni niewolej ten, kto do dobrego własnego przymusza, P. i ten, który do pospolitego.

Rozm. Smiertelnemu nie ufajcie, bo ten nie pomoże sobie, P. ani tobie. Kochan. Bić ś. nie będziecie, nie mając ani konia, ani dobrej zbroje, P. ćwiczenia, bez czego złe boje. Kochan. W każdej nauce siła należy wiedzieć, jak kogo uczyć, P. w nauce wiary trzeba tego przestrzegać. Karnk. Baczymy być rzeczą wielce potrzebną, jeśli *tempore regni*, tedy P. *interregni*, zgodę i miłość. Vol. Żołnierze przyjmować, a P. pospolite ruszenie uchwalić król bez stanów nie może. Vol. Takiej nierzetelności żołnierz polski nie przywykł w posługach własnej ojczyzny, a P. w cudzoziemskich. Boh. Pilne obmyśliwanie około bezpieczeństwa jak inszych granic, tak P. wielkopolskich. Vol. Dzierżawca mało ubogiego założy, a arendarz P. Falib. Jeśli insze wigilje pościmy, tedy wilją do samego Zbawiciela P. z wszelką wstrzemięźliwością odprawować mamy. Star. A jeśli mi tego król brać nie może, P. mój sąsiad. Górn. Który jako swojemu wiary Chrystusowi, P. nie strzyma i Mahometowi. Tw. **5.** [Na pogotowiu] *wnet, natychmiast.* <Po+*Gotowie, od Gotowy>

**Pogotowiu** p. **Pogotowie.**

***Pogotowość**: [W pogotowości] p. **Pogotowie.** <Po+Gotowość>

**[Pogotów]** przys. p. **Pogotowie.** <Po+Gotów>

†**Pogódka, i,** lm. **i, [Pogódka]** p. **Pogoda**: P.= pogoda. Gwar. Nazbyt barzo subtylnie chciałeś podejść mię za tą pogódką. Ciek. *(=przy tej sposobności).* <Zdr. od Pogoda>

**[Pogónki, ek,** blp.] p. **Pogoń.** <Po+*Gónki, z Gonki, od Gonka, ŻON/GON GN>

**[Pogóny, ów,** blp.] p. **Pogoń**: Koniuszy cichaczem wyprowadziuł sobie swego nálepszego konia i w P. za królewiczem Stanisławem pojachał. <Po+*Góny, z Gony, od Gon, ŻON/GON GN>

†**Pogórczyk, a,** lm. **i** *mieszkaniec gór, pogórza, góral:* Wygnał Jozue pogórczyki. Bud. <Po+*Górczyk, od Góra>

†**Pogórek, rka,** lm. **rki** p. **Pagórek.** <Po+*Górek, od Góra>

**Pogórze, a,** lm. **a I.** *wzgórze, pagórek:* Marja poszła na P. Wuj. Słońce ozłaca Tabor, a niższe pogórza blaskiem rumianym gdzieniegdzie zapala. Zal. **2.** *powierzchnia góry:* Po pogórzu kosi, obok koń ś. wierny pasie. Zm. Położenie miasta na pogórzu. Trzyc. <Po+*Górze, od Góra>

**Pograbiać, a, ał** p. **Pograbić.** L.

**Pograbianie, a,** blm., czynność cz. **Pograbiać.**

**Pograbić, i, ił,** nied. **Pograbiać I.** *spędzić pewien czas na grabieniu.* **2.** *zgrabić jedno po drugim; pokończyć grabić:* P. ścieżki. Lada kto mi stodołę przewróci, pograbi, pokosi, porąbie, powynosi. Nar. **3.** *porównać po wierzchu grabiami, grabiąc pogładzić:* Pograb te zagony, ganki, słomę. Troc. **4.** *zagrabić jedno po drugim, porabować, pokraść, rozdrapać wszystko po kolei:* Zanim ś. zjawił spadkobierca, wszystko pograbili domownicy. Wszystko mi żołnierz zuchwały pograbił. Pot. Najezdny obcy nieprzyjaciel długo nad Odrą pograbione trzymał ziemie. Lel. *Convaso*, tajemnym obyczajem zagrabiam, pograbiam. Mącz. Przen.: Gdzie kiedy Merkurjusz kogo pograbi, już go nigdzie na świecie nazad nie postawi. Petr. *(=zagarnie, opanuje).* Spostrzegszy cię, tagle pode mną coś pograbiło nogi Staszy. *(=odjęło, podkosiło, podcięło).* **5.** †P. *zająć, zaaresztować, skonfiskować:* Pograbiono te towary do skarbu. Troc. P. kogo, zabrać jego rzeczy do skarbu, pokonfiskować. Kn. Kiedyby kto w swej puszczy, w lesie, w boru zastał czyjego człowieka rąbiąc, abo wioząc drzewo, abo śladem za nim idąc na drodze pogonił i pograbił, tedy z tym grabieżem ten, kto pograbi, wolno będzie takowego człowieka wieść do swego domu. Stat. lit. I ten, kto pograbił, ma szkody swej według prawa dowodzić sam. Stat. lit. <Po+Grabić>

**Pograbieć, eje, ał** *zgrabieć po kolei, podrętwieć, poszływnieć, skołowacieć kolejno:* Ręce mi pograbiały od mrozu. <Po+Grabieć>

**Pograbienie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Pograbić. 2.** czynność cz. **Pograbieć.**

**[Pograbki. ów,** blp.] *resztki po zgrabieniu snopów pozostałe na polu.* <Po+Grabki, GRAB>

**Pogracować, uje, ował I.** *spędzić pewien czas na gracowaniu.* **2.** *zgracować jedno po drugim.* <Po+Gracować>

**Pogracowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogracować.**

**Pograć, a, ał,** nied. †**Pograwać I.** *spędzić pewien czas na graniu:* Na lutence P. Rej. P. z kim w karty. P. na giełdzie, w loterję. P. w ślepą babkę *(=pobawić ś.).* **2.** †P. *poigrać, pobawić ś.* Błaż. **3.** †Pograwać z kogo = *naigrawać ś., zabawiać ś. czyim kosztem, brać kogo na fundusz, podkpiwać, żartować, podrwiwać.* **4.** †Serce mi pograwa do czego = *lgnie, wdzięczy ś., rwie ś., drży:* Młodemu człowiekowi, gdy co foremnego widzi, pograwa mu więc serduszko do tego. Rej. **5.** [P. na kogo, na kim, kogo] = *gniewać ś. ciągle na kogo.* **6.** [P. kogo] = *wygrać proces z kim.* <Po+Grać>

×**Pogramiać, a, ał** p. **Pogromić.** <Po+Gramiać>

×**Pogramianie, a,** blm., czynność cz. **Pogramiać.**

**Pogramolenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogramolić ś.**

**Pogramolić się, i ś., ił ś. I.** *spędzić pewien czas na gramoleniu ś.* **2.** *pójść gramoląc ś.* <Po+Gramolić ś.>

†**Pogranicz, y,** lm. **e** p. **Pogranicze**: Przyciągnąwszy cesarz turecki do jednej ziemie konstantynowej na jedno pole, które zowią Zeglow, na pograniczy ziemie Rackiej. Jancz.

**Pogranicze, a,** lm. **a,** †**Pogranicz,** ×**Ugranicze** *miejsce w pobliżu granicy, kresy, brzeg, kraniec, ukraina; granica, miedza:* Mieszkam na pograniczu Królestwa=*nad granicą.* P. wsi. P. światłości i nocy. Żebr. Na pograniczach wszędzie wrzał bój, a raczej srożyły ś. najazdy nad bezbronnemi. Krasz. <Po+*Granicze, od Granica>

**Pogranicznie** przys. od **Pograniczny**: Mieszkać P. Sł. wil. *(=sąsiadować).* Majątki ich leżały P.

**Pogranicznik, a,** lm. **cy I.** *mieszkający nad granicą, przy granicy, na kresach.* **2.** a. **Granicznik** *mieszkający pogranicznie, sąsiad:* Jesteśmy z sobą pogranicznicy. <Po+Granicznik>

**Pograniczny** przym. od **Pogranicze;** ×**Ugraniczny** *położony lub mieszkający pod granicą, na pograniczu:* Straż pograniczna. Na niego ś. (Tarnowskiego) pograniczni nieprzyjaciele oglądali. Biel. M. *(=ościenni).* Wojny im z pogranicznemi nieprzyjacioły wieść kazał. Skar. Pograniczne miasta. Troc. Sodoma i Gomora i pograniczne miasta. Wuj. *(=sąsiednie, przyległe, okoliczne).* Król angielski, lubo oddzielone od inszych królów państwo trzyma, za sprawą okrętów P. jest wszystkich narodów, których ś. ocean tyka.

Kłok. Sądy pograniczne między Polską a Rosją. Skrzet. †**P., ego,** lm. **i** *mieszkaniec pograniczny, sąsiad:* Niemal wszystkie pograniczne zwaśnione mamy. Warg. <Po + Graniczny>

**Pogranie, a,** blm., czynność cz. **Pograć.**

**Pograsować, uje, ował** *grasując potrwać.* <Po + Grasować>

**Pograsowanie, a,** blm., czynność cz. **Pograsować.**

**Pogratyfikować, uje, ował** kogo (wielu) *poobdarzać gratyfikacją.* <Po + Gratyfikować>

**Pogratyfikowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogratyfikować.**

†**Pograwać, a, ał** p. **Poigrywać:** Szczęście pograwa z kochanki, to je zrzuca, to wsadza na złocone blanki. Mias.

†**Pograwanie, a,** blm., czynność cz. **Pograwać.**

†**Pograżać, a, ał** p. **Pogrozić.**

†**Pograżanie, a,** blm., czynność cz. **Pograżać.**

†**Pogrązić, i, ił** p. **Pogrążyć.** Błaż. <Po + Grązić>

†**Pogrąznąć, źnie, znął** p. **Pogrążyć:** Łokietek wszystek w rozkoszach pogrąznął. Błaż. <Po + Grąznąć>

†**Pogrąźnienie, a,** czynność cz. **Pogrąznąć.** L.

†**Pogrąźniony** p. **Pogręzły:** Z krewkości ratuj pogrąźnionych w złości. Groch.

**Pogrążać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pogrążyć.**

**Pogrążanie, a,** blm., czynność cz. **Pogrążać.**

**Pogrążanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogrążać ś.:** P. ś. gwiazdy = *przeciwne górowaniu: chwila, kiedy ona wchodzi pod południk miejsca danego.* Śniad.

**Pogrążenie, a,** blm., czynność cz. **Pogrążyć:** Księcia Suchywilka nie było, aby go z pogrążenia tego wydobył. Krasz. (= *upadku ducha*).

**Pogrążenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogrążyć ś.**

**Pogrążyciel, a,** lm. **e** *ten, co pogrążył a. pogrąża.* L. <Od Pogrążyć>

**Pogrążyć, y,ył,** †**Pogrązić,** †**Pogrężyć,** nied. **Pogrążać,** †**Pogrężać** *zatopić, zapuścić w płyn, zagłębić, ponurzyć, zanurzyć, strącić na dno:* Kiedy nieprzyjaciel po pas w wodę wpadnie, podaj mu rękę; ale kiedy tak, iż mu ś. w gębę lać poczne, nastąp na łeb a pogrąż do ostatka. Górn. Chciwych morze żeglarzów pogrąża topielą. Min. Jan powiedział: ja pogrążam abo zanurzam w wodzie. Sekl. (ja chrzczę. Sekl.). Onże mię też swoją prośbą od wszyćkich grzechów niechaj omyje, by mię piekło nie pogrążyło. Naw. Wały okręt pogrążyły. Troc. Pogrążył mię do dna. Troc. Dalej za słońcem, gdzie jasną głowę w zachodnie pogrąża piany. Mick. Przen.: W ciemnotach pogrążone społeczeństwo oddala ś. od godności ludzkiej i do trzody bydlęcej zbliża. Zam. J. Był pogrążony w winie. Zał. (= *zupełnie mu oddany*). Niech w niepamięci będzie pogrążony wiecznej. Lubom. Otóż z jednej przepaści pogrążony zostałem w drugą. L. Bajbuza stał jeszcze pogrążony w sobie, rękę wyciągnął ku chorążemu. Krasz. (= *zamknięty, zamyślony*). Pogrążony w smutku, w żałobie, we śnie. Historja nie jest dziś w stanie odtworzyć w szczegółach obrazu niedoli, w jakiej przez trzy wieki pogrążeni byli Serbowie. Paw. Pogrążony, jak zwyczajnie człowiek pospolity w obecności wielkiego męża. Stasz. (= *odurzony, onieśmielony, zażenowany, zaambarasowany, skonfundowany*). **2.** przen. *oczarować, zająć, owładnąć, zniewolić, rozkochać, rozamorować:* Krzysia ze szczętem pogrążyła Ketlinga. — Nie jego pierwszego, odpowiedziała. Sienk. **3.** przen. *pognębić, zgnębić, zgubić, przyprowadzić do upadku:* Rzplta z każdym dniem zdawała ś. być więcej pogrążoną. Sienk. Marszałek Lubomirski dawał czuć nieszczęsnemu Janowi Kazimierzowi, iż może go zbawić a. ostatecznie P. Sienk. Pod Szkłowem hetman z małą siłą na dziesięćkroć liczniejszą potęgę ś. rzucił, a przez to pogrążył wojsko, kraj cały. **P. ś.,** †**Pogrąznąć** †**Pogręznąć,** *zatopić ś., zanurzyć ś., zagłębić ś., ponurzyć ś., skryć ś. w głębinie, pójść na dno.* Przen.: Ci pogrążali ś. w mrok śmierci. Sienk. (= *zapadali*). P. ś. w nauce, w zadumie, w myślach, w żalu, w smutku. Nie mogę, rzekł ksiądz, dać ci rozgrzeszenia, jednak ś. nie chciej P. w rozpaczy. Hoł. Znowu na wszystko stawał ś. nieczuły i pogrążał ś. w dumy tajemnicze. Mick. <Po + Grążyć>

**Pogrdać, a, ał** *spędzić pewien czas w grdaniu.* <Po + Grdać>

**Pogrdanie, a,** blm., czynność cz. **Pogrdać.**

**Pogrdukać, a, ał** *spędzić pewien czas na grdukaniu.* <Po + Grdukać>

**Pogrdukanie, a,** blm. czynność cz. **Pogrdukać.**

**Pogremplować, uje, ował** I. *spędzić pewien czas na gremplowaniu.* **2.** *zgremplować jedno po drugim; pokończyć gremplowanie.* <Po + Gremplować>

**Pogremplowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogremplować.**

**Pogrezmolenie, a,** blm., czynność cz. **Pogrezmolić.**

**Pogrezmolić, i, ił** p. **Pogryzmolić.**

†**Pogręzły,** †**Pogręźniony** *który pogrązł, pogrążony:* Pogręzłe okręty. Troc. <Od Pogręznąć>

†**Pogręznąć, ęźnie, ązł** p. **Pogrążyć:** Com szkaradnie pogrązł na dnie przez przyczynę jej, wypłynę i brzegu dosięgnę. Koch. W. <Po + Gręznąć>

**Pogręźnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pogręznąć.**

†**Pogrężać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Pogrążyć.**

†**Pogrężanie, a,** blm., czynność cz. **Pogrężać,** *pogrążanie.*

†**Pogrężanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogrężać ś.,** *pogrążanie ś.*

†**Pogrężenie, a,** blm., czynność cz. **Pogrężyć,** *pogrążenie.*

†**Pogrężenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogrężyć ś.,** *pogrążenie ś.*

†**Pogrężyć, y,ył** i †**P. ś.** p. **Pogrążyć:** Pogrężony. Tw.

[**Pogrob, u,** lm. **y, Grob**] hut. *piec, w którym wygładzają tafle szkła,* kaszuba: Na jej (huty) pogrobie ...ostała rudera. Ork. <Po + Grob, z Nm. Grab>

**Pogrobek, bka,** lm. **bki** p. **Pogrobowiec:** P., *posthumus,* po śmierci ojca urodzony. Klon. <Po + Grobek, GRZEB/GROB>

**Pogrobelne, ego,** blm. = **Grobelne:** Różnego rodzaju opłaty: targowe, wagowe, pomiarowe, P. Jabł. <Po + Grobelne>

**Pogrobkowy** p. **Pogrobowcowy:** Przekazywać pamięć pogrobkowym pokoleniom. Wor. (= *następnym, wstępnym (wzstępnym), młodszym, następnym*). <Od Pogrobek>

**Pogrobne, ego,** blm. *akt pogrzebania, pogrzeb:* Dzwon poczyna huczeć, i huczy, huczy Mazurom na zwycięstwo, Szwedom na P. Sienk. (= *podzwonne*). <Od Pogrobny>

**Pogrobny** p. **Pogrobowy.** <Po + Grobny>

**Pogrobowcowy** przym. od **Pogrobowiec; Pogrobkowy** *pośmiertny:* Dzieło pogrobowcowe. L.

**Pogrobowiec, wca** I. lm. **wcy, Pogrobek** *dziecię pośmiertne, to jest urodzone po śmierci ojca a matki:* Dzieci, po śmierci matki przez rozpłatanie brzucha wydane na świat, nazywają ś. wyporkami lub pogrobowcami. Perz. 2. lm. **wce** *nagrobek, pomnik:* Dziś jeszcze mogłabym niektóre z tych pogrobowców wierzytelnie odrysować, tak je mam w pamięci wyryte. <Od Pogrobowy>

**Pogrobowiszcze, a,** lm. **a, [Grobowiszcze], Grobowisko** *cmentarzysko, cmentarz, mogiłki:* Trzy razy obchodzą pamiątkę umarłych: w trzecim dniu idą na P., jedzą pierogi, trzy kawałki zostawują dla umarłych i powracają. Ciec. <Po + Grobowiszcze>

**Pogrobowy, Pogrobny** I. *pośmiertny:* Dziecko pogrobowe (= *pogrobowiec*. Dzieła pogrobowe = *wyszłe po śmierci autora.* Przen: Oto nasza mądrość polityczna, droga w dziejach pogrobowych. Kal. (= *porozbiorowych Polski*). 2. *grobowy; wychodzący, wydobywający ś. z grobu:* Jęk P. Garez. <Po + Grobowy>

**Pogroda, y,** lm. **y** *koryto, rynna pozioma z desek; dno sztuczne kanału.* Zdr. **Pogródka.** <Po + *Groda, GRÓD>

**Pogrodzenie, a,** blm., czynność cz. **Pogrodzić.**

**Pogrodzianin, a,** lm. **anie?** Ks. Ł. <Po + Grodzianin>

**Pogrodzić, i, ił** I. *spędzić pewien czas na grodzeniu.* 2. *poogradzać, pozagradzać:* P. pola, cmentarze. 3. *porobić ogrodzenia, płoty:* P. płoty. <Po + Grodzić>

**Pogrom, u,** lm. **y,** †**Pował** I. *pogromienie, rozgromienie, straszna porażka, klęska, pobicie na głowę, rozbicie, zmasakrowanie:* P. Żydów w Kiszyniowie. Nieszczęsnemu z przegranego pogromu uchodzić przyszło. Tw. „P. Tatarów", tytuł wiersza Białobbockiego. Z pogromu nieprzyjacielskiego powraca. Troc. P. ten więcej zarobił u obcych ludzi na dziwy, niż na wiarę. Birk. Ledwo wódz uszedł z pogromu. Koch. W. Usłyszawszy o znakomitym pogromie. Birk. Już pieśń pogromu mocarze zaczęli. Kras. Tak potężnie przyjął nieprzyjaciół, że z nich mało co z pogromu uszło. Nar. Próba zrzucenia haniebnego jarzma zakończyła ś. pogromem i sroższą, niż przedtym, niewolą. Święt. 2. × P. p. **Pogromca:** Jeremjasza Wiśniowieckiego dla dzielności osobliwszej pogromem Tatarów i Kozaków nazywano. Boh. Zdr. **Pogromek,** †**Pohromek.** <Po + Grom>

**Pogromadzenie, a,** blm., czynność cz. **Pogromadzić.**

**Pogromadzić, i, ił** *pozgromadzać w oddzielne grupy, miejsca:* Liście gronkowato na jednej szypulce z kątów liści wyrastającej po 5–6 razem pogromadzone. <Po + Gromadzić>

**Pogromca, y,** lm. **y, Pogromiciel,** × **Pogrom** *ten, co pogromił a. pogramia:* Ow lud rzymski, ów całych Włoch P. Stasz. Gromili wzajem Słowianie pogromców swoich. Nar. P. dzikich zwierząt = *poskromiciel, uskramiacz.* <Po + Gromca, GROM/GRZM>

**Pogromczy** przym. od **Pogromca:** P. anioł przeleciał tę ziemię. Wor. Błyskawice pogromcze. Wor. Nie zapomniał o rzucaniu w różne strony grotów pogromczych spojrzeń. Orzesz. <Od Pogromca>

**Pogromiciel, a,** lm. **e** p. **Pogromca.**

**Pogromicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pogromiciel:** P. kuglarzy i szarlatanów (= *bicz, postrach na nich*).

**Pogromić, i, ił,** nied. × **Pogramiać** I. *rozbić, rozgromić, pobić na głowę, porazić, zadać klęskę, zmasakrować, znieść:* P. nieprzyjaciół na wojnie. Ten ukrzyżowany pogromi krzyżem swym św. niejednego Mahumetana. Birk. P. wojsko. Troc. Oszczep pogramia mężów zastępy. Ml. Pogromiony wraz z chanem i ordami przez Jeremiego. Sienk. Giedeon wziął buławę i pogromił nieprzyjaciela. Birk. 2. *groźnie, surowo połajać, sfukać, zgromić; skrzyczeć, wykrzyczeć piorunując:* Przybiegła na ratusz, pogromiła, pofukała ustraszone chłopy. Wer. 3. *spędzić pewien czas na gromieniu, fukaniu.* <Po + Gromić>

**Pogromienie, a,** blm., czynność cz. **Pogromić.**

**Pogromny, Pogromowy** przym. od **Pogrom,** *połączony z pogromem, sprowadzający pogrom:* Pogromne zwycięstwo. L. Klęski pogromne wielką nad niemi zaciążyły chmurą. Wysp. <Od Pogrom>

**Pogromowy** p. **Pogromny.** <Od Pogrom>

**[Pogroza, y,** lm. **y]** I. p. **Pogróżka:** Wiedział, komu był potrzebny śmiech, pacierz, a to twarde słowo i P. Reym. 2. *groza, postrach:* Więc jejmość powiadasz, że książę ś. kłania i dary przysyła? tak... tego.. więc kłania (P. nic złego), więc sygnet ma oddać? Pol. Gdy P. padła na tę dziatwę, to trzeba było, by ktoś dzieci cieszył. Pol. Zdr. **Pogróżka.** <Po + Groza>

**Pogrozić, i, ił,** nied. †**Pograżać,** częstot. †**Pogrozywać** *grożąc postraszyć, zagrozić:* P. komu palcem, kijem. Żart.: Pogrozisz mu palcem w bucie (= *nic mu nie zrobisz*). 2. *zagrozić:* Matka moja pogroziła mi, że mię do klasztoru odeśle. L. × **P. ś.** *P. palcem.* Sł. wil. <Po + Grozić>

†**Pogrozywać, ywa, ywał** p. **Pogrozić.**

†**Pogrozywanie, a,** blm., czynność cz. **Pogrozywać.** L.

× **Pogroźba, y,** lm. **y, [Pogroźba]** p. **Pogróżka.** Troc. [Chrzypieli ino samemi przekleństwami a pogroźbami]. Te pogroźby były dla nas okropne. Kil. <Po + Groźba>

× **Pogroźny** *grożący, groźny, przerażający, straszny, przejmujący grozą; rozpaczliwy, krytyczny:* P. głos. P. stan chorego. Słowa pogroźne. Sł. wil. Pogroźne przymówki. Rej. <Po + Groźny>

**Pogrożenie, a,** blm., czynność cz. **Pogrozić.**

× **Pogrożenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogrozić ś.**

**Pogrób, obu,** blm. *byt pozagrobowy, świat pozagrobowy:* W tezie nie było ziemi i nieba, przedgrobu i pogrobu. Krasiń. <Po + Grób>

**Pogródka, i,** lm. **i** I. † P. *przegródka, kwatera odgrodzona:* Stąpił do ogrodu swego, do pogródki winnych ziół. Leop. 2. a. **[Łotok]** *rynna szeroka, kanał drewniany, żłób, którym woda doprowadza ś. do koła wodnego lub przy kole wodnym służy do przyjęcia i przepuszczenia odchodzącej wody:* P. przypływowa a. górna; P. odpływowa a. dolna. Łab. Pogródki, wiązanie z drzewa przy młynach, w których są żłoby, któremi woda na koła płynie. Os. J. W młynach stawidło podniesione pozwala wodzie wybiegu z pogródek. Sol. Choć młyn na Wiśle krótki, flis ma gdzie minąć szerokie pogródki. Klon. Na pogródce u studni coś napisano. Trzt. 3. **[P., Pagródka]** = a) *rodzaj przyzby, kanapki z kamieni lub z ziemi podtrzymywanej drzewem, u przyciesi budynku; okop naokoło domu z ziemi lub kamieni, po którym można chodzić.* b) *cembrowanie w studni; deski, któremi jest obity otwór wewnątrz i zewnątrz studni.* Po + Gródka, GRÓD>

**Pogróżka, i,** lm. **i, [Pogroza], ×Pogroźba, [Pogrożba]** *groźba, wygrażanie ś., odgrażanie ś., napomnienie groźne, przepowiednia groźna; straszenie ułudne a. bezsilne, płonne:* Królestwo wasze upadnie: Bójcie ś. wżdy tych pogróżek. Skar. Skazany został za pogróżki. Wszystko na pogróżkach skończyło ś. List z pogróżkami. **2.** p. **Pogroza.** <Zdr. od Pogroza>

**Pogróżkowy** przym. od **Pogróżka:** Na brzegach Sprei wypowiadano zaczepno-pogróżkowe mowy. <Od Pogróżka>

**Pogrubiać, a, ał** p. **Pogrubić.**

**Pogrubianie, a,** blm., czynność cz. **Pogrubiać.**

**Pogrubić, i, ił,** nied. **Pogrubiać** *zgrubić, grubszym, pełniejszym zrobić, dodawać na objętości:* P. watę pod paltem. To ubranie pogrubiło cię znacznie. P. wały forteczne *(=poszerzyć).* P. napisaną kreskę. <Po + Grubić>

**Pogrubieć, eje, ał** *zgrubieć, grubym a. grubszym stać ś., popełnieć, zyskać na objętości:* Nabrzmiały palec pogrubiał. Pogrubiałeś w tym ubraniu. Przen.: Głos pogrubiał = *nabrał niższego tonu.* <Po + Grubieć>

**Pogrubienie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Pogrubić. 2.** czynność cz. **Pogrubieć.**

**Pogruchać, a, ał** *spędzić pewien czas na gruchaniu.* <Po + Gruchać>

**Pogruchanie, a,** blm., czynność cz. **Pogruchać.**

**Pogruchotać, cze** a. **†ce, tał 1.** *spędzić pewien czas na gruchotaniu.* **2.** *zgruchotać jedno po drugim a. jedną rzecz w wielu miejscach, potrzaskać, porozbijać:* P. komu kości. Tak was pogruchocę, mówi Pan, jako ten garniec, którego skorupki spoić ś. i naprawić nie mogą. Skar. Wielbłąd upadł z jednej przykrej góry z onemi skrzyniami, które na niem były, że ś. ony skrzynie w kęsy pogruchotały. Jancz. Naprawili pogruchotane mury i wieże. Nar. Łotra jednego pogruchotawszy młotami golenie, toż uczynili potym u drugiego. Odym. Choćby upadł świat pogruchotany, bez bojaźnibym poległ i odmiany. Li. [Pogruchotałby takiego na miazgę]. Ork. <Po + Gruchotać>

**Pogruchotanie, a,** blm., czynność cz. **Pogruchotać.**

**Pogruntować, uje, ował** *ugruntować, zgruntować a. zagruntować jedno po drugim.* <Po + Gruntować>

**Pogruntowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogruntować.**

**[Pogrupić się, i ś., ił ś.]** *skupić ś.:* Ten kamień ś. pogrupił, zrósł do kupy. <Po + *Grupić, od Grupa>

**[Pogrupienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pogrupić ś.**

**Pogrupować, uje, ował** *zgrupować jedno po drugim; porozdzielać, poskupiać w grupy; poodbywać grupowanie.* **P. ś.** *pozbierać ś., poskupiać ś. w grupy, zgrupować ś. kolejno, potworzyć (z siebie) grupy:* Ludność węgierska w stolicy tej pogrupowała ś. kupkami pod dwoma sztandarami. Jeż. <Po + Grupować>

**Pogrupowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogrupować.**

**Pogrupowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogrupować ś.**

**[Pogruzdać, a, ał]** *potłuc na gruz.* <Po + Gruzdać>

**[Pogruzdanie, a,** blm.] czynność cz. **Pogruzdać.**

**Pogruzłowacenie, a,** blm., czynność cz. **Pogruzłowacieć.**

**Pogruzłowacieć, eje, ał** *postawać ś. gruzłowatemi, poskupiać ś. w gruzły.* <Po + Gruzłowacieć>

**Pogrymasić, i, ił** *spędzić pewien czas na grymaszeniu.* <Po + Grymasić>

**Pogrymaszenie, a,** blm., czynność cz. **Pogrymasić.**

**Pogryzać, a, ał** *gryźć od czasu do czasu:* Potakiwał i, trawę młodą skubiąc, do ust ją kładł i pogryzał. Krasz. <Po + Gryzać>

**Pogryzanie, a,** blm., czynność cz. **Pogryzać.**

**Pogryzienie, a,** blm., czynność cz. **Pogryźć.**

**Pogryzienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogryźć ś.**

**Pogryzmolenie, a,** blm., czynność cz. **Pogryzmolić.**

**Pogryzmolić, i, ił, Pogrezmolić 1.** *spędzić pewien czas na gryzmoleniu, pobazgrać.* **2.** *pokryć gryzmołami, zabazgrać.* <Po + Gryzmolić>

**Pogryźć, zie, zł 1.** *spędzić pewien czas na gryzieniu, pokąsać.* Przen.: P. kogo = *pomartwić, pofrasować, podręczyć, potruć.* **2.** *pokaleczyć zębami jednego po drugim a. jedno w różnych miejscach:* Ledwie sobie palców nie pogryzł ze złości. L. Gdyby mi język P. przyszło, to nic jej nie powiem. L. Czy tarantula pogryzła ci pięty? Fred. A. Pojadł, pogryzł, podusił wszystkie owce głupie. Kras. Pchły, komary mię pogryzły. *(=pocięły).* **3.** *porozgryzać:* P. orzechy. **P. ś. 1.** *spędzić pewien czas na gryzieniu ś., pokąsać ś.* Przen.: *pofrasować ś., potruć ś., pomartwić ś., podręczyć ś., potrapić ś.* **2.** *pogryźć siebie; pokąsać ś.; pokaleczyć ś. zębami nawzajem:* Psy ś. pogryzły. Przen.: *pokłócić ś., podrzeć ś., zadrzeć z sobą.* <Po + Gryźć>

**Pogrzać, eje, ał,** nied. **†Pogrzewać 1.** *spędzić pewien czas na grzaniu.* **2.** *zagrzać, ugrzać, rozgrzać, zgrzać jedno po drugim.* **P. ś. 1.** *spędzić pewien czas na grzaniu ś.:* Pogrzej ś. i spocznij. Mick. **2.** (o wielu) *zgrzać ś., zagrzać ś., rozgrzać ś. kolejno:* Konie, biegnąc, pogrzały ś. Potrawy pogrzały ś. już. <Po + Grzać>

**Pogrzanie, a,** blm., czynność cz. **Pogrzać.**

**Pogrzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogrzać ś.**

**×Pogrząznąć, źnie, zł** p. **Pogrzęznąć.** <Po + Grząznąć>

**†Pogrząźć, ęźnie, ązł** p. **Pogrzęznąć.**

**×Pogrząźnienie, a,** blm., p. **Pogrząźnięcie.**

**×Pogrząźnięcie, a,** blm., **×Pogrząźnienie** czynność cz. **Pogrząźć** a. **Pogrząznąć.**

**Pogrzeb, u,** lm. **y, ×Pogrzebiny, [Pochów, Pochowek, Pochówek, Pochowa, Pochowanka, Pochowunek] 1.** *akt grzebania, chowania umarłego:* Poganie za wielką rzecz mieli P., tak iż ktoby go nie miał, dusza tego nie mogła być w raju. Petr. Ludzi mężnych szczęśliwszy jest P., niżeli gnuśnych żywot. Wag. Jałmużny dawał i pogrzeby stroił. Leop. P. kosztowny złemu nie pomoże. Prz. Godzien przeklęctwa, na dróg rozchodzie pogrzebu. Kulig. Tegoż czekaj, kto wesół na cudzym pogrzebie. Pot. Koronacją nowego króla poprzedza P. zmarłego. Skrzet. P. komu sprawować. Troc. Pogrzebu kościom życzy nie we sklepie lub w kościele, lecz gdzie żytni łan ś. ściele. Syrok. Wyprawić komu P. Suty, bogaty, skromny P. Odmówić komu pogrzebu chrześcijańskiego. Kto nagle umarł, lub zabity został, temu pogrzebu odmawiać nie należy. Kras. A. Pójść na P. Być na pogrzebie. Brzmią pogrzebów dzwony, jęki rozpaczy i wrzawa wesoła. Słow. Przen.: Będzie jeszcze na naszym pogrzebie *(= przeżyje nas).* P. na morzu jest zatopienie trupa w morzu. Osądził wyroki te prze-

cnwne za martwe i godne głębokiego pogrzebu. Birk. (= *pogrzebania w niepamięci, zapomnienia*. Przen.: Darmo (ocean) chce powstać z ziemnego pogrzebu. Mick. (= *mogiły, grobu, dołu, trzęsawiska*). **2.** *pochód pogrzebowy, kondukt żałobny:* Iść z pogrzebem, za pogrzebem. Przeszedł tędy P. P. wyruszył, przybył na miejsce. Liczny, wspaniały, ubogi P. **3.** †P. *grób:* Mahomet przykazał im, aby P. każdego z was był podle wielkich gościńców. Janez. Chodzą na każdą noc a wybierają złe busurmany z naszych pogrzebów. Janez. **4.** [P.] = a) a. [**Pogrzebiny**] *poczęstunek w karczmie po pogrzebie, stypa, serek.* b) *zwoływanie myśliwych po ubiciu zwierza.* c) *ogień palący ś. na środku kolaby gorala.* <Po + *Grzeb, GRZEB/GROB>

**Pogrzebacz, a,** lm. **e, Pogrzebak, Pogrzebaczka, [Pogrzebka]** **I.** *narzędzie do poprawiania w piecu, w kominie,* haczyk, [koczerha, koczarga, pociask, kosior, kociuba, grzebak]. P. drewniany = *ożóg.* **2.** [P.] *noga* (w zagadce). **3.** hut. *ożóg, szorulec.* Łab. P. do czyszczenia rudy jest szyna żelazna długa na calów 13, na końcu zahartowana. Os. J. <Od Pogrzebać>

**Pogrzebaczka, i,** lm. **i** p. **Pogrzebacz:** P., koczarga, pociask, szorulec. Troc. <Od Pogrzebacz>

**Pogrzebać, bie, bał, †Pogrześć, [Pogrześć], × Pogrzebić,** nied. **†Pogrzebiać,** częstot. **†Pogrzebować, × Pogrzebywać** **I.** *spędzić pewien czas na grzebaniu:* Tak pisze, jakby kura nogami pogrzebała. Haur. Pismo szpetne, do czytania trudne, jak kokosze pogrzebały. Kn. **2.** umarłego = *zagrzebać w ziemi, pochować, sprawić mu pogrzeb:* Abraam z poczciwością pogrzebał żonę swoję, i Józefa, i Jakóba, i samego Pana naszego, i inne poczciwe ciała poczciwie chowano. Rej. Pogrzebali pierworodzone swe, które był pobił Pan. Leop. †Niechaj umarłych **pogrzeżą.** Sekl. Żywcem pogrzebany. Niechaj nas żywych ziemia pogrzebie. Mick. (= *zasypie, pochłonie*). Górnicy żywcem pogrzebani w kopalni. Przen.: P. co w niepamięci = *puścić w niepamięć, zapomnieć.* Projekt pogrzebany (= *zaniechany*). Gotów jestem tutaj P. moje kawalerstwo (= *skończyć z nim*). <Po + Grzebać>

**Pogrzebanie, a,** blm., × **Pogrzebek** czynność cz. **Pogrzebać:** Pochowywanie a. P. ciał ludzkich przystojne, starodawne, a nie nowotne jest. Żarn.

× **Pogrzebaniec, ńca,** lm. **ńcy, †Pogrzebieniec** *nieboszczyk, którego mają grzebać:* Co to za szarpanina serca nazajutrz po śmierci ukochanego mieć do roboty z księżmi, grabarzami, babami, pogrzebańcami, policją, magistratem! Krasiń. <Od Pogrzebany>

× **Pogrzebek, bku,** lm. **bki** p. **Pogrzebanie:** Na księdza pełno hałasu, że coś złupi za P., egzorteczkę. Koss. <Po + *Grzebek, GRZEB/GROB>

**†Pogrzebiać, a, ał** p. **Pogrzebać.**

**†Pogrzebianie, a,** blm., czynność cz. **Pogrzebiać.**

**†Pogrzebić, i, ił,** nied. **†Pogrzebiać, a, ał** p. **Pogrzebać:** Tak też wy potym chowajcie i pogrzebiajcie umarłe wasze. Pusm. Ciało jej, łzami bogobojny pasterz obmywszy, pogrzebił. Nies.

**Pogrzebienie, a,** blm., czynność cz. **Pogrzebić.**

**†Pogrzebieniec, ńca,** lm. **ńcy** p. **Pogrzebaniec:** Dziś pogrzebieńca do jego złożenia w błogosławione wprowadźmy przedsienia. Chr. Jako aktor, rzecz skończywszy, tym zamyka: mówiłem; tak do kresu już przybywszy, mów, pogrzebieńcze: żyłem! Bals. <Od Pogrzebiony>

× **Pogrzebiny, in,** blp. p. **Pogrzeb:** Niech te P. od dnia dzisiejszego w radość ś. i wesele nasze przemienią. Wor.

**†Pogrzebion** *pogrzebany* (jako orzeczenie): Ukrzyżowan, umarł i P. Wstąpiwszy (cesarz) do moschee, kędy przodkowie jego są pogrzebieni, słucha kazania nasławniejszego kaznodzieje. Star. <Od Pogrzebić>

**Pogrzebisko, a,** lm. **a** **I.** a. [**Pogrzebowisko**] *miejsce zakopania trupa, dół na nieboszczyka.* **2.** × P. *lichy grób, nędzna, opuszczona, sieroca mogiła:* Umierać tu przy swoich prawie pogrzebiskach odważeni. Leszcz. <Od Pogrzeb>

**[Pogrzebka, i,** lm. **i]** p. **Pogrzebacz.** <Po + *Grzebka, GRZEB/GROB>

**†Pogrzebnica, y,** lm. **e** *cmentarz, mogiłki.* Troc. <Od Pogrzebnik>

**Pogrzebnie** przys. od **Pogrzebny; Pogrzebowo** *nakształt pogrzebu, tak jak na pogrzebie, w uroczystym, ponurym, żałobnym nastroju:* P. więc stąpali za nim spiskowi, on już im wydawał ś. duchem. Krasiń. Jakżeż P., jakby raz ostatni! Krasiń. Odtąd idziesz z twoim P. idącym narodem. Krasiń.

**Pogrzebnik, a,** lm. **cy** **I.** × P. *ten, co urządza pogrzeb, zajmuje ś. nim; grabarz:* Pogrzebnicy z drzewa stos ogromny wznieśli. Dm. **2.** [P.] p. **Pogrzebowiec.** <Od Pogrzebny>

**Pogrzebny** p. **Pogrzebowy:** Kazanie pogrzebne. Birk. Różne są śpiewania pogrzebne od weselnych. Petr. P., zaduszny obiad (= *stypa*). Troc. W tejże (ziemi) i ja umrę, a tu uczynię sobie miasto pogrzebne. B. Sz. (locum sepulturae). Pogrzebna piosenka. P. wiersz. Troc. Pogrzebne kopji łamanie, a. kruszenie. Troc. Przy pogrzebnych zeszłego króla ceremonjach pieczęci swoje kruszą. Bobrow. [Wyraźnie baczy ten orszak P. i ten grób otwarty długo]. Ork. P. kielich. Krasz. Dzwonu uderzenie pogrzebne. Krasiń. Pomstę mi dajcie, wy ludzie pogrzebni. Wysp. <Od Pogrzeb>

**†Pogrzebować, uje, ował** p. **Pogrzebać:** Na chrzcie z Panem Chrystusem bywamy pogrzebowani. Hrb. < Po + * Grzebować, GRZEB / GROB >

**†Pogrzebowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogrzebować.**

**Pogrzebowe, ego,** blm. myśl. *mała uczta, przekąska, wódka, urządzana z radości po zabiciu grubszego zwierza:* Trąbią na P. Napiliśmy ś. tylko pogrzebowego i ruszyliśmy. <Od Pogrzebowy>

**Pogrzebowiec, wca,** lm. **wcy, [Pogrzebnik]** *człowiek należący do pogrzebu, uczestnik pogrzebu:* Tym nowonarodzonym pogrzebowcem był Henryk. Rol. <Od Pogrzebowy>

**[Pogrzebowisko, a,** lm. **a]** p. **Pogrzebisko.** <Od Pogrzebowy>

**Pogrzebowo** przys. od **Pogrzebowy:** Dzwonek na Skałce brzmiał jakoś i jęczał okropnie, P. Krasz.

**Pogrzebowy, Pogrzebny** przym. od **Pogrzeb:** Pochód, orszak, kondukt, zakład P. Kasa pogrzebowa. Przedsiębiorstwo pogrzebowe. Obchód P. należy do kościoła parafjalnego. Kras. A. Mowa pogrzebowa. Niepogrzebowe wyśpiewują piosenki. Krasz. <Od Pogrzeb>

× **Pogrzebywać, uje, ywał** p. **Pogrzebać.**

× **Pogrzebywanie, a,** blm., czynność cz. **Pogrzebywać.**

**Pogrzechotać, cze, tał** *spędzić pewien czas na grzechotaniu.* <Po + Grzechotać>

**Pogrzechotanie, a,** blm., czynność cz. **Pogrzechotać.**

**Pogrzegotać, cze, tał** *spędzić pewien czas na grzegotaniu.* <Po + Grzegotać>

**Pogrzegotanie, a,** blm., czynność cz. **Pogrzegotać.**

**Pogrzeszenie, a,** blm., czynność cz. **Pogrzeszyć.**

†**Pogrzeszny** *grzeszny, zdolny do grzeszenia, ułomny, niedoskonały, błędny:* Człowiek jest P. <Po + Grzeszny>

**Pogrzeszyć, y,ył** l. *spędzić pewien czas na grzeszeniu.* **2.** †P. *zgrzeszyć, popełnić grzech, dopuścić ś. grzechu, pobłądzić.* L. <Po + Grzeszyć>

×**Pogrześć, bie, bł, [Pogrześć]** p. **Pogrzebać:** Wylali są krew ich jako wodę, i nie był, jenżeby pogrzebł. Ps. flor. W Turcji dzień narodzenia opłakiwali, a gdy zaś pogrzebli którego, wesołość znaczną pokazywali. Prot. Gdy to wyrzekła Ewa synom swym, dziękując Panu Bogu, dała ducha swego w ręce jego i pogrzebli ją synowie i dziewki jej. Pusm. A gdy słońce zaszło, poszedł i pogrzebł go. Wuj. Anioł Michał w prześcieradło uwinął ciało Adamowe i syna jego Abla i pogrzebł je na górze Ebron. Pusm. Ciało jego chrześcijanie ze czcią pogrzebli. Skar. Ukrzyżowan, umarł i pogrzebion. Przypuśćcie mię ku pogrzebu, acz swego umarłego pogrzebę. B. Sz. Gdy stara umrze, hojniej ją pogrzebą. Kochan. Wiedział Zamojski, iż Moskwa zechce swych na placu poległych P., ponieważ ma to sobie za najświętszą powinność: uczynił tedy zasadzki. Boh. A gdzie strumyczek mruczał śród opoki, tam pogrzebł syna oblubione zwłoki. Kras. Już go nie P., jak bydło. Syrok. Przen.: †Żyda P. = *potajemnie zdziałać, uknuć konszachty.* Pot. Po + Grześć>

†**Pogrzewać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Pogrzać.** L.

†**Pogrzewanie, a,** blm., czynność cz. **Pogrzewać.**

†**Pogrzewanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogrzewać ś.**

†**Pogrzeżą** p. **Pogrzebać.**

×**Pogrzęznąć, ęźnie, ązł,** ×**Pogrząznąć,** †**Pogrążnąć,** †**Pogrząźć** *ugrzęznąwszy, pogrążyć ś., zanurzyć ś.* <Po + Grząznąć>

×**Pogrzęźnienie, a,** blm. p. **Pogrzęźnięcie.**

**Pogrzęźnięcie, a,** blm., **Pogrzęźnienie** czynność cz. **Pogrzęznąć.**

**Pogrzmieć, i, ał** *zagrzmieć na pewną chwilę, zejść na grzmieniu; spędzić pewien czas na grzmieniu:* I pogrzmiał jest z nieba gospodzin i wszechnajwyższy dał jest głos swój. Ps. fl. <Po + Grzmieć>

**Pogrzmienie, a,** blm., czynność cz. **Pogrzmieć.**

**Pogrzmiewać, a, ał** *grzmieć raz wraz, od czasu do czasu:* Niebo pogrzmiewa. Tw. Przen.: Piechoty porządne szły szeregi, w bębny swe pogrzmiewając. Tw. (= *grzmocąc co chwila*). Zgiełk uliczny pogrzmiewa nielada. Zal. (= *huczy raz wraz*). <Po + *Grzmiewać, od Grzmieć>

**Pogrzmiewanie, a,** blm., czynność cz. **Pogrzmiewać.**

**Pogrzmocenie, a,** blm., czynność cz. **Pogrzmocić.**

**Pogrzmocić, i, ił** p. **Pogrzmotać.** <Po + Grzmocić>

**Pogrzmotać, a, ał, Pogrzmocić** l. *spędzić pewien czas na grzmotaniu, zająć pewną chwilę grzmotaniem.* **2.** *wygrzmocić jedno po drugim a. jedno po wielu miejscach:* Na gorzkie jabłko pogrzmotam plecy. Syrok. <Po + Grzmotać>

**Pogrzmotanie, a,** blm., czynność cz. **Pogrzmotać.**

**Pogrzybia, i,** lm. **e** bot. (omphalocarpum) *roś. z rodziny cistronkowatych.* <Po + Grzybia>

**Pogrzybieć, eje, ał** *zgrzybieć kolejno, jeden po drugim:* Słudzy starzy, którzy na posługach domu twego pogrzybieli. Falib. <Po + Grzybieć>

**Pogrzybienie, a,** blm., czynność cz. **Pogrzybieć.**

**Pogrzybnica, y,** lm. **e** zool. (oxyporus) *chrząszcz pięcioczłonkowy.* <Po + *Grzybnica, od Grzybny>

[**Pogrzywny, Grzewny, Grzywny, Grzejny**] *dający dużo ciepła:* Drzewo pogrzywne. <Po + Grzywny>

×**Poguba, y,** lm. **y** *zguba, strata, utrata.* L. <Po + *Guba, GUB/GIB>

×**Pogubiciel, a,** lm. **e** *ten, co pogubił.* L.

×**Pogubicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pogubiciel.**

**Pogubić, i, ił** l. *gubiąc potracić, zgubić jedno po drugim:* Pogubił chusteczki. Baczy pilnie na druty, aby oczek nie P. Kos. Przen.: *poprzywodzić do zguby; wygubić, pozgładzać, poniszczyć, pogładzić, wytracić jednego po drugim:* I przywiódł pan przeciw jemu króla asyrskiego, jenże ji znędził a pogubił przez wszej obrony. B. Sz. Żadne was zamki i twierdze nie obronią: wszystkie nieprzyjaciel wywróci i was pogubi. Skr. P. Bóg od was królestwo odejmie i da je obcym nieprzyjacielom waszym, pogubiwszy was i syny wasze. Skar. Pogubił mężnych wojną, a słabych rozpustą. Sł. wil. **P. ś.** l. *podziać ś. nie wiedzieć gdzie, poginąć:* Wszyscy pogubili ś. w puszczy. Żeby ś. ta hołota gdzie nie pogubiła po drodze. Kaczk. **2.** *ponarażać ś. na zgubę wzajemnie, pogładzić ś., powygubiać ś., powytracać ś., powyniszczać ś. kolejno:* Mielibyśmy ś. doczekać tego, co jest rzeczą nieuniknioną, żebyśmy ś. pogubili nawzajem? Kaczk. <Po + Gubić>

**Pogubienie, a,** blm., czynność cz. **Pogubić.**

**Pogubienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogubić ś.**

†**Pogubny** p. **Zgubny.** L. <Od Poguba>

**Pogulgotać, cze, tał** *zająć pewną chwilę gulgotaniem.* <Po + Gulgotać>

**Pogulgotanie, a,** blm., czynność cz. **Pogulgotać.**

**Pogumować, uje, ował** l. *powlec, posmarować gumą.* **2.** *zgumować jedno po drugim; pokończyć gumowanie.* < Po + Gumować>

**Pogumowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogumować.**

**Pogurbić, i, ił** *zgurbić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *zgurbić ś. kolejno, jeden po drugim a.* (o jednej rzeczy) *w wielu miejscach.* <Po + Gurbić>

**Pogurbienie, a,** blm., czynność cz. **Pogurbić.**

**Pogurbienie się, a ś.,** blm. czynność cz. **Pogurbić ś.**

[**Pogurbolenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pogurbolić ś.**

[**Pogurbolić się, i ś., ił ś.**] *zmachrać ś., stać ś. niegładkim.* Gwar.

**Pogurtować, uje, ował** l. *gurtami, pasami, trokami pozwiązywać, posznurować:* Wielbłąd, gdy na nim ciężary ułożą i pogurtują, sam wstanie. Haur. **2.** tap. *ponaciągać, poprzybijać sztywno*

*pasą na meblach, pod materacami.* <Po + Gurtować>

**Pogurtowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogurtować.**

**Poguwernerować, uje, ował** *pobyć guwernerem, spędzić pewien czas na guwernerce.* <Po + Guwernerować>

**Poguwernerowanie, a,** blm., czynność cz. **Poguwernerować.**

**Poguźlenie, a,** blm., czynność cz. **Poguźlić.**

**Poguźlić, i, ił** żart. *posypłać, poplątać, pogmatrać.* <Po + *Guźlić, od Guzel>

**Pogwałcać, a, ał** p. **Pogwałcić.**

**Pogwałcanie, a,** blm., czynność cz. **Pogwałcać.**

**Pogwałcenie, a,** blm., czynność cz. **Pogwałcić.**

**Pogwałcić, i, ił,** nied. **Pogwałcać 1.** *zgwałcić jedno po drugiem:* P. dziewczęta. P. prawa, przywileje, swobody. Zuchwałością jest wszystkie pogwałcać ustawy. Moraw. **2.** *zgwałcić, naruszyć, złamać co, nie zachować, nie uszanować czego:* P. post, święto. **3.** gór.: P. wody = *ściągnąć, odprowadzić je przy znacznym ich napływie do kopalni.* <Po + Gwałcić>

**Pogwar, u,** lm. **y** *gwar, odgłos zmieszanych głosów:* P. w każdym zakamarku. Kam. Nowy P. rozlał ś. dokoła. Rol. Wśród pogwaru hałasiku tego kobieta stała na wozie. Orzesz. <Po + Gwar>

**[Pogwara, y,** lm. **y]** *pogwarzenie, rozmowa, pogawędka, pogadanka:* Porozchodziły się bez dłuższej pogwary, by zdążyć jeszcze do kościoła. Reym. Tupoty a przyciszone pogwary mrowiły ś. w ciepłym i kieby omglonym powietrzu. Reym. Przyszła do aptekarza na pogwarę. Sew. Zaczęła ś. wesoła P. Sew. Wesołość wśród nich wzrastała, szmery przechodziły w półgłośną pogwarę. Sew. Narodu było dość przy robocie, ino że na pogwarę czasu nie było. Reym. Zdr. **[Pogwarka].** <Po + Gwara>

**Pogwarantować, uje, ował** *zagwarantować jedno po drugim.* <Po + Gwarantować>

**Pogwarantowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogwarantować.**

**[Pogwarka, i,** lm. **i]** p. **Pogwara:** Postawiła garki, siadła do pogwarki. Kolb. Tu przynajmniej ulżą sobie w pogwarce wspólnej. Ork. Popatrzył na panicza, jakby rad go ocenić, czy dobry do pogwarki. Sew. P. płynęła żywo, bez natężenia myśli. Ork. Młodziutka istota czeka go z utęsknieniem, chowając na jego przyjęcie wesołość, uśmiechy, miłą pogwarkę. Bał. <Od Pogwara>

**[Pogwarzać, a, ał]** *gwarzyć od czasu do czasu:* Tak sobie pogwarzali, gęsto przepijając. Reym. <Po + *Gwarzać, od Gwarzyć>

**[Pogwarzanie, a,** blm.] czynność cz. **Pogwarzać.**

**Pogwarzenie, a,** blm., czynność cz. **Pogwarzyć.**

**Pogwarzyć, y,ył** *spędzić pewien czas na gwarzeniu, pogawędzić:* Miodu dzban wychylę i pogwarzę słodko, mile. Syrok. <Po + Gwarzyć>

**Pogwazdać, a, ał 1.** *spędzić pewien czas na gwazdaniu.* **2.** co = *zagwazdać, pobazgrać, pogryzmolić, pomazać.* <Po + Gwazdać>

**Pogwazdanie, a,** blm., czynność cz. **Pogwazdać.**

**Pogwintować, uje, ował** *powyrzynać gwinty.* <Po + Gwintować>

**Pogwintowanie, a,** blm., czynność cz. **Pogwintować.**

**[Pogwizd, u,** lm. **y]** *gwiznięcie; wiatr, wicher; podmuch, gwizd, poświst wiatru:* Każdy włos na głowie stanie ci prosto jak topol, a srogi P. nie nachyli go nawet. <Po + Gwizd>

**Pogwizdać, zda** a. **żdże, zdał 1.** *spędzić pewien czas na gwizdaniu.* **2.** †P. nied. p. **Pogwizdywać:** Wszelki, który pójdzie mimo nie, będzie pogwizdał nad oną plagą jego. Leop. <Po + Gwizdać>

**Pogwizdanie, a,** blm., czynność cz. **Pogwizdać.**

**[Pogwizdkować, uje, ował]** p. **Pogwizdywać.**

**[Pogwizdkowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pogwizdkować** *pogwizdywanie.*

**Pogwizdywać, uje, ywał, [Pogwizdkować],** †**Pogwizdać** *gwizdać przerywanym głosem, gwizdać raz wraz jakby od niechcenia, poświstywać, wygwizdywać:* Bobaki, usiadszy przy samym ujściu nory, często pogwizdują. Jund. Kiedy sobie wesoło skaczę i pogwizduję, powiadają, żem głupi. L. Kosa, pogwizdującego w krzaku. Karw. Walczyka pogwizdywał. Fred. A. <Po + *Gwizdywać, od Gwizdać>

**Pogwizdywanie, a,** blm., czynność cz. **Pogwizdywać.**

**Pogzić się, i ś., ił ś. 1.** *spędzić pewien czas na gżeniu ś.* **2.** [P. ś.] *cz. dok. od gzić ś.; pobiec w szalonym pędzie; gżąc ś. pobiec:* Bydło na pastwisku pogziło ś. Koty pogziły ś. w pszenicę, w tatarkę. Jak ś. chłopcy najedli, do olszyny pobiegli; w olszynie ś. napili, do domu ś. pogzili. Mężczyzn rzadko widują, to im miło przez płot ś. P. z niemi. Krasz. <Po + Gzić ś.>

**Pogżenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pogzić ś.**

**[Pohabość, i,** blm.] rz. od **Pohaby:** Starość nie radość, młodość P.

**[Pohaby]** *prędki, nagły, nierozważny, lekkomyślny.* <Por. Gabnąć, Nagabać>

**[Pohaftany]** *pozszywany:* Stoi na ogrodzie pohaftana, połatana, nikaj igłą nietykana. <Po + *Haftany, od *Haftać, od Nm. haften>

**Pohaftować, uje, ował 1.** *spędzić pewien czas na haftowaniu.* **2.** *wyhaftować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; pokończyć haftowanie:* P. kołnierzyki. Przen.: Niejeden do jejmości swej z pohaftowanym policzkiem powrócił. Ochoc. (= *pokiereszowanym, pociętym).* <Po + Haftować>

**Pohaftowanie, a,** blm., czynność cz. **Pohaftować.**

**Pohajdamaczenie, a,** blm., czynność cz. **Pohajdamaczyć.**

**Pohajdamaczyć, y,ył, Pohajdamakować** *spędzić pewien czas na hajdamaczeniu.* <Po + Hajdamaczyć>

**Pohajduczenie, a,** blm., czynność cz. **Pohajduczyć.**

**Pohajdamakować, uje, ował** p. **Pohajdamaczyć.**

**Pohajdamakowanie** p. **Pohajdamaczenie.**

**Pohajduczyć, y,ył** p. **Pohajdukować.** <Po + Hajduczyć>

**Pohajdukować, uje, ował 1.** a. **Pohajduczyć** *pobyć hajdukiem.* **2.** [P.] (u Podhalan) *potańczyć hajdutka.* <Po + Hajdukować>

**Pohajdukowanie, a,** blm., czynność cz. **Pohajdukować.**

**[Po hałajsku]** p. **Hałaj.**

**[Pohałakać, a, ał, Pohałakować]** *spędzić pewien czas na hałakaniu.* <Po + Hałakać>

**[Pohałakanie, a,** blm., czynność cz. **Pohałakać.**

**[Pohałakować, uje, ował]** p. **Pohałakać.** <Po + Hałakować>

**[Pohałakowanie, a,** blm., czynność cz. **Pohałakować.**

**Pohałasować, uje, ował** I. *spędzić pewien czas na hałasowaniu:* P. sobie. Troc. Przen.: Toć zachciało ś. jeszcze na stare lata z Doroszeńką P. Sienk. 2. *pofukać, połajać kogo hałaśliwie, skrzyczeć, zbuzować:* Pan pasterza pohałasowawszy, potym począł przeklinać wszystko. Haur. †**P. ś.** *poswarzyć ś., pokłócić ś., poawanturować ś.* <Po + Hałasować>

**Pohałasowanie, a,** blm., czynność cz. **Pohałasować.**

†**Pohałasowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pohałasować ś.**

**Pohamować, uje, ował** I. *zahamować jedno po drugim:* P. powozy na pochyłości. 2. *hamując powstrzymać; powściągnąć, ukrócić:* Smysły nasze jeśli nie będą rozumem pohamowane, tedybychmy pewnie byli niewolniki u nich. Rej. Pohamuj języka twego od złego mówienia. Białob. Od anioła był pohamowany Abraham, że nic nie uczynił Izaakowi. Odym. Pohamuj tego łotra. [Sama matka ni mogła go P. od łzów]. **P. ś.** *hamując ś. powstrzymać ś.; powściągnąć ś., opamiętać ś., pomiarkować ś., zmitygować ś.:* Przypomnienie to, niby dotknięcie iskry elektrycznej, wstrząsnęło całym jego organizmem; pohamował ś. jednak szybko i odrzekł spokojnie. Orzesz. <Po + Hamować>

**Pohamowanie, a,** blm., czynność cz. **Pohamować.**

**Pohamowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pohamować ś.**

†**Pohamownie** przys. od **Pohamowny.**

†**Pohamowny** *mogący być pohamowanym; powściągliwy, mogący ś. pohamować.* L. <Po + Hamowny>

†**Pohan, a,** lm. **y** p. **Poganin:** Jasna ta gwiazda i obrzydłe pohany do prawdy przywiodła. Bz. Zdr. × **Pohanek.** <Z Pohanin>

**Pohandlować, uje, ował** *spędzić pewien czas na handlowaniu.* <Po + Handlować>

**Pohandlowanie, a,** blm., czynność cz. **Pohandlować.**

**Pohandryczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pohandryczyć ś.**

**Pohandryczyć się, y ś., ył ś.** I. *spędzić pewien czas na handryczeniu ś.* 2. [P. ś.] Jak nie pocznie przy ludziach przycinać, pomstować: „ty taki, siaki, owaki!" takem ś. z nim aż pohandryczył. Dyg. <Po + Handryczyć ś.>

×**Pohanek, nka,** lm. **nkowie** p. **Pohan:** Odbierali cło i karę pieniężną, osmiectwo zwaną, na tych pohanków wkładaną. Św. <Od Pohan>

**Pohaniec, ńca,** lm. **ńcy** p. **Poganin:** Abyś u swych był wdzięcznym i miłym w pokoju, a pohańcom srogi. Kochan. Już tu nie żarty, ostatnim tu szańcem, ostatnim przyszło ścierać ś. z pohańcem. Tw. [Ty pohańcu!] (przekleństwo). <Ukr. pohàneć>

†**Pohanin, a,** lm. **anie** p. **Poganin.** <Ukr. Pohanin>

†**Pohanka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pohanin,** *poganka.* <Ukr. pohànka>

**[Pohanny]** p. **Pohany.**

**[Pohany, Pohanny]** I. *pogański.* 2. *szkaradny, obrzydliwy, piekielny, przeklęty, nieznośny, okropny:* Ależ to tęgie dwie mile, a droga pohana. Krasz. 3. [Pohana sobaka] *pies wściekły.* <Ukr. pohànyj>

†**Pohańbiać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Pohańbić.**

†**Pohańbianie, a,** blm., czynność cz. **Pohańbiać.**

†**Pohańbianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pohańbiać ś.**

**Pohańbiciel, a,** lm. **e** *ten, który pohańbia:* Sprowadził więcej pohańbicieli, aby nade mną przewodzili. Kil. <Od Pohańbić>

**Pohańbić, i, ił,** †**Pogańbić,** nied. †**Pohańbiać** I. *okryć hańbą, zhańbić, zbezcześcić, zniesławić, targnąć ś. na honor:* Bóg zawzdy obiecował pohańbiać te mędrostki a wymysły ludzkie. Rej. 2. O, jakośmy zwojowani i wielce pohańbieni. Skar. Pohańbione niewiasty. Sienk. 3. [P.] *zawstydzić.* 4. †P. *zaskoczyć z słabej strony, podejść haniebnie, napaść:* Gatunek ten okopów może być pohańbiony. Jak. J. **P. ś.** *zhańbić ś., okryć ś. hańbą, zniesławić ś., zbezcześcić ś., splamić ś.* Słow. <Po + Hańbić>

**Pohańbienie, a,** blm., czynność cz. **Pohańbić:** P. tylko wtenczas jest, gdy kto wykroczy przeciwko swej poczciwości. Górn. Proporzec czarny, zwykle zwycięski, dziś oto leży w błocie pohańbienia. Dyg. Takie okopy są bezpieczne od pohańbienia. Jak. J.

**Pohańbienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pohańbić ś.**

†**Pohańczenie, a,** blm., czynność cz. **Pohańczyć.**

†**Pohańczyć, y,ył** p. **Poganić.** <Od Pohanin>

**Pohaństwo, a,** blm. p. **Pogaństwo:** Jako w krześcijaństwie, tak i po wszystkim sławny Tarnowski pohaństwie. Kochan.

**Pohański** przym. od **Pohan:** Car chciał światu wszystkiemu groźnym być, lekce króle krześcijańskie uważając przy sobie, także i pohańskie. Kochan.

**Poharcować, uje, ował** *spędzić pewien czas na harcowaniu.* <Po + Harcować>

**Poharcowanie, a,** blm., czynność cz. **Poharcować.**

**Pohardzenie, a,** blm., czynność cz. **Pohardzić.**

**Pohardzić, i, ił** *porobić hardemi jednego po drugim.* <Po + Hardzić>

**Pohardzieć, eje, ał** *zhardzieć; stać ś. hardziejszym.* <Po + Hardzieć>

**Pohardzienie, a,** blm., czynność cz. **Pohardzieć.**

**[Poharek, rka,** lm. **rki]** *kieliszek.*

**Poharfować, uje, ował, Poarfować** I. *spędzić pewien czas na harfowaniu.* 2. *poprzesiewać jedno po drugim przez harfę.*

**Poharfowanie, a,** blm., czynność cz. **Poharfować.**

**Pohargotać, uje, ował, Pochargotać** *spędzić pewien czas na hargotaniu.* <Po + Hargotać>

**Pohargotanie, a,** blm., czynność cz. **Pohargotać.**

**[Poharnieć, eje, ał, Pohernieć, Pohyrnieć]** *zdumnieć kolejno, jeden za drugim, pohardzieć.* < Po + Harnieć>

**Poharnienie, a,** blm., czynność cz. **Poharnieć.**

**Poharnik, a,** lm. **cy** *podczaszy wołoski:* Pierwszy do ucieczki dał hasło P., a za nim na oślep rzuciło ś. wszystko. Czoł. <?>

**Poharować, uje, ował** *spędzić pewien czas na harowaniu.* <Po + 1. Harować>

**Poharowanie, a,** blm., czynność cz. **Poharować.**

**Pohartować, uje, ował** I. *zahartować jedno po drugim; pokończyć hartowanie.* 2. [P.] *pozastawiać:* Dobra pohartowane oswobodził, kościoły i dwory naprawił. Nies. Dowiedział ś. Władysław

król, że dla niego ten Adam fortunę swą pohartował. Nies. <Po + Hartować>

**Pohartowanie, a,** blm., czynność cz. **Pohartować.**

**Pohasać, a, ał** *spędzić pewien czas na hasaniu, poskakać, pobrykać; potańczyć, popląsać:* Nakoniec ustał jak ów źrzobek łózny, pohasał trochę i spoczynku szukał. Kniaź. Pohasawszy jedną i drugą godzinkę, wymknie my s. z kompanji. <Po + Hasać>

**Pohasanie, a,** blm., czynność cz. **Pohasać.**

**[Pohatlenie, a,** blm.] czynność cz. **Pohatlić.**

**[Pohatlić, i, ił]** *poplątać, pogmatwać.* <Po + Hatlić>

**Pohazardować, uje, ował** *poryzykować, postawić na kartę, wystawić na niepewne, narazić na niebezpieczeństwo.* <Po + Hazardować>

**Pohazardowanie, a,** blm., czynność cz. **Pohazardować.**

**Pohebanować, uje, ował** *pokryć hebanem, zaprawić, pomalować drzewo na heban:* P. stół, meble. <Po + Hebanować>

**Pohebanowanie, a,** blm., czynność cz. **Pohebanować.**

**Poheblować, uje, ował, Pohyblować, [Pohewlować] 1.** *heblując pogładzić, wyrównać.* **2.** *zheblować jedno po drugim; pokończyć heblowanie.* **3.** *spędzić pewien czas na heblowaniu.* <Po + Heblować>

**Poheblowanie, a,** blm., czynność cz. **Poheblować.**

× **Pohejdać, a, ał** *spędzić pewien czas na hejdaniu.* <Po + Hejdać>

×**Pohejdanie, a,** blm., czynność cz. **Pohejdać.**

**[Pohendryczenie, a,** blm.] czynność cz. **Pohendryczyć.**

**[Pohendryczyć, y,ył]** *pokłócić ś.* Gwar. <Po + Hendryczyć>

**Poherbaciany** *który następuje po herbacie:* P. pot otarł z czoła chustką batystową. Krasz. <Po + Herbaciany>

**Poherbować, uje, ował** *poopatrywać, poznaczyć herbami.* <Po + Herbować>

**Poherbowanie, a,** blm., czynność cz. **Poherbować.**

**Poheretyczeć, eje, ał** *zheretyczeć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Heretyczeć>

**Poheretyczenie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Poheretyczeć 2.** czynność cz. **Poheretyczyć.**

**Poheretyczyć, y, ył** *porobić heretykami, pozarażać herezją.* <Po + Heretyczyć>

**Poheretyzować, uje, ował** *spędzić pewien czas na heretyzowaniu.* <Po + Heretyzować>

**Poheretyzowanie, a,** blm., czynność cz. **Poheretyzować.**

**[Pohernieć, eje, ał]** p. **Poharnieć.** <Po + Hernieć>

**[Pohernienie, a,** blm.] czynność cz. **Pohernieć.**

**Pohersztować, uje, ował** *pobyć hersztem.* <Po + Hersztować>

**Pohersztowanie, a,** blm., czynność cz. **Pohersztować.**

**Pohetmanić, i, ił, Pohetmanować** *pobyć hetmanem, spędzić pewien czas na hetmaniowaniu:* Kto pokroluje i kto pohetmani? Pol. <Po + Hetmanić>

**Pohetmanienie, a,** blm., czynność cz. **Pohetmanić.**

**Pohetmanować, uje, ował** p. **Pohetmanić.**

**Pohetmanowanie, a,** blm., czynność cz. **Pohetmanować.**

**[Pohewlować, uje, ował]** p. **Poheblować.**

**[Pohewlowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pohewlować.**

**[Pohibiel]** l. p. **Pohybiel:** Dymitr, w słowie umorzony, żywym ś. stawi na P. zdrajcy swemu, Szujskiemu. Groch. **2.** [P.] *niepowodzenie, nieszczęście.* <Ukr. pohibel>

**[Pohiejać, a, ał]** p. **Powiejać.** <Z Powiejać>

**[Pohiejanie, a,** blm.] czynność cz. **Pohiejać.**

**[Pohiniać się, a ś., ał ś.]** *pospieszać, spieszyć ś., uwijać ś.:* Pohiniáj sie wartko! Pohiniajcie sie chłopcy s robotom! <Zam. Pochyniać ś., Po + *Chyniać, od Chynąć, CHYB>

**[Pohinianie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pohiniać ś.**

**Pohipnotyzować, uje, ował 1.** *spędzić pewien czas na hipnotyzowaniu.* **2.** *zahipnotyzować jednego po drugim.* <Po + Hipnotyzować>

**Pohipnotyzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pohipnotyzować.**

**Pohipotekować, uje, ował** *powprowadzać na hipotekę, pozapisywać, pozabezpieczać na hipotece, zahipotekować jedno po drugim.* <Po + Hipotekować>

**Pohipotekowanie, a,** blm., czynność cz. **Pohipotekować.**

**[Pohladować, uje, ował]** *szukać, upatrywać:* Jak ni más dziewczyny, to se jom pohladuj.

**[Pohladowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pohladować.**

**[Pohłumowisko, a,** lm. a] *zgiełk, wrzawa, nieporządek.*

**Pohodować, uje, ował 1.** *spędzić pewien czas na hodowaniu.* **2.** *wyhodować jedno po drugim.* **3.** *pokarmić, pożywić:* P. wilki (sobą) i nie dojść w legjony. Rom. <Po + Hodować>

**Pohodowanie, a,** blm., czynność cz. **Pohodować.**

**[Pohojdać, a, ał]** *pohuśtać, pobujać.* Słow. <Po + Hojdać>

**[Pohojdanie, a,** blm.] czynność cz. **Pohojdać.**

**Poholendrować, uje, ował** *spędzić pewien czas na holendrowaniu.* <Po + Holendrować>

**Poholendrowanie, a,** blm., czynność cz. **Poholendrować.**

**Poholować, uje, ował 1.** *spędzić pewien czas na holowaniu.* **2.** *holując poprzyciągać:* P. statki. <Po + Holować>

**Poholowanie, a,** blm., czynność cz. **Poholować.**

**Pohołdować, uje, ował 1.** *zhołdować jednego po drugim.* **2.** *zhołdować, podbić, ujarzmić:* Boże wejrzyj, aby nie rzekł nieprzyjaciel: pohołdowałem go. B. B. Przen: Wszystko sprawować będzie on główny nieprzyjaciel, który z avaritią mierzioną wiele sobie ludzi pohołdował. Papr. [illegible] **3.** komu = *pobyć czyim hołdownikiem* <Po + Hołdować>

**Pohołdowanie, a,** blm., czynność cz. **Pohołdować.**

**[Pohon, u,** lm. y] *wyprawa:* Na wyprawę (P.) ze starostą a. jego namiestnikiem winni jechać miejscowi bojarowie i słudzy pocztowi (putnyje) i mieszczanie. Rol. <Ukr. pohòn>

**[Pohonny]** wiatr = *wiejący na Niemnie ku morzu.* Wyrok. <Ukr. pohònnyj>

* **Pohończa** *tylko w wyrażeniu:* † W pohończą = *w pogoni.* Pot.

**[Pohrebczyk, a,** lm. i] *kufereczek, skrzyneczka:*

Postawisz pohrebczyk w bryczce, w nogach, niewiele ci zawadzi. Krasz. Ja tu jeszcze dla siebie mały przysposobiłem P. Krasz.

†**Pohromek, mka**, lm **mki** *klęska, pogrom, burza:* Cóż chcesz czynić, mój najmilszy bracie, gdy ty pohromki przypadają na cię. Rej.

**Pohuczeć, y, ał** *zająć pewną chwilę huczeniem.* <Po + Huczeć>

**Pohuczenie, a**, blm., czynność cz. **Pohuczeć.**

**Pohukać, a, ał** *zająć pewną chwilę hukaniem; spędzić pewien czas na hukaniu.* <Po + Hukać>

**Pohukanie, a**, blm., czynność cz. **Pohukać.**

**Pohukiwać, uje, iwał** *hukać od czasu do czasu:* Jeszcze kiedyniekiedy na skrzypcach rzępolili i basetlą pohukiwali. Orzesz. <Po + *Hukiwać, od Hukać>

**Pohukiwanie, a**, blm., czynność cz. **Pohukiwać.**

**Pohulać, a, ał** *spędzić pewien czas na hulaniu, przehulać pewien czas:* Pohulaj teraz, z tryumfem wybrnąłeś z przepaści. L. <Po + Hulać>

**Pohulanie, a**, blm., czynność cz. **Pohulać.**

**Pohulanka, i**, lm. **i** *pohulanie, hulanka, mała hulatyka, zabawa szumna, wesoła, swobodna, niczym nie krępowana.* Przen.: Wiatr suchy, mroźny w puszczy wyprawia sobie pohulanki wyuzdane. Dyg. *(= harce).* <Po + Hulanka>

**Pohultaić, i, ił** *spędzić pewien czas na hultajeniu.* <Po + Hultaić>

**Pohultajenie, a**, blm., czynność cz. **Pohultaić.**

**Pohumanizować, uje, ował** *uosobić jedno po drugim.* <Po + Humanizować>

**Pohumanizowanie, a**, blm., czynność cz. **Pohumanizować.**

**Pohurgotać, cze, tał** *zająć pewną chwilę hurgotaniem.* <Po + Hurgotać>

**Pohurgotanie, a**, blm., czynność cz. **Pohurgotać.**

× **Pohustać, a, ał** i × **P. ś.** p. **Pohuśtać.** <Po + Hustać>

× **Pohustanie, a**, blm., czynność cz. **Pohustać.**

**Pohustanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pohustać ś.**

**Pohuśtać, a, ał,** × **Pohustać** *spędzić pewien czas na huśtaniu.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na huśtaniu ś.* <Po + Huśtać>

**Pohuśtanie, a**, blm., czynność cz. **Pohuśtać.**

**Pohuśtanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pohuśtać ś.**

**[Pohybać, a, ał]** *iść prędko.* <Po + Hybać, zam. Chybać>

**[Pohybanie, a**, blm.] czynność cz. **Pohybać.**

**[Pohybel, Pohibel]** **I.** ż. tylko w wyrażeniu: Na P. = *na nieszczęście, na zgubę, na zatracenie, na zagładę:* Na P. mu! **2. bla**, lm. **ble** m. *szubienica:* P., święte drzewo, na wieki niechaj nie próchnieje, przez które sprawiedliwość święta ś. nam dzieje. Koch. W. Gdy Amana wieszano, żydowska hałastra przy pohyblu wołała: sic itur ad astra. Koch. W.

**Pohyblować, uje, ował** p. **Poheblować.** <Po + Hyblować>

**Pohyblowanie, a**, blm., czynność cz. **Pohyblować.**

†**Pohydzenie, a**, blm. czynność cz. **Pohydzić.**

†**Pohydzić, i, ił** *zohydzić jedno po drugim.* <Po + Hydzić>

**[Pohyrnieć, eje, ał]** p. **Poharnieć.** <Po + *Hyrnieć, od Hyrny>

**[Pohyrnienie, a**, blm.] czynność cz. **Pohyrnieć.**

**Poiciel, a**, lm. **e** *ten, który poi.* <Od Poić>

**Poicielka, i**, lm. **i** forma ż. od **Poiciel.**

**[Poiczać, a, ał]** p. **Pożyczyć.**

**[Poiczanie, a**, blm.] czynność cz. **Poiczać.**

**[Poiczka, i**, lm. **i]** *pożyczka.* <Z Pożyczka>

**Poić, i, ił** **I.** *wlewać w usta napój niedołężnym* (dzieciom, chorym, zwierzętom młodym), *karmić;* †*posilać piersią, dawać ssać, karmić:* Poi cię teraz matka piersiami swemi. Bz. **2.** *poddawać napoju, dawać pić, przyprowadzić do wody, aby ś. napił:* Jasio konie poił, Kasia wodę brała. Pśń. P. bydło. Przen.: *częstować, raczyć trunkiem, upajać, spajać, zachęcać do picia:* Codzień bankiet stroił, i w domu swoim traktował i poił. Chr. Może biesiada cierpienia ukoi? już od tygodnia szlachtę sprasza, poi. Słow. Przen.: *odurzać, rozmarzać, upajać, napawać, łechtać rozkosznie, pieścić:* Więzy Hymena króla Kastylji poją. Przyb. P. ucho. Mick. **P. ś.** *być pojonym:* Bydło poi ś. parę razy na dzień. Przen.: *odurzać ś., rozmarzać ś., upajać ś., cieszyć ś., napawać ś., rozkoszować ś., lubować ś.:* Zbytkiem radości ś. poją. Karp. Słodką tą poję ś. myślą, żem ś. przyłożył do szczęścia waszego. L. Wśród żon i dzieci swoich obywatele poili ś. nadzieją przyszłego szczęścia. Ust. Nie przeszkadzał zakochanym P. ś. wzajemnie czułemi spojrzeniami. Bał. <PI/POJ>

†**Poić, pojdzie, poszedł** p. **Pójść.** <Po + Ić, I/I(D)>

**[Poidło, a**, lm. **a]** **I.** a. **[Pojło, Poiło]** *napój posilny dla bydła, picie:* P. dla cieląt zasypane mąką. P. z rozgotowanych kartofli. **2.** *koryto:* Gdzieindziej dla zwierząt istnieją poidła przy studniach publicznych. P. przy krynicy a. studni, naczynie kamienne a. drewniane do pojenia koni, bydła i t. p. Podcz. Zwierz żyjący w okolicy musi przychodzić do owej kałuży, jako do jedynego poidła. Sienk. <Od Poić>

**[Poiga, i**, blm., **Pojiga]** *potucha, wolność, swoboda; zachęta:* Oje to niedobry, chtóry synowi daje za wiele poigi. <Por. Lit. pajėgà>

**Poigrać, a, ał** *spędzić pewien czas na igraniu, przegrać pewną chwilę, pobawić ś., pożartować, pobaraszkować, pofiglować.* Przen.: Nie uchodzi z śmiercią dwa razy P. Fred. M. <Po + Igrać>

**Poigranie, a**, blm., czynność cz. **Poigrać.**

†**Poigrawać, a, ał** p. **Poigrywać.** <Po + *Igrawać, od Igrać>

†**Poigrawanie, a**, blm., czynność cz. **Poigrawać.**

†**Poigrywać, a, ał,** †**Poigrawać,** †**Pograwać** **I.** *igrać od czasu do czasu, figlować raz wraz:* Przechodzi ś. tam Kupidynek, poigrywając. Tw. Tegoż dnia, którego na morzu nawy wesoło poigrywały, pogrążone w nim zostały. Pilch. Przen.: Pole poigrawa ziół barwami, *ridet ager.* Żebr. **2.** przen. *robić sobie igraszkę, igrzysko z kogo, z czego, naigrawać ś., natrząsać ś., podżartowywać, podkpiwać, podrwiwać, przekpiwać, przedrwiwać sobie:* Tak lekko sobie chrześcijany ważą, że też rozlewaniem krwi naszej poigrywają sobie, jak chcą. Jan. Trudy krwawe, które z gardłem co minuta poigrawają. Birk. Heretycy śmieli poigrawać z ojca św. Birk. Z możnemi fortuna niestateczna poigrawa. Pilch. Fortuna z nas poigrawa czyli raczej z nas igrzyska czyni. Pilch. Poigrawa w swej przemowie z napisu mego. Zigr. <Po + Igrywać>

**Poigrywanie, a**, blm., czynność cz. **Poigrywać.**

**Poikrzenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poikrzyć ś.**

**Poikrzyć się, y ś., ył ś.** (o rybach) *popuszczać ikrę kolejno.* <Po + Ikrzyć ś.>

**Poiluminować, uje, ował** *uiluminować jedno po drugim.* <Po + Iluminować>

**Poiluminowanie, a,** blm., czynność cz. **Poiluminować.**

**Poilustrować, uje, ował** *poobjaśniać za pomocą ilustracji, poozdabiać ilustracjami.* <Po + Ilustrować>

**Poilustrowanie, a,** blm., czynność cz. **Poilustrować.**

**[Poiło, a,** lm. **a]** p. **Poidło.** Sł. wil.

**Poiłowacieć, eje, ał** (o wielu) *ziłowacieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Iłowacieć>

**†Poimacz, a,** lm. **e** *ten, który kogo ima, łapie, chwyta:* Dziewka, którą Kuman za sobą na koniu uciekając uniósł, broniła potym swego poimacza. Biel. M. <Od Poimać>

**Poimać, a, ał 1. †P., [Poimać]** p. **Pojmać:** Puśćcie ś. tylko po nich co rychlej, mam za to, że je poimacie. Leop. Będę je gonił, a poimam je. Leop. Łańcuchem trwogi poimał. Słow. **2.** [P.] *pojąć, zrozumieć.* <Po + Imać>

**Poimanie, a,** blm. **1. [Poimanie], †Poimanie** czynność cz. **Poimać. 2. †P., †Poimaństwo, †Pojmaństwo** *niewola, więzienie:* Puśćcie mię z tego poimania. Rybał.

**†Poimaniec, ńca,** lm. **ńcy** p. **Jeniec:** W tryumfie go jako poimańca prowadził. Warg. <Od Poimany>

**†Poimaństwo, a,** blm. p. **Pojmaństwo.** L. <Od Poimany>

**[Poimczyk, a,** lm. **i]** *osoba prywatna, trudniąca ś. łapaniem towarów przemycanych.* <Po + *Imczyk, JM/IM>

**× Poimiennik, a,** lm. **cy?:** Spółki te stały na pokrewieństwie oraz równym podziale plonu z poimiennikami. Jabł. *(= współfirmowcami?).* <Po + Imiennik>

**[Poimka, i,** lm. **i, Zaimka] 1.** *schwytanie kontrabandy przez celników:* Chroniąc ś. od poimki, musieli zapłacić 50 rubli. Krasz. **2.** *kontrabanda schwytana przez strażników celnych.* <Po + *Imka, JM/IM>

**Poimprowizować, uje, ował 1.** *spędzić pewien czas na improwizowaniu.* **2.** *potworzyć napręd(c)e:* W Petersburgu poimprowizował kolegja katolickie: jedno łacińskie, drugie unickie. Bart. Po + Improwizować>

**Poimprowizowanie, a,** blm., czynność cz. **Poimprowizować.**

**Poinaczenie, a,** blm., czynność cz. **Poinaczyć.**

**Poinaczyć, y,ył** *poprzerabiać na co innego, poodmieniać, poprzeinaczać, pozmieniać, poprzerabiać, poprzekręcać, powypaczać, poprzewracać do góry nogami, powywracać na opak:* Nowy dziedzic wszystko po swojemu poinaczył. P. cudze wyrazy. <Po + Inaczyć>

**Poindagować, uje, ował 1.** *spędzić pewien czas na indagowaniu, pobadać:* Możeby ją tak jakoś P. Orzesz. **2.** *indagując pobadać jednego po drugim.* <Po + Indagować>

**Poindagowanie, a,** blm., czynność cz. **Poindagować.**

**Poindosować, uje, ował** *indosując poprzekazywać komu inaczej:* P. komu swoje weksle. <Po + Indosować>

**Poindosowanie, a,** blm., czynność cz. **Poindosować.**

**Poindukować, uje, ował** *spędzić pewien czas na indukowaniu.* <Po + Indukować>

**Poindukowanie, a,** blm., czynność cz. **Poindukować.**

**Poindyczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poindyczyć ś.**

**Poindyczyć się, y ś.,ył ś. 1.** *spędzić pewien czas na indyczeniu ś.* **2.** *rozindyczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Indyczyć ś.>

**Poindygienować, uje, ował** (wielu) *poudzielać indygienatu.* <Po + Indygienować>

**Poindygienowanie, a,** blm., czynność cz. **Poindygienować.**

**Poinformować, uje, ował** *udzielić informacji, wskazówki, pouczyć, objaśnić, uwiadomić o czym:* Poinformowany w ten sposób, wziął ś. do odpowiedniego naprawienia przywary. Jeż. **P. ś.** *zasięgnąć informacji, wskazówki, języka, objaśnienia; dowiedzieć ś. o czym.* <Po + Informować>

**Poinformowanie, a,** blm., czynność cz. **Poinformować.**

**Poinformowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poinformować ś.**

**Poingować, uje, ował, Potyngować** kuch. *ponamazywać tłustością:* P. ryby. <Po + Ingować>

**Poingowanie, a,** blm., czynność cz. **Poingować.**

**Poingrosować, uje, ował** *powpisywać do ksiąg, szczeg. hipotecznych.* <Po + Ingrosować>

**Poingrosowanie, a,** blm., czynność cz. **Poingrosować.**

**Poinkrustować, uje, ował** wiele przedmiotów = *podokonywać na nich inkrustacji.* <Po + Inkrustować>

**Poinkrustowanie, a,** blm., czynność cz. **Poinkrustować.**

**Poinkwirować, uje, ował 1.** *spędzić pewien czas na inkwirowaniu.* **2.** *pobadać, poindagować wielu kolejno.* <Po + Inkwirować>

**Poinkwirowanie, a,** blm., czynność cz. **Poinkwirować.**

**Poinstygować, uje, ował** *spędzić pewien czas na instygowaniu.* <Po + Instygować>

**Poinstygowanie, a,** blm., czynność cz. **Poinstygować.**

**Pointer, a,** lm. **y** p. **Wyżeł.** <Ang. pointer>

**Pointeresować, uje, ował** *zainteresować na pewien czas.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na interesowaniu ś.* <Po + Interesować>

**Pointeresowanie, a,** blm., czynność cz. **Pointeresować.**

**Pointeresowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pointeresować ś.**

**Pointerpelować, uje, ował 1.** *spędzić pewien czas na interpelowaniu.* **2.** *zainterpelować jednego po drugim kolejno.* <Po + Interpelować>

**Pointerpelowanie, a,** blm., czynność cz. **Pointerpelować.** <Po + Interpelować>

**Pointonować, uje, ował** *zaintonować jedno po drugim.* <Po + Intonować>

**Pointonowanie, a,** blm., czynność cz. **Pointonować.**

**Pointrygować, uje, ował 1.** *spędzić pewien czas na intrygowaniu:* Postanowiła sobie P. trochę męża tym biletem. Bał. **2.** *zaintrygować jednego po drugim.* <Po + Intrygować>

**Pointrygowanie, a,** blm., czynność cz. **Pointrygować.**

**× Poironizować, uje, ował** *spędzić pewien czas na ironizowaniu.* <Po + Ironizować>

**× Poironizowanie, a,** blm., czynność cz. **Poironizować.**

**Poirytować, uje, ował 1.** *spędzić pewien czas na irytowaniu.* **2.** *zirytować (wielu) jednego po drugim.* **3.** *irytując podrażnić:* Dziwnie poirytowany spać poszedłem. Krasz. **P. ś.** *spędzić pewien czas na irytowaniu ś.* <Po + Irytować>

**Poirytowanie, a,** blm., czynność cz. **Poirytować.**

**Poirytowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poirytować ś.**

**Poiskać, ska** a. **szcze, skał** *spędzić pewien czas na iskaniu.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na iskaniu ś.* <Po + Iskać>

**Poiskanie, a,** blm., czynność cz. **Poiskać.**

**Poiskanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poiskać ś.**

**Poisko, a,** lm. **a, Pojowisko** *miejsce zwykłe pojenia bydła:* Było to nawet pewną pociechą wyjść po drwa, lub ku rzece, do poiska z końmi, wielbłądami. Sienk. **2.** *miejsce, w którym schodzą ś. zwierzęta dzikie, aby pić.* <Od Poić>

**Poiskrzenie, a,** blm., czynność cz. **Poiskrzyć.**

**Poiskrzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poiskrzyć ś.**

**Poiskrzyć, y,ył** I. *spędzić pewien czas na iskrzeniu.* **2.** *poprószyć, obsypać iskrami, zaiskrzyć:* Brylantami, jakby rosą, poiskrzyła jasne kwiaty. Słow. **P. ś.** *zająć pewien czas na iskrzenie ś.* <Po + Iskrzyć>

**[Poisować, uje, ował, Pojsować, Pojsać]** *młócić powtórnie jęczmień dla oczyszczenia go z kolców czyli wąsów.* Por. I. **Bukować.**

**[Poisowanie, a,** blm.] czynność cz. **Poisować.**

**Poistnieć, eje, ał** *istniejąc potrwać przez pewien czas.* <Po + Istnieć>

**Poistnienie, a,** blm., czynność cz. **Poistnieć.**

**[Poiszczać się, a ś., ał ś.]** p. **Pożyczyć.**

**[Poiszczanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poiszczać ś.**

**Poizolować, uje, ował** *izolując poodosabniać.* <Po + Izolować>

**Poizolowanie, a,** blm., czynność cz. **Poizolować.**

***Poj: †W poju** p. **Pogotowie.**

**[Poj]** = *pójdź.* <Skrócone z Pojdź>

**†Pojachać, jedzie, jachał, [Pojachać]** p. **Pojechać:** Gdy beł wieczór, przestała bitwa i pojachało oboje wojsko równą walką, to do Polski, a to do Morawy. Chwal. Co usłyszawszy Czechowie, pojachali do domu. Chwal. <Po + Jachać>

**Pojachanie, a,** blm., **[Pojachanie]** czynność cz. **Pojachać.**

**†Pojać, jedzie, jał** p. **Pojechać:** Jasiek tedy nie patrzył przed nami prawa i pojał precz ot prawa. Rot. <Skrócone z Pojachać>

**Pojadacz, a,** lm. **e** *ten, co pojada, pochłaniacz, pożeracz.* <Od Pojadać>

**[Pojadaczka, i,** lm. **i]** *jadło:* Przychodzi kacka, kady moja P.?; przychodzi gęś, kady moja część? <Od Pojadacz>

**†Pojadać, a, ał, [Pojadać]** *jeść raz wraz, jeść zwolna, nie spiesząc ś.:* Pojadali też przystojnie, wolno, w milczeniu prawie. Reym. Pojadajcie, popijajcie. Kupię ja ci na Kujawach bułeczkę pszenną, będziesz pojadała. W niedzielę, środę lub sobotę z wiosną nie wyganiają pierwszy raz bydła na pole, boby se nie pojádało. <Po + Jadać>

**[Pojadać, a, ał]** p. **Powiedzieć:** U nas, pojada, najbogatszy bojarzyn najchudszemu nic uczynić nie może, bo za pierwszą skargą Car mię od niego oprosta. Mask. <Po(w)iadać>

**†Pojadanie, a,** blm., **[Pojadanie]** czynność cz. **†Pojadać, [Pojadać].**

**[Pojadanie, a,** blm.] czynność cz. **[Pojadać].**

**[Pojadkiem]** przys. *pojadając, jedząc, podjadając:* P. kozy bez ług śli. <Od *Pojadek, od Pojadać>

**[Pojadliwy]** *chętnie jedzony.* <Po + Jadliwy>

**[Pojadłobić się, i ś., ił ś.]** *pogryźć ś., pofrasować ś., potruć ś., pomartwić ś., poirytować ś.* <Po + Jadłobić ś.>

**[Pojadłobienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pojadłobić ś.**

**[Pojadowić się, i ś., ił ś.]** *pogniewać ś.* <Po + Jadowić ś.>

**[Pojadowienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pojadowić ś.**

**[Pojadzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pojadzić ś.**

**[Pojadzić się, i ś., ił ś.]** *spędzić pewien czas na jadzeniu ś., posierdzić ś., pogniewać ś., posrożyć ś.* <Po + Jadzić ś.>

**Pojagieloński** *po Jagielonach nastały:* Polska pod tym względem znalazła w dziejach swoich inne piękne wspomnienia i podobieństwo żywe do dzisiejszej doby pojagielońskiej. Bart. <Po + Jagieloński>

**Pojałowieć, eje, ał** I. (o wielu) *porobić ś. jałowemi:* Grunta pojałowiały, spustoszały lasy. Niem. **2.** *przetrwać pewien czas w stanie jałowym:* Gdy owce trzy lata porządkiem rodzą, rok potym pojałowiawszy, pożytecznie ś. na rzeź przydadzą. Kluk. <Po + Jałowieć>

**Pojałowienie, a,** blm., czynność cz. **Pojałowieć.**

**[Pojamrotać, cze, tał]** *poszwargotać.* <Po + Jamrotać>

**[Pojamrotanie, a,** blm.] czynność cz. **Pojamrotać.**

**[Pojarchać, a, ał]** *pomieszać, zmieszać, pogmatwać.* <Po + Jarchać>

**[Pojarchanie, a,** blm.] czynność cz. **Pojarchać.**

**[Pojargolenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pojargolić ś.**

**[Pojargolić się, i ś., ił ś.]** *poirytować ś.* <Po + Jargolić ś.>

**Pojarmarcze, a,** lm. **a** *dzień następujący po jarmarku.* <Po + *Jarmarcze, od Jarmark>

**Pojarmarczny, Pojarmarkowy** *następujący po jarmarku.* <Po + Jarmarczny>

**Pojarmarkowy** p. **Pojarmarczny:** Mają ś. zjechać do Sabatowa na zapicie mohoryczu pojarmarkowego. Jeż. <Po + Jarmarkowy>

**[Pojarzenie, a,** blm.] czynność cz. **Pojarzyć.**

**[Pojarzyć, y,ył]** I. *podochocić, podniecić:* Pojarzyłek chłopów. **2.** *oprzątnąć, obrządzić, oporządzić:* Trza łóżko P. <Po + Jarzyć>

**Pojasyrny** *który ma miejsce po jasyrze, po powrocie z jasyru:* Uczta pojasyrna. Pol. <Po + Jasyrny>

**Pojaśniać, a, ał** p. **Pojaśnić.**

**Pojaśnianie, a,** blm., czynność cz. **Pojaśniać.**

**[Pojaśnica, y,** lm. **e]** I. *pas, talja, miejsce w ciele, gdzie ś. człowiek opasuje; krzyż, krzyże:* Czuję ból w pojaśnicy. **2.** *pasek, w który są wszyte spodnie lub spódnica, a utrzymujący je w talji:* Sukna za wolna w pojaśnicy. <Z Ukr. pojasnyća>

**Pojaśnić, i, ił,** nied. **Pojaśniać** *nieco oświecić, poinformować, objaśnić, wyjaśnić, dać wskazówkę:* Pojaśniłem go w tej rzeczy. <Po + Jaśnić>

**Pojaśnieć, eje, ał** *rozjaśnić ś., stać ś. jaśniejszym; nieco wyjaśnić ś.:* Aże podwórze od niej pojaśniało! Sienk. Było pochmurno, teraz pojaśniało. Przen.: Twarz jego pojaśniała. Dopiero teraz pojaśniał na twarzy i wesołym spojrzeniem po świecie powiódł. Kon. <Po + Jaśnieć>

**Pojaśnienie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Pojaśnić. 2.** czynność cz. **Pojaśnieć.**

**[Pojauować, uje, ował].** <Po + *Jauować, od Dźwn. Jau>

**[Pojauowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pojauować.**

**Pojaw, u,** lm. **y,** †**Pojawa** *pojawienie ś., zjawienie, przejaw, objaw, zjawisko; znak, oznaka, znamię, zapowiednia, zapowiedź:* Pojawy zbliżającej ś. burzy. P. czasu. Skłonny do wiary w pojawy nadprzyrodzone. Gosz. Mamy tu mowić o jednym z najcelniejszych pojawów naszej poezji. Gosz. <Po + Jaw>

†**Pojawa, y,** lm. **y** p. **Pojaw.** L. <Po + Jawa>

**Pojawiać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pojawić.**

**Pojawianie, a,** blm., czynność cz. **Pojawiać.**

**Pojawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pojawiać ś.**

× **Pojawić, i, ił,** nied. × **Pojawiać** *pokazać jawnie, ukazać, objawić, przejawić, wykazać.* Sł. wil. **P. ś.** *zjawić ś., ukazać ś. na jawie, objawić ś., pokazać ś., przedstawić ś.; przejawiać ś., wyłonić ś., wyjść na wierzch, na jaw, dać ś. widzieć, zauważyć:* Chrystus pojawił ś. apostołom. Na jego piersiach pojawiły ś plamy (= *wystąpiły*). W gazetach pojawił ś. sensacyjny komunikat. Oznaki niechęci pojawiły ś. między ludźmi. Trzy razy pojawiał ś. na wodzie, zanim utonął. P. ś. skąd = *przybyć, zjawić ś., wziąć ś.:* Skądeś ś. pojawił?

× **Pojawienie, a,** blm., czynność cz. **Pojawić.**

**Pojawienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pojawić ś.**

**Pojawka, i,** lm. **i** bot. (barringtonia) *roś. z rodziny mirtowatych.*

†**Pojawny** *zjawiający ś. niekiedy, możliwy do pojawienia, fenomenalny:* Rzecz zmysłom pojawna. Zaćmy nic nie pojawne. L. (= *nieprzenikliwe, nie pozwalające nic zobaczyć*). <Od Pojaw>

**Pojazd, u,** lm. **y 1.** *kolasa na wpół kryta z spuszczaną budą, powóz, kocz, faeton, ekwipaż:* P. nasz zatrzymał ś. w alei. Słow. **2.** × P. *nazwa ogólna wszelkiego wehikułu:* Pojazdy są różne: karety, kolaski, bryki, wozy etc. Kluk. P., silnia artyleryczna do przeprowadzenia wielkich ciężarów. Jak. J. Różne pojazdy stoją w wozowni. Troc. **3.** †P., **Pojazda** *pojechanie, jazda; droga, którą kto odbywa jadąc:* Nie snadniejszego, jak P. do piekła, lecz na wstecz wrócić nie wielom to dzieło ś. przytrafiło. Koch. W. Cyntja w złocistej po niebie karocy P. swój czyni. Kulig. P. rączym krokiem Faeton odprawował po niebie wysokim. Kulig. Życie ludzkie nie jest żywotem, ale pojazdem do śmierci. Koch. W. **4.** [P.] *orszak weselny w drodze.* **5.** †P., **Pojazda** *wiosło:* Miasto skrzeli dla pewniejszej jazdy przy burtach obu rozsadził pojazdy. Klon. Żeglarz tłucze wart morza błędnemi pojazdy. Hul. Na bakier do lądu pojażdami natrę. Żebr. Majtki, nie szanując potu, dodali lekkim wiatrom pojazdami lotu. Pot. Dźwigną i wodę pojazdami siekli. Pot. Na zwłokę Ceix gdy styskuje, każdy dwurzędne do swych piersi stosują pojazdy i raz wraz morze krają. Żebr. **6.** [P.] *ruchoma podstawa wiatraka złożona z dwuch belek, na których ślizga ś. wiatrak w czasie obracania go.* <Po + *Jazd, JAZDA>

**Pojazda, y,** lm. **y 1.** †P. p. **Pojazd:** Nawy do pojazdy prędkie. Warg. Okręty te prędkością a pojazdą przodkowały. Warg. Ciemna noc w krepę z głową zawitą uszła pojazdą gwiazdami litą. Zabł. (= *drogą, gościńcem, szlakiem*). Od każdej pojazdy i paczyny po groszy 3 i pół cła wodnego. Wej (= *wiosła*) **2.** [P.] a) *wiosło długie okute na końcu.* b) *wiosło bez okucia.* Zdr. **[Pojazdka].** <Po + Jazda>

**[Pojazdka, i,** lm. **i]** p. **Pojazda:** Pojedziemy na pojazdki (= *nie pod żaglem*). <Od Pojazda>

**Pojazdowy,** †**Pojezdny** przym. od **Pojazd,** *powozowy, wozowy.* <Od Pojazd>

**[Pojazgotać, ce, tał]** *poszwargotać.* <Po + Jazgotać>

**[Pojazgotanie, a,** blm.] czynność cz. **Pojazgotać.**

**[Pojazny]** *posuwisty, zwinny:* Moje nóżki da zielazne, do tánecka są pojazne. <Zam. Pojazdny>

†**Pojażdżka, i,** lm. **i** *przejażdżka, wyjażdżka, wycieczka na kołach a. konna:* Zabawy niejednakie, wiejskie pojażdżki. Pilch. <Po + *Jażdżka, od Jazda>

**Pojąć, jmie, [jmnie], jął, [Pojic],** nied. **Pojmować 1.** †P. [P.] p. **Pojmać:** P. nieprzyjacielskie podjazdy. Troc. [Janosik już zesłabł, i pojęli go]. **2.** [P.] *porwać, zabrać, pochwycić, złapać, odebrać:* Na cóżeś nam siostrę pojon? A mam ci ja świnię burą, przysek wilczek Jarosiczek, co mi włazi w ogród dziurą; pojąn świnkę za nosiczek. A ratuj mnie, panie ojce, ratuj mnie, póki mnie ta bystra wodka nie pojmie (= *nie uniesie*). Cwártego wołka mi pán starosta na wojnę pojął. **3.** kogo za męża, za żonę, [za zięcia] *wziąć sobie:* Nie upatrują tego, aby żonę mieli pojmować z domów zacnych. Star. Równą sobie pojmuj, żebyś żył w zgodzie. Bud. Chce ją pojąć za żonę. L. Godną damę miałem za żonę pojmować. L. Pojmować męża = *iść za mąż.* Pojmować żonę = *żenić ś.* Pojął szlachciankę. Troc. Przymusił ją, aby pojęła go za męża. Boh. [Dlategom cię pojąn, más duzo majątku. Pojmij mnie, Jasiu, pojmij mnie, dá ci mamunia pierzyne. Ożenił ś. szarawiła, pojął żonkę łup-cup. Chciała sobie zieńcia P.]. **4.** [P. do tańca] = *wziąć, ująć, zaprosić, zaangażować:* Jak ś. sowa dowiedziała, na wesele przyleciała, pojąn ci ją wróbel w taniec. Pojąn ci ją do tonecku śmiele. Pojmij mnie tańcować, parobecku który. Pojenaby jedna drugom, tańcowałybyście. Jak pójdą chłopi do karczmy i kuždy za swoją pojmie, to ś. zda wokiem, co i karczma z tobą koluje, tak to wywijają. **5.** [P.], *wziąć do siebie, przyjąć, przygarnąć:* Ano pojęła mię do ś. ujna. Kon. A że nam ojciec tego dnia kaszy nie gotował, a Piotruś jeść płakał, więc go sklepikarka pojęła do siebie, a i nam po bułce dała. Kon. Tę małą cyrankę pojęli za szwaczkę. Sklepnik pojąn tego chłopca (= *przyjął, wziął do służby*). Ten ogrodowy przyszed do niego i pojąn służbę u niego (= *objął*). **6.** †P., [P.] z sobą = *wziąć z sobą, zaprowadzić:* Pojął z sobą Pan Jezus Piotra i Jakuba i Jana i wiódł je na górę wysoką osobno. Leop. Rzymianie zwykli byli syny swe z sobą brać a pojmować. Glicz. Wszystki gwiazdy tym pięknym wzorem usadzone pojmuje z sobą niebo nieustanowione. Kochan. Apolonjusz, pojąwszy z sobą trzy tysiące jezdnych, poszedł. Leop. [Jam myślał, że ten Maciek pojął cię gdzie na wódkę. Ona mu tez za to wdzięczność ucyniła, do domecku, do swojego z sobą go pojęna. Pojena kobyły do stajni (= *zajęła*). Una go pojęna i prowadzi za rękę]. **7.** × Pojmuje koń = *bierze z miejsca, dobrze zaraz rusza z miejsca:* Pojmuje koń = *zaczyna ciągnąć wóz.* Włod. Konie pojmowały, ale wozu z miej-

sca ruszyć nie mogły. Troc. **8.** †P. *dojąć, przejąć, chwycić, zająć, zawadzić:* Najpierwej go kłem za grzbiet Melanchetes pojął. Żebr. **9.** †P. *objąć, pomieścić w sobie.* **10.** przen.: P., [**Poimać**] *objąć rozumem, pomieścić sobie w głowie, zrozumieć:* Pojmujący rozumem. Troc. Pojąłem to dobrze. Troc. Łacno, prędko wszystko pojmuje. Troc. Nie pojmuję tego, nie mogę zrozumieć, nie chce mi to w głowę wleźć. Kn. Im ś. to P. i wyrozumieć nie dało. Smotr P. tego nie mogę. Troc. Gdy rozważam, co ś. dzieje w mojej duszy, sam siebie P. nie mogę. Nie pojmuję cię! *(= nie wiem, o co ci chodzi).* L. Nic tego P. nie mogę; czy po hebrajsku gadasz? L. Nieprzestępną stąd pojmuję zawadę do dalszego szczęścia mego. Troc. *(= wyobrażam sobie, przewiduję, widzę).* Nie może tego P. mdły rozum człowieczy. Kochan. Iż rzeczy są wyższe, niźli rozum P. i język wymówić może. Skar. Mistrz spostrzegł, iż niektóre rzeczy głębiej i lepiej, niźli on sam, pojmował. Skar. Tym ś. więcej prawej mądrości napijał, miłując to sercem, co pojmował rozumem. Skar. Alboż to szczęścia swego jeszcze nie pojmujesz? Kras. P. tego nie mogą zdumieni uczniowie, jak tyle nauk w jednej zmieściło ś. głowie? Fel. Tak ś. słuch jej pieści z dźwięcznemi słowy, których nie pojęła treści. Mick. Aż klucznik pojął mistrza. Mick. Możnaż nienawiścią P. cokolwiek, a niedowiarstwem zbudować? Krasz. **11.** [P.] = *znieść, przyjąć (pokarm) do żołądka:* Nie mogę tego P. = *nie lezie mi to do gardła.* **P. ś. 1.** [P. ś.] *chwycić ś., zabrać ś., porwać ś., wziąć ś., przystąpić:* Nieleniwa była, pojęna sie zará do pracy. **2.** [P. ś.] *połączyć ś.:* Pojęli my ś. ze sobą jak brat z bratem, i tak my są. **3.** [P. ś.] w małżeństwo = *pobrać ś.:* Czasem ś. z niewiadomości pojmują ci, którzyby ś. pojmować nie mieli. Sz. Obwarowano prawem, aby powinni nie pojmowali ś. w małżeński stan. Petr. **4.** × Nie mogę ś. P. z radości, z ukontentowania = *nie posiadam ś., nie jestem panem siebie.* Lud, nie pojmując ś. z radości, bierze za ręce króla swego. Stasz. Nie pojmie ś. z radości, gdy mu powiesz. L. **5.** *dać ś. pojąć, zrozumieć, zostać zrozumianym, pomieścić ś. w głowie:* Nauka, gdy smakuje, sporo i prędko ś. pojmuje. Kn. *( idzie w głowę).* <Po + Jąć>

**Pojąkać, a, ał,** × **Pojękać** *pogadać jąkając ś., pobąkać.* **P. ś.** *strawić pewien czas na jąkaniu ś.* <Po + Jąkać>

**Pojąkanie, a,** blm., czynność cz. **Pojąkać.**

**Pojąkanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pojąkać ś.**

**Pojąkiwać, uje, iwał** *jąkając ś. mówić raz po raz przerywanym głosem.* **P. ś.** *jąkać ś. raz po raz.* <Po + *Jąkiwać, od Jąkać>

**Pojąkiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pojąkiwać.**

**Pojąkiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pojąkiwać ś.**

**Pojątrzenie, a,** blm., czynność cz. **Pojątrzyć.**

**Pojątrzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pojątrzyć ś.**

**Pojątrzyć, y,ył 1.** *spędzić pewien czas na jątrzeniu.* **2.** *rozjątrzyć jedno po drugim.* **3.** *podrażnić, rozjątrzyć, poirytować:* Na co ś. tykać pojątrzonej rany? P. Koch. **P. ś.** *zająć pewną chwilę jątrzeniem ś.* < Po + Jątrzyć>

[**Pojcoska, i,** lm. **i**] p. **Pończocha.**

[**Pojczać, a, ał**] p. **Pożyczyć.**

[**Pojczanie, a,** blm.] czynność cz. **Pojczać.**

†**Pojć, pojdzie, poszedł** p. **Pójść:** Pojdzieszli ty na lewo, ja pojdę na prawo, pojdzieszli ty na prawo, a ja na lewo. B. Sz. Ottąd pojdzie przeciw wschodu słuńca ku górze Betel. B. Sz. Wynidź z domu twego oćca, a pojdzi do ziemie, którąż ja tobie ukażę. B. Sz. Weźmi kopje a korczak s wodą, podźważ precz. B. Sz. A tak pojdzieta po swej drodze. B. Sz. <Po + Iść>

**Pojechać, edzie, ał,** †**Pojachać,** [**Pojachać**], †**Pojać,** nied. **Pojeżdżać 1.** *jadąc pomknąć; odjechać:* Pojechał cielęciem, wrócił ś. wołem. Prz. P. konno, wozem, okrętem, łódką. Łowczy, pojedź wytrębywa; pódź za nim! myśliwczyk krzyczy. Koch. W. Pojeżdżaj dalej z furą! — Jakże? gdy uwiązłem. Pot. Kwapił ś. pojeżdżając śpiesznie. P. Koch. Śpiesznie pojeżdżali, aż pod mury same przyjechali. P. Koch. Tak pojeżdża lotnie, że jego koło zda ś. bez obrotu. Jabł. Ujrzał przed sobą rycerza, kłósem wielkim pojeżdżającego. P. Koch. Pojeżdżałem w kraje coraz nowe. Pol. Przen.: *posunąć ś.:* P. w górę *(= pójść w górę).* P. na dół = *zjechać, ssunąć ś., pójść na dół:* Pierwszy lepszy żołdak da ognia, przedziurawi łódź, i pojedziem w wodę, a woda zimna! Sienk. **2.** × Pojeżdżać = *powozić, powodować końmi:* Chciał pojeżdżać z konia. — Niech on mię z kozła wozi. Wyb. <Po + Jechać>

**Pojechanie, a,** blm., czynność cz. **Pojechać.**

[**Pojeden**] *niejeden, niektóry:* P. wódki ś. wyprzysięgnie, a harakiem ś. obżera. Lgnęły do niego dziewki, a i z bab pojedna dobrze oczu za nim nie wypatrzyła. Tet. <Po + Jeden>

× **Pojednacz, a,** lm. **e** p. **Pojednawca.** L. <Od Pojednać>

**Pojednać, a, ał,** nied. **Pojednywać 1.** *pogodzić zwaśnionych:* Obudwu bardzo zajątrzonych bacząc, starałem ś., jakoby ich P. Warg. Pojednani przyjaciele bardziej ś. miłują. Kn. Pojednana przyjaźń, jak marcowy lód. Prz. *(= odgrzewana).* Jakże niepojednani staniecie jutro nad grobem najlepszego ojca? And. P. kogo z Bogiem = *nawrócić go, rozgrzeszyć go.* **2.** [P. sobie kogo] *zjednać.* **P. ś.** *pogodzić ś., przeprosić ś.:* Łacno ś. do tego nakłonił, abyśmy ś. pojednali a na wieki między sobą pomierzyli, aby ona starodawna nasza przyjaźń ożyła. Baz. Bóg pojedna ś. a pomierzy z służebniki swojemi. Leop. P. ś. z Bogiem = *nawrócić ś., wyspowiadać ś.* <Po + Jednać>

[**Po jednako**] p. **Jednako.**

**Pojednalny** *dający ś. pojednać; mogący pojednać.* Sł. wil. <Od Pojednać>

**Pojednanie, a,** blm., czynność cz. **Pojednać.**

**Pojednanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pojednać ś.**

**Pojednatka, i,** lm. **i** bot. (bonplandia) *roś. z rodziny poziółkowatych.*

**Pojednawca, y,** lm. **y,** × **Pojednywacz,** × **Pojednacz** *ten, co jedna, godzi, pośrednik, kompromisarz, arbiter, sędzia polubowny.* <Od Pojednać>

**Pojednawczo** przys. od **Pojednawczy.**

**Pojednawczość, i,** blm. rz. od **Pojednawczy:** Podnieca słabnącą chwilami P. przeciwników.

**Pojednawczy** przym. od **Pojednawca** *okazujący chęć pojednania, godzący, decydujący ś. na pojednanie:* Ton listu P. Sąd P. *(= pragnący pojednać, polubowny, rozjemczy).* Izba pojednawcza p. **Izba.**

**Pojednawczyni, i** lm. **e** forma ż. od **Pojednawca.**

**Pojednoczenie, a,** blm., czynność cz. **Pojednoczyć.**

**Pojednoczyć, y,ył** *zjednoczyć jedno po drugim*

*łodejno:* Chrystus bóstwo swoje z naturą ludzką pojednoczył. Koch. W. Kości w ciele pospajane i pojednoczone. Perz. <Po + Jednoczyć>

× **Pojednokrotnie** przys. od **Pojednokrotny.** Troc.

× **Pojednokrotny, †Pojedynokrotny** *jednokrotny, jednorazowy.* Troc. <Po + Jednokrotny>

× **Pojednywacz, a,** lm. **e** p. **Pojednawca:** P. wielkich kłótni. Pir. <Od Pojednywać>

**Pojednywać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pojednać.**

**Pojednywanie, a,** blm., czynność cz. **Pojednywać.**

**Pojednywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pojednywać ś.**

**Pojedwabić, i, ił** *poobwijać w jedwab.* Przen.: P. słówka. **P. ś.** *poprzybierać postać jedwabiu; poowijać ś. w jedwab.* <Po + Jedwabić>

**Pojedwabienie, a,** blm., czynność cz. **Pojedwabić.**

**Pojedwabienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pojedwabić ś.**

**[Pojedynak, a,** lm. **cy]** *człowiek pojedyńczy, nieżonaty jeszcze, kawaler.* <Po + Jedynak>

**Pojedynak, a,** lm. **cy** *ten z bliźniąt, który pozostał przy życiu:* Ten chudziak czwarty pojedynakiem został od niego. Wasn. <Po + Jedynak>

**Pojedynek, nku,** lm. **nki** I. †P. *jedność, jednostka:* P., liczba jedno zamykająca (jako dziewiątek, dziesiątek). Kn. P. jest początek każdej liczby. Troc. Od prawej ręki ś. kładą pojedynki, na drugim miejscu dziesiątki, na trzecim sta i t. d. Troc. **2.** *wieśniak odbywający pańszczyznę z jednym koniem:* Osadników parowych 41, pojedynków 97. Rol. **3.** p. **Odyniec:** Dzik samiec średni jeszcze P. Kluk. **4.** *walka dwuch osób z sobą:* Wyzywał Goljat na P. żołnierzy Saulowych, aby ś. z nim sam na sam który potkał. Skar. Wyzwać kogo na P. Troc. Wyjść na P. Stanąć w pojedynku. Troc. Ludzie odważają zdrowie i życie w pojedynkach dla urojonego punktu honoru. Jeż. Pisarz koronny, Kazimierz Rzewuski, wiele znany z odbytych pojedynków, mało z odwagi przed nieprzyjacielem. Niem. Samowtór bójki poczytywać za pojedynki byłoby błędem. Lel. Pojedynki i pojedynkowy obyczaj do Polski przybył z rycerstwem i klejnotem jego. Lel. Znajomy z tylu pojedynków. Mick. Na P. nasze pozwolenie dajem. Mick. Przen.: Sokół, gdy z drugim ptakiem P. odprawuje, wzbija ś. wysoko. Troc. **5.** [P.] *wóz jednokonny bez dyszla, tylko z hołoblami i dugą.* **Pojedynkiem.** × **Pojedynkownie, W pojedynkę:** przys. *pojedyńczo, po jednemu, poszczególnie:* Urzędnicy przystępują pojedynkiem po starszemu. Star. Cokolwiek one w sobie bohatyrki miały, pojedynkiem to wszystko w ciebie nieba wlały. Leszcz. O gdyby czas, który uciekał cicho pojedynkiem, mógł ś. powrócić razem. Kulig. Te artykuły ani za spólnym zezwoleniem, ani pojedynkiem od której strony nie mają nigdy być wzruszone. Hrb. O tych rzeczach natknęło ś. teraz ogółem; pojedynkiem zaś o nich mówić czas nie pozwala. Petr. Nie chcę was bawić wyliczaniem pojedynkiem wszystkich dowodów. Pilch. Panowie bardzo dworno zjeżdżali na zjazdy, lecz szlachta pojedynkiem. Pol. <Po + Jedynek>

†**Pojedyniec, ńca,** lm. **ńcy** p. **Pojedynkarz:** Pojedyńców ujrzano w zapasie. Przyb. <Po + Jedyniec.

**Pojedynka, i,** lm. **i** I. *dorożka zaprzężona w jednego konia, jednokonka; bryczka jednokonna.* **2.** [P.] *zaprząg jednokonny:* Ołoble służą na pojedynkę, a do pary koni jest dyszel drewniany. **3.** [P.] *koszula ochronna wdziewana przez zwiedzających kopalnie wielickie na wierzch ubrania:* Jakoż nam zaraz dano koszule z płótna białego, abyśmy wdziali; te koszule nazywają tam pojedynkami. Mat. **3.** myśl. *strzelba o jednej lufie, nie dubeltówka,* j e d n o r u r k a: Stał z długą zardzewiałą pojedynką na plecach. Sienk. **4.** wiośl. *łódź mieszcząca jednego wioślarza.* **W pojedynkę** przys. p. **Pojedynek:** Charta, który w pojedynkę brał zająca bez obrotu. Karw. Jechać w pojedynkę = *w jednego konia.* W pojedynkę za mną, w pojedynkę, a. i po dwuch! Chodźno sam! Sienk. <Po + Jedynka>

**Pojedynkarstwo, a,** blm. *manja, zapał do pojedynków.* <Od Pojedynkarz>

**Pojedynkarz, a,** lm. **e** I. a. †**Pojedyniec** *ten, co ś. pojedynkuje.* **2.** a. **Pojedynkowicz** *ten, co wyzywa na pojedynek za lada okazją; pojedynkujący ś. często, jakby z powołania; doskonale bijący ś. w pojedynkach:* Wielki szermierz na szpady i P. Tarn. <Od Pojedynek>

**Pojedynkomanja, i,** blm. *manja odbywania pojedynków:* P. była wtedy w największej modzie. Byk. <Pojedynek + Manja>

× **Pojedynkować, uje, ował** p. **Pojedynkować ś.:** Damon pojedynkował z Kleantem; ostatni został śmiertelnie raniony, a Damon drapnął. L.

**Pojedynkować się, uje ś., ował ś,** I. a. × **Pojedynkować** *odbywać pojedynek, bić ś. w pojedynku.* **2.** [P. ś.] *kłócić ś.:* Pojedynkowały ś. na głos przy studni. <Od Pojedynek>

× **Pojedynkowanie, a,** blm. p. **Pojedynkowanie ś.:** W Litwie jest zakazane P. Mick.

**Pojedynkowanie się, a ś.,** blm., × **Pojedynkowanie** czynność cz. **Pojedynkować ś.**

**Pojedynkowicz, a,** lm. **e** p. **Pojedynkarz:** Kazimierz Seweryn Rzewuski, pisarz polny koronny, głośny P. i muzyk, do kuzynka nie zaglądał. Rol. <Od Pojedynek>

× **Pojedynkownie** przys. p. **Pojedynek:** Nie ogólnie, lecz P. każdą rzecz z osobna biorąc. Petr. <Od *Pojedynkowny, od Pojedynkować>

**Pojedynkowy** I. przym. od **Pojedynek:** Plac P. L. Pojedynkowa bitwa, potyczka. Troc. **2.** × P. *pojedyńczy, prosty, niezłożony, jednolity; sam jeden, sam w sobie:* Tamto słowo jest pojedynkowe, tu zaś dwuskładne. Pilch. Po Tarkwinjuszu panowanie rzymskie miasto ustawicznego roczne, miasto pojedynkowego na dwie osoby rozdzielone było. Fal. Łańcuch P. Troc. Piwo pojedynkowe, a nie duplowe. Troc. Od pojedynkowej liczby wielka ś. zaczyna. Fred. M. Przedtym rachowano manel pojedynkowych 9. Niem. Był sam sługa P., sam jeden bez drugich. Troc. Pojedynkowych po polu widziałem żołnierzów. Troc *(= oddzielnych).* [Pole to zwane pojedynkowe, gdy ma łokieć, stanowi szerokość wozu pojedynkowego] *(= nie półtoracznego).* **4.** †P. *jednostkowy, poszczególny, szczegółowy, oddzielny, osobny, poosobny, partykularny, prywatny, osobisty, indywidualny:* Sąd partykularny abo pojedynkowy. Smotr. (p. **Jednostkowy** sąd). Przyjaźń wszystko czyni między nami spólne; niemasz między nami ani powodzenia, ani nieszczęścia pojedynkowego; żyjemy za jedno. Pilch. Miasto jest rzecz cała, a jego cząstki są ludzie pojedynkowi i domy. Petr. Wszystka rzeczpospolita uboga, domy tylko pojedynkowe bogate. Skar. Opuśćcie swoje pożytki pojedynkowe. Skar. Lepszać wżdy spólna

wolność, niż pojedynkowa, co ją to tylko sobie teraz każdy chowa. Papr. Miał oko nie tylko na powszechne kościoła potrzeby, ale i na pojedynkowe osoby. Skar. Obawiam ś., aby niektórych pojedynkowa Jugurty przyjaźń z toru słuszności nie zwróciła. Pilch. **3.** †P. *pojedyńczy, dla jednego przeznaczony:* Zbroje, łoże pojedynkowe. Troc. Czoln P., jednemu tylko służący. Troc. **5.** †P. *odosobniony, samotny, pustelniczy:* Dobra świeckie porzuciwszy, P. żywot powrócił. Skar. <Od Pojedynek>

[**Pojedynny**] *nie podwójny.* <Po+*Jedynny, od Jeden>

†**Pojedynokrotnie** przys. od **Pojedynokrotny.** Troc.

†**Pojedynokrotny** p. **Pojednokrotny.** Troc. <Po+Jedyny+Krotny>

**Pojedyńczo** przys. od **Pojedyńczy:** P. z przegranej powracali batalji. Troc *(= po jednemu).* P. każdego słabszego skrzywdzić może. Rzew. Nieszczęścia P. iść nie zwykły. Goł. Mat.: P. spójny p. **Jednospójny.**

**Pojedyńczość, i,** blm. rz. od **Pojedyńczy;** †**Pojedyństwo:** Matematyka powszechności i pojedyńczości rzeczy winna swoję oczywistość. Stasz.

**Pojedyńczy I.** *niezłożony, prosty, sam w sobie; oddzielny, osobny:* Jedwab P. do szycia. Języczek P. w klarnecie, w organach. Korzeń P., *simplex,* bez żadnych podziałów. Jund. Pojedyńcza sztuka czego. Sprzedaż pojedyńczych numerów gazety *(= na sztuki).* P. numer tej gazety kosztuje 6 groszy. Pokoje pojedyńcze. Człowiek P. = *nieżonaty, samotny, wolny.* Pojedyńcza szerokość tkaniny *(= nie podwójna, nie dwa razy większa od zwyczajnej).* Łóżko pojedyńcze *(= na jedną osobę).* Daremne tu pojedyńcze usiłowania *(= usiłowania jednostek).* Kolej pojedyńcza *(= o jednej parze szyn).* Dach P. p. **Dach.** Anat.: Muskuły pojedyńcze (musculi simplices). Bot.: Liść P. = *którego blaszka nie dzieli ś. na listeczki.* Rost. Jeżogłówka pojedyńcza p. **Jeżogłówka.** Fil.: Sąd P. p. **Jednostkowy.** Fiz.: Pojedyńcze załamanie ś. światła (gdy promień światła nie rozszczepia ś. w ciałach krystalicznych). Mikroskop P. = *soczewka wypukła a. kombinacja soczewek, działających jak jedna soczewka o wypukłości silniejszej.* Mikroskop P. wydający powiększenia niezbyt znaczne = *lupa.* Gram.: Liczba pojedyńcza = *odmiany wyrazu w postaciach oznaczających jeden przedmiot.* Min.: Kształt P. p. **Kształt. 2.** [P.] *pełen prostoty, prosty:* Rozmowa acz pojedyńcza, lecz przyjemna. <Od Pojedynek>

†**Pojedyństwo, a,** blm. p. **Pojedyńczość:** Jeden jest Bóg, jedno w jednym pojedyństwie są trzy osoby. Skar. <Po+*Jedyństwo, od Jeden>

**Pojedzenie, a I.** blm., czynność cz. **Pojeść:** Trzeba przygotować coś dla jegomości do pojedzenia. Jeż. **2.** [P., lm. **a**] *jedzenie, jadło, posiłek:* Znaleźli na ty wyspie tak: dómek, do tego dómku wstompieli i dziś na jutro mieli se zawdy zrychtowane P. Na Boże Narodzenie przybedzie dnia na P.

**Pojedzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pojeść ś.**

[**Pojedzinka, i,** lm. **i**] *worek a. płachta do noszenia trawy.* <Od Po+Jedzinka, od Jedziny>

[**Pojedzony**] *najedzony:* Ta woda ma dwojakie dobro: Jak kto P., to budzi apetyt... jak zaś kto głodny, to się mu jeść odniechce. Ork. <Od Pojeść>

†**Pojedź, i,** lm. **e** p. **Pojazd:** Jako niezwykłej uciechy przybywa, łowczy P. wytrębywa, pójdź za nim, myśliwczyk krzyczy, ogary w sworach, a charty na smyczy. Koch. W. <Po+*Jedź, J(ECH)>

**Pojełczeć, eje, ał** *zjełczeć kolejno, jeden po drugim.* <Po+Jełczeć>

**Pojełczenie, a,** blm., czynność cz. **Pojełczeć.**

**Pojemka, i,** lm. **i** bot. (comptonia) *roś. z rodziny woskownicowatych.*

**Pojemność, i,** blm. **I.** rz. od **Pojemny,** *zdolność objęcia w sobie czego; próżnia wewnętrzna do obejmowania czego,* objętość, objemność, bierność, ładowność, †pojęcie: P. naczynia. P. okrętu. Miary pojemności. **2.** flz.: P. cieplikowa = **Ciepłojemność.** P. elektryczna p. **Elektrojemność. 3.** gie.: P. zaludnienia = *liczba ludzi, jaką dany kraj może pomieścić na jednostce powierzchni, potencjalna gęstość zaludnienia.* <Od Pojemny>

**Pojemny,** †**Pojętny** *obejmujący, mogący pomieścić co w sobie:* Bańka pojemna jest ta, w którą wódka ciecze, gdy w drugą palą, *vas recipiens.* Ślesz. <Po+Jemny>

**Pojemszczyzna, y,** lm. **y** *danina składana niegdyś przez mieszczan i włościan panom na Rusi za prawo pojęcia żony, cudzej poddanej:* Arendy, stawaszczyzny, pojemszczyzny. Tw. Imię podatku P. jest od słowa pojęcia żony. Cz. <Po+*Jemszczyzna, JM/IM>

**Pojenie, a,** blm., czynność cz. **Poić.**

**Pojeść, je, jadł,** nied. **Pojadać I.** *zjeść jedno po drugim, pożreć, pojadać:* Kazał sztuki i członki po polu rozmietać, aby je zwierzęta i ptacy pojedli. Chwal. I pojadł wszystko siano w ziemi ich i pojadł owoc wszytek w ziemi ich. Ps. flor. Szarańcza pojadła, co pozostało od gąsienic; a chrząszcz pojadł, co pozostało od szarańczy. B. B. Odjął wilkowi owce, a sam je pojadł. Biel. M. Często insi pojedzą, co oni oskubią. Pot. Mówili bestji: wstań a pojedz mięsa bardzo wiele. Leop. Nie bójcie ś. ludzi tych, bo nie inaczej, jak chleb, możemy je P. Leop. Więcej panów słudzy, niż psi, pojedli. Prz. *(= objedli).* Wszystkie pojadł potrawy. Troc. Pojadł, pogryzł, podusił wszystkie owce głupie. Kras. Przen.: Gada, jakby całego świata rozumy pojadł. L. *(= posiadł).* Faryzeuszowie rozumieli o sobie, że wszystkie rozumy na świecie pojedli, i chcieli być za najuczeńsze widziane. Dambr. **2.** †P. po czym = *zjeść po czym, przejeść, zakąsić po czym:* Pojadać po czym, *superedere.* Kn. Pojada wety. Troc. **3.** †P., [P.] *zjeść nieco, przejeść, podjeść sobie, posilić ś.; najeść ś., nasycić ś.:* Przyszedł tam z ludem swym spracowany, a tam pojedli i odpoczynęli. Leop. Wwiedź go do domu twego, aby pojadł chleba. Leop. [Wleźli do jednego Zyda, kázeli sobie dać pojeść, popić]. Jak pojedli, tak sie spać pokładli. Wół prędko se poje, a koń nigdy. **4.** *pożreć:* Królewiczówna pojedzona od smoka. Żeby mysy nie pojadły na wesielu cego. Przen.: *strawić, pożreć, pochłonąć:* Żeby mię była ziemia pojadła, niż mnie matka na świat zrodziła. Przen.: P. śmierć = *umrzeć, połknąć śmierć.* **P. ś. I.** *zjeść siebie nawzajem, pożreć ś., strawić ś., pogładzić ś., potracić ś., poniszczyć ś:* Mieczem i ogniem wszystko ś. pojadło. Jabł. Strojnat zabił Mindaka, Strojnata Wojsak, Wojsaka Lew, i tak ś. to potym złe samo pojadło. Biel. M. **2.** przen.: P. ś. z kim = *pożreć ś., pokłócić ś. ząb za ząb, podrzeć ś. z kim:* Wrzekomo ś. pojadła z mężem, *odium cum conjuge assimulat.* Zebr. <Po+Jeść>

**Pojezdca, y,** lm. **y** m. *powożący, stangret:* Twym

celem — zguba: twą drogą — obłuda: a wózkiem — trwoga: nieśmiałość — pojezdcą. Mał. <Po + *Jezdca, J(AZD)>

**Pojezdek, dka**, lm. **dki** p. **Podjezdek**: Na siwym pojezdku, z przewieszonemi sakwami, jechał wąsaty szlachcic. Wójc. <Po + *Jezdek, J(AZD)>

**Pojezdne, ego**, blm. **1.** *znak odjazdu; chwila przed samym wyjazdem, odjeździe.* **2.** *poczęstunek, libacja na wyjezdnym, strzemienne:* Trzeba wypić na pojezdnym a. pojezdnego. **3.** myśl.: Pojezdnego trąbić = *trąbić trzykrotnie z zaczęciem jednym tonem po uhiciu grubego zwierza i zakończyć grubszym tonem:* Walek zagrał pojezdnego. Wójc. <Od Pojezdny>

†**Pojezdny** p. **Pojazdowy**: Słyszysz, już skrzypią pojezdne zawiasy. Nar. <Od Pojazd>

**Pojezierze, a**, lm. **a** gie. *przestrzeń zasiana jeziorami:* P. Bałtyckie. Pol. Wysoka Litwa, to grzbiet pojezierza litewskiego. Pol. Pojezierzem nazywa ś. w języku polskim każda grupa jezior, a nie specjalne grupy na wyżynach pruskiej i pomorskiej. Wyziewy ryb martwych na stepowych pojezierzach napełniały powietrze zaraźliwemi miazmatami. Dub. M. <Po + *Jezierze, od Jezioro>

†**Pojezna, y**, lm. **y** *lekkie czółno, czajka.* Pot. <Zam. *Pojezdna, od Pojezdny>

†**Pojezny** *jadalny; stosowny, możliwy do jedzenia:* Z pszenicy wąsatki karmią, iż jest ostra, nie jest bydłu sprawna i pojezna. Haur.

**Pojezuicki** *pozostały po Jezuitach, należący niegdyś do Jezuitów:* Dobra pojezuickie. Kościół P.

**Pojezuita, y**, lm. **ci** *były Jezuita, eks-Jezuita:* Rządca krzemieniecki, P., a przytym porywczy, reformie przychylny nie był. Smol.

**Pojezuitczyzna, y**, lm. **y** *majątek pojezuicki, dobra pojezuickie:* Wielu z marnotrawników, przegrawszy w karty swoję ojcowiznę, wyprosili od ks. Ponińskiego dla siebie pojezuitczyznę. Rzew. <Po + *Jezuitczyzna, zam. *Jezuitszczyzna od Jezuita, Jezuicki>

**Pojeździć, i, ił**, nied. **Pojeżdżać** **1.** *spędzić pewien czas na jeżdżeniu, powojażować, przejechać ś., użyć przejażdżki:* Każ wyznaczyć furmankę do spaceru dla pana, bo chce po sąsiadach P. L. Przen.: Złośliwy ich język pojeżdża sobie po przyjaciołach nieprzytomnych. L. *(= pastwi ś., wziął ich na język, używa sobie na ich sławie).* **2.** †P. *zjeździć, objechać; jeżdżąc pozwiedzać:* P. wiele świata, krajów, miast = zwiedzić, zjeździć, po kresić kraje. Kn. W tym też król Antjochus pojeżdżał wierzchne krainy. Leop. Wyjechał Jonatas a pojeżdżał miasta z onej strony rzeki. Leop. **3.** †P. *zużyć jeżdżeniem, zjeździć, zajeździć:* P. pojazd, konia. L. **4.** †P. *dopuścić, przypuścić samca do samicy:* Pojeżdżać, jako gdy konia do świerzopki przypuszczają. Mącz. <Po + Jeździć>

**Pojeżdżacz, a**, lm. **e**, **Przesuwnica** tok. *przyrząd w tokarni zakończony kolczatym punktem, służącym za drugi biegun osi obrotowej przedmiotu toczonego, osadzonego w futrze, do którego ś. przysuwa lub odsuwa w miarę potrzeby.* <Od Pojeżdżać>

**Pojeżdżać, a, ał** **1.** p. **Pojechać.** **2.** p. **Pojeździć.** <Po + Jeżdżać>

**Pojeżdżanie, a**, blm., czynność cz. **Pojeżdżać:** My, Jarosław, św. gnieźnieńskiej cyrekwie arcybiskup, w krakowskiem biskupstwie na urzędzie pojeżdżania będąc, wszystkim chcem być jawno... Św. z Woć. *(= objazdu, zwiedzania, wizytacji).*

**Pojeżdżenie, a**, blm., czynność cz. **Pojeździć.**

**Pojeżenie, a**, blm., czynność cz. **Pojeżyć.**

**Pojeżenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pojeżyć ś.**

**Pojeżyć, y,ył** *najeżyć jedno po drugim.* **P. ś.** *najeżyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Jeżyć>

**Pojęcie, a** **I.** blm. = a) czynność cz. **Pojąć:** Za łeb twarde pojęcie. Troc. Pojęcie dwu żon, bigamja. Tuch. Pojęcie języka francuskiego, nauki jakiej. Troc. Pojęcie czego rozumem. Troc. Wszystko to ku pojęciu trudne. Skar. Prędkość, pojęcia. Troc. Do pojęcia łacny i snadny do nauczenia ś. Troc. Do pojęcia Boga to droga. Troc. b) †P. p. **Pojemność:** Było tam 50 galer, oprócz bark i innego mniejszego pojęcia. Ustrz. *(= naczyń, statków).* Przen. *zdolność pojmowania, pojętność, umysł, rozum:* Mieć łatwe, bystre P. Należy ś. stosować do pojęcia słuchaczy. To przechodzi moje P. Zuchwałość, ignorancja przechodząca wszelkie P.! Rzeczy boskie nad rozum nasz są i P. nasze. Skar. Liczba pogaństwa P. przechodziła. Nar. **2.** lm. a = a) *wiedza, świadomość o czym, która ś. w umyśle wyrobiła; obraz przedmiotu w umyśle; idea.* b) w logice, psychologji *powiązanie pewnych części treści wyobrażenia w jedną całość umysłową; wyobrażenie o ściśle oznaczonym zakresie i treści; najprostsza forma logiczna; termin a. symbol wyrazowy oznaczający stały zakres przedmiotów i stałą ich treść:* Określać a. definjować P. P. jednostkowe. P. ogólne. P. oderwane (abstrakcyjne, abstrakt). P. konkretne. P. jasne i wyraźne. P. intuicyjne a. poglądowe. P. symboliczne. Pojęcia spółzależne (correlata). P. wyrównane *(łc. ideae adaequatae).* P. niewyrównane (inadaequatae). Zakres i treść pojęcia. Ilość pojęcia, p. **Ilość.** P. ogólne, p. **Klasa.** Pojęcia korelatywne — *względne, pozostające w związku z innym pojęciem.* c) gór. *część calizny w kopalni, zwłaszcza węglowej, która na raz jeden przeznacza ś., czyli pojmuje, do wybrania.* Łab. <Od Pojąć>

**Pojęcie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pojąć ś.**

**Pojęciowo** przys. od **Pojęciowy:** Usiłują istnienie przedmiotów wiary P. udowadniać.

**Pojęciowy** przym. od **Pojęcie.** <Od Pojęcie>

**Pojęczeć, y, ał**, × **Pojękać** *spędzić pewien czas na jęczeniu, postękać.*

**Pojęczenie, a**, blm., czynność cz. **Pojęczeć.**

**Pojędrnieć, eje, ał** *stać ś. jędrnym, jędrniejszym, zjędrnieć.* <Po + Jędrnieć>

**Pojędrnienie, a**, blm., czynność cz. **Pojędrnieć.**

**Pojęk, u**, lm. **i** *jęk, jęczenie, pojękiwanie:* W pojękach ryczącej śpiży w obłoki ulata Wor. Na dworze dochodziły odgłosy poświstów i pojęki wichru. Jeż. <Po + Jęk>

× **Pojękać, a, ał** **I.** p. **Pojęczeć.** **2.** p. **Pojąkać.**

× **Pojękanie, a**, blm., czynność cz. **Pojękać**, *pojęczenie.*

**Pojękiwać, uje, iwał** *jęczeć raz po raz, postękiwać:* Tak pojękuje Tyrca, wryte mając oczy w trwożący widok. Przyb. „Jezus mój! Jezusieczku kochany!“ pojękiwała ledwie, przysiadując nieco. Reym. <Po + *Jękiwać, od Jękać>

**Pojękiwanie, a**, blm., czynność cz. **Pojękiwać.**

× **Pojęknąć, nie, nął** *jęknąć, stęknąć, zajęczeć, zastękać.* L. <Po + Jęknąć>

× **Pojęknięcie, a**, blm., czynność cz. **Pojęknąć.**

× **Pojętliwość, i**, blm. p. **Pojętność:** P., którą mię obdarzyła natura, posłużyła mi do tego, żem prędko rozumiała język polski. Kraj.

× **Pojętliwy** p. **Pojętny.**

† **Pojętnie** przys. od **Pojętny.**

× **Pojętnik, a,** lm. **i** *żywotne narzędzie pojmowania, myślenia i przemyśliwania; mózg.* Sł. wil. <Od Pojętny>

**Pojętność, i,** blm. rz. od **Pojętny;** × **Pojętość,** × **Pojętliwość:** P. miałem wielką, ale wstręt od nauk jeszcze większy. Kras. † Największą zaletą pism naukowych jest ich P.

**Pojętny,** × **Pojęty,** × **Pojętliwy I.** † P. *łatwy do ujęcia, złowienia, osiągnięcia, pochwytny, uchwytny:* P. siecią, ręką, którego łacno dostać, pojmać, *comprehendi facilis.* Kn. Przen.: † P. *łatwy do pojęcia rozumem, zrozumiały, dostępny, przystępny, jasny:* Rzecz pojętna rozumem, ku pojęciu łacna, wyrozumna. Troc. **2.** † P. p. **Pojemny.** Przen.: *łatwo pojmujący, zrozumiewający, zdolny, przytomny, bystrego umysłu, rozgarnięty, otwartej głowy:* P. to człowiek, *pojmujący rozumem łacno.* Troc. Pies P. *(= zmyślny).* <Po + * Jętny, od Jąć>

× **Pojętość, i,** blm. p. **Pojętność:** Że Bóg, wszystkich rzeczy początek, jest dobry, pospolita ludzkich rozumów dowodzi P. Bardz. *(= sam prosty rozum).* Przedtym zawiłość, niewyrozumiałość i ciemność wszystkich nauk czyniły ozdobę; teraźniejsi o samę starają ś. łatwość i P. L.

[**Pojic, jmie, jął**] p. **Pojąć.** <Z Pojąć>

[**Pojiga, i,** blm.] p. **Poiga.**

**Pojka, i,** lm. **i** zool. *wnętrzak żyjący w kiszkach ludzkich* (paramaecium coli).

[**Pojło, a,** lm. **a**] p. **Poidło.** <Od Poić>

[**Pojma, y,** lm. **y**] **I.** *wić, którą obwiązują zęby u brony.* **Pojmy, ów** blp. w karach a. garach, *postronki służące do wodzenia dyszla.* **2.** *woda na lodzie a. śniegu, powstała z odwilży:* P. poszła po lodzie. Sł. wil. <Po + * Jma, JM/IM>

† **Pojmacz, a,** lm. **e** *ten, który kogo ima, chwytacz, łapacz.* <Od Pojmać>

**Pojmać, a, ał,** [**Pojmać**], † **Poimać,** † **Pojąć,** [**Pojąć**], nied. † **Pojmować,** [**Pojmować**], † **Pojmawać** *pochwycić, ująć, schwycić, schwytać, złapać, porwać; wziąć do niewoli:* Herod pojmał Jana i związał. Wuj. Pojmować kogo, poimać, pojmać, imać, brać w niewolą. Kn. Piętnaście tysięcy ludu w niewolą pojmali. Stryjk. Idą li o pokój, imajcież je żywo; jeśli też ku bitwie, także je żywo pojmacie. Leop. Gdy Jezus w kościele nauczał, chcieli go P., a nikt go nie jął. Sekl. Pojmawszy go, przysłali królowi. Papr. Rota i rotmistrz i służebnicy żydowscy pojmali Jezusa i przywiedli do Ananasza. Leop. Pojmijcie tego Jezusa, kiedyż ci wasze książęta rozgniewał. Op. By na jakiego łotra, wyszliście z mieczami i kijmi pojmować mnie. Leop. Pojmanego do hetmana zaprowadzono. Troc. Rzeczy chełznające i pojmowające wszelki rozum. Leop. Zdałoby ś. też z jeden kapelusz P. Chł. Zdjęła Kozaków ochota wymordować wszystkich Lachów pojmanych. Szaj. Pojmano złodzieja. Jeż. Kiedy pojmasz, to będę już twoja. Kor. Gdzie pojmaliście tego człowieka? Słow. Teraz idę w wieczny mir do Pana Jezusa, teraz mnie już nie pojma nijaka pokusa. Kon. Pojmany na uczynku. Żer. <Po + Imać>

**Pojmanie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Pojmać:** P. na gorącym uczynku. Troc. **2.** † P., † **Pojmaństwo,** † **Poimaństwo** *niewola:* Ziemię pustoszyli, zabijali, do pojmania brali. Skar.

× **Pojmaniec, ńca,** lm. **ńcy** p. **Jeniec:** Duchownych i świeckich pojmańców nabrano. Skar. Tymże sposobem postępowali z pojmańcami na wojnie. Nar. <Od Pojmany>

× **Pojmanka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pojmaniec,** *branka, niewolnica.* Bobr.

† **Pojmaństwo, a,** blm., † **Poimaństwo,** † **Pojmanie** *stan pojmanego; wzięcie do niewoli; niewola:* Słonie nie bez czucia pojmaństwa swego, zwiesiwszy głowy, za zwycięznemi woźnikami postępowały. Fal. <Od Pojmany>

† **Pojmawać, a, ał** p. **Pojąć.**

† **Pojmawanie, a,** blm., czynność cz. **Pojmawać.**

**Pojmować, uje, ował** i **P. ś. I.** p. **Pojąć. 2.** † P., [P.] p. **Pojmać.**

**Pojmowanie, a,** blm., czynność cz. **Pojmować.**

**Pojmowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pojmować ś.**

**Pojne, ego,** blm. kol. *należytość za pojenie bydła podczas przewozu koleją.* <Od * Pojny, od Poić>

**Pojnica, y,** lm. **e, Napojnica, Napawarka** *przyrząd do napawania tkaniny.* <Od * Pojnik, od * Pojny, od Poić>

**Pojowisko, a,** lm. **a** p. **Poisko:** Koło rzeki w dolinie było dla stad P. Ml. <Od Poić>

**Pojrzeć, y, ał** p. **Spojrzeć:** Pojrzawszy na siebie, zamilczeli. Falib. Nie śmieją już mi P. w oczy. Ryb. Kalipso z oka pozierała na Mentora. Jabł. Słucha go a poziera nań z oka. Jabł. Pojrzyj, jakie to budowanie. Sekl. *(= zobacz).* Pojrzał syn wieków i uradował ś. Krasiń. Nie bardzo śmiał na nią spojrzeć, ale kiedy pojrzy — jej oczy na nim, a tak jarzące, jako świece przy ołtarzu. Tet. Pojrzę, a brat precz jeszcze na drwach siedzi. Kon. Jej oczy... pojrzy w twarz... jej oczy: niewstrzymana potęga i moce. Wysp. <Po + * Jrzeć, zam. Zrzeć, ZOR/ZRO/ZIER/ZR>

**Pojrzenie, a,** blm., [**Pojzrzenie**], † **Pojźrzenie I.** czynność cz. **Pojrzeć:** Niełaskawe na kogo pojrzenie. Troc. **2.** † P. *wejrzenie, wzrok, oczy, oblicze:* Pojrzenie wesołe. Troc. Strasznego nazbyt był pojrzenia, jak błyskawica. Odym. **3.** † P. *pozór, wygląd, powierzchowność:* Na P., na pozór. Troc *(= na oko, na optykę).* Na P. piękny. Troc. Nie sądźcie wedle pojrzenia, ale sądźcie sprawiedliwie. Sekl. Z pojrzenia bywa poznan mąż, a po obliczu bywa poznan mądry. Leop. **4.** † P. *widok roztaczający ś. skąd, widownia, prospekt:* P., plac niezasłoniony, do patrzenia wolny, prospekt. Kn. Koło tego miasta P. wszędy wesołe. Biel. M. Takie mu ś. pokazało P. Troc. Z pagórków na morze blizkie P. było. Warg. P. komu odjąć = *zasłonić mu widok.* P. komu odjąć, światło mu odjąć. Kn.

[**Pojsać, a, ał**] p. **Poisować.**

[**Pojsanie, a,** blm.] czynność cz. **Pojsać.**

[**Pojstrzał, u,** lm. **y**] p. **Postrzał.** <Po(j)strzał>

[**Pojszczać, y, ał** i **P. ś.**] p. **Poszczać.** <Po(j)szczać>

[**Pojszczanie, a,** blm.] czynność cz. **Pojszczać.**

[**Pojszczanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pojszczać ś.**

[**Pojszczywać, a, ał** i **P. ś.**] p. **Poszczać.**

[**Pojszczywanie, a,** blm.] czynność cz. **Pojszczywać.**

[**Pojszczywanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pojszczywać ś.**

† **Pojsrzodek, dka,** lm. **dki** p. **Pośrodek:** A w pojśrzodku zboru wszego będęć, mój Panie, dziękował. Kochan. Turek nie mógł nigdzie tak snadnie przystępu mieć do pojśrzodka państw chrześcijańskich, dla węgierskiego królestwa. Grab. P. <Z Pośrzodek>

**Pojubileuszowy** *który ma miejsce po jubileuszu, który nastąpił po jubileuszu:* P. okres jego życia. <Po + Jubileuszowy>

**Pojuchtować, uje, ował** skóry = *powyprawiać na jucht.* <Po + Juchtować>

**Pojuchtowanie, a,** blm., czynność cz. **Pojuchtować.**

**Pojuczenie, a,** blm., czynność cz. **Pojuczyć.**

**Pojuczyć, y,ył** *objuczyć jednego po drugim kolejno:* Wybierałem ś. do Galii, do ciebie, muły były pojuczone. Krasz. <Po + Juczyć>

**[Pojudzenie, a,** blm.] czynność cz. **Pojudzić.**

**[Pojudzić, i, ił]** **1.** *spędzić pewien czas na judzeniu.* **2.** *ponamawiać do czego złego, podbechtać, podkusić, podburzyć, pobudzić jednego po drugim.* <Po + Judzić>

**Pojunaczenie, a,** blm., czynność cz. **Pojunaczyć.**

**Pojunaczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pojunaczyć ś.**

**Pojunaczyć, y,ył,** P. ś., × **Pojunoszyć** **1.** *spędzić pewien czas na junaczeniu ś.:* W tym czasie jest i konu i koło czego P. Pol. **2.** *postąpić po junacku:* Król pojunaczył. Pol. <Po + Junaczyć>

× **Pojunoszenie, a,** blm., czynność cz. **Pojunoszyć.**

× **Pojunoszyć, y,ył** p. **Pojunaczyć:** Tedy pan hetman bardzo pojunoszył, bo na wysoką mogiłę pogoni na siwym ogrze... Pol. <Po + * Junoszyć, od Junosza>

**[Pojurować, uje, ował]** *spędzić pewien czas na jurowaniu.* <Po + Jurować>

**[Pojurowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pojurować.**

**Pojurzenie, a,** blm., czynność cz. **Pojurzyć.**

**Pojurzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pojurzyć ś.**

**Pojurzyć, y,ył** *spędzić pewien czas na jurzeniu.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na jurzeniu ś.* <Po + Jurzyć>

**Pojustować, uje, ował** druk. **1.** *pozapełniać justunkiem.* **2.** *spędzić pewien czas na justowaniu.* <Po + Justować>

**Pojustowanie, a,** blm., czynność cz. **Pojustować.**

**Pojuszenie, a,** blm., czynność cz. **Pojuszyć.**

**Pojuszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pojuszyć ś.**

**Pojuszyć, y,ył** **1.** *powalać, polać juchą, zajuszyć, pobroczyć krwią, posoką, zabroczyć, zbroczyć, pokrwawić:* Spadł z konia i ziemię krwią pojuszył srodze. Otw. Już ś. była puściła z jadowitej gęby posoka i zielone trawy pojuszyła. Otw. Tak ci nieborak pojuszony, jakby go kto siekierą dziabnął. Prus. **2.** [P.] *rozjątrzyć, rozgrzebać.* Gwar. **P. ś.** *powalać ś. juchą, zajuszyć ś., pobroczyć ś. krwią, posoką, zabroczyć ś., zbroczyć ś., pokrwawić ś.* <Po + Juszyć>

† **Pojutro** p. **Pojutrze.** Mur. <Po + Jutro>

**[Pojutru]** p. **Pojutrze.**

**Pojutrze,** † **Pojutro** **1. a,** blm. *dzień następny po dniu jutrzejszym:* Do pojutrza a do pojutra. **2. a. [Pojutru]** przys. *dnia następnego po jutrzejszym.* <Po + * Jutrze, od Jutro>

**Pojutrzejszy,** × **Pojutrzny** *następujący po jutrze:* Dnia pojutrzejszego = *pojutrze.* Przyjdzie dzień P. Sienk. <Od Pojutrze>

× **Pojutrzny** p. **Pojutrzejszy:** Wziąłem ś. do pakunku, żeby być gotowym do wyjazdu na dzień P. Rzew. Zaprosił na dzień P. szlachtę. Chł. <Po + * Jutrzny, od Jutro>

**[Pojzrzeć, y, ał]** p. **Spojrzeć.** <Zam. Pozrzeć, Po + * Zrzeć ZOR/ZRO/ZIER/ZR>

**[Pojzrzenie, a,** blm.] czynność cz. **Pojzrzeć.**

† **Pojźrzeć, y, ał** p. **Spojrzeć:** Rzekł do chłopca swego: wstąp wyżej, pojźrzyj ku morzu! który gdy wstąpił i poglądnął, rzekł: niemasz nic! Leop. Panie, wejźrzy na uniżenie nasze i pojźrzy na oblicze świętych twoich. Wuj. Pojźrzałem oczyma swemi i ujźrzałem niewiastę po prawej stronie. Leop. Ścieżki tej nie widział ptak, ani na nią pojźrzało oko sępowe. Leop. Wysłuchał mię Bóg i pojźrzał na pokorę moję i baczył na frasunek mój. Leop. O Panie, ty chciej tylko swoim okiem z nieba na mię P. grzesznego. Kochan. Gdzie pojźrzę, wszędy rąbią albo buk do huty, albo sośnią na smołę. Kochan. Pan, który kiedy pojźrzy, ziemia drży. Kochan. Trzeba im przebaczyć i na te ich zbrodnie P. z oka. Tw. <Zam. Pozrzeć, Po + Źrzeć, ZOR / ZRO ZIER ZR>

† **Pojźrzenie, a,** blm. p. **Pojrzenie:** O pani, kto ciebie oglądał, a ucieszył twym pojźrzeniem siebie. Kochan. Z tej wieży było P. na dół bardzo przykre. Leop. Był Fryderyk pojźrzenia wesołego i wspaniałego. Błaż. Niemasz takiej niewiasty na świecie, w pojźrzeniu, w piękności i w mądrości słów. Wuj. Z miejsca tego na miasto piękne P. Warg.

**Pokabacenie, a,** blm., czynność cz. **Pokabacić.**

**Pokabacić, i, ił** *kabacąc pozjednywać, pokaptować; poprzekabacać jednego po drugim.* <Po + Kabacić>

**Pokadzenie, a,** blm., czynność cz. **Pokadzić.**

**Pokadzić, i, ił** **1.** *spędzić pewną chwilę na kadzeniu* **2.** *jedno po drugim powykadzać, pookadzać:* P. pokoje dla oczyszczenia powietrza. <Po + Kadzić>

† **Pokaić się, i ś., ił ś.** p. **Pokajać ś.** L. <Po + Kaić ś.>

† **Pokajać się, a ś., ał ś.,** † **Pokaić ś.** **1.** *spędzić pewien czas na kajaniu ś.* **2.** *pożałować popełnionego uczynku, upamiętać ś., przejąć ś. skruchą, ukorzyć ś. uznając swe przewinienia, poprawić ś. z żalem:* Pokajamy ś. tego, a smiłowania Jego se słzami pożądajmy. B. Sz. Pokaj ś. od tej złości twej. Bud. Pokajcie ś., bo przybliżyło ś. królestwo niebieskie. Bud. Upamiętać ś. nie chcesz, ani P., ani nawrócić w swojej zatwardziałości. Post. pr. Ja grzeszny człowiek, rad ś. pokajam. Sienk. <Po + Kajać ś.>

† **Pokajanie, a,** blm., † **Pokanie** *pokora, skrucha, pokuta, żal, upamiętanie:* Czyni pokajanie za grzech swój a ofieruje jagnię s stada albo kozę. B. Sz. Przywiodszy ś. synowie izraelscy ku pokajaniu prze swego brata Benjamina, poczęli mówić. B. Sz. Spiewajmy Bogu zbawicielu naszemu, ogarniajmy oblicze jego w pokajauiu a modlitwie. Baz. Odpuści nam to Bóg bez pokajania naszego? Orzech. Żadna insza nadzieja nie ma być nasza, jedno w uznaniu grzechu a w pokajaniu jego. Rej.

**Pokajanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokajać ś.**

† **Pokajany** *który ś. pokajał, skruszony, nawrócony, pokorny:* Nie król ja bez niej, jeno grzesznik P. Sienk. <Od Pokajać ś.>

† **Pokajenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokaić ś.**

**[Pokajnica, y,** lm. **e]** *żałobnica; płaczka:* Płaczki postronne, pokajnice żałosne załkały gdzieś gwoli zwyczaju, a nie stawiły ś. na pogrzeb. Dyg. <Po + * Kajnica, od Kajać ś., KA>

**Pokalać, a, ał,** † **Pokalić** *powalać kalem; splamić, zwalać, splugawić, pobrukać, zbrukać, zabru-*

*kać, pobrudzić, zbrudzić, zabrudzić, zanieczyścić:* Paw bardzo ś. strzeże, aby swego gdzie nie pokalał ogona. Haur. Przen.: *zmazać, zbezcześcić, sprofanować, pohańbić:* Nie to, co wchodzi w usta, pokala człowieka: ale to, co wychodzi z ust, pokala go. B. B. Kmiecie wszytcy mogą zbieżeć, gdy pan kmieciowi żonę pokala, abo dziewkę. S. wiśl. Prawo tych mieczem karało, którzy cudze małżeństwo pokalali. Kosz. Będzieli miedzy wami człowiek, jenżeby nocnym snem był pokalan. B. Sz. Te są rzeczy, które pokalają człowieka. Leop. Pokalali są przebyt imienia Twego. Ps. fl. Mnie niedostojnej, na duszy i na ciele pokalanej, grzechy syna twego miłosnego raczył dać. Naw. P. godność czyją świętokradzkim zamiarem. Święt. [Kie przysła noc, toś, jako stał, pokalany po syje, w tyk stoplanych gałganak, seleś spać]. Żer. **P. ś.** *splamić ś., powalać ś., zwalać ś., zawalać ś., splugawić ś., pobrukać ś., zbrukać ś., zabrukać ś., zanieczyścić ś., pobrudzić ś., zabrudzić ś., zbrudzić ś.;* przen. *zmazać ś., zbezcześcić ś., sprofanować ś.:* Co tego chleba jeść będą, pokalają ś. B. B. <Po + Kalać>

**Pokalanie, a,** blm., czynność cz. **Pokalać.**

**Pokalanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokalać ś.**

**Pokaleczeć, eje, ał** *okaleczeć kolejno, jeden po drugim:* Wielu pokaleczało, poodmrażawszy ręce i nogi. Kaczk. <Po + Kaleczeć>

**Pokaleczenie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Pokaleczeć. 2.** czynność cz. **Pokaleczyć.**

**Pokaleczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokaleczyć ś.**

**Pokaleczyć, y,ył** *skaleczyć jednego po drugim a. jednego w wielu miejscach, poranić, poobrażać na ciele, pokrwawić:* Trzewiki bardzo ciasne nogi mi pokaleczyły. Boh. Zbity na winne jabłko, pokaleczony, pokrwawiony, padł na ziemię. Rol. Przen.: P. wyrazy, nazwiska = *poprzekręcać, powykoszlawiać.* **P. ś.** *skaleczyć ś. nawzajem w wielu miejscach a. skaleczyć ś. kolejno, jeden po drugim, poranić ś., pokrwawić ś.* <Po + Kaleczyć>

†**Pokalenie, a,** blm., czynność cz. **Pokalić:** Nie poddawał ich miast na wygładzenie, a ich świątynie na P. B. Sz.

†**Pokalenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokalić ś.**

**Pokalibrować, uje, ował** *podobierać, posortować, pogatunkować, posegregować podług kalibru.* <Po + Kalibrować>

**Pokalibrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokalibrować.**

†**Pokalić, i, ił** i †**P. ś.** p. **Pokalać:** Posoką psią na większe pośmiewisko ciało jego pokalili. Birk. I pokalana jest ziemia ich w działach ich. Ps. fl. <Po + Kalić>

**Pokaligrafować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kaligrafowaniu.* <Po + Kaligrafować>

**Pokaligrafowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokaligrafować.**

**Pokalikować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kalikowaniu.* <Po + Kalikować>

**Pokalikowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokalikować.**

**Pokalkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kalkowaniu.* <Po + Kalkować>

**Pokalkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokalkować.**

**Pokalkulować, uje, ował, [Pokarkulować]** *spędzić pewien czas na kalkulowaniu; rozważyć, obliczyć, pokombinować jedno z drugim ze względu na następstwa:* Takiego interesu nie można rezolwować tak nagle i nie pokalkulowawszy dobrze. Korz. **P. ś.** z kim = *porachować ś., obliczyć ś., pokombinować ś. co do rachunków.* <Po + Kalkulować>

**Pokalkulowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokalkulować.**

**Pokalkulowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokalkulować ś.**

†**Pokał, u,** lm. **y** p. **Bokał:** P. dobrego przyniósł wina. Troc. <Nm. Pokal>

**Pokamedulski** *po Kamedułach pozostały, do nich niegdyś należący:* Kościół P. <Po + Kamedulski>

**Pokamerdynerować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kamerdynerowaniu, pobyć kamerdynerem.* <Po + Kamerdynerować>

**Pokamerdynerowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokamerdynerować.**

**Pokameryzować, uje, ował** *powysadzać drogiemi kamieniami.* <Po + Kameryzować>

**Pokameryzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokameryzować.**

**Pokamforować, uje, ował** *pozaprawiać, ponapuszczać kamforą.* <Po + Kamforować>

**Pokamforowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokamforować.**

†**Pokamienić, i, ił** *wyłożyć kamieniami, pobrukować.* <Po + Kamienić>

**Pokamienieć, eje, ał** *skamienieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Kamienieć>

**Pokamienienie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Pokamienić. 2.** czynność cz. **Pokamienieć.**

**Pokamienować, uje, ował** *ukamienować jednego po drugim.* <Po + Kamienować>

**Pokamienowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokamienować.**

**[Pokan, u,** blm.] p. **Pokon.** <Z Pokon>

**Pokanalizować, uje, ował** *skanalizować jedno po drugim.* <Po + Kanalizować>

**Pokanalizowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokanalizować.**

**Pokancerować, uje, ował** *wrzodami, bliznami, szramami pokryć.* **P. ś.** *pokryć ś. wrzodami, bliznami, szramami:* Kolana ś. jej były pokancerowały i stwardniały. Nies. <Po + Kancerować>

**Pokancerowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokancerować.**

**Pokancerowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokancerować ś.**

**Pokanclerzenie, a,** blm., czynność cz. **Pokanclerzyć.**

**Pokanclerzować, uje, ował** p. **Pokanclerzyć.**

**Pokanclerzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokanclerzować.**

**Pokanclerzyć, y,ył, Pokanclerzować** *spędzić pewien czas na kanclerzeniu, pobyć kanclerzem.* <Po + Kanclerzować>

**Pokandyzować, uje, ował** cukier. i kuch. *poprzypiekać, poprzysmażać w cukrze a. z cukrem:* P. ciastka, migdały, cukierki. <Po + Kandyzować>

**Pokandyzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokandyzować.**

†**Pokanie, a,** blm. p. **Pokajanie.** Klon. <Poka(ja)nie>

**Pokankanować, uje, ował** *potańczyć kankana.* <Po + Kankanować>

**Pokankanowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokankanować.**

**Pokanonizować, uje, ował** *dokonać kanonizacji jednego po drugim.* <Po + Kanonizować>

**Pokanonizowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokanonizować.**

**Pokanonować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kanonowaniu, postrzelać z armat.* <Po + Kanonować>

**Pokanonowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokanonować.**

**Pokantonować, uje, ował** 1. *pobyć, pokwaterować na kantonach.* 2. *powerbować żołnierzy, powybierać rekruta.* <Po + Kantonować>

**Pokantonowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokantonować.**

**Pokantować, uje, ował** 1. *spędzić pewien czas na kantowaniu.* 2. co = *ponadawać czemu kanty; poprzewracać, poodwracać przez kant na inny bok.* 3. blach. *pozginać blachę pod żądanym kantem.* <Po + Kantować>

**Pokantowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokantować.**

**Pokańczukować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kańczukowaniu, pobić kańczugiem.* <Po + Kańczukować>

**Pokańczukowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokańczukować.**

**Pokapać, pie, pał** 1. *zająć pewien czas kapaniem.* 2. kogo, co = *okapać, zakapać, pochlapać kapiąc:* P. suknię, papier tojem, atramentem. <Po + Kapać>

**Pokapanie, a,** blm., czynność cz. **Pokapać.**

**Pokapcanieć, eje, ał** *skapcanieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Kapcanieć>

**Pokapcanienie, a,** blm., czynność cz. **Pokapcanieć.**

**Pokapieć, eje, ał** *skapieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Kapieć>

**Pokapienie, a,** blm., czynność cz. **Pokapieć.**

**Pokapitalizować, uje, ował** *jedno po drugim skapitalizować.* **P. ś.** *skapitalizować ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Kapitalizować>

**Pokapitalizowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokapitalizować.**

**Pokapitalizowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokapitalizować ś.**

**Pokapitanować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kapitanowaniu, pobyć kapitanem.* <Po + Kapitanować>

**Pokapitanowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokapitanować.**

**Pokapitulny** *pozostały po kapitule, należący niegdyś do niej:* Dom P. <Po + Kapitulny>

**Pokapitulować, uje, ował** *skapitulować kolejno jeden po drugim, popoddawać ś.* <Po + Kapitulować>

**Pokapitulowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokapitulować.**

**Pokapłonić, i, ił, Pokapłunić** *okapłonić pewną liczbę kogutów, zrobić kapłonami jednego po drugim.* Jakby ich pokapłonił. Prz. (= *sposępnieli*). Nos zwiesili, jakby ich pokapłonił. Troc. <Po + Kapłonić>

**Pokapłonienie, a,** blm., czynność cz. **Pokapłonić.**

**Pokapłunić, i, ił** p. **Pokapłonić.** <Po + Kapłunić>

**Pokapłunienie, a,** blm., czynność cz. **Pokapłunić.**

**Pokapować, uje, ował** zł. 1. *donieść, zdradzić.* 2. (o księżycu) *zająć pewien czas na kapowaniu, poświecić.* <Po + Kapować>

**Pokapowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokapować.**

**Pokaprysić, i, ił** *spędzić pewien czas na kapryszeniu, pogrymasić, podziwaczyć.* <Po + Kaprysić>

**Pokapryszenie, a,** blm., czynność cz. **Pokaprysić.**

**Pokapslować, uje, ował** tech. *powypalać wyroby w kapslach, w formach.* <Po + Kapslować>

**Pokapslowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokapslować.**

**Pokaptować, uje, ował** *skaptować jednego po drugim.* <Po + Kaptować>

**Pokaptowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokaptować.**

**Pokapturzenie, a,** blm., czynność cz. **Pokapturzyć.**

**Pokapturzyć, y,ył** *zakapturzyć jednego po drugim.* <Po + Kapturzyć>

**Pokapucyński** *pozostały po Kapucynach, do nich niegdyś należący:* Kościół P. Ogród P. <Po + Kapucyński>

**Pokarać, rze, rał** 1. *ukarać, skarać jednego po drugim.* 2. *skarać, ukarać, dotknąć, nawiedzić:* Jezus tak pokarany, ile były zasłużyły grzechy nasze. Wuj. Ach, mój Boże, tocieś mię pokarał nędznego. Rej. Więc mię to zewsząd szczęście pokarało. Kochan. 2. † P. kogo z czego = *powieść komu czego, zarzucić, wytknąć, wymówić komu co, wyrzucić komu na oczy, obwinić, oskarżyć kogo o co:* Tego nikt z grzechu P. nie może, kto mówi prawdę. Rej. Jezus, którego żaden z grzechu P. nie może, cierpi za grzechy. Wuj. <Po + Karać>

**Pokaranie, a,** blm., czynność cz. **Pokarać:** Od pokarania twego, Boże Jakobow, drzemali wszystcy, już wsiadali są na konie. Ps. flor.

**Pokaraskać się, a ś., ał ś.** 1. *spędzić pewien czas na karaskaniu ś.* 2. *powlec ś., poleźć karaskając ś., pogramolić ś.* <Po + Karaskać ś.>

**Pokaraskanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokaraskać ś.**

**Pokarbować, uje, ował** 1. co = *porobić na czym karby; ponacinać, ponarzynać co:* P. drzewa = *ponaznaczać, pocechować karbami.* Skórę jakby pokarbował. Bardz. Pokarbowany puszczadłem (lancetem do puszczania krwi). Bobr. Przen.: Kogo już szóste pokarbują krzyże, próżno ś. stroi. Pot. (= *pomarszczą, poorają*). Przen.: P. kogo = *naznaczyć w wielu miejscach, pokiereszować, porąbać, posiec:* Żołnierze strasznie go pokarbowali. 2. *ukarbować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* P. falbany, włosy. <Po + Karbować>

**Pokarbowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokarbować.**

**Pokarcenie, a,** blm., czynność cz. **Pokarcić.**

**Pokarcić, i, ił** *skarcić jednego po drugim.* <Po + Karcić>

**[Pokarczeć, eje, ał]** *porobić ś. twardemi, jak korcz; pograbieć, posztywnieć, pokostnieć, podrętwieć, pocierpnąć, pomarznąć, pokrzepnąć:* Ręce pokarczały od mrozu. <Po + Karczeć>

**[Pokarczenie, a,** blm.] czynność cz. **Pokarczeć.**

**Pokarczmarzenie, a,** blm., czynność cz. **Pokarczmarzyć.**

**Pokarczmarzyć, y,ył** *pobyć przez czas jakiś karczmarzem.* <Po + Karczmarzyć>

**Pokarczować, uje, ował** 1. *wykarczować jedno pole po drugiem; pokończyć karczowanie.* 2.

*popracować nad karczowaniem, spędzić pewien czas na karczowaniu.* **P. ś.** (o wielu) *zostać pokarczowanym:* Już ś. i łąki pokarczowały. Krasz. <Po + Karczować>

**Pokarczowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokarczować.**

**Pokarczowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokarczować ś.**

**Pokaresować, uje, ował** kogo = *popieścić.* **P. ś.** z kim = *popieścić ś.* <Po + Karesować>

**Pokaresowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokaresować.**

**Pokaresowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokaresować ś.**

**[Pokarkulować, uje, ował i P. ś.]** p. **Pokalkulować:** Pokarkuluje sobie i zdradzi nareszcie. Syrok. <Po + Karkulować>

**[Pokarkulowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pokarkulować.**

**[Pokarkulowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pokarkulować ś.**

**Pokarleć, eje, ał, Pokarłowacieć** I. *skarłowacieć kolejno, stać ś. karłami, nizkiemi, małemi:* Pokarlały kłosy żytnie. Syrok. 2. *nieco skarłowacieć, zmaleć.* <Po + Karleć>

**Pokarlenie, a,** blm. I. czynność cz. **Pokarleć.** 2. czynność cz. **Pokarlić.**

**Pokarlić, i, ił, Pokarłowacić** (o wielu) *porobić karłowatemi, pomniejszyć:* Skwar słońca nasze ciała pokurczy, pokarli. Uj. <Po + Karlić>

**Pokarłowacenie, a,** blm. I. czynność cz. **Pokarłowacić.** 2. czynność cz. **Pokarłowacieć.**

**Pokarłowaciały** *który pokarłowaciał, skarłowaciały:* Stały tam samotne, pokarłowaciałe i pokrzywione drzewa owocowe. Dzierz. <Od Pokarłowacieć>

**Pokarłowacić, i, ił** p. **Pokarlić.** <Po + Karłowacić>

**Pokarłowacieć, eje, ał** p. **Pokarleć.**

**Pokarm, u,** lm. **y** I. *pożywienie, jedzenie, strawa, jadło, potrawa:* Proste pokarmy są najzdrowsze. Pokarmy i napoje. P. zdrowy, posilny, niestrawny. Przyjmować P. Używać czego na P. Trawić pokarmy. Pokarmy roślinne. Ze wszystkich ziem przyjeżdżano do Eiptu, iżby kupowali pokarmy, a głodu nie cirpieli. Ist. o ś. Józ. I dał P. ich osłom, a oni gotowali dary, poki Jozef nie wszedł. Ist. o ś. Józ. Którykolwiekby człowiek myślistwem swym albo ciężbą jął źwierza albo ptaka, słusznych ku pokarmu, niechaj wypuści krew z niego, a zasypie ją ziemią. Leop. P., wszystko to, co my pożywamy. Salin. Lepszy jest kęs chleba suchy z radością, niż dom pełen pokarmów z swarem. Leop. Jak P., którym człowiek posila ciało swoje, rozmaity jest, tak i P. duszy. Karnk. Żadne złączenie tak mocne nie jest, jak pokarmu z ciałem naszym, który ś. obraca w kości nasze, w żyły i w każdy członek nasz. Skar. Lwięta ryczą, pokarmu żądając od ciebie. Kochan. Mrówka gotuje w lecie P. sobie i zgromadza we żniwa, coby jadła. Wuj. P. zdrowie zachowuje pomierny, a zbytni psuje. Prz. P. bydlęcy = *karm, karmia, pasza, strawa.* Przen.: P. duchowy = *to wszystko, co buduje na duchu, co zasila duszę, strawa duchowa, obrok duchowy.* Duchowy P., Ciało i Krew Pańska. Karnk. Sakrament Ciała bożego pokarmem podróżnych ludzi zowią, że jest duchownym pokarmem, którym ś. w pielgrzymowaniu tego żywota zasilamy, i iż nam drogę do wiecznej szczęśliwości gotuje. Kucz. Czytanie książek pokarmem jest duszy. Kras. 2. *mleko w piersiach matek:* P. tłusty, obfity. Doktór chciał widzieć P. mamki jego. L. Niewiastom P. zginął. Warg. Przytrafia ś. nabrzmienie piersi tym, które już odkarmiwszy dziecię, pokarmu stracić nie mogą. Perz. Bydlę, skoro ś. urodzi, do mleka swego i pokarmu trafi. Skar. Przen.: *żywioł, podsyta, podnieta:* Życie osobne dodaje pokarmu melancholji. Kłok. Ogień bez żagwi a. bez pokarmu nie może wytrwać. Syk. 3. †P., †**Podkarm** *popas, miejsce popasania koni w drodze:* Wyprowadził go na pierwszy P. z miasta i tam ś. z nim pożegnał. Lubom. Na pierwszy mię odprowadzili P. Troc. Daleko jeszcze do pokarmu. Troc. Zdr. †**Pokarmeczek.** < Po + Karm >

†**Pokarmeczek, czku,** lm. **czki** p. **Pokarm:** Wyjmuj pierś rychło do jego usteczek, z której wysysać zwykł swój P. Groch. <Od *Pokarmek, od Pokarm>

**Pokarmelicki** *po Karmelitach pozostały, do nich niegdyś należący:* Kościół P. <Po + Karmelicki>

†**Pokarmia, i,** lm. **e** *żywność domowa.* Tuch. <Po + Karmia>

**Pokarmiać, a, ał** p. **Pokarmić.**

**Pokarmianie, a,** blm., czynność cz. **Pokarmiać.**

**Pokarmianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokarmiać ś.**

**Pokarmić, i, ił,** nied. **Pokarmiać,** †**Pokarmować** I. *spędzić pewien czas na karmieniu; nakarmić nieco, podkarmić, posilić nieco, dać podjeść, pożywić:* P. dziecię piersią (= *dać mu possać*). Przen.: To miejsce znane mi od dzieciństwa pokarmiało mnie wspomnieniami matki i jedynego pocałunku. Krasz. (= *podsycało, krzepiło*). 2. †P. *popaść w drodze:* Raz pokarmując w karczmie... Troc. Już czas było pokarmiać konie. Wys. Po drogach swe mają stanowiska, tam warzą, pokarmiają. Paszk. Dwanaście mil jechał, nie pokarmując. Syr. (= *bez popasu*). Dyjogienes, pokarmując w karczmie, widział przejeżdżającego Demostenesa. Lubom. **P. ś.** *pożywić ś., posilić ś., podjeść sobie:* A wezwaw wszech kapłanów, społu wypełniwszy post, pokarmili ś. B. Sz. Samiśmy także ś. pokarmiali i cedząc z owej beczki, potrochę popijali. Kaczk. <Po + Karmić>

**Pokarmienie, a,** blm. I. czynność cz. **Pokarmić.** 2. †P. *pożywienie, pokarm:* Wszelkie ziele a wszelkie drzewo... aby sobie miał na P. B. Sz.

**Pokarmienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokarmić ś.**

× **Pokarmny** p. **Pokarmowy:** Pokarmne naczynia. Sł. wil. <Od Pokarm>

†**Pokarmować, uje, ował i P. ś.** p. **Pokarmić.**

†**Pokarmowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokarmować.**

†**Pokarmowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokarmować ś.**

**Pokarmowy,** × **Pokarmny** przym. od **Pokarm** a) anat.: Przewód P. = *zaczynający ś. od ust, a kończący ś. na odbytnicy* (tractus cibarius s. intestinalis). b) fizj.: Gąszcz P., miazga pokarmowa = *potrawy w żołądku trawione* (chymus). c) mech.: Przyrząd P., rura pokarmowa = *rury zwracające do kotłów parowych wodę ogrzaną, od machiny odchodzącą.* Łab. d) patol.: Cukromocz P. = *wydzielanie cukru w moczu po spożyciu pewnych potraw.* Biegunka pokarmowa (lienteria). Gorączka pokarmowa (febris lactea). <Od Pokarm>

†**Pokarny** l. *zasługujący na karę, karygodny, karalny:* Postępki pokarne. Sz. 2. *przykładnie karzący:* Pomsty pokarnej wyroki niechronne zgubę za zdradę ci gotują. Zim. 3. *karny, kryminalny:* O skardze pokarnej. Sz. (de querela criminali). <Po + Karny>

**Pokarować, uje, ował** *spędzić pewien czas na karowaniu.* <Po + Karować>

**Pokarowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokarować.**

**Pokarp, u,** lm. **y** bot. (willughbeia) *roś. z rodziny toinowatych.*

**Pokartować, uje, ował** l. *spędzić pewien czas na kartowaniu:* Za czasów Zygmunta Augusta roku 1569 senat polski z litewskim pokartował, a ministrom tegoż księstwa to, które przed unją z Koroną miejsce mieli, przysądzono. Bobrow. 2. *kartując poprzekładać; skartować, stasować:* P. karty do gry. Przen.: Ludzi młodych, zdolnych do boju, wybrakował, których dla lepszego w sztukach rycerskich poloru między ćwiczonych swoich żołnierzy pokartował. Nies. 3. × P. *ukartować, uplanować, ułożyć jedno po drugim; podcydować:* Pokartowano wiele małżeństw. <Po + Kartować>

**Pokartowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokartować.**

**Pokarykaturować, uje, ował** *skarykaturować jedno po drugim.* <Po + Karykaturować>

**Pokarykaturowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokarykaturować.**

**Pokasłać, a, ał** p. **Pokaszlać.** <Po + Kasłać>

**Pokasłanie, a,** blm., czynność cz. **Pokasłać.**

**Pokasływać, uje, ywał, Pokaszliwać,** †**Pokaśliwać** *kaszlać co chwila:* Uspokojona już trochę, lekko pokasłując jeszcze, powstała z uśmiechem i usiadła przy oknie. Orzesz. <Po + Kasływać>

**Pokasływanie, a,** blm., czynność cz. **Pokasływać:** Maszyna warczała, i wtórowało jej P. maszynistki. Prus.

**Pokasować, uje, ował** *skasować jedno po drugim, poznosić, poodwoływać, pouchylać, pousuwać, pozwalać, pounieważniać:* P. urzędy, szkoły. P. wyroki, testamenty, prawa. Kontrakty dane od księcia hetmana pokasował. Mat. P. marki na dokumentach. <Po + Kasować>

**Pokasowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokasować.**

**Pokastrować, uje, ował** *wykastrować jedno po drugim:* P. konie, barany. <Po + Kastrować>

**Pokastrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokastrować.**

†**Pokaszać, a, ał** p. **Pokoszać:** (Smierć:) gdy ś. imę z kosą płaszać, chcę jich tysiąc P. Mist.

†**Pokaszanie, a,** blm., czynność cz. **Pokaszać.**

†**Pokaszczać, a, ał** p. **Pokostować:** Od pokaszczanej twarzy niech płacą złoty jeden. L. Po kostem malowania pokaszczają, aby dłużej trwały. Sien. <Od Pokost>

†**Pokaszczanie, a,** blm., czynność cz. **Pokaszczać.**

**Pokaszlać, a, ał, Pokaszleć,** †**Pokaśleć, Pokasłać** *pewną chwilę przekaszlać.* <Po + Kaszlać>

**Pokaszlanie, a,** blm., czynność cz. **Pokaszlać.**

**Pokaszleć, e, ał** p. **Pokaszlać.** <Po + Kaszleć>

**Pokaszlenie, a,** blm., czynność cz. **Pokaszleć.**

**Pokaszliwać, uje, iwał** p. **Pokasływać:** Kiedy niekiedy pokaszluje. L.

**Pokaszliwanie, a,** blm., czynność cz. **Pokaszliwać.**

**Pokasztelanić, i, ił** p. **Pokasztelanować.**

**Pokasztelanienie, a,** blm., czynność cz. **Pokasztelanić.**

**Pokasztelanować, uje, ował, Pokasztelanić** *pobyć kasztelanem.* <Po + Kasztelanować>

**Pokasztelanowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokasztelanować.**

†**Pokaśleć, e, ał** p. **Pokaszlać.** L.

†**Pokaślenie, a,** blm., czynność cz. **Pokaśleć.**

†**Pokaśliwać, uje, iwał** p. **Pokasływać:** W mówieniu często P. przykro jest. L. <Po + *Kaśliwać, od Kaślać>

†**Pokaśliwanie, a,** lm. **a,** czynność cz. **Pokaśliwać:** Ustawiczne P. suche znakiem suchot. Krup. Częste pokaśliwania wielką sprawują niewygodę. Haur.

**Pokatalogować, uje, ował** l. *spędzić pewien czas na katalogowaniu.* 2. *skatalogować jedno po drugim.* <Po + Katalogować>

**Pokatalogowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokatalogować.**

**Pokataplazmować, uje, ował** l. *spędzić pewien czas na kataplazmowaniu.* 2. *pookładać kataplazmami jedno po drugim.* <Po + Kataplazmować>

**Pokataplazmowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokataplazmować.**

**Pokatechizmować, uje, ował** p. **Pokatechizować.** <Po + Katechizmować>

**Pokatechizmowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokatechizmować.**

**Pokatechizować, uje, ował, Pokatechizmować** l. *spędzić pewien czas na katechizowaniu.* 2. *powyuczać katechizmu jednego po drugim.* <Po + Katechizować>

**Pokatechizowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokatechizować.**

**Pokatoliczeć, eje, ał** *poprzechodzić na katolicyzm.* <Po + Katoliczeć>

**Pokatoliczenie, a,** blm. l. czynność cz. **Pokatoliczeć.** 2. czynność cz. **Pokatoliczyć.**

**Pokatoliczyć, y,ył** *ponawracać na katolicyzm.* <Po + Katoliczyć>

**Pokatować, uje, ował** l. *pobyć katem.* 2. *spędzić pewien czas na katowaniu.* 3. *skatować jednego po drugim a. jednego pobić po katowsku:* Tak go pokatowali, że miejsca nie było na nową ranę. Troc. <Po + Katować>

**Pokatowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokatować.**

**Pokawałkować, uje, ował** *podzielić, pokrajać na kawałki:* Co było sznurów do wieszania bielizny, wszystko zdjęto ze strychu i pokawałkowano. Wilcz. **P. ś.** *porozpadać ś., podzielić ś. na kawałki.* <Po + Kawałkować>

**Pokawałkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokawałkować.**

**Pokawałkowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokawałkować ś.**

**Pokawęczeć, y, ał** *przebyć pewien czas kawęcząc.* <Po + Kawęczeć>

**Pokawęczenie, a,** blm., czynność cz. **Pokawęczeć.**

†**Pokawić, i, ił** l. a. †**Pokawić ś.** żart. *pomylić ś.; niebacznie, nieroztropnie postąpić; popełnić błąd; pobłądzić; chybić; pokpić sprawę; poszkapić ś.; głupstwo zrobić, palnąć:* Za późno poznał, że pokawił. Pot. Malarz pokawił. Pot. *(= chybił portretu).* Wiecznie on podrwi i pokawi. Chr. Ani jednego mu nie dali żołnierza, w czym pokawili pułkownicy znacznie. Chr. Wiem ja, com zgrzeszył, com pokawił czynem swym, przetom zwać ś. twym nie godzien synem. Min. Męstwem w po-

trzebie najmniej nie pokawił. Mak. Zasławski był człowiek do boju niezdatny, bardzo sprawę popsuł, a sam się, jak mówili starzy Polacy, bardzo pokawił. Moracz. **2.** *popsuć, pokrzyżować, pobałamucić, pokręcić, pomieszać:* Wszystko nam pokawili. Troc. Pokawiłeś tę sprawę. Troc. Pokawił zamysły moje. Troc. Już ś. do woli naszej nakłaniali, gdy mój kolega zbytnią śmiałością wszystko pokawił. Troc. <Po + Kawić>

**Pokawienie, a,** blm., †**Pokawienie ś.** czynność cz. **Pokawić.**

**Pokawienie się, a ś.,** blm. p. **Pokawienie.**

**Pokaz, u,** lm. **y I.** *pokazanie, okazanie:* Kupiec nie ma towarów na P. Jej heroizm był tak potężny, że ś. powiększać i ubierać na P. nie potrzebował. Krasz. **2.** *okazanie, objaw, pozór, oznaka:* Swój najmniejszy P. łaski, postawą abo wzrokiem, chce, iżby za drogi skarb przyjmowali. Górn. **3.** *pogadanka naukowa mająca za temat objaśnianie przedstawianego okazu:* Program pokazów ogrodniczych urządzanych dla uczniów ogrodniczych. <Po + *Kaz, KAZ>

**Pokazać, że, zał,** nied. **Pokazywać,** †**Pokazować, [Pokazować] I.** *dać zobaczyć; podać do obejrzenia, do oglądania:* Pokaż mi list. Troc. Pokaż, co masz w ręku. Raczy mi uprosić, Nawojce, u swego miłego, aby mi nie pokazował groźnego oblicza swego. Naw. P. figę. Przen.: P. komu figę = *wykwitować, odprawić go z kwitem, z niczym.* P. łydki (= *podkasawszy ś. wystawić je na widok).* Pokazywać piersi, ramiona = *obnażać je, gorsować ś., dekoltować ś.* P. język = *wysunąć, wywiesić, wystawić.* P. zęby = *wyszczerzyć.* P. komu tyłek = *wystawić, wypiąć, wypuczyć na kogo tyłek pogardliwie.* P. rogi = *nadstawić; stawić ś. hardo.* P. pazury = *wysunąć.* Miesiąc wysoko... we mgle niecałe pokazował oko. Mick. Przen.: P. pazury = *ujawnić drapieżność, zapalczywość, gwałtowność.* P. sztukę = *dokazać sztuki, zrobić ją.* Pokazywać sztuki = *wyprawiać, przedstawiać je widzom.* P. czoło = *stawić ś. odważnie, okazać męstwo, stawić opór.* Pokazywać grymasy, kaprysy, fochy, fanaberje = *stroić, wyprawiać.* Pokazywać po sobie, †z siebie = *dać poznać po sobie, wydać ś., zdradzić ś. z czym:* Pokazuje jawnie niechęć po sobie. Troc. Nie pokazujcież tego po sobie, żeście kontenci. L. Książę halicki, pokazując z siebie, iż śmierci Wojsiłkowej nie był winien, z wielką tego żałością używał. Stryjk. **2.** *okazać, objawić, wykazać, ujawnić, przedstawić, zaprezentować, zamanifestować, ukazać:* Kupiec pokazuje towary. Pokazał swoję umiejętność, sposobność. Troc (= *wykazał ją, dowiódł jej).* Pokazał mi w tym wielką łaskę. Troc (= *wyświadczył).* Pokaż sztukę i przeskocz ten rów! Pokazywać zucha = *udawać.* Pokaż, co umiesz! P. odwagę, rozum. Pokazał wiele taktu w tej sprawie. Pokazować co wszystkim za nowinę abo za dziw = po kolędzie co nosić. Kn. (= *podawać).* Śmierć pokaże, co kto ma. Prz. (= *rozstrzygnie).* I piórem i szablą pokazał, jak szczerze tej ojczyźnie służył. Nies. (= *dowiódł, przekonał).* Wasz oręż zwycięski pokazał światu, że i Polak zręczny. Karp. A ja wam pokażę, że tak nie jest! Głowo moja, dziś masz P., co umiesz. L. Iżeś, Panie, pokazał miłosierdzie nad sierotą. Reym. Starałem ś., abym litewską historją nie z domniemania, ale z pewnych dowodów na świat pokazał. Stryjk. (= *wydał na świat, puścił w świat, opublikował).* Przyszłość to najlepiej pokaże. P. komu niechęć = *dać mu ją uczuć.* P. oczami, na migi = *dać znak; dać poznać, porozumieć ś. oczami na migi.* Ja ci pokażę! = *ja ci dam, zobaczysz, ja cię nauczę, ja ci sprawię.* **3.** *wskazać, ukazać:* P. kogo, co a. na kogo, na co palcem. Pokazywać kogo palcami = *wytykać.* Wódz pokazuje drogę do szturmu. Pokaż mi, którędy mam iść. Przen.: P. komu drzwi = *wyprosić go za drzwi.* Przen.: P. komu drogę do złego (= *nauczyć go złego, dać mu zły przykład).* P. komu, jak ś. co robi = *objaśnić, nauczyć, poinformować, obeznać go.* Żądał, aby mu czytać pokazywali. Orzesz. Przen.: [Pokazywać komu na książce] = *uczyć go czytać.* **P. ś. I.** *dać ś. widzieć, pojawić ś., zjawić ś., stanąć na oczy, stanąć przed oczyma, przedstawić ś., ukazać ś., wystąpić:* Idź, niegodny synu, nie pokazuj mi ś. nigdy! L. Nie pokazuj mi ś. na oczy! Trzeba mi sukien uczciwszych, żebym ś. przynajmniej między ludźmi mógł P. L. Tylko ś. pokazał, już zniknął. Chrystus pokazał ś. uczniom swoim (= *objawił ś.).* We śnie pokazała mu ś. matka. Pokojowi wypadali, wołając: stary jegomość ś. pokazał! Niem. Matka nasza ojcu i wszystkim nam powiadała, że syn jej nieboszczyk Kajetan widocznie ś. jej po śmierci pokazał. Karp. Na niebie pokazał ś. księżyc, pokazały ś. gwiazdy. Na morzu pokazał ś. okręt, pokazała ś. piana. Na ciele pokazały ś. krosty, plamy. Krople rosy pokazały ś. na trawie. To ś. po mnie nie pokaże = *daremnieby kto oczekiwał tego ode mnie; tak naiwnym nie będę, żeby to zrobić.* × Na kim a. na kogo ś. to pokaże = *kto tu okaże ś. winnym.* Sł. wil. Nic ś. na nim a. na niego nie pokazało. Sł. wil. (= *wyszedł bez plamy, bez zmazy, na czysto, niesłusznie go posądzano).* To ś. dopiero pokaże = *da ś. widzieć, zobaczymy, wyjdzie na jaw.* Przen.: *znaleźć ś., zachować, postąpić, spisać ś., popisać ś.:* Źle ś. pokazał w towarzystwie. Szlachetnie pokazał ś. w tej sprawie. Pokazał ś. takim, jakim jest = *postąpił szczerze, otwarcie.* **2.** *zrobić ś., utworzyć ś., powstać, pojawić ś.:* Pokazała ś. z tej mieszaniny szara masa. Przen.: Cóż ś. z tego pokazało? (= *jaki był rezultat tego?).* Stąd ś. pokazuje, że... (= *wynika, jasnym jest, wypływa).* Pokazuje ś., że... = *widać, widocznie, snadź, z tego wypada, wynika, że...:* Pokazuje ś., że ludziom nie zawsze można ufać. **3.** *popisać ś., wyjechać na popis, wystąpić, wysadzić ś., postawić ś., zaimponować:* Miał dostatki, a nie pokazował ś. z niemi jedno tam, gdzie było tego potrzeba, na zjazdach, przed cudzoziemcami. Star. Tam ś. pokazować, gdzie nikt nie widzi, abo gdy nie trzeba; gdy trzeba, nie widać go. Kn. (= *śmiały bez przeciwnika).* Tu ś. pokaż! Nie pokazuj ś., czymeś nie jest. Kn. Lubi ś. czasem P. (= *być hojnym, wspaniałomyślnym).* **4.** †P. ś. za kogo, za co, kim, czym = *udać kogo, co, odegrać czyją rolę:* Manichejczyk ten za uczonego bardzo pokazywał ś. Skar. Pokaż ś. wesołym. Troc. Pokazuje ś. wielce być ucieszonym, zasmuconym z tego. Troc. **5.** [P. ś.] *zdawać ś., zdać ś.:* Przychodzi do niéj dziki zwierz, kładzie głowę na kolanach; pokazywało sie, jakby co od ni potrzebował. <Po + Kazać>

†**Pokazale** przys. od **Pokazały.** Troc.

**Pokazalny** *do pokazania, mogący być pokazanym.* L. <Od Pokazać>

†**Pokazałość, i I.** blm. rz. od **Pokazały. 2.** lm. **i** = a) *pozór, złudzenie.* b) *obraz przedmiotu w umyśle, pojęcie, wyobrażenie oderwane:* Rozum tworzy sobie wyobrażenia ogólne, uważając je jako pokazałości i cienie oderwane od wszelkiej innej rzeczy. Cyan. <Od Pokazały>

†**Pokazały I.** *pokaźny, okazały, wspaniały, wystawny, imponujący, pompatyczny, paradny:* Miał

wiele nad insze hetmany, nad przeważne w cnotach pokazałe pan. Groch. Początek ma być dobry, pilny, P. Kn. (na początku ś. trzeba popisać. Kn.). **2.** *pozorny, ułudny:* Różnica między poziomem prawdziwym i pokazałym. Jak. J. <Od Pokazać>

**Pokazanie, a I.** blm., czynność cz. **Pokazać:** Na P. rzecz dana od kupca, próba, na oglądanie. Kn. Nie mam towaru na P. *(= na pokaz).* Dziękuję za P. nam drogi, towaru tego. Troc. P. listów, dowodów, munimentów. Troc. Na P. ułomności ludzkiej. Troc *(= wykazanie, stwierdzenie, dowód).* Wielkie bóstwa swego P. uczynił Jezus, gdy wodę w wino przemienił. Skar. **2.** †P. *odsłona, scena w sztuce teatralnej:* P. pierwsze, drugie, trzecie w akcie komedyjnym. Troc.

**Pokazanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokazać ś.**

**Pokaziciel, a,** lm. **e** *ten, co pokaził.* Troc. <Od Pokazić>

†**Pokaziciel, a,** lm. **e** p. **Pokazywacz:** Historja... przykład obyczajów i przyrodzenia ludzkiego, spraw P. Papr. <Od Pokazać>

**Pokazicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pokaziciel.**

†**Pokazicielka,** i, lm. **i** forma ż. od †**Pokaziciel.**

†**Pokazić, i, ił, [Pokazić]** *skazić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, popsuć, pomarnować, uszkodzić, poniszczyć, zniweczyć, poburzyć:* Pokaził twierdzę nad rzeką, by lepszy przystęp miał do miasta. Biel. M. Dopuszczę na was bestje leśne, które i was i dobytek wasz pokażą a zamordują. Leop. Przez styczeń i luty tego roku sady kwitnęły, ale marca wszystko pokaził mróz. Biel. M. Czym sobie chciał naprawić, tym więcej pokaził. Rej. Wojska pokaziły wiele zbóż, iż ludzie mało co mieli żąć na polu. Biel. M. Pokaził drogę lud twój. Bud. Na zamku im strzelbę i obronę pokaził. Murin. Zwłaszcza nowe testamenty, które tak są pokażone, pofałszowane, że nie wiem, jeśliby co mogło być gorzej pokażonego. Bud. Chociaj rozumu kęs nauką wrazisz, ale złym wychowaniem wszystko wnet pokazisz. Rej. Wszakże i to czyniąc, okrucieństwa serca jego (Holofernesa) uskromić nie mogli: bo i miasta ich pokaził i gaje ich wyrąbał. Wuj. Obłudne serce wszystko pokaziło. Kochan. [Wydrukowawszy jednę książkę z mych starych szpargałów, zalepili oni sobie pokażone okna] *(= porozbijane, potłuczone).* **2.** sąd *= przekupić: Depravata judicia,* pokażone sądy, w których jakoby dary, pochlebstwo a. moc z gwałtem panują, sprawiedliwość wywołana jest. Mącz. **3.** *Testes refellere,* P. świadki, okazać, że ich świadectwo wedle prawa nie może być przyjęte. Mącz. *(= odrzucić świadków).* <Po + Kazić>

**[Pokazja, i,** blm., **Pokazka, Pokażka]** *pokazanie, pokaz:* Siąd i napisał páre słów na pokázję *(= na próbę).* <Po + *Kazja, KAZ>

**[Pokazka, i,** lm. **i]** p. **Pokazja:** Wydłubał ty świni oczy i wzion ojcu na pokazkę. <Po + *Kazka, KAZ>

†**Pokazować, uje, ował** i †**P. ś.** p. **Pokazać:** Pijane sługi dzieciom swym pokazowali Spartanie, chcąc, by sprosność pijaństwa wczas znali. Sęp. Walgierz Wdały może ś. w Tyńcu P. Sienk. Tedy mu ś. wolę nie P. Sienk.

†**Pokazowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokazować.**

†**Pokazowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokazować ś.**

**[Pokazunek, nku,** blm.] *pokazanie, znak, dowód:* Djabli napisali list i dali Klimasowi na P. synowi, ze ociec jego juz wyzwolony. Napisali list na P. synowi. <Od Pokazać>

**Pokazywacz, a,** lm. **e,** †**Pokaziciel** *ten, co pokazuje:* Owi pokazywacze, wziąwszy ś. za łby, kończyli bójkę na ulicy. Byk. <Od Pokazywać>

**Pokazywać, uje, ywał I.** i **P. ś.** p. **Pokazać. 2.** [P. kogo, na kogo] *= być do kogo podobnym, przypominać kogo:* Pokazuje ojca. Może my go jeszcze na księdza namówimy, kiedy tak na duchownego pokazuje. Kow.

**Pokazywanie, a,** blm., czynność cz. **Pokazywać.**

**Pokazywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokazywać ś.**

†**Pokaźnić, i, ił** *skarać, zgromić:* Krzywi pokaźnieni będą, a siemię niemiłościwych zaginie. Ps. flor. Od mocy ręki twojej ja jesm zszedł: prze lichotę pokaźnił jeś człowieka. Ps. flor. <Po + Kaźnić>

**Pokaźnie** przys. od **Pokaźny:** Przebrał ś., żeby pokaźniej jakoś wjechać do stolicy. Krasz.

†**Pokaźnienie, a,** blm., †**Pokaźń** czynność cz. **Pokaźnić:** Przyjmicie P., bo snadź rozgniewa ś. gospodyni, i zginiecie z drogi prawej. Ps. flor. *(= ćwiczenie, naukę).*

**[Pokaźnik, a,** lm. **i]** *palec wskazujący.* <Od Pokaźny>

**Pokaźność, i,** blm. rz. od **Pokaźny.**

**Pokaźny** *okazały, poczesny, wydatny, duży, wpadający w oko, imponujący, zwracający uwagę:* Pomimo lat 50, pokaźnym był jeszcze. Krasz. Jednę z pokaźniejszych izb knież kazał zostawić pustą. Krasz. Borsuk spasiony, wcale P. zwierz. Pol. Nos ma P. Kaczk. <Od Pokazać>

†**Pokaźń, i,** blm. p. **Pokaźnienie.** Ps. flor.

**Pokażenie, a,** blm., czynność cz. **Pokazić.**

**[Pokażka, i,** blm.] p. **Pokazja.**

**[Pokącie, a,** lm. **a] I.** *najdalsze, najgłębsze miejsce w piecu chlebowym.* **2.** *miejsce poczesne za stołem w rogu izby, gdzie w wigilję Bożego Narodzenia stawiają na ławie potrawę kucję i gdzie sadzają gościa.* **3.** *zakątek, zaułek, partykularz.* Pol. <Po + *Kącie, od Kąt>

**Pokąd** przys. *póki, dopóki; po jaki czas a. po jakie miejsce, do jakiego czasu a. miejsca; jak długo; jak daleko; dokąd:* Nie zapomnę tego, P. będę żył. Pokąd mi iść każesz? P. ś. bawić będziesz? Troc. Pokądże *= dopókiż, pókiż.* Pokądże będzie ś. wywyższał nieprzyjaciel nade mną? B. B. Bellona! a pokądże twa wściekłość szalona okrutnie nieszczęśliwy lud nasz niszczyć będzie? L. Do P. duch w ciele, wieczna przyjaźń. L. *(= póki tylko).* Potąd—P. *= póki—póty.* Potąd tu zostaniesz, P. nie zapłacisz. Troc. <Po + *Kąd, K>

**Pokąkać, a, ał** (o bocianie) *spędzić pewien czas na kąkaniu, poklekotać.* <Po + Kąkać>

**Pokąkanie, a,** blm., czynność cz. **Pokąkać.**

**Pokąkoleć, eje, ał** (o wielu) *poobracać ś. w kąkol.* <Po + Kąkoleć>

**Pokąkolenie, a,** blm., czynność cz. **Pokąkoleć.**

**Pokąpać, pie, pał I.** *pewien czas przepędzić na kąpaniu.* **2.** *wykąpać jedno po drugim.* **P. ś.** *użyć przez pewien czas kąpieli.* <Po + Kąpać>

**Pokąpanie, a,** blm., czynność cz. **Pokąpać.**

**Pokąpanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokąpać ś.**

**Pokąpielny, Pokąpielowy** *po kąpieli powstający:* Patol.: Osutka pokąpielowa (psydracia thermalis). <Po + Kąpielny>

**Pokąpielowy** p. **Pokąpielny**: Spoczynek P. <Po+Kąpielowy>

**Pokąsać, a, ał, †Pokęsać, †Pokąsić, †Pokęsić** *kąsając pokaleczyć jednego po drugim; pogryźć*: Pchły, komary całego mię pokąsały (=pocięły). **P. ś.** *kąsając ś. wzajemnie pokaleczyć ś.; pogryźć ś.* <Po+Kąsać>

**Pokąsanie, a,** blm., czynność cz. **Pokąsać.**

**Pokąsanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokąsać ś.**

**†Pokąsić, i, ił** i **†P. ś.** p. **Pokąsać.**

**†Pokąszenie, a,** blm., czynność cz. **Pokąsić.**

**†Pokąszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokąsić ś.**

**†Pokątnica, y,** lm. **e** forma ż. od **Pokątnik.**

**Pokątnie** przys. od **Pokątny**: Mając żonę piękną i cnotliwą, P. ś. umizga. L. I źli, jeśli co poczynają, wszystko to P. czynią. Sekl. Opowiadał słowo boże nie P., ale jawnie. Dambr.

**†Pokątnik, a, l.** †P., lm. **cy** = a) *człowiek pokątny, kryjący ś. po kątach*: Sami ś. odszczepieńcy wydają, że nie są powszechnicy, ale pokątnicy. Wuj. b) *podmawiacz, podszeptywacz, szemracz, zausznik; obmówca.* Glos. **2.** lm. **i** zool. (blaps) *chrząszcz nierównoczłonkowy, mącznikowaty.* <Po+Kątnik>

**Pokątność, i,** blm. rz. od **Pokątny**: Znak umyślnej kradzieży jest P. abo skryte rzeczy uniesienie lub onejże zaprzeczenie. Ostr. W tym czasie piękna Barbara cieszyła swoją tęsknotę i P. swego przybytku nadzwyczaj gorliwą pobożnością. Szaj.

**Pokątny l.** †P. *znajdujący ś. po kątach, kątowy, węgielny*: Kamień P. Bz. **2.** *tajemny, potajemny, skryty; po kątach mający miejsce, odbywający ś.; poboczny, podejrzany, nieprawy, bojący ś. światła dziennego, jawności; odosobniony, samotny*: Ci, którzy ś. z porządnego małżeństwa nie rodzą, ale z pokątnego złączenia. Petr. Pijaństwo tak jawne, jak i pokątne. Rej. Prawda ma być jasna, ale nigdy nie pokątna. Rej. Pokątne szepty z panią. Troc. P. chleb smaczny. Troc. Nie daj tego, Boże, aby była rzecz powinna sprawować ś. każdemu z jego suspicji pokątnej. Tarn. J. Uchodzili kryjomym i pokątnym obyczajem. Skar. Jawna, a nie pokątna nauka jest moja. Skar. Słychać wokoło pokątne szemrania. Brodz. Pokątne knowania, intrygi, miłostki. Powoli z latami pewne światło na tajemnicę pokątnych krzątań Zembrzyńskiego padać zaczęło. Krasz. P. rzemieślnik. Troc (= *niecechowy, fuszer, partacz*). P. doradca. Małżeństwo jest nieważne, jeżeliby kto zawarł ślub P., to jest bez asystencji lub pozwolenia własnego proboszcza. Kras. A. W pokątne robótki wdawać ś. nie pozwolę. Krasz. Pokątnym mieszkaniem daje ś. okazja do złego mniemania. Skar. Intrygi pokątno-domowe. <Po+Kątny>

**Pokędzierzawić, i, ił, Pokędzierzyć** *poskręcać, pozwijać w kędziory*: P. włosy. **P. ś.** *poskręcać ś., pozwijać ś. w kędziory.* <Po+Kędzierzawić>

**Pokędzierzawienie, a,** blm., czynność cz. **Pokędzierzawić.**

**Pokędzierzawienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokędzierzawić ś.**

**Pokędzierzenie, a,** blm., czynność cz. **Pokędzierzyć.**

**Pokędzierzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokędzierzyć ś.**

**Pokędzierzyć, y, ył** i **P. ś.** p. **Pokędzierzawić.** <Po+Kędzierzyć>

**l. †Pokęsić, i, ił** i **†P. ś.** p. **Pokąsać. 2.** *poodgryzać, pougryzać*: Liszka, iżby nie sama tylko była kęsa (kusa), radziła inszym, aby sobie także ogony pokęsiły. L. <Po+*Kęsić, KĘS>

**Pokęszenie, a,** blm., czynność cz. **Pokęsić.**

**†Pokęszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokęsić ś.**

**Pokętnarować, uje, ował** *poustawiać na kętnarach*: P. beczki. <Po+Kętnarować>

**Pokętnarowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokętnarować.**

**l. [Poki, ów,** blp.] *ospa; ślady po szczepionej ospie.* <Nm. Pocken>

**2. [Poki]** przys. *póty, dotąd*: P. sła granica. <Po+*Ki, K>

**†Poki** p. **Póki**: Tobie, Panie, pokim żyw, ja muszę dziękować. Kochan.

**[Pokicać, a, ał]** *powalać, pobrukać.* **[P. ś.]** *powalać ś., pobrukać ś.*: Jak sie to pokicało! (o dziecku). <Po+Kicać>

**[Pokicanie, a,** blm.] czynność cz. **Pokicać.**

**[Pokicanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pokicać ś.**

**Pokichać, a, ał** *spędzić pewien czas na kichaniu.* **P. ś.** *skichać ś. kolejno, jeden za drugim*: A nas tatuś nie taki, kupił dzieciom tabaki; a dzieci ś. pokichały, poszły za piec, pozdychały. <Po+Kichać>

**Pokichanie, a,** blm., czynność cz. **Pokichać.**

**Pokichanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokichać ś.**

**[Pokidanka, i,** lm. **i]** *nazwa krowy.* <Od Po+*Kidanka, od Kidany, KID>

**[Pokie]** przys. p. **Pokiel.**

**[Pokiej]** przys. p. **Pokiel.**

**[Pokiel, Pokiej, Pokie, Pokil, Pokiela, Pokila, Pokla, Poklo, Poko, Pokój], †Poko** przys. *dokąd, dopóki, póki*: Lepiej zawczasu zróbcie porachunek ze sumieniem i zawróćcie, póki czas, P. insi nie przyjdą. Ork.

**[Pokiela]** przys. p. **Pokiel**: P. Bóg daje zdrowie. Ork. Stara gruntu nie puści, P. żyć będzie. Ork. Dobrze, P. buki wożą fabryce. Ork. Będę szukał pracy, P. nie najdę. Ork. Brońcie nas i opiekujcie, P. ino zdolecie, a my za wami wszyscy, do jednego. Ork.

**Pokiełbasić, i, ił** posp. *pokręcić, pokrzyżować, poplątać, pogmatwać.* **P. ś.** posp. *pokręcić ś., pokrzyżować ś., poplątać ś., pogmatwać ś.*: Kiedy ś. komu w głowie pokiełbasi, a z serca zrobi ś. jajecznica, to na to niema innego lekarstwa, tylko dobra tabaka. Kaczk. <Po+Kiełbasić>

**Pokiełbaszenie, a,** blm., czynność cz. **Pokiełbasić.**

**Pokiełbaszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokiełbasić ś.**

**Pokiełkować, uje, ował** *kiełkując potrwać pewien czas.* <Po+Kiełkować>

**Pokiełkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokiełkować.**

**Pokiełzać, a, ał** p. **Pokiełznać.** <Po+Kiełzać>

**Pokiełzanie, a,** blm., czynność cz. **Pokiełzać.**

**Pokiełznać, a, ał, †Pochełznać, Pokiełzać** *okiełznać jednego po drugim.* <Po+Kiełznać>

**Pokiełznanie, a,** blm., czynność cz. **Pokiełznać.**

**[Pokiełznąć się, znie ś., znął ś.]** *poślizgnąć ś.* <Po+Kiełznąć>

**[Pokiełznięcie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pokiełznąć ś.**

**Pokiepkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kiepkowaniu.* <Po + Kiepkować>

**Pokiepkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokiepkować.**

**Pokier, a,** blm. *rodzaj gry w karty.*

**[Pokierą]** przys. *kędy, którędą.*

**Pokiereszować, uje, ował** *porobić szramy wielu kolejno a. jednemu w wielu miejscach, pokarbować, pociąć, porąbać, popłatać, poranić:* P. twarz w pojedynku. Przen.: Traktaty pokiereszowane *(= poobcinane, poskracane).* **P. ś.** *pokiereszować siebie nawzajem, pokarbować ś., pociąć ś., porąbać ś., popłatać ś., poranić ś.* <Po + Kiereszować>

**Pokiereszowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokiereszować.**

**Pokiereszowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokiereszować ś.**

**Pokiernozić, i, ił, Pokiernozować** *spędzić pewien czas na kiernożeniu.* <Po + Kiernozić>

**Pokiernozować, uje, ował** p. **Pokiernozić.**

**Pokiernozowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokiernozować.**

**Pokiernożenie, a,** blm., czynność cz. **Pokiernozić.**

**I. Pokierować, uje, ował** **I.** *kierując poprowadzić:* P. sprawę, interes. Tu wola decyduje, ale rada nią P. może. Bał. Dobrze pokierował sprawami pozostałej wdowy *(= zarządził).* Dobrze pokierował swe dzieci *(= wychował kierując).* Pokierował syna na księdza *(= wykierował, wypromował).* **2.** *spędzić pewien czas na kierowaniu:* P. końmi. **P. ś.** *pokierować swoim losem, zarządzić ś.; kierując ś., zdobyć sobie stanowisko:* Umiał ś. dobrze P. na świecie. <Po + Kierować>

**2. Pokierować, uje, ował** *grać w pokiera.* <Od Pokier>

**I. Pokierowanie, a,** blm., czynność cz. **I. Pokierować.**

**2. Pokierowanie, a,** blm., czynność cz. **2. Pokierować.**

**Pokierowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokierować ś.**

**[Pokiew, kwi,** blm.] *zła droga i słota.*

**[Pokikłać, a, ał]** *pokręcić, pomotać, powikłać.*

**[Pokikłanie, a,** blm.] czynność cz. **Pokikłać.**

**Pokiksować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kiksowaniu.* <Po + Kiksować>

**Pokiksowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokiksować.**

**Pokikutać, a, ał** *kikutając powlec ś., pójść; poszlykutać ś.* <Po + Kikutać>

**Pokikutanie, a,** blm., czynność cz. **Pokikutać.**

**[Pokil]** przys. p. **Pokiel:** P. bedom grać. Wysp. P. — potyl = *dopóki — dopóty.*

**[Pokiła]** p. **Pokiel.**

**Po kilkakroć** przys. p. **Pokilkakrotnie.** <Po + Kilka + Kroć>

**Pokilkakrotnie** przys. od **Pokilkakrotny,** *po kilkakroć, po kilka razy, kilkakrotnie:* Miał cierpliwość P. odczytywać i zastanawiać ś. nad znaczeniem każdego ustępu. Zdziech.

**Pokilkakrotny** *po kilkakroć powtórzony, kilkakrotnie powtarzający ś., kilkakrotny, kilkorazowy.* <Po + Kilkakrotny>

**† Pokinąć, nie, nął, [Pokinąć]** co = *porzucić, poniechać, zaniechać, opuścić; odejść czego:* Co nie możesz utrzymać, pokiń dobrowolnie. Min. Leszek księstwo pokinął, żeby Goworka nie oddalić. Opal. Pokiń żale i płacz swój, Andromacho! Bardz. Wy męskiego umysłu niewieści pokińcie płacz. Min. Pokinąwszy swą Minerwę i za broń ostrą ś. ująwszy, od pulpita do bębnów, od pióra do piki, stanął między ogromnie Marsowemi szyki. Tw. [P. robotę, strony rodzinne]. Przen. † P. czym = *odrzucić co, pogardzić, wzgardzić czym:* Moskwicin przymierzem postanowionym z Zygmuntem pokinął i gorącą wojnę przedsięwziął. Biel. M. Pokinął tym urzędem, światem. Troc. **2.** co, czym = *kiwnąć, skinąć:* Na znak swej zgody głowy razem pokiną, długie unosząc brody. [P. ręką, głową]. <Po + Kinąć>

**Pokinięcie, a,** blm., czynność cz. **Pokinąć.**

**Pokipieć, i, ał** *zająć pewną chwilę kipieniem.* <Po + Kipieć>

**Pokipienie, a,** blm., czynność cz. **Pokipieć.**

**Pokiprować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kiprowaniu.* <Po + Kiprować>

**Pokiprowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokiprować.**

**Pokisić, i, ił** p. **Pokwasić.** <Po + Kisić>

**Pokisieć, eje, ał** p. **Pokisnąć.** <Po + Kisieć>

**Pokisienie, a,** blm., czynność cz. **Pokisieć.**

**Pokisnąć, śnie, sł, Pokisieć** *skisnąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Kisnąć>

**Pokiszenie, a,** blm., czynność cz. **Pokisić.**

**Pokiśnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pokisnąć.**

**Pokitować, uje, ował** *okitować, zakitować jedno po drugim:* P. szyby, okna, szpary. <Po + Kitować>

**Pokitowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokitować.**

**Pokiwać, a, ał** **I.** *spędzić pewien czas na kiwaniu.* **2.** † P. p. **Pokiwywać:** Kto tam pójdzie, zdziwi ś. bardzo i będzie pokiwał głową swoją. Leop. **P. ś.** *spędzić pewien czas na kiwaniu ś.* <Po + Kiwać>

**Pokiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pokiwać.**

**Pokiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokiwać ś.**

**[Pokiwować, uje, ował]** p. **Pokiwywać.**

**[Pokiwowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pokiwować.**

**Pokiwywać, uje, ał, [Pokiwować], † Pokiwać** *kiwać od czasu do czasu:* Mówili tam sobie, pokiwując głowami: a to wcale nie żarty. Kaczk. <Po + * Kiwywać, od Kiwać>

**Pokiwywanie, a,** blm., czynność cz. **Pokiwywać.**

**[Poklagać się, a ś., ał ś.]** *spłaszczyć ś.* <Po + Klagać ś.>

**[Poklaganie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poklagać ś.**

**Poklajstrować, uje, ował** *powlec, pomazać, posmarować co klajstrem; zawalać, powalać klajstrem:* Poklajstrował okna, spary. Troc. Oblepiając okna, poklajstrowałem sobie ręce. **P. ś.** *pozalać ś. klajstrem.* <Po + Klajstrować>

**Poklajstrowanie, a,** blm., czynność cz. **Poklajstrować.**

**Poklajstrowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poklajstrować ś.**

**Poklamrować, uje, ował** *pospajać, pościągać klamrami, ankrami.* <Po + Klamrować>

**Poklamrowanie, a,** blm., czynność cz. **Poklamrować.**

**Poklapać, pie, pał** *spędzić pewien czas na klapaniu.* <Po + Klapać>

**Poklapanie, a,** blm., czynność cz. **Poklapać.**

**Poklarować, uje, ował** **I.** *sklarować jedno po drugim:* P. wina. **2.** przen. *wyklarować jedno po drugim, przetłumaczyć:* P. sprawy. **P. ś.** *sklarować*

ś.; przen. *wyklarować ś. kolejno, powyświetlać ś.* <Po+Klarować>

**Poklarowanie, a,** blm., czynność cz. **Poklarować.**

**Poklarowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poklarować ś.**

**Poklaseczek, czka,** lm. **czki** p. **Poklask:** Chętka poklaseczków. Krasiń. <Od Poklask>

**Poklask, u,** lm. **i** *klaśnięcie rękoma, oklask, brawo;* przen. *pochwała publiczna; względy, uznanie, przyklaśnięcie, aplauz:* Zyskał powszechny P. Dobija ś. poklasków a. o poklaski. Projekt jego zyskał ogólny P. Cichym uśmiechem dał P. tej sztuce. Mick. Arcydzieło, któreby... P. wzięło. Mick. Poklask rozbrzmiewa po okolnym lasku, i niewyraźne wołanie w poklasku. Zal. Zdr. **Poklaseczek.** <Po+Klask>

**Poklaskać, ska** a. **szcze, skał** *spędzić pewien czas na klaskaniu.* <Po+Klaskać>

**Poklaskanie, a,** blm., czynność cz. **Poklaskać.**

**Poklaskiwać, uje, ował** I. *klaskać raz po raz:* Widziałem skazanych, którzy szli na śmierć, wrzeszcząc i poklaskując. Krasiń. **2.** ×P. kogo = *oklaskiwać:* Poklaskiwany od kogo. Wor. **3.** †P. co = *napełniać klaskiem, trzaskać, chlastać:* Czarnemi chmury poklaskuje powietrze, *Jupiter, atras increpuit nubes.* Żebr. <Po+*Klaskiwać, od Klasnąć>

**Poklaskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poklaskiwać.**

**Poklasnąć, śnie, snął** *pochwalić oklaskiem, przyklasnąć:* Świat mu cały ogromnie poklasnął. L. <Po+Klasnąć>

**Poklasta, y,** lm. **y** bot. (cameraria) *roś. z rodziny toinowatych.*

**Poklasyfikować, uje, ował** *pojęciowo pouporządkowywać, porozdzielać na klasy, poukładać według klas, pogatunkować:* Wszystko spisane, poklasyfikowane, podzielone na grupy i kategorje. Chł. Nie zajrzeć mu teraz do głębi duszy i porozbierać, P. wszystkie jego wady i niewady, co tam ś. zbierze szczegółów, co dziwactw, co uprzedzeń? Bart. <Po+Klasyfikować>

**Poklasyfikowanie, a,** blm., czynność cz. **Poklasyfikować.**

**Poklasztorny** *pozostały po klasztorze; który mieścił w sobie niegdyś klasztor:* Gmach, majątek P. Tu i owdzie znajdują ś. jakieś budowle zaniedbane, domy poklasztorne. <Po+Klasztorny>

**Poklaśnięcie, a,** blm., czynność cz. **Poklasnąć.**

**Poklat, u,** lm. **y** I. †P., †**Pokletnica** *daszek, zasklepienie, przykrycie klecone, budka, pawilon, klatka; szranki, sztachety:* Przechadzki zapuszczają winem a. inszemi drzewki, aby tak była przechadzka, jako pod poklatem a. pod sieniami domowemi. Trzyc. Latorośle, chcąc robić chłodnicę, jedne ku drugim przychylaj, aby ś. na wierzchu zeszły jakoby P. Trzyc. Bania rośnie wysoko ku górze, gdy będzie miała przy sobie jakie drzewo a. płot a. P., za którym ś. pnie ku górze. Sien. Na odkryte mary bez poklatu ma być umarły włożony. Bz. *Jugum*, szranki na winnicach nakształt pokletnicy a. poklatu, po których ś. wino puszcza liściem i jagodami pokletnicę nakrywa. Mącz. *Tensa*, pięknemi oponkami nakryta kolebka a. P., pod któremi poganie swe świątości w procesją wynosili. Mącz. **2.** [P.] *pawilon na statku pińskim, zwanym „dąb czarnobylski“:* Ani powozu, ani porządnego poklatu, nawet i czółna, ani odzieży stosownej. Krasz. <Po+Klat>

**Pokląć, klnie, klął** I. *spędzić pewien czas na klęciu.* **2.** †P. *przekląć, zakląć, wykląć, obarczyć klątwą:* Nierozum, kto takowe dziecię pokląnie, mówiąc: nie będzie z niego nic dobrego, nie zginie to swą śmiercią, nie urośnie. L. Ojciec bez winy z miasta mię zbył i srodze poklął idącego, *hostili caput prece detestatur.* Żebr. <Po+Kląć>

**Pokląskać, a, ał** *spędzić pewien czas na kląskaniu.* <Po+Kląskać>

**Pokląskanie, a,** blm., czynność cz. **Pokląskać.**

**Pokląskiwać, uje, iwał** *kląskać raz po raz:* Ową prostuchę brzydką piją, jak największy specjał, jeszcze sobie smakując i !pokląskiwując. Pas. <Po+*Kląskiwać, od Kląskać>

**Pokląskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pokląskiwać.**

**Pokląskwa, y,** lm. **y, Kląszcz,** [**Klaskacz, Białorzytka**] zool. (pratincola rubetra) *ptak wróblowaty zębodzioby z rodziny drozdów.*

**Poklecenie, a,** blm., czynność cz. **Poklecić.**

**Poklecić, i, ił** I. *sklecić jedno po drugim:* Mieszkają w chałupkach małych, nikczemnie pokleconych. Łęcz. Mieszkańcy tulili ś. w naprędce pokleconych z tarcic szałasach. Rol. **2.** *spędzić pewien czas na kleceniu.* <Po+Klecić>

**Poklеić, i, ił** I. *na pewien czas zająć ś. klejeniem.* **2.** *jedno po drugim posklejać, poprzyklejać, polepić:* P. papiery. Przen.: Trudno P. te wyrazy. Tyle tu sprzeczności, że nie wiem, jak to wszystko P. <Po+Kleić>

**Poklejenie, a,** blm., czynność cz. **Poklеić.**

[**Poklekiwać, uje, iwał**] *klekotać raz po raz:* Rozlewały ś. łąki rudawe, po których brodziły bociany, raz wraz poklekujące. Reym. <Po+*Klekiwać, od Klek>

[**Poklekiwanie, a,** blm.] czynność cz. **Poklekiwać.**

**Poklekotać, ta** a. **cze, tał, Poklektać** *spędzić pewien czas na klekotaniu.* <Po+Klekotać>

**Poklekotanie, a,** blm., czynność cz. **Poklekotać.**

**Poklektać, ta** a. **cze, tał** p. **Poklekotać.** <Po+Klektać>

**Poklektanie, a,** blm., czynność cz. **Poklektać.**

[**Poklepacz, a,** lm. **e**] I. a. [**Poklepak**] *rodzaj placka.* **2.** *ser.* <Od Poklepać>

**Poklepać, pie, pał** I. *spędzić pewien czas na klepaniu.* **2.** [P., **Poklepić**] *rozklepać, rozgadać, obmówić.* Gwar. <Po+Klepać>

[**Poklepak, a,** lm. **i**] p. **Poklepacz.** <Po+Klepak>

**Poklepanie, a,** blm., czynność cz. **Poklepać.**

[**Poklepiać, a, ał**] *obmawiać.* <Po+KLEP>

[**Poklepianie, a,** blm.] czynność cz. **Poklepiać.**

[**Poklepić, i, ił**] p. **Poklepać.** <Po+KLEP>

[**Poklepie** lp. i lm.] p. **Paklepie.** <Po+KLEP>

[**Poklepienie, a,** blm.] czynność cz. **Poklepić.**

[**Poklepka, i,** lm. **i**] *obmowa, plotka.* <Po+Klepka>

[**Poklepnica, y,** lm. **e**] *młotek bednarski.* <Od *Poklepnik, od *Poklepny, od Poklepać>

**Poklepywać, uje, ywał** *klepać raz po raz.* <Po+Klepywać, od Klepać>

**Poklepywanie, a,** blm., czynność cz. **Poklepywać:** Słychać było P. kos. Zych.

**Pokleszczenie, a,** blm., czynność cz. **Pokleszczyć** i **Pokleścić.**

**Pokleszczyć, y, ył, Pokleścić, Pokleśnić** *wykleszczyć jedno po drugim, potrzebić, pokastrować.* <Po+Kleszczyć>

**Pokleścić, i, ił** p. **Pokleszczyć.** <Po+Kleścić>

**Pokleśnić, i, ił** p. **Pokleszczyć.** <Po+Kleśnić>

**Pokleśnienie, a,** blm., czynność cz. **Poklešnić.**

†**Pokletnica, y,** lm. **e** l. p. **Poklat:** *Jugum*, szranki na winnicach nakształt pokletnicy a. poklatu, po których ś. wino puszcza liściem i jagodami pokletnicę nakrywa. Mącz. <Po + *Kletnica, od KLAT>

**Poklęcie, a,** blm., czynność cz. **Pokląć.**

**Poklęczeć, y, ał** *spędzić pewien czas na klęczeniu.* <Po + Klęczeć>

**Poklękać, a, ał** l. *uklęknąć kolejno, jeden po drugim.* **2.** P. p. **Poklęknąć.** <Po + Klękać>

**Poklękanie, a,** blm., czynność cz. **Poklękać.**

†**Poklękiwać, uje, iwał** p. **Poklęknąć.**

†**Poklękiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poklękiwać.**

†**Poklękły** *który pokląkł, klęczący:* Człowiek P. *(= klęczeń).* Widać żałosny wyraz poklękłego męża, ręce ma rozciągnione. Kochan. U nóg woźniczych ujźrzysz poklękłego woła. Kochan. <Od Poklęknąć>

**Poklęknąć, ęknie, ęknął a. ąkł,** nied. †**Poklękiwać** *przyklęknąć, uklęknąć, paść na kolana:* Tedy ten człowiek pokląkł i pokłoni ś. Bogu. B. Sz. Ze snu twardego ocknęła i poklęknąwszy... Op. U grobu świętego poklęknąwszy, modlił ś. Skar. Tego miejsca nie minie, by P. nie miał. Paszk. Poklęknąłem na kolana moje i rozciągałem ręce moje ku Jehowie. Bud. Sromasz ś. P. przed Zbawicielem twoim. Wuj. Szary, sam pozostawszy, ciężko westchnął, pas zdjął i przybierał ś. do łoża, naprzód pokląkszy na modlitwę. Krasz. <Po + Klęknąć>

**Poklęknięcie, a,** blm., czynność cz. **Poklęknąć.**

**Poklęsnąć, nie, snął** *sklęsnąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Klęsnąć>

**Poklęśnięcie, a,** blm., czynność cz. **Poklęsnąć.**

[**Poklicz, y,** lm. **e**] *obława, naganka.* <Ukr. pòklič>

[**Pokliczenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pokliczyć ś.**

[**Pokliczyć się, y ś.,ył ś.**] *poprawić ś., popełnić, nabrać ciała.*

†**Poklinać, a, ał,** [**Poklinać**] *kląć bezustannie, przeklinać raz po raz:* I ty będziesz narzekała, lata swoje poklinała. <Po + *Klinać, KLN / KLĘ>

†**Poklinanie, a,** blm., [**Poklinanie**] czynność cz. **Poklinać.** Tuch.

[**Poklito, a,** lm. **a**] *brona bez zębów.* <Ukr. pòklit'>

[**Poklo**] p. **Pokiel.**

**Poklon, u,** lm. **y** bot. p. **Klon.** <Po + Klon>

**Pokłucie, a,** blm., czynność cz. **Pokłuć.**

**Pokłuczenie, a,** blm., czynność cz. **Pokłuczyć.**

**Pokłuczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokłuczyć ś.**

**Pokłuczkować, uje, ował, Pokłuczować, Pokłuczyć, Pokominkować** *spędzić pewien czas na kłuczkowaniu.* <Po + Kłuczkować>

**Pokłuczkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokłuczkować.**

**Pokłuczować, uje, ował** p. **Pokłuczkować.**

**Pokłuczowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokłuczować.**

**Pokłuczyć, y,ył** myśl. l. p. **Pokłuczkować.** **2.** (o zającu) *ślad pomieszać na różne strony.* **P. ś.** *pogmatwać ś., powikłać ś., pokrzyżować ś., poplątać ś.:* Rzeczy ś. powiązały, pokłuczyły. Jeż. <Po + Kłuczyć>

**Pokłuć, uje, uł** l. a. ×**Pokłwać** = a) *kłując podziurawić; podziobać:* P. jabłka. b) *pojeść, pozjadać kłując:* P. rozsypane ziarna. c) *spędzić pewien czas na kłuciu.* **2.** *powylęgać:* Nasze kury pokłuły i gęsie jaja. **Pokłuć ś.** l. a. ×**Pokłwać ś.** *podziobać ś. wzajemnie.* **2.** *powykłuwać ś. kolejno:* P. ś. z jaj. Zęby mu ś. już pokłuły *(= powyrzynały).* <Po + Kłuć>

[**Poklukać, a, ał**] *pogdakać.* <Po + Klukać>

[**Poklukanie, a,** blm.] czynność cz. **Poklukać.**

×**Pokłwać, a, ał** i ×**P. ś.** p. **Pokłuć:** Kiedy żórawie polecą za morze, nie bywaj często, Pawełku, na dworze, aby na tobie nie pokłwali skóry. Kochan.

×**Pokłwanie, a,** blm., czynność cz. **Pokłwać.**

×**Pokłwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokłwać ś.**

**Pokłaczenie, a,** blm., czynność cz. **Pokłaczyć.**

**Pokłaczyć, y,ył** *pozwijać, pozlepiać w kłaki:* Drobne koniki z pokłaczoną grzywą. Grusz. <Po + Kłaczyć>

**Pokład, u,** lm. **y** l. †P. *pokładanie, poskładanie, powalenie, słanie po ziemi; postać tego, co jest rozesłane, rozpostarte:* Bruków pokładem wielki bity gościniec torowały. Przyb. Kędy krok swój zwinął, przez krwawe zawody słał smutnym gmin pokładem oręż śmierciorody. L. *(= pokotem, pokosem, powałem, pomostem).* Na nikczemne uderzenie gromady za jednym ciosem ścielcie na pokłady. Chr. Żęto na pokłady *(= nie wiążąc snopów, lecz kładąc zżęte zboże; na pokosy).* P. roli, pokładanie roli. L. **2.** *poziome rozłożenie czego; rozkład, położenie, sytuacja, pozycja; rzecz poziomo rozłożona* = a) P. w budowaniu powszechnie, *stratum.* Kn. P. miejsca, położenie, sytuacja. L. P. gór, dolin mile rozmaity. Przyb. Sam P. miejsca straszny z swej postaci. Chr. Blacha leżąca na pokładzie żywicy. Sch. *(= warstwie, podkładzie).* b) *podłoga, pomost, tło, piętro, przęsło, [pułap, sufit]:* Pomosty czyli pokłady z drzew. Ls. Piętro, przęsło, P. Kn. P. mostowy. Troc. P. na bagnisku. Troc *(= grobla).* Zdało ś., jakoby nie tylko już ludzie, ale i ściany i tło a P. dźwięk wydawały. Leop. P. drzewiany wkoło. Leop. P. okrętowy *(= pomost).* Kazał tych nieszczęśliwych wynieść na P. okrętowy, aby ich na dnie woda nie zalała. L. c) *warstwa, szychta, słój mniej więcej poziomy:* Porządek różnych pokładów ziemi i kamienia, nim ś. do soli dostanie, jest następujący. L. P. belek. W dolnych warstwach czyli pokładach jaskiń spotykano, obok kości rozrzuconych w nieładzie, ślady pracy ludzkiej, obrzezki krzemienne, pierwotne narzędzia kamienne. Paw. Natrafiamy na ogromne zwłok organicznych pokłady. Śniad. J. Ale tam same tylko szkieletów pokłady. Garcz. †Pokłady zmarłych = *zwłoki złożone.* Uczciwość wyrządzali onemu pokładowi świętemu. Wys. Życie położymy przy grobach, przy ołtarzach i pokładach drogich braci naszych. Tw. Nastąpił sejm koronacyjny, gdzie drogie pokłady świeżo Władysławowe między wielkie dziady najpierwej wnieść przystało. Tw. d) *ustoiny, osad, zgręzy, fusy, lagier:* P., ustoiny, co ś. układa, ustawa. L. Wino, przedtym mętne, staje ś. klarowne; wtenczas tworzy ś. pierwszy P., zwany lagier, z istot osiadających na dnie. L. e) = a) *podkład, podłoże; fundament, grunt, podwalina, podstawa:* P., rzecz pod czym położona, podłożona. L. P. pod człowiekiem nieczystym nieczysty będzie aż do wieczora. Leop. (siodło. Leop.). Tyś P. wszego stworzenia. Psł. f) [P.] *podściółka, ściołka:* Trawa na P.

dla krów. **3.** × P. *skład, depozyt, zbiór rzeczy składanych, skarb, skarbiec, skrzynia:* Nie dufaj w złoto i w żadne pokłady, każdej godziny obawiaj ś. zdrady. Kochan. Bogactw Krezusowych ani pokładów Midy nie pragnę. Koch. W. Dobytki są w stadzie i złoto w pokładzie. Rybał. Wielkich pieniędzy wielka troska naśladuje, a im człowiek w pokładzie swoim więcej czuje, tym jeszcze więcej pragnie. Kochan. Do każdej sprawy jest rzecz bardzo potrzebna mieć pieniądze w pokładzie. Baz. Siedział w pańskiej radzie, co mu więtszą cześć niosło, niż złoto w pokładzie. Kochan. Aleś wszytki wylał swe pokłady prze sławę domu swego, prze pożytek rzeczypospolitej. Kochan. Troistym zamkiem ciężkie waruje pokłady. Zabł. Każdy z nich ma w pokładzie do kilkudziesiąt tysięcy. Pien. Nie wierz żaden fortunie, nie ufaj w pokłady, a na każdą godzinę spodziewaj ś. zdrady. Jag. Nie skarbcie sobie tam, kędy złodzieje wykopywają i kradną pokłady, gdzie skarb od molów i od rdzy niszczeje, lecz w niebie, gdzie ś. nie trzeba bać zdrady. Odym. P. czyj u siebie chować. Troc. Te bogactwa, o których rozumiemy, jakoby nasze były, są tylko pokładem, który nam fortuna na niejaki czas do rąk złożyła. L. Ganią tych, co długów płacić nie chcą, a ograbzają niewdzięczność ludzi, którzy pokładu tego oddać Opatrzności nie chcą, którego im na czas tylko powierzyła. L. Pismo, akt, zapis pokładu. Bobr. **4.** [P.] = a) *pole przyorane.* b) *jaje położone w nasiadzie.* c) w lm. *jajecznica dobrze okraszona.* **5.** † P. *ofiara.* **6.** † P. *opona wozowa płócienna a. skórzana, plandeka.* × **7.** anat.: P. mięsny, tłuszczowy. **8.** gieol., gór. *masa ciała kopalnego w łonie ziemi jako warstwa,* żyła, skład. Łab. Pokłady jurajskie, weldzkie. **9.** patol.: P. błoniczy, nalot błoniczy, P. modzelowaty na skórze. <Po + Kład, KŁAD>

**Pokładacz, a,** lm. **e** *oprawca, który bydlę pokłada przy trzebieniu, wałaszeniu.* <Od Pokładać>

**[Pokładaczka, i,** lm. **i]** *praca lub czas pokładania roli.* <Od Pokładacz>

**Pokładać, a, ał** I. p. **Położyć. 2.** *układać przemocą, aby leżał spokojnie:* a) P. kogo dla wymierzenia mu plag. [On jesce nie pokładany]. b) P. zwierzę, bydlę = *trzebić, kastrować, kleśnić:* U wołów samiec cały—byk; pokładany—wół. Kluk. P. konia = *wałaszyć.* U koni samiec cały—ogier; pokładany—koń. Kluk. **3.** *kłaść równo z ziemią, słać po ziemi, obalać, tłuc:* Wiatr łamał lasy, pokładał drzewa bardzo wielkie, z korzeniami je wyważając. Łęcz. Deszcz, wiatr pokłada zboże. Troc. **4.** rolę = *po raz pierwszy ją orać płytko a szeroko:* P. rolą, podkładać, skiby wywracać. L. W Podgórzu krakowskim rolą ugorowaną naprzód pokładają a. podkładają, potym odwracają a. uwracają. L. Trzeba uważać, jak chłop orze i pokłada rolą i jak na niej równo skiby składa. Haur. **5.** † P. co u kogo, w depozyt u niego składać. Kn. *(= umieszczać, oddawać, deponować).* Przen.: † Do serca głęboko P. Baz. *(= wziąć).* **6.** † P. *składać, oddawać, przedkładać, przedstawiać, okazywać:* Adam na zamówny dzień z listem na sołtystwo przyjał do Landa i pokładał list. Rot. Ja kładę duszę moję, abym ją zasię wziął; żaden jej nie bierze ode mnie, ale ja pokładam ją sam od siebie: mam tę moc położyć ją, i mam też zaś moc wziąć ją. Leop. *(= zwalniam, puszczam).* **7.** [P.] *kłaść ś.:* Tu se ligaj, tu pokładaj, tylko do mnie nic nie gadaj. **8.** † P. **sobie za co** = *mieć, brać, poczytywać, uważać, ważyć:* Wyrodkowie nie inaczej mają być pokładani, jedno jak potwory, co ś. nad przyrodzenie rodzą. Baz. Zdrowia ich miasto nie mogłoby P. za rzecz lichą. Warg. Nieostrożni byli i lekce sobie nieprzyjaciela pokładali. Biel. M. Ludwik spraw polskich zaniedbywał i lekce ich pokładał. Błaż. Nie lekce sobie pokładaj tego utrapienia, co ogarnęło nas. B. B. **9.** † P. sobie = *zakładać sobie, tuszyć sobie, spodziewać ś.* Napom. **10.** † P. *sądzić, mniemać, utrzymywać, twierdzić, suponować:* Święta ewanielja pokłada, iż Pan Jezus dwojcy rozmnożył chleb. Op. Sekta jego była sprośna, albowiem pokładał ludzkie dusze pospołu z ciałem umierać. Biel. M. Pokładam (mam, kładę) za to; tak kładę. Troc. **II.** † P. siebie = *okazywać ś., przedstawiać ś., występować:* Na pożytek Rzpltej robić mają, i sami siebie w tym użytecznemi a potrzebnemi P. i okazywać. Glicz. **12.** i dok. **Pokładnąć** wiośl. *nadawać wiosłu kierunek poziomy po uderzeniu o wodę.* **P. ś.** I. **Położyć. 2.** *być pokładanym, trzebić ś., kastrować ś., kleśnić ś.:* Byczki wcześnie ś. pokładają, odłączywszy, które ś. bykami zostać mają. Kluk. <Po + Kładać>

**[Pokładający bić]** *bić na pokładankę, położywszy winnego.* <Zam. Pokładający = Pokładając, od Pokładać>

**Pokładalny** *którego można pokładać.* Troc. <Od Pokładać>

**[Pokładane, ego,** blm.] Dostać pokładanego = *dostać w skórę, leżąc na ławie.* <Od Pokładany, od Pokładać>

**Pokładanie, a,** blm. I. czynność cz. **Pokładać:** P. pokładu u kogo. Troc. P. roli na zimę. Troc. P. marmurem, tarcicami, posadzką. Troc. Wiośl.: P. górą a. oksfordzkie = *pokładanie wiosła z unoszeniem pióra nad wodą.* P. miotłą a. kembryckie = *muskanie piórem wiosła powierzchni wody przy ruchu powrotnym.* **2.** p. **Pokładanie ś.:** Przez te święta niewiasty z mężmi pokładania strzec ś. zwykły, jak rzeczy godnej zakazania. Otw.

**Pokładanie się, a ś.,** blm., **Pokładanie** czynność cz. **Pokładać ś.**

**Pokładanka, i,** blm. *pokładanie, rozciąganie, rozłożenie dla wymierzenia kary cielesnej:* Jagusi dali 20 rózeg na pokładankę. Przybor. Oo, trzeba ś. wystrzegać, żeby nie dostać na pokładankę. Dyg. <Od Pokładany>

**Pokładany** I. P. samiec zwierząt ssących = *pozbawiony jąder, trzebiony, kastrowany, kleśniony.* **2.** Rola pokładana. Troc.

**[Pokładeczka, i,** lm. **i]** p. **Pokładka.** <Od Pokładka>

**Pokładełko** (terebra) anat. *ostatnie pierścienie odwłoka owadziego zamienione na rurkę do składania jaj.* <Po + * Kładełko, KŁAD>

**[Pokładka, i,** lm. **i]** *jaje do podłożenia pod kwokę.* Zdr. **[Pokładeczka].**

**Pokładki, ek,** blp., **Tratwaki** gór. *tarcice pokrywające sznic, to jest rów w dnie sztolni lub chodnika, którędy wody spływają.* <Po + Kładki>

× **Pokładły** (o wielu) *który ś. pokładł:* Gdzieś, pomnę, Kartuzów widziałem tak pokładłych na posadzce kościoła wielkiego. Krasiń. <Po + Kładły, KŁAD>

**Pokładnąć, nie, nął** *wiosło,* wiośl. p. **Pokładać.** <Po + Kładnąć>

**Pokładne, ego,** blm. *opłata za prawo pogrzebania zwłok na cmentarzu.* Kasa pokładnego. Gdy nie było czym zapłacić, chciwy pleban garść im ziemi żałuje; pokładnego nie ustąpi fara. Min. <Od Pokładny>

†**Pokładnica, y,** lm. **e** *miejsce lub naczynie do przechowywania pokładu* a) *skarbnica, skrzynia na skarby:* Eljazyb uczynił sobie pokładnicę niemałą. Leop. (skarbnicę. Leop.). Pobrał Achaz pokładnicę a skrzynią kościelną, którą był postawił w kościele. Leop. Kilkanaście tysięcy złotych z pokładnicy pana swego skorzyścił. Klon. Pan na cię woła, aby P. twoja a skarb twój był w sercu a w myśli twojej, w onym skarbie niebieskim. Rej. Wóz (karawan) wszystek z pokładnicą czarnym suknem fajlandyszowym szerokim i długim pokryty. Niem. Insignia Regni na pokładnicę na wierzch włożono i przywiązano. Niem. b) *skarbiec:* Do pokładnicy w domu skarbu będą nosić zboża, wina i oleju. Leop. c) *skarbona, szkatuła, puszka na pieniądze:* Złą rzecz uczynił Eljazyb Tobjaszowi, że mu uczynił pokładnicę w kruchtach domu bożego. Leop. <Od Pokładny>

†**Pokładnik, a,** lm. **cy** I. *ten, co przechowuje czyj pokład = depozyt, depozytarjusz:* P., pokład przyjmujący. Troc. Gdyby kto komukolwiek dał do wiernej ręki złoto, srebro i insze jakiekolwiek rzeczy, i sprzęt domowy jakikolwiek, a takowe rzeczy u onego wiernego pokładnika z domu jego były pokradzione... Orm.

**Pokładny** I. p. **Pokładowy:** Most P. Garcz. (na okręcie). [Ma on P. pieniądz] *(= grosz zapasowy, pieniądze złożone, leżące).* **2.** w Biblji: Chleb, stół P. = *ofiarny, Bogu poświęcony:* Chleby pokładne na stole pokładnym. B. B. Ten chleb poświęcony i poślubiony Panu Bogu u Żydów zawżdy leżał na onym stole, a dlatego był zwan pokładnym chlebem. Leop. Chleby pokładne. Leop. *(panes praepositionis.* Karnk., chleby obliczności. Wuj., chleby wykładów a. obliczności. Leop.). Tu stała arka; w pierwszej zaś części był ołtarz wonności, stół na chleby pokładne. Kozł. Pokładna potrawa. Troc. Stół P. Leop. (stoły wykładów. Leop.). **3.** †P. *położony, poległy, padły:* Nieprzyjaciel liczył tysiąc trupów swych pokładnych. Jabł. <Od Pokład>

**Pokładowy, Pokładny** przym. od **Pokład:** Pokładowe skiby. Haur. Gór.: Plan P. = *plan ogólny, karta górnicza.* <Od Pokład>

**Pokładzenie, a,** blm. czynność cz. **Pokłaść.**

**Pokładzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokłaść ś.**

**Pokładzinny** przym. od **Pokładziny:** Piosnka pokładzinna. Troc *(= śpiewana przy pokładzinach).* Wenus pokładzinna ogłasza wesele. Orn. *(= opiekująca ś., zawiadująca pokładzinami, patronka pokładzin).* <Od Pokładziny>

**Pokładziny, in,** blp. I. *uroczyste prowadzenie nowożeńców po raz pierwszy do ich łożnicy, przy tańcach i muzyce, śpiewach i stosownych obrzędach, a niekiedy i oracjach* (ceremonjał daw. ogólnie narodowy, dziś ludowy): Książę Finlandzki brał ślub z królewną na zamku; gdy do pokładzin przyszło, Myszkowskiemu król oddać u łoża królewnę kazał, który w te słowa mówił... Górn. P. księżnej Mantuańskiej, oblubienicy Zygmunta Aug., którego w Wiedniu zastąpił wojewoda wileński: po tańcach szli do łożnicy, tam król Ferdynand wojewodzie położyć ś. kazał tak jak chodził; potym rozkazał córce, iżby ś. podle niego położyła; która, zawstydziwszy ś., położyć ś. nie chciała; zatym ociec, wziąwszy ją wpół, położył ją wedle wojewody, zaraz potym ś. porwała i wstała. Górn. Wenus, Juno i Hameneus przy tych pokładzinach były. Otw. Tak na pokładzin moich obrzędzie summa summarum sześć osób będzie. Syrok. Zrękowiny uczynię zaraz, ale pokładzin bez ojcowej woli nie dopuszczę. Sienk. **2.** †P. *cudzołóstwo, spółkowanie, stosunek z kobietą:* Niegodne P. cudzołożnika. Otw. Tybyś był jedyny, z kimbym chętnie zawarła wdzięczne P. Żebr. **3.** [P.] *złożenie do grobu, pogrzeb.* <Po + *Kładziny, KŁAD>

**Pokłamać, mie, mał** I. *spędzić pewien czas na kłamaniu, połgać.* **2.** [P.] *skłamać jedno po drugim, połgać, pozmyślać.* **3.** *zmylić, oszukać, okpić, uwieść, skusić:* Ty mu sie nie cuduj—bida człeka pokłamie i wnet wygłupi. <Po + Kłamać>

**Pokłamanie, a,** blm., czynność cz. **Pokłamać.**

**Pokłaniać, a, ał** *skłaniać, pochylać, uginać:* Gardził tym wszystkim, co głowę pokłania, lubił to wszystko, co bryka i bodzie. Deo. **P. ś.** *spędzić pewien czas na kłanianiu ś.* <Po + Kłaniać>

**Pokłanianie, a,** blm., czynność cz. **Pokłaniać.**

**Pokłanianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokłaniać ś.**

**[Po kłanianiu chodzić]** (o panu młodym) = *chodzić od domu do domu, prosząc o błogosławieństwo.*

**Pokłapać, pie, pał** *spędzić pewien czas na kłapaniu.* <Po + Kłapać>

**Pokłapanie, a,** blm., czynność cz. **Pokłapać.**

**Pokłaść, dzie, dł** *położyć, włożyć jedno po drugim:* Oto przyjdą i ręce pokładą na czoło. Wysp. Na karcie pokładł kondycje, pod któremi pieniędzy pożycza. Boh. **P. ś.** I. *położyć ś. kolejno, jeden po drugim:* Wielu snem śmierci popadli, co ś. wczoraj spać pokładli. Karp. Przen.: Kiedy ś. wreszcie owe burze pokładły, ks. Janusz znalazł dla siebie najpiękniejsze pole do działania. Kaczk. *(= ułożyły ś., uspokoiły ś., ucichły).* **2.** [P. ś.] *położyć ś.:* A powstańże mi, biała lilja, coś mi ś. tak pokładła. <Po + Kłaść>

**[Pokłęba, y,** lm. **y]** I. *natręt:* Zobaczył kosa siedzącego w gęstwinie: jaka to P. czarna! zdoła zwieść człowieka. Ork. **2.** *kłopot z kim, z czyjego powodu; niezgoda.*

**Pokłębić, i, ił** I. *spędzić pewien czas na kłębieniu.* **2.** *skłębić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Przeciągały obłoki, czasem pokłębione i śpieszące ś. gdzieś, niekiedy poszarpane i jakby uciekające. Bog. W. Skrzydła gryfów pokłębione budzą we mnie szał Atrydy. Mic. **P. ś.** *zająć pewien czas kłębieniem ś.* <Po + Kłębić>

**Pokłębienie, a,** blm., czynność cz. **Pokłębić.**

**Pokłębienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokłębić ś.**

**[Pokłębny]** *niezgodny, sprzeczny.* <Od Pokłęba>

**Pokłęk, u,** lm. **i** bot. (sonneratia) *roś.*

†**Pokłodne, ego,** blm., †**Kłodne** daw. *opłata na Litwie od zamknięcia do kłody:* Od więźniów połańcusznego a. pokłodnego... Št. lit. <Po + Kłodne>

**Pokłon, u,** lm. **y,** †**Pokłona** I. *ukłon na znak uszanowania, czci, uniżoności;* przen. *czołobitność, cześć, hołd, adoracja:* P. Bogu przyzwoity. Troc. P. czynić Bogu. Troc. Bierz, Chrystusie, od nas czci i pokłony i uniżenia i wszelakie wyznanie, iżeś król nasz. Skar. P. boski samemu Bogu oddawan być ma. Skar. Słoń, gdy jutrzenka powstawa, P. jej nizki oddawa. Dar. J. Niewiasta przy pokłonie swoim króla o sprawiedliwość prosiła. Troc. P. królowi uczynił. Troc. JMci Panu N. najniższy, głęboki mój P. oddaję. Troc. Najniższy P. składam do nóżek JMci Pana N.

Troc. Przyjmij od podnóżka nóg twoich, od poddanego i najniższego kmiecia twego, od prochu stóp twoich ten P. Skar. P. przeczystej dziewicy. Mick. P. ruski = *przypadnięcie do ziemi i uderzenie czołem o ziemię dla oddania czci:* Wybił P. ruski przed nim. Oss. Kniaź w cerkwi bił pokłony. Lel. Na progach jego wybijał pokłony. Mick. **2.** p. **Poczesne:** Arendarz nigdy nie poszedł do pana swego, aby mu głowy cukru w pokłonie nie poniósł. L. Panom dla cnót ich dary dajemy, jakoby im cześć, chwałę dary naszemi wyrządzając, te pocztą, pokłonem, upominkiem zowią. Petr. Obiecał pop panu abo P. przynieść, abo niedźwiedzia ramoty nauczyć. Petr. **3.** [P.] *przydatek do paszy, przyniesiony krowie podczas dojenia:* Iść do krowy z pokłonem. <Po + *Kłon, KŁON>

†**Pokłona, y,** lm. **y** p. **Pokłon:** P. nasza staroście najwyższemu w tym tu mieście. Mik. z Wilk. Mędrcy upadli na kolana swe, przez które klękanie czcili Krystusa, jako pana swego i króla; bo królom na wschód słońca takowa P. bywała wyrządzona. Żarn. <Po+*Kłona, KŁON>

†**Pokłoniciel, a,** lm. **e** *ten, co lubi ś. kłaniać, człowiek giętki, uniżony, potulny; służka uniżony.* L. <Od Pokłonić>

×**Pokłonić, i, ił** I. a. **P. ś.** *złożyć pokłon, ukłonić ś., skłonić ś.:* Pokłoń jej ode mnie. L. Proszę mu P. ode mnie. L. Niech ś. tu momencik zatrzyma, zaraz mu pokłonię. L. (= pokłon mój oświadczę, atencję moją oddam. L.). Pokłonił ś. przed obrazem Zbawiciela. Pokłoniła mu ś. grzecznie. Masław rzekł: który bóg mocniejszy będzie, temu ś. i ja pokłonię. Krasz. Kazał mi, ażebym mu ś. od niego pokłonił. L. *(= kłaniał ś.).* Wojewoda Mniszech, wyprawując córkę na tron moskiewski, w obecności króla rzekł do niej: Maryno, pokłoń ś. królowi. L. *(= padnij mu do nóg).* Dziś lekko tylko uchylić czapki znaczy P. ś. **2.** [P.] *pochwalić:* Szwatanka, pokłoniwszy Boga, zamawia ś. o to, czy rodzice mają wolą wydać córkę za zaleconego im młodzieńca *(= powiedziawszy pochwalonego).* **P. ś. I.** p. wyż. **2.** [P. ś.] *umrzeć.* <Po + Kłonić>

**Pokłonienie, a,** blm., czynność cz. **Pokłonić.**

**Pokłonienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokłonić ś.**

†**Pokłonne, ego,** blm. *opłata zwyczajowa, składana przez kmieci panu wsi na znak hołdu:* Do pana bez datku, bez pokłonnego nie zbliżą ś. Lel. <Od Pokłonny>

**Pokłonny I.** przym. od **Pokłon:** Aby oddać najwyższą cześć Panu Bogu i uznać wszechwładzę Jego panowania nad wszystkiemi rzeczami; i to ś. nazywa ofiara pokłonna. Kozł. Cerkiew po liturgji wieczernią i modlitwy, jako oni zowią, kolanopokłonne odprawuje. Pim. **2.** [P.] *pochyły, spadzisty.* <Od Pokłon>

**Pokłopocenie, a,** blm., czynność cz. **Pokłopocić.**

**Pokłopocenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokłopocić ś.**

**Pokłopocić, i ił** i **P. ś. I.** ×P. p. **Pokłopotać. 2.** [P. ś.] *pokłócić s.:* Pokłopocił ś. on z sąsiadami o miedzę. Tet. <Po + Kłopocić>

**Pokłopotać, cze, tał,** ×**Pokłopocić I.** kogo = *strawić pewien czas na kłopotaniu kogo.* **2.** †P. kogo na siebie = *pogniewać, rozjątrzyć, obruszyć:* Rzekł krukowi orzeł, by milczał, on przedsię swym głosikiem mierzienie gogotał, aż potym wszystki ptaki na ś. pokłopotał. Papr. **P. ś.** *spędzić pewien czas na kłopotaniu ś., przebyć pewien czas w kłopocie.* **2.** †P. ś., **[Pokłopocić ś.]** *pogniewać ś., pokłócić ś., poróżnić ś.:* Prędko ś. z Połowcami Ruś pokłopotała, i potym wielkie walki między sobą wiedli. <Po + Kłopotać>

**Pokłopotanie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Pokłopotać. 2.** †P. *spór, sprzeczka:* Apostołów o większość P. między sobą. Gil.

**Pokłopotanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokłopotać ś.**

**Pokłosić się, i ś., ił ś.** *podostawać kłosów, powypuszczać kłosy:* Zboża już ś. pokłosiły. <Po + Kłosić ś.>

**Pokłosie, a,** blm. **I.** *kłosy pozostałe na polu po żniwie.* P. zbierać. Przen.: P. zbierać po kim = *korzystać z ostatków.* **2.** *zbieranie kłosów, pograbianie po żeńcach.* Kn. <Po + Kłosie>

**Pokłosować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kłosowaniu.* <Po + Kłosować>

**Pokłosowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokłosować.**

**Pokłoszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokłosić ś.**

**Pokłośnica, y,** lm. **e** *ta, co zbiera pokłosie:* Dziewczęciu, które po swej krasie sądziło ś. godnym tronu, gdyby owa P. szczęśliwa... Krasz. <Od *Pokłośnik, od *Pokłośny, od Po + Kłos>

**Pokłócenie, a,** blm., czynność cz. **Pokłócić.**

**Pokłócenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokłócić ś.**

**Pokłócić, i, ił I.** *spędzić pewien czas na kłóceniu płynu, pomieszać, pomącić, pobełtać:* P. miksturę przed wypiciem. **2.** kogo z kim = *przywieść dwie strony do kłótni, poważnić, poswarzyć; rzucić między nie kość niezgody:* Potrafiłeś nas P., ale pogodzić nie potrafisz. Boh. Głodne małżeństwo nawet mucha pokłóci. Rog. **3.** Pokłócone pary = *rodzaj pasjansu.* **P. ś. I.** *spędzić pewien czas na kłóceniu ś.* **2.** z kim = *wszcząć z nim kłótnię, poswarzyć ś., poważnić ś.* Przen.: Nic go nie kosztowało, popierając złą sprawę, z sumieniem ś. P. dla pieniędzy. Krasz. *(= stanąć w sprzeczności, w rozterce z sumieniem, postąpić wbrew sumieniu).* <Po + Kłócić>

**Pokłócie, a,** blm., czynność cz. **Pokłóć.**

×**Pokłócicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pokłóciciel.** L.

×**Pokłóciciel, a,** lm. **e** *ten, co pokłócił.* L. <Od Pokłócić>

**Pokłóć, kole, kłół, Pokłuć I.** *spędzić pewien czas na kłóciu, zająć pewną chwilę kłóciem:* Pokole cię w boku i przestanie. **2.** *skłóć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* P. kogo lancą. Pszczoły mię pokłóły *(= pocięły).* **3.** *koląc pozabijać; pozakłuwać:* P. prosięta. **4.** [P.] *połupać, poszczepać, porozłupywać, porozrąbywać:* P. grubsze drewna na cieńsze. <Po + Kłóć>

**Pokłówać, a, ał** *kłóć raz po raz.* <Po + *Kłuwać, KOŁ/KŁO/KŁÓ/KŁU>

**Pokłówanie, a,** blm., czynność cz. **Pokłuwać.** Patol.: P. po ciele = *uczucie ukłóć częstych w skórze.*

**Pokłuć, uje, uł** p. **Pokłóć.** <Po + Kłuć>

**Pokłucie, a,** blm., czynność cz. **Pokłuć.**

**[Pokłupnąć, nie, nął]** *stuknąć, zastukać.* <Po + *Kłupnać, od Nm. klopfen>

**[Pokłupnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pokłupnąć.**

**[Pokłupywać, uje, ywał]** *postukiwać:* Żonka moja z kijem idzie, po plecach mię pokłupuje. <Po + *Kłupywać, od Kłupać, z Nm. klopfen>

**[Pokłupywanie, a,** blm.] czynność cz. **Pokłupywać.**

†**Pokłusać, sa** a. **sze, sał** p. **Pokłusować**: Ja teraz umrzeć swoją ręką muszę, a. zbywszy czci, w leda kąt pokłuszę. Pot. Toż odżaliwszy kosza, z żywotem do boru pokłuszą. Pot. <Po + Kłusać>

†**Pokłusanie, a**, blm., †**Pokłuszenie** czynność cz. **Pokłusać**.

**Pokłusować, uje, ował**. †**Pokłusać** *popędzić kłusem*: Sam pokłusował do swojej celi po klucze. Byk. Cugle ściągnął i pokłusował do K*. Krasz. <Po + Kłusować>

**Pokłusowanie, a**, blm., czynność cz. **Pokłusować**.

†**Pokłuszenie, a**, p. **Pokłusanie**.

**Pokminkować, uje, ował** *posypać kminkiem*: P. ciasto. <Po + *Kminkować, od Kminek>

**Pokminkowanie, a**, blm., czynność cz. **Pokminkować**.

**Pokmotrzenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pokmotrzyć ś.**

**Pokmotrzyć się, y ś.,ył ś.** p. **Pokumać ś.**: Co mi do chrztu kumem będziesz dziecku, co ś. z sobą, Beju, pokmotrzymy. Zm. Przen.: *pobratać ś.*: Wzięci pod Korsuniem przez Tatarów i owego w niewoli pogańskiej pokmotrzonego z pogaństwem kozaka. Szaj. <Po + *Kmotrzyć ś., od Kmotr>

**Poknajać, a, ał** zł. *pójść, odejść, uciec; pojechać, pomknąć, podążyć*: Jak artychy podkirzemy, poknajemy zaraz. Estr. A ja wsiądę na łysego, poknaję za wami. Kolb. <Po + Knajać>

**Poknajanie, a**, blm., czynność cz. **Poknajać**.

**Poknajpować, uje, ował** *strawić pewien czas na knajpowaniu*. <Po + Knajpować>

**Poknajpowanie, a**, blm., czynność cz. **Poknajpować**.

**Pokneblować, uje, ował** *zakneblować jedno po drugim*: Róg w głuchym nie zabrzmi ostępie, psom pokneblują pyski. Glin. <Po + Knebiować>

**Pokneblowanie, a**, blm., czynność cz. **Pokneblować**.

**Pokneplować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kneplowaniu*. <Po + Kneplować>

**Pokneplowanie, a**, blm., czynność cz. **Pokneplować**.

**Pokniazić, i, ił** myśl. (o zającu) *spędzić pewien czas na kniazieniu*. <Po + Kniazić>

× **Pokniazić, i, ił**, × **Pokniażyć**, × **Pokniżyć** kogo = *zamienić na kniazia, przeistoczyć w kniazia, przemianować na kniazia, kniaziem uczynić*. L. <Po + *Kniazić, od Kniaź>

× **Pokniazienie, a**, blm., czynność cz. **Pokniazić**.

**Pokniaziować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kniaziowaniu, pobyć kniaziem*. <Po + Kniaziować>

**Pokniaziowanie, a**, blm., czynność cz. **Pokniaziować**.

× **Pokniażenie, a**, blm., czynność cz. **Pokniażyć**.

**Pokniażyć, y,ył** p. **Pokniazić**.

× **Pokniżenie, a**, blm., czynność cz. **Pokniżyć**.

× **Pokniżyć, y,ył** p. **Pokniazić**. L.

**Poknować, uje, ował** p. **Poknuć**.

**Poknowanie, a**, blm., czynność cz. **Poknować**.

**Poknucie, a**, blm., czynność cz. **Poknuć**.

**Poknuć, uje, ował, Poknować** I. *spędzić pewien czas na knowaniu*. 2. *uknuć jedno po drugim*: P. spiski, intrygi. <Po + Knuć>

**Poknutować, uje, ował** *pobić knutem*. <Po + Knutować>

**Poknutowanie, a**, blm., czynność cz. **Poknutować**.

**Poknychać, a, ał** *spędzić pewien czas na knychaniu*. <Po + Knychać>

**Poknychanie, a**, blm., czynność cz. **Poknychać**.

†**Poko, [Poko]** p. ob. **Póki**: P. była żywa. Ort. Co masz czynić, dziś uczyń, pokoć jest na woli, potym któż wie, czy czynić, choćbyś chciał, pozwoli. Koch. W. Takowy, P. ś. w tym nie czuje, iż pobłądził, dotąd przyjacielem prawdzie ani jest, ani być może, choć to o sobie śpiewa, że prawdę istotną znalazł. Żebr. Nie nazywa ś. fałszywy umysł, P. rozsądek nie osądzi jednę rzecz za drugą. Żebr.

[**Pokobiecenie się, a ś.**, blm.] czynność cz. **Pokobiecić ś.**

[**Pokobiecić się, i ś., ił ś.**] *stać ś. kobietą, mężatką*: Za mną, chłopcy, za mną, póki ja se panną, jak ś. pokobiecę, wszystkich djabłów zjecie. <Po + Kobiecić ś.>

[**Pokocenie, a**, blm.] czynność cz. **Pokocić**.

**Pokocenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pokocić ś.**

[**Pokocenie się, a ś.**, blm.] czynność cz. [**Pokocić ś.**].

**Pokochać, a, ał** I. kogo, co = *poczuć miłość dla kogo, ukochać, umiłować, upodobać sobie, polubić go serdecznie*: Was równie jak moję pokochałem córkę. L. Młody entuzjasta, którego poeta nasz poznał jeszcze w Berliuie, a potym w Krymie mocno pokochał. Chm. Ja ciebie, śliczny buziaczku, odrazu pokochałem. Bog. Woj. 2. *objąć za szyję kogo*: Pokochaj mamę za szyję, obiema rękami. 3. [P.] *pospółkować z kobietą*. P. ś. I. *zakochać ś., rozkochać ś., zapałać miłością do kogo; umiłować, polubić serdecznie kogo; zadurzyć ś. w kim*: Djana pokochała ś. w pasterzu. P. ś. nawzajem, obustronnie. <Po + Kochać>

**Pokochanie, a**, blm. I. czynność cz. **Pokochać**. 2. †P. *zachwyt, ukontentowanie*: Radość i P. swe z tego okazał. Baz.

**Pokochanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pokochać ś.**

[**Pokocić, i, ił**] *potoczyć*: P. kłębek. [**P. ś.**] *potoczyć ś.*: !P. ś. z góry = *stoczyć ś.* **Pokociło** ś. Orzesz. P. ś. źle, zamiast potoczyć ś. Dudz. <Ukr. pokotiti>

**Pokocić się, i ś., ił ś.** (o zajęczycach, kotkach, owcach) *okocić ś. jedna za drugą, powydawać płód na świat*. <Po + Kocić ś.>

**Pokocołować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kocołowaniu*. <Po + Kocołować>

**Pokocołowanie, a**, blm., czynność cz. **Pokocołować**.

**Pokoczować, uje, ował** *spędzić pewien czas na koczowaniu*. <Po + Koczować>

**Pokoczowanie, a**, blm., czynność cz. **Pokoczować**.

†**Pokoć** p. **Poko**.

**Pokodyfikować, uje, ował** *skodyfikować jedno po drugim*. <Po + Kodyfikować>

**Pokodyfikowanie, a**, blm., czynność cz. **Pokodyfikować**.

**Pokogucenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pokogucić ś.**

**Pokogucić się, i ś., ił ś.** *pokłócić ś., pogniewać ś.*: O cóżeście ś. waszmość panowie pokogucili? Syn. <Po + *Kogucić ś., od Kogut>

**Pokoiczek, czku**, lm. **czki** p. **Pokój**: Jest tam jeden P., który kosztował 100000 cekinów. Star.

P. ku noszeniu uczynił sobie Salomon z drzew libańskich. Leop. *(= lektykę).* Wzdychał pod jarzmem urzędu swego, żałując pokoiczku swego na puszczy. Skar. <Od Pokoik>

**Pokoić, i, ił** I. *ukoić jedno po drugim:* Czas pokoi bóle, żale. **2.** × P. nied. *uspokajać, czynić spokojnym, uśmierzać, łagodzić, poskramiać:* Język pobudza wszystkie złe rzeczy; tenże zasię pokoi wszystko. L. Język kazi, przewraca miasta i królestwa; zasię je też pewni a pokoi. L. Senku ludzi pokojący, przychodź do dziecięcia rączej. × **P. ś.** *uspokajać ś., uciszać ś.:* Im tam większy hałas, bardziej ś. pokoi. Pot. <Po + Koić>

**Pokoik, u,** lm. **i** I. p. **Pokój:** Pokoiki małe, kształtnie urobione, na słupach marmurowych wystawione. Skar. Jest on w tamtych pokoikach, ale go nie znajdziesz. Boh. Dwa pokoiki wygodne. Boh. Nieprzyjaciela pogromiwszy i jakikolwiek P. sobie obmyśliwszy... Fal. **2.** *pokój mały obok dużego, pokój boczny, bokówka, alkierz:* Mamy w pokoiku sublokatora. <Od Pokój>

**Pokoisko, a,** lm. **a** m. i ni. p. **Pokój.**

**Pokojarzenie, a,** blm., czynność cz. **Pokojarzyć.**

**Pokojarzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokojarzyć ś.**

**Pokojarzyć, y,ył** *skojarzyć wiele jedno po drugim:* P. pary małżeńskie. **P. ś.** *skojarzyć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Kojarzyć>

† **Pokojen** (jako orzeczenie) p. **Pokojny.** Ps. flor. <Po + KOJ/CZY>

**Pokojenie, a,** blm., czynność cz. **Pokoić.**

× **Pokojenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokoić ś.**

† **Pokojnie** przys. od **Pokojny:** P. obiaty warzyli w kotlech. B. Sz. Przydź k nam, Panie, P., a pożywaj służby naszej, jako ś. lubić będzie tobie. B. Sz.

† **Pokojny,** † **Pokojen** *pokojowy, pokoju pragnący; przyjazny, przyjacielski, życzliwy:* Z tymi, iż są nienaźrzeli pokoju, był jeśm pokojen. Ps. flor. A jestliby kto mięso obiety pokojnej trzeci dzień jadł, nie będzie wdzięczna jego ofiera. B. Sz. Starszy mieśćcy, wyszedszy przeciw jemu, rzekli: pokojne li jest k nam twe weście? B. Sz. <Od Pokój>

**Pokojodawca, y,** lm. **y** *dawca pokoju:* Papież przemawia tonem miłośnika pokoju i ma przymioty pokojodawcy. <Pokój + Dawca>

× **Pokojolubnik, a,** lm. **cy** *lubiący pokój = spokój; przyjaciel pokoju.* L. <Pokój + *Lubnik, od Lubić>

**Pokojołomca, y,** lm. **y** *ten, co pokój łamie, gwałci, narusza, burzy; co pokoju nie dotrzymuje; zakłócający spokój.* L. <Pokój + *Łomca, od Łomać>

**Pokojołomny** *który gwałci pokój.* <Pokój + *Łomny, od Łomać>

**Pokojowa, ej,** lm. **e** p. **Pokojówka:** W Warszawie najlichszej pokojowej nie wspominaj o spiżarni. L. <Od Pokojowy>

**Pokojowiec, wca,** lm. **wcy, Pokojowy** *sługa pokojowy, kamerdyner:* Z chłopca zostałem pokojowcem. <Od Pokojowy>

**Pokojowo** przys. od **Pokojowy:** Usposobieni P.

**Pokojowość, i,** blm. rz. od **Pokojowy:** Życzenie zaświadczenia przed Europą istotnej pokojowości.

**Pokojowy** przym. od **Pokój:** a) Sprzęty pokojowe. Drzwi pokojowe. L. Lodownia pokojowa. Muzyka pokojowa. Piesek P. Oziębić płyn do temperatury pokojowej. b) Nieszczęście na drogach ich, a drogi pokojowej nie uznali. Leop. Tak wojenne rzeczy, jako pokojowe, mądrą siłą prowadzisz, aby były zdrowe. Żebr. **P., ego,** lm. **i** rz. p. **Pokojowiec:** Jeden teraźniejszy lokaj lub kamerdyner więcej kosztuje, niż przedtym dwuch dworzan a. pokojowych. Kras. U panów teraz w Polszcze zabrali miejsce dworzan, pokojowych, kamerdynery, lokaje, laufry. Kras. <Od Pokój>

**Pokojówka, i,** lm. **i, Pokojowa** *panna służąca, garderobiana, garderobianka, młodsza, subretka.* <Zdr. od Pokojowa>

**Pokokietować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kokietowaniu:* P. trochę. <Po + Kokietować>

**Pokokietowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokokietować.**

**Pokokotać, a, ał** myśl. (o bażancie) *spędzić pewien czas na kokotaniu:* P. nieco. <Po + Kokotać>

**Pokokotanie, a,** blm., czynność cz. **Pokokotać.**

**Pokolanek, nka,** lm. **nki** woj. *część dolna przedpiersienia, pod jego strzelnicą.* <Po + *Kolanek, od Kolano>

**Pokolbować, uje, ował** *podoprowadzać lufy do dobrego strzału.* <Po + Kolbować>

**Pokolbowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokolbować.**

**Pokolebać, ba** a. **bie, bał** *spędzić pewien czas na kolebaniu.* L. <Po + Kolebać>

**Pokolebanie, a,** blm., czynność cz. **Pokolebać.**

× **Pokoleć, eje, ał,** × **Pokołczeć** *pomarznąć, poziębnąć, pograbieć, posztywnieć od zimna:* Palce mi pokolały od chłodu. <Po + *Koleć, od Koł>

× **Pokoleić, i, ił** *pojechać koleją:* Skoro mróz sfolguje, pokoleję do Baden domy obejrzeć i nająć jaki. Krasiń. <Po + *Koleić, od Kolej>

**[Pokoleja]** przys. *po kolei, jeden za drugim:* Od świantégo Bartłomieja uciekajo bocianie P. Prz. <Po + Koleja>

× **Pokolejenie, a,** blm., czynność cz. **Pokoleić:** Od sześciu tygodni sił nie znalazłem do pokolejenia półgodzinnego do Mannheimu. Krasiń.

**Pokolejnica, y,** lm. **e, Poddrożnica** *most, wijadukt, po którym nad ziemią przechodzi droga.* Sł. wil. <Po + *Kolejnica, od Kolejnik, od Kolejny>

**Pokolenie, a,** lm. **a, Gieneracja** I. *potomstwo pochodzące od jednego przodka:* Synowie i córki stanowią pierwsze P., wnuki i wnuczki drugie pokolenie i t. d. Kras. A. Gdy jedni P. pierwsze kładli w ojcu i matce, a wtóre między rodzoną bracią, kościół św. stopnie te cieśniej postawił, i ojca z matką nie licząc, ale jako korzeń krewności kładąc, pierwszy stopień i P. między rodzonemi postawił. Skar. Dwanaście pokoleń Izraelowych. P. Judy. Źle nabyte nie dojdzie do trzeciego pokolenia. Prz. Nieraz w ich imieniu trwał proces, aż wygrali w szóstym pokoleniu. Mick. **2.** *ród, szczep, dom, dynastja, familja, linja:* P. Piasta trwało w Polsce aż do r. 1370, w księstwie Mazowieckim do 1526. Niem. **3.** *ogół ludzi urodzonych i żyjących jednocześnie w jednej i tejże samej epoce:* P. następne = *społeczność złożona z dzieci pokolenia poprzedniego.* Imię ich żyje i żyć będzie od pokolenia do pokolenia. Bemb. Tu idzie o los teraźniejszych i przyszłych pokoleń. Śniad. Muóstwo tam grobów i mogił dokoła liczne kryją pokolenia. Mick. Nowosilcow wziął naprzód na męki dzieci i młodzież, aby nadzieje przyszłych pokoleń w zarodzie samym wytępić. Mick. Dzieje męczeńskiej Polski obej-

mują wiele pokoleń i niezliczone mnóstwo ofiar. Mick. Ja kocham cały naród! Objąłem w ramiona wszystkie przeszłe i przyszłe jego pokolenia, przycisnąłem tu do łona. Mick. **4.** × P. *czas trwania pokolenia, okres życia ludzkiego, obliczany przeciętnie na lat 30:* Jest trzy pokolenia i coś w stuleciu. Sł. wil. **5.** [P.] *pokrewieństwo:* Dalekie P. † P. krewne, consanguineitas. Ort. **6.** † P. *rodzaj, gatunek:* Nie macie jeść sojki wedle rodzaju jej, i jastrzęba wedle pokolenia jego. Leop. **7.** fizj.: † P. męskie a. samcze. † P. mężczyńskie p. **Nasienie.** [Psie P.!] (wymyślanie) = *psie nasienie, psie plemię, psia krew.* <Po + *Kolenie, od Kolano>

× **Pokolenie, a,** blm., czynność cz. **Pokoleć.**

**Pokoleniowy, Pokolenny** przym. od **Pokolenie.** Sow.

**Pokolenkowacenie, a,** blm., czynność cz. **Pokolenkowacieć.**

**Pokolenkowacieć, eje, ał** (o koniach) *podostawać wady w kolanach:* Konie twoje w stajni pokolenkowacieją dalej od stania. Jeż. <Po + *Kolenkowacieć, od *Kolenkowaty, od Kolanko>

**Pokolenny** p. **Pokoleniowy.** L. <Od Pokolenie>

**Pokolędne, ego,** blm. **1.** *praktykowany przez starsze wieśniaczki zwyczaj obchodzenia domów gospodarzy z wódką i życzeniami świąt Bożego Narodzenia, za co otrzymują one kiełbasę, słoninę, wieprzowinę.* **2.** [P.] *żebranina po świętach Bożego Narodzenia, praktykowana przez tego z biedniejszych włościan lub oficjalistów, komu narodzi ś. w tym czasie dziecię.* <Po + *Kolędne, od *Kolędny, od Kolęda>

**Pokolędować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kolędowaniu.* <Po + Kolędować>

**Pokolędowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokolędować.**

**Pokoliczka, i,** lm. **i** bot. (calycera) *roś. z rodziny pokoliczkowatych.*

**Pokoliczkowate** rośliny bot. (calycereae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych.* <Od Pokoliczka>

**Pokoligacenie, a,** blm., czynność cz. **Pokoligacić.**

**Pokoligacenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokoligacić ś.**

**Pokoligacić, i, ił** *skoligacić jednego po drugim:* Brühl z Wojcieszyna pokoligacił synów z najmożniejszemi domami w Rzpltej. Rzew. **P. ś.** *skoligacić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Koligacić>

**Pokolonizować, uje, ował** *skolonizować jedno po drugim.* <Po + Kolonizować>

**Pokolonizowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokolonizować.**

× **Pokolony** *pokłóty:* Miał ręce pokolone cierniami, a o różach nie przestał marzyć. Krasiń. <Od Pokłóć>

**Pokolorować, uje, ował, Pokoloryzować** *pociągnąć, pomalować kolorami:* P. ryciny. <Po + Kolorować>

**Pokolorowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokolorować.**

**Pokoloryzować, uje, ował** p. **Pokolorować.** <Po + Koloryzować>

**Pokoloryzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokoloryzować.**

**Pokołatać, cze,** a. †ce, **tał 1.** *spędzić pewien czas na kołataniu; nakołatać ś.:* P. nieco. I tym sam pokołaczesz i drugich zawiedziesz, a drzwi tobie nigdy nie otworzone. Rej. **2.** × P., *pobić, potłuc, pogruchotać, porozbijać, podruzgotać:* Wziąwszy kij, wszystkie lampy pokołatał. Skar. Czart Żydów, co go wypędzali, pokołatał i poranił. Skar. *(= poturbował).* Jeśli go Niemce nie pokołaczą, to wróci. Sienk. **P. ś.** *potłuc ś. przez pewien czas; pomarkować, zakłócając ciszę:* Pokołatał ś. jeszcze z godzinę, zanim zagasił światło i poszedł spać. <Po + Kołatać>

**Pokołatanie, a,** blm., czynność cz. **Pokołatać.**

**Pokołatanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokołatać ś.**

× **Pokołczeć, eje, ał** p. **Pokoleć.** <Po + *Kołczeć, od Kołek>

× **Pokołczenie, a,** blm., czynność cz. **Pokołczeć.**

**Pokołkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kołkowaniu.* <Po + Kołkować>

**Pokołkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokołkować.**

× **Pokołon, a,** lm. **y** *pokolanie, kieszeń po kolana sięgająca:* Ot mi z pokołona brzęczą pieniądze jego. Słow. <Po + *Kołon, od Kolano>

**Pokołowacenie, a,** blm., czynność cz. **Pokołowacieć.**

**Pokołowacieć, eje, ał** *skołowacieć kolejno, jeden po drugim, pobaranieć, posłupieć, pogłupieć.* <Po + Kołowacieć>

**Pokołować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kołowaniu.* <Po + Kołować>

**Pokołowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokołować.**

**Pokołtunić się, i ś., ił ś.** p. **Pokołtunieć.** <Po + Kołtunić ś.>

**Pokołtunieć, eje, ał, l.** (o wielu) *podostawać kołtuna.* **2.** a. **Pokołtunić ś.** (o włosach) *poskręcać ś. w kołtun, pozwijać ś. w kołtuny.* <Po + Kołtunieć>

**Pokołtunienie, a,** blm., czynność cz. **Pokołtunieć.**

**Pokołtunienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokołtunić ś.**

**Pokołtuniony** *który ś. pokołtunił:* Widok tych ludzi o miedzianych półnagich ciałach, czarnych, pokołtunionych zarostach i dzikich twarzach zajmował i przestraszał zarazem Lucynkę. Bał.

**Pokołysać, sze, sał** *spędzić pewien czas na kołysaniu.* <Po + Kołysać>

**Pokołysanie, a,** blm., czynność cz. **Pokołysać.**

**Pokombinować, uje, ował 1.** *skombinować jedno po drugim; skombinować jedno z drugim:* Dość na niego spojrzeć, dość P., jak tu przybył, że nikt nie wie, skąd? kto go rodzi? gdzie ojcowizna? Krasz. Na zjeździe wileńskim wieczną przyjaźń Litwy z Polską pokombinował. Nies. *(= skojarzył).* **2.** kogo z kim = *przywieść do porozumienia, pojednać, pogodzić:* Chcieliśmy strony P. Mat. Wszyscy chcieli nadąsanych P. And. <Po + Kombinować>

**Pokombinowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokombinować.**

**Pokomenderować, uje, ował, Pokomendować** *spędzić pewien czas na komenderowaniu.* <Po + Komenderować>

**Pokomenderowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokomenderować.**

**Pokomendować, uje, ował** p. **Pokomenderować.** <Po + Komendować>

**Pokomendowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokomendować.**

**Pokomentować, uje, ował** *komentując poobjaś-*

*niać; pozaopatrywać w komentarze.* <Po + Komentować>

**Pokomentowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokomentować.**

**Pokominkować, uje, ował** p. **Pokluczkować.** <Po + Kominkować>

**Pokominkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokominkować.**

**Pokomisyjny** *który nastąpił po komisji:* Ileż ś. odbyło aktów zjazdowych, dekretów pokomisyjnych, publikat, kondemnat! Rol. <Po + Komisyjny>

**Pokomorne, ego,** blm. *wspólne mieszkanie; mieszkanie przy kim, odnajęte od kogo; kącik sublokatora:* Mieszkała w pokomornym u niewiele bogatszej od siebie wdowy. Krasz. Wpół z litości, wpół z potrzeby przyjęła Michałowę w P. Krasz. Winien za P. Niem. [Siedzieć, mieszkać u kogo na pokomornym]. <Po + Komorne>

× **Pokomosić, i, ił** *pokłócić, obruszyć, pojątrzyć:* Sposobem tym pokomoszę wszystko pospólstwo, płaczą zabitego, a prośbą jako wzywają świętego. Chr. <Po + Komosić>

**Pokomoszenie, a,** blm., czynność cz. **Pokomosić.**

**Pokompensować, uje, ował** *skompensować jedno po drugim.* <Po + Kompensować>

**Pokompensowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokompensować.**

**Pokompilować, uje, ował 1.** *skompilować jedno po drugim:* Pokompilował rozmaite, z rozmaitych czasów pochodzące redakcje powyższego podania. Remb. **2.** *spędzić pewien czas na kompilowaniu.* <Po + Kompilować>

**Pokompilowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokompilować.**

**Pokompletować, uje, ował** *skompletować jedno po drugim.* <Po + Kompletować>

**Pokompletowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokompletować.**

**Pokomponować, uje, ował** *skomponować jedno po drugim.* <Po + Komponować>

**Pokomponowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokomponować.**

**Pokompromitować, uje, ował** *skompromitować jednego po drugim.* **P. ś.** *skompromitować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Kompromitować>

**Pokompromitowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokompromitować.**

**Pokompromitowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokompromitować ś.**

**Pokomórkowy** *po komórce pozostały.* Hist.: Włókno pokomórkowe. <Po + Komórkowy>

**Pokomulować, uje, ował** *skomulować jedno z drugim.* <Po + Komulować>

**Pokomulowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokomulować.**

**Pokomunikować, uje, ował 1.** *poprzystępować do komunji św.* **2.** *zakomunikować jedno po drugim.* <Po + Komunikować>

**Pokomunikowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokomunikować.**

**[Pokon, u,** blm., **Pokón, Pokun, Pokan, Pokuna, Pokoneczki** lm.] *początek:* Wyprowadza to od pokonów świata. Bestje z pokonu świata. Deo. Klnie mnie od pokonów świata *(=na czym świat stoi).* <Po + KON/CZN/CZĘ>

× **Pokonacz, a,** lm. **e** p. **Pokonywacz.** Kn. <Od Pokonać>

**Pokonać, a, ał 1.** cz. ni. *przebyć pewien czas na konaniu:* Pokona jeszcze chwilę, zanim umrze. **2.** i nied. **Pokonywać** kogo = *znękać do reszty, pozbawić sił, dobić go; zwalczyć, przezwyciężyć, zwyciężyć:* Pokonał nieprzyjaciel to państwo. Troc. P., ponękać, powalić, pobić kogo. Kn. Książę halicki nieprzyjaciół, księstwo najeżdżających, po kilka razy pokonywał. Śteb. P. przeciwnika. Aby szczęśliwie wygrać i P. nieprzyjaciele nasze a. umrzeć tak, jako będzie wola i postanowienie w niebie. Skar. Ręka go mdłej niewiasty pokona. Skar. Niewiasty pokonały największych rycerzów; nie dziw, że i jego kobieta zwyciężyła. L. Padł Gryzomira męstwem pokonany. Kras. Trudno P. siłą, oj! piersiami nie przeprzeć, kędy woda płynie. Syrok. Wzruszenie pokonywając, wsiadł do dorożki. Usilnie przez nią przed koronacją pokonywana i tajona choroba wybuchła tym gwałtowniej po spełnionym obrzędzie. Szaj. Przen.: *pobić, rozbroić, zniewolić, ująć:* Pokora mocniejszego pokona. Kn. P. cierpliwością, pokorą, łagodnością. Przen.: P. kogo słowy, dowodami. Troc. *(=przekonać).* Gdyby kto co złego uczynił, a w tym był pokonany świadectwem trzech dobrych ludzi... Orm. Człowiek pokonany na umyśle. Troc. <Po + Konać>

†**Pokonan** (jako orzeczenie) *pokonany:* Nieprzyjaciel P. Skar. Kto inwentarza nie uczyni, ten przez to w oszukaniu bywa P. Groic. <Od Pokonać>

**Pokonanie, a,** blm., czynność cz. **Pokonać.**

**Pokoncentrować, uje, ował** *skoncentrować jedno po drugim.* <Po + Koncentrować>

**Pokoncentrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokoncentrować.**

**Pokonceptować, uje, ował** *spędzić pewien czas na konceptowaniu.* <Po + Konceptować>

**Pokonceptowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokonceptować.**

**Pokoncertować, uje, ował** *spędzić pewien czas na koncertowaniu.* <Po + Koncertować>

**Pokoncertowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokoncertować.**

**Pokondemnować, uje, ował** *poskazywać, potępić jednego po drugim:* Przyjechał z Petersburga Wejmar, przysłany na prośbę książąt Czartoryskich, po odsądzeniu Abramowicza od pisarstwa ziemskiego wileńskiego i nas i drugich pokondemnowanych w trybunale. Mat. <Po + Kondemnować>

**Pokondemnowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokondemnować.**

**[Pokoneczki]** p. **Pokon:** Od pokoneczków świata wyzywać = *strasznie przeklinać lub zaklinać, kląć na czym świat stoi.* <Od *Pokoneczek, od Pokon>

†**Pokonewskie, ego,** blm. p. †**Pokoniowszczyzna:** Żmudź nazywała zamianę powinności osobistej służby na pieniądze, P., bo to zastępowało służbę konnych. Cz.

†**Pokonewszczyzna, y,** blm. p. **Pokoniowszczyzna:** Miasto Drohiczyn otrzymało od Zygmunta Augusta przywilej, aby nie wymuszano pokonewszczyzny opłaty. Cz.

**Pokonfederować się, uje ś., ował ś.** *skonfederować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Konfederować ś.>

**Pokonfederowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokonfederować ś.**

**Pokonferować, uje, ował** *spędzić pewien czas na konferowaniu:* P. nieco. Sam pojechałem do Lwowa, mając potrzebę P. z kasztelanową kamieńską o sejmie halickim. <Po + Konferować>

**Pokonferowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonferować.**

**Pokonfiskować, uje, ował** *skonfiskować jedno po drugim:* Pokonfiskowane dobra w polskim kraju i rozdarowane rozkazał oddać właścicielom. Rol. <Po + Konfiskować>

**Pokonfiskowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonfiskować.**

**Pokonfrontować, uje, ował** *skonfrontować jedno po drugim.* <Po + Konfrontować>

**Pokonfrontowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonfrontować.**

**Pokonfudować, uje, ował** *skonfudować jednego po drugim.* <Po + Konfudować>

**Pokonfudowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonfudować.**

**Pokongresowy** *który nastąpił po kongresie:* Poprzednicy z okresu pokongresowego aniby nas zrozumieli, aniby nawet poznali. Spas. <Po + Kongresowy>

†**Pokonić, i, ił** 1. *opatrzyć w konie:* Wojsko swoje Doroszenko pokonił i przyodział. 2. *obstawić konnicą.* Pot. <Po + *Konić, od Koń>

[**Pokoniec**] *w koniec, na koniec:* Zanieść P. ogroda. <Po + Koniec>

†**Pokonienie**, a, blm., czynność cz. **Pokonić.**

†**Pokoniowszczyzna, y**, blm., †**Pokonewszczyzna**, †**Pokonewskie** *zamiana powinności służby osobistej konnej na pieniądze:* Inne ciężary i opłaty, sep owsa i ziarna rozmaitego, P., pososzyzna od sochy czyli poradlne. Lel. <Po + *Koniowszczyzna, od Koń>

**Pokonjugować, uje, ował** *spędzić pewien czas na konjugowaniu.* <Po + Konjugować>

**Pokonjugowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonjugować.**

**Pokonkludować, uje, ował** *zakonkludować w wielu razach z kolei.* <Po + Konkludować>

**Pokonkludowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonkludować.**

**Pokonkurować, uje, ował** *spędzić pewien czas na konkurowaniu.* <Po + Konkurować>

**Pokonkurowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonkurować.**

**Pokonny** *konny:* Kazał wystąpić oficerom do pokonnych obrotów. Fred. A. <Po + Konny>

**Pokonopaczenie**, a, blm., czynność cz. **Pokonopaczyć.**

**Pokonopaczyć, y,ył,** × **Pokonopić** *szpary w okręcie konopnemi kłakami pozatykać, poutykać, poszpanować, poflekować.* <Po + Konopaczyć>

× **Pokonopić, i, ił** p. **Pokonopaczyć.** <Po + *Konopić, od Konopie>

**Pokonopienie**, a, blm., czynność cz. **Pokonopić.**

**Pokonsekrować, uje, ował** 1. *konsekrując poświęcić:* P. kościół. 2. *konsekrując powyświęcać jedno po drugim:* P. kościoły. <Po + Konsekrować>

**Pokonsekrowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonsekrować.**

**Pokonserwować, uje, ował** 1. *spędzić pewien czas na konserwowaniu, konserwując potrzymać.* 2. *zakonserwować jedno po drugim.* <Po + Konserwować>

**Pokonserwowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonserwować.**

**Pokonsolidować, uje, ował** *skonsolidować jedno po drugim.* <Po + Konsolidować>

**Pokonsolidowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonsolidować.**

**Pokonspirować, uje, ował** *spędzić pewien czas na konspirowaniu.* <Po + Konspirować>

**Pokonspirowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonspirować.**

**Pokonstytuować, uje, ował** *ukonstytuować jedno po drugim.* <Po + Konstytuować>

**Pokonstytuowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonstytuować.**

**Pokonsumować, uje, ował** *skonsumować jedno po drugim, pozjadać.* <Po + Konsumować>

**Pokonsumowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonsumować.**

**Pokonsygnować, uje, ował** 1. *pozaciągać, pozapisywać do protokułu.* 2. *skonsygnować jedno po drugim:* P. wojsko po koszarach. <Po + Konsygnować>

**Pokonsygnowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonsygnować.**

**Pokonszachtować, uje, ował** *spędzić pewien czas na konszachtowaniu.* <Po + Konszachtować>

**Pokonszachtowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonszachtować.**

**Pokontentować, uje, ował** *ukontentować jednego po drugim; pozaspakajać, pozadawalać jednego po drugim.* <Po + Kontentować>

**Pokontentowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokontentować.**

**Pokonterfektować, uje, ował** *sportretować, przemalować, przerysować, pokopjować jedno po drugim:* Szły obok niej osobliwie pokonterfektowane cztery niewiasty. Krasz. <Po + Konterfektować>

**Pokonterfektowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonterfektować.**

**Pokontraktować, uje, ował** *skontraktować, zakontraktować jedno po drugim.* <Po + Kontraktować>

**Pokontraktowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokontraktować.**

**Pokontrolować, uje, ował** 1. *spędzić pewien czas na kontrolowaniu.* 2. *skontrolować jedno po drugim.* <Po + Kontrolować>

**Pokontrolowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokontrolować.**

**Pokontrować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kontrowaniu.* <Po + Kontrować>

**Pokontrowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokontrować.**

**Pokonwersować, uje, ował** *spędzić pewien czas na konwersowaniu.* <Po + Konwersować>

**Pokonwersowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonwersować.**

**Pokonwojować, uje, ował** *spędzić pewien czas na konwojowaniu.* <Po + Konwojować>

**Pokonwojowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonwojować.**

**Pokonywacz**, a, lm. e, × **Pokonacz** *ten, co pokonywa, pogromca:* Rządziła nim, jak P. zwierząt ruchami tygrysa. Bał. <Od Pokonywać>

**Pokonywać, a, ał** p. **Pokonać.**

**Pokonywanie**, a, blm., czynność cz. **Pokonywać.**

**Pokończenie**, a, blm., czynność cz. **Pokończyć.**

**Pokończyć, y, ył** *skończyć jedno po drugim, pozakończać, podokończać, pozałatwiać:* Jużem wszystkie roboty pokończyła. L. P. interesa. <Po + Kończyć>

**Pokopać, pie, pał** 1. *spędzić pewien czas na kopaniu:* P. nieco w ogrodzie. 2. *skopać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, porozkopywać,*

*zryć:* Świnie pokopały cały ogród. 3. *kopiąc pobić nogami.* 4. *kopiąc porobić; powykopywać:* Jeziora pokopane dla ścieku wód w czasie wezbrania Nilu. 5. [P.] = a) *zakopać:* P. w dołeczek. b) *kopnąć ś., drapnąć, pobiec z kopyta:* Ogromny kotiucha jarem pokopał. <Po + Kopać>

**Pokopanie, a,** blm., czynność cz. **Pokopać.**

**Pokopcenie, a,** blm., czynność cz. **Pokopcić.**

**Pokopcić, i, ił** 1. *zająć pewną chwilę kopceniem; pofilować.* 2. *jedno po drugiem okopcić.* <Po + Kopcić>

**Pokopcieć, eje, ał** (o pewnej liczbie) *pozachodzić, popowlekać ś. kopciem, sadzami, sadzą;* (o jednym przedmiocie) *zakopcić ś., pokryć ś., zajść kopciem* <Po + Kopcieć>

**Pokopcienie, a,** blm., czynność cz. **Pokopcieć.**

**Pokopcować, uje, ował** *pozakopywać w kopce:* Pokopcuje sobie buraki. Kow. <Po + Kopcować>

**Pokopcowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokopcować.**

**Pokopertować, uje, ował** *zakopertować jedno po drugim.* <Po + Kopertować>

**Pokopertowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokopertować.**

**[Pokoperzać, a, ał]** (Pokoper - zać) *pozgrabiać liście.* <Po + Koperzać>

**[Pokoperzanie, a,** blm.] (Pokoper - zanie) czynność cz. **Pokoperzać.**

**Pokopić, i, ił** *poskładać w kopy (np. zboże, siano i t. p.).* <Po + Kopić>

**Pokopienie, a,** blm., czynność cz. **Pokopić.**

**[Pokopisko, a,** lm. **a]** *grunt po wykopaniu kartofli, buraków.* <Po + Kopisko>

**Pokopjować, uje, ował** 1. *spędzić pewien czas na konjowaniu.* 2. *skopjować jedno po drugim.* <Po + Kopjować>

**Pokopjowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokopjować.**

**[Pokopki, ów,** blp.] 1. *kopanie kartofli pozostałych w ziemi po wybraniu kartofli:* Ludzie ubodzy chodzą na P. 2. *pora kopania, wybierania kartofli:* Poszła za mąż w P. 3. *poszukiwanie przez biednych ludzi kartofli w ziemi pozostawionych podczas kopania.* <Po + Kopki, od 1. Kopka>

**Pokora, y,** blm. 1. *pokorność, uniżoność nieobłudna i niepodła, skrucha:* P., gdy kto o sobie mało rozumie, a dobre sprawy drugiego okrom zazdrości opowiada. Białob. P. wszędy ujdzie. Prz. P. mury łamie, dawne to przysłowie. P. niebiosa przebija. Prz. Cnota i P. nie ma miejsca u dwora. Prz. Wilcza P. *(= udana, obłudna).* Radziejowski odział ś. w wilczą pokorę i udał ś. do senatorów, aby go pogodzili z królem. Kub. P. chrześcijańska, święta. Duch pokory. Słuchać kogo z pokorą. Wyznawać błąd swój z pokorą. Czekajmy w pokorze ucieszenia naszego. B. Sz. Gdzie będzie pycha, tam będzie i hańba, a gdzie jest P., tam i mądrość. Wuj. P., jako drzewo rodzajne: im więcej owoców ma, tym ś. bardziej na dół chyli. Skar. P. zna i czuje niegodność swoję. Skar. Pokorą wielką lud budował. Skar. Im kto większym jest, tym P. w nim znaczniejsza jest i milsza Bogu. Skar. Bóg dał nam pokorę rozumu, iż spraw Jego naszą głową nie mierzym. Skar. Służył wszystkim w pokorze. Skar. Pokory Chrystusowej nikt nie dosięże. Skar. Większyby pożytek miał, gdyby ś. raczej pokory trzymał, a próżną ś. pychą nie nadymał. Skar. Kto wysoko wstępuje, a pokory z sobą nie weźmie do serca, spadnie prędko. Birk. P. mocniejszego pokona. Prz. P. z małego o sobie rozumienia pochodzi. Kras. Zamiast pogańskiej pychy, miejmy Chrystusową pokorę. Krasz. 2. [P.] *żałoba.* 3. praw., daw. *akt publiczny, w którym zabójca żałobnie ubrany, z mieczem wiszącym u szyi zdawał ś. na łaskę i niełaskę mściciela zabitej ofiary:* Prócz zapłacenia główszczyzny winien był zabójca dokonać wobec rodziny zabitego aktu tak zwanej pokory. Ks. Ł. Kara... jest wynagrodzeniem, wstrzymującym obrażonego od zemsty, i wtenczas zowie ś. zagodzeniem, okupem, główszczyzną, pokorą. Wiszn. <Po + *Kora, KOR>

**[Pokorać, a, ał]** *podołać:* P. mu nie mogłam.

**[Pokoranie, a,** blm.] czynność cz. **Pokorać.**

**Pokorcenie, a,** blm., czynność cz. **Pokorcić.**

**Pokorcić, i, ił** *zająć pewną chwilę korceniem.* <Po + Korcić>

**Pokorektować, uje, ował** *korektując poregulować jedno po drugim:* P. fortepiany. <Po + Korektować>

**Pokorektowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokorektować.**

**Pokorespondować, uje, ował** *spędzić pewien czas na korespondowaniu.* <Po + Korespondować>

**Pokorespondowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokorespondować.**

**Pokorkować, uje, ował** 1. *zakorkować jedno po drugim, pokończyć korkowanie.* 2. *spędzić pewien czas na korkowaniu.* <Po + Korkować>

**Pokorkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokorkować.**

× **Pokorniany** p. **Pokorny:** Ty padniesz duszą w pokornianej skrusze. Krasiń. <Zam. Pokorny>

**Pokorniczek, czka,** lm. **czkowie, Pokorniś** *człowiek pokorniuchny, uniżony, płaszczący ś., niewiniątko:* Nędzny P. Lubom. Nędzny P. go prosił. Troc. <Od *Pokornik, od Pokorny>

**Pokornie, × Pokorno** przys. od **Pokorny:** Do Ciebie, Panie, P. wołamy. Pśń. Słucham P. łaski pana dziedzica, to niby bić, a czapkować. Dyg.

**Pokornieć, eje, ał** *pokornym ś. stawać, potulnieć.* <Od Pokorny>

**Pokornienie, a,** blm., czynność cz. **Pokornieć.**

**Pokorniś, a,** lm. **e** p. **Pokorniczek.** L. <Od Pokorny>

**Pokorniuchno** przys. od **Pokorniuchny; Pokorniusieńko, Pokorniuteńko, Pokorniutko:** P. ś. skłoniła, jako panna sromiężliwa. Pśń.

**Pokorniuchny, Pokorniusieńki, Pokorniuteńki, Pokorniutki** *zupełnie, całkiem pokorny, do przesady pokorny:* Gdybyśmy droższemi byli, jakby to wtenczas te niebożątka pokorniuchne były. L. Wilk srogi szarpie duszę moją, jako owieczkę pokorniuchną swoją. Lubom. <Od Pokorny>

**Pokorniusieńki** p. **Pokorniuchny:** Pojawił ś. z bardzo pokorniusieńką miną. Wilcz. <Od Pokorny>

**Pokorniusieńko** p. **Pokorniuchno.**

**Pokorniuteńki** p. **Pokorniuchny.**

**Pokorniuteńko** p. **Pokorniuchno.**

**Pokorniutki** p. **Pokorniuchny:** Jejmość zastałem haniebnie cichą i pokorniutką. Kaczk. Schylił ś. do kolan miecznikowi P. i rzekł. Przybor. <Od Pokorny>

**Pokorniutko** p. **Pokorniuchno:** Kłaniam ś. P. JW. Imć biskupowi a memu osobliwszemu dobrodziejowi. Kaczk.

× **Pokorno** p. **Pokornie:** Ani zbyt dworno, ani zbyt P. ś. nie przybrał do tej podróży. Krasz.

**Pokorność, i,** blm. rz. od **Pokorny,** *pokora:* Dzię-

kujmy dziś w pokorności z tak wielkiej jego miłości. Jąg. Wejrzał na P. dziewki swojej. Op. Boga ś. boj, a wszystki siostry czci, służąc im we wszystkiej pokorności. Ż. E. Wreszcie i to wać panu w pokorności ducha wyznaje, że mnie teraz poruszyła skrucha. Słow. <Od Pokorny>

**Pokorny,** × **Pokorniany** *pełen pokory, korny, potulny, skromny, cichy, powolny:* Kto P., ten i mądry. Prz. Pokorna prośba. Troc. Do kazalnice Wincentego św. przychodzili lwi, a wracali ś. owieczki, przypadali wilcy, a w baranki pokorne ś. odmieniali. Birk. Niemasz miecza na pokornego, zdawna ś. mówi: pokornej głowy miecz nie siecze. Fred. M. Pokorne cielę dwie matki ssie. Prz. Król twój, Sjonie, jedzie tobie P., siedząc na oślicy. Sekl. Pokorną i uniżoną mową prosił. Troc. Głos jej nie miał tutaj tego pokorno-nabożnego dźwięku, z jakim mówiła między ludźmi. Orzesz. <Od Pokora>

**Pokoronacyjny** *który nastąpił po koronacji:* Okres P. <Po + Koronacyjny>

**Pokoronować, uje, ował** *jednego po drugim ukoronować.* <Po + Koronować>

**Pokoronowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokoronować.**

**[Pokorpać, a, ał]** **1.** *poprzymocowywać kierpce do nóg.* **2.** *pościągać toboły sznurem.* <Po + Korpać>

**Pokorpanie, a,** blm., czynność cz. **Pokorpać.**

**Pokorygować, uje, ował** **1.** *skorygować jedno po drugim; pokończyć korygowanie.* **2.** *spędzić pewien czas na korygowaniu.* <Po + Korygować>

**Pokorygowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokorygować.**

**Pokorzel, i,** lm. **e** bot. (catesbaea) *roś. z rodziny marzanowatych.*

†**Pokorzenie, a,** blm., czynność cz. **Pokorzyć.**

†**Pokorzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokorzyć ś.**

**Pokorzyciel, a,** lm. **e** *ten, co pokorzy.* <Od Pokorzyć>

†**Pokorzyć, y,ył** **1.** nied. *robić pokornym, upokarzać, ukrócać, poskramiać, uśmierzać, przycierać rogów, uczyć pokory.* **2.** dok. *ukorzyć jednego po drugim.* †**P. ś.** *upokarzać ś., korzyć ś., kruszyć ś., pokornieć:* Układnie papieżowi ś. pokorzył. Błaż. <Od Pokora>

**Pokorzystać, a, ał** *spędzić pewien czas na korzystaniu.* <Po + Korzystać>

**Pokorzystanie, a,** blm., czynność cz. **Pokorzystać.**

**Pokos, u,** lm. **y** **1.** *pokoszenie, koszenie, sieczenie trawy, zboża:* Przyszła szarańcza, gdy pierwsza trawa odrastała, po pierwszych pokosiech traw królewskich. B. B. **2.** *tyle trawy lub zboża, ile za jednym cięciem kosy zetną i położą:* Kośnik kosą coraz dalej postępując, koszoną trawę na porządnych zostawia pokosach. Kluk. Sieczeniem na grabki zboża pokosy równo ś. składają. Haur. Gdy deszcze panują, zboża pożęte, które są na garściach a. na pokosach, często przewracać trzeba. Haur. Trawa posieczona ma leżeć na pokosiech dzień a. dwa. Trzyc. Słały ś. pod kosą żniwiarza pokosami kłosy. Stasz. Przen.: Kiedy wreszcie z woli bożej śmierć w pokosy cię położy. Faleń. Bolesław, widząc gęste swoich pokosy, z bitwy uciekł. Nar. *(=ławy, szeregi poległych).* Tam wycięty kwiat w P. niezliczonej młodzi już nie w rosie, lecz w krwawej pływa powodzi. Min. **Pokosem** przys. = *pokotem, powałem, pomostem, ławą:* Jednych jędze pokosem Gradywowi ścielą, drugich morze pogrąża. Min. Walą ludzi pokosem. Pot. Dla Eryfilli niefortunnym losem poległ okropnym cały lud pokosem. Kniaź. **3. a. [Pokosa, Pokosza, Pokosisko, Koszenica]** *łąka lub pole świeżo skoszone.* Włod. <Po + *Kos, KOS>

**[Pokosa, y,** lm. **y]** p. **Pokos.** <Po + Kosa>

**Pokosić, i, ił** *skosić jedno po drugim, posiec kosą; pokończyć koszenie:* P. łąki. **2.** *spędzić pewien czas na koszeniu.* <Po + Kosić>

**[Pokosisko, a,** lm. **a]** p. **Pokos.** <Po + Kosisko>

**Pokosmacenie, a,** blm., czynność cz. **Pokosmacić.**

**Pokosmaciały** *który pokosmaciał:* Pokosmaciałe ciało. Pot. <Od Pokosmacieć>

**Pokosmacić, i, ił** *kosmatym uczynić; najeżyć, potargać, podnieść włos ugładzony, barwę stargać:* P. kapelusz. L. <Po + Kosmacić>

**Pokosmacieć, eje, ał** *stać ś. kosmatym; pokryć ś. włosami, kłakami, kudłami:* Pokosmaciała mi skóra na goleniach. <Po + Kosmacieć>

**Pokosmacienie, a,** blm., czynność cz. **Pokosmacieć.**

**Pokost, u,** lm. **y** **1.** *olej preparowany, schnący na powietrzu, używany do powlekania lub napajania przedmiotów, aby im nadać większą moc, nieprzesiąkliwość, połysk.* Przen.: *pozór, płaszczyk, powierzchowność; polor, okrasa, połysk, blichtr, ogłada; odcień, zabarwienie, cecha, nastrój, ton, zapaszek:* Nie sądź o rzeczach z wierzchniego pokostu. Pot. Pokostem gorliwości barwi ambicją. Przyb. Rzadki, aby obcym nie błyszcząc pokostem, szedł po honory zasług torem prostym. Szost. Wiele było dworów możnych, magnackich, które nie okryły ś. były jeszcze pokostem cudzoziemskim. Łźń. Uwagi godnym jest P. socjalny całego orędzia cesarskiego. **2.** anat.: × P. czarny = *barwik czarny* (pigmentum nigrum).

**Pokostarnia, i,** lm. **e, Pokostownia** *miejsce lub zakład, gdzie wyrabia pokost.* <Od Pokost>

**Pokosterować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kosterowaniu.* <Po + Kosterować>

**Pokosterowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokosterować.**

**Pokostlin, u,** lm. **y** bot. (elaeococcus) *roś. z rodziny wilczomleczowatych.*

**Pokostnia, i,** lm. **e, Lakiernia** tech. *miejsce lub zakład, w którym ś. pokostuje.* <Od Pokost>

**Pokostnieć, eje, ał** *skostnieć kolejno, jeden po drugim:* Palce mi pokostniały od zimna. <Po + Kostnieć>

**Pokostnienie, a,** blm., czynność cz. **Pokostnieć.**

**Pokostnik, a,** lm. **cy** p. **Pokościarz.** Troc. <Od *Pokostny, od Pokost>

**Pokostować, uje, ował, †Pokościć, †Pokoszczać, †Pokaszczać** *pokostem powlekać:* Mebelki były skromne, czarno pokostowane. Bał. P. stół, obraz. <Od Pokost>

**Pokostowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokostować:** P. odlewów żelaznych i żelaza kutego. Łab.

**Pokostownia, i,** lm. **e** p. **Pokostarnia.**

**Pokostownik, a,** lm. **cy** p. **Pokościarz.** <Od Pokostować>

**Pokostowy** przym. od **Pokost:** Farba pokostowa.

**[Pokosza, y,** lm. **y]** p. **Pokos.** <Od Pokosza>

†**Pokoszać, a, ał,** †**Pokaszać,** †**Pokoszywać** *kosić raz za razem: Defalco*, pożynam, pokoszam. Mącz. <Od Po + *Koszać, KOS>

†**Pokoszanie, a,** blm., czynność cz. **Pokoszać.**

†**Pokoszczać, a, ał** p. **Pokostować:** Malarz karetę pokoszczając... Krup. Od pokoszczanej twarzy. Węż. <Od Pokost>

†**Pokoszczanie, a,** blm., czynność cz. **Pokoszczać.**

†**Pokoszczenie, a,** blm., czynność cz. **Pokościć.**

**Pokoszenie, a,** blm., czynność cz. **Pokosić.**

**Pokoszerować, uje, ował** żart. *poszorować, pomyć do czysta.* <Po + Koszerować>

**Pokoszerowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokoszerować.**

**Pokoszlawić, i, ił** p. **Pokoślawić:** Gdy męka duszy już nam kształt zuboży, pokoszlawionym uczyni i krzywym. Słow. Sosny podeptane, poobjadane, pokoszlawione wygrzebały ś. na piaskowych wydmach. Krasz. <Po + Koszlawić>

**Pokoszlawienie, a,** blm., czynność cz. **Pokoszlawić.**

[**Pokoszłać, a, ał**] *poczochrać, potargać:* Pies pokoszłany. <?>

[**Pokoszłanie, a,** blm.] czynność cz. **Pokoszłać.**

**Pokosztować, uje, ował** *skosztować nieco, popróbować:* P. potrawy, czy dosyć słona. Pokosztujmy znowu wojny, dobądźmy szable, zbierzmy wojska. Baz. *(=potentujmy).* †**P. ś.** z kim *popróbować ś., spróbować ś., pomocować ś.* Mącz. Przyszli ci, chcą sprobować swego szczęścia i męstwa, chcą ś. P. z tym panem tego zamku. P. Koch. <Po + Kosztować>

**Pokosztowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokosztować.**

†**Pokosztowanie się, a ś.,** blm., czynność cz **Pokosztować ś.**

**Pokościarz, a,** lm. **e, Pokostnik, Pokostownik** *robotnik zajęty pokostowaniem.* <Od Pokost>

†**Pokościć, i, ił** p. **Pokostować:** Brwi ubruka (panna), a czoło białkami pokości. Pereg. Chcesz lico P., aby prędko uschło, tak rób... Haur. Z bukowego drzewa kufel utoczony, wszystek po wierzchu żółtym woskiem pokoszczony. Otw. Przen.: Oglądaj onę twarz Pańską cierniem pobodzoną i krwią pokoszczoną. Wuj. Owoce złotą pokoszczone korą. Przyb. <Od Pokost>

**Pokościelny** *należący niegdyś do kościoła, kościelny niegdyś:* Grunt P. <Po + Kościelny>

**Pokoślawić, i, ił, Pokoszlawić** *wykoślawić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, powykoślawiać:* Przen.: Pióro jego wystudziło, pokrzywiło i pokoślawiło zupełnie jego opisy, dowody, odezwy do serc krewnych. Korz. *(= popaczyło, poprzekręcało).* <Po + Koślawić>

**Pokoślawienie, a,** blm., czynność cz. **Pokoślawić.**

**Pokoślin, u,** lm. **y** bot. (eriogonum) *roś.*

**Pokośnik, a,** lm. **cy** *kosiarz, kosarz, bandos.* <Od Pokośny>

**Pokośny** *do koszenia służący, koszący, siekący.* Przen.: *podcinający, ścielący pokotem, ścierający z powierzchni ziemi:* Kwitnęli ludzie pod cnoty zaszczytem, czas ją pokośnym uciął i zniósł płytem. Sł. wil. <Od Pokos>

**Pokotem** przys. *pokosem, pomostem, mostem, powałem, ławą, plackiem; leżąc jeden obok drugiego rzędem:* Spać pokotem. Trupy zasłały pole pokotem. Myślił on o tym, że i jego śmierć położy kiedyś pokotem. Min. *(= podetnie, zgładzi, zetrze z powierzchni ziemi).* Leci po ziemi trup jako P., cezarjanom ścinać rąk nie stawa. Chr. Śpi pasterz, pies drzymał, owce P. leżały i ledwie nie wszystkie spały. Jak. W. Kupami P. na murawie leżały. Oss. Wszyscy leżeli P. Niem. W kurytarzach szlachta sypiała P. Pol. [P. leżeć] = *leżeć w kilka osób jedna obok drugiej, zwykle na słomie lub sianie].* <Po + KOT>

**Pokotłować, uje, ował** *skotłować jednego po drugim:* Pokotłował im głowy. **P. ś.** *zająć pewną chwilę kotłowaniem ś.* <Po + Kotłować>

**Pokotłowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokotłować.**

**Pokotłowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokotłować ś.**

**Pokowa, y,** lm. **y** bart. p. **Kunik.**

**Pokować, a, ał** l. p. **Pokuć:** Już ruszył sułtan na bachmatach pokowanych. Jabł. *(= podkutych).* Dziewki służebne osobno posadzać, łańcuchami je pokowawszy do murów. Prus. *(=poprzykuwać).* **2.** myśl. *wydawać głos właściwy jarząbkowi.* <Po + Kować>

**Pokowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokować.**

[**Pokowiec, wca,** lm. **wce**] *skopek, szkopek.* <Po + *Kowiec, KU/KOW>

**Pokozaczenie, a,** blm., czynność cz. **Pokozaczyć.**

**Pokozaczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokozaczyć ś.**

**Pokozaczyć, y,ył** *skozaczyć jednego po drugim.* **P. ś.** (o wielu) *skozaczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Kozaczyć>

**Pokozakować, uje, ował** *pobyć Kozakiem, pohulać, poawanturować ś. jak Kozak, z Kozakami:* Pokozakował trochę za Kunaszewicza jeszcze i tu osiadł z chłopcem niedorostkiem. Jeż. <Po + Kozakować>

**Pokozakowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokozakować.**

**Pokoziołkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na koziołkowaniu.* <Po + Koziołkować>

**Pokoziołkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokoziołkować.**

[**Pokozytać, a, ał**] *połechtać:* Pokozytaj dziecko, to ś. roześmieje. Wal. <Po + Kozytać>

[**Pokozytanie, a,** blm.] czynność cz. **Pokozytać.**

**Pokoźlenie, a,** blm., czynność cz. **Pokoźlić.**

**Pokoźlenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokoźlić ś.**

**Pokoźlić, i, ił** czoło = *kozła na czole pokazać; nachmurzyć, zasępić, zmarszczyć jedno po drugim:* Niemile na ś. patrząc, pokoźliwszy czoła. Pot. Pokoźlił powieki. Troc. **P. ś.** (o kozach) *porodzić koźlęta.* <Po + Koźlić>

**Pokój, oju l.** blm. = a) *spokój, spokojność, cisza; uspokojenie, ukojenie:* P. mam. Troc. Pokoju zażywam. Troc. P. kocha. Troc. W pokoju żyć nie chce. Troc. P. na umyśle, P. umysłu. Troc. Zaprowadził ich na odwach, jak burzycieli pokoju. L. Cyprjan Ireneusza gwałtownikiem pokoju nazwał. Zigr. Królowi przystoi, żeby strzegł pokoja pospolitego. Górn. P. domowy. P. społeczny, czyli społeczna miłość. Rej. Zwyczajne Żydów pozdrawianie: P. wam., P. temu domowi, jak u nas: pomaga Bóg. Sekl. W dom wszedszy, tak pozdrawiajcie go: niech ś. domowi temu P. stanie. Odym. P. temu domowi, a będzielić tam syn pokoju, odpocznie na nim P. wasz. Leop. (ziści ś. wasze życzenie. L.) P. ludziom dobrej woli. Wuj. Burgrabia, zagajając sąd, przykazuje: P. Pana Boga wszechmogącego, P. najjaśniejszego pana! ten P. jeśliby kto nieuczciwym słowem a,

inną krzywdą naruszył, tedy... Groic. Dzień i noc, nigdy człek pokoju nie ma. L. P. od burdy, P. od prawa, P. od zbytków, P. od innych niebezpieczności świata tego, ten nadobnie statecznemu starcowi przystoi. Rej. Bóg pokoja niech was na wszystkim poświęci. Wuj. P. wewnętrzny. Niechże odbieram drogi P. mojej duszy. L. Dostąpił dziwnego pokoja na duszy swojej. Wys. Możeż być większe zło, jak P. w grzechu? Lach. Księża i duchowne osoby, białegłowy, panny i Żydowie na wszelki czas mają być w pokoju tak na ciele, jak i na dobrach swych. Sz. Żyli wszyscy w pokoju. Kochan. Dawał najjaśniejszemu panu P., czyli mir olejem św. na ciele. Nar. Spokojnie umierać nie można, tylko w miarę cnoty i pokoju duszy. Koł. (= *rozważaja*). Cierpienie więcej dobywa z człowieka, niżeli P., który usypia. Krasz. Wieczny P., niebo. L. (= *szczęśliwość wieczna*). P. wiekuisty. Daj mu, Panie, P. wieczny. L. Dowiedziałem ś. o śmierci jego: duszy jego wieczny P.! L. I moja matka, (wieczny P. duszy) najczęściej tą mi gadką nabijała uszy. Zabł. Niech odpoczywa w pokoju! Po wielkich pracach na P. poszedł. Skar. (= *umarł*). Na wieczny P. poszedł. Skar. Daj mi P. (= *nie przeszkadzaj mi, nie zaczepiaj*). Daj mi święty P., nie zawracaj mi głowy. Niechby on patrzył sobie podobnych, a nam dał P. L. (= *zostawił nas w pokoju*). Czyń, co chcesz, a daj mi P. L. Przyjmuj wszędy doktory, a na ich rozsądku przestawaj; a. jeśli nie chcesz tego, daj im dobry P. Hrb. Moja rada, gdyś stary, dajże żonie P. Opal. Daj mi P. tą nauką, tą grą. Troc (= *nie niepokój mię nią*). Pieśni z pozdrowieniem P. nieście, jak oliwny liść. Deo. Przen.: Dać czemu P. = *zaniechać, odstąpić, zaprzestać czego, porzucić co.* Dajmy P. tym ceremonjom. L. Bagatele! dajcie tym rzeczom P.! Zabł. Radzę, żebyś tym projektom dał P. L. Odciągnęli i oblężeniu P. dali. Warg. Zelżywość będzie, jeżeli temu dobywaniu damy P. Warg. Jeżeli ty masz za pana Juljana, miej sobie z nim P.; my innego pana nie mamy, jedno Boga. Skar. (= *miej go sobie, nie przeszkadzamy ci, niech ci służy*). Daj P. próżnej obawie: stało ś. Mick. Dajże P. z temi dowcipami! (= *schowaj je sobie do kieszeni*). Dałbyś nareszcie P. z tą gadaniną. W pokoju, × za pokojem, × z pokojem = *bez przeszkody, w paści, kłótni, wojny, zaczepki.* L. Żydzi, żeby od każdej osoby za pokojem byli; bo ktoby im nie dał pokoju, ma być karan. Vol. Wyszło z zamku dobytego 100 knechtów, których nasi odprowadzili aż do Królewca, aby byli za pokojem. Biel. M. Czechowie Władysława królem obrali, tym sposobem, żeby Jerzy do śmierci swej na królestwie za pokojem był. Biel. M. Rozruchów tu żadnych ś. nie boję, ale zgoła w swych państwach siedzim za pokojem. Groch. Przed nim nikt ś. w pokoju wysiedzieć nie mógł. Pim. (= *każdego zaczepił*). Wojna dlatego bywa czyniona, aby ludzie za pokojem siedzieć mogli i od sąsiadów przenagabania żadnego nie ponosili. Star. Sąd pokoju. Sędzia pokoju. 2. *spokój w kraju, w państwie, niedżwięk wojny a. uspokojenie po niej, czasy spokojne; zgoda między stronami wojującemi, rozejm, traktat pokojowy:* P. z kim uczynić, zawrzeć. Troc. W pokoju myśleć o wojnie potrzeba. Troc. Warować sobie P. skuteczny. Troc. Już długo Polska w słodkim obfituje pokoju. Troc. Luby to P. Troc. Piękny P. do nas ś. wraca. Troc. P. stanowić, krzewić, pomnażać, rwać, gwałcić, wzruszać. Troc. Choćby najdłużej trwała wojna, nakoniec P. stanie; a ten P. trwać będzie, póki jedna z partji zerwać go nie zechce. L. Koniec wojny P., a koniec pracy odpoczynienie. Górn. Za posłuszeństwem i czasu pokoja i czasu wojny każdy ś. w pokoju wysiedzi. Górn. Nastąpił P. Dobrodziejstwa pokoju. P. nie dla wojny jest, ale wojna dla pokoju. Skar. P. ś. rozchwiał. Skar. P., który ludziom jest tak jako chleb do życia potrzebny. Skar. Za nami jak za murem wszyscy P. mają. Biel. M. Oboje strony syte krwi i boju chciały pokoju. Kochan. Pokojem państwa kwitną. Nar. P. przekłada nad zwycięstwo. Jabł. Zły P. cięższy bywa nad wojnę. Fred. M. Nie wie, co to P., kto wojny nie skosztował. Prz. Utrapiał Ukrainę P. niespokojny. Tremb. Lepiej jest dysydentom P. zaprzysiąc, niż im wypowiadać wojnę. Po okropnościach wojny nastąpił błogi P. P. w Tylży zrobił. Mick. P. oliwski, westfalski. Złamać, pogwałcić P. Warunki pokoju. Nie dotrzymać warunków pokoju. Krainę tę utracono na mocy zawartego pokoju. Układać ś. o P. Różdżka jest symbolem pokoju. Pierwszy raz P. szczery i stały zawarli. Mick. 3. *spoczynek, sen, spanie:* Aby każdy, gdy ś. ma na P. obrócić, rozważył sobie, jeśli co dobrego przez on dzień uczynił. Bz. 4. *komnata, stancja, izba:* P. pana, pani. P. jadalny = *jadalnia*. P. sypialny = *sypialnia, łożnica*. P. gościnny, bawialny. P. dziecinny. P. dla służby. P. dla dam. P. dla palących. Pokoje umeblowane. × P. kompanji. Goł. = *P. bawialny, salon*. P. kompanji większy i mniejszy. Goł. Kryształy, kwiaty, draperje u okien stanowią dziś ubranie pokoju kompanji. Goł. Przepyszne pokoje. Troc. Jest w pańskim pokoju. Troc. Teraz każdą izbę pokojem nazywają, gdzie ś. nawet nawiększe niepokoje dzieją. Wład. Pokoje po staroświecku izby, komory, komnaty. Kras. P. wielki, przestronny, sala. Koss. P. z kredensem, kredens. L. P. od roboty, robotnia. L. (= *pracownia*). P. od pisania, pisarnia, pisarja, pisownia. L. (= *kancelarja*). Paulino! idź do pokoju kompanji, będziesz przyjmowała przyjeżdżających. L. Oddał córkom wszystkie ubiory łożnicy i innych pokojów. Biel. M. Droższy teraz P., niż przedtym wioska. L. Biorąc ciebie do pokoju i do boku mojego, chcę, żebyś tylko samego mnie kochała. L. (= *do domu mego lub za żonę*. L.). Odnajmować P. Mamy trzy pokoje. Apartament złożony z pięciu pokojów. Chodzić po pokoju. Pisaliśmy w tej izbie nędznej, z której P. królewski był. Górn. Do pokoju ognia na komin przynosić zakazał. Skar. Tu P. sypialny, a P. do bawienia?—Tam, gdzie i jadalny. Kras. Pokoje = *apartament, apartamenta, mieszkanie:* Pokoje pańskie, królewskie, w których bywają asamble. L. Jakże? nie odwiedzisz dworu? być przecie musisz na pokojach. L. Wezwano, zaproszono, wpuszczono go na pokoje pańskie, królewskie. Châteauroux, tak tryumfująca na pokojach Marji (żony Ludwika XV), w ulicy uciekać musi przed wzburzonym motłochem. Krasz. Wszystkich minut strzec będę; pierwszy na pokoje równo z świtem pobieżę, ostatni dostoję. L. Proszę, mospanie, do swoich pokojów. Kras. Niegdyś mię o to jeden na pokojach spyta, mości panie, cóż to za muza jadowita? Nar. × Przen.: *przyjęcie na pokojach, zabawa*: Spytałem ś. przyjaciela, powracającego od dworu, czyli liczne były pokoje? L. Aby sobie wystawić dworu naszego wielkość, trzeba było widzieć pierwsze pokoje, które były po rozwiązaniu królowej. L. 5. [Domy mieszkalne dworskie i dworki szlacheckie,

zwłaszcza nowszej konstrukcji i murowane, nazywa lud P. Uwidzieli w lesie bardzo piękne pokoje, koło tych pokojów piękne, tylko małe planty. Pojechali do pańskiego pokoju]. Zdr. **Pokoik, Pokoiczek.** Zgr. **Pokoisko.** <Po + KOJ / CZY>

[**Pokój**] p. **Póki.** <Z Poko>

[**Pokón, u,** lm. **y**] p. **Pokon:** Od pokónu świata.

[**Pokórać, a, ał, Pokurać**] *wskórać, zyskać:* P. z kim, z czym (=*poradzić*).

[**Pokóranie, a,** blm.] czynność cz. **Pokórać.**

[**Pokówki, ek,** blp.] p. **Pączek.**

**Pokpać, a, ał** *spędzić pewną chwilę na kpaniu, pobeształ.* <Po + Kpać>

**Pokpanie, a,** blm., czynność cz. **Pokpać.**

**Pokpić, i, ił I.** *spędzić pewien czas na drwieniu, podrwić, poszydzić.* **2.** P. sprawę = *popsuć, pogorszyć ją przez głupstwo, podrwić sprawą; poszkapić ś., pobłądzić, pobałamucić, palnąć głupstwo.* **P. ś.** *zbajać ś., zbłaźnić ś., ośmieszyć ś., wykierować ś. na kpa, wystrychnąć ś. na dudka:* Szło mi o to, aby ś. nie P. Bał. <Po + Kpić>

**Pokpienie, a,** blm., czynność cz. **Pokpić.**

**Pokpienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokpić ś.**

**Pokpiwać, a, ał** *kpić wciąż, kpić potrosze, podkpiwać, podrwiwać, przekpiwać, przedrwiwać:* Pokpiwał w duchu z tej nieporadności. Ork. Inni mularze pokpiwali sobie z niego. Bał. <Po + *Kpiwać, od Kpić>

**Pokpiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pokpiwać.**

**Pokraczki I.** Na P. orać = *orać, zostawiając miejsca nie orane.* Dudz. Na pokraczki orać—dwie skiby na zagonie zorać, a dwie skiby odłogiem zostawić. Haur. **2.** p. **Okrak.** <Po + *Kraczki, od KRO(K)>

**Pokracznie** przys. od **Pokraczny:** A to ś. pani P. rozstawia! wrzasnął przeraźliwym głosem. Zap.

**Pokraczność, i,** blm. rz. od **Pokraczny.**

**Pokraczny** *niezdarny, niezgrabny, niezdarzony:* Mały a P. Zap. Ramiona wyschłe, czasem wykręcone dziwacznie, na podobieństwo pokracznych konarów. Kon. <Od Pokraka>

[**Pokraczować, uje, ował**] *stawiać kroki, stąpać, kroczyć.* <Po + *Kraczować, od KRO(K)>

[**Pokraczowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pokraczować.**

[**Pokradejemcy**] p. **Pokrademcy.** <Po + *Kradejemcy, KR(AD)>

[**Pokrademcy, Pokradejemcy, Pokradziomo**] przys. *ukradkiem, chyłkiem, pokryjomu.* <Po + *Krademcy, od KR(AD)>

**Pokradzenie, a,** blm., czynność cz. **Pokraść.**

[**Pokradziomo**] przys. p. **Pokrademcy:** P. z wojska ś. rozbieżeć. <Po + *Kradziomo, od *Kradziomy, od Kraść>

**Pokrajać, je, jał I.** *spędzić pewien czas na krajaniu.* **2.** *krając porozdzielać na części jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, porozkrawać, porznąć, pociąć:* P. pieczeń (=*rozebrać*). Sarmaty, jak dopadną, to potną, pokrają. L. Wilki? — ja ich całą zgraję pozabijam i pokraję. Kon. **3.** *skrajać, przykrajać jedno po drugim:* P. suknię, palto (z materjału). **P. ś.** *pokrajać siebie:* Zły duch na miljony cząsteczek ś. pokrajał i w tamtych ludzi powłaził. Kaczk. <Po + Krajać>

**Pokrajanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrajać.**

**Pokrajanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokrajać ś.**

†**Pokrajki, ów** blp. *skrajności, skrajne ostateczności:* W tęczy prawie jedno a jedno, co ś. z sobą styka, ostateczne P. różnica zamyka, *tamen ultima distant.* Żebr. <Po + Krajki>

**Pokraka, i,** lm. **i I.** *niezdara, niezgraba, kulfon, koślawiec, człowiek o nogach krzywych, rozstawionych, grajdała, niemrawa; dziwotwór, dziwoląg, poczwara, monstrum, odmieniec:* Nuż zając w śmiech z żółwia nieboraka, w Wielkiejby Polszcze mówiono: P. Jabł. [O ty pokrako jeden! Tego pokrakę Józefka przyjęli do ś. za pana]. **2.** [Pokraki, lm.] *dziwne, niestworzone rzeczy, dziwy; plotki bez sensu; dziwne postępowanie, wychodzenie z kimś:* Poczwary i pokraki ze mną wyprawiają. <Po + *Kraka, od Krok>

**I.** †**Pokraka, i,** lm. **i** na kogo, na **co** = *krakanie, szemranie, pomruk, krzyk niezadowolenia:* Znowu według swego zwyczaju w bunt na Mojżesza powstają pokraki, znowu mu lud wielkie świadczy niesmaki. Leszcz. < Po + *Kraka, KRA(K), por. Krakać >

**2.** †**Pokraka, i,** lm. **i I.** *zwada, kłótnia:* Miałem z nim pokrakę. Troc. **2.** *smutny koniec, wynik tragiczny:* P., *tragicus eventus,* żałośna rzecz. Kn. Ciężka na mię napadła P. Troc.

**Pokrakać, ka a. cze, kał** *spędzić pewien czas na krakaniu:* P. nieco. <Po + Krakać>

**Pokrakanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrakać.**

**Pokrakiwać, uje, iwał** *krocząc pokrzykiwać, krakać raz po raz:* Krucy tym godom pokrakiwali górą. Krasz. <Po + *Krakiwać, od Krakać>

**Pokrakiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrakiwać.**

†**Pokrakować, uje, ował** p. **Pokroczyć:** Co dalej, to sobie sporzej pokrakuje. Żebr.

†**Pokrakowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrakować.**

[**Pokrakować się, uje ś., ował ś.**] **I.** *pieścić ś. z kim.* Mrong. **2.** komu = *naprzykrzać ś.*

[**Pokrakowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pokrakować ś.**

**Pokramarzenie, a,** blm., czynność cz. **Pokramarzyć.**

**Pokramarzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokramarzyć ś.**

**Pokramarzyć, y, ył** *spędzić pewien czas na kramarzeniu, pobyć kramarzem.* **P. ś., Pokramować ś.** *strawić pewien czas na kramarzeniu ś.* <Po + Kramarzyć>

**Pokramować się, uje ś., ował ś.** p. **Pokramarzyć.** <Po + Kramować ś.>

**Pokramowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokramować ś.**

**Pokrapiać, a, ał** p. **Pokrapywać.**

**Pokrapianie, a,** blm., czynność cz. **Pokrapiać.**

[**Pokrapować, uje, ował**] p. **Pokrapywać.**

[**Pokrapowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pokrapować.**

**Pokrapywać, uje, ywał,** × **Pokropywać, [Pokrapować], Pokrapiać** *kropić od czasu do czasu, zaczynać kropić nieznacznie, popadywać:* Deszczyk pokrapuje. <Po + *Krapywać, od Kropić>

**Pokrapywanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrapywać.**

**Pokrasić, i, ił,** nied. × **Pokraszać I.** *pomalować jaskrawo, ubarwić jeden przedmiot a. wiele przedmiotów jeden po drugim.* **2.** *polać okrasą jedno a. okrasić jedno po drugim.* <Po + Krasić>

× **Pokraszać, a, ał** p. **Pokrasić.** Wor. <Po + *Kraszać, od Krasa>

**Pokraszanie, a,** blm., czynność cz. **Pokraszać.**

**Pokraszenie, a,** blm., czynność cz. **Pokrasić.**

**Pokraść, dnie, dł I.** *ukraść jedno po drugim:* Kto rzeczy pokradł? Troc. **2.** †P. kogo — *obrabować:* Pokradł autora. Troc *(= obrał go z jego pomysłów).* <Po + Kraść>

**Pokraśnieć, eje, ał I.** *poczerwienieć, zaczerwienić ś., zarumienić ś., oblać ś. rumieńcem, sponsowieć, spłonąć, zapłonić ś., spiec raka a. raki:* Zapytana, pokraśniała, jak mak polny. Orzesz. **2.** *popięknieć, wypięknieć, wyładnieć, wyprzystojnieć.* <Po + Kraśnieć>

**Pokraśnienie, a,** blm., czynność cz. **Pokraśnieć.**

× **Pokraśny** *pokaźny, poczesny, ozdobny, piękny; zaszczytny, imponujący:* Nie zmieniał tego tytułu na inne pokraśniejsze. Wor. <Po + Kraśny>

**Pokratkować, uje, ował** *pokryć kratkami, polinjować w kratki:* Angielski pokratkowany garnitur. Gaw. Oko jego utonęło chciwie w karteczkach szarych pokratkowanych, ponumerowanych. Korz. <Po + Kratkować>

**Pokratkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokratkować.**

**[Pokrawić, i, ił]** p. **Pokrwawić.**

**[Pokrawienie, a,** blm.] czynność cz. **Pokrawić.**

**[Pokrącać, a, ał]** p. **Pokręcać.**

**[Pokrącanie, a,** blm.] czynność cz. **Pokrącać.**

**[Pokrącenie, a,** blm.] czynność cz. **Pokrącić.**

**[Pokrącić, i, ił]** p. **Pokręcić.**

× **Pokrąglenie, a,** blm., czynność cz. **Pokrąglić.**

× **Pokrąglić, i, ił I.** *okrąglejszym uczynić.* **2.** *jedno po drugim porobić okrągłym, pozaokrąglać.* L. <Po + Krąglić>

**[Pokrąp, pia,** lm. **pie, Zgrąpek]** zool. (scardino-blicca hybrida Wałeckii) *ryba koścista otwartopęcherzowa karpiowata.* <Po + Krąp>

†**Pokrątka, i,** lm. **i,** × **Pokrotki** (lm.) p. **Nerka:** Zażgło ś. jest serce moje i pokrątki moje przemieniły ś. są. Ps. flor. Uczynisz przespiech prawemu, badając sierca i pokrątkę, Boże. Ps. puł. <Po + *Krątka, KRZĘT/KRĘT>

**Pokrątkowy I.** †P. przym. od **Pokrątki** *nerkowy.* **2.** hist. *pokręcony, skręcony.*

†**Pokrążać, a, ał** *krajać w krążki:* P. jabłko *(= krajać w talarki).* <Po + Krążać>

†**Pokrążanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrążać.**

**Pokrążenie, a,** blm., czynność cz. **Pokrążyć.**

**Pokrążyć, y,ył** *spędzić pewną chwilę na krążeniu:* Orzeł pokrążył chwilę nade mną i naprzód poleciał. Kaczk. <Po + Krążyć>

**[Pokrechtać, a, ał]** *spędzić pewien czas na krechtaniu.* <Po + Krechtać>

**Pokrechtanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrechtać.**

**Pokredencerzować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kredencerzowaniu, pobyć kredencerzem.* <Po + Kredencerzować>

**Pokredencerzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokredencerzować.**

**Pokredowacieć, eje, ał** *pozamieniać ś. w kredę.* <Po + Kredowacieć>

**Pokredowacienie, a,** blm., czynność cz. **Pokredowacieć.**

**Pokredować, uje, ował** *powlec, poznaczyć kredą.* <Po + Kredować>

**Pokredowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokredować.**

**Pokredytować, uje, ował** *skredytować:* Niktby mnie nie pokredytował. Krasz. <Po + kredytować>

**Pokredytowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokredytować.**

× **Pokrektywać, uje, ywał** *postękiwać:* Mąż, pokrektując, opuszcza łóżko. <Po + *Dźwn. *Krektać. Por. Krechtać>

× **Pokrektywanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrektywać.**

**Pokreować, uje, ował** *kreując porobić kim, powynosić kogo* (wielu) *do godności:* Z prostych kozaków rotmistrzów pokreował. Byk. <Po + Kreować>

**Pokreowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokreować.**

**Pokrerać, a, ał** *spędzić pewien czas na kreraniu.* <Po + Krerać>

**Pokreranie, a,** blm., czynność cz. **Pokrerać.**

†**Pokresić, i, ił I.** p. **Pokreślić. 2.** *obejść, schodzić, zwiedzić:* P. pola, lasy, miasto. Kn. <Po + Kresić>

**Pokreskować, uje, ował** *poznaczać kreskami.* Przen.: Drabanci miewali pokreskowane twarze od polskich szabel maleńkich. Kaczk. <Po + Kreskować>

**Pokreskowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokreskować.**

**Pokresować, uje, ował** *kresy, szramy porobić; podrapać, porysować; pokiereszować.* <Po + Kresować>

**Pokresowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokresować.**

**Pokreślenie, a,** blm., czynność cz. **Pokreślić.**

**Pokreślić, i, ił,** †**Pokresić,** †**Pokrześlić,** †**Pokrześlać I.** *pokryć, zapisać kreskami:* P., kreskami opisać, popisać. Kn. P. papier piórem. Troc. P. czym kończatym. Troc *(= porysować).* **2.** *poprzekreślać:* Cały układ, poprawiając go, pokreślił. Troc. **3.** *przez kreślenie porobić; skreślić, nakreślić jedno po drugim, porysować:* Gwiazdarz figury pokreślił. Troc. **4.** †P. p. **Pokresić:** Pokreszlił (schodził) pola, lasy. Troc. **5.** *spędzić pewien czas na kreśleniu.* <Po + Kreślić>

**Pokretnik, u,** lm. **i** bot. (tanaisia) *roś.*

**Pokrewić, i, ił** *skrewić, nie dopisać; nie stawić ś. na słowie, nie dotrzymać słowa; błędnie, źle postąpić, pokpić sprawę:* Jak waszmość pokrewisz, to źle pono będzie. Pol. Nie dość, że już brat jego tak haniebnie pokrewił. Kaczk. <Po + Krewić>

**Pokrewienie, a,** blm., czynność cz. **Pokrewić.**

**Pokrewieński,** × **Krewieński** *tyczący ś. pokrewieństwa, mający z nim związek:* Dzisiejszego zebrania pragnęłam, aby polecić ją naszym pokrewieńskim i sąsiedzkim względom. Orzesz. Stosunek P. Orzesz. <Od Pokrewny>

**Pokrewieństwo, a,** lm. **a, [Podkrewieństwo],** × **Krewieństwo,** × **Pokrewność,** † **Krewność, [Krewność, Krewniactwo] I.** *związek po krwi, stosunki do siebie osób połączonych przez związki rodzinne, kuzynostwo:* P., związek krwi między osobami od wspólnego przodka pochodzącemi, jak np. między braćmi i siostrami stryjecznemi i ciotecznemi, ich dziećmi i wnukami. Kras. A. Jest P. między niemi a. są z sobą w pokrewieństwie. Stopień pokrewieństwa. P. blizkie, dalekie. W jakim stopniu jednego z małżonków P. zachodzi, w tymże stopniu drugiego powinowactwo. Ostr. Przen.: *podobieństwo w pewnym stopniu, wspólność cech:* P. wyobrażeń, pojęć. P. między gatunkami minerałów. **2.** zb. *krewni, familja:* Między pokrewieństwem waśni zawsze najjadowitsze. Koss. <Od Pokrewny>

**Pokrewna, ej,** lm. **e** forma ż. od **Pokrewny** *krewna.* L.

**Pokrewnić, i, ił** z kim = *spokrewnić, skuzynować, spowinowacić, skoligacić* przez małżeństwo. **P. ś. l.** *spokrewnić ś., skuzynować ś.*: Jestem jego przyjaciółką tymczasem, nim ś. z nim pokrewnię. **2.** nied. *zostawać w stosunku pokrewieństwa, krewnić ś.*: Podanie to wiąże ś. i pokrewni z bardzo staremi podaniami różnych ludów. Mass. <Po + Krewnić>

**Pokrewnienie, a,** blm., czynność cz. **Pokrewnić.**

**Pokrewnienie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pokrewnić ś.**: P. ś. potomków Daniela z książętami mazowieckiemi i litewskiemi zbliżało epokę umorzenia księstwa halickiego i włodzimierskiego. Lel.

× **Pokrewnik, a,** lm. **cy** p. **Pokrewny**: P. tylu znakomitych familji. Wor. <Od Pokrewny>

**Pokrewność, i,** blm. rz. od **Pokrewny** p. **Pokrewieństwo.** L.

**Pokrewny l.** *zostający z kim w pokrewieństwie, krewny, spokrewniony, skuzynowany.* Przen.: *podobny w pewnym stopniu, mający wspólne cechy, zasady*: P. sposobem myślenia, wyobrażeniami. Otaczali ją ludzie przyjaźni, język zrozumiały, obyczaje pokrewne. Szaj. Wyrazy pokrewne, z jednego pnia utworzone. Czuł tę niewypowiedzianą rozkosz wyższego umysłu, jaką daje obcowanie pokrewnych sobie pod każdym względem natur, które do siebie przystają i rozumieją ś. całkowicie. Gaw. × **P., ego** lm. **i,** × **Pokrewnik** *krewny, krewniak, kuzyn*: Pokrewni, *consanguinei*, ci ś. rozumieją, którzy od jednej osoby a. szczepu początek przez urodzenie biorą. Ostr. <Po + Krewny>

**Pokręcać, a, ał, [Pokrącać]** *kręcić raz po raz*: P. śrubę. Pies pokręca ogonem i wyje, jak gdyby nie mogąc wystarczyć swej radości. L. <Po + *Kręcać, KRZĘT/KRĘT>

**Pokręcanie, a,** blm., czynność cz. **Pokręcać.**

**Pokręcenie, a,** blm., czynność cz. **Pokręcić.**

**Pokręcenie się, a ś.**, blm., cz. **Pokręcić ś.**

**Pokręcić, i, ił, [Pokrącić]** **l.** *zakręcić nieco, podkręcić*: P. śrubę *(=przekręcić nieco)*. Siwe wąsy pokręca i duma. Mick. Podróżny pokręcił wąsa, aby ukryć pół uśmiechu. Krasz. **2.** *spędzić pewną chwilę na kręceniu*: P. korbą, śrubą, głową. **3.** *skręcić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, poskręcać, powykręcać*: Pospadawszy, pokręcili karki. Kołtun go pokręcił. Na tymże rynku stoją trzy węże pokręcone, z spiży oddane. Star. **4.** *porobić przez kręcenie; skręcić, ukręcić jedno po drugim*: P. powrozy, powrósła. **P. ś. l.** *skręcić ś. w wielu miejscach; skręcić ś. kolejno, jeden po drugim; pogmatwać ś., poplątać ś., powikłać ś.*: Drzwi ś. pokręciły *(= pokrzywiły ś., powykrzywiały ś., popaczyły, pokoślawiły)*. Nici pokręciły ś. Pokręciło mi ś. w głowie. **2.** *spędzić pewien czas na kręceniu ś., pokrzątać ś.*: Już ś. tedy pokręciwszy po mieście, zaszedłem na pokoje pańskie. L. Pokręciło ś. hałaśliwe stado szpaków. Krasz. Pokręcił ś. i wyszedł *(=zakręcił ś.)*. Przyjdźcie do nas, jest fortepian, pokręcimy ś. *(=potańczymy)*. <Po + Kręcić>

**Pokręcz, u,** lm. **e** bot. (rudolphia) *roś.*

**Pokrępować, uje, ował l.** *spędzić pewien czas na krępowaniu*. **2.** *skrępować jednego po drugim*: Widać było skupioną gromadę ludzi łykami i powrozami pokrępowanych. Krasz. Leżeli pokrwawieni, nie sycząc nawet, choć ich powrozami do krwi pokrępowano. Krasz. <Po + Krępować>

**Pokrępowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrępować.**

**Pokręt, u,** lm. **y l.** *obszycie brzegu przez wierzch rzadkim ściegiem, aby ś. nie strzępił; okrętka, obrzucenie*: Brzegi rękawka lekkim pokrętem łączone. Kniaź. <Po + Kręt>

†**Pokręta, y,** lm. **y** *placek*. B. Sz. *(może obwarzanek kręcony?)*. <Po + *Kręta, KRZĘT/KRĘT>

**[Pokręteczka, i,** lm. **i]** p. **Pokrętka**: Do bata używa ś. trzech pokręteczek. <Od Pokrętka>

**Pokrętka, i,** lm. **i l.** *przyrząd do pokręcenia, korbka*: Kuszę ci bez pokrętki naciąga! Sienk. **2. a. Licyk** powr. *podłużna część liny skręcona z kilku nitek*. Zdr. **[Pokręteczka].** <Po + Krętka>

**Pokrętnie** przys. od **Pokrętny**: Rzeka migotała w słońcu i wiła ś. P. wskroś łąk zielonych. Reym.

**Pokrętność, i,** blm. rz. od **Pokrętny**: Wąsom ozdobną P. nadać. Skarb.

**Pokrętny** *pokręcony, kręcący ś., kręty, wichrowaty*: Ozdobo twarzy, wąsy pokrętne. Kniaź. Droga pokrętna = *manowce*. <Po + Krętny>

**Pokrnąbrnieć, eje, ał l.** *skrnąbrnieć nieco*. **2.** *skrnąbrnieć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Krnąbrnieć>

**Pokrnąbrnienie, a,** blm., czynność cz. **Pokrnąbrnieć.**

**Pokrochmalenie, a,** blm., czynność cz. **Pokrochmalić.**

**Pokrochmalenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pokrochmalić ś.**

**Pokrochmalić, i, ił** *ukrochmalić jedno po drugim; pokończyć krochmalenie*. **P. ś.** gm. *poupijać ś. kolejno*. <Po + Krochmalić>

†**Pokrocz, a,** lm. **e,** †**Pokrok** *pokroczenie, krok; danie, zrobienie kroku; stąpnięcie, postąpienie, posunięcie ś. o krok*: Oczy moje dalej go ścigały w pokroczu. Przyb. <Po + Krocz>

**Pokroczenie, a,** blm., czynność cz. **Pokroczyć.**

**Pokroczyć, y,ył,** †**Pokrakować** *krocząc, postąpić, pójść*: Czasem pokroczę zwolna i ruchem ś. cieszę, czasem z większą rozkoszą biegając, krok spieszę. Przyb. Zwycięstwo przed niemi, gdzie pójdą, pokroczy, a kupy nieprzyjaciół pod ich nogi stłoczy. Przyb. <Po + Kroczyć>

**Pokroić, i, ił** p. **Pokrajać.** <Po + Kroić>

**Pokrojenie, a,** blm., czynność cz. **Pokroić.**

**Pokrok, u,** lm. **i l.** †P. p. **Pokrocz**: Za każdym jej nogi wysmukłej pokrokiem. Przyb. **2.** [P.] *kozieł w wiązaniu dachowym*. <Po + Krok>

**Pokrokwiować, uje, ował** *podzielić tarczę herbową pasami wązkiemi, przecinającemi ś. pod kątem ostrym*, poszewronować. <Po + Krokwiować>

**Pokrokwiowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrokwiować.**

**[Pokromka, i,** lm. **i]** *kromka, skibka, porcyjka, partyka, krajanka, pajda, glonek*: P. chleba. <Po + Kromka>

**[Pokrony, Pokroś, Pokróż, Skrony, Skroś]** kogo, czego = *dla, z powodu, z przyczyny jego, przez niego*: Babe P. niego zabiół.

**[Pokrop, u,** lm. **y]** *całun*: Pokropem przykryty. <Po + Krop>

**Pokropek, pku,** lm. **i** *pokropienie trupa wodą święconą przy złożeniu do mogiły*: Zapłacić księdzu za P. <Od Pokrop>

**Pokropiciel, a,** lm. **e** *ten, co pokrapia a. pokropił; kropiciel*. <Od Pokropić>

**Pokropić, i, ił,** nied. **Pokrapiać, Pokrapywać, [Pokrapować],** × **Pokropywać l.** *popadać kroplami*: Deszcz pokropił, jak ksiądz kropidłem **2.** *kro-*

*pac polac: skropić, zrosić, popryskac, spryskac:* Deszcz pokrapia ziemię a czyni ją płodną. B. B. Łuczek przesadzony trzeba żeby był wodą a. gnojnicą pokropiony. Syr. P. wodą święconą. Pokrop izbę wodą. Troc. Racz mię P., Panie, izopem, a będę oczyszczon; ten wiersz kapłan przed procesją w niedzielę zaczyna, kiedy kropi. Wr. Przen.: Krzaki róż dzikich, czerwoną rosą bujnych jagód pokropione. Orzesz. Żart.: Ja i w kościele i w domu pokrapiany bywam. L. (= *i w domu mię ćwiczą, trzepią, biją*). <Po + Kropić>

**Pokropienie, a,** blm., czynność cz. **Pokropić.**

**Pokropkować, uje, ował** 1. *popstrzyć, poznaczyć kropkami.* 2. *spędzić pewien czas na kropkowaniu.* <Po + Kropkować>

**Pokropkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokropkować.**

× **Pokropywać, uje, ywał** p. **Pokropić.**

× **Pokropywanie, a,** blm., czynność cz. **Pokropywać.**

**Pokrostawieć, eje, ał** p. **Pokrostowacieć:** Już cała twarz pokrostawiała. Pot. <Po + Krostawieć>

**Pokrostawienie, a,** blm., czynność cz. **Pokrostawieć.**

**Pokrostowacieć, eje, ał, Pokrostawieć** *stać ś. krostowatym; pokryć ś. krostami.* <Po + Krostowacieć>

**Pokrostowacienie, a,** blm., czynność cz. **Pokrostowacieć.**

[**Pokroś**] p. **Pokrony.**

† **Pokrotki, tek** blp., p. † **Pokrątka** *nerki.* Ps. flor. <Zam. Pokrątki>

**Pokrotochwilenie, a,** blm., czynność cz. **Pokrotochwilić.**

× **Pokrotochwilić, i, ił,** × **Pokrotofilić** *spędzić pewien czas na krotochwileniu:* Tak ci mnie, jako i tobie, pokrotochwilwa sobie. Biel. M. <Po + Krotochwilić>

× **Pokrotofilenie, a,** blm., czynność cz. **Pokrotofilić.**

× **Pokrotofilić, i, ił** p. **Pokrotochwilić.**

**Pokrowa, y** 1. × P., lm. **y** *dach.* Podcz. 2. [P., **Pokrów**] *święto Opieki Najśw. Marji Panny:* Na Pokrowę jarmark był w Cudnowie. Sow. <Ukr. pokròva>

**Pokrowcowy** przym. od **Pokrowiec** *futerałowy.* Anat.: × Błonka pokrowcowa = *osłona pochwowa jądra* (tunica vaginalis). <Od Pokrowiec>

**Pokrowczyk, a,** lm. **i** 1. p. **Pokrowiec:** P. z skóry wierzbowej kładzie, by nie wiądł list płowy. Koch. W. 2. anat. † P. p. **Napletek.**

**Pokrowiec, wca,** lm. **wce** 1. *zasłona do pokrywania czego; powłoka do naciągania na co, nawleczka, futerał:* Pokrowce na meble. Na puklerzu był P. piękny atłasowy. P. Koch. P. na konia = *czaprak, dera, deka.* Szkapa-ć ś. lędzie cudna zdała pod cudnym pokrowcem, a gdy go odkryjesz, alić klapouchy. Rej. P. na kapelusz. Pokrowce pistoletowe. Troc. P. postawowy = *płócienna obsłona, którą okryte są postawy sukna w handlu.* Przen.: Kryjąc ś. pod owcze pokrowce, wysnnęła zgraja Ulissa i poszła w manowce. Min. 2. anat.: × P. = *pochwa maciczna* (vagina uteri). 3. chir.: P. palcowy, × paluch = *opaska na palec.* Zdr. **Pokrowczyk.** <Po + *Krowiec, KR(Y)>

**Pokrócenie, a,** blm., czynność cz. **Pokrócić.**

**Pokrócić, i, ił** *skrócić, krótszym zrobić, ukrócić.* <Po + Krócić>

**Pokrój, oju,** blm. *zakrój, budowa, zarys:* Pinja, sosna o pokroju parasolowym. Rost. Drzewo to jest podobne z pokroju do wierzby. Rost. Dobrze i trafnie odtwarza charakterystyczne rysy (P.) wyobrażonych istot. Przen.: *typ, autorament, data:* Matrona to była dawnego pokroju. Byk. Wszystko mu nie, byle człowiek był starego pokroju. Krasz. <Ros. pokroj>

**Pokrólować, uje, ował** *pobyć królem:* Kto pokróluje i kto pohetmani? Pol. <Po + Królować>

**Pokrólowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrólować.**

[**Pokróś**] p. **Pokrony.**

**Pokrótce** przys. 1. *w krótkości, w skróceniu, w streszczeniu, w krótkich słowach; krótko mówiąc; treściwie:* Opowiedziałem mu P. wszystko. Koss. To P. spisawszy, zamilczał o reszcie. Mick. 2. [P.] *wkrótce, w krótkim czasie, niebawem.* Wilk. <Po + *Krótk Krótki>

**Pokrów, owu** 1. = a) † P., lm. **y** *wielki pokrowiec, futerał, okrycie.* b) P. piecowy = *zewnętrzna powłoka pieca, postać jego wydająca, z kafli, z cegły i t. d.* Podcz. < Po + *Krów, KR(Y) / KOR>

**Pokrówne, ego** blm. *podatek, dawany dawniej od krów; dziesiąta krowa od poddanych:* P., to jest dziesiąta od poddanych krowa. Petr. <Po *Krówne, od Krowa>

[**Pokróż**] p. **Pokrony.**

[**Pokrszenie, a,** blm.] czynność cz. **Pokrszyć.**

[**Pokrszyć, y,ył**] p. **Pokruszyć.**

**Pokruczeć, y, ał** *wypełnić pewną chwilę kruczeniem.* <Po + Kruczeć>

**Pokruczenie, a,** blm., czynność cz. **Pokruczeć.**

**Pokrupić, i, ił** *pomleć grubo jak krupy, poszrotować.* [P. ś.] z kim = *pokłócić ś.* <Po + Krupić>

**Pokrupienie, a,** blm., czynność cz. **Pokrupić.**

[**Pokrupienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pokrupić ś.**

× **Pokruszać, a, ał** i × **P. ś.** p. **Pokruszyć.**

× **Pokruszanie, a,** blm., czynność cz. **Pokruszać.**

× **Pokruszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokruszać ś.**

**Pokruszeć, eje, ał** 1. *skruszeć nieco.* 2. *skruszeć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Kruszeć>

**Pokruszenie, a,** blm. 1. czynność cz. **Pokruszeć.** 2. czynność cz. **Pokruszyć.**

**Pokruszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokruszyć ś.**

**Pokruszyć, y,ył, [Pokrszyć],** nied. **Pokruszać** *porozbijać, porozgniatać na okruchy, rozkruszyć, podrobić; potłuc, podruzgotać:* P. kredę. P. chleb dla ptastwa. Kanclerze na pogrzebie króla pieczęcie pokruszyli. Tak dobrze nieprzyjaciół rąbie, tak ich sieczе, że mu ś. dwa na trzaski pokruszyły miecze. Pot. (Pijany) skacząc bez sonaty na bruku pokruszy gnaty. Kierś. Na proch wszystko pokruszają. Szymon. Przen.: *zmiażdżyć, złamać, upokorzyć, zmasakrować, zetrzeć na proch:* Gdyby przyszedł, ze wstydem i hańbą odstąpić musi, bo jego większa moc pokruszy. Sienk. **P. ś.** *rozpaść ś., rozlecieć ś. na okruchy, rozkruszyć ś., potłuc ś., podruzgotać ś.:* Uderzy kamienne praw tablice o krawędź opoczystej góry tak mocno, że ś. na druzgi pokruszyły. Kierś. <Po + Kruszyć>

**Pokrwawa, y,** lm. **y** *coś, co jakby krwią oblewa przedmioty; odblask krwawy, łuna; zorza:* Pokrwawą zaszły białka ich oczu, czy to że krew do nich bije, czy to... Krasiń. Pływająca w pokrwa-

wie zachodzącego słońca. Krasiń. <Po + *Krwawa, KRW/KRY>

**Pokrwawić, i, ił, [Pokrawić]** I. *polać, powalać krwią, pobroczyć, zabroczyć krwią, zakrwawić; zbroczyć krwią:* P. chustkę do nosa. 2. [P.] *porozlewać krew; nachlapać, zalać krwią:* Ona troche w stajni pokrwawiła, zabiwszy męża. 3. *poranić, pokaleczyć do krwi:* Chłop był bardzo pokrwawiony, bo go tam zbili. 4. *zająć pewną chwilę krwawieniem, to jest puszczaniem krwi z siebie.* P. ś. I. *polać ś., powalać ś. krwią; zabroczyć ś., zbroczyć ś., pobroczyć ś. krwią, zakrwawić ś.:* Niechno go pierwej rozbiorę, bo suknie na nim piękne pokrwawią ś. Pas. 2. *poranić ś., pokaleczyć ś. do krwi.* <Po + Krwawić>

**Pokrwawienie, a,** blm., czynność cz. **Pokrwawić.**

**Pokrwawienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokrwawić ś.**

**Pokrychać, a, ał** *spędzić pewien czas na krychaniu.* <Po + Krychać>

**Pokrychanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrychać.**

**Pokrycie, a, [Pokrzycie]** I. blm., czynność cz. **Pokryć.** 2. lm. a=a) *to, czym pokrywają:* A co jest pod tym pokryciem? Troc *(=pokrywą).* Wynalazł Adam P., którymby nagość swą przyodział. Poc. *(= okrycie, odzienie, odzież, przykrycie).* Zrzucili w sieniach P. zimowe. Rzew. P. święte, to jest zakonny ubiór, przyjęła. Skar. *(= obleczenie, suknię, habit).* P. mebli, na meblach = *tkanina, którą je obito.* P. kapelusza damskiego = *tkanina obciągnięta na fasonie.* P. na kołnierz, na futro = *wierzch, poszycie.* Na szubach pańskich świeciło P. czerwone, podbite i wyłożone futrem gronostajowym, łasicznym, kunim. Szaj. P. na parasolu = *tkanina rozpięta na prętach parasola:* Dać na parasolu nowe P. Różnym rodzajom kożuchów odpowiadała podobnaż różnorakość pokrycia głowy. Szaj. P. dachu = *to, czym dach pokryto.* P. gontowe, słomiane, blaszane i t. d. Podcz. P. słomiane *(= poszycie, strzecha).* P. abo dach bez fundamentu ostać ś. nie może. Smotr. Pod pokryciem na słupach murowanych stoją galery. Troc *(= pod daszkiem, szopą).* P. domów po wsiach bywa takie, iż ani w zimie od śniegu, ani lecie od deszczu bronić nie może. Kras. Na dworze pisał, ale dla deszczu pod P. ustępował, aby papier nie zmokł. Skar. Gdzie w sercu fundamentu do pokoju niemasz, przyjaźń jako trawa na pokryciu usycha. Skar. *(= na dachu).* Coby ś. wtedy stało z temi wszystkiemi sumami, dla których na Srokach nie było już pokrycia? Rog. Han.: P. wekslu = *fundusz, który wystawca wekslu obowiązany jest dostarczyć temu, co jest obowiązany płacić z jego zlecenia posiadaczowi wekslu.* b) *dopuszczenie samca do samicy zwierząt hodowanych:* Psom w tym wieku nie można jeszcze pozwalać na pokrycia. Mech.: p. **Płaszcz.** <Od Pokryć>

†**Pokrycie,** ×**Pokryto** przys. od **Pokryty:** Kto larwę tę odsłoni, szczerze-li w tym poganin, P. li chodzi? Tw. <Od Pokryty>

†**Pokryciec, ćca,** lm. **ćcy,** ×**Pokrywacz** *człowiek skryty, nieotwarty, obłudny, nieszczery, obłudnik, hipokryta, faryzeusz:* Żaden pokryciec nie przyjdzie przed obliczność boską. Wuj. P. a obłudny człowiek. Wuj. Patrzajże, co ten P. panu powiadać raczy. Rej. <Od Pokryty>

**Pokrycie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokryć ś.**

**Pokryciowy** przym. od **Pokrycie:** Wartości rosyjskie podążają w kierunku zwyżkowym na skutek zakupów pokryciowych. <Od Pokrycie>

†**Pokryc'wo, a,** blm., †**Pokrytstwo,** †**Pokrytość** *obłuda, hipokryzja, fałsz, skrytość, nieszczerość, nieotwartość:* Strzeżcie ś. od kwasu faryzejskiego, który jest P. B. B. Pilnując nauk czartowskich, w pokryctwie kłamstwo mówią. Zigr. <Od Pokryty>

**Pokryć, yje,ył,** nied. **Pokrywać** I. *po wierzchu nakryć, okryć, przykryć, osłonić:* Pokryj (nakryj) stół. Troc. Kilimem stół pokryty. Troc. P. meble adamaszkiem *(=obić).* P. parasol materją. P. futro = *poszyć, dać nowy wierzch na nim.* Noc pokrywa skrzydły swemi barwy rozliczne na ziemi. Groch. Zdala, pod całunem śniegów, który wszystko pokrywał i kształty wszelkie zatarł, niewiele dworu w Nadstyrzu widzieć było można. Krasz. Tak dobrze człeka może P. słoma, jako strop złoty. Pilch. *(=zasłonić dachem).* P. budynek gontami, słomą, dachówką. Domy słomą pokryte były. Kras. Przen.: *skryć, ukryć, utaić, zamaskować:* Pokrywam swoje wady, cnoty, krzywdy, nie pokazuję po sobie, wrzekomo nie wiem, nie widzę. Kn. Choć pokrywa, co czuje, i nic nie gada, jednakowoż znać po niej, jak jest pomieszana. L. Żal swój swobodną pokrywał cerą. Troc. Często Judasza nabożnym apostołem, wilka owcą pokrywają. Troc. P. co milczeniem = *przyjąć milczeniem, milcząco.* Dumał i przeszłe żale, obecne zgryzoty pokrył kir nieprzebity grożącej sromoty. Malcz. Skądże mi roście radość osobliwa, serdeczna, której język nie pokrywa. Kochan. Przen.: *wyrównać, zaspokoić, spłacić, zapłacić, zwrócić, nagrodzić, skompensować:* P. długi, wydatki. Przychód zaledwie pokryje nakład. P. weksel. Przen.: Pokryj swym miłosierdziem, Panie, nasze złości. Kochan. 2. †P. winę = *uchylić ś. od kary pieniężnej.* 3. P. samicę zwierzęcia hodowanego = (o samcu) *zapłodnić ją, odstanowić.* 4. karc.: P. partnera = *pobić jego kartę, położywszy wyższą kartę:* To prawda, dodał Leon, ty jesteś pokryty. — A właśnie to Adolf był pokryty, mówił dalej aptekarz z drwiącym uśmiechem; musiałeś go pan porządnie P. *(= dać mu policzek),* bo ja aż w drugim końcu sali słyszałem. Bał. 5. malar.: Kolor rzadki gruntu nie pokryje. Mag. *(= nie zamaluje, nie zakryje, nie zagłuszy; kolor nie stanie na nim).* 6. *ukryć jedno po drugim, poukrywać, pochować.* P. ś. I. *okryć ś., odziać ś., osłonić ś.; utaić ś., ukryć ś., schować ś., zamaskować ś.:* Zasługa i cnota pokrywa ś. nędzą i łachmanami. L. 2. *skryć ś., ukryć ś. kolejno, jeden po drugim, pochować ś.:* Niewiasty ś. pokryły i pouciekały. P. Koch. Poczęli głaszać, że ten Gostaus jest w ziemi, a w tym to powiecie, który się pokrywa, a chciałby ku królestwu przyjść. H. Jana. <Po + Kryć>

**Pokrygować, uje, ował** *strawić pewien czas na krygowaniu.* P. ś. *strawić pewien czas na krygowaniu ś.* <Po + Krygować>

**Pokrygowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrygować.**

**Pokrygowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokrygować ś.**

**[Pokryjemu]** p. **Pokryjomu.** <Zam. Pokryjomu>

†**Pokryjomie** p. **Pokryjomu:** Kiedy ś. do stada wilk P. z blizkich lasów skrada. Koch. W. <Po + Kryjomie>

×**Pokryjomką** p. **Pokryjomu:** Jeśliby który student od złoczyńców był złupion, a. w czym uszkodzon w dobrach swoich tak jawnie, jak P. Vol. <Po + Kryjomką>

†**Pokryjomko** p. **Pokryjomu**: P. wchadzali na zamek. Leop. <Po + Kryjomko>

**Pokryjomu, †Pokryjomie, †Pokryjomko, †Pokryjomką, [Pokryjemu], Kryjomie, Kryjomo, ×Kryjomu, †Kryjomko, †Kryjomką, †Kryjówką** przys. *ukradkiem, cichaczem, tajemnie, skrycie, niepostrzeżenie, w tajemnicy przed kim*: P. powrócił nazad do domu. L. Wymknął ś. P. Wziął ojciec pieniądz P. W nocy jeździm P. Mick. Mówiono, że niewiedzieć gdzie zniknął, umknął P. Mick. <Po + Kryjomu>

**[Pokrymka, i,** lm. **i]** *krymka, jarmułka.* <Po + Krymka>

**Pokrystalizacyjny** *powstały po krystalizacji*: Przerabianie gryzących ługów pokrystalizacyjnych. <Po + Krystalizacyjny>

**[Pokrytka, i,** lm. **i]** *dziewczyna uwiedziona, która została matką i której dla tego nie wolno chodzić, tak jak panienką, z odkrytą głową*: Dotąd jest obyczajem ludu ukraińskiego, że dziewczyna, która pobłądzi i zostanie matką, winna jest pokryć głowę chustą i w tym stanie zostająca zwie ś. pokrytką, — nie wolno jej wszakże używać białej zasłony, zwanej namitką, przysługującej mężatkom, ale tylko kolorową, dopóki za mąż nie wyjdzie. Byk. Wykazać ś. nie mógł ojcem: miał matkę pokrytkę. Jeż. Jeżeli nie chcesz pokrytką ś. światu ukazać, chodź stąd, ukażę cię światu panią Chmielnicką. Jeż. <Od Pokryty>

×**Pokryto** p. †**Pokrycie**: Ustroiła dziewuchy, jak istne niewiniątka, opięto, P., aż pod szyję. Byk.

†**Pokrytość, i,** lm. **i** rz. od **Pokryty**, p. **Pokryctwo**: P. i przykrytość. Leop. Kto wyliczy zdrady w sprawach i w sądach, i oszukania i obłudności i pokrytości między nami? Skar. Odkryła ś. wszystka P. i złość nieprzyjaciół Chrystusowych. Wuj. Widział pokrytości serca ich, które u niego żadne tajne nie jest, iż ś. oni fałesznie a pokrycie obchodzili z nim, chcąc go zawsze podstąpić w rozmowach. Rej. P. onych fałeszników a podstępców swoich. Rej. Ludziom zdawali ś. sprawiedliwemi, ale wewnątrz byli pełni pokrytości i niesprawiedliwości. Wuj. Faryzeuszowie zewnątrz ostrego żywota, wewnątrz pokrytości pełni. Skar. <Od Pokryty>

†**Pokrytstwo, a,** blm. p. **Pokryctwo**: Kłamstwo ma w sobie P., chytrości i zdrady. Rej. <Od Pokryty>

**Pokryty I.** im. od **Pokryć**: Klacz pokryta = *odstanowiona, zapłodniona.* Cerą szczerości fałszywe pokryte serce. Troc. **2.** †P. = a) *obłudny, fałszywy, nieszczery*: Żydzi niedobrym umysłem, ale pokryty[m] do Jana słali, a wzdy go na zdradzie pięknemi tytuły zdobili, aby go w czym ułowili. Białob. Każdy snadnie obaczy pochlebstwo twoje a one pokryte pokłony twoje. Rej. Nie przyjdzie przed obliczność Pańską żaden P. człowiek. Leop. (obłudny. Leop.). Obłudni a pokryci ludzie, dobrzeć o was prorokował Izajasz. Leop. Namnożyło ś. ludzi złośliwych, niezbożnych, pokrytych. Wuj. P. przyjaciel. Pot. (= *udany, pozorny, mniemany, rzekomy*). b) *ciemny, zagadkowy, tajemniczy, niezrozumiały*: Dość to wyraźne, choć pokryte były słowa. Troc. Komin wkoło obsiądziemy: Tam już pieśni rozmaite, tam będą gadki pokryte, tam trefne pląsy z ukłony. Kochan.

**Pokrytykować, uje, ował** *strawić pewien czas na krytykowaniu*: Ale pozwolisz, panie Stanisławie, trochę i P. Krasz. <Po + Krytykować>

**Pokrytykowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrytykować.**

**Pokryw, u,** lm. **y** bed. *pokrywa, denko wkładane osobno do beczki.* <Po + *Kryw, KR(Y)>

**Pokrywa, y,** lm. **y I.** *rzecz pokrywająca co, przykrywa, nakrywa.* P., na zawiasie = *wieko, dekiel, klapa.* P. naczynie miedziane do przykrywania rondlów, kotłów, saganów, garków miedzianych; są też pokrywy gliniane do garków i rondlów glinianych. L. Pokrywy blaszane do przykrywania potraw na półmiskach. Mag. Pokrywy kruszcowe naczyń chemicznych. Krum. P. Przen.: × P. p. **Pokrywka**: Ludzkich występków szukają pokrywy. Nar. **2.** anat., w anatomji porównawczej = *fałd skóry zakrywający zzewnątrz skrzela.* **3.** bot.: P. mirtowa p. **Potwar.** **4.** bud. p. **Nasadka.** **5.** gieol. *masa skał wybuchowych rozpościerających ś. poziomo na znacznej powierzchni*: P. granitu, porfiru, sjonitu. **6.** mech. *wieko cylindra parowego, krąg wierzchni, przez który środkiem przechodzi drąg tłokowy*: P. cylindrowa, tłokowa, suwakowa. P. zaporna = *wentyl.* **7.** myśl. *górna część skrzydła ptasiego*: Dzielę skrzydło na dwie części, a to (!, to jest)pokrywę, część górną, i część dolną. Sumiń. **8.** patol.: × P. zgorzelana, †*przysucha* = *strup tworzący ś. na miejscu dotkniętym zgorzelą* (eschara). **9.** zool.: P. skrzydłowa = *pierwsza para skrzydeł owadzich zgrubiałych i stwardniałych.* Zdr. **Pokrywka, Pokryweczka.** <Po + *Krywa, KR(Y)>

×**Pokrywacz, a,** lm. **e I.** *ten, co ś. trudni pokrywaniem*: P. dachów. L. = *dekarz.* **2.** p. **Pokryciec.** <Od Pokrywać>

**Pokrywać, a, ał i P. ś.** p. **Pokryć.**

**Pokrywanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrywać.**

**Pokrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokrywać ś.**

×**Pokrywczany** p. **Pokrywkowy**: W pokrywkę garńca rób dziurę, a w tę dziurkę pokrywczaną wprawiaj rurkę. Sien. <Od Pokrywka>

**Pokryweczka, i,** lm. **i** p. **Pokrywa.** <Od Pokrywka>

**Pokrywka, i,** lm. **i I.** p. **Pokrywa**: Pokrywką przykryj garnek. Troc. Chymik na pogotowiu ma pokrywki, aby tygiel przykrywał. Krum. Ty nie wiesz, pod pokrywką co ś. w garncu kurzy, tak też w owej postawie, co ś. we łbie burzy. Rej. Przen.: Gdyby mi co pan Syrena szeptać chciał, odłożę do jutra, aż ś. dowiem, co tam w tym garnku pod pokrywą wre, jeśli piołun, jeśli szałwija. Rej. Roztropny ma pilno upatrować, co pod pokrywką wre. Rej. P. (lepiej: wieczko) u tabakierki, u tłoku, u skrzyni. Troc. Przen.: P., × **Pokrywa** *osłona, płaszczyk, maska, parawan; pretekst, pozór*: Bogactwa, ród i godność są piękne pokrywki złości. Prz. Pod pokrywką praw boskich ciche zdrady knują. Bardz. Pod pokrywką przyjaźni mojej szuka zguby. Troc. Pod poczciwą pokrywką stary nieprzyjaciel swoje sidła tail. Skar. Ubóstwo złodziejstwa P. Kn. Miłość dla rodzicielów staje ś. wygodną pokrywką, usprawiedliwieniem chciwości. Kozł. Nie mogę wiedzieć, cobyś zakrył tą pokrywką. Zim. (= *zagadką*). Dość wyraźnie, choć pod pokrywką mu powiedział, wytknął. Troc. (= *ogólnie, okolicznie, obwijając w bawełnę*). †Chodzić jako pod pokrywką = *udawać, postępować obłudnie.* × Bez pokrywki = *otwarcie, jawnie, nie kryjąc ś., bez ogródek, bez ceremonji, nie krępując ś., nie obwijając w bawełnę, prosto z mostu*: Bez pokrywki prześladować ich zaczął. Skar. Nie umiem po-

zorami grzeczności zaprawiać mowę; wynurzam, co myślę i bez pokrywki. L. **2.** anat.: †P. p. **Nagłośnia. 3.** lek.: P. sutkowa p. **Kapelusik.** <Po + *Krywka, KR(Y)>

**Pokrywkowy,** × **Pokrywczany** przym. od **Pokrywka:** Pokrywkowe szkiełko = *cieniutkie szkiełko do przykrycia przedmiotu, badanego pod mikroskopem.* <Od Pokrywka>

**[Pokrywnik, a,** lm. **i]** p. **Pokrzywnik.** <Z Pokrzywnik, przez sld. do Pokrywa>

**Pokrywny** przym. od **Pokrywa.** <Od Pokrywa>

**Pokrząkać, a, ał, Pochrząkać I.** *spędzić pewien czas na krząkaniu.* **2.** †P. nied. p. **Pokrząkiwać:** On nad nami z maczugą, pokrząkając, chodzi. Szymon. <Po + Krząkać>

**Pokrząkanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrząkać.**

**Pokrząkiwać, uje, iwał,** †**Pokrząkować,** †**Pokrząkać** *krząkać raz po raz, odchrząkiwać ustawicznie.* <Po + *Krząkiwać, od Krząkać>

**Pokrząkiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrząkiwać.**

†**Pokrząkować, uje, ował** p. **Pokrząkiwać:** Bez przyczyny kaślać, P. L. <Po + *Krząkować, od Krząkać>

†**Pokrząkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrząkować.**

**Pokrzątać się, a ś., ał ś.** *spędzić pewien czas na krzątaniu ś.* <Po + Krzątać ś.>

**Pokrzątanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokrzątać ś.**

**[Pokrzcenie, a,** blm.] czynność cz. **[Pokrzcić].**

**[Pokrzcić, i, ił]** p. **Pokruszyć:** Dziecko pokrzciło biszkopcik. <Po + *Krzcić, od Krzta>

†**Pokrzcić, i, ił, [Pokrzcić] I.** *ochrzcić jednego po drugim, pochrzcić.* **2.** *spędzić pewien czas na krzczeniu, pochrzcić.* **P. ś.** *ochrzcić ś. kolejno, jeden po drugim, poprzyjmować wiarę chrześcijańską.* <Po + Krzcić>

†**Pokrzczenie, a,** blm., **[Pokrzczenie]** czynność cz. **Pokrzcić.**

†**Pokrzczenie się, a ś.,** blm., **[Pokrzczenie ś.]** czynność cz. **Pokrzcić ś.**

**[Pokrzeć, eje, ał]** *wzmóc ś. na siłach, przyjść do siebie:* Jakze ta wasa baba? — Pokrzała (= *ma ś. lepiej*). <Po + *Krzeć, KRZE>

**Pokrzekotać, cze, tał** *strawić pewien czas na krzekotaniu.* <Po + Krzekotać>

**Pokrzekotanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrzekotać.**

**Pokrzektać, cze, tał** *spędzić pewien czas na krzektaniu.* <Po + Krzektać>

**Pokrzektanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrzektać.**

**Pokrzelica, y,** lm. **e,** bot. (plectranthus) a. **Kogucia ostroga, Kogucik** *roś. z rodziny wargowatych.*

**Pokrzemienieć, eje, ał** *pozamieniać ś. w krzemień; skamienieć, stwardnieć kolejno.* <Po + Krzemienieć>

**Pokrzemienienie, a,** blm., czynność cz. **Pokrzemienieć.**

**[Pokrzenie, a,** blm.] czynność cz. **Pokrzeć.**

**[Pokrzenie, a,** blm.] czynność cz. **Pokrzyć.**

**[Pokrzenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pokrzyć ś.**

× **Pokrzep, u,** lm. **y,** × **Pokrzepek** *pokrzepienie, wzmocnienie; to, co pokrzepia, posila, posiłek:* Szukając pokrzepu we śnie, na dół spadła. Przyb. <Po + *Krzep, KRZEP>

**[Pokrzepcizna, y,** blm.] *mięso od krzyża, krzyżówka.* <Po + Krzepcizna>

× **Pokrzepczać, a, ał** i × **P. ś.** p. **Pokrzepić.**

× **Pokrzepczanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrzepczać.**

× **Pokrzepczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokrzepczać ś.**

× **Pokrzepczenie, a,** blm., czynność cz. **Pokrzepczyć.**

× **Pokrzepczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokrzepczyć ś.**

× **Pokrzepczyć, y,ył** i × **P. ś.** p. **Pokrzepić:** Chcąc Rzpltą P. i wzmocnić poborami, sprzymierzeńcami... Nagar. <Po + Krzepczyć>

× **Pokrzepczyzna, y,** blm. *skrzepnięcie, stężenie od zimna; zamarznięcie:* P. wody, ziemi i t. d. Sł. wil. <Po + *Krzepczyzna, KRZEP>

× **Pokrzepek, pku,** lm. **pki** p. **Pokrzep:** Co kto ma pod duszą, wynosi na powitanie Pieśni i Ludu, na P. odrodzonemu Narodowi. Las. <Od Pokrzep>

**Pokrzepiać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pokrzepić.**

**Pokrzepianie, a,** blm., czynność cz. **Pokrzepiać.**

**Pokrzepianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokrzepiać ś.**

**Pokrzepiciel, a,** lm. **e** *ten, co pokrzepia a. pokrzepił.* <Od Pokrzepić>

**Pokrzepicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pokrzepiciel.**

**Pokrzepić, i, ił,** × **Pokrzepczyć,** nied. **Pokrzepiać,** × **Pokrzepczać** *dodać krzepkości, siły, wzmocnić, posilić, pożywić;* przen. *dodać męstwa, otuchy, orzeźwić, ożywić:* P. zwątlone siły, chorego, smutnego. Troc. Trzeba ś. było zatrzymać, dać wytchnąć koniom i ludzi P. jadłem i snem. Sienk. Pokrzepiający = *posilny, wzmacniający, ożywczy.* Sen pokrzepiający (= *krzepiący*). Apt.: Leki pokrzepiające (analeptica). Pokrzepiające, mocniące lekarstwo. Troc. Ujął mię anioł, który przyszedł... i pokrzepił mię. Wuj. Próba ciężka! sił potrzeba, by P. umysł męski. Oliz. Mowa twoja pokrzepiła nadwątloną nadzieję moję. L. Widok jego pokrzepił osiadłe tam Greki. Kras. Przen.: Pokrzepił był swą sprawę Henryk IV. Lel. (= *podreperował, umocnił*). **P. ś.** *wzmocnić ś., nabrać sił, orzeźwić ś., ożywić ś., poprawić ś. na zdrowiu, podreperować ś.:* P. ś. winem, przechadzką. Pokrzepiam ś., przychodzę k sobie, wzmagam, posilam ś. Kn. Gdy ś. był niejako pokrzepił z choroby, zaraz ś. do zwykłych pokut wrócił, dlatego odpadł drugi raz i trzeci raz. Wys. P. ś. na duchu. **2.** *posilić ś., pożywić ś., pojeść sobie:* Jestem na czczo; nie mógłbym ś. tu czym P.? L. **3.** †P. ś. *umocnić ś., ugruntować ś., utrwalić ś., utwierdzić ś., ustalić ś.:* Gdy ś. na państwie pokrzepił, i on prześladował. Skar. <Po + Krzepić>

**Pokrzepienie, a,** blm., czynność cz. **Pokrzepić:** Pić wino dla sił pokrzepienia. Troc. Przejeżdżać ś. dla pokrzepienia zdrowia. Troc.

**Pokrzepienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokrzepić ś.**

**Pokrzepnąć, pnie, pnął** a. **pł I.** *skrzepnąć po kolei, jeden po drugim, pościnać ś., pozsiadać ś.; pozamarzać; obumrzeć, stężeć, podrętwieć po kolei:* Tłuszcze, galarety pokrzepły. Konającemu nogi pokrzepły. Przen.: Serca w nich pokrzepły ze strachu (= *zamarły*). **2.** [P.] *wyzdrowieć.* <Po + Krzepnąć>

**Pokrzepnienie, a,** blm. p. **Pokrzepnięcie.**

**Pokrzepnięcie**, a, blm., **Pokrzepnienie** czynność cz. **Pokrzepnąć**.

**Pokrzesać**, sze, sał, †**Pokrzosać** I. *strawić pewien czas na krzesaniu.* 2. †P. nied. *wzmacniać, pokrzepiać, posilać:* Członki dniem zwątlone pokrzesa na pracą. Żebr. <Po + Krzesać>

**Pokrzesanie**, a, blm., czynność cz. **Pokrzesać**.

**Pokrzesywać, uje, ywał** *krzesać raz po raz.* <Po + * Krzesywać, od Krzesać>

**Pokrzesywanie**, a, blm., czynność cz. **Pokrzesywać**.

†**Pokrześlać**, a, ał p. **Pokreślić**: Wziął pędzel, pokrześlał. Falib.

†**Pokrześlanie**, a, blm., czynność cz. **Pokrześlać**.

†**Pokrześlenie**, a, blm., czynność cz. **Pokrześlić**.

†**Pokrześlić**, i, ił p. **Pokreślić**. <Po + Krześlić>

**Pokrzewka**, i, lm. i zool. I. a. **[Gajówka ogrodowa]** (curruca) *ptak wróblowaty żłobziobły z rodziny gajówek.* Gatunki: P. popielata, P. cierniówka (c. cinerea). P. czarnołbista, [Murzynek] (c. atricapilla) P. ogrodowa [Gajówka ogrodowa] (c. hortensis). P. jarzębata, [Rybie oko] (c. nisoria). P. żółta p. **Zaganiacz**. 2. w lm. p. **Pokrzewkowate**.

**Pokrzewkowate, Pokrzewki** zool. *rodzina ptaków wróblowatych.* <Od Pokrzewka>

**[Pokrzękać, a, ał]** *wydawać głos właściwy żórawiowi:* Na św. Józef chłop wołami pochęka, a żóraw sobie pokrzęka. Prz. <Po + Krzękać>

**[Pokrzękanie, a,** blm.] czynność cz. **Pokrzękać**.

†**Pokrzosać, a, ał** p. **Pokrzesać**. <Po + Krzosać>

†**Pokrzosanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrzosać**.

**Pokrztusić, i, ił** *krztusząc pomęczyć.* **P. ś.** I. *pomęczyć ś. krztusząc ś.* 2. *zakrztusić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Krztusić>

**Pokrztuszenie, a,** blm., czynność cz. **Pokrztusić**.

**Pokrztuszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokrztusić ś.**

I. **[Pokrzycie, a,** blm.] czynność cz. **Pokrzyć**.

2. **[Pokrzycie, a,** blm. p. **Pokrycie]**.

**Pokrzyczeć, y, ał** *strawić pewien czas na krzyczeniu, pewien czas przekrzyczeć.* <Po + Krzyczeć>

**Pokrzyczenie, a,** blm., czynność cz. **Pokrzyczeć**.

**Pokrzyczyn, u,** lm. **y** bot. (charianthus) *roś.*

**[Pokrzyć, y,ył** i **P. ś.]** p. **Pokruszyć**: Tabak mi ś. pokrzył. <Zam. Pokrszyć, od Po + Krszyć>

**Pokrzyk, u,** lm. **i** I. *pokrzykiwanie; krzyk, jeden z powtarzanych okrzyków:* Echo na pokrzyk ś. odzywa. L. 2. [P.] *dziecko przeraźliwie krzyczące.* 3. a. **Ziele pokrzykowe** bot. (atropa) *roś. z rodziny psiankowatych.* Gatunek: P. lekarski, Wilczojagoda. Wilcza jagoda. Wilcze jagody, Psia wiśnia, Belladona, Żydowka, Tessak, Psinki większe (a. belladonna): P., pokrzykowe ziele, korzenie, o którym wiele basni powiadają, że gdy go kopią, krzyknie. Urzęd. Na Janielską to i P., choćby go od serdecznego korzenia kopać — nie krzyczy. Kon. <Po + Krzyk>

**[Pokrzykacz, a,** lm. **e]** *ptak derkacz.* <Od Pokrzykać>

**[Pokrzykać, a, ał]** p. **Pokrzykiwać**. <Po + Krzykać>

**[Pokrzykanie, a,** blm.] czynność cz. **Pokrzykać**.

**Pokrzykiwać, uje** a. **[iwuje], iwał, [Pokrzykować, Pokrzykać]** *krzyczeć raz po raz, wykrzykiwać:* Ciągle coś dziewczynie pokrzykiwała. Krasz. <Po + * Krzykiwać, od Krzyczeć>

**Pokrzykiwanie, a,** lm. **a** czynność cz. **Pokrzykiwać**: Skoki i pokrzykiwania podwajały ś. jeszcze. Kaczk.

**Pokrzyknąć, nie, nął** *krzyknąć, zakrzyczeć, wykrzyknąć.* L. <Po + Krzyknąć>

**Pokrzyknienie, a,** blm. p. **Pokrzyknięcie**.

**Pokrzyknięcie, a,** blm., **Pokrzyknienie** czynność cz. **Pokrzyknąć**.

**[Pokrzykować, uje, ował]** p. **Pokrzykiwać**. <Po + * Krzykować, KRZYK>

**Pokrzykowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrzykować**.

**Pokrzykowy** przym. od **Pokrzyk**: Rodzaj pokrzykowego ziela. Bobr. <Od Pokrzyk>

**Pokrzywa, y,** lm. **y, [Koprzywa]** bot. I. (urtica) *roś. z rodziny pokrzywowatych.* Gatunki: P. zwyczajna (u. dioica). P. żegawka a. żgawka, [Życzka, Żyżka, Ciupka] (u. urens). 2. × P. martwa a. głucha, biała p. **Jasnota**. 3. × P. martwa—trzecia *nazwa roś.:* gajowiec żółty (galeobdolon luteum). Pokrzywy i oset na dobrej ś. rolej rodzą. Górs. J. Sparzył ś. pokrzywą. Już wełnę, już i jedwab i płótno z pokrzywy człowiek wynalazł dobrze na pożytek cheiwy. Km. By pokrzywę nabarziej kropił i żegnał, tedy jednak każda parzy. Rej. Cieszy ś., jak nagi w pokrzywach. Prz. Muszę być kontent, jak nagi w pokrzywie. Zabł. Chora? — Gdzieby jej co było! trzyma ś., jak suszona P. Bał. Przen.: (o człowieku przykrym, dokuczliwym): Znam cię, ziółko, żeś P. Kochan. W pokrzywach ś. wylągł, ojciec jego w pokrzywach ślub odprawował. Troc (o bękarcie). Przen.: *satyra ostra, zjadliwa, koląca:* Gdybym był wzorowym powieściopisarzem, a nie piszczykiem ramot i pokrzyw. Wilk. „Kubuś ś. przeciera", P. przez Augusta Wilkońskiego. Przen.: *rzecz zła, szkodliwa; złe; kąkol, chwast:* Z winnicy Pańskiej wymiece pokrzywy, wyrzuci ciernie i niepłodne głogi. Groch. Pewna ich pomsta goni, choć leniwa, wkrótce ś. sierpa doczeka P. Chr. Baczny człowiek w każdych przypadkach swoich ma uważać, co łopian, a co P. Rej. Czegóż wykrętny nie sfałszuje ozór, albo w pokrzywę nie obróci miętki? Paszk. Potwarca miętkę w pokrzywy, a złoto czyste w miedź obraca. Pot. Jakoby mieszał w pokrzywy kto miętki, kiedy w pociechach przypomina smętki. Pot. Słowa jedwabnemi kwiatkami przytrząsają: ale uczynki ich trącą pokrzywami. Pilch. Zdr. **Pokrzywka, [Pokrzyweczka]**. <? Przez sld. = * Kropiwa, KROP, por. Ukrop>

**Pokrzywczy** przym. od **Pokrzywka**: Kukułka jaja swe kładzie w gniazdo pokrzywcze; więc łacinnicy zowią pokrzywkami owe ojce, co żywią cudze dzieci podmiotowe, karmią bękarty od żon zmamieni mężowie. Klon. <Od Pokrzywka>

**Pokrzywdzać, a, ał** p. **Pokrzywdzić**. Wor.

**Pokrzywdzanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrzywdzać**.

**Pokrzywdzenie, a,** blm., czynność cz. **Pokrzywdzić**: Pokrzywdzenie w działach do lat trzech i miesięcy trzech dochodzone być mogło. Dutk.

**Pokrzywdziciel, a,** lm. **e** *ten, co pokrzywdził a. pokrzywdza, krzywdziciel.* L. Od Pokrzywdzić>

**Pokrzywdzicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pokrzywdziciel.**

**Pokrzywdzić, i, ił,** nied. **Pokrzywdzać** *skrzywdzić, ukrzywdzić:* Czuję ś. pokrzywdzonym. P. kogo na honorze. Że mnie bezbronnego P. potrafisz, mylisz ś. Krasz. <Po + Krzywdzić>

**[Pokrzyweczka, i,** lm. **i]** p. **Pokrzywa.** <Od Pokrzywka>

× **Pokrzywiać, a, ał** i × **P. ś.** p. **Pokrzywić.** Troc.

**Pokrzywianie, a,** blm., czynność cz. **Pokrzywiać.**

× **Pokrzywianie się, a ś.,** blm., **Pokrzywiać ś.**

**Pokrzywiany, Pokrzywny** przym. od **Pokrzywa:** Pokrzywiane płótno. L. Nasienie pokrzywiane małżeński uczynek pobudza, pijąc je. Urzęd. <Od Pokrzywa>

**Pokrzywić, i, ił,** nied. × **Pokrzywiać** *skrzywić, wykrzywić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, powykrzywiać:* Pokrzywione talerze. Troc. **P. ś.** *skrzywić ś., wykrzywić ś. kolejno, jeden po drugim, powykrzywiać ś.; skrzywić ś., wykrzywić ś. w wielu miejscach, powykrzywiać ś.* <Po + Krzywić>

**Pokrzywiec, wca,** lm. **wce** bot. p. **Ostka.** <Od Pokrzywa>

**Pokrzywienie, a,** blm., czynność cz. **Pokrzywić.**

**Pokrzywienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokrzywić ś.**

**Pokrzywka, i,** lm. **i** **I.** p. **Pokrzywa:** Może pochlebca parzącą pokrzywkę szałwią nazwać, włożywszy pokrywkę. Rej. Znam cię, ziółko, żeś P. Prz. **2.** *nici bardzo cienkie (tak cienkie, jak włókna pokrzywy):* Do komeżki zrobiłam siatkę z pokrzywki i poszyłam je w drobne muszki. Hof. **3.** Kukułka jaja swe kładzie w gniazdo pokrzywcze, więc łacinnicy zowią pokrzywkami owe ojce, co żywią cudze dzieci podmiotowe, karmią bękarty od żon zmamieni mężowie. Klon. **4.** P., gatunek pliszki, *motacilla troglodytes,* ptaszek bardzo mały, gniazdko ściele nizko między rokicinką, pokrzywą... Kluk. **5.** patol. *wysypka skórna występująca i znikająca nagle, podobna do oparzenia ś. pokrzywą* (urticaria). P. barwikowa (u. xanthelasmoidea). P. rumieniowa (erythema urticans). <Od Pokrzywa>

**Pokrzywkowy** przym. od **Pokrzywka.** Patol.: Gorączka pokrzywkowa (febris urticaria). <Od Pokrzywka>

**Pokrzywnica, y,** lm. **e, [Brunatka, Płochacz, Marmurek]** zool. (accentor modularis) *ptaszek wróblowaty zębodzioby z rodziny gajówek.* <Od Pokrzywnik>

† **Pokrzywniczek, czka,** lm. **czki** p. **Pokrzywnik:** P. ucieszny. Mor. <Od Pokrzywnik>

**Pokrzywnik, a I.** lm. **cy** = a) † P. *dziecię nieprawego łoża; bękart:* P. wyleganiec. Ojce, co żywią cudze dzieci podmiotowe, karmią bękarty od żon zmamieni mężowie, pokrzywnikami Polak takie dziecka zowie. Klon. b) **[P., Pokrywnik]** *znajdek, znajda.* **2.** lm. **i** zool. (vanessa urticae) *motyl dzienny.* Zdr. † **Pokrzywniczek.** <Od Pokrzywny>

**Pokrzywny I.** p. **Pokrzywiony.** L. **2.** bot.: Pokrzywna sałata a. gorzelitka (seriola) *roś.* <Od Pokrzywa>

**Pokrzywowaty I.** *podobny do pokrzywy.* **2. Pokrzywowate** rośliny bot. (urticaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych.* <Od Pokrzywa>

**Pokrzyżacki** *pozostały po Krzyżakach:* Archiwa, zamki pokrzyżackie. <Po + Krzyżacki>

**Pokrzyżować, uje, ował I.** *ukrzyżować jednego po drugim.* **2.** *skrzyżować jedno po drugim, poprzegradzać, poukładać, poustawiać na krzyż, w krzyż:* Dwie, trzy, cztery intrygi razem pomieszane, pokrzyżowane. L. Całe miasto mieni ś. dziwnie pokrzyżowanemi płaszczyznami błękitno szarych świateł i cieni z kiru szafirowego. Wejs. P. rasy = *pomieszać je przez związek krwi.* Przen.: P. komu plany, zamiary, interesy = *popsuć, pogmatwać, poplątać, powikłać.* **P. ś. I.** × P. ś. z kim = *wyminąć ś., zminąć ś., minąć ś. w przejściu.* Sł. wil. **2.** *ulec pokrzyżowaniu, poplątać ś., pogmatwać ś., powikłać ś.:* Pokrzyżowały mi ś. plany. <Po + Krzyżować>

**Pokrzyżowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokrzyżować.**

**Pokrzyżowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokrzyżować ś.**

**Poksiążęcony** *wywyższony na księcia, podniesiony do godności książęcej:* Poksiążęceni wojewodowie. Rom. <Od * Poksiążęcić, od Po + * Książęcić, od Książę>

× **Poksiężenie, a,** blm., czynność cz. **Poksiężyć.**

× **Poksiężyć, y,ył** *wyświęcić na księdza, przerobić na księdza.* Karp. <Po + * Księżyć, od Ksiądz>

**Poksyk, u,** lm. **i,** † **Pokszyk** *poksyknięcie, ksyk, syk, syknięcie:* P. smoka, węża, gęsi. <Po + Ksyk>

**Poksykać, a, ał** *ksykać raz po raz.* <Po + Ksykać>

**Poksykanie, a,** blm., czynność cz. **Poksykać:** Pobiję je a złożę na zdziwienie i na P. i na pustynie wieczne. Leop.

× **Poksyknąć, nie, nął** *ksyknąć, syknąć.* L. <Po + Ksyknąć>

× **Poksyknięcie, a,** blm., czynność cz. **Poksyknąć.**

**Pokształcenie, a,** blm., czynność cz. **Pokształcić.**

**Pokształcić, i, ił I.** *spędzić pewien czas na kształceniu, zająć ś. kształceniem w przeciągu pewnego czasu.* **2.** *wykształcić, ukształcić jednego po drugim.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na kształceniu siebie.* <Po + Kształcić>

**Pokształtować, uje, ował I.** *poświęcić pewien czas na kształtowanie.* **2.** *ukształtować jedno po drugim.* <Po + Kształtować>

**Pokształtowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokształtować.**

† **Pokszyk, u,** lm. **i** p. **Poksyk:** Z pokszykiem sporym straszliwie (smok) dwogranistym szermował jęzorem, *fero stridore.* Żebr. <Po + † Kszyk>

**Pokucać, a, ał** *kucnąć kolejno jeden po drugim.* <Po + Kucać>

**Pokucanie, a,** blm., czynność cz. **Pokucać.**

**Pokucharować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kucharowaniu.* <Po + Kucharować>

**Pokucharowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokucharować.**

**Pokucharzenie, a,** blm., czynność cz. **Pokucharzyć.**

**Pokucharzyć, y,ył** *pobyć kucharzem.* <Po + Kucharzyć>

**Pokucianin, a,** lm. **anie** *mieszkaniec Pokucia.* Pol. <Od Pokucie>

**Pokucianka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pokucianin.**

**I. Pokucie, a I.** blm. *najdalej posunięty ku południowi klin dawnej Polski między Prutem i Dnie-*

*stołem* 2. [P., lm. a] *kat w chacie za stołem, miejsce poczesne dla gościa, a zwłaszcza dla duchownego: dest we wnętrzu chaty i P., miejsce honorowe przy zbieganiu ś. ław w rogu.* Ukr. *pokuttje*>

**2. Pokucie, a,** blm., czynność cz. **Pokuć.**

× **Pokuczenie, a,** blm., czynność cz. **Pokuczyć.**

× **Pokuczyć, y,ył** *dokuczyć komu w ciągu pewnego czasu, znaglając do pośpiechu, do zrobienia czego.* Sł. wil. <Po + Kuczyć>

**Pokuć, uje, ował, Pokować 1.** *spędzić pewien czas na kuciu.* **2.** = a) *okuć jedno po drugim:* P. drzwi, okna, skrzynie. b) *okuć, podkuć jedno po drugim, popodkuwać:* P. buty, konie. c) *okuć, zakuć jednego po drugim, pozakuwać:* P. zbrodniarzy w kajdany. **3.** *porobić przez kucie, powykuwać, ukuć jedno po drugim:* P. podkowy, sztaby. <Po + Kuć>

**Pokudlenie, a,** blm., czynność cz. **Pokudlić.**

**Pokudlić, i, ił** p. **Pokudłać:** Głowy ich pokryte pokudlonemi, nierozczesanemi włosami. Zap. <Po + Kudlić>

**Pokudłać, a, ał, Pokudlić** włosy, głowę = *poczochrać, potargać, kudłatemi zrobić; pozwijać, pokędzierzawić:* P. włosy. Troc. Białogłowy, włosy umyślnie pokudławszy, nie czesząc i nie plotąc, samych ś. kozubów na głowie nabawiają. Petr. Stał z pokudłaną głową. Ustrz. Chimery pokudłane. Tw. Peruki różno pokudłane. Tw. Przen.: Tyras, wspaniale rozbijający ś. brudnemi, pokudłanemi falami o uciekające od niego brzegi. Rol. <Po + Kudłać>

**Pokudłanie, a,** blm., czynność cz. **Pokudłać.**

× **Pokuglać, a, ał** p. **Pokuglować.** <Po + Kuglować>

× **Pokuglanie, a,** blm., czynność cz. **Pokuglać.**

**Pokuglarzenie, a,** blm., czynność cz. **Pokuglarzyć.**

**Pokuglarzyć, y,ył** *strawić pewien czas na kuglarzeniu, pobyć kuglarzem.* <Po + Kuglarzyć>

**Pokuglować, uje, ował,** × **Pokuglać** *strawić pewien czas na kuglowaniu.* <Po + Kuglować>

**Pokuglowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokuglować.**

**Pokukać, a, ał** *strawić pewien czas na kukaniu:* Długo ten pokuka, co babę oszuka. Fac. Długo pokuka, kto babę oszuka. Fred. M. <Po + Kukać>

**Pokukanie, a,** blm., czynność cz. **Pokukać.**

**Pokukiwać, uje, iwał** *kukać raz po raz.* <Po + *Kukiwać, od Kukać>

**Pokukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pokukiwać:** Dosłuchałem ś. wrzaskliwego pokukiwania podpiłego żołnierza. Rol. Od lasu słychać było P. bąka. Kon.

**Pokuksać, a, ał 1.** *strawić pewien czas na kuksaniu.* **2.** *pobić kogo kułakami.* **P. ś.** *pobić ś. kułakami.* <Po + Kuksać>

**Pokuksanie, a,** blm., czynność cz. **Pokuksać.**

**Pokuksanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokuksać ś.**

**[Pokulać, a, ał]** *potoczyć:* P. obręcz, kulę. <Po + Kulać>

× **Pokulać, a, ał** p. **Pokuleć.**

**[Pokulanie, a,** blm.] czynność cz. **[Pokulać].**

× **Pokulanie, a,** blm., czynność cz. × **Pokulać.**

**Pokulawić, i, ił** *jednego po drugim okulawić; porobić kulawemi, pochromić:* Nie waż sobie lekce naderwania żył, bo to już wielu nogi pokulawiło. Perz. <Po + Kulawić>

**Pokulawieć, eje, ał** *stać ś. kulawemi kolejno, jeden po drugim, pochromieć.* <Po + Kulawieć>

**Pokulawienie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Pokulawić. 2.** czynność cz. **Pokulawieć.**

**Pokulbaczenie, a,** blm., czynność cz. **Pokulbaczyć.**

**Pokulbaczyć, y,ył** *okulbaczyć jedno po drugim:* Nazajutrz raniuteńko konie były pokulbaczone. Pas. <Po + Kulbaczyć>

**[Pokuldować, uje, ował]** *kuleć na jedną nogę, utykać, chromać, napadać na nogę.*

**[Pokuldowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pokuldować.**

**Pokuleć, eje, ał,** × **Pokulać** *pobyć kulawym, pochodzić kulejąc.* <Po + Kuleć>

**1. Pokulenie, a,** blm., czynność cz. **Pokuleć.**

**2. Pokulenie, a,** blm., czynność cz. **Pokulić.**

**[Pokuleniec, ńca,** lm. **ńcy]** *przekleństwo:* Ty pokuleńcu! <Od Pokulony, od Pokulić>

**Pokulewać, a, ał** *kuleć potrosze, utykać; napadać na nogę, pochromywać.* Krasz. <Po + *Kulewać, od Kuleć>

**Pokulewanie, a,** blm., czynność cz. **Pokulewać.**

**Pokulić, i, ił 1.** *skulić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, pokurczyć:* Pokulili ręce, nogi. **2.** [P.] *pogiąć, pokręcić, powykręcać, powykrzywiać, sparaliżować:* Żeby cię pokuliło! **P. ś.** *skulić ś. kolejno, jeden po drugim, pokurczyć ś.* <Po + Kulić>

**[Pokulnąć, nie, nął]** *potoczyć.* <Po + Kulnąć>

**[Pokulnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pokulnąć.**

**Pokułakować, uje, ował** *pobić jednego po drugim kułakami, pokuksać.* **P. ś.** *pobić ś. kułakami, pokuksać ś.* <Po + Kułakować>

**Pokułakowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokułakować.**

**Pokułakowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokułakować ś.**

†**Pokum, a,** lm. **y** *kum, kmotr, dobry towarzysz, kompan, kamrat, kolega; pomocnik, sojusznik, sprzymierzeniec; spólnik, uczestnik:* Rano poszedł do popa, dawnego pokuma. Pot. Ktokolwiek był pokumem tych buntów, rotmistrze mieli go wydać. Chr. **W pokumy** = *do towarzystwa, do kompanji, na pomoc:* Tekielemu ciągnąć ma w pokumy zgraja Tatarów. Jabł. <Po + Kum>

**Pokumać, a, ał** kogo z kim = *porobić ich nawzajem kumami.* Przen.: Ciekawym mi ś. zdało obraz ten przeszłości P. z teraźniejszością. Krasz. **P. ś. 1.** a. **Pokmotrzyć ś., [Pokumotrować ś.]** *spowinowacić ś. przez kumostwo.* **2.** przen. *pobratać ś., zbratać ś., wejść w zażyłość, zaprzyjaźnić ś. ściśle, spąchnąć ś., wdać ś., zadać ś. z kim:* Litwini, pobratawszy ś. i pokumawszy z Rusią, pustynie ruskie osadzali. Stryjk. Mnich z mniszką ś. pokumał i nazwał to poczciwym małżeństwem. Wuj. Niewiasty wnet ś. z leda kim pokumają; ukłoni ś. jej kto, już myśli, że to przyjaciel. Petr. Heretycy pokumali ś. z czartem. <Po + Kumać>

**Pokumanie, a,** blm., czynność cz. **Pokumać.**

**Pokumanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokumać ś.:** P. ś. lud uważa za małe pokrewieństwo. Nak.

**Pokumkać, a, ał** *spędzić pewien czas na kumkaniu.* <Po + Kumkać>

**Pokumkanie, a,** blm., czynność cz. **Pokumkać.**

**[Pokumotrować się, uje ś., ował ś.]** p. **Pokumać.** <Po + Kumotrować>

**[Pokumotrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokumotrować.**

[**Pokun, u,** blm.] p. **Pokon.**

[**Pokuna, y,** blm.] p. **Pokon:** Człowiek od pokuny świata *(= łotr z pod ciemnej gwiazdy).* <Zam. *Pokóna, od Pokón = Pokon>

**Pokundleć, eje, ał** (szczeg. o psach) *porobić ś. gorszemi, powyrabiać ś.* <Po + Kundleć>

**Pokundlenie, a,** blm., czynność cz. **Pokundleć.**

[**Pokundź (?), a,** lm. **owie**]: W ziemi inflanckiej rubieszowie i pokundziowie, co po naszemu włodarze. Vol.

**Pokunktować, uje, ował** *strawić pewien czas na kunktowaniu.* <Po + Kunktować>

**Pokunktowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokunktować.**

†**Pokunsztować, uje, ował I.** *spędzić pewien czas na kunsztowaniu.* **2.** *popróbować sztuki:* Chcesz-li P., aby ś. mięso zrąbane w garncu zrosło... Sien. <Po + Kunsztować>

**Pokunsztowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokunsztować.**

**Pokup, u,** blm. **I.** *popyt, odbyt, powodzenie, jakie towar ma w sprzedaży; łatwy zbyt; ponętność dla kupujących:* Niema pokupu na ten towar. **2.** †P. *okup sądowy:* Jest li on, co naprzeciw wam mówił, a. przepadł, to chcemy wam pokupem położyć podług prawa. Ort. <Po + Kup>

†**Pokupa, y,** blm. *odkupienie.* Ks. Ł. <Po + *Kupa, od 1. Kupić>

[**Pokupać, a, ał**] p. **Pokupować.** <Pokup(ow)ać>

[**Pokupanie, a,** blm.] czynność cz. **Pokupać.**

**Pokupczenie, a,** blm., czynność cz. **Pokupczyć.**

**Pokupczyć, y,ył** *pobyć kupcem, spędzić pewien czas na kupczeniu, pohandlować.* <Po + Kupczyć>

**Pokupić, i, ił I.** †P. *skupić, zakupić hurtem, wykupić:* Pokupił zboże na droższe przedanie. Troc. **2.** †P., [P.] p. **Pokupować:** [Pokupcie se młyny]. P. winę. Zwyciężony (prawem) sędziemu winę i zwycięzcy emendę pokupuje. Sz. Ktoby sądowi naganił, albo ś. ręką na sąd targnął, jako winę pokupi. Nisz. Za każdą krwawą ranę P. trzydzieści szelągów. Ort. Ma jemu P. win ośm szelągów. Ort. <Po + Kupić>

[**Pokupiec, pca,** lm. **pcy**] *kochanek.* Mrong.

**Pokupienie, a,** blm., czynność cz. **Pokupić.**

[**Pokupka, i,** lm. **i**] *sprawunek, kupno:* Wykradła ś. na miasto pod pozorem pokupki. Krasz. Dzieci chodzą za pokupkami. Gwar. Sama wyjeżdżała do kościoła lub do miasta za potrzebnemi pokupkami. And. <Po + *Kupka, od 1. Kupić>

**Pokupkować, uje, ował** *pozbijać w kupki.* <Po + Kupkować>

**Pokupkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokupkować.**

**Pokuplerować, uje, ował** *pobyć kuplerem, porajfurować.* <Po + Kuplerować>

**Pokuplerowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokuplerować.**

× **Pokupnik, a,** lm. **cy** *ten, co pokupuje, przekupnik, przekupień, kramarz.* L. <Od Pokupny>

**Pokupność, i,** blm. rz. od **Pokupny,** *pokup.*

**Pokupny** *mający pokup, chętnie kupowany, dobry odbyt mający, popłatny;* przen.: *ceniony, wzięty, zyskowny, intratny:* Śmiałość na niepokupną rzecz tak wiele łożyć. L. Towar P. Niepokupny dziś rozum: trzeba wszystko strawić, kto go chce na papierze przed światem objawić. Nar. <Po + Kupny>

**Pokupować, uje, ował I.** a. [**Pokupić, Pokupać**] *kupić jedno po drugim, ponabywać.* **2.** †P., †**Pokupić** *zapłacić karę sądową, opłacić ś.:* Jeśliby aktor i pozwany nie stanęli, tedy obadwa sędziemu winę pokupują. Sz. <Po + Kupować>

**Pokupowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokupować.**

**Pokuracja, i,** blm. *kuracja dodatkowa, która następuje po kuracji właściwej:* Zdzisławowi i kuracja i P. potrzebna. Krasz. <Po + Kuracja>

[**Pokurać, a, ał**] p. **Pokórać.**

[**Pokuranie, a,** blm.] czynność cz. **Pokurać.**

**Pokurctwo, a,** lm. **a** zool. *stan pokurcza* (hybriditas). <Od Pokurcz>

**Pokurcz, a,** lm. **e,** [**Pokurć**], †**Kurcz I.** *mieszaniec, zwierzę pochodzące od rodziców należących do dwu różnych ras lub gatunków* (animal hybridum). †**2.** u psów złajnik, złanik, *mieszaniec z ogara i kundla:* P. właściwy z brytana i charta. Pog. (o człowieku): Z niemieckich matek poniemczałe rodziły ś. dzieci, pokurcze. Krasz. Bontemps jest niby twardy — surowo pyta, lada pokurcza do szkoły brać nie chce. Gąś. <Po + Kurcz>

**Pokurczenie, a,** blm., czynność cz. **Pokurczyć.**

**Pokurczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokurczyć ś.**

**Pokurczyć, y,ył** *jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach skurczyć, pokulić, pościągać do kupy.* **P. ś.** *skurczyć ś. kolejno, jeden po drugim, pokulić ś.:* Eakus ś. i Ramant byli swemi laty bardzo pokurczyli. Otw. <Po + Kurczyć>

[**Pokurć, a,** lm. **e**] p. **Pokurcz.** <Z Pokurcz>

**Pokurować, uje, ował I.** *strawić pewien czas na kurowaniu, poleczyć.* **2.** *wykurować jednego po drugim, poleczyć.* **P. ś. I.** *poświęcić pewien czas na kurowanie ś., poleczyć ś.* **2.** *wykurować ś. kolejno, jeden za drugim, poleczyć ś.* <Po + Kurować>

**Pokurowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokurować.**

**Pokurowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokurować ś.**

**Pokursować, uje, ował** *pobyć pewien czas w kursie, w obiegu; pokrążyć pewien czas.* <Po + Kursować>

**Pokursowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokursować.**

× **Pokurstać, a, ał** *spędzić pewien czas na kurstaniu, ponukać, ponaglić.* <Po + Kurstać>

× **Pokurstanie, a,** blm., czynność cz. **Pokurstać.**

**Pokurwić, i, ił** *porobić kurwami.* **P. ś. I.** *strawić pewien czas na kurwieniu ś., połajdaczyć ś.* **2.** *skurwić ś. kolejno, jedna po drugiej.* <Po + Kurwić>

**Pokurwienie, a,** blm., czynność cz. **Pokurwić.**

**Pokurwienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokurwić ś.**

**Pokurzenie, a,** blm., czynność cz. **Pokurzyć.**

**Pokurzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokurzyć ś.**

**Pokurzyć, y,ył I.** *zakurzyć, okurzyć, pokryć kurzem jedno po drugim:* Pokurzeni wędrowcy. **2.** *pokryć kurzem, zakurzyć, okurzyć:* Płaszcz pokurzony. **3.** *spędzić pewien czas na kurzeniu.* P. fajkę = *popalić, pomić, pokopcić.* **4.** †P. *uciec, drapnąć, aż ś. zakurzy:* Lubo stać nie władnął z rany, pokurzył żadną raną nie zahamowany. Żebr. **P. ś. I.** *zakurzyć ś., okurzyć ś., pokryć ś. kurzem kolejno, jeden po drugim.* **2.** *powydzielać z siebie kurz a. dym, parę, podymić, poparować.* **3.** †P. ś. *zakurzyć ś., ulecieć tumanem, rozsypać ś. w perzy-*

*ną*: Sam go Bóg zwalczy, sam go z wami zburzy, w proch ś. pokurzy. Stryjk. <Po + Kurzyć>

**Pokusa, y,** lm. **y 1.** *pokuszenie, podnieta, pobudka, podszept, podszczucie do czego złego, nieprzystojnego; doświadczenie, próba:* Ulec pokusie. Przez pokusę abo pokuszenia rozumiemy nie tylko szatańskie, ale cokolwiek Bóg przypuszcza, doświadczając kogo. Sekl. P. jest próbowanie i doświadczanie boże w wierze naszej, w pełnieniu woli Jego. Hrb. P. okazuje wiarę, przygoda przyjaciela. Żarn. Wielką pokusę ma do tego a. na to. Troc. *(= chętkę, pociąg, oskomę).* Pokusę czuję, cierpię. Troc *(= kusi mię, korci mię).* Uwiodły go do tego pokusy. Troc. Jak na pokusę, rzekł do mnie. Troc. Nie zatulajcie serc waszych, jako w zasmuceniu dnia pokusy na puszczej. Wig. Przyszła nań P. cielesna o rozkoszy. Skar. Mówią, gdy co zbroją: tak mi Pan Bóg naznaczył, a P. mię uwiodła. Bud. Duch zły, nalazwszy Eufraksją próżnującą, taką pokusę jej zadał, iż ś. jej widziało. Ż. E. Była wielka P. mdlejszym w wierze, gdy patrzyli na miejsce świętych zdeptanie. Skar. **2. a. †Pokusiciel, †Pokuśnik, [Pokuśnik, Pokuśniak]** *ten, co kusi, kusiciel a. kusicielka:* Wielki z ciebie P. Zabł. A to P., nie człowiek! L. Patrzcie, jadą! — a czy wiecie, że to chłopcy jak P. Pol. **3. †P.** *widziadło senne, mara, przywidzenie, strach, straszydło, widmo; szatan, czart, djabeł, zły duch:* Gdy niewód zapuścili w przerębli, pokusę a cudo jakieś okrutnie straszliwe wyciągnęli. Stryjk. Pokusy nie wadzą, w gębę nie dadzą. Prz. Pokusy są w tym domu. Troc *(= straszy, przeszkadza w tym domu).* Na jawiż płaczę swej lekkości, czy mię P. ludzi krom winności? Kochan. Chcę, abyś dzieła znamienite czynił i pierwsze pokazował męstwo, a z pokus leśnych otrzymał zwycięstwo. P. Koch. Tak ś. gniewały piekielne pokusy, nieprzyjaciele wieczni ludzkiej duszy. P. Koch. Ten zasiadł na centaura, ten jako P. orła wielkiego, a ten ma pod sobą strusa. P. Koch. Pokusy władzy nie mają, gdy już kurowie śpiewają. Prz. Niech ich będzie tak wiele, jako było pozmiatanych z nieba pokus, na męki do piekła skazanych. P. Koch. Zdr. × **Pokuska.** <Po + *Kusa, KUS>

**†Pokusiciel, a,** lm. **e** p. **Pokusa.** Troc. <Od Pokusić>

**Pokusicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pokusiciel.** Troc.

**Pokusić, i, ił,** nied. **†Pokuszać 1. †P.** *pokosztować, skosztować, popróbować, spróbować, ujeść a. upić nieco:* Niech mię Bóg potępi, jeżeli przed zachodem słońca pokuszam chleba a. czego. Bud. Przen.: *doświadczyć, poddać próbie, wypróbować:* Pozostawił Pan niektóre narody pogańskie, aby przez nie pokuszał Izraelczyków. B. B. Nadobnać to jest rzecz każdej rzeczy P., a która jest nalepsza, przy tej mocno zostawać. Rej. Doświadczaj mię, Panie, i pokuszaj, wywiedz ś. z serca mojego. B. B. Jeden z nauczonych w zakonie pokuszał go. Rej. *(= egzaminował).* Pokuś pierwej słowy, nim sięgniesz do głowy. Prz. Rytygier, wszystkich pokuszając sposobów, serca swych od boju dalekie być widzi. Błaż. Krzyżacy z naszemi złożyli zjazd w Raciążu, aby tak pokusili zgody między sobą. Biel. M. Ocz mię jedno pokusisz, pójdziem z sobą zgodą. Rej. Nie zarazem głównej bitwy stawić, ale pierwej harcem, jazdami ludzi swych P. Tarn. J. **2.** *strawić pewien czas na kuszeniu, podręczyć kogo pokusami.* **3.** *skusić jednego po drugim.* Azaż tedy cnotliwi szczęścia pokuszają? Rej. †Pokuszać na kolbę = *wyzywać do walki.* Brk. **P. ś. o co** = *odważyć ś., ośmielić ś., popróbować czego, sięgnąć po co zuchwale, zamarzyć o czym zuchwale:* Nie wadzi P. ś., spróbować. Kn. Nie każdy z Greków śmiał ś. P. o oręże Achillesa. Opal. O to ś. żaden nie pokusi, a. pokusiwszy ś., przegrać musi. P. Koch. Konstantyn pokusił ś. o miasto Bizancjum i wziął je. Skar. Tam ś. nierad nieprzyjaciel pokusi, gdzie go z tyłu i z przodu mogą bić. Tarn. J. Królom nie zawżdy fortunie powiodło małym pocztem na wielkość ludzi tureckich P. ś. Orzech. Którzy ś. o takie rzeczy przyczyniają i pokuszają. Mac. S. Kto tam o tajemnice kolebek i kotar P. ś. może. Krasz. <Po + Kusić>

× **Pokuska, i,** lm. **i** p. **Pokusa:** P., straszydło po górach dokazujące. L. P., skarbek, co ś. w górach okazuje. <Od Pokusa>

**Pokusny, Pokuśny** przym. od **Pokusa** *kuszący:* Teraz mądrze już rozeznasz, jakie sny pokusne od fałszywych duchów idą, a jakie od bogów. Deo. <Od Pokusa>

**†Pokuszać, a, ał** i **†P. ś.** p. **Pokusić.**

**†Pokuszanie, a,** blm., czynność cz. **Pokuszać.**

**†Pokuszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokuszać ś.**

**Pokuszenie, a 1.** blm., czynność cz. **Pokusić. 2.** lm. **a** *pokusa:* I nie wódź nas na P. [Djabeł wodzi ludzi na P.].

**Pokuszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokusić ś.**

**[Pokuśkać, a, ał]** *pocałować.*

**[Pokuśkanie, a,** blm.] czynność cz. **Pokuśkać.**

**Pokuśliwie** przys. od **Pokuśliwy.**

**Pokuśliwość, i,** blm. rz. od **Pokuśliwy.**

**Pokuśliwy** *ponętny, nęcący, apetyczny, zachęcający, łakomy, kuszący; wzbudzający pożądliwość, chuć:* Ofiara była wielce pokuśliwa. Krasz. Panna Antonina pokuśliwa, jak dojrzała wisienka. Krasz. <Po + *Kuśliwy, KUS>

**[Pokuśniak, a,** lm. **i]** p. **Pokusa.**

**[Pokuśnica, y,** lm. **e]** forma ż. od **Pokuśnik:** Najzapamiętalszą pokuśnicą, wiodącą do grzechu, była Kazia. Krasz. Bogienki są to, jak ś. lud wyraża: brzydźkie pałuby (niby baby pokuśnice), rodzaj djablic.

**[Pokuśnik, a,** lm. **i], †Pokuśnik** p. **Pokusa:** Czart, P., wnet oskarca ludzkiego rodzaju. Przyb. Z tej baszty wyniósł Chrystus Pan nasz trzy one sentencje, którymi trzy zastrzały pokuśnika na puszczy zatępił i na niego samego obrócił. Birk. <Od Pokusny>

**Pokuśny** p. **Pokusny:** Ojcowie zapowiadali ostro przed każdą wieczerzą, aby ś. żadne nie ważyło isć z chałupy na te pokusne bezeceństwa. Ork. Pokuśne pieśni przychodziły im na pamięć. Krasz.

**Pokuta, y,** lm. **y 1.** *sakrament gładzący grzechy, a polegający na skrusze, spowiedzi i zadosyćuczynieniu:* Sakrament pokuty. Trybunał pokuty *(= konfesjonał).* **2.** *cnota chrześcijańska zależąca na tym, że człowiek, żałując za grzechy, sam siebie karze, i robi wszystko, co może wrócić mu spokój sumienia i pojednać go z Bogiem; kara, umartwienie, którym ś. dobrowolnie poddajemy z pobudek religijnych: Poenitentiam* nie chciał tłomaczyć ani upamiętanie, ani pokajanie, lecz pokutę. Wuj. P. jest człowieka grzesznego od niepobożności prawdziwe a szczyre z obrzydzeniem sobie grzechu nawrócenie. Żarn. Czyńcie pokutę. Idzie sam

na pokutę, który grzechu nie miał. Op. P., pokazanie żalu wewnętrznego zewnętrznym znakiem. Karnk. Udał ś. (Bolesław Śmiały) na pokutę ciężką, pościł, w wo izie tylko a w chlebie, we włosiennicy chodził, jałmużny dawał. Biel. M. Zadać sobie jaką pokutę. L. Dopuścił papież ciało Bolesławowe przenieść na święcone miejsce, gdy umarł na pokucie. Papr. Wielu ludzi, ufając sobie, nie idą do Pana i nie chcą pokuty stroić, mając ś. za święte. Sekl. P. kościelna jawna a. tajemna, od spowiednika naznaczona, kaźń, karanie, dość czynienie. L. Zwyczaj jest w kościele, iż księża rozgrzeszają ludzi, karanie im jakie abo pokutę zamierzają. Karnk. Naznaczyć pokutę. Odprawić, odbyć pokutę. Pokutę twoją Pan Bóg przyjąć raczy. Za pokutę pościć musi miasto innego karania. Troc. Wielom wyklętym, do komorek ich chodząc, naukę i pokutę dawał. Skar. Pokutę małą im dano, aby we śrzodę i piątek pościli i 50 kroć na dzień przyklękali. Skar. P. zawiera w sobie skruchę, spowiedź i zadosyć uczynienie. Skar. Trzeba czynić dobrze, aby P. była zupełna. Zachar. To jest prawa P. i za przeszłe grzechy płakać, a tego ś., o co płaczesz, nie dopuszczać. Skar. Jedni cały żywot swój na pokucie i dobrych uczynkach trawią, drudzy ledwie o Bogu wiedzą. Skar. Pokutą prawdziwą i srogą grzechy swoje przeszłe obmywał. Skar. Zwykliśmy pięć pacierzy mówić i za pokutę je wam dawać. Skar. Musimy i grzechy świętych powiadać, chcąc ich pokutę pokazać. Skar. Bez pokuty żaden grzech odpuszczony u dorosłych być nie może. Skar. Pokutę św. Hieronim zowie drugą deską, na której ten, któremu ś. rozbił okręt... wypłynąć może. Skar. Na znak pokuty biją piersi swoje. Groch. Widać za pokutę grzechu... trzeba było... Mick. Lecz ani sposób wynagrodzić zgubę; ani czas został pokuty. Mick. Myślą oddałeś świata użycie, serca zostawiasz na wiecznej pokucie. Mick. Łzę pokuty oko roni. Mick. Już mój naród na tronie pokuty; rzekł: „pragnę;“ Rakus octem, Borus żółcią poi, a matka Wolność u nóg zapłakana stoi. Mick. Siedzi, jak Żyd na pokucie *(= siedzi kamieniem, nie wstając)*. Kiwa ś., jak Żyd na pokucie. Prz. **3.** *kara moralna:* Dosyć pokuty za grzechy jest komu, u kogo szpetna i zła żona w domu. Gawiń. Atoli sromotna P. pana Gniewosza nie pognębiła wówczas moralnie. Szaj. Nam na zwycięstwo, a wam za pokutę plac wyznaczamy, prosim na dysputę. Kras. A jeśli ś. rozśmieje, to jak za pokutę. Malcz. Postawić dziecko w kącie za pokutę. Poczekaj, figlarzu, będziesz ty u nas na pokucie. Jak. W. **4.** †P., [P.] *kara, kara pieniężna:* Tych pokut, któryby wyręczony miał nieść, nie powinni oni nieść. Magd. <Po+KU(T)>

**Pokutnerować, uje, ował** I. *spędzić pewien czas na kutnerowaniu.* **2.** *pokosmacić, postrzępić na całej powierzchni:* P. sukno. <Po+Kutnerować>

**Pokutnerowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokutnerować.**

**Pokutnica, y,** lm. **e** forma ż. od **Pokutnik:** Nie przystoi jej od tej chwili strój pokutnicy. Sienk.

**Pokutniczo** przys. od **Pokutniczy:** Zaczęła ściśniętemi pięściami P. uderzać ś. w piersi. Orzesz.

**Pokutniczość, i,** blm. rz. od **Pokutniczy:** Dawna religijność serdeczna zamieniała ś. zwolna w powierzchowne nabożeństwo lub P. bezmyślną. Kaczk.

**Pokutniczy** przym. od **Pokutnik:** Strój P. <Od Pokutnik>

**Pokutnie** przys. od **Pokutny.**

**Pokutnik, a,** lm. **cy** I. *odprawiający pokutę, grzesznik pokutujący:* P. nocy na płaczu za grzechy przepędza. Przyb. Umierający P. Lach. Czyściec wygląda jak wielkie miasto, gdzie każdy dom bez dachu jest sadzą (aresztem) dla pokutników. Karł. **2.** [P.] *duch pokutujący:* Kiej zaczęli jeść, P. odzywa ś.: zaproszę ja ciebie na jutro (a to był z tamtego świata). **3.** zł. *stróż nocny.* <Od Pokutny>

**Pokutność, i,** blm. rz. od **Pokutny.** L.

**Pokutny** przym. od **Pokuta:** Dzień, psalm P. Siedem psalmów pokutnych. Suknia pokutna *(= suknia pokutnika a. pokutnicy, żałobna).*

**Pokutować, uje, ował** I. *odprawiać, odbywać pokutę:* Potym rzekła Jewa do Jadama: panie miły, co to jest pokuta, którą mamy P.? Puss. Lepiej nie grzeszyć, niż P. Prz. Przen.: *cierpieć, odczuwać złe skutki czego:* Pokutuje teraz za grzeszki młodości. Ja mam za ciebie P.? *(= odpowiadać, nadstawiać karku?).* **2.** *cierpieć wyczekując zbawienia, zmiłowania:* P. po śmierci. P. w piekle, w czyścu. Dusza pokutująca. Któżby przypuścił, że miotła może być przybytkiem duszy pokutującej? Karł. Pokutuje coś w kominie *(= straszy, przeszkadza, tłucze ś., broi).* Dusza pokutuje czasem w miotle, dlatego nie wolno jej palić, ani rzucać w błoto. Pokutuje też czasem i w węzłach powrósła. Karł. Weszła do wieczernika, a tam pokutowała za ono, iż bałwany chwaliła, mając wolą nigdy tego nie czynić. Ist. o ś. Józ. Przen.: *zabierać miejsce, walać ś., poniewierać ś., czekając daremnie swojej kolei, swego załatwienia, kołatać ś., tłuc ś., tułać ś.:* Sprawa ta oddawna pokutuje na łamach pism naszych. Projekt budowy nowego gmachu teatralnego, oddawna pokutujący wśród naszych sfer pieniężnych, budzi ś. czasami. **3.** (o Żydach): P. po kim = *siedzieć na pokucie po członku rodziny.* <Od Pokuta>

**Pokutowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokutować:** Powszechne mniemanie między ludem o dusz zmarłych pokutowaniu w kolejach drogowych. Kolb. Przeto słusznie a sprawiedliwie płaczmy a pokutujmy wielkim pokutowaniem, azali ś. snadź nad nami zmiłuje Pan Bóg. Puss.

**Pokutwić, i, ił** *spędzić pewien czas na kutwieniu.* <Po+Kutwić>

**Pokutwieć, eje, ał** *porobić ś. kutwami.* <Po+Kutwieć>

**Pokutwienie, a,** blm. I. czynność cz. **Pokutwić. 2.** czynność cz. **Pokutwieć.**

**Pokuwiekać, a, ał** *spędzić pewien czas na kuwiekaniu.* <Po+Kuwiekać>

**Pokuwiekanie, a,** blm., czynność cz. **Pokuwiekać.**

**Pokwadratować, uje, ował** I. *popodnosić liczby do kwadratu.* **2.** *podzielić na kwadraty:* P. szachownicę. <Po+Kwadratować>

**Pokwadratowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokwadratować.**

**Pokwakać, a, ał** *strawić pewien czas na kwakaniu.* <Po+Kwakać>

**Pokwakanie, a,** blm., czynność cz. **Pokwakać.**

**[Pokwálać, a, ał]** *pochwalać.* <Z Pochwalać>

**[Pokwálanie, a,** blm.] czynność cz. **Pokwálać.**

**Pokwalifikować, uje, ował** *zakwalifikować jedno po drugim.* <Po+Kwalifikować>

**Pokwalifikowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokwalifikować.**

†**Pokwap, u,** lm. **y,** †**Pokwapa** *pokwapienie,*

*skwapliwość, pośpiech, raczość:* W niesłychanym ś. stamtąd pobiera pokwapie. Pot. <Po + *Kwap, KWAP>

†**Pokwapa, y,** lm. **y** p. **Pokwap:** Buja pszczółka po łące i do świeżych kwieci z ulubioną pokwapą na swą zdobycz leci. Gawiń. <Po + *Kwapa, KWAP>

†**Pokwapić, i, ił** *pospieszyć, podążyć:* Gdy tę ceremonją oba odprawili, do roboty wściekłego Marsa pokwapili. P. Koch. **P. ś. I.** *pospieszyć ś. zbytnio:* Pokwapiwszy ś., pokpił sprawę. Wstań a pokwapi (pokwap) ś. Op. **2.** [P. ś.] *połakomić ś., połaszczyć ś., ułaszczyć ś., skusić ś.:* Pokwapił ś. na posag i ożenił ś. z djabłem. Sł. wil. <Po + Kwapić>

**Pokwapienie, a,** blm., czynność cz. **Pokwapić.**

**Pokwapienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokwapić ś.**

**Pokwapiony** *przyspieszony, przynaglony, podpędzony.* Wor. <Od Pokwapić>

× **Pokwapliwie** przys. od **Pokwapliwy.**

× **Pokwapliwość, i,** blm. rz. od **Pokwapliwy.**

× **Pokwapliwy** p. **Skwapliwy:** P. to człowiek. Troc. <Po + Kwapliwy>

**Pokwapnie** przys. od **Pokwapny.**

**[Pokwapny]** *nagły, gorączkowy, pospieszny, prędki, skory:* Bóg nie P., ale potrafny. Pokwapne pożegnanie z wami. Wor. <Po + Kwapny>

**Pokwasić, i, ił, Pokisić I.** *potrzymać pewien czas w stanie kiśnienia.* **2.** *skwasić jedno po drugim.* Przen.: *porobić kwasy, powarzyć, powaśnić, poróżnić:* Dawne to były ich umizgi, ale coś pokwasiło ich potym; nie wiem, jak są teraz. L. **3.** [P.] *pomieszać, popsuć.* **P. ś. I.** *pobyć w stanie kiśnienia przez pewien czas,* pokisnąć. **2.** *skwaśnieć kolejno, jedno po drugim,* pokwaśnieć, pokisnąć. Przen.: *powaśnić ś., poróżnić ś.:* Pokwasili ś. rodzice. Rzew. Kobiety instynktem samym poczuły, że jakiś kwas jest pomiędzy nami, i także ś. pokwasiły. Kaczk. <Po + Kwasić>

**Pokwaszenie, a,** blm., czynność cz. **Pokwasić.**

**Pokwaszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokwasić ś.**

**Pokwatermistrzować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kwatermistrzowaniu, pobyć kwatermistrzem.* <Po + Kwatermistrzować>

**Pokwatermistrzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokwatermistrzować.**

**Pokwaterować, uje, ował I.** *poumieszczać na kwaterach:* P. żołnierzy. **2.** *postać, pomieszkać pewien czas na kwaterze.* <Po + Kwaterować>

**Pokwaterowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokwaterować.**

**Pokwefić, i, ił** *poosłaniać, pozakrywać kwefami jedną kobietę po drugiej.* **P. ś.** *poosłaniać ś., pozakrywać ś. kwefami.* <Po + Kwefić>

**Pokwefienie, a,** blm., czynność cz. **Pokwefić.**

**Pokwefienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokwefić ś.**

**Pokwestować, uje, ował** *spędzić pewien czas na kwestowaniu:* Wypada nanowo P. Pol. <Po + Kwestować>

**Pokwestowanie, a,** blm., czynność cz. **Pokwestować.**

**Pokwękać, a, ał** *pewien czas przekwękać.* <Po + Kwękać>

**Pokwękanie, a,** blm., czynność cz. **Pokwękać.**

**Pokwiecenie, a,** blm., czynność cz. **Pokwiecić.**

**Pokwiecić, i, ił** *ukwiecić jedno po drugim.* <Po + Kwiecić>

**Pokwiczeć, y, ał, Pokwikać** *przekwiczeć pewną chwilę.* <Po + Kwiczeć>

**Pokwiczenie, a,** blm., czynność cz. **Pokwiczeć.**

**Pokwikać, a, ał** p. **Pokwiczeć.** <Po + Kwikać>

**Pokwikanie, a,** blm., czynność cz. **Pokwikać.**

**Pokwilać, a, ał** *kwilić raz po raz; kwiląc pośpiewywać a. popłakiwać.* <Po + *Kwilać, od Kwilić>

**Pokwilanie, a,** blm., czynność cz. **Pokwilać.**

**Pokwilenie, a,** blm., czynność cz. **Pokwilić.**

**Pokwilić, i, ił** *jakiś czas spędzić na kwileniu: popłakać cicho; ponucić rzewnie, poświergotać smętnie.* <Po + Kwilić>

**Pokwit, u,** lm. **y I.** (encrinites, encrinus) szkarłupnia pokwitowa *znajdowana w stanie skamieniałym głównie w utworze wapienia tryjasowego.* **2.** min.: P. arsenikalny = *arszenik biały, arsenit.* W. A. <Po + *Kwit, KWIT>

**Pokwitać, a, ał** p. **Pokwitnąć. L.**

**Pokwitanie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Pokwitać. 2.** fizj. *pora pokwitania, dojrzewania płciowego, czas dorastania, porastania* (pubertas). **3.** gór.: P. minerałów = *zwietrzenie ich na powierzchni skutkiem działania powietrza i wilgoci.*

**Pokwitły** *który pokwitł.* <Od Pokwitnąć>

**Pokwitnąć, tnie, tł,** nied. **Pokwitać I.** *zakwitnąć kolejno, jeden po drugim; zakwitnąć w wielu miejscach, pokryć ś. rodzajem porostu; puścić kiełki; pokryć ś. grzybkiem, pleśnią:* Kartofle w piwnicy pokwitły. **2.** *pobyć przez pewien czas w stanie kwitnienia.* <Po + Kwitnąć>

**Pokwitnienie, a,** blm., **Pokwitnięcie.**

**Pokwitnięcie, a,** blm., **Pokwitnienie** czynność cz. **Pokwitnąć.**

**Pokwitować, uje, ował I.** *podpisać ś., kwitując z czego:* P. z odbioru należności, towaru. Jeszcze i u nas dosyć obrotu, umiemy P. za swoje. L. (= *zapłacić, powetować, nagwarzić* L.). **2.** *skwitować jednego po drugim.* **P. ś.** *skwitować ś. nawzajem, pokończyć rachunki z sobą, stanąć z kim na czysto:* Jeszcześmy ś. z sobą nie pokwitowali. L. <Po + Kwitować>

**Pokwitowanie, a, I.** blm. czynność cz. **Pokwitować:** Akt pokwitowania. **2.** lm. **a** *kwit, rewers.*

**Pokwitowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pokwitować ś.**

× **Pokwity** *pokryty kwiatami po nim ś. ścielącemi a. wkoło go otaczającemi:* Pokwity w kształcie gwiazd liljowatych. Sł. wil. <Po + *Kwity, KWIT>

**Pokwokać, a, ał** *strawić pewien czas na kwokaniu.* <Po + Kwokać>

**Pokwokanie, a,** blm., czynność cz. **Pokwokać.**

**Pokwokiwać, uje, iwał** *kwokać od czasu do czasu:* Stare kuropatwy pokwokiwały. <Po + *Kwokiwać, od Kwokać>

**Pokwokiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pokwokiwać.**

†**Pol, a,** lm. **e** *świat (właść. biegun ziemski lub niebieski):* Ty wysoki swój maszt nowemu ukażesz polowi. P. Koch. <Z Łć. polus = biegun>

**[Pol]** p. **2. Koło:** P. okna. P. morza. <Z Pole, z Podle>

**[Pola]** = **2. Koło.** <Zam. *Podla, z Podle>

**Polabianin, a,** lm. **anie** p. **Połabianin.**

**[Polabidzenie, a,** blm.] czynność cz. **Polabidzić.**

**[Polabidzić, i, ił]** p. **Polabodzić.** <Po + Labidzić>

**Polabie, a,** blm. p. **Połabie.** <Po + *Labie, od Laba>

[**Polabiedzenie, a,** blm.] czynność cz. **Polabiedzić.**

[**Polabiedzić, i, il**] p. **Polabodzić.** <Po + Labiedzić>

[**Polabodzenie, a,** blm.] czynność cz. **Polabodzić.**

[**Polabodzić, i, il, Polabiedzić, Polabidzić**] *strawić pewien czas na labodzeniu.* <Po + Labodzić>

**Polabować, uje, ował** *spędzić pewien czas na labowaniu.* <Po + Labować>

**Polabowanie, a,** blm., czynność cz. **Polabować.**

**Polabski** p. **Połabski.** <Po + *Labski, od Laba>

**I.** [**Polach, a,** lm. **y**] p. **Polak.** <Po + Lach>

**2.** [**Polach, a,** lm. **y**] *wielki gwóźdź do zbijania desek.*

[**Polachski**] przym. od **Polach:** Kompanja polachskiej piechoty. Rol. <Od 1. Polach>

**Polacząt̨ko, a,** lm. **a** m. i ni. *lichy Polak, nie mający godności osobistej, niewart imienia Polaka:* Polacy wymierali powoli... Polacząt̨ka zostawały. Krasz. <Od Polak>

**Polaczeć, eje, ał, Polaczyć ś.** *zżywać ś. z Polakami; przechodzić, przejmować ś. duchem polskim; stawać ś. Polakiem.* <Od Polak>

**Polaczek, czka,** lm. **czki** p. **Polak:** Już ten P. nawet teraz jej pachnie. L. <Od Polak>

**Polaczenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Polaczeć. 2.** czynność cz. **Polaczyć.**

**Polaczka, i,** lm. **i I.** forma ż. od **Polak,** Polka: Rozsyłają po rogach opryszki łowić ubiegłe trzy Polaczki mniszki. Słow. **2.** [P.] *taniec polka.* <Od Polak>

**Polaczyć, y, yl** *przerabiać kogo na Polaka.* **P. ś.** p. **Polaczeć:** Tatary osiadali u nas, polacząc ś. łatwo. Kaczk. <Od Polak>

**Polaczyna, y,** lm. **y** m. *biedny, nędzny, mizerny, nieszczęśliwy Polak.* L. <Od Polak>

**Polaczysko, a,** lm. **a** m. i ni. p. **Polak:** Jakieś P. kręciło ś. tam w domu. L. <Od Polak>

**Polać, eje, ał.** nied. **Polewać** *zlać, oblać co po wierzchu:* P. ulicę. Ciasto to serem tartym potrząsają, a masłem rozpuszczonym polewają. Syr. Patrzę, aż tu hoża dziewa sadzi kwiaty i poleva. Syrok. Jam szczepił, Apollo polewał. Wuj. Twarz gęstemi łzami polewała. P. Koch. †Polewać ognisko, po przenosinach ucztę w nowym pomieszkaniu dawać. Troc. Żart.: P. co = *wypić z powodu czego, oblać co:* Polewali to suche dosyć zatrudnienie wiśniówką i ponczykiem. Krasz. **2.** *wylać czym po wierzchu:* Sucharki zwyczajne i polewane *(= lukrowane).* Polewać naczynia czym, napuszczać, powlekać, pokoszczać. L. Polewać beczkę smołą = nasmalać. Kn. Polewać garnce = glazurować. L. Naczynia gliniane pospolicie są polewane i kolorem jakim ozdobione na kształt farfur. Kluk. Polewać blachy, żelazo cyną = *pobielać, bielić.* L. P. srebrem, złotem = posrebrzyć, pozłocić. L. **P. ś. I.** *zalać ś., oblać ś., pochlapać ś.:* P. ś. jedząc, pijąc. **2.** *pociec, wylać ś., rozlać ś., przelać ś.:* Krew polała ś. strumieniem. Przen.: Gawiedź, depcąc, polała ś. wprost na zakrystją. Krasz. *(= sypnęła ś.).* <Po + Lać>

**Polagrować, uje, ował** kam. *wygładzić powierzchnię kamienia a. kamieni.* <Po + Lagrować>

**Polagrowanie, a,** blm., czynność cz. **Polagrować.**

**Polak, a I.** lm. **cy,** [**Polach**], × **Polanin** *człowiek urodzony w Polsce, obywatel polski:* Mądry P. po szkodzie. Prz. Nazwisko Polaków ledwie od 7 do 8 set lat do używania weszło. Błaż. Polakom każdy strój wolny. Prz. Trudno w Polszcze o Polaka. Fred. M. Mali Polacy. Biel. M. *(= Małopolanie).* Polacy wielcy. Biel. M. Kurp przeciwstawia siebie, jako puszczyka, mieszkańcom pól uprawnych czyli Polakom. Krzyw. **2.** lm. **i** hut. *młot podrzutowy zwykły we fryszerkach dawnych, polską metodą prowadzonych.* Łab. Zdr. **Polaczek.** Zgr. **Polaczysko.** <Od Pole>

**Polakierja, i,** blm. *junakierja, buta polska.* L., Chm. I tam chodzi wprawdzie banda Sołtykowska i Sapieżyńska dla pokazania na złość nam swej polakierji. Żer. <Od Polak>

**Polakierować, uje, ował** *powlec, pociągnąć lakierem.* <Po + Lakierować>

**Polakierowanie, a,** blm., czynność cz. **Polakierować.**

**Polakofil, a,** lm. **e** *przyjaciel Polaków.* <Polak + Gr. philos>

**Polakofilka, i,** lm. **i** forma ż. od **Polakofil.**

**Polakofilski** przym. od **Polakofil.**

**Polakofilstwo, a,** blm. *przyjaźń, życzliwość dla Polaków.* <Od Polakofil>

**Polakożerca, y,** lm. **y** *zażarty wróg Polaków:* Dzisiaj zamiast polakożerców wychylają głowę nihiliści. Rol. <Polak + Żerca>

**Polakożerczy** przym. od **Polakożerca.** <Od Polakożerca>

**Polakożerstwo, a,** blm. *zażarta nienawiść względem Polaków.* <Polak + *Żerstwo, od Żreć>

**Polaksować, uje, ował** *przelaksować pewien czas.* <Po + Laksować>

**Polaksowanie, a,** blm., czynność cz. **Polaksować.**

**Polamentować, uje, ował** *strawić pewien czas na lamentowaniu:* Kiedy ś. kochać zaczną, to ś. popłaczą i polamentują. Kaczk. <Po + Lamentować>

**Polamentowanie, a,** blm., czynność cz. **Polamentować.**

**Polamować, uje, ował I.** *spędzić pewien czas na lamowaniu.* **2.** *oblamować jedno po drugim.* <Po + Lamować>

**Polamowanie, a,** blm., czynność cz. **Polamować.**

**Polampartować, uje, ował** a. **P. ś.** *strawić pewien czas na lampartowaniu.* <Po + Lampartować>

**Polampartowanie, a,** blm., czynność cz. **Polampartować.**

**Polampartowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polampartować ś.**

**Polana, y,** lm. **y,** × **Polanina,** [**Polenica**] *pole wśród gór a. lasów a. na górze:* W końcu lipca poczyna wychodzić niedźwiedź na polany leśne owsem obsiane. Pol. Jodłowa P. Syrok. *(= wśród jodeł).* P., pole czyste śród gór i lasów, gdzie ś. trzody latem wypasają. Gosz. Zdr. **Polanka, Polaneczka.** <Od Pole>

**Polaneczka, i,** lm. **i** p. **Polana.** <Od Polanka>

[**Polaniarz, a,** lm. **e**] *właściciel polany.* <Od Polana>

[**Polanica, y,** lm. **e**] *podpłomyk.*

**Polanie, a I.** blm., [**Polenie**] czynność cz. **Polać:** P. wodą na chrzcie. Skar. **2.** [**P.,** lm. **a-**

*jedzenie dla bydła, picie:* Zaniósł P. do stajni, stał przy krowach, gdy jadły. Ork.

**Polanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Polać ś.**

× **Polanin, a,** lm. **anie** p. **Polak.** <Od Pole>

× **Polanina, y,** lm. **y** p. **Polana.**

**Polanka, i,** lm. **i 1.** p. **Polana:** Cyranki wyprowadzały swoje młode na polanki wodne. Sienk. P. głogów krwawych zamknięta okopem. Gom. Urywały ś. nagle zarośla ukazując całą polankę, na której widać było wygasłe kopce smolarskie. Sienk. **2.** *warownia ziemna, okopy:* Niech usypią nieopodal od przeprawy polankę, niech ją opalisadują i o ile można najsilniej wzmocnią: Turczyn po dokonaniu przeprawy, rzuci ś. na polankę. Jeż. **3.** bot. p. **Azalja.** <Od Polana>

**Polanko, a,** lm. **a** p. **Polano.**

**Polanny** przym. od **Polana:** Dla niewiast na posłanie polannego siana. Ork. <Od Polana>

**Polano, a,** lm. **a 1.** *szczapa, kłoda; kawał drzewa, bierwiono na opał:* Trzymał w ręku potężne P. i zawijał nim nie żartem. Krasz. **2.** [P.] *miara długości = łokieć.* **3.** przen. (o człowieku) *pień, słup, bałwan = głupiec, niezgrabjasz, niezdara, niemrawa, słoń, niedźwiedź.* **4.** myśl. p. **Kądziel.** Zdr. **Polanko.** <POŁ/POL>

**Polanowy** przym. od **Polano:** Drzewo polanowe. Kloc trzypolanowy (= *trzyłokciowy*).

× **Polański** przym. od **Polanin,** *polski:* Ludu! polański ludu! uczestnikem-eś cudu. Zal. Puszcze okrywały całe obszary ziem polańskich. Krasz. No, nic to! jedna strzała polańska! oni ich nie zatruwają. Krasz. <Od Polanin>

**Polapisować, uje, ował 1.** *zalapisować jedno po drugim.* **2.** *powtórzyć lapisowanie pewną liczbę razy w ciągu pewnego czasu.* <Po + Lapisować>

**Polapisowanie, a,** blm., czynność cz. **Polapisować.**

**Polarność, i,** blm. rz. od **Polarny,** p. **Biegunowość:** Płciowość, P. jest prawem powszechnym. Krasiń.

**Polarny 1.** *właściwy okolicom położonym w pobliżu biegunów ziemi, biegunowy, podbiegunowy:* Gwiazda polarna a. żeglarska. Troc (= *biegunowa, północna*). P. polarna, gwiazda morska. L. P., dachowy zegar. Troc. Zorza polarna = *zjawisko częste w krajach podbiegunowych, polegające na tem, że od strony bieguna ukazuje ś. wśród ciemności nocnych łuk jasny, od niego promieniują ruchome słupy światła z początku białego, później barwnego, wreszcie wszystko to gaśnie.* Wichry już wytknęły głowy z polarnych lodów. Mick. **2.** zool.: Lis P. p. **Piesiec.** <Łć. polaris, od polus = biegun>

[**Polarusz, u** a. **a,** lm. **e**] p. **Paraliż.** <Z Paraliż>

**Polarymetr, u,** lm. **y, Polaryskop** fiz. *przyrząd do uwidocznienia i mierzenia objawów polaryzacji, biegunoskop.*

**Polaryskop, u,** lm. **y** fiz. **Polarymetr.**

**Polaryzacja, i,** blm., fiz., p. **Biegunowanie.**

**Polaryzacyjny** przym. od **Polaryzacja:** Przyrządy polaryzacyjne (= *przyrządy służące bądź to do polaryzowania światła* (= *polaryzatory*), *bądź to do uwidoczniania i mierzenia objawów polaryzacji* (= *analizatory, polaryskopy, polarymetry*). Prąd P. (= *biorący początek od elektrodów spolaryzowanych i przebiegający w kierunku przeciwnym względem głównego*). Ogniwa, stosy polaryzacyjne (= *służące do wytwarzania prądów polaryzacyjnych*). Mikroskop P. = *mikroskop opatrzony przyrządem do badania objawów polaryzacji światła.* <Od Polaryzacja>

**Polaryzator, a,** lm. **y** *przyrząd do polaryzowania światła.*

**Polaryzować, uje, ował** światło, fiz. *przepuszczać promień światła przez bryłkę przezroczystą kryształu dwoisto łamiącego w kierunku nachylonym do jego osi, a. też odbijać go od płaszczyzny jakiego ciała pod pewnym kątem.* <Fr. polariser>

**Polaryzowanie, a,** blm., czynność cz. **Polaryzować.**

**Polaskować, uje, ował** *powydrążać żłobkowato, pożłobkować.* <Po + Laskować>

**Polaskowanie, a,** blm., czynność cz. **Polaskować.**

**1. Polasować, uje, ował** *wapno = spędzić pewien czas na lasowaniu.* <Po + 1. Lasować>

**2. Polasować, uje, ował** szew. *poobszywać brzegi cholew wywiniętą nazewnątrz częścią skórki wewnętrznej.* <Po + 2. Lasować>

**1. Polasowanie, a,** blm., czynność cz. **1. Polasować.**

**2. Polasowanie, a,** blm., czynność cz. **2. Polasować.**

[**Polaszeć, eje, ał, Polaszyć ś.**] *polszczyć ś., polonizować ś.* <Od Polach>

[**Polaszenie, a,** blm.] czynność cz. **Polaszyć.**

[**Polaszenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Polaszyć ś.**

[**Polaszka, i,** lm. **i**] p. **Polka.** <Od Polach>

[**Polaszyć, y, ył**] *polszczyć, polonizować.* [**P. ś.**] p. **Polaszeć.** <Od Polach>

**Polatać, a, ał 1.** *spędzić pewien czas na lataniu; pobiegać.* **2.** p. **Polatywać.** <Po + Latać>

**Polatanie, a,** blm., czynność cz. **Polatać:** Wiatr ciepły z polataniem śniegu. Sien.

† **Polatka, i,** lm. **i** *jedna z blaszek chwiejących ś., któremi kobiety ozdabiają sobie głowy lub stroje, cętka, cekin:* P., flaterka, blaszka złota, srebrna na głowach lub sukniach białych głów, które za każdym ruszeniem chwieją ś. Mącz. (potrząsek. L.). <Po + *Latka, LOT/LAT/LEĆ>

[**Polatosi**] *przyszłoroczny.* <Po + Latosi>

[**Polatosiu, Po latosiu**] *na przyszły rok, w roku przyszłym.* <Po + *Latosiu, od Latoś>

† **Polatować, uje, ował,** [**Polatować**] p. **Polatywać:** Mile po wietrze ptaszek polatował. Żebr. <Po + *Latować>

[**Polatować się, uje ś., ował ś.**] dok. (o krowie) p. **Pogonić.** <Po + Latować ś.>

† **Polatowanie, a,** blm., [**Polatowanie**] czynność cz. **Polatować.**

[**Polatowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Polatować ś.**

**Polatucha, y,** lm. **y 1.** [P.] *kobieta lubiąca biegać, jeździć; pędziwiatr; wietrznica, latawiec.* **2.** zool. (pteromys volans) *zwierzę szczurowate z rodziny wiewiórek, z fałdami skóry po bokach ciała.* <Po + *Latucha, od Latać>

**Polatywać, uje,** a. × **ywa, ywał,** † **Polatować,** [**Polatować**] *latać wciąż z przestankami, unosić ś., bujać w powietrzu:* Skowroneczek ku niebu w górę polatuje. Szymon. Wróblik, polatywając to tam, to sam, przeszkadzał kazaniu. Birk. Polatujące grady. Fur. Płatki śniegu polatują. Przen.: Niejeden żarcik tłusty ze strony męskiej polatywał i rumieńcem okrywał niewiast twarze. Krasz. Przen.: Nie mógł ś. wstrzymać, żeby ku niej nie P. oczyma. Krasz. (= *zerkać*). <Po + Latywać>

**Polatywanie, a,** blm., czynność cz. **Polatywać.**

**Polawirować, uje, ował** *strawić pewien czas na lawirowaniu.* <Po + Lawirować>

**Polawirowanie, a,** blm., czynność cz. **Polawirować.**

**Polawować, uje, ował** 1. *strawić pewien czas na lawowaniu.* 2. *lawując pociągnąć tuszem, farbą wodną; lawując pocieniować.* <Po + Lawować>

**Polawowanie, a,** blm., czynność cz. **Polawować.**

× **Polazurować, uje, ował** *pomalować na błękitno; pofarbkować bieliznę.* <Po + Lazurować>

**Polazurowanie, a,** blm., czynność cz. **Polazurować.**

† **Poląc, ęże, ągł, [Poląc]** p. **Polec:** Stąd wedla ciebie tysiąc głów polęże. Kochan. I ty, srogi trupokupcze, niedawno i sam polężesz. Kochan. [Kto po obiedzie nie polenze, to mu ś. sadło nie zawienze]. Prz. Cały świat u stóp krzyża niechaj polęże. Mick. † P. ś. *polegnąć ś., powylegać ś., powykluwać ś.* <Po + Łąc, LĘG, zam. LEG ŁOG; zmieszanie dwuch pni: LĘG i LEG>

**Polądować, uje, ował** *wylądować kolejno, jeden po drugim.* <Po + Lądować>

**Polądowanie, a,** blm., czynność cz. **Polądować.**

**[Polań, ni,** lm. **nie]** p. **Paleń:** Wyskocył na P. i ciuchutko legnął tam. Pachołek na polani na korycie leżał. Spadła z polanie na łązko.

† **Polcza, y,** lm. **e** *zagon.* Tuch.

**Polder, u,** lm. **y** *grunt napływowy we Flandrji i Holandji.* <Z Hl.>

**Pole, a,** lm. **a** 1. *obszar ziemi zdatny do uprawy, ziemia, rola, gleba, grunt:* P. jest ziemia do zasiewów służąca. Wyrw. Mąż w polu, żona w domu pracuje. Jabł. Grunta gospodarskie na części dzielą, to jest: P. na ugór, na jarzynę i P. na oziminę. L. Pola a. role są trojakie: na oziminę, na jarzynę, na ugór, według kadencji, jak na który rok wypada. Haur. P. nowinne a. nowiczne p. **Nowina.** [P. łunduszowe] = *P. plebańskie.* P. uprawne. P. pokryte zbożem. [Zabudowania polem grodzone, a niebem kryte]. Za gumnem na polu bardzo gęste kłosy. Rej. A kiedy z pola zbierzemy, tam dopiero odpoczniemy. Kochan. Pustynie kwitną, góry ś. radują, w polach stad mnóstwo. Kochan. Zdało mi ś., żeśmy wiązali snopy na polu. Wuj. Żąć i zbierać zboża z pola. Skar. Owiec u mnie na polach ruskich tysiąc chodzi. Szymon. Uprawiać, orać, gnoić, zasiewać pola. Zejść z pola. P. ugoruje, leży odłogiem. Zależeć P. = *zaniedbać pole.* Przen.: *zaniedbać, polenić ś.:* Żołnierza w ćwiczeniu miej, aby w próżnowaniu nie zależał pola. Prz. Nie chciał ony młodzieniec w domowych kątach leniwie pola zalegać. Bemb. Starego pola doorać. St. lit. W tym ś. polu dobrze rodzi, po którym gospodarz chodzi. Prz. Całe ś. P. zazieleniło. Karp. Pod nim (Bolesławem W.) bezpiecznie kmiotek ubogi orał swe P. Niem. Idą w P. rolnicy. Dm. W polu tego roku zupełnie chybiło. Niem. Ja sam chcę orać P. ojczyste. Syrok. Spokojnie ojców od pola czekali. Brodz. Tymczasem przenoś moję duszę utęsknioną do tych pól, malowanych zbożem rozmaitym, wyzłacanych pszenicą, posrebrzanych żytem. Mick. Śród takich pól przed laty, nad brzegiem ruczaju, na pogórku niewielkim, we brzozowym gaju stał dwór szlachecki. Mick. 2. Dzikie P. p. **Dziki** pod 7. Kraj nieosiadły i do zasiewu niezgodny nazywa ś. dzikim polem. Wyrw. Pola bez roli pustynią i dzikiemi polami mianują. Haur. Tatarzyn Wołochów w dzikim polu gonił. Stryjk. Dzikie P., *campi deserti,* kraina nowej Serwji, między polskiemi granicami i Dnieprem, pełna stepów, mało mieszkana od Tatarów. L. 3. *równina, płaszczyzna, miejsce otwarte, błonie, plac; obszar:* Galilea pola piękne ma, aż je przerywają góry. Warg. Ja z nim w P., a on przecię do lasa. Rys. *(= natura wilka do lasu ciągnie).* Lepsze ubogie P., niż bogate miasto ścieśnione. Dek. Codzień w P.—ej, nie w P., lecz do dworku pod topole. Syrok. Turek z naszemi gołemi polmi więcej niż na sto mil graniczyć będzie. Grab. P. Oni (Kozacy) za wałem biją ś. okrutnie, w polu zaś nie umieją dotrzymać. Sienk. Szczere P. Puste P. U nas gór mało, a wszędzie rozległe pola. Wirt. Pola elizejskie. Oj, w czystym polu Tatarzy nocują. Pśń. Szukać wiatru w polu. Prz. [Lepi za jakim takim krzakiem, niźli w scyrym polu]. Prz. Przen.: Wyprowadzić kogo w P. = *oszukać, zmanić, podejść.* W P. kogo wywodzić, wywołać. Troc. Wywiódłbym ich w P., żeby nigdy do domu nie trafili. L. Nie dać ś. wywieść w P. Lubom. Usty świadcząc ofiary, wywodzi cię w P. Pot. Tyż to, młodziku, starego wygę w P. wywiedziesz? Oss. Coś ty to inszego grodzisz, a mnie snadź w P. wywodzisz. Rej. Ja ś. nie dam wyprowadzić w P., chyba mi posag położą na stole. Słow. Przen.: P. umarłych = *cmentarz:* Cyganka nie śmiała wnijść za nią na P. umarłych. Krasz. 4. [P.] = *przestrzeń zewnątrz chałupy, budynku, powietrze, otwarte powietrze, dwór, świat, ulica:* Na polu, do pola, z pola = *na dworze, na dwór, ze dworu.* Wtem go złapieł kościotrup za rękę i porwał do pola. Zaraz ściane wybiół do pola. A do pola ha! (odpędzanie psów). Dziś na polu zimno. Jak tam dziś na polu? Stojący na polu za ścianą. Był mróz na polu. Przen.: Do pola = *na wierzch, nazewnątrz, precz:* Miałek bolák pod pazuchom, ale mi sie gnój do pola wyláł i hnet mie popuściło. Mleko wylała matka do pola. Zajechali bardzo daleko od swojego domu do pól. 5. *tło, podkład, dno; tarcza:* P. pod wyszywaniem, malowaniem, haftowaniem, tkaniem. Troc. P. pod herbem. Troc. Orzeł biały w czerwonym polu. Troc. Błękitną barwą lśniąca jedna strona (szaty), bo takie było męża herbu P. Słow. 6. = a) *plac bitwy, obozu, teren zapasów a. ćwiczeń wojennych, plac wojenny, pole Marsowe, teatr wojny:* Mnie ani szabla w polu zwycięży, ani złoto w domu ułowi. Warg. Żadnej nadziei bitwy nie mając, zjechali z pola. Warg. Pola z nieprzyjacielem pilnować. Jag. Nieprzyjaciel naszym dotrzymać pola nie mógł. Warg. *(= utrzymać ś. przy placu bitwy).* Kawalerja nie może długo trzymać pola dla swej prędkości Lubom. Poczęła Litwa pierzchać, gdy pola dalej nie mogła wytrzymać. Biel. M. P. straciwszy, w miastach ś. bronili. P. Koch. Likowie dłużej pola nie dostali. Dm. Rozum, przeciwko chciwości walcząc, stracił P. Górn. Hetman, P. otrzymawszy, już bez wątpienia zwycięzca. Pilch. Zginął Decjusz, a przecięż nieprzyjaciel, choć potężny, dać P. musiał. Lubom. *(= ustąpić z placu).* Napadłem na tchórza, trzeba go koniecznie w P. wyciągnąć. Mącz. *(= na pojedynek).* Ciągnie na nas bezpiecznie, pyszny, durny, zbrojny, pola chce, bić ś. gotów i spróbować wojny. Pot. Polem ś. potykać, jawnie bitwę zwieść. Mącz. Polem bitwę przegrać, wygrać. Troc. Po zamkach ś. pozawierali, a bitwy nam nigdzie polem dać nie chcieli. Biel. M. *(= w otwartym polu; walnej bitwy).* Harcuj, koniu, mężnie sobie, boć jest klejnot wielki w tobie, czyń P., harcuj szeroko, by cię znać

było daleko. Kosz. Tak ś. mocno Trojanie w murach swych zaparli, tak długo polem ś. z nami bić nie chcieli, ażeśmy tego dziesięć lat czekać musieli. Otw. Longinusz Longobardami nie śmiał polem nic czynić, mocy nic nie mając. Skar. Pisałem krwawe wojny i Marsowe P. Pot. P. rycerskie a. żołnierskie. Troc. (= *P. do ćwiczeń wojskowych*). Psie P. pod Wrocławiem wiekopomną staropolskiej dzielności będzie pamiątką. Żołnierz w P. idzie, z pola schodzi. Troc. Trzy dni dotrzymali Polacy, nim z pola zeszli. Lel. Gdy ś. na polu Marsa oba wojska znidą. Dm. b) *bitwa, bój, potyczka, wojna; pojedynek:* Myśl jego choć na starość nie zalegać pola, a otrzeć ś. o mury Stambulskie. Groch. Nieprzyjaciel P. nam stawił. Pot. (= *bitwę ofiarował*). Litwa zwykła stawić P. Mick. On traktat, który naród wolny szpeci, Polakom zerwać polem przyszło jawnym. Jabł. Nie morze, ale P. i szable Polakom służy. Troc. Jeden po drugim ludzie wielcy wychodzili, którzy doma i w polu godni w Polsce byli. Kochan. (= *tak w czasie pokoju, jak i na wojnie*). Na polu chwały. Sienk. Dziś jużeś nie godzien, aby ci uczciwy człowiek P. dawał. Sienk. Człek bardzo zapalczywy a mężny i o lada słowo na P. wyzywa. Sienk. c) *kampanja wojenna, wyprawa wojenna, potrzeba:* Podczas ostatniego, przyszłego pola. Troc. **7.** = a) *teren, arena, szranki; widownia, dziedzina, zakres, sfera:* W rejtszuli prowadzić konia w P., to jest w większe koło. Mag. Poezja i sztuki przemysłu są rozległym i swobodnym imaginacji polem. Śniad. Odznaczył ś. na polu nauki. Zasługi na polu społecznym. Na polu badań historycznych pojawił ś. gienjusz. P. działalności czyjej. b) *sposobność, okazja:* Plac i P. masz do pochwał. Troc. Otworzyło ś. P. wszelkim fakcjom. Troc. Znajduje zawsze P. otwarte swoim wykładom. Troc. Otwiera ś. P. pochlebstwom, plotkom, zdradom. Do chlubnych czynów otworzy wam P. Niem. Pożądał władzy, wojska, wojny, gdzieby męstwo jego mogło mieć P. Pilch. Jeżeli twoje serce podżega sława, ja ci do tego otwieram P. L. Najlepiej w świat z oczyma; potrzeba dać P. żalowi; mniej to boli, co w oczy nie kole. Szymon. Dano obojej stronie P. do rozprawy w senacie. Pilch. Wolne myślom twoim P. zostawuję. L. Ile razy siła ludzka mniej może, tyle razy daje P. do większego poznania mocy boskiej. Syr. W wielkie P. błędu przyszli, skąd trudno było wybrnąć. Syr. Nie byłoby pola do wyłapywania ryb z umyślnie zmąconej wody. Sienk. **8.** *miara gruntu:* P. ma staj 12, łokci 1008. Ostr. Łan polski dzieli ś. na trzy pola, w każdym polu wzdłuż jest staj 4, wszerz zagonów 24. Jak. J. **9.** P. na szachownicy = *kwadrat, kwatera:* Na szachownicy pól 64. Kochan. Król jeszcze do stąpienia dwa wolne ma pola. Troc. **10.** × Pola kwiatowe = *kwatery, kwietniki, klomby, gazony:* Pola kwiatowe są to owe kwatery ceratami wysadzane lub kwiatami kształtnie upstrzone. Kluk. **11.** *miejsce, odstęp:* Między obręczami i obrączkami armaty są pewne pola; tak między dennemi obręczami i zapałową obrączką jest P. zapałowe; między obręczami drugiego spadku a środkową obrączką jest P. środkowe. Jak. J. **12.** [P.] a) *skrzydło, rondo u kapelusza.* b) *bryt w ubraniu.* c) *gruby drąg ociosany czworobocznie, leżący (na osi) w poprzek wozu.* **13.** anat. i fizj.: P. a. **Półko** czucia kory mózgowej. P. słuchowe, smakowe, węchowe, wzrokowe, zmysłowe w mózgu. P. patrzenia, ruchów, widzenia. **14.** bud. p. **Otoczyna.** **15.** embr.: P. naczynne, naczyniowe (area vasculosa). P. zarodkowe (alea germinativa). **16.** fiz.: Pole magnetyczne = *obszar objęty przez wpływ magnesu.* Pole widzenia w mikroskopie, lunecie, teleskopie, lornecie. **17.** gór.: Nowe P. p. **Nowy.** P. węglowe = *pokład węgla rozciągający ś. nieraz na wiele mil kwadratowych.* P. kopalniane, wyrobowe = *przestrzeń podziemna zajęta w odbudowę podziemną; część kopalni, w której ś. odbudowa naraz odbywa.* P. sztolni = *szerokość sztolni, np. na 24 sążnie, w prawo i w lewo wzdłuż jej kierunku.* P. wyrobione = *wyrobisko, zrobisko, gdzie ciało kopalne zostało wybrane i opuszczone.* Pola wyrobione, czyli wyrobiska, nieraz służą za miejsce do prowadzenia sztolni a. chodników. Paw. Zaledwie 1092 hektarów przypada na nadane na węgiel kamienny P. górnicze. Sz. W. Wymiar kopalni a. P. kopalni. **18.** mat. *wielkość powierzchni zajętej przez daną figurę:* P. figury gieometrycznej. Troc. P. trójkąta, czworokąta, wielokąta. P. elipsy, hiperboli, paraboli. **19.** myśl. *miejsce polowania; polowanie, łowy:* Z chartami jechał w P. Groch. Już darmo w P., kiedy zając w sieci. Pot. Masz P., masz zająca. Pot. Zdarz, Djano, P. szczęśliwe. Tw. Krogulca układają do pola na kuropatwy i przepiórki. Ład. Z krogulcem P. jest osobliwe i ucieszne. Haur. Na św. Bartłomiej poczyna ś. ucieszne P. z krogulcem. Zaw. Wcześnie, jakoby szczenię jakie z rodu myśliwe, pokazował ś., ku jakiemu on zrodził ś. polu; spraw bojowych ś. przysłuchiwał, hetmanów ś. dzierżał. Orzech. Sieniawski, Lotalski z towarzyszami swemi jechali w kozactwo pod Oczaków; oni to zowią w pola a. w łowy. Biel. M. Przen.: Swoim polem = *swoim dworem, na swoją rękę.* Syn, zbywszy ś. rodzica straży, swoim ś. P. gonić poważy. Czarne P. = *legowisko dzika; polowanie na dziki.* Dobre P. = *pole psom nieszkodzące, miękkie do gonienia.* P. grudowate a. ostre. Płowe P. = *polowanie na sarny, jelenie.* Pstre a. srokate P. = *miejscami pokryte śniegiem, miejscami gołe.* Nad sokolim polem przełożony. Bobr. Szklane, wodne, legawe P. = *polowanie na lotną zwierzynę,* b r o d z e n i e. Podjąłeś ś., szaszku, legawego pola. Bach. P. ślepe p. **Kopnia.** P. widne a. mówiące = *P., na którym są ślady zwierza.* Pies w pierwszym, w drugim P. = *pies, który już rok, dwa lata był używany do polowania.* P. ptasznicze, p. **Półko.** Ptasze P. Troc. **20.** woj.: P. śmierci = *przestrzeń, po której leci pocisk działowy.* Przestrzeń zagrożona, to jest, na której kula może dosięgnąć żołnierza pieszego, zwana polem śmierci, zmniejsza ś. w stosunku do odległości celu nader gwałtownie. Bl. Zdr. **Półko, [Poleczko, Póleczko, Poliko, Policzko, Poliszko, Poleńko].** <POŁ/POL>

†**Pole, [Pole]** p. **3. Podle:** Dzień P. dnia. Leop. (= *dzień w dzień, codzień*). Co tu noc P. nocy płacze mi nad głową. Kochan. Jest też P. tego muru rów, miasto przykopu. Niem. S. Patryarcha w habicie swoim, w mitrze perłowej, P. niego stał pop z krzyżem wysokim srebrnym. Niem. S. [P. lasu]. <Z Podle>

†**Poleboczny** *poboczny, uboczny, postronny:* Mieczysław Opawę polebocznej przyjaciółce swojej wiecznym prawem darował. Błaż. <†Pole, [Pole] † Boczny>

**Polec, gnie, gł, †Połąc, Polegnąć I.** †P., [P., **Polegać**] *lec kolejno, jeden po drugim, pokłaść ś., popadać:* Wszyscy polegniemy przy twoich nogach i będziemy żyć tylko dla ciebie. Stasz. [P. spać]. Wszyscy polegli od śmiechu. Krasz. **2.** *lec, paść, runąć:* Poległo drzewo, i rozkorzeniony pień u-

sechł. Groch. **3.** *lec, paść, zginąć, umrzeć od ciosu:* Na martwym poległ placu. Troc. Poległ cały regiment od dział, od miecza. Troc. Krasus w niepomyślnej wyprawie przeciw Partom poległ. Lel. Poległ, broniąc ojczyzny. L. Poległ od nieprzyjacielskiej ręki lub nieprzyjacielską ręką. Dudz. Gdyby nie on, byłbym poległ pod natarciem tych zbójców. L. Pod ciężarem fatalnych poległ ciosów. L. Mamże P. tu zelżywy i marnie, na śmiech nieprzyjacielowi? P. Koch. Ty, coś poległ dla idei, chwała ci! Kon. **4.** × Polegać na czym = *wspierać ś., podpierać ś., opierać ś., spoczywać:* Jedną ręką polegają na kiju, w drugiej prowadzą dziecię. Stasz. Polegam na lasce, na słabej trzcinie. Troc. Przen., częś. nied. Polegać na kim, na czym = a) *ubezpieczać ś. na kim, na czym, być spokojnym ufając, dowierzać komu, czemu; liczyć, spuszczać ś. na kogo, na co; opierać ś. z zaufaniem na kim, na czym:* Oni mówią, iż ten, który na samej wierze zawiesił ś., przeklęty jest; apostoł powiada tych, którzy na samej wierze polegli, błogosławionemi być. Zigr. Polega i przystaje na rozsądku swych starszych. L. Miej ufność w Panu, a nie polegaj na roztropności twojej. Wuj. Próżno tam na większej liczbie polegać, gdzie nieroztropni, których jest daleko więcej, niźli rozumnych, przemagać mogą. Skar. Którzy ś. na twoje obietnice spuszczają i na nich polegają. Skar. Na radzie wodza męstwo polega żołnierzy. Min. Polegaj na nim, jak na Zawiszy. Niem. I na wierze sprzymierzeńców nie zawsze polegać można. Niem. Polegać na czyim słowie, na czyim przyrzeczeniu. b) *opierać ś., zawisnąć, zależeć, zasadzać ś.; zawierać ś. w czym:* Nie na obfitości rzeczy doczesnych polega szczęście człowieka. Jeł. Na tym cała sprawa polega. Troc. Na nim rządy polegały. Troc. Wszystek ciężar państwa na nim polega. Troc *(= spoczywa).* <Po + Lec>

**[Poléca, y,** lm. **e]** p. **Polica.**

**Polecać, a, ał** p. **Polecić.**

†**Polecać się, a ś., ał ś.** *zalecać ś., umizgać ś., przymilać ś., stroić koperczaki, smalić cholewki, wdzięczyć ś., absztyfikować ś., starać ś. o względy czyje:* Pozwolić ś. to dworzaninowi może, aby, póki młody, polecał ś. tak, jak drudzy. Górn. <Po + *Lecać, LOT/LAT/LEC>

**Polecanie, a,** blm., czynność cz. **Polecać.**

**Polecanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polecać ś.**

**I. Polecenie, a I.** blm., czynność cz. **Polecić. 2.** lm. **a** *to, co komu polecono, zlecenie, komis, mandat:* Spełnić otrzymane polecenia.

**2. Polecenie, a,** blm., czynność cz. **Polecieć.**

**Polecenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polecić ś.**

× **Polecicіel, a,** lm. **e** *ten, co poleca.* Mącz. <Od Polecić>

**Polecicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Polecicіel.** L.

**Polecić, i, ił,** nied. **Polecać I.** *zalecić kogo lub co czyjemu sercu, łasce, pamięci; przedstawiając zachwalić, zarekomendować:* Gdyby kto komu sługę polecił, a listownie lub ustnie ręczył, że będzie wiernie służyć, ma starać ś., aby tego zbiega, gdy ucieknie, stawił; gdyby zaś pan, nie szukając przykaźcy sam zbiegłego łapać kazał, wolen będzie polecający. Cz. List polecający *(= rekomendacyjny).* Polecać kogo lub co czyjej łasce, pamięci, modlitwom, dobremu sercu. **2.** *powierzyć, poruczyć, oddać w opiekę, zostawić komu z ufnością:* W ręce Twe, Panie, polecam ducha mego. Skar. Którego, umierając, polecił bratu swemu. Skar. Najlepiej to Bogu P., bez którego żadnej pomocy żadne człowiecze staranie, by największe było, nie może nic do skutku przywieść. Baz. Bóg polecił mu (Adamowi) rajskie sady, chcąc ji zbawić wszej biedy. Mist. List polecony *(= rekomendowany na poczcie).* **3.** komu = *dać mu polecenie, zalecić, zlecić, kazać, włożyć na kogo obowiązek.* **P. ś.** *polecić siebie:* Polecam ś. pamięci. Polecam ś. względom JW. pana. <Po + *Lecić, LOT/LAT/LEC>

**Polecie, a,** lm. **a I.** *pora roku po upłynionym lecie:* Cóż to za łąka i ten las zielony, słodkie tu jakieś, lecz smutne P. Kniaź. **2.** [P.] *urodzaj:* Drzewa swe P. z miejscem odmieniały. Karp. <Po + *Lecie, od Lato>

**Polecieć, i, ał I.** *lecąc pomknąć; ulecieć, odlecieć, pofrunąć; pobiec, poskoczyć, począć lecieć w lot:* Prędzej od wiatru polecę. L. Oj na rosę, na białą, polecęż ja, polecę! Len. Niechno krówki wydoję, polecęż ja, polecę! Len. [Poleciało!] = *powiedziałem raz i więcej nie powtórzę; trzeba było słuchać.* **2.** *oblecieć, posypać ś., zlecieć, spaść:* Przepuszczę strach na serca ich: zastraszy je i list, gdy z drzewa poleci. Leop. <Po + Lecieć>

**Poleczenie, a,** blm., czynność cz. **Po'eczyć.**

**Poleczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poleczyć ś.**

**Poleczka, i,** lm. **i** p. **Polka.**

**[Poleczko, a,** lm. **a]** p. **Pole.**

**Poleczyć, y,ył, [Polekować, Polikować] I.** *strawić pewien czas na leczeniu, pokurować; niedoleczyć.* **2.** *wyleczyć jednego po drugim, pokurować, powyleczać, pouleczać.* **P. ś. I.** *poświęcić pewien czas leczeniu własnemu, pokurować ś.* **2.** *wyleczyć ś. kolejno, jeden za drugim, pokurować ś., powyleczać ś.* <Po + Leczyć>

†**Polednia, dni,** lm. **dnie, [Polednia], †Poleń, [Páleń, Polidnia]** *dwie żerdzie w chacie, umocowane nakształt półki a. legarów do wieszania różnych rzeczy:* Na poledni bekieszę zawiesić. Troc. Przen.: Na poledni zawiesić. Kn. = *zapomnieć, puścić w niepamięć = włożyć, schować za piec, pod ławę; zawiesić na kołku.* **2.** [P.] *szopa przy domu na drzewo, koniczynę i t. p.* **3.** gór. *ściana, do której doszli robotnicy, wyrębując sól, i z robotą stanęli, gdyż ściana dalej soli nie zawiera, lub zawiera tylko bardzo nieczystą.*

**[Polednia, i,** lm. **e]** p. **Południe.**

**[Polednie, a,** lm **a]** p. **Południe.**

**[Poledniować, uje, ował]** p. **Południować.** <Od Polednie>

**[Poledniowanie, a,** blm.] czynność cz. **Południować.**

**Polegać, a, ał I.** [P.] p. **Polec:** Podjedli se do syta i potém polégali pod słonko. Następca twój polega odarty z twych znamion. Wor. **2. a. Polegiwać** *legać raz po raz, pokładać ś.:* Choćby nie chcieli, musieli P. od śmiechu. L. *(= pękać, zrywać boki).* Widząc to, musiał P. od śmiechu. Kor. Polegała od śmiechu i cierpliwie nauczyła ją tych robót. Orzesz. **3.** p. **Polec.**

**Polegalizować, uje, ował** *zalegalizować jedno po drugim.* <Po + Legalizować>

**Polegalizowanie, a,** blm., czynność cz. **Polegalizować.**

**Poleganie, a,** blm., czynność cz. **Polegać.**

**Polegartować, uje, ował** *strawić pewien czas na legartowaniu.* <Po + Legartować>

**Polegartowanie, a,** blm., czynność cz. **Polegartować.**

**Polegitymować, uje, ował** *wylegitymować jedno po drugim.* **P. ś.** *wylegitymować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Legitymować>

**Polegitymowanie, a,** blm., czynność cz. **Polegitymować.**

**Polegitymowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polegitymować ś.**

**Polegiwać, a, ał** p. **Polegać:** Po całych dniach na ławie siedząc, to na łóżku polegiwając, często drzemałem godzinami. Krasz. (=*leżąc co chwila*). <Po + Legiwać>

**Polegiwanie, a,** blm., czynność cz. **Polegiwać.**

× **Poległość, i,** blm. *spadek, spadzistość, pochyłość; rozległość, rozprzestrzenienie, rozgałęzienie:* P. gór, gdy ś. daleko rozciągają i rozwloką góry. Mącz. <Od Poległy>

**Poległy** *który poległ:* Poległe wojska. Troc. **P., ego,** lm. **i** *rz. człowiek poległy:* Grób pięciu poległych. <Od Polec>

**Polegnatka, i,** lm. **i** bot. (sanvitalia) *roś.*

**Polegnąć, nie, nął** p. **Polec:** [P. spać]. <Po + Legnąć>

**Polegnięcie, a,** blm., czynność cz. **Polegnąć.**

**[Polegutku]** p. **Polekku.**

**Polej, u,** lm. **e, [Kolej]** bot. **1.** Ożanka P. p. **Ożanka. 2.** Mięta P. p. **Mięta. 3.** P. gęsi p. **Ożanka.**

**Polejcować, uje, ował** konie = *pozakładać na nie lejce.* <Po + Lejcować>

**Polejcowanie, a,** blm., czynność cz. **Polejcować.**

× **Polejek, jku,** blm. *wino polejem zaprawne.* Kn. <Od Polej>

**[Polejowy]** przym. od **Polej:** Wianek P. <Od Polej>

**[Polekce]** *coś lekkiego:* Miałeś se to za P., a teraz cierp! Ork. <Po + Lekce>

**Polekczać, a, ał** p. **Polekczyć.**

**Pelekczanie, a,** blm., czynność cz. **Polekczać.**

**Polekczenie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Polekczyć. 2.** *ulga, ulżenie, polepszenie.* W tej chorobie P. przez czas niejaki wziął. Pim.

**Polekczyć, y,ył,** nied. **Polekczać** czego = *lżejszym czynić, ująć ciężaru:* Wyrzucał piasek, polekczając balonu. Polekczali okrętu, wyrzucając pszenicę w morze. B. B. <Po + Lekczyć>

† **Polekku, [Polekku, Poletku, Poleku]** *lekko, pomału, powoli, zwolna, ostrożnie, po cichu, nieznacznie:* P. lepiej zrobisz. Kn. Pódźmy naprzód, a P. niech za nami czeladź idzie pospołu z żoną twoją i z dobytkiem. Wuj. Nie zabijajcie go zaraz, ale P. każdy z osobna członek uciąwszy, przed oczy moje porzućcie. Birk. Jest ci to on sorytes (sylogizm) chytry, a ludzi łowiący, co ś. P. wkradając, bez przestanku szerzy, a nigdzie ś. nie kończy. Górn. Zdr. **[Polegutku, Polekkuśku].** <Po + *Lekk, LEG/LG>

**[Polekkuśku]** p. **Polekku.** <Po + *Lekkuśk, LEG/LG>

**[Polekować, uje, ował** i **P. ś.]** p. **Poleczyć.** <Po + Lekować>

**Polekowanie, a,** blm., czynność cz. **Polekować.**

**[Polekowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Polekować ś.**

**[Poleku]** p. **Polekku.** <Z Polekku>

**[Polelijoty, ów,** blp.] *wódka słaba a. kawa, lura:* Któby pił takie P. <Now. od LE>

**[Polelum]** p. **2. Lelum.**

**Polemarch, a,** lm. **owie** *w daw. Grecji, główny wódz wojska, archont zawiadujący sprawami wojska i floty.*

**Polemicznie** przys. od **Polemiczny.**

**Polemiczny** przym. od **Polemika:** Styl, pisarz P. Dzieło polemiczne. Wolnomyślne teorje ujawniały ś. w powodzi broszur polemiczno-teologicznego charakteru. Kraus. <Od Polemika>

**[Polemić, i, ił]** p. **Polimić.** <Po + *Lemić, od Nm. leimen>

**[Polemienie, a,** blm.] czynność cz. **Polemić.**

**Polemik, a,** lm. **cy, Polemista** *ten, co prowadzi polemikę.* <Od Polemika>

**Polemika, i,** lm. **i** *spór naukowy, religijny, polityczny, prowadzony publicznie przy pomocy pisanych lub drukowanych rozpraw, artykułów dziennikarskich i t. p.:* Nie myślimy poruszać tej pieśni, głęboko już zasypanej innemi polemikami. Mick. <Od Gr. polemikós>

**Polemista, y,** lm. **ści** m. p. **Polemik.** <Gr. polemistés>

**Polemizować, uje, ował** *prowadzić polemikę, spór, ścierać ś. słownie:* Natrąciłem o moich upodobaniach i gustach... nie sprzeciwiała mi ś. bardzo, nie polemizowała. Krasz. Wiele polemizujesz, a samej rzeczy nie widać. <Z Gr. polemízō>

**Polemizowanie, a,** blm., czynność cz. **Polemizować.**

**Polemjanin, a,** lm. **anie** *należący do sekty chrześcijańskiej Polemjusza z Laodocji w IV w.* <Od nazwiska założyciela>

**Polemografja, i,** lm. **e** *opisanie wojny.* <Gr. pólemos + grafía>

**Polemoskop, u,** lm. **y** *przyrząd optyczny, rodzaj lunety lub teleskopu podwójnie odbijającego i łamiącego światło.* <Gr. polemos + skopéō>

**[Polen]** p. **Pełny.**

**[Polenica, y,** lm. **e]** p. **Polana:** Paść na polenicy.

**[Polenie, a,** blm.] **1.** p. **Polanie. 2.** *śmigus, dyngus:* Chodzić po poleniu. <Z Polanie>

**Poleniec, ńca,** lm. **ńce** bot. (monimia) *roś. z rodziny poleńcowatych.*

**Polenić się, i ś., ił ś. 1.** *okazać ś. leniwym; omieszkać, zaniedbać czego dla lenistwa:* Polenił ś. = *nie chciało mu ś.* (zwykle wyraża przyczynę czynności, wyrażonej bezokolicznie). Polenił ś. iść do kościoła. P. ś. do czego. Świadectwa te tu szerzej przywieść nie polenię ś. Zigr. **2.** p. **Polinieć.** <Po + Lenić ś.>

**Polenieć, eje, ał** p. **Polinieć.**

**Polenienie, a,** blm., czynność cz. **Polenieć.**

**Polenienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polenić ś.**

× **Polenin, n,** blm. chem. *celuloza pyłku kwiatowego.*

**Poleniwieć, eje, ał 1.** *zleniwieć kolejno, jeden po drugim.* **2.** *stać ś. leniwym, leniwszym; ociężeć, zleniwieć nieco.* <Po + Leniwieć>

**Poleniwienie, a,** blm., czynność cz. **Poleniwieć.**

**Polenta, y,** blm. *potrawa narodowa włoska z mąki kukurydzanej, lub z kasztanów, masła i parmezanu; mamałyga:* W Apeninach widziałem... pasterzy trzód, karmiących się polentą czyli pyzami, zrobionemi z mąki kasztanów. Niem. <Włos. polenta>

**Polentrykować, uje, ował** malar. *pociągnąć lentrykiem.* <Po + Lentrykować>

**Polentrykowanie, a,** blm., czynność cz. **Polentrykować.**

**Poleń, i,** lm. **e 1.** p. **Polednia. 2.** bot. p. **Bylica.**

**Poleńcowate** rośliny, bot. (monimiaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych.* <Od Poleniec>

**[Poleńko, a,** lm. **a]** p. **Pole.** <Od Pole>

**Poleografja, i,** lm. **e** *opisanie miast.* <Gr. pólis, 2 pp. póleōs + grafía>

**[Polep, u,** lm. **y]** p. **Polepa.** <Po + Lep>

**Polepa, y,** lm. **y l. a. [Polep]** *warstwa gliny urobionej ze słomą, którą wylepiają piec wewnątrz a. ściany chałupy, lub którą ubijają na tle chałupy zamiast podłogi, a. którą kładą na pułapie od strony strychu:* P. na piecu, na pułapie. Mag. P., oblepa, polepienie tła, stropu, ściany. Troc. Gruba P. ścian głos traci. Troc. Owe śkła, które wystawione być mają na goły ogień, nie mogą goło nagłej mocy ciepła znieść, przeto oblepiają ś. gliną; która to P. nazywa ś. zbroją. Krum. **2.** [P.] *glina do polepy.* **3.** [P.] *lepienie.* **4.** hut. *mieszanina z gliny, a niekiedy i piasku, z miałem węglowym, służąca do zalepiania otworu spustowego w wielkim piecu,* zalepa. P. do urabiania ogniska fryszerskiego, zwana też panewką; ta ostatnia była gliniana. Łab. <Po + Lepa>

**Polepiać, a, ał** p. **Polepić.**

**Polepianie, a,** blm., czynność cz. **Polepiać.**

**Polepić, i, ił,** nied. **Polepiać l.** *dać polepę, oblepić, pomazać, obmazać, obrzucić gliną.* **2.** *oblepić, okleić, wykleić:* Polepiona książka papierem tureckim. Troc. Okna polepione papierem. Krasz. **3.** *jedno po drugim ulepić:* P. figurki z gliny, z ciasta. Przen.: Ostudzała aktorkę nawet uboga sukienka, polepiona z lada jakich gałganków. Krasz. Com ja krwią polepił moją, wytrzyma, czy rozpadnie ś. i pójdzie marnie, jak trup, od robactwa zjedzony? Krasz. *(=pojednoczył, poskładał, pokojarzył, połączył).* **4.** *strawić pewien czas na lepieniu.* **P. ś.** *zlepić ś. kolejno, jedno po drugim, pozlepiać ś.* Przen.: Niech mu wierzchowca okuć nie będzie komu, to ś. to wszystko polepi. Krasz. *(=pokojarzy ś., poskłada ś. do kupy).* <Po + Lepić>

**Polepienie, a,** blm., czynność cz. **Polepić.**

**Polepienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polepić ś.**

**[Polepsić, i, ił i P. ś.]** p. **Polepszyć.**

**Polepszać, a, ał i P. ś.** p. **Polepszyć.**

**Polepszanie, a,** blm., czynność cz. **Polepszać.**

**Polepszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polepszać ś.**

**Polepszenie, a,** blm. **l.** czynność cz. **Polepszyć i Polepsić. 2.** *zmiana na lepsze, zwrot ku lepszemu:* W zdrowiu jego nastąpiło widoczne P. **3.** † P. *poprawa, ulepszenie, meljoracja:* To imienie musi przy radcach zostać na miejskie P. podług prawa. Ort. Uczynić wielkierz bez wiedzenia i bez woli swego wyższego pana dla polepszenia miejskiego. Ort.

**Polepszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polepszyć ś.**

× **Polepszyciel, a,** lm. **e** *ten, co polepsza a. polepszył.* Mącz. <Od Polepszyć>

× **Polepszycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Polepszyciel.**

**Polepszyć, y,ył, [Polepsić],** nied. **Polepszać l.** *zmienić na lepsze, ulepszyć, poprawić, udoskonalić:* P. los. P. gospodarstwo. Rad przestanę w chudobie, puszczam swój plac inszemu, niech polepsza sobie. Pudł. *(= niech sobie polepsza warunki bytu, los swój).* Jeśli mu Bóg zdrowia użyczy, toć już ślubuje P. żywota swego. Rej. P. życia swojego. Troc. P. majętności. Troc. P. byt kraju. Śniad. Postanowiłem na to życie moje poświęcić, abym los kilku lub kilkudziesiąt familji polepszył. Stasz. Niektórzy, idąc przez ziemię (na wojnę), więtsze szkody czynią, niż nieprzyjaciele; a przeto my, chcąc tego P., ustawiamy. Dz. *(=poprawić taki stan rzeczy, zaradzić temu).* **2.** † P. w targu = *dołożyć, postąpić, dać więcej, poprawić ś. w cenie, podnieść cenę.* Kn. Polepszam myta. Kn. **P. ś.** *stać ś. lepszym, zwrócić ś. ku lepszemu, zmienić ś. na lepsze, poprawić ś., udoskonalić ś.:* Bóg nas karze, abyśmy ś. polepszyli. Karnk. Iżech ś. po spowiedzi mej poślednej nie polepszyła. Erl. Złego aby nauczył i przyciągnął, aby ś. polepszał i u dobrego robotnika ś. uczył. Ek. Polepsza ś. choremu, lepiej mu ś. dzieje, wzmaga. Kn. *(=wraca mu zdrowie, wracają mu siły).* Nie polepszyło ś., i umarła. Troc. Stosunki ś. polepszyły. <Po + Lepszyć>

† **Poler, u,** lm. **y** p. **Polor:** P. piękny. Troc. Zwiedziwszy włoską, niemiecką i węgierską ziemię, przy wrodzonym dowcipie takiego poloru nabył, że Maksymiljan cesarz wszystek ród jego nowemi herbami ozdobił. Nies.

**Polerajza, y,** lm. **y,** intr. *narzędzie introligatorskie w rodzaju małej duszy do żelazka, przymocowanej do pręta metalowego, służące do gładzenia na gorąco przedmiotów sklejonych.* <Nm. Polier-eisen>

**Polerhamer, a,** lm. **y** blach. *młotek do polerowania.* <Nm. Polierhammer>

**Polerować, uje, ował, †Polorować l.** *wygładzać aż do nadania połysku:* P. wyroby metalowe, kamienne, kościane *(=szlifować).* P. wyroby stolarskie za pomocą politury *(=politurować).* Polerujcie włócznie. Leop. Przen.: *ogładzać, udoskonalać, kształcić, ćwiczyć, wyrabiać, okrzesywać:* P. dzikie narody. Troc. Bardziej ciało, niż umysł polerują. Kłok. Wszelki naród język swój przyrodzony miłuje, szyrzy, krasi i poleruje. Wiet. P. mowę, język, styl. Troc. Nauki rozum polerują. Troc. **2.** † P. *czyścić, klarować:* Wódka ta krew zepsowaną w ciele poleruje. Syr. **3.** gorz.: P. słód = *ścierać, zeszlifowywać plewę.* **P. ś.** *być polerowanym.* Przen.: *przecierać ś., nabierać poloru, wyrabiać ś., ćwiczyć ś., doskonalić ś., kształcić ś.:* P. ś. w naukach, w obyczajach, w językach, w dowcipie. Troc. Nasienie gorczyczne flegmę z głowy ściąga, za czym zmysły ś. polerują. Syr. <Nm. polieren>

**Polerowanie, a,** blm., czynność cz. **Polerować:** Żelazko lub stal od polerowania. Kamień do polerowania.

**Polerowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polerować ś.**

**Polerowany l.** im. od **Polerować. 2.** p. **Polerowny:** Polerowane narody. Troc.

† **Polerowańszy** st. w. od **Polerowany:** Birkovius snać jeszcze we wszystko wprawniejszy i polerowańszy. Szymon. Jakim rymem Włoszy, Hiszpani i insze narody polerowańsze swoje heroika piszą. P. Koch.

**Polerownia, i,** lm. **e l.** *oddział fabryki, w której odbywa ś. polerowanie.* **2.** *przyrząd do polerowania:* P. ręczna, mechaniczna. <Od Polerowny>

**Polerownica, y,** lm. **e** *narzędzie do polerowania noży, widelców i t. d.* <Od Polerownik>

**Polerowniczka, i,** forma ż. od **Polerownik.**

**Polerownie** przys. od **Polerowny.**

**Polerownik, a, l.** lm. **cy** = a) *ten, co poleruje, szlifierz.* b) a. **Pucer** fortep. *pracownik polerujący fortepian na zewnątrz i okuwający go.* **2.** lm. **i**

*narzędzie stalowe a. agatowe do gładzenia powierzchni kruszcowych.* <Od Polerować>

**Polerowność, i,** blm. **I.** rz. od **Polerowny. 2.** × P. p. **Polor.**

**Polerowny I.** a. **Polerowany** *polerowany, polityrowany, wygładzony, wyszlifowany, wysmolcowany, błyszczący, połyskujący, świecący, gładki:* Gdzie twoja zbroja polerowana? Jag. Bełty Jowiszowe w przykre polerowne błyski. L. **2.** przen. *okrzesany, ogładzony, elegancki, otarty, obyty między ludźmi; ukształcony, oświecony, ucywilizowany:* P. człowiek. Troc. Polerowne narody, które żyją pod rządem politycznym, mają obyczaje prawem umiarkowane, w naukach i kunsztach są wyćwiczone. Wyrw. Które ludziom przyniosły polerowne czasy. Zbyl. Głupiec P. przymilonym uśmiechem i skinieniem głowy zwykł potakiwać wszystko, cokolwiek kto powie; głupstwo jego, pod zewnętrznym ukryte polorem, nie obraża i nie nudzi. Wiszn. Cale inszy jest taki P., miły i górnie myślący. Orzesz. Słabość do polerownych rycerzy zakonnych. Sienk. Pan Apolinary był... mężczyzną pięknym, polerownym i górnie myślącym. Orzesz.

**Polerstalka, i,** lm. **i** noż. *kawałek stali do czyszczenia, glansowania stali.* <Poler + Stalka>

**Polersztal, a,** lm. **e** rzem. *narzędzie do polerowania.* <Nm. Polierstahl>

×**Polerunek, nku,** blm. p. **Polor:** Cnota bez polerunku i nauk ma w sobie coś ostrego. Lubom. <Od Polerować>

**Polesianin, a,** lm. **anie, Poleszuk, [Poliszuk]** *mieszkaniec Polesia.* <Od Polesie>

**Polesianka, i,** lm. **i** forma ż. od **Polesianin,** *Poleszuczka.*

**Polesie, a, [Poleś] I.** lm. **a**=a) *miejsce po wyciętym lesie:* P. nie wykarczowane i nie zamienione na pole orne. b) *kraj leżący pod wielkiemi lasami.* c) *brzegi, krańce lasów.* d) †P. *leśne legowisko zwierząt:* Zwierzęta w polesiech swoich leżą. Bud. **2.** blm. *części dawnych województw: Brzesko-litewskiego, Wołyńskiego i Kijowskiego, obfite w lasy:* Na Polesiu wołyńskim. Troc. P. (Podlasie) województwo z Mazowieckim graniczy. Troc. <Po + *Lesie, od Las>

**Poleski** przym. od **Polesie:** Gać winnowy P. St. lit. Okolica też nawpół poleska, zarosła, lesista, dzika, wśród której małe tylko drożyny ś. przesuwały. Krasz. <Od Polesie>

**Poleszuczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poleszuk, Polesianka.** Sł. wil. <Od Poleszuk>

**Poleszuk, a,** lm. **cy** p. **Polesianin.**

**[Poleś, a,** lm. **e]** p. **Polesie.** <Po + *Leś, od Las>

**Poleśnia, i,** lm. **e** bot. (alyxia) *roś. z rodziny toinowatych.* <Od Poleśny>

**Poleśnica, y,** lm. **e** bot. (gillenia) *roś. z rodziny różowatych.* <Od Poleśnik>

**[Poleśnik, a,** lm. **i, Poliśnik, Liśnik]** *placek z mąki kartoflanej smażony na maśle, a potym rwany w kawałki i w maśle roztopionym z bryndzą podany.* <Od Poleśny>

†**Poleśny, [Poleśny]** *pozostały po lesie:* Ziemia jałowa i poleśna. Ogrody poleśne założone przez Ed. Jankowskiego *(= na miejscu dawnego lasu).* †**P., ego,** lm. **i** rz. *leśny, nadleśny, dozorca lasu:* Daj list ku Azafowi, poleśnemu krolowu, aby mi dał drzewa, abych mógł pokryć bronę kościoła. B. Sz. <Po + Lesny>

**[Poleteczek, czka,** lm. **czki]** p. **Poletek:** Cztery poletecki z niego (z wianka) wyleciały (to jest cztery cząstki). Gwar. <Od Poletek>

**[Poletek, tka,** lm. **tki] I.** a. **[Poletko]** *grunt pojedyńczego właściciela wpośród innych obok sznurem idących, pólko:* Na pańskim poletku. Już my jutro rano z Aliną na poletku dożniemy ostatka. Słow. Półkopki rzędami stoją po poletkach i łanach. Pol. (Aby) na wieki znacznym było, gdzie P. nasz ś. kończy. Syrok. **2.** *trzecia część pola w trójpolówce:* Wszystkie trzy poletki tak rozłożone były, że dwór okrążały. Krasz. **3.** *cząstka:* P. wianka. Zdr. **[Poleteczek].** <Od Poletko>

**[Poletku]** p. **Polekku.** <Po + *Letk, z Letki = Lekki>

**[Poletko, a,** lm. **a]** p. **Poletek:** Poletka w różnych rozrzucone miejscach. Jeż. <Od Pole>

**[Poletni]** *leciwy, sędziwy.* <Po + Letni>

**[Poletyka, i,** blm.] p. **Polityka.**

**Polewa,** lm. **y, [Poliwa] I.** *glazura z masy szklistej tlenkami metalicznemi zabarwionej, którą pokrywają naczynia dla uwiększenia, dla nadania im nieprzemakalności lub zabezpieczenia od wpływu powietrza:* P. garncarska *(z glejty lub błyszczu ołowiu czyli galeny, którą garnki gliniane polewają).* Przejrzeć ś. można było w polewie naczyń nabiałowych. Węg. P. na kaflu. Przen. [P.] zb. *naczynia gliniane polewane:* [Wóz z polewą. A byłyć tu talize, a wszystko P.]. P. na garnkach żelaznych = *emalja.* P. z cyny = *pobiała.* P. przezroczysta = *glazura na żelazie, blasze.* Przen.: Wody, gdy ś. ścina w lód P. ..., skargami jęczą. Wysp. *(= tafla wodna, powierzchnia wody).* <Po + *Lewa, LE/LA>

**Polewacz, a,** lm. **e** *ten, który coś polewa, wylewa czym; pobielacz.* <Od Polewać>

**Polewaczka, i,** lm. **i** *naczynie, konewka do polewania.*

**Polewak, a,** lm. **i** gór. *kamień stropowy piaskowy z rozpadlinami, w kopalniach rud żelaznych, przepuszczający wody deszczowe.* <Od Polewać>

**[Polewalnica, y,** lm. **e, Polewanka, Poliwanka, Zolnik, Potaczka, Tryfus]** *naczynie na trzech krótkich nogach do polewania w nim bielizny brudnej, stągiewka.* <Od *[Polewalny, Polewany>

**[Polewan, a,** lm. **y, Poliwan]** *garnek do mleka, mleczniak, dzieżka, kładysz, ładysz.* <Od Polewany>

**Polewanie, a,** blm., czynność cz. **Polewać.**

**Polewanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polewać ś.**

**[Polewanka, i,** lm. **i, Poliwanka] I.** *śmigus, dyngus.* **2.** p. **Polewalnica.** <Od Polewany>

**Polewany I.** im. od **Polewać** *mający polewę, pobiałę, glazurę, emalję:* Garnek P. Naczynia gliniane pospolicie są polewane i kolorem jakim ozdobione nakształt farfur. Kluk. Sucharki polewane = *lukrowane.* **2.** [Poniedziałek P., lany] *poniedziałek wielkanocny, w którym sprawiają śmigus.* **3.** lek.: Kąpiel polewana = *zlewanie.* <Od Polewać>

**Polewczany** przym. od **Polewka.** L. <Od Polewka>

**Polewczasty** *z polewką, z obfitością polewki będący, przyrządzony:* Wziąwszy koźlę i potrawy polewczaste, ofiarował je Panu. Skar. Polewczasta kasza. Syr. Mięso polewczaste. L. Przen.: Biorą chleb zasłużonych polewczaste sługi, a poczciwego dzisiaj próżne są zasługi. Herb. *(= pochlebni; poczenia zol.* <Od Polewka>

**Poleweczka, i,** lm. **i** p. **Polewka.**

**[Polewica, y,** lm. **e]** p. **Polewka.** <Od Polewa>

**Polewka, i,** lm. **i, [Poliwka, Polewica]** **I.** daw. *każda zupa, z wyjątkiem rosołu, krupniku, żuru, kapuśniaku i barszczu:* P. migdałowa, winna, grzybowa, grochowa, z klosków nadziewanych. Troc. P. mięsna. Troc, Sien. P. mleczna. Troc. Polewki wieprzowe. Troc. P. sama przez ś. osobno robiona. Troc. P. z chleba, wody i soli. L. *(= kapłon, wodzianka).* Z kaszy jęczmiennej polewki jej słodkiej udzieliła. Otw. *(= kleiku, krupniku).* Z piwa bywają polewki nakształt winnych zufek z żółtkami, z cynamonem i szafranem. Syr. Dano na stół prosię, czarną polewką polane, czyli czerninę. L. Z tłustego mięsa tłusta P. Prz. Wiele kucharzy — zła polewka. Prz. Im starsza kura, tym lepsza P. Pot. Dobra jest rzecz polewki a. juchy z kur pożywać z żółtkiem jajecznym. Spicz. Znam dworską polewkę i potrafię z kija wypić i kapłuna na powietrzu rozebrać. L. *(= dworski chleb, służbę dworską).* Zaznałem dworskiej polewki. Pol. Wiele jest takich, którzy za polewką idą. Kasz. Przed sobą widzę półmisków niemało, a mnie ś. ledwie polewki dostało. Kochan. Czarna P. = *czernina.* Przen.: Dać komu czarną polewkę = *dać konkurentowi odkosza.* Czarną mu polewkę do stołu podano. Mick. Przen., żart. [Czerwona P.] = *krew ludzka.* **2.** †P. *sos:* W oracji słów łasztem, a rzeczy ni kęsa, właśnie jako polewki siłę, mało mięsa. Szczupak z żółtą polewką czyli sosem. L. Im mięso, a nam P. Bratk. Komu ś. ryby nie dostanie, ten na polewce przestanie. Prz. Pod polewkę a. pod polewką mięso, z polewką, z podlewą. Włod. **3.** *część płynna potrawy:* P. od zacierek. **4.** [P.] *rosół.* **5.** przen.: Broniły równości szlacheckiej do upadłego nasze chodaczki, nazwane inaczej szaraczkami, polewkami. Szaj. Zdr. **Poleweczka.** <Od Polewa>

×**Polewnik, a,** lm. **i** *buljon, rosół.* Sł. wil. <Od *Polewny, od Polewa>

**Polezienie, a,** blm., czynność cz. **Poleźć.**

**[Polezon, u,** lm. **y]** p. **Polonez.** <Z Polonez>

**Poleźć, ezie, azł** **I.** *leząc udać ś. dokąd, powlec ś., pójść powoli, niezgrabnie; pogramolić ś.; pójść leniwie, ociągając ś.; popełznąć:* Grzegorzu, pójdź robić! — A nie mogę chodzić! — Pójdźże jeść! — Toć muszę P. Rys. <Po + Leźć>

**Poleżeć, y, ał** *pewien czas przeleżeć; leżąc odpocząć, wypocząć sobie:* Lepiej, że gospodarstwo przez dwa, trzy dni poleży, jak że chory potym przez niedziel kilka będzie leżeć musiał. Perz. Po kąpieli niechaj ś. położy; kiedy poleży godzinę i będzie ś. pocił, po obtarciu niech poleży znowu, aż sobie odpocznie dobrze. Syk. Co za zły człowiek oberwał jagody; bodajże nie przechował, a bodaj poleżał. Kochan. *(= odchorował).* <Po + Leżeć>

**Poleżenie, a,** blm., czynność cz. **Poleżeć.**

**Polędwica, y,** lm. **e,** †**Polędźwica, [Polęgwica]** **I.** anat. *mięsień długi wzdłuż strony wewnętrznej kręgosłupa po obu jego bokach leżący,* mięsień lędźwnoudowy (musculus psoas); †mięsień lędźwiowa, †muskuł ponadlędźwiowy, †muskuł okrągły lędźwiowy. **2.** rzeź. *mięso wykrojone z lędźwi wołowych lub wieprzowych.* Zdr. **Polędwiczka.** <Po + *Lędwica, od Lędźwie>

**Polędwicowy** p. **Polędwiczny.** Anat.: ×Mięsień P. p. **Lędźwio-udowy.** <Od Polędwica>

**Polędwiczka, i,** lm. **i** p. **Polędwica.**

**Polędwiczny, Polędwiczy, Polędwicowy** przym. od **Polędwica.** <Od Polędwica>

**Polędwiczy** p. **Polędwiczy.** <Od Polędwica>

†**Polędźwica, y,** lm. **e** **I.** p. **Polędwica:** P. wołowa, sarnia, świnia. Troc. **2.** p. **Lędźwio-udowy.** <Po + Lędźwica>

**Polędźwicowy** przym. od **Polędźwica.** Anat.: ×Mięsień biodrowo-polędźwicowy p. **Lędźwio-udowy.** <Od Polędźwica>

**Polęgnąć, ęgnie, ągł** *wylęgnąć, ulęgnąć jedno po drugim.* **P. ś.** *wylęgnąć ś., ulęgnąć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Lęgnąć>

**Polęgnięcie, a,** blm., czynność cz. **Polęgnąć.**

**Polęgnięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polęgnąć ś.**

**Polęgwa, y,** lm. **y** bot. (claytonia) *roś. z rodziny portulakowatych.*

**[Polęgwica, y,** lm. **e]** p. **Polędwica.** <Z Polędwica, przez śld. do LĘG>

**Polękać się, a ś., ał ś.** **I.** *przelęknąć ś. kolejno, poprzelękać ś.:* Dzieci ś. polękawszy, przebóg panie miły, raczcie zjeść ten ostatek, aby nas nie bili. Rej. Obaczyli, iże król, wnet ś. polękali. Rej. Porażeni mocą bożą, polękali ś., posłabieli, poomdlewali. Leop. **2.** [P. ś.] p. **Polęknąć ś.:** Polękał ś. szwagier szwagra, wláz do pieca. <Po + Lękać ś.>

**Polękanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polękać ś.**

**Polękany** *przelękniony, przestraszony, przerażony:* Lud P. ucieka. T. K. <Od Polękać (ś.)>

**Polękiwać się, a ś., ał ś.** *lękać ś. potrosze, niepokoić ś., obawiać ś., troskać ś.:* Serce moje tego ś. polękiwa, żebyś marnie nie zginął. Papr. <Po + *Lękiwać ś., LĘK/ŁĘK>

**Polękiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polękiwać ś.**

†**Polęknąć się, ęknie ś., ąkł ś., [Polękać ś.]** *zlęknąć ś., przestraszyć ś., przerazić ś., zatrwożyć ś.:* Trojanie, gdy Aleksandra zabito, polękli ś., uderzyli w pedy aż do miasta. H. Tr. Stało ś. wielkie zasmucenie, tak iż ś. i sami czarci polękli, padli, nie śmieli słowa rzec. Post. pr. <Po + Lęknąć ś.>

**Polęknięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polęknąć ś.**

**[Polęń, ni,** lm. **nie]** p. **Paleń:** Na polęni suszą zwykle drzewo, a czasem składają inne rzeczy jak na półce.

†**Polężenie, a,** blm., czynność cz. **Poląc.**

†**Polężenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poląc ś.**

**Polgnąć, nie, nął** *ulgnąć, utknąć po kolei, pogrzęznąć, powięznąć:* Polgnęli w smrodziech swoich. Leop. Wszyscy polgnęliśmy z końmi po uszy. Scz. Gdy konie Niemcom w bagnach polgną. Sienk. Przen.: W ślepym łakomstwie polgnęli. Paszk. *(= pogrążyli ś.).* Już polgnęli nieprzyjaciele moi w tym zarażeniu, które mi zgotowali. Wr. <Po + Lgnąć>

**Polgnienie, a,** blm. p. **Polgnięcie.**

**Polgnięcie, a,** blm., **Polgnienie** czynność cz. **Polgnąć.**

**Poli-** chem. *wielo-* **I.** w wyrazach złożonych oznacza, że pewna część składowa znajduje ś. w pewnej liczbie atomów: Kwasy politionowe = kwasy wielosiarczane. **2.** w nazwach związków polimerycznych: Poliacetyleny, politerpeny. <Gr. polý>

**Poliadelf|t, u,** lm. **y** min. *granat ze skupienia mel[illegible]*

**. oliandrja, i,** blm. *zwyczaj poślubiania kilku mężów (u niektórych ludów dzikich),* wielomęstwo:

Kokietka nawykła do poliandrji. Krasz. <Od Gr. poli, andros>

**Polianit, u,** lm. **y** min. *odmiana manganitu, dwutlenek manganu,* $MnO_2$.

**Poliarchicznie** przys. od **Poliarchiczny.**

**Poliarchiczny** przym. od **Poliarchja.**

**Poliarchja, i,** blm. *wielowładztwo, wielowładztwo; rządy, panowanie wielu.* <Gr. polyarchia>

**Poliargit, u,** lm. **y** min. *anortyt zwietrzały.* <Gr. polys + árgiros>

**Poliarsenit, u,** lm. **y** min. *jeden z arsenianów metali grupy manganu i żelaza,* sarkinit, $HOMn.AsO_4$. <Gr. polý + Arsenit>

**[Polibać się, a ś., ał s.]** *powalczać s.* <Po + Libać ś.>

**[Polibanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Polibać ś.**

**Polibazyt, u,** lm. **y** min. *siarkosól srebra,* $Ag_2SbS_3$. <Gr. polý = wiele + básis = zasada>

**Poliberalizować, uje, ował** *strawić pewien czas na liberalizowaniu.* <Po + Liberalizować>

**Poliberalizowanie, a,** blm., czynność cz. **Poliberalizować.**

**Polibertować, uje, ował** *poobdarowywać libertacją, powalniać.* <Po + Libertować>

**Polibertowanie, a,** blm., czynność cz. **Polibertować.**

**†Polica, y,** lm. **e, [Polica, Poléca, Palica]** l. *półka:* P., półka, robiona dawniej z drzewa, na pół rozłupanego. Gwar. P. do naczyniów stołowych. Troc. P. do naczyniów kuchennych. Troc. P. do ksiąg. Troc. Police szafy. Troc. Police do kładzenia serów, czy w serniku, czy zimą w izbach suszyć ś. mają, najlepsze są z ram tego płótnem wybitych. Kluk. *Panarium,* spiżarnia chlebowa a. kosz, wieszadło abo P. chlebowa. Mącz. Police, rzędy, półki. Kluk. Wsuwają ś. w piec suszalny police, na których ś. mają suszyć owoce. Kluk. Misy na policach zadrżały. Chl. Nie dostrzegli w niej nic nad kilka polic drewnianych. Krasz. Zaprowadź Witwickiego do mojej stancyjki, niech on tam wyszuka na policy, naprzeciwko drzwi między książeczkami oprawnemi tłomaczenie niemieckie Tadeusza...; jeżeli nie na policy, to ją (książkę) znajdzie na stole. Mick. Cynowe misy, talerze na policach tak błyszczące około ścian, jak miesiące. Słow. Składać na kogo wszystko jak na policę. Prz.= *zmawiać, zwalać na niego winy.* **2. [P.]** p. **Odkładnica. 3.** *część ornatu duchowieństwa wyższego w kościele wschodnim, przepadająca na biodra:* Ta P. jest insignium archimandryta. Sak. Rektor szkół kijowskich z policą służył i chodził. Sak. **4.** bud. *część krajnicy najgrubsza, z prostą ścianą do pionu, bezpośrednio pod uciosem wierzchnim [ściąg], i pod spodu przy brzegu cofniętą dla łatwiejszego odkapywania wody,* wieniec w krajniku, płata. Podcz. Zdr. **[Policzka].** <POŁ/POL>

**[Polica, y,** lm. **e]** p. **Polisa.** <Fr. Police, z Włos. polizza>

**[Policaj, a,** lm. **e]** p. **Policjant.** <Nm. Polizei>

**[Policajt, a,** lm. **y]** p. **Policjant.** <Z Policaj>

**[Policejat, a,** lm. **y]** p. **Policjant.** <Z Policjant>

**!Policejski** p. **Policyjny:** Biorą ich z ziemi policejskie sługi. Mick. <Ros. policejskij>

**!Polichol ja, i,** blm. patol. *nadmiar żółci, zbytnie wydzielanie żółci.* <Gr. polý + cholé>

**Polichord, u,** lm. **y** p. **Polikord.** <Gr. polý + chordé>

**Polichroit, u,** lm. **y** min. *kordjeryt.* <Gr. polychroos>

**Polichroizm, u,** blm., **Pleochroizm** *właściwość niektórych kryształów, że światło przez nie idące zabarwia ś. różnie odpowiednio do kierunku, w jakim promienie padają na kryształ.* <Od Gr. polý + chrôs>

**Polichromijny** przym. od **Polichromja:** Polichromijne malowanie nowych świątyń. <Od Polichromja>

**Polichromja, i,** blm. *wielobarwność, w budownictwie i rzeźbie ozdabianie ornamentów różnobarwnemi malowidłami.* <Gr. poly + chrôma>

**Polichromowany** *pokryty polichromją:* Był malowany podług jakiejś starszej drewnianej, prawdopodobnie i polichromowanej rzeźby klasztornej. Sok. <Od Polichromja>

**Polichwiarzenie, a,** blm., czynność cz. **Polichwiarzyć.**

**Polichwiarzyć, y,ył, Polichwić, Polichwować** *spędzić pewien czas na lichwiarzeniu.* <Po + Lichwiarzyć>

**Polichwić, i, ił** p. **Polichwiarzyć.** <Po + Lichwić>

**Polichwienie, a,** blm., czynność cz. **Polichwić.**

**Polichwować, uje, ował** p. **Polichwiarzyć.** <Po + Lichwować>

**Polichwowanie, a,** blm., czynność cz. **Polichwować.**

**[Polician, a,** lm. **y]** p. **Policjant.** <Z Policjant>

**Policja, i,** lm. **e l. †**P. *rządzenie miastem, państwem.* Petr. P., rząd wolny rzpltej. Baz. P., kunszt dobrego rządzenia ekonomicznego. L. **2. ×** P. *polityka:* Pewniejsza, dokładniejsza i narodowi pożyteczniejsza nie może być jakakolwiek P. handlu (to jest polityka handlowa), jak ubezpieczona i żadnemi granicami nie określona wolność handlu. Stron. Przen.: †P. *polityka, polityczność, grzeczność, obyczajność, dobre ułożenie:* Że był chłop grubijan, obyczajów brzydkich, bezpieczny w mowach plugawych, uczył go więc policji. Mick. **3.** *instytucja miejska a. wiejska czuwająca nad porządkiem publicznym, wygodą i bezpieczeństwem publicznym oraz wykonywaniem praw:* P. wykonawcza. P. miejska, wiejska. P. wodna, rzeczna. Komisarz policji. P. tajna, śledcza. Ajent policji tajnej (posp. *szpieg, łapacz*). Być pod nadzorem policji. Oddać kogo pod nadzór policji. P. zdrowia. P. lekarska = *dozorowanie zdrowia publicznego, higjena publiczna.* Marszałek wielki dla ubezpieczenia osoby króla posiadał nie tylko policję, czyli tak zwaną chorągiew węgierską przy swojej lasce, ale też swoje sądy marszałkowskie. T. K. **4.** P. poprawcza = *urząd stanowiący gałąź sądów kryminalnych do spraw mniejszej wagi:* Sąd policji poprawczej. **5.** P. państwowa = *żandarmerja.* **6.** *urząd policyjny:* Poświadczenie, opinja policji. Ściągnąć kogo przez policję. Dom zajęty przez policję. Pasport wydany przez policję. Zarządzenia policji. **7.** blm., zb. *osoby składające policję; policjanci, ajenci policyjni:* Poszukiwany, ujęty przez policję. Pomnożyć policję. **9.** *dom, w którym ś. mieści urząd policji:* Oddać kogo na policję. <Łć. politia, z Gr. politeia>

**[Policjan, a,** lm. **y]** p. **Policjant.**

**Policjancki, ×Policjański** przym. od **Policjant:**

Konspirator ma coś w sobie policjanckiego i odwrotnie. Biel. P. <Od Policjant>

**Policjant, a,** lm. **ci, [Policjan]. [Policyjęt, Policejat, Policyjan, Polician, Policajt, Policaj]** *ajent, oficjalista, pachołek policyjny, stójkowy, stróż bezpieczeństwa publicznego.* <Nm. Polizeibeamte>

× **Policjański** p. **Policjancki:** Miał ręce i gardło czysto policjańskie. Dzierz. <Od Policjant>

**Policmajster, tra,** lm. **trowie,** × **Policmejster** *naczelnik policji w mieście:* Patrzę, z placu sadzi P. na koniu. Mick. P. przyjeżdża, pyta, czego żądał. Mick. Wieźć go do kwatery policmajstra. Mick. <Nm. Polizei + Majster>

× **Policmejster, tra,** lm. **trowie** p. **Policmajster.** Mrong.

**Policmen, a,** lm. **owie** *policjant angielski:* Policmeni strzegli porządku. Prus. <Ang. policeman (wym. polismen)>

**Policować, uje, ował** I. × P. *napiętnować jednego po drugim:* Prawnukowie tych policowanych prawnuków tych srogich i nieubłaganych ziemian mózg dłutem z pod czaszki wydłubywali. Rol. **2.** cieś. *pospajać szczelnie, powyrównywać.* **3.** mul. *powykładać powierzchnie ścian cegłami szlifowanemi zamiast tynku.* **4.** rzem. *poobrabiać, powygładzać powierzchnię czego.* < Po + Licować >

**Policowanie, a,** blm., czynność cz. **Policować.**

**[Policyjan, a,** lm. **y]** p. **Policjant.** <Z Policjant>

**[Policyjęt, a,** lm. **y]** p. **Policjant.** <Z Policjant>

**Policyjnie** przys. od **Policyjny:** Ukarany P.

**Policyjny** przym. od **Policja:** Dozór P. Służba policyjna. Przestępstwo, rozporządzenie policyjne. Areszt P. Przepis, sługa, urzędnik P. Numer P. = *numer domu kolejny na danej ulicy.* Pościgi policyjno-dyplomatyczne trzech rozbiorowych mocarstw. Dęb. L. Policyjno-militarna rewizja. Dozór policyjno-sanitarny nad cmentarzami. <Od Policja>

**Policytować, uje, ował** I. *strawić pewien czas na licytowaniu.* 2. *zlicytować jedno po drugim.* <Po + Licytować>

**Policytowanie, a,** blm., czynność cz. **Policytować.**

× **Policzać, a, ał** i × **P. ś.** p. **Policzyć.**

× **Policzanie, a,** blm., czynność cz. **Policzać.**

× **Policzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Policzać ś.**

**Policzbować, uje, ował** *pooznaczać liczbami, ponumerować.* <Po + Liczbować>

**Policzbowanie, a,** blm., czynność cz. **Policzbować.**

**Policzek, czka,** lm. **czki, [Policzko]** I. anat. = a) *jedna z dwuch części miękkich położonych po obu stronach twarzy, jagoda* (bucca): P. bezwłosy. Żebr. Uderzył go w P. Wuj. Sedecjasz uderzył Micheasza w P. Skar. Wzdął policzki jak banie. Mick. Utył, policzki mu nabrzmiały, pożółkły i zbladły. Mick. [Bakieska, owca biała policzki ma cisawe]. b) †P. pośladka = *półdupek:* Żadnie policzki, półdupki. Perz. Przen.: *wyniosłość, wypukłość:* Abo mię do ciebie twych piersi policzki wabią, jakie u klaczy cycki? Perz. Policzki szyszaka, *bucculae.* Kn. Policzki u szyszaka, u przyłbicy. Troc. **2.** *uderzenie w twarz, spoliczkowanie:* × pogębek: Dać, wyciąć, wymierzyć komu P. Dostać, wziąć, otrzymać P. Wycinali mu policzki. Leop. Podpiły, P. mu dał. Skar. Biskup bierzmowanemu daje P. Karnk. Pomazany ręką biskupią z lekka bierze P., aby pamiętał, iż ma być gotowym do wycierpienia rzeczy przeciwnych dla imienia Chrystusowego. Kucz. Gdy co szkaradnego usłyszał, wnet ś. jako najuczciwsza panna zapłonął, jakoby P. jaki odniósł. Skar. Dał jej P., z którego jej jagoda zczerwieniała i oczy krwią zaszły. Skar. Przen.: Dopiero z placu ordę i Turczyna zepchnęli, dobre dawszy mu policzki. Jabł. *(= cięgi, razy, plagi).* By każdy uważył sobie odmienność fortuny, pewnieby dał P. przyrodzeniu swawolnemu, a nie dałby mu ś. za nos wodzić. Rej. Przen.: *upokorzenie, zawstydzenie, sromota, ujma, obraza, mesława, dyshonor, afront:* Pomówił mię o nieuczciwość — takiego policzka nie zniosę! Wielka hańba, jeśli król tak wielki majestatu swego P. mimo ś. puści. Orzesz. Prorok tu dał prawie P. starym zwyczajom zakonu starego. Rej. List Sienkiewicza do cesarza Wilhelma jest policzkiem dla hakatystów. **3.** †P.: P. koła jest płaskość zwierzchnia a. spodnia koła, na której zęby stoją ku górze a. ku ziemi. Sol. Koło młyńskie wewnętrzne ma kołki a. na boku, czyli, według młynarzów, na policzku a. też w obwodzie, czyli na czole. Os. J. **4.** †P. *brzeg, strona:* Policzki a. boki u koryta. Troc. Wieża o czterech policzkach. Troc. *(= płaszczyznach frontowych).* **5.** †P. *przyczołek:* P. (przyczołek) narożnika lewy i prawy. Troc. **6.** bud. Policzki schodowe p. **Szaragi.** **7.** gór.: Policzki = *boki sztolni lub chodnika w ostatecznym miejscu, do którego ś. górnicy, postępując naprzód, dokopali, rozszerzenia boczne tego miejsca (zwanego przedsobiem, czołem, ortem).* **8.** patol.: Policzków zgorzel = *rak wodny* (noma). **9.** rzem.: Policzki gwintownicy = *baki stalowe, jako przyrząd do nacinania gwintów.* Policzki imadła (śrubsztaka) = *szczęki imadła, narzynki, baki, wangi, wargi ściskające przedmiot obrabiany.* Policzki miecha kowalskiego = *jego boki skórzane, łączące deski wierzchnią i spodnią.* **10.** woj. Policzki strzelnicy = *dwie ściany pionowe framugi u otworu do strzelania, rozchylające ś. ku frontowi:* Policzki w strzelnicy, dwie poboczne wnętrzne nachylone płaszczyzny strzelnicy. Jak. J. P. a. kamuflet = *mały piec podkopowy, który robi ś. naprędce dla przeszkodzenia spostrzeżonemu minjerowi nieprzyjacielskiemu dalszej roboty i zaduszenia go przez zarażenie ganku podkopowego a. dla wysadzenia w powietrze tegoż ganku.* Sł. wil. <Po + * Liczek, od Lice>

**Policzenie, a,** blm., czynność cz. **Policzyć.**

**Policzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Policzyć ś.**

**[Policzka, i,** lm. **i]** p. **Polica.**

**1. [Policzko, a,** lm. **a]** p. **Pole.**

**2. [Policzko, a,** lm. **a]** p. **Policzek.** <Po + Liczko>

**Policzkogardłowy, Policzkopołykowy** anat.: Mięsień P., †Myszka policzkowa, × Muskuł trębaczowo-gardłowy (musculus buccopharyngeus). <Policzek + Gardłowy>

**Policzkopołykowy** p. **Policzkogardłowy.** <Policzek + Połykowy>

**Policzkować, uje, ował** *dawać, wycinać, wymierzać policzki; bić po twarzy:* Przywieść ją do siebie, P. i w twarz popluć kazał. Skar. Poszyjkować, pogębkować a. P. a. popyskować. Poszyjkowali go i policzkowali. Leop. **P. ś.** *wymierzać sobie policzki nawzajem, bić ś. po twarzach.* <Od Policzek>

**Policzkowanie, a,** blm., czynność cz. **Policzkować.**

**Policzkowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Policzkować ś.**

**Policzkowy I.** przym. od **Policzek:** P. raz. Kn. Uderzenie policzkowe. Troc. **2.** anat.: Mięsień P., †myszka policzkowa, †nadymacz, †nadymacz gęby, †trębacz, †muszkuł trębaczowy, †myszka trąbkowa, × muskuł trzonowy (musculus buccinator). Kość policzkowa p. **Jarzmowy.** Szczelina policzkowa (meloschisis). **3.** gór.: × Kopacz P. = *pracujący w pobocznych czyli krzyżowych chodnikach.* **4.** zool.: Torebki policzkowe małp. <Od Policzek>

**Policzyć, y, ył,** nied. × **Policzać I.** *zliczyć, przeliczyć, obliczyć, porachować, zrachować, przerachować, obrachować, ssumować:* Rządu znak i całości, kto policza swoje, ty nie wiem, jeśli zliczyć potrafiłbyś swoje krowy. Gawiń. P. na papierze, na pamięć, na palcach. Kto gwiazdy policzy? Troc. Z podarunkami co rok policzy wielką sumę z urzędu tego. Troc *(= naliczy).* Dni jego już są policzone *(= niedługo już pożyje).* Policz tylko, ile to wszystko kosztuje! Któż me westchnienia, kto me łzy policzy! Nic ś. nie stało złego, ani stanie, włosyć na ludzkiej policzone głowie. Zal. Sto podstawków udziałano jest ze sta libr, każdą librę każdemu podstawku policzając. B. Sz. *(= licząc, rachując na każdy podstawek).* † P. na kogo = *policzyć na czyj karb, przypisać komu, zwalić na kogo:* Jako wiemy i świadczymy, eże co Paweł głowę zabił, to policzył na Grota. (Roty przysiąg z r. 1386). **2.** †P., [P.] *wyliczyć, odliczyć:* Daj mu policzone pieniądze. Troc. [Police ci sto talarków]. **3.** *podać w rachunku, nie pominąć w rachunku, potrącić z rachunku a. doliczyć do rachunku, uwzględnić co obliczając ś., kazać sobie zapłacić, polikwidować sobie:* Podając rachunek za robotę, policzył sobie oddzielnie za dodatki. Nie policzę ci za szkody, któreś, służąc u mnie, zrobiła. Przyznając mu emeryturę, policzono mu i pół roku przerwy w służbie. Przen.: P. co komu za co = *wziąć, poczytać:* Policzył mu to za zasługę. **4.** *zaliczyć, umieścić w liczbie:* Policzony żołnierz. Troc *(= wpisany na listę, wciągnięty do spisu).* Policz mię między sługi Twoje. Troc. Policzony miedzy przyjacioły, miedzy bogi. Troc. Policzony w poczet błogosławionych. **5.** dok. *spędzić pewien czas na liczeniu.* **6.** †P. *poruczyć, zostawić, powierzyć, oddać:* Kato radził, aby Pompejuszowi wszystka władza była policzona. L. **P. ś. I.** (o wielu) *policzyć, porachować siebie.* **2.** z kim = *obliczyć ś., obrachować ś., porachować ś., załatwić z nim rachunek.* **3.** †P. ś. za kogo, za co = *poczytać ś.; zaliczyć ś. do...:* Gdyż ś. sam za małego policzał. B. Sz. <Po + Liczyć>

**[Polidnia, i,** lm. **e]** p. **Polednia.**

**[Polidnie, a,** lm. **a]** p. **Południe.**

**Polidymit, u,** lm. **y** min. *odmiana pirytu magnetycznego.* Ni, S.

**!Polidypsja, i,** blm. patol. **I.** *pragnienie nadmierne, chorobliwe.* **2.** *pijaństwo okresowe.* <Gr. polý + dipsa>

†**Polieder, dra,** lm. **dry** p. **Poliedr;** *wielogran.* Troc. P. jest bryła o więcej angułach, niźli czterech, jako słupy, w pięć, w sześć, siedm grani. Troc.

**Poliedr, a,** lm. **y,** †**Polieder** *wielościan, pryzma, bryła ograniczona wielu płaszczyznami.* <Gr. polýedros>

**Poliemja, i,** blm. *krwistość.*

**Poliestezja, i,** blm. *uczucie podwójnego podrażnienia, np. ukłucia, zamiast pojedyńczego, zdarzające ś. w chorobach nerwów i rdzenia.* <Gr. polý + aísthesis>

**!Polifagja, i,** blm. patol. *wielożerstwo, obżarstwo chorobliwe.* <Gr. polý + fageín>

**!Polifarmacja, i,** blm. lek. *stosowanie leków przesadne.* <Gr. polýs + fármakon>

**Polifiletyczny** przym. od **Polifiletyzm.**

**Polifiletysta, y,** lm. **ści** *wyznawca polifiletyzmu:* Spór monofiletystów z polifiletystami. Karł.

**Polifiletyzm, u,** blm. *teorja wyprowadzająca gatunki jestestw organicznych od wielu gatunków pierwotnych.* <Gr. polý + phylé>

**Polifoniczny** muz. *wielogłosowy:* Muzyka kościelna polifoniczna. <Gr. polý + fōnḗ>

**[Poligać, a, ał]** *strawić pewien czas na liganiu.* <Po + Ligać>

**Poligamiczny** przym. od **Poligamja.**

**Poligamja, i,** blm. *wielożeństwo, związek małżeński jednego mężczyzny z kilku kobietami; istnienie na tej samej roślinie kwiatów obupłciowych obok jednopłciowych:* P. jest przyjęta przez wszystkie ludy rasy czarnej. Jod. <Gr. polý + gaméō>

**[Poliganie, a,** blm.] czynność cz. **Poligać.**

**Poligienista, y,** lm. **ści** *ten, co utrzymuje, że ludzie pochodzą od kilku par odrębnych.* <Gr. polý + génos>

**Poligienistowski** przym. od **Poligienista:** Poligienistowskie pojęcie o pochodzeniu ludzi.

**Poliglota, y I.** lm. **y** ż. = a) *biblja w wielu językach.* b) (u księgarzy) *każda książka w wielu językach drukowana.* **2.** lm. **owie** m. *człowiek, władający wieloma językami.* <Gr. polý + glôtta>

**Poliglotowy** przym. od **Poliglota:** Biblja poliglotowa. <Od Poliglota>

**Poliglotyczność, i,** blm. rz. od **Poliglotyczny; Poliglotyzm.**

**Poliglotyczny** przym. od **Poliglotyzm:** Publikacja ma charakter P.

**Poliglotyzm, u,** blm. p. **Poliglotyczność:** Publikacja, przeznaczona i dla zagranicy, jak o tym świadczy P. tytułów. <Od Poliglota>

**Poligon, u,** lm. **y I.** *wielokąt, wielobok.* **2.** woj. *szaniec wieloboczny zamknięty.* P. artyleryjski = *pole ograniczone do ćwiczeń w strzelaniu z dział.* <Gr. polýgōnos>

**Poligonometrja, i,** blm. *nauka zajmująca ś. szukaniem związków pomiędzy bokami i powierzchnią wielokątów prostokreślnych:* P. sferyczna. <Poligon + -metria>

**Poligraf I. a,** lm. **owie** = a) *autor, piszący poligraficznie a. o poligrafji.* b) *ten, co pisze dużo.* **2. u,** lm. **y** *maszynka, poruszająca wiele piór naraz— przy pisaniu i tym sposobem przygotowująca kopje pisma jednocześnie z pisaniem.* < Gr. polygráfos >

**Poligraficznie** przys. od **Poligraficzny.**

**Poligraficzny I.** przym. od **Poligraf:** Kopja poligraficzna. **2.** przym. od **Poligrafja** *tajemny, umówiony, cyfrowany:* Pismo poligraficzne. <Od Poligrafja>

**Poligrafja, i,** blm. *nauka pisania za pomocą tajemnych, umówionych, cyfrowanych znaków i—czytania takiego pisma, co bez klucza nie jest możliwe.* **2.** lm. **e** *książka o tej nauce traktująca.* <Gr. polý + grafeia>

**Poligran, u,** lm. **y** *wielokąt, wielobok, figura geometryczna ograniczona wielu bokami.* <Gr. polýs + Gran>

**Polihalit, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady gipsowców, z rzędu siarczanów wodnych,* $2CaSO_4 . MgSO_4 . K_2SO_4 + 2H_2O$. <Gr. polý + háls>

**Polihalitowy** przym. od **Polihalit**: Piętro polihalitowe.

**Polihistor, a l.** lm. **owie** *uczony posiadający wszechstronne wiadomości z różnych dziedzin wiedzy, zwłaszcza historji i literatury.* **2.** lm. **y** *tytuł dzieła poświęconego tejże dziedzinie nauk.* <Gr. polý + histōr>

**Polihistorja, i,** blm. *wielkie oczytanie, wszechstronne wykształcenie naukowe.* < Gr. polý + histōría >

**Polihistoryczny** przym. od **Polihistorja**: Nauki ogrom, oczytanie polihistoryczne. Krasz.

**Polihymnja, i,** blm. *muza pieśni lirycznej, wymowy i muzyki.* <Łć. Polyhýmnia, Gr. Polyýmnia>

**[Polik, a,** lm. **i, Połyk]** *naszycie na ramionach koszuli*: Koszuli na pazusze, rękawach i ramionach nie wyszywała mereżeniem i polikami. Jeż. <Ukr. pòlik>

**Poliklinika, i,** lm. **i** *leczenie chorych na mieście, dokonywane przez studentów pod dozorem profesorów.* <Gr. pólis + klinikós>

**Poliklíniczny** przym. od **Poliklinika**: Leczenie poliklíniczne.

**[Poliko, a,** lm. **a]** p. **Pole.** <Od Pole>

**Polikord, u.** lm. **y, Polichord** *instrument wielostrunowy.* <Gr. polý + chordé>

**[Polikować, uje, ował]** p. **Poleczyć.** <Po + Likować>

**[Polikowanie, a,** blm.] czynność cz. **Polikować.**

**Polikracja, i,** blm. *wspólne panowanie wielu.* <Gr. polý + -kráteia>

**Polikraz, u,** lm. **y** min. *tytano-niobian rombowy.* <Gr. polý + krásis>

**Polikwidować, uje, ował l.** *policzyć, podać w rachunku*: P. sobie straty, koszta. **2.** *zlikwidować jedno po drugim, pospłacać*: Trzeba kogoś wziąć, aby ś. dobrze rozpatrzył, długi P., potrzeby ograniczyć. Krasz. <Po + Likwidować>

**Polikwidowanie, a,** blm., czynność cz. **Polikwidować.**

**Polilogja, i,** blm. *rozmowa wielu osób, gwar, głosy wielu ludzi*: Znów monolog zastępuje P. okropna. Krasz. <Gr. polý + -logía>

**Poliment, u,** lm. **y** malar. *grunt wodny złoty w miejscach, które mają być pozłocone.* <Łć. polimen>

**Polimerja, i,** blm. chem. *własność pewnych związków, że ich cząsteczki skupiają ś. po kilka w jedną nową cząsteczkę* — cyjan, NC, — trójcyjan, $N_3C_3$; amylen, $C_5H_{10}$ — dwuamilen $C_{10}H_{20}$, trójamilen, $C_{15}H_{30}$. <Gr. polyméreia>

**Polimeryczny** przym. od **Polimerja**: Ciała polimeryczne = *ciała złożone z odmiennych pierwiastków chemicznych, podobne atoli ilością składowych atomów.* <Od Polimerja>

**Polimeryzm, u.** blm. *potworność polegająca na zbyt wielkiej liczbie jakich członków ciała.* <Od Polimerja>

**Polimeryzować się, uje ś., ował ś.** *ulegać polimerji*: W wysokiej temperaturze acetylen polimeryzuje ś. i daje benzol. <Od Polimerja>

**Polimeryzowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polimeryzować ś.**

**l. [Polimić, i, ił, Polemić]** *pokleić.* <Po + *Limić, od Nm. leimen>

**2. [Polimić, i, ił, Polemić]** *powykręcać piszczałki.*

**[Polimienie, a,** blm.] czynność cz. **Polimić.**

**Polimignit, u,** lm. **y** min. *krzemocyrkonjan czarny, romboedryczny.*

**Polimorfizm, u,** blm. **Polimorfja l. a. Alotropja** *wielokształtność, zjawisko polegające na tym, że jeden i ten sam utwór, związek chemiczny, roślina, zwierzę może istnieć w kilku różnych, ale zawsze stałych, jemu tylko właściwych formach.* **2.** apt. *własność jednakowego rodzaju ciał złożonych z jednego i tego samego pierwiastku — rozmaitego zachowywania ś. chemicznie.* <Gr. polý + morfé>

**Polimorfja, i,** blm. p. **Polimorfizm.**

**Polinieć, eje, ał, Polenieć, Polenić ś.** *wylinieć kolejno, jeden po drugim, obleźć z włosów, skóry, pierza.* <Po + Linieć>

**Polinienie, a,** blm., czynność cz. **Polinieć.**

**Polinjować, uje, ował** co = *pokryć co linjami, zalinjować; skończyć linjować*: P. papier, kajet. <Po + Linjować>

**Polinjowanie, a,** blm., czynność cz. **Polinjować.**

**Polinom, u,** lm. **y** *wielomian, ilość złożona z kilku ilości połączonych znakami więcej i mniej.* <Gr. polý + ónoma>

**[Polinoz, a,** lm. **y]** p. **Polonez.** <Z Polonez>

**Polip, a,** lm. **y l.** zool. *zwierzę rurkowate symetrji promienistej bez jamy ciała wyróżnionej od przewodu pokarmowego*: Od dziada pradziada siedzą na tym samym ustroniu, jak P. na swoim polipiaku. Przen.: Miasto, przerastając w olbrzyma, staje ś. polipem. Krasz. **2. a. !Mnogonóg, †Ukleja** patol. *nowotwór osadzony na szypułce, zwykle nie złośliwy*: P. kosmaty. P. łożyskowy. P. macicy, odbytnicy, pęcherza. P. nosa (polypus nasi) = *nowotwór w nozdrzach,* in. × krakacica, †wielonóg nosowy. <Łć. polypus, z Gr. polý + poús>

**Polipatryjota, y,** lm. **ci** ir. *człowiek patryjotycznie usposobiony względem wielu krajów.* < Gr. polý + Patryjota>

**Polipatryjotyzm, u,** blm. *patryjotyzm względem wielu krajów*: Arystokracja z politowaniem patrzy na monopatryjotów, P. u niej dozwolony. Krasz. <Gr. polý + Patryjotyzm>

**Polipiak, a,** lm. **i** p. **Polipnik.** <Od Polip>

**Polipień, pnia,** lm. **pnie** p. **Polipnik.** <Od Polip>

**Polipnik, a,** lm. **i, Polipiak, Polipień** zool. (polyparium) *ogół połączonych z sobą polipów, powstałych z pojedyńczego pierwotnego osobnika, przytwierdzony do przedmiotów podwodnych w postaci skały podwodnej.* <Od *Polipny, od Polip>

**Polipniowy** przym. od **Polipień**: P. polipniowy (= *pień polipnika*).

**Polipomeduza, y,** lm. **y** *żyjątko morskie, które ma początkowo postać polipa, w stanie dojrzałym zaś występuje jako meduza.* <Polip + Meduza>

**Polipowatość, i,** blm. **l.** rz. od **Polipowaty. 2.** patol. *mnogość polipów na błonie śluzowej*: P. jelita (enteritis polyposa). P. macicy (endometritis polyposa).

**Polipowaty l.** *do polipa podobny* (polyposus). **2.** *na polipa cierpiący.* **3.** *polipami pokryty.* <Od Polip>

**Polipowy** przym. od **Polip**: Pień P.

**Poliptyk, a,** lm. **i** *obraz o wielu skrzydłach z obrazami, zamykających ś. jak tryptyk*: Obrazy z tryptyków i poliptyków z kościołów krakowskich. <Gr. polý + ptýx, ptychós>

**Polisa, y,** lm. **y, [Polica]** *dowód asekuracyjny towarzystwa ubezpieczeń.* <Fr. police>

**Polisferyt, u,** lm. **y** min. *piromorfit brunatny zawierający wapno.*

**Poliskop, u,** lm. **y** *szkło o wielu ścianach, przedstawiające jeden przedmiot w licznych odbiciach.* <Gr. polý + skopéo>

× **Polison, a,** lm. **y I.** *ulicznik, łobuz, urwis, lampart, hultaj, swawolnik, zbytnik.* **2.** *krenolina, turniura:* Nie używały żadnych ulepszeń co do postawy i okrągłości kształtów, znanych niegdyś pod nazwą krenoliny, obecnie turniury, a co w owych czasach zwano jeszcze polisonami. Byk. Nie znano polisonów, spódnic krochmalonych i t. p. dzisiejszych niezliczonych pomocników do podniesienia wdzięków. Byk. <Fr. polisson>

× **Polisonerja, i,** blm. *łobuzerja, swawola wszeteczna.* <Fr. polissonnerie>

**Polisowy** przym. od **Polisa:** Warunki polisowe. <Od Polisa>

**Polispast, a,** lm. **y** *blok złożony, służący do podnoszenia wielkich ciężarów.*

**Polistować, uje, ował** *spędzić pewien czas na listowaniu.* <Po + Listować>

**Polistowanie, a,** blm., czynność cz. **Polistować.**

**Polistrzał, u,** lm. **y** bot. (beloperona) *roś. z rodziny rozdzieńcowatych.*

**Polistwować, uje, ował** *poobijać, poopatrywać listwami.* <Po + Listwować>

**Polistwowanie, a,** blm., czynność cz. **Polistwować.**

**I. Polisty** *obity w pola, pełen pól; równy, płaski:* Oczyścili nowe swoje siedlisko i w P. a żyzny kraj zamienili. Nar. Wszystka ziemia galilejska jest polista i równa. Urzęd. Nasz Anzelm nazywa ten kraj (Galileję) polistym. Hoł. <Od Pole>

**2. Polisty** *odznaczający ś. dużemi, sutemi połami:* To mi mignął rękaw jej kontusza, to niebieska polista sukienka, to oczu dwoje. Kaczk. <Od Poła>

**Polisyndeton** nieod. *nagromadzenie spójników w danym miejscu mowy* (np.: Jest i dobra, i piękna, i młoda, i bogata, i wykształcona). <Gr. polý + syndéō>

× **Poliszeć, eje, ał** (o wielu) *stać ś. lichemi kolejno, pomarnieć.* <Po + Liszeć>

× **Poliszenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Poliszeć. 2.** czynność cz. **Poliszyć.**

**[Poliszko, a,** lm. **a]** p. **Pole.** <Od Pole>

**[Poliszuk, a,** lm. **i]** p. **Polesianin:** A to wszystko odnosi ś. do rodów leśnych, które według rodzaju i wielkości lasów są: Poliszukami, Podlasiakami, Lisowiakami, Borońcami zwani. Pol.

× **Poliszyć, y,ył** *lichym uczynić, obniżyć wartość, poniżyć, upośledzić:* Adwersarze mówią, że chrześcijanie nadto degradują rozum, niezdolnym go czyniąc i do odkrycia i do prawd najwyższych poznania, tak dalece, że przez chrześcijan tak poliszony rozum od zwierzęcego mało różny będzie. Kon. St. <Po + Liszyć>

**Poliszynel, a,** lm. **e** *charakterystyczno-komiczna postać farsy ludowej; marjonetka z garbem z przodu i z tyłu, pajac.* <Fr. polichinelle>

**[Poliśnik, a,** lm. **i]** p. **Poleśnik.**

**[Polita, y,** blm.] *politowanie, litość, przebaczenie:* Kto miecz trzyma, polity nie ma. <Z Politowanie>

× **Polita, y,** blm. *ogłada, polor, cywilizacja, ubogacenie, kultura.* Sł. wil. <? Z Polityka>

**Politechniczny** przym. od **Politechnika:** Szkoła politechniczna. Instytut P. Towarzystwo politechniczne. <Od Politechnika>

**Politechnik, a,** lm. **cy** *student politechniki; ten, co ukończył politechnikę.* <Od Politechnika>

**Politechnika, i I.** blm. *ogół wyższych nauk, wiadomości potrzebnych w sztukach, przemyśle i rolnictwie i t. p.* **2.** lm. **i** *wyższa szkoła techniczna, szkoła politechniczna, instytut P.:* P. lwowska. <Gr. polý + technikós>

**Politeista, y,** lm. **ści,** × **Politeusz** *wyznawca politeizmu, wielobóstwa, wielu bogów uznający,* × wielobożnik, × wielobożeńczyk. <Gr. polýtheos>

**Politeistka, i,** lm. **i** forma ż. od **Politeista.**

**Politeistycznie** przys. od **Politeistyczny.**

**Politeistyczny** przym. od **Politeista,** *wielobożny,* × wielobożeński, × wielobożniczy. <Od Politeista>

**Politeizm, u,** blm. *wiara w wielu bogów, wielobóstwo,* × wielobożeńskość, × wielobożność, × wielobożnictwo: Za dni Cezara świat starożytny był doszedł w filozofji do zupełnego obalenia zasad politeizmu. Krasiń. <Gr. polýs + theós>

**[Politeka, i,** blm.] **I.** p. **Polityka. 2.** *wstążka we włosach.* <Z Polityka>

× **Politeusz, a,** lm. **e** p. **Politeista.** <Gr. polýtheos>

**Politografować, uje, ował I.** *spędzić pewien czas na litografowaniu.* **2.** *wylitografować jedno po drugim.* <Po + Litografować>

**Politografowanie, a,** blm., czynność cz. **Politografować.**

**Politować, uje, ował** tylko w wyrażeniu: Boże polituj! — *żal ś. Boże, pożal ś. Boże.* <Po + Litować>

**Politować się, uje ś., ował ś.,** †**Polutować ś.** nad kim, nad czym, [czego] **I.** *powziąć litość dla kogo, dla czego, ulitować ś., użalić ś.:* [Boże ś. polituj wianka zielonego]. **2.** *potrwać pewną chwilę w uczuciu litości.* <Po + Litować ś.

**Politowanie, a,** blm. †**Polutowanie, [Politunek]** *litość, miłosierdzie, zmiłowanie, współczucie:* Prosił, aby nad nim słuszne miał P. Troc. Grzeszy nie dla zysku, jeno z politowania nad ludzką biedą. Sienk. <Od Politować>

**Politowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Politować ś.**

**[Politunek, nku,** blm.] p. **Politowanie:** Dość mi tego ludzkiego politunku. Reym. <Od Politować>

**Politura, y,** lm. **y, [Kultura] I.** *szerlak ze spirytusem; pokost, werniks:* P. dla nadania poloru wyrobom z drzewa. **2.** *polor, glans, polerunek, połysk od politury.* **3.** przen. *ogłada, okrzesanie, polor towarzyski, otarcie ś., obycie towarzyskie:* Człowiek z lasu, bez politury, zgruba ociosany, nie przebieram w słowach.

†**Politura, y,** lm. **y** *bibuła, makulatura.* Mur.

**Politurować, uje, ował** *polerować politurą wyroby drewniane:* Nieboszczka leżała w trumnie politurowanej na żółto. Bał. <Od Politura>

**Politurowanie, a,** blm., czynność cz. **Politurować.**

†**Polityckі** p. **Polityczny:** Zwierciadło roczne na trzy części podzielone: pierwsza na czas kościelny i P. W wielkie mię zawody polityckie zawiodło to piórko; przyjdzie go nie ukazować temu światu. Szymon.

**Polityczym, u,** blm. *zajmowanie ś. namiętne polityką, politykowanie przesadne:* Niemasz nadziei, żeby go z tej manji polityczymu wywieść. L. Od sejmików aż do sejmu P. w Polszcze panuje; jest to coś nakształt febry perjodycznej. Kras. <Od Polityka>

**Politycznie** przys. od **Polityczny.**

**Politycznieć, eje, ał** *stawać ś. politycznym, polityczniejszym, grzeczniejszym, delikatnieć.* L. <Od Polityczny>

**Politycznieiszy** p. **Polityczny:** Poseł drugi P. był od tamtego. Auszp. Politycznieiszа niesprawiedliwość. Zachar.

**Politycznienie, a,** blm., czynność cz. **Politycznieć.**

**[Polityczność, i,** blm.] p. **Polityka.** <Od Polityczny>

**Polityczny** I. a. †**Politycki** przym. od **Polityka,** *dotyczący ustroju państwowego:* Prawo polityczne, publiczne, powszechne zawiera prawidła, podług których miasto, prowincja, lub naród jaki jest rządzony. Skrzet. *(=państwowe).* Na tym gruncie polityczne rządy są założone. Troc. Prawo polityczne zamyka formę rządu, stanów w narodzie, prerogatywy, opisy handlów, obrad publicznych, religją etc. Ostr. Przestępstwo polityczne. Wypadki, sprawy polityczne. Wiadomości polityczne. Związek P. Stowarzyszenie polityczne. Dziennik P. Gieografja polityczna jest opisanie różnych rodzajów panowania na ziemi. Wyrw. Gieometrja polityczna - *taki podział kraju na okręgi wyborcze, żeby większość posłów wybranych sprzyjała rządowi.* Ekonomja polityczna *(=nauka gospodarstwa krajowego).* Równowaga polityczna = *stosunek państw, rządów, zapobiegający nadmiernej przewadze jednego państwa na niekorzyść samodzielności drugiego.* Są pewne, nieuniknione powody, częścią klimatyczne, częścią polityczno-administracyjne. Nagan. Udzielanie pożyczek zgoła nie jest sprawą prywatną, lecz polityczno-ekonomiczną. Komisja żądała statystycznych i polityczno-handlowych wiadomości z zagranicy. T. K. Sprawy polityczno-karne. Kraus. August II pozostawił Karolowi XII zupełną swobodę dalszej polityczno-militarnej akcji. Kraus. Przewaga polityczno-militarna umożebniała Niemcom traktowanie bezwzględne swoich sprzymierzeńców. To dzieło stanowi poważną monografją z dziedziny polityczno-naukowej. Oczap. Dopiero w końcu wieku zaprzeszłego ustalił ś. polityczno-prawny prawidłowy stosunek władców do podwładnych. Związek polityczno-religijny. Wiadomości te odsłaniają obraz całkowity najdrobniejszych spraw polityczno-skarbowych. Paw. Przestępca polityczno-społeczny. Rozwijał działalność polityczno-społeczną. Gaw. Człowiek takich pojęć polityczno-społecznych nie może budzić zaufania. Komitety wyborcze wyżej cenią przekonania polityczno-społeczne w kandydatach na sędziów. Oczap. Uśmierzenie polityczno-wojennych niepokojów. Jeż. Bohater nasz początek polityczno-wojennej karjery swojej zaznaczył pod Batohem. Jeż. Czynnik polityczno-wojskowy. **2.** i st. w. **Politycznieiszy** = a) *roztropny, zręczny, ostrożny, oględny, dyplomatyczny:* Postępowanie jego wobec obu stron było polityczne. **3.** *grzeczny, delikatny, elegancki, uprzejmy, gładki.* **4.** fil.: Indywidualizm P., p. **Indywidualizm.** <Od Polityka>

**Polityk, a,** lm. **cy** I. *człowiek biegły w polityce, znający ś. na rządach kraju, zdolny do rządzenia państwem; mąż stanu, dyplomata:* P. wielki, głęboki, zręczny, wytrawny. P. to subtelny, wielki. Troc. Politycy, statystowie z małych rzeczy często najważniejsze wnioski czynią. Bals. **2.** *człowiek udający polityka, lubiący politykować:* Na Florjańskiej u Szmida ulicy, gdzie uczęszczają nasi politycy. Pot. **3.** *człowiek skryty, przebiegły, układny, ostrożny, oględny, machjawel:* Nie powie, co myśli, to P.! **4.** *człowiek ułożony, grzeczny, delikatny, gładki:* P. jest to zwierzę rozumne o dwuch nogach, tak służące Bogu, aby djabła nie rozgniewało. L. Politykiem ten, kto szalbierzem jest i niewdzięcznikiem. Jabł. **5.** [P.]: Polityki, huncwoty te! (wymyślanie). <Łć. politicus>

**Polityka, i,** blm. I. *sztuka rządzenia państwem, utrzymania i wyzyskiwania stosunków z obcemi państwami:* Przeciw dobrej polityce z ludem postępujemy. Leszcz. *(=przeciw rozsądkowi, roztropności).* Dobra, zręczna, głęboka, przezorna P. Zła, fałszywa, niebezpieczna P. **2.** *nauka, wiadomości tyczące ś. takiej polityki:* P., nauka, jak Rzpltą rządzić i zachować w cale. Petr. P., nauka poznawania spraw i potrzeb państw; abo roztropność podająca rządzącym środki do wykonania zamysłów przedsięwziętych. Wyrw. Pisać o polityce. Nic polityki nie rozumie. P. uczy subtelności w traktowaniu z ludźmi. Lubom. P. czyli nauka rządzenia ludźmi w społeczności zostającemi. **3.** *zasada, system, taktyka, plan postępowania osób rządzących w kraju:* P. dobra, zręczna, głęboka, przezorna a. P. zła, fałszywa, niebezpieczna. Wchodzi to w zakres jego polityki. Przen.: *zasada, sposób, plan, system postępowania czyjegokolwiek:* Szkodzić komu przez subtelne postępy jest wielkim obrotem i głęboką polityką. L. To mi P., kiedy ja i sam czynię, co z moją jest wygodą, i gościom w tym wolność zostawuję. Boh. **4.** a. × **Polityzm** *politykowanie, wybiegi polityczne, machjawelizm, dyplomacja, dworność, sztuczność w postępowaniu, polor:* P. jest ucieczką słabych a. wybiegiem złośliwych. Stasz. Z kim sprzymierzona obłuda, niedościgłe wyrabia polityki. L. P. nie jest występkiem, ale szczerość zbyteczna wadą bywa częstokroć. L. **5.** *ogół wypadków, interesów, spraw politycznych:* Rozumować, rozprawiać o polityce. Co tam słychać z polityki? Zajmować ś., interesować ś. polityką. **6.** a. **Polityczność,** [**Poletyka, Politeka**] *grzeczność, układność, delikatność, etykieta, obyczajność, polor, dobre manjery:* Taka to grzeczność tego grubijanina! pfe! nie umie polityki. L. Poszedł grzech w politykę, w grubijaństwo cnota, w zbytek potrzeba, z męstwa stała ś. pieszczota. Pot. Przez frantowską politykę złą intencją zdobią. Leszcz. [Pańska P. Dziękujemy za politykę. Prosiemy o politykę. Prosim państwa z polityką. Co robis polityke tako! (na chłopca, który wypuścił gazy z siebie)]. **7.** [P.] *dar, upominek.* <Łć. politica (ars)>

**Politykier, a,** lm. **rzy,** pog. *polityk samozwańczy, działacz polityczny:* Ludność kraju ukarała politykierów, którzy zawiedli ich pokładane w nich nadzieje. <Nm. Politiker>

**Politykoman, a,** lm. i a. **owie** *człowiek mający manję politykowania, zajmujący ś. namiętnie polityką:* Po wojnie stronnictwa oba zasiadły obok w senacie i kongresie i przekształcały ś. zwolna na kliki politykomanów. <Od Politykomanja>

**Politykomanja, i,** blm. *manja zajmowania ś. polityką.* <Polityka + Manja>

**Politykomanka, i,** lm. i forma ż. od **Politykoman.** <Od Politykoman>

**Politykować, uje, ował** I. *mówić, rozprawiać, dysputować o polityce, rozwodzić ś. o niej, nad nią:* Słyszałem kwestarza głęboko politykującego. L. W owej porze kobiety w Polsce politykowały w najlepsze. Puł. Zbierają ś. w naszym salonie

prawie wszyscy panowie delegaci, i wtedy na zabój ś. polityk. Rog. **2.** z kim = *być na stopie etykiety; udawać dla spokoju, przyzwoitości a. dobrego tonu; grzecznością, dobremi manjerami nadrabiać, będąc dla kogo niechętnym a. obojętnym:* Polityk. ze sobą = *są ze sobą na stopie polityki.* <Od Polityka>

**Politykowanie, a,** blm., czynność cz. **Politykować.**

**Politykowicz, a,** lm. **e, Politykowiec** *działacz polityczny, polityk:* Korespondent doświadczył nieprzychylności ze strony bulgarskich polityków i politykowiczów dla swoich niesympatycznych celów. <Od Polityk>

**Politykowiec, wca,** lm. **wcy** p. **Politykowicz:** Żadnym ze strajków nie opiekowali ś. politykowcy tej miary, co p. Clémenceau.

**Politypja, i,** blm. **I.** *wykonywanie wielu odbitek drukowanych.* **2.** *druk ozdób, np. winiet.* <Gr. polý + týpos>

× **Polityzm, u,** lm. **y I.** *grzeczność, komplement, duser:* Otóż te polityzmy, te grzeczności wasze! Zabł. **2.** p. **Polityka.** Słow. <Fr. politesse>

**!Poliurja, i,** blm. patol. *nadmierne wydzielanie moczu, moczenie chorobliwe.* <Gr. polý + uréo>

**[Poliwa, y,** lm. **y]** p. **Polewa.**

**[Poliwanka, i,** lm. **i] I.** p. **Polewanka. 2.** p. **Polewanica.**

**[Poliwka, i,** lm. **i]** p. **Polewka.**

† **Polizacz, a,** lm. **e** *polizujący, liżący:* P. misek, talerzów. Kn. P., wyraz wszeteczny. Bobr. <Od Polizać>

**Polizać, że, zał I.** a. jednot. **Poliznąć,** nied. **Polizywać,** † **Polizować. 2.** czego = *pociągnąć po czym językiem; liżąc, zjeść nieco, skosztować; liznąć czego:* Pies widać chory: tylko polizał jedzenia. Choćby łeb Salomona niebo komu dało, musi łapy P., gdy ma w trzosie mało. Tremb. *(– obejść ś. smakiem).* Przen.: P. nauki = *coś z niej zachwycić.* **3.** *pooblizywać, pozlizywać, powylizywać:* Już na wszystkich obrazach polizał pokosty. Nar. (o liziobrazku). <Po + Lizać>

**Polizanie, a,** blm., czynność cz. **Polizać.**

**[Polizina, y,** lm. **y]** m. *człowiek przepadający za przysmakami, łakotniś, smakosz.* Zdr. **[Polizinka].** <Od Polizać>

**[Polizinka, i,** lm. **i] I.** p. **Polizina. 2.** w lm. *przysmaki, łakocie.* <Od Polizina>

**Poliznąć, źnie, znął** p. **Polizać.**

**[Polizon, u,** lm. **y]** p. **Polonez.** <Zam. Polonez>

† **Polizować, uje, ował** p. **Polizać:** P. miski, talerze. Bobr.

**Polizowanie, a,** blm., czynność cz. **Polizować.**

**Polizówka, i,** lm. **I** *coś do polizania, resztka:* Przynoszę mój chleb, co go nie dojem przy obiedzie, a czasem i jaką polizówkę. Krasz. To szatanowi świeczka, a duszy ledwie P. Krasz. <Od Polizować>

**Polizuchować się, uje ś., ował ś.** ucz. *poskarżyć ś. na kolegę, podlizując ś.* <Po + Lizuchować ś.>

**Polizuchowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polizuchować ś.**

**Polizywać, uje, ywał** *lizać raz po raz, lizać po trosze:* Zagląda do maślniczki, polizuje. <Po + * Lizywać, od Lizać>

**Polizywanie, a,** blm., czynność cz. **Polizywać.**

**Poliźnięcie, a,** blm., czynność cz. **Poliznąć.**

**Polja, i,** lm. **e** bot. = **Borześlad.**

**Poljander, dra,** lm. **dry?:** Stare kości przez litość spalić będzie potrzeba i kędyś w kącie poljandra porzucić. Krasz.

**Poljantografja, i,** blm. *rozmnażanie rysunków przez odbitki.*

**Poljarchja, i,** blm. *ustrój państwowy, w którym rządzi wielu.* <Gr. polyarchía>

**Poljorama, y,** lm. **y** = p. **Pleorama.**

**Polka, i,** lm. **i, [Polaczka] I.** forma ż. od **Polak:** O, matko Polko! źle ś. syn twój bawi! Mick. **2.** *rodzaj tańca polskiego:* P. mazurka. **3.** [P.] = a) *owca prosta, polska, krajowa z grubą wełną, dwa razy do roku strzyżona.* b) Strzyc włosy na polkę = *podgalać je.* c) woj.: Komišna P. = *capstrzyk wieczorny na trąbce.* Zdr. **Poleczka.** <Od Polak>

**Polkować, uje, ował** *tańczyć polkę:* Była piękną, wesołą i na zabój walcowała i polkowała z pensjonarkami. Chm. <Od Polka>

**Polkowanie, a,** blm., czynność cz. **Polkować.**

**Pollenin, u,** blm. chem. *celuloza pyłku kwiatowego.* <?>

× **Polmiernictwo, a,** blm. = **Planimetrja.** <Pole + Miernictwo>

**[Polniak, a,** lm. **i]** *drzewo oddzielnie stojące; sosna.* <Od Polny>

**[Polnie, a,** lm. **a]** p. **Południe.**

**Polnik, a I.** lm. **cy** *członek chrześcijańskiej sekty Polników a. Górników a. Montanistów.* **2.** lm. **i** a) × P. min. = **Feldspat.** b) zool. p. **Nornica.** <Od Polny>

× **Polno** przys. *swobodnie jak w polu:* W duszy było mi P. i szeroko, wolno. Pol. <Od Polny>

**[Polnowalne, ego,** blm. *zwyczaj kwestowania lnu, praktykowany przez Żydówki, kiedy ś. im dziecko urodzi.* <Po + Lnowalne>

**Polny I.** a. **Polowy, [Polski],** † **Polski** przym. od **Pole:** a) *od pola = roli, nieogrodowy, niedomowy, dziki, leśny:* Polne urodzaje. Troc. Zaszańce polne. Troc. Kwiaty polne. Rozmaryn P. a. dziki. Syr. Mysz polna. Polna myszka siedzi sobie i ząbkami serek skrobie. Kon. Dałeś w moc jego (człowieka) wszystki bydła polne, dałeś i leśne zwierzęta swawolne. Kochan. Ziele polne, nieogrodowe, dzikie. Troc. Brukować zwyczajnym kamieniem polnym. (Patrz niż. bot.). b) *mieszkający w polu, koczujący:* Lepiej polnych Tatarów dawny zwyczaj niesie, u których każdy swój dom wozi na kolesie. Kochan. c) *od pola bitwy:* P. a. polowy regiment (w przeciwieństwie do gwardji). Gemb. Hetmanów polnych powinnością było dawniej granic od nieprzyjaciela pilnować, a osobliwie od Tatarów i Moskali; stąd hetmanami granicznemi nazywali ś. Skrzet. Pisarz, kapłan, cyrulik P. Troc. Artylerja polna *(= polowa).* Buława polna *(= urząd hetmana polnego).* Armaty od czterofuntowej kalibry zowią ś. regimentowemi a. polnemi. Papr. Fortyfikacja polna, sztuka umacniania na jaki czas tylko miejsca jakiegokolwiek, jako to: obozu, ciaśnin. Ls. Turek, ufając polnemu bojowi, municji rzadko waruje. Grab. P. Państwa insze, acz bojem potężne, ale insze jedno wodnym na morzu, insze, acz też polnym, ale więcej ludem pieszym. Grab. P. **2.** [Wdowa polna] = *dziewczyna, która straciła dziewictwo.* **3.** Gęś polna = *gęś dzika.* **4.** [Piosnki polne] = *piosnki świeckie, światowe.* **5.** bot.: Anyż P., × Hanyż P. p. **Karolek.** Brzoskiew polna p. **Brzoskiew.** Bylica polna p. **Bylica.** Fijołek P. p. **Fijołek.**

× Gałgan P. p. **Cibora.** [Gorczyca polna] p. **Gorczyca.** Jedwab P. p. **Kanianka.** Kapusta polna p. **Kapusta.** Kmin, Kminek P. p. **Karolek.** Kocanka polna p. **Kocanka.** Koniczyna polna p. **Koniczyna.** Kosmatek P. p. **Kosmatek.** Kościeniec P. p. **Kościeniec.** × Koziorożec i × Koziorożnik P. p. **Lucerna.** [Króliki polne] *jakaś roślina.* Łuk P. wielki p. **Hjacynt.** Mak P. p. **Mak.** [Miętka polna] p. **Miętka.** Miodunka polna p. **Hołubiejnik.** Nicennica polna a. Kocanka polna p. **Nicennica.** Ostróżka polna p. **Ostróżka.** Paproć polna p. **Podejźrzon.** Piwonja polna p. **Kozigryz.** Róża polna p. **Róża.** Ruta polna p. **Dymnica.** Skrzyp P., kądziołka. Szafran P. p. **Krokosz.** Żer P. a. Żyr P. a. Mak P. p. **Mak.** 6. fl.: Linka polna a. półka = *lina, którą statki do góry holują.* 7. min.: Spat P. p. **Feldspat.** 8. myśl.: Kot P. p. **Zając.** 9. zool.: Gęś polna p. **Gęś.** Konik P. p. **Konik.** Świerszcz P. p. **Świerszcz.** <Od Pole>

**Polo** nieod. *gra, której uczestnicy, podzieleni na dwie partje, jeżdżą konno i podbijają piłkę drążkami odpowiednio zakończonemi, starając ś. zapędzić ją do słupa swojej partji:* Najmodniejszą grą wytworniejszego towarzystwa paryskiego jest znana P., przeniesiona z Indji do Europy. P. na bicyklach. <?>

**[Polochać się, a ś., ał ś.]** (o świniach) *zaspokoić swój popęd płciowy.* <Po + Lochać ś.>

**[Polochanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Polochać ś.**

**Polochować, uje, ował** *powydrążać, pożłobkować; podziurawić.* <Po + Lochować>

**Polochowanie, a,** blm., czynność cz. **Polochować.**

× **Polodnić, i, ił** *lodem powlec.* Sł. wil. <Po + *Lodnić, od Lodny>

× **Polodnienie, a,** blm., czynność cz. **Polodnić.**

**Polodnikowy** *który nastąpił po epoce lodników, lodowców:* Epoka polodnikowa. <Po + *Lodnikowy, od Lodnik>

**Polodowiec, wca,** lm. **wce** *zwierz wszelki żyjący po epoce lodowej.* <Od Polodowy>

**Polodowy** gieol. *który nastąpił po epoce lodowej:* Okres P. <Po + Lodowy>

**Polografja, i,** blm. *opisanie astronomiczne nieba.* <Gr. pólos + -grafía>

†**Polok, a,** lm. **i** *obżartuch, wszetecznik.* Tuch.

**Polokajować, uje, ował** *spędzić pewien czas na lokajowaniu, pobyć lokajem.* <Po + Lokajować>

**Polokajowanie, a,** blm., czynność cz. **Polokajować.**

**Polokować, uje, ował** *ulokować jedno po drugim, poumieszczać.* <Po + Lokować>

**Polokowanie, a,** blm., czynność cz. **Polokować.**

× **Pololomny** *pole łamiący, orzący:* P. wół. Otw. Pług P. Sł. wil. <Pole + Łomny>

× **Pololowny** *polny, leśny:* Pololowni faunowie. Otw. <Pole + Łowny>

**[Polomez, a,** lm. **y]** p. **Polonez.** <Z Polonez>

× **Polomierca, y,** lm. **y** *mierzący pole, miernik, mierniczy, gieometra,* × ziemiomiar, × ziemiomierca, × ziemiomiernik. L. <Pole + Mierca>

**Polomierczy** przym. od **Polomierca,** miernicz y, gieometryczny. <Od Polomierca>

**Polomierstwo, a,** blm. *nauka mierzenia pól,* ziemiomierstwo. <Pole + *Mierstwo, M(IAR)>

**Polon, u,** blm., min. *nieokreślony bliżej pierwiastek znaleziony w uranicie.* <Od Łć. Polonia>

**Polonez, a,** lm. **y, [Polinoz, Polomez, Polezon, Taniec polski, Polski, Wolny, Wielki, Pieszy, Chodzony, Okrągły]** 1. *taniec narodowy polski w* $^6/_8$ *taktu, polegający na poważnym pochodzie szeregu par wykonywających różne zwroty pod przewodnictwem jednej pary i „odbijaniu" tancerek przez tancerzy:* Poloneza czas zacząć. Mick. 2. *muzyka do tego tańca:* Polonezy Ogińskiego, Kurpińskiego. P. Chopina, Moniuszki. 3. [P.] *galopada.* <Fr. polonaise>

**Poloneza, y,** lm. **y** *rodzaj sukni damskiej z niewcinanym stanikiem.* Zdr. **Polonezka.** <Fr. polonaise>

**Polonezka, i,** lm. **i** p. **Poloneza.**

**Polonezowy** przym. od **Polonez:** Wodzirejem polonezowym był zwykle sam gospodarz.

**[Polonik, a,** lm. **i]** *garnek do mleka, dzieża.*

**Polonizacja, i,** blm. p. **Polonizowanie:** Na kresach przezwisko nabierało znaczenia przydomku, a imię rodowe ulegało a. zmianie zupełnej, a. pewnego rodzaju polonizacji. Rol.

**Polonizacyjny** przym. od **Polonizacja:** Fundusz na wzmocnienie żywiołu niemieckiego wobec usiłowań polonizacyjnych. Dla komisji tej właściwszym byłoby miano komisji polonizacyjnej, niżeli kolonizacyjnej. Donim. <Od Polonizacja>

**Polonizator, a,** lm. **owie** a. **rzy** *ten, co poloniz uje.*

**Polonizatorka, i,** lm. **i** forma ż. od **Polonizator.**

**Polonizatorski** przym. od **Polonizator:** Dążenia polonizatorskie. <Od Polonizator>

**Polonizm, u,** lm. **y** 1. *wyraz lub zwrot mowy właściwy wyłącznie tylko językowi polskiemu.* 2. × P. *właściwość ducha, obyczaju, cechująca wyłącznie tylko Polaków.*

**Polonizować, uje, ował** *przerabiać na sposób polski, polszczyć, spolszczać.* **P. ś.** *przybierać charakter polski, stawać ś. polskim, polszczyć ś.*

**Polonizowanie, a,** blm., czynność cz. **Polonizować.**

**Polonizowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polonizować ś.**

**Polonja, i,** blm. 1. *nazwa Polski z łacińska.* 2. zb. *Polacy na obczyźnie, kółko, towarzystwo polskie poza granicami Polski; kolonja polska:* Żadnej Polonji komerażującej nie znoszę. Krasiń. Do członków Bibljoteki, więc do Polonji w Rumunji, zaklęcie... W ten dzień archanioł liczy Polonją i odnajduje ją w głębi niejednego nawet serca. 3. *Polacy ze wszystkiemi właściwemi im przymiotami i wadami.* 4. Wysyłka do cesarstwa madapolamu zwanego „P." <Łć. Polonia>

**Polonofil, a,** lm. **e** *przyjaciel Polaków.* <Łć. polonus + Gr. fílos>

**Polonofilka, i,** lm. **i** forma ż. od **Polonofil.**

**Polonofilski** przym. od **Polonofil:** Plany jego dotykały polityki polonofilskiej cesarza Aleksandra I. Spas. <Od Polonofil>

**Polonofilstwo, a,** blm. *sprzyjanie Polakom.* <Od Polonofil.>

**Polonofob, a,** lm. **y** *zażarty wróg Polaków, polakożerca:* Zapowiedział, że zajmie stanowisko pośrednie pomiędzy polonofilami i polonofobami rosyjskiemi. T. K. <Łć. polonus + Gr. fóbos>

**Polonofobja, i,** blm. *wstręt do Polaków, niechęć, usposobienie wrogie dla Polaków.* <Łć. polonus + Gr. fóbē>

**Polonus, a,** lm. **y** *prawdziwy Polak, typ Polaka staroświeckiego pokroju.* <Łć. polonus>

**Polor, u,** lm. **y,** †**Poler,** × **Polerowność,** × **Polerunek** 1. *połysk, blask, glans z natury a. z wygładzenia.* 2. przen. = a) *grzeczność, delikatność,*

*elegancja, salonowość; dobre manjery; obyczajność, wytworność obejścia ś., wzięcia ś., znalezienia ś.:* Ojcowie nasi mniej mieli poloru, niż my, ale więcej cnoty. Kras. Szydząc z świętej poczciwych swych przodków prostoty, za blask czczego poloru zamienili cnoty. Kras. b) *ogłada, cywilizacja, kultura, szczeg. powierzchowna:* Od Grecji cały świat P. swój otrzymał. L. (Stefan Czarniecki) poloru marsowego szukał, porucznikując pod Marcinem Kazanowskim. Syn. Polska wykształciła bladość pierwotną Słowiańszczyzny na P. i kolor zachodni. Krasiń. W rodzie książęcym (w Litwie pogańskiej) spromienia ś. wszelki P. narodu. Szaj. Mądrość obudwuch, Olgierda i Kiejstuta, łączyła ś. z dziwnym polorem obyczajów. Szaj. „Żywot“ Reja ma dla nas może więcej wdzięku przez to, że jest naiwnym dziełem dziecka natury; „Podstoli“ Krasickiego jest gładszy, sztuczniejszy, znać na nim zagraniczny P. autora. Tarn. Młodzi książęta... mieli konwersację i odbierali lekcje poloru. Żer. <Po Polerować>

**Polornetować, uje, ował** *strawić pewien czas na lornetowaniu, popatrzeć przez lornetę.* <Po + Lornetować>

**Polornetowanie, a,** blm., czynność cz. **Polornetować.**

**†Polorować, uje, ował i †P. ś.** p. **Polerować:** Od rzeczy ugładzonej i polorowanej wszelka rzecz widoma lepiej ś. odraża. And. z Kobyl. <Od Polor>

**†Polorowanie, a,** blm., czynność cz. **Polorować.**

**†Polorowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polorować ś.**

**Polosować, uje, ował** *spędzić pewien czas na losowaniu.* <Po + Losować>

**Polosowanie, a,** blm., czynność cz. **Polosować.**

**Polot, u,** lm. **y** **1.** *polecenie, polatywanie, wzlot, wzlatanie, wzbijanie ś., bujanie, lot ponad czym; skok, sus:* Prawie jednym polotem stanął w swym domu. L. Ujrzałem orła w polocie. (Rumak) nóg białych polotem błyskawice ciska. Mick. Przen.: P. myśli, wyobraźni, uczucia, ducha = *lotność, lot, wzlot, bujanie, unoszenie ś., przebywanie w krainach, sferach nadziemskich.* Dać zbytni P. swej dumie, swym chęciom = *pozwolić wybujać.* P. poetycki. P. gienjuszu. **2.** [Poloty, lm.] *zaloty, konkury:* Dopiero chodził, podpijał, tańcował, dopiero szumiał, poloty sprawował. Bartk. **3.** [P.] *rzut, rzucik, deseń rozsiany po tkaninie:* Jedwab z lazurowym polotem. <Po + Lot>

**[Polota, y,** lm. **y]** *śnieżek drobny; płatek śniegu:* Trzęsie ś. jak P. Zdr. **[Polotka].** <Po + *Lota, LOT>

**[Polotek, tka,** lm. **tki]** *listek, blaszka:* Ma capeckę z polotkami. Dostała, dostała, ale już nie cały (wianek), trzy polotki z niego już-ci obleciały. Jeszcze my pójdziem tą drogą kmiecą pomiędzy siół opłotki, czyści, że przez nas gwiazdy aż świecą, a drżący jak polotki. Kon. <Zdr. od Polot>

**Polotka, i,** lm. **i** myśl. **1.** *kuropatwa młoda, gdy już może fruwać.* **2.** Polotki **czynić** (o kuropatwach) *zrywać ś., wzlatać, podlatywać.* Cyg. <Po + Lotka>

**Polotnie** przys. od **Polotny.**

**Polotność, i,** blm. rz. od **Polotny.**

**Polotnożeglowny** *szybko żeglujący, lotny, prędko szybujący:* Polotnożeglowne okręty. Ml. <Polotny + Żeglowny>

**Polotny** przym. od **Polot:** Już wiatr P., ujawszy mię z nizka, płochemi wiosły pod obłoki ciska. L. P. bieg konia. Hul. Przen. *pełen polotu, górnolotny:* Omyla wiek P. i skrycie ucieka. Hul Styl P. Przen.: *powiewny, lekki, lotny:* A strój jej, taśmą nie wiązany, z polotnych fałdów tors odkrywa i pierś na ciele wpół przegiętym. Wysp. Od smreków pada zbity, potężny cień, od olszyn i brzóz P. i świetlany. Tet. <Od Polot>

**[Polowacz, a,** lm. **e, Polowiec]** *ten, co poluje, myśliwy, strzelec:* Słuchali także dwaj kumotrowie, towarzysze Samkowi, wielcy polowacze. Tet. E! co tam! nad nas, polowaców, nad nas Tatarów (ród zakopiański) niema i godniejszych. Kasp. <Od Polować>

**Polować, uje, ował** **1.** *bawić ś. polem, to jest łowami, odbywać łowy, zajmować ś. myśliwstwem, chodzić na łowy:* Po cudzych lasach P. Tr[illegible]. Nie wolno na cudzych gruntach P. Dutk. Kto w święto poluje, djabłu usługuje. Wilk. Władysław Jagiełło 1420 r. postanowił, żeby ś. nie ważono P. od św. Wojciecha aż do zupełnego sprzętu zbóż ozimych i jarych. Dutk. P. z ogarami, z chartami. P. z sokołem. P. na dziki, zające, jelenie, kuropatwy. Jak i kiedy P. trzeba, i to do reguł myśliwskich należy. Kras. Polowaliśmy wtenczas na Kupiskim błoniu. Mick. Przen.: P. jak król Popiel = *nie znać ś. na myśliwstwie.* Myśl.: P. pod pierzem = *P. z sokołem.* P. na kuchnię = *P. bez przestrzegania przepisanego ustawą czasu ochronnego.* Przen.: P. na kogo, na co = *wypatrywać kogo, czego dla siebie; ubiegać ś. o kogo, o co, uganiać ś. za kim, za czym, czyhać na kogo, na co dla siebie:* P. na bogate wdówki. P. na posagi. Nie widywano go nigdy na dworze polującego na wakanse (wakujące urzędy), które ś. zjawiały. Krasz. P. na upatrzonego (= *śledzić, tropić*). Przen.: Możebym, urozmaicając polowanie, począł na sąsiedzką spokojność P.? Krasz. (= *dybać*). Przen.: P. na czyim gruncie = *bałamucić czyje żony.* Przyrzekam na twoim nigdy nie P. gruncie. L. **2.** przen. *strzelać bez prochu = łgać, kłamać, zmyślać.* **3.** †P. *walczyć w polu, odznaczać ś. na polu bitwy, wojować, bić ś.:* Sławni Polacy, co tak polowali, o wolność drogą zawżdy wojowali. Stryjk. Przen.: *bujać, wzlatać:* Kiedy więzy skuły ciało, kto ś. w ciele zamurował, o! temuby wypadało, by dzielną myślą polował. Was. **4.** a. **[P. ś.]** (o bykach, krowach) *objawiać popęd płciowy; zaspokajać popęd płciowy, pobiegać ś., pognać ś.:* Stadniki mogą pospołu chodzić z krowami i P., kiedy ś. im podoba (tak ś. zowie czas ich łączenia ś.); ale tych krów, po których ś. cielęta chować mają, nie należy dopuszczać P., aż w maju. Kluk. (= *zapładniać*). Krowa może zacząć P. w trzecim roku. Ład. <Od Pole>

**Polowanie, a,** lm. **a** **1.** a. **[Polówka]** czynność cz. **Polować;** *łowy, łowiectwo, myśliwstwo:* Przez P. rozumie ś. ujęcie wszelkim sposobem zwierza dzikiego. Ostr. Jagiełło na polowaniu piszczel goleni złamał. Błaż. Wsiadszy na koń, jedzie na P. Star. Wolne P. każdemu w swej własności. Dutk. Zakazane są w kraju naszym polowania do św. Bartłomieja; więc jak św. Bartłomiej minie, chęć powszechna polować. Kras. Jutrom szwagier sułtana i na P. z nim wyjeżdżam. Kras. Do naturalnych nabyć należą: polowanie, rybołówstwo, zdobycz wojenna, skarb, znalezienie... Dutk. P. głośne, to jest z ogarami, czyli par force. P. głuche = *P. bez strzałów.* P. w kotle *(kiedy myśliwi otaczają pole i, polując, zbli-*

*żają ś. ku sobie ze wszech stron).* Chłopskie P. = *zasiadka.* W dawnych wiekach P. należało do praw królewskich, *jus regale.* Dutk. Wszystko to bardzo dobre P. wróży. Mick. Niech pan wstaje, czas na P. Mick. Bezprzykładną w dziejach polowania sztuką uszczułem sześć zajęcy pojedyńczą suką. Mick. **2.** [P.] *stan byalęcia przed zaspokojeniem popędu płciowego.* Zdr. × **Polowańko, × Polowiczko.**

**[Polowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Polować ś.**

**Polowańko, a,** lm. **a** p. **Polowanie:** Lubisz pan P. Syrok. Czasem z Olesiem na P. (wypadniem). Krasz.

†**Polowe, ego,** blm. *rodzaj daniny:* Miejscowe, opole, vicinia, P. rodzaj daniny. Wiszn. <Od Polowy>

× **Polowiczko, a,** lm. **a** p. **Polowanie:** Niech sobie ninie na P. razem chadzają. Sienk.

**Polowiec, wca I.** [P.] p. **Polowacz. 2.** × P. *feldspat (minerał).* <Od Polowy>

**[Polowik, a,** lm. **i]** *chłop w południowej części Wołynia.* <Od Polowy>

**Polownik, a,** lm. **cy** *ten, co poluje w czystym polu z chartami.* <Od *Polowny, od Pole>

**Polowy, Polny I. a. [Polski],** †**Polski** przym. od **Pole:** Strój P. Troc. Uciechy polowe. Troc. Z pracy polowej lud rzeźwiejszy, niż bywa w mieście. Jabł. To są suknie moje polowe. L. Psy polowe = *dobre do pola, myśliwskie.* Spat P. = *feldspat.* Działo polowe. Polowa bitwa. Kluk. Adjutant P. Okopy polowe. Troc. Sąd P. Artylerja polowa. Jak. J. Korpus artylerji zreorganizowano: oprócz wałowej (ciężkiej), utworzono polową (lekką). Rol. **2.** zool.: Nornica polowa p. **Nornica. P., ego,** lm. **i a)** *dozorca robotników w polu:* Ekonom rozkazuje karbowemu i polowym, ci zaś parobkom. Dyg. b) *stróż pilnujący pól zasianych.* c) [P.] *kmieć najstarszy we wsi, po którym dopiero idzie radny czyli wójt.* <Od Pole>

**[Polówka, i,** lm. **i]** p. **Polowanie:** Przed wyjściem na polowanie obejrzeć dokładnie nogi pieskom, i jeśli są zapalone, popękane, to trzeba odłożyć polówkę do lepszego czasu. Koło godziny 11-ej zjeżdża na śniadanie, po którym rozpoczyna ś. P. Szt. **2.** *gatunek gruszki.* **3.** zool. p. **Gęś.** <Od Polowy>

**Polska, i,** blm. *ojczyzna Polaków,* Sarmacja. P. z 1815 r. = *Kongresówka.* Wielka P. a. Wielkopolska *(= obszar nizin od Odry środkowej ponad Wartą, Notecią aż po Wisłę).* Mała P. a. Małopolska *(= obszar między górami na rozgałęzieniach Wisły górnej).* P. jest dwoja: jedna mała, druga wielka. Paszk. W obudwu Polskach. Błaż. Póki P. Polską będzie, imię jego nie zgaśnie. Star. W Polszcze. Falib. W Polszcze ten jest zwyczaj. Troc. W Polsce jak kto chce. Prz. <Od Polski, od Pole>

**Polski I.** *Polakom a. Polsce właściwy, z niemi pozostający w związku, sarmacki, narodowy dla Polaków:* Orzeł P. Język P. Strój P. narodowy. Co ma król P., i szlachcic mieć może. Słow. P. zwyczaj. Ecclesiastes, księgi Salomonowe, które polskim wykładem kaznodziejskie mianujemy. Wiet. Pieśni polskie. Literatura, historja polska. Polska Ostrawa *(= leżąca z tej strony granicy Polski, wioska na granicy morawskiej).* W pierwszym dopiero Dytmarze pierwszy ślad polskiego imienia znajdujemy; bądź nam to imię Czechowie od polania chrzesną wodą nadali, bądź one od Lachów sami sobie włożyliśmy. Nar. Żyd P. Łan P. Złoty P. *(= 30 groszy).* Ser P. Teatr P. P. most, niemiecki post. włoskie nabożeństwo, wszystko to błazeństwo. Prz. Czy znasz ty polskie zapusty? Malcz. Polskie czasy *(= czasy niezależności a. autonomji Polski).* [Młynek P.] p. **Młynek.** Polskie karty *(= nie francuskie).* Po obiedzie karty polskie kładziono. Korz. Karczma polska. Trzynastka polska = *rodzaj pasjansu.* Kucie polskie = *młot podrzutowy zwykły we fryszerkach dawnych, polską metodą prowadzonych,* polak. Polsko-krakowskie buciki z nosami zakrzywionemi do góry. Krasz. Na torach kwestji polsko-ruskiej wytworzyło ś. coś w rodzaju złudnej ciszy. Spas. Tylko historjografowie małorosyjscy, potwarczo malując dolę chłopa polsko-ukraińskiego, rozsiewać mogą podobne kłamstwa i fałsze. Rol. **2.** posp. *katolicki, chrześcijański, nie żydowski:* Sklep P. **3.** †P., [P.] p. **Polny:** Bóg udziałał niebo i ziemię i wszelką chroślinę polską pirzwej, niż wyszła na ziemię. B. Sz. (różdżkę polną. Leop.). Droga polska *(= przechodząca przez pola, boczna, droga nie bita, nie szosa).* **4.** bot. Pieprz P. p. **Kolender. 5.** myśl.. Wół P. = *tur.* Prócz tura, woła polskiego, którego wszystkie ziemne kraje nie mają. Sp. Wyżeł P. **6.** org.: Klawjatura polska p. **Klawjatura. 7.** ryb.: Przepławka polska. **[P., ego,** blm.] rz. p. **Polonez. Polskie, ego,** blm. rz. *język polski, mowa polska, tekst polski:* Przetłomaczyć co na P., †P. Wziąłem przedsię śmiesznego a krotofilnego Marchołta gadanie z Salomonem, który przez Jana bakałarza, z Koszyczek, wyłożon jest w polskie z łaciny. Wiet. Przekład z polskiego. **Po polsku,** †**Polski,** †**Polskie** przys. *zwyczajem, strojem, językiem polskim:* Ubrany po polsku, w kontuszu. Mówi, rozumie po polsku. Mówię ci po polsku, rozumiesz! *(= wyraźnie).* <Od Pole>

†**Polski** przys. p. **Polski:** Ustawienia praw króla Kazimirowych ze wtórych ksiąg... jest P. popisana. Św. z Woć.

†**Polskie** przys. p. **Polski.**

**Polskość, i,** blm. rz. od **Polski,** *charakter polski, obyczaje polskie, właściwości życia polskiego, polszczyzna, narodowość polska:* Drobna szlachta, liczna w Litwie i na Rusi, była w zabranych prowincjach jądrem polskości. Mor. T. Cudzoziemszczyzna znajdowała hołd przesadny i brała górę nad polskością. Łźń. <Od Polski>

**[Polsnąć, nie, nął]** *poślepnąć kolejno.* <Po + Lsnąć>

**Polsnięcie, a,** blm., czynność cz. **Polsnąć.**

**Polster, a,** lm. **y** fortep. p. **Poduszka.** <Nm. Polster>

× **Polstra, y,** lm. **y** *poduszka.* Mrong. < Nm. Polster>

**[Polstrować, uje, ował]** *nabijać, wyścielać, wypychać, napychać poduszki, materace.* <Nm. polstern>

**[Polstrowanie, a,** blm.] czynność cz. **Polstrować.**

× **Polszczanin, a,** lm. **anie** *mieszkaniec pierwotnej Polski:* Gospodarze pierwotnej Polski Polanie, jak ich za Leszka Białego, Polszczanie, jak ich za Warneńczyka i później zwano. Przystęp ku prawom a ustawieniu ich Polszczanom alibo w Wielgiej Polsce będącym panom. Św. z Woć. <Od Polska>

**Polszczeć, eję, ał. Polszczyć ś.** *stawać ś. polskim, polonizować ś.:* Polszczały niegdyś niemieckie miasta w Polsce. Spas. <Od Polski>

**Polszczenie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Polszczeć. 2.** czynność cz. **Polszczyć.**

**Polszczyć, y, ył** *robić polskim, nadawać polską cechę, charakter, polonizować:* P. wyraz *przekształcać go i wymawiać z polska* (Roma — Rzym, palpitatio — palpitacja i t. p.). P. utwór literacki (= tłomaczyć na język polski). P. ludzi *polączyć, polonizować.* **P. ś.** p. **Polszczeć:** Panowie litewscy już ś. polszczyli, nie ruszczyli, jak to było za Jagiełły i Witolda. Bart. <Od Polski>

**Polszczyzna, y,** blm. **1.** p. **Polskość:** Wpadam do Soplicowa, jak w centrum polszczyzny, tam ś. człowiek napije, nadysze ojczyzny. Mick. **2.** *język polski, mowa polska:* Skarga Baronjusza roczne dzieje polszczyzną darował. Birk. (=*przełożył na język polski*). Słusznie im przy greczyźnie, słowiańszczyźnie, polszczyźnie i po łacinie umieć. Pim. Pisze, wyraża ś. piękną polszczyzną. Śladów polszczyzny we Wrocławiu mało; niekiedy tylko spotkać ś. można z przekręconym nazwiskiem !polskim na szyldzie. Malin. <Od Polski>

**Polśniewać, a, ał** *połyskiwać:* Naga ziemia drży pod słońcem, wody stojące na niej trzęsą ś. i raz wraz polśniewają. Żer. <Po + *Lśniewać, od Lśnić>

**Polśniewanie, a,** blm., czynność cz. **Polśniewać.**

**[Polter, u,** lm. **y]** p. **Porter.** <Z Porter>

†**Poltynek, nka,** lm. **nki** *mały pulpit do robót kobiecych.*

× **Polub, a,** lm. **y 1.** *polubienie, zamiłowanie, upodobanie, gust.* **2.** p. **Polubieniec:** Same niewierne kobiety stawały przeciwko małżonkom z przywyknienia do nowych polubów. Nar. **3.** w lm. *Poluby miłostki, amory, romanse,* × *miłaszki.* **4. a.** × **Polubnik** *amator, miłośnik, zwolennik:* P. trunku. <Po + *Lub, LUB>

**Polubiać, a, ał 1.** *zaczynać lubić, nabierać przekonania, upodobania.* Wor. **2.** [P.] p. **Polubić:** Żebyś ś. jako królewnie przypodobał, żeby cie polubiała. **P. ś.** *zaczynać ś. lubić nawzajem.* <Po + Lubiać>

**Polubianie, a,** blm., czynność cz. **Polubiać.**

**Polubianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polubiać ś.**

**Polubić, l, ił, [Polubieć]** kogo, co = *powziąć sympatję do kogo, do czego, upodobać sobie kogo, co, przywiązać ś. do niego:* Polubiłem go za jego szczerość. Polubiła ten kraj. Bądźcie w niej dobroczynni, a wieś polubicie. Fel. A co Francuz wymyśli, to Polak polubi. Mick. On ją bardzo sobie polubił. L. **P. ś. 1.** *polubić siebie nawzajem, poczuć ku sobie sympatję, podobać ś. sobie:* Polubiły ś. od dawnego czasu, jak siostry. L. **2.** [P. ś.] *zakochać ś.:* Com ś. nie mógł P. w tej pięknej dziewczynie. **3.** †P. ś. *podobać ś., spodobać ś.:* Nie-możemy przeciw temu, co ś. Bogu polubiło, mówić. Leop. Ty jesteś syn mój miły, w tobie mi ś. polubiło. Leop. **4.** †P. ś. komu *przymilić ś., przypodobać ś.:* Żydowie chcąc ś. polubić swym starszym, tam ś. na niego rzucili. Op. <Po + Lubić>

**[Polubienica, y,** lm. **e]** forma ż. od **Polubieniec.** <Od Polubieniec>

**Polubienie, a,** blm., czynność cz. **Polubić.**

**Polubienie się, a s.,** blm., czynność cz. **Polubić ś.**

× **Polubieniec, ńca,** lm. **ńcy,** × **Polubowiec,** × **Polub,** × **Polubnik** *ulubieniec, faworyt, kochanek, oblubieniec:* O drogi kamieniu niebieskiego polubieńca. Wiszn. To są bogów polubieńce. Krasz. Nie wybieraj z nich żadnego na polubieńca lub zausznika. Wiszn. Oglądał ś. za polubieńcem, przez któregoby króla owładał. Lib. Gdzie Achil porwał w szranki bogów polubieńce. Mick. <Od Polubiony>

**Polubnia, i,** lm. **e** bot. (michelia) *roś.*

× **Polubnik, a,** lm. **cy 1.** p. **Polubieniec. 2.** p. **Polub:** P. trunku. L. <Od Polubny>

× **Polubny** p. **Polubowny.** Sł. wil. <Po + Lubny>

†**Polubność, i,** lm. **i** *skłonność, upodobanie, namiętność, chuć, pożądliwość:* Próżnowanie czyni je (młodzieńczyki) skłonne ku nierządnym polubnościam i ku wszelkim niemiernościam. Kwiat. <Od Polubny>

× **Polubowiec, wca,** lm. **wcy** p. **Polubieniec:** Widział, że mu już nikt nie wierzy, odkąd pojął za żonę krewną jednego możnego bojara, co był u Olgi polubowcem. Jez.

**[Polubować, uje, ował]** komu = *podobać ś., dogodzić, trafić do gustu:* Jeżeli gościcowi co nie polubuje, to on zaraz, niewyrozumiałec, chce wywrzeć swą zemstę za to na śmiertelniku. **P. ś.** *strawić pewien czas na lubowaniu ś., porozkoszować ś.* <Po + Lubować>

**Polubowanie, a,** blm., czynność cz. **Polubować.**

**Polubownictwo, a,** blm. *ugoda polubowna:* Posłowie apostolscy ujrzeli ś. w potrzebie przydać pewien dalszy zaszczyt polubownictwu. Szaj. <Od Polubownik>

**Polubownie** przys. od **Polubowny:** Wszystkie spory P. kończymy; ksiądz pleban jest naszym superarbitrem i godzi nasze spory. Koss.

**Polubownik, a,** lm. **cy 1.** *sędzia polubowny, rozjemca, kompromisarz.* **2.** *miłośnik, amator, zwolennik, stronnik, wyznawca:* P. Epikura. Wor. <Od Polubowny>

**Polubowny** *rozjemczy, kompromisarski:* Sąd P., kompromisarski, kompromis, gdy obie strony spór prawny z sobą wiodące, dobrowolnie od zwyczajnych juryzdykcji odstępując, same sobie sędziów umawiają. Skrzet. Sędzia P. Ugoda polubowna. <Po + *Lubowny, LUB>

**Polucja, i,** lm. **e** *mimowolny upływ nasienia męskiego w czasie snu, zmaza, pomazanie nocne* (pollutio). <Łć. pollutio>

**Polucyt, u,** lm. **y, Poluks** min. *minerał z gromady sylikatów, z rzędu krzemianów, z grupy leucytu.*

**[Poludzki]** *należyty, porządny, przystojny, dobry; taki, jaki być powinien u ludzi:* Ubiór, dom, zaprzęg P. <Po + Ludzki>

× **Poludnić, i, ił** *poobsadzać ludźmi, zaludnić:* P. pustynię. L. <Po + Ludnić>

× **Poludnienie, a,** blm., czynność cz. **Poludnić.**

**Polukrować, uje, ował 1.** *polać, pociągnąć lukrem:* P. tort, babkę. **2.** *ulukrować jedno po drugim:* P. sucharki, babki. **3.** *spędzić pewien czas na lukrowaniu.* <Po + Lukrować>

**Polukrowanie, a,** blm., czynność cz. **Polukrować.**

**Poluks, u,** lm. **y** min. p. **Polucyt.**

**Polulać, a, ał** *strawić pewien czas na lulaniu:* Miło na starość taką ślicznotkę P. i popieścić. Orzesz. <Po + Lulać>

**Polulanie, a,** blm., czynność cz. **Polulać.**

**[Polus, a,** lm. **y** a. **i]** p. **Palus.** <?>

**Polustrować, uje, ował** *zlustrować jedno po drugim.* <Po + Lustrować>

**Polustrowanie, a,** blm., czynność cz. **Polustrować.**

**Polusztykować, uje, ował** *spędzić pewien czas na lusztykowaniu.* <Po + Lusztykować>

**Polusztykowanie, a,** blm., czynność cz. **Polusztykować.**

**Polutować, uje, ował** I. *zlutować jedno po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na lutowaniu.* <Po + Lutować>

†**Polutować, uje, ował,** [**Polutować**] p. **Politować:** Polutuj matki i syna. Op. Polutuj stworzyciela twego, do tej doby od wieczora począwszy ś. modlącego. Op. Przykaż wszystkiemu stworzeniu, niechać polutuje męki twego syna ze mną. Op. <Po + I. [Lutować]>

**Polutowanie, a,** blm., czynność cz. **Polutować.**

†**Polutowanie, a,** blm., [**Polutowanie**] p. **Politowanie:** Przeciw heretykom żadnego nie miał polutowania, surowym lwem przeciwko nim był. Birk.

**Polutrzeć, eje, ał, Polutrzyć ś.** *porobić ś. lutrami, poprzechodzić na wiarę luterską.* <Po + Lutrzeć>

**Polutrzenie, a,** blm., czynność cz. **Polutrzeć.**

**Polutrzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polutrzyć ś.**

**Polutrzyć, y,ył** *porobić lutrami, ponawracać na wiarę luterską.* **P. ś.** p. **Polutrzeć.** <Po + Lutrzyć ś.>

**Poluzować, uje, ował** *zluzować jednego po drugim.* <Po + Luzować>

**Poluzowanie, a,** blm., czynność cz. **Poluzować.**

× **Polwik, u,** lm. **i** min. *feldspat.*

[**Polwy, ?ów** blp.] *błonia i łąki nadrzeczne, latem suche, a wiosną ulegające zalewom, nad Narwią, w okolicy Łomży.*

× **Polżejszenie, a,** blm., czynność cz. **Polżejszyć.**

× **Polżejszyć, y,ył,** × **Polżyć** *zrobić lżejszym, ulżyć nieco.* × **P. ś.** *stać ś. lżejszym.* <Po + *Lżejszyć, od Lżejszy>

× **Polżenie, a,** blm., czynność cz. **Polżyć.**

**Polżenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Polżyć ś.**

**Polżyć, y,ył** I. × P. p. **Polżejszyć.** L. 2. [P.] *zelżeć, sfolgować; ustać, ustatkować ś., złagodnieć:* Na trzeci dzień deszcz polżył, ale wody nie opadły z sił. Ork. 3. †P. *pohańbić, zhańbić, zniesławić, zbezcześcić, sponiewierać, spostponować:* Urząd swój okrutnie polżył. Warg. 4. *strawić pewien czas na lżeniu, powymyślać, pofukać, połajać, pobesztać.* **P. ś.** I. *strawić pewien czas na lżeniu ś.* 2. *okryć ś. hańbą, zniesławić ś., sponiewierać ś., spostponować ś., zbłaźnić ś.:* Nic nie udziałali nierycerskiego, czymby ś. polżyli. Warg. <Po + Lżyć>

× **Poł, a,** lm. **y** *rodzaj tapczanu wysokiego, zajmującego miejsce w izbie między piecem i przeciwną mu ścianą, urządzonego z dylów, z jednej tylko strony obciosanych.* Goł. <POŁ/POL>

**Poła, y,** lm. **y** I. *jedna z dwuch połów, rozchodzących ś. na przodzie sukni u dołu, podołek, szos:* Wtenczas jeszcze słudzy połą talerze ucierali. Troc. Poły surduta, fraka. Jak ś. letnika rozerwała P., wysypały ś. z szaty uzbierane zioła. Żer. Zakasać poły. Ciągnąć kogo za połę. Przen.: Trzymać ś. kogo ciągle za połę = *nieodstępować go ani na krok.* Przen.: Skończywszy dzienne prace, wszyscy oczekują snu pod nocy połą. Jabł. (= *płaszczem, skrzydłem, osłoną*). 2. *jedno z dwuch skrzydeł tkaniny namiotu, stanowiących wejście:* Poły namiotu podwieszono, aby każdy łatwiejszy miał przystęp. L. 3. [P.] *bryt:* Spódnice uszyte są w pięć pół. Ma zapaskę we dwie pole. 4. bud. *połać dachu pochyła:* Dach o jednej pole, o dwuch połach (= *połaciach, z których każda w inną stronę pochyła*). 5. leśn. *drzewo wyrobione na ściany do budowli drewnianych,* półdrzewo, półczyna, ścienne drzewo. 6. myśl. : a) w lm. Poły, dwie sieci dobrze długie i szerokie, któremi ptaki łowią. Trzyc. Lepy, sidła i dwoiste poły stawiają na drobniejsze ptastwa i kwiczoły. P. Koch. Gdy powrozem potargniesz, obie ś. poły podniosą. Trzyc. Ciągłemi połami ptaków nałowił. P. Koch. (= *rozstawianiem takich pół*). b) *część składowa sieci myśliwskich, zwanych parkami.* c) Poły, płótna grube, wysokie i długie, któremi ś. knieja, jak murem obstawia. Kluk. <POŁ/POL>

**Połabianin, a,** lm. **anie, Połabianin** *mieszkaniec Połabia.* <Od Połabie>

**Połabie, a,** blm., **Połabie** *kraj rozciągający ś. nad Łabą = Elbą.* <Po + Łabie, od Łaba>

**Połabski, Połabski** przym. od **Połabie:** Jeden z najważniejszych zabytków języka połabskiego stanowi słownik Szulcego. <Od Połabie>

**Połacać, a, ał** p. **Połacić.**

**Połacanie, a,** blm., czynność cz. **Połacać.**

**Połacenie, a,** blm., czynność cz. **Połacić.**

[**Połachać, a, ał**] I. *spędzić pewien czas na łachaniu, bieganiu niepotrzebnym.* 2. *podrzeć odzienie na sobie:* Sukmana połachana, pociapana. Kolb. [**P. ś.**] (o świni) *polochać ś.* <Po + Łachać>

[**Połachanie, a,** blm.] czynność cz. **Połachać.**

[**Połachanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Połachać ś.**

**Połachotać, a, ał** p. **Połechtać:** Szwajcara, jakby ś. zawzięli, mogą poturbować i P. Krasz.

**Połachotanie, a,** blm., czynność cz. **Połachotać.**

**Połacić, i, ił,** nied. **Połacać** *łaty na krokwiach podawać, poprzybijać* (pod blachę, dachówkę i t. d.). Mącz. Przen.: Nie zna Dak konsulów, z których rozkazu miasteczka połacił. Chr. (= *pobudował*). <Po + Łacić>

**Połać i,** lm. **e** I. *rząd, szereg domów, stanowiący jedną ścianę ulicy,* †pierzeja. Prędzej ruinie podległe narożne, niż w połaci kamienice. Haur. 2. *miejscowość, okolica, kraina, powiat, obwód; część czegoś szerokiego, płaskiego, płat, szmat, część obszaru:* Obszar równin dzieli ś. na wielkie połacie. Ojczyzną mą Grecja, urodziłem ś. w Rodzie, jednym z przedniejszych miast tamtej połaci. Pot. Dacja Niestrem od tej sarmackiej połaci, co Rusią i Podolem zowiemy, dzieli ś. Błaż. Między Dakami a Dunajem wielka bardzo gruntów znajduje ś. P., która imieniem ziemi węgierskiej ś. szczyci. Błaż. Pierwsza P. biskupia ma swoją przeszłość. Rol. (= *część majątku*). Tylna P. muru oddzielała ogród zamkowy od cmentarza kościelnego. Rol. 3. *powierzchnia dachu, spadzista w jedną stronę,* poła *dachu.* <POŁ/POL>

[**Połać, a, ał**] p. [**Pałać**].

[**Poład, u,** blm.] *ład, porządek:* Ni ładu, ni poładu. Prz. (= Ni ładu, ni składu. Prz.). <Po + Ład>

**Poładnia, i,** lm. **e** bot. (callicarpa) *roś. z rodziny wiciokrzewatych.*

**Poładnieć, eje, ał** I. *zrobić ś. ładnym, ładniejszym, wyładnieć.* 2. (o wielu) *wyładnieć kolejno.* <Po + Ładnieć>

**Poładnienie, a,** blm., czynność cz. **Poładnieć.**

**Poładować, uje, ował** I. *ładując powkładać; pokończyć ładować, popakować:* P. rzeczy, bagaże. 2. *wyładować, naładować jedno po drugim:* P. wozy. <Po+1. Ładować>

**[Poładować, uje, ował]** *pasporządzać, ponaprawiać, poreperować.* **[P. ś.]** z kim = *trafić z nim do ładu, ugodzić ś., ułożyć ś. z nim.* <Po+2. Ładować>

**Poładowanie, a,** blm., czynność cz. **Poładować.**

**[Poładowanie, a,** blm.] czynność cz. **[Poładować].**

**[Poładowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **[Poładować ś.]**

**Poładzenie, a,** blm., czynność cz. **Poładzić.**

**Poładzić, i, ił** *uporządkować, przygotować, przysposobić:* I przyjąć potrzeba i raźno P. i gości policzyć. Pol. <Po+Ładzić>

**Połagodnieć, eje, ał** I. *stać ś. łagodnym, łagodniejszym, złagodnieć nieco:* Nawet zimnego Semena wzrok fałszywy połagodniał. Dzierz. 2. *złagodnieć kolejno, jeden po drugim.* <Po+Łagodnieć>

**Połagodnienie, a,** blm., czynność cz. **Połagodnieć.**

**Połagodzenie, a,** blm., czynność cz. **Połagodzić.**

× **Połagodzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Połagodzić ś.**

**Połagodzić, i, ił** I. *złagodzić jedno po drugim.* 2. [P. kogo] = *ująć, zjednać sobie, uczynić go powolnym.* × **P. ś.** z kim = *pogodzić ś., ułożyć ś., trafić do ładu, porozumieć ś.:* Z ziemiany i rycerstwem jeszczeby ś. pan połagodził, a z biskupem trudno. Krasz. <Po+Łagodzić>

× **Połajacz, a,** lm. **e** *ten, co połajał.* L. <Od Połajać>

**Połajać, je, jał** I. *spędzić pewien czas na łajaniu.* 2. *złajać nieco, wyłajać:* Połajał córkę o to. Troc. Połajany od pana. [Wczoraj Maryś zapłakała, że ją matka połajała]. <Po+Łajać>

**Połajanie, a,** blm., czynność cz. **Połajać.**

**Połajanka, i,** lm. **i** *słowa połajania; nagana; wymysły, słowa obelżywe, grubijańskie, wymyślanie:* Nauczyciel ma ś. strzec połajanki. Oberwawszy połajankę, siedział jak mysz pod miotłą. Rodz. <Od Połajany>

**Połajdaczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Połajdaczyć ś.**

**Połajdaczyć się, y ś.,ył ś.** *spędzić pewien czas na łajdactwie ś.* <Po+Łajdaczyć ś.>

**Połaknąć, nie, nął** *przebyć pewien czas łaknąc; pocierpieć głód.* <Po+Łaknąć>

**Połaknięcie, a,** blm., czynność cz. **Połaknąć.**

**Połakomić, i, ił** *rozłakomić jednego po drugim.* **P. ś.** *rozłakomić ś. nieco, ułakomić ś., złakomić ś., połaszczyć ś., ułaszczyć ś. na co, wziąć co, zrobić co przez łakomstwo:* Może jaki nowicjusz na zajączka ś. połakomił? Krasz. <Po+Łakomić>

**Połakomieć, eje, ał** I. *stać ś. nieco łakomym.* 2. (o wielu) *porobić ś. łakomemi.* <Po+Łakomieć>

**Połakomienie, a,** blm. I. czynność cz. **Połakomić.** 2. czynność cz. **Połakomieć.**

**Połakomienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Połakomić ś.**

**Połam, u,** lm. **y** I. *odłam, kawał, bryła:* Połamy lodów. Wor. 2. gór. *dalsze śledzenie żył kruszcowych w jakiejkolwiek wytni.* L. <Po+Łam>

**Połamać, mie, mał, †Połomić, [Połamić, Połumać, Połomać]** I. = a) *złamać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, potruszgotać, pogruchotać:* Świece połamane, lichtarze poprzewracane. P. co w kawałki a. na kawałki. P. cynamon. Jozjasz połamał słupy. Leop. Zdrajco, kości w tobie kijem połamię. L. P. kij na kim a. o kogo. Kości połamane zwykły ś. w cztery do sześciu niedziel do kupy zrastać. Perz. Człowiek połamany = *pokrzywiony, ułomny, pokoszlawiony, pokręcony,* połamaniec: Prawie cały tak chorobami był połamany, że ani ręką, ani nogami władnąć nie mógł. Steb. Kołtun go połamał. Na urząd nie może być obrany niedołężny, trędowaty, głuchy, ślepy, połamany. Sz. b) *narazić na połamanie, ulec połamaniu czego:* Bodajeś ręce, nogi połamał. Przen.: Tak sobie był język połamał, że, powróciwszy do kraju, prawie nanowo uczyć go ś. musiał. Kaczk. (= *popsuł, pokaleczył*). P. komu szyki = *popsuć, pomylić, pomieszać, pokrzyżować.* 2. *spędzić pewien czas na łamaniu.* 3. *porozbijać, poroztrącać, podruzgotać, pogruchotać, poburzyć, porujnować; popsuć, poniszczyć:* Pomorzanie, przestawszy bałwaństwa chwalić, bałwany połamali, jako je beł arcybiskup upominał. Chwal. Przen.: P. pierwsze lody (= *pokruszyć, przełamać, przezwyciężyć*). Siła okrętów morze połamało. Warg. Rychtenberg wyprawił posłów do Macieja, którzy ułożoną w Ostrochomie ugodą (13 lutego r. 1447) połamali warunki traktatu toruńskiego. Mor. T. (= *złamali, pogwałcili*). Teraz już nie istnieje dla mnie; ale, odchodząc, połamała mi wszystko w sercu. Rodz. **P. ś.** I. *ulec połamaniu:* Krzesła, świece połamały ś. w czasie przeprowadzki. 2. Połamało ś., połamie ś. = *połamaliśmy, połamiemy:* Dość gdy ś. pierwsze lody połamało. <Po+Łamać>

**Połamanie, a,** blm., czynność cz. **Połamać:** P. nałogów dziecięcia. Troc (= *przełamanie, przezwyciężenie*).

**Połamaniec, ńca,** lm. **ńcy** I. *człowiek połamany,* p. **Połamać.** 2. [P.] *człowiek zmieniający religję.* <Od Połamany>

**Połamanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Połamać ś.**

**[Połamiać, a, ał]** p. **Połamywać.**

**[Połamianie, a,** blm.] czynność cz. **Połamiać.**

**[Połamić, i, ił]** p. **Połamać.**

**[Połamienie, a,** blm.] czynność cz. **Połamić.**

**[Połamjać, a, ał]** p. **Połamać.**

**[Połamjanie, a,** blm.] czynność cz. **Połamjać.**

**Połamywać, uje, ywał, [Połamiać, Połamjać]** *łamać raz po raz, zlekka:* Połamuje mię w kościach. <Po+Łamywać, ŁOM>

**Połamywanie, a,** blm., czynność cz. **Połamywać.**

**[Połanek, nka,** lm. **nki].** †**Połanek** p. **Półłanek:** Dwie płósy pola nazywają połanki. Jak wyszli z lasu, są ta połanki wykarczowane, a idą z pieca na łeb po górze jeden za drugim. Żer. Siedzieć na połanku. Troc. <? Z Półłanek>

**[Połanie, a,** blm.] czynność cz. **Połać.**

**Połaniecki** *od miasta Połańca w Sandomierskim:* Kasztelanja Połaniecka. Łosoś P. lepszy od sądeckiego. Sien. <Od Połaniec>

**[Połanik, a,** lm. **i]** p. **Półłanik:** P., włościanin mający 30 jutrzyn ziemi, *półgbur.* Gwar. <Z Półłanik>

**Połańcusznе, ego,** blm. *opłata od więźnia za kajdany, w których go więzą:* Od więźniów poturemnego, połańcuszuego płacą. St. lit. <Po+*Łańcuszne, od Łańcuszny>

†**Połap, u,** lm. **y** p. **Pułap.** Troc.

[**Połap, a,** lm. **y**] p. **Niełap.**

†**Połapa, y,** lm. **y** p. **Pułapka.** <Po + Łapa>

**Połapać, pie, pał** I. *złapać jedno po drugim, pochwytać, poprzytrzymywać, wyłapać:* Połapano złodziejów. Kot połapał myszy. Połapali rzeczy po nieboszczyku, co kto mógł *(= pochwytali, pozabierali, pograbili, pokradli, rozdrapali).* 2. *spędzić pewien czas na łapaniu:* P. ryby *(= połowić).* **P. ś.** (o wielu) *dać połapać siebie, powpadać w pułapkę, w sidła, w zasadzkę:* Myszy połapały ś. Przen. *pooszukiwać ś., zawieść ś.:* Połapali ś.: kupili tanio, ale nabyli rzeczy bez wartości. Przen.: *zorjentować ś., dojść do ładu, rozpoznać o co chodzi, wybrnąć z chaosu, zrozumieć położenie, uchwycić myśl przewodnią:* Hetman jakoś ś. nie mógł tak prędko P. i rzekł: A jakto? ja waści nie rozumiem znpełnie. Kaczk. <Po + Łapać>

**Połapanie, a,** blm., czynność cz. **Połapać.**

**Połapanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Połapać ś.**

× **Połapeć, pcia,** lm. **pcie** p. **Pułapka.** Krasz. <Po + *Łapeć, ŁAP>

†**Połapić, i, ił,** [**Połapić, Połapnąć**] *złapać, przyłapać, schwycić, pochwycić, uchwycić, przycapić, ująć, pojmać, porwać:* A gdzieby co P., z kąta upatruje. Rej. Zły duch, odwiódszy nas od pasterza prawdziwego, chce nas P., rozdrapać, pożreć. Wuj. Mieczem nań z boku uderzy i w pas długą prawicą połapi potężnie. Żebr. Puści ś. miedźwiedź do nich, jednego połapił. Rej. Nie zawsze, kiedy pomyślisz, możesz wiarę i pokutę P. Zigr. *(= chwycić, uchwycić).* Przen.: *ogarnąć, opanować, owładnąć.* Połapiły są mię lichoty moje i nie mogłem widzieć. Ps. Puł. Acz szukają człowieka niektórego, jen umie w gąśki gąść, aby, gdyż cię połapi duch boży zły, gądł przed tobą ręką; lekcej to łomienie zniesiesz. B. Sz. [Panów połapiło śmiechem]. <Po + Łapić>

**Połapienie, a,** blm., czynność cz. **Połapić.**

× **Połapka, i,** lm. **i** p. **Pułapka:** Na myszy nadstawiają różne połapki. Kluk. Liszka w połapkę wpadła. Kniaź. <Po + Łapka>

× **Połapkowy** przym. od **Połapka,** *pułapkowy.* Sł. wil.

[**Połapnąć, nie, nął**] p. **Połapić:** Co ji ukapnie, to Jasiek połapnie. <Po + Łapnąć>

[**Połapnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Połapnąć.**

†**Połapowy** przym. od †**Połap,** *pułapowy.* L.

**Połasić się, i ś., ił ś.** *spędzić pewien czas na łaszeniu ś.* <Po + Łasić ś.>

**Połaskotać, cze, tał** p. **Połechtać:** P. trochę. Uśmiechnęła ś. połaskotana w swej miłości własnej przyjemnie pani Juljanowa. Krasz. Żart.: Każę cię P. rzemieniem. Fred. A. <Po + Łaskotać>

**Połaskotanie, a,** blm., czynność cz. **Połaskotać.**

**Połasować, uje, ował** *pokosztować przez łakomstwo:* Syt jestem, więc jeść nie będę, tylko trochę połasuję. Wal. <Po + Łasować>

**Połasowanie, a,** blm., czynność cz. **Połasować.**

**Połaszczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Połaszczyć ś.**

**Połaszczyć się, y ś., ył ś.** *połakomić ś., ułaszczyć ś., ułakomić ś. na co:* Połaszczył ś. na pieniądze, więc ś. ożenił, a teraz żałuje. <Po + Łaszczyć ś.>

**Połaszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Połasić ś.**

**Połata, y,** lm. **y** bot. (logania) *roś. z rodziny połatowatych.*

**Połatać, a, ał** *łatając poreperować:* P. bieliznę, obuwie, ubranie. Zielone obicie jedwabne połatane. Krasz. P. podłogę, ściany = *poflekować.* Przen.: P. zdrowie = *podreperować, podtrzymać.* Potrafimy tę biedę P. L. *(= zaradzić jej).* **Połatawszy** przys. *jako tako, pół biedy, ujdzie, uszłoby od biedy, nie najgorzej:* Już to było niebardzo szlachetnie, ale jeszcze połatawszy. Krasz. Jak ś. macie? — Ja to połatawszy, jeno pan nam słabuje. Jun. <Po + Łatać>

**Połatanie, a,** blm., czynność cz. **Połatać.**

[**Połatek, tka,** lm. **tki**] *połeć słoniny.* <Zdr. od Połać>

**Połatka, i,** lm. **i** bart. p. **Podkur.**

[**Połatka, i,** lm. **i**] I. *siedzenie między dwoma drzewami do strzelania niedźwiedzi i dzików do zboża przychodzących:* Wziąć obławę, osaczyć, urządzić połatki. Syrok. 2. *tapczan na nizkich nóżkach lub ława szeroka, stojąca przy ścianach w izbach mieszkalnych.* <p. Połać, PÓŁ/POL>

[**Połatki, ek,** blp.] *łóżko:* Ryczy krowa od połatek. Gwar.

**Połatowate** rośliny bot. (loganiaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych.* <Od Połata>

**Poławiacz, a,** lm. **e** *ten, co poławia:* P. pereł, wielorybów. <Od Poławiać>

**Poławiać, a, ał** *łowić to, co ś. pojawia, łowić od czasu do czasu:* Ryby z pobrzeża poławiane wędką. Przyb. **P. ś.** I. *być poławianym, pojawiać ś. w czasie łowów:* W Wiśle poławiają ś. jesiotry. W rzece tej perły ś. poławiają. Węg. 2. × P. ś. *obławiać ś.:* Jeden poławia ś. chlebem za kilku. Wor. <Po + Ławiać>

**Poławianie, a,** blm., czynność cz. **Poławiać.**

**Poławianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poławiać ś.**

†**Poławie, a,** lm. **a, Poławnik** I. *poduszka, materac na ławę do siedzenia:* Pierze kurze godzi ś. na poławie. P. ku siedzeniu. Trzyc. 2. *ławeczka, nizka ławka: Subsellium,* nizkie ławy, P. nizkie. Mącz. <Po + *Ławie, od Ława>

†**Poławnik, a,** lm. **i** p. **Poławie:** Pięknie ochędożono i ławy i ściany spalermi, poławniki, a sukno zielone rozciągniono na stole. Rej. <Po + Ławnik>

[**Połaz, a,** lm. **y**] p. **Połoz.**

**Połazić, i, ił** I. *spędzić pewien czas na łażeniu.* 2. [P.] *wejść:* Połaźcie do izby. <Po + Łazić>

[**Połaźnica, y,** lm. **e**] *choinka do ubierania na Boże Narodzenie.* Por. **Podłaźnica.** <Po + *Łaźnica, LAZ/ŁAZ/LEŹ>

**Połażenie, a,** blm., czynność cz. **Połazić.**

× **Połączać, a, ał** p. **Połączyć.**

× **Połączanie, a,** blm., czynność cz. **Połączać.**

× **Połączanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Połączać ś.**

**Połączenie, a,** I. blm., [**Połąka**] czynność cz. **Połączyć.** 2. lm. **a** *to, co łączy, miejsce złączenia dwuch rzeczy, węzeł:* P. telefoniczne, telegraficzne, elektryczne. P. Litwy z Polską *(= unja).* 3. a. × **Konjunkcja** astr. *takie położenie kilku ciał niebieskich, że przypadają one po jednej stronie względem ziemi, czyli widziane są w jednym kierunku; takie położenie ciał niebieskich, przy którym mają jednakowe wzniesienie, chociaż różnią ś. zboczeniem.* 4. kol. *komunikacja:* P. bezpośrednie.

**Połączenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Połączyć ś.**

×**Połączka, i,** lm. **i** lek. *połączenie, zespolenie, połączka, kombinacja.* S. K. <Od Połączyć>

**Połącznik, a,** lm. **i** kol.: P. szynowy = *łącznik żłazny.* <Po + Łącznik>

**Połączyciel, a,** lm. **e** *ten, co połącza a. połączył.* L. <Od Połączyć>

**Połączycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Połączyciel.**

**Połączyć, y,ył,** nied. ×**Połączać** I. *złączyć, zjednoczyć, spoić, powiązać; zespolić, skojarzyć, zlać w jedno:* Trzebaby nas P., bylibyśmy silniejsi wszystko dokazywać. L. Niecierpliwie wyglądam momentu, który serca nasze połączy na zawsze. L. Serce moje i twoje, Boże, połącz oboje. Wójc. P. oblubieńców ślubem dozgonnym. P. płyny (= *zlać w jedno, pomieszać*). P. dom z kanałem ulicznym. P. kogo z kim za pomocą telefonu. Za pomocą scholastyki coraz mocniej zacieśniany był węzeł połączający djalektykę z systemem nauki kościoła. Szan. O ten, co swoje szczęście połączył z kobietą, chwycił gałąź bluszczową nad przepaścią skrytą. Fred. A. My w zdaniach ś. dwoimy, trzebaby nas P. L. (= *pojednać*). 2. fiz.: Naczynia połączone p. **Naczynie.** 3. mech.: Krążek połączony p. **Krążek. P. ś.** *złączyć ś., zjednoczyć ś., zespolić ś., skojarzyć ś., związać ś.:* P. ś. z kim ślubem, miłością. P. ś. przeciw komu (= *spiknąć ś., zawrzeć sojusz*). Nie każde płyny dadzą ś. P. (= *zmieszać*). <Po + Łączyć>

[**Połąka, i,** blm.] p. **Połączenie:** Ubocz pięła ś. bystro w górę, wprost między widła dwuch roztok, a dochodziła na dół aż do ich połąki, tam, kany dawno, drzewiej, za ludzkiej niepamięci stała ta sławna wielka huta. Ork. <Po + *Łąka, LĘK/ŁĘK>

[**Połątka, i,** lm. **i**] zool. p. **Łątka.** <Po + Łątka>

[**Połcha, y,** lm. **y**] zool. p. **Koszatka.**

[**Połcina, y,** lm. **y, Połcizna, Połczyzna, Połcyzna**] *drzewo, kłoda rozpiłowana wzdłuż na dwie połowy.* <POŁ/POL>

[**Połcizna, y,** lm. **y**] p. **Połcina.**

[**Połcyzna, y,** lm. **y**] p. **Połcina.**

†**Połdnia** p. **Południe.** Kłos. <POŁ + Dnia, od Dzień>

[**Połdnie, a,** lm. **a**] p. **Południe.** <Poł + *Dnie, od Dzień>

[**Połdniejszy**] p. **Południowy.** <Od Połdnie>

†**Połebek, bka,** lm. **bki** *uderzenie po głowie:* Tak za niewinnych połebki, za cudze owe połetki daj swoje teraz, niebożę. Pot. <Po + Łebek>

**Połechtać, cze** a. **ce, tał,** †**Połektać, Połachotać, Połaskotać** *łechcząc podrażnić rozkosznie przez pewien czas:* Trzeba mu było konia strzemieniem w brzuch P. Sienk. Myślałem tedy, mówił mile połechtany Zagłoba, że może ją do Kijowa odesłał. Sienk. Ten tryumf własną miłość tym żywiej połechce. L. Żart.: Osłowi pan gnaty połechtał. L. (= *obił go kijem.*) <Po + Łechtać>

**Połechtanie, a,** blm., czynność cz. **Połechtać.**

[**Połeczka, i,** lm. **i**] p. **Półka.**

**Połeć, łcia,** lm. **łcie [Połet]** I. *długi płat słoniny, mięsa:* P. słoniny = *płat słoniny z całego boku wieprza.* P. mięsa = *pas, szrot.* Wiszą połcie na balkach dymem okopcone. Koss. Na wsi połcie, schaby i zwiędłe szynki. Ejs. Połciem słoniny do półrocza ś. chowa. Falib. Włamawszy ś. do komory, bierze połcie, sadło. Klon. Nie rusz cudzego połcia. Burl. Złote tłuste lata, kiedy z kiełbas płoty pleciono, a połciami i gomółkami domy pobijano. Jan. Zabraliście za te winy trzy duże połcie słoniny. Niem. Rozwalić kogo na P. Troc (= *rozpłatać wzdłuż*). Przen.: Tłusty P. smarować = *dawać niepotrzebującemu, zamożnemu.* Tłusty P. mazać. Rej. [Połciem leżeć, na P. paść] = *jak długi, plackiem, jak nieżywy, trupem:* Ogłuszała jako niema na P. leżała. Otw. [Na P. pada] = *bez życia, bez duszy.* [O! już połciem leży (o bardzo chorym). Kobieta na P. leży (= *bez żadnej władzy*)]. A na cóż ci, moja Zalusiu, stary szperka, kiedy mnie młodszego całym u nóg swoich widzisz połciem? L. 2. myśl. *bok zwierza, ptaka:* Szedł połciem zwierz. Na P. strzelać = *do przelatującego bokiem zwierza lub ptaka.* Zdr. [**Połetek**], †**Połetek.** <POŁ/POL>

[**Połednia, i,** lm. **e**] p. **Południe.** <POŁ + Dnia>

[**Połednie, a,** lm. **a**] p. **Południe:** Dyć ja od połednia samego byłam przy kopaniu. Reym. <POŁ + *Dnie, od Dzień>

[**Połednina, y,** lm. **y**] *obiad:* P. gotowa. <Od Połednie>

[**Połedniować, uje, ował**] p. **Południować.** <Od Połednie>

[**Połedniowanie, a,** blm.] czynność cz. **Połedniować.**

[**Połek, łku,** lm. **łki**] *połowa.* <POŁ/POL>

†**Połek, łku,** lm. **łki** p. **Pułk:** Hetmani go w potrzebach wielkich używali, P. wojska porzuciwszy pod moc. Petr.

†**Połektać, ce, tał** p. **Połechtać:** Trąba w sobie nie ma nic pieszczonego, chrapliwie i straszliwie brzmi, świerzbiących uszu nie połekce. Birk. <Po + Łektać>

**Połektanie, a,** blm., czynność cz. **Połektać.**

[**Połen**] p. **Pełny.**

**Połeptać, ce,** a. **cze, tał** *strawić pewną chwilę na łeptaniu.* <Po + Łeptać>

**Połeptanie, a,** blm., czynność cz. **Połeptać.**

[**Połesrać, a, ał**] p. **Poosrać.**

[**Połesranie, a,** blm.] czynność cz. **Połesrać.**

[**Połet, łta,** lm. **łty**] p. **Połeć.**

[**Połetek, tka,** lm. **tki**], †**Połetek** I. p. **Połeć:** Skoro zobaczysz bolączkę powietrzną, rozciąwszy gołębia, przyłóż tak ciepły P., aż pocznie on P. zielenieć, i ujrzysz z połetka ciekącą wodę zieloną, która jest owym jadem powietrznym. Sien. Tak za niewinnych połebki, za cudze owe połetki, daj swego teraz niebożę. Pot. [Trzy połetki sperek]. 2. [P.] p. **Łachmytek.** <Od Połeć>

[**Połędzie, a,** lm. **a**] *drążki lub żerdzie, ułożone na belkach w stodole lub innym budynku do układania na nich (na wyżkach) snopów zboża, słomy i zbioru siana.* <Po + Lędzie>

[**Połęgować, uje, ował**] *pogiąć, pokrzywić, pokoślawić, powykręcać, popaczyć.* [**P. ś.**] *pogiąć ś., pokrzywić ś., pokoślawić ś., popaczyć ś.* <Po + Lęgować>

[**Połęgowanie, a,** blm.] czynność cz. **Połęgować.**

[**Połęgowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Połęgować ś.**

[**Połęka, i,** lm. **i**] *miejsce, gdzie rzeka ścieśnionym korytem płynie między wysokiemi, urwistemi brzegami.* <Po + *Łęka, LĘK/ŁĘK>

**Połgać, że, gał** I. *strawić pewien czas na łganiu, pokłamać.* 2. *pozmyślać jedno po drugim, pokłamać:* Pokręcił, połgał, pookpiwał (= *nałgał*). <Po + Łgać>

**Połganie, a,** blm., czynność cz. **Połgać.**

†**Połgłowny** *tyczący ś. połowy głowy:* Bolenie połgłowne. Szym. z Ł. <POŁ + Głowny>

[**Połka, i,** lm. **i**] **1.** *szczapa, łupa drzewa.* **2.** *powłoczka na poduszkę.* **3.** *półówka.* <POŁ/POL>

**Połkać, a, ał** *łkając popłakać.* <Po + Łkać>

**Połkanie, a,** blm., czynność cz. **Połkać.**

**Połknąć, knie, knął** a. [**kł**] †**Zełknąć,** nied. **Połykać 1.** *łykając przepuścić przez gardło, łyknąć, przełknąć:* P. ostrygę. Jedząc, żeby ś. w pole co wskok brali, dwakroć brać z misy, raz P. kazano. Auszp. Połykam co rzadkiego sarkając, *sorbeo.* L. Ujrzawszy lulki ciągnących, pytali ś., co to za ludzie, którzy ogień połykają, a dymem oddychają? Boh. *(= wciągają w siebie).* Rejent stąpa, jakby kij połknął, prosto, nieruchomo, jak żóraw. Mick. Przen.: Kiedy pigułka tak dobrze ozłocona, trzeba ją P. L. *(= znieść, strawić przykrość).* Już niemasz żadnej nadziei, tylko a. P. kulę, lub ś. utopić. L. *(= w łeb sobie strzelić).* Stefan, ów Stefan dziełami wsławiony, połknął śmierć w Grodnie z ustawnego szynku. Kras. *(= poniósł, znalazł).* Przyjdzie za tak złą przygodą (na morzu) śmierć P. z wodą. L. *(= utonąć).* Połykać ślinki = *ostrzyć sobie apetyt, oblizywać ś., kasować ś. na co.* Darmo! tylko ślinki połykają. Lubom. P. słowo, zgłoskę = *nie domówić, pominąć, opuścić, zjeść mówiąc:* Ty mi słowa przekręcasz i sylaby połykasz. Pilch. Jedzą, piją, huczą, grają, a wsie całkiem połykają. Koch. W. *(= przepuszczają przez gardło, trwonią, marnują, puszczają).* P. (w sobie) = *zatrzymać, powściągnąć, zamknąć, zataić, struć, strawić, znieść:* Drży z strachu, chce ś. utaić, duch w sobie połyka. Jak. W. Nie wstydzicie ś. w pół serca mię tykać, a ja to muszę koniecznie połykać. Chr. Ja, żal mój połykając, mimo swej rozpaczy, nad miłość przełożyłam swą powinność raczej. Min. Co myślę, nie połykam skrycie. Przen.: *pochłonąć, strawić, pożreć; pogrzebać, zawrzeć w sobie:* Morze już wiele ofiar połknęło. Ratuj mię, abym od morskich wirów nie został połkniony. Kulig. Jeden dół równie mędrca połyka i tego, co nic nie umie. Nar. Przen.: Wszystko połknęły koszta. Otoman słabych sąsiadów połknął. Kłok. <Po + Łknąć>

**Połknienie, a,** blm. p. **Połknięcie.**

**Połknięcie, a,** blm., **Połknienie** czynność cz. **Połknąć.**

**Połknięty,** × **Połkniony** im. od **Połknąć.**

× **Połkniony** p. **Połknięty.**

[**Połn**] p. **Pełny.**

[**Połnia, i,** lm. **e**] p. **Pełnia.** <Z Pełnia>

[**Połnie, a,** lm. **a**] p. **Południe.** <Z Południe>

[**Połno**] przys. p. **Pełno.**

[**Połny**] p. **Pełny.** <Ros. połnyj>

**Połobuzować się, uje ś., ował ś.** *strawić pewien czas na łobuzowaniu ś.* <Po + Łobuzować ś.>

**Połobuzowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Połobuzować ś.**

[**Połochać, a, ał**] kogo = *straszyć, płoszyć, przestraszać.* [**P. ś.**] *lękać ś., trwożyć ś., płoszyć ś.* <Ukr. połòchati>

[**Połochanie, a,** blm.] czynność cz. **Połochać.**

[**Połochanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Połochać ś.**

**Połoczanin, a,** lm. **anie** *mieszkaniec miasta Połocka, człowiek rodem z Połocka.* <Od Połock>

**Połoczanka, i,** lm. **i** forma ż. od **Połoczanin.**

[**Połodnik, a,** lm. **i**] *wielka łyżka drewniana.*

**Połoga, i,** lm. **i 1.** †P. p. **Podłoga. 2.** [P.] *pochyłość, stok, spadzistość, spadek:* Stoki ś. już poczynały połogą uboczną. Ork. <Ukr. połòga>

**Połogi, Położysty** *lekko pochyły, spadzisty a zarazem szeroko rozpostarty, rozłożysty:* P. grzbiet góry. Grunta przy rzekach są zawsze pochyłe i połogie. Stroj. Na pograniczu wysoka góra stała; dalej równina połoga. Pot. Z Etny wylatują kamienie na niwy połogie. Pot. <Ukr. połògij>

[**Połogo**] przys. od **Połogi:** Przen.: Z głupim a pysznym radzę iść P. Pot. *(= ustępując, zgodnie, potulnie, pokornie, skromnie).*

[**Połogość, i,** lm, **i**] rz. od **Połogi.**

**Połogować, uje, ował** *odbywać połóg, leżeć w połogu.* <Od Połóg>

**Połogowanie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Połogować. 2.** *położnictwo, sztuka babienia, akuszerstwo, akuszerja:* Narzędzie do połogowania. Czer.

× **Połogownica, y,** lm. **e** *babka, baba położna,* †pęporzezka, [położna], akuszerka. <Od *Połogownik, od *Połogowny, od Połogować>

**Połogowy, Położny** przym. od **Połóg:** Odpływ a. tok P. Upławy połogowe (lochia). Obłąkanie połogowe p. **Obłąd.** <Od Połóg>

**1.** [**Połoh, u,** lm. **y**] *łąka nadrzeczna.* <Ukr. pòłoh>

**2.** [**Połoh, u,** lm. **y**], × **Połóg** *pawilon:* Wypadało ś. od komarów zamykać w małych przewiewnych alkowach, na Litwie praktykowanych, a połohami zwanych. Rol. <Brs. połog>

**Połoić, i, ił** *jedno po drugim a. jedno na całej powierzchni łojem posmarować, pomazać.* L. <Po + Łoić>

**Połojenie, a,** blm., czynność cz. **Połoić.**

†**Połok, a,** lm. **i** *żarłok, obżartuch.* <Po + ŁOK/ŁAK>

[**Połokać, ka** a. **cze, kał**] *łokaniem, to jest żłopaniem powciągać, posmoktać, pochłeptać.* <Po + Łokać>

[**Połokanie, a,** blm.] czynność cz. **Połokać.**

**Połom, u,** lm. **y 1.** × P. *złom, łom, odłam, ułamek, jedna z części, na które co zostało połamane, szczątek:* Już to wszystko minęło i, jak ta Wisła z połomami ludów, w oceanie przeszłości zaległo. Wor. **2.** *wyłom w górach:* I tutaj (w wyłomach) nie wszędzie są (góry) przystępne, bo w głębi samych ciasnych połomów niema częstokroć nawet miejsca na ścieżki. Pol. <Po + Łom>

[**Połomać, mie, mał** i **P. ś.**] p. **Połamać:** Mówiono, że obie żony połomał, a raczej pomorzył. Kub. <Po + Łomać>

[**Połomanie, a,** blm.] czynność cz. **Połomać.**

[**Połomanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Połomać ś.**

[**Połomarować, uje, ował**] = **Połamarować.** <Ukr. połamàriti>

[**Połomarowanie, a,** blm.] czynność cz. **Połomarować.**

[**Połomarz, a,** lm. **e**] = **Połamar:** Dawali pieniądze drobnemi sumami chłopi, połomarze, panny stare i ułomne. Spas. <Ukr. połamàr>

[**Połomić, i, ił** i **P. ś.**] †**Połomić** i †**P. ś.** p. **Połamać:** Żyw będzie, jeśli jeno ziobra, nie pacierze ma połomione. Sienk. <Po + Łomić>

[**Połomienie, a,** blm.] czynność cz. **Połomić.**

[**Połomienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Połomić ś.**

**Połomka, i,** lm. **i** gieol. *rodzaj korala czyli polipnia skamieniałego, krzewiastego z postaci.* Łab. <Po + *Łomka, ŁOM>

**Połomny** l. †P. *mogący być połamanym:* Chleb kruchki i P. And. z Kobyl. 2. przen. *powolny, posłuszny, niekrnąbrny, dający sobą powodować, zgodny, ustępujący, miękki = skłonny do ustępstw:* (p. Niepołomny). <Po + Łomny>

**Połomotać, cze, tał** l. *strawić czas jakiś na łomotaniu.* 2. *wyłomotać jednego po drugim.* <Po + Łomotać>

**Połomotanie, a,** blm., czynność cz. **Połomotać.**

†**Połon, u,** lm. **y,** †**Plon** l. *niewola, jasyr:* Ludu wielkość w P. zabrali. Stryjk. 2. *łup, zdobycz:* Litwini, Ruś okrutnie splondrowawszy, łupów i połonu nabrali wielką wielkość. Stryjk. <Ros. połòn>

†**Połonianin, a,** lm. **anie,** †**Połoniennik** *jeniec, braniec, niewolnik:* Wojny sprowadzają połonianinów, czyli jeńców, których stan nie jest tak twardy, jak innych czeledinów. Lel. <Od Połon>

[**Połonica, y,** lm. **e**] l. = **Płonina** pod l. Pol. 2. *truskawka.*

**Połonicznik, a,** lm. **i,** [**Hromyk**] bot. (herniaria) *roś z rodziny zapartnicowatych:* Gatunek: P. gładki a. pospolity a. Sporysz a. Sporysz trzeci, Żabie gronka (h. glabra). <Od Połonica>

**Połonicznikowate** rośliny bot. p. **Zapartnicowate.** <Od Połonicznik>

†**Połonienniк, a,** lm. **i** p. **Połonianin:** Łzy więźniów wymagają to od nas, byśmy Twemu Carskiemu Wieliczestwu czołem bili, aby zewsząd połonienników (jeńców) naszych wolno wypuszczono. Dar.

[**Połonik, a,** lm. **i, Połonok**] *warząchew.* <Ukr. opołonnyk>

[**Połonina, y,** lm. **y**] p. **Płonina:** Wędrowiec ... na połoninie zdrój skrzydlaty ... chwyta dłonią. Kon.

[**Połoninka, i,** lm. **i**] *rodzaj pieśni u górali w Beskidzie wschodnim:* Od połonin sanockich zmieniają ś. obyczaje, pieśni i podania gminne: do pieśni przybywają połoninki. Pol. <Od Połonina>

**Połoniński** *tyczący ś. połonin, należący do połonin:* Połonińska pasza (u Huculów). <Od Połonina>

†**Połonka, i,** lm. **i** zdr. od **Płonia.** *płonka:* Przez połonki na stawie czynili gacie. Papr. Chatą obdarzył mię i połonką. Słow.

†**Połonny** przym. od **Połon** *zdobyczny:* Ludzie połonni. Stryjk. *(= jeńcy, niewolnicy, brańcy).* <Od Połon>

**Połopotać, cze, tał** *strawić pewien czas na łopotaniu.* **P. ś.** *wypełnić pewną chwilę łopotaniem ś.* <Po Łopotać>

**Połopotanie, a,** blm., czynność cz. **Połopotać.**

**Połopotanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Połopotać ś.**

[**Połos, a,** lm. **y**] p. **Połoz:** Na stepach trawa bez kosy pokrewne pitonowi (wielkiemu wężowi) mnożyła połosy. Tremb. <Ukr. połoz>

**Połoskotać, cze, tał** *wypełnić pewną chwilę łoskotaniem.* <Po + Łoskotać>

**Połoskotanie, a,** blm., czynność cz. **Połoskotać.**

[**Połostać, stanie, stał**] p. **Pozostać.**

[**Połostanie, a,** blm.] czynność cz. **Połostać.**

**Połoś, a,** lm. **e** zool. p. **Połoz.** <Z Połos, z Połoz>

**Połotrować, uje, ował** l. a. **Połotrzyć** *porobić otrami, złotrzyć jednego po drugim:* Do końca ich temi kacerstwy połotrowali. Birk. 2. *spędzić pewien czas na łotrowaniu:* P. sobie, pozwolić sobie łotrostwa. Wol. J. **P. ś.** (o wielu) *zejść na łotrów, złotrzeć kolejno.* <Po + Łotrować>

**Połotrowanie, a,** blm., czynność cz. **Połotrować.**

**Połotrować się, uje ś.,** blm., czynność cz. **Połotrować ś.**

**Połotrzenie, a,** blm., czynność cz. **Połotrzyć.**

**Połotrzenie się, a ś., ował ś.,** blm., czynność cz. **Połotrzyć ś.**

**Połotrzyć, y, ył i P. ś.** p. **Połotrować.** <Po + Łotrzyć>

**Połowa, y,** lm. **y,** ×**Połowica,** ×**Połowina,** [**Połowizna**] l. *jedna z dwuch równych części czego,* pół *czego:* P. jabłka. Troc. P. gęsi, kurczęcia *(= półgąsek, półkurczę).* Kupił za połowę ceny. O połowę większy. Połową więcej. Troc. Wino nad połowę wypite. Troc *(= więcej niż w połowie).* [Na połowę, na poły] *o połowę:* Na połowę zdrowsi. Kiedy Halina słyszy taką mowę, rumianych wdzięków przybyło połowę. Brodz. *(= drugie tyle).* Rozciąć, rozdzielić, przedzielić co na połowę = *w połowie, przez pół, na połowy.* Serce jeszcze na wojennym błoniu po połowie bije w koniu. Mick. *(= wespół).* Przez połowę, na wpół, [na poły] = *w połowie.* Każda rzecz ma dwuch twarz składy: przez połowę w niej wdzięki, a w połowie wady. Nagł. [Już (koń) był połową do stajni od wody] *(= w połowie drogi).* [Ozeniłem ś. połowę z płacem]. Do połowy, na połowę, na pół, na wpół *po połowie każdemu przy podziale:* To, coś wygrał, znalazł, powinno iść do połowy. W połowie, na wpół, [połowę] *po łowiecku:* Nieprzyjaciół tylko przełamał w połowie. Przyb. Kajet w połowie zapisany. Sprawa w połowie już załatwiona. W połowie już gotów. 2. *jedna z dwuch części składających co:* Mniejsza, większa P. Większą połowę onej sumy mógł napowrót zabrać do domu. Piet. P. ludzi nie wie, jak druga P. żyje. L. 3. *środek:* P. lata, zimy. W połowie maja. Jestem już z robotą w połowie. [Sadzili une kartofle do wpołowy pola]. Ustał w połowie drogi. Smok jeden do połowy jako zwierzę, a do połowy jako ryba. Skar. Syrena do połowy kobieta *(= po pas).* Rozciąć, przedzielić co w połowie *(= przez pół, na wpół).* Zdr. **Połówka,** [**Połoweczka**]. <Pol. Pół>

[**Połoweczka, i,** lm. **i**] p. **Połowa.**

**Połowica, y,** lm. **e** l. × P., p. **Połowa:** Wzięłaś mi, zgoła mówiąc, dusze połowicę. Kochan. Przez odemknione połowicą wrota siła było w otwartych sieniach widać złota. Otw. *(= na wpół).* Już niemal więtszą Szwajcar odważony (odważny) połowicę swej drabiny przechodził. P. Koch. Polacy Tataryby zatrzymali na sobie, czymby tureckiej mocy połowicę niemal ujęli. Grab. P. Połowicę czynię, ujmuję, daję, biorę. Troc. Wywarz to do połowice. Troc. Wykopano trupów do połowice całych. Troc. Połowicą mniejszy. Troc. Połowicą ujęty. Troc. Nie doszedł połowicy dni, żywota swojego. Troc. [Musielim krakowskim targiem zbyć za połowicę]. Uwiódł ją w połowice. Cesarz wzywa, aby Bolesław brata do połowicy państwa swego przyjął. Lel. Król, wielki samowładnik świata połowicy. Mick. **Połowicą** przys. *w połowie, w części, niezupełnie:* Przez odemknięte połowicą wrota widać było... 2. żart. *żona, małżonka, magnifika:* Jak ś. ma twoja P.? Zdr. × **Połowiczka.** <Od Połowa>

[**Połowiczki, ek,** blp.] *uczta, biesiada, bankiet.* Mrong.

**Połowicznie** przys. od **Połowiczny**: Uchwalony artykuł sprawę załatwiał tylko P. Czerm.

**Połowiczność, i**, blm. **I.** rz. od **Połowiczny**: W jego uśmiechu i w wesołości była P., brak swobody. Bał. **2.** min. *ujawnianie ś. w kryształach tylko połowy płaszczyzn postaci całkowitej.*

**Połowiczny, Połowiczy I.** przym. od **Połowica**: Paraliż P. *(= w połowie ciała).* Środki połowiczne *(= nie stanowcze, nie radykalne).* **2.** †Handel P. *= spółka handlowa.* W P. handel z kim wstąpić. Troc. **3.** hut.: Surowizna połowiczna = *mieszana, pstra, w której wśród białego tła szara surowizna jakby ziarnami rozsypana.* **4.** min. *tyczący ś. postaci krystalicznej, zawierającej dwa razy mniej płaszczyzn, niż postać całkowita:* Kształt P. Postać, forma połowiczna. <Od Połowica>

**Połowiczy** p. **Połowiczny.** Lek.: Kąpiel połowicza p. **Kąpiel** <Od Połowica>

**Połowić, i, ił I.** *spędzić pewien czas na łowieniu.* **2.** *łowiąc połapać; wyłowić.* **P. ś.** *dać ś. połowić, połapać ś., powpadać w sieci, w sidła, w pułapkę:* W też doły źli wpadali, co je na insze kopali, w tymże ś. sidle połowili. Rys. <Po + Łowić>

× **Połowić, i, ił** nied. *dzielić na połowę.* Troc. <Od Połowa>

**Połowienie, a**, blm., czynność cz. **Połowić.**

× **Połowienie, a**, blm., czynność cz. × **Połowić.**

**Połowienie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Połowić ś.**

†**Połowień, wnia**, lm. **wnie** *pieniądz drobny, o ból, halerz:* Rubl ma połowniów dwadzieścia. B. Sz. (siclus habet 20 obolos: u Leop.: syklus waży 20 halerzów). Zaważe dwadzieścia połowniów ma. B. Sz. <S. Czes. polověn>

× **Połowina, y**, lm. **y** p. **Połowa**: Każdej połowiny tej strzały są dwa końce. Bobrow. Zdr. × **Połowinka.** <Od Połowa>

**Połowina, y**, lm. **y** m. *mały, lichy połów:* Rzecze mu (rybka): mizerna ci ze mnie P. Jak. W. <Od Połów>

**[Połowinia, i**, lm. **e]** *połowa; część:* Moje serce rozerwane na cztery połowinie. <Z Połowina>

× **Połowinka, i**, lm. **i** p. **Połowina.**

× **Połowinnik, a**, lm. **cy** p. **Połownik**: Spółki te opierały ś. też i na innych zasadach, jak np. na stosunku z połowinnikami. Jabł. A. Połowinnicy, inaczej podsadki, potużnicy, brali grunt u zamożniejszego gospodarza, któremu oddawali połowę plonu. Jabł. A. <Od *Połowinny, od Połowina>

**[Połowity]** *powolny, nieprędki.*

**[Połowizna, y**, lm. **y]** p. **Połowa.** <Od Połowa>

**[Połowniak, a**, lm. **i, Połownik]** *jęczmień i owies wspólnie rosnące na zagonie.* <Od Połowa>

**Połownictwo, a**, blm. *stan połownika:* Przed rewolucją istniały we Francji fermerstwo i P. <Od Połownik>

†**Połowniejszy** st. w. od **Połowny**: Zys orzeł P., niż bielik abo orlik. Cyg. <Od Połowny>

**Połownik, a I.** lm. **cy** = a) a. **Półłannik, Półrolnik, Półkmieć** *kmieć mający połowę tego, co kmieć cały.* Haur. b) [P.] *gospodarz mający pół włóki.* c) [P.] *człowiek obrabiający pole cudze z warunkiem oddania właścicielowi połowy plonu z niego.* d) *ten, który co na współkę z kim dzierżawi.* **2.** lm. **i** = a) [P.] p. **Połowniak**: Końskiego nawozu jeżeli pod jęczmień zwieziesz, to z tego ledwie nie P. będzie, to jest pół owsa z jęczmieniem. Haur. Nowiznę taką połownikami a jęczmionami sieją. Haur. b) a. **Półkwiat** (hemimeris) *roś.* <Od *Połowny, od Połowa>

**Połowny I.** *łatwy do złowienia, łatwo poławiający ś.* **2.** *dający dobry połów:* W obszernych dziedzictwach nie same tylko widzieć żyzne pola, połowne wody. Nar. **3.** *chciwy łowu:* P. Icyk (Żyd) przedał djament z zyskiem w ręce Ormianina. Nar. <Od Połów>

**[Połowy]** p. **Pławy.** <Ukr. połòvij>

**Połoz, a**, lm. **y I.** a. **Płoz, Płoza, [Płóz, Płuz]** *jedna z dwuch podstaw, jakby wielkich łyżw podkutych szyną lub bosych, na których osadzone są sanie,* kopanica, ławina, w lm. sanice, sannice **2.** a. **[Połos, Połoś, Płus]** zool. (zamenis viridiflavus) *wąż niejadowity.* <Ukr. pòloz>

**Połozowąż, ęża**, lm. **ęże** *piton, rodzaj węża z rodziny szczątkonogich* (peropoda), *pokrewny rodzajowi boa.* <Połoz + Wąż>

**Położenie, a**, lm. **a I.** czynność cz. **Położyć**: Położenie (kładzienie) słów nieprzystojnych. Troc. W przybytku był stół i położenie chlebów. Leop. *(= miejsce do składania chlebów).* **2.** †P. *podłoga, posadzka:* Umieść tło a. P. w gmachu. Mącz. Dobrze odnowić stare P. w gmachu po ziemi, to jest stare P. wyrzucić, a nowym położyć. Sien. **3.** *sposób, w jaki coś jest położone, w jaki leży względem czego; warunki, w których coś jest rozłożone, pozycja, sytuacja:* P. miasta, miejsca piękne, niepiękne. Kn. Z góry uważać miasta P. Troc. Kraj w położeniu gorącym, piaszczystym, wilgotnym. Brodz. P. lesiste. P. planety względem słońca. P. płodu w macicy. Dzikością swych położeń (jama) daje odgadnąć, czyim była domem. Mick. P. twierdzy czyni ją niedostępną **4.** *zbieg okoliczności, od którego człowiek zależy; dany wypadek, raz; warunki, sytuacja, pozycja; stan:* P. trudne, przykre, smutne, szczęśliwe. Być, znajdować ś. w położeniu krytycznym. P. było krytyczne. Kras. P. bez wyjścia. Prace moje stosować muszę nie tylko do zdolności, ale najbardziej do mego położenia. Kołł. P. moje było takie, że niepodobna mi było piśmiennie ś. zgłosić. Kołł. Potrzeba było prawdziwej wielkości duszy, aby takiego położenia nie nadużyć i nim ś. nie zepsuć. Krasz. Wejść w czyje P. *(= postawić ś. na jego miejscu).* Postaw ś. teraz w tego lisa położeniu. Mick. Złe P. dobrego psuje. Prz. *(= okazja).* Złym położeniem najlepsze popsujesz. Troc. Złym położeniem dobry ś. zepsuje. Troc. Okropne spraw moich P. Troc. **5.** × P. *względy, wzięcie, zachowanie, mir, łaska:* Mam u niej wielkie P., ale z tego powodu, żem oficer. Sł. wil. **6.** †P. *zasada, racja.* Glos. **7.** †P. *przesłanka, premisa:* Pana Boga proszę, aby w pierwszym sylogizmie to słowo królestwo tak ś. rozumiało we wtórym, jako w pierwszym położeniu. Rozm. **8.** †P. *rozdział w książce:* Rzeczy wybrane z ksiąg, które zową Ecclesiastik, w położeniu wtórym: w położeniu dziewiątym... Pusm. **9.** astr. P. gwiazdy heljocentryczne p. **Heljocentryczny. 10.** fecht.: P. łokciowe = *P. ręki zadającego cięcie, zwane łokieć.* P. grzbietowe = *P. ręki zadającego cięcie, zwane grzbiet.* P. dłoniowe = *P. ręki zadającego cięcie, zwane dłoń.* **11.** fiz.: Energja położenia p. **Energja. 12.** muz.: P. akordu, pozycja = *urozmaicenie akordu zależące na tym, że pierwsza budowa jego zaciera ś. przeniesieniem jednego lub kilku tonów na inne miejsce.* **13.** poł. *stan płodu w macicy* (situs foetus): P. barkowe a. barkiem,

brzuszne, główkowe, miednicze, poprzeczne, pośladkowe, skośne.

**Położenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Położyć ś.**

[**Położna, ej,** lm. **e**] p. **Połogownica.** <Od Położny>

[**Położnianka, i,** lm. **i**] p. **Położnica.** <Od Położny>

**Położnica, y,** lm. **e l.** a. [**Położnianka**] *niewiasta po porodzie,* †*sześćniedziałka,* †*sześćniedzielnica.* **2.** †P. *nałożnica:* Mąż traci posag żony, jesliby w domu swym położnicę jaką chował, a odprawićby jej nie chciał. Sz. **3.** †P. *łożnica małżeńska, łoże małżeńskie:* Nie wezas już, gdy ś. kto w położnicy rozmyśla. Mącz. <Od Położnik>

**Położnictwo, a,** blm., **Połogowanie** *sztuka babienia, niesienie pomocy rodzącym, akuszerja, akuszerstwo.* <Od Położnik>

**Położniczy l.** przym. od **Położnica:** Kamień P. = *rodzaj lekarstwa dla położnic.* **2.** przym. od **Położnik,** *tyczący ś. położnictwa, akuszerski:* Sztuka położnicza. Narzędzia położnicze. <Od Położnik>

**Położnik, a,** lm. **cy l.** *lekarz zajmujący ś. wykonawstwem położnictwa, akuszer.* **2.** ?: O duchach położnikach i czarach czytaj ks. T. Szczurowskiego. Wiszn. **3.** *człowiek chory:* P. wyzdrowiał. <Od Położny>

†**Położnoprosty** *poziomy, horyzontalny.* Troc. <Położny + Prosty>

**Położny, Połogowy** przym. od **Połóg:** Cyrulik P. Perz. Kobiety położne, to jest dzieci odbierające. Perz. × Upławy położne. Najpiękniejsza kobieta niechajże raz i drugi położne sekreta odprawi, już nie ta. Pot. <Od Połóg>

[**Położonek, nku,** blm.] *położenie ś. do snu:* Od ustanku do położonku. Prz. <Od Położony>

**Położyć, y,ył,** nied. **Kłaść l.** i nied. **Pokładać** *umieścić tak, aby leżał, złożyć:* P. co gdzie, na czym. Bierzesz, czegoś nie położył. Wuj. Nie bierz, gdzieś nie położył. Prz. Pożycz mi chleba, przyjaciel przyszedł do mnie, a nie mam co przedeń P. Wuj. (= *dać mu; poczęstować go czym*). Nie tykaj ś. położonych na stole rzeczy. Troc. Nie wierz gębie, póki nie położysz na zębie. Prz. Na sianku Go położono (= *złożono, ułożono*). P. kogo do snu. Podźcie, mieśce oglądajcie, gdzie Go było położono, kiedy Go z krzyża złożono. Mik. z Wilk. Jadwiga z Gwilelmem jeszcze w kolebce pokładana była. Stryjk. [Oj chmielu, chmielu, ty zielsko w płocie, niejeden wianecek pokładas w błocie]. Głowę pokładał na ramieniu matki. Prus (= *składał, opierał*). Przen.: Położyć, nied. **Kłaść** gdzie głowę, kości = *złożyć; lec w grobie, umrzeć:* Znajdę jeszcze pana, przy którym głowę położę. L. Przen.: *złożyć, poświęcić, oddać, ofiarować, dać na ofiarę, narazić co; odżałować, nadstawić czego, wystawić co na sztych, zaryzykować; nadłożyć, przypłacić czym:* Byśmy mieli i gardła przy nim P., tedy bychmy mu dopomogli na królestwo. H. Jana. Cnota Polaków taka była, iż ś. przy paniech mężnie bijąc, gardła swe pokładali. Karnk. Zginąć abo gardło swe P. Wiśn. Podle boku króla najbitniejsi gardła swe położyli. Warg. By byli mieli i po trzy gardła, radziby je byli przy nim położyli. Wer. Większej miłości nad tę nikt nie ma, żeby kto położył żywot swój za przyjaciele swoje. Leop. Za ojczyznę każdyby i życie chętnie położył. Ust. Wilkom owcę odejmując, zdrowie swe za nie położył. Białob. Że Pan duszę swą za nas położył, my takież mamy kłaść duszę swą za bracią. Leop. Zdrowie swoje za niego z radością P. byli gotowi. Skar. Frasunkiem i gniewem strapiony, żywota położył. Błaż. P. kamień węgielny, fundament = *założyć.* [Krowiczka ś. ocieliła, parę wołków położyła] (= *urodziła*). Przen.: †P. co na czyjej woli = *zdać co na nią, zostawić jej co:* Położyli na woli jego, aby sobie wybrał, co chciał. Wuj. Położyć, nied. **Pokładać** w kim, w czym ufność, nadzieję = *złożyć, mieć; założyć, oprzeć, zasadzić, ugruntować.* W tobie jednej pokładam nadzieję. L. Lepiej jest nadzieje swoje pokładać w Panu, aniżeli mieć ufanie w książętach. Wiśn. Nadzieję swoję w Bogu będę miał; niechaj nadzieje swoje w Tobie pokładają, Panie. Gil. Nadzieje pokładali a ufali w Tobie. Dambr. Nie pokładaj nadzieje w obłudnej fortunie. Papr. †Pokładać nadzieję w kogo, w co. Troc. Cesarz Karol nie zaprzeczał położonym w niego nądziejom, iż w młodej osobie wyruszy do Ziemi Świętej. Szaj. Na jakich ludziach ojczyzna nasza największe pokładała nadzieje i dotąd pokłada. Mick. Przen.: Położyć, **Pokładać** co = *odłożyć na bok, złożyć z siebie, porzucić, odrzucić, zaniechać, zarzucić, zostawić w spokoju; dać pokój czemu, skończyć z czym:* Ja kładę duszę moję, abym ją zasię wziął; żaden jej nie bierze ode mnie, ale ja pokładam ją sam od siebie; mam moc położyć ją, i mam też zaś moc wziąć ją. Leop. Już był hetmanowę wszystkę władzą położył, ale i swą głowę. Kochan. Sam zdrów być pragnę, a ten ciężki wrzód P. Kochan. Przyjdzie mi klucze P. Kochan. (= *złożyć, oddać, zwrócić*). Serce, nie daj ś. pożyć żalom, które raz P. trzeba. Lubom. Nalazł fortel król August, jako cię (Wisło) miał pożyć, a ty musisz tę swoję dobrą myśl (butę, hardość) P. Kochan. (= *poskromić, przełamać, ujarzmić*). P. pieniądze = *złożyć, wyłożyć, wypłacić, odliczyć, wyliczyć:* Pani M. na piotrkowskie wójtostwo 80 grzywien posagu położyła. Rot. Obiecał pieniądze dnia pewnego P. bez czyjej przeszkody. P. cheł. Przen.: P. kogo równo z kim = *porównać, zrównać, przyrównać, postawić na równi; upodobnić komu:* Takeś, Boże, człowieka uczcił i przyochędożył, żeś go z anioły tylko nie położył. Kochan. Przen.: P. kogo, co między kogo, między co = *umieścić w rzędzie z kim, z czym, zaliczyć w poczet, do rzędu..., poczytać za...* †P. co sobie w zysku = poczytać sobie za zysk. Nie liczyć lat cudzych, ale swe łaskawie szacować i w zysku je P. Górn. †P. gdzie wojsko, obóz, oblężenie = *założyć, rozłożyć:* Jagiełło, położywszy wojsko w boru na wyspie pod Toruniem, jął z Krzyżakami rokować. Biel. M. P. i nied. **Pokładać** kogo = *powalić, obalić, rozciągnąć na ziemi, przewalić, zwalić z nóg; pokonać, porazić, pobić, zwyciężyć:* Wieprz dziki, kogo dopadnie, śmiertelnie położy. Tw. W nieprzyjacielu taką klęskę sprawił, że jakoby go położył mostem po ziemi. Tw. P. kogo trupem. Zapaśnicy walczą, dopóki jeden drugiego nie położy. [P. śmiercią. Twoje życie tu położone będzie. Niewinna na śmierć idę, tak przynajmniej w czystości położona będę]. Położył wszystkie nieprzyjacioły pod nogi jego. Wuj. (= *poddał*). **2.** †P. i nied. †**Pokładać** *złożyć, poddać, przedłożyć, przedstawić, okazać, zaprezentować; pokazać:* Adam na zmowny dzień z listem na sołtystwo przyjął (= przyjechał) do Landa i pokładał list. Rot. P. co = *złożyć, założyć, podać, wnieść, zanieść; wystąpić z czym:* Franciszek położył skargę przeciwko Grzegorzewi, iż na jego dziedzinie posta-

wił płoty. Św. z Woc. Przen.: P. co = *złożyć dowód czego, dowieść czego; pokazać, okazać, zamanifestować co:* Potrzeba, abyś w tym wszystkę opatrzność położył, kiedy kto godny karania, masz go karać, ale rzeczy jego nie masz tykać. Sz. P. zasługi dla kraju, w nauce. Źle położone dobrodziejstwa nie odnoszą wdzięczności. Górn. *(= skierowane).* Los jednak zawistny i tutaj swoje bezwzględne veto położył. Kryń. **3.** przen. *umieścić, nakreślić, dać, zrobić:* P. napis. P. kropkę po zdaniu. P. średnik. P. akcent, nacisk. [Nim z miejsca ruszy, położy krzyż biczem na ziemi]. P. pod czym, na czym swój podpis. Każdy z nich położył imię swoje w porękę dzieła zbawiennego. Ust. **4.** przen. × P. w rejestrze, na rejestrze = *umieścić, zamieścić, zapisać, zaznaczyć, wykazać, zanotować, policzyć:* Przynajmniej z piętnaście tysięcy położę w regiestrze. L. **5.** *postawić:* P. gdzie nogę, stopę. Na ślizkim gruncie położyli nogę. Groch. Łaskawość monarchy, gdzie jedno swą stopę położy, wszystko natychmiast ułagodzi. Pilch. Gdzie Ty kolwiek swą stopę położysz, obfitość mnożysz. Kochan. Gołota nie ma gdzieby stopę położył. Kn. *(= nie ma dachu nad głową, schronienia, kąta swego).* [P. chałupę] *(= wystawić, wybudować, zbudować).* [Połóż lichtarz na stole]. Przen.: P. i nied. † **Pokładać** *postanowić, ustanowić, ustalić, określić, zakreślić, zaprowadzić, założyć, wyznaczyć, oznaczyć:* Nie zna, swej dumie jak P. granic. L. P. koniec, kres czemu *(= zrobić).* P. początek *(= dać).* Gdy położony czas a. dzień prawu... Ort. Przysiągł przyjść k sądu na położony dzień. Ort. P. areszt *(= nałożyć).* Położyć, nied. † **Pokładać:** P. warunek, P. co za warunek *(= wymówić sobie, zastrzec).* P. sobie co za obowiązek, za punkt honoru, za zasadę *(= wziąć, mieć sobie za...).* P. sobie za cel *(= obrać sobie).* Nowosilcow pierwszy za cel położył zniszczenie polskiej narodowości. Mick. **6.** Położony = *rozłożony, mieszczący ś., znajdujący ś., leżący, zajmujący pewną pozycję, sytuację:* Przy rzece położony zamek, miasto. Troc. Miasto położone w okolicy lesistej, w górach, przy kolei żelaznej, przy trakcie. Przen.: Patrz, w jakiej niebezpieczności jestem dziś położony. Kochan. Wesoło żywę w trosce położony. Kochan. Przeto ji (= go) miłował cesarz nie tak dlatego, iż mu był przyrodzony i we czci wielkiej położony. Ż. E. Dobrze, źle położony u kogo = *widziany, postawiony; dobrze, źle stoi u niego:* Dobrze hrabia u dworu jest położony. Boh. Szacują cię i kochają, bo dobrze jesteś położonym. L. Staraj ś. być dobrze położonym u ojca mego. L. Wszak wiesz, jak u mnie położonym jesteś. L. Dobrze położony jest w sercu jego. L. **7.** † Położyć, nied. † **Pokładać** czym = *wyłożyć, pokryć, pobić, wybić, obić, wysadzić:* Sadzawka około kamieniem kwadratowym położona. Warg. Twardą skałę wydrożył i wierzch darniem położył. Mias. W Anglji mało nie wszystkie dachy są blachami ołowianemi położone. Baz. Tło kościelne położył tarcicami jodłowemi. Leop. Pokładać marmurem = marmurować, marmurem sadzić. L. P. marmurem, tarcicami. Troc. Łatami pokładać. L. Pokładać tarcicami, pomościć. L. Pokładać posadzkę, posadzkę kłaść. L. *(= układać, dawać).* **8.** P., nied. **Pokładać, [Podkładać]** rolę = *orać pierwszy raz:* Ugory aby przed św. Janem były nie tylko położone, ale też i sprawione. Haur. **9.!** † Położyć, [Położyć] za pewną = *przypuścić, zgodzić ś. na chwilę, przyzwolić, dopuścić, suponować, dać (na to):* Położmy, że Leonora porozumiała ś. z tym gachem. L. Położmy, że syn stróżów rozegnał i ojca wybawił; położmy tak, że sam, ojca zastąpiwszy, wziął ś. na jego męki. Gorn. **10.** teatr.: P. sztukę, gm. P. sztukę na pysk, na mordę = *przyczynić ś. złą grą do jej niepowodzenia, pomimo jej wartości literackiej:* Pierwsza lepsza tłuściocha odbiera rolę Maryni i bierze w swe łapy, aby ją P.; jest to gwara aktorska, a znaczy: zaprzepaścić sztukę przez złe odegranie roli. Sew. **P. ś. I.** i nied. **Pokładać ś.** *zająć pozycję leżącą, lec:* Pies legawy, dosyć już blizko mając przed sobą kuropatwy, położy ś. na ziemi, z miejsca tego nie postępując dalej, żeby ich nie spłoszył. Haur. *(= wyciągnie ś. na ziemi).* Nie mogłoby to ś. skończyć na kilku batogach; sam ś. położę. L. Mniema ś. być chorym i położył ś. w łóżku. Zabł. *(= poszedł do łóżka).* Po kąpieli niechaj ś. położy w pościeli i niechaj poleży godzinę. Syk. Z łóżka, na którymeś ś. położył, nie wstaniesz. Leop. P. ś. wznak, na bok. Pokłada ś. na stole, na moim ramieniu. Troc. Delikatni ludzie, poczuwszy małą słabość, prędzej ś. pokładają. Krup. Przen.: P. ś. obozem a. P. ś. = *rozłożyć ś., stanąć, roztasować ś. obozem:* Bolesław pod Łuckiem położył ś., *castra ponit.* Błaż. Olbracht, gdy ś. nie mógł przez las z wojskiem przeprawić, położył ś. tamże w lesie. Błaż. Książę Łazarz nie mieszkając też zebrał wojsko i ciągnął też tam na to pole, położył ś. przeciw wojsku cesarskiemu podle jednej wody. Jancz. **2.** i nied. **Pokładać ś.** *powalić ś., przewrócić ś., schylić ś. do ziemi, rozciągnąć ś. na ziemi,* nied. *słać ś.:* W czasie burzy wszystko zboże położyło ś. Zboże ś. pokłada od wiatru, włosy od deszczu. Troc. **3.** *lec, paść, powalić ś., polec:* Pod siłą natarcia położył ś. pierwszy szereg. Sienk. Przen.: Wiatr ś. położył. Łoź. *(= przycichł, uspokoił ś., ustał).* Przen.: × Teraz ś. mają P. zgodą i chcą dyferencje zapłacić. Kaczk. *(= ułożyć ś., zgodzić ś.).* <Po + Łożyć>

**[Położysto]** przys. od **Położysty.**

**[Położystość, i,** blm.] rz. od **Położysty:** P. gruntu.

**Położysty I.** [P.], × **Połogi** *spadzisty, równo pochyły, nieznacznie spuszczający ś.:* Chroń ś. i pól nadto położystych i gór zbytecznie nierównych. Karp. Promienie odbijają ś. od położystych przeciwko słońcu boków gór. Trzyc. Ścieżki kręte, położyste, drzewa spore, gałęziste. Kras. Wzgórza położyste. Gosz. **2.** bud.: Kamień P. = *łamany, nieobrobiony, mający dwie strony przeciwne sobie mniej więcej płaskie.* <Od Położyć>

**Połóg, ogu,** lm. **ogi,** × **Złóg** = **a**) *dni spędzone w łóżku po odbytym porodzie.* b) *czas od ukończenia porodu do powrotu macicy do stanu prawidłowego, trwający blisko sześć tygodni, słabość,* † złężenie, × sześciotygodniówka (puerperium). Odbyć, odprawić P. Leżeć połogiem a. w połogu. Żona w połogu leży. Troc. Kobieta w połogu = *położnica.* Wstać po połogu. Umarła w połogu. I w połogu nie zapomni nałogu. Bratk. *(= niepoprawna).* Jak będzie miała połóg = *jak zlegnie.* Z Mnemozyny zrodzone połogu, naciągnijcie mi strun ku tej potrzebie i tekst podajcie pieśni. Jabł. *(= muzy, córy Mnemozyny).*

× **Połóg, oga,** lm. **ogi** p. **2. Połoh:** Łóżko francuskie, łoża połogi, namioty z forbotami. Goł. <Po + * Lóg, LEG LOG>

**[Połómać, mie, mał** i **P. ś.]** p. **Połamać.** <Z Połamać>

**[Połómanie, a,** blm.] czynność cz. **Połómać.**

**[Połómanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Połómać ś.**

**Połów, owu,** lm. **owy** l. *poławianie, łowienie:* P. śledzi, ostryg, pereł. P. ryb, ptaków. Troc. I szedł owych złotych siatek, któremi nas często szczęście w P. daje. Troc. Trzy dni powraca Piotr bez połowu, co sieć wyciągnie, to spuszcza znowu. Len. Przen.: Jak najwięcej zebrał towarzystwa dla połowu dusz. Wys. *(= jednania, zyskiwania, kaptowania, nawracania).* Dobry P. miałem. Prz. *(= obłowiłem ś.; poszczęściło mi ś.).* **2.** *owoc takiego połowu; to, co ułowiono.* Przen.: *łup, zdobycz:* Ruś plon nazywa połowem. Paszk. Wtenczas pilnuje szatan swego połowu, jako w cichej wodzie, zarzucając wędy i sieci swoje. Dambr. Jastrząb, uleciawszy z połowem na bezpieczniejsze miejsce, dziobem go sieka i kawałami połyka. Lib. [Dostać ś. komu w połowy] = *dostać ś. mu jako łup, zdobycz, wpaść mu w łapy:* Żebyś ś. innemu w sidła nie dostała, bo jak ś. innemu dostaniesz w połowy, ah panno, panno, dla mnie grób gotowy. <Po + Łów>

**Połówczyna, y,** lm. **y** *licha, marna połówka.* <Od Połówka>

**Połówka, i,** lm. **i** l. p. **Połowa;** *połowa czego, jako przedmiot samodzielny:* Przełamał bułkę na dwie połówki. P. porteru. Dyg. = *pół butelki, półkwarty.* **2.** [P.] = a) P. pola = *pewna przestrzeń gruntu uprawnego, zwykle piąta lub czwarta część morga.* b) *połowa stajania, 10 zagonów.* c) *połowa okresu ciąży u krowy:* Krowom cielnym przed połówką (20 tygodni) dają marchew. <Od Połowa>

**Połówkowy** przym. od **Połówka.** Min.: Postaci krystaliczne połówkowe = *postaci, w których pola krystaliczne są sobie równe tylko naprzemian; postaci* hemiedryczne, półścienne. <Od Połówka>

†**Połub, u,** lm. **y** ciała ludzkiego = *tułów, kadłub, zwłoki, trup.* Pot.

**Połuba, y,** lm. **y, Dachowiec** bot. (imbricaria) *roś. z rodziny sączyńcowatych.* <Po + Łuba>

**[Południek, nka,** lm. **nki, Południeik, Południeń]** l. *podwieczorek dla ludzi i odpoczynek popołudniowy dla bydła roboczego:* Oto Hala żwawa P. niesie. Saw. Na P. miał przybyć, ja czekać nie myślałem. Krasz. **2.** *pora takiego południenka:* Odebrał list o południenku. Krasz. <Ukr. południенок>

**[Południeiek, ńka,** lm. **ńki]** p. **Południenek:** Wciąż o tym tylko mówiono na wieczornicach, na południeńkach, pod cerkwią i w karczmie. Krasz.

**[Południenko, a,** lm. **a]** p. **Południeńko.** <Od Południe>

**Południenkować, uje, ował** *spożywać południenek; odbywać południenek.* <Od Południenek>

**Południenkowanie, a,** blm., czynność cz. **Południenkować:** Maksym w domu? — Jemu nie do południenkowania. Jeż.

**[Południeń, dnia,** lm. **dnie]** p. **Południenek.**

**[Południeńko, a,** lm. **a, Południenko** l. p. **Południe:** Uszyjcież mi koszulinę w P. Kon. **2.** *posiłek południowy.* <Od Południe>

†**Południ** p. **Południowy:** Narody z kraju południego. Bardz. Ryba południa, gwiazda. Kochan. Olofernes, zjeździw wszędy wokół, znajdzie studnice na południe stronie przed miastem. B. Sz. Wiatr P. tchem ciepłym ostrą zimę siecze. Gawiń. <Od Południe>

**[Południać, a, ał]** p. **Południować.** <Od Południe>

**[Południanie, a,** blm.] czynność cz. **Południać.**

**Południca, y,** lm. **e** l. [P.] = a) p. **Południe.** b) *sroka lub wrona.* c) a. **[Południówka, Przypołudnica]** *duch w postaci kobiety przybranej w białą płachtę:* Są u nas takie małe baby, co ś. nazywają południce i siedzą po polach w dziurach. Boginki, które ś. mają pokazywać na osamotnionych miejscach, zwą ś. południce. Czego śród nas ta blada szuka Hela, ta śnieżnobiała, cudna P.? Psm. A mchy sprężyste, wonne macierzanki tworzyły łoże pięknej południcy. Psm. **2.** w lm. zool. (nymphalidae) *rodzina motylów dziennych.* <Od Południk>

**[Południczko, a,** lm. **a]** p. **Południe.** <Od Południe>

**Południe, a,** lm. **a,** †**Półdnie,** †**Półdnia, [Południe, Połednie, Połdnie, Pełnje, Powednie, Połednie, Połidnie, Połnie, Połnie, Półnie, Połnje, Pewnie, Pawnie, Połednia, Połednia, Połnia, Półnia, Połnja, Południeń, Połuń, Południca]** l. astr. *chwila górowania* (p. Górowanie). **2.** *środek dnia, dwunasta godzina w dzień:* Głodnemu zawsze P. Prz. Zrana aż do południa. Troc. W P., w samo P. Od południa do wieczora. O południu. Po południu. Powitanie: Dobre P.! Przen.: P. w życiu ludzkim = *wiek dojrzały, pełnia życia, pełny rozkwit życia:* Już człowieku minęło P. Pot. W najświetlejszym wspaniałości swojej stanął południu. Troc. Wiek mój już do południa dąży. L. P. życia, największość życia, *maximum.* Śniad. Chociaż wiekiem od młodej jutrzenki pod lat niewieścich schodziła P., oboje, matki i matrony, wdzięki na jednym licu zespoliła cudnie. Mick. **3.** [P.] *obiad:* Przygotowała mu śniadanie i P. Stasz. [P. zjadać. Ani południa, ani wieczerzy nie prosiuł]. **4.** *okolica południowa, strona nieba, w której znajduje ś. słońce w chwili górowania słońca.* **5.** *kraj południowy, kraje leżące na południu:* Drzewa rosnące na Wschodzie i na Południu, w owej pięknej włoskiej ziemi. Mick. Zdr. **[Południeńko, Południenko, Południenek].** <Pół + *Dnie, od Dzień>

**[Południejszy]** p. **Południowy:** Mleko południejsze. <Niby st. w. od Południ>

**Południk, a,** lm. **i** l. a. × **Merydjan** gie.: P. miejsca danego = *koło wielkie, poprowadzone na kuli ziemskiej przez oba bieguny oraz przez to miejsce.* P. pierwszy = *P. umówiony, obrany za początek przy obliczaniu długości geograficznej.* P. niebieski danego miejsca = *P. powstały przez przedłużenie koła przeprowadzonego myślą dla oznaczenia południka ziemskiego do przecięcia z pozorną sferą niebieską, P. przechodzący przez zenit i nadyr danego miejsca oraz przez oba bieguny świata.* **2.** fiz.: Południki magnetyczne p. **Izogony.** **3.** [P.] *ten, co zwołuje w południe robotników z pola.* **4.** bot. p. **Przypołudnik.** <Od Południe>

**Południkowo** przys. od **Południkowy:** Syryjska linja zapadnięć, biegnąca P. Nałk.

**Południkowy** przym. od **Południk:** Linja południkowa = *przecięcie płaszczyzny południka z poziomem.* Luneta południkowa = *luneta tak osadzona, że obracać ś. może w płaszczyźnie południka.* Rzut P., gie. = *perspektywiczny obraz powierzchni kuli ziemskiej na płaszczyźnie południka (inaczej zowie ś. go zwykle rzutem równikowym, bo oko obserwatora znajduje ś. na płaszczyźnie równika).* <Od Południk>

**Południować, uje, ował, [Południać, Południować, Południować]** l. *odpoczywać w czasie południa; obiadować:* Wychodźta!... co to?... do podwieczorku będzieta południowali? Reym. **2.** *karmić, paść o południu:* Koniom sypią plewy i między kopami je południują. <Od Południe>

**Południowanie, a,** blm., czynność cz. **Południować.**

**Południowiec, wca l.** lm. **wcy** *mieszkaniec Południa; przybyły z Południa.* **2.** blm. fl. *wiatr południowy,* †**południeniec.** <Od Południowy>

**Południowowschodni, Południowschodni** *od południa na wschód leżący, stamtąd pochodzący, tam zwrócony:* Strona południowowschodnia. Wiatr P. <Południowy + Wschodni>

**Południowozachodni, Południozachodni** *między południem a zachodem leżący, stamtąd pochodzący, tam zwrócony:* Wiatr, kierunek P. Strona południowozachodnia. <Południowy + Zachodni>

**Południowschodni** p. **Południowowschodni** <Południe + Wschodni>

**Południowschód, odu,** blm. *strona nieba a. ziemi między południem a wschodem.* <Południe + Wschód>

**Południowszy** st. w. od **Południowy:** U Bieszenkowicz Dźwina dosięga najpołudniowszego punktu. Nałk. <Od Południowy>

**Południowy, [Południejszy, Połdniejszy], †Południenny, †Południ** przym. od **Południe:** Czas P. Chwila, godzina południowa. Wiatr P., †południeniec. Żebr. Wiatr południowy, który płynie po samym południku od bieguna południowego. Śniad. Ameryka południowa. Półkula południowa. <Od Południe>

**Południozachodni** p. **Południowozachodni.** <Południe + Zachodni>

**Południozachód, odu,** blm. *strona świata między południem a zachodem.* <Południe + Zachód>

**[Południówka, i,** lm. **i]:** Bo ś. zrywa wtedy i dusi człowieka taka mara polna, co ją południówką nazywają. Gwar. Por. **Południca.** <Od Południowy>

**Południenie, a,** blm., czynność cz. **Południć.**

**Południenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Południć ś.**

**Południć, i, ił l.** *złudzić jedno po drugim:* Złoto tak blaskiem swym południło ludzi, że zuchwale cnotę z tronu zrzuciwszy, bogactwo na miejscu jej posadzili. Karp. **2.** *łudzić przez pewien czas.* **P. ś.** *potrwać pewien czas w złudzeniu.* <Po + Łudzić>

**[Południenek, nka,** lm. **nki]** p. **Południeń.** <Pół + * Dzienek, od Dzień>

†**Południeniec, ńca,** blm. p. **Południowiec.**

†**Południenny** p. **Południowy:** Uczynił przystrzesze, na którego południennej stronie były opony z białego lnu. B. Sz. <Pół + Dzienny>

**[Południeń, dnia,** lm. **dnia]** p. **Południe.** Zdr. **[Południenek].** <Pół + Dzień>

**Poługować, uje, ował l.** *strawić pewien czas na ługowaniu.* **2.** *jedno po drugim wyługować.* <Po + Ługować>

**Poługowanie, a,** blm., czynność cz. **Poługować.**

**[Połuja, i,** blm.] *dań miodowa, t. j. połowa podebranego miodu dla dziedzica.*

**[Połumać, mie, mał]** p. **Połamać.**

**[Połumanie, a,** blm.] czynność cz. **Połumać.**

†**Połumierze, a,** lm. **a** *półmiary:* pro media mensura alias P. Hel.

**Połunocnica, y,** lm. **e** p. **Północnica.** <Pół + Nocnica>

**[Połuń, a,** lm. **e]** p. **Południe:** Jak to słoneczko leci, to strach... już śród P. Ork. <Z Południe>

†**Połup, u,** lm. **y** *połupienie, rabunek, grabież:* Pospólstwo na połup kościołów rękę niezbożną rozwierało. Błaż. <Po + Łup>

**Połupać, pie, pał l.** *łupiąc porąbać, jedno po drugim rozłupać, przełupać, poszczypać, np. drzazgi.* **2.** *spędzić pewien czas na łupaniu.* **3.** *łupiąc poboleć nieco; pomić:* Połupało mi trochę w kościach. Ząb mię połupał z godzinę. **P. ś.** *porozpadać ś. na drzazgi, blaszki, warstwy, porozłupywać ś.:* Połupały ś. kamienie grobowe. Krasz. <Po + Łupać>

**Połupanie, a,** blm., czynność cz. **Połupać.**

**Połupanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Połupać ś.**

**Połupić, i, ił l.** *złupić jedno po drugim,* **2.** *spędzić pewien czas na łupieniu.* **3.** †P. *złupić, zrabować, obedrzeć, splondrować, zagrabić, zniszczyć:* Nie może nikt statku mocarza jakiego, wszedszy w dom jego, P., jeśliby pierwej jego nie związał. Sekl. Szatan Adama i Ewę, srodze zraniwszy grzechem, połupił. Gil. *(= ogołocił, wyzuł z niewinności, cnoty, szczęścia, łaski boskiej).* <Po + Łupić>

**Połupienie, a,** blm., czynność cz. **Połupić.**

**Połupieżenie, a,** blm., czynność cz. **Połupieżyć.**

**Połupieżyć, y,ył** *oddać ś. na pewien czas łupiestwu:* Z lada sposobności korzystają, ażeby P., powrócić i z wielkich tryumfów ś. pochwalić. Bart. <Po + Łupieżyć>

**Połupywać, uje, ywał** *łupać od czasu do czasu.* <Po + * Łupywać, od Łupać>

**Połupywanie, a,** blm., czynność cz. **Połupywać.**

**Połuskać, a, ał, Połuszczyć l.** *wyłuskać, obłuskać jedno po drugim; pokończyć łuskanie:* P. strączki, orzechy. **2.** *oddać ś. na pewien czas łuskaniu.* **P. ś.** *poobłazić z łuski, z naskórka i t. p.; poobłazić blaszkami, warstewkami.* <Po + Łuskać>

**Połuskanie, a,** blm., czynność cz. **Połuskać.**

**Połuskanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Połuskać ś.**

**Połuszczenie, a,** blm., czynność cz. **Połuszczyć.**

**Połuszczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Połuszczyć ś.**

**Połuszczyć, y,ył i P. ś.** p. **Połuskać:** Na tych trzech główkach sfinksów zielona masa połuszczyła ś. tu i owdzie. Krasz. < Po + Łuszczyć >

†**Połuśledzie, a,** lm. **a** *pół morgi, licząc od śladu granicznego:* Tako mi pomoży Bóg, co mi ś. dostało P., to mi ś. dostało prawym działem. Roty 1399. <Pół + * Śledzie, od Ślad>

**Połutorny** *półtora sążnia długi:* Dział dwa połutornych, to jest półtora sążnia długich. Mosk. Dział wyższych kalibrów wzięto 20, a prócz tego armat połutornych 5. Górs. <Od Półtora>

†**Połuważki, ek,** blp. p. **Zaważe:** Trzydzieści połuważków da śrzebra panu. B. Sz. < Pół + Ważki, od Ważka>

× **Połuwidztwo, a,** blm. p. **Półwidztwo.** <Pół + * Widztwo, WID>

†**Połuwłoczek, czka,** lm. **czki** *pół włóki.* Św. z Woć. <Pół + * Włoczek, od Włóka>

**Poły l.** lm. od **Pola. 2.** * Poły p. **Pół.** <POŁ>

**[Połydnie, a,** lm. **a]** p. **Południe.** <Z Południe>

**Połyk, u,** lm. **i l.** †P. blm. *połykanie, połknięcie, łyk.* L. **2.** anat. = a) *gardło, gardziel* (pharynx). b) *przełyk* (oesophagus). <Po + Łyk>

**[Połyk, a,** lm. **i]** p. **Polik:** Usiadła pod okien-

kiem od ulicy z igłą i z niémi kolorowemi: połyki wyszywała i dumy przędła. Jeż. <Ukr. połyk>

**Połykacz, a,** lm. **e,** †**Połykał** *ten, co połyka; przełamacz, pożeracz.* L. <Od Połykać>

**Połykać, a, ał** I. p. **Połknąć.** 2. [P.] dok. *połknąć jedno za drugim:* Wilk przyszedł i połykał te kości. <Po+Łykać>

**Połykalny** *dający ś. połykać.* L. <Od Połykać>

†**Połykał, a,** lm. **y** p. **Połykacz.** Troc. <Od Połykać>

†**Połykałki, ek,** blp. *kluski:* Jako kloski nawiętsze abo połykałki. Baryk. <Od Połykać>

**Połykanie, a,** blm., czynność cz. **Połykać.**

**Połykopodniebienny** anat.: Mięsień P., mięsień gardłowopodniebienny, !muskuł gardzielowo-podniebieniowy, †myszka podniebienio-gardłowa, ×muskuł podniebieniowy gardzieli, †myszka gardzielo-językowa, ×zwieracz paszczy tylny (musculus pharyngopalatinus). <Połyk+Podniebienny>

**Połykowacieć, eje, ał** *porobić. ś. łykowatemi, złykowacieć kolejno, jeden po drugim.* <Po+Łykowacieć>

**Połykowacienie, a,** blm., czynność cz. **Połykowacieć.**

**Połykowy** przym. od **Połyk:** Ruchy połykowe. <Od Połyk>

×**Połynja, i,** lm. **e** w okolicach podbiegunowych *wielki kanał a. jezioro wśród lodów, pokryte cienkim lodem.* <Ros. połyńja>

×**Połysić, i, ił** *porobić łysemi.* <Po+Łysić>

**Połysieć, eje, ał** I. *ołysieć kolejno, jeden za drugim:* Chodzi im o to, ażeby wcześnie nie połysieli, nie pozielenieli, wzroku i zębów nie postradali. Jeż. 2. *ołysieć nieco.* <Po+Łysieć>

**Połysienie, a,** blm., I. czynność cz. **Połysieć.** 2. × P. czynność cz. **Połysić.**

**Połysk, u,** lm. **i** I. *połyskiwanie, blask mieniący ś., migocący:* Przy połysku jednej lampy przędła. Stasz. Przelatujące połyski bledną od bladości lic waszych. Krasiń. W połysku gwiazd niebieskich wyczytywał (ojciec Irydjona) pogody i burze. Krasiń. Gdzie żołnierze legjonów bezsenni, z twarzą spiekłą od słońca, rozjaśnianą połyskiem mieczów. Krasiń. Ten uroczy połysk, co jej oczy krasi, nie znikomy, bo z duszy. Malcz. Przen.: *przebłysk, pobłysk:* P. czucia tlał ci na czole. Krasiń. 2. *błysk, świecenie ś., lśnienie ś. powierzchni, glans, polor:* P. minerałów. P. szklisty, żywiczny, tłusty, perłowy, jedwabisty. P. perłowej macicy. P. jest mieniące ś. odbijanie światła. Brodz. P. kwiatów. Węg. Lśniącym połyskiem raziła źrzenicę. Przyb. Powierzchnia bez połysku=*matowa.* <Po+Łysk>

**Połyskać, a, ał** i **P. ś.** I. dok. *wypełnić pewną chwilę łyskaniem, łyskaniem ś.* 2. nied. p. **Połyskiwać:** Zemstą zapalony, krwawym połyska wzrokiem, groźnym ciosem godzi. Dm. Łotr złotem, wilk połyska siercią z cudzej szkody. Nar. Tu Tamiza mgława połyska słońcem. Słow. Same ś. tylko gwiazdy połyskały. Otw. Ślizkie ś. wężów szyje połyskają. Otw. Przen.: Marsa sieciami przyrzucił Wulkan, a sam połyskał rogami. Szymon. <Po+Łyskać>

×**Połyskający** p. **Połyskujący.**

**Połyskanie, a,** blm., czynność cz. **Połyskać:** Strach patrzeć na to częste P. Kochan.

**Połyskanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Połyskać ś.**

†**Połyskawać, awa, ał** p. **Połyskiwać:** Tym kształtem Argo płynie; po maszt pierwsza gaśnie połowica, ostatek połyskawa jaśnie. Kochan. Przy Wadze goleń tylko jego (Klęcznia) połyskawa. Kochan.

†**Połyskawanie, a,** blm., czynność cz. **Połyskawać.**

†**Połyskawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Połyskawać ś.**

**Połyskiwać, uje, iwał** a. **P. ś., Pobłyskiwać, Połyskać** a. **P. ś.,** †**Połyskawać** a. †**P. ś.,** [**Połyskować** a. **P. ś.**] *łyskać ś. co chwila z przerwami; mienić ś., migotać błyszcząc, lśnić ś.:* Bez przymieszania światła nic ś. nie lśni i nie połyskuje. Pilch. Błyszczy ś. starca głowa, jego broda siwa wdzięcznym księżyca blaskiem mile połyskiwa. Cho. Procjon (gwiazdozbiór) pod Bliźnięty jasno połyskuje. Kochan. Połyskują ś. w tylnej straży rozwieszone znaki. Przyb. Ślizkie ś. węży szyje połyskują. Otw. Wąż nową skórą na wiosnę odziany połyskuje ś. przeciw słońcu. P. Koch. Nieos.: Połyskuje ś.=*błyska ś. od czasu do czasu, pojawiają ś. błyskawice.* <Po+*Łyskiwać, od Łyskać>

**Połyskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Połyskiwać.**

**Połyskiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Połyskiwać ś.**

**Połyskliwie, Połyskliwo** przys. od **Połyskliwy.**

**Połyskliwo** p. **Połyskliwie:** Na parterze czarno od tużurków i P. od łysin. Haj.

**Połyskliwość, i,** blm. rz. od **Połyskliwy:** Wielka ta masa, oślepiająco błyszcząca bielą murów i połyskliwością metalów. Orzesz.

**Połyskliwy** p. **Połyskujący:** Połyskliwe pancerze. Przyb. Połyskliwe drogie kamienie. Przyb. Małe jej oczki rzucały połyskliwe, bystre, ciekawe spojrzenia. Orzesz. W piasku złoto połyskliwe. Psm. Kwiaty też kajś niekajś buchały z moczarów ku niebu połyskliwemu kieby rosą. Reym. <Od Połysk>

×**Połysknie** przys. od **Połyskny.**

×**Połyskny** p. **Połyskujący.** <Od Połysk>

[**Połyskować, uje, ował** a. **P. ś.**] p. **Połyskiwać:** Warkoczyk połyskował mi ś.

[**Połyskowanie, a,** blm.] czynność cz. **Połyskować.**

[**Połyskowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Połyskować ś.**

**Połyskownica, y,** lm. **e** farb. *maszyna nadająca połysk materji, używana przy barwieniu jedwabiu.* <Od *Połyskownik, od *Połyskowny, od Połysk>

**Połyskująco** przys. od **Połyskujący:** Barwa naczyń glinianych P. czarna. Ćwik.

**Połyskujący,** × **Połyskający, Połyskliwy,** × **Połysny,** ×**Połyskny** *odznaczający ś. połyskiem; błyszczący, pełen połysku, lśniący, mieniący ś., migocący, świecący ś., świetny:* P. drogi kamień. Broń połyskująca. Przen.: Styl P. = *kwiecisty, świecący błyskotkami, błyskotliwy, ozdobny.*

×**Połysnie** przys od **Połysny.**

×**Połysny** p. **Połyskujący.** <Po+*Łysny, ŁYS(K) LS(N)>

**Połysta, y,** lm. **y** bot. (erithalis) *roś.*

**Połyszczeć, y, ał** a. **P. ś.** *wypełnić pewną chwilę łyszczeniem ś.* <Po+Łyszczeć>

**Połyszczenie, a,** blm., czynność cz. **Połyszczeć.**

**Połyszczenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Połyszczeć ś.**

**Połyśnica, y,** lm. **e** zool. (psila) *owad dwuskrzydły krótkorogi.*

**Połyżwować, uje, ował** *poślizgać ś. nieco na łyżwach.* <Po+Łyżwować>

**Połyżwowanie, a,** blm., czynność cz. **Połyżwować.**

**Pom.** skróc. **Pomocnik.**

**Pomacać, a, ał, [Pomakać, Pomakłać]** *macając dotknąć:* P. kurę, gęś. P. po łebkach. Bał. Żart. P. kogo kijem = *uderzyć, obić,* gm. *macnąć, musnąć, skrobnąć, głasnąć, zdzielić, ściągnąć, połechtać.* **P. ś.** *macając ś. dotknąć siebie:* Pomacał ś. po kieszeniach, ale portmonetki już nie było. Przen.: *doświadczyć, poznać, rozpoznać, wyrozumieć:* Wejrzyj w ś., tknij, pomacaj ś. sam. Kn. <Po+Macać>

**Pomacanie, a,** lm. **a** czynność cz. od **Pomacać:** Po kilku energicznych pomacaniach dzidą w otworze ukazała ś. oczekiwana morda.

**Pomacanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pomacać ś.**

**Pomacerować, uje, ował** I. *zmacerować jedno po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na macerowaniu; potrzymać co przez pewien czas w stanie maceracji.* **P. ś.** I. *zmacerować ś. kolejno, jedno po drugim.* 2. *przebyć maceracyę w ciągu pewnego czasu.* <Po+Macerować>

**Pomacerowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomacerować.**

**Pomacerowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pomacerować ś.**

**Pomachać, a, ał** I. *strawić pewien czas na machaniu.* 2. posp. *popędzić, pognać, pobiec dokąd.* **P. ś.** posp. *zmachać ś. kolejno, jeden po drugim, pomęczyć ś., pomordować ś., poforsować ś.* <Po+Machać>

**Pomachanie, a,** blm., czynność cz. **Pomachać.**

**Pomachanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pomachać ś.**

**Pomachinować, uje, ował** *spędzić pewien czas na machinowaniu.* <Po+Machinować>

**Pomachinowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomachinować.**

**Pomachiwać, uje, iwał** *machać od czasu do czasu:* Pomachiwał kańczukiem od niechcenia i dla rozrywki uderzał po leżących na ziemi drzewach. Jeż. <Po+*Machiwać, od Machać>

**Pomachiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pomachiwać.**

**Pomachlować, uje, ował** I. *poprzekręcać, pokręcić, pofałszować, pomylić, pobałamucić; potumanić, pomydlić oczy, poszachrować:* Drukarz a. pisarz pomachlował: gdzie Galenus o tym zielu mówi! Syr. <Po+Machlować>

**Pomachlowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomachlować.**

**Pomacierzysty** *pozostały po matce:* Wieś pomacierzysta. Dobra pomacierzyste. <Po+Macierzysty>

***Pomacki:** [Na pomacki]=**Pomacku.** <Od Po+*Macki, od Macek>

**[Pomacku]** p. **Omacek.** <Po+Macku, od Macek>

**Pomacochować, uje, ował** p. **Pomacoszyć.** <Po+Macochować>

**Pomacochowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomacochować.**

**Pomacoszenie, a,** blm., czynność cz. **Pomacoszyć.**

**Pomacoszyć, y,ył, Pomacochować** *spędzić pewien czas na macoszeniu, pobyć macochą.* <Po+Macoszyć>

**Pomaczać, a, ał** p. **Pomoczyć.** <Po+Maczać>

**Pomaczanie, a,** blm., czynność cz. **Pomaczać.**

**Pomada, y,** lm. **y** I. *kosmetyk służący do smarowania włosów, składający ś. z oczyszczonego tłuszczu, wosku i pachnideł:* Dobywa flaszki perfum, słoiki pomady. Mick. 2. *maść do czyszczenia metalów.* 3. cukier. p. **Lukier.** Zdr. **Pomadka.** <Fr. pommade>

**Pomadka, i,** lm. **i** I. p. **Pomada:** P. różana do smarowania ust. P. do czyszczenia metalów. 2. *rodzaj cukierków miękkich, tłustych i wonnych:* Cicho, nie przerywać, masz pomadkę i zamknij usta! Gaw.

**Pomadkowy** I. przym. od **Pomadka.** 2. *obojętny, apatyczny.* <Od Pomadka>

**Pomadować, uje, ował** *smarować, namaszczać włosy pomadą.* **P. ś.** *smarować, namaszczać sobie włosy pomadą.* <Od Pomada>

**[Pomadować, uje, ował]** *pomazać, pokryć madą, pomulić.* <Po+Madować>

**Pomadowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomadować.**

**[Pomadowanie, a,** blm.] czynność cz. **[Pomadowa:].**

**Pomadowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pomadować ś.**

**Pomadziaryzować, uje, ował** *jednego po drugim zmadziaryzować.* **P. ś.** *zmadziaryzować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Madziaryzować>

**Pomadziaryzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomadziaryzować.**

**Pomadziaryzowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pomadziaryzować ś.**

**[Pomagabog]** p. **Pomagaj Bóg.** <Pomaga+Bóg>

**[Pomaga Bóg]** p. **Pomagaj Bóg:** I P. nie dałbym za to. Biel.

**Pomagacz, a,** lm. **e** I. [P.], †**Pomagacz** p. **Pomocnik:** Pomagacze djabłowi. Rej. Byliśmy pomagaczami jego. Birk. P. mularski, podawacz. L. 2. org. *jeden z dwuch małych mieszków przy dużym miechu, dostarczający doń wiatru.* <Od Pomagać>

**Pomagaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pomagacz,** *pomocnica:* Dwie pomagaczki snopki wiązały. L.

**Pomagać, a, ał** p. **Pomóc.**

**Pomagający** im. od **Pomagać. P., ego,** lm. **y** rz. karc. *w grze, zwanej ćwikiem, gracz obowiązany do wzięcia tylko jednej lewy; ten, co pomaga wistującemu.*

**[Pomagaj Bóg, Pomaga Bóg, Pomagabog, Panugabóg, Panagabog, Pomahajbo]** powitanie: *niech Bóg pomaga, Panie Boże dopomóż.*

**[Pomagała, y,** lm. **y]** p. **Pomocnik.** <Od Pomagać>

**Pomagana, ej,** lm. **e** karc. *gra na korzyść lub ryzyko wistującego.* <Od *Pomagany, od Pomagać>

**Pomaganie, a,** blm., czynność cz. **Pomagać.**

×**Pomagier, a,** lm. **rzy** p. **Pomocnik:** P. bywa dany sternikowi do rudla dla pomocy. <Od Pomagać, z końcówką niby Nm.>

**Pomagistrować, uje, ował** *porobić magistrami wielu kolejno.* **P. ś.** *pouzyskiwać stopnie magistrów.* <Po+Magistrować>

**Pomagistrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomagistrować.**

**Pomagistrowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomagistrować ś.**

**[Pomagiwać, uje, iwał]** *pomagać od czasu do czasu.* <Po + *Magiwać, MOG>

**[Pomagiwanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomagiwać.**

**Pomaglować, uje, ował** 1. *zmaglować jedno po drugim; pokończyć maglowanie.* 2. *spędzić pewien czas na maglowaniu.* <Po + Maglować>

**Pomaglowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomaglować.**

**Pomagnesować, uje, ował** *namagnesować jedno po drugim.* <Po + Magnesować>

**Pomagnesowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomagnesować.**

**Pomagnetyzować, uje, ował** 1. *zamagnetyzować a. zmagnetyzować jednego po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na magnetyzowaniu.* <Po + Magnetyzować>

**Pomagnetyzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomagnetyzować.**

†**Pomagran, u,** lm. **y** = **Malogranat.**

× **Pomagranat, u,** lm. **y** = **Malogranat:** P., jabłko granatowe. Troc. Potym dano ciasta smażone, wyziny suchej, pomagranatów w miseczkę. Grab.

**Pomagranowy** przym. od **Pomagran.**

**Pomaić, i, ił** *umaić jedno po drugim, pogaić.* <Po + Maić>

**Pomajaczeć, eje, ał, Pomajaczyć** *spędzić pewien czas na majaczeniu.* <Po + Majaczeć>

**Pomajaczenie, a,** blm., czynność cz. **Pomajaczeć** a. **Pomajaczyć.**

**Pomajaczyć, y,ył** p. **Pomajaczeć.** <Po + Majaczyć>

**[Pomajdać, a, ał]** *spędzić pewien czas na majdaniu.* <Po + Majdać>

**[Pomajdanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomajdać.**

**[Pomajdrować, uje, ował]** *spędzić pewną chwilę na majdrowaniu:* Hanka jeszcze raz w kruchcie cosik pomajdrowała kiele stanika. Reym. <Po + Majdrować>

**[Pomajdrowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomajdrować.**

**Pomajenie, a,** blm., czynność cz. **Pomaić.**

**Pomajstrować, uje, ował** *spędzić pewien czas na majstrowaniu, pomajdrować.* <Po + Majstrować>

**Pomajstrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomajstrować.**

**Pomak, a,** lm. **i** *Bulgar wyznający mahometanizm, Bulgar poturczony:* Uchodził za poturczonego Bułgara, czyli pomaka. Spas.

**[Pomakać, a, ał i P. ś.]** p. **Pomacać.** <Po + Makać>

**[Pomakanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomakać.**

**[Pomakanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pomakać ś.**

**[Pomaklać, a, ał i P. ś.]** p. **Pomacać.** <Po + Maklać>

**[Pomaklanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomaklać.**

**[Pomaklanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pomaklać ś.**

**Pomale** przys. 1. [P.] p. **Pomału.** 2. †**Pomale** *niebawem, niedługo, wkrótce:* Posłyszeli o wielkości ludu, a P. mnogość ludu ukazała ś. Chwal. Kazał ją męczyć niepomale, i nie krótko, ale przez dni 19. Skar. <Po + *Male, od *Mał = Mały>

**[Pomaleczku]** p. **Pomału.**

**Pomaleć, eje, ał** 1. *zmaleć nieco.* 2. *zmaleć kolejno jeden po drugim.* <Po + Maleć>

†**Pomalej** st. w. od. **Pomału.** Najpomalej. Klon.

**Pomalenie, a,** blm., czynność cz. **Pomaleć.**

**Pomaleńku** p. **Pomału:** Ze sercem trzeba P. Wysp. <Po + *Maleńku, od *Maleńk = Maleńki>

**[Pomali]** p. **Pomału.**

**Pomalignować, uje, ował** *czas jakiś przebyć w malignie.* <Po + Malignować>

**Pomalignowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomalignować.**

**[Pomalinku]** p. **Pomału.**

**Pomalować, uje, ował,** nied. **Pomalowywać** *omalować, zamalować po wierzchu, pociągnąć, powlec farbą, kolorem:* P. pokój na zielono. P. stół. Podłoga była z prostych desek, niepomalowana, brudna. Orzesz. Młoda pani wyświeżona, trochę pomalowana. Krasz. Przen.: Nie będzież to synek chłopa, którego chcą P. na szlachcica? Krasz. *(= nadać mu pozór szlachcica, przebrać go za szlachcica).* **P. ś.** *pomalować sobie twarz.* <Po + Malować>

**Pomalowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomalować.**

**Pomalowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomalować ś.**

**Pomalowywać, uje, ywał** p. **Pomalować:** Wydobywając z siebie rzeczy dość niepiękne, musiał je P. i tłómaczyć. Krasz. <Po + *Malowywać, od Malować>

**Pomalowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pomalowywać.**

**[Pomału]** p. **Pomału.** <Z Pomaleńku>

**Pomaluchnu** p. **Pomału:** Kościół boży już niejako zastarzały a P. ś. od prostoty apostolskiej wyradzający. Żarn. <Po + *Maluchnu, od *Maluchn = Maluchny>

†**Pomaluczku** p. **Pomału:** Niektóre dobrodziejstwa z oczu naszych P. zniknęły. Górn. Do sprosności tej ludzie nie zarazem, ale P. a po kąsku postępkiem czasu przyszli. Żarn. <Po + *Maluczku, od *Maluczk = Maluczki>

**[Pomalućku]** p. **Pomału.** <Po + *Malućku, od *Maluć = Malućki>

**Pomalusieńku** p. **Pomału.** <Po + *Malusieńku, od *Malusieńk = Malusieńki>

× **Pomalusineczku** p. **Pomału.** L. <Po + *Malusineczku, od *Malusineczk = Malusineczki>

**[Pomaluszku]** p. **Pomału.** <Po + *Maluszku, od *Maluszk = Maluszki>

**[Pomaluśku]** p. **Pomału:** Ja ciebie powiodę wszędy P. Rej. <Po + *Maluśku, od *Maluśk = Maluśki>

**Pomaluteńieczku** p. **Pomału.** <Po + *Malutenieczku, od *Malutenieczk = Malutenieczki>

**Pomaluteńku** p. **Pomału.** <Po + *Maluteńku, od *Maluteńk = Maluteńki>

**Pomalutku** p. **Pomału:** Rozpoczęło ś. pracować P. na chleb powszedni. Krasz. Jakże wasze zdrowie? — Tak, P.! <Po + *Malutku, od *Malutk = Malutki>

**Pomalwersować, uje, ował** 1. *porobić (w wielu razach) malwersacje.* 2. *spędzić pewien czas na malwersowaniu.* <Po + Malwersować>

**Pomalwersowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomalwersować.**

**[Pomało]** p. **Pomału.** <Po + Mało>

**Pomałpować, uje, ował** *spędzić pewien czas na małpowaniu.* <Po + Małpować>

**Pomałpowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomałpować.**

**Pomału l.** a. **[Pomalu, Pomale, Pomali]** *wolno, zwolna, powoli, stopniowo, nie nagle, ostrożnie, uważnie, przezornie:* P. stąpać, iść. Troc *( = noga za nogą).* P. robić, co czynić. Troc. Ta rzeka płynie P. Troc. P. owoce dojrzewają. L. Do sprosności tej ludzie nie zarazem, ale P. z postępkiem czasu przyszli. Żarn. P. dalej zajdziesz. Prz. P. tedy do szczęścia przystępuj..., wszak powiadają, iż kto najpomalej, ten zajdzie dalej. Klon. Jednakże P. wiek tępi ostrze zbytniego zapału. Mick. **2.** × P. *niebardzo, zlekka, nieznacznie, potrosze, umiarkowanie, oględnie:* Kto kogo P. miłuje, tego też P. miłują. Kochan. Czy cię podobne szczęście P. dotknęło, a nie pół prawie serca z piersi twych wyjęło? Kochan. Nie pomału ś. stąd cieszymy, że przy tej ostatniej posłudze brata naszego tak wiele i tak zacnych osób widzimy. Kochan. *( = niepomiernie).* Ja nie pomału ś. za to na nim zemszczę. L. Jak ś. masz?—P.! *( = nie najlepiej, jako tako, trzymam ś.).* Zdr. **Pomaleńku, Pomaluchnu, Pomalusieńku, Pomalutku, Pomaluteńku, Pomaluteńieczku,** †**Pomaluczku, [Pomaleczku, Pomalinku, Pomaluszku, Pomalućku, Pomaluśku].** <Po + *Mału, od *Mał = Mały>

**Pomamczenie, a,** blm., czynność cz. **Pomamczyć.**

**Pomamczyć, y, ył** *spędzić pewien czas na mamczeniu.* <Po + Mamczyć>

**Pomamić, i, ił l.** *omamić jednego po drugim:* Nawiązali Polacy pomamionych Niemców. Murin. **2.** *spędzić pewien czas na mamieniu.* <Po + Mamić>

**Pomamienie, a,** blm., czynność cz. **Pomamić.**

**Pomamlać, e, ał** *spędzić pewien czas na mamlaniu.* <Po + Mamlać>

**Pomamlanie, a,** blm., czynność cz. **Pomamlać.**

**Pomamrotać, cze, tał** *mamrocząc pomruczeć przez pewien czas.* <Po + Mamrotać>

**Pomamrotanie, a,** blm., czynność cz. **Pomamrotać.**

**[Pomana, y,** lm. **y]** **l.** *złe, zły duch:* Może ją P. porwała i udusiła. **2.** *szkarada, pokraka.* **3.** *dary rozdawane przez krewnych nieboszczyka podczas mowy pogrzebowej księdza nad ciałem zmarłego.*

**[Pomandrować, uje, ował]** *powędrować:* Pomandruje sobie Pilipek tam, gdzie i ja był. Orzesz. <Po + Mandrować>

**[Pomandrowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomandrować.**

**Pomanewrować, uje, ował** *spędzić pewien czas na manewrowaniu.* <Po + Manewrować>

**Pomanewrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomanewrować.**

**Pomanić, i, ił l.** *zmanić jednego po drugim, pozwodzić.* **2.** *spędzić pewien czas na manieniu.* <Po + Manić>

**Pomanienie, a,** blm., czynność cz. **Pomanić.**

**Pomanipulować, uje, ował** *spędzić pewien czas na manipulowaniu.* <Po + Manipulować>

**Pomanipulowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomanipulować.**

**Pomanjaczeć, eje, ał** *porobić ś. manjakami, powychodzić na manjaków.* <Po + Manjaczeć>

**Pomanjaczenie, a,** blm., czynność cz. **Pomanjaczeć.**

**Pomantyczeć, eje, ał** *porobić ś. mantykami, powychodzić na mantyków.* <Po + Mantyczeć>

**Pomantyczenie, a,** blm. **l.** czynność cz. **Pomantyczeć. 2.** czynność cz. **Pomantyczyć.**

**Pomantyczyć, y, ył** *spędzić pewien czas na mantyczeniu, pozrzędzić, ponudzić, podziwaczyć, pogderać.* <Po + Mantyczyć>

**[Pomarachować, uje, ował]** *pomęczyć, pomordować pracą.* **P. ś.** *pomęczyć ś., pomordować ś. pracą, spracować ś., narobić ś.* <Po + Marachować>

**[Pomarachowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomarachować.**

**[Pomarachowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pomarachować ś.**

**[Pomarać, a, ał]** *zamarać, umarać = powalać, zanurzać, popaćkać, pobrukać.* **[P. ś.]** *zamarać ś., umarać ś., powalać ś., pobrukać ś., popaćkać ś.* <Po + Marać>

**[Pomaranie, a,** blm.] czynność cz. **Pomarać.**

**[Pomaraniec, ńca,** lm. **ńce]** p. **Pomarańcza.** <Z Pomarańcza, przez sld. do Pomarany, od Pomarać>

**[Pomaranie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pomarać ś.**

×**Pomarańcz, a,** lm. **e** m. p. **Pomarańcza:** Rwąc z drzewa P. złoty, za szyszką sosen ginie z tęsknoty. Syrok.

**Pomarańcza, y,** lm. **e,** †**Pomorańcza, Pomarańcz, [Podmurajec, Podmuraniec, Pomaraniec, Pomeraniec]** a. **Drzewo pomarańczowe** bot. **l.** (citrus aurantium) *roś. z rodziny rutowatych, plemienia pomarańczowych, z rodzaju cytryny:* W dziedzińcu moim P. dzika zapyta: starcze! gdzie są twoje dziatki? Słow. **2.** a. **[Apelcyna]** *owoc tej rośliny.* Zdr. **Pomarańczka.** <Włos. pomo d'Arancio, Łć. pomum aurantium, Nm. Pomeranze>

**Pomarańczarka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pomarańczarz.**

**Pomarańczarnia, i,** lm. **e** p. **Oranżerja.** <Od Pomarańcza>

**Pomarańczarz, a,** lm. **e l.** *ten, co lubi pomarańcze, który ś. niemi zajada.* **2.** *ten, co hoduje pomarańcze lub handluje niemi.* Jeż. <Od Pomarańcza>

**Pomarańczka, i,** lm. **i l.** p. **Pomarańcza 2.** *niedojrzały owoc pomarańczy gorzkiej:* Wódka na pomarańczki nalewana. <Od Pomarańcza>

**Pomarańczowate** (aurantiaceae), **Pomarańczowe** (aurantieae) rośliny, bot. *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych, uważana za plemię rodziny rutowatych.* <Od Pomarańcza>

**Pomarańczowiec, wca,** lm. **wce** zool. (lecanium hesperidum) *owad półpokrywy czerwcowaty.* <Od Pomarańczowy>

**Pomarańczowo** przys. od **Pomarańczowy:** Pomalować na P.

**Pomarańczowy l.** *od pomarańczy—drzewa:* Drzewo pomarańczowe p. **Pomarańcza.** Sad, gaj, lasek, kwiat P. Jastrzębiec P. p. **Jastrzębiec.** Pieprznik P. p. **Kurka. 2.** *od pomarańczy—owocu:* Woda pomarańczowa. Skórki pomarańczowe. Wodka pomarańczowa gorzka, słodka, biała *( = pomarańczówka).* †P. przekupień = *pomarańczarz.* **3.** *koloru pomarańczy, żółto-czerwonawy, oranżowy.* **4.** Pomarańczowe rośliny p. **Pomarańczowate.** <Od Pomarańcza>

**Pomarańczówka, i,** lm. **i l.** *wódka pomarańczowa, nalewka na skórki pomarańczowe a. na po-*

*marańczki.* 2. *odmiana gruszki zwyczajnej.* <Od Pomarańczowy>

[**Pomarasić się, i ś., ił ś.**] *powalać ś., pomorusać ś., zamorusać ś.* <Po + Marasić>

[**Pomaraszenie się, a ś.**, blm.] czynność cz. **Pomarasić ś.**

**Pomardać, a, ał** p. **Pomerdać.** <Po + Mardać>

**Pomardanie, a**, blm., czynność cz. **Pomardać.**

[**Pomarenk, a**, lm. **i**] p. **Pomorzanin.**

**Pomargać, a, ał** p. **Pomerdać.** <Po + Margać>

**Pomarganie, a**, blm., czynność cz. **Pomargać.**

**Pomarglować, uje, ował** *(pola) marglem ponawozić.* <Po + Marglować>

**Pomarglowanie, a**, blm., czynność cz. **Pomarglować.**

**Pomarkietanić, i, ił** *pobyć pewien czas markietanem a. markietanką, potrudnić ś. markietaństwem.* <Po + Markietanić>

**Pomarkietanienie, a**, blm., czynność cz. **Pomarkietanić.**

**Pomarkotnieć, eje, ał** I. *stać ś. nieco markotnym, posmutnieć.* 2. (o wielu) *porobić ś. markotnemi, posmutnieć:* Pomarkotnieli bogowie. Ml. <Po + Markotnieć>

**Pomarkotnienie, a**, blm., czynność cz. **Pomarkotnieć.**

**Pomarkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na markowaniu.* <Po + Markować>

**Pomarkowanie, a**, blm., czynność cz. **Pomarkować.**

[**Pomarlenie, a**, blm.] czynność cz. **Pomarlić.**

**Pomarli, Pomarłe** *ci a. te, co poumierali, zmarli, nieboszczący.*

**Pomarlica, y**, lm. **e** I. *mór, pomór, pomorek, pomucha, zaraza, epidemja na bydło rogate* (pestis bovina). Szym. 2. w lm. bart. *cały rój w zimie spadły, t. j. martwy.* <Od Pomarł>

[**Pomarlić, i, ił**] p. **Pomarszczyć.** <Po + Marlić>

[**Pomarlisko, a**, lm. **a**] *cmentarz, pustkowie:* Spadło na lasy tatrzańskie z łoskotem toporów i pił, jak powódź z hukiem na zasiane pole. Zostanie pustka, P. Tet. < Od Pomrzeć, pomarł >

**Pomarmoryzować, uje, ował** p. **Pomarmurować.**

**Pomarmoryzowanie, a**, blm., czynność cz. **Pomarmoryzować.**

[**Pomarmotać, cze, tał**] *spędzić pewien czas na marmotaniu, pomamrotać.* <Po + Marmotać>

[**Pomarmotanie, a**, blm.] czynność cz. **Pomarmotać.**

**Pomarmurkować, uje, ował** *pomalować naśladując marmurek.*

**Pomarmurkowanie, a**, blm., czynność cz. **Pomarmurkować.**

**Pomarmurować, uje, ował, Pomarmoryzować** I. *powykładać marmurem.* 2. *potynkować a. pomalować na marmur.* 3. *spędzić pewien czas na marmurowaniu.*

**Pomarmurowanie, a**, blm., czynność cz. **Pomarmurować.**

[**Pomarnić, i, ił**] *doprowadzić do marnego stanu:* Bądź przeklęta, żeś moją dolę pomarniła! Wysp. <Po + Marnić>

**Pomarnieć, eje, ał** *zmarnieć kolejno, jeden po drugim:* A bodajeście pomarnieli! <Po + Marnieć>

**Pomarnienie, a**, blm. I. czynność cz. **Pomarnić.** 2. czynność cz. **Pomarnieć.**

**Pomarnotrawić, i, ił** *zmarnotrawić jedno po drugim, pomarnować, potrwonić, przeszastać jedno po drugim.* <Po + Marnotrawić>

**Pomarnotrawienie, a**, blm., czynność cz. **Pomarnotrawić.**

**Pomarnować, uje, ował** I. *zmarnować jedno po drugim, poniszczyć.* 2. *pomarnotrawić.* **P. ś., Pomarnieć** *zmarnować ś. kolejno jeden po drugim.* <Po + Marnować>

**Pomarnowanie, a**, blm., czynność cz. **Pomarnować.**

**Pomarnowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pomarnować ś.**

**Pomarszałkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na marszałkowaniu, pobyć marszałkiem.* <Po + Marszałkować>

**Pomarszałkowanie, a**, blm., czynność cz. **Pomarszałkować.**

**Pomarszczenie, a**, blm. I. czynność cz. **Pomarszczyć.** 2. lek.: P. rogówki oka, *choroba oka* (rhytidosis corneae).

**Pomarszczenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pomarszczyć ś.**

**Pomarszczyć, y,ył, [Pomarlić]** I. *zmarszczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, pofałdować:* U starych wszystkie oblicza jednakie, szpetne i pomarszczone, jako fałdy jakie. Prot. Damy różnych ziół do umywania zażywają, nie uważając nawet, że te mogą twarz prędko P. L. Smutek pomarszczył mi w drobne fałdy skórę. Kulig. Pot lał ś. z czoła biały, bursztynowy i gryzł mu twarzy pomarszczone ciało. Słow. Zapał młodzieńczy dziwnym blaskiem opromieniał twarz jego pomarszczoną. Rol. 2. *spędzić pewien czas na marszczeniu.* 3. anat.: †Kiszka pomarszczona p. **Okrążnica.** 4. bot.: Tytoń P. p. **Korbacz.** **P. ś.** (o wielu) *zmarszczyć ś. kolejno, jeden po drugim, pofałdować ś.; (o jednym przedmiocie) zmarszczyć ś. w wielu miejscach, pościągać ś. w zmarszczki, pofałdować ś.:* Owemu pomarszczyła ś. twarz jak gdyby wściekłością. Sienk. <Po + Marszczyć>

× **Pomart, a**, lm. **y** *jedwabnik.* Sł. wil.

× **Pomartwiać, a, ał** p. **Pomartwić.** L.

× **Pomartwianie, a**, blm., czynność cz. **Pomartwiać.**

**Pomartwić, i, ił**, nied. × **Pomartwiać** I. × P. *porobić martwemi, pozabijać.* Sł. wil. 2. *zmartwić jednego po drugim.* 3. *podręczyć kogo przez jakiś czas zmartwieniem.* **P. ś.** I. *zmartwić ś. kolejno, jeden po drugim.* 2. *podręczyć ś. przez jakiś czas zmartwieniem:* Niechże ś. jeszcze jakiś czas pomartwi, gdy taka czeka go nagroda. Sienk. <Po + Martwić>

**Pomartwieć, eje, ał** (o wielu) I. *stać ś. martwemi kolejno, jeden po drugim, pozamierać, poumierać:* U wszystkich poległych razy były w piersiach; niektórzy tak nad nieprzyjaciołmi swemi pomartwieli. Fal. 2. *zmartwieć kolejno, jeden po drugim, podrętwieć, pocierpnąć, posztywnieć, posłupieć:* Członki strachem przerażone pomartwiały, strętwieniem nagłym ogarnione. Otw. Od strachu pomartwieli. Groch. <Po + Martwieć>

**Pomartwienie, a**, blm. I. czynność cz. **Pomartwić.** 2. czynność cz. **Pomartwieć.**

**Pomartwienie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pomartwić ś.**

×**Pomaruderować, uje, ował** *spędzić pewien czas na maruderowaniu, pobyć maruderem.* <Po + Maruderować>

×**Pomaruderowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomaruderować.**

**Pomarudzenie, a,** blm., czynność cz. **Pomarudzić.**

**Pomarudzić, i, ił** *zająć pewien czas marudzeniem.* <Po + Marudzić>

**Pomarynować, uje, ował** *zamarynować jedno po drugim; pokończyć marynowanie:* P. śledzie. <Po + Marynować>

**Pomarynowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomarynować.**

**Pomarzenie, a,** blm., czynność cz. **Pomarzyć.**

**Pomarzły** (Pomar-zły) tylko w lm. *zmarzły, przejęty mrozem, zziębły.*

**Pomarznąć, źnie, zł** (Pomar-znąć), **[Pomiarznąć]** (o wielu) **I.** *pościnać ś. od mrozu, pozamarzać.* **2.** *poginąć od mrozu:* Niemało piechoty niemieckiej pomarzło. Niem. Kwiaty pomarzły. **3.** *zmarznąć, poziębnąć, posztywnieć od zimna:* Ludziom od zimna twarze wyschły, ręce pomarzły. Baz. **4.** *być wystawionym na mróz przez pewien czas, pocierpieć zimno:* Wolę P., a dopilnuję robót. <Po + Marznąć>

**Pomarznięcie, a,** blm., (Pomar-znięcie) czynność cz. **Pomarznąć.**

**Pomarzyć, y, ył** *spędzić pewien czas na marzeniu:* Że chłopak w jego wieku pomarzy trochę i powzdycha, to w naturze rzeczy. Krasz. <Po + Marzyć>

**Pomasakrować, uje, ował** *zmasakrować jedno po drugim.* <Po + Masakrować>

**Pomasakrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomasakrować.**

**[Pomaska, i,** lm. **i]** p. **Pomazka.** <Zam. Pomazka>

**Pomaskować, uje, ował** *zamaskować jedno po drugim.* Przen.: Z pośrodka pomaskowanych domów wybiegały do góry minarety i włoskich topoli szczyty. Jeż. <Po + Maskować>

**Pomaskowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomaskować.**

**Pomasażować, uje, ował** p. **Pomasować.** <Po + Masażować>

**Pomasażowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomasażować.**

**Pomasować, uje, ował, Pomasażować** *poświęcić pewien czas na masowanie.* <Po + Masować>

**Pomasowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomasować.**

**Pomaszczać, a, ał** p. **Pomaścić.**

**Pomaszczanie, a,** blm., czynność cz. **Pomaszczać.**

**Pomaszczenie, a,** blm., czynność cz. **Pomaścić:** P. króla. Troc.

†**Pomaszczywać, a, ał** p. **Pomaszczać.**

†**Pomaszczywanie, a,** blm., czynność cz. **Pomaszczywać.**

**Pomaszerować, uje, ował** *maszerując pójść:* Armja koalicyjna skręciła na prawo i pomaszerowała na miasto M*. T. K. <Po + Maszerować>

**Pomaszerowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomaszerować.**

**Pomaścić, szczę, ścił I.** nied. **Pomaszczać, †Pomaszczywać** *namaścić, pomazać:* Miłował jeś prawotę, przeto pomaścił cię Bog twój olejem wiesiela. Ps. puł. Widzi na królestwo Judzkie i Izraelskie od Boga pomaszczonego kandydata. Papr. J. Przen.: Słowa kaznodziejskie z duszy rdzę grzechów wypaliwają, a zaraz pomaszczywają grzeszniki na pokutę. Birk. **2.** [P.] *posmarować, nasmarować, pomazać:* P. chleb jajecznicą. <Po + Maścić>

**Pomaśla, i,** lm. **e** bot. (pentadesma) *roś. z rodziny okrętnicowatych.*

**Pomaślenie, a,** blm., czynność cz. **Pomaślić.**

**Pomaślić, i, ił** *masłem posmarować a. okrasić:* Matka dzieciom chleb pomaśliła. <Po + Maślić>

×**Pomataczenie, a,** blm., czynność cz. **Pomataczyć.**

×**Pomataczyć, y, ył** *spędzić pewien czas na mataczeniu.* <Po + Mataczyć>

**Pomaterjalizować, uje, ował** *zmaterjalizować jedno po drugim.* <Po + Materjalizować>

**Pomaterjalizowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomaterjalizować.**

**Pomatkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na matkowaniu, pobyć matką.* <Po + Matkować>

**Pomatkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomatkować.**

**Pomatować, uje, ował** *zmatować jedno po drugim.* <Po + Matować>

**Pomatowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomatować.**

**Pomatrykulować, uje, ował** *pozapisywać do matrykuły.* <Po + Matrykulować>

**Pomatrykulowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomatrykulować.**

**Pomawiać, a, ał I.** †P., [P.] po kim = *powtarzać po kim jego mowę, przedrzeźniać czyją mowę, naśladować czyją wymowę.* Kn. Pomawiał za nim. Troc. **2.** p. **Pomówić.** <Po + Mawiać>

**Pomawianie, a,** blm., czynność cz. **Pomawiać.**

†**Pomazacz, a,** lm. **e** *ten, który pomazuje.* L. <Od Pomazać>

**Pomazać, że, zał,** nied. **Pomazywać, †Pomazować I.** *umazać, zamazać, wymazać, posmarować, wysmarować:* [Ręce mácá, pomazá (pomazuje) te ocy]. Brudny, pomazany. Ręce pogańskie we krwi krześcijańskiej pomazowali. Rozm. Ręce maścią pomazane. Troc. Gdy pościsz, pomaż olejkami głowę twoję. Leop. Rana maścią pomazana. Troc. Przen.: P. sobie gębę nauką jaką = *liznąć, skosztować, powąchać nauki, dotknąć ś. jej powierzchownie.* To u was, gdy kto sobie łaciną pomaże gębę, zaraz uczony, zara człowiek godny. Opal. Pomazał sobie gębę lekarską nauką. Troc. Trochę Pismem św. gęby sobie pomazali. Białob. **2.** *zmazać, pokalać, skalać, poplamić, splamić, poplugawić, splugawić, powalać, zwalać, sprofanować, zelżyć:* Nie to, co wchodzi do ust, plugawi człowieka, ale to, co wychodzi z ust, toć pomazuje a plugawi człowieka. Leop. Ręce wasze pełne krwi a pomazane złościami. Rej. Kiedy na on sąd straszny... pomyśli człowiek grzechem pomazany. Pot. Nie przepuścili żadnemu, ale wszystkich ogółem pomazali i oszkalowali. Smotr. *(= oczernili).* Kapłani świętemi będą Bogu swojemu, a nie pomażą imienia jego. Leop. Strzeżcie soboty mojej; gdyby ją kto pomazał, niech umrze. Hrb. *(= zgwałcił).* **3.** *poprzemazywać, pokreślić, pobazgrać, przerabiając, poprawiając (pismo):* Cały rękopis pomazał. **4.** *pomaścić, namaścić:* P. olejem św. Królowie żydowscy pomazowani od kapłanów na stan królewski. Białob. Wziął mię od owiec oćca mego i pomazał

mię w miłosierdziu pomazania swego. Ps. flor. A będzie was oczyszczał kapłan, któryby był pomazany, a którego ręce są poświęcone. Leop. Samuel wylał na głowę Saula bańkę oliwy, i tak Saul został od Pana pomazany. Lel. Kapłan olejem świętego pomazania Boga swojego pomazany jest. Leop. Arcybiskup trewirski niezwłocznie jechał do Pragi nowego króla P. Lel. Siódmy sakrament, pomazanie, które chorym odprawujemy, pomazując ich olejkiem. Galat. Przen.: Pokazuję ci bohatera, pomazując go nie tylko na bohatera romansu, ale i na bohatera zadania obywatelskiego. Jeż. *(= przeznaczając, kreując).* 5. *spędzić pewien czas na mazaniu.* **P. ś. I.** *pomazać siebie, umazać ś., zamazać ś., wymazać ś., posmarować ś., wysmarować ś.:* Smarując osie, pomazał ś. Kto ś. smoły dotknie, pomaże ś. od niej. Wuj. 2. *mażąc ś. popłakać, pomazgaić ś.*

†**Pomazanica, y,** lm. **e,** †**Pomazańca** forma ż. od **Pomazaniec.** L. <Od Pomazaniec>

**Pomazanie, a,** lm. **a I.** czynność cz. **Pomazać:** Zwyczaj jest oratorski kapłaństwo nazywać pomazaniem, a kapłana pomazańcem wzgl. dem zejścia nań Ducha św., które ś. też pomazaniem w Piśmie św. nazywa. Pim. **2.** *akt, uroczystość, sakrament pomazania, pomaszczenie, namaszczenie:* P. ostatnie, namaszczenie ostatnie, sakrament kościelny, który kapłan daje olejem św. niebezpiecznie choremu. Karnk. Ostateczną świątość świętym olejem a. ostatecznym pomazaniem zowiemy. Hrb. Masłoświaszczenie, masłoświęcenie abo ostatnie P. Sak. Siódmy sakrament, P., które chorym odprawujemy, pomazując ich olejkiem. Galat. Chory ostatniego pomazania dostał. Troc. Żart.: *posmarowanie łapy, łapówka, kuban:* Często jej Hozjusz tłomaczył, że w Hiszpanji i w Neapolu trzeba pomazania. Bart. 3. *samogwałt, onanizm:* P. ciała dobrowolne, psota. Troc. 4. lek.: P. nocne = *zmaza, polucja.* P. przez sen, gdy przyrodzone nasienie odchodzi. Syr. (sen plugawy, lubieżny, polucja. L.).

**Pomazaniec, ńca,** lm. **ńcy,** ×**Namazaniec,** ×**Namaszczeniec** *człowiek pomazany uroczyście na dostojeństwo monarsze lub kapłańskie:* Słówko greckie Chrystus, po żydowsku Mesjasz, wykłada ś. po naszemu P. Hrb. Uraził najjaśniejszego pana, pomazańca. Troc. Zwyczaj jest oratorski kapłana nazywać pomazańcem. Pim. P. pański. Troc. P. boży. Przen.: *wybraniec:* Idź, pomazańcze ciemnych losów i przeznaczeń. Przybysz. <Od Pomazany>

[**Pomazanka, i,** lm. **i, Pomazka**] *kromka chleba z masłem, posmarowana masłem; buterbrod:* P. dobra, kto jeść chce. Ern. <Od Pomazaniec>

†**Pomazańca, y,** lm. **e** p. **Pomazanica.**

**Pomazańczy** przym. od **Pomazaniec:** Polscy pisarze wymyślili nadanie tytułu królewskiego pomazańczą koronacją przez cesarza. Lel. <Od Pomazaniec>

**Pomazgaić się, i ś., ił ś.** *popłakać jak zwykle mazgaj, pomazać ś.* <Po + Mazgaić ś.>

**Pomazgajenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomazgaić ś.**

[**Pomazka, i,** lm. **i, Pomaska**] **I.** *omasta do posmarowania chleba, bułki.* **2.** p. **Pomazanka. 3.** *poczęstunek, poczęstunek.* <Po + *Mazka, MAZ>

†**Pomazować, uje, ował** i †**P. ś.** p. **Pomazać.**

†**Pomazowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomazować.** Epist.

†**Pomazowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomazować ś.**

†**Pomazownik, a,** lm. **cy I.** *zapaśnik, który ś. przed walką kazał nacierać olejkami: Reunctores,* pomazownicy, którzy ś. przed czasy olejkami dali nacierać do pasowania. Mącz. **2.** *lekarz dawny, leczący wyłącznie wcieraniem maści.* <Po + *Mazownik, MAZ>

**Pomazurzenie, a,** blm., czynność cz. **Pomazurzyć.**

**Pomazurzyć, y,ył I.** *zmazurzyć jednego po drugim.* **2.** *pomówić pewien czas z mazurska.* <Po + Mazurzyć>

**Pomazywać, uje, ywał i P. ś.** p. **Pomazać.**

**Pomazywanie, a,** blm., czynność cz. **Pomazywać.**

**Pomazywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomazywać ś.**

**Pomaźgać, a, ał** *pobazgrać, pogryzmolić, popećkać.* <Po + *Maźgać, od Maźga>

**Pomaźganie, a,** blm., czynność cz. **Pomaźgać.**

×**Pomażenie, a,** blm., czynność cz. **Pomażyć.**

×**Pomażyć, y,ył** *pomazać, umazać, powalać:* Czernidłem złości P. kogo. Sł. wil. *(= oczernić).* <Po + *Mażyć, MAZ>

**Pomącenie, a,** blm., czynność cz. **Pomącić.**

**Pomącenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomącić ś.**

**Pomącić, i, ił,** [**Pomęcić**] **I.** *zmącić jedno po drugim, pokłócić, pobełtać, porobić mętnemi.* Przen.: *pomieszać, pobałamucić, zaciemnić, poplątać, pogmatwać, pokręcić.* **2.** *zużyć pewien czas na mącenie.* **P. ś.** *zmącić ś. kolejno, jedno po drugim; pomieszać ś., pobełtać ś., zbełtać ś.:* [Prędzej ś. pomącą drobne rybki z wodą, niżeli ś. mam rozłączyć]. <Po + Mącić>

**Pomączeć, eje, ał** p. **Pomącznieć.**

**Pomączenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Pomączeć. 2.** czynność cz. **Pomączyć.**

**Pomączenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomączyć ś.**

×**Pomączkować, uje, ował I.** *pozamieniać, porozcierać na mączkę.* **2.** *pokrochmalić:* P. bieliznę. <Po + Mączkować>

×**Pomączkowanie, a,** blm., czynność cz. [**Pomączkować.**

**Pomącznieć, eje, ał, Pomączeć** (o wielu) *porobić ś. mącznemi, poprzechodzić w mąkę; porozsypywać ś. w proch.* <Po + Mącznieć>

**Pomącznienie, a,** blm., czynność cz. **Pomącznieć.**

**Pomączyć, y,ył I.** *mąką posypać, obsypać, potrząść; umurzać, powalać w mące:* P. jabłka, mając je smażyć. **2.** *pobielić, wytrzeć mąką, zamączyć, omączyć:* Piekarz mię pomączył. Była okrutnie pomączona na twarzy. Bał. *(= upudrowana).* **P. ś.** *otrzeć ś. o mąkę, powalać ś., obleźć, pobielić ś. nią, zamączyć ś., omączyć ś.* <O + Mączyć>

**Pomądrzeć, eje, ał I.** *stać ś. mądrym, mądrzejszym, nabrać rozumu.* **2.** *zmądrzeć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Mądrzeć>

**Pomądrzenie, a,** blm., czynność cz. **Pomądrzeć.**

**Pomcha, y,** lm. **y** bot. p. **Bisior.**

**Pomdeneż, u,** lm. **e** bot. p. **Kalina.** <Fr. pomme de neige>

**Pomdleć, eje, ał,** posp. **Pomgleć I.** (o wielu) *porobić ś. mdłemi, powątleć, posłabnąć, ociężeć kolejno:* Już mu pewne znaki tuszą, że wnet członki pomdleją. L. **2.** *zemdleć, omdleć kolejno, potracić przytomność:* Pomdleją i zginą od obliczności twojej. Leop. **3.** *mdleć ustawicznie w ciągu pewnego czasu:* Fanaberje! — pomdleje i ustanie. <Po + Mdleć>

**Pomdlenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Pomdleć. 2.** czynność cz. **Pomdlić.**

**Pomdlewać, a, ał** *omdlewać raz po raz:* Prorocy pomdlewali na najmniejsze słyszenie głosu Pańskiego. Rej. *(= truchleli).* <Po + *Mdlewać, od Mdleć>

**Pomdlewanie, a,** blm., czynność cz. **Pomdlewać.**

**Pomdlić, i, ił, [Pomglić] I.** *kolejno poczynić mdłemi, powycieńczać, posłabić, ponękać:* Potkawszy ś. z przeciwniki, pomdliwszy a pokaziwszy ich moc, tak iż ś. nam prawie jedno już leżąc bronią, naukę nam zostawił, jak ich już prawie jedno dobijać mamy. Rej. Dym rozszedł ś. nieco, powietrze weszło do lochu, aby ocucić pomdlonych. Krasz. *(= omdlałych, zemdlałych).* **2.** *wypełnić pewną chwilę mdleniem:* Lekarstwo to pomdli i przestanie. <Po + Mdlić>

**Pomdor, a,** lm. **y** p. **Pomidor.** <Fr. pomme d'or>

**Pomeblować, uje, ował** *umeblować jedno po drugim.* <Po + Meblować>

**Pomeblowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomeblować.**

**[Pomechacenie, a,** blm.] czynność cz. **Pomechacić.**

**Pomechacić, i, ił I.** a. †**Pomiechrać, [Pomechrać, Pomiechrocić]** *potargać, poczochrać, pokudłać; pognieść, pomiąć, pomiętosić.* **2.** p. **Pomszyć.** <Po + *Mechacić, od Mechaty>

**[Pomechrać, a, ał]** *porozrzucać.* <Po + Mechrać>

**[Pomechranie, a,** blm.] czynność cz. **Pomechrać.**

**Pomedytować, uje, ował** *spędzić pewien czas na medytowaniu, podumać, porozmyślać:* A że mu ś. na baby poskarżyła Maryś, pomedytowawszy, kazał ze szpitala zwołać starą Docię. Krasz. <Po + Medytować>

**Pomedytowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomedytować.**

**Pomek, mka,** lm. **mki I.** †P. *pomknięcie, posunięcie:* Sidła nieujrzałe ludzkiemi oczami robi, te by za lekkim pomkiem zwierały ś., sprawił. Żebr. **2.** †P., †**Pomyk, [Pomek, Pomyk]** *sidło, sieć mała do łowienia ptaków:* Ryby wędą imują, a ptaki pomkiem łowią. Wuj. Dwie drodze są jako dwa pomki, któremi djabeł łowi dusze ludzkie. Wuj. Co padnie na którego, rad potargnie pomkiem. Wen. *(= co mu los zsyła, to chwyta).* **Na pomku** przys. = a) *na podorędziu, tuż, blizko:* Łapaj, Tomku, póki na pomku. Prz. *(= korzystaj z okazji; kuj żelazo, póki gorące; drzyj łyka, póki ś. da).* Kto w gorączce nie dosłyszy, śmierć takiemu na pomku. Cziach. b) *na końcu języka, tylko co wymówić:* Powiedz, Tomku, co masz na pomku. <Po + *Mek, MK/MEK/MYK>

**Pomeks, u,** lm. **y** p. **Pumeks.** <Łć. pumex>

**Pomeksować, uje, ował, Pumeksować** *trzeć, gładzić pomeksem.* <Od Pomeks>

**Pomeksowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomeksować.**

**[Pomektać, ce, tał]** *pobeczeć jak kozieł.* <Po + Mektać>

**[Pomektanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomektać.**

**Pomelancholizować, uje, ował** *spędzić pewien czas na melancholizowaniu:* Stefek musi ponudzić ś. trochę i P. dla nabrania sił. Prus. <Po + Melancholizować>

**Pomelancholizowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomelancholizować.**

**Pomeldować, uje, ował** *pozapisywać do ksiąg meldunkowych; zameldować, zaanonsować jedno po drugim.* <Po + Meldować>

**Pomeldowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomeldować.**

× **Pomeljorować, uje, ował** *popoprawiać, poulepszać.* <Po + Meljorować>

× **Pomeljorowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomeljorować.**

**[Pomemlać, e, ał, Pomemlać]** *spędzić pewien czas na memłaniu.* <Po + Memlać>

**[Pomemlanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomemlać.**

**Pomendlować, uje, ował** *poskładać w mendle.* <Po + Mendlować>

**Pomendlowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomendlować.**

**Pomentorować, uje, ował** *spędzić pewien czas na mentorowaniu, pobyć mentorem.* <Po + Mentorować>

**Pomentorowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomentorować.**

**[Pomer, a,** lm. **rzy]** *Niemiec z Pomorza a. Pomorzanin zniemczały.* <Nm. Pommer>

**[Pomeraniec, ńca,** lm. **ńce]** p. **Pomarańcza.** <Z Pomaraniec>

**Pomeranja, i,** blm. p. **Pomorze:** Nazwisko Pomeranji nosił od czasów niepamiętnych kraj po nadmorzu Baltyckim, między ujściem Wisły i Odry, a biegiem Noteczy i Warty. Nar. P. dzieli ś. na pruską i szwedzką. Wyrw. <Nm. Pommern>

**[Pomerchać, a, ał]** *pomieszać bieliznę ułożoną w skrzyni.* **[P. ś.]** *popsuć ś.* <Po + Merchać>

**[Pomerchanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomerchać.**

**[Pomerchanie się, a ś.]** blm., czynność cz. **Pomerchać ś.**

**[Pomerchany, Pomyrchany]** *potargany, rozczochrany, nieuczesany:* Czegóżeś taki P.? Wełna pomerchana. <Od Pomerchać>

**Pomerdać, a, ał, Pomordać, Pomargać** *spędzić pewien czas między innemi na merdaniu.* <Po + Merdać>

**Pomerdanie, a,** blm., czynność cz. **Pomerdać.**

**[Pomerdywać, uje, ywał]** *merdać od czasu do czasu:* Przyskoczył skwapliwie, a pomerdując poważnie swoim bogatym ogonem... Dyg. <Po + *Merdywać, od Merdać>

**[Pomerdywanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomerdywać.**

**[Pomerka, i,** lm. **i]** forma ż. od **Pomer.**

× **Pomerskać, a, ał** *nieco ochłostać, oćwiczyć, posmagać, wysiec rózgami, przetrzepać.* <Po + Merskać>

× **Pomerskanie, a,** blm., czynność cz. **Pomerskać.**

**Pomesiować, uje, ował** powr. *spędzić pewien czas na mesiowaniu.* <Po + Mesiować>

**Pomesiowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomesiować.**

**Pomeslować, uje, ował** blach. **I.** *spędzić pewien czas na meslowaniu.* **2.** *poobcinać skrawki blachy meslem.* <Po + Meslować>

**Pomeslowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomeslować.**

**Pometafizykować, uje, ował** *spędzić pewien czas na metafizykowaniu.* <Po + Metafizykować>

**Pometafizykowanie, a,** blm., czynność cz. **Pometafizykować.**

**Pometki** życzkowej bunt. Ins. c. l.? <? Fr. pommette = gałka, główka >

**[Pomęcenie, a,** blm.] czynność cz. **Pomęcić,** *pomęcenie.*

**[Pomęcić, i, ił]** p. **Pomącić.** <Po + Męcić>

**Pomęczenie, a,** blm., czynność cz. **Pomęczyć.**

**Pomęczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomęczyć ś.**

**Pomęczyć, y, ył** l. *spędzić pewien czas na męczeniu, pomordować.* 2. *zmęczyć jednego po drugim, pomordować:* Oboje byli pomęczeni, twarzyczki ich rozpalone słońcem i bieganiem czerwieniły ś. i świeciły od potu. Bał. **P. ś.** *przemęczyć ś. pewien czas, pomordować ś.* <Po + Męczyć>

**Pomędrkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na mędrkowaniu.* <Po + Mędrkować>

**Pomędrkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomędrkować.**

× **Pomętlenie, a,** blm., czynność cz. **Pomętlić.**

× **Pomętlić, i, ił** p. **Pomętlować.** <Po + Mętlić>

× **Pomętlować, uje, ował,** × **Pomętlić, [Pomętłać]** *powikłać, pogmatwać, pomieszać, pomącić, pokręcić, powichrzyć, potumanić.* Przen.: Nieprzyjaciel między zawiedzionemi pomętlował, powichrzył, niemasz ani początku, ani końca. Gil. <Po + Mętlować>

× **Pomętlowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomętlować.**

**[Pomętłać, a, ał]** p. **Pomętlować.** <Po + Mętłać>

**[Pomętłanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomętłać.**

**Pomętnieć, eje, ał** l. *zrobić ś. nieco mętnym, mętniejszym.* 2. *zmętnieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Mętnieć>

**Pomętnienie, a,** blm., czynność cz. **Pomętnieć.**

**Pomężnieć, eje, ał** l. *stać ś. mężnym, mężniejszym, zmężnieć nieco:* Młodzieniec wzrósł i pomężniał. Ml. 2. *zmężnieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Mężnieć>

**Pomężnienie, a,** blm., czynność cz. **Pomężnieć.**

**Pomężowski** = *po mężu pozostały, odziedziczony:* Majątek P. <Po + Mężowski>

**Pomgleć, eje, ał** p. **Pomdleć.** <Po + Mgleć>

**Pomglenie, a,** blm. l. czynność cz. **Pomgleć.** 2. czynność cz. **Pomglić.**

**Pomglić, i, ił** l. *zamglić jedno po drugim, powlec mgłą:* Azaż nie miałeś dosyć napomnienia śmiertelności, gdyś baczył oczy pomglone? L. 2. posp. p. **Pomdlić.** <Po + Mglić>

**Pomglisto** przys. od **Pomglisty.**

**Pomglisty** *mglisty, pełen mgły:* Czas był P. i niepewny. Mańk. <Po + Mglisty>

**Pomiałczeć, eje, ał** *zrobić nieco miałkim, to jest mielszym a. płytszym.* <Po + Miałczeć>

**Pomiałczenie, a,** blm., czynność cz. **Pomiałczeć.**

**Pomian, a,** lm. **y** l. *hasło, godło, parol:* Stanowniczy musi każdego wieczora P. a. hasło brać od hetmana. Dek. 2. bot. (siphocampylos) *roś. z rodziny stroiczkowatych.* 3. leśn. = a) *odbicie głosu ludzkiego w lesie, echo.* b) *odgłos czyli hasło, którym leśniczowie w lesie, będąc opodal od siebie, poznają ś.* <Po + * Mian, IM/JM/M JĘ>

**[Pomiana, y,** lm. **y]** l. *kłótnia wielka, awantura, brewerja, skandal, rzecz niesłychana:* Pomiany ś. dzieją w pijackim domu. P. będzie, skoro wrócę do siebie. 2. w lm. *dziwy, cuda, rzeczy niesłychane:* Pomiany wyrabiał = *dokazywał.* Pomiany z nim porobię *(= zgniotę, poturbuję go).* 3. w lm. *różne rzeczy:* Były tam pomiany. <Po + Miana>

× **Pomianka, i,** lm. **i** *wzmianka, napomknienie:* Z własnych jego pomianek w tym piśmie widać, że... Tysz. <Od Pomiana>

**Pomianować, uje, ował** l. [P.] **co** = *nazwać właściwym mianem, wymówić miano czego:* Gdybym ja to ziele pomianowała, wszystkimbym młodzieńcom poczarowała. 2. *zamianować jednego po drugim, ponominować:* Pomianował wszystkich posłów z ministerjalnych miasteczek. Tarn. Wielu jeszcze innych w podobny sposób pomianowanych i poodznaczanych. Orzesz. <Po + Mianować>

**Pomianowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomianować.**

**Pomiar, u,** lm. **y,** †**Pomiara** l. a. w lm. **Pomiary** *mierzenie, szczeg. wymagające zachodu, skomplikowane, wymierzanie w różnych kierunkach, dochodzenie wymiarów:* Przy sądzie, przy pomiarzech, przy wagach i przy miarach sprawiedliwie ś. obchodźcie. B. B. P. mil, łokci. Troc. P. czasu określić. Troc. P. gruntu, powierzchni ziemi. Pomiary topograficzne. Pomiary kryształów. Pomiary południka. Pomiary astronomiczne. Pomiary magnetyczne, elektryczne. Pomiary temperatury, ilości ciepła. Robić pomiary, dokonywać pomiarów. 2. †P. *wymiar, rozmiar, miara, granice:* Nikt w gruntach pewnego pomiaru ani własnych granic nie ma. Warg. 3. †P. *dział, udział, część przypadająca na kogo:* W słowie stateczny, obiecując za czasem kraj Chananejski podać im w P. dziedziczny. Kochan. *(= dla rozdziału).* 4. [P.] = a) *200 prętów ziemi:* Ştery pomiary = $2^2/_3$ morga. b) *morga ziemi.* 5. †P., †**Pomiarkowanie** *porównanie jednej wielkości do drugiej, proporcja, stosunek, symetrja:* Budynek dobrego pomiaru. Troc. Tych cnót pomiarem niedostatki swoje pokrywa. Troc. 6. †P. *umiarkowanie, mierność, właściwe granice, wstrzemięźliwość, miara właściwa:* Każda rzecz z swego kresu wystąpiła, w niczym pomiaru nie pytaj. Fal. †**Pomiarem** przys. *pomiernie, umiarkowanie, miernie, wstrzemięźliwie:* Dosyć skromnie majątkiem szafował i bardzo pomiarem żył. Falib. *(= z kredką w ręku).* †**Nad pomiar** przys. *nadto, zbyt, nadmiernie, niepomiernie, nieumiarkowanie.* Sł. wil. Zdr. **[Pomiarek].** <Po + Miar, MIAR/MIERZ>

†**Pomiara, y,** lm. **y** p. **Pomiar:** Pomiarą na mnie przypadło dziedzictwo znaczne. Leop. Powinien przez pomiarę sprawiedliwą narównać we wszystkich pożytkach, tak wielkością, jako też dobrocią. Troc. Cokolwiek z własnej pomiary wyskoczy, to już wszystko grzech być musi. Rej. Niechaj będzie kto ozdobion i statecznością i pomiarą, a jeśli prawdy nie będzie, nie wiem, do czego ś. zdał. Wer. Gdy zachowasz na wszem stateczną pomiarę w sobie, nic to tobie wszystko szkodzić nie będzie. Skar. W cichości, w skromności a w nadobnej pomierze wszystkie rzeczy swe sprawuje. Rej. Jednak pomiary trzeba do wszystkiego, bo więc zową wszetecznym nazbyt ciekawego. Rej. Pozwy, które ś. wiodą o pomiarę, albo o rozdział, a choć też o porównanie miedzy bracią. Wawrz. z Prażm. <Po + Miara>

**[Pomiarek, rka,** lm. **rki]** p. **Pomiar:** Nie warta plew pomiarka. Wypłoszył przepiórkę, która zapadła w sąsiedni P. pszenicy. <Od Pomiar>

**Pomiarka, i,** lm. **i** bud. *połowa dolnej średnicy słupa, na pewną liczbę części równych podzielona i służąca do rozmierzania innych członków tegoż, co słup, porządku,* wymiar, moduł. <Po + Miarka, od Pomierzyć>

**Pomiarkować, uje, ował, Pomiarkowywać** l. †P. co do czego a. czym = *ustosunkować, porównać, przystosować w miarę; zestawić, ocenić w stosunku do czego; rozważyć, mając co na względzie:* Trzeba siły nasze z temi rzeczami, które bierzemy na ś., znieść i P. Pilch. **2.** †P. *pogodzić, pojednać, załagodzić, wyrównać, skłonić do wyrozumiałości, harmonji:* Cesarz tuszył, że Władysława z bracią obecny miał P. Błaż. Sprawa ta przez ugodę przyjacielską pomiarkowana być nie mogła. Błaż. **3.** a. **P. ś.** *zmiarkować, domyślić ś. po niejakim zastanowieniu, dorozumieć ś., spostrzec ś., zorjentować ś., domyślić ś., co ś. święci:* Sama P. nie mogę, co ś. dzieje w mojej duszy. L. Co Wc Pannę trapi, wcale P. nie mogę. L. Pomiarkował, że to nie przelewki. Już miał ś. oświadczać, lecz pomiarkowano i czarną mu polewkę do stołu podano. Mick. **4.** [P.] *zauważyć.* **P. ś. 1.** †P. ś. *obliczyć, obrachować siły swoje ze względu na co, wobec czego; wziąć co w rachubę, pod rozwagę:* Pomiarkuj ś. z sobą, toż z tym, co myślisz rozpocząć. Pilch. **2.** †P. ś. = a) z czym = *ułożyć ś. do harmonji, przyjść do równowagi; przystosować ś., zastosować ś. do czego, ustosunkować ś., zgodzić ś. z czym, dopasować ś.:* Skoro ś. pomiarkowały z sobą wilgotność z ciepłem, wszystkie rzeczy początek swój wzięły. Otw. b) *pogodzić ś., pojednać ś., porozumieć ś.:* Książęta śląskie za usilnym staraniem panów radnych pomiarkowali ś. z sobą. Błaż. **3.** *umiarkować ś., ustatkować ś., wejść w siebie, powściągnąć ś., zastanowić ś., opamiętać ś., upamiętać ś., utemperować ś., pohamować ś.:* Pomiarkuj ś., póki czas! **4.** p. **P.** pod 3). **5.** *pojąć siebie, zrozumieć siebie, opamiętać ś., przyjść do siebie, zebrać myśli:* Nie mogę przyjść do siebie, ledwo ś. P. mogę. L. **5.** *zorjentować ś., połapać ś. z położeniem, rozpoznać miejsce, w którym ś. kto znalazł:* Błądzi, nie może ś. P., zaszedszy w nieprzedarte gęstwiny Stasz. <Po + Miarkować>

**Pomiarkowanie, a,** blm., **[Pomiarkunek]** l. czynność cz. **Pomiarkować:** Żelazo ma P. twardości z miękkością. Troc *(= łączy w sobie twardość obok miękkości).* Czterech żywiołów P. Troc. †P. czasów = *chronologja, ustalenie, oznaczenie stosowne dat.* Bonfinius nie zgadza ś. zawsze z sobą w pomiarkowaniu czasów. Błaż. *(ratio temporum.* Kromer). Dziś ma stanąć P., jako wiele na koń ś. dostanie towarzyszowi *(= obliczenie, rozrachunek).* **2.** †P. *rozpoznanie, rozważenie, wyrozumienie, rozpatrzenie, rozsądzenie:* Radził, aby, zaniechawszy swarów, przystąpili do pomiarkowania artykułów warszawskich. Biel. J. Przedniejszych pomiarkowaniem wszystkie ś. rzeczy odprawują. Warg. **3.** †P., †**Pomiar** *stosunek, proporcja:* Takież P. pierwszej do trzeciej liczby, jakie jest tejże pierwszej do wtórej. Troc. Proporcja abo P. (pomiar) złota do srebra. Sum. **4.** *umiarkowanie, miara, mierność, zastanowienie, wstrzemięźliwość, powściągliwość, upamiętanie, refleksja:* Chceszli mieć zdrowie, żyj z pomiarkowaniem. Nar. P. jest prawidłem cnoty; ten tylko cnotliwy, kto pomiarkowany. L. P. zbytkowi ujmuje, a niedostatkowi przydaje. Leszcz. P. w małżeństwie, w jedzy i piciu. Troc.

**Pomiarkowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomiarkować ś.**

**Pomiarkowany** l. im. od **Pomiarkować:** Pomiarkowane ciepło z wilgotnością. Troc *(= ustosunkowane odpowiednio, zgodzone, połączone proporcjonalnie).* **2.** *umiarkowany, powściągliwy, wstrzemięźliwy:* Jesień pomiarkowana. Dar. J. Pomiarkowanie jest prawidłem cnoty; ten tylko cnotliwy, kto P. L. Mądry i w uciechach P. Boh. Rozsądku wybornego, miłych obyczajów, P. w pasjach. Nies.

**Pomiarkowywać, uje, ywał** i **P. ś.** p. **Pomiarkować:** Były płacze w domu, i aż krewny żony musiał łagodnie P. męża. Budz.

**Pomiarkowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pomiarkowywać.**

**Pomiarkowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomiarkowywać ś.**

**[Pomiarkunek, nku,** blm.] p. **Pomiarkowanie:** Trzeba mieć P. we wszystkim. <Po + Miarkunek, od Pomiarkować>

**Pomiarowy** przym. od **Pomiar:** Przyrządy pomiarowe *(miernicze).* Dłuża tej ziemi ma 20000 lasek pomiarowych *(= gieometrycznych.* L.). Prawo pomiarowe u Rzymian. Star. *(= leges agrariae.* L.). <Od Pomiar>

**[Pomiarznąć, znie, zł]** (Pomiar - znąć) p. **Pomarznąć.** <Po + Miarznąć>

**[Pomiarznięcie, a,** blm.] (Pomiar - znięcie) czynność cz. **Pomiarznąć,** *pomarznięcie.*

× **Pomiatacz, a,** lm. **e** *ten, co pomiata.* <Od Pomiatać>

**Pomiatać, a, ał** l. p. **Pomieść. 2.** p. **Pomiotać. 3.** a. **[P. ś.]** p. **Poronić.**

**Pomiatanie, a,** blm., czynność cz. **Pomiatać.**

**[Pomiatanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pomiatać ś.**

†**Pomiatywać, uje, ywał** l. p. **Pomieść. 2.** p. **Pomiotać. 3.** p. **Poronić.**

†**Pomiatywanie, a,** blm., czynność cz. **Pomiatywać.**

**Pomiauczeć, y, ał** *spędzić pewien czas na miauczeniu.* <Po + Miauczeć>

**Pomiauczenie, a,** blm., czynność cz. **Pomiauczeć.**

**Pomiażdżenie, a,** blm., czynność cz. **Pomiażdżyć.**

**Pomiażdżyć, y, ył, [Podmużdżyć]** *jedno po drugim zmiażdżyć:* Przedstawiała ś. oku okrutną a żałosna mieszanina ciał ludzkich, pomiażdżonych kopytami, drzewców... Sienk. <Po + Miażdżyć>

**Pomiąć, mnie, miął, [Pomjic]** l. *zmiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, pognieść, pomiętosić:* Miąższy u gęby Lucypra wąs wisiał pomięty. P. Koch. Twarz pomięta i głos drżący świadczyły o wrażeniu. Rog. I tak zeszpecił jej twarz brzydką i pomiętą ten uśmiech. Korz. <Po + Miąć>

**[Pomiąszczenie, a,** blm.] czynność cz. **Pomiąścić.**

**[Pomiąścić, i, ił]** p. **Pomieścić.**

**Pomidor, a,** lm. **y, Pomdor** bot. (lycopersicum) *roś. z rodziny psiankowatych.* Gatunek: P. jadalny, (l. esculentum), dawniej zwany jabłkiem złotym a. miłosnym a. jabłkiem miłości: Przekupka czerwona, jak P. Zdr. **Pomidorek.** <Włos. lm. pomi d'oro>

**Pomidorek, rka,** lm. **rki** p. **Pomidor.**

**Pomidorowy** przym. od **Pomidor:** Sos P. Zupa pomidorowa.

**Pomiecenie, a,** blm. p. **Pomiecienie:** P., pomiatanie czym, wzgarda. Wor.

[**Pomiecenie, a,** blm.] czynność cz. **Pomiecić.**

[**Pomiecenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pomiecić ś.**

[**Pomiecha, y,** lm. **y**] *przeszkoda, zawada:* Porta widziała, że Polska jest ofiarą swawoli i pomiechą sąsiadów. Bart. <Ros. pomiecha>

†**Pomiechrać, a, ał** p. **Pomechacić:** Był ci też owo bażant nadobnie upstrzony, a patrz, jako mu jastrząb pomiechrał ogony! Rej. <Po + *Miechrać, Mechrać>

†**Pomiechranie, a,** blm., czynność cz. **Pomiechrać.**

[**Pomiechrocenie, a,** blm.] czynność cz. **Pomiechrocić.**

[**Pomiechrocić, i, ił**] p. **Pomechacić.**

[**Pomiecić, i, ił**] *zrumienić.* [**P. ś.**] *zrumienić ś.:* Przed obcym trzeba ogeń zastąpić (sobą), bo się chléb nie pomieci. <Po + *Miecić, MIOT/MIEĆ/MOT>

**Pomiecienie, a,** blm., **Pomiecenie** czynność cz. **Pomieść.**

**Pomieciny, in,** blp. *śmiecie.* <Po + *Mieciny, MIOT/MIEĆ/MOT>

[**Pomieć, i,** lm. **e**] **I.** *pokos.* **2.** Żąć na P. = *rozciągnąwszy powrósło, składać na nim tyle zżętego zboża, ile go trzeba na snop, a wiązać w snop dopiero wtedy, kiedy złożone zboże wyschnie.* Zboże leży na pomieci. Ziemiopłody tak na źdźble, jak i na pomieci. <Po + *Mieć, MIOT/MIEĆ/MOT>

×**Pomiedzenie, a,** blm., czynność cz. **Pomiedzić.**

×**Pomiedzić, i, ił** *miedzią powlec, pokryć.* L. <Po + Miedzić>

†**Pomiedzie, a,** lm. **a** *pogranicze, miejsce a. przedział między dwiema granicami.* Tuch. <Po + *Miedzie, od Miedza>

**Pomielenie, a,** blm., czynność cz. **Pomleć.**

[**Pomielnik, a,** lm. **i**] (w zagadce) *pies.* <Po + Mielnik>

**Pomieniać, a, ał** co a. **P. ś.,** [**Pomijać ś.**] z kim na co, [czym] = *zamienić, zamienić ś.:* Pomieniali swe czapki. Sł. wil. Pomieniał ś. stryjek za siekierkę kijek. Prz. [Pomieniały ś. kobiety torebkami]. <Po + Mieniać>

†**Pomieniać, a, ał** p. **Pomienić.**

**Pomienianie, a,** blm., czynność cz. **Pomieniać.**

†**Pomienianie, a,** blm., czynność cz. †**Pomieniać.**

**Pomienianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomieniać ś.**

**Pomienić, i, ił** *przemienić, zmienić, zamienić:* Wydźwignienie z ostatniego niebezpieczeństwa praw zdeptanych i wolności, już prawie w niewolę pomienionych. Kis. <Po + 1. Mienić>

†**Pomienić, i, ił,** nied. †**Pomieniać** *nazwać po imieniu, zawołać po imieniu; wymienić, wspomnieć, wzmiankować co; potrącić o co, mówiąc:* Gdy go ujrzał mimo idącego, rzekł do niego: zstąp trochę, pomieniwszy go imieniem jego. Wuj. Pomienia Ptolomeus miasta iliryckie. Błaż. Ma więcej z ś. rozumu, nie pomieniam szlachectwa, i w tym mu nie zrównasz. Sołt. **Pomieniony** *wspomniany, wyrażony, wymieniony, rzeczony, wzmiankowany, przytoczony, zacytowany:* Wyżej pomieniony. <Po + 2. Mienić>

**Pomienienie, a,** blm., czynność cz. **Pomienić.**

†**Pomienienie, a,** blm., czynność cz. †**Pomienić.**

†**Pomierać, a, ał,** [**Pomierać**] p. **Pomrzeć.**

†**Pomieranie, a,** blm., [**Pomieranie**] czynność cz. **Pomierać.**

[**Pomierca, y,** lm. **y, Mierca**], ×**Pomierczy,** ×**Pomiernik** *ten, co dokonywa pomiarów, miernik, mierniczy, gieometra praktyczny.* <Po + Mierca>

×**Pomierczy, ego,** lm. **owie** p. **Pomierca:** Granicznik, mierniczy, P. Bobr. <Od Pomierca>

**Pomierne, ego,** lm. **e** *podatek od miary, opłata od mierzenia,* myto pomierne: Szlachta żadnych myt wodnych, targowych, pomiernych nie płacą. Herb. Zapłacić P. Troc. <Od Pomierny>

**Pomiernie** przys. od **Pomierny:** Lepiej częściej, ale pomierniej jeść. Krup. P. piliśmy (w miarę) w tym posiedzeniu. Troc. P. (według działu, podziału) każdego z nich dochodziła nagroda. Troc.

×**Pomiernik, a,** lm. **cy** p. **Pomierca.** Mącz. P., w dawnych czasach nazwa miernika ziemi, ziemiomiercy, gieometry, komornika podkomorzyńskiego. Gl. <Od Pomierny>

**Pomierność, i,** blm. rz. od **Pomierny:** a) P., pomiar, proporcja, wielkość miary abo liczby, jednej do drugiej podobność abo różność. Kn. (= *symetrja* L., *stosunek, proporcjonalność, proporcja).* b) pomiarkowanie, mierność, wielkość nie bezmierna, lecz w miarę. L. P. złota obdarza szczęściem mniej znakomitym, ale bezpieczniejszym. L. Zważ z jednej strony P. jej posagu, a z drugiej obfitość szczęścia, które ją spotyka. L. Poprzestających na swojej pomierności. Rzew. Ja oszczędność, to jest P. i pomiarkowanie, za największą poczytuję cnotę. Siem. J. Piękna P., to jest klenot wielki, a prawie plastrzyk na upadek wszelki. Rej.

**Pomierny I.** przym. od **Pomiar;** *mierniczy:* Myto pomierne p. **Pomierne.** W ręce jego sznur P., z którym szedł mierzyć pola. Bud. **2.** *wymierny, mający ściśle określony wymiar, służący innym za miarę, próbny, normalny, urzędowy, wzorowy:* Korzec P., podług którego ś. insze wymierzyły miary. Troc. Pomierna miara. Troc. Kłody piwne pomierne w piwnicy być mają jednakie. Ek. **3.** *który można zmierzyć, obliczyć, wymierny, ograniczony, określony:* Ciało w członkach swoich pomierne. Troc. Pomierne dni żywota, *mensurabiles,* które można zmierzyć, nie przechodzące miary, nie niezmierne. Kn. **4.** *umiarkowany, mierny, niewielki, szczupły, skromny, ograniczony:* P. obiad. Troc. Pomierne rzeczy Rzpltą twierdzą, a niezmierne zgubić ją muszą. Górn. Zawsze pomierna rzecz dłużej wiekuje. Bardz. Miłość w rodzicach ku dzieciom rzadko jest prawa, prosta, rządna i pomierna. Skar. Pomierne ma bogactwa. Troc. Szczęśliwy, kto na pomiernym przestaje. Troc. P. żywot, gdy go kto używa, zdrowie i mieszek spełna zachowywa. Rej. Im sobie człowiek więcej P. ujmuje, tym mu więcej zachowywa. Rej. Im sobie człowiek więcej P. ujmuje, tym mu więcej od Boga z łaski przystępuje. Nar. (= *wstrzemięźliwy, powściągliwy).* Człowiek pomiernej kondycji. Troc (= *nizkiego stanu).* [Dajże mie, Panie Jezu, we wszystkim pomierną]. Jakże taki pan... mógłby przyjeżdżać do pomiernej szlachty, jak my? Żer. (= *mizernej).* Miasto to ma niebo pomierne, bo tam ś. rodzą morele, oliwy, cytryny. Łęcz. (= *łagodne).* Pomierna w nim była nauka, ale wytworny rozsadek, dowcip naturalny. Nies. Dzięki Tobie, mój Boże, niechaj będą wieczne, żeś mi z pomiernym stanem dał miejsce bezpieczne. Nar. **5.** *z pomiaru, z działów wypadający, według tejże skali obliczony; odpowiedniej, stosownej wielkości; stosunkowy, proporcjonalny co do miary, liczby, współ-*

*mierny:* Pomierna linja, luneta, anguł, *commensurabilis*, które mają spólną miarę z drugą. Sol. <Po + Mierny, od Pomiar>

**Pomierzać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pomierzyć.**

**Pomierzanie, a,** blm., czynność cz. **Pomierzać.**

**Pomierzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomierzać ś.**

**Pomierzch, u,** blm., × **Pomierzchłość** *zmierzch, zmrok, cienie.* Przen.: Dusza nam zaszła pomierzchem a cieniem. Kan. *(= chmurą, posępnością, przygnębieniem, smutkiem).* Dzienne otuchy, te prędko ugasną, gdy z serca P. wybije wieczorny. Kon. <Po + Mierzch>

†**Pomierzchliwy** *zmierzch rozpościerający; zaćmiewający, zaciemniający; mrok sprowadzający, zamraczający:* W pomierzchliwych tumanach dym ś. na nich taczał. Przyb. <Po + Mierzchliwy>

× **Pomierzchłość, i,** blm. p. **Pomierzch.** L. <Od * Pomierzchły, od Pomierzchnąć>

**Pomierzchnąć, chnie, chnął** a. **chł** *zmierzchnąć zwolna, pociemnieć, mrokiem ś. powlec, poszarzeć, zamroczyć ś.;* przen.: *posmutnieć, sposępnieć, spochmurnieć:* Wszystko wokoło pomierzchło, ochłodło. Zal. <Po + Mierzchnąć>

**Pomierzchnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pomierzchnąć.**

**Pomierzenie, a,** blm., **I.** czynność cz. **Pomierzyć. 2.** [P.] *zamierzenie ś., zamach, targnięcie ś.:* Gorse, duso, P., ojca, matki uderzenie.

†**Pomierzenie, a,** blm., czynność cz. †**Pomierzyć.**

**Pomierzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomierzyć ś.**

†**Pomierzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. †**Pomierzyć ś.**

**Pomierzić, i, ił** (Pomier - zić) *obmierzić jedno po drugim.* × **P. ś.** z kim = *pokłócić ś.:* Gdy ś. z kim pomierzisz, zostaw jaką drogę do przyjaźni. Fred. M. <Po + Mierzić>

**Pomierzienie, a,** blm. (Pomier - zienie) czynność cz. **Pomierzić.**

× **Pomierzienie się, a ś.,** blm. (Pomier - zienie ś.) czynność cz. **Pomierzić ś.**

**Pomierznąć, znie, znął** a. **zł** (Pomier - znąć) *obmierznąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Mierznąć>

**Pomierznięcie, a,** blm., (Pomier - znięcie) czynność cz. **Pomierznąć.**

**Pomierzwić, i, ił,** [**Pomirwić**] **I.** *mierzwą pokryć, nawieźć jedno po drugim; pognoić.* Ork. **2.** *pokudłać, potargać, poczochrać, porozrzucać, pomiętosić, poplątać:* Piekielna bladość oblicze jej szpeci, włos pomierzwiony w kołtuny ś. wije. Chr. Leżą i w snopach, i na pół przebite na bojowisku pomierzwione kłosy. Mor. A. Na łóżku wśród pomierzwionych betów leżała w ubraniu jakaś kobieta. Bał. Przen.: *pogmatwać, powikłać, pokręcić, pomieszać jedno z drugim; zaciemnić:* Historję pomierzwił i popsował. Syr. Nawymyślałeś wiele ustaw, któremi słowa bożego nauka zaćmiona, nabożeństwo dobre pomierzwione, i ludzie od Boga odwiedzeni byli. Gil. **P. ś.** *pokudłać ś., potargać ś., poczochrać ś.:* Len rozwiązany z pęków pomierzwi ś. <Po + Mierzwić>

**Pomierzwienie, a,** blm., czynność cz. **Pomierzwić.**

**Pomierzwienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomierzwić ś.**

**Pomierzyć, y,ył,** [**Pomierzać** dok.], nied. **Pomierzać I.** *spędzić pewien czas na mierzeniu:* Z drzeweczkiem nadobnie poigrać, do pierścionka a. do czapeczki P., bo stąd krotofila i ćwiczenie urość ci może. Rej. **2.** *zmierzyć jedno po drugim.* **3.** *dokonać pomiarów:* [Trzeba tatusia pomierzać,, jak wielkich trzeba bedzie desek na trumnę]. Świadczymy, jako Szczepan szedł gwałtem na Jarosławowę dziedzinę samosiodm i z woźnym i pomierzał ją, nie dobyw na niem prawa. Rot. Przen.: †P. kraje = *przemierzyć krokami, schodzić a. zjeździć w różnych kierunkach, od końca do końca, zwiedzić, obejść a. objechać:* To królewska zabawa świat P., żeby cudzym relacjom nie wierzyć. Tw. Przen.: Po drogach wiele trudności pomierzyli i zasię je, nic nie sprawiwszy, nazad jadąc, przemierzyć muszą. Kosz. *(=przejść, przenieść, pokonać).* **4.** †P. *rozmierzyć na części proporcjonalne; podzielić symetrycznie:* Jakim kształtem pomierzać sobie czas. Bz. Stan tak piękny i tak ma dobrze pomierzony, jako tylko zmaluje malarz nauczony. P. Koch. Druga część na dwie inne pomierzona. Nies. **P. ś. I.** *zmierzyć siebie, przemierzyć siebie:* Pomierz ś. swą piędzią. Prz. **2.** *zmierzyć siebie nawzajem, jeden drugiego.* **3.** *spędzić pewien czas na mierzeniu siebie.* **4.** z kim = *porównać ś., stanąć na równi; przyrównać ś. do kogo; dorównać, wyrównać komu:* W tych cnotach z najpierwszemi Rzpltej mężami bez szwanku P. ś. może. Kaczk. **5.** [P. ś.] *zamierzyć ś., podnieść rękę, targnąć ś., porwać ś.:* Ja ich, panie, nie zabiela, tylom-ci sie pomierzyła. <Po + Mierzyć>

†**Pomierzyć, y,ył** i †**P. ś.** p. **Pomirzyć:** P. kłótnią, pomiarkować, uśmierzyć. L. Była różnica między książętami szląskiemi, wszakże pomierzył to wszystko Kazimierz. Biel. M. Warchoły, które ś. między bracią wszczynały, dziwną roztropnością swą pomierzył. Baz. Ty, jak widzę, pomierzyłeś Amuratowe niezgody. Baz. Jechał tam, aby, jeśliby ś. jakie odmiany wszczęły, które pospolicie przy obieraniu króla bywają, on je P. mógł. Baz. Łacnom ś. do tego nakłonił, abyśmy ś. pojednali, a na wieki między sobą pomierzyli, aby ona starodawna nasza przyjaźń ożyła. Baz. Pan Bóg zaś pojedna ś. a pomierzy z służebniki swoimi. Leop.

**Pomierżenie, a,** blm., czynność cz. **Pomierzić.**

**Pomierżenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomierzić ś.**

**Pomiesić, i, ił** *spędzić pewien czas na mieszeniu.* <Po + Miesić>

**!†Pomiestny** *miejscowy, partykularny:* Przyjmujemy święte sobory powszechne i pomiestne. Smotr. Pomiestne, to jest partykularne cerkwie. Smotr. Czytaliśmy ustawy wszystkich siedmiu powszechnych i pomiestnych między niemi synodów. Smotr. <Ros. poměstnyj>

**Pomieszać, a, ał,** posp. **Pomięszać I.** *spędzić pewien czas na mieszaniu.* **2.** *połączyć mieszając, zmieszać; poplątać, pogmatwać, powikłać, pokrzyżować:* Wszystkie moje pomieszał rzeczy. Troc. Pomieszaj karty. Troc *(=potasuj).* P. pojęcia. P. kilka gatunków wina. Wszystko jest pomieszane na tym świecie, złe i dobre. L. Gdzie oni, tam niebo z ziemią, ziemia z niebem pomieszane. Birk. Pomieszałeś tu wszystko, jak groch z kapustą. Pim. Inaczej to będzie, pomieszam ja to, wywrócę na nice. Kn. Polacy ze wszystkiemi narody obyczaje, ubiory i po części język ojczysty pomieszali. Stryjk. Pomieszał wszystko, nogami wzgórę obrócił. Kn. P. komu koncepty, pomylić mu szyki, zbić go z jednochody. Kn. Wszystkie nazwy, urzędy i herby pomieszał. Moraw. Przen.: P. komu w głowie = *przewrócić mu w głowie, zro-*

*bić go warjatem, nabawić go obłędu:* Na rozumie pomieszany. Pilch. *(= brakuje mu piątej klepki w głowie, jest obłąkany, dotknięty na umyśle).* Nagle jakoweś nieszczęście pomieszało mu zmysły. L. Na rozumie pomieszany *(= człowiek obłąkany).* P. głowę. Troc. **3.** kogo = *zmieszać, zakłopotać, zaturbować, zaambarasować, zatrwożyć, skonfundować:* Cóż ci to? czegożeś tak pomieszany? L. Nie postrzegłem tego, bo jestem teraz cokolwiek pomieszany. Boh. Choć to pokrywa i nie gada, jednakowoż znać po niej, jak jest pomieszana. L. Pomieszał przyjaciół, porządek, państwo. Troc. **4.** gór.: Żyły pomieszane (gdy nie można dokładnie oznaczyć ich kierunku z powodu rozrzucenia ś. i pokrzyżowania). **P. ś. I.** *zmieszać ś. z czym, złączyć ś. bezładnie, poplątać ś., pogmatwać ś., powikłać ś., pokrzyżować ś.:* Kasza z ryżem ś. pomieszała. Troc. W twojej głowie musiało ś. coś P. L. Półgłówek, rozum mu ś. pomieszał. L. **2.** †P. ś. z kim = *wdać ś., splątać ś., zaangażować ś.* Troc. **3.** *zmieszać ś., zakłopotać ś., zaturbować ś., zaambarasować ś., zatrwożyć ś., zakłopotać ś., skonfundować ś., zdekoncertować ś.:* Srodze ś. od tego pomieszał. Troc. <Po + Mieszać>

**Pomieszanie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Pomieszać. 2.** *stan, wygląd człowieka pomieszanego, zaniepokojonego:* Na twarzy jego widać P. **3.** lek.: P. zmysłów a. umysłu p. **Obłąd:** P. częściowe (monomania). P. ogólne (paranoia). P. ostre (amentia acuta). P. głowy. Troc. Rozumiem tu owych szalonych, którzy cierpią niejakieś P. na rozumie. Pilch.

†**Pomieszanie** przys. od **Pomieszany.** Kn.

**Pomieszaniec, ńca,** lm. **ńcy** = **Mieszaniec.** Otw. <Od Pomieszany>

**Pomieszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomieszać ś.**

**Pomieszanopłciowy** bot. p. **Oddzielnopłciowy.** <Pomieszany + Płciowy>

**Pomieszczać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pomieścić.**

**Pomieszczanie, a,** blm., czynność cz. **Pomieszczać.**

**Pomieszczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomieszczać ś.**

**Pomieszczenie, a, I.** blm., czynność cz. **Pomieścić. 2.** lm. **a** *miejsce, gdzie ś. kto a. co mieści; mieszkanie, skład, odosobnione miejsce w budynku.*

**Pomieszczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomieścić ś.**

× **Pomieszek, szku,** blm. *pomieszanie; przymieszka, domieszka:* Nie sądził za poczciwe urodzone w niebytności mężów z pomieszku krwi lichej plemię Bolesław. Nar. <Po + *Mieszek, MIAS MIES>

**Pomieszenie, a,** blm., czynność cz. **Pomieścić.**

**Pomieszkać, a, ał,** posp. **Pomięszkać I.** †P. gdzie = *pobyć, pobawić, zabawić pewien czas.* Glicz., B. sz. **2.** *przemieszkać pewien czas, pobyć na mieszkaniu.* <Po + Mieszkać>

**Pomieszkalność, i,** blm. posp. **Pomięszkalność** rz. od **Pomieszkalny;** *lokalność, miejscowość.* L.

**Pomieszkalny,** posp. **Pomięszkalny** = **Mieszkalny.**

**Pomieszkanie, a,** lm. **a,** posp. **Pomięszkanie** p. **Mieszkanie:** Dużo tam ma pomieszkania. L. P. letnie, zimowe, stałe. Rozłączyć małżonków od pomieszkania i łóżka. Troc. Szumią lasy, pomieszkania bogów. Mick.

**Pomieścić, i, ił, [Pomiąścić],** nied. **Pomieszczać I.** *dać miejsce, pomieszczenie; zmieścić, umieścić, ulokować:* Nie więcej zapraszać gości, niźli ich wygodnie P. można. Kras. Gdzie pomieścisz tyle osób, tyle sprzętów? Pomieścić co w rachunku, w wykazie. Pomieścić kogo w spisie. Pomieścić uwagę w liście. **2.** *zapewnić, wyrobić, wyjednać stanowisko, posadę, urząd:* Pomieścił syna w biurze. **3.** *wmieścić w siebie, zamknąć, zawrzeć, objąć:* Teatr ten może pomieścić a. pomieści tysiąc osób. Wolność polska była w stanie P. i objąć sobą wszystkie mniemania, religje, obrządki i sekty. Kub. **P. ś.** *znaleźć sobie miejsce, zmieścić ś., umieścić ś., ulokować ś.; wleźć, wejść:* Pomieścimy ś., jak będziemy mogli. Nie pomieści ś. tyle osób w tym pokoju. Przen.: Nie może mi ś. w głowie pomieścić = *wleźć do głowy; przechodzi moje pojęcie; jestem głupi na to.* <Po + Mieścić>

**Pomieść, ecie, ótł,** nied. **Pomiatać,** †**Pomiatywać I.** = a) *zamieść miotłą nieco, po wierzchu:* P. izbę. b) *zamieść miotłą dokąd:* Pomieciona słoma. Węg. **2.** †P. p. **Pomiotać. 3.** *wydać na świat potomstwo:* Zające pomiecione przez matkę z początkiem lutego. Zające przedwcześnie zaczęły ś. parkocić, a pomiatając młode w marcu, wystawiały na niechybną zgubę swoje potomstwo. **4. [Pomiatać, Pomiatać ś., Pomietać, Pomiętać]** dok. (o krowie, klaczy) *poronić.* <Po + Mieść>

**[Pomietać, a, ał]** p. **Pomiotać.**

**[Pomietanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomietać.**

**[Pomietełek, łka,** lm. **łki]** p. **Pomiotło.** <Po + *Mietełek, MIOT/MIEĆ/MOT>

**[Pomietełko, a,** lm. **a]** p. **Pomietło.**

**[Pomietle, a,** lm. **a]** p. **Pomiotło.** <Po + *Mietle, od Miotła>

**Pomietlisko, a,** lm. **a I.** *miejsce, w które śmieci, pomioty, popiół i t. p. zamiatają, zgarniają:* Kotka, w kuchni na pomietlisku leżąc, zapaliła sobie bok. Haur. P. na kuchni. Troc. Przen.: *miejsce pogardliwe, pogarda, poniewierka, pomiatanie.* Sw. Kostka wszelki zakał świata miał w pomietlisku. L. **2.** p. **Pomiotło.** < Po + Mietlisko, od *Pomiotły, Pomiotło >

**[Pomietła, y,** lm. **y]** p. **Pomiotło.** <Po + Miotła>

**[Pomietło, a,** lm. **a]** p. **Pomiotło:** Tuman tak mu od mozgów odpadał, jak kiedy komin pomietłem wyskrobie. Kon. Zdr. **[Pomietełko].** <Po + *Mietło od Miotła>

× **Pomietny** gieol. p. **Opławy.** <Po + *Mietny, MIOT MIEĆ MOT>

**Pomięcie, a,** blm., czynność cz. **Pomiąć.**

†**Pomięć, i,** blm. *pamięć:* P. uczynił jest dziwow swoich gospodzin. Ps. flor.

**Pomiędlenie, a,** blm., czynność cz. **Pomiędlić.**

**Pomiędlić, i, ił I.** *zmiędlić jedno po drugim; pokończyć międlenie.* **2.** *spędzić pewien czas na międleniu.* <Po + Międlić>

**Pomiędzy** przyi. p. **Między:** Z pomiędzy, × z między = *ze środka, z pośród:* Wyszedł z pomiędzy ludu, z pomiędzy drzew. Z pomiędzy nich najwaleczniejszy. <Po + Między>

**Pomiędzy-zwrotnikowy** *międzyzwrotnikowy, pomiędzy zwrotnikami znajdujący ś.:* Kraje pomiędzyzwrotnikowe. <Pomiędzy + Zwrotnikowy>

**Pomiękczeć, eje, ał** p. **Pomięknąć.** <Po + Miękczeć>

**Pomiękczenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Pomiękczeć. 2.** czynność cz. **Pomiękczyć.**

**Pomiękczyć, y,ył I.** *miększym zrobić.* **2.** *porobić miękkiemi, porozmiękczać.* Przen.: *poroztkliwiać, porozczulać, powzruszać, porozrzewniać, poruszyć:* P. serca. <Po + Miękczyć>

**Pomięknąć, knie, kł, Pomiękczeć** *zmiękнąć kolejno, jeden po drugim.* Przen.: Ale jak posłyszeli Franka, pomiękli. Ork. <Po + Miękнąć>

**Pomięknięcie, a,** blm., czynność cz. **Pomięknąć.**

**Pomięsny** *po mięsie pozostały:* Opłuczyny pomięsne. <Po + Mięsny>

**Pomięszać, a, ał** i **P. ś.** posp. p. **Pomieszać.** <Po + Mięszać>

**Pomięszanie, a,** blm., posp. czynność cz. **Pomięszać,** *pomieszanie.*

**Pomięszanie się, a ś.,** blm., posp. czynność cz. **Pomięszać ś.,** *pomieszanie ś.*

**Pomięszkać, a, ał** posp. p. **Pomieszkać.** <Po + Mięszkać>

**Pomięszkalność, i,** blm. rz. od **Pomięszkalny,** *pomieszkalność.*

**Pomięszkalny** posp. p. **Pomieszkalny.**

**Pomięszkanie, a,** lm. **a** posp. p. **Pomieszkanie.**

**[Pomiętać, a, ał]** p. **Pomieść.**

**†Pomiętać, a, ał** *pamiętać:* Pomiętaj, panie, syny Edom. Ps. flor.

**[Pomiętanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomiętać.**

**†Pomiętanie, a,** blm., czynność cz. **†Pomiętać.**

**Pomiętlin, u,** lm. **y** bot. (lomatia) *roś. z rodziny owełkowatych.*

**Pomiętosić, i, ił** **1.** *zmiętosić jedno po drugim, pomiąć, pognieść.* **2.** *spędzić pewien czas na miętoszeniu.* <Po + Miętosić>

**Pomiętoszenie, a,** blm., czynność cz. **Pomiętosić.**

**Pomigać, a, ał, Pomigotać** *spędzić pewien czas na miganiu; pobłyszczeć, pomienić ś.* <Po + Migać>

**Pomiganie, a,** blm., czynność cz. **Pomigać.**

**×Pomignąć, nie, nął** *mignąć.* L. <Po + Mignąć>

**×Pomignięcie, a,** blm., czynność cz. **Pomignąć.**

**Pomigotać, cze** a. **ce, tał** p. **Pomigać.**

**Pomigotanie, a,** blm., czynność cz. **Pomigotać.**

**Pomijać, a, ał** i **[P. ś.]** **1.** p. **Pominąć.** **2.** [P.] *mijać, przechodzić:* Już trzy lata pomijają. Kiedym já tam wrót pomijał, zawoniał mi karafjoł. [P. ś.] dok. p. **Pomieniać:** Oni sie pomijali oboje: ten pustelnik wzion serwetke, a królewicz wzion kij. <Po + Mijać>

**†Pomijające** imienie *majątek ruchomy.*

**Pomijanie, a,** blm., czynność cz. **Pomijać.**

**[Pomijanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pomijać ś.**

**Pomiksturować, uje, ował** (o trunkach) *pomieszać z czymś gorszym, pozaprawiać czymś szkodliwym.* <Po + Miksturować>

**Pomiksturowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomiksturować.**

**Pomilczeć, y, ał** *spędzić pewną chwilę w milczeniu, czas jakiś przemilczeć, zachować milczenie.* <Po + Milczeć>

**Pomilczenie, a,** blm., czynność cz. **Pomilczeć:** Uczyniwszy w zgromadzeniu P., czytano Pismo św. Wuj.

**Pomilenie, a,** blm., czynność cz. **Pomilić.**

**Pomilić, i, ił** *umilić jedno po drugim.* <Po + Milić>

**Pomilknąć, knie, kł** *zamilkąć, umilknąć kolejno jeden po drugim:* Pomilkły tony muzyki. Pod wpływem zdziwienia wszyscy pomilkli. <Po + Milknąć>

**Pomilknięcie, a,** blm., czynność cz. **Pomilknąć.**

**Pomilne, ego,** blm. *opłata od mili, milowe:* Pomilnego nie płacił. Troc. Jeśli widz gdzie jedzie za kilka mil, tedy jemu płacić mają pomilnego na milę po groszu. St. lit. Woźniowie mają nad przepis jako pomilnego, tak inszych dochodów nie brać. Vol. <Po + *Milne, od *Milny, od Mila>

**Pomiłosne, ego,** blm. *toast „kochajmy ś.!“:* Piję P. <Od Pomiłosny>

**Pomiłosny** *wyrażający miłość dla każdego, miłosny:* Nazwany „pomiłosnym“ szedł toast z rąk do rąk. <Po + Miłosny>

**[Pomiłować, uje, ował]** **I.** *polubić, pokochać.* **2.** *pokochać, polubić przez pewien czas.* **[P. ś.]** *zmiłować ś., zlitować ś.:* Ady sie tez pomiłujcie, jaki taki (czepiec) podarujcie. <Po + Miłować>

**[Pomiłowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomiłować:** *miłość:* Przywiązanie do nieznajomej sobie narodowości, którą August w poczciwym sercu pielęgnował i żywić usiłował, podobnym było do pomiłowania synowskiego dla matki, którą ś. w dziecinnym wieku traci. Skarb.

**[Pomiłowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pomiłować ś.**

**Pomimo** przyi. z pp. 2-im a. 4-ym *mimo, nie zważając na co, wbrew czemu, chociaż jest co na przeszkodzie:* P. wszystkiego, P. wszystko. P. woli *(= pomimowolnie, mimowolnie).*

**Pomimowolnie** przys. od **Pomimowolny:** P. każda rzecz przywodziła jej na myśl kochanka. Niem.

**Pomimowolność, i,** blm. rz. od **Pomimowolny.** L.

**Pomimowolny,** *mimowolny, niezależny od woli, bez udziału woli wykonany, poniewolny, niedobrowolny, nieumyślny; przypadkowy.* <Od Pomimo + Woli>

**×Pomina, y,** lm. **y** *drzewo jabłkowe, lub owoc jego.* <Łć. pomum>

**Pominąć, nie, nął,** nied. **Pomijać** **I.** †P. *minąć, przeminąć, zejść, przejść.* Ps. flor., Glos. **2.** *minąć, wyminąć; przesunąć ś. mimo kogo, mimo czego w drodze:* Żeglarze pominęli przystań. **3.** *puścić mimo, opuścić, ominąć kogo, co; nie uwzględnić kogo, czego, przeoczyć, przemilczeć co:* Co przez miłość własną pomijali w sobie, ganili w królu. Nar. P. co milczeniem *(= zbyć; zamilczeć o czym).* Pominąwszy **co** = *nie mówiąc o czym, mniejsza o to, że...:* Pominąwszy już, że sam sobie szkodzi, ale wywiera on nadto wpływ szkodliwy na otoczenie. **[P. ś.]** *rozstać ś. z światem, umrzeć.* <Po + Minąć>

**[Pominek, nka,** lm. **nki]** p. **Ominek.** <Po + *Minek, M(I)>

**[Pominewszy]** *mniejsza o to, niech i tak będzie:* Nu, to P., já wám za krowe dam dwa złote. Nu, to P., kupię i kurę. <Zam. Pominąwszy, od Pominąć>

**Pominięcie, a,** blm., czynność cz. **Pominąć:** Przeczytał treść dokumentu z pominięciem drobniejszych szczegółów.

**[Pominięcie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pominąć ś.**

**Poministrować, uje, ował** *spędzić pewien czas na ministrowaniu, pobyć ministrem.* <Po + Ministrować>

**Poministrowanie, a,** blm., czynność cz. **Poministrować.**

**[Pominki, ek,** blp.]: P. czyli obiady = nabożeństwo za dusze zmarłych. Gwar. **2.** p. **Przypominki.** <Brs. pominki>

**Pomiociny, in,** blp. p. **Pomiot.** <Po + *Miociny, MIOT, MIEC, MOT>

[**Pomioła, y,** lm. **y**] p. **Pomiotło.** Przen. (o osobie): *powolne narzędzie w czyich rękach, popychlę:* On mu służy za pomiołę (= jest przezeń ku wszystkiemu obracany). Wal. <Z Brs. pomeło>

[**Pomioło, a,** lm. **a**] p. **Pomiotło.**

**Pomiot, u,** lm. **y** **I.** *porzucenie, ciśnięcie, rzut:* P., porzucenie, poronienie. Mącz. Szybkim głowy pomiotem strząsnął złote włosy. Malcz. **2.** *to, co ś. wyrzuca, wymiata, brak, odpadki, śmiecie, szmelc:* Piaszczyste w Libijskich puszczach wiatr pomioty rzuca. Dm. Gdy zagrzmi trąba i nieba wzruszy, niech P. zbrodni, rozpacz truchleje. Kniaź. Szkoły dzisiejsze wypuszczają z ław swoich nędzny P. ślepców i suchotników odętych wiedzą. Przen.: †Być w pomiocie a. w **pomietle** = *w poniewierce, w pogardzie; być pomiatanym, być pod ławą:* Szlachetne i nieszlachetne w jednym pomiecie byliśmy. Pilch. **3.** Pomioty (lm.), **Pomiociny** *odchody, kał, gnój, nieczystości, wypróżnienia, fecesy, ekskrementy:* Żywot jego zgnił, i pomioty nie dołem, ale przez usta górą wyrzucał. Birk. Zwierząt, co są mięsożrące, pomioty nadto na rolą są gorące. Tom. **4.** poł.: †P. p. **Niedonosek.** **5.** wet. = a) *poród u zwierząt wydających po kilka młodych na raz:* Patrzaj na tę zgrają świnków: co tu córek, co tu synków! a wszystko jednym pomiotem. Kras. Ta suka wydała sześcioro szczeniąt jednym pomiotem. Dwa psy jednego pomiotu. b) *zwierzęta młode razem urodzone:* Rozkazał Bolesław żonom niewiernym szczenięta do piersi przysadzać, aby tak z uwieszonym psim pomiotem na hańbę chodziły. Nar. <Po + *Miot, MIOT/MIEĆ/MOT>

**Pomiotać, a, ał,** †**Pomieść,** nied. **Pomiatać,** †**Pomiatywać** **I.** *spędzić pewien czas na miotaniu, pociskać, porzucać przez pewien czas.* **2.** *porzucać, pociskać jedno po drugim.* **3.** *porzucić, rzucić, cisnąć:* Miasto Jeruzalem przez Tytusa obalone i o ziemię pomiecione. Skar. Stary płaszcz pomiatają. Kn. (= *poniewierają*). **4.** czym = *zachwiać, poruszyć, zakołysać, przerzucić z miejsca na miejsce,* nied. *szastać:* Już to dwunastym liściem wiatr pomiata, jak myśli matki zatruwa jej strata. Brodz. Jak szatan światem pomiota. Słow. Skona, jako liść, którym pomiata wicher. Sf. Wiatr pomiatał nim, jak liściem. Sienk. Przen.: *okazać wzgardę, sponiewierać,* nied. *lekceważyć.* Wor. Wóz pomiata, kto na miejsce dojechał. Skar. Stare pomiatają, gdy młodzi nastają. Kn. Wszystkę pilność swoim rzeczom daje, a pańskie pomiata, abo niedbale odprawuje. Skar. Jakoż przyjaźnią jego pomiatać będziesz śmiał? Skar. Małych rzeczy, które w sobie mają zakrytą moc, nie pomiatajmy. Skar. Żebym słynął majątkiem, drugiemi pomiatał, nie o tom ja pod drzwiami fortuny kołatał. Karp. Nie waż ś. królów śmiałym pomiotać językiem. Dm. Pomiatają nami, ale nie giniemy. Leop. Egiptczykowie brzydzą ś. i pomiatają wszystkiemi pasterzami owiec. Leop. Pomiata radą, urzędami i miastem, jako nieprawym. Nar. Niesprawiedliwość prawami pomiata. L. **5.** = a) *urodzić, wydać na świat owoc:* Wszystkie winnice opustoszały, a sady zagłuszone płód pomiotały. Kochan. b) a. [**Pomiatać ś., Pomietać, Pomiętać**] *poronić, niedonosić płodu:* Gdy ś. brzemiennej biegunka przyda, trzeba ś. bać, by nie pomiotała. Spicz. Owce, gdy grom usłyszą, od strachu pomiatają. Sien. **P. ś.** *porzucać ś., pociskać ś. przez pewien czas:* Okręt pomiotał ś., zanim utonął. Przen.: P. ś. w gniewie. <Po + Miotać>

**Pomiotanie, a,** blm., czynność cz. **Pomiotać.**

**Pomiotanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomiotać ś.**

†**Pomiotek, tka,** lm. **tki** poł. **I.** p. **Niedonosek:** P., martwe dziecię. Troc. **2.** *poronienie.* <Od Pomiot>

[**Pomiotеł, tła,** lm. **tły**] p. **Pomiotło.** Zdr. [**Pomiotełek**]. <Po + *Miotеł, MIOT/MIEĆ/MOT>

[**Pomiotełek, łka,** lm. **łki**] p. **Pomiotеł.** <Od Pomiotеł>

[**Pomiotełka, i,** lm. **i**] **I.** p. **Pomiotła. 2.** a. [**Półmiotełek**] *pęczek rózg do bicia, rózgi.* <Po + Miotełka>

[**Pomiotełko, a,** lm. **a**] p. **Pomiotło.** <Zdr. od Pomiotło>

[**Pomiotko, a,** lm. **a**] p. **Pomiotło.** <Po + Miotko, MIOT/MIEĆ/MOT>

[**Pomiotła, y,** lm. **y**] p. **Pomiotło.** <Po + Miotła>

**Pomiotło, a,** lm. **a,** [**Pomietło, Pomiotła, Pomietła, Pomiotеł, Pomietle, Pomietełek, Pomiotko, Pomioła, Pomioło**] *miotła na długim kiju do czyszczenia pieca chlebowego, wiecha z drążka i osadzonych na nim gałęzi sosnowych, choinowych, jodłowych a. gałgana:* Pomiotłem piec wycierać. Troc. Przen.: Kometa, P. ogniste ku zachodowi roztrząsająca. Błaż. (= *miotłę, ogon, warkocz*). Przen.: *popychlę, popychadło, wycieruch, wyrzutek, śmiecie, bezmyślne i pogardzane narzędzie w czyich rękach, igraszka:* Za P. ja u niego, pociera mną kąty. Kn. Ów niewolnik, ostatnie ono P. Pilch. Tam wzgarda ludu i P. pospólstwa. Skar. We własnym domu widzim ś. jeńcami i pomiotłem łupieżnika. Wit. Przen.: †Być w pomiotle = *w poniewierce, w pogardzie, wycierać kąty:* Niech ja będę w pomietle, byle Chrystus był w sławie. Skar. Magistrat (władza) u was każdy w pomietlech. Birk. Widzą ś. teraz w wzgardzie i w pomietle u króla i narodu. Pot. Z tą pretensją zostaniesz w pomietle... Pot. (= *na koszu*). Cnotę masz w pomietle. Wad. Staje ś. wyuzdanej namiętności igrzyskiem i głupiej żądzy pomiotłem. Stasz. Zdr. [**Pomietełko**]. <Po + *Miotło, MIOT/MIEĆ/MOT/MIAT>

**Pomiotnik, a,** lm. **i** bot. p. **Wrzosówka.** <Od Pomiotny>

**Pomiotny** p. **Pomiotowy.** <Od Pomiot>

**Pomiotowy, Pomiotny** przym. od **Pomiot.** <Od Pomiot>

[**Pomirwić, i, ił**] p. **Pomierzwić.** <Po + Mirwić>

[**Pomirwienie, a,** blm.] czynność cz. **Pomirwić.**

†**Pomirzać, a, ał** p. **Pomirzyć.**

†**Pomirzanie, a,** blm., czynność cz. **Pomirzać.**

†**Pomirzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomirzać ś.**

†**Pomirzenie, a,** blm., czynność cz. **Pomirzyć:** U jednych krwią, u drugich pomirzeniem słynie. Sak.

†**Pomirzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomirzyć ś.**

†**Pomirzyciel, a,** lm. **e** *ten, co pomirza, uśmierzyciel:* P., pokojodawca. L. <Od Pomirzyć>

†**Pomirzyć, y,ył,** †**Pomierzyć** *pogodzić, pojednać, uspokoić, załagodzić, uśmierzyć.* †**P. ś.** *pogodzić ś., pojednać ś., uspokoić ś., uśmierzyć ś.* <Po + Mirzyć>

**Pomisić, i, ił** *wymisić jedno po drugim, potrzebić, pokastrować.* <Po + Misić>

**Pomisjonarski** *po misjonarzach pozostały, do nich niegdyś należący:* Gmach P. <Po + Misjonarski>

**Pomistrzować, uje, ował** *spędzić pewien czas na mistrzowaniu, pobyć mistrzem.* <Po + Mistrzować>

**Pomistrzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomistrzować.**

**Pomiszenie, a,** blm., czynność cz. **Pomisić.**

**Pomitrężenie, a,** blm., czynność cz. **Pomitrężyć.**

**Pomitrężyć, y, ył** *czas jakiś stracić na mitrędze.* <Po + Mitrężyć>

**Pomitygować, uje, ował** *zmitygować, umitygować jednego po drugim:* P. zaperzonych przeciwników. <Po + Mitygować>

**Pomitygowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomitygować.**

**Pomizdrować, uje, ował** garb. *spędzić pewien czas na mizdrowaniu.* <Po + Mizdrować>

**Pomizdrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomizdrować.**

**Pomizdrzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomizdrzyć ś.**

**Pomizdrzyć się, y ś., ył ś.** *spędzić pewien czas na mizdrzeniu ś.* <Po + Mizdrzyć ś.>

**Pomizernieć, eje, ał I.** *zmizernieć nieco, mizernym, mizerniejszym ś. stać; wynędznieć:* Ksiądz męczy go naukami, że mi aż pomizerniał. Bał. Panu coś musi być, pomizerniałeś pan nawet w oczach. Bał. Co ś. z tobą działo, tyś tak wynędzniał, pomizerniał, czy chorowałeś? Bał. **2.** *zmizernieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Mizernieć>

**Pomizernienie, a,** blm., czynność cz. **Pomizernieć.**

**Pomizerować, uje, ował** *zmizerować jednego po drugim.* **P. ś.** *zmizerować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Mizerować>

**Pomizerowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomizerować.**

**Pomklica, y,** lm. **e, Pomyk** bot. (herresia) *roś. z rodziny liljowatych.*

**Pomklisty, Pomkły** *dający ś. pomknąć, posunąć, pomykalny; przesuwalny, ruchomy:* Starzy przy burzeniu miast mieli wieże pomkliste z miejsca na miejsce. Petr. <Po + *Mklisty, MK/MYK>

**Pomkliwo, a,** lm. **a** bot. p. **Woszerja.** <Od Pomkły>

†**Pomkły I.** p. **Pomklisty:** Prędko pomkłe siło, które szybko zapada. Włod. **2.** *posunięty, podeszły, zaawansowany:* Synaczka jednego tylko w pomkłych leciech zaledwie mając. Okol. <Od Pomknąć>

**Pomknąć, knie, knął** a. ×**kł, [Pomknąć],** nied. **Pomykać I.** *posunąć, usunąć, przesunąć dalej:* Pomknij stołu. Troc. Pióra tu dalej P. nie mogę. Troc. Ręce ku komu pomykać. Jeż *(= wyciągać).* Pomknąć wieże pod mury (=*podemknąć, podsunąć).* Przen.: [Wiktor mu podmyka słowo, aby ją wykraść] *(= podsuwa, poddaje, podszeptuje; napomyka mu).* P. domu, rowu. Troc. Pomykać obóz. Kn. Pomykać wojsko. Nar. Przen.: Dzieciom Kalliroi Jupiter miał rozkazać dać taki dar, aby z dziecińskiego wieku były nagle pomknione do męskiego. Otw. Przen.: × P. kogo na godność = *posunąć, promować, wywyższyć, zaawansować:* Z kijowskiej na łucką katedrę pomkniony. Nies. Pomknął go na wyższy stołek honoru. Troc. Przen.: †P. dalej sprawę =*przenieść ją do wyższej instancji, zaapelować.* Odesławszy sprawę do radziec miast, już stamtąd nikt sprawy nigdzie P. nie może. Błaż. †P. czego =*przenieść co dalej, poprowadzić dalej, ażeby czego przybrać, przypuścić; przyczynić czego, rozszerzyć co:* Pomykać granice. Troc. Nigdy w swojej mierze chciwość władzy nie stoi: zawżdy jako powódź pomyka swoich granic nieznacznie, aż potym wszystki pola zaleje. Kochan. Kambizes pomknął dalej zabory. Lel. Przen.: Dawid potęgę Żydów pomknął najwyżej. Przen.: †P. czasu, terminu i t. p. = *zwlec, odwlec, przedłużyć, opóźnić, przydłużyć, przypuścić, odłożyć, odroczyć, sprolongować:* Rozpisuję rok, pomykam roku, zwłóczę sprawę. Kn. Pan pomknął czasu śmierci jego w niemocy jego. Rej. Żebyśmy czasu nie pomykali, ale tej godziny patrzali, kiedy nam łaska boża świeci. Gil. Tedy jednak, żeby pokoju (gdyż już niedługo wychodzi) pomkli. Biel. J. Nastąpił sejm warszawski, który był pro 1 januarii złożony, ale dla powietrza ad 20 ejusdem pomknięty. Tyszk. Pomykać roku. Troc. Pomknięto trybunał (trybunału), sejm. Troc. Pomknięto czasu komu. Troc *(= przedłużono mu czas; pofolgowano, poczekano mu cierpliwie jeszcze do pewnego terminu).* Czekał Bóg Żydom dosyć długo i niemało im czasu ku pokucie pomknął. Wuj. Dla szczęśliwych posług senat pomknął mu jeszcze dalej hetmaństwa. Warg. Nalegali na króla, aby im prawa poprzysiągł; a wszakże król prosił ich, aby mu do roku tego pomkli. Biel. M. **2. a. P. ś.** cz. ni. *mknąc podążyć szybko, popędzić, puścić ś. naprzód, sunąć, ruszyć z miejsca, pocwałować:* Chyżo woda pomyka od źródła. Zabł. Pomykiem ku niemu pomyka bohatyr. L. Pomykać kroku. Mick. (= *przyspieszać).* Burzanami koza dzika, oczeretem lis pomyka. Pol. Grupa jeźdźców wysunęła ś. przed front i pomknęła co koń skoczy. Żer. Zając ruszony pomyka z kotliny. Co raz to dalej w Polskę pomykali. Troc *(= zapędzali ś., zapuszczali ś.).* Mowa twoja aby ś. raczej składnie pomykała, niżeli wylewała. Pilch. Śmiałym ś. krokiem ku niemu pomyka bohatyr. L. Pomknął ś. zając, gdy ś. przed strzelcem z miejsca ruszył. Ryd. Pomykać ś. do czego, rzucać ś. do czego. Kn. Woła, a coraz żwawiej ś. pomyka. Kras. Mając wolną drogę przed sobą, pomykali ś. naprzód. Mochn. Pomknął ś. Ignacy w okolice Indu. Lel. Ze mną na grzbiecie pomknął ś. przez pole. Od. Próżno ś. za nią strzelec pomyka. Mick. Koń, gdy go dosiędę, zwolna ś. pomyka. Syrok. Przen.: †Pomykać ś. do czego=*dążyć, piąć ś., cisnąć ś. do czego, ubiegać ś., zabiegać o co, kasować ś. na co:* Darmo ś. do tego urzędu pomykasz. Troc. **P. ś. I. a. [Pomyknąć ś.]** *posunąć ś.; usunąć ś., nasunąć ś., zrobić miejsce przy sobie:* Słońce ś. pomyka. Troc. Część ś. nieba pomyka, część ś. zmyka. Pilch. Owa kmieć głupi mniemał, aby owa część puzana, która ś. i tam i sam pomyka, w gardło wchodziła. Górn. *(= suwa ś., posuwa ś., przesuwa ś., chodzi).* Pomknij ś., proszę, abym tu mógł usieść. Troc. Pomknij ś. dalej. Troc. Przen.: †P. ś. = *posunąć ś. naprzód, postąpić, zrobić postęp, udoskonalić ś., rozwinąć ś.:* Niemasz żadnego kunsztu ani takiej w nim biegłości, iżby ś. dalej P. nie mogła. Pilch. **2.** p. wyż. pod **2. 3. [P. ś.]** = a) *zemknąć, umknąć, uciec.* b) *pospieszyć ś.* c) *zdarzyć ś., udać ś., pójść dobrze, poszczęścić ś.:* Bo mu wszystko rosło, pomykało ś. w rękach *(= paliło ś. w rękach).* <Po + Mknąć>

**Pomknienie, a,** blm. p. **Pomknięcie:** Pomykanie, P. kogo na godność, *promotio.* Kn.

**Pomknienie się, a ś.**, blm. p. **Pomknięcie ś.**

**Pomknięcie, a**, blm., **Pomknienie** czynność cz. **Pomknąć.**

**Pomknięcie się, a ś.**, blm., **Pomknienie ś.** czynność cz. **Pomknąć ś.**

**Pomknięty, Pomkniony** im. od **Pomknąć.**

**Pomkniony** p. **Pomknięty:** Ukończenie wspaniałego a tak już daleko pomkniętego przedsięwzięcia. Lel.

***Pomku:** × Na pomku p. **Pomek.**

**Pomlaskać, a, ał** *spędzić pewną chwilę na mlaskaniu.* <Po + Mlaskać>

**Pomlaskanie, a**, blm., czynność cz. **Pomlaskać.**

**Pomlaskiwać, uje, iwał** *od czasu do czasu mlaskać.* <Po + *Mlaskiwać, od Mlaskać>

**Pomlaskiwanie, a**, blm., czynność cz. **Pomlaskiwać.**

**[Pomławdzeć, e, eł]** *zgnieść, zmiąć.*

**[Pomławdzenie, a**, blm.] czynność cz. **Pomławdzeć.**

**Pomleć, miele, mełł i.** *odbyć mielenie przez czas jakiś.* **2.** *zemleć jedno po drugim; pokończyć mleć.* <Po + Mleć>

**Pomładzać, a, ał** p. **Pomłodzić.** <Po + *Mładzać, od Młodzić>

**Pomładzanie, a**, blm., czynność cz. **Pomładzać.**

**Pomłodnieć, eje, ał** *młodszym ś. stać, odmłodnieć, odrodzić ś.* <Po + Młodnieć>

**Pomłodnienie, a**, blm., czynność cz. **Pomłodnieć.**

**[Pomłodszy]** *młodszy.* Najpomłodszy = *najmłodszy.* <Po + Młodszy>

**Pomłodzenie, a**, blm., czynność cz. **Pomłodzić.**

× **Pomłodziciel, a**, lm. **e** *ten, co pomładza.* L. <Od Pomłodzić>

**Pomłodzić, i, ił**, nied. **Pomładzać I.** *młodszym kogo uczynić, przywrócić mu młodość; odrodzić, odmłodzić.* **2.** *jednego po drugim odmłodzić.* <Po + Młodzić>

**[Pomłoka kurza]** p. **Kuroślep.**

† **Pomłoska, i**, lm. **i**, **[Pomłoze** lm.] *słodycz, łakoć, przysmak, delikates.* Przen.: *powab, ponęta, uciecha, rozkosz:* Milszym mi Chrystus, niż świata tego wszystkie pomłoski. Białob. <Czes. pomlska>

**Pomłotkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na młotkowaniu.* <Po + Młotkować>

**Pomłotkowanie, a**, blm., czynność cz. **Pomłotkować.**

**[Pomłoze, ów**, blp.] p. **Pomłoski.**

† **Pomłożenie, a**, blm., czynność cz. **Pomłożyć.**

† **Pomłożyć, y,ył** *pomroczyć:* Rękę do ust przytyka i oczy pomłoży. Pot. <? Czes. pomlazeti (se)>

**Pomłócenie, a**, blm., czynność cz. **Pomłócić.**

**Pomłócić, i, ił I.** *zmłócić jedno po drugim; pokończyć młócenie.* **2.** *zająć ś. młóceniem na pewien czas.* <Po + Młócić>

**Pomłótnie** przys. od **Pomłótny.**

× **Pomłótny** *obfity w ziarno; wydajny, umłotny, wymłotny, omłotny, namłotny:* Kazałeś We Pan już młócić? jestże zboże pomłótne? Szum. <Po + *Młótny = Młotny>

**Pomłynkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na młynkowaniu.* <Po + Młynkować>

**Pomłynkowanie, a**, blm., czynność cz. **Pomłynkować.**

**Pomnażać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pomnożyć.**

**Pomnażanie, a**, blm., czynność cz. **Pomnażać:** P. lat Chrystusowych. Białob. (= *przybywanie*).

**Pomnażanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pomnażać ś.**

**[Pomnąć, ni, nął]** p. **Pomnieć:** Pomnąwszy, że ziemie te dwa razy już przy Kazimierzu (= za Kazimierza) zdobyte były, Jagiełło mógł je nazawsze oderwać od Litwy. Stadn. <Po + Mnąć>

**Pomnica, y**, lm. **e** bot. = **Ojczystka.**

**Pomniczek, czka**, lm. **czki** p. **Pomnik.** Bobr.

**Pomnić, i, ił** p. **Pomnieć:** Henryku! P. zechcesz, że w twojej koronie słabszy daleko kruszec, niż w mieczu Duglasa. Słow.

**Pomnieć, i, ał, Pomnić, [Pomnąć]** *pamiętać, przypominać sobie, mieć w pamięci:* Temu, co ś. oplótł wkoło laski mojej, przypatrz ś. dobrze wężu i uważ go prawie, abyś go pewnie pomniał. Żebr. Pomni i zapomnieć nie może ojczyzna twoich prac. Dek. Ja twe wieczne sądy pomnię. Kochan. Niechaj sami powiedzą, jeśli wszystko pomnią. Kochan. Wyzwól mię, pomniąc słowo swoje. Kochan. Obrazę wszyscy długo pomnimy, a dobrodziejstwa wnet zapominamy. Kn. Wyście mnie zapomnieli, ale ja was pomnę. Syrok. Snadź musi P. staroświeckie lata. Syrok. Pomnę, że owa myśl wycieczki na dzikie pole nigdy we mnie sama ś. nie zrodziła Krasz. **2.** na kogo, na co = *mieć co na uwadze, na względzie, baczyć, zważać, dbać o kogo, o co, liczyć ś. z nim:* Pomnijcie na łuk Feba strzelający z góry, weźcie okup, nie przeczcie ojcu jego córy. Dm. Patrząc na świat, pomni na to, iż nie zawżdy bywa lato. Rej. Rozumiejcież to wy, co na Boga w swoich sprawach nie pomnicie. Kochan. Hunjad pomniał na ś. mało. Wen. Pomnij na postać Rzpltej naszej, pomnij, ile to mężów znakomitych straciliśmy. Niem. †**P. ś.** *być przytomnym, opamiętać ś.:* Trzęsą go tu przewracając, pomni ś.! upominając. Rej. <Po + Mnieć>

**Pomniejszać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pomniejszyć.**

**Pomniejszanie, a**, blm., czynność cz. **Pomniejszać.**

**Pomniejszanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pomniejszać ś.**

**Pomniejszenie, a**, blm., czynność cz. **Pomniejszyć.**

**Pomniejszenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pomniejszyć ś.**

**I. Pomniejszy I.** † P. *bardzo mały:* Dzieci małe, wielkie, średnie i pomniejsze. Troc. **2.** *niższy, mniejszy nieco; mniej ważny, uboczny, podrzędniejszy:* Równy błogosławionym bóstwem ojcu swemu, lecz według człowieczeństwa już P. jemu. Groch. Ludzie pomniejsi. Troc. Stanu jest pomniejszego. Troc. Wyglądających z pozoru na ziemian pomniejszej ręki. Jeż. Są to już rzeczy, względy pomniejsze. Pisma pomniejsze (= *drobniejsze*). <Po + Mniejszy>

**2. Pomniejszy** st. w. od **Pomny:** Biskup, uczyniwszy mowę, iż P. Bogu jest, niż ludziom, skazał heretyka. Górn. Pomniejsi przyjaciele uśmiechali ś. tęsknie do owych czasów. Wejs. <Od Pomny>

**Pomniejszyciel, a**, lm. **e** *ten, co pomniejszył a. pomniejsza.* L. <Od Pomniejszyć>

**Pomniejszyć, y,ył**, nied. **Pomniejszać** *zrobić mniejszym, zmniejszyć, umniejszyć, uszczuplić:* P. fotografię. P. dochody (= *okroić*). **P. ś.** *stać ś. mniejszym, zmniejszyć ś., pomaleć, zmaleć; poszczupleć.* <Po + Mniejszyć>

**Pomnik, a**, lm. **i**, **Monument,** × **Moniment I.** *to, co ś. wznosi dla upamiętnienia kogo lub czego:* P. na polu bitwy. P. wzniesiony w Lublinie na pa-

miątkę połączenia Litwy z Polską. Wznieść, wystawić, postawić, dźwignąć P. P. grobowy (= *nagrobek*). P. Kopernika, Mickiewicza, Sobieskiego w Warszawie. Tym dziełem postawił sobie autor niepożyty P. **2.** przen. *przedmiot świadczący o tym, co było, pamiątka, zabytek, szczątek czegoś ważnego; przedmiot stwierdzający w sposób wiekopomny wielkość czego:* Pomniki języka polskiego w wieku czternastym są nieliczne. Pomniki piśmiennictwa, kultury, prawodawstwa. Język narodu jest najdroższą jego własnością i najdawniejszym pomnikiem. Wiszn. Piramidy, obeliski — pomniki budownictwa starożytnego. To dzieło należy do najpiękniejszych pomników rozumu ludzkiego. Ten posąg, ten obraz należy do najpiękniejszych pomników sztuki. Oglądamy ś. na pomniki szanownej starożytności. Przyb. Wiecznie, jak P. Twojego gniewu, sterczy ku Tobie błagalna dłoń. Uj. Adjutant marszałka wręczył mi paczkę z listem samej marszałkowej, i ten P. jej dowcipu i grzeczności starannie zachowuję. Rzew. Zdr. **Pomniczek.** <Po + *Mnik, MN/MIĘ/MIN/MĘ/MY>

**Pomnikarz, a,** lm. **e** *rzemieślnik robiący pomniki, nagrobki, kamieniarz.* <Od Pomnik>

**Pomnikomanja, i,** blm. *manja stawiania pomników.* <Pomnik + Manja>

**Pomnikowy** przym. od **Pomnik** *pamiątkowy; monumentalny, wiekopomny:* Dzieło, wydawnictwo pomnikowe.

†**Pomniony** *pomniany, pamiętany, pamiętny:* Twe imię będzie na wieki pomnione. Kochan. < Od Pomnić>

**Pomniszenie, a,** blm., czynność cz. **Pomniszyć.**

**Pomniszyć, y,ył I.** *mnichami porobić, poddawać do zakonu.* **2.** *jedno po drugim wymniszyć; pomisić, pokastrować, potrzebić.* **P. ś. I.** *zostać mnichem, wstąpić do zakonu, przywdziać suknię zakonną:* Myśli, kiedy ś. P. Pot. **2.** *pozostawać kolejno mnichami, powstępować do zakonu:* Chybaby ludzie oczu nie mieli i pomniszyli ś. wszyscy! Krasz. <Po + Mniszyć>

**Pomnożenie, a,** blm., **I.** czynność cz. **Pomnożyć:** P. bogactw, sił. Troc. **2.** †P. *postęp, wzrost, rozwój:* W naukach prędkie P. wziął. Skar. Królu zacny, ludzkiego szukaj pomnożenia. Kochan. Ci, którzy ćwiczeni bywają, w mądrości P. biorą. Rej. P. wiary. Troc.

**Pomnożenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomnożyć ś.**

× **Pomnożny I.** *możliwy do pomnożenia, dający ś. mnożyć.* **2.** *pomnażający, powiększający, mnożący:* Szło pomnożone. L. **3.** gram. *wyrażający kilkakrotne powtórzenie rzeczy, mnożny, wielokrotny:* Poszóstny — jest liczebnikiem pomnożnym. <Po + Mnożny>

**Pomnożyciel, a,** lm. **e,** †**Pomnóżca** *ten, co pomnożył a. pomnaża.* <Od Pomnożyć>

**Pomnożycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pomnożyciel.**

**Pomnożyć, y,ył,** †**Wzmnożyć,** nied. **Pomnażać I.** *powiększyć w mnogości, rozmnożyć co, przysporzyć czego:* Pomnożył regimenta, wojsko. Troc. Codzień grzechów pomnażam. Troc. Pomnażajcie szkółki, niech tam dzieci polskie uczą ś. miłości Boga, cnót domowych i podań ojców. Cz. Przekazane to wszystko było pomnożonym cesarzom i królom w puściźnie po imperatorach rzymskich. Lel. **2.** †P. *wylać na świat, porodzić:* Panna, począwszy Duchem św., porodzić a. P. miała Zbawiciela. Żarn. **3.** *powiększyć, wzbogacić, wzmóc, spotęgować, wywyższyć:* Zbłądziwszy, kto błąd wspiera, swą winę pomnaża. Fred. A. Pomnaża go dwór w bogactwach, w powadze, w honorach. Troc. Pomnożę twoje cierpienia! Twoja wieczna dobrotliwość mnie pomnażała. Kochan. Gdy jej już było dwadzieścia lat, w leciech była pomnożona (aetate confortabatur) i w mocy posilona, była wielmi piękna. Ż. E. **4.** *spędzić pewną chwilę na mnożeniu.* **5.** mat. *dokonać mnożenia, działania arytmetycznego:* P. dziesięć przez dwa. **P. ś. I.** *powiększyć ś., wzrość w liczbę; rozmnożyć ś.:* Ludność tego miasta pomnożyła ś. Dochody, kłopoty pomnożyły ś. **2.** *rozmnożyć ś., rozrodzić ś., rozplenić ś., namnożyć ś.:* Króliki ś. bardzo pomnażają. Troc. Przen.: *potworzyć ś. w mnogości, namnożyć ś.:* W wiekach średnich pomnożyło ś. wiele sekt religijnych. **3.** *powiększyć ś., wzbogacić ś., wzmóc ś., spotęgować ś., wzrosnąć, rozrosnąć ś., wywyższyć ś.:* Jezus ś. pomnażał w mądrości, w wzroście i w łasce u Boga i u ludzi. Skar. Pomnożył ś. w księgach, w naukach (w nauki), w bogactwach. Troc. <Po + Mnożyć>

†**Pomnóżca, y,** lm. **y** p. **Pomnożyciel:** Jezus, P. miłości. Pśń. (= *krzewiciel*). <Po + Mnóżca>

**Pomny I.** czego a. na co = *pamiętający co, mający co na uwadze, na względzie, na myśli; liczący ś. z czym; pamiętny, baczny:* Postępuję tak, P. na przestrogi ojca. <Po + *Mny, MN/MIĘ/MIN/MĘ/MY>

**[Pomo]** p. **Pomóc.** <Z Pomoże, od Pomóc>

**Pomobilizować, uje, ował** *zmobilizować jedno po drugim.* <Po + Mobilizować>

**Pomobilizowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomobilizować.**

**Pomoc, y,** lm. **e,** †**Spomoc,** †**Pomoceństwo I.** *przyłożenie ś. do czyjego dobra materjalnie lub moralnie; ofiarowanie komu swoich sił do wspólnego zrobienia czego, wspomożenie, sukurs, ratunek:* Dać, okazać, nieść P. Przyjść na P. Spieszyć z pomocą. Prosić o P. Wzywać pomocy lub na P. Wziąć kogo do pomocy. Potrzebować pomocy. Za pomocą lub przy pomocy Bożej. Hej, Janie, Macieju, Michale, hej na pomoc, gwałtu! L. Kto cnotliwie a mądrze żyje, ten w kącie nie siedząc, i przykładem i pomocą użytecznym ludziom być może. Górn. Porwij broń i tarczę, a powstań mi na P. Wuj. Mieli sobie zobopólną, wzajemną P. na każdego nieprzyjaciela dawać. Stryjk. (= *posiłki*). Prosili Ruśniacy Bolesława o P. ludźmi przeciw Litwie. Stryjk. Naszym bliźnim jest każdy, który pomocy naszej potrzebuje. Skar. Cóż za siły są nasze? cóż są rozumy nasze bez Pana Boga i pomocy jego? Skar. Pomocy znikąd nie mają. Skar. Próżno ś. w czym takim kochać, co pomocy do uczciwego życia nie dodaje, a ludzi lepszemi nie czyni. Skar. P. twoja niech nas do pełnienia świętej woli Twojej prowadzi. Skar. Przy każdej trudnej u ludzi rzeczy w niebo patrzeć i stamtąd pomocy szukać nauczył nas (Chrystus). Skar. Nieśmy P. w nieszczęściu dla naszych współbraci. Wziąwszy Pana Boga na P. Kras. [Wtencas wziąłsy Pana Boga na P., ubrał sie. Być na pomocy] = *pomagać.* [Panie Boze, Panie Jezusie, Duchu Świenty, Matko Boska, bydźcie nam na pomocy, coby sie nom robota wiedła i powiedła. Tet]. Chłopak jest mi już pomocą w gospodarstwie. Wyglądać pomocy. Oglądać ś. na czyją P. Do drzwi cerkiewnych stukanie powtarza; nieszczęsna boskiej wzywała pomocy. Słow. Wielkie prace dla kościoła bożego na P. zbawienną poddanych swoich podejmowali. Skar. (= *na ratunek duchowy*). Z pomocą rzeki płyną. Prz. (z stru-

myczków bywają strumienie. L.). Nogi na P. wziąć. Dambr. (= *za pas; uciec*). P. pieniężna = *zasiłek, wsparcie.* Spóźniona P. P. lekarska we dnie i w nocy. **2.** zb. *ludzie pomagający, ratujący:* Nim P. nadbiegła, wilki owcę zagryzły. Wkrótce przybyła P. i pożar ugaszono. P. przy mularzach pracujących (= *pomocnicy płci obojej*). P. wojenna nazywa ś. mieczem. Galat. **3.** Pomoce naukowe = *przedmioty, przybory służące do nauczania, do badań naukowych:* Gabinety fizyczny, chemiczny, anatomiczny i inne pomoce naukowe. Mapy, globusy, okazy, jako pomoce naukowe. **4.** †P. *lekarstwo pomocne, środek zaradczy, leczniczy:* Na wielką chorobę różne pomocy. Haur. **5.** *pośrednictwo:* Widzieć za pomocą a. przy pomocy teleskopu. Wznosić ś. za pomocą windy. Wyciągnąć co za pomocą a. przy pomocy kleszczy. **6.** †P.: P. w gospodarstwie wiejskim, tłóka, szarwark. L. Gdy pomocy żynają, za dzień i za P. po dwojgu wychodzą. Haur. <Po + Moc>

†**Pomocen** p. **Pomocny:** Otewrocił jeś pomoc miecza jego i nie jeś P. był jemu w boju. Ps. flor.

†**Pomoceństwo, a,** blm. p. **Pomoc:** Bieży na nieprzyjaciela, z prawego skrzydła wziąwszy P. Jabł. <Od Pomocen>

***Pomocki:** Na P. = *wśród ciemności, poomacku, pociemku.* <Zam. Po + *Mocki = Macki od Macek, MOT/MAC>

†**Pomocne, ego,** blm.: Skarb królewski za Piastów składał ś. z podatków pieniężnych, z dani w rzeczach, z posług a. służby, z lasów, z połowu ryb i bobrów; wszystkie te rodzaje dannicze nazywały ś. w starych przywilejach P. Nar. P. był to podatek w rzeczach lub pieniądzach, nie przywiązany do czasu, lecz nakazywany, kiedy ś. tylko panującemu podobało. Nar. To, co nazywało ś. w Polszcze P., miało w Litwie imię dziakła. Cz. Cokolwiek nad zwykłe powinności pobierał panujący lub dziedzic w bydlętach, robociznie, nazywało ś. P. Wiszn. Za Piastów podatki w Polszcze nazywały ś. powszechnym nazwiskiem P. Nar. Najuciążliwsze było *czesne*, czyli P., 13 grzywien wynoszące, które od spraw większych sądowi płaciło ś. Wiszn. Henryk Brodaty, znosząc różne uciążliwe opłaty, na włościan nałożone, jako to: panieńskie, wdowie, zniósł także i to P., które ś. inaczej *czepnem* i *przesądem* nazywało. Wiszn. <Od Pomocny>

**Pomocnica, y,** lm. **e** forma ż. od **Pomocnik**; †**Pomocniczka:** Bóg, bacząc, iż niedobrze być człeku samemu, stworzył mu pomocnicę. K. G. Żona ma być mężowi żywota towarzyszem, nabycia majętności pomocnicą. Petr. Pomocnicą do szczęśliwego życia. Baz. Stałość w przygodzie wielka P., bo każda przez nią złomi ś. tesknica. Rej. P. gospodyni. Potrzebne są panny uzdolnione do strojów i pomocnice (= *podręczne*). <Od Pomocnik>

†**Pomocniczka, i,** lm. **i** p. **Pomocnica:** Ewa towarzyszka a. P., z żebra Adamowego wywiedziona. Smotr. Nie jest dobrze, aby człowiek sam jeden był, ale ma mieć pomocniczkę podobną sobie. Sekl. Marja, P. opuszczonych. Wuj. <Od Pomocnica>

**Pomocniczo** przys. od **Pomocniczy:** Eksperci są P. używani przez sądy.

**Pomocniczy I.** przym. od **Pomocnik**, *pomagający, posiłkujący, posiłkowy:* Oddział P. Nauki pomocnicze. Kadź P. p. **Kadź.** Środki pomocniczo-naukowe. **2.** anat. ×Nerw P., **dodatkowy,** ×**przybyszowy,** ×**dopomagający** (nervus accessorius). **3.** apt.: Lek P., wspierający (remedium adiuvans). **4.** fil.: Hipoteza pomocnicza p. **Hipoteza. 5.** gór.: Materjały pomocnicze = *nieprzetworowe, służące tylko do utrzymania w biegu zakładu:* Smarowidło, światło, materjały reperacyjne są materjałami pomocniczemi. <Od Pomocnik>

**Pomocnie** przys. od **Pomocny.**

**Pomocnik,** †**Pomagacz,** ×**Pomagier, [Pomagacz, Pomagała, Pomogier, Pomodzier] I.** *ten, co pomaga, człowiek wzięty do pomocy, dany komu do pomocy, wyręczyciel, zastępca pełniący obowiązki swego zwierzchnika:* Bóg nie jest pomocnikiem ku złemu i powodem. Troc. Nie spuszczaj ś. na pomocników. Jon z pomocnikiem zajął bydło Mikołajowi siłą mocą na dobrowolnej drodze. Rot. P. budowniczego. P. ciesielski, kotlarski. P. aptekarski. P. maszynisty (= *podmaszynista*). P., pomocnica noszą dla mularza na rusztowanie cegłę, wapno i t. d., i przy robocie są im do pomocy. Mag. Takich słów ledwoby pod wiechą Bartek P. do Magdy pomywaczki zażył. L. P. klasowy a. P. gospodarzy klasowych w szkołach średnich. Pomocnikami łupieżcy są ci, którzy pomagają pełnić żądzom drugiego, i choćby nic więcej nie uczynili, jeno żeby ś. wiadomością a. gospodą do tego przymieszali, a. kradzionych rzeczy dział brali, tedy tak są winni, jako i złoczyńca. Sz. (= *wspólnikami, kompanami, uczestnikami*). P. urzędnika, dygnitarza (= *adjunkt, adjutor, namiestnik*). P. komisarza, naczelnika powiatu. P. adwokata. P. panowania. Troc. **2.** †P. *ten, co zsyła pomoc, co obdarza pomocą, opiekun, protektor:* Bóg jest pomocnikiem moim. **3.** [P.] *koń w zaprzęgu.* **4.** anat.: †Pomocniki = *mięśnie spółdziałające.* **5.** bart ?: Stołek, czyli P. w pasiece z kompletem narzędzi, zawierający rojnicę i t. p. **6.** bot. (chimaphila) *roś. z rodziny gruszyczkowatych.* Gatunek: P. **baldaszkowy** ch. umbellata a. **gruszyczka baldaszkowata.** [P., Kartofelki] *psianka słodkogórz.* **7.** lek.: P. lekarski = *podlekarz.* **8.** min. [P.] *gatunek hematytu, minerał powszechnie używany w proszku do każdych prawie leków babskich, szczególnie na choroby kobiece* (lapis haematicus). P. męski, żeński. <Od Pomocny>

**Pomocnikostwo, a,** blm. *obowiązki, urząd, stanowisko pomocnika.* <Od Pomocnik>

**[Pomocnikowy kamień]** *kamień (lek) od poruchy* (lapis haematidis). (p. Pomocnik pod 8). <Od Pomocnik>

×**Pomocnisko, a,** lm. **a** *miejsce wyznaczone podczas bitwy do niesienia pomocy ranionym.* S. K. <Od Pomocny>

**Pomocnie** przys. od **Pomocny.**

**Pomocny,** †**Pomocen I.** *pomagający, będący pomocą, pomocniczy, posiłkowy, mogący pomóc:* Jedna ręka drugiej pomocna. Koch. W. Na tym świecie, na tej ziemi bądźmy sobie pomocnemi. Jak. W. Boże, bądź mi pomocnym! Mistrz z wojski swemi i pomocnemi do Litwy ś. wezbrał. Murin. Hołdownym i pomocnym być przeciw Krzyżakom ś. obiecał. Murin. [Czarownica pomocna]. = Słowo pomocne *być.* **2.** = P. *przydatny, zdatny, użyteczny:* Choć ma dość wszystkiego, ale cóż mu pomocno, gdyż jakby nie jego! Prot. Czego ś. w młodości nauczysz, będzie ci później pomocne. **3.** *pomagający, zbawienny, skuteczny, dobry, odpowiedni, trafny:* Środek P. Lekarstwo pomocne. **4.** †Rzecz pomocna = *ważna,*

*legalna wymówka przed sądem w razie niestawienia ś. przed nim:* Pomocne rzeczy, *legalia impedimenta*, cztery są: więzienie, choroba, pielgrzymowanie w cudzych ziemiach i wyprawa wojenna. Sz. Nie stanąwszy przed sądem trzy razy, nie może ś. ratować, tylko przez wniesienie pomocnej rzeczy, to jest przyczyny słusznej, dla której nie stanął. Groic. <Od Pomoc>

**Pomocnikowa, ej,** lm. **e** *żona pomocnika:* Pani rejentowa, pani P., a nadewszystko pani podsędkowa wcale nie wychodziły tego dnia z domu. Prus. <Od Pomocnik>

**Pomocować, uje, ował** *wzmocnić, umocować jedno po drugim:* Pomocowali obrony usypem nowych szańców. Nar. **P. ś.** *spędzić pewien czas na mocowaniu ś., poborykać ś.* <Po + Mocować>

**Pomocowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomocować.**

**Pomocowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomocować ś.**

**Pomoczenie, a,** blm., czynność cz. **Pomoczyć.**

× **Pomocznik, a,** lm. **i** embr. p. **Moczownik.** <Po + Mocznik>

**Pomoczyć, y, ył** l. a. **Pomaczać** *omoczyć coś w wielu miejscach a. jedno po drugim, zmoczyć, zwilżyć po wierzchu.* **2.** *potrzymać w płynie:* P. śledzie. <Po + Moczyć>

**Pomodelować, uje, ował** l. *zmodelować jedno po drugim; pokończyć modelowanie.* **2.** *spędzić pewien czas na modelowaniu; zająć ś. na pewien czas modelowaniem.* <Po + Modelować>

**Pomodelowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomodelować.**

**Pomodernizować, uje, ował** *zmodernizować jedno po drugim.* **P. ś.** *zmodernizować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Modernizować>

**Pom dernizowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomodernizować.**

**Pomodernizowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomodernizować ś.**

**Pomoderować, uje, ował** *połagodzić, pouspakajać, pomitygować.* **P. ś.** *uspokoić ś., ułagodzić ś. kolejno, jeden po drugim, pomitygować ś.* <Po + Moderować>

**Pomoderowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomoderować.**

**Pomoderowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomoderować ś.**

**Pomodlenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomodlić ś.**

**Pomodlić się, i ś., il ś.** *przepędzić pewien czas na modlitwie, na modłach:* Pomódlcie ś. trochę, westchnijcie do nieba, bo pomocy bożej każdemu potrzeba. Jużem ś. za ojczyznę moję pomodliła. Mick. <Po + Modlić ś.>

**Pomodrzeć, eje, ał** l. *stać ś. modrym, okryć ś. barwą modrą.* **2.** [P.] *posinieć:* Ręce mi pomodrzały z zimna. <Po + Modrzeć>

**Pomodrzenie, a,** blm. l. czynność cz. **Pomodrzeć.** **2.** czynność cz. **Pomodrzyć.**

**Pomodrzyć, y, ył** *porobić modremi.* <Po + Modrzyć>

**Pomodyfikować, uje, ował** *zmodyfikować jedno po drugim.* **P. ś.** *zmodyfikować ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Modyfikować>

**Pomodyfikowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomodyfikować.**

**Pomodyfikowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomodyfikować ś.**

**Pomoga, i,** lm. **i** bot. (delima) *roś. z rodziny ukęśłowatych.* <? Po + *Moga, MOG/MAG, MOC>

[**Pomogiel, gla,** lm. **gle**] *pomocnik leśniczego, podleśny, podleśniczy.* <Od Pomóc, Pomogę, Pomagać>

[**Pomogier, a,** lm. **y**] p. **Pomocnik.** <Od Pomóc, z końcówką niby Nm.>

× **Pomogran, u,** lm. **y** p. **Malogranat.** <Łć. pomum + Gran>

× **Pomogranat, u,** lm. **y** = **Malogranat.**

× **Pomogranatowy** przym. od **Pomogranat:** Sorbety pomarańczowe... pomogranatowy i z innych kosztowniejszych owoców. O św. <Od Pomogranat>

**Pomoknięcie, a,** blm., czynność cz. **Pomoknąć.**

**Pomoknąć, knie, knął** a. **kł** l. *zmoknąć kolejno, jeden po drugim:* Pomokli na deszczu. **2.** *przez pewien czas być wystawionym na wilgoć; pobyć w płynie, pomoczyć ś.* <Po + Moknąć>

× **Pomokrzenie, a,** blm., czynność cz. **Pomokrzyć.**

× **Pomokrzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomokrzyć ś.**

× **Pomokrzyć, y, ył** l. *mokrym uczynić, omoczyć, pomoczyć, zmoczyć.* **2.** *oszczać, poszczać.* **P. ś.** *poszczać ś., zeszczać ś.:* P. ś. w łóżku. Troc. <Po + Mokrzyć>

**Pomolestować, uje, ował** *strawić pewien czas na molestowaniu:* P. nad swoim nieszczęściem. <Po + Molestować>

**Pomolestowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomolestować.**

**Pomolog, a,** lm. **owie** *uczony znawca owoców.* <Łć. pomum + Gr. -lógos>

**Pomologja, i,** blm. *naukowa znajomość gatunków owoców; nauka o hodowli drzew i krzewów owocowych,* owocoznawstwo. <Łć. pomum + Gr. -logía>

**Pomologiczny** przym. od **Pomologja:** Ogród P. *(= w którym hodują drzewa owocowe na podstawie pomologji).* <Od Pomologja>

**Pomomotać, a, ał** *spędzić pewną chwilę na momotaniu, pobełgotać.* <Po + Momotać>

**Pomomotanie, a,** blm., czynność cz. **Pomomotać.**

**Pomona, y,** blm. *starorzymska bogini owoców;* przen. *opis owoców ogrodowych.* <Łć. Pomona>

**Pomora, y,** lm. **y, Bawełniczka** bot. (lasiostoma) *roś.*

**Pomoralizować, uje, ował** *spędzić pewną chwilę na moralizowaniu.* <Po + Moralizować>

**Pomoralizowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomoralizować.**

†**Pomorańcza, y,** lm. **e** p. **Pomarańcza.** Mur. <Z Pomarańcza>

**Pomorczy** przym. od **Pomór,** *zabójczy, sprowadzający pomór:* Głód P. Wor. <Od Pomór>

**Pomorczyk, a** l. **cy** p. **Pomorzanin.** **2.** lm. **ki** *koń, pies i t. d., z nad morza, z wybrzeża morskiego pochodzący.* Przen.: Już weselsze nad zwyczaj światło Tytan miece, puściwszy płomienistym pomorczykom lece. Pot. *(= swym koniom morskim, zapadającym co noc w morze).* <Od Pomorze>

[**Pomordać, a, ał** i **P. ś.**] p. **Pomordować.** <Po + Mordać>

[**Pomordanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomordać,** *pomordowanie.*

[**Pomordanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pomordać ś.,** *pomordowanie ś.*

**Pomordować, uje, ował** l. a. [**Pomordać**] *zamordować jednego po drugim, pozabijać:* Holofernes

pomordował mieczem wszystkich, którzy mu ś. przeciwili. Leop. Siedmiu ich trucizną pomordował. Zigr. Synowie twoi jednym cięciem od sprawnej poginą ręki katowskiej, synowie zaś hetmańscy nie tak są pobici, jak raczej pomordowani. Sir. Na godach weselnych posłów naszych pomordowali. Niem. Siepacze Heroda pomordowali niewiniątka. Hoł. **2.** *zmordować jednego po drugim, pomęczyć, pofatygować, potorsować.* **3.** *zużyć pewien czas na mordowanie.* **P. ś. I.** *zamordować jeden drugiego wzajemnie.* **2.** *zmordować ś., pomęczyć ś., pofatygować ś. kolejno.* **3.** *zużyć pewien czas na mordowaniu ś.* <Po + Mordować

**Pomordowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomordować. 2.** [P.] *jakaś choroba czy słabość:* Kamień na P. (lapis haematidis), *pomocnik, pomocnikowy kamień.*

**Pomordowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomordować ś.**

**Pomorek, rku,** lm. **rki I.** a. **Pomór, Pomarlica** *zaraza, epidemja, zaraźliwa choroba, szczeg. bydła, pomucha, epizootja:* P., gdy trochę pomiera, początek abo koniec abo odnowienie moru abo powietrza, przymorek. Kn. O powietrzu, zarazach i o pomorkach na ludzi. Perz. Kiedy owce, bydło, świnie o jednym czasie jedne po drugich choroba napada, nazywają gospodarze pomorkiem. Wolsz. Srogi P. na bydło ujął kmieciom sposobność do uprawy roli. Nar. Wkrótce po tej łupieży nawiedził Litwę P. na bydło i ludzi. Szaj. P. na jego potomstwo. Sienk. **2.** [P.] *człowiek nieznośny* (przekleństwo), *choroba, cholera.* <Zdr. od Pomór>

**Pomorgować, uje, ował** *na morgi podzielić:* Sejm grodzieński 1568 r. rozkazał z dziesięciu włók pomorgowanych dać jednego jezdnego żołnierza. Cz. <Po + Morgować>

**Pomorgowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomorgować.**

**Pomorka, i,** lm. **i I.** p. **Morka. 2.** *mgła, powietrze dżdżyste.* **3.** *północ (strona świata).* **4.** p. **Pomorzanka.** <Po + Morka>

**[Pomorkowy]** przym. od **Pomorek:** Krosta pomorkowa = *karbunkuł, czarna krosta.* We wsi Złotoryi droga w polu na stary grzebalnik z czasów powietrza zowie ś. dotąd pomorkową drożką. <Od Pomorek>

**[Pomormotać, ce, tał]** *pomamrotać przez pewien czas.* <Po + Mormotać>

**[Pomormotanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomormotać.**

**[Pomorok, a,** lm. **i]?:** Tu nie chodzi o co innego, jeno o to, czy charakternik — grzmotnę dla zabicia pomoroków i tyle. Jeż. <Por. Ukr. pòmorok = mrok, ciemność; pochmurność, osowiałość>

**[Pomoroka, i,** lm. **i]** *hłuzdy, rozum.*

**Pomorowy I.** przym. od **Pomór,** *epidemiczny:* Choroby pomorowe. **2.** [P.] p. **Komarowy:** Nie chce butów szyć z pomorowej skóry.

**Pomorski I.** *nadmorski, przymorski, po brzegach morza będący:* Piołuny pomorskie, że na brzegach morskich rostą. Syr. Abraham wierzy, że go Bóg jak piasek P. rozszerzy. Pot. Mieszkał Jezus w Kapernaum, mieście pomorskim. Leop. **2.** przym. od **Pomorze:** Ziemia pomorska = *Pomorze.* **3.** lek.: †Franca pomorska p. **Gnilec.** <Po + Morski>

× **Pomorstwo, a,** blm. p. **Pomorze:** Komisarze do Węgier, Śląska i Pomorstwa. Vol. <Od Pomorze>

**Pomorszczyzna, y,** lm. **y I.** *wszystko, co pomorskie; brzegi morskie, wybrzeże morskie; Pomorze.* L. Na morze spadną Czarne pomorszczyzny burzyć. **2.** p. **Morka:** Kiedy w tył P. wieje, już Polak pełen jest dobrej nadzieje. Klon. P., pomorka, wiatr zwyczajnie deszcz przynoszący. Ryd. <Od Pomorski>

**Pomort, u,** lm. **y** *daw. instrument dęty; fagot, piszczałka gruba, bas wydająca; sztort:* Gdy grzmi bęben za uchem, a kozi róg wrzaśnie, pomorty a puzany, co wszystki zagłuszą. Rej. Fletniczki piszczą, a puzany bęczą, pomorty, jako chłopi, gdy się swarzą, jęczą. Rej. <?>

**Pomorusać, a, ał** *pobrudzić, powalać czymś suchym, zamorusać, umorusać.* **P. ś.** *pobrudzić ś., powalać ś. czym suchym, umorusać ś., zamorusać ś., posmolić ś.* <Po + Morusać>

**Pomorusanie, a,** blm., czynność cz. **Pomorusać.**

**Pomorusanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomorusać ś.**

**[Pomorzan, a,** lm. **y]** p. **Pomorzanin.** <Od Pomorze>

**Pomorzanka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pomorzanin; [Pomarenka].**

**Pomorzanin, a,** lm. **anie, [Pomorzan, Pomorczyk, Pomarenk] I.** *mieszkaniec wybrzeża morskiego.* **2.** *mieszkaniec Pomorza dzisiejszego.* <Po + *Morzanin, od Morze>

**Pomorze, a,** × **Pomorstwo I.** lm. **a** *kraj nad morzem, brzegi morskie, wybrzeże morskie:* P., przestrzeń osuszonego lądu. Śniad. Góry, puszcze i pomorza dzień cudowny oświecił. **2.** blm., **[Pomorzka], Pomeranja** *dziś jedna z prowincji pruskich, graniczącą na północ z morzem Bałtyckim.* P. polskie = *województwo pomorskie.* <Po + Morze>

**Pomorzenie, a,** blm., czynność cz. **Pomorzyć.**

**[Pomorzka, i,** blm.] p. **Pomorze.** <Od Pomorze>

**Pomorzlin, u,** lm. **y** bot. (frankenia) *roś. z rodziny pomorzlinowatych.*

**Pomorzlinowate** *rośliny* bot. (frankeniaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych.* <Od Pomorzlin>

**Pomorzyca, y,** lm. **e** bot. (anda) *roś.*

**Pomorzyć, y,ył I.** × P. *pozabijać, pozgładzać ze świata:* Czemuś nam kazał wyjść z Egiptu, abyś nas pomorzył? Leop. Męże swoje trucizną zdradliwie pomorzyły. Warg. Noc jedna wszystkich żyjących pomorzy i grób za Bożym rozkazem otworzy. Chr. Siła już Niemców za nią pomorzył. Sienk. **2.** *zamorzyć (głodem) jednego po drugim:* Czemuście nas wywiedli na tę pustynię, żebyście oto wszystek gmin głodem pomorzyli? Leop. Niegdyś, panku, sługi twoje, któreś ty pomorzył głodem. Mick. Jął wyciągać delikatnie pomorzone ptaszki. Reym. **3.** *podręczyć pewien czas głodem, potrzymać o głodzie.* <Po + Morzyć>

**Pomoskalenie, a,** blm., czynność cz. **Pomoskalić.**

**Pomoskalenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomoskalić ś.**

**Pomoskalić, i, il,** × **Pomoskwiczyć,** × **Pomoskwicić,** †**Pomoskwić I.** *zrobić Moskalem, zruszczyć.* **2.** *porobić Moskalami.* **P. ś. I.** *zrobić ś. Moskalem, zruszczyć ś.* **2.** *porobić ś. Moskalami, poruszczyć ś.* <Po + Moskalić>

× **Pomoskwicenie, a,** blm., czynność cz. **Pomoskwicić.**

× **Pomoskwicenie ś., a ś.,** blm., czynność cz. **Pomoskwicić ś.**

× **Pomoskwicić, i, ił** i × **P. ś.** p. **Pomoskalić.**

× **Pomoskwiczenie, a,** blm., czynność cz. **Pomoskwiczyć.**

× **Pomoskwiczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomoskwiczyć ś.**

× **Pomoskwiczyć, y,ył** i × **P. ś.** p. **Pomoskalić.** <Po + Moskwiczyć>

† **Pomoskwić, i, ił** i † **P. ś.** p. **Pomoskalić:** Tego pomoskwionego, jak sam nazywa, Horacego, który ś. w Moskwie z bólem i trudem urodził, przypisał Petrycy Mniszkom, braciom carycy Maryny. Petr. Horacym mym pomoskwionym panów przywitałem. Petr. <Po + *Moskwić, od Moskwa>

**Pomoskwienie, a,** blm., czynność cz. **Pomoskwić.**

**Pomoskwienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomoskwić ś.**

**Pomost, u,** lm. **y,** † **Pomosta,** † **Pomoszczenie** l. † P., [P.] *podłoga:* P. pod końmi najlepszy jest bruk z drobnych polnych kamieni, abo ceglany. Dor. Położyć piasku na P., z heblowanych deszczek zbity i trochę ukośnie postawiony. Torz. Już na wszystkich obrazach polizał pokosty, podziurawił łysiną cerkiewne pomosty. Nar. [Chata na pomoście] (o chacie z podłogą, a więc zamożnej). Przen.: Leżeć, słać pomostem = *mostem, pokotem, pokosem, plackiem, powałem.* Wichry walą odwieczne dęby wraz z mdłym chrostem, co wspaniale wprzód stało, to leży pomostem. Dm. Codziennie śmierć rycerzów obala pomostem. Dm. **2.** *pokład z desek ułożonych na belkach, platforma na pewnej wysokości nad czym, podłoga nie leżąca wprost na ziemi:* P. okrętowy. P. na rusztowaniu. Po chrzcie wodę święconą pod P. każe cerkiewny wylewać. Pim. P. w działobitni, podłoga z legarów i dylów, na której armata stoi. Jak. J. Pomosty pod armaty i moździerze. Gemb. P. nad kadzią w garbarni. P. w wagach decymalnych = *pokład, jako szala, na której umieszczają wielkie ciężary, jak np. wozy, dla zważenia.* W kościele ułożono na posadzce P. dla podwyższenia. Przen.: Niecierpliwość ojca zepsuła wszystko i zerwała ostateczny P. do zgody. Bał. **3.** [P., **Gnojownica, Gnojówka, Gnojnica, Gnojanka, Latra, Ladra, Wróbnia, Wrotnia**] *deska boczna na wozie od gnoju.* **4.** gór. = a) *ganek naokoło otworu wylotowego pieca, na murach szybowych i obwodowych, z blach żelaznych ułożony a dający przystęp do wylotu, którędy zsypują ś. naboje do pieca.* b) *podstawa przesuwana a. obrotowa, z szynami, do wekslowania lub ustawiania wagonów po ich wyciągnięciu z szybu.* **5.** hut. P. **gichtociągowy** = *gichtociąg.* Zdr. **Pomostek, Pomościk.** <Po + Most>

† **Pomosta, y,** lm. **y** p. **Pomost.** Troc.

**Pomostek, tku,** lm. **tki** p. **Pomost:** Od jutra każę P. na rynku stawić. Sienk.

**Pomostnica, y,** lm. **e** p. **Mostowina.** <Od *Pomostnik, od *Pomostny, od Pomost>

**Pomostowy** przym. od **Pomost:** Zostawiłem rzeczy na opiece pomostowego celnika. Nagan. **Wagi pomostowe** (= *wagi decymalne z pomostem, jako szalą, na którą wjeżdżają nawet wozy dla ich zważenia).* <Od Pomost>

**Pomoszczenie, a,** l. blm., czynność cz. **Pomościć. 2.** † P., lm. **a** p. **Pomost:** P. a. ganek, na powietrzu prawie wystawione, u najwyższego budowania mocno go przykrępowawszy. Kasz.

**Pomoszczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomościć ś.**

[**Pomoszczyzna, y,** blm.] = **Morszczyzna, Morka.** <Z Pomorszczyzna>

**Pomościć, i, ił** *wyłożyć, wysłać, wymościć tarcicami:* P. rzekę = *zbudować most na niej.* Nie czekając, rychło Dniestr magister pomościł, zbiwszy drzewo na glenie, którego przystawił po wodzie Chodorowski, pułki swe przeprawił. **P. ś.** *lec pomostem, paść na ziemię, rozciągnąć ś. na ziemi:* To ś. tam druga tak krzyżem pomości, że tratuj po niej, nie umknie ci głowy. Kon. <Po + Mościć>

**Pomoście, a,** lm. **a** p. **Pomościna:** Ciągnęliśmy groblami, pomościami, rzuconemi przez niezmierne błota. Sez. <Od Pomost>

**Pomościk, u,** lm. **i** p. **Pomost:** Nad żelazną kopułą wznosi ś. słaby P. Bl.

**Pomościna, y,** lm. **y** l. [P.] p. **Mostowina. 2.** a. **Pomoście** *grobla:* P., most na ziemi leżący, nie na palach, jakie na miejscach sapowatych bywają. Os. J. <Od Pomost>

**Pomotać, a, ał** l. *poplątać, powikłać, posupłać, pogmatwać, potargać, pokręcić.* Przen.: *usidlić, uwikłać, zaplątać, złapać:* Łokietka tak gęste trudności w jeden raz pomotały, że każdą z osobna wywikływając, zaledwie mógł wydołać. Błaż. **2.** *zmotać jedno po drugim; pokończyć motanie.* **3.** *spędzić pewien czas na motaniu.* **P. ś.** *poplątać ś., powikłać ś., posupłać ś., pogmatwać ś., potargać ś., pokręcić ś.* Przen.: *usidlić ś., uwikłać ś., zaplątać ś., złapać ś.:* Małpy łacno połapać, gdy ś. w postawionych butach same pomotają. Rej. Oni ś. pomotali i padli, a my wstali. Leop. [Cztery konie rysie pomotały mi ś., jakże ja pojadę do swojej Marysie?]. <Po + Motać>

**Pomotanie, a,** blm., czynność cz. **Pomotać.**

**Pomotanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomotać ś.**

**Pomotykować, uje, ował** l. *pookopywać motyką.* **2.** *spędzić pewien czas na motykowaniu.* <Po + Motykować>

**Pomotykowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomotykować.**

**Pomotylkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na motylkowaniu.* <Po + Motylkować>

**Pomotylkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomotylkować.**

**Pomotywować, uje, ował** *umotywować jedno po drugim.* <Po + Motywować>

**Pomotywowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomotywować.**

**Pomowa, y,** lm. **y** l. a. **Pomówka, Pomówisko,** [**Pomowisko**] *pomówienie kogo o co, porozumienie na kogo, posądzenie, obmowa, potwarz, oszczerstwo:* Na pomowę świadka jednego, nikt nie ma być tracon. B. B. Bez uwagi na pomowę ciemnych gadułów. L. Pomimo wszelkiej ostrożności, nie uszedłem przecięż pomowy. Koss. Teraz osierociała (taka Jowiszowa wola była) zostaję; na cóż ta P.?, na co ten grzech na Jowisza kładę? Ustrz. [Wdowa ludzka P.] (= *jest wystawiona na ludzkie posądzenia).* **2.** † P., † **Pomówienie** *skarga, obwinienie, oskarżenie:* Gdy ś. komu śmierć przyda przez przyczyny, to jest żeby ś. utłukł, abo jako inaczej ukonał, tedy chcemy, aby o takiego człowieka niejedna P. ani żałoba była. S. wiśl. <Po + Mowa>

[**Pomowacz, a,** lm. **e**] p. **Pomówiciel.** <Od Pomowa>

[**Pomowisko, a,** lm. **a**] *przymówka, słówko uszczypliwe, przygryzka.* <Od Pomowa>

**Pomowny** I. *obmowny.* 2. <P. gram.: Spółgłoska pomowna = *wargowa?* F. głoska... między spółgłoskami pomownemi liczy ś. Bobr. <Od Pomowa>

**Pomozajkować, uje, ował** *mozajką pokryć.* <Po + Mozajkować>

**Pomozajkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomozajkować.**

**Pomozolenie, a,** blm., czynność cz. **Pomozolić.**

**Pomozolenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomozolić ś.**

**Pomozolić, i, ił** *mozoląc pomęczyć przez pewien czas:* P. sobie głowę. **P. ś.** *pomęczyć ś. mozoląc ś.* <Po + Mozolić>

**Pomożenie, a,** blm., czynność cz. **Pomóc:** Gospodynie, ku pomożeniu mnie weźrzy. Ps. flor. Świadki ku pomożeniu prawdzie. Św. z Woć.

**Pomóc, ożе,** a. [**pomo**], **ógł,** nied. **Pomagać** I. = a) komu = *dać, okazać, wyświadczyć pomoc, przyjść z pomocą, okazać ś. pomocnym, dopomóc; poratować, wspomóc, wesprzeć kogo:* P. podnieść ciężar. Kiedy dwaj dźwigać sobie wzajem pomagają, jako jeden pożytek, jednę szkodę mają. Pot. Drugim często pomoże, kto sam czego nie może. Prz. P. biednym, potrzebującym. P. wziąć ciężar na plecy *(= zadać mu ciężar na plecy).* Pomóż mi twoją poradą. Troc. Pomógł mi tej (w tej) pracy. Troc. Komu Pan Bóg pomaga, ten wszystko przemaga. Prz. Tak mi Panie Boże, pomóż i Jego św. Ewanielja. Wer. (uroczyste stwierdzenie przysięgi). Jam tego uczynku nie winien, tak mi, Boże, pomóż, i wszyscy święci. Sz. Tako nam pomoży Bóg, jako to świadczymy, jako Oczesław za Jakubowa oćca pieniędzy nie brał. Roty wieku XIV-go. Pomaga Bóg a. Pomagaj Bóg p. **Pomagaj Bóg.** Panie Boże, pomóż! *(= szczęść Boże!* — powitanie pracującemu). Przychodzi on i rzecze: pomaga Bóg, panie. Rej. b) do czego, ku czemu = *przyczynić ś., przyłożyć ś., dać z siebie pomoc:* Do dalszego mu pomogło szczęścia. Troc. Jako kto może, niech ku pożytku dobra spólnego pomoże. Kochan. 2. *okazać ś. pożytecznym, poradzić, znaczyć, zaradzić; przydać ś., zdać ś.:* Co ja temu pomogę? Co tu łzy pomogą? Nie pomogły mu wieńce i złocone rogi. Kras. 3. **na co,** przeciw czemu = *poskutkować, okazać ś. skutecznym, posłużyć:* Pomogło mu przeciw febrze. Troc. Na febrę to pomaga lekarstwo. Troc. Do spania ten trunek pomaga. Troc. Heretykowi pomaga imię chrześcijańskie, jak łysemu grzebień, ślepemu zwierciadło, głuchemu piszczek. Birk. Nie pomoże, nie zawadzi. Kn. Błagałem, groziłem — nic nie pomogło. Ani pomoże, ani zaszkodzi barszczyk. Urzęd. Pomoże, jak umarłemu kadzidło. Prz. Nie pomaga pobożność kapłanowi, nie pomaga niewinność nic niemowlątkowi. P. Koch. Rzadko cnota pomaga ludziom do bogactwa. L. *(= ułatwia im przyjście do bogactwa).* 4. †P. komu czego = a) a. [P. komu czego] = *P. komu w czym, podzielić z nim pracę i t. p., czynić co wespół z nim, podzielić z nim co, okazać ś. w czym czyim wspólnikiem, uczestnikiem:* Nie widać było, którzyby mu tych jego zamysłów pomagali. Warg. Prośby tej jego wszystek mu senat i dwór cesarski pomagał. Skar. *(wtórował jej).* Rozumieli Żydzi o Jezusie, jakoby on grzesznikom pomagał ich grzechów a do ich ś. złości przymieszywał. Skar. [Juzci ona juzci swoij miłyj matce nie pomoze kądzieli. I oni mi pomogom biedy]. Elamitom dziwno było, aby miał kto z niemi mowy P. ojczystej. Koch. W. *(=w ojczystej mowie rozmawiać, rozprawiać).* Niemasz jak inaczej, musi a. biesiady P., a. co takiego zmyślić. Hrb. b) P. komu życia = *żyć z kim, być mu towarzyszem życia:* Pomagać komu żywota, dzielić z nim sposób życia, towarzyszyć mu. L. Już miał towarzyszów kilku, którzy mu żywota pustelniczego pomagali i zgodnie z nim mieszkali. Skar. Nie chcesz-li mi takiego życia pomagać, nie chciej mi do niego przeszkadzać; a on drugi rzecze: nie odstąpię cię, wierny towarzyszu, a tegoć życia P. chcę. Skar. Pomagać komu kompanji, towarzystwa. L. *(= dotrzymywać).* c) P. komu prawa = *poprzeć czyje prawo, dopomóc w uzyskaniu prawa; przyznać komu prawo:* Świadczymy, jako Jura nie chciał P. Piotrkowi z Pawłem prawa i zaprzał ś. go. Roty 1387 r. Stasiek nie pomógł prawa Januszewi o tę rzecz, jako z nim umówił. Roty 1395 r. 5. †Pomagać za kim, za czym = *stać przy nim, trzymać za nim, trzymać za nim stronę, obstawać za nim, stać przy nim, ujmować ś. za nim, popierać, protegować, faworyzować go:* Pan Bóg za nami pomagać będzie, a sam potłumi nieprzyjaciela. Papr. Za nami życzliwe niebo pomaga i za nas wojuje. P. Koch. Sędzia żeby za swym przyjacielem nie pomagał. Górn. Pomagam za (stoję przy) nim. Troc. Pomaga za prawdą. Troc. Zawsze więcej za tym, który krzywdę uczynił, niżeli któremu uczyniono, pomagają. Star. 6. †P. komu z czego, [P. komu z czego] = *wybawić, wyzwolić, wyrwać, wyratować, wyprowadzić, ocalić:* Pomogłeś duszy mojej z ciężkiego trapienia. Kochan. Pomógłeś z oków potomkowi cnemu, Jakóbowemu. Kochan. Pan pomógł z nieszczęścia słudze swojemu. Kochan. Pomóż mi z sideł, które na mię zastawiła przeklęta zazdrość. Kochan. [Z więzienia ci pomogę, ale z wojny nie mogę]. 7. karc. Pomagać = *grać wspólnie z kim przeciw utrzymującemu ś. przy licytacji, np. w preferansie.* Zart.: Pomagać szczęściu = *oszukiwać w grze.* <Po + Móc>

**Pomór, oru,** lm. **ory** I. patol. = a) *choroba nagminna, epidemja* (epidemia). b) *mór, zaraza morowa:* Wraca do trzody (krówkę) zbłąkaną w boru, chroni od wilka i od pomoru. Len. Drożyzna, P., pogoda, słota, ksiądz definitor zawsze przepowie. Syrok. Przen.: Za P. rozumów nie jest odpowiedzialna. c) p. **Durzyca.** 2. p. **Pomorek.** <Po + Mór>

**Pomórnik, a,** lm. **i, Drzewojad, Kupalnik, Arnika, Omieg, Wierzkowisko** bot. (arnica) *ros. z rodziny złożonych.* Gatunek: P. lekarski a. pospolity a. Angielski trank. Barania trawa, Borodka, Pochmurnik górny, trank górny (a. montana).

× **Pomówiciel, a,** lm. **e,** [**Pomowacz**] *ten, co pomawia, obmowca, oszczerca, potwarca, posądziciel, oskarżyciel.* <Od Pomówić>

**Pomówić, i, ił,** nied. **Pomawiać** I. *spędzić pewien czas na mówieniu; pogadać, porozumieć ś. z kim w celu nakłonienia go, poradzić ś.:* Prosić go, muszę z nim P. L. Tylko z nim kilka słów pomówię Troc *(= zamienię).* 2. †P. *rozpuścić wieść, puścić pogłoskę, pogadać, nagadać:* Pierzchali do Litwy a pomówili, żeby król polski i z Witołtem i z wszystkiemi był porażon. Biel. M. Król Władysław w lesie słowika słuchał do północy; doktorowie pomówili, by przeziąbł. Biel. M.

**3.** kogo o co a. †w czym = *posądzić, oskarżyć, obwinić; zadać, zarzucić mu co:* W dwojejciem go rzeczy nawięcej pomawiali. Op. Pomówiono mię o to. Troc. Kucharz obaczył, iż mu pieczenią wzięto, jął obu pomawiać. L. Bez wstydu i krom bojaźni bożej was pomawiają. Smotr. Ten jest największy szczęścia przeciwnego ciężar, gdy o jaki strapionych ludzi pomówią kryminał. Bardz. Nikogo nie pomawiaj, czego nie dowiedziesz. Bud. Nie trzeba nikogo pomawiać. L. Wyznał ś. winowajca i pomówił drugiego, ale ś. ten do tego nie przyznał. Skar. Pokaże-li ś. niewinność obwinionego, tedy ten, kto takowego pomówił, sam tej winie podlega. St. lit. Żwawy napaśnik obrotnego łgarza, wilk niegdyś lisa o kradzież pomówił. Kniaź. Pomawiając go o tchórzostwo. Chm. **4.** †Pomawiać po kim, za kim = *powtarzać, podrzeźniać po mówiącym:* Pomawiał za nim. Troc. **5.** [P.] *zmówić, odmówić:* P. pacierz. **6.** †P. kogo komu = *zapewnić pod słowem, przyrzec:* Jechała młodsza jej siostra Helena, pomówiona, jak wieść powszechnie chodziła, Krzysztofowi Zborowskiemu. <Po + Mówić>

**Pomówienie, a,** blm., czynność cz. **Pomówić.**

×**Pomówisko, a,** lm. **a** p. **Pomowa:** Jeśliby pozwany potwarnie był odniesion, oskarżyciel za P. gardło traci. St. lit. <Od Pomówić>

×**Pomowka, i,** lm. **i** l. p. **Pomowa. 2.** *słowo uszczypliwe, przymówka, przycinek, przygryzek.* <Po + Mówka>

×**Pomówny?:** Spółgłoski, czyli głoski pomówne. Bobr. <Po + Mówny>

**I. Pompa, y,** lm. **y, [Pumpa, Plompa, Plumpa] I. = a)** *przyrząd z tłokiem służący do podnoszenia cieczy przy pomocy ciśnienia atmosferycznego:* P. ssąca. P. tłocząca. P. ssąco-tłocząca. Ciągnie jak P. Jeż. (o pijaku). b) P. powietrzna, pneumatyczna = *machina pneumatyczna, przyrząd do usuwania, rozrzedzania a. zagęszczenia powietrza w danej przestrzeni.* **2.** [P.] p. **Pompówka. 3.** lek.: P. żołądkowa = *przyrząd do opróżniania żołądka.* **4.** myśl. *łeb, pysk, morda psa:* Wyżeł spuścił pompę na dół i postępował ciągle za ich śladem. Zdr. **Pompka.** <Włos. pompa>

**2. Pompa, y,** lm. **y** *wystawa, świetność, wystawność, okazałość, wspaniałość, przepych, parada:* Pompy dziwne pogańskie stroimy. Hrb. P. i pycha rycerstwa jego. Leop. Azja pompy pełna. Susz. O świecach, o kapach i o inszych pompach. Rozm. piel. Pompy pysznej nienawidzę, którą miedzy ślachtą widzę. SS. I ubogi kiedy na tym przestaje, co ma od Boga, pompa u niego za jaje. Pudł. Ani ja dbam o pompę, ani o infuły: uczciwe wychowanie to moje tytuły. Kochan. Z wielką pompą i książę (pruskie) tam (przed króla) przyprowadzili. Ponęt. Tenże to Osman, który słonie z sobą dla pompy prowadził, bo ich przy szturmie nie ukazował. Birk. Pełne splendecy i majestatu, pompy sam z całym wojskiem obchody czynił. Nies. <Łć. pompa>

**Pompacz, a,** lm. **e,** org. *spodnia część miecha horyzontalnego, napompowująca miech powietrzem.* <Od 1. Pompa>

**Pompadur** nieod. *kolor czerwony, wiśniowy.* <Od nazwiska Pompadour>

×**Pompadura, y,** lm. **y I.** *woreczek do robót kobiecych.* **2.** *rodzaj gry w karty.* <Od nazwiska Pompadour>

†**Pompasty** p. **Pompatyczny:** Pyszny a P. człowiek. Hrb.

**Pompatycznie** przys. od **Pompatyczny.**

**Pompatyczność, i,** blm. rz. od **Pompatyczny.**

**Pompatyczny,** †**Pompasty** *wystawny, okazały, wspaniały, świetny, majestatyczny; butny, dumny, pyszałkowaty, nadęty, napuszony:* Mędrek nudzi tylko pompatycznemi swemi andronami. L. Pompatyczna do herbowego klejnotu aluzja. L. Był to człowiek bardzo P. Troc. <Od 2. Pompa>

**Pompeki, ów,** blp. koszyk. *cztery kije narożne w koszyku.*

×**Pompernikiel, kla,** lm. **kle** cukier. *ciastko z cukru i migdałów.* <Nm. Pumpernickel>

**Pompiarski** przym. od **Pompiarz.**

**Pompiarstwo, a,** blm. *rzemiosło pompiarza.*

**Pompiarz, a,** lm. **e** l. *rzemieślnik urządzający pompy, studniarz:* P., rurmistrz pompowy. L. **2.** p. **Pompjer.** <Od 1. Pompa>

**Pompjer, a,** lm. **rzy, Pompiarz** *członek straży ogniowej, obsługujący sikawkę:* Pan miałby rację, gdyby ona chciała przyjmować jakiego ułana lub pompjera. Zap. <Fr. pompier>

**Pompka, i,** lm. **i** p. **I. Pompa. 2.** lek.: P. sutkowa = *przyrząd do odciągania pokarmu z piersi niewieściej.* 3. P. wytryskowa = *klizopompa.*

**Pompon, u,** lm. **y** *ozdoba wyrobiona w kształcie gałki puszystej ze strzyżonego jedwabiu, wełny lub bawełny:* Na głowie miał wysoki stosowany kapelusz z pomponem i pióropuszem czerwonym. Kaczk. Koszyczek przystrojony ponsowemi pomponami. Zap. Zdr. **Pomponik.**

×**Pomponat, a,** lm. **ci** *człowiek pompatyczny, pyszałek:* Mniszech, pyszałek, P. i promujący swych tylko ludzi niezdatnych. Spas. <Od 2. Pompa>

**Pomponik, a,** lm. **i** p. **Pompon.**

**Pomponki, ów,** blp. bot. (ogiera) *roś.*

**Pompować, uje, ował, [Plompować, Plumpować, Pumpować] I.** *puszczać w ruch pompę, dobywać za pomocą pompy:* P. wodę, powietrze. Bieżcie co tchu P. wodę z okrętu. Przyb. Przen.: Staruszka pompowała ze mnie najrozmaitsze wiadomości. Bał. (= *wyciągała*). 2. myśl. **?:** Feliks miał jakąś starą kapiszonkę; ta strzelała niezgorzej, ale pana gniewało to ustawiczne pompowanie. Kozier. <Od 1. Pompa>

**Pompowanie, a,** blm., czynność cz. **Pompować.**

**Pompowy** przym. od **I. Pompa:** Rura pompowa (= *kadłub pompy, w którym chodzi tłok*). Klapy pompowe (= *wentyle pompowe*). Gibaczka pompowa a. drążek P. Buks P. Tłok P. <Od 1 Pompa>

**Pompówka, i,** lm. **i, [Pompa]** myśl. *fuzja kapiszonówka.* <Od Pompowy>

**[Pompryca, y,** lm. **e]** p. **Paprzyca.** <Z Paprzyca>

**Pomraczać, a, ał** p. **Pomroczyć.**

**Pomraczanie, a,** blm., czynność cz. **Pomraczać.**

×**Pomrażać, a, ał** p. **Pomrozić.**

×**Pomrażanie, a,** blm., czynność cz. **Pomrażać.**

**Pomrocz,** y, lm. **e** p. **Pomrok:** W nocną P. źrenicą patrzę wytężoną. Sf. Leżałem ja w grobie pomroczy. Wysp.

**Pomrocze, a,** lm. **a** p. **Pomrok:** Dokoła mi w pomroczu wtórzy... lasu głos. Kon. <Po + *Mrocze, od Mrok>

**Pomroczenie, a,** blm., czynność cz. **Pomroczyć.**

**[Pomroczku]** przys. *o zmroku.* <Po + Mroczku, od Mroczek>

**Pomrocznie** przys. od **Pomroczny.**

**Pomroczny,** †**Pamroczny** *mroczny, zamroczony, pogrążony w mroku, zachmurzony, zaćmiony, pochmurny, niepogodny:* Pomroczne dni. Fur. Noc pomroczna. L. Pomroczne wieczora zmierzchnienie. Przyb. Parów... potokiem toczył przez po-

mroczne głębie. Deo. Przen.: *smutny, ponury, zasępiony, nachmurzony.* <Od Pomrok>

**Pomroczyć, y,ył,** nied. **Pomraczać** *zamroczyć, mrocznym uczynić, osłonić cieniem, zaciemnić, zachmurzyć; zasłonić, przesłonić mrokiem, chmurą, odebrać blask, światło:* Mgła ciemna wszystkie dla oczu przedmioty pomroczy. Słow. Przen.: Już mu śmierć oczy pomroczyła. Żal niepomroczonej pamięci świątobliwego małżonka. Byk. Przen.: Nie było to nagannym służalstwem, jak chcą mieć niektórzy przeszłość naszą pomraczający. Byk. <Od Pomrok>

**Pomrok, u,** lm. **i, Pamrok, Pomroka,** †**Pamroka, Pomrocz, Pomrocze** *mrok, zmrok, zmierzch, ciemności; zasłona, przeszkoda dla wzroku:* Noc pomrokiem swym wóz słoneczny zasępiła. Kniaź. P. nocy gruby. Przyb. Zmienny księżyc, co dzisiaj ciemnym pomrokiem nudzi, jutro blask dumny rozświeca. Kniaź. Przen.: Przyszłość ciemnym Bóg przed ludźmi zasłonił pomrokiem. Kniaź. Już P. mglisty... cały las wiąże w jedno i jakoby zlewa. Mick. Tam już wszystko mglistym okryte pomrokiem. Mick. Często w pomroku, stojąc nad brzegiem morza, widziałem wokół tęczowe mgły. Przybysz. <Po + Mrok>

**Pomroka, i,** lm. **i I.** p. **Pomrok:** Zawikłanie mowy zaćmiło sens i niby pomroką pokryło. Pir. Niech odchylę zasłonę tajemnic otoczonych pomroką Erebowych ciemnic. Mol. Bywaj mi zdrowy, kraju kochany, już w mglistej nikniesz pomroce. Mick. On pod drzewem coś duma w pomroce. Mick. Coraz znikają w dali i pomroce. Mick. Znalazła kwiat ciemny, wieczną pomroką żałobny... bezbarwny. Przybysz. Ciche morza śpią w martwej, jak lustro czystej pomroce. Przybysz. Ty, która w ciemnej pomroce cichemi rękoma przędziesz mi na zaczarowanych harfach ciężką zadumę. Przybysz. Ty ś. widać jego przelękła, i P. cię chwyciła. Sienk. *(= zrobiło ci ś. ciemno w oczach; zemdlałaś).* Żeby im P. padła na ślepie!... Reym. **2.** [P.] *dzień niepogodny, powietrze mgliste.* <Po + Mroka>

**Pomrowie, a,** blm. zb. p. **Pandrów:** P., robactwo, z którego na wiosnę stają ś. chrząszcze. Kluk. Ślimaki nagie poziemne od niektórych P. zwane. Kluk. Na wędę pomrowia na karmią nastrożą. Trzyc. <Po + Mrowie>

**Pomrowiec, wca,** lm. **wce** zool. p. **Pomrów.**

**Pomrozić, i, ił,** nied. × **Pomrażać** *jedno po drugim zmrozić:* P. roślinność *(= zimnem zwarzyć).* Gdy ich lód przez czas pewny wokoło pomraża. Przyb. Mroźny wiew... pomroził wczesne pączki dzikich róż. Ork. Przen. *wystudzić, ostudzić jedno po drugim; poostudzać, powyziębiać, pozrażać:* P. serca zapały. Wspaniałych zmysłów szwank w nim nie pomrozi. Chr. <Po + Mrozić>

**Pomrożenie, a,** blm., czynność cz. **Pomrozić.**

**Pomrów, owia,** lm. **owie, Pomrowiec** zool. (limax) *ślimak nagi, brzuchopełz płucodyszny.*

**Pomróz, ozu,** lm. **ozy I.** *mały mróz, przymrozek.* **2.** *dreszcz, ciarki, mrowie, mróz:* Gdy zagrzmi trąba, choć honor (bohatyra) zagrzewa, P. go jednak na wstępie porywa. Kniaź. <Po + Mróz>

**Pomruczeć, y, ał** *strawić pewną chwilę na mruczeniu:* Nie mogąc ś. z nim dogadać, rotmistrz pomruczał jeszcze ni to, ni owo i odszedł. Kaczk. Po + Mruczeć

**Pomruczenie, a,** blm., czynność cz. **Pomruczeć.**

**Pomrugać, a, ał I.** *strawić pewną chwilę na mruganiu.* **2.** †P. nied. p. **Pomrugiwać:** Który pomruga okiem, stroi złości. Leop. Zbieglec mówi ustami przewrotnemi, pomruga oczyma, zaciera nogą, palcem mówi. Leop. <Po + Mrugać>

**Pomruganie, a** blm., czynność cz. **Pomrugać.**

**Pomrugiwać, uje, iwał,** †**Pomrugać** *mrugać od czasu do czasu, raz po raz:* Pomrugiwali na siebie. L. Przen.: Jedna lampka płonęła, małym światełkiem pomrugując. Krasz. <Po + *Mrugiwać, od Mrugać>

**Pomrugiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pomrugiwać.**

×**Pomrugliwie** przys. od **Pomrugliwy.**

×**Pomrugliwy** *często mrugający oczyma:* Oko wypukłe, pomrugliwe znaczy serce bojaźliwe. Comp. <Po + Mrugliwy>

×**Pomrugnąć, nie, nął** *mrugnąć.* L. <Po + Mrugnąć>

**Pomrugnienie, a,** blm. p. **Pomrugnięcie.**

**Pomrugnięcie, a,** blm., **Pomrugnienie** czynność cz. **Pomrugnąć.**

**Pomruk, u,** lm. **i** *mruk, mruczenie, szmer głuchy, warczenie:* Słyszeli jego P. zdala. Przyb. Zdala dolatywały już pomruki grzmotów. Bal. W głębiach chmur ozwał ś. głuchy P. Sienk. P. strumienia. <Po + Mruk>

**Pomrukiwać, uje a. iwa, iwał, [Pomrukować]** *mruczeć od czasu do czasu:* Filuś tymczasem pomrukiwał sobie. Kniaź. Jasny i wolny strumieniu, pomrukiwaj memu brzmieniu. Kniaź. Znużony gwałtownym nocnym pochodem żołnierz pomrukiwał nieco. Niem. Rozsądniejsze głowy pomrukiwały za swoim poetą wielkopolskim Twardowskim na młode senatory. Szaj. <Po + *Mrukiwać, od Mruknąć>

**Pomrukiwanie, a,** lm. **a** czynność cz. **Pomrukiwać:** Usta często przygryzał, wydając z siebie głuche pomrukiwanie. Grusz.

**Pomrukliwie** przys. od **Pomrukliwy.**

**Pomrukliwość, i,** blm. rz. od **Pomrukliwy.**

**Pomrukliwy** *skłonny do pomrukiwania, nieco mrukliwy, gderliwy, oburkliwy, zrzędny:* Pomrukliwych obmowców uniknąć posądzenia. L. <Po + Mrukliwy>

×**Pomruknąć, nie, nął** *mruknąć.* L. <Po + Mruknąć>

×**Pomruknięcie, a,** blm., czynność cz. **Pomruknąć.**

**[Pomrukować, uje, ował]** p. **Pomrukiwać:** Chłopi se na tę gadkę dziadusia jeno pomrukowali. <Po + *Mrukować, od MRUK/MARK>

**[Pomrukowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomrukować.**

**Pomrużenie, a,** blm. czynność cz. **Pomrużyć.**

†**Pomrużenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomrużyć ś.**

**Pomrużyć, y,ył** *zmrużyć jedno po drugim, pozamrużać:* Oczy pomrużyła. Tw. †**P. ś.** *zmarszczyć ś., nachmurzyć ś.:* Rugata facie alias pomrużywszy ś. Hel. <Po + Mrużyć>

**[Pomry, ów,** blp.] *Pomorze, Pomeranja.* <Nm. Pommern>

**[Pomryki, ów,** blm.] *małe pieski do polowania, (ital.) jamniki.*

**Pomrzeć, mrze, marł** a. **[mar, merł, mer, miarł],** nied. **[Pomierać],** †× **Pomierać I.** *umrzeć kolejno, jeden po drugim, poumierać:* Wąż mię zwiódł, on, że nie pomrzewa, za pewne twierdził; jam go usłuchała. Odym. Młodzieńcy pomrą od miecza, synowie ich i córki pomrą od głodu. Wuj. W krót-

kim czasie Naruszewicz i Krasicki pomarli. Wit. Z mojej przyczyny pomrzecie. Sienk. Nie honor byłby dla gospodarzy, by pod ich dachem krewniackie dziadówki pomierały. Reym. †Pomiera tam. Troc. = *jest tam pomorek, mrą ludzie.* Pomiera gdzie, umierają gdzie ludzie, zaczyna ś. powietrze. Włod. 2. [P., **Pomrzyć**] *umrzeć, zemrzeć:* Matka pomarła. Kon. Tatuś pomarli. <Po + Mrzeć>

**[Pomrzyć, mrze, marł]** p. **Pomrzeć.** <Po + Mrzyć>

**Pomsta, y,** lm. **y, †Pómsta** **I.** *pomszczenie ś., zemsta, odwet; zadosyćuczynienie za obrazę prawa boskiego a. ludzkiego:* P. i na chromym dojedzie. Prz. *(= kara nie minie).* P. niecudna rzecz. Prz. P. nie tuczy. Pot. Pomstę wziąć, brać, odnieść = *zostać pomszczonym.* I nie weźmie złość ich pómsty? Kochan. Pomstę źli biorą. Kochan. Nam prze niesprawiedliwość zawżdy pómstę odnieść od Greków. Kochan. Zmierzyć srogą pómstę. Kochan. Wziąć pomstę z kogo. Troc. To go do pomsty (na pomstę) poruszyło. Troc. Za to odnieśli pomstę od niego. Rej. Jako ś. srogie pomsty i nad królem i nad królestwy o łzy ludzkie dziewały! Rej. *(= kary boskie, klęski).* W pomście zysk mamy, w uczynności stratę. Pot. Chcąc bożą pomstę przerwać... Dzik. Pan Bóg pomście na swawolniki nie chce dać odwłoki. Papr. Łzy ś. leją niewinnych ludzi, wołając o pomstę do Pana. Rej. Grzechy wołające o pomstę do Boga. A ty przecię swemi oczyma ujrzysz pomstę nad grzesznemi. Kochan. Tam jawnie Pan swą mocą krwi niewinnej bronił, a jego pomsty straszliwej zły ś. nie uchronił. Kochan. Gdzie Abel, brat twój? krew jego woła o pomstę. Birk. Jako wiele krwi Ablów niewinnych... z ziemi ustawicznie o pomstę do Pana Boga woła. Skar. Krew brata naszego pomstę na nas wyciąga. Skar. Na nich ś. P. zwali. Skar. Żaden ś. w pomście tak bardzo nie kocha, jako niewiasta. Schot. Błagasz o pomstę za bratnią krew. Prusz. Dawno już cały kraj o pomstę woła. Mick. Nie uczynię tego, nim Lichtensteinowi zapowiedzi rycerskiej nie poślę i pomsty nie dokonam. Sienk. [Pomstę ostawcie Bogu]. Reym. **2.** †P. *kara za zabójstwo:* Jeszcze w XV wieku karę za zabójstwo mszczeniem, pomstą nazywano. Wiszn. P. główna = *wina główna, kara za zabójstwo, za głowę.* Stat. w. Rzecz, którąby pomsty krwi potrzebowała, królowi zachowana być ma. Herb. **3.** [P.] = a) *pomstowanie, złorzeczenie, przekleństwo.* b) *zniszczenie czego, zburzenie.* c) Nie miej na pomście tych pieniędzy = nie rachuj na mnie, bom już zapłacił. **4.** × P. *djabeł, licho, kaduk, kat, djasek:* Pójdź sobie do pomsty! L. Zbiegłoby ś. do ciebie, P. wie, ile dziewcząt. Jeż. <Po + Msta, MST/MŚĆ>

**[Pomstować, uje, ował]** **I.** *mścić ś.* **2.** *wzywać pomsty na kogo, kląć, przeklinać, złorzeczyć, wymyślać:* Zaczęła wymyślać, P. i wyklinać. Stary rycerz pomstuje. Pol. Rafałowa mogła na nią P. i wymyślać, bo Magda była głucha i niema. Jun. Tom go ś. jeszcze bardziej wtedy bała, niż kiedy pomstował. Kon. Żona mnie pomstuje. Chciał mi przed knieziem stołka przystawić... nie udało ś. mu... P. będzie. Jeż. **3.** *hałasować, wyprawiać burdy, awanturować ś.* **4.** *znęcać ś., pastwić ś. nad kim.* <Od Pomsta>

**Pomstowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomstować.**

**[Pomstownica, y,** lm. **e]** forma ż. od **Pomstownik.** <Od Pomstownik>

**[Pomstownik, a,** lm. **cy]** *ten, co pomstuje, przeklinacz, złośnik, złorzeczący w gniewie.*

**Pomszczenie, a,** blm., czynność cz. **Pomścić.**

**Pomszczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomścić ś.:** P. ś. czego. Troc.

**Pomszeć, eje, ał** **I.** *omszeć kolejno, jeden po drugim.* **2.** *pokryć s. mchem, omszeć.* <Po + Mszeć>

**Pomszenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Pomszeć.** **2.** czynność cz. **Pomszyć.**

**Pomszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pomszyć ś.**

**Pomszyć, y,ył** **I.** a. **[Pomechacić]** *skosmacić, kutner podnieść, najeżyć; potargać barwę, zetrzeć liczko (na skórze).* **2.** × P. *mchem wysłać; mchem poobtykać, pozatykać, poutykać:* Szpary P. **Ś.** wil. **P. ś., [Pomechacić ś.]** *najeżyć ś., skosmacieć, stać ś. niegładkim:* Ta materyjka bardzo ś. pomszyła. L. Charonowi wąs siwy z brodą wielką pomszył ś. Koch. J. <Po + Mszyć>

**Pomściciel, a,** lm. **e** *ten, co ś. pomścił, mściciel:* P. krwi. Bud. <Od Pomścić>

**Pomścicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pomściciel.**

**Pomścić, i, ił** kogo, co a. **P. ś.** za kogo, za co a. nad kim, †kogo, †czego = *zemścić ś.; mszcząc ś. odwetować; odpłacić za kogo, za co:* Miło ś. P., pomsta smaczna rzecz. Kn. Pomściliśmy ś. tego. Biel. M. Pomścij ś. honoru twojego, tej zelżywości, przyjaciela twojego. Troc. Pomścił ś. swego. Troc. Pomścił ś. nad nieprzyjacielem swoim. Troc. Matatjasz ołtarz pogański zburzył i pomścił ś. zelżywości zakonu. Leop. A Bóg pomści niecnoty i fałesznej zdrady. Kochan. Pomścił ś. Pan sprawiedliwy krwie niewinnej rozlania. Kochan. Jam ś. dziś myślił P. zelżywości swojej nad bezecnym Parysem. Kochan. Tę prośbę do was czynię, pomścicie zelżenia i mej krzywdy tak jasnej. Kochan. Gdzie kat? — pomszczę ś. krzywd braci. Garcz. Czyż tylko w polu niepomszczone kości i krew zakrzepła została na piasku? Berw. Niepomszczone — pomścij srodze. Kon. I widział jeszcze swych braci pomszczonych, jak mu grozili, jak ś. naigrawali. Krasz. Juranda pohamuję, aby ś. na was za Zygfryda nie pomścili — odpowiedział Zbyszko. Sienk. Jesteś pomszczony! *(= pomściłem ś. za ciebie).* <Po + Mścić>

**Pomucha, y,** lm. **y** p. **Pomorek:** P. padła na bydło, zaraza; gdy bydło zdycha, odchodzi. Ryd. Przen.: *słabość, pasja, choroba; nieszczęście, utrapienie, klęska:* Taka P. padła na nasze nieporządne miasto, kto dłuższy, z dzieżą bierze starszemu ciasto. L. Dziś na wszystek świat ta P. padła, że choćby serce na łańcuchu wodzić, byle prywacie małżeństwem dogodzić. Pot. By był Antjoch rady słuchał dawniej, nigdyby ta nań nie spadła P. Pot. Na wszystkich młodych ta padła P., że nie radzi, gdy im kto ich propozyt porze. Pot.

**[Pomuchel, chla,** lm. **chle, Pomuchla]** zool. (gadus morrhua) *ryba oścista bezcierniowa gardłopłetwa z rodziny miętusowatych,* stokfisz, dorsz. <Nm. Pomuchel>

× **Pomuchem uciekać** = *duchem, co tchu:* Jego ustraszona duchem uciekła z pola precz orda P. Susz.

**[Pomuchla, i,** lm. **e]** p. **Pomuchel.**

**[Pomuchli]** przym. od **Pomuchla:** Ponieważ Gdańszczanie wielce cenią dorsza, w Prusiech i w Gdańsku zwanego pomuchel, zwą ich szyderczo pomuchlemi głowami. <Od Pomuchla>

**Pomuchra, y,** lm. **y** bot. (collinsonia) *roś.*

**Pomulać, a, ał** p. **Pomulić.** <Po + Mulać>

**Pomulanie, a,** blm., czynność cz. **Pomulać.**

**Pomulenie, a,** blm., czynność cz. **Pomulić.**

**Pomulić, i, ił,** nied. **Pomulać** *mułem, błotem powalać, pomazać, oblepić.* Troc. <Po + Mulić>

**Pomundurować, uje, ował** *umundurować jedno po drugim.* <Po + Mundurować>

**Pomundurowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomundurować.**

**Pomunsztuczenie, a,** blm., czynność cz. **Pomunsztuczyć.**

**Pomunsztuczyć, y, ył** konie *poprzekładać im munsztuki, pokiełznać:* Huzary posiodłali tymczasem i pomunsztuczyli konie. Jeż. <Po + *Munsztuczyć, od Munsztuk>

**[Pomurcać, a, ał]** p. **Pomurzać.**

**[Pomurcanie, a,** blm.] czynność cz. **Pomurcać.**

**Pomurek, rka,** lm. **rki** zool. p. **Mentel.**

**Pomurkowate** (tichodromidae) *rodzaj ptaszków wróblowatych.* <Od Pomurek>

**Pomurnik, a,** lm **i I.** bot. = a) **Pomurne ziele, †Pomurze** (parietaria) *roś. z rodziny pokrzywowatych.* Gatunki: P. górski (arnica montana) = [Krwawnik]. P. lekarski a. Szklennicznik (p. officinalis). 2. [P.] zool. p. **Mentel.** <Od Pomurny>

**Pomurny** *po murach rosnący, wieszający ś., pnący ś., czepiający ś.:* Pomurne ziele bot. p. **Pomurnik.** <Po + Murny>

**Pomurować, uje, ował I.** *wymurować jedno po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na murowaniu.* 3. *murując pobudować:* Z wielu względów nie równał ś. Nowogród miastu Kijowu i nie był tak silnie pomurowany. Lel. <Po + Murować>

**Pomurowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomurować.**

**Pomurszeć, eje, ał** *zmurszeć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Murszeć>

**Pomurszenie, a,** blm., czynność cz. **Pomurszeć.**

**[Pomurzać, a, ał** (Pomur-zać), **Pomurzyć, Pomurcać]** *powalać, pobrukać, posmolić.* <Po + Murzać>

**Pomurzanie, a,** blm., (Pomur-zanie) czynność cz. **Pomurzać.**

**†Pomurze, a,** lm. **a** p. **Pomurnik.** <Po + *Murze, od Mur>

**Pomurzenie, a,** blm., (Pomur-zenie) czynność cz. **Pomurzyć.**

**Pomurzyć, y, ył** (Pomur-zyć), p. **Pomurzać: I.** P. druk *zdublować na nim litery przez niedokładność odbicia, zasmarować odbitkę farbą.* <Po + Murzyć>

**× Pomusiciel, a,** lm. **e** *ten, co pomusza.* <Od Pomusić>

**× Pomusić, i, ił,** nied. **× Pomuszać** *przymusić, zmusić, zniewolić, znaglić, przynaglić:* Który ś. bez przyczyny gruntownej wzbrania opieki, karą pieniężną, a nawet aresztem pomuszony być ma. L. <Po + Musić>

**Pomusk, u,** blm. **I.** *muśnięcie:* Zanim ś. ukołyszą fale i w srebrnym pomusku rozkryją głębsze, modre tonie Dunajca. Pol. Łódź, pędzona zręcznie, zostawiała w lekkim pomusku długą drożkę po jeziorze za sobą. Pol. 2. myśl. *puch na piersiach i podbrzuszu u ptactwa wodnego:* Gładkie, jak P. łabędzia. Pol. Gęsi dzikie, jak długo siedzą na jajach, nie żerują na wodach, by nie zaziębić pomusku, a następnie jaj. <Po + Musk>

**Pomuskać, a** a. **szcze, skał, × Pomusnąć I.** *musnąć, pogłaskać zlekka, pogładzić:* Nie zburzy dzieła tego czas potomny, chociaż żartkiemi skrzydły go pomuska. Nar. Skoro czarownica laską wierzchów naszych włosów pomusnęła. Otw. To wyrównywanym skrzydłem pomuśnie przepaści, to znów nagle wybuja przez zwinne poskoki. Przyb. *Sublinere os,* oszukać, zdradzić, miasto skosztowania pomusnąć komu po gębie. Mącz. 2. *posmarować, pomazać zlekka, umuskać po wierzchu:* Pomuskaj kołacz masłem. Troc. Powyjmuje ś. chleb z pieca i dla zarumienienia pomuszcze ś. po wierzchu piwem. Kluk. Chleb stary, pomuśniony piwem i w piec wsadzony, odświeża ś. Kluk. Przen.: Pomuskany, upiększony człowiek. Mącz. *(= wymuskany, wychuchany, wyelegantowany).* Pomuskana postawa. Mącz. <Po + Muskać>

**Pomuskanie, a,** blm., czynność cz. **Pomuskać.**

**†Pomuskawać, a, ał** p. **Pomuskiwać.**

**†Pomuskawanie, a,** blm., czynność cz. **Pomuskawać.**

**Pomuskiwać, uje, iwał, †Pomuskawać, †Pomuskować** *muskać od czasu do czasu:* Podługowatą brodę pomuskiwał. Żebr. Pomuskuję abo potynkuję wapnem. Mącz. Przen.: Musi ostrze pisać na fałszerze, bo próżno pomuskawać. Gil. *(= pochlebiać, głaskać, ceckać ś., pardonować).* <Po + *Muskiwać, od Muskać>

**Pomuskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pomuskiwać.**

**†Pomuskować, uje, ował** p. **Pomuskiwać.**

**†Pomuskowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomuskować.**

**×Pomusnąć, śnie, snął** p. **Pomuskać.** <Po + Musnąć>

**Pomusować, uje, ował** *musując poburzyć ś. przez pewien czas.* <Po + Musować>

**Pomusowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomusować.**

**Pomustrować, uje, ował, Pomusztrować I.** *spędzić pewien czas na mustrowaniu.* 2. *wymustrować jedno po drugim.* <Po + Mustrować>

**Pomustrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomustrować.**

**× Pomuszać, a, ał** p. **Pomusić.**

**× Pomuszanie, a,** blm., czynność cz. **Pomuszać.**

**× Pomuszenie, a,** blm., czynność cz. **Pomusić.**

**†Pomuszny** przym. od **Pomucha.** <Od Pomucha>

**Pomusztrować, uje, ował** p. **Pomustrować.** <Po + Musztrować>

**Pomusztrowanie, a,** blm., czynność cz. **Pomusztrować.**

**×Pomuśnienie, a,** blm. p. **Pomuśnięcie.**

**×Pomuśnięcie, a,** blm., **×Pomuśnienie** czynność cz. **Pomusnąć.**

**Pomuzułmanić, i, ił** *porobić muzułmanami, poskłaniać jednego po drugim do przyjęcia wiary mahometańskiej.* Zm. <Po + *Muzułmanić, od Muzułmanin>

**Pomuzułmanienie, a,** blm., czynność cz. **Pomuzułmanić.**

**Pomużdżenie, a,** blm., czynność cz. **Pomużdżyć.**

**[Pomużdżyć, y, ył]** p. **Pomiażdżyć.**

**†Pomy** *pójdźmy:* A tu już P. do króla ich, jako go sobie obrali. Rej. <Z Po + Idźmy, od Iść>

**Pomycie, a,** blm., czynność cz. **Pomyć.**

**[Pomyczny]** *pochopny, porywczy, skory:* P. do bicia, do roboty. <Po + *Myczny, MK MYK>

**Pomyć, yje,ył**, nied. **Pomywać I.** *umyć z grubsza; myjąc popłókнąć, potoknąć:* P. talerz. **2.** *zmyć, umyć kolejno, jeden po drugim:* P. garnki, kieliszki. **3.** *spędzić pewną chwilę na myciu.* <Po + Myć>

**Pomydlenie, a**, blm., czynność cz. **Pomydlić.**

**Pomydlić, i, ił I.** *jedno po drugim namydlić.* **2.** *nieco namydlić, trochę natrzeć mydłem.* **3.** *spędzić pewien czas na mydleniu.* <Po + Mydlić>

**[Pomyiny, in**, blp.] p. **Pomyje.** <Po + *Myiny, od Myć>

**Pomyjak, a**, lm. **i**, × **Pomyjnik I.** a. **[Pomyjarz, Pomyjnica]** = a) *ceber, naczynie do pomyj.* b) p. **Pomywalnik. 2.** *kanał, ściek pomyjowy, miejsce, gdzie ś. zlewają pomyje; zlew.* <Po + Myjak>

**[Pomyjarz, a**, lm. **e]** p. **Pomyjak.** <Od Pomyje>

**Pomyje, yj**, blp., **[Pomyiny] I.** *brudna woda pozostała po zmyciu statków kuchennych:* Jagiełłę, gdy ś. w Toruniu po mieście przejeżdżał, kucharka wszystkiego pomyjami plugawemi z kamienicy zlała. Stryjk. Częstoby musiał woźny pozwy jeść, a pomyi ś. na nie napijać. Stryjk. **2.** *rzadka breja z pomyj, odpadków i resztek jedzenia, zostawiona jako picie dla trzody, bydła, psów.* Przen. *zła potrawa, niesmaczna, wodnista; wino złego gatunku, piwo zepsute, lura,* żart. *sikacz.* **3. a. [Pomyjnik]** (o człowieku) *niechluj, kapcan, pijak; gnojek, plugawiec.* Kn. Zdr. **Pomyjki.** <Po + *Myje, od Myć>

**Pomyjki, jek**, blp. p. **Pomyje:** P. z prania *(= mydlinki).*

**[Pomyjnica, y**, lm. **e]** p. **Pomyjak.** <Od Pomyjnik>

**Pomyjnik, a**, lm. **i I.** × P. p. **Pomyjak:** P. wypuszczony za dom, stok. Bobr. **2.** [P.] p. **Pomyje. 3.** p. **Pomywalnik.** <Od *Pomyjny, od Pomyje>

**Pomyjowy** przym. od **Pomyje:** Statek P. <Od Pomyje>

**Pomyk, a**, lm. **i I.** p. **Pomek:** P., gatunek sieci mniejszych na łowienie ptastwa. Kluk. Pomyki gołębie łowią. Trzyc. **2.** bot. p. **Pomklica. 3.** myśl.: Polowanie na pomyka = *polowanie z wyżłem.* Chodzić na pomyka = *polować bez psa na zająca, upatrując go w kotlinie.* <Po + Myk>

**Pomykać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pomknąć.**

**Pomykalnie** przys. od **Pomykalny.**

**Pomykalny** p. **Pomklisty.** Sol. < Od Pomykać >

**Pomykanie, a**, blm., czynność cz. **Pomykać.**

**Pomykanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pomykać ś.**

**[Pomyknąć się, nie ś., nął ś.]** p. **Pomknąć.** <Po + *Myknąć, MK/MYK>

**[Pomyknięcie się, a ś.**, blm.] czynność cz. **Pomyknąć ś.**

**[Pomylać się, a ś., ał ś.]** cz. dok. p. **Pomylić.** <Po + Mylać>

**[Pomylanie się, a ś.**, blm.] czynność cz. **Pomylać ś.**

**Pomylenie, a**, blm., czynność cz. **Pomylić.**

**[Pomyleniec, ńca**, lm. **ńcy]** *półgłówek, jołop, błazen.* <Od Pomylony>

**Pomylenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pomylić ś.**

**Pomyl ć, i, ił, [Pomylać]**, nied. †**Pomylać** *zmylić, omylić, stać ś. przyczyną pomyłki, zbić z tropu; przekręcić:* P. komu w rachunkach. Rachunki, telegramy pomylone. P. komu szyki, zamysły, koncepty. Troc *(= pomieszać, pokrzyżować).* **P. ś.** *zrobić pomyłkę, omylić ś., zmylić ś., pobłądzić; oszukać ś., zawieść ś.:* P. ś. w rachunkach. On ś. pomylił na tym człowieku. Boh. <Po + Mylić>

**Pomyłka, i**, lm. **i** *pomylenie ś., myłka, omyłka, zmyłka, błąd:* P. w obliczeniu. P. drukarska. Gruba P. Najstraszniejsze pomyłki nie wyrównywają winą świadomej zbrodni. Święt. <Po + Myłka>

†**Pomyłkowanie, a**, blm. **?:** Abyśmy nie rozpuszczali języka ku prędkiemu mówieniu poniekąd, jedno z małym a niejakim pomyłkowaniem a z rozmysłem. L. <Od Pomyłka>

**[Pomyrchać, a, ał i P. ś.]** p. **Pomerchać.** <Po + Myrchać>

**[Pomyrchanie, a**, blm.] czynność cz. **Pomyrchać.**

**[Pomyrchanie się, a ś.**, blm.] czynność cz. **Pomyrchać ś.**

**[Pomyrdaniec, ńca**, lm. **ńcy]** *roztrzepaniec, człowiek roztargniony, nieuważny, dystrakt.* <Od *Pomyrdany, od Pomyrdać, od Po + Myrdać>

**Pomysł, u**, lm. **y I.** †P. *pomyślenie, myśl:* O śmierci gdy ani bywa w pamięci naszej P., na ten czas przybywa. Kulig. Przyjął na ś. ciało nieśmiertelne, prędkie nad P., jasne i subtelne. Odym. **2.** [P.] *zamysł, zamiar:* Bedzie to drzewo świadcyć o złym pomyśle Heroda ku dzieciątkowi bozemu. **3.** *twórczy pobłysk myśli, myśl, idea powzięta do urzeczywistnienia; myśl czyja taka, jak ś. przedstawia w praktyce; projekt, z którego widać myśl jego twórcy, koncept:* Głęboki, gienjalny P. P. to był wielki a prawie przystojny mocy Aleksandra Wielkiego. Górn. Szczęśliwy, śmiały, trafny, oryginalny P. Pomysły do filozofji i dziejów. Do wielce zajmujących i obfitych w pomysły poetyckie należą legiendy ludów słowiańskich, opowiadające o karach czyścowych i piekielnych. Karł. Wpaść na P. P. budowli przedstawiony na rysunku. <Po + *Mysł, MY(SŁ)/MĘ(DR)/MIĘ/MN/MIN>

**Pomysłowiec, wca**, lm. **wcy** *człowiek pomysłowy.* < Od Pomysłowy >

**Pomysłowość, i**, blm. rz. od **Pomysłowy:** Probował sił swoich w dramacie historycznym; charaktery tu występujące nie zalecają ś. wielką pomysłowością. Chm. Prace te odznaczają ś. w wielu okazjach pomysłowością samodzielną. P. w podrabianiu trunków *(= inwencja, spryt).*

**Pomysłowy** *pełen pomysłów, łatwo tworzący pomysły, wpadający na pomysły, zmyślny, wynalazczy, twórczy, sprytny, przebiegły:* Człowiek P., że miał głowę pomysłową, więc coraz coś nowego wymyślał. Bał. P. w potrzebie, w obejściu prawa. <Od Pomysł>

**Pomyszkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na myszkowaniu:* Zając tu i owdzie pożerował, tam lis pomyszkował. <Po + Myszkować>

**Pomyszkowanie, a**, blm., czynność cz. **Pomyszkować.**

**Pomyślać, a, ał, †Pomyśliwać, †Pomyślawać I.** × P. *myśleć od czasu do czasu, myśleć, łamać sobie głowę, zachodzić w głowę, zastanawiać ś.:* Ginę w moich domysłach, nie sto razy pomyślam sobie, może to igraszka. L. **2.** †P. *zamyślać, przemyśliwać, kusić ś. o co w myśli, marzyć o czym:* Pomyślacie o takiej reformacji, której jeszcze słońce nie widziało. Birk. I nodze nie pomyślaj najdować przygany. Pudł. Pomyślając do rycerstwa tego przy-

stać. Graf. P. Pomyślawał, komuby to dzieło ofiarować miał. Wys. Nawet pomyślając o wszem państwie świata. Wen. **3.** †P. p. **Pomyśleć.** <Od Pomyśleć>

**Pomyślanie, a,** blm., czynność cz. **Pomyślać.**

**Pomyślany** *powzięty w myśli, ułożony w myśli, wymyślony, obmyślony:* Plan dobrze P. <Od Pomyśleć>

†**Pomyślawać, a, ał** p. **Pomyślać.**

†**Pomyślawanie, a,** blm., czynność cz. **Pomyślawać.**

**Pomyśleć, i, ał, Pomyślić I.** *przemyśleć pewną chwilę; zastanowić ś., wziąć na uwagę:* Trzeba wprzód P., zanim ś. odpowie *(= zebrać myśli).* P. o kim, o czym, nad kim, nad czym. Pomyśleć ś. więcej może, niźli mówić. Troc. Pomyśl o tej rzeczy (nad tą rzeczą). Troc. Pomyślę, jeśli uczynię. Troc. !Ani P. na pokarm nie mogę. Kochan. **2.** o kim, o czym = *nie zapomnieć, zatroskać ś. o niego; wziąć kogo, co na siebie, na swoją głowę; zająć ś., zainteresować ś. kim, czym; zakrzątnąć ś. około czego, zabrać ś. do czego:* Oddaj mi go, ja pomyślę o nim. L. Pora już P. o wyjeździe. Bawcie ś. sami, a ja pomyślę o obiedzie. **3.** *uprzytomnić sobie w myśli, wystawić sobie, wyobrazić sobie, przywieść sobie na pamięć, wspomnieć:* Naprzykład, pomyślmy sobie o człowieku dzikim. Bals. Ile razy sobie o tym pomyślę, dreszcz mię przejmuje. O ty! której imię P. staję ś. nieśmiałym. Mick. Nie pomyśli nawet, co z tego może wyniknąć. Pomyśl tylko, jakie stąd skutki wyniknąć mogą! **4.** *dopuścić sobie do głowy, przypuścić, spodziać ś.,* nied. *oczekiwać:* Któżby nawet o tym pomyślał! Ani P. o wyskoczeniu: studnia na półczwarta łokcia. Mick. **5.** [P.] *wymyślić, zmyślić:* Cóż ty pomyślała, iże sie ty łączyć (rozstawać) chcesz? **6.** i nied. †**Pomyślać** = a) do kogo, do czego, ku komu, ku czemu = *podążyć myślą, zwrócić ś. w myśli:* Na ojczyznę swą patrząc, ku niej pomyślają, do niej z niewoli wyjścia, w niej żyć pożądają. Paszk. b) *zabrać ś., wziąć ś., mieć ś. ku czemu w myśli:* Pomyślał do mieszka. Kn. Pomyślałem do noża, do ruśnicy. Kn. <Po + Myśleć>

**Pomyślenie, a** blm. **I.** czynność cz. **Pomyśleć. 2.** × P. *rozmysł:* Zdania i uwagi pełne głębokiego pomyślenia. Śniad. **3.** [P., lm. **a, Pomyślunek**] *myśl:* Ach, jak nad rozstaniem ś. P. smutne! Tremb. Panie święty, tam rychtyk na to wychodzi, jakby kto na głowie chodził, a w nogach chciał mieć P. o rzeczach ważnych. Dyg. Mieć w pomyśleniu = *mieć w myśli, w uwadze, w głowie; pomyśleć, myśleć.* Anim w pomyśleniu nie miała = *ani mi to w głowie nie postało.* Nie mam pomyślenia o tym = *nie myślę nawet o tym.* O tym, aby od Nawrócicielá ktokolwiek mógł ś. o tym dowiedzieć, i pomyślenia być nie mogło. Orzesz. *(= mowy, przypuszczenia).* **4.** [P.] *marzenie, ideał:* A toby wielmożna pani miała dziewuchę P. Kon. **5.** [P.] *podejrzenie, posądzenie:* Mieć na kogo P.

**Pomyślić, i, ił** p. **Pomyśleć:** Ah, godny pan, zacny pan, w tym zepsutym wieku ktoby mógł był P. o takim człowieku. Tremb. Pomyślił złodziej do zegarka, do szkatuły mojej. Troc. <Po + Myśleć>

**Pomyślin, u,** lm. **y** bot. p. **Liściokwiat.**

†**Pomyśliwać, a, ał** p. **Pomyślać.**

†**Pomyśliwanie, a,** blm., czynność cz. **Pomyśliwać.**

**Pomyślnie** przys. od **Pomyślny:** Rzecz P. załatwiona. Wszystko mu poszło P.

**Pomyślność I.** blm. = a) †P. *władza, zdolność myślenia:* Pomyślności zwierzęta nie mają. Troc. b) rz. od **Pomyślny:** P. wojny go utwierdziła. Troc. P. miejsca. Troc. Wszystką ma do tego P. Troc *(= sposobność, okazję).* **2.** lm. i *szczęście, dobro; dobrobyt, powodzenie:* Od tego zależy P. kraju. Życzę wszelkich pomyślności. Dzielić z kim pomyślności i przeciwności. Cnota od człowieka zawisła, pomyślność od przeznaczenia. L. Spełnić kielich pomyślności, aby nam ś. dobrze działo. L. Cięższa rzecz umieć wytrzymać P., niźli nieszczęście. Kras. Pomyślnością traf często włada. Nar. Dalekim był od dumy (Krasicki), którą pospolicie w małych duszach P. rodzi. Dm. Nie oglądam ś. na zastarzałe przesądy, ale tylko na dobro i P. całego kraju. Kołł. Rokują stąd śmiertelni P. dla siebie. Tremb. Kiedy bieda was nie poprawi, cóż to będzie z pomyślnością? Rzew. Praca i usilność doprowadzi was do pomyślności. Śniad.

**Pomyślny I.** †P. *o którym można pomyśleć, który można sobie wyobrazić, wyobrażalny, możliwy do pojęcia:* Wszystkich ś. tylko pomyślnych dopuścił występków. Troc. **2.** †P. *który sobie wyobrażamy, przypuszczalny, idealny, fikcyjny:* Linja pomyślna. Troc. Krąg P. Troc. **3.** a. **Podługmyślny** *odpowiadający czym zamiarom, życzeniom, sprzyjający, przyjazny, zadawalający, pożądany, dobry, szczęśliwy, korzystny:* P. wiatr, powiewny. L. Wiadomość, nowina, wieść pomyślna *(= pocieszająca).* Skutek, wynik P. Pomyślne opuścił miejsce. Troc. Pomyślna okazja do uderzenia na nieprzyjaciela. Troc *(= odpowiednia, stosowna).* Pomyślnego ci życzę przedsięwzięcia. Troc. Zazdrość, jędza blada, każdy ją traf P. ostrym sztyletem kole. Nar. Słabe początki skutek nadspodziewanie P. przyniosły. Kras. Płyną ci dni pomyślne. Kras. Pomyślne w tym zawodzie doświadczenia robią nam nadzieje, że... Śniad. Na którą prośbę otrzymali odpowiedź pomyślną. Sienk. *(= przychylną).* P. obrót rzeczy. Stan interesów P. Wypadek P. <Po + Myślny>

× **Pomyślony** im. od **Pomyślić.** Troc. <Od Pomyślić>

[**Pomyślunek, nku,** lm. **i**] p. **Pomyślenie:** Nie było już czasu na pomyślunki. Reym. <Po + Myślunek>

**Pomywacz, a,** lm. **e I.** *ten, co pomywa, zmywa statki kuchenne:* Wydawał rozkazy kucharkom i pomywaczom. Dyg. **2.** [P.] *onuczka w zagadce:* Weź se pomywaca, omyj pogrzebaca, aż sie nagi skryje. <Od Pomywać>

**Pomywaczka, i,** lm. **i I.** forma ż. od **Pomywacz. 2.** [P.] p. **Pomywalnik. 3.** [P.] *praczka.* <Od Pomywacz>

**Pomywać, a, ał** p. **Pomyć.**

†**Pomywadlnik, a,** lm. **i** p. **Pomywalnik:** P. kuchenny do statków a. też koryto czworograniaste. Troc. <Od *Pomywadlny, od Pomywadło>

× **Pomywadło, a,** lm. **a** *narzędzie do pomywania naczyń, l. wacz.* Sl. wil. <Od Pomywać>

**Pomywak, a,** lm. **i** *zmywak, wiecheć do zmywania statków kuchennych.* <Od Pomywać>

**Pomywalnia, i,** lm. **e I.** *miejsce, izba do mycia statków przeznaczona.* **2.** p. **Pomywalnik:** P. kuchenna. Bobr. <Od *Pomywalny, od Pomywać>

**Pomywalnik, a,** lm. **i, I.** a. †**Pomywadlnik, Pomywalnia,** × **Pomyjnik, Pomyjak, Pomyjnica, Pomyjarz, Pomywaczka, Miśnik, Myśnik, Myźnik, Luszof, Liszaf, Liszof, Luszaf, Konwas** *naczynie do pomywania, zmywania stat-*

*ków kuchennych:* P., kuchenne koryto do pomywania statków, lószof, koryto czworograniaste, dryfus. Kn. **2.** p. **Pomyjnik.** <Od *Pomywalny, od Pomywać>

**Pomywanie, a,** blm., czynność cz. **Pomywać:** Nie trzymał przy sobie nikogo bezklejnotnego, chyba stróżów do palenia w piecu i pomywania. Krasz.

× **Pomżeć, y, ał** p. **Pomżyć.** <Po + Mżeć>

**Pomżenie, a,** blm., czynność cz. **Pomżyć.**

× **Pomżenie, a,** blm., czynność cz. **Pomżeć.**

**Pomżyć, y, ył I.** = a) (o deszczu) *przez pewien czas popadać drobno, jakby mgłą.* b) × P. *pomarzyć, poroić we śnie, pośnić przez pewien czas.* **2.** × P. a. × **Pomżeć** = a) *pomigać, pomrugać przez pewien czas; podrzemać.* b) *zmrużyć jedno po drugim, pokleić oczy:* Piasek pomżył, smokcze jej oczy. L. <Po + Mżyć>

**[Pon-pon]** *w. naśladujący stukanie, puk-puk:* Jak Noe pobijał arkę, to aż pod obłokami słychać było odgłos stuku: pon-pon. <Dźwn.>

**Ponabawiać, a, ał** *nabawić czego jednego po drugim:* Ponabawiał ich kataru, strachu. **P. ś. czego** = *ponabywać ś.; ponarażać ś. na co, podostawać czego:* Ponabawiali ś. zarazy (=*pozarażali ś.*). <Po + Nabawiać>

**Ponabawianie, a,** blm., czynność cz. **Ponabawiać.**

**Ponabawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponabawiać ś.**

**Ponabechtywać, uje, ywał** *nabechtać jednego po drugim:* Ponabechtywał co najważniejszych żupanów, wojewodów, duchownych. Krasz. <Po + Nabechtywać>

**Ponabechtywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponabechtywać.**

**Ponabiegać, a, ał I.** × P., *nazbiegać ś., nazlatać ś. kolejno, jedno po drugim; pozlatać ś., poprzylatać napełniając dane miejsce; zgromadzić ś. kolejno z różnych stron:* P. na ratunek. **2.** (o częściach ciała, żyłach) *ponabrzękać, ponabrzmiewać, ponabierać, porozdymać ś., powzdymać ś.:* Oczy mu ponabiegały krwią (=*pozachodziły, ociekły*). <Po + Nabiegać>

**Ponabieganie, a,** blm., czynność cz. **Ponabiegać.**

**Ponabierać, a, ał I.** *nabrać kolejno, jeden po drugim:* Ponabierali pełne kieszenie owocu i uciekli. **2.** p. **Ponabrzmiewać:** Drugiego dnia stała ś. zieloność na łąkach, w górach; trzeciego ponabierały pączki i przyleciały jaskółki. Krasz. <Po + Nabierać>

**Ponabieranie, a,** blm., czynność cz. **Ponabierać.**

**Ponabijać, a, ał I.** *wbić jedno po drugim na co:* P. skówki na laski, obręcze na beczki. Przen.: *nabijając jedno po drugim, narobić czego:* P. sobie guzów. **2.** co czym = a) *przybijając na wierzch jedno po drugim, ponakrywać; ponadbijać, ponadkładać przybijając na wierzch:* P. obcasy podeszwami. b) *wbijając jedno po drugim, zapełnić na powierzchni:* P. obcasy ćwiekami. **3.** *wbijając ponapełniać, naładować, napakować jedno po drugim:* Karabiny ponabijane, z odwiedzionemi kurkami. Rol. P. trzosy dukatami. L. P. balony, syfony gazem. **4.** czego w co = *wbijając jedno po drugim, nabić w znacznej ilości:* P. ćwieków w obcasy, gwoździ w ścianę. <Po + Nabijać>

**Ponabijanie, a,** blm., czynność cz. **Ponabijać.**

**Ponabrzękać, a, ał** *obrzęknąć kolejno, jedno po drugim;* p. **Ponabrzmiewać.** <Po + Nabrzękać>

**Ponabrzękanie, a,** blm., czynność cz. **Ponabrzękać.**

**Ponabrzmiewać, a, ał** *nabrzmieć kolejno, jeden po drugim, ponabierać, popuchnąć, poodymać ś., powzdymać ś., ponabrzękać; popęcznieć, poprzybierać:* Ręce, oczy mi ponabrzmiewały. Ziarna ponabrzmiewały. <Po + Nabrzmiewać>

**Ponabrzmiewanie, a,** blm., czynność cz. **Ponabrzmiewać.**

**Ponabywać, a, ał** co a. czego = *nabyć jedno po drugim, pokupować:* P. cesji od dłużników. Kras. Za kradziony grosz ponabywali swoje dziedzictwa. Rzew. **P. ś.** czego = *nabyć czego kolejno, jedno po drugim, ponabawiać ś., podostawać czego, ponarażać ś. na co:* Ponabywali ś. choroby. <Po + Nabywać>

**Ponabywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponabywać.**

**Ponabywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponabywać ś.**

**Ponacharkiwać, uje, iwał** *nacharkać w wielu miejscach.* <Po + *Nacharkiwać, od Nacharkać>

**Ponacharkiwanie, a,** blm., czynność cz. **Ponacharkiwać.**

**Ponachmurzać, a, ał** *nachmurzyć kolejno, jedno po drugim:* P. czoła. **P. ś.** *nachmurzyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nachmurzać>

**Ponachmurzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponachmurzać.**

**Ponachmurzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponachmurzać ś.**

**Ponachodzenie, a,** blm., czynność cz. **Ponachodzić.**

**Ponachodzić, i, ił I.** *schodząc ś. jeden po drugim, napełnić pewne miejsce:* Czemuście tu ponachodzili? **2.** a. **Poznachodzić** *poznajdywać, poodnajdywać:* Powróciwszy z Troi, greccy bohatyrowie na łonach żon swych śmierć ponachodzili. Jabł. <Po + Nachodzić>

**Ponachylać, a, ał** *nachylić jedno po drugim, poschylać:* Widziałem mnóstwo ponachylanych ogromnych budowli, stojących na polach. Krasz. W prawo i w lewo pokrzywione, poobcinane, pogięte i ponachylane stały owe wierzby stare. Krasz. **P. ś.** *nachylić ś. kolejno, jeden po drugim, poschylać ś.:* Wszyscy ś. dla słuchania go ponachylali. Krasz. <Po + Nachylać>

**Ponachylanie, a,** blm., czynność cz. **Ponachylać.**

**Ponachylanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponachylać ś.**

**Ponaciągać, a, ał** *naciągnąć jedno po drugim:* Ponaciągali kołdry na głowę. Chm. Ponaciągajcie puklerze. Ml. <Po + Naciągać>

**Ponaciąganie, a,** blm., czynność cz. **Ponaciągać.**

**Ponaciekać, a, ał** *naciec w wielu miejscach:* Ponaciekało wody przez dziury. <Po + Naciekać>

**Ponaciekanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaciekać.**

**Ponacierać, a, ał** *natrzeć jedno w wielu miejscach a. jedno po drugim.* <Po + Nacierać>

**Ponacieranie, a,** blm., czynność cz. **Ponacierać.**

**Ponacinać, a, ał** *naciąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, ponadcinać:* Krata gęsta i w ostre kolce ponacinana. L. <Po + Nacinać>

**Ponacinanie, a,** blm., czynność cz. **Ponacinać.**

**[Ponacirzkać, a, ał]** *ponaczerpywać:* P. wody w flaszki. <Po + *Nacirzkać, od Nacirznąć>

**[Ponacirzkanie, a,** blm.] czynność cz. **Ponacirzkać.**

**Ponaciskać, a, ał** *naciskać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Ponaciskali czapki na uszy. <Po + Naciskać>

**Ponaciskanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaciskać.**

**Ponaczepiać, a, ał** czego = *czepiając jedno po drugim, naczepiać w znacznej ilości.* **P. ś.** *czepiając ś. kolejno, naczepiać ś. w znacznej ilości.* <Po + Naczepiać>

**Ponaczepianie, a,** blm., czynność cz. **Ponaczepiać.**

**Ponaczepianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponaczepiać ś.**

**Ponaczerpywać, uje, ywał** *czerpiąc ponabierać:* P. wody we flaszki. <Po + Naczerpywać>

**Ponaczerpywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaczerpywać.**

**Ponaczesywać, uje, ywał** *czesząc ponasuwać; naczesując wielokrotnie, naczesać w znacznej ilości:* Ponaczesywali sobie włosy na czoła. Ponaczesywał sobie włosów na kołnierz. <Po + Naczesywać>

**Ponaczesywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaczesywać.**

**Ponaczytywać się, uje ś., ywał ś.** *naczytać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Naczytywać ś.>

**Ponaczytywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponaczytywać ś.**

**Ponad, Po nad I.** przyi. z pp. 4-ym i 6-ym p. **Nad;** *w miejsce położone nad kim, nad czym; w miejscu położonym nad kim, nad czym; miejscem leżącym nad kim, nad czym:* Orzeł wzbił ś. P. góry. Jeden z waszych biec musi za Olgierdem ku Rusi, P. Ilmen, pod mur Nowogrodu. Mick. Jak łódź wesoła... szyją łabędzią buja P. fale. Mick. Leciały gąski P. wodę. Miecz nawet zwiesił P. prawym bokiem. Mick. **2.** przys. = a) ×P. *w górę:* Tam kędyś trzeba dojść i wnieść i wznieść pochodnię P.! Wysp. b) [P.] *nad czym, przed czym, pod co, około czego:* Królewna nie mogła spać P. rankiem. <Po + Nad>

**Ponadajać, a, ał** *dojąc ponapuszczać:* P. mleka w naczynia. <Po + Nadajać>

**Ponadajanie, a,** blm., czynność cz. **Ponadajać.**

**Ponadawać, aje, awał I.** *nadawać jednego po drugim:* Ponadaje im, ponawściubia do garści, a potym bajki im gada. Jun. **2.** *nadać w wielu razach, nadać jedno po drugim:* Witold ponadawał Tatarom ziemie w różnych stronach państwa. Rol. <Po + Nadawać>

**Ponadawanie, a,** blm., czynność cz. **Ponadawać.**

**Ponadbiegać, a, ał** *nadbiec kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nadbiegać>

**Ponadbieganie, a,** blm., czynność cz. **Ponadbiegać.**

**Ponadbrzeże, a,** lm. **a** *miejsce ponad brzegiem czego, nadbrzeże, wybrzeże, pobrzeże.* <Po + Nadbrzeże>

**Ponadbrzeżny** *ponad brzegiem będący, nadbrzeżny, pobrzeżny:* Strumień bieli swą pianą ponadbrzeżną trawę. Cho. Ruńko, burką swą okryty, w ponadbrzeżnym leżał piasku. Słow. <Ponad + Brzeżny>

**Ponadchodzenie, a,** blm., czynność cz. **Ponadchodzić.**

**Ponadchodzić, i, ił** *nadejść kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nadchodzić>

**Ponadciągać, a, ał** *nadciągnąć kolejno, jeden po drugim:* Myśliwi ze wszystkich stron ponadciągali. Rog. <Po + Nadciągać>

**Ponadciąganie, a,** blm., czynność cz. **Ponadciągać.**

**Ponadcinać, a, ał** *nadciąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, ponacinać.* <Po + Nadcinać>

**Ponadcinanie, a,** blm., czynność cz. **Ponadcinać.**

**Ponaddawać, aje, awał** *naddać w wielu miejscach, w wielu razach.* <Po + Naddawać>

**Ponaddawanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaddawać.**

**Ponaddłubywać, uje, ywał** *naddłubać w wielu miejscach.* <Po + Naddłubywać>

**Ponaddłubywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaddłubywać.**

**Ponaddzierać, a, ał** *nadedrzeć w wielu miejscach.* <Po + Naddzierać>

**Ponaddzieranie, a,** blm., czynność cz. **Ponaddzierać.**

**Ponadginać, a, ał** *nadgiąć jedno po drugim.* <Po + Nadginać>

**Ponadginanie, a,** blm., czynność cz. **Ponadginać.**

**Ponadgniatać, a, ał** *nadgnieść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadgniatać>

**Ponadgniatanie, a,** blm., czynność cz. **Ponadgniatać.**

**Ponadgrobowo** przys. od **Ponadgrobowy:** Choć nas nie było, przecieśmy bywali P., choć w grobie złożeni. Krasiń.

**Ponadgrobowy** *ponad grobem będący, z ponad grobu pochodzący, ponadmogilny.* <Ponad + Grobowy>

**Ponadgryzać, a, ał** *nadgryźć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Myszy ponadgryzały brzegi skórzanych okładek. <Po + Nadgryzać>

**Ponadgryzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponadgryzać.**

**Ponadjeżdżać, a, ał** *nadjechać kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nadjeżdżać>

**Ponadjeżdżanie, a,** blm., czynność cz. **Ponadjeżdżać.**

**Ponadkładać, a, ał** *nadłożyć w wielu miejscach a. w wielu razach.* <Po + Nadkładać>

**Ponadkładanie, a,** blm., czynność cz. **Ponadkładać.**

**Ponadkrawać, a, ał** *nadkroić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, ponadrzynać, ponadcinać, ponakrawać.* <Po + Nadkrawać>

**Ponadkrawanie, a,** blm., czynność cz. **Ponadkrawać.**

**Ponadkręcać, a, ał** *nadkręcić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadkręcać>

**Ponadkręcanie, a,** blm., czynność cz. **Ponadkręcać.**

**Ponadkruszać, a, ał** *nadkruszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Czy nie można sworzni P.? Krasz. <Po + Nadkruszać>

**Ponadkruszanie, a,** blm., czynność cz. **Ponadkruszać.**

**Ponadkrzywiać, a, ał** *nadkrzywić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadkrzywiać>

**Ponadkrzywianie**, a, blm., czynność cz. **Ponadkrzywiać.**

**Ponadkwaszać**, a, ał *nadkwasić jedno po drugim.* <Po + Nadkwaszać>

**Ponadkwaszanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadkwaszać.**

**Ponadlatywać**, uje, ywał *nadlecieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nadlatywać>

**Ponadlatywanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadlatywać.**

**Ponadlędźwiowy** anat.: × Muskuł P. p. **Lędźwio-udowy.** <Ponad + Lędźwiowy>

**Ponadliczbowy** *przechodzący ponad liczbę, dodatkowy, nadliczbowy.* <Po + Nadliczbowy>

**Ponadłamywać**, uje, ywał *nadłamać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadłamywać>

**Ponadłamywanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadłamywać.**

**Ponadłazić**, i, ił *nadleźć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nadłazić>

**Ponadłażenie**, a, blm., czynność cz. **Ponadłazić.**

**Ponadmarszczać**, a, ał *nadmarszczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadmarszczać>

**Ponadmarszczanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadmarszczać.**

**Ponadmierzać**, a, ał *mierząc ponaddawać, pododawać nad miarę.* <Po + Nadmierzać>

**Ponadmierzanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadmierzać.**

**Ponadmogilny** *ponad mogiłą będący, z ponad mogiły pochodzący, ponadgrobowy, nadmogilny.* <Ponad + Mogilny>

**Ponadmorski** *ponad morzem będący, z ponad morza pochodzący, nadmorski:* Pas kilkomilowy błót, jezior i lasów przedzielał nadnoteckie dzierżawy Pomorza od ponadmorskich. Mał. <Ponad + Morski>

**Ponadmurowywać**, uje, ywał *nadmurować jedno po drugim a. murując nadsztukować jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadmurowywać>

**Ponadmurowywanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadmurowywać.**

**Ponadnerkowy** anat.: × Gruczoły ponadnerkowe p. **Nadnercze.** <Ponad + Nerkowy>

**Ponadniebny** *ponad niebem będący, stamtąd pochodzący, nadniebny:* Zdawało ś., że z ponadniebnych głębi zstępują dwie drogi mleczne. Krasiń. <Ponad + Niebny>

**Ponadpalać**, a, ał *nadpalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Starcy z roztwartą piersią w ponadpalanych łachmanach. Kaczk. <Po + Nadpalać>

**Ponadpalanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadpalać.**

**Ponadpijać**, a, ał *nadpić z wielu naczyń, poupijać.* <Po + Nadpijać>

**Ponadpijanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadpijać.**

**Ponadpiłowywać**, uje, ywał *nadpiłować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadpiłowywać>

**Ponadpiłowywanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadpiłowywać.**

**Ponadpływać**, a, ał *nadpłynąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nadpływać>

**Ponadpływanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadpływać.**

**Ponadpruwać**, a, ał *nadpruć w wielu miejscach.* <Po + Nadpruwać>

**Ponadpruwanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadpruwać.**

**Ponadpsuwać**, a, ał *nadpsuć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadpsuwać>

**Ponadpsuwanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadpsuwać.**

**Ponadrabiać**, a, ał *nadrobić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* P. pończochy. <Po + Nadrabiać>

**Ponadrabianie**, a, blm., czynność cz. **Ponadrabiać.**

**Ponadrastać**, a, ał *nadrosnąć w wielu miejscach; nadrosnąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nadrastać>

**Ponadrastanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadrastać.**

**Ponadrąbywać**, uje, ywał *nadrąbać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadrąbywać>

**Ponadrąbywanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadrąbywać.**

**Ponadrywać**, a, ał *naderwać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadrywać>

**Ponadrywanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadrywać.**

**Ponadrzucać**, a, ał *nadrzucić w wielu razach, przyrzucić do miary a. wagi w wielu razach.* <Po + Nadrzucać>

**Ponadrzucanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadrzucać.**

**Ponadrzynać**, a, ał *naderznąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, ponadcinać, ponadkrawać:* Oprawcy postronki przy maszynie ponadrzynali. Kaczk. <Po + Nadrzynać>

**Ponadrzynanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadrzynać.**

**Ponadstawiać**, a, ał *nadstawić jedno po drugim:* P. uszu. Żebracy ponadstawiali ręce. <Po + Nadstawiać>

**Ponadstawianie**, a, blm., czynność cz. **Ponadstawiać.**

**Ponadstygać**, a, ał *nadstygnąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nadstygać>

**Ponadstyganie**, a, blm., czynność cz. **Ponadstygać.**

**Ponadsuwać**, a, ał *nadsunąć jedno po drugim.* <Po + Nadsuwać>

**Ponadsuwanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadsuwać.**

**Ponadsychać**, a, ał *nadeschnąć kolejno, jeden po drugim:* Ścieżki już ponadsychały od słońca. Kaczk. <Po + Nadsychać>

**Ponadsychanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadsychać.**

**Ponadsyłać**, a, ał *nadesłać jedno po drugim.* <Po + Nadsyłać>

**Ponadsyłanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadsyłać.**

**Ponadszargiwać**, uje, iwał *nadszargać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadszargiwać>

**Ponadszargiwanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadszargiwać.**

**Ponadszczerbiać**, a, ał *nadszczerbić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadszczerbiać>

**Ponadszczerbianie**, a, blm., czynność cz. **Ponadszczerbiać.**

**Ponadszczerbiać**, uje, ywał *nadszczerbić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadszczerbiać>

**Ponadsztukowywać**, uje, ywał *nadsztukować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadsztukowywać>

**Ponadsztukowywanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadsztukowywać.**

**Ponadtłukać**, a, ał, **Ponadtrącać** *nadtłuc jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, ponadszczerbiać:* Na lackiej bramie figurował herb województwa, owo słońce poszczerbione i ponadtłukane. Rol. <Po + Nadtłukać>

**Ponadtłukanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadtłukać.**

**Ponadto** przys. *nadto, prócz tego, co więcej, a nawet:* Pośrednika swojego polecił P. papież biskupom polskim. <Ponad + To>

**Ponadtrącać**, a, ał p. **Ponadtłukać.** <Po + Nadtrącać>

**Ponadtrącanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadtrącać.**

**Ponadtrzymywać**, uje, ywał *nadtrzymać w wielu miejscach:* P. brzeg, łastrygując go z drugim brzegiem (aby ś. marszczył). <Po + Nadtrzymywać>

**Ponadtrzymywanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadtrzymywać.**

**Ponadu zny** (Ponad-uszny) *ponad uchem będący:* Krzywizna skośna ponaduszna. Ochor. <Ponad + Uszny>

**Ponadużywać**, a, ywał *nadużyć w wielu wypadkach:* Ponadużywali zaufania. <Po + Nadużywać>

**Ponadużywanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadużywać.**

**Ponadwarzać się**, a ś., ał ś. *nadwarzyć ś. kolejno, jedno po drugim:* Śmietanka ponadwarzała ś. we wszystkich garnuszkach. <Po + Nadwarzać ś.>

**Ponadwarzanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Ponadwarzać ś.**

**Ponadważać**, a, ał *nadważać jedno po drugim, w wielu razach.* <Po + Nadważać>

**Ponadważanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadważać.**

**Ponadwątlać**, a, ał *nadwątlić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, ponadwerężać.* <Po + Nadwątlać>

**Ponadwątlanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadwątlać.**

**Ponadwerężać**, a, ał *nadwerężyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadwerężać>

**Ponadwerężanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadwerężać.**

**Ponadwiązywać**, uje, ywał *nadwiązać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadwiązywać>

**Ponadwiązywanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadwiązywać.**

**Ponadwiśle**, a, blm. *kraj nad brzegami rzeki Wisły, Nadwiśle, Powiśle.* Pol. <Ponad + Wiśle, od Wisła>

**Ponadwiercać**, a, ał *nadwiercić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadwiercać>

**Ponadwiercanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadwiercać.**

**Ponadwozić**, i, ił *nadwieźć jedno po drugim.* <Po + Nadwozić>

**Ponadwożenie**, a, blm., czynność cz. **Ponadwozić.**

**Ponadybywać**, uje, ywał *nadybać jedno po drugim.* <Po + Nadybywać>

**Ponadybywanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadybywać.**

**Ponadymać**, a, ał *nadąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *nadąć ś. kolejno, jeden po drugim a. (o jednym przedmiocie) w wielu miejscach:* Cała izba była płótnem malowanym obita, które ś. gdzieniegdzie poobciągało i ponadymało. Kaczk. <Po + Nadymać>

**Ponadymanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadymać.**

**Ponadymanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Ponadymać ś.**

**Ponadziemski** *ponad ziemią będący, nadziemski:* Świat P. Zmartwiał wyrok rzucony w ponadziemskie strony. Krasiń. <Ponad + Ziemski>

**Ponadziewać**, a, ał *nadziać jedno po drugim.* <Po + Nadziewać>

**Ponadziewanie**, a, blm., czynność cz. **Ponadziewać.**

**Ponadymiać**, a, ał *nadymić w wielu miejscach.* <Po + Nadymiać>

**Ponadymianie**, a, blm., czynność cz. **Ponadymiać.**

**Ponaganiać**, a, ał *nagnać jedno po drugim, ponapędzać, pozaganiać:* Ponaganiali źrebców do stajni. <Po + Naganiać>

**Ponaganianie**, a, blm., czynność cz. **Ponaganiać.**

**Ponagarniać**, a, ał, **Ponagarnywać** *nagarnąć jedno po drugim.* <Po + Nagarniać>

**Ponagarnianie**, a, blm., czynność cz. **Ponagarniać.**

**Ponagarnywać**, a, ał p. **Ponagarniać.**

**Ponagarnywanie**, a, blm., czynność cz. **Ponagarnywać.**

**Ponaginać**, a, ał *nagiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Naginać>

**Ponaginanie**, a, blm., czynność cz. **Ponaginać.**

**Ponaglać**, a, ał i **P. ś.** p. **Ponaglić.**

**Ponaglanie**, a, blm., czynność cz. **Ponaglać.**

**[Ponaglanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Ponaglać ś.**

**Ponaglenie**, a, blm., czynność cz. **Ponaglić.**

**[Ponaglenie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Ponaglić ś.**

**Ponaglić**, i, ił, nied. **Ponaglać** I. *przynaglić, znaglić, popędzić, przypilić:* Dziewczynka ponagliła ją znowu do przekroczenia progu. Jeż. Z rozkoszą twierdzę, że sam siebie ponaglasz na sztuki bezdroże. Syrok. 2. [P.] *spieszyć.* **[P. ś.]** *pospieszyć ś.:* Ponaglaj sie s robotom. <Po + Naglić>

**Ponagniatać**, a, ał *nagnieść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *nagnieść ś. kolejno, jedno po drugim a. (o jednym przedmiocie) w wielu miejscach:* Wole, gdy ś. dostatecznie ponagniatają, częstokroć dobrowolnie giną. Perz. <Po Nagniatać>

**Ponagniatanie**, a, blm., czynność cz. **Ponagniatać.**

**Ponagniatanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Ponagniatać ś.**

**Ponagotowywać**, uje, ywał *nagotować jedno po*

*drugim, poprzygotowywać.* <Po + Nagotowywać>

**Ponagotowywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponagotowywać.**

**Ponagrabiać, a, ał** *ponagarniać grabiami; nagrabić jednego po drugim.* <Po + Nagrabiać>

**Ponagrabianie, a,** blm., czynność cz. **Ponagrabiać.**

**Ponagradzać, a, ał** *nagrodzić jedno po drugim, powynagradzać.* <Po + Nagradzać>

**Ponagradzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponagradzać.**

**Ponagromadzać, a, ał** *nagromadzić jedno po drugim, pozgromadzać.* <Po + Nagromadzać>

**Ponagromadzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponagromadzać.**

**Ponagryzać, a, ał** *nagryźć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, ponadgryzać.* <Po + Nagryzać>

**Ponagryzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponagryzać.**

**Ponagrzewać, a, ał** *nagrzać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nagrzewać>

**Ponagrzewanie, a,** blm., czynność cz. **Ponagrzewać.**

**[Ponahajbo]** p. **Pomagaj Bóg.** <Ukr. pomahaj Boh>

**Ponaigrawać się, a ś., ał ś.** *spędzić pewien czas na naigrawaniu ś.* <Po + Naigrawać ś.>

**Ponaigrawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponaigrawać ś.**

**Ponajadać się, a ś., ał ś.** *najeść ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Najadać ś.>

**Ponajadanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponajadać ś.**

**Ponajawiać się, a ś., ał ś.** *nazjawiać ś.:* Ponajawiało ś. jakichś przyczyn. Jeż. <Po + Na + Jawiać ś.>

**Ponajawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponajawiać ś.**

**Ponajdywać, uje, ywał** *znaleźć jedno po drugim, poznajdywać:* Ponajdywaliśmy tylko to, czego poodbiegali. Pas. <Po + Najdywać>

**Ponajdywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponajdywać.**

**Ponajeżać, a, ał** *najeżyć jedno po drugim:* Koła ćwiekami ponajeżane. Krasz. <Po + Najeżać>

**Ponajeżanie, a,** blm., czynność cz. **Ponajeżać.**

**Ponajeżdżać, a, ał 1.** *najechać jednego po drugim; najechać wielokrotnie.* **2.** × P. *ujeździć, objeździć jednego po drugim:* Dzielne miał konie przez siebie ponajeżdżane. Bukar. <Po + Najeżdżać>

**Ponajeżdżanie, a,** blm., czynność cz. **Ponajeżdżać.**

**Ponajmować, uje, ował** *nająć jedno po drugim, powynajmować.* **P. ś.** *nająć ś. kolejno, jeden po drugim, powynajmować ś.:* Wszyscy furmani ponajmowali ś. z mąką do Brześcia. Krasz. <Po + Najmować>

**Ponajmowanie, a,** blm., czynność cz. **Ponajmować.**

**Ponajmowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponajmować ś.**

**Ponajuczać, a, ał** *najuczyć jednego po drugim, poobjuczać:* P. wielbłądy. <Po + Najuczać>

**Ponajuczanie, a,** blm., czynność cz. **Ponajuczać.**

**Ponakadzać, a, ał** *nakadzić w wielu miejscach; ponapełniać, ponapuszczać dymem kadzidłowym.* <Po + Nakadzać>

**Ponakadzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakadzać.**

**Ponakarmiać, a, ał** *nakarmić jednego po drugim:* Z Trojan... niejeden psy ponakarmia swemi wnętrzami. Mł. <Po + Nakarmiać>

**Ponakarmianie, a,** blm., czynność cz. **Ponakarmiać.**

**†Ponakazować, uje, ował** p. **Ponakazywać:** W ręce włócznie zielone brać ponakazował. Żebr. <Po + Nakazować>

**Ponakazowanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakazować.**

**Ponakazywać, uje, ywał, †Ponakazować** *nakazać w wielu razach, poprzykazywać, pozlecać, pozalecać, porozkazywać.* <Po + Nakazywać>

**Ponakazywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakazywać.**

**Ponakierowywać, uje, ywał** *nakierować jedno po drugim.* <Po + Nakierowywać>

**Ponakierowywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakierowywać.**

**Ponakisać, a, ał** *nakisnąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nakisać>

**Ponakisanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakisać.**

**Ponaklecać, a, ał** *naklecić wiele, jednego po drugim.* <Po + Naklecać>

**Ponaklecanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaklecać.**

**Ponaklejać, a, ał** *nakleić jedno po drugim:* Zbiory okazów ponaklejanych na kartonach. Gąs. <Po + Naklejać>

**Ponaklejanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaklejać.**

**Ponakładać, a, ał 1.** *nałożyć jednego po drugim:* P. książek na stół, masła do fasek. Miasto było oświecone mnóstwem ognisk, ponakładanych na rynku i po ulicach. Kaczk. *(= porozkładanych).* **2.** *nałożyć w wielu razach:* P. cło na towary. <Po + Nakładać>

**Ponakładanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakładać.**

**Ponakłaniać, a, ał** *nakłonić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Nakłaniać>

**Ponakłanianie, a,** blm., czynność cz. **Ponakłaniać.**

**Ponakłówać, a, ał** p. **Ponakłuwać.** <Po + Nakłówać>

**Ponakłówanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakłówać.**

**Ponakłuwać, a, ał, Ponakłówać:** *nakłóć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nakłuwać>

**Ponakłuwanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakłuwać.**

**Ponakopywać, uje, ywał** *nakopać czego kolejno, jedno po drugim.* <Po + Nakopywać>

**Ponakopywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakopywać.**

**Ponakrapiać, a, ał** *nakropić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nakrapiać>

**Ponakrapianie, a,** blm., czynność cz. **Ponakrapiać.**

**Ponakreślać, a, ał** *nakreślić jedno po drugim.* <Po + Nakreślać>

**Ponakreślanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakreślać.**

**Ponakręcać, a, ał** *nakręcić jedno po drugim:*

P. zegarki. Można i taki obrót piśmu nadać, a dlatego na fałsze P. Lel. <Po + Nakręcać>

**Ponakręcanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakręcać.**

**Ponakrochmalać, a, ał** *nakrochmalić jedno po drugim.* <Po + *Nakrochmalać, od Nakrochmalić>

**Ponakrochmalanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakrochmalać.**

**Ponakruszać, a, ał** *nakruszyć czego w wielu miejscach.* <Po + Nakruszać>

**Ponakruszanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakruszać.**

**Ponakrywać, a, ał** *nakryć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Ponakrywani sieciami i worami, wypłynęliśmy śród ich okrętów. Szaj. Stoły już były ponakrywane. Krasz. Pochowała, co schować było potrzeba, ponakrywała sypanki, przymiotła i weszła do pierwszej izby. Krasz. **P. ś.** *nakryć ś. kolejno, jeden po drugim:* Odwróciwszy ś. do ściany, ponakrywały ś. kołderkami. Rog. <Po + Nakrywać>

**Ponakrywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakrywać.**

**Ponakrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponakrywać ś.**

**Ponakrzesywać, uje, ywał** *nakrzesać wiele czego kolejno, jedno po drugim.* <Po + Nakrzesywać>

**Ponakrzesywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakrzesywać.**

**Ponakrzywiać, a, ał** *nakrzywić jedno po drugim.* <Po + Nakrzywiać>

**Ponakrzywianie, a,** blm., czynność cz. **Ponakrzywiać.**

**Pon kupować, uje, ował, Ponakupywać** *nakupić wiele czego kolejno, jedno po drugim.* <Po + Nakupować>

**Ponakupowanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakupować.**

**Ponakupywać, uje, ywał** p. **Ponakupować.** <Po + Nakupywać>

**Ponakupywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakupywać.**

**Ponakurzać, a, ał** *nakurzyć w wielu miejscach.* <Po + Nakurzać>

**Ponakurzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakurzać.**

**Ponakwaszać, a, ał** *nakwasić wiele czego kolejno, jedno po drugim.* <Po + Nakwaszać>

**Ponakwaszanie, a,** blm., czynność cz. **Ponakwaszać.**

**Ponalatać, a, ał** a. **P. ś.** *zlatując ś. kolejno, nalecieć ś. w znacznej liczbie:* Ponalatało ś. tego mrówek, niewiadomo skąd. <Po + Nalatać>

**Ponalatanie, a,** blm., czynność cz. **Ponalatać.**

**Ponalatanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponalatać ś.**

**Ponalepiać, a, ał** *nalepić jedno po drugim, ponaklejać:* P. kartki na słojach. Domy poprzyczepiane, ponalepiane, jak gniazda mew. Sienk. <Po + Nalepiać>

**Ponalepianie, a,** blm., czynność cz. **Ponalepiać.**

**Ponalewać, a, ał 1.** co czym = *ponapełniać wlewając:* Chrystus na weselu w Kanie Galilejskiej cudownie naczynia winem ponalewał. Lel. **2.** *powlewać:* P. wina do butelek. **3.** *rozlewając w wielu miejscach, narobić kałuż, nachlapać, pozalewać* <Po + Nalewać>

**Ponalewanie, a,** blm., czynność cz. **Ponalewać.**

**Ponaludniać, a, ał** *naludnić jedno po drugim, ponapełniać ludnością, pozaludniać.* <Po + Naludniać>

**Ponaludnianie, a,** blm., czynność cz. **Ponaludniać.**

**Ponaładowywać, a a. uje, ywał 1.** *naładować jedno po drugim, ponapełniać ładunkiem:* P. wozy. **2.** *ładując ponakładać czego:* P. towary na wozy. <Po + Naładowywać>

**Ponaładowywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaładowywać.**

**Ponałamywać, uje, ywał** *nałamać jedno po drugim, ponadłamywać.* <Po + Nałamywać>

**Ponałamywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponałamywać.**

**Ponamacywać, uje, ywał** *namacać jedno po drugim.* <Po + Namacywać>

**Ponamacywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponamacywać.**

**Ponamakać, a, ał** *namoknąć kolejno, jedno za drugim, moknąc ponasiąkać.* <Po + Namakać>

**Ponamakanie, a,** blm., czynność cz. **Ponamakać.**

**Ponamarszczać, a, ał** *namarszczyć jedno po drugim.* <Po + Namarszczać>

**Ponamarszczanie, a,** blm., czynność cz. **Ponamarszczać.**

**Ponamarzać, a, ał** (Ponamar-zać) *namarznąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + *Namarzać, od Namarznąć>

**Ponamarzanie, a,** blm., (Ponamar-zanie) czynność cz. **Ponamarzać.**

**Ponamaszczać, a, ał** *namaścić jednego po drugim.* <Po + Namaszczać>

**Ponamaszczanie, a,** blm., czynność cz. **Ponamaszczać.**

**Ponamaślać, a, ał** *namaślić jedno po drugim.* <Po + *Namaślać, od Namaślić>

**Ponamaślanie, a,** blm., czynność cz. **Ponamaślać.**

**Ponamawiać, a, ał** *namówić jednego po drugim.* <Po + Namawiać>

**Ponamawianie, a,** blm., czynność cz. **Ponamawiać.**

**Ponamazywać, uje, ywał** *namazać jedno po drugim.* <Po + Namazywać>

**Ponamazywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponamazywać.**

**Ponamierzać, a, ał** *namierzyć jednego po drugim.* <Po + Namierzać>

**Ponamierzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponamierzać.**

**Ponamiestnikować, uje, ował** *spędzić pewien czas na namiestnikowaniu, pełnić namiestnikem.* <Po + Namiestnikować>

**Ponamiestnikowanie, a,** blm., czynność cz. **Ponamiestnikować.**

**Ponamiękać, a, ał** *namięknąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Namiękać>

**Ponamiękanie, a,** blm., czynność cz. **Ponamiękać.**

**Ponamulać, a, ał** *namulić jedno po drugim.* <Po + Namulać>

**Ponamulanie, a,** blm., czynność cz. **Ponamulać.**

**Ponamydlać, a, ał** *namydlić jedno po drugim.* <Po + Namydlać>

**Ponamydlanie, a,** blm., czynność cz. **Ponamydlać.**

**Ponamyślać się, a ś., ał ś.** *namyślić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Namyślać ś.>

**Ponamyślanie się, a ś.,** blm. czynność cz. **Ponamyślać ś.**

**Ponanosić, i, ił** *znosząc kolejno, jedno po drugim, nanieść w znacznej ilości:* Różnych ziół i korzeni w kotłach i garnkach ponanoszono. Krasz. <Po + Nanosić>

**Ponanoszenie, a,** blm., czynność cz. **Ponanosić.**

**Ponaoblizywać się, uje ś., ywał ś.** *naoblizywać ś. przez pewien czas:* Niech poczeka... niech ś. ponaoblizuje, zanim dostanie! Jeż. <Po + Naoblizywać ś.>

**Ponaoblizywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponaoblizywać ś.**

**Ponaobalać, a, ał** *naobalać wiele kolejno.* <Po + Naobalać>

**Ponaobalanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaobalać.**

**Ponaobcierać, a, ał** *naobcierać jednego po drugim.* <Po + Naobcierać>

**Ponaobcieranie, a,** blm., czynność cz. **Ponaobcierać.**

**Ponaobcinać, a, ał** *naobcinać jednego po drugim.* <Po + Naobcinać>

**Ponaobcinanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaobcinać.**

**Ponaobrywać, a, ał** *naobrywać jednego po drugim.* <Po + Naobrywać>

**Ponaobrywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaobrywać.**

**Ponaobdzierać, a, ał** *naobdzierać jednego po drugim.* <Po + Naobdzierać>

**Ponaobdzieranie, a,** blm., czynność cz. **Ponaobdzierać.**

**Ponaodziewać, a, ał** *naodziać jednego po drugim.* **P. ś.** *naodziać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Naodziewać>

**Ponaodziewanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaodziewać.**

**Ponaodziewanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponaodziewać ś.**

**Ponaostrzać, a, ał** *naostrzyć jedno po drugim.* <Po + Naostrzać>

**Ponaostrzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaostrzać.**

**Ponapadać, a, ał** *napaść jednego po drugim:* Ponapadali na te i owe rozchodzącej ś. szlachty oddziały. Kaczk. <Po + Napadać>

**Ponapadanie, a,** blm., czynność cz. **Ponapadać.**

**Ponapajać, a, ał, [Ponapować]** *napoić jednego po drugim:* Eljab gdy z Judą muły ponapaja, to w błoń je puścić samopas ku łozom. Uj. <Po + Napajać>

**Ponapajanie, a,** blm., czynność cz. **Ponapajać.**

**Ponapakowywać, a, ał** *napakować jednego po drugim.* <Po + Napakowywać>

**Ponapakowywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponapakowywać.**

**Ponapalać, a, ał** *napalić w wielu piecach:* P. w piecach. <Po + Napalać>

**Ponapalanie, a,** blm., czynność cz. **Ponapalać.**

**Ponaparzać, a, ał** *naparzyć jedno po drugim.* <Po + Naparzać>

**Ponaparzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaparzać.**

**Ponapasać, a, ał** *napaść jedno po drugim.* <Po + Napasać>

**Ponapasanie, a,** blm., czynność cz. **Ponapasać.**

**Ponapaskudzać, a, ał** *napaskudzić w wielu miejscach.* <Po + *Napaskudzać, od Napaskudzić>

**Ponapaskudzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponapaskudzać.**

**Ponapawać się, a ś., ał ś.** *spędzić pewien czas na napawaniu ś.* <Po + Napawać ś.>

**Ponapawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponapawać ś.**

**Ponapastować, uje, ował** *spędzić pewien czas na napastowaniu.* <Po + Napastować>

**Ponapastowanie, a,** blm., czynność cz. **Ponapastować.**

**Ponapełniać, a, ał** *jedno po drugim napełnić:* Ponapełniała rany otworzone łzami. Otw. **P. ś.** *napełnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Napełniać>

**Ponapełnianie, a,** blm., czynność cz. **Ponapełniać.**

**Ponapełnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponapełniać ś.**

**Ponapędzać, a, ał** *napędzić jedno po drugim* <Po + Napędzać>

**Ponapędzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponapędzać.**

**Ponapiekać, a, ał** *napiec jednego po drugim.* <Po + Napiekać>

**Ponapiekanie, a,** blm., czynność cz. **Ponapiekać.**

**Ponapijać się, a ś., ał ś.** *napić ś. kolejno, jeden za drugim:* Na obiedzie ponapijaliśmy ś. trochę, potym poszedłem na sądy już w nocy. Mat. <Po + Napijać ś.>

**Ponapijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponapijać ś.**

**Ponapinać, a, ał** *napiąć jedno po drugim.* <Po + Napinać>

**Ponapinanie, a,** blm., czynność cz. **Ponapinać.**

**Ponapisywać, uje, ywał** *napisać jedno po drugim.* <Po + Napisywać>

**Ponapisywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponapisywać.**

**Ponapluwać, a, ał** *napluć w wielu miejscach.* <Po + Napluwać>

**Ponapluwanie, a,** blm., czynność cz. **Ponapluwać.**

**Ponapływać, a, ał** *napłynąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Napływać>

**Ponapływanie, a,** blm., czynność cz. **Ponapływać.**

**Ponapoczynać, a, ał** *napocząć jedno po drugim:* P. bochenki, butelki. <Po + Napoczynać>

**Ponapoczynanie, a,** blm., czynność cz. **Ponapoczynać.**

**Ponapoleoński** *który nastąpił po cesarzu Napoleonie:* Grube nonsensy, zakwitłe na podatnym gruncie ponapoleońskiej reakcji. <Po + Napoleoński>

**Ponapominać, a, ał** *napomnieć jednego po drugim.* <Po + Napominać>

**Ponapominanie, a,** blm., czynność cz. **Ponapominać.**

**[Ponaposprowadzać, a, ał]** *nasprowadzać jednego po drugim.* <Po + Na + Posprowadzać>

**[Ponaposprowadzanie, a,** blm.] czynność cz. **Ponaposprowadzać.**

**Ponapotykać, a, ał** *napotkać jednego po drugim.* <Po + Napotykać>

**Ponapotykanie, a,** blm., czynność cz. **Ponapotykać.**

**[Ponapować, a, ał]** p. **Ponapawać:** Trzeba wódki nie żałować, ino czeladź P. < Po + Na + * Pować, PI. POJ >

**[Ponapowanie, a, blm.]** czynność cz. **Ponapować.**

**Ponapożyczać, a, ał** *napożyczać jednego po drugim, napożyczać w wielu miejscach:* P. pieniędzy u wielu ludzi Boh. < Po + Napożyczać >

**Ponapożyczanie, a, blm.,** czynność cz. **Ponapożyczać.**

**Ponaprawiać, a, ał** *naprawić jedno po drugim:* Na baidakach przez Charzeńkę sprowadzonych i ponaprawianych dwa regimenta piechoty i kilka chorągwi dragońskich dostały ś. na drugą stronę. Morac. < Po + Naprawiać >

**Ponaprawianie, a, blm.,** czynność cz. **Ponaprawiać.**

**Ponaprężać, a, ał** *naprężać jednego po drugim.* **P. ś.** *naprężać ś. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Naprężać >

**Ponaprężanie, a, blm.,** czynność cz. **Ponaprężać.**

**Ponaprowadzać, a, ał** *naprowadzić jednego po drugim.* <Po + Naprowadzać>

**Ponaprowadzanie, a, blm.,** czynność cz. **Ponaprowadzać.**

**Ponaprószać, a, ał** *naprószyć w wielu miejscach.* < Po + Naprószać >

**Ponaprószanie, a, blm.,** czynność cz. **Ponaprószać.**

**Ponaprzyjmować, uje, ował** *naprzyjmować jednego po drugim.* <Po + Naprzyjmować>

**Ponaprzyjmowanie, a, blm.,** czynność cz. **Ponaprzyjmować.**

**Ponaprzykrzać się, a ś., ał ś.** *podręczyć, naprzykrzając ś. przez pewien czas.* < Po + Naprzykrzać ś. >

**Ponaprzykrzanie się, a ś., blm.,** czynność cz. **Ponaprzykrzać ś.**

**Ponaprzylepiać, a, ał** *naprzylepiać w wielu miejscach.* < Po + Naprzylepiać >

**Ponaprzylepianie, a, blm.,** czynność cz. **Ponaprzylepiać.**

**Ponaprzywozić, i, ił** *naprzywozić jednego po drugim.* < Po + Naprzywozić >

**Ponaprzywożenie, a, blm.,** czynność cz. **Ponaprzywozić.**

**Ponapuchać, a, ał** *napuchnąć kolejno, jedno po drugim:* Nogi mi ponapuchały. Krasz. <Po + Napuchać>

**Ponapuchanie, a, blm.,** czynność cz. **Ponapuchać.**

**Ponapuszać, a, ał** *napuszyć jedno po drugim.* **P. ś.** *napuszyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Napuszać ś.

**Ponapuszanie, a, blm.,** czynność cz. **Ponapuszać.**

**Ponapuszanie się, a ś., blm.,** czynność cz. **Ponapuszać ś.**

**Ponapuszczać, a, ał** *napuścić jednego po drugim.* < Po + Napuszczać >

**Ponapuszczanie, a, blm.,** czynność cz. **Ponapuszczać.**

**Ponapychać, a, ał** 1. *napchać jedno po drugim:* Niewiasty ponapychały sobie waty w nosy. Jez. 2. *wpychając ponapełniać:* P. worki, kieszenie. Sienniki słomą ponapychane. <Po + Napychać>

**Ponapychanie, a, blm.,** czynność cz. **Ponapychać.**

**[Ponarad, a, lm. y]** *wóz gospodarski na Litwie, służący do wywożenia gnoju i zboża w ziarnie.*

**Ponarastać, a, ał** 1. *narosnąć kolejno nowemi warstwami; pokryć ś. w wielu miejscach narostami:* Kamienie ponarastały. 2. *narosnąć kolejno; rosnąc popodnosić ś.; poprzyrastać, powyrastać:* Ciasta ponarastały. <Po + Narastać>

**Ponarastanie, a, blm.,** czynność cz. **Ponarastać.**

**Ponarastały** *który ponarastał:* Ponarastałe i grzybowate dziąsła. Perz

**Ponarażać, a, ał** *narazić kolejno jednego po drugim:* Czyniąc to dla pana, nie poodprawiał wszystkich i nie ponarażał ich sobie. Krasz. **P. ś.** *narazić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Narażać>

**Ponarażanie, a, blm.,** czynność cz. **Ponarażać.**

**Ponarażanie się, a ś., blm.,** czynność cz. **Ponarażać ś.**

**Ponarowić, i, ił** 1. *znarowić jedno po drugim:* P. konie. 2. [P.] *dogodzić czyjemu narowowi:* P. złemu. **P. ś.** *znarowić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Narowić>

**Ponarowienie, a, blm.,** czynność cz. **Ponarowić.**

**Ponarowienie się, a ś., blm.,** czynność cz. **Ponarowić ś.**

**Ponaroznosić, i, ił** *naroznosić jednego po drugim:* Ponaroznosiło ś. rozmaitych wezełków po kątach pałacowych, po lożach teatralnych. Jeż. < Po + Naroznosić >

**Ponaroznoszenie, a, blm.,** czynność cz. **Ponaroznosić.**

**Ponaruszać, a, ał** *naruszyć jedno po drugim.* <Po + Naruszać>

**Ponaruszanie, a, blm.,** czynność cz. **Ponaruszać.**

**[Ponarwa, y, lm. y, Ponera]** *pędrak:* Z ponarew tworzą ś. chrząszcze.

**Ponarybiać, a, ał** *narybić jedno po drugim, ponapuszczać rybami.* < Po + Narybiać >

**Ponarybianie, a, blm.,** czynność cz. **Ponarybiać.**

**Ponarywać, a, ał** *narwać wielokrotnie a. w wielu miejscach.* <Po + Narywać>

**Ponarywanie, a, blm.,** czynność cz. **Ponarywać.**

**†Ponarzać, a, ał** i **†P. ś.** p. **Ponurzyć:** Łodzia ponarzała ś. Op. <Po + * Narzać, NOR NAR>

**†Ponarzanie, a, blm.** czynność cz. **Ponarzać.**

**†Ponarzanie się, a ś., blm.,** czynność cz. **Ponarzać ś.**

**Ponarządzać, a, ał** *narządzić jednego po drugim.* Jak. J. <Po + Narządzać>

**Ponarządzanie, a, blm.,** czynność cz. **Ponarządzać.**

**Ponarzekać, a, ał** *spędzić pewien czas na narzekaniu.* <Po + Narzekać>

**Ponarzekanie, a, blm.,** czynność cz. **Ponarzekać.**

**Ponarzucać, a, ał** *naznucić jedno na drugim:* Papiery stosami były nie poukładane, ale ponarzucane. Krasz. **P. ś.** 1. *narzucić ś. kolejno jeden po drugim.* 2. *stawić pewien czas na narzucaniu ś.* < Po + Narzucać >

**Ponarzucanie, a, blm.,** czynność cz. **Ponarzucać.**

**Ponarzucanie się, a ś., blm.,** czynność cz. **Ponarzucać ś.**

**Ponarzynać, a, ał** *narznąć jedno po drugim, ponacinać.* <Po + Narzynać>

**Ponarzynanie, a,** blm., czynność cz. **Ponarzynać.**

**Ponasadzać, a, ał** *nasadzić jedno po drugim.* <Po + Nasadzać>

**Ponasadzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponasadzać.**

**[Ponasadzenie, a,** blm.] czynność cz. **Ponasadzić.**

**[Ponasadzić, i, il]** *przyprawić; ponadziewać; naszpikować w wielu miejscach:* P. zająca różnemi korzeniami. <Po + Nasadzić>

**Ponasalać, a, ał** *nasolić jedno po drugim.* <Po + Nasalać>

**Ponasalanie, a,** blm., czynność cz. **Ponasalać.**

**Ponasępiać, a, ał** *nasępić jedno po drugim:* P. twarze. **P. ś.** *nasępić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nasępiać>

**Ponasępianie, a,** blm., czynność cz. **Ponasępiać.**

**Ponasępianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponasępiać ś.**

**Ponasalać, a, ał** *nasolić jedno po drugim.* <Po + Nasalać>

**Ponasalanie, a,** blm., czynność cz. **Ponasalać.**

**Ponasiąkać, a, ał** *nasiąknąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nasiąkać>

**Ponasiąkanie, a,** blm., czynność cz. **Ponasiąkać.**

**Ponasiekiwać, uje, iwał** *nasiekać jedno po drugim.* <Po + Nasiekiwać>

**Ponasiekiwanie, a,** blm., czynność cz. **Ponasiekiwać.**

**Ponasiewać, a, ał** *nasiać jednego po drugim; nasiać w wielu miejscach kolejno.* <Po + Nasiewać>

**Ponasiewanie, a,** blm., czynność cz. **Ponasiewać.**

**†Po nasku** przys. *po naszemu, jak u nas; po swojsku.* Pot. <Po + *Nasku, od *Nask = Naski>

**[Ponaspraszać, a, ał]** *naspraszać jednego po drugim:* P. gości. <Po + Naspraszać>

**Ponaspraszanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaspraszać.**

**Ponasprawiać, a, ał** *nasprawiać jednego po drugim.* <Po + Nasprawiać>

**Ponasprawianie, a,** blm., czynność cz. **Ponasprawiać.**

**Ponasprowadzać, a, ał** *nasprowadzać jednego po drugim:* Koszów ponasprowadzano, ponasypywano, działa sprowadzono. Pas. <Po + Nasprowadzać>

**Ponasprowadzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponasprowadzać.**

**[Ponastać, anie, ał]** p. **Ponastawać:** Chytrzy ludzie ponastali, drugim miedze poorali. Czasy insze ponastały. Ork. <Po + Nastać>

**[Ponastanie, a,** blm.] czynność cz. **Ponastać.**

**Ponastawać, aje, awał, [Ponastać]** *nastać kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nastać>

**Ponastawanie, a,** blm., czynność cz. **Ponastawać.**

**Ponastawiać, a, ał** *nastawiać jednego po drugim:* W milczeniu ponastawiano kociołki, ażeby żołnierza podkarmić zawczasu. Krasz. <Po + Nastawiać>

**Ponastawianie, a,** blm., czynność cz. **Ponastawiać.**

**Ponastrajać, a, ał** 1. *nastroić jedno po drugim.* 2. [P.] *przyrządzić, przygotować.* <Po + Nastrajać>

**Ponastrajanie, a,** blm., czynność cz. **Ponastrajać.**

**Ponastrącać, a, ał** *nastrącać wiele, jednego po drugim.* <Po + Nastrącać>

**Ponastrącanie, a,** blm. czynność cz. **Ponastrącać.**

**Ponastręczać, a, ał** *nastręczyć jedno po drugim.* <Po + Nastręczać>

**Ponastręczanie, a,** blm., czynność cz. **Ponastręczać.**

**Ponastrzępiać, a, ał** *nastrzępić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nastrzępiać>

**Ponastrzępianie, a,** blm., czynność cz. **Ponastrzępiać.**

**Ponastrzykiwać, uje, iwał** *nastrzykać jednego po drugim; nastrzykać w wiele miejsc.* <Po + Nastrzykiwać>

**Ponastrzykiwanie, a,** blm., czynność cz. **Ponastrzykiwać.**

**Ponasuwać, a, ał** *nasunąć jedno po drugim:* Dwuch ludzi szło ulicą, ponasuwawszy czapki na oczy. Jeż. <Po + Nasuwać>

**Ponasuwanie, a,** blm., czynność cz. **Ponasuwać.**

**Ponasycać, a, ał** *nasycić jedno po drugim.* **P. ś.** *nasycić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nasycać>

**Ponasycanie, a,** blm., czynność cz. **Ponasycać.**

**Ponasycanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponasycać ś.**

**Ponasyłać, a, ał** *nasłać jedno po drugim.*

**Ponasyłanie, a,** blm., czynność cz. **Ponasyłać.**

**Ponasypywać, uje, ywał** 1. *nasypać jednego po drugim; nasypawszy ponapełniać:* Koszów ponasprowadzano, ponasypywano, działa sprowadzono. Pas. <Po + Nasypywać>

**Ponasypywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponasypywać.**

**Ponastraszać, a, ał** *nastraszyć jednego po drugim.* <Po + *Nastraszać, od Nastraszyć>

**Ponastraszanie, a,** blm., czynność cz. **Ponastraszać.**

**Ponaszczepiać, a, ał** *naszczepić jednego po drugim:* Ponaszczepiał drzewek. Troc. <Po + Naszczepiać>

**Ponaszczepianie, a,** blm., czynność cz. **Ponaszczepiać.**

**Ponaszczywać, a, ał** *naszczać w wielu miejscach kolejno.* <Po + Naszczywać>

**Ponaszczywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaszczywać.**

**Ponaszpilać, a, ał** *nawtykać, nawpinać czego ostrego kolejno:* Herkules, ponaszpilawszy bodnych w klawę głogów, nemejskie z strachu uwalnia koszary. L. <Po + Naszpilać>

**Ponaszpilanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaszpilać.**

**Ponaściełać, a, ał** *nasłać czym jedno po drugim; nasłać jednego po drugim gdzie:* P. stodołę słomą. P. słomy w stodołach. <Po + Naściełać>

**Ponaściełanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaściełać.**

**Ponataczać, a, ał** *natoczyć jednego po drugim.* <Po + Nataczać>

**Ponataczanie, a,** blm., czynność cz. **Ponataczać.**

**Ponatężać, a, ał** *natężyć jedno po drugim.* <Po + Natężać>

**Ponatężanie, a,** blm., czynność cz. **Ponatężać.**

**Ponatłaczać, a, ał** *natłoczyć jednego po drugim.* <Po + Natłaczać>

**Ponatłaczanie, a,** blm., czynność cz. **Ponatłaczać.**

**Ponatrafiać, a, ał** *natrafić kolejno, na jedno po drugim.* <Po + Natrafiać>

**Ponatrafianie, a,** blm., czynność cz. **Ponatrafiać.**

**[Ponatrzać, a, ał]** *powtarzać w kółko jedno i to samo w gniewie.*

**[Ponatrzanie, a,** blm.] czynność cz. **Ponatrzać.**

**Ponatrząsać, a, ał** *natrząść jednego po drugim.* **P. ś.** *strawić pewien czas na natrząsaniu ś.* <Po + Natrząsać>

**Ponatrząsanie, a,** blm., czynność cz. **Ponatrząsać.**

**Ponatrząsanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponatrząsać ś.**

**Ponatulać, a, ał** *natulić jedno po drugim.* <Po + Natulać>

**Ponatulanie, a,** blm., czynność cz. **Ponatulać.**

**Ponaturalizować, uje, ował** jednego po drugim = *ponadawać im prawa obywatelstwa.* **P. ś.** kolejno = *poprzyjmować prawa obywatelstwa w obcym kraju.* <Po + Naturalizować>

**Ponaturalizowanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaturalizować.**

**Ponaturalizowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponaturalizować ś.**

**Ponatykać, a, ał** *natkać jednego po drugim; natkać w wielu miejscach:* Ponatykał im murawy do ust, żeby wrzaskom zapobiec, i pozarzynał jak woły. Sienk. <Po + Natykać>

**Ponatykanie, a,** blm., czynność cz. **Ponatykać.**

**Ponauczać, a, ał 1.** *nauczyć jednego po drugim; nauczać wielu rzeczy:* Ta panna ponauczała je także ślicznych robótek. Orzesz. Rozumu nikt nie uczył, a głupstw ponauczali. Orzesz. **2.** *spędzić pewien czas na nauczaniu.* **P. ś.** *nauczyć ś. kolejno, jeden po drugim; nauczyć ś. wielu rzeczy kolejno:* Ponauczał ś. nazwisk uroczysk. Krasz. <Po + Nauczać>

**Ponauczanie, a,** blm., czynność cz. **Ponauczać.**

**Ponauczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponauczać ś.**

**Ponaważać, a, ał** *nawarzyć jednego po drugim; nawarzać w wielu razach.* <Po + Naważać>

**Ponaważanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaważać.**

**Ponawbijać, a, ał** *nawbijać jednego po drugim.* <Po + Nawbijać>

**Ponawbijanie, a,** blm., czynność cz. **Ponawbijać.**

**Ponawiać, a, ał** i **P. ś.** p. **Ponowić.**

**Ponawianie, a,** blm., czynność cz. **Ponawiać.**

**Ponawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponawiać ś.**

**Ponawiązywać, uje, ywał** *nawiązać jedno po drugim:* Powoli ponawiązywał stosunki. Rol. Posiadał stosunki i znajomości, ponawiązywane częścią w czasach niewoli, częścią przy innych okazjach. Jeż. <Po + Nawiązywać>

**Ponawiązywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponawiązywać.**

**Ponawiedzać, a, ał** *nawiedzić jednego po drugim.* <Po + Nawiedzać>

**Ponawiedzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponawiedzać.**

**Ponawieszać, a, ał** *nawieszać jednego po drugim:* Ponawieszała kokard, kokardek, wstążek wszelkiej barwy na żółtą suknię. Bał. <Po + Nawieszać>

**Ponawieszanie, a,** blm., czynność cz. **Ponawieszać.**

**Ponawijać, a, ał** *nawinąć jedno po drugim.* <Po + Nawijać>

**Ponawijanie, a,** blm., czynność cz. **Ponawijać.**

**Ponawlekać, a, ał, Ponawłóczyć** *nawlec jedno po drugim.* <Po + Nawlekać>

**Ponawlekanie, a,** blm., czynność cz. **Ponawlekać.**

**Ponawłóczenie, a,** blm., czynność cz. **Ponawłóczyć.**

**Ponawłóczyć, y, ył** p. **Ponawlekać.**

**Ponawozić, i, ił 1.** *nawieźć jednego po drugim, nagromadzić zwożąc.* **2.** *pozasypywać, powyrównywać zwożonym piaskiem, ziemią i t. p.:* P. rowy, doły. **3.** *popokrywać grunt przywożonym nawozem; pognoić, pomierzwić jedno po drugim.* <Po + Nawozić>

**Ponawożenie, a,** blm., czynność cz. **Ponawozić.**

**Ponawracać, a, ał** *jedno po drugim nawrócić; nawrócić jednego po drugim:* Ponawracali na swą wiarę Lutyków i Obotrytów wielu. Krasz. **P. ś.** *nawrócić ś. kolejno, jeden po drugim:* Przestrzeż pan wojewodę ode mnie, żeby zakazał panom Polakom bywać w kościele, bo ś. ich pewnie siła ponawraca na wiarę luterską. Pas. <Po + Nawracać>

**Ponawracanie, a,** blm., czynność cz. **Ponawracać.**

**Ponawracanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponawracać ś.**

**[Ponawrócenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Ponawrócić ś.**

**[Ponawrócić się, i ś., ił ś.]** *wrócić ś.* <Po + Nawrócić ś.>

**Ponawsadzać, a, ał** *nawsadzać jednego po drugim.* <Po + Nawsadzać>

**Ponawsadzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponawsadzać.**

**Ponawścibiać, a, ał, × Ponawściubiać** *nawścibiać jednego po drugim.* <Po + Nawścibiać>

**Ponawścibianie, a,** blm., czynność cz. **Ponawścibiać.**

**× Ponawściubiać, a, ał** p. **Ponawścibiać:** Ponadaje im, ponawściubia do garści, a potym bajki im gada. Jun. <Po + Nawściubiać>

**× Ponawściubianie, a,** blm., czynność cz. **Ponawściubiać.**

**Ponawtykać, a, ał** *nawtykać jednego po drugim:* [Krzew mały cierniu, na którym ponawtykane są pierniczki]. Gwar. <Po + Nawtykać>

**Ponawtykanie, a,** blm., czynność cz. **Ponawtykać.**

**Ponawybierać, a, ał** *nawybierać jednego po drugim.* <Po + Nawybierać>

**Ponawybieranie, a,** blm., czynność cz. **Ponawybierać.**

**Ponawyciągać, a, ał** *nawyciągać jednego po drugim.* <Po+Nawyciągać>
**Ponawyciąganie, a,** blm., czynność cz. **Ponawyciągać.**

**Ponawygarniać, a, ał** *nawygarniać jednego po drugim.* <Po+Nawygarniać>
**Ponawygarnianie, a,** blm., czynność cz. **Ponawygarniać.**

**Ponawygrzebywać, uje, ywał** *nawygrzebywać jednego po drugim.* <Po+Nawygrzebywać>
**Ponawygrzebywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponawygrzebywać.**

**Ponawyjmować, uje, ował** *nawyjmować jednego po drugim.* <Po+Nawyjmować>
**Ponawyjmowanie, a,** blm., czynność cz. **Ponawyjmować.**

**Ponawyłudzać, a, ał** *nawyłudzać jednego po drugim.* <Po+Nawyłudzać>
**Ponawyłudzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponawyłudzać.**

**Ponawypędzać, a, ał** *nawypędzać jednego po drugim.* <Po+Nawypędzać>
**Ponawypędzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponawypędzać.**

**Ponawypychać, a, ał** *nawypychać jedno (a. jednego) po drugim.* <Po+Nawypychać>
**Ponawypychanie, a,** blm., czynność cz. **Ponawypychać.**

**Ponawyradzać się, a ś., ał ś.** *nawyradzać ś. kolejno, jeden za drugim:* Ponawyradzało ś. jakichś tlenków. Jeż. <Po+Nawyradzać ś.>
**Ponawyradzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponawyradzać ś.**

**Ponawyrastać, a, ał** *nawyrastać kolejno, jeden za drugim.* <Po+Nawyrastać>
**Ponawyrastanie, a,** blm., czynność cz. **Ponawyrastać.**

**Ponawystraszać, a, ał** *nawystraszać jednego po drugim.* <Po+Nawystraszać>
**Ponawystraszanie, a,** blm., czynność cz. **Ponawystraszać.**

**Ponawystrzępiać, a, ał** czego = *nawystrzępiać jednego po drugim.* <Po+Nawystrzępiać>
**Ponawystrzępianie, a,** blm., czynność cz. **Ponawystrzępiać.**

**Ponazabijać, a, ał** *nazabijać jednego po drugim.* <Po+Nazabijać>
**Ponazabijanie, a,** blm., czynność cz. **Ponazabijać.**

**Ponazaczynać, a, ał** *nazaczynać jedno po drugim.* <Po+Nazaczynać>
**Ponazaczynanie, a,** blm., czynność cz. **Ponazaczynać.**

**Ponazadawać, aje, awał** *nazadawać jednego po drugim.* <Po+Nazadawać>
**Ponazadawanie, a,** blm., czynność cz. **Ponazadawać.**

**Ponazadzierać, a, ał** *nazadzierać jedno po drugim; nazadzierać wielokrotnie:* P. z ludźmi. <Po+Nazadzierać>
**Ponazadzieranie, a,** blm., czynność cz. **Ponazadzierać.**

**[Ponazmitować, uje, owała]** *nazmiatać.* <Po+Na+Z+*Mitować, MIOT/MIEĆ/MIAT/?MIT, MOT>
**[Ponazmitowanie, a,** blm.] czynność cz. **Ponazmitować.**

**Ponaznaczać, a, ał** *naznaczyć jedno po drugim:* Pootrzymywał dla urzędników grodzkich wieńskich siła z trybunału ponaznaczanych inkwizycji. Mat. <Po+Naznaczać>
**Ponaznaczanie, a,** blm., czynność cz. **Ponaznaczać.**

**Ponazywać, a, ał** *nazwać jedno po drugim.* **P. ś.** *nazwać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Nazywać>
**Ponazywanie, a,** blm., czynność cz. **Ponazywać.**

**Ponazywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponazywać ś.**

× **Ponażenie, a,** blm., czynność cz. **Ponażyć.**
**Ponażerać się, a ś., ał ś.** *nażreć ś. kolejno, jeden za drugim.* <Po+Nażerać ś.>
**Ponażeranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponażerać ś.**

× **Ponażyć, y,ył** *poobnażać, poodkrywać jedno po drugim.* <Po+Nażyć>
**Poncyn, a,** lm. **y** p. **Puncyn.** Mag. <Nm. Punze>

**Poncz, u,** lm. **e,** × **Pończ, Puncz** cukier. **I.** *napój gorący, złożony z wody, araku, cukru i cytryny:* Z araku robią napój, P. nazwany. Wyrw. Hej żywo poneczu, wina, niech ś. radość poczyna. Kniaź. P. pałaszowy = *P., w którym dla większej tęgości zamiast wody użyto wina.* **2.** P. rzymski = *lody przesycone arakiem.* Zdr. **Ponczyk.** <Ang. punch>
†**Poncza, y,** lm. **e,** †**Punca** gór. *młotek do wybijania próby na srebrze.* <Nm. Punze>
**Ponczowy** przym. od **Poncz:** Esencja ponczowa. Babka ponczowa = *babka z ciasta drożdżowego, udelikatnionego przez większą ilość żółtek i nasycona esencją ponczową.* Przen.: Zdanie ponczowe = *zdanie szumne a bezpodstawne.* L. <Od Poncz>

**Ponczyk, u,** lm. **i** p. **Poncz:** Gdyby wazę dobrego ponczyku? Mick. <Od Poncz>
†**Ponderować, uje, ował** *w równowadze utrzymywać, balansować:* Żeby temi bogactwy umiał tak szafować i swój dochód z rozchodem dobrze ponderować. Kob. <Łć. ponderare>
†**Ponderowanie, a,** blm., czynność cz. **Ponderować.**

**[Ponepać, a, ał]** *przeszukać, przetrząsnąć.*
**[Ponepanie, a,** blm.] czynność cz. **Ponepać.**
**[Ponera, y,** lm. **y]** p. **Ponarwa.**
**Poneutralizować, uje, ował** *zneutralizować jedno po drugim.* **P. ś.** *zneutralizować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Neutralizować>
**Poneutralizowanie, a,** blm., czynność cz. **Poneutralizować.**
**Poneutralizowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poneutralizować ś.**
**Ponewka, i,** lm. **i** = **Panewka:** Nie zostawiaj ponewki, choć już szczupak w matni: uciec może, gdy siły dobędzie ostatniej. Żegl. W gołą dali mu sto plag ponewkę. Pot. *(= tyłek, zadek).*
**Ponęcenie, a,** blm., czynność cz. **Ponęcić.**
**Ponęcenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponęcić ś.**

**Ponęcić, i, ił I.** *znęcić, przynęcić jednego po drugim, powabić.* **2.** *spędzić pewien czas na nęceniu.* **P. ś.** *dać ś. przynęcić; znęcić ś.:* Wieprz ś. był w zbożu ponęcił. L. Ponęcił ś. jeden młodzieniec na jabłka do ogrodu. L. Do żony Apollina był ś. jeden młodzieniec ponęcił. Biel. M. <Po+Nęcić>

†**Ponędzenie, a,** blm., czynność cz. **Ponędzić.**
†**Ponędzić, i, ił** *porobić nędznemi, poprzyprowa-*

*dzać do nędzy:* Król, widząc od pełnomocników swych lud ponędzony... Murin. Chłopyśmy ponędzili, samiśmy zniszczeli od żołnierzów. Zd. Szl. Przypadki nas ponędziły. Otw. Czego Tatarowie nie spustoszyli, to swoi do ostatka pokazili i ponędzili. Biel. M. Król syryjski ponędził syny izraelskie. Leop. <Po + Nędzić>

**Ponędzniały** *który ponędzniał.*

**Ponędznieć, eje, ał** I. *znędznieć kolejno, jeden po drugim.* 2. *stać ś. nędzniejszym; znędznieć nieco.* <Po + Nędznieć>

**Ponędznienie, a,** blm., czynność cz. **Ponędznieć.**

**Ponękać, a, ał** I. *oddać ś. na pewien czas nękaniu.* 2. *znękać jednego po drugim:* Gdy jeden o zgubę drugiego ś. lęka, nędznych w wzajemnej trwodze śmierć obu ponęka. Min. 3. *znękać, pognębić:* P. kogo, pokonać go, porobić, powalić. Kn. By cię nie ponękali nieprzyjaciele. Chr. Sąsiada abo pieniactwem, abo przemocą ponękał. Pilch. Spytał raz Archidamas, król Sparty, Tucydyda krasomówcę, czyli kiedy w mówieniu Peryklesa ponękał i przeparł. Kras. 4. †P. *ponukać, pobudzić, przynaglić, popędzić:* P. woły. <Po + Nękać>

**Ponękanie, a,** blm., czynność cz. **Ponękać:** Czerstwe woły za ponękaniem abo uderzeniem wnet ś. ruszą. Trzyc.

†**Ponękiwać, uje, iwał** *nękać od czasu do czasu:* Jagiełło Krzyżaków wojną P. zamyślał. Błaż. <Po + *Nękiwać, od Nękać>

†**Ponękiwanie, a,** blm., czynność cz. **Ponękiwać.**

**Ponęta, y,** lm. **y** I. *przysmak podrzucony zwierzęciu celem zwabienia go do trutki, do żelaz, do sideł a. na wędkę, przynęta, wab, wabik;* przen.: *powab, pokusa, podnieta, zachęta, urok; pociąg, słabość:* Ponętą (nętą) wabić ptaka, ryby. Troc. Na lekkich soszkach ciągnąc poły, cheiwe ponęty usidła kwiczoły. L. A gdy na te ponęty nieuważnie leci (gołąb), wpada w rozstawione sieci. Tremb. Była P., teraz będzie samostrzał. Fred. A. Jako ryba pod nastrogą wędę, tak i mizerny świat pod ponętami zatracenia bierze. Żarn. Polubił Bolesław, jak drugi Annibal w Kapui, kijowskie ponęty. Nar. Powabił ś. jej pociągającemi ponętami. L. (*wdziękami*). Nagotowawszy sidło, ponętą przywiedzie k'niemu, iż ś. sam człowiek ułowi. Górn. Piękną im ponętę słów i potraw dziecinnych dając do pożywania ofiar... z innemi rówiennikami ich pobu izał. Skar. Te waby i ponęty dajemy do tej sieci. Skar. Ochronił nogi swej, aby nie padła na takie ponęty. Birk. Cnota ś. przedaje, byle P. z obietnic lub datku była. Bals. Odrzuć oka ponętę. Troc. Tą poważną ponętą drugich za sobą pociągnął. Troc. Lecz czyż smakuje komu najsłodsza P., gdy mu wolność odbiorą i włożą nań pęta? Jak. W. Łup tak znakomity całym Niemcom stawiając za ponętę, z całej niemieckiej rzeszy wzywa zbrojne orszaki. Niem. Do obyczajów niewinnych P. wielka, na nieba kto korzyść pamięta. Kon. St. O, gwiazdy święte, ponętę miodu z was pije ból! Sf. Pełne jabłek i gruszek, dziewic kowieńskich P. Mick. Głupie lenistwo dla mnie nie miało ponęty. Mick. Od wszystkich blasków i ponęt świata zimne odwrócisz spojrzenie. Wit. 2. †P. *podnieta, pobudka:* Stąd ogień, miłość swoję bierze ponętę. Troc. <Po + Nęta>

**Ponętka, i,** lm. **i, Nasłątka** bot. (goodenia) *roś. z rodziny ponętkowatych.* <Od Ponęta>

**Ponętkowate** a. **Nasłątkowate** rośliny bot. (goodeniaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych.* <Od Ponętka>

**Ponętlin, a,** lm. **y** bot. p. **Kryn.**

**Ponętnie** przys. od **Ponętny.**

**Ponętność, i,** blm. rz. od **Ponętny.** <Od Ponęta>

**Ponętny** *pełen ponęty, nęcący, powabny, wzbudzający pożądliwość, łakomy, apetyczny:* P. mówi ś. o tym, co nadzieją rozkoszy tak nęci i niby łechce, że człowiek jak ptak na lep lub przynętę, o wszystkim zapomniawszy, leci. Kras. A. Kobieta ponętna. Ponętna obietnica, nadzieja. <Od Ponęta>

**[Po niakiemuś]** przys. *w jakimś języku:* Był ta paciz P. <Zam. Po *Niejakiemuś, od Niejakiś, od Niejaki + Ś>

**Poniańczenie, a,** blm., czynność cz. **Poniańczyć.**

**Poniańczyć, y, ył** *spędzić pewien czas na niańczeniu, popiastować.* <Po + Niańczyć>

**Ponicować, uje, ował** *przenicować jedno po drugim.* <Po + Nicować>

**Ponicowanie, a,** blm., czynność cz. **Ponicować.**

**Ponidzie, a,** blm. *okolica nad rzeką Nidą; wybrzeża Nidy:* Na Ponidziu znajdziesz... Dyg. <Po + *Nidzie, od Nida>

**Poniebieszczenie, a,** blm., czynność cz. **Poniebieszczyć.**

**Poniebieszczyć, y, ył** *zaniebieszczyć jedno po drugim.* <Po + Niebieszczyć>

**[Poniecha, y,** blm.] p. **Poniechanie.** <Po + *Niecha, od Niech>

**Poniechać, a, ał,** nied. †**Poniechiwać, [Poniechiwać],** *zaniechać, zaprzestać czego, porzucić co, dać czemu pokój, zostawić w spokoju, zapomnieć o czym, odstąpić od czego:* Despot prosił króla żałościwie, aby z tym jechał do Węgier, a tej wojny poniechał. Jancz. Poniechał zaczętego procesu. Troc. Wróćcie ś. do nas, a. przynajmniej poniechajcie nas w pokoju. Smotr. Poniechali go. Leop. Przebóg, poniechajmy tego. Rej. Siódmego roku poniechasz ziemię twoję, a dasz jej odpocząć. Leop. Życieby prędko zgnuśniało, gdyby ś. to wszystko, co jedno obrazić może, poniechało. Pilch. To usłyszawszy, gniewu poniechał. Smotr. Najlepiej smutnych myśli poniechać. Sienk. Jabym rad ich (smutnych myśli) poniechał, jeno one nie chcą mnie poniechać. Sienk. Całkiem mnie poniechaj i z drogi mi schodź. Reym. Talerze poniechane tak, jak dopiero co od nich cała weselna drużba wstała, w nieładzie, gdzie nikt o sprzątaniu nie myśli. Wysp. <Po + Niechać>

**Poniechanie, a,** blm., czynność cz. **Poniechać.**

**Poniechęcenie, a,** blm., czynność cz. **Poniechęcić.**

**Poniechęcenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poniechęcić ś.**

**Poniechęcić, i, ił** *zniechęcić, zrazić, odstręczyć:* Naród Jadźwingów wszystkich sąsiadów sobie poniechęcił. Lel. **P. ś.** *zniechęcić ś., zrazić ś., odstręczyć ś.:* Kmita ze swoim wujem Janem Tarnowskim poniechęcili ś za młodu od czasu, jak Tarnowski zajechał dobra szczebrzeskie. Goł. <Po + Niechęcić>

**Poniechiwać, uje, iwał** p. **Poniechać.**

**Poniechiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poniechiwać.**

**Poniecierpliwić, i, ił** I. *zniecierpliwić jednego po drugim.* 2. *strawić pewien czas na niecierpliwieniu kogo.* **P. ś.** I. *zniecierpliwić wielu kolejno.* 2. *po-*

*trwać przez pewien czas w niecierpliwości.* <Po + Niecierpliwić>

**Poniecierpliwienie, a,** blm., czynność cz. **Poniecierpliwić.**

**Poniecierpliwienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poniecierpliwić ś.**

**Poniecić i, ił** *wzniecić, rozniecić jedno po drugim, powzniecać, porozniecać.* <Po + Niecić>

**Poniecenie, a,** blm., czynność cz. **Poniecić.**

**†Ponieczcić, i, ił** *zbezcześcić, zniesławić, splugawić, zmazać, znieważyć, osromocić, pokalać, sprofanować:* Przyszli są pogany w dziedzictwo twoje, ponieczcili są kościół święty twój. Ps. flor. <Po + Nieczcić>

**†Ponieczczenie, a,** blm., czynność cz. **Ponieczcić.**

**Poniedoceniać, a, ał** *niedocenić jednego po drugim.* <Po + Niedoceniać>

**Poniedocenianie, a,** blm., czynność cz. **Poniedoceniać.**

**Poniedziałek, łku,** lm. **łki, [Pendziałek, Pędziałek]** *pierwszy po niedzieli dzień tygodnia:* Polewany P. p. **Polewany.** <Po + *Niedziałek, od Niedziela>

**Poniedziałkować, uje, ował** *obchodzić poniedziałek, pić, próżnować w poniedziałek:* Trzeba P., kto ś. spił w niedzielę: trzeba klin klinem wybić. L. < Od Poniedziałek >

**Poniedziałkowanie, a,** blm., czynność cz. **Poniedziałkować.**

**Poniedziałkowy** przym. od **Poniedziałek.**

**Poniedzielny** *przypadający, zdarzający ś. po niedzieli.* <Po + Niedzielny>

**Poniekąd** przys. *pod pewnym względem, do pewnego stopnia, po części, w części:* Sam jesteś P. winien. Jest to P. prawda, ale... Milczeć, będąc oskarżonym, jest to P. przyznawać ś. P. ś. ziściło. Troc. <Po + Nie + *Kąd, K>

**[Poniek óry, Poniewtóry]** *niektóry:* P. bywał i drzewiej głupi. Sienk. Powietrze było tak przejrzyste... że i poniektóre drzewa mogł rozeznać. Reym. Poniektóre już drzewa, co bliższe, srebrzyły ś. całe w rosach i brzaskach. Reym. Raili jej poniektórego a powiadali, co nijak gospodarka nie wybędzie bez chłopa. Karcz. Dziwaś który a. P. =*rzadko który.* <Po + Niektóry>

**Poniemczały** *który poniemczał, zniemczały:* Z niemieckich matek poniemczałe rodziły ś. dzieci, pokurcze. Krasz. Poniemczałe książątka. Krasz. <Od Poniemczeć>

**Poniemczeć, eje, ał 1.** *zniemczeć do pewnego stopnia.* **2. a. Poniemczyć ś.** *zniemczeć kolejno jeden po drugim:* Piastowicze książęta poniemczeli, podziczeli. <Po + Niemczeć>

**Poniemczenie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Poniemczeć. 2.** czynność cz. **Poniemczyć:** Szło o ocalenie od poniemczenia innych Gallów, których w owe wieki niemało Polska liczyła.

**Poniemczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poniemczyć ś.**

**Poniemczyć, y,ył** *zniemczyć kolejno, jednego po drugim.* **P. ś.** p. **Poniemczeć.** <Po + Niemczyć>

**Poniemieć, eje, ał** *oniemieć kolejno, jeden po drugim; pomilknąć:* Retorowie poniemieli, Cycerona nie słychać, Sallust, Hortens ochrapieli. Li. On milczy, ale i drudzy poniemieli. Koch. W. Aż przycichło znagła, tak poniemieli i dziwowali ś. ludzie. Reym. <Po + Niemieć>

**Poniemienie, a,** blm., czynność cz. **Poniemieć.**

**Poniemnie, a,** blm. *porzecze rzeki Niemna.* Pol. <Po + *Niemnie, od Niemen>

**[Poniemusem]** przys. *poniewolnie, przymusowo, musowo, gwałtem.* <Po + Nie + Musem, od Mus>

**Poniepokoić, i, ił** *podręczyć pewien czas niepokojem.* **P. ś.** *podręczyć ś. pewien czas niepokojem* <Po + Niepokoić>

**Poniepokojenie, a,** blm., czynność cz. **Poniepokoić.**

**Poniepokojenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poniepokoić ś.**

**Poniesienie, a,** blm., czynność cz. **Ponieść.**

**!Poniesienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponieść ś.**

**Ponieść, esie, ósł,** nied. **Ponosić, [Ponojsić] 1.** *niosąc pójść; pójść z czym, zanieść, unieść:* Nosił wilk, ponieśli wilka. Prz. Nie tylko ich od obozu odbili, ale w pole daleko na szablach ponieśli. Tw. P. skargę, zażalenie do króla, do stóp tronu. Wiatr zerwał dach i poniósł go na pole. Wiatr mię poniósł za łachmany, piorun wypalił oczy. Słow. Konie poniosły =*uniosły; rozbiegały ś.* P. kogo do grobu. I poniosło go dwuch ciemnych grabarzy. Słow. Przen.: P. gdzie spustoszenie. Poniósł tajemnicę do grobu (= *uniósł, zabrał, wziął ze sobą*). P. kroki dokąd = *zwrócić, skierować; pójść, udać ś.* Przen.: *poprowadzić, zaprowadzić, wskazać drogę:* Pójdę, gdzie mnie oczy poniosą. Pójdę, gdzie mnie żal poniesie. Mor. A. Wasz ja wszędy, Kameny, gdzie mię krok poniesie: czy to w chłodnej Preneście, czy w sabińskim lesie. L. Gdy już poniesie na sobie kozieł wszystkie nieprawości ich do ziemi pustej, wróci ś. Aaron. Leop. †Na wieki poniesie pamięć mojej ręki. Kochan. (=*wyniesie; zatrzyma w pamięci*). **2.** przen. *przyjąć na swe barki, zostać obarczonym, obciążonym, dotkniętym czym; znieść, doznać, doświadczyć czego; odnieść, podjąć, wycierpieć co:* Jeśliżeby kto jadł co z niej (z ofiary), po dwu dniu przeklętym będzie i poniesie na sobie grzech swój. Leop. Człowiek, któryby łajał Bogu swojemu, poniesie grzech swój. Leop. Gdy od kogo ponosisz bicia i zniewagi. Bach. Nędzę tę niewinnie ponoszą. Pilch. Ciężkie rany cierpliwie poniósł. Bardz. Czegoby ten święty mąż nie poniósł był? Smotr. Chłop poddany ponosił wszystkie ciężary. Mochn. (= *spadały one na niego*). Łatwiej jarzmo, niż wolność umieją ponosić. Niem. Cokolwiek przyjdzie do nas, równie poniesiewa, a jeden pąd szerokim morzem popłyniewa. Żebr. Tafle żeby ś. nie zakurzyły stojąc i innej nie poniosły szkody. Torz. Chcę łaskawie ponosić i dziękować nie pomału, jeśliby kto pewniejszego co pokazać miał. Błaż. Której być małżonkiem? obie kochają, więc niesprawiedliwość poniesie jedna, jeśli wezmę drugą. Słow. P. koszta, straty, wydatki. Poniósł śmierć na krzyżu. P. klęskę. **3.** i dok. **Ponosić** *spędzić pewien czas na noszeniu:* Ponieś trochę to dziecię. Troc. **!P. ś.** *pójść, pomknąć:* Wiatr ś. poniósł po lasach i jeziorze. Krasz. [Wilk, kulejąc, poniósł ś. przez pole]. <Po + Nieść>

**[Poniewacz]** p. **Ponieważ.**

**[Poniewadż]** p. **Ponieważ.**

**†Poniewałać, a, ał** p. **Poniewolić.**

**†Poniewałanie, a,** lm. **a,** czynność cz. **Poniewałać:** Najazdy, wydzierstwa, poniewalania i rozmaite uciski. Zał. S.

**Ponieważ** spój. **1.** a **[Poniewacz, Poniewadż]** *gdyż, bo, bowiem; albowiem; dlatego że; z powodu, że...:* Nie mogę na to pozwolić, ponieważ mam rozkazy przeciwne. *Quandoquidem,* gdyż, gdyż więc, niektórzy z czeskiego mówią: P. Mącz. **2.** †P. *chociaż, lubo, jakkolwiek, aczkolwiek:* A

poniewaźby samego Pana Krystusa nie słychały, ale wżdym mogły słyszeć od innych apostołów. Kaz. 1555. Taką mocą mógł to uczynić, aby żywo z grobu wstał, P. był wielgim kamieniem przyłożony. Kaz. 1555. A P. anioł powiedział im, iż Pan prawdziwie wstał z martwych, a wszakoż one nie opuściły swojej wątpliwości. Kaz. 1555. <Czes. poněvadž>

†**Poniewaźać, a, ał** p. **Poniewaźyć.**

†**Poniewaźanie, a,** blm., czynność cz. **Poniewaźać.**

†**Poniewaźenie, a,** blm., czynność cz. **Poniewaźyć:** P. zwierzchności, obelżenie, nieuszanowanie króla, urzędu, *majestatis reatus.* Kn. P. (zniepoważenie) godności, potęgi, sposobności czyjej. Troc.

†**Poniewaźyć, y,ył,** nied. †**Poniewaźać** *znieważyć, sponiewierać, spostponować, okazać lekceważenie, nie mieć za nic:* Na szlachtę żwawie następował, już w szczególności, już w powszechności wszystkę poniewaźał. Pilch. Poniewaźał siły jego. Troc *(=bagatelizował).* Poniewaźył jej czystość i cnotę. Troc. Poniewaźył zwierzchność króla, pana. Troc. <Po + Nie + Waźyć>

**Poniewczasie** przys. *za późno:* Żałowała może P. prędkości swej pani. Krasz. <Po + *Niewczasie, od Niewczas>

**[Poniewczora]** p. **Niewczoraj.** <Po + Niewczora>

**Poniewierać, a, ał 1.** co=*nie szanować, szarzać, wycierać po kątach, terać:* P. suknie, książki. Kto w lenistwie życie poniewiera, w nędzy umiera. Niem. **2.** kogo, kim = *nie mieć za nic, pomiatać, traktować pogardliwie, maltretować:* P. sierotą, ubogiemi. Fortuna cię zmiennicza zawsze poniewiera, co jedną ręką daje, to drugą wydziera. Pilch. Ojcowskie popioły nogi poniewierasz. Stasz. Jakże, zawoła, los mną poniewiera! Kniaź. Ażeby ś. Rzymianom przypodobał hardy (Antoni), chce mię (Kleopatrę) tak P., te mi czynić wzgardy! Min. Obywatel, teraz po świecie po cudzych kątach poniewierany, schronienia szuka Karp. Marjusz znamienitszym urodzeniem poniewierający. Lel. Dostojność cesarska sama tym wyższą znać ś. chciała, im mocniej stawała ś. poniewieraną. Lel. **P. ś. 1.** *szarzać ś., wycierać ś. po kątach, niszczyć ś. z braku porządku, poszanowania:* Każda rzecz powinna być w swoim miejscu, nie P. ś. po kątach. Książki, suknie poniewierają ś. **2.** *wycierać cudze kąty, tułać ś., tłuc ś., terać ś.:* Latona, dla nienawiści Junony nie mogąc spokojnie urodzić, po świecie ś. poniewierała. Otw. P. ś. po ludziach, po świecie. Wzgardzony teraz ś. po mieście, po kraju poniewiera. Troc. <Po + Nie + Wierać, WR WIR(WIER) WOR>

**Poniewieranie, a,** blm., czynność cz. **Poniewierać.**

**Poniewieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poniewierać ś.**

×**Poniewierca, y,** lm. **y,** ×**Poniewierek** *ten, co ś. poniewiera, tułacz.* Troc.

**Poniewierek, rka,** lm. **rkowie** p. **Poniewierca.** Troc.

**Poniewierka, i,** blm. *poniewieranie; poniewieranie ś.:* Do swej kochanej muzy szczere wziąwszy serce, inne wszystkie nauki trzyma w poniewierce. Węg. Żony przeto, że własność mają w poniewierce. Zabł. Nasze ojcy poczciwe, dobre mieli serce, nie chcieli nawet bajek trzymać w poniewierce. Kras. Najpracowitszy rodzaj ludzi, miany w poniewierce. Kras. Czyż twoja piękność, twoje dobre serce warte zostawać w takiej poniewierce! Kniaź. My domy, ojczyznę, my rzucamy wioski, idziemy w poniewierkę. Nagur. Niechaj niezbożny Jowisz błąkającą (Cererę) widzi, niech Juno z poniewierki swej rywalki szydzi. Ustrz. Szlachta poszła w poniewierkę. Rzew. W nędzy i poniewierce przeżyć długie lata. Mick. A teraz iść muszę w poniewierkę tułacza. Krech. [Niedobra to P. na każdą noc szukać wyrka]. <Od Poniewierać>

**[Poniewitrze]** *pojutrze:* Witro nie przyńdę, ale P. < Po + Nie + *Witrze, od Witro = Jutro>

**Poniewolenie, a,** blm., czynność cz. **Poniewolić:** O poniewoleniu też jej próżno miał myślić, pókiby był Sinatus żyw. Kochan.

**Poniewoli** przys. p. **Poniewolnie:** Za nią ze strachu idę P. Bardz. Czego jeśliby z dobrą wolą nie uczynili, P. snadź i z lekkością muszą to uczynić. Hist. uc. [Ozeniła matka syna P.] <Po + Niewola>

×**Poniewoli** p. **Poniewolny:** Poniewolim miotem. Stasz.

†**Poniewolić, i, ił,** nied. †**Poniewalać,** †**Poniewolać 1.** *zmusić, przymusić, zniewolić, przyniewolić:* Poniewolał osła glinę wozić i drzewa. L. Nikogo nie mają przycisnąć a. P. świadczyć to, co nie chce po dobrej woli. Ort. Siostrzeńca spotwarzała, by ją miał poniewalać gwałtem. Biel. M. *(= gwałcić).* Gdy ją chciał P., broniła swej czci. Biel. M. **2.** *wziąć do niewoli:* Nie tylko galerę turecką, ale inszych bardzo wiele z swoim ludem poniewolił. Bz. <Po + Niewolić>

**Poniewolnie** przys. od **Poniewolny; [Poniemusem]:** P. to uczynił. Troc. Panujący P. i z żalem tylko skłaniali ś. przeciw nim do surowości. Sur. P. uczuł ku niemu pociąg. Rzew.

**Poniewolność, i,** blm. *mus, przymus, skrępowanie:* Wiadomość boska ani teraźniejszym, ani przyszłym rzeczom poniewolności nie przynosi. Bardz.

**Poniewolny 1.** a. ×**Poniewoli** *mimowolny, przymuszony, przymusowy, musowy, niedobrowolny, zmuszony, zniewolony; krępujący, skrępowany:* Niedoćwiczony mój język z poniewolnemi biedzi ś. słowy. Śniad. Nie chciał tego czynić, lecz ś. poniewolnym widział. Nagur. Bóg gotów zbawić człowieka nie poniewolnego a. niechcącego, ale chcącego. Wuj. Ślub mi przywodzą poniewolne słowa, na które nigdy nie zwalała głowa. Kochan. Nie bez szarpania ś. i wstrętu poniewolnego tego postrzyżeńca, głowę mu mniskim sposobem oduchownił. Nar. Poniewolna skłonność serca. Rzew. **2.** patol.: Biegnięcie naprzód poniewolne (propulsio). Biegnięcie wstecz poniewolne (retropulsio). Poniewolne powtarzanie wyrazów (onomatolalia). Ruch P. (spasmus coordinatus). Wyobrażenie poniewolne (obsessio). <Po + Niewolny>

**[Poniewtory]** p. **Poniektóry:** Toż to zbójnicy poniewtorzy radzi ś. zimowali u gazdów. Tet. <Zam. Poniektóry (kt = cht, ft)>

**Ponik, a,** lm. **i 1.** *loch podziemny, w którym niknie rzeka, a dalej znowu ś. wypuszcza, podziemne koryto rzeki lub strumienia:* Znajdują ś. tam pieczary abo poniki pełne wód. Łęcz. Tenże (Pan) rzeki osusza i zbiegłe strumienie niewymacanym ponikiem żenie. Kochan. Na ziemi padły morza i rzeki, tamże mają zdroje poniki swoje. Klon. Izali źródło z tegoż ponika wypuszcza słodką i gorzką wodę? Wuj. Nigdy ponikiem ś. nie krył. Skar. Ponikami pewnemi wraca też wody morze, których oko ludzkie nie widzi. Birk. Rzeka u-

krytemi ponikami na ochłodę ziemie wypada. Troc. Aretuza poczyna ś. niedaleko Pizy, a potym zaś ginie, wpadając w ziemię; ponikiem jednak ziemnym bieżąc, wydziera ś. na wierzch ziemi w Sycylji. Otw. Dzisiaj woda ma P., jutro strużkiem spada, pojutrze tamy łomie i groble rozbada. Pot. P. w stawie = *odpływ ukryty, którym woda ucieka.* **2.** = a) *strumyczek, promyk wody z pod ziemi wynikający:* Cienkim ś. woda dobywszy ponikiem, ledwie że miejscem z kamyków ś. zdziera. Pot. Jaki szczep, taki owoc; przezroczyste źródło mętnych z siebie poników nigdy nie wywiodło. Kniaź. b) [P.] *rzeczka Baba pod Olkuszem, płynąca ponikiem.* c) [P.] *źródło.* **3.** *ścieżka kryta, podkop:* Obóz dużym naokoło waruje okopem i skrytemi poniki. Tw. Nad swe mniemanie nieprzyjaciel z ukrytych poników dobre wziął witanie. Tw. Przez kopane kryjomo poniki do miasta ś. skradali. Tw. Tatarzy, w rowach coraz ś. ponikiem i czołgiem wykradszy, bardzo naszych razili. Tw. **4.** †P. *kłopot, ambaras, djabelna sprawa, afera, przykrość, awantura:* Umyślnie ś. w te wdał, napędził poniki. Troc. **5.** anat. = a) *otworek, dziurka, przepust, por.* b) anat. i hist.: Poniki = *przewody drobne* (canaliculi). **7.** myśl. *sidło na ptaki,* wnik, †nik, pomyk: Jak ptasznicy, zastawiają poniki i sidła na pojmanie ludzi. Wuj. <Po + Nik>

**Ponikać, a, ał** p. **Poniknąć.**

**Ponikanie, a,** blm., czynność cz. **Ponikać.**

**Ponikczemnieć, eje, ał** **1.** *znikczemnieć kolejno, jeden po drugim.* **2.** *znikczemnieć nieco.* <Po + Nikczemnieć>

**Ponikczemnienie, a,** blm., czynność cz. **Ponikczemnieć.**

**Ponikło, a,** lm. **a** bot. (heleocharis) *roś. z rodziny ciborowatych.* <Od Ponikły>

**[Ponikły]** *który ponikł:* [P. stok] = *nazwa pewnego źródła o 3 mile od Tykocina.* <Od Poniknąć>

**Poniknąć, knie, kł** **1.** i nied. **Ponikać** *na czas niejaki zniknąć, stać ś. niewidzialnym, skryć ś.:* Ponika woda, rzeka, niknie, wpada gdzie, że jej nie widać. Włod. We dnie ś. jej pozwala paść, lecz gdy ponika w głębią pod ziemię słońce, mocno ją zamyka. Otw. Woda ponika = *ucieka, wsiąka.* Słońce wieczorem ponika. **2.** *zniknąć kolejno, jeden po drugim; poznikać, pozanikać, poskrywać ś., poginąć, poprzepadać.* **3.** [P.] *zniknąć, skryć ś.* <Po + Niknąć>

**Poniknienie, a,** blm. p. **Poniknięcie.**

**Poniknięcie, a,** blm., **Poniknienie** czynność cz. **Poniknąć.**

[Ponimo] p. **Pomimo.** <Po + Nimo>

**Poniszczeć, eje, ał** *zniszczeć kolejno, jeden po drugim, pomarnieć.* <Po + Niszczeć>

**Poniszczenie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Poniszczeć.** **2.** czynność cz. **Poniszczyć.**

**Poniszczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poniszczyć ś.**

**Poniszczyć, y,ył** *zniszczyć jedno po drugim:* Kartago, co mogła greckiego zniszczyć, to poniszczyła. Lel. **P. ś.** *ulec kolejno zniszczeniu.* <Po + Niszczyć>

**[Ponit, u,** lm. **y]** *część warsztatu tkackiego:* Koniec przędzy rozstrzyże ś. i nabiera go ś. czyli wciąga w ponity po 2 nitki (płocha wsadzona w ladę). Gwar. <Po + 2. Nit>

**Poniter, a,** lm. **owie a. rzy** karc. *uczestnik gry, grający przeciw bankierowi.* <Z Fr. ponte>

**Poniterka, i,** lm. **i** **1.** *karta, służąca do ponterowania:* Wybrała z wielkiej kupy kart trzynaście poniterek. Bliź. **2.** przen. *kobieta zużyta, zniszczona skutkiem złego życia, sponiterowana.* **3.** [P.] żart. *noga cienka.* <Od Poniter>

**Poniterować, uje, ował** **1.** karc. *stawiać pieniądze na kartę przeciw bankierowi; stawiać na kartę, obłożyć kartę stawką.* **2.** żart. *ważyć ś., decydować ś., ryzykować na co; przedsiębrać, iść śmiało dokąd a. przeciw czemu.* <Od Poniter>

**Poniterowanie, a,** blm., czynność cz. **Poniterować.**

**Ponitny** kraw. *idący w kierunku postawu:* P. kawałek materjału. <Po + *Nitny, od Nić>

**Ponitować, uje, ował** *znitować jedno po drugim; pokończyć nitowanie.* <Po + Nitować>

**Ponitowanie, a,** blm., czynność cz. **Ponitować.**

**Poniuchać, a, ał** posp. *powąchać.* <Po + Niuchać>

**Poniuchanie, a,** blm., czynność cz. **Poniuchać.**

**[Poniupić się, i ś., ił ś.]** *zerknąć ukradkiem z podełba:* Poniupił ś. jak ten, co siedem wsiów spalił, a o ósmej myśli.

**[Poniupienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poniupić ś.**

**Poniweczenie, a,** blm., czynność cz. **Poniweczyć.**

**Poniweczyć, y,ył** *zniweczyć jedno po drugim.* <Po + Niweczyć>

**Poniwelować, uje, ował** *zniwelować jedno po drugim.* <Po + Niwelować>

**Poniwelowanie, a,** blm., czynność cz. **Poniwelować.**

**Ponizie, a,** blm.: Rajem obiecanym, do którego ich zaproszono, były równiny podolskie, Bracławszczyzna, Kijowskie, wreszcie Dzikie Pola, oba brzegi dolnego Dniepru, słowem, cały kawał ziemi, zwany niegdyś przez kronikarzy ruskich Poniziem. Rol. Niemirowie, przybysze, byli gorącemi przeciwnikami wcielenia do Polski Podola i Bracławszczyzny, co ś. wszystko w XIV wieku Poniziem zwało. Rol. <Po + *Nizie, od Niz>

†**Poniż** p. **Poniżej:** Opanowawszy wyższe górzystości, na poniż rozsianych nieprzyjaciół uderzył. Fal. Zebrali 2000 konnych, P. od Cezara 3000 kroków. Warg. <Po + 1. Niż>

**Poniżać, a, ał** i **P. ś.** p. **Poniżyć.**

**Poniżanie, a,** blm., czynność cz. **Poniżać.**

**Poniżanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poniżać ś.**

**Poniżej,** †**Poniż,** †**Poniżu** przys. *niżej nieco:* P. piersi, pasa. O tym piszę P.

**Poniżenie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Poniżyć:** P. ceny towaru. Troc. P. stanu. Troc. **2.** *stan poniżonego, stan upokarzający:* Spuściła oczy ze wstydem i poniżeniem. L. Do poniżenia go przywiódł. Troc. Zajadła atoli na Polskę Katarzyna zdawała ś. w poniżeniu jej szukać jakiejś rozkoszy. Niem. W nędzy i poniżeniu śmiertelnych położył najsłodsze nadzieje. Krasiń.

**Poniżenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poniżyć ś.**

**Poniższy** **1.** *nieco niższy, podrzędniejszy:* P., niższy służący. Rzew. Na poniższych lesistych działach biją źródła Dniestru. Pol. **2.** *poniżej umieszczony:* Słowa poniższe. <Po + Niższy>

†**Poniżu** p. **Poniżej:** Szedł P. Wisły. Troc. <Po + Niżu, od 1. Niż>

**Poniżyć, y,ył,** nied. **Poniżać** **1.** †P. *zniżyć nieco, obniżyć, opuścić, pomniejszyć:* P. sumy, ceny,

podatków. Troc. 2. przen.: P. kogo = *upokorzyć, poskromić, upośledzić, spostponować:* P. pysznego, stan czyj. Troc. Kto ś. wywyższa, będzie poniżony. Bałwochwalstwo, które zawsze głowę podnosiło, poniżył. Skar. 3. przen. *ubliżyć, przynieść ujmę, zhańbić:* Występek poniża. 4. †P. prawo czyje = *znieść, skasować, uchylić; pozbawić go prawa:* Gdy zbiegły mężobójca ś. nie stawił, upadł w swej rzeczy, i prawo jego poniżamy, żonę jego skazujemy być wdową, dziatki sierotami. Groic. **P. ś. l.** [P. ś.] *zniżyć ś., obniżyć ś.:* Góro, góro, poniżże ś.! 2. przen. *uniżyć ś., upokorzyć ś.:* Sam ś. poniżył, stawszy ś. posłusznym aż do śmierci na krzyżu. Poc. Kto ś. poniża, będzie wywyższony. 3. przen. *uniżyć ś. zbytnio, upośledzić ś; uwłaczać, ubliżyć sobie; upaść ś., zhańbić ś., spostponować ś.*, nied. *płaszczyć ś.:* Poniżasz ś. podobnym postępowaniem. <Po + Niżyć>

**[Ponknąć się, nie ś., nął ś.]** p. **Pomknąć.** <Zam. Pomknąć ś.>

**[Ponknięcie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Ponknąć ś.**

**[Ponkt, u,** lm. **y]** p. **Punkt.** <Z Punkt>

†**Ponno** przys. p. **Pono:** Z czasem ś. głosić będzie ponno jeszcze, co cię ledwie tknie teraz, pióro wieszcze. P. Koch.

**Pono, †Ponno, †Podomno, †Podowno, [Puno, Punok, Ponoś, Ponoć, Ponojś, Puono, Puonok, Pąno, Podno, Ponuj, Póno, Póny, Podomno, Podomnie, Podobnoś]** *podobno, zdaje ś., chyba, prawdopodobnie:* Mówią, żeś błazna widział, P. u cyrulika, kiedyś ś. przeglądał. Koch. W. Gdzie poszedł, nie wiemy; P. wszystko djabli wzięli. Min. Czemu łuskę z ryb skrobią? Mniemam temu P., że gdyby pierze miały, toby je skubiono. Koch. W. [P. wy mnie, P. córusi nie dacie]. Moja nimfa tajemna P. gęsi pasie. Mick. <Po(dob)no>

**Ponobilitować, uje, ował** wielu = *ponadawać im szlachectwo.* **P. ś.** *powyrabiać sobie szlachectwo.* <Po + Nobilitować>

**Ponobilitowanie, a,** blm., czynność cz. **Ponobilitować.**

**Ponobilitowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponobilitować ś.**

×**Ponocarnia, i,** lm. **e** *izba dla straży nocnej.* L. <Po + *Nocarnia, od Noc>

**[Ponocek, cka,** lm. **cki]** p. **Północ.** <Z Północek>

**[Ponocku]** *po nocy, w nocy, po ciemku:* W lesie, P.! bez strzelby! a katażby tam robili! <Po + Nocku, od Noc>

†**Ponocnica, y,** lm. **e** *praca nocna, ślęczenie po nocach,* > lukubracja. L. <Od Ponocnik>

**[Ponocnictwo, a,** blm.] *kolej stróżowania w nocy na wsi, szczeg. około dworu pańskiego.* <Od Ponocnik>

**Ponocnik, a,** lm. **cy l.** †P. *człowiek włóczący ś. po nocach: balamut, birbant a. złodziej, zbrodzień nocny:* P., nierządu po nocach patrzający, fryjerz, zdzierstwa w nocy patrzący, łupieżca: z pijaństwa szalejący. Kn. 2. †P. p. **Lunatyk:** *Noctambuli*, ponocnicy, lunatycy. Chm. B. 3. [P., **Ponocny**] *stróż nocny na wsi.* <Od Ponocny>

†**Ponocny,** *nocny, czuwający po nocach:* P. grasant. Nagur. P. stróż, czas. L. Ponocnych grasantów i swawolnych z Krakowa wypędził. Nies. Słyszałem, że krzyczą wodniki wodne i ponocni stróże. Słow. **[P., ego,** lm. **i]** rz. p. **Ponocnik.** <Od Po + Nocny>

†**Ponocować, uje, ował l.** *pracować w nocy, ślęczeć po nocach.* 2. *odbywać straż nocną:* Trzecia część z was wnidzi w sobotę, ponocujcież w domu królowie... i będziecie ponocować w domu Messa. B. Sz. <Po + Nocować>

†**Ponocowanie, a,** blm., czynność cz. **Ponocować:** Ponocnica, lukubracja, P. L.

**[Ponoć]** p. **Pono:** P. już z kochania mego nic nie będzie. <Pono + Ć, od Ci>

**[Ponojsić, i, ił]** **l.** p. **Ponieść.** 2. p. **Ponosić.** <Z Ponosić>

**[Ponojś]** p. **Pono.** <Pono + J + Ś>

**Ponominować, uje, ował** *zanominować jedno po drugim, pomianować.* <Po + Nominować>

**Ponominowanie, a,** blm., **czynność cz. Ponominować.**

**[Ponor, a,** lm. **y]** *czerw, robak.* <Po + *Nor; por. Nora>

**Ponora, y,** lm. **y** inż. *podłoga przy upuście, po której woda spływa, aby gruntu, a następnie i upustu nie podebrała.* <Po + Nora>

**Ponorbertański** *pozostały po Norbertanach, do nich niegdyś należący:* Kościół P. <Po + Norbertański>

**Ponormować, uje, ował** *unormować jedno po drugim.* <Po + Normować>

**Ponormowanie, a,** blm., **czynność cz. Ponormować.**

**Ponos, u,** lm. **y** *znoszenie, przenoszenie:* Munsztuk cierpliwość i ponosy ciche na losy liche. Gawiń. <Po + Nos, NieS NOS>

**Ponosić, i, ił l.** p. **Ponieść.** 2. [P.] = a) kim = *miotać, opanowywać, ogarniać:* Już ponosiło wszystkiemi gwałtowne uniesienie. Reym. *(= aż ich podnosiło gwałtowne uniesienie; unosili ś.).* b) do czego = *zanosić ś., mieć ś., zbierać ś. na co:* Ponosi jakosi do wiatru, do wojny. c) *czynić, robić:* Żeby ś. więcy ani ponosiuł tego, co nie ujdzie *(= żebyś tego więcej nie czynił, co nie wypada).*

**Ponostryfikować, uje, ował** wielu = *ponadawać im (cudzoziemcom) prawa przysługujące krajowcom.* <Po + Nostryfikować>

**Ponostryfikowanie, a,** blm., **czynność cz. Ponostryfikować.**

**Ponoszenie, a,** blm., **czynność cz. Ponosić.**

**[Ponoś]** p. **Pono:** Tam P. panna jest, to nam panicza zbałamucą. Krasz. <Pono + Ś>

†**Ponośny l.** a. †**Nośny** *mogący być noszonym; przenośny, nositeiny, ruchomy.* 2. *kaniebny.* L. <Po + Nośny>

**Ponotować, uje, ował** *zanotować jedno po drugim, porobić notatki, pokonotować, pozapisywać dla pamięci, pozaznaczać:* Ponotowałem, cokolwiek mogłem zebrać. Anszp. Ponotowano ich w policji. <Po + Notować>

**Ponotowanie, a,** blm., **czynność cz. Ponotować.**

**Ponowa, y,** lm. **y l.** ×P. a. ×**Ponów,** ×**Ponowek** *ponowienie, ponowienie ś., ponowne nadejście czego, odnowienie, odnowienie ś., odnowa:* Chcą znaków ponowy. Odym. Znowu do ponowy wojen ś. zbierze. Chr. To mniemane szczęście byłoby mojego utrapienia ponową. Stasz. Dziś przez pobranych jeszcze świeższych języków odbieram ponowę. Sb. J. P. ginących codziennie cząstek utrzymuje ciało. Susz. *(= odradzanie ś.).* Wężowie zbywają skór starych gwoli młodości ponowie. Odym. Dla zimy zatrzymał ś. cały post, czekając ponowy, pókiby Dniepr nie roztonął. Tw. *(= nowej wiosny).* 2. †P. *nowina:* I ja i wszystek żołnierz utrapiony musi być na tę żałosną ponowę. P. Koch. 3. a. **[Porosza]** *pierwszy śnieg spadły na gołą ziemię, wskazujący wyraźnie trop zwierza.* Zdr. **Ponówka.** <Po + Nowa, NOW>

×**Ponowek, wku,** lm. **wki** p. **Ponowa:** Na pierwszym ponowku wiosny przyjechał. Błaż. <Zdr. od Ponów>

**Ponowiciel, a,** lm. **e** *ten, co ponawia, odnowiciel:* P. rzeczy. przyrodzenie, snadno jedno z drugim ulepi stworzenie. Żebr. <Od Ponowić>

**Ponowicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Ponowiciel.**

**Ponowić, i, ił,** nied. **Ponawiać** *odnowić, wznowić, powtórzyć, odświeżyć; rozpocząć, potwierdzić, przywrócić na nowo:* P. obietnicę, rozkaz, walkę, przyjaźń. W ponawianej rozwadze roztwiera ś. jego widzenie i dostarcza mu do jego wyłożenia środków. Lel. Ponawiam prośbę moję. Troc. Drugi raz toż samo przez niego Pan Bóg dobrodziejstwo ponowił. Nies. W którą spojrzysz stronę, wszystko ponawia twego serca rany. Prusz. Ponawiam ci słowo moje szlacheckie. Rzew. Ponowiona przechadzka złożyła księżniczkę na nowo snem głębokim. Szaj. **P. ś.** *odnowić ś., rozpocząć ś. na nowo, powtórzyć ś., odświeżyć ś., powrócić:* Choroba ponowiła ś. Ponawia ś. co złego, np. powietrze, *integrascit.* Kn. Wojna, choroba, powietrze ponawia ś. Troc. <Po+Nowić>

**Ponowienie, a,** blm., czynność cz. **Ponowić.**

**Ponowienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponowić ś.** Patol.: P. ś. choroby (po wyzdrowieniu) *recydywa* (morbus recidivus).

**Ponownie** przys. od **Ponowny:** Osądzić P. Pozamykane klasy P. otwarto. P. spytałem. Jord.

**Ponowny l.** *powtórny, powtórzony na nowo, wznowiony:* Rzeczywiście rozpoczęły ś. ponowne rokowania w Wilnie. Lpn. Z tym nowym zamęźciem łączył ś. oczywiście P. przejazd do Wilna. Chm. Krowianka ponowna a. powtórna, rewakcyna. 2. lek. *powracający, powtarzający ś.* (recidivus). <Od Ponowa>

**[Ponozy, oz,** blp.] *część krosien domowych:* Dwie P. są w każdych krosnach.

**Ponoż, a,** lm. **e, Ponoże** myśl. *sidło, stawiane koło gniazda ptaków, chwytające ptaki za nogi.* Cyg. <Po+*Noż, od Noga>

**Ponoże, a,** lm. **a l.** [P.] *pedał, noga:* Wkładają czołnek i deptąc w warsztacie nogami P. (u krosien), rozbierają z kupy przędzę. Przy razidle (=sieczkarni ręcznej) stał Gabryś i bosą nogę na ponożu opierając, opuszczał wielki nóż. Orzesz. P. kołowrotka. Orzesz. 2. p. **Ponoż.** <Po+*Noże, od Noga>

**[Ponożenie, a,** blm.] czynność cz. **Ponożyć.**

**[Ponożyć, y,ył]** *wyostrzyć żelaza płużne.* <Po+*Nożyć, od Nóż>

**Ponócenie, a,** blm., czynność cz. **Ponócić.**

**Ponócić, i, ił** p. **Ponucić.** <Po+Nócić>

×**Ponów, owu,** lm. **owy** p. **Ponowa:** Pragną mieć ponowu cudów. L. Zdr. **Ponowek.** <Po+Nów>

**Ponówka, i,** lm. **i** myśl. p. **Ponowa:** Częste ponówki ułatwiały tropienie lisów. <Od Ponowa>

**[Ponóżek, żka,** lm. **żki]** *część łóżka przypadająca na nogi spoczywającego.* <Po+*Nóżek, od Noga>

**Pons, u,** blm. *kolor jasno-czerwony:* Okryć ś. ponsem = *sponsowieć, zaczerwienić ś., zarumienić ś.* <Fr. ponceau>

×**Ponso** *ponsowy, w kolorze ponsowym:* Aksamit P., podszyty marmurkiem. Drużb. <Fr. ponceau>

**Ponsowieć, eje, ał** *stawać ś. ponsowym, okrywać ś. ponsem, czerwienić ś., rumienić ś.; piec raki, oblewać ś. rumieńcem, kraśnieć:* Śród mchu ponsowiały lśniące grona żórawin. Orzesz. P. ze wstydu. <Od Ponsowy>

**Ponsowienie, a,** blm., czynność cz. **Ponsowieć.**

**Ponsowo** przys. od **Ponsowy.**

**Ponsowy, [Pąksowy, Pęksowy]** *jasno-czerwony:* Różą niegdyś białą Wenus krwią zabitego Adonisa w ponsową zamieniła. Ustrz. Wstążka ponsowa. Troc. W oknach zajezdnych domostw powiewają firanki ponsowo-białe. Rol. Ponsowo-złoty lokaj powitał gościa ukłonem. Rodz. Pomalować na ponsowo. <Od Pons>

**[Ponsówka, i,** lm. **i]** *duża chustka ponsowa perkalowa w kwiaty zielone i błękitne.* <Od Ponsowy>

**Ponsza, y,** lm. **e** *okrycie, rodzaj płaszcza bez peleryny, peleryna, opończa:* W fantastycznej ponszy, w słomianym kapeluszu. Na poręczy drewnianej ławy wisiała obok niego moręgowata P. z wojłoku. Dyg. Zdr. **Ponszka.** <?>

**Ponszka, i,** lm. **i** p. **Ponsza.**

†**Pont, u,** blm. *morze Czarne.* <Łć. pontus>

**Ponta, y,** lm. **y** karc. *tuz kier lub karo w grze, zwanej lombrem.* <Fr. ponte>

**Ponta, y,** lm. **y** *broda klinowata, „kozia" bródka:* Kazał na hak onego wieść chamaleonta, nie pomogła mu siwa ani rydza P. Pot. Ponty kozie. Pot. <Fr. pointe>

**Pontak, u,** blm. *wino francuskie, ciemno-czerwone:* Wino, które nazywają P. Korz.

†**Pontalik, a,** lm. **i** p. **Pontał:** Nuż zasię co owych nastało dziwnych pontalików, feretów (sprzączek), smalcowanych łańcuszków. Rej. <Od Pontał>

†**Pontał, u,** lm. **y** *ozdoba z szlachetnych metalów, klamra kosztowna, węzeł:* P. złoty. Syr. A snadź już drudzy nie tylko na głowie, ale i na nogach ty pontały a ty ferety sobie przyprawują. Rej. Srebrny P. na czele, misternie przywity wstęgą, na niejże trzpiotał. Żebr. Co po tych strojach! nieszczęsne wasze brety i wasze pontały. Groch. U niewiast teraz łańcuchy na szyi wiszą, około szat pontały, na uszach perły, na ręku manele. Petr. Pontały na szacie i na birecie należą do stroju białogłowskiego. L. Pontałów złotych par 50 z szmelcem białym i niebieskim. Goł. Węzły, czyli pontały, do sukien jeszcze nie przyszyte. Goł. Przen.: Z tej choroby abo na miejsca wstydliwe kwiaty wynikają, abo też pontałami głowę nasadzi. Syk. (= *guzami, wrzodami*). Zdr. †**Pontalik.** <Włos. puntale>

†**Pontałować, uje, ował** *pontałami przyozdabiać, przystrajać, ubierać:* Gdzie kogo opoi szatan, niejednego sobie nacechuje, temu nie dostawa palca, tego usieczono, trzeciemu nogę ugolono, drugiemu czuprynę przeczechrano; takci to swoje braterstwo pontałuje ten mistrz czysty. Gil. <Od Pontał>

†**Pontałowanie, a,** blm., czynność cz. **Pontałować.**

**Ponter, a,** lm. **y** p. **Wyżeł:** Biały P. rozciągał ś. wygodnie. Ost. Zdr. **Ponterek.** <Ang. pointer>

**Ponterek, rka,** lm. **rki** p. **Ponter.**

**Ponton, u,** lm. **y l.** a. ×**Mastołódź** *jedna z łodzi płaskich, na których ustawia ś. most na rzekach dla przeprawy wojska.* 2. *statek wielki silnie zbudowany, używany przy robotach w portach i do wydobywania okrętów zatopionych.* <Fr. ponton>

**Pontonier, a,** lm. **owie a. rzy** *żołnierz przeznaczony do ustawiania mostów pontonowych.* <Fr. pontonnier>

**Pontonierski** przym. od **Pontonier:** Jako kapitan, dowodził kompanią pontonierską. Koł.

**Pontonowy** przym. od **Ponton:** Most P.

**[Pontować, uje, ował]** *łazić, gonić:* On pontuje od rana do wieczora. <Właśc. Pątować>

**[Pontowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pontować.**

**Pontycki** bot.: Piołunek a. piołynek P. p. **Bylica.** <Od nazwy krainy Pont>

**Pontyfikalja, ów,** blp. *uroczyste szaty biskupie obrzędowe i insygnja; kapłańskie czynności, które mogą być sprawowane tylko przez biskupów.* <Łć. pontificalia, lm. od pontificalis>

**Pontyfikalnie** przys. od **Pontyfikalny:** Biskup przybrany P. Żart.: *uroczyście, pompatycznie:* Przyniesiono P. na poduszkach obszytych w koronki przyszłego dziedzica. Krasz.

**Pontyfikalny** *biskupi, biskupowi właściwy, należny; okazały, wspaniały, majestatyczny, wzniosły, uroczysty, świetny, pompatyczny:* Obrzęd P. *(= przez biskupa celebrowany).* <Łć. pontificalis>

**Pontyfikał, u,** lm. **y** *księga liturgiczna zawierająca zbiór przepisów, tyczących ś. sprawowania obrzędów religijnych przez papieża i biskupów:* Wejźrzyj w P., a koronacją królewską czytaj. Orzech. <Łć. pontificale>

**Pontyfikat, u,** lm. **y** *władza, panowanie papieża; okres jego rządów:* Za pontyfikatu Piusa IX. <Łć. pontificatus>

**Pontyfikować, uje, ował** *celebrować uroczyście, odprawiać uroczyste nabożeństwo:* Prałat, pontyfikując na Wawelu, musiał mieć rozwalające ś. po stopniach ołtarza ulubione psy gończe. Zał. S.

**Pontyfikowanie, a,** blm., czynność cz. **Pontyfikować.**

**Ponucenie, a,** blm., czynność cz. **Ponucić.**

**Ponucić, i, ił, Ponócić, i, ił** *spędzić pewien czas na nuceniu.* <Po + Nucić>

**Ponudnieć, eje, ał** I. *stać ś. nieco nudnym, znudnieć cokolwiek.* 2. *znudnieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nudnieć>

**Ponudnienie, a,** blm., czynność cz. **Ponudnieć.**

**Ponudzenie, a,** blm., czynność cz. **Ponudzić.**

**Ponudzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponudzić ś.**

**Ponudzić, i, ił** I. *potrapić przez pewien czas nudami.* 2. *znudzić jednego po drugim.* **P. ś.** I. *potrapić ś. nudami przez pewien czas.* 2. *znudzić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nudzić>

**[Ponuj]** p. **Pono.** <Właśc. Ponój, z Pono + J>

**Ponukać, a, ał** I. a. †**Ponękać** *strawić pewną chwilę na nukaniu.* 2. [P.] *pognać.* <Po + Nukać>

**Ponukanie, a,** blm., czynność cz. **Ponukać:** Podniata i P. do niecnoty. Klon.

**Ponukiwać, uje, iwał** *nukać raz po raz.* <Po + *Nukiwać, od Nukać>

**Ponukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Ponukiwać.**

**Ponumerować, uje, ował** I. *numerami poznaczać, poznaczyć, ponaznaczać; w numery pozaopatrzać.* 2. *spędzić pewien czas na numerowaniu.* <Po + Numerować>

**Ponumerowanie, a,** blm., czynność cz. **Ponumerować.**

**Ponur, a,** lm. **y** *pomost z balów w dnie upustu lub pogródek koła wodnego, poczynając od spodu stawidła, pochyło ułożony, po którym woda spływa, aby gruntu nie podmulała i nie wyrywała,* †most ponury. <Po + Nur>

**Ponura, y** I. lm. **y** *ściana szpuntpalowa pod podłogą pochyłą na spodzie upustu.* 2. †P., blm. p. **Ponurość:** P., wzrok ponury. Troc. <Po + *Nura, NUR>

**Ponurek, rka,** lm. **rki** cieś. *przyrząd ciesielski do zanurzania sznura w czernidle.* <Po + Nurek>

†**Ponurkiem** przys. *ponuro:* Wierzę, żeś też magister, chociaj to tak P. chodzisz jak skowyra. Sołt. <Od Ponurek>

**Ponurkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na nurkowaniu.* <Po + Nurkować>

**Ponurkowanie, a,** blm., czynność cz. **Ponurkować.**

**Ponuro** przys. od **Ponury:** P. patrzy, patrzy jak złodziej. Kn.

**Ponurość, i,** blm. rz. od **Ponury;** †**Ponura:** Przez szyby zmrożone widać głęboką P. zimowego parku. Wejs.

**Ponurowato** przys. od **Ponurowaty.**

**Ponurowatość, i,** blm, rz. od **Ponurowaty:** Szaleństwo i melancholja, zwana dziś ponurowatością, zadumą. Rol.

**Ponurowaty** *jakby ponury, nieco ponury:* Gdy widzę sług posępnych, ponurowatych, poznaję, że panowie ich muszą być obyczajów grubych. Mącz. <Po + Nurowaty>

**Ponurtować, uje, ował** I. *nurtując poprzerzynać ś. pewien czas.* 2. *spędzić pewien czas na nurtowaniu.* <Po + Nurtować>

**Ponurtowanie, a,** blm., czynność cz. **Ponurtować.**

**Ponury** I. *posępny, chmurny; przygnębiający, złowrogi:* Człowiek, wzrok P. Ponure więzienie. Rozpacz ponura. P., który wzrok i twarz utopiwszy w ziemi, patrzy jakby po złodziejsku, a tym samym nie tylko niemiłe sprawuje wrażenie, ale nieufność i wstręt obudza. Kras. A. Ponura świnia głęboko ziemię ryje. Kn. (o skrytej złości). Wesoła myśl rada wdzięczność czyni, a ponurą postawę oddajmy ją świni. Rej. Święta cnoto, tyś nie jest ponura i dzika. Kras. Nie zawsze wzrok P. i posępne czoło miał Kato; owszem, nieraz żartował wesoło. Min. P. pochodzi od nory, zaczym ponurość przywodzi zawsze wyobrażenie ciemności. Brodz. Noc ponura. Troc. Czas P. Troc. Twarz ponura. Troc. Wszystkie te jednak rozumowania zdruzgotane, zniweczone zostały uczuciem niewytłómaczonego bólu, który w pewnych chwilach życia opanowywa całą naszą istotę i woła w duszy naszej i tętni w uszach ponurym głosem, że wielkie nieszczęście nad nami krąży. I nastąpiło ponure milczenie. Słow. Jaka ponura wizja. Słow. Już północ, cień ponury pół świata okrywa. Słow. Margier smutny, ponury słowa nie przemówi. Syrok. A w ruinach została cisza ponura jak w grobie. Kaczk. Przed burzą bywa chwila cicha i ponura. Mick. Rozwałęsana jego w tych dymach ś. błąka samotna i ponura myśl nakształt pająka. Mick. Z pod brwi, choć jasne oko, wypadł wzrok ponury. Garczyń. Z ponuremi dumami stawał u łóżka Waldera. Krasz. Usposobienie do ponurego zwątpienia było już w powietrzu. Spas. 2. † P. *spadzisty, pochyły:* P. most w upuście a. w pogródkach, po którym woda spływa. Os J. *(= †ponur).* <Po + *Nury, NUR>

**Ponurzać, a, ał** I. p. **Ponurzyć.** 2. [P.] dok. *unurzać, pobrukać, powalać, uwalać, zapaćkać, zagwazdać, umazać, pobabrać:* Wrócił cały ponurzany w błocie. **P. ś.** I. p. **Ponurzyć.** 2. [P. ś.] dok. *unurzać ś., uwalać ś., pobrukać ś., powalać ś., zapaćkać ś., zagwazdać ś., umazać ś., pobabrać ś.:* Ponurzał ś. w bagnie jak nieboskie stworzenie. <Po + Nurzać>

**Ponurzanie, a,** blm., czynność cz. **Ponurzać.**

**Ponurzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponurzać ś.**

**Ponurzenie, a,** blm., czynność cz. **Ponurzyć:** P. miasto krztu, ponurzyciela miasto krzciciela. Lek.: P. soczewki oka (operacja) = *zepchnięcie, zniżenie* (depressio).

**Ponurzeniec, ńca,** lm. **ńcy** *członek sekty nowochrzczeńców.* < Od Ponurzony >

**Ponurzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponurzyć ś.:** Na Wschodzie zbytnie P. ś. w spekulacje filozoficzne wycieńczyło poezją u niektórych ludów. Mick.

†**Ponurzeński** przym. od **Ponurznik:** P., nowochrzczeński. Smotr.

†**Ponurznik, a,** lm. **cy** = **Nowochrzczeniec:** Wszyscy ponurznicy plemię Szymona Maga są. Białob. < Po + *Nurznik, NUŘ >

**Ponurzyciel, a,** lm. **e** *ten, co ponurza, pogrążyciel:* †Jan Ponurzyciel. Bud. *(= Chrzciciel).* < Od Ponurzyć >

**Ponurzyć, y,ył,** nied. **Ponurzać,** †**Ponarzać I.** *zanurzyć, zapuścić w co, zatopić, pogrążyć, zagłębić:* Pożądliwość cielesna ponurza nas w błocie nieczystości. Wuj. W ciemnościach obłędliwości ponurzeni. Wuj. Ponurza w ciele boskim bicze srogie, raz wraz trafiając, a wszystko szkodliwe, zuchwały żołnierz. Odym. Ponurzyłeś mię w srogiej otchłani podziemnej, ponurzyłeś mię w przepaści ciemnej. Kochan. Przen.: Japonowie w błędach pogańskich leżą, w babich zabobonach ponurzeni. Birk. **2.** †P. *spuścić, zwiesić:* Chodzi, łeb ponurzywszy. Troc. **3.** [P.] = **Pomurzać. 4.** fl. *zatopić, pochłonąć:* Woda go ponurzyła. **P. ś.** W pływaniu nie tylko gładko po wodzie sunąć, ale i P. ś. Górn. Mieli wiatr przeciwny sobie i nawałności wielkie, tako iż łodzia ponarzała ś. Op. A dopuścił (Jezus) ś. mu też P., aby, nie zapomniawszy swe(j) krewkości, z tego ś. nie chełpił. Op. Przen.: Taki ś. nigdy nie ponurzy, z każdej strony wypłynie i jeszcze sławę na brzeg wyniesie. Sienk. *(= nie zginie).* < Po + Nurzyć >

**Ponużenie, a,** blm., czynność cz. **Ponużyć.**

**Ponużenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponużyć ś.**

**Ponużyć, y,ył I.** *znużyć jednego po drugim.* **2.** *nużąc pomęczyć przez pewien czas.* **P. ś.** *znużyć ś. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Nużyć >

[**Pony**] p. **Porwany.** < Po(rwa)ny >

**Ponygusować się, uje ś., ował ś.** *spędzić pewien czas na nygusowaniu ś.* < Po + Nygusować ś. >

**Ponygusowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Ponygusować ś.**

**Ponynać, a, ał** *spędzić pewien czas na nynaniu.* < Po + Nynać >

**Ponynanie, a,** blm., czynność cz. **Ponynać.**

[**Ponyta, y,** lm. **y**] **I.** a. [**Zora**] *wół z karkiem wyniosłym, okiem bystrym, wesołym.* **2.** *wół z okiem ponurym.* **3.** *człowiek ponury, z podełba patrzący, nurek.*

**Poń** skróc. = *po niego.* < Po + Ni(ego) >

†**Pończec, ńca,** lm. **ńcy** *podróżnik, pątnik, wędrowiec.* < Graficznie zam. Pączec, od Pąć >

× **Pończ, u,** lm. **e** p. **Poncz.** Zdr. × **Pończyk.** < p. Poncz >

**Pończocha, y,** lm. **y I.** *trykot na podudzie, szczeg. dla kobiet:* Pończochy a. para pończoch. Pończochy robione na drutach, tkane, dziane. Pięta, stopa, podeszwa, łydka u pończochy. Para pończoch jedwabnych a. para pończoch bawełnianych. Gostk. Pończochy wełniane, niciane. Wkładać, wciągać, wdziewać, obuwać pończochy. Pończochy zdejmować, ściągać, zzuwać. Oko w pończosze. Cerować, zelować, reperować, nadrabiać pończochę. Pończochy ją opadły. Nogi miał długie, cienkie, jak od chmielu tyki, w pończochach, ze srebrnemi klamrami trzewiki. Mick. Nabić, naładować pończochę = *uskładać sobie w nią potajemnie fundusz z oszczędności a. podbierania czyjej kasy.* Przen.: Łyse kasztany (konie) w pończochach, to jest z białemi nogami do kolan. Gray. Przen.: Niebieska pończocha = *literatka.* Napatrzysz ś. niebieskich pończoch, nawąchasz literatów. Krasz. Przerobiłyby ś. zebrania towarzyskie na posiedzenia pedantów, dyskutujących z błękitnemi pończochami. Orzesz. **2.** lek.: P. sznurowana = *rodzaj opatrunku na goleń.* Zdr. **Pończoszka,** [**Pojcoska**]. < Czes. punčocha, z Nm. Bundschuh >

**Pończochowy** p. **Pończoszny.**

**Pończoszarka, i,** lm. **i** *pracownica wyrabiająca pończochy na maszynie.* < Od * Pończoszarz, od Pończocha >

**Pończoszarnia, i,** lm. **e** *fabryka pończoch.*

**Pończoszka, i,** lm. **i** p. **Pończocha:** Pończoszki dziecięce. P. jedwabna. Opal. Wolą, niżeli na grzbiet kirys włożyć twardy, w miękkich, lekkich pończoszkach tańcować galardy. Pot. Każda z panien coś miała (z zaoszczędzonych pieniędzy) do panieńskiej pończoszki. Las. Przen.: Koń w pończoszkach. Pol. *(= o nogach po kolana białych).* Przen.: Doktór P. Prz. = *doktór nieumiejętny, lekarz papierowy.*

**Pończoszkowy** przym. od **Pończoszka:** Pończoszkową robotą kaftanik = *robiony na drutach, † dziany na prątkach.* Plotki piżmowanych pończoszkowych dworaków. Wójc. *(= noszących pończoszki).* Jednego z pończoszkowych elegantów bykiem w nos poczęstować musiałem. Kaczk. < Od Pończoszka >

**Pończosznicki** p. **Pończoszniczy:** Fabryka pończosznicka. T. K.

**Pończosznictwo, a,** blm. *rzemiosło robienia pończoch.* < Od Pończosznik >

**Pończoszniczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pończosznik.**

**Pończoszniczy, Pończosznicki** przym. od **Pończosznik.** < Od Pończosznik >

**Pończosznik, a,** lm. **cy, Pończośnik I.** *rzemieślnik wyrabiający pończochy.* **2.** *handlujący pończochami.* **3.** *człowiek chodzący w pończochach:* Ha! szelmy, pludraki, pończoszniki! Sienk. < Od Pończocha >

[**Pończoszyna, y,** lm. **y**] *licha, nędzna pończocha.*

**Pończośnik, a,** lm. **cy** p. **Pończosznik.**

× **Pończowy** przym. od **Pończ,** *ponczowy.* Sł. wil.

× **Pończyk, u,** lm. **i** p. **Pończ.** Sł. wil.

**Poobalać, a, ał** *obalić jedno po drugim:* Ołtarze twoje pohańcy poobalali. Birk. Proroki twoje pobili, ołtarze twoje poobalali. Wuj. < Po + Obalać >

**Poobalanie, a,** blm., czynność cz. **Poobalać.**

**Poobarczać, a, ał** *obarczyć jednego po drugim.* < Po + Obarczać >

**Poobarczanie, a,** blm., czynność cz. **Poobarczać.**

**Poobcałowywać, uje, ywał** *obcałować jednego po drugim.* < Po + Obcałowywać >

**Poobcałowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobcałowywać.**

**Poobchodzenie, a,** blm., czynność cz. **Poobchodzić.**

**Poobchodzić, i ił** *obejść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Obchodzić>

**Poobciągać, a, ał,** × **Poociągać** *obciągnąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Księgi w okładzinach z desek skórą poobciąganych. Krasz. W przedpokoju własnoręcznie poobciągał okrycie granatowe. Krasz. **P. ś.** *obciągnąć ś. kolejno, jedno po drugim a. obciągnąć ś. w wielu miejscach:* Cała izba była płótnem malowanym obita, które ś. gdzieniegdzie poobciągało i ponadymało. Kaczk. *(= poobwisało).* <Po + Obciągać>

**Poobciąganie, a,** blm., czynność cz. **Poobciągać.**

**Poobciąganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobciągać ś.**

**Poobciążać, a, ał** *obciążyć jedno po drugim.* **P. ś.** *obciążyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Obciążać>

**Poobciążanie, a,** blm., czynność cz. **Poobciążać.**

**Poobciążanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobciążać ś.**

**Poobcierać, a, ał, Poocierać** *obetrzeć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* P. szklanki, łzy. P. guziki, osie *(= pościerać).* Poobcierałem sobie nogi o ostre podwodne kamienie. Sienk. **P. ś.** *obetrzeć kolejno jedno po drugim a. obetrzeć ś. w wielu miejscach:* Poobcierawszy ś. z łez, powróciliśmy do reszty kompanji. Kaczk. <Po + Obcierać>

**Poobcieranie, a,** blm., czynność cz. **Poobcierać.**

**Poobcieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobcierać ś.**

× **Poobciesywać, uje, ywał** p. **Poobciosywać.** <Po + Obciesywać>

× **Poobciesywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobciesywać.**

**Poobcinać, a, ał,** × **Poocinać** *obciąć jedno po drugim:* Młynarska córka kompanom rozbójnika siekierą głowy poobcinała. Bał. Ściął drzew kilka na krokwie, zwalił je, z gałęzi poobcinał i do chaty przywlókł. Jeż. **P. ś.** *obciąć ś. nawzajem:* Opowiadał, jak oba przeciwnicy gracko stawali i bili ś. tęgo, jak ś. nawzajem poobcinali. Ochoc. <Po + Obcinać>

**Poobcinanie, a,** blm., czynność cz. **Poobcinać.**

**Poobcinanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobcinać ś.**

× **Poobciosać, osa** a. **esze, osał** p. **Poobciosywać:** Drzewa poobciosane. Jabł. <Po + Obciosać>

× **Poobciosanie, a,** blm., czynność cz. **Poobciosać.**

**Poobciosywać, uje, ywał,** × **Poobciesywać, Poociosywać,** × **Poociesywać,** × **Poobciosać** *obciosać, obciesać jedno po drugim.* <Po + Obciosywać>

**Poobciosywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobciosywać.**

**Poobciskać, a, ał** *obcisnąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *obcisnąć ś. w wielu miejscach.* <Po + Obciskać>

**Poobciskanie, a,** blm., czynność cz. **Poobciskać.**

**Poobciskanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobciskać ś.**

**Poobcować, uje, ował** *poświęcić pewien czas obcowaniu.* <Po + Obcować>

**Poobcowanie, a,** blm., czynność cz. **Poobcować.**

**Poobdarniać, a, ał** p. **Poodarniać.** <Po + Obdarniać>

**Poobdarnianie, a,** blm., czynność cz. **Poobdarniać.**

**Poobdarniowywać, uje, ywał** p. **Poodarniać.** <Po + Obdarniowywać>

**Poobdarniowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobdarniowywać.**

**Poobdarnowywać, uje, ywał** p. **Poodarniać.** <Po + Obdarnowywać>

**Poobdarnowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobdarnowywać.**

**Poobdarowywać, uje, ywał i P. ś.** p. **Poobdarzać.** <Po + Obdarowywać>

**Poobdarowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobdarowywać.**

**Poobdarowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobdarowywać ś.**

**Poobdarzać, a, ał, Poobdarowywać** *obdarzyć jednego po drugim.* **P. ś.** (o wielu) *obdarzyć ś. wzajemnie:* Wzajem ś. poobdarzali bracia. Krasz. *(= ofiarowali sobie podarki).* <Po + Obdarzać>

**Poobdarzanie, a,** blm., czynność cz. **Poobdarzać.**

**Poobdarzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobdarzać ś.**

**Poobdłubywać, uje, ywał** p. **Poodłubywać.** <Po + Obdłubywać>

**Poobdłubywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobdłubywać.**

**Poobdłużać, a, ał, Poodłużać** *obdłużyć jedno po drugim:* Tenuty i starostwa, które trzymał, poobdłużał. Kub. **P. ś.** *obdłużyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Obdłużać>

**Poobdłużanie, a,** blm., czynność cz. **Poobdłużać.**

**Poobdłużanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobdłużać ś.**

**Poobdzielać, a, ał** *obdzielić jednego po drugim:* To też gościńcami ich poobdzielał. Syrok. <Po + Obdzielać>

**Poobdzielanie, a,** blm., czynność cz. **Poobdzielać.**

**Poobdzierać, a, ał, Poodzierać** *obedrzeć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Wiatr jesienny poobdzierał liść świeżo rozwity. Zm. Nigdzie płotu całego, dachy poobdzierane. Krasz. Mury czarne jak węgiel, poobdzierane, na nich zielska i chwasty. Kaczk. <Po + Obdzierać>

**Poobdzieranie, a,** blm., czynność cz. **Poobdzierać.**

**Poobdziergiwać, uje, iwał** *obdziergać jedno po drugim.* <Po + Obdziergiwać>

**Poobdziergiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poobdziergiwać.**

**Poobdziobywać, uje, ywał** p. **Poodziobywać.** <Po + Obdziobywać>

**Poobdziobywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobdziobywać.**

**Poobejmować, uje, ował** I. *objąć jednego po drugim:* P. przyjaciół za szyję. 2. *objąć jedno po drugim:* P. obowiązki, majątki w posiadanie. **P. ś.** *(o wielu) objąć ś. nawzajem.* <Po + Obejmować>

**Poobejmowanie, a,** blm., czynność cz. **Poobejmować.**

**Poobejmowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobejmować ś.**

**Poobełgiwać, uje, iwał** *obełgać jednego po drugim.* <Po + Obełgiwać>

**Poobełgiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poobełgiwać.**

**Poobeznawać, aje, awał** *obeznać jednego po drugim.* **P. ś.** *obeznać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Obeznawać>

**Poobeznawanie, a,** blm., czynność cz. **Poobeznawać.**

**Poobeznawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobeznawać ś.**

**Poobezwładniać, a, ał** *obezwładnić jednego po drugim, poubezwładniać.* <Po + Obezwładniać>

**Poobezwładnianie, a,** blm., czynność cz. **Poobezwładniać.**

**Poobgadywać, uje, ywał, Poogadywać** *obgadać jednego po drugim, poobmawiać, pooczerniać.* <Po + Obgadywać>

**Poobgadywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobgadywać.**

**Poobganiać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pooganiać.** <Po + Obganiać>

**Poobganianie, a,** blm., czynność cz. **Poobganiać.**

**Poobgarniać, a, ał** p. **Poogarniać.** <Po + Obgarniać>

**Poobgarnianie, a,** blm., czynność cz. **Poobgarniać.**

**Poobgnajać, a, ał** p. **Poognajać.** <Po + Obgnajać>

**Poobgnajanie, a,** blm., czynność cz. **Poobgnajać.**

**Poobgotowywać, uje, ywał** *obgotować jedno po drugim.* <Po + Obgotowywać>

**Poobgotowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobgotowywać.**

**Poobgradzać, a, ał** p. **Poogradzać.** <Po + Obgradzać>

**Poobgradzanie, a,** blm., czynność cz. **Poobgradzać.**

**Poobgrywać, a, ał** i **P. ś.** p. **Poogrywać.** <Po + Obgrywać>

**Poobgrywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobgrywać.**

**Poobgrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobgrywać ś.**

**Poobgryzać, a, ał** p. **Poogryzać:** Matce piersi P. Ork. Miałbyś wziąć do ust to, co ten brudny zawsze chłopak dotykał swojemi palcami nieumytemi i poobgryzanemi? Kos. <Po + Obgryzać>

**Poobgryzanie, a,** blm., czynność cz. **Poobgryzać.**

**[Poobiadek, dku,** lm. **dki]** *podwieczorek.* <Po + Obiadek>

**[Poobiadować, uje, ował]** *spożyć obiad.*

**[Poobiadowanie, a,** blm.] czynność cz. **Poobiadować.**

**Poobiecywać, uje, ywał** *obiecać w wielu razach.* <Po + Obiecywać>

**Poobiecywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobiecywać.**

**Poobiedni, × Poobiedny, † Poobiedzny** *po obiedzie przypadający, popołudniowy:* Spacer, czas P. Przesypianie ś. poobiednie, sen abo spanie przypołudniowe. Kn. Dobrzeby iść na poobiednie kazanie. Hrb. W obrządku ruskim ceremonje pogrzebu Zbawiciela w czasie poobiednim odprawiać ś. zwykły. Nar. Tu dawni panowie, dworem otoczeni, często siadali w krzesłach w poobiedniej drzemce. Mick. <Po + Obiedni>

× **Poobiedny** p. **Poobiedni:** Spanie poobiedne. Troc. Czas ranny do wszystkiego jest sposobniejszy, niż P. Boh. <Po + Obiedny>

**Poobiedzie, a,** lm. **a** *czas przypadający po obiedzie, pora poobiednia, popołudnie; czas między obiadem a wieczorem.* <Po + *Obiedzie, od Obiad>

† **Poobiedzny** p. **Poobiedni:** Poobiedzna przechadzka. Mącz. <Od Po obiedzie>

**Poobiegać, a, ał** *obiec jedno po drugim.* <Po + Obiegać>

**Poobieganie, a,** blm., czynność cz. **Poobiegać.**

**Poobielać, a, ał** *obielić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Mury były poobielane, ponaprawiane dachy. Krasz. <Po + Obielać>

**Poobielanie, a,** blm., czynność cz. **Poobielać.**

**Poobierać, a, ał 1.** *obrać jednego (a. jedno) po drugim:* Poobierano w partykularnych kołach po dwuch deputatów z każdego koła. Pas. Rozbiegło ś. wszystko i pochowało we mgnieniu oka, ale poobierało tylko stanowiska. Krasz. P. kartofle. **2.** *spędzić pewien czas na obieraniu.* <Po + Obierać>

**Poobieranie, a,** blm., czynność cz. **Poobierać.**

**Poobijać, a, ał** *obić jedno po drugim:* Poobijano rogi na pamiątkę zabitym rogaczom. Krasz. Ściany poobijano drogocennemi makaty. Kaczk. Tyś poobtłukana i poobijana, jak ta chata bez okien i bez drzwi. Jeż. <Po + Obijać>

**Poobijanie, a,** blm., czynność cz. **Poobijać.**

**Poobijanka, i,** blm. *szczegół w grze w piłkę polegający na tym, aby rzuconej piłki nie łapać, lecz w górę ją palantem podbić.* Goł. <Od Poobijany, od Poobijać>

**Poobjadać, a, ał** *objeść jedno po drugim:* Obory przez bydło ze strzech poobjadane, płoty poobalane. Krasz. **P. ś.** *objeść ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Objadać>

**Poobjadanie, a,** blm., czynność cz. **Poobjadać.**

**Poobjadanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobjadać ś.**

**Poobjaśniać, a, ał** *objaśnić jedno po drugim:* Poobjaśniał knoty od świec. Sienk. *(=poobcinał).* P. nowicjuszów. <Po + Objaśniać>

**Poobjaśnianie, a,** blm., czynność cz. **Poobjaśniać.**

**Poobjawiać, a, ał** *jedno po drugim objawić.* **P. ś.** *objawić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Objawiać>

**Poobjawianie, a,** blm., czynność cz. **Poobjawiać.**

**Poobjawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobjawiać ś.**

**Poobjeżdżać, a, ał** *objechać jedno po drugim:* P. pólka. Krasz. <Po + Objeżdżać>

**Poobjeżdżanie, a,** blm., czynność cz. **Poobjeżdżać.**

**Poobjuczać, a, ał, Poojuczać** *objuczyć jedno po drugim:* Szlązacy z miasta ś. wysuwać poczęli, a za niemi wozy ładowne i konie poobjuczane. Krasz. <Po + Objuczać>

**Poobjuczanie, a,** blm., czynność cz. **Poobjuczać.**

**Poobkadzać, a, ał** p. **Pookadzać.** <Po + Obkadzać>

**Poobkadzanie, a,** blm., czynność cz. **Poobkadzać.**

**Poobkarmiać, a, ał** p. **Pookarmiać.** <Po + Obkarmiać>

**Poobkarmianie**, a, blm., czynność cz. **Poobkarmiać**.

**Poobkładać**, a, ał p. **Pookładać**. <Po + Obkładać>

**Poobkładanie**, a, blm., czynność cz. **Poobkładać**.

**Poobkradać**, a, ał p. **Pookradać**: Stróż poobkradał lokatorów, gospodarza i uciekł jednej nocy. Bał. <Po + Obkradać>

**Poobkradanie**, a, blm., czynność cz. **Poobkradać**.

**Poobkrawać**, a, ał i P. ś. p. **Pookrawać**.

**Poobkrawanie**, a, blm., czynność cz. **Poobkrawać**.

**Poobkrążać**, a, ał p. **Pookrążać**. <Po + Obkrążać>

**Poobkrążanie**, a, blm., czynność cz. **Poobkrążać**.

[**Poobkreślenie**, a, blm.] czynność cz. **Poobkreślić**.

[**Poobkreślić**, i, il] p. **Pookreślić**. <Po + Obkreślić>

**Poobkręcać**, a, ał p. **Pookręcać**: Nogi miał suknem i skórą poobkręcane. Krasz. <Po + Obkręcać>

**Poobkręcanie**, a, blm., czynność cz. **Poobkręcać**.

**Poobkurzać**, a, ał p. **Pookurzać**. <Po + Obkurzać>

**Poobkurzanie**, a, blm., czynność cz. **Poobkurzać**.

**Pooblamowywać**, uje, ywał *oblamować jedno po drugim*. <Po + Oblamowywać>

**Pooblamowywanie**, a, blm., czynność cz. **Pooblamowywać**.

**Pooblatać**, a, ał, **Pooblatywać** 1. *oblecieć kolejno, jeden po drugim, poopadać*: Owoce z drzew pooblatały. Tynk pooblatał. 2. *oblecieć jedno po drugim*: Wszystkie sklepy pooblatali. <Po + Oblatać>

**Pooblatanie**, a, blm., czynność cz. **Pooblatać**.

**Pooblatywać**, uje, ywał p. **Pooblatać**: Tynk z kamienicy pooblatywał, świeciły odarte cegły. Krasz. <Po + Oblatywać>

**Pooblatywanie**, a, blm., czynność cz. **Pooblatywać**.

**Pooblekać**, a, ał, **Poobłóczyć** *jedno po drugim oblec; poodziewać, pookrywać*: Szły podziw obudzające kolebki malowane i złocone, skórami i suknami pooblekane. Krasz. P. ś. *oblec ś. kolejno jeden po drugim*: Z ponurego wyrazu, jakim ś. ich oblicza pooblekały, wnioskować było można, że... Jeż. <Po + Oblekać>

**Pooblekanie**, a, blm., czynność cz. **Pooblekać**.

**Pooblekanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pooblekać ś.**

**Pooblepiać**, a, ał *oblepić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: P. woskiem, papierem. Szopa była, prawda, z chróstu pleciona, a gliną tylko pooblepiana. Krasz. <Po + Oblepiać>

**Pooblepianie**, a, blm., czynność cz. **Pooblepiać**.

**Pooblewać**, a, ał *oblać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Ślizkie posadzki, jakby świeżą krwią były pooblewane. Krasz. <Po + Oblewać>

**Pooblewanie**, a, blm., czynność cz. **Pooblewać**.

**Poobliczać**, a, ał *obliczyć jedno po drugim*. P. ś. *obliczyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Obliczać>

**Poobliczanie**, a, blm., czynność cz. **Poobliczać**.

**Poobliczanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poobliczać ś.**

**Pooblizywać**, uje, ywał *oblizać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. ś. 1. *oblizać ś. kolejno, jeden po drugim; oblizać ś. w wielu miejscach kolejno*. 2. *spędzić pewien czas na oblizywaniu ś.* <Po + Oblizywać>

**Pooblizywanie**, a, blm., czynność cz. **Pooblizywać**.

**Pooblizywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pooblizywać ś.**

**Poobładowywać**, uje, ywał *obładować jedno po drugim*. <Po + Obładowywać>

**Poobładowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poobładowywać**.

**Poobłamywać**, uje, ywał *obłamać jedno po drugim*: Wiatr gałęzie poobłamywał. Krasz. Z krzaków poobłamywano gałęzie. Krasz. Bzy poobłamywane rosły przy płocie. Krasz. <Po + Obłamywać>

**Poobłamywanie**, a, blm., czynność cz. **Poobłamywać**.

**Poobłapiać**, a, ał *spędzić pewną chwilę na obłapianiu*. P. ś. *spędzić pewną chwilę na obłapianiu ś.* <Po + Obłapiać>

**Poobłapianie**, a, blm., czynność cz. **Poobłapiać**.

**Poobłapianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poobłapiać ś.**

**Poobłaskawiać**, a, ał *obłaskawić jedno po drugim*. <Po + Obłaskawiać>

**Poobłaskawianie**, a, blm., czynność cz. **Poobłaskawiać**.

**Poobławiać się**, a ś., ał ś. *obłowić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Obławiać ś.>

**Poobławianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poobławiać ś.**

**Poobłazić**, i, il *obleźć kolejno w wielu miejscach*. <Po + Obłazić>

**Poobłażenie**, a, blm., czynność cz. **Poobłazić**.

**Poobłóczenie**, a, blm., czynność cz. **Poobłóczyć**.

**Poobłóczenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poobłóczyć ś.**

**Poobłóczyć**, y, ył i P. ś. p. **Pooblekać**. <Po + Obłoczyć>

**Poobłupiać**, a, ał, **Poobłupywać**, †**Poobłupować** *jedno po drugim obłupić, obłupać*. <Po + Obłupiać>

**Poobłupianie**, a, blm., czynność cz. **Poobłupiać**.

†**Poobłupować**, uje, ował p. **Poobłupiać**: Nakładł Jakób prętow, które był poobłupował od koryt. Bud. <Po + Obłupować>

†**Poobłupowanie**, a, blm., czynność cz. **Poobłupować**.

**Poobłupywać**, uje, ywał p. **Poobłupiać**. <Po + Obłupywać>

**Poobłupywanie**, a, blm., czynność cz. **Poobłupywać**.

**Poobmacywać**, uje, ywał, **Poomacywać** *obmacać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. ś. *obmacać ś. kolejno, jeden po drugim; obmacać ś. na wszystkie strony*. <Po + Obmacywać>

**Poobmacywanie**, a, blm., czynność cz. **Poobmacywać**.

**Poobmacywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poobmacywać ś.**

**Poobmalowywać**, uje, ywał *obmalować jedno po drugim*. <Po + Obmalowywać>

**Poobmalowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poobmalowywać**.

**Poobmarzać, a, ał** (Poobmar-zać) *obmarznąć kolejno, jeden po drugim.* <Po+Obmarzać>

**Poobmarzanie, a,** blm. (Poobmar-zanie) czynność cz. **Poobmarzać.**

**Poobmawiać, a, ał, Poomawiać** *obmówić jednego po drugim, poobgadywać.* <Po+Obmawiać>

**Poobmawianie, a,** blm.,czynność cz. **Poobmawiać.**

**Poobmazywać, uje, ywał, Poomazywać** *obmazać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *obmazać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Obmazywać>

**Poobmazywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobmazywać.**

**Poobmiatać, a, ał, Poomiatać** *obmieść jedno po drugim:* P. kurze. P. co z kurzu. P. meble. <Po+Obmiatać>

**Poobmiatanie, a,** blm., czynność cz. **Poobmiatać.**

**1. Poobmierzać, a, ał** *obmierzyć jedno po drugim.* <Po+1. Obmierzać>

**2. Poobmierzać, a, ał, × Poomierzać** (Poobmierzać) *obmierznąć kolejno, jeden po drugim.* <Po+2. Obmierzać>

**1. Poobmierzanie, a,** blm., czynność cz. **1. Poobmierzać.**

**2. Poobmierzanie, a,** blm., (Poobmier-zanie) czynność cz. **2. Poobmierzać.** <Po+2. Obmierzać>

**Poobmotywać, uje, ywał, Poomotywać** *obmotać jedno po drugim a. jedno na wszystkie strony.* **P. ś.** *obmotać ś. kolejno, jeden po drugim a. obmotać ś. na wszystkie strony.* <Po+Obmotywać>

**Poobmotywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobmotywać.**

**Poobmotywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobmotywać ś.**

**Poobmurowywać, uje, ywał, Poomurowywać** *obmurować jedno po drugim:* Ogrody poobmurowywane. Krasz. <Po+Obmurowywać>

**Poobmurowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobmurowywać.**

**Poobmuskiwać, uje, iwał, Poomuskiwać 1.** *obmuskać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **2.** *spędzić pewien czas na obmuskiwaniu.* <Po+Obmuskiwać>

**Poobmuskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poobmuskiwać.**

**Poobmyślać, a, ał** *obmyślić jedno po drugim:* Przytułki dla kalek poobmyślał. Rzew. <Po+Obmyślać>

**Poobmyślanie, a,** blm., czynność cz. **Poobmyślać.**

**Poobmywać, a, ał, Poomywać** *obmyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *obmyć ś. kolejno, jeden po drugim a. obmyć ś. w różnych miejscach.* <Po+Obmywać>

**Poobmywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobmywać.**

**Poobmywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobmywać ś.**

**Poobnażać, a, ał** *obnażyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, poodsłaniać:* Zaklepane tynki i pobiałą nadpsute rzeźby, które słota i deszcz poobnażał później kawałkami. Krasz. P. drzewo z kory. P. ramiona. Naprzeciwko dworca stały jeszcze stodoły poobnażane z nakrycia. Krasz. *(= poogałacane).* **P. ś.** *obnażyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Obnażać>

**Poobnażanie, a,** blm., czynność cz. **Poobnażać.**

**Poobnażanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobnażać ś.**

**Poobniżać, a, ał** *obniżyć jedno po drugim.* **P. ś.** *obniżyć ś. kolejno, jeden po drugim; obniżyć ś. w wielu miejscach.* <Po+Obniżać>

**Poobniżanie, a,** blm., czynność cz. **Poobniżać.**

**Poobniżanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobniżać ś.**

**Poobnosić, i, ił 1.** *obnieść jedno po drugim.* **2.** *spędzić pewien czas na obnoszeniu.* <Po+Obnosić>

**Poobnoszenie, a,** blm., czynność cz. **Poobnosić.**

**Poobojętnieć, eje, ał** *zobojętnieć kolejno, jeden po drugim.* <Po+Obojętnieć>

**Poobojętnienie, a,** blm., czynność cz. **Poobojętnieć.**

**Pooborywać, a, ał** *oborać jedno po drugim.* <Po+Oborywać>

**Pooborywanie, a,** blm., czynność cz. **Poooborywać.**

**Poobostrzać, a, ał** *obostrzyć jedno po drugim.* <Po+Obostrzać>

**Poobostrzanie, a,** blm., czynność cz. **Poobostrzać.**

**Poobozować, uje, ował** *spędzić pewien czas na obozowaniu.* <Po+Obozować>

**Poobozowanie, a,** blm., czynność cz. **Poobozować.**

**Poobrabiać, a, ał** *obrobić jedno po drugim.* <Po+Obrabiać>

**Poobrabianie, a,** blm., czynność cz. **Poobrabiać.**

**Poobracać, a, ał 1.** *obrócić jedno po drugim:* Ten będzie kamień, temu przydam skrzydła, a tych zaś w nieme poobracam bydła. P. Koch. **2.** *spędzić pewien czas na obracaniu:* Z tą poskoczy, tę okręci... tę, to ową poobraca. Kon. **P. ś. 1.** *obrócić ś. kolejno, jeden po drugim:* Ci nasi Mazurowie successu temporis w Ruś ś. poobracali. **2.** *spędzić pewien czas na obracaniu ś.* <Po+Obracać>

**Poobracanie, a,** blm., czynność cz. **Poobracać.**

**Poobracanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobracać ś.**

**Poobradlać, a, ał** p. **Poobredlać.** <Po+Obradlać>

**Poobradlanie, a,** blm., czynność cz. **Poobradlać.**

**Poobradować, uje, ował** *spędzić pewien czas na obradowaniu.* <Po+Obradować>

**Poobradowanie, a,** blm., czynność cz. **Poobradować.**

**Poobradzać, a, ał** *obrodzić kolejno, jedno po drugim.* **P. ś.** *obrodzić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po+Obradzać>

**Poobradzanie, a,** blm., czynność cz. **Poobradzać.**

**Poobramowywać, uje, ywał** *obramować jedno po drugim.* <Po+Obramowywać>

**Poobramowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobramowywać.**

**Poobraniać, a, ał** *obronić jednego po drugim.* <Po+Obraniać>

**Poobranianie, a,** blm., czynność cz. **Poobraniać.**

**Poobrastać, a, ał** *obrosnąć kolejno, jeden po drugim:* Droga w wąwozie krzakami poobrastana na bokach. Krasiń. <Po+Obrastać>

**Poobrastanie, a,** blm., czynność cz. **Poobrastać.**

**Poobrażać, a, ał** *obrazić jednego (a. jedno) po drugim:* Poobrażałem ludzi. Jeż. Dam koncert drugi i trzeci i poobrażanych do oklasków zmuszę. Jeż. Konie nogi poobrażały na lodach, nie bez tego, by i kolan nie potłukły, bo szpetnie padały. Krasz. **P. ś.** *obrazić ś. kolejno, jeden po drugim:* Król nie dał im ś. gonić, żeby ś. nie poobrażali, bo ta gra tak umie. Biel. J. <Po+Obrażać>

**Poobrażanie, a,** blm., czynność cz. **Poobrażać.**

**Poobrażanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poobrażać ś.**

**Poobrąbiać, a, ał** p. **Poobrębiać.** <Po + Obrąbiać>

**Poobrąbianie, a,** blm., czynność cz. **Poobrąbiać.**

**Poobrąbywać, uje, ywał** *obrąbać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* P. gałęzie na drzewie. W ogrodzie zostało parę drzew bardzo starych, poobrąbywanych nielitośnie. Krasz. <Po + Obrąbywać>

**Poobrąbywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobrąbywać.**

**Poobredlać, a, ał, Poobradlać** *obredlić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Obredlać>

**Poobredlanie, a,** blm., czynność cz. **Poobredlać.**

**Poobrębiać, a, ał, Poobrąbiać** *obrębić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Obrębiać>

**Poobrębianie, a,** blm., czynność cz. **Poobrębiać.**

**Poobrównywać, a, ał** *obrównać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Obrównywać>

**Poobrównywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobrównywać.**

**Poobruszać, a, ał** *obruszyć jedno po drugim.* **P. ś.** *obruszyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Obruszać>

**Poobruszanie, a,** blm., czynność cz. **Poobruszać.**

**Poobruszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobruszać ś.**

**Poobrywać, a, ał** *oberwać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Kocz to był stary, z poobrywanemi firankami, ale z herbami. Krasz. Suknią mi poobrywał, boki obszturchał. L. **P. ś.** *oberwać ś. kolejno, jeden po drugim; oberwać ś. w wielu miejscach.* <Po + Obrywać>

**Poobrywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobrywać.**

**Poobrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobrywać ś.**

**Poobryzgiwać, uje, iwał** *obryzgać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *obryzgać ś. kolejno, jeden po drugim; obryzgać ś. w wielu miejscach.* <Po + Obryzgiwać>

**Poobryzgiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poobryzgiwać.**

**Poobryzgiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobryzgiwać ś.**

**Poobrządzać, a, ał** *obrządzić jedno po drugim:* P. bydło, konie. <Po + Obrządzać>

**Poobrządzanie, a,** blm., czynność cz. **Poobrządzać.**

**Poobrzezywać, uje, ywał** *obrzezać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Obrzezywać>

**Poobrzezywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobrzezywać.**

**Poobrzękać, a, ał** *obrzęknąć kolejno, jeden po drugim, a. obrzęknąć w wielu miejscach.* <Po + Obrzękać>

**Poobrzękanie, a,** blm., czynność cz. **Poobrzękać.**

**Poobrzmiewać, a, ał** *obrzmieć kolejno, jeden po drugim, a. obrzmieć w wielu miejscach.* <Po + Obrzmiewać>

**Poobrzmiewanie, a,** blm., czynność cz. **Poobrzmiewać.**

**Poobrzucać, a, ał** *obrzucić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Znać chór swatek, obchodząc, poobrzucał ją kwiatami. Krasiń. <Po + Obrzucać>

**Poobrzucanie, a,** blm., czynność cz. **Poobrzucać.**

**Poobrzydzać, a, ał** *obrzydzić jedno po drugim.* <Po + Obrzydzać>

**Poobrzydzanie, a,** blm., czynność cz. **Poobrzydzać.**

**Poobrzynać, a, ał** *oberznąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Uszybym mu poobrzynał, i niechby on potym mnie skarżył. Jeż. <Po Obrzynać>

**Poobrzynanie, a,** blm., czynność cz. **Poobrzynać.**

**Poobsadzać, a, ał, Poosadzać** *jedno po drugim obsadzić:* P. noże w trzonki. Służba kasztelana poobsadzała wszystkie drzwi główne. Kaczk. Wszystkie inne drogi, jary, zarośla i ścieżki poobsadzane były strażami. Sienk. <Po + Obsadzać>

**Poobsadzanie, a,** blm., czynność cz. **Poobsadzać.**

**Poobserwować, uje, ował** *spędzić pewien czas na obserwowaniu.* <Po + Obserwować>

**Poobserwowanie, a,** blm., czynność cz. **Poobserwować.**

**Poobsiadać, a, ał** *obsiąść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Dzieci jedne spały na ławach, inne poobsiadały ognisko. Orzesz. <Po + Obsiadać>

**Poobsiadanie, a,** blm., czynność cz. **Poobsiadać.**

**Poobsiepywać, uje, ywał** *obsiepać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Obsiepywać>

**Poobsiepywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobsiepywać.**

**Poobsiewać, a, ał, Poosiewać** *obsiać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Zubożeli, że własnych pól P. nie mogli. Krasz. **P. ś.** *poobsiewać swoje pola:* Gospodarze zbożowi poobsiewali ś. i orali na zimę. Jeż. <Po + Obsiewać>

**Poobsiewanie, a,** blm., czynność cz. **Poobsiewać.**

**Poobsiewanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobsiewać ś.**

**Poobskakiwać, uje, iwał, Pooskakiwać** *obskoczyć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Obskakiwać>

**Poobskakiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poobskakiwać.**

**Poobskrobywać, uje, ywał** p. **Pooskrobywać.** <Po + Obskrobywać>

**Poobskrobywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobskrobywać.**

**Poobskubywać, uje, ywał** p. **Pooskubywać.**

**Poobskubywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobskubywać.**

**Poobsłaniać, a, ał** p. **Poosłaniać.** <Po + Obsłaniać>

**Poobsłanianie, a,** blm., czynność cz. **Poobsłaniać.**

**Poobsługiwać, uje, iwał** *obsłużyć jednego po drugim.* <Po + Obsługiwać>

**Poobsługiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poobsługiwać.**

**Poobsmażać, a, ał** p. **Poosmażać.** <Po + Obsmażać>

**Poobsmażanie, a,** blm., czynność cz. **Poobsmażać.**

**Poobsmykać, a, ał** p. **Poosmykiwać.** <Po+Obsmykać>

**Poobsmykanie, a,** blm., czynność cz. **Poobsmykać.**

**Poobsmykiwać, uje, iwał** p. **Poosmykiwać.**

**Poobsmykiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poobsmykiwać.**

**Poobstawiać, a, ał, Poostawiać** *obstawić jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* **P. ś.** *obstawić ś. kolejno, jeden po drugim; obstawić ś. z wielu stron.* <Po+Obstawiać>

**Poobstawianie, a,** blm., czynność cz. **Poobstawiać.**

**Poobstawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobstawiać ś.**

**Poobstępować, uje, ował** *obstąpić z wielu stron; obstąpić kolejno, jednego (a. jedno) po drugim:* Nimfy boginią dookoła poobstępowały. <Po+Obstępować>

**Poobstępowanie, a,** blm., czynność cz. **Poobstępować.**

**Poobstrzygać, a, ał i P. ś.** p. **Poostrzygać:** Pazury szatanowi poobstrzygano, tak że dotąd nie odrosły. Krasz. <Po+Obstrzygać>

**Poobstrzyganie, a,** blm., czynność cz. **Poobstrzygać.**

**Poobstrzyganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobstrzygać ś.**

**Poobsuszać, a, ał i P. ś.** p. **Poosuszać. P. ś.** *obsuszyć ś. kolejno, jeden po drugim; obsuszyć ś. z różnych stron.* <Po+Obsuszać>

**Poobsuszanie, a,** blm., czynność cz. **Poobsuszać.**

**Poobsuszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobsuszać ś.**

**Poobsuwać, a, ał, Poosuwać** *obsunąć jedno po drugim.* **P. ś.** *obsunąć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po+Obsuwać>

**Poobsuwanie, a,** blm., czynność cz. **Poobsuwać.**

**Poobsuwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobsuwać ś.**

**Poobsychać, a, ał, Poosychać** *obeschnąć kolejno, jeden po drugim; obeschnąć w wielu miejscach.* <Po+Obsychać>

**Poobsychanie, a,** blm., czynność cz. **Poobsychać.**

**Poobsyłać, a, ał** *obesłać jednego po drugim.* <Po+Obsyłać>

**Poobsyłanie, a,** blm., czynność cz. **Poobsyłać.**

**Poobsypywać, uje, ywał** *obsypać jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* **P. ś.** *obsypać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Obsypywać>

**Poobsypywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobsypywać.**

**Poobsypywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobsypywać ś.**

**Poobszarpywać, uje, ywał, Pooszarpywać** *obszarpać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *obszarpać ś. kolejno, jeden po drugim a. obszarpać ś. w wielu miejscach.* <Po+Obszarpywać>

**Poobszarpywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobszarpywać.**

**Poobszarpywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobszarpywać ś.**

**Poobszczekiwać, uje, iwał, Pooszczekiwać** *obszczekać kolejno,jednego po drugim; obszczekać kogo wielokrotnie.* <Po+Obszczekiwać>

**Poobszczekiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poobszczekiwać.**

**Poobszczypywać, uje, ywał** p. **Pooszczypywać.** <Po+Obszczypywać>

**Poobszczypywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobszczypywać.**

**Poobszczywać, a, ał** p. **Pooszczywać.** <Po+Obszczywać>

**Poobszczywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobszczywać.**

**Poobszlifowywać, uje, ywał, Pooszlifowywać** *oszlifować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *obszlifować ś. kolejno, jeden po drugim; obszlifować ś. na wszystkie strony.* <Po+Obszlifowywać>

**Poobszlifowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobszlifowywać.**

**Poobszlifowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobszlifowywać ś.**

**Poobszorcowywać, uje, ywał** p. **Pooszorcowywać.** <Po+Obszorcowywać>

**Poobszorcowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobszorcowywać.**

**Poobszukiwać, uje, iwał** *obszukać jednego po drugim.* <Po+Obszukiwać>

**Poobszukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poobszukiwać.**

**Poobszywać, a, ał, Pooszywać** *obszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* P. galonami. P. w płótno. P. sieroty. Zdawało ś., że coraz nowe zapasy pochwał wydobywał ze swych poobszywanych koronkami rękawów. Sienk. **P. ś.** *obszyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Obszywać>

**Poobszywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobszywać.**

**Poobszywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobszywać ś.**

**Poobścielać, a, ał, Poobścielać** *obesłać jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po+Obścielać>

**Poobścielanie, a,** blm., czynność cz. **Poobścielać.**

**Poobścielać, a, ał** p. **Poobścielać.** <Po+Obścielać>

**Poobścielanie, a,** blm., czynność cz. **Poobścielać.**

**Poobślizać, a, ał** p. **Pooślizać.** <Po+Obślizać>

**Poobślizanie, a,** blm., czynność cz. **Poobślizać.**

**Poobślizgiwać się, uje ś., ał ś.** p. **Pooślizgiwać ś.** <Po+Obślizgiwać ś.>

**Poobślizgiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobślizgiwać ś.**

**Poobtaborowywać, uje, ywał i P. ś.** p. **Pootaborowywać.** <Po+Obtaborowywać>

**Poobtaborowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobtaborowywać.**

**Poobtaczać, a, ał** *obtoczyć jedno po drugim.* <Po+Obtaczać>

**Poobtaczanie, a,** blm., czynność cz. **Poobtaczać.**

**[Poobtakać, a, ał]** *obtoknąć jedno po drugim.* <Po+Obtakać>

**[Poobtakanie, a,** blm.] czynność cz. **Poobtakać.**

**Poobtańcowywać, uje, ywał** p. **Pootańcowywać.** <Po+Obtańcowywać>

**Poobtańcowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobtańcowywać.**

**Poobtapiać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pootapiać.** <Po+Obtapiać>

**Poobtapianie, a,** blm., czynność cz. **Poobtapiać.**

**Poobtapianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobtapiać ś.**

**Poobtłukać, a, ał** p. **Pootłukać:** Tyś poobtłukana i poobijana, jak ta chata bez okien i bez drzwi. Jeż. Pięknieś go wyuczył, kiedy on niewiastom kolana poobtłukał i spódnice porozdzierał. Jeż. <Po+Obtłukać>

**Poobtłukanie, a,** blm., czynność cz. **Poobtłukać.**

**Poobtłukiwać, uje, iwał** p. **Pootłukać:** Z poobtłukiwanych cegiełek źródłowych stawiali przepyszne, pełne poezji i wdzięku budynki. Kraus. <Po+Obtłukiwać>

**Poobtłukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poobtłukiwać.**

**Poobtłuszczać, a, ał** p. **Pootłuszczać.** <Po+Obtłuszczać>

**Poobtłuszczanie, a,** blm., czynność cz. **Poobtłuszczać.**

**Poobtrącać, a, ał, Pootrącać** *obtrącić jedno po drugim.* <Po+Obtrącać>

**Poobtrącanie, a,** blm., czynność cz. **Poobtrącać.**

**Poobtrząchać, a, ał** p. **Pootrząsać.** <Po+Obtrząchać>

**Poobtrząchanie, a,** blm., czynność cz. **Poobtrząchać.**

**Poobtrząsać, a, ał, Poobtrząchać, Pootrząsać** *obtrząsnąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po+Obtrząsać>

**Poobtrząsanie, a,** blm., czynność cz. **Poobtrząsać.**

**Poobtulać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pootulać.** <Po+Obtulać>

**Poobtulanie, a,** blm., czynność cz. **Poobtulać.**

**Poobtulanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobtulać ś.**

**Poobtykać, a, ał, Pootykać** *obetkać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *obetkać ś. kolejno, jeden po drugim; obetkać ś. z wielu stron.* <Po+Obtykać>

**Poobtykanie, a,** blm., czynność cz. **Poobtykać.**

**Poobtykanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobtykać ś.**

**Poobudowywać, uje, ywał** *obudować jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po+Obudowywać>

**Poobudowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobudowywać.**

**Poobudzać, a, ał** *obudzić jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *obudzić ś. kolejno, jeden po drugim:* Ledwo co wcześnie ptastwo poobudzało ś., ty wstałeś. Cho. <Po+Obudzać>

**Poobudzanie, a,** blm., czynność cz. **Poobudzać.**

**Poobudzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobudzać ś.**

**Poobumierać, a, ał** *obumrzeć kolejno, jeden po drugim.* <Po+Obumierać>

**Poobumieranie, a,** blm., czynność cz. **Poobumierać.**

**Pooburzać, a, ał** *oburzyć jednego po drugim.* **P. ś.** *oburzyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Oburzać>

**Pooburzanie, a,** blm., czynność cz. **Pooburzać.**

**Pooburzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooburzać ś.**

**Poobuwać, a, ał** *obuć kolejno, jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *obuć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Obuwać>

**Poobuwanie, a,** blm., czynność cz. **Poobuwać.**

**Poobuwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobuwać ś.**

**Poobwapniać, a, ał** *obwapnić jedno po drugim.* **P. ś.** *obwapnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Obwapniać>

**Poobwapnianie, a,** blm., czynność cz. **Poobwapniać.**

**Poobwapnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobwapniać ś.**

**Poobwarowywać, uje, ywał** *obwarować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *obwarować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Obwarowywać>

**Poobwarowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobwarowywać.**

**Poobwarowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobwarowywać ś.**

**Poobwarzać, a, ał** *obwarzyć jedno po drugim.* <Po+Obwarzać>

**Poobwarzanie, a,** blm., czynność cz. **Poobwarzać.**

**Poobwąchiwać, uje, iwał** *obwąchać jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po+Obwąchiwać>

**Poobwąchiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poobwąchiwać.**

**Poobwędzać, a, ał** p. **Poowędzać.** <Po+Obwędzać>

**Poobwędzanie, a,** blm., czynność cz. **Poobwędzać.**

**×Poobwiązać, że, zał** p. **Poobwiązywać:** Na gołe ciało okryty kożuchem, z nogami skórą poobwiązanemi do kolan. Krasz. <Po+Obwiązać>

**×Poobwiązanie, a,** blm., czynność cz. **Poobwiązać.**

**Poobwiązywać, uje, ywał, Poowiązywać, ×Poobwiązać** *obwiązać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Niech pale u dołu poobwiązują. Krasz. W lekkim przyodziewku, z nogami poobwiązywanemi od mrozu niosła do chaty obmarzłe wiadro wody. Krasz. **P. ś.** *obwiązać ś. kolejno, jeden po drugim; obwiązać ś. w wielu miejscach.* <Po+Obwiązywać>

**Poobwiązywanie, a,** blm., czynność cz. **Poobwiązywać.**

**Poobwiązywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobwiązywać ś.**

**Poobwieszać, a, ał, Poowieszać** *obwiesić jedno po drugim, a. jedno w wielu miejscach:* P. ściany obrazami. Wszystkich was P. każę L. (= *popowieszać*). **P. ś.** *obwiesić ś. kolejno, jeden po drugim:* Poobwieszali ś. ptactwem domowym. Sienk. <Po+Obwieszać>

**Poobwieszanie, a,** blm., czynność cz. **Poobwieszać.**

**Poobwieszczać, a, ał** *obwieścić jedno po drugim.* <Po+Obwieszczać>

**Poobwieszczanie, a,** blm., czynność cz. **Poobwieszczać.**

**Poobwijać, a, ał** i **P. ś.** p. **Poowijać:** Na kamiennej posadzce leżała dyscyplina skórzana, której końce dość liczne były w druty poobwijane. Kaczk. <Po+Obwijać>

**Poobwijanie, a,** blm., czynność cz. **Poobwijać.**

**Poobwijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobwijać ś.**

**Poobwiniać, a, ał** *obwinić jednego po drugim.* L. <Po+Obwiniać>

**Poobwinianie, a,** blm., czynność cz. **Poobwiniać.**

**Poobwisać, a, ał** *obwisnąć kolejno, jeden po drugim; obwisnąć w wielu miejscach.* <Po+Obwisać>

**Poobwisanie, a,** blm., czynność cz. **Poobwisać.**

**Poobwodzenie, a,** blm., czynność cz. **Poobwodzić.**

**Poobwodzić, i, ił** *obwieść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Skrajne brzegi haftowanej podstawy poobwodziła w okrąg drzewy oliwnemi. Otw. Dworki wszystkie były z drzewa, tęgiemi wysokiemi parkanami poobwodzone. Krasz. <Po + Obwodzić>

**Poobwoływać, uje, ywał** *obwołać jedno po drugim.* <Po + Obwoływać>

**Poobwoływanie, a,** blm., czynność cz. **Poobwoływać.**

**Poobwozić, i, ił** 1. *obwieźć jednego (a. jedno) po drugim a. jednego po wielu miejscach.* 2. *poświęcić pewien czas obwożeniu.*

**Poobwożenie, a,** blm., czynność cz. **Poobwozić.**

**Poobzierać, a, ał** 1. *obejrzeć jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* 2. *pooglądać przez pewien czas.* **P. ś.** 1. *obejrzeć jeden drugiego wzajemnie.* 2. *pooglądać ś. przez pewną chwilę.* <Po + Obzierać>

**Poobzieranie, a,** blm., czynność cz. **Poobzierać.**

**Poobzieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobzierać ś.**

× **Poobznaczać, a, ał** p. **Pooznaczać:** Poobznaczał porządnie szablą rzeczywiste swe pochodzenie. Rzew. <Po + Obznaczać>

× **Poobznaczanie, a,** blm., czynność cz. **Poobznaczać.**

**Poobznajamiać, a, ał** i **P. ś.** p. **Poobznajmiać.** <Po + Obznajamiać>

**Poobznajamianie, a,** blm., czynność cz. **Poobznajamiać.**

**Poobznajamianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobznajamiać ś.**

**Poobznajmiać, a, ał, Pooznajmiać, Poobznajamiać** *obznajmić, obeznać jednego po drugim.* **P. ś.** *obznajmić ś., obeznać ś. kolejno, jeden po drugim:* P. ś. z nowemi obowiązkami. <Po + Obznajmiać>

**Poobznajmianie, a,** blm., czynność cz. **Poobznajmiać.**

**Poobznajmianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobznajmiać ś.**

**Poobżerać, a, ał** *obeżreć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *obeżreć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Obżerać>

**Poobżeranie, a,** blm., czynność cz. **Poobżerać.**

**Poobżeranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobżerać ś.**

**Poobżynać, a, ał** *obżąć jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* **P. ś.** *pozałatwiać ś. z żniwem u siebie.* <Po + Obżynać>

**Poobżynanie, a,** blm., czynność cz. **Poobżynać.**

**Poobżynanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poobżynać ś.**

**Poocalać, a, ał** *ocalić jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *ocalić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ocalać>

**Poocalanie, a,** blm., czynność cz. **Poocalać.**

**Poocalanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poocalać ś.**

**Pooceniać, a, ał** *ocenić jedno po drugim.* <Po + Oceniać>

**Poocenianie, a,** blm., czynność cz. **Pooceniać.**

**Poochlapywać, uje, ywał** *ochlapać jednego (a. jedno) po drugim; ochlapać w wielu miejscach.* **P. ś.** 1. *ochlapać ś. nawzajem, jeden drugiego.* 2. *ochlapać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ochlapywać>

**Poochlapywanie, a,** blm., czynność cz. **Poochlapywać.**

**Poochlapywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poochlapywać ś.**

**Poochlustywać, ywa, ywał** *ochlustać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Ochlustywać>

**Poochlustywanie, a,** blm., czynność cz. **Poochlustywać.**

**Poochładzać, a, ał** *ochłodzić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Ochładzać>

**Poochładzanie, a,** blm., czynność cz. **Poochładzać.**

**Poochłaniać, a, ał** *ochłonąć jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Ochłaniać>

**Poochłanianie, a,** blm., czynność cz. **Poochłaniać.**

**Poochmistrzować, uje, ował** *spędzić pewien czas na ochmistrzowaniu, pobyć ochmistrzem.* <Po + Ochmistrzować>

**Poochmistrzowanie, a,** blm., czynność cz. **Poochmistrzować.**

**Poochramiać, a, ał** *ochromić jednego po drugim.* <Po + Ochramiać>

**Poochramianie, a,** blm., czynność cz. **Poochramiać.**

**Poochraniać, a, ał** *ochronić jedno po drugim.* <Po + Ochraniać>

**Poochranianie, a,** blm., czynność cz. **Poochraniać.**

**Poochuchiwać, uje, iwał** *ochuchać jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Ochuchiwać>

**Poochuchiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poochuchiwać.**

**Poochwacać, a, ał** *ochwacić jednego po drugim.* <Po + Ochwacać>

**Poochwacanie, a,** blm., czynność cz. **Poochwacać.**

**Poociągać, a, ał** p. **Poobciągać:** Suknie starannie poociągał. Krasz. **P. ś.** *stracić pewien czas na ociąganie ś.* <Po + Ociągać>

**Poociąganie, a,** blm., czynność cz. **Poociągać.**

**Poociąganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poociągać ś.**

**Poociekać, a, ał** *ociec kolejno, jedno po drugim.* <Po + Ociekać>

**Poociekanie, a,** blm., czynność cz. **Poociekać.**

**Poocielać się, a ś., ał ś.** (o krowach) *ocielić ś. kolejno, jedna po drugiej.* <Po + Ocielać ś.>

**Poocielanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poocielać ś.**

**Poociemniać, a, ał** *ociemnić jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Ociemniać>

**Poociemnianie, a,** blm., czynność cz. **Poociemniać.**

**Poocieniać, a, ał** *ocienić jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Ocieniać>

**Poocienianie, a,** blm., czynność cz. **Poocieniać.**

**Poociepłać, a, ał** *ociepłić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Ociepłać>

**Poociepłanie, a,** blm., czynność cz. **Poociepłać.**

**Poocierać, a, ał, Poobcierać** *obetrzeć jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* **P. ś.** *obetrzeć ś. kolejno, jeden po drugim, a. poocierać ś. w wielu miejscach.* <Po + Ocierać>

**Poocieranie, a,** blm., czynność cz. **Poocierać.**

**Poocieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poocierać ś.**

× **Poociesywać, uje, ywał** p. **Poobciosywać.**

× **Poociesywanie, a,** blm., czynność cz. **Poociesywać.**

× **Poocinać, a, ał** p. **Poobcinać:** Świadkom tej przysięgi poocinano głowy. Krasz. Ogród s. bardzo odmienił, rzekł, zbliżając ś. do lip starych, nieco poocinanych. Krasz. <Po + Ocinać>

**Poocinanie, a,** blm., czynność cz. **Poocinać.**

**Poociosywać, uje, ywał** p. **Poobciosywać.** <Po + Ociosywać>

**Poociosywanie, a,** blm., czynność cz. **Poociosywać.**

† **Poociszać, a, ał** *ociszyć jedno po drugim a. jedno z wielu strom, pozostawiać, poobtulać przed chłodem i wiatrem:* P. chróstem chlewy. Haur. <Po + Ociszać>

**Poociszanie, a,** blm., czynność cz. **Poociszać.**

**Poocucać, a, ał** *ocucić jednego po drugim.* **P. ś.** *ocucić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ocucać>

**Poocucanie, a,** blm., czynność cz. **Poocucać.**

**Poocucanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poocucać ś.**

**Poocukrowywać, uje, ywał** *ocukrować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Ocukrowywać>

**Poocukrowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poocukrowywać.**

**Poocyganiać, a, ał** *ocyganić jednego po drugim.* <Po + Ocyganiać>

**Poocyganianie, a,** blm., czynność cz. **Poocyganiać.**

**Poocykać się, a ś., ał ś., [Poodcykać, Poodcykać ś.]** *ocknąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ocykać ś.>

**Poocykanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poocykać ś.**

**Pooczadzać, a, ał** *oczadzić jednego po drugim.* <Po + Oczadzać>

**Pooczadzanie, a,** blm., czynność cz. **Pooczadzać.**

**Pooczarowywać, uje, ywał** *oczarować jednego po drugim.* <Po + Oczarowywać>

**Pooczarowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pooczarowywać.**

**Pooczerniać, a, ał** *oczernić jednego po drugim.* <Po + Oczerniać>

**Pooczernianie, a,** blm., czynność cz. **Pooczerniać.**

**Pooczkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na oczkowaniu:* Ruszyliśmy we dwuch z Zygmuntem, aby znów P. trochę z Angielkami. Od. <Po + Oczkować>

**Pooczkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pooczkować.**

**Pooczynszowywać, uje, ywał** *oczynszować jedno po drugim.* <Po + Oczynszowywać>

**Pooczynszowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pooczynszowywać.**

**Pooczyszczać, a, ał** *oczyścić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* On swoje dobra pooczyszczał naszemi funduszami. Krasz. **P. ś.** *oczyścić ś. kolejno, jeden po drugim; oczyścić ś. wszechstronnie.* <Po + Oczyszczać>

**Pooczyszczanie, a,** blm., czynność cz. **Pooczyszczać.**

**Pooczyszczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooczyszczać ś.**

**Poośmiewać, a, ał** *ośmić jednego po drugim.* <Po + Ośmiewać>

**Poośmiewanie, a,** blm., czynność cz. **Poośmiewać.**

**Poodarniać, a, ał** p. **Poodarnowywać.** <Po + Odarniać>

**Poodarnianie, a,** blm., czynność cz. **Poodarniać.**

**Poodarniowywać, uje, ywał** p. **Poodarnowywać.**

**Poodarniowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodarniowywać.**

**Poodarnowywać, uje, ywał, Poobdarnowywać, Poodarniowywać, Poobdarniowywać, Poodarniać, Poobdarniać** *obdarnować jedno po drugim.* <Po + Odarnowywać>

**Poodarnowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodarnowywać.**

**Poodbadać, a, ał** *odbość jednego po drugim.* <Po + Odbadać

**Poodbadanie, a,** blm., czynność cz. **Poodbadać.**

**Poodbiegać, a, ał 1.** *odbiec kolejno, jeden po drugim.* **2.** kogo, czego = *odbiegając poodstępować:* Kilkaset wozów naśpiżowanych leguminami poodbiegali. Grab. <Po + Odbiegać>

**Poodbieganie, a,** blm., czynność cz. **Poodbiegać.**

**Poodbierać, a, ał** *odebrać jedno po drugim:* Aurengzeb poodbierał kraje poodrywane od imperium Mogoła. Karp. Dała znać o swoim odkryciu panom, którzy także listy poodbierali. Poodbierał komendy oddziałów pomniejszych tak Lubomierskiemu, jak jego synom i krewnym. Moracz. Wziętych w tym pierwszym starciu jeńców nie poodbierał, dla wybadania zaraz o nieprzyjacielu. Moracz. Stolik pełen był pism perjodycznych i listów świeżo poodbieranych. Orzesz. Przestraszony poodbieranemi wiadomościami o klęskach. Kaczk. Poodbierano Tatarom wyroby jubilerskie. Krasz. <Po + Odbierać>

**Poodbieranie, a,** blm., czynność cz. **Poodbierać.**

**Poodbijać, a, ał** *odbić jedno po drugim:* Rozzuchwalony zbrodniarz poodbijał zamki od sal, znajdujących ś. w jednym z jego celą kurytarzu. Rol. Ujrzał stojące beczki miodu, wina i gorzałki z poodbijanemi górnemi dnami. Sienk. P. jeńców. <Po + Odbijać>

**Poodbijanie, a,** blm., czynność cz. **Poodbijać.**

**Poodbraniać, a, ał** *odbronić jednego po drugim.* <Po + Odbrniać>

**Poodbranianie, a,** blm., czynność cz. **Poodbraniać.**

**Poodbryzgiwać, uje, iwał** *odbryzgnąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odbryzgiwać>

**Poodbryzgiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poodbryzgiwać.**

**Poodbudowywać, uje, ywał** *odbudować jedno po drugim.* <Po + Odbudowywać>

**Poodbudowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodbudowywać.**

**Poodbywać, a, ał** co a. **P. ś.** z czym = *odbyć jedno po drugim, pokończyć, pozałatwiać, pozałatwiać ś.:* P. przeglądy wojsk, kompanje. Po śniadaniu, skoro ś. już poodbywali z robotami w izbie. Ork. Po obiedzie, gdy ojciec poodbywał ś. z bydłem, a Wikta posprzątała miski, znaleźli ś. znów razem w ciepłej izdebce. Ork. **P. ś. 1.** p. wyż. **2.** *odbyć ś. kolejno, jeden po drugim:* Pochody poodbywały ś. w porządku. <Po + Odbywać>

**Poodbywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodbywać.**

**Poodbywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodbywać ś.**

**Poodcedzać**, a, ał *odcedzić jedno po drugim.* <Po + Odcedzać>

**Poodcedzanie**, a, blm., czynność cz. **Poodcedzać.**

**Poodcharchiwać**, uje, iwał p. **Poodcharkiwać.** <Po + Odcharchiwać>

**Poodcharchiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poodcharchiwać.**

**Poodcharkiwać**, a, ał, **Poodcharchiwać** *odcharknąć jedno po drugim.* <Po + Odcharkiwać>

**Poodcharkiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poodcharkiwać.**

**Poodchełznywać**, uje, ywał i **P. ś.** p. **Poodkiełznywać.**

**Poodchełznywanie**, a, blm. p. **Poodkiełznywanie.**

**Poodchełznywanie się**, a ś., blm. p. **Poodkiełznywanie ś.**

**Poodchloryzowywać**, uje, ywał, **Poodchlorzać** *odchloryzować jedno po drugim.* <Po + Odchloryzowywać>

**Poodchloryzowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodchloryzowywać.**

**Poodchlorzać**, a, ał p. **Poodchloryzowywać.** <Po + Odchlorzać>

**Poodchlorzanie**, a, blm., czynność cz. **Poodchlorzać.**

**Poodchodzenie**, a, blm., czynność cz. **Poodchodzić.**

**Poodchodzić**, i, ił *odejść kolejno, jeden po drugim:* Chleba nie starczyło, biedacy poodchodzili z próżnemi rękami. Wszystkie pociągi już poodchodziły. <Po + Odchodzić>

**Poodchorowywać**, a, ał *odchorować kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odchorowywać>

**Poodchorowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodchorowywać.**

**Poodchowywać**, uje, ywał *odchować jedno po drugim.* **P. ś.** *odchować ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Odchowywać>

**Poodchowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodchowywać.**

**Poodchowywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodchowywać ś.**

**Poodchrząkiwać**, uje, iwał, **Poodkrząkiwać** *odchrząknąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odchrząkiwać>

**Poodchrząkiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poodchrząkiwać.**

**Poodchylać**, a, ał co a. czego = *odchylić jedno po drugim.* **P. ś.** *odchylić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odchylać>

**Poodchylanie**, a, blm., czynność cz. **Poodchylać.**

**Poodchylanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodchylać ś.**

**Poodciągać**, a, ał **I.** *odciągnąć jedno po drugim:* Poodciągano na bok rannych i odniesiono za szeregi. Krasz. Skończywszy robotę, poodciągał drgające jeszcze trupy od ogniska. Sienk. **2.** cz. ni. *odciągnąć kolejno, jeden za drugim:* Wszystkie gromady poodciągały do domów. Krasz. <Po + Odciągać>

**Poodciąganie**, a, blm., czynność cz. **Poodciągać.**

**Poodciekać**, a, ał *odciec kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odciekać>

**Poodciekanie**, a, blm., czynność cz. **Poodciekać.**

**Poodcieplać**, a, ał *odcieplić jedno po drugim.* <Po + Odcieplać>

**Poodcieplanie**, a, blm., czynność cz. **Poodcieplać.**

**Poodcierać**, a, ał *odetrzeć jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Odcierać>

**Poodcieranie**, a, blm., czynność cz. **Poodcierać.**

**Poodcieśniać**, a, ał *odcieśnić jedno po drugim.* <Po + Odcieśniać>

**Poodcieśnianie**, a, blm., czynność cz. **Poodcieśniać.**

[**Poodcimiać**, a, ał] *odcimić kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odcimiać>

[**Poodcimianie**, a, blm.] czynność cz. **Poodcimiać.**

**Poodcinać**, a, ał **I.** *odciąć jedno po drugim:* Inni, mając do połowy poodcinane głowy, na przyjazd królewski porywali ś. Krasz. Poodcinała niesłuszne i nieprawne procenta. Korz. **2.** *spędzić pewien czas na odcinaniu.* **P. ś. I.** *odciąć ś. kolejno, jeden po drugim; odciąć ś. w wielu razach kolejno.* **2.** *spędzić pewien czas na odcinaniu ś.* <Po + Odcinać>

**Poodcinanie**, a, blm., czynność cz. **Poodcinać.**

**Poodcinanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodcinać ś.**

**Poodciskać**, a, ał *odcisnąć jedno po drugim.* **P. ś.** *odcisnąć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Odciskać>

**Poodciskanie**, a, blm., czynność cz. **Poodciskać.**

**Poodciskanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodciskać ś.**

**Poodcucać**, a, ał *odcucić jednego po drugim.* <Po + Odcucać>

**Poodcucanie**, a, blm., czynność cz. **Poodcucać.**

**Poodcukrzać**, a, ał *odcukrzyć jedno po drugim.* <Po + Odcukrzać>

**Poodcukrzanie**, a, blm., czynność cz. **Poodcukrzać.**

**Poodcumowywać**, uje, ywał *odcumować jedno po drugim.* <Po + Odcumowywać>

**Poodcumowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodcumowywać.**

**Poodcyfrowywać**, uje, ywał *odcyfrować jedno po drugim.* <Po + Odcyfrowywać>

**Poodcyfrowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodcyfrowywać.**

[**Poodcykać**, a, ał a. **P. ś.**] p. **Poocykać ś.** <Po + Odcykać>

[**Poodcykanie**, a, blm.] czynność cz. **Poodcykać.**

[**Poodcykanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Poodcykać ś.**

**Poodczarowywać**, uje, ywał *odczarować jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Odczarowywać>

**Poodczarowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodczarowywać.**

**Poodczepiać**, a, ał *odczepić jedno po drugim:* P. wagony. **P. ś.** *odczepić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odczepiać>

**Poodczepianie**, a, blm., czynność cz. **Poodczepiać.**

**Poodczepianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodczepiać ś.**

**Poodczerniać**, a, ał *odczernić jedno po drugim.* <Po + Odczerniać>

**Poodczernianie**, a, blm., czynność cz. **Poodczerniać.**

**Poodczerpywać**, uje, ywał *odczerpnąć (czego) jednego po drugim.* <Po + Odczerpywać>

**Poodczerpywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodczerpywać.**

**Poodczesywać**, uje, ywał *odczesać jedno po drugim.* <Po + Odczesywać>

**Poodczes/wanie**, a, blm., czynność cz. **Poodczesywać.**

**Poodczęstowywać**, uje, ywał *odczęstować w wielu razach kolejno.* <Po + Odczęstowywać>

**Poodczęstowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodczęstowywać.**

**Poodczopowywać**, uje, ywał *odczopować jedno po drugim.* <Po + Odczopowywać>

**Poodczopowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodczopowywać.**

**Poodczuwać**, a, ał *odczuć kolejno, jeden po drugim; odczuć w wielu razach kolejno.* <Po + Odczuwać>

**Poodczuwanie**, a, blm., czynność cz. **Poodczuwać.**

**Poodczyniać**, a, ał *odczynić jedno po drugim.* <Po + Odczyniać>

**Poodczynianie**, a, blm., czynność cz. **Poodczyniać.**

**Poodczyszczać**, a, ał *odczyścić jedno po drugim.* <Po + Odczyszczać>

**Poodczyszczanie**, a, blm., czynność cz. **Poodczyszczać.**

**Poodczytywać**, uje, ywał *odczytać jedno po drugim.* <Po + Odczytywać>

**Poodczytywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodczytywać.**

**Pooddajać**, a, ał *oddoić jedno po drugim.* <Po + Oddajać>

**Pooddajanie**, a, blm., czynność cz. **Pooddajać.**

**Pooddalać**, a, ał *oddalić jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *oddalić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Oddalać>

**Pooddalanie**, a, blm., czynność cz. **Pooddalać.**

**Pooddalanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pooddalać ś.**

**Pooddawać**, aje, awał *jedno po drugim oddać, pozwracać:* Nad nim apostołował, żeby pooddawał, co komu wydarł. Oss. Już ś. urządziła, poodawały wizyty. Krasz. **P. ś.** *oddać ś. kolejno, jeden po drugim:* Pilno im to poodbierać, co ś. samo pooddawało nam i co za Malborg stracimy. Krasz. <Po + Oddawać>

**Pooddawanie**, a, blm., czynność cz. **Pooddawać.**

**Pooddawanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pooddawać ś.**

**Pooddeptywać**, uje, ywał *oddeptać jedno po drugim.* <Po + Oddeptywać>

**Pooddeptywanie**, a, blm., czynność cz. **Pooddeptywać.**

**Pooddłubywać**, uje, ywał *oddłubać jedno po drugim.* <Po + Oddłubywać>

**Pooddłubywanie**, a, blm., czynność cz. **Pooddłubywać.**

**Pooddmuchiwać**, uje, iwał *oddmuchnąć jedno po drugim.* <Po + Oddmuchiwać>

**Pooddmuchiwanie**, a, blm., czynność cz. **Pooddmuchiwać.**

**Pooddrapywać**, uje, iwał *oddrapać jedno po drugim.* <Po + Oddrapywać>

**Pooddrapywanie**, a, blm., czynność cz. **Pooddrapywać.**

**Pooddychać**, a, ał *spędzić pewien czas na oddychaniu* P. świeżym powietrzem. <Po + Oddychać>

**Pooddychanie**, a, blm., czynność cz. **Pooddychać.**

**Pooddziaływać**, uje, ał *oddziałać w wielu razach kolejno.* <Po + Oddziaływać>

**Pooddziaływanie**, a, blm., czynność cz. **Pooddziaływać.**

**Pooddziedziczać**, a, ał *oddziedziczyć jednego po drugim; oddziedziczyć jedno po drugim.* <Po + Oddziedziczać>

**Pooddziedziczanie**, a, blm., czynność cz. **Pooddziedziczać.**

**Pooddzielać**, a, ał *oddzielić jedno po drugim:* O ile ściśle łączyły ś. ze sobą gminy jednego opola, o tyle wolniejsze węzły spajały sąsiednie opola, częstokroć porzeczami niezbrodzonemi pooddzielane. Tet. **P. ś.** *oddzielić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Oddzielać>

**Pooddzielanie**, a, blm., czynność cz. **Pooddzielać.**

**Pooddzielanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pooddzielać ś.**

**Pooddzierać**, a, ał *odedrzeć jedno po drugim:* Tu przed nim wisiały obok krzyżackich chorągwi pooddzierane Krzyżakom pod Grunwaldem ze skórą czarne, rude, jasnowłose brody. Szaj. <Po + Oddzierać>

**Pooddzieranie**, a, blm., czynność cz. **Pooddzierać.**

**Pooddziergiwać**, uje, iwał, **Pooddzierzgiwać** *oddziergnąć jedno po drugim.* **P. ś.** *oddziergnąć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Oddziergiwać>

**Pooddziergiwanie**, a, blm., czynność cz. **Pooddziergiwać.**

**Pooddziergiwanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pooddziergiwać ś.**

**Pooddzierzgiwać**, uje, iwał i **P. ś.** p. **Poodziergiwać.**

**Pooddzierzgiwanie**, a, blm., czynność cz. **Pooddzierzgiwać.**

**Pooddzierzgiwanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pooddzierzgiwać ś.**

**Pooddzwaniać**, a, ał *oddzwonić jedno po drugim; oddzwonić w wielu razach kolejno.* <Po + Oddzwaniać>

**Pooddzwanianie**, a, blm., czynność cz. **Pooddzwaniać.**

× **Pooddźwigiwać**, uje, iwał *oddźwignąć jedno po drugim.* L. <Po + Oddźwigiwać>

**Pooddźwigiwanie**, a, blm., czynność cz. **Pooddźwigiwać.**

**Poodechciewać się**, a ś., ał ś. *odechcieć ś. w wielu razach.* <Po + Odechciewać ś.>

**Poodechciewanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodechciewać ś.**

**[Poodejmać**, a, ał**]** p. **Poodejmować.** <Po + Odejmać>

**[Poodejmanie**, a, blm., czynność cz. **Poodejmać.**

**Poodejmować**, uje, ował, **[Poodejmać]** *odjąć jedno po drugim:* Cesarz im już jurgielty poodejmował, bo widzi, że są do niczego. Krasz. <Po + Odejmować>

**Poodejmowanie**, a, blm., czynność cz. **Poodejmować.**

**Poodemszczać**, a, ał *odemścić jedno po drugim.* **P. ś.** *odemścić ś. w wielu razach.* <Po + Odemszczać>

**Poodemszczanie**, a, blm., czynność cz. **Poodemszczać.**

**Poodemszczanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poodemszczać ś.**

**Poodeprzewać, a, ał** *odeprzeć kolejno, jedno po drugim; przejąc poodstawać, pooddzielać ś.* <Po + Odeprzewać>

**Poodeprzewanie, a,** blm., czynność cz. **Poodeprzewać.**

**Poodeptywać, uje, ywał** *odeptać jedno po drugim.* < Po + Odeptywać>

**Poodeptywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodeptywać.**

**Poodfarbowywać, uje, ywał** *odfarbować jedno po drugiu.* <Po + Odfarbowywać>

**Poodfarbowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodfarbowywać.**

**Poodformowywać, uje, ywał** *odformować jedno po drugim.* <Po + Odformowywać>

**Poodformowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodformowywać.**

**Poodfruwać, a, ał** *odfrunąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odfruwać>

**Poodfruwanie, a,** blm., czynność cz. **Poodfruwać.**

**Poodfukiwać, uje, iwał** *odfuknąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odfukiwać>

**Poodfukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poodfukiwać.**

**Poodgadywać, uje, ywał** **1.** *odgadnąć jedno po drugim, pozgadywać:* Poodgadywała, zdaje ś., nazwiska. Krasz. **2.** *spędzić pewien czas na odgadywaniu komu.* <Po + Odgadywać>

**Poodgadywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodgadywać.**

**Poodganiać, a, ał** *odegnać jednego po drugim.* <Po + Odganiać>

**Poodganianie, a,** blm., czynność cz. **Poodganiać.**

**Poodgarniać, a, ał, Poodgartywać** *odgarnąć jedno po drugim.* < Po + Odgarniać>

**Poodgarnianie, a,** blm., czynność cz. **Poodgarniać.**

**Poodgartywać, uje, ywał** p. **Poodgarniać:** Mogli rzucać ś. do łopat, żeby P. przejścia i porobić komunikacje dla ludzi i koni. Korz. <Po + Odgartywać>

**Poodgartywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodgartywać.**

**Poodginać, a, ał** *odgiąć jedno po drugim.* **P. ś.** *odgiąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odginać>

**Poodginanie, a,** blm., czynność cz. **Poodginać.**

**Poodginanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodginać ś.**

**Poodgładzać, a, ał** *odgładzić jedno po drugim.* <Po + Odgładzać>

**Poodgładzanie, a,** blm., czynność cz. **Poodgładzać.**

**Poodgnajać, a, ał** *odgnoić jedno po drugim.* <Po + Odgnajać>

**Poodgnajanie, a,** blm., czynność cz. **Poodgnajać.**

**Poodgniatać, a, ał** *jedno po drugim odgnieść, poodciskać:* P. pieczęcie. P. sobie nogi, palce. Drabina ta djabelnie ciężka, musiałem sobie nią ramiona P. <Po + Odgniatać>

**Poodgniatanie, a,** blm., czynność cz. **Poodgniatać.**

**Poodgoryczać, a, ał** *odgoryczyć jedno po drugim.* <Po + Odgoryczać>

**Poodgoryczanie, a,** blm., czynność cz. **Poodgoryczać.**

**Poodgotowywać, uje, ywał** *odgotować jedno po drugim.* **P. ś.** *odgotować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odgotowywać>

**Poodgotowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodgotowywać.**

**Poodgotowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodgotowywać ś.**

**Poodgrabiać a, ał** *odgrabić jedno po drugim.* <Po + Odgrabiać>

**Poodgrabianie, a,** blm., czynność cz. **Poodgrabiać.**

**Poodgradzać, a, ał** *odgrodzić jedno po drugim:* Spuszczają ś. płoty ogrodów wiejskich, poodgradzane płotami od siebie. Krasz. <Po + Odgradzać>

**Poodgradzanie, a,** blm., czynność cz. **Poodgradzać.**

**Poodgramiać, a, ał** *odgromić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Odgramiać>

**Poodgramianie, a,** blm., czynność cz. **Poodgramiać.**

**Poodgrywać, a, ał** *odegrać jedno po drugim.* **P. ś.** *odegrać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odgrywać>

**Poodgrywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodgrywać.**

**Poodgrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodgrywać ś.**

**Poodgryzać, a, ał** *odgryźć jedno po drugim.* **P. ś.** *odgryźć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odgryzać>

**Poodgryzanie, a,** blm., czynność cz. **Poodgryzać.**

**Poodgryzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodgryzać ś.**

**Poodgrzebywać, uje, ywał** *odgrzebać jedno po drugim.* <Po + Odgrzebywać>

**Poodgrzebywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodgrzebywać.**

**Poodgrzewać, a, ał** *odgrzać jedno po drugim.* <Po + Odgrzewać>

**Poodgrzewanie, a,** blm., czynność cz. **Poodgrzewać.**

**Poodgważdżać, a, ał** *odgwoździć jedno po drugim:* P. działa. <Po + Odgważdżać>

**Poodgważdżanie, a,** blm., czynność cz. **Poodgważdżać.**

**Poodhaczać, a, ał** *odhaczyć jedno po drugim.* <Po + Odhaczać>

**Poodhaczanie, a,** blm., czynność cz. **Poodhaczać.**

**Poodhartowywać, uje, ywał** *odhartować jedno po drugim.* <Po + Odhartowywać>

**Poodhartowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodhartowywać.**

**Poodhukiwać, uje, iwał** *odhuknąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odhukiwać>

**Poodhukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poodhukiwać.**

**Poodjadać, a, ał** *odjeść jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *odjeść ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odjadać>

**Poodjadanie, a,** blm., czynność cz. **Poodjadać.**

**Poodjadanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodjadać ś.**

**Poodjarzmiać, a, ał** *odjarzmić jednego po drugim.* **P. ś.** *odjarzmiać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odjarzmiać>

**Poodjarzmianie, a,** blm., czynność cz. **Poodjarzmiać.**

**Poodjarzmianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodjarzmiać ś.**

**Poodjeżdżać, a, ał** *odjechać kolejno, jeden po drugim:* Już i monarchowie poodjeżdżali, i starszyzna ś. rozjechała. Kaczk. < Po + Odjeżdżać >

**Poodjeżdżanie, a,** blm., czynność cz. **Poodjeżdżać.**

**Poodjuczać, a, ał** *odjuczyć jedno po drugim.* < Po + Odjuczać >

**Poodjuczanie, a,** blm., czynność cz. **Poodjuczać.**

**Poodkadzać, a, ał** *odkadzić jedno po drugim.* < Po + Odkadzać >

**Poodkadzanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkadzać.**

**Poodkarmiać, a, ał** *odkarmić jednego po drugim.* **P. ś.** *odkarmić ś. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Odkarmiać >

**Poodkarmianie, a,** blm., czynność cz. **Poodkarmiać.**

**Poodkasływać, a, ał** *odkaszlnąć jedno po drugim; odkaszlnąć kolejno, jeden po drugim.* < Po + Odkasływać >

**Poodkasływanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkasływać.**

**Poodkąsywać, uje, ywał** *odkąsić jedno po drugim, poodgryzać.* **P. ś.** *odkąsać ś. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Odkąsywać >

**Poodkąsywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkąsywać.**

**Poodkiełznywać, uje, ywał, Poodchełznywać** *odkiełznać jedno po drugim.* **P. ś.** *odkiełznać ś. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Odkiełznywać >

**Poodkiełznywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkiełznywać; Poodchełznywanie.**

**Poodkiełznywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodkiełznywać ś.; Poodchełznywanie ś.**

**Poodkisać, a, ał** *odkisnąć kolejno, jeden po drugim.* < Po + Odkisać >

**Poodkisanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkisać.**

**Poodklarowywać, uje, ywał** *odklarować jedno po drugim.* **P. ś.** *odklarować ś. kolejno, jedno po drugim.* < Po + Odklarowywać >

**Poodklarowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodklarowywać.**

**Poodklarowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodklarowywać ś.**

**Poodklaskiwać, uje, iwał** *odklasnąć kolejno, jeden po drugim.* < Po + Odklaskiwać >

**Poodklaskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poodklaskiwać.**

**Poodklejać, a, ał** *odkleić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *odkleić ś. kolejno, jeden po drugim; odkleić ś. w wielu miejscach:* Kartki z blaszanych puszek poodklejały ś. od gorąca i wilgoci. Sienk. < Po + Odklejać >

**Poodklejanie, a,** blm., czynność cz. **Poodklejać.**

**Poodklejanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodklejać ś.**

**Poodklepywać, uje, ywał** *odklepać jedno po drugim.* < Po + Odklepywać >

**Poodklepywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodklepywać.**

**Poodklinać, a, ał** 1. *odkląć w wielu razach kolejno.* 2. *odkląć jednego po drugim.* < Po + Odklinać >

**Poodklinanie, a,** blm., czynność cz. **Poodklinać.**

**Poodkładać, a, ał** *odłożyć jedno po drugim:* Jedni już poodkładali, drudzy czekali na leguminę (zboże jare). Pas. < Po + Odkładać >

**Poodkładanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkładać.**

**Poodkłaniać, a, ał** *odkłonić jedno po drugim.* **P. ś.** *odkłonić ś. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Odkłaniać >

**Poodkłanianie, a,** blm., czynność cz. **Poodkłaniać.**

**Poodkłanianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodkłaniać ś.**

**Poodkochiwać się, uje ś., iwał ś.** *odkochać ś. kolejno, jeden po drugim.* < Po + * Odkochiwać ś., od Odkochać ś. >

**Poodkochiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodkochiwać ś.**

**Poodkopywać, uje, ywał** *odkopać jedno po drugim.* < Po + Odkopywać >

**Poodkopywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkopywać.**

**Poodkorkowywać, uje, ywał** *odkorkować jedno po drugim.* < Po + Odkorkowywać >

**Poodkorkowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkorkowywać.**

**Poodkradać, a, ał** *odkraść jedno po drugim.* < Po + Odkradać >

**Poodkradanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkradać.**

**Poodkrapiać, a, ał** *odkropić jedno po drugim.* < Po + Odkrapiać >

**Poodkrapianie, a,** blm., czynność cz. **Poodkrapiać.**

**Poodkrawać, a, ał** *odkroić jedno po drugim.* < Po + Odkrawać >

**Poodkrawanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkrawać.**

**Poodkreślać, a, ał** *odkreślić jedno po drugim.* < Po + Odkreślać >

**Poodkreślanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkreślać.**

**Poodkręcać, a, ał** *odkręcić jedno po drugim:* Skoble poodkręcali i wielką szkodę uczynili. Kaczk. **P. ś.** *odkręcić ś. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Odkręcać >

**Poodkręcanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkręcać.**

**Poodkręcanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodkręcać ś.**

**Poodkruszać, a, ał** *odkruszyć jedno po drugim.* < Po + Odkruszać >

**Poodkruszanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkruszać.**

**Poodkrywać, a, ał** *odkryć jedno po drugim:* Duchowni mieli poodkrywane głowy lub lekkiemi czapeczkami tylko osłonięte. Krasz. **P. ś.** *odkryć ś. kolejno, jeden po drugim:* Natychmiast poodkrywały ś. wszystkie głowy. Sienk. < Po + Odkrywać >

**Poodkrywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkrywać.**

**Poodkrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodkrywać ś.**

**Poodkrzykiwać, uje, iwał** *odkrzyknąć kolejno, jeden po drugim; odkrzyknąć po wiele razy z kolei* < Po + Odkrzykiwać >

**Poodkrzykiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkrzykiwać.**

**Poodkrzywiać, a, ał** *odkrzywić jedno po drugim.* <Po+Odkrzywiać>

**Poodkrzywianie, a,** blm., czynność cz. **Poodkrzywiać.**

**Poodkształcać, a, ał** *odkształcić jedno po drugim.* <Po+Odkształcać>

**Poodkształcanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkształcać.**

**Poodkulbaczać, a, ał** *odkulbaczyć jednego (konia i t. p.) po drugim.* <Po+Odkulbaczać>

**Poodkulbaczanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkulbaczać.**

**Poodkupować, uje, ował** i **P. ś.** p. **Poodkupywać.** <Po+Odkupować>

**Poodkupowanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkupować.**

**Poodkupowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodkupować ś.**

**Poodkupywać, uje, ywał, Poodkupować** *odkupić jedno po drugim.* **P. ś.** *odkupić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Odkupywać>

**Poodkupywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkupywać.**

**Poodkupywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodkupywać ś.**

**Poodkurzać, a, ał** *odkurzyć kolejno, jedno po drugim.* **P. ś.** *odkurzyć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po+Odkurzać>

**Poodkurzanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkurzać.**

**Poodkurzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodkurzać ś.**

**Poodkuwać, a, ał** *odkuć jedno po drugim.* <Po+Odkuwać>

**Poodkuwanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkuwać.**

**Poodkwaszać, a, ał** *odkwasić jedno po drugim.* **P. ś.** *odkwasić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po+Odkwaszać>

**Poodkwaszanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkwaszać.**

**Poodkwaszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodkwaszać ś.**

**Poodkwitać, a, ał** *odkwitnąć kolejno, jedno po drugim.* <Po+Odkwitać>

**Poodkwitanie, a,** blm., czynność cz. **Poodkwitać.**

**Poodlatać, a, ał, Poodlatywać, [Poodlatować]** **1.** *odlecieć kolejno, jeden po drugim.* **2.** cz. czyn.: P. czego = *odlecieć jednego po drugim kolejno.* <Po+Odlatać>

**Poodlatanie, a,** blm., czynność cz. **Poodlatać.**

**[Poodlatować, uje, ował]** p. **Poodlatać.** <Po+Odlatować>

**[Poodlatowanie, a,** blm.] czynność cz. **Poodlatować.**

**Poodlatywać, uje, ywał** p. **Poodlatać:** Ze snem poodlatywały marzenia. Krasz.

**Poodlatywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodlatywać.**

**Poodlepiać, a, ał** *odlepić jedno po drugim a jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *odlepić ś. kolejno jedno po drugim; odlepić ś. w wielu miejscach kolejno.* <Po+Odlepiać>

**Poodlepianie, a,** blm., czynność cz. **Poodlepiać.**

**Poodlepianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodlepiać ś.**

**Poodlewać, a, ał** *odlać jedno po drugim.* **P. ś.** *odlać ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim.* <Po+Odlewać>

**Poodlewanie, a,** blm., czynność cz. **Poodlewać.**

**Poodlewanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodlewać ś.**

**Poodliczać, a, ał** *odliczyć jedno po drugim.* <Po+Odliczać>

**Poodliczanie, a,** blm., czynność cz. **Poodliczać.**

**Poodlizywać, uje, ywał** *odlizać jedno po drugim.* <Po+Odlizywać>

**Poodlizywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodlizywać.**

**Poodlutowywać, uje, ywał** *odlutować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *odlutować ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po+Odlutowywać>

**Poodlutowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodlutowywać.**

**Poodlutowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodlutowywać ś.**

**Poodłamywać, uje, ywał** *odłamać kolejno, jedno po drugim.* **P. ś.** *odłamać ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po+Odłamywać>

**Poodłamywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodłamywać.**

**Poodłamywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodłamywać ś.**

**Poodłazić, i, ił** *odleźć kolejno, jedno po drugim.* <Po+Odłazić>

**Poodłażenie, a,** blm., czynność cz. **Poodłazić.**

**Poodłączać, a, ał** *odłączyć jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *odłączyć ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim.* <Po+Odłączać>

**Poodłączanie, a,** blm., czynność cz. **Poodłączać.**

**Poodłączanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodłączać ś.**

**Poodłogować, uje, ował** *poleżeć odłogiem.* <Po+Odłogować>

**Poodłogowanie, a,** blm., czynność cz. **Poodłogować.**

**Poodłubywać, uje, ywał, Poobdłubywać** *odłubać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po+Odłubywać>

**Poodłubywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodłubywać.**

**Poodłudzać, a, ał** *odłudzić jednego po drugim.* <Po+Odłudzać>

**Poodłudzanie, a,** blm., czynność cz. **Poodłudzać.**

**Poodłupywać, uje, ywał** *odłupać jedno po drugim.* <Po+Odłupywać>

**Poodłupywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodłupywać.**

**Poodłuskiwać, uje, iwał, Poodłuszczać** *odłuskać jedno po drugim.* **P. ś.** *odłuskać ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po+Odłuskiwać>

**Poodłuskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poodłuskiwać.**

**Poodłuskiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodłuskiwać ś.**

**Poodłuszczać, a, ał** i **P. ś.** p. **Poodłuskiwać.** <Po+Odłuszczać>

**Poodłuszczanie, a,** blm., czynność cz. **Poodłuszczać.**

**Poodłuszczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodłuszczać ś.**

**Poodłużać, a, ał** i **P. ś.** p. **Poobdłużać.** <Po+Odłużać>

**Poodłużanie, a,** blm., czynność cz. **Poodłużać.**

**Poodłużanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodłużać ś.**

**Poodmacywać, uje, ywał** *odmacać jedno po drugim.* <Po+Odmacywać>

**Poodmacywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodmacywać**.

**Poodmakać**, a, ał *odmoknąć kolejno, jedno po drugim; odmoknąć w wielu miejscach.* <Po + Odmakać>

**Poodmakanie**, a, blm., czynność cz. **Poodmakać**.

**Poodmalowywać**, uje, ywał *odmalować jedno po drugim.* <Po + Odmalowywać>

**Poodmalowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodmalowywać**.

**Poodmarszczać**, a, ał *odmarszczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Odmarszczać>

**Poodmarszczanie**, a, blm., czynność cz. **Poodmarszczać**.

**Poodmarzać**, a, ał (Poodmar-zać) *odmarznąć kolejno, jeden po drugim; odmarznąć w wielu miejscach.* <Po + Odmarzać>

**Poodmarzanie**, a, blm., (Poodmar-zanie) czynność cz. **Poodmarzać**.

**Poodmawiać**, a, ał *odmówić jedno (a. jednego) po drugim:* Poodmawiał wszystkie modlitwy, jakie sobie tylko mógł przypomnieć. Bał. Poodmawiali im parobków na żołnierkę. L. P. komu wsparć. <Po + Odmawiać>

**Poodmawianie**, a, blm., czynność cz. **Poodmawiać**.

**Poodmazywać**, uje, ywał *odmazać jedno po drugim.* **P. ś.** *odmazać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odmazywać>

**Poodmazywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodmazywać**.

**Poodmazywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodmazywać ś.**

**Poodmiatać**, a, ał *odmieść jedno po drugim; odmieść w wielu miejscach.* <Po + Odmiatać>

**Poodmiatanie**, a, blm., czynność cz. **Poodmiatać**.

**Poodmieniać**, a, ał **1.** *odmienić jedno po drugim.* **2.** *spędzić pewną chwilę na odmienianiu.* **P. ś.** *odmienić ś. kolejno, jeden po drugim:* Sosnowski, pułkownik, na obligację księcia kanclerza także szczerze za mną starał ś., ale ś. rzeczy poodmieniały. Mat. <Po + Odmieniać>

**Poodmienianie**, a, blm., czynność cz. **Poodmieniać**.

**Poodmienianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodmieniać ś.**

**Poodmierzać**, a, ał *odmierzyć jedno po drugim:* Objęcie kolonji, które co tylko (zam.: tylko co) poodmierzał gieometra rządowy. Dyg. <Po + Odmierzać>

**Poodmierzanie**, a, blm., czynność cz. **Poodmierzać**.

**Poodmiękać**, a, ał *odmięknąć kolejno, jeden po drugim; odmięknąć w wielu miejscach.* <Po + Odmiękać>

**Poodmiękanie**, a, blm., czynność cz. **Poodmiękać**.

**Poodmiękczać**, a, ał *odmiękczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Odmiękczać>

**Poodmiękczanie**, a, blm., czynność cz. **Poodmiękczać**.

**Poodmładniać**, a, ał i **P. ś.** p. **Poodmładzać**. <Po + Odmładniać>

**Poodmładnianie**, a, blm., czynność cz. **Poodmładniać**.

**Poodmładnianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodmładniać ś.**

**Poodmładzać**, a, ał, **Poodmładniać** *odmłodzić jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *odmłodzić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odmładzać>

**Poodmładzanie**, a, blm., czynność cz. **Poodmładzać**.

**Poodmładzanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodmładzać ś.**

**Poodmotywać**, uje, ywał *odmotać jedno po drugim.* **P. ś.** *odmotać ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Odmotywać>

**Poodmotywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodmotywać**.

**Poodmotywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodmotywać ś.**

**Poodmrażać**, a, ał **1.** *odmrozić jedno po drugim:* Wielu pokaleczało, poodmrażawszy ręce i nogi. Kaczk. **2.** × P. cz. ni. *zostać poodmrażanym, poodmrażać ś.:* Często naszym rybitwom nosy, uszy poodmrażają. Hanr. <Po + Odmrażać>

**Poodmrażanie**, a, blm., czynność cz. **Poodmrażać**.

**Poodmrugać**, a, ał *odmrugnąć w wielu razach z kolei.* <Po + Odmrugać>

**Poodmruganie**, a, blm., czynność cz. **Poodmrugać**.

**Poodmrukiwać**, uje, iwał *odmruczeć jedno po drugim; odmruknąć wielokrotnie.* <Po + Odmrukiwać>

**Poodmrukiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poodmrukiwać**.

**Poodmuchiwać**, uje, iwał *odmuchnąć jedno po drugim:* Wydobył, porozkładał, poodmuchiwał swoje książki. Jeż. <Po + Odmuchiwać>

**Poodmuchiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poodmuchiwać**.

**Poodmulać**, a, ał *odmulić jedno po drugim.* <Po + Odmulać>

**Poodmulanie**, a, blm., czynność cz. **Poodmulać**.

**Poodmykać**, a, ał *odemknąć jedno po drugim:* Zdaleka na drugim piętrze zobaczył okna poodmykane. Krasz. <Po + Odmykać>

**Poodmykanie**, a, blm., czynność cz. **Poodmykać:** Są różne blizny, których rozcięcie i P. więcej dobrego zrobi, niż... Słow.

**Poodmywać**, a, ał *odmyć jedno po drugim.* <Po + Odmywać>

**Poodmywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodmywać**.

**Poodnajdywać**, uje, ywał *odnaleźć jedno po drugim.* <Po + Odnajdywać>

**Poodnajdywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodnajdywać**.

**Poodnajmować**, uje, ował *odnająć jedno po drugim.* <Po + Odnajmować>

**Poodnajmowanie**, a, blm., czynność cz. **Poodnajmować**.

**Poodnamiętniać**, a, ał *odnamiętnić jednego po drugim.* **P. ś.** *odnamiętnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odnamiętniać>

**Poodnamiętnianie**, a, blm., czynność cz. **Poodnamiętniać**.

**Poodnamiętnianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodnamiętniać ś.**

**Poodnarodowiać**, a, ał *odnarodowić jedno po drugim.* <Po + Odnarodowiać>

**Poodnarodowianie**, a, blm., czynność cz. **Poodnarodowiać**.

**Poodnawiać, a, ał** *odnowić jedno po drugim:* Stare stosunki poodnawiał i przypomniał. Krasz. W miarę, jak go poodnawiane znajomości odrywały, bywał rzadziej. Krasz. **P. ś.** *odnowić ś. kolejno, jedno po drugim:* Rany ś. poodnawiały. <Po + Odnawiać>

**Poodnawianie, a,** blm., czynność cz. **Poodnawiać.**

**Poodnawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodnawiać ś.**

**Poodnęcać, a, ał** *odnęcić jednego po drugim.* <Po + Odnęcać>

**Poodnęcanie, a,** blm., czynność cz. **Poodnęcać.**

**Poodnitowywać, uje, ywał** *odnitować jedno po drugim.* <Po + Odnitowywać>

**Poodnitowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodnitowywać.**

**Poodnosić, i, ił** *odnieść jedno (a. jednego) po drugim:* Biesiadujących do łóżek P. musiano. Krasz.

**Poodnoszenie, a,** blm., czynność cz. **Poodnosić.**

**Poodolejać, a, ał** *odoleić jedno po drugim.* <Po + Odolejać>

**Poodolejanie, a,** blm., czynność cz. **Poodolejać.**

**Poodorywać, a, ał** *odorać jedno po drugim.* <Po + Odorywać>

**Poodorywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodorywać.**

**Poodosabniać, a, ał** *odosobnić jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *odosobnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odosabniać>

**Poodosabnianie, a,** blm., czynność cz. **Poodosabniać.**

**Poodosabnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodosabniać ś.**

**Poodpadać, a, ał** *odpaść kolejno, jeden po drugim; odpaść w wielu miejscach:* Obicie poodpadało. Potym dużo ziemi od jego potomków poodpadało. Kaczk. <Po + Odpadać>

**Poodpadanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpadać.**

**Poodpakowywać, uje, ywał** *odpakować jedno po drugim.* <Po + Odpakowywać>

**Poodpakowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpakowywać.**

**Poodpalać, a, ał** *odpalić jedno (a. jednego) po drugim:* P. końce lasek. P. konkurentów. **P. ś.** *odpalić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odpalać>

**Poodpalanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpalać.**

**Poodpalanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodpalać ś.**

**Poodparać, a, ał** i **P. ś.** p. **Poodprówać.** <Po + Odparać>

**Poodparanie, a,** blm., czynność cz. **Poodparać.**

**Poodparanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodparać ś.**

**1. Poodparowywać, uje, ywał** *odparować jedno po drugim.* <Po + 1. Odparowywać>

**2. Poodparowywać, uje, ywał** *odparować jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + 2. Odparowywać>

**1. Poodparowywanie, a,** blm., czynność cz. **1. Poodparowywać.**

**2. Poodparowywanie, a,** blm., czynność cz. **2. Poodparowywać.**

**Poodparzać, a, ał** *odparzyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *odparzyć ś. kolejno, jedno a. jeden po drugim; odparzyć ś. w wielu miejscach.* <Po + Odparzać>

**Poodparzanie, a,** blm., czynność cz. **Poodparzać.**

**Poodparzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodparzać ś.**

**Poodpasać, a, ał** *odpaść jedno po drugim.* **P. ś.** *odpaść ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + 2. Odpasać>

**Poodpasanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpasać.**

**Poodpasanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodpasać ś.**

**Poodpasywać, uje, ywał** *odpasać jedno po drugim:* W koszulach prawie chodzili i oręże poodpasywali. Krasz. **P. ś.** *odpasać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odpasywać>

**Poodpasywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpasywać.**

**Poodpasywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodpasywać ś.**

**Poodpędzać, a, ał** *odpędzić jedno (a. jednego) po drugim:* Lepiejbyś poodpędzał wszystkich darmojadów. L. <Po + Odpędzać>

**Poodpędzanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpędzać.**

**Poodpętywać, uje, ywał** *odpętać jedno po drugim.* <Po + Odpętywać>

**Poodpętywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpętywać.**

**Poodpieczętowywać, uje, ywał** *odpieczętować jedno po drugim.* <Po + Odpieczętowywać>

**Poodpieczętowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpieczętowywać.**

**Poodpierać, a, ał** *odeprzeć jedno po drugim:* P. zarzuty. <Po + Odpierać>

**Poodpieranie, a,** blm., czynność cz. **Poodpierać.**

**Poodpijać, a, ał** *odpić jedno po drugim.* <Po + Odpijać>

**Poodpijanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpijać.**

**Poodpiłowywać, uje, ywał** *odpiłować jedno po drugim.* <Po + Odpiłowywać>

**Poodpiłowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpiłowywać.**

**Poodpinać, a, ał** *odpiąć jedno po drugim:* P. ostrogi. Warg. Łańcuchy poodpinane od żłobów i pługów. Oss. **P. ś.** *odpiąć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Odpinać>

**Poodpinanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpinać.**

**Poodpinanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodpinać ś.**

**Poodpisywać, uje, ywał** *odpisać w wielu razach kolejno, odpisać jedno po drugim.* <Po + Odpisywać>

**Poodpisywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpisywać.**

**Poodplatać, a, ał** *odpleść kolejno, jedno po drugim.* <Po + Odplatać>

**Poodplatanie, a,** blm., czynność cz. **Poodplatać.**

**Poodplątywać, uje, ywał** *odplątać jedno po drugim.* <Po + Odplątywać>

**Poodplątywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodplątywać.**

**Poodpłacać, a, ał** a. **P. ś.** *odpłacić w wielu razach kolejno.* <Po + Odpłacać>

**Poodpłacanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpłacać.**

**Poodpłacanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodpłacać ś.**

**Poodpłakiwać, uje, iwał** kogo, co = *odpłakać jednego po drugim.* <Po + Odpłakiwać>

**Poodpłakiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpłakiwać.**

**Poodpłaszać, a, ał** *odpłoszyć jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Odpłaszać>

**Poodpłaszanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpłaszać.**

**Poodpławiać, a, ał** *odpławić jedno po drugim.* <Po + Odpławiać>

**Poodpławianie, a,** blm., czynność cz. **Poodpławiać.**

**Poodpływać, a, ał** *odpłynąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odpływać>

**Poodpływanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpływać.**

**Poodpoczywać, a, ał** *odpocząć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odpoczywać>

**Poodpoczywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpoczywać.**

**Poodpompowywać, uje, ywał** *odpompować jedno po drugim.* <Po + Odpompowywać>

**Poodpompowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpompowywać.**

**Poodprasowywać, uje, ywał** *odprasować jedno po drugim.* <Po + Odprasowywać>

**Poodprasowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodprasowywać.**

**Poodpraszać, a, ał** *odprosić jednego po drugim.* <Po + Odpraszać>

**Poodpraszanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpraszać.**

**Poodprawiać, a, ał** *odprawić jednego (a. jedno) po drugim:* Czyniąc to dla pana, nie poodprawiał wszystkich i nie ponarażał ich sobie. Krasz. Sługi wszystkie tegoż dnia poodprawiał. Krasz. Ludzi poodprawiał i trzech tylko zaufanych przy sobie zostawił. Krasz. **P. ś.** *odprawić ś, kolejno, jedno (a. jeden) po drugim:* Poodprawiali ś. ze służby. Sejmiki powiatowe i gienerały już ś. były poodprawiały. Sienk. Nabożeństwa ś. poodprawiały. <Po + Odprawiać>

**Poodprawianie, a,** blm., czynność cz. **Poodprawiać.**

**Poodprawianie się, a ś ,** blm., czynność cz. **Poodprawiać ś.**

**Poodpreparowywać, uje, ywał** *odpreparować jedno po drugim.* <Po + Odpreparowywać>

**Poodpreparowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpreparowywać.**

**Poodprężać, a, ał** *odprężyć jedno po drugim.* **P. ś.** *odprężyć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Odprężać>

**Poodprężanie, a,** blm., czynność cz. **Poodprężać.**

**Poodprężanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodprężać ś.**

**Poodprostowywać, uje, ywał** *odprostować jedno po drugim.* **P. ś.** *odprostować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odprostowywać>

**Poodprostowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodprostowywać.**

**Poodprostowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodprostowywać ś.**

**Poodprowadzać, a, ał** *odprowadzić jednego a. jedno po drugim:* Poodprowadzano strugi błotniste i wodę stojącą na przedmieściach. <Po + Odprowadzać>

**Poodprowadzanie, a,** blm., czynność cz. **Poodprowadzać.**

**Poodprówać, a, ał, Poodpruwać, Poodparać** *odpróć jedno po drugim.* **P. ś.** *odpróć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Odprówać>

**Poodprówanie, a,** blm., czynność cz. **Poodprówać.**

**Poodprówanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodprówać ś.**

**Poodpruwać, a, ał** i **P. ś.** p. **Poodprówać.** <Po + Odpruwać>

**Poodpruwanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpruwać.**

**Poodpruwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodpruwać ś.**

**Poodpryskiwać, uje, iwał** *odprysnąć kolejno, jeden po drugim; odprysnąć w wielu miejscach kolejno.* <Po + Odpryskiwać>

**Poodpryskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpryskiwać.**

**Poodprzątać, a, ał, Poodprzątywać** *odprzątnąć jedno po drugim.* <Po + Odprzątać>

**Poodprzątanie, a,** blm., czynność cz. **Poodprzątać.**

**Poodprzątywać, uje, ywał** p. **Poodprzątać.**

**Poodprzątywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodprzątywać.**

**Poodprzedawać, aje, awał, × Poodsprzedawać** *odprzedać jedno po drugim.* <Po + Odprzedawać>

**Poodprzedawanie, a,** blm., czynność cz. **Poodprzedawać.**

**Poodprzęgać, a, ał** *odprzęgnąć jedno po drugim.* <Po + Odprzęgać>

**Poodprzęganie, a,** blm., czynność cz. **Poodprzęgać.**

**Poodprzodkowywać, uje, ywał** *odprzodkować jedno po drugim.* <Po + Odprzodkowywać>

**Poodprzodkowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodprzodkowywać.**

**Poodprzysięgać, a, ał** *odprzysiąc jedno po drugim.* **P. ś.** *odprzysiąc ś. jednego po drugim; odprzysiąc ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odprzysięgać>

**Poodprzysięganie, a,** blm., czynność cz. **Poodprzysięgać.**

**Poodprzysięganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodprzysięgać ś.**

**Poodpustować, uje, ował** *przepędzić pewien czas na odpustowaniu.* <Po + Odpustować>

**Poodpustowanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpustować.**

**Poodpuszczać, a, ał** *odpuścić jedno po drugim.* <Po + Odpuszczać>

**Poodpuszczanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpuszczać.**

**Poodpychać, a, ał** *odepchnąć jedno (a. jednego) po drugim:* Nie napadał na Polskę zewnętrzny nieprzyjaciel, bo go Bolesław poodpychał. Lel. <Po + Odpychać>

**Poodpychanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpychać.**

**Poodpylać, a, ał** *odpylić jedno po drugim.* <Po + Odpylać>

**Poodpylanie, a,** blm., czynność cz. **Poodpylać.**

**Poodrabiać, a, ał** *odrobić jedno po drugim.* <Po + Odrabiać>

**Poodrabianie, a,** blm., czynność cz. **Poodrabiać.**

**Poodrachowywać, uje, ywał** *odrachować jedno po drugim, poodliczać.* <Po + Odrachowywać>

**Poodrachowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodrachowywać.**

**Poodraczać, a, ał** *odroczyć jedno po drugim.* <Po + 2. Odraczać>

**Poodraczanie, a,** blm., czynność cz. **Poodraczać.**

**1. Poodradzać, a, ał** *odradzić kolejno jednemu po drugim.* <Po + 1. Odradzać>

**2. Poodradzać, a, ał** *odrodzić jedno po drugim.* **P. ś.** *odrodzić ś. kolejno, jeden a. jedno po drugim.* <Po + 2. Odradzać>

**1. Poodradzanie, a,** blm., czynność cz. **1. Poodradzać.**

**2. Poodradzanie, a,** blm., czynność cz. **2. Poodradzać.**

**Poodradzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodradzać ś.**

**Poodrapywać, uje, ywał** *odrapać jedno po drugim:* Ściany poodrapywane. < Po + Odrapywać>

**Poodrapywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodrapywać.**

**Poodrastać, a, ał** *odrosnąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odrastać>

**Poodrastanie, a,** blm., czynność cz. **Poodrastać.**

**Poodrażać, a, ał** *zrazić jednego po drugim, pozrażać, pozniechęcać:* Zygmunt skwapliwym straceniem kilku litewskich panów wiele od siebie poodrażał. Lel. <Po + Odrażać>

**Poodrażanie, a,** blm., czynność cz. **Poodrażać.**

**Poodrąbywać, uje, ywał, Poodrębywać** *odrąbać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Odrąbywać>

**Poodrąbywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodrąbywać.**

**Poodrębywać, uje, ywał** p. **Poodrąbywać:** Ten niepoczciwy węgrzyn jakby nogi poodrębywał. Krasz. <Po + Odrębywać>

**Poodrębywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodrębywać.**

**Poodrętwiać, a, ał** *odrętwić jedno po drugim.* <Po + Odrętwiać>

**Poodrętwianie, a,** blm., czynność cz. **Poodrętwiać.**

**Poodróżniać, a, ał** *odróżnić jedno po drugim.* **P. ś.** *odróżnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odróżniać>

**Poodróżnianie, a,** blm., czynność cz. **Poodróżniać.**

**Poodróżnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodróżniać ś.**

**Poodrutowywać, uje, ywał** *odrutować jedno po drugim.* <Po + Odrutowywać, od Odrutować>

**Poodrutowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodrutowywać.**

**Poodrwiwać, a, ał** *odrwić jednego po drugim.* <Po + Odrwiwać>

**Poodrwiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poodrwiwać.**

**Poodryglowywać, uje, ywał** *odryglować jedno po drugim.* <Po + Odryglowywać>

**Poodryglowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodryglowywać.**

**Poodrywać, a, ał** *oderwać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Niepokończone myśli, poodrywane i powiązane nieschwytanemi dla wielu węzłami. Krasz. <Po + Odrywać>

**Poodrywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodrywać.**

**Poodrzekać się, a ś., ał ś.** *odrzec ś. jednego po drugim; odrzec ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odrzekać ś.>

**Poodrzekanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodrzekać ś.**

**Poodrzucać, a, ał** *odrzucić jedno po drugim:* Już ludzie Waligóry nawspół z Niemcami uprzątnęli byli drogę, nie troszcząc ś. o trupy, które precz poodrzucano. Krasz. <Po + Odrzucać>

**Poodrzucanie, a,** blm., czynność cz. **Poodrzucać.**

**Poodrzynać, a, ał** *oderznąć jedno po drugim:* Poodrzynano w nocy koniom języki. Jeż. **P. ś.** *oderznąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odrzynać>

**Poodrzynanie, a,** blm., czynność cz. **Poodrzynać.**

**Poodrzynanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodrzynać ś.**

**Poodsadzać, a, ał** *jedno po drugim odsadzić.* **P. ś.** *odsadzić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odsadzać>

**Poodsadzanie, a,** blm., czynność cz. **Poodsadzać.**

**Poodsadzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodsadzać ś.**

**Poodsapywać, uje, ywał** *odsapnąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odsapywać>

**Poodsapywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodsapywać.**

**Poodsączać, a, ał** *odsączyć jedno po drugim.* <Po + Odsączać>

**Poodsączanie, a,** blm., czynność cz. **Poodsączać.** <Po + Odsączać>

**Poodsądzać, a, ał, †Poodsądzywać** *odsądzić jednego po drugim; odsądzić jednego od wielu rzeczy.* <Po + Odsądzać>

**Poodsądzanie, a,** blm., czynność cz. **Poodsądzać.**

**†Poodsądzywać, a, ał** p. **Poodsądzać:** Wszystkich pościnał, wsi ich spalił, czci poodsądzywał. P. Koch. <Po + *Odsądzywać, od Odsądzić>

**†Poodsądzywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodsądzywać.**

**Poodsedniać, a, ał, Poosedniać** *jedno po drugim odsednić; odsednić w wielu miejscach.* **P. ś.** *odsednić ś. kolejno, jeden po drugim; odsednić ś. w wielu miejscach.* <Po + Odsedniać>

**Poodsednianie, a,** blm., czynność cz. **Poodsedniać.**

**Poodsednianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodsedniać ś.**

**Poodsforowywać, uje, ywał** p. **Poodsworowywać.** <Po + Odsforowywać>

**Poodsforowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodsforowywać.**

**Poodsiadać, a, ał, Poodsiadywać** *odsiedzieć jedno po drugim.* <Po + Odsiadać>

**Poodsiadanie, a,** blm., czynność cz. **Poodsiadać.**

**Poodsiadywać, uje, ywał** p. **Poodsiadać:** Przez dzień cały na bryce siedziała, aż sobie boki poodsiadywała. Jeż. <Po + Odsiadywać>

**Poodsiadywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodsiadywać.**

**Poodsiarkowywać, uje, ywał** *odsiarkować jedno po drugim.* <Po + Odsiarkowywać>

**Poodsiarkowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodsiarkowywać.**

**Poodsiekać, a, ał l. a. Poodsiekiwać** *odsiec jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **2.** [P.] *posiec:* Łąka za Brzeziem, gdy poodsiekają, wielkiej pilności i starania wymaga. Gwar. <Po + Odsiekać>

**Poodsiekanie**, a, blm., czynność cz. **Poodsiekać.**

**Poodsiekiwać, uje, iwał** p. **Poodsiekać.** <Po + Odsiekiwać>

**Poodsiekiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poodsiekiwać.**

**Poodsiewać, a, ał** *odsiać jedno po drugim.* <Po + Odsiewać>

**Poodsiewanie**, a, blm., czynność cz. **Poodsiewać.**

**Poodsiodływać, uje, ywał** *odsiodłać jedno (zwierzę) po drugim.* <Po + Odsiodływać>

**Poodsiodływanie**, a, blm., czynność cz. **Poodsiodływać.**

**Poodskakiwać, uje, iwał** *odskoczyć kolejno, jeden po drugim; odskoczyć w wielu miejscach:* Uniform tak obcisły, że o mało nie poodskakują wszystkie guziki. Rog. <Po + Odskakiwać>

**Poodskakiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poodskakiwać.**

**Poodskakiwany** *który poodskakiwał:* Stolik, choć odrapany, poklejony, z poodskakiwanym miejscami fornirem, pachniał jeszcze pałacem. Krasz.

**Poodskrobywać, uje, ywał** *odskrobać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Odskrobywać>

**Poodskrobywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodskrobywać.**

**Poodskubywać, uje, ywał** *odskubać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach* <Po + Odskubywać>

**Poodskubywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodskubywać.**

**Poodsładzać, a, ał** *odsłodzić jedno po drugim.* <Po + Odsładzać>

**Poodsładzanie**, a, blm., czynność cz. **Poodsładzać.**

**Poodsłaniać, a, ał** *odsłonić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* P. firanki, obrazy. W niektórych namiotach poodsłanianych widać było siedzących i ucztujących wesoło. Krasz. <Po + Odsłaniać>

**Poodsłanianie**, a, blm., czynność cz. **Poodsłaniać.**

**Poodsługiwać, uje, iwał** 1. *poodbywać służbę.* 2. *odsłużyć jedno po drugim.* **P. ś.** *odsłużyć ś. w wielu razach z kolei.* <Po + Odsługiwać>

**Poodsługiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poodsługiwać.**

**Poodsługiwanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodsługiwać ś.**

**Poodsmradzać, a, ał** *odsmrodzić jedno po drugim.* <Po + Odsmradzać>

**Poodsmradzanie**, a, blm., czynność cz. **Poodsmradzać.**

×**Poodsprzedawać, aje, awał** p. **Poodprzedawać.** <Po + Odsprzedawać>

×**Poodsprzedawanie**, a, blm., czynność cz. **Poodsprzedawać.**

**Poodstawać, aje, awał** *odstać kolejno, jedno po drugim; odstać w wielu miejscach.* **P. ś.** *odstać ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Odstawać>

**Poodstawanie**, a, blm., czynność cz. **Poodstawać.**

**Poodstawanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodstawać ś.**

**Poodstawiać, a, ał** *odstawić jedno po drugim:* Chwyciła starą rękawiczkę, aby P. garnuszki Krasz. <Po + Odstawiać>

**Poodstawianie**, a, blm., czynność cz. **Poodstawiać.**

**Poodstępować, uje, ował** 1. *odstąpić jedno po drugim.* 2. *odstąpić w wielu razach kolejno, pouszeregowane ś.* <Po + Odstępować>

**Poodstępowanie**, a, blm., czynność cz. **Poodstępować.**

**Poodstrajać, a, ał** *odstroić jedno po drugim, porozstrajać:* P. narzędzia muzyczne. **P. ś.** *odstroić ś. kolejno, jedno po drugim, porozstrajać ś.* <Po + Odstrajać>

**Poodstrajanie**, a, blm., czynność cz. **Poodstrajać.**

**Poodstrajanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodstrajać ś.**

**Poodstraszać, a, ał** *odstraszyć jednego po drugim.* <Po + Odstraszać>

**Poodstraszanie**, a, blm., czynność cz. **Poodstraszać.**

**Poodstręczać, a, ał** *odstręczyć jednego po drugim.* **P. ś.** *odstręczyć ś. kolejno, jeden po drugim; odstręczyć ś. od wielu osób, rzeczy.* <Po + Odstręczać>

**Poodstręczanie**, a, blm., czynność cz. **Poodstręczać.**

**Poodstręczanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodstręczać ś.**

**Poodstrugiwać, uje** a. **iwa, iwał** *odstrugać jedno po drugim.* <Po + Odstrugiwać>

**Poodstrugiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poodstrugiwać.**

**Poodstrychać, a, ał** *odstrychnąć jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *odstrychnąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odstrychać>

**Poodstrychanie**, a, blm., czynność cz. **Poodstrychać.**

**Poodstrychanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodstrychać ś.**

**Poodstrzeliwać, a, ał** 1. *odstrzelić w wielu razach kolejno.* 2. *odstrzelić jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *odstrzelić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odstrzeliwać>

**Poodstrzeliwanie**, a, blm., czynność cz. **Poodstrzeliwać.**

**Poodstrzeliwanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodstrzeliwać ś.**

**Poodstrzygać, a, ał** *odstrzyc jedno po drugim.* <Po + Odstrzygać>

**Poodstrzyganie**, a, blm., czynność cz. **Poodstrzygać.**

**Poodsuwać, a, ał** *odsunąć jedno po drugim:* P. firanki, zasłony, zasuwy. Moja Elżunia miała przyjaciół i pochlebców do zbytku: zwolna ich poodsuwałem i oddalę. Krasz. Najtłumniej gromadzili ś. starsi koło izbicy, której okna były poodsuwane. Krasz. **P. ś.** *odsunąć ś. kolejno, jeden po drugim; odsunąć ś. od wielu osób, rzeczy:* W ostatnich latach znajomi poodsuwali ś. od niego. Sienk. <Po + Odsuwać>

**Poodsuwanie**, a, blm., czynność cz. **Poodsuwać.**

**Poodsuwanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodsuwać ś.**

**Poodsworowywać, uje, ywał, Poodsforowywać** *odsworować jednego po drugim:* P. psy. <Po + Odsworowywać>

**Poodsworowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodsworowywać.**

**Poodsyłać, a, ał** *odesłać jednego (a. jedno) po drugim:* Listy, które kazał P., były adresowane do kapitana. Krasz. Poodsyłał sprawunki do mojej stancji w Polskim hotelu. Bliz. <Po + Odsyłać>

**Poodsyłanie**, a, blm., czynność cz. **Poodsyłać.**

**Poodsypiać**, a, ał *odespać jedno po drugim.* <Po + Odsypiać>

**Poodsypianie**, a, blm., czynność cz. **Poodsypiać.**

**Poodsypywać**, uje, ywał *odsypać jedno po drugim.* <Po + Odsypywać>

**Poodsypywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodsypywać.**

**Poodsysać**, a, ał *odessać jedno po drugim.* <Po + Odsysać>

**Poodsysanie**, a, blm., czynność cz. **Poodsysać.**

**Poodszańcowywać się**, uje ś., ywał ś. *odszańcować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odszańcowywać ś.>

**Poodszańcowywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodszańcowywać ś.**

**Poodszarpywać**, uje, ywał *odszarpać jedno po drugim.* <Po + Odszarpywać>

**Poodszarpywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodszarpywać.**

**Poodszczególniać**, a, ał *odszczególnić jedno po drugim.* **P. ś.** *odszczególnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odszczególniać>

**Poodszczególnianie**, a, blm., czynność cz. **Poodszczególniać.**

**Poodszczególnianie się**, a ś., blm.. czynność cz. **Poodszczególniać ś.**

**Poodszczekiwać**, uje, iwał **1.** *odszczekać kolejno, jeden po drugim; odszczekać jedno po drugim.* **2.** *spędzić pewien czas na odszczekiwaniu.* <Po + Odszczekiwać>

**Poodszczekiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poodszczekiwać.**

**Poodszczepiać**, a, ał, **Poodszczepywać**, posp. **Poodszczypywać** *odszczepić jedno po drugim.* **P. ś.** *odszczepić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odszczepiać>

**Poodszczepianie**, a, blm., czynność cz. **Poodszczepiać.**

**Poodszczepianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodszczepiać ś.**

**Poodszczepywać**, uje, ywał i **P. ś.** p. **Poodszczepiać.** <Po + Odszczepywać>

**Poodszczepywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodszczepywać.**

**Poodszczepywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodszczepywać ś.**

**Poodszczuwać**, a, ał *odszczuć jednego po drugim.* <Po + Odszczuwać>

**Poodszczuwanie**, a, blm., czynność cz. **Poodszczuwać.**

**Poodszczykiwać**, uje, iwał *odszczyknąć jedno po drugim.* <Po + Odszczykiwać>

**Poodszczykiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poodszczykiwać.**

**Poodszczypywać**, uje, ywał i **P. ś.** posp., p. **Poodszczepiać.** <Po + Odszczypywać>

**Poodszczypywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodszczypywać.**

**Poodszczypywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodszczypywać ś.**

**Poodszeptywać**, uje, ywał **1.** *odszepnąć w wielu razach kolejno.* **2.** *odszepnąć jedno po drugim.* <Po + Odszeptywać>

**Poodszeptywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodszeptywać.**

**Poodszkodowywać**, uje, ywał *odszkodować w wielu razach kolejno.* <Po + Odszkodowywać>

**Poodszkodowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodszkodowywać.**

**Poodszlamowywać**, uje, ywał *odszlamować jedno po drugim.* <Po + Odszlamowywać>

**Poodszlamowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodszlamowywać.**

**Poodszlifowywać**, uje, ywał *odszlifować jedno po drugim.* <Po + Odszlifowywać>

**Poodszlifowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodszlifowywać.**

**Poodsznurowywać**, uje, ywał *odsznurować jedno po drugim; odsznurować w wielu miejscach.* **P. ś.** *odsznurować ś. kolejno, jeden po drugim; odsznurować ś. w wielu miejscach z kolei.* <Po + Odsznurowywać>

**Poodsznurowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodsznurowywać.**

**Poodsznurowywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodsznurowywać ś.**

**Poodszpuntowywać**, uje, ywał *odszpuntować jedno po drugim.* <Po + Odszpuntowywać>

**Poodszpuntowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodszpuntowywać.**

**Poodszukiwać**, uje, iwał *odszukać jedno po drugim:* Poodszukiwał przez ten czas wielu starych przyjaciół. Kaczk. <Po + Odszukiwać>

**Poodszukiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poodszukiwać.**

**Poodszumowywać**, uje, ywał *odszumować jedno po drugim.* <Po + Odszumowywać>

**Poodszumowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodszumowywać.**

**Poodszywać**, a, ał *odszyć jedno po drugim.* <Po + Odszywać>

**Poodszywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodszywać.**

**Poodśmiechać się**, a ś., ał ś., *odśmiechnąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odśmiechać ś.>

**Poodśmiechanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodśmiechać ś.**

**Poodśpiewywać**, ywa a. uje, ywał *odśpiewać jedno po drugim.* <Po + Odśpiewywać>

**Poodśpiewywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodśpiewywać.**

**Poodśrubowywać**, uje, ywał *odśrubować jedno po drugim.* <Po + Odśrubowywać>

**Poodśrubowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodśrubowywać.**

**Poodświecać**, a, ał, **Poodświecać ś.** *odświecić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Odświecać>

**Poodświecanie**, a, blm., czynność cz. **Poodświecać.**

**Poodświecanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodświecać ś.**

**Poodświeżać**, a, ał *odświeżyć jedno po drugim:* Płótna zczerniałe, spękane, wczęści już nielitościwemi nowemi podkładami farb poodświeżane. Krasz. Wkrótce mąż do niej wróci i chce P. jedne drobiazgi, inne zakupić. Prus. <Po + Odświeżać>

**Poodświeżanie**, a, blm., czynność cz. **Poodświeżać.**

**Poodświęcać**, a, ał *odświęcić jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Odświęcać>

**Poodświęcanie**, a, blm., czynność cz. **Poodświęcać.**

**Poodtaczać**, a, ał *odtoczyć jedno po drugim.* <Po + Odtaczać>

**Poodtaczanie**, a, blm., czynność cz. **Poodtaczać.**

**Poodtańcowywać**, uje, ywał *odtańcować jedno po drugim.* <Po + Odtańcowywać>

**Poodtańcowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodtańcowywać.**

**Poodtapiać, a, ał** *odtopić jedno po drugim.* <Po + Odtapiać>

**Poodtapianie, a,** blm., czynność cz. **Poodtapiać.**

**Poodtłaczać, a, ał** *odtłoczyć jedno po drugim.* <Po + Odtłaczać>

**Poodtłaczanie, a,** blm., czynność cz. **Poodtłaczać.**

**Poodtłukiwać, uje, iwał** *odtłuc jedno po drugim.* <Po + Odtłukiwać>

**Poodtłukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poodtłukiwać.**

**Poodtłuszczać, a, ał** *odtłuścić jedno po drugim.* <Po + Odtłuszczać>

**Poodtłuszczanie, a,** blm., czynność cz. **Poodtłuszczać.**

**Poodtrącać, a, ał** *odtrącić jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Odtrącać>

**Poodtrącanie, a,** blm., czynność cz. **Poodtrącać.**

**Poodtruwać, a, ał** *odtruć jedno po drugim.* <Po + Odtruwać>

**Poodtruwanie, a,** blm., czynność cz. **Poodtruwać.**

**Poodtwarzać, a, ał** *odtworzyć jedno po drugim.* **P. ś.** *odtworzyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odtwarzać>

**Poodtwarzanie, a,** blm., czynność cz. **Poodtwarzać.**

**Poodtwarzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodtwarzać ś.**

**Poodtykać, a, ał** *odetkać jedno po drugim.* <Po + Odtykać>

**Poodtykanie, a,** blm., czynność cz. **Poodtykać.**

**Pooduczać, a, ał** *oduczyć jednego po drugim a. jednego od wielu rzeczy.* **P. ś.** *oduczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Oduczać>

**Pooduczanie, a,** blm., czynność cz. **Pooduczać.**

**Pooduczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooduczać ś.**

**Poodumierać, a, ał** *odumrzeć jednego po drugim.* <Po + Odumierać>

**Poodumieranie, a,** blm., czynność cz. **Poodumierać.**

**Poodurzać, a, ał** *odurzyć jednego po drugim.* **P. ś.** *odurzyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odurzać>

**Poodurzanie, a,** blm., czynność cz. **Poodurzać.**

**Poodurzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodurzać ś.**

**Poodwabiać, a, ał** *odwabić jednego po drugim.* <Po + Odwabiać>

**Poodwabianie, a,** blm., czynność cz. **Poodwabiać.**

**Poodwadniać, a, ał, Poodwodniać** *odwodnić jedno po drugim.* <Po + Odwadniać>

**Poodwadnianie, a,** blm., czynność cz. **Poodwadniać.**

**Poodwalać, a, ał** *odwalić jedno po drugim.* **P. ś.** *odwalić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Odwalać>

**Poodwalanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwalać.**

**Poodwalanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodwalać ś.**

**Poodwaniać, a, ał** *pozbawić woni jedno po drugim.* <Po + Odwaniać>

**Poodwanianie, a,** blm., czynność cz. **Poodwaniać.**

**Poodwapniać, a, ał** *odwapnić jedno po drugim.* <Po + Odwapniać>

**Poodwapnianie, a,** blm., czynność cz. **Poodwapniać.**

**Poodwarzać, a, ał** *odwarzyć jedno po drugim.* <Po + Odwarzać>

**Poodwarzanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwarzać.**

**Poodważać, a, ał** *odważyć jedno po drugim.* <Po + Odważać>

**Poodważanie, a,** blm., czynność cz. **Poodważać.**

**Poodwcielać, a, ał** *odwcielić jedno po drugim.* **P. ś.** *odwcielić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odwcielać>

**Poodwcielanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwcielać.**

**Poodwcielanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodwcielać ś.**

**Poodwdzięczać, a, ał** *odwdzięczyć jedno po drugim.* **P. ś.** *odwdzięczyć ś. kolejno, jeden po drugim; odwdzięczyć ś. w wielu razach kolejno.* <Po + Odwdzięczać>

**Poodwdzięczanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwdzięczać.**

**Poodwdzięczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodwdzięczać ś.**

**Poodwiązywać, uje, ywał** *odwiązać jedno po drugim:* Będziecie wisieli wy wszyscy, gdy ś. Leszek ruszy, a ja was pewno nie poodwiązuję, aby życie zostało. Krasz. **P. ś.** *odwiązać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odwiązywać>

**Poodwiązywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwiązywać.**

**Poodwiązywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodwiązywać ś.**

**Poodwiedzać, a, ał** *odwiedzić jednego (a. jedno) po drugim:* Cóż to nareszcie szkodzi, jeżeli Eugienjusz poodwiedza wszystkie sąsiedztwa? Dzierz. P. pacjentów. <Po + Odwiedzać>

**Poodwiedzanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwiedzać.**

**Poodwiercać, a, ał, Poodwiertywać** *odwiercić jedno po drugim:* Od zamków śruby poodwiercane. <Po + Odwiercać, od Odwiercić>

**Poodwiercanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwiercać.**

**Poodwiertywać, uje, ywał** p. **Poodwiercać.** <Po + Odwiertywać>

**Poodwiertywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwiertywać.**

**Poodwierzgiwać, uje, iwał** *odwierzgnąć w wielu razach kolejno.* <Po + Odwierzgiwać>

**Poodwierzgiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwierzgiwać.**

**Poodwietrzać, a, ał** *odwietrzyć jedno po drugim; odwietrzyć na wszystkie strony.* <Po + Odwietrzać>

**Poodwietrzanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwietrzać.**

**Poodwiewać, a, ał** *odwiać jedno po drugim.* **P. ś.** *odwiać ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Odwiewać>

**Poodwiewanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwiewać.**

**Poodwiewanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodwiewać ś.**

**Poodwijać, a, ał** *odwinąć jedno po drugim; odwinąć z wielu zawinięć:* Nim zdołał P. wszystkie skręty żwawe, już go krzepko związawszy, rzucono na trawę. Syrok. **P. ś.** *odwinąć ś. kolejno, jeden po drugim; odwinąć ś. z wielu zawinięć.* <Po + Odwijać>

**Poodwijanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwijać.**

**Poodwijanie się, a ś.,** blm, czynność cz. **Poodwijać ś.**

**Poodwikływać, uje, ywał** *odwikłać jedno po drugim.* **P. ś.** *odwikłać ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Odwikływać>

**Poodwikływanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwikływać.**

**Poodwikływanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodwikływać ś.**

**Poodwilżać, a, ał** *odwilżyć jedno po drugim; odwilżyć w wielu miejscach.* <Po + Odwilżać>

**Poodwilżanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwilżać.**

**Poodwisać, a, ał** *odwisnąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odwisać>

**Poodwisanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwisać.**

**Poodwlekać, a, ał, Poodwłóczyć** *odwlec jedno po drugim.* **P. ś.** *odwlec ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Odwlekać>

**Poodwlekanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwlekać.**

**Poodwlekanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodwlekać ś.**

**Poodwłóczenie, a,** blm., czynność cz. **Poodwłóczyć.**

**Poodwłóczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodwłóczyć ś.**

**Poodwłóczyć, y, ył** i **P. ś.** p. **Poodwlekać.** <Po + Odwłóczyć>

**Poodwłókniać, a, ał** *odwłóknić jedno po drugim.* <Po + Odwłókniać>

**Poodwłóknianie, a,** blm., czynność cz. **Poodwłókniać.**

**Poodwodniać, a, ał** p. **Poodwadniać.** <Po + Odwodniać>

**Poodwodnianie, a,** blm., czynność cz. **Poodwodniać.**

**Poodwodzenie, a,** blm.. czynność cz. **Poodwodzić.**

**Poodwodzić, i, ił** *odwieść jednego (a. jedno) po drugim; odwieść od wielu rzeczy kolejno:* Nieznacznie kurki od pistoletów poodwodził. Krasz. Wnet zza pasów pistolety powydobywali i kurki poodwodzili. Jeż. <Po + Odwodzić>

**Poodwoływać, uje, ywał** *odwołać jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *odwołać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odwoływać>

**Poodwoływanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwoływać.**

**Poodwoływanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodwoływać ś.**

**Poodwozić, i, ił** *odwieźć jedno po drugim:* Wszystko poodwozili w wielki tydzień. Pas. <Po + Odwozić>

**Poodwożenie, a,** blm., czynność cz. **Poodwozić.**

**Poodwracać, a, ał** *odwrócić jedno po drugim; odwrócić w wielu miejscach:* Granatowy kolet z żółtemi wyłogami i połami na sposób francuski po odwracanemi do góry. Kaczk. Chłopak minął ją, świszcząc, nie spojrzawszy nawet, ale oboje ś. widzieli, choć głowy mieli poodwracane. Krasz. **P. ś.** *odwrócić ś. kolejno, jeden za drugim; odwrócić ś. od wielu rzeczy, osób kolejno:* Nikt nie odpowiadał, poodwracali ś. wszyscy. Krasz. <Po + Odwracać>

**Poodwracanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwracać.**

**Poodwracanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodwracać ś.**

**Poodwykać, a, ał** *odwyknąć kolejno, jeden za drugim; odwyknąć od wielu rzeczy kolejno.* <Po + Odwykać>

**Poodwykanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwykać.**

**Poodwzajemniać, a, ał** *odwzajemnić jedno po drugim.* **P. ś.** *odwzajemnić ś. kolejno, jeden po drugim; odwzajemnić ś. w wielu razach kolejno.* <Po + Odwzajemniać>

**Poodwzajemnianie, a,** blm., czynność cz. **Poodwzajemniać.**

**Poodwzajemnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodwzajemniać ś.**

**Poodwzorowywać, uje, ywał** *odwzorować jedno po drugim.* <Po + Odwzorowywać>

**Poodwzorowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poodwzorowywać.**

**Poodymać, a, ał** *odąć jedno po drugiu.* **P. ś.** *odąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odymać>

**Poodymanie, a,** blm., czynność cz. **Poodymać.**

**Poodymanie się, a ś.,** blm. czynność cz. **Poodymać ś.**

**Poodymiać, a, ał** *odymić jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Odymiać>

**Poodymianie, a,** blm., czynność cz. **Poodymiać.**

† **Poodyskiwać, uje, iwał** p. **Poodzyskiwać.** Rut. <Po + Od + *Iskiwać, od Iskać>

† **Poodyskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poodyskiwać.**

**Poodzębiać, a, ał** (Pood-zębiać) *odzębić jedno po drugim.* <Po + Odzębiać>

**Poodzębianie, a,** blm. (Pood-zębianie) czynność cz. **Poodzębiać.**

**Poodziedziczać, a, ał** *odziedziczyć jedno po drugim.* <Po + Odziedziczać>

**Poodziedziczanie, a,** blm., czynność cz. **Poodziedziczać.**

**Poodzierać, a, ał** p. **Poobdzierać:** W gmachu opuszczonym poodzierano drzwi, zawiasy, żaluzje. Niem. Ze ścian i podłóg dworca poodzierano sukno, opony, kobierce. Krasz. Przez ciemne gałęzie dzikiej latorośli winnej poodzierany mur i białe reszty tynku wyglądały. Krasz. Gałęzie drzew z kory były poodzierane. Krasz. Stał budynek czarny ze swemi murami, gdzieniegdzie z tynku poodzieranemi. Krasz. Żołnierska czeladź już je była poodzierała ze zbroi kosztownych i odzieży. Krasz. <Po + Odzierać>

**Poodzieranie, a,** blm., czynność cz. **Poodzierać:** Nie mogła ś. powściągnąć w chwilach niecierpliwości od pogryzienia palców i poodzierania ich nieco. Krasz.

**Poodzieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poodzierać ś.**

**Poodziewać, a, ał** *odziać jedno (a. jednego) po drugim:* Powolnie przesuwali ś. ludzie skromnie poodziewani. Krasz. Widok przechodniów, aż do najostateczniejszego proletarjusza starannie i czysto poodziewanych, podobał mu ś. Krasz. Konie stały poodziewane do drogi. Krasz. Wprost u podsienia na konie pysznie poodziewane siedli. Krasz. Całe ściany niektóre szytemi szpalery były poodziewane. Krasz. Ludzi kazał tak P., aby ich niełatwo poznać można, do kogo należeli. Krasz. !Wskazane osoby znaczniejsze musiały P. suknie. Krasz. *(= powdziewać).* **P. ś.** *odziać ś. kolejno, jeden po drugim:* Poodziewały ś. matka i córka, stały gotowe. Krasz. Godzina wczesna bardzo jeszcze ś. ludziom P. nie dała. Krasz.

**Poodziewanie**, a, blm., czynność cz. **Poodziewać.**

**Poodziewanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodziewać ś.**

**Poodziębiać**, a, ał (Pood-ziębiać) *odziębić jedno po drugim.* <Po + Odziębiać>

**Poodziębianie**, a, blm. (Pood-ziębianie) czynność cz. **Poodziębiać.**

**Poodziobywać, uje, ywał, Poobdziobywać** *odziobać jedno po drugim.* <Po + Odziobywać

**Poodziobywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodziobywać.**

**Poodznaczać**, a, ał (Pood-znaczać) *odznaczyć jednego a. jedno po drugim:* Wielu jeszcze innych w podobny sposób pomianowanych i poodznaczanych. Orzesz. **P. ś.** *odznaczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odznaczać>

**Poodznaczanie**, a, blm., czynność cz. **Poodznaczać.**

**Poodznaczanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodznaczać ś.**

**Poodzwaniać**, a, ał *odzwonić jedno po drugim.* <Po + Odzwaniać>

**Poodzwanianie**, a, blm., czynność cz. **Poodzwaniać.**

**Poodzwierciedlać**, a, ał (Pood-zwierciedlać) *odzwierciedlić jedno po drugim.* **P. ś.** *odzwierciedlić ś. kolejno, jedno po drugim; odzwierciedlić ś. w wielu miejscach kolejno.* < Po + Odzwierciedlać>

**Poodzwierciedlanie**, a, blm. (Pood-zwierciedlanie) czynność cz. **Poodzwierciedlać.**

**Poodzwierciedlanie się**, a ś., blm. (Pood-zwierciedlanie ś.) czynność cz. **Poodzwierciedlać ś.**

**Poodzwyczajać**, a, ał (Pood-zwyczajać) *odzwyczaić jednego po drugim; odzwyczaić od wielu rzeczy kolejno.* **P. ś.** *odzwyczaić ś. kolejno, jeden po drugim; odzwyczaić ś. od wielu rzeczy kolejno.* <Po + Odzwyczajać>

**Poodzwyczajanie**, a, blm., czynność cz. **Poodzwyczajać.**

**Poodzwyczajanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodzwyczajać ś.**

**Poodzyskiwać, uje, iwał** (Pood-zyskiwać), †**Poodyskiwać** (o wielu) *odzyskać kolejno, jeden po drugim;* (o jednym) *odzyskać jedno po drugim.* <Po + Odzyskiwać>

**Poodzyskiwanie**, a, blm. (Pood-zyskiwanie) czynność cz. **Poodzyskiwać.**

**Poodzywać**, a, ał (Pood-zywać) *odezwać jedno po drugim.* **P. ś.** *odezwać ś. kolejno, jeden po drugim; odezwać ś. w wielu razach z kolei:* Poodzywał ś. do prowincji i miast, aby werbowały piechotnego żołnierza. Moracz. <Po + Odzywać

**Poodzywanie**, a, blm. (Pood-zywanie) czynność cz. **Poodzywać.**

**Poodzywanie się**, a ś., blm. (Pood-zywanie ś.) czynność cz. **Poodzywać ś.**

**Poodżeglowywać, uje, ywał** *odżeglować kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odżeglowywać

**Poodżeglowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodżeglowywać.**

**Poodżegnywać**, a, ał *odżegnać jedno po drugim; odżegnać od wielu osób, rzeczy.* **P. ś.** *odżegnać ś. kolejno, jeden po drugim; odżegnać ś. od wielu osób, rzeczy.*

**Poodżegnywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodżegnywać.**

**Poodżegnywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodżegnywać ś.**

**Poodżuwać**, a, ał *odżuć jedno po drugim.* <Po + Odżuwać>

**Poodżuwanie**, a, blm., czynność cz. **Poodżuwać.**

**Poodżynać**, a, ał *odżąć jedno po drugim.* <Po + Odżynać>

**Poodżynanie**, a, blm., czynność cz. **Poodżynać.**

**Poodżywać**, a, ał *odżyć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odżywać>

**Poodżywanie**, a, blm., czynność cz. **Poodżywać.**

**Poodżywiać**, a, ał *odżywić jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *odżywić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odżywiać>

**Poodżywianie**, a, blm., czynność cz. **Poodżywiać.**

**Poodżywianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poodżywiać ś.**

**Poofarbowywać, uje, ywał** *ofarbować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Ofarbowywać>

**Poofarbowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poofarbowywać.**

**Pooficerować, uje, ował** *pobyć oficerem.* <Po + Oficerować>

**Pooficerowanie**, a, blm., czynność cz. **Pooficerować.**

**Poofukiwać, uje, iwał** *ofuknąć jednego po drugim.* **P. ś.** *ofuknąć ś. kolejno, jeden po drugim; ofuknąć ś. w wielu razach z kolei.* <Po + Ofukiwać>

**Poofukiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poofukiwać.**

**Poofukiwanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poofukiwać ś.**

**Poogacać**, a, ał, **Poohacać** *ogacić jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Ogacać>

**Poogacanie**, a, blm., czynność cz. **Poogacać.**

**Poogadywać, uje, ywał** p. **Poobgadywać.** <Po + Ogadywać>

**Poogadywanie**, a, blm., czynność cz. **Poogadywać.**

**Poogajać**, a, ał *ogaić jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Ogajać

**Poogajanie**, a, blm., czynność cz. **Poogajać.**

**Poogałacać**, a, ał, **Poogołacać** *ogołocić jedno (a. jednego) po drugim a. jedno (a. jednego) z wielu stron, z wielu rzeczy:* Kraj wycieńczony, ludzie rozpierzchli, zamki poogałacane. Krasz. **P. ś.** *ogołocić ś. kolejno, jeden po drugim; ogołocić ś. z wielu stron, z wielu rzeczy.* <Po + Ogałacać>

**Poogałacanie**, a, blm., czynność cz. **Poogałacać.**

**Poogałacanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poogałacać ś.**

**Pooganiać**, a, ał, **Poobganiać** *obegnać jedno (a. jednego) po drugim; obegnać z wielu stron, od wielu osób, rzeczy:* P. śpiących od much. **P. ś.** *obegnać ś. kolejno, jeden po drugim; obegnać ś. z wielu stron, od wielu osób, rzeczy.* <Po + Oganiać>

**Pooganianie**, a, blm., czynność cz. **Pooganiać.**

**Pooganianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pooganiać ś.**

**Poogarniać**, a, ał, × **Poobgarniać** *ogarnąć jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* **P. ś.** *ogarnąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ogarniać

**Poogarnianie**, a, blm., czynność cz. **Poogarniać.**

**Poogarnianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poogarniać ś.**

**Pooglądać, a, ał** *obejrzeć jedno po drugim a. jedno z wielu stron; obejrzeć kolejno, jeden po drugim:* Trzech Przemyślaków przyszło mnie zblizka P. i wypytać ś. Kaczk. <Po + Oglądać>

**Pooglądanie, a,** blm., czynność cz. **Pooglądać.**

**Poogładzać, a, ał** *ogładzić jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* **P. ś.** *ogładzić ś. kolejno, jeden po drugim; ogładzić ś. z wielu stron.* <Po + Ogładzać>

**Poogładzanie, a,** blm., czynność cz. **Poogładzać.**

**Poogładzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poogładzać ś.**

**Poogłaskiwać, uje, iwał** *ogłaskać jednego po drugim a. jednego z wielu stron.* **P. ś.** *ogłaskać ś. kolejno, jeden po drugim; ogłaskać ś. z wielu stron.* <Po + Ogłaskiwać>

**Poogłaskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poogłaskiwać.**

**Poogłaskiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poogłaskiwać ś.**

**Poogłaszać, a, ał** *ogłosić jedno po drugim a. jedno po wielu miejscach.* **P. ś. 1.** *ogłosić ś. kolejno, jeden po drugim; ogłosić ś. po wielu miejscach.* **2.** *zużyć pewien czas na ogłaszanie ś.* <Po + Ogłaszać>

**Poogłaszanie, a,** blm., czynność cz. **Poogłaszać.**

**Poogłaszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poogłaszać ś.**

**Poogłupiać, a, ał** *ogłupić jednego po drugim.* <Po + Ogłupiać>

**Poogłupianie, a,** blm., czynność cz. **Poogłupiać.**

**Poogłuszać, a, ał** *ogłuszyć kolejno jednego po drugim.* <Po + Ogłuszać>

**Poogłuszanie, a,** blm., czynność cz. **Poogłuszać.**

**Poognajać, a, ał, Poobgnajać** *ognoić jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Ognajać>

**Poognajanie, a,** blm., czynność cz. **Poognajać.**

**Poogniatać, a, ał, Poobgniatać** *ognieść jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Ogniatać>

**Poogniatanie, a,** blm., czynność cz. **Poogniatać.**

**Poogołacać, a, ał i P. ś.** p. **Poogałacać.** <Po + Ogołacać>

**Poogołacanie, a,** blm., czynność cz. **Poogołacać.**

**Poogołacanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poogołacać ś.**

**Poograbiać, a, ał** *ograbić kolejno jednego (a. jedno) po drugim; ograbić na wszystkie strony.* <Po + Ograbiać>

**Poograbianie, a,** blm., czynność cz. **Poograbiać.**

**Poogradzać, a, ał** *ogrodzić jedno po drugim a. jedno z różnych stron.* <Po + Ogradzać>

**Poogradzanie, a,** blm., czynność cz. **Poogradzać.**

**Poograniczać, a, ał** *ograniczyć jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* **P. ś.** *ograniczyć ś. kolejno, jeden po drugim; ograniczyć ś. na wszelkie sposoby.* <Po + Ograniczać>

**Poograniczanie, a,** blm., czynność cz. **Poograniczać.**

**Poograniczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poograniczać ś.**

**Poogrobłać, a, ał** *ogroblić jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Ogroblać>

**Poogroblanie, a,** blm., czynność cz. **Poogroblać.**

×**Poogromić, i, ił** *ogromnym uczynić, powiększyć:* Sława jego, poogromiona wielkim rozszerzeniem państwa, rozniosła ś. mocno i ściągnęła uwagę Ottona. Lel. <Po + *Ogromić, od Ogrom>

×**Poogromienie, a,** blm., czynność cz. **Poogromić.**

**Poogrudzać się, a ś., ał ś.** *ogrudzić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ogrudzać ś.>

**Poogrudzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poogrudzać ś.**

**Poogrywać, a, ał, Poobgrywać** *ograć jednego po drugim a. jednego wielostronnie.* **P. ś.** *ograć jeden drugiego nawzajem.* <Po + Ogrywać>

**Poogrywanie, a,** blm., czynność cz. **Poogrywać.**

**Poogrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poogrywać ś.**

**Poogryzać, a, ał, Poobgryzać** *ogryźć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* P. gałązki. P. korę na drzewie. Widać już tylko było resztki kości poogryzanych. Krasz. Rozczarowała ś. do niego, zobaczywszy u niego poogryzane paznogcie. Bał. <Po + Ogryzać>

**Poogryzanie, a,** blm., czynność cz. **Poogryzać.**

**Poogrzebywać, uje, ywał** *ogrzebać jedno po drugim; ogrzebać jedno z wielu stron.* <Po + Ogrzebywać>

**Poogrzebywanie, a,** blm., czynność cz. **Poogrzebywać.**

**Poogrzewać, a, ał** *ogrzać jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* **P. ś.** *ogrzać ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Ogrzewać>

**Poogrzewanie, a,** blm., czynność cz. **Poogrzewać.**

**Poogrzewanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poogrzewać ś.**

**Poogubiać się, a ś., ał ś?:** Musiałem tu utrzymywać porządek, chodziłem razwraz, tom ś. poogubiał. Krasz.

**Poogubianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poogubiać ś.**

**Poohacać, a, ał** p. **Poogacać:** Szopy wszystkie z chróstu były plecione, niektóre mierzwą poohacane, inne polepione gliną. Krasz. <Po + Ohacać>

**Poohacanie, a,** blm., czynność cz. **Poohacać.**

**Pooheblowywać, uje, ywał** *oheblować jedno po drugim a. jedno z wielu stron..* <Po + Oheblowywać>

**Pooheblowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pooheblowywać.**

**Poohydzać, a, ał** *ohydzić jedno po drugim.* <Po + Ohydzać>

**Poohydzanie, a,** blm., czynność cz. **Poohydzać.**

**Poojcowski, Poojczysty** *po ojcu pozostały:* Otrzymał spuściznę poojcowską. Rol. W połowie roku 1780 już jest pan Dyzma z powrotem w stolicy z dobrze podszarpaną poojcowską fortuną. Rol.

**Poojczym, a,** lm. **owie** *człowiek za ojca przybrany:* Panie mocny! carze poojczymie! Zm. <Po + Ojczym>

**Poojczysty** p. **Poojcowski:** Zechce-li widzieć daleką i mglistą wielkość grobową, świętą, poojczystą. Berw. Zapominaliśmy piekących tęsknot poojczystych i porodzinnych. Zal. <Po + Ojczysty>

**Poojuczać, a, ał** p. **Poobjuczać.** <Po + Ojuczać>

**Poojuczanie, a,** blm., czynność cz. **Poojuczać.**

**Pookadzać, a, ał, Poobkadzać** *okadzić jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Okadzać>

**Pookadzanie, a,** blm., czynność cz. **Pookadzać.**

**Pookalać, a, ał** *okolić jedno po drugim.* <Po + Okalać>

**Pookalanie, a,** blm., czynność cz. **Pookalać.**

**Pookaleczać, a, ał** *okaleczyć jednego po drugim.* <Po + Okaleczać>

**Pookaleczanie, a,** blm., czynność cz. **Pookaleczać.**

**Pookapywać, uje, ywał** *okapać jedno (a. jednego) po drugim; okapać z wielu stron.* <Po + Okapywać>

**Pookapywanie, a,** blm., czynność cz. **Pookapywać.**

**Pookarczowywać, uje, ywał** *okarczować jedno po drugim.* <Po + Okarczowywać>

**Pookarczowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pookarczowywać.**

**Pookarmiać, a, ał, Poobkarmiać** *okarmić jedno po drugim* <Po + Okarmiać>

**Pookarmianie, a,** blm., czynność cz. **Pookarmiać.**

**Pookazywać, uje, ywał** *okazać jedno po drugim.* <Po + Okazywać>

**Pookazywanie, a,** blm., czynność cz. **Pookazywać.**

**Pookienne, ego,** blm. *podatek od każdego okna zosobna, podatek pookienny.* <Po + Okienne, od Okienny>

**Pookienny** *tyczący ś. każdego okna zosobna:* Podatek P. *(= pookienne).* <Po + Okienny>

**Pookirzać, a, ał** *okirzyć jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Okirzać>

**Pookirzanie, a,** blm., czynność cz. **Pookirzać.**

**Pooklejać, a, ał** *okleić jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Oklejać>

**Pooklejanie, a,** blm., czynność cz. **Pooklejać.**

**Pooklektywać, uje, ywał** *oklektać jednego po drugim.* <Po + Oklektywać>

**Pooklektywanie, a,** blm., czynność cz. **Pooklektywać.**

**Pooklepywać, uje, ywał** *oklepać jedno po drugim; oklepać z wielu stron.* <Po + Oklepywać>

**Pooklepywanie, a,** blm., czynność cz. **Pooklepywać.**

**Pooklękać, a, ał** *oklęknąć jedno po drugim.* <Po + Oklękać>

**Pooklękanie, a,** blm., czynność cz. **Pooklękać.**

**Pookłacać, a, ał** *okłócić jedno po drugim.* <Po + Okłacać>

**Pookłacanie, a,** blm., czynność cz. **Pookłacać.**

**Pookładać, a, ał, Poobkładać** *obłożyć jedno po drugim; obłożyć z wielu stron:* Głowa była rozpalona, jakby ją głowniami pookładał. Bał. <Po + Okładać>

**Pookładanie, a,** blm., czynność cz. **Pookładać.**

**Pookłamywać, uje, ywał** *okłamać jednego po drugim, poobelgiwać.* <Po + Okłamywać>

**Pookłamywanie, a,** blm., czynność cz. **Pookłamywać.**

**Pookłówać, a, ał** p. **Pookłuwać.** <Po + Okłówać>

**Pookłówanie, a,** blm., czynność cz. **Pookłówać.**

**Pookłusowywać, uje, ywał** *okłusować jedno po drugim.* <Po + Okłusowywać>

**Pookłusowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pookłusowywać.**

**Pookłuwać, a, ał, Pookłówać** chir. *okłóć jedno po drugim.* <Po + Okłuwać>

**Pookłuwanie, a,** blm., czynność cz. **Pookłuwać.**

**Pookolcowywać, uje, ywał** *okolcować jedno po drugim.* <Po + Okolcowywać>

**Pookolcowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pookolcowywać.**

**Pookopywać, uje, ywał** *okopać jedno po drugim:* P. drzewka, buraki. Stertki szeregami pookopywane, by warownie, na łanach stanęły. Jeż. P. ś. *okopać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Okopywać>

**Pookopywanie, a,** blm., czynność cz. **Pookopywać.**

**Pookopywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pookopywać ś.**

**Pookorzeniać, a, ał** *okorzenić jedno po drugim.* <Po + Okorzeniać>

**Pookorzenianie, a,** blm., czynność cz. **Pookorzeniać.**

**Pookowywać, ywa, ywał** p. **Pookuwać:** Jeńcy pookowywani byli w dyby. Krasz. Królewskiemu wojsku nic zarzucić nie można... ale Niemcy w stal pookowywani, każdy z nich gdyby twierdza, od stóp do głowy żelazo. Krasz. Kształty drzwi ciężkich i pookowywanych żelaznemi sztabami. Krasz. <Po + *Okowywać, od Okować>

**Pookowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pookowywać.**

**Pookpiwać, a, ał** *okpić jednego po drugim.* **P. ś.** *okpić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Okpiwać>

**Pookpiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pookpiwać.**

**Pookpiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pookpiwać ś.**

**Pookraczać, a, ał** *okroczyć jedno po drugim.* <Po + Okraczać>

**Pookraczanie, a,** blm., czynność cz. **Pookraczać.**

**Pookradać, a, ał, Poobkradać** *okraść jednego po drugim.* <Po + Okradać>

**Pookradanie, a,** blm., czynność cz. **Pookradać.**

**Pookrapiać, a, ał** *okropić jedno po drugim.* <Po + Okrapiać>

**Pookrapianie, a,** blm., czynność cz. **Pookrapiać.**

**Pookraszać, a, ał** *okrasić jedno po drugim.* **P. ś.** *okrasić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Okraszać>

**Pookraszanie, a,** blm., czynność cz. **Pookraszać.**

**Pookraszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pookraszać ś.**

**Pookrawać, a, ał, Poobkrawać** *okrajać jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* **P. ś.** *okroić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Okrawać>

**Pookrawanie, a,** blm., czynność cz. **Pookrawać.**

**Pookrawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pookrawać ś.**

[**Pookrącać, a, ał**] p. **Pookręcać.** <Po + Okrącać>

[**Pookrącanie, a,** blm.] czynność cz. **Pookrącać.**

**Pookrągleć, eje, ał** *stać ś. nieco okrągłym.* <Po + Okrągleć>

**Pookrąglenie, a,** blm., czynność cz. **Pookrągleć.**

**Pookrążać, a, ał, Poobkrążać** *okrążyć jedno po drugim:* Na ścianach pełno obrazków świętych, pookrążanych wiankami i palmami. Krasz. <Po + Okrążać>

**Pookrążanie, a,** blm., czynność cz. **Pookrążać.**

**Pookreślać, a, ał** *określić jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Określać>

**Pookreślanie, a,** blm., czynność cz. **Pookreślać.**

**Pookręcać, a, ał, Poobkręcać, [Pookrącać, Powokrącać]** *okręcić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Twarzy nie widać, panie bowiem są pookręcane białemi prześcieradłami od stóp do głów. Sienk. <Po + Okręcać>

**Pookręcanie, a,** blm., czynność cz. **Pookręcać.**

**Pookroplać, a, ał** *okroplić jedno po drugim; okroplić jedno w wielu miejscach.* <Po + Okroplać>

**Pookroplanie, a,** blm., czynność cz. **Pookroplać.**

**Pookruszać, a, ał** *okruszyć jedno po drugim; okruszyć w wielu miejscach.* **P. ś.** *okruszyć ś. kolejno, jedno po drugim; okruszyć ś. w wielu miejscach.* <Po + Okruszać>

**Pookruszanie, a,** blm., czynność cz. **Pookruszać.**

**Pookruszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pookruszać ś.**

**Pookrwawiać, a, ał** *okrwawić jedno po drugim.* <Po + Okrwawiać>

**Pookrwawianie, a,** blm., czynność cz. **Pookrwawiać.**

**Pookrywać, a, ał** *okryć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* P. nogi. Jejmość i dzieci, okutane w futra, pookrywane baranicami, zajęły sanie żałobne, budą z rogoży okryte. Jeż. W stajence kilka koni Dorszaka stało, pookrywanych derkami. Krasz. **P. ś.** *okryć ś. kolejno, jeden po drugim:* Zbudzone niewiasty wybiegły, pookrywawszy ś., czym mogły naprędce. Krasz. <Po + Okrywać>

**Pookrywanie, a,** blm., czynność cz. **Pookrywać.**

**Pookrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pookrywać ś.**

**Pookrzesywać, uje, ywał** *okrzesać jedno po drugim; okrzesać w wielu miejscach:* Trza P. konary, pnie przykrócić. Tet. **P. ś.** *okrzesać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Okrzesywać>

**Pookrzesywanie, a,** blm., czynność cz. **Pookrzesywać.**

**Pookrzesywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pookrzesywać ś.**

**Pookrzewiać się, a ś., ał ś.** *okrzewić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Okrzewiać ś.>

**Pookrzewianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pookrzewiać ś.**

**Pookrzykiwać, uje, iwał** *okrzyknąć jednego po drugim.* **P. ś.** *okrzyknąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Okrzykiwać>

**Pookrzykiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pookrzykiwać.**

**Pookrzykiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pookrzykiwać ś.**

**Pookulawiać, a, ał** *okulawić jednego po drugim.* <Po + Okulawiać>

**Pookulawianie, a,** blm., czynność cz. **Pookulawiać.**

**Pookupować, uje, ował** i **P. ś.** p. **Pookupywać.**

**Pookupowanie, a,** blm., czynność cz. **Pookupować.**

**Pookupowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pookupować ś.**

**Pookupywać, uje, ywał, Pookupować** *okupić jedno po drugim.* **P. ś.** *okupić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Okupywać>

**Pookupywanie, a,** blm., czynność cz. **Pookupywać.**

**Pookupywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pookupywać ś.**

**Pookurzać, a, ał** *okurzyć jedno po drugim; okurzyć z wielu stron:* Pookurzajta nogi. Szymon. **P. ś.** *okurzyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Okurzać>

**Pookurzanie, a,** blm., czynność cz. **Pookurzać.**

**Pookurzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pookurzać ś.**

**Pookuwać, a, ał, Pookowywać** *okuć jedno (a. jednego) po drugim; okuć w wielu miejscach:* Pocóście ich dali P. w te dyby? Krasz. Wojaków w żelazo pookuwanych całe zastępy. Krasz. <Po + Okuwać>

**Pookuwanie, a,** blm., czynność cz. **Pookuwać.**

**Pookwefiać, a, ał** *okwefić jednego po drugim.* <Po + Okwefiać>

**Pookwefianie, a,** blm., czynność cz. **Pookwefiać.**

**Pookwiecać, a, ał** *okwiecić jedno po drugim; okwiecić z wielu stron.* <Po + Okwiecać>

**Pookwiecanie, a,** blm., czynność cz. **Pookwiecać.**

**Pookwitać, a, ał, Pookwitywać** *okwitnąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Okwitać>

**Pookwitanie, a,** blm., czynność cz. **Pookwitać.**

**Pookwitywać, uje, ywał** p. **Pookwitać.** <Po + Okwitywać>

**Pookwitywanie, a,** blm., czynność cz. **Pookwitywać.**

**Pooliwić, i, ił** *posmarować, napuścić oliwą.* <Po + Oliwić>

**Pooliwienie, a,** blm., czynność cz. **Pooliwić.**

**Pooliwski** *mający miejsce po traktacie w mieście Oliwie:* Pierwszy punkt sporny w pooliwskich stosunkach między Rzpltą a elektorem. Jaroch. <Po + Oliwski, od Oliwa>

**Poolśniewać, a, ał** *olśnić jednego po drugim.* <Po + Olśniewać>

**Poolśniewanie, a,** blm., czynność cz. **Poolśniewać.**

**Poolutowywać, uje, ywał** *olutować jedno po drugim.* <Po + Olutowywać>

**Poolutowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poolutowywać.**

**Poołowić, i, ił** *ołowiem pokryć, powlec.* L. <Po + Ołowić>

**Poołowienie, a,** blm., czynność cz. **Poołowić.**

**[Po Omacku]** p. **Omacek.**

**Poomacywać, uje, ywał** i **P. ś.** p. **Poobmacywać.** <Po + Omacywać>

**Poomacywanie, a,** blm., czynność cz. **Poomacywać.**

**Poomacywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poomacywać ś.**

**Poomajać, a, ał** *omaić jedno po drugim.* <Po + Omajać>

**Poomajanie, a,** blm., czynność cz. **Poomajać.**

**Poomamiać, a, ał** *omamić jednego po drugim.* <Po + Omamiać>

**Poomamianie, a,** blm., czynność cz. **Poomamiać.**

**Poomarmurowywać, uje, ywał** *omarmurować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Omarmurowywać>

**Poomarmurowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poomarmurowywać.**

**Poomarszczać, a, ał** *omarszczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Omarszczać>

**Poomarszczanie, a,** blm., czynność cz. **Poomarszczać.**

**Poomartwiać, a, ał** *omartwić jedno po drugim.* <Po + Omartwiać>

**Poomartwianie, a,** blm., czynność cz. **Poomartwiać.**

**Poomarzać, a, ał** (Poomar-zać) p. **Poobmarzać.** <Po + Omarzać>

**Poomarzanie, a,** blm. (Poomar-zanie) czynność cz. **Poomarzać.**

**Poomaszczać, a, ał** *omaścić jedno po drugim; omaścić wielu rzeczami.* <Po + Omaszczać>

**Poomaszczanie, a,** blm., czynność cz. **Poomaszczać.**

**Poomawiać, a, ał** p. **Poobmawiać.** <Po + Omawiać>

**Poomawianie, a,** blm., czynność cz. **Poomawiać.**

**Poomazywać, uje, ywał** p. **Poobmazywać.** <Po + Omazywać>

**Poomazywanie, a,** blm., czynność cz. **Poomazywać.**

**Poomączać, a, ał** *omączyć jedno (a. jednego) po drugim, a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *omączyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Omączać>

**Poomączanie, a,** blm., czynność cz. **Poomączać.**

**Poomączanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poomączać ś.**

**Poomdlewać, a, ał,** posp. **Poomglewać** *omdleć kolejno, jeden po drugim:* Porażeni mocą bożą, polękali ś., posłabieli i poomdlewali. Leop. <Po + Omdlewać>

**Poomdlewanie, a,** blm., czynność cz. **Poomdlewać.**

**Poomglewać, a, ał** posp. p. **Poomdlewać.** <Po + Omglewać>

**Poomglewanie, a,** blm., posp., czynność cz. **Poomglewać.**

**Poomgliwać, a, ał** *omglić jedno po drugim.* **P. ś.** *omglić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Omgliwać>

**Poomgliwanie, a,** blm., czynność cz. **Poomgliwać.**

**Poomgliwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poomgliwać ś.**

**Poomiatać, a, ał** p. **Poobmiatać:** Pierwsze krótkie, trzepotliwe wiatry poszarpały śniegi, poomiatały ogonami drogi. Reym. <Po + Omiatać>

**Poomiatanie, a,** blm., czynność cz. **Poomiatać.**

× **Poomierzać, a, ał** p. **I. Poobmierzać.** <Po + I. Obmierzać>

× **Poomierzanie, a,** blm., czynność cz. **Poomierzać.**

**Poomiękać, a, ał** *omięknąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Omiękać>

**Poomiękanie, a,** blm., czynność cz. **Poomiękać.**

**Poomiękczać, a, ał** *omiękczyć jedno po drugim.* <Po + Omiękczać>

**Poomiękczanie, a,** blm., czynność cz. **Poomiękczać.**

**Poomijać, a, ał** *ominąć jedno po drugim.* **P. ś.** *ominąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Omijać>

**Poomijanie, a,** blm., czynność cz. **Poomijać.**

**Poomijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poomijać ś.**

**Poomłacać, a, ał** *omłócić jedno po drugim.* <Po + Omłacać>

**Poomłacanie, a,** blm., czynność cz. **Poomłacać.**

**Poomładzać, a, ał** *omłodzić jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *omłodzić ś. kolejno jeden (a. jedno) po drugim.* <Po + Omładzać>

**Poomładzanie, a,** blm., czynność cz. **Poomładzać.**

**Poomotywać, uje, ywał** i **P. ś.** p. **Poobmotywać.** <Po + Omotywać>

**Poomotywanie, a,** blm., czynność cz. **Poomotywać.**

**Poomotywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poomotywać ś.**

**Poomraczać, a, ał** *omroczyć jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* **P. ś.** *omroczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Omraczać>

**Poomraczanie, a,** blm., czynność cz. **Poomraczać.**

**Poomraczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poomraczać ś.**

**[Poomszykać, a, ał]** *poosmykać, pooskubywać:* Paznogciami poomszykał mech. Ork.

**[Poomszykanie, a,** blm.] czynność cz. **Poomszykać.**

**Poomulać, a, ał** *omulić jedno po drugim.* <Po + Omulać>

**Poomulanie, a,** blm., czynność cz. **Poomulać.**

**Poomurowywać, uje, ywał** p. **Poobmurowywać.** <Po + Omurowywać>

**Poomurowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poomurowywać.**

**Poomuskiwać, uje, iwał** p. **Poobmuskiwać.** <Po obmuskiwać>

**Poomuskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poomuskiwać.**

**[Poomykać się, a ś., ał ś.]** *poobsuwać ś.:* Podpórki babie pod nogamy poomykały sie. <Po + Omykać ś.>

**Poomykanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poomykać ś.**

**Poomywać, a, ał** p. **Poobmywać.** <Po + Obmywać>

**Poomywanie, a,** blm., czynność cz. **Poomywać.**

**Poonalit, u,** lm. **y** min. *odmiana natrolitu ze skupienia skolecytu.*

**Poonanizować się, uje ś., ował ś.** *strawić pewien czas na onanizowaniu ś.* <Po + Onanizować ś.>

**Poonanizowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poonanizować ś.**

**Pooniemiać, a, ał** *oniemić jednego po drugim.* <Po + Oniemiać>

**Pooniemianie, a,** blm., czynność cz. **Pooniemiać.**

**Poonieprzytomniać, a, ał** *onieprzytomnić jednego po drugim.* **P. ś.** *onieprzytomnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Onieprzytomniać>

**Poonieprzytomnianie, a,** blm., czynność cz. **Poonieprzytomniać.**

**Poonieprzytomnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poonieprzytomniać ś.**

**Poonieśmielać, a, ał** *onieśmielić jednego po drugim.* **P. ś.** *onieśmielić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Onieśmielać>

**Poonieśmielanie, a,** blm., czynność cz. **Poonieśmielać.**

**Poonieśmielanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poonieśmielać ś.**

**Poopadać, a, ał** *opaść kolejno, jeden po drugim; opaść (kogo) ze wszystkich stron:* Ptastwo z drzew poopada. Tw. Liście z drzew poopadały. Ściany poopadały z tynku i pobiały. Krasz. Pończochy ją poopadały. P. kogo. <Po + Opadać>

× **Poopadały** *który poopadał:* Okna były wybite do szczętu, podłoga przysuta starą kurzawą, ściany poopadałe. Krasz. <Od Poopadać>

**Poopadanie, a,** blm., czynność cz. **Poopadać.**

**Poopajać, a, ał** *opoić jednego po drugim; opoić wielu rzeczami.* **P. ś.** *opoić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Opajać>

**Poopajanie, a,** blm., czynność cz. **Poopajać.**

**Poopakowywać, uje, ywał** *opakować jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *opakować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Opakowywać>

**Poopakowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poopakowywać.**

**Poopakowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopakowywać ś.**

**Poopalać, a, ał** *opalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Resztki walących ś. murów i poopalane belki. Ta bestja najeżona, poopalana, brudna. Krasz. **P. ś.** *opalić ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; opalić ś. w wielu miejscach.* <Po + Opalać>

**Poopalanie, a,** blm., czynność cz. **Poopalać.**

**Poopalanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopalać ś.**

**Poopalowywać, uje, ywał** *opalować jedno po drugim.* <Po + Opalowywać>

**Poopalowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poopalowywać.**

**Poopamiętywać, a, ał** *opamiętać jednego po drugim.* **P. ś.** *opamiętać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Opamiętywać>

**Poopamiętywanie, a,** blm., czynność cz. **Poopamiętywać.**

**Poopamiętywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopamiętywać ś.**

**Poopancerzać, a, ał** *opancerzyć jednego po drugim.* **P. ś.** *opancerzyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Opancerzać>

**Poopancerzanie, a,** blm., czynność cz. **Poopancerzać.**

**Poopancerzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopancerzać ś.**

**Poopanowywać, uje, ywał** *opanować jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *opanować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Opanowywać>

**Poopanowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poopanowywać.**

**Poopanowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopanowywać ś.**

**Pooparkaniać, a, ał** *oparkanić jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* **P. ś.** *oparkanić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Oparkaniać>

**Pooparkanianie, a,** blm., czynność cz. **Pooparkaniać.**

**Pooparkanianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooparkaniać ś.**

**Pooparzać, a, ał** *oparzyć jedno po drugim.* **P. ś.** *oparzyć ś. kolejno, jeden po drugim.*

**Pooparzanie, a,** blm., czynność cz. **Pooparzać.**

**Pooparzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooparzać ś.**

**Poopasać, a, ał** *opaść jedno po drugim.* **P. ś.** *opaść ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + 1. Opasać>

**Poopasanie, a,** blm., czynność cz. **Poopasać.**

**Poopasanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopasać ś.**

**Poopaskudzać, a, ał** *opaskudzić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *opaskudzić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Opaskudzać, od Opaskudzić>

**Poopaskudzanie, a,** blm., czynność cz. **Poopaskudzać.**

**Poopaskudzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopaskudzać ś.**

**Poopasywać, uje, ywał** *opasać jedno (a. jednego) po drugim, a. jedno (a. jednego) w wielu miejscach:* Na nogach skórznie sznurami wełnianemi czerwonemi poopasywane. Krasz. **P. ś.** *opasać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Opasywać>

**Poopasywanie, a,** blm., czynność cz. **Poopasywać.**

**Poopasywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopasywać ś.**

**Poopatrywać, uje, ywał** *opatrzyć jedno (a. jednego) po drugim:* Przejrzał całe gospodarstwo, poopatrywał budynki. Kaczk. Szlachta domy poopatrywała należycie, zapasy broni porobiła i czekała spokojnie na przybycie opryszka. Rol. Były to niezmierne rupiecie, wszystkie poopatrywane blachami z cyframi i herbami, a nic niewarte. Krasz. **P. ś.** *opatrzyć ś. kolejno, jeden po drugim:* P. ś. w co. <Po + Opatrywać>

**Poopatrywanie, a,** blm., czynność cz. **Poopatrywać.**

**Poopatrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopatrywać ś.**

**Poopatulać, a, ał** *opatulić jednego po drugim a. jednego ze wszystkich stron.* **P. ś.** *opatulić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Opatulać>

**Poopatulanie, a,** blm., czynność cz. **Poopatulać.**

**Poopatulanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopatulać ś.**

**[Poopejdać, a, ał]** p. **Poopowiadać.** <Z Poopowiedać>

**[Poopejdanie, a,** blm.] czynność cz. **Poopejdać.**

**Pooperacyjny** *który ma miejsce po operacji:* Leczenie pooperacyjne. Opatrunek P. <Po + Operacyjny>

**Pooperlać, a, ał** *operlić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *operlić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Operlać>

**Pooperlanie, a,** blm., czynność cz. **Pooperlać.**

**Pooperlanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooperlać ś.**

**Pooperować, uje, ował 1.** *poświęcić pewien czas na operowanie.* **2.** kogo (wielu) = *popoddawać operacji.* <Po + Operować>

**Pooperowanie, a,** blm., czynność cz. **Pooperować.**

**Poopędzać, a, ał** *opędzić jedno (a. jednego) po drugim, a. jedno (a. jednego) na wszystkie strony.* **P. ś.** *opędzić ś. kolejno, jeden po drugim; opędzić ś. od wielu istot, rzeczy.* <Po + Opędzać>

**Poopędzanie, a,** blm., czynność cz. **Poopędzać.**

**Poopędzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopędzać ś.**

**Poopętywać, uje, ywał** *opętać jednego po drugim.* **P. ś.** *opętać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Opętywać>

**Poopętywanie, a,** blm., czynność cz. **Poopętywać.**

**Poopętywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopętywać ś.**

**Poopiekać, a, ał** *opiec jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* **P. ś.** *opiec ś. kolejno, jedno po drugim; opiec ś. z wielu stron.* <Po + Opiekać>

**Poopiekanie, a,** blm., czynność cz. **Poopiekać.**

**Poopiekanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopiekać ś.**

**Poopiekować się, uje ś., ował ś.** *zaopiekować ś. na pewien czas.* <Po + Opiekować ś.>

**Poopiekowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poopiekować ś.**

**Poopielać, a, ał, Poopiewać** *opleć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Opielać>

**Poopielanie, a,** blm., czynność cz. **Poopielać.**

**Poopieniać, a, ał** *opienić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *opienić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Opieniać>

**Poopienianie, a,** blm., czynność cz. **Poopieniać.**

**Poopienianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poopieniać ś.**

**Poopierać, a, ał** *oprzeć jedno po drugim:* Po ścianach ciemnych błyszczały, jakoby gwiazdy, statki cynowe, stojące lub poopierane na długich półkach dębowych. Sienk. **2.** *oprać jednego po drugim.* **P. ś. I.** *oprzeć ś. kolejno, jeden po drugim:* Jak im zaczął rozprawiać, to chłopi zawieszali robotę i poopierawszy ś. na cepach, słuchali z porozdziawianemi ustami jego opowiadań. Sienk. **2.** *potrwać w uporze pewien czas.* **3.** *oprać ś. co do wszystkich kolejno szczegółów swojej bielizny.* <Po + Opierać>

**Poopieranie, a,** blm., czynność cz. **Poopierać.**

**Poopieranie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poopierać ś.**

**Poopierścieniać, a, ał** *opierścienić jednego (a. jedno) po drugim.*

**Poopierścienianie, a,** blm., czynność cz. **Poopierścieniać.**

**Poopierzać, a, ał** *opierzyć jedno po drugim.* **P. ś.** *opierzyć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Opierzać>

**Poopierzanie, a,** blm., czynność cz. **Poopierzać.**

**Poopierzanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poopierzać ś.**

**Poopijać, a, ał** *opić jednego po drugim.* **P. ś.** *opić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Opijać>

**Poopijanie, a,** blm., czynność cz. **Poopijać.**

**Poopijanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poopijać ś.**

**Poopiłowywać, uje, ywał** *opiłować jedno po drugim; opiłować na wszystkie strony.* <Po + Opiłowywać>

**Poopiłowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poopiłowywać.**

**Poopinać, a, ał** *opiąć jedno po drugim; opiąć ze wszystkich stron:* Namioty poopinane materjami. Rękawiczki nowe, starannie poopinane, laseczka... Kaczk. Poopinane te ozdoby spadały jej na skronie. Krasz. <Po + Opinać>

**Poopinanie, a,** blm., czynność cz. **Poopinać.**

†**Poopisować, uje, ował** i †**P. ś.** p. **Poopisywać:** Pisarze swe umówiłem w miasteczkach, coby wary poopisowali. Paw. <Po + Opisować>

†**Poopisowanie, a,** blm., czynność cz. **Poopisować.**

†**Poopisowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poopisować ś.**

**Poopisywać, uje, ywał,** †**Poopisować** *opisać jedno po drugim.* **P. ś.** *opisać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Opisywać>

**Poopisywanie, a,** blm., czynność cz. **Poopisywać.**

**Poopisywanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poopisywać ś.**

**Poopłatać, a, ał** *opleść jedno po druyim a. jedno ze wszystkich stron:* Łapcie na nogach lipowe, parcianemi poopłatane sznurkami, wyglądały schludnie. Krasz. Lodami i jemu poopłatał brzegi mróz dwudziestostopniowy. **Matl. P. ś.** *opleść ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Oplatać>

**Poopłatanie, a,** blm., czynność cz. **Poopłatać.**

**Poopłatanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poopłatać ś.**

**Poopłątywać, uje, ywał** *oplątać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach kolejno:* Kości wszystkie, ledwie suchą a żółtą ociągnięte skórą, wystawały z niej, niby siecią siną, poopłątywane wydatnemi żyły. Krasz. **P. ś.** *oplątać ś. kolejno, jeden po drugim; oplątać ś. z wielu stron.* <Po + Oplątywać>

**Poopłątywanie, a,** blm., czynność cz. **Poopłątywać.**

**Poopłątywanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poopłątywać ś.**

**Pooplewać, a, ał** p. **Poopielać:** Zboża P. w polu. Haur. <Po + *Oplewać, od [Oplewić]>

**Pooplewanie, a,** blm., czynność cz. **Pooplewać.**

**Pooplugawiać, a, ał** *oplugawić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, z wielu stron.* <Po + Oplugawiać>

**Pooplugawianie, a,** blm., czynność cz. **Pooplugawiać.**

**Poopluwać, a, ał** *opluć jedno po drugim a. jedno na wszystkie strony.* <Po + Opluwać>

**Poopluwanie, a,** blm., czynność cz. **Poopluwać.**

**Poopłacać, a, ał** *opłacić jedno po drugim.* **P. ś.** *opłacić ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim.* <Po + Opłacać>

**Poopłacanie, a,** blm., czynność cz. **Poopłacać.**

**Poopłacanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poopłacać ś.**

**Poopłakiwać, uje, iwał** *opłakać jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Opłakiwać>

**Poopłakiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poopłakiwać.**

**Poopłomieniać, a, ał** *opłomienić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Opłomieniać>

**Poopłomienianie, a,** blm., czynność cz. **Poopłomieniać.**

**Poopłókiwać, uje, iwał** *opłókać jedno po drugim.* **P. ś.** *opłókać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Opłókiwać>

**Poopłókiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poopłókiwać.**

**Poopłókiwanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poopłókiwać ś.**

**Poopływać, a, ał** *opłynąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Opływać>

**Poopływanie, a,** blm., czynność cz. **Poopływać.**

**Pooponować, uje, owal** *spędzić pewien czas na oponowaniu.* <Po + Oponować>

**Pooponowanie, a,** blm., czynność cz. **Pooponować.**

**Pooporządzać, a, ał** *oporządzić jedno (a. jednego) po drugim; oporządzić wszechstronnie.* **P. ś.** *oporządzić ś. kolejno, jeden po drugim; oporządzić ś. wszechstronnie.* <Po + Oporządzać>

**Pooporządzanie, a,** blm., czynność cz. **Pooporządzać.**

**Pooporządzanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pooporządzać ś.**

**Poopowiadać, a, ał [Poopejdać] I.** *opowiedzieć jedno po drugim a. opowiedzieć jedno wielu osobom:* Wszystkim już o jej zaręczynach poopowiadał. **2.** *spędzić pewien czas na opowiadaniu.* **P. ś.** *opowiedzieć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Opowiadać>

**Poopowiadanie, a,** blm., czynność cz. **Poopowiadać.**

**Poopowiadanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopowiadać ś.**

**Poopóźniać, a, ał** *opóźnić jedno po drugim.* **P. ś.** *opóźnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Opóźniać>

**Poopóźnianie, a,** blm., czynność cz. **Poopóźniać.**

**Poopóźnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopóźniać ś.**

**Poopracowywać, uje, ywał** *opracować jedno po drugim.* <Po+Opracowywać>

**Poopracowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poopracowywać.**

**Pooprawiać, a, ał** *oprawić jedno po drugim:* Rzędem leżały młoty i siekiery kamienne, pooprawiane w drzewo. Krasz. Stare książki pooprawiał w półskórek i płótno. <Po+Oprawiać>

**Pooprawianie, a,** blm., czynność cz. **Pooprawiać.**

**Poopręžać, a, ał** *oprężyć jedno po drugim.* <Po+Oprężać>

**Poopręžanie, a,** blm., czynność cz. **Poopręžać.**

**Poopromieniać, a, ał** *opromienić jedno po drugim; opromienić na wszystkie strony.* **P. ś.** *opromienić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po+Opromieniać>

**Poopromienianie, a,** blm., czynność cz. **Poopromieniać.**

**Poopromienianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopromieniać ś.**

**Pooprowadzać, a, ał** *oprowadzić jedno (a. jednego) po drugim; oprowadzić po wielu miejscach z kolei.* <Po+Oprowadzać>

**Pooprowadzanie, a,** blm., czynność cz. **Pooprowadzać.**

**Pooprószać, a, ał** *oprószyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po+Oprószać>

**Pooprószanie, a,** blm., czynność cz. **Pooprószać.**

**Poopruwać, a, ał** p. **Poopruwać.** <Po+Opruwać>

**Poopruwanie, a,** blm., czynność cz. **Poopruwać.**

**Poopróżniać, a, ał** *opróżnić jedno po drugim:* Gdy misy a kufle poopróżniane, ten i ów wstawać począł. Krasz. **P. ś.** *opróżnić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po+Opróżniać>

**Poopróżnianie, a,** blm., czynność cz. **Poopróżniać.**

**Poopróżnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopróżniać ś.**

**Poopruwać, a, ał, Pooprówać** *opruć jedno po drugim.*

**Poopruwanie, a,** blm., czynność cz. **Poopruwać.**

**Poopryskiwać, uje, iwał** *opryskać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po+Opryskiwać>

**Poopryskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poopryskiwać.**

**Pooprzędać, a, ał** *oprząść jedno po drugim; oprząść na wszystkie strony.* **P. ś.** *oprząść ś. kolejno, jeden po drugim; oprząść ś. na wszystkie strony.* <Po+Oprzędać>

**Pooprzędanie, a,** blm., czynność cz. **Pooprzędać.**

**Pooprzędanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooprzędać ś.**

**Poopukiwać, uje, iwał** *opukać jedno (a. jednego) po drugim.* <Po+Opukiwać>

**Poopukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poopukiwać.**

**Poopuklerzać, a, ał** *opuklerzyć jednego po drugim.* <Po+Opuklerzać>

**Poopuklerzanie, a,** blm., czynność cz. **Poopuklerzac.**

**Poopupiać się, a ś., ał ś.** *opupić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po+Opupiać ś.>

**Poopupianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopupiać ś.**

**Poopurpurzać, a, ał** *opurpurzyć jednego po drugim.* <Po+Opurpurzać>

**Poopurpurzanie, a,** blm., czynność cz. **Poopurpurzać.**

**Poopuszać, a, ał** *opuszyć jedno po drugim.* <Po+Opuszać>

**Poopuszanie, a,** blm., czynność cz. **Poopuszać.**

**Poopuszczać, a, ał** *opuścić jedno po drugim.* **P. ś.** *opuścić ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim.* <Po+Opuszczać>

**Poopuszczanie, a,** blm., czynność cz. **Poopuszczać.**

**Poopuszczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopuszczać ś.**

**Poopychać, a, ał** *opchać jedno po drugim a. jedno na wszystkie strony.* **P. ś.** *opchać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Opychać>

**Poopychanie, a,** blm., czynność cz. **Poopychać.**

**Poopychanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poopychać ś.**

**Poopylać, a, ał** *opylić jedno po drugim a. jedno na wszystkie strony.* <Po+Opylać>

**Poopylanie, a,** blm., czynność cz. **Poopylać.**

**Poorać, rze, rał I.** *spędzić pewien czas na oraniu, przeorać nieco:* Jeszcze trzeba P. tę rolą. Troc. **2.** *zorać jedno po drugim a. jedno w wielu kierunkach:* Już wszystkie role poorano. Troc. Przen.: *poryć, porysować, pomarszczyć, pobróździć, poradlić:* Na zwiędłej i pooranej twarzy chwilowe wrażenia duszy już nie grały wyraziście. Wejs. Twarz miał czerstwą, zdrową, marszczkami pooraną. Mick. Na katowni skorupami ostremi poorany, żadnej boleści po sobie nie pokazał. Skar. Poorane biciem boskie ciało, nie ranne, lecz ś. jedną raną stało. Odym. Nad sześć tysięcy razów zadali (Jezusowi), plecy z ramiony jako zagony wskroś poorali. Koch. W. Starość mu twarz poorała. Troc. Trudno owych zmarszczków ująć, które poorały szpetną twarz. Opal. Przeszedłem ognie prób; czoło poorał cierń. Wysp. **3.** i nied. **Poorywać** *przeorać, przyorać, zaorać:* Poorywać gnój, nasienie, *inarare.* Kn. Drugi zabije i spali ciało, drugi utopi, trzeci pochowa na roli i poorze. Górn. Poorywać wszeszłe zboże, odorywać, orać. Bobr. <Po+Orać>

**Pooranie, a,** blm., czynność cz. **Poorać.**

**Poordynować, uje, ował** *spędzić pewien czas na ordynowaniu, pobyć ordynatorem.* <Po+Ordynować>

**Poordynowanie, a,** blm., czynność cz. **Poordynować.**

**Poorędować, uje, ował** *orędując poprosić pewien czas za kim.* <Po+Orędować>

**Poorędowanie, a,** blm., czynność cz. **Poorędować.**

**Poorganizować, uje, ował** *zorganizować jedno po drugim.* <Po+Organizować>

**Poorganizowanie, a,** blm., czynność cz. **Poorganizować.**

**Poorjentować się, uje ś., ował ś.** *zorjentować*

*ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Orjentować ś.>

**Poorjentowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poorjentować ś.**

**Poorywać, a, ał** p. **Poorać.**

**Poorywanie, a**, blm., czynność cz. **Poorywać.**

**Poorzekać, a, ał** *orzec jedno po drugim; orzec w wielu razach kolejno.* <Po + Orzekać>

**Poorzekanie, a**, blm., czynność cz. **Poorzekać.**

**Poorzeźwiać, a, ał** *orzeźwić jedno po drugim.* **P. ś.** *orzeźwić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Orzeźwiać>

**Poorzeźwianie, a**, blm., czynność cz. **Poorzeźwiać.**

**Poorzeźwianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poorzeźwiać ś.**

**Poorzynać, a, ał** *orznąć jednego po drugim.* **P. ś.** *orznąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Orzynać>

**Poorzynanie, a**, blm., czynność cz. **Poorzynać.**

**Poorzynanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poorzynać ś.**

**Poosaczać, a, ał** *osaczyć jednego po drugim; osaczyć z wielu stron.* **P. ś.** *osaczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Osaczać>

**Poosaczanie, a**, blm., czynność cz. **Poosaczać.**

**Poosaczanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poosaczać ś.**

**Poosadawiać, a, ał** *osadowić jednego po drugim.* **P. ś.** *osadowić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Osadawiać>

**Poosadawianie, a**, blm., czynność cz. **Poosadawiać.**

**Poosadawianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poosadawiać ś.**

**Poosadzać, a, ał** p. **Poobsadzać:** Radzi on P. linje dróg żelaznych gęstą tarniną. Bl. Bolesław niemało tysięcy jeńców poosadzał na roli. Lel. Witołd przyszedł do Kamieńca w nocy i opanował ten gród, potym Smotrycz, Skałę i Czerwonogród i wszystkie te zamki ludźmi swojemi poosadzał. Stadn. Przed sejmem jeszcze król pobierze załogi z miast, wojskami poosadzanych. Moracz. Poosadzali konie na miejscu. **P. ś.** *osadzić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Osadzać>

**Poosadzanie, a**, blm., czynność cz. **Poosadzać.**

**Poosadzanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poosadzać ś.**

**Poosączać, a, ał** *osączyć jedno po drugim.* <Po + Osączać>

**Poosączanie, a**, blm., czynność cz. **Poosączać.**

**Pooscylować, uje, ował** *oscylując powahać ś. przez pewien czas.* <Po + Oscylować>

**Pooscylowanie, a**, blm., czynność cz. **Pooscylować.**

**Poosedniać, a, ał i P. ś.** p. **Poodsedniać.** <Po + Osedniać>

**Poosednianie, a**, blm., czynność cz. **Poosedniać.**

**Poosednianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poosedniać ś.**

**Poosek, ska**, lm. **ski** bud. *smuga przestrzeni między dwiema najbliższemi osiami słupów, ścian, okien, drzwi, więzów ściennych i t. p., służąca w nauce składni za względną miarę tejże przestrzeni.* Podcz. <Po + *Osek, od Oś>

**Poosiadać, a, ał** *osiąść kolejno, jeden po drugim; osiąść jedno po drugim:* Niektórzy w domach poosiadali. Pod wieczór ptastwo poosiadało drzewa i hałaśliwym świergotem napełniało powietrze. **P. ś.** *osiąść ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Osiadać>

**Poosiadanie, a**, blm., czynność cz. **Poosiadać.**

**Poosiadanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poosiadać ś.**

**Poosiągać, a, ał** *osiągnąć jedno po drugim:* Między duchowieństwem było wielu takich, co dobra poosiągali nie zasługami kościelnemi, ale jako znakomita szlachta, przez wpływy rodzinne. Moracz. <Po + Osiągać>

**Poosiąganie, a**, blm., czynność cz. **Poosiągać.**

**Poosiąkać, a, ał** *osiąknąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Osiąkać>

**Poosiąkanie, a**, blm., czynność cz. **Poosiąkać.**

**Poosidlać, a, ał** *osidlić jedno po drugim.* <Po + Osidlać>

**Poosidlanie, a**, blm., czynność cz. **Poosidlać.**

**Poosiedlać, a, ał** *osiedlić jednego po drugim.* **P. ś.** *osiedlić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Osiedlać>

**Poosiedlanie, a**, blm., czynność cz. **Poosiedlać.**

**Poosiedlanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poosiedlać ś.**

**Poosiepywać, uje, ywał** *osiepać jedno po drugim.* <Po + Osiepywać>

**Poosiepywanie, a**, blm., czynność cz. **Poosiepywać.**

**Poosierocać, a, ał** *osierocić jednego po drugim.* <Po + Osierocać>

**Poosierocanie, a**, blm., czynność cz. **Poosierocać.**

**Poosiewać, a, ał i P. ś.** p. **Poobsiewać.** <Po + Osiewać>

**Poosiewanie, a**, blm., czynność cz. **Poosiewać.**

**Poosiewanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poosiewać ś.**

**Pooskakiwać, uje, iwał** p. **Poobskakiwać.** <Po + Oskakiwać>

**Pooskakiwanie, a**, blm., czynność cz. **Pooskakiwać.**

**Pooskarżać, a, ał** *oskarżyć jednego po drugim.* **P. ś.** *oskarżyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Oskarżać>

**Pooskarżanie, a**, blm., czynność cz. **Pooskarżać.**

**Pooskarżanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pooskarżać ś.**

**Pooskrobywać, uje, ywał, Poobskrobywać** *oskrobać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *oskrobać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Oskrobywać>

**Pooskrobywanie, a**, blm., czynność cz. **Pooskrobywać.**

**Pooskrobywanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pooskrobywać ś.**

**Pooskrzydlać, a, ał** *oskrzydlić jedno po drugim.* <Po + Oskrzydlać>

**Pooskrzydlanie, a**, blm., czynność cz. **Pooskrzydlać.**

**Pooskubywać, uje, ywał, Poobskubywać** *oskubać jedno po drugim.* <Po + Oskubywać>

**Pooskubywanie, a**, blm., czynność cz. **Pooskubywać.**

**Poosłabiać, a, ał** *osłabić jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *osłabić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Osłabiać>

**Poosłabianie, a**, blm., czynność cz. **Poosłabiać.**

**Poosłabianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poosłabiać ś.**

**Poosładzać, a, ał** *osłodzić jedno po drugim.* <Po + Osładzać>

**Poosładzanie, a,** blm., czynność cz. **Poosładzać.**

**Poosłaniać, a, ał, Poobsłaniać** *osłonić jedno po drugim a. jedno z wielu stron:* Baby powystawiały pod kramami ławki, poosłaniawszy je płachtami. Krasz. **P. ś.** *osłonić ś. kolejno, jeden po drugim; osłonić ś. ze wszystkich stron:* Niewiasty, choć ś. od zimna poosłaniały i wilgoci, przemarzłe jechały i zmoczone. Krasz. <Po + Osłaniać>

**Poosłanianie, a,** blm., czynność cz. **Poosłaniać.**

**Poosłanianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poosłaniać ś.**

**Poosmalać, a, ał** *osmalić jedno po drugim; osmalić w wielu miejscach.* <Po + Osmalać>

**Poosmalanie, a,** blm., czynność cz. **Poosmalać.**

**Poosmażać, a, ał, Poobsmażać** *osmażyć jedno po drugim; osmażyć na wszystkie strony.* <Po + Osmażać>

**Poosmażanie, a,** blm., czynność cz. **Poosmażać.**

**Poosmradzać, a, ał** *osmrodzić jedno po drugim.* <Po + Osmradzać>

**Poosmradzanie, a,** blm., czynność cz. **Poosmradzać.**

**Poosmętniać, a, ał** *osmętnić jedno po drugim.* <Po + Osmętniać>

**Poosmętnianie, a,** blm., czynność cz. **Poosmętniać.**

**Poosmucać, a, ał** *osmucić jednego po drugim.* <Po + Osmucać>

**Poosmucanie, a,** blm., czynność cz. **Poosmucać.**

**Poosmykać, a, ał** p. **Poosmykiwać.** <Po + Osmykać>

**Poosmykanie, a,** blm., czynność cz. **Poosmykać.**

**Poosmykiwać, uje, iwał, Poobsmykiwać, Poosmykać, Poobsmykać** *osmykać jedno po drugim:* Główki lnu P. na grzebieniach drewnianych. Przędz. <Po + Osmykać>

**Poosmykiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poosmykiwać.**

**Poosnować, uje, ował i P. ś.** p. **Poosnuwać:** Wiatr chodził od okna do okna, wahając pajęczynami, poosnowanemi po kątach. Krasz. <Po + Osnować>

**Poosnowanie, a,** blm., czynność cz. **Poosnować.**

**Poosnowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poosnować ś.**

**Poosnowywać, uje, ywał i P. ś.** p. **Poosnuwać.** <Po + Osnowywać>

**Poosnowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poosnowywać.**

**Poosnowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poosnowywać ś.**

**Poosnuwać, a, ał, Poosnować, Poosnowywać** *osnuć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Osnuwać>

**Poosnuwanie, a,** blm., czynność cz. **Poosnuwać.**

**Poosnuwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poosnuwać ś.**

**[Poosobku]** p. **Poosobno.** <Po + Osobku, od Osobek>

**[Poosobliwie]** p. **Poosobno:** Nakryć do stołu P. <Od *Poosobliwy, od Po + Osobliwy>

**Poosobnić, i, ił** *odosobnić, wyodrębnić:* Poosobnione odróżnianie ś. mało obrażało potężnego ducha szlacheckiego. Bobrow. Długim czasem jednostajniły ś. sprawy poosobnione, stronnictwa sprzymierzały ś. na zgubę przeciwnych. Lel. <Po + *Osobnić, od Osobny>

**Poosobnienie, a,** blm., czynność cz. **Poosobnić.**

**Poosobno** przys. od **Poosobny, [Poosobliwie, Poosobku]:** W swoim gabinecie P. ludzi bada. Słow. Nie miał P. wziętych rysów regularnie pięknych. Krasz.

**Poosobny** *osobny, pojedyńczy, oddzielny, odrębny, poszczególny; zosobna, oddzielnie, na osobności uważany, sam w sobie.* <Po + Osobny>

**[Poosrać, a, ał]** p. **Poosrywać:** Jak se bedło rozjuchało, wszetkich Niemców poosrało. <Po + Osrać>

**[Poosranie, a,** blm.] czynność cz. **Poosrać.**

**Poosrebrzać, a, ał** *osrebrzyć jedno po drugim.* <Po + Osrebrzać>

**Poosrebrzanie, a,** blm., czynność cz. **Poosrebrzać.**

**Poosromocać, a, ał** *osromocić jednego po drugim.* <Po + Osromocać>

**Poosromocanie, a,** blm., czynność cz. **Poosromocać.**

**Poosrywać, a, ał, [Poosrać]** *osrać jednego (a. jedno) po drugim; osrać w wielu miejscach.* <Po + Osrywać>

**Poosrywanie, a,** blm., czynność cz. **Poosrywać.**

**Poostać, stanie, stał 1.** [P.] *zostać, pozostać.* **2.** †P. p. **Poostawić:** Me serce i moja dusza dla wielkiego smętku poostała mię. Op. <Po + Ostać>

†**Poostały** *który poostał, pozostały:* Po czterech leciech ta Łucja o ostatek dobr dziedzinnych poostałych Frąckowi, swemu ujowi a opiekadlnikowi, poruszyła żałobę. Stat. w. <Od Poostać>

**Poostanie, a,** blm. czynność cz. **Poostać.**

**[Poostawać, aje, awał]** *pozostawać.* **[P ś.]** *pozostawać ś.* <Po + Ostawać>

**[Poostawanie, a,** blm.] czynność cz. **Poostawać.**

**[Poostawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poostawać ś.**

**Poostawiać, a, ał** I. p. **Poobstawiać:** Ówczesne ogrody nie były jeszcze tak poostawiane murami, tak obwarowane szczelnie, jak dzisiejsze. Krasz. **2.** [P.] *pozostawiać:* Jakie miwali przybiory i stroje, a jakie dzieła poostawiali w pamięci ludzkiej po sobie. Ork. <Po + Ostawiać>

**Poostawianie, a,** blm., czynność cz. **Poostawiać.**

**[Poostawić, i, ił], †Poostać** *pozostawić, opuścić, porzucić:* I jak miałeś sumienie tak mnie P., w takiej niepewności i trwodze? Ork. <Po + Ostawić>

**Poostawienie, a,** blm.] czynność cz. **[Poostawić].**

**Poostraszać, a, ał** *ostraszyć jednego po drugim.* **P. ś.** *ostraszyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ostraszać>

**Poostraszanie, a,** blm., czynność cz. **Poostraszać.**

**Poostraszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poostraszać ś.**

**Poostrugiwać, uje, iwał** *ostrugać jedno po drugim.* <Po + Ostrugiwać>

**Poostrugiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poostrugiwać.**

**Poostrzać, a, ał** p. **Poostrzyć:** Poostrzał dumne nadzieje Marcina brat jego starszy. Nar.

**Poostrzanie, a,** blm., czynność cz. **Poostrzać.**

**Poostrzegać, a, ał** *ostrzec jednego po drugim.* <Po + Ostrzegać>

**Poostrzeganie, a,** blm., czynność cz. **Poostrzegać.**

**Poostrzeliwać, a, ał I.** *ostrzelać jedno po drugim.* **2.** *spędzić pewien czas na ostrzeliwaniu.* **P. ś. I.** *ostrzelać ś. kolejno, jeden po drugim; poopędzać ś. strzelając.* **2.** *spędzić pewien czas na ostrzeliwaniu ś.* <Po + Ostrzeliwać>

**Poostrzeliwanie, a,** blm., czynność cz. **Poostrzeliwać.**

**Poostrzeliwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poostrzeliwać ś.**

**Poostrzenie, a,** blm., czynność cz. **Poostrzyć.**

**Poostrzyć, y, ył I.** *spędzić pewien czas na ostrzeniu.* **2.** i nied. **Poostrzać** czego = *wyostrzyć nieco, podostrzyć, zrobić ostrzejszym.* **3.** *naostrzyć jedno po drugim:* P. noże, kosy. <Po + Ostrzyć>

**Poostrzygać, a, ał, Poobstrzygać** *ostrzyc jednego (a. jedno) po drugim:* Dziewczęta w jednej odzieży, z włosami krótko poostrzyganemi. Krasz. Pukle te śliczne P. kazał. Krasz. **P. ś.** *ostrzyc ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ostrzygać>

**Poostrzyganie, a,** blm., czynność cz. **Poostrzygać.**

**Poostrzyganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poostrzygać ś.**

**Poostrzykiwać, uje, iwał** *ostrzykać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Ostrzykiwać>

**Poostrzykiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poostrzykiwać.**

**Poostudzać, a, ał** *ostudzić jedno po drugim.* <Po + Ostudzać>

**Poostudzanie, a,** blm., czynność cz. **Poostudzać.**

**Poostukiwać, uje, iwał** *ostukać jednego (a. jedno) po drugim, poopukiwać:* P. chorych. <Po + Ostukiwać>

**Poostukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poostukiwać.**

**Poostygać, a, ał** *ostygnąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ostygać>

**Poostyganie, a,** blm., czynność cz. **Poostygać.**

**Poosuszać, a, ał, Poobsuszać** *osuszyć jedno po drugim:* Dokupił, słyszę, schedkę, poosuszał łączki. Syrok. <Po + Osuszać>

**Poosuszanie, a,** blm., czynność cz. **Poosuszać.**

**Poosuwać, a, ał i P. ś.** p. **Poobsuwać:** Dach budy ładajako poosuwanemi drancami pobity. Krasz. <Po + Osuwać>

**Poosuwanie, a,** blm., czynność cz. **Poosuwać.**

**Poosuwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poosuwać ś.**

**Pooswabadzać, a, ał, Pooswobadzać, Pooswobodzać** *oswobodzić jednego po drugim.* **P. ś.** *oswobodzić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Oswabadzać>

**Pooswabadzanie, a,** blm., czynność cz. **Pooswabadzać.**

**Pooswabadzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooswabadzać ś.**

**Pooswajać, a, ał** *oswoić jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *oswoić ś. kolejno jeden (a. jedno) po drugim.* <Po + Oswajać>

**Pooswajanie, a,** blm., czynność cz. **Pooswajać.**

**Pooswajanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooswajać ś.**

**Pooswędzać, a, ał** *oswędzić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Oswędzać>

**Pooswędzanie, a,** blm., czynność cz. **Pooswędzać.**

**Pooswobadzać, a, ał i P. ś.** p. **Pooswabadzać.** <Po + Oswobadzać>

**Pooswobadzanie, a,** blm., czynność cz. **Pooswobadzać.**

**Pooswobadzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooswobadzać ś.**

**Pooswobodzać, a, ał i P. ś.** p. **Pooswabadzać.** <Po + Oswobadać>

**Pooswobodzanie, a,** blm., czynność cz. **Pooswobodzać.**

**Pooswobodzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooswobodzać ś.**

**Poosychać, a, ał** p. **Poobsychać:** Łzy już zupełnie poosychały. Krasz. <Po + Osychać>

**Poosychanie, a,** blm., czynność cz. **Poosychać.**

**Poosypywać, uje, ywał i P. ś.** p. **Poobsypywać.** <Po + Osypywać>

**Poosypywanie, a,** blm., czynność cz. **Poosypywać.**

**Poosypywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poosypywać ś.**

**Poosysać, a, ał** *ossać jedno po drugim.* **P. ś.** *ossać ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Osysać>

**Poosysanie, a,** blm., czynność cz. **Poosysać.**

**Poosysanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poosysać ś.**

**Pooszalać, a, ał** *oszalić jednego po drugim.* <Po + Oszalać>

**Pooszalanie, a,** blm., czynność cz. **Pooszalać.**

**Pooszańcowywać, uje, ywał** *oszańcować jedno po drugim.* **P. ś.** *oszańcować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Oszańcowywać>

**Pooszańcowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pooszańcowywać.**

**Pooszańcowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooszańcowywać ś.**

**Pooszarpywać, uje, ywał i P. ś.** p. **Poobszarpywać:** Aby poznanym nie był, kołpak swój odarł, suknię pooszarpywał z naszywania. Krasz. Zobaczywszy Jaksę odartego z chudemi i pooszarpywanemi końmi, zdumiał ś. wielce. Krasz. <Po + Oszarpywać>

**Pooszarpywanie, a,** blm., czynność cz. **Pooszarpywać.**

**Pooszarpywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooszarpywać ś.**

**Pooszczekiwać, uje, iwał** p. **Poobszczekiwać.** <Po + Oszczekiwać>

**Pooszczekiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pooszczekiwać.**

**Pooszczypywać, uje, ywał, Poobszczypywać** *oszczypać jedno po drugim.* <Po + Oszczypywać>

**Pooszczypywanie, a,** blm., czynność cz. **Pooszczypywać.**

**Pooszczywać, a, ał, Poobszczywać** *oszczać jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Oszczywać>

**Pooszczywanie, a,** blm., czynność cz. **Pooszczywać.**

**Pooszkaradzać, a, ał** *oszkaradzić jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *oszkaradzić ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim.* <Po + Oszkaradzać>

**Pooszkaradzanie, a,** blm., czynność cz. **Pooszkaradzać.**

**Pooszkaradzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooszkaradzać ś.**

**Pooszlifowywać, uje, ywał i P. ś.** p. **Poobszlifowywać.** <Po + Oszlifowywać>

**Pooszlifowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pooszlifowywać.**

**Pooszlifowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooszlifowywać ś.**

**Poosznurowywać, uje, ywał** p. **Poobsznurowywać.** <Po + Osznurowywać>

**Poosznurowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poosznurowywać.**

**Pooszorcowywać, uje, ywał, Poobszorcowywać** *oszorcować jedno po drugim.* <Po + Oszorcowywać>

**Pooszorcowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pooszorcowywać.**

**Pooszpecać, a, ał, Pooszpetniać** *oszpecić jedno po drugim.* **P. ś.** *oszpecić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Oszpecać>

**Pooszpecanie, a,** blm., czynność cz. **Pooszpecać.**

**Pooszpecanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooszpecać ś.**

**Pooszpetniać, a, ał i P. ś.** p. **Pooszpecać.** <Po + Oszpetniać>

**Pooszpetnianie, a,** blm., czynność cz. **Pooszpetniać.**

**Pooszpetnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooszpetniać ś.**

**Pooszpilać, a, ał** *oszpilić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Oszpilać>

**Pooszpilanie, a,** blm., czynność cz. **Pooszpilać.**

**Pooszroniać, a, ał** *oszronić jedno po drugim.* <Po + Oszroniać>

**Pooszronianie, a,** blm., czynność cz. **Pooszroniać.**

**Pooszturchiwać, uje, iwał,** posp. **Pooszturgiwać** *oszturchać jednego po drugim a. jednego na wszystkie strony.* <Po + Oszturchiwać>

**Pooszturchiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pooszturchiwać.**

**Pooszturgiwać, uje, iwał** posp. p. **Pooszturchiwać.**

**Pooszturgiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pooszturgiwać.**

**Pooszukiwać, uje, iwał** *oszukać jednego po drugim; oszukać wielokrotnie.* **P. ś.** *oszukać ś. kolejno, jeden po drugim; oszukać ś. wielokotnie.* <Po + Oszukiwać>

**Pooszukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pooszukiwać.**

**Pooszukiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooszukiwać ś.**

**Pooszumiewać, a, ał** *oszumieć jedno po drugim.* <Po + Oszumiewać>

**Pooszumiewanie, a,** blm., czynność cz. **Pooszumiewać.**

**Pooszwabiać, a, ał** *oszwabić jednego po drugim; oszwabić wielokrotnie.* **P. ś.** *oszwabić ś. kolejno, jeden po drugim; oszwabić ś. wielokrotnie.* <Po + Oszwabiać>

**Pooszwabianie, a,** blm., czynność cz. **Pooszwabiać.**

**Pooszwabianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooszwabiać ś.**

**Pooszywać, a, ał i P. ś.** p. **Poobszywać.** <Po + Oszywać>

**Pooszywanie, a,** blm., czynność cz. **Pooszywać.**

**Pooszywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooszywać ś.**

**Poościelać, a, ał** p. **Poobścielać.** <Po + Ościelać>

**Poościelanie, a,** blm., czynność cz. **Poościelać.**

**Poościelać, a, ał** p. **Poobścielać.** <Po + Ościelać>

**Poościelanie, a,** blm., czynność cz. **Poościelać.**

**Pooślepiać, a, ał** *oślepić jednego (a. jedno) po drugim:* Ślepy, jak ci, których pooślepiał. Krasz. <Po + Oślepiać>

**Pooślepianie, a,** blm., czynność cz. **Pooślepiać.**

**Poośliniać, a, ał** *oślinić jedno (a. jednego) po drugim; oślinić na wszystkie strony.* **P. ś.** *oślinić ś. kolejno, jeden po drugim; oślinić ś. na wszystkie strony.* <Po + Ośliniać>

**Pooślinianie, a,** blm., czynność cz. **Poośliniać.**

**Pooślinianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poośliniać ś.**

**Pooślizać, a, ał, Poobślizać** *oślizić jedno po drugim; oślizić w wielu miejscach.* <Po + Ośliżać>

**Pooślizanie, a,** blm., czynność cz. **Pooślizać.**

**Pooślizgiwać się, uje ś., iwał ś., Poobślizgiwać ś.** *oślizgnąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ośliżgiwać ś.>

**Pooślizgiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooślizgiwać ś.**

**Poośmielać, a, ał** *ośmielić jednego po drugim.* **P. ś.** *ośmielić ś. kolejno, jeden po drugim:* Dziewki poośmielały ś. Szymon. <Po + Ośmielać>

**Poośmielanie, a,** blm., czynność cz. **Poośmielać.**

**Poośmielanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poośmielać ś.**

**Poośmieszać, a, ał** *ośmieszyć jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *ośmieszyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ośmieszać>

**Poośmieszanie, a,** blm., czynność cz. **Poośmieszać.**

**Poośmieszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poośmieszać ś.**

**Poośnieżać, a, ał** *ośnieżyć jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Ośnieżać>

**Poośnieżanie, a,** blm., czynność cz. **Poośnieżać.**

**Poośpiewywać, uje, ywał** *ośpiewać jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Ośpiewywać>

**Poośpiewywanie, a,** blm., czynność cz. **Poośpiewywać.**

**Pooświadamiać, a, ał** *oświadomić jednego po drugim.* <Po + Oświadamiać>

**Pooświadamianie, a,** blm., czynność cz. **Pooświadamiać.**

**Pooświadczać, a, ał** *oświadczyć jedno po drugim; oświadczyć w wielu razach.* **P. ś.** *oświadczyć ś. kolejno, jeden po drugim; oświadczyć ś. w wielu razach.* <Po + Oświadczać>

**Pooświadczanie, a,** blm., czynność cz. **Pooświadczać.**

**Pooświadczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooświadczać ś.**

**Pooświecać, a, ał** *oświecić jedno (a. jednego) po drugim:* Jakże was P., kiedy drogi olej? Syrok. **P. ś.** *oświecić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Oświecać>

**Pooświecanie, a,** blm., czynność cz. **Pooświecać.**

**Pooświecanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooświecać ś.**

**Pooświetlać, a, ał** *oświetlić jedno po drugim; oświetlić z wielu stron.* **P. ś.** *oświetlić ś. kolejno, jedno po drugim; oświetlić ś. wielostronnie.* <Po + Oświetlać>

**Pooświetlanie, a,** blm., czynność cz. **Pooświetlać.**

**Pooświetlanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooświetlać ś.**

**Pooświeżać, a, ał** *oświeżyć jedno po drugim.* **P. ś.** *oświeżyć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Oświeżać>

**Pooświeżanie, a,** blm., czynność cz. **Pooświeżać.**

**Pooświeżanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooświeżać ś.**

**Pooświęcać, a, ał** *oświęcić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Oświęcać>

**Pooświęcanie, a,** blm., czynność cz. **Pooświęcać.**

**Pootaborowywać, uje, ywał, Pootaborzać, Poobtaborowywać** *otaborować jedno po drugim; otaborować z wielu stron.* **P. ś.** *otaborować ś. kolejno, jeden po drugim; otaborować ś. z wielu stron.* <Po + Otaborowywać>

**Pootaborowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pootaborowywać.**

**Pootaborowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pootaborowywać ś.**

**Pootaborzać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pootaborowywać.**

**Pootaborzanie, a,** blm., czynność cz. **Pootaborzać.**

**Pootaborzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pootaborzać ś.**

**Pootaczać, a, ał** *otoczyć jednego (a. jedno) po drugim; otoczyć z wielu stron:* Mury poczętych kościołów lub klasztorów, jeszcze rusztowaniem pootaczane. Krasz. **P. ś.** *otoczyć ś. kolejno, jeden po drugim; otoczyć ś. z wielu stron.* <Po + Otaczać>

**Pootaczanie, a,** blm., czynność cz. **Pootaczać.**

**Pootaczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pootaczać ś.**

**Pootaflowywać, uje, ywał** *otaflować jedno po drugim.* <Po + Otaflowywać>

**Pootaflowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pootaflowywać.**

**Pootapiać, a, ał, Poobtapiać** *otopić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *otopić ś. kolejno, jedno po drugim; otopić ś. w wielu miejscach.* <Po + Otapiać>

**Pootapianie, a,** blm., czynność cz. **Pootapiać.**

**Pootapianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pootapiać ś.**

**Pootargiwać, uje, iwał** *otargnąć jedno po drugim* <Po + Otargiwać>

**Pootargiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pootargiwać.**

**Pootępiać, a, ał** *otępić jedno po drugim.* <Po + Otępiać>

**Pootępianie, a,** blm., czynność cz. **Pootępiać.**

**Pootężać, a, ał** *otężyć jedno po drugim.* <Po + Otężać>

**Pootężanie, a,** blm., czynność cz. **Pootężać.**

**Pootłaczać, a, ał** *otłoczyć jedno po drugim; otłoczyć ze wszystkich stron.* <Po + Otłaczać>

**Pootłaczanie, a,** blm., czynność cz. **Pootłaczać.**

**Pootłukać, a, ał, Poobtłukać, Pootłukiwać, Poobtłukiwać** *otłuc jedno po drugim; otłuc z wielu stron:* Herbata w filiżankach niegdyś herbowych, a dziś pootłukanych i wytartych. Krasz. <Po + Otłukać>

**Pootłukanie, a,** blm., czynność cz. **Pootłukać.**

**Pootłukiwać, uje, iwał** p. **Pootłukać.** <Po + Otłukiwać>

**Pootłukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pootłukiwać.**

**Pootłuszczać, a, ał, Poobtłuszczać** *otłuścić jedno po drugim; otłuścić na wszystkie strony.* <Po + Otłuszczać>

**Pootłuszczanie, a,** blm., czynność cz. **Pootłuszczać.**

**Pootrąbiać, a, ał** *otrąbić jedno po drugim.* <Po + Otrąbiać>

**Pootrąbianie, a,** blm., czynność cz. **Pootrąbiać.**

**Pootrącać, a, ał** p. **Poobtrącać:** Grady pootrącały kwiat i wąsy grochu i bobu. <Po + Otrącać>

**Pootrącanie, a,** blm., czynność cz. **Pootrącać.**

**Pootruwać, a, ał** *otruć kolejno jednego po drugim.* **P. ś.** *otruć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Otruwać>

**Pootruwanie, a,** blm., czynność cz. **Pootruwać.**

**Pootruwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pootruwać ś.**

**Pootrzaskiwać, uje, iwał** *otrzaskać jednego po drugim; otrzaskać na wszystkie strony.* **P. ś.** *otrzaskać ś. kolejno, jeden po drugim; otrzaskać ś. na wszystkie strony.* <Po + Otrzaskiwać>

**Pootrzaskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pootrzaskiwać.**

**Pootrzaskiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pootrzaskiwać ś.**

**Pootrząsać, a, ał** p. **Poobtrząsać.** <Po + Otrząsać>

**Pootrząsanie, a,** blm., czynność cz. **Pootrząsać.**

**Pootrzepywać, uje, ywał** *otrzepać jedno po drugim; otrzepać na wszystkie strony.* <Po + Otrzepywać>

**Pootrzepywanie, a,** blm., czynność cz. **Pootrzepywać.**

**Pootrzeźwiać, a, ał** *otrzeźwić jednego po drugim.* **P. ś.** *otrzeźwić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Otrzeźwiać>

**Pootrzeźwianie, a,** blm., czynność cz. **Pootrzeźwiać.**

**Pootrzeźwianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pootrzeźwiać ś.**

**Pootrzymywać, uje, ywał** *otrzymać jedno po drugim; otrzymać kolejno, jeden po drugim:* Sapiehowie wznowili swoję pretensją i dekreta kontumacyjne pootrzymywali. Mat. <Po + Otrzymywać>

**Pootrzymywanie, a,** blm., czynność cz. **Pootrzymywać.**

**Pootuczać, a, ał** *otuczyć jedno po drugim.* <Po + Otuczać>

**Pootuczanie, a,** blm., czynność cz. **Pootuczać.**

**Pootulać, a, ał, Poobtulać** *otulić jednego po drugim; otulić ze wszystkich stron:* Wysiadła owa dama, pootulana koło głowy w jakie tiule, koronki. Bał. **P. ś.** *otulić ś. kolejno, jeden po drugim; otulić ś. ze wszystkich stron.* <Po + Otulać>

**Pootulanie, a,** blm., czynność cz. **Pootulać.**

**Pootulanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pootulać ś.**

**Pootwardzać, a, ał** *otwardzić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Otwardzać>

**Pootwardzanie, a,** blm., czynność cz. **Pootwardzać.**

**†Pootwarzać, a, ał** i **†P. ś.**, **[Pootwarzać i P. ś.]** p. **Pootwierać:** Drzwi wszystkie pootwarzał. Ryb. <Po + Otwarzać>

**[Pootwarzanie, a,** blm.] czynność cz. **Pootwarzać.**

**[Pootwarzanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pootwarzać ś.**

**Pootwierać, a, ał, †Pootwarzać, [Pootwarzać]** *otworzyć jedno po drugim:* Pootwierano drzwi, podniesiono pieczęcie. Krasz. Okna pootwierano dla wpuszczenia wieczornego chłodu. Krasz. Powolnym krokiem, listy już pootwierane trzymając w ręku, zbliżył ś. ku niemu. Krasz. Pootwierano w tych województwach gubernie. Rzew. Kto narodowi pootwierał przyszłe wielkie bytu niwy? Kras. Młodzi kupcy armeńscy pootwierali kramy we Lwowie, Żółkwi i Stanisławowie. Rol. **P. ś.** *otworzyć ś. kolejno, jedno po drugim:* Wszystkie okna pootwierały ś., i życie rozbudziło ś., jak w pszczolnym ulu. Bał. Prawa noga jątrzyć ś. nanowo zaczęła, blizny pootwierały (ś.), i leczyć ś. musiał. Krasz. <Po + Otwierać>

**Pootwieranie, a,** blm., czynność cz. **Pootwierać.**

**Pootwieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pootwierać ś.**

**Pootyczać, a, ał** *otyczyć jedno po drugim; otyczyć z wielu stron.* <Po + Otyczać>

**Pootyczanie, a,** blm., czynność cz. **Pootyczać.**

**Pootykać, a, ał, Poobtykać** *obetkać jedno po drugim; obetkać ze wszystkich stron:* Dla niej i dla kilku osób ze dwora jako tako pootykano ściany i okna. Krasz. Rudera ta, wewnątrz pootykana, zabezpieczona była. Krasz. **P. ś.** *obetkać ś. kolejno, jeden po drugim; obetkać ś. na wszystkie strony.* <Po + Otykać>

**Pootykanie, a,** blm., czynność cz. **Pootykać.**

**Pootykanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pootykać ś.**

**Poowędzać, a, ał, Poobwędzać** *owędzić jedno po drugim; owędzić ze wszystkich stron.* <Po + Owędzać>

**Poowędzanie, a,** blm., czynność cz. **Poowędzać.**

**Poowiązywać, uje, ywał** p. **Poobwiązywać:** Książka oprawna w skórę i poowiązywana sznurkami różańca. <Po + Owiązywać>

**Poowiązywanie, a,** blm., czynność cz. **Poowiązywać.**

**Poowieszać, a, ał** i **P. ś.** p. **Poobwieszać.** <Po + Owieszać>

**Poowieszanie, a,** blm., czynność cz. **Poowieszać.**

**Poowieszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poowieszać ś.**

**Poowiewać, a, ał** *owiać jednego (a. jedno) po drugim; owiać z różnych stron.* <Po + Owiewać>

**Poowiewanie, a,** blm., czynność cz. **Poowiewać.**

**Poowijać, a, ał, Poobwijać** *owinąć jedno po drugim; owinąć ze wszystkich stron:* Dziecko było poowijane w cieniuchną bieliznę. Zap. **P. ś.** *owinąć ś. kolejno, jeden po drugim; owinąć ś. ze wszystkich stron.* <Po + Owijać>

**Poowijanie, a,** blm., czynność cz. **Poowijać.**

**Poowijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poowijać ś.**

**Poowilżać, a, ał** *owilżyć jedno po drugim; owilżyć w wielu miejscach.* <Po + Owilżać>

**Poowilżanie, a,** blm., czynność cz. **Poowilżać.**

**Poowisać, a, ał** p. **Poobwisać.** <Po + Owisać>

**Poowisanie a,** blm., czynność cz. **Poowisać.**

**Poowoszczać, a, ał** *owoszczyć jedno po drugim; owoszczyć w różnych miejscach.* <Po + Owoszczać>

**Poowoszczanie, a,** blm., czynność cz. **Poowoszczać.**

**[Pooz-]** p. **Poroz-.** <Po + (R)oz>

**[Poozbierać się, a ś., ał ś.]** *rozebrać ś.:* Zrób mu kompiyl, i ón sie poozbiyrá. <Po + (R)ozbierać ś.>

**[Poozbieranie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poozbierać ś.**

**Poozdabiać, a, ał** *ozdobić jedno po drugim; ozdobić w wielu miejscach:* Sokolnicki nie zapomniał P. w Paryżu robót Kościuszki Drz. **P. ś.** *ozdobić ś. kolejno, jeden po drugim; ozdobić ś. na wszystkie strony.* <Po + Ozdabiać>

**Poozdabianie, a,** blm., czynność cz. **Poozdabiać.**

**Poozdabianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poozdabiać ś.**

**Poozdrawiać, a, ał** *ozdrowić jednego po drugim, pouzdrawiać.* <Po + Ozdrawiać>

**Poozdrawianie, a,** blm., czynność cz. **Poozdrawiać.**

**Poozieleniać, a, ał** *ozielenić jedno po drugim; ozielenić ze wszystkich stron.* <Po + Ozieleniać>

**Poozielenianie, a,** blm., czynność cz. **Poozieleniać.**

**Poozierać, a, ał** *obejrzeć jedno (a. jednego) po drugim; obejrzeć na wszystkie strony.* **P. ś.** *obejrzeć ś. kolejno, jeden po drugim; obejrzeć ś. na wszystkie strony.* <Po + Ozierać>

**Poozieranie, a,** blm., czynność cz. **Poozierać.**

**Poozieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poozierać ś.**

**Pooziębiać, a, ał** *oziębić jedno po drugim, poostudzać.* **P. ś.** *oziębić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Oziębiać>

**Pooziębianie, a,** blm., czynność cz. **Pooziębiać.**

**Pooziębianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooziębiać ś.**

**Poozłacać, a, ał** *ozłocić jedno po drugim; ozłocić na wszystkie strony.* **P. ś.** *ozłocić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ozłacać>

**Poozłacanie, a,** blm., czynność cz. **Poozłacać.**

**Poozłacanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poozłacać ś.**

**Pooznaczać, a, ał, × Poobznaczać** *oznaczyć jedno po drugim; oznaczyć ze wszystkich stron:* Pakował kufry pooznaczane numerami. Krasz. Zasady i teorje pooznaczane ludzkiemi imionami. Gnat. <Po + Oznaczać>

**Pooznaczanie, a,** blm., czynność cz. **Pooznaczać.**

**Pooznajamiać i P. ś.** p. **Pooznajmiać.** <Po + Oznajamiać>

**Pooznajamianie, a,** blm., czynność cz. **Pooznajamiać.**

**Pooznajamianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooznajamiać ś.**

**Pooznajmiać, a, ał 1.** *oznajmić kolejno, jedno po drugim a. jedno wielu osobom.* **2.** a. **Poobznajmiać, Pooznajamiać, Poobznajamiać** *obeznać (z czym) jednego po drugim.* **P. ś., Poobznajmiać ś., Poo-**

**znajamiać ś.. Poobznajamiać ś.** *obznać z wielu rzeczami.* <Po + Oznajmiać>

**Pooznajmianie, a,** blm., czynność cz. **Pooznajmiać.**

**Pooznajmianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooznajmiać ś.**

**[Pooznajmować, uje, ował]** *powynajmować.* <Po + *(R)oznajmować, od Roz + Najmować>

**[Pooznajmowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pooznajmować.**

**Poozuchwalać, a, ał** *ozuchwalić jednego po drugim.* **P. ś.** *ozuchwalić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ozuchwalać>

**Poozuchwalanie, a,** blm., czynność cz. **Poozuchwalać.**

**Poozuchwalanie się, a ś..** blm., czynność cz. **Poozuchwalać ś.**

**Poozwyczajać się, a ś., ał ś.** *ozwyczaić ś. kolejno, jeden po drugim; ozwyczaić ś. z wielu rzeczami kolejno.* <Po + Ozwyczajać ś.>

**Poozwyczajanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poozwyczajać ś.**

**Pooźłopywać się, uje ś., ywał ś.** *ożłopać ś. kolejno, jeden po drugim; ożłopać ś. wielu rzeczy kolejno.* <Po + Ożłopywać ś.>

**Pooźłopywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pooźłopywać ś.**

**Poożuwać, a, ał** *ożuć jedno po drugim.* <Po + Ożuwać

**Poożuwanie, a,** blm., czynność cz. **Poożuwać.**

**Poożywać, a, ał** *ożyć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ożywać>

**Poożywanie, a,** blm., czynność cz. **Poożywać.**

**Poożywiać, a, ał** *ożywić jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *ożywić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ożywiać>

**Poożywianie, a,** blm., czynność cz. **Poożywiać.**

**Poożywianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poożywiać ś.**

**Poósme** *po ósmy raz, ósme* (wskazując miejsce dla artykułów, paragrafów, punktów, racji i t. p., w ogólnym ich szeregu). <Po + Ósme, od Ósmy>

†**Poósmny** p. **Poósmy.** Kn. <Po + *Ósmny, od Ośm>

× **Poósmy I.** *za ósmym razem przypadający.* **2.** †P., †**Poósmny** *ośmiokrotny.* Kn., Troc. <Po + Ósmy>

**Pop, a,** lm. **i** a. **y** a. †**owie I.** †P. *kapłan niechrześcijański, ofiarnik:* Ty jesteś P. na wieki podług zakona Melchisedech. Ps. flor. O chłopi prości a nierycierze, nie możecie popa jednego z kościoła wywlec i pomścić ś. nad nim mojej krzywdy. Chwal. Widząc to, biskup i popowie ich, rzeczoni kriwe językiem ich, spiknęli się, aby go zabieli. Chwal. Przy wieżach jest ganek, na który ksiądz a. P. pogański wchodzi a siedmkroć woła. Janez. A gdyż był usłyszał Getro, P. madjański, przyrodzony Mojżeszowi. B. Sz. Ale siódmego dnia popowie wezmą siedm trąb i pójdą przed skrzynią zaślubienia bożego. B. Sz. P., pogański ofiarnik, rzeźnik ofiarny. Bobr. **2.** *duchowny prawosławny; ksiądz unicki:* Aby tej mocy innym władykom swoim i popom użyczać mógł. Skar. Popa sobie ruskiego za kilka mil przyzwać kazał. Skar. Z Rohatyna popa córką była (Roksolanka). Koch. W. Jednemu ś. P. podoba, a drugiemu popadja. Prz. P. swoje, czart swoje. Prz. Żona moja zawsze mówi: nie, a ja zawsze mówię: tak! — P. swoje, czort swoje. L. **3.** pop. *ksiądz katolicki:* Masz-li być ladajakim popem, raczej bądź dobrym chłopem. Prz. Lepiej ci być dobrym chłopem, niżeli złym popem. Glicz. Nie grzech popa złupić. Alb. Pirzwy P. Lasota wziął moc od chobota Konstantyna smoka. Wikl. Cesarscy popowie są antykrystowie, ich moc nie od Krista. Wikl. Prawdę popi tają, iże ś. jej lękają, łeż pospólstwu bają. Wikl. **4.** †P. Jan *=jeden z panujących abisyńskich:* P. Jan, ksiądz Jan w Abisynji. Kłok. O wielkim królu w Afryce, którego zowiemy P. Jan XI. Biel. M. **5.** †P., **a** a. **u,** †Mnich *jedna z figur w szachach,* giermek, laufer, †fenrych, †kapłan, †ksiądz. Popu mi żaden niechaj też nie gani. Kochan. A popu zabił pieszek niecnotliwy. Kochan. Pani biała z mieczem ś. nawija, sprzątnęła popu. Kochan. Popu też nieźle zachować od rady. Kochan. **6.** [P., mnich] *cietrzew w czasie wypierzania ś.* **7.** [P.] *grzyb muchomor.* **8.** [P.] *klocek drzewa.* **9.** [P.] w grze, *klocek z pręcika ucięty i nieco oskrobany:* Dla każdego uczestnika powinno być 9 biczek, 1 sak, 1 P. Birki dzielą ś. na kury i popa. **10.** piw. *rura drobno dziurkowana, mocno ustawiona nad otworem wylotowym dna kadzi zalewnej, a służąca do wypuszczania wody brudnej i do zatrzymywania wewnątrz kadzi moczącego ś. jęczmienia.* Zgr. **Popisko.** <Gr. pápas, Łć. papa>

**[Popachać, a, ał]** *powąchać.* <Po + 2. Pachać>

†**Popachać, a, ał** *powarzyć.* <Po + †Pachać

**[Popachanie, a,** blm.] czynność cz. **[Popachać].**

†**Popachanie, a,** blm., czynność cz. †**Popachać.**

**Popachołkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na pachołkowaniu, pobyć pachołkiem.* <Po + Pachołkować>

**Popachołkowanie, a,** blm., czynność cz. **Popachołkować.**

**Popacykować, uje, ował** *poobrzucać mur pacyką.* **P. ś.** teatr. *pomalować sobie nieumiejętnie, niedbale twarz farbami tłustemi.* <Po + Pacykować>

**Popacykowanie, a,** blm., czynność cz. **Popacykować.**

**Popacykowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popacykować ś.**

**Popaczenie, a,** blm., czynność cz. **Popaczyć.**

**Popaczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popaczyć ś.**

**Popaczyć, y, ył** *spaczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; powypaczać, pokrzywić, powykrzywiać, powyginać, pokośławić, powichrować, powykręcać:* Upał popaczył drzwi i okna. Przen.: P. pojęcia, zasady i t. p. **P. ś.** *spaczyć ś. kolejno, jedno po drugim; spaczyć ś. w wielu miejscach.* <Po + Paczyć>

**[Popaćkać, a, ał]** *powalać, pomazać, pobabrać.* **P. ś.** *powalać ś., pomazać ś., pobabrać ś.* <Po + Paćkać>

**Popaćkanie, a,** blm., czynność cz. **Popaćkać.**

**Popaćkanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popaćkać ś.**

× **Popad, u,** lm. **y I.** *wypadek, przypadek, zdarzenie, zbieg okoliczności, traf, trafunek.* Sł. wil. **2.** *napad, napaść, napastowanie, zaatakowanie.* **3.** *atak, paroksyzm, przypadłość:* Daj to lekarstwo wypić choremu przed popadem febry. Spicz. <Po + *Pad, PAD>

**Popadaczkowy** patol. *występujący po padaczce:* Obłęd P. (mania postepileptica). <Po + Padaczkowy>

**Popadać, a, ał** I. p. **Popaść.** 2. *paść kolejno, jeden po drugim, poupadać:* Tuż przed oczyma waszemi popadają od miecza nieprzyjaciele waszy. Leop. (=*polegną, poginą*). Uczyńże pomstę nad tym wojskiem, niechże popadają od miecza. Leop. Popadali na twarz. 3. *zająć pewien czas padaniem:* Deszcz, śnieg, grad popadał i ustał. 4. [P.], **P. ś.** *porozpadać ś., popękać, połupać ś., pokrajać ś., potrzaskać, porozrywać ś.:* [Chleb popadał]. Zasłona ś. popadała, ziemia ś. rwie, ryczy skała. Psń. <Po+1. Padać>

**Popadały, Popadany** *który ś. popadał:* Brzozy z korą popadałą i zczerniałą pięły ś. w górę dumne, aby drugim sprostać. Krasz. <Od Popadać>

**Popadanie, a,** blm. I. czynność cz. **Popadać:** Polewka ta zgorzałość ust i P. języka, co szkołą abo brajn drudzy zowią, wychędaża. Syr. 2. p. **Popadanie ś.:** P., spadanie nóg, rąk. Troc.

**Popadanie się, a ś.,** blm., **Popadanie** czynność cz. **Popadać ś.**

**Popadany** p **Popadały:** Ściany były wybite makatą, miejscami zbutwiałą i popadaną. Przybor. <Od Popadać>

**[Popadja, i,** lm. **e]** I. p. **Popowa:** Jednemu ś. pop podoba, drugiemu P. Prz. P., popowa. Troc. 2. *gatunek gruszki.* 3. zool. p. **Różanka.** <Ukr. popadià>

**[Popadjak, a,** lm. **i, Popadyjak]** *człowiek porywczy, krewki, sangwinik, unoszący ś. prędko gniewem.*

**[Popadjanka, i,** lm. **i]** p. **Popówna.** Słow.

**[Popadjuk, a,** lm. **owie]** p. **Popowicz:** Radziwiłłów zwał popadjukami od czasu, jak ś. dowiedział o ich pochodzeniu od Lezdejki. Krasz.

**Popadliny, in,** blp. *rozpadliny, szpary, szczeliny od popadania ś.:* P. w rękach abo w nogach ziele to leczy. Syr. <Od Popadać>

†**Popadnienie, a,** blm. p. **Popadnięcie:** Wszystkiego państwa perskiego P. szkody. Hist. Aleks.

**Popadnięcie, a,** blm., †**Popadnienie** czynność cz. I. **Popaść.**

†**Popadnięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. 2. **Popaść ś.**

**[Popadyn]** *należący do popowej:* Ot jedzie parobek P., to go poprosimy, i podwiezie nas pod cmentarz. Krasz. <Ukr. popadỳn>

**Popadywać, uje, ywał** *padać z przestankami:* Deszcz jeszcze popadywał. Sienk. <Po+*Padywać, od Padać>

**Popadywanie, a,** blm., czynność cz. **Popadywać.**

**[Popadzia, i,** lm. **e]** p. **Popowa.** <Ukr. popadià>

**Popaginować, uje, ował** *ponumerować stronice książki, zeszytu.* <Po+Paginować>

**Popaginowanie, a,** blm., czynność cz. **Popaginować.**

**Popajęczenie, a,** blm., czynność cz. **Popajęczyć.**

**Popajęczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popajęczyć ś.**

**Popajęczyć, y, ył** gm. *spędzić pewien czas na pajęczeniu.* **P. ś.** gm. *spędzić pewien czas na pajęczeniu ś.* <Po+Pajęczyć>

**Popakować, uje, ował** *wpakować, zapakować, spakować jedno po drugim.* **P. ś.** *wpakować ś., spakować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Pakować>

**[Popakować, uje, ował]** *popłakiwać.* <Właśc. Popłakować>

**Popakowanie, a,** blm., czynność cz. **Popakować.**

**[Popakowanie, a,** blm.] czynność cz. **[Popakować].**

**Popakowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popakować ś.**

**Popaktować, uje, ował** *spędzić pewien czas na paktowaniu, popróbować paktów.* <Po+Paktować>

**Popaktowanie, a,** blm., czynność cz. **Popaktować.**

**Popalenie, a,** blm., czynność cz. **Popalić.**

**Popalenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popalić ś.**

**Popaletować, uje, ował** *pookładać opłatami za pomocą paletów:* P. majątki. <Po+Paletować>

**Popaletowanie, a,** blm., czynność cz. **Popaletować.**

×**Popaliciel, a,** lm. **e** *ten, co popalił.* <Od Popalić>

**Popalić, i, ił** I. *spalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Księgi jego senat P. kazał. Nar. Nieprzyjaciel popalił, pokaził, zburzył Kijów. Biel. M. Niemniej, gdzie cię ogień popali, woda potopi, aby to tobie skądinąd rosło, jeno z prawdziwych dekretów boskich. Rej. Popalone kościoły, wyrznięci księża, szlachta. Sienk. Pieczeń popalił (=*poprzypalał*). Przen.: P. buty (do kogo) = *zbiec, uciec do kogo.* Pot. 2. *spędzić pewien czas na paleniu:* P. fajkę. **P. ś.** *pogorzeć pewien czas; potrwać w stanie podnieconym.* <Po+Palić>

**[Popaliny, in,** blp.] *„plewa spalona, odchodząca od kaszy reczanej przy płóciu.“* Gwar. <Od Popalić>

**Popaluszkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na paluszkowaniu.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na paluszkowaniu ś.* <Po+Paluszkować>

**Popaluszkowanie, a,** blm., czynność cz. **Popaluszkować.**

**Popaluszkowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popaluszkować ś.**

**Popałać, a, ał** *przetrwać pewien czas w stanie pałania.* <Po+Pałać>

**Popałanie, a,** blm., czynność cz. **Popałać.**

**Popamiętać, a, ał** *zachować na pewien czas w pamięci, nie móc długo zapomnieć:* Popamięta ten, kto mi w czym będzie krzywy. L. Popamiętasz ty mnie! Popamięta moją rękę! Popamiętasz ruski miesiąc! <Po+Pamiętać>

**Popamiętanie, a,** blm., czynność cz. **Popamiętać.**

**[Popanachać, a, ał]** *podrzeć.* <Po+Panachać>

**[Popanachanie, a,** blm.] czynność cz. **Popanachać.**

**[Popaniato]** przys. od **Popaniaty:** P. sie nosi. U nik ta w chałupie P.

**[Popaniaty]** *odznaczający ś. pretensjami pańskiemi; wyglądający z pańska.* <Po+*Paniaty, od Pan>

**Popaniczkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na paniczkowaniu.* <Po+Paniczkować>

**Popaniczkowanie, a,** blm., czynność cz. **Popaniczkować.**

**Popaniczować, uje, ował** *spędzić pewien czas na paniczowaniu.* <Po+Paniczować>

**Popaniczowanie, a,** blm., czynność cz. **Popaniczować.**

**Popanoszenie**, a, blm., czynność cz. **Popanoszyć**.

**Popanoszenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Popanoszyć ś.**

**Popanoszyć**, y,ył *spanoszyć jednego po drugim.* **P. ś.** *spanoszyć się kolejno, jeden po drugim.* <Po + Panoszyć>

**Popanować**, uje, ował *pobyć pewien czas po innych, spędzić pewien czas na panowaniu.* <Po + Panować>

**Popanowanie**, a, blm., czynność cz. **Popanować**.

**Popańszczyźniany** *który nastąpił po pańszczyźnie:* Okres P. <Po + Pańszczyźniany>

**Popapać**, a, ał, **Popapować** *powołać przez pewien czas (na ojca): a, a!* <Po + 2. Papać>

**Popapanie**, a, blm., czynność cz. **Popapać**.

**Popapierować**, uje, ował cukr. *popakować głowy cukru w papier gruby.* <Po + Papierować>

**Popapierowanie**, a, blm., czynność cz. **Popapierować**.

**Popaplać**, e, ał, **Popaplotać**, **[Popaprotać]** l. *spędzić pewien czas na paplaniu.* 2. *wygadać, pozdradzać jedno po drugim, paplając.* <Po + Paplać>

**Popaplanie**, a, blm., czynność cz. **Popaplać**.

**Popaplotać**, cze, tał p. **Popaplać**. <Po + Paplotać>

**Popaplotanie**, a, blm., czynność cz. **Popaplotać**.

**Popapować**, uje, ował p. **Popapać**. <Po + Papować>

**Popapowanie**, a, blm., czynność cz. **Popapować**.

**Popaprać**, prze, prał *powalać, pobabrać, pochlapać, popaskudzić, zapaprać, pogwazdać:* Dziecko, jedząc, popaprało fartuszek. <Po + Paprać>

**Popapranie**, a, blm., czynność cz. **Popaprać**.

**Popaproszenie**, a, blm., czynność cz. **Popaproszyć**.

**Popaproszyć**, y,ył *wypaproszyć jedno po drugim.* <Po + Paproszyć>

**[Popaprotać**, a, ał] p. **Popaplać**. <Po + Paprotać>

**[Popaprotanie**, a, blm.] czynność cz. **Popaprotać**.

**[Popar**, u, lm. y] l. *rozparzenie, rozgrzanie ziemi nawozem:* Na roli możesz sobie na prędkie zboża uczynić P., gdy nań wywieziesz nawóz. Haur. Za nawiezieniem nawozu siać możesz wszelkie jare zboża, albowiem P., gnój, popiera bujnością pożądanego pożytku. Haur. 2. *siew zboża na przeniczysku; ziemia, którą przygotowuje ś. pod z siew oziminy:* Na gruntach bliższych sieją w tak zwany P., to jest, że nawóz idzie nie pod ozimę, ale na wiosnę pod jarzynę. 3. *ugor:* Pole zostawione na P. Paść bydło na poparze. Sł. wil. - 4.?: Znasz ty zaciery, popary, rozbiory, kotły, alembiki, kadki i trubniki? znasz ty gorzelni pijane potwory? Urzęd. A. <Po + 1. [Par]>

**Poparadować**, uje, ował *spędzić pewien czas na paradowaniu.* <Po + Paradować>

**Poparadowanie**, a, blm., czynność cz. **Poparadować**.

**Poparafjalny** *należący niegdyś do parafji, parafjalny niegdyś:* Kościół P. <Po + Parafjalny>

**Poparcelować**, uje, ował *podzielić na parcele.* <Po + Parcelować>

**Poparcelowanie**, a, blm., czynność cz. **Poparcelować**.

**Poparcie**, a, blm., czynność cz. **Poprzeć**, *pomoc, wsparcie, podtrzymanie, protekcja:* P. twierdzenia, sprawy. Na P. prośby, tej wojny, tej sprawy. Troc. Awantury miłości są poparciem punktu honoru. Węc.

**Poparcieć**, eje, ał *sparcieć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Parcieć>

**Poparkać się**, a ś., ał ś. p. **Poparkocić ś.** <Po + Parkać ś.>

**Poparkanić**, i, ił *oparkanić jedno po drugim.* <Po + Parkanić>

**Poparkanienie**, a, blm., czynność cz. **Poparkanić**.

**Poparkanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poparkać ś.**

**Poparkocenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poparkocić ś.**

**Poparkocić się**, i ś., ił ś., **Poparkać ś.**, **Poparkować ś.** *spędzić pewien czas na parkoceniu ś.* <Po + Parkocić ś.>

**Poparkować**, uje, ował p. **Poparkocić ś.** <Po + Parkować ś.>

**Poparkowanie**, a, blm., czynność cz. **Poparkować**.

**Poparlamentować**, uje, ował *spędzić pewien czas na parlamentowaniu.* <Po + Parlamentować>

**Poparlamentowanie**, a, blm., czynność cz. **Poparlamentować**.

**Poparlować**, uje, ował ir. *popaplać, poszwargotać po francusku:* Nie znacie swojej matki wolności i prawa, P., poszprachać mądrość ś. wam zdawa. L. <Po + Parlować>

**Poparlowanie**, a, blm., czynność cz. **Poparlować**.

**Poparobkować**, uje, ował *spędzić pewien czas na parobkowaniu, pobyć parobkiem:* Tymczasem poparobkowalibyście u mnie i poczekali cierpliwie. Krasz. <Po + Parobkować>

**Poparobkowanie**, a, blm., czynność cz. **Poparobkować**.

**Poparować**, uje, ował *wypełnić pewien czas parowaniem.* <Po + Parować>

**Poparowanie**, a, blm., czynność cz. **Poparować**.

**Poparowy** przym. od **Popar:** O poparowych rolach. Haur. (= *nawozem rozparzonych, posianych, pognojonych.* L.). <Od Popar>

**Poparskać**, a, ał l. *wypełnić pewną chwilę parskaniem.* 2. *oparskać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Parskać>

**Poparskanie**, a, blm., czynność cz. **Poparskać**.

**Poparskiwać**, uje, iwał *parskać z przestankami:* Koń, truchtem biegąc, poparskiwał. Krasz. <Po + Parskiwać, od Parskać>

**Poparskiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poparskiwać**.

**Poparszeć**, eje, ał p. **Poparszywieć:** Owce poparszały. <Po + Parszeć>

**Poparszenie**, a, blm., czynność cz. **Poparszeć**.

**Poparszywieć**, eje, ał, **Poparszeć** *sparszywieć kolejno, jedno po drugim:* Owce wam poparszywiały. Smotr. Kartofle poparszywiały.

**Poparszywienie**, a, blm., czynność cz. **Poparszywieć**.

**Popartaczenie**, a, blm., czynność cz. **Popartaczyć**.

**Popartaczyć**, y,ył p. **Popartolić**. <Po + Partaczyć>

**Popartać, a, ał** p. **Popartolić.** <Po + Partać>

**Popartanie, a,** blm., czynność cz. **Popartać.**

**Popartolenie, a,** blm., czynność cz. **Popartolić.**

**Popartolić, i, ił, Popartaczyć, Popartać** *porobić po partacku, pofuszerować.* <Po + Partolić>

**[Poparzać, a, ał]** *poparzyć:* Popárzali sobie pyski. <Po + Parzać>

**[Poparzanie, a,** blm.] czynność cz. **Poparzać.**

**Poparzeliny, in,** blp. *miejsca poparzone, sparzeliny, oparzeliny:* P. od pokrzyw olejek różany goi. Syr. <Od Poparzyć>

**I. Poparzenie, a,** blm., czynność cz. **I. Poparzyć.**

**2. Poparzenie, a,** blm., czynność cz. **2. Poparzyć.**

**I. Poparzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **I. Poparzyć ś.**

**2. Poparzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **2. Poparzyć ś.**

**I. Poparzyć, y,ył** **I.** *spędzić pewien czas na parzeniu.* **2.** *sparzyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Poparzę go tak, że zapomni, kiedy ś. rodził. Kaczk. **P. ś.** *sparzyć ś. kolejno, jeden po drugim; sparzyć ś. w wielu miejscach.* <Po + 1. Parzyć>

**2. Poparzyć, y,ył** *podopuszczać samców do samic.* **P. ś.** *pozaspakajać swój popęd płciowy.* <Po + 2. Parzyć>

**Popas, u,** lm. **y** **I.** *popasienie, popasanie; czas, przystanek użyty na pokarmienie koni w drodze:* P., podpas, podkarm w drodze, podkarmianie koni. Troc. P. ranny, południowy, wieczorny. Troc. Gdy było blizko południa, stanęliśmy na P. Kras. Gdy czas popasu nastąpił, rozkazałem wyprząc konie. L. Niemasz popasu naszemu koniowi. Susz. Zrobić P. w podróży. **2.** *miejsce, w którym zatrzymują ś. w podróży dla popasania:* P., miejsce podkarmiania. Troc. Nieprzyjaciel wiedział nasze popasy. Troc. Na pierwszym, drugim popasie we wsi tej. Troc. Pierwszy nasz P. był w mieście, drugi we wsi. Troc. Kwestarz na popasie. Chodź. P. w Upicie. Mick. Wymuruj gmach w tym lasku, bym miał gdzie na P. zostać. Mick. **3.** †P., *lurco,* żarłok, utracicicl swego dobra. Mącz. <Po + *Pas, PAS>

**Popasać, a, ał** p. **I. Popaść.** <Po + Pasać>

**Popasanie, a,** blm., czynność cz. **Popasać.**

**[Popasek, ska** a. **sku,** lm. **ski]** *pasza leśna.* <Od Popas>

**Popasieczenie, a,** blm., czynność cz. **Popasieczyć.**

**Popasiecznikować, uje, ował** *pobyć pasiecznikiem, spędzić pewien czas na pasiecznikowaniu.* <Po + Pasiecznikować>

**Popasiecznikowanie, a,** blm., czynność cz. **Popasiecznikować.**

**Popasieczyć, y,ył** *pozakładać pasieki, zasieki w lesie:* Popasieczył przejścia całym borem. Pot. <Po + *Pasieczyć, od Pasieka>

**Popasienie, a,** blm., czynność cz. **I. Popaść:** O szkodzie popasienia. Św. z Woć.

**Popasienie się, a ś., Popaszenie ś.,** blm., czynność cz. **Popaść ś.**

**[Popaska, i,** lm. **i]** *przekąska.* <Po + *Paska, PAS>

**Popaskować, uje, ował** *podawać na czym paski, popstrzyć co w paski.* <Po + Paskować>

**Popaskowanie, a,** blm., czynność cz. **Popaskować.**

**Popaskudzenie, a,** blm., czynność cz. **Popaskudzić.**

**Popaskudzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popaskudzić ś.**

**Popaskudzić, i, ił** **I.** *spędzić pewien czas na paskudzeniu.* **2.** *napaskudzić w wielu miejscach.* **3.** *zapaskudzić, spaskudzić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** **I.** *spędzić pewien czas na paskudzeniu ś.* **2.** *zapaskudzić ś. kolejno, jeden po drugim; zapaskudzić ś. na wszystkie strony.* <Po + Paskudzić>

**I. Popasny** *dobry popas a. dobrą paszę dający, tuczny, pożywny, sytny, posilny:* Bujna łączka popasna dla trzody. L. <Po + *Pasny, PAS>

**2. Popasny** *po pas, do pasa sięgający.* <Po + *Pasny, od 1. Pas>

**I. Popasować, uje, ował** *pomalować, porysować co w pasy, podawać na czym pasy.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na pasowaniu ś. z kim, z czym, pomocować ś., poborykać ś., pobarować ś.* <Po + 1. Pasować>

**2. Popasować, uje, ował** *dopasować jedno po drugim.* <Po + 2. Pasować>

†**Popasować, uje, ował** p. **I. Popaść.** <Po + *Pasować, PAS>

**I. Popasowanie, a,** blm., czynność cz. **I. Popasować.**

**2. Popasowanie, a,** blm., czynność cz. **2. Popasować.**

†**Popasowanie, a,** blm., czynność cz. †**Popasować.**

**Popasowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popasować ś.**

**Popasowiec, wca,** lm. **wcy** *na popasie będący.* Sp. <Od Popasowy, od Popas>

**Popasowy** przym. od **Popas.**

**Popasterzenie, a,** blm., czynność cz. **Popasterzyć.**

**Popasterzować, uje, ował, Popasterzyć** *spędzić pewien czas na pasterzowaniu, pobyć pasterzem.* <Po + Pasterzować>

**Popasterzowanie, a,** blm., czynność cz. **Popasterzować.**

**Popasterzyć, y,ył** p. **Popasterzować.** <Po + Pasterzyć>

**Popastorować, uje, ował** *spędzić pewien czas na pastorowaniu, pobyć pastorem.* <Po + Pastorować>

**Popastorowanie, a,** blm., czynność cz. **Popastorować.**

**Popastuszkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na pastuszkowaniu, pobyć pastuszkiem.* <Po + Pastuszkować>

**Popastuszkowanie, a,** blm., czynność cz. **Popastuszkować.**

**Popastwić się, i ś., ił ś.** *podręczyć przez pewien czas pastwąc ś.* <Po + Pastwić>

**Popastwienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popastwić ś.**

**Popasywać, uje, ywał** p. **2. Popaść.**

**Popasywanie, a,** blm., czynność cz. **Popasywać.**

**Popaszenie, a,** blm. p. **Papasienie.**

**Popaszenie się, a ś..** blm. p. **Popasienie ś.**

**Popaszować, uje, ował** *pobyć paszą.* <Po + Paszować>

**Popaszowanie, a,** blm., czynność cz. **Popaszować.**

**1. Popaść, dnie, dł,** nied. **Popadać 1.** kogo, co = *dopaść, pochwycić; dopaść, złapać, chwycić, uchwycić, zcapić, przycapić; trafić; natrafić na kogo, na co:* Popadną starsi miasta tego i biczują ji. B. Sz. Tedy Rafael anioł popadł djabła, a przywiązał ji na puszczy zwirzchniego Egipta. B. Sz. Upatrzywszy czas, popadszy spis, skoczy do namiotu i zabił kanclerza. Wer. Lizymach, lwa za gardło popadszy, udawił go. Rej. Popadszy swego dłużnika, dusił go. Sekl. P. kogo za włosy, za łeb. Mącz. Ta kamień popadła, dała mu w łeb, że skóra na nim przepadła. Rej. Niefortuna popadła naszego żołnierza. Biel. M. Sterla, ptak urodziwy, nosem popadł zająca, trzymał chwilę swą zdobycz. Papr. Stado nasze wilcy popadli. Troc. Zuch popadł zucha. Pol. A męża niemężnego (Parysa) tym słowem popadła: Już u ciebie po wojnie, człowiecze żelazny. Kochan. Przen.: *napaść, opaść, opanować, opętać, nawiedzić, ogarnąć, zdjąć:* Oni, widząc tako, dziwowali są ś. i poruszali są ś., drżenie popadło je. Ps. flor. Po drugim dniu popadł duch boży zły Saula i prorokował wpośrzodku domu swego. Wuj. Syna mego duch nieczysty przez wiele czasów popadał. Leop. Duch popada mi go, i gwałtem krzyczy, a on go tłucze i rozdziera, tak że pianę toczy, a zaledwie odstępuje, natargawszy ś. go. Leop. Popadło mię co. Kn. Mię drżączka popadła, stałem jak bez duszy. Otw. Wszystkę naturę naszę ciężka była choroba popadła. Wuj. Wielkie szkody ruskie kraje popadły od Tatar. Papr. Popada kurcz w zimnej wodzie. Troc. Popadła go sromota za ten uczynek. Troc *(= spotkała).* Popada mię szkoda. Troc. **2.** [P.] co = a) *napotkać; natrafić, natknąć ś. na co; znaleźć co, dopaść, dostać czego:* Wzion, co popad, bo *ukraść chytkiem, porwać, ściągnąć.* **3.!** [Gdzie popadnie, gdzie popadło] *gdzie ś. da, gdzie ś. zdarzy, gdzie ś. trafi, gdzie można:* W zacietrzewieniu bije, gdzie popadnie. **4.** [P. komu w ręce] = *wpaść, wleźć, dostać ś., nawinąć ś., nastręczyć ś., napatoczyć ś.:* Pakują na wóz, co tylko popadnie im w ręce. Mitrydates, żeby w ręce rzymskie nie popadł, życie sobie odjął. Lel. Co jej popadło pod miecz, równo ścina. Nar. **5.** w co, × czym = *wpaść, zapaść; pogrążyć ś., zatopić ś. w czym:* P. w sen, w letarg, w odrętwienie. Wielu snem śmierci popadli, co ś. wczoraj spać pokładli. Karp. W coraz dłuższe popadałam zadumy. Orzesz. Rozważono zosobna wszystkie okoliczności..., ażeby nie P. w ostateczność przeciwną. Bale. P. w nieszczęście. Popadać komu (u kogo) w niełaskę, w podejrzenie. Troc. [P. w łaskę]. P. czemu, † P. w co, † P. co = *podpaść, podlec, ulec czemu; doznać, doświadczyć czego; ponieść, ściągnąć co na siebie:* Takowy pozwany ma popadać w winę. Skr. Takowy popada w winę sądowi bartnemu trzy złote polskie, a stronie nagrodę za szkody. Skr. Nie żałować i pomrzeć, a strzec tej przygody, aby naszy synowie nie popadli szkody. Papr. Niestetyż, by ten najeźnik tak młody nie popadł jakiej znakomitej szkody. Kochan. Ktoby przez tydzień nie był w moschei, tedy bardzo grzeszy i karanie pewne popada. Star. Pod Wiedniem tureccy cesarze dwakroć byli, a nie radzili mu nic i owszem szkodę wielką popadli. Grab. P. Powiedz, jak było, jakim popadł winą? Uj. [Dopiru los popadła] *(= doznała losu, przypadł jej los w udziale).* Popadł winę (w winę) pieniężną; popadam szkodę, niebezpieczeństwo. Troc. **6.** † P., † P. ś. z kim = *natknąć ś., trafić na kogo; spotkać ś., zetrzeć ś. z kim:* Z nieprzyjacioły ziemiorodnemi siewby swojej popadnie, *concurret suae segeti.* Żebr. Z nieprzyjacioły ziemiorodnemi siewby swojej ś. popadł. Żebr. <Po + 2. Paść>

**2. Popaść, sie, sł,** nied. **Popasać, Popasywać,** † **Popasować 1.** *odbyć popas, zatrzymać ś. na popasie:* Popasaliśmy w lesie, w karczmie. Troc. Jechaliśmy wciąż, nie popasając nigdzie. Świat to gospoda, w której coraz nowy popasa podróżny. Krasz. Nie bawiąc tu zawita; popasywał stąd o dwie mile. Boh. Popasać komu. Troc. Koniom popasali. Krasz. Przen.: Popasać gdzie = *bawić, przebywać, zostawać, siedzieć:* Niedługo on tam będzie popasał *(= nie zagrzeje on tam miejsca).* Nie popasaj mi tu. Troc *(= nie pokazuj mi ś. tu, ani mi tu postań, żeby tu twoja noga nie postała).* W które serce iskierka miłości wpadła, już tam nikczemność nie może popasać. Górn. *(= gościć).* **2.** † P. *spaść, wypaść:* Ustawiamy, aby kto nasienie którymkole bydłem wielkim popasł, aby za każde kluszę kwartę pieniędzy zapłacić miał. Św. z Woc. Ale popasąc alibo sirzpem pożnąc trawę, w sirzpie abo w płaszczu mają być pociądzani. Św. z Woc. O tych, którzy cudze osienie ich bydłem popasują. Stat. w. Przen.: *strawić, zjeść, pożreć, pochłonąć:* Cnota, wiara zgasła, wszystko złość, wszystko swawola popasła. Pot. Wszystko z łakomstwem zazdrość nieszczęsna popasła. Pot. <Po + 1. Paść>

† **Popaśnica, y,** lm. **e** *nałożnica, nierządnica.* Tuch. <Od * Popaśnik, od 2. Popasny>

**Popatrolować, uje, ował** *spędzić pewien czas na patrolowaniu.* <Po + Patrolować>

**Popatrolowanie, a,** blm., czynność cz. **Popatrolować.**

**Popatronować, uje, ował** *spędzić pewien czas na patronowaniu, pobyć patronem.* <Po + Patronować>

**Popatronowanie, a,** blm., czynność cz. **Popatronować.**

**Popatroszenie, a,** blm., czynność cz. **Popatroszyć.**

**Popatroszyć, y, ył** *wypatroszyć jedno po drugim:* Byłem w Kijowie i widziałem dudków popatroszonych. Pas. <Po + Patroszyć>

**Popatrywać, uje, ywał** p. **Popatrzeć.** Sł. wil. <Po + * Patrywać, od Patrzeć>

**Popatrywanie, a,** blm., czynność cz. **Popatrywać.**

× **Popatrzać, a, ał** p. **Popatrzeć.** <Po + Patrzać>

× **Popatrzanie, a,** blm., czynność cz. **Popatrzać.**

**Popatrzeć, y, ał, Popatrzyć,** × **Popatrzać 1.** a. **P. ś.** *spędzić pewną chwilę na patrzeniu, spojrzeć:* W jasne oczy nie popatrzę, nie usłyszę jej szczebiotów. Syrok. Nie miał odwagi P. w oczy Klarci i jej matki. Bał. Było na co P. **2.** i nied. **Popatrywać** *patrząc poszukać:* Popatrz-no kluczyka. Popatrz-no w kieszeni, może znajdziesz zgubę. Wszystka młodzież Grecji sprzysięga ś., iż mego syna po całym świecie popatrzą. Ustrz. **3.** P. kogo = *popalować.* Sł. wil. < Po + Patrzeć >

**Popatrzenie, a,** blm., czynność cz. **Popatrzeć** a. **Popatrzyć.**

**Popatrzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popatrzeć ś.** a. **Popatrzyć ś.**

**Popatrzyć, y, ył** i **P. ś.** p. **Popatrzeć:** Syn i matka, milcząc, na siebie ś. popatrzyli. Krasz. Stanisław popatrzył przez chwilę za odchodzą-

cemi, westchnął i zapuścił ś. w bór ciemny. Dyg. <Po + Patrzyć>

**Popauliński** *niegdyś do Paulinów należący, po nich pozostały:* Wyminął kościół P. Korz. <Po + Pauliński>

**Popawa, y,** lm. **y** bot. = **Pąpawa.** Troc.

**Popawić się, i ś., ił ś.** *pawiąc ś. popysznić ś. przez pewien czas.* <Po + Pawić ś.>

**Popawienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popawić ś.**

**Popaziować, uje, ował** *spędzić pewien czas na paziowaniu, pobyć paziem.* <Po + Paziować>

**Popaziowanie, a,** blm., czynność cz. **Popaziować.**

**Popazować, uje, ował** l. *powyżłabiać w pazy.* 2. *powprawiać w pazy.* <Po + Pazować>

**Popazowanie, a,** blm., czynność cz. **Popazować.**

× **Popąchać, a, ał** (o psach) *powąchać, powęszyć, powietrzyć.* Włod. × **P. ś.** l. *powąchać ś. wzajemnie.* 2. przen. *kolejno a. nawzajem spąchnąć ś., spąknąć ś., porozumieć ś., zmówić ś., namówić ś.; wejść w konszachty; spiknąć ś., zwąchać ś. w jakiej podejrzanej, nieczystej sprawie.* Kn.

× **Popąchanie, a,** blm., czynność cz. **Popąchać.**

× **Popąchanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popąchać ś.**

**[Popąd]** jest mój taki = *jestem prędki, gwałtowny.* <Po + Pąd>

† **Popądzać, a, ał, [Popądzać],** † **P. ś., [P. ś.]** p. **Popędzić.** <Po + Pądzać>

† **Popądzanie, a,** blm., **[Popądzanie]** czynność cz. **Popądzać.**

† **Popądzanie się, a ś.,** blm., **[Popądzanie ś.]** czynność cz. **Popądzać ś.**

× **Popądzca, y,** lm. **y,** × **Popędźca,** † **Pądzca,** × **Znaleźca** myśl. *pies, który zna miejsca, gdzie zwierz rad przebywa, i nigdy go w innych nie szuka, a stąd prędzej zwierzę znajdzie i popędzi.* Sł. wil. P. abo znaleźca, pies, który umie zająca znaleźć. Ostror. Trafił P. Melamp sarnę. Koch. W. P., pądzca, pies łowczy, co umie zwierzę rozumem a. pilnością znaleźć. Troc. <Od Popądzić>

† **Popądzenie, a,** blm., czynność cz. **Popądzić.**

† **Popądzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popądzić ś.**

† **Popądzić, i, ił** i † **P. ś.** p. **Popędzić:** Gdy gdzie indzie galerę popądzali, pokarał galerników. Otw. Woda wodą bywa popądzana. Otw. <Po + * Pądzić. PĘD/PĄD>

**Popchać, a, ał** *spędzić pewien czas na pchaniu.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na pchaniu ś., potłoczyć ś.* <Po + Pchać>

**Popchanie, a,** blm., czynność cz. **Popchać.**

**Popchanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popchać ś.**

**Popchlenie, a,** blm., czynność cz. **Popchlić.**

**Popchlić, i, ił** *popstrzyć śladami pcheł, zapchlić:* Koszula popchlona. <Po + Pchlić>

**Popchnąć, nie, nął,** nied. **Popychać** l. *pchnąwszy posunąć, potrącić:* P. ręką, łokciem. Nie trzeba z góry popychać: samo ś. toczy. Prz. Ścisk wielki, każdy ś. drze, jak kto może, jeden drugiego popycha. L. Kto chce upornie w dół, jeszcze popchnij. Prz. Ba, raczej P. jeszcze, kiedy które stoi nad przepaścią. L. Fałsz sam, choć go nie popychasz, szyję łomie. Pilch. Aby nas nieprzyjaciel nie zajechał, a nie popchnął upadku na nas. Leop. Przen.: Sprawa ś. zatrzymała; wypadało ją P., aby szła dalej. Mochn. Przen.: P. kogo dokąd = *pchnąć, wyprawić szybko, posłać:* Obiecał sobie, że zaraz po oblężeniu do niej do Kiejdan napisze i Sorokę z listem popchnie. Sienk. Przen.: P. kogo do czego = *pobudzić, skłonić, zniewolić, pokusić, zachęcić, skorcić, znaglić, przynaglić, zmusić:* Nie pozwalaj naturze, do czego ją chęć popycha. Boh. Gdzie mus popycha, tam ś. wszystko opieszale wlecze. Pilch. Ciekawość, raz zaostrzona, popychała do coraz nowych poszukiwań na tym polu. Jod. P. kogo do grzechu. Świat samolubny ogrzać trzeba ciepłem współczucia i P. do udziału w pracy i w służbie wzajemnej. Nr. P. kogo do upadku. Troc (= *przyczynić ś. do jego upadku).* 2. [Popychać kim] = *posługiwać ś., wyręczać ś.:* Nastkę ostawił do zmywania w kredensie, i nią popychali. 3. † P. w co = *zamienić, przemienić szybko, przekształcić, przedzierzgnąć, przeobrazić, przewierzgnąć:* Przecz, męża pchnąwszy, i mnie bogowie nie popchniecie w węża? Żebr. **P. ś.** l. nied. *popychać jeden drugiego, popychać sąsiadów, rozpychać ś., pchać ś.:* Ścisk był taki, że popychali ś. i nadeptywali wzajem. Orzesz. Czego ś. popychasz? 2. kim = *posłużyć ś., wyręczyć ś.:* Nie ma ś. kim P. <Po + Pchnąć>

† **Popchnica, y,** lm. **e** *szuflada.* Troc. <Od Popchnąć>

**Popchnienie, a,** blm. p. **Popchnięcie.**

**Popchnienie się, a ś.,** blm. p. **Popchnięcie ś.**

**Popchnięcie, a,** blm., **Popchnienie** czynność cz. **Popchnąć.**

**Popchnięcie się, a ś.,** blm., **Popchnienie ś.** czynność cz. **Popchnąć ś.**

**Popeckać, a, ał** l. *spędzić pewien czas na peckaniu.* 2. *powalać, popaćkać, pobrukać.* 3. *porozgrzebywać w wielu miejscach, peckując.* **P. ś.** *powalać ś., popaćkać ś., pochlapać ś., pobabrać ś.* <Po + Peckać>

**Popeckanie, a,** blm., czynność cz. **Popeckać.**

**Popeckanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popeckać ś.**

**Popedałować, uje, ował** cyk. *poruszać przez pewien czas pedałem roweru.* <Po + Pedałować>

**Popedałowanie, a,** blm., czynność cz. **Popedałować.**

**Popejsować, uje, ował** *spędzić pewien czas na pejsowaniu.* <Po + Pejsować>

**Popejsowanie, a,** blm., czynność cz. **Popejsować.**

**Popek, pka** l. lm. **owie** p. **Pop:** Pomnicie, że ten P. niedługo urośnie, bowiem z swemi sprawami jeszcze idzie proście. Rej. 2. [P., lm. **pki**] = a) = **Krasiak.** b) zool. p. **Gil.**

**Popeklować, uje, ował** l. *zapeklować jedno po drugim; pokończyć peklowanie.* <Po + Peklować>

**Popeklowanie, a,** blm., czynność cz. **Popeklować.**

**Popelina, y,** lm. **y** *tkanina, której osnowa jest z jedwabiu, a wątek z cienkiej, dobrej wełny.* Zdr. **Popelinka.** <Fr. popeline>

**Popelinka, i,** lm. **i** p. **Popelina** *lekka, licha popelina.*

**Popelinowy** przym. od **Popelina:** Bluzka popelinowa.

**Popełniać, a, ał** p. **Popełnić.**

**Popełnianie, a,** blm., czynność cz. **Popełniać.**

† **Popełnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popełniać ś.**

**Popełnić, i, ił,** nied. **Popełniać** l. ! [P.] *dopełnić, skompletować, uzupełnić; napełnić.* 2. † P. *dopłacić; uiścić:* Jan zapłacił mi mej żony posagu

siedm grzywien, jeszcze mi pięci nie popełnił. Roty r. 1400. Co Wachota ręczył za Paska Janowi, tego jest on nie popełnił. Roty r. 1399. 3. † P. *spełnić, wykonać, wypełnić co; dopełnić czego:* Gdy wszystko popełnicie, [illegible] na coście obowiązani przykazaniu. Op. Nabożeństwo popełnili. Op. Boć jeszcze mój czas nie jest popełnion. Op. *(= nie wyszedł).* 3. *a* = *dopuścić się czego:* P. grzech, błąd, niecnotę. Troc. P. kradzież, zabójstwo, samobójstwo, niedyskrecję. P. głupstwo *(= palnąć, spłodzić, splatać).* Hola! stójno! popełnisz Waść głupstwo. L. Nagła zmiana rzeczy pozwoliła wszystkim poprzednim winowajcom naprawić poczęści grzech popełniony. Szaj. Popełniał on najszkaradniejsze zdzierstwa i rabunki. Niem. Nie masz człowieka, któryby czasem nie popełnił głupstwa. Wiszn. Żart.: *stworzyć, spłodzić coś mało wiedzącego:* Czyż to tak trudno takich kupletów nie popełniać? **P. ś.** *wypełnić ś., spełnić ś., ziścić ś., wykonać ś., dokonać ś., sprawdzić ś., urzeczywistnić ś.:* W tobie ś. wszystko proroctwo ma P. Op. Gdy ś. już były popełniły dni święte. Op. *(= wyszły).* Musi ś. P. we mnie, co jest pisano. Op. To pismo dziś popełniło ś. w uszach waszych. Op. <Po + Pełnić>

**Popełnieć, eje, ał** *zrobić ś. pełniejszym, przytyć, potłuścieć:* Popełniał na twarzy. Księżyc popełniał. <Po + Pełnieć>

**Popełnienie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Popełnić. 2.** czynność cz. **Popełnieć.**

† **Popełnienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popełnić ś.**

**Popełzać, a, ał** p. **Popełznąć.** <Po + Pełzać>

**Popełzanie, a,** blm., czynność cz. **Popełzać.**

× **Popełzły** *który popełznął, spełzły, spłowiały, wyblakły:* Suknia pochodzona, wytarta, popełzła. Ern. Od Popełznąć.

**Popełznąć, znie, znął** a. **zł 1.** a. **Popełzać** = a) *strawić pewien czas na pełzaniu.* b) *pełznąc powlec ś. dokąd.* **2.** × P. *spełznąć, zblaknąć, wypełznąć, wyblaknąć, spłowieć, wypłowieć, zburzeć, stracić kolor:* Tkanina popełzła na słońcu. † **Popełznąć ś.,** [**Pokiełznąć ś.**] *poślizgnąć ś., obsunąć ś.* B. Sz. <Po + Pełznąć>

**Popełznienie, a,** blm. p. **Popełznięcie.**

**Popełznięcie, a,** blm., **Popełznienie** czynność cz. **Popełznąć.**

† **Popełznięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popełznąć ś.**

**Popendzelkować, uje, ował, Popenzelkować** *strawić pewien czas na pendzelkowaniu.* <Po + Pendzelkować>

**Popendzelkowanie, a,** blm., czynność cz. **Popendzelkować.**

**Popendzlować, uje, ował, Popenzlować** *strawić pewien czas na penzlowaniu.* <Po + Pendzlować>

**Popendzlowanie, a,** blm., czynność cz. **Popendzlować.**

**Popenetrować, uje, ował** *strawić pewien czas na penetrowaniu.* <Po + Penetrować>

**Popenetrowanie, a,** blm., czynność cz. **Popenetrować.**

**Popensjonować, uje, ował** wielu = *powyznaczać im pensj.* <Po + Pensjonować>

**Popensjonowanie, a,** blm., czynność cz. **Popensjonować.**

**Popenzelkować, uje, ował** p. **Popendzelkować.** <Po + Penzelkować>

**Popenzelkowanie, a,** blm., czynność cz. **Popenzelkować.**

**Popenzlować, uje, ował** p. **Popendzlować.** <Po + Penzlować>

**Popenzlowanie, a,** blm., czynność cz. **Popenzlować.**

[**Poper**] p. **Poprzeć:** Koper nic nie P. Prz. <Z Poparł, od Poprzeć>

[**Poperda, y,** blm.] *kartofle z polewką na kwaśno zaklepaną.*

**Poperegrynować, uje, ował** *spędzić pewien czas na peregrynowaniu.* <Po + Peregrynować>

**Poperegrynowanie, a,** blm., czynność cz. **Poperegrynować.**

**Poperforować, uje, ował 1.** *podziurkować jedno po drugim na perforówce.* **2.** *spędzić pewien czas na perforowaniu.* <Po + Perforować>

**Poperforowanie, a,** blm., czynność cz. **Poperforować.**

**Poperfumować, uje, ował** *uperfumować jednego (a. jedno po drugim: uperfumować w wielu miejscach.* <Po + Perfumować>

**Poperfumowanie, a,** blm., czynność cz. **Poperfumować.**

[**Poperkotać, oce, otał**] *powalać, pomazać:* I popyrkotał tygo świętygo śmietanom. <Po + Perkotać>

[**Poperkotanie, a,** blm.] czynność cz. **Poperkotać.**

**Poperorować, uje, ował** *spędzić pewien czas na perorowaniu.* <Po + Perorować>

**Poperorowanie, a,** blm., czynność cz. **Poperorować.**

**Poperswadować, uje, ował** *spędzić pewien czas na perswadowaniu.* <Po + Perswadować>

**Poperswadowanie, a,** blm., czynność cz. **Poperswadować.**

**Popertraktować, uje, ował** *spędzić pewien czas na pertraktowaniu.* <Po + Pertraktować>

**Popertraktowanie, a,** blm., czynność cz. **Popertraktować.**

[**Popęcać, a, ał**] *potrzaskać, popukać.* <Po + Pęcać>

[**Popęcanie, a,** blm.] czynność cz. **Popęcać.**

**Popęcznieć, eje, ał** *spęcznieć, napęcznieć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Pęcznieć>

**Popęcznienie, a,** blm., czynność cz. **Popęcznieć.**

**Popęd, u,** lm. **y 1.** *popędzenie, rozmach, pęd, zapęd, poryw, prąd, impuls, instynkt; żądza, pociąg, namiętność, skłonność, chuć, uniesienie:* Strzała z mocy i popędu natężonej cięciwy wylatuje. Bals. W niebezpieczeństwo ślepym popędem lecą. Bals. Gwałtowny P. mnóstwa przychodzącego. Leop. Świat jest to coś nakształt wielkiego zegaru, który obiega popędem ciężaru. Mick. Uczynił to bez cienia namysłu, ani przesady, z popędu, który go rzucił do stóp tej kobiety. Orzesz. Bez nauki każda podjęta wyprawa, puszczona na los szczęścia, w samym popędzie zdarzeń kres swój i zgubę znajduje. Zam. J. [illegible] *biegu.* Dać P. lsé za popędem serca, gniewu (= *za głosem, podszeptem).* Z własnego popędu (= *natchnienia; z własnej inicjatywy).* Ludzie mają pokusy do ciała przez popędy bydlęce. Bals. Wszelaki zapał cielesności ugaszony był w nim, iż ani pierwszych popędów nie uznawał. Birk. Ludzką duszę umiał (Matejko) oddawać w jej niezliczonych zjawiskach i rodzajach uczuć, cierpień, popędów. Tarn. Mieć P. do złego. Po zapałach pierwszego popędu zostają węzły przyzwyczajenia i przyjaźni. Krzem. **2.** fizj. i patol.: P. płciowy a. rozrodczy (sensus genitalis). P. płciowy opaczny

(inversio sexualis). P. twórczy (nisus formativus). P. wrodzony = *instynkt* (instinctus). <Po + Pęd>

**Popędliwie** przys. od **Popędliwy.**

**Popędliwość, i,** blm., rz. od **Popędliwy:** P. choroby. Troc. W wielkiej popędliwości donoszę, że odjechał. Troc. Ojciec, lubo surowy, dawał zapomogi..., przebaczał, mimo wrodzonej popędliwości, winy łatwo. Sienk. Za gniewem idzie P. natarczywa. P. towarzyszką jest gniewowi. Rej. Całując, ujęły ich gniew i P. onę ubłagały. Górn. Udaje P. za żarliwość o dobro pospolite. Leszcz. P. młodzieńcza. Nic nie może pohamować jego popędliwości. Wszystkę swą P. na mię wyrzucili. Kochan.

**Popędliwy,** × **Popędny l.** † P. *prędki, szybki, nagły, pospieszny, skwapliwy, gwałtowny, raptowny:* P. odjazd. Troc. Nic mi nie straszliwe twoje strzały popędliwe. Kochan. *(= gwałtowne, szybkie).* I wiatry ucichają, i morze gniewliwe stanowi nawałności swoje popędliwe. Kochan. **2.** *prędki, gwałtowny, porywczy, burzliwy, krewki, zapalczywy, gorący, namiętny, niepowściągliwy, niepohamowany,* Niech je (latorośłki) z korzeniem wicher wykręci duchem popędliwym. Kochan. *(= siłą gwałtowną).* Ajaks P. Kochan. Ojcowie popędliwi nie prawie dzieciom swym przepuścić nie chcą. Glicz. Nikt słowa popędliwego z ust jej nie słyszał. Skar. Zawziętość zła i popędliwa. Koch. W. P. to był postępek. Troc. Popędliwsza nad wiatry. Otw. Popędliwa myśl niezahamowana. Lubom. <Od Popęd>

×**Popędnie** przys. od **Popędny,** *popędliwie; skwapliwie, ochoczo, rączo:* Zasłudze cześć dajem w miłości serc polskich P. Pol.

**Popędny l.** × P. p. **Popędliwy:** Nagle przez popędne wzbudzony ruszenie. Przyb. **2.** myśl.: Ogar P. = *rączy.* <Od Popęd>

**Popędowo** przys. od **Popędowy:** Ofiarność, płynąca bezwiednie, P., z pobudki naturalnej. Kasz.

**Popędowy** przym. od **Popęd,** impulsyjny, impulsywny a) *zniewalający bezwiednie, instynktowy.* b) *popędzający do czynienia.* Patol.: Obłęd P. (mania impulsiva). c) mech. *poruszający:* Siła popędowa. <Od Popęd>

**Popędzać, a, ał** i **[P. ś]** p. **Popędzić.** <Po + Pędzać>

**Popędzanie, a,** blm., czynność cz. **Popędzać.**

**[Popędzanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Popędzać ś.**

**Popędzenie, a,** blm., czynność cz. **Popędzić.**

**Popędzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popędzić ś.**

**Popędzić, i, ił,** † **Popądzić,** nied. **Popędzać,** † **Popądzać, [Popądzać] l.** kogo, co = *pobudzić do pędu, przynaglić do pędzenia, pognać, pogonić:* Jeden z was popędzi nieprzyjacielskich mężów tysiąc. B. Sz. Popędzać bydło. Troc. Popędzać konie. Od zefira popędzony. Otw. Medykamenta czyszczenie miesiączne zastanowione popędzające. Krup. A za nami zawsze nędza: od wsi do wsi nas popędza. Kniaź. Woły, jak szalone, popędzane przez dzikich, nagich czuhańczuków. Sienk. P. psa na kogo. Dudz., Troc *(= poszczuć).* **2.** cz. ni. *pomknąć pędem, pocwałować, polecieć, ruszyć z kopyta, pogalopować, pospieszyć,* posp. *machnąć dokąd:* Już ani słychać, ani już ją widno, tak on popędził z tą porwanką biedną. Min. Przykazała słudze: popędzaj a pospieszaj ś., abyśmy nie mieszkała w drodze. Leop. Dopadła konia i w towarzystwie psa Jaśmina popędziła także ku lasowi. Dyg. P. a. **P. ś.** za kim = *puścić ś., pobiec, pognać, pogonić, rzucić ś. w pogoń.* Kn. **4.** anat.: Mięśnie popędzające mocz, † przyspieszniki (musculi acceleratores urinae). **5.** myśl.: P. zająca = *ruszyć go z miejsca.* Dudz., Troc. **3.** *spędzić pewien czas na pędzeniu.* **[Popędzać ś., Popądzać ś.]** (o krowie) = **Pogonić ś.** pod 3. <Po + Pędzić>

**Popędźca, y,** lm. **y** p. **Popądzca.** Sł. wil. <Od Popędzić>

**Popękacenie, a,** blm., czynność cz. **Popękacieć.**

**Popękacieć, eje, ał l.** *stać ś. nieco pękatym.* **2.** (o wielu) *porobić ś. pękatemi.* <Po + Pękacieć>

**Popękać, a, ał, P. ś.** *pęknąć kolejno, jedno po drugim; pęknąć w wielu miejscach:* Łodyga popękana korę ma w głębokie szpary popękane. Jund. Grunt w tym miejscu więcej był popękany, więc i schronić ś. było łatwiej. Sienk. Boże! jeżeli w wyrokach Twoich leży, aby panowie Sicińscy popękali z inwidji... bądź wola Twoja! Sienk. Od huku armaty okna wszystkie popękały ś. L. <Po + Pękać>

**Popękanie, a,** blm., czynność cz. **Popękać.** Patol.: P. skóry (rhagades).

**Popękanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popękać ś.**

**Popękany** *który popękał.*

**Popępkować, uje, ował** *poobcinać strzępy po brzegach skór wygarbowanych.* < Po + Pępkować>

**Popępkowanie, a,** blm., czynność cz. **Popępkować.**

**Popętać, a, ał l.** *spętać jedno (a. jednego) po drugim; spętać w wielu miejscach:* Woły stoją niebożąteczka w jarzmie popętane. Papr. Przen.: Mróz popętał bagna, i można było po nich przejeżdżać bezpiecznie. Sienk. **2.** *poplątać, powikłać, pogmatwać, posypłać, potargać:* P. nici. **P. ś.** *poplątać ś., powikłać ś., pogmatwać ś., posypłać ś., potargać ś.* <Po + Pętać>

**Popętanie, a,** blm., czynność cz. **Popętać.**

**Popętanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popętać ś.**

**[Popęzleć, eje, ał]** *poniszczeć, pochudnąć, ponędznieć, pomarnieć.* <Po + Pęzleć>

**[Popęzlenie, a,** blm.] czynność cz. **Popęzleć.**

**Popi, Popowy, Popowski** przym. od **Pop:** Popie oczy, księże gardło, co zobaczy, toby żarło. Prz. Schniesz od zawiści: popie, jak mówią, masz oczy. Kniaź. × Popie jajko p. **Jajko.** [Popie sadło] = *masć rozchodnikowa.* <Od Pop>

**Popiać, eje, ał** *spędzić pewien czas na pianiu.* <Po + Piać>

**Popianie, a,** blm., czynność cz. **Popiać.**

**Popiaskować, uje, ował** *posypać piaskiem, zmieszać z piaskiem.* <Po + Piaskować>

**Popiaskowanie, a,** blm., czynność cz. **Popiaskować.**

**Popiastować, uje, ował** *spędzić pewien czas na piastowaniu.* <Po + Piastować>

**Popiastowanie, a,** blm., czynność cz. **Popiastować.**

**Popiąć, pnie, piął,** nied. **Popinać l.** po czym = *napiąć, opiąć, rozpiąć.* **2.** × P. przen. *dopiąć, osiągnąć, dokazać czego, uskutecznić co:* Takie to złoto; kto z nim rozpoczyna, w dniu rzecz popina. L. **P. ś.** *poopinać ś., poprzyczepiać ś.:* Ani serce na lewym boku, ani w swej miękkości flaki ś. koło tłustych popięły wnętrzności. Bardz. <Po + 2. Piąć>

†**Popiątnować, uje, ował** p. **Popiętnować**: Członki ścisnął o czoła, nosy powklepował, usta ciągłe babskiemi zmarski popiątnował. Żebr. <Po + Piątnować>

†**Popiątnowanie, a,** blm., czynność cz. **Popiątnować.**

**Popiątny** p. **Popiętny**: Wiersz złożony z dwuch dystychów, hegzametru i pentametru (poszóstnej i popiątnej miary). Kasz. <Po + *Piątny, od Pięć>

**Popicie, a,** blm., czynność cz. **Popić.**

**Popicie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popić ś.**

**Popicować się, uje ś., ował ś.** gm. *poflirtować, poumizgać ś.* <Po + Picować ś.>

**Popicowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popicować ś.**

**Popić, ije, ił I.** *wypić jedno po drugim kolejno*: Popiłem wiele z aptek syropów. Comp. **2.** *poświęcić pewien czas piciu.* **3.** *napić ś. po czym, zapić czem; przepić; wypić trochę, łyknąć*: Pokręcił głową, popił i ciągnął dalej. Krasz. Po przykrym lekarstwie popij wodą. [Dała mu pojeść, P.]. **P. ś.** *upić ś., spić ś. kolejno, jeden po drugim*: Mąż z żoną ś. popili. Comp. <Po + Pić>

**Popiec, ecze, ekł** a. **[ukł] I.** *upiec kolejno jedno po drugim, upiec w wielu miejscach*: P. ciasta. Do domu przyjechał popieczony, w odzieży powypalanej i podartej. Jeż. **2.** *spędzić pewien czas na pieczeniu.* **P. ś. I.** *upiec ś. kolejno, jedno po drugim*: Wisła ś. zapaliła, ryby ś. popiekły, osmalone szczupaki do Gdańska uciekły. Pśń. Podpłomyki ś. przed węglem i płomieniem z wierzchu tylko popieką. Sak. **2.** *pobyć pod działaniem ognia, gorąca dla upieczenia ś.* <Po + 2. Piec>

**Popieczeniarzować, uje, ował** *spędzić pewien czas na pieczeniarzowaniu, pobyć pieczeniarzem.* <Po + Pieczeniarzować>

**Popieczeniarzowanie, a,** blm., czynność cz. **Popieczeniarzować.**

**Popieczenie, a,** blm., czynność cz. **Popiec.**

**Popieczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popiec ś.**

**Popieczętować, uje, ował** *zapieczętować, opieczętować jedno po drugim*: P. listy, butelki. <Po + Pieczętować>

**Popieczętowanie, a,** blm., czynność cz. **Popieczętować.**

**Popiegowacenie, a,** blm., czynność cz. **Popiegowacieć.**

**Popiegowacieć, eje, ał** *porobić ś. piegowatemi, podostawać piegów.* <Po + Piegowacieć>

**Popiekarzenie, a,** blm., czynność cz. **Popiekarzyć.**

**Popiekarzyć, y,ył** *spędzić pewien czas na piekarzeniu, pobyć piekarzem.* <Po + Piekarzyć>

**Popiel, a,** lm. **e I.** stare wino, które myszką trąciło, było zwykle od przodków naszych przezwane popiel. Gwar. **2.** myśl., zool. *odmiana lisa z piersią popielatą.* <Od nazwy króla Popiela>

**Popielacenie, a,** blm., czynność cz. **Popielacieć.**

**Popielacieć, eje, ał** *stawać ś. popielatym*: Włosy popielacieją. <Od Popielaty>

**[Popielarczyk, a,** lm. **i]** *pomocnik popielarza.* Od Popielarz>

×**Popielarz, a,** lm. **e, Popielnik** *robotnik, który popiół leśny urabiał z wodą lub ługiem popiołowem na ciasto, suszył, przetwarzał i w tym stanie dostarczał potażowarom do dalszego oczyszczania*: Dziegciarze, smolarze, popielarze, węglarze, dymarze. Sur. <Od Popiół>

×**Popielasty** p. **Popielaty**: Popielisty, P., myszaty. Bobr. Popielaste, popieliste myszowe sukno. Ern. Drop wąsacz popielastego a dropiastego pióra. Cyg. Kaczka łysica czarnego a popielastego pióra. Cyg. <Od Popiół>

**Popielatka, i,** lm. **i I. a. Popielica, [Popielucha]** *ziemia czarna, tłusta, złożona po większej części z lekkiej próchnicy ze spodnią warstwą glinki.* Kolb. **2.** [P.] *kura popielata.* <Od Popielaty>

**Popielato** przys. od **Popielaty.**

**Popielaty I. a.** ×**Popielasty,** ×**Popielisty** *odznaczający ś. kolorem popiołu drzewnego, myszaty*: Koń P. Troc. Pomalować na popielato (=*na kolor P.*). Barwy niepewne męskich ubrań popielato-szare lub szaro-popielate. Glin. **2.** anat.: Istota popielata mózgu=*kora mózgowa* (substantia cinerea). **3.** astr.: Światło popielate = *słabe oświetlenie reszty tarczy księżyca przez promienie odbite od ziemi wtedy, kiedy przed nowiem widzimy na wschodniej stronie nieba sierp księżyca zwrócony w przeciwną stronę.* **4.** bot.: Mglejarka popielata p. **Mglejarka.** <Od Popiół>

**Popielcowy** przym. od **Popielec**: Środa popielcowa. P. dzień. Troc. <Od Popielec>

**Popielczanka, i,** lm. **i** *córka popielarza.* Kolb.

**Popielec, lca,** lm. **lce I.** †P., [P.] *popiół*: W ciężkości Hekuba popielców Hektora jedynego doszła i z sobą zachowane w zanadrzu wyniosła. Żebr. [Posypże mu, pachołku, P. pod próg]. **2.** †P. *popiół poświęcany, którym posypują głowy katolików w kościele w Wstępną środę*: Wziąłem P. Troc. **3.** †P. przen. *obrządek spalenia ciała nieboszczyka*: Po popielcu zebrane przyciskają k sobie popioły i, padając, kładą ś. po grobie. Żebr. **4.** przen. *obrządek posypywania popiołem poświęcanym głów wiernych w kościele katolickim w Wstępną środę*: W Wstępną śrzodę na P. pójdą. Pot. **5.** przen. u katolików *pierwszy dzień postu czterdziestodniowego, Wstępna środa, środa Popielcowa*: Będę tam na P. Kn. Jednakie przyjaźń mieć powinna gusty, tak przy Popielcu, jak kochać w zapusty. L. (=*w doli i niedoli*). **6.** bot. p. **Popielnik.** <Od Popiół>

**Popielać, eje, ał, Popielić ś.** *obracać ś. w popiół, rozsypywać ś. w popiół*: Żar, który popieleje. Torz. Lampa gaśnie, ogień popieleje. Popielejcie ze wstydu! Glin. <Od Popiół>

**Popielenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Popielać. 2.** czynność cz. **Popielić.**

**Popielenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popielić ś.**

**Popieleń, a,** lm. **e** min. *krzemian podwójny glinki i alkali.* <Od Popielać>

**Popielęgnować, uje, ował** *poświęcić pewien czas na pielęgnowanie*: Słabyś trochę, potrzeba ci pielęgnacyjki... Ja cię popielęgnuję. Sienk. <Po + Pielęgnować>

**Popielęgnowanie, a,** blm., czynność cz. **Popielęgnować.**

**Popielgrzymować, uje, ował** *spędzić pewien czas na pielgrzymowaniu.* <Po + Pielgrzymować>

**Popielgrzymowanie, a,** blm., czynność cz. **Popielgrzymować.**

**Popielica, y,** lm. **e I.** p. **Popielatka. 2.** w lm. *ptaki popielate ze skorek zimowych wiewiórki północnej.* Por. **Biela. 3.** bot. p. **Popielnik. 4.** gór.: P. miedziana = *ruda miedziana krucha, ziemista, popielata, jak popiół.* Łab. <Od Popielec>

**Popielicowy, Popieliczy** przym. od **Popielica**: Futerko popielicowe.

**[Popieliczka, i,** lm. **i]** zool. p. **I. Pliszka.**

**Popieliczy** p. **Popielicowy.**

**Popielić, i, ił I.** nied. *w popiół obracać; palić; trawić, niszczyć ogniem.* **P. ś.** p. **Popieleć.** <Od Popiół>

**[Popielinki, nek** blp.] p. **Popieliny.**

**[Popieliny, in,** blp., **Popiliny, Popielinki]** *poczęstunek po urodzeniu ś. dziecka w domu położnicy; uczta familijna po narodzeniu dziecka,* in. przedchrzciny. <?>

**Popielisko, a,** lm. **a** *popioły, pozostałe po pożarze a. po ognisku; pogorzelisko, zgliszcze:* Pustką i popieliskiem leżało Gniezno. Krasz. Skoro tylko zazieleniła ś. trawa na popieliskach, natychmiast znowuż zjawił ś. na nich człowiek. Szaj. Giną rodziny i społeczność zginie, gdzie ś. zamieniają w zimne popieliska święte domowe ogniska. Piet. Zima następuje, każdy więc na swoich popieliskach miałby ś. rozegrzać. Grab. W popielisku po deszczu we wiośnie trawa i pasza we dwójnasób rośnie. Rom. Nawskroś popieliska iskra błyska. Kon. <Od Popiół>

**Popielisty I.** *pełen popiołu, obfitujący w popiół; wiele popiołu dający.* **2.** × P. p. **Popielaty.** <Od Popiół>

**Popielnia, i,** lm. **e I.** *dół do chowania popiołu:* Sulerz szuflą prysk od luftlochów powybiera i do zamurowanej popielni zaniesie. Torz. **2.** × P. p. **Popielnica:** Wieńce pobożne zawiesiły siostry na popielni. Przyb. Słusznie wdzięczna potomności czci i nieśmiertelni poetę przy powitej w stary bluszcz popielni. Przyb. **3.** *izba u starożytnych, napełniona popiołem, w której zapaśnicy przed walką, wysmarowawszy ś. oliwą, osypywali ś. popiołem dla lepszego chwytania ś. w walce.* Podcz. <Od Popiół>

**Popielnica, y,** lm. **e I.** a. × **Popielnia** *urna, naczynie do zbierania popiołów nieboszczyków:* Zebrane popioły ojcowskie niesie do tegoż grobu, gdzie P. matki. Stasz. Złota P., w której brata zamknięte były popioły. Troc. **2.** [P.] = **Ostrężnica. 3.** p. **Popielnik. 4.** kol. *dół obmurowany, nad którym czyszczą parowozy.* Zdr. **Popielniczka.** <Od Popielny>

**Popielniczka, i,** lm. **i I.** *miseczka, naczyńko do otrząsania popiołu z cygar i papierosów.* **2.** p. **Popielnica:** Mała urna czyli P., gdzie chowano popioły zmarłych. Bobr. <Od Popielnica>

**Popielnik, a, I.** lm. **cy** p. **Popielarz:** P., co popiół robi a. przedając nosi. Troc. **2.** lm. **i** = a) *miejsce pod rusztem piecowym, gdzie popioły z przepalonego paliwa opadają,* popielnica, kanar. **3.** *postać zrodzona z popiołu:* Po tej walce martwych popiołami nakryto, za rok porodzi mściciela; ta przepowiednia nie dla mnie, nim P. wyrośnie ohydny, ja będę w grobie, a mój syn na tronie. Słow. **4.** [P.] = a) *część pieca:* Piék kartofle w popielniku. b) *miejsce w lasach, gdzie drzewo na popiół i potaż wypalano.* **5.** a. **Popielec, Popiołek, Popiełek, Popielica** bot. (cineraria) *roś. z rodziny złożonych.* Gatunek: P. błotny (c. palustris) <Od Popielny>

**Popielny, Popiołowy** przym. od **Popiół.**

**Popielucha, y,** lm. **y I.** [P.] p. **Popielatka. 2.** bot. p. **Sławin.**

**Popiełek, łka,** lm. **i** bot. p. **Popielnik.** <Od Popiół>

**Popieniaczenie, a,** blm., czynność cz. **Popieniaczyć.**

**Popieniaczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popieniaczyć ś.**

**Popieniaczyć, y,ył** i **P. ś.** p. **Popieniać.** <Po + Pieniaczyć>

**Popieniać, a, ał, P. ś.** *spędzić pewien czas na pienianiu, na pienianiu ś.* <Po + Pieniać>

**Popienianie, a,** blm., czynność cz. **Popieniać.**

**Popienianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popieniać ś.**

**Popienić, i, ił I.** *pokryć, powalać pianą, zapienić w wielu miejscach.* **P. ś. I.** *pokryć ś. pianą, zapienić ś., powalać ś. w wielu miejscach pianą.* **2.** *wypełnić pewną chwilę pienieniem ś.* <Po + Pienić>

**Popienienie, a,** blm., czynność cz. **Popienić.**

**Popienienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popienić ś.**

× **Popieniężny** *po pieniążku kosztujący, wartości pieniążka,* pieniężny. Kn. <Po + Pieniężny>

**Popień, pnia,** lm. **pnie** *pień od korzeni do miejsca rozgałęzienia ś. drzewa.* Sł. wil. <Po + Pień>

**Popieprzenie, a,** blm., czynność cz. **Popieprzyć.**

**Popieprzyć, y,ył** *posypać, zaprawić pieprzem; opieprzyć.* <Po + Pieprzyć>

**Popieracz, a,** lm. **e** *ten, co popiera, protektor:* Zagrożeni tak niespodziewanym gwałtem, owi dawnych swobód popieracze, spojrzawszy po sobie, podpisali wszystko. Kit. Jak w wielu innych przedsięwzięciach, tak i tu jest on (Miarka) głównym popieraczem, a nawet wyłącznym założycielem. Malin. <Od Popierać>

**Popierać, a, ał** p. **Poprzeć.**

**Popieranie, a,** blm., czynność cz. **Popierać.**

**[Popierdacz, a,** lm. **e, Popierdas]** *człowiek bez woli, bez charakteru, pierdoła, cymbał, jołop.* Zdr. **[Popierdaczek].** <Po + *Pierdacz, PIARD/PARD/PIERDŹ>

**[Popierdać, a, ał]** p. pod **Oddyrdać.** <Po + *Pierdać, PIARD/PARD/PIERDŹ>

**[Popierdanie, a,** blm.] czynność cz. **Popierdać.**

**[Popierdas, a,** lm. **y]** p. **Popierdacz.** Zdr. **[Popierdaszek].**

**[Popierdaszek, szka,** lm. **zki]** p. **Popierdas.**

**[Popierdeczka, i,** lm. **i]** *maślnica, kierzanka w zagadce* (p. Oddyrdać).

**Popierdnąć, nie, nął** *pierdnąwszy popuścić wiatrów, gazów.* L. <Po + Pierdnąć>

**Popierdnięcie, a,** blm., czynność cz. **Popierdnąć.**

**Popierdolenie, a,** blm., czynność cz. **Popierdolić.**

**Popierdolenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popierdolić ś.**

**Popierdolić, i, ił** *spędzić pewną chwilę na pierdoleniu.* **P. ś.** *spędzić pewną chwilę na pierdoleniu ś.* <Po + Pierdolić>

**Popierdywać, uje, ywał** *pierdząc popuszczać wiatrów, gazów, pierdzieć co chwila.* <Po + *Pierdywać, od Pierdzieć>

**Popierdywanie, a,** blm., czynność cz. **Popierdywać.**

**Popierdzenie, a,** blm., czynność cz. **Popierdzieć.**

**Popierdzieć, i, ał** *popuszczać przez pewną chwilę wiatry.* <Po + Pierdzieć>

**Popiersie, a,** lm. **a I. a. Popiersnik** *wizerunek głowy człowieka z częścią piersi i ramion, szczeg. wyrażony w rzeźbie,* biust, × półposąże: P. z marmuru, z bronzu, marmurowe, bronzowe. P. Mickiewicza, Kościuszki. **2.** woj. *wysokość wewnętrzna przedpiersienia, wzięta od poziomu stopnia do szczytu.* Sł. wil. < Po + *Piersie, od Pierś>

**Popiersień, śnia,** lm. **śnie** p. **Podpiersień:** Siodło ma być z pochwami i z popiersieniem (tak!) rządnym, szerokim. Dor. <Po + *Piersień, od Pierś>

× **Popiersiosłup, a,** lm. **y** *słup graniczny kamienny czworograny, z wyciosaną na nim głową ludzką,* słup posążny, miedznik, hermes. <Popiersie + Słup>

**[Popierszek, szka,** lm. **szki]** p. **Popyrszek.** <Z Popyrszek, od Popyrszyć, przez śld. do Po + Pierszy = Pierwszy>

× **Popiersnik, a,** lm. **i** p. **Popiersie.** Ks. Ł. <Od Popiersny>

**Popiersny** l. *do piersi, po piersi sięgający.* 2. woj.: Linja popiersna = *linja poprowadzona przez wierzchołek przedpiersienia, szczyt przedpiersienia.* <Od Popiersie>

× **Popierwotka, i,** lm. **i** gram. *zgłoska następująca w wyrazie po pierwiastku, po pniu.* Sł. wil. <Po + Pierwotka>

**Popierzchać, a, ał** *pierzchnąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Pierzchać

**Popierzchanie, a,** blm., czynność cz. **Popierzchać.**

× **Popierzchnąć się, nie ś., ął ś.** *zakrztusić ś., zachłysnąć ś., zatknąć ś.* Dudz.

× **Popierzchnięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popierzchnąć ś.**

**Popierzenie, a,** blm., czynność cz. **Popierzyć.**

**Popierzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popierzyć ś.**

**Popierzyć, y,ył** l. *zapierzyć, opierzyć, osypać pierzem:* P. komu ubranie. Przen.: Popierzył śnieg ziemię, potrząsł, okrył. Włod. *(=ubielił).* 2. *okryć piórami, pierzem; opierzyć, upierzyć.* **P. ś.** *obleźć pierzem, zapierzyć ś.:* Oczyść palto, boś ś. popierzył. <Po + Pierzyć>

**Popieszczenie, a,** blm., czynność cz. **Popieścić.**

**Popieszczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popieścić ś.**

**Popieścić, i, ił** kogo = *spędzić pewien czas na pieszczeniu go, obsypać pieszczotami, poceckać, pocackać:* Miło na starość taką ślicznotkę pohulać i P. Orzesz. Przen.: Promienie słoneczne, czwarte piętro popieściwszy, odchodzą sobie precz. Kos. **P. ś.** z kim, z czym = *spędzić pewien czas na pieszczeniu ś., poceckać ś., pocackać ś., pokaresować ś.:* P. ś. z kotkiem. Ir.: A tak ś. z temi Arjany popieszczę, że Sztajn im będzie musiał *requiem* sprawić. Rom. <Po + Pieścić

**[Popiędzie, a,** lm. **e]** *pięść złożona, stopka.* Gwar. <Po + *Piędzie, od Piędź>

**Popięknieć, eje, ał** *zmienić ś. w piękny, w pięknego:* Oczy jego błysnęły w tej chwili i nagle popięknieły. Orzesz. <Po + Pięknieć>

**Popięknienie, a,** blm., czynność cz. **Popięknieć.**

† **Popiękrzenie, a,** blm., czynność cz. **Popiękrzyć.**

† **Popiękrzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popiękrzyć ś.**

† **Popiękrzyć, y,ył** i † **P. ś.** p. **Popiększyć.** <Po + Piękrzyć>

**Popiększenie, a,** blm., czynność cz. **Popiększyć.**

**Popiększenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popiększyć ś.**

**Popiększyć, y,ył,** † **Popiękrzyć** *upiększyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *upiększyć ś. kolejno, jeden po drugim; upiększyć ś. na wszystkie strony.* <Po + Piększyć

**Popiętka, i,** lm. i fl. *trawa o pierzu szybach.* <Od Popiętny>

**Popiętnować, uje, ował,** † **Popiątnować** *napiętnować jedno po drugim; jedno w wielu miejscach poznaczyć piętnami.* <Po + Piętnować>

**Popiętnowanie, a,** blm., czynność cz. **Popiętnować.**

**Popiętny, Popiątny** *powstały z pięciokrotnego powtórzenia czego pojedyńczego, złożony w pięcioro:* Cugi poszóstne, popiętne. Gor. Liczba popiętna. Troc. [Grosz P.] = *piętak.* Grosz P. Troc. 2. patol.: Zimnica popiętna = *przypadająca co 5 dni,* piętaczka (febris quintana). <Po + *Piętny, od Pięć>

**Popiętrzenie, a,** blm., czynność cz. **Popiętrzyć.**

**Popiętrzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popiętrzyć ś.:** Zdaleka popiętrzenia ś. tego nie widać. Od.

**Popiętrzony** l. im. od **Popiętrzyć.** 2. *który ś. popiętrzył, spiętrzony, wzniesiony w kondygnacje, dźwigający ś. w górę, nastroszony, wyniosły:* Popiętrzone obłoki. Troc. Sęki w jelenim rogu popiętrzone. Troc. Popiętrzone fale. Koral popiętrzony w gałęziste rogi. Pot. *(= rozgałęziony ku górze).* Gdy przechodził morze Mojżesz, dwa mury stały popiętrzonej wody. Pot.

**Popiętrzyć, y,ył** *spiętrzyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *spiętrzyć ś. kolejno, jedno po drugim; spiętrzyć ś. w wielu miejscach:* Lód popiętrzył s. w groźne góry. Morawski. <Po + Piętrzyć>

**Popijać, a, ał, [Popiwać]** *pić z przestankami, spijać, zapijać; raczyć ś. trunkiem:* W wesołej kompanijce popijali sobie wciąż, gawędząc. Popijam sobie, po kąsku piję. Troc. Popijam po czym. Troc. Używszy lekarstwa purgującego, rosołem P., niż laksacje ś. zaczną. Krup. <Po + Pijać>

**Popijała, y,** lm. **y** gm. *ten, co lubi sobie popijać, pijak, łyktus.* <Od Popijał, od Popijać>

**Po pijanemu, Po pijanu,** † **Po pijaniu, [Po pijaniu],** † **Pijano** przys. *będąc pijanym, upiwszy ś., w nietrzeźwym stanie:* Poufały stosunek ze sztywności ś. jakiejś nie mógł nawet P. uwolnić. Krasz.

**Popijanie, a,** blm., czynność cz. **Popijać.**

† **Po pijaniu, [Po pijaniu]** p. **Po pijanemu.** <Zam. Po pijanu>

**Po pijanu** p. **Po pijanemu:** Inni P. podśpiewywali. Krasz. Kpać P. Berw. <Po + *Pijanu, od *Pijan = Pijany>

**Popijarski** *po Pijarach pozostały, niegdyś do Pijarów należący:* Kościół P. <Po + Pijarski>

**[Popijka, i,** lm. **i]:** Jedzący popijają kartofle gorącą wodą soloną; woda ta zwie ś. popijką. Gwar. <Od Popić>

**Popikać, a, ał** *wypełnić pewną chwilę pikaniem* <Po + Pikać>

**Popikanie, a,** blm., czynność cz. **Popikać.**

**Popikować, uje, ował** l. *spikować, wypikować jedno po drugim a. jedno w różnych kierunkach, miejscach; pokończyć pikowanie.* 2. *spędzić pewien czas na pikowaniu.* <Po + Pikować

**Popikowanie, a,** blm., czynność cz. **Popikować.**

**[Popilać, a, ał]** *pilić, spieszyć, naglić:* Nie popila mi *(=nie pilno mi).* <Po + Pilać>

**[Popilanie, a,** blm.] czynność cz. **Popilać.**

**[Popiliny, in,** blp.] p. **Popieliny.** <Po + *Piliny, Pl/POJ>

**Popilnować, uje, ował** kogo, czego l. *spędzić pewien czas na pilnowaniu.* 2. † P., † **Popilować** kogo, czego = *zwracać nań uwagę, nie spuszczać z niego oka przez pewien czas, posłuchać go pilnie:* Dru-

gi za rok, gdy dobrego nauczyciela popilnuje, więcej pochycić może, niż ten, któryby próżnował, za kilka lat. Glicz. <Po + Pilnować>

**Popilnowanie, a,** blm., czynność cz. **Popilnować.**

†**Popilny** *nieco pilny, nie cierpiący zwłoki, nalegający, terminowy:* Gdy nie masz popilnych robót, myśliwstwo jest przyjemne. Bud. B. <Po + Pilny>

†**Popiłować, uje, ował** p. **Popilnować.** L. <Po + Piłować>

†**Popiłowanie, a,** blm., czynność cz. **Popiłować.**

**Popiłować, uje, ował I.** *spędzić pewien czas na piłowaniu.* **2.** *opiłować nieco; piłując pogładzić.* Przen.: P. wierszów, pisania. Włod. **3.** *opiłować, przepiłować, spiłować jedno po drugim; pokończyć piłowanie.* <Po + Piłować>

**Popiłowanie, a,** blm., czynność cz. **Popiłować.**

**Popinać, a, ał i P. ś.** p. **Popiąć.**

**Popinanie, a,** blm., czynność cz. **Popinać.**

**Popinanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popinać ś.**

**Popindrzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popindrzyć ś.**

**Popindrzyć się, y ś., ył ś.** gm. *pomizdrzyć ś., powdzięczyć ś., pokokietować przez pewien czas.* <Po + Pindrzyć ś.>

**Popiołek, łku,** lm. **łki I.** p. **Popiół;** *mała ilość popiołu, miałki popiół:* P. od cygara, od papierosa. Lampę tę smętną brałem w sine ręce i długom liczył popiołki jej knota, by czymś odmiennym rozerwać ś. w męce. Krasiń. **2.** [P.] *chłopiec z włosami popielatemi.* **3.** bot. p. **Popielnik.**

**[Popiołka, i,** lm. **i]** *mały juhas, naganiacz większy.*

**Popiołować, uje, ował** *posypywać popiołem.* <Od Popiół>

**Popiołowanie, a,** blm., czynność cz. **Popiołować:** Cóż mi dobrego da kościół a. ten święcony popiół? Wolał ci bych ja śniadanie, niż tamto P. Korcz.

**Popiołowy** p. **Popielny:** Popiołowe łoże = *popiół na ziemi rozsypany, na którym dawniej kładli ś. pokutnicy; grób.* Wleczcie mię z tego łóżka a połóżcie mię na popiołowym łóżku. Skar. <Od Popiół>

**Popiołunkować, uje, ował, Popiołunować** *pozaprawiać jedno po drugim piołunem.* <Po + Piołunkować>

**Popiołunkowanie, a,** blm., czynność cz. **Popiołunkować.**

**Popiołunować, uje, ował** p. **Popiołunkować.**

**Popiołunowanie, a,** blm., czynność cz. **Popiołunować.**

**Popiorunować, uje, ował** *spędzić pewien czas na piorunowaniu.* <Po + Piorunować>

**Popiorunowanie, a,** blm., czynność cz. **Popiorunować.**

**Popiół, ołu,** lm. **oły I.** *proszek pozostały po spaleniu ciała stałego:* Niektóre ciała spalone obracają ś. w P. Hube. Zmiatać z ogniska P. Troc. Wybierać z pieca P. W popiele jeszcze żywe są węgle. Troc. Kto sam sypia w popiele, drugiego ożogiem maca. Pot. *(= każdy po sobie sądzi).* Był człowiek, co przez lat wiele zebrany pieniądz o krwawym znoju przechował w garnku w popiele. Hoł. Chciałem go (zmarłego) spalić na P. w ognisku. Słow. Nieprzyjaciel miasto popiołem pokrył. Troc. Groził nam popiołem. Troc *(= pożogą; podpaleniem).* Okręt (podpalony) w P. idzie, bo suchy i smolny. Jabł. *(= w perzynę; z dymem idzie).* Jak wiele miast spalonych, wsi w P. obróconych! Poc. Majętności popiołem leżą. Falib. Ostatniej nocy kto bazylikę Emiljusa w popioły rozwiał przed waszemi oczyma? Krasiń. Żona jego z małą córą wdzieje wór i, osuwszy głowę swą popiołem, wpadnie między janczarów z wielkim płaczem. Tw. [Jamka na P.]. P. gorący = *żarzewie.* W gorący P. kładą kasztany nakrawane, żeby ś. upiekły, i różne potrawy stawiają na gorącym popiele. L. Nie zasypiać gruszek w popiele. Prz. *(= nie omieszkać skorzystać z okazji; czuwać).* Szkoda gruszki zasypiać w popiele. Pot. Kiedy ogień pod popiołem, uprzątać należy wszystko, co wzmożenie jego ułatwiać może. L. Popioły kruszcowe ulotnione i osiadłe. Popioły wulkaniczne, wyrzucone w czasie wybuchu wulkanów, zaciemniające powietrze. P. święcony, †popielec. Poszła ze swym dworem na P. do kościoła. Krasz. [P. dwunastkowy] = *popiół zebrany pomiędzy Bożym Narodzeniem a Nowym Rokiem.* Post i trzeźwość to zabawa, P. z chlebem to potrawa. Pśń. (znak pokuty). Popioły zmarłych = *popiół ze spalonych nieboszczyków;* przen. *zwłoki, prochy, szczątki nieboszczyka:* W tej popielnicy zamknięte były popioły brata jego. Troc. Czcić martwe przodków popioły. Troc. Zebrane popioły ojcowskie niesie do grobu matki. Stasz. W popiołach niepamięci pogrzebiony. Troc. Czasem w seciny lat przychodzi sprawiedliwość na popioły. Krasz. Przen.: *proch znikomy:* Popiołu garstka lichego mówić ma do Twórcy swego. Dar. J. Spaniały kryształ w perzyny poszedł: P. śkło, ale i P. człowiek. Mias. Feniks, ptak, z popiołu wstaje i w P. ś. mieni. Mias. † W popiele leżeć = *pod ławą, w śmieciach, w kącie, być w poniewierce, być zarzuconym:* Kiedy tak sroga na ludzi godnych, pewnie ci, którzy nie są godni, w popiele u niej leżeć muszą. Górn. Potomstwo ich w popiele leżeć musi. Górn. Każdy najpilniej strzeże własnego swego, a rzplta w popiele zagrzebiona leży. Rej. Przen.: *gruby materjalizm, poziomość, rzeczy ziemskie:* Lata myślami po niebie, po powietrzu, a zadek w popiele. Opal. Myśl w niebie, a nogi zostaną w popiele. Pot. **2.** hut.: P. cynkowy = a) *popiół tworzący ś. przy walcowaniu blach cynkowych.* b) *szumowiny cynkowe z przetopu cynku:* P. ołowiany. P. cynoołowiany. P. z pieców hutnych, glutniak. L. **3.** tech: P. cynowy = *tlenek cyny do polerowania szkła używany.* Łab. Zdr. **Popiołek, [Popiółek].** <Po/Pie + PIOŁ/PIEL>

**[Popiółek, łku,** lm. **łki]** p. **Popiół.**

**Popis, u,** lm. **y I.** †P. *spis, obliczenie:* P. ludu, głów, majętności, dochodów każdego. Troc. Nie popisany u popisu królewskiego. Troc. Wyszedł wyrok od Augusta, żeby był popisan wszystek świat; Józef tedy szedł z Marją na P. do Betlemu. Białob. P. poborowy, czynszowy. Troc. P. czynić. Troc. Kilka podobnych popisów, czyli, jak je zwano, regiestrów wojskowych, dochowało ś. w aktach grodzkich brzeskich. Paw. P. wojskowy = *spis wojskowy, konskrypcja w celu pobrania rekruta:* Należeć, stawić ś., być wezwanym do popisu. Przen.: Na tym świecie nieprawi synowie we wzgardzie a w podłym popisie są. Glicz. *(= lichej cenie).* **2.** *popisanie ś., popisywanie ś., występ publiczny w celu okazania uzdolnienia; parada wojskowa, rewja:* Popisu żołnierskiego miejsce. Troc. Z wieku gotyckiego był

zwyczaj, iż każda prowincja robiła corocznie zjazd polny z obywatelów zgromadzających ś. na pewne miejsce, i tam szlachta popisywała ś. z swojemi rynsztunkami, końmi i zbrojami; popisy te były tym samym, co dzisiejsze kompamenta. Jez. Przebiegł świat, miał świetne chwile popisu, miał może talent, pracował. Krasz. Wojsko na P. przechodzi. L. Popisy wojskowe. Gemb. Inspektor popisów. Gemb. P. rycerstwa, czyli okazywanie. Św. Wyjechawszy z noclegu, na wolnym popisie weźmie zakład zawodu. Pot. Akademja berlińska wydała na P. dla piór uczonych ważne to zapytanie. L. *(= na konkurs)*. P. szkolny = *doroczne zebranie publiczne w szkole, na którym wychowańcy popisują ś. ze swych postępów w naukach; akt zamknięcia roku szkolnego.* Ustanowione są po szkołach egzamina miesięczne i roczne, toż publiczne popisy z całorocznego postępku w przytomności gości zaproszonych. Djar. gr. W przytomności Najjaśniejszego Pana odprawił ś. w tutejszej szkole rycerskiej P., naprzód z nauk, a potym z rozmaitych ćwiczeń. L. Ir.: *szczycenie ś., popisywanie ś., popisanie ś. z czym chełpliwe, chluba, pokaz, przechwałka, wyjeżdżanie z czym:* Chełpliwie z czym na P. wyjeżdżać. Pilch. Nie masz, dla czegobyś na P. z dowcipem twoim wyjeżdżał. Pilch. Ze swoim, jako mówią, wyjeżdżają na P., z cudzym do kąta, choć dobre. Pilch. Robić co dla popisu. <Po + * Pis, PIS>

**Popisać, sze, sał** I. *spędzić pewien czas na pisaniu.* 2. *napisać jedno po drugim; pokończyć pisanie:* P. listy *(= rozpisać)*. Co on tam za bredni popisał? 3. *zapełnić pismem, zapisać; pokreślić, pobazgrać:* Stanął naprzeciw Pullen jakby stalowy, popisany krzyżami. Syrok. *(= poznaczony)*. P. ściany. Km. Popisał ściany, papier = pismem napełnił. Troc. 4. †P., nied. †**Popisywać**, × **Popisować** = a) *spisać każdego (a. każde) sprawdziwszy naocznie, sporządzić spis, listę kogo; sporządzić wykaz, inwentarz czego:* Popisywać ludzi, majętności, dochody ludzkie, popis poborowy a. czynszowy urzędownie czynić. L. Czterykroć Serwjusz Tulljusz, wieleby gospodarzy było, a jak który wielką majętność miał, popisował. Warg. W one dni wyszedł dekret od cesarza Augusta, aby popisano wszystek świat. Wuj. Oktawjusz rozkazał w krainach swoich ludzi popisować, aby wiedział liczbę swoich poddanych i majętność ich. Białob. P. majętności, dochody czyje. Troc. Ustawienia praw króla Kazimierzowych ze wtórych ksiąg alibo Polszczanom osobnie w polskiej ziemi popisanych... Św. z Woc. b) P. wojsko, załogę = *odbyć przegląd, mustrę, rewję; zlustrować:* Ten ostatni był obowiązany załogę w swoim czasie popisywać i żołd jej należny wypłacać. Górs. P. żołnierz. Troc. Popisał a policzył pachołki książąt powiatów. Leop. Popisywać żołnierza, musztrować i spisywać na okazowaniu. L. Ktoby komu pożyczył do okazu popisanego konia, zbroi etc. St. lit. (popisowego, do popisu wojskowego, do okazowania, do musztry, rewji. L.). Dać już pokój radom, trzeba teraz wszystkie ziemie objechać, na wojnę zawołać, lud przebrać i wojsko P. Baz. *(= zaciągnąć wojsko)*. 5. †P. *spisać, napisać:* P. historją, *condere historiam*. Mącz. **P. ś.**, nied. **Popisywać ś.**, **Popisować ś.** I. †P. *ś. podać ś. do spisu, zapisać ś., stawić ś. do popisu:* Szli tedy wszyscy, aby ś. popisali, każdy do miasta swego. Wuj. Zapadła uchwała, aby zbrojnie stanąć po święcie Trzech Króli P. ś. przed senatorami. Paw. Nie popisałeś ś. jeszcze. Troc. Dał ś. P., wpisał ś. w pobór i szacunek majętności uczynił, zeznał. Troc. 2. czym, z czym, †z czego = *wystąpić z czym chełpliwie, wyjechać z czym na popis, pokazać ś.; wysadzić ś. z czym, pochwalić ś. czym:* Dobrym umysłem dla narodu podjąłem nieco pracy, abym mu ś. też czymkolwiek popisał. Górn. Czym mogę, tym ś. popisuję. Kochan. Ja przed Waszą M. Panem swym nie chciałbym ś. źle P. Górn. Każdy rad ś. z tym popisuje, co rozumie o sobie, iżby umiał. Górn. Przed gościem żony nie chwal, czeladzi swej nie zalecaj, z koniem ś. nie popisuj. Prz. Jegom męstwa nie widział, aż dopiero tu, gdzie dziś tak ś. źle popisał. P. Koch. A kiedy ś. już jazda popisała, Rajmund z Tolossy następował. P. Koch. (Rycerz) w przestronym polu, a nie w mieście, woli popisować ś. z swojemi siłami. P. Koch. Popisał ś. męstwem, nauką swoją. Troc. Źle, dobrze ś. popisał. Troc *(= spisał ś., pokazał ś.)*. Prostakiem ś. popisał. Troc. Wojsko ś. w polu pierwej popisuje Troc *(= pokazuje, co umie)*. W czym kto przodkuje, tym ś. rad popisuje. Kn. Na złym ś. razie popisz, sztukę pokaż. Kn. Mogę ś. tym P. Kn. *(= pochwalić, pochlubić, poszczycić ś.)*. Wiem ja o tym, żeś kłótnik, nie masz ś. z czego popisywać. L. *(= chełpić, przechwalać, pysznić)*. Ujrzym, kto ś. z nas lepiej popisze. L. Legje polskie miały pole popisywać ś. we Włoszech. Lel. Niech ś. z swemi Ulisses popiszę dziełami. Os. Z cudzemi ś. myślami popisywać. Sniad. Chciałby ś. z tym popisować wszędy. Mick. Jednego widziałem człowieka, co mógł takim P. ś. strzałem. Mick. <Po + Pisać>

**Popisanie, a**, blm., czynność cz. **Popisać**.

**Popisanie się**, a **ś.**, blm., czynność cz. **Popisać ś.**: Chęć popisania ś. mocnym jest bodźcem do pilnego postępku. Djar. gr.

**Popisarzować, uje, ował** *spędzić pewien czas na pisarzowaniu, pobyć pisarzem.* <Po + Pisarzować>

**Popisarzowanie, a**, blm., czynność cz. **Popisarzować**.

†**Popiskać, a, ał** p. **Popiszczeć**.

†**Popiskanie, a**, blm., czynność cz. **Popiskać**.

†**Popiskiwać, uje, iwał** *piszczeć z przestankami:* Rozpalone żelazo kowal topi w wodzie, to zatym pryska zmoczone i popiskuje w mokrzy ciepłej zagrążone. Żebr. <Po + * Piskiwać, od Piskać>

†**Popiskiwanie, a**, blm., czynność cz. **Popiskiwać**.

**Popisko, a**, lm. **a** m. a. ni. p. **Pop**.

†**Popisny** I. *możliwy do popisania, mogący być popisanym, spisanym.* 2. *podległy konfiskacie:* To z dóbr jeszcze popisnych zostało, to gwoli płacy żołnierskiej sprzedawa. Chr. <Od Popis>

× **Popisować, uje, ował** i × **P. ś.** p. **Popisać**. <Po + * Pisować, od Pisać>

× **Popisowanie, a**, blm., czynność cz. **Popisować**.

× **Popisowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Popisować ś.**

**Popisowy** przym. od **Popis**: P. urzędnik, co lud według dochodów popisował, a oraz obyczajów przestrzegacz, *censor*. Pilch. Regiestr P. Troc. P. a. czynszowy urzędnik, co u starych Rzymian lud według dochodów spisował. Troc. Komisja popisowa = *poborowa, konskrypcyjna*. Młodzieniec w wieku popisowym. Sala popisowa w zakładzie naukowym *(= aktowa)*. **P., ego**, lm. **i**

rz. = a) *młodzieniec stający do wojska, należący do popisu wojskowego.* b) †P. wojenny = *inspektor, przełożony nad popisami, mustrą, rewją wojsk.* <Od Popis>

**Popisywać, uje, ywał** i **P. ś.** p. **Popisać.** <Po + Pisywać>

**Popisywanie, a,** blm., czynność cz. **Popisywać.**

**Popisywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popisywać ś.**

**Popiszczeć, y, ał,** †**Popiskać** *przepiszczeć pewną chwilę:* (o kurczęciu) [O bodajeś popiszczało, kiedyś chłopców zawołało]. Pśń. <Po + Piszczeć>

**Popiszczenie, a,** blm., czynność cz. **Popiszczeć.**

× **Popiśnik, a,** lm. **cy** *ten, co popisuje, spisuje, opisuje: Geographus,* P. ziemi, który wie o położeniu ziem, morza i krainy popisuje. Mącz. *(= ziemiopis).* <Od Popisny>

[**Popitek, tku,** lm. **tki**] *to, czym popijają:* Żeby było chleba naszego powszedniego z popitkiem. <Od Popity, od Popić>

**Popitrasić, i, ił** *spędzić pewien czas na pitraszeniu.* <Po + Pitrasić>

**Popitraszenie, a,** blm., czynność cz. **Popitrasić.**

[**Popiukł**] p. **Popiec.** <Z Popiekł>

[**Popiwać, a, ał**] p. **Popijać.**

[**Popiwanie, a,** blm.] czynność cz. **Popiwać.**

†**Popiwny** *połączony z popijaniem, pijacki:* Popiwna biesiada. Glicz. <Po + Piwny>

**Popiżmować, uje, ował** *poperfumować piżmem.* <Po + Piżmować>

**Popiżmowanie, a,** blm., czynność cz. **Popiżmować.**

[**Popka, i,** lm. **i, Pupka**] *lalka szmaciana.* <Łć. pupa>

[**Poplaga, i,** blm.] *płużenie, szczęście, powodzenie; przyjemność, satysfakcja:* Nie pójdzie mu to w poplagę.

[**Poplagować, uje, ował**] *posłużyć, wyjść na dobre, poszczęścić ś.* <Po + Plagować>

[**Poplagowanie, a,** blm.] czynność cz. **Poplagować.**

**Poplamić, i, ił** *splamić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; pokryć, popstrzyć plamami, zaplamić, wyplamić; powalać, popaskudzić:* Małpa poplamiła kanapy, potłukła zwierciadła. L. Poplamiona powierzchnia paltotu. Orzesz. Czoło poplamione sadzą. Orzesz. Przen.: Pamięć takich mordów naszę cześć poplami. Syrok. *(= pokala).* **P. ś.** *pokryć ś. plamami, zaplamić ś., wyplamić ś.; powalać ś., popaskudzić ś.:* Na nim ś. suknie zestarzały i poplamiły. Kaczk. <Po + Plamić>

**Poplamienie, a,** blm., czynność cz. **Poplamić.**

**Poplamienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poplamić ś.**

**Poplantować, uje, ował** *splantować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; pokończyć plantowanie.* <Po + Plantować>

**Poplantowanie, a,** blm., czynność cz. **Poplantować.**

**Poplapać, pie, pał** *pokłapać, poszczękać.* <Po + Plapać>

**Poplapanie, a,** blm., czynność cz. **Poplapać.**

**Poplastrować, uje, ował** *pookładać plastrami.* **P. ś.** *pookładać ś. plastrami.* <Po + Plastrować>

**Poplastrowanie, a,** blm., czynność cz. **Poplastrować.**

**Poplastrowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poplastrować ś.**

[**Poplata, y,** lm. **y**] **1.** *gałąź zapleciona w płocie.* **2.** *ogrodzenie, płot.* **3.** *część sznurka,* pokrętka, licyk: Sznurek składa ś. z dwuch poplat, bat z trzech poplat. <Po + *Plata, PLEĆ/PLOT/PLAT/PŁOT>

**Poplaterować, uje, ował** *popowlekać platerem.* <Po + Platerować>

**Poplaterowanie, a,** blm., czynność cz. **Poplaterować.**

**Poplatonizować, uje, ował** *oddać ś. na pewien czas platonizowaniu.* <Po + Platonizować>

**Poplatonizowanie, a,** blm., czynność cz. **Poplatonizować.**

**Poplatynować, uje, ował** *popowlekać warstwą platyny sposobem galwanicznym.* <Po + Platynować>

**Poplatynowanie, a,** blm., czynność cz. **Poplatynować.**

[**Poplazgotać, oce, otał**] *pomącić, pobabrać, porozchlapywać.* <Po + Plazgotać>

[**Poplazgotanie, a,** blm.] czynność cz. **Poplazgotać.**

**Popląsać, sa a. sze, sał** *pewien czas przepędzić na pląsaniu; potańczyć, potańcować, poskakać:* Niechaj tu u słupa tego popląsze (szatan) do dnia sądnego. Mik. z Wilk. <Po + Pląsać>

**Popląsanie, a,** blm., czynność cz. **Popląsać.**

**Poplątać, cze, tał** *splątać w wielu miejscach, wielokrotnie a. jedno po drugim; pogmatwać, powikłać, posypłać, pomotać, potargać, popętać, pokręcić; pomącić, pomieszać:* P. nici. Bolesław Morawski, od poplątanej mowy Szepiółką zwany. Krasz. Król ma zmysły poplątane. Uroczystości rolnicze nie szkodziły prawowierności, choć poplątane były z poezją, uosobieniem. Lel. Wystrzeliła błyskawica straszna, uderzyła o mózg Augusta i na chwilę poplątała mu myśli. Orzesz. **P. ś.** *splątać ś., potargać ś., pogmatwać ś., powikłać ś., posypłać ś., pomotać ś., popętać ś., pokręcić ś., pomącić ś., pomieszać ś.:* Interesa majątkowe poplątały ś. bardzo. Krasz. Poplątał ś. w zeznaniach. <Po + Plątać>

**Poplątanie, a,** blm., czynność cz. **Poplątać.**

**Poplątanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poplątać ś.**

**Poplecenie, a,** blm., czynność cz. **Poplesć.**

**Poplecenie, a,** blm., czynność cz. **Poplecyć.**

**Poplecenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poplecyć ś.**

**Poplecznicka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poplecznik:** Pani Adam po raz drugi odwołuje ś. do swych poplecznicek.

**Poplecznictwo, a,** blm. **1.** *rola poplecznika.* **2.** *opieka, protekcja, poparcie:* Ażebyśmy raczyli ów dom w opiekę i P. nasze przyjąć, powagą królewską umocnić. Wej. <Od Poplecznik>

**Poplecznik, a,** lm. **cy 1.** daw. *towarzysz walczącego rębacza, stojący poza jego plecami i broniący go z tyłu.* **2.** *ten, co popiera drugiego szablą, radą, zabiegami przed sądem:* Spodziewał ś. w swym procesie poplecznika. L. **3.** *sprzymierzeniec, sojusznik, stronnik, zwolennik, popieracz, wspólnik w sprawie jakiej, kompan:* Czynią sobie przyjaciół, aby mieli niecnoty swojej poplecników. Bals. Miał Zygmunt, jak zapewnia Miechowita, swoich poplecników, którzy go w zabiegach o berło wspierali. Paw. Za Grzymalitą Domaratem stała liczna gromada poplecników, składających ś. jużto z właściwych krewnych,

jużto z onych „stryjców herbowych". Szaj. Cała nadzieja na dobrym poplecznіku, któryby mię zrównał z przeciwnikami. Rzew. Poplecznicy jego, wyrobiwszy sobie amnestją u króla, popowracali do kraju. Kaczk. <Po + *Plecznik, od Pleczny>

**Popleczyć, y, ył** *spleczyć jednego (konia) po drugim.* **P. ś.** *(o koniach) spleczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Pleczyć>

**Popleć, popełł, popiele** I. *spędzić pewien czas na pieleniu.* 2. *opleć jedno po drugim; pokończyć pielenie.* <Po + Pleć>

**Poplejzerować, uje, ował** *pokaleczyć, poranić, pokiereszować jednego po drugim a. jednego w wielu miejscach.* Przen.: Cenzura artykuł poplejzerowała (= *poobcinała*). <Po + Plejzerować>

**Poplejzerowanie, a,** blm., czynność cz. **Poplejzerować.**

†**Poplenić, i, ił** *pozabierać do niewoli, pouprowadzać w niewolę:* Poplenią je pleniciele ich do ziemi nieprzyjacielskiej. Bud. Da Jehowa nieprzyjaciela w ręce twoje, że poplenisz plon jego. Bud. <Po + Plenić>

†**Poplenienie, a,** blm., czynność cz. **Poplenić.**

**Popleść, ecie, ótł** I. *spędzić pewien czas na pleceniu.* 2. *spleść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, posplatać; poplątać, powikłać, pogmatwać:* Poza pniami ich była gąszcz krzewów, poplecionych z jeżynami dzikiemi. Krasz. 3. *upleść jedno po drugim, napleść wiele czego:* P. wieńce, girlandy. Przen.: *napleść, pogadać, popaplać, pobajać, pobzdurzyć, naklektać, nagadać, napaplać, nabajać, nabzdurzyć:* Nie wiedział, co oni popletli. Skar. Dochodzę wszystkiego: zapewne starościna co poplotła. L. Ah hultaju! coś ty poplótł! L. Jego zbito... zlituj ś. ... po katowsku zbito. Kto poplótł, że go bili, nie wyjdzie na sucho. Mick. **P. ś.** *spleść ś. kolejno, jedno po drugim a. spleść ś. w wielu miejscach, posplatać ś., poplątać ś., powikłać ś., pogmatwać ś., pomieszać ś.:* Lice miała tak światłe, jakby ś. na nim róże poplotły z liljami. Kaczk. <Po + 1. Pleść>

**Popleśnieć, eje, ał** *spleśnieć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Pleśnieć>

**Popleśnienie, a,** blm., czynność cz. **Popleśnieć.**

**Poplisować, uje, ował** *poobszywać, poubierać plisami; pokończyć plisowanie.* <Po + Plisować>

**Poplisowanie, a,** blm., czynność cz. **Poplisować.**

**Poplombować, uje, ował** I. *pozaopatrywać w plomby:* P. towary na komorze. 2. *zaplombować jedno po drugim, pokitować:* Zęby chore wyleczyć, a potym P. 3. *pokończyć plombowanie.* <Po + Plombować>

**Poplombowanie, a,** blm., czynność cz. **Poplombować.**

**Poplon, u,** blm. ogr. *rośliny hodowane po głównych roślinach, np. szpinak po grochu.* <Po + Plon>

**Poplondrować, uje, ował** I. *spędzić pewien czas na plondrowaniu.* 2. *splondrować jedno po drugim.* <Po + Plondrować>

**Poplondrowanie, a,** blm., czynność cz. **Poplondrować.**

**Poplot, u,** lm. **y, Toinów,** bł. **Żmijówka** bot. (echites) *ros. z rodziny toinowatych.* <Po + Plot>

× **Poplota, y,** lm. **y** *plecienie, plecionka; przewijanie, przetykanie:* Kije grube, w ziemię wbite, naokoło jazu poplotą grubą przeplatane. Mag. <Po + *Plota, PLEĆ, PLOT PLAT PLOT>

**Poplotka, i,** lm. **i, Paplotka, Męka** bot. (tacsonia) *ros. z rodziny męczennicowatych.* <Po + Plotka>

†**Poplotły** *posplatany:* Bogini poplotłe na kolenie palce trzymająca. Żebr. <Po + *Plotły, od Pleść>

**Popluchać, a, ał** p. **Popluchotać.** <Po + Pluchać>

**Popluchanie, a,** blm., czynność cz. **Popluchać.**

**Popluchotać, ocze, otał, Popluchać** *wypełnić pewien czas pluchotaniem.* <Po + Pluchotać>

**Popluchotanie, a,** blm., czynność cz. **Popluchotać.**

**Poplucie, a,** blm., czynność cz. **Popluć.**

**Popluć, uje, uł,** †**Poplwać** I. *spędzić pewien czas na pluciu.* 2. *napluć w wielu miejscach, ponapluwać.* 3. *opluć jedno po drugim; opluć w wielu miejscach, poopluwać, zapluć.* **P. ś.** *opluć ś. w wielu miejscach, poopluwać ś., zapluć ś.* <Po + Pluć>

**Poplugawić, i, ił** *splugawić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; poplamić, poświnić, powalać, popaskudzić, pokalać, pobrukać:* P. suknie. Przen.: Odchodził wrót swoją zdradą zmazanych i poplugawionych. P. Koch. <Po + Plugawić>

**Poplugawienie, a,** blm., czynność cz. **Poplugawić.**

**Popluskać, a, ał** I. *spędzić pewien czas na pluskaniu.* 2. p. **Popluskotać.** 3. *opluskać jedno po drugim; opluskać w wielu miejscach, pluskaniem obryzgać; pochlapać, pobryzgać, popryskać:* Ziele to na kałużach rośnie, przeto popluskane błotem bywa. Sien. Popluskam ich na ulicy błotem. Baz. Jesień malują popluskaną wydeptywaniem jagód winnych. Otw. Miał to, jeśli nie pokalać, tedy wżdy nieco P. Górn. Skałę świeżą popluskał posoką. Otw. **P. ś.** I. *spędzić pewien czas na pluskaniu ś.:* Popluska ś. może jeszcze na głębokim błocie, jak niezręczny pływak. Chm. 2. *opluskać ś. kolejno, jeden po drugim; opluskać ś. w wielu miejscach, pochlapać ś., pobryzgać ś., popryskać ś.:* To ś. czasem na czczo spiją, łby sobie piwem pomyją, kompostem ś. popluskają. Rej. <Po + Pluskać>

**Popluskanie, a,** blm., czynność cz. **Popluskać.**

**Popluskanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popluskać ś.**

**Popluskotać, cze, tał, Popluskać, Popluszczeć** cz. ni. *spędzić pewien czas na pluskotaniu.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na pluskotaniu ś.* <Po + Pluskotać>

**Popluskotanie, a,** blm., czynność cz. **Popluskotać.**

**Popluskotanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popluskotać ś.**

**Popluszczeć, y, ał** i **P. ś.** p. **Popluskotać.** <Po + Pluszczeć>

**Popluszczenie, a,** blm., czynność cz. **Popluszczeć.**

**Popluszczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popluszczeć ś.**

**Popluwać, a, ał** I. *pluć z przestankami:* Lepiej popuszczając, niźli popluwając. Prz. Popluwam sobie. Troc. 2. †P., [P.] *opluwać:* Popluwał mię. Troc. Żyd, aby uroki zupełnie od turonia oddalić, popluwa go i po trzykroć ociera swą brodą. Gwar. <Po + *Pluwać, od Pluć>

**Popluwanie, a,** blm., czynność cz. **Popluwać.**

†**Poplwać, a, ał** i **P. ś.** p. **Popluć:** Poplwał ś. wszystek. P. Koch. Przen.: Furjusz mroźne Alpy śniegiem poplwa siwym. L. (= *poprószy, przyprószy, ubieli, popierzy, upierzy*). <Po + Plwać>

†**Poplwanie, a,** blm., czynność cz. **Poplwać.**

†**Poplwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poplwać ś.**

**Popłacać, a, ał** *być w cenie, płacić; mieć cenę, walor, znaczenie, powodzenie, znaczyć:* Zboże teraz popłaca. Troc. Ten talar tylko 6 złotych popłaca. Troc. Teraz i cnota nie popłaca bez złota. Boh. Co popłaca, z tym na targ uczęszczają. Fred. A. Nie to u Boga popłaca, kto ś. wielkim domem sławi. Skar. Dziś worek, nie głowa popłaca. Boh. Talent śpiewania bardzo na Litwie popłaca. Mick. Byłem ja dumny — lecz dumny z dumnemi! — to nie popłaca na murawach ziemi. Krasiń. <Po + *Płacać, od Płacić>

**Popłacanie, a,** blm., czynność cz. **Popłacać.**

**Popłacenie, a,** blm., czynność cz. **Popłacić.**

**Popłaciciel, a,** lm. **e** *ten, co popłacił a. popłaca.* L. <Od Popłacić>

**Popłacić, i, ił** co = *zapłacić jedno po drugim; pospłacać:* Wszystkie długi swoje popłacił. Troc *(= poregulował).* P. komu = *zapłacić jednemu po drugim a. jednemu za wiele rzeczy:* Ludziom popłaciwszy, nająłem furmana. Warg. <Po + Płacić>

× **Popłać się, a ś., ał ś.** *pepłać ś., babrać ś., chlapać ś., brzechtać ś.:* Przez całe dwie godziny popłali ś. w wodzie. Kos. <Zam. Pepłać ś.>

**Popłakać, cze, kał** *pewną chwilę przepłakać:* Wtedy tylko lżej nieco, gdy w kątku popłaczę. Zal. **P. ś.** *spłakać ś., rozpłakać ś., zapłakać kolejno, jeden po drugim:* Popłakali ś. nad sobą. Witając ś., popłakali ś. <Po + Płakać>

**Popłakanie, a,** blm., czynność cz. **Popłakać.**

**Popłakanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popłakać ś.**

**Popłakiwać, uje a. iwa, iwał, [Popłakować]** *płakać z przestankami:* Wdowy popłakiwały za mężami swemi. Tw. Oglądając ś. na dom, gorzko popłakiwa. Przyb. Dźwignął na swe barki ciało, popłakując, iż na nich żałośnie ciężało. Przyb. P. z radości. Troc. Rodzice nieraz po kątach popłakiwali na nią. Bał. Dominikowa całą drogę popłakiwała i jak w obraz wpatrywała ś. w córkę. Reym. <Po + Płakiwać>

**Popłakiwanie, a,** blm., czynność cz. **Popłakiwać:** Dziecinne P. K. G.

**[Popłakować, uje, ował]** p. **Popłakiwać.** <Po + Płakować>

**[Popłakowanie, a,** blm.] czynność cz. **Popłakować.**

× **Popłanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popłać ś.**

**Popłaszczenie, a,** blm., czynność cz. **Popłaszczyć.**

**Popłaszczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popłaszczyć ś.**

**Popłaszczyć, y, ył** *spłaszczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś. l.** *spłaszczyć ś. kolejno, jedno po drugim.* **2.** *spędzić pewien czas na płaszczeniu ś., unižaniu ś.* <Po + Płaszczyć>

**Popłat, u,** blm. *popłatność, popłacanie, wziętość, pokup, popyt, zbyt, walor:* Futra wiewiórcze owego czasu miały P. Nar. *(=były w cenie, w modzie, popłacały, były poszukiwane, miały powodzenie, cieszyły ś. powodzeniem).* <Po + †Płat>

**Popłatać, a, ał l.** *pociąć na płaty, rozpłatać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, poćwiertować:* Uciekaj, pókiś cały, bo ja cię na sztuki popłatam. L. P. rozbójców owych. Nar. <Po + Płatać>

**Popłatanie, a,** blm., czynność cz. **Popłatać.**

†**Popłatek, tka,** lm. **tki** *pobór, podatek, opłata, czynsz, danina, ciężar:* Wybierać popłatki. Leop. Podatków żadnych i popłatków nie wkładano. B. B. Coć ś. zda, Symonie? Ziemscy królowie od kogo biorą cła i popłatki? od synów swoich, czyli od obcych? Leop. <Czes. poplatek = podatek, czynsz>

**Popłatność, i,** blm., rz. od **Popłatny.**

**Popłatny l.** *popłacający, opłacający ś., wzięty, pokupny, poszukiwany; mający zbyt, pokup, popyt, walor; zyskowny:* Towar P. Służba niebardzo popłatna. L. Były popłatne te rzeczy. Nar. Popłatna to nie jest wymówka. Troc. Pochlebstwo popłatne najwięcej na dworach pańskich. Karp. **2.** min.: Białomiedziak P. = *podrodzaj tetraedrytu antymonowego.* <Od Popłat>

**Popław, u,** lm. **y l.** †P. *płynięcie, bieg, nurt, fala pomykająca, posuwająca ś., unosząca naprzód:* Między tym lasem wesołym popławem toczy ś. Tyberyn do morza. Koch. J. Od morza przeciwnym popławem Dunaju do Włoch przypędzony. Błaż. Płyń popławem szczęśliwym w którekolwiek strony. Błaż. **2.** *łąka na niższym poziomie wśród pól położona:* Pod względem rodzaju łąk wypada tu następne rozróżnić: naprzód popławy, t. j. na niższym poziomie wśród pól położone; spławiane, czyli popławiane czasowo, w czasie wezbrania wód wiosennych i letnich deszczów. Pol. **3.** [P.] *łąka mokra, bagnista.* **4.** [P.] *siano popławne = siano z łąk polnych, nie nadrzecznych i nie błotnych,* siano g r o d z i o w e, l ą d o w e. [Na P.] przys. *z prądem wody.* <Po + Pław>

**Popławek, wka,** lm. **wki** ryb. p. **Pław:** P. u wędki robią z piórka zatkniętego z obu końców koreczkami. <Od Popław>

**Popławiać, a, ał** p. **Popławić.**

**Popławianie, a,** blm., czynność cz. **Popławiać.**

**Popławianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popławiać ś.**

**Popławić, i, ił l.** *spędzić pewien czas na pławieniu:* P. konie. P. metal. **2.** *spławić jedno po drugim:* Dział polowych 200, prócz burzących, które morzem popławiono. Nar. **3.** ǫ nied. **Popławiać** *spławić, spłókać, zatopić, zalać:* Popławy tej łąki na niższym poziomie wśród pól położone, popławiane czyli spławiane czasowo, w czasie wezbrania wód wiosennych i letnich deszczów. Pol. **P. ś.** *poświęcić pewien czas pławieniu ś.* Przen.: *popływać, popluskać ś., pożeglować:* Z sobą ś. po szerokich morzach popławimy. Otw. <Po + Pławić>

**Popławienie, a,** blm., czynność cz. **Popławić.**

**Popławienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popławić ś.**

**Popławny l.** †P. *płynięciu, pływaniu, żeglowaniu sprzyjający,* × p ł a w n y: Rzeka popławna. Troc *(= spławna).* Popławnym lotem, wiatrem płynie. Troc *(= wiatrem pomyślnym, sprzyjającym).* Ni szkuta, na hak i zdrowie fortunę i zdrowie wniósszy, nie bez swej rusza ś. ruiny na wart P. z prądu lub rafiny. Wad. **2.** [P.] p. **Grodziowy.** <Od Popław>

†**Popłazać, a, ał** dok. *pognębić, poniżyć, ujarzmić:* Żeby nas jak Cezar pognębił, popłazał. Chr. <Po + Płazać>

†**Popłazanie, a,** blm., czynność cz. **Popłazać.**

**Popłazować, uje, ował l.** *pobić przez pewien czas płazem.* **2.** *wypłazować jednego po drugim.* <Po + Płazować>

**Popłazowanie, a,** blm., czynność cz. **Popłazować.**

**Popłoch, u l.** blm. *przestrach ogólny, niepokój płochliwy, zamieszanie, tumult, zgiełk, alarm, trwoga nieuzasadniona, przerażenie, panika:* P. padł na ludzi a. ogarnął ludzi. P. rozszedł ś. daleko. Pierzchliwość, P., fałszywa trwoga; P. nie jedne osoby, ale często bez żadnej przyczyny mnogie popada hufce. L. Wszystko, co jedno z przyrodzenia dzikie jest, leda P. miesza i trwoży. Pilch. Przestraszone z miejsc swoich wychodzą gromadnie, a gdzie i jak kto może, z popłochu przepadnie. Węg. Sierota drgnęła i pełna popłochu tuli ś. w gruzy. Syrok. Dzikie bestje w popłochu zbędą srogości, jak w pierwszych dniach świata. Od. Uciekali w dzikim popłochu. **2.** a. **Głowacz, Czartopłoch** bot. (onopordon) *roś. z rodziny złożonych.* Gatunki: P. pospolity a. oset podwórzowy (o. acanthium). P. zieleniejący, × oset pawłoczny (o. virens). <Po + *Płoch, PŁOCH>

**[Popłoć, i,** lm. **e, Popłota]** *wić do wiązania płotów, przewijana między kołkami, zwykle jałowcowa, przedarta na dwoje i należycie skręcona.* <Po + *Płoć, od Płot>

**Popłodowy** *do popłodu należny.* Poł.: Bóle popłodowe (dolores ad secundinas). <Po + Płodowy>

**Popłodzenie, a,** blm., czynność cz. **Popłodzić.**

**Popłodzić, i, ił** *spłodzić jedno po drugim; spłodzić co kolejno, jeden po drugim.* Przen.: Skarby zabrał i wiele inszych złych uczynków popłodził. Kosz. Miasto płodu wiatr płony od nas jest popłodzony. Gęb. <Po + Płodzić>

**Popłodzie, a,** lm. **a** p. **Popłód.** <Po + *Płodzie, od Płód>

**[Popłomyk, a,** lm. **i]** p. **Podpłomyk.** <Po + Płomyk>

**Popłonąć, nie, nął** *płonąc popalić ś. przez pewien czas* <Po + Płonąć>

**[Popłonek, nka,** lm. **nki]** p. **Podpłomyk.** <Po + *Płonek, od Płonąć>

**Popłonięcie, a,** blm., czynność cz. **Popłonąć.**

**[Popłonik, a,** lm. **i]** p. **Podpłomyk.** <Po + *Płonik, od Płonąć>

**[Popłonka, i,** blm.] *febra, gorączka.* <Po + *Płonka, PŁO PAŁ>

**Popłoszenie, a,** blm., czynność cz. **Popłoszyć.**

**Popłoszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popłoszyć ś.**

**Popłoszyć, y,ył** l. *spłoszyć jedno po drugim, ponabawiać popłochu:* Od wyznaczonych na stracenie usuwają ś. wszyscy, jak popłoszone ptactwo. Krasz. Rzucili ś. od wrót ludzie do dworu, jak popłoszeni. Krasz. **2.** †P. *spędzić, wygnać, wypłoszyć:* Bóg każdemu snadź też płaci szczodrze... tam swą łaską, kiedy stąd popłoszą. Rej. **P. ś.** *spłoszyć ś. kolejno, jeden po drugim, stropić ś.:* Panny, przypomniawszy sobie scenę, popłoszyły ś. Jeż. <Po + Płoszyć>

**[Popłota, y,** lm. **y]** p. **Popłoć.** <Po + *Płota, PŁEĆ PŁOT PŁAT PŁOT>

**Popłowić, i, ił** *porobić płowemi.* <Po + Płowić>

**Popłowieć, eje, ał** (o kolorze) **1.** *nieco spłowieć; poblaknąć, wyblaknąć, spełznąć, wypełznąć trochę.* **2.** *spłowieć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Płowieć>

**Popłowienie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Popłowić. 2.** czynność cz. **Popłowieć.**

Popłoczka, i, lm. i l. [P.] a. *płokanie, płókanka, lek do płókania:* P. na bolenie gardła. b) *napój:* Wreszcie beło na popłóczkę jałowcowe piwo. **2.** w lm., a. **[Popłóczyny]** *płyn uzbierany ze zlewania tego, czym popłókiwano naczynia; pomyje, zlewki:* Kiepskie piwo, same popłóczki! <Od Popłókać>

**[Popłóczyny, yn,** blm.] **1.** Pospólstwo odprawia tak zwane P., czyli pije po szynkownicach, jakby na ostateczne spłókanie zbytków zapustnych. **2.** p. **Popłóczka:** Poprostu męty i P. z butelki, która od początku zawierała napój bardzo podejrzanego smaku i zapachu. Tarn. <Od Popłókać>

**Popłód, odu,** lm. **ody** *łożysko z pępowiną i błonami płodowemi, razem wzięte,* popłodzie, × poporod (secundinae). <Po + Płód>

**Popłókać, cze, kał, Popłóknąć,** nied. **Popłókiwać** *opłókać, wypłókać:* P. gardło *(= przepłókać).* P. szklankę *(= potoknąć, wytoknąć).* Żart.: P. gardło = *napić ś. trunku.* Przen.: Słońce lilje popaliło, deszcze krasę popłókały, a nie deszcze, łzy to były, łzy. Krasz. *(= spłókały, zmyły).* Turcy mocą swą na mię (Polskę) ś. obrócą i do końca już ogniem me włości popłóczą. Biel. M. *(= wyniszczą).* Nie myślę, żeby pisarz miał jakie niepoczciwości na myśli, chociaż Sieniawski włości dosyć nieczysto popłókał. Kaczk. <Po + Płókać>

**Popłókanie, a,** blm., czynność cz. **Popłókać.**

**Popłóknąć, nie, nął** p. **Popłókać:** Konie wiązkę siana i cztery garnce owsa kubełkiem jednym i drugim wody popłóknęły. Wilk. <Po + *Płóknąć, od Płókać>

**Popłóknięcie, a,** blm., czynność cz. **Popłóknąć.**

**Popłótniały** *który popłótniał:* Popłótniałe wargi. Troc. Prawie przyniewolony, popłótniałe wargi otworzył. Pot. <Od Popłótnieć>

× **Popłótnieć, eje, ał** *pobladnąć jak płótno, zbieleć jak chusta, spłótnieć:* Popłótniały im twarze, wargi. <Po + Płótnieć>

**Popłótnienie, a,** blm., czynność cz. **Popłótnieć.**

**Popłun, u,** lm. **y** bot. p. **Obraźnica.**

**[Popłunik, a,** lm. **i]** p. **Podpłomyk.**

**[Popłuże, a,** lm. **a]** *mórg, morga:* Wzgórze z płaszczyzną na grzbiecie rozległą, mniej więcej — trzy jutra, albo popłuża. Dyg. <Po + *Płuże, od Pług>

†**Popłużne, ego,** blm. *podatek w zbożu, zbierany według liczby pługów a. dni roboczych, użytych do zaorania gruntu:* P., podatek w zbożu od stajania. L. <Po + Płużne>

**Popłynąć, nie, nął** l. *płynąc pomknąć, podążyć; pojechać wodą, odpłynąć:* Wianek popłynął. Tratwa popłynęła. Wszystkoć jakoby z wodą do domu popłynie. Mor. Cokolwiek przyjdzie na nas, równie poniesiewa, a w jeden pąd szerokim morzem popłyniewa. Żebr. P. do Ameryki. Wszyscy byli tego zdania, że, jak ś. wyrażali szydersko, do Gdańska popłynął. Krasz. Przen.: Na takiej chmurce ku ziemi popłynął. Rog. **2.** *pociec, polać ś., puścić ś., polecieć, potoczyć ś., pójść:* Uderzył ś., aż mu krew popłynęła. Kiedyniekiedy tylko popłynęła z nich łza jedna i zaschła na policzku. Krasz. <Po + Płynąć>

**Popłynienie, a,** blm., p. **Popłynięcie.**

**Popłynięcie, a,** blm., **Popłynienie** czynność cz. **Popłynąć.**

**Popływać, a, ał** *spędzić pewien czas na pływaniu.* <Po + Pływać>

**Popływanie, a,** blm., czynność cz. **Popływać.**

**Popnajać, a, ał** zł. pójść, poknajać. <Po + Pnajać>

**Popnajanie, a,** blm., czynność cz. **Popnajać.**

**Popobielać, a, ał** *pobielić jedno po drugim:* P. rondle. <Po + Pobielać>

**Popobielanie, a,** blm., czynność cz. **Popobielać.**

**Popobijać, a, ał** *pobić jedno po drugim:* P. obręcze na beczce. <Po + Pobijać>

**Popobijanie, a,** blm., czynność cz. **Popobijać.**

**Popocenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popocić ś.**

**Popochłaniać, a, ał** *pochłonąć jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Pochłaniać>

**Popochłanianie, a,** blm., czynność cz. **Popochłaniać.**

**Popochodzenie, a,** blm., czynność cz. **Popochodzić.**

**Popochodzić, i, ił** *pójść kolejno, jeden po drugim:* Za mąż popochodziły. Mat. Ściemniło ś., i popochodzili sobie spać. <Po + Pochodzić>

**Popochylać, a, ał** *pochylić jedno po drugim, poschylać:* P. sztandary. **P. ś.** *pochylić ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim:* Młode drzewka po burzy ś. popochylały. <Po + Pochylać>

**Popochylanie, a,** blm., czynność cz. **Popochylać.**

**Popochylanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popochylać ś.**

**Popociągać, a, ał** *pociągnąć jednego (a. jedno) po drugim:* P. do odpowiedzialności. <Po + Pociągać>

**Popociąganie, a,** blm., czynność cz. **Popociągać.**

**Popocić się, i ś., ił ś.** **1.** *przebyć pewną chwilę w potach.* **2.** *spocić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Pocić ś.>

**Popod** przyi. **1.** p. **Pod:** [Leci ptasek P. lasek. Ja ze swoją kądzieliną P. stoły. Śmierć mignęła ś. P. okna. **2.** [P.] z pp. 6-ym: Idzie drużka P. stogiem. Rybeczka P. niebem przeszła. **3.** [P.] z pp. 7-ym: Mojsie P. ławie sukał. **4.** [Zam.: P. płotem, P. stodołą, P. oknem i t. p.—mówią: po **podpłociu,** po **podstodolu,** po **podokniu, po podlądziu a. Popodpłociu, Popodstolu, Popodlądziu** i t. p.]. <Po + Pod>

**Popodawać, aje, awał** **1.** *podać jedno po drugim.* **2.** [P.] *podać:* Lipieński popodawał obiad. **P. ś.** *podać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podawać>

**Popodawanie, a,** blm., czynność cz. **Popodawać.**

**Popodawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodawać ś.**

**Popodbarwiać, a, ał** *podbarwić jedno po drugim.* <Po + Podbarwiać>

**Popodbarwianie, a,** blm., czynność cz. **Popodbarwiać.**

**Popodbechtywać, uje, ywał** *podbechtać jednego po drugim.* <Po + Podbechtywać>

**Popodbechtywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodbechtywać.**

**Popodbestwiać, a, ał** *podbestwić jednego po drugim.* <Po + Podbestwiać>

**Popodbestwianie, a,** blm., czynność cz. **Popodbestwiać.**

**Popodbiegać, a, ał** *podbiec kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podbiegać>

**Popodbieganie, a,** blm., czynność cz. **Popodbiegać.**

**Popodbierać, a, ał** *podebrać jedno po drugim.* <Po + Podbierać>

**Popodbieranie, a,** blm., czynność cz. **Popodbierać.**

**Popodbijać, a, ał** *podbić jedno po drugim:* Gdy ś. mąż z żoną popiją, jedno drugiemu oczy popodbija. Comp. P. kraje. L. **P. ś.** (o koniach) *podbić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podbijać>

**Popodbijanie, a,** blm., czynność cz. **Popodbijać.**

**Popodbijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodbijać ś.**

**Popodbudowywać, uje, ywał** *podbudować jedno po drugim.* <Po + Podbudowywać>

**Popodbudowywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodbudowywać.**

**Popodburzać, a, ał** *podburzyć jednego po drugim.* <Po + Podburzać>

**Popodburzanie, a,** blm., czynność cz. **Popodburzać.**

**Popodchmielać, a, ał** *podchmielić jedno po drugim.* **P. ś.** *podchmielić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podchmielać>

**Popodchmielanie, a,** blm., czynność cz. **Popodchmielać.**

**Popodchodzenie, a,** blm., czynność cz. **Popodchodzić.**

**Popodchodzić, i, ił** *podejść kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podchodzić>

**Popodchwytywać, uje, ywał** *podchwycić jedno po drugim.* <Po + Podchwytywać>

**Popodchwytywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodchwytywać.**

**Popodchylać, a, ał** *podchylić jedno po drugim.* <Po + Podchylać>

**Popodchylanie, a,** blm., czynność cz. **Popodchylać.**

**Popodciągać, a, ał** *podciągnąć jedno po drugim.* <Po + Podciągać>

**Popodciąganie, a,** blm., czynność cz. **Popodciągać.**

**Popodciekać, a, ał** *podciec kolejno, jedno po drugim.* <Po + Podciekać>

**Popodciekanie, a,** blm., czynność cz. **Popodciekać.**

**Popodcierać, a, ał** *podetrzeć jedno po drugim.* **P. ś.** *podetrzeć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podcierać>

**Popodcieranie, a,** blm., czynność cz. **Popodcierać.**

**Popodcieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodcierać ś.**

**Popodcinać, a, ał** *podciąć jedno po drugim.* <Po + Podcinać>

**Popodcinanie, a,** blm., czynność cz. **Popodcinać.**

**Popodciosywać, uje, ywał** *podciosać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podciosywać>

**Popodciosywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodciosywać.**

**Popodcyfrowywać, uje, ywał** *podcyfrować jedno po drugim.* <Po + Podcyfrowywać>

**Popodcyfrowywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodcyfrowywać.**

**Popodczerniać, a, ał** *podczernić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podczerniać>

**Popodczernianie, a,** blm., czynność cz. **Popodczerniać.**

**Popodczesywać, uje, ywał** *podczesać jedno po drugim.* <Po + Podczesywać>

**Popodczesywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodczesywać.**

**Popoddajać, a, ał** *poddoić jedno po drugim.* <Po + Poddajać>

**Popoddajanie, a,** blm., czynność cz. **Popoddajać.**

**Popoddawać, aje, awał** *poddać jedno po drugim.* **P. ś.** *poddać ś. kolejno, jeden po drugim:* Choć zamki ś. popoddawały, choć polskie oddziały krążyły po kraju, tajemne panowanie zachowali nad nim Krzyżacy. Krasz. <Po + Poddawać>

**Popoddawanie, a,** blm., czynność cz. **Popoddawać.**

**Popoddawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popoddawać ś.**

**Popoddymać, a, ał** *poddąć jedno po drugim.* <Po + Poddymać>

**Popoddymanie, a,** blm., czynność cz. **Popoddymać.**

**Popoddzielać, a, ał** *poddzielić jedno po drugim.* <Po + Poddzielać>

**Popoddzielanie, a,** blm., czynność cz. **Popoddzielać.**

**Popoddzierać, a, ał** *podedrzeć jedno po drugim; podedrzeć co kolejno, jeden po drugim.* <Po + Poddzierać>

**Popoddzieranie, a,** blm., czynność cz. **Popoddzierać.**

**Popoddzierżawiać, a, ał** *poddzierżawić jedno po drugim.* <Po + Poddzierżawiać>

**Popoddzierżawianie, a,** blm., czynność cz. **Popoddzierżawiać.**

**Popoddźwigać, a, ał** *poddźwignąć jedno po drugim, popodnosić.* <Po + Poddźwigać>

**Popoddźwiganie, a,** blm., czynność cz. **Popoddźwigać.**

**Popodejmować, uje, ował** *podjąć jedno po drugim.* <Po + Podejmować>

**Popodejmowanie, a,** blm., czynność cz. **Popodejmować.**

**Popodfruwać, a, ał** *podfrunąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Podfruwać>

**Popodfruwanie, a,** blm., czynność cz. **Popodfruwać.**

**Popodgajać, a, ał** *podgoić jedno po drugim.* <Po + Podgajać>

**Popodgajanie, a,** blm., czynność cz. **Popodgajać.**

**Popodgalać, a, ał** *podgolić jedno po drugim; podgolić ze wszystkich stron.* **P. ś.** *podgolić ś. kolejno, jeden po drugim; podgolić ś. ze wszystkich stron.* <Po + Podgalać>

**Popodgalanie, a,** blm., czynność cz. **Popodgalać.**

**Popodgalanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodgalać ś.**

**Popodganiać, a, ał** *podegnać jedno po drugim.* <Po + Podganiać>

**Popodganianie, a,** blm., czynność cz. **Popodganiać.**

**Popodgarniać, a, ał, Popodgartywać** *podgarnąć jedno po drugim; podgarnąć ze wszystkich stron.* <Po + Podgarniać>

**Popodgarnianie, a,** blm., czynność cz. **Popodgarniać.**

**Popodgartywać, uje, ywał** p. **Popodgarniać.** <Po + Podgartywać>

**Popodgartywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodgartywać.**

**Popodginać, a, ał** *podgiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* W drewnianych sklepikach z popodginanemi pod siebie nogami siedzieli. Jeż. **P. ś.** *podgiąć ś. kolejno, jeden po drugim; podgiąć ś. w wielu miejscach.* <Po + Podginać>

**Popodginanie, a,** blm., czynność cz. **Popodginać.**

**Popodginanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodginać ś.**

**Popodgniatać, a, ał** *podgnieść jedno po drugim; podgnieść w wielu miejscach.* <Po + Podgniatać>

**Popodgniatanie, a,** blm., czynność cz. **Popodgniatać.**

**Popodgrabiać, a, ał** *podgrabić jedno po drugim; podgrabić w wielu miejscach.* <Po + Podgrabiać>

**Popodgrabianie, a,** blm., czynność cz. **Popodgrabiać.**

**Popodgrudzać się, a ś., ał ś.** *podgrudzić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podgrudzać ś.>

**Popodgrudzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodgrudzać ś.**

**Popodgryzać, a, ał** *podgryźć jedno po drugim; podgryźć w wielu miejscach.* <Po + Podgryzać>

**Popodgryzanie, a,** blm., czynność cz. **Popodgryzać.**

**Popodgrzebywać, uje, ywał** *podgrzebać jedno po drugim; podgrzebać w wielu miejscach.* <Po + Podgrzebywać>

**Popodgrzebywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodgrzebywać.**

**Popodgrzewać, a, ał** *podgrzać jedno po drugim.* <Po + Podgrzewać>

**Popodgrzewanie, a,** blm., czynność cz. **Popodgrzewać.**

**Popodjadać, a, ał** *podjeść kolejno, jeden po drugim; podjeść w wielu miejscach.* **P. ś.** *podjeść ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Podjadać>

**Popodjadanie, a,** blm., czynność cz. **Popodjadać.**

**Popodjadanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodjadać ś.**

**Popodjeżdżać, a, ał** I. *podjechać kolejno, jeden po drugim.* 2. kogo (wielu) = *podjechać jednego po drugim.* <Po + Podjeżdżać>

**Popodjeżdżanie, a,** blm., czynność cz. **Popodjeżdżać.**

**Popodjudzać, a, ał** *podjudzić jednego po drugim.* <Po + Podjudzać>

**Popodjudzanie, a,** blm., czynność cz. **Popodjudzać.**

**Popodkadzać, a, ał** I. *podkadzić wielokrotnie.* 2. kogo, co = *podkadzić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Podkadzać>

**Popodkadzanie, a,** blm., czynność cz. **Popodkadzać.**

**Popodkarmiać, a, ał** *podkarmić jedno po drugim.* <Po + Podkarmiać>

**Popodkarmianie, a,** blm., czynność cz. **Popodkarmiać.**

**Popodkasywać, uje, ywał** *podkasać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *podkasać ś. kolejno, jeden po drugim; podkasać ś. z wielu stron.* <Po + Podkasywać>

**Popodkasywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodkasywać.**

**Popodkasywanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Popodkasywać ś.**

**Popodkisać, a, ał** *podkisnąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Podkisać>

**Popodkisanie, a,** blm., czynność cz. **Popodkisać.**

**Popodklejać, a, ał** *podkleić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podklejać>

**Popodklejanie, a,** blm., czynność cz. **Popodklejać.**

**Popodkładać, a, ał** *jedno po drugim podłożyć:* Ażeby im miękko było, popodścielano pod nich siano i popodkładano kilimki. Jeż. Do tej gramatyki każdy według swego ojczystego języka słowa i sposoby mówienia popodkładali. L. Popodkładali mu historycy różne rzeczy z czynami Bolesława I w analogji zostające, lecz przez Śmiałego nie dokonane. Mał. <Po + Podkładać>

**Popodkładanie, a,** blm., czynność cz. **Popodkładać.**

**Popodkłówać, a, ał** p. **Popodkłuwać.** <Po + Podkłówać>

**Popodkłówanie, a,** blm., czynność cz. **Popodkłówać.**

**Popodkłuwać, a, ał, Popodkłówać** *podkłuć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podkłuwać>

**Popodkłuwanie, a,** blm., czynność cz. **Popodkłuwać.**

**Popodkopywać, uje, ywał** *podkopać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *podkopać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podkopywać>

**Popodkopywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodkopywać.**

**Popodkopywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodkopywać ś.**

**Popodkradać się, a ś., ał ś.** *podkraść ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podkradać ś.>

**Popodkradanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodkradać ś.**

**Popodkrawać, a, ał** *podkrajać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *podkrajać ś. kolejno, jedno po drugim; podkrajać ś. w wielu miejscach.* <Po + Podkrawać>

**Popodkrawanie, a,** blm., czynność cz. **Popodkrawać.**

**Popodkrawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodkrawać ś.**

**Popodkrążać, a, ał** *podkrążyć jedno po drugim.* <Po + Podkrążać>

**Popodkrążanie, a,** blm., czynność cz. **Popodkrążać.**

**Popodkreślać, a, ał** *podkreślić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podkreślać>

**Popodkreślanie, a,** blm., czynność cz. **Popodkreślać.**

**Popodkręcać, a, ał** *podkręcić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podkręcać>

**Popodkręcanie, a,** blm., czynność cz. **Popodkręcać.**

**Popodkrzepiać, a, ał** *podkrzepić jednego po drugim.* <Po + Podkrzepiać>

**Popodkrzepianie, a,** blm., czynność cz. **Popodkrzepiać.**

**Popodkrzesywać, uje, ywał** *podkrzesać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podkrzesywać>

**Popodkrzesywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodkrzesywać.**

**Popodkształcać, a, ał** *podkształcić jednego po drugim.* <Po + Podkształcać>

**Popodkształcanie, a,** blm., czynność cz. **Popodkształcać.** <Po + Podkształcać>

**Popodkupywać, uje, ywał** *podkupić jednego po drugim.* <Po + Podkupywać>

**Popodkupywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodkupywać.**

**Popodkurzać, a, ał** *podkurzyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podkurzać>

**Popodkurzanie, a,** blm., czynność cz. **Popodkurzać.**

**Popodkuwać, a, ał** *podkuć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podkuwać>

**Popodkuwanie, a,** blm., czynność cz. **Popodkuwać.**

**Popodkwaszać, a, ał** *podkwasić jedno po drugim.* <Po + Podkwaszać>

**Popodkwaszanie, a,** blm., czynność cz. **Popodkwaszać.**

**[Popodlas, u,** blm.] *posiew pod lasem w górach.* Gwar. <Popod + Las>

**Popodlatać, a, ał, Popodlatywać** *podlecieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podlatać>

**Popodlatanie, a,** blm., czynność cz. **Popodlatać.**

**Popodlatywać, uje, ywał** 1. p. **Popodlatać.** 2. [P.] *zbliżać ś. w czasie zaspakajania popędu płciowego.* <Po + Podlatywać>

**Popodlatywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodlatywać.**

**[Popodlądziu]** p. **Popod.**

**Popodlenie, a,** blm., czynność cz. **Popodlić.**

**Popodlenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodlić ś.**

**Popodlepiać, a, ał** *podlepić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podlepiać>

**Popodlepianie, a,** blm., czynność cz. **Popodlepiać.**

**Popodlewać, a, ał** *podlać jedno po drugim:* P. kwiaty. <Po + Podlewać>

**Popodlewanie, a,** blm., czynność cz. **Popodlewać.**

**Popodlić, i, ił** *spodlić jednego po drugim.* **P. ś.** *spodlić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podlić>

**Popodlizywać, uje, ywał** (o jednym) *podlizać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach;* (o wielu) *podlizać (jedno) kolejno, jeden po drugim.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na podlizywaniu ś.* <Po + Podlizywać>

**Popodlizywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodlizywać.**

**Popodlizywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodlizywać ś.**

**Popodłamywać, uje, ywał** *podłamać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podłamywać>

**Popodłamywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodłamywać.**

**Popodłazić, i, ił** *podleźć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podłazić>

**Popodłażenie, a,** blm., czynność cz. **Popodłazić.**

**Popodłupywać, uje, ywał** *podłupać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podłupywać>

**Popodłupywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodłupywać.**

**Popodłużać, a, ał** *podłużyć jedno po drugim.* <Po + Podłużać>

**Popodłużanie, a,** blm., czynność cz. **Popodłużać.**

**Popodmakać, a, ał** *podmoknąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Podmakać>

**Popodmakanie, a,** blm., czynność cz. **Popodmakać.**

**Popodmalowywać, uje, ywał** *podmalować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Obrazy pokończone i popodmalowywane zwróciły uwagę hrabiego. Krasz. **P. ś.** *podmalować ś. kolejno, jeden po drugim; podmalować ś. w wielu miejscach.* <Po + Podmalowywać>

**Popodmalowywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodmalowywać.**

**Popodmalowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodmalowywać ś.**

**Popodmarszczać, a, ał** *podmarszczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podmarszczać>

**Popodmarszczanie, a,** blm., czynność cz. **Popodmarszczać.**

**Popodmarzać, a, ał** (Popodmar-zać) *podmarznąć w wielu miejscach.* <Po + Podmarzać>

**Popodmarzanie, a,** blm. (Popodmar-zanie) czynność cz. **Popodmarzać.**

**Popodmaślać, a, ał** *podmaślić jedno po drugim.* <Po + Podmaślać>

**Popodmaślanie, a,** blm., czynność cz. **Popodmaślać.**

**Popodmawiać, a, ał** *podmówić jednego po drugim.* <Po + Podmawiać>

**Popodmawianie, a,** blm., czynność cz. **Popodmawiać.**

**Popodmazywać, uje, ywał** *podmazać jedno po drugim.* <Po + Podmazywać>

**Popodmazywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodmazywać.**

**Popodmiatać, a, ał** 1. *podmieść w wielu miejscach.* 2. *podmieść jedno po drugim.* <Po + Podmiatać>

**Popodmiatanie, a,** blm., czynność cz. **Popodmiatać.**

**Popodmieniać, a, ał** *podmienić jedno po drugim.* <Po + Podmieniać>

**Popodmienianie, a,** blm., czynność cz. **Popodmieniać.**

**Popodmłacać, a, ał** *podmłócić jedno po drugim.* <Po + Podmłacać>

**Popodmłacanie, a,** blm., czynność cz. **Popodmłacać.**

**Popodmulać, a, ał** *podmulić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podmulać>

**Popodmulanie, a,** blm., czynność cz. **Popodmulać.**

**Popodmurowywać, uje, ywał** *podmurować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* P. ściany grożące upadkiem. Krasz. <Po + Podmurowywać>

**Popodmurowywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodmurowywać.**

**Popodmuskiwać, uje, iwał** *podmuskać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podmuskiwać>

**Popodmuskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Popodmuskiwać.**

**Popodmykać, a, ał** *podemknąć jedno po drugim.* **P. ś.** *podemknąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podmykać>

**Popodmykanie, a,** blm., czynność cz. **Popodmykać.**

**Popodmykanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodmykać ś.**

**Popodmywać, a, ał** *podmyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *podmyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podmywać>

**Popodmywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodmywać.**

**Popodmywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodmywać ś.**

**Popodnaszać, a, ał** i **P. ś.** p. **Popodnosić.** <Po + Podnaszać>

**Popodnaszanie, a,** blm., czynność cz. **Popodnaszać.**

**Popodnaszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodnaszać ś.**

**Popodniecać, a, ał** *podniecić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Podniecać>

**Popodniecanie, a,** blm., czynność cz. **Popodniecać.**

**Popodnosić, i, ił, Popodnaszać** 1. *podnieść jedno po drugim:* Niewiasty stały popodnoszone dla gorąca. Krasz. 2. [P.] *podnieść:* Ej, bo ja ci popodnose tego łba! **P. ś.** *podnieść ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; podnieść ś. w wielu miejscach:* Niektórzy popodnosili ś. z ław. Krasz. <Po + Podnosić>

**Popodnoszenie, a,** blm., czynność cz. **Popodnosić.**

**Popodnoszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodnosić ś.**

**Popodpadać, a, ał** 1. *podpaść kolejno jedno (a. jeden) po drugim.* 2. *podpaść wiele rzeczy a. osób kolejno.* <Po + Podpadać>

**Popodpadanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpadać.**

**Popodpajać, a, ał** *podpoić jednego po drugim.* <Po + Podpajać>

**Popodpajanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpajać.**

**Popodpalać, a, ał** *podpalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Jak ty jedziesz, chłopie! konie mi popodpalasz. Kaczk. *(= ochwacisz).* <Po + Podpalać>

**Popodpalanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpalać.**

**Popodpalowywać, uje, ywał** *podpalować jedno po drugim.* <Po + Podpalowywać>

**Popodpalowywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpalowywać.**

**Popodpasywać, uje, ywał** *podpasać jednego (a. jedno) po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *podpasać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podpasywać>

**Popodpasywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpasywać.**

**Popodpasywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodpasywać ś.**

**Popodpatrywać, uje, ywał** *podpatrzyć jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *podpatrzyć ś. kolejno, jeden po drugim a. podpatrzyć ś. wzajemnie.* <Po + Podpatrywać>

**Popodpatrywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpatrywać.**

**Popodpatrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodpatrywać ś.**

**Popodpełzać, a, ał** *podpełznąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podpełzać>

**Popodpełzanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpełzać.**

**Popodpędzać, a, ał** *podpędzić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Podpędzać>

**Popodpędzanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpędzać.**

**Popodpiekać, a, ał** *podpiec jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podpiekać>

**Popodpiekanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpiekać.**

**Popodpierać, a, ał** *podeprzeć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Okołu stołu zasiedli i popodpierali głowy pięściami. Oss. Szopa popodpierana. Krasz. Drudzy, których sen nie brał, siedzieli popodpierani na rękach. Krasz. **P. ś.** *podeprzeć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podpierać>

**Popodpieranie, a,** blm., czynność cz. **Popodpierać.**

**Popodpieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodpierać ś.**

**Popodpijać, a, ał** a. **P. sobie** = *podpić sobie kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podpijać>

**Popodpijanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpijać.**

**Popodpinać, a, ał** *podpiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Podawał rękę kobiecie w robronie, popodpinanym różowemi wstążkami. Krasz. Poły bardzo ładnego tużurka warszawskiego misternie popodpinawszy, uczynił z niego fraczynę. Krasz. **P. ś.** *podpiąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podpinać>

**Popodpinanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpinać.**

**Popodpinanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodpinać ś.**

**Popodpisywać, uje, ywał** *podpisać jedno po drugim:* Wszystkich tych szlachty posprowadzałem do Brześcia i do kredensu deputackiego ś. popodpisywali. Mat. Zdzisław, nie mówiąc słowa, popodpisywał, co mu kazano. Krasz. **P. ś.** *podpisać ś. kolejno, jeden po drugim; podpisać ś. w wielu miejscach;* Podpisał instrukcją Wyganowski, popodpisywali ś. i drudzy naznaczeni do instrukcji. Mat. <Po + Podpisywać>

**Popodpisywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpisywać.**

**Popodpisywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodpisywać ś.**

**Popodplatać, a, ał** *podpleść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podplatać>

**Popodplatanie, a,** blm., czynność cz. **Popodplatać.**

**[Popodpłociu]** p. **Popod.** <Po + * Podpłociu, od * Podpłocie = Pod + * Płocie, od Płot>

**Popodpłókiwać, uje, iwał** *podpłókać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podpłókiwać>

**Popodpłókiwanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpłókiwać.**

**Popodpływać, a, ał** *podpłynąć kolejno, jedno (a. jeden) po drugim; podpłynąć w wielu miejscach.* <Po + Podpływać>

**Popodpływanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpływać.**

**Popodpowiadać, a, ał** *podpowiedzieć jedno po drugim.* <Po + Podpowiadać>

**Popodpowiadanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpowiadać.**

**Popodprawiać, a, ał** *podprawić jedno po drugim.* <Po + Podprawiać>

**Popodprawianie, a,** blm., czynność cz. **Popodprawiać.**

**Popodprowadzać, a, ał** *podprowadzić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Podprowadzać>

**Popodprowadzanie, a,** blm., czynność cz. **Popodprowadzać.**

**Popodprówać, a, ał** p. **Popodpruwać.** <Po + Podprówać>

**Popodprówanie, a,** blm., czynność cz. **Popodprówać.**

**Popodpruwać, a, ał, Popodprówać** *podpruć jedno po drugim; podpróć w wielu miejscach.* <Po + Podprówać>

**Popodpruwanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpruwać.**

**Popodprzęgać, a, ał** *podprząc jednego po drugim.* <Po + Podprzęgać>

**Popodprzęganie, a,** blm., czynność cz. **Popodprzęgać.**

**Popodpuszczać, a, ał** *podpuścić jednego po drugim.* <Po + Podpuszczać>

**Popodpuszczanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpuszczać.**

**Popodpychać, a, ał** *podepchnąć jedno (a. jednego) po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podpychać>

**Popodpychanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpychać.**

**Popodpytywać, uje, ywał, P. ś.** *podpytać jednego po drugim.* <Po + Podpytywać>

**Popodpytywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodpytywać.**

**Popodpytywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodpytywać ś.**

**Popodrabiać, a, ał** *podrobić jedno po drugim.* <Po + Podrabiać>

**Popodrabianie, a,** blm., czynność cz. **Popodrabiać.**

**Popodrastać, a, ał** *podrosnąć kolejno, jeden po drugim:* Tyś sam jeden, ich czterech, niech popodrastają, wzmogą ś., obalą cię i wygnają. Krasz. <Po + Podrastać>

**Popodrastanie, a,** blm., czynność cz. **Popodrastać.**

**Popodrażniać, a, ał, Popodrażniać** *podrażnić jednego po drugim.* <Po + Podrażniać>

**Popodrażnianie, a,** blm., czynność cz. **Popodrażniać.**

**Popodrażniać, a, ał** p. **Popodrażniać.** <Po + Podrażniać>

**Popodrażnianie, a,** blm., czynność cz. **Popodrażniać.**

**Popodrąbywać, uje, ywał** *podrąbać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Drzewa popodrąbywali, zasieki ogromne zapierały drogę. Krasz. <Po + Podrąbywać>

**Popodrąbywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodrąbywać.**

**Popodrównywać, a, ał** *podrównać jedno po drugim.* <Po + Podrównywać>

**Popodrównywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodrównywać.**

**Popodróżować, uje, ował** *spędzić pewien czas na podróżowaniu.* <Po + Podróżować>

**Popodróżowanie, a,** blm., czynność cz. **Popodróżować.**

**Popodrumieniać, a, ał** *podrumienić jedno po drugim.* <Po + Podrumieniać>

**Popodrumienianie, a,** blm., czynność cz. **Popodrumieniać.**

**Popodrygać, a, ał** p. **Popodrygiwać.** <Po + Podrygać>

**Popodryganie, a,** blm., czynność cz. **Popodrygać.**

**Popodrygiwać, uje, iwał, Popodrygać** *spędzić pewien czas na podrygiwaniu.* <Po + Podrygiwać>

**Popodrygiwanie, a,** blm., czynność cz **Popodrygiwać.**

**Popodrywać, a, ał** I. *poderwać jedno po drugim:* Nareszcie opuścisz już raz to twoje nieznośne poddasze, na które drapiąc ś., nogi sobie popodrywałem. Krasz. 2. [P.] *poderwać szarpiąc raz po raz:* Un chłop próbuje, ale ni moze zliść, bo mu babka tak popodrywała sznurkiem członek, tak mu popuchło. <Po + Podrywać>

**Popodrywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodrywać.**

**Popodrzezywać, uje, ywał** p. **Popodrzynać.** <Po + Podrzezywać>

**Popodrzezywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodrzezywać.**

**Popodrzeźbiać, a, ał** *podrzeźbić jedno po drugim.* <Po + Podrzeźbiać>

**Popodrzeźbianie, a,** blm., czynność cz. **Popodrzeźbiać.**

**Popodrzeźniać, a, ał** *oddać ś. na pewien czas podrzeźnianiu.* <Po + Podrzeźniać>

**Popodrzeźnianie, a,** blm., czynność cz. **Popodrzeźniać.**

**Popodrzucać, a, ał** *podrzucić jedno po drugim.* <Po + Podrzucać>

**Popodrzucanie, a,** blm., czynność cz. **Popodrzucać.**

**Popodrzynać, a, ał, Popodrzezywać** *poderznąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Moi Lipkowie na tych żołnierzy uderzą i gardła im popodrzynają. Sienk. <Po + Podrzynać>

**Popodrzynanie, a,** blm., czynność cz. **Popodrzynać.**

**Popodsadzać, a, ał** *podsadzić jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *podsadzić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podsadzać>

**Popodsadzanie, a,** blm., czynność cz. **Popodsadzać.**

**Popodsadzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodsadzać ś.**

**Popodsalać, a, ał** *podsolić jedno po drugim.* <Po + Podsalać>

**Popodsalanie, a,** blm., czynność cz. **Popodsalać.**

**Popodsiadać, a, ał** *podsiąść jednego po drugim.* **P. ś.** *podsiąść ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Podsiadać>

**Popodsiadanie, a,** blm., czynność cz. **Popodsiadać.**

**Popodsiadanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodsiadać ś.**

**[Popodsienie, a,** lm. **a]** *miejsce pod sienią.* <Po + Podsienie>

**Popodsiewać, a, ał** *podsiać jedno po drugim; podsiać w wielu miejscach.* <Po + Podsiewać>

**Popodsiewanie, a,** blm., czynność cz. **Popodsiewać.**

**Popodsilać, a, ał** *podsilić jednego po drugim.* <Po + Podsilać>

**Popodsilanie, a,** blm., czynność cz. **Popodsilać.**

**Popodsiniać, a, ał** *podsinić jedno po drugim.* <Po + Podsiniać>

**Popodsinianie, a,** blm., czynność cz. **Popodsiniać.**

**Popodskakiwać, uje, iwał** *podskoczyć kolejno jeden (a. jedno) po drugim.* <Po + Podskakiwać>

**Popodskakiwanie, a,** blm., czynność cz. **Popodskakiwać.**

**Popodsklepiać, a, ał** *podsklepić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podsklepiać>

**Popodsklepianie, a,** blm., czynność cz. **Popodsklepiać.**

**Popodskrobywać, uje, ywał** *podskrobać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podskrobywać>

**Popodskrobywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodskrobywać.**

**Popodskubywać, uje, ywał** *podskubać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podskubywać>

**Popodskubywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodskubywać.**

**Popodsładzać, a, ał** *podsłodzić jedno po drugim.* <Po + Podsładzać>

**Popodsładzanie, a,** blm., czynność cz. **Popodsładzać.**

**Popodsłuchiwać, uje, iwał** *podsłuchać jednego a. jedno po drugim.* <Po + Podsłuchiwać>

**Popodsłuchiwanie, a,** blm., czynność cz. **Popodsłuchiwać.**

**Popodsmalać, a, ał** *jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach podsmalić, poopalać od spodu, nieco poopalać:* Pożar w tym kraju zwykły młodzież pozostałą popodsmala. Torz. <Po + Podsmalać>

**Popodsmalanie, a,** blm., czynność cz. **Popodsmalać.**

**Popodsmażać, a, ał** *podsmażyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podsmażać>

**Popodsmażanie, a,** blm., czynność cz. **Popodsmażać.**

**Popodstawiać, a, ał** *podstawić jedno (a. jednego) po drugim; podstawić w wielu miejscach.* **P. ś.** bil. *podstawić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podstawiać>

**Popodstawianie, a,** blm., czynność cz. **Popodstawiać.**

**Popodstawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodstawiać ś.**

**Popodstemplowywać, uje, ywał** *podstemplować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podstemplowywać>

**Popodstemplowywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodstemplowywać.**

**Popodstępować, uje, owal** *podstąpić kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podstępować>

**Popodstępowanie, a,** blm., czynność cz. **Popodstępować.**

**Popodstrajać, a, ał** *podstroić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Podstrajać>

**Popodstrajanie, a,** blm., czynność cz. **Popodstrajać.**

**Popodstrzelać, a, ał** *podstrzelić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podstrzelać>

**Popodstrzelanie, a,** blm., czynność cz. **Popodstrzelać.**

**[Popodstrzesze, a,** lm. **a]** p. **Podstrzesze:** Powała wystająca na zewnątrz domu na długość całych stragarzy popodstrzesza nazywa ś. chyzem. <Po + Podstrzesze>

**Popodstrzygać, a, ał** *podstrzyc jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* P. włosy, wełnę, kutner, gałęzie. Zbliżył ś. szpakowaty, malutki, z wąsami popodstrzyganemi, ślepy na jedno oko ów sławny Kiryłło. Krasz. <Po + Podstrzygać>

**Popodstrzyganie, a,** blm., czynność cz. **Popodstrzygać.**

**Popodsuszać, a, ał** *podsuszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podsuszać>

**Popodsuszanie, a,** blm., czynność cz. **Popodsuszać.**

**Popodsuwać, a, ał** *podsunąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Poprawił nieco poduszki, popodsuwał rogóżki. Jeż. **P. ś.** *podsunąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podsuwać>

**Popodsuwanie, a,** blm., czynność cz. **Popodsuwać.**

**Popodsuwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodsuwać ś.**

**Popodsycać, a, ał** *podsycić jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *podsycić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podsycać>

**Popodsycanie, a,** blm., czynność cz. **Popodsycać.**

**Popodsycanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodsycać ś.**

**Popodsychać, a, ał** *podeschnąć kolejno, jedno po drugim; podeschnąć w wielu miejscach.* <Po + Podsychać>

**Popodsychanie, a,** blm., czynność cz. **Popodsychać.**

**Popodsyłać, a, ał** *podesłać jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Podsyłać>

**Popodsyłanie, a,** blm., czynność cz. **Popodsyłać.**

**Popodsypywać, uje, ywał** *podsypać jednego po drugim.* <Po + Podsypywać>

**Popodsypywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodsypywać.**

**Popodszczepiać, a, ał** *podszczepić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podszczepiać>

**Popodszczepianie, a,** blm., czynność cz. **Popodszczepiać.**

**Popodszczuwać, a, ał** *podszczuć jednego po drugim.* <Po + Podszczuwać>

**Popodszczuwanie, a,** blm., czynność cz. **Popodszczuwać.**

**Popodszczywać, a, ał** *podszczać jednego po drugim.* <Po + Podszczywać>

**Popodszczywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodszczywać.**

**Popodszeptywać, uje, ywał** *podszepnąć jedno po drugim.* <Po + Podszeptywać>

**Popodszeptywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodszeptywać.**

**Popodszywać, a, ał** *podszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *podszyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podszywać>

**Popodszywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodszywać.**

**Popodszywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodszywać ś.**

**Popodścielać, a, ał** *podesłać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Łóżko popodścieławszy własną bielizną, uspokoił ś. wreszcie. Krasz. Ażeby im miękko było, popodścielano pod nich siano i popodkładano kilimki. Jeż. <Po + Podścielać>

**Popodścielanie, a,** blm., czynność cz. **Popodścielać.**

**Popodtaczać, a, ał** *podtoczyć jedno po drugim.* **P. ś.** *podtoczyć ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim.* <Po + Podtaczać>

**Popodtaczanie, a,** blm., czynność cz. **Popodtaczać.**

**Popodtaczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodtaczać ś.**

**Popodtapiać, a, ał** *podtopić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podtapiać>

**Popodtapianie, a,** blm., czynność cz. **Popodtapiać.**

**Popodtłaczać, a, ał** *podtłoczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podtłaczać>

**Popodtłaczanie, a,** blm., czynność cz. **Popodtłaczać.**

**Popodtrzymywać, uje, ywał** *podtrzymać jedno po drugim:* Gdzie są cienkie mury, to popodtrzymywane są dla ich wzmocnienia powznoszonemi ściankami. Krasz. <Po + Podtrzymywać>

**Popodtrzymywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodtrzymywać.**

**Popodtuczać, a, ał** *podtuczyć jedno po drugim.* <Po + Podtuczać>

**Popodtuczanie, a,** blm., czynność cz. **Popodtuczać.**

**Popodtulać, a, ał** *podtulić jedno po drugim; podtulić w wielu miejscach.* <Po + Podtulać>

**Popodtulanie, a,** blm., czynność cz. **Popodtulać.**

**Popodtykać, a, ał** *podetknąć jedno po drugim; podetknąć w wielu miejscach.* <Po + Podtykać>

**Popodtykanie, a,** blm., czynność cz. **Popodtykać.**

**Popoduczać, a, ał** *poduczyć jednego po drugim a. jednego wielu rzeczy.* **P. ś.** *poduczyć ś. kolejno, jeden po drugim; poduczyć ś. wielu rzeczy.* <Po + Poduczać>

**Popoduczanie, a,** blm., czynność cz. **Popoduczać.**

**Popoduczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popoduczać ś.**

**Popodufalenie, a,** blm, czynność cz. **Popodufalić.**

**Popodufalenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodufalić ś.**

**Popodufalić, i, il** i **P. ś.** p. **Popoufalić.** <Po + Podufalić>

**Popodupadać, a, ał** *podupaść kolejno, jedno (a. jeden) po drugim.* <Po + Podupadać>

**Popodupadanie, a,** blm., czynność cz. **Popodupadać.**

**Popoduszczać, a, ał** *poduszczyć jednego po drugim.* <Po + Poduszczać>

**Popoduszczanie, a,** blm., czynność cz. **Popoduszczać.**

**Popodwajać, a, ał** *podwoić jedno po drugim.* <Po + Podwajać>

**Popodwajanie, a,** blm., czynność cz. **Popodwajać.**

**Popodwalać, a, ał** *podwalić jedno po drugim.* <Po + Podwalać>

**Popodwalanie, a,** blm., czynność cz. **Popodwalać.**

**Popodwarzać, a, ał** *podwarzyć jedno po drugim.* <Po + Podwarzać>

**Popodwarzanie, a,** blm., czynność cz. **Popodwarzać.**

**Popodważać, a, ał** *podważyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podważać>

**Popodważanie, a,** blm., czynność cz. **Popodważać.**

**Popodweselać, a, ał** *podweselić jednego po drugim.* P. ś. *podweselić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podweselać>

**Popodweselanie, a,** blm., czynność cz. **Popodweselać.**

**Popodweselanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodweselać ś.**

**Popodwędzać, a, ał** *podwędzić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podwędzać>

**Popodwędzanie, a,** blm., czynność cz. **Popodwędzać.**

**Popodwiązywać, uje, ywał** *podwiązać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podwiązywać>

**Popodwiązywanie, a,** blm., czynność cz. **Popodwiązywać.**

**Popodwieszać, a, ał** *podwiesić jedno po drugim.* <Po + Podwieszać>

**Popodwieszanie, a,** blm., czynność cz. **Popodwieszać.**

**Popodwiewać, a, ał** 1. *podwiać z wielu stron.* 2. *podwiać jedno po drugim.* <Po + Podwiewać>

**Popodwiewanie, a,** blm., czynność cz. **Popodwiewać.**

**Popodwijać, a, ał** *podwinąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* P. ś. *podwinąć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Podwijać>

**Popodwijanie, a,** blm., czynność cz. **Popodwijać.**

**Popodwijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodwijać ś.**

**Popodwilżać, a, ał** *podwilżyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podwilżać>

**Popodwilżanie, a,** blm., czynność cz. **Popodwilżać.**

**Popodwlekać, a, ał, Popodwłóczyć** *podwlec jedno po drugim; podwlec w wielu miejscach.* <Po + Podwlekać>

**Popodwlekanie, a,** blm., czynność cz. **Popodwlekać.**

**Popodwłóczenie, a,** blm., czynność cz. **Popodwłóczyć.**

**Popodwłóczyć, y, ył** p. **Popodwlekać.** <Po + Podwłóczyć>

**Popodwodzenie, a,** blm., czynność cz. **Popodwodzić.**

**Popodwodzić, i, ił** *podwieść jedno po drugim; podwieść w wielu miejscach.* <Po + Podwodzić>

**Popodwozić, i, ił** *podwieźć jedno (a. jednego) po drugim; podwieźć w wielu miejscach.* <Po + Podwozić>

**Popodwożenie, a,** blm., czynność cz. **Popodwozić.**

**Popodwrębiać, a, ał** *podwrębić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podwrębiać>

**Popodwrębianie, a,** blm., czynność cz. **Popodwrębiać.**

**Popodwyższać, a, ał** *podwyższyć jednego (a. jedno) po drugim:* P. komorne mieszkańcom domu. P. ś. *podwyższyć ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim.* <Po + Podwyższać>

**Popodwyższanie, a,** blm., czynność cz. **Popodwyższać.**

**Popodwyższanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodwyższać ś.**

[**Popodzieć się, eje ś., ał ś.**] p. **Popodziewać:** Kaj ś. popodzieli moi zalotnicy? <Po + Podzieć>

**Popodziewać, a, ał** *podziać, zapodziać jedno po drugim.* P. ś., [**Popodzieć ś.**] *zapodziać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podziewać>

**Popodziewanie, a,** blm., czynność cz. **Popodziewać.**

**Popodziewanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodziewać ś.**

**Popodziwiać, a, ał** *spędzić pewien czas na podziwianiu.* <Po + Podziwiać>

**Popodziwianie, a,** blm., czynność cz. **Popodziwiać.**

**Popodznaczać, a, ał** *podznaczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podznaczać>

**Popodznaczanie, a,** blm., czynność cz. **Popodznaczać.**

**Popodżarzać, a, ał** *podżarzyć jedno po drugim; podżarzyć w wielu miejscach, w wielu razach.* <Po + Podżarzać>

**Popodżarzanie, a,** blm., czynność cz. **Popodżarzać.**

**Popodżegać, a, ał** *podżec jedno (a. jednego) po drugim.* P. ś. *podżec ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podżegać>

**Popodżeganie, a,** blm., czynność cz. **Popodżegać.**

**Popodżeganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodżegać ś.**

**Popodżerać, a, ał** *podeżreć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podżerać>

**Popodżeranie, a,** blm., czynność cz. **Popodżerać.**

**Popodżynać, a, ał** *podżąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Podżynać>

**Popodżynanie, a,** blm., czynność cz. **Popodżynać.**

**Popodżywiać, a, ał** *podżywić jednego po drugim.* P. ś. *podżywić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podżywiać>

**Popodżywianie, a,** blm., czynność cz. **Popodżywiać.**

**Popodżywianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popodżywiać ś.**

**Popoetyzować, uje, ował** *spędzić pewien czas na poetyzowaniu.* <Po + Poetyzować>

**Popoetyzowanie, a,** blm., czynność cz. **Popoetyzować.**

[**Popoganiać, a, ał**] *zająć ś. poganianiem przez pewien czas:* Umie P. i za pługiem chodzić. <Po + Poganiać>

[**Popoganianie, a,** blm.] czynność cz. **Popoganiać.**

**Popogłębiać, a, ał** *pogłębić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* P. ś. *pogłębić ś. kolejno; pogłębić ś. w wielu miejscach.* <Po + Pogłębiać>

**Popogłębianie, a,** blm., czynność cz. **Popogłębiać.**

**Popogrążać, a, ał** *pogrążyć jedno (a. jednego) po drugim.* P. ś. *pogrążyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Pogrążać>

**Popogrążanie, a,** blm., czynność cz. **Popogrążać.**

**Popogrążanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popogrążać ś.**

**Popogrubiać, a, ał** *pogrubić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Pogrubiać>

**Popogrubianie, a,** blm., czynność cz. **Popogrubiać.**

**Popoić, i, ił l.** *spędzić pewien czas na pojeniu.* **2.** *spoić jednego po drugim:* Popoił ich wszystkich winem. Czachr. Popoił ich winem, miodem. Troc. Popoję ich, aby posnęli. Leop. Na baranka niewinnego czuhają, jakoby ś. krwią jego P. mogli. Bz. Wróg popoił rzeki krwią. Wor. <Po + Poić>

**Popojadać, a, ał** *pojeść jedno po drugim.* <Po + Pojadać>

**Popojadanie, a,** blm., czynność cz. **Popojadać.**

**Popojawiać się, a ś., ał ś.** *pojawić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Pojawiać ś.>

**Popojawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popojawiać ś.**

**Popojenie, a,** blm., czynność cz. **Popoić.**

**Popojeżdżać, a, ał** *pojechać kolejno, jeden po drugim:* Już tabor zniszczał, bo jedni z czeladzi poumierali, drudzy do domów popojeżdżali, inni pożenili ś. Pas. [Pojechał do boru... jensi parobcy tyż popojeżdżali]. <Po + Pojeżdżać>

**Popojeżdżanie, a,** blm., czynność cz. **Popojeżdżać.**

**Popojmować, uje, ował** sobie żony, kogo za żony = *pobrać; pożenić ś.* <Po + Pojmować>

**Popojmowanie, a,** blm., czynność cz. **Popojmować.**

**Popojutrze, a,** lm. **a l.** *dzień następujący po dniu pojutrzejszym.* **2.** przys. *dnia następującego po pojutrzu:* Tej nocy spać nie będą mogły, jeśli nie dowiedzą ś., co jutro, pojutrze i P. będzie ś. w Humaniu robiło. Jeż. <Po + Pojutrze>

**Popokazywać, uje, ywał l.** *pokazać kolejno, jeden po drugim.* **2.** *pokazać wiele rzeczy kolejno.* **P. ś.** *pokazać ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim.* <Po + Pokazywać>

**Popokazywanie, a,** blm., czynność cz. **Popokazywać.**

**Popokazywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popokazywać ś.**

**Popokładać, a, ał** *dokonać pokładania na wielu kolejno istotach, rzeczach.* <Po + Pokładać>

**Popokładanie, a,** blm., czynność cz. **Popokładać.**

**Popokonywać, a, ał** *pokonać jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Pokonywać>

**Popokonywanie, a,** blm., czynność cz. **Popokonywać.**

**Popokornieć** *spokornieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Pokornieć>

**Popokornienie, a,** blm., czynność cz. **Popokornieć.**

**Popokostować, uje, ował** *powlec pokostem, zapokostować.* <Po + Pokostować>

**Popokostowanie, a,** blm., czynność cz. **Popokostować.**

**Popokrywać, a, ał** *pokryć jedno po drugim.* <Po + Pokrywać>

**Popokrywanie, a,** blm., czynność cz. **Popokrywać.**

**Popokrzepiać, a, ał** *pokrzepić jednego po drugim.* **P. ś.** *pokrzepić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Pokrzepiać>

**Popokrzepianie, a,** blm., czynność cz. **Popokrzepiać.**

**Popokrzepianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popokrzepiać ś.**

**Popokutować, uje, ował** *spędzić pewien czas na pokutowaniu.* <Po + Pokutować>

**Popokutowanie, a,** blm., czynność cz. **Popokutować.**

**Popolaczenie, a,** blm., czynność cz. **Popolaczyć.**

**Popolaczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popolaczyć ś.**

**Popolaczyć, y,ył** *spolaczyć jednego po drugim.* **P. ś.** *spolaczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Polaczyć>

**Popolatać, a, ał, Popolatywać, [Popolatować]** *polecieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Polatać>

**Popolatanie, a,** blm., czynność cz. **Popolatać.**

**[Popolatować, uje, ował]** p. **Popolatać.** <Po + Polatować>

**[Popolatowanie, a,** blm.] czynność cz. **Popolatować.**

**Popolatywać, uje, ywał** p. **Popolatać.** <Po + Polatywać>

**Popolatywanie, a,** blm., czynność cz. **Popolatywać.**

**Popolemizować, uje, ował** *spędzić pewien czas na polemizowaniu.* <Po + Polemizować>

**Popolemizowanie, a,** blm., czynność cz. **Popolemizować.**

**Popolerować, uje, ował l.** *wypolerować jedno po drugim.* **2.** *spędzić pewien czas na polerowaniu.* <Po + Polerować>

**Popolerowanie, a,** blm., czynność cz. **Popolerować.**

**Popolewać, a, ał l.** *polać jedno po drugim.* **2.** *spędzić pewien czas na polewaniu.* <Po + Polewać>

**Popolewanie, a,** blm., czynność cz. **Popolewać.**

**Popoliturować, uje, ował** *spędzić pewien czas na politurowaniu.* <Po + Politurować>

**Popoliturowanie, a,** blm., czynność cz. **Popoliturować.**

**Popolitykować, uje, ował** *spędzić pewien czas na politykowaniu.* <Po + Politykować>

**Popolitykowanie, a,** blm., czynność cz. **Popolitykować.**

**Popolować, uje, ował** *spędzić pewien czas na polowaniu:* Z klapką na muchy popolują sobie. Fred. A. Toż to popolujemy po kniejach, po błocie! Syrok. <Po + Polować>

**Popolowanie, a,** blm., czynność cz. **Popolować.**

**Popolszczyć, y,ył** *spolszczyć jedno po drugim.* **P. ś.** *spolszczyć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Polszczyć>

**†Po połaci** żart. *po łacinie:* Przestańcież już po połaci, bo mi z wami mówić płaci. Korcz. <Po + *Połaci, żart. od Połać>

**Popołazić, i, ił** *poleźć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Połazić>

**Popołażenie, a,** blm., czynność cz. **Popołazić.**

**[Popołedniejszy]** p. **Popołudniowy.** <Po + *Południejszy, od Południe>

**Popołogowy** *który ma miejsce po połogu:* Okres P. <Po + Połogowy>

**[Popołudenkować, uje, ował]** p. **Popołudniować:** Popołudenkowawszy i wypocząwszy, zaprzągł jegomość woły i znów orał do wieczora. Jeż. <Po + Południenkować>

**[Popołudenkowanie, a,** b.m.] czynność cz. **Popołudenkować.**

**†Popołudni** p. **Popołudniowy.**

**Popołudnie, a,** lm. **a** *pora popołudniowa, poobiedzie.*

**[Popołudniejszy]** p. **Popołudniowy.** <Po + Południejszy>

**Popołudniować, uje, ował, [Popołudenkować]** *odpocząć trochę w południe, poobiadować.* <Po+Południować>

**Popołudniowanie, a,** blm., czynność cz. **Popołudniować.**

**Popołudniowy, [Popołudniejszy, Popołedniejszy], †Popołudni** *mający miejsce w czasie od południa do wieczora, poobiedni:* P., odwieczorny. Kn. Sen P. Był upał: słońce popołudniowe topiło ś. w białym blasku, zalewając pożogą promieni drżących dachy i strzeliste szczyty wież. Witk. <Po+Południowy>

**Popołykać, a, ał** *połknąć jedno po drugim:* Wyprostowane dudki, jakby popołykali kije, są nieznośni. Krasz. <Po+Połykać>

**Popołykanie, a,** blm., czynność cz. **Popołykać.**

**Popomadować, uje. ował** *posmarować pomadą.* **P. ś.** *posmarować sobie włosy pomadą.* <Po+Pomadować>

**Popomadowanie, a,** blm., czynność cz. **Popomadować.**

**Popomagać, a, ał** *spędzić pewien czas na pomaganiu; pomóc wielu osobom.* <Po+Pomagać>

**Popomaganie, a,** blm., czynność cz. **Popomagać.**

**Popomawiać, a, ał** *pomówić, posądzić jednego po drugim.* <Po+Pomawiać>

**Popomawianie, a,** blm., czynność cz. **Popomawiać.**

**Popomazywać, uje, ywał** *pomazać, namaścić jednego po drugim:* P. wielu na królów, na kapłanów. P. chorych. <Po+Pomazywać>

**Popomazywanie, a,** blm., czynność cz. **Popomazywać.**

**Popomniejszać, a, ał** *pomniejszyć jedno po drugim, pozmniejszać.* **P. ś.** *pomniejszyć ś. kolejno, jeden po drugim, pozmniejszać ś.* <Po+Pomniejszać>

**Popomniejszanie, a,** blm., czynność cz. **Popomniejszać.**

**Popomniejszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popomniejszać się.**

**Popompować, uje, ował** *spędzić pewien czas na pompowaniu.* <Po+Pompować>

**Popompowanie, a,** blm., czynność cz. **Popompować.**

**Popomykać, a, ał** *pomknąć jedno po drugim.* **P. ś.** *pomknąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Pomykać>

**Popomykanie, a,** blm., czynność cz. **Popomykać.**

**Popomykanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popomykać ś.**

**Popomywać, a, ał** *pomyć jedno po drugim.* <Po+Pomywać>

**Popomywanie, a,** blm., czynność cz. **Popomywać.**

**†Popona, y,** lm. **y** *opona, przykrycie, dera, deka; zasłona, kotara:* P., deka na konia. Gol. *(= czaprak).* Dwory i łożnice poponami upstrzą. Birk. Mojżesz on przybytek z popon rozpięty uczynił. Żarn Kolebki z szarłatnemi poponami. Rej. Poponą spiąć, pokryć. Troc. P. złotogłowem podszyta, a wkoło frandzami bogatymi pięknie lamowana. Ciek. Świętymi twymi Panie ozdobisz majestat twój, jako poponą jaką ściany, ciało królewskie szatą bogatą Birk. <Po+*Pona, PN PIĘ PON PIN>

**Poponawiać, a, ał** *ponowić jedno po drugim.* **P. ś.** *ponowić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po++Ponawiać>

**Poponawianie, a,** blm., czynność cz. **Poponawiać.**

**Poponawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poponawiać ś.**

**Poponiewierać, a, ał** *poszarzać, powycierać co po kątach, poterać; popomiatać kim przez pewien czas.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na poniewierce.* <Po+Poniewierać>

**Poponiewieranie, a,** blm., czynność cz. **Poponiewierać.**

**Poponiewieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poponiewierać ś.**

**Poponiżać, a, ał** *poniżyć jednego po drugim.* **P. ś.** *poniżyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Poniżać>

**Poponiżanie, a,** blm., czynność cz. **Poponiżać.**

**Poponiżanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poponiżać ś.**

**†Poponowy** przym. od **Popona:** P. gwóźdź. L.

**Popopasać, a, ał** *spędzić pewien czas na popasaniu, popaść gdzie trochę.* <Po+Popasać>

**Popopasanie, a,** blm., czynność cz. **Popopasać.**

**[Popo-po]** dziec. *proszę.* Gwar. <Dźwn.>

**Popoprawiać, a, ał** *poprawić jedno po drugim:* Popoprawiał liczne pisma swoje. Bardz. **P. ś.** *poprawić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Poprawiać>

**Popoprawianie, a,** blm., czynność cz. **Popoprawiać.**

**Popoprawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popoprawiać ś.**

**[Popoprzątać, a, ał]** *posprzątać.*

**[Popoprzątanie, a,** blm.] czynność cz. **Popoprzątać.**

**Popopychać, a, ał 1.** *popchnąć jedno (a. jednego) po drugim.* **2.** *spędzić pewien czas na popychaniu.* <Po+Popychać>

**Popopychanie, a,** blm.. czynność cz. **Popopychać.**

**Poporastać, a, ał** *porosnąć kolejno, jeden po drugim; porosnąć w wielu miejscach:* Poporastali w pierze. P. mchem. <Po+Porastać>

**Poporastanie, a,** blm., czynność cz. **Poporastać.**

**Poporęczać, a, ał** *poręczyć w wielu razach.* <Po+*Poręczać, od Poręczyć>

**Poporęczanie, a,** blm., czynność cz. **Poporęczać.**

**Poporodowy 1.** poł. *po porodzie występujący:* Bóle poporodowe p. **Ból.** Krwotok P. **2.** wet.: Gorączka poporodowa u krów. <Po+Porodowy>

**×Poporód, odu,** lm. **ody** p. **Popłód.** <Po+Poród>

**Poporuczać, a, ał** *poruczyć jedno po drugim a. jedno wielu osobom.* **P. ś.** *poruczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Poruczać>

**Poporuczanie, a,** blm., czynność cz. **Poporuczać.**

**Poporuczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poporuczać ś.**

**Poporucznikować, uje, ował** *spędzić pewien czas na porucznikowaniu, pobyć porucznikiem.* <Po+Porucznikować>

**Poporucznikowanie, a,** blm., czynność cz. **Poporucznikować.**

**Poporywać, a, ał** *porwać jedno po drugim.* **P. ś.** *porwać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Porywać>

**Poporywanie, a,** blm., czynność cz. **Poporywać.**

**Poporywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poporywać ś.**

**Poporządkować, uje, ował** *uporządkować jedno po drugim.* <Po + Porządkować>

**Poporządkowanie, a,** blm., czynność cz. **Poporządkować.**

**Poporzucać, a, ał** *porzucić jedno po drugim:* Niemcy poporzucali dzieci po drodze, roztrzaskując im głowy o drzewa. Krasz. <Po + Porzucać>

**Poporzucanie, a,** blm., czynność cz. **Poporzucać.**

**Poposadzać, a, ał** *posadzić jedno (a. jednego) po drugim:* Pomocników połapali także i poposadzali do więzienia. <Po + Posadzać>

**Poposadzanie, a,** blm., czynność cz. **Poposadzać.**

**Poposądzać, a, ał** *posądzić jednego po drugim.* <Po + Posądzać>

**Poposądzanie, a,** blm., czynność cz. **Poposądzać.**

†**Poposieczenie, a,** blm., czynność cz. **Poposieczyć.**

†**Poposieczyć, y, ył** *poprzecinać posiekami, to jest zasiekami:* Chłopstwa kilka tysięcy jeszcze przed wieczorem wegnawszy, poposieczył przejścia całym borem. Pot. <Po + *Posieczyć, od Posieka>

**Poposiewać, a, ał** *posiać jedno po drugim; posiać w wielu miejscach.* <Po + Posiewać>

**Poposiewanie, a,** blm., czynność cz. **Poposiewać.**

**Poposilać, a, ał** *posilić jednego po drugim.* **P. ś.** *posilić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Posilać>

**Poposilanie, a,** blm., czynność cz. **Poposilać.**

**Poposilanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poposilać ś.**

**Poposkramiać, a, ał** *poskromić jednego po drugim.* <Po + Poskramiać>

**Poposkramianie, a,** blm., czynność cz. **Poposkramiać.**

**Poposługiwać, uje, iwał** *spędzić pewien czas na posługiwaniu.* <Po + Posługiwać>

**Poposługiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poposługiwać.**

**Poposoczenie, a,** blm., czynność cz. **Poposoczyć.**

**Poposoczyć, y, ył** *pobroczyć posoką.* <Po + Posoczyć>

**Popostanawiać, a, ał** *postanowić w wielu razach.* <Po + Postanawiać>

**Popostanawianie, a,** blm., czynność cz. **Popostanawiać.**

**Popostawiać, a, ał** *postawić jedno (a. jednego) po drugim:* Na tym folwarku popostawiał pomału prawie równe dworskim budynki. Kaczk. <Po + Postawiać>

**Popostawianie, a,** blm., czynność cz. **Popostawiać.**

**Popostronkować, uje, ował** *pobić przez pewien czas postronkiem.* <Po + Postronkować>

**Popostronkowanie, a,** blm., czynność cz. **Popostronkować.**

**Popostrzelać, a, ał** *postrzelić jednego po drugim:* Ci wszyscy, co pod niemi konie popostrzelano, pouchodzili żywi. Pas. <Po + Postrzelać>

**Popostrzelanie, a,** blm., czynność cz. **Popostrzelać.**

**Popostrzygać, a, ał** *postrzyc jedno (a. jednego) po drugim:* P. kogo (wielu) na mnichów. Widać było i rozmaicie popostrzygane głowy, i wąsy zawiesiste, i brody różnie trefione. Krasz. <Po + Postrzygać>

**Popostrzyganie, a,** blm., czynność cz. **Popostrzygać.**

**Poposuwać, a, ał** *posunąć jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *posunąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Posuwać>

**Poposuwanie, a,** blm., czynność cz. **Poposuwać.**

**Poposuwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poposuwać ś.**

**Poposyłać, a, ał** *posłać jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Posyłać>

**Poposyłanie, a,** blm., czynność cz. **Poposyłać.**

**Poposypywać, uje, ywał** *posypać jedno po drugim; posypać w wielu miejscach.* <Po + Posypywać>

**Poposypywanie, a,** blm., czynność cz. **Poposypywać.**

**Poposzczenie, a,** blm., czynność cz. **Popościć.**

**Poposzywać, a, ał** *poszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Poszywać>

**Poposzywanie, a,** blm., czynność cz. **Poposzywać.**

**Popościć, i, ił** *czas jakiś przebyć o poście, odbyć post.* Przen.: Niema wódki, niech gardło popości *(= zachowa wstrzemięźliwość przez jakiś czas).* <Po + Pościć>

[**Popościelać, a, ał**] p. **Popościełać:** P. łóżka. <Po + Pościelać>

[**Popościelanie, a,** blm.] czynność cz. **Popościelać.**

**Popościełać, a, ał,** [**Popościełać**] *posłać jedno po drugim.* <Po + Pościełać>

**Popościełanie, a,** blm. czynność cz. **Popościełać.**

**Popoślubiać, a, ał** *poślubić jednego (a. jedną) po drugim.* <Po + Poślubiać>

**Popoślubianie, a,** blm., czynność cz. **Popoślubiać.**

**Popośredniczenie, a,** blm., czynność cz. **Popośredniczyć.**

**Popośredniczyć, y, ył** *spędzić pewien czas na pośredniczeniu, pobyć pośrednikiem.* <Po + Pośredniczyć>

**Popoświadczać, a, ał** *poświadczyć jedno po drugim.* <Po + Poświadczać>

**Popoświadczanie, a,** blm., czynność cz. **Popoświadczać.**

**Popoświęcać, a, ał** *poświęcić jedno po drugim.* <Po + Poświęcać>

**Popoświęcanie, a,** blm., czynność cz. **Popoświęcać.**

**Popotakiwać, uje, iwał** *spędzić pewną chwilę na potakiwaniu.* <Po + Potakiwać>

**Popotakiwanie, a,** blm., czynność cz. **Popotakiwać.**

**Popotępiać, a, ał** *potępić jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Potępiać>

**Popotępianie, a,** blm., czynność cz. **Popotępiać.**

**Popotężnieć, eje, ał** *spotężnieć kolejno, jeden (a. jedno) po drugim.* <Po + Potężnieć>

**Popotężnienie, a,** blm., *spotężnieć kolejno, jeden (a. jedno) po drugim.*

**Popotnieć, eje, ał** *spotnieć kolejno, jeden (a. jedno) po drugim:* Okna popotniały. <Po + Potnieć>

**Popotnienie**, a, blm., czynność cz. **Popotnieć.**

**Popotopowy** *który był, nastał po potopie:* Zwierz, pokład ziemi P. <Po + Potopowy>

**Popotrajać**, a, ał *potroić jedno po drugim.* <Po + Potrajać

**Popotrajanie**, a, blm., czynność cz. **Popotrajać.**

**Popotrącać**, a, ał *potrącić jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Potrącać>

**Popotrącanie**, a, blm., czynność cz. **Popotrącać.**

**Popotwierdzać**, a, ał *potwierdzić jedno po drugim.* <Po + Potwierdzać>

**Popotwierdzanie**, a, blm, czynność cz. **Popotwierdzać.**

**Popouczać**, a, ał *pouczyć jednego po drugim.* <Po + Pouczać>

**Popouczanie**, a, blm., czynność cz. **Popouczać.**

**Popoufalenie**, a, blm., czynność cz. **Popoufalić.**

**Popoufalenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Popoufalić ś.**

**Popoufalić**, l, ił *spoufalić jednego po drugim.* **P. ś.** *spoufalić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Poufalić>

**Popowa**, ej, lm. e, [**Popadja, Popadzia**] *żona popa.* <Od Popowy>

**Popowiadać**, a, ał komu, przed kim = *powiedzieć jedno po drugim; poopowiadać, porozgłaszać, powydawać, popowtarzać.* L. [O co ś. ty jedny wybada, przed tą drugą popowiada]. <Po + Powiadać>

**Popowiadanie**, a, blm., czynność cz. **Popowiadać.**

× **Popowic**, a, lm. e p. **Popowicz.** L. <Od Popowy>

**Popowicz**, a, lm. e, × **Popowic**, [**Popadjuk**] *syn popa.*

**Popowiec, wca**, lm. **wcy** *członek jednej z sekt religijnych:* Filiponi rozdzielali ś. na dwa główne podziały: popowców i djakowców; pierwsi mają kapłanów, drudzy tylko sług kościelnych. Cz. <Od Popowy>

**Popowierzać**, a, ał *powierzyć jedno po drugim; powierzyć co wielu osobom.* <Po + Powierzać>

**Popowierzanie**, a, blm., czynność cz. **Popowierzać.**

**Popowieszać**, a, ał *powiesić jednego (a. jedno) po drugim:* Kto rzewnemi łzami płakał nad duszami popowieszanych i pościnanych hajdamaków. Kaczk. Trzech włóczęgów przy rozstajnych drogach popowieszał. Kaczk. [Popowiesali capecki na ścianie]. **P. ś.** *powiesić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Powieszać>

**Popowieszanie**, a, blm., czynność cz. **Popowieszać.**

**Popowieszanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Popowieszać ś.**

**Popowiększać**, a, ał *powiększyć jedno po drugim.* <Po + Powiększać>

**Popowiększanie**, a, blm., czynność cz. **Popowiększać.**

**Popowijać**, a, ał *powinąć jedno po drugim:* P. niemowlęta. <Po + Powijać

**Popowijanie**, a, blm., czynność cz. **Popowijać.**

**Popowlekać**, a, ał, **Popowłóczyć** *powlec jedno po drugim:* P. pościel. <Po + Powlekać>

**Popowlekanie**, a, blm., czynność cz. **Popowlekać.**

**Popowłóczenie**, a, blm., czynność cz. **Popowłóczyć.**

**Popowłóczyć**, y, ył p. **Popowlekać.** <Po + Powłóczyć>

**Popowoływać, uje, ywał** *powołać jednego po drugim:* P. kogo na urzędy, na świadków, na świadectwo, do sądu. **P. ś.** na kogo, na co = *powołać ś. kolejno, jeden po drugim; powołać ś. na wiele osób, rzeczy.* <Po + Powoływać>

**Popowoływanie**, a, blm., czynność cz. **Popowoływać.**

**Popowoływanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Popowoływać ś.**

**Popowozić**, i, ił *spędzić pewien czas na powożeniu.* <Po + Powozić>

**Popowożenie**, a, blm., czynność cz. **Popowozić.**

**Popowracać**, a, ał *powrócić kolejno, jeden (a. jedno) po drugim:* Niektórzy w czasie koliszczyzny popowracali, inni znowu z Polski napłynęli. Ochoc. Poplecznicy jego, wyrobiwszy sobie amnestję u króla, popowracali do kraju. Kaczk. **2.** co = *pozwracać, poprzywracać:* Niektórym z tych panów przedtym poodbierane urzędy król popowracał. Kaczk. <Po + Powracać>

**Popowracanie**, a, blm., czynność cz. **Popowracać.**

**Popowski** p. **Popi:** Popowskie obrzędy. Bud. <Od Popowy>

**Popowstaniowy** *który miał miejsce po powstaniu:* Idea pracy organicznej, która ś. poczęła w dobie popowstaniowej, gdy trzeba było krzepić organizm społeczny, wycieńczony klęską... pchnęła po r. 1870 rzesze naszych pracowników na wschód, za chlebem: Kot. <Po + Powstaniowy>

**Popowstawać, aje, awał** *powstać kolejno, jedno po drugim.* <Po + Powstawać>

**Popowstawanie**, a, blm., czynność cz. **Popowstawać.**

**Popowstrzymywać, uje, ywał** *powstrzymać jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Powstrzymywać>

**Popowstrzymywanie**, a, blm., czynność cz. **Popowstrzymywać.**

**Popowstwo**, a, lm. a **I.** *urząd popa, stan popa:* Po złajaniu był złożon z popowstwa. Baz. **2.** *mieszkanie popa, plebanja duchownego obrządku wschodniego.* <Od Popowy>

**Popowściągać**, a, ał *powściągnąć jedno (a. jednego) po drugim:* P. konie. <Po + Powściągać>

**Popowściąganie**, a, blm., czynność cz. **Popowściągać.**

**Popowtarzać**, a, ał *powtórzyć jedno po drugim; powtórzyć jedno wielu osobom:* P. sobie lekcje. <Po + Powtarzać>

**Popowtarzanie**, a, blm., czynność cz. **Popowtarzać.**

**Popowy I.** p. **Popi. 2.** [Trzmielinę (evonymus verrucosus) zowie lud popowemi nudami]. <Od Pop>

**Popozbywać**, a, ał *pozbyć jednego po drugim.* **P. ś.** *pozbyć ś. kolejno, jeden po drugim; pozbyć ś. jednego po drugim:* Różnemi sposoby ś. ich popozbywał. Krasz. <Po + Pozbywać>

**Popozbywanie**, a, blm., czynność cz. **Popozbywać.**

**Popozbywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Popozbywać ś.**

**Popozdrawiać**, a, ał *pozdrowić jednego po drugim.* <Po + Pozdrawiać>

**Popozdrawianie**, a, blm., czynność cz. **Popozdrawiać.**

**Popoziewać, a, ał** *spędzić pewien czas na poziewaniu.* <Po + Poziewać>

**Popoziewanie, a,** blm., czynność cz. **Popoziewać.**

**Popozłacać, a, ał** *pozłocić jedno po drugim a. jedno ze wszystkich stron.* <Po + Pozłacać>

**Popozłacanie, a,** blm., czynność cz. **Popozłacać.**

**Popoznawać, aje, awał** *poznać jednego a. jedno po drugim:* Z tych małp niejedna tak ś. poprawiła przez dwie niedziele, że ich zaś mężowie nie popoznawali. Pas. <Po + Poznawać>

**Popoznawanie, a,** blm., czynność cz. **Popoznawać.**

**Popozostawać, aje, awał** *pozostać kolejno, jeden (a. jedno) po drugim:* Poszliśmy szczęśliwie ku granicy, pożegnawszy ś. z owemi, co tam popozostawali. Pas. <Po + Pozostawać>

**Popozostawanie, a,** blm., czynność cz. **Popozostawać.**

**Popozostawiać, a, ał** I. *pozostawić jedno po drugim.* 2. [P.] p. **Popozostawić:** Trza ludziom P. pamiątkę po sobie. <Po + Pozostawiać>

**Popozostawianie, a,** blm., czynność cz. **Popozostawiać.**

**[Popozostawić, i, ił, Popozostawiać]** *zostawić, pozostawić:* Czy dlatego mam samę jednę P. cię w tej ponurej dziurze, że znowu słyszę goniące cię kroki czyjeś? Orzesz. <Po + Pozostawić>

**[Popozostawienie, a,** blm.] czynność cz. **Popozostawić.**

**Popozyskiwać, uje, iwał** *pozyskać jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Pozyskiwać>

**Popozyskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Popozyskiwać.**

**Popozywać, a, ał** *pozwać jednego po drugim.* <Po + Pozywać>

**Popozywanie, a,** blm., czynność cz. **Popozywać.**

**Popożerać, a, ał** *pożreć jedno po drugim.* <Po + Pożerać>

**Popożeranie, a,** blm., czynność cz. **Popożerać.**

**Popożyczać, a, ał** *pożyczyć jedno (a. jednemu) po drugim.* <Po + Pożyczać>

**Popożyczanie, a,** blm., czynność cz. **Popożyczać.**

**Popółnocny** *po północy przypadający:* Godziny popółnocne. Orzesz. <Po + Północny>

× **Popór, oru,** lm. **ory** *popieranie, poparcie, podpora.* Przen.: *podstawa, przyczyna, powód, racja, zasada:* Udania tego taki kładą P. Pot. <Po + *Pór, PIOR/POR/PR/PIER>

**[Popóty]** przys. *potąd, póty.* <Po + Póty>

**Popówna, y,** lm. **y, [Popadjanka]** *córka popa.* <Od Pop>

**[Popóźniej]** przys. *nieco później.* <Po + Później>

**Popracować, uje, ował** *czas jakiś przepędzić na pracy.* <Po + Pracować>

**Popracowanie, a,** blm., czynność cz. **Popracować.**

**Poprać, pierze, prał** I. *uprać jedno po drugim; pokończyć pranie:* Przędziwa ze lnu dać P., aby tym bielsza przędza była do robienia płótna. Zaw. Poprali odzienie swoje. Leop. 2. *sprać, wyprać, pobić jednego po drugim:* Rządziła nim żona, ... nieraz go na gorzałce poprała pięściomа. Knut. [Byłbyk to poprał na kupe, nie daliby rady; ale me ślukom wzieni]. Żer. 3. *zająć ś. praniem przez pewien czas.* P. ś. *pobić, sprać, wyprać jeden drugiego:* Poprali ś. po pyskach. <Po + Prać>

**Popraktykować, uje, ował** *spędzić pewien czas na praktykowaniu.* <Po + Praktykować>

**Popraktykowanie, a,** blm., czynność cz. **Popraktykować.**

**Popranie, a,** blm., czynność cz. **Poprać.**

**Popranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprać ś.**

**Poprasować, uje, ował** I. *uprasować a. sprasować jedno po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na prasowaniu.* <Po + Prasować>

**Poprasowanie, a,** blm., czynność cz. **Poprasować.**

× **Popraw, a,** lm. **y** I. a. † **Poprawnik** *poprawiacz, poprawca, mentor, moralista, zrzęda* (o człowieku, który skwapliwie podpatruje czyje błędy i o lada co strofuje). 2. *stary doświadczony pies gończy:* Stary P. <Po + *Praw, PRAW>

**Poprawa, y,** blm. I. *poprawienie, poprawianie, poprawienie ś., poprawianie ś., polepszenie, polepszanie, polepszenie ś., polepszanie ś., naprawa:* P. obyczajów, stosunków. Nie widział jeszcze nikt w żadnym narodzie poprawy obyczajów po teatralnej misji. Jez. Przysłać co komu do poprawy. Bóg starca tak mądrego zesłał na naprawę moich błędów i czynów moich poprawę. Jabł. P. omyłek drukarskich. L. *(= korekta).* Niechaj oprawiają miejsca pokażone w domu Pańskim, któreby widzieli potrzebować poprawy. Leop. *(= poprawki, naprawy, reparacji, restauracji).* P. domu, fortecy. Troc. W zdrowiu jego widać poprawę. O poprawie lasów. L. *(= meljoracji).* Nie śmierci złych nam potrzeba, ale poprawy. Fred. M. *(= upamiętania ś., nawrócenia ś.).* Nigdy nie należy rozpaczać o poprawie nadpsutej młodzieży. Tremb. P. życia twojego. Troc. A takaż to twoja P.? Troc. Widać w nim wielką poprawę. Obiecywać, przyrzekać poprawę. Dom poprawy a. dom poprawczy. Do domu poprawy tychbym winowajców posłał był na lat kilka. L. Domy poprawy a. cuchthauzy są sposoby wyborne przyprowadzenia młodzieży do rozumu. L. Uznanie błędu jest pół poprawy. Prz. Szczera P. Niema odpuszczenia grzechu, jeżeli niema poprawy. Kras. A. Błąd, który ś. na wojnie dzieje, nie ma poprawy. Warg. *(= odrobienia, powetowania, wynagrodzenia.* 2. × P. *powiększenie, podniesienie, podwyższenie, postąpienie:* P. myta, zapłaty. L. 3. [P.] *jakaś roślina:* P. leczy suchoty dzieci. <Po + *Prawa, PRAW>

**Poprawca, y,** lm. **y** I. a. **Poprawiacz, Poprawiciel** *ten, co poprawia, poprawiacz:* Omyłki w drukowaniu stąd poszły, iż my pewnego i ustawicznego poprawcy abo korektora dostać nie mogli. Bud. Bóg sam jest wodzem mądrości i mądrych P. Leop. 2. myśl. *pies, który umie wytropić zająca przyczajonego:* P., pies, który zająca przypadnionego umie poprawić; on powinien ślad co najświeższy w kole tym, w którym psi koło upadłego zająca założyli, wyprawować. Ostror. P. Melamp. Koch. W. <Od Poprawić>

**Poprawczy** *zajmujący ś. poprawianiem pod względem moralnym:* Dom P. a. dom poprawy. Sąd policji poprawczej. Więzienie poprawcze. Zakład poprawczo-pedagogiczny. Otwarcie oddziału poprawczo-wychowawczego dla dziewcząt w miejscowości, zwanej Puszcza.

**Poprawdzie** przys. I. *wprawdzie, bez żartu, żart na stronę, serjo, na serjo, w samej rzeczy, rzeczywiście, zaiste, co prawda, prawdę powiedziawszy, istotnie:* Cóż ci rzec, dziewko sroga, P. jam tobie inaczej to zadziałał. Kochan. *(= postępowaniem zasłużył sobie).* Syn będzie P. ojcowskiej dzielności i rozumu. P. Koch. P., by ś. miłość

z rozumem sprzęgała, wzgardaby miała *(= powinna)* ruszyć każdego. Kochan. P., zwycięstwa zagraniczne mają coś nad zwycięstwa domowe. Nagur. Jużci poprawdzie nie byli tak strojni, ale broń mieli lepszą. P. Koch. **2.** Poprawdzie? *= czyż to prawda? doprawdy? czy być może? czy podobna? nie może być! czy tak? naprawdę?* <Po + Prawda>

**Poprawiacz, a,** lm. **e** p. **Poprawca:** Rozsądny P. błądzących. Pilch. Starzec, twardy młodych P., wszystkiemu przygania, czego użyć nie może, młodości zabrania. Dm. Szukacie nowych dla piękna wzorów—wy, poprawiacze natury! Kraus. <Od Poprawiać>

**Poprawiaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poprawiacz.** Mącz.

**Poprawiać, a, ał** p. **Poprawić.**

**Poprawianie, a,** blm., czynność cz. **Poprawiać,** *poprawa:* W chemji, gdy ś. rozcieki przez destylowanie czystszemi stają, ta praca nazywa ś. poprawianiem, *rectificatio.* Krum.

**Poprawiciel, a,** lm. **e** p. **Poprawca:** P. drogi. Zam. P. rasy. Ci sami ludzie, którzy wynieśli i powiększyli niezmiernie budynek Prawdy w matematyce, byli poprawicielami i prawodawcami fizyki. Śniad. <Od Poprawić>

**Poprawicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poprawiciel.**

**Poprawić, i, ił l.** *spędzić pewien czas na prawieniu, porozprawiać, pogadać:* Kęs z żoną poprawił i tak bogom Filemon spólną chęć objawił. Żebr. **2.** i nied. **Poprawiać,** †**Poprawować** a) *zmienić w należyty sposób to, co było złe, niewłaściwe, niedoskonałe, niedogodne, zmienić na lepsze, udoskonalić, polepszyć, sprostować, naprawić, zreparować, sporządzić, odrestaurować:* Łódź w Delji, że ją ustawicznie łatają i poprawiają, na długie wieki trwa. Birk. Pióra P. Troc. P. błąd w mowie, wiersz, omyłkę, wadę. Popraw tych błędów, twego życia. Troc. Pisma P. Troc. Malarz przyszedł P. portret. Węg. Nudna praca poprawiać druki. L. Nie poprawisz i stem lat minuty. Pot. Przeszłych rzeczy żałować możem, P. nie możem. Górn. *(= odrobić).* Religją, afektom swoim godząc, wedle zdania swego poprawiali, a jedni po drugich pociasowali i przyczyniali. Żarn. Będę to rad widział i o to proszę, że kto poprawi, uczyni to jako cny szlachcic polski. Sar. Poprawił obyczaje swoje i w ścisłą je bogobojność wprawił. Skar. P. rasę = *uszlachetnić.* Popraw sobie, kiedy ci u mnie źle *(= poszukaj sobie lepszego miejsca).* Sama zazdrość nie wie, gdzieby co P. P. Koch. Przestańmy na bacznym przestrzeganiu, aby fortyfikacje forteczki berdyczowskiej poprawianemi nie były. P. sławy. Kn. Kiedy ś. dama maluje, boską rękę poprawuje. Gawiń. Gwiazdy i miesiąc od słońca jasnego poprawują [nadobnie też blasku swojego. Rej. Poprawiać, nie niszczyć i nie plwać wzgardliwie na wszystko, co dawniej wieńczono wawrzynem. Gasz. P. świecę *(= objaśnić).* P. kogo *naprawić, nawrócić, naprowadzić na prawą drogę, podnieść moralnie:* Nie zów drobiazgiem tej rzeczy, która pana w czymkolwiek P. może. Górn. Nie trzeba o młodych rozpaczać, ale też trzeba ich umieć poprawiać. Kras. b) *lepiej ułożyć, postawić, obsadzić; przyprowadzić do porządku:* P. dziecko w kolebce. Poprawiam w piecu, poprawiam pasa, popręgu, czapki. Kn. Będą mi poprawiać na głowie wianeczka. P. głowę *(= uporządkować włosy).* Sędzia, poprawiwszy nieco wylotów kontusza, nalał węgrzyna. Mick. P. fałdy, draperje. Poduszek (a. poduszki) popraw. c) a. **P. ś.** *powtórzyć w lepszy sposób, lepiej ś. spisać, nagrodzić, powetować; dodać, przyłożyć:* Obiad był skromny, poprawiemy na wieczerzą. Troc. Wczoraj ś. upił, dziś jeszcze poprawił. Ir.: Skaleczył ś., a upadszy, jeszcze sobie poprawił *(= pogorszył; jeszcze lepiej sobie dogodził).* Poprawiam komu, poprawię-é, uderzę cię drugi raz, poprawię ś. Kn. Poprawię mu, jeśli gęby nie stuli. Troc. Opalonym kijem lepiej mu poprawił, trzy, czterykroć chrosnąwszy, wierzch głowy roztrącił. Żebr. Gdy dziecię przyszło skarżyć na onego, który go dla występku jakiego skarał, zaś mu jeszcze ociec przydał i poprawił. Glicz. Taki fuszer, jak Gaweł, musi koty poprawiać *(= strzelać powtórnie do zajęcy).* Trafiać, chybiać, poprawiać, to kolej strzelecka. Mick. d) [P.], †P. czego czym = *potwierdzić, dowieść, stwierdzić, poprzeć:* Sumieniem P. = *przysiąc.* Umyślnie powiadam, a jakoby padło na to, tobym i sumieniem poprawił. Nie wiem o pozwie; gotowem tego sumieniem P. Górn. Przysięgą tego poprawił. Biel. M. Jeśliby sędzia nie skazał wedle prawa, tedy książę tej ziemie a. jego wiceregent ma listy swojemi skazania sędziego P. Wawrz. z Prażm. Witołd, aby ugody z Jagiełłem skutkiem poprawił, zapalił Krzyżakom zamek. Biel. M. Znał nieprzyjaźń, od którego ś. powinnej i krwią poprawionej życzliwości spodziewał. Skar. Przodków godności chwałą tylko temu są, który ojcowskiej zacności skutki swemi poprawuje. Orzech. Nie tylko to zwykli mówić, ale i skutkiem tego poprawiać. Kosz. Gotowem tego i ręką P. Koch. *(= bić ś. o to).* Czci a sławy swojej bronić a. ręką poprawować, jak niektórzy mówią, *famae certamen habere.* Mącz. e) †P. czego = *podnieść, podwyższyć, postąpić czego:* P. ceny, zapłaty. Dalej jechać nie chciał, jeśliby mu nie poprawili myta. Warg. f) †P. *oczyścić, sklarować, dokonać rektyfikacji:* P. płyn przez destylację. g) [P.] *znaleźć:* Póde z tobom, to já ci poprawie suzbe. Gwar. h) myśl. *wpadszy na trop, ruszyć znowu zwierza:* Zagraj najlepszy był jego ogar, ponieważ pierwszy poprawiał w kniei, jak psy uciały. L. (pierwszy trop znalazł, gdy go inne psy straciły. L.). **P. ś.,** nied. **Poprawiać ś.,** †**Poprawować ś.** a) *zmienić ś. na lepsze, polepszyć ś.:* Interesy poprawiły ś. Poprawił ś. w interesach *(= stanął lepiej; polepszyły ś. jego interesy).* Czasy poprawiły ś. Targ, handel poprawił ś. *(= wzmógł ś.).* Poprawił ś., poprawiło mu ś. *(= polepszyło mu ś. zdrowie).* Poprawił ś. na zdrowiu. Stosunki ś. poprawiły. b) *stać ś. lepszym, naprawić ś., nawrócić ś., wrócić na prawą, dobrą drogę, upamiętać ś.:* Wiele ś. tym poprawi. Górn. Sam czart P. ś. nigdy i dobrym być nie może. Skar. Weźmie wam Pan Bóg wszystko, czym was obdarzył... jeśli ś. nie poprawicie. Skar. Poprawił ś. z pieca na łeb. Prz. Poprawił ś. z pieca na szyję. Kn. Wiele mówią, a nigdy przecię nie myślą ś. poprawować. Wuj. Grzech umniejsza, kto wcześnie ś. poprawia. Min. P. ś. nie sromota. Kn. Wejrzyjcie w sumienie wasze; w czymże ś. kto poprawił? Młodź. Kto ś. nie czuje, niech ś. nie frasuje, a kto ś. czuje, niech ś. poprawuje. Prz. Za laty nieco ś. poprawuje. Troc *(= statkuje).* Jeżeli prawda, poprawcie ś. Kras. Każdy z ciebie śmiać s. będzie, gdy ś. nie poprawisz w błędzie. Kras. Onby ś. może poprawił. Karp. Niemała i w tym wielkość P. ś. w błędzie. Dm. To tylko dzieło warte czegoś, z którego człowiek może P. ś. i mądrości

nauczyć. Mick. c) *usiąść, położyć ś., przewrócić ś. na inny bok, aby było wygodniej:* P. ś. na siedzeniu, w łóżku, na posłaniu. Nie może spać, ciągle ś. poprawia. d) p. **Poprawić** pod c): Niech ś. poprawię, to jest: znowu lepiej rzekę, napiszę, strzelę. Kn. Niedobrzem rzekł, napisał, strzelił; niech ś. poprawię. Troc. Poprawię ś., jeśli będziesz swawolny. Troc *(=drugi raz i to lepiej wybiję cię).* P. ś., jedząc, pijąc=*zjeść, wypić więcej, jeszcze raz, przyłożyć sobie do porcji, wziąć więcej.* <Po+Prawić>

×**Poprawidło, a,** lm. **a** apt. p. **Poprawiec.** <Od Poprawić>

×**Poprawiec, wca,** lm. **wce,** ×**Poprawidło** apt. *dodatek poprawiający smak, zapach i t. p. lekarstwa, przyprawa* (medicamentum corrigens). <Od Poprawa>

**Poprawienie, a,** blm., czynność cz. **Poprawić,** *poprawa.*

**Poprawienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprawić ś.,** *poprawa.*

**Poprawiny, in,** blp. **I.** *powtórzenie uczty:* P., o piciu, gdy nazajutrz lepiej sobie poprawują. Dudz. [P. po chrzcinach, dożynkach, po sobótce]. **2. a. [Przebabiny, Prebaby, Przewaby,** †**Potarzyny]** *uczta u pana młodego a. u rodziców panny młodej po weselu,* przenosiny. Włod. P., przenosiny po weselu. Kn. Mieli ś. jeszcze wieczorem zebrać w karczmie na P., ale teraz już poczęli rozchodzić ś. do domów. Reym. <Od Poprawić>

**Poprawiony** *którego poprawiono a. który sam ś. poprawił.* <Od Poprawić>

**Poprawka, i,** lm. **i I.** *poprawa jakiego szczegółu całości, przeróbka, miejsce poprawione:* P. w piśmie, w druku. Wszystkie poprawki dokonane były (w piśmie) jego ręką. Poprawkę nikt inny, jak ja sam czytać będę. Moracz. P. w akcie rejentalnym, w interpelacji, w odpowiedzi na mowę tronową. Wracamy ś., ziemianie, do onego pługu, przy którym jest też miejsce poczciwej zabawce, przyszłym czasom swej sławy gotować poprawce. Pot. Krawiec, krawcowa musi zrobić poprawkę w sukni. **2.** [P.] (w wojsku) *poprawienie ś. na zdrowiu, przyjście do zdrowia, do sił; przyjście do siebie:* A przecie jego razem ze mną z lazaretu na poprawkę puścili. Kon. **3.** *egzamin dodatkowy dla poprawienia złego stopnia, przeszkadzającego uczniowi do promocji:* Ma poprawkę z łaciny, z gieografji. **4.** [P.] *zabawa w tydzień po weselu u rodziców pana młodego lub panny młodej.* **5.** myśl. *pora, gdy po polowaniu na ptastwo błotne i wodne nastaje czas łowów na grubego zwierza.* <Od Poprawa>

**Poprawkowy** przym. od **Poprawka:** Egzamina wstępne i poprawkowe odroczone zostały do trzeciego września. <Od Poprawka>

**Poprawnie** przys. od **Poprawny:** Mówić, pisać, rysować P. Sprawuje ś. P. Zachować ś., znaleźć ś. P.

†**Poprawnik, a,** lm. **cy I.** *poprawiacz, mentor, moralista:* Nie na wszystko marszcz czoło, głupi poprawniku! Pot. **2.** gór. *cieśla górniczy a. raczej pomocnik jego,* ciesielczyk. <Od Poprawny>

**Poprawność, i,** blm., rz. od **Poprawny:** P. stylu. Manucjusz wydał szereg dzieł klasycznej starożytności, odznaczający ś. poprawnością tekstów i piękną szatą zewnętrzną. Kryń.

**Poprawny I.** *który można poprawić.* L. **2.** *taki, jakim ś. okazuje po poprawieniu; nie potrzebujący poprawy, prawidłowy; nienaganny; przykładny, bez zarzutu:* Czyta sekretarz P. projekt komisji. L. Nowe wydanie zbioru ustaw polskich winno ustalić poprawne teksty zabytków, poprzednio już znanych. Balc. Mowa poprawna. Styl P. Stanowisko jego w tej sprawie jest zupełnie poprawne. Stanowisko kraju jest poprawne. Sienk. Poprawne zachowanie ś. Życie poprawne. Była tak, jak i ja, dość wesołą, bardzo uprzejmą i zupełnie poprawną. Orzesz. <Od Poprawa>

†**Poprawować, uje, ował** i †**P. ś.** p. **Poprawić. P. ś.** *spędzić pewien czas na prawowaniu ś., poprocesować ś.* <Po+Prawować>

**Poprawowanie, a,** blm., czynność cz. **Poprawować.**

**Poprawowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprawować ś.**

**[Poprawunek, nku,** lm. **nki]** *naprawa, reparacja, restauracja:* P. starej budowli. Na P. sumienia. Gwar. <Od Poprawić, z końcówką -unek, z Nm. -ung.>

**[Poprażen, żna,** lm. **żny, Poprażnicze]** *dzień często święcony po „prażniku".* <Ukr. poprazèn>

**Poprażenie, a,** blm., czynność cz. **Poprażyć.**

**Poprażenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprażyć ś.**

**[Poprażnicze, a,** lm. **a]** p. **Poprażen:** Większa część włościan idzie po to na prażniki, aby ś. przypatrzyć ucztom, jakie podówczas trwać zwykły w poblizkich karczmach po dwa i po trzy dni, które nazywają „poprażniczami." Gwar. <Ukr. poprazniče>

**Poprażyć, y, ył I.** *spędzić pewien czas na prażeniu.* **2.** *uprażyć jedno po drugim; pokończyć prażenie.* **P. ś. I.** *przebyć pewien czas w stanie prażenia ś.:* To może być grzech, za który P. ś. jakowyś czas musisz, jako groch na gorącym trzonie. Sienk. **2.** *uprażyć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po+Prażyć>

**Popręg, ęgu,** lm. **ęgi, Popręg, [Poprząg, Popręga] I.** *pas do podpinania kulbaki, siodła na koniu:* P. rzemienny. P. konopny. Troc. Ściągnąć, ścisnąć konia popręgiem. P. nie powinien być ani nadto mocno, ani nadto wolno podpięty; w pierwszym przypadku koń nie ma zupełnego oddechu, w drugim przekręca ś. kulbaka. Kaw. Nar. Siodło ma być z dobremi krzyżowemi popręgami. Dor. Przen.: Dopiąć, ucisnąć, przypiąć komu popręgów = *skrępować, ujarzmić, powściągnąć go; ująć go w karby, w ryzy; powściągnąć mu cugli, wziąć go krótko.* Dopiął nam nieprzyjaciel popręgów jeszcze cieśniej. Tw. Myśli mu dopinać popręgu. Chr. Serca nasze będą murem tęgim, gdy je nieciasnym uciśniesz popręgiem, nie niewolniczą srogością, ale ujmiesz ojcowską miłością. Tw. Zawzięli ś. Polacy, by Turkom popręgów przypięli. Rok. Za jego prośbą swojemu gniewowi przybiorą popręgi. Pot. **2.** †Popręgi tragarskie = *pasy, szelki.* Troc. <Po+*Prąg, PRZĘG/PRĘG/PRĘŻ/PRĄG>

**Poprążkować, uje, ował** *poznaczyć w prążki, pokryć prążkami.* <Po+Prążkować>

**Poprążkowanie, a,** blm., czynność cz. **Poprążkować.**

**Popreferansować, uje, ował** *pograć w preferansa.* <Po+Preferansować>

**Popreferansowanie, a,** blm., czynność cz. **Popreferansować.**

**Poprenumerować, uje, ował** *pobyć jakiś czas prenumeratorem.* <Po+Prenumerować>

**Poprenumerowanie, a,** blm., czynność cz. **Poprenumerować.**

**Popretendować, uje, ował** *pobyć pewien czas pretendentem.* <Po + Pretendować>

**Popretendowanie, a,** blm., czynność cz. **Popretendować.**

**Poprezydować, uje, ował** *spędzić pewien czas na prezydowaniu, pobyć prezesem.* <Po + Prezydować>

**Poprezydowanie, a,** blm., czynność cz. **Poprezydować.**

†**Popręcina, y,** lm. **y** *długi pręt, żerdź, tyka:* Pszonka, grunt dna rzecznego długiemi popręcinami dla znaku miałkości ponatykawszy, do Litwy powraca: rybołowowie zaś popręciny natknione wyjmują i w miejscu głębszym utykają. Błaz. <Po + *Pręcina, PRZĘT, PRĘT PRĄT>

**Popręg, u,** lm. **i** p. **Poprąg.**

**[Popręga, i,** lm. **i]** p. **Poprąg:** Siwy konik siwy, czerwona P. Psń. <Po + Pręga>

**Popręgować, uje, ował, [Poprężyć]** *pręgami poznaczyć:* Popręgowana w słup. Bobrow. Jesienią słońce spadało ciężko, niby kadź roztopionego żelaza, z której buchały krwawe wrzątki i biały dymy smoliste, czarne, popręgowane gorejącemi żagwiami. Reym. <Od Poprąg>

**Popręgowanie, a,** blm., czynność cz. **Popręgować.**

**Popręgowy, Poprężny** przym. od **Poprąg.** L.

**Poprętnia, i,** lm. **e** bot. p. **Poprętnica.** <Po + *Prętnia, od Pręt>

**Poprętnica, y,** lm. **e, Poprętnia** bot. (falkia) *roś. z rodziny powojowatych.* <Po + *Prętnica, od Pręt>

**Poprężenie, a,** blm., czynność cz. **Poprężyć:** Wnet nastąpiło P. i chełznanie. Jeż.

**Poprężnica, y,** lm. **e** *żyła poprężna u koni* (arteria mammaria externa). <Od Poprężny>

**Poprężny 1.** p. **Popręgowy. 2.** wet.: Żyła poprężna u koni, poprężnica (arteria mammaria externa). <Od Poprąg>

**Poprężyć, y,ył 1.** *jedno po drugim a. nieco naprężyć.* L. **2.** nied. *ściągać popręgiem, ubierać w popręgi:* Pachołkowie jęli ś. natychmiast konie P. i chełznać. Jeż. **3.** [P.] p. **Popręgować:** Ściany poprężone. <Po + Prężyć>

**Poproboszczowski** *pozostały po proboszczu:* Majątek P. <Po + Proboszczowski>

**Poprobować, uje, ował, Popróbować, [Poprógować] 1.** *spróbować w ciągu pewnego czasu:* A! ryzyko — ale poprobujemy! Krasz. **2.** *sprobować jednego po drugim, pokosztować:* Wszystkiego na świecie poprobowawszy, na słabości ludzkie i biedy litościwym był, jak żaden. Krasz. **P. ś.** z kim: *doświadczyć swych sił, sprobować ś., pomocować ś., poborykać ś., pobarować ś. nieco.* <Po + Probować>

**Poprobowanie, a,** blm., czynność cz. **Poprobować.**

**Poprobowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprobować ś.**

**Poprocentować, uje, ował** *pobyć gdzie procentując.* <Po + Procentować>

**Poprocentowanie, a,** blm., czynność cz. **Poprocentować.**

**Poprocesować się, uje ś., ował ś.** p. **Poprawować ś.** <Po + Procesować ś.>

**Poprocesowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprocesować ś.**

**Poproch, u,** lm. **y 1.** †P. *miejsce stratowane:* A drugie (żyto) będziem łamać (podczas łowów), i łyć nam wnet w grochu, bo go teraz nie wytknie, jako na poprochu. Rej. **2.** [P.] *ponowa, pierwszy śnieg.* <Po + Proch>

**Popromować, uje, ował** kogo **1.** *poprotegować:* Kawaler to wielkich nadziei i zajść może daleko, jak go jeszcze popromuję. Przyb. **2.** wielu = *poudzielać im promocji.* <Po + Promować>

**Popromowanie, a,** blm., czynność cz. **Popromować.**

**Poprosić, i, ił** kogo **1.** *zwrócić ś. do kogo z krótką, doraźną prośbą:* Poproś ojca o pozwolenie. Ja pisać nie umiem, ale ja sobie kogo poproszę. L. O rękę Zosi ojciec przyjedzie i sam poprosi. Syrok. Błażej, poprosiw Boga, rękę swą dziecięci na głowę włożył, od jegoż dotknienia dziecię pełne zdrowie wzięło. Ż. B. *(= pomodliwszy ś. do Boga).* **2.** *zaprosić, sprosić:* P. na wesele. P. gości. <Po + Prosić>

**[Po prosiętach** chodzić] *chodzić, prosząc na rzecz panny młodej.* <Od Po + Prosić, z podprowadzeniem pod Po + Prosię>

**[Po prostemu]** p. **Poprostu.** <Po + Prosty>

**Poprostować, uje, ował** *sprostować jedno po drugim:* Trza już, jak widzę, P. te wiadomości pani kasztelanowej. Kaczk. <Po + Prostować>

**Poprostowanie, a,** blm., czynność cz. **Poprostować.**

**Poprostu, [Po prostemu, Poproście]** przys. *w sposób prosty, prosto, zwyczajnie, ordynarnie, po prostacku, rubasznie; prosto z mostu, bez ceremonji, bez ogródki, nie obwijając w bawełnę, zwyczajnie mówiąc, prosto powiedziawszy, wprost, wręcz:* Wyraża ś. P. Niechaj ś. w domu choć P. modli, lepiej niech będzie głupim, a rodu nie spodli. Syrok. Czy kto ma herb, czy nie ma, braciaśmy P. Syrok. To jest P. napaść! To jest P. niemożliwe. Gdy tymczasem tam oddajesz P. na przepadłe. Jun. <Po + †Prostu, od †Prost = Prosty>

**Poproszenie, a,** blm., czynność cz. **Poprosić.**

**[Poproście]** p. **Poprostu.** <Po + †Proście, od †Prost = Prosty>

**Poprotegować, uje, ował** *polecić, poprzeć protekcją, zaprotegować:* Jeśli Szwedów djabeł nie poproteguje, to ich wkrótce weźmie. Sienk. <Po + Protegować>

**Poprotegowanie, a,** blm., czynność cz. **Poprotegować.**

**Poprowadzenie, a,** blm., czynność cz. **Poprowadzić.**

**Poprowadzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprowadzić ś.**

**Poprowadzić, i, ił** kogo = *prowadząc go pójść z nim dokąd, powieść, zaprowadzić:* Jutro P. go z innemi rekrutami do Krzemieńca. L. Damon poprowadził Julją na reduty. L. P. pannę do ołtarza *(= stanąć z nią na ślubnym kobiercu, pojąć ją za żonę).* Wszędzie witają Zygmunta jako zbawcę, co skołataną nawę państwa do spokojniejszej ma P. przystani. Paw. Szczęśliwy będziesz i u bogów wzięty, gdy żywot według cnoty poprowadzisz święty. Groch. *(= przepędzisz, spędzisz).* Przen.: kogo, co = *pokierować go, pokierować nim, poprzewodniczyć komu, czemu, powodzić rej w czym:* P. tańce. P. dyskurs, rozmowę. P. sprawę, interesa. Dobrze poprowadziła dzieci. P. linję *(= wykreślić).* P. rów, ulicę, kolej, mur = *wyprowadzić, przeprowadzić.* Przen.: *znaleźć ś. na czele, przybyć pierwszy:* P. wyścig. Z miny zgadłbyś łatwo, że wielki człowiek wielki tryumf poprowadzi. Mick. Przen.: *sprowadzić, spowodować, pociągnąć za sobą, wywołać, zrodzić:*

Niespodziany wypadek krwawe, straszne, brzemienne śmiercią i burzą poprowadził za sobą następstwa. Krasz. **P. ś.** *poprowadzić jeden drugiego nawzajem:* Obie panny poprowadziły ś. na drugi koniec pałacu. Prus. <Po + Prowadzić>

**Popróbować, uje, ował** i **P. ś.** p. **Poprobować.**

**Popróbowanie, a,** blm., czynność cz. **Popróbować.**

**Popróbowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popróbować ś.**

× **Poprócha, y,** blm. *pyłek, meszek, puszek, np. na śliwkach.* <Po + *Prócha, PROCH>

**Poprόchniały** *który poprόchniał, spróchniały:* Drzewo było poprόchniałe, zgniłe, dziur wiele. Krasz. <Od Poprόchnieć>

**Poprόchnieć, eje, ał** *spróchnieć kolejno, jedno po drugim; spróchnieć w wielu miejscach:* Kości moje poprόchniały. B. B. <Po + Próchnieć>

**Poprόchnienie, a,** blm., czynność cz. **Poprόchnieć.**

**Poprócie, a,** blm., czynność cz. **Poprόć.**

**Poprócie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprόć ś.**

**Poprόć, porze, prόł, Popruć, uje, uł** *spróć, rozprόć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, porozprόwać:* P. szwy. P. suknię. Przen.: Łąki jasnemi popróte strumyki. Pot. *(= poprzerzynane).* Przen.: Ale cóż? jeśli mu ś. nie po szwie poporze? Pot. *(= nie podług myśli pójdzie?).* **P. ś.** *rozprόć ś. kolejno, jedno po drugim; rozprόć ś. w wielu miejscach.* <Po + Próć>

**[Poprógować, uje, ował]** p. **Poprobować:** A coby P.? — Ty ta, co ś niom wyprógujes, nie twoje scęście! Tet. <Po + Prógować>

**[Poprógowanie, a,** blm.] czynność cz. **Poprógować.**

**Poprószać, a, ał** *prószyć z przestankami, popadywać prószqc:* Deszczyk poprószał. Krasz. <Po + *Prószać, od Prószyć>

**Poprószanie, a,** blm., czynność cz. **Poprószać.**

**Poprószenie, a,** blm., czynność cz. **Poprószyć.**

**Poprószyć, y,ył** I. co = *przyprószyć; posypać czym drobnym, miałkim; potrząść prochem, pokurzyć:* Śnieg poprószył ulice. Przen.: Mąż rycerskiego oblicza, z włosem już poprószonym siwizną. Krasz. Jaja drozda są jednolicie białe, lub co najwyżej delikatnie poprószone *(= nakrapiane, popstrzone).* **2.** cz. ni. *prószqc popadać przez pewien czas:* Deszcz, śnieg trochę poprószył. <Po + Prószyć>

**Poprόżniaczenie, a,** blm., czynność cz. **Poprόżniaczyć.**

**Poprόżniaczyć, y,ył** *spędzić pewien czas na próżniaczeniu.* <Po + Próżniaczyć>

† **Poprόżnicy** I. a. † **Poprόżnu, [Po próżnicy, Po próżnie, Po próżniu, Po próżnu]** = a) a. † **Poprόżności** *napróżno, daremnie, niepotrzebnie, bez celu:* Jeśli pan nie zbuduje domu, P. robili ci, którzy go budują. Leop. Przeczże ś. tak P. pracować mam? B. B. P. ś. mordujesz. Otw. Zamku toruńskiego Krzyżacy P. dobywali, gdyż go warunki polskie potężnie broniły. Błaż. *(= bezskutecznie, bezowocnie).* Słowa P. tracę i te żale. Bardz. Nie stworzył Bóg ziemi P., ale ją sprawił ku mieszkaniu. B. B. [Molestowałem i wszyćko P. Nie było siedzieć P. na gołyj roli. Kiedy zagra (skrzypek), dremy buty P. Niek P. nie chodzom. Ani ś. P. nie śmieje, jak dawniej]. Ork. b) *próżnując:* Ujrzał ich na rynku P. stojących. Leop. [No, i czego tu siedzisz P.?]. **2. [Po próżnicy]** *szkoda że:* P. nie posed. <Po + Próżnica>

**[Po próżnie]** p. **Poprόżnicy.**

**[Po próżniu]** p. **Poprόżnicy.**

† **Poprόżności** p. † **Poprόżnicy:** P. niestatka twego, nie bierz jimienia bożego. Glos. <Po + Próżność>

**Poprόżnować, uje, ował** *spędzić pewien czas na próżnowaniu:* Stanęło jednostajnie na tym, żeby nie P., wytchnąwszy co mało, i pójść ku Humaniowi. Tw. Jak robić, tak też wzajem trzeba P., kto chce życia swojego dobrze bieg miarkować. Gawiń. <Po + Próżnować>

**Poprόżnowanie, a,** blm., czynność cz. **Poprόżnować.**

† **Poprόżnu, [Po próżnu]** p. **Poprόżnicy.**

† **Poprόżny** *próżny, daremny, stracony, bezcelowy, bezużyteczny, bezskuteczny, płonny, marny:* Czas on nie użyteczny, ale marny a P. będzie. Glicz. <Po + Próżny>

**I. Poprucie, a,** blm., czynność cz. **I. Popruć.**

**2. Poprucie, a,** blm. *okolica nad Prutem, porzecze Prutu:* Okolica, gdzie Prut już na równiny wychodzi, nazywa ś. Popruciem. Pol. <Po + *[Prucie, od Prut>

**Poprucie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popruć ś.**

**I. Popruć, uje, uł** p. **Poprόć.** <Po + Pruć>

**2. Popruć, uje, uł** zł. *chodzić, iść.* Estr.

**Poprusaczenie, a,** blm., czynność cz. **Poprusaczyć.**

**Poprusaczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprusaczyć ś.**

**Poprusaczyć, y,ył** *sprusaczyć jednego po drugim.* **P. ś.** *sprusaczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Prusaczyć>

**Popruski** *po rządach pruskich pozostały:* W popruskich archiwach, będących w Warszawie, mamy dowody, że... Remb. <Po + Pruski>

**Poprychać, a, ał** *poparskać pewien czas prychając.* <Po + Prychać>

**Poprychanie, a,** blm., czynność cz. **Poprychać.**

**Poprychiwać, uje, iwał** *prychać z przestankami:* Wóz toczył ś., konie poprychiwały, ogonami wymachując. Jeż. <Po + *Prychiwać, od Prychać>

**Poprychiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poprychiwać.**

**Poprymasowski** *do prymasów niegdyś należący, przez nich niegdyś zajmowany:* Pałac P. w Warszawie. <Po + Prymasowski>

**Popryskać, a, ał** *prysnąwszy pokropić; pobryzgać, popstrzyć:* Jastrząb ściany popryskał. Rej. <Po + Pryskać>

**Popryskanie, a,** blm., czynność cz. **Popryskać.**

**Popryszczenie, a,** blm., czynność cz. **Popryszczeć.**

**Popryszczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popryszczyć ś.**

**Popryszczyć, y, ył** *pryszczami pookrywać, poobsypywać:* Głowa, popryszczona cała, nakryta biretem, a pierza pełna. Krasz. **P. ś.** *pokryć ś., obsypać ś. pryszczami.* <Po + Pryszczyć>

**Poprzanie, a,** blm., czynność cz. **2. Poprzeć.**

**[Poprząg, ęgu,** lm. **ęgi]** p. **Poprząg.**

**Poprząść, ędzie, ądł** I. *sprząść jedno po drugim; pokończyć przędzenie:* Bo to zimie zasię (pani) z dzieweczkami poprzędzie, płócienek nasprawuje, może i uprzedać. Rej. **2.** *spędzić pewien czas na przędzeniu.* <Po + Prząść>

**Poprząta cz, a,** lm. **e** *ten, co poprząta.* <Od Poprzątać>

**Poprząta czka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poprząta cz.**

**Poprzątać, a, ał** p. **Poprzątnąć.**

**Poprzątanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzątać.**

**Poprzątnąć, nie, nął,** nied. **Poprzątać** *sprzątnąć*: Każda rzecz ma na swym miejscu leżeć, boć to zły gospodarz, kiedy na co patrzy, a nie poprzątnie. Haur. Poprzątnął statki, księgi sam i tam leżące. Troc. Potrawy i stół poprzątnęli. P. Koch. Tymczasem tu poprzątajcie, niech zamieciono będzie pięknie. L. <Po + * Prząt**nąć**, PRZĘT PRZĄT PRĘT>

**Poprzątnięcie, a,** blm., czynność cz. **Poprzątnąć.**

**Poprzątywać, uje, ywał** *sprzątać z przestankami*: Stanął przed nim, coś poprzątując z dnia wczorajszego na stole. Krasz. <Od Poprzątywać>

**Poprzątywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzątywać.**

**Poprzebaczać, a, ał** *przebaczyć jedno wielu osobom a. wiele rzeczy jednej osobie.* <Po + Przebaczać>

**Poprzebaczanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzebaczać.**

**Poprzebadać, a, ał** *przebość jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Przebadać>

**Poprzebadanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzebadać.**

**Poprzebarwiać, a, ał** *przebarwić jedno po drugim.* <Po + Przebarwiać>

**Poprzebarwianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzebarwiać.**

**Poprzebiegać, a, ał** *przebiec jedno po drugim; przebiec co kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przebiegać>

**Poprzebieganie, a,** blm., czynność cz. **Poprzebiegać.**

**Poprzebielać, a, ał** *przebielić jedno po drugim.* <Po + Przebielać>

**Poprzebielanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzebielać.**

**Poprzebierać, a, ał** 1. *przebrać jednego (a. jedno) po drugim:* Miejsca na groby, na pal drwa poprzebierane, *nec locus in tumulos, nec sufficit arbor in ignes.* Żebr. Wyprawił kurjerów poprzebieranych z szlachecka. Kaczk. 2. *spędzić pewien czas na przebieraniu:* P. palcami. **P. ś.** *przebrać ś. kolejno, jeden po drugim:* Panie ś. tymczasem pobudziły i poprzebierały. Jeż. <Po + Przebierać>

**Poprzebieranie, a,** blm., czynność cz. **Poprzebierać.**

**Poprzebieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzebierać ś.**

**Poprzebijać, a, ał** *przebić jedno (a. jednego) po drugim a. jedno w wielu miejscach.* Przen.: Na twarzy Jana wielkie natchnienie poprzebijało jasne promienie. Sł. wil. *(=powybijało).* **P. ś.** *przebić ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim.* <Po + Przebijać>

**Poprzebijanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzebijać.**

**Poprzebijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzebijać ś.**

**Poprzebudowywać, uje, ywał** *przebudować jedno po drugim.* <Po + Przebudowywać>

**Poprzebudowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzebudowywać.**

**Poprzebudzać, a, ał** *przebudzić jednego po drugim, pobudzić.* **P. ś.** *przebudzić ś. kolejno, jeden po drugim:* Ci, co ś. poprzebudzali, radzi byli miejsce zrobić przybyszom. Krasz. <Po + Przebudzać>

**Poprzebudzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzebudzać.**

**Poprzebudzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzebudzać ś.**

**Poprzebywać, a, ał** 1. *przebyć jedno po drugim.* 2. (o wielu) *przebyć kolejno (jedną rzecz), jeden po drugim.* <Po + Przebywać>

**Poprzebywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzebywać.**

**Poprzecedzać, a, ał** *przecedzić jedno po drugim.* <Po + Przecedzać>

**Poprzecedzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzecedzać.**

**Poprzeceniać, a, ał** *przecenić jedno po drugim.* <Po + Przeceniać>

**Poprzecenianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeceniać.**

**Poprzechodzenie, a,** blm., czynność cz. **Poprzechodzić.**

**Poprzechodzić, i, ił** *przejść kolejno jeden (a. jedno) po drugim:* P. na drugą stronę. Inni panowie poprzechodzili do obozu Bolesława. Krasz. Miasta w Sycylji poprzechodziły pod panowanie tyranów. Lel. Suknie nawet, których księżna prawie nigdy nie kładła, ani pytała o nie, poprzechodziły do niej. Krasz. Z samopłużnych na ogrodników poprzechodzili. Krasz. Wszystkich co celniejszych poprzechodziłem zosobna. Kaczk. P. zapachem, smrodem. <Po + Przechodzić>

**Poprzechwalać, a, ał** *przechwalić jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na przechwalaniu ś.* <Po + Przechwalać>

**Poprzechwalanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzechwalać.**

**Poprzechwalanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzechwalać ś.**

**Poprzechylać, a, ał** *przechylić jedno po drugim.* **P. ś.** *przechylić ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim.* <Po + Przechylać>

**Poprzechylanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzechylać.**

**Poprzechylanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzechylać ś.**

**Poprzeciągać, a, ał** *przeciągnąć jedno (a. jednego) po drugim:* P. kogo (wielu) na czyją stronę. Poprzeciągał w poprzek sznury. Poprzeciągał rzeki łańcuchami. P. Koch. P. liny przez kółka *(=poprzewlekać).* **P. ś.** *spędzić pewien czas na przeciąganiu ś. (ze sznurem).* <Po + Przeciągać>

**Poprzeciąganie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeciągać.**

**Poprzeciąganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzeciągać ś.**

**Poprzeciążać, a, ał** *przeciążyć jednego po drugim.* <Po + Przeciążać>

**Poprzeciążanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeciążać.**

**Poprzeciekać, a, ał** *przeciec w wielu miejscach.* <Po + Przeciekać>

**Poprzeciekanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeciekać.**

**Poprzecierać, a, ał** *przetrzeć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Poprzecierali oczy. Opina niezgrabjasza w stary mundurek poprzecierany i ciasny. Kasz. **P. ś.** *przetrzeć ś. kolejno,*

*jedno po drugim; przetrzeć ś. w wielu miejscach.* Przen.: Poprzecierali ś. na świecie *(= nabrali ogłady).* <Po + Przecierać>

**Poprzecieranie, a,** blm., czynność cz. **Poprzecierać.**

**Poprzecieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzecierać ś.**

**Poprzecinać, a, ał** *przeciąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* P. karty w książce, wrzody. P. drogi. Piętnaście ich na poły poprzek poprzecinał. P. Koch. Kości miał całe, arterje nie poprzecinane. Jeż. Mysz ś. zakradła i poprzecinała u samego dołu powoje. Kaczk. Oni tylko mogli zrozumieć tę mowę niewyraźną, ponurą, niby łkaniem poprzecinaną. Krasz. <Po + Przecinać>

**Poprzecinanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzecinać.**

**Poprzeciosywać, uje, ywał** *przeciosać jedno po drugim.* <Po + Przeciosywać>

**Poprzeciosywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeciosywać.**

**Poprzeciskać, a, ał** *przecisnąć jedno po drugim.* **P. ś.** *przecisnąć ś. kolejno, jeden po drugim; cisnąc ś., tłocząc ś., poprzedostawać ś.* <Po + Przeciskać>

**Poprzeciskanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeciskać.**

**Poprzeciskanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzeciskać ś.**

**[Poprzeciw]** *naprzeciw, naprzeciwko:* Zaráz P. jego domu. <Po + Przeciw>

× **Poprzecz** przys. p. **Poprzek:** P. a. poprzeki niech będzie orana góra. Kn. Zagrzanie przez tarcie po ciele płatami wzdłuż i P. Ocz. <Po + *Przecz, PRZEK>

**[Poprzeczak, a,** lm. **i]** p. **Poprzeczniak.** <Od Poprzecz>

**Poprzecze, a,** lm. **a** *poprzeczność, szerz, szerokość:* Kopyto końskie grube bywa na jedno P. palca. Dyk. M. Kątami jest mały gród zwany na poprzeczach tej górnej Wisły. Pol. <Po + *Przecze, PRZEK>

**Poprzeczesywać, uje, ywał** *przeczesać jedno po drugim.* <Po + Przeczesywać>

**Poprzeczesywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeczesywać.**

**Poprzeczka, i,** lm. **i l.** *rzecz wpoprzek drugiej idąca:* Berło pod ptaka a. laska długa z krzyżem a. poprzeczką. Chm. B. P. kotwicy dwuramiennej = *pręt przechodzący wpoprzek przez trzon kotwicy, prostopadle do płaszczyzny jej ramion.* **2.** [P.] *droga za wsią idąca wpoprzek pól.* **3.?:** Ale wam tak mówimy poprzeczkę ciszej: Za cień jednego z was nie stoi was dziesięćkroć. Łoż. **4.** a. **Poprzecznica** gór. *krokiew poprzeczna w wiązaniu równoległobocznym szybu,* rozpora, anstrycha. <Od Poprzek>

**[Poprzeczkować, uje, ował** pole] = *bronować ciężką broną wpoprzek skib.* <Od Poprzeczka>

**[Poprzeczkowanie, a,** blm.] czynność cz. **Poprzeczkować.**

**Poprzeczna, ej,** lm. **e** *linja przecinająca drugą wpoprzek.* <Od Poprzeczny>

**Poprzeczniak, a,** lm. **i l.** [P., **Poprzeczak**] *zagon poprzeczny, łączący wszystkie inne zagony.* **2.** [P.] *słup poprzeczny?:* Stodoła ma ściany grodzone wiklem w słupy, z poprzeczniakiem pośrodku. Gwar. **3.** piw. *krótka beleczka służąca za podkład pod legary.* <Od Poprzeczny>

**Poprzecznica, y,** lm. **e l.** p. **Poprzeczka:** Inne herby chcą mieć rozdarcie jej w kotwicę zagięte, inne wyłamane w poprzecznicę. Bobrow. Przy luftach nieraz stawała, łokciami ś. o poprzecznicę krokwiową opierała, okiem po polach błądziła i chałupom ś. przypatrywała. Jeż. **2.** *droga a. ulica wpoprzek idąca:* Szła do niego nie poprzecznicami, ale rynkiem. **3.** [P.] *pole poprzeczne.* **4.** anat. *część średnia kiszki grubej czyli okrężnicy* (pars transversa coli s. colon transversum). **5.** bud. *belka poprzeczna; belka leżąca poziomo w ścianie między stojakami w budowli w słupki stawianej.* Podłużnice mostu żelaznego wspierają ś. zazwyczaj na jego poprzecznicach. P. wagonu kolejowego. **6.** mech. *krzyż łączący sztangi czyli drążki, aby miały ruch jednoczesny w machinach.* Łab. **7.** wiośl. *deska poprzeczna zastępująca ogon w bąkach, zakończenie rafy w bąkach.* **8.** woj. *wał przed wejściem do okopu lub wewnątrz okopu; bryła ziemi zajmująca całą szerokość wału a. tarasu jakiegokolwiek, za którą kryją ś. przed strzałami strychującemi.* <Od Poprzecznik>

**Poprzecznie,** × **Poprzeczno** przys. od **Poprzeczny.**

**Poprzecznik, a,** lm. **i l.** †P. *linja poprzeczna, średnica, djametr.* Troc. **2.** bud. *belka poprzeczna w wiązaniach.* P. okienny = *poziome ramię krzyża okiennego.* **3.** mech. *wzmocnienie od ramion lub łopatek koła wodnego idące.* <Od Poprzeczny>

× **Poprzeczno** p. **Poprzecznie:** Pamiętać na to mają, iż jako dziecię zaraz powijają, aby krzywo a. P. nie rosło. Glicz.

**Poprzeczność, i,** blm. rz. od **Poprzeczny.** Troc.

**Poprzecznouste** ryby zool. (plagiostomata). <Poprzeczny + *Usty, od Usta>

**Poprzeczny l.** *wpoprzek idący, krzyżujący ś. z podłużnym:* Kierunek, przekrój, klin P. Belka, droga poprzeczna. Poprzeczną ulicą umarłego do grobu niesiono. Star. Pęknięcie poprzeczne. Dolina poprzeczna = *przecinająca pasmo gór.* **2.** †P. *sprzeczny, przekorny, krnąbrny, niesworny, sprzeciwny, zuchwały:* Sara namawiała Abraama, aby Izmaela wypędził prze poprzeczne zachowanie. Glicz. **3.** †Angarja poprzeczna = *powinność przewożenia rzeczy panującego główną drogą.* **4.** Heljotropizm P. p. **Heljotropizm.** **5.** anat.: × Błona poprzeczna, × przegroda poprzeczna, *przepona* (diaphragma). Mięśnie poprzeczno-prążkowane p. **Mięsień.** Okrężnica poprzeczna, poprzecznica (pars transversa coli). Wyrostki poprzeczne kręgów (processus transversi). Żyła poprzeczna, średnia, pośrodkowa, †weśrzednia, †żyła serdeczna, †żyła główna mniejsza, żyła poprzeczna ramienia (vena mediana). **6.** fiz.: Drgania poprzeczne p. **Drganie.** **7.** gór.: Chodnik P. = *łączący pod kątem prostym lub innym dwa chodniki równoległe,* przecznica. **8.** patol.: Niedowład P. (paraparesis). Porażenie poprzeczne (paraplegia). **9.** rzeź.: Szponder P. p. **Szponder.** <Od Poprzek>

**Poprzeczyszczać, a, ał** *przeczyścić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przeczyszczać>

**Poprzeczyszczanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeczyszczać.**

**Poprzeczytywać, uje, ywał** *przeczytać jedno po drugim.* <Po + *Przeczytywać, od Przeczytać>

**Poprzeczytywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeczytywać.**

†**Poprzeczyzna, y,** blm. *rozciągłość wpoprzek:* Gdy mię wyrozumiesz, dłużyzny i poprzeczyzny łatwo stąd porachować możesz. Ustaw. <Od Poprzecz>

**I. Poprzeć, prze, parł** a. **[poper],** nied. **Popierać I.** kogo, co = *nacisnąć go, natrzeć nań: pojechać na czyich karkach; prąc, napierając na kogo, popędzić, odparować go w dal; odeprzeć popychając go:* Rad ujźrzę, gdy was poprą, kędy ś. skryjecie, bo, ile po was baczę, bić ś. nie będziecie. Kochan. Nie spojrzał już nawet na djabła, zawrócił, poparł konia i leciał bez pamięci. Krasz. Skanderbeg, pobiwszy z przodu Turków co najmężniejszych, łacno drugich poparł. Baz. Dobrze poparł nieprzyjaciela. Troc. **2.** kogo, co a. × czego = *dopomóc gorliwie do powodzenia czyjego, do postępu czego; popchnąć naprzód, podtrzymać, nie dać upaść, poprotegować,* nied. *obstawać za czym, stać przy czym:* P. tej sprawy obiecano. Troc. Poparł starania mojego o ten urząd. Troc. Poważną swoją przyczyną mojej poparł prośby. Troc. Sprawa na sejmie poparta. Troc. Patron przez miłość popierał jej obrony. L. Popieram zdania mojego tą racją. Troc. P. skargę sądową. Żadnej sprawy jego adwokat bez honorarjum popierać nie chce. L. Nie dosyć jest wygrać, ale wygraną P., popartą utrzymać, aby nic nie zostawić w popiele, coby nie utłumione wybuchnąć mogło. Lubom. Upadła popierana przezeń kandydatura królewica Karola. Szaj. Popierał interesa swoich mocodawców. Orzesz. Żwawo, silnie popierał wojnę. Pan popierał prawo trzeciego maja. Mick. **3.** †P. *podtrzymać, wzmocnić, pomnożyć, podnieść:* Dla bydła rżyska ochraniać, aby ś. dobrze na poparcie nabiału, który w zimie szczupleje, nasyciło. Haur. **4.** co, †czego = *wzmocnić, potwierdzić, stwierdzić:* Szedłeś między lud króla francuskiego zbrojny, gdy synowie ojcowskiej wiary popierali. Kochan. Słowa przysięgą poparła swojego. Bardz. Powiem, owszem i świadectwy poprę. Oss. Już skoro przyjdzie ofiarami P. przekonania, uciekają ś. do sofizmatów, aby czynu uniknąć. Krasz. Usłyszawszy argumenta księdza poparte paragrafem, zgłupiał. Bał. **5.** †P. *zaprzeczyć czego, zaoponować czemu,* B. Sz. **P. ś. I.** *prąc pomknąć, pchnąć ś. naprzód. posunąć ś. forsownie, przedrzeć ś. dalej:* Jak świt, potym lasami stąd poprzemy ś. nad Dniestr, bo pójdą obławy pewnie. Krasz. **2.** *obłowić ś., pokrzepić ś., stanąć na nogi, pożywić ś., podreparować ś., skorzystać:* Udziałem swoim w tym korzystnym przedsiębiorstwie poparł ś. znakomicie. Plenipotent poparł ś. przy lekkomyślnym właścicielu. [Toby sie dopiero w interesach popar]. <Po + 1. Przeć>

**2. Poprzeć, eje, ał** *zaprzeć kolejno, jedno po drugim:* Na kury poślady chować, coby nie poprzały. Haur. Palce u nóg poprzały mi od potu. <Po + 2. Przeć>

†**Poprzedać, aje, ał, [Poprzedać]** p. **Poprzedawać:** Musi woły P., choć ich w pług potrzeba. Biel. M. Poprzedamy na ten strój one chude karwy (woły). Biel. M. Albo ich tak drogo P., jak owo tam pisze historja o Żydach. Pas. Poprzedamy wszyściutko. Kon. Bory swe poprzedawszy innym bartnikom, robią u innych bartników. Skr. <Po + Przedać

**Poprzedanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzedać.**

× **Poprzedawać, aje, awał,** †**Poprzedać, [Poprzedać]** *posprzedawać; sprzedać.* <Po + Przedawać

× **Poprzedawanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzedawać.**

× **Poprzedca, y,** lm. **y** p. **Poprzednik:** P. Chrystusa. <Od Poprzedzić>

**Poprzedłużać, a, ał** *przedłużyć jedno po drugim.* <Po + Przedłużać>

**Poprzedłużanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzedłużać.**

**Poprzedni, [Poprzedny], Poprzedzający,** †**Poprzedzony** *który poprzedza, przedtym idący, uprzedni:* Dzień P. Zgadzam ś. ze zdaniem poprzedniego mówcy. <Po + Przedni>

**Poprzednica, y,** lm. **e I.** × P. p. **Poprzedniczka. 2.** × P. p. **Przodownica.** L. **3.** bud. = a) *jeden z więzów pionowych na końcach ścian wybiegających.* Podcz. b) *przedsionek, którego przestrzeń zawarta jest tylko przednicami.* Podcz. <Od Poprzedni>

× **Poprzednictwo, a,** blm. *stan i przymiot tego, co jest poprzednie.* Sł. wil. <Od Poprzednik>

**Poprzedniczka, i,** lm. **i,** × **Poprzednica** forma ż. od **Poprzednik:** Starość poprzedniczką śmierci. L.

**Poprzedniczo** przys. od **Poprzedniczy,** *poprzednio.*

**Poprzedniczy** przym. od **Poprzednik:** Zaćmienie księżyca wielu z gminu żołnierskiego miało za P. znak przegranej. Nar. Upodlić ich prośbą poprzedniczą z bojaźni broni pogańskiej. Nar. Każda z rozmaitych sekt rozszerzała jeszcze w języku greckim wiadomości poprzedniczemi przysposobione badaniami. Szan. <Od Poprzednik>

× **Poprzednie** p. **Poprzednio:** Poprzednieśmy to widzieli, iż... Hube.

**[Poprzedniejszy]** *przedniejszy, lepszy:* Pan dał jém wyspanie jak nalepsze w pokoju, nawet w poprzedniejszém (bawialnym). Gwar. <Od Poprzedni>

**Poprzednik, a I.** lm. **cy** = a) a. †**Poprzedziciel** *ten, co poprzedza:* Marszczki twarz poorały, wzrok stępiał, wszystkie te śmierci poprzedniki ostrzegają mię, iż ś. niezadługo skończy czas przechodu mojego. L. Jedno nieszczęście jest zawsze poprzednikiem drugiego. L. P. na urzędzie, *antecessor.* Kn. b) *żołnierz stojący przodem względem żołnierza w szeregu tylnym i stanowiący razem z nim rolę.* Gemb. **2.** lm. **I** = a) gram. *pierwszy z dwuch członków okresu.* b) mat. *pierwszy z dwuch wyrazów stosunku, proporcji:* P. i następnik. <Od Poprzedni>

**Poprzednio,** × **Poprzednie** przys. od **Poprzedni.**

**Poprzednioroczny** *tyczący ś. roku poprzedniego, zeszłoroczny, przeszłoroczny:* Na rachunek poprzedniorocznych zaległości niewiele wpłynęło. <Poprzedni + Roczny>

**Poprzedniość, i,** blm., rz. od **Poprzedni:** Pochodzenie bogów i P. ich istnienia względem stworzenia ziemi.

**[Poprzedny]** p. **Poprzedni.**

**Poprzedrukowywać, uje, ywał** *przedrukować jedno po drugim.* <Po + Przedrukowywać>

**Poprzedrukowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzedrukowywać.**

**Poprzedrzeźniać, a, ał I.** *przedrzeźnić kolejno, jednego po drugim.* **2.** *spędzić pewien czas na przedrzeźnianiu.* <Po + Przedrzeźniać>

**Poprzedrzeźnianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzedrzeźniać.**

**[Poprzedsień, i,** lm. **e]** *przedsionek:* Dudniły dyle poprzedsieni, jak szedł z osiedla. Ork. <Po + Przedsień>

**Poprzedstawiać, a, ał** *przedstawić jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *przedstawić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przedstawiać>

**Poprzedstawianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzedstawiać.**

**Poprzedstawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **przedstawiać ś.**

**Poprzedwodzie, a l.** lm. **a** *miejscowość poprzed wodą, to jest przed rzeką, jeziorem.* **2.** blm. *część miasta Kamieńca, położona u stóp skał i na przyskałkach znajdujących ś. od strony miasta:* Na dole P., prochownia i magazyny żywności. Rol. <Po + Przed + *Wodzie, od Woda>

**Poprzedzać, a, ał** p. **Poprzedzić.**

**Poprzedzający l.** im. od **Poprzedzać. 2.** p. **Poprzedni.**

**Poprzedzanie, a,** blm. **l.** czynność cz. **Poprzedzać. 2.** × P. *uprzedzenie:* Niech tu każdy wolną od poprzedzania zastanowi ś. myślą. Krasz. **3.** astr.: P. **a.** c o f a n i e ś. punktów równonocnych = *posuwanie ś. punktu równonocnego wiosennego w kierunku przeciwnym ruchowi ziemi, tak że ziemia po upływie roku wraca do tego punktu nieco wcześniej, przed dokonaniem całego obiegu rocznego,* p r o c e s j a.

**Poprzedzenie, a,** blm., czynność cz. **Poprzedzić.**

†**Poprzedzeństwo, a,** blm. *istność poprzedzająca drugie istności, pierwiastek, zawiązek:* Ciebie śpiewali stworzeń P., jednorodzony synu, Boga podobieństwo. Przyb. <Od Poprzedzić>

†**Poprzedziciel, a,** lm. **e** p. **Poprzednik:** Zmrok, nocnej P. pory. Przyb. <Od Poprzedzić>

†**Poprzedzicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poprzedziciel,** *poprzedniczka:* O filozofjo, prawdziwego światła poprzedzicielko! Bardz.

**Poprzedzić, i, il,** nied. **Poprzedzać l.** *pójść przodem przed kim, przed czym:* Dwunastu liktorów poprzedzało konsula. Ukazała ś. we drzwiach hrabina z książką do nabożeństwa, poprzedzona przez lokaja. Bał. **2.** co czym = *umieścić co przed czym, oznaczyć czym z przodu:* Poprzedzam w tym rozdziale inne o zwierzętach wiadomości z podziałem ich systematycznym i gospodarskim. Kluk. Ilości poprzedzone znakiem + są twierdzące; poprzedzone znakiem — są przeczące. Jak. J. **3.** *pojawić ś. wprzód, aniżeli co innego, przyjść wcześniej, wyprzedzić, uprzedzić co, zwiastować, zapowiedzieć co, uprzedzić o czym:* Jutrzenka wschodzące poprzedza słońce. Troc. Rozum często poprzedza lata. Troc. O roku ów!... zdawna byłeś niebieskim oznajmiony cudem i poprzedzony głuchą wieścią między ludem. Mick. Zaręczyny poprzedzają wesele. **4.** †P. co = *przyjść zbyt wcześnie, nadspodziewanie, w porównaniu z czym; przejść, przewyższyć co, ubiec co; zapobiec czemu, uprzedzić co:* Sukcesy poprzedzają nadzieje jego. Troc. Skwapliwa śmierć czas poprzedziła. Troc. Wolno zawsze upadek własny P. zgubą zdrajcy. Ustrz. Bóg skutki przyrodzenia, kiedy chce, poprzedza władzą swą. Karnk. *(= zażegnywa).* <Po + Przedzić>

× **Poprzedzie** przys. *naprzód; na przodzie, na czele:* Człowiek w biedzie, gdy ś. wymknie P., bo ktoś koniem najedzie. Syrok. Młodsi stali P. <Po + Przód>

**Poprzedzielać, a, ał** *przedzielić jedno po drugim; przedzielić w wielu miejscach:* Wśród jednej ludzkości ileż to światów udzielnych, odgrodzonych, poprzedzielanych od siebie. Krasz. Wprawo poprzedzielane ściankami i opłotki były izby pańskie. Krasz. <Po + Przedzielać>

**Poprzedzielanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzedzielać.**

**Poprzedzierać, a, ał** *przedrzeć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Kości poprzedzierały mięśnie i skórę, sterczały krwawe. Stanąłem przed nim z uwielbieniem, wychudły, opalony, z poprzedzieranemi uszami. Krasz. <Po + Przedzierać>

**Poprzedzieranie, a,** blm., czynność cz. **Poprzedzierać.**

**Poprzedzierzgać, a, ał** *przedzierzgnąć jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *przedzierzgnąć ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim:* Szlachta znów poprzedzierzgała ś. w mularzy, skotopasców i wieprzarzy. Ochoc. <Po + Przedzierzgać>

**Poprzedzierzganie, a,** blm., czynność cz. **Poprzedzierzgać.**

**Poprzedzierzganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzedzierzgać ś.**

**Poprzedziurawiać, a, ał** *przedziurawić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przedziurawiać>

**Poprzedziurawianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzedziurawiać.**

**[Po przedzkę]** oznacza, że coś ma ś. odbyć w sekrecie, nie wyjść za pewne granice: Tu siedź po próg, po przedzkę. <Zam. Po Przeczkę, z podprowadzeniem w napisaniu pod Przód, Przedzie>

**Poprzedzony l.** im od **Poprzedzić. 2.** †P. p. **Poprzedni:** Co na poprzedzonej postanowiono radzie. Troc. Poprzedzone doniesienia upewniały mnie, iż... Krasz.

**Poprzefarbowywać, uje, ywał** *przefarbować jedno po drugim.* <Po + Przefarbowywać>

**Poprzefarbowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzefarbowywać.**

**Poprzeformowywać, uje, ywał** *przeformować jedno po drugim.* <Po + Przeformowywać>

**Poprzeformowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeformowywać.**

**Poprzefrymarczać, a, ał** *przefrymarczyć jedno po drugim.* <Po + *Przefrymarczać, od Przefrymarczyć>

**Poprzefrymarczanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzefrymarczać.**

**Poprzegabywać, uje, ywał** *przegabać jednego po drugim.* <Po + Przegabywać>

**Poprzegabywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzegabywać.**

**Poprzeganiać, a, ał** *przegnać jednego po drugim:* Uparty i mężny pan, gotów i Czechów P. Krasz. <Po + Przeganiać>

**Poprzeganianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeganiać.**

**Poprzegarniać, a, ał, Poprzegarnywać** *przegarnąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przegarniać>

**Poprzegarnianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzegarniać.**

**Poprzegarnywać, uje, ywał** p. **Poprzegarniać.** <Po + Przegarnywać>

**Podrzegarnywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzegarnywać.**

**Poprzeginać, a, ał** *przegiąć jedno po drugim:* Porozwalane chaty, poprzeginane krzyże, kościołek w części słomą pokryty. Krasz. **P. ś.** *przegiąć ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim.* <Po + Przeginać>

**Poprzeginanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeginać.**

**Poprzeginanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poprzeginać ś.**

**Poprzeglądać, a, ał I.** *przejrzeć jedno po drugim*: P. pisma. **2.** *spędzić pewien czas na przeglądaniu.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na przeglądaniu ś.* <Po + Przeglądać>

**Poprzeglądanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeglądać.**

**Poprzeglądanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poprzeglądać ś.**

**Poprzegniatać, a, ał** *przegnieść jedno po drugim.* <Po + Przegniatać>

**Poprzegniatanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzegniatać.**

**Poprzegrabiać, a, ał** *przegrabić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przegrabiać>

**Poprzegrabianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzegrabiać.**

**Poprzegradzać, a, ał** *przegrodzić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Wiek szpetnemi rysami piękne poprzegradzał. Mick. Chaty murzynów stoją ciasno, jedne przy drugich, czasem tylko poprzegradzane palmami. Sienk. <Po + Przegradzać>

**Poprzegradzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzegradzać.**

**Poprzegradzany I.** im. od **Poprzegradzać. 2.** *pełen przegród*; hist. wielokomorowy, komórkowaty (loculosus). <Od Poprzegradzać>

**Poprzegrywać, a, ał I.** *przegrać jedno po drugim:* Grał w karty tak nieszczęśliwie, że do ostatniego szeląga, nawet tabakiery, zegarki i spinkę i inne mobilja poprzegrywał. Mat. **2.** (o wielu) *przegrać co kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przegrywać>

**Poprzegrywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzegrywać.**

**Poprzegryzać, a, ał** *przegryźć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Poznasz spróchniałość, gdy kość niegładka, owszem poprzegryzana wygląda. Perz. <Po + Przegryzać>

**Poprzegryzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzegryzać.**

**Poprzeinaczać, a, ał** *przeinaczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przeinaczać>

**Poprzeinaczanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeinaczać.**

**Poprzeistaczać, a, ał** *przeistoczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Powtarzane za króla Aleksandra ustawy różnie poprzeistaczane, pomieszane, przebrakowane i pomodyfikowane były. Lel. <Po + Przeistaczać>

**Poprzeistaczanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeistaczać.**

**Poprzejmować, uje, ował** (o jednym) *przejąć jedno po drugim;* (o wielu) *przejąć co kolejno, jeden po drugim:* Jakieś listy poprzejmowano. Krasz. Drobniejsza szlachta wiele rzeczy poprzejmowała od magnatów. Kaczk. **P. ś.** *przejąć ś. czym kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przejmować>

**Poprzejmowanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzejmować.**

**Poprzejmowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poprzejmować ś.**

× **Poprzek, × Poprzecz, Napoprzek, Wpoprzek, Napoprzecz, [Na poprzycke, Wpoprzyk, Wpoprzyc, Naposprzek, Naposprzecz], †Poprzeki, †Przek, †Przeko, †Naprzek, †Wprzek, †Wprzeki** przys.-przyi. (z 2 pp.) *przegradzając wszerz:* Dwa drągi w ziemię wkopano, trzeci P., to było *jugum*, pod to jeńców przepędzono. Warg. Przen.: Stanąć komu napoprzek = *stanąć mu na drodze, na przeszkodzie, przeszkodzić mu, bróździć mu:* Napoprzek stawały mi przy sprzedaży majątku serwituty — miłe służebności pastwiskowe. Jord. Iść komu, czemu wpoprzek = *naprzekór.* <Po + Przek>

× **Poprzeka, i,** lm. **i** *sprzeczność w postępowaniu, niekonsekwencja, wybryk; zboczenie z prostej drogi, zdrożność, usterka:* Dzieci, znając poprzeki ojca swego, ledwie poczęści go szanują. Zabł. Niebaczność jest źródłem błędów i głupstwa, przez nią opuszczamy istotne dla pochwycenia przypadkowych rzeczy: te poprzeki są pospolite ludziom. Zabł. Poprzeki umysłu. Zabł. <Po + *Przeka, PRZEK>

**Poprzekabacać, a, ał** *przekabacić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Przekabacać>

**Poprzekabacanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekabacać.**

**Poprzekadzać, a, ał** *przekadzić w wielu miejscach; przekadzić wiele razy z kolei.* <Po + Przekadzać>

**Poprzekadzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekadzać.**

**Poprzekałać, a, ał** p. **Poprzekłuwać.** <Po + Przekałać>

**Poprzekałanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekałać.**

**Poprzekarmiać, a, ał** *przekarmić jedno po drugim.* <Po + Przekarmiać>

**Poprzekarmianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekarmiać.**

**Poprzekazywać, uje, ywał** *przekazać jedno po drugim.* <Po + Przekazywać>

**Poprzekazywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekazywać.**

**Poprzekąsać, a, ał, Poprzekąsywać I.** *przekąsić kolejno, jeden po drugim; przekąsić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przekąsać>

**Poprzekąsanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekąsać.**

**Poprzekąsywać, uje, ywał** p. **Poprzekąsać.**

**Poprzekąsywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekąsywać.**

†**Poprzeki** p. **Poprzek:** Płyną (do Wisły) ze wszech stron P. sarmackie rzeki. Klon. <Po + *Przeki, od Przek>

**Poprzekisać, a, ał** *przekisnąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Przekisać>

**Poprzekisanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekisać.**

× **Poprzekległy** anat. *poprzeczny* (trasversus): Tętnice poprzekległe. Rysz. <Poprzek + Legły>

**Poprzeklejać, a, ał** *przekleić jedno po drugim.* <Po + Przeklejać>

**Poprzeklejanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeklejać.**

**Poprzeklinać, a, ał I.** *spędzić pewien czas na przeklinaniu.* **2.** *przekląć jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Przeklinać>

**Poprzeklinanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeklinać.**

**Poprzekładać, a, ał** *przełożyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* P. paczki, książki. P. tort konfiturą. Prawie wszystkie narody Ezopowe bajki w swoim poprzekładały języku. Jabł. <Po + Przekładać>

**Poprzekładanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekładać.**

**Poprzekłówać, a, ał** p. **Poprzekłuwać.** <Po + Przekłówać>

**Poprzekłówanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekłówać.**

**Poprzekłuwać, a, ał, Poprzekłówać, Poprzekałać** *przekłuć jedno po drugim a jedno w wielu miejscach:* Lajus synowi Edypowi poprzekłuwał nogi. <Po + Przekłuwać>

**Poprzekłuwanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekłuwać.**

**Poprzekomarzać się, a ś., ał ś.** *spędzić pewien czas na przekomarzaniu ś.* < Po + Przekomarzać ś>.

**Poprzekomarzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzekomarzać ś.**

**Poprzekonywać, a, ał** *przekonać jednego po drugim.* **P. ś.** *przekonać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przekonywać>

**Poprzekonywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekonywać.**

**Poprzekonywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzekonywać ś.**

**Poprzekopywać, uje, ywał** *przekopać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Do wrót wiodła droga stroma, w kilku miejscach poprzekopywana. Krasz. <Po + Przekopywać>

**Poprzekopywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekopywać.**

**Poprzekowywać, a, ał** p. **Poprzekuwać.** <Po + Przekowywać>

**Poprzekowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekowywać.**

**Poprzekraczać, a, ał** *przekroczyć w wielu razach; przekroczyć jedno po drugim.* <Po + Przekraczać>

**Poprzekraczanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekraczać.**

**Poprzekradać się, a ś., ał ś.** *przekraść ś. kolejno, jeden po drugim:* Poprzekradali ś. dla prostej ciekawości, aby ś. elekcji i Warszawie przypatrzyć. Sienk. <Po + Przekradać ś.>

**Poprzekradanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzekradać ś.**

**Poprzekrawać, a, ał** *przekroić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Poprzekrawał wpoły szaty ich. Dambr. <Po + Przekrawać>

**Poprzekrawanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekrawać.**

**Poprzekreślać, a, ał** *przekreślić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* P. wyrazy, wiersze. Łapaliśmy karteczki, na których pełno było wierszy łacińskich poprzekreślanych i pomazanych. Krasz. <Po + Przekreślać>

**Poprzekreślanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekreślać.**

**Poprzekręcać, a, ał** *przekręcić jedno po drugim:* P. klucze, śruby. Chustki poprzekręcane na bakier. Zap. P. wyrazy, nazwiska. Wszystkie prawie miasta nie do poznania potwornie poprzekręcane. Lel. <Po + Przekręcac>

**Poprzekręcanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekręcać.**

**Poprzekrzywiać, a, ał** *przekrzywić jedno po drugim:* Stadko Bigieląt, ubranych w codzienne sukienki z poprzekrzywianemi kołnierzami. Sienk. **P. ś.** *przekrzywić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Przekrzywiać>

**Poprzekrzywianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekrzywiać.**

**Poprzekrzywianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzekrzywiać ś.**

**Poprzekształcać, a, ał** *przekształcić jedno po drugim.* **P. ś.** *przekształcić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Przekształcać>

**Poprzekształcanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekształcać.**

**Poprzekształcanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzekształcać ś.**

**Poprzekupiać, a, ał, Poprzekupywać, Poprzekupować** *przekupić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Przekupiać>

**Poprzekupianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekupiać.**

**Poprzekupować, uje, ował** p. **Poprzekupiać.** <Po + Przekupować>

**Poprzekupowanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekupować.**

**Poprzekupywać, uje, ywał** p. **Poprzekupiać.** <Po + Przekupywać>

**Poprzekupywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekupywać.**

**Poprzekuwać, a, ał, Poprzekowywać** *przekuć jedno po drugim:* P. kosy na miecze. <Po + Przekuwać>

**Poprzekuwanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekuwać.**

**Poprzekwaszać, a, ał** *przekwasić jedno po drugim.* <Po + Przekwaszać>

**Poprzekwaszanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekwaszać.**

**Poprzekwitać, a, ał** *przekwitnąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Przekwitać>

**Poprzekwitanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzekwitać.**

**Poprzelatać, a, ał, Poprzelatywać** **I.** (o jednym) *przelecieć jedno po drugim; poprzebiegać.* **2.** (o wielu) *przelecieć co a. przez co kolejno, jeden po drugim.* **3.** *przelecieć w wielu miejscach.* <Po + Przelatać>

**Poprzelatanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzelatać.**

**Poprzelatywać, uje, ywał** p. **Poprzelatać.** <Po + Przelatywać>

**Poprzelatywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzelatywać.**

**Poprzelewać, a, ał** *przelać jedno po drugim:* Kazano armaty, nawet nigdy nie używane, P. T. K. <Po + Przelewać>

**Poprzelewanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzelewać.**

**Poprzeliczać, a, ał** *przeliczyć jedno po drugim.* **P. ś.** *przeliczyć ś., przerachować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przeliczać>

**Poprzeliczanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeliczać.**

**Poprzeliczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzeliczać ś.**

**Poprzeludniać się, a ś., ał ś.** *przeludnić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Przeludniać ś.>

**Poprzeludnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzeludniać ś.**

**Poprzeładowywać, uje, ywał** *przeładować jedno po drugim.* **P. ś.** *przeładować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przeładowywać>

**Poprzeładowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeładowywać.**

**Poprzeładowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzeładowywać ś.**

**Poprzełamywać, uje, ywał** *przełamać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *przełamać ś. kolejno, jedno po drugim; przełamać ś. w wielu miejscach.* <Po + Przełamywać>

**Poprzełamywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzełamywać.**

**Poprzełamywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzełamywać ś.**

**Poprzełazić, i, ił** *przeleźć kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; przeleźć w wielu miejscach.* <Po + Przełazić>

**Poprzełażenie, a,** blm., czynność cz. **Poprzełazić.**

**Poprzełupywać, uje, ywał** *przełupać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach* <Po + Przełupywać>

**Poprzełupywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzełupywać.**

**Poprzemagać, a, ał** *przemóc jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Przemagać>

**Poprzemaganie, a,** blm., czynność cz. **Poprzemagać.**

**Poprzemakać, a, ał** *przemoknąć kolejno, jedno po drugim; przemoknąć w wielu miejscach.* <Po + Przemakać>

**Poprzemakanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzemakać.**

**Poprzemalowywać, uje, ywał** *przemalować jedno po drugim.* <Po + Przemalowywać>

**Poprzemalowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzemalowywać.**

**Poprzemarzać, a, ał** (Poprzemar-zać) *przemarznąć kolejno, jedno (a. jeden) po drugim.* <Po + Przemarzać>

**Poprzemarzanie, a,** blm. (Poprzemar-zanie) czynność cz. **Poprzemarzać.**

**Poprzemawiać, a, ał** *przemówić kolejno, jeden po drugim.* **P. ś.** z kim = *przemówić ś. kolejno, jedni po drugich.* <Po + Przemawiać>

**Poprzemawianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzemawiać.**

**Poprzemawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzemawiać ś.**

**Poprzemazywać, uje, ywał** *przemazać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przemazywać>

**Poprzemazywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzemazywać.**

**Poprzemiatać, a, ał** *przemieść jedno po drugim; przemieść w wielu miejscach:* P. ścieżki w śniegu. <Po + Przemiatać>

**Poprzemiatanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzemiatać.**

**Poprzemieniać, a, ał** *przemienić jedno po drugim:* Przeciwnicy nasi sfałszowali te dzieła, poprzemieniali w dziwolągi i straszą niemi łatwowiernych. Bał. **P. ś.** *przemienić ś. kolejno, jeden po drugim.*

**Poprzemienianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzemieniać.**

**Poprzemienianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzemieniać ś.**

**Poprzemierzać, a, ał** *przemierzyć jedno po drugim.* <Po + Przemierzać>

**Poprzemierzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzemierzać.**

**Poprzemiękać, a, ał** *przemięknąć kolejno, jedno po drugim; przemięknąć w wielu miejscach.* <Po + Przemiękać>

**Poprzemiękanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzemiękać.**

**Poprzemijać, a, ał** *przeminąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Przemijać>

**Poprzemijanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzemijać.**

**Poprzemrażać, a, ał** *przemrozić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przemrażać>

**Poprzemrażanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzemrażać.**

**Poprzemurowywać, uje, ywał** *przemurować jedno po drugim.* <Po + Przemurowywać>

**Poprzemurowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzemurowywać.**

**Poprzemycać, a, ał** *przemycić jedno po drugim.* <Po + Przemycać>

**Poprzemycanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzemycać.**

**Poprzemykać, a, ał** *przemknąć jedno po drugim; przemknąć w wielu miejscach.* **P. ś.** *przemknąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przemykać>

**Poprzemykanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzemykać.**

**Poprzemykanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzemykać ś.**

**Poprzemywać, a, ał** *przemyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przemywać>

**Poprzemywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzemywać.**

**Poprzenajmować, uje, ował** *przenająć jedno po drugim.* <Po + Przenajmować>

**Poprzenajmowanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzenajmować.**

**Poprzeniewierzać się, a ś., ał ś.** *przeniewierzyć ś. kolejno, jeden po drugim:* Z przerażeniem ujrzeli lechiccy wojownicy, że ich przybytki pogwałcono, że ś. żony poprzeniewierzały. Lel. <Po + Przeniewierzać ś.>

**Poprzeniewierzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzeniewierzać ś.**

**Poprzenikać, a, ał** I. cz. ni. = a) *przeniknąć kolejno, jeden po drugim.* b) *poprzenikać w wielu miejscach:* Księżyc poprzenikał długiemi białemi pasmami do środka boru. Sienk. **2.** cz. czyn (o jednym) *przeniknąć jedno po drugim;* (o wielu) *przeniknąć ce kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przenikać>

**Poprzenikanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzenikać.**

**Poprzenosić, i, ił** *jedno po drugim przenieść.* **P. ś.** *przenieść ś. kolejno, jeden po drugim:* Zaliż dla ciebie świat zaginie cały i z miejsc ś. swoich poprzenoszą skały? Chr. W sali jadalnej wszystkie bogactwa z szaf na stoły poprzenosiły ś. Byk. *(= zostały poprzenoszone).* <Po + Przenosić>

**Poprzenoszenie, a,** blm., czynność cz. **Poprzenosić.**

**Poprzenoszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzenosić ś.**

**Poprzeoblekać, a, ał** *przeoblec jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *przeoblec ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim.* <Po + Przeoblekać>

**Poprzeoblekanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeoblekać.**

**Poprzeoblekanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzeoblekać ś.**

**Poprzeobrażać, a, ał** *przeobrazić jedno po drugim.* **P. ś.** *przeobrazić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przeobrażać>

**Poprzeobrażanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeobrażać.**

**Poprzeobrażanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzeobrażać ś.**

**Poprzeobuwać, a, ał** *przeobuć jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *przeobuć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przeobuwać>

**Poprzeobuwanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeobuwać.**

**Poprzeobuwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzeobuwać ś.**

**Poprzeodziewać, a, ał** *przeodziać jednego po drugim.* **P. ś.** *przeodziać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przeodziewać>

**Poprzeodziewanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeodziewać.**

**Poprzeodziewanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzeodziewać ś.**

**Poprzeorywać, a, ał** *przeorać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przeorywać>

**Poprzeorywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeorywać.**

**Poprzepadać, a, ał** *przepaść kolejno, jedno (a. jeden) po drugim:* Pieniądze mi u dłużników poprzepadały. Papiery poprzepadały. Krasz. [**P. ś.**] *pozapadać ś., poginąć:* Zebyście sie poprzepadały! <Po + Przepadać>

**Poprzepadanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepadać.**

[**Poprzepadanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poprzepadać ś.**

**Poprzepalać, a, ał** *przepalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Niech ten ogień serc waszych poprzepala lody. Berw. <Po + Przepalać>

**Poprzepalanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepalać.**

**Poprzepasywać, uje, ywał** *przepasać jedno (a. jednego) po drugim; przepasać w wielu miejscach:* Piękna postać niejednego chudeusza monsieur le comte zrobiła i wstęgami poprzepasywała. L. Tłumy przybrane w wieńce, poprzepasywane bylicą. Krasz. **P. ś.** *przepasać ś. kolejno, jeden po drugim; przepasać ś. w wielu miejscach.* <Po + Przepasywać>

**Poprzepasywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepasywać.**

**Poprzepasywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzepasywać ś.**

**Poprzepatrywać, uje, ywał** *przepatrzyć jedno po drugim, poprzeglądać, poprzezierać.* <Po + Przepatrywać>

**Poprzepatrywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepatrywać.**

**Poprzepełniać, a, ał** *przepełnić jedno po drugim.* <Po + Przepełniać>

**Poprzepełnianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepełniać.**

**Poprzepełzać, a, ał** *przepełznąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Przepełzać>

**Poprzepełzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepełzać.**

**Poprzepędzać, a, ał** *przepędzić jednego (a. jedno) po drugim:* Gdybym był mógł, tobym ich poprzepędzał. Krasz. <Po + Przepędzać>

**Poprzepędzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepędzać.**

**Poprzepiekać, a, ał** *przepiec jedno po drugim.* <Po + Przepiekać>

**Poprzepiekanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepiekać.**

**Poprzepielać, a, ał** *przepleć jedno po drugim; przepleć w wielu miejscach.* <Po + Przepielać>

**Poprzepielanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepielać.**

**Poprzepieprzać, a, ał** *przepieprzyć jedno po drugim.* <Po + Przepieprzać>

**Poprzepieprzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepieprzać.**

**Poprzepijać, a, ał** *przepić jedno po drugim.* **P. ś.** *przepić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przepijać>

**Poprzepijanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepijać.**

**Poprzepijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzepijać ś.**

**Poprzepinać, a, ał** *przepiąć jedno po drugim.* <Po + Przepinać>

**Poprzepinanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepinać.**

**Poprzepiórować, uje, ował** *spędzić pewien czas na przepiórowaniu.* <Po + Przepiórować>

**Poprzepiórowanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepiórować.**

**Poprzepisywać, uje, ywał** *przepisać jedno po drugim:* Popisałem listów kopje dla brata, które on, poprzepisywawszy, oddał na pocztę. Mat. <Po + Przepisywać>

**Poprzepisywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepisywać.**

**Poprzeplatać, a, ał** *przepleść jedno po drugim.* <Po + Przeplatać>

**Poprzeplatanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeplatać.**

**Poprzepłacać, a, ał** *przepłacić jedno po drugim.* <Po + Przepłacać>

**Poprzepłacanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepłacać.**

**Poprzepłaszać, a, ał** *przepłoszyć jednego po drugim:* Poprzepłaszane ptastwo wrzeszczy na zatoce. Syrok. <Po + Przepłaszać>

**Poprzepłaszanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepłaszać.**

**Poprzepławiać, a, ał** *przepławić jedno po drugim.* <Po + Przepławiać>

**Poprzepławianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepławiać.**

**Poprzepłókiwać, uje, iwał** *przepłókać jedno po drugim.* <Po + Przepłókiwać>

**Poprzepłókiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepłókiwać.**

**Poprzepływać, a, ał** (o wielu) *przepłynąć kolejno, jeden po drugim;* (o jednym) *przepłynąć wiele rzeczy kolejno:* Objedziesz góry, przejedziesz lasy, poprzepływasz wody, pobijesz het wszystkich. Jeż. <Po + Przepływać>

**Poprzepływanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepływać.**

**Poprzepominać, a, ał** *przepomnieć jednego po drugim, pozapominać.* <Po + Przepominać>

**Poprzepominanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepominać.**

**Poprzepowiadać, a, ał** *przepowiedzieć jedno po drugim.* <Po + Przepowiadać>

**Poprzepowiadanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepowiadać.**

**Poprzepraszać, a, ał** *przeprosić jednego po drugim; przeprosić kogo (jednego) jeden po drugim.* **P. ś.** *przeprosić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przepraszać>

**Poprzepraszanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepraszać.**

**Poprzepraszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzepraszać ś.**

**Poprzeprawiać, a, ał** *przeprawić jednego (a. jedno) po drugim:* Tatarzy poprzeprawiali znaczne oddziały przez Prut. Kaczk. **P. ś** *przeprawić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przeprawiać>

**Poprzeprawianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeprawiać.**

**Poprzeprawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzeprawiać ś.**

**Poprzeprowadzać, a, ał** *przeprowadzić jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *przeprowadzić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przeprowadzać>

**Poprzeprowadzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeprowadzać.**

**Poprzeprowadzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzeprowadzać ś.**

**Poprzeprzęgać, a, ał** *przeprząc jedno po drugim.* <Po + Przeprzęgać>

**Poprzeprzęganie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeprzęgać.**

**Poprzepuszczać, a, ał** *przepuścić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Przepuszczać>

**Poprzepuszczanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepuszczać.**

**Poprzepychać, a, ał** *przepchnąć jedno (a. jednego) po drugim; przepchnąć w wielu miejscach.* **P. ś.** *przepchnąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przepychać>

**Poprzepychanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzepychać.**

**Poprzepychanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzepychać ś.**

**Poprzerabiać, a, ał** *przerobić jedno po drugim:* Jakiś dygnitarz koronny stare mury poprzerabiał w smaku czasu. Krasz. Były to najczęściej poprzerabiane legiendy i bajki. Kaczk. **P. ś.** *przerobić ś. kolejno, jeden po drugim:* W mieście ś. na mieszczuchów poprzerabiali. Krasz. <Po + Przerabiać>

**Poprzerabianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzerabiać.**

**Poprzerabianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzerabiać ś.**

**Poprzeradzać, a, ał** *przerodzić jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *przerodzić ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim.* <Po + Przeradzać>

**Poprzeradzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeradzać.**

**Poprzeradzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzeradzać ś.**

**Poprzeradzany** *który ś. poprzeradzał:* Poprzeradzani w nowe imiona. Wor.

**Poprzerastać, a, ał** *przerosnąć jedno (a. jednego) po drugim:* Syn jakże wyrósł nad spodziewanie! jak poprzerastał wszystkich znajomych! Kaczk. <Po + Przerastać>

**Poprzerastały** *który poprzerastał czym, przerosły, przerastały:* Mięso tłuszczem poprzerastałe. <Od Poprzerastać>

**Poprzerastanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzerastać.**

**Poprzerażać, a, ał** *przerazić jednego po drugim.* **P. ś.** *przerazić ś. kolejno, jeden po drugim:* Żyd zbladł, dzieci ś. poprzerażały. Jeż. <Po + Przerażać>

**Poprzerażanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzerażać.**

**Poprzerażanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzerażać ś.**

**Poprzerąbywać, uje, ywał** *przerąbać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Cały kraj był tylko ogromnym lasem, tu i owdzie poprzerąbywanym, wykarczowanym kawałami. Krasz. <Po + Przerąbywać>

**Poprzerąbywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzerąbywać.**

**Poprzerywać, a, ał** *przerwać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Sny jego, cierpienia, niedostatki... pomieszane razem, składały osobliwszą całość, poplątaną, poprzerywaną wierszydłami. Krasz. <Po + Przerywać>

**Poprzerywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzerywać.**

**Poprzerzedzać, a, ał** *przerzedzić jedno po drugim; przerzedzić w wielu miejscach.* <Po + Przerzedzać>

**Poprzerzedzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzerzedzać.**

**Poprzerzucać, a, ał** *przerzucić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Upięcia ljanów, poprzerzucane z drzewa na drzewo. Sienk. **P. ś.** *przerzucić ś. kolejno, jeden po drugim:* Piastowie ich do Niemców i do Czech ś. poprzerzucali. Krasz. <Po + Przerzucać>

**Poprzerzucanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzerzucać.**

**Poprzerzucanie się, a ś.,** blm., czynność cz **Poprzerzucać ś.**

**Poprzerzynać, a, ał** *przerznąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Jedną część oddzielił Dobek, by ś. natychmiast do jeńców podkradła i pęta ich poprzerzynała. Krasz. Niebo miało barwę ciemno-szarą, poprzerzynaną białemi jak wełna obłoczkami. Krasz. Te lasy nasze wyglądają jak szerokie ogrody, szmaragdowemi poprzerzynane łąkami. Krasz. **P. ś.** *przerznąć ś. kolejno, jeden po drugim:* Konsystujące w pobliżu komendy wojska natychmiast ś. poruszyły, a kładąc po drodze Sasów, poprzerzynały ś. do szczęśliwego marszałka. Kaczk. <Po + Przerzynać>

**Poprzerzynanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzerzynać.**

**Poprzerzynanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzerzynać ś.**

**Poprzesadzać, a, ał** *przesadzić jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Przesadzać>

**Poprzesadzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzesadzać.**

**Poprzesalać, a, ał** *przesolić jedno po drugim.* <Po + Przesalać>

**Poprzesalanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzesalać.**

**Poprzesiadać się, a ś., ał ś.** *przesiąść ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przesiadać ś.>

**Poprzesiadanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzesiadać ś.**

**Poprzesiąkać, a, ał** I. *przesiąknąć w wielu miejscach.* 2. *przesiąknąć wielu płynami.* <Po + Przesiąkać>

**Poprzesiąkanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzesiąkać.**

**Poprzesiedlać, a, ał** *przesiedlić jednego po drugim.* **P. ś.** *przesiedlić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Przesiedlać>

**Poprzesiedlanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzesiedlać.**

**Poprzesiedlanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzesiedlać ś.**

**Poprzesiekać, a, ał** *przesiec jedno po drugim.* <Po+Przesiekać>

**Poprzesiekanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzesiekać.**

**Poprzesiewać, a, ał** *przesiać jedno po drugim.* <Po+Przesiewać>

**Poprzesiewanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzesiewać.**

**Poprzeskakiwać, uje, iwał** (o wielu) *przeskoczyć co kolejno, jeden po drugim;* (o jednym) *przeskoczyć wiele rzeczy:* Co tam! powiada młody: góry przesadzę, poprzeskakuję przepaście, a przecież stanę u celu. Kaczk. <Po+Przeskakiwać>

**Poprzeskakiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeskakiwać.**

**Poprzeskrobywać, uje, ywał** *przeskrobać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; przeskrobać w wielu razach.* <Po+Przeskrobywać>

**Poprzeskrobywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeskrobywać.**

**Poprzesładzać, a, ał** *przesłodzić jedno po drugim.* <Po+Przesładzać>

**Poprzesładzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzesładzać.**

**Poprzesłaniać, a, ał** *przesłonić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Para oddechów poprzesłaniała im twarze. Sienk. <Po+Przesłaniać>

**Poprzesłanianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzesłaniać.**

**Poprzesłuchiwać, uje, iwał** *przesłuchać jednego po drugim.* <Po+Przesłuchiwać>

**Poprzesłuchiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzesłuchiwać.**

**Poprzesmradzać, a, ał** *przesmrodzić jedno po drugim.* <Po+Przesmradzać>

**Poprzesmradzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzesmradzać.**

**Poprzestać, anie, ał,** nied. **Poprzestawać I.** [P.] *przestać:* Dla niej poprzestałem być pasterzem. L. Kochałam cie, Jasiu, już cie poprzestanę. **2.** czego=*przestawszy poniechać; zaniechać, porzucić, zaprzestać, wyrzec ś. czego, dać pokój czemu:* P. sporu, skarg. A tak poprzestawajmy marnego nałogu. Papr. Tobie na twe lata czas P. świata. Kochan. **3.** na czym=*przestać, zabastować; zadowolić ś., nie pragnąć więcej, nie żądać czego innego:* Poprzestanę na twej pensji. P. na swym losie *(=pogodzić ś. z nim).* <Po+Przestać>

†**Poprzestanek, nku,** blm. p. **Poprzestanie:** Poprzestanie, P., przestawanie, *cessatio.* Kn. <Po+Przestanek>

**Poprzestanie, a,** blm., †**Poprzestanek** czynność cz. **Poprzestać.**

**Poprzestawać, aje, awał I.** *przestać kolejno, jeden po drugim.* **2.** nied. p. **Poprzestać.** <Po+Przestawać>

**Poprzestawanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzestawać.**

**Poprzestawiać, a, ał** *przestawić jedno po drugim.* <Po+Przestawiać>

**Poprzestawianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzestawiać.**

**Poprzestępować, uje, owal** *przestąpić jedno po drugim; przestąpić co w wielu razach.* <Po+Przestępować>

**Poprzestępowanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzestępować.**

**Poprzestrajać, a, ał** *przestroić jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *przestroić ś. kolejno, jeden po drugim:* Wszyscy panowie po niemiecku poprzestrajali ś. L. <Po+Przestrajać>

**Poprzestrajanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzestrajać.**

**Poprzestrajanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzestrajać ś.**

**Poprzestraszać, a, ał** *przestraszyć jednego po drugim.* **P. ś.** *przestraszyć ś. kolejno, jeden po drugim:* Kobiety ś. poprzestraszały i na śmierć ś. gotowały. Jeż. <Po+Przestraszać>

**Poprzestraszanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzestraszać.**

**Poprzestraszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzestraszać ś.**

**Poprzestronnieć, eje, ał** *stać ś. nieco przestronniejszym:* Gdzieindziej rozwidniło ś., poprzestronniało. Orzesz. <Po+Przestronnieć>

**Poprzestronnienie, a,** blm., czynność cz. **Poprzestronnieć.**

**Poprzestrzegać, a, ał** *przestrzec jednego po drugim:* Że cesarza Imci posłowie ku nam przyjechali z niejakich praktyk, któreby przez nie sprawowane być miały, P. nas raczycie. Bart. <Po+Przestrzegać>

**Poprzestrzeganie, a,** blm., czynność cz. **Poprzestrzegać.**

**Poprzestrzelać, a, ał** *przestrzelić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po+Przestrzelać>

**Poprzestrzelanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzestrzelać.**

**Poprzestrzygać, a, ał** *przestrzyc jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po+Przestrzygać>

**Poprzestrzyganie, a,** blm., czynność cz. **Poprzestrzygać.**

**Poprzestrzykiwać, uje, iwał** *przestrzyknąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po+Przestrzykiwać>

**Poprzestrzykiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzestrzykiwać.**

**Poprzestudzać, a, ał** *przestudzić jedno po drugim.* <Po+Przestudzać>

**Poprzestudzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzestudzać.**

**Poprzestygać, a, ał** *przestygnąć kolejno, jedno po drugim.* <Po+Przestygać>

**Poprzestyganie, a,** blm., czynność cz. **Poprzestygać.**

**Poprzesuszać, a, ał** *przesuszyć jedno po drugim.* <Po+Przesuszać>

**Poprzesuszanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzesuszać.**

**Poprzesuwać, a, ał** *przesunąć jedno po drugim.* <Po+Przesuwać>

**Poprzesuwanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzesuwać.**

**Poprzesycać, a, ał** *przesycić jedno po drugim.* <Po+Przesycać>

**Poprzesycanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzesycać.**

**Poprzesychać, a, ał** *przeschnąć kolejno, jedno*

*p. drugim; przeschnąć w wielu miejscach.* <Po + Przesychać>

**Poprzesychanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzesychać.**

**Poprzesyłać**, a, ał *przesłać jedno po drugim.* <Po + Przesyłać>

**Poprzesyłanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzesyłać.**

**Poprzesypywać**, uje, ywał *przesypać jedno po drugim; przesypać w wielu razach.* <Po + Przesypywać>

**Poprzesypywanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzesypywać.**

**Poprzeszczepiać**, a, ał *przeszczepić jedno po drugim.* <Po + Przeszczepiać>

**Poprzeszczepianie**, a, blm., czynność cz. **Poprzeszczepiać.**

**Poprzeszkadzać**, a, ał *spędzić pewien czas na przeszkadzaniu.* <Po + Przeszkadzać>

**Poprzeszkadzanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzeszkadzać.**

**Poprzeszukiwać**, uje, iwał *przeszukać jedno po drugim:* P. komu kieszenie. <Po + Przeszukiwać>

**Poprzeszukiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzeszukiwać.**

**Poprzeszywać**, a, ał *przeszyć jedno po drugim; przeszyć w wielu miejscach:* P. kołdrę. Budynki drewniane zapadły ś, poprzeszywane kulami. Rol. Strzałami był poprzeszywany nawskroś i porąbany haniebnie. Krasz. Rycerze poprzeszywani przez strzały i kule. Sienk. <Po + Przeszywać>

**Poprzeszywanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzeszywać.**

**Poprześcielać**, a, ał p. **Poprześcielać.** <Po + Prześcielać>

**Poprześcielanie**, a, blm., czynność cz. **Poprześcielać.**

**Poprześcielać**, a, ał, **Poprześcielać** *przesłać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Prześcielać>

**Poprześcielanie**, a, blm., czynność cz. **Poprześcielać.**

**Poprześcigać**, a, ał *prześcignąć jednego po drugim.* <Po + Prześcigać>

**Poprześciganie**, a, blm., czynność cz. **Poprześcigać.**

**Poprześlepiać**, a, ał *prześlepić jedno po drugim.* <Po + Prześlepiać>

**Poprześlepianie**, a, blm., czynność cz. **Poprześlepiać.**

**Poprześlizgiwać się**, uje ś., iwał ś. *prześliznąć ś. kolejno jeden (a. jedno) po drugim; prześliznąć ś. w wielu miejscach.* <Po + Prześlizgiwać ś.>

**Poprześlizgiwanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poprześlizgiwać ś.**

**Poprzetaczać**, a, ał *przetoczyć jedno po drugim; przetoczyć w wielu miejscach.* <Po + Przetaczać>

**Poprzetaczanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzetaczać.**

**Poprzetapiać**, a, ał *przetopić jedno po drugim:* P. dzwony na armaty. <Po + Przetapiać>

**Poprzetapianie**, a, blm., czynność cz. **Poprzetapiać.**

**Poprzetorowywać**, uje, ywał *przetorować jedno po drugim; przetorować w wielu miejscach.* P. s. *przetorować ś. kolejno, jedno po drugim; przetorować ś. w wielu miejscach:* Ślady dróg poprzetorowywały ś. w kierunkach głównych. Jeż. <Po + Przetorowywać>

**Poprzetorowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzetorowywać.**

**Poprzetorowywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poprzetorowywać ś.**

**Poprzetrawiać**, a, ał *przetrawić jedno po drugim.* <Po + Przetrawiać>

**Poprzetrawianie**, a, blm., czynność cz. **Poprzetrawiać.**

**Poprzetrącać**, a, ał *przetrącić jedno po drugim:* Mężowie z poprzetrącanemi członkami, których w nocy przynoszono z pogorzeliska. Kaczk. Poskładał mu jako tako do kupy poprzetrącane kości. Bał. <Po + Przetrącać>

**Poprzetrącanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzetrącać.**

**Poprzetrząsać**, a, ał *przetrząsnąć jedno po drugim:* Ci sami, co pilnowali, poprzetrząsali co lepszego. Pas. <Po + Przetrząsać>

**Poprzetrząsanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzetrząsać.**

**Poprzetrzebiać**, a, ał *przetrzebić jedno po drugim.* <Po + Przetrzebiać>

**Poprzetrzebianie**, a, blm., czynność cz. **Poprzetrzebiać.**

**Poprzetrzepywać**, uje, ywał *przetrzepać jedno po drugim.* <Po + Przetrzepywać>

**Poprzetrzepywanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzetrzepywać.**

**Poprzetrzymywać**, uje, ywał *przetrzymać jedno po drugim.* <Po + Przetrzymywać>

**Poprzetrzymywanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzetrzymywać.**

**Poprzetwarzać**, a, ał *przetworzyć jedno po drugim.* P. ś. *przetworzyć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Przetwarzać>

**Poprzetwarzanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzetwarzać.**

**Poprzetwarzanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poprzetwarzać ś.**

**Poprzetykać**, a, ał *przetknąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Obłoki poprzetykane złotem i purpurą słońca. Hoł. <Po + Przetykać>

**Poprzetykanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzetykać.**

**Poprzewalać**, a, ał *przewalić jedno (a. jednego) po drugim.* P. ś. I. *przewalić ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na przewalaniu ś.* <Po + Przewalać>

**Poprzewalanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzewalać.**

**Poprzewalanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poprzewalać ś.**

**Poprzeważać**, a, ał *przeważyć jedno po drugim.* <Po + Przeważać>

**Poprzeważanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzeważać.**

**Poprzewąchiwać**, uje, iwał (o jednym) *przewąchać jedno po drugim;* (o wielu) *przewąchać co kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przewąchiwać>

**Poprzewąchiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzewąchiwać.**

**Poprzewędzać**, a, ał *przewędzić jedno po drugim.* <Po + Przewędzać>

**Poprzewędzanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzewędzać.**

†**Poprzewiązować, uje, ował** p. **Poprzewiązywać.** <Po + Przewiązować>

†**Poprzewiązowanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzewiązować.**

**Poprzewiązywać, uje, ywał,** †**Poprzewiązować,** †**Poprzewięzować** *przewiązać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* < Po + Przewiązywać>

**Poprzewiązywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzewiązywać.**

**Poprzewidywać, uje, ywał** *przewidzieć jedno po drugim.* <Po + Przewidywać>

**Poprzewidywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzewidywać.**

**Poprzewiercać, a, ał** *przewiercić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przewiercać>

**Poprzewiercanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzewiercać.**

**Poprzewieszać, a, ał** *przewiesić jedno po drugim:* Wielu z nich mieli z ramion poprzewieszane skóry zwierząt, suknem kraśnym podszyte. Krasz. **P. ś.** *przewiesić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przewieszać>

**Poprzewieszanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzewieszać.**

**Poprzewieszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzewieszać ś.**

**Poprzewietrzać, a, ał** *przewietrzyć jedno po drugim.* <Po + Przewietrzać>

**Poprzewietrzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzewietrzać.**

†**Poprzewięzować, uje, ował** p. **Poprzewiązywać.** <Po + Przewięzować>

†**Poprzewięzowanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzewięzować.**

**Poprzewijać, a, ał** *przewinąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Uwiła (gniazdeczko), poprzewijała, kwiatkami pookładała. Pśń. <Po + Przewijać>

**Poprzewijanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzewijać.**

**Poprzewlekać, a, ał, Poprzewłóczyć** *przewlec jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przewlekać>

**Poprzewlekanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzewlekać.**

**Poprzewłóczenie, a,** blm., czynność cz. **Poprzewłóczyć.**

**Poprzewłóczyć, y, ył** p. **Poprzewlekać.**

**Poprzewodzenie, a,** blm., czynność cz. **Poprzewodzić.**

**Poprzewodzić, i, ił** *spędzić pewien czas na przewodzeniu.* <Po + Przewodzić>

**Poprzewozić, i, ił** *przewieźć jedno po drugim:* W nocy poprzewożono te rzeczy dla ukrycia przed okiem niepotrzebnych ciekawców. Szaj. <Po + Przewozić>

**Poprzewożenie, a,** blm., czynność cz. **Poprzewozić.**

**Poprzewracać, a, ał, [Poprzewyrtać]** *przewrócić jedno po drugim:* Stoły bankierów i stołki przedających gołębie poprzewracał. Wuj. Stoły im poprzewracał, pieniądze rozsypał. Leop. **P. ś.** *przewrócić ś. kolejno jedno (a. jeden) po drugim:* Na litość boską, powiedzże prawdę, bo ś. we mnie wnętrzności poprzewracały. Gaw. <Po + Przewracać>

**Poprzewracanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzewracać.**

**Poprzewracanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzewracać ś.**

**[Poprzewyrtać, a, ał i P. ś.]** p. **Poprzewracać.** <Po + *Przewyrtać, od Przewyrtnąć>

**[Poprzewyrtanie, a,** blm.] czynność cz. **Poprzewyrtać.**

**[Poprzewyrtanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poprzewyrtać ś.**

**Poprzewyższać, a, ał** *przewyższyć jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Przewyższać>

**Poprzewyższanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzewyższać.**

**Poprzez** przyi. p. **Przez.** <Po + Przez>

**Poprzezierać, a, ał** *przejrzeć jedno po drugim, poprzepatrywać, poprzeglądać.* < Po + Przezierać>

**Poprzezieranie, a,** blm., czynność cz. **Poprzezierać.**

**Poprzeziębiać się, a ś., ał ś.** *przeziębić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przeziębiać ś.>

**Poprzeziębianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzeziębiać ś.**

**Poprzeznaczać, a, ał** *przeznaczyć jedno po drugim:* Nikita już izby poprzeznaczał w myśli dla dworu i czeladzi. Krasz. <Po + Przeznaczać>

**Poprzeznaczanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeznaczać.**

**Poprzezuwać, a, ał** (o wielu) *przezuć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przezuwać>

**Poprzezuwanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzezuwać.**

**Poprzezwyciężać, a, ał** *przezwyciężyć jedno po drugim.* <Po + Przezwyciężać>

**Poprzezwyciężanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzezwyciężać.**

**Poprzezywać, a, ał** *przezwać jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *przezwać ś. kolejno, jeden po drugim:* My Mroczkowie, od antecesora Mroczka czyli Mruczysława nazwani, z Łukowca ś. pisali i niektórzy Łukowieckiemi ś. poprzezywali. Krasz. <Po + Przezywać>

**Poprzezywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzezywać.**

**Poprzezywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzezywać ś.**

**Poprzeżerać, a, ał** *przeżreć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przeżerać>

**Poprzeżeranie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeżerać.**

**Poprzeżuwać, a, ał** *przeżuć jedno po drugim.* <Po + Przeżuwać>

**Poprzeżuwanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzeżuwać.**

× **Poprzód, [Poprzódy, Przódzi, Przodzi, Poprzódzi, Przodziu, Naprzodzi, Na poprzódek]** *naprzód:* Powiedzmy P., że... Kawcz. <Po + Przód>

***Poprzódek:** [Na P.] p. **Poprzód.** < Po + *Przódek, od Przód>

**[Poprzódy]** p. **Poprzód.** <Po + Przódy>

**[Poprzódzi]** 1. p. **Poprzód.** 2. *wpierw, poprzednio, przedtym.* <Po + Przódzi>

**Poprztykać się, a ś., ał ś., Popstrykać ś., Popstrzykać ś.** z kim = *pogniewać ś., pokłócić ś., poswarzyć ś.:* Kiedyśmy ś. raz poprztykali z tym panem rządcą nowym, chciał nas wyrzucić. Krasz. Czyście ś. popsztykali (tak!)? Krasz. Widno ś. o coś poprztykali z sobą. Dyg. <Po + Przytykać>

**Poprztykanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprztykać ś.**

**Poprzybiegać, a, ał** *przybiec kolejno, jeden po drugim:* Poprzybiegały osoby, których trudno było nie wpuścić. Kaczk. Myśliwi poprzybiegali natychmiast ze swoich stanowisk. Krasz. <Po + Przybiegać>

**Poprzybieganie, a,** blm., czynność cz. **Poprzybiegać.**

**Poprzybierać, a, ał** 1. *przybrać jedno po drugim:* Na sejmie w Horodle Litwa na wzór polskiej szlachty poprzybierała herby. Lel. Rozmnożyło ś. to, a najróżnorodniejsze postacie na siebie poprzybierało. Orzesz. Nierówności na zrębach wysokich skał wyglądały jakby głowy, poprzybierane w czapki spiczaste i okrągłe. Sienk. 2. cz. ni. *przybrać, wzbrać kolejno, jedno po drugim:* Deszcze już ulewne przechodziły gdzieniegdzie, to i wody jesienne poprzybierały Krasz. P. ś. *przybrać ś. kolejno, jeden po drugim:* Poprzybierawszy ś. bogato, stały za trzy gracje. Krasz. <Po + Przybierać>

**Poprzybieranie, a,** blm., czynność cz. **Poprzybierać.**

**Poprzybieranie się, a ś.,** blm., czynność cz **Poprzybierać ś.**

**Poprzybierany** 1. im. od **Poprzybierać.** 2. *który s. poprzybierał a. którego poprzybierano:* W pośrodku służby najrozmaiciej poprzybieranej i zbrojnej widać było podeszłego wieku mężczyznę. Krasz. Ludzie w najrozmaitszych barwach, cudzoziemską modą poprzybierani. Krasz.

**Poprzybijać, a, ał** *przybić kolejno jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Na ścianach poprzybijane były fotograficzne reminiscencje teatrów i znajomości żeńskich. Krasz. Krzyże drewniane na każdych drzwiach poprzybijane. Kaczk. <Po + Przybijać>

**Poprzybijanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzybijać.**

**Poprzybliżać, a, ał** *przybliżyć jedno (a. jednego) po drugim:* Jezus tylko, Jezus z krzyża, co go pieją tak gromadnie, sam te nuty poprzybliża. Syrok. P. ś. *przybliżyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przybliżać>

**Poprzybliżanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzybliżać.**

**Poprzybliżanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzybliżać ś.**

**Poprzybrudzać, a, ał** *przybrudzić jedno po drugim.* <Po + Przybrudzać>

**Poprzybrudzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzybrudzać.**

**Poprzybrukiwać, uje, iwał** *przybrukać jedno po drugim.* <Po + Przybrukiwać>

**Poprzybrukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzybrukiwać.**

**Poprzybudowywać, uje, ywał** *przybudować jedno po drugim.* <Po + Przybudowywać>

**Poprzybudowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzybudowywać.**

**Poprzybywać, a, ał** 1. *przybyć kolejno, jeden po drugim:* Poprzybywali jako szlachta słuszna i zamożna. Sienk. Kupcy obcy, którzy na sejm poprzybywali, stoją w rynku z nierozpakowanemi wozami. Krasz. 2. czego = *przybyć czego kolejno w wielu miejscach:* W stawach poprzybywało wody <Po + Przybywać>

**Poprzybywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzybywać.**

[Poprzyc] p. **Poprzek:** Na P., w P. <Z Poprzécz>

[Poprzyca, y, lm. e] p. **Paprzyca.**

**Poprzycapiać, a, ał** *przycapić jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Przycapiać>

**Poprzycapianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzycapiać.**

**Poprzychodzenie, a,** blm., czynność cz. **Poprzychodzić.**

**Poprzychodzić, i, ił** *przyjść kolejno, jeden po drugim:* Dano znać, że goście poprzychodzili. L. <Po + Przychodzić>

**Poprzychowywać, uje, ywał** 1. *przychować jedno po drugim.* 2. [P.] *pochować, posprzątać:* Pościerała stoły i ławy, poprzychowywała chleby, nałożyła oszczędnego ognia. Krasz. <Po + Przychowywać>

**Poprzychowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzychowywać.**

**Poprzychylać, a, ał** *przychylić jednego po drugim.* P. s. *przychylić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przychylać>

**Poprzychylanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzychylać.**

**Poprzychylanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzychylać ś.**

**Poprzyciągać, a, ał** *przyciągnąć jedno po drugim a. czego w wielu miejscach.* <Po + Przyciągać>

**Poprzyciąganie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyciągać.**

**Poprzyciemniać, a, ał** *przyciemnić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przyciemniać>

**Poprzyciemnianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyciemniać.**

**Poprzycierać, a, ał** *przytrzeć jednego po drugim.* <Po + Przycierać>

**Poprzycieranie, a,** blm., czynność cz. **Poprzycierać.**

**Poprzyciesywać, uje, ywał** p. **Poprzyciosywać:** Drzewa rozmaicie poprzyciesywane. Jeż. <Po + Przyciesywać>

**Poprzyciesywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyciesywać.**

**Poprzycinać, a, ał** *przyciąć jedno po drugim a jedno w wielu miejscach:* Na głowach kobiecych czarne włosy poprzycinane w grzywki. Sienk. <Po + Przycinać>

**Poprzycinanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzycinać.**

**Poprzyciosywać, uje, ywał, Poprzyciesywać** *przyciosać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przyciosywać>

**Poprzyciosywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyciosywać.**

**Poprzyciskać, a, ał** *przycisnąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przyciskać>

**Poprzyciskanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyciskać.**

* **Poprzycka:** [Na poprzycke] p. **Poprzek.**

**Poprzyczajać się, a ś., ał ś.** *przyczaić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przyczajać ś.>

**Poprzyczajanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzyczajać ś.**

**Poprzyczepiać, a, ał** *przyczepić jedno po drugim:* Na łachmanach kwiaty poprzyczepiane, na skostniałych palcach pierścienie. Krasz. Ale i te bajki z różnych innych ksiąg do Leszków polskich poprzyczepiane. Lel. Do czynów poprzyczepiane są wyraźnie etykiety. Bog. W. Na dalszych wzgórzach domy i domy poprzyczepiane wszędzie. Sienk. P. ś. *przyczepić ś. kolejno, jeden po*

*drugim:* Poprzyczepiali ś. do wozów, na których wieziono owies zabrany. Budz. <Po + Przyczepiać>

**Poprzyczepianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyczepiać.**

**Poprzyczepianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzyczepiać ś.**

**Poprzyczesywać, uje, ywał** *przyczesać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przyczesywać>

**Poprzyczesywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyczesywać.**

**Poprzyczołgiwać się, uje ś., iwał ś.** *przyczołgać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przyczołgiwać ś.>

**Poprzyczołgiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzyczołgiwać ś.**

**Poprzydawać, aje, awał** *przydać jednego po drugim.* <Po + Przydawać>

**Poprzydawanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzydawać.**

**Poprzydeptywać, uje, ywał** *przydeptać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Cały dzień na nogach, w poprzydeptywanych, na bose nogi wdzianych trzewikach. Krasz. <Po + Przydeptywać>

**Poprzydeptywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzydeptywać.**

**Poprzyduszać, a, ał** *przydusić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przyduszać>

**Poprzyduszanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyduszać.**

**Poprzydybywać, uje, ywał** *przydybać jednego po drugim.* <Po + Przydybywać>

**Poprzydybywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzydybywać.**

**Poprzyganiać, a, ał** **I.** *przygnać jedno po drugim:* Lud głodem morzony poprzyganiał biczem. Uj. **2.** *spędzić pewien czas na przyganianiu komu.* <Po + Przyganiać>

**Poprzyganianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyganiać.**

**Poprzygarbiać, a, ał** *przygarbić jednego po drugim.* **P. ś.** *przygarbić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przygarbiać>

**Poprzygarbianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzygarbiać.**

**Poprzygarbianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzygarbiać ś.**

**Poprzygarniać, a, ał** *przygarnąć jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Przygarniać>

**Poprzygarnianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzygarniać.**

**Poprzygaszać, a, ał** *przygasić jedno po drugim.* <Po + Przygaszać>

**Poprzygaszanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzygaszać.**

**Poprzyginać, a, ał** *przygiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przyginać>

**Poprzyginanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyginać.**

**Poprzyglądać się, a ś., ał ś.** *spędzić pewien czas na przyglądaniu ś.* <Po + Przyglądać ś.>

**Poprzyglądanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzyglądać ś.**

**Poprzygłaskiwać, uje, iwał** *przygłaskać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przygłaskiwać>

**Poprzygłaskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzygłaskiwać.**

**Poprzygłuszać, a, ał** *przygłuszyć jedno po drugim.* <Po + Przygłuszać>

**Poprzygłuszanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzygłuszać.**

**Poprzygnębiać, a, ał** *przygnębić jednego po drugim.* <Po + Przygnębiać>

**Poprzygnębianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzygnębiać.**

**Poprzygniatać, a, ał** *przygnieść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przygniatać>

**Poprzygniatanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzygniatać.**

**Poprzygotowywać, uje, ywał** *przygotować jedno po drugim:* Niemałośmy poprzygotowywali fortelów. L. Mamy już wiele poprzygotowywanych śrzodków. L. <Po + Przygotowywać>

**Poprzygotowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzygotowywać.**

**Poprzygrabiać, a, ał, Poprzygrabywać** *przygrabić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przygrabiać>

**Poprzygrabianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzygrabiać.**

**Poprzygrabywać, uje, ywał** p. **Poprzygrabiać.** <Po + Przygrabywać>

**Poprzygrabywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzygrabywać.**

**Poprzygryzać, a, ał** *przygryźć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przygryzać>

**Poprzygryzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzygryzać.**

**Poprzygrzewać, a, ał** *przygrzać jedno po drugim.* <Po + Przygrzewać>

**Poprzygrzewanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzygrzewać.**

**Poprzygważdżać, a, ał** *przygwoździć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Trupy poprzygważdżano do murawy ich własnemi nożami. Sienk. <Po + Przygważdżać>

**Poprzygważdżanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzygważdżać.**

†**Poprzyjacielenie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyjacielić.**

†**Poprzyjacielenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzyjacielić ś.**

†**Poprzyjacielić, i, ił** i **P. ś.** p. **Poprzyjaźnić:** P. ś., złączyć powinowactwo. Mącz. <Po + Przyjacielić>

†**Poprzyjać, a, ał** *posprzyjać, życzliwym okazać ś.:* Stanął przystaw i cicho: „racz P." wyrzekł, *faveas mihi.* Żebr. <Po + Przyjać>

†**Poprzyjanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyjać.**

**Poprzyjaźnić, i, ił,** †**Poprzyjacielić** kogo z kim = *zaprzyjaźnić.* L. **P. ś.** *zaprzyjaźnić ś.:* Wracałyśmy z przechadzki dobrze już poprzyjaźnione. Orzesz. <Po + Przyjaźnić>

**Poprzyjaźnienie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyjaźnić.**

**Poprzyjaźnienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzyjaźnić ś.**

**Poprzyjeżdżać, a, ał** *przyjechać kolejno, jeden po drugim:* Dano znać, że goście poprzyjeżdżali. L. <Po + Przyjeżdżać>

**Poprzyjeżdżanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyjeżdżać.**

**[Poprzyjmać, a, ał i P. ś.]** p. **Poprzyjmować,** <Po + Przyjm(ow)ać>

[**Poprzyjmanie**, **a**, blm.] czynność cz. **Poprzyjmać**.

[**Poprzyjmanie się**, **a ś.**, blm.] czynność cz. **Poprzyjmać ś.**

**Poprzyjmować**, **uje**, **ował**, [**Poprzyjmać**] *jednego (a. jedno) po drugim przyjąć:* Sługi stare zostawić, a tutaj iść pilnować poprzyjmowanych złodziejów? Kaczk. **P. ś.** *przyjąć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Przyjmować>

**Poprzyjmowanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzyjmować**.

**Poprzyjmowanie się**, **a ś.**, blm., czynność cz. **Poprzyjmować ś.**

**Poprzykazywać**, **uje**, **ywał** *przykazać jednemu po drugim.* <Po + Przykazywać>

**Poprzykazywanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzykazywać**.

**Poprzyklaskiwać**, **uje**, **iwał** *przyklasnąć w wielu razach.* <Po + Przyklaskiwać>

**Poprzyklaskiwanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzyklaskiwać**.

**Poprzyklejać**, **a**, **ał** *przykleić jedno po drugim; przykleić w wielu miejscach:* Ręka ludzka poprzyklejała te kwiaty do ścian. Orzesz. <Po + Przyklejać>

**Poprzyklejanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzyklejać**.

**Poprzyklepywać**, **uje**, **ywał** *przyklepać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przyklepywać>

**Poprzyklepywanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzyklepywać**.

**Poprzyklękać**, **a**, **ał** *przyklęknąć kolejno, jeden po drugim:* Dwie niewiasty aż poprzyklękały przy dziecięciu, ażeby mu ś. przypatrzyć. Krasz. <Po + Przyklękać>

**Poprzyklękanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzyklękać**.

**Poprzykładać**, **a**, **ał** *przyłożyć jedno po drugim:* Wszyscy poprzykładali do uszu ręce. Krasz. Do ust kubki poprzykładali i pili. Krasz. <Po + Przykładać>

**Poprzykładanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzykładać**.

†**Poprzykowywać**, **a**, **ał** p. **Poprzykuwać**. <Po + Przykowywać>

†**Poprzykowywanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzykowywać**.

**Poprzykraszać**, **a**, **ał** *przykrasić jedno po drugim.* <Po + Przykraszać>

**Poprzykraszanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzykraszać**.

**Poprzykrawać**, **a**, **ał** *przykrajać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przykrawać>

**Poprzykrawanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzykrawać**.

**Poprzykręcać**, **a**, **ał** *przykręcić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przykręcać>

**Poprzykręcanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzykręcać**.

**Poprzykrywać**, **a**, **ał** *przykryć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Na bagnach i w drodze Moskwa nasiała poprzykrywanych przerębli i różnych samołówek. Moracz. **P. ś.** *przykryć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przykrywać>

**Poprzykrywanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzykrywać**.

**Poprzykrywanie się**, **a ś.**, blm., czynność cz. **Poprzykrywać ś.**

**Poprzykupować**, **uje**, **ował** p. **Poprzykupywać**. <Po + Przykupować>

**Poprzykupowanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzykupować**.

**Poprzykupywać**, **uje**, **ywał**, **Poprzykupować** *przykupić jedno po drugim.* <Po + Przykupywać>

**Poprzykupywanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzykupywać**.

**Poprzykurzać**, **a**, **ał** *przykurzyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przykurzać>

**Poprzykurzanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzykurzać**.

**Poprzykurzanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzykurzać**.

**Poprzykuwać**, **a**, **ał**, **Poprzykuwywać**, †**Poprzykowywać** *przykuć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* W miejsce odbitych braci poprzykuwywano tyluż Turków do wioseł. Szaj. Scibor i Kacza w więzieniu za szyję poprzykuwani. Krasz. <Po + Przykuwać>

**Poprzykuwanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzykuwać**.

**Poprzykuwywać**, **a**, **ał** p. **Poprzykuwać**. <Po + Przykuwać>

**Poprzykuwywanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzykuwywać**.

**Poprzylatać**, **a**, **ał**, **Poprzylatywać** *przylecieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przylatać>

**Poprzylatanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzylatać**.

**Poprzylatywać**, **uje**, **ywał** p. **Poprzylatać**: Dlatego ś. wam palą twarzyczki, bo całusy tu poprzylatywały. Krasz. <Po + Przylatywać>

**Poprzylatywanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzylatywać**.

**Poprzylegać**, **a**, **ał** *przylec kolejno, jedno po drugim; przylec w wielu miejscach.* <Po + Przylegać>

**Poprzyleganie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzylegać**.

**Poprzylepiać**, **a**, **ał** *przylepić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Znaczki pocztowe poprzylepiał. Jeż. Obrazy nazewnątrz kościołów starych do ścian poprzylepiane. Krasz. Nazajutrz niespodzianie poprzylepiane na afiszach ogłoszenia oznajmiły publiczności, że... Krasz. <Po + Przylepiać>

**Poprzylepianie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzylepiać**.

**Poprzylewać**, **a**, **ał** *przylać jednego po drugim a. jednego w wielu miejscach.* <Po + Przylewać>

**Poprzylewanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzylewać**.

**Poprzylutowywać**, **uje**, **ywał** *przylutować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przylutowywać>

**Poprzylutowywanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzylutowywać**.

**Poprzyłamywać**, **uje**, **ywał** *przyłamać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Gałęzie poprzyłamywane. L. **P. ś.** *przyłamać ś. kolejno, jedno po drugim; przyłamać ś. w wielu miejscach:* W tym ustawicznym biegu cząsteczki musiały na siebie nacierać i zatym musiały ś. P. ich boki. Rogal. <Po + Przyłamywać>

**Poprzyłamywanie**, **a**, blm., czynność cz. **Poprzyłamywać**.

**Poprzyłamywanie się**, **a ś.**, blm., czynność cz. **Poprzyłamywać ś.**

**Poprzyłazić, i, ił** *przyleźć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przyłazić>

**Poprzyłażenie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyłazić.**

**Poprzyłączać, a, ał** *przyłączyć jedno po drugim.* **P. ś.** *przyłączyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przyłączać>

**Poprzyłączanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyłączać.**

**Poprzyłączanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzyłączać ś.**

**Poprzymarzać, a, ał** (Poprzymar-zać) *przymarznąć kolejno jedno po drugim; przymarznąć w wielu miejscach.* <Po + Przymarzać>

**Poprzymarzanie, a,** blm. (Poprzymar-zanie) czynność cz. **Poprzymarzać.**

**Poprzymawiać się, a ś., ał ś.** *przymówić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przymawiać ś.>

**Poprzymawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzymawiać ś.**

**Poprzymazywać, uje, ywał** *przymazać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przymazywać>

**Poprzymazywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzymazywać.**

**Poprzymierzać, a, ał** *przymierzyć jedno po drugim:* Jak on kurtę wykroi, fałdy poprzymierza. Syrok. <Po + Przymierzać>

**Poprzymierzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzymierzać.**

**Poprzymilać się, a ś., ał ś. 1.** *spędzić pewien czas na przymilaniu ś.* **2.** *przymilić ś. wielu osobom kolejno.* <Po + Przymilać ś.>

**Poprzymilanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzymilać ś.**

**Poprzymocowywać, a, ał** *przymocować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Do słupów deski były wszędzie poprzymocowywane. Krasz. <Po + Przymocowywać>

**Poprzymocowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzymocowywać.**

**Poprzymrużać, a, ał** *przymrużyć jedno po drugim.* <Po + Przymrużać>

**Poprzymrużanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzymrużać.**

**Poprzymuskiwać, uje, iwał** *przymuskać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przymuskiwać>

**Poprzymuskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzymuskiwać.**

**Poprzymuszać, a, ał** *przymusić jednego po drugim.* <Po + Przymuszać>

**Poprzymuszanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzymuszać.**

**Poprzymykać, a, ał** *przymknąć jedno po drugim.* <Po + Przymykać>

**Poprzymykanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzymykać.**

**Poprzynaglać, a, ał** *przynaglić jednego po drugim.* <Po + Przynaglać>

**Poprzynaglanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzynaglać.**

**Poprzynajmować, uje, ował** *przynająć jedno po drugim.* <Po + Przynajmować>

**Poprzynajmowanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzynajmować.**

**Poprzynęcać, a, ał** *przynęcić jednego po drugim.* <Po + Przynęcać>

**Poprzynęcanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzynęcać.**

**Poprzyniewalać, a, ał** *przyniewolić jednego po drugim.* <Po + Przyniewalać>

**Poprzyniewalanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyniewalać.**

**Poprzynosić, i, ił** *przynieść jedno po drugim:* Wychody kazał pozabijać i pozamykać, klucze P. sobie. Krasz. Babci różne wieści poprzynoszono, które na nasze stosunki wpłynąć mogą. Krasz. <Po + Przynosić>

**Poprzynoszenie, a,** blm., czynność cz. **Poprzynosić.**

**Poprzyobiecywać, uje, ywał** *przyobiecać jedno po drugim.* <Po + Przyobiecywać>

**Poprzyobiecywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyobiecywać.**

**Poprzyoblekać, a, ał, Poprzyobłóczyć** *przyoblec jedno (a. jednego) po drugim:* I tych w nowe kożuchy i szaty poprzyoblekano. Krasz. **P. ś.** *przyoblec ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przyoblekać>

**Poprzyoblekanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyoblekać.**

**Poprzyoblekanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzyoblekać ś.**

**Poprzyobłóczenie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyobłóczyć.**

**Poprzyobłóczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzyobłóczyć ś.**

**Poprzyobłóczyć, y, ył** i **P. ś.** p. **Poprzyoblekać.** <Po + Przyobłóczyć>

**Poprzyodziewać, a, ał** *przyodziać jednego po drugim; przyodziać z wielu stron:* Gromadka zjednanych przyjaciół, poprzyodziewana dziwacznie. Krasz. Jaskrawo poprzyodziewani w szkarłat senatorowie. Krasz. **P. ś.** *przyodziać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przyodziewać>

**Poprzyodziewanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyodziewać.**

**Poprzyodziewanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzyodziewać ś.**

**Poprzyorywać, uje, ywał** *przyorać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przyorywać>

**Poprzyorywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyorywać.**

**Poprzyozdabiać, a, ał** *przyozdobić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Bramy tryumfalne, obrazami poprzyozdabiane, były gotowe. Krasz. <Po + Przyozdabiać>

**Poprzyozdabianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyozdabiać.**

**Poprzypadać, a, ał** *przypaść kolejno, jeden po drugim; przycupnąć kolejno:* Towarzysze także poprzypadali, ale już było po harapie. Pas. Czeladź poprzypadała poza płoty i ogrody. Krasz. Starszyzna poprzypadała, ledwie hełmy porzucawszy na ziemię. Krasz. <Po + Przypadać>

**Poprzypadanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzypadać.**

**Poprzypalać, a, ał** *przypalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przypalać>

**Poprzypalanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzypalać.**

**Poprzypasywać, uje, ywał** *przypasać jedno po drugim:* Milczeli, pośpieszając P. miecze i łuki w pogotowiu. Krasz. <Po + Przypasywać>

**Poprzypasywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzypasywać.**

**Poprzypełzać, a, ał** *przypełznąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przypełzać>

**Poprzypełzanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzypełzać.**

**Poprzypędzać**, a, ał *przypędzić jedno po drugim.* <Po + Przypędzać>

**Poprzypędzanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzypędzać.**

**Poprzypiekać**, a, ał *przypiec jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przypiekać>

**Poprzypiekanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzypiekać.**

**Poprzypieprzać**, a, ał *przypieprzyć jedno po drugim.* <Po + Przypieprzać>

**Poprzypieprzanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzypieprzać.**

**Poprzypierać**, a, ał *przyprzeć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Ściany, których jedyną ozdobą były poprzypierane do nich kufry. Dzierz. <Po + Przypierać>

**Poprzypieranie**, a, blm., czynność cz. **Poprzypierać.**

**Poprzypiększać**, a, ał *przypiększyć jedno po drugim.* <Po + Przypiększać>

**Poprzypiększanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzypiększać.**

**Poprzypinać**, a, ał *przypiąć jedno po drugim; przypiąć w wielu miejscach:* To chłopi, którzy sobie szable poprzypinali i poprzebierali ś. w karmazyny. Kaczk. Konie poprzypinane do lanc, w ziemię wetkniętych, do drzew, do krzaków. Rol. <Po + Przypinać>

**Poprzypinanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzypinać.**

**Poprzypisywać**, uje, ywał *przypisać jedno po drugim; przypisać w wielu miejscach.* <Po + Przypisywać>

**Poprzypisywanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzypisywać.**

**Poprzypłaszczać**, a, ał *przypłaszczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przypłaszczać>

**Poprzypłaszczanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzypłaszczać.**

**Poprzypływać**, a, ał *przypłynąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przypływać>

**Poprzypływanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzypływać.**

**Poprzypominać**, a, ał *przypomnieć jedno po drugim.* <Po + Przypominać>

**Poprzypominanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzypominać.**

**Poprzyporządzać**, a, ał *przyporządzić jedno po drugim.* <Po + Przyporządzać>

**Poprzyporządzanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzyporządzać.**

**Poprzypościełać**, a, ał *ścieląc poprzykrywać:* Odarto blachy i dachówki, a poprzypościełano je słomą. Krasz. <Po + Przypościełać>

**Poprzypościełanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzypościełać.**

**Poprzypozywać**, a, ał *przypozwać jednego po drugim.* <Po + Przypozywać>

**Poprzypozywanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzypozywać.**

**Poprzypożyczać**, a, ał *przypożyczyć jedno po drugim.* <Po + Przypożyczać>

**Poprzypożyczanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzypożyczać.**

**Poprzyprawiać**, a, ał, †**Poprzyprawować** *przyprawić jedno po drugim; przyprawić w wielu miejscach.* <Po + Przyprawiać>

**Poprzyprawianie**, a, blm., czynność cz. **Poprzyprawiać.**

**Poprzyprowadzać**, a, ał *przyprowadzić jednego po drugim:* Rozpakowano moje powozy, poprzyprowadzano je, ojciec mój kazał ś. także wynieść na dwór. Ochoc. <Po + Przyprowadzać>

**Poprzyprowadzanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzyprowadzać.**

**Poprzyprószać**, a, ał *przyprószyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przyprószać>

**Poprzyprószanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzyprószać.**

**Poprzyprzągać**, a, ał, **Poprzyprzęgać** *przyprząc jednego po drugim.* <Po + Przyprzągać>

**Poprzyprząganie**, a, blm., czynność cz. **Poprzyprzągać.**

**Poprzyprzęgać**, a, ał p. **Poprzyprzągać.** <Po + Przyprzęgać>

**Poprzyprzęganie**, a, blm., czynność cz. **Poprzyprzęgać.**

**Poprzypudrowywać**, uje, ywał *przypudrować jedno (a. jednego) po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przypudrowywać>

**Poprzypudrowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzypudrowywać.**

**Poprzypuszczać**, a, ał *przypuścić jedno (a. jednego) po drugim; przypuścić kogo do wielu rzeczy.* <Po + Przypuszczać>

**Poprzypuszczanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzypuszczać.**

**Poprzyrastać**, a, ał *przyrosnąć kolejno, jedno po drugim; przyrosnąć w wielu miejscach.* <Po + Przyrastać>

**Poprzyrastanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzyrastać.**

**Poprzyrąbywać**, uje, ywał, **Poprzyrębywać** *przyrąbać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przyrąbywać>

**Poprzyrąbywanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzyrąbywać.**

**Poprzyrębywać**, uje, ywał p. **Poprzyrąbywać:** Rozłożysta jabłoń, pod którą stało zwykle dużo drzew rozmaitych, rozmaicie poprzyrębywanych i poprzyciesywanych. Jeż. <Po + Przyrębywać>

**Poprzyrębywanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzyrębywać.**

**Poprzyrównywać**, a, ał *przyrównać jedno po drugim a. jedno do wielu rzeczy.* <Po + Przyrównywać>

**Poprzyrównywanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzyrównywać.**

**Poprzyrumieniać**, a, ał *przyrumienić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przyrumieniać>

**Poprzyrumienianie**, a, blm., czynność cz. **Poprzyrumieniać.**

**Poprzyrządzać**, a, ał *przyrządzić jedno po drugim.* <Po + Przyrządzać>

**Poprzyrządzanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzyrządzać.**

**Poprzyrzekać**, a, ał *przyrzec jedno po drugim.* <Po + Przyrzekać>

**Poprzyrzekanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzyrzekać.**

**Poprzyrzucać**, a, ał *przyrzucić jedno po drugim.* <Po + Przyrzucać>

**Poprzyrzucanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzyrzucać.**

**Poprzyrzynać**, a, ał *przyrznąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przyrzynać>

**Poprzyrzynanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzyrzynać.**

**Poprzysadzać**, a, ał *przysadzić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Przysadzać>

**Poprzysadzanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzysadzać.**

**Poprzysalać**, a, ał *przysolić jedno po drugim.* <Po + Przysalać>

**Poprzysalanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzysalać.**

**Poprzysądzać**, a, ał *przysądzić jedno po drugim; przysądzić wielu osobom:* Sąd poprzysądzał stronom, czego wyraźnie nie żądały. Spas. <Po + Przysądzać>

**Poprzysądzanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzysądzać.**

**Poprzysiadać**, a, ał *przysiąść kolejno, jeden po drugim:* Drudzy duchowni, tu i owdzie poprzysiadawszy na stopniach, spowiadali przychodzących żołnierzy. Krasz. **P. ś.** *przysiąść ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przysiadać>

**Poprzysiadanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzysiadać.**

**Poprzysiadanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poprzysiadać ś.**

**Poprzysiąc, ęże, ągł,** × **Spoprzysiąc**, nied. **Poprzysięgać I.** cz. ni. *przysiąc, złożyć przysięgę, zakląć ś.:* Takie jest prawo, że na ranach ma ten P., kogo raniono, i tego P., kogo obwinił. Górn. Cobądź go czeka, poprzysięgli zgodnie a. go zbawić, a. pomścić godnie. Od. Król i my wszyscy z niewymownym zapałem poprzysięgliśmy, ręce do góry podnosząc. Niem. Na rycerską cześć poprzysiągł. Sienk. **2.** co = *przysiąc, powziąć zamiar czego pod przysięgą, zawziąć ś. przysiągszy sobie, zaprzysiąc co, postanowić sobie co pod przysięgą, ślubować co, przyrzec co zakląwszy ś.:* P. komu zemstę. Poprzysiągł mu wierność, przyjaźń. Troc. Ludwik poprzysiągł podane mu warunki, a przytomni panowie polscy nawzajem przysięgli jemu i jego następcom wierność i posłuszeństwo. Stadn. Poprzysiągłem walkę. Sf. **3.** †P. kogo = a) *zobowiązać, znaglić, zmusić, skrępować przysięgą, zakląć kogo:* Poprzysiągł (przysięgą przycisnął) go do tego. Troc. Poprzysięgać kogo, przysięgą przyciskać do czego a. o co, zaklinać. Mącz. Poprzysięgam was, abyście mu to oznajmili. Leop. (obowiązuję was przysięgą. Leop.). Będziem wolni a niewinni tej przysięgi, którąś nas poprzysięgła. Leop. Poprzysiągł Saul lud, mówiąc... Leop. Niewiasty jęły Rzymian poprzysięgać. Warg. Poprzysięgam cię przez Boga żywego, abyś nam powiedział, jeśliżeś ty jest Krystus, syn boży. Leop. Poprzysięgam cię na Boga. Kn. Poprzysięgam cię przez Boga, abyś mnie nie męczył. Sekl. P. burzę. Poprzysięgam cię, djable, przez tego, którego w rękach niosę, żebyś stąd wyszedł. Birk. Egzorcyzm, zaklinanie, właściwiej wykłada ś. poprzysiężeniem; poprzysięga bowiem i zaklina kapłan dusznego nieprzyjaciela, aby z człowieka wystąpił. Hrb. Poprzysięgam cię na naszę przyjaźń, na ojczyzny miłość. Troc. b) †P. kogo, co = *zaprzysiąc; stwierdzić przysięgą czyj charakter, czyją rolę:* Złoczyńcę powód powinien z sześcią świadków zarazem P. Skr. A jeśliby ś. przyznał, takowego już poprzysięgać nie trzeba. Skr. Tedy mieli swe konie P., tedy tam rok stali i o to ś. tknęli (= naznaczyli termin) do sędziej. Rot. <Po + Przysiąc>

**Poprzysiewać**, a, ał *przysiać jednego po drugim; przysiać w wielu miejscach.* <Po + Przysiewać>

**Poprzysiewanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzysiewać.**

**Poprzysięgacz**, a, lm. e *ten, co poprzysięga:* P., zaklinacz. Mącz. P. umarłych, *necromanticus*, który poprzysięga umarłych i radzi ś. ich. Mącz. Jednego z poprzysięgaczów moich sumienie ruszyło, tak że przysiąc nie chciał. Kraus. <Od Poprzysięgać>

**Poprzysięgać**, a, ał **I.** nied. p. **Poprzysiąc. 2.** dok. a. **P. ś.** *przysiąc kolejno, jeden po drugim.* **3.** †P. *przysiąc, zaprzysiąc jedno po drugim:* Wiarę swoję poślubią i poprzysięgają. Rej. Przez wszystkiego stworzenia początki i żywioły, przez pięć ran P. Kosz. <Po + Przysięgać>

**Poprzysięganie**, a, blm., czynność cz. **Poprzysięgać.**

**Poprzysięganie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poprzysięgać ś.**

†**Poprzysięgły** p. **Poprzysiężony.** Troc. <Od Poprzysiąc>

**Poprzysiężenie**, a, blm., czynność cz. **Poprzysiąc:** Egzorcyzm, zaklinanie, właściwiej wykłada ś. poprzysiężeniem. Hrb.

†**Poprzysiężon** p. **Poprzysiężony:** P. o zabitego człowieka *(=przekonany o zabójstwo na zasadzie przysięgi).*

**Poprzysiężony**, †**Poprzysiężon**, †**Poprzysięgły** *stwierdzony, poparty przysięgą; zaprzysiężony; ślubowany:* Poprzysiężona wiara. Poprzysiężeni wykonawcy woli ojca. Wor. Poprzysiężeni słudzy Marji. Wor.

**Poprzyskakiwać**, uje, iwał *przyskoczyć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przyskakiwać>

**Poprzyskakiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzyskakiwać.**

**Poprzysko**, a, lm. a = **Paprzysko:** Kuropatwy nocują na poprzysku.

**Poprzysładzać**, a, ał *przysłodzić jedno po drugim.* <Po + Przysładzać>

**Poprzysładzanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzysładzać.**

**Poprzysłaniać**, a, ał *przysłonić jedno po drugim a. jedno z wielu stron:* Młode pacholęta z pokolenia Uzbeków, o twarzach nad miarę pięknych, poprzysłanianych jedwabnemi frendzlami. Sienk. <Po + Przysłaniać>

**Poprzysłanianie**, a, blm., czynność cz. **Poprzysłaniać.**

**Poprzysługiwać się**, uje ś., iwał ś. *przysłużyć ś. jednemu po drugim.* <Po + Przysługiwać ś.>

**Poprzysługiwanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poprzysługiwać ś.**

**Poprzysmalać**, a, ał *przysmalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przysmalać>

**Poprzysmalanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzysmalać.**

**Poprzysmażać**, a, ał *przysmażyć jedno po drugim.* <Po + Przysmażać>

**Poprzysmażanie**, a, blm., czynność cz. **Poprzysmażać.**

**Poprzysposabiać**, a, ał *przysposobić jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *przysposobić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przysposabiać>

**Poprzysposabianie**, a, blm., czynność cz. **Poprzysposabiać.**

**Poprzysposabianie się, a ś.**, blm., czynność cz. Poprzysposabiać ś. <Po + Przysposabiać ś.>

**Poprzystawać, aje, awał I.** *przystać kolejno jeden (a. jedno) po drugim:* Poprzystawali na warunki. Zdradzili nas knezie nasze i sami do Niemców poprzystawali. Krasz. **2.** *przystać w wielu miejscach:* Rozwiązywał zakrwawioną szmatę, która z krwią zapiekłą poprzystawała do jasnych włosów chłopięcia. Krasz. **3.** (o jednym) *przystać na wiele rzeczy.* **4.** cz. ni. *przystanąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przystawać>

**Poprzystawanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzystawać.**

**Poprzystawiać, a, ał** *przystawić kolejno, jedno po drugim:* Ustawiali ś. na całych drabinach, do domostw poprzystawianych. Krasz. Z wierzchołka wież poprzystawianych widziano padających od strzał. Krasz. P. pijawki. <Po + Przystawiać>

**Poprzystawianie, a**, blm., czynność cz. **Poprzystawiać.**

**Poprzystępować, uje, ował** *przystąpić kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przystępować>

**Poprzystępowanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzystępować.**

**Poprzystosowywać, uje, ywał** *przystosować jedno po drugim.* <Po + Przystosowywać>

**Poprzystosowywanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzystosowywać.**

**Poprzystrajać, a, ał** *przystroić jedno (a. jednego) po drugim; przystroić w wielu miejscach:* Pośród gawiedzi i kolasy pańskie i dworzanie, ich barwami poprzystrajani. Rol. Przewiódł mię całym szeregiem izb, bogato poprzystrajanych. Krasz. <Po + Przystrajać>

**Poprzystrajanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzystrajać.**

**Poprzystrzygać, a, ał** *przystrzyc jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Te same kraje urządzały ś. w potężne monarchje a. poprzystrzygane, jak szpalery, rzeczypospolite. Kaczk. <Po + Przystrzygać>

**Poprzystrzyganie, a**, blm., czynność cz. **Poprzystrzygać.**

**Poprzysuszać, a, ał** *przysuszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przysuszać>

**Poprzysuszanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzysuszać.**

**Poprzysuwać, a, ał** *przysunąć jedno po drugim.* <Po + Przysuwać>

**Poprzysuwanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzysuwać.**

**Poprzyswajać, a, ał** *przyswoić jedno po drugim.* <Po + Przyswajać>

**Poprzyswajanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzyswajać.**

**Poprzyswędzać, a, ał** *przyswędzić jedno po drugim.* <Po + Przyswędzać>

**Poprzyswędzanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzyswędzać.**

**Poprzysychać, a, ał** *przyschnąć kolejno, jedno po drugim; przyschnąć w wielu miejscach:* Podprowadzono konia, którego rany poprzysychały. Krasz. Poprzysychały skóry im do kości i równe drewnu stały ś. w twardości. Chr. Kasza poprzysychała do garnka *(= poprzywierała).* <Po + Przysychać>

**Poprzysychanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzysychać.**

**Poprzysyłać, a, ał** *przysłać jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Przysyłać>

**Poprzysyłanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzysyłać.**

**Poprzysypywać, uje, ywał** *przysypać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Wszystkie załomy przy murach poprzysypywał śnieg, nagromadzony zawieją. Krasz. Mnóstwo glinianych małych miseczek stało w nieładzie, poprzysypywanych ziemią. Krasz. <Po + Przysypywać>

**Poprzysypywanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzysypywać.**

**Poprzysztukowywać, uje, ywał** *przysztukować jedno po drugim; przysztukować w wielu miejscach.* <Po + Przysztukowywać>

**Poprzysztukowywanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzysztukowywać.**

**Poprzyszywać, a, ał** *przyszyć jedno po drugim; przyszyć w wielu miejscach.* <Po + Przyszywać>

**Poprzyszywanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzyszywać.**

**Poprzyścielać, a, ał** *przysłać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Gdzieindziej odarto blachę i dachówki, a poprzyścielano je słomą. Krasz. <Po + Przyścielać>

**Poprzyścielanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzyścielać.**

**Poprzyśpieszać, a, ał** *przyśpieszyć jedno po drugim.* <Po + Przyśpieszać>

**Poprzyśpieszanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzyśpieszać.**

**Poprzyśrubowywać, uje, ywał** *przyśrubować jedno po drugim:* Koczyk stał upakowany pod gankiem, tłómoki były poprzyśrubowywane. Krasz. <Po + Przyśrubowywać>

**Poprzyśrubowywanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzyśrubowywać.**

**Poprzytaczać, a, ał** *przytoczyć jedno po drugim.* <Po + Przytaczać>

**Poprzytaczanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzytaczać.**

**Poprzytęchać, a, ał** *przytęchnąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + *Przytęchać, od Przytęchnąć>

**Poprzytęchanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzytęchać.**

**Poprzytępiać, a, ał** *przytępić jedno po drugim.* <Po + Przytępiać>

**Poprzytępianie, a**, blm., czynność cz. **Poprzytępiać.**

**Poprzytłaczać, a, ał** *przytłoczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przytłaczać>

**Poprzytłaczanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzytłaczać.**

**Poprzytłumiać, a, ał** *przytłumić jedno po drugim:* Chciałem ożenić ś. z nią, P. szaleństwa, osiąść w domu. Kaczk. <Po + Przytłumiać>

**Poprzytłumianie, a**, blm., czynność cz. **Poprzytłumiać.**

**Poprzytrząsać, a, ał** *przytrząsnąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przytrząsać>

**Poprzytrząsanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzytrząsać.**

**Poprzytrzymywać, uje, ywał** *przytrzymać jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Przytrzymywać>

**Poprzytrzymywanie, a**, blm., czynność cz. **Poprzytrzymywać.**

**Poprzytulać, a, ał** *przytulić jednego po drugim:* Gromadka ludzi, poprzytulana do daszków i szop. Krasz. Jagna poprzytulała do siebie dzieci. Dyg. Gdzie on sieroty swoje poprzytula? Słow. **P. ś.** *przytulić ś. kolejno, jeden po drugim:* Poprzytulali ś. z przestrachem do siebie. Chm. <Po+ +Przytulać>

**Poprzytulanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzytulać.**

**Poprzytulanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzytulać ś.**

**Poprzytwierdzać, a, ał** *przytwierdzić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Chodaki skórzane, sznurami do nóg poprzytwierdzane. Krasz. <Po+Przytwierdzać>

**Poprzytwierdzanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzytwierdzać.**

**Poprzytykać, a, ał** (o jednym) *przytknąć jedno po drugim;* (o wielu) *przytknąć kolejno, jeden po drugim; przytknąć w wielu miejscach.* <Po+ Przytykać>

**Poprzytykanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzytykać.**

**Poprzyuczać, a, ał** *przyuczyć jednego po drugim a. jednego do wielu rzeczy.* <Po+Przyuczać>

**Poprzyuczanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyuczać.**

**Poprzywabiać, a, ał** *przywabić jednego po drugim.* <Po+Przywabiać>

**Poprzywabianie, a,** blm., czynność cz. **Poprzywabiać.**

**Poprzywalać, a, ał** *przywalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po+Przywalać>

**Poprzywalanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzywalać.**

**Poprzywdziewać, a, ał** (o jednym) *przywdziać jedno po drugim;* (o wielu) *przywdziać co kolejno, jeden po drugim.* <Po+Przywdziewać>

**Poprzywdziewanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzywdziewać.**

**Poprzywiązywać, uje, ywał** *przywiązać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Na konie ich powsadzali i do takowych ich poprzywiązywali. Jeż. Najwięcej kobiet, z których część znaczna z poprzywiązywanemi białemi rańtuchami widocznie z sąsiednich wiosek przybyła. Krasz. Są to pochodnie liszkom Samsonowym do ogonów poprzywiązywane, co Filistynom zboża popaliły. Moracz. **P. ś.** *przywiązać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Przywiązywać>

**Poprzywiązywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzywiązywać.**

**Poprzywiązywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzywiązywać ś.**

**Poprzywierać, a, ał** *przywrzeć kolejno, jedno po drugim.* <Po+Przywierać>

**Poprzywieranie, a,** blm., czynność cz. **Poprzywierać.**

**Poprzywieszać, a, ał** *przywiesić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Opony, kobierce oddzielały ścianami jedwabnemi u gałęzi drzew poprzywieszanemi, jedne do tańca przeznaczone szranki od drugich. Krasz. <Po+Przywieszać>

**Poprzywieszanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzywieszać.**

**Poprzywlekać, a, ał, Poprzywłóczyć** *przywlec jedno po drugim.* **P. ś.** *przywlec ś. kolejno, jeden po drugim:* Dopiero ś. wieczorem poprzywlekali. Krasz. <Po+Przywlekać>

**Poprzywlekanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzywlekać.**

**Poprzywlekanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzywlekać ś.**

**Poprzywłaszczać, a, ał** sobie=*przywłaszczyć sobie jedno po drugim:* Grunty biskupie sobie za swą własność poprzywłaszczali. Wor. <Po+ Przywłaszczać>

**Poprzywłaszczanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzywłaszczać.**

**Poprzywłóczenie, a,** blm., czynność cz. **Poprzywłóczyć.**

**Poprzywłóczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzywłóczyć ś.**

**Poprzywłóczyć, y, ył** i **P. ś.** p. **Poprzywlekać.** <Po+Przywłóczyć>

**Poprzywodzenie, a,** blm., czynność cz. **Poprzywodzić.**

**Poprzywodzić, i, ił** *przywieść jedno (a. jednego) po drugim.* <Po+Przywodzić>

**Poprzywoływać, uje, ywał** *przywołać jednego po drugim.* <Po+Przywoływać>

**Poprzywoływanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzywoływać.**

**Poprzywozić, i, ił** *przywieźć jednego (a. jedno) po drugim:* Takie oni rzeczy poprzywozili, co ludzie na wszystkie strony obracają. Krasz. <Po +Przywozić>

**Poprzywożenie, a,** blm., czynność cz. **Poprzywozić.**

**Poprzywracać, a, ał** *przywrócić jedno po drugim.* <Po+Przywracać>

**Poprzywracanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzywracać.**

**Poprzywykać, a, ał** *przywyknąć kolejno, jeden po drugim.* <Po+Przywykać>

**Poprzywykanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzywykać.**

**Poprzyznawać, aje, awał** (o jednym) *przyznać jedno po drugim;* (o wielu) *przyznać co kolejno, jeden po drugim.* **P. ś.** *przyznać ś. do wielu rzeczy;* (o wielu) *przyznać ś. do czego kolejno, jeden po drugim.* <Po+Przyznawać>

**Poprzyznawanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyznawać.**

**Poprzyznawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzyznawać ś.**

**Poprzyzwalać, a, ał** (o jednym) *przyzwolić na wiele rzeczy;* (o wielu) *przyzwolić na co kolejno, jeden po drugim.* <Po+Przyzwalać>

**Poprzyzwalanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyzwalać.**

**Poprzyzwyczajać, a, ał** *przyzwyczaić jednego po drugim a. jednego do wielu rzeczy.* **P. ś.** *przyzwyczaić ś. do wielu rzeczy; przyzwyczaić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Przyzwyczajać>

**Poprzyzwyczajanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyzwyczajać.**

**Poprzyzwyczajanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poprzyzwyczajać ś.**

**Poprzyzywać, a, ał** *przyzwać jednego po drugim.* <Po+Przyzywać>

**Poprzyzywanie, a,** blm., czynność cz. **Poprzyzywać.**

**[Po psiarsku]** przys. *głupio, po głupiemu, źle.* Gwar. <Po+Psiarsku, od *Psiarsko = Psiarskie>

†**Popsić, i, ił** *zepsuć, zdemoralizować:* Popsiła religja wasza narodów wiele. Birk. **P. ś.** *zepsuć ś., zdemoralizować ś.* <Po+Psić>

†**Popsienie, a,** blm., czynność cz. **Popsić.**

†**Popsienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popsić ś.**

**Popsnąć się, nie ś., nął ś., [Popśnić ś.]** *potknąć ś., pośliznąć ś., osunąć ś.:* Noga mi ś. popsnęła i upadłem. Zabł. Przen.: Jak prędko ś. jaki nieborak popsnie, pieniędzy mu braknie, już po przyjaźni. L. *(= noga mu ś. pośliźnie, spotka go niepowodzenie).* <Po + Psnąć>

**Popsocenie, a,** blm., czynność cz. **Popsocić.**

†**Popsocenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popsocić ś.**

**Popsocić, i, ił** I. *spędzić pewien czas na psoceniu.* 2. [P.] *psotę wyrządzić, spsocić.* 3. †P. p. **Popsuć:** Ziarno bez wilgoci wznijdzie-li, to go zła chwila popsoci. Chr. Tak pewien jestem o twojej dobroci, że jej najmniejsza zmaza nie popsoci. Chr. †P. ś. p. **Popsuć:** Świat ś. popsocił. Chr. <Po + Psocić>

×**Popsowacz, a,** lm. **e** *ten, co popsuł.* <Od Popsować>

†**Popsować, uje, ował** i †**P. ś., [Popsować i P. ś.]** p. **Popsuć:** Królowa prorokowała, iże przez to drzewo miały być popsowane wszystkie królestwa żydowskie. Pusm. Drudzy nauczali, że ten zły bóg, równy w rozumie i mocy dobremu bogu, jego dzieło popsował. Kon. St. [Oj, miałem kochaneczkę, da pan mi ją popsował]. Uźrzał Bóg, że ś. wszelkie ciało popsowało. Leop. Popsowali ś. w naukach i obyczajach. Troc. <Po + Psować>

**Popsowanie, a,** blm., czynność cz. **Popsować.**

**Popsowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popsować ś.**

**Popstrykać się, a ś., ał ś.** p. **Poprztykać ś.:** Co ci jest? Mów jasno! Jużeście ś. popstrykali? Krasz. Wczoraj wieczorem ci państwo... czegoś popstrykali ś. Krasz. Ze wszystkim popstrykali ś. i gadać do siebie przestali. Krasz. <Po + Pstrykać ś.>

**Popstrykanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popstrykać ś.**

**Popstrzenie, a,** blm., czynność cz. **Popstrzyć.**

**Popstrzyć, y, ył** *upstrzyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, zapstrzyć, porobić pstrokatym:* Ciało osutką, krostami i petociami popstrzem. Haur. Muchy popstrzyły papier. Rozwiesili łańcuchy, popstrzyli kabaty, altembasem podszyli ozdobne szarłaty. Papr. Popstrzą tym i owym, ni po polsku, ni po francusku, ale wie go licho po jakiemu. Skarb. Co nieco sobie tylko policzki siniakami popstrzywszy. Jun. Kopjami dobrze tego Szweda popstrzę. Przyb. *(= poznaczę, pokiereszuję).* Jego dragoni haniebnie starościńskich popstrzyli. Kaszk. <Po + Pstrzyć>

**Popstrzykać się, a ś., ał ś.** p. **Poprztykać ś.:** Dochodząc do dworu, popstrzykaliśmy ś. Krasz. Popstrzykali ś. czasem, lecz nim ś. rozeszli, zgoda najlepsza następowała. Krasz.

**Popstrzykanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popstrzykać ś.:** Lada P. ś. z nim groziło odprawą. Krasz.

**Popsucie, a,** blm., czynność cz. **Popsuć.**

**Popsucie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popsuć ś.**

**Popsuć, uje, uł, †Popsować, [Popsować], †Popsocić, †Popsić** *zepsuć we wszystkich szczegółach kolejno; zepsuć; pogorszyć;* przen. *zdemoralizować, sprowadzić z drogi uczciwej, prawej; zbałamucić:* Człowiek narobi ś., zorze, przeorze, a grad, piorun, różne przypadki wszystko popsują. Karnk. Religja wasza popsuła narodów wiele i nauczyła ich rozkoszy pilnować więcej, niż Boga. Birk. **P. ś.** *ulec zepsuciu, zepsuć ś.; pogorszyć ś.; zdemoralizować ś., zejść z uczciwej, prawej drogi; zbałamucić ś.:* Prędko ś. popsuje białogłowa w swobodzie, kiedy stróża nie ma. Opal. <Po + Psuć>

***Popsuj** nieod.: Majster P. = *partacz, fuszer.* <Od Popsuć>

**[Popsujko, a,** lm. **a]** m. *Żyd, krawiec wiejski.* <Od Popsuj, od Popsuć>

×**Popsutszy** st. wyż. od **Popsuty:** Obyczaje z dnia na dzień popsutsze. L.

**Popsuty** I. im. od **Popsuć.** 2. [Krowy popsute] = *którym przez czary odebrano mleko.* [Pies P.] = *wściekły.*

**Popsykać, a, ał** *spędzić pewien czas na psykaniu.* <Po + Psykać>

**Popsykanie, a,** blm., czynność cz. **Popsykać.**

**[Popśnić się, i ś., ił ś.]** I. *popsuć ś., zepsuć ś.* szczeg. *wskutek uroku; nie udać ś., nie poszczęścić ś.:* Mleko krowie popśniło ś. 2. p. **Popsnąć ś.:** Popsnino mu sie, i spad.

**[Popśnienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Popśnić ś.**

**Popśnięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popsnąć ś.**

**[Poptaszenie, a,** blm.] czynność cz. **Poptaszyć.**

**[Poptaszyć, y,ył]** *odbyć sprawę cielesną, zaspokoić popęd płciowy.* <Po + *Ptaszyć, od Ptak>

**[Popuchać, a, ał, Popachać]** *powąchać.*

**[Popuchanie, a,** blm.] czynność cz. **Popuchać.**

**Popuchnąć, chnie, chł** *spuchnąć kolejno, jedno po drugim:* Ręce mu popuchną jak poduchy. Orzesz. <Po + Puchnąć>

**Popuchnienie, a,** blm. p. **Popuchnięcie.**

**Popuchnięcie, a,** blm., **Popuchnienie** czynność cz. **Popuchnąć.**

**Popucować, uje, ował** *wypucować jedno po drugim.* <Po + Pucować>

**Popucowanie, a,** blm., czynność cz. **Popucować.**

**[Popuda, y,** lm. **y, Popudka]** I. *zapędzanie zwierza podczas obławy wołaniem na strzelców.* Przen.: †Wszeteczna P. długo nań dybie. Pot. (o kobiecie lubieżnej = *pokusa).* 2. *ludzie, co do takiego zapędzania należą.* <Ukr. pòpud>

**[Popudka, i,** lm. **i]** p. **Popuda.**

†**Popudny** *pierzchliwy, lotny, niestały, przenośny:* Gdzie przedtym stały karczmy, folwarki, wsi ludne, teraz wszystko pokryły popioły popudne. Zim. <Od Popuda>

**Popudrować, uje, ował** I. *pobielić pudrem, upudrować.* 2. *upudrować jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *upudrować ś., pobielić ś. pudrem:* Matka mogłaby ś. trochę P., bo matka wygląda jak burak czerwona. Bał. <Po + Pudrować>

**Popudrowanie, a,** blm., czynność cz. **Popudrować.**

**Popukać, a, ał** I. *wypełnić pewną chwilę pukaniem.* 2. ×P. *popękać, potrzaskać, porozłupywać ś.* <Po + Pukać>

†**Popukały** *który popukał, popękany, potrzaskany:* Popukałe ospice mąką ryżową posypować. Syr. <Od Popukać>

**Popukanie, a,** blm., czynność cz. **Popukać.**

×**Populacja, i,** blm. *ludność, zaludnienie, mieszkańcy:* Chorągiew weszła w dobrym i żwawym stanie, uczciwie ś. prezentując starszeństwu i populacji. Łoź. <Fr. population>

**Populacjonista, y,** lm. **ści** *ten, co pracuje nad populacjonistyką, przeciwnik teorji Maltusa, po-*

*dług której przyrost ludności musi sprowadzić nędzę.* <Od Populacja>

**Populacjonistyka, i,** blm. *nauka o ludności na podstawie statystyki.* <Od Populacjonista>

**Popularnie,** przys. od **Popularny.**

**Popularność, i,** blm., rz. od **Popularny:** P. u nas zwyczajnie jest ujęcie publiczności za słabość przekonywającą ją w powszechnej opinji. Jez. Kto tak powszechnie jest znany i kochany, że jego imię aż pod wiejskie strzechy zaszło, że je nawet dzieci powtarzają, o tym mówimy, że ma P. Kras. A. Zyskać, zjednać sobie, stracić P. Cieszyć ś. popularnością. Przyjaźń braterska, którą popularnością zowiemy. Kras. Po drodze zwiedzał szlachtę, jużto dla zabawy, już dla popularności. Mick. Popularnością starał ś. zyskać zaufanie. Kaczk. P. pozyskać może nawet gracz z profesji, który daje dobre obiady, a czasem dla oka sypnie sowitą jałmużną. Krasz. To dzieło ma wielką P.

**Popularny I.** *znany powszechnie, wzięty u ogółu, ceniony przez lud:* Aby was pochlebna nie łudziła swym blaskiem sława popularna. L. Powieść, iżby popularną być mogła, musi budzić w swej ekspozycji zajęcie. Tysz. **2.** *przystępny, łatwy w obcowaniu z ludźmi, jednający sobie wszystkich, przyjacielski:* Zwierzchnik P. Uderzył go po ramieniu, patrzał w twarz, słowem, starał ś. być popularnym. **3.** *przystępny, zrozumiały nawet dla szerszych mas, prosty, łatwy (do pojęcia), praktyczny:* P. kurs, wykład astronomji. Dzieło popularno-naukowe. Sławne popularno-prawne dziełko Jezuity Śmigielskiego o lichwie i wyderkach. <Łć. popularis>

**Popularysta, y,** lm. **ści** *przyjaciel ludu, człowiek goniący za popularnością, demokrata:* Traci P., bankietuje, daje, rozprasza fortunę. L. Pan wielkiego serca, i piękny, hojny, i P. wielki. Mat. <Łć popularis>

**Popularyzacja, i,** blm. p. **Popularyzowanie:** Niejedną pracę poświęcił popularyzacji nowych odkryć w świecie naukowym. <Po + Popularyzować>

**Popularyzacyjny** przym. od **Popularyzacja:** Działalność popularyzacyjna. <Od Popularyzacja>

**Popularyzator, a,** lm. **owie** *ten, co popularyzuje:* Nasi popularyzatorowie nauk są to ludzie niezamożni.

**Popularyzatorka, i,** lm. **i** forma ż. od **Popularyzator.**

**Popularyzatorski** przym. od **Popularyzator:** Dążenia popularyzatorskie.

**Popularyzatorstwo, a,** blm. *działalność popularyzatora.*

**Popularyzować, uje, ował** *uprzystępniać, rozpowszechniać, czynić dostępnym dla ogółu np. wiedzę przez tanie wydawnictwa, przystępne i łatwo zrozumiałe wykłady.* **2.** *mówić, dowodzić, rozprawiać, działać, postępować z celem stania ś. popularnym.* **P. ś.** *rozpowszechniać ś., stawać ś. przystępnym dla ogółu, ucierać ś. w masach ludu; zjednać sobie przychylność, znajomość u ogółu, stawać ś. popularnym.* <Fr. populariser>

**Popularyzowanie, a,** blm., **Popularyzacja** czynność cz. **Popularyzować:** Nakładcy największe nadzieje opierają na popularyzowaniu klasyków. Krasz.

**Popularyzowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popularyzować ś.**

**Populchnieć, eje, ał** *spulchnieć nieco, popełnieć.* <Po + Pulchnieć>

**Populchnienie, a,** blm., czynność cz. **Populchnieć.**

**Populina, y,** blm., chem. *benzoilosalicyna, glikozyd, zawarty w korze i liściach topoli,* $C_{13}H_{17}(C_6H_7O)O_7+2H_2O$. <Od Łć. populus = topola>

**Populista, y,** lm. **ści** *członek partji ludowej.* <Od Łć. populus = lud>

**Populistyczny** przym. od **Populista:** W izbie deputowanych demokraci rozporządzali 218 głosami przeciw 127 republikańskim i 11 populistycznym. <Od Populista>

**[Popust, u,** lm. **y]** *sznur przy sieci, używany podczas połowu ryb,* popusta, oprotek, oprótek. <Po + *Pust, PUST>

**Popusta, y,** lm. **y** p. **Popust.**

**Popustoszeć, eje, ał I.** *nieco spustoszeć, wyludnić ś., nadrujnować ś.* **2.** *opustoszeć kolejno, jedno po drugim, powyludniać ś.:* Dwory i pyszne pokoje popustoszeją. Ryb. Pola popustoszały. <Po + Pustoszeć>

**Popustoszenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Popustoszeć.** **2.** czynność cz. **Popustoszyć.**

**Popustoszyć, y,ył** *spustoszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Skanderbeg, wtargnąwszy w ziemię turecką, bardzo wiele powojował i popustoszył. Baz. <Po + Pustoszyć>

**Popuszczać, a, ał I.** (o jednym) *puścić kolejno jednego (a. jedno) po drugim:* P. więźniów. **2.** (o wielu) *puścić co kolejno jeden po drugim.* **3.** nied. p. **Popuścić.** <Po + Puszczać>

**Popuszczanie, a,** blm., czynność cz. **Popuszczać.**

**Popuszczenie, a,** blm., czynność cz. **Popuścić:** P. pasa. Troc.

†**Popuściały** *pustoszący:* Strzały mocnego ostre, s węg im popuściałym. Ps. flor. (= *z węglem pustoszącym.* Leop. i Wuj.). <Po + *Puściały, od *Puścieć, od Pusty>

**Popuścić, i, ił,** nied. **Popuszczać I.** czego, co = *puścić nieco, zwolnić, obluzować; puściwszy pofolgować:* P. cugli koniowi. Leszcz. P. wodze koniowi, popuszczać cuglów. Troc. P. sobie pasa. Troc. Nakarm ty wilka, niech popuści pasa, a wilka ciągnie natura do lasa. Bratk. Za króla Sasa jedz, pij i popuszczaj pasa. Prz. Jestem mocno ściśniony; panie, popuść, zmiłuj ś. L. Przen.: Popuszczać języka. Troc (= *rozpuszczać język, nie trzymać go na wodzy*). Każdy popuszczał języka, ile chciał, gadając na tę wojnę. Kłok. Przen.: P. komu wodze = *rozpuścić go, zwolnić rygor, dać mu wolę.* Popuszczam komu wodze, wędzidła wolnego. Troc. Pan starosta swobodnie żądzom swym cugli mógłby popuszczać. Sienk. **2.** cz. ni. *pozwolić ś. wymknąć trosze wiatrów, uryny a. kału, nie mogąc ich utrzymać:* Ze strachu czasem ludzie P. muszą, iż gorącość, wewnątrz do kupy ś. ściągnąwszy, pędzi wilgotności. Petr. Od strachu aż popuścił. Kn. (puściły zamki, nity. L.). Dam mu kijem, aż popuści. Troc. Lepiej popuszczając, niźli popluwając. Prz. (= *lepiej dołem, niż górą*). **3.** [P.] a) *ulżyć w chorobie:* Inacyj Pan Bóg umyślił, bok i tego niedźwiedzia zabił, ino mię po tej kuli popuściło, i na weseluk był. Tet. Znacznie go popuściło. Sienk. Popuściło mi na wnukach (= *ulżyło mi w brzuchu*). b) *puścić, oswobodzić:* Już ja cię teraz nie popuszczę, nie wymkniesz mi ś. U nas tam niespokojna strona, szabli z ręki nie popuść. Sienk Gdy kto skonać nie może, podkładają grochowiankę pod głowę, wte-

dy go popuści. c) *ustąpić:* Baba nie popuściła. <Po + Puścić>

[**Poputny**] *pomyślny, sprzyjający:* Wiatr P dzielnie nam służy. <Ros. poputnyj>

†**Popych, u,** lm. **y** *popchnięcie, bodziec, impuls, pociąg:* Styska z łez rzewnych ku niebu popychem. Przyb. <Po + *Pych, PCHIPICH PYCH>

**Popychacz, a,** lm. **e l.** *ten, co popycha, w ruch wprowadza.* L. **2.** *służący do najniższych posług, posługacz,* popychadło, popychle: Każdemu ze starszych służebnych po złotych polskich 7, każdemu ze średnich po 6, każdemu z młodszych po 3, każdy ciura weźmie złotych 2, każdy P. złotych polskich 1. Goł. [Jakiś fabryczny P.]. **3.** [P.] = a. *szczutka płaska służąca do posuwania słomy w strzynce rzezalnej.* b) *róg u zwierzęcia* (w zagadce). <Od Popychać>

**Popychać, a, ał** p. **Popchnąć.**

**Popychadło, a,** lm. **a l. a.** [**Popychał**], **Popychle,** [**Popychaj, Popychel**] *ten a. ta, których wszędzie popychają = posyłają, któremi posługują ś., wysługują ś., wyręczają ś., których używają do ladajakiej roboty.* **2.** [P.] *człowiek, który, zamiast pomagać, plącze ś.* <Od Popychać>

[**Popychaj, a,** lm. **e**] p. **Popychadło.** <Od Popychać>

[**Popychał, a,** lm. **y**] p. **Popychadło.** <Od Popychać>

**Popychanie, a,** blm., czynność cz. **Popychać.**

[**Popychel, chla,** lm. **chle**] p. **Popychadło.**

**Popychle, a,** lm. **a** p. **Popychadło.** <Od Popychać>

**Popykać, a, ał** *spędzić pewien czas na pykaniu.* <Po + Pykać>

**Popykanie, a,** blm., czynność cz. **Popykać.**

**Popylenie, a,** blm., czynność cz. **Popylić.**

**Popylić, i, ił** *pyłem pokryć, pokurzyć, zakurzyć.* <Po + Pylić>

[**Popyrciany**] *zawsze prędki.* Gwar.

[**Popyrczek, czka,** lm. **czki**] p. **Popyrszek.**

[**Popyrszek, szka,** lm. **szki, Popyrczek, Popierszek**] *śnieg mały.* <Od Popyrszyć>

[**Popyrszenie, a,** blm.] czynność cz. **Popyrszyć.**

[**Popyrszyć, y,ył**] *poprószyć śniegiem.*

**Popyskać, a, ał** *pyskiem poryć, pokopać:* Pojałem szkapę na łące popyskanej, na świnim ugorze. Klon. Przen.: *pogrzebać, pogmerać:* Tylko popyskał w misce i odszedł, nie jadszy. <Po + Pyskać>

**Popyskanie, a,** blm., czynność cz. **Popyskać.**

†**Popyskłać, a, ał,** †**Popyskłać** *powalać, pomazać, pokalać, poplamić, poplugawić:* Słowo boże popysklane było. Żarn. **P. ś.** *powalać ś., pomazać ś., pokalać ś., poplamić ś., poplugawić ś.* <Po + Pysklać>

†**Popysklanie, a,** blm., czynność cz. **Popysklać.**

†**Popysklanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popysklać ś.**

†**Popysklać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Popysklać:** Nie plugawcie dusz waszych, ani ś. dotykajcie s tych rzeczy niczego, abyście ś. nie popysklali. Leop.

†**Popysklanie, a.** blm., czynność cz. **Popysklać.**

†**Popysklanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popysklać ś.**

**Popyskować, uje, ował l.** dok. *pewien czas spędzić na pyskowaniu; pogębować, poujadać, poszczekać = pogadać hardo, zuchwale.* **2.** nied. *bić po pysku, policzkować, pogębkować:* Im bardziej cierpiał tym bardziej łajała, często i za łeb, i popyskowała. Jabł. <Po + Pyskować>

**Popyskowanie, a,** blm., czynność cz. **Popyskować.**

**Popyszczkać się, a ś., ał ś.** (o gołębiach) *dać sobie pyszczka, dziobka, pocałować ś.:* Gołębie pierwej ś. popyszczkają, nim ś. mieszają. Kluk. <Po + *Pyszczkać ś., od Pyszczek>

**Popyszczkanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popyszczkać ś.**

**Popysznić się, i ś., ił ś.** *spędzić pewien czas na pysznieniu ś.* <Po + Pysznić ś.>

**Popysznieć, eje, ał** *spysznieć kolejno, jeden po drugim:* [O druchny, druchny, cemu nie śpiewacie, cyście popysznieli, cy gębów nie macie?]. <Po + Pysznieć>

**Popysznienie, a,** blm., czynność cz. **Popysznieć.**

**Popysznienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popysznić ś.**

**Popyt, u,** blm. (w handlu) *poszukiwanie; odbyt, odbycie, łatwość zbycia, pokup, wzięcie, powodzenie:* Tandeta przy braku konkurencji zawsze P. znajdzie. Ten towar tylko dla popytu mamy. Troc. P. większy od podaży. Sienk. <Po + *Pyt, PYT>

**Popytać, a, ał** *pobadać pytając:* Popytawszy mnie jeszcze tędy-owędy o mego pana, rzekł nareszcie... Kaczk. **P. ś.** *zapytać ś., poradzić ś., przewiedzieć ś., poinformować ś., zasięgnąć języka, przepytać ś., wywiedzieć ś., dowiedzieć ś.:* Popytaj ś., jakbyś mógł trafić do niego. Wuj. Idźcie, popytajcie ś. go. Leop. <Po + Pytać>

**Popytanie, a,** blm., czynność cz. **Popytać.**

**Popytanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Popytać ś.**

[**Po pytaniu chodzić**] *chodzić po proszonym, żebrać.*

**Popytlować, uje, ował l.** *spędzić pewien czas na pytlowaniu.* **2.** *spytlować jedno po drugim; pokończyć pytlowanie.* <Po + Pytlować>

**Popytlowanie, a,** blm., czynność cz. **Popytlować.**

**Popytność, i,** blm. rz. od **Popytny.**

**Popytny** *mający popyt, odbyt w handlu, poszukiwany, pokupny:* Towar P. <Od Popyt>

**I. Por, u,** lm. **y l.** anat.: Pory = *dziurki, otworki skórne, przeziewniki,* × potnice, × dziurki a. dziureczki potne, †sierotki (pori cutanei): P., kanał potowy, dziurka przeduchowa, tok transpiracji. L. Pory zową dziurki subtylne, których człowiek nie dojrzy w ciele człowieczym, a z nich włosy wyrastają i pot wychodzi. Biel. M. **2.** fiz. *maleńki odstęp między cząsteczkami jakiego ciała organicznego a. nieorganicznego.* **3.** †P. *kanał, koryto, łożysko, bieg, tok, tor, np. rzeki.* Kn. <Gr. póros>

**2. Por, a,** lm. **y** bot., p. **Czosnek.** <Łć. (allium) porrum>

**Pora, y,** lm. **y l.** = a) *czas pewien, doba; chwila przeznaczona na co, właściwa; okres czasu czego:* W porze obiadowej. Letnią, zimową porą. O tej porze. Już P. miła wiosny wschodziła. Kras. Wiosna jest porą, w której wojska odprawują rewje. L. W dni kwitnących porze. Dm. Zatrzymajmy ś. trochę, by przyjście nasze do niego mimo pory nie było. L. Spóźniona P. Zły żart, kiedy nie w porze. Jak. W. (nie à propos). Polskiej wojny porze był szkodliwy. Troc. W najlepszej porze czerstwości i gładkości swojej była. Troc. Gdy była w najlepszej porze gładkości swojej, on ś. w niej niezmiernie kochał. Kłok. (= *rozkwicie, pełni*). W samej porze lat i sił. Jabł. Szczęście jego w samej jest porze. Troc.

Ot, właśnie też teraz P. po temu, kiedy ś. wszystko odkryło. L. Pilno mi było ciebie, i nie byłeś w porę. Pić bez pragnienia, kochać bez pory— oto jest, czym ś. od innych różnimy bydląt. L. Pod samą porę. Troc. Przyszedł nie w porę. Zjawił ś. w porę, w samą porę *(= w sam raz, w sam czas)*. Pieniądze w porze wojsku rozdane pewnym mię ich wierności czyniły. L. Już P. Jeszcze nie P. Józef umarł w młodej porze. Nies. Bogdajbym nigdy nie dożył tej pory: brat przeciw bratu ma podnosić dłonie! Mick. Cztery pory roku. Pory roku astronomiczne, meteorologiczne. W strefie gorącej wyróżnić można tylko porę dżdżystą i porę suchą. W strefach biegunowych P. letnia jest równoznaczna z dniem, P. zaś zimowa z nocą. b) *czas odpowiedni, chwila stosowna, sposobność, okazja:* Nieba zdarzyły porę; oni ją chwycili, ojczyznę z pod ciężkiego jarzma wydobyli. Niem. Nie zasypiajmyż pory: późna sprawa za nic. Przyb. Kiedy nam ś. P. zdarza, pijmy zdrowie gospodarza. Pśń. Fizycy do tego najlepszą mają porę. Troc. Gdy P. wojenna ustawa, wojsko z pola idzie. Troc. Siano kosić podług pory. Troc. **2.** [P.] *czas:* Nie mamy pory. Od pory do pory *(= od czasu do czasu, czasami, kiedy niekiedy)*. Już która P.! *(= jak już późno!)*. **3.** [P.] *chwila kończąca jedną dobę, a zaczynająca drugą:* Od pory do pory *(= całą dobę)*. **4.** *powietrze, stan powietrza, pogoda, powietrze, aura:* Przywykły do ciepłej, do zimnej pory. Troc. P. teraz niezdrowa. Troc. P. ranna. Troc. **5.** *norma, stan należyty; miara; położenie, stan, sytuacja:* Nie należy żadnego bydlęcia do ciężkiej zażywać roboty, aż gdy już stanie w samej porze. Kluk. Jeżeli zwierz przez pokarm tyle odbiera innych części, ile utraca jednych, zostaje w porze. Kluk. *(= ani rośnie, ani maleje, chudnie; bez zmiany)*. Nieustawnie w jednej porze granice polskie zostawały. Błaż. Kościół raciąski zaczęty do zupełnej pory przyprowadził. Nies. Taka była P. państwa, dworskich spraw. Troc. Wszystek z pory swojej wzruszony stan Królestwa. Troc. Nieprzyjaciel w tej porze nie zostaje, aby ś. jakiej mógł podjąć imprezy. Troc. W podobnej państwo synowi zostawił porze. Troc. Nieznośna niewolniczego stanu P. Troc. **6.** [P.] *dobra, równa miara:* Co ja miałem ich rozbraniać, kiedy oni obydwa na porze! *(= na równi)*. Te obydwie wsie od nas na porze *(= w równej odległości)*. Być w porę (o sukniach, obuwiu) = *być w sam raz, akurat, być prawie, przypadać, leżeć dobrze.* **7.** fizj. P. pokwitania, pokwitanie (pubertas). P. przekwitania, przekwitanie, u niewiast (climacterium). Niewłaściwość pory (heterochronia). <POR>

× **Poraba, y,** lm. **y** forma ż. od **Porabek.** Zdr. **Porabka.** <Po + Ros. raba>

**Porabek, bka,** lm. **bki, Porabię** *potomek niewolnika, raba:* Z niewolnikami, rabami, porabkami rachuba była inna, niż z ludźmi wolnemi. Krasz. <Po + *Rabek, od Ros. Rab>

**Porabiać, a, ał** *robić to, co zwykle; spędzać, przepędzać czas na czym; zajmować ś. czym:* Co porabiasz? Co tu porabiasz? *(= w jakim celu tu jesteś?)*. <Po + Rabiać>

**Porabianie, a,** blm., czynność cz. **Porabiać.**

× **Porabię, ęcia,** lm. **ęta** p. **Porabek:** Głowy mieli postrzyżone, i widać w nich było niewolników lub porabięta. Krasz. <Od Porabek>

× **Porabka, i,** lm. **i** p. **Poraba:** Ojciec jej niewolnik, dziecko po rabie — P. jakaś i śmie... Krasz. <Od Poraba>

**Porabować, uje, ował** *zrabować jedno po drugim:* Między srebrem zdobycznym wojewoda byłby może znalazł i swoje własne, porabowane zeszłego lata w Huszczy. Sienk. <Po + Rabować>

**Porabowanie, a,** blm., czynność cz. **Porabować.**

**Porachmistrzować, uje, ował** *spędzić pewien czas na rachmistrzowaniu, pobyć rachmistrzem.* <Po + Rachmistrzować>

**Porachmistrzowanie, a,** blm., czynność cz. **Porachmistrzować.**

**Porachować, uje, ował,** [**Porechować**] *przerachować kolejno, jedno po drugim, policzyć:* Porachowane pieniądze. Troc. Porachowany żołnierz. Troc. Dni każdego człowieka są porachowane, i miesiące życia człowieczego obliczone. Gil. Przen. żart.: Nic nie pomoże, trza mu P. gnaty. Prus. *(= zbić go)*. **P. ś.** *obrachować ś. szczegółowo, obliczyć ś., poregulować swoje rachunki:* Przyszedłem, abyśmy ś. porachowali. L. P. ś. z sobą. P. ś. z rozumem, z sumieniem. Troc. <Po + Rachować>

**Porachowanie, a,** blm., **Porachunek** czynność cz. **Porachować:** P. ma według regiestru uczynić. Troc.

**Porachowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porachować ś.:** P. ś. z sumieniem. Troc.

**Porachunek, nku,** lm. **nki** *porachowanie, obrachunek, rachunek, obliczenie:* Z porachunku wypadło, że mu ś. mniej należy. [Jak juz parobek powymłacał wszystko do czysta u tygo pana, idzie do porachunku]. <Po + Rachunek>

[**Poraczać, a, ał** i **P. ś.**] p. **Poraczyć.**

[**Poraczanie, a,** blm.] czynność cz. **Poraczać.**

[**Poraczanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poraczać ś.**

[**Poraczenie, a,** blm.] czynność cz. **Poraczyć.**

[**Poraczenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poraczyć ś.**

**Poraczkować, uje, ował** *popełznąć raczkując.* <Po + Raczkować>

**Poraczkowanie, a,** blm., czynność cz. **Poraczkować.**

[**Poraczyć, y,ył,** nied. **Poraczać**] *uraczyć, ugościć, uczęstować, ufetować.* [**P. ś.**] *uraczyć ś., ugościć ś., uczęstować ś., ufetować ś.* < Po + Raczyć >

**I.** [**Porać, a, ał**] *obrabiać, orać (pole):* Bandziema pole P., juze cas. **P. ś. I. a. Parać ś.** z czym = *zaprzątać ś., trudzić ś., biedzić ś., mozolić ś., zajmować ś.; chodzić koło czego:* Próżnom ś. porał. Pol. Bocian pora ś. nad gniazdem klekotem. Pol. Marek trzymał od pewnego czasu palec przy czole, jakby ś. porał z jakąś myślą. Sienk. **2.** *krzątać ś., u wijać ś., ruszać ś., rzucać ś.:* Porasz ś., jak Marek po piekle. Porajcie ś. z ogniem prędko; nie trzeba Tatarom dymu pokazywać. Jeż. **3.** [P. ś.] *śpieszyć ś., uwijać ś. prędko.* <POR>

**2.** [**Porać, a, ał**] *drzeć.*

[**Porad, u,** lm. **y**] p. **Porada:** Woła Jasio Kasiuleńki sobie do poradu. <Od Poradzić>

**Porada, y,** lm. **y I. a.** [**Porad, Poradka**] *poradzenie ś., radzenie, rada, radzenie ś., naradzanie ś.:* Mieć abo chować kogo od porady, to jest od radzenia, abo brania, pytania rady, abym ś. go radził. Kn. Mądrość w poradzie mieszka. Skar. Porady użyć bez zdrady. Kn. Bez porady to uczynił. Troc *(= nie poradziwszy ś.)*. Pójść do kogo na poradę. Troc. Udać ś. do kogo o poradę.

Człowiek to od porady. Troc. Myśli poradami ś. utwierdzają. Wuj. (radami ś. mocnią. Leop). Każdemu wolno podnieść głos w poradzie. Rom. **2.** *rada udzielona komu, wskazówka życzliwa, przyjacielska:* Dał mi poradę. Troc. Uczynił za jego poradą. Troc. Uczyniłem to z jego porady. P. adwokacka, prawna. **3.** *pomoc:* Żadnej od ciebie nie mam porady. Troc. Bez twojej to sprawię porady. Troc. P. lekarska *(=konsultacja).* **4.** *rada, środek, lekarstwo:* Acz mu ś. tak prowadziły rady, jednak przeciwko śmierci nie znalazł porady. Groch. **5.** [Nie P.] *=nic nie pomoże, na nic ś. nie przyda, na nic ś. nie zdało:* Do niedźwiedzia nie P. biegunkami strzélać. **6.** †P. p. **Poradność:** Wnijdzie-li mądrość w serce twoje, P. strzec cię będzie. Leop. (poradność. Leop.; *mądrość w radzeniu.* L.). **7.** †P. p. **Poradnik:** Wielu on był z senatu ojcowską poradą. L. <Po + Rada>

× **Poradca, y,** lm. **y, Poradźca,** × **Poradnik,** † **Poradziciel** *doradca, radca:* Odebrał pakiet, w którym było naznaczenie go przez marszałka i sąd opiekunem i poradcą panny Kamilli. Korz. <Po + Radca>

**Poradczy** przym. od **Poradca,** *doradczy:* Wszyscy gienerałowie, poradcze zdania mający, byli za wojną. Wyb. <Od Poradca>

[**Poradka, i,** lm. **i**] p. **Porada.**

**Poradlenie, a,** blm., czynność cz. **Poradlić.**

**Poradlić, i, ił** *radłem poprzeorywać.* Przen.: P. czoło = *poorać, pokryć bróżdami, zmarszczkami:* Czas nas wszystkich zmienił, i mnie czoło poradlił i głowę wylenił. Tremb. Niechaj, kogo wiek zamroczy, chyląc ku ziemi poradlone czoło... Mick. <Po + Radlić>

**Poradlne, ego,** blm., † **Poralne,** † **Radelne,** † **Radło, Poradlszczyzna** *podatek od łanu, łanowe:* Podatki pieniężne za Piastów nazywano P. P., podatek, który opłacali kmiecie co rok po 12 groszy srebrnych z łanu, czyli ze sztuki ziemi parą wołów i tyląż końmi sprawowanej. Wiszn. P., *regale, rostrale.* Nar. Ludwik kazał, aby mu P., królewszczyzną to pierwej zwano, dawano z łanu po 12 groszy praskich. Biel. M. Poradlnego nie płaci. Troc. <Po + *Radlne, od *Radlny, od Radło>

**Poradlszczyzna, y,** blm. p. **Poradlne:** Wspominają zapiski poradlszczyznę. Balc. <Od Poradlne>

[**Poradni**] p. **Poradny.**

† **Poradnica, y,** lm. **e** forma ż. od **Poradnik:** Poradnicy lub poradnice, które lekarstwa zalecają. Perz. Lecz Wenus wściekła, poradnicom mownym niechętna za tę żalów swych ponowę. Mor. A. Zdr. † **Poradniczka.** <Od Poradnik>

† **Poradniczka, i,** lm. **i** p. **Poradnica.** Troc. <Od Poradnica>

**Poradniczy** przym. od **Poradnik,** *doradczy, radny, radziecki:* Orszak ich z okolic w poradniczym gronie. Kniaź. <Od Poradnik>

† **Poradnie** przys. od **Poradny:** Prawa a ustawy królów a książąt... nigdy tako P. i roztropnie być stawiony, wyrzekany i dzierżany zwykły, iżby potym... co odmienić, albo poprawić... niegdy potrzebno było... Corp.

**Poradnik, a i,** lm. **cy** = a) × P. p. **Poradca:** Czymże ten P. takowej rady swojej nam dowiedzie? Baz. P. jeden dobry stoi za kilku mocnych. Kn. P. zły gorszy, jak krzywdziciel. Kn. Przyjaciele poradnicy zazwyczaj kochają swój tylko worek i siebie samych. L. Rada poradnika na złe bywa obrócona na szyję jego. Gil. Zatkajcież teraz psiną poradnicy ucho, coście wtenczas nosili za Szwedami rucho. Pot. b) × P. *radca z urzędu, rajca, radny, asesor:* Sędziego poradnicy sprawiedliwi. Troc. Mała rada, złożona z sołtysa, ławnika i poradnika. Sur. P., który jest razem prokuratorem osady, ma być obrany przez samą gromadę. Sur. **2.** lm. **ki** *zwykły tytuł książki zawierającej rady przystępne, wskazówki, przewodnik:* P. lekarski. P. dla młodych gospodyń. <Od Poradny>

† **Poradność, i,** blm. rz. od **Poradny;** † **Poradca:** Wnidzie-li mądrość w serce twoje, P. strzec cię będzie, a opatrzność zachowa ciebie. Leop.

**Poradny, [Poradni] I.** × P. *umiejący poradzić, dobrze radzący:* W mądrej radzie, jakoż był bardzo P., królowi był wielce pożyteczny. Skar. Był Wespazjan człowiek mądry a w sprawach wojennych wojsku swemu P. i pożyteczny. Leon. Oto Symon, brat wasz, wiem, że jest mąż P. Leop. P. Nestor. Nar. Upada lud, kędy niemasz rady; ale ś. tam dobrze dzieje, gdzie jest wiele ludzi poradnych. B. B. Czy papież to czynić ma, czy nie, to nie mój rozum, na starsze ś. i poradniejsze spuszczam. Skar. **2.** × P. *umiejący sobie radzić, zaradny, rozumny, roztropny, sprytny:* Rozum P. Karp. I z nieprzyjacielem gniew musi być, ale rozmyślny a P. gniew. Rej. **3.** [P.] *któremu można zaradzić, dać radę; możliwy do spełnienia, wykonalny:* Nieporadne rzeczy, zebyk was wziął obie. **4.** [P.] *dobry, stosowny, szczęśliwy, odpowiedni:* Aby zjechać raczył z sąsiady, póki jeszcze jest poradna godzina. Pol. *(=chwila stosowna, czas właściwy, pora, okazja).* Nieporadna godzina = *kłopot.* Nieporadna godzina z tym człowiekiem *(=nie można z nim dać rady).* <Od Porada>

**Poradować się, uje ś., ował ś.** *poweselić ś., ucieszyć ś. nieco, pocieszyć ś. przez pewien czas; okazać radość, ukontentowanie, zadowolenie; powinszować, podzielić radość:* Marja poszła Elżbietę nawiedzieć i z jej poczęcia P. ś. L. Wyście chcieli na godzinę P. ś. w światłości jego. Leop. Poradował ś. dobrym zdrowiem królewny. Bart. Jeśli to powietrze na waszą Polskę nie przyszło, zdało mi ś. tym pismem P. ś. szczęściu waszemu. L. *(=oświadczyć radość).* Z dwuch towarzyszów jeden biskupem wybran; przyszedł k niemu on drugi, aby mu ś. z tego poradował. L. <Po + Radować ś.>

**Poradowanie, a,** blm. **I.** p. **Poradowanie ś.:** Wolność jest wielce poradowania godna. Baz. **2.** † P. *uciecha, pociecha, ukontentowanie:* Z synów twoich masz P., gdy w warunkach i cnocie płużą nieprzerwanie. L. Uczynić P. a. przywitanie *=złożyć życzenia, powinszować:* Uczyniwszy P. abo przywitanie. Leop.

**Poradowanie się, a ś.,** blm., **Poradowanie** czynność cz. **Poradować ś.**

† **Poradzać, a, ał i P. ś.** p. **Poradzić.**

† **Poradzanie, a,** blm., czynność cz. **Poradzać.**

† **Poradzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poradzać ś.**

**Poradzenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Poradzić. 2.** † P. *rada, porada, narada:* Panie wójcie, dajcie mi P. Ort. Przyszedszy z poradzenia... Ort.

**Poradzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poradzić ś.**

† **Poradziciel, a,** lm. **e** p. **Poradca.** <Od Poradzić>

† **Poradzicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poradziciel:** Historja... roztropna i wierna w rzeczach wątpliwych P. Papr. <Od Poradziciel>

**Poradzić, i, ił,** [**Poredzić**], nied. †**Poradzać,** [**Poredzać**] **I.** a. **Poraić** komu = *udzielić rady, doradzić:* Nie mam człowieka, któryby mi mądrze poradził. Boh. Najłatwiejsza rzecz P., ale uskutecznić to sztuka. L. Biegnę zaraz do niego, sama mu poradzę, by tobie był powolnym i czcił twoję władzę. Dm. Drugim dobrze wnet poradzimy, a sami sobie nie umiemy. Kn. Zdanie poradzające. Troc. Skutecznie mi poradź w tej sprawie. Troc. **2.** komu, czemu = *dać radę, pomóc, zaradzić, zapobiec czemu, wyprowadzić kogo z kłopotu, z trudnego położenia:* Już ja sobie poradzę! *(=znajdę sposób, środek).* P. sobie nie może. Troc. Co ten chłop poradzi, co pańszczyzny ma na sobie sześć dni? L. Ja wam P. nie mogę, powinności mojej zadosyć uczynić muszę. L. Już mi ty nie poradzisz; czuję, że umieram. Stasz. Wielom nieporządkom poradził. Troc. Tu nic nie poradzi *(=na to niema rady).* **3.** *podołać, zdołać, potrafić, dać radę, sprostać:* Temu urzędowi P. nie może. Troc. Nie poradzi zjeść tego. Cóż ty poradzisz w boju? twoje słabe ręce jeszcze włóczni i podnieść nie mogą. Stasz. *(=dokażesz, zrobisz).* Rychlej nie można, niźli poradzi. Reym. Nie poradziła zapanować nad sobą, tak ją roztrzęsła radość i strach jakiś zarazem. Reym. **4.** [P.] *mieć dosyć siły na co, uradzić, dźwignąć, udźwignąć, podnieść, unieść co; dać komu radę, zmóc, przemóc go:* Już poradzi wodzie *(=* zdoła ją z jeziora wydmuchać). Te li poradzisz barować ś. z moim bratem. Niepodobna, żeby on tej zaporze poradził. Ty pół tego drzewa nie poradzisz, co ty całe szykujesz. Wziął pałkę, którą ledwo mógł P. P. komu *(=pokonać go).* **5.** [P.] *umieć, potrafić:* On (ksiądz dawniej sparaliżowany) biegać poradzi. Poradzę czytać. Poradzi w książkach = *jest człowiekiem uczonym.* **P. ś.** *zasięgnąć rady:* Nie zawadzi ś. czasem i sługi P. Prz. Musisz ś. pierwej P., niźli poczniesz. Mącz. P. ś. swej głowy = *skoczyć po rozum do głowy.* Chcecie-li mnie tu słuchać, poradzę ś. głowy, mogę-li co przypomnieć jego słodkiej mowy. Kochan. Poczekaj, poradzę ja ś. swojej głowy. Boh. P. ś. rozumu. Troc. P. ś. adwokata, doktora. <Po + Radzić>

**Poradziwiłłowski** *pozostały po Radziwiłłach:* Czartoryscy uważali, że księstwa poradziwiłłowskie na Litwie, jako własne obcych monarchów, nie powinny korzystać z przywilejów szlacheckich. Bart. <Po + Radziwiłłowski>

**Poradźca, y,** lm. **y** p. **Poradca:** Alkuin, nauczyciel i P. Karola W., skłaniał namowami swemi tego nowego Tezeusza do zakładania szkół. Szan. <Po + Radźca>

**Poraić, i, ił** p. **Poradzić.** Wor. <Po + Raić>

**Porajenie, a,** blm., czynność cz. **Poraić.**

**Porajfurować, uje, ował** *spędzić pewien czas na rajfurowaniu.* <Po + Rajfurować>

**Porajfurowanie, a,** blm., czynność cz. **Porajfurować.**

†**Poralne, ego,** blm. p. **Poradlne:** P. i każde królewskie dochody. Ek. <Pora(d)lne>

**Poraneczek, czka,** lm. **czki** p. **Poranek:** Porywa mię i mami P. złoty, lecz milsze są mi jeszcze dobrych ludzi cnoty. Cho.

**Poranek, nku,** lm. **nki I.** *pierwsze chwile dnia, ranek, rano, zaranie, zaranek:* Z poranku aż ku południowi. Bud. Do poranku przez całą noc czekałem. Troc. Jak ślicznym nowe słońce porankiem nas wita! Przyb. Dusza twoja, czarnemi nie tknięta narowy, piękna jest jak pogodny P. majowy. Cho. Jako rosy trawa syta z poranku pięknie zakwita. Kochan. Od poranku aż dotąd stoi na polu. Wuj. Tak od rosy do poranku musiały prząść bez ustanku. Tremb. Przen.: P. dni, P. życia = *młodość.* P. życia na tych miłych pędziłam rozkoszach. L. Kto pierwsze życia otruł wam poranki? L. Umarł w poranku i kwiecie młodości. Kniaź. Świeżość luba poranku wiosennego wionęła nań, pogłaskała wszystkie jego zmysły. Dyg. Dni moich poranku. Mick. **2.** [P.] = a) *wschód, strona wschodnia.* b) Wypędzanie bydła na poranki = *na pastwisko jeszcze przed wschodem słońca.* c) Na P. = *nazajutrz, jutro.* **3.** P. muzyczny = *koncert w rannej porze.* Zdr. **Poraneczek.** <Po + Ranek>

**Poraniać, a, ał I.** *ronić z przestankami, popadywać:* Deszczyk porania. **2.** †P. p. **Poronić.**

†**Poraniać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Poranić ś.**

**Poranianie, a,** blm., czynność cz. **Poraniać.**

†**Poranianie, a,** blm., czynność cz. †**Poraniać.**

†**Poranianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poraniać ś.**

**Poranić, i, ił,** †**Zaranić** *pozadawać rany, pokaleczyć:* Czart Żydów, co go wypędzali, pokołatał i poranił. Skar. **P. ś.** *pozadawać sobie rany, pokaleczyć ś.:* Pobili ś. i poranili ś. Troc. Poranili ś., posiekli ś., porąbali ś. Kn.

†**Poranić się, i ś., ił ś.,** nied. †**Poraniać ś.,** †**Poraniać I.** *zabrać ś. do czego rano, wstać rano, pośpieszyć ś. zbyt rano:* Rano wstaje Ewander; równie ś. poranił Eneasz. Koch. J. Jeśli ś. poranisz do Boga... Bud. (jeśli rano szukać Go będziesz. Bud.). Próżno wam poraniać ś. wstając, a długo omieszkiwając siadać. Bud. My ś. tu do was jutro poranimy, skoro śpiewaka z długą szyją usłyszymy. Szymon. Bardzo rano, a równo ze świtem, poraniła ś. Marja do grobu. Groch. Nazajutrz, skoro goście ś. poranią... Pot. *(= pozrywają ś., powstawają rano).* Biada, którzy poraniają, aby pijaństwa naśladowali, którzy ś. bawią aż do mroku, aż je wino rozpali. Żarn. **2.** przen.: †P. ś. do kogo, do czego, z czym = *pośpieszyć ś., pokwapić ś.:* Będzie-li ziemia wilgotna, nie trzeba ś. z bobem poraniać, gdyż w takowej rychło wschodzi. Trzyc. Ujrzysz-li gdzie człeka mądrego, porań ś. do niego. B. R. P. ś. za rzecz dobrą pokładał sobie, aby tak ojcowski przyjazd uprzedził. Błaż. <Po + *Ranić, od Rano>

**I.** [**Poranie, a,** blm.] czynność cz. **I. Porać.**

**2.** [**Poranie, a,** blm.] czynność cz. **2. Porać.**

**3.** [**Poranie, a,** lm. **a**] **I.** *pora poranna, poranek:* Około jedenastej z porania wrócił do chaty. Wójc. **2.** *jutrznia, msza ranna, prymarja.* <Po + *Ranie, od Rano>

**Poranienie, a,** blm., czynność cz. **Pòranić.**

**Poranienie ś., a ś.,** blm., czynność cz. **Poranić ś.**

†**Poranienie się, a ś.,** blm., czynność cz. †**Poranić ś.**

[**Poranie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Porać ś.**

[**Poranina, y,** lm. **y**] *kram, zamieszanie, zamęt.* <Od Porać ś.>

**Porankowy** p. **Poranny:** Gdy mię wielbiły porankowe zorze. Chr. Gwiazda porankowa. Łs. [Gwiazda porankowa, jutrzenką zwana]. Gwar. Rozalja w sukni porankowej przy gotowalni. L. *(=w szlafroku).* Aniołowie przylecieli w porankową cichą porę. Len. Pustynia w krąg oddycha porankową ciszą. Rom. Ubiegła rączo porankowa chwila. Asn. Postrzegała konary, gałęzie i pręty drzew skweru, profile kamienic, osrebrzone od słońca porankowego. Żer. <Od Poranek>

**Porannik, a,** lm. **i** bot. (orthosanthus) *roś.* <Od Poranny>

**[Poranno]** *rano, wcześnie:* A w niedzielę z poranna poszła na ziele panna. <Od Poranny>

**Poranny, Porankowy** *ranny, zaranny:* Modlitwa poranna. W mrokach porannych mignęły konie, potym tętent tylko dźwięczał nad rzeki brzegami. Krasz. Gwiazda poranna p. **Gwiazda** pod 1). Zorza poranna *jutrzenka, świt.* <Po + Ranny>

× **Poranu** przys. *rano, zrana, rankiem, o poranku:* Nazajutrz poranu, gdy siostry, dokonawszy chwały bożej, wyszły z kościoła, panna Eufraksja szła nawiedzić onę opętaną. Ż. E. Gdy było poranu, widząc opacicha, iż panna Eufraksja na skonaniu była, przykazała siostram... Ż. E. Jutrznia w szafrannej szacie z wałów okeanu wyszła, bogom i ludziom niosąc dzień P. Ryd. <Po + Rano>

**[Porapolenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Porapolić ś.**

**[Porapolić się, i ś., ił ś.]** *popełznąć na czworakach, poraczkować.*

**[Poraska, i,** lm. **i]** p. **Porazka.** <Zam. Porazka>

**Porastać, a, ał** p. **Porosnąć.**

**Porastanie, a,** blm., czynność cz. **Porastać:** [Przyszedł do niej, spojrzał po niej, jak dał jej chlastanie po porastaniu, to aż ś. kudły zatrzęsły].

**Poraszplować, uje, ował** *spędzić pewien czas na raszplowaniu.* <Po + Raszplować>

**Poraszplowanie, a,** blm., czynność cz. **Poraszplować.**

**Poratować, uje, ował, [Poretować]** *podać ratunek, podźwignąć; wspomóc, dopomóc, podtrzymać, wesprzeć:* Przebóg! nikt to nas nie poratuje! gwałtu! P. kogo w nieszczęściu. Prosił św. Jerzego wieśniak, aby go w szkodzie poratował, iż mu wół zdechł, a innego nie miał. Skar. P. zdrowie = *podreparować.* Aby mógł zdrowie swoje P. Lubom. Temi słowy tak ś. P. zdał, jak gdy ciężar zdejmą z karku komu. Jabł. *(= pokrzepił).* Przen.: *powstrzymać od ruiny, zagłady; podreparować, podtrzymać, wyrestaurować; połatać:* P. dom, buty. <Po + Ratować>

†**Poratowan** *poratowany:* Gdyś już sam P., nie gardź też drugimi. Papr.

**Poratowanie, a,** blm., czynność cz. **Poratować:** Możecie tego kapitału użyć na P. siebie. L.

× **Poratownik, a,** lm. **cy** *ten, co poratował a. poratuje:* Obrońce cerkwi, wspomożce jej i poratownicy. Smotr. <Od *Poratowny, od Poratować>

**[Poratunek, nku,** blm. **Poretunek]** *ratunek, pomoc.* <Od Poratować>

× **Poraz, u,** lm. **y** p. **Porażka:** Najsławniejsze zwycięstwa, te krwawe porazy, państwom zadają wiekiem niezleczone razy. L. <Po + Raz>

**Poraz** przys. **I.** *raz po raz, razwraz:* Już P. gwiazdy przede mną zgasały, ... Wysp. **2.** †P., **[Po razu]** *zaraz, wnet, odrazu.* Napom. <Po + Raz>

× **Poraza, y,** lm. **y** p. **Porażka.** L. <Po + *Raza, RAZ>

**Poraziciel, a,** lm. **e** *ten, co poraził, pogromca.* <Od Porazić>

**Poraziciełka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poraziciel.** Macz.

**Porazić, i, ił,** nied. **Porażać I.** *uderzyć, razić, zranić; paraliżować, ruszyć:* Ten w bok, ów w obojczyk i wpół postrzelony a. w szwanku od koni leży porażony. Tw. *(= potłuczony).* Noc przymierzchniona wszystko to pokryje, gdzie rozeznać nie było: kogo, kto i czyje porażały armaty. Tw. *(= prażyły, raziły).* Przysięgam na to: bodajby mię poraziło! Oss. *(= bodajby mię piorun trzasł!).* Żonę dotknął cios okropny, bo jej obie nogi poraziło. Rog. Słońce mu głowę poraziło. Tyle cierpień, tyle klęsk, tyle zbrodni poraziło wreszcie umysły ludzkie jakąś trwożną, martwą osłupiałością. Szaj. *(= przeraziły).* Porażony strachem. Troc. Porażony został wiadomością. Rzew. Dziugiem być porażonym = *mieć porażony stos pacierzowy.* **2.** [P.] = a) *dostać apopleksji.* b) [P.] *uderzyć:* Jasiek zdjąn trzewik i zacąn porażać i chleb (z półki) sruciuł. c) a. **[Przerazić]** *uszkodzić, poniszczyć:* Latoś była pszenica porażona. d) nied. *rzucać na kogo, w kogo, za kim:* Porażał za psem kiełbasą. Porażać na scury kamieniami. **2.** *potłuc, zbić, pobić na głowę, rozbić, pogromić, znieść:* Bitwę zwiódł i nieprzyjaciela poraził. Orzech. Przeciem ja wojska poraził niezwyciężone. Kochan. Nakoniec króla chananejskiego i wszystkie mocarze w Hezebon porazili i ziemie i miasta ich sami osiedli. Wuj. Wielki rycerz, kto w sobie swą wolą poraża. Rej. Wielkie i nadęte wojsko wołoskie poraził. Orzech. Ty sam, Panie! poraziłeś hufce tureckie. Birk. Wielki rycerz, kto swą myśl porazi. Rej. Brzuch, co tyje, więcej ludzi poraża, niźli miecz pobije. Rej. Antjocha, wielkiego króla Azji, na głowę poraził. Wuj. Fraszka cnota, powiedział Brutus porażony. Kochan. Pytała: co ś. stało z ludźmi? — a ten jej rzekł, że wszyscy porażeni. Rej. Poraził Saul tysiąc, a Dawid dziesięć tysięcy. Wuj. Weźmij miecz święty, dar od Boga, którym porazisz przeciwniki ludu mego izraelskiego. Wuj. Klaudjusz Gotów w Macedonji prawie na głowę poraził. Stryjk. Poraził, pogromił, pobił one nieprzyjaciele swoje. Rej. Sławni hetmani więcej rozumem swoim porażali, niźli czasem mocami. Rej. Po porażonej bitwie czyń przedsię, co możesz: nie możesz-li bić panów, bij pachołki. Tarn. J. Pszczoła rani, zła mrówka, szarańcza poraża. Toł. *(= klęskę sprowadza).* Trafia ś. też, iż ci, co uciekają, obróciwszy ś. na nie (na goniących), porażają, jako Turcy niegdy czyniwali. Zebrz. <Po + Razić>

**[Porazka, i,** lm. **i, Poraska]** *zaraza:* P. padła tego roku na drzewinę. <Od Poraza>

**[Po razu]** p. **Poraz.**

**Poraźnia, i,** lm. **e** bot. (spartina) *roś. z rodziny traw.*

**Poraźny, Porażenny, Porażeniowy** patol. *do porażenia ściągający ś.* (paralyticus): Drżączka poraźna (paralysis agitans). Zapalenie poraźne (inflammatio neuroparalytica). Znieczulenie poraźne. Zniedołężnienie poraźne (dementia paralytica). <Od Poraz>

**Porażać, a, ał** p. **Porazić.**

**Porażanie, a,** blm., czynność cz. **Porażać.**

**Porażenie, a,** lm. **a I.** czynność cz. **Porazić. 2.** patol. *utrata władzy dokonywania ruchów, paraliż* (paralysis): P. jądrowe (paralysis nuclearis). P. języka (glossoplegia). P. mięśni ocznych (ophthalmoplegia). P. niezupełne (paresis). P. ogólne (panplegia). P. ołowicze (paralysis saturnina). P. opuszkowe (p. bulbaris). P. ośrodkowe (p. centralis). P. połowicze (hemiplegia). P. poprzeczne (paraplegia). P. poprzeczne połowicze (hemiparaplegia). P. postępowe a. postępujące (paralysis progressiva, dementia paralytica). P

powieki (blepharoplegia). P. rdzeniowe (paralysis spinalis). P. rdzeniowe kurczowe (p. spinalis spastica). P. tęczówki (iridoplegia). P. twarzy (prosopoplegia). P. zanikowe (par. atrophica). P. zwrotne. P. żołądka (gastroplegia). **3.** wet.: P. stadników (Nm. Lähmungskrankheit der Zuchtpferde).

**Porażeniowy** p. **Poraźny**: Niemoc porażeniowa.

**Porażenny** p. **Poraźny.**

**Porażka, i,** lm. **i,** × **Poraza,** × **Poraz** l. *przegrana, klęska, pogrom:* Wziął wielką klęskę a porażkę na wojsku swoim. Leop. Gdyś usłyszała o wielkiej swych porażce, wneteś broń porwała. Kochan. Melchisedech... wyszedł przeciw Abrahamowi wracającemu ś. z porażki królów. Wuj. W porażce bitnych żołnierzy moc stracili. Stryjk. Stała ś. P. ludu izraelskiego u miasta Haj. Wuj. Raz szturmowali do miasta, lecz z wielką swoich porażką. Skar. Chwała jego ową porażką hardego króla wzniosła ś. i oświeciła u ludzi. Skar. Krasusowej porażki zemścił ś. Warg. **2.** × P. *utarczka, potyczka, natarcie, starcie ś.;* w lm. *zapasy:* Tam jeno harcowne porażki były. Biel. M. <Od Poraza>

†**Porażon** *porażony:* Nieprzyjaciel nie zawżdy mocą, ale częścią fortelami bywa P. Zebrz.

**Porażony** im. od **Porazić. P., ego,** lm. **i** patol. rz. *człowiek dotknięty porażeniem,* paralityk (homo paralyticus). <Od Porazić>

**Porąb, ębu,** lm. **ęby, Poręb** l. *wrąb, karb, cios, cięcie:* Kaci, zaciąwszy gniewem zęby, w subtelnym jego ciele rąbią okrutne poręby. Pot. **2.** a. **Poręba** = a) *rąbanie, ścinanie drzew w lesie,* wrąb: P. wolny w lesie. Troc. b) *miejsce w lesie, gdzie drwa wyrąbują na potrzeby domowe a. na sprzedaż,* wrąb: W porębie drwa wyrębują na potrzebę. Troc. c) *drwa porąbane, pocięte.* Kn. P. na opał, na czambrowinę. Troc. Dęby wywrócone drobniejsze chrósty i poręby sobą głuszą. Tw. <Po + Rąb>

**Porąbać, bie** a. **[ba], bał,** rozk. 1pd. 1 os. **[porąbma, porąmma],** †**Porąbić, [Porąbić],** nied. †**Porębować** l. *zrąbać jedno po drugim, pościnać, pospuszczać, pozwalać:* P. drzewa w lesie. P. (spuszczać) drzewo. Troc. **2.** *rąbiąc połupać, poszczepać:* P. drzewo do kuchni, do pieca, na ogień. Porąbał ze złości wszystkie sprzęty. P. mięso na sztuki = *poćwiertować.* **3.** kogo = *poranić, popłatać, pokarbować, pokiereszować, posiec, pociąć jednego po drugim a. jednego w wielu miejscach:* Dla Boga, czy go nie porąbał? Boh. Porąbana głowa. Perz. Ja was tu porąbię, dajcie mi jeno sami bicza na ś. Dambr. Wielu strasznie porąbał. Troc. Szablami porąbali twarze. Niem. Twarze porąbane, ciało sińcami okryte. Krasz. [Albo mnie zabiją, w sztuki porąbają]. <Po + Rąbać>

**Porąbanie, a,** blm., czynność cz. **Porąbać.**

†**Porąbić, i, ił,** [**Porąbić**] p. **Porąbać:** Ustawiamy, aby za każde drzewo owocne a. jabłeczne porąbione... Św. z Woc. P. pszczoły = *ściąć drzewo z pszczołami.* Skr. Porąbiw dąb cudz. Hel. A ty trzy dęby porąbione, a czwarty obrobiony były w dzielnicy Bartłomiejowej. Pyzdr. Świadczę, jako pan Jędrzej nie porąbił dwadzieścia dębów żołędnych. Pyzdr. Któryby bartnik drugiemu bartnikowi porąbił sośnią albo dąb albo inne drzewo bartne... Skr. Jako mnie Mikołaj porąbił granicę samowtór. Czers. <Po + Rąbić>

†**Porąbienie, a,** blm., [**Porąbienie**] czynność cz. **Porąbić:** Gdy strona powodowa w sądzie potrzebnym bartnym żałobę swą przełoży na złoczyńcę... o porąbienie drzewa z pszczołami... Skr.

**Porącz** przys. *obok, rzędem:* Wsiadłem do bryczki, zaprzągniętej w P. czwórką siwych.

[**Porączać, a, ał** i **P. ś.**] p. **Porączyć.**

[**Porączanie, a,** blm.] czynność cz. **Porączać.**

[**Porączanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Porączać ś.**

[**Porącze, a,** lm. **a**] p. **Poręcz.**

[**Porączenie, a,** blm.] czynność cz. **Porączyć.**

[**Porączenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Porączyć ś.**

**Porączka, i,** lm. **i** p. **Rączka.** <Po + Rączka>

[**Porączyć, y,ył,** nied. **Porączać**] l. *poruczyć, polecić, oddać w opiekę:* Porączam tobie rodziców. Duszę Bogu porączyła. **2.** *polecić, rozkazać.* **3.** *zarządzić.* **4.** Porącono to Panu Bogu = *jak Bóg da.* [**P. ś.**] *polecić ś., poruczyć ś., oddać ś. w opiekę:* P. ś. Panu Bogu. <Po + *Rączyć zam. Ręczyć>

**Porcel, cla,** lm. **cle** druc., p. **Obszywacz.** <Nm. Porzeln, lm. = faworki>

**Porcelana, y,** lm. **y,** [**Porcylán, Porcynela, Porcenela, Porcenal, Porcyjana**] l. *delikatny wyrób z kaolinu, biały, przeświecający, dźwięczny:* P., są to owe kosztowne różne naczynia, w przełamaniu niejaką śklanność pokazujące, wpół przeźroczyste, pospolicie białe. Kluk. Saskie, japońskie, chińskie porcelany w dzbanach i wazach pięknie zdobią ściany. Skrzet. P. angielska. Prawdziwa P. Z porcelany saskiej złote filiżanki. Mick. P. tomaszowska, ćmielowska. P. polewana. **2.** zb., a. × w lm. *naczynia porcelanowe:* Jadać na chińskich porcelanach. L. Ma piękną porcelanę po matce. <Pg. porcella = muszla>

**Porcelaniec, ńca,** blm., min. *nazwa feldspatu.* <Od Porcelana>

**Porcelanit, u,** lm. **y,** min. *skała przeobrażona, kamienna masa popękana, czasem z wejrzenia do żużla podobna, powstała z gliny zwyczajnej lub łupkowej przez działanie na tęż glinę ognia palących ś. węgli kamiennych,* jaspis porcelanowy, × jaspisz, × jaspid. <Od Porcelana>

**Porcelanka, i,** lm. **i** l. *naczynie porcelanowe, bańka porcelanowa:* P. od mleka z kapslem. **2.** a. [**Porcynelka**] *fajka porcelanowa.* **3.** gieol. *mięczak brzuchopełzy, trąbikowy,* zwiciec (cypraea). **4.** min. p. **Porcelanówka.** <Od Porcelana>

**Porcelanowo** przys. od **Porcelanowy:** Van der Werfe „Agarę" robiła na podziw P. Krasz.

**Porcelanowy** przym. od **Porcelana; [Porcynelowy, Porcenelowy, Porcynalowy]:** Talerz, półmisek, wazon P. Szkło porcelanowe = *szkło mleczne.* Muszla porcelanowa. Glinka porcelanowa. Ziemia porcelanowa p. **Porcelanówka.** Jaspis P. p. **Porcelanit.** Spat P. = *minerał z gromady sylikoidów, z grupy wernerytu, skapolit nieforemny,* pasait. <Od Porcelana>

**Porcelanówka, i,** blm., **Porcelanka** min. *glinka porcelanowa, ziemia porcelanowa,* kaolin = *glinka z rozkładu feldspatu.* <Od Porcelanowy>

[**Porcenal, u,** lm. **e**] p. **Porcelana.** <Z Porcelana>

[**Porcenela, i,** lm. **e**] p. **Porcelana.** <Z Porcelana>

[**Porcenelowy**] p. **Porcelanowy.**

**Porchać, a, ał** *oddychać głośno, jak świnia a. wieprz:* Kiernoz porcha do świni. <? Dźwn.>

**Porchanie, a,** blm., czynność cz. **Porchać.**

[**Porchawka, i,** lm. **i**] *ropucha.*

[**Porciaki, ów,** blp.] p. **Portki.** <Z Portki>

[**Porcięta, ąt.** blp.] p. **Portki**: Felek zapinał pasek na opadających go porciętach. Kon. Naciągnął Zbyszko prześliczne P., w których jedna nogawica była w podłużne pasy zielone i czerwone, druga w fijoletowe i żółte. Sienk.

[**Porciska, sk,** blp.] p. **Portczyska.**

**Porcja, i, l.** lm. **e l.** *dawka, doza; ilość żywności, posiłku użyta, wyznaczona jednej osobie na raz, racja:* P. pieczeni, chleba, wódki. Obiad na porcje. Oblężonym zmniejszono porcje. P. żołnierska. Żydzi chłopkowi, zamiast jednej lub drugiej porcji wódki, pięć, sześć przypiszą. L. [Wiązkę grochowin i porcję siana]. Przen.: Wiśniowiecki otomańskiej stolicy niestrawną był porcją. Tw. *(= kąskiem, sztuczką; kością w gardle).* Przen.: *część, dział, partja:* Odrobiłem już dwie porcje roboty. **2.** [P.] = a) *kieliszek wódki:* Wypiłbym porcję. b) *wódka, gorzałka.* **3.** †P. *część, dział korony:* Korona szwedzka, w której porcje, pięć wielkich, mniejszych pięć. Niem. Porcja złamana, nicią prostą do aksamitu przywiązana. Niem. **4.** ogr. *szczypta nasion, jako ilość normalna.* Zdr. **Porcyjka, Porcyjeczka.** <Łć. portio>

**Porcjunkuła, i l.** lm. **e, Porcjunkuła** *cząstka, cząsteczka.* **2.**blm. *kościołek pod Asyżem.* **3.** blm. *uroczystość obchodzona 2 sierpnia, w dzień Matki Boskiej Anielskiej, po klasztorach bernardyńskich.* <Łć. portiuncula>

**Porcjunkuła, y,** lm. **y** p. **Porcjunkuła.**

[**Porcyjana, y,** lm. **y**] p. **Porcelana.** <Z Porcelana, przez sld. do Porcyja>

**Porcyjeczka, i,** lm. **i** p. **Porcja.**

**Porcyjka, i,** lm. **i** p. **Porcja.**

[**Porcylán, u,** lm. **y**] p. **Porcelana.** <Nm. Porzellan>

[**Porcynalowy**] p. **Porcelanowy.**

[**Porcynela, i,** lm. **e**] p. **Porcelana:** Achoreto, a nędzne to! a strzeż jak porcynelę na stoliku! Słow. <Z Porcelana>

[**Porcynełka, i,** lm. **i**] p. **Porcelanka.** <Od Porcynela>

[**Porcynełowy**] p. **Porcelanowy.** <Od Porcynela>

**Pordzawieć, eje, ał** p. **Pordzewieć:** Od mych westchnień pordzawiała krata. Miek. <Po + Rdzawieć>

**Pordzawienie, a,** blm., czynność cz. **Pordzawieć.**

**Pordzeniowy** *pozostający po rdzeniu lub idący w kierunku rdzenia:* Dziury pordzeniowe pozostają w odlewie po wyjęciu rdzenia, a raczej tych jego przedłużeń, na których wspierał ś. rdzeń o formę. <Po + Rdzeniowy>

× **Pordzenny** *następujący w wyrazie po rdzeniu, pnia, pierwiastku* Sł. wil. <Po + Rdzenny>

**Pordzewiały** *który pordzewiał, zardzewiały:* Chędożą oręże co tydzień, aby nie pordzewiałego nie nalazło ś. Star. Dom tchnący pretensjonalnością, okrywającą ś. starannie pordzewiałym szychem. Orzesz. <Od Pordzewieć>

**Pordzewieć, eje, ał, Pordzawieć, [Podrdzewieć]** *zardzewieć kolejno, jedno po drugim; zardzewieć w wielu miejscach; pokryć ś. rdzą, pozachodzić rdzą:* Złoto i srebro wasze pordzewiało. Leop. <Po + Rdzewieć>

**Pordzewienie, a,** blm., czynność cz. **Pordzewieć.**

**Porealizować, uje, ował** *zrealizować jedno po drugim.* <Po + Realizować>

**Porealizowanie, a,** blm., czynność cz. **Porealizować.**

[**Porechować, uje, ował i P. ś.**] p. **Porachować.**

[**Porechowanie, a,** blm.] czynność cz. **Porechować.**

[**Porechowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Porechować ś.**

**Porecytować, uje, ował** *spędzić pewien czas na recytowaniu.* <Po + Recytować>

**Porecytowanie, a,** blm., czynność cz. **Porecytować.**

[**Pored**] przys. *po kolei.*

[**Poredać, a, ał**] *podeptać, zdeptać, potratować.*

**Poredagować, uje, ował l.** *spędzić pewien czas na redagowaniu.* **2.** *zredagować jedno po drugim.* <Po + Redagować>

**Poredagowanie, a,** blm., czynność cz. **Poredagować.**

[**Poredanie, a,** blm.] czynność cz. **Poredać.**

**Poredukować, uje, ował** *zredukować jedno po drugim.* <Po + Redukować>

**Poredukowanie, a,** blm., czynność cz. **Poredukować.**

[**Poredzać, a, ał i P. ś.**] p. **Poradzić:** Poredzali głośno i zabawiali ś. niezgorzej kieliszkami. Reym. Siał dobrym słowem, poredzał i szedł dalej. Reym. A kobiety na to buchnęły śmiechem i dalejże... P., jak ś. ma z chłopem obchodzić. Reym.

[**Poredzanie, a,** blm.] czynność cz. **Poredzać.**

[**Poredzanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poredzać ś.**

[**Poredzenie, a,** blm.] czynność cz. **Poredzić.**

[**Poredzenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poredzić ś.**

[**Poredzić, i, ił i P. ś.**] p. **Poradzić:** Każdej poredzili tym słowem zabasować, że kobiety jaże urastały z kontentności, pusząc ś. z takiego honoru. Reym. Bo i cóż, chudziaku, poredzisz krzykaniem a płaczem? Reym. Hale! poredziła ś. utulić, kiej właśnie Antek jawił ś. w pamięci tak żywo! Reym.

**Poreferować, uje, ował l.** *spędzić pewien czas na referowaniu.* **2.** *zreferować jedno po drugim.* <Po + Referować>

**Poreferowanie, a,** blm., czynność cz. **Poreferować.**

**Poreflektować, uje, ował** *zreflektować jednego po drugim.* <Po + Reflektować>

**Poreflektowanie, a,** blm., czynność cz. **Poreflektować.**

**Poreformacki** *pozostały po Reformatach, do nich niegdyś należący:* Ogród P. <Po + Reformacki>

**Poreformować, uje, ował** *zreformować jedno po drugim.*

**Poreformowanie, a,** blm., czynność cz. **Poreformować.**

**Poregiestrować, uje, ował** *powciągać do regiestru:* Poregiestruj, co komu za co winien jesteś. L. Po jego śmierci zaraz wszystko P. i popieczętować kazano. Kosz. <Po + Regiestrować>

**Poregiestrowanie, a,** blm., czynność cz. **Poregiestrować.**

**Poregulować, uje, ował** *uregulować, zregulować jedno po drugim:* Wszystko tu nanowo z gruntu poregulował. Krasz. <Po + Regulować>

**Poregulowanie, a,** blm., czynność cz. **Poregulować.**

**Poreparować, uje, ował** *zreparować jedno po*

*drugim a. jedno w wielu miejscach:* Tamto miejsce swoim kamieniem poreparowali. Rol. <Po + Reparować>

**Poreparowanie, a,** blm., czynność cz. **Poreparować.**

**Porestaurować, uje, ował** *wyrestaurować jedno po drugim.* <Po + Restaurować>

**Porestaurowanie, a,** blm., czynność cz. **Porestaurować.**

[**Poretować, uje, ował**] p. **Poratować.**

[**Poretowanie, a,** blm.] czynność cz. **Poretować.**

[**Poretunek, nku,** blm.] p. **Poratunek.**

**Poretuszować, uje, ował** *wyretuszować jedno po drugim.* <Po + Retuszować>

**Poretuszowanie, a,** blm., czynność cz. **Poretuszować.**

**Porewidować, uje, ował** *zrewidować jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Rewidować>

**Porewidowanie, a,** blm., czynność cz. **Porewidować.**

**Porewolucyjny** *który nastąpił po rewolucji:* Miłość kraju była osią, około której poruszała ś. cała nasza poezja porewolucyjna. Chm. <Po Rewolucyjny>

**Porezonować, uje, ował** *spędzić pewien czas na rezonowaniu.* <Po + Rezonować>

**Porezonowanie, a,** blm., czynność cz. **Porezonować.**

**Porezydować, uje, ował** *rezydując pomieszkać.* <Po + Rezydować>

**Porezydowanie, a,** blm., czynność cz. **Porezydować.**

**Poręb, u,** lm. **y** p. **Porąb.**

[**Poręb, i,** lm. **e**] *miejsce niedbale ogrodzone w lesie dla utrzymywania w nim pasieki.*

**Poręba, y,** lm. **y l.** p. **Porąb:** P., miejsce w lesie, gdzie drwa rąbią. Mącz. Rzadko ś. przydawa, aby na onej porębie zasie wyrosły takie drzewa, jakie były pierwej, które wyrąbano. Trzyc. Wenus k woli jemu wóz porzuciła i gdzieś tam w porębie stała ś. myśliwą. Tw. Wenerze w wesołej na wiosnę porębie i drzewa same miłością pałają. Tw. **2.** [P.] *zagajnik.* <Po + *Ręba, RĘB/RĄB>

**Porębel, bla,** lm. **ble** p. **Przerębel:** Złodziej wyrąbał P. w lodzie, kryjącym zarybiony staw lub sadzawkę. Spas. <Po + *Rębel, RĘB/RĄB>

[**Porębić, i, il**] *rąbać las.* <Po + *Rębić, RĘB/RĄB>

[**Porębienie, a,** blm.] czynność cz. **Porębić.**

[**Porębina, y,** blm.] *ściany, któremi otoczony jest kosz w młynie.* <Po + *Rębina, RĘB/RĄB>

**Porębisko, a,** lm. **a, Porębowisko** *miejsce po zrąbanym lesie:* Jest w Morzelanach P., gdzie po wyrąbanym lesie zostały pnie tylko. Dyg. <Po + *Rębisko, RĘB/RĄB>

**Porębnicze, ego,** blm., *opłata porębnikom należna:* Do kupującego należy płacić P. Troc. <Od Porębniczy>

**Porębniczy** przym. od **Porębnik.** Troc. <Od Porębnik>

**Porębnik, a,** lm. **cy** *ten, co drzewa budulcowe obrabia w lesie, drwal, rębacz:* P., co drwa w lesie gotuje do budowania, u nas cieśla to czyni pospolicie, *materiarius.* Kn. P. a. cieśla czambrowinę w lesie gotuje. Troc. P., co drzewo w lesie gotuje do budowli. Włod. <Od Porębny>

**Porębny** przym. od **Porąb** *przeznaczony na porąby:* Las P. Pot.

**Porębowisko, a,** lm. **a** p. **Porębisko.** <Po + *Rębowisko, RĘB/RĄB>

†**Porębować się, uje ś., ował ś.** z kim = *połączyć ś.:* Jeśli ś. kiedy (winna macica) z klonem porębuje, wiele oraczów, wiele wołów o niej chodzi. Kochan. *(= dbają o nią).*

†**Porębowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porębować ś.**

**Poręcz, y,** lm. **e l.** a. [**Poręcza**], ×**Poręcze,** [**Porącze**], prow. **Paręcz** *wspora dla ręki, na podporach; wierzchnia część wspory (balustrady), zazwyczaj w postaci listwy, po której suwa ś. ręka idącego np. po schodach:* Krzesła z poręczami. Kras. P. u lektyki. Troc. Dwie ławki dla patronów, P. dla słuchaczów. L. *(= kratki sądowe).* P. u schodów. P. u mostów *(= barjera).* Podpory u wschodów, u mostów, których ś. trzymamy, abyśmy ś. nie stoczyli a. nie upadli, poręcze właśnie zowiemy. Mącz. Poręcze u wschodów bywają jesionowe i grabowe, u mostów sosnowe. Kluk. Poręcze na barkach. L. **2.** Poręcze p. **Bary. W poręcz, Porącz** *rzędem, obok siebie:* Cztery konie... rozumiesz? w P.! Jeż. Czwórka siwków zaprzężona w P. Wilk. *(= pod rękę powożącemu).* Kark jego leci w P. z garbami wielbląda. Mick. **3.** [P.] = a) u sochy = *miejsce do trzymania.* b) *poprzeczna beleczka środkowa idąca przez całą szerokość wrót u stodoły, przybita do jednej ich połowy, a przykrywająca drugą, gdy wrota są zamknięte.* c) *uzda.* d) *przyczyna, wina:* Powiadają, że z matczynej poręczy umarła. Zdr. **Poręczka.** <Po + *Ręcz, RĘK/RĄK>

[**Poręcza, y,** lm. **e**] p. **Poręcz:** W niedbałej i znużonej nieco postawie ramię o poręczę krzesła wspierając, przesunął po czole cienką chustkę. Orzesz. <Z Poręcz>

×**Poręcze, a,** lm. **a** p. **Poręcz.**

**Poręczenie, a l.** blm., czynność cz. **Poręczyć. 2.** lm. **a** *słowo, podpis poręczającego, poręka, rękojmia, gwarancja:* Dać P.

[**Poręczenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poręczyć ś.**

**Poręczka, i,** lm. **i** p. **Poręcz.**

**Poręczne, ego,** blm., **Wadjum, Kaucja** *zastaw złożony przy licytacji, służący jako poręka dotrzymania warunków.* <Od Poręczny>

**Poręcznie** przys. od **Poręczny,** *na rękę, pomyślnie, po myśli, według życzenia, dogodnie, zręcznie:* Nam tedy teraz tak ś. P. wszystkie rzeczy stosują, że ś. bezpiecznie zwycięstwa spodziewać możemy. Błaż.

**Poręcznik, a,** lm. **cy l.** †P. p. **Poręczyciel:** Trzecia osoba, która między dwoma kontraktującemi zaręcza, poręcznikiem, kautorem a. rękojmią zwana bywa. Ostr. **2.** [P.] *opiekun.* <Od Poręczny>

**Poręczność, i,** blm., rz. od **Poręczny:** Pragnę usunąć ś. do moich opactw jedynie dla poręczności dochodów. Jan Kaz. Położenie Królestwa między dwoma morzami dla handlu niezmierną P. nadawała. Św.

**Poręczny l.** p. **Poręczowy:** Siedząc na krześle poręcznym. L. **2.** *którym ś. wyręczać można, wygodny, podręczny:* Posługował ś. poręcznym uczniem i listy mu dawał pisać. Pol. Hetman był P. dwom ostatnim Jagiellonom. Pol. **3.** *który jest na rękę, dogodny, składny:* Pokój dla wojaka nie P. Młotek P. **4.** [P. człowiek] = *mający szczęśliwą rękę do sprzedaży, zręczny do handlu.* **5.** przym. od **Poręka.** <Po + Ręczny>

**Poręczowy, Poręczny** *opatrzony poręczami:* Fotel P. <Od Poręcz>

**Poręczyciel, a,** lm. **e,** †**Poręcznik,** †**Paręcznik,** †**Kautor** *ten, co poręczył, co ręczy.* <Od Poręczyć>

**Poręczycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poręczyciel.**

**Poręczycielstwo, a,** lm. **a** *poręczenie, zaręczenie, poręka, rękojmia; gwarancja:* Poprzestanę na pośrednictwie i poręczycielstwie pana stolnika. Rol. <Od Poręczyciel>

**Poręczyć, y, ył** l. a. prow. **P. ś.** *dać porękę, zaręczyć, zagwarantować, wziąć na siebie odpowiedzialność za kogo, za co:* P. za kim. Rozbiór Polski był dziełem gwałtu i przemocy, oczywistym i niewątpliwym podeptaniem umów uroczyście poręczonych. Sok. **2.** [P.] *zapotrzebować, kazać sobie dać:* Co pan poręczy? **3.** [P.] *poszczęścić, dopomóc:* Los mu poręczył w tej rzeczy. **4.** [P.] p. **Porączyć. P. ś.** l. p. wyż. **2.** *powieść ś., poszczęścić ś., udać ś.:* Bydło nie poręczyło ś. *(=nie poszło szczęśliwie jego kupno, gdy np. kupione bydło nie jej).* <Po + Ręczyć>

**Poręka, i,** lm. **i** l. a. [**Paręka**] *poręczenie, ręczenie, zapewnienie, rękojmia, kaucja, gwarancja:* Podpisać ś. dla poręki. Wziąć kogo na porękę. Troc. Warować pokój skuteczną poręką. Troc. Ma porękę od trzech ludzi. Troc. Trzeba poręki dwuch obywateli osiadłych, iż żeniący ś. nie zażąda nigdy żadnej pomocy od gminy i kraju. Krasz. Dać komu a. za kogo porękę. Traktat zawarty na porękę Francji *(=na odpowiedzialność).* Każdy podpisał imię swoje w porękę tak zbawiennego dzieła dla ojczyzny. Ust. **2.** [P.] *staranie:* Z moi poręki dostałeś sie tu. Uczyła je szyć i ze swojej poręki każdą wyuczyła robotów. <Po + Ręka>

**Porękawiczne, ego,** blm. **I.** *datek żonie lub innemu członkowi rodziny sprzedającego ofiarowany przez kupującego:* Wymówił sobie w hucie pięćset butelek porękawicznego. Torz. Ponieważ brat jej był bezżenny, jej więc należało całe P. Oss. P. nowym jest zdzierstwem. Jabł. **2.** *wynagrodzenie komisarzom od tego, który brał królewszczyznę w emfiteuzę.* Gl. <Po + Rękawiczne, od Rękawica>

[**Porękować się, uje ś., ował ś.**] *podać sobie ręce.* <Po + *Rękować ś., od Ręka>

[**Porękowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Porękować ś.**

**Porfir, u,** lm. **y** *skała krystaliczna wybuchowa dawniejsza, ze składową masą zbitą, złożoną z feldspatu i kwarcu, w której tkwią powydzielane ziarna a. kryształy kwarcu, feldspatu i miki.* <Z Gr. porphýreos>

**Porfirjanin, a,** lm. **anie** *zwolennik Porfirjusza, arjanina z IV wieku.* Sł. wil.

**Porfirogieneta, y,** lm. **ci** *purpurorodny* (tytuł cesarzewiczów w Grecji po Konstantynie, zrodzonych już po wstąpieniu na tron ojca każdego z nich). <Gr. porphýreos + genétēs>

**Porfirowaty** *podobny do porfiru:* Sjenit, trachit P. *=zawierający w sobie kryształki feldspatu.* <Od Porfir>

**Porfirowy** przym. od **Porfir:** Pomnik P. Porfirowe łoże. Kras. <Od Porfir>

**Porfiryt, u,** lm. **y** *skała krystaliczna wybuchowa dawniejsza, ze składową masą zbitą, złożoną z feldspatu i kwarcu, z feldspatu i hornblendy lub miki, w której tkwią kryształy oligoklasu, oligoklasu i hornblendy, oligoklasu i blaszki miki, mająca niekiedy barwę krwistą, nakrapianą biało lub różowo.*

**Porgława, y,** lm. **y, Trzykwiat** bot. (trianthema) *roś.*

[**Porka, i,** lm. **i**] *zupa z owoców i jagód.*

[**Porknąć, nie, nął**] p. **Pornąć.**

[**Porknięcie, a,** blm.] czynność cz. **Porknąć.**

[**Porkura, y,** lm. **y**] p. **Kipiączka.** Łab.

[**Porna**] p. **Porwany.** <Z Porwana>

**Pornąć, nie, nął** *zanurzyć ś., pogrążyć ś.:* Zaczął do nich bić z armat, aż też niebawem most przerwał, i cała ta turecczyzna pornęła w Dunaj. Kaczk. Gdy już w trawy, jak nurek w wodę, pornął, zaraz mrówki z niego opadały i całą uwagę na drogę zwracał. Sienk.

[**Pornąć, nie, nął, Porknąć**] *zgnąć, ukłóć, kolnąć, ubość:* Pornął go w bok widłami.

**Porniak, u,** blm. *rodzaj żywicy wonnej, używanej do kadzenia.*

**Pornięcie, a,** blm., czynność cz. **Pornąć.**

[**Pornięcie, a,** blm.] czynność cz. [**Pornąć**].

†**Porno** przys. od †**Porny.** L.

[**Porno**] p. **Porwany.** <Por(wa)no>

**Pornograf, a,** lm. **owie** *zwolennik pornografji.*

**Pornograficzny** przym. od **Pornografja:** Utwór P. Treść pornograficzna. <Od Pornografja>

**Pornografja, i,** blm. *pisma i obrazy treści lubieżnej:* Cała galerja tej koronkowej pornografji i bestjalizmu. Kasz. <Gr. pórnos + -graphía>

**Pornografka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pornograf.**

**Pornografować, uje, ował** *tworzyć w kierunku pornograficznym:* Muza jego zaczęła P. Spas. <Od Pornograf>

**Pornografowanie, a,** blm., czynność cz. **Pornografować.**

**Pornokracja, i,** blm. *czasy panoszenia ś. nierządu; czasy, w których kobiety rozpustne wywierają wpływ znaczny na sprawy publiczne.* <Gr. pórnos + -kratía>

**Pornopatyk, a,** lm. **cy** *człowiek chorobliwie lubieżny.* <Gr. pórnos + pathein>

†**Porność, i,** blm., rz. od **Porny:** Kozłek wielki, ziele, swą pornością zaraźliwe jadem powietrze odpędza. Syr.

[**Pornota**] *=porwano tam:* P. Bogu = co mi tam! p. **Porwany.** <Porno = Porwano + Ta (-ta)>

†**Porny,** [**Porny**] *odznaczający ś. mocnym zapachem, odorem a. smakiem odurzającym:* Opich w zapachu porniejszy jest, tak że swą porną wonnością obraża głowę. Syr. Ziółko to ma mocny i P. zapach w sobie. Syr. [Zosia nawet musiała przełknąć dwa kieliszki pornej okowity]. Ork. Pieprz, chrzan P. Wódka porna. <POR/PR PRZ>

[**Poroba, y,** blm.] p. **Porobek.** <Po + *Roba, ROB>

**Porobaczywieć, eje, ał** *porobić ś. robaczywem.* Po + Robaczywieć

**Porobaczywienie, a,** blm., czynność cz. **Porobaczywieć.**

[**Porobek, bku,** blm.] l. a. [**Poroba**] *przy tkaniu płótna, nici poprzeczne, przetykane za pomocą przesuwania „cółnáka" poprzez rozstawioną za pomocą nicielnic osnowę.* **2.** Cztery trzydziestaki (to jest trzydziestki pasm nici) stanowią P. Po + *Robek, ROB>

**Porobić, i, ił** l. *spędzić pewien czas na robieniu, popracować.* **2.** *zrobić jedno po drugim:* Kościół w chaosie Europy z włóczęgów i rabusiów porobił narody. Kub. **3.** †P. kogo *=strudzić jednego po drugim, pomęczyć, pomordować, powycieńczać; pokonać, pognębić, zwyciężyć, upokorzyć:* Nieraz

nosił styk w ręce ogrubiałej wielce; rzekłbyś, że świeżo rozprzągł porobione cielce. Żebr. Nie trzeba było dział tureckich na naszę zgubę: same niewczasy i trudności przeprawy byłyby nas porobiły. Birk. Ten sam, kogo porobiono, wyznawa, iż jest zwyciężonym. Górn. Pismem św. szatana porobicie. Dambr. Datkiem pragnął mię P. Żebr. *(= zniewolić, ująć, zjednać sobie, przekupić).* **P. ś.** I. *być porobionym:* No, już co ś. porobiło, to porobiło. Kaczk. *(= narobiło ś.).* Co ś. tu porobiło! *(= stało).* <Po + Robić>

**Porobienie, a,** blm., czynność cz. **Porobić.**

**Porobienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porobić ś.**

[**Porobiska, ów,** blp.] *urok, czary.* <Po + *Robiska, ROB>

[**Porobny**] *łatwy do roboty:* Łąka za Brzeziem wielkiej pilności i starania wymaga; inne łąki są porobniejsze. <Po + *Robny, ROB>

**Porobocie, a,** blm. *fajrant, wieczór po pracy, wypoczynek.* <Po + *Robocie, od Robota>

**Porobotni** *po robocie następujący, fajrantowy.* <Po + *Robotni, od Robota>

†**Poroczki, ów,** blp. I. *małe roki, sądy ziemskie, roki sądowe cztery razy do roku odbywane:* Rzadko było słyszeć o pozwie, rzadko P. wołano, o komisarzu było nic nie słyszeć. Orzech. Gdzie rozum, wymowę wlała zarazem Pallas w jednę głowę, znały to grody, P. i sejmy. Mias. Turek, jeśliby go nie chciał słuchać, nie pozowie cię na P., ale kijem, tarasem, łańcuchem, pętem, szablą będzie sobie sprawiedliwości dociągał. Orzech. Wojewodowie roki wielkie sądzić mają, a to gdy wyjdą dwoje P., tedy po nich trzecie roki mają być sądzone. Tarn. J. 2. *roczny zapas z przeszłego roku, remanent:* Z wierzchem każe nalać piwa, P. mu doszły żniwa. Biel. Zjechali ś. do Pyzdr na P. Piotr. Ale P. mają być cztery kroć do roku w przerzeczonych mieściech albo powieciech. Niesz. Sądził król te P. lada gdzie. Wiszn. Na tych poroczkach bywało wiele spraw. Wiszn. Odkładanie roków i poroczków. Niesz. Jurydyka, P., roki. Ern. P. mają być cztery razy do roku, które sędzia z podsędkiem i z pisarzem sądzić mogą. Tarn. J. <Po + Roczki, od Rok>

**Poroda, y,** lm. **y** I. [P.]. Na porodzie = *nigdy w życiu, nigdy jako żywo:* Nie byłem pijany na porodzie. 2. †P. p. **Poród:** Wróć mi duch dwakroć dany przodkiem przez porodę. Żebr. <Po + *Roda, ROD>

× **Porodnia, i,** lm. **e** p. **Porodnica.** <Od Porodny>

**Porodnica, y,** lm, **e,** × **Porodnia** *przytułek położniczy.* <Od *Porodnik, od Porodny>

†**Porodny** *urodzajny, rodzajny, płodny, żyzny.* L. <Od Poród>

**Porodowy:** Bóle porodowe, lek., p. **Ból.** Drogi porodowe = *narządy płciowe niewieście.* Kleszcze porodowe *(= służące do dobywania płodu).* Krzesło porodowe p. **Krzesło.** <Od Poród>

**Porodynowy:** Minerały porodynowe = *minerały bezpostaciowe, powstające ze stanu galaretowatego.*

**Porodzenie, a,** blm., czynność cz. **Porodzić.**

**Porodzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porodzić ś.**

**Porodziciel, a,** lm. **e** *ten, co spłodził, co rodzi, rodzic, rodziciel;* przen. *sprawca.* Św. z Woc.

**Porodzicielka, i,** lm. **i,** †**Porodziczka** forma ż. od **Porodziciel:** Święta Marja, boża P. Wiszn.

**Porodzicielski** *po rodzicach pozostały, po rodzicach odziedziczony:* Jeszcze piękny kawał ziemi porodzicielskiej dla siebie ostawiam. Orzesz. Porodzicielską fortunę bez naruszenia dla siebie pozostawiam. Orzesz. Ziemię jej porodzicielską w dzierżawę wziął. Orzesz. <Od Porodziciel>

†**Porodziczka, i,** lm. **i** p. **Porodzicielka:** Boża P. panna. Mur. <Od Porodzić>

**Porodzić, i, ił** I. *wydać na świat płód dojrzały, urodzić, zrodzić:* Szczęśliwa matka, która go porodziła *(= powiła).* Panna, począwszy Duchem Świętym, P. miała Zbawiciela. Żarn. Przyrodzenie chce, aby na świat ludzie porodzeni rośli. Kucz. Pismo tego królewica dziewicą porodzonego nazywa królem luda żydowskiego. Kaz. Święt. Przen.: Góra mysz porodziła. Prz. *(= z wielkiej chmury mały deszcz).* Dzień sądu, dzień zmartwychwstania, śród piorunów bożych porodzony. Wysp. 2. P. płód niedonoszony = *poronić.* 3. *urodzić kolejno, jedno po drugim.* **P. ś.** *urodzić ś. kolejno, jedno po drugim:* Gdyżechmy ś. od zwierząt rożno porodzili, trzeba, bychmy też dosyć swym stanom czynili. Rej. Młódź po zwycięstwie akcyjskim, a starych większa część za domowych ś. rozruchów porodziła. Nar. <Po + Rodzić>

†**Porodzie, a,** blm., zb. *ród, narody, plemiona:* Pożegnano będzie w tobie wszystko ziemskie P. B. Sz. <Po + *Rodzie, ROD>

**Porodzinny** *tyczący ś. zmarłej rodziny:* Zapominaliśmy piekących tęsknot poojczystych, porodzinnych. Zal. <Po + Rodzinny>

**Porodziny, in,** blp. *urodziny, narodziny;* przen. *powstanie, początek, zawiązek:* Takie były ojczyzny nieba P. Przyb. <Od Porodzić>

**Porogacieć, eje, ał** *stać ś. kolejno rogatemi, podostawać rogów;* przen. *stać ś. dumnemi, zarozumiałemi, hardemi, nieprzystępnemi:* Gród Ewrypielów, gdzie porogaciały Rojskie matki, gdy stada Herkulskie ściągały. Żebr. <Po + Rogacieć>

**Porogacienie, a,** blm., czynność cz. **Porogacieć.**

**Porohy, ów** *progi skalne w rzece, skały nagromadzone w rzece w kształcie tarasu i powodujące wodospady:* Kozacy Zaporożcami ś. zowią od kamiennych porohów dnieprowych. Tw. < Ukr. poroh>

**Poroić, i, ił** *spędzić pewien czas na rojeniu, pomarzyć.* <Po + Roić>

**Porojenie, a,** blm., czynność cz. **Poroić.**

**Porojka, i,** lm. **i** *pszczoła wylatująca z ula macierzystego, celem szukania miejsca dla nowo wyjść mającego roju.* <Po + *Rojka, od Roić>

**Porok, u,** lm. **i** *taran:* Nie miał Kamieniec archierejów w XII wieku, Baty ścian jego nie rozbijał porokiem w XIII wieku. Rol.

**Porokoszowy** *który nastąpił po rokoszu:* Uchwały sejmu porokoszowego z r. 1609. Tarn. < Po + Rokoszowy>

†**Porokować, uje, ował** *wygadywać, łajać, gniewać ś.:* I porokował jest Abimelech(a) prze studnicę wody, jeż to nasilim były odjęli sługi jego. B. Sz. *(= strofował Abimelecha o...).* Ale Tobjasz, porokowawszy jim, rzekł: nie mówcie tak, wszako jeśmy synowie świętych. B. Sz. Nie porokuj, panie mój, iże przeciw tobie wstać nie mogę. B. Sz. (nie gniewaj ś. Leop.). <Czes. porokovati>

†**Porokowanie, a,** blm., czynność cz. **Porokować.**

**Poroliściowy** kozibród p. **Kozibród.** <Por + Liściowy>

**Poromansować, uje, ował** *spędzić pewien czas na romansowaniu.* <Po + Romansować>

**Poromansowanie, a,** blm., czynność cz. **Poromansować.**

**Poromantyczny** *który nastąpił po minionym romantyzmie, który nastał po romantycznym:* Ze wszystkich pisarzów poromantycznej doby jej jednej udało ś. stanąć kilkakrotnie na szczytach artyzmu. Kozł. <Po + Romantyczny>

**Poronia, i,** lm. **e** *mięczak brzuchopełzy skrętowy skamieniały.* <?>

†**Poroniać, a, ał** p. **Poronić.**

[**Poroniak, a,** lm. **i**] p. **Porończę.** <Od Poronić>

†**Poronianie, a,** blm., czynność cz. **Poroniać.**

**Poroniątko, a,** lm. **a** p. **Porończę.** <Od Poronić>

**Poronić, i, ił,** nied. †**Poroniać,** †**Poraniać,** †**Poroniwać** I. *porodzić płód przedwcześnie, zwłaszcza niezdolny do życia; nie donosić:* Druga ze swej woli i kozłowania poroni. Troc. Białogłowy łacniej w pierwszych trzech miesiącach poroniają, niźli w inszych. Troc. Niektóre białogłowy płodu donosić nie mogą i przed czasem poraniają. Petr. Jeśli która zwykła przed czasem płód poroniwać, tedy nad tą wodą parzyć. Syk. Głos Jehowy czyni, że poroniają łanie. Bud. P. chcąc, płód w żywocie struć chcąc. Kn. Poroniła (= *zepsuła ś.*). Przen. *wyłąc, spłodzić:* Widzę twoja mózgownica jakiego dziwoląga poroni. L. **2.** (o rogach jelenich) *porzucić:* Jeleń rogi ma gałęziste, które co rok porania. Sien. **3.** [Poraniać] *popadywać, kropić, rosić:* Deszczyk porania. Kolb. <Po + Ronić>

**Poronienie, a,** blm., czynność cz. **Poronić:** P. czyniące lekarstwo. Troc.

[**Poronieniec, ńca,** lm. **ńce**] p. **Porończę.** <Od Poroniony>

[**Poroniony**] *poroniony, porończy:* Dzieci poronione. Kości mamuta są to kości z poronionego wielgoluda. <Od Poronić>

†**Poroniwać, a, ał** p. **Poronić.**

†**Poroniwanie, a,** blm., czynność cz. **Poroniwać.**

**Poronny** *sprawiający poronienie, spędzający płód:* Lekarstwa poronne, poronienie czyniące. Kn. (medicamenta abortiva, pellentia). Durzyca poronna p. **Durzyca.** Ospa poronna (= *bez wysypki*, variola sine exanthemate). <Od Poronić>

**Porończę, ęcia,** lm. **ęta,** [**Poroniak, Poronieniec**] *płód przed czasem urodzony,* poroniątko, niedochodek, porzutek, odchodczę, niedonosek, †niedoniosek, †niedochodziec, †pomiot, †pomiotek, !zaśniad, [zawcześniak] (partus praematurus): Paniom, które porończęta miewają, ziele to użyteczne. Syr. Przeklęte P. babilońskiej wilczycy. Pot. Przen.: Nieszczęsne ja płochej fortuny P., nie donosiła mnie do naznaczonego kresu. Pot. (= *człowiek zwichnięty, wykolejony*). <Od Poronić>

**Porończy** I. *do porończęcia należny.* **2.** *poroniony.* Przen.: Dni i szczęśliwość wróci im porończą, że lata swoje chwalebnie zakończą. Chr. (= *niestateczną*). Zamysły, przedsięwzięcia porończe (= *chybione, niedowarzone, niewczesne, niedojrzałe*). <Od Porończę>

×**Poropić się, i ś., ił ś.** *zajść ropą, materją.* L. <Po + Ropić ś.>

**Poropienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poropić ś.**

×**Poropny** *następujący po ropieniu.* Chir.: × Zagojenie poropne = *gojenie ś. przez ziarnienie a. następcze* (sanatio per secundam intentionem). <Po + Ropny>

**Porosić, i, ił** I. *zrosić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, zarosić, pokropić rosą a. jakby rosą:* Aby zesłał cichy deszczyk, by porosił nasze pola. Psń. **2.** *popadać przez pewien czas rosą a. jakby rosą, pokropić:* Deszczyk porosił. **P. ś.** *pokryć ś., zwilżyć ś. rosą, zarosić ś.:* [I wyjechało takie słońce, jakoby ś. porosiło Kasi w dolinak, jakieś mokre, wilgotne]. Tet. [Nie pogonię já, bo się porosę]. <Po + Rosić>

**Porosie, a,** blm. *cała okolica, z której Roś uprowadza wody, porzecze Rosi.* Pol. <Po + * Rosie, od Roś>

[**Porosieć, eje, ał**] p. **Porosić:** Porosieli koniczeńki, stojąc na polu. <Po + * Rosieć, od Rosa>

[**Porosienie, a,** blm.] czynność cz. **Porosieć.**

**Porosły, Porośnięty** I. *który porósł czym, obrosły, zarosły, obrośnięty, zarośnięty, okryty włosami, włochaty:* Pleśnią porosłe i porozpadane mury małego ogródka ś. wynosiły. Krasz. **2.** (o zbożu) *który wypuścił kiełki, wyrosły:* Porosłe od deszczu zboża długo w gumnie chować nie można. Haur. <Od Porosnąć>

**Porosnąć, śnie, sł, Porość,** nied. **Porastać** I. *potrwać pewien czas w stanie wzrastania.* **2.** *urosnąć kolejno, jeden (a. jedno) po drugim:* Wkoło ciebie porosły pokrzywy i osty. Kulig. Na mogile poczciwego sługi porosły bujne wrzosy cmentarne. Sienk. **3.** *pokryć ś. porostem, zarostem; obrosnąć, zarosnąć, narosnąć czym:* Owce tak strzyżemy z wełny, iżby znowu porastać dla nas mogły. L. Kamień na miejscu porasta. L. Kamienie mchem porastają. Prot. Policzki jeszcze mchem nie porosły. Troc. Przen.: P. w pierze = *dojść do dobrobytu, wzbogacić ś.* Ma nad tobą rządy dziewka podła; dobrze jej z tym, bo w pierze przy tobie porosła. L. Jeden porasta, drugiego fortuna goli. Pot. Kmieć, traktowany po ludzku, porastał w dobytek. Rol. Nad pierwszym ciągle ciąży ręka Moskwy, która, porastając w siłę, już wpływ znakomity na Ukrainę zadnieprową wywierać zaczyna. Rol. (= *wzmagając ś.*). Między nami ufność w zdradę nie porasta. Fred. A. <Po + Rosnąć>

**Porost, u,** lm. **y** I. *porastanie, podrastanie, wzrost:* Pszenica w pierwszym swoim poroście może znieść największe mrozy. Stasz. Środek na P. włosów. Wierzch przepaści za mroźnym porostem bez żadnych podpór ukrzepcza ś. mostem. Chr. (= *za mroźnym zasklepieniem ś.*). Przen.: Nogi Renu i Dunaju w ich poroście zaplątał. Bals. **2.** a. †**Poroślina** *to, czym coś porasta, obrasta; co rośnie na czym, po powierzchni czego, narośl, zarost:* P. włosów = *owłosienie.* P. włosów nadmierny (hypertrichosis). P. włosów rzadki (oligotrichia). **3.** bot.: Porosty (lichenes) *nazwa roślin stanowiących gromadę roślin skrytopłciowych bezlistnych.* P. bukowy a. grabowy p. **Otwornica.** P. islandzki p. **Płucnica.** P. morski p. **Morszczyn.** Dziki P. ściele ś. na piasku. Syrok. Przen.: Miasto fruktów dzikie chrósty grzechów i innych zbrodni powstały porosty. Kulig. (= *chwasty, kąkole*). **4.** lek.: P. kości p. **Kostnina.** **5.** gór.: P. kruchy = *minerał z gromady lamprytów,* argientyt, $Ag_2S$. P. miękki = *minerał z gromady lamprytów,* stelanit, $Ag_5SbS_4$. <Po + Rost>

†**Porostek, tka,** lm. **tki** I. *kiełek, rostek:* Ziarna traw i zboża zabłąkane puszczały żółte, blade,

pozbawione światła, wyciekłe porostki. Krasz. **2.** anat. *wzgórek nadkrokowy, łonowy,* †kosmaczek, †obrostnica (mons Veneris). <Od Porost>

**[Porostfijać, a, ał]** p. **Porozwijać.** <Z Porozwijać, przez sld. do Porost.

**[Porostfijanie, a,** blm., czynność cz. **Porostfijać].**

**Porostnica, y,** lm. **e** bot. (marchantia) *roś. z gromady wątrobowców z rodziny porostnicowatych.* <Od *Porostnik, od *Porostny, od Porost>

**Porostnicowate** rośliny (marchanticae) *jedna z rodzin roślin.* <Od Porostnica>

**Porostowy** przym. od **Porost:** *Callosus,* P., nabrzękły, narostowy. Perz. P., od porostu rośliny, *algosus.* Kn.

**[Porosza, y,** lm. **e]** *śnieg nowy, dopóki nie umarzł i nie stwardniał:* Lato odprawiwszy, za pierwszą poroszą mrą starzy i drugiej ś. wiosny nie doproszą. Pot. <Ros. poroša>

†**Poroszczenie, a,** blm., czynność cz. **Porościć:** Krwią kreta na głowę obliniałą dla poroszczenia dobrze pomazować. Sien.

**Poroszenie, a,** blm., czynność cz. **Porosić.**

**Poroszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porosić ś.**

†**Porościć, i, ił** *obrosłym uczynić.* L. <Po+Rościć>

**Porośl, i,** lm. **e i. a. Porośline** *miejsce porosłe, nie golizna:* P. zielona sianożęciów bynajmniej go nie rozweseliła. L. **2.** p. **Porost.**

**[Poroślak, a,** lm. **i] i.** *zagajnik sosnowy.* **2.** *krzew liściasty karłowaty.* Sł. wil. <Od Porosły>

**Porośline, y,** lm. **y i.** p. **Porost:** Hubka nie jest ziele, ale P. na drzewie. Syr. <Od Porosły>

**Porośnięcie, a,** blm., czynność cz. **Porosnąć.**

**Porośnięty** p. **Porosły:** Całe widły rzeczne i zewnętrzne brzegi były porośnięte... Sienk.

**Porotmistrzować, uje, ował** *spędzić pewien czas na rotmistrzowaniu, pobyć rotmistrzem.* <Po+Rotmistrzować>

**Porotmistrzowanie, a,** blm., czynność cz. **Porotmistrzować.**

**[Porowa, y,** lm. **y]** p. **Parów.** <Po+*Rowa, od Rów>

**[Porowarzenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Porowarzyć ś.**

**[Porowarzyć się, y ś.,ył ś.]** *pokręcić ś. tu i owdzie.*

**Porowatość, i,** blm. rz. od **Porowaty,** *dziurkowatość.*

**Porowaty** *dziurkowaty, odznaczający ś. obfitością porów:* Kolumny ciosane są z porowatego kamienia. Wejs.

**Porowozielony** *odznaczający ś. barwą brunatnawo-zieloną:* Nefryt P. <Porowy+Zielony>

**Porowy** przym. od **2. Por.**

**Porozbadywać, uje, ywał** *rozbość jednego po drugim.* <Po+1. Rozbadywać>

**Porozbadywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozbadywać.**

**Porozbestwiać, a, ał** *rozbestwić jednego po drugim.* **P. ś.** *rozbestwić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Rozbestwiać>

**Porozbestwianie, a,** blm., czynność cz. **Porozbestwiać.**

**Porozbestwianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozbestwiać ś.**

**Porozbiegać się, a ś., ał ś.** *rozbiec ś. kolejno, jeden po drugim:* Dzieci mi ś. gdzieś porozbiegały. L. Przen.: Twarz pełna była zmarszczków, które w różne porozbiegały ś. strony. Kaczk. <Po+Rozbiegać ś.>

**Porozbieganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozbiegać ś.**

**Porozbierać, a, ał i.** *rozebrać jednego (a. jedno) po drugim:* Ale zajrzeć mu teraz do głębi duszy i P., poklasyfikować wszystkie jego wady i niewady, bo zalet nie miał, co tam ś. zbierze szczegółów, co dziwactw, co uprzedzeń! Bart. **2.** *rozebrać kogo a. co ze wszystkich rzeczy.* **P. ś. i.** *rozebrać ś. kolejno, jeden po drugim.* **2.** *rozebrać ś. ze wszystkich kolejno rzeczy.* <Po+Rozbierać>

**Porozbieranie, a,** blm., czynność cz. **Porozbierać.**

**Porozbieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozbierać ś.**

**Porozbierany** *którego porozbierano a. który ś. porozbierał:* Jak w Otaiti, à la sauvage poubierane, a raczej porozbierane panie. Rol.

**Porozbijać, a, ał** *rozbić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Łańcuchy jedni drugim porozbijali kamieniami. Krasz. Sam środek sośniny porozbijały żołny. Syrok. W rynku przypierały do nich porozbijane wspaniałe namioty. Krasz. Namioty swe porozbijano między dębami. Krasz. W dolinie obozowiska widać było porozbijane. Krasz. Przemyślni Ormianie o smagłych twarzach porozbijali szałasy z towarami i bronią. Sienk. Turcy porozbijali zbyt blizko namioty. Sienk. **P. ś.** *rozbić ś. kolejno, jeden po drugim; rozbić ś. w wielu miejscach:* Goście porozbijali ś. na kupki. Spadł z wozu i porozbijał ś. *(=potłukł ś.).* <Po+Rozbijać>

**Porozbijanie, a,** blm., czynność cz. **Porozbijać.**

**Porozbijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozbijać ś.**

**Porozbijany** *którego porozbijano a. który ś. porozbijał.*

**Porozbiorowy** *zaszły po rozbiorze (Polski):* Karol Prozor rysuje ś. na tle przed i porozbiorowych dziejów jako rycerz średniowieczny. Krasz. Nasz kraj w ostatnich porozbiorowych chwilach stał ś. siedliskiem tej choroby (sentymentalności). Bał. W tej pustyni porozbiorowego życia, w której błądzimy tak długo, nie same tylko kości tych, którzy padli, znaczą ślady naszej wędrówki. Tarn. Znaczenie literatury w tym porozbiorowym wieku jest u nas większe, niż bywa u innych narodów. Tarn. <Po+Rozbiorowy>

**Porozbrajać, a, ał** *rozbroić jednego po drugim.* <Po+Rozbrajać>

**Porozbrajanie, a,** blm., czynność cz. **Porozbrajać.**

**Porozbraniać, a, ał** *rozbronić jednego po drugim.* <Po+Rozbraniać>

**Porozbranianie, a,** blm., czynność cz. **Porozbraniać.**

**Porozbrykać się, a ś., ał ś.** *rozbrykać ś. kolejno, jeden po drugim:* Muły spłoszone ś. porozbrykały. Siemir. <Po+Rozbrykać ś.>

**Porozbrykanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozbrykać ś.**

**Porozbryzgiwać się, uje ś., iwał ś.** *rozbryznąć ś. kolejno, jedno po drugim; rozbryznąć ś. na wiele stron:* Słońce w obłoki zapadło krwawe, pło-

mieniste, jakby krew porozbryzgiwana plamiła chmury. Krasz. <Po + Rozbryzgiwać ś.>

**Porozbryzgiwanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozbryzgiwać ś.**

**Porozbudzać, a, ał** *rozbudzić jednego po drugim.* <Po + Rozbudzać>

**Porozbudzanie, a**, blm., czynność cz. **Porozbudzać.**

**[Porozbycie, a**, blm.] czynność cz. **Porozbyć.**

**[Porozbyć, będzie, był]** *rozproszyć:* Porozbuł het! *(= wszystko potracił).* <Po + Roz + Być>

**Porozchciwiać, a, ał** *rozchciwić jednego po drugim.* **P. ś.** *rozchciwić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozchciwiać>

**Porozchciwianie, a**, blm., czynność cz. **Porozchciwiać.**

**Porozchciwianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozchciwiać ś.**

**Porozchlapywać, uje, ywał** *rozchlapać jedno po drugim a. jedno na wszystkie strony:* [Chlib z dzizy po ścianach porozchlapywany]. <Po + Rozchlapywać>

**Porozchlapywanie, a**, blm., czynność cz. **Porozchlapywać.**

**Porozchmurzać, a, ał** *rozchmurzyć jedno po drugim:* P. czoła. <Po + Rozchmurzać>

**Porozchmurzanie, a**, blm., czynność cz. **Porozchmurzać.**

**Porozchodzenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozchodzić ś.**

**Porozchodzić się, i ś., ił ś.** *rozejść ś. kolejno, jeden po drugim; rozejść ś. kolejno w różne strony:* Porozchodzili ś. na spoczynek tak wcześnie, jak ś. to jeszcze nigdy nie zdarzyło na zamku. Kaczk. Słupy porozchodziły ś. na różne strony. Krasz. *(=porozsuwały ś.).* Bóg wie, jakie tam wieści ś. porozchodziły po mieście. Kaczk. <Po + Rozchodzić ś.>

**Porozchwiać się, eje ś., ał ś.** p. **Porozchwiewać ś.:** Porozchwiały ś. wszystkie postacie widome mym oczom. Kaczk. <Po + Rozchwiać ś.>

**Porozchwianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozchwiać ś.**

**Porozchwiewać się, a ś., ał ś., Porozchwiać ś.** *rozchwiać ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Rozchwiewać ś.>

**Porozchwiewanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozchwiewać ś.**

**Porozchwiewany** *który ś. porozchwiewał:* Porozchwiewane i zdruzgotane podstawy dawnego bytu narodu. Kaczk.

**Porozchwytywać, uje, ywał** *rozchwytać jedno po drugim.* <Po + Rozchwytywać>

**Porozchwytywanie, a**, blm., czynność cz. **Porozchwytywać.**

**[Porozchybać, a, ał]** p. **Porozciskować.** <Po + Rozchybać>

**[Porozchybanie, a**, blm.] czynność cz. **Porozchybać.**

**Porozchylać, a, ał** *rozchylić jedno po drugim; rozchylić co kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozchylać>

**Porozchylanie, a**, blm., czynność cz. **Porozchylać.**

**Porozciągać, a, ał** *rozciągnąć co w różne strony; rozciągnąć jedno po drugim:* Mógłby był wyrządzić szkody bez porównania więcej, aniżeli wyrządził, coś go jakby porozciągało na drodze tej. Jeż. Psiak porozciągał po kątach buty i trzewiki. Porozciągawszy tęcze na obrazie. Słow. Porozciągał już poprzednio niewody na stawie. Sienk. Ziemia jakby spalona i wypłowiała od słońca, ale porozciągana na długie i śmiałe linje proste. Sienk. **P. ś.** *rozciągnąć ś. kolejno, jeden po drugim:* Dymy tylko porozciągały ś. długiemi pasmami w spokojnym powietrzu. Sienk. <Po + Rozciągać>

**Porozciąganie, a**, blm., czynność cz. **Porozciągać.**

**Porozciąganie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozciągać ś.**

**Porozciągany** *którego porozciągano a. który ś. porozciągał:* Dymy osiadły w dolinie porozciągane, jak zasłony półprzejrzyste. Krasz.

**Porozciekawiać, a, ał** *rozciekawić jednego po drugim.* <Po + Rozciekawiać>

**Porozciekawianie, a**, blm., czynność cz. **Porozciekawiać.**

**Porozcieńczać, a, ał** *rozcieńczyć jedno po drugim.* <Po + Rozcieńczać>

**Porozcieńczanie, a**, blm., czynność cz. **Porozcieńczać.**

**[Porozciepywać, uje, ywał]** p. **Porozciskować.** <Po + Rozciepywać>

**[Porozciepywanie, a**, blm.] czynność cz. **Porozciepywać.**

**Porozcierać, a, ał** *rozetrzeć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozcierać>

**Porozcieranie, a**, blm., czynność cz. **Porozcinać.**

**Porozcinać, a, ał** *rozciąć jedno po drugim; rozciąć w wielu miejscach:* Pancerz miał poszarpany od ciosów, co go ugodziły i na kawały na nim porozcinały. Krasz. Mieczem był ścięty, a potym ciało jego na ćwierci porozcinane. Rol. <Po + Rozcinać>

**Porozcinanie, a**, blm., czynność cz. **Porozcinać.**

**[Porozciskować, uje, ował, Porozchybać, Porozciepywać]** *porozrzucać.* <Po + *Rozciskować, od Rozciskać>

**[Porozciskowanie, a**, blm.] czynność cz. **Porozciskować.**

**Porozczepiać, a, ał** *rozczepić jedno po drugim.* <Po + Rozczepiać>

**Porozczepianie, a**, blm., czynność cz. **Porozczepiać.**

**Porozczesywać, uje, ywał** *rozczesać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozczesywać>

**Porozczesywanie, a**, blm., czynność cz. **Porozczesywać.**

**Porozczulać, a, ał** *rozczulić jednego po drugim.* **P. ś.** *rozczulić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozczulać>

**Porozczulanie, a**, blm., czynność cz. **Porozczulać.**

**Porozczulanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozczulać ś.**

**Porozczyniać, a, ał** *rozczynić jedno po drugim.* <Po + Rozczyniać>

**Porozczynianie, a**, blm., czynność cz. **Porozczyniać.**

**Porozdarowywać, uje, ywał** *rozdarować jedno po drugim.* <Po + Rozdarowywać>

**Porozdarowywanie, a**, blm., czynność cz. **Porozdarowywać.**

**Porozdawać, aje, awał** *rozdać jedno po drugim; rozdać co wielu osobom:* Porozdawał wszystko ubogim. L. <Po + Rozdawać>

**Porozdawanie, a,** blm., czynność cz. **Porozdawać:** Król owym porozdawaniem urzędów sam sobie wrota zamknął. Moracz.

**Porozdeptywać, uje, ywał** *rozdeptać jedno po drugim.* <Po + Rozdeptywać>

**Porozdeptywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozdeptywać.**

**Porozdłubywać, uje, ywał** *rozdłubać jedno po drugim.* <Po + Rozdłubywać>

**Porozdłubywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozdłubywać.**

**Porozdmuchiwać, uje, iwał** *rozdmuchać jedno po drugim.* <Po + Rozdmuchiwać>

**Porozdmuchiwanie, a,** blm., czynność cz. **Porozdmuchiwać.**

**Porozdrabiać, a, ał** *rozdrobić jedno po drugim a. jedno na wiele części.* <Po + Rozdrabiać>

**Porozdrabianie, a,** blm., czynność cz. **Porozdrabiać.**

**Porozdrabniać, a, ał** *rozdrobnić jedno po drugim a. jedno na wiele drobnych części.* <Po + Rozdrabniać>

**Porozdrabnianie, a,** blm., czynność cz. **Porozdrabniać.**

**Porozdrapywać, uje, ywał** *rozdrapać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach a. jedno na wszystkie strony.* <Po + Rozdrapywać>

**Porozdrapywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozdrapywać.**

**Porozdrażniać, a, ał** *rozdrażnić jednego po drugim.* <Po + Rozdrażniać>

**Porozdrażnianie, a,** blm., czynność cz. **Porozdrażniać.**

**Porozdwajać, a, ał** *rozdwoić jedno po drugim.* <Po + Rozdwajać>

**Porozdwajanie, a,** blm., czynność cz. **Porozdwajać.**

**Porozdziawiać, a, ał** *rozdziawić jedno po drugim:* Chłopi, poopierawszy ś. na copach, słuchali z porozdziawianemi ustami jego opowiadań. Sienk. Za kogo ś. wydam, to zobaczycie, ale wtedy gęby porozdziawiacie od ucha do ucha. Sew. <Po + Rozdziawiać>

**Porozdziawianie, a,** blm., czynność cz. **Porozdziawiać.**

**Porozdzielać, a, ał** *rozdzielić jedno po drugim a. jedno wielu osobom.* **P. ś.** *rozdzielić ś. kolejno, jeden po drugim; rozdzielić ś. na wiele części:* Lud ś. wedle rozkazu starszych porozdzielał. Krasz. Nad wszystkiemi wnijściami białą kredą porysowane były litery, porozdzielane krzyżykami. Krasz. <Po + Rozdzielać>

**Porozdzielanie, a,** blm., czynność cz. **Porozdzielać.**

**Porozdzielanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozdzielać ś.**

**Porozdzierać, a, ał** *rozedrzeć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Porozdzierajcie szaty wasze a obleczcie wory. Bud. Pięknieś go wyuczył, kiedy on niewiastom kolana poobtłukał i spódnice porozdzierał. Jeż. Sam własną ręką schorowane części porozdzieranej fortuny odciął. Kaczk. **P. ś.** *rozedrzeć ś. kolejno, jedno po drugim; rozedrzeć ś. w wielu miejscach:* Obłoki ś. porozdzierały. Krasz. <Po + Rozdzierać>

**Porozdzieranie, a,** blm., czynność cz. **Porozdzierać.**

**Porozdzieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozdzierać ś.**

**Porozdziewać, a, ał** *rozdziać jednego po drugim, porozbierać z odzienia:* W sieniach leżeli pachołkowie porozdziewani, spoczywając. Krasz. **P. ś.** *rozdziać ś. kolejno, jeden po drugim; rozdziać ś. z wielu rzeczy.* <Po + Rozdziewać>

**Porozdziewanie, a,** blm., czynność cz. **Porozdziewać.**

**Porozdziewanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozdziewać ś.**

**Porozejmowy** *który miał miejsce po rozejmie:* To zaraz wyszło na jaw na pierwszej porozejmowej pokojowej komisji w r. 1669. Dar. <Po + Rozejmowy>

**Porozegrywać, a, ał** *rozegrać jedno po drugim.* <Po + Rozegrywać>

**Porozegrywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozegrywać.**

**Porozeznawać, aje, awał** *rozeznać jedno po drugim.* <Po + Rozeznawać>

**Porozeznawanie, a,** blm., czynność cz. **Porozeznawać.**

**[Porozgadować, uje, ował]** p. **Porozgadywać.** <Po + *Rozgadować, od Rozgadać>

**[Porozgadowanie, a,** blm.] czynność cz. **Porozgadować.**

**Porozgadywać, uje, ywał, [Porozgadować]** *rozgadać jedno po drugim a. jedno na wszystkie strony.* <Po + Rozgadywać>

**Porozgadywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozgadywać.**

**Porozgałęziać się, a ś., ał ś.** *rozgałęzić ś. kolejno, jedno po drugim; rozgałęzić ś. na wszystkie strony.* <Po + Rozgałęziać ś.>

**Porozgałęzianie się, a ś.,** blm. czynność cz. **Porozgałęziać ś.**

**Porozgałęziany** *który ś. porozgałęział:* Chodniki ś. rozbiegały do góry, w dół, porozgałęziane na wsze strony. Krasz.

**Porozganiać, a, ał** *rozegnać jednego po drugim:* Los nas na różne porozganiał szlaki, na różną dolę. Rom. <Po + Rozganiał>

**Porozganianie, a,** blm., czynność cz. **Porozganiać.**

**Porozgarniać, a, ał** *rozgarnąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach a. jedno na wszystkie strony.* <Po + Rozgarniać>

**Porozgarnianie, a,** blm., czynność cz. **Porozgarniać.**

**Porozginać, a, ał** *rozgiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach a. jedno na wszystkie strony.* <Po + Rozginać>

**Porozginanie, a,** blm., czynność cz. **Porozginać.**

**Porozgłaszać, a, ał** *rozgłosić jedno po drugim.* <Po + Rozgłaszać>

**Porozgłaszanie, a,** blm., czynność cz. **Porozgłaszać.**

**Porozgnajać, a, ał** *rozgnoić jedno po drugim:* P. rany. <Po + Rozgnajać>

**Porozgnajanie, a,** blm., czynność cz. **Porozgnajać.**

**Porozgniatać, a, ał** *rozgnieść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozgniatać>

**Porozgniatanie, a,** blm., czynność cz. **Porozgniatać.**

**Porozgrabiać, a, ał** *rozgrabić jedno po drugim.* <Po + Rozgrabiać>

**Porozgrabianie, a,** blm., czynność cz. **Porozgrabiać.**

**Porozgradzać, a, ał** *rozgrodzić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Naśle łotrów na-

jennych, pograbi. pokosi, porąbie, porozgradza, spali, powynosi. Nar. Większa część domków, opuszczona, zaklęsła, porozgradzana lub opustoszona, skarżyła ś. na swą nędzę i upadek. Krasz. <Po + Rozgradzać>

**Porozgradzanie**, a, blm., czynność cz. **Porozgradzać.**

**Porozgramiać**, a, ał *rozgromić jednego po drugim.* <Po + Rozgramiać>

**Porozgramianie**, a, blm., czynność cz. **Porozgramiać.**

**Porozgraniczać**, a, ał *rozgraniczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozgraniczać>

**Porozgraniczanie**, a, blm., czynność cz. **Porozgraniczać.**

**Porozgryzać**, a, ał *rozgryźć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozgryzać>

**Porozgryzanie**, a, blm., czynność cz. **Porozgryzać.**

**Porozgrzebywać**, uje, ywał *rozgrzebać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozgrzebywać>

**Porozgrzebywanie**, a, blm., czynność cz. **Porozgrzebywać.**

**Porozgrzeszać**, a, ał *rozgrzeszyć jednego po drugim.* <Po + Rozgrzeszać>

**Porozgrzeszanie**, a, blm., czynność cz. **Porozgrzeszać.**

**Porozgrzewać**, a, ał *rozgrzać jedno po drugim.* <Po + Rozgrzewać>

**Porozgrzewanie**, a, blm., czynność cz. **Porozgrzewać.**

**Porozjaśniać**, a, ał *rozjaśnić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Mógłbyś ludziom stu tysięcy P. głowę ciemną. Syrok. **P. ś.** *rozjaśnić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Rozjaśniać>

**Porozjaśnianie**, a, blm., czynność cz. **Porozjaśniać.**

**Porozjaśnianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Porozjaśniać ś.**

**Porozjątrzać**, a, ał *rozjątrzyć jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Rozjątrzać>

**Porozjątrzanie**, a, blm., czynność cz. **Porozjątrzać.**

**Porozjeżdżać**, a, ał *rozjechać jednego (a. jedno) po drugim:* Silnie kołami skiby porozjeżdżane były. Żebr. **P. ś.** *rozjechać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozjeżdżać>

**Porozjeżdżanie**, a, blm., czynność cz. **Porozjeżdżać.**

**Porozjeżdżanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Porozjeżdżać ś.**

**Porozjuczać**, a, ał *rozjuczyć jedno po drugim.* <Po + Rozjuczać>

**Porozjuczanie**, a, blm., czynność cz. **Porozjuczać.**

**Porozjurzać**, a, ał *rozjurzyć jednego po drugim.* <Po + Rozjurzać>

**Porozjurzanie**, a, blm., czynność cz. **Porozjurzać.**

**Porozjuszać**, a, ał *rozjuszyć jednego po drugim.* **P. ś.** *rozjuszyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozjuszać>

**Porozjuszanie**, a, blm., czynność cz. **Porozjuszać.**

**Porozjuszanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Porozjuszać ś.**

**Porozkapturzać**, a, ał *rozkapturzyć jednego po drugim.* <Po + Rozkapturzać>

**Porozkapturzanie**, a, blm., czynność cz. **Porozkapturzać.**

[**Porozkazować**, uje, ował] *powydawać rozkazy.* <Po + Rozkazować>

[**Porozkazowanie**, a, blm.] czynność cz. **Porozkazować.**

[**Porozkidać**, a, ał] *porozrzucać.* <Po + Rozkidać>

[**Porozkidanie**, a, blm.] czynność cz. **Porozkidać.**

**Porozkisać**, a, ał *rozkisnąć kolejno, jedno po drugim; rozkisnąć w wielu miejscach:* Pod ustawicznemi słotami drogi porozkisały błotem. Kaczk. <Po + Rozkisać>

**Porozkisanie**, a, blm., czynność cz. **Porozkisać.**

**Porozklejać**, a, ał *rozkleić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *rozkleić ś. kolejno, jedno po drugim; rozkleić ś. w wielu miejscach.* <Po + Rozklejać>

**Porozklejanie**, a, blm., czynność cz. **Porozklejać.**

**Porozklejanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Porozklejać ś.**

**Porozklepywać**, uje, ywał *rozklepać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozklepywać>

**Porozklepywanie**, a, blm., czynność cz. **Porozklepywać.**

**Porozkładać**, a, ał *rozłożyć jedno po drugim a. jedno na wszystkie strony:* Król, aby miał gdzie książki P., pomodlić ś. ... więcej mu nad to nie trzeba. Krasz. Dzieła w paradnej oprawie i z kosztownemi okładkami porozkładał sam na stolikach. Korz. Odzież porozwieszana i porozkładana. Krasz. **P. ś.** *rozłożyć ś. kolejno, jeden po drugim:* Jedni po dworach pojechali nazad z niczym, drudzy ś. na grodzisku porozkładali. Krasz. <Po + Rozkładać>

**Porozkładanie**, a, blm., czynność cz. **Porozkładać.**

**Porozkładanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Porozkładać ś.**

**Porozkopywać**, uje, ywał *rozkopać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Proroki twoje pozabijali, ołtarze twe porozkopywali. Bud. <Po + Rozkopywać>

**Porozkopywanie**, a, blm., czynność cz. **Porozkopywać.**

**Porozkoszować się**, uje ś., ował ś. *spędzić pewien czas na rozkoszowaniu ś.:* Chcieli P. ś. nieco resztkami słońca i ciepła. Pas. <Po + Rozkoszować ś.>

**Porozkoszowanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Porozkoszować ś.**

**Porozkraczać**, a, ał *rozkraczyć jedno po drugim:* P. nogi. **P. ś.** *rozkraczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozkraczać>

**Porozkraczanie**, a, blm., czynność cz. **Porozkraczać.**

**Porozkraczanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Porozkraczać ś.**

**Porozkradać**, a, ał *rozkraść jedno po drugim:* Porozkradali brogi. Krasz. Pozostała reszta porozkrada perły i tkaniny przy pierwszej lepszej sposobności. Sienk. <Po + Rozkradać>

**Porozkradanie**, a, blm., czynność cz. **Porozkradać.**

**Porozkrawać, a, ał** *rozkrajać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Sługa dworski porozkrawał na części olbrzymie ciasto. <Po + Rozkrawać>

**Porozkrawanie, a,** blm., czynność cz. **Porozkrawać.**

**Porozkręcać, a, ał** *rozkręcić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *rozkręcić ś. kolejno, jedno po drugim; rozkręcić ś. w wielu miejscach.* <Po + Rozkręcać>

**Porozkręcanie, a,** blm., czynność cz. **Porozkręcać.**

**Porozkręcanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozkręcać ś.**

**Porozkruszać, a, ał** *rozkruszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *rozkruszyć ś. kolejno, jedno po drugim; rozkruszyć ś. w wielu miejscach.* <Po + Rozkruszać ś.>

**Porozkruszanie, a,** blm., czynność cz. **Porozkruszać.**

**Porozkruszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozkruszać ś.**

**Porozkrwawiać, a, ał** *rozkrwawić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozkrwawiać>

**Porozkrwawianie, a,** blm., czynność cz. **Porozkrwawiać.**

**Porozkrywać, a, ał** *rozkryć jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *rozkryć ś. kolejno, jeden po drugim; rozkryć ś. w wielu miejscach.* <Po + Rozkrywać>

**Porozkrywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozkrywać.**

**Porozkrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozkrywać ś.**

**Porozkrzewiać, a, ał** *rozkrzewić jedno po drugim a. jedno w różnych miejscach:* Pali ś. konicz, sitowie i trzcina, porozkrzewiane na brzegach... Skamandra. Ml. **P. ś.** *rozkrzewić ś. kolejno, jedno po drugim; rozkrzewić ś. w wielu miejscach:* Gniazdo domu tego jest w księstwie Mazowieckim... później i po innych ś. województwach porozkrzewiali. Nies. <Po + Rozkrzewiać>

**Porozkrzewianie, a,** blm., czynność cz. **Porozkrzewiać.**

**Porozkrzewianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozkrzewiać ś.**

**Porozkulbaczać, a, ał** *rozkulbaczyć jedno po drugim.* <Po + Rozkulbaczać>

**Porozkulbaczanie, a,** blm., czynność cz. **Porozkulbaczać.**

**Porozkupować, uje, ował** p. **Porozkupywać.** <Po + Rozkupować>

**Porozkupowanie, a,** blm., czynność cz. **Porozkupować.**

**Porozkupywać, uje, ywał, Porozkupować** *rozkupić jedno po drugim.* <Po + Rozkupywać>

**Porozkupywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozkupywać.**

**Porozkurcz, u,** lm. **e** fizj. *chwila następująca po rozkurczu serca* (peridiastole). <Po + Rozkurcz>

**Porozkurczać, a, ał** *rozkurczyć jedno po drugim.* **P. ś.** *rozkurczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozkurczać>

**Porozkurczanie, a,** blm., czynność cz. **Porozkurczać.**

**Porozkurczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozkurczać ś.**

**Porozkuwać, a, ał** *rozkuć jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Rozkuwać>

**Porozkuwanie, a,** blm., czynność cz. **Porozkuwać.**

**Porozkwaszać, a, ał** *rozkwasić jedno po drugim:* Żeby mi nie uszedł Rusin, bo wam łby porozkwaszam. Krasz. <Po + Rozkwaszać>

**Porozkwaszanie, a,** blm., czynność cz. **Porozkwaszać.**

**Porozkwiecać, a, ał** *rozkwiecić jedno po drugim:* Słoneczko boże, co nam pola porozkwieca, w smutku zasiewane. Kon. **P. ś.** *rozkwiecić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Rozkwiecać>

**Porozkwiecanie, a,** blm., czynność cz. **Porozkwiecać.**

**Porozkwiecanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozkwiecać ś.**

**Porozkwilać, a, ał** *rozkwilić jednego po drugim.* **P. ś.** *rozkwilić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozkwilać>

**Porozkwilanie, a,** blm., czynność cz. **Porozkwilać.**

**Porozkwilanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozkwilać ś.**

**Porozkwitać, a, ał** *rozkwitnąć kolejno, jeden po drugim:* Starzy cieszą ś. temi kwiatkami, co porozkwitały. Krasz. <Po + Rozkwitać>

**Porozkwitanie, a,** blm., czynność cz. **Porozkwitać.**

**Porozlatać się, a ś., ał ś., Porozlatywać ś., [Porozlatować ś.]** *rozlecieć ś. kolejno, jedno po drugim; rozlecieć ś. w wielu miejscach; rozlecieć ś. na wszystkie strony.* <Po + Rozlatać ś.>

**Porozlatanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozlatać ś.**

**[Porozlatować się, uje ś., ował ś.]** p. **Porozlatać ś.**

**[Porozlatowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Porozlatować ś.**

**Porozlatywać się, uje ś., ywał ś.** p. **Porozlatać ś.** <Po + Rozlatywać ś.>

**Porozlatywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozlatywać ś.**

**Porozlepiać, a, ał** *rozlepić jedno po drugim:* P. afisze. <Po + Rozlepiać>

**Porozlepianie, a,** blm., czynność cz. **Porozlepiać.**

**Porozlewać, a, ał** *rozlać jedno po drugim; rozlać co na wiele części:* Łóżko stało nieposłane i zmięte, porozlewane lekarstwa. Krasz. Na stole porozlewane wino utworzyło całe jezioro. Sienk. Pilnuj ich, ażeby ś. śpieszyli, i zaraz porozlewaj zupę. Prus. **P. ś.** *rozlać ś. kolejno, jedno po drugim; rozlać ś. w wielu miejscach.* <Po + Rozlewać>

**Porozlewanie, a,** blm., czynność cz. **Porozlewać.**

**Porozlewanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozlewać ś.**

**Porozliczać, a, ał** *rozliczyć jedno po drugim.* **P. ś.** *rozliczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozliczać>

**Porozliczanie, a,** blm., czynność cz. **Porozliczać.**

**Porozliczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozliczać ś.**

**Porozluźniać, a, ał** *rozluźnić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Kazał P. nieco popręgów u kulbak. Sienk. <Po + Rozluźniać>

**Porozluźnianie**, a, blm., czynność cz. **Porozluźniać.**

**Porozładowywać, uje, ywał** *rozładować jedno po drugim.* <Po + Rozładowywać>

**Porozładowywanie**, a, blm., czynność cz. **Porozładowywać.**

**Porozłamywać, uje, ywał** *rozłamać jedno po drugim:* Wieś rozpada ś. cała, porozłamywane płoty, porozwalane chaty. Krasz. <Po + Rozłamywać>

**Porozłamywanie**, a, blm., czynność cz. **Porozłamywać.**

**Porozłazić się, i ś., ił ś.** *rozleźć ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim; rozleźć ś. w wielu miejscach.* <Po + Rozłazić ś.>

**Porozłażenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Porozłazić ś.**

**Porozłączać, a, ał** *rozłączyć jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *rozłączyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozłączać>

**Porozłączanie**, a, blm., czynność cz. **Porozłączać.**

**Porozłączanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Porozłączać ś.**

**Porozłupywać, uje, ywał** *rozłupać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozłupywać>

**Porozłupywanie**, a, blm., czynność cz. **Porozłupywać.**

**Porozmaicenie**, a, blm., czynność cz. **Porozmaicić.**

**Porozmaicić, i, ił** *porobić rozmaitemi, poodmieniać:* Działanie heroldji niemieckiej porozmaiciło herby, porozrywało tożsamość. Bobrow. <Po + Rozmaicić>

**Porozmakać, a, ał** *rozmięknąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Rozmakać>

**Porozmakanie**, a, blm., czynność cz. **Porozmakać.**

**Porozmarszczać, a, ał** *rozmarszczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozmarszczać>

**Porozmarszczanie**, a, blm., czynność cz. **Porozmarszczać.**

**Porozmarzać, a, ał** (Porozmar-zać) *rozmarznąć kolejno, jedno po drugim; rozmarznąć w wielu miejscach.* <Po + Rozmarzać>

**Porozmarzanie**, a, blm. (Porozmar-zanie) czynność cz. **Porozmarzać.**

**Porozmawiać, a, ał** *spędzić pewien czas na rozmawianiu.* **[P. ś.]** *pomówić:* Nie dają mi jej przyjaciele brać i ani z nią ś. P. <Po + Rozmawiać>

**Porozmawianie**, a, blm., czynność cz. **Porozmawiać.**

**[Porozmawianie się, a ś.]** blm., czynność cz. **Porozmawiać ś.**

**Porozmazywać, uje, ywał** *rozmazać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozmazywać>

**Porozmazywanie**, a, blm., czynność cz. **Porozmazywać.**

**Porozmiatać, a, ał, †Porozmiatywać** *rozmieść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozmiatać>

**Porozmiatanie**, a, blm., czynność cz. **Porozmiatać.**

**†Porozmiatywać, uje, ywał** p. **Porozmiatać.** ‖ **P. ś.** *porozlatać ś.:* W tej stronie śpice ś. z kół porozmiatywały, tam oś lezy złamana. Ofw <Po + Rozmiatywać>

**Porozmiatywanie**, a, blm., czynność cz. **Porozmiatywać.**

**†Porozmiatywanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozmiatywać ś.**

**Porozmieniać, a, ał** *rozmienić jedno po drugim.* <Po + Rozmieniać>

**Porozmienianie**, a, blm., czynność cz. **Porozmieniać.**

**Porozmierzać, a, ał** *rozmierzyć, podzielić jedno po drugim podług miary.* **[P. ś.]** *rozmierzyć ś. kolejno, jeden po drugim:* Porozmierzali ś. czapkami (czapka służyła im za miarę przy dzieleniu ś. pieniędzmi). <Po + Rozmierzać>

**Porozmierzanie**, a, blm., czynność cz. **Porozmierzać.**

**[Porozmierzanie się, a ś.**, blm.] czynność cz. **Porozmierzać ś.**

**Porozmiękać, a, ał** *rozmięknąć kolejno, jedno po drugim; rozmięknąć w wielu miejscach.* <Po + Rozmiękać>

**Porozmiękanie**, a, blm., czynność cz. **Porozmiękać.**

**Porozmiękczać, a, ał** *rozmiękczyć jedno po drugim.* <Po + Rozmiękczać>

**Porozmiękczanie**, a, blm., czynność cz. **Porozmiękczać.**

**Porozmijać się, a ś., ał ś.** *rozminąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozmijać ś.>

**Porozmijanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Porozmijać ś.**

**Porozmnażać, a, ał** *rozmnożyć jedno po drugim.* <Po + Rozmnażać>

**Porozmnażanie**, a, blm., czynność cz. **Porozmnażać.**

**Porozmyślać, a, ał** *spędzić pewien czas na rozmyślaniu.* **P. ś.** *rozmyślić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozmyślać>

**Porozmyślanie**, a, blm., czynność cz. **Porozmyślać.**

**Porozmyślanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Porozmyślać ś.**

**Porozniecać, a, ał** *rozniecić jedno po drugim; rozniecić w wielu miejscach.* <Po + Rozniecać>

**Porozniecanie**, a, blm., czynność cz. **Porozniecać.**

**Porozniemagać się, a ś., ał ś.** *rozniemóc ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozniemagać ś.>

**Porozniemaganie się**, a ś., blm., czynność cz. **Porozniemagać ś.**

**Poroznosić, i, ił** *roznieść kolejno, jedno po drugim; roznieść co po wielu miejscach:* Jeszcze to tam pustka jest sroga od owego spalenia, co ten zdrajca Sieniawski poroznosił w jego dobrach. Kaczk. <Po + Roznosić>

**Poroznoszenie**, a, blm., czynność cz. **Poroznosić.**

**Porozorywać, a, ał** *rozorać jedno po drugim; rozorać co w wielu miejscach.* <Po + Rozorywać>

**Porozorywanie**, a, blm., czynność cz. **Porozorywać.**

**Porozosobniać, a, ał** *rozosobnić jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *rozosobnić ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim:* Kiedy ś. od gór Karpackich rozeszli Chrobaci, w różne ś. stanowiska porozosobniali. Lel. <Po + Rozosobniać>

**Porozosobnianie**, a, blm., czynność cz. **Porozosobniać.**

**Porozosobnianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozosobniać ś.**

**Porozpaczać, a, ał** *oddać ś. rozpaczy na pewien czas.* <Po + Rozpaczać>

**Porozpaczanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpaczać.**

**Porozpadać się, a ś., ał ś.** *rozpaść ś. kolejno, jedno po drugim; rozpaść ś. na wiele części; rozpaść ś. w wielu miejscach:* Byli tak zbici, że im ś. aż skóra porozpadała. Kaczk. <Po + Rozpadać ś.>

**Porozpadanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozpadać ś.**

**Porozpadany** *który ś. porozpadał:* Pleśnią porosłe i porozpadane mury małego ogródka. Krasz.

**Porozpajać, a, ał** *rozpoić jednego po drugim.* <Po + Rozpajać>

**Porozpajanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpajać.**

**Porozpakowywać, uje, ywał** *rozpakować jedno po drugim.* <Po + Rozpakowywać>

**Porozpakowywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpakowywać.**

**Porozpalać, a, ał** *rozpalić jedno po drugim; rozpalić co w wielu miejscach:* Porozpalał wielkie ogniska. Przybor. Wszyscy widzieli z wałów na ogromnej przestrzeni porozpalane ognie tatarskie. Krasz. Porozpalano beczki ze smołą i uczt owano do późnej nocy. Sienk. Ognie były porozpalane. Sienk. **P. ś.** *rozpalić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Rozpalać>

**Porozpalane** lm. **I.** im. od **Porozpalać. 2.** *które ś. porozpalały; pałające, rozognione każde:* Wśród płomieni ujrzał czerwone, porozpalane trunkiem wąsate twarze żołdaków. Sienk.

**Porozpalanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpalać.**

**Porozpalanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozpalać ś.**

**Porozpamiętywać, a, ał** *spędzić pewien czas na rozpamiętywaniu.* <Po + Rozpamiętywać>

**Porozpamiętywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpamiętywać.**

**Porozparać, a, ał** i **P. ś.** p. **Porozprować.**

**Porozparanie, a,** blm., czynność cz. **Porozparać.**

**Porozparanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozparać ś.**

**Porozparzać, a, ał** *rozparzyć jedno po drugim.* <Po + Rozparzać>

**Porozparzanie, a,** blm., czynność cz. **Porozparzać.**

**Porozpasywać, uje, ywał** *rozpasać jednego po drugim.* **P. ś.** *rozpasać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozpasywać>

**Porozpasywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpasywać.**

**Porozpasywanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozpasywać ś.**

**Porozpatrywać, uje, ywał** *rozpatrzyć jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Rozpatrywać>

**Porozpatrywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpatrywać.**

**Porozpędzać, a, ał** *rozpędzić jednego (a. jedno) po drugim:* Ustanowieni przezeń podstarościowie i urzędnicy porozpędzani zostali ze swych miejsc. Szaj. P. zakony. **P. ś.** *rozpędzić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozpędzać>

**Porozpędzanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpędzać.**

**Porozpędzanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozpędzać ś.**

**Porozpękać się, a ś., ał ś.** *rozpęknąć ś. kolejno, jedno po drugim; rozpęknąć ś. w wielu miejscach.* <Po + Rozpękać ś.>

**Porozpękanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozpękać ś.**

**Porozpieczętowywać, uje, ywał** *rozpieczętować jedno po drugim.* <Po + Rozpieczętowywać>

**Porozpieczętowywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpieczętowywać.**

**Porozpiekać, a, ał** *rozpiec jedno po drugim:* Zaczerwieniony, jakby mu kto ogniem porozpiekał policzki. Kaczk. <Po + Rozpiekać>

**Porozpiekanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpiekać.**

**Porozpierać, a, ał** *rozeprzeć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *rozeprzeć ś. kolejno, jeden po drugim:* Porozpierali ś. w krzesłach, w powozie, na ławach. <Po + Rozpierać>

**Porozpieranie, a,** blm., czynność cz. **Porozpierać.**

**Porozpieranie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozpierać ś.**

**Porozpierany I.** im. od **Porozpierać. 2.** w lm. *którzy ś. porozpierali:* Obok niego siedzący, młodsi z twarzy, a rysami doń podobni, równie byli porozpierani wygodnie. Krasz.

**Porozpierzchać się, a ś., ał ś.** *rozpierzchnąć ś. kolejno jeden (a. jedno) po drugim.* <Po + Rozpierzchać ś.>

**Porozpierzchanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozpierzchać ś.**

**Porozpierzchany** w lm. *którzy a które ś. porozpierzchały:* Każdy miał roboty po uszy, ażeby porozpierzchane chorągwie i pułki przywieść do ładu. Kaczk.

**Porozpieszczać, a, ał** *rozpieścić jednego po drugim.* **P. ś.** *rozpieścić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozpieszczać>

**Porozpieszczanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpieszczać.**

**Porozpieszczanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozpieszczać ś.**

**Porozpijać się, a ś., ał ś.** *rozpić ś. kolejno, jeden po drugim:* Inni, co byli dobrzy żołnierze, porozpijali ś. aż strach. Pas. <Po + Rozpijać ś.>

**Porozpijanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozpijać ś.**

**Porozpinać, a, ał** *rozpiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Nadbiegająca służba pośpieszyła P. zbroję i zdjąć z niego. Krasz. Z ręką zarzuconą za kamizelkę porozpinaną. Krasz. Suknie miał porozpinane, zbrukane. Krasz. **P. ś.** *rozpiąć ś kolejno, jeden po drugim; rozpiąć ś. w wielu miejscach:* Książę tylko co był zrzucił szyszak, porozpinał ś. i zabierał spocząć nieco. Krasz. <Po + Rozpinać>

**Porozpinanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpinać.**

**Porozpinanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozpinać ś.**

**!Porozpiorunowywać, a, ał** *porozbijać, poroztrzaskiwać piorunami:* Bóg obali ś. z nieba na nich wszystkich i porozpiorunowywa ich. Kra-

sm. < Po + * Rozpiorunowywać, od * Rozpiorunować, od Roz + Piorunować >

**!Porozpiorunowywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpiorunowywać.**

**[Porozpisać, sze, sał]** p. **Porozpisywać:** Potem porozpisano po syćkik królak. < Po + Rozpisać >

**Porozpisanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpisać.**

**[Porozpisować, uje, ował]** p. **Porozpisywać.** < Po + Rozpisować >

**[Porozpisowanie, a,** blm.] czynność cz. **Porozpisować.**

**Porozpisywać, uje, ywał, [Porozpisować, Porozpisać]** *rozpisać na wszystkie strony:* Dobra, jako sukcesyjne, na różnych, pobrawszy od nich pieniądze, porozpisywał. Mat. < Po + Rozpisywać >

**Porozpisywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpisywać.**

**Porozplatać, a, ał** *rozpleść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Kawałki starych porozplatanych lontów. Jak. J. **P. ś.** *rozpleść ś. kolejno, jedno po drugim; rozpleść ś. w wielu miejscach:* Włosy ś. jej we śnie porozplatały. Krasz. < Po + Rozplatać >

**Porozplatanie, a,** blm., czynność cz. **Porozplatać.**

**Porozplatanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozplatać ś.**

**Porozplątywać, uje, ywał** *rozplątać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* < Po + Rozplątywać >

**Porozplątywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozplątywać.**

**Porozpłacać, a, ał** *rozpłacić jedno po drugim; rozpłacić co wielu osobom.* < Po + Rozpłacać >

**Porozpłacanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpłacać.**

**Porozpładzać, a, ał** *rozpłodzić jedno po drugim.* **P. ś.** *rozpłodzić ś. kolejno, jedno po drugim.* < Po + Rozpładzać >

**Porozpładzanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpładzać.**

**Porozpładzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozpładzać ś.**

**Porozpłaszczać, a, ał** *rozpłaszczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *rozpłaszczyć ś. kolejno, jedno po drugim.* < Po + Rozpłaszczać >

**Porozpłaszczanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpłaszczać.**

**Porozpłaszczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozpłaszczać ś.**

**Porozpłaszczany I.** im. od **Porozpłaszczać. 2.** w lm. *które ś. porozpłaszczały:* Książki w oprawach drogich widać było porozpłaszczane na krzesłach. Krasz.

**Porozpłatywać, uje, ywał** *rozpłatać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* < Po + Rozpłatywać >

**Porozpłatywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpłatywać.**

**Porozpławiać, a, ał** *rozpławić jedno po drugim:* P. metale. < Po + Rozpławiać >

**Porozpławianie, a,** blm., czynność cz. **Porozpławiać.**

**Porozpłomieniać, a, ał** *rozpłomienić jedno po drugim.* < Po + Rozpłomieniać

**Porozpłomienianie, a,** blm., czynność cz. **Porozpłomieniać.**

**Porozpływać się, a ś., ał ś.** *rozpłynąć ś. kolejno, jedno po drugim.* < Po + Rozpływać ś. >

**Porozpływanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozpływać ś.**

**Porozpoczynać, a, ał** *rozpocząć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Tu tylko świat porozpoczynał. Wad. < Po + Rozpoczynać >

**Porozpoczynanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpoczynać.**

**Porozporządzać, a, ał** *rozporządzić w wielu razach.* < Po + Rozporządzać >

**Porozporządzanie, a,** blm., czynność cz. **Porozporządzać.**

**Porozposażać, a, ał** jednego po drugim = *uposażyć, rozlokowawszy ich:* Dzieci już porozposażał, synowie byli w wojsku, w biurach. Krasz. < Po + Rozposażać >

**Porozposażanie, a,** blm., czynność cz. **Porozposażać.**

**Porozpościerać, a, ał** *rozpostrzeć jedno po drugim.* < Po + Rozpościerać >

**Porozpościeranie, a,** blm., czynność cz. **Porozpościerać.**

**Porozpowiadać, a, ał** *rozpowiedzieć jedno po drugim a. jedno wielu osobom.* < Po + Rozpowiadać >

**Porozpowiadanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpowiadać.**

**Porozpoznawać, aje, awał** *rozpoznać jedno (a. jednego) po drugim.* < Po + Rozpoznawać >

**Porozpoznawanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpoznawać.**

**Porozpożyczać, a, ał** *rozpożyczyć jedno po drugim a. jedno wielu osobom.* < Po + Rozpożyczać >

**Porozpożyczanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpożyczać.**

**Porozpraszać, a, ał** *rozproszyć jedno (a. jednego) po drugim:* Samolubstwo nas porozpraszało. Krasz. Jak gdyby myślą zbierał porozpraszane wspomnienia. Kaczk. < Po + Rozpraszać >

**Porozpraszanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpraszać.**

**Porozprawiać, a, ał** *spędzić pewien czas na rozprawianiu.* **[P. ś.]** z kim = *porozmawiać.* < Po + Rozprawiać >

**Porozprawianie, a,** blm., czynność cz. **Porozprawiać.**

**[Porozprawianie się, a ś.]** blm., czynność cz. **Porozprawiać ś.**

**Porozprężać, a, ał** *rozprężyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *rozprężyć ś. kolejno, jedno po drugim.* < Po + Rozprężać >

**Porozprężanie, a,** blm., czynność cz. **Porozprężać.**

**Porozpromieniać, a, ał** *rozpromienić jedno po drugim.* < Po + Rozpromieniać >

**Porozpromienianie, a,** blm., czynność cz. **Porozpromieniać.**

**Porozprostowywać, uje, ywał** *rozprostować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* < Po + Rozprostowywać >

**Porozprostowywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozprostowywać.**

**Porozprowadzać, a, ał** *rozprowadzić jedno po drugim a. jedno w różne strony:* Te rzeczy, gdy już z ciemnej wydźwignął gromady, porozpro

wadzane na różne rozsady. Otw. <Po + Rozprowadzać>

**Porozprowadzanie, a,** blm., czynność cz. **Porozprowadzać.**

**[Porozprószać, a, ał]** *rozprószyć.* <Po + Rozprószać>

**[Porozprószanie, a,** blm.] czynność cz. **Porozprószać.**

**Porozprówać, a, ał** i **P. ś.** p. **Porozpruwać.**

**Porozprówanie, a,** blm., czynność cz. **Porozprówać.**

**Porozprówanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozprówać ś.**

**Porozpruwać, a, ał, Porozprówać, Porozparać** *rozpróć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *rozpróć ś. kolejno, jedno po drugim; rozpróć ś. w wielu miejscach.* <Po + Rozpruwać>

**Porozpruwanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpruwać.**

**Porozpruwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozpruwać ś.**

**Porozpryskiwać się, uje ś., iwał ś.** *rozprysnąć ś. kolejno, jedno po drugim; rozprysnąć ś. na wszystkie strony.* <Po + Rozpryskiwać ś.>

**Porozpryskiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozpryskiwać ś.**

**Porozprzedawać, aje, awał** *rozprzedać jedno po drugim.* <Po + Rozprzedawać>

**Porozprzedawanie, a,** blm., czynność cz. **Porozprzedawać.**

**Porozprzestrzeniać, a, ał** *rozprzestrzenić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Porozprzestrzeniał kanały, aby więcej wody szło niemi. Star. <Po + Rozprzestrzeniać>

**Porozprzestrzenianie, a,** blm., czynność cz. **Porozprzestrzeniać.**

**Porozprzęgać, a, ał** *rozprząc jedno po drugim.* **P. ś.** *rozprząc ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Rozprzęgać>

**Porozprzęganie, a,** blm., czynność cz. **Porozprzęgać.**

**Porozprzęganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozprzęgać ś.**

**Porozpulchniać, a, ał** *rozpulchnić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozpulchniać>

**Porozpulchnianie, a,** blm., czynność cz. **Porozpulchniać.**

**Porozpuszczać, a, ał** *rozpuścić jednego (a. jedno) po drugim; rozpuścić co w wielu miejscach:* Toż on mi tu chłopców na dziadowskie bicze porozpuszczał. Krasz. Roty porozpuszczane, bo nie było czym płacić wojska. Smol. **P. ś.** *rozpuścić ś. kolejno, jeden po drugim:* Dziewczętaby ś. porozpuszczały, to dla ich dobra. Krasz. <Po + Rozpuszczać>

**Porozpuszczanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpuszczać.**

**Porozpychać, a, ał** *rozepchnąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Porozpychawszy kupy zgromadzone na ś. Otw. <Po + Rozpychać>

**Porozpychanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpychać.**

**[Porozpyrciować, uje, ował]** *przedmioty okrągłe porozrzucać z głównej kupy:* Jak téż te zimniáki porospyrciowane. Gwar.

**[Porozpyrciowanie, a,** blm.] czynność cz. **Porozpyrciować.**

**Porozpyskiwać, uje, iwał** *rozpyskać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozpyskiwać>

**Porozpyskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Porozpyskiwać.**

**Porozrabiać, a, ał** *rozrobić jedno po drugim.* <Po + Rozrabiać>

**Porozrabianie, a,** blm., czynność cz. **Porozrabiać.**

**Porozrastać się, a ś., ał ś.** *rozrosnąć ś. kolejno, jedno po drugim; rozrosnąć ś. na wszystkie strony.* <Po + Rozrastać ś.>

**Porozrastały** *który ś. porozrastał:* Od sklepienia zwieszały ś. pozłociste świeczniki, gdyby w gałęzie i liście porozrastałe. Krasz.

**Porozrastanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozrastać ś.**

**Porozrąbywać, uje, ywał** *rozrąbać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Ciury wlokły już drzewo z chatek, chróst i porozrąbywane sprzęty. Krasz. <Po + Rozrąbywać>

**Porozrąbywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozrąbywać.**

**Porozróżniać, a, ał** *rozróżnić jedno po drugim.* L. <Po + Rozróżniać>

**Porozróżnianie, a,** blm., czynność cz. **Porozróżniać.**

**Porozrucać, a, ał** posp. p. **Porozrzucać.**

**Porozrucanie, a,** blm., posp., czynność cz. **Porozrucać.**

× **Porozruszać, a, ał** *rozruszać jedno po drugim.* L. <Po + Rozruszać>

**Porozruszanie, a,** blm., czynność cz. **Porozruszać.**

**Porozrywać, a, ał** *rozerwać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* W dziedzińcu z porozrywanemi płotami żywej duszy w początku nie spostrzegłem. Krasz. **P. ś.** *rozerwać ś. kolejno, jedno po drugim; rozerwać ś. w wielu miejscach:* Większa swoboda panowała w chodzie, który ś. porozrywał i rozproszył. Krasz. <Po + Rozrywać>

**Porozrywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozrywać.**

**Porozrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozrywać ś.**

**Porozrzewniać, a, ał** *rozrzewnić jednego po drugim.* **P. ś.** *rozrzewnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozrzewniać>

**Porozrzewnianie, a,** blm., czynność cz. **Porozrzewniać.**

**Porozrzewnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozrzewniać ś.**

**Porozrzucać, a, ał,** posp. **Porozrucać** *rozrzucić jedno po drugim; rozrzucić co po wielu miejscach:* Stoliki i stołki porozrzucane. L. Ojcowskie budynki porozrzucał. Opal. Mieczysław bałwany P. kazał. Lel. Szpiegowie porozrzucali w Moskwie listy kałuskiego oszusta. Dar. Siwe włosy wiatr mu porozrzucał i na ramiona i czoło rozsypał. Krasz. **P. ś.** *rozrzucić ś. kolejno, jeden po drugim; rozrzucić ś. na wszystkie strony:* To ś. ściągnie w jakąś figurę jego pułk, to znowu ś. porozrzuca tak szybko, że i nie wiedzieć, jak ś. to stało. Kaczk. <Po + Rozrzucać>

**Porozrzucanie, a,** blm., czynność cz. **Porozrzucać.**

**Porozrzucanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozrzucać ś.**

**Porozrzynać, a, ał** *rozerznąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Porozrzynał sznury. Krasz. <Po + Rozrzynać>

**Porozrzynanie**, a, blm., czynność cz. **Porozrzynać.**

**Porozsadzać, a, ał** *rozsadzić jednego (a. jedno) po drugim; rozsadzić co w wielu miejscach:* P. uczniów. Wszyscy ludzie porozsadzani, i każdy swojej pilnował kwatery. Pas. On to p rozsadzał na stolicach biskupich kapłanów niedowiarków i gorszącego życia. Rzew. Mężczyzn porozsadzał na bliższych pożaru domach. Ldz Przen.: Niebotyczne góry tu i owdzie porozsadzane. Ciec. Na gzymsach i piecach porozsadzał rozmaite figury. Korz. <Po + Rozsadzać>

**Porozsadzanie**, a, blm., czynność cz. **Porozsadzać.**

**Porozsądzać, a, ał** *rozsądzić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Rozsądzać>

**Porozsądzanie**, a, blm., czynność cz. **Porozsądzać.**

**Porozsiadać się, a ś., ał ś.** *rozsiąść ś. kolejno, jeden po drugim.* Przen.: Po miedzach porozsiadały ś. dzikie gruszki, grube, pękate. <Po + Rozsiadać ś.>

**Porozsiadanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozsiadać ś.**

**Porozsiedlać, a, ał** *rozsiedlić jednego po drugim; rozsiedlić po wielu miejscach.* <Po + Rozsiedlać.

**Porozsiedlanie**, a, blm., czynność cz. **Porozsiedlać.**

**Porozsiewać, a, ał** *rozsiać jedno po drugim a. jedno po wielu miejscach.* Przen.: Porozsiewane gwarne ich kurzenie. Gosz. Gęsto porozsiewana hrabskich herbów tarcza. Kon. <Po + Rozsiewać>

**Porozsiewanie**, a, blm., czynność cz. **Porozsiewać.**

**Porozsiodływać, uje, ywał** *rozsiodłać jedno po drugim.* <Po + Rozsiodływać

**Porozsiodływanie**, a, blm., czynność cz. **Porozsiodływać.**

**Porozsławiać, a, ał** *rozsławić jedno (a. jednego) po drugim; rozsławić na wszystki strony.* <Po + Rozsławiać>

**Porozsławianie**, a, blm., czynność cz. **Porozsławiać.**

**Porozsnuwać, a, ał** *rozsnuć jedno po drugim a. jedno na wszystkie strony.* <Po + Rozsnuwać

**Porozsnuwanie**, a, blm., czynność cz. **Porozsnuwać.**

**Porozstawać się, aje ś., awał ś.** *rozstać ś. kolejno, jeden po drugim; rozstać ś. z wielu osobami, rzeczami.* <Po + Rozstawać ś.>

**Porozstawanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozstawać ś.**

**Pozozstawiać, a, ał** *rozstawić jedno po drugim:* Snopki konopne P. Przędz. Widać tam porozstawiane doniczki z kwiatami różnego gatunku. L. Graty porozstawiane. Żółkiewski po brzegach Dniepru porozstawiał działa. Niem. Butów kilka par, po całym pokoju porozstawianych, zdawało ś. tańcować kontredansa. Krasz. <Po + Rozstawiać>

**Porozstawianie**, a, blm., czynność cz. **Porozstawiać.**

**Porozstępować się, uje ś., ował ś.** *rozstąpić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozstępować ś.>

**Porozstępowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozstępować ś.**

**Porozstrajać, a, ał** *rozstroić jedno po drugim.* **P. ś.** *rozstroić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Rozstrajać>

**Porozstrajanie**, a, blm., czynność cz. **Porozstrajać.**

**Porozstrajanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozstrajać ś.**

**Porozstrzelać, a, ał** *rozstrzelić jedno a. rozstrzelać jednego po drugim:* P. przestępców. **P. ś.** *rozstrzelić ś. kolejno, jeden po drugim; rozstrzelić ś. na wszystkie strony.* <Po + Rozstrzelać>

**Porozstrzelanie**, a, blm., czynność cz. **Porozstrzelać.**

**Porozstrzelanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozstrzelać ś.**

**Porozstrzelany I.** im. od **Porozstrzelać. 2.** *który ś. porozstrzelał:* Uporczywie ś. bronił porozstrzelanym na małe garstki Litwinom. Kaczk.

**Porozstrzygać, a, ał I.** *rozstrzyc jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **2.** *rozstrzygnąć jedno po drugim.* <Po + Rozstrzygać>

**Porozstrzyganie**, a, blm., czynność cz. **Porozstrzygać.**

**Porozsuwać, a, ał** *rozsunąć jedno po drugim.* **P. ś.** *rozsunąć ś. kolejno, jedno po drugim:* Dach opadł, ściany ś. porozsuwały, postarzały kluczyny. Krasz. *(= porozwodziły ś.).* <Po + Rozsuwać>

**Porozsuwanie**, a, blm., czynność cz. **Porozsuwać.**

**Porozsuwanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozsuwać ś.**

**Porozsycać, a, ał** *rozsycić jedno po drugim:* P miody. <Po + Rozsycać>

**Porozsycanie**, a, blm., czynność cz. **Porozsycać.**

**Porozsychać się, a ś., ał ś.** *rozeschnąć ś. kolejno, jedno po drugim; rozeschnąć ś. w wielu miejscach:* Czemu naczynie ś. porozsychało? — nie przez kogo, tylko przez ciebie! Krasz. <Po + Rozsychać ś.>

**Porozsychanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozsychać ś.**

**Porozsychany** *który ś. porozsychał:* Rusz ś. i sama! — Do czego? spytała kobieta, do pustych bodni i porozsychanego naczynia? Krasz.

**Porozsyłać, a, ał** *rozesłać jedno (a. jednego) po drugim; rozesłać na wszystkie strony:* Po gumien, obór, stodół porozsyłał sługi. Kras. Na inne szlaki gęste porozsyłał podjazdy. Niem. Porozsyłano fornalki i konnych na wszystkie strony. Kaczk. Balu nie będzie, P. wszędzie, przeprosić, że wyjeżdżam. Fred. A. <Po + Rozsyłać>

**Porozsyłanie**, a, blm., czynność cz. **Porozsyłać:** Sam go wyręczył w porozsyłaniu depesz. Krasz.

†**Porozsypować, uje, ował** i †**P. ś.** p. **Porozsypywać:** Bankierom, co tam handlowali, stoły zwywracał i porozsypował pieniądze. Odym. <Po + Rozsypować>

†**Porozsypowanie**, a, blm., czynność cz. **Porozsypować.**

†**Porozsypowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozsypować ś.**

**Porozsypywać, uje, ywał,** †**Porozsypować** *rozsypać jedno po drugim; rozsypać co po wielu miejscach:* Na stoliku pomięte dzienniki, porozsypywane cygara, pieniądze, listy. Krasz. **P. ś.** *rozsypać ś. kolejno, jedno po drugim; rozsypać ś. po wielu miejscach:* Budowy porozsypywały ś. <Po + Rozsypywać

**Porozsypywanie**, a, blm., czynność cz. **Porozsypywać.**

**Porozsypywanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozsypywać ś.**

**Porozszarpywać, uje, ywał** *rozszarpać jednego (a. jedno) po drugim a jedno (a. jednego) w wielu miejscach:* Grunty biskupie sobie za własność poprzywłaszczali, a między ś. porozszarpywali. Wer. <Po + Rozszarpywać>

**Porozszarpywanie, a**, blm., czynność cz. **Porozszarpywać.**

**Porozszczepiać, a, ał, Porozszczepywać, †Porozszczepować** *rozszczepić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *rozszczepić ś. kolejno, jedno po drugim; rozszczepić ś. w wielu miejscach.* <Po + Rozszczepiać>

**Porozszczepianie, a**, blm., czynność cz. **Porozszczepiać.**

**Porozszczepianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozszczepiać ś.**

**†Porozszczepować, uje, ował** i **†P. ś.** p. **Porozszczepiać.** <Po + Rozszczepować>

**†Porozszczepowanie, a**, blm., czynność cz. **Porozszczepować.**

**†Porozszczepowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozszczepować ś.**

**Porozszczepywać, uje, ywał** i **P. ś.** p. **Porozszczepiać.** <Po + Rozszczepywać>

**Porozszczepywanie, a**, blm., czynność cz. **Porozszczepywać.**

**Porozszczepywanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozszczepywać ś.**

**Porozszerzać, a, ał** *rozszerzyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Jagiełło porozszerzał nadania swych poprzedników dla Rusi. **P. ś.** *rozszerzyć ś. kolejno, jedno po drugim; rozszerzyć ś. w wielu miejscach.* <Po + Rozszerzać>

**Porozszerzanie, a**, blm., czynność cz. **Porozszerzać.**

**Porozszerzanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozszerzać ś.**

**Porozszerzany I.** im. od **Porozszerzać.** 2. *który ś. porozszerzał:* Żyły porozszerzane.

**Porozścielać, a, ał** p. **Porozściełać:** Na podłodze były porościelane skóry niedźwiedzie. Kaczk. <Po + Rozścielać>

**Porozścielanie, a**, blm., czynność cz. **Porozściełać.**

**Porozściełać, a, ał, Porozścielać** *rozesłać jedno po drugim:* Porozściełano pod nogi perskie kobierce. Kaczk. Zbierali codzień sukna porozściełane po stołach, kortyny, tapicerje. Bart. <Po + Rozściełać>

**Porozścielanie, a**, blm., czynność cz. **Porozściełać.**

**Porozśmieszać, a, ał** *rozśmieszyć jednego po drugim.* <Po + Rozśmieszać>

**Porozśmieszanie, a**, blm., czynność cz. **Porozśmieszać.**

**Porozświecać, a, ał** *rozświecić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *rozświecić ś. kolejno, jedno po drugim:* Gwiazdy na niebie porozświecają ś. Ml. <Po + Rozświecać>

**Porozświecanie, a**, blm., czynność cz. **Porozświecać.**

**Porozświecanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Porozświecać ś.**

**Porozświetlać, a, ał** *rozświetlić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozświetlać>

**Porozświetlanie, a**, blm., czynność cz. **Porozświetlać.**

**Poroztaczać, a, ał** *roztoczyć jedno po drugim:* Turcy poroztaczali swoje potężne obozy. Kaczk. **P. ś.** *roztoczyć ś. kolejno, jedno po drugim:* Przed okienkami poroztaczały ś. szeregami badyle maku, smukłe, wysokie. Jeż.

**Poroztaczanie, a**, blm., czynność cz. **Poroztaczać.**

**Poroztaczanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poroztaczać ś.**

**Poroztapiać, a, ał** *roztopić jedno po drugim.* **P. ś.** *roztopić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Roztapiać>

**Poroztapianie, a**, blm., czynność cz. **Poroztapiać.**

**Poroztapianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poroztapiać ś.**

**Poroztłukać, a, ał, Poroztłukiwać** *roztłuc jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* Przen.: Czekajcie, aż Bóg ciała poroztłuka. Słow. (= *poniszczy, porozkłada*). <Po + Roztłukać>

**Poroztłukanie, a**, blm., czynność cz. **Poroztłukać.**

**Poroztłukiwać, uje, iwał** p. **Poroztłukać.** <Po + Roztłukiwać>

**Poroztłukiwanie, a**, blm., czynność cz. **Poroztłukiwać.**

**Poroztrącać, a, ał** *roztrącić jedno (a. jednego) po drugim; roztrącić jedno (a. jednego) w wielu miejscach:* Wojewoda wpadł na dworzec swój gniewny i piorunujący, ludzi poroztrącał i długo chodził zamyślony po izbach pustych. Krasz. On tu wszystkich poroztrąca. Węg. <Po + Roztrącać>

**Poroztrącanie, a**, blm., czynność cz. **Poroztrącać.**

**Poroztrzaskać, a, ał** p. **Poroztrzaskiwać:** Patrz, kiedy łaska, gdy ś. na wiosnę wzburzy i lód poroztrzaska. Syrok. <Po + Roztrzaskać>

**Poroztrzaskanie, a**, blm., czynność cz. **Poroztrzaskać.**

**Poroztrzaskiwać, uje, iwał, Poroztrzaskać** *roztrzaskać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Poroztrzaskiwali o drzewa głowy dzieci. <Po + Roztrzaskiwać>

**Poroztrzaskiwanie, a**, blm., czynność cz. **Poroztrzaskiwać.**

**Poroztrząsać, a, ał I.** *spędzić pewien czas na roztrząsaniu.* **2.** *roztrząsnąć jedno po drugim; roztrząsnąć w wielu miejscach.* <Po + Roztrząsać>

**Poroztrząsanie, a**, blm., czynność cz. **Poroztrząsać.**

**Poroztrzepywać, uje, ywał** *roztrzepać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Roztrzepywać>

**Poroztrzepywanie, a**, blm., czynność cz. **Poroztrzepywać.**

**Poroztrzeźwiać, a, ał** *roztrzeźwić jednego po drugim.* **P. ś.** *roztrzeźwić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Roztrzeźwiać>

**Poroztrzeźwianie, a**, blm., czynność cz. **Poroztrzeźwiać.**

**Poroztrzeźwianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poroztrzeźwiać ś.**

**Poroztwierać, a, ał** *roztworzyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Brzozy niektóre poroztwierały pączki. Krasz. Splondrowano komory, poroztwierano na oścież szopy. Krasz. Szafy poroztwierane, kufry nawpół wyładowane. Krasz. <Po + Roztwierać>

**Poroztwieranie, a**, blm., czynność cz. **Poroztwierać.**

**Poroztykać, a, ał** *porozdawać wtykając temu i owemu:* Był goły, bo co miał, to poroztykał. Krasz. <Po + Roztykać>

**Poroztykanie, a,** blm., czynność cz. **Poroztykać.**

**Porozumieć, e, ał,** nied. **Porozumiewać** I. †P., [P.] *pojąć rozumem, poznać, dorozumieć s., domyślić ś., pomiarkować, zrozumieć, zmiarkować, wyrozumieć:* P. co, †czemu. Wszystkich do siebie przychodzących więcej dusz, aniżeli ciał, sprawy porozumiewała. Wys. A gdy światłości poszły na wschód słońca, porozumiał Jadam przez ich znamiona, iże Jewa była dręczona wielkiemi boleściami. Pusm. Porozumiewam radę jego z tego. Troc. Głupi ojcowie naszy nie porozumieli w Egipcie cudów twoich. Kochan. Wróg nieraz porozumie niebezpieczeństwa. Dyg. Słowa moja uszyma usłysz, Panie, porozumiej wołaniu memu. Wig. **2.** †P. komu = *okazać ś. wyrozumiałym dla kogo, wejść w czyje położenie, postawić ś. na czyim miejscu, zrozumieć kogo:* Gdy widzą, aby miał bydlę swoje obciążać, tedy na niego samego ten ciężar włożą, aby potym umiał P. bydlęciu. Star. **3.** × **Porozumiewać** kogo = *mieć na kogo porozumienie, podejrzewać, posądzać go:* Porozumiewam go. Troc. Podobał mi ś. co do głowy Ko - ski, acz porozumiewam go o ducha intrygi. Cz. **P. ś. I.** †P. ś. *być porozumianym, zrozumianym:* Aby ś. to lepiej porozumiało, mamy wiedzieć. Petr. **2.** z kim = a) *poradzić ś., pogadać, skomunikować ś., ułożyć ś.:* P. ś. listownie. Nie mogę sam decydować, muszę ś. P. z bratem w tej sprawie. Zamknięty w sobie (Filip II) nie mógł w żaden sposób P. ś. z tą sierocą duszą (don Karlosem). Karł. (= *zrozumieć ś., dojść do porozumienia*). b) *wejść w porozumienie, w konszachty, dać sobie wzajemnie do zrozumienia, zmówić ś., zwąchać ś., spąchnąć ś., spiknąć ś.:* Leonora porozumiała ś. z tym gachem. L. Porozumieli ś. oczyma, na migi. W trwogę uderzono, że Ossoliński, że Radziejowski z Kozakami ś. porozumiewają. Lel. **3.** [P. ś.] *spostrzec ś., dowiedzieć ś.:* Wyjechał pán z chartami na pole, pani ś. skoro porozumiała i czymprędzej po krawczyka słała. <Po + Rozumieć>

**Porozumienie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Porozumieć. 2.** p. **Porozumienie ś.:** Czego piśmiennie załatwić nie było można, to osobistemu poruczało ś. porozumieniu. Paw. Rozpoczęto targi i układy, które ciągnęły ś. kilka tygodni, nim wreszcie nastąpiło P. Paw. **3.** lm. **a** *podejrzenie, posądzenie:* Będąc Zbigniew nagle umarły znaleziony, na różne osoby padły porozumienia jego śmierci. Perz. O kondykt ten największe miano P. na biskupa poznańskiego. Zał. Mieć o kim P. **4.** *mniemanie, sąd, zdanie, pojęcie, opinja:* Wielkie ma o sobie P. Troc. Jestem porozumienia tego, że... Troc. Cóż to tu porabiacie, coś niedobre o was mam P. L. **5.** *kompromis, jedność, dobra komitywa, dobre stosunki, harmonja, zgoda:* Wistocie wróciło najlepsze pomiędzy małżonków P. Szaj. **6.** †P. *łączność, powinowactwo, pokrewieństwo, sympatja, ciążenie do siebie:* Czarny kolor ma P. z melankolikiem. Troc. Język ma P. z żołądkiem, bo je jedna skórka okrywa. Troc.

**Porozumienie się, a ś.,** blm., **Porozumienie** czynność cz. **Porozumieć ś.**

**Porozumiewać, a, ał i P. ś.** p. **Porozumieć.**

**Porozumiewająco, Porozumiewawczo** przys. *dając do zrozumienia, porozumiewając ś.:* Rzekł mu, uśmiechając ś. P. Krasz. <Od Porozumiewający, od Porozumiewać>

**Porozumiewanie, a I.** blm., czynność cz. **Porozumiewać. 2.** lm. **a** p. **Porozumiewanie ś.:** Wśród porozumiewań z brandeburskim kurfirstem i carem król nie zapominał o miłostkach. Krasz.

**Porozumiewanie się, a ś.,** blm., **Porozumiewanie** czynność cz. **Porozumiewać ś.**

**Porozumiewawczo** p. **Porozumiewająco:** Zapewne, mówiła ciocia, patrząc na Felcię P. Grusz.

**Porozumiewawczy** *tyczący ś. porozumiewania:* Spojrzenie porozumiewawcze. Giest P. <Od *Porozumiewawca, od Porozumiewać>

× **Porozumnie** przys. od **Porozumny.** L.

**Porozumnieć, eje, ał** *zmądrzeć trochę, stać ś. rozumniejszym.* Ost. Odkąd ludzie porozumnieli, życiu umysłowemu ś. oddali. Dzierz. <Po + Rozumnieć>

**Porozumnienie, a,** blm., czynność cz. **Porozumnieć.**

× **Porozumność, i,** blm., rz. od **Porozumny.**

× **Porozumny** *oparty na rozumie, racjonalny, rozumny, logiczny.* <Po + Rozumny>

**Porozumować, uje. ował** *spędzić pewien czas na rozumowaniu.* <Po + Rozumować>

**Porozumowanie, a,** blm., czynność cz. **Porozumować.**

†**Porozumy, ów** blp. *zmowa, konszachty, porozumiewanie ś. z kim:* Chcąc, żeby Cezar Rzym odziedziczył, kładli korony na jego ołtarze i przez te figle, przez te P. macali szlachty i pospólstwa tłumy. Chr. <Lm. od *Porozum, od Po + Rozum>

**Porozwalać, a, ał** *rozwalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Wieś rozpada ś. cała, porozłamywane płoty, porozwalane chaty. Krasz. Fosy koło zamku były pozarastane, mury porozwalane. Kaczk. Gdzie nic nie znaleźli, powybijali błony, porozwalali piece. Kaczk. Przen.: Ja te małżeństwa wasze porozwalam. Słow. (= *poburzę*). <Po + Rozwalać>

**Porozwalanie, a,** blm., czynność cz. **Porozwalać.**

**Porozwalniać, a, ał** *rozwolnić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozwalniać>

**Porozwalnianie, a,** blm., czynność cz. **Porozwalniać.**

**Porozważać, a, ał** *rozważyć jedno po drugim a. jedno na wiele części.* <Po + Rozważać>

**Porozważanie, a,** blm., czynność cz. **Porozważać.**

**Porozweselać, a, ał** *rozweselić jednego po drugim.* <Po + Rozweselać>

**Porozweselanie, a,** blm., czynność cz. **Porozweselać.**

[**Porozwiać, eje, ał**] *rozwiać.* <Po + Rozwiać>

[**Porozwianie, a,** blm.] czynność cz. **Porozwiać.**

**Porozwiązywać, uje, ywał,** †**Porozwięzywać** *rozwiązać jedno po drugim:* Miód porozwiązywał języki ludziom, do wstrzymywania ś. z wybuchami gniewu i wesela niezwykłym. Krasz. **P. ś.** (o wielu) *być porozwiązywanemi:* Zagadki ś. porozwiązywały, tajemnice poodkrywały. Jeż. <Po + Rozwiązywać>

**Porozwiązywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozwiązywać.**

**Porozwiązywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozwiązywać ś.**

**Porozwidniać, a, ał** *rozwidnić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Piosnka rozwiązuje

serca, porozwidnia oczy. Syrok. <Po + Rozwidniać>

**Porozwidnianie, a,** blm., czynność cz. **Porozwidniać.**

**Porozwierać, a, ał** *rozewrzeć jedno po drugim.* <Po + Rozwierać>

**Porozwieranie, a,** blm., czynność cz. **Porozwierać.**

**Porozwieszać, a, ał** *rozwiesić jedno po drugim:* Porozwieszano suknie moje i mojej czeladzi. Pas. Błyszczy gromnica, porozwieszane w oknach całuny i stoi trumna. Słow. Odzież porozwieszana na kołkach. Krasz. Stoją wśród ścian, trzęsących ś. od wichru, obitych skórami, porozwieszanych orężem. Krasiń. *(= pozawieszanych).* Nad owemi porozwieszanemi łachmanami ciągnęła ś. długa, błękitnawa smuga dymu. Sienk. <Po + Rozwieszać>

**Porozwieszanie, a,** blm., czynność cz. **Porozwieszać.**

**Porozwiewać, a, ał** *rozwiać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Choć stracił czapkę, porozwiewał suknie, krew polska w sercu zakipiała młodym. Syrok. <Po + Rozwiewać>

**Porozwiewanie, a,** blm., czynność cz. **Porozwiewać.**

†**Porozwięzywać, uje, ywał** p. **Porozwiązywać:** Konopie wyciągając z wody, P. snopki. Przędz. <Po + Rozwięzywać>

†**Porozwięzywanie, a,** blm., czynność cz. **Porozwięzywać.**

**Porozwijać, a, ał, [Porostfijać]** *rozwinąć jedno po drugim.* **P. ś.** *rozwinąć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Rozwijać>

**Porozwijanie, a,** blm., czynność cz. **Porozwijać.**

**Porozwijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozwijać ś.**

**Porozwikływać, uje, ywał** *rozwikłać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozwikływać>

**Porozwikływanie, a,** blm., czynność cz. **Porozwikływać.**

**Porozwilżać, a, ał** *rozwilżyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozwilżać>

**Porozwilżanie, a,** blm., czynność cz. **Porozwilżać.**

**Porozwlekać, a, ał, Porozwłóczyć** *rozwlec jedno po drugim a. jedno po wielu miejscach.* <Po + Rozwlekać>

**Porozwlekanie, a,** blm., czynność cz. **Porozwlekać.**

**Porozwłóczenie, a,** blm., czynność cz. **Porozwłóczyć.**

**Porozwłóczyć, y,ył** p. **Porozwlekać.** <Po + Rozwłóczyć>

**Porozwodzenie, a,** blm., czynność cz. **Porozwodzić.**

**Porozwodzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozwodzić ś.**

**Porozwodzić, i, ił** *rozwieść jedno po drugim a. jedno po wielu miejscach.* **P. ś.** *rozwieść ś. kolejno, jeden po drugim; rozwieść ś. w wielu miejscach; rozwieść ś. z wielu osobami:* Z powodu rozrzutności dwuch pierwszych żon, z któremi ś. kolejno porozwodził, teraz magnat napół zbankrutowany. Rog. <Po + Rozwodzić>

**Porozwozić, i, ił** *rozwieźć jedno po drugim a. jedno po wielu miejscach:* Ziarnek różnych zmieszanych jeżeli Psyche nie porozwozi każde na swą kupę, śmiercią Wenus grozi. Mor. A. <Po + Rozwozić>

**Porozwożenie, a,** blm., czynność cz. **Porozwozić.**

**Porozzłacać, a, ał** *rozzłocić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Porozzłacał blask miesiąca. Krasiń. <Po + Rozzłacać>

**Porozzłacanie, a,** blm., czynność cz. **Porozzłacać.**

**Porozzuchwalać, a, ał** *rozzuchwalić jednego po drugim.* **P. ś.** *rozzuchwalić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozzuchwalać>

**Porozzuchwalanie, a,** blm., czynność cz. **Porozzuchwalać**

**Porozzuchwalanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozzuchwalać ś.**

**Porozzuwać, a, ał** *rozzuć jednego po drugim.* **P. ś.** *rozzuć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozzuwać>

**Porozzuwanie, a,** blm., czynność cz. **Porozzuwać.**

**Porozzuwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porozzuwać ś.**

**Porozżalać, a, ał** *rozżalić jednego po drugim.* <Po + Rozżalać>

**Porozżalanie, a,** blm., czynność cz. **Porozżalać.**

**Porozżarzać, a, ał** *rozżarzyć jedno po drugim.* <Po + Rozżarzać>

**Porozżarzanie, a,** blm., czynność cz. **Porozżarzać.**

**Porozżegać, a, ał** *rozżec jedno po drugim.* <Po Rozżegać>

**Porozżeganie, a,** blm., czynność cz. **Porozżegać.**

**Porozżuwać, a, ał** *rozżuć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozżuwać>

**Porozżuwanie, a,** blm., czynność cz. **Porozżuwać.**

**Porożany** przym. od **Poroh:** Mimowoli nasłuchiwała, czy w ciszy nocnej nie usłyszy wśród porożanego szumu płaczu i jęków. Sienk. <Od Poroh>

†**Poroże, a,** lm. **a i.** zb. *rogi na głowie zwierzęcia:* Złocą P. białym jałowicom. Pot. Parchowaty kozieł niechaj nam dalej porożem straszny nie będzie. Koch. W. Wół drugiemu zrzucił P. Troc. Jelenie P. Troc. Przen.: Potrząsać porożem = *pokazywać komu rogi, zęby; stawiać ś. hardo, zuchwale:* Niech co dziś porożem trzęsą, karki harde zniżą i nóg twych proch uliżą. Tw. Na co drudzy porożem potrząsali. Biel. J. Kajcie ś. grzechów, upominam, kajcie, ani porożem nazbyt potrząsajcie. Kochan. Poddany przeciw panu potrząsa porożem. Groch. Okazałeś, że nie kąsa (tyran), chocia to porożem wstrząsa. Kochan. Jako żubr porożym, potrząsał w swych sprawach, ale kto z nim chciał zgodą, wnet był zając z niego. Rej. Przen.: *hardość, buta, zuchwałość:* Ciężko ś. na pogańskie wezdrgnęli P. Pot. Gdy nic przed Bogiem tajno być nie może, podobać mu ś. wasze ma P.? Chr. Pokruszę wszystkie poroża niepobożnych. B. B. **2.** *rogi księżyca na nowiu, księżyc na nowiu, półksiężyc, nów:* Już ś. na usłane łoże wdziawszy złote Lucyna prowadzi P. Nar. Krzyż nad porożem otrzymał zwycięstwo. Rzew. Carogród na przywłaszczycielskim porożu ustawiłby na nowo znamię Zbawiciela. Rzew. **3. a.** †**Porożec** *pocisk, strzała; broń, oręż:* Na Boga, cóż już dalej czart wymyślić może nad to tak ostre ludzi nikczemnych P.! Pot. **4.** *porażka, rzeź.* Pot. <Po + *Roże, od Róg>

†**Porożec, żca,** lm. **żce** p. **Poroże:** Słynie poety pamięć jeszcze świeża prawie, gdy P. zdobywcy pleśnieje w kurzawie. Przyb. <Po + *Rożec, od Róg>

**Porożysty** (o rzece) *pełen porohów, wodospadów:* Dniepr P. L. <Od Poroh>

†**Porożysty** = *rogaty, mający rogi obfite, okazałe:* Porożyste bawoły, barany i kozły. Pot. <Od Poroże>

**[Porób, obu,** lm. **oby, Poróbka]** *przędza poprzeczna w tkaninie, wątek.* <Po + *Rób, ROB>

**Poróbca, y,** lm. **y** p. **Porubca:** P., który wolny z wolną nierząd płodzi. Kn.

**[Poróbka, i,** lm. **i]** p. **Porób.**

†**Poróbnik, a,** lm. **cy** p. **Porubca.** And. z Kobyl.

**Poróbski** p. **Porubski.**

**Poróbstwo, a,** lm. **a** p. **Porubstwo.**

**Poród, odu,** lm. **ody,** †**Poroda l.** *wydanie na świat płodu, porodzenie dziecka,* ✕ z ł ę ż e n i e: u koni *ożrebienie,* u krów *ocielenie;* u owiec *okocenie,* u kóz *okocenie, okoźlenie;* u świń *oprosienie;* u psów, wilków i t. p. *oszczenienie;* u kotów, zajęców i t. p. *okocenie.* **2.** ✕ P. *płód wydany na świat, zwłaszcza niezwykły, potworny, potwór, dziwotwór:* Najsroższe porody. Zabł. **3.** poł.: P. kleszczowy = *wydobycie płodu kleszczami.* P. nagły, nazbyt śpiesznie przebiegający; niewczesny (partus praematurus). P. spóźniony (p. tardivus). P. zawczesny (p. praecox). <Po + Ród>

**Porój, oju,** lm. **oje** bart. *drugi rój z ula,* d r u g a n, d r u ż a k, [d r u h a k]. <Po + Rój>

**[Porów, owu,** lm. **owy]** p. **Parów.** <Po + Rów>

†**Porównacz, a,** lm. **e** *ten, co porównywa, wyrównywa:* Zwierzchny pan ma być sporów i niezgód między obywatelami ustawicznym porównaczem. Baz. *(=pogodzicielem, pojednawcą).* <Od Porównać>

**Porównać, a, ał,** nied. **Porównywać l.** *zrobić równym, jednakowym co do wielkości, doprowadzić do równości, upodobnić, zrównać; urównać, wyrównać, wygładzić, zniwelować; splantować:* Miasta wszystkie i mury z ziemią porównali. P. Koch. P. może szabla chociaż nierównych. Bardz. Porównano to miasto względem swobód z naszym. Troc. P. ulice w ogrodzie. Troc. (poprościć. L.). **2.** *postawić na równi, wziąć za równego, nie uznać różnicy:* Kto ś. nawinie, siecze, wali, ścina, chude pachołki z bogatemi pany porównywając, tyran niebłagany. P. Koch. **3.** z kim, z czym; do kogo, do czego = *przyrównać, przymierzyć, przystosować, dojść równości a. podobieństwa dwuch osób a. rzeczy, skonfrontować:* Żaden nie jest ubogi, tylko porównany do bogatego; jak żaden nie jest bogatym, tylko porównany do ubogiego. Koss. **4.** †P. *pogodzić, pojednać, umiarkować, umitygować, ułagodzić, załagodzić, wyrównać stosunki:* Jeśli kto chce P. którą niezgodę, tedy wiele ku temu pomaga milczenie. L. Wojna ta, sześć razy porównana, znowu ś. odnawiała. Lat. Wojewodę siedmiogrodzkiego z panem naszym porównał. Biel. J. Strony powaśnione żeby były pierwej porównane abo ujęte. Biel. J. Jeśliby sędzia nie mógł strony prawujące ś. P., tedy skazać ma, co jest według prawa. Balc. **5.** †P. cz. ni. z kim, z czym = *stanąć na równi; stać ś. podobnym do niego, upodobnić ś. mu; zrównać ś., porównać ś., iść w porównanie, wyrównać, sprostać, dorównać mu:* By kto siedział jak dzięcioł nadobnie upstrzony, a nie będzie rozumu, porówna z gawrony. Rej. Kto na ziemi porówna z Tobą, kto na niebie, wszystkie rzeszy niebieskie lękają ś. Ciebie. Kochan. Nie pnij ś., bo z pany nie porównasz. Opal. Rozumiałem, że żadna boleść z moją nie miała P. Górn. Olgierd z onemi greckiemi królami w męstwie i w dzielności porównał. Stryjk. Lepsza mądrość, niż perły, i wszystkie rozkoszy nie porównają z nią. Bud. W żarciech z wami P. trudno. Otw. S. *(=dotrzymać wam placu).* Dał mi prędkość (Bóg), że z jeleniem P. mogę. Kochan. Ten rozumem porównał z wielkimi dokto ry. Kochan. Mam nadzieję, że z mistrzmi porównam dobremi. Kochan. **6.** gram.: ✕ Porównywający a. †Porównający stopień = *stopień wyższy przymiotnika a. przysłówka.* **P. ś. l.** *być porównanym:* Nie było mocy, któraby ś. mojej P. dała, i nie było potęgi, któraby ś. z moją mierzyć mogła. Przybysz. **2.** *stać ś. równym, zrównać ś., stanąć na równi z kim, z czym; porównać siebie, przyrównać ś. do kogo, do czego; wyrównać, dorównać, sprostać komu:* Chciałać też była z pawy P. ś. wrona. Rej. **3.** †P. *pogodzić ś., pojednać ś., przeprosić ś., pomiarkować ś.:* Wojsko rozpuścił, z królem ś. zjechawszy, porównał. Skar Do pokoju ich przywiódł i z niemi ś. porównał. Skar. <Po + Równać>

**Porównanie, a,** lm. **a l.** czynność cz. **Porównać:** Praw P. i jedna z największemi książęty wolność. Tw. Wielkość i małość, wysokość i nizkość, okazałość i podłość najwięcej pochodzi z porównania. Pilch. Porównania godny z kim, *aequiparabilis.* Kn. To nie może iść w P. z tamtym. To nie do porównania! *(=rzecz nie mająca sobie równej).* Bez porównania lepszy *(=o wiele).* Gram.: Stopnie porównania przymiotników, przysłówków. **2.** *postać krasomówcza polegająca na zestawieniu rzeczy podobnych sobie, przystosowanie, podobieństwo, analogja:* Piękne, trafne, śmiałe porównania. Wziął P. od lwa a. z lwa *(=użył lwa do porównania).* **3.** *stosunek zachodzący między rzeczami, proporcja:* Niema, nie może być między niemi żadnego porównania. W porównaniu z kim, z czym = *w stosunku do niego, wobec niego:* Jestem nieuk w porównaniu z tobą. Był mądry w porównaniu z nim. Troc. W niczym z tym jest w porównaniu. Troc. Żadnego te rzeczy nie mają porównania. Troc. Czymże są wszystkie okrucieństwa w porównaniu tego. Mick. Wszystko to głupstwo w porównaniu z wiecznością. P. (pomiar, proporcja) między rzeczami. Troc. **4.** †P. *pogodzenie, pojednanie, załagodzenie, ułagodzenie, pomiarkowanie; ugoda, układ, kompromis:* Pilnie ś. starał o pokój i P. cesarza z kościołem. Skar. Niech P. będzie, ubodzy nas na onym świecie do swoich majętności przypuszczają, a my je tu do naszych. Skar. **5.** astr.: P. dnia z nocą = *chwila, gdy słońce w pozornej swej drodze dokoła ziemi przechodzi przez równik niebieski, wtedy bowiem na całej ziemi dzień jest równy nocy:* P. wiosenne (gdy słońce przechodzi z południa na północ). P. jesienne (gdy słońce przechodzi z północy na południe).

**Porównanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porównać ś.**

**Porównawczy,** ✕ **Porówniczy** *oparty na porównaniu tyczący ś. porównania:* Anatomja porównawcza. Badania językowo-porównawcze. Gramatyka porównawcza języków słowiańskich. Bakt.: Hodowle porównawcze. <Od *Porównawca, od Porównać>

**Porównawczo** przys. od **Porównawczy.**

***Porównia:** [Na porówni] przys. *na równi.* <Po + Równia>

**[Porównіać, a, ał]** *zrównać:* Oj zeby to Pan Bóg dał, zeby góry porównіał. <Po + *Równіać, od Równy>

**[Porównianie, a,** blm.] czynność cz. **Porównіać.**

× **Porównіczy** p. **Porównawczy:** Chociaż komisje porównicze nastąpią, podatki nigdy dosyć nie wyniosą. Stasz.

**Porównie** p. **Porówno:** Cała miara niechęci, która niegdyś P. dzieliła ś. między króla a Ossolińskiego, spadła dziś na nieszczęśliwego kanclerza. Szaj.

**Porówno** przys. **I. a. [Porównie]** *zarówno, równie, równo, po równej części; w równej mierze, na równi, wespół, pospołu:* Robić postępy z kim P. Co znajdziemy, będziemy brali P. Wszystkich P. mieszkańców kraju. Sur. Oliwki, o gładkim liściu, połamane; kalają ś. gliną i prochem listki zielone tłuste, kalają ś. P. owoce pożywcze, a dla piersi dobre. Wysp. **2.** *równo z kim, rzędem z kim, razem:* Iść z kim P. <Po + Równo>

**Porównoważenie, a,** blm., czynność cz. **Porównoważyć.**

**Porównoważenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porównoważyć ś.**

**Porównoważyć, y,ył** *zrównoważyć jedno po drugim.* **P. ś.** *zrównoważyć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Równoważyć>

× **Porówny** *równy z kim a. czym, również taki sam, podobny:* Wyobraźnia jest także własnością bezwzględnego ducha, jest współistotną rozumowi i porówną koniecznością ducha natury. Sł. wil. <Po + Równy>

**Porównywacz,** a, lm. e *ten, co porównywa.* <Od Porównywać>

**Porównywać, a, ał i P. ś.** p. **Porównać.**

**Porównywanie, a,** blm., czynność cz. **Porównywać:** P. Aleksandra z Cezarem. Troc.

**Porównywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porównywać ś.**

× **Poróżn, Poróżnie** przys. *z osobna, osobno, pojedyńczo, po szczególe, w szczególności, oddzielnie:* Agaty, której oczki, brwi, nos, usta, szyja P. piękne, cóż razem! L. <Po + *Różn, od Różny>

× **Poróżnie** p. **Poróżn:** Nie w kupie, ale P. żywot swój wiodły. Górn. <Po + Różnie>

× **Poróżniać, a, ał** i × **P. ś.** p. **Poróżnić:** Nas różowa poróżniała sprzeczka. Słow.

× **Poróżnianie, a,** blm., czynność cz. **Poróżniać.**

× **Poróżnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poróżniać ś.**

**Poróżniciel, a,** lm. **e** *ten, co poróżnił, pokłócił.* <Od Poróżnić>

**Poróżnicielka, i,** forma ż. od **Poróżniciel.**

**Poróżnić, i, ił,** nied. × **Poróżniać** kogo z kim = *posiać niezgodę, między niemi wywołać nieporozumienie, niesnaski, narobić komeraży, intryg; poważnić, pokłócić ich.* Chciał ją Tadeuszkowi swojemu wyswatać, i tak dwa poróżnione domy znowu zbratać. Mick. Siez udzielała przytułku osobistościom poróżnionym z porządkiem prawnym. Jeż. **P. ś.** *pogniewać ś., poważnić ś., rozejść ś.; pokłócić ś.:* P. ś. z familją. Poróżnili ś. z sobą. Troc. Poróżnił ś. ze mną bez przyczyny. Troc. <Po + Różnić>

**Poróżnienie, a,** blm., czynność cz. **Poróżnić:** Wzajemne poszanowanie zagradza z lekkich czasem przyczyn poróżnieniom, z których ś. niekiedy przyjaźń zrywa. Kras.

**Poróżnienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poróżnić ś.**

**Poróżować, uje, ował** i **P. ś.** p. **Porużować.** L. <Po + Różować>

**Poróżowanie, a,** blm., czynność cz. **Poróżować.**

**Poróżowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poróżować ś.**

**Porpecyt, u,** lm. **y** min. *złoto zawierające palad.*

**[Porple, i,** blm.] p. **Parpie.**

**[Porponetka, i,** lm. i] p. **Portmonetka.** <Z Portmonetka>

**Porrekta, y,** lm. **y** gór. *dobywanie soli szybem.* <Od Łć. porrecta, od porrigo>

**[Porscak, a,** lm. **i]** p. **Prosiak.**

**[Porsiak, a,** lm. **i]** p. **Prosiak.**

× **Porsz, a,** lm. **e** *jakaś ryba:* Jazgarki, okleje, kiełbie... P., pomuch. Goł.

**[Porszuk, a,** lm. **i]** *wieprz spasiony, dorosły.*

**Port, u,** lm. **y I.** *większa przystań, odpowiednio urządzona, jako schronienie dla okrętów przed burzą i chroniące je tamami przed falą:* P., część morza między ziemią zamknięta, do której okręty wchodzą i od burzy morskiej bezpieczeństwo znajdują. Wyrw. Z mnóstwem okrętów przez P. abo przewóz trypoliński ciągnął. Leop. W porcie szczęśliwie stanął okręt. Troc. Przypłynąć, zawinąć do portu. Kanał wielki piński, czyli P. Ogiński. Św. Ku portu styr dzierżcie, oręża na rajtary dobywajcie... inak wszyscy jedną plagą ze mną zginiecie. Orzech. Quincunx... porty pewne na tym burzliwym morzu ukazuje polskiej koronie. Orzech. Przen.: *schronisko spokojne i bezpieczne, ostoja, przytulisko, ucieczka:* Wszelkiego utrapienia jest portem cierpliwość. Min. Tedy jako w porcie już zdały ś. być rzeczy. Tw. Małżeństwo nierządnej miłości jest najpewniejszy P. a przystęp, do którego ś. każdy garnie, który Bogu dobrze służyć chce. Glicz. Przyjaciel P. przyjacielowi. Kochan. [Złodzieje w tej karczmie mają dobry P.]. Przen.: *cel, meta, koniec, kres:* Śmierć mi portem, tam koniec biedy mej. Bardz. Przywiedź do portu rzeczy opłakane, niech koniec wezmą szkody nieoszacowane. Groch. **2.** [On jest w dobrym porcie] = *on jest dobrej tuszy.* **3.** †P. p. **Marsard.** <Łć. portus>

**I. Porta, y I.** × P., lm. **y** *brama, wrota:* Porty i mocy piekielne nigdy tej wiary nie przemogą. Wuj. P. życia stoi już otwarta. Pol. **2.** P. otomańska, wysoka P. = *rząd turecki, państwo tureckie.* Od wielkiej bramy, którą do seraju sułtana wchodzą, państwo tureckie nazwane jest portą otomańską. Wyrw. < Łć. porta>

**2. Porta,** y, blm. zł. *ludzie:* P. ś. sypie = *ludzie ida.*

**Portal, u,** lm. **e** *brama; wielkie drzwi, wspaniałe wejście do budynku, ozdobne, rzeźbami okryte; główne wejście kościoła, pałacu, wogóle wspaniałej budowli.*

**Portasy, ów** blp. p. **Portki.**

**[Portasz, a,** lm. **e]** *żandarm pograniczny.*

**Portatyl, a,** lm. **e** *ołtarzyk przenośny w kształcie kamiennej tablicy z relikwjami, zastępujący stały ołtarz, lub kładziony na ołtarzach nie poświęconych przez biskupa.* <Od Włos. portatile>

**Portatyw, u,** lm. **y** org. *piszczałka frontowa w organie dwie a. nawet jedną stopę długa.* <Fr. portatif>

**Portbonera, y,** lm. **y** jub. *bransoleta, tworząca kółko druciane bez żadnej ozdoby, kamienia i zameczka.* <Fr. porte bonheur>

**Portcięta, ąt,** blp. p. **Portczyny.** Od Portki

**Portczęta, ąt,** blp. p. **Portczyny:** Chłopakowi P. na nie ś. rozlazły. Dyg. <Od Portki>

**Portczyny, yn,** blp., **Portcięta, Portczęta** *liche, nędzne portki.* <Od Portki>

**Portczyska, ów,** blp. p. **Portki:** Zbaczył se, że ma stare P. w komorze. Ork. <Od Portki>

**Porteczki, ek,** blp. p. **Portki.** <Od Portki>

× **Portendować, uje, ował** *przepowiadać.* Kraus. <Łć. portendere>

× **Portendowanie, a,** blm., czynność cz. **Portendować.**

**Porteńki, ek** blp. p. **Portki.** <Od Portki>

**Porter, u,** lm. **y** *rodzaj gęstego piwa angielskiego, mocnego, czarnego:* P. angielski, krajowy. <Nm. Porter>

**Porterowy** przym. od **Porter:** Butelka porterowa.

**Porterówka, i,** lm. **i** *butelka od porteru.* <Od Porterowy>

**Portfel, u,** lm. **e** *teka:* P. do listów, do papierów. P. do akt, dokumentów, wekslów, papierów publicznych. Bank posiada trzy miljony w portfelu. Przen. *oznaka stanowiska ministra, teka:* Otrzymać P. = *zostać ministrem.* <Fr. porte-feuille>

**Portjer, a,** lm. **rzy** *odźwierny, szwajcar, wrotny, furtjan.* <Fr. portier>

**Portjera, y,** lm. **y,** † **Portyra I.** *tapicerska dekoracja zawieszona u drzwi, a zrobiona z tkaniny:* P., zasłona drzwi z sukna, z jedwabnej materji etc. Kn. Drzwi portjerą zasłonione wiodły do pokoju sypialnego. Kras. Wszedł w namiot i portjerę za sobą zawinął. Pot. Z każdego okna tych pokojów wisiały portjery złotogłowowe. Warg. Umknąwszy zwierzchnej portjery, serc ich i uszu odmyka kwatery. Chr. **2.** ×P. *wejście, drzwiczki do powozu:* Pan Agienor jechał obok portjery i rozmawiał z nami. Orzesz. Zdr. **Portjerka.** <Fr. portière, Włos. portiera>

**Portjerka, i,** lm. **i** p. **Portjera:** U drzwi i okien wisiały firanki i P. z makatów srebrnych i złotych. Budz.

**[Portka, i,** lm. **i]** *woreczek długi a wązki na podobieństwo nogawicy:* P. mąki, P. kaszy i połeć słoniny (a. P. kaszy, P. słoniny) — na cały rok leguminy. Prz. (o stancjach uczniowskich przy szkołach dawnych). <Lp. od Portki>

**Portki, ek,** blp. **I. a. [Porciaki, Pory]** *spodnie męskie ordynarne,* żart. p o r t u g a l j e, p o r t u g a ł y: Gdyby też mężom chodzić bez portek kazano. Papr. Z ferezji kazał sobie robić P. Pot. Przen.: Chodzi bez portek *(= nic nie ma).* Mądry jak Salomonowe P. Prz. *(= jak stołowe nogi).* [P. komu skroić] = *obić go.* **2.** [P.] *dwa pnie drzewa wyrastające z jednego korzenia,* w i d ł y. **3.** [Pszenica w portkach] = *z częścią plew na sobie po omłocenin.* **4.** [P.] *ubr:* Wieprzek chudy na bokach, ale P. ma niezgorsze na szynki. Reym. Śmignij-no prawą (kobyłę) po portkach, bo zostaje. Reym. **5.** [Księże P.] p. **Galoty. 6.** gór. p. **Kiełbasa.** Zdr. **Porteczki, Porteńki.** Zgr. **Portczyska, [Porciska], Portasy.** <Ros. portki>

**Portmona, y,** lm. **y** p. **Portmoneta.** Zdr. **[Portmonka, Portmónówka].** <Fr. porte-monnaie>

**Portmoneciarka, i,** lm. **i I.** forma ż. od **Portmoneciarz. 2** *żona portmoneciarza.*

**Portmoneciarski** przym. od **Portmoneciarz:** Warsztat, wyrób P. <Od Portmoneciarz>

**Portmoneciarstwo, a,** blm. *rzemiosło wyrabiania portmonetek:* Od kilku lat rozwija ś. u nas w pomyślnych warunkach nowy rodzaj przemysłu galanteryjnego; chcemy tu mówić o portmoneciarstwie.

**Portmoneciarz, a,** lm. **e** *rzemieślnik robiący portmonety.* <Od Portmoneta>

**Portmoneta, y,** lm. **y, Portmona** *rodzaj pugilaresiku na pieniądze, zwykle skorzanego z oprawą metalową.* Zdr. **Portmonetka, [Porponetka].** <Fr. porte + Moneta>

**Portmonetka, i,** lm. **i** p. **Portmoneta.**

**[Portmonka, i,** lm. **i]** p. **Portmona.**

**[Portmónówka, i,** lm. **i]** p. **Portmona.**

**I. Porto** nieod. **I. a. Portorja** *opłata pocztowa za przewożenie listów i posyłek.* **2.** *zapłata posłańcowi za dostawienie listów i pakietów.* **3.** *opłata w porcie, portowe.* <Zap. z Fr. port, z podprowadzeniem pod formy Włos. zakończone na -o>

**2. Porto** nieod. *gatunek wina portugalskiego.* <Od nazwy miasta Oporto>

**Porto franko I.** nieod. *port wolny.* **2.** przys. *bez opłacenia kosztów przesyłki listów i posyłek.* <Włos. porto franco>

**Portorja, i,** blm. p. **I. Porto.**

**Portoryjny** przym. od **Portorja:** Opłata portoryjna.

**Portowe, ego,** † **Palowe** blm. *opłata od stania w porcie:* Phalgeld podatek, to jest palowe, czyli P. Św. <Od Portowy>

× **Portowny** p. **Portowy:** Miasto portowne. Skar. <Od Port>

**Portowy I.** przym. od **Port:** Portowe rzeki. Cz. *(= do portu prowadzące, spławne).* Nida zawsze liczona była między portowe. Sur. Nie mam poblizku rzeki portowej, którąbym mógł spuszczać drzewa do budowli okrętowej. Torz. **2.** a. × **Portowny** *mający port:* Miasto portowe. **Portowy, ego,** lm. **i** rz. *urzędnik, intendent portowy.* <Od Port>

**Portrecik, u,** lm. **i** p. **Portret:** Przekopjował go z portreciku w minjaturze. L. Odwrócił oczy od portreciku. Rodz. <Od Portret>

**Portrecista, y,** lm. **ści** *malarz portretów.* <Od Portret>

**Portrecistka, i,** lm. **i** forma ż. od **Portrecista.**

**Portret, u,** lm. **y I.** *podobizna, wizerunek, konterfekt osoby:* Kto chowa P., pokazuje, że kocha oryginał. L. Najlepszy P. nie daje wyobrażenia całego człowieka. Krasz. P. maleńki, drobny = *minjatura.* **2.** przekleństwo: Ty złodziejski portrecie! Ty portrecie (złodziejski)! Zdr. **Portrecik.** <Fr. portrait>

× **Portretny** p. **Portretowy.** L.

**Portretować, uje, ował** *odtwarzać czyjeś rysy na portrecie, robić portret:* Kazał ś. P. *(= robić swój portret).* Wrażenie nie jest przyjemne, ani korzystne dla portretującego ś. i dla portretu Spas. Przen.: *opisywać kogoś z natury; podawać jego charakterystykę:* Rej rozbiera stan społeczeństwa, ogląda zblizka, portretuje, słowem robi to, co ś. dziś robi. Siem. <Od Portret>

**Portretowanie, a,** blm., czynność cz. **Portretować:** Nie potrzebujemy bronić ś. przeciw zarzutowi portretowania. Krasz.

**Portretowy,** × **Portretny** przym. od **Portret:** Malarz P.

**Portugalja, i,** lm. **e I.** blm. *państwo na półwyspie Pirenejskim.* **2.** w lm. żart. p. **Portki:** Spuścił klucz do portugalji. Wilcz. *(= do kieszeni w spodniach).* Sięgnął do portugalji.

**Portugał, a,** lm. **y i.** *nazwa wielodukatowej sztuki złota w rodzaju monety:* P., czerwonych złotych 10, 20, 30 etc.; bywają i mniejsze, jako i dukaty, po trzech, pięciu, siedmiu złotych. Kn. Darował Jan Zamojski na weselu swym gościom portugały złote, na których była twarz królewska, a na drugiej stronie żałosna figura o wzięciu Połocka. Paszk. Ujrzysz, jeśli pomogą portugały, ony, coś je marnie szafował na rozliczne strony. Rej. Portugały i donatywki. Krasz. **2.** [P.] *moneta wartości 10 dukatów.* **3.** †P. a. †**Fortugał** *szata kobieca, snadź od Portugalczyków naśladowana.* Sł. wil. **4.** w lm. żart. p. **Portki. 5.** bot. p. **Cytryna.**

**Portugieza, y,** lm. **y** kuch. *legumina z jabłek rozgotowanych w winie z jajkami.* Sł. wil.

**Portulaka, i,** lm. **i** bot. (portulaca) *roś. z rodziny portulakowatych.* Gatunek: P. zwyczajna a. pospolita a. Kurza noga, Tłuścieniec, bł. Tłustosz (p. oleracea). <Łć. portulaca>

**Portulakowate** a. **Portulakowe** a. **Kurzonogowate** rośliny bot. (portulacaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych.* <Od Portulaka>

**Portunal, a,** lm. **e** org. p. **Portunalflet.** Mag.

**Portunalflet, u,** lm. **y, Portunal** org. *jeden z głosów manualnych fletowych organu.*

**Portwejn, u,** lm. **y** *mocne wino czerwone z miasta Oporto w Portugalji.* <Nm. Portwein>

[**Porty, ów,** blp.] p. **Portki.**

**Portyk, u,** lm. **i** *rodzaj przedsienia lub ganku przed drzwiami wchodowemi, którego sklepienie wsparte jest na szeregu kolumn a. na arkadach; galerja utworzona przez dwa a. więcej szeregów kolumn wspierających dach, sklepienie; krużganek, galerja, kolumnada:* Portyki służą za miejsce przechadzek. Domeczek, w którym siadał, gdy miał sądzić, był wpośrzód portyku. Leop. W portykach greckich, w słodkim cieniu korynckich filarów barbarzyńskim chodem stąpa syn Północy. Krasiń. <Łć. porticus>

†**Portyra, y,** lm. **y i.** *sień, kruchta, przedpokój, antykamera.* Pot. **2.** p. **Portjera:** Portyr nowych 3, stara jedna. Kotb.

**Poruba, y,** lm. **y** bot. (brunnichia) *roś. z rodziny rdestowatych.*

**Porubca, y,** lm. **y, Poróbca, Porubnik, Poróbnik** *człowiek wolny, oddający ś. cudzołóstwu z wolną:* P., który wolny z wolną nierząd płodzi. Kn.

†**Porubie, a,** lm. **a** *więzienie:* Po śmierci Jarosławowej synowie jego wypuścili stryja Sulisława z porubia. Stryjk.

**Porubnik, a,** lm. **cy i.** p. **Porubca. 2.** [P.] *zły człowiek.*

**Porubrykować, uje, ował** *polinjować w rubryki:* P. papier, księgę rachunkową. <Po + Rubrykować>

**Porubrykowanie, a,** blm., czynność cz. **Porubrykować.**

**Porubski, Poróbski** *tyczący ś. porubcy a. porubstwa:* Szczęśliwy, że nie skusisz w młodości łoża porubskiego. Bardz.

**Porubstwo, a,** lm. **a, Poróbstwo i.** *nierząd porubnika z wolną, cudzołóstwo:* Lepiej żonę mieć, aniżeli w swejwoli i porubstwie żyć. Petr. Dzieci w porubstwie i cudzołóstwie spłodzone. Błaż. Aby ś. porubstwa strzegli. Skar. P., o wszeteczeństwie macochy z pasierbem. Pot. Mirha z ojcem popełniła P. nieczyste. Mor. *(= kazirodztwo).* **2.** przen. *plon nieprawy, łup:* Szkatułę swoją porubstwami ojczyzny ładowali. Birk. <? Po + ROB>

[**Porucać, a, ał**] p. **Porucić.**

[**Porucanie, a,** blm.] czynność cz. **Porucać.**

[**Porucenie, a,** blm.] czynność cz. **Porucić.**

**Poruch, u,** lm. **y** *poruszenie, ruch, ruszenie, drgnięcie, wzruszenie:* Nerwy P. w myszkach sprawiają. Perz. P. mimowolny, *motus involuntarius.* Perz. Zdał ś. podnosić twarzy za poruchem wody. Otw. <Po + Ruch>

[**Porucha, y,** blm.] **i.** *poruszenie macicy:* Krople od poruchy p. **Kropla. 2.** *początek choroby z niewiadomej przyczyny; niesmak:* Siepa każdym, kiedy sie w nim P. ozwie. Chłopi kupowali od misiarzy kamień czerwony od poruchy z przerwania. <Po + *Rucha, RUCH>

†**Poruchać, a, ał,** [**Poruchać**] i **P. ś.** p. **Poruszyć:** Dotykam, porucham. Mącz. [**P. ś.**] *ruszyć ś.:* Poruchaj sie, poruchaj. Gwar. <Po + Ruchać>

**Poruchanie, a,** blm., czynność cz. **Poruchać.**

**Poruchanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poruchać ś.**

†**Poruchiwać, uje, iwał,** [**P. ś.**] i †**P. ś.** [**P. ś.**] p. **Poruszyć:** Myszki czasem mimo naszej woli P. ś. zwykły. Perz. Nie bądźcie odmienni, jak ci, którzy ś. lada za wiatrem, jako trzcina, tam i sam poruchują. Dambr. Skoro wiatr najmniejszy powstaje, tam i sam ś. poruchuje. Dambr. W powietrzu było tak cicho, że drzewiny ledwie ś. poruchiwały. Reym. Świat ozwierał ciężko mgławicami zasnute oczy, poruchiwał ś. ździebko. Reym. <Po + *Ruchiwać, od Ruchać>

**Poruchiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poruchiwać.**

**Poruchiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poruchiwać ś.**

[**Poruchliwy, Poruśny**] *lubiący poruszyć cudze, skłonny do kradzieży.* <Po + Ruchliwy>

[**Porucić, i, ił,** nied. **Porucać**] **i.** *rzucić.* **2.** nied. *pomiatać, porzucać:* Ten głupi nie kciał nic robić, syćka tyz ta nim porucali. **3.** (o kobyle) *poronić.* <Po + Rucić, zam. Rzucić>

[**Porucka, i,** lm. **i**] *rzucenie podejrzenia na kogo.*

**Poruczać, a, ał** i **P. ś.** p. **Poruczyć.**

**Poruczanie, a,** blm., czynność cz. **Poruczać.**

**Poruczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poruczać ś.**

**Poruczenie, a,** lm. **a i.** czynność cz. **Poruczyć. 2.** a. †**Poruczeństwo** = a) *zlecenie, rozkaz, posłannictwo, misja, komis:* Z poruczenia boskiego. Troc. Mam to P., abych wam złości wasze ukazował i pomstę na nie. Skar. Pomorskich książąt posły swe P. radzie (sejmowej) powiedzieli. Ponęt. Posłał posłów z poruczeniem i nauką, aby... Skar. Wielkie dary boskie tym pasterzom nadane, którzy ś. wiernie będą sprawować w tym świętym poruczeniu jego. Rej. b) †P. *pełnomocnictwo, upoważnienie, plenipotencja, prokura:* Apostołowie mieli tę moc i to P., aby mogli odpuszczać grzechy. Wuj. P. prawne. Troc. c) †P. *opieka, piecza, zawiadywanie, zarząd, zwierzchnictwo, komenda, dozór:* Porucznik ten miał w poruczeniu swym od hetmana niemałe wojsko. Bud. Osobliwą roztropnością lud w swym poruczeniu sprawował. Paszk.

**Poruczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poruczyć ś.**

†**Poruczeństwo, a,** lm. **a i.** p. **Poruczenie:** P.,

komisja. Troc. Józef, wziąwszy P. od krola Faraona, mówi ku swym przyjacielom. Rej. Przykazanie wziąłem od Pana, abym szedł do ludu Izraelskiego, a gdym do nich przyszedł, wyrzucili mię i wzgardzili P. Pańskie. Leop. Dał im Pan to P. do synów Izraelskich. Leop. Aniołom swym P. dał o tobie, aby cię strzegli na wszystkich drogach twoich. Leop. Prokurator, któryby do takiej akcji osobnego poruczeństwa nie miał... Groic. Jeśli będziesz posłuszen przykazania jego i strzegł wszyćkiego poruczeństwa jego. Leop. Synu miły, przyjmiesz-li namowy moje, a poruczeństwa moje zataisz-li przy sobie. Leop. Lewitowie wszyscy byli pod poruczeństwem Asafa. Bud. W Gnieźnie śpital rycerzów bożogrobskich jest w poruczeństwie proboszcza miechowskiego. Biel. M. Zostawił wszystkie rzeczy w poruczeństwie stróża. Leop. Przy tym mu ś. na wszym w P. podawa. Rej. **2.** †P. *ludzie poruczeni komu, komenda czyja:* Gdyby na trwogę zatrąbiono, tedy każdy rotmistrz z swym poruczeństwem ma ś. na placu stawić. Tarn. J. Towarzysz jego poruczeństwa jeszcze przed batalją sielecką. Mat. Występne któregokolwiek narodu i poruczeństwa, tak w obozie, jako i gdzieindziej prehendenti. Niem. <Od Poruczyć>

**Poruczniczek, czka,** lm. **czkowie** p. **Porucznik.**

× **Poruczniczy** p. **Porucznikowski.** L. <Od Porucznik>

**Poruczniczyna, y,** lm. **y** m. *nędzny, lichy, nieszczęśliwy, biedny porucznik.*

**Porucznik, a,** lm. **cy I.** †P. *ten, któremu co poruczono, pełnomocnik, plenipotent, posłannik, namiestnik, komisarz, zastępca:* Każdy w chrześcijaństwie przełożony jest porucznikiem a namiestnikiem bożym. Kosz. Dominika św. możemy nazwać porucznikiem a. namiestnikiem papieskim. Bz. Był posłuszny porucznikom, którzy moc na rozkazowanie od starszego tego klasztoru mieli. Wys. *Fidei commissarius*, P. wierny, któremu ś. testamentnik woli swej zwierzył. Groic. Wybierzemy poruczniki w każdym województwie, którzy to poruczniey będą spisować i obierać ludzie rycerskie wedle zdania swego. Herb. **2.** w daw. Rzpltej polskiej, *druga osoba po rotmistrzu w kawalerji, namiestnik; drugi stopień oficerski w armji Królestwa Polskiego:* P. kawalerji narodowej jest gospodarzem i głową swojej chorągwi. Kaw. Nar. P. pułku przedniej straży jest drugą osobą w chorągwi po rotmistrzu. Kaw. Nar. W pierwszej chorągwi każdego pułku P. tytułował ś. pułkowym. Kit. W drugich chorągwiach porucznikom tytuł pułkownika w urzędowych pismach nie był dawany. Kit. **3.** *stopień oficerski, lejtnant:* Jenerał P. Zdr. **Poruczniczek.** <Od *Poruczny, od Poruczyć>

**Porucznikostwo, a,** lm. **a, Porucznikowstwo,** †**Porucznistwo I.** *stopień, urząd porucznika.* **2.** zb. *porucznik z żoną:* P. przybyli. <Od Porucznik>

**Porucznikowa, ej,** lm. **e** *żona porucznika.* <Od Porucznikowy>

**Porucznikować, uje, ował** *być porucznikiem, służyć w randze porucznika:* Poloru marsowego szukał, porucznikując pod Marcinem Kazanowskim. Syn. Przez niemało lat porucznikował u Marcina Kazanowskiego, hetmana polnego. Nies. Człowiek rycerski, lat trzydzieści wojnę służył, to po usarsku porucznikując, to rotmistrzując. Nies. Kiedy pan kasztelan, podkomorzy, lub sędzia ziemski porucznikował, lub nosił chorągiew, to więcej znaczyło, jak kiedy tylko imci pan NN. Kit. W chorągwi, w której pan Skrzetuski porucznikował, otwierał ś. wakans. Sienk. <Od Porucznik>

**Porucznikowanie, a,** blm., czynność cz. **Porucznikować.**

**Porucznikowski,** × **Poruczniczy,** × **Porucznikowy** przym. od **Porucznik:** Książę wiedział, że z porucznikowskiej pensji mojej niewielem mógł zebrać zapasu. Niem. <Od Porucznik>

**Porucznikowstwo, a,** lm. **a** p. **Porucznikostwo.**

× **Porucznikowy** p. **Porucznikowski:** Od dekretu wskazania porucznikowego będzie wolno każdemu do samego hetmana apelować. Zebrz.

**Porucznikówna, y,** lm. **y** *córka porucznika.*

**Porucznisio, a,** lm. **a** piesz. porucznik: Mój porucznisiu, ... Skarb. <Od Porucznik>

†**Porucznistwo, a,** lm. **a** p. **Porucznikostwo.**

**Poruczyciel, a,** lm. **e** *ten, co porucza, zleca.* <Od Poruczyć>

**Poruczycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poruczyciel.**

**Poruczyć, y,ył,** [**Porączyć, Poręczyć**] *oddać w czyje ręce z zaufaniem, powierzyć, polecić, zdać na kogo, zostawić komu; zlecić, rozkazać:* Poruczam tobie cały ten interes. L. Mówisz, iż podając Pan Piotrowi owce, apostołów samych jemu nie poruczył. Smotr. Najśw. Panno, ja Twojej łasce żywot i koniec żywota mego poruczam. L. Jezus na krzyżu zawołał: Ojcze, w ręce Twoje poruczam ducha mojego. Sekl. Poruczam cię Bogu, żegnam cię, bądź zdrów! Kn. (= *zostawiam, oddaję cię*). Aniołom swym poruczył o tobie, aby cię strzegli na wszystkich drogach twoich. Leop Panu Bogu w opiekę już wszystko poruczaj. Rej Zdrowie rodziców swych Bogu poruczyła. Kochan. A wszakoż bądź to Panu Bogu poruczono. Jancz. Co wszystko rozsądkowi i łasce twojej poruczywszy, zostaję. Troc. Szczęsny panie, oto macie klucze od zamku Hemazar i od wszystkich skarbów, które mnie przez cesarza, ojca waszego, były poruczone. Jancz. Opiece boskiej go poruczyłem. Troc. Józef mówi ku swym przyjacielom, ku podczaszemu i ku więźnemu, poruczając im urzędy. Rej. Poruczyłem krzywdę Bogu. Troc. Porucz mu tę sprawę. Troc. P. wszystko w opiekę Panu, a mieć tę nadzieję, iż ś. nam wszystko sporzyć po myśli będzie. Rej. Część prace musisz P. drugiemu. Kochan. Chciałbym, aby wiedział, jako ś. który urzędnik w tym, co mu poruczył, sprawuje. Górn. Wstał tedy Dawid rano i poruczył trzodę stróżowi. Wuj. Urzędnik nie jest postawion prawem przyrodzonym i boskim dla siebie, aby jemu było dobrze, ale aby ludziom jemu od Boga poruczonym było dobrze. Skar. Nie tylko go nie wiązał (Józefa), ale innych więźniów w opiekę jego poruczył. Skar. Komu obóz poruczą toczyć (zakładać), ma plac obierać równy, nad którymby żadnej góry nie było blizko. Zebrz. Grzymalicie Pietraszowi Małosze z Małochowa poruczył dwór Ludwika wielkorządztwo kujawskie po odjęciu onego braciom Bartoszom. Szaj. **P. ś.** *oddać ś. w czyje ręce z zaufaniem, polecić ś., powierzyć ś.:* Poruczyłem ś. losowi, a raczej opatrzności boskiej, nie opuszczającej tych, którzy w niej ufność swoję pokładają. Kras. P. ś. Bogu. <Ros. поручить, Czes. poručiti>

**Porudlować, uje, ował** *spędzić pewien czas na rudlowaniu.* <Po + Rudlować>

**Porudlowanie, a,** blm., czynność cz. **Porudlować.**

**Porugi?:** I kradzioną z nad porugów mgliste skały złoci tęczą. Słow.

**Porujnować, uje, ował** *zrujnować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Tyle domów porujnowanych, tyle pomieszkań pustych. Kaczk. <Po + Rujnować>

**Porujnowanie, a,** blm., czynność cz. **Porujnować.**

**Porumienić, i, ił I.** *spędzić pewien czas na rumienieniu.* **2.** *zrumienić jedno po drugim.* **P. ś. I.** *rumieniąc ś., powstydzić ś. przez pewien czas.* **2.** *zarumienić ś. kolejno, jeden po drugim; zrumienić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Rumienić>

**Porumienieć, eje, ał** *stać ś. nieco rumianym, rumieńszym.* <Po + Rumienieć>

**Porumienienie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Porumienić. 2.** czynność cz. **Porumienieć.**

**Porumienienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porumienić ś.**

**Porumować, uje, ował** *spędzić pewien czas na rumowaniu:* Postał on, porumował, ta dalej w step po popa polowego. Jeż. <Po + Rumować>

**Porumowanie, a,** blm., czynność cz. **Porumować.**

× **Porunąć, nie, nął** *runąwszy powalić ś; runąć.* Sł. wil. <Po + Runąć>

**[Porunić się, i ś., ił ś.]** *porosnąć gęsto* (o pierwszej trawie na wiosnę a. o odrastającej wełnie po ostrzyżeniu owcy). <Po + Runić ś.>

**Porunienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porunić ś.**

× **Porunięcie, a,** blm., czynność cz. **Porunąć.**

**[Poruska, i,** lm. **i]** p. **Poruszeństwo.** <Z Poruszka, od Poruszyć>

**Poruszać, a, ał I.** p. **Poruszyć. 2.** *spędzić pewien czas na ruszaniu:* P. dzwonem **3.** [P.] *kraść.* **P. ś. I.** p. **Poruszyć. 2.** *spędzić pewien czas na ruszaniu ś., pobyć w ruchu, użyć agitacji:* Poruszaj ś., boś ś. zasiedział. < Po + Ruszać >

**Poruszająco** przys. *w sposób poruszający:* Trzeba, żeby los tej duszy był P. tragiczny. Spas.

**Poruszanie, a,** blm., czynność cz. **Poruszać.**

**Poruszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poruszać ś.**

**Poruszczenie, a,** blm., czynność cz. **Poruszczyć.**

**Poruszczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poruszczyć ś.**

**Poruszczyć, y,ył** *zruszczyć jedno po drugim.* **P. ś.** *zruszczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ruszczyć>

**Poruszenie, a, I.** blm., czynność cz. **Poruszyć. 2.** *ruch:* P. ciała. Pilch. P. między ludem *(=rozruch, niepokój).* Tak ją słabość wzięła, że w żadnym poruszeniu sobą nie władnęła. Min. Przy tych słowach mówcy powstał szmer i P. na sali. W jego poruszeniu było coś samorzutnego. Rzew. Na marmurowym łożu rozciągnięty, bez oddechu, bez sennych poruszeń, czeka na przebudzenie i na dzień sądu. Krasiń. **3.** *wzruszenie, wzburzenie, podniecenie, wstrząśnięcie, afekt, afekcja, emocja:* Poruszenia umysłu, afekta. Pilch. Nie zawsze bywamy panami pierwszych naszych poruszeń. L. Język, jako tłumacz myśli i poruszeń naszych. Śniad. W poruszeniu największym odrzekł. Rzew. **4.** [P.] *choroba kobieca:* Kamień od poruszenia (lapis haematites). Krople od wielkiego poruszenia (tinctura valerianae).

**Poruszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poruszyć ś.:** P. ś., obraza zdrowia słabego po chorobie. Kn.

**[Poruszenik, a,** lm. **i]** *roślina używana jako lek w chorobach, przeważnie kobiecych.*

**[Poruszeństwo, a,** lm. **a, Poruszka, Poruska, Zeberyja]** *bunt, ruchawka, powstanie.* <Od Poruszyć>

**[Poruszka, i,** lm. **i]** p. **Poruszeństwo.**

**Poruszlin, u,** lm. **y, Konicz** bot. (desmodium) *roś. z rodziny motylkowatych.*

× **Poruszliwy** *którego można poruszyć, ruchliwy, ruchomy.* <Od Poruszyć>

**[Poruszować, uje, ował]** p. **Poruszyć:** Wisielcem wiatr poruszuje.

**[Poruszowanie, a,** blm.] czynność cz. **Poruszować.**

**Poruszyciel, a,** lm. **e** *ten, który poruszył, porusza a. poruszy:* Żeby złączona siła nasza była czynna, trzeba jej dać poruszyciela, któryby posiadał zaufanie ludu. L. <Od Poruszyć>

**Poruszycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poruszyciel.** L.

**Poruszyć, y,ył,** nied. **Poruszać, †Poruchać, †Poruszywać, †Poruchiwać, [Poruszować] I.** *ruszyć z miejsca, wyruszyć, wyprowadzić z pierwotnego położenia, zaruszać, zabujać, zachwiać, zakołysać, zawahać, targnąć, szarpnąć:* Kamień, który często z miejsca poruszają, nierad mchem obrasta. Glicz. Zefir srebrne lekuczko poruszywa piany. Tw. Słowacy przenieśli ś. na siedliska Wandalów, od Stylikona poruszonych i z ojczyzny wyjachałych. Błaż. Poruszył tego ciężaru z miejsca. Troc. Poruszył go nieprzyjaciel z tego kraju. Troc. *(=wyparł).* P. zwierza=*zmusić do opuszczenia schroniska, ruszyć go.* Jeleń od psów wyśpiegowany i poruszony leci na mnie. Boh. P. ziemię = *wzruszyć, wskopać.* Haur. P. dzwonem. Wywarte z Eolji wiatry lasem wszystkim poruszą. Tw. Jesion stary wkoło obrąbiony sobą tam i sam porusza. Koch. J. *(=miota).* **2.** przen. *wyprowadzić z równowagi, wzruszyć, podniecić, pobudzić, wzburzyć, wstrząsnąć; obruszyć; tknąć, dotknąć, rozczulić, rozrzewnić, roztkliwić:* Jeżeli cię nieszczęście moje porusza, lituj ś. nade mną. L. Twoje kalectwo nikogoby nie poruszyło, aby ci choć kubek wody podał. L. Mało takich, których cudza bieda porusza. Teraz tak ludzie twardzi, jak kamień, niczym ich nie P. L. Mowa poruszająca. Mówca poruszył wszystkich do głębi. Kaznodzieja ten dobrze porusza. Troc. Te uwagi P. go nie mogły. Troc. Na te remonstracje poruszonym ś. pokazał. Troc. Poruszony do tego od brata twojego. Troc. Ten dawny amant, boję ś., żeby cię P. nie zdołał. L. *(= zająć).* Sam Jupiter, gniewem poruszony, wziął w rękę ostry piorun. Kochan. Do zachwytu, do łez czasem porusza was dusza, mówiąca z malowanej (przez Matejkę) twarzy. Tarn. Nad krzywdę rodaka co bardziej porusza? Len. **3.** *wprawić w ruch, uruchomić, zmobilizować, pobudzić do ruchu, sprawić, aby ś. co ruszyło:* Naciera, co w nim potęgi i siły, kiedyby można, poruszyłby piekła. Jabł. *(= poszczułby, puściłby na niego piekło).* Wszystkich djabłów poruszy, żeby dokazać swego. L. Złe kiedy ś. uciszy, nie poruszaj. Fred. M. *(= nie budź licha).* Ziele to poty, mokrz i inne naturalne odchody porusza. Jund. Siła, sprężyna poruszająca. Koło poruszające. Kserkses poruszył wszystkie ludy przeciw Grekom. Lel. Przen.: Poruszał wszystkich sposobów. Troc. *(=używał, próbował).* Chciej P. siły swojej i swej zwykłej mocy. Ko-

chan. **4.** †P. *wywołać, sprowadzić, sprawić, spowodować:* Porusza to ekliwość, febrę, kichanie. Troc. Porusza to miesięcznej choroby. Troc. Wiatr nawałnicę z grzmotem poruszył. Troc. **5.** przen.: P. sprawę jaką = *podnieść, wszcząć, unieść ją, dotknąć jej.* **6.** co, czego = *dotknąć, tknąć, dotknąć ś.:* Ten, co ze złej żądzy poruszył cudzego, niech nagrodzi w czwórnasób. Star. Nie czujemy żadnej rzeczy, która pod zmysły nie podpada, to jest, która żył suchych nie porusza. Boh. **7.** †P. *naruszyć, złamać, zgwałcić:* I dziś ubogi, który nie ma dostatku, najeść ś. może, a poruszy-li post, nie zgrzeszy. Op. P. dziewicę. Glos. **8.** anat.: †Nerw poruszający w krążku oczy p. **Bloczkowy.** Nerw poruszający okiem, okoruchowy, poruszający oczyma (nervus oculomotorius). **P. ś. I.** *wykonać ruch sobą, ruszyć ś., zaruszać ś.:* Chory poruszył ś. na łóżku. Szalony, musiał ś. mózg P. L. Słyszałeś, w tym człowieku, z jakim ś. szelestem węży zły duch poruszył. Słow. W kwiatach i nad kwiatami... porusza ś. i roi cały odrębny świat zwierzęcy. Sienk. (= *daje oznaki życia*). Uczucie ciężkie i nieruchome poruszyło ś. w piersiach. Żer. (= *odezwało ś.*). **2.** *wyjść z równowagi, wzruszyć ś., wzburzyć ś., obruszyć ś., rozczulić ś., rozrzewnić ś., roztkliwić ś., zmiękнąć:* Na ten widok ich umysły, ich serca ś. poruszyły. Troc. [Perswadowała mu matka, ale on nic a nic nie poruszył ś. i poszedł od niej]. Poruszam ś., niepokój na umyśle czuję. Kn. †P. ś. *opuścić swoje miejsce, ruszyć ś., wyruszyć:* Na wiosnę zgraja ptastwa poruszać ś. z cieplic z swych imie. Tw. **3.** †P. ś. w chorobie = *nadwerężywszy ś.* (np. przez zawczesne wstanie), *wpaść w recydywę:* Poruszać ś. w chorobie, *irritare morbum ambulando.* Kn. Poruszył ś. w chorobie winem. Troc (= *zaszkodził sobie*). <Po + Ruszyć>

†**Poruszywać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Poruszyć.**

†**Poruszywanie, a,** blm., czynność cz. **Poruszywać.**

†**Poruszywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poruszywać ś.**

**[Poruśny]** p. **Poruchliwy.** <Z Poruszny, od Poruszyć>

**Poruta, y,** lm. **y** zł. **I.** *patrol.* **2.** *złość.* **3.** *niezawodne podejrzenie.*

**Porużować, uje, ował, Poróżować** *potrzeć różem, urużować.* **P. ś.** *potrzeć ś. różem, urużować ś.* <Po + Różować>

**Porużowanie, a,** blm., czynność cz. **Porużować.**

**Porużowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porużować ś.**

**Porwa, y,** blm. fl. *ogólny wyraz, oznaczający zabieranie ś. orylów do pracy:* P.! (= *wstawajcie do roboty*). <Po + ?Rwa, RW RYW>

**Porwać, wie, wał I.** *porozrywać na wiele części:* P. co na kawałki. P. co w drobne kawałki. P. kajdany. Lew porwał ofiarę na kawały (= *porozszarpywał, porozdzierał*). Język mój rodzinny i mowa ludzka zostanie we mnie jak harfa z porwanemi strunami; do kogóż mówić będę? Słow. **2.** i nied. **Porywać** = a) *chwyciwszy gwałtownie, unieść, uprowadzić a.* [illegible] *uprowadziwszy ukradkiem:* Dwaj ś. wadzą, a trzeci porwał. Kn. (= *dwaj za łby, a trzeci za kaletę; swarzcie ś. wy, a wilk w owce.* L.). Kamienie porywane lecą. Tw. Porwał Zosię w taniec. Trz. Zginął jak dym, gdy go porwie i rozmiecie Wyb. Porwał on rządy z niemałą chciwością. Sienk. Nędza porywa mię z łona matki L. Sokół kuropatwę porwał. Troc. Zobaczysz, porwą cię wilki; na to dosyć jednej chwilki. Wilk i cechowane owce porwie. Prz. Wilk porywa i rozprasza owce. Wuj. Ser wypadł, lis go porwał i kruka zostawił. Kras. Prąd go porwał (= *uniósł*). Powódź mię porwała. Kochan. Wiatr porwał mi kapelusz. Przeciw listkowi, który wiatr porywa, pokazujesz moc swoję. Wuj. Wiatr nie porywa ziarna, ale plewę. Skar. Cnotliwego człowieka porwano przed sąd mściwego cara. Jeł. Porwał pannę z domu rodzicielskiego. Porwana białogłowa wszelkie prawo do posagu utraci. Szaj. Cudze żony porywasz. Opal. Ktoś mi porwał książkę. Śmierć go porwała w kwiecie wieku. Niech go kaci porwą z jego bałamuctwami (= *pal go kaci*). Niechże mię też teraz wszyscy porwą kaci, jeżeli nie prawda. L. Pijacy kluną ś.: żeby mnie djabli porwali, jeżeli wrócę więcej do szynkowni. L. Żeby cię licho ciężkie porwało. L. Bodajby mię wciornastcy porwały, jeżeli... Oss. Niech grom trzaśnie te traktaty, niech je porwą djabli. Pol. Niech cię djabli porwą! Gdy z gniewem kogo odprawujem, mówimy: *vale!* wieź ś. precz, wynoś ś. precz, porywaj wodze. Mącz. Porwałem trupa i rzuciłem straży. Słow. b) przen. *unieść, zachwycić, pociągnąć, opanować, oczarować, olśnić:* Mówca porwał słuchaczów. Męstwo w cierpliwości same pogany do dziwów porywało. Birk. Powodzią wewnętrznej niezgody porwany, ojciec z synem, brat z bratem, do siebie zmierzali. Groch. W zachwycenie, w zdumienie słuchających ta mowa porywa. Troc. c) kogo, co, za co, czego = *chwycić, złapać, ująć gwałtownie:* Porywam za łeb kogo, za brodę. Kn. Porwał go za kołnierz, za ramię. P. za kij, za nóż (a. noża). P. na kogo kija. Jak porwę kija, to ci skórę wytrzepię. L. Porwali tedy kamieni, aby nań ciskali. Wuj. Cóż to za lud jest, którego dziewice porywają za oręż? Wit. Rzekł i za Szczerbiec Chrobrego porywa. Niem. I nagle, porwawszy siekiery, ku biskupowi poszłam: Weź, Herodzie, weź, popie! i ścinaj łby. Słow. Porwał żelazo, rękę wzniósł i tak zacisnął, że złodowaciała. Słow. d) przen. *napaść, nawiedzić, opanować, wziąć, zdjąć, ogarnąć, złapać, chwycić:* Których zwykł kaduk porywać, wcześnie miarkują, że ś. niemoc zbliża. Pilch. Kiedy duch Pański zły jął porywać Saula, Dawid grał na harfie. Leop. (gdy go jął nędzić. L.). Gorączka go porywa. Troc. Porwały go bóle. Porwały ją rodzenia boleści. Stasz. Porwany jest gorączką śmiertelną. Birk. Skoro to usłyszał, mdłości go porwały. L. Żeby go febra porwała! L. Żeby go choroba porwała, tego natręta! L. Womity go porwały. Kolki go porwały (= *sparły*). Strach go porwał. Więc pasja mnie na to porwała ostatnia. Pol. Ach, śmiech mię samego porywa, gdy... Krasiń. Z początku porwał mię śmiech pusty, a potym litość i trwoga. Mick. Smutek serce mi toczy, tęsknota duszę porywa. Rom. Chciał mu coś odpowiedzieć, ale zrazu nie mógł, albowiem porwała go czkawka. Sienk. Na myśl o tym porwał mię gniew, który, rosnąc stopniowo, stłumił wszystkie inne uczucia. Sienk. e) †P. czego *nabrać, zarwać:* Kamienie ostrości zapoczęły zbywać, a miękczeć i powoli postaci porywać, *ducere formam.* Żebr. Przen.: *zacząć pojmować, umieć; przyswoić sobie:* Kos zaczął już porywać melodję. Papuga już porywa niektóre wyrazy. Siostra już porywa na fortepianie. f) [Porywa mię do tego] *ciągnie mię; chce mi ś. tego, chętka mię bierze na to.* **P. ś. I.** *porozrywać ś.:* P. ś. na kawał-

ki a. w kawałki. Reszta bladych, nikłych majaczeń porwała ś., gdy ją chciał pochwycić, ostatnie brzaski przypomnień zgasły. Reym. **2.** i nied. **Porywać ś.** = a) *zerwać ś., powstać raptownie:* Ocknie ś. i porywa, bieży jak sparzony. Zabł. Porwał ś. z krzesła. Troc. Porwał ś. w nogi. Trzt. Chwalibóg porwał ś. i pobiegł. Wirt. Porwał ś. młody król i do komnat swoich oddalił. Niem. Porywać ś. we śnie. Troc. Porwą ś. z miejsca prędko, wnet króla witają, zdrowia życząc długiego. Kob. Gdy hetman wodzów ich (Tatarów) strofuje, porwawszy ś. szaszorem (z szelestem), także za drugiemi poszli sobie. Tw. Wtenczas z cichym jękiem porwał ś. z miejsca i z kajdanów brzękiem wzniósł nagle ręce. Od. Porwał ś. jak lew, a zginął jak mucha. Prz. Gdzie?—zawołała, porywając ś. Hanna:—gdzie? Krasz. Cała klasa w oka mgnieniu porwała ś. na nogi, jak jeden. Dyg. Jaskółki z pod strzech porwały ś. czarne. Kon. Po ulicach, placach i zaułkach porywały ś. wiry powietrzne, miecąc śmieciem, skrawkami papieru i źdźbłami słomy. Witk. Do porywających ś. kszyków, robiących zwykle zygzaki czyli koziołki w powietrzu. Karw. b) †P. ś *zerwać ś., wszcząć ś., powstać raptownie, wybuchnąć:* Porwała ś. nawałność wielka przy Ptolemaidzie. Birk. Znagła porwał ś. deszcz wielki. Warg. Pożary, bunty ugaszone często ś. porywają. Troc. c) do czego, na kogo = *rzucić ś., skoczyć, wziąć ś. do niego, chwycić za co zuchwale, jąć ś. czego, targnąć ś., zamierzyć ś. na kogo:* Próżno ś. na nich do kija porywasz. L. On ś. nań do szabli porwał z jadu. Warg. Zaraz ś. na niego do szpady porwał. Troc. P. ś. do broni, do korda, do pałasza. Pamiętam, jakeśmy ś. na niego do szabel porwali. Niem. Porwał ś. na niego z drągiem. Ktoby ś. był spodział, że królewicz ś. na mię porwie? L. Porwał ś. kijem na brata. Troc. Porwała ś. mucha na słonia. Porwał ś. motyką (z motyką) na słońce. Troc. Kto ś. porywa na słabszego od siebie, jest podłym. Wirt. Położyli trupem pierwszych Arabów, którzy ś. na nich porwali. Szym. d) na co=*podjąć ś. czego zuchwale, wziąć ś., rzucić ś. do czego:* Nie porywaj ś., kiedy nie umiesz. Fred. M. Nie ten popłaca, co ś. porwie, ale co dokończy. Fred. M. Sam ś. na obronę Kościoła porwał. Skar. On ś. bić porywał. Trzt. Ciż to są mędrcowie, którzy porywają ś. kształtować naszą młodzież! Oss. e) *porwać nawzajem jeden drugiego, rzucić ś. na siebie, schwycić ś., chwycić ś., złapać ś.:* Porwali ś. za łby. f) za co=*ująć ś., chwycić ś., wziąć ś. gwałtownie:* Zdało mu ś., że w uszach śmiech szyderczy zatętnił, i porwał ś. za głowę. Krasz. <Po+Rwać>

***Porwak:** [Mieć co na porwaku] = *pod ręką, na podorędziu, na pogotowiu.* <Od Porwać>

**[Porwał]** p. **Porwan:** P. tam Bogu manna, już ci ja nie jest panna. Porwali katy moje siewiectwo, wolę ja z Bogiem w niebie królestwo. P. ta Bogu krowa, dziecięciu boli głowa.

†**Porwan, a, o,** lm. **ani, ane, [Porwany, a, e, Porwan, Porwał, Pony, porna, porno],** × **Porwon, †Porwony, †Zarwan, [Arwan]** a. nieod.: **[Porwan, Porwon, Arwan]** — z †3. pp. a. z [1 pp.] *niech licho porwie; niech djabli porwą, wezmą; pal djabli, pal licho; na djabła! na licha! niech go choroba!:* Nie psuj oczek sobie, P. ten płacz złej chorobie. Groch. Porwana na ostatku djabłu swoja wojna, już mi też miły pokój, miła myśl spokojna. Baryk. Skarzeć ją jej tam niecnota, porwana tam katu! Rej. Łupiestwo czartu porwano. Kochan. [P. tam katu i mak! P. Walentemu. Porwana tam wilkom krowa! Porwana tam katu owca! Porwaneś katu i z owsem!]. P. Bogu = *niech go Bóg ma w swej opiece, niech go Pan Bóg kocha, Bóg z nim, zdaję to na Boga, zostawmy to Bogu, niech go tam!:* Na ostatku tym zamkniemy: P. Bogu, a to mu już odpuszczam. Górn. P. Neptun Bogu, gdy Ceres w brogu. Klon. [Porwanać tam Bogu żona. Porwanaś ta Bogu i z tym twoim wieńcem. Porwany tam Panu Bogu ten wiánecek twój]. Porwana a. porwano=*porwana rzecz, porwana sprawa:* Porwana ta Bogu! Porwana ta katu! Wysoko, wysoko porwano Bogu Ojcu, nie wyspała ja sie. Porwana cię Bogu Ojcu z wiańcem]. <im. od Porwać>

**Porwanie, a,** blm., czynność cz. **Porwać:** P. Sabinek.

× **Porwaniec, ńca,** lm. **ńcy l.** *ten, którego porwano, jeniec, braniec.* L. **2.** *porywacz, łapacz:* Nasłał porwańców swoich, aby go pojmali. Pim. Nasłał na mię na gospodę swoich porwańców, chcąc i mnie i konie ze wszystkim zagrabić. Sak. <Od Porwany>

**Porwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porwać ś.**

× **Porwanka, i,** lm. **i** forma ż. od **Porwaniec,** *ta, którą wykradziono, uwieziono, ukradziono; branka:* P. Plutona, Prozerpina. Kniaź. Ani słychać, ani już ją widno, tak on popędził z tą porwanką biédną. Min. Srogi to jest wstyd i sromotne wzmianki domową gardzić, a lubić porwanki. Chr.

**Porwany l.** im. od **Porwać. 2.** [P.] p. **Porwan. 3.** [P.] *porywczy, popędliwy, gwałtowny, raptowny, prędki, krewki:* Jak mię kto nie chce słuchać, to jestem P. I to sam we wszystkim taki P., ino mu ś. ta robota w rękach pali. Kon.

**[Porwaśny, Porwisty]** *skłonny do kradzieży.* <Od Porwać>

**[Porwijpołeć, łcia,** lm. **łcie]** p. **Urwipołeć.** <Porwać+Połeć>

**Porwinek, nka,** lm. **nki** bot. (talinum) *roś.*

**[Porwiósło, a,** lm. **a]** p. **Powrósło.** <Z Powrósło, przez sld. do Porwać>

**[Porwipołeć, łcia,** lm. **łcie]** p. **Urwipołeć.** <Porwać+Połeć>

**[Porwisty]** p. **Porwaśny.** <Od Porwać>

**[Porwisz, a,** lm. **e, Porwiś],** †**Porwisz** *złodziej kradnący drobniejsze rzeczy, szkodnik:* Człowieka, który wyprowadza ze stajni krowę lub konia, mianują złodziejem; tego, który z pola lub gumna wyniesie zboże, koniczynę, ziemniaki i t. d., zowią zwykle tylko „porwiszem", „szkodnikiem", „spędziszem". Gwar. Czemuż, kiedy jednako z porwiszami szkodzą, odrwiszów na szubienicę profosi nie wodzą. Pot. <Od Porwać>

**[Porwiś, a,** lm. **e]** p. **Porwisz.** <Od Porwać>

**[Porwitaniec, ńca,** lm. **ńce]** *chaber frygijski* (centaurea phrygica). <Porwać+Taniec>

× **Porwon, a, o,** lm. **i, e;** †**Porwony** p. **Porwan:** P. djabłu tytuł, wolę ja swój pokój. Opal. Porwonże tam djabłu! Rej. *(= tam do licha!).* Nie suszcie mi głowy, P. lichu. L. Porwoneś już katu. Lubom. Porwono łakomstwo fraszce. Ryb. J. Porwonoć to Bogu, *Deo haec sint curae.* Kn. Porwonoć psom abo złemu to pasorzyctwo. Kn. Porwoniście zabitej śmierci. Kochan. Porwoni niemocy. Baryk. Porwoneś Panu Bogu, oddaję cię Bogu. Troc. Porwonoć to Bogu. Troc. Porwono wszemu złemu

rydlo i z owcami! Rej. Porwone to rzemiosło. Troc (= *przeklęte*). Porwone szalbierstwa. Troc. Porwoneś katu, porwoniście katu. Troc. Porwonoć psom, poganom, złemu pochlebstwo. Troc. Porwona katu, jak piękna. Troc (= *niech ją też!*). Porwana katu, jak małpa. Troc. <Z Porwán>

†**Porwony** p. **Porwan.**

[**Porwoźnik, a,** lm. **cy**] p. **Powroźnik.** <Z Powroźnik>

[**Porwósło, a,** lm. **a**] p. **Powrósło.** <Z Powrósło>

[**Porwóz, oza,** lm. **ozy**] p. **Powróz.** Zdr. [**Porwózek, Porwózeczek**]. <Z Powróz>

[**Porwózeczek, czka,** lm. **czki**] p. **Porwóz.**

[**Porwózek, zka,** lm. **zki**] p. **Porwóz.**

[**Pory, ów,** blp.] p. **Portki.**

[**Porybić, i, ił**] *wyszczerbić kosę.*

[**Porybienie, a,** blm.] czynność cz. **Porybić.**

**Poryblin, u,** lm. **y, Leszczownik, Rypina** bot. (isoëtes) *roś. z gromady paprotników, z rzędu poryblinowatych.*

**Poryblinowate** rośliny bot. (isoëtaceae) *jeden z rzędów roślin, należących do gromady paprotników.* <Od Poryblin>

**Porychlenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porychlić ś.**

**Porychlić się, i ś., ił ś.** *pośpieszyć ś.:* Przed dniem białym i przed słońca wschodem porychli ś. jeden z naczelników. Zm. Pochylił głowy, staje, czeka, aż ta (= pani) ze słowem ś. porychli. Len. <Po + *Rychlić ś., od Rychły>

**Porychtować, uje, ował** *przyrychtować, wyrychtować jedno po drugim.* <Po + Rychtować>

**Porychtowanie, a,** blm., czynność cz. **Porychtować.**

**Porycie, a,** blm., czynność cz. **Poryć.**

**Poryczeć, y, ał** *pewien czas przepędzić na ryczeniu:* Bydlętom gdy dzieci pobiorą, tedy poryczawszy kęs, pobiegawszy, powierciawszy ś., snadnie zaś wszystkiego zapomną. Rej. <Po + Ryczeć>

**Poryczenie, a,** blm., czynność cz. **Poryczeć.**

**Poryć, yje, ył** I. *spędzić pewien czas na ryciu.* 2. *w wielu miejscach zryć, ryjąc poorać, pobróżdzić; popyskać:* Świnie ogród poryły. Przez takie usterki musisz tę chropawą i porytą drogę przebyć. Pilch. Na dłoni porytej zmarszczkami. Korz. <Po + Ryć>

**Porydlować, uje, ował** *pokopać rydlem.* <Po + Rydlować>

**Porydlowanie, a,** blm., czynność cz. **Porydlować.**

**Porygować, uje, ował** I. papier = *polinjować go linjami popiątnemi na nuty.* 2. *przyrygować jedno po drugim.* <Po + Rygować>

**Porygowanie, a,** blm., czynność cz. **Porygować.**

**Poryk, u,** lm. **i** I. *porykanie, ryknięcie, ryk, ryczenie;* myśl. ryk, huk, mowa: P. krów dojnych. Rzew. Myśliwiec umie P. jeleni, sam ś. w gęstwie kryje, na głos idzie płochy zwierz, on z rusznicy bije. Biel. 2. [P.] *głos niedźwiedzia.* <Po + Ryk>

**Porykać, a, ał** p. **Porykiwać:** Jowisz wziął na ś. postać byka i z jałowicami poryka. Otw. <Po + *Rykać, od Ryk>

**Porykanie, a,** lm. **a** czynność cz. **Porykać:** Ze wsi rozległy ś. porykania bydła, beczenie owiec i poszczekiwania psów. Jeż.

**Porykiwać, uje, iwał** I. a. **Porykać** *ryczeć od czasu do czasu:* Nadciągnęły woły, jałowice i cielęta pod przewodnictwem siwego, poważnego buhaja, porykującego. Jeż. Jeszcze ś. barowała zima z jesienią i porykujący tłukła po sinych dalach, jako ten zwierz srogi. Reym. Porykują trzody z łąki. Kon. Krówka porykuje. Kon. 2. [P.] *krzyczeć na kogo:* Ciągle na nią porykują. <Po + *Rykiwać, od Ryknąć>

**Porykiwanie, a,** blm., czynność cz. **Porykiwać.**

[**Porynek, nku,** lm. **nki**] *rynek, plac rynkowy, miejsce w rynku:* Dzwonili na porynku, aby ś. schodziły panny. Kolb. <Po + Rynek>

[**Porypać, pie, pał se**] *pojeść sobie.* <Po + Rypać>

**Porypanie, a,** blm., czynność cz. **Porypać.**

**Poryski** p. **Paryski.**

**Porysować, uje, ował** I. *spędzić pewien czas na rysowaniu.* 2. *wyrysować, narysować jedno po drugim, pokreślić:* Nad wszystkiemi wejściami białą kredą porysowane były litery. Krasz. P. plany. 3. *pokryć rysami, rysunkami, zarysować, podrapać, porobić szramy, szczeliny:* P. papier, ścianę. P. stół. Kot porysował mi twarz. Na twarzy trochę marszczków gdzieniegdzie ją porysowało. Krasz. Wstrząśnienie porysowało dom. **P. ś.** *dostać rysów, szczelin, popękać, zarysować ś.:* Fundament porysował ś. <Po + Rysować>

**Porysowanie, a,** blm., czynność cz. **Porysować.**

**Porysowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porysować ś.**

**Porysowany** *który porysowano a. który ś. porysował, pokryty rysami, popękany:* Pałac P. misternie zawiesiwszy, fundamentów ratuje. Górn.

**Porytować, uje, ował** I. *spędzić pewien czas na rytowaniu.* 2. *wyrytować jedno po drugim, pokończyć rytowanie.* <Po + Rytować>

**Porytowanie, a,** blm., czynność cz. **Porytować.**

**Poryw** I. †**rwu,** lm. **rwy** *pęd, nawór, prąd, siła rwąca:* Wiatr gdy przedrze obłok swym porwem nieskromnym... L. Pędzony był prędko gwałtownym porwem. L. 2. **ywu,** lm. **ywy** = a) *popęd, uniesienie, zapał, pociąg, gwałtowność:* I znów uczułam, że ten (mój) poryw ducha przydał Siemiaszce odwagi i siły. Słow. Po burzy w r. 1830 racja stanu, karcąc zrozpaczony poryw narodu, zamknęła mu obie wszechnice. Święt. Porywy rozbijają ś. o szkopuły. Jord. Takie porywy zapału, pełne dobrej wiary... to są rzeczy ogólnie ludzkie, stare jak świat. Tarn. Choroba osłabiła namiętne porywy. Bał. Wesołość panny Heleny zakrawała na tragiczność, była ona bowiem jakąś wesołością niespokojną, gorączkową, pełną niby jakichś tęsknot ukrywanych, żalów tłumionych, porywów nieokreślonych. Orzesz. Układ jej cały świadczył o pełnym życia porywie ku światu. Orzesz. Znajdował ś. P. ślepy i instynktowy. Orzesz. Straci wolę i P. do dobrego. Orzesz. Nic piękniejszego nad młodość ze wszystkiemi jej porywami szlachetnemi. Wysp. Syn królewski ośmielił ś. użyć młodzieńczych swych porywów na zagrodzenie bożej kary. Wysp. Sz. Po tytanicznych porywach, po wysiłkach duszy w istocie potężnych... nastawały chwile ciszy. Żer. b) patol.: P. zadumczy (raptus melancholicus) <Po + *Ryw, RW RYW>

**Porywacz, a,** lm. **e** I. p. **Porywca:** Na porywacze panienek srogie prawo uczynił. Skar. Dopóki porwana jest w ręku porywacza, dopóty małżeństwo nie może być prawne. Cz. 2. [P.] = a) *złodziej.* b) Ręce porywace, nogi uciekace <Od Porywać>

**Porywać, a, ał** i **P. ś.** p. **Porwać.**

**Porywająco** przys. od **Porywający**: Mówił pięknie, z głębi przekonania, P. Rog.

**Porywający I.** *ten, co porywa.* **2. a.** × **Porywisty, [Porywny]** przen. *pełen porywu, zapału, unoszący, pociągający, zachwycający; ognisty:* Porywająca wymowa.

**Porywalizować, uje, ował** *spędzić pewien czas na rywalizowaniu.* <Po + Rywalizować>

**Porywalizowanie, a,** blm., czynność cz. **Porywalizować.**

**Porywanie, a,** blm., czynność cz. **Porywać.**

**Porywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porywać ś.**: P. ś. we śnie. Troc.

**Porywca, y,** lm. **y, Porywacz** *ten, co porywa:* Porywcy nie zostawili mu wiele czasu do rozmyślań. Psm. <Od Porywać>

†**Porywcze** przys. **I.** p. **Porywczo**: P. co zrobić. Troc. P. zrobiony. Troc. P. na koń wsiadali. Troc. **2. Na porywczu, [Na porwaku]** *pod ręką, na podorędziu:* Teraz tedy, jeśli masz co na porywczu, lubo z pięcioro chleba, daj mi. Papr. J.

**Porywczo, †Porywcze** przys. od **Porywczy**: Sąd P. nie idzie. Zabł. P. losem córki nie zechcesz rozrządzić; raczysz wprzód zięcia poznać i zdatność osądzić. Niem. Rzeczy to od autorów zacnych szerzej, niżeliby ś. P. obaczyć mogły, opisane. Warg.

**Porywczość, i,** blm. rz. od **Porywczy**: Łagodź powolnością twoją takową P. Kras.

**Porywczy I. a. [Porwany]** *popędliwy, gniewliwy, krewki, gwałtowny, wybuchający, niepohamowany, gorący, burzliwy, prędki:* Charakter P. Niebezpieczeństwo porywczego wyboru. Śniad. Nasz Grześ skorym przygania, porywczych nie chwali, mówiąc: motyl, do świecy lecąc, skrzydła pali. Koch. W. P. to człowiek. Troc. Porywcza bitwa. Troc. Porywcza młodość. Troc. Porywcza młodość wyprowadza nas częstokroć w przepaść zguby. L. Nie był tak porywczym i ostrym, jak nieboszczyk brat jego. Kras. Coby umiał kierować nim i jego porywczą młodością. Opal. **2.** *skwapliwy, prędki, śpieszny, doraźny, nagły, skory; wyrywczy, pochopny, lekkomyślny, nierozważny:* Sąd P. P. do bójki. Porywcze oskarżenie. Onego porywczego o wielkich rzeczach mówienia trzeba ś. strzec. Baz. P. odjazd. Troc. Porywcza kwapliwość. Troc. Od ostatniej konstytucji nie trzeba być tak porywczym do dawania wekslów, bo je zapłacić każą. L. P. do gniewu. Dudz. †**Na porywczą, †W porywczą** *porywczo, doraźnie, naprędce, na poczekaniu:* W porywczą (porywcze) zebrany żołnierz, list spisany. Troc. Bitwa w porywczą zaczęta. Troc. W porywczą ś. bili. Troc. <Od Porywca>

× **Porywisto** przys. od **Porywisty**: Co do grania, ci ludzie na niczym ś. nie poznają, byle śmiało, P., od ucha. Krasz.

× **Porywisty** p. **Porywający.** <Od Poryw>

†**Porywka, i,** lm. **i** *zatarg, waśń, swar, utarczka, spór, kłótnia, awantura, bijatyka:* Między garncarzami wielkie o to porywki powstają, że bękartowie rzemiesła robić nie mają. Glicz. †**Porywką** przys. *dorywczo, na ochotnika:* Z wojska ludzi P. k niemu ś. wyrwało. Rej. <Po + *Rywka, RW/RYW>

**[Porywny]** p. **Porywający.** <Od Poryw>

**Poryzać, a, ał I.** †P. p. †**Porzywać**: Poryza koń do konia. Troc. Dzielny koń wdzięcznym głosem poryza, wędzidła smakuje, nogami ziemię kopa. Kochan. **2.** [P.] = a) *przedrzeźniać, drwić sobie z kogo.* b) *gderać.* <p. Poryżać>

**Poryzanie, a,** blm., czynność cz. **Poryzać.**

†**Poryżać, a, ał** p. **Porżywać**: Konie same, żałośnie poryżając, grube łzy z oczu upuszczały. Tw. Koń ś. silnym czuje, a swobodnie sobie poryżuje. Chr. Przybieżał poryżając koń, niosąc babę na sobie. P. Koch. **2.** *gderać:* On na niego poryża i fuka, jeśliby to uczynił. Pot. †**P. ś.** wojną = *straszyć, grozić wojną.* Pot. <Po + *Ryżać, RŻ RYŻ>

†**Poryżanie, a,** blm., czynność cz. **Poryżać.**

†**Poryżanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poryżać ś.**

**[Porzad]** p. **Porząd.**

**I †Porząd, ędu,** lm. **ędy** p. **Porządek**: Porzędem co powiedzieć, *ordine.* Mącz. Długi przyjaciół P. wylicza. Baz. <Po + Rząd>

**2. †Porząd** przys. **I. a. †Na porząd, †Naporząd, †Porządek, †Porzędem** *porządkiem, jedno po drugim, kolejno, po kolei, z rzędu:* Sara, dziewka Raguela, niegdy była oddana P. siedmi mężom. B. Sz. Co też teraz usłyszawszy, ku wszystkim P. personam stosujemy. Sekl. Przyszedł ten czas, aby wszystkie panny na P. wchodziły do króla. Leop. Cztery i dwadzieścia greckich liter na pamięć przywodził a P. mówił. Kosz. Trzeba, abyś tę książkę P. czytał, z przodku zacząwszy aż do końca. Grz. Sędziowie mają wszystkiego P. z obu stron przesłuchać. Groic. Gdy ś. obeszli P. onemi biesiadami. B. B. Przez siedem dni na P. przaśny chleb jadali. Sekl. Pytał nas na P. o naszym rodzie. Leop. Na tę drapieżynę na P. wszyscy udali ś. Gil. **2.** *potym, następnie:* Stało ś. P., iż Jezus chodził po miastach, każąc. Sekl. **3.** [P., **Porząd**] *ciągle, raz po raz.* **4.** [P. z kim] *rzędem z kim, porówno:* Iść P. z kim. <Czes. pořád>

**Porządeczek, czku,** lm. **czki** p. **Porządek**: Dworski służący u szlachcica, urzędnika... miał dobrego mierzynę, ...sukien parę jednę i drugą i inne mniejsze porządeczki, szablę czarną... Kit. [Boli mnie żołądek, bo w moim żołądku wielki nieporządek; do mego żołądka porządecku trzeba: ćwierci cielęciny i piecywo chleba. (p. Porządek pod 2 c).

**Porządek, dku,** lm. **dki, †Porząd,** × **Ordynek I.** *regularny rozkład przedmiotów, ład, rządność, dyspozycja, plan, system:* P. jest położenie a. postanowienie rzeczy na słusznych a właśnie przyległych miejscach swych. Bud. Przez porządek rozumiemy rozporządzenie wielu rzeczy, ściągające ś. do pewnego jakiego celu i zgodnie umiarkowane do wyprowadzenia żądanego skutku. L. Ten, który ma P. w przyzwoitym względzie, wie, co na którym miejscu stosowniejszym będzie, co w początku, co w środku, co położyć potym. Dm. Myślą wywracać porządek natury. Boh. U pana mego niemasz w głowie porządku. Boh. Cerkiew Pana Chrystusa, która ś. nazywa wojskiem uszykowanym, bez porządku jako ś. ostoić może? Smotr. Wprawić co w P. Troc. Wywrócić P. Troc. P. jest rzecz miła i pożyteczna. Troc. Czystość w mieście dobrego porządku jest znakiem. Troc. P. w domu, w gospodarstwie. Dbać o P. Przestrzegać porządku. Zaprowadzić P. Zachować P. Zachować, utrzymywać co w porządku. Lubić P. Pilnować porządku. P. w myślach. P. publiczny. Strzegąc w domu porządku. Kochan. Niechaj czyni P., rozterkom zabiega. Kochan. Wiele na posłuszeństwie zależy, gdzie ma być P. Górn. Tu pierwej w Polszcze był niezły P. Górn. Wszystko niech

ś. dzieje uczciwie a wedle porządku. Wuj. Kto w domowych rzeczach nieostrożny jest, ten i na kościelnym urzędzie zatrzymać dobrego porządku nie będzie mógł. Skar. Doprowadzić co do porządku. P. duszą jest wszystkich rzeczy. Kras. P. każdej rzeczy właściwe miejsce naznacza: jednakie zgromadza, podobne zbliża. Kras. Gdyby każdy tego ś. trzymał, co mu przystoi, lepszy byłby P. na świecie. Kras. Do przełożonych należy P. dobry utrzymywać. Boh. Stosunki domowe, familijne i towarzyskie ze współludźmi dają początek porządkowi moralnemu, czyli temu łańcuchowi praw i obowiązków, który ludzi wiąże z sobą i jednoczy. Śniad. Bez czystej religji niemasz skutecznej w ludziach siły na powściągnienie gwałtownych poruszeń namiętności i na zabezpieczenie od nich towarzyskiego porządku. Śniad. Wolność żyje porządkiem: strzeże go rozsądek. Min. W. W każdym stanie, a zwłaszcza rycerskim, bez porządku żadna rzecz dobrze stać nie może. Zebrz. Więc do porządku wykli domowi i słudzy. Mick. Każdy mimowolnie porządku pilnował. Mick. Robić porządki przedświąteczne = *porządkować, sprzątać, czyścić.* **2.** [P.] = a) *czystość, schludność, ochędóstwo:* Że nie trzymał porządku koło siebie, pomiatano nim zwykle. b) *nieporządek:* Tak ś. gniewali na niego, że mu wszyscy chodzili na próg porządki robić. c) *to, co służy jako środek do uporządkowania czegoś.* **3.** *stan należyty:* Rzeczy odebrałem w porządku. Rachunki znaleziono w porządku. Uregulowaliśmy już rachunki z sobą; jesteśmy już w porządku (= *na czysto*). Przywołać kogo do porządku. **4.** *urządzenie, rozrządzenie, rozporządzenie, ustawa:* O mennicy koronnej bywały różne porządki i konstytucje. Gostk. Pisać o sprawach i porządkach narodów. Błaż. Zrobić P. przed śmiercią (= *rozporządzić swym mieniem, zrobić testament.* **5.** *rozporządzenie, rozkaz; rządy, gospodarka; zwyczaj:* Porucznik, od hetmana ustanowiony, będzie miał wszystkę władzę i moc tak w szykowaniu, jak i we wszystkim porządku polnym, jako i w sprawie obozowej. Zebrz. Jego porządkiem lato wiosnę goni, a czujna jesień przed zimą ś. chroni. Kochan. Helżbieta, zażywając nad Polską niewieściego porządku, wiele ludzi cnotliwych z urzędów porusza, *muliebri usa consilio.* Błaż. Co tu u was za porządki panują? Zaraz na wstępie widać, jak stare porządki ustępują nowym. Malin. **6.** = a) *następstwo rzeczy po sobie, poczet, ciąg, szereg, kolej, pasmo:* Którzy z porządku? Zasiedli w porządku a. porządkiem starszeństwa. Te rzeczy tym idą porządkiem. Troc. Goście weszli w porządku i stanęli kołem. Mick. [Za porządkiem] = *po porządku, po kolei:* [Za porządkiem wszystkie musi wytajcować. Czytać za porządkiem] = *kolejno, nie na wyrywki.* b) *ciąg, tok, przebieg, program, procedura:* P. sądów i spraw miejskich. P. dzienny = *spis przedmiotów, które mają być roztrząsane na obradach, na posiedzeniu:* Co tam jest na porządku dziennym? Do porządku dziennego! (= *nie odbiegać od przedmiotu!*). Gdy w mowie swojej Burke powstawał na rewolucją, zewsząd zaczęto wołać: do porządku! Zgromadzenie nad niepraktycznym wnioskiem przeszło do porządku dziennego. Nies. **7.** [P.] *świta, otoczenie, orszak:* Dojechał w takim porządku do ty królówny. **8.** *stan, rząd, klasa, kasta, kategorja, grupa:* Trzy porządki miejskie: rada, ława i gmina. S. Grodz. Wszyscy obywatele któregożkolwiek stanu, dostojeństwa i porządku. Vol. Jak Syn jest porządkiem do Ojca i dostojeństwem wtóry; tak Duch św. do Syna porządkiem i dostojeństwem wtóry jest, a do Ojca trzeci. Smotr. Zawsze ludzie wyższego porządku umieli korzystać z niewiadomości ludu. Przyb. Porządki kościelne, różne stopnie kapłaństwa i święcenia. Karnk. Damon jest to gach z pierwszego porządku. L. **9.** Porządki = *potrzeby, naczynia, sprzęty, rekwizyty, narzędzia:* Któryż młodzian stara ś. mieć porządki? L. Skąd mają porządki i pieniądze? L. (= *meble.* L.). Dziedzicy dawać powinni chłopom drzewo na porządki gospodarskie. Sur. Zb.: Taki P. to nie na pożyczki. Kon. Fl.: Porządki na statku wodnym = c a j g, c e j c h: Goły statek, to jest sam kadłub statku, statek bez porządków. [Parobek do wyrabiania porządków]. Drzewo na porządki a. na P. [Porządki = *narzędzia rzemieślnicze*]. **10.** anat.: † P. p. **Więzadło.** Kirch. **II.** bud. *układ podnóża, słupa i belkowania, ujęty w stałe formy,* s t y l: P. joński p. **Joński.** P. korynckі p. **Koryncki.** P. dorycki. Z trzech porządków greckich nic prawie w Rzymie na miejscu nie pozostało. Jod. Porządek joński stracił (w Rzymie) swą dawną wytworność atycką. Jod. Zdr. **Porządeczek.** <Po + Rządek>

† **Porządek** przys. *porządkiem:* Począwszy Piotr, powiadał im P., mówiąc: jam był w mieście Joppe... Leop.

[**Porządeńko**] piesz. od **Porządnie.**

**Porządkarnia, i,** lm. **e** I. *oddział fabryki, gdzie porządkują wyroby:* Figurują jeszcze fabryki złota, persjarska, karetarska, kart i sukienna wraz z farbiernią i porządkarnią. T. K. **2.** [P., **Szaruźnia**] *szopa lub plac, gdzie obrabiają drzewo porządkowe.* <Od Porządek>

**Porządkować, uję, ował** I. *robić porządek, porządki, zaprowadzać porządek, ład; przyprowadzać do porządku:* P. w mieszkaniu. **2.** *klasyfikować, grupować, segregować, gatunkować, układać systematycznie:* P. materjały do pracy naukowej. <Od Porządek>

**Porządkowanie, a,** blm., czynność cz. **Porządkować.**

**Porządkowy** przym. od **Porządek:** a) *od przestrzegania porządku, czuwający nad porządkiem:* Konstytucja o komisjach porządkowych cywilnowojskowych. T. K. Komisarza porządkowego powiatu garwolińskiego. Nies. Prawo porządkowe. Sur. b) *idący za porządkiem, kolejny, bieżący:* Numer P. Gram.: Liczebnik P. Liczebniki porządkowe w tytułach i nazwach kładą ś. na miejscu drugim: Zygmunt 2-gi, Henryk 4-ty, Rok 1906-ty. c) a. [**Porządziowy**] *zdatny na wyrób porządków:* Drzewo porządkowe. **P., ego,** lm. **i** rz. I. *człowiek przeznaczony do porządkowania, do robienia porządków:* P. w więzieniu. **2.** [P.] = a) *stelmach służący we dworze:* Stelmachów i ludzi porządkowych (do wyrabiania koryt, uli, kopanek). b) Starszy parobek czyli P. = *robotnik do wyrabiania i reparacji porządków gospodarczych* (narzędzi, pługa): Zabójcze strzały z wyrobionych przez Pawła, porządkowego, rusznic. Kon. <Od Porządek>

**Porządnicka, kiej,** lm. **kie** forma ż. od **Porządnicki.**

**Porządnicki, ego,** lm. **ccy, Porządniś** rz. *człowiek lubiący porządek, pedant w utrzymywaniu porządku, ściśle aż do zbytku przestrzegający go.* <Od Porządny>

**Porządnie,** × **Porządno, [Porzomnie, Porząmnie]** przys. od **Porządny:** P. ś. ubierać. Czy go-

dzi ś. królowi porządnemu, ale źle panującemu być nieposłusznym? Petr. (królowi P. wstępującemu na państwo. Petr.). P. testament spisany. Troc. Ofiarujecie cielców siedm... i ofiary suche i palące po wszech cielcoch i skopiech i baraniech P. sławić będziecie. B. Sz. P. rzeczy swoje czyni. Troc. P. ś. sprawuje. Troc. A gdyż ś. to wszystko P. dokonało, wyszedł wszytek Izrael. B. Sz. Turcy bez skrupułu i emira wybiją P. Kłok. P. go obrano. Troc. Głowa P. zakuta, mowa prostacza. Kor. Sądzę, że ś. więźniowie nasi P. opłacą i powrócą do domu. Mick.

**Porządnisia, i,** lm. **e** forma ż. od **Porządniś**, *porządnicka.*

**Porządniś, a,** lm. **e** p. **Porządnicki.** <Od Porządny>

× **Porządno** p. **Porządnie**: Oglądaliśmy izby; wszędzie zastałem P. Kras.

**Porządność, i,** blm. rz. od **Porządny**: Chciałoby ś. czasem w dyskretniejszym świetle widzieć... flądrowatość Zaleskiej,.. P. Głogowskiego. Pot. A.

**Porządny, †Porzą́nny, [Porzómny, Porzomny, Porząmny, Porząnny, Porzonny] I.** *w porządku będący, odznaczający ś. ładem, schludny; systematyczny:* Miasto bardzo porządne. Troc. Urządzenie w mieszkaniu porządne. P. wykład. **2.** *lubiący porządek, przestrzegający porządku, czysty; systematyczny, akuratny:* Podstarości bardzo porządnym był w urzędzie swym. Falib. Kot, pies P. Sługa P. **3.** *dokładny, akuratny, czysty, należyty, dobry:* Porządne wykończenie. Porządna robota. Przen.: *pokaźny, ogromny, tęgi, dobry, co ś. zowie:* Uzbrojony był w kij P. P. kawał drogi. Zdawało mi ś. też trochę wspomnieć o naszej porządnej niedbałości polskiej. Rej. **4.** *dobrze przedstawiający ś., przyzwoity, będący w dobrym stanie:* Porządne ubranie, umeblowanie. Porządne rzeczy. Troc. **5.** *przykładny, prawy, uczciwy, na swoim miejscu będący, solidny, stateczny, moralny, przyzwoity:* P. wojennik jako w starciu mężny, tak bywa po wygranej ostrożny. Koch. W. Porządni ludzie. Troc. P. prowadzi żywot. Troc. *(= regularny).* Ludzi porządnych rozesłał Krzemieniec (liceum krzemienieckie) na całą Polskę. Tarn. **6.** †P. = a) *normalny, zwyczajny, należyty, ważny, prawny, prawy, legalny:* Miej posłuszne porządnym starszym twym serce. Skar. Czy godzi ś. królowi porządnemu, ale źle panującemu być nieposłusznym? Petr. (królowi porządnie wstępującemu na państwo. Petr.). Oraz *(= naraz)* trzej byli papieżowie, a który z nich P., trudno było rozeznać. Zigr. Porządna była elekcja. Troc. b) *urządzony według pewnych praw, w pewnym ładzie, porządku trzymany:* Opatrzność Pańską jawnie wyznawają; toż i porządne nieba powiadają. Kochan. **7.** [P.] = a) *ładny, przystojny.* b) *zdatny do roboty.* <Od Porząd>

†**Porządzać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Porządzić.**

†**Porządzanie, a,** blm., czynność cz. **Porządzać.**

†**Porządzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porządzać ś.**

†**Porządzenie, a,** blm., czynność cz. **Porządzić**: Jakośmy słyszeli P., które Pan postanowił w domu swym ze strony dóbr swych, obaczymy też zatym sprawę sług jego. Żarn.

[**Porządzenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Porządzić ś.**

**Porządzić, i, ił I.** *spędzić pewien czas na rządzeniu.* **2.** †P., nied. †**Porządzać** = a) co = *urządzić, rozrządzić, rozporządzić, zarządzić, pokierować czym:* Ten, który porządza serce, stałe i mocne czyni, jest ci Pan Bóg. Gil. b) nied. †**Porządzać, †Porządzać ś.,** nied. [**Porządzić ś.**] *rozporządzać ś., rządzić, działać według swej woli, gospodarować na swą rękę, rozpościerać ś.:* Ostatnią biedę cierpi żona, gdy metresy w mężowym domu porządzają. Bardz. Filip postanowił u siebie z greckich państw jedne opanować, drugie osłabiać, a wszystkiemi niemi ś. porządzać. Nagur. Macedończyk wsiada na karki Ateńczykom i całą porządza ś. Grecją. Nagur. [Kto ci pozwolił porządzić ś. beze mnie?]. < Po + Rządzić>

[**Porządziowy**] p. **Porządkowy.**

[**Porząmnie**] przys. od **Porząmny**, *porządnie.*

[**Porząmny**] p. **Porządny.** <Z Porządny>

†**Porząnnie, [Porząnnie]** przys. od **Porząnny**, *porządnie.* Troc.

**Porząnny** p. **Porządny.** <Z Porządny>

†**Porzec się, knie ś., kł ś.** *przysięgnąć ś., zakląć ś.:* A gdyż weszła, porzekła ś., by nie była ta, któraż była. B. Sz. <Czes. pořici se>

**Porzechotać, cze, tał, Porzegotać** *spędzić pewien czas na rzechotaniu.* <Po + Rzechotać>

**Porzechotanie, a,** blm., czynność cz. **Porzechotać.**

**Porzeczanin, a,** lm. **anie** *mieszkaniec porzecza, nadbrzeżanin, mieszkaniec nadbrzeżny:* Porzeczanie Renu. Nar. <Od Porzecze>

**Porzecze, a,** lm. **a** *brzeg rzeczny, okolica nadrzeczna:* P. Gangesu nie przestało nigdy być środkiem ciężkości kultury indyjskiej. Jod. Na porzeczu = *ponad rzeką.* Przen.: Pochlebstwo z nieprawdą na jednym porzeczu siedzą. Wer. *(= na jednej stronie.* L.). <Po + *Rzecze, od Rzeka>

†**Porzeczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porzec ś.**

**Porzeczka, i,** lm. **i, Porzyczka, [Podrzeczka, Porzycz]** bot. **I.** (ribes) *krzew z rodziny porzeczkowatych.* Gatunki: P. agrest (r. grossularia) (pewna jej odmiana zowie ś. kosmatki). P. czarna, smrodynia, [pieprzucha, wieprzucha], bździuch (r. nigrum). P. czerwona a. świętojanka a. pospolita (r. rubrum). P. górna (r. albinum). **2.** *jagoda tego krzewu.* <Po + Rzeczka>

**Porzeczkowate** rośliny, bot. (grossulariaceae s. ribesiaceae) *rodzina przyrodzona roślin dwuliściennych.* <Od Porzeczka>

**Porzeczkowy** przym. od **Porzeczka**: Krzak, sok P. Wino porzeczkowe.

**Porzeczne, ego,** blm., **I.** †P. = a) *opłata od żeglugi po rzece.* b) *opłata za składanie towarów na brzegu rzeki.* c) *opłata za osiedlanie ś. nad rzeką.* **2.** [P.] = **Osep**: W Mazowszu osep owsiany nazywał ś. P. Cz. <Po + *Rzeczne, od Rzeczny>

**Porzeczniak, u,** lm. **i, Porzecznik** *miód zaprawny porzeczkami:* Stary P. może zadowolić najlepszego smakosza. <Od Porzeczny>

**Porzecznik, u,** lm. **i** p. **Porzeczniak**: Częstowaliśmy ich zawsze sławnym porzecznikiem. Błot. <Od Porzeczny>

**Porzeczny** *ponad rzeką, na porzeczu znajdujący ś., nadbrzeżny, pobrzeżny:* Porzeczne gaje. Groch. Szczęśliwy podobien drzewu porzecznemu. P. Koch. <Od Porzecze>

**Porzeczyna, y,** lm. **y** gie. *grunt nadrzeczny.* Pol. <Od Porzecze>

[**Porzeczysko, a,** lm. **a**] *obmowa:* Wziąć kogo

na przetak, w obmówisko, w P. <Po + *Rzeczysko, od Rzecz>

**Porzednieć, eje, ał** *stać ś. rzadszym, przerzedzić ś.* <Po + Rzednieć>

**Porzednienie, a,** blm., czynność cz. **Porzednieć.**

**Porzegotać, cze, tał** p. **Porzechotać.** <Po + Rzegotać>

**Porzegotanie, a,** blm., czynność cz. **Porzegotać.**

†**Porzekać, a, ał** *przysięgać, zaklinać, przeklinać:* Porzekał język martwiejący, *verba execrantia edidit.* Żebr. <Po + Rzekać>

[**Porzekadło, a,** lm. **a**] p. **Przysłowie:** A prócz tego wiele miał porzekadeł. Tet. <Od Porzekać>

**Porzekanie, a,** blm., czynność cz. **Porzekać.**

[**Porzeszenie, a,** blm.] czynność cz. **Porzeszyć.**

[**Porzeszyć, y,ył**] *powiązać.*

[**Porzez, a,** lm. **e, Porzyz**] *ośnik.* <Po + *Rzez, RZAZ/RZEZ, RAZ>

**Porzezać, a, ał** p. **Porznąć:** Całe pułki nieprzyjacielskie porzeże. Kaczk. Suty bankiet z krów porzezanych sprawił swoim dworzanom. Szaj. Cięciwy porzezane. Biel. M. Dał sobie robić kabat porzezany. Zbyl. (= *powycinany kunsztownie*). Ojca we śpią zabił i synów dwuch porzezał. Stryjk. Śpią tęgo, jakby ich porzezał. Kn.

**Porzezanie, a,** blm., czynność cz. **Porzezać.**

**Porzeźbić, i, ił** l. *spędzić pewien czas na rzeźbieniu.* **2.** *wyrzeźbić jedno po drugim; pokończyć rzeźbienie.* <Po + Rzeźbić>

**Porzeźbienie, a,** blm., czynność cz. **Porzeźbić.**

†**Porzeźne, ego,** blm. *pewien podatek.* <Po + Rzeźne, od Rzeźny>

**Porzeźwieć, eje, ał** *stać ś. rzeźwiejszym:* Może kiedyś nogi mu odejdą i jeszcze porzeźwieje. Krasz. <Po + Rzeźwieć>

**Porzeźwienie, a,** blm., czynność cz. **Porzeźwieć.**

[**Porzęda**]: Zrzęda a. porzęda wytwarzać = *robić niebywałe rzeczy.* Gwar.

[**Porzędzie, a,** lm. **a**] *szereg, rząd.* <Po + *Rzędzie, od Rząd>

[**Porzędziom**] przys. *z rzędu, z kolei, po porządku.*

**Porzępolenie, a,** blm., czynność cz. **Porzępolić.**

**Porzępolić, i, ił** *spędzić pewien czas na rzępoleniu.* <Po + Rzępolić>

[**Porzić, i, ił**] (Por-zić) p. **Spojrzeć.** <Z Poźreć = Pojrzeć>

[**Porzienie, a,** blm.] (Por-zienie) czynność cz. **Porzić.**

**Porznąć, nie, nął, Porzezać,** †**Porzazać** *zarznąć jednego (a. jedno) po drugim, pozarzynać; pociąć, pokrajać w wielu miejscach:* P. barany (= *poszlachtować*). Wilcy konie porznęli. Sienk. Szelma gospodarz porznął jak kury w folwarku. Mick. Łotrzykowie, udający Tatarów, leżą tam porznięci. Sienk. P. na kawałki. P. kloc na deski. A jeśli Maciej da mi swą rózeczkę, to ty we dwuch Sopliców tych porzniem na sieczkę. Mick. Równie pod nim (pod wiatrem) porznięte w szkliste, ciemne skiby. Żer. <Po + Rznąć>

[**Porznich, a,** lm. **y**] *brzydal, poczwara.* <Od Porzny

**Porznięcie, a,** blm., czynność cz. **Porznąć.**

[**Porzny**], *brzydki, podły:* Porzne bydlę.

[**Porzomnie**] przys. od **Porzomny,** *porządnie.*

[**Porzomny**] p. **Porządny.** <Z Porządny>

[**Porzonnie**] przys. od **Porzonny,** *porządnie.*

[**Porzonny**] p. **Porządny.** <Z Porządny>

**Porzucać, a, ał** l. nied. p. **Porzucić. 2.** *spędzić pewien czas na rzucaniu.* **3.** *rzucić jedno (a. jednego) po drugim:* Starszyzna poprzypadała, ledwie hełmy porzucawszy na ziemię. Krasz. **P. ś.** *spędzić pewien czas na rzucaniu ś.:* Kiedy ty, mosterdzieju, porzucasz ś. memi pieniędzmi, ja ogłoszę w dziennikach, że mnie Stern bezinteresownie z twoich szponów uwolnił. Rog. <Po + Rzucać>

**Porzucanie, a,** blm., czynność cz. **Porzucać.**

**Porzucanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porzucać ś.**

**Porzucenie, a,** blm., czynność cz. **Porzucić:** P., podrzucenie dziecka (expositio infantis). Wet.: P. płodu = *poronienie.* P., to jest niedonoszenie płodu. Sien.

†**Porzucenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porzucić ś.**

**Porzucić, i, ił,** nied. **Porzucać,** †**Sporzucać** l. †P., [P.] *rzucić, cisnąć:* [Porzucili trumne na ziemie. Porzućcie jej piątaka]. Już czas prywatne interesa o ziemię P., a myśleć o duszy. Kłok. Gdy pies jaką pieczenią porwie, wołają nań: porzuć, porzuć! Skar. Porzuć ten niepotrzebny ciężar. Troc. **2.** P. martwy płód = *poronić.* Krowa poczęła, a nie porzuciła; jałowica ś. ocieliła, a nie stradała płodu swego. Leop. [Umarłego nie trzeba wieźć kobyłą, boby porzuciła]. Krowa porzuciła. Troc. Aby niewiasta płodu nad wolą nie porzuciła. Troc. **2.** *rzucić, opuścić, poniechać, odrzucić, zostawić na opiece losu; odstąpić kogo, czego:* P. męża, żonę, dom, ojczyznę, wiarę. P. służbę. Porzucone trupy po rozstaniach zbierają. Tw. Ja ciebie rzucam, i ty mnie porzucaj. Jabł. Broń porzucili. Troc. Przeto wszyscy, prywatne porzuciwszy sprawy, bieżą senatorowie na sejm do Warszawy. Pot. Nie porzucaj nadzieje, jakoć ś. kolwiek dzieje. Kochan. Trudno nagle P. miłość zastarzałą. Kochan. A więc P. korab żywota? Mick. (= *rozstać ś. z tym światem*). P. żywy płód, *exponere.* Kn. Nierządnica dziecię swoje porzuciła. Troc. **3.** *poniechać, zaniechać, zarzucić, zaniedbać, zabastować, przestać co czynić, dać pokój czemu:* Trzeba złe P., a wziąć ś. do dobrego. L. Cóż przymuszać ś. do kochania? kiedy ś. podoba, kochać; kiedy ś. przykrzy, P. Węg. Porzuć żarty. †**P. ś.** *rzucić ś., paść, upaść:* Kapłanowie w ubierzech kapłańskich porzucili ś. na ziemię przed ołtarzem. Leop. <Po + Rzucić>

**Porzucony** l. *którego porzucono.* **2.** †P. *który ś. rzucił, leżący:* Do nóg królewskich P. o przywrócenie dziedzictwa prosi. Błaż.

†**Porzut, u,** lm. **y** l. *poród u zwierząt, pomiot:* Choćby po porzucie, trzeba koniecznie krowę doić dla przysuszenia wymion. Haur. **2.** *poronienie.* <Po + Rzut>

**Porzutek, tka,** lm. **tki** l. p. **Porończę:** P., porzucone dziecię żywe, nalezionek. Troc. (= *znajdek, podrzutek*). P., pomiotek. Troc. **2.** gór.?: Same powstały z dawnych rud werpy, porzutki, obruchy, teraz przez płóczkę wybrane rudy. Sez.

†**Porzutka, i,** lm. **i** l. *ta, którą porzucono:* Kto mię porzutkę w mym pocieszy żalu! Chr. **2.** *krowa lub klacz nie donosząca płodu.* L. <Od Porzut>

[**Porzycz, y,** lm. **e**] p. **Porzeczka.** <Po + *Rzycz, od *Rzecz, od Rzeka>

**Porzyczka, i,** lm. **i** p. **Porzeczka.** <Z Porzéczka>

**Porzygać, a, ał** l. *powomitować przez pewien czas.* **2.** *orzygać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** l. *orzygać ś. kolejno, jeden po*

*drugim; orzygać ś. w wielu miejscach.* **2.** *zrzygać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rzygać

**Porzyganie, a,** blm., czynność cz. **Porzygać.**

**Porzyganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porzygać ś.**

**[Porzykadło, a,** lm. **a]** p. **Przysłowie:** Wójt powiada: „Tak trza, panie świenty!" — Bo on ta takie miał P. Tet. <Zam. Porzékadło, od Porzekać>

†**Porzynać, a, ał** *rznąć z przestankami; rznąć niezupełnie, narzynać, nadrzynać, nacinać.* †**P. ś.** *przerzynając ś. posuwać ś., pomykać ś.; przerzynać ś. wciąż, torować sobie drogę uprzątając trudności:* Przez Dardanele porznie ś. do Porty. Jabł. <Po + *Rzynać, od Rznąć>

†**Porzynanie, a,** blm., czynność cz. **Porzynać.**

†**Porzynanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Porzynać ś.**

**Porżeć, y, ał** (o koniu) *wypełnić pewną chwilę rżeniem.* <Po + Rżeć>

**Porżenie, a,** blm., czynność cz. **Porżeć.**

**Porżywać, a, ał,** †**Poryżać,** †**Poryzać,** †**Porыżować** *rżeć od czasu do czasu, odzywać ś. rżeniem:* Koń smutno ku panu porżywa za żłobem. Szaj. <Po + *Rżywać, od Rżeć>

**Porżywanie, a,** blm., czynność cz. **Porżywać.**

**[Pos, a,** lm. **y]** *pocałunek:* Daj mi P.

†**Posabiać, a, ał** *przyswajać, przywłaszczać sobie, zagarniać:* Kto moc sobie posabia (qui potestatem sibi sumit). Księgi Jez. Haereditatem usurparis alias posabiasz. Hel. <Po + *Sabiać, od SIEB/SOB>

†**Posabianie, a,** blm., czynność cz. **Posabiać.**

**Posad, u,** lm. **y I.** ×P. *miejsce osadzenia, osada, siedlisko, gniazdo:* Nad Gangiesem był niebieski P. pierwszego człowieka. Przyb. Gotowie mieli sobie posady koło Tolosy wskazane. Lel. **2.** [P.] *tyle zboża, ile go na raz położą na boisku do młócenia:* Na jeden P. pięć snopków żyta omłócił. L. Kiej zamurowałyście se gęby, to je trzymajcie! — zawołał po zmłóceniu posadu. **3.** [P.] *miejsce nowożeńców przy uczcie weselnej.* **4.** [P.] *posag.* **5.** [P.] *miejsce, gdzie ptastwo siada, spada:* Kiedy ś. ptaki do zboża zbiegną (co ś. zowie „gdy podlecą na P."), wówczas pociąga chłop nagle za sznurek, obłąk nachyla i przymyka ś. na P., a kuropatwy są złapane. Grochem posypana droga, przy niej gołąb na posadzie. Tremb. **6.** leśn. zb. *sadzonki:* W tym roku zdołałem zakulturować 80 morgów posadem mieszanym. <Po + *Sad, SIOD/SIAD/SAD>

**I. Posada, y,** lm. **y I.** P. ziemna = *pokład głęboko pod powierzchnią gruntu leżący, podłoże, podgrunt.* **2.** *fundament, podwalina, grunt, podstawa, zasada:* Kościół boży jest wielki i szeroki w posadę. Jan. Te mrące na głazach owady gryzły bezsilne z marmuru posady. Słow. Dalej, bryło, z posad świata! nowemi cię pchniemy tory. Mick. Oberwisko, gdzie ma posadę dotąd pyszny Jagiełłów zamek. Św. Przen.: Pytają ś., jaka jest P. wszystkich przymiotów ciała. L. Lecz pod jego głową siarka z saletrą zdradne usłały posady. Słow. **3.** ×P. *położenie, pozycja, sytuacja:* Twierdza ta posadą bardziej miejsca, niżeli sztuką warowna. Nar. P. tego miasta na on czas była z tej strony rzeczki. Steb. Nakształt wierzchołka Europy wpada w oko luzytańskiego królestwa P. Przyb. Nie sądźcie tego miejsca z posady dzisiejszej, bo to ledwie cień został ozdoby przedniejszej. Kochan. Gdzie owe handlowe miasta w szczęśliwej posadzie nad spławną Wisłą i Niemnem lokowane? Św. **4.** †P. *przedmieście warowni, domy pod grodem; osada, wieś, miasteczko:* Do zamku szturmowali i przedmieście a. posadę spalili. Stryjk. Stali na pogorzeliskach, gdzie miasteczko byli Tatarowie spalili z posadami. Biel. M. Nasi spalili Sudyłko i inne posady, gniazda buntownicze. Tw. Moskiewski więcej sobie leda posadę ważył, aniż ludzie, i nie chciał zamku podać. Biel. M. Zawiadujący posadą lub włościanami. Bobrow. Jeśliby miasteczek a. zameczków nie było, muszą posady być, a okopać ś. i opatrzyć, coby przewoźnikom przejazd (z żywnością) świebodny jezdni czynili. Tarn. J. Już w gruzach leżą Maurów posady. Mick. **5.** *zajęcie, urząd, miejsce dające utrzymanie:* Dostać, stracić posadę. Dostać ś. na posadę. Zawakowała P. Wyrobić komu posadę. P. nauczycielska. Korzystna P. Wyraz P. służy tylko osobom niższym, do władz rządowych należącym, co mają osobny tytuł oficjalistów. Brodz. **6.** *ziemia nieurodzajna,* [martwica, ziemia martwa], calizna. Sł. wil. **7.** Powinność odbywania załogi zwała ś. posadą. Bart. **8.** bud. = a) *fundament, sztuczna podstawa budowli pogrążona w ziemi, w braku podstawy rodzimej; część ściany kamiennej bezpośrednio nad ziemię pod tło budowli wzniesiona,* przyziomek, podwalina. b) Tła starożytne rzymskie ze trzech warstw pospolicie złożone były: pierwsza z pod spodu *statumen,* P.; druga *rudus,* rumowanie; trzecia *nucleus,* polepa, w której osadzono kamienną posadzkę. Podcz. **9.** chem. *gatunek cegły należycie wypalonej, służącej za podstawę tyglom mającym ś. wystawić na działanie ognia.* Sł. wil. **10.** myśl. *półko ptasznicze.* por. **Posad** pod **5. II.** węgl.: P. milerza = *dolna część, spodnia warstwa drew w milerzu.* Zdr. **Posadka.** <Po + *Sada, SIOD/SIAD/SAD>

**2. Posada, y,** lm. **y** *oberża, austerja w Hiszpanji:* Zajechaliśmy do pewnej austerji, które tam zowią P., aby spocząć. Krasz. <Hp.

**Posadka, i,** lm. **i I.** p. **Posada. 2.** †P. *gród, twierdza, zamek, warownia, miejsce obronne:* Przyszli są takież i z Benjamina i z Judy na posadkę, na niej przebywał Dawid. B. Sz. *(= twierdzę).* Tedy Dawid dobył posadki Syońskiej, jaż jest miasto Dawid(a)... B. Sz. *(= zamku.* Wuj.). **3.** bot. p. **Muchomór.** <Od Posada>

**[Posadłowie, a,** lm. **a]** *podwórze wraz z miejscem, na którym ś. stodoła, szopa i dwór znajdują.* <? Zam. *Posadowie, Po + *Sadowie, od Po + SIOD/SIAD/SAD, przez sld. do Po + Sadło>

**[Posadniak, a,** lm. **i]** *kartofel zdatny, przeznaczony do sadzenia.* <Od Posadny>

**Posadnić, i, ił** p. **Posednić:** Lepiej wieprze karmić, niż w harapie szyję nałomić, konie P. Lekar. Ramiona ich posadnione są. B. B. <Po + Sadnić>

**Posadnienie, a,** blm., czynność cz. **Posadnić.**

**Posadnik, a,** lm. **cy I.** *ten, którym pustą ziemię obsadzają, osadnik, osiedleniec, kolonista.* **2.** daw. *burmistrz, np. pskowski, nowogrodzki:* Olgierd wyzywa Nowogrodzanów na otwarty bój pod pozorem, że jeden z ich posadników, imieniem Eustachy, nazwał go psem. Stadn.

**Posadny** *fundamentalny, wzniesiony na silnej posadzie.* <Od Posada>

**[Posadny]** p. **Posażny.** <Od Posad>

**Posadowić, i, ił I.** *usadowić jednego po drugim.* **2.** †P. *posadzić, pomieścić:* Wenus w pojedynku Parysa obroniła i posadowiła go w osobnej łożnicy. Kochan. **3.** nied. *zakładać posady, funda-*

*wentą.* **P. ś.** *usadowić s. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Sadowić>

**Posadowienie, a** l. blm., czynność cz. **Posadowić.** **2.** *posada ze względu na sposób wykonania:* P. na opoce, na piasku, na palach, na ruszcie bez pali, na betonie, na studniach zapuszczanych, w ściśnionym powietrzu (pneumatyczne), w gruncie zamrożonym, na podsypie piaskowym, na gruncie stłaczanym, na gruncie zacementowanym.

**Posadowienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posadowić ś.**

**Posadowy** przym. od **Posada:** Płyta posadowa. Przyciąg P. Mur P.

**Posadz, a,** lm. **e, Siedziba** myśl. *dom w bażantarni, w którym kury wysiadują jaja bażantów.* <Po + Sadz>

**Posadzać, a, ał** l. †P. nied. p. **Posadzić.** **2.** *osadzić, wsadzić jednego po drugim do więzienia:* Sędzia, o swoją krzywdę kiedy ś. swarzyli, kazał wszystkie P., że go nie uczcili, winy kazał odkładać Papr. <Po + Sadzać>

**†Posadzanie, a,** blm., **czynność cz. †Posadzać.**

**Posadzej, a,** lm. **e** myśl. p. **Posadziej:** Posadzejów masz mieć z kilka. Cyg. Posadzejów masz mieć ze dwoch żywych, a drugie malowane. Cyg.

**Posadzenie, a,** l. blm., **czynność cz. Posadzić:** P. dziecięcia na ziemię. Troc. P. na tronie, na urzędzie. Troc. O pożytek ś. wasz z posadzenim na szańc zdrowia swego starają. Papr. *(= z narażeniem ś. na niebezpieczeństwo).* **2.** × P. *posiedzenie, sesja, narada, porozumienie:* Przy dziale tych dóbr powinni będą przyjacielskie P. uczynić i o nie ś. pogodzić. Vol.

**Posadzenie się, a ś.,** blm., **czynność cz. Posadzić ś.**

**Posadzić, i, ił,** nied. **†Posadzać** l. *umieścić tak, aby siedział:* A ona (śmierć) zsiadać im z państwa i z majestatu chwały ich i z stolicy ozdoby ich każe i posadza ich w prochu i w ziemi. Skar. Posadzam kogo, jako dziecię, którem nosił, *depono.* Kn. Posadziła dziecię, które niosła. Troc. Posadź chorego na stołku, na ławie, na ziemi. Troc. Posadziwszy go w krześle, tak mu powiadała. Kochan. Przen.: †P. kogo na sądzie = *ustanowić go sędzią, oddać mu sprawę do sądzenia.* P. kurę na jajach = *nasadzić.* P. drzewo, jarzynę = *zasadzić.* Przen.: Zamek na wysokiej posadzony skale. Tw. *(= osadzony, położony, założony).* Wszystek świat posadzon jest na wielkiej złości. Papr. *(= oparty).* **2.** *osadzić, osiedlić:* Królestwo Polskie, w którym nas tu, Polaki, pan nasz z łaski swej P. a rozszerzyć raczył. Rej. **3.** P. kogo, P. kogo do więzienia = *uwięzić go; osadzić, wsadzić, zasadzić, wtrącić, wpakować, zapakować go do więzienia:* Posadzać kogo, osadzać więźnia. Kn. P. więźnia. Troc. **4.** P. kogo wysoko = *postawić; wynieść, wywyższyć:* P. na tronie, na stolicy. Nie kolebka na tronie posadzi, ale głosy rycerstwa. Koch. W. Iwan ród wiedzie prosto od Juljusza Cezara, a Zygmunt jest tylko królem posadzonym. Bart. *(= obranym, elekcyjnym).* Wysoko posadzony, jeszcze wyżej chciał. Skar. Cnotę jego wyżej posadzono. Troc. Król go na wyższy honor posadził. Troc. Na tron polski go stany posadziły. Troc. **5.** †P. co czym = *wysadzić, wyłożyć, obłożyć, pokryć:* Pawimenta marmurem posądzono. Mor. Tamże siedm gmachów (izb) posadzką murową posadzili. Rach. **6.** †P. co przeciw komu = *postawić; dać co na zakład, założyć s. z kim o co.* Mącz. **7.** †P. *podsadzić, podłożyć:* Ogień posadzi ś., aby przesmalcował srebro i złoto. Epist. **P. ś.** *usiąść, siąść, zająć miejsce, usadowić ś.:* P. ś. nad wszystkich. Mick. *(= wysadzić ś., wywyższyć ś., wynieść ś.; wyprzedzić, zakasować wszystkich).* <Po + Sadzić>

**Posadziej, a,** lm. **e, Posadzej** myśl. *ptak chowany nie śpiewający, wystawiony w półku ptaszniczym dla znęcenia dzikich ptaków.* Sł wil. <Od Posadzić>

**Posadzka, i,** lm. **i, [Posiadzka]** l. †P. *jedna z tafel do wysadzania podłogi a. ściany:* P. drewniana = *tafla, stolnica.* P. drewniana jednolita a. złożona. P. kamienna, kamionkowa, marmurowa, majolikowa = *płyta.* P. drobna, wytworna, kwadratowa, na storcz i ukośnie kładziona, sześćgraniasta. Kn. Widzą tam podwoje ryte i tło posadzką wytworną sadzone. Odym. **2.** zb. *podłoga takiemi taflami wykładana:* P. drewniana = *parkiet.* P. sadzona drzewniana. Troc. P. w pomieszkaniach bywa sosnowa z dębowemi lisztwami. Kluk. P. w kościele i w portykach cudownym rzemiosłem sadzona. Star. Dni przepędza na pięcie, wyciera posadzki. L. P. kobiercami pokryta. Troc. Posadzki wzorem włoskim marmurowe. Słow. P. ceglana. Próg kamienny trzymał ś. jeszcze wyżej od zaklęsłej posadzki sieni, złożonej z potrzaskanych, niegdyś kosztownych tafli, także kamiennych. Krasz. **3.** zb.: ×P. ścian = *taflowanie, tablatura, futrowanie; oszewka, lamperja:* P. ścienna. Podcz. P. ścian marmurowa, futrowanie kamienne. Troc. <Od Posadzić>

**Posadzkarski** przym. od **Posadzkarz:** Czeladnik, warsztat P.

**Posadzkarstwo, a,** blm. *zajęcie, rzemiosło posadzkarza.*

**Posadzkarz, a,** lm. **e** *stolarz wyrabiający posadzki.* <Od Posadzka>

**Posadzki** przym. od **Posad:** Dotychczas są tylko minimalne zapomogi od 100 do 300 rubli na lekarza z funduszów osady, czyli tak zwanych sum posadzkich. <Od Posad>

**Posadzkować, uje, ował** co = *robić w czym posadzkę:* P. mieszkanie. <Od Posadzka>

**Posadzkowanie, a,** blm., **czynność cz. Posadzkować.**

**Posadzkowy** l. przym. od **Posadzka:** Posadzkowa cegła bywa tak szeroka, jak długa. Kluk. **2.** gór.: Pomost P. = *pomost z blachy żelaznej, na który wjeżdżają wózki lub wagony w miejscach krzyżowania ś. kolei żelaznej i stamtąd na właściwe koleje z łatwością ś. spychają.* **3.** hut.: Blat P. *blat lany surowiznowy.* <Od Posadzka>

**Posag, u,** lm. **i, [Posad]** l. *kapitał lub majątek, który ma panna na wypadek wyjścia za mąż, lub wychodząc za mąż, wiano, wniosek:* Naprzód oblubieniec ma uczynić zmowę z ojcem oblubienice, t. j. aby jemu była naznaczona pewna wielkość i jakość posagu, któryby potym miał wziąć. Corp. Szukać posagu. Wziąć za żoną P. Mieć, dać P. Panna bez posagu. P. niezapisany jest nikczemny. Tarn. J. *(= nie ma znaczenia prawnego, nic nie wart).* Wnieść mężowi P. P. *dos,* niekiedy wniosek (że go żona w dom męża wnosiła), winien był dla żony być ubezpieczonym na połowie dóbr nieruchomych męża. Dutk. Różną od posagu była wyprawa, z czym idąca za mąż do męża wyprawiana była; były to rzeczy do jej użytku Dutk. Mąż taką sumę, jaką w posagu otrzymywał, od siebie dla żony wyznaczał, czyli do posagu przypisywał; sumę tę, odpowiadającą w wysokości posagowi, zwano po łaci-

nie *dotalitium*, po polsku przywiankiem. Dutk. Mąż był obowiązany sądownie przyznać P. i takowy... ubezpieczyć czyli oprawić. Dutk. Więc cię to uwodzi, że P. obiecują jakiś tam rzęsisty. Opal. P. u djabła, wyprawa także u dwu. Opal. P. jest dar mężowi za żoną dany ku znoszeniu ciężkości przypadłych w małżeństwie. L. P. białogłowa a. rodzice jej mężowi dla brzemienia małżeńskiego dają, aby był przy mężu, póki małżeństwo trwa. Sz. W posagu tę sumę dostał. Troc *(= za żoną)*. Nie myśli o posagu, gdy kto kocha szczerze. Niem. To są przysmaki dobrego ożenienia: uroda, obyczaje, przyjaciele a. P. Rej. Niestety! i P. i ona w jednej skrzynce zamknionа. Kochan. Żonę mu zacnego domu i z dobrym posagiem zjednał. Skar. Umarł w ubóstwie wielkim i córkom posagu nie zostawiwszy. Kosz. P. bardzo piękny panny jest cnotliwe wychowanie. Kn. Wziąłem po niej w posagu cztery wsi dziedziczne. Kras. Oddajęć córkę do rąk, P. pod poduszki. L. *(=gotowy)*. Gdy prędkie śluby, posagu zguby. Bratk. Posagu teraz pytają, o cnotę mało dbają. Kn. Posagu nie mająca. Kn. Piękna panna jest połowicą posagu. Prz. Gdyby w posagu płynęło za nią wszystko złoto Tagu. Mick. **2.** ×P. *uposażenie, fundusz, zaopatrzenie:* Kościół św. Doroty z dobrym posagiem wystawił. Nies. **3.** [P.] *wyprawa, skrzynia z przyodziewkiem, bielizną i pościelą:* Panna dostaje P. i wiano; nazwa wiana obejmuje tylko inwentarz, do posagu należy wyprawa, pieniądze, ziemia. **4.** przen.: †P. *wartość, cenność, cena, zaleta, ozdoba:* Cały P. drogiej perły należy na tym, aby była wielka, biała, okrągła, gładka, ciężka. Bals. **5.** †P. *naddatek, procent, nasypka:* Rusacy wielkie szkody w Polszcze poczynili, ale Bolesław prędko ich skarał, a owak i z posagiem ono wtargnienie do Polski im oddał. Papr. *(= hojnie, sowicie)*. **6.** [P.]: Drużba zabija w ścianę P., czyli trzy kołeczki w równej linji, na których rozścielają ręcznik. Zdr. **Posażek.** <Po+SAG>

**Posagołowiec, wca,** lm. **wcy** p. **Posagowiec:** Utytułowani posagołowcy. <Posag+Łowiec>

**Posagowicz, a,** lm. **e** p. **Posagowiec.** <Od Posag>

**Posagowiec, wca,** lm. **wcy, Posagowicz, Posagołowiec** *kawaler starający ś. o pannę dla jej posagu, wyszukujący posażnej panny na żonę, łowca posagowy.* <Od Posagowy>

**Posagowy, Posażny, [Posażni]** przym. od **Posag:** Zapis P. Suma posagowa. Istnieje w społeczeństwach dzisiejszych osobna klasa łowców posagowych. Krzem. <Od Posag>

†**Posalać, a, ał** p. **Posolić.**

†**Posalanie, a,** blm., czynność cz. **Posalać.**

**Posalutować, uje, ował** *spędzić chwilę na salutowaniu.* <Po+Salutować>

**Posalutowanie, a,** blm., czynność cz. **Posalutować.**

**Posankcjonować, uje, ował** *usankcjonować jedno po drugim.* <Po+Sankcjonować>

**Posankcjonowanie, a,** blm., czynność cz. **Posankcjonować.**

**[Posankować się, uje ś., ował ś.]** *pojeździć sankami.* <Po+*Sankować ś., od Sanki>

**[Posankowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Posankować ś.**

**Posapać, pie, pał** *spędzić pewien czas na sapaniu.* <Po+Sapać>

**Posapanie, a,** blm., czynność cz. **Posapać.**

**Posapywać, uje, ywał** *sapać z przerwami:* Oh! małpa! stęknęła sędzina posapując, cóż z tego, że ona małpa, kiedy hrabianka z domu! Jeż. <Po+*Sapywać, od Sapać>

**Posapywanie, a,** blm., czynność cz. **Posapywać.**

**Posarkać, a, ał** *spędzić pewien czas na sarkaniu.* <Po+Sarkać>

**Posarkanie, a,** blm., czynność cz. **Posarkać.**

**Posatynować, uje, ował** *poddać satynowaniu jedno po drugim; pokończyć satynowanie.* <Po+Satynować>

**Posatynowanie, a,** blm., czynność cz. **Posatynować.**

**[Posażać, a, ał]** *brać w posagu.* <Od Posag>

**[Posażanie, a,** blm.] czynność cz. **Posażać.**

**Posażek, żku,** lm. **żki** p. **Posag:** Ona może mieć P. nieszpetny. L. Lichwa bezbożna Judaszów P. Klon. <Od Posag>

**Posażenie, a,** blm., czynność cz. **Posażyć.**

**[Posażni]** p. **Posagowy:** Krowy posażnie. <Od Posag>

**[Posażnica, y,** lm. **e]** *kobieta, która odbiera posag dla panny młodej i odwozi go jej.* <Od *Posażnik, od Posażni>

**Posażność, i,** blm. rz. od **Posażny.**

**Posażny I.** (o pannie) *mająca posag, bogata z powodu posiadania posagu:* Posażnej panny za chudego pachołka nie dadzą. Gospodyni dobra, osoba stateczna i posażna. Mick. Nadobne i posażne panny. Mick. Posażna jedynaczka. Fred. J. **2.** p. **Posagowy:** Pieniądze posażne. Troc. Zapis P. Troc. Jeszcze miejsca gdzie przyczynię na posażną, kutą skrzynię. Kon. <Od Posag>

**Posażyć, y,ył** *wyposażać, wianować:* Umarł w ubóstwie wielkim i córkom posagu nie zostawiwszy, które aż panowie przez niedostatek posażyli. Kosz. Po ślachciance z jednej wsi sto złotych dawano, tak pierwej posażono ślacheckie dziewice. Biel. M. **2.** *uposażać, zaopatrywać w fundusze:* Tę samę religję, której (duchowny) był ministrem, i Anglik wyznawał i lepiej ją nawet posażył, niżeli Francja. Lib. Posażył klasztory, zakładał szpitale. Uj. <Od Posag>

**Posażyna, y,** lm. **y** m. *lichy, nędzny posag:* P. mojego dziecka jedynego. Krasz. <Od Posag>

**Posączenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posączyć ś.**

**Posączyć się, y ś.,ył ś. I.** *sącząc ś. polać ś. przez pewien czas.* **2.** *sącząc ś. pociec:* Czarna ś. krew po oszczepie... posączy. Ml. Czarna ś. krew posączyła strumieniem. Ml. <Po+Sączyć ś.>

**[Posąd, u,** lm. **y]** p. **Posądek.** <Po+Sąd>

**[Posądek, dku,** lm. **dki]** p. **Posądzenie:** Padł na nią P. Karcz. Posądzilista to świniarza, to fornali, a to ta psia jucha wilk narobił tyle szkody i posądku. Dyg. Korale znalazły ś.; a co to było posądku! W posądku została *(= została posądzona)*. <Po+Sądek>

× **Posądliwość, i,** blm. rz. od **Posądliwy.**

× **Posądliwy** *skłonny do posądzeń, podejrzliwy.* <Od Posąd>

**Posądzać, a, ał** p. **Posądzić.**

**Posądzanie, a, I.** blm., czynność cz. **Posądzać:** Szemranie i P. tych ludzi sławie Pana niewinnego wielką krzywdę czyniło. Skar. **2.** †P., lm. **a** p. **Posądzenie:** Często ś. na posądzaniu mylim. Skar. P. mieć na kogo. Troc. W posądzaniu być. Troc.

**Posądzenie, a, I.** blm., czynność cz. **Posądzić. 2.**

lm. **a,** †**Posądzanie,** [**Posądzka, Posąd, Posądek**] *podejrzenie, przewinienia na kogo:* Odniatać mamy lekkomyślne posądzenia. L. Bals. Mieć kogo w posądzeniu. Niech nikt prędki do posądzenia nie będzie, nie tylko gdzie o pewnej rzeczy nie wiemy, ale i w tym, na co sami patrzymy. Skar. Przestań posądzeń twoję kochankę krzywdzących. Niem. Darmo przytulenia prosi ubóstwo; P. i wzgardę ponosi. L.

**Posądziciel, a,** lm. **e** *ten, co posądza.* <Od Posądzić>

**Posądzicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Posądziciel.**

**Posądzić, i, ił,** †**Posędzić,** nied. **Posądzać** I. kogo o co, [na kogo] = *osądzić kogo na zasadzie podejrzenia, rzucić na kogo podejrzenie, pomówić kogo o co, zadać komu przewinienie:* P. kogo niesłusznie. Przez to dasz pochop ludzkim językom, że cię niewinnie o to posądzą. L. Dawno mówią, że szkoda w grzech człowieka wpądza, gdy nie wiedząc złoczyńców, niewinnych posądza. Pot. P. kogo o pychę. Troc. Posądzam jego rozsądek. Troc. Żona niewinnie od męża posądzona. L. Nie posądzajcie, a nie będziecie posądzeni. Skar. Albożcię o złość bracia posądzają? Kras. Posądzając deputację rządową o duch nowości, oddzielnej żądali deputacji. Ust. Nie posądzaj nikogo, póki go pierwej nie przekonasz. L. Twojeż to serce, serce Barbary, mnie mogło posądzać o złamanie wiary? Fel. Drasnął Henryka IV sztylet Jana Chatel, o co Jezuici posądzeni zostali. Lel. **2.** †P. *odbyć sąd, osądzić:* Jeślibyś nie był sędzią i władzy sądowej na sobie nie miał, tedy posądzać nie masz. Sz. <Po + Sądzić>

[**Posądzka, i,** lm. **i**] p. **Posądzenie.** <Od Posądzić>

**Posąg, u,** lm. **i** *postać ludzka w całej figurze, wyrzeźbiona, wykuta lub odlana; figura, statua:* P. lany, rzezany. Troc. Wracam do obchodu odkrycia posągu Kopernika... Zasłona, przykrywająca P. spadła, zabrzmiała huczna muzyka... Niem. P. swiętego. Siłaż to najdziesz panów, co są jak posągi próżne, nadęte, w samej rzeczy proste drągi. Jak. W. P. bożka = *bałwan.* Kształty jego ciała podobne do kształtów greckiego posągu. Krasiń. Jako posągom nieraz braknie w rysach duszy, posągom jego myśli brakowało ciała. Słow. Spokój uroczysty posągu greckiego jest istnym wyrazem ducha Hellady. Krem. Tacyt jest to postać jakby P. spiżowy, stojący spokojnie wśród szarugi i słoty duchowej. Krem. Na pierwsze piętro prowadziły pyszne, szerokie wschody, wyścielone dywanami i posągami ozdobne. Kaczk. Stanął jak P. = *jak wryty, jak skamieniały, jak słup.* Zimny, sztywny jak P. (= *jak głaz*). Zdr. **Posążek.** <Po + SIĘGAĆ>

**Posągowato** przys. od **Posągowaty,** *posągowo:* P. chłodny i ceremonjalny. Krasz.

**Posągowaty** *podobny do posągu, posągowy.*

**Posągowie** p. **Posągowo:** Synowa P. piękna i miłośnie uśmiechnięta. Jeż.

**Posągowo, Posągowie** przys. od **Posągowy:** Tynia była hoża, P. zbudowana, piękna. Dyg. P. martwa. Orzesz.

**Posągowość, i,** blm. rz. od **Posągowy:** Ten Rzymianin tracił wobec niego swą P. Sienk.

**Posągowy, Posążny** przym. od **Posąg:** Marmur, spiż P. Przen.: *podobny do posągu, godzien posągu, mogący służyć za model do posągu, wyniosły, majestatyczny, poważny:* Dawne posągowe Rzymian postaci napełniasz wulkaniczną duszą wieku naszego. Słow. Piękność posągowa. Posągowa postać w historji.

**Posążek, żka,** lm. **żki** p. **Posąg,** *figurka, figuryuka, statuetka:* Podobały ś. bardzo biskupowi bamberskiemu Ottonowi posążki bałwanów pomorskich. Lel. <Od Posąg>

× **Posążnica, y,** lm. **e** forma ż. od **Posążnik:** I siadały na sen w lirze, w krąg siadały pieśni dumy posążnice stare dumy Słow <Od Posążnik>

× **Posążnik, a,** lm. **cy** *ten, co robi posągi, snycerz, rzeźbiarz.* L. <Od Posążny>

**Posążny** p. **Posągowy:** Słup P. = *hermes, miedznik.* Podcz. Taką postawę miał, jak P. koń tryumfatora. Słow. Otoś stawił przede mną grobowce, posążne postaci rycerzy. Wysp. <Od Posąg>

**Poschły, Poschnięty** *który posechł.* <Od Poschnąć>

**Poschnąć, schnie, sechł** *uschnąć a. wyschnąć kolejno, jedno po drugim:* Drzewa, kwiaty poschły. Bielizna już poschła. <Po + Schnąć>

**Poschnięcie, a,** blm., czynność cz. **Poschnąć.**

**Poschnięty** p. **Poschły:** Śmierć widzę wszędzie; kwiaty powiędłe, liście poschnięte, drzewa połamane i groby a groby. Krasz. <Od Poschnąć>

**Poschodzenie, a,** blm., czynność cz. **Poschodzić.**

**Poschodzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poschodzić ś.**

**Poschodzić, i, ił** I. *zejść kolejno jeden po drugim.* **2.** [P.] *wzejść:* Przed św. Janem każda roślina P. musi. **3.** × P. suknie = *znosić, zużyć nosząc.* L. **P. ś.** *zejść ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Schodzić>

× **Poschować, a, ał** *pochować.* L. <Po + Schować>

× **Poschowanie, a,** blm., czynność cz. **Poschować.**

[**Poschód słońca**] *wschód słońca.* <Po + Schód>

† **Poschraniać, a, ał** *schronić jedno po drugim, pochować.* † **P. ś.** *schronić ś. kolejno, jeden po drugim, pochować ś.:* Wielu ś. od tego kongresu poschraniało. Mat. <Po + Schraniać>

† **Poschranianie, a,** blm., czynność cz. **Poschraniać.**

† **Poschranianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poschraniać ś.**

**Poschylać, a, ał** *schylić jedno po drugim:* Kwiaty ogródka, jakby smutne, poschylały barwne główki. Orzesz. **P. ś.** *schylić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Schylać>

**Poschylanie, a,** blm., czynność cz. **Poschylać.**

**Poschylanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poschylać ś.**

[**Posecer, a,** lm. **y, Posiekier**] *młot do rozbijania kamieni.*

**Posednić, i, ił, Posadnić** *odsednić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Sednić>

**Posednienie, a,** blm., czynność cz. **Posednić.**

× **Posedować, uje, ował** *posiadać, mieć:* Teraz on ziemi nie poseduje w Polsce. St. Aug. <Fr. posséder>

× **Posedowanie, a,** blm., czynność cz. **Posedować.**

**Posegregować, uje, ował** *rozsegregować jedno po drugim, pogatunkować, poklasyfikować.* <Po + Segregować>

**Posegregowanie, a,** blm., czynność cz. **Posegregować.**

**Posejmikować, uje, ował** *spędzić pewien czas na sejmikowaniu.* <Po + Sejmikować>

**Posejmikowanie, a,** blm., czynność cz. **Posejmikować.**

**Posejmowy** *odbywający ś. po sejmie; następujący po sejmie:* Ograniczona moc poselska powołała do bytu specjalne posejmowe sejmiki. Remb. <Po + Sejmowy>

**Posekcjonować, uje, ował** *podzielić na sekcje.* <Po + Sekcjonować>

**Posekcjonowanie, a,** blm., czynność cz. **Posekcjonować.**

**Posekwestrować, uje, ował** *zasekwestrować jedno po drugim.* <Po + Sekwestrować>

**Posekwestrowanie, a,** blm., czynność cz. **Posekwestrować.**

[**Poseliny, in,** blp., **Zaloty, Ogadziny**] *poselstwo, wysłanie starszego gospodarza z prośbą o rękę dziewczyny.* <Od Poseł>

**Poselski I.** a. × **Posłowy** przym. od **Poseł:** Poselska godność jest rzecz nienaruszona. Troc. Poselska wyprawa. Troc. Poselska gospoda. Troc. Sejm miał ś. zbierać co dwa lata, a składał ś. z dwuch izb: poselskiej i senatu. Tarn. Poselska izba, sala, gdzie posłowie ziemscy na sejmie pod prezydencją marszałka swego obrady publiczne sprawują, nim ś. z senatem złączą. Kras. Marszałkował w izbie poselskiej. Nies. **2.** †Bóle poselskie p. **Ból.** <Od Poseł>

**Poselskie, ego** blm. *wynagrodzenie dla posłów:* P. nadzwyczajne płacono w wypadkach, kiedy w imieniu województw udawali ś. posłowie do władz wyższych. Paw. <Od Poselski>

**Poselstwo, a,** lm. **a I.** *urząd, godność, charakter posła:* Obrany na P. województwa swojego. Troc. Bez naruszenia poselstwa jego. Troc. Sprawować P. **2.** *mandat posła, deputowanego, legacja, delegacja, posłannictwo, misja, to, co powierzają posłowi do załatwienia, orędzie:* Posłał nas do ciebie z tym poselstwem, iż... Leop. Jadąc morzem w poselstwie, wpadł w ręce nieprzyjacielskie. Warg. Jankul wojewoda uczynił P. ku Dysputowi, napominając go, aby z nim na Turki ciągnął. Jancz. W zamku być im rozkazano, by P. prawili. Piel. A wżdy mu rzeczono, by chorobie dogodził, czas mu inny dano, by powoli od niego poselstwa słuchano. Piel. Jechać w poselstwie. Troc. Król mu zlecił P. do elektorów. Troc. P. od kogo sprawić. Troc. Mam P. do niego. Troc. **3.** zb. *osoby składające biuro posła, misja.* **4.** zb. *osoby składające misję, delegację:* P. wyprawuje. Kn. P. do króla wyprawił. Troc. Gdy poselstwo paryskie twoje stopy liże. Mick. **5.** *dom i biuro posła, misja.* **6.** †P. *posyłanie, posyłki:* Żaden rotmistrz z zamku żołnierstwa swego w żadne poselstwa nie ma ś. ważyć wdawać. Paszk. <Od Poseł>

× **Poselszczyzna, y,** lm. **y,** × **Posłowszczyzna** *to, co ś. daje na utrzymanie posłowi, strawne, dyjety posła:* Posłowie niektórzy dobrowolnie poselszczyznę im wedle prawa i zwyczaju na teraźniejszy sejm należącą darowali. Vol. P., strawne poselskie. Troc. <Od Poselski>

**Poseł, sła,** lm. **owie I.** a. × **Posłaniec,** × **Posłannik,** †**Posłanik** *człowiek wysłany w poselstwie, delegat, pełnomocnik, przedstawiciel, reprezentant czyj:* Na ugruntowanie unji przysłani byli na sejm wielcy posłowie z Litwy, z zupełną mocą od wszystkich stanów. Vol. Posłowie królewscy po zagajeniu sejmiku listy królewskie wśrzód koła rycerskiego przynoszą z wyrażeniem punktów do instrukcji. Zam. Do Turek posłem chodził. Kochan. **2.** *parlamentarz, herold:* P. do nieprzyjaciela o pokój abo o wojnę, legat, herold z niemiecka. Kn. **3.** P. ziemski = *wysłaniec na sejm, delegat:* Na sejmikach posłów na sejm wybierają. Troc. Posłów na sejm, prócz pruskich, bywa 182. Troc. Posłów ziemskich wybierają na sejmikach do zasiadania na sejmach i składania tam izby poselskiej. Błaż. **4.** *posłannik, opowiadacz, zwiastun, apostoł, misjonarz:* P. prawdy. **5.** *Praecursor Christi Joannes,* P. przed Panem Chrystusem. Mącz. (uprzedziciel, przodek. L.). **6.** *urzędowy przedstawiciel państwa przy dworze zagranicznym:* Nowy P. przedstawił naszemu monarsze swoje listy wierzytelne. P. papieski (= *legat*). P. rzpltej u Porty. Troc. Odprawić posłów. Troc. P. przy dworze francuskim. Turcy nie czynią różnicy między posłem, rezydentem, agientem. Kłok. Zachować posłów cało każe prawo narodów. Petr. **7.** *ten, którego posłano, posłaniec, goniec, umyślny; wysłaniec:* Otrzymałem list przez posła (posłańca, kursora) twojego. Troc. Przez posły wilk nie tyje. Prz. Biegun biegunowi w drogę zajdzie, a P. spotka ś. z posłem. Leop. Cokolwiek godności ma goniec ku czci posła wielkiego. Smal. P. publiczny, walny, ordynaryjny, ekstraordynaryjny. Kras. P., jak osieł: co nań włożą, to niesie. Rys. Wkońcu ustały i wieści i posły. Mick. Przen.: W miłości oczy same, jak pewni od serca posłowie, siła sprawić mogą. Górn. **8.** [P., **Posieł, Posoł** weselny] *pośrednik a. pośredniczka przy umawianiu ś. o małżeństwo:* Baba, chtóra je w posłach. Baba, co je za posła. **9.** *chłopak do posyłek w kopalniach.* Grusz. **10.** †P. urzędowy, pospólny = *woźny, sługa miejski:* Nikt nie może swego dłużnika wzdzierżeć a. wciągnąć gwałtownie przez (=bez) wójta a. jego posła. Ort. O tym może li pospólny P. rzeczy ludzkie sprawiać. Ort. Pospólny P. może dobrze rzecznikiem być. Ort. Nikt nie może zapowiadać, jedno wójt a. jego pospólny P. Ort. **II.** [Posły] lm. *pszczoły, które w czasie wyrojenia lecą szukać nowego siedliska dla młodego roju.* **12.** †P. *sługa.* Glos. Zdr. †**Posełek,** †**Posłek.** <Po + *Seł, Sł/SYŁ>

[**Posełać się, a ś., ał ś., Przysełać ś.**] *słać gońców weselnych do dziewczyny.* <Zam. Posyłać ś.>

[**Posełanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Posełać ś.**

†**Posełek, łka,** lm. **łkowie** p. **Poseł:** Widział wielki afekt pana swego przeciwko onej Lukrecjej, do której jeszcze, jako na złość, posełkiem został zalotów. Hist. uc. Niektórzy posełkowie odmieniają zlecenia swoje, przydawają etc. Wuj. Pan nas znaki obwieszcza, a jakoby niejakie posełki do nas śle, abyśmy ś. czuli. Żarn. <Od Poseł>

†**Posełka, i,** lm. **i,** a. †**Posełkini,** †**Posełkinia,** †**Posłowa** forma ż. od **Poseł,** *posłanka, posłannica; zwiastunka:* Marja z Salomeą, jak były naprzód posełkami śmierci, tak potym stały ś. posełkami zmartwychwstania Pańskiego. Wuj. <Od Poseł>

†**Posełkini, i,** lm. **e** p. **Posełka:** Białym głowom nie każesz na sejm być posełkiniami. Górn. Nie tylko ś. Pan naprzód niewiastom pokazał, ale świadkami i posełkiniami zmartwychwstania swego do apostołów uczynić je raczył. Żarn. P., służąca, służebnica. Ps. flor. Pozdrowiona bądź Marja, P. ducha świętego. Naw. Jako oczy po-

selkiniej w ręku paniej swojej, tako oczy nasze ku Panu Bogu naszemu, aliż ś. smiłuje nad nami. Ps. flor. <Od Poseł>

†**Posełkinia, i,** lm. **e** p. **Posełka.** <Od Poseł>

†**Posemek, mka,** lm. **ki** *posępnik, człowiek pochmurny, surowy:* W Zamościu wszystko teraz cudnie i wesoło... Ale my posemki, kwasigrochowie, chcemy mieć rok bez wiosny, młodość bez szaleju. Szymon. <? Z *Posempek, *Posępek, od Po + Sęp>

**Poseminaryjski** *pozostały po seminarjum, do seminarjum niegdyś należący:* Przeniósł ś. z mieszkania jego do kamienicy poseminaryjskiej. Chm. <Po + Seminaryjski>

**[Posenno]** *posępnie, pochmurno.* <Po + *Senno, od Senny>

**Posenny** *po śnie następujący:* O słońce!... Czemuż mię budzisz boleśnie posenną życia jutrzenką? Deo. <Po + Senny>

**Poseparować, uje, ował** *rozseparować jedno po drugim.* <Po + Separować>

**Poseparowanie, a,** blm., czynność cz. **Poseparować.**

× **Posernik, u,** blm. *pozostałość w mleku po odłączeniu ś. od niego sera.* Sł. wil. <Po + Sernik>

× **Poserzały** *który ś. zamienił w ser, który ś. skrzepł.* L. <Od *Poserzeć, od Po + *Serzeć, od Ser>

**Poserzenie, a,** blm., czynność cz. **Poserzyć.**

× **Poserzyć, y,ył** *zamienić w ser, zrobić, żeby coś skrzepło.* <Po + Serzyć>

**Posesja, i,** lm. **e** l. *posiadłość, własność, nieruchomość, dom, dom z gruntem, plac:* P. ziemska ściśle wzięta, własność dóbr ziemskich dziedzictwem aktualnie dzierżonych. Ostr. W posesji domu swego kogo turbować. Troc. Aby nie zmyśloną w województwie swoim miał posesją. Troc. Do spokojnych swoich przyszedł posesji. Troc. Mieszka naprzeciwko mojej posesji. P. oznaczona numerem 3. **2.** × P. *dzierżawienie, dzierżawa, arenda dóbr drugiego dziedzicznych, władanie:* Potym byli metropolitami gnieźnieńscy w spokojnej posesji. Bobrow. Wielkiemi posesjami szedł, aż ś. dorobił znacznego dziedzictwa. L. Za instancją króla Augusta od niego w spokojnej posesji tą katedrą rządził. Nies. **3.** *majątek trzymany w dzierżawie.* Zdr. **Posesyjka.** <Łć. possessio>

**Posesjonat, a,** lm. **ci** *ten, co posiada dobra dziedziczne a. jego syn; dożywotnik; mąż posesjonatki a. dożywotniczki; dziedzic, posiadacz własności gruntowej, obywatel.*

**Posesjonatka, i,** lm. **i** forma ż. od **Posesjonat.**

**Posesjonowany** *posiadający posesję, dziedziczący:* Familja ta starożytna w województwie Kijowskim i Sandomirskim posesjonowana. Nies. <Od *Posesjonować, od Łć. possessio, 2 pp. -onis>

**Posesor, a,** lm. **owie** l. *mający co w aktualnym posiadaniu, posiadacz, właściciel.* **2.** *arendarz dóbr, dzierżawca.* <Łć. possessor>

**Posesorjum,** w lp. nieod., lm. **a, ów** *skarga o posiadanie tymczasowe, nie przesądzająca o prawie stałej własności.* <Łć. possessorium>

**Posesorka, i,** lm. **i** forma ż. od **Posesor.**

**Posesorować, uje, ował** *być posesorem:* Posesorował lat kilkanaście w Humańszczyźnie. Chrząszcz. <Od Posesor>

**Posesorowanie, a,** blm., czynność cz. **Posesorować.**

**[Posesorowy]** p. **Posesorski:** Dziedzic P. <Od Posesor>

**Posesorski, [Posesorowy]** przym. od **Posesor.**

**Posesorstwo, a,** blm. *stan posesora a. posesorki.* <Od Posesor>

**Posesoryjny** *posiadania dotyczący:* Podług prawa polskiego jeden tylko był rodzaj skargi posesoryjnej, mianowicie przywrócenie do posiadania. Dutk. Proces P. <Od Łć. possessor>

**[Posestra, y,** lm. **y]** *przyjaciółka, towarzyszka.* Pol. <Po + Srb. sestra>

**Posesyjka, i,** lm. **i** p. **Posesja:** Miał nieszpetną posesyjkę, półtrzeciej włóki i młynek. L. <Od Posesja>

**Posetkować, uje, ował** *porozkładać, podzielić na setki.* <Po + Setkować>

**Posetkowanie, a,** blm., czynność cz. **Posetkować.**

†**Posetne, ego,** lm. **e** p. **Procent.** <Po + Setne, od Setny>

× **Posetnić, i, ił** *sto razy powiększyć, stokrotnie pomnożyć.* Sł. wil. <Po + *Setnić, od Setny>

× **Posetnienie, a,** blm., czynność cz. **Posetnić.**

†**Posędzenie, a,** blm., czynność cz. **Posędzić.**

†**Posędzić, i, ił** p. **Posądzić:** Ani też z którejkolwie strony lewie (=niesprawiedliwie) P. Op. <Po + *Sędzić, SĘD/SĄD>

†**Posęp, u,** lm. **y** p. **Posępność:** P., ćmy, szumy wałów morskich stawiły w oczach obraz śmierci oczywistej. Przyb. O, kto w posępie świeżo zaniesionym nie tuszy burzy? Tw. Na miejsce ochoty twarzy wnet surowe, i posępy i czoła kwaśne saturnowe pokażą mu. Tw. <Po + Sęp>

**Posępiać, a, ał i P. ś.** p. **Posępić.**

**Posępianie, a,** blm., czynność cz. **Posępiać.**

**Posępianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posępiać ś.**

**Posępić, i, ił,** †**Posupić** *zrobić posępnym, zasępić, nachmurzyć, zachmurzyć, zamroczyć:* Zmarszczy ś. i skoźlone czoło posępi. Pot. **P. ś.** *stać ś. posępnym, sposępnieć, zasępić ś., zachmurzyć ś., nachmurzyć ś., zamroczyć ś.:* Zwycięzcy ś. ukorzyć nie umie, ale ś. posępiwszy, by pień siedzi drewny. Tw. <Po + Sępić>

× **Posępieć, eje, ał** l. *sposępnieć kolejno, jeden po drugim.* **2.** p. **Posępnieć.** <Po + *Sępieć, od Sęp>

**Posępienie, a,** blm. l. czynność cz. **Posępić. 2.** czynność cz. **Posępieć.**

**Posępienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posępić ś.**

†**Posępisto** przys. od **Posępisty,** *posępnie: Vultuose,* pochmurnie, P. Mącz.

†**Posępisty** p. **Posępny:** Przystał do jurysty, który zawsze był zrana jakiś P. Knut. <Po + *Sępisty, od Sęp>

**[Posępnica, y,** blm.] *melancholja.* <Od + Posępnik>

**Posępnie** przys. od **Posępny:** I oba stali cicho, P., jak głazy. Słow. Szklistym blaskiem P. ożywione oczy. Słow.

**Posępnieć, eje, ał, Posępieć** *stawać ś. posępnym, smutnieć, zachmurzać ś., nachmurzać ś.* <Od Posępny>

**Posępnienie, a,** blm., czynność cz. **Posępnieć.**

× **Posępnik, a,** lm. **cy** *człowiek posępny, ponury:* A waść, mospanie posępniku. L. <Od Posępny>

**Posępno-romantycznie** przys. od **Posępno-romantyczny.**

**Posępno-romantyczny** *smutno-poetyczny:* Sosny mają P. charakter. Sł. wil. <Posępny + Romantyczny>

**Posępność, i,** blm. rz. od **Posępny**; †**Posęp**: Blask księżyca, gdy ś. pomiędzy rozłożyste gałęzie przebijał, sprawił miłą P. Kras. P. zdaje ś. mieć jedno źródło z wyrazem sęp, który jest ptakiem drapieżnym i smutnym z natury. Brodz.

**Posępny,** †**Posępisty** *zasępiony, ponury, smętny, pochmurny, chmurny, nachmurzony, zachmurzony, markotny, osowiały, melancholijny:* Dzień P. Mieszkanie posępne. Cichość posępna zatym nastąpiła. Kras. Posępne widoki. Kras. Czoło i twarze posępne. Nar. Posępne jodły. Niem. Twarze posępne. Posępne stoją cisy, ukochane cienie, wam na cześć. Tremb. Posępne ś. wieszają chmury. Troc. Posępna fantazja. Troc. Uprzątnijmy posępne z serca smutki. Troc. Gdy kir rycerz dostrzegł i posępną radość, szczęście ś. jego prędką owlokło jej chmurą. Malcz. Jakaś posępna słodycz w jej każdym ruszeniu. Malcz. Jakże głęboka, jak posępna żałość, w rozpaczy swej kochanki hartować swą stałość. Malcz. Do dumania posępna usposabia jesień. Fel. Od czasu, jako mury zamku podźwigniono, nie pamiętano takiej posępnej wieczerzy. Mick. Posępne milczenie trwało minut kilka. Mick. Tadeusz też P. nic nie jadł, nic nie pił, zdawał ś. słuchać rozmów, oczy w talerz wlepił. Mick. A może tobie posępnym szelestem te płótna więcej boleści powiedzą? Słow. Posępna wokoło cisza. Słow. Znany płaszcz komtura z posępnym krzyżem na barkach mu spływa. Słow. Rozmaitość ta bawi oko i odejmuje puszczy P., jednostajny charakter. Sienk. Jest to człowiek P., groźny, małomówny, ale spokojny, skłonny do rozmyślań. Sienk. <Po + *Sępny, od Sęp>

†**Posępy, ów,** blp. *czas posępny, niepogoda:* Nów P. znamionuje. Troc. Przen.: Po tych posępach dzień jaśniejszy będzie. Troc *(= niepowodzeniach, smutkach, nieszczęściach).* <Po + *Sępy, od Sęp>

**Posforować, uje, ował** p. **Posworować:** Psy posforowane. Troc. Po dwa psy posforowane. Krasz. Kazali co przedniejszych trochę powiązać i po dwuch P. Kaczk. <Po + Sforować>

**Posforowanie, a,** blm., czynność cz. **Posforowanie.**

**Posiać, eję, ał,** nied. **Posiewać I.** *posypać jako nasieniem, zasiać:* Posiał rolą. Troc. Oracz, gdy posiewa rolą nasieniem, spodziewa ś.... Koch. W. Kto piękną bez cnót wziął oblubienicę, dla cudzych wróblów ten posiał pszenicę. Nar. Posiał jeden na górze, a drugi na dole. Kras. Maciek posiał, Maciek zjadł. Krasz. Jak posiało milczeniem. Krasz. Naród rzucał święte rodne ziarna, posiewał trud na plenne jutro. Reym. Słońce ś. nie pokazywało, ale mimo to dzień posiewał dziwnie przesłonecznioną widność. Reym. Przen.: Pierwszy chłód jesienny posiał szronem strach. Sf. Muślin indyjski posiany złotemi gwiazdkami. Kaczk. *(= usiany).* Drogi kwiatkami posiali. Troc. *(= posypali, usypali, usłali).* Przen.: *rozsiać, rozpowszechnić:* Zakazał wieszczkom, aby tajemnic bałwochwalstwa nie posiewali. Skar. Posiewać już zasiane a. na zasianym, *superserere.* Kn. Posiej zasianą rolą. Troc. Posiewać na zasianej roli. Troc. †**P. ś.** *osypać ś., okryć ś.:* Pianą ś. posiewać, szumieć, pleśnieć, *muscescere.* Mącz. <Po + Siać>

**[Posiad, u a. a** blm.] **I.** *siedzenie, posiedzenie:* Leciały siwe gąski z posiadu. Powstańcie już z posiada. Za jednym posiadem śniadanie z obiadem. **2.** *sposobność.* < Po + *Siad, SIOD / SIAD / SAD >

**Posiadacz, a,** lm. **e,** × **Posiadnik** *ten, co posiada; właściciel:* P. nie potrzebował ś. z tytułu posiadania nikomu usprawiedliwiać. Dutk. P. miał za sobą domniemanie, że jest właścicielem. Dutk. <Od Posiadać>

**Posiadaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Posiadacz,** *właścicielka.*

**Posiadać, a, ał I.** cz. ni. dok. *usiąść kolejno, jeden po drugim, pousiadać.* **2.** cz. czyn. nied. P. co = *mieć co, władać czym, mieć co w swym majątku, być panem czego, być w posiadaniu czego:* Lepsze jedno posiadane, jak tam dziesięć spodziewane. L. Często posiada zbrodzień, co należy cnocie. L. Już nie on pieniędzmi władał, lecz go własny zbiór posiadał. Jak. W. Tak Bion przemówił łakomemu sknerze: nie on posiada dobra, ale dobra jego posiadają. Pilch. Nie zna miary, ani wodzy cierpi, kogo gniew posiada. L. Kto ze złą wiarą cudzą rzecz posiada, próżno ś. dawnością składa. Kras. A. Sam nic nie posiadał, prócz kawałka roli. Mick. P. stosunki, znajomości, wprawę, naukę, wiele wiadomości. Niedobrze ś. mówi: P. rozum, P. sławę, talenta, dowcip, sekret; bo ś. lepiej u Polaka gruntowe dobra, niż umysłowe posiadają. Gol. P. czyje zaufanie, miłość *(= cieszyć ś. niemi).* P. języki = *władać, mówić niemi, znać je.* Bohatyr ten mężny język Arabów posiadał. Przyb. **3.** p. **Posiąść. P. ś.:** Nie P. ś. z radości, z gniewu = *nie być panem siebie, nie panować nad sobą; unieść ś.:* Kiedy ona z radości ledwie ś. posiada. Fred. A. Hanem ś. nie posiada (z radości). Jeż. W najwyższym stopniu swoich życzeń nie posiada ś. z swoich poruszeń. Stasz. <Po + Siadać>

**Posiadanie, a,** blm., czynność cz. **Posiadać.**

**[Posiadka, i,** lm. **i]** *posiedzenie, gościna:* Na długom zabawkę, na krótkom posiadkę. <Po + *Siadka, SIOD/SIAD/SAD>

†**Posiadlca, y,** lm. **y,** †**Posiedziciel** *ten, co posiada coś cudzego, przywłaszczyciel, uzurpator, napastnik:* Karol Sudermańczyk, P. tronu szwedzkiego. Petr. <Po + *Siadlca, SIOD/SIAD/SAD>

**Posiadło, a,** lm. **a I.** × P. p. **Posiadłość. 2.** [P.] *siedlisko, zamieszkanie z rodziną, komorne.* <Po + *Siadło, SIOD/SIAD/SAD>

**Posiadłość, i,** lm. **i,** × **Posiadło, [Posiedzialność]** *to, co ś. posiadło, rzecz posiadana, własność, majątek nieruchomy, nieruchomość, włość, posesja:* Bez posiadłości niema prawa dawności. Kras. A. Ma wielkie posiadłości w tej prowincji. Posiadłości Europejczyków w Afryce = *kolonje.* Marjenburg przeszedł w P. królów pruskich. Mick. <Od Posiadły>

†**Posiadły,** †**Posiedziony** *opanowany, zabrany, zawojowany, zdobyty.* <Od Posieść, zam. którego później Posiąść>

× **Posiadnik, a,** lm. **cy** p. **Posiadacz:** Obyczaj ten mógł wziąć początek jeszcze przed erą chrześcijańską od dawnych tej ziemi posiadników. Wor. <Po + *Siadnik, SIOD/SIAD/SAD>

**[Posiady, ów,** blp.] *odwiedziny.* <Od Posiad>

**Posiadywać, uje, ywał** *siadać od czasu do czasu:* Potym wyszedł, wałęsał ś. po mieście, posiadywał na plantacjach. Bał. <Po + Siadywać >

**Posiadywanie, a,** blm., czynność cz. **Posiadywać.**

**[Posiadzka, i,** lm. **i]** p. **Posadzka.**

**Posianie, a,** blm., czynność cz. **Posiać:** Od o-

ka twego lubieżniejsze jest zielone P. Leop. (posienie. Leop., siewba. L.).

†**Posianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Posiać ś.**

× **Posiarczenie, a**, blm., czynność cz. **Posiarczyć.**

× **Posiarczyć, y,ył** p. **Posiarkować**. L. <Po + Siarczyć>

**Posiarkować, uje, ował,** × **Posiarczyć** *posypać a. zaprawić siarką.* <Po + Siarkować>

**Posiarkowanie, a**, blm., czynność cz. **Posiarkować.**

**Posiastum** (o tańcu, o szastaniu ś. w tańcu): Nie wyglądało to, jakby tańczyła P., jeno podyrdum. Chł. <Po + *Siastum, zam. *Szastum, od Dźwn. Szast>

× **Posiągać, a, ał** p. **Posięgać**. Sł. wil.

× **Posiąganie, a**, blm., czynność cz. **Posiągać.**

**Posiągnąć, nie, nął** l. × P. p. **Posięgać.** 2. †P. p. **Posiąść**: Gdyby nie było synów, jeno dziewki, tedy wszystki dziewki jimienie mają P. Dz. <Po + Siągnąć>

**Posiągnięcie, a**, blm., czynność cz. **Posiągnąć.**

**Posiąść, ędzie, adł,** × **Posięść,** × **Posieść**, nied. **Posiadać** l. **[Posiąść]** *pousiadać, zasiąść kolejno, jeden po drugim; usiąść, przysiąść:* Kumotr dziecko położył na pierzynie, kumoszka je nakryła chustką — i posiedli. Posiedli koło stołu. Posiedli, jedzą. 2. *siąść, usiąść; osiąść, osiedlić ś., zamieszkać:* Tak ś. wadzili, że jeden na drugiego gardle chciał posiadać. Birk. W Hiszpanji wiele narodu gockiego zostało, posiadło i ostało, i są. Biel. M. 3. † P. kogo = *usiąść wyżej, niż on:* Za udaniem Kazanowskiego, że starsze daleko pokojowe u stołu posiadam, rozkazał królewic marszałkowi, aby rząd u stołu uczynił. Boh. Nigdy pierwszego miejsca posieść nie chciała. Nies. Po tej stronie, gdzie biała płeć siedziała, królowa węgierska posiadła matkę, gdyż królestwo węgierskie przed polskim ma miejsce. Górn. Dziwnoby było gościa posieść. Pot. Każdy myśli ś. nad równego sobie wysadzić; tak król, żeby króla, szlachcic, żeby ziemianina, kmieć kmiecia i mieszczanin posiadł mieszczanina. Pot. 4. a. †**Posiągnąć,** †**Posięgnąć** co = *osiągnąć, dojść do posiadania czego, wejść w posiadanie czego, otrzymać, dostać co, zawładnąć czym; owładnąć, zyskać, opanować, zdobyć, przywłaszczyć, zająć, zabrać co:* Wacław ś. stroił z wojskiem do Polski na Łokietka, iż mu ojczyznę posiadł. Biel. M. Gliński przyrzekł Bazylemu, że posiędzie wszystkę Litwę, jeśli jego rady słuchać będzie. Biel. M. Ów głupi, co świat posiadł, a posiadszy płacze, bo już nie miał co P.; niechby Jowisz stworzył jeszcze świat drugi, a właśnie dla niego, posiadłby go i płakał, iż niemasz trzeciego; nie posiądziem my świata, Aleksandry nowe, a choćbyśmy posiedli cały lub połowę, i takby nasza istność była nieszczęśliwa. Kras. Poganin mało nie wszystkę Anglję posiadł. Skar. Toć jest dziedzic, zabijmy go i posiądźmy dziedzictwo jego. Sekl. Dobra gdyby kto komu gwałtownie posiadł, a takby je gwałtownie trzymał, tedy wszystko prawo, któreby jeno do onych dóbr, które wydarł, mógł mieć, traci. Sz. Cudzy majątek przez pieniactwo P. spodziewa ś. Pilch. Czy nie to jest ojciec twój, co cię posiadł sobie i stworzył dobrotliwy w onej pierwszej dobie? Groch. Serce twoje ani ś. wielkością dzieła ulęknie, ani próżnej ambicji P. nie dozwoli. Kołł. Pojmali żony ich i dzieci i złupili je, a ziemię ich posiedli. Wuj. Chciał dom Habsburgów P. i koronę polską. Lel. Jest to mędrzec, co posiadł wszystką doskonałość. Kras. Liznąwszy nieco nauki, rozumie, że wszystkie rozumy posiadł. Kto raz grunt posiądzie, ten dziedzic. Mick. **P. ś. l.** *odzyskać władzę nad sobą, opanować ś., przyjść do równowagi, opamiętać ś.:* Duch własny już ś. posiadł i opanował całkiem wewnątrz. Krasiń. 2. †P. ś. *posunąć ś. na siedzeniu, zrobić komu miejsce na siedzeniu:* Usiądź na pośledniejszym miejscu, to rzeką tobie: posiądź ś. wyżej. Wuj. Starzec na igrzyskach ateńskich, gdy ś. mu żaden z Ateńczyków nie posiadł, szedł do posłów lacedemońskich; ci go między sobą na przednim miejscu posadzili. Warg. <Po + Siąść>

**[Posicie, a,** lm. **a]** *poszycie dachu.* <Z Poszycie>

**Posidlenie, a**, blm., czynność cz. **Posidlić.**

**Posidlić, i, ił** *połapać w sidła; usidlić jednego po drugim.* <Po + Sidlić>

**Posiec, cze, kł, Posiekać**, nied. †**Posiekiwać** l. *siekając podrobić; usiekać, zsiekać:* Posiekaj to mięso drobniuchno. Troc. P. kosą = *pokosić.* Trawa posieczona ma leżeć na pokosiech dzień jeden. Trzyc. Człowiek jest jak siano, które posiekują. K. G. Frącek jechał na Niczkową dziedzinę gwałtem i posiekł mu łąkę. Rot. P. biczem, rózgą dzieci. Kn. (= *osmagać, oćwiczyć*). 2. *zsiec, usiec jednego (a. jedno) po drugim, porąbać, pociąć:* Posiekł wszystkich szablą. Troc. Duchy to w kwiecie wieku i sławy posieczonych uzbroiły ramię moje. Sienk. Tako im pomoży bóg i świanty krzyż, jako to świadczę, iże Piotr Urbanowski nie jał (= *jechał*) na Grodną pana wojewodzinę dziedzinę, a nie posiekł Maciejewi sześć powrozów s swym synem gwałtem. Kpzn. <Po + Siec>

**Posiecz, y,** lm. **y** l. × P. *posieczenie, rzeź:* Krwawe ziomków posiecze. Nar. Reszta wojska, wszedszy do zamku, dała tym większe barbarzyńcom do rabunku i posieczy bezpieczeństwo. Nar. Co za posieczy ta nieszczęsna szabla tatarska w ziemi węgierskiej czyni! Jan. 2. †P., **Posieka** *poręb, zasiek, pasieka:* Zamek ten przykre skały i posieczy około gęste opasały. Tw. Były posieczy nad jedną ś. doliną ciasną wieszające, gdzie część wojska utaił. Tw. <Po + Siecz>

**Posieczenie, a**, blm., czynność cz. **Posiec.**

**[Posieczysko, a,** lm. **a]** *pole ścięte po żniwie, ściernisko.* <Od Posiec>

× **Posiedka, i,** lm. **i** *altana do posiedzeń dla osób rozmawiających,* †siedza. Podcz. <Po + *Siedka. SIOD/ŚIAD/SAD>

† **Posiedlenie, a**, blm., czynność cz. **Posiedlić.**

† **Posiedlenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Posiedlić ś.**

† **Posiedlić, i, ił** *osiedlić.* †**P. ś.** *osiedlić ś., osiąść, zamieszkać:* Szukał Palemon miejsca, kędy mógł, posiedliwszy ś., w pokoju mieszkać. Stryjk. <Po + Siedlić>

**[Posiedlisko, a,** lm. **a]** *mieszkanie w chałupie.* <Po + Siedlisko>

† **Posiedmy** p. **Posiódmy.** Troc. <Po + *Siedmy, od Siedm>

**Posiedzenie, a,** l. blm., czynność cz. **Posiedzieć.** 2. lm. **a** = **a)** *siedzenie jednorazowe bez wstawania:* W jednym posiedzeniu tę książkę przeczytałem Troc. Roboty tej starczy na dwa posiedzenia. b) *narady, obrady osób zasiadających w zgromadzeniu, sesja:* P. naukowe, sądowe. Uwagi o sposobie wprowadzenia nauk zabierały

pierwszych posiedzeń komisji edukacyjnej robotę. L Zagaić, zamknąć P. Wnieść projekt na P. P. zawieszono. Jun. c) *zebranie, towarzystwo, kompanja:* Znajdowałem ś. w bardzo miłym posiedzeniu, kompanja była dobrana. L. W miastach towarzystwo, a zatym miłe P. łatwiejsze. Kras. Pierwsza reguła posiedzenia jest nie być mu przykrym. Kraj. Pić wino w posiedzeniu. Troc. Kwestja w jednym posiedzeniu ś. wniosła. Troc. *(=wszczęto ją).* d) †P. *siedzenie, miejsce urządzone do siedzenia:* To P. (siedzenie) jest bardzo niewygodne. Troc. e) [P.] *mieszkanie:* Wynajął P. w jego chałupie. f) ×P. *miejsce, zajęcie, posada:* Który chce, niech będzie we młynie po mnie, a drudzy to sobie posiedzenia szukajcie. W autoramencie cudzoziemskim służyli tylko ci, którzy już żadnego posiedzenia mieć nie mogli na gruncie. Kaczk.

**[Posiedzialność, i,** lm. **i] l.** *miejsce zabudowane i zamieszkane, siedlisko, siedziba:* Ciągnął na nową P. Jun. Tyle mienia! a sama P. prócz tego: dworek z gankiem, stodólsko, obora, stajnia, chlewy dwa, spichlerzyk, ogrodzenie nowe. Jun. **2.** p. **Posiadłość.** <Od Posiedzieć>

**Posiedziały l.** ×P. *który posiedział.* L. **2.** †P., †**Posiedziony** *zagarnięty, opanowany, zabrany.*

**Posiedziciel, a,** lm. **e l.** [P.] *posiadacz, obywatel, właściciel posiadłości gruntowej, posesor.* **2.** †P. p. **Posiadlca:** Giedymin nie był zabójcą pana swego, ani gwałtownym posiedzicielem Wielkiego Księstwa Litewskiego, ale własnym synem i dziedzicem Witennowym. Stryjk

**[Posiedzicielstwo, a,** blm.] *stan, rola posiedziciela:* Przydatność ta upadała i stawiała go w stanie szlachectwa podejrzanego i posiedzicielstwa opartego na zapisie, którego w ręku nie miał. Jeż. <Od Posiedziciel>

**Posiedzieć, i, ał l.** *przesiedzieć, przysiedzieć pewien czas:* Posiedź przy kominku. Troc. Posiedź sobie. Troc. Posiedź tu trochę, zaraz wrócę. Ale ty godziny jednej na miejscu P. nie możesz. L. *(= usiedzieć).* **2.** *pobyć, pobawić, zabawić, zostać, zatrzymać ś.:* Nie miał czasu z przyjaciołmi P., cieszyć ś. a krotofilić. L. *(= dotrzymać im towarzystwa).* Po różnych krajach jeździł, nigdzie nie posiedział. Jabł. *(= nie zagrzał miejsca).* Posiedziawszy w ruinach zamku trzy dni o chłodzie i głodzie, powędrowali nocą do Warszawy. Sienk. Posiedzisz ty na tej posadzie! *(= nieprędko doczekasz ś. awansu).* <Po + Siedzieć>

†**Posiedzienie, a,** blm. *zawładnięcie, owładnięcie, zagarnięcie, objęcie w posiadanie:* A w tym posłali do papieża skarżyć ś. na Krzyżaki o gwałtowne P. krain przerzeczonych Jana Grotta z Słupce, biskupa krakowskiego. Biel. M. <Od Posieść, później Posiąść>

†**Posiedziony** p. **Posiedziały:** Wasil nie tylko że dotrzymał posiedzionych krajów, ale dosiągł i dalszych. Tw. <Od Posiąść>

**[Posieje, ów,** blp.] *wysiewki od krup, mąki.* <Od Posiać>

**Posieka, i,** lm. **i l.** p. **Posiecz:** Ku jasnej Idzie ś udała, mirty gdzie nizkie i rzedsze posieki. Tw. Na porębie układa ś. stos gałęzi i łomu leśnego... a gdy wyschnie przez lato, pali ś. taką posieką na jesieni. Pol **2.** leśn. *łączka wśród lasu, polanka:* Ścieżka prowadziła do obszernej posieki, na której gdzieniegdzie były pnie, szczątki niebotycznych dębów. Rzew. <Po + *Sieka, SIEK>

×**Posiekacz, a,** lm. **e** *ten, co posiekuje.* L. <Od Posiekać>

**Posiekać, a, ał l.** p. **Posiec:** Z czterech stron świata cztery zleciały ś. orły dniem i nocą strzec posiekanego ciała. Lel. Posiekaj to mięso drobniuchno. Troc. **2.** *powycinać, powyrąbywać:* Władzisław kazał ich (ludu pogańskiego) kościoły błędliwe popalić, lasy P., węże pobić... Biel. M. <Po + Siekać>

**Posiekanie, a,** blm., czynność cz. **Posiekać.**

**Posiekany, [Posiepany]** *popadany od wiatru, mrozu i wilgoci:* Ona kochała syna tej kobiety z zapracowanemi, zgrubiałemi, posiekanemi rękami. Kow. <Od Posiekać>

**[Posiekier, a,** lm. **y]** p. **Posecer.** <Po + *Siekier, SIEK>

†**Posiekiwać, uje, iwał** p. **Posiec.** <Po + *Siekiwać, SIEK>

†**Posiekiwanie, a,** blm., czynność cz. **Posiekiwać.**

×**Posiekły** *porąbany, posiekany.* Wor. <Od Posiec>

***Posiela:** [Od P.] = *oddawna.*

**[Posielać, a, ał]** *posyłać.* <Od Posieł>

**[Posielanie, a,** blm.] czynność cz. **Posielać.**

**Posielanka, i,** lm. **i** *włościanka:* Przy posielance mniej tkliwej od skały możeby jego pieśni nieznane zmarniały. Krasz. <Ros. posielanka>

**Posieleniec, ńca,** lm. **ńcy** *skazany na osiedlenie w Rosji:* I przyszli na miejsce, gdzie była posieleńców szopa, lecz nie znaleźli śladu jej, wicher ją był bowiem powalił. Słow. <Ros. posieleniec; por. !Posileniec>

†**Posielny** *wiejski:* Posielnych abo wiejskich gruntów powinności są. Sz. Każdy sąd, gdzie chłopski starszy w posielnym sądzie sądzi. Sz. <Po + *Sielny, od Sioło>

**[Posieł, sła,** lm. **sły]** p. **Poseł.** <Z Poseł>

**Posienie, a,** lm. **a = Podsienie:** Mała karczma bez zajazdu, z posieniem dawniejszym. Pol. <Po + *Sienie, od Sień>

**Posienny** p. **Posiewny:** Posienne owoce. Fur.

**[Posiepać, a, ał]** *potargać:* P. Żydowi brodę. **[P. ś.]** *popadać ś., posiekać ś. od zimna i wilgoci:* Ręce, nogi mu ś. posiepały. <Po + Siepać>

**[Posiepanie, a,** blm.] czynność cz. **Posiepać.**

**[Posiepanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Posiepać ś.**

**Posierdzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posierdzić ś.**

**Posierdzić się, i ś., ił ś.** *spędzić pewien czas na sierdzeniu ś., pogniewać ś., poirytować ś.* <Po + Sierdzić ś.>

**[Posierocieć, eje, ał]** *dostać od zimna „sierot," to jest pryszczyków, gruczołków na ciele.* <Po + Sierocieć>

**[Posierocienie, a,** blm.] czynność cz. **Posierocieć.**

†**Posierpowato** przys. od **Posierpowaty.**

†**Posierpowaty** *podobny do sierpa.* Troc. <Po + Sierpowaty>

**[Posierznąć, nie, nął]** *mieć sierść zjeżoną:* Koń posierznął.

**[Posierznięcie, a,** blm.] czynność cz. **Posierznąć.**

×**Posiestrzenie, a,** blm., czynność cz. **Posiestrzyć.**

×**Posiestrzyć, y, ył** *zaprzyjaźnić, jak siostry; połączyć siostrzaną miłością.* <Po + *Siestrzyć, od Siostra>

×**Posieść, ędzie, siadł** p. **Posiąść.** <Po + Sieść>

**Posięść, ędzie, adł** p. **Posiąść.** <Po + Sięść>

**Posiew, u,** lm. **y I.** *posianie, siew, siejba.* **2.** *ziarno zasiane, zasiew:* P. wschodzi. P. mieszany = *różne rośliny zasiane na jednym polu,* mieszanka. Przen.: P. przedrewolucyjnej filozofji francuskiej uległ pewnym modyfikacjom w jego umyśle. Dęb. L. Siejąc dokoła błogi P. miłości braterskiej. Jord. Staruszek cieszył ś. z tego, że jego posiew, rzucony w moją duszę, nie marniał. Sienk. <Po + Siew>

**Posiewacz, a,** lm. **e** *ten, co posiewa, zasiewca, siewca.* <Od Posiewać>

**Posiewać, a, ał** p. **Posiać.**

**[Posiewalnik, a,** lm. **cy]:** Przyszedł nareszcie i Nowy Rok, który sprowadził od wczesnego rana posiewalników, dokonywających tak zwanego posiewania zbożem, polegającego na tym, że ci, co przychodzą z powinszowaniem, przynoszą w torebeczkach pomieszane wszelkiego rodzaju zboże, którym posypują gospodarza i gospodynię oraz ich otoczenie. Jeż. <Od *Posiewalny, od Posiewać>

**Posiewanie, a,** blm., czynność cz. **Posiewać:** Dokonywali tak zwanego posiewania. Jeż.

**[Posiewnica, y,** lm. **e]** p. **Siewnica.** <Od *Posiewnik, od *Posiewny, od Posiew>

**Posiewny, × Posienny** *dający ś. posiać, dobry do siania:* Ziarno drobne posiewniejsze jest. Haur. Jarzyny posiewne. Przestrzegać trzeba, jakie jest w sobie posiewne ziarno. Troc. <Od Posiew>

**× Posięgać, a, ał** p. **Posięgnąć.** <Po + Sięgać>

**× Posięganie, a,** blm., czynność cz. **Posięgać.**

**× Posięgnąć, nie, nął, × Posiągnąć I. a. × Posięgnąć ś.,** nied. **× Posięgać, × Posiągać,** *sięgnąć po co; pokusić ś. o co:* Posięgając po cudze, zdawała ś. szlachta litewska być powołaną do rozkrzewienia tej spólności. Bobrow. Koszyk napełnił ś., był ciężki, i Piotrek uprzejmie posięgnął ręką, aby go odebrać Reiczce. Dyg. Karasz-bej otrzymał surowe napomnienie, że w ziemi, co ś. do Polski liczy, ani P. ś. do rabunku niewolno. Moracz. **2.** †P. p. **Posiąść.** <Po + Sięgnąć>

**†Posięgnienie, a,** blm., czynność cz. **Posięgnąć:** Posłowie z Włoch wzywali go (cesarza) na P. wielkich onych imion (majętności), jako tego, który do nich dziedziczne prawo miał. Skar.

**Posięście, a,** blm., czynność cz. **Posiąść:** Widzimy Kiejstuta najpierwej uszczęśliwionym miłością i posięściem Biruty (żony). Szaj. Wiedziony chciwością posięścia korony, wiązał ś. paktami conventami pretendent, obiecując narodowi złote góry. Kiś. <Od Posiąść>

**†Posiężne, ego,** lm. **e** rz. *zuchwałe przedsięwzięcie:* Nadzieje nie traci, że tyran posiężnego sowicie przypłaci. Pot. <Po + *Siężne, SIĘG / SIĄG SĄG>

**Posikać, a, ał** dok. i †nied. *sikając pryskać, polewać a. popryskać, polać; poszczać:* Wszędzie posikam, poplugawiam. Mącz. **P. ś.** *sikając popryskać ś.; poszczać ś.* <Po + Sikać>

**Posikanie, a,** blm., czynność cz. **Posikać.**

**Posikanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posikać ś.**

**[Posiki, ów,** blp., **Siki]** *uryna, szczyny.* <Po + Siki>

**Posilać, a, ał i P. ś.** p. **Posilić.**

**[Posilać, a, ał]** p. **Posłać.** <Z Posyłać>

**Posilający I.** im. od **Posilać:** [M. Boska Posilająca] = *karmiąca, dająca piersi Chrystusowi* **2.** *posilny, pożywny:* Lekarstwo posilające. Troc. Polewki posilające lub buljony. Krum.

**Posilanie, a,** blm., czynność cz. **Posilać.**

**[Posilanie, a,** blm.] czynność cz. **[Posilać].**

**Posilanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posilać ś.**

**Posilenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Posilić. 2.** *posiłek, jedzenie, pokarm, pożywienie:* Pij na P. (na posiłek) wino. Troc.

**!Posilenie, a,** blm. *osiedlenie:* Zdjęto z nich okuć żelaznych pierścienie i rozlecieli ś. na P.! Krasiń. Szło nam o uprawę gruntu na posileniach w Zachodniej Rosji i na Donie. Budz. <Ros. posělenje, przez sld. do Posilić>

**!Posileniec, ńca,** lm. **ńcy** *osiedleniec, człowiek internowany:* Między posileńcami ma rzucić nadzieję powstania polskiego. Budz. <Od !Posilenie: por. Posieleniec>

**Posilenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posilić ś.**

**Posilić, i, il,** nied. **Posilać I.** *dodać sił, pokrzepić, wzmocnić, odżywić, orzeźwić:* Rozum posilać tak jak ogień właśnie trzeba, bo gdy ś. nie pomnaża, gaśnie. L. (= *zasilać, podniecać, pobudzać*). Zbytnia jedza nie posila, ale tylko żołądek brzydliwością zajmuje, a insze części ciała obciąża i zniemocniwa. Kwiat. Konie trawą i wrzosem, wojsko zaś mięsem końskim posilał. Niem. Posilonych, odzianych, wyspowiadanych, wprowadzono do świątyni trynitarskiej we Lwowie. Szaj. Wino posila żołądek, a mdły puls potwierdza. Krum. Bądźcie stali, którzyście w Panu położyli ufność swoję, a serca wasze On posili. Kochan. **P. ś. I.** *nabrać sił przez jedzenie, picie; odżywić ś., pokrzepić ś., wzmocnić ś., zasilić ś., zasycić ś., najeść ś.:* Cnót świętych nam i uczynków bogobojnych potrzeba, któremi ś. duch nasz posila. Skar. Jesteś znużony i chory, posil ś. Mick. Gdy ś. dobrze rozgrzał i posilił. Mick. **2.** (o wojsku) *zebrać posiłki, zwiększyć siły, zebrać większe siły:* Agis lacedemoński gdy Greki poraził, posilili ś. potym i nań ś. zebrali. Rej. <Po + Silić>

**†Posilnić, i, il** *zrobić silnym, silniejszym, wzmocnić:* Zbaw mię od nadściganych mię, bo posilnieni są nade mną. Ps. flor. <Po + *Silnić, od Silny>

**Posilnie** przys. od **Posilny.**

**†Posilnienie, a,** blm., czynność cz. **Posilnić.**

**Posilność, i,** blm. rz. od **Posilny.**

**Posilny I.** *dodający sił, posilający, pożywny, krzepiący, wzmacniający, odżywiający, orzeźwiający; zasycający:* Obiad P. Pokarm P. **2.** woj. p. **Posiłeczny.** <Od Posilić>

**Posiłeczny** p. **Posiłkowy:** P. a. **Posilny** huf, w szyku jazdy polskiej, woj. = *hufiec stawający za skrzydłem a. z tyłu skrzydła i nieco w bok od niego a służący do ochrony własnych skrzydeł i oskoczenia skrzydła nieprzyjacielskiego:* Swój szyk pomieszali, a posiłecznych uffów daleko odeszli. Biel. J. <Od Posiłek>

**Posiłek, łku,** lm. **łki I.** *posilenie, to, co posila, pokarm a. napój służący do pokrzepienia sił:* Dobre do posiłku, na P. Kn. Pij na posilenie (na P.) wino. Troc. Wyszedł do pracy bez posiłku (= *naczczo*). Mięso najwięcej daje posiłku. Już do reszty ustają nogi; trzeba posiłku, spoczynku trzeba. Chęć. Przen: Oliwa na P. ognia. Wuj. P. dla ducha. Zal. **2.** †P. *zasiłek, pomoc, wsparcie, zapomoga, subsydjum:* P. pieniężny. Troc. **3.** cieś. *wzmocnienie boczne złączenia ciesielskiego na*

*czop; cząstka drzewa przy piętce lub nacięciu dla mocy zamku zostawiona.* **4.** †P. wojenny, dziś: posiłki wojenne = *żołnierz posiłkowy, pomoc wojenna, wojsko przysłane na pomoc a. stojące w odwodzie:* Którzy na lewym rogu a. na posiłkach... Biel. M. Obwałował obóz częścią posiłków a. ratunków obcych. Warg. Często, skąd ś. nie spodziewa, stąd posiłki człowiek miewa. Koch. W. Podzielił wojsko na trzy zastępy, z których dwa w posiłku postawił, z trzecim pod mury podstąpił. Nar. <Od Posilić; Po + *Siłek, od Siła>

**Posiłkować, uje, ował** I. kogo a. komu = *wspierać go posiłkami, dawać mu posiłki, przybywać mu na pomoc a. w sukurs, pomagać.* Kn. Kieby nas był obóz turecki nie posiłkował obrokami, jużbyśmy byli wszyscy zostali pieszo. Sb. J. Posiłkowany ludźmi, pieniędzmi. Troc. Wcześnie posiłkowana forteca. Troc. Nie z samym już posiłkowanym przez hordę kozactwem państwo polskie miało do czynienia. Jeż. Dwa cylindry w machinach, szczeg. leżących, posiłkujące sobie i z sobą związane. **2.** [P.] *jeść, odżywiać ś.* **P. ś.** czym =*posługiwać ś.; korzystać z czego, pomagać sobie czym:* Przy pisaniu dzieła posiłkował ś. wielu źródłami. <Od Posiłek>

**Posiłkowanie, a,** blm. I. czynność cz. **Posiłkować. 2.** p. **Posiłkowanie ś.:** Towarzyszami Rzymianie nazywali monarchistów a. narody te, które z niemi przymierze zawarli wzajemnego posiłkowania. Siem. J.

**Posiłkowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posiłkować ś.**

†**Posiłkownica, y,** lm. **e** forma ż. od **Posiłkownik.**

†**Posiłkownik, a,** lm. **cy** *ten, co daje posiłki, aljant, sprzymierzeniec, sojusznik:* Wojsko jego kłamstwa, zdrady posiłkownicy. Birk. <Od *Posiłkowny, od Posiłkować>

**Posiłkowy,** ×**Posiłeczny** przym. od **Posiłek:** Żołnierz P., posiłek wojenny. Kn. Ludzie posiłkowi z stron pouchodzili. Bardz. P. żołnierz, połek. Troc. Gram.: Słowa posiłkowe: *być* i *mieć.* Mech.: Cylindry parowe posiłkowe = *dwa cylindry w machinach, szczeg. leżących, posiłkujące sobie i z sobą związane.* <Od Posiłek>

**Posiłować się, uje ś., ował** *spędzić pewien czas na siłowaniu ś., pomocować ś., poborykać ś.* <Po + Siłować ś.>

**Posiłowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posiłować ś.**

**Posiniaczenie, a,** blm., czynność cz **Posiniaczyć.**

**Posiniaczyć, y,ył,** [**Posinić**] kogo = *zbiwszy, porobić mu siniaki, sińce:* Występki powinny chodzić tylko w łachmanach, brudne, bose, posiniaczone. <Po + Siniaczyć>

×**Posiniałość, i,** lm. **i** *znak, plama sina na ciele, siniec, siniak.*

**Posiniały** *ten, co posiniał, zaszedł sinością, zsiniały, siny, zczerniały:* P. od zimna. Często mi twoje posiniałe wargi swe przekładają żałobliwe skargi. Chr.

**Posinić, i, ił** I. *zrobić sinym, powlec sinością.* Sł. wil. **2.** [P.] p. **Posiniaczyć.** <Po + Sinić>

**Posinieć, eje, ał** *powlec ś., zajść sinością, stać ś. sinym, zsinieć, zczernieć.* <Po + Sinieć>

**Posinienie, a,** blm. I. czynność cz. **Posinić. 2.** czynność cz. **Posinieć:** P. świadczy o złamaniu kości.

×**Posiodlenie, a,** blm., czynność cz. **Posiodlić.**

×**Posiodlić, i, ił** p. **Posiodłać:** Konie były zawżdy posiodlone. P. Koch. <Po + *Siodlić, od Siodło>

**Posiodłać, a, ał,** ×**Posiodlić** *jedno po drugim osiodłać, powkładać siodła, pokulbaczyć:* P. konie. <Po + Siodłać>

**Posiodłanie, a,** blm., czynność cz. **Posiodłać.**

[**Posiostra, y,** lm. **y, Półsiostra, Pósiostra, Pósostra**] *kuzynka, krewna, zwłaszcza siostra stryjeczna a. cioteczna:* A wszakeś mi to nie sama, bo z tatusiem i matusią, z braciskiem i siostrzycką i pobratkiem i posiostrą, to obiecała. <Po + Siostra>

×**Posiódmy,** ×**Posiedmy** *siedmioraki, z siedmiu pojedyńczych złożony.* Troc., Włod., Chm. B. <Po + Siódmy>

[**Posipak, a,** lm. **i, Posipaka**] *pogardliwa nazwa niższego urzędnika rosyjskiego.*

[**Posipaka, i,** lm. **i**] p. **Posipak.**

[**Posiuch, a,** lm. **y**] *pęcherz moczowy.*

**Posiusiać, a, ał** dziec. *siusiając pomoczyć, zasiusiać.* **P. ś.** *siusiając pomoczyć ś.; zasiusiać ś.* <Po + Siusiać>

**Posiusianie, a,** blm., czynność cz. **Posiusiać.**

**Posiusianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posiusiać ś.**

[**Posiwawy**] *siwawy, szpakowaty.* <Po + Siwawy>

[**Posiwić, i, ił**] *pokryć siwizną.* <Po + Siwić>

**Posiwieć, eje, ał** *siwym ś. stać, osiwieć; osiwieć w części; doczekać siwizny:* P. przy czym, wśród czego np. na usługach rzpltej. Ojcowie Rzymian posiwieli w ubóstwie. L. Widziałem, jak ś. każdy z nich zadziwiał, bo nachyliłem ś. był i posiwiał. Słow. <Po + Siwieć>

**Posiwienie, a,** blm. I. czynność cz. **Posiwić. 2.** czynność cz. **Posiwieć.**

[**Poskaczkować, uje, ował**] *poskakiwać.* <Po + *Skaczkować, od Skoczyć>

[**Poskaczkowanie, a,** blm.] czynność cz. **Poskaczkować.**

**Poskakać, cze, kał** *spędzić pewien czas na skakaniu:* Kury poskakały za nią kilka kroków, dziobiąc ją po nogach i chwytając za spódnicę. Krasz. <Po + Skakać>

**Poskakanie, a,** blm., czynność cz. **Poskakać.**

**Poskakiwać, uje, iwał** I. a. †**Poskakować** *biec skacząc, w podskokach, podskakiwać, skakać z przerwami:* Piesku mały, na dwu nóżkach poskakujesz. Groch. Bież chutko, Wójtowicze, poskakuj, pośpieszaj ś., jużeś dawno z domu wyszedł. Ciek. Erato, poskakując, nogi kształtnie stawia. Zbyl. Chciałbyś w taniec poskakować, gdy drudzy w grób wskakują. Li. P. trzeba, jako potęga zagra. Troc. Poskakując przyszedł do mnie. Troc. Postój, bracie, skąd wędrujesz, idąc, sobie poskakujesz? Polit **2.** [P.] *poskoczyć kolejno, jeden po drugim:* To óni poskakują mu do pomocy. Bo ten, co poskakuje, rychlej ś. wysili, kłusze potym drajszlakiem, zwiesiwszy nos w mili. Rej. Z tych czółen reszta gromadki postrojonych krasnych dziewcząt wysiadła, poskakując, wiosła rzuciwszy na nie. Krasz. <Po + *Skakiwać, od Skakać>

**Poskakiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poskakiwać.**

**Poskamłać, a, ał** p. **Poskomlić.** <Po + Skamłać>

**Poskamlanie, a,** blm., czynność cz. **Poskamłać.**

**Poskarbiński** =*podskarbiński:* Buławę wielką,

laskę wielką i klucze poskarbińskie litewskie. Mat. <Zam. Podskarbiński>

**[Poskarpny]** *mało jedzący.*

**Poskarżenie, a,** blm., czynność cz. **Poskarżyć:** Bez poskarżenia zachowaliśmy ś. wam. Leop. (bez nagany. B. G.). Jam ś zachował bez poskarżenia. Leop. (bez przygany. B. G.).

**Poskarżenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poskarżyć ś.**

**Poskarżyć, y,ył** I. *zaskarżyć, oskarżyć jednego po drugim.* 2. *powiedzieć komu, przed kim o złym, którego ś. kto do uszół, donieść komu:* Poskarżę przed ojcem! (= będzie o tym ojciec wiedział!). **P. ś.** I. *skarżąc ś. użalić ś. przed kim.* 2. *spędzić pewien czas na skarżeniu ś.* <Po + Skarżyć>

**Poskąpić, i, ił** *nie dać przez skąpstwo; dać zbyt skąpo:* Ucałowała trumnę, ostatni chleba bochenek, ostatni płótna kawałek kładąc na niej wedle zwyczaju, bo tych bracia mu poskąpili. Krasz. Nie poskąpiła jej wdzięków natura. Strzeżcie ś., aby reformy, dzisiaj przez was poskąpione, nie były zaprowadzone pod obcym panowaniem. <Po + Skąpić>

**Poskąpieć, eje, ał** *stać ś. nieco skąpym, skąpszym.* <Po + Skąpieć>

**Poskąpienie, a,** blm. I. czynność cz. **Poskąpić.** 2. czynność cz. **Poskąpieć.**

**Posklecać, a, ał** *sklecić jedno po drugim.* <Po + Sklecać>

**Posklecanie, a,** blm., czynność cz. **Posklecać.**

**Posklejać, a, ał** *skleić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Sklejać>

**Posklejanie, a,** blm., czynność cz. **Posklejać.**

**[Posklepać, a, ał]** *poklepać klepaczką czyli kijanką:* Pospierają kobiety bieliznę, wypłóczą w stawie, posklepają na stołkach. <Po + Sklepać>

**[Posklepanie, a,** blm.] czynność cz. **Posklepać.**

**Posklepić, i, ił** *zasklepić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; pokryć sklepieniem.* <Po + Sklepić>

**Posklepienie, a,** blm., czynność cz. **Posklepić.**

**Posklęsać, a, ał** *sklęsnąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Sklęsać>

**Posklęsanie, a,** blm., czynność cz. **Posklęsać.**

**[Poskludzać, a, ał]** *pozbierać, posprzątać.* <Po + Z + * Kludzać, KLUD>

**[Poskludzanie, a,** blm.] czynność cz. **Poskludzać.**

**Poskładać, a, ał** I. *złożyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, wielokrotnie:* Jechać trzeba było stępem, dla materjałów budowlanych poskładanych wzdłuż ulicy. Jeż. Ja przecież jeszcze żyw jestem i nie poskładałem urzędów. Kaczk. Sejm zszedł prawie cały na sporach... o niefortunnie poskładane przysięgi. Kaczk. P. bieliznę do magla. 2. *skomplikować:* Liczby bardzo poskładane przyprowadzić do rachunku liczb prościejszych. Jak. J. Wszystkie zbyt poskładadane silnie są kosztowne. Jak. J. 3. *spędzić pewien czas na składaniu.* **P. ś.** *złożyć ś. kolejno, jeden po drugim:* Poskładali ś. na pomnik, na stypendjum. <Po + Składać>

**Poskładanie, a,** blm., czynność cz. **Poskładać.**

**Poskładanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poskładać ś.**

× **Poskładniej** przys. *składniej, udatniej, zręczniej, porządniej, lepiej:* P. co objaśnić. <Po + Składniej>

× **Poskładu** przys. *do składu, składnie, rymownie, według rymu.* Kn. <Po + Składu, od Skład>

**Poskłaniać, a, ał** *skłonić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Skłaniać>

**Poskłanianie, a,** blm., czynność cz. **Poskłaniać.**

**Poskocz, a,** im. **e** myśl. *nazwa psa.* <Po + Skocz, od Skoczyć>

**Poskoczenie, a,** blm., czynność cz. **Poskoczyć.**

**Poskocznie** przys. od **Poskoczny.**

**Poskoczny** I. a. × **Poskoczysty,** × **Poskokliwy** *podskakujący, skaczący, skoczny, lekki, rączy:* P. strumyczek. Klon. Tam czysta woda nurtem poskocznym wypływa. Dm. Trudno, ażeby pieszy żołnierz mógł ochoczą a równinami poskoczną jazdę doścignąć. Nar. Przen.: Już każda piosenka, z początku poskoczna nuta, przy końcu widać, że struta. Len. (= *do poskoków zachęcająca, taneczna, wesoła).* Gdzież ś. podziały owe pieśni wesołe, pląsy poskoczne, owe tury, turonie i igrzyska ucieszne? Dyg. 2. *prędki, narwany, lekkomyślny, roztrzepany, nierozważny:* Nazbyt poskocznego a. bujnego młokosa figle ninacz ś. nie przygodzą, chyba uciekać, a przed guzem uskakować. Rej. Ani wam według wolej padnie tak P. postępek. P. Koch. 3. *zbyt pośpieszny, dorywczy, pobieżny, niedokładny:* Poskoczne czytanie, powierzchowne ksiąg przebieganie, potrawy skwapliwie pożywane a nie zżute—w sytość nie idą. Pilch. <Od Poskok>

**Poskoczyć, y,ył** I. *skoczywszy pomknąć; skoczyć; dopaść, doskoczyć, przyskoczyć:* Gdzie który huf poskoczył, zawsze na tej stronie nieprzyjaciel ginął. Warg. Naszy, nie mogąc tego na sobie przewieść i nie będąc tak cierpliwi, poskoczyli do nieprzyjaciela śmiele. Sap. J. P. do głowy po rozum. L. 2. *podskoczyć, podnieść ś., pójść w górę, wynieść ś., podnieść ś., wzbić ś., wzrosnąć, zawansować:* Mieszkańcy ziemi szwabskiej przez kupiectwa i handel poskoczyli do państw znacznych. Łęcz Ceny poskoczyły w górę. <Po + Skoczyć>

× **Poskoczysty** p. **Poskoczny.** <Od Poskok>

**Poskok, u,** lm. **i** *poskoczenie, skok, podskok, sus, podryg, pląs:* Szemrze P. strumieni. Kniaź. Poskokami tańcowali. Troc. Noga za nogą idź w twojej drodze, gdyć zakazano poskokiem. Karp. Niesktadnie w poskoku padnie, związane mając nogi pętliskiem. Zabł. Jednemu ś. chce pokoju a czytania, drugiemu tańca a rozmaitych poskoków. Rej. Muzo! na złotym dzwonisz bardonie sztucznej poskokiem dłoni. Kniaź. <Po + Skok>

× **Poskokliwy** p. **Poskoczny:** Poskokliwa Mirynna. Ml. <Od Poskok>

**Poskomlenie, a,** blm., czynność cz. **Poskomlić.**

**Poskomlić, i, ił, Poskamlać** *pewną chwilę przeskomlić.* <Po + Skomlić>

× **Poskorupić, i, ił** *powlec skorupą, zaskorupić:* Jaje warzone jak P. Sien. **P. ś., Poskorupieć** *zajść skorupą, powlec ś. skorupą:* Takim sposobem jaje warzone prędko ś. poskorupi. Sien. <Po + Skorupić>

× **Poskorupieć, eje, ał** p. **Poskorupić:** Tłucz, żeby przała, aż poskorupieje. Ostror. <Po + Skorupieć>

**Poskorupienie, a,** blm. I. czynność cz. **Poskorupić.** 2. czynność cz. **Poskorupieć.**

**Poskowyczeć, y, ał** *spędzić pewien czas na skowyczeniu.* <Po + Skowyczeć>

**Poskowyczenie, a,** blm., czynność cz. **Poskowyczeć.**

**Poskracać, a, ał** *skrócić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Trzewiczki były tak du-

że, że nóżki jej tańcowały w nich wolno; krawiec poradził na to, naprędce poskracał, pofastrygował. Bał. <Po+Skracać>

**Poskracanie, a,** blm., czynność cz. **Poskracać.**

**Poskramiacz, a,** lm. **e** l. a. **Poskromiciel, Poskromca** *ten, co poskramia a. poskromił, pogromca, ukróciciel:* P. dzikich zwierząt. Menesteus, koni P. Ml. Doznał uczucia tryumfu, podobnego temu, jakiego doznaje P. dzikich zwierząt. Orzesz. **2. mech.:** P. rozpędowy = *kule osadzone na ramionach łamanych, suwających ś. po osi pionowej i obracających ś. około tejże osi, przyrząd służący przy machinie parowej do miarkowania przypływu pary do cylindra.* <Od Poskramiać>

**Poskramiać, a, ał** i **P. ś.** p. **Poskromić.**

**Poskramianie, a,** blm., czynność cz. **Poskramiać.**

**Poskramianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poskramiać ś.**

**Poskrapiać, a, ał** *skropić jedno po drugim.* <Po+Skrapiać>

**Poskrapianie, a,** blm., czynność cz. **Poskrapiać.**

**Poskrawać, a, ał** *skroić jedno po drugim, skroić w wielu miejscach:* P. tłuszcz z szynki. <Po+Skrawać>

**Poskrawanie, a,** blm., czynność cz. **Poskrawać.**

**Poskreślać, a, ał** *skreślić jedno po drugim; skreślić w wielu miejscach.* <Po+Skreślać>

**Poskreślanie, a,** blm., czynność cz. **Poskreślać.**

**Poskręcać, a, ał** *skręcić kolejno, jeden po drugim; skręcić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, pokończyć skręcanie:* Inni już od kościoła poskręcali do domów. Kaczk. Brunetka miała czarne włosy, poskręcane w papiloty. Bał. <Po+Skręcać>

**Poskręcanie, a,** blm., czynność cz. **Poskręcać.**

**Poskrobać, bie, bał** l. *spędzić pewien czas na skrobaniu:* Poskrobał serka im czasem, czasem figę im pokazał. Fred. A. A ja ś. cieszyć będę wtenczas i dopiero poskrobię marchewkę. Kaczk. **3.** *oskrobać jedno po drugim, pooskrobywać; podrapać, porysować jedno w wielu miejscach:* P. ryby. P. ścianę. **P. ś.** *spędzić pewien czas na skrobaniu ś., podrapać ś.:* Poskrobał ś. po głowie. Oss. Poskrobał ś. chłopak po czuprynie. Oss. Przen.: Ej, poskrobie on ś. teraz! Boh. *(=pokręci ś., pokłopocze ś., poturbuje ś.).* <Po+Skrobać>

**Poskrobanie, a,** blm., czynność cz. **Poskrobać.**

**Poskrobanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poskrobać ś.**

**[Poskrobek, bka,** lm. **bki, Poskróbek]** l. *niewielka ilość rozczyny, zeskrobana w dzieży i zostawiona na jej krawędzi jako ferment, mający służyć do zarobienia rozczyny na pieczywo następne.* **2.** a. wyskrobek = a) *bułka, chleb z zeskrobanych z wnętrza dzieży resztek ciasta:* Mój placek, już wiem, który — ten na samym końcu ławy, P. Ork. b) przen. *najmłodsze dziecko w rodzinie.* **3.** w lm. *szczątki gnoju wyskrobane w oborze, stajni, podwórzu.* <Od Poskrobać>

× **Poskrobnąć, nie, nął** *skrobnąć:* Neptunie, tylko trójzębem wód gładkich poskrobnij, aż marynarze biją ofiary. L. *(= uderz).*

× **Poskrobnięcie, a,** blm., czynność cz. **Poskrobnąć.**

**Poskromca, y,** lm. **y** m. p. **Poskramiacz:** Hektor, koni P. Ml. <Od Poskromić>

**Poskromiciel, a,** lm. **e** p. **Poskramiacz.**

**Poskromicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poskromiciel.**

**Poskromić, i, ił,** nied. **Poskramiać** *uskromić, ukrócić, obuzdać, powściągnąć, powstrzymać, umiarkować, pohamować, utemperować:* Poskrom namiętność, która cię uniża. L. Wiele każdemu człowiekowi na tym należy, aby umiał złe swoje skłonności poskramiać. Kras. **P. ś. l.** *uskromić ś., powściągnąć ś., powstrzymać ś., pomiarkować ś., pohamować ś.:* Radbym ten liścik przeczytał, ale ś. poskromię. L. *(= zapanuję nad sobą, gwałt sobie zadam, przezwyciężę ś.).* **2.** [P. ś.] *uporać ś. z robotą, uwolnić ś. od roboty, skończyć ją.* <Po+Skromić>

**[Poskromić, i, ił]** *zaprawić postną potrawę tłuszczem mięsnym; strefić:* Mięsa u Żydów nie kupować, bo poskromiwszy i poplugawiwszy, chrześcijanom przedają. Sak. Nie chciał za żadne pieniądze P. swojej charczewni. Ochoc. **[P. ś.]** *zjeść z mięsem w poście, pogwałcić post, strefić ś.* <Po+* Skromić, od Skrom>

**Poskromienie, a,** blm., czynność cz. **Poskromić.**

**[Poskromienie, a,** blm.] czynność cz. **[Poskromić].**

**Poskromienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poskromić ś.**

**[Poskromienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **[Poskromić ś.].**

**Poskromiony** l. im. od **Poskromić.** **2.** × P. *umiarkowany, powściągliwy, umiejący nad sobą panować:* Na sędziów trzeba ludzi poskromionych we wszystkich pasjach. L.

**Poskromnieć, eje, ał** *stać ś. skromniejszym, spotulnieć, spokornieć, przycichnąć.*

**Poskromnienie, a,** blm., czynność cz. **Poskromnieć.**

**[Poskromność, i,** blm.] *uległość.* <Po+Skromność>

**[Poskróbek, bka,** lm. **bki]** p. **Poskrobek.**

× **Poskrudlenie, a,** blm., czynność cz. **Poskrudlić.**

× **Poskrudlić, i, ił** *pobronować, powlec:* Na odwrotach poskrudliwszy a. uwlekszy, sieją niektórzy. Haur. <Po+Skrudlić>

**Poskruszać, a, ał** *skruszyć jedno po drugim, pokruszyć.* <Po+Skruszać>

**Poskruszanie, a,** blm., czynność cz. **Poskruszać.**

**Poskrywać, a, ał** *skryć jedno po drugim.* <Po+Skrywać>

**Poskrywanie, a,** blm., czynność cz. **Poskrywać.**

**Poskrzeczeć, y, ał** *spędzić pewien czas na skrzeczeniu.* <Po+Skrzeczeć>

**Poskrzeczenie, a,** blm., czynność cz. **Poskrzeczeć.**

× **Poskrzegotać, ocze, otał** p. **Poskrzekotać:** Ptakom, gdy dzieci pobiorą, u gniazdeczek swoich poskrzegotawszy kęs, zasie sobie skaczą. Rej. <Po+Skrzegotać>

× **Poskrzegotanie, a,** blm., czynność cz. **Poskrzegotać.**

**Poskrzekotać, ocze, otał,** × **Poskrzegotać** *naskrzekotać ś. chwilę.* <Po+Skrzekotać>

**Poskrzekotanie, a,** blm., czynność cz. **Poskrzekotać.**

× **Poskrzenie, a,** blm., czynność cz. **Poskrzyć.**

× **Poskrzyć, y, ył** *skrami posypać, oświecić; poiskrzyć, roziskrzyć jedno w wielu miejscach a. jedno po drugim.* Słow. <Po+Skrzyć>

**Poskrzyp, u,** lm. **y** *skrzyp powtarzający ś.*: Słyszeć dudnienie kół i poskrzypy osi. Orzesz. <Po + Skrzyp>

**Poskrzypieć, i, ał** I. *wypełnić pewną chwilę skrzypieniem* 2. *przepędzić pewien czas, nieco na skrzypcach.* <Po + Skrzypieć>

**Poskrzypienie, a,** blm., czynność cz. **Poskrzypieć.**

× **Poskrzypiwać, uje, iwał** p. **Poskrzypywać:** Świerszcze za kominem poskrzypiwały niekiedy. Reym. <Po + *Skrzypiwać, od Skrzypieć>

× **Poskrzypiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poskrzypiwać.**

**Poskrzypka, i,** lm. **i** zool. (łema) *chrząszcz czteroczłonkowy.* <Po + Skrzypka>

**Poskrzypkowaty** *podobny do poskrzypki.* <Od Poskrzypka>

**Poskrzypywać, uje, ywał,** × **Poskrzypiwać** *skrzypieć z przestankami.* <Po + *Skrzypywać, od Skrzypieć>

**Poskrzypywanie, a,** blm., czynność cz. **Poskrzypywać:** Słychać u góry lekkie i rytmiczne P. wysoko umieszczonego wentylatora. Orzesz.

**Poskubać, bie, bał,** × **Poskusić** I. *oskubać jedno po drugim; pooskubywać:* P. kurczęta. 2. *spędzić pewien czas na skubaniu:* P. szarpie. P. pierze (=*podrzeć*). Przen.: Chciało mi ś. też trochę P. Tatarów, co mi ś. nadokuczali hultaje. Kaczk. <Po + Skubać>

**Poskubanie, a,** blm., czynność cz. **Poskubać.**

× **Poskubnąć, nie, nął** *skubnąć, uskubać nieco.* L. <Po + Skubnąć>

× **Poskubnięcie, a,** blm., czynność cz. **Poskubnąć.**

**Poskubywać, uje, ywał** *skubać z przestankami:* Konie szły niezmiernie wolno, poskubując po drodze mchy. Sienk. <Po + *Skubywać, od Skubać>

**Poskubywanie, a,** blm., czynność cz. **Poskubywać.**

[**Poskucenie, a,** blm.] czynność cz. **Poskucić.**

[**Poskucenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poskucić ś.**

[**Poskucić, i, ił**] I. *sprzątnąć.* 2. *dopomagać.* [**P. ś.**] *posłużyć ś.*

[**Poskucować, uje, ował**] *nudzić ś., kwasić ś.* <Po + Z + *Kucować zam. *Kuczować od KUK>

[**Poskucowanie, a,** blm.] czynność cz. **Poskucować.**

† **Poskundzenie, a,** blm., czynność cz. **Poskundzić.**

† **Poskundzić, i, ił** *zelżyć, zhańbić.* B. Sz.

**Poskupiać, a, ał** *skupić jedno po drugim a. jedno w wiele grup:* Wiatr najdziwaczniej śnieg poroznosił i poskupiał. Krasz. **P. ś.** *skupić ś. kolejno, jeden po drugim; skupić ś. w wiele grup:* W sali poskupiały ś. gromadki. Krasz. <Po + Skupiać>

**Poskupianie, a,** blm., czynność cz. **Poskupiać.**

**Poskupianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poskupiać ś.**

**Poskupować, uje, ował** p. **Poskupywać.** <Po + Skupować>

**Poskupowanie, a,** blm., czynność cz. **Poskupować.**

**Poskupywać, uje, ywał, Poskupować** *skupić jedno po drugim:* Zastawników poskupywano. Krasz. <Po + Skupywać>

**Poskupywanie, a,** blm., czynność cz. **Poskupywać.**

[**Poskurać, a, ał**] *wskórać.*

[**Poskuranie, a,** blm.] I. czynność cz. **Poskurać.** 2. *korzyść, zysk:* Trza chłopu bez poskurania odejść.

**Poskurcz, u,** lm. **e** fizj. *chwila następująca po skurczu serca* (perisystole). <Po + Skurcz>

**Poskurczać, a, ał** *pokurczyć, skurczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, pokulić.* **P. ś.** *skurczyć ś. kolejno jeden po drugim; skurczyć ś. w wielu miejscach, pokurczyć ś., pokulić ś.:* Poskurczał ś. na ławie, wystawił bose nogi na nalepę i grzał je przy ogniu. Ork. <Po + *Skurczać, od Skurczyć>

**Poskurczanie, a,** blm., czynność cz. **Poskurczać.**

**Poskurczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poskurczać ś.**

[**Poskuta, y,** lm. **y**] *posługa:* Muszę iść do domu i zrobić poskutę.

[**Poskutać, a, ał**] *robić posługę.*

[**Poskutanie, a,** blm.] czynność cz. **Poskutać.**

**Poskutkować, uje, ował** *wywrzeć skutek, oddziałać skutecznie:* Wiedząc, jakie najlepiej nań poskutkuje lekarstwo, poprowadził go z sobą do restauracji. Krasz. <Po + Skutkować>

**Poskutkowanie, a,** blm., czynność cz. **Poskutkować.**

**Poskuwać, a, ał** *skuć jedno po drugim, jedno z drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Skuwać>

**Poskuwanie, a,** blm., czynność cz. **Poskuwać.**

[**Poskuzenie, a,** blm.] czynność cz. **Poskuzyć.**

[**Poskuzyć, y, ył**] *zyskać, odnieść skutek.* <Zam. Poskórzyć, Po + *Skórzyć = Skórać>

**Poskwarzenie, a,** blm., czynność cz. **Poskwarzyć.**

**Poskwarzyć, y, ył** *uskwarzyć, zeskwarzyć jedno po drugim.* <Po + Skwarzyć>

**Poskwierczeć, y, ał,** × **Poskwirczeć** *wypełnić pewną chwilę skwierczeniem; naskwierczeć ś. przez pewien czas.* <Po + Skwierczeć>

**Poskwierczenie, a,** blm., czynność cz. **Poskwierczeć.**

† **Poskwiernić, i, ił,** † **Poskwirnąć** *poplamić, pokalać, pomazać, poplugawić, popaskudzić.* † **P. ś.** *poplamić ś., pomazać ś., pokalać ś., poplugawić ś., popaskudzić ś.:* Żydzi, którzyby ś. od umarłego poskwiernili i onieczyścili... Sak. <Po + Skwiernić>

† **Poskwiernienie, a,** blm., czynność cz. **Poskwiernić.**

† **Poskwiernienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poskwiernić ś.**

× **Poskwirczeć, y, ał** p. **Poskwierczeć:** Ptakom gdy dzieci pobiorą, u gniazdeczek swoich poskwirczawszy, poskrzegotawszy kęs, zasie sobie skacza. Rej. <Po + Skwirczeć>

× **Poskwirczenie, a,** blm., czynność cz. **Poskwirczeć.**

† **Poskwirnąć, nie, nął** p. **Poskwiernić.** Ps. flor.

† **Poskwirnienie, a,** blm., czynność cz. **Poskwirnąć.**

× **Posłabiać, a, ał** p. **Posłabić.** L.

× **Posłabianie, a,** blm., czynność cz. **Posłabiać.**

**Posłabić, i, ił,** nied. × **Posłabiać** I. *uczynić co słabszym, osłabić nieco:* Zatrwożyli was, posłabiając dusze wasze. B. B. 2. *osłabić jedno po drugim.* <Po + Słabić>

**Posłabieć, eje, ał, Posłabnąć** I. *stać ś. nieco słabym a. słabszym, osłabnąć, osłabieć nieco.* 2. *o-*

*słabnąć kolejno, jeden po drugim:* Porażeni mocą bożą, polękali ś., posłabieli i poomdlewali. Leop. <Po+Słabieć>

**Posłabienie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Posłabić. 2.** czynność cz. **Posłabieć.**

**Posłabnąć, bnie, bł** p. **Posłabieć.** <Po+Słabnąć>

**Posłabnięcie, a,** blm., czynność cz. **Posłabnąć.**

**Posłabować, uje, ował** posp. *pobyć słabym przez pewien czas, pochorować.* <Po+Słabować>

**Posłabowanie, a,** blm., czynność cz. **Posłabować.**

**I. Posłać, śle, słał,** nied. **Posyłać, [Posilać, Posielać] I.** *wyprawić, wysłać:* Jarochna posłała swe ludzi dwadzieścia kmiot a dwu paniczu i rozsypała kopce s prawem usute. Rot. Nie może być poseł większy niż ten, który go posłał. Sekl. Muszę P. po krawca. Boh. Poślij mu list, pieniądze. Troc. Albośmy to mało ludzi posłali na tamten świat? L. *(=przyczyniliśmy ś. do ich śmierci).* Doktorzy posłali go do Włoch *(=zalecili mu wyjazd).* P. interesanta do naczelnika biura *(= zwrócić, adresować).* P. kogo do wszystkich djabłów *(= odesłać, kazać mu iść).* P. co pocztą, przez pocztę *(=przesłać, wyekspedjować).* P. komu ukłony *(= przesłać).* Przen.: P. wzrok w dal *(= zapuścić).* Z góry puścił ś. drogą, nawet nie wiele kija posyłając na wzwiady. Krasz. *(=macając nim przed sobą).* Ta góra dalekie posyła widoki. Troc. **2.** [P.] *przysłać:* Posłał mi pieniądze. <Po+1. Słać>

**2. Posłać, ściele, słał,** × **Pościelić.** nied. × **Pościelać I.** *zrobić posłanie:* P. dziecku, psu. P. bydłu *=zrobić pościółkę.* P. łóżko=*rozesłać na nim pościel, rozebrać je do spania.* P. łóżko na dzień *(=usłać).* Jak sobie pościelesz, tak ś. wyśpisz. Prz. Kres ukaże, kto dobrą drogą bieg prowadzi, kto sobie źle pościele zrazu, sam ś. zdradzi. Szymon. **2.** *rozpostrzeć, rozesłać, rozłożyć:* Pacholę stół ma przychędożyć, obrus biały pościele, prawdę w pośrzodku położy. L. <Po+2. Słać>

× **Posładzać, a, ał** p. **Posłodzić.**

× **Posładzanie, a,** blm., czynność cz. **Posładzać.**

**[Posłana, ej,** lm. **e]** *sprawa, potrzeba, dla której kogo posłano:* Idź, młynarzu, do pana, bo jest prędka posłana... Idzie młynarz i duma: a cóż ten pan do mnie ma? Pśń. <Od Posłany, od 1. Posłać>

× **Posłanek, nka,** lm. **nkowie** p. **Posłaniec:** Prośby zanoszę najwyższe do tronu, wiem, nie odrzucisz próśb twego posłanka (Merkurego). L. <Od Posłany>

**Posłaniać, a, ał** p. **Posłonić.** Sł. wil. **P. ś. I.** p. **Posłonić. 2.** dok. *spędzić pewien czas na słanianiu ś., powłóczyć ś., powałęsać ś., połazić, poszwędać ś.*

**Posłanianie, a,** blm., czynność cz. **Posłaniać.**

**Posłanianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posłaniać ś.**

**Posłanica, y,** lm. **e** forma ż. od **Posłanik,** posłannica, posłanniczka, posłanka, †posełka, †posełkini, †posełkinia: P. Junony, tęcza. Żebr. <Od Posłanik>

**I. Posłanie, a, I.** blm., czynność cz. **I. Posłać. 2.** †P., lm. **a** *list, żądanie, akt:* Jako mi Borzysławowym posłaniem wzięto za dziesięć grzywien bydło. Kpzn.

**2. Posłanie, a I.** blm., czynność cz. **2. Posłać:** Po posłaniu pościeli pańskiej w piecu zapal. Troc. **2.** lm. **a** *łoże posłane, pościel, legowisko, spanie:* P. dla podróżnych. Troc. Twarde to dla mnie P. Troc. Słoma ś. bierze na P. tak ludziom, jak bydlętom. Kluk. Przen.: A myśl młoda kołysze ś. swobodna na marzeń posłaniu. Rom. Zdr. **Posłanko.**

**Posłaniec, ńca,** lm. **ńcy I.** a. **Posłannik,** †**Posłanik,** †**Posłany** *ten, którego posyłają za jakim interesem a. z uwiadomieniem, goniec, umyślny:* P. jeszcze nie wrócił z odpisem. L. Przysłać co, napisać, załatwić co przez posłańca. P. publiczny = *komisjoner.* Wiedza siecią kolei żelaznych otoczyła planetę i uczyniła błyskawicę ludzkim posłańcem. Dzied. Jak P. wieczności błysną i przepadną. Mick. **2.** × P. p. **Poseł:** Rady państwa do Kazimierza wysłały posłańców, by wrócił i wziął koronę. Niem. **3.** [P.] = a) *swat.* b) *djabeł.* <Od Posłany, od 1. Posłać>

†**Posłanik, a,** lm. **cy I.** p. **Posłaniec.** Troc. **2.** p. **Poseł:** P. w sprawach publicznych. Troc. <Od Posłany, od 1. Posłać>

**Posłanka, i,** lm. **i** forma ż. od **Posłanek,** posłanica, posłannica, posłanniczka, †posełka, †posełkinia, †posełkini: Posłanki wiosny. Przyjemna P. taka. Przyb. Irys, bogów P. Dm. Irys, chybka bogów P. Troc. P. niebios krokom, ich przodkuje sława. Dm. <Od Posłanek>

**Posłanko, a,** lm. **a I.** p. **2. Posłanie. 2.** *kolebka, kołyska.* <Od 2. Posłanie>

**Posłannica, y,** lm. **e, Posłanniczka** forma ż. od **Posłannik,** posłanica, posłanka, †posełka, †posełkinia, †posełkini: Z posłannicą króla nie chcieli ani przełamać chleba. Krasz. <Od Posłannik>

**Posłannictwo, a,** lm. **a, Posłaństwo** *misja, zadanie, przeznaczenie, obowiązek przyjęty z własnej woli a. nałożony przez okoliczności lub przez Boga, przez losy; poruczenie, zlecenie, apostolstwo, poselstwo:* Przejęta wielkością posłannictwa swego w wychowaniu potomków. Krasz. Spełniał P. dyletanta dość nieźle. Krasz. Chłopak wybornie pojął swe P., a dostawszy dwa złote, kopnął ś. do Żabiego. Krasz. Klasy społeczne, nie spełniające posłannictwa, giną i zlewają ś. z innemi. Krasz. Najważniejszym posłannictwem apostołów było opowiadanie słowa bożego. Kras. A. <Od Posłannik>

**Posłanniczka, i,** lm. **i** p. **Posłannica.** Krasz.

**Posłannik, a,** lm. **cy I.** p. **Posłaniec. 2.** × P. p. **Poseł:** Sam kniaź króla I.M. pana naszego przez posłannika swego... podskarbiego... na sejmie o pokój prosił. Piel. Z któremi zimne było powitanie i takie obejście ś., jak posłanników politycznych dwuch państw przeciwnych sobie. Skarb. **3.** *ten, co spełnia posłannictwo, apostoł.* <Zam. Posłanik>

†**Posłany, ego,** lm. **i** p. **Posłaniec.** Troc.

**Posłańczy** przym. od **Posłaniec.** Troc. <Od Posłaniec>

**Posłaństwo, a,** lm. **a** p. **Posłannictwo:** Mahomet użył cudów, objawień i proroctw na zjednanie powagi swojemu posłaństwu. Szan.

†**Posłek, łka,** lm. **łkowie** p. **Poseł.** <Od Poseł>

**[Posłeszny]** p. **Posłuszny.**

†**Posłnąć, nie, nął** p. **Posłnąć:** A oni już tydzień pili, aż już posłnęli na oczy. Korcz.

†**Posłnięcie, a,** blm., czynność cz. **Posłnąć.**

†**Posłodny** *słodkawy:* Trawa manniana smaku posłodnego. Syr. Jedno piwo gorzkie, drugie słodkie, drugie posłodne. Syr. <Po+Słodny>

**Posłodzenie, a,** blm., czynność cz. **Posłodzić.**

**Posłodzić, i, ił,** nied. × **Posładzać** *osłodzić jedno po drugim.* <Po + Słodzić>

× **Posłonecznie** przys. od **Posłoneczny.**

× **Posłoneczny** *idący za słońcem, jak słońce idzie, od wschodu na zachód.* L. <Po + Słoneczny>

**Posłonek, nku,** lm. **nki, Słońcokręg, Złotojeść** bot. (helianthemum) *roś. z rodziny czystkowatych.* Gatunki: P. pospolity (h. vulgare). P. zmienny bł. Słonecznikiem zwany (h. variabile).

**Posłonić, i, ił,** nied. **Posłaniać** *skłonić, pochylić:* Jako przed królem swoim posłaniały głowy wszystkie szczyty rozległego Adenwaldu. Sł. wil. **P. ś.** *potoczyć ś., zatoczyć ś., zachwiać ś., chybnąć ś.:* Zrobiło ś. źle, posłonił ś. i upadł.

**Posłonieć, eje, ał** *stać ś. nieco słonym a. słońszym.* <Po + Słonieć>

**I. Posłonienie, a,** blm., czynność cz. **Posłonić.**

**2. Posłonienie, a,** blm., czynność cz. **Posłonieć.**

**Posłonienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posłonić ś.**

**[Posłonny]** *obrócony ku słońcu:* Miejsce posłonne *(= słoneczne).*

**[Posłoń]** *strona słoneczna:* Buk na P. kręty — jest drewnem dobrym na sprzęt, ale na opak kręty niedobrze ś. szczypie.

**Posłowa, ej,** lm. **e I.** *żona posła.* **2.** p. **Poselka.** Niem. Groźba ta rozbiła ś. o starania posłowej, pani de Guebriant. Krasz.

**Posłować, uje, ował** *być posłem, jeździć w poselstwie:* Na sejmie posłując. Nies. Na sejmach wielokrotnie gorliwie posłujący. Nies. Posłował od króla Stefana do Jana, króla szwedzkiego. Nies. <Od Poseł>

**Posłowanie, a,** blm., czynność cz. **Posłować:** Każdy szlachcic ziemianin miał przywilej posłowania. Św.

† **Posłowica, y,** lm. **e** p. **Przysłowie.** Wawrz. z Prażm. <Ros. posłovica>

**Posłowicz, a,** lm. **e** *syn posła:* Pan Michał tytułował ś. posłowiczem. Wilcz.

**Posłowie, a,** lm. **a** *słowo, uwagi autora na zakończenie dzieła.* <Po + * Słowie, od Słowo>

× **Posłowy** p. **Poselski.** <Od Poseł>

× **Posłowszczyzna, y,** lm. **y** p. **Poselszczyzna.** <Od Poseł>

**Posłuch, u,** lm. **y I.** × P. *słuch, posłuchanie; audjencja:* Propozycja ta na P. luba i coś w sobie ma okazałego. Petr. *(= dla ucha; pieści ucho).* Nadszedł mufty siwy, prosząc o P. Kon. **2.** *baczenie na czyje słowa, powolność temu, co ś. słyszy; wiara w czyje słowa, chętne słuchanie czyich słów:* W P. jego słowa mi nie szły. Otw. S. *(= nie znajdowały u mnie bacznego ucha).* Boski nauczycielu, baczniem twemu słowu każdemu P. dawał. Przyb. Do podania rzeczy ludziom trzeba człowieka wziętego, iżby to, co powie, szło w P. Górn. Każdy ś. wezdrgnął, tylko Rombaldowi poszło to w P., który na te błędy przystał. P. Koch. Mieć, znajdować P. u kogo. To i ludziom ś. spodoba, i chętniej mu dadzą P., wiedząc, że ś. nie uboi potwierdzenia słów działaniem do ostatka sił. Ork. **3.** p. **Posłuszeństwo:** Zginął P. z karnością. Las. Królewska prośba jest jako rozkazanie, ino, iż pieśń też królewna i nie uczona posłuchu. Ostr. S. Rozswawolone dzieci do posłuchu napędzał. Reym. [Drzewiej nie tak bywało! P. był, poszanowanie starszych i zgoda!]. Reym. Ukorz ś. przede mną w duchu, a oddam legjony w posłuchu. Wysp. **4.** a. † **Zasłuch** *pogłoska, wieść, fama:* Pewne posłuchy są, iż Amurat wielkie wojsko jako najpilniej zbiera. Baz. Spodziewał ś. samym posłuchem najeżdżania swego sprzymierzeńcom serca dodać. Błaż. Posłuchy słysząc i takie i owakie. Biel. M. Patrzyła na to Ryga, szło to w P. do cudzych narodów. Birk. Wśród ludności okolicznej zaczęły obiegać posłuchy, że sprawcami tego napadu są mieszkańcy powiatu kutnowskiego. Bajdy różne plótł z posłuchów chwytane. Jun. **5.** a. **Podsłuch** *podsłuchanie, podsłuchiwanie:* Kącik od podsłuchów wszelkich uwolniony. Bardz. **6.** † **Posłuchy, ów** lm. *wywiady, zwiady:* Aby puszek ani dział, ani też rzeczy innych wojeńskich a. tego wojska stroży abo posłuchów nocnych sie wiarowali. Stat. w. *(custodiam v. vigiliam nocturnam)* Z każdej roty jezdni na straż, na posłuchy, a z pieszej na warty i na bramy mają być wybierani. Tarn. J. A w tym ś. w cieniu ludzie ukazali, ci, którzy byli wyszli na posłuchy. P. Koch. <Po + Słuch>

× **Posłuchacz, a,** lm. **e** *ten, co posłucha, ten, co czas jakiś słucha.* <Od Posłuchać>

**Posłuchać, a, ał,** † **Posłuszać I.** *spędzić pewien czas na słuchaniu:* Bajki wam niosę, posłuchajcie, dzieci! Kras. Mniemają, że już dosyć powinności swej uczynili, iż mszyczki posłuchali, nie dbając na to, iż brat obrażony płacze. Żarn. Ale posłuchaj, co ś. dalej działo. Słow. P. spowiedzi. **2.** [P.] nied. *słuchać, przysłuchiwać ś.:* Ten ś. budzi i posłucha, co ś. dzieje. **3.** dok. i † nied., i dok. posp. **P. ś.** przen. *okazać posłuszeństwo, usłuchać, dać posłuch, okazać ś. posłusznym, powolnym, pójść za radą:* Nie posłuchał ojca. Posłuchaj dobrej rady, głosu rozsądku. Pakli i tak nie będziecie mnie P., przydam karania waszego siedm kroć więcej prze grzechy wasze. B. Sz. Ale ty nawróć ś. i posłuchasz głosu Pana Boga twego i uczynisz wszystko przykazanie. B. Sz. Pszczoły króla sobie obierają, którego miłują i posłuchają gi (= go). Spicz. <Po + Słuchać>

**Posłuchalnia, i,** lm. **e** *sala posłuchań, sala audjencjonalna.* Podcz. <Od Posłuchalny>

**Posłuchalny** *tyczący ś. posłuchań, audjencjonalny:* Sala posłuchalna. <Od Posłuchać>

**Posłuchanie, a, I.** blm., czynność cz. **Posłuchać. 2.** lm. **a** *audjencja, przyjęcie dla wysłuchania próśb, życzeń:* Prosić o P. Mieć, dać P.

**Posłuchiwanie, a,** blm. lek. *auskultacja.* <Od * Posłuchiwać, od Posłuchać>

**[Posłuchmienny]** p. **Posłuszny.**

**[Posłuchnąć, nie, nął],** † **Posłuchnąć** p. **Posłyszeć:** Posłuchnieszli słów mych. B. Sz. <Po + * Słuchnąć, od SŁUCH SŁYCH>

**[Posłuchnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Posłuchnąć.**

**Posłuchowy** przym. od **Posłuch:** Posłuchowe okno = *okno obserwacyjne w fortyfikacjach* Mosk.

**Posługa, i,** lm. **i I.** = a) *spełnienie polecenia chlebodawcy, posłużenie w pojedyńczym wypadku:* Chłopiec do posług. Kobiety obracały żarna i domowe posługi czyniły *(= roboty spełniały).* Nie mam z ciebie żadnej posługi *(= wyręczenia).* b) **a. Posługi** lm. *służba niestała, przychodnia, posługiwanie, usługa:* Korzystna P. Nastręczyć komu posługę. Dostać posługę. Ta kobieta chodzi na posługi. Chłopiec od posługi. Troc. P. dobra, zła *(= obsługa).* P. u pana na mnie przypada. Troc *(= ordynans, dyżur).* Jaka P. i robota, taka też bywa i płata. Pilch. Ciała posługi używamy. Pilch. *(= pomocy; ciałem ś. posługujemy).* **2.** P. bierze ś. pospolicie w znaczeniu wyższym i oznacza taką

czynność, przez którą kto służy czy dobru ogólnemu, czy pożytkowi bliźniego, czy dobru Kościoła, czy zbawieniu dusz ludzkich. Kras. A. P. krajowa, obywatelska, duchowna. Winniśmy tę posługę uczynić... naprzód matce naszej wspólnej. Orzech. Przyjacielskiej posługi nigdy nie omieszkał. Trzyc. (= *przysługi, uczynności*). Zawsze około posług kościelnych ś. bawił. Skar. Teraz więcej twojej posługi potrzebuję. Skar. Kto was zabije, będzie mniemał, iż posługę wdzięczną czyni Bogu. Wuj. Ta jest P. familji Gersońskiej. Leop. (= *uczynność*). Ostatnia P. = *pogrzeb*. Niepomału ś. stąd cieszymy, że przy tej ostatniej posłudze brata naszego tak wiele i tak zacnych osób widzimy. Kochan. Dziś mu już ostateczne posługi czynimy, dziś to szlachetne ciało do grobu kładziemy. Groch. **3.** zb. *służba, służący, domownicy, czeladź, robotnicy:* Z pańskich chęci wzór biorąc, rozmaicie domowa ś. kręci P. Ustrz. Zdr.

**Posłużka.** <Po + Sługa>

**Posługacz, a,** lm. **e, Posługiwacz,** × **Posłużnik,** × **Obsługacz** *ten, co posługuje komu, na posługach będący, do posług przyjęty:* P. stajenny. Troc. P. kredensowy. P. mularski. Troc (= *pomocnik*). P. szpitalny, hotelowy. P. kolejowy (= *tragarz*). Napadszy go swywolne kupy, do dalszych swoich występków go przybierają i jego pierwszym do złego wyznaczają posługaczem. L. (= *narzędziem*). <Od *Posługać, od Posługować>

**Posługaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Posługacz;** × **Posłużnica,** × **Obsługaczka;** *kobieta chodząca na posługi.*

**Posługiwacz, a,** lm. **e** p. **Posługacz:** Posługiwacze królewscy. Krasz. <Od Posługiwać>

**Posługiwać, uje, iwał** i **P. ś.** p. **Posłużyć.**

**Posługiwanie, a,** blm., czynność cz. **Posługiwać.**

**Posługiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posługiwać ś.**

†**Posługować, uje, ował,** [**Posługować**] i †**P. ś.,** [**P. ś.**] p. **Posługiwać.** B. Sz.

**Posługowanie, a,** blm., czynność cz. **Posługować.**

**Posługowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posługować ś.**

**Posłupiały** w lm. *którzy a. które posłupiały:* Posłupiałe oczy.. Wor. <Od Posłupieć>

**Posłupieć, eje, ał** (o wielu) *stanąć słupem, osłupieć, zdrętwieć, skamienieć po kolei, stanąć jak wryci, pogłupieć, zmieszać ś. kolejno, potracić głowy:* Posłupieli borowcy na ludy nieznane. Wor. Wszyscy dworscy posłupieli, widząc ją palącą cygarety. Krasz. <Po + Słupieć>

**Posłupienie, a,** blm., czynność cz. **Posłupieć.**

†**Posłuszać, a, ał** p. **Posłuchać:** Posłuszaj głosa prośby mojej, królu mój i boże mój. Ps. flor. Lud, jegoż jeśm nie znał, służył mi; w słusze (na usłyszenie) ucha posłuszał mię. Ps. flor.

†**Posłuszanie, a,** blm., czynność cz. **Posłuszać.**

†**Posłuszen** komu, czemu (jako orzeczenie) p. **Posłuszny:** Chrystus P. na krzyżu Bogu ojcu swemu. Rej. Któż jest P. słowom moim? Wuj. (= *daje im posłuch*). Ty będziesz nad domem moim, na twe przykazanie lud wszystek będzie P. Ist. o ś. Józ. Każdy towarzysz powinien być P. rotmistrza swego i porucznika jego. Zebrz. Był P. rozkazania. Kaz. 1555.

†**Posłuszeński** *od posłuszeństwa:* U pana patrz przełożeńskiej, a u sługi posłuszeńskiej dobroci. Petr. <Od Posłuszeństwo>

**Posłuszeństwo, a,** blm., × **Posłuszność I.** rz. od **Posłuszny,** *poddanie swojej woli pod wolę cudzą; karność, subordynacja:* P. to, co rozkażą, czyni, nie za swym smakiem i upodobaniem idąc. Skar. Każdy powinien P. cnocie, poczciwości i przystojeństwu. Górn. P. zakonne. Troc. P. kanoniczne. Uczynić P. = ślubować w nowicjacie P. Ile ci, co uczynili P., ile ci, co nie uczynili posłuszeństwa. Ort. Przysięgać na P. Zał. S. Bezwarunkowe, ślepe P. Wyłamać ś. z posłuszeństwa. P. do wojsk wprowadził. Orzech. Dla posłuszeństwa (Tarnowski) wszystkie Manljusze rzymskie grozą był przeszedł. Orzech. Wiele na posłuszeństwie zależy, gdzie ma być porządek. Górn. Po bacznym rozkazaniu nic, kiedy ci, którzy słuchać mają miasto posłuszeństwa radzić chcą. Górn. Lepsze jest P., niźli ofiary. Wuj. Wielką ma zapłatę u Boga P. Skar. P. małżeńskie. P. jest córką pokory. Skar. Ciało duszy i rozumnej woli P. wypowiedziało. Skar. P. jest cnót wszystkich matką i zachowaniem. Skar. Bez posłuszeństwa i świat staćby nie mógł, ani żadne miasto, ani żadne królestwo. Skar. Wzgardziliście przełożonemi swemi duchownemi... przez posły swoje P. im wypowiadacie. Skar. P. Bogu, królowi, prawu. Birk. Przysiąż jej miłość, szacunek i P. bez granic. Mick. Na posłuszeństwie ślepym stoi siła zbrojna. Garczyń. **2.** †P. *poddanie ś., hołd, czołobitność:* Król posła do papieża z posłuszeństwem wyprawił. Skar. **3.** *obowiązek, powinność:* Każdy przyszedł do wietnicy i P. dzierżał. Ort. Wesoło każde P. ku małym i wielkim wypełniał. Nies. Biedny kapucyn szedł po posłuszeństwie do odległego swojego klasztoru. Hoł. **4.** †P. *władza, zwierzchnictwo, kompetencja, atrybucja:* Wójt nie może upewnić nikogo, kto żaluje na kogo imieniem, co nie leży pod jego ręką a. posłuszeństwem. Ort. Tego nie baczycie, żeśmy ledwie nie pod jego posłuszeństwem byli. Papr. **5.** †P. *obrządek, wyznanie, rytuał:* Jam nie jest posłuszeństwa rzymskiego, alem jest posłuszeństwa greckiego. Birk. Ludzie zachodniego posłuszeństwa religji rzymskiej. Sow. **6.** †P. *więzienie, ciemnica miejska dla mieszczan.* Rej.

× **Posłusznica, y,** lm. **e** *nowicjuszka zakonna:* Młody dowódca najrzał posłusznicę (nowicjuszkę) zadziwiającej piękności. Ochoc. Jako P. w czarnych napółzakonnych szatach stawiła ś. w chórze pośród licznego grona koleżanek. Rol. <Ukr. posłúšnycia>

**Posłusznie** przys. od **Posłuszny:** Ręka jeszcze nie wyćwiczona nie umiała P. i zupełnie wykonać tego, co myśl poczęła i zamierzała. Tarn.

[**Posłusznik, a,** lm. **cy**], †**Posłusznik I.** *człowiek posłuszny; poddany:* Papież wziął, rozgrzeszając wszystkie książęta, wojewody, kasztelany, rycerze, ołdowniki, posłuszniki poddane, szlachtę, od posłuszeństwa Bolesławowego. Chwal. **2.** *człowiek posługujący z pokory a. dla pokuty w klasztorach greckich:* Podtenczas w Motreneńskim monasterze bawił jako P. Maksym Żeleźniak. Byk. <Ukr. posłúšnik>

× **Posłuszność, i,** blm. p. **Posłuszeństwo.** Biel. M.

**Posłuszny,** †**Posłuszen,** [**Posłużny, Posłeszny, Posłuchmienny**] **I.** *słuchający ś. kogo, czego, uległy, powolny komu, czemu, karny:* Prawdziwie P. nie ma swego chcenia, nie ma swego niechcenia. Skar. Pomimo twojej woli musisz być P. L. Posłusznym być trzeba, inaczej nic dobrego na wojnie nie sprawisz. Star. Dzieci, kiedy nad sobą grozy nie czują, mało z tego co dobrego i posłusznego bywa. Falib. Umiecie być posłusz-

nami niewolnikami, lecz nie umiecie być zgodnemi obywatelami. Koll. Posłusznym być komu, czemu, †kogo, †czego, [ku komu] = *słuchać go.* Nie trzeba słuchać niektórych, nie iść za radą ich, nie być posłusznym temu, co mówią. Kn. P. zawsze twoim będę rozkazom. Troc. Króla swego posłusznym będąc. Orzech. Ciebie wszyscy jesteśmy posłuszni. Wuj. Wina ma być brana z tych, którzy nie są posłuszni mandatów. Herb. Nie był P. Pańskiego rozkazania. Górn. Izech też nie była posłuszna moich starszych. Erl. Mamy zawsze starszych naszych a najwięcej rodziców być posłuszni. Papr. Wzgardzili przymierzem Pańskim, ani praw posłuszni byli. Kochan. Myśl posłuszna twych praw niechaj wstydu nie odnasza. Kochan. Rozkazał jej prawie z grozą, aby z nim szła, w czym iż go nie prawie posłuszna być chciała, zbił ją okrutnie. Kochan. [P. ku niemu]. Przen.: Godziny w dal odchodzą posłusznym orszakiem. Sf. **2.** *obowiązany do regularnej służby wojskowej:* Był to związek jedynych na Podolu tak zwanych później posłusznych kozaków. Rol. **[Posłuszny, ego,** lm. **i]** rz. *służący:* Być posłusznym = *służyć.* Szynkarz spełnia funkcje tak zwanego posłusznego. <Od Posłuch>

**Posłużenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Posłużyć. 2.** †P. *służba, posługa, usługa.* Glos.

**Posłużenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posłużyć ś.,** *wyręka.*

†**Posłużka, i,** lm. **i** p. **Posługa:** Królowi miła ta Sobockiego P. i mają ci rajtarowie imię dobre. Piotr.

×**Posłużnica, y,** lm. **e** forma ż. od **Posłużnik,** *posługaczka:* I posłużnicę za łeb wywłóczył pod czas na ulicę. Jabł.

×**Posłużnik, a,** lm. **cy** p. **Posługacz:** Małżonek już za posłużnika. L. <Od Posłużny>

**[Posłużny]** p. **Posłuszny.** < Po + *Służny, SŁUG>

**Posłużyć, y,ył,** nied. **Posługiwać, †Posługować, [Posługować] I.** dok. a) komu = *usłużyć, spełnić posługę:* Posłuż mi przy tej robocie. b) *przysłużyć ś., okazać ś. uczynnym, usłużyć, okazać przysługę:* Nie chciał gubić nieprzyjaciela sposobem nieprzystojnym, i lekarza, co gotów był dobrze P., nie wydawać. Warg. *(= wygodzić).* Przen.: Szczęście mi posłużyło *(= dopisało, uśmiechnęło ś.).* Skutek nadziei jego nie posłużył. Błaż. *(= nie odpowiedział).* Wody, kąpiele, świeże powietrze mu posłużyło *(= dobrze zrobiło, pomogło, poskutkowało pomyślnie).* To może ci P. do karjery *(= pomóc, przyczynić ś.).* To posłużyło za powód do wydalenia go *(= stało ś. powodem).* **2.** dok. *pobyć w służbie pewien czas.* **3.** × P. *zasłużyć:* Czym posłużył na posądzenie mnie o bałamuctwo? Rzew. **4.** nied. *chodzić na posługi, trudnić ś. posługami:* Posługiwałam u dwuch kawalerów w tym domu. Posługować, służyć komu do stołu. Troc *(= usługiwać przy stole).* Posługiwać komu = *służyć mu za posługacza a. posługaczkę, obsługiwać go.* Dobrze mi ten chłopiec posługował. Troc. Sam sobie posługuje. Troc. Przen.: Tuśmy herby dzielności naszych i rzeczy dobrze od nas posłużonych wystawione mieć chcieli. Jan. *(= sprawionych, dokazanych, załatwionych).* **5.** [P.] *przysłużyć ś.:* Aby czarownica krowom nie posłużyła, aby te mleka nie postradały, przybijają do progu stajni podkowę. **P. ś. I.** kim = *użyć go do posługi; wyręczyć ś. nim:* Posługuję ś. małym chłopczykiem. L. Królowie często i złych ludzi cierpieć muszą i hultajem muszą ś. P. potrzebnym. Jabł. **2.** Posługiwać ś czym = *pomagać sobie, używać czego do pomocy, posiłkować ś. czym:* Czytając, posługuje ś. już okularami. Staruszek posługuje ś. laską. Nie znając ich języka, posługiwał ś. językiem łacińskim. Przy pisaniu swej pracy posługiwałem ś. i niewydanemi źródłami. Nie posługuje ś. arjami i całą niemal wagę przenosi na akompanjament. <Po + Służyć>

**[Posłychnąć, nie, nął]** p. **Posłyszeć.** <Po + *Słychnąć, SŁYCH/SŁUCH>

**[Posłychnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Posłychnąć.**

**Posłyszeć, y, ał, [Posłuchnąć, Posłychnąć], †Posłuchnąć** *pochwycić słuchem, zasłyszeć, usłyszeć przypadkiem:* Jego krzyki aż na kończynach morskich posłyszane były. Przyb. Stójcie! Ach biada! już w bok ś. zwrócili i spięli konie; czy nie posłyszycie? Krasiń. Co tylko posłyszy, zaraz roznosi. <Po + Słyszeć>

**Posłyszenie, a,** blm., czynność cz. **Posłyszeć.**

**Posmagać, a, ał I.** *spędzić pewien czas na smaganiu.* **2.** *posiec biczem, rózgą, osmagać.* <Po + Smagać>

**Posmaganie, a,** blm., czynność cz. **Posmagać.**

**Posmak, u I.** †P., blm. *posmakowanie, spróbowanie, skosztowanie:* Pszczoła, nazbierawszy miodu ku żywności sobie, drugiemu go też do posmaku użycza. Papr. Przen.: *zasmakowanie, gust, pociąg, słabość do czego:* Dla nikczemnego w uporze swym posmaku, zguby nie chronią ś. Falib. **2.** lm. **i** *smak pozostający w ustach po przełknieniu czego; smak przypominający ś.:* (Tygrysica) śni P. krwi, gdy zęby ciepłą żyłę przerzną. Sf. Miodowy słów twoich P. Kasp. < Po + Smak >

**Posmaka, i,** lm. **i, Mangus, Mangusodrzew** bot. (mangifera) *roś. z rodziny terpentyńcowatych.* <Po + *Smaka, od Smak>

**Posmakować, uje, ował** *popróbować smakiem, pokosztować.* <Po + Smakować>

**Posmakowanie, a,** blm., czynność cz. **Posmakować.**

**Posmalenie, a,** blm., czynność cz. **Posmalić.**

**Posmalić, i, ił** *spędzić pewien czas na smaleniu.* <Po + Smalić>

**Posmarkać, a, ał** *pomazać, powalać smarkając, osmarkać, zasmarkać.* **P. ś.** *pomazać ś., powalać ś. smarkami, zasmarkać ś., osmarkać ś.* <Po + Smarkać>

**Posmarkanie, a,** blm., czynność cz. **Posmarkać.**

**Posmarkanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posmarkać ś.**

**Posmarować, uje, ował I.** *pomazać, smarując:* P. bułkę, włosy, koło. A taki robi ś. słodki, miły, jakby go kto miodem posmarował. Krasz. P. oliwą = *naoliwić, napuścić oliwą.* P. zamek. Przen.: P. komu łapę = *dać mu łapówkę.* Trzeba mu ręce P. Kopcz. Kto posmaruje, ten pojedzie. L. **2.** [P.] *pójść piechotą, pomaszerować.* <Po + Smarować>

**Posmarowanie, a,** blm., czynność cz. **Posmarować.**

**[Posmarzczać się, a ś., ał ś.]** (o skórze na ciele ludzkim) *marszczyć ś., kurczyć ś.* <Zam. *Pozmarszczać ś., od Po + *Zmarszczać ś., od Zmarszczyć ś.>

**[Posmarzczanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Posmarzczać ś.**

**Posmażenie, a,** blm., czynność cz. **Posmażyć.**

**Posmażyć, y,ył** l. *usmażyć jedno po drugim; pokończyć smażenie.* 2. *pewien czas spędzić na smażeniu.* <Po + Smażyć>

**[Posmęcenie, a,** blm.] czynność cz. **Posmęcić.**

**[Posmęcenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Posmęcić ś.**

**[Posmęcić, i, ił]** *posmucić.* **[P. ś.]** *posmucić ś.:* Posmęci ś. trochę, posmęci i przestanie. Orzesz. <Po + Smęcić>

**[Posmętkować, uje, ował]** *pomyśleć.* <Po + *Smętkować, od Smętek>

**[Posmętkowanie, a,** blm.] czynność cz. **Posmętkować.**

**[Posmiatać, a, ał]** p. **Pozmiatać.** <Zam. Pozmiatać>

**[Posmiatanie, a,** blm.] czynność cz. **Posmiatać.**

**†Posmiedzeć, eje, ał** p. **Pośniedzieć:** Złoto, gdy leży, tedy posmiedzeje. Rej. <Zam. Pośniedzieć>

**†Pesmiedzenie, a,** blm., czynność cz. **Posmiedzeć.**

**Posmoktać, cze, tał** *spędzić pewien czas na smoktaniu.* <Po + Smoktać>

**Posmoktanie, a,** blm., czynność cz. **Posmoktać.**

**Posmoktywać, uje, ywał** *smoktać z przerwami:* Kubek w dłoni trzymał i miód od czasu do czasu posmoktywał. Krasz. <Po + *Smoktywać, od Smoktać>

**Posmoktywanie, a,** blm., czynność cz. **Posmoktywać.**

**Posmolenie, a,** blm., czynność cz. **Posmolić.**

**Posmolenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posmolić ś.**

**Posmolić, l, ił** l. *powalać smołą, osmolić.* 2. przen. *pobrudzić czymś suchym, zasmolić, usmolić, zamorusać, pomorusać, umorusać:* P. sadzami. 3. × P. *powalać, pobrudzić, zbrudzić, zawalać, zabrudzić, pobrukać, zabrukać, zbrukać:* Jedwabne pończochy błotem posmolone. L. **P. ś.** l. *powalać ś. smołą:* Nie dotykaj ś. smoły, bo ś. posmolisz. Mrong. 2. *pobrudzić ś. czymś suchym, zasmolić ś., usmolić ś., pomorusać ś., zamorusać ś., umorusać ś* <Po + Smolić>

× **Posmorgać, a, ał** l. *spędzić pewien czas na smorganiu.* 2. *pojeść, popić do woli.* Sł, wil. <Po + Smorgać>

**Posmorganie, a,** blm., czynność cz. **Posmorgać.**

**Posmrodzenie, a,** blm., czynność cz. **Posmrodzić.**

**Posmrodzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posmrodzić ś.**

**Posmrodzić, i, ił** l. *spędzić pewien czas na smrodzeniu.* 2. *smrodem, kałem zanieczyścić, poplugawić, pofajdać, posrać:* Matka, gdy widzi dzieciątko swoje plugawościami posmrodzone, dzieciątka dla smrodu nie zamietuje, ale smród on omywa. Żarn. <Po + Smrodzić>

**[Posmucenie, a,** blm.] czynność cz. **Posmucić.**

**Posmucenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posmucić ś.**

**[Posmucić, i, ił]** *zasmucić.* **P. ś.** l. *przepędzić pewien czas w smutku.* 2. [P. ś.] *zasmucić ś., posmutnieć.* <Po + Smucić>

**[Posmucony]** p. **Posmutniały:** Siostrę zastałem słabą na ciele i srodze posmuconą na duszy. Kaczk.

**Posmukać, a, ał** p. **Posmuknąć.** <Po + Smukać>

**Posmukanie, a,** blm., czynność cz. **Posmukać.**

**Posmukiwać, uje, iwał, [Posmukować, Posmykować]** *muskać, smukać z przerwami.*

**Posmukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Posmukiwać.**

**Posmuknąć, nie, nął,** nied. **Posmukać** l. [P.] *musnąć, pogładzić, przeciągnąć dłonią po czym.* 2. P. kłos = *przeciągnąć dłonią i wycisnąć ziarno.* Chłop, który na polu kłoski posmukuje, jak złodziej bywa karan. Haur. 3. P. ustami = *zachęcić, podniecić, klasnąć językiem:* P. koniowi. Przen.: Zazdrość chuciom nie skróci cugli, lecz posmukuje. L. *(= popuści).* <Po + Smuknąć>

**Posmuknięcie, a,** blm.] czynność cz. **Posmuknąć.**

**[Posmukować, uje, ował]** p. **Posmukiwać.**

**[Posmukowanie, a,** blm.] czynność cz. **Posmukować.**

**Posmutniały, [Posmucony]** *który posmutniał, zasmucony:* Dziewczyna rozjaśniła uśmiechem posmutniałe lice. Orzesz. <Od Posmutnieć>

**Posmutnieć, eje, ał** *stać ś. smutnym, zasmucić ś., stracić na humorze, sposępnieć:* Posmutniała matka, gdy wyznał, że wkrótce będzie musiał wracać do Warszawy. Krasz. Posmutniał Wybawiciel świata, jako posmutniał w podwórcu Piłata, kiedy odbiegły go ucznie. Deo. Posmutniał, stetryczał, zwątpił o sobie. Krasz. Pierwej posmutniała, a potym znów poweselała. Deo. <Po + Smutnieć>

**Posmutnienie, a,** blm., czynność cz. **Posmutnieć.**

**Posmycz, y,** lm. **e** l. p. **Posmyk:** Piękniejszy widok, gdy ś. rzeka posmyczą lekką kędzierzawi, jak gdy ogromne głazy miece. Nar. Wartką Tybr płynie posmyczą. L. 2. a. **Powojnica, Motyli powój** bot. (atragene) *roś. z rodziny jaskrowatych.* 3. fl. *prędsze płynienie tratwy przy małym wietrze z góry a. w miejscach szybszego biegu wody.* <Po + Smycz>

**Posmyczenie, a,** blm., czynność cz. **Posmyczyć.**

**Posmyczny** l. przym. od **Posmyk,** *posmyczą idący, pomykający, sunący, mknący, pełzający, ślizgający ś., popędzający, unoszący, rwący:* Posmyczne wiatry nam pomagały. Warg. *(= pomyślne).* Wieszają ś. na wiatrów płochości i na posmycznym z płynnej wody płazie. L. Majtki na wiatr P. liny i żagle rozpuszczali. Troc. Żagle grają tknione wiatry posmycznemi. Żebr. 2. [P.] *prędki, skory, popędliwy, porywczy, wyrywny:* Pan jest P. do bicia. 3. †P. *przebiegły.* Klon. <Od Posmycz>

**Posmyczyć, y,ył** *pobrać, pouiązać na smycz:* Jedźmy! każę wam konie posiodłać, psy P. i z chartami. Krasz. <Po + Smyczyć>

**[Posmygacz, a,** lm. **e]** l. *smyk, chłystek, wyrostek, młody człowiek.* 2. *młode zwierzę.* <Zam. *Posmykacz, od Posmyk>

**Posmyk** l. **u,** lm. **i, Posmycz** = a) (czynnie) *popchnięcie, pomknięcie, posunięcie, trącenie naprzód; pomusk, muśnięcie:* Zepchnąć ciężar z woza posmykiem. Troc. Czy wygodniej drzewa z wozu posmykiem, czy wywrotem zepchnąć? Rogal. Chybkim grzebykiem puszcza posmykiem przez cienkie nici. Koch. J. b) *ruch posuwisty naprzód, sus; mknięcie, sunięcie, pełznięcie naprzód, pomykanie:* Niebezpiecznym na nawy posmykiem błędne ś. córy Altanowate wiją. Bardz. *(= falą, bałwanami).* Gangies przeciw Euru burzliwe posmyki pomyka. Bardz. Pożoga, posmykiem ulice przebiegając, i tamtych domów dobrała. Błaż. *(= wstęgą, smugą, wężem, językiem pomykającym).* Jak słońce

z niebem biegają posmykiem. Wad. c) [Zbierano posmykiem a. posmykami] = *sunąc kopką na powrozach tam, gdzie wozem trudno.* **2.** Posmyk, **a,** lm. **i** = a) [P.] *część składowa strzynki do siecki.* b) [P.] *część składowa brony,* patyk: Brona (boronа) składa ś. z pięciu drewnianych, czworobocznych słupków, dwuch wprawionych w nie poprzecznie cieńszych nieco listewek, zwanych snózy, jednej cienkiej listewki łączącej dwa skrajne słupki z sobą, zwanej P. c) gór. *jedna z dwuch łat stanowiących boki podłużne drabinki,* szmigiel. d) leśn. *drzewo sosnowe, świerkowe a. osinowe smagłe, wybujałe, zdatne na drąg do drabiny.* <Po + Smyk>

[**Posmykacz, a,** lm. **e**] *złodziej.* <Po + *Smykacz, od *Smykać, od Dźwn. Smyk>

†**Posmykny** *posuwisty, zdolny do szybkiego posmykania, chybki:* Posmykne sanie. Pot. <Od Posmyk>

[**Posmykować, uje, ował**] p. **Posmukiwać.**

[**Posmykowanie, a,** blm.] czynność cz. **Posmykować.**

[**Posmyrka, i,** lm. **i**] *mowa między ludźmi w gminie o czymś ważniejszym.*

†**Posmysł, u,** lm. **y i.** *pomysł, pomysłowość, przemysł, przebiegłość, zmyślność, zmysł, spryt, dowcip, talent:* Niektóry człowiek bogaty, ale nieuczony sam pomysłem swym niemałe skarby zebrał. Kosz. **2.** *nałóg, narów:* Z jednych szkaradnych postępków w drugie idzie, aż jako zaślepiony we zły P. przyjdzie, w grzechu ociętnie utwierdzony. Kosz. <Po + Smysł>

†**Posmyślny** przym. od **Posmysł,** *przebiegły, przemyślny, zmyślny, sprytny:* Bóg posmyślniejsze przyrodzenie jednym daje, niż drugim. Kosz. <Od Posmysł>

**Posnąć, śnie, snął** *zasnąć kolejno, jeden po drugim, pozasypiać, pospać ś.:* Posnęli wszyscy. Troc. Kiedy posną furmani. Troc. Już posnęła czeladź. Troc. Popoją ich, aby posnęli, i spali sen wieczny, a nigdy nie powstali. Leop. P. snem wiecznym = *poumierać.* Już wielu nam braci posnęło w mogiłach. Gasz. Ryby posnęły *(= przestały żyć, pozdychały).* Sieć pusta prawie, posnęły rybki w tym świata stawie. Len. Ci, co posnęli w tych grobach dokoła, walczyli. Słow. Lecz druhów nie było; pod zimną mogiłą posnęli, gdy błądził w pustyni. Słow. <Po + Snąć>

**Posnować, uje, ował, Posnuć** *osnować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; pooplątywać, poobwijać, pookręcać:* Posnowane bluszczami bramy i ulice. Tw. Ganki bluszczem wokoło posnowane. Tw. *(= spowite).* <Po + Snować>

**Posnowanie, a,** blm., czynność cz. **Posnować.**

**Posnucie, a,** blm., czynność cz. **Posnuć.**

**Posnucie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posnuć ś.**

**Posnuć, uje, uł** p. **Posnować. P. ś.** *poplątać ś., powikłać ś., pogmatwać ś.:* Wiele ś. rzeczy naprzód w Chełmie jakoś posnuło, gdzie uznano małżeństwo potajemnym, ale go nie unieważniono jednak. Krasz. <Po + Snuć>

[**Posny**] p. **Postny.** <Postny>

**Posnycerować, uje, ował** *zająć ś. na czas jakiś nycerstwem.* <Po + Snycerować>

**Posnycerowanie, a,** blm., czynność cz. **Posnycerować.**

[**Posoba, y,** lm. **y**] p. **Posowa.**

**Posobicą I.** †P., [**Posobnie**] *jeden po drugim, po kolei, kolejno, po porządku:* Mówili, czytali, szli P. Ku Isé P. [illegible] *gęsiego.* 2. [P., **W posobicy. Posobkiem**] *osobno, zosobna, pojedyńczo, po jednemu.* <Po + *Sobicą, od *Sobica, od SOB SIEB>

[**Posobkiem**] p. **Posobicą:** Tylko mi nie przychodź P., zbieraj swaty. Zm. <Po + Sobkiem, od Sobek>

[**Posobnie**] p. **Posobicą.** <Od Posobny>

†**Posobność, i,** blm. rz. od **Posobny.**

**Posobny I.** †P. *jeden po drugim następujący, następny, kolejny:* P., następny, idący za czym, za kim. Kn. Pięć dni posobnych. Sł. wil. **2.** × P. *zgodny z sobą, konsekwentny, logiczny.* Sł. wil. <Po + *Sobny, od SIEB/SOB>

[**Posocać, a, ał**] p. **Posocić.**

[**Posocanie, a,** blm.] czynność cz. **Posocać.**

†**Posocenie, a,** blm., czynność cz. †**Posocić.**

[**Posocenie, a,** blm.] czynność cz. **Posocić.**

†**Posocenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posocić ś.**

**Posoch, u,** lm. **y i.** *laska, pałka, palcat, kij:* Tak go długo trzepał, aż mu ś. on P. na kęsy spadał. Paszk. Posochem wziąć po łbie. Paszk. **2.** a. **Potoch** (u prawosławnych) *pastorał biskupi, krzywula:* Biskupi P. Nar. Biskupim teraz musisz posochem rozumne kierować owce. Kniaź. Mahomet P. pasterski sam z rąk swych patryjarsze podał. Smotr. Zamiast posochów piastują oręże. L. **3.** *laska z krzyżykiem, berło u dawnych książąt rosyjskich:* P., czyli berło, nasi w Moskwie wzięli. Nar. Kniaź w lewej ręce dzierżał laskę, na której krzyżyk, którą oni zowią P. Biel. M. <Ros. posoch>

†**Posocić, i, ił i †P. ś.** p. **Posoczyć.** Troc. <Od Posoka>

[**Posocić, i, ił, Posocać**] *pchać, popychać.* <Po + Socić>

**Posoczenie, a,** blm., czynność cz. **Posoczyć.**

**Posoczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posoczyć ś.**

**Posoczlin, u,** lm. **y** bot. (ceratopetalum) *roś.*

**Posocznica, y,** lm. **e** patol. (septicaemia) *zakażenie krwi posoką,* !septycemja. <Od *Posocznik, od Posoczny>

**Posocznicoropnica, y,** lm. **e** patol. *zakażenie krwi posoką i ropą.* <Posocznica + Ropnica>

**Posoczniczy** przym. od **Posocznica** (septicus): Zakażenie posocznicze.

**Posoczność, i,** blm. rz. od **Posoczny.**

**Posoczny, Posokowy** przym. od **Posoka,** *wytwarzający posocznicę.* <Od Posoka>

**Posoczyć, y,ył, †Posocić I.** nied. = a) cz. czyn. *oblewać, walać posoką, broczyć, juszyć, krwawić:* Posoczyłem całą drogę za sobą moją krwią własną. Stasz. b) cz. ni. *puszczać z siebie posokę, juszyć, broczyć krwią, krwawić, farbować.* Myśl.: Dzik postrzelony posoczy = *znaczy swoje ślady krwią.* **2.** × P. dok. *oskarżyć, obmówić, obgadać, spotwarzyć, oszkalować:* Ten u nas bywa posoczny i poszlakowany, który na szkodę czyją czyha. Smotr. **P. ś.** *oblewać ś., walać ś. posoką, juszyć ś., broczyć ś., krwawić ś.* <Od Posoka>

**Posoczysty** *pełen posoki; jadowity* (virulentus). <Od Posoka>

†**Posok, u,** blm. p. **Posoka:** Z posokiem kiełbasa Mur. [illegible] *jatrzenica, blutwurst).* <Po + Sok>

**Posoka, i,** blm. **I.** a. †**Posok** *krew rozlana, jucha:* P. ciecze z ciała, z rany, z wrzodu. Kn. Ciało bez krwi trupem jest, krew też bez ciała posoką jest. Hrb. Gdy z kości żelazce było wyciągane, wierzgał, jusząc posoką stoły postawiane. Otw. Nieraz od polskiej posoki zmienił barwę księżyc otomański. Oss. Niejeden z was po-

soki ś napije. Steb. Wbród ś. wszyscy w pogańskiej farbują posoce. Pot. Starzec na ogień rzucał liście suche, bursztyn, żywicę, włosy z bydląt głowy i len, ofiarną posoką skropiony. Krasz. Z poza przerywanej skóry sączyła ś. P. Jeż. Kiełbasa z posoką. Dict. [Ludzie mają krew, domowe zwierzęta — juchę, dzikie zaś — posokę lub farbę]. Przen.: Księżyc ś. krwawą posoką rumieni. Kras. **2.** [P.] *zupa z krwi, czarnina, czernina, czarna polewka.* **3.** P.! przekleństwo: *jucha!* **4.** myśl. *krew dzika, farba.* **5.** patol. *ciecz cuchnąca ciekąca z ran, krew rozkładająca ś., ropa, †krew zsiadła* (ichor s. sanies). <Po + *Soka, SOK/SIK/SC/SZCZ>

**Posokotok, u,** blm. patol. *cieczenie posoką* (ichorrhoea). <Posoka + Tok>

**Posokowaty, Posokowy** *wyglądający na posokę* (ichorosus, saniosus): Wypływ P. z rany. <Od Posoka>

**Posokowiec, wca,** lm. **wce** myśl. *pies myśliwski, tropiący zwierza po jego krwawych śladach.* <Od Posokowy>

**Posokowy** l. p. **Posoczny. 2.** p. **Posokowaty.**

**Posołczyk, a,** lm. i gór. p. **Posult.**

**Posolenie, a,** blm., czynność cz. **Posolić.**

**Posolić, i, ił,** nied. ×**Posalać** *posypać solą, osolić, nasolić:* Jak ś. opłucze, oskrobie gładko, trochę posoli, trochę opieprzy... Chęć. Przen.: ?Każda mowa wasza niech będzie posolona. Skar. <Po + Solić>

[**Posoł, sła,** lm. **słowie**] p. **Poseł.**

**Posondować, uje, ował** l. *spędzić pewien czas na sondowaniu.* **2.** *wysondować jedno po drugim.* <Po + Sondować>

**Posondowanie, a,** blm., czynność cz. **Posondować.**

[**Posoniak, a,** lm. **cy**] *Galicjanin z nad rzeki Sanu:* Wieś po większej części przez posoniaków, czyli Galicjan z nad Sanu, zbudowana. Gac. <Z Posániak, Po + *Saniak, od San>

**Posortować, uje, ował** *pogatunkować, posegregować:* P. zboże, towary, książki Cukierki posortowane według barw i formy, śmiały ś. wiosennemi barwami. Zap. <Po + Sortować>

**Posortowanie, a,** blm., czynność cz. **Posortować.**

**Pososzny?:** Wozów pososznych dwa. Mat.

**Pososzyzna, y,** blm. = **Poradlne:** Inne ciężary i opłaty, pokoniowszczyzna, P. od sochy, czyli P., sierpszczyzna od zbioru sierpem. Lel. <Po + *Soszyzna, od Socha>

[**Posowa, y,** lm. **y, Posoba**] l. *powała, strop, sklepienie, sufit, pomost prostej chałupy z tarcic ułożonych na belkach:* Nie trzeba żadnej szpary zostawić między ścianami i posową, na której ś. daje ta z gliny podłoga. Świt. Stajnia ma posowę a. lepiankę na strychulcach, między balkami utrzymujących ś., a. też z żerdek na balkach kładzionych i lepianką przykrytych. Świt. Różne gatunki posów i różnica ich od sufitów. Świt. Nie stworzą cię panem skarby, ni świetna w czubie korona, ni w posowach złote grona. Ryb. J. Nieraz nocni pasterze słyszeli ów turkot, zdało im ś., jakoby łamano posowy. Garcz. Zdawało mi ś., że ziemia mi ś. z pod nóg usuwa, że ciężka P. ś. nad moją głową zarywa. Przybysz. **2.** *belka, kozieł, łata, tram.* Volck. <Po + *Sowa, SU/SOW>

**Posowieć, eje, ał** *osowieć nieco, spochmurnieć, sposępnieć, posmutnieć:* Oblicze twoje oznacza jakieś nieukontentowanie: nos ci ś. przeciągnął, oczy posowiały. L. <Po + Sowieć>

**Posowienie, a,** blm., czynność cz. **Posowieć.**

×**Posowisty** p. **Posuwisty:** Posowistemi kroki po klasztorze doktór płynął. Kras. <Po + *Sowisty, SU/SOW/SUW>

**Pospacerować, uje, ował** *odbyć mały spacer, przejść ś., pochodzić.* <Po + Spacerować>

**Pospacerowanie, a,** blm., czynność cz. **Pospacerować.**

**Pospaczać, a, ał** *spaczyć jedno po drugim, popaczyć.* <Po + *Spaczać, od Spaczyć>

**Pospaczanie, a,** blm., czynność cz. **Pospaczać.**

**Pospać, śpi, spał** *przespać pewien czas, użyć trochę snu:* Leniwcze! mało co pośpisz, mało co podrzemiesz, mało co złożysz ręce twoje, abyś usnął, alić przyjdzie na cię ubóstwo. Leop. **P. ś.** *pozasypiać ulegając znużeniu:* Przyszli już pijani na miejsca i pospali ś. odrazu. Sienk. <Po + Spać>

**Pospanie, a,** blm., czynność cz. **Pospać.**

**Pospanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pospać ś.**

**Pospadać, a, ał** l. a. [**Pospadować**] *spaść kolejno, jeden po drugim, pozlatać; poopadać:* Djabelstwo dżdżem podobno z góry pospadało. P. Koch. Mgły jesienne rychło w dół pospadały. Krasz. Żyto pospadało z kłosa. Kaczk. Na kamienicach długów tyle, że ostatnie pospadają. Krasz. **2.** [P.] (o pszczołach) *wymrzeć:* Pszczoły pospadały. <Po + Spadać>

**Pospadanie, a,** blm., czynność cz. **Pospadać.**

[**Pospadnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Pospaść.**

[**Pospadować, uje, ował**] p. **Pospadać.**

[**Pospadowanie, a,** blm., czynność cz. **Pospadować.**

**Pospajać, a, ał** *spoić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Rany plastrzykami lipkiemi P. lub igłą pohaftować. Perz. Kości w należytym porządku w człowieku z sobą pospajane i pojednoczone bywają. Perz. <Po + Spajać>

**Pospajanie, a,** blm., czynność cz. **Pospajać.**

**Pospalać, a, ał** *spalić jedno po drugim, popalić:* Poobalane leżały krzyże, pospalane i poryte cmentarze. Krasz. <Po + Spalać>

**Pospalanie, a,** blm., czynność cz. **Pospalać.**

**Pospanie, a,** blm., czynność cz. **Pospać.**

**Pospanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pospać ś.**

**Pospasać, a, ał** *spaść jedno po drugim.* <Po + Spasać>

**Pospasanie, a,** blm., czynność cz. **Pospasać.**

[**Pospaść, dnie, dł**] *spaść, pospadać.* <Po + Spaść>

†**Pospądzać, a, ał** p. **Pospędzać.**

†**Pospądzanie, a,** blm., czynność cz. **Pospądzać.**

**Pospekulować, uje, ował** *spędzić pewien czas na spekulacji, popróbować spekulacji.* <Po + Spekulować>

**Pospekulowanie, a,** blm., czynność cz. **Pospekulować.**

**Pospełniać, a, ał** *spełnić jedno po drugim.* <Po + Spełniać>

**Pospełnianie, a,** blm., czynność cz. **Pospełniać.**

**Pospędzać, a, ał,** †**Pospądzać** *spędzić jedno (a. jednego) po drugim:* Tatarzyn w milczeniu zsiadł z konia i pospędzał biczem jeńców. Krasz. <Po + Spędzać>

**Pospędzanie, a,** blm., czynność cz. **Pospędzać.**

**Pospieniężać, a, ał** *spieniężyć jedno po drugim.* <Po + Spieniężać>

**Pospieniężanie, a,** blm., czynność cz. **Pospieniężać.**

**Pospierać, a, ał** I. *sprać jedno po drugim:* P. plamy. 2. *zeprzeć jedno (a. jednego) po drugim, powspierać, poopierać.* 3. [P.] *poprać:* P. bieliznę. **P. ś.** I. *spędzić pewien czas na spieraniu ś.:* Pospierali ś. i pogodzili. 2. *zeprzeć ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim, powspierać ś., poopierać ś.* <Po + Spierać>

**Pospieranie, a,** blm., czynność cz. **Pospierać.**

**Pospieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pospierać ś.**

**Pospierany** w lm. *którzy a. które ś. pospierały, powspierani, poopierani:* Brańcy i branki leżeli tu na ziemi, pospierani jedni na drugich. Krasz.

**Pospijać, a, ał** *spić jedno po drugim:* P. kożuszki ze śmietanki. **P. ś.** *spić ś. kolejno, jeden po drugim, poopijać ś.* <Po + Spijać>

**Pospijanie, a,** blm., czynność cz. **Pospijać.**

**Pospijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pospijać ś.**

**Pospinać, a, ał** *spiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* Przen.: Śrzon ostry pospina na brzegach komięgi. Mias. *(= rzeka u brzegów pościna ś. lodem).* **P. ś.** *spiąć ś. kolejno, jeden po drugim, powspinać ś.:* Łapami ś. pospinali i nuż ujadać. Krasz. <Po + Spinać>

**Pospinanie, a,** blm., czynność cz. **Pospinać.**

**Pospinanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pospinać ś.**

**Pospisywać, uje, ywał** *spisać jedno po drugim:* P. bieliznę do prania. <Po + Spisywać>

**Pospisywanie, a,** blm., czynność cz. **Pospisywać.**

**Pospłatać, a, ał** *spleść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* P. sznury. P. wieńce. Wśród gęsto pospłatanych zdziebeł pospolitej trawy tu i owdzie strzelały kwiatki łąk naszych. Krasz. <Po + Splatać>

**Pospłatanie, a,** blm., czynność cz. **Pospłatać.**

**Pospluwać, a, ał** *spędzić pewien czas na spluwaniu.* <Po + Spluwać>

**Pospluwanie, a,** blm., czynność cz. **Pospluwać.**

**Pospłacać, a, ał** *spłacić jedno (a. jednego) po drugim:* P. długi. P. wierzycieli, wspólników. <Po + Spłacać>

**Pospłacanie, a,** blm., czynność cz. **Pospłacać.**

**Pospłaszczać, a, ał** *spłaszczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *spłaszczyć ś. kolejno, jedno po drugim; spłaszczyć ś. w wielu miejscach:* Niektóre kule na stalowej podszewce pospłaszczały ś. Krasz. <Po + Spłaszczać>

**Pospłaszczanie, a,** blm., czynność cz. **Pospłaszczać.**

**Pospłaszczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pospłaszczać ś.**

**Pospławiać, a, ał** *spławić jedno po drugim.* <Po + Spławiać>

**Pospławianie, a,** blm., czynność cz. **Pospławiać.**

**Pospływać, a, ał** *spłynąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Spływać>

**Pospływanie, a,** blm., czynność cz. **Pospływać.**

**[Pospol]** przys. *raz po raz:* Był P. <Po + *Spol, od S + *Pol, od POŁ>

× **Pospolicenie, a,** blm., czynność cz. **Pospolicić.**

× **Pospolicić, i, ił** p. **Pospolitować.** L. <Od Pospolity>

**Pospolicie, †Pospolito** przys. I. †P. *wogóle, pospołu.* S. Par. 2. *zwykle, zwyczajnie, zazwyczaj, powszechnie, ogólnie:* Instrument kary — rózga brzozowa a. dyscyplina P. rzemienna. Kit. P. tak piszą, czynią. Troc. P. mówią, dawno mówią, stara przypowieść. Troc. W niedzielę ś. ludzie P. z Panem Bogiem jednali. Sz. Jakie towarzystwo, takie też i obyczaje P. bywają. Rej. 3. †P. *nawzajem, wzajemnie, wspólnie.* Glos.

**Pospolicieć, eje, ał** *stawać ś. pospolitym, zwyczajnym, tracić urok, powszednieć, ucierać ś., upowszechniać ś.; stawać ś. gminnym, ordynarnieć:* Honor w tym domu nie gościem, ale już pospolicieje. Co pospolicieje, traci powagę. <Od Pospolity>

**Pospolicienie, a,** blm., czynność cz. **Pospolicieć.**

**Pospolitacki** przym. od **Pospolitak:** Za spahami stały regularne wojska baszów, a dalej pospolitacka chasa. Sienk. <Od Pospolitak>

**Pospolitak, a,** lm. **cy** I. *człowiek z pospólstwa, plebejusz, prostak, cham, człowiek bez wychowania:* Zdumiały nad napisy i nad portretami, cóż my insi, a insi z pospolitakami! Iż. Skonfederowani towarzysze, pod okna senatorów na koniu biegając, krzyczeli: „Zabijać tych pospolitaków!“ Swad. 2. *żołnierz z pospolitego ruszenia, milicjant:* Poszedłem manowcami i lasami; nie zdało ś. panom pospolitakom, poczęli narzekać. Pas. Panowie pospolitacy przyjęli wszystko za prawdę; wybuchł powszechny rokosz w obozie. Szaj. Dla pospolitaków karabiny, zrobione ze smolnego łuczywa. Kon. <Od Pospolity>

**†Pospolitnie** p. **Pospolicie.** Glos. <Od *Pospolitny, od Pospolity>

**†Pospolito** p. **Pospolicie:** P. chodzić, mówić. Troc. P. jest co, jest co w używaniu, czynią tak, mówią, chodzą, *usurpatur.* Kn.

**Pospolitość, i** I. blm rz. od **Pospolity:** Nadania przodków naszych w wszystkich punktach, tak jakoby wszystkość a P. osobliwości, a osobliwość pospolitości i wszystkości nic nie ujmowała, zachowamy. Herb. Osobność pospolitości szkodzić nie ma. Troc. A tu P. skrzeczy, a tu P. tłoczy, włazi w usta, w uszy, w oczy; duch ś. w każdym poniewiera. Wysp. P. nizka. Wysp. P., wspólność. Sekl. **†W pospolitości** przys. *= w ogólności, wogóle, ogółem.* Co ma który przyjaciel, to wszystkich jest w pospolitości. Górn. Lubo to w pospolitości, lubo w osobności. Troc. Jako w pospolitości ojczyźnie, tak w osobności waspanu życzymy. Troc. Takie jest w pospolitości o tym rozumienie. Troc. 2. lm. **i** = a) *ogół, społeczność, społeczeństwo, towarzystwo, zgromadzenie, zebranie, koło, gmina:* Narody greckie trzeba było jakowym węzłem zjednoczyć i w jednę spoić P. Nagur. Wszystkie pospolitości nie stanowiły ś. dawniej tylko przez cnotę i męstwo. Leszcz. W pospolitościach zakonnych są dotąd społeczne dochody. Leszcz. Obrali go panem pospolitości swojej. Troc. Zawsze pożytek i dobro pospolitości upatrowane być ma. Troc. Te świece mają ś. zostawać przy pospolitości. Bz. (przy towarzystwie, przy zgromadzeniu, przy gminie. L.). b) *rzeczpospolita, państwo:* Oby kiedy P. ś. nad sobą ulitowała, krzywdy, które przez niektórych ponosi, obaczywszy. Grod. c) [P.] *pospólstwo, szary koniec publiczności.*

**Pospolitować, uje, ował, †Pospolicić** I. cz. ni. †P. z kim = *obcować, łączyć ś., wdawać ś., przestawać, utrzymywać stosunki:* Nie pospolitują Żydzi z Samarytany. Leop. 2. × P. kogo z kim =

*oswajać, przyzwyczajać, otrzaskiwać:* Moc nałogu pospolituje człowieka z największemi kryminałami. L. **3.** *robić pospolitym, powszednim, odzierać z uroku:* Świętych rzeczy nie P., nie każdemu pokazować. Kn. Co Bóg oczyścił, ty nie pospolituj. Bud. Demokracja pospolituje, niweluje, spłaszcza ludzi, robi ich ohydną masą. Przybysz. **4.** *lekceważyć, za nic sobie mieć, lekko traktować, postponować:* Homer bogów bardzo pospolituje, że większe uszanowanie dla swych bohatyrów, niżeli dla bóstwa sprawia. Gol. Niektórzy z naszych, sądząc z pozoru, zaczęli go zaraz P., ale niesłusznie, bo był to wódz doskonały. Kaczk. **P. ś. I.** z kim = *wdawać ś. z byle kim, ubliżając swej godności i narażając ś. na lekceważenie, przestawać, wdawać ś.; ośmielać ś., bratać ś., być za panbrat, kumać ś., poufalić ś.:* Nie trzeba ś. ze złemi P. Kłok. P. ś. jest ujma powagi twojej. Troc. Iżby ani ś. pospolitował z temi, któremi rządzi, ani też dawał im nad to czuć ciężar władzy swojej. Kras. Nie P. ś. bardzo z pany. Kochan. Niech ś. też synek z tobą bardzo nie pospolituje. Opal. **2.** †P. ś. *stawać ś. pospolitym, powszednieć, upowszechniać ś., ucierać ś.* <Od Pospolity>

†**Pospolitowanie, a I.** blm., czynność cz. **Pospolitować** a. **Pospolitować ś.:** Pospolitowaniem drogie rzeczy i osoby tanieją. Troc. Młodzieńczycy od tańców i inszych im podobnych gier i wesel, tudzież od wszelkiego pospolitowania niewieściego będą powciągani. Kwiat. **2.** †P., lm. a *obcowanie, stosunki, towarzystwo, kompanja; społeczność, społeczeństwo, wspólność:* P., obcowanie, przestawanie, bywanie, uczęszczanie. L. Wiadomość z pospolitowania między ludzi siły bierze, gdy ś. kto między ludźmi schowa (= wychowa). Glicz. W takich ś. pospolitowaniach kochaj, któreby cię mędrszym uczyniły i u drugich dobre mniemanie zgotowały. Glicz. Nie mam z nim żadnego pospolitowania. Troc *(= nic wspólnego).* W pospolitowaniu żyją. Troc. Kazano go w P. kościelne znowu przyjąć. Skar. Zowią sakrament Ciała pospolitowaniem, komunją, bo przezeń mamy społeczność z Chrystusem. Wuj.

**Pospolitowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pospolitować ś.**

**Pospolity,** × **Pospólny I.** = a) *tyczący ś. wielu a. wszystkich pospołu, ogólny, powszechny:* Sarmacja wszystkich narodów słowiańskich jest ojczyzną pospolitą. Błaż. Gdybyś była ty radość widziała tę pospolitą! Lubom. Tak pospolitej śmierci swą osobą zabiegła i kaźń sama wzięła na ś. P. Koch. (uratowała wszystkich od śmierci). Ale kogóż te szkody dziś nie nawiedziły? — P. to pożar, i na wszystkie kąty. Szymon. W państwie rządnym spólna a pospolita swoboda być musi. Górn. P. (wielom a. wszystkim służący) pożytek. Troc. Nasz to nieprzyjaciel P. Troc. Pospolitej ustąpić potrzebie swoja własna rzecz musi. Kochan. Pospolitym imieniem, władzą. Troc *(= w imieniu ogółu).* I w tym gwałt ś. wolności dzieje i prawu pospolitemu. Górn. Wyjmujemy szlachtę od wszystkich podatków, tak pospolitych, jak osobliwych. Herb. Nauka pospolita i osobliwa o sprawianiu ról. Trzyc. *(= w ogólności i w szczególności).* †Pospolita rzecz = α) a. [Pospolita] = *rzeczpospolita, społeczeństwo rządne, stan, państwo, rząd.* Wy, którzy pospolitą rzeczą władacie. Kochan. Miej tedy i dziś dziękę, biskupie cnotliwy, żeś pospolitej rzeczy służyć tak chętliwy. Kochan. Starał ś. o to, jakoby był postanowił rzecz pospolitą dobrze. Biel. M. Radzili około tego, jakoby dobrze rzecz postanowili pospolitą. Biel. M. Czytaj, w jakiej Katylina a. inni skaźce pospolitej rzeczy sławie zostawali. Rej. Badać ś. żonie nie godzi o tajemnicach pospolitej rzeczy. Petr. Tylko własnych pożytków z pilnością szukają, a o pospolitą rzecz, o tę nic nie dbają. Biel. M. Pożytek pospolitej rzeczy. Petr. [Warsawa, Warsawa, któregoś ty pana? — Całej pospolitej i całego świata]. β) †Pospolita rzecz = *rząd, rządy, zarząd państwa:* Ładysław naprawił wiele pospolitej rzeczy dobrej królestwu węgierskiemu. Biel. M. Królowi dał znać ty rzeczy do Wilna, który nie mieszkając, postanowiwszy w Litwie rzecz pospolitą, do Krakowa jechał. Biel. M. Król złożył sejm w Krakowie na pany i rycerstwo polskie miesiąca lutego, na którym postanowiwszy rzecz pospolitą, radził ś. swych rad. Biel. M. Nie odstrzelił ś. Sergjusz od poprzedników w sprawie pospolitej rzeczy. Biel. M. *( = w sprawowaniu rządów).* b) *publiczny, dla publiczności przeznaczony, społeczny, jawny:* Dom P. Troc. Pospolita kobieta. Troc. Pospolite a. publiczne miejsce. Troc. Pospolite dobra. Troc. Pospolita rzecz. Troc. Pospolita gospoda. Mur. Karczma pospolita. Troc. †Kucharz miejski a. P. Kn. = *utrzymujący garkuchnię, traktjernik, restaurator,* †*kuchenny.* Pszczół żadnemu bartnikowi w drzewach pospolitych nie dzierałem. Skr. Pospolite dobra. Troc. Wszystkim sędziom i sprawcom pospolitej sprawiedliwości rozkazujemy. Corp. Wiele pospolitego budowania postawił. Skar. Pojmać zuchwalca, który pokój P. gwałci, gdyby nie stanął na pierwszy pozew. Górn. Niechajby sądzili wszystkie zbrodnie, które nie cierpią odwłoki, a pokój P. gwałcą, jako są mężobójstwa i ine wielkie zbrodnie. Górn. Od Boga poczni, pierwej obwołane wczas pospolite modlitwy być mają. P. Koch. Zwodnik sprosny, gwałtownik rozterkliwy pokoju pospolitego, jak on ś. umie przyczajać! Dyg. †Pospolita, wielka, jawna, wolna, dobrowolna, królewska droga. **2.** *krajowy, rządowy, państwowy, skarbowy, narodowy, publiczny:* Wynieśli go nad wszystkie prawa boże i pospolite, dawszy mu tę wolność, iż może prawa odmieniać i poprawiać. Żarn. (i duchowne, i rządowe. L.). Pospolite igrzyska. Troc. Pospolitym do Turek jedzie kosztem. Troc. Pospolite (pospolitej rzeczy należące) pieniądze. Troc. Skarb P., czyli publiczny, różny od nadwornego napełniał ś. nie rokrocznie. Paw. Pospolite ruszenie *(= masowe, gromadne).* Pospolite ruszenie w czasie nagłej wojny, przez wici zwoływane bywało. Kras. Rozruch ten po szkołach był nakształt pospolitego ruszenia przeciwko pijarom. Kit. **3.** = a) *jeden z wielu, przeciętny, zwykły, zwyczajny, powszechny, powszedni, prosty, bezpretensjonalny, niewybredny, niewykwintny, ordynarny; potoczny, utarty, normalny, oklepany, szablonowy, banalny, konwencjonalny, tuzinkowy, płaski:* Także rozkazał (cesarz), aby wszystkie jego statki morskie służyły na potrzebę ludu pospolitego. Star. *(= pospólstwa, gminu, tłumu szarego, plebsu).* Wielką sumę pieniędzy rozdaruje, częścią ciskając je między lud P., kiedy jedzie przez miasto. Star. Lud P. tak ze wsi, jako i z miasteczek, powinien trybuta od rzpltej ustanowione dawać. Star. Trojakiego stanu ludzie w mieściech bywają: bogaci, którzy panują, ubodzy, którzy służą i pospolici, którzy między bogactwem i ubóstwem śrzodek trzymają. Sz. *(= stan trzeci).* P. człowiek, jeden z pospólstwa, plebeusz. Kn. W Rzymie *plebei,* to jest lud P. Biel. M. Nie brak w klasz-

torze gmachów, w których nawet P. człowiek znajdzie gościnę. Sienk. Nie tylko ludowi pospolitemu, ale i wszystkim wydało ś. Sienk. Stali ś. jakby dziećmi rycerzy, mieszczan i pospolitego tłumu. Sienk. Pospolitych szat zażywa. Troc. W pospolitym ś. kocha stroju. Troc. Pospolitym sposobem. Troc. Rok P., to jest ani przybyszowy, ani przestępny. Przyb. Pospolitym mówił językiem. Troc. Myśl pospolita. Wrażenie pospolite. Pospolita to powieść. Troc. Co tu znaczenia i talentu w tych kilku pospolitych wyrazach! Śniad. b) *nie nadzwyczajny, nie rzadki, nie nowy, nie dziwny, wszędzie i zawsze spotykany:* Wszak to pospolita wilka, że za gardło każde bydlę chwyta. Koch. W. Czarne niedźwiedzie są pospolite w Ameryce Północnej. Pomarańcze są pospolite w tym kraju. Pomierne i pospolite rzeczy często fortuna wydaje, wybornym zaś samą rzadkością jedna zaletę i szacunek. Pilch. Co chcesz, żeby ci wdzięczne było, niechaj nie będzie pospolite. Górn. c) *prosty, ordynarny:* Jam nigdy nie jadł żadnej rzeczy pospolitej i nieczystej. Leop. **4.** anat.: × Pospolite nakrycie, powłoka powszechna, wspólna, skóra (integumentum commune). **5.** bot. = a) objaśnień gatunków „pospolitych" różnych roślin szukać należy pod nazwami tych roślin, np.: Brzoza pospolita p. **Brzoza.** Bylica pospolita p. **Bylica.** Dynia pospolita p. **Dynia** i t. d. b) Bieluń P. p. **Dziędzierzawa.** Dziurawiec P. p. **Jan.** Kichawiec P. p. **Krwawnik.** Knieć pospolita p. **Kaczyniec.** Koziróg P. p. **Kolcowój.** Pieprznik P. (a. kurki) p. **Kokoszka.** Szanta pospolita p. **Mięta.** Trzęsidło pospolite p. **Knot.** **6.** gram.: Imię pospolite, rzeczownik P. = *nazwa wspólna dla każdego z jednakowych przedmiotów:* Imiona własne piszą ś. dużą literą, pospolite — małą. **7.** min.: × Kwarzec P. Kluk. = *kwarc.* Augit P. Hornblenda pospolita = *kryształy czarne narosłe a. skupienia pręcikowo-promieniste i ziarniste, rozpowszechnione jako część składowa wielu łupków krystalicznych tudzież skał masowych.* Granat P. = *mieszanina zielona, brunatna niektórych krzemianów.* Beryl P. = *beryl przeświecający lub mętny, zielonawo-biały, słomiano-żółty, woskowo-żółty.* Serpentyn P. = *serpentyn nieczysty, barwy od ciemno-zielonej do czarno-zielonej, zwykle z rysunkiem plamistym, żyłkowatym, przypominającym deseń skóry węża.* **8.** zool. objaśnień gatunków „pospolitych" różnych zwierząt szukać należy pod nazwami tych zwierząt, np. Jaszczurka pospolita p. **Jaszczurka**; Jesiotr P. p. **Jesiotr**; Mewa pospolita p. **Mewa** i t. d. <Od Pospół>

[**Pospołecznie**] p. **Pospólnie:** Tam ci (w domu weselnym) bądziewa P. pozywać, co nam Bóg racy dać. <Po + Społecznie>

**Pospołem** p. **Pospołu:** P. leżą jak skoszone chwasty. Krasiń. Wzięli ś. za ręce P. Wor. <Od Pospół>

**Pospołu, Pospołem, Naspół, Pospólnie, [Pospół, Pospołecznie]** przys. **I.** *społem, wspólnie, społecznie, wespół; narówni, do spółki z kim; razem, wraz, w parze, w kupie; łącznie z sobą:* P. z tobą grzebę i nadzieję. Kochan. P. te rzeczy chodzą: dym za płomieniem, grzech za lubieżnym pojrzeniem. Kn. Jezus ś. przybliżywszy, szedł P. z niemi. Skar. Niechać tu pod krzyżem umrę P. s tobą. Op. P. z kim sypiać, jadać. Troc. Pódźmy naprzód, a polekku niech za nami czeladź idzie. P. z żoną twoją i z dobytkiem. Wuj. I ślepy i kulawy zginęli P. Kras. **2.** [Do pospołu] *w kupę, do kupy, w jedno, razem:* Choć swą siłę jedną całą bierze do pospołu, wstać nie może. **3.** †Nie P. mówić. Troc (= *odbiegać od rzeczy, tak, że ś. kupy nie trzyma.* †Nie P. mówiąc. Troc = *mimochodem.* <Od Pospół>

[**Pospominać, a, ał** się] *przypominać.* <Po + (W)spominać>

[**Pospominanie, a,** blm.] czynność cz. **Pospominać.**

[**Pospomitować, uje, ował**] p. **Postponować.** <Na wzór Kompromitować>

[**Pospomitowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pospomitować.**

**Posponować, uje, ował I.** × P. p. **Postponować. 2.** [P., **Pospomitować**] kogo = *bezcześcić, znieważać, wyzywać, kompromitować, wstydzić, przeklinać go; ubliżać mu, pomiatać nim.* <Z Postponować>

**Posponowanie, a,** blm., czynność cz. **Posponować.**

**Pospornica, y,** lm. **e, Szakłaczek** bot. (pittosporum) *ros. z rodziny pospornicowatych.* <Od *Pospornik, od Posporny>

**Pospornicowate** rośliny bot. (pittosporaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych.* <Od Pospornica>

[**Posporny**] *spory:* Trześnie mamy posporne. <Po + *Sporny, SPOR>

**Posporządzać, a, ał** *sporządzić jedno po drugim:* Kupiłem cug piękny karych koni, barwy piękne posporządzałem i pojechałem na Wielkanoc do Pobikrów. Mat. <Po + Sporządzać>

**Posporządzanie, a,** blm., czynność cz. **Posporządzać.**

**Posporzenie, a,** blm., czynność cz. **Posporzyć.**

× **Posporzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posporzyć ś.**

**Posporzyć, y,ył I.** × P. *jednego po drugim przysporzyć; zdarzyć po myśli, poszczęścić.* **3.** [P.] *pospieszyć.* × **P. ś.** *powieść ś., udać ś., poszczęścić ś.:* Wszystkoć ś. poszczęści a posporzy z opatrzności Pana. Rej. <Po + Sporzyć>

**Posporzyć się, y ś.,ył ś.** *posprzeczać ś., pospierać ś.:* Mało z kim i gdzie przyjdzie ś P. (zam.: wypadnie), a dla tego na gościńcu ludzie nie napadają. Krasz.

**Pospoufalać, a, ał** *spoufalić jednego po drugim.* **P. ś.** *spoufalić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Spoufalać>

**Pospoufalanie, a,** blm., czynność cz. **Pospoufalać.**

**Pospoufalanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pospoufalać ś.**

**Pospotykać, a, ał** *spotkać jednego po drugim.* <Po + Spotykać>

**Pospotykanie, a,** blm., czynność cz. **Pospotykać.**

**Pospożywać, a, ał** *spożyć jedno po drugim.* <Po + Spożywać>

**Pospożywanie, a,** blm., czynność cz. **Pospożywać.**

× **Pospólczy** *do pospólstwa należący, gminny.* Sł. wil. <Od Pospół>

**Pospólnica, y,** lm. **e** choroba pospólna, *choroba szeroko panująca, gminna, nagminna,* × *łożna, pomór, epidemja,* × *łożnica.* <Od *Pospólnik, od Pospólny>

**Pospólnie** p. **Pospołu:** Ten jest P. boski ze mnie na świecie postępowania obyczaj. Kub.

**Pospólność, i,** blm. rz. od **Pospólny:** Właściwa Wielkopolsce zasada pospólności rodowej czyniła każdego z krewnych jednej rodziny człon-

kiem wielkiego stronnictwa rodzinnego, uczestnikiem spływającej stąd na wszystkich opieki i potęgi domowej. Szaj.

**Pospólny** I. *dla wielu a. dla wszystkich przeznaczony, do nich należący, wspólny, składkowy; solidarny:* Świadczę, jako Helszka nie wzięła żadnego bydła pospólnego po swojem mężu. Rot. Rzpltą tak postanowili, żeby każdy pilnując swego, tą drogą łacniej dobra pospólnego i zgody mógł bronić sąsiedzkiej. Jan. Bogarodzica pospólną ś. matką wszelkiemu człowiekowi stała. Bz. Dla wojennych pospólnych. Jan. Wszystkie te rzeczy warz w pospólnym oleju. Sien. Pospólne pieniądze. Pospólną ręką ręczyć *(= solidarnie)*. Ty wiesz, że lepiejby głowie mej było na skrwawionych kościach w pospólnym dole. Żer. Lepiej im było poniewierać ś. w czeladzi po dużych dworach, czyli też siedzieć tu na świętej pospólnej ziemi, z której nie płacili przecie pieniędzy. Żer. 2. p. **Pospolity**: Pospólne prawo, jus commune. Ort. P. dom, gospoda. Glos. Ośm szelągów pospólnych drobnych idących pieniędzy. Ort. Tych, co blizko siedzą, przysięgi może dobrze wójt odłożyć, a nie mają-li pokory, tych ma wójtów, słowie P. poseł, schować aż do sądu położonego otworzonych dni. Ort. P., zwyczajny. Glos. Wśród tych pogłosek codzień ś. wyżej podnosiła postać młodego bohatera w wyobraźni pospólnej. 3. [Chleb P.] = *pytlowy*. 4. patol.: *nagminny, gminny, epidemiczny,* × *łożny* (epidemicus): Choroba pospólna *(=panująca)*. <Od Pospół>

**Pospólstwo, a** I. †P., lm. a *towarzystwo, obcowanie, społeczność, społeczeństwo, gromada, grono, kompanja; zgromadzenie, bractwo:* Gawron ptak gnieździ ś. w pospólstwie, tak, iż na jednym drzewie kilkanaście gniazd będzie. Sien. Przyjął ją (Marję) Jan święty w stróżą swoję i w P. swoje. Spr. Około bractw abo cech widzimy, iż te pospólstwa abo bractwa wszędzie dotąd cierpiane są. Herb. 2. blm. = a) †P. *zgromadzenie, zebranie, schadzka, zjazd:* Ktoby, gdy na P. zadzwonią, do pospólstwa nie przyszedł, ten winy przepada sześć pieniędzy; a jeśliby był do pospólstwa obwieszczon, tedy pięć szelągów przepada. Sz. Rajce mogą schadzkę a. P. zgromadzić z radą starszych, kiedy chcą. Sz. b) *publiczność, społeczeństwo, ogół:* Przedsięwziąłem to tłomaczenie, żebym pospólstwu z jakiejkolwiek pracy mej pożytek zjednał. Petr. Rzeczy niepewnych nie mogłem pisać a w P. wydać. Sien. *(= na jaw, na świat)*. c) *niższa klasa mieszczaństwa, gmin, lud, demokracja, szare masy ludności:* Bardziej mi ś. podoba władza jednego człowieka, niż władza abo pospólstwa, abo z pospólstwa wybranych. Górn. Kazimierz Wielki królem pospólstwa był nazwany. Błaż. Pospólstwu miły, przyjemny, *popularis*. Kn. *(= popularny)*. Prelaci, książęta i szlachta i wszystko P. Królestwa Polskiego Jagiełłę za króla sobie wzięli. Herb. Ustąpić zaraz pospólstwu kazano. P. Koch. Za cześć poczytam sobie, że ś. dróg inszych, niż P. chwytam. Kochan. Uchowaj Boże, takiego rządu, a raczej nierządu, gdzie P. władnie. Skar. Pospólstwa niechęć. Troc. Pospólstwu gmyśli mówić, czynić. Troc. Pospólstwu ś. przymilać. Troc. Gdzie stary kościół, kędy śpią ojcowie, gdzie katolickie litanje pospólstwa? Krasiń. Pełen guślarstwa obrząd świętokradzki P. nasze w grubej utwierdza ciemnocie. Mick. Przen.: Inne P. grzybów pogardzone w braku, dla szkodliwości a. niedobrego smaku. Mick. d) *motłoch, gmin, gawiedź, chałastra, hołota:* Rozjuszone, szalone P. Troc. Kto ś. pospólstwu podoba, ten ś. mądrym nie podoba. Kn. Pospólstwa rozsądkiem abo zdaniem mądry gardzi. Kn. Nie wiele tam stali, co P. chwali. Kn. e) †P. *gmina, gromada:* Deputacja wysłana do zebranych stanów w 1767 r., w 1773 r. od gminy (pospólstwa) ze skargą na magistrat. Rol. f) [P.] *pospolite ruszenie na wojnę*. <Od Pospół>

**[Pospół]** p. **Pospołu**: Chodzili wszyscy P. <Po + S + POŁ>

**[Pospółka, i,** lm. i] I. *mięso przerastałe słoniną.* 2. *lichy gatunek węgla kamiennego:* 200 wagonów pospółki, węgiel, koks, na wagony sprzedam. <Po + Spółka>

**Pospóźniać się, a ś., ał ś.** *spóźnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Spóźniać ś.>

**Pospóźnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pospóźniać ś.**

**Pospraszać, a, ał** *sprosić jednego po drugim:* Samę ślachtę sąsiadów pospraszał. Krasz. <Po + Spraszać>

**Pospraszanie, a,** blm., czynność cz. **Pospraszać.**

**Posprawdzać, a, ał** *sprawdzić jedno po drugim.* <Po + Sprawdzać>

**Posprawdzanie, a,** blm., czynność cz. **Posprawdzać.**

**Posprawiać, a, ał,** †**Posprawować** I. *sprawić jedno po drugim:* P. śledzie *(=wypatroszyć)*. Uwinę ja ś. prędko, interesa posprawiam. L. *(=pozałatwiam)*. Rzucili ś., aby w szyk bojowy P. szeregi. Kaczk. 2. a. **[Posprawić]** *pokupować, ponabywać:* Te są sprzęty, które posprawiał. Leop. Poczęła sprzedawać różne kosztowności, które dostawcła od syna lub sama sobie posprawiała. Bał. <Po + Sprawiać>

**Posprawianie, a,** blm., czynność cz. **Posprawiać.**

**[Posprawić, i, ił]** p. **Posprawiać.** <Po + Sprawić>

**[Posprawienie, a,** blm., czynność cz. **Posprawić.**

†**Posprawować, uje, ował** p. **Posprawiać.** <Po + Sprawować>

†**Posprawowanie, a,** blm., czynność cz. **Posprawować.**

**Posprowadzać, a, ał** *sprowadzić jedno (a. jednego) po drugim:* Posprowadzano różnych lekarzy. Pas. Do Stawiszcz Kozacy swoje żony i dzieci posprowadzali. Moracz. Opowiadał, skąd to wszystko było posprowadzane. Krasz. Ja na was policję i sędziów posprowadzam. Orzesz. P. ś. *sprowadzić ś. kolejno, jeden po drugim:* Wszyscy magnatowie z Księstwa Litewskiego posprowadzali ś. byli. Pas. <Po + Sprowadzać>

**Posprowadzanie, a,** blm., czynność cz. **Posprowadzać.**

**Posprowadzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posprowadzać ś.**

**Posprówać, a, ał** p. **Pospruwać.**

**Posprówanie, a,** blm., czynność cz. **Posprówać.**

**Pospruwać, a, ał, Posprówać** *spruć jedno po drugim.* <Po + Spruwać>

**Pospruwanie, a,** blm., czynność cz. **Pospruwać.**

**Posprzątać, a, ał,** nied. × **Posprzątywać** I. *sprzątnąć jedno po drugim:* Posprzątawszy ze stołu, pójdźcie do roboty. Kniaź. Srebrne sztućce instynktowo zaraz posprzątał. Krasz. 2. P. np. mieszkanie, w mieszkaniu = *zebrać rozrzucone a. niepotrzebne rzeczy, wyczyścić, uporządkować mieszkanie*. <Po + Sprzątać>

**Posprzątanie**, a, blm., czynność cz. **Posprzątać.**

× **Posprzątywać**, a a. **uje, ywał** p. **Posprzątać.** Sł. wil.

× **Posprzątywanie**, a, blm., czynność cz. **Posprzątywać.**

**Posprzeciwiać się**, a ś., ał ś. *spędzić pewien czas na sprzeciwianiu ś.* <Po + Sprzeciwiać ś.>

**Posprzeciwianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Posprzeciwiać ś.**

**[Posprzecz]** *w poprzek;* p. **Poprzek.** <Po + S + PRZEK>

**Posprzeczać się**, a ś., ał ś. **1.** *spędzić pewien czas na sprzeczaniu ś.* **2.** *wszcząć spór, doprowadzić do sprzeczki:* Z królem pokilkakroć musiała ś. P. aż do mdłości. Krasz. <Po + Sprzeczać ś.>

**Posprzeczanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Posprzeczać ś.**

**[Posprzedać, a, ał]** **1.** p. **Posprzedawać.** **2.** *sprzedać.* <Po + Sprzedać>

**[Posprzedanie, a,** blm.] czynność cz. **Posprzedać.**

**Posprzedawać, aje, awał, [Posprzedać]** *sprzedać jedno po drugim, wyprzedać:* Klejnoty w części posprzedawane, po części pozastawiane. Krasz. <Po + Sprzedawać>

**Posprzedawanie**, a, blm., czynność cz. **Posprzedawać.**

* **Posprzek:** [Na P.] p. **Poprzek.** <Po + S + PRZEK>

**Posprzeniewierzać**, a, ał *sprzeniewierzyć jedno po drugim, pokraść rzeczy, pieniądze powierzone sobie.* **P. ś.** *sprzeniewierzyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Sprzeniewierzać>

**Posprzeniewierzanie**, a, blm., czynność cz. **Posprzeniewierzać.**

**Posprzeniewierzanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Posprzeniewierzać ś.**

**Posprzęgać**, a, ał *sprzęgnąć jedno po drugim:* Widać było pracę mozolną w tych wyrazach posprzęganych z wysiłkiem wielkim. Krasz. <Po + Sprzęgać>

**Posprzęganie**, a, blm., czynność cz. **Posprzęgać.**

**Posprzyjać**, a, ał, † **Poprzyjać** *okazać ś. życzliwym; sprzyjając pomóc, poszczęścić:* Los mu w tym razie posprzyjał. <Po + Sprzyjać>

**Posprzyjanie**, a, blm., czynność cz. **Posprzyjać.**

**[Posprzylatywać, uje, ywał]** *poprzylatać, pozlatywać ś., ze wszech stron zlecieć ś.:* Te widma, jak posprzylatywały ku niemu, te co z dalsza, i te co z bliższa... Tet. <Po + S + Przylatywać>

**[Posprzylatywanie**, a, blm.] czynność cz. **Posprzylatywać.**

**Posprzymierzać się**, a ś., ał ś. *sprzymierzyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Sprzymierzać ś.>

**Posprzymierzanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Posprzymierzać ś.**

**Posprzysięgać się**, a ś., ał ś. *sprzysiąc ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Sprzysięgać ś.>

**Posprzysięganie się**, a ś., blm., czynność cz. **Posprzysięgać ś.**

**Pospulchniać**, a, ał *spulchnić jedno po drugim.* <Po + Spulchniać>

**Pospulchnianie**, a, blm., czynność cz. **Pospulchniać.**

**Pospuszczać**, a, ał *spuścić jedno po drugim:* Gdy Bóg dla nas zrządzi dzień pociechy, i oni także pospuszczają wiechy. Chr. Obaj złotnicy pospuszczali głowy. Krasz. Już byli oba z Herszkiem trochę nosy pospuszczali na kwintę. Krasz. Ja sama pozamykam okiennice, pospuszczam firanki. Krasz. *(= porozpuszczam, pozapuszczam).* P. psy z łańcucha. Konfederackie żołnierstwo wysuszało do reszty pospuszczane z łańcuchów antały. Kaczk. Szli ponuro z pospuszczanemi głowami. Sienk. A bracia drobna szła piechotą przy powozach, niejeden boso, z głowami pospuszczanemi na piersi. Sienk. **P. ś.** *spuścić ś. kolejno, jeden po drugim:* Pospuszczały ś. konie, krowy (z uździenic). L. P. ś. z góry. <Po + Spuszczać>

**Pospuszczanie**, a, blm., czynność cz. **Pospuszczać.**

**Pospuszczanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pospuszczać ś.**

**Pospychać**, a, ał *zepchnąć jedno (a. jednego) po drugim:* Nasieczono gwałt, z koni pospychano, z sukien, z pancerzów poobdzierano na sromotę. Pas. **P. ś.** *zostać pospychanym:* Długi naglące pospychały ś. Byk. <Po + Spychać>

**Pospychanie**, a, blm., czynność cz. **Pospychać.**

**Pospychanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pospychać ś.**

**Posrać**, a, ał *srając powalać, osrać, zasrać, pofajdać, popaskudzić.* Rej. **P. ś.** *zesrać ś., usrać ś.* <Po + Srać>

**Posranie**, a, blm., czynność cz. **Posrać.**

**Posranie się**, a ś., blm., czynność cz. **Posrać ś.**

**Posrebrzać**, a, ał i **P. ś.** p. **Posrebrzyć.**

**Posrebrzanie**, a, blm., czynność cz. **Posrebrzać.**

**Posrebrzanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Posrebrzać ś.**

**Posrebrzany, [Postrzebrzány, Postrzébniany, Pośréblany], Posrebrzony** *cienką warstwą srebra powleczony, platerowany, srebrny po wierzchu:* Lokaj młody w czarnej liberji z posrebrzanemi guzikami. Bał. Przen.: Wodne stworzenia łuszczką posrebrzane. Susz. Przenoś moją duszę utęsknioną... do tych pól malowanych zbożem rozmaitym, wyzłacanych pszenicą, posrebrzanych żytem. Mick.

**Posrebrzenie**, a, blm. **1.** czynność cz. **Posrebrzyć.** **2.** *powłoka ze srebra; blaszka srebrna, srebro na czym, plater:* P. już ś. ściera.

**Posrebrzenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Posrebrzyć ś.**

**Posrebrzony, 1.** *który posrebrzono.* **2.** p. **Posrebrzany:** Lekko gdzieniegdzie posrebrzone i nieco przerzedzone, nad czołem krótko przystrzyżone włosy. Orzesz.

× **Posrebrzyciel**, a, lm. e *ten, co posrebrza, złotnik.* <Od Posrebrzyć>

**Posrebrzyć, y,ył,** nied. **Posrebrzać, [Postrzebrzać]** *dać cienką powierzchnię srebrną na innych metalach, odplaterować:* P. w ogniu, na zimno, galwanicznie. P. drogą mokrą. Przen.: Zapatrzył ś. na posrebrzone wody. Krasz. *(= połyskujące światłem).* Tymczasem słonko z góry tysiącem promieni tło (mgły) przetyka, posrebrza, wyzłaca, rumieni. Mick. Szron posrebrzył drzewa, siwizna — brodę *(= ubielił, pokrył siwizną).* **P. ś.** *pokryć ś. jakby srebrem:* Posrebrzyły ś. łozy, wierzby bujno puściły. Krasz. <Po + Srebrzyć>

× **Posrebrzysty** *posrebrzany, lśniący od posrebrzania:* Posrebrzysta zbroja. Deo.

**×Posromacać, a, ał** p. **Posromocić.** Sł. wil.

**× Posromacanie, a,** blm., czynność cz. **Posromacać.**

**Posromać się, a ś., ał ś.** *spędzić pewien czas na sromaniu ś.* <Po+Sromać ś.>

**Posromanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posromać ś.**

**Posromić, i, ił** p. **Posromocić.** <Po+*Sromić, od Srom>

**Posromienie, a,** blm., czynność cz. **Posromić.**

**Posromocenie, a,** blm., czynność cz. **Posromocić:** Skarżyli ś. na żon i dziewek haniebne P. Stryjk.

**Posromocić, i, ił, Posromić,** nied. **× Posromacać** *nabawić sromu, pohańbić, zhańbić, znieważyć, zniesławić, zbezcześcić:* P. kobietę. Jawnie bluźnione a posromacane było święte imię jego. Rej. Żebyśmy nie byli posromoceni między narody, które nas nienawidzą. Bud. **2.** *zawstydzić, wystawić na urągowisko, pośmiewisko, ośmieszyć, skonfundować:* Nie raczysz mię posromacać, confundere. Wr. Obiecał posromacać zawżdy wszystkie mędrki świata tego. Rej. <Po+Sromocić>

**Posrożać, a, ał** p. **Posrożyć.**

**Posrożanie, a,** blm., czynność cz. **Posrożać.**

**Posrożenie, a,** blm., czynność cz. **Posrożyć.**

**Posrożenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posrożyć ś.**

**Posrożyć, y,ył,** nied. **Posrożać** *zrobić sroższym:* Coraz nowe żale i pragnienia posrożają tylko nasze boleści. Wiszn. **Posrożyć ś.** *spędzić pewien czas na srożeniu ś.* <Po+Srożyć>

**[Posrucać, a, ał]** p. **Pozrzucać.** <Z Pozrucać, z Pozrzucać>

**[Posrucanie, a,** blm.] czynność cz. **Posrucać.**

**Posrywantes** nieod. żart. rub. *sranie:* P urządzać *(=srać).* <Od Posrywać, z zakończeniem niby Łć.>

**Possa, y,** lm. **y** *wesoła błahostka sceniczna, której treść, okraszona niewybrednym dowcipem, polega na zabawnym powikłaniu sytuacji i zdarzeń; farsa, burleska; krotochwila:* W teatrze grano possę niemiecką zgruba ociosaną na stary sposób, ale śmiechu pełną. Krasz. <Nm. Posse>

**Possać, ssie, ssał, Posysać** *spędzić pewien czas na ssaniu:* P. pierś. P. cukierek *(= pocmokać, posmoktać).* <Po+Ssać>

**Possanie, a,** blm., czynność cz. **Possać.**

**Post, u,** lm. **y, [Póst, Postnik] I.** *zalecone przez Kościół wstrzymanie ś. od pokarmów mięsnych i wstrzemięźliwość w jedzeniu:* P., powściągnienie od rozkosznych potraw, jako od mięsa, zwłaszcza czasów od Kościoła naznaczonych. Wuj. P., powściągnienie od pokarmów i napojów rozkoszniejszych. Smotr. P. co do jakości i co do ilości. [P. żywy]=*ścisły, prawdziwy post.* Przy każdym poście najdziemy dwoję rzecz: strzymawanie od jedzenia i picia, a obieranie potraw do postu przystojnych. Hrb. Nie takie nasze posty, jak owe niegdyś pustelnicze, o korzonkach i wodzie. Kras. Ja dziś z postem *(= ja dziś poszczę, jem tylko postne potrawy).* Zastawiono stół z postem. Kras. *(=postnym jedzeniem).* P. o chlebie i wodzie *(=suszenie).* P. zachować, złamać, zgwałcić. P. ku Narodzeniu Pańskiemu złamał. Skar. Polski most, niemiecki P., włoskie nabożeństwo — wszystko to błazeństwo. Prz. Komu P. miły, niech gryzie śledzia; pan zje niedźwiedzia. Kras. O poście mówić najadszy ś., łacno. Prz. **2.** *dzień, czas postu:* P., czas postu, wstrzemięźliwość na ubłaganie miłosierdzia boskiego ustanowiony. Kras. P. do Matki Boskiej, do Wszystkich Świętych. Po glinianym moście jedzie żur w poście. Prz. Nie dlatego zakazuje mięsa poście (=w poście), jakoby złe było, ale abyśmy przystojnie pościli. Hrb. Mamy w ten tydzień trzy posty. Kn. P. wielki, czterdziestodniowy, wielkanocny, †czterdziestnica, ×czterdziestodnica, ×czterdziesiątnica, ×czterdziestówka, ×kwadragiezyma. Kościół przez 40 dni P. wielki obchodzi. Wuj. Innocencjusz III ujął postu wielkanocnego Polakom, który P., gdy niedziel 9 starodawnym trybem zachowywała Polska, od czasu onego półsiódmej tylko pości. Błaż. P. wielki, siedm niedziel przed wielką nocą. Hrb. Kościół P. walny złożył na czas wiosny, kiedy na nas takie odmiany powietrza, jakie zimie, nie napadają. Petr. Niema teraz różnicy między piątkiem i niedzielą, ani między wielkanocą i postem wielkim. L. Przyjdzie P., to ś. kupi cztery beczki śledzi i po jednej pośle ś. do klasztorów. Paw. Jechał smętny jak P. Krasz. P. mniejszy przed Bożym Narodzeniem, adwent. Skar.

†**Poście** (miejscownik) przysł. *w czasie postu, podczas postu, w poście:* I swe posły do Moskwy P. wyprawił. H. Jana. Kościół... potraw od mięsa P. zakazuje. Birk. Kupiłem P. wielką szczukę. Biel. M. <?POST, Grm. fastan>

**× Post, u,** lm. **y** p. **2. × Posta:** Uzyskał pozwolenie od gienerała, by na ów P. jechał. Wysp. <Fr. poste>

**I. × Posta, y,** lm. **y** *poczta; kurjer, goniec; stacja pocztowa:* Przyszła tam do Moszen tegoż dnia P. od dworu j. m. p. krakowskiego. Okol. Po drodze rozstawne posty dla niego stoją. Krasz. Tam zaraz odprawowano postę nazad, o szczęśliwym progresie dając znać. Okol. Ostatnia już P. przed Valadolid. Krasz. <Fr. poste>

**2. × Posta, y,** lm. **y I. a. × Post** *placówka, posterunek, pozycja:* Objeżdżałem wszystkie posty korpusiku. Budz. Wszyscy ci piloci mają swoje posty. Budz. **2.** *stanowisko, na którym ś. pełni pewien obowiązek; urząd, posada:* Zyskowna to P., i ludzie na niej porobili majątki. Krasz. Pan Ponjat mile przyjął moją notę i mówił, że gdyby kiedy dostał tę postę, stanie mu ś. bardzo użyteczną. Budz. <Fr. poste>

**× Postacenie, a,** lm. **a** czynność cz. **Postacić:** Władze rodzenia, krzewienia, postaceń, roślinień. Stasz.

**× Postacenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Postacić ś.**

**[Postacianka, i,** lm. **i]** *żniwiarka pierwsza za postatnicą (przodownicą), druga z kolei.* < Od Postać>

**× Postacić, i, ił** i **× P. ś.** p. **Postaciować:** Na wysokościach żywioły w powietrzokręgu nie są zdolne wszczynać co nowego, ni rozmnażać, ni dawać wzrost, ni roślinić, ni P. Stasz. <Od Postać>

**Postaciować, uje, ował, × Postacić** co=*nadawać czemu postać, formować, kształtować; uosabiać, personifikować:* Smiesznie, że te idjotyczne legiendy, jakiemi lud śmierć postaciuje, takie wrażenie jeszcze na nim robią. Przybysz. **P. ś.** *przybierać postać, kształtować ś., formować ś., objawiać ś. w postaci:* Zewnątrz postaci ś. kształt wedle zasad piękna. Sł. wil. <Od Postać>

**Postaciowanie, a,** blm., czynność cz. **Postaciować.**

**Postaciowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Po-**

**staciować ś.**: P. ś. materji w kształty zewnętrzne.

**Postaczać, a, ał** *stoczyć jedno po drugim.* **P. ś.** *stoczyć ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim.* <Po + Staczać>

**Postaczanie, a,** blm., czynność cz. **Postaczać.**

**Postaczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Postaczać ś.**

**I. Postać, i,** lm. **i** a. **e I.** = a) *zmysłowa forma istoty, postawa, kształt, figura, osoba:* P., postawa pochodzą od wyrazu stać, stanie i właściwie oznaczają tylko istotę żyjącą pod względem jak ś. oczom naszym wydaje. Brodz. Tak mieni P. na każdy dmuch wiatru obłok niestały. Kniaź. Złoto w największym ogniu nic z postaci swojej nie traci. Troc. Ułożenie między sobą boków jakiego ciała nazywamy kształtem czyli postacią. Rogal. Djabeł w swojej postaci. Boh. P. ludzka. P. anioła. Jowisz przemienia ś. w rozliczne postaci. Kras. Za pośrednictwem Najjaśniejszego Pana jużeśmy ś. poznali w naszych własnych postaciach. Rzew. (bez masek). Już on wisiał w powietrzu jako plamka szara, w postaci wróbla, motyla, komara. Mick. Uczułem wtenczas, patrząc na tę P., że gdyby mogło choć tak z nami zostać... ubyłoby mi z serca pół rozpaczy. Słow. Że dusze ulatują z ciała w postaci gołębi, to znane jest powszechnie z pieśni i bajek. Karł. A śmierć w ohydnej zjawia ś. postaci, jak straszne widmo nicości i kary. Asn. P. linji krzywej. P. graniasta. Ty jesteś, Panie, w osobach trojaki, jednak Bogiem jest w postaci jednaki. K. G. Komunja św. pod dwiema postaciami. Pod postacią chleba i wina zawiera ś. w Najśw. Sakramencie ciało i krew Pana naszego Jezusa Chrystusa. Jeł. b) *osoba, osobistość:* P. Bernardyna. Mick. Ziemio! nie dziw, żeś gniazdem nocy i rozpaczy, gdy tak szybko ci gasną słoneczne postaci. Deo. Erazm Roterdamczyk — P. w historji humanizmu znaczenia pierwszorzędnego. Kryń. Kopernik jest w nauce olbrzymią postacią. P. w dramacie, w historji, w powieści = *kreacja.* P. alegoryczna. c) *wygląd, powierzchowność, pozór; fizjognomja, mina, postawa:* P. w nim święta, ale hajduckie sumienie. Troc. Nie lubię. ani ufam takowej twarzyczce, w której to P. święta, hajduckie sumienie. Opal. P. człowieka poważnego. Troc. Ładniuchna ustek i oczek twoich P. Troc. P. na ś. brać, kształcić ś., formować ś. L. Zwierzchnia P. ludzi oszukiwa. P. Koch. Zewnętrzna P. bardzo jest zwodniczą. L. Raz wesołą, drugi raz smutną P. ukazuje. Karp. Nową przywdziewa P. przyrodzenie. Kras. Różnili ś. Dobrzyńscy między Litwą bracią językiem swoim, tudzież wzrostem i postacią. Mick. W ciemnej szkolnej sali siedziało dwoje dzieci... oba wątłej postaci, marmurowo biali. Słow. Marjo! czyś ty nie chora? bo masz taką P., jakbyś ś. do aniołów myślała już dostać. Malcz. Ze zmianą politycznych wypadków zmieniła ś. u nas razem świetna P. kościoła i ojczyzny (= *stan*). Cz. Zmieniła ś. P. rzeczy: cały naród przybrał P. wojenną. Brodz. Uczyń tę P., jakobyś w żałobie była, i obleez ś. w żałobę. Leop. Gdy już w Europie pokój panuje, on w postaci jeszcze wojennej zostaje. L. (= *na stopie wojennej*). **2.** [P.] *stan, położenie:* Nie pójdę ja za mąż, bo to smutna P. dla jednego chłopca niewolnicą zostać. **3.** P. krasomówcza = *figura, przenośnia.* Wszelka osobliwość a. w jednym słowie, a. w kilku słowach czyli w mowie, zowie ś. P. = *figura.* Kopcz. **4.** †P. *gatunek, rożnica, podział, species.* L. Jagoda winna ma w sobie trzy różne postaci. Trzyc. Rzeczy najdując ś., *in una specie,* w jednej postaci. Petr. **5.** †P. *ród, naród, pokolenie, plemię; rodzina, familja, dom.* Ps. flor., Glos. Jako jest Jan z te postaci, ich klejnota, ich szczyta i ich krwi. Kpzn. **6.** min. *bryła mineralna ograniczona w pewien sposób płaszczyznami:* P. całkowita, ćwiartkowa, dopełniająca. P. krystaliczna, pojedyńcza (= *ograniczona płaszczyznami jednakowemi*). Postaci odpowiadające. P. połowiczna. Postaci połówkowe, półścienne. P. zamknięta. P. złożona a. kombinacja. <Z Gr. hypóstasis, z podprowadzeniem pod Sł. wygląd: Postać>

**2. Postać, oi, ał, [Postojeć]** nied. **Postawać I.** *przestać pewien czas; pobyć, poczekać stojąc; przestać chwilę spokojnie:* Postój tu na chwileczkę przy tej ofierze. Leop. Mieszanina ta niech tak postoi, póki ś. nie ustoi. Haur. Postojęć tam trochę. Kn. (= *nie tak prędko odejdę*). Hej, hej, ty dobry mężu, postój mało z nami! Rej. **2.** *podnieść ś. na nogi, znaleźć ś. na nogach na chwilę, wstać na chwilę:* Kazał wstać a chodzić chromo urodzonemu człowiekowi, który dalej niż od czterdziestu lat na nogach swych nie postał. Rej. **3. a. Postanąć** gdzie = *znaleźć ś., zjawić ś., pokazać ś. gdzie, zajrzeć gdzie, stąpnąć nogą:* Nigdzie jako żyw nie postał na świecie, doma ś. schował. P. Koch. Nie do rzeczy mi bzdurzyła, poszedłem i więcej u niej nie postanę. L. (= *nosa nie pokażę*). Już odtąd noga moja nie postanie w tym domu. L. Noga nigdy jej tam nie postała. Rzew. Powiedz mi prawdę, inaczej noga moja w domu twoim nie postanie. Boh. Około Lwowa od kilkuset lat noga ich nie postała. Star. Prowadził nas po dzikich polach, w których nigdy podobno nie postała noga ludzka. L. Gada o dworze, w którym nigdy nogą nie postał. L. Nie postał od tego czasu u nas. Troc. Nedewszystko to ci przykazuję srogo, żebyś u Izmenji nie postał i nogą. Min. Na teatrach nic takowego P. nie powinno, coby uszy obrażać mogło. L. (miejsca mieć nie ma. L.). Kłamstwo nigdy w uściech nie postało moich. L. (= *nie zagościło*). Tak podła myśl niegodna P. w umyśle obywatela. Kras. Srogość w myśli mojej nigdy nie postoi. L. Nie jadłem chleba, ani mięso, ani wino postały w ustach moich. Leop. Nie postawaj mi tu! Troc. Czasem na oczu sen mi nie postoi. Er. [Poszłam ja do karczmy, mąż mi skórę wybił; już tam nie postoję, aż se ją wygoję]. Pśń. Hugo już nigdy nie postał w zakonie. Słow. Nie postało nawet w myśli mojej frasować We Panią. L. Niech w twej myśli dziecięcej nie postanie nic więcej. Len. [Ani myślą nie postało chłopu, tylko brać]. Na policzkach nie postał ślad rumieńca. Krasz. Przen.: Nie postał jeszcze w miłosnej nauce. Troc. (= *nie tknął jej, nie dotknął ś. jej*). **4.** [P., **Postajać**] *powstać, stanąć, podnieść ś.; stanąć kolejno, jeden po drugim, postawać, poustawiać ś., powstawać:* Stańcie do pracy... I postali i dziękowali Bogu. Stójże jeno, dziócho... A nie postoję. Postańmy tu bracia razem, zatańcujmy sobie w koło. Pśń. **5.** [P.] *postawić:* P. uszy do góry. **6.** †P. *ustać, przystanąć zmęczywszy ś.:* Piechota idzie, ale ustała, i pod armatą konie postały. Grab. **7.** †P. *dostać ś., być, okazać ś.:* Dziedzina nigdy z ich ręku nie postała. Rot. Tamo ode 20 lat nie postał nigdy w dzierżeni. Rot. Nowa wieś nie postała w manowstwo (w lenno) do Czacza. Rot. Pieniądze nigdy jej męża nie postały. Rot. <Po + Stać>

**[Postać, i,** lm. **e] I.** *miejsce u żniwa, gdzie*

*staje najlepszy żniwak, zwykle z lewej strony; przodowanie najlepszej żniwiarki wszystkim innym:* Być na postaci, stać na postaci *(= przodować żniwiarzom).* **2.** *zagon.* **3.** *rząd żniwiarzy a. kosiarzy w polu.* **4.** *część pola a. łąki zajęta na raz przez rząd żniwiarzy a. kosiarzy.* <Po + *Stać, ST(O)/ST(A)>

**[Postadnica, y,** lm. **e]** p. **Przodownica:** Rzuca poza siebie snop wzniesiony P., a to w tej myśli, że lżej iść będzie robota otaczającym żniwiarzom. Goł. P., ubrana w wianek, idzie na na czele gromady żniwiarzy. Wójc.

**[Postajać, a, ał]** I. dok. p. **Postać:** No terá stáńcie w koło, żebyście widzieli, jak bede pił. Oni postajali. **2.** nied. *powstawać, nastawać, grozić:* Ona cie bedzie broniła, zeby nábardzi na cie postajali. <Po + Stajać >

**[Postajanie, a,** blm.] czynność cz. **Postajać.**

**Postalować, uje, ował** *obstalować jedno po drugim; obstalować kolejno, jeden po drugim, pozamawiać.* <Po + Stalować>

**Postalowanie, a,** blm., czynność cz. **Postalować.**

**†Postamt, u,** lm. **y** p. **Poczta:** Na postamcie Koronnym, Litewskim, Prus Polskich. Troc. <Nm. Postamt>

**Postanawiać, a, ał** p. **Postanowić.**

**Postanawianie, a,** blm., czynność cz. **Postanawiać.**

**[Postanąć, nie, nął]** p. **2. Postać:** Po cóż przyszliście, postanęliście, bierz jedno drugie, pląsalibyście. Kolb. Postanęli pastuszkowie wokoło, zaśpiewali Jezusowi wesoło. Pśń. Postanęły dzieci kołem. Kon. <Po + Stanąć>

**Postanie, a,** blm., czynność cz. **Postać.**

**[Postaniec, ńca,** lm. **ńcy]** p. **Powstaniec.** <Po-(w)staniec >

**[Postanięcie, a,** blm.] czynność cz. **Postanąć.**

**Postanisławowski** *który nastąpił po czasach Stanisława (Augusta, króla polskiego):* Czasy postanisławowskie. Sow. <Po + Stanisławowski >

**Postanowiciel, a,** lm. **e** *ten, co postanawia a. postanowił:* Bóg jest postanowicielem zakonu. Kucz. <Od Postanowić>

**Postanowicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Postanowiciel.**

**Postanowić, i, ił,** nied. **Postanawiać** I. †P., [P.] *postawić:* Nimfa, zwiódszy go z światła, w cieniu postanawia młodzieńca. Otw. [Pán Jezus sie melduje za doktora u tego króla i, że ón tak te królowe postanowi (= postawi na nogi), że óna zmartwychwstánie]. **2.** kogo, co = *ustanowić, zamianować, kreować, zrobić go czym, wyznaczyć mu stanowisko:* Dawid postanowił królem Salomona, syna swego. I postanowił go Saul nad mężmi wojennemi. Wuj. W każdej prowincji pretora postanowiono. Pilch. *(= obsadzono).* Nad każdym narodem postanowił przełożonego. Wuj. Chełmińskie województwo postanowiwszy, Elbląskie w Malborskie, Gdańskie w Pomorskie zamienił. Borow. *(= założywszy).* **3.** co = *ustanowić, uchwalić, rozporządzić, zarządzić, wyznaczyć, określić, oznaczyć:* Przodkowie naszy na niewdzięczniki nie chcieli P. kaźni żadnej. Górn. Nie wiem, co król o mnie postanowi. Troc. *(= zadecyduje).* P. sposób podatkowania. Troc. P. prawa, podatki. Troc. P. rzeczom cenę. Troc. W projekcie nowej reformy rządu postanowiono zniesienie nazawsze liberum veto. Niem. Teraz w Warszawie postanowiono, aby dobrym ludziom wszystko darmo dawano. Boh. Cóż postanowiono na radzie? Wyjazd postanowiony był na 15 lipca. Bał. *(= zamierzony, zdecydowany).* **4.** cz. ni. *uchwalić, umyślić, zamierzyć, zadecydować, zdecydować, zdeterminować ś., zdecydować ś., orzec, zawyrokować, ułożyć sobie w głowie, uplanować, ukartować, zdeklarować ś., dać sobie słowo, przyrzec sobie, przedsięwziąć:* P. co u siebie, umyślić. Kn. Postanowił (postanowił u siebie) jechać. Troc. Postanowił sobie, gdy co przezeń Pan Bóg uczyni, aby nic sobie nie przyczytał, jedno wszystko Panu Bogu. Skar. Daj każdy to, coś postanowił w sercu swym. Skar. Wszystko, co komu wziął wrócić i na potym w pobożności żyć, aż do śmierci postanowił. Skar. Duch św. daje siłę na wykonanie tego, co ś. postanowi. Skar. Postanawia jakimkolwiekbądź sposobem swego dotrzeć. Pilch. Postanowiono, że w Warszawie ma być przy rządzie polskim cesarski komisarz rosyjski. Tarn. Miłość postanowi o całym jego przeznaczeniu. Rzew. Postanowił nowy kraj, Litwę nawiedzić. Mick. **5.** †P. *ustalić, urządzić, utrwalić, uporządkować, uregulować, ułożyć, unormować, uorganizować, ukonstytuować:* Bóg jako wszystko postanowił bacznie, tak i w tym swoję mądrość okazuje. Kochan. Najwiętsze lekarstwo w żałości — P. swój umysł w bezpiecznej stałości. Rej. P. zegar. Troc. *(= nastawić).* Miasto to rządzi ś. tak pięknemi porządkami i takiemi prawy, iż może mieć zazdrość w innych rzpltych, choć też dobrze postanowionych. Łęcz. Posłał Judas do Rzymu, aby postanowili a zjęli z niemi przyjacielstwo, a prosili, aby zdjęli z nich jarzmo greckie. Leop. Jozjasz postanowił kapłany według porządku dni, obleczone w białe szaty. Leop. (= narządził. Leop). P. życie = *ustanowić sposób życia swego.* Wezwanie i stan swój ma każdy P. Glicz. Kto nie postanowi żywota, zawsze chodzi koło płota. Kn. (= kto ninacz zmierza, w nic nie uderza; żyć na pamięć, nie jąć ś. niczego. L.). P. dzieci = *ustalić ich byt na swoim.* P. syna = *ożenić.* P. córkę = *wydać za mąż.* Ociec każdy syna swego P. ma, a żadne postanowienie bezpieczniejsze nie jest, jedno małżeństwo. Glicz. Nie postanowię jej z cudzoziemcem. Niem. Obadwaj życzyli sobie P. mnie w domu swoim. Pas. **6.** †P. *zgodzić ś., umówić ś., ugodzić ś., ułożyć ś. z kim; zamówić, nająć, zgodzić kogo, co:* Sługa postanowiwszy z panem, dobrze i cnotliwie mu służyć... Star. P., wiele poddany ma lasek trzysążniowych wyorać. L. Gdy na oddawkę postanowią oborę, od faskowej krowy faska masła ma być oddana. Haur. *(= wypuszczą).* **7.** [P.] *stworzyć:* Pobłogosław, Boże Ojcze, te dary, coś nam je postanowił. Jest to Syn boży, co postanowił niebo i ziemię, na ziemi wszyćko stworzenie. **8.** myśl.: †P. wyżła = *ułożyć, wprawić, przyuczyć do polowania.* Cyg. **P. ś. I.** *zostać postanowionym, ustanowić ś., uchwalić ś., zadecydować ś., zamierzyć ś., umyślić ś.:* Duch św. daje siłę na wykonanie tego, co ś. postanowi. Skar. Nim atoli mogło w wolnej rzpltej P. ś. coś pewnego, uderzyli Szwedzi na Danją. Szaj. **2.** †P. ś. *ustalić ś., osiąść, usadowić ś., zająć miejsce:* Człowiekowi, kiedy ś. raz na twarzy zima postanowi, a włos śniegiem przypadnie... Kochan. **3.** †P. ś. *ustalić ś. ustatkować ś., opamiętać ś., umiarkować ś., umitygować ś., pohamować ś., utemperować ś., przyjść do rozumu, do równowagi, wejść w siebie, uspokoić ś.:* Bez ćwiczenia człowiek zdziczeje, i nigdy ś. nie postanowi. Górn. Pan gniew długo wierzga, jako podgórski źrebiec, a długo ś. uspokoić a P. nie może. Rej. Pilniejsza daleko, czymby ś. u-

myśl napasł, nacieszył, a w nadobnej sprawie i w uczciwych postępkoch aby ś. sprawił i postanowił. Rej. **4.** †P. ś. *ustalić sobie byt, zająć stanowisko, urządzić ś., zostać statecznym obywatelem, zagospodarować ś., wyekwipować ś.:* Zabiegając nierządowi, ma ś. każdy P., a stan sobie słuszny wybrać. Glicz. P. ś., stan sobie obrać, przyjąć. Kn. Przyprowadził mu kilka pięknych koni i przywiózł dostatkiem pieniędzy, aby przystojnie ś. mógł P. Kaczk. P. ś. = *wstąpić w związki małżeńskie, ożenić ś. a. wyjść za mąż; ustalić swój byt przez małżeństwo, osiąść na swoim, założyć własne ognisko domowe:* W pierwszej krucjacie siła bardzo Francuzów małżeńskim ślubem postanowiło ś. w Palestynie. Ustrz. Już na spokojniejszy żywot ś. udawszy, postanowiłem ś. z woli boskiej. Paszk. Dawszy im rozwód i pozwoliwszy im obiema znowu ś. inaczej P. Wójc. **5.** [P. ś.] *postawić ś., zostać, stać ś.:* Ci czárci widzą, że ón wcale gádać nie chcą, i grubijanem wielgim sie kole czártów postanowiuł. **6.** myśl. *ułożyć ś., wprawić ś., przyuczyć ś.:* Młody pies jeszcze ś. postanowi. Rej. <Po + Stanowić>

**Postanowienie, a,** lm. **a I.** blm., czynność cz. **Postanowić:** Od panowania Zygmunta I mniejszość mogła nie dopuszczać postanowienia prawa. Burz. Zjechali ś. Polacy do Gniezna dla postanowienia Rzpltej. Błaż. Około zawarcia porządnego bydła w oborze i postanowienia wołów. Ek. Rzecz to sama pokazuje, że to królestwo z początku postanowienia swego bytności pańskiej w koronie potrzebuje. Karnk. *(= założenia, ukonstytuowania, ufundowania).* **2.** *uchwała, decyzja, rezolucja, orzeczenie, wyrok; rozporządzenie:* P. komisji, komisarzów. Troc. P. (ustanowienie) takie stanęło. Troc. P. senatu. Wydać P. Na posiedzeniu zapadło takie P. **3.** × P. *umowa, układ, ugoda, porozumienie, kontrakt:* Musi być jeszcze u pana moje miesięczne, strawne, moje zasługi, moje suchedni, i to wszystko, co panowie sługom na postanowieniach pisać, a nie dawać zwykli. L. Takie P. (kontrakt) między niemi było. Troc. P. jest jawne i skryte a. domyślne. Troc. **4.** *niezłomna wola, zamiar, zamysł, determinacja, przedsięwzięcie:* Mocne P. więcej niegrzeszenia. P. umysłu a. na umyśle. Troc. P. miałem u siebie. Troc. *(= powziąłem zamiar).* P. pisania. Błaż. Pewien swego postanowienia, stoi nieporuszony i nieustraszony. Pilch. **5.** × P. *partja, małżeństwo, marjaż, ożenienie ś. a. zamążpójście:* Synu! obrałeś sobie P., a nie powiedziałeś ojcu i słowa. Stasz. Już We panna dosięgasz wieku przyzwoitego damom do postanowienia. L. Roztropna matka mówi o dobrym postanowieniu córki swej. L. Może on w czasie jaką córce dać pomoc, zrobić P. L. Dziewka póty ma opiekunów, póki ś. jej jakie P. nie trafi. Troc. P. w zacnym stanie. Troc. Do dalszego szczęśliwości wspomóc postanowienia. Troc. Stanisław doczekał ś. za życia swego postanowienia pięciorga dzieci. Nies. Doczekali ś. potomstwa, a nawet ich postanowienia. Rzew. Składał ś., że we wszystkim winien jest posłuszeństwo rodzicom swoim, jedną tylko wolę postanowienia swego na własną składał osobę. Krasz. **6.** †P. *układ, rozkład, dyspozycja, plan, ustrój, porządek, stan, ustawa, konstytucja, organizacja, skład, system; położenie, pozycja, sytuacja:* Opisać rządy i P. państwa którego. Kłok. Przedziwne Rzpltej P. potęgi jej przyczyną było. Fal. Azaż my mamy P. jakie pewne, oprócz tych marnych a niepobożnych wici? Rej. Coby za rząd był, co za P. w Polsce pod mocą turecką? Orzech. Nie chciał przestawać na tych ojców postanowieniu życia abo regule. Skar. **7.** †P. nieba, powietrza, miejsca, kraju = *temperatura, klimat.* Kn. **8.** †P. nieba = *konstelacja.* Niebo w takim postanowieniu ś. prezentuje: wschód osiada Wodnik, a zacnód Lew. Fur. **9.** †P. ciała = *kompleksja, temperament; skład, budowa:* P. ciała, konstutucja. Dudz. Powietrze zimne i zdrowe daje Szwedom P. ciała mocne. Wyrw. Cholerycy mają P. ciała gorące i suche, flegmatycy zimne i wilgotne, a to zowiemy kompleksją. Petr. Chcę, aby dworzanin miał kształt i dobre P. w ciele. Górn. P. ciała. Troc. Dobre P. w ciele. Troc. **10.** fil., w psychologji, *decyzja, pobudka rozstrzygająca w walce z innemi, ostateczny akt woli.*

**Postanowienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Postanowić ś.**

**Postanowiony** im. od **Postanowić** a. **Postanowić ś.:** Błądzisz po puszczy z rozmaitemi a nie postanowionemi myślami swemi. Rej. P. umysł. Troc. Król szwedzki P. jest zwołać stany w przyszłym miesiącu. L. *(= zdecydowany, zdeterminowany, skłonny).* Żeby cię widział postanowionym! Rzew. *(= żonatym).* Miał dwuch synów, już postanowionych. Rol.

**Postarać się, a ś., ał ś. I.** *spędzić pewien czas na staraniu ś.* **2.** *popróbować starając ś., dołożyć starań:* P. ś. zadowolić kogo. **3.** o co = *poszukać czego starając ś., wystarać ś. czego:* Postaraj ś. (dostać) pieniędzy a. o pieniądze. P. ś. o posadę. <Po + Starać ś.>

**Postaranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Postarać ś.**

**Postarostować, uje, ował** *spędzić pewien czas na starostowaniu, pobyć starostą:* A to tu rok P., a dalej jeno sobie kazać trumnę strugać i murować grobowiec. Kaczk. <Po + Starostować>

**Postarostowanie, a,** blm., czynność cz. **Postarostować.**

**Postarościński** *niegdyś do starosty należący, po staroście pozostały:* Projekt oczynszowania włościan w majątkach skonfiskowanych i postarościńskich. Rol. <Po + Starościński>

†**Postarz, a,** lm. **e** = **Pocztarz:** Pisarze i postarze ustawicznie przy sobie miał dla roznoszenia listów. Skar. <Od 1. × Posta>

**Postarzały** *który ś. postarzał:* Zgarbiony i bardziej P. Kon. <Od Postarzeć ś.>

× **Postarzeć, eje, ał, Postarzeć ś. I.** *zajść w lata, zbliżyć ś. ku starości, podstarzeć ś., zestarzeć ś. nieco:* Postarzałem ś. miedzy swymi nieprzyjaciołmi. Wig. **2.** (o wielu) *kolejno zestarzeć ś., kolejno pozachodzić w lata:* Oto już postarzeliśmy ś. niektórzy. Wor. <Po + Starzeć>

[**Postarzejszy, ego,** lm. **i** rz., **Starzejszy**] *starosta weselny.* <St. w. od Stary>

**Postarzenie, a,** blm. **I.** × P. czynność cz. **Postarzeć. 2.** czynność cz. **Postarzyć.**

**Postarzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Postarzeć ś.**

**Postarzyć, y, ył** *uczynić starym, starszym:* Przeciąg ten czasu... postarzył żywą, niedawno jeszcze ruchawą, miotającą ś. i podskakującą księżnę. Krasz. <Po + * Starzyć, od Stary>

[**Postata, y,** lm. **y**], †**Postata** p. **Postawa:** Postatę matki pszczelnej między rojem tak upatrują: ma ona być nakształt osy farby szarawej. Haur. <Po + * Stata, od ST(O)/ST(Á)>

**Postatecznieć, eje, ał I.** *stać ś. statecznym, stateczniejszym.* **2.** *stać ś. statecznemi kolejno, jeden po drugim.* <Po + Statecznieć>

**Postatecznienie, a,** blm., czynność cz. **Postatecznieć.**

**[Postatkować, uje, ował]?:** P. sobie. Matka syna błaga, by lepij postatkował sobie. <Po + Statkować>

**[Postatkowanie, a,** blm.] **I.** czynność cz. **Postatkować. 2.** *przodownictwo przy żniwie:* Postatnica dostanie nagrodę za P.

†**Postatni** przym. od **Postata,** p. **Postawny.** <Od Postata>

**[Postatnica, y,** lm. **e]** p. **Przodownica:** Hej, postatnico, pofolguj, pofolguj, swojej czeladki nie morduj, nie morduj, plon niesiem, plon. PŚń. <Od Postatni>

**Postaw, u,** lm. **y I.** *wał, zwój sukna tej długości, w jakiej wychodzi z warsztatu:* P. w słowiańskim służy wszelkim rzeczom, które ś. tylko zwijać dają; w polskim — samemu suknu. Klecz. Bela sukna ma w sobie postawów 20; P. sukna ma w sobie łokci 32. Chm. B. Nalazła w skrzyni sztukę a. P. sukna. Sz. Głupi, który poprzysiągł w gałgany ś. stroić, mogąc suknią z nowego postawu wykroić. Nar. Uczynił zasłonę z modrego postawu z powłoki. Leop. *(=z modrej sztuki).* **2.** [P.] *60 pasm przędzy lnianej.* **3.** [P.], †**Postawa** *osnowa, przędza podłużna w płótnie, w przeciwstawieniu do poprzecznej, zwanej wątkiem.* **4.** †P. *stan, położenie, porządek, stopa, ustawa, regulamin:* Według trybu i postawu wojennego. Pilch. Zdr. **Postawek.** <Po + Staw, ST(O)/ST(A)>

**Postawa, y,** lm. **y,** †**Postata, [Postata] I.** a. × **Postura,** × **Pozytura** = a) *postać zewnętrzna mniej lub więcej okazała, prezencja, figura, statura:* P., postać abo kształt zwierzchni człeka pokazały. Kn. Jak ś. drzewkom przydawa, tak też i dzieciom, jakie z ziemi wyrostą krzywe a. proste, tęż postawę, gdy ich nie oprawią, i stare miewają. Spicz. P., a dalej nic. Kn. Postawy-ć tylko djabeł ma dosyć, ale mocy niewiele. Hrb. Nie patrz na postawę, ale na człeka sprawę. Kn. Pan postaw widomych nie tak potrzebuje, jako ś. przypatruje sprawom a myślom serca każdego. Rej. Nie sądźcie według postawy, ale sądźcie sądem sprawiedliwym. B. B. Powierzchowna człeka tego P. co osobliwego obiecuje. Troc. Nadymać postawę swoję. Rej. Niechaj ś. rozmyśli, długo-li tu będzie mu wolno tak nadymać tę postawę swoję. Wer. Acz już widział bitwę straconą, przecię mu na postawie nie zeszło. Biel. M. *(= na minie, na fantazji).* Strojem i postawą przypominał zupełnie pułkowników z trzydziestoletniej wojny. Sienk. b) p. **Postać:** A w tym ś. ludzka jawi mu P., włos czarny w kudłach, jak noc, twarz zacienia. Hoł. c) *powierzchowność, pozór, wygląd; płaszczyk, pokrywka, barwa:* Pokrywają one marne żywoty swoje, ukazując po sobie postawę nabożeństwa i pobożności, a w sercu przecię djabeł. Rej. Nie trzeba postawie niczyjej wierzyć; nie trzeba nikogo z postawy ani z odzienia szacować, gdyż często pod owczą barwą tają ś. wilcy drapieżni. L. Na postawie baranek, ale lis na myśli. Troc. W pochlebne ś. przebierz postawy. Troc. Składać, zmyślać postawę. Troc. Ułożona P. Troc. Uprząść, stroić postawę. Troc. Pod postawą błaznów i cudaków po świecie biegają. Troc. Znać po postawie, że błazen. Troc. Prawda na ś. fałszu postawę wziąć musi, aby ją ludzki rozum przyjął; fałsz zaś własny kształt zachowując, przystęp znajduje. L. Wzięłaś na ś. postawę i piórka słowicze. Kochan. Serca sobie dodawali, by tylko po szańcach mogli stanąć, a postawę niejaką obrony ukazać. Warg. d) *układ ciała, jaki przybierają; ułożenie, poza, pozycja, figura, mina:* Turcy kształtną postawę rozmaitą podczas modlitwy biorą, zakładają ręce, chylają ś., czołem biją, chwieją głowy. Kłok. Kłanianie jest zwierzchnia P. uczciwości i poddaności. Gil. Świętą wieczerzą powinniśmy z wszelką uczciwością przyjmować, a to nie tylko czapką, klęczeniem, postawą nabożną, twarzą jakoby płaczliwą, ale posłuszeństwem. Gil. Zdała ś., jakby stroić postawę myśliła. Żebr. Gdy tak dawał sprawę, surową Goffred czynił mu postawę. P. Koch. Krzywo nań patrzy i srogą czyni mu postawę. P. Koch. Pokaz łaski postawą abo wzrokiem. Górn. P. służy wyłącznie człowiekowi, może być siedząca, klęcząca i t. d. Brodz. Przybrał groźną postawę. P. wyzywająca. Na wyżynie mocarz i lud na kolanach w ukorzeniu, zwróceni obliczem ku słońcu, co ś. z poza gór wytaczało, chwalili Pana postawą pokorną, wejrzeniem błagalnym i szeptem. Jeż. **2.** *postać, położenie; stan, pozycja, zwrot, kierunek, front, obrót:* W tej postawie rządy państwa były. Troc. Teraz los nasz pomyślniejszą weźmie postawę. L. Emiljusz, utraciwszy obu synów, w równej umysłu postawie zachował ś. L. *(=w równowadze).* **3.** †P. *wystawa, wystawność, pompa, sadzenie ś., parada, przepych, okazałość, duma, buta, pycha:* Strzeż ś., abyś nazbyt pomału, a z postawą nie chodził, jak owi, co potrawy jakie niosą, gdy ś. boją, by czego nie rozlali. Kosz. Królowie egiptscy, nie mając kędy pieniądze podziewać, nakładali na próżną postawę. Biel. M. Przen.: *pyszałek, zarozumialec: Affectator,* pyszny, wysoko a wystawnie ś. noszący, sadziciel, P. Mącz. (to jest ten, który postawę sobie uprządł. L.). **4.** p. **Postaw:** P. u tkaczów, wzdłuż miasto gruntu, na płótno lub sukno nagotowana. Otw. Postawą zowią płócienniey przędzę, wzdłuż miasto gruntu na płótno nagotowaną. Pilch. P., podłużna przędza w warsztacie tkackim. Mąg. Osobno obiedwie ś. stawią i parę postaw z przędzy cieniuchnej naprawią, *intendnnt.* Żebr. Taśmę tę swemi rękami utkała, a różnych nici postawę snowała. P. Koch. Dziś wszystko już inaczej, wszystko spoważniało, jako mówią, postawy dosyć, wątku mało. Kochan. *(=więcej pozoru, niż rzeczy).* Wszędy trzymać ś. trzeba zdrowego rozsądku, by wątek był postawy wart, postawa wątku. Dm. Dokoła wsi leżały ziemie pokrajane w pasy, kieby te postawy zgrzebnego płótna, rozciągnięte pod wzgórza i poćwiartowane na działki. Reym. **5.** [P.] *krosna tkackie.* **6.** bud.: P. budowli = *elewacja.* P., określenie budowli tak jak jest widziana zewnątrz, czyli rzut jej pionowy zewnętrzny. Podcz. †**Postawą** przys. *pozornie, na pozór, dla oka:* Dziewki płaczą, idąc za mąż, postawą, ale ś. serce śmieje. Biel. M. Zdr. **Postawka,** †**Postaweczka.** <Po + *Stawka, od ST(O)/ST(A)>

**Postawać, aje, awał I.** dok. *stanąć kolejno, jeden po drugim:* Powysiadali: oficer od dragonji, sekretarz, pisarz, i postawali na stronie. Kaczk. **2.** nied. *idąc a. jadąc przystawać, zatrzymywać ś., stawać raz wraz:* Nie postawając nigdzie, prostom do domu szła. Wys. Pośpieszaj co rychlej, nie postawaj. Leop. Bież prędko, nie postawaj. Ciek. Wtym postawa za progiem i niby wątpliwa, oglądając ś. na dom, gorzko popłakiwa. Przyb. Pilnie na niego Armida patrzała, lubo ś. ruszył, lubo co postawał, twarzy i wzroku jego

pilnowała. P. Koch. Cały gmach jej furji nie znosi, bieży, kole, postawa. Bardz. Zmęczony postaje po drodze. Kobiety zestrojone świątecznie postawały kupami. Reym. 3. [P.] *znajdować ś.:* Tko do św. Mikołajka paciorek gada, nikiej jego dusa w piekle nie postawa. 4. p. **2. Postać.** <Po + Stawać>

**Postawanie, a** lm. **a** czynność cz. **Postawać:** Prosto z matką do chałupy, bez żadnych postawań.

†**Postaweczka, i,** lm. **i** p. **Postawa:** Od takich ś. Zbawiciel kazał nam wystrzegać, co w owczych postaweczkach będą u nas bywać. Papr <Od Postawka>

**Postawek, wka,** lm. **wki** l. p. **Postaw.** L. **2.** hut. *podstawek pod formę, kawałek surowizny, na którym formy w kozubie są ustawione i z wierzchu przyciskiem przytrzymywane, aby je stałej osadzić.* <Od Postaw>

**Postawiać, a, ał** l. dok. *postawić jedno po drugim:* Ty, chłopię, rzędem postawiaj szklenice. A gdzież worki postawiamy? **2.** †P., [P.] nied. p. **Postawić.** <Po + Stawiać>

**Postawianie, a,** blm., czynność cz. **Postawiać.**

× **Postawiciel, a,** lm. **e** *ten, co postawił, co stawia.* <Od Postawić>

× **Postawicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Postawiciel.**

**Postawić, i, ił,** nied. † **Postawiać, [Postawiać]** l. *umieścić tak, aby stał; ustawić:* Czarny stół przed sobą P. kazał. Wer. Niektórzy z naszych chorągiewnych panów ślachciców... gdy na zamkoch przeciwko nieprzyjacielom postawieni byliby byli. Stat. w. Beczkę na dno postawił. Troc. Postaw kręgle prosto. Troc *(= ustaw).* A postawiłeś śklanki i talerze na stole? Troc. Postawił nogę swoję prawą na morzu, a lewą na ziemi. Wuj. (Piast) rozkazał pług swój postawić przy tronie. Niem. Przyszedł, obaczył i lud swój postawił. Kniaź. Chrobry ku wiecznej sławie Polaków postawił żelazne słupy w rzekach. Biel. M. Nie postawiono wśród kościoła trumny, ni ściany kirem obito dokoła. Rom. Posp.: P. butelkę i t. p. = *kazać dać; zafundować.* P. komu bańki, pijawki *(= przystawić).* Na nogi, na nogach P. Przen.: P. na nogi = a) *podnieść, podźwignąć z upadku, wznieść, pokrzepić:* P. na nogi biedaka, bankruta. Młoda sułtanowa chciała na nogi P. powagę swego syna; stara swoję zatrzymać. Kłok. Bałwochwalstwo na nogi postawił. Skar. Ludzką ułomność na nogi postawia. Wad. Niesłuszną sprawę na nogach postawił. Pilch. b) [P. kogo na nogi] = *rozgniewać go.* P. wojsko na stopie wojennej. Prosił mię, abym mu konia w swej staini, na jego grosz, P. dozwolił. Sz. *(= umieścić; abym przyjął na stajnię).* P. świadków *(= przedstawić, sprowadzić, dać, wskazać, pokazać).* Przen.: †Pan go w cale zachowa... i w szczęściu nieodmiennym z łaski swej postawi. Kochan. *(= otoczy go szczęściem).* **2.** *położyć:* Osoba wysoko postawiona. [Postaw szczypce na stole]. P. na kartę = *dać stawkę, zaryzykować.* Na jednę kartę sto, dwieście holenderskich postawił. L. P. komu kabałę. !P. kropkę, przecinek, krzyżyk *(= dać, napisać).* !P. uczniowi stopień. P. warunek. **3.** *wystąpić z czym:* P. pytanie *(= zadać).* P. komu zarzut *(= zrobić).* P. wniosek *(= przedstawić, wnieść).* P. kwestję. **4.** *wystawić, pobudować, zbudować, założyć, wznieść, ufundować:* Most drewniany na palach postawiony. Warg. P. dom, pomnik. × Przen.: One Tarnowskie, Tęczyńskie, Odrowąże tak wielkie królestwo nam postawili. Jan. Kto świat postawił króm żadnej pomocy? Kochan. Człowiek, miłością samego siebie zaślepiony, rozumie, że dla niego świat jest postawiony. Kochan. Postawił sobie Dajoces miasto Ekbatanę. Lel. Tron swój postawił Bisurman zuchwały. Kras. P. pułk = *wystawić, wysztyftować, wyszykować swoim kosztem i oddać go do rozporządzenia.* **5.** †P. *postanowić, ustanowić, uchwalić:* Podług postawionej na to winy. Ort. **6.** †P. kogo, czym = *ustanowić, zrobić, obrać, zamianować, kreować, zainstalować, wynieść na co, osadzić na czym:* Kako mają nowe radce P.? Ort. Wybrać a. P. swym dzieciom opiekadlnika. Ort. *(= dać, wyznaczyć).* Postawił jej panem domu swego i księdzem wszego bydła swego. Ps. flor. (principem omnis possessionis suae). Tak on będąc od Boga królem postawiony, takie syny zostawił... Kochan. Cyprjan na biskupstwo w Kartaginie postawiony. Skar. **7.** *podnieść, nastawić, najeżyć, nastroszyć:* P. kołnierz. Pies, gniewając ś., postawił sierść na szyi. P. włos przygnieciony na pluszu. P. kozła, marsa *(= zrobić).* Wnet to w niesmak jejmości, wnet kozła postawi. Łączn. P. oczy = *zrobić wielkie oczy; wytrzeszczyć, wybałuszyć.* [P. gały *(= P. oczy).* **8.** †P. linję = *poprowadzić, wyprowadzić, przeprowadzić, narysować, przeciągnąć:* Linje krzyżowe zrysować abo P. Sol. **9.** P. na swoim = *dokazać, dopiąć swego, przeprowadzić swoje:* Pieniakowi idzie częstokroć jedynie o to, żeby na swoim postawił i przeciwnika przeparł. Kras. Saul chce wszelkim sposobem na swoim P. Drużb. Serce moje w tym razie tak mu ś. oparło, że na swoim postawię, choćbym miał dać gardło. Zabł. **10.** †P. bój = *wydać, wypowiedzieć; wyzwać (kogo) na bój.* Syn króla pytał, kiedy bój a bitwę P. wolą miał? L. **11.** P. osnowę = *założyć; osnować krosna.* Przen.: *Telam ordiri,* przędzę nasnować. P., to jest zacząć co trudnego i długiego Mącz. **12.** †P. p. **P. ś.:** P. na rok = *stawić ś. na termin.* Kiedyby nie postawił na trzeci rok, tedy ma zapłatę zapłacić sam. Rot. Wawrzek ręczył Iwanowi swego człowieka ku prawu o jego ranę i nie postawił. Rot. **P. ś. 1. a.** †**Postawić** *stawić ś., stanąć:* †Musieli ś. w Betleem P. na on czas, gdy... Rej. Kiedy na wojnę pod istą chorągwią P. ś. będzie powinien. Stat. w. Przen.: P. ś. w czyim położeniu, P. ś. na czyim miejscu = *wejść w czyje położenie; zrozumieć, uwzględnić je.* Postaw ś. w lisa tego położeniu! Mick. Przen.: *zająć pewne stanowisko, okazać ś. takim lub innym, znaleźć ś. w pewien sposób, przybrać pewną postawę, nadać sobie pewien ton:* Staraj ś., abyś na początku wnet dobrze ś. postawił, a mniemanie o sobie dobre uczynił. Górn. Żona Aleksandrowa wojewodę wdzięcznie przyjęła, a Aleksander, mąż jej, także łaskawie mu ś. postawił. Paszk. Ludziom wspołek żebyśmy ś. dobrze poczesnie postawili, z nas aby im słowo dobre i pociecha dobra urosła. Glicz. Ach mnie nędznemu! jakim mi ś. Pan Bóg postawi, iżem ś. go zaprzeć śmiał! Skar. Ostro, hardo, zuchwale mu ś. postawił (a. posp.: Postawił mu ś.). Pies zaczepiony postawił ś. ostro. Dobrze postawiony = *który dobrze stoi, ma dobrą markę u kogo, dobrze widziany, dobrze położony.* **2.** P. ś. na słowie = *stawić ś. na słowie, dotrzymać słowa, okazać ś. słownym:* Właściwie dzisiaj już ś. go spodziewamy, ja jednakże sądzę, że nie potrafi on ś. P. w tym słowie. Kaczk. **3.** *wysadzić ś., pokazać ś., popisać ś., zaimponować, wystąpić okazale, hojnie:* Przysłowie: Zastaw ś., a postaw ś. Krasz. <Po + Stawić

†**Postawiec, wca,** lm. **wce** *jakaś tkanina czy przędza błękitna:* Przed tymi już w postawcoch chodzą. B. Sz. (in conspectu purpuratorum). Modre postawce. B. Sz. (hyacinthus. Wulgata). <Czes. postavec, tkanina jedwabna>

**Postawienie, a,** blm., czynność cz. **Postawić.**

**Postawienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Postawić ś.**

**Postawka, i** lm. **i** p. **Postawa:** I z wolna, zwolna P. jej drobna zgięła ś. czołem aż do zimnej cegły. Gosz. Więc z kądzieli... smyk kłaków, dwie ludzkie robi z nich postawki. Gosz. Będąć słówka cukrowane a P. cudna, pożrzysz jeno kęs dalej, alić myśl obłudna. Rej. Umysł nasz... mało niejako spróchniałe drewno, tylko iż postawką kęs, jako malarskim złotem, będzie powleczony. Rej. Szarańcza bezecna pięknemi słówki, postawkami, umizganiem pirwej przeliże do sumienia nędznego, a potym wpuści jad fałszu swego. Rej. Faryzeuszowie umieli-ć postawkę stroić świętobliwości, zdali ś. ludziom nabożni, a w rzeczy obłudą pachnęli. Dambr.

**Postawnica, y,** lm. **e** p. **Przodownica:** P., robotnicom na wzór postawiona, rej wodząca między żniwiarkami. L. Osoba najpośpieszniejsza wybrana być powinna, jak nazywają, na postawnicę, któraby innym w robocie wodzem była, i ta po żniwie wieniec przynosi. Kluk. <Od Postawnik>

†**Postawnie** przys. od **Postawny:** Ty nie P. sądzisz, ale prawnie. Ryb. *(= bez względu na osobę, bezstronnie).* Uznawszy, że ludzie, są ludźmi, nie mieliby tak hardzie i P. na swą ludzkość kazać. Glicz.

**Postawnik, a I.** [P., lm. **cy**] p. **Przodownik:** Przy koszeniu powinien być jeden P., któryby wyprzedzając innym do raźności był pobudką. Kluk. **2.** lm. **i** = a) †P. *duża świeca na ołtarzu, przy katafalku, †kierca:* Świece, pochodnie a postawniki pogrzebne. Mącz. b) †P. *wielki świecznik, ceroferarium.* Bydg. c) bot. p. **Trzebucha.** <Od Postawny>

†**Postawność, i,** blm. rz. od **Postawny.** Troc.

†**Postawny** przym. od **Postawa** a) i [P.] *piękną postawę mający, kształtny, dorodny, okazały, dobrze zbudowany, wspaniały:* Koń cudny ten jest, który ma wzrost P., wielki a długi, tak, iż każdy członek ma prawy umiar. Trzyc. Konie postawne i we wszystkich członkach strojne. Trzyc. b) [P.] *piękny.* c) *przesadny, wyniosły, wymuszony, napuszony, nienaturalny, pompatyczny, majestatyczny, afektowany, egzaltowany:* Wystrzegać ś. mamy w chodzie subtelnych a postawnych kroków. Kosz. Córki sjońskie wynosiły ś., pląsały i postawnym krokiem postępowały. Wuj. Postawną mową a pięknemi słowy zalecają wymysły swoje. Wuj. Twarz postawna. Troc *(poważna; mina urzędowa, uroczysta).* d) *udany, pozorny, obłudny, fałszywy:* Czucie ich jest zmyślone a potworne, nieprawdziwe ale postawne. Żarn. Niewinne—winni, postawni—szczere zabijali. Żarn. e) bot.: Postawne ziele p. **Trzebucha.** <Od Postawa>

×**Postąpać, a, ał** *podeptać, pognieść stąpając, potratować.* Sł. wil. <Po + Stąpać>

×**Postąpanie, a,** blm., czynność cz. **Postąpać.**

[**Postąpek, pku,** lm. **pki**] p. **Postępek.** <Po + *Stąpek, od STĘP/STĄP>

**Postąpić, i, ił,** †**Postępić,** nied. **Postępować,** ×**Postępywać I.** i nied. [**Postępować ś.**] *stąpnąwszy posunąć ś. o krok naprzód, dać krok naprzód:* Nie mogła P., tylko z kulami pod ramiony. Wys. Ręką nie władną, nie postąpią nogą. Groch. *(=nie ruszą).* Tyś już niektóre słowa wymawiała i postępować jużeś poczynała. P. Koch. *(=stąpać, chodzić, stawiać kroki).* Postępują z miejsca na miejsce. Troc. Postąpmy dalej w drodze naszej. Troc. Aż póty przyjdziesz, a dalej nie postąpisz. Wuj. Na górę idąc, nie zaraz wzlecieć, ale pomału postępować trzeba. Skar. Wzdychał, koń jego myślom ś. stosował, z zwieszoną głową zwolna postępował. Niem. Postępowała piechota pod gradem z ręcznej strzelby. Niem. *(= kroczyła).* Postępować za kim. [Nie postępuj ś. za mną, bo se zgubis onuce]. Jako cień nieodstępny ciała naśladuje, tak za cnotą w też tropy zazdrość postępuje. Kochan. Postąpił kilka kroków naprzód i sam ś. o tym przekonał. Mochn. Ojcze! nim postąpisz nogą, pomyśl, co robisz! Słow. **2.** †P. *przystąpić, podejść, zbliżyć ś.:* Postąpmy ku temu miejscu. Troc. Przen.: Postąpmy do tej materji, do pracy naszej. Troc. **3.** przen. *zrobić postęp, posunąć ś. naprzód, na wyższy stopień; udoskonalić ś., skorzystać, rozwinąć ś., wzrosnąć, zaawansować:* Dzieło, robota postępuje. Nie postępuje praca, nie awansuje. L. Postępują z błędu w błąd. Wiśn. *(=brną coraz bardziej).* Postępujesz z siły w siłę, z fałszu w fałsz, z obłudy w obłudę. Smotr. Stopniami trzeba postępować. L. Choroba postępuje *(=rozwija ś., wzmaga ś.).* Nie dosyć jest dobrze począć, trzeba coraz dalej dobrze postępować, chcąc dojść doskonałości. Pilch. Postępuje coraz na wyższe urzędy, do cnoty, do korony. Troc. Dobrze w nankach, w cnotach postąpił. Troc. Ilekroć poznać zechcesz, izaliś postąpił, uważaj, czy do tegoż samego dąży chęć twa dzisiaj, do czego dążyła wczoraj. Pilch. Postępuj dalej w staraniu twoim. Troc *(= nie ustawaj).* Ów chłopiec postąpił znacznie w stolarstwie i był wielką pomocą swemu majstrowi. L. Uczący ś. języków na trzy części są podzieleni: poczynających, postępujących i doskonalących ś. Djar. gr. W szkole onej Chrystusowej postępował z cnoty w cnotę. Skar. Okolski inszego być rozumie Jana, kasztelana bieckiego, inszego Jana, kanclerza koronnego, ale ś. myli: jedenże to był, ale postępował. Nies. W równi z wiekiem postępować. Mick. Postąpili-żeśmy duchem, postępując w cywilizacji materjalnej? Krasz. **4.** Postępować prawem = *procesować, prowadzić sprawę sądową, dochodzić sądownie.* Troc. **5.** *dodać do sumy, do ceny poprzednio płaconej lub ofiarowanej, dać więcej, poprawić ś. targując co, więcej podać:* Podkupuję ś. pod kogo, podaję, postępuję więcej w targu. Kn. Niech pan postąpi choć złotówkę, to cały mój zarobek! Postąpiono mu rocznej pensji. Troc. *(= podwyższono mu pensję).* Postąpił na licytacji i dobił targu *(= podbił cenę).* Kupiec arabski najwięcej za nich postąpił. Szym. **6.** *począć sobie, obejść ś., znaleźć ś., wyjść (z kim) źle, dobrze; zrobić, sprawić ś., pokazać ś., spisać ś.:* P. źle, dobrze, mądrze. Jakżeś sobie w tej mierze postąpił? L. *(=poradził).* Postąpił sobie dobrze, źle. Troc. Postąpił ze mną surowie, łaskawie, po przyjacielsku, ludzko. Troc. Nie umie z ludźmi postępować. Troc. Czy ś. to tak postępuje z uczciwemi ludźmi? Mądrze na tym urzędzie postępuje. Troc. Jak to ludzie umieją obłudnie z drugiemi postępować! Boh. W niewoli go trzymał i z nim jak z bydlęciem postępował. L. Sam nie wiem, jak mam postępować z temi obłudnikami. Boh. Postępować dobrze, uczciwie, źle = *poczynać sobie, prowadzić ś., sprawować ś.:* Postępować z czym = *obchodzić ś.* Ja

na farbach malarskich nie ś. nie rozumiem, także wiele (to jest: także nic) z marmurem postępować umiem. Kochan. **7.** †P. w brzemię = *zajść w ciążę, zastąpić, począć:* Skoro białogłowa w brzemię postąpi, tedy choroba miesięczna ustanie. Sz. Nie godzi ś. z położnicami łączyć, bo ś. przez to i na zdrowiu psują, i potym z trudnością P. mogą. Sz. **8.** skąd = *ustąpić, wynieść ś.; odstąpić czego, opuścić co:* Postąpisz z włości drogo zapłaconych, postąpisz z dworu i gmachów złoconych, a co zebrania twego kolwiek będzie, to wszystko przyszły namiastek osiędzie. Kochan. **9.** †P. komu czego a. co = *ustąpić, udzielić, użyczyć, pozwolić; zezwolić mu, ugodzić ś. z nim na co, przyznać mu; ofiarować, przyrzec, wyznaczyć, zaliczyć:* Aby tego dworu ku potrzebie naszej postąpił. Z. A. Posłał do Fabrycjusza Pirrus posły swe, postępując mu niemało i dzierżaw i złota, aby z nim uczynił kontrakty jakie, a zostawił go w pokoju. Rej. Radul prosił Mahometa o pomoc przeciw Matjaszowi, postępując posłuszeństwo i ołd. Biel. M. Tamże mowa była, co posłom P. do Carogrodu. Sak. (= co im wyznaczyć. L.). Iż on człowiek, jako prostak, tak rozumiał, postąpił mu tego i rzekł... Glicz. (= *nie przeczył mu*). Między ludźmi podniesionego serca zgoda być nie może, gdy jeden drugiemu postępić nie chce w dobrych rzeczach, tylko chce każdy, aby na jego przestało. L. (= *ulec*). †**P. ś.** *wystąpić naprzód, ruszyć ś., ruszyć przeciw komu:* Hosudarska matka stała przy stronie, a hosudar przy niej po prawej ręce; oboje nie postąpiło ś. nic z miesca. Niem. S. <Po + Stąpić>

**Postąpienie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Postąpić. 2.** *postępek, krok, zachowanie ś., znalezienie ś., poradzenie sobie, wyjście z kim, obejście ś. z kim:* P. jego w tym razie nie da ś. niczym usprawiedliwić.

†**Postąpienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Postąpić ś.**

**Postdatować, uje, ował** co = *opatrzyć datą późniejszą.* <Łć. post + Datować>

**Postdatowanie, a,** blm., czynność cz. **Postdatować.**

**Postebnować, uje, ował** *spędzić pewien czas na stebnowaniu.* <Po + Stebnować>

**Postebnowanie, a,** blm., czynność cz. **Postebnować.**

**Postemplować, uje, ował** *ostemplować jedno po drugim; pokończyć stemplowanie.* <Po + Stemplować>

**Postemplowanie, a,** blm., czynność cz. **Postemplować.**

**Postenografować, uje, ował** *spędzić pewien czas na stenografowaniu.* <Po + Stenografować>

**Postenografowanie, a,** blm., czynność cz. **Postenografować.**

**[Posterkacz, a,** lm. **e]** *tyka długa, z przyczepionym na końcu kawałkiem twardej skóry, służąca do napędzania ryb do kłomli, przez silne burzenie wody i uderzanie w karpy i brzegi.* <Od *Posterkać, od Po + *Sterkać, STERK

**Posterować, uje, ował 1.** *spędzić pewien czas na sterowaniu.* **2.** czym = *pokierować za pomocą steru.* Przen.: Szlachtę nakarmiwszy i spoiwszy, tam nią posteruje, kędy jemu potrzeba. Krasz. <Po Sterować>

**Posterowanie, a,** blm., czynność cz. **Posterować.**

**Posterunek, nku,** lm. **nki,** ×**Post,** ×**Posta,** †**Poczta 1.** *placówka, czaty, wideta, mały oddział wojskowy lub pojedynczy żołnierz, stanowiący jedno ogniwo rozrzuconych na pewnej linji straży ochronnych lub obserwujący nieprzyjaciela.* **2.** *policjant, żandarm, stróż stojący w pewnym oznaczonym miejscu jako straż, stójka.* **3.** *miejsce, stanowisko, gdzie taki lub inny posterunek czuwa, stacja:* P. pogotowia ratunkowego. P. telegraficzny. P. dorożkarski. Przen.: *stanowisko, wkładające obowiązek stania na straży zagrożonych interesów społecznych:* Ksiądz biskup objął nowo utworzoną djecezję: ważny to P. wobec sprzecznych prądów. Lekarz, zaraziwszy ś od chorego, legł na posterunku. <Nm. Postierung>

**Posterunkowy** przym. od **Posterunek:** Żołnierz P.

**Postękać, a, ał 1.** *pewien czas przestękać, pojęczeć.* <Po + Stękać>

**Postękanie, a,** blm., czynność cz. **Postękać.**

†**Postękawać, uje, awał** p. **Postękiwać.**

†**Postękawanie, a,** blm., czynność cz. **Postękawać.**

**Postękiwać, uje, iwał,** †**Postękować,** †**Postękawać** *stękać od czasu do czasu, wydawać jęki, pojękiwać:* Kurczy ś., postękuje, łzami pieniek spływa. Żebr. Jakożeś postękowała, gdy na cię bóle przyszły! Leop. Poczęła podgderywać klucznica i P. Krasz. Za nim wróciła Szlomowa, postękując na zimno. Orzesz. <Po + Stękiwać>

**Postękiwanie, a,** blm., czynność cz. **Postękiwać:** Stąpania Żydówki poskrzypiały po śniegu, łącząc ś. z postękiwaniem na zimno. Orzesz.

×**Postęknąć, nie, nął** *stęknąć, jęknąć:* Czy ś. zdało P., czy drewno stęknęło? Żebr. < Po + Stęknąć>

**Postęknięcie, a,** blm., czynność cz. **Postęknąć.**

†**Postękować, uje, ował** p. **Postękiwać.**

†**Postękowanie, a,** blm., czynność cz. **Postękować.**

**Postęp, u,** lm. **y 1.** × P. *chód, krok:* Ujrzał zbliżającą ś. ku niemu niewiastę, którą dla piękności i wspaniałego postępu wziąłby był za boginię. Węg. Bardzo mi ś. jej P. i kibić podoba. L. **2.** a. × **Postępek** = a) a. [**Postępek**] *stopniowe posuwanie ś. coraz wyżej i coraz dalej, wzrost, wzmaganie s. w doskonałości, rozwój, udoskonalenie, ulepszenie, awans, progres:* P. i zacofanie. P. nauk, wieku, cywilizacji. P. ludzkości. Duch postępu. Wejść na drogę postępu. Obraz nauk, uprawy i postępu umysłu ludzkiego. Śniad. Z postępem nauk gruntownych doskonali ś. sztuka pisania... język nabywa coraz więcej doskonałości, ścisłości i mocy. Śniad. Usiłowali ciągle iść z postępem wieku. Mick. Hasłem moim jest P. i walka na zabój z ciemnością, rozbrat na zawsze z ludźmi wstecznych dążeń. Lib. Nigdy nie postąpisz daleko, gdy w tobie chęć postępu ostygnie. Kras. A. P. ludzkości żadnych granic nie ma. Kras. A. Doskonalić ś. trzeba z postępem wieku. Krasz. Kiedym po dłuższym czasie przybył powtórnie, zobaczyłem w gospodarstwie jego P. na każdym kroku. Chłopiec robi widoczne postępy w nauce. Czas jest szanować ludzi, co przygotowali postęp w naukach. Cz. Zamiast postępu widzimy upadek, zamęt w pojęciach, zwątpienie w sercach. Krasz. P. materjalny działa zawsze jako lekarstwo dzielnie uspokajające. Krasz. Sztuki piękne, utrwalone w mowie, kamieniu lub na płótnie, ujawniają pewne idee duchowego postępu. Pleb. Wyobrażenie konieczn-

ności postępu nie tylko nie jest przeciwne, ale owszem wypływa z treści nauki chrześcijańskiej i dziejów religji. Tysz. Choroba, niestety, robiła postępy! *(= rozwijała ś.).* b) *następstwo, przebieg, bieg, tok:* W postępie czasów. Nar. W dalszym postępie czasu. Nagur. Nie przez męskość, Kainie, czoło królisz sępie, znać waśń i niespokojność w twoich spraw postępie. Przyb. **2.** a. †**Progresja** mat. *szereg liczb postępujących według pewnego prawa:* P. arytmetyczny = *szereg liczb, których kolejne różnice są sobie równe.* P. gieometryczny (a. ilorazowy) = *szereg liczb, których kolejne ilorazy są równe.* <Po + Stęp, STĘP/STĄP>

**Postępek, pku,** lm. **pki I.** †P. *ruch postępowy, bieg, posuwanie ś.:* P księżyca, który miewa oddalając ś. a. przybliżając ku drugim planetom, złączenie jego. Sien. **2.** [P., **Postąpek**] *krok:* Co P. *(= co krok, za każdym krokiem, na każdym kroku).* **3.** w lm. żart. *nogi* (z przymówką do czynów, obyczajów): Co po świeżo tureckim bucie, kiedy postępki cuchną? L. **4.** *krok, postąpienie, czyn, uczynek:* Dwaj mężowie pełni postępków bohatyrskich. Birk. Siła jak we wszystkim, tak w rycerskich postępkach fortuna może. Warg. Obróć oczy na postępki moje dawne i czynności. L. Ganić, chwalić czyje postępki. Troc. P. to bardzo niepolityczny. Troc. P. chwalebny, naganny. Z postępków trzeba sądzić, nie z mowy. Z zacnych postępków i z poczciwej sprawy zawżdy cnotliwi dostawali sławy. Rej. Nie tylko ubiór, ale postępki i obyczaje odkrywają człowieka, jaki jest w sobie. Górn. Te postępki, obyczaje, których ja nie mam za uczynki skuteczne, pokażą wnet człowieka, jaki jest w sobie. Górn. Nie wstydzą ś. tak bezbożnych postępków swoich. Skar. Głupim ustąpić, a ich postępkami ś. nie obrażać, mądrego rzecz jest. Skar. Cichość jego, łaskawość i obyczajów piękny postępki coś w nim wielkiego prorokowały. Skar. Kto za dobry P. chce pieniędzy, pewnie ś. da i na zły stargować. Skar. Niemasz teraz do tego pory, ażebym dostatecznie przyczyny tego mojego postępku opowiedział. Kras. P. szlachetny. Kras. **5.** × P. p. **Postęp:** Opowiedział mu wszystek P. sprawy. Bud. P. elekcji przeszłej. Biel. J. Dawałem im lekcje z wielkim ich w nauce postępkiem. Boh. Wziąć, mieć, czynić w naukach, w cnotach dobry P. Troc. Mało robić postępku w naukach. Śniad. P. i uprawa ludzkiego umysłu a. ludu jakiego we wszystkich poznawaniach. Śniad. **6.** *sposób postępowania, obchodzenia ś., czynienia; regulamin, porządek, tryb, zwyczaj, procedura, ustawa:* P. w przyjmowaniu posłów od monarchów różnych. Niem. S. *(= ceremonjał).* Polaków granice, obyczaje, rząd i P. Rzpltej inną księgą opisałem. Błaż. „P. prawa czartowskiego przeciw narodowi ludzkiemu" (r. 1570). Upominał ich, aby według wojennego postępku na skinienie wszystko czynili. Warg. Prędzej, niżeli konnej bitwy dopuszcza P., z placu ustąpili. Warg. **7.** †P. prawny p. **Postępowanie:** P. prawny, czynienie prawne. L. Prawnym postępkiem rozpierali ś. Warg. Aby postępków prawnych nie było bez końca, musi być jeden najwyższy sąd. Petr. Takowy P. zachowany być ma przeciwko takowym, którzyby towarów swoich, mając je a taksy uchraniając ś., przedawać nie chcieli. P. prawny, skrócony. Vol. (proces. L.). Iż był sąd przerwany i P. wszystek, nie chcieli wszczynać kauzy. Warg. Artykuły prawa majdeburskiego wybrane z postępków praw rozlicznych ksiąg majdeburskich. Magd. **8.** anat. p. **Nart. 9.** zł. w lm. *buty.* <Od Postęp>

**Postępiać, a, ał** *stępić jedno po drugim:* To wesele postępiało ostrza językowe i powyrywało z ust żądła złośliwcom. Jeż. <Po + Stępiać, od Stępić>

**Postępianie, a,** blm., czynność cz. **Postępiać.**

†**Postępić, i, ił** p. **Postąpić.** Rej. <Po + *Stępić, STĘP/STĄP>

†**Postępienie, a,** blm., czynność cz. **Postępić.**

×**Postępkowy** przym. od **Postępek** a) *uczynkowy; postępowania tyczący ś.* **2.** *tyczący ś. stąpania, chodzenia; nożny, goleniowy:* Kości postępkowe. Perz. <Od Postępek>

**Postępne, ego,** blm. posp. *postąpienie, podwyższenie zapłaty:* Robotnik (w fabryce) poszedł do kantoru o P.

×**Postępnie** przys. od **Postępny,** *postępowo:* Potocki miał umysł czulszy i umysł żywszy, i ten sprawiał, iż ś. kształcił P. Tysz. *(= robiąc postępy).*

**Postępny I.** ×P. p. **Postępowy:** Bieg P., *motus progressionis.* Hube. Biegi postępne i wsteczne. Tysz. Ród ludzki, w swojej całości, przeznaczony jest do postępnych udoskonaleń. Szan. Duchy ojców, krążcie pośród waszych dzieci, niech między niemi światło postępne ś. nieci. Brodz. Ja ci zwiastuję lot Ducha przepłynny przez ciąg postępnych wszechświata kolei. Krasiń. **2.** †P. *postawny, pokaźny, okazały, poważny.* Troc. **3.** Żyto, na nieszczęście, okazało ś., jak to mówią, postępne, to jest dużo go na snop wychodziło; przerzedziła je zima. Krasz. <Od Postęp>

**Postępować, uje, ował** i [**P. ś.**] p. **Postąpić.** <Po + Stępować>

**Postępowanie, a,** lm. ×**a I.** czynność cz. **Postępować:** P. z muzyką. Troc. P. po szczeblach, po stopniach. Troc. P. w naukach. Troc. **2.** *sposób zachowania ś., obejścia ś., poczynania sobie, czyny czyje:* Kazimierz, doprowadzony do ostateczności postępowaniem i gwałtami Krzyżaków, chciał już chwycić ś. oręża. Stadn. Układ, P., trzymanie ś. aktora nie może być toż samo w tragiedji, co w komedji. L. Ten wyraz wyrozumiały był zawsze prawidłem moich postępowań. Rzew. **2.** a. †**Postępek** *dochodzenie, działanie, proces, akcja, procedura:* P. indukcyjne. P. sądowe *(= kroki sądowe, ordynacja sądowa).* P. spadkowe głosi. Jord. P. karne. Edyktalne P. karne = *P. zaoczne przeciwko nieobecnym, z pobytu nieznanym.* **3.** chir.: P. bezgnilne, !aseptyka (asepsis). P. przeciwgnilne, !antyseptyka (antisepsis).

[**Postępowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Postępować ś.**

**Postępowicz, a,** lm. **e** ir. *postępowiec:* Marna i małoduszna arlekinada panów postępowiczów. <Od Postępowy>

**Postępowiec, wca,** lm. **wcy** *ten, co jest zwolennikiem postępu, człowiek postępowy, nie wstecznik; członek społecznej a. parlamentarnej partji postępowej.* <Od Postępowy>

**Postępowość, i,** blm. rz. od **Postępowy:** Taylor wierzy gorąco w P. rozwoju ludzkiego. Karł.

**Postępowy, Postępny** przym. od **Postęp** a) Człowiek P. *(= postępowiec).* Stronnictwo postępowe. Kierunek P. Gazeta narodowo-postępowa. Główna rola przypada tu prasie postępowo-wolno-

myślnej. b) postępujący, *wzrastający, stopniowy:* Rozwój P. c) fiz.: Ruch P. ciała = *ruch, przy którym wszystkie jego punkty przebiegają drogi zupełnie jednakie:* Ruch P. i obrotowy ziemi. d) lek.: Leczenie postępowe a. stopniowe (curatio progrediens). e) patol. porażenie postępowe a. postępujące (paralysis progressiva). Przeobrażenie a. zmiana postępowa (metamorphosis progressiva).

**Postępujący I.** im. od **Postępować. 2.** p. **Postępowy.**

×**Postępywać, uje, ywał** p. **Postąpić:** Wszędzie za nami krok w krok postępywał teorbanista. Kaczk. <Po + *Stępywać, od Stąpać>

×**Postępywanie, a,** blm., czynność cz. **Postępywać.**

×**Postillant, a,** lm. **ci** p. **Postylarz:** Nam nie wolno będzie mieć w domu autorów naszych, osobliwie postillantów, i w nich czytać. Kraus. <Od Postilla, Postyla>

×**Posthalter, a,** lm. **rzy** = **Poczhalter.** <Nm. Posthalter>

!**Postjoplastyka, i,** blm. chir. *wytwarzanie napletka za pomocą operacji* (posthioplastice). <Gr. pósthion + plastiké>

**Postludjum,** w lp. nieod., lm. **a, ów** muz. *przegrywka po ukończeniu strofy a. całego utworu muzycznego a. śpiewu, kompozycja odpowiednia.* <Łć. postludium>

**Postłaczać, a, ał** *stłoczyć jedno po drugim.* <Po + Stłaczać>

**Postłaczanie, a,** blm., czynność cz. **Postłaczać.**

×**Postmagister, tra,** lm. **trowie** p. **Poczmistrz:** P. gieneralny ziem pruskich. Vol. Wiadomości wysyłano kurjerem do Lwowa, do pana Ż., postmagistra. Rol. <Nm. Post + Magister>

×**Postmagistrostwo, a,** lm. **a** = **Poczmistrzostwo.** Troc. <Od Postmagister>

×**Postmajster, tra,** lm. **trowie** p. **Poczmistrz.** Troc. <Nm. Postmeister>

×**Postnica, y,** lm. **e** forma ż. od **Postnik.** L.

†**Postniejszy** *więcej poszczący a. więcej postny.* Korcz. <Od Postny>

**Postnik, a I.** †P., lm **cy,** ×**Pościciel** *ten, co zachowuje posty, przestrzegający postu, poszczący:* Św. Jan, on tak surowy P. i ostrego żywota mistrz. Skar. Wielki ten P. nie jadał ani chleba, ani mięsa. Ustrz. **2.** [P., lm. **i, Pośnik, Pośnyk**] = a) *wieczerza wigilijna.* b) *wigilja B. Narodzenia.* c) p. **Post:** Pierwsze danie w P. wigilji B. Narodzenia. Siark. <Ukr. pòstnyk>

[**Postnikować, uje, ował, Pośnikować**] *jeść wieczerzę wigilijną.* <Ukr. postnikùvaty>

[**Postnikowanie, a,** blm.] czynność cz. **Postnikować.**

**Postny, [Posny, Pośny]** przym. od **Post** a) Postne widowiska. Wiszn. *(= w poście odbywane).* b) *nie mięsny, nie z mięsem:* Potrawy postne, P. obiad. Kn. Proszę na wigilją dzisiejszą postną do siego roku. Wol. J. Do wieczerzy wigilijnej u ludu P. obiad czyli postnik zwanej. Pustne potrawy suche. Troc. Strucla postna = *wodna, nie maślana, bez przypraw.* c) Nigdy nie widziałem u niego w dni postne mięsa na stole. Kras. *(= w które poszczą).* d) *czczy, jałowy, chudy, pusty:* Żołądek P. Zupa postna. Przen.: Jego komedje zdają ś. być chude i postne. L. e) *poszczący:* Gdy będziemy postnymi, łatwiej czarta zwyciężymy. Korcz. Człowiek im jest postniejszy, tym Bogu służyć sprawniejszy. Korcz. <Od Post>

[**Postojalec, lca,** lm. **lcy**] *żołnierz kwaterujący gdzie tymczasowo:* Zapewne przechodzi przez Szegiedyn wojsko, i przysyłają nam postojalców na kwatery. Jeż. Stara Agafja miała zwyczaj siadywać godzinami u swoich postojalców. Krasz. <Ukr. postojàłeć, Ros. postojàlec>

[**Postojały** dwór] *zajazd, austerja:* Wtedy w postojałych dworach, czyli austerjach, zebrani podróżni oczekują często o głodzie. Korz. <Ros. postojałyj (dvor)>

[**Postojeć, oi, ał**] p. **Postać:** Postojałem krzynę czasu wedle kuchni. Prus,

**Postojowe, ego,** blm., **Stajenne** kol. *należytość za dłuższy pobyt zwierząt na dworcu kolejowym.* <Od Postojowy>

**Postojowy** przym. od **Postój:** Knieje postojowe łosi.

**Postokrotny** *stokrotny:* Oprzeć ś. fali światoburców (muzułmanów) było dla Jagiełłowego państwa... nietylko zadaniem, ale zarazem ofiarą postokrotną. Ostr. S. <Po + Stokrotny>

[**Postolnik, a,** lm. **cy**] *włościanin chodzący w postołach, nazwa mieszkańca z nad Bugu:* Pokolenie bliższe Bugu od tego obuwia nazwano postolnikami. Wójc. <Od Postoły>

[**Postolski**] *apostolski.* <(A)postolski>

[**Postoł, a,** lm. **owie**] **I.** p. **Apostoł. 2.** w lm. *chodaki, łapcie z kory, łyka lub ze skóry, kurpie:* Kurp nazwany jest tak od swego obuwia, które z wici sobie zrobił, i to obuwie właściwie zwie ś. kurpie, postoły. Bart. Postoły, kurpie. Troc.

×**Postołomca, y,** lm. **y** *ten, co łamie, gwałci post:* Prawo okrutne na postołomców od Chrabrego ustanowione. Nar. <Post + *Łomca, od Łomić>

**Postopniować, uje, ował I.** *spędzić pewien czas na stopniowaniu.* **2.** *poodmieniać jedno po drugim przez stopnie:* P. przymiotniki. <Po + Stopniować>

**Postopniowanie, a,** blm., czynność cz. **Postopniować.**

[**Postronk, a,** lm. **i**] p. **Postronek.** <Z Postronek.

**Postosować, uje, ował** *zestosować jedno po drugim.* <Po + Stosować>

**Postosowanie, a,** blm., czynność cz. **Postosować.**

**Postowarzyszać, a, ał** *stowarzyszyć jedno po drugim.* **P. ś.** *stowarzyszyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Stowarzyszać>

**Postowarzyszanie, a,** blm., czynność cz. **Postowarzyszać.**

**Postowarzyszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Postowarzyszać ś.**

**Postój, oju,** lm. **oje I.** *miejsce lub czas, gdzie ś. ktoś a. coś zatrzymuje dla postania, przystanek:* P. koni, wozów, statków. P. pociągu na stacji kolei żelaznej. P. w podróży = *odpoczynek, popas.* Jeśli zaś nie najdziem go na postoju, to będzie znak, że już jest z niemi, i wtedy, pojechawszy jego śladem, uderzym na nich niespodzianie. Sienk. W czasie krótkich postojów koń żarł wszystko, nie przebierając. Sienk. To są ulubione postoje łosi. **2.** [P.] *żołnierze na kwaterze, załoga, konsystencja wojska:* Mieć u siebie P. Uwolniony od postoju. <Po + *Stój, ST(O)>

**Postójnia, i,** lm. **e** *grupa torów, przeznaczonych na postój pociągów kolejowych.* <Po + *Stójnia, ST(O)>

[**Postół, oła,** lm. **oły**] = **Apostoł.** <(A)postoł>

†**Postpast, u,** blm. *wety, deser.* Troc.

**Postponować, uje, ował,** × **Posponować, [Pospomitować]** kogo, co = *lekceważyć, upośledzać, nie mieć za nic; pomiatać kim, czym:* Rzeczka Bachłuja jest ona postponowaną bardziej, aniżeli Pełtew na Rusi czerwonej. Jeż. (= *bagatelizowaną*). I ziemianinowi na czas trzeba bibljoteki nie P. Mor A. <Łć. postponere>

**Postponowanie, a,** blm., × **Postpozycja** czynność cz. **Postponować:** Jakie naród nasz do postponowania innych narodów mieć rozumie prawo! L.

**Postpozycja, i,** blm. p. **Postponowanie.**

**Postrach, u,** lm. **y,** × **Postracha** *postraszenie, strach rzucony na kogo, popłoch, panika, terror:* Pownętrzny P. w tych odrodkach opanował serce Troc. W tym postrachu nie wiedzieli, co czynić. Troc. Roznosić, szerzyć, rzucić P. Zwycięstwo Żółkiewskiego pod Kluzynem rzuciło P. na całą ziemię moskiewską. Niem. Wszystkie postrachy We Pana nic nie pomogą. L. (= *groźby, pogróżki*). P. na nich padł wielki. Sto głów sułtański ściął miecznik: a każda na P. narodu z bram miasta jak żółty słonecznik spogląda za słońcem. Słow. Później sama obecność króla Jana rzucała bajeczny P. na wrogów. Szaj. Niezmierny P. ogarnął całe chrześcijaństwo. Szaj. Głośna wieść P. niesie. Garcz. Wielki Mindows, nie podniósszy miecza, Kurów zwojował postrachem wyprawy. Krasz. <Po + Strach>

× **Postracha, y,** lm. **y** p. **Postrach:** Otrząsa ś. wkrótce z tak błahej postrachy. Stasz. <Po + *Stracha, od Strach>

**[Postrachać, a, ał]** *nabawić strachu, przestraszyć, zestraszyć, spłoszyć:* P. konie. **[P. ś.]** *zestraszyć ś., spłoszyć ś., przestraszyć ś.:* Wszystko ptastwo odleciało, bo ś. sowy postrachało. <Po + *Strachać, od Strach>

**[Postrachanie, a,** blm.] czynność cz. **Postrachać.**

**[Postrachanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Postrachać ś.**

**[Postrachany]** I. im. od **Postrachać.** 2. *narwany, roztrzepany, roztargniony.*

**Postradać, a, ał,** †**Ostradać** kogo, czego a. kogo, co = *stracić, utracić:* P. rodziców, przyjaciela, życie, rękę, nogę. Wszystkie postradał dobra i honory. Troc. Cudzego pragnąc, swego postradali. Kochan. Przecz obydwu synów dnia jednego mam P.? Wuj. Ciężej P., niż nie dostać Kn. Nie znamy, co mamy, aż postradamy. Kn. Jeśli cię mam P., obym legła w grobie! Dm. Wszystkoś na świecie postradał. Niem. Cycero blizko Kapui życie postradał. Lel. Postradał swojej dawnej fantazji jego wierny uczeń i sługa. Kaczk. Rolnik gdyby postradał w wojnie chatę, zbiór, bydło, powróci do zagona i do swojego chleba kawałka: warstat do pracy mu pozostał. Krasz. Ziemię postradać bardzo łatwo, ale ją nabyć codzień trudniej. Krasz. Ścinał, wieszał i nazajutrz postradanych żałował. Krasz. <Po + Stradać>

**Postradanie, a,** blm., czynność cz. **Postradać:** Hazardowałem życie i zdrowie..., ale na to tylko, żeby zdobyć pewność niepostradania tego, do czegom krwawą doszedł pracą. Jeż.

**Postraszenie, a,** blm., czynność cz. **Postraszyć.**

†**Postraszny** przym. od **Postrach:** Ten, co z dziećmi igrał, niechaj twarz na nie zakryje, a. jaką postraszną ukaże, tedy wnet przed nim uciekają. Rej. <Od Postrach>

**Postraszyciel, a,** lm. **e** *ten, co postraszył.* <Od Postraszyć>

**Postraszycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Postraszyciel.**

**Postraszyć, y,ył,** nied. †**Postraszywać** I. *nastraszyć; pogrozić:* P., wypadszy znienacka. P. rózgą. 2. *spłoszyć, wypłoszyć; spędzić, wypędzić, strasząc:* P. psa, ptaka. <Po + Straszyć>

†**Postraszywać, a, ał** p. **Postraszyć:** Matjasz postraszywając, Czechy na swoję stronę przeciągał, *territando.* Błaż. <Po + *Straszywać, od Straszyć>

†**Postraszywanie, a,** blm., czynność cz. **Postraszywać.**

**Postrącać, a, ał** *strącić jedno (a. jednego) po drugim:* To wszystko postrącał, cokolwiek było tamą jego zapędowi. L. Na powolności król szkodował, bo gdyby wtedy, jak wypadało, niektóre postrącał był głowy, na co sobie wielce zasłużyły, miałby spokojność. L. Nieprzyjacielskie zamki z wierzchu skał postrąca. Tremb. < Po + Strącać >

**Postrącanie, a,** blm., czynność cz. **Postrącać.**

**Postreszczać, a, ał** *streścić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Streszczać>

**Postreszczanie, a,** blm., czynność cz. **Postreszczać.**

**Postręczenie, a,** blm., czynność cz. **Postręczyć.**

**Postręczyć, y, ył** *nastręczyć jednego po drugim.* <Po + Stręczyć>

†**Postrobić, i, ił** *wzmocnić, utwierdzić.* Ps. flor.

†**Postrobienie, a,** blm., †**Postrobieństwo** czynność cz. **Postrobić.**

†**Postrobieństwo, a,** blm. p. **Postrobienie.** Ps. flor.

†**Postrobion** *wzmocniony, utwierdzony.*

**Postrofować, uje, ował** *spędzić pewien czas na strofowaniu.* L. <Po + Strofować>

**Postrofowanie, a,** blm., czynność cz. **Postrofować.**

**Postroga, i,** lm. **i,** †**Nastroga** ryb. *przynęta nasadzona na wędkę.* <Po + *Stroga, S(T)ROG>

†**Postroga, i,** lm. **i** I. *lekka przestroga, upomnienie:* Jest P. i upomnienie was odstępców naszych, a naszej niewinności oświadczenie. Smotr. 2. *opieka, piecza, straż:* W ręku patryjarchy jest P. praw duchownych. Smotr. Należą do soboru królowie, jak obrońcy cerkwi, w postrodze pokoju pospolitego. Smotr. <Po + *Stroga, STRZEG/STROG>

**Postroić, i, ił** I. *spędzić pewien czas na strojeniu.* 2. *ustroić jedno (a. jednego) po drugim:* Wszystko postrojone, jak na taki akt solenny przystało. And. **P. ś.** I. *spędzić pewien czas na strojeniu ś.* 2. *ustroić ś. kolejno, jeden po drugim:* Każe ś. P. wszystkiemu dworowi jak najkosztowniej i sam ś. też ubierze w najbogatsze szaty. Star. Jak zaczęli stroić ś. na wojnę, to i wojna skończyła ś., i nie postroili ś. Jeł. <Po + Stroić>

**Postrojenie, a,** blm., czynność cz. **Postroić.**

**Postrojenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Postroić ś.**

***Postrona,** ***Postronie** *strona, bok, pobocze, ubocze, ustronie* — tylko w wyrażeniu: †*z postrony a.* †*z postronia* = **Postronnie.** <Po + Strona>

**[Postromek, mka,** lm. **mki]** p. **Postronek.**

**Postronek, nka,** lm. **nki, [Postromek, Postronk, Poštrzónek]** I. powr. *jeden z dwuch powrozów grubszych w jednym końcu i z pętlicą, a cieńszych*

*z drzewa Lamu, używanych do zaprzęgania konia.* 2. *węzeł, supeł pojedynczo kręcony:* Postronki, wszelkie sznury splecione prosto za jednym razem z samych tylko żeber nicianych; liny zaś splecione są dwa razy. Jak. J. Przem.: *raz, ale i inne postronkiem, bat:* Osądzony winowajca na postradanie rzeczy, trzysta postronków i odpędzenie. Niem. 3. zł. *kiełbasa:* A widzisz ty, Florku. P. na kołku? Kołb. <Po + *Stronek, od Strona>

**Postronie** I. *P. p. **Postrona**: Tu już panowanie Kazimierza Wielkiego kończąc, poślednieysze księgi z postronia u nas rządzącym królom poświęcimy. Błaż. 2. *cudze strony, zagranica, obczyzna.* <Po + *Stronie, od Strona>

**Postronkować, uje, ował** *bić postronkami, batożyć, biczować; wiązać (ludzi) w postronki.* <Od Postronek>

**Postronkowanie, a**, blm., czynność cz. **Postronkować**: Ludzie biedni więzieniem i postronkowaniem mordowani i pieniężnym penowaniem ciemiężeni. Smotr.

[**Postronkowe, ego**, blm.] *zapłata za postronek, na którym prowadzono kupowane bydlę:* Kupcy jak zaczęli... krowę znowu penetrować, tak i stanęła zgoda na czterdziestu rublach i dwuch złotych postronkowego. Reym. <Od Postronkowy>

**Postronkowy** przym. od **Postronek**: Lina splecionu z postronkowych żeber. Jak. J. Postronkowa cięga. Haur. Postronkową karać cięgą. Troc. Osądzono go na śmierć postronkową. Haur. *(= na stryczek, szubienicę).* Ogromne sieci szpagatowe z pociągami postronkowemi. Karw. <Od Postronek>

**Postronnie**, × **Postronno** przys. od **Postronny**; † **Z postronia**, † **Z postrony**: Mam ja niemało kłopotu z takiemi paniczami, którzy służyli P. Kaczk.

× **Postronno** przys. p. **Postronnie**: Jechały białogłowy, a przy nich P. wszyscy mężczyźni konno. Pol.

× **Postronność, i**, blm. rz. od **Postronny**; *ubocze, bok, oddalenie na stronę; zostawanie na boku, stronienie, odłączanie ś., odbieganie:* Pies jeden ś. ma do postronności, to jest stroni od konia i myśliwca; drugi przeciwnie, nadto konia pilnuje. Ostror.

**Postronny** I. *poboczny, boczny, uboczny, w bok idący:* Droga postronna. 2. *poboczny, ościenny, pograniczny, sąsiedni, sąsiedzki, okoliczny, zamiejscowy, obcy, cudzoziemski:* P. człowiek. Troc. Postronne narody, kraje. Troc. Niechaj wżdy to postronni narodowie znają, że Polacy nie gęsi i swój język mają Rej. Samuel Maciejowski dom piękny zmurować kazał, aby miał miejsce, gdzieby postronne ludzie, a wielkich królów posły czcić mógł. Górn. Nastąpi P. nieprzyjaciel. Skar. *(= zewnętrzny).* Rzplta w ziemi swej sprawiedliwością ma być rządzona, a po stronach od nieprzyjaciół postronnych mieczem broniona. Baz. Przyrodzenie polskie ku obcym a postronnym obyczajom, sprawom i językom skłonniejsze jest niźli ku swym własnym. Wiet. Tak to bywa, postronni lepsze szczęście mają. Szymon. Wapowski wiele z postronnych kronik wybierał rzeczy, które ś. działy za przodków naszych, o których postronni historykowie więcej pisali niźli my sami. Biel. M Inszy szlachcicy sławni wielkopolscy, którzy są u domowych, u postronnych znaczni. Ponęt. Od Ludwika do tych czasów postronni monarchowie Polakom rozkazowali. Błaż. Postronne krainy widział, obyczaje i języki ich umiał. Papr. Iż Mesjasza Żydzi poznać nie chcieli, zrządził sobie Pan postronne ludzie, którzy przyszli poznawać Go. Białob. Tymże był wzruszony P. i odległy człowiek, czym i my wpośrzód Rzpltej urodzeni i zawsze bawiący ś. Siem. J. Nauki postronne przeciw kościelnym ustawom. Wuj. Każdy obywatel ma prawo i obowiązek bronić swego narodu od postronnej krzywdy. Dzied. Naród (za Mieczysława) zaczął być u postronnych znanym i od dziejopisów wspominanym. Niem. Rzymianie cokolwiek u postronnych ludzi, z którymi walczyli, dobrego naleźli, to do swego domu przynieśli. Górs. J. 3. *obcy, cudzy, nie swój:* Ma z czterema ludźmi postronnemi dobremi niepodejrzanemi przysięgać. St. lit. Obaczże ś., smacznolićby to było, kiedybyś ujrzał, ano P. człowiek rozkazuje w domu twoim, a urzędnikać odmienił? Rej. Lubądzanie... wydziwiali... na rodziców, wydających córki za maż do postronnych. Dyg. *(= z innych wsi).* 4. *nie należący do danego grona, do danego zawodu, obcy, intruz:* Osobom postronnym wejście wzbronione. 5. myśl.: Pies P. = *pies stroniący od myśliwca i innych psów, sam goniący:* Pies P. Ostror. Pies P., co na każdy dzień wyciecze, a długo goni. Rej. <Po + Stronny>

[**Postrożność, i**, blm.] rz. od **Postrożny**: Mieć ś. na postrożności *(= na ostrożności, na baczności).*

† **Postrożny** I. *strzegący, opiekuńczy, przestrzegający.* Pot. 2. i [P.] *ostrożny, baczny, oględny:* Ręką i mową nie tak Hannibal P. Pot. <Od Postroga>

† **Postróżca, y**, lm. **y** *strzegący czego, stróż, opiekun:* Patryjarcha jest praw naszych synodalnych postróżcą. Smotr. Nic bez najwyższego duchownych praw swych postróżcy, patryjarchy konstantynopolskiego, czynić nie mogą. Smotr. <Po + *Stróżca, STRZEG/STROG>

**Postróżować, uje, ował** *spędzić pewien czas na stróżowaniu, pobyć stróżem.* <Po + Stróżować>

**Postróżowanie, a**, blm., czynność cz. **Postróżować**.

[**Postrudnieniem**] p. **Podstrudno**.

[**Postrudno**] p. **Podstrudno**.

**Postrugać, a, ał, Postrużyć** I. *spędzić pewien czas na struganiu.* 2. *wystrugać jedno po drugim; pokończyć struganie.* <Po + Strugać>

**Postruganie, a**, blm., czynność cz. **Postrugać**: Nawóz z postrugania na podwórcu wprzód na kupy kłaść trzeba, ażeby ś. uleżał. Haur.

**Postrużenie, a**, blm., czynność cz. **Postrużyć**.

**Postrużyć, y,ył** p. **Postrugać**. <Po + Strużyć>

† **Postrwagać, a, ał** p. **Potrwożyć**: Pospólstwo w zadumaniu postrwagane stało. Pot. <Po + *Strwagać, od S + *Trwagać, od Trwoga>

† **Postrwaganie, a**, blm., czynność cz. **Postrwagać**.

† **Postrwożenie, a**, blm., czynność cz. **Postrwożyć**.

† **Postrwożyć, y,ył**, nied. † **Postrwagać** *strwożyć jednego po drugim, potrwożyć.* <Po + Strwożyć>

**Postrychnąć, nie, nął** p. **Postrychować**. <Po + Strychnąć>

**Postrychnięcie, a**, blm., czynność cz. **Postrychnąć**.

**Postrychować, uje, ował, Postrychnąć** *pociągnąć, powlec, pomalować farbą, wapnem i t. p.;*

*potynkować*: Gdy ś. tą mieszaniną jakie malowania postrychują, będą glancowne. Haur. Postrychnąwszy pień minją i farbą, uczynił barwę jego czerwoną. B. B. <Po + Strychować>

**Postrychowanie, a,** blm., czynność cz. **Postrychować.**

**Postryjowski** *pozostały po stryju*: Majątek P. <Po + Stryjowski>

**[Postrzalę, ęcia,** lm **ęta]** *dziecię postrzała* (p. Postrzał 2 f.). <Od Postrzał>

**Postrzał, u,** lm. **y, [Pojstrzał] 1.** *strzał, strzelenie, wystrzał*: Wszędzie szafuje gęstym z dział postrzałem. Jabł. Zły P. zwysoka, a w piekło droga szeroka. Smotr. Jego to postrzałem zginął stolnik. Mick. Poległ od postrzału. Troc. Przen.: Postrzały nabożne w niebo posyłać, modlitewki, *orationes jaculatorias*. Wys. (= *modlitwy strzeliste, pełne zapału*). **2.** [P.] – a) *wewnętrzny ból w członkach, zwany także suchym bólem dlatego, że nie widać żadnej rany, ani nabrzmienia; reumatyczny ból w kościach; darcie w jakiej części ciała.* b) *zastrzał.* c) *paraliż.* d) Zaczęły drobne kosteczki z rany wychodzić, co wtedy postrzałem nazywano. e) *szał.* f) 2. p.p. **a** *człowiek zapominający ś. aż do szału, postrzeleniec, narwaniec*: Idzie P. ze swojemi postrzałętami. **3.** bot. (trichera) *roś. z rodziny szczeciowatych.* Gatunek.: P. polny, głowoc (t. arvensis). **4.** chir. *postrzelenie kogo, rana zadana pociskiem broni palnej*: P. mimobieżny, odbity, okrążający, pełny a. prosty, słaby a. tępy, żłobkowaty. Obchodząc mury dla wyśledzenia miejsc słabszych, wziął P. Pilch. **5.** myśl. *część widoczna przynęty, ażeby doprowadziła do przynęty zagrzebanej*: Posypawszy pograb, potym na wierzchu potrząśni trochę postrzały. Cyg. **5.** patol. *ból lędźwiowy,* †wąsat, ×rwa lędźwiowa (lumbago). <Po + Strzał>

**Postrzałek, łka,** lm. **łki** myśl. *zwierz postrzelony przez myśliwego*: Ścigać po nocy takiego postrzałka byłoby szaleństwem. Mach. <Od Postrzał>

**Postrzałowy** przym. od **Postrzał**: Postrzałowe rany. Perz. Draśnięcie postrzałowe. Przewód a. kanał P.

**Postrzan, u,** lm. **y, Bezmian** bot. (liatris) *roś. z rodziny złożonych.*

**Postrząsać, a, ał** *strząsnąć jedno po drugim.* <Po + Strząsać>

**Postrząsanie, a,** blm., czynność cz. **Postrząsać.**

†**Postrzebizno** p. **Potrzebizno.** Ps. flor. <Po + S + TRZEB>

**[Postrzebniany]** p. **Posrebrzany.** <Z Posrebrzany>

**[Postrzebrzać, a, ał]** p. **Posrebrzyć.**

**[Postrzebrzanie, a,** blm.] czynność cz. **Postrzebrzać.**

**Postrzec, że, gł** a. ×**gnął,** nied. **Postrzegać 1.** i **P. ś.** p. **Spostrzec: 2.** P. czego a. co. Troc. P., że czego niemasz. Troc. Podług Kondyljaka postrzegać jest to pierwszy i najniższy stopień poznawania. Postrzegł, że zbłądził. Troc. Postrzegł jednego towarzysza swego. Skar. Postrzegłem, leży żebrak bez nogi na drodze. Kras. Postrzegł zdradę. Kras. Wszedłem do pokoju, postrzegłem na stole spory worek czerwonych złotych. Kras. Nie trzeba, żeby bramą wchodził, mógłby być postrzeżonym od gości. L. Odstąpi swych zamysłów i placu odbiegnie, gdy cię naprzeciw sobie śmiałego postrzegnie. Węg. W postrzeżoną sieć lisa nie nażeniesz. Pot. Późno postrzegać szkody, błąd to pospolity. L. Nie postrzeże złodzieja, jako ten co kradnie. Pot. Myśląc nad obławą, postrzegają, że wyszli z niej nie z wielką sławą. Mick. Nierychło będąc postrzeżony. Krasz. Co ś. niełatwo postrzega, tym łatwiej ś. gubi. Lach. P. ś. w czym, poznać ś. na czym. L. Czy prze to li mam pisać źle, że rzadki będzie, co ś. w mego postrzeże rymopistwa błędzie? Koryt. Oszukują go najzręczniej, i P. ś. nawet nie może. L. Tak chcą go złowić, że ś. biedny ani postrzeże. L. Postrzegłam ś. niewcześnie, żem ś. nadto twardą pokazała. Węg. Postrzeżesz ś. po czasie. L. Już masz rozum, czasby ci ś. P., a zacząć żyć uczciwie. Boh. Łokietek, wracając do ojczyzny, okazał, że ś. w swych błędach postrzegł i poprawił. Lel. **2.** × P. kogo = *przestrzec, ostrzec, zmitygować, upomnieć, napomnieć; zwrócić mu uwagę*: Przydano Konetablowi Mokanda, ażeby go postrzegał i poddawał zawsze nowe sposoby. Niem. Abyście na to pamiętać mieli, ojciec Borecki postrzega was i upomina. Smotr. Patrzał, co ś. u nich dzieje, jeśliby je z czego P. mógł. Skar. (= *strofować, ganić.* L.). **3.** fil., w psychologji (od postrzeg = percept, percepcja = postrzegam i percypować = postrzegać), *ująć pewien materjał zmysłowy w świecie już gotowego i odtwarzanego wyobrażenia*: Teorja postrzegania (percepcji). <Po + Strzec>

**[Postrzed-]** p. **Pośred-.**

× **Postrzedniczka, i,** lm. **i** p. **Postrzegaczka**: Wam cnota będzie postrzedniczką. <Zam. *Postrzeżniczką, STRZEG/STROG, pod wpływem Pośredniczka

× **Postrzeg, u,** lm. **i** p. **Percept.** <Po + *Strzeg, STRZEG/STROG>

**Postrzegacz, a,** lm. **e** *ten, co postrzega, obserwator; przestrzegacz*: Najbieglejszemu postrzegaczowi zmylić ś. zdarzy w swoich wnioskach. L. We wszystkich sprawach trzeba sobie postawić poważnego jakiego męża, jakby postrzegacza obecnego. Pilch. P. ustáwiczny. Węg. Dociekłeś mego sekretu; jesteś dowcipnym i niebezpiecznym postrzegaczem. Pedagogowie, dozorcy postępków rzymskiej młodzieży i postrzegacze obyczajów. Pilch. *Censores*, obyczajów postrzegacze. Pilch. <Od Postrzegać>

**Postrzegaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Postrzegacz**; × **Postrzedniczka.**

**Postrzegać, a, ał 1.** i **P. ś.** p. **Spostrzec. 2.** × P. *starać ś., by postrzec; mieć na oku, mieć baczne oko, baczyć, uważać, pilnować, strzec*: Ten człowiek jest podejrzany, muszę go P. L. Nic niemasz złego, jeżeli wielu tam jest psów, gdzie wielu P. i wielu utrzymywać potrzeba. Siem. J. Turcy tak tego postrzegają, aby patryjarchowie żadnych o zjednoczeniu namów i traktatów z papieżem nie czynili, jako P. zwykli całości państwa. Smotr. Do domu ś. udał, i gdyś ty aleksandryjską wiódł wojnę, twojego P. pożytku. Siem. J. **3.** × P. czego = *przestrzegać, pilnować ś., trzymać ś. czego; zachowywać, pełnić, obserwować co*: Tak gościnnych praw postrzegał Jowisz. Siem. J. **[P. ś.]** *mieć ś. na baczności, pilnować ś.* <Po + *Strzegać, od Strzec>

**Postrzeganie, a,** lm. **a** czynność cz. **Postrzegać**: Dobre rady cyrulikom podaje Borelli w swych postrzeganiach fizyczno-lekarskich, w postrzeganiu dwudziestym. Perz. (= *spostrzeżeniach, obserwacjach*). Baczność zwrócona do rzeczy zewnętrznych nazywa ś. postrzeganiem. Śniad.

**Postrzeganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Postrzegać ś.**

**Postrzegawczość, i,** blm. rz. od **Postrzegawczy.**

**Postrzegawczy** l. *zdolny do postrzegania, bystry w postrzeganiu.* 2. *w drodze postrzegania zdobyty:* Sąd P.

× **Postrzegłe** przys. od **Postrzegły.** Kn.

× **Postrzegły** p. **Postrzeżny.** Kn.

**Postrzelać, a, ał** l. *spędzić pewien czas na strzelaniu.* 2. *postrzelić jednego po drugim a. jednego w wielu miejscach, poranić strzałami:* Ludzi mnie postrzelano i na śmierć pobito. Rol. Lubo postrzelany i ciężko ranny, został natychmiast na pal wbity. Sienk. <Po + Strzelać

**Postrzelanie, a,** blm., czynność cz. **Postrzelać.**

**[Postrzelec, lca,** lm. **lcy]** *ten, co postrzelił kogo, co rani postrzałami:* Kaj ty idzies, strzelcu — postrzelcu? <Po + Strzelec>

**Postrzelenie, a,** blm., czynność cz. **Postrzelić,** *postrzał.*

**Postrzeleniec, ńca,** lm. **ńcy** *człowiek postrzelony, narwaniec, bzik, kręcicki, roztrzepaniec, trzpiot, sowizdrzał:* Ten stary P. major słusznie mówi, żeśmy doczekali psich czasów. Jun. <Od Postrzelony>

**Postrzelenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Postrzelić ś.**

**Postrzelić, i, ił** l. *ustrzelić, zadać postrzał, trafić, zranić, ugodzić kulą:* P. kogo w pojedynku. Giedymin w puszczy między górami, które dziś Łysemi zowią, polując, imo inszego zwierzu mnóstwa, sam postrzelił tura wielkiego z kusze. Stryjk. Żart.: ×P. z polewki = *otruć.* Kiedy kogo otruć chcą, mówią, postrzelono go z polewki. Wójc. Lata jak postrzelony = *jak opętany, jak warjat, jak szalony, jak kot z pęcherzem.* W łeb postrzelony świstak. L. Nie chcę mieć zięcia, chłopca w łeb postrzelonego, szaleńca. L. Nieznośne trzpiotowstwo tych postrzelonych mózgów. L. <Po + Strzelić>

**Postrzelony** l. im. od **Postrzelić:** P. w nogę. 2. *narwany, nienormalny, niespełna rozumu, bzikowaty:* Jedni go dumnym, drudzy mienili skąpcem, inni mieli za postrzelonego dziwaka. Krasz. Postrzelona pałka ( = *postrzelaniec*).

**Postrzemienny** (o psie) *ten, którego myśliwiec prowadzi uwiązanego przy strzemieniu:* P. chart. Troc. Wywiera on ogarów zgraje, a szczwacze pełni nadziei z postrzemiennemi jadą koło kniei. Koch. W. Szczwacze, którzy chartów postrzemiennych nie mają, mają też charty na smyczy pobrać. Ostror. Rażna, postrzemienna. Mor. <Po + Strzemienny>

**[Postrzesze, a,** lm. **a]** p. **Nawias.** <Po + *Strzesze, od Strzecha>

**Postrzeżenie, a,** blm., czynność cz. **Postrzec,** *spostrzeżenie, odkrycie, obserwacja:* Takie postrzeżenia; na różnych miejscach uczynione, przywiodą nas do poznania... Hut.

**Postrzeżenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Postrzec ś.**

**Postrzeżeńko, a,** lm. **a** *błahe, małej wagi, bezpretensjonalne postrzeżenie:* Obfitował w anegdotki, w drobnostkowe postrzeżeńka i t. p. Krasz. <Od Postrzeżenie>

× **Postrzeżnie** przys. od **Postrzeżny.** L.

× **Postrzeżny,** × **Spostrzeżny,** ×**Postrzegły** *którego można postrzec, dostrzegalny, widomy.* Kn. <Po + *Strzeżny, STRZEG/STRÓG>

**Postrzeżony** l. im. od **Postrzec.** 2. *który ś. postrzegł:* On ś. temu razowi P. umknął i w stronę uskoczył skwapliwy. P. Koch.

**Postrzępa, y,** lm. **y** bot. (elaeocarpus) *roś. z rodziny lipowatych.* <Po + *Strzępa, od Strzęp

**Postrzępić, i, ił** *wystrzępić, nastrzępić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Koafury wysokie w górze, szerokie po bokach, wydęte z tyłu, najeżone i postrzępione dokoła. Orzesz. Mgły wiszące postrzępionemi szaro żółtemi łachmanami. Reym. **P. ś.** *wystrzępić ś., nastrzępić ś. kolejno, jedno po drugim; wystrzępić ś. w wielu miejscach.* <Po + Strzępić>

**Postrzępienie, a,** blm., czynność cz. **Postrzępić.**

**Postrzępienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Postrzępić ś.**

**[Postrzodek, dku** blm.] p. **Pośrodek.** <Z Pośrodek>

**[Postrzód]** p. **Pośród.** <Z Pośród>

**Postrzyc, że, gł,** nied. **Postrzygać** l. *spędzić pewien czas na strzyżeniu.* 2. *ostrzyc jednego po drugim.* 3. *ostrzyc po wierzchu, zebrać nożycami, przystrzyc:* Postrzygać owce, sukno, bukszpan. Troc. Postrzygać sukno drugi raz. Troc. Rzemiosło postrzygackie robili, sukna postrzygając. Dub. Z wełny postrzygają owieczki. Li. Poganie miasto chrztu postrzygali dzieci swoje i imiona im dawali. Sak. U pogan był zwyczaj w siedmiu lat dzieciom włosy pierwsze P. i imię im dawać. Stryjk. Piast prosił tych dwuch mężów na mianowiny; postrzygli mu ono dziecię i mianowali Semowit. Biel. M. Brodę nieco postrzyżoną nosił. Krasz. 4. kogo na mnicha a. × mnichem = *zrobić go mnichem, wystrzyc mu tonsurę, pomniszyć, omniszyć go:* Pojmał go i postrzygł i do klasztoru wepchnął. Skar. Matkę z państwa złożył i na mniszkę postrzygł. Skar. W czerńce go postrzygł. Stryjk. W zakon czerniecki go postrzygł. Skar. Wielu na wygnanie wyrzucił i do klasztoru postrzygł. Postrzyżony w chłopa. Troc. P. kogo w chłopa, w popa. Troc. Postrzygli cara Szujskiego na mnichy. Niem. Cystersem czy benedyktynem go postrzyżono. Krasz. [Postrzygli go] = wzięli go do wojska. Przen.: Na kleryka go postrzygł, na dudka wystrychnął. L. Powolność zbytnia ściąga nam wzgardę lub też nas w dudki P. dopuszcza. L. W błazna postrzyżony. Lubom. Mów prawdę, to cię między postrzygą natręty. Nar. Wozny, *ministerialis*, był przez wojewodę mianowany, czyli, jak dawniej, autentykowany, postrzyżony, *tonsus*. Dutk. 5 *pociąć na dwie kawałki, w pasku:* Kto ten papier tak postrzygł? Troc. Postrzyż to drobno. Troc. Myszy tę książkę postrzygły. Troc. **P. ś.** l. *ostrzyc ś. kolejno, jeden po drugim.* 2. *wstąpić do zakonu:* Powiadał: w czernce ś. postrzygę. Jeż. <Po + Strzyc>

**Postrzygacki** przym. od **Postrzygacz:** Postrzygacka barwica. Sien. Rzemiosło postrzygackie robili, sukna postrzygając. Dub. Oficyna fabryki postrzygackiej. T. K.

**Postrzygacz, a,** lm. **e,** × **Postrzyżnik, Barwierz** *ten, co postrzyga:* Postrzygaczów, barwierzów, kotlarzów, zdunów. Uniw. Znają cię postrzygacze, znają i balwierze. Burl. Weźmiesz barwicy u postrzygacza funt jeden. Ślesz. Kupił łokieć sukna u postrzygacza Jeżow. <Od Postrzygać>

**Postrzygaczka, i,** lm. **i** l. forma ż. od **Postrzygacz.** L. 2. *machina do postrzygania barwy na suknie.*

**Postrzygać, a, ał** i P. ś. p. **Postrzyc.**

†**Postrzygadlnia, i,** lm. **e** p. **Postrzygalnia.** Mym. Rajcy miasta Krakowa Janowi z Szebni, plebanowi u św. Stanisława na Skałce 10 grzywien rokrocznie za 28 florenow in et super panni rasorio nostro Cracoviensi alias na postrzigadlni... na widerkoff sprzedają. <Zam. Postrzygalnia>

**Postrzygalnia, i,** lm. **e,** †**Postrzygadlnia** *izba, gdzie postrzygają sukno, warsztat postrzygacza sukien:* Przywileje miastu Wileńskiemu na postrzygalnią publiczną nadane. Dub. Nadaje temu miastu postrzygalnią i łaźnią. Wej. *(=razurę).* <Od Postrzygać>

†**Postrzygalny I.** *który można postrzygać.* Kn. **2.** *który zwykle postrzygają:* Krzak P. Troc. **3.** *służący do postrzygania:* Nożyce postrzygalne. Mur. <Od Postrzygać>

**Postrzyganie, a,** blm., czynność cz. **Postrzygać:** Drugie P. sukna. Troc. P. laika, mniszki. Troc. *(=postrzyżyny).*

**Postrzyganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Postrzygać ś.**

[**Postrzygnąć, nie, nął** sobie] *zjeść, uraczyć ś.:* Postrzygnę sobie kołacza z kawą. <Po+*Strzygnąć, od Strzyc>

[**Postrzygnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Postrzygnąć.**

**Postrzykać, a, ał I.** *spędzić pewien czas na strzykaniu; wypełnić pewną chwilę strzykaniem.* **2.** *strzykając potryskać; posikać:* Twarz czerwona nakrapiana, jakoby ją kalinami postrzykał. Syr. <Po+Strzykać>

**Postrzykanie, a,** blm., czynność cz. **Postrzykać.**

**Postrzykiwać, uje, iwał** *strzykać z przestankami.*

**Postrzykiwanie, a,** lm. **a** czynność cz. **Postrzykiwać:** W postrzykiwaniach pijawek używać ś. zwykło. Perz. *(=gdy po stawach strzyka).*

**Postrzyknąć, nie, nął** *strzyknąć nieco.* Przen.: Strach z pociechą w serce go postrzyknie. Pot. <Po+Strzyknąć>

**Postrzyknięcie, a,** lm. **a** czynność cz. **Postrzyknąć:** [Bylica jest przytomna (pomocna) na wszelkie bóle w krzyżach, postrzyknięcia, darcia w członkach].

**Postrzyżenie, a,** blm., czynność cz. **Postrzyc.**

**Postrzyżeniec, ńca,** lm. **ńcy** *człowiek postrzyżony do klasztoru, mnich:* Wpadli do klasztoru buntownicy, wyprowadzili owego postrzyżeńca mimo usilne sprzeciwianie ś. mnichów, ażeby im jako syn królewski przywodził. Nar. Nie bez szarpania ś. i wstrętu poniewolnego tego postrzyżeńca głowę mu mniskim sposobem oduchownił. Nar. <Od Postrzyżony>

×**Postrzyżnik, a,** lm. **cy** p. **Postrzygacz.** Wuj. <Od *Postrzyżny, od Postrzyc>

**Postrzyżyny, yn,** blp., **Strzyżyny, Ostrzyżyny I.** *strzyżenie wełny u owiec, strzyża, strzyż:* P., strzyżenie wełny, gdy owce strzygą. Kn. **2.** daw. *obrządek pogański strzyżenia włosów w siódmym roku życia dziecka:* Zwyczaj był u Polaków w siedm lat strzyc czupryny, i zwano to, sprawiwszy bankiet, P. Pot. Pierworodnego syna P. obchodzić miano przez ucztę wspaniałą. Niem. Ślepota Mieczysława trwać miała aż do siódmego roku, kiedy mu ociec obrządkiem narodowym uroczyste sprawił P. Nar. **3.** *strzyżenie osoby świeckiej na stan duchowny:* P., strzyżenie laika na duchowny stan, *tonsura sacra.* Kn. **4.** *uczta z powodu jednego a. drugiego obrządku postrzyżyn.* Kn. Byłem na jej postrzyżynach. Troc. **5.** *wełna, odpadła od sukna obstrzyganego; barwica.* Kn. <Po+Strzyżyny>

×**Post-skrypt, u,** lm. **y** *dopisek do listu dodany na końcu po podpisie:* Na końcu w post-skrypcie taki dodano warunek. Mick. <Łć. postscriptum>

**Postudentować, uje, ował** *pobyć studentem:* Drugim ś. P. chce, to jest zabawić ś. w burszenerją. Jeż. <Po+*Studentować, od Student>

**Postudentowanie, a,** blm., czynność cz. **Postudentować.**

**Postudjować, uje, ował** *spędzić pewien czas na studjowaniu.* <Po+Studjować>

**Postudjowanie, a,** blm., czynność cz. **Postudjować.**

**Postudzenie, a,** blm., czynność cz. **Postudzić.**

**Postudzić, i, ił I.** *spędzić pewien czas na studzeniu.* L. **2.** *ostudzić jedno po drugim, poostudzać, powystudzać.* <Po+Studzić>

**Postuk, u,** lm. **i** p. **Postukiwanie:** Rozróżnia regularny P. kołatek. Wejs. <Po+Stuk>

**Postukać, a, ał** *spędzić pewien czas na stukaniu.* <Po+Stukać>

**Postukanie, a,** blm., czynność cz. **Postukać.**

**Postukiwać, uje, iwał I.** *stukać z przerwami:* Postukiwał na aparacie telegraficznym. **2.** (o czarnym bocianie) *głos właściwy, klekot wydawać.* Sł. wil. <Po+*Stukiwać, od Stukać>

**Postukiwanie, a,** lm. **a** czynność cz. **Postukiwać:** Po krótkiej ciszy przestankach następowały jakby wybuchy i milczenie znowu, krzyki uparte i postukiwania oszczepami o ziemię. Krasz.

×**Postulacja, i,** lm. **e** *prośba, żądanie, wymaganie:* P., prośba do zwierzchnika duchownego o zatwierdzenie elekcji osoby, wybranej pomimo braku lat, pomimo przeszkód z powodu urodzenia i innych. <Łć. postalatio>

**Postulać, a, ał** *stulić kolejno, jedno po drugim:* P. uszy. Postulali gęby i wynieśli ś. cichaczem *(=pomilkli).* Już w zakład sobie prawe ręce dali i dane oba wspólnie mocno postulali. Otw. *(=pościskali, pozaciskali).* Postulali palce z palcy, ściskając ś. Otw. **P. ś.** *stulić ś. kolejno, jeden po drugim:* Postulały ś. z sobą miesięczne rogi, kraniec z siebie czyniąc cały. <Po+Stulać>

**Postulanie, a,** blm., czynność cz. **Postulać.**

**Postulanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Postulać ś.**

**Postulant, a,** lm. **ci** *ubiegający ś., starający ś. o co; konkurent; kandydat pragnący wstąpić do zakonu.* <Łć. postulans, 2 pp. -ntis>

**Postulantka, i,** lm. **i** forma ż. od **Postulant:** 20 sióstr miłosierdzia, 40 postulantek.

**Postulat, u,** lm. **y I.** a. **Wymagalnik** *to, czego ś. z góry wymaga przy uzasadnieniu pewnego systemu prawd; hipoteza, twierdzenie lub prawda, którą przyjmujemy za podstawę przy uzasadnieniu systematycznym twierdzeń danej nauki:* P. arytmetyki, geometrji, mechaniki. P. nieśmiertelności duszy. P., zasada a. wymagalnik indukcji. **2.** praw. *żądanie, prośba usilna; popieranie sprawy.* Sł. wil. <Łć. postulatum>

**Postulator, a,** lm. **owie** *adwokat domagający ś. uznania praw dla swego klijenta:* Był postulatorem przy kanonizacji św. Józafata. <Łć. postulator>

**Postulon, a,** lm. **owie?:** Rzekłem tedy postu-

lenowi, aby nabrawszy ich w worek, wiózł za mną. Krasz.

× **Postulowany** *przypuszczalny, domniemany:* Piastował urząd namiestnika postulowanego króla Czech, Witolda. Stadn. <Od * Postulować, od Łć. postulare>

**Postumencik, u,** lm. **i** p. **Postument.**

**Postument, u,** lm. **y** *podstawa pod figurę, biust lub pomnik, piedestał:* Stanąłem na postumencie i krótką uczyniłem przemowę. Niem. <Łć. postumentum>

× **Postura, y,** lm. **y** p. **Postawa:** Nie zawsze chwalebna, nadęta i ciężka P. Lubom. Ogromna rycerza P. Stasz. Oblokszy ś. zuchwały osieł we lwią skórę, przed pastuchy udawał straszną lwią posturę. Min. Książę podskarbi zostawił w łóżku za zasłoną posturę człowieka leżącego. T. K. Nieprzełamany harcownik ustraszyć mógł to posturą, to barczystym zamachem. Nies. Z samej postury każdemu ś. podobał. Bliź. Zdr. × **Posturka.**

× **Posturka, i,** lm. **i** p. **Postura:** Na fryzie, jakby dla wykwintniejszego kontrastu, wdrapała ś. mała nikła P., z kapturem na głowie, z pod którego wyglądały dwa końce małych sterczących i siwych wąsików. Byk.

**[Posturzenie, a,** blm.] czynność cz. **Posturzyć.**

**[Posturzyć, y, ył]** *popchnąć.*

× **Postwagon, u,** lm. **y** *dyliżans:* Miał on prześliczny P. i życzył go sprzedać. Ochoc. <Nm. Postwagen>

**Postwarzać, a, ał** *stwarzać jedno po drugim, porobić:* Ryczą kusze, armaty, moździerze, te działa niszczące, co je ludzka wściekłość postwarzała. Przyb. <Po + Stwarzać>

**Postwarzanie, a,** blm., czynność cz. **Postwarzać.**

**Postwierdzać, a, ał** *stwierdzić jedno po drugim.* <Po + Stwierdzać>

**Postwierdzanie, a,** blm., czynność cz. **Postwierdzać.**

**Postygnąć, gnie, gł** *ostygnąć kolejno, jedno po drugim:* Wolno mi bodaj po pijanemu huknąć na Lachów tak, ażeby panom mościwym w piętach postygło. Jeż. <Po + Stygnąć>

**Postygnięcie, a,** blm., czynność cz. **Postygnąć.**

**[Postyjmać, a, ał]** p. **Pozdejmować.** <Z Pozdejmać = Pozdejmować>

**[Postyjmanie, a,** blm.] czynność cz. **Postyjmać.**

**Postykać, a, ał** *zetknąć z sobą jedno po drugim.* **P. ś.** *zetknąć ś. kolejno, jedno po drugim:* Trzy było nocy wytrwać, by ś. postykały rogi (księżyca) i krańcem zeszły. Żebr. <Po + Stykać>

**Postykanie, a,** blm., czynność cz. **Postykać.**

**Postykanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Postykać ś.**

**Postyla, i,** lm. **e** *wykład Ewangielji na niedziele i święta.* „P. katolicka“ Wujka. P., zbiór komentarjuszów, wykładów, niby to kazań na Ewanielje lub epistoły roku. Kras. P., to jest wykład Ewanielji na niedziele i święta księdza Białobrzeskiego; tę synod kujawski 1586 r. zaleca wszystkim plebanom. Nies. By nie rzymskie postyle, nie kwapiłbyś ś., krasomówco, na kazalnicę i gęby rozdziewić nie umiałbyś. Smotr. Miasto splugawione tylą zabobonami, żeby ich postylą nie ogarnął. Pot. <Z Łć. post illa>

† **Postylarz, a,** lm. **e,** † **Postylista,** † **Postylnik,** × **Postillant** *autor postyli lub zasadzający swą naukę na postylach:* Ależ postylarze tym świętym doktorom wielką krzywdę czynią. Wuj. Zbiliśmy jednę zawadę; drugą jeszcze szkodliwszą postylarze nastrożyli. Żarn. <Od Postyla>

† **Postylista, y,** lm. **owie** p. **Postylarz:** Walczymy na kościół rzymski, którego dach, jak postylistowie świadczą, są odpusty. Żarn. <Od Postyla>

× **Postyljon, a,** lm. **i** = **Poczтyljon.** <Fr. postillon>

× **Postyljonka, i,** lm. **i,** poczтarka **l.** *żona postyljona, poczтyljona.* **2.** *kobieta, pełniąca obowiązki listonosza:* Przepadnij wiecznie, ty postyljonko z piekła. L.

× **Postyljoński** przym. od **Postyljon,** *poczтyljoński, poczтarski.* **Po postyljońsku** przys. *jak poczтyljon:* Po postyljońsku, z harapem w ręku. L. <Od Postyljon>

† **Postylnik, a,** lm. **cy** p. **Postylarz:** Chwalą postylnicy mistrza swego Jowinjana heretyka, że małżeństwo z panieństwem równał. Wuj. <Od Postylny>

† **Postylny** przym. od **Postyla:** Postylni sektarze jako z Berengarjany przą ś. prawdy ciała Pańskiego i przemienienia chleba. Wuj.

**Posucha, y,** lm. **y, [Posusza],** † **Posusza** *czas zbyt suchy, susza, brak deszczu, upał, spiekota:* Wielka P. była. Jabł. Czasu posuchy zbiegłe i małe wody statkom na zawadzie. Świt. Rzeka brodzista była na ten czas dla wielkiej posuchy. Błaż. W czasie suchego powietrza, czyli posuch, panują różne gorączki. Perz. Rzeźwią ś. wiatry, dzienna wolnieje P. Mick. Przen.: *brak, bieda, niedostatek, zastój, stagnacja:* Nastała teraz P. na literatów, na uczonych, na zacnych ludzi. Spoczywał pomiędzy utworami, przeznaczonemi do ogłoszenia w razie posuchy redakcyjnej. Jeż. <Po + *Sucha, SUCH>

**Posucie, a,** blm., czynność cz. **Posuć.**

**Posuć, uje, uł l.** × P. *wysypać, usypać:* Około twierdzy wał posuty. Tw. Przen.: Kmity kuźnie tysiące projektów ukuły, miecze, zdrady, potwarzy, honory posuły, już wszystko zgotowane, by zginął król. Wyb. **2.** [P.] *posypać:* Gdy pies umrze, trzeba wziąć z pod niego gliny i P. nią kochanków. **3.** [P.] *rozsypać:* Posułam se jabłka. <Po + Suć>

**Posuflerować, uje, ował** *spędzić pewien czas na suflerowania, pobyć sufflerem.* <Po + Suflerować>

**Posuflerowanie, a,** blm., czynność cz. **Posuflerować.**

**[Posukać, a, ał]** *pokręcić, pozwijać, skręcić, zwinąć:* P. kilka motków.

**[Posukanie, a,** blm.] czynność cz. **Posukać.**

× **Posukursować, uje, ował** kogo = *poprzeć, przyjść mu z pomocą:* Mowa ta zrobiła pewne wrażenie, posukursowali też go zaraz pan Chojnacki i Deregowski z kilku innemi. Kaczk. <Po + Sukursować>

× **Posukursowanie, a,** blm., czynność cz. **Posukursować.**

× **Posuł, u,** † **Posuła,** częściej w lm. **Posuły** *podarunek na przekupienie szczególniej sędziego, łapówka:* Dar abo P. sędziom. Bud. Sędziom posuły lecą od całego kraju. Rej. Sprawiedliwość nie za posuły i dary, ale wedle prawa powinna ś. zachowywać. Vol. Nie z przyjaźni, nie z ważni, nie za posuły i dary, ani ś. spodziewając na potym darów, sądzić będę. St. lit. Ten rad łupi Rzpltą, kto ją za posuły kupi. Klon. *(= kupione urzędy).* <p. Posuła>

†**Posuła, y,** lm. **y** p. **Posuł:** Cywunowie, od darowanych przez wielkiego księcia win, nie będą wymagać posuły. Wiszn. <Ukr. posuła, Po + SUŁ>

**Posułt, a,** lm. **y, Baba** gór. i kam.: **Subija** *wielki i ciężki młot dwuręczny.* Zdr. **Posołczyk.**

†**Posuły, ów** p. **Posuł.**

**Posumitować się, uje ś., ował ś.** *spędzić pewien czas na sumitowaniu ś.* <Po + Sumitować ś.>

**Posumitowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posumitować ś.**

**Posumować, uje, ował** *zsumować jedno po drugim, pododawać.* |**P. ś.**| *pomartwić ś., pokłopotać ś., pofrasować ś.:* Łopatka jeszcze trochę ś. posumował, a potym wyszedł z jakąkolwiek nadzieją. Kaczk. <Po + Sumować>

**Posumowanie, a,** blm., czynność cz. **Posumować.**

[**Posumowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Posumować ś.**

**Posunąć, nie, nął,** nied. **Posuwać I.** *popchnąć lub pociągnąć co, nie unosząc, pomknąć dalej sunięciem:* P. na dół = *zsunąć, obsunąć.* P. do góry = *podsunąć.* P. naprzód = *wysunąć.* P. dokąd, ku czemu a. pod co = *podsunąć.* P. stolik, krzesło. P. skazówki w zegarze (= *popchnąć*). P. figurę w szachach (= *zrobić sunięcie, posunięcie, dać cug*). Przen.: P. naprzód mur (= *poprowadzić*). P. dalej naukę = *rozszerzyć jej zakres, przyczynić ś. do jej postępu, rozwinąć ją.* Posunął daleko swe podboje (= *rozprzestrzenił, rozpostarł*). Posuwa waleczność aż do zuchwalstwa, hojność aż do rozrzutności, pokorę aż do upodlenia (= *doprowadza*). Za daleko posuwasz szyderstwo, bezwstyd, bezczelność, zemstę, nienawiść. Wywiązywał ś. z zadania ku zadowoleniu ogólnemu, posuwanemu niekiedy do stopnia zachwytu. Jeż. Posuwać wszystko do ostateczności. Za daleko posuwać żarty. W młodości swojej posunął on szczodrotę do zbytku. Błot. P. kogo na urzędzie, w godności, na wyższy stopień (= *awansować, podwyższyć*). **2.** nied., cz. ni.: Posuwać nogą = *suwać, powłóczyć:* Sparaliżowany posuwa nogą. **3.** [Posunąć] cz. ni. *sunąć, puścić ś., pomknąć, popędzić:* Posunął jak wiatr. Sł. wil. **P. ś. I.** *pomknąć ś. dalej, usunąć ś., odsunąć ś., zrobić miejsce przy sobie:* Posuń ś. (dalej). Przen.: *podsunąć ś., przysunąć ś., zbliżyć ś., podemknąć ś.:* Nieprzyjaciel posuwa ś. ku granicom, ku miastu. Naczelnik ze mną i kilkoma ułanami posunął ś. naprzód, by rozpoznać nieprzyjaciela. Niem. Przen.: *dojść aż dokąd w swym zuchwalstwie; zabrnąć, zagalopować ś., ośmielić ś., zaawansturować ś.:* P. ś. lękał do podkomorzanki (= *uderzyć, zgłosić ś., prosić o jej rękę*). Posunęła ś. chciwość do dachu miedzianego, i zdarto go całkiem. Niem. (= *sięgnęła*). P. ś. do gwałtów, do okrucieństw. **2.** *obsunąć ś., pośliznąć ś., powinąć ś.:* Szwedów gotowiście odstąpić, byle im ś. noga posunęła. Sienk. **3.** myśl. (o zwierzu) *postrzegszy w oddaleniu polujących, popędzić tak, iż charty dopędzić nie mogą:* Skotak zdaleka posunął ś. <Po + Sunąć>

**Posunienie, a,** blm., p. **Posunięcie.**

**Posunienie się, a ś.,** blm. p. **Posunięcie ś.**

**Posunięcie, a, Posunienie I.** blm., czynność cz. **Posunąć. 2.** lm. **a, Posuw** *ruch połączony z posunięciem:* Zrobić P. na szachownicy (= *cug*). Przen.: W krótkich posunięciach uwinął ś. z majątkiem. Kasz. (= *abcugach*).

**Posunięcie się, a ś.,** blm., **Posunienie się** czynność cz. **Posunąć ś.**

**Posunięty, × Posuniony I.** im. od **Posunąć. 2.** *który ś. posunął, dochodzący, doprowadzony do czego, graniczący z czym, zaawansowany:* Przesadna, chorobliwa, aż do śmieszności posunięta sentymentalność. Łźń. Po jednej stronie do fanatyzmu P. kult niezależności, po drugiej również do fanatyzmu posunięta cześć dla władzy. Święt. Uzbrajanie ś. było dość daleko posunięte. Lel. W każdym człowieku, choćby nawet najwyżej posuniętym pod względem umysłowym i moralnym, drzemią dzikie instynkty. BdC. Morderca był łysy, co poznać można było z tego, iż znalezione w ręku włosy odznaczały ś. zupełnym brakiem cebulek lub też wysoko posuniętym stanem ich zaniku.

× **Posuniony** p. **Posunięty:** Doryweczo w różnych wiadomościach. P. Lel.

†**Posupić, i, ił** i †**P. ś.** p. **Posępić:** Pochmurzają abo posupiają twarzy swoje, aby ludzie wiedzieli, iż poszczą. Sekl.

†**Posupienie, a,** blm., czynność cz. **Posupić.**

†**Posupienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posupić ś.**

[**Posupno**] przys. *posępno.*

**Posurowieć, eje, ał** *osurowieć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Surowieć>

**Posurowienie, a,** blm., czynność cz. **Posurowieć.**

**Posusz, u,** blm., *susz, gałęzie suche walające ś. w lesie i zbierane na opał.* <Po + Susz>

[**Posusza, y,** lm. **e**], †**Posusza** p. **Posucha:** Teraz we mnie wstępuje dusza, jak kiedy ogrodniny wypali P., a potym spadną miłe deszcze, co je chłodzą. Ejs. Wielka P. była. Troc. [W kwietniu P., nic z ziemi ś. nie rusza]. Spragniony-m, jako beduin, błądzący w pustynnej posuszy. Wysp. <Po + Susza>

× **Posuszać, a, ał** p. **Posuszyć.** <Po + *Suszać, od Suszyć>

× **Posuszanie, a,** blm., czynność cz. **Posuszać.**

**Posuszenie, a,** blm., czynność cz. **Posuszyć.**

[**Posuszny**] przym. od **Posucha,** *suchy, bezdeszczowy:* Posuszna wiosna. <Od Posucha>

**Posuszyć, y, ył I.** *wysuszyć jedno po drugim:* Jesień liście posuszyła. Weszło słońce z gorącem, a posuszyło trawę i kwiat z niej opadł. Leop. (= *powypalało*). **2.** *spędzić pewien czas na suszeniu.* <Po + Suszyć>

**Posuw, u,** lm. **y** p. **Posunięcie.** <Po + SU/SOW>

**Posuwać, a, ał** i **P. ś.** p. **Posunąć.**

**Posuwanie, a,** blm., czynność cz. **Posuwać.**

**Posuwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posuwać ś.**

**Posuwisto** p. **Posuwiście:** Tak idąc P., przy dźwiękach kapeli, weszli do sali jadalnej. Sienk.

**Posuwisty I.** × P. p. **Posuwny:** Pod warunkiem komor posuwistych na walcach, podsuwali ś. pod mury. Nar. **2.** *ślizgający ś., sunący, suwany, suwający ś., zamaszysty, żwawy, raźny:* Taniec, krok P. Posuwistemi kroki po klasztorze płynął. Kras. **3.** (o stroju) *długi, spadający do ziemi, powłóczysty:* Turek w posuwistym stroju do kostek. Min. <Po + *Suwisty, SU/SUW>

**Posuwiście, Posuwisto** przys. od **Posuwisty:** Osiołek, chłódkiem rzeźwy i ochoczy, z ciężarem swoim P. kroczy. Zal.

**Posuwny, × Posuwisty I.** *dający ś. posuwać, posuwający ś.:* Chodnik P. (= *posuwający ś. wraz z osobami na nim stojącemi, lub po nim chodzącemi*). **2.** × P. p. **Posuwisty:** Jeśli serce jest rzeskie i skore, tedy krok ś. posuwniejszy zaraz

najdzie Pilch. Krok P. w tańcu. Troc. <Od Poswa>

**Poswar, u,** lm. **y, Poswarek, Poswark, Poswarka** *spór, sprzeczka, zatarg, kłótnia, wasn, nieporozumienie, rozterka, niezgoda:* Stał ś. za dni naszych między nami a rzymskim kościołem. P. względem przyjętej z nim jedności. Sn otr. W tylu domach pod pozorem miłego pokoju ustawiczny P. i sprzeczki. L. ( *komeraże*). <Po + Swar>

**Poswarek, rku,** lm. **rki** p. **Poswar:** Stał ś. P. między apostoły, któryby z nich zdał s. być większy? Leop. Być dalszych niezgód i poswarków przyczyną. Sienk. <Od Poswar>

**Poswark, u,** lm. **i** p. **Poswar:** A tym prawnym poswarkom, które idą z prawa, aby była porządna a rychła odprawa. Biel M. Sędziwoj z Szubina zdawał s. w teraźniejszym poswarku margrabi Zygmunta z Nałęczami Przychylniejszym stronnictwu narodowemu. Szaj. <Z poswarek>

**Poswarka, i,** lm. **i** p. **Poswar.**

**Poswarkowy** przym. od **Poswark:** Koncept P. Nar. <Od Poswark>

**Poswarny** przym. od **Poswar,** *poswarkowy, pełen poswarków, kłótliwy, swarliwy.* Wor. <Od Poswar>

**[Poswarować się, uje ś., ował ś.]** p. **Poswarzyć ś.** Kolb. <Od Po + *Swarować ś., od Swar>

**[Poswarowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poswarować ś.**

× **Poswarzać, a, ał** i × **P. ś.** p. **Poswarzyć.** Wor. <Po + *Swarzać, od Swarzyć>

× **Poswarzanie, a,** blm., czynność cz. **Poswarzać.**

× **Poswarzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poswarzać ś.**

**Poswarzenie, a,** blm., czynność cz. **Poswarzyć.**

**Poswarzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poswarzyć ś.**

**Poswarzyć, y,ył, [Poszwarzyć],** nied. × **Poswarzać 1.** kogo = *pokłócić, powadzić, powaśnić, poróżnić.* S. Par. **2. [P.]** *poszczędzić, zrobić wymówkę:* Choćby dziaduś poswarzyli kiedy na pana, to nasz panek kochany tak zrobi, jak dziaduś doradzą. **P. ś., [Poswarować ś.]** *pokłócić ś., powadzić ś., powaśnić ś., poróżnić ś., posprzeczać ś., pospierać ś.; poprzekomarzać ś.:* Kto ś. poswarzy, niech bity będzie. Skar. Miałam dwuch synów, a poswarzyliśta ś. (lpd.) oba na polu, i zranił jeden drugiego. Bud. <Po + Swarzyć>

**[Poswaszka, i,** lm. **i]** *starsza druchna.* <Po + Swaszka>

× **Poswat, a,** lm. **y** *swat, dziewosłąb:* Związków tych miłość nie była poswatem. L. <Po + Swat>

**Poswatać, a, ał** *swatając, skojarzyć parę; wyswatać, skojarzyć małżeństwo:* Był swojakiem poswatanego z Potocką Radziwiłła. Szaj. Jadwiga z rakuskim Wilhelmem poswatana. Krasz. **P. ś.** przen. *spokrewnić ś.; pobratać ś., zbratać ś., pokumać ś., zbliżyć ś., spiąć ś., spoufalić ś., zaprzyjaźnić ś.:* Z królem getskim poswatał ś. Augustus. Biel. M. Może kiedyś ta siostra przestanie być tak ostrą i ze mną ś. poswata. L. <Po + Swatać>

**Poswatanie, a,** blm., czynność cz. **Poswatać.**

**Poswatanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poswatać ś.**

**Poswawolenie, a,** blm., czynność cz. **Poswawolić.**

**Poswawolić, i, ił, Poswywolić** *czas jakiś spędzić na swawoli, pożartować, pozbytkować, pofiglować, pobaraszkować.* <Po + Swawolić>

× **Poswawoliwać, a, ał** *swawolić od czasu do czasu.* <Po + *Swawoliwać, od Swawolić>

× **Poswawoliwanie, a,** blm., czynność cz. **Poswawoliwać.**

**[Poswędrować, uje, ował]** *poszukać.*

**[Poswędrowanie, a,** blm.] czynność cz. **Poswędrować.**

**Poswędzenie, a,** blm., czynność cz. **Poswędzić.**

**Poswędzić, i, ił** *wypełnić pewną chwilę swędzeniem.* <Po + Swędzić>

**Posworować, uje, ował, Posforować** *poprzywiązywać do swory, do smyczy, pobrać na sworę:* P. psy rozsworowane. Troc. W Trakach lutnista uczony (Orfeusz) gdy jelenie posworował, choć lękliwe, z lwy srogiemi, śmiało zając z psy zjadłemi, przy muzyce stał takowej. Bardz. <Po + Sworować>

**Posworowanie, a,** blm., czynność cz. **Porworować.**

**Poswywolenie, a,** blm., czynność cz. **Poswywolić.**

**Poswywolić, i, ił** p. **Poswawolić:** Gdzie nie zachodzi świętość małżeństwa, tam ś. P. godzi. L. <Po + Swywolić>

**Posybilista, y,** lm. **ści** *członek odłamu stronnictwa socjalistycznego we Francji, dążącego do reform możliwych, w odróżnieniu od anarchistów.* <Od Fr. possibiliste>

**Posybilistyczny** przym. od **Posybilista.**

**Posycenie, a,** blm., czynność cz. **Posycić.**

**Posycić, i, ił 1.** *przez pewien czas zająć ś. syceniem:* P. miody. **2.** *jedno po drugim nasycić:* Posycisz miody u pana cześnika. Pol. **P. ś.** *nasycić ś. trochę, pożywić ś. nieco:* Nasz osieł... chciałby ś. siankiem P. Moraw. <Po + Sycić>

**Posyczeć, y, ał** *wypełnić pewną chwilę syczeniem.* <Po + Syczeć>

**Posyczenie, a,** blm., czynność cz. **Posyczeć.**

† **Posydować, uje, ował,** × **Posedować** *posiadać:* Ordynacją ostrogską posydującego. Mat. <Łć. possidere>

† **Posydowanie, a,** blm., czynność cz. **Posydować.**

**Posygnalizować, uje, ował 1.** *spędzić pewien czas na sygnalizowaniu.* **2.** *podawać znać w wiele miejsc za pomocą sygnałów.* <Po + Sygnalizować>

**Posygnalizowanie, a,** blm., czynność cz. **Posygnalizoweć.**

**Posygnować, uje, ował 1.** *spędzić pewien czas na sygnowaniu.* **2.** *podsygnować jedno po drugim.* <Po + Sygnować>

**Posygnowanie, a,** blm., czynność cz. **Posygnować.**

**[Posyjmować, uje, ował]** p. **Pozdejmować.** <Po + S + Imować>

**[Posyjmowanie, a,** blm.] czynność cz. **Posyjmować.**

**Posykać, a, ał** *spędzić pewien czas na sykaniu:* P. na kogo. <Po + Sykać>

**Posykanie, a,** blm., czynność cz. **Posykać.**

**Posykiwać, uje, iwał** *sykać z przerwami:* Leżeli na podłodze pokotem, ten spał, ów stękał, inny posykiwał. Jeż. I one (gęsi) szły około klombu, konwersując: „gę, gę, gę," lub głośniej: „tarata-ta", a niekiedy i posykując. Dyg. <Po + *Sykiwać, od Sykać>

**Posykiwanie, a,** blm., czynność cz. **Posykiwać.**

**Posylabizować, uje, ował** *spędzić pewien czas na sylabizowaniu.* . <Po + Sylabizować>

**Posylabizowanie, a,** blm., czynność cz. **Posylabizować.**

**Posyłacz, a,** lm. **e** *ten, co posyła.* <Od Posyłać>

**Posyłać, a, ał** p. **I. Posłać.**

**Posyłanie, a,** lm. **a** czynność cz. **Posyłać:** Temi posyłaniami do Manhejmu Czarnecki do wielkiej przyszedł substancji. Mat.

**Posyłka, i,** lm. **i I.** *posyłanie, posłanie:* Po różnych wzajemnie posyłkach i umowach stanęło na tym, że... Nar. Kmieć musiał sprzężaj swój dawać na podwody; niszczyły ś. konie posyłkami. Nar. Trzymać chłopca do posyłek. Chodzić na posyłki. Rok przebył w terminie u szewca na samych posyłkach. **2.** *pakiet ekspedjowany, rzecz posłana, przesyłka:* Na poczcie przyjmują listy i posyłki. Odebrałem dziś od ciebie posyłkę. **3.** *chłopiec a. dziewczyna, których obowiązany jest dostarczyć parobek do dworu, jako robotników na dniówkę:* Każdy fornal obowiązany posiadać czeladź, czyli tak zwaną w innych okolicach kraju posyłkę. **4.** w wojsku polskim przed r. 1830-ym, *rodzaj służby przybocznej, pełnionej przy wodzu naczelnym przez żołnierzy wyborowych, zaprowadzonej przez wielkiego księcia Konstantego:* Wyrobili z niego taką posyłkę, jakiej dotąd pułk nie miał. Posyłki konne = *oficer, podoficer i żołnierz z każdego pułku kawalerji, składający* o d d z i a ł p o s y ł k o w y. Oficer i podoficer meldował ś. na ordynans, a żołnierz — na posyłki. **5.** *ordynans, posłaniec:* Amurat dłonie zatarł i posyłkę po Jerzego pchnął. Jeż. <Od Posyłać>

**Posyłkowy** przym. od **Posyłka:** Oddział P.

**[Posynąć, nie, nął]:** Posyneno me w krzyzach, a.: posyneno me bez poły (o bólu mięśniowym grzbietu a. krzyża).

**[Posynięcie, a,** blm.] czynność cz. **Posynąć.**

**Posynowski** *po synu pozostały, odziedziczony:* Majątek P. <Po + Synowski>

**Posypać, pie, pał I.** *spędzić pewien czas na sypaniu; wypełnić pewną chwilę sypaniem:* Śnieg posypał trochę. **2.** i nied. **Posypywać, †Posypować, [Posypować]** a) co czym = *osypać, przysypać, poprószyć, przyprószyć, potrząsnąć, usypać czym; sypnąć po czym:* Posyp solą łakomą pijawkę, co ś. krwi naszej chciwie opiła. Koch. W. Posypię wonnym kwiatkiem ten grób głuchy. Mias. Pogrzebowym głowę posypawszy popiołem. Bardz. Popiół w Wstępną śrzodę bywa posypan na głowę. Sien. P. pismo piaskiem. P. drogę kwiatami (= *usłać*). Poszedłem... grobowiec ich cichy, nieszczęśliwy P. liściem srebrzystej oliwy. Słow. Kościół św. każe posypywać popiołem głowy wiernych swoich. Jeł. Siwą głowę moję do końca życia mego na znak żałoby popiołem posypywać będę. Mochn. Z długim włosem, spadającym na ramiona, posypanym prochem złotym. Krasz. b) czego, czym = *sypnąć; nasypać:* Posypować kurczętom, nasypować. Kn. P. ziarna ptastwu. Przen.: P. gradem obelg, konceptami. **Posypać ś.** *wysypawszy ś. potoczyć ś.; wysypać ś., rozsypać ś., spaść obficie:* Worek ś. rozdarł, i posypało ś. zboże. Posypały ś. pieniądze na bruk. [Łzy posypały ś., kiej groch]. Reym. Przen.: Paszkwile pamflety, karykatury posypały ś. gradem. Siem. Posypały ś. na niego łaski, odznaczenia. W tym z lasu posypali ś. Polanie, pędem lecąc i spadając na karki leżącym. Krasz. <Po + Sypać>

**Posypanie, a,** blm., czynność cz. **Posypać.**

**Posypanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posypać ś.**

**Posypek, pka,** lm. **pki** bot. **1.** (ambrosia artemisiaefolia) *roś. z rodzaju bożybytu.* **2.** p. **Mącznik.** <Po + SYP>

**Posypka, i,** lm. **i I.** *ziarno posypane ptastwu.* Troc. **2.** *ziarno posypane jako przynęta, wabik na ptastwo.* Kn. **3.** [P.] *rodzaj zacierczki do posypywania placka.* **4.** lek. z a s y p k a, *proszek leczniczy do posypywania* (pulvis ad aspersionem, aspergo, empasma, pasma). <Po + *Sypka, SYP>

**Posypłać, płe, płał** posp. *poplątać, potargać, powikłać:* P. nici. <Po + Sypłać>

**Posypłanie, a.** blm., czynność cz. **Posypłać.**

**Posypować, uje, ował** p. **Posypać.**

**Posypowanie, a,** blm., czynność cz. **Posypować.**

**Posypywaczka, i,** lm. **i** *naczyńko do posypywania:* Posypywaczki patentowane do soli. <Od *Posypywacz, od Posypywać>

**Posypywać, uje, ywał** p. **Posypać.**

**Posypywanie, a,** blm., czynność cz. **Posypywać.**

**Posysać, a, ał** p. **Possać.** <Po + Sysać>

**Posysanie, a,** blm., czynność cz. **Posysać.**

**Posystematyzować, uje, ował** *poukładać systematycznie.* <Po + Systematyzować>

**Posystematyzowanie, a,** blm., czynność cz. **Posystematyzować.**

**Poszabrować, uje, ował I.** *pozakładać, pozapełniać (szpary, rozpadliny) kawałkami cegły.* **2.** zł.: Poszabrowany = *podarty.* <Po + Szabrować>

**Poszabrowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszabrować.**

**Poszachować, uje, ował** *zaszachować jedno (a. jednego po drugim.* <Po + Szachować>

**Poszachowanie, a** blm., czynność cz. **Poszachować.**

**Poszachraić, i, ił** p. **Poszachrować.** <Po + Szachraić>

**Poszachrajenie, a,** blm., czynność cz. **Poszachraić.**

**Poszachrować, uje, ował, Poszachraić** *dopuścić ś. wielokrotnie szachrajstwa; pokręcić, pogmatwać szachrując.* <Po + Szachrować>

**Poszachrowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszachrować**

**Poszacować, uje, ował** *oszacować jedno po drugim, potaksować.* <Po + Szacować>

**Poszacowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszacować.**

**[Poszadzenie, a,** blm.] czynność cz. **Poszadzić.**

**[Poszadzić, i, ił]** *poczochrać, potargać:* P. włosy.

**Poszafarzenie, a,** blm., czynność cz. **Poszafarzyć.**

**Poszafarzyć, y,ył** *czas jakiś pobyć szafarzem.* <Po + Szafarzyć>

**Poszafować, uje, ował** *szafując porozdawać.* <Po + Szafować>

**Poszafowaaie, a,** blm., czynność cz. **Poszafować.**

**Poszafranić, i, ił** *zaprawić szafranem; nadać kolor szafranu, pożółcić:* Choroba ta, którą żółta niemoc zowią, ciało jego poszafraniła. Sak. <Po + Szafranić>

**Poszafranienie, a,** blm., czynność cz. **Poszafranić.**

**×Poszalbierować, uje, ował** p. **Poszalbierzyć.** <Po + Szalbierować>

**Poszalbierowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszalbierować.**

**Poszalbierzenie, a,** blm., czynność cz. **Poszalbierzyć.**

**Poszalbierzyć, y,ył** *pokręcić, pogmatwać, powikłać przez szalbierstwa.* <Po + Szalbierzyć>

**Poszaleć, eje, ał** I. *oszaleć kolejno, jeden po drugim, powarjować, pofiksować:* Bodajeście pogłuchły, pośleply, poszalały. L. 2. *spędzić pewien czas na szaleństwach, pohulać, poswawolić, poszaleć:* Mieszaj z mądrością nieco głupstwa płoche, miło, gdy pora jest, P. trochę. Min. 3. ~ P. *oszaleć:* Patrzą, czy ten chłop poszalał! Falib. <Po + Szaleć>

**Poszalenie, a,** blm. I. czynność cz. **Poszaleć.** 2. czynność cz. **Poszalić.**

**Poszalić, i, ił** I. ~ P. kogo = *zrobić szalonym; oszałomonić; podurzyć, otumanić; przewrócić komu w głowie:* Tak djabeł lud poszalił, iż woli w inszе dni mrzeć głód, a w dzień święty wszystko przepić. Białob. Poszalił ich czarnoksięstwy swemi. Wuj. 2. [P.] *zwieść, uwieść, oszukać.* <Po + Szalić>

**Poszalować, uje, ował** *oszalować jedno po drugim; pokończyć szalowanie.* <Po + Szalować>

**Poszalowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszalować.**

**Poszałomonić, i, ił, Poszołomonić** *oszołomonić jednego po drugim.* <Po + Szałomonić>

**Poszałomonienie, a,** blm., czynność cz. **Poszałomonić.**

**Poszamerować, uje, ował** *uszamerować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* Przen.: Twarzyczka pomarszczona okrutnie około czoła, porysowana koło ust, poszamerowana na policzkach, była biała i rumiana. Krasz. *(= pomarszczona, pobróżdżona).* <Po + Szamerować>

**Poszamerowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszamerować.**

**Poszamotać, ocze, tał** *spędzić pewien czas na szamotaniu.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na szamotaniu ś.* <Po + Szamotać>

**Poszamotanie, a,** blm., czynność cz. **Poszamotać.**

**Poszamotanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszamotać ś.**

× **Poszana, y,** blm. p. **Poszanowanie.** Jeż. Jej P. oddawna była wśród ludu, i każdy brał śmierć jej za męczeństwo, nie za karę. Lib. Wywrócona cześć Boga wróciła znowu do dawnej poszany. Lib. Urok świętości i poszany. Lib. <Po + *Szana, od Szanować>

**Poszanować, uje, ował** I. i nied. †**Poszanowywać** kogo = *uszanować, uczcić, okazać poważanie, szacunek:* Poszanowany był tak dalece, iż ś. ani przyczyny pytali, czemu co mieli robić. Birk. 2. co = *uszanować, oszczędzić, utrzymać w porządku, przechować starannie, nie poterać:* Niczego nie poszanuje. Nie poszanuje grosza. 3. [P. kogo] = *dogodzić mu:* Juz ja was posanuje *(= już ja wam dogodzę).* <Po + Szanować>

**Poszanowanie, a,** blm. I. czynność cz. **Poszanować.** 2. a. × **Poszana,** [**Poszanówek**] *uszanowanie, cześć, szacunek, poważanie, atencja:* Bądź poszanowania godnym, a będziesz poszanowanym. Kras.

**Poszanowny** *pełen poszanowania:* Listy patryjarchy pisane do króla poważne były, poszanowne i wielce poczestne. Smotr. <Od Poszanować>

†**Poszanowywać, uje, ywał** p. **Poszanować.** Błaż.

†**Poszanowywanie, a,** blm., czynność cz. **Poszanowywać.**

[**Poszanówek, wku,** blm.] p. **Poszanowanie:** Mieć odzienie w poszanówku *(= w porządku; szanować je).* ~ Od Poszanować

†**Poszansować się, uje ś., ował ś.,** †**Poszańcować ś.,** [**Poszańcować ś.**] *poszczęścić ś., poszczęśliwić ś., udać ś., powieść ś., zdarzyć ś.* <Po + *Szansować ś., od Szansa>

†**Poszansowanie, a,** blm. p. **Poszansowanie ś.** Mosk.

†**Poszansowanie się, a ś.,** blm., †**Poszansowanie** czynność cz. **Poszansować ś.**

**Poszańcować się, uje ś., ował ś.** I. *otoczyć ś. szańcami, okopać ś. ze wszystkich stron.* 2. *oszańcować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Szańcować ś.>

†**Poszańcować się, uje ś., ował ś.,** [**Poszańcować ś.**] p. **Poszansować ś.** Pudł. Poszańcowało mi ś. w tym. Sł. wil. We wszystkim, co przedsięwziął, poszańcowało mu ś. Sł. wil. <Po + *Szańcować ś., zam. Szansować ś.>

**Poszańcowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszańcować ś.**

**Poszańcowanie się, a ś.,** blm., [**Poszańcowanie ś.**] czynność cz. †**Poszańcować ś.,** [**Poszańcować ś.**].

[**Poszar, u,** blm.] = *podściółka.*

**Poszargać, a, ał** *zaszargać, uszargać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *zaszargać ś., uszargać ś. kolejno, jeden po drugim; zaszargać ś., uszargać ś. w wielu miejscach.* <Po + Szargać>

**Poszarganie, a,** blm., czynność cz. **Poszargać.**

**Poszarganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszargać ś.**

**Poszargany** *który ś. poszargał, zaszargany, uszargany.*

**Poszarpać, pie, pał** I. *rozszarpać jedno (a. jednego) po drugim; rozszarpać, wyszarpać jedno (a. jednego) w wielu miejscach, porozrywać:* P. w kawałki, na kawałki. Chmura poszarpana *(= powyrywana, postrzępiona).* Liść P. Sam jeden na odludnych, poszarpanych skałach, nad rozhukanym, głucho grzmiącym morzem siadłem. Sf. Z jednej strony stromym i poszarpanym brzegiem parowu. T. K. Dzielona przez Piastowiczów ziemia, poszarpana na kawałki, przedstawiała na początku wieku XVI obraz pstrej szachownicy. Paw. Nacięli mi ludzi, żem siedmiu z nich musiał pogrzebać, a jeszcze kilku mam poszarpanych. Kaczk. Tak poszarpał niezliczoną armję padyszacha, że stary Hussejn nie śmiał hetmanowi stawić czoła w otwartym polu. Sienk. Przen.: Na artykule tym (Kraszewskiego) pięknym i silnym znać jednak nożyce cenzury, która go w wielu miejscach szkaradnie pocięła i poszarpała. Przybor. 2. †P. *poranić, pokaleczyć, pociąć:* Balwierzu, głowę-ś mi poszarpał, jak nowinę na odłogu. Trzt. 3. *potargać, potarmosić:* Łoże poszarpane, poduszki zmięte i podarte. Krasz. 4. *spędzić pewien czas na szarpaniu, potarmosić, potargać.* 5. anat.: Dziura poszarpana czaszki = *otwór dla żyły szyjnej* (foramen lacerum). **P. ś.** *spędzić pewien czas na szarpaniu ś.:* Wszedł w kolizją, wobec której tysiące, poszarpawszy ś. z nią zrazu, ręce opuszczają Jeż. <Po + Szarpać>

**Poszarpanie, a,** blm., czynność cz. **Poszarpać.**
**Poszarpanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszarpać ś.**

**Poszarpano** przys. *w sposób poszarpany:* Skały wybrzeżne z pod kwiatów wiosennych szaro i P. wyglądające Rol. <Od Poszarpany, od Poszarpać>

**Poszarpnąć, nie, nął** *szarpnąć, targnąć, pociągnąć gwałtownie:* Zrywając ręce w silnym ruchu, poszarpnął kajdan. Wysp. <Po + Szarpnąć>
**Poszarpnięcie, a,** blm., czynność cz. **Poszarpnąć.**

**[Poszarpywać, uje, ywał]** *szarpać z przerwami.* <Po + *Szarpywać, od Szarpać>
**[Poszarpywanie, a,** blm.] czynność cz. **Poszarpywać.**

**Poszarzać, a, ał** (o odzieniu) *wyszarzać, powycierać, poterać, poniszczyć; znosić, zużyć w części:* Dam ci tę suknią, jak tylko ją jeszcze trochę poszarzam. L. <Po + Szarzać>
**Poszarzanie, a,** blm., czynność cz. **Poszarzać.**
**Poszarzeć, eje, ał** *zrobić ś. stopniowo szarym:* Na ziemi poszarzało, na niebie już świta. Syrok. Na wschodniej stronie ciemne tło nieba poszarzało nieco Sienk. <Po + Szarzeć>
**Poszarzenie, a,** blm., czynność cz. **Poszarzeć.**
**Poszastać, a, ał** *pociąć, popłatać, poćwiertować:* Wół, nie czekając, aż go pop w sztuki poszasta, uciekł z kościoła. Pot. [Bo i jakze go (wieprza) całygo zastać, kiedy kucharki musiały go do kapusty P.?]. **P. ś.** *szastając ś. powłóczyć ś., powałęsać ś., poszwendać ś.* <Po + Szastać>

**Poszastanie, a,** blm., czynność cz. **Poszastać.**
**Poszastanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszastać ś.**

**Poszatkować, uje, ował** I. *spędzić pewien czas na szatkowaniu.* 2. *zszatkować jedno po drugim; pokończyć szatkowanie.* <Po + Szatkować>
**Poszatkowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszatkować.**

**Poszatrować, uje, ował** I. *spędzić pewien czas na szatrowaniu.* 2. *poddać (zboże) szatrowaniu.* <Po + Szatrować>

**Poszatrowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszatrować.**

†**Poszcie, a,** lm. **a** I. p. **Pójście:** Uczyń, Panie, doskonałe P. moje w drogach Twych, aby ś. nie poruszyły ślady moje. Wr. Wszelkie P. człowieka sprawiedliwego Pan Bóg będzie rządził. Wr. 2. *pochodzenie, początek, rodowód, gienealogja:* Syn Boży swoje rodzenie, P. z Boga być mieni. Białob. Szlachcic swe P. od przodków szlacheckich dowodzić ma. Herb. <Po + Szcie, Po + SZED/CHOD>

**Poszczać, y, ał** I. *pewien czas spędzić na szczaniu.* 2. *jedno w wielu miejscach a. jedno po drugim oszczać; pooszczywać.* **P. ś.** *zeszczać ś. po nogach, uszczać ś., popuścić urynę:* P. ś. z radości. P. ś. w łóżku = *podlać ś., zlać ś.* <Po + Szczać>
**Poszczanie, a,** blm. czynność cz. **Poszczać.**
**Poszczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszczać ś.**

**Poszczebiotać, ocze,** †**ece** a. ×**ota, otał** *spędzić chwilę na szczebiotaniu.* <Po + Szczebiotać>
**Poszczebiotanie, a,** blm., czynność cz. **Poszczebiotać:** Nie umie dusza słowić swej wdzięczności, Panie, tylko przez czucie, tylko przez P. Przyb.

**Poszczególniać, a, ał** p. **Poszczególnić.**
**Poszczególnianie, a,** blm., czynność cz. **Poszczególniać.**

**Poszczególnić, i, ił,** ×**Poszczegółować,** nied. **Poszczególniać** I. *wyszczególnić, wyłuszczyć, wyliczyć, wymienić:* Nie wszystkie tu poszczególniliśmy zakłady Rol. W roku wyżej poszczególnionym. Rol. Poszczególniliśmy jego imię na tym miejscu tylko dla porządku gienealogicznego. Rol. 2. *wyróżnić, odznaczyć:* Różne fundacje i nadania rozciąg ten biskupstwa poszczególniają. Lel. <Po + *Szczególnić, od Szczególny>
**Poszczególnie** przys. od **Poszczególny:** Nie sobie P., ale wobec (=wogóle) wszystkiej Rzpltej pożytek mnożyli. Fal.
**Poszczególnienie, a,** blm., czynność cz. **Poszczególnić:** Zamierzamy przeszłość z zapomnienia wydobyć i o niej w należytym poszczególnieniu rozprawiać. L.
**Poszczególny** *pojedyńczy, każdy zosobna, pojedyńczo uważany pośród innych, szczegółowy, szczególny, oddzielny:* Artykuł nie dotykał żadnej poszczególnej osobistości. Każdy z poszczególnych narodów miasta został upewniony w swobodach dotychczasowych. Sł. wil. W każdym poszczególnym wypadku <Po + Szczególny>
**Poszczegółować, uje, ował** p. **Poszczególnić.** <Po + *Szczegółować, od Szczegół>
**Poszczegółowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszczegółować:** Annały jego w zwykłych im poszczegółowaniach licznych wypadków dochodzą do r. 1384. Lel.
**Poszczekać, a, ał** I. *spędzić pewien czas na szczekaniu.* 2. pog. *naszczekać, pogadać wiele rzeczy:* Poszczekał na mnie, Bóg wie, co. <Po + Szczekać>

**Poszczekanie, a,** blm., czynność cz. **Poszczekać.**

**Poszczekiwać, uje, iwał,** †**Paszczekiwać** *szczekać raz po raz, naszczekiwać, ujadać:* Psi około pasterzów ogromnie poszczekują. Tw. Na mieście zdala psy poszczekiwały. Krasz. Psy poszczekiwały do rana krótkim i przerażonym szczekaniem, jak zwykle na wilki. Sienk.
**Poszczekiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poszczekiwać:** Ze wsi rozlegały ś. porykania bydła, beczenie owiec i P. psów. Jeż.
**Poszczenić się, i ś., ił ś.** *oszczenić ś. kolejno, jedna (suka) po drugiej.* <Po + Szczenić ś.>
**Poszczenie, a** I. blm., czynność cz. **Pościć.** 2. ×P. lm. **a** *post:* Magdalena w poszczeniach surowe prowadziła życie. Bals. Wielkie P. było. Leop.

**Poszczenienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszczenić ś.**

†**Poszczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pościć ś.**

**Poszczepać, pie, pał,** posp. **Poszczypać** *szczepiąc, porozdzielać; połupać, rozszczepać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; porozłupywać, porozrąbywać:* P. kloce, drzazgi. Klocki narznięte poszczepali w kilku miejscach powierzchownie. Jak. J. <Po + Szczepać>
**Poszczepanie, a,** blm., czynność cz. **Poszczepać.**

†**Poszczepiać, a, ał** p. **Poszczepić.**
†**Poszczepianie, a,** blm., czynność cz. **Poszczepiać.**

**Poszczepić, i, ił,** nied. †**Poszczepiać** *jedno po drugim zaszczepić; pozaszczepiać:* Budynki dobre,

restaurowane, sady poszczepione. Pas. Po+Szczepić>

**Poszczepienie**, a, blm. **I.** czynność cz. **Poszczepić**. 2. *powtórne szczepienie ospy, rewakcynacja.* Sł. wil.

× **Poszczerbać**, a, ał i × **P. ś.** p. **Poszczerbić**: Wąwóz poszczerbany wyrwiskami. Oss. <Po+*Szczerbać, od Szczerba>

× **Poszczerbanie**, a, blm., czynność cz. **Poszczerbać**.

**Poszczerbanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poszczerbać ś.**

**Poszczerbić**, i, ił, × **Poszczerbać** co = *porobić na czym szczerby, zrobić szczerbatym, powyszczerbiać*: P. talerz, garnek. Kopią w głąb ziemię i broń poszczerbioną rzucają w jej łono. Krasiń. Stary zamek poszczerbiony. Rol. Przen.: Już też znać, że trudy bardzo WKs. Mość poszczerbiły. Sienk. **P. ś.** *powyszczerbiać ś. w wielu miejscach, podostawać szczerb.* <Po+Szczerbić>

**Poszczerbienie**, a, blm., czynność cz. **Poszczerbić**.

**Poszczerbienie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poszczerbić ś.**

**Poszczerzenie**, a, blm., czynność cz. **Poszczerzyć**.

**Poszczerzyć**, y,ył **I.** *spędzić pewną chwilę na szczerzeniu*: P. zęby. 2. *wyszczerzyć jedno po drugim, powyszczerzać*: Poszczerzyli zęby. 3. × P. *natężyć jedno po drugim, ponatężać, powytężać, ponadstawiać*: I w szlachcie dorazu poszczerzone słuchy. Pol. <Po+Szczerzyć>

**Poszczędzać**, a, ał p. **Poszczędzić**.

**Poszczędzanie**, a, blm., czynność cz. **Poszczędzać**.

**Poszczędzenie**, a, blm., czynność cz. **Poszczędzić**.

**Poszczędzić**, i, ił, nied. **Poszczędzać** kogo = *oszczędzić, ochronić; darować, pofolgować komu*: Nie sfolguje oko moje tobie ani cię poszczędzi. Bud. <Po+Szczędzić>

**Poszczęk**, u, lm. i *szczęk, szczękanie, poszczękiwanie, pobrzęk, brzęk, brzęczenie, dźwięk*: P. łańcucha. P. zbrojnych najazdów. Słychać było wciąż P. oręża. Psm. Nie posłysz poszczęku, kto w ślad za tobą goni. Wysp. <Po+Szczęk>

**Poszczękać**, a, ał *pewien czas spędzić na szczękaniu*: P. bronią, zębami. <Po+Szczękać>

**Poszczękanie**, a, blm., czynność cz. **Poszczękać**.

**Poszczękiwać**, uje, iwał *szczękać od czasu do czasu; szczękać do taktu; pobrzękiwać*.

**Poszczękiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poszczękiwać**.

× **Poszczęszczać**, a, ał i × **P. ś.** p. **Poszczęścić**.

× **Poszczęszczanie**, a, blm., czynność cz. **Poszczęszczać**.

× **Poszczęszczanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poszczęszczać ś.**

× **Poszczęszczenie**, a, blm., czynność cz. **Poszczęścić**.

× **Poszczęszczenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poszczęścić ś.**

[**Poszczęściać**, a, ał i **P. ś.**] p. **Poszczęścić**: Poszczęściała im do tej roboty.

[**Poszczęścianie**, a, blm.] czynność cz. **Poszczęściać**.

[**Poszczęścianie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Poszczęściać ś.**

**Poszczęścić**, i, ił, **Poszczęśliwić**, nied. × **Poszczęszczać**, †**Poszczęściać**, [**Poszczęściać**] **I.** komu, czemu = *zdarzyć, obdarzyć szczęściem, pobłogosławić*: Niech ci Pan Bóg poszczęści. Skar. Błogosławieństwem boskim bywają rozmnożone i poszczęścione wszystkie rzeczy. Wuj. Pan Bóg poszczęszcza pracy. Sekl. Jeśli bogi poszczęszczą wyprawie, pomnijcie, żeście mnie winni i życie i kraje wasze. Krasz. 2. [P.] i dok. [**Poszczęściać**] *przechodząc koło pracującego, powiedzieć mu*: „*szczęść, Boże!*“ [Góral tatrzański przechodząc koło pracującego w polu, w oborze, zawsze mu poszczęści]. **P. ś.** *zdarzyć ś., powieść ś., udać ś., pójść wedle myśli, wypaść pomyślnie, dopisać*: P. ś. w handlu. Deliberujący ma uważać, jeżeli rzecz zaproponowana, poszczęściwszy ś., więcej pożytku, czyli nie poszczęściwszy ś., więcej niebezpieczeństwa przyniesie. Lubom. Wszystkie rzeczy, którekolwiek uczyni, poszczęścią mu ś. Leop. 2. [P. ś.] *pożegnać ś. z kim przed udaniem ś. w drogę*. <Po+Szczęścić>

†**Poszczęścienie**, a, blm., czynność cz. **Poszczęścić**, *szczęście, powodzenie*: Szukał poszczęścienia synów izraelskich. Leop. Godzien za to wszelakiego na świecie poszczęścienia. Górn.

†**Poszczęścienie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poszczęścić ś.**

**Poszczęśliwić**, i, ił i **P. ś.** p. **Poszczęścić**. <Po+Szczęśliwić>

†**Poszczęśliwienie**, a, blm. **I.** czynność cz. **Poszczęśliwić**. 2. *pomyślność, szczęście*: Tak weźmie żywiący w małżeńskim stanie P. Sekl.

**Poszczęśliwienie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poszczęśliwić ś.**

**Poszczkać**, a, ał *wypełnić pewną chwilę szczkaniem*. <Po+Szczkać>

**Poszczkanie**, a, blm., czynność cz. **Poszczkać**.

**Poszczotkować**, uje, owal *wyszczotkować jedno po drugim*: P. głowy, podłogi. <Po+Szczotkować>

**Poszczotkowanie**, a, blm., czynność cz. **Poszczotkować**.

**Poszczucie**, a, blm., czynność cz. **Poszczuć**.

**Poszczuć**, uje, uł, **Poszczwać**, nied. **Poszczuwać** **I.** psy = *pobudzić, podniecić, aby ś. rzuciły na kogo*. 2. kogo psem = *szczując postraszyć, popędzić*. <Po+Szczuć>

**Poszczuplać**, a, ał p. **Poszczuplić**.

**Poszczuplanie**, a, blm., czynność cz. **Poszczuplać**.

**Poszczupleć**, eje, ał *stać ś. szczuplejszym, schudnąć, zeszczupleć nieco*: Piękne na nice poszły obyczaje, zesłabły siły, poszczuplały kraje. L. Poszczuplał na twarzy. <Po+Szczupleć>

**Poszczuplenie**, a, blm. **I.** czynność cz. **Poszczupleć**. 2. czynność cz. **Poszczuplić**.

**Poszczuplić**, i, ił, nied. **Poszczuplać** *zrobić szczuplejszym; zmniejszyć, pomniejszyć; ująć, uszczuplić czego*. <Po+Szczuplić>

**Poszczutkować**, uje, owal *spędzić pewną chwilę na szczutkowaniu*. <Po+Szczutkować>

**Poszczutkowanie**, a, blm., czynność cz. **Poszczutkować**.

**Poszczuwać**, a, ał p. **Poszczuć**.

**Poszczuwanie**, a, blm., czynność cz. **Poszczuwać**.

**Poszczwać**, a, ał p. **Poszczuć**: Miałam stadko owiec, do których najęłam pasterza, a on wilki i psy poszczwał. Biel. M. Wypadnie zajączek, azaż go nie rozkosz P., za nim sobie pobiegać?

Rej. Służył mu jako pies, ktory nie patrzy, na co i na kogo poszczwany. Krasz. <Po + Szczwać>

**Poszczwanie, a,** blm., czynność cz. **Poszczwać:** Wiem niedaleko na jedno P. upatrzonego zwierza. Tw.

†**Poszczwarzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszczwarzyć ś.**

†**Poszczwarzyć się, y ś., ył ś.?:** Jeśli dobrze chart zbieży, pomogą ogarzy, lis i zając późno ś. nogami poszczwarzy. Biel.

**Poszczycenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszczycić ś.**

**Poszczycić się, i ś., ił ś.** czym, z czym = *pochlubić ś., pochwalić ś.; popisać ś.* <Po + Szczycić ś.>

**Poszczypać, pie, pał,** †**Poszczypiać** I. *wypełnić pewną chwilę szczypaniem:* Woda ta poszczypie cię trochę w oczy, ale pomoże. **2.** *uszczypać jednego po drugim a. jednego w wielu miejscach:* [Już go bący poszczypali, już sie zegził] (o człowieku, który z lenistwa wcześniej od innych odchodzi od roboty). **3.** *szczypiąc poobrywać:* P. owoce z drzewa. **4.** posp. p. **Poszczepać.** <Po + Szczypać>

**Poszczypanie, a,** blm., czynność cz. **Poszczypać.**

**Poszczypywać, uje, ywał** *szczypać od czasu do czasu:* Felek tylko mnie poszczypywał. Kon. Do szwagra przykrość jakąś w sercu czuł i rad go poszczypywał słowem. Kon.

**Poszczypywanie, a,** blm., czynność cz. **Poszczypywać.**

†**Poszczywać, a, ał** p. **Pościć.**

†**Poszczywanie, a,** blm., czynność cz. **Poszczywać.**

[**Poszeciały**] *szalony, dziki.*

[**Poszedło, a,** lm. **a, Poszodło, Poszydło**] *choroba zaraźliwa; choroba nagminna, epidemja:* P. chodzi terá po ludziach.

[**Poszedni**] p. **Powszedni.** <Po(w)szedni>

†**Poszedzieć, eje, ał** *stać ś. szedziwym, posiwieć, osiwieć; zbieleć:* Każdą rzecz, którą ubielić chcesz, ze srebra uczynioną, do ognia włóż, a często na wszystkie strony obracaj, aż poszedzieje, jako popiół. Sien. <Po + Szedzieć>

**Poszedzenie, a,** blm., czynność cz. **Poszedzieć.**

**Poszeleszczenie, a,** blm., czynność cz. **Poszeleścić.**

**Poszeleścić, i, ił** *wypełnić pewną chwilę szelestem.* <Po + Szeleścić>

× **Poszelężny** *za szeląg idący, wartujący szeląga.* Włod. <Po + *Szelężny, od Szeląg>

**Poszelmować, uje, ował** *oszelmować jedno (a. jednego) po drugim; oszelmować w wielu miejscach.* <Po + Szelmować>

**Poszelmowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszelmować.**

[**Poszeł**] p. **Pójść.** <Ukr pośèw(ł)>

**Poszemrać, a, ał, Poszemrzeć** *spędzić pewną chwilę na szemraniu.* <Po + Szemrać>

**Poszemranie, a,** blm., czynność cz. **Poszemrać.**

**Poszemrzeć, rze, rał** p. **Poszemrać.** <Po + Szemrzeć>

**Poszemrzenie, a,** blm., czynność cz. **Poszemrzeć.**

**Poszeplenić, i, ił,** [**Poseplenić, Poseplunić**] *spędzić pewien czas na szeplenieniu.* <Po + Szeplenić>

**Poszeplenienie, a,** blm., czynność cz. **Poszeplenić.**

**Poszepnąć, nie, nął** *powiedzieć szeptem, szepnąć; podszepnąć:* Zblednie, zadrży i z sercem bijącym poszepnie: „Jacek idzie.“ Dyg. Duch św. poszepnął mi. Syrok. <Po + Szepnąć>

**Poszepnięcie, a,** blm., czynność cz. **Poszepnąć.**

× **Poszepny,** × **Poszeptny** *szeptem powiedziany, poszeptany:* Jam też, mrucząc jego naśladując mowy, módl ś. za mię, rzekł także poszepnemi słowy. Otw. <Poszeptny>

**Poszept, u,** lm. **y** I. *poszepnięcie, mowa szeptana, szept:* Poszeptem co komu powiedzieć. Troc. Jawnie gadając, niepotajemnie, ani poszeptem. Białob. *(= półgłosem, połgębkiem).* On grzech swój nie przed samym Jozuem wyznał poszeptem w ucho, ale przed wszystkiemi syny izraelskiemi. Żarn. Ofiary skończywszy, cichym tylko poszeptem każdy z swojej strony czcił Djanę. Otw. Nic nie dbając na wielkich ludzi tąż herezją zatwardziałych poszepty, ba i z urąganiem uszczypki, do owczarni Chrystusowej wrócił ś. Nies. **2.** *podszept, podmowa, podbechtanie, poduszczenie:* Z poszeptu Czechów bunt podniósł. Nar. <Po + Szept>

†**Poszeptacz, a,** lm. **e** *ten, co szepce, co mówi cicho do ucha, na ucho.* Troc. <Od Poszeptać>

**Poszeptać, cze, tał** *powiedzieć szeptem:* Poszeptał mu to w wielkim sekrecie. Troc. Poszeptał mi to do ucha. Troc. <Po + Szeptać>

**Poszeptanie, a,** blm., czynność cz. **Poszeptać.**

× **Poszeptny** p. **Poszepny.** <Od Poszept>

**Poszeptywać, uje** a. × **ywa, ywał** *szeptać od czasu do czasu:* Jak na drzewie koników grono słodko gwarzy, tak na wierzchołku bramy poszeptują starzy. Dm. Ludzie najniegodziwsze prośby poszeptywają bogom. Pilch.

**Poszeptywanie, a,** blm., czynność cz. **Poszeptywać.**

**Poszeregować, uje, ował** *szeregami poustawiać, poukładać; podzielić na szeregi.* <Po + Szeregować>

**Poszeregowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszeregować.**

**Poszermować, uje, ował** *spędzić pewien czas na szermowaniu.* <Po + Szermować>

**Poszermowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszermować.**

**Poszerszeniały** *który poszerszeniał, oszroniały:* Wedle karczmy stało kilkoro sani chłopskich, zaprzężonych w poszerszeniałe i okryte sędzieliną chude szkapięta. Sienk. Inni w kożuchach, z rusznicami, spisami... na chudych, poszerszeniałych koniach. Sienk. Sieré była na koniu poszerszeniała. Sienk. <Od Poszerszenieć>

**Poszerszenieć, eje, ał** *okryć ś. szronem, oszronieć, posiwieć od szronu.* <Po + Szerszenieć>

**Poszerszenienie, a,** blm., czynność cz. **Poszerszenieć.**

**Poszerzać, a, ał** p. **Poszerzyć.**

**Poszerzanie, a,** blm., czynność cz. **Poszerzać.**

**Poszerzenie, a,** blm., czynność cz. **Poszerzyć.**

**Poszerzyć, y, ył,** nied. **Poszerzać** I. *zrobić szerszym, rozszerzyć:* P. tor kolejowy, ulicę, chodnik. Warszawę postawiono na stopie wojennej, fosy poszerzono. Krasz. **2.** *zrobić obszerniejszym, rozprzestrzenić:* Poszerzony w mowie, w pismach. Bobr. <Po + Szerzyć>

†**Poszesny** p. **Poszóstny:** To już mało kobiecie poszesne woźniki, ośmią ś. chce wieźć, i to

nie łada jakiemi. Ciek. <Po + *Szes(t)ny, od Sześć>

[**Posześć, i,** blm.] *usposobienie, skłonność nagminna do choroby:* W całej wsi chorują na katar: widać, że już teraz taka P. Por. **Poszedło.**

**Poszew, szwy,** lm. **szwy** p. **Poszwa.** <Po + Szew>

**Poszeweczka, i,** lm. **i** p. **Poszwa.** <Od Poszewka>

**Poszewka, i,** lm. **i** l. p. **Poszwa:** P. na poduszkę. Żart.: Kwaśnym ich piwem z starej traktuje poszewki. Pot. **2.** [P., **Poszywka**] *poszycie dachu, strzecha.* **3.** ryb. *lekkie zmarszczenie powierzchni wody, w postaci smug.* <Po + *Szewka, od Szew>

†**Poszewnik, a,** lm. **cy,** †**Poszwarz** *ten, co robi poszwy.* Troc. <Od *Poszewny, od Poszwa>

†**Poszewo** przys. od **Poszewy:** Imo Rogen abo ś. na lewo puści P., abo na prawo, gdzie idzie odnoga do Kopenhaga. Klon. Narew tu kieruje Wisłę, gwałtem ją P. pędzi na lewo. Klon.

**Poszewronować, uje, ował** p. **Pokrokwiować.** Bobrow. <Po + *Szewronować, od Szewron>

**Poszewronowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszewronować.**

†**Poszewy** *pochyły, nachylony; nakrzywiony, zgięty:* Było słońce na zgonie i w Hesperskie brody dyszlem parło poszewym. Żebr. Teraz wiek kwitnący nieś na szańc Arkto, gdzie Philaks nierączy poszewym dyszlem oś walną obwodzi, a nie zachodzi. Mias.

**Poszkalować, uje, ował** *oszkalować jednego po drugim.* <Po + Szkalować>

**Poszkalowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszkalować.**

**Poszkapić się, i ś., ił ś.,** × **Poszłapić,** × **Poszłapić ś.,** × **Posztarbnąć ś.** *potknąć ś., podrwić głową, zbajać ś., palnąć głupstwo, strzelić bąka, pokpić sprawę; haniebnie, srodze ś. pomylić, przerachować ś., zawieść ś.; źle ś. spisać, nie popisać ś.:* Córeczka mu ś. poszkapiła. Poszkapił ś., źle stanął, nie popisał ś., szwankował, przemędrzał. Kn. Trudno poprawić, kto ś. raz poszkapi. Pot. Nie sądź nikogo po minie, bo ś. w sądzeniu poszkapisz. Tremb. Trafi ś. i mądremu P. Oss. Brzydkoś ś. poszkapił. Kras. Żebyś ś. nie poszkapiła z obiadem. L. Kto wie? w dyspucie możem ś. P. Kras. Jakoż on miał być majstrem do tego, w czym w Warszawie i Wilnie nieraz książę doświadczył; ale że Nowogródek nie stolica, poszkapił ś. fircyk. Rzew. <Po + *Szkapić ś., od Szkapa>

**Poszkapienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszkapić ś.**

**Poszkaradzenie, a,** blm., czynność cz. **Poszkaradzić.**

**Poszkaradzić, i, ił** *oszkaradzić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, poplugawić, popaskudzić, poszpecić, pobrudzić, pofajdać, ponurzać:* Najwyższy kapłan Jodas był poszkaradzony bałwochwalstwem. Biel. M. Obaczył poszkaradzonego, w swojejże własnej krwi twarzą miecącego. Otw. Poszkaradził pościel jego. Biel. M. <Po + Szkaradzić>

**Poszkicować, uje, ował** *naszkicować jedno po drugim:* Na ścianach wisiały poszkicowane głowy i studja Krasz. <Po + Szkicować>

**Poszkicowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszkicować.**

[**Poszklabki, ów,** blp.] p. **Poszklaby.**

[**Poszklaby, ów,** blp., **Poszklabki**] *plotki, wymysły:* Zbierać P.

**Poszklenie, a,** blm., czynność cz. **Poszklić.**

**Poszklić, i, ił** *oszklić jedno po drugim:* P. okna. <Po + Szklić>

**Poszkodować, uje, ował** *ponieść szkodę, stratę.* <Po + Szkodować>

**Poszkodowanie, a l.** blm., czynność cz. **Poszkodować. 2.** lm. **a,** †**Poszkodzenie** *szkoda, strata, uszczerbek:* Po-zkodowania, damna, tyczyły ś. uzbrojenia piechoty. Górs.

**Poszkodowany** *ten, który poniósł szkodę, stratę, stratny, pokrzywdzony:* P. przy podziale. Książę Janusz przepraszał damy poszkodowane. Jeż. Wskutek kradzieży, pożaru jestem P. na tysiąc złotych. <Od Poszkodować>

†**Poszkodzenie, a l.** blm., czynność cz. **Poszkodzić. 2** lm. **a** p. **Poszkodowanie:** Pojrzyż ty na te swoje pany, obacz swe P. dla tej ich niezgody. Papr.

**Poszkodzić, i, ił i.** *jedno po drugim uszkodzić; pouszkadzać, popsuć, poniszczyć:* Powozy były złe, karety poszkodzone. Kras. Tatarzy powiedzieli, że ich też kozacy poszkodzili. Biel. J. Sułtan tak wiele razy przez tatarskie ekskursje nas poszkodził. Star. *(= nabawił szkody).* **2.** cz. ni. *narobić szkody, naniszczyć, narujnować:* Najedzie go, porani, poszkodzi w domu, abo też i zabije. Star. < Po + Szkodzić >

[**Poszkrobować, uje, ował**] *poskrobywać.* <Z *Poskrobować, od Poskrobać>

[**Poszkrobowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszkrobować.**

†**Poszkundzenie, a,** blm., czynność cz. **Poszkundzić.**

†**Poszkundzić, i, ił,** †**Poskundzić,** †**Poskądzić** *zelżyć, posromocić, szkodę wyrządzić:* Poskundziła imię otca. B. Sz. (zelżyć. Leop.).

**Poszlachcenie, a,** blm., czynność cz. **Poszlachcić.**

†**Poszlachciać, a, ał** *dodawać zacności, splendoru.* Rej. <Po + *Szlachcić, od Szlachta>

†**Poszlachcianie, a,** blm., czynność cz. **Poszlachciać.**

× **Poszlachcić, i, ił,** × **Poślachcić, Uszlachcić** l. *zrobić szlachcicem.* **2.** *uszlachetnić, uzacnić.* <Po + Szlachcić>

**Poszlachetnieć, eje, ał** *stać ś. szlachetnym, szlachetniejszym, wyszlachetnieć.* <Po + Szlachetnieć>

**Poszlachetnienie, a,** blm., czynność cz. **Poszlachetnieć.**

**Poszlachtować, uje, ował** *zaszlachtować jedno po drugim.* <Po + Szlachtować>

**Poszlachtowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszlachtować.**

[**Poszladek, dka,** lm. **dki**] p. **Pośladek.** <Z Pośladek>

**Poszlak, u,** lm. **i** l. × P. p. **Poszlaka. 2.** myśl. p. **Trop.** <Po + Szlak>

**Poszlaka, i,** lm. **i,** × **Pośłaka,** × **Poszlak,** × **Pośłak** *ślad, trop, znak, poznaka, pozór, oznaka:* Wprzód i w tył patrząc, wyzierali tylko poszlaki, aby kogo jadącego z pieniędzmi dostrzec. L. Zbrodzień dał poszlakę, że ś. ku waszym granicom puścił. Ostr. Dla zatarcia poszlaki *(= dla nieposzlaki).* Jest na ciebie P. *(= okoliczność każąca ś. domyślać, żeś winien, porozumienie, podejrzenie, wskazówka domniemana).* Są poszlaki, że nakazano pochwycić Orzechowskiego, gdyby na sejm wyjechał. Kub. Żadnej pewniejszej nie znaleziono poszlaki. Krasz. <Po + *Szlaka, od Szlak>

**Poszlakować, uje, ował,** × **Pośladkować** l. × P., **Pośladować** *dojść za śladem, odkryć po śladach, wyśledzić, wytropić, wykryć:* Potrzeba te nowe grosze brać na wagę, aby ś. zaraz wydał i łatwo poszlakowany był, któryby je pofałszował. Star. Żaden nie jest tak doskonały, aby w nim jakiej P. nie miano przywary. L. Na morzu ścieżki Twoje, ale nie poszlakował żaden twej nogi. Kochan. 2. kogo o co, w czym = *rzucić nań podejrzenie, posądzić, obwinić go o co, zarzucić mu co:* Widział, że chociaż skłama, nikt go nie poszlakuje. Pot. (= *nie domyśli ś.*). W nieuczciwym go zdaniu nikt nie poszlakował. Niem. Zwolenników nowych kierunków naukowych poszlakuje o podkopywanie religji. Smol. <Po + Szlakować>

**Poszlakowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszlakować.**

**Poszlakowany,** × **Pośladkowany** *podejrzany o co nie bez zarzutu:* Kto był raz P., na tego zawsze posądzenie pada. Kras. A.

**Poszlamować, uje, ował,** × **Pośladkować** l. *spędzić pewien czas na szlamowaniu.* 2. *wyszlamować jedno po drugim:* P. stawy. <Po + Szlamować>

**Poszlamowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszlamować.**

†**Poszlapać, pie, pał,** †**Pośladkać** *podeptać, potratować.*

†**Poszlapanie, a,** blm., czynność cz. **Poszlapać.**

**Poszlifować, uje, ował** l. *spędzić pewien czas na szlifowaniu.* 2. *oszlifować jedno po drugim.* <Po + Szlifować>

**Poszlifowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszlifować.**

**Poszlochać, a, ał** l. *popłakać przez pewien czas szlochając.* 2. a. [P. ś.] *szlochając spłakać ś.:* Z wzruszeniá chłop jaż sę poszlochał. <Po + Szlochać>

**Poszlochanie, a,** blm., czynność cz. **Poszlochać.**

[**Poszlochanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poszlochać ś.**

**Poszlochiwać, uje, iwał** *od czasu do czasu szlochać.* Deo.

**Poszlochiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poszlochiwać.**

†**Poszlubić, i, ił, Pośladkować:** Tam (w Sjonie) obietnice tobie poszlubione będą iszczone. Kochan. On w przymierzu poszlubionym będzie zachowany. Kochan. <Zam. Poślubić>

**Poszlubienie, a,** blm., czynność cz. **Poszlubić.**

**Poszluzny** *pochyły, spadzisty:* Grunt P. <Po + *Szluzny, od Szluza>

**Poszluźnie** przys. od **Poszluzny.**

**Poszłapać, pie, pał** (o koniu) *pójść szłapiąc, kłusem;* przen. *pobiec niezgrabnie, podrzucając nogami, podyrdać; powlec ś., pograjdolić ś., pogramolić ś.:* P. za kim. Musiał szlachcic P., kiedy już i matka jego wie o tym, a ze strachu umiera. Krasz. 2. †P. p. **Pośladkać.** <Po + Szłapać>

**Poszłapanie, a,** blm., czynność cz. **Poszłapać.**

× **Poszłapić, i, ił** i × **P. ś.** p. **Poszkapić ś.** <Po + *Szłapić, od Szłap>

× **Poszłapienie, a,** blm., czynność cz. **Poszłapić.**

× **Poszłapienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszłapić ś.**

†**Poszły** l. *który poszedł, odszedł, opuścił nas:* Nawiedzić przyjdzie dusz stąd poszłych cienie. Petr. 2. *pochodzący, wyprowadzający ś., wywodzący ś. od..:* Poszłe z łacińskiego języka słowa. Troc. Starożytność familji Wojnów, jeszcze od książąt Zamhlińskich z Wołynia poszłych. Petr. Owoc z żywota człowieczego P. Rej. 3. na kogo = *podobny do kogo, do czego, przypominający kogo, co:* W nim (w placu) nachylone stało ku wschodowi drzewo, co poszło na wonne cyprysy. P. Koch. Może ś. rzec, że na woźnice oni (strzelcy) barziej byli niż na piechotę poszli. Niem. S. <Od Pójść>

**Poszmelcować, uje, ował,** × **Pośmelcować** *dać szmelc, kolor czarny a. granatowy na metalu, np. przez posmarowanie rozpalonego żelaza oliwą.* 2. × P. *poprzetapiać:* P. monetę starą. 3. *zawalać, zabrudzić tłuszczem; wyświechtać jedną suknię w wielu miejscach, a. wiele sukien kolejno, zaszmelcować.* <Po + Szmelcować>

**Poszmelcowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszmelcować.**

**Poszmer, u,** lm. **y** *szmer rozchodzący ś. po wielu miejscach, szelest:* Lud je (nadobne postaci dziwnego świata) tam słyszał może w poszmerze liści. Lib. P. radosny, że lokaje wnieśli zupę, ocalił go od dalszego wstydu. Wilk. <Po + Szmer>

**Poszmerać, a, ał** *wypełnić pewien czas szmerem.* <Po + Szmerać>

**Poszmeranie, a,** blm., czynność cz. **Poszmerać.**

[**Poszmorhać, a, ał**] p. **Poćmórgać.**

[**Poszmorhanie, a,** blm.] czynność cz. **Poszmorhać.**

**Poszmulać, a, ał** *powalać, pobrudzić, powycierać:* P. bieliznę, odzież, książki. <Po + Szmulać>

**Poszmulanie, a,** blm., czynność cz. **Poszmulać.**

†**Posznik, u,** lm. **i** p. **Pośnik:** Słodkiego nawet zabrania mu poszniku, tak ją z miłości dręczy żal niebogę. Chr. <Z Postnik>

[**Posznupać, pie, pał**] *zażyć (tabaki):* Gdo zje dwa raki, posznupie tabaki, ten má brzuch jednaki. <Po + *Sznupać, od Nm. schnupfen>

[**Posznupanie, a,** blm.] czynność cz. **Posznupać.**

**Posznurować, nje, ował** *zasznurować, usznurować jedno po drugim.* **P. ś.** *zasznurować ś., usznurować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Sznurować>

**Posznurowanie, a,** blm., czynność cz. **Posznurować.**

[**Poszodło, a,** lm. **a**] p. **Poszedło.**

**Poszołomonić, i, ił** p. **Poszałomonić.** <Z Poszałomonić>

**Poszołomonienie, a,** blm., czynność cz. **Poszołomonić.**

[**Poszor, u,** blm. **y**] l. *karm, pasza, strawa bydlęca, furaż:* Bo acz poszory pozwolono, tedy go nigdziej z powiatów wydawać nie chciano, ani też żołnierza przypowiedziano. Biel. J. 2. *budowa wodna do wypuszczania drzewa lub do odbijania na rzekach.* Gwar.

[**Poszornia, i,** lm. **e**] *skład na karm dla bydła.* <Od Poszor>

**Poszorować, uje ował** *jedno po drugim uszorować:* P. statki, stoły, ławy. <Po + Szorować>

**Poszorowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszorować.**

†**Poszósno** przys. od **Poszósny:** P. jeździć. L.

†**Poszósny** p. **Poszóstny**: Poszósne skrzydła w koło toczą. Susz. Samych karet z poszósnemi było kilkadziesiąt. Falib. Woźniki poszósne. Falib. Marnie tracą majętność na poszósne zbytnie, na kocze. Petr. Na stroje, na pachołki, na poszósne, na zbytki nakłady wielkie czynią, pompę swoję kosztem rozmaitym okazują. Dambr. Teraz bez poszósnych karet do obozu już jechać nie chcemy. Star. <Po + Szós(t)ny, od Sześć>

**Poszóstno** przys. od **Poszóstny**.

**Poszóstny, †Poszósny, †Poszesny** I. *z sześciu pojedynczych złożony*: P. grosz. Urs. (= *szóstak*). Poszóstne konie, woły = *sześć koni, wołów w zaprzęgu*. Rzadki panosza bez jedwabiów, bez poszóstnych koni. †Poszóstne = *konie poszóstne, szóstka*. Ta jeździ czterema, owa poszóstnemi. Groch. Przen.: Precz stąd piechury, poszóstnemi słowy na pałac Feba wjeżdżam Parnasowy. L. Poszóstna kareta = *w sześć koni zaprzężona*. P. wóz. Troc. Przen.: Ów P. panicz przyszedł do parokonnego szlachcica pożyczać pieniędzy. L. (= *jeżdżący końmi poszóstnemi, szóstką*). 2. min.: Czworościan P. = *postać krystalograficzna połówkowa 48-ścianu, heksakistetraedr*. <Po + Szóstny>

†**Poszpacenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poszpacić ś.**

†**Poszpacić się, i ś., ił ś.** *oszpecić ś.*: Godnaby rzecz, aby je (drzewo) wycięto od niego, bo ś. pewnie poszpaci tą żadnością (brzydotą) jego. Papr.

**Poszpaczkownć, uje, ował** *spędzić pewien czas na szpaczkowaniu*. <Po + Szpaczkować>

**Poszpaczkowanie, a**, blm., czynność cz. **Poszpaczkować.**

**Poszpakowacenie, a**, blm., czynność cz. **Poszpakowacieć.**

**Poszpakowaciały** *który poszpakowaciał, szpakowaty, siwawy*: Był to już P. człowieczek, przebiegły, pracowity, który nie z jednego pieca chleb jadał. Krasz. <Od Poszpakowacieć>

**Poszpakowacieć, eje, ał** *stać ś. szpakowatym, posiwieć nieco*: Dlaczego ś. był nie ożenił dotąd, chociaż już tęgo poszpakowaciał, to tylko Bogu było wiadomo. Sienk.

**Poszpalerować, uje, ował** *poobsadzać, pookrywać szpalerami*. <Po + Szpalerować>.

**Poszpalerowanie, a**, blm., czynność cz. **Poszpalerować.**

**Poszpecenie, a**, blm., czynność cz. **Poszpecić.**

†**Poszpeciciel, a**, lm. **e** *ten, co poszpecił, co szpeci*: Grzech, P. i zagubiciel cnoty. Wuj. <Od Poszpecić>

†**Poszpecicielka, i**, lm. **i** forma ż. od **Poszpeciciel**. L.

**Poszpecić, i, ił** *zeszpecić, oszpecić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Jedna choróbka, wrzód, rana, krosta tak śliczny obraz P. sprosta. Susz. Abyś ty, chłopcze piękny, ciała swego urody przez grzechy nie poszpecił. Jabł. Z łaski Bożej szczycę ś. sercem żadną makułą nieposzpeconym. Kraus. <Po + Szpecić>

**Poszpecieć, eje, ał** p. **Poszpetnieć**: Poszpeciała po ospie. Troc. Poszpeciał młodzian, zeszpetniał. Włod. <Po + *Szpecieć, od Szpetny>

**Poszperać, a, ał, Poszperlać** *spędzić pewien czas na szperaniu*: P. w książkach. Poszperawszy we mgle wspomnień, odparł. Prus <Po + Szperać

**Poszperanie, a**, blm., czynność cz. **Poszperać.**

**Poszperlać, a, ał** p. **Poszperać.** <Po + Szperlać>

**Poszperlanie, a**, blm., czynność cz. **Poszperlać.**

**Poszpetnieć, eje, ał, Poszpecieć** *stać ś. nieco szpetnym, zeszpecieć, zbrzydnąć*. <Po + Szpetnieć>

**Poszpetnienie, a**, blm., czynność cz. **Poszpetnieć.**

**Poszpicować, uje, ował** *pozaostrzać w szpic*. Po + Szpicować

**Poszpicowanie, a**, blm., czynność cz. **Poszpicować.**

**Poszpiegować, uje, ował, Pośpiegować** *spędzić pewien czas na szpiegowaniu*: Trzeba ś. o wszystko dokładnie wypytać i P. Kaczk. <Po + Szpiegować>

**Poszpiegowanie, a**, blm., czynność cz. **Poszpiegować.**

**Poszpikować, uje, ował, ×Pośpikować, Poszpilkować** I. *spędzić pewien czas na szpikowaniu*. 2. *naszpikować jedno po drugim; pokończyć szpikowanie*: P. pieczenie. <Po + Szpikować>

**Poszpikowanie, a**, blm., czynność cz. **Poszpikować.**

**Poszpilkować, uje, ował** I. *poopinać szpilkami*. 2. p. **Poszpikować.** <Po + Szpilkować>

**Poszpilkowanie, a**, blm., czynność cz. **Poszpilkować.**

**Poszpitalny** *po szpitalu pozostały*: Plac P. Zabudowania poszpitalne. Matejko zrzekł ś. tytułu obywatela honorowego miasta Krakowa z przyczyny nieofiarowania mu budynku poszpitalnego. <Po + Szpitalny>

†**Poszpocenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poszpocić ś.**

†**Poszpocić się, i ś., ił ś.** *potknąć ś.* Pot. <Po + Szpocić ś.>

[**Poszportać, cze, tał**] *wzruszyć?*: Kopicy siana nikto nie przerzuca do spodka, jeno po wiérzchu poszporcze. Gwar.

[**Poszportanie, a**, blm.] czynność cz. **Poszportać.**

[**Poszpot**] w wyrażeniu: Iść poszpotem = *oporem, jak po grudzie, fatalnie, z przeszkodami, trudno, coraz gorzej*: Domowi po babce poszło już poszpotem. Pol.

[**Poszpotać się, a ś., ał ś.**] *zawadzić, utknąć, potknąć ś., poszkapić ś., szturchnąć ś., potrącić ś., uderzyć ś. o coś leżącego na ziemi, natknąć ś. na co*: P. ś. o kamień.

[**Poszpotanie się, a ś.**, blm.] czynność cz. **Poszpotać ś.**

×**Poszprachać, a, ał** pog. *pogadać, poszwargotać po niemiecku*: Nie znacie swojej matki wolności i prawa, poparlować, P., mądrość ś. wam zdawa. L. <Po + Szprachać>

×**Poszprachanie, a**, blm., czynność cz. **Poszprachać.**

**Poszprycować, uje, ował** *spędzić pewien czas na szprycowaniu*. <Po + Szprycować>

**Poszprycowanie, a**, blm., czynność cz. **Poszprycować.**

**Poszpuntować, uje, ował** I. *jedno po drugim zaszpuntować; pokończyć szpuntowanie*. 2. *spędzić pewien czas na szpuntowaniu*. <Po + Szpuntować>

**Poszpuntowanie, a**, blm., czynność cz. **Poszpuntować.**

**Poszrankować, uje, ował** *poogradzać szrankami.* <Po + Szrankować>

**Poszrankowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszrankować.**

**Poszronić, i, ił,** × **Pośrzonić** *pokryć szronem.* <Po + *Szronić, od Szron>

**Poszronieć, eje, ał, [Pośrenieć]** *okryć ś. szronem:* Tutaj ostry jego wąs poszroniał, tu mu twarz zwiędła. Kon. <Po + Szronieć>

**Poszronienie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Poszronić. 2.** czynność cz. **Poszronieć.**

**Poszrotować, uje, ował, Pośrótować** *podzielić na szroty, podrobić, utłuc na drobne kawałki, skrupić.* <Po + Szrotować>

**Poszrotowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszrotować.**

**Poszrubować, uje, ował** p. **Pośrubować.** <Po + Szrubować>

**Poszrubowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszrubować.**

†**Poszta, y,** lm. **y** p. **Poczta.** Pot. Posztą jechać. Troc. Wsieść na posztę. Troc. Posztą co posłać. Troc. Pobież na posztę po listy. Troc. Niemasz listów na poszcie. Troc. P. wozowa. Troc. P. jezdna. Troc. P. ekstraordynaryjna. Troc *(= ekstrapoczta).* P. ordynaryjna. Troc. <Nm. Post>

**Posztachetować, uje, ował** *pogrodzić sztachetami.* <Po + Sztachetować>

**Posztachetowanie, a,** blm., czynność cz. **Posztachetować.**

**Posztamować, uje, ował** *dokonać sztamowania na wielu drzewach.* <Po + Sztamować>

**Posztamowanie, a,** blm., czynność cz. **Posztamować.**

× **Posztarbnąć się, nie ś., nął ś.** p. **Poszkapić ś.:** Łatwo w takich okazjach P. ś. Syn.

× **Posztarbnięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posztarbnąć ś.**

†**Posztarka, i,** lm. **i** forma ż. od **Posztarz,** *pocztarka.* Troc.

†**Posztarski** przym. od **Posztarz,** *pocztarski:* Pisarz P. Troc. Koń P. Troc. Koń P. dla postyljona konnego. Troc. Koń P. dla postyljona wozowego. Troc. Bat P. Troc. <Od Posztarz>

†**Posztarz, a,** lm. **e** p. **Pocztarz:** Pisarze i posztarze ustawicznie przy sobie miał dla roznoszenia listów. Skar. P. konny. Troc. P. wozowy. Troc. Wszystko przeminęło, jako P. bieżący, jak okręt płynący po morzu. Kulig. <Od Poszta>

× **Posztmagister, tra,** lm. **trowie** p. **Poczmistrz.**

†**Posztmajster, tra,** lm. **trowie** p. **Poczmistrz.** Troc. <Nm. Postmeister>

†**Posztmajstrostwo, a,** lm. **a = Poczmistrzostwo.** Troc. <Od Posztmajster>

†**Posztmistrz, a,** lm. **e = Poczmistrz.** Troc.

**Posztukować, uje, ował** *zesztukować, nadsztukować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Sztukować>

**Posztukowanie, a,** blm., czynność cz. **Posztukować.**

**Poszturchać, a, ał, Poszturgać,** × **Poszturkać, Poszturkać** I. *pobić szturchając; wyszturchać na wszystkie strony:* Na pikniku zleją i poszturchają. Wyb. **2.** *spędzić pewną chwilę na szturchaniu.* **P. ś. I.** *wyszturchać ś. wzajemnie na wszystkie strony; szturchając ś. pobić ś.* **2.** *spędzić pewną chwilę na szturchaniu ś.* <Po + Szturchać>

**Poszturchanie, a,** blm., czynność cz. **Poszturchać.**

**Poszturchaniec, ńca,** lm. **ńce** *poszturchnięcie, szturchaniec:* Skończyło ś. na kilku poszturchańcach. <Po + Szturchaniec>

**Poszturchanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszturchać ś.**

**Poszturchiwać, uje, iwał, Poszturgiwać,** × **Poszturkiwać** *szturchać od czasu do czasu:* Felek mnie poszturchuje. Kon.

**Poszturchiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poszturchiwać.**

**Poszturchnąć, nie, nął, Poszturgnąć,** × **Poszturknąć, [Poszturnąć]** *potrącić ręką, łokciem, pięścią, nogą, kijem, szturchnąć.* **P. ś.** *szturchnąć ś., trącić nogą, potknąć ś.:* P. ś. o kamień. <Po + Szturchnąć>

**Poszturchnięcie, a,** blm., czynność cz. **Poszturchnąć.**

**Poszturgać, a, ał** i **P. ś.** p. **Poszturchać.** <Po + Szturgać>

**Poszturganie, a,** blm., czynność cz. **Poszturgać.**

**Poszturganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszturgać ś.**

**Poszturgiwać, uje, iwał** p. **Poszturchiwać:** Od tego przecie jest czeladnik, żeby nas poszturgiwał. Prus.

**Poszturgiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poszturgiwać.**

**Poszturgnąć, nie, nął** i **P. ś.** p. **Poszturchnąć.**

**Poszturgnięcie, a,** blm., czynność cz. **Poszturgnąć.**

**Poszturgnięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszturgnąć ś.**

× **Poszturkać, a, ał** i × **P. ś.** p. **Poszturchać:** Na tej dyspucie poszturkali go stronnicy Jezuitów. Wiszn. <Po + Szturkać>

× **Poszturkanie, a,** blm., czynność cz. **Poszturkać.**

× **Poszturkanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszturkać ś.**

× **Poszturkiwać, uje, iwał** i × **P. ś.** p. **Poszturchiwać:** Młodsi pędem pobiegli, poszturkując ś. i rzucając przezwiskami. Grusz.

**Poszturkiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poszturkiwać.**

**Poszturkiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszturkiwać ś.**

× **Poszturknąć, nie, nął** i × **P. ś.** p. **Poszturchnąć.** <Po + Szturknąć>

× **Poszturknięcie, a,** blm., czynność cz. **Poszturknąć.**

× **Poszturknięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszturknąć ś.**

**Poszturmować, uje, ował** *spędzić pewien czas na szturmowaniu.* <Po + Szturmować>

**Poszturmowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszturmować.**

**[Poszturnąć, nie, nął]** p. **Poszturchnąć.** <Po + Sztur(ch)nąć>

**[Poszturnięcie, a,** blm.**]** czynność cz. **Poszturnąć.**

**[Poszturować, uje, ował]** *szturchać.*

**[Poszturowanie, a,** blm.**]** czynność cz. **Poszturować.**

× **Posztursać, a, ał** i × **P. ś.** p. **Poszturchać:** Szuka syna, żeby sfukał, posztursał. Kniaź. <Po + Sztursać>

× **Posztursanie, a,** blm., czynność cz. **Posztursać.**

× **Posztursanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posztursać ś.**

**Posztychać, a, ał** *pokłóć, pobość.* <Po + Sztychać>

× **Posztychanie, a,** blm., czynność cz. **Posztychać.**

**Posztychować, uje, ował** I. *spędzić pewien czas na sztychowaniu.* 2. *wysztychować jedno po drugim.* <Po + Sztychować>

**Posztychowanie, a,** blm., czynność cz. **Posztychować.**

**Posztyftować, uje, ował** *wysztyftować jedno po drugim.* <Po + Sztyftować>

**Posztyftowanie, a,** blm., czynność cz. **Posztyftować.**

**Posztykutać, a, ał** a. P. ś. *sztykutając pójść:* Gorejąc od niecierpliwości, posztykutał do domu. Krasz. Parobek posztykutał w pole w kierunku basztanu. <Po + Sztykutać>

**Posztykutanie, a,** blm., czynność cz. **Posztykutać.**

**Posztykutanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Posztykutać ś.**

**Posztywnieć, eje, ał** I. *zesztywniec stopniowo, stać ś. sztywniejszym.* 2. *zesztywnieć kolejno, jedno po drugim* Palce mi od zimna posztywniały (= *pograbiały*). <Po + Sztywnieć>

**Posztywnienie, a,** blm., czynność cz. **Posztywnieć.**

**Poszuflować, uje, ował** I. *spędzić pewien czas na szuflowaniu.* 2. *poprzerzucać jedno po drugim szuflą.* <Po + Szuflować>

**Poszuflowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszuflować.**

**Poszukać, a, ał** kogo, czego = *spędzić pewien czas na szukaniu, postarać ś. znaleźć, popatrzyć czego:* P. kapelusza. P. panny z posagiem. Poszukaj mi kupca. Majstrowie, jakich P. Fred. A. (= *jakich szukać, jakich mało, jakich znaleźć nie łatwo*). <Po + Szukać>

**Poszukanie, a,** blm., czynność cz. **Poszukać.**

**Poszukiwacz, a,** lm. **e** I. *ten, co poszukuje:* Poszukiwacze złota. 2. astr. = a) *mała lunetka przymocowana do dużej.* b) P. komet = *narzędzie optyczne do odszukiwania komet na firmamencie.* <Od Poszukiwać>

**Poszukiwać, uje, iwał, [Poszukować]** I. *szukać, starać ś. o co, wywiadywać ś., przepytywać ś. o co; potrzebować, być w chęci przyjęcia; starać ś. odszukać, robić śledztwo:* P. służby. P. skradzionych rzeczy. 2. *dochodzić:* P. swych praw. P. czego na kim = *patrzyć czego na kim.* <Po + *Szukiwać, od Szukać>

**Poszukiwalny** *tyczący ś. poszukiwania, służący do poszukiwania:* †List P. p. **List** pod **6.** Gór.: Chodnik P. Roboty poszukiwalne (= *poszukiwania*). Rowy poszukiwalne. Sztolnia poszukiwalna (= *przedłużana celem dalszego poszukiwania*). Szyb P. (= *bity dla poszukiwania lub dalszego śledzenia pokładu*). <Od Poszukiwać>

**Poszukiwanie, a,** lm. **a** czynność cz. **Poszukiwać;** *badanie, dochodzenie, studja:* Robić poszukiwania. Poszukiwania naukowe. We Włoszech w w. XIV dokonywają ś. gorliwe poszukiwania utworów piśmiennictwa, ich zbieranie, gromadzenie do bibljotek i bliższe ich badanie. Kryń. P. górnicze = szurfowanie, *śledzenie pokładów ciał kopalnych w jakiej okolicy.* P. świdrowe = *wiercenie ziemi w tymże celu.*

**Poszukiwany** I. im. od **Poszukiwać.** 2. *popytny, pokupny, rozchwytywany, mający wiele amatorów; wzięty, renomowany:* P. towar, lekarz.

**Poszukiwawczo** przys. od **Poszukiwawczy:** Błękitne jego oczy P. obiegają salę. Haj.

**Poszukiwawczy** *tyczący ś. poszukiwania; badawczy:* Odbywają ś. roboty górnicze w stadjum poszukiwawczym. Szaj. W. <Od Poszukiwać>

**[Poszukować, uje, ował]** p. **Poszukiwać.**

**[Poszukowanie, a,** blm.] czynność cz. **Poszukować.**

**Poszulerować, uje, ował** *oddać ś. szulerstwu na pewien czas.* <Po + Szulerować>

**Poszulerowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszulerować.**

**Poszum, u,** lm. **y** *szum lekki, szmer, szum rozchodzący ś. po okolicy:* Gdy ten (poszum świerków) zamilknie w swoim górskim świecie, żaden już podźwięk nie nastąpi po nim. Kasp. Poszumy płaczące mogilnych drzew. Mic. Idzie w dal jasną i czystą, w P. mistyczny rozmodlonych łąk. Zap. Podźwięk uroczysty płynął nad morzem, powracał znów echem, w poszumach konał, ścichał, ginął. Psm. Milkły poszumy gajów oliwnych. Woda huczała w dole na roztoce, spadając poszumem w ciszę. Ork. Bólu szemrzący zdrój i cichej melancholji, łagodny P. ten czemu mi płynie z duszy? Kasp. Chwile rozkoszy, co jak P. dalekich skrzydeł przewiewały. Przybysz. <Po + Szum>

**Poszumieć, i, ał** I. *wypełnić pewną chwilę szumem.* Przen.: Możem P. nanowo. L. (= *pożyć szumnie, pohulać*). 2. *pomknąć z szumem:* Szatan w inną poszumiał stronę. Korz. <Po + Szumieć>

**Poszumienie, a,** blm., czynność cz. **Poszumieć.**

**Poszumować, uje, ował** I. *spędzić pewien czas na szumowaniu.* 2. *odszumować jedno po drugim.* <Po + Szumować>

**Poszumowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszumować.**

**Poszurać, a, ał, Poszurgać, Poszurgotać** *spędzić pewien czas na szuraniu:* P. nogami. <Po + Szurać>

**Poszuranie, a,** blm., czynność cz. **Poszurać.**

**Poszurgać, a, ał** p. **Poszurać.** <Po + Szurgać>

**Poszurganie, a,** blm., czynność cz. **Poszurgać.**

**Poszurgotać, cze, tał** p. **Poszurać.** <Po + Szurgotać>

**Poszurgotanie, a,** blm., czynność cz. **Poszurgotać.**

× **Poszurować, uje, ował** *szurać z przerwami?:* Sąsiad mój poszurował ścianę, ustał stukać i już nie chciał ś. odzywać stukaniem. Budz. <Po + *Szurować, od Szurać>

**Poszurowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszurować.**

**Poszustnie** przys. *szustem, szastając ś.:* W tym właśnie wszedł P. baron z kieszeniami, pełnemi nót, wierszy i nowostek. Krasz. <Od *Poszustny, od Po + Szust>

**Poszuwaksować, uje, ował** *poczernić, posmarować szuwaksem.* <Po + Szuwaksować>

**Poszuwaksowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszuwaksować.**

**Poszwa, y,** lm. **y,** × **Poszew,** × **Oszewka** I. a. †**Poszwica** *powłoczenie, powłoczka duża na pierzynę, dawana na wierzch wsypy.* 2. a. **Poszewka** *takaż po-*

*włoczka na poduszkę a. jaśka:* P. pościelna. Troc. **3.** ×P. *pokrycie, obicie np. krzesła, kanapy:* P. z wału atłasowa karmazynowa. Mor. A. **4.** †P. a. w lm. †**Poszwy** p. **Pochwa:** (Dawid) wziął miecz jego (Filistyna) i dobył go z poszew jego, i zabił go, i uciął głowę jego. Wuj. Wyjmę z poszwy miecz mój, a zamorduję je ręką moją. Leop. A król grecki dobywszy tasaka ostrego, który zawżdy przy poszwach nosił miecza swego. Kochan. Obrócić miecz w poszwy = *włożyć miecz do pochwy.* Włóż miecz twój do poszew. Sz. **5.** [P., **Poszewka**] *wsypa, wsypka,* × w s y p e k. Zdr. **Poszewka, Poszeweczka,** †**Poszwiczka.** <Po + *Szwa, SZY/SZW/SZEW>

**Poszwagrować, uje, ował, Poszwagrzyć** *spowinowacić, spokrewnić szwagrostwem.* **P. ś.** *spowinowacić ś., spokrewnić ś. przez szwagrostwo.* L. Żart.: P. ś. z kim (o mężczyźnie) = *mieć stosunek cielesny z tą samą kobietą, co i on.* <Po + Szwagrować>

**Poszwagrowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszwagrować.**

**Poszwagrowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszwagrować ś.**

**Poszwagrzenie, a,** blm., czynność cz. **Poszwagrzyć.**

**Poszwagrzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszwagrzyć ś.**

**Poszwagrzyć, y,ył** i **P. ś.** p. **Poszwagrować:** Pan hetman polny był poszwagrzony z Koreckim. Szaj. <Po + Szwagrzyć>

[**Poszwandrować, uje, ował**] *zbiec, zemknąć, umknąć, ujść, wykraść ś.:* Poddany (chłop) poszwandrował (= *zbiegł na wolność*). <Ze zlania ś. Szwendać ś., Szwarcować i Wędrować>

[**Poszwandrowanie, a,** blm.] czynność cz. **Poszwandrować.**

†**Poszwank, u,** lm. **i** *szwank odniesiony, szkoda, uszkodzenie, klęska:* Kto nie zwątpił w przeciwnym poszwanku, ten w drugim obwiódł skroń oliwą szranku. Mias. <Po + Szwank>

**Poszwankować, uje, ował** *ponieść szwank, szkodę:* Ciężko poszwankowany na zdrowiu. <Po + Szwankować>

**Poszwankowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszwankować.**

× **Poszwarcować, uje, ował** *poczernić:* P. buty, wąsy. <Po + Szwarcować>

× **Poszwarcowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszwarcować.**

**Poszwargotać, cze, tał** *spędzić pewną chwilę na szwargotaniu:* Poszwargocz-no onym psim językiem do tych pludraków i rozpytaj, co ś. z nim stało? Sienk. < Po + Szwargotać>

**Poszwargotanie, a,** blm., czynność cz. **Poszwargotać.**

†**Poszwarz, a,** lm. **e** p. **Poszewnik.** Troc. <Od Poszwa>

[**Poszwarzenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poszwarzyć.**

[**Poszwarzyć się, y ś.,ył ś.**] p. **Poswarzyć.**

**Poszwedzenie, a,** blm., czynność cz. **Poszwedzić.**

**Poszwedzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszwedzić ś.**

**Poszwedzić, i, ił** *zrobić Szwedem.* **P. ś., Poszwedzieć** *stać ś. Szwedem, zeszwedzieć, przejść Szwedem:* My, cośmy ś. rodzili wolnemi dotąd, teraz jawnie poszwedzili, wyzuwszy swe Sarmaty. Tw. <Po + *Szwedzić, od Szwed>

**Poszwedzieć, eje, ał** p. **Poszwedzić.** L. <Po + *Szwedzieć, od Szwed>

**Poszwendać się, a ś., ał ś.** *spędzić pewien czas na szwendaniu ś.* <Po + Szwendać ś.>

**Poszwendanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszwendać ś.**

†**Poszwica, y,** lm. **e** p. **Poszwa:** Duas tecturas alias poszwice de cussinis. Hel.

†**Poszwiczka, i,** lm. **i** p. **Poszwa.** Mur. Uszyto cztery poszwiczki. Paw. <Od Poszwica>

[**Poszwirgolenie, a,** blm.] czynność cz. **Poszwirgolić.**

[**Poszwirgolić, i, ił**] *porzępolić, pograć ladajako; wogóle pograć.*

[**Poszybać, a, ał**] komu progi = *włazić komu w drogę, zawadzać.*

[**Poszybanie, a,** blm.] czynność cz. **Poszybać.**

**Poszybować, uje, ował** (o ptaku, balonie a. o statku wodnym) **1.** *szybując pomknąć.* **2.** *spędzić pewien czas na szybowaniu.* <Po + Szybować>

**Poszybowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszybować.**

†**Poszycać, a, ał** *pokpiwać.* Błaż.

†**Poszycanie, a,** blm., czynność cz. **Poszycać.**

**Poszychtować, uje, ował** *poukładać w szychty.* <Po + Szychtować>

**Poszychtowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszychtować.**

**Poszycie, a 1.** blm., czynność cz. **Poszyć. 2.** lm. **a** = a) *wierzch, materjał na parasole, którym poszywają pręty parasola.* b) *słoma lub trzcina, którą poszywają dach budynku; dach słomiany, strzecha:* Szczęśliwsza pod poszyciem lichym wiejska chata. Nar. Miły zagon ojczysty lub pracą nabyty, miłe proste P. i dom nienakryty. Bach. Przen.: Boże P. = *włosy na głowie, czupryna.* Dwuch wzięli ś. za boże poszycia, zdużał młodszy starszego. Falib. c) *obicie, futrowanie, szalowanie, opierzenie:* P. statku drewniane, zewnętrzne, wewnętrzne. P. statku żelazne (= *pancerz*). d) a. **Podszycie, Podszewka** *krzaki, gęstwina między drzewami w lesie, w boru:* Bory sosnowe nie tracą na zimę swego iglastego poszycia. Sienk. e) myśl. *trawa porastająca na ściernisku.*

**Poszycie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszyć ś.**

**Poszyć, yje,ył 1.** *spędzić pewien czas na szyciu.* **2.** przen. *pomknąć, zapuścić ś. między kogo, między co dla przeniknięcia, przeciśnięcia ś.:* Tak poszyjem między szlachtę, jako szmermele. Kaczk. **3.** *uszyć jedno po drugim; pokończyć szycie.* **4.** i nied. **Poszywać** *pokryć przyszytym wierzchem, dać poszycie:* P. parasol (= *dać na prętach poszycie, pokryć*). W zimie czepiec aksamitny czarny, atłasem lub kitajką najczęściej karmazynową poszyty. Kit. Chłopa trzeba pilnować, żeby, skoro trzeba, dachy poszywał snopkami. Haur. Chata słomą poszyta. Otw. Wierzch domu, żytną słomą poprostu poszyty, ogrubną warstwą śniegu cały stał okryty. Cho. Przen.: Rozpusta wolnością poszyta. Nar. (= *okryta, upozorowana, zamaskowana*). **P. ś.,** nied. **Poszywać ś. 1.** w kogo = *udać kogo, podszyć ś. pod kogo:* P. ś. w kpa. Mądrzy ś. w głupców poszyli. Hoł. **2.** *wzbogacić ś., obrość w pierze, poprzeć ś., pożywić ś., pokrzepić ś.:* Zdobyłem więc złoto i z małym kłopotem poszyłem ś. dobrze. Pol. <Po + Szyć>

[**Poszyden**] *codziennie.* <Po + (W)szy + *Den = Dzień>

[**Poszydło, a,** lm. **a**] p. **Poszedło.**

†**Poszydzać, a, ał** *szydzić złośliwie, pokpiwać, podrwiwać:* Cnota, poszydzając, cieszy ś. ludzkiemi fraszkami. Schot. Z żadnych gości P. ś. nie godzi. Schot.

†**Poszydzanie, a,** blm., czynność cz. **Poszydzać.**

**Poszydzenie, a,** blm., czynność cz. **Poszydzić.**

**Poszydzić, i, ił** *naszydzić trochę, pokpić, podrwić:* Towarzystwo wesołych, lubiących trochę P., nadokuczać. Krasz. <Po + Szydzić>

**Poszyfrować, uje, ował** *polinjować szyfrem.* <Po + *Szyfrować, od Szyfer>

**Poszyfrowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszyfrować.**

†**Poszyjek, jka,** lm. **jki** a. †**poszyki** *uderzenie, raz w szyję, w kark.* Kn. <Po + *Szyjek, od Szyja>

†**Poszyjkować, uje, ował, [Poszyjkować],** †**Poszykować** *bić po szyi:* Jeden go policzkuje, drugi poszyjkuje. Wuj. Kazał go sędzia P. i bić pięściami. Skar. Syn Boży przed książęty stawion, pośmiewan, uplwan, poszyjkowan i ubiczowan. Baz. <Od Poszyjek>

**Poszyjkowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszyjkować.**

**Poszyjny:** Obręcz poszyjna p. **Obręcz.** <Po + Szyjny>

***Poszyk:** [Na poszyku] = *na pogotowiu, na podorędziu, pod ręką.* <Po + Szyk>

**Poszykanować, uje, ował** *spędzić pewien czas na szykanowaniu.* <Po + Szykanować>

**Poszykanowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszykanować.**

†**Poszyki, ów** p. **Poszyjek:** Wysukając ręce P. mu dawali. Op. P. i policzki mu dawali. Op. <Z Poszy(j)ki>

**Poszykować, uje, ował** I. *przyszykować, naszykować kolejno jedno po drugim.* 2. [P.] *naszykować, przyrządzić:* Rozbójnicy weszli; widzieli poszykowaną wieczerzę: najedli ś., napili i poszli. **P. ś.** *udać ś., złożyć ś. pomyślnie, powieść ś., poszczęścić ś., zdarzyć ś.:* Poszykowało mi ś.: zdałem egzamin. [Ide tak sobie na świat, gdzie my ś. poszykuje]. <Po + Szykować>

†**Poszykować, uje, ował** p. **Poszyjkować.** <Po-szy(j)kować>

**Poszykowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszykować.**

†**Poszykowanie, a,** blm., czynność cz. †**Poszykować.**

**Poszykowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poszykować ś.**

**Poszynkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na szynkowaniu.* <Po + Szynkować>

**Poszynkowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszynkować.**

**Poszynowy** *idący po szynach:* Kolej poszynowa (zwykła). Linowa kolejka poszynowa *(= której wózki idą po szynach, lecz ciągnie je lina).* <Po + Szynowy>

†**Poszyplać, a, ał** *pogmerać ś., pobałamucić, poguzdrać ś., pomarudzić, pomitrężyć, zmudzić:* Krzyżacy około Raciąża musieli P., niż go wzięli, bo go im dobrze broniono. Biel. M. <Po + Szyplać>

†**Poszyplanie, a,** blm., czynność cz. **Poszyplać.**

**Poszyprować, uje, ował** *pobyć czas jakiś szyprem.* <Po + Szyprować>

**Poszyprowanie, a,** blm., czynność cz. **Poszyprować.**

**Poszyt, u,** lm. **y** *kilka zszytych arkuszy, zeszyt, część dzieła, nie stanowiąca całości, sekstern:* Dzieło wychodzi poszytami. <Po + *Szyt, od Szyć>

×**Poszyto** przys. *dostatnio pod względem poszycia, okrycia, odzienia:* Człowiek żył jakoś P. i syto. Pol. <Od Poszyty>

**Poszyty** I. im. od **Poszyć:** Całe staranie robotnika zależy na tym, aby półkopek dobrze był poszyty, to jest, pokryty w kształcie dachu snopami, którego kłósie obrócone bywa na dół dla spławu deszczu. Gwar. 2. Las, bór P., **Podszyty** = *mający poszycie, zarosły krzewiną, puszasty od spodu.* <Od Poszyć>

**Poszywacz, a,** lm. **e, [Poszywarz]** *ten, co poszywa.* <Od Poszywać>

**Poszywaczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poszywacz.**

**Poszywać, a, ał** i **P. ś.** p. **Poszyć.**

**Poszywanie, a,** blm., czynność cz. **Poszywać.**

**Poszywanie się, a ś,** blm., czynność cz. **Poszywać ś.**

**[Poszywarka, i,** lm. **i]** forma ż. od **Poszywarz.** <Od *Poszywarz, od Poszywać>

**[Poszywarski]** przym. od **Poszywarz.** <Od Poszywarz>

**[Poszywarstwo, a,** blm.] *zajęcie poszywacza.* <Od Poszywarz>

**[Poszywarz, a,** lm. **e]** I. p. **Poszywacz.** 2. *ten, co robi rogoże.* <Od Poszywać>

**[Poszywka, i,** lm. **i]** p. **Poszewka.** <Od Poszywać>

**Pościałka, i,** lm. **i** I. †P., **[Pościałka]** p. **Pościel:** Niemowlęta w schronieniu zamkniętych pokojów na miękkiej pościałce swojej umierają. Falib. 2. [P.] p. **Płachta:** Z wełny wyrabiają cienką tkaninę w pasy kolorowe, nazwane pościałką a. płachtą. Pol. <Od Pościel>

**[Pościan, u,** lm. **y, Pościan, Puścian]** I. *cień osób lub przedmiotów, okazujący ś. w nocy na ścianach izby oświetlonej dla odróżnienia od nazwy „cień", dawanej przez lud cieniowi, rzuconemu na ziemię przez przedmioty, znajdujące ś. na otwartym powietrzu.* 2. *cień.* <Po + *Ścian, od Ściana>

×**Pościanka, i,** lm. **i** *ściana poboczna.* <Po + Ścianka>

**Pościanny** p. **Pościenny.** L.

**Pościągać, a, ał** I. a. **[Pościągnąć]** *ściągnąć jedno (a. jednego) po drugim:* P. szwy, szyjąc *(= pomarszczyć).* Jedni pierścienie z palców, drudzy manele pościągali. Kłok. P. piwo w butelki. Znalazł ś. wielki wojownik na czele 20000 żołnierza, pościąganego z bezpieczniejszych w tej chwili twierdz. Szaj. 2. p. **P. ś.** 3. *zająć ś. ściąganiem przez pewien czas.* **P. ś.** I. *ściągnąć ś. kolejno, jeden po drugim; ściągnąć ś. w wielu miejscach:* P. ś. pasami, sznurówkami. 2. a. **Pościągać** cz. ni. *ciągnąc ze wszystkich stron, zgromadzić ś., zejść ś.:* Wojska pościągały ś. na zimę do koszar. <Po + Ściągać>

**Pościąganie, a,** blm., czynność cz. **Pościągać.**

**Pościąganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pościągać ś.**

**[Pościągnąć, gnie, gł]** p. **Pościągać:** Pościągł te srebrne obrączki. <Po + Ściągnąć>

**[Pościbiać, a, ał]** p. **Pościbolić.** <Od Pościbić>

**[Pościbianie, a,** blm.] czynność cz. **Pościbiać.**

**[Pościbić, i, ił]** *wścibić, podetknąć:* Mało-wiele któremu szlachcicowi pościbił jakiego grosza, a zato jeno brał w prewizji: prepinacje, drwa na opał... <Po + Ścibić>

[**Pościbienie, a,** blm.] czynność cz. **Pościbić.**

[**Pościbolenie, a,** blm.] czynność cz. **Pościbolić.**

[**Pościbolić, i, ił, Pościbiać**] *byle jak, nieumiejętnie poszyć a. pozeszywać.* <Od Pościbić>

× **Pościciel, a,** lm. **e** p. **Postnik.** L. <Od Pościć>

**Pościć, i, ił,** †**P. ś.,** nied. †**Paszczać,** [**Paszczać**], †**Poszczywać,** †**Pościwać I.** *nie jeść z mięsem, zachowywać post:* Przecz my pościmy często, a uczniowie twoi nie paszczają? B. B. Dawne chrześcijaństwo paszczało. K. G. Mikołaj św., niemowlęciem będąc, środy i piątki poszczywał i raz piersi w te dni tylko zażywał. Pśń. Paszczam dwakroć w tydzień. Sekl. Stanął miedzy onymi ojcy dwiema... z których i jeden i drugi paszczali czterdziestnicę, Mojżesz na górze Synai, Heljasz na puszczy. Birk. P. do jakiego świętego. Star. P. do Matki Boskiej. P. piątki, wigilje. Tak długo P. nie mogę. Troc. Pości do wieczora, przez cały dzień. Troc. P. o chlebie i wodzie *(= suszyć).* Pościł jest przez czterdzieści dni. Korcz. Udał ś. na pokutę i pościł w wodzie tylko a w chlebie. Biel. M. P., od mięsa ś. wstrzymywać rozumie ś. Pim. [Cheiejze mnie dziewcyno, bede do cie pościuł] *(= będę pościł na twoją intencję).* Żałowali i płakali, pościli ś. aż do wieczora. Wuj. Prosił Dawid Pana Boga za onym dziecięciem, i pościł ś. postem, a wszedszy na pokój, padł na ziemię. Leop. Uczył nas o tym, iż ś. P. mamy. Korcz. Pościłem ś. bardzo nierad. Korcz. Gdy ś. pościł czterdzieści dni i nocy, potym łaknął. Leop. **2.** *nie jeść, nie chcąc, nie mogąc a. nie mając co jeść, mrzeć głód, morzyć ś. głodem, suszyć, łaknąć:* Poczekaj, dziś będziesz mi pościła, nic ci jeść nie dam. L. Jeśli je odeślę tak głodne i poszczące ś., tedy ustaną na drodze. Wuj. Żart.: Czyś chory, hultaju, czy gardło twe pości? Kam. Żart.: *odmawiać sobie czego, zachowywać wstrzemięźliwość, wstrzymować ś. od czego:* Gdy żona chora, mąż pości. <Od Post>

**I.** †**Poście, a,** blm. p. **Pójście:** Pościa, kroki. Ps. flor. Ten, który P. swoje ma z ojców wedle ciała, to jest który ś. człowiekiem urodził, jest Bogiem nade wszystkie. Salin. Datek boży zostawa sprawiedliwym, a pomnożenie jego będzie miało P. na wieki. Leop. *(= powodzenie, postęp).* <Po + Ścić>

**2.** †**Poście** przys. *w poście, w czasie postu.* <Miejscownik od Post>

× **Pościebać, a, ał** *ponawlekać, ponawłóczyć, nanizać:* P. perły, grzyby na nić. Gdulę, poprzecinawszy na kęsy, pościebawszy na nić, suszą. Syr.

**Pościebanie, a,** blm., czynność cz. **Pościebać.**

**Pościekać, a, ał I.** (o wielu płynach) *ściec kolejno, jedno po drugim;* (o jednym płynie) *ściec przez wiele miejsc.* **2.** × P. *zebrać ś., zgromadzić ś., skupić ś.:* Z zamarłego grodu tu zbiegły i pościekały wszystkie prastarych dziejów najdroższe wieńce, korony, klejnoty i relikwje. Krasz. <Po + Ściekać>

**Pościekanie, a,** blm., czynność cz. **Pościekać.**

**Pościel, i,** lm. **e,** ż. i [**a,** lm. **e**] m., †**Pościela,** [**Pościelenie**] **I.** *poduszki, kołdra, pierzyna, materac, piernat, siennik, stanowiące posłanie na łóżku, bety:* P. ladajaka. Troc. P. śmiertelna. Troc. U nas każdy gość P. z sobą, a czasem i łóżko, przywozi. Kras. Odjeżdżał leżącego w śmiertelnej pościeli, teraz go już zapewne wieczność od nas dzieli. Tremb. *(= na śmiertelnym łożu).* Ból srogi z ran i z żalu położył go na śmierci pościeli. Jabł. Czysta P. Przewlekać, powłóczyć P. Pokój z pościelą, z usługą. Przen.: Róże... ocieniały pościele z narcyzów. Orzesz. Wstałem z zimnej cmentarzów pościeli. Krasiń. A gdy go złożono na nędznej pościeli, rozważał, czy ciało wytrzyma te męki. Rom. Gałęzie świerków, na których leżała ciężka P. śniegowa, powyginały ś. w pałąk. Żer. Ziemia na noc spoczęła w zroszonej pościeli. Fred. A. **2.** †P. przen. *warstwa, która ś. ustała na dnie naczynia, ustoiny, osad; lagier:* Popiołu wsypać w kadź, w której na spodzie ma być P. taka, jaką robią do piwa. Torz. **3.** [P.] *łóżko:* Stolarz robi P. P. = *dobre łóżko;* prycie = *liche łóżko.* **4.** [P.] *dywan, kobierzec; klimek:* Różnokolorowe dywany, które tu powszechnie pościelą lud nazywa. **5.** [P.] *długa i szeroka chusta wełniana, rodzaj szalu, którym kobiety okręcają ś. w zimie, własnej zwykle roboty:* Zrzuciła z siebie P. i usiadła na niej. Chl. Zdr. **Pościołka,** †**Pościałka,** [**Pościałka, Pościołeczka, Pościełeczka**]. <Po + Ściel>

†**Pościela, i,** lm. **e** p. **Pościel.** Ps. flor., Ort. Boś wstąpił w łoże otca swego a pokalałeś pościelą jego. B. Sz.

× **Pościelać, a, ał** p. **2. Posłać.**

× **Pościelanie, a,** blm., czynność cz. **Pościelać.**

**Pościelarka, i,** lm. **i** *szwaczka bielizny pościelowej.*

**Pościelarski** przym. od **Pościelarz.**

**Pościelarstwo, a,** blm. *zajęcie pościelarza.* <Od Pościelarz>

**Pościelarz, a,** lm. **e** *przemysłowiec mający zakład pościelowy.* <Od Pościel>

**Pościelenie, a I.** × P., blm., czynność cz. **Pościelić. 2.** [P., lm. **a**] p. **Pościel.**

× **Pościelić, i, ił** p. **2. Posłać:** Pościeliwszy mi łoże, siedział na stołku pod piecem i drzemał. Kaczk.

**Pościelniczy, ego,** lm. **owie** p. **Pościelny:** Szatni urabiali zamiłowanie w strojach; pościelniczowie doskonalili zmysł dotykania. Jeż. <Od Pościelnik>

**Pościelnik, a,** lm. **cy, Pościelniczy** *za Piastów, sługa przy dworze panującego, następnie godność.* Ban. W. <Od Pościelny>

**Pościelny** p. **Pościelowy:** Pościelne rzeczy. Sz. *(= pościel).* <Od Pościel>

**Pościelowy, Pościelny** przym. od **Pościel:** Zakład P. Bielizna pościelowa. <Od Pościel>

[**Pościełeczka, i,** lm. **i**] p. **Pościel.**

†**Pościenie, a,** lm. **a I.** *pierwsze miejsce w izbie przy ścianie głównej naprzeciw drzwi, sofą i t. p. przystrojonej.* L. Modlitewnik w pośrodku domu na pościeniu był nagotowany. Bud. Serbskie skrzypki i dudy ostatek zagłuszą, gdy z maskami ode drzwi do pościenia kłuszą. Miąs. **2.** †P. *tylna część budynku.* Brk. <Po + * Ścienie, od Ściana>

**Pościenny, Pościanny** *po ścianach znajdujący ś., ścienny:* Opony pościenne. Ort. Pościenne a. pomurne ziele, na murach i na ścianach rośnie, *parietaria.* Syr. <Po + Ścienny>

**Pościerać, a, ał** *zetrzeć jedno po drugim:* P. stoły. P. napisy. **P. ś.** *zetrzeć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Ścierać>

**Pościeranie, a,** blm., czynność cz. **Pościerać.**

**Pościeranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pościerać ś.**

[**Pościernik, a,** lm. **i**] *październik* (miesiąc). <Po + * Ściernik, od Ścierń>

**Pościesywać, uje, ywał** p. **Pościosywać.** <Po + Ściesywać>

**Pościesywanie, a,** blm., czynność cz. **Pościesywać.**

**Pościeśniać, a, ał** *ścieśnić jedno po drugim.* <Po + Ścieśniać>

**Pościeśnianie, a,** blm., czynność cz. **Pościeśniać.**

× **Poścież, y,** lm. **e** *ścieżka, ulica, droga zadrzewiona; aleja, chodnik, szpaler:* Jako w pięknym ogrodzie wiele jest pościeży, a każda do najpierwszej różną stroną bieży. Dm.

**Pościg, u,** lm. **i** *ściganie, pogoń, tropienie, uganianie ś. za kim, za czym:* Polacy zmyśloną ucieczką ustępowali; nie było w Czechach ochoty do pościgu. Nar. W stołecznym nawet mieście bezpiecznym nie był dla pościgu nieprzyjaciół. Nar. Niektóre oddziały rozlały ś. po okolicznych wioskach w pościgu za łupem. Sienk. <Od Pościgać>

**Pościgać, a, ał I.** *spędzić pewien czas na ściganiu:* Pościgasz widmami strachu. Wys. **2.** †P. *ścigać, dochodzić sądownie:* Przyrodzeni a bliższy winnego nalazwszy, rzecz... P. mają podług ułożenia prawnego. Sw. z Woc. **3.** †P. *prześladować.* Ps. flor. P. je (apostoły) będziecie. Spr. **P. ś.** *spędzić pewien czas na ściganiu ś.* <Po + Ścigać>

**Pościganie, a,** blm., czynność cz. **Pościgać.**

**Pościganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pościgać ś.**

× **Poścignąć, gnie, gnął** a. **gł I.** *doścignąć, dogonić, dopędzić, dognać, dopaść:* Wirzbięta, poścignąw Mirosława, naprzód jemu rany dał. Rot. Ścigał ji siedm dni i pościgał ji na górze rzeczonej Galaad. B. Sz. Wstań a ścigaj te męże, a gdy je pościgniesz, mówże im, czemużeście oddali złe za dobre? Leop. Goniwszy go przez siedm dni, pościgał go na jednej górze. Wuj. Poścignąwszy go jeden człowiek, pytał... Wys. Młócenie zboża poścignie zbieranie wina. Leop. (= *zejdzie ś., zrówna ś., przypadnie na jeden czas, wypadnie jednocześnie z nim*). Bóg upadłą podźwignął, biegącą przejął, uciekającą pościgał, nawróconą przyjął. Poc. **2.** *dosięgnąć, spotkać, zaskoczyć:* Gdyby ją śmierć pościgła, wróci duszę za duszę, oko za oko, ząb za ząb. B. Sz. Wolałbym, żeby mnie samego nieszczęście pościgło. Sienk. **3.** *pojąć, dociec, zrozumieć:* Ilem pobaczyć, P. mógł, *assequi.* Mącz. <Po + Ścignąć>

× **Poścignienie, a,** blm. p. **Poścignięcie.** L.

× **Poścignięcie, a,** blm., × **Poścignienie** czynność cz. **Poścignąć.**

**Pościnać, a, ał** *ściąć jedno (a. jednego) po drugim a. jedno w wielu miejscach, poszrynąć, pozrabywać:* P. drzewa. Pościnali maszty i porzucali w morze. Pas. P. rogi, kanty. Które gdy pojmali żywe, pościnali je. Wuj. (= *potracili przez ścięcie*). Usłyszew to sędzia, kazał je (niewiasty) wszystki pościnać. Ż. B. Na grobie Anchizesa pościnaj tę parę, bogowie i Eneasz przyjmą tę ofiarę. Jabł. Przyjmi dzisia nasze dusze, tobieć je polecamy: a za tym wszech głowy pościnany. Ż. B. Kat pościnał zbójców. Troc. Kto rzewnemi łzami płakał nad duszami popowieszanych i pościnanych hajdamaków? Kącz. Chodzą oboje jak pościnani. Krasz. <Po + Ścinać>

**Pościnanie, a,** blm., czynność cz. **Pościnać.**

**[Pościobać, a, ał]** *zlekka ochłostać rózgą, biczykiem; potrzepać.*

**[Pościobanie, a,** blm., czynność cz. **Pościobać.**

**Pościosywać, uje, ywał, Pościesywać** *ściosać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Ściosywać>

**Pościosywanie, a,** blm., czynność cz. **Pościosywać.**

**[Pościółeczka, i,** lm. **i]** p. **Pościel.**

**Pościółka, i,** lm. **i** p. **Pościel:** Aniołka złożono na ostatniej pościółce. Krasz.

**Pościskać, a, ał I.** *spędzić pewien czas na ściskaniu.* **2.** *ścisnąć jedno (a. jednego) po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Węgrowie, Duńczycy, Włosi, Rusini, Polacy w sąsiedniej ogromnej izbie stoły mnogie obsiadali pościskani. Krasz. Rzucił ś., Trojan szeregi pościskał. Słow. **P. ś.** *ścisnąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ściskać>

**Pościskanie, a,** blm., czynność cz. **Pościskać.**

**Pościskanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pościskać ś.**

†**Pośklanić, i, ił,** †**Pośklenić** *powlec szkłem, powłoczką szklaną obciągnąć:* Z gliny ulepiony obraz garncarz wziąwszy ji (= go), pośklanił i wypalił, jako kachel. Gil. <Po + *Śklanić, od Sklany>

†**Pośklanienie, a,** blm., czynność cz. **Pośklanić.**

†**Pośklenić, i, ił** p. **Pośklanić:** Chowaj to lekarstwo w naczyniu pośklenionym. Sien.

†**Pośklenienie, a,** blm., czynność cz. **Pośklenić.**

**[Pośćknąć się, nie ś., nął ś.]** *posłużyć ś., wyręczyć ś.:* Nie mam kiem P. ś.

**[Pośćknięcie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pośćknąć ś.**

**[Pośla tego]** *później.* <Ros. pośle>

× **Poślachcenie, a,** blm., czynność cz. **Poślachcić.**

× **Poślachcić, i, ił** p. **Poszlachcić.** <Po + *Ślachcić, od Slachta>

**Pośląd, u,** lm. **y I.** [P.] *coś pośledniejszego:* Co ładna kromusia (chleba), to moja gębusia, a co od pośladu, nieści, stary dziadu. **2.** *cienkie ziarno opadające przy czyszczeniu zboża, ziarno pośledne w przeciwieństwie do „celnego", otrzymywanego przy młynkowaniu zboża:* Nasypać kurom pośladu. Po wywianiu zboża, pierwsze od wiatru jest czoło, ostatnie od plew P. dla drobiu. Kluk. Pośłady zbóż, owe to podłe ziarna, pośrzotowane dają ś. wołom, wieprzom, całkowite sypią ś. drobiu. Kluk. Jeśli na młocków oka mieć nie będziesz, więcej będzie pośladu, aniżeli przedniego zboża. Haur. <Po + Ślad

†**Pośląd, [Pośląd, Pośłądę], †Pośłady, [Pośłady], †Pośled, †Pośledź, †Na pośledzi** przys. a) miejsca — *za czym, w tyle czego, po czym, na końcu, na ostatku, dalej, niżej:* P. idę = za kim idę. Kn. Siedzi P., siedzi dalej, niżej. Włod. b) a. †**Na P., †Pośledzej, †Pośledziej, †Pośledznie** czasu = *później, potym, wkońcu, naostatku, nakoniec, naostatek, wreszcie:* Ci, którzy na P. przyjdą do strzelby... Strzel. c) sposobu = *gorzej, marniej.* <Po + Ślad>

**[Pośłąde]** p. †**Pośląd.**

**Pośladek, dka a. dku,** lm. **dki, [Poszladek] I.** †P. *koniec, ostatek.* Ps. flor. **2.** *tył, zad:* Koń na chyla, uważa, napada na P. Kn. P. domu. Troc. P. okrętu. [Na P.] = *wtyle.* **3.** [P.] *tylna część wozu, półwozie tylne, tył, zad wozu z kołami:* Wóz składa ś. z dwuch części: z przodka i pośladka. **4.** [Pośladki] = *płachty wiatraczne duże.* **5.** [Pośladki] *uda.* **6.** P. cielęcy = *obie razem ćwiartki cielęce, zad, dyszek.* L. **7.** Pośladki *półdupki,* na-

tyłki: Zadnica jest pośladkami obłożona. Troc. Pośladki, pośladkowe policzki, *nates*. Perz. Przen.: Oni miłują pośladki jagód winnych. Leop. (= *beczki winne*. Leop.). **8.** †P. p. **Odbyt. 9.** *zadek, tyłek, dupa:* Pośladki wołów. Bud. P. wypina ten zapamiętalec. L. Szrotem go w P. (w siedzenie) postrzelono. Troc. P. (zadek) u człowieka, u zwierząt. Troc. Na pośladku siedzieć. Troc. Pijanice gębę swą, co i wstyd powiadać, w P. obracają. Wuj. Jeden radził choremu, aby dał sobie P. krysterować; ten na to: mnie głowa boli, a oni chcą P. leczyć. L. **10.** †P. *następca, potomek, sukcesor:* Nam i naszym pośladkom i panom czestnikom. **11.** anat.: †Pośladki mózgu (nates cerebri) = *para przednia wzgórka czworaczego* (corpora quadrigemina). **12.** antr.: Pośladki tłuszczowe (steatopygia). <Od Poślad>

**Paśladkonośny** *noszący coś na pośladku*, zadkonośny, krzyżonośny. Bobr. <Pośladek + Nośny>

**Pośladkowoudowy** anat. *wspólny pośladkom i udu* (glutaeofemoralis). <Pośladkowy + Udowy>

**Pośladkowy I.** przym. od **Pośladek**, *zadkowy*: Małpy miewają nagniotki pośladkowe. Szynka pośladkowa. Pośladkowa część mięsa wołowego. **2.** †P. p. **Pośledni.** L. **3.** anat.: × Kość pośladkowa p. **Kulszowy.** Mięśnie pośladkowe, × mięśnie siedzenia, × mięśnie siedzące, †legawe pieczenie, zadnie pieczenie. Urs. (musculi glutaei). **4.** fizj.: Odruch P. **5.** patol.: Guz P. (tumor coccygeus). **6.** poł.: Położenie płodu pośladkowe. Poród P. **7.** terat.: Zrośląk P. (pygopagus). <Od Pośladek>

†**Pośladować, uje, ował I.** p. **Poszlakować. 2.** czemu = *następować, iść za czym, towarzyszyć czemu nieodstępnie, iść z czym w parze:* Gdziekolwiek jest sąd, tam musi być abo nagroda, abo karanie, pośladujące sądowi. Smotr. <Po + Śladować>

†**Pośladowanie, a,** blm., czynność cz. **Pośladować.**

†**Poślady** przys. p. †**Poślad:** Jehowa powrócił serca ich P. Bud. Co P. wychodzi dwie pladze i pół dnia odrobić. Ek. [P. woza. Woje sadnął so P.]. <Od †Poślad>

**[Poślag, Poślak]:** Do chwytania ptaków używają nadto klatek przymykanych wrotkami czyli potrzaskiem, jak na myszy (zowie ś. to: chytać na P., na poślak). Gwar. <p. Poślak>

**[Poślak]** p. **Poślag.** <Po + Ślak - Szlak>

× **Poślaka, i,** lm. **i** p. **Poszlaka.**

× **Poślakować, uje, ował** p. **Poszlakować:** Zająć poślakowany. Troc. P. zwierzę. Troc. Po śniegu prędko zająca P. można. Zaw. Gdziekolwiek urzędnicy takich swawolników poślakują, mają ich imać. Vol. Poślakowałem go w nieszczerości. Troc. Poślakował żonę swoję. Troc.

× **Poślakowanie, a,** blm., czynność cz. **Poślakować.**

× **Poślakowany** p. **Poszlakowany:** P. w tej zdradzie. Troc. Żona w cnocie poślakowana. Troc. Poślakowane schadzki. Troc.

× **Poślamować, uje, ował** p. **Poszlamować.**

× **Poślamowanie, a,** blm., czynność cz. **Poślamować.**

†**Poślapać, pie** a. **pi, pał** p. **Poszlapać:** Zrzuciły królową z okna, a końskie kopyta poślapały ją. Leop. Precz ty mierziony ośle, zawadzasz koniowi; odstąp a. cię poślapi nogami. L.

†**Poślapanie, a,** blm., czynność cz. **Poślapać.**

**[Pośle]** *po, później, potym.* <Ros. pośle>

†**Pośled** p. †**Poślad:** Sam ręką swą przypisał teraz P. kilka słów. Zam. J.

**Pośledni, †Pośledny, †Pośladkowy I.** †P., [P.] *tylni, zadni:* Pośledne nogi wołowe Troc. Który koń cienkiej szyje, pośledniemi nogama jako sarn chodzi, rychły przednie bywa. Pośledne koła. Troc. Nie wierz Fortunie, co siedzisz wysoko; miej na pośledne koła pilne oko. Kochan. [Oś przednia i pośledna u wozu]. **2.** †P., †**Pośledniejszy, [Pośledniejszy]** *następny, późniejszy, ostatni, najświeższy, najnowszy; młodszy:* Ta pośledna żona wprawiła w pasierbów swe wiano i część ojczyzny jej dziecięcia. Ort. P. miejscem, czasem. Troc. Pośledna data. Troc. Wygładzę pośledne domu jego. Wuj. (= *potomki*. B. G.). Przybył ten P. z Imci Panem starostą mielnickim. Nar. **3.** *nie przedni, gorszy, lichszy, marniejszy, ostatni co do wartości, najtańszy, prosty, ordynarny, zwyczajny, nie wybredny, najskromniejszy, drugorzędny, najniższy:* Wieleć pierwszych będzie pośledniemi, a pośledniech pierwszemi. Leop. Naczynili sobie kapłanów z najpośledniejszych ludzi. Leop. (z najwzgardzeńszych ludzi. Leop.). Godnością jest P. Troc. Pośledna potrawa. Troc. Pośledne miejsce. Troc. Usiądź na pośledniejszym miejscu. Leop. Pośledne wino, sukno. Troc. P. chleb. Troc. [P. chleb] = *razowy*. Nigdy pośledniem Tarnowskich dom w Polszcze nie był. Orzech. Ani chciej być pośledniem między Radziwiłły. Kochan. Była w Rzymie niewiasta, urodą, bogactwy, zacnością między pierwszemi senatorskiemi nie pośledna. Skar. Stał ś. P. pierwszym. Skar. Naród nasz w cnocie nad insze narody P. nie jest. Skar. P. gatunek. Nie owszem pośledniejsza też to jest zabawka jedna ojczyznie miłej piórem swym służyć. Biel. M. To, pani moja, rzekła, nikt nie wie, kto tam u Boga pierwszy, a kto zaś P. Kon. **4.** [Pośledne rzeczy] = *łożysko położnicy*. **5.** anat.: Zęby pośledne = *ostatnie trzonowce*, zadnie, zęby mądrości, × stanowne (dentes sapientiae s. serotini). **5.** myśl.: Jeleń P. = *młody*. <Od Poślad>

***Pośl**ednica tylko w wyrażeniu: Kłaść co w pośledniey = *lekceważyć, niższe miejsce czemu naznaczać, stawiać na ostatnim planie, postponować:* W pośledniey pożytek kładę, przekładając uczciwe. Bud. <Od Pośledni**k**>

†**Pośl**ednie przys. od **Pośledni** *później, potym:* Pozwany aktora P. cytuje. Paszk.

**Pośledniejszy** p. **Pośledni:** Na ostatku przyszły też i one pośledniejsze panny. Leop. (on ostatek panien. Leop.). Zgadzają ś. na to starodawni i pośledniejsi lekarze. Syr. Kato P., *junior*. Warg. Wszakże to sam potym w pośledniejszym druku zbija. Nies. Pośledniejszym czasem Stanisław i Dobrogost z Semperborga Ostrorogowie do tegoż kościoła fundacji przyczynili. Nies. Pośledniejsze konstytucje. Troc. P. kredytor. Troc. [A jak sie más, mężu pirsy! P. sukój insy]. <Od Pośledni>

**Pośl**ednik, a, lm. **cy I.** × P. *potomek, następca*. **2.** p. **Półślednik.** L.

**Pośledniość, i,** blm. rz. od **Pośledni.**

†**Pośledny** p. **Pośledni:** Iżech ś. po spowiedzi mej pośledniej nie polepszyła. Erl. <Od Poślad>

†**Pośledzej** p. †**Poślad:** Te nazwiska P. w używaniu były. Błaż. Wszystkich nas grób czeka, czy prędzej, czy P. zegarek docieka. Li. I druga strona darowała sędziego nie P. nad pierwszego. Petr. (= *nie gorzej*). <Od Poślad>

**Pośledzenie, a,** blm., czynność cz. **Pośledzić.**

†**Pośledzi** przys. *ostatnio, teraz właśnie, obec-*

*nie:* Przy onym stoi, co teraz P. przez posły swe posłał pod Połockiem. Piotr.

**Pośledzić, i, ił** 1. *spędzić pewien czas na śledzeniu.* 2. † P. *pojść z tyłu, za kim, za czym, opóźnić się, zostać w tyle:* Lepiej poprzedzić, niż P. Kn. *(= lepiej przed czasem, niż po czasie).* 3. × P. *znaleźć, spotkać, dostrzec, wyśledzić:* Potocznie w kronikach niemieckich pełno jest o podległości, o daninie; w pokojach, umowach tego nie pośledzi. Lel. *(= nie poświeci).* [Tam ślachty nie pośledzi]. < Po + Śledzić >

† **Pośledziej** p. † **Pośład:** Który P. przyjedzie, skarać i do domu po wszystkich puścić. Ek. < Od Pośled >

† **Pośledź** p. † **Pośład.** Zaw. O zacności wprzód powiem, o bitności P. Farn. Toby dobrze P. po św. Hieronimie być musiało. Biel. M. Gospodarzowi trzeba rano wstać, a P. s. kłaść. Petr. P. ci wyszli, jednak tamtych uprzedzili. Otw. Napośledź po wszystkich mężach umarła też i niewiasta. Leop. Krasicki ochmistrz, który na P. prawie przyjechał. Biel. J. Pisze Arystoteles: serce naprzód żywie, a P. umiera. And. z Kobyl. Towarzyszku, wiele zegar bił? Tego za mną pytaj, bo ten P. z miasta wyjechał. Fac. < Od + Poś ad >

**Poślepiać, a, ał** *popracować ślepiając, popracować oczyma:* P. nad książką. < Po + Ślepiać >

**Poślepianie, a,** blm., czynność cz. **Poślepiać.**

**Poślepić, i, ił** *porobić ślepemi, pooślepiać:* Każdemu z nich oko prawe wyjmować kazał i poślepione do robót odsyłał. Skar. < Po + Ślepić >

**Poślepienie, a,** blm., czynność cz. **Poślepić.**

**Poślepły** (o wielu) *który poślepł, ociemniały:* Jakby skostniała ciżba nędz kamiennych, pełnych bolesnego dygotu i milczenia, poślepłych zgoła, bo wszystkie okna zasnute były bielmami. Reym. Przen.: Stawy zamigotały poślepłemi lustrami. Reym. *(= szklistemi).* < Od Poślepnąć >

**Poślepnąć, pnie, pł** 1. *oślepnąć kolejno, jeden po drugim, potracić wzrok, ociemnieć kolejno:* Bodajeście wszystkie pogłuchły, poślepły! L. 2. [P czego] = *prześlepić, niedojrzeć:* [Czy oni poślepli na główce wianeczka?]. < Po + Ślepnąć >

**Poślepnięcie, a,** blm., czynność cz. **Poślepnąć.**

**Pośłęczeć, y, ał** *prześłęczeć pewien czas.* < Po + Ślęczeć >

**Pośłęczenie, a,** blm., czynność cz. **Pośłęczeć.**

× **Pośłica, y,** lm. **e** żart. forma ż. od **Poseł:** Powoli zaczną być przewodniczyniami, to jest pośłicami na sejm. Rol. < Od Poseł >

**Pośłimaczenie, a,** blm., czynność cz. **Pośłimaczyć.**

**Pośłimaczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pośłimaczyć ś.**

**Pośłimaczyć, y, ył** *oślizić jedno po drugim.* P. ś. *oślizgnąć kolejno, jedno po drugim.* < Po + Ślimaczyć >

**Pośłinić, i, ił** *pomoczyć, zwilżyć śliną po wierzchu, naślinić, zaślinić.* **P. ś.** *pomoczyć ś., powalać ś. ślinami, zaślinić ś.* < Po + Ślinić >

**Pośłinienie, a,** blm., [**Pośłinięcie**] czynność cz. **Pośłinić.**

[**Pośłinięcie, a,** blm.] p. **Pośłinienie.**

**Pośłisko, a,** lm. **a** p. **Pusło.** Jeż. On na grzbiet drżący przyjął pośliski, byle od śmierci uniknąć blizkiej. Kniaź. Rzymianin perskich lęka ś pocisków, Pers siły rzymskiej i jeńskich pośliskow. L. *(= pęt).* Skwapliwym wszystkich śmierć ima pośliskiem. L.

[**Pośliszczka, i,** lm. **i**] forma ż. od **Poseł,** *posłanka, posłannica:* Poślijże mi pośliszczki, te moje miłe druchniczki, oni mi będą śpiewać, ja będę młoda płakać.

† **Poślizać się, a ś., ał ś.** p. **Pośliznąć ś.:** Bóg miłuje sprawiedliwe, gdy ś. też jako inni pośliznają. Skar.

† **Poślizanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pośliznąć ś.**

**Pośliznąć, u,** blm. p. **Pośliźnięcie ś.:** Brzmienia przesuwały ś. pośliznąć. Jeż. Repetycja porządna a dokładna studjów, które z nauczycielami i guwernantkami pośliznąć przebiegła. Jeż. *(= po łebkach, piąte przez dziesiąte, zlekka, powierzchownie).* < Po + * Ślizg, ŚLISK >

**Pośliznąć się, a ś., ał ś.** 1. dok. *pewien czas spędzić na ślizganiu ś.* 2. × P. p. **Pośliznąć ś.:** Pośliznąjący ś. L. < Po + Ślizgać ś. >

**Pośliznanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pośliznąć ś.**

**Pośliznąć się, uje ś., iwał ś.,** × **Pośliznąć ś.,** † **Pośliznąć ś.** *ślizgać ś. od czasu do czasu:* Pokilkakroć czułeś ostrze noża, pośliznające ś. po twojej piersi. Rol. < Od Pośliznąć ś. >

**Pośliznąć się, nie ś., nął ś.** p. **Pośliznąć ś.** < Po + * Ślizgnąć ś, od ŚLISK >

**Pośliznięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pośliznąć ś.**

**Pośliznąć się, źnie ś., znął ś.** a. **zł ś., Pośliznąć ś.** *oślizgnąć ś., obsunąć ś., opsnąć ś.:* Drabina ś. pośliznęła (pośliznęła) pod nim. Troc. Pośliznął ś. i upadł. Troc. Noga mi ś. pośliznęła, i upadłem. L. Nie jestem tak trwały, by ś. P. kroki me nie miały. Chr. Kto ś. raz z góry pośliznie, z kamienia na kamień leci. Skar. Przen.: Niebacznie pośliznąwszy ś. w słowie, sekret wydał. Hul. Ledwiem ś. nie pośliznął do grzechu, tym ś. obrażając, iż złych Bóg nie karze. Skar. *(= posunął ś.).* Przen.: *potknąć ś., poszkapić ś., upaść, zachwiać ś., zawahać ś., poszwankować, nie dopisać, nie dotrzymać placu:* Tam ś. w tej bitwie królewska trochę pośliznęła fortuna. Susz. Żeby ś. w niebezpieczeństwo jakie z strony sumienia nie pośliznął. Birk. < Po + Śliznąć ś. >

**Pośliźnienie, a,** blm. p. **Pośliźnięcie ś.** Troc.

**Pośliźnienie się, a ś.,** blm., p. **Pośliźnięcie ś.**

**Pośliźnięcie się, a ś.,** blm., **Pośliźnienie ś., Pośliznąć** czynność cz. **Pośliznąć ś.**

**Poślnąć,** † **Posłnąć, [Polśnąć]** *pośłepnąć:* Ryby w wodzie pośłną. Trzyc.

**Pośłnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pośłnąć.**

**[Pośłub]?:** Starsza siostra, wielka pani, chodziła w szubie, u naszego dobrodzieja była w pośłubie. < Po + Ślub >

**Pośłubiać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pośłubić.**

**Pośłubianie, a,** blm., czynność cz. **Pośłubiać.**

**Pośłubianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pośłubiać ś.**

**Pośłubić, i, ił,** nied. **Pośłubiać,** † **Pośłubiwać,** † **Pośłubować** 1. co komu = *przyrzec, poprzysiąc, ślubować, poświęcić ofiarować:* Według obietnicy słowem jego pośłubionej wysłuchani bywamy. Kat. G. Czystość Bogu pośłubił. Troc. Pan swoich świętych słów nie przebaczył, co kiedy Abramowi P. raczył. Kochan. Przysięga też król na świętą Ewanielją i na św. krzyż, pośłubując wiarę królewską swą Panu Bogu. Orzech. 2. kogo = *pojąć w małżeństwo, zaślubić:* Niewiasta mężowi pośłubiona. Pośłubił sobie tę pannę. Troc. Tak zuchwale staremu

Chmielnickiemu przez onego szalbierza-patrjotę poślubiona podstarościna. Szaj. Rzucił ślubny pierścionek do wody, poślubił morze, i jak Tas ś. żali. Słow. Lepiej mi było morze rozhukane P., a. wulkan płomienisty. Słow. Przen.: Poślubiał wszystkie jej myśli, żądania, uczucia. Krasz. (= *wcielał je do swej duszy, przejmował ś. niemi, pochłaniał je*). Każdy z tych oficerów spełni wprawdzie rozkazy, ale nie poślubi sprawy Radziwiłłowskiej całą duszą. Sienk. (= *odda ś., poświęci ś. jej, ukocha ją, weźmie ją do serca*). **3.** × P. **komu pannę** = *oddać mu za żonę, przyrzec ją komu, zaręczyć ją z kim:* Poślubioną pannę każdy chce mieć za żonę. Prz. **P. ś. I.** *poświęcić ś., ofiarować ś., oddać ś.:* P. ś. Bogu. Troc. **2.** [P. ś. **komu**] = *pojąć kogo w małżeństwo:* Cichutki miesiączek występował blado, gdym ś. jej poślubił. Przen.: Wszystko, co modne tylko i nowe, z czym ś. człowiek nie poślubił godzinami wspomnień i cierpienia. Krasz. <Po + Ślubić>

**Poślubienie, a,** blm., czynność cz. **Poślubić:** On sługa, który siedzi sobie na stronie, nie wdawając ś. w żadne posłuszeństwo, nie wdawając ś. w żadne P., jedno tak wolnie patrzy obchodu swojego. Rej. (= *nie wchodząc w obowiązki służby*).

× **Poślubieniec, ńca,** lm. **ńcy** *człowiek zaręczony; narzeczony, oblubieniec;* w lm. *para zaręczona, mężczyzna i kobieta zaręczeni, narzeczeni:* Umowa zawarta między rodzicami poślubieńców w Zwoleniu. Sł. wil. <Od Poślubiony>

**Poślubienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poślubić ś.**

**[Poślubięta, ąt,** blp.] *dzieci wdowy poślubionej, pasierby wobec ojczyma.* <Od Poślubić>

**Poślubiny, in,** blp. **I.** × P. *zaręczyny, zrękowiny:* Ślub wiarołomnym czyni ś. sposobem, a dzień poślubin jest miłości grobem. L. **2.** *ślub, zawarcie związku małżeńskiego.* <Od Poślubić>

† **Poślubiwać, uje, iwał** p. **Poślubić.** Błaż.

† **Poślubiwanie, a,** blm., czynność cz. **Poślubiwać.**

**Poślubnik, a,** lm. **i, Proświrnik, Ślazokrzew, Ślazowiec, Ślaz drzewny** bot. (hibiscus) *roś. z rodziny ślazowatych.* <Od Poślubny>

**Poślubny I.** *który następuje po ślubie:* Podróż poślubna. Dziś dzień P. Słow. **2.** × P. *poślubiony:* Płacz poślubnych dziewic. Wor. Gaj P. nimfom. Wor. (= *poświęcony*). **3.** × P. *zgodny z uczynionym ślubem.* Sł wil. **4.** × P. *służący przy ślubie, ślubny:* Pierścień P. (biskupa). Wor. <Po + Ślubny>

† **Poślubować, uje, ował** p. **Poślubić.** <Po + Ślubować>

† **Poślubowanie, a,** blm., czynność cz. **Poślubować.**

**[Pośluz, u,** blm.] *spadek, spadzistość, pochyłość:* Kiedy droga jest pochyła, to u Mazurów z pośluza. Kaczk.

**[Pośluzisto]** przys. od **Pośluzisty.**

**[Pośluzisty]** p. **Pośluzny.** <Od Pośluz>

**Pośluznie** przys od **Pośluzny.**

**Pośluzność, i,** blm. rz. od **Pośluzny.**

**Pośluzny, [Pośluzisty]** *pochyły, spadzisty:* Przeskakiwał pośluzne szczyty Alp. Wor. <Od Pośluz>

× **Pośmelcować, uje, ował** p. **Poszmelcować.**

× **Pośmelcowanie, a,** blm., czynność cz. **Pośmelcować.**

**Pośmiać się, eje ś., ał ś. I.** *spędzić pewien czas na śmianiu ś.:* Można ś. z tobą P. i zabawić. Niem. **2.** [P. ś.] **z kogo** = *uśmiać ś., naśmiać ś., wyśmiać ś.:* Gdym ja ś. na ciebie obejrzał, toś ś. ze mnie pośmiała. <Po + Śmiać ś.>

**[Pośmiadanek, nku,** lm. **nki]** p. **Pośniadanek.** <Z Pośniadanek>

× **Pośmianie, a,** blm. p. **Pośmiech:** Na jego większe P. wdział nań z pawłoki odzienie. Pśń.

**Pośmianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pośmiać ś.**

**Pośmiardnąć się, dnie ś., dł ś.** (o wielu) *zaśmiardnąć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + *Śmiardnąć ś., ŚMIARD/ŚMIERDŹ/SMROD>

**Pośmiardnięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pośmiardnąć ś.**

† **Pośmiat, u,** blm. **I.** *śmieci, wyrzutki.* Przen.: Stracił bogactwa i jest u ludzi pośmiatem. L. (= *w poniewierce, pomiotłem*). <Po + *Śmiat, S + MIOT/MOT/MIAT>

**Pośmiecenie, a,** blm., czynność cz. **Pośmiecić.**

**Pośmiech, u,** blm. a. [lm. **y, ów**], **Pośmiewisko, Pośmiechowisko,** × **Pośmianie,** † **Pośmienie I.** *wyśmianie, śmiech, urągowisko, kpiny, drwiny, szyderstwo:* Po tym koronowaniu, na jego więtszy P., dali mu miasto sceptru trześć albo trcinę morską w ręku. Op. Wystawić kogo na P. ilekroć innego boga chwalili, wydani są na łup i pod miecz i na P. Wuj. Nie daj ś. na P. Kn. Bóg krwi tej niewinnej na P. nie podał. Groch. Gdy o tym kiedy mówić poczną, tedy prawie napoły z pośmiechem, a jakoby o żelaznym wilku bajał. Rej. Wystawiony na P. całego narodu. Troc. W P. przyszedł. Troc. [Nie rób ze mnie pośmiechów]. **2.** p. **Pośmiewisko:** Wiem od ludzi pewnie, że on gdzieindziej dworzy, a mnie sobie tylko w P. obraca. Hist. uc. <Po + Śmiech>

**[Pośmiechiwać, uje, iwał** i **P. ś.]** *uśmiechać ś.:* Zaczęli P. tak, że mnie szewska pasja porwała. Bał. Szła ciężko, z utrudzeniem, pośmiechując ś. do tych pól szarych. Reym. <Po + *Śmiechiwać, od Śmiech>

**[Pośmiechiwanie, a,** blm.] czynność cz. **Pośmiechiwać.**

**[Pośmiechiwanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pośmiechiwać ś.**

**Pośmiechowisko, a,** lm. **a** p. **Pośmiewisko:** P. w Europie z narodu polskiego zrobiono. Stasz. [Przeskoczce jedynie towarzyszy teraz P. ludzi]. <Od Pośmiech>

**Pośmiecić, i, ił** *poprószyć śmieciami, zaśmiecić.* <Po + Śmiecić>

**Pośmieciuch, a,** lm. **y I.** zool. = **Dzierlatka:** Po podłodze biegały dwa pośmieciuchy, opukując co chwila podeszwy u butów księdza kanonika. Ach ty pośmieciuchu! Gaw. **2.** [P.] *rodzaj kaganka.* Zdr. **Pośmieciuszek.** <Od Pośmiecić>

**[Pośmieciucha, y,** lm. **y]** zool. p. **Dzierlatka:** Podskakiwanie pośmieciuch na drodze. Jeż. <Od Pośmieciuch>

**[Pośmieciuszek, szka,** lm. **szki]** p. **Pośmieciuch.**

**[Pośmieciuszka, i,** lm. **i]** zool. p. **Dzierlatka.** <Od Pośmieciucha>

† **Pośmiedziałość, i,** blm. rz. od **Pośmiedziały,** *pośniedziałość.* Troc.

† **Pośmiedziały** p. **Pośniedziały.** Troc., Zaw. O jakoż pośmiedziałe jest złoto, a odmieniona jest bryła złota szczerego. B. B. <Od Pośniedzieć>

† **Pośmiedzieć, eje, ał** p. **Pośniedzieć.** Troc. <Zam. Pośniedzieć>

† **Pośmiedzienie, a,** blm., czynność cz. **Pośmiedzieć.**

**Pośmielenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pośmielić ś.**

**Pośmielić się, i ś., ił ś.** [illegible], odważyć ś. Do tego sądu nikt ś. nie pośmieli. Kodz. < Po + *Śmielić ś. od Śmiały >

**Pośmienie, a,** blm. p. **Pośmiech:** Na jego większe P. wdział nań z pawłoka odzienie. Pśń. < Zam. Pośmianie >.

**Pośmienny** p. **Pośmiewny:** Pośmienni kuchcikowie. Troc. Słów pośmiennych zażywa. Troc. < Od Pośmianie >.

**Pośmierdzenie, a,** blm., czynność cz. **Pośmierdzieć.**

**Pośmierdzieć, i, ał** [illegible]. Przen. Niechby tam jeszcze jakiś czas pośmierdział u nas ten plugawiec [illegible]. < Po + Śmierdzieć >.

× **Pośmiertelny** p. **Pośmiertny:** Śmierć obłudna [illegible] wydarła, a wdzięk P. na moją zgubę nieżywej nadała. Słów. < Po + Śmiertelny >.

**Pośmiertność, i,** blm. rz. od **Pośmiertny.** Troc.

**Pośmiertny,** × **Pośmiertelny, [Pośmirtny]** *który* [illegible] *po śmierci, pożegnalny,* [illegible], *pogrobowy:* Ku czci nieboszczykom ofiary pośmiertne czyniono. Otw. Orland przekładania Piotra Kochanowskiego, dzieło pośmiertne, [illegible], pogrobowcowe. L. Pośmiertne karania trapią dusze. Troc. Przeciw projektowanemu zwiększeniu podatku pośmiertnego, czyli opłat od odziedziczonych kapitałów i dochodów z dóbr ziemskich wygłosił książę Devonshire'a mowę. Nagan. Plamy pośmiertne (livor emortualis). Stężenie pośmiertne (rigor mortis). < Po + Śmiertny >.

**Pośmierzenie, a,** blm., czynność cz. **Pośmierzyć.**

**Pośmierzyciel, a,** lm. **e** *ten, co* [illegible], [illegible], *ukrociciel, poskromiciel, pogromca.* L. < Od Pośmierzyć >.

**Pośmierzycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pośmierzyciel.** L.

**Pośmierzyć, y, ył 1.** *spędzić pewien czas na u-*[illegible]. **2.** [illegible] *jednego po drugim.* L. < Po + Śmierzyć >.

**Pośmieszenie, a,** blm., czynność cz. **Pośmieszyć.**

**[Pośmieszki, ów,** blp.] *żarty, kpiny, drwiny:* Nie [illegible] [illegible], nie rób ze mnie pośmieszków. < Od Pośmiech >.

† **Pośmieszny,** † **Pośmiewny,** † **Pośmienny** *szyderczy, urągający, wyśmiewający ś., naigrawający ś., natrząsający ś., kpiący, drwiący:* Pośmieszne a uszczypliwe rzeczy o królu mówili. L. Że u Midasa oślewe uszy, pośmieszne przysłowie. L. < Od Pośmiech >.

**Pośmieszyć, y, ył** *rozśmieszyć jednego po drugim.* < Po + Śmieszyć >.

† **Pośmiewacz, a,** lm. **e,** † **Pośmiewca, [Pośmiewnik]** *ten, co ś. naśmiewa, szyderca, kpiarz:* Pośmiewacz każdy jest brzydkość Pańska. Leop. Sam ś. nagra (naigrawać będzie) z pośmiewców, a cichym da łaskę. Leop. < Od Pośmiewać >.

**[Pośmiewaczny]** przym. od **Pośmiewacz.** < Od Pośmiewacz >.

**Pośmiewać, a, ał** kogo, co a. ≈ **P. ś.** z kogo, z czego [illegible], *naśmiewać ś., wyśmiewać ś.,* [illegible], *szydzić, podkpiwać, drwić, natrząsać ś., szydzić:* Tym sposobem dysymulować jest jakoby Pana Boga najgrawać, który nie może być pośmiewan. Wer. Ano wszyscy a jawnie mu pochlebując, pośmiewają s. z niego. Rej. Przybrawszy w purpurę, Pana pośmiewają. Pśń. Pośmiewając ś. przed nim kłaniają. K. G. Kłaniając s. przed nim, naigrawali go. Sekl. (pośmiewali ś. z niego. Sekl.). Wszyscy ś. z niego pośmiewają i za błazna go mają. Wuj. Stał dom wysoki na górze i grozę niebios pośmiewał. Kniaź. Mało dziś świętości znają, jeszcze ś. z nich pośmiewają. Rej. Słowy ją witała gniewliwemi i jeszcze pośmiewającemi. Wys. Pośmiewali ś. z takiej tkliwości matczynej. Reym. **P. ś. I.** × **P. ś.** p. wyż. **2.** † **P. ś** *wtórować, potakiwać, przyświadczać śmiechem.* Kn. < Od Pośmiać >

**Pośmiewanie, a,** blm., czynność cz. **Pośmiewać.**

**Pośmiewanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pośmiewać ś.**

† **Pośmiewca, y,** lm. **y** p. **Pośmiewacz:** Długoż ś. będą pośmiewce kochać w swych śmiechowiskach? B. B. Łotr jeden, już na krzyżu wisząc, był pośmiewcą Chrystusowym. Białob. Jawne bluźnierce syna bożego i pośmiewce Ewanielji Jego. Baz. Błogosławiony, kto na stolicy pośmiewców nie siedział. Leop. < Od Pośmiewać >

**[Pośmiewnik, a,** lm. **cy]** p. **Pośmiewacz.** < Od Pośmiewny >

**Pośmiewisko, a,** lm. **a, Pośmiechowisko, Pośmiech,** † **Pośmianie, I.** p. **Pośmiech:** Niecnotliwy P. z cudzoziemca stroi. Będzie pamiątka jego w pośmiewisku. Koch. W. Masz teraz czas, abyś s. pomścił onych pośmiewisk Amuratowych, które on sobie stroi. Baz. **2.** *rzecz śmieszna, godna wyśmiania, urągowisko, szyderstwo:* Rzucić s. na słabego ohyda, grzech i P. ludzkie jest. Rej. Być pośmiewiskiem u każdego. Troc. Bałwany sarmatyzmu przez dwieście lat naród nasz czyniły pośmiewiskiem uczeńszych. L. < Od Pośmiewać >

† **Pośmiewny** p. **Pośmieszny:** W pośmiewnym szarłacie skazuje Piłat Pana ludowi: oto macie człowieka! Koch. W. < Od Pośmiewać >

**Pośmigać, a, ał** *spędzić pewien czas na śmiganiu.* < Po + Śmigać >

**Pośmiganie, a,** blm., czynność cz. **Pośmigać.**

**[Pośmigiwać, uje, iwał]** *śmigać od czasu do czasu:* P. biczem. < Od Pośmigać >

**[Pośmigiwanie, a,** blm.] czynność cz. **Pośmigiwać.**

**[Pośmigły]** *smagły, wysmukły, wiotki, cienki a długi:* Gdy spoglądnęła na tę twarz rumianą pod czarnym skrzydłem, zza którego sterczało pióro długie i pośmigłe na wietrze, nie chciało jej żadne słowo ostre wyjść z ust. Tet. < Od Pośmignąć >

**[Pośmiotki, ów,** blp.] *to, co pozostaje po zmieceniu, np. żyta, mąki, zmiotki.* < Po + *Śmiotki, zrosłe z S + *Miotki, MIOT, MOT >

† **Pośmledzenie, a,** blm., czynność cz. **Pośmledzieć.**

† **Pośmledzieć, eje, ał** p. **Pośniedzieć:** Wszak i złoto, gdy leży, tedy pośmledzieje. Rej.

**Pośniadać, a, ał 1.** † **P.** *pojeść, przekąsić, posilić ś., pokrzepić ś. jedzeniem:* Po przeszłym kęs pośniadajcie głodzie. P. Koch. **2.** *zjeść śniadanie:* Wstawszy, to wnet śniadać, pośniadawszy zasię obiad, po obiedzie do kart. Kosz. [Jam już wstała, pośniadała, a ty jeszcze śpisz]. < Po + Śniadać >

[**Pośniadanek, nku**, lm **nki**, **Pośmiadanek**] *drugie śniadanie.* <Po + *Śniadanek, od Śniadanie>

**Pośniadanie, a**, blm., czynność cz. **Pośniadać.**

**Pośniadaniowy, Pośniadanny** *następujący po śniadaniu, po śniadaniu bydlęcy:* Gawędka pośniadaniowa Jord. Pora pośniadaniowa. <Po + Śniadaniowy>

**Pośniadanny** p. **Pośniadaniowy:** Pośniadanna przechadzka. <Po + Śniadanny>

† **Pośniały** mieć = *zbudzony, zbudzony, pośniedziały.* Km. <?>

**Pośnić, i, ił** *śniąc spędzić pewien czas, pomarzyć we śnie.* <Po + Śnić>

**Pośniedzenie, a**, blm., czynność cz. **Pośniedzieć.**

**Pośniedziałość, i**, blm., † **Pośmiedziałość** *śniadawość, zdrzawość, zajście rdzą.*

**Pośniedziały** *który pośniedział:* Góra kurzu stała ś. jak pośniedziałe złoto. Niem. A. <Od Pośniedzieć>

**Pośniedzieć, eje, ał**, † **Pośmiedzieć**, † **Pośmiedzieć, †Pośmiecić ś. I.** *zaśniedzieć kolejno, jedno po drugim; pokryć ś. śniedzią, zajść śniedzią:* Mosiądzowe naczynia łuzem tym posmarować, to zawsze będą czyste, nie pośniedzieją, nie poczernieją. Haur. Przy tej wodzie srebrne i miedziane naczynia wszystkie prędko pośniedzieją. Syk. **2.** † P. *stać ś. śniadym, poczernieć, opalić ś., ogorzeć.* Zaw. <Po + Śniedzieć>

† **Pośmiecić się, i ś., ił ś.** p. **Pośniedzieć:** Kiedyby tak we środku, jako z wierzchu świecił, ale a. zgnił cale, abo ś. pośmiecił. Pot.

**Pośnić, i, ił,** † **Pośpić** *poroić, pomarzyć we śnie.* <Po + Śnić>

**Pośnienie, a**, blm., czynność cz. **Pośnić.**

**Pośnieżenie, a**, blm., czynność cz. **Pośnieżyć.**

**Pośnieżyć, y,ył I.** *posypać śniegiem, ośnieżyć, zaśnieżyć.* Przen.: Czas głowy nieco pośnieżył [= *zbielił*]. **2.** (o śniegu) *pewien czas popadać.* <Po + Śnieżyć>

**Pośnik, u**, lm. **i I.** [P.] p. **Postnik. 2.** † P. = a) **a.** [P.] *lekka wieczerza postna:* Daj mi P., małym miał P. Kn. Proszę na P. (kolacją) do siebie. Troc. P. wieczorny postny. Troc. b) **a.** † **Posznik** *jadło, strawa, potrawa:* Nad ambrozyjski P. to śniadanie, i za niebieskie nektary mi stanie. Tw. Miłość P. wdzięczny da upragnionemu. Tw. Żeby pośnikiem jakim ją ukontentował, za stolikiem prosi trochę posiedzieć. Tw. Pod cień chłodnika wzywają nanie letnie pośniki. Gawiń. **3.** [P.] p. **Post.** <Z Postnik>

**Pośnikować, uje, ował I.** † P. *wieczerzać z postem:* Niepospolita sztuka na post jeść mało oraz, żebyć mógł P. drugi raz. Wys. **2.** [P.] p. **Postnikować:** Uważają, aby liczba osób pośnikujących była parzysta. <Od Pośnik>

[**Pośnikowanie, a**, blm.] czynność cz. **Pośnikować.**

[**Pośnyk, a**, lm. **i**] p. **Postnik.**

[**Pośpiać, eje, ał**] p. **Pośpieć:** Jeszcze pośpiejemy! <Po + Śpiać>

[**Pośpianie, a**, blm.] czynność cz. **Pośpiać.**

† **Pośpić, i, ił** p. **Pośnić:** Musiał, pisząc to, jednego jeszcze wierszyka nie dospać, a przeto, co pośpił, wymówił, jak ze snu porwany. Żebr. [**P. ś.**] *pospać ś., posnąć, pozasypiać:* Dopiż my ś. pośpili Kon. Dzieciątka tylko pośpiły ś. cicho. Kon. <Po + Śpić, SP/SYP>

**Pośpiech, u**, blm. **I. a. Pośpieszność**, † **Pośpieszenie**, × **Śpiech**, × **Pośpiecha** *pośpieszanie, pośpieszenie ś., spieszność, skwapliwość, prędkość.* Dodało mu to pośpiechu do upadku. Troc. Możemy tym pośpiechem całą sprawę popsować. Boh. Nagły P. zwykł miewać zawady. L. Z pośpiechu, przez P. a. w pośpiechu zapomniał o najważniejszej rzeczy. Wraca z pośpiechem [= *pospiesznie*]. Gorączkowy P. Nowina ta podana została przez gazety z iście amerykańskim pośpiechem. Wino zagrzewa, zemsta P. radzi, już pojechali... niech ich Bóg prowadzi. Słow. Zmyślny wiarus dalej do dzieła: aż mu z pospiechu ręce ś. trzęsą. Chęć. **2.** [Pośpiechy, lm.] *gatunek ziemniaków.* <Po + Spiech>

× **Pośpiecha, y**, blm. p. **Pośpiech:** Już swą nauki moc wrodzoną biorą, cnota z pośpiechą w sercach wzrasta skorą. L. Przydałem, za swego nieszczęścia pospiechą, więcej pochlebstw. Zebr. <Po + *Spiecha, SPIE(CH)>

[**Pośpiechać, a, ał i P. ś.**] p. **Pośpieszyć.** <Od Pośpiech>

[**Pośpiechanie, a**, blm.] czynność cz. **Pośpiechać.**

[**Pośpiechanie się, a ś.**, blm.] czynność cz. **Pośpiechać ś.**

† **Pośpieć, eje, ał**, nied. † **Pośpiewać I. a.** † **P. ś.**, [**Pośpiać**] *nadążyć, zdążyć, nie spóźnić ś.:* Drzwi tłukł kolany. iż nie pośpiał otworzyć chłopiec zawołany. Pilch. Wciągnęli Niemcy do Żmudzkiej ziemi, a Giedymin nie pośpiał rychło wojska przeciw im zebrać, jako na nowym państwie będąc. Stryj. Jeśliby kto, nie mogąc abo nie pośpiejąc do urzędu jechać, kogo innego posłał... St. lit. Nie pośpiałem ja jeszcze był za próg ojczyzny, on zamieszanie w cerkwi uczynił. Smotr. Pośpieję komu, nadążam za kim. Troc. **2.** *zdołać, podołać, poradzić, dokazać, wskórać:* Nie miej o nim nic nadzieje, tu nic rozum nie pośpieje. Rej. Są ludzie rozumem obrotni do najgłębszych nauk, a ciałem nic nie pośpieją i ukłonić ś. przystojnie nie mogą. Petr. <Po + *Śpieć, ŚPIE / SPIA>

**Pośpiegować, uje, ował** p. **Poszpiegować.** <Po + Śpiegować>

**Pośpiegowanie, a**, blm., czynność cz. **Pośpiegować.**

**Pośpienie, a**, blm. **I.** † P. czynność cz. **Pośpić. 2.** czynność cz. **Pośpieć.**

[**Pośpienie się, a ś.**, blm.] czynność cz. **Pośpić ś.**

**Pośpieszać, a, ał I.** p. **Pośpieszyć. 2.** [P.] kogo = *pchać, naglić, nękać, dokuczać* <Po + *Śpieszać, ŚPIE(CH)>

**Pośpieszanie, a**, blm., czynność cz. **Pośpieszać.**

**Pośpieszanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pośpieszać ś.**

**Pośpieszenie, a**, blm. **I.** czynność cz. **Pośpieszyć. 2.** † P. p. **Pośpiech.**

**Pośpieszenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pośpieszyć ś.**

**Pośpiesznie** przys. od **Pośpieszny.**

**Pośpieszność, i**, blm. p. **Pośpiech:** Strzegł porządku a pośpieszności w zaprzęgu koni. Orzesz. <Od Pośpieszny>

**Pośpieszny** przym. od **Pośpiech I. a.** † **Pośpieszony** *pełen pośpiechu, śpieszny, śpieszący ś., przyśpieszony, szybki, rączy; pilny:* Pociąg P. kolei żelaznej (= *szybki*). Machina drukarska pośpieszna. Osoba najpośpieszniejsza wybiera ś. na postawnicę. Kluk. **2.** † P.: Kiedy do dziedziczenia nie należy ani brat, ani siostra, tedy wszys-

cy w jednym stopniu krwi będący równą część biorą: te w prawie saskim dziedzicami pośpiesznemi, *haeredes accelerantes*, zowią, dlatego iż ś. dziedzictwo do nich na dół śpieszy. Sz. <Od Pośpiech>

**Pośpieszony** l. *którego pośpieszono.* 2. †P. p. **Pośpieszny.**

**Pośpieszyciel, a,** lm. **e** *ten, co pośpieszył a. pośpiesza.* L. <Od Pośpieszyć>

**Pośpieszycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pośpieszyciel.**

**Pośpieszyć, y,ył,** nied. **Pośpieszać** l. a. **P. ś.** i nied. **[Pośpiechać, Pośpiechać ś.]** *śpieszniej zakrzątnąć ś. około czego, uwinąć ś.:* Mógł widzieć, gdy ś. wszyscy za wiosła szerokie ujęli chutnie, robiąc, żeby pośpieszyli. Zbyl. A. Milczeli, pośpieszając poprzypasywać miecze i łuki mieć w pogotowiu. Krasz. *(= śpiesząc).* Pośpieszaj, ale zwolna. Dm. Pośpieszaj, pośpiesz ś. z robotą, bo już późno. 2. *podążyć śpiesznie, popędzić:* Z ciernistego wyleciawszy siadła, bystrym pędem sęp głodny pośpiesza do padła. Min. P. do roboty, do domu, do szkoły. Raczże, mocny panie, ku ratunku memu pośpieszyć. Kochan. Chciej ś. pośpieszyć ku ratunku memu. Kochan. 3. co = *śpieszniej wykonać, pośpieszyć ś., uwinąć ś. z czym; przyśpieszyć, popędzić; popchnąć:* Poślę do krawca, żeby mi czymprędzej nowe suknie pośpieszał. Boh. Postanowiono Lewitów, aby z pilnością pośpieszali robotę około kościoła. Leop. <Po + Śpieszyć>

**Pośpiew, u,** blm. p. **Pośpiewywanie:** Zaczęli kiwać głową powoli na prawo i na lewo, mówiąc z niejakim w głosie pośpiewem. Jeż. <Po + Śpiew>

**Pośpiewać, a, ał** *prześpiewać pewien czas, pomnić:* Nieźle P. czasem sobie gwoli w pracy, ucisku, lub kiedy co boli. L. <Po + Śpiewać>

†**Pośpiewać, a, ał** p. **Pośpiać.** L. **[P. ś.]** l. *zdążyć.* 2. *śpieszyć ś.* Gwar.

**Pośpiewanie, a,** blm., czynność cz. **Pośpiewać.**

†**Pośpiewanie, a,** blm., czynność cz. †**Pośpiewać.**

**[Pośpiewanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pośpiewać ś.**

**Pośpiewywać, uje, ywał** *zaśpiewać od czasu do czasu:* Jazda pośpiewywała godzinki. Sienk. <Po+Śpiewywać>

**Pośpiewywanie, a,** blm., **Pośpiew** czynność cz. **Pośpiewywać.**

× **Pośpikować, uje, ował** p. **Poszpikować.** L.

× **Pośpikowanie, a,** blm., czynność cz. **Pośpikować.**

**[Pośpiony]** (o wielu) *który ś. pospał, uśpiony, śpiący:* Alkierzyk, gdzie łóżka gospodarstwa i kołyska i pośpione na łóżkach dzieci, a górą zszeregowani Święci obrazkowi. Wysp. Widzicie więc, jakie polska myśl ma skrzydła... i skrzydłami bije o kamień kolumn tych ciosany i skrzydłami trąca te rycerze pośpione. Wysp. Rosy kapały rzęsiście z drzew, pośpionych w mgle nieprzejrzanym. Reym. <Od Pospać>

**Pośpiżować, uje, ował** *śpiżem, bronzem pokryć.* Sł. wil. <Po + Śpiżować>

**Pośpiżowanie, a,** blm., czynność cz. **Pośpiżować.**

**[Pośrata, y,** lm. **y]** *pożegnanie.* <Po + *Śrata, zam. *Srzata, (S)RZAT/(S)RZEĆ>

**[Pośratać, a, ał], †Pośratnąć** l. *spotkać, przywitać.* 2. *pożegnać.* 3. *przeżegnać, pobłogosławić.* **[P. ś.], †P. ś.** l. *zejść ś., porozumieć ś., zwąchać ś.* (o młodzieży płci obojej lub o zwierzętach): Oho, już się pośratali! 2. *pojednać ś., pogodzić ś., zaprzyjaźnić ś., pokumać ś., pobratać ś.* 3. *przywitać ś.* 4. *pożegnać ś.* Por. **Pośrześć.** <Po + Śratać, zam. *Srzatać, (S)RZAT/(S)RZEĆ>

**[Pośratanie, a,** blm.] czynność cz. **Pośratać.**

**[Paśratanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pośratać ś.**

†**Pośratnąć, nie, nął** p. **Pośratać:** Jako wnidziecie w miasto, pośratnie i potka was niektóry człowiek. Op. <Po + *Śratnąć>

†**Pośratnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pośratnąć.**

**[Pośreblany]** p. **Posrebrzany.** <Po + Śreblany, od Srebło = Srebro>

**Pośredni, †Pośrzedni, [Postrzedni]** l. *średni, środkowy:* Zęby pośrednie. Sł. wil. [Obwieszą cię, Janku, za pośrednie ziobro]. 2. *pośredniczący między innemi, przejściowy (między krańcowemi):* Ogniwo pośrednie. Zdanie pośrednie. Stan P. między szlachtą a ludem *(= stan średni, trzeci).* Wyobrażenia pośrednie. 3. a. × **Pośredniczy, × Pośrzedniczy** *nie bezpośredni, działający, przez bezpośredni, niesamodzielny, uboczny, pomocniczy, okoliczny, dalszy:* Koło zębate pośrednie. Wpływ P. Przyczyna pośrednia. Podatki pośrednie 4. anat.: Chrząstka pośrednia. Staw P. a. półścisły, mieszany (amphiarthrosis). 5. chir.: Gojenie ś. pośrednie = *gojenie ś. przez ropienie.* 6. woj.: Punkt P. = *obrany dla zachowania kierunku prostego w marszu na jakikolwiek przedmiot lub dla oznaczenia linji w formowaniu frontu.* Gemb. 7. zool.: Żywioł P. pasorzyta. <Od Pośród, Pośrod->

**Pośrednica, y,** lm. **e** l. p. **Pośredniczka.** 2. tech. *przyrząd, pośredniczący między zasobnikiem (akumulatorem) wody a tłoczkarką hidrauliczną i zwiększający ciśnienie wody.* 3. woj. *linjał żelazny, przechodzący przez środek wewnętrzny wydętości kuli mosiężnej przeznaczonej do kształtowania w piasku formy na bombę.* Jak. J. <Od Pośrednik>

**Pośrednicowy** przym. od **Pośrednica:** Tłok P. *(= tłok pośrednicy).* <Od Pośrednica>

**Pośrednictwo, a,** lm. **a,** × **Pośrzednictwo, [Postrzednictwo]** l. *środek, pomoc:* Za pośrednictwem czego = *przez co, za pomocą czego, przy pomocy czego.* 2. *rola pośrednika, pośredniczenie, wdanie ś.; faktorstwo:* Stanęła ugoda za pośrednictwem Anglji. Użyto jego pośrednictwa. Ofiarować swoje P. Za P. w tej tranzakcji obie strony zapłaciły po 1%. 3. *wstawiennictwo, orędownictwo, przyczynienie ś., przyczyna, instancja:* O pośrednictwie Chrystusa kacersko mniemających. Wiszn. <Od Pośrednik>

**Pośredniczące** przys. *w sposób pośredniczący:* Zachowywał ś. P. a. po większej części biernie. Abr.

**Pośredniczenie, a,** blm., czynność cz. **Pośredniczyć,** *pośrednictwo.*

**Pośredniczka, i,** lm. **i, Pośrednica** forma ż. od **Pośrednik;** × **Pośrzedniczka, [Postrzednica]:** O Pani nasza! pośredniczko nasza! pocieszycielko nasza! Psń.

**Pośredniczo** przys. od **Pośredniczy.** Perz.

**Pośredniczy** przym. od **Pośrednik;** × **Pośrzedniczy** l. *tyczący ś. pośrednika, pośrednictwa.* 2. × P. p. **Pośredni:** Pośrednicze połączenie kości. Powinowactwo pośrednicze. 3. × P. *pojednawczy, polubowny, kompromisarski, pokojowy:* Sąd P. 4. tech. *spełniający czynność pośrednika lub pośrednicy między dwoma przedmiotami, zwłaszcza przy-*

*rządami:* Krążek P. Koło pośrednicze. Drążki pośrednicze. <Od Pośrednik>

**Pośredniczyć, y,ył,** × **Pośrzedniczyć, [Postrzedniczyć] I.** *być pośrednikiem lub pośredniczką, występować w roli pośrednika:* Przyczyna tego mniej niż połowicznego rezultatu polityki pośredniczącej leżała w niedołęstwie dworu austryjackiego. Czern. **2.** *zajmować ś. pośrednictwem, faktorować, stręczyć:* Pośredniczył w sprzedaży domu. Instytucje pośredniczące. **3. za kim** = *wstawiać ś., orędować, przyczyniać ś., wnosić instancję* **4. a.** × **Pośrodkować,** × **Pośrzodkować** *środkować, być pośrednim, znajdować ś. w pośrodku, leżeć między czym a czym, graniczyć z czym z obu stron:* Karpaty pośredniczą między Galicją i Węgrami. <Od Pośrednik>

**Pośrednik, a,** × **Pośrzednik, [Postrzednik], †Pośrzodkownik I.** lm. **cy** = **a)** *ten, co pośredniczy, pojednawca, jednacz, rozjemca, mitygator, medjator; orędownik; rajfur, faktor, mekler, stręczyciel:* P. zwaśnionych. Chrystus jest naszym pośrednikiem. **2.** lm. **i** = **a)** × P. *punkt środkowy, centrum.* **b) [P.]** *nazwa ziela, zwykle na miedzach rosnącego, które mają czarownice dawać krowom dla odebrania im mleka.* **c) chem.** *rurka łącząca szyję retorty z odbieralnikiem.* **d) farb.** *środek utrwalający kolor, zaprawa,* t r w a l n i k. **e) gór.** *cienka warstwa ciała obcego, zwykle ilasta lub gliny, oddzielająca ławice w warstwach:* Pośredniki ilaste wśród węgla kamiennego. **f) hist.** *istota pośrednia* **(substantia intermedia). g) patol.:** P. zarazy (vehiculum contagii). <Od Pośredni>

**Pośrednikowy** przym. od **Pośrednik,** × **Pośrzednikowy.**

**Pośrednio I.** przys. od **Pośredni; †Pośrzednie, †Pośrzedniczo:** Wpływać na co P. Przyczyna ta działa tylko P. Co mówił do innych, zmierzało P. do mnie. **2. [P.]** *pośrodku, w środku:* Zielony staw jest P.

**Pośredniogłowy** antr. (mesocephalus) *posiadający czaszkę w stosunku do jej długości miernie rozszerzoną:* Czaszki kobiet są przeważnie pośredniogłowe. <Pośredni + *Głowy, od Głowa>

**Pośredniość, i** blm. rz. od **Pośredni;** × **Pośrzedniość.** × **Pośrzedniość.**

**[Pośrenieć, eje, ał]** p. **Poszronieć.** <Z Poszronieć>

**[Pośrenienie, a,** blm.] czynność cz. **Pośrenieć.**

**Pośrodek, dka,** lm. **dki I.** p. **Środek: [Cisnę** go na P. morza. Narzeczona w nasz P wystąpiła (= *koło, grono*). W pośrodku czego = *wpośród czego.* **Z pośrodka czego.** Pośrodkiem stały stoły, na których stosami złożono kobierce perskie. **Szaj. [Na pośrodku, Napośród, Na P.]** = *na środku, w środku.* **2.** hut. *część surowiznowa lana, służąca do sprzężenia dwuch wałów w machinie, przez wstawienie w wykroje, na końcach wałów znajdujące ś., i nałożenie mufy, zworki czyli łącznika,* m i t e l - z t y k. <Po + Środek>

× **Pośrodkować, uje, ował** p. **Pośredniczyć.**

× **Pośrodkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pośrodkować.**

**Pośrodkowiec, wca,** lm. **wcy** *człowiek trzymający ś. środka, nie przechylający ś. na żadną stronę, bezbarwny:* Ni to akademik, ni naturalistyk, ani P., którego sposobu pisania do żadnego ze stylów znanych porównać nie można. Kasz. <Od Pośrodkowy>

**Pośrodkowy,** × **Pośrzodkowy** *do pośrodka należący, leżący w pośrodku, środkowy, średni* <Od Pośrodek>

**!Pośrodkówka, i,** lm. **i** anat. *śródpiersie,* !p r z e s t w ó r ś r ó d p i e r s i o w y, †p a r o b e k. Krup. (mediastinum). <Od Pośrodkowy>

**Pośrodku** przys. i przyi. p. **Pośród:** Zasiada basza P. haremu. Mick. W mieście Kownie P. ciągnie ś. błonie. Mick. Wojsko stało we dwa rzędy, w P. nich... Mick. W P. towarzyszek grona. Mick. W P. was, jak ojciec wśród rodziny, stoję. Mick. P. biesiady. Mick. <Po + Środku, od Środek>

**Pośród, †Pojśrzód,** × **Pośrzód, [Postrzód], †Ośrzod. [Ośród], Wśród, Wpośród, W pośrodku,** × **W pośrzodku, Pośrodku,** × **Pośrzodku** przys. i przyi. **I.** *śród, w środku, na środku, środkiem; między:* Jęczeć P. cienia. Mick. O morze! P. twoich wesołych żyjątek jest polip, co śpi na dnie. Mick. Okręty P. morza tkwiły. Mick. P. błonia. Mick. P. królewskiego dworu. Mick. (= *w otoczeniu, w gronie, w kole*). Stanął P. nich. Wybrali jednego z P. siebie. Przen.: Pius IX P. dziejów (= *na tle dziejów, wobec dziejów*). **2.** *w czasie, podczas, w trakcie, w toku:* P. dnia (= *za dnia, w sam dzień*). P. strzałów i wrzawy, P. kłębów kurzawy ci i owi za tumanem gasną. Pol. <Po + Śród>

**Pośrótować, uje, ował** p. **Poszrotować:** On nas pobije, a potym każe P. i psom da. Sienk. Deputaci od każdej chorągwi sami wybierali żołd, jeżdżąc po całej Polszcze z asygnacją pośrótowaną w drobne kęsy. T. K. <Po + Śrótować>

**Pośrótowanie, a,** blm., czynność cz. **Pośrótować.**

**Pośrubować, uje, ował, Poszrubować** *spędzić pewien czas na śrubowaniu.* <Po + Śrubować>

**Pośrubowanie, a,** blm., czynność cz. **Pośrubować.**

**†Pośrzacenie, a,** blm., czynność cz. **Pośrześć.** B. Sz.

***Pośrzaciaj:** †W P. przys. *naprzeciw komu, obvius:* Stój tu podle obiaty zapalnej swej, dojądże ja pośpieję, w P. Pąnu. B. Sz. <Po + (S)RZAT (S)RZEC (S)RZAC>

**†Pośrzatnąć, tnie, tł** p. **Pośrześć.**

**†Pośrzatnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pośrzatnąć.**

**†Pośrzągły** *pochmurny, gniewny, namarszczony:* Twarz pośrzągła a gniewna ukazuje człowieka statecznego, póki sobie nie podweseli. And. z Kobył. <Po + (S)RZĄG, RZĘG RZĄG RĘG RĄG>

× **Pośrzedni** p. **Pośredni:** Pośrzednia proporcjonalna linja między dwiema skrajnemi środkująca. Sol. Ci, co twierdzą, iż Fryderyk I niewiele w sposobie bezpośrzednim do wzrostu monarchji pruskiej przyłożył ś., zaprzeczyć nie mogą, iż wpływ jego P. w tej mierze bardzo był wielkim. L. Dekret, którym każą, iż dobra pozwanego mają być przedane, nie jest dekret konieczny, ale P., *non est definitiva, sed interloquatoria sententia*; przeto za słusznemi przyczynami może być wstrzeżon. Sz. (= *tymczasowy, prowizoryczny*). <Po + Srzedni>

× **Pośrzednica, y,** lm. **e** p. **Pośrednica:** P., linjał żelazny, przechodzący przez środek wnętrzny kuli (sferycznej), służącej do kształtowania w piasku formy na bombę. Jak J. <Od Pośrzednik>

× **Pośrzednictwo, a,** blm. p. **Pośrednictwo:** Między dwoma sporami ludzi obiera P. trzeciej osoby Jeż. Króla pruskiego bardzo interesuje stan rzpltej holenderskiej, ale s. spodziewa, że przy-

wrost czuły przez P swoje Swit. <Od Posrzedzić>

**Pośrzedniczenie, a,** blm., czynność cz. **Pośrzedniczyć.**

**Pośrzedniczka, i,** lm. **i** p. **Posredniczka:** Maria, P Skar. Spierć u was drugiego żywota pośrzedniczka Bardz. <Od Pośrzednica>

† **Pośrzedniczo** p. **Pośrednio.** Perz. <Od Pośrzednliczy>

**Pośrzedniczy** p. **Pośredniczy:** Kosci w człowieku jedne s. łączą sposobem pośrzednliczym, to jest za pomocą chrząstki; drugie bezpośrzednio, aby szwem jakowym spajając s. Perz. Powinowactwo pośrzednicze, *affinitas intermedia*, mające miejsce pomiędzy dwoma ciałami za pośrzednictwem trzeciego. Sniad. J. W niektorych miastach sprawy przeciwko urzędnikom sądzone bywają w sądach pośrzednliczych starościńskich. Krzyż. <Od Pośrzednik>

× **Pośrzedniczyć, y,ył** p. **Pośredniczyć.** <Od Pośrzednik>

† **Pośrzednie** p. **Pośrednio:** Rzeczy, które P. nad nami dokazują Cyan. <Od Pośrzedni>

× **Pośrzednik, a,** lm **cy** p. **Pośrednik:** Pismo Pana Jezusa zowie pośrzednikiem, to jest jednaczem stron rozróżnionych. Bals. Chrystus jest pośrzednikiem, rzecznikiem i jednaczem naszym. Baz. Arabczyk tych słów twarz w twarz, ma te słowa, bez pośrzednika. Boh. Toć są ci letni, toć są ci pośrzednicy, co s. wieszają w wątpliwościach. Rej. (= *bądzie niezdecydowani, chwiejni*). P., pośrzedni punkt, *centrum*. Troc. Turczyn wszystkich mocarstw będzie pośrzednikiem. Niem. <Od Pośrzedni>

× **Pośrzednikowy** p. **Pośrednikowy:** Anguł a. kąt P. Troc. <Od Pośrzednik>

× **Pośrzedność, i,** blm. p. **Pośredniość.** Troc.

† **Pośrześć, atnie, ątł,** † **Pośrzatnąć** *spotkać s. z kim, zabiec komu drogę, occurrere*: Jegoż gdyż Pan pośrzątł, a włoży słowo swe w jego usta, rzecze. B. Sz. I szli po drodze Bazan i pośrzątł je Og, król bazański, ze wszem ludem swym. B. Sz. (*occurrit eis*, potkał s. z nimi. Leop.). <Po + (S)RZAT (S)RZEĆ (ŚRZEŚ>

× **Pośrzodek, dka,** lm. **dki** p. **Środek:** Ziemia cała, począwszy od centrum, to jest od pośrzodka w głąb aż do wierzchu. Syk. P. osi, średnia kwadratowa część osi między dwoma jej wrzecionami. Jak. J. Trudno wymacać on prawy P., gdzie cnota między zbytkiem a niedostatkiem siada. Górn. Na pośrzodku wód. Otw. Puścił s. pieszo przez P. Francji. Wys. Tom ja o początku narodu, z głębokiej wydźwignąwszy ciemności, stawię w P. rozumiał. Błaż. (= *na jawy*). Lekkie jeźdźce na straży, na haki, zasadki, przy-jeżdżą nieprzyjaciela w P. gromadki. Biel. M. W pośrzodku miasta stoi ratusz. Troc. Prawda pośrzodkiem idzie. Troc. Najlepsza pośrzodku ś. trzymać. Troc. P. kościoła od świątnice do drzwi. Troc. Z pośrzodka siebie, z liczby swojej, z gromady swojej. Troc. Z pośrzodka siebie kanonicy [illegible] obierają. Troc. Z pośrzodka siebie wybraliśmy postańca do niego. Troc. Obrali jednego z pośrzodka swego, z liczby swej, z gromady, z pomiędzy siebie. Kn. Posłow z pośrzodka siebie deputowali. Vol. Na co brać nieznajomych, gdy w pośrzodku macie godnego, który was zna i wiernie zasiedzi? Jabł. Z boków ogień rumieniej i kanon[illegible] ozmaz, a P. sztuki kładą i gruz rozkoszny. Kochan. Ten (skop) P. niebu depce, grzbiet Niedziadkowe ostatnie ramiona. Kochan. Jako gwiazda jutrzenna w pośrzodku obłoku. Modl. Wac. Niechaj dziś nago w pośrzodku lwów stoję. Kochan. Wszystka ta wieś siedzi wkoło, a w pośrzodku samo czoło. Kochan. Głębokie jezioro Łukoje, przez które ma pośrzodkiem Dźwina ściekli swoje. Kochan. Podobno w tył okrętu łańcuchem za szyję uwiązana pośrzodkiem greckich naw popłynę. Kochan. Bóg z ludźmi mawiał zawsze przez instrument a przez proroków, a. wżdy przez jaki P. do tego godny. Rej. Niesmiertelność chcąc sobie zjednać, zapamiętałych prawie do tego pośrzodków użyli. Warg. Pośrzodków użył do uciekania sposobnych. Żarn. Udziela nam s. Chrystus przez P. Najsw. Sakramentu. Wuj. W P. co podać. Troc. (= *zalecić jako środek*). Jam między Panem i wami był jednaczem i pośrzodkiem. Leop. (= *pośrednikiem*). <Po + Srzodek>

× **Pośrzodkować, uje, ował** p. **Pośredniczyć:** Między jedenastą szósta liczba pośrzodkuje. Bals. <Po + Srzodkować>

× **Pośrzodkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pośrzodkować:** Z pośrzodkowaniem miłości boskiej. Bals. (= *za pośrednictwem*).

† **Pośrzodkownik, a,** lm. **cy** p. **Pośrednik:** Duchowne persony są w sądzie boskim pośrzodkownicy i odpowiednicy za człowieka. Corp. <Od † Pośrzodkowny, od Posrzodkować>

× **Pośrzodkowy** p. **Pośrodkowy.** Kn. <Od Po śrzodek>

× **Pośrzodku** p. **Pośrodku.** <Po + Śrzodku, od Srzodek>

× **Pośrzonić, i, ił** p. **Poszronić.** Przen.: Wiekiem pośrzonione włosy. Stasz. <Po + Srzonić>

× **Pośrzonienie, a,** blm., czynność cz. **Pośrzonić.**

× **Pośrzód** p. **Pośród:** P. jest ogród. Troc. P. ogroda stoi fontanna. Troc. A fontanna z alabastru prawie P. stała. Kochan. A stanąwszy P. zboru, fałszywi sędziowie położyli swe niewierne ręce na jej głowie. Kochan. A ja pieśń przyjemną i w P. nocy zaśpiewam możnemu obrońcy swemu. Kochan. Patrz na nas jasno w P. tych tu lasów. Kochan. <Po + Srzód>

**[Poștorbnąć się, nie ś., nął ś.]** p. **Potknąć ś.**

**[Poștorbnięcie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poștorbnąć ś.**

**[Poștrodek, dka,** lm. **dki]** p. **Środek.** <Z Pośrodek>

**[Poștrzodek, dka,** lm. **dki]** p. **Środek.** <Z Pośrzodek>

**[Poștrzódek, dka,** lm. **dki]** p. **Środek.**

**[Poștrzónek, nka,** lm. **nki]** p. **Postronek.** <Z Postronek>

× **Poświaczać, a, ał** p. **Poświadczyć.** Pśń. <Poświa(d)czać>

× **Poświaczanie, a,** blm., czynność cz. **Poświaczać.**

**Poświadczacz, a,** lm. **e** p. **Poświadczyciel.** Bobr. <Od Poświadczać>

**Poświadczać, a, ał** i † **P. ś.** p. **Poświadczyć.**

**Poświadczanie, a,** blm., czynność cz. **Poświadczać.**

† **Poświadczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poświadczać ś.**

**Poświadczenie, a** l. blm., czynność cz. **Poświadczyć:** Słucha z poświadczeniem, kiedy dziadu prawił. Pot. (= *z przyświadczaniem, z potakiwaniem*). 2. lm. a *świadectwo, legalizacja*: P. odbioru = *pokwitowanie*. Kol.: P nadawcze.

†**Poświadczenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poświadczyć ś.**

**Poświadczyciel, a,** lm. **e,** × **Poświadczacz** *ten, co poświadcza; świadek.* Mącz.

**Poświadczycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poświadczyciel.**

**Poświadczyć, y,ył, [Poświarczyć],** nied. **Poświadczać, [Poświarczać],** × **Poświaczać** *stwierdzić, poręczyć wiarogodność, tożsamość, prawdziwość czego; potwierdzić świadectwem a. zeznaniem, zaświadczyć:* Panny tę prawdę poświadczały. Mor. Sam Pan Bóg tego mu poświadcza. Wuj. Tego wam poświadczam, i oczybyście sobie wyłupowali, a dalibyście je mi byli. Leop. Poświadczali radość krzykiem. Troc *(= przyświadczali jej).* P. co urzędowo = *stwierdzić urzędowo podpisem, zalegalizować.* P. w urzędzie, u konsula podpis, tożsamość podpisu, osoby. P. kopję. Szkoda, żeś nie był, księże, w zamku na wieczerzy, poswiadczyłbyś, jak hrabia srodze mnie obraził. Mick. **2.** × P. kogo = *dać komu świadectwo, zaświadczyć za kim, usprawiedliwić, wytłomaczyć, uniewinnić, obronić go:* Dałby Bóg, aby was sumienie poświadczyło. Wor. †**P. ś.** *przeświadczyć ś. o czym, doświadczyć, wypróbować co.* Otw. S. < Po + Świadczyć >

**Poświadomić, i, ił** kogo o czym = *zrobić go świadomym czego, powiadomić, poinformować; wtajemniczyć go w co.* < Po + * Świadomić, od Świadomy >

**Poświadomienie, a,** blm., czynność cz. **Poświadomić.**

× **Poświadomy** *poświadomiony, świadomy, wtajemniczony, poinformowany.* Sł. wil. < Po + Świadomy >

**[Poświat, u,** blm., **Poświt]** *światło sztuczne:* Łowić ryby na P. = *łowić w nocy przy świetle np. łuczywa, zapalonej słomy, latarni.* Stawią więcierze i saki, jeżdżą z poświatem i ościami. Krasz. < Po + Świat >

**Poświata, y,** lm. **y** *przyświecanie, światło, jasność, blask od ciał niebieskich; luna księżycowa:* Obsiadły poświatę gwiazdy nocne dniową. Bardz. U mnie i ośród lata już noc, choć jeszcze P. Rej. Przez zamknięte powieki widziała jakąś purpurową poświatę, w której wszystko... Gaw. P., *lux lunae* Kn. P. jasna, noc jasna, widna. Troc. Po poświecie jechać, po gwiazdach, w jasną noc. Dudz. P. szara, noc przyciemna, mdłe światło księżycowe. Włod. Przez całą noc P. była. Troc. Lekarstwo tym, ktorzy w nocy, bądź przy szarej poświacie, bądź przy świecy widzieć nie mogą. Syr. W miesięcznej poświacie. Kon. Rozlewało jasność słodką, jak poświata miesięczna. Psm. Ziemska poświata pierwiosłońc. Poręb. Oknami lała ś. miesięczna P. rozpierzchłą, świetlistą smugą. Reym. Na zachodzie wąziutkie pasmo wieczornej poświaty ciemniało coraz bardziej. Gaw. [Ciepło, piekło, P., jadą ludzie z tamtego świata]. Przen.: *oświata, oświecenie, światło rozumu, nauki:* Mający w sercu część boskiej poświaty nie potrzebuje człek rozumny kraty. Pot. *(= klasztoru).* Naród polski, biorąc pierwszą poświatę od Franków, Niemców i od swych pobratyńców Czechów, w ich ćwiczył ś. niewiadomości. Lel. < Po + * Świata, ŚWIAT >

†**Poświącać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Poświęcić:** P. znowu miejsce sprofanowane, *expiare violata.* Kn. P. na biskupstwo, na opactwo. Troc. Poświącanie poświąca drugiego, a poświęcone, chociaj jest samo świętym, drugiego P. nie może. Hrb. Za wieku starego ludzie, gdy co a. Bogu a. też i rzpltej ku czci i chwale kosztownie zbudowali, to swoje zbudowania Bogu poświącali, ażeby one miejsca tym zacniejsze i świątobliwsze u pospólstwa były. Orzech. Poświącajcie mi ś. a stańcie ś. świętymi. Leop. < Po + Świącać, ŚWIĘT / ŚWIĄT >

†**Poświącanie, a,** blm., **[Poświącanie]** czynność cz. **Poświącać,** *poświęcanie, święcenie:* P. kościoła, rocznica a. kiermasz. Troc. P. miejsca sprofanowanego. Troc. P. na biskupstwo, na opactwo, na kapłaństwo. Troc. [Jużby ja był księdzem, brátem P.].

†**Poświącanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poświącać ś.**

**[Poświąt, u,** blm.] p. **Poświęcenie:** Prepinator zaraz spyta chłopa: a cóż to u was padło? P., wesele, krzciny, abo może i pogrzeb? < Po + * Świąt, ŚWIĘT/ŚWIĄT >

**Poświąteczny** *następujący po święcie:* Dzień, czas P. < Po + Świąteczny >

**Poświątne, ego,** lm. **e, Poświętne l.** × P. *grunt, nadanie, fundusz kościelny:* P., nadanie kościelne. Herb. *Ecclesiarum dotationes alias* P.; *fundi ecclesiis dotati alias* P. Vol. Statut 1543 r. oddał sądom biskupim sprawy o grunta kościelne, czyli o poświątnym, to jest pierwszym funduszu w posiadaniu kościoła będącym. Cz. **2.** [P.] *obejście kościelne, miejscowość plebanji, probostwa i kościoła.* < Od Poświątny >

**[Poświątnianin, a,** lm. **anie, Poświętnianin]** *parafjanin:* Niwy wśród puszczy, w różnych miejscach przez księdza i poświątnian powyczyniane. < Od Poswiątny >

†**Poświątny l.** p. **Poświęcony:** Ofiarować ofiarę poświątną Panu. Leop. Pierwiastki Panu poświątne. Wuj. Każde poświątne, które oddaje człowiek Jehowie, nie może być odkupione, bo święte nad świętym jest. Bud. **2.** *kościelny, parafjalny:* Duchowieństwo nie mogło żadnej dawać protekcji karczmarzom na swoich poświątnych gruntach. Paw. < Po + Świątny >

**[Poświcać, a, ał** i **P. ś.]** p. **Poświęcić.** < Z * Poświńcać = Poświęcać >

**[Poświcanie, a,** blm.] czynność cz. **Poświcać.**

**[Poświcanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poświcać ś.**

**[Poświcenie, a,** blm.] czynność cz. **[Poświcić].**

**[Poświcenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poświcić ś.**

**[Poświeić, i, ił** i **P. ś.]** p. **Poświęcić.** < Z * Poświńcić = Poswięcić >

**Poświderkować, uje, ował l.** *spędzić pewien czas na świderkowaniu.* **2.** *porobić świderkiem:* P. dziury. < Po + Świderkować >

**Poświderkowanie, a,** blm., czynność cz. **Poświderkować.**

**Poświdrować, uje, ował l.** *pewien czas spędzić na świdrowaniu, powiercić.* Przen.: P. w nosie *(= podłubać, pokręcić, pogmerać, pogrzebać).* **2.** *jedno po drugim wyświdrować, powiercić:* P. dziury. < Po + Świdrować >

**Poświdrowanie, a,** blm., czynność cz. **Poświdrować.**

× **Poświecać, a, ał l.** p. **Poświecić:** Poświecam komu. Troc **2.** *oświecać:* Księżyc sępne skały poświecał i przenaszał cienie. Brodz. < Od Poświecić >

**Poświecanie, a,** blm., czynność cz. **Poświecać.**

**Poświecarka, i,** lm. **i** forma ż. od **Poświecarz.** L.

**Poświecarz**, a, lm. e *ten, co kawę przyszczo…* Troc. < Od Poświecać >.

**Poświecenie**, a, blm., czynność cz. **Poświecić**.

**Poświecenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poświecić ś.**

**[Poświechtać**, a, ał] *pocierać, trzeć, ocierać, wycierać, wypucować, poświęcić*. < Po + Świechtać >.

**[Poświechtanie**, a, blm.] czynność cz. **Poświechtać**.

**Poświecić**, i, ił, niedok. **Poświecać** I. *spalać ofiarę, ofiarować, ofiarę spalić, ofiarę przyjemnego zapachu składać*: Poświeć panu, Poświeć-bo, Bo poczekaj nie trafię. Jeśli dziś nie wskoczę, zaczekam godniejszej chwili, wytrwam, nadskoczę, poświecę. Iż. **2.** dok., a. **Poświecić ś.** *pokazać, pokazywać się, zjawić się, pokazać, pojawić się, pokazywać się, ukazywać się, zjawiać się*. **3.** Ant poświecić, ant poświecić, nie poświecić kogo czego *nicmać nic, mieć w pogardzie, za nic, za dno*: W kościele [= ant] poświecić. Na targu ant poświecić kawałka mięsa.

**Poświegotać, cze, tał, Poświergotać, Poświerkać** *zgrzytać zębami, zgrzytać, zgrzytać zębami*. < Po + Świegotać >.

**Poświegotanie**, a, blm., czynność cz. **Poświegotać**.

**[Poświerek, rka**, lm. **rki]** zool.: P. trzcinny p. **Potrzos**.

**Poświergotać**, cze, tał p. **Poświegotać**. < Po + Świergotać >.

**Poświergotanie**, a, blm., czynność cz. **Poświergotać**.

**[Poświerka**, i, lm. i] zool. I. *remberiza* p. **Potrzeszcz**. P. trzcinadel (e. citrinella). **2.** p. **Śnieguła**. P. laponska P. szponiasta (plectrophanes calcaratus).

**Poświerkać**, a, ał p. **Poświegotać**. < Po + Świerkać >.

**Poświerkanie**, a, blm., czynność cz. **Poświerkać**.

**Poświerzbieć**, i, ał *zapuścić pewną chorobę świerzbienia*. < Po + Świerzbieć >.

**Poświerzbienie**, a, blm., czynność cz. **Poświerzbieć**.

**Poświetla**, i, lm. e *połysk, połysknięcie, błysk*: Stopami dotykał wód wygładzonych i wyszerzonych mieniącą się poświetlą Niem. A. < Po + *Świetla, od Światło >.

**Poświetlać, a, ał** *połyskiwać, połyskiwać, błyszczeć się, błyszczeć, jaśnieć*. Jaśniejszym liściem poświetlają tuki i grab się wił. < Po + *Świetlać, od Światło >.

**Poświetlający** *przeświecający, prześwietlający, przeświecający się, przebijający w czym; wydzielający, wydający, przenikający z czego; bijący od czego*: Wyraz dicha P. w posągu. < Od Poświetlać >.

**Poświetlanie**, a, blm., czynność cz. **Poświetlać**.

**Poświetnieć, eje, ał** *stać się złocistawo świetnym, stać się świetnym*. < Po + Świetnieć >.

**Poświetnienie**, a, blm., czynność cz. **Poświetnieć**.

**[Poświetnik**, a, lm. **cy]** *obieżyświat, włóczęga, wałęsa, łazęga, wałęsa*: Wszystkie [= lm] te [= lm] [= lm] poświetniki z całego kraju zjeżdżały [= lm] [= lm], [= lm] poświetnik: < Po + *Świetnik, od Świat >.

**Pośwież**, y, lm. e ent. (agathosma) roz. z rodziny rutowych.

**Poświęcać, a, ał** i P. ś. p. **Poświęcić**.

**Poświęcalny** I. *mogący być poświęconym*. **2.** × P. *poświęcający, święcący, uświęcający*: Modlitwa poświęcalna. Syrok. < Od Poświęcać >.

**Poświęcanie**, a, blm., czynność cz. **Poświęcać**.

**Poświęcanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poświęcać ś.**

**Poświęcany** I. im. od **Poświęcać** *poświęcony, święcony*: P. medal z Częstochowy.

**Poświęcenie, a** I. blm., **[Poświąt]** czynność cz. **Poświęcić**: P. zniesc porządnie, obrócie co na świeckie używanie porządnie, *evocare sacra*. Kn. P. domu, pomnika. Rocznica poświęcenia kościoła. Wkrotce po poświęceniu posągu Kopernika przybył do Warszawy sławny wędrownik Humboldt Niem. **2.** lm. **a** *poświęcenie s., zaparcie ś., ofiara, czyn dowodzący poświęcenia ś., bohaterstwo*: Co pomogły twoje poświęcenia? Czy do poświęceń niema nikogo? Czy natchnień pękła już struna? Rom. Czynić wielkie poświęcenia dla kogo. P. bez granic. Gotowość do poświęceń. Nasze P. resztę nas wybawi Mick. Taka jest natura serca człowieka, że pierwsze P. usposabia do następnego. Ziem. Dwie biedne istoty, których miłość podwajała P. Krasz. Czy nie jest zbrodnią... z cudzego poświęcenia robić podścioł dla fantastycznych widoków lub chciwych rachub? Lis.

**Poświęcenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poświęcić ś.**

**Poświęciciel, a**, lm. **e** *ten, co poświęca, konsekrator*. Kn. Idzie nam o sławę Ducha św., mistrza prawdy, pocieszyciela i poświęciciela naszego. Gil. P., biskup a kapłan poświęcający. Troc. < Od Poświęcić >.

**Poświęcicielka, i**, lm. **i** forma ż. od **Poświęciciel**.

**Poświęcić, i, ił, [Poświcić]**, nied. **Poświęcać, † Poświęcować, [Poświcać]** I. *zrobić świętym, odbyć obrządek święcenia, pokropić wodą święconą; konsekrować*: Król Salomon poświęcił dom Boży. Wuj. Gdy wodę, zioła a. inne rzeczy, jako nauczał apostoł, słowem Bożym poświęcamy. Skar. Patryjarcha Jakób kamień podniósł i poświęcił i olejem polał. Skar. P. znowu miejsce sprofanowane. Troc. We dni wielkanocne i świąteczne woda chrztu poświęcona być ma. Kucz. Poświęcone, chociaj jest samo świętym, drugiego poświęcać nie może. Hrb. P. ołtarz, wodę, chleb. Troc. Dał mi poświęcony medal z Częstochowy. Syrok. Ja im łoże małżeńskie kropidłem poświęcę. Mick. × Hostja poświęcona p. **Hostja**. Przen.: Ślubem poświęconej nie żałuj miłości, lecz umiej ją miarkować. L. (= *uświęconej, usankcjonowanej*). Mahomet one okrutne królowania swego początki krwią braterską poświęcił. Baz. (= *zaznaczył*). Dzień dzisiejszy (hołdu pruskiego) P. myślę rymem swoim, za zdarzeniem, o piękna Melpomeno, twoim. Kochan. (= *uświęcić, uczcić, upamiętnić*). **2.** kogo na co = *wyświęcić, pomazać, namaścić, konsekrować*: Poświęcać kogo na kapłaństwo. L. P. kogo na biskupstwo, na królestwo. **3.** *złożyć w ofierze, ofiarować, oddać, odżałować, przeznaczyć*: Słodka chluba krew miłej poświęcić ojczyźnie. L. Prace swoje pożytkowi narodu swego poświęcił. Pilch. Majątek, familję, zdrowie i osobę twą P. musisz na ocalenie ojczyzny. Kołł. P. interes dla przyjaciela. Poświęcony pożytkowi ojczyzny. Troc. Samo życie moje na zupełną poświęcę wdzięczność. Troc. Do czego siły moje i sposoby poświęcę. Troc. Poświęcił krew swoję na usługę ojczyzny. Troc. Tak jest, Najjaś. Panie, należało ci P. siebie samego, P. nas wszystkich. Pon.

Nie uciekaj synu od starca, od bezbronnego ojca; jam cię Bogu poświęcił i muszę Mu odpowiedzieć za ciebie. Brodz. P. komu swoje dzieło = *przypisać, dedykować*. Poświęcił na to znaczną sumę (= *wydał; odłożył*). Dzień poświęcony jest pracy, a noc spoczynkowi. Poświęcam na to dwie godziny dziennie. **P. ś. l.** × P. ś. *wyświęcić ś., przyjąć święcenie:* P. ś., kapłanem zostać, święcić ś. na kapłaństwo. Troc. **2.** *zrobić z siebie poświęcenie, ofiarować ś., oddać ś., zaprzeć ś. samego siebie; zatopić ś. w czym, zająć ś. czym wyłącznie:* P. ś. na śmierć. P. ś. wychowaniu dzieci. P. ś. literaturze. **3.** P. ś. czemu = *obrać sobie co za zawód:* P. ś. nauczycielstwu. P. ś. stanowi duchownemu. <Po + Święcić>

× **Poświęciny, in,** blp. *akt, obrząd, ceremonja poświęcenia:* Przywykaj odbierać wcześnie P. Przyb. Jak ofiara w przyjęciu poświęcin wesoła, czekał syn, rychło wielki ojciec go zawoła. Przyb. <Od Poświęcić>

**Poświęcony** l. im. od **Poświęcić**; † **Poświątny, Poświętny,** × **Świętny,** *święcony, poświęcany:* Osoba posła jest poświęcona (= *święta, nietykalna*). **2.** *który ś. poświęcił:* Bogu P. Cały P. nauce.

† **Poświęcować, uje, ował** p. **Poświęcić.** B. Sz. <Z Poświęcić>

† **Poświęcowanie, a,** blm., czynność cz. **Poświęcować.**

* **Poświęta:** Na P. = *na czas poświąteczny:* Zostawiłem go (plan) na P. Kal. <Po + Święta, od Święto>

**Poświętne, ego,** lm. **e** p. **Poświątne:** Spisom pod tytułem *Libri beneficiorum* przyznała konstytucja z r. 1635 moc dowodu na P. i dziesięciny. Dutk. [Dlaczego przecież osiadali na poświętnym? oto dla troskliwej proboszczów opieki]. Gac. <Od Poświętny>

**[Poświętnianin, a,** lm. **anie]** p. **Poświątnianin:** Administrator odebrał na dwór łąki przez poświętnian wyczynione... jak twierdzą poświętnianie, do ośmiu fur siana pożytku co rok dające. Gac. <Od Poświętne>

× **Poświętnie** przys od **Poświętny,** *poświęcająco, święcie, uroczyście:* Niech czoła namaści P. Pol.

**Poświętnik, a,** lm. **i** zool. (ateuchus) *chrząszcz pięcioczłonkowy wachlarzorogi.* <Od Poświętny>

**Poświętny** l. p. **Poświęcony:** Cylla, miasto słońcu poświętne. Bardz. Poświętne Bogu prowadzi życie. Pilnuj przykazania boskiego i obrzędów poświętnych Jego. Leop. Poświętne kupowanie (simonia). Glos. Poświętna, tajemnicza twierdza prastarego tego miasta ku obłokom strzelała. P.-m. **2.** [P.] *odświętny, świąteczny.* <Po + Świętny>

**Poświętować, uje, ował** *spędzić pewien czas na świętowaniu:* Dzień dzisiejszy P. chyba ś. godzi. Jeż. <Po + Świętować>

**Poświętowanie, a,** blm., czynność cz. **Poświętować.**

**Poświnić, i, ił** *zaświnić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, poplugawić, popaskudzić, powalać.* **P. ś.** *zaświnić ś., powalać ś., popaskudzić ś., poplugawić ś.* <Po + Świnić>

**Poświnienie, a,** blm., czynność cz. **Poświnić.**

**Poświnienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poświnić ś.**

**Poświsnąć, śnie, snął** *świsnąć, zaświstać, gwizdnąć:* Gdy wiatr poświśnie, ciarki po plecach przechodzą. Krasz. <Po + Świsnąć>

**Poświsnięcie, a,** blm., czynność cz. **Poświsnąć.**

**Poświst, u,** lm. **y** *poświśnięcie, świst rozlegający ś. szeroko, gwizd:* P. tamują wydrożone skały. Przyb. Na P. = *naokół, dokąd tylko P. słychać.* Że wszystkim na P. pustkami spustoszona została. Kulig. Zapalonym był rybołowem na P. Krasz. Wciąż ten słyszę głos... w poświstach wichrów nade mną grający. Wysp. Choć to będą echa gromów i poświsty błyskawic. Zap. <Po + Świst>

**[Poświstacz, a,** lm. **e]** *bicz, bat; biczysko.* <Od Poświstać>

**Poświstać, sta** a. **szcze, stał** *pewien czas spędzić na świstaniu, pogwizdać.* <Po + Świstać>

× **Poświstak, a,** lm **i** *świstak, wietrznik, pustak, świszczypała, świszczypałka, narwaniec, letkiewicz, sowizdrzał:* Z onego poświstaka wysoki, widzę, zrobił ś. teolog. L. <Po + Świstak>

**Poświstanie, a,** blm., czynność cz. **Poświstać:** Od ludu na pośmiewisko i na P. podany będzie. Smotr. (= *na wygwizdanie*).

**[Poświstnica, y,** lm. **e]** *boginka wietrzna:* Były tamoj Leśne Cmy, były tamoj Górne Gmły, były wodne Skróśświetlice, były wietrzne Poświstnice. Tet. <Od *Poświstnik, od Poświstny>

**Poświstny** *wydający świst, świszczący.* Wor. Owe gibkie gałęzie, lotne, poświstne za każdym wietrzykiem rózgi i witki. Żer. <Po + *Swistny, od Swist>

† **Poświstować, uje, ował** p. **Poświstywać.** L. <Od Poświstać>

† **Poświstowanie, a,** blm., czynność cz. **Poświstować:** Ziemia ich zostanie w spustoszeniu i na wieczne P. B. B.

**[Poświstum]** p. **Świstum.** <Od Poświstać, z zakończeniem niby Łć.>

**Poświstywać, uje, ywał,** † **Poświstować** l. *świstać z przerwami, od czasu do czasu:* P. filozoficznie. Na kozłach Żydzi w zabłoconych pończochach poświstywali długiemi biczami. Korz. Poświstują zmierzchem ptacy. Kon. **2.** (o kuliku) *głos wydawać.* <Od Poświstać>

**Poświstywanie, a,** blm., czynność cz. **Poświstywać.**

**Poświszczeć, y, ał** *wypełnić pewną chwilę świstem.* <Po + Świszczeć>

**Poświszczenie, a,** blm., czynność cz. **Poświszczeć.**

× **Poświtać, a, ał** dok., tylko nieos.: Poświtało już na dworze = *nieco rozjaśniło ś., rozwidniło ś.; zaszarzało, poczęło świtać, zaświtało.* <Po + Świtać>

**Poświtanie, a,** blm., czynność cz. **Poświtać.**

**Poświtywać, uje, ywał** *świtając pobłyskiwać, migotać jasnością:* W puszczy jeno jutrzenka P. zacznie, wszystko ś. budzi. Dyg. Chyba gwiazda tu tako pośwituje w ówtych stronach. <Od Poświtać>

**Poświtywanie, a,** blm., czynność cz. **Poświtywać.**

**Pot, u,** lm. **y, [Moklizna, Zmoklizna]** l. fizj. *ciecz wodnista, wydostająca ś. z ciała przez skórę* (sudor): P. barwny (chromidrosis), cuchnący (bromidrosis), krwawy (haematidrosis), niebieski (cyanidrosis), rozpływny (sudor colliquativus), śmiertelny (sudor agonizantium), zimny (sudor algidus). Potu nadmiar (hyperidrosis), niedostatek (hyphidrosis) W uszu mi piszczy, noc przed oczy padnie, poty jeszcze mię biją, drżę wszytek i bladnę Kochan. Owoc ziemi rolniczym uroszony potem. Tremb Pracować w pocie czoła. Z potem czoła pracować. Troc. Zimnym potem

[illegible] Tréb. Potem i prochem obozowym [illegible] Tręb. W pocie teraz leży Tręb. Parowanie, gdy jest tak obfite, iż s. w krople zlewa, nazywa s. P. Kluk. Śmiertelny P. na mię bije. Kul. g. Mię zimny P. przekropił. Przyb. Okrył s. [illegible] potem. P. zimny i gorący na mnie bije L. P. na czoło występuje. **2.** *[illegible] wilgoć [illegible]; para [illegible] powietrza [illegible], rosa:* P. ciepły, zimny jest zjawiskiem pocenia s. jęczmienia rosnącego na słodowni. P. na roślinie, na szybach, na butelce, na szklance. **3.** a w lm *pot obfity, [illegible]:* Lek na poty, napotny (remedium diaphoreticum). Z niego w tańcu dziesiąte już padają poty. Pot. Dobył sępady i już mierzy, martwe poty na mnie biją. Zabł. Niech pan idzie do łóżka, damy mu na poty. Zabł. Cięty poty sprawują. Krup. Praca niech daje na poty. Pilch. Kiedy dobyte z ciemnych lochów głazy silnemi trzeba kować i obrabiać młoty, zaleją robotnika czoło krwawe poty. Sak. Dopieroś zeń rozum zdobył, gdy ś. rozgorączkował, P. poczuł, wówczas mu i na wymowie nie zbywało. Krasz. P. angielski p. **Potnica.** **4.** przen. *trud, znój, mozół, praca w pocie czoła:* Co letko przychodzi, nigdy nie szacują, miło wspomnieć P. przeszły, starte łzy smakują. Zabł. Drudzy z wielkim potem leda co czasem zrobią. Lubom. Z przeciwnego potu sława płynie. Górn. (= *cnota sławą ś. płaci*) Troistym dziedzicowi skarbią potem. Pot. Próżne były znoje, trudy, poty, kiedy fortuna matką być nie chciała. Mącz. [Cygańskie poty] = *[illegible], febra.* **5.** *to, co z potem, [illegible] trudem zdobione, zarobek, krwawo zarobiony majątek, kawałek chleba ciężko zapracowany:* Urzędnicy, jeśli ku wyssaniu potu, to jest majętności nabytych wielką pracą ubogich ludzi, na lwiej skórze mało miewali, przydawali ku niej i lisią. Kosz. <POT>

[**Pot**, **a**, lm. **y**] *garnek:* Garnki, po kaszubsku poty. <Nm. Pott>

**Potabaczenie**, **a**, blm., czynność cz. **Potabaczyć.**

**Potabaczyć**, **y**, **ył** **1.** *posypać, powalać tabaką, [illegible].* **2.** [P.] *użyć, pozażywać tabaki:* Kto pokurzy, potabacy, to mu zara inacy. Prz. <Po + *Tabaczyć, od Tabaka>

**Potachlować**, **uje**, **ował**, **Pomachlować** *poprze[illegible], pokręcić, zafałszować, pomylić, pobałamucić; potumanić, pomydlić oczy, posachrować.* <Po + Tachlować>

**Potachlowanie**, **a**, blm., czynność cz. **Potachlować.**

**Potaczać**, **a**, **ał** **1.** dok. *spędzić pewien czas na taczaniu.* **2.** nied. = **a**) p. **Potoczyć.** **b**) *nalewać chusty w ługu [illegible] przed wypraniem; moczyć w ługu w potaczce bieliznę lub tkaninę niebieloną jeszcze,* łużyć, ługować, złukcić, zolić. **c**) [Groch potaczany] *wyprany i w wałkach na polu [illegible]:* Wałek brał potaczany groch za [illegible]. **P. ś.** **1.** dok. *spędzić pewien czas na taczaniu ś.* **2.** nied. p. **Potoczyć.** <Po + Taczać>

**Potaczanie**, **a**, blm., czynność cz. **Potaczać:** Z opilstwa owa bladość, chwiejące ś. nóg stąpanie i takie P., jakby zawsze był pijany. Pilch. (= *[illegible] ś.*)

**Potaczanie się**, **a ś.**, blm., czynność cz. **Potaczać ś.**

[**Potaczka**, **i**, lm. **i**] *naczynie bednarskie na trzech nogach z czopem w dnie, do zalewania chust [illegible] przed praniem,* żołotk, potok, żłukto. **2.** a. **Potoczka** *cebrzyk na trzech wysokich nogach do zmywania statków w kuchni,* pomywalnik, luszot, liszaf, liszof, luszaf. **3.** *naczynie do robienia piwa,* trynóg. <Od Potaczać>

[**Potaczkowy**] przym. od **Potaczka:** Piwo potaczkowe = *piwo domowej roboty, robione w potaczce.* <Od Potaczka>

**Potaflować**, **uje**, **ował** *pokryć, wyłożyć taflami; pokrajać w tafle.* L. <Po + Taflować>

**Potaflowanie**, **a**, blm., czynność cz. **Potaflować.**

†**Potahły** *podeszły w latach (pociągły? L.):* Kiedy s. temu potahłemu dworzaninowi na piękną twarz wejrzeć potrafi... Górn. Sokrates też tak znamienity mędrzec, już w potachłych (tak!) leciech na arfie ś. uczył. Kwiat. <Od Ukr. potahnuty>

**Potaić**, **i**, **ił** **1.** *jedno po drugim utaić, zataić; pookrywać:* Zapozwał o to, że po nieboszczyku ojcu naszym sumy potaiłem. Mat. **2.** *utaić, ukryć, stłumić:* Bo krew przyrodzona nie może być w obojm szczęściu potajona. Kochan. (= *w szczęściu i w nieszczęściu nie może utaić ś. w tobie, nie odezwać ś.*). <Po + Taić>

**Potajać**, **je**, **ał**, **Potajeć** **1.** *stajać kolejno, jedno po drugim, potopnieć; popuszczać, porozpuszczać ś.* (o lodach). **2.** *wypełnić pewien czas tajaniem.* L. <Po + Tajać>

**Potajanie**, **a**, blm., czynność cz. **Potajać.**

**Potajeć**, **e**, **ał** p. **Potajać.** <Po + Tajeć>

**Potajemnie** przys. od **Potajemny;** [**Potajkiem**]: Posłał tedy Jozue, syn Nun, z Setym dwu mężu spiegierzów P. Leop. Jechałeś potym ziemią, tam gdzie Wilna (rzeka) cicha górę z wieku sadzoną P. spycha. Kochan. (= *niepostrzeżenie podmywa*). Jako w innych rzeczach, tak i w tej Pan P. łaskaw na Polaki. Rej. (= *tajemniczo*).

×**Potajemnik**, **a**, lm. **i**, [**Potajnik**] **1.** *skrytka, ukrycie, kryjówka, loch:* Św. Grzegorz tłomaczy: dawny nieprzyjaciel, jako bestja, do potajemnika wnidzie. **2.** *sprawa potajemna; schadzka potajemna:* Niech będzie koniec potajemnikom i bałamuctwu. Rodz. <Od Potajemny>

**Potajemność**, **i**, blm. rz. od **Potajemny:** P., skrytość. Kn.

**Potajemny** *bez wiedzy czyjej dokonany, istniejący i t. p.; tajny, w tajemnicy utrzymywany, tajemny, skryty, ukryty, sekretny, tajemniczy, pokątny, tajony:* Chciała z nim mieć potajemną sprawę. Kraj. Słowa mówione z trwogą potajemną, jak węże skórą szeleściły suchą. Słow. <Po + Tajemny>

**Potajenie**, **a**, blm., czynność cz. **Potaić.**

[**Potajkiem**] p. **Potajemnie.**

[**Potajnik**, **a**, lm. **i**] p. **Potajemnik:** Od chaty na futorze prowadził P., czyli loch podziemny, aż do wsi. <Po + Tajnik>

[**Potak**, **a**, lm. **i**] **1.** *przyrząd do nawijania cew w krosnach.* **2.** *skrzynka przenośna do narzędzi kowalskich.* **3.** w lm. *stare naczynia, stare sprzęty, graty, rupiecie.* <Po + *Tak, CIEK/TOK TAK>

[**Potakać**, **a**, **ał**] p. **Potoknąć.**

[**Potakanie**, **a**, blm.] czynność cz. **Potakać.**

**Potakiwacz**, **a**, lm. **e** *ten, co potakuje.* L. <Od Potakiwać>

**Potakiwaczka**, **i**, lm. **i** forma ż. od **Potakiwacz.** L.

**Potakiwać**, **uje** a. †**iwa**, **iwał** p. **Potaknąć.**

**Potakiwanie**, **a**, blm., czynność cz. **Potakiwać:** We Panny P. nadto jest niewczesne. L.

× **Potaknąć, nie, nął**, nied. **Potakiwać, [Potakować]** komu **I.** *przytaknąć, przyświadczyć:* Niewątpliwie — potaknął cześnikowicz. Syn. A my czy władzy nie mamy? — Naturalnie! potaknął Jakobowicz... po co pasterza żółcią napawać? Gliń. [Pies, nie chcąc mu ś. sprzeciwić, potaknął]. Częstym skinieniem głowy potakiwał. Mick. **2.** nied. *pobłażać, zezwalać komu na wszystko, schlebiać, grać czyją piosnkę, dąć w czyją dudkę, basować komu:* Potakiwa do wszystkiego. Troc. Nikt tego We Panu nie zgani, owszem, według zwyczaju zagęszczonego potakiwać każdy będzie. L. <Po + *Taknąć, od Tak>

× **Potaknięcie, a**, blm., czynność cz. **Potaknąć.**

**[Potakować, uje, ował]** p. **Potaknąć.** <Po + *Takować, od Tak>

**[Potakowanie, a,** blm.] czynność cz. **Potakować.**

**Potaksować, uje, ował** *otaksować jedno po drugim:* Tamże potaksowano wszelkie kondycje ludzi różnych. Kub. <Po + Taksować>

**Potaksowanie, a,** blm., czynność cz. **Potaksować.**

**Potakująco** przys. *w sposób potakujący, potakując:* Potrzęśli głowami P. Krasz.

**Potamografja, i,** blm., **Potamologja** *część gieografji badająca rzeki i doliny rzeczne.* <Gr. potamós + -graphia>

**Potamologja, i,** blm. p. **Potamografja.** <Gr. potamós + -logía>

**Potamować, uje, ował** *zatamować jedno po drugim.* <Po + Tamować>

**Potamowanie, a,** blm., czynność cz. **Potamować.**

**Potaniały** *który potaniał:* Obyczaje wieku naszego złe, pokażone, potaniałe. Mącz. <Od Potanieć>

**Potanieć, eje, ał I.** *stać ś. tańszym, stanieć nieco, spaść z ceny a. w cenie; stracić na wartości.* **2.** *stanieć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Tanieć>

**Potanienie, a,** blm., czynność cz. **Potanieć.**

**Potańcować, uje, ował, Potańczyć I.** *czas jakiś spędzić na tańcowaniu.* **2.** przen. *pokręcić ś.; nie wiedzieć, gdzie ś. podziać w kłopocie, w strachu:* **Ja ci ś.** przysłużę, potańcujesz ty! Ty synu, potańcujesz ze mną trochę, rozumiesz? L. <Po + Tańcować>

**Potańcowanie, a,** blm., czynność cz. **Potańcować.**

**Potańczenie, a,** blm., czynność cz. **Potańczyć.**

**Potańczyć, y, ył** p. **Potańcować.** <Po + Tańczyć>

**Potapka, i,** lm. i fortep. *część blacika kościanego na klawiszu, w którą ś., grając, palcem uderza.* <Po + *Tapka, od *Tapać, Fr. taper>

**[Potarachać, a, ał]** p. **Potargać.**

**[Potarachanie, a,** blm.] czynność cz. **Potarachać.**

**Potarabanić ś., i ś., ił ś.** *pójść z trudnością, potoczyć ś.* (o człowieku otyłym). <Po + Tarabanić ś.>

**Potarabanienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potarabanić ś.**

**[Potarasić, i, ił]** *podeptać, stłuc, potarmosić, potratować, podeptać:* Koza abo owca pódzie w zboże i potarasi, a gęś pódzie, poje se i nie potarasi. Nie chodź do mnie tędy, bo mi potarasisz w ogródeczku grzędy. <Po + Tarasić>

**[Potaraska, i,** lm. i] *parzeczka, smrodynia.*

**Porasować, uje, ował** *zatarasować jedno po drugim:* P. drzwi. <Po + Tarasować>

**Potarasowanie, a,** blm., czynność cz. **Potarasować.**

**[Potaraszenie, a,** blm.] czynność cz. **Potarasić.**

**Potarcie, a I.** blm., czynność cz. **Potrzeć. 2.** †P., lm. **a** *rana, skaleczenie, obrażenie, pobicie, szkoda, uszkodzenie na zdrowiu:* Uzdrowię potarcia ich. Leop. <Od Potrzeć>

**Potarcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potrzeć ś.**

†**Potarczka, i,** lm. i *małe starcie, utarczka, potyczka, bójka, bitwa:* Sześćmi potarczkami Tatarów pogromił. Lat. Zabito w tej potarczce z nieprzyjaciół tysiąc. Stryj. Hetman czatami i potarczkami pole otworzył. Fal. Sądowe potarczki szkodliwe. Glicz. <Od *Potarka, Po + CIER/TOR/TAR/TR/TRZ>

**[Potarć, trze, tarł i P. ś.]** p. **Potrzeć.** <Po + Tarć>

**Potargać, a, ał, [Potarachać] I.** *stargać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, poczochrać, pokudłać, roztargać; poplątać, pogmatwać, powikłać, posupłać:* P. komu włosy, głowę. P. nici, sznurki. **2.** *stargać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; porwać, poszarpać, porozrywać, porozszarpywać; podrzeć:* Kleszczami kazał na nim ciało P., powiadając ludziom, że go szczury zjadły. Baz. Cichy szedł bardzo z myślami Ligięzy, wlokąc u stóp swych potargane więzy. Rom. P. struny lutni. Niema co odziać... a w potarganych łachach to nie honor Panu Bogu i grzech przecie niemały. Ork. Przen.: Klnąc zbójcę, potargałem siły, wściekłem ś. jako brytan uwiązany. Słow. Cała dusza moja tak potargana, że mnie już życie nawet obrzydło. Kaczk. Znajduje potarganą sławę osoby prywatnej, która w niczym nie zawiniła. Dawne uczucia, ufność, znajomość nawet — wszystko było potargane. Sienk. [P. papier, fartuszek, bramę. Grunt potargany] *(= grunt podzielony).* [Potargane gacie] p. **Potarganiec.** Potargany koczar = *lichy wołant.* Choćbyś miała trzy dwory, a já ani potargane stodoły, nie będziesz má. **3. Potargnąć,** nied. × **Potargać** *targnąć, szarpnąć, pociągnąć gwałtownie:* Przybliżywszy ś., potargnął ją, mówiąc: co ty tu czynisz? Wys. Zatym ś. wilk gniewając i potargnął piły, one ś. też dwie części drzewa obaliły. Papr. P. podłym łańcuchem. Słow. *(= potrząsnąć).* **4.** *spędzić pewien czas na targaniu, potarmosić, poszarpać, poszamotać:* P. za czuprynę. **P. ś.** *potargać sobie włosy, głowę, roztargać ś., poczochrać ś.; poplątać ś., powikłać ś., pogmatwać ś., posupłać ś.:* Potargały ś. i poplątały nici wielkiej sieci organicznej. Paw. <Po + Targać>

**Potarganie, a,** blm., czynność cz. **Potargać.**

**[Potarganiec, ńca,** lm. **ńcy, Potargane gacie]** przezwisko, *obszarpaniec, oberwaniec, obdartus.* <Od Potargany>

**Potarganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potargać ś.**

**Potargiwać, uje, iwał** *targać razwraz:* Rumienił ś. wojak i potargiwał brodę. Krasz. <Od Potargać>

**Potargiwanie, a,** blm., czynność cz. **Potargiwać.**

**Potargnąć, nie, nął** p. **Potargać.** Sekl., Wen. **[P. ś.]** *pokrzątać ś.:* Wdowa teraz miała mało wiele do czego ś. P. <Po + Targnąć>

**Potargnięcie, a**, blm., czynność cz. **Potargnąć.**

**Potargnięcie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Potargnąć ś.**

**Potargować, uje, owal** *spędzić pewien czas na targowaniu:* Kupię, nie kupię, P. można. [illegible] **P. ś.** *spędzić pewien czas na targowaniu ś.* <Po + Targować>

**Potargowanie, a**, blm., czynność cz. **Potargować.**

**Potargowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Potargować ś.**

**Potarkotać, ocze, tał** *spędzić pewien czas na turkotaniu* [illegible] Jak ś. tam trochę potarkocze, ! nie bez tego, aby ś. czasem nie potarkotało, nie byłoby ładu w domu. Fred. A. <Po + Tarkotać>

**Potarkotanie, a**, blm., czynność cz. **Potarkotać.**

**Potarkować, uje, owal** *spędzić pewien czas na tarkowaniu.* <Po + Tarkować>

**Potarkowanie, a**, blm., czynność cz. **Potarkować.**

**Potarmosić, i, ił** *starmosić jedno (a jednego) po drugim a. jedno (a jednego) w wielu miejscach,* [illegible] *potargać, poszarpać:* Przybycie gości szczekaniem głośnem, na dziada warknąć, Żyda P. Mick. [illegible] już potarmosił, gdy podstawił na niego [illegible] wisnął Krasz. Pierwsze krótkie, [illegible] wiatry ... poszarpały śniegi, potarmosiły sady, pozmiatały ogonami drogi. Reym. <Po + Tarmosić>

**Potarmoszenie, a**, blm., czynność cz. **Potarmosić.**

**Potarnieć, eje, ał, [Potornieć]** *podrętwieć:* Zęby mi od kwasu potarniały. <Po + Tarnieć>

**Potarnienie, a**, blm., czynność cz. **Potarnieć.**

†**Potart** p. **Potarty.**

**Potarty** i (jako orzeczenie) †**Potart** im. od **Potrzeć:** A ta Serbja leży pospołu z Bołgarją a Bosną, w której Despot mocnie panował, póki był od Turków nie potart. Biel M. (= *starty, zniszczony, zniweczony, pognębiony*). Najpierw Krzyżacy uderzyli na Tatary, ale tak są od nich potarci, jako zboże od gradu. Paszk. <Od + Potrzeć>

**Potarzać, a, ał 1.** *spędzić pewien czas na tarzaniu.* **2.** *wytarzać, wyłarzać, sterać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Suknia w błocie potarzana (= *pomarana, uwalana, pobrukana*). Przew. Nad kracią waszą dla chudoby nikczemnie potarzaną. Grab. P. **3.** P. *potargać, poczochrać, rozkudłać:* Jak dziecię senne wahała ś. na wszystkie strony, milcząca, z chmurnym czołem, zwisłą wargą, rozpiętą suknią i potarzanym włosem. Krasz. **P. ś.** *spędzić pewien czas na tarzaniu ś.* <Po + Tarzać>

**Potarzanie, a**, blm., czynność cz. **Potarzać.**

**Potarzanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Potarzać ś.**

[**Potarzyna, y, lm. y**] **1.** p. **Potarżyna. 2.** a. [**Potarzyny**] p. **Poprawiny.** Wilk.

**Potarż, a, lm. e** myśl. *sznur, idący od kryjówki* [illegible] *do* [illegible], *a za którego pociągnięciem* [illegible] *spada.* [illegible] <Po + *Targ, TARG>

[**Potarżyna, y, lm. y, Potarzyna**] *następny dzień po* [illegible] *po jarmarku.* <Po + *Tarzyna, od Targ>

**Potas, u**, blm. chem. *pierwiastek metaliczny, przedstawiciel metali alkalicznych, ciężar atomowy ...*, ✕ **kali**, ✕ **kaljum**, ✕ **kalin**, K. — **Lć. potassium**>

**Potasiec, śca, lm. śce** min. *minerał z gromady sylikatów, z rzędu wodorokrzemianów,* **apofilit**, $H_2(Ca, K_2)Si_2O_6 + H_2O$. <Od Potas>

**Potasować, uje, owal** karty *tasując pomieszać, przemieszać; pokartować, skartować.* <Po + Tasować>

**Potasowanie, a**, blm., czynność cz. **Potasować.**

**Potasowiec, wca, lm. wce** chem. *jeden z metali: lityn, sód, potas, rubid, cez, tworzących rodzinę naturalną pierwiastków.* <Od Potasowy>

**Potasowy I.** przym. od **Potas:** Ałun P. (= *krystalizujący ś. z roztworu zakwaszonego chlorowodorem*). Łyszczyk P. (Al. Fe K. Si. Fl.). Saletra potasowa *minerał z gromady sylikoidów z rzędu azotanów*, $KNO_3$. Mika potasowo litynowa. Feldspaty potasowo sodowe. **2.** ! Ług P. zam.: *ług potażowy.* <Od Potas>

✕ **Potasz, u**, blm. p. **Potaż.** Troc. <Nm. Potasch>

**Potaszczenie, a**, blm., czynność cz. **Potaszczyć.**

**Potaszczyć, y, ył** zł. *iść, chodzić.*

[**Potasznia, i, lm. e**] p. **Potażarnia.** <Od Potasz>

†**Potaś, u, lm. e**, ✕ **Potaź** *rosół, zupa:* P. zabielany, rumiany, tretowany, tłuczony. Troc. P. zielny. Troc. <Fr. potage>

[**Potał, a, lm. y**] *przyrząd z kółkiem, za pomocą którego przędza z kłębka zwija ś. na cewki,* **zwijadło, toczak.**

**Potatarski** *pozostały po Tatarach:* Tatarzyska, Koczubijów, Kadłubajów i wiele innych potatarskich rumowisk. Rol. <Po + Tatarski>

**Potatarzenie, a**, blm., czynność cz. **Potatarzeć.**

**Potatarzeć, eje, ał** *stać ś. Tatarem:* Pan Ruszczyc ma rodzonych w ordzie, którzy dziećmi ogarnięci, całkiem potatarzeli i do dostojeństw doszli. Sienk. <Po + *Tatarzeć, od Tatar>

**Potatuować, uje, owal** *poddać tatuowaniu jedného po drugim.* <Po + Tatuować>

**Potatuowanie, a**, blm., czynność cz. **Potatuować.**

✕ **Potaź, u, lm. e** p. **Potaś:** Złapał kucharz gąsiora, nóż mu do szyi przymierza, P. z niego chcąc gotować. Jak. W. Za nic potazie zmyślone, zdrowsza własna flaszka wina. Pot. <Fr. potage>

[**Potaźnia, i, lm. e**] p. **Potażarnia.** <Z Potażnia>

**Potaż, u**, blm., ✕ **Potasz** chem. *węglan potasu:* P. gryzący = *wodan potasu.* P., popiół z drzew palony i stopiony. Kluk. P. dzieli ś. na korytowy, blauaż, i na machlugę, czyli wojdaż. Świt. Gdyby nie było potażu, nie byłoby ekwipażu: skarb to nie dosyć wielbiony, z popiołów mamy galony. Kras. <Nm. Potasch>

**Potażarnia, i, lm. e**, [**Potaźnia, Potasznia**] chem. *fabryka potażu z popiołu:* W samym Gdańsku w sławnej potażarni Szopenhaura. T. K. Jest tu P., dwa kościoły i wielkie odpusty. Sez. Czemu nie palą węgli, lub hut a. potażarni nie zakładają? Sez. Został przełożonym nad potażarnią i majdanem. Gac. <Od Potaż>

**Potażerja, i, lm. e** p. **Ogrodowizna.** <Od Fr. potager>

**Potażnik, a, lm. cy**, ✕ **Potażowar** *ten, co robi potaż.* T. K. <Od *Potażny, od Potaż>

✕ **Potażowar, a, lm. owie** p. **Potażnik.** <Potaż + *War, od Warzyć>

**Potażowy** przym. od **Potaż**: Ałun P. *(= jeden ze sztucznych ałunów).* Ług P. = *roztwór wodny wodanu potasu, czyli potażu gryzącego.* Mika potażowa p. **Mika.** Feldspat P. p. Mikroklin. <Od Potaż>

**Potąd, [Potel, Potela, Potla, Potyl, Potyla, Pótyl, Półty, Wpółty, Wpółtyk, Potyk, Potyk, Pótynasty, Putynasty]** przys. **I.** *do tego czasu, dotąd, dopóty, potą, tak długo; do chwili obecnej, do dziś, dotychczas, podziśdzień:* P. będę czekał, pokąd nie przyjdzie. Troc. P. piękna była, póki i piękne dukaty miała. L. P. mi ś. wrócić nie kazała, póki biletu jemu nie oddam. L. *(= nie prędzej).* P. nie był u mnie. Troc. **2. a. †Po ty miasty, †Potychmiast** *do tego miejsca, dotąd, po póty, póty:* Tych kłopotów mam już P.! (po gardło). Woda sięgała już P. P. idą moje grunta. <Po + T>

**†Potąpca, y,** lm. **y** p. **Potępiciel:** P. zakonu (condemnator). Op. <Od Potąpić>

**†Potąpiać, a, ał** p. **Potępić:** Nigdybyście niewinnych nie potąpiali. Op. Znajdziesz wiele miejsc Pisma św., które niemierne a pijanice potąpiają. Rej.

**†Potąpianie, a,** blm., czynność cz. **Potąpiać.**

**†Potąpić, i. ił** p. **Potępić.**

**†Potąpienie, a,** blm., czynność cz. **Potąpić.**

**[Potchnąć, chnie, chł** i **P. ś.]** p. **Potknąć.** <Zam. Potknąć, przez sld. do Po + Tchnąć>

**[Potchnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Potchnąć.**

**[Potchnięcie się, a ś,** blm.] czynność cz. **Potchnąć ś.**

**[Potciwie]** przys. od **Potciwy.**

**[Potciwość, i,** blm.] rz. od **Potciwy.**

**[Potciwy]** p. **Poczciwy.** <Z Poczciwy>

**[Pote]** p. **Potym.** <Pote(m)>

**Poteatyński** *pozostały po Teatynach:* Bibljoteka poteatyńska. Rol. <Po + Teatyński>

**†Poteczna kara** p. **Poteczne.** <Po + *Teczny, od TK/TYK>

**†Poteczne, ego,** blm., **†Poteczna kara** *kara za pomyłkę przy wygłaszaniu roty przysięgi.* Ks. ł. <Po + *Teczny, TK/TYK>

**[Potek, tka,** lm. **tki]** p. **Patek.**

**[Potel]** przys. p. **Potąd.**

**[Potela]** przys. p. **Potąd.**

**Potelegrafować, uje, ował** *spędzić pewien czas na telegrafowaniu.* <Po + Telegrafować>

**Potelegrafowanie, a,** blm., czynność cz. **Potelegrafować.**

**[Potelentać się, a ś., ał ś.]** *pójść chwiejnym krokiem, posłaniać ś.*

**[Potelentanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Potelentać ś.**

**Potelina, y,** blm. tech. mieszanina żelatyny, gliceryny i garbnika, do konserwowania mięsa.

**†Potemnie** przys. od **Potemny.**

**†Potemniej** st. w. od **Potemnie.**

**†Potemniejszy** st. w. od **Potemny:** Nie potemniejszego i zrządniejszego, jak przyrodzenie, *natura nihil aptius, nihil descriptius.* Mącz.

**†Potemność, i,** blm. rz. od **Potemny,** *pora, okazja, sposobność, zręczność po temu: Opportunitas,* P., pogoda a czas ku której rzeczy. Mącz.

**Potemny I.** [P.] p. **Potomny. 2.** †P. = *a) potemu będący, zdatny, nadający ś., przydatny, dogodny, pomyślny, odpowiedni, stosowny, odpowiadający celowi:* P., przytralny, godny, słuszny, *habilis* Volck P., godny, *conformis* Mącz P. mu ten ogródek, ta izba Troc. *b) trafny, nadający ś.:* Potemnych słów zażywa. Troc. *c) powolny, zgodny:* Był to człowiek potemnego (powolnego) umysłu. Troc. <Od Potemu>

**Potemperować, uje, ował** *zatemperować jedno po drugim.* <Po + Temperować>

**Potemperowanie, a,** blm., czynność cz. **Potemperować.**

**[Potemś]** p. **Potym.**

**Potemu** przys. **I.** *do tego, na to* (przy rzeczownikach = *potemny):* Nie miała lat P., aby mogła złe poznać. L. Mamy głowy P. L. Otóż teraz czas P. Jag. Nie pora P. Człek chory i nie P. Biel. J. [Niemás mego pana, i ten nie P.] *(= na nic, do niczego).* **2.** [P.] *po tyle:* Żeli (jeżeli) biała wełna będzie po złotemu, żeli siwá nie będzie P. <Po + Temu, od To>

**†Potencja, i,** lm. **e I.** *potęga, siła, moc:* Jak wielka jest P. króla pruskiego. Wyrw. Grachus swoję potencją raczej, niżeli rzpltej całość wolał. Warg. Jeśliby to był Szwed, wiedzieć nam trzeba, jaka to tam jest P., nim na co rezolwować ś. przyjdzie. Przybor. **2.** *mocarstwo, państwo:* Potencją nazywają ś. wszystkie państwa, czy to monarchiczne, czy arystokratyczne, czy demokratyczne. Wyrw. **3.** mat. *potęga, iloczyn jednakowych czynników.* <Łć. potentia>

**Potencjalnie** przys. od **Potencjalny:** Potrzeba poezji tkwi P. zarówno w samej przyrodzie, jak i w duszy ludzkiej. Kon.

**Potencjalny. Potencjonalny I.** *posiadający siłę ukrytą, występującą dopiero przy sposobności:* Chcę co zrobić, czyn P. Spas. Postęp P. W scholastyce: Energja potencjalna p. **Energja.** Funkcja potencjalna *(= potencjał).* <Od Potencjał>

**Potencjał, u,** lm. **y** fiz. *stopień napięcia siły (elektrycznej, magnetycznej i t. p.) w jakim punkcie ciała; miara natężenia pola magnetycznego, elektrycznego i t. p., zdolność wykonywania pracy:* Podobnie jak ciecz usiłuje przejść z miejsca, gdzie pozostaje pod ciśnieniem większym, do miejsca, gdzie panuje ciśnienie mniejsze; tak też elektryczność dąży do przepływu z miejsca jednego do drugiego, skoro potencjały w miejscach tych są różne. W przejściu zaś tym zarówno woda jak i elektryczność wykonać mogą pracę, stąd więc P. oznacza zdolność wykonywania pracy i jest pojęciem pokrewnym z energją potencjalną. P. w pewnym punkcie pola (np. pola ciążenia) równa ś. pracy mechanicznej, jaką wykonają natężenia tegoż pola, przesuwając jednostkę (np. masy) z nieskończoności aż do danego punktu. P. grawitacji. W każdej wysokości słupa cieczy, czyli w każdym jego poziomie panuje jednakie ciśnienie, a powierzchniami ekwipotencjalnemi, powierzchniami jednakiego potencjału a. powierzchniami poziomowemi nazywamy powierzchnie, których punkty posiadają jednaki P. Laplace wytworzył pojęcie potencjału. Bog. Autor wyłożył teorję potencjału i znaczenie jego dla elektryczności. <Łć. potentialis>

**Potencjonalny** p. **Potencjalny:** Siła potencjonalna. <Od Potencja>

**Potentat, a,** lm. **ci, †Potestat I.** *siłacz, mocarz, herkules.* **2.** *monarcha potężny, mocarz.* **3.** *możnowładca, pan możny, magnat:* Gdy Lechowe zeszło pokolenie, zjechawszy s. do Gniezna, panowie potentaci zgodzić s. nie mogli, *proceres.* Błaz. Oligarchja, rząd kilku osób możnych, potentatów. Petr. Przen.: Palmy Starszego Madonna ze św. Janem Chrzcicielem i św. Katarzyną należą do najznakomitszych tego potentata sztuki włoskiej tworów. <Łć. potentatus>

**Potentatka**, i, [illegible] *od* **Potentat.**

**Potentować**, uje, **ował** *[illegible]* < Po + Ten[illegible]

**Potentowanie**, a, blm., czynność cz. **Potentować.**

**Potera**, y, blm., **[Potura, Potyra, Potyrka]** *[illegible]* Pójdą w pośmiewisko i [illegible] Kras. < Od Poterać >

**[Poteraczka**, i, blm.] *[illegible]* Jeda go s cztery lata P. < Od Poterak >

† **Poterać**, a, ał, **[Poterać]** i †**P. ś.**, **[P. ś.]** 1. p. **Potyrać**: Zasobna i wojną niepoterana kraina wielkopolska nie żałowała pieniędzy na obronę. Sienk. 2. p. **Poturać.** < Po + Terać >

**[Poterak**, a, lm. i] *[illegible], człowiek ni[illegible]* < Od Poterać >

**Poteranie**, a, blm., czynność cz. **Poterać.**

**Poteranie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poterać ś.**

**[Poterczę**, cia, lm. ta, **Potyrcze]** 1. *płód poro[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]* (partus praematurus). 2. a. **[Patarocza]** *malec, [illegible]*

**[Poterępić**, i, ił] p. **Potrącić.**

**[Poterępienie**, a, blm.] czynność cz. **Poterępić.**

**[Poterkać się**, a ś., ał ś., **Poterkiwać ś.]** kim *[illegible], używać go do podłych, ordynarnych [illegible], nie mieć za nic*

**[Poterkanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Poterkać ś.**

**[Poterkiwać się**, uje ś., iwał ś.] p. **Poterkać.**

**[Poterkiwanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poterkiwać ś.**

**Poterminować**, uje, **ował** 1. *pobyć pewien czas [illegible], pobyć terminatorem.* 2. × P. co = *ozna[illegible] na czym termin:* Woźny przyniósł kartkę jakąś, ani pieczętowaną, ani podpisaną, owszem lada jako poterminowaną, i w niebytności małżonka i synów jej położył Kraus. < Po + Terminować >

**Poterminowanie**, a, blm., czynność cz. **Poterminować.**

**Poterna**, y, lm. y woj. *korytarz [illegible] [illegible] a. sklepiony z muru, służący do przejścia z wnętrza fortecy do rowu* < Fr poterne >

**[Poterpać**, a, ał, nied. **Potyrpować]** *poszarpać, po[illegible], poturbować*

**[Poterpanie**, a, blm.] czynność cz. **Poterpać.**

**[Poterpolenie**, a, blm.] czynność cz. **Poterpolić.**

**[Poterpolić**, i, ił] *poczochrać*

**[Poterucha**, y, blm.] 1. *tytoń podłego gatunku, tytoń [illegible] i niedbale wysuszony.* 2. *[illegible] najpośledniejsze.* 3. w lm *[illegible] stare* < Po + * [illegible], CIER/TOR/TAR/TR/TRZ >

**[Poterywać**, a, ał i **P. ś.]** p. **Potyrać.** < Od Po terać >

**[Poterywanie**, a, blm.] czynność cz. **Poterywać.**

**[Poterywanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Poterywać ś.**

**Potęchnąć**, ohnie, chł 1. *stęchnąć kolejno, jedno po drugim.* 2. [P.] *[illegible] nieco, ulżyć:* Potęchło mi w brzuchu (= *jestem nieco głodny*). < Po + Tęchnąć >

**[Potęchnienie**, a, blm.] czynność cz. **Potęchnąć.**

**[Potesia**, i, lm. e] *[illegible]*

† **Potestat**, a, lm. ci p. **Potentat.** Rej.

**Potęga**, i, lm. i, †**Potencja** 1. *potężność; moc wielka, [illegible], władza silna:* P. połączenie w największej zupełności i wielkim objęciem władzy, mocy i siły, a zatym właściwie rządzącym tylko narodami przyznaną być może. L. Sprawiedliwość na wojnie największa P. Pot. Ja w tych waszych okopach słabą widzę potęgę. Falib. P. państwa, gienjuszu, natchnienia. Bracia, sami z sobą walcząc, narodu swego potęgę rwali. Błaż. Wojenna P. Star. Miasto od potęgi swojej sławne. Troc. Bohun stąd, nie dowierzając bracławskiej potędze, zbieżał ku Humaniowi. Tw. Słowom składaj ś. słowem, szabli szablą, potędze potęgą. Fred. M. Potęgą swoją wszystkim sąsiadom groźni byli. Nar. Taka w człowieku jest P. sumienia, że najwięksi zbrodniarze sami ś. oskarżają przed sądem. Kras. Prysła azjatyckich obozów P. Wor. W słowach tylko chęć widzim, w działaniu potęgę; trudniej dobrze dzień przeżyć, niż napisać księgę. Mick. Skruszyć potęgę zakonu. Mick. Duch jest potęgą nad wszystkie potęgi świata, przełamującą wszystko, co nie jest z ducha prawdy i ducha światła. Lib. On, przed którym groby pękają, kiedy je zaklnie potęgą słowa. Krasiń. Młodości! orla twych myśli P., jako piorun twoje ramię. Mick. P. uczuć. Z temi dwiema świętemi potęgi, jak Chrystus, w światła wzbijesz ś. okręgi. Krasiń. P. języka naszego nie spoczywa bynajmniej w jego śpiewnej, ogładnej rymowości. Szaj. Ze wszystkich braci Olgierd najwyżej wzniósł ś. potęgą i mądrością. Szaj. Zamieć szalała po dawnemu, lecz zdawało ś., że ruch, który zawrzał dokoła, osłabił jej potęgę. Sier. Wprowadzenie chrześcijaństwa miało ś. stać jednym ze źródeł nowej potęgi, formującej ś. w odwrót giermańskiej. Tysz. Język jest już wyższą duchową potęgą ojczyzny, niżeli są obyczaje. Lib. Gdzie kres potęgi naszej? Sienk. Niezwalczona P. Kaczk. Na potęgę (przys.) = a) *potężnie, co ś. zowie,* gm. *na grandę:* Kielich za kielichem lata, ochota ś. wzmaga, piją na potęgę L. (= *bez miary, bez upamiętania, zapamiętale*). Kłamie na potęgę. Annibal zbił na potęgę Rzymian niedaleko jeziora Trazymeńskiego. Lel. (= *ile wlazło, z kretesem, ze szczętem, na łeb na szyję*). b) *na gwałt, jeden przez drugiego, co żywo:* Za czasów tego pana wszyscy na potęgę czytają i tłumaczą cudzoziemskie księgi. L. 2. *wojsko potężne:* P. otomańska zagrażała Wiedniowi. Potęgę swoją przeciw nam obrócił. Troc. A gdyby rebelizantom obca P. na pomoc przyszła? Sienk. 3. *państwo potężne, mocarstwo:* Potęgi europejskie. Troc 4. fiz., tech.: P. siły a. motoru p. **Efekt.** 5. mat. = a) P. liczby danej = *iloczyn czynników równych tej liczbie:* P. druga = *kwadrat.* P. trzecia = *sześcian.* P. czwarta. P. o wykładniku całkowitym, dodatnim. Potęgi uogólnione o wykładnikach ujemnym, ułamkowym, niewymiernym, urojonym. Podnieść, wynieść liczbę do potęgi. Podnoszenie do potęgi liczb, wielomianów. b) P. punktu względem koła = *iloczyn stały dwuch odcinków siecznej przez ten punkt przechodzącej.* < Po + * Tęga, CIĘG/TĘG >

**Potęgować**, uje, **ował** 1. *robić potężniejszym przez skupienie, natężenie; wzmagać, natężać, wzmacniać.* P. zapał, uczucia. P. głos (= *podnosić*). P. siły (= *pomnażać, powiększać*). Imaginacja potęguje ledwie dojrzany promyk do jasności słonecznej. 2. mat. *podnosić do potęgi.* **P. ś.** *potężnieć, wzmagać ś., natężać ś., podnosić ś.:* Dzieła jego noszą cechę coraz potęgującego ś., coraz samodzielniejszego talentu. Żel. < Od Potęga >

**Potęgowanie**, a, blm., czynność cz. **Potęgować.**

**Potęgowanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Po-**

**tęgować ś.:** Wobec potęgowania ś. stronnictwa niechętnego Sasom, Augustowi zależało na usmierzeniu niechęci konfederatów. Kraus.

†**Potępa, y,** blm. **I.** p. **Potępienie:** Przysiągł na większą potępę swej wiary. Otw. Nie bójcie ś. potępy ludzkiej. Rej. Wszech jednak żal człowieczej potępy obchodzi. Żebr. **2.** *obelga, zniewaga, zelżywość, pogarda, poniżenie.* B. Sz., Ort. P. *contumelia.* Glos. <Po + *Tępa, TĘP, TĄP>

†**Potępca, y,** lm. **y** p. **Potępiciel:** Czarnoksiężnik i P. zakonu bożego. Op. Każdemu zdrajcy szkoda przepuszczać i potępcy swemu. Papr. Jezus był P. a niszczyciel szatański. Białob. <Od Potępić>

**Potępiać, a, ał** p. **Potępić.**

**Potępianie, a,** blm., czynność cz. **Potępiać:** Podobna skwapliwość w potępianiu bywa, niestety, zbyt często tylko czasowych uprzedzeń skutkiem. Szaj.

**Potępiciel, a,** lm. **e,** †**Potępca,** †**Potąpca** *ten, co potępia:* Bisurmaniec, P. wiary chrześcijańskiej. Paszk. Jeślim klął cię, życie, P. twardy, tom potępiał najgłębszą, bolesną tkliwością. Sf. <Od Potępić>

**Potępicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Potępiciel:** O nieprzyjaciółko nasza, o potępicielko, hańbo nasza. Birk.

**[Potępielec, lca,** lm. **lcy]** p. **Potępieniec.**

**Potępić, i, ił 1.** *stępić jedno po drugim.* **2.** a. †**Potąpić,** nied. **Potępiać,** †**Potąpiać** = a) *uznać, ogłosić za złe, niegodne, zganić, napiętnować; odsądzić (kogo) od czci i wiary:* Gorze wam źli i potępieni, którzyż też mówicie dobre złe, a złe dobre. Spr. Niewdzięczność mię ludzka potępiła. Kochan. Nie potępiajcie, a nie będziecie potępieni. Wuj. W czym drugiego sądzisz, samego siebie potępiasz. Wuj. Pierwej ś. było prawdy dopytać, niż potępiać. Skar. Próżno go potępiać mam, gdyż ś. sam takiego upadku boję. Skar. Dla kilku nie potępiajmy wszystkich. Kołł. Właściwie Bóg tylko i własne sumienie może każdego sprawiedliwie P. Brodz. Potępiać kogo, posądzać go na sumieniu. Kn. Świadectwo jednego nie jest dostateczne, żeby kogo P. Kras. A. Kościół potępił tę herezję. Potępiony w opinji publicznej. Dziś nawet, kiedy zbyt pośpiesznie i nierozważnie potępiono wszystko, co nazwano klasycznym, Jan Kochanowski ostał ś. ze swoją sławą. Krasz. Prasa jednogłośnie potępiła ten czyn. **2.** *osądzić kogo za winnego, skazać go na karę, wydać na kogo wyrok:* Potępiać kogo wyrokiem, skazować przeciw komu, osądzać być winnym czego. Kn. Sąd przeciw niemu skazał i na trzysta go złotych potępił. Skar. Na kopanie kruszców, na wyspy, na więzienie potępieni. Skar. Do galery go potępili. Birk. Bóg potępia złe ludzie, oddaje na wieczne potępienie. Kn. Niechaj sędziowie nie potępiają niewinnych. Kucz. P. (osądzić, skazać) kogo na śmierć. Troc. P. dekretem. Troc. Lepiej obwinionego uwolnić, niż niewinnego P. Ostr. Potępiona (skazana, osądzona) niewinność. Troc. Wyrok potępiający. **P. ś.** *stępić ś. kolejno, jedno po drugim:* Miecze ś. im potępiły i popękały, dzidy połamały. Jeż. <Po + Tępić>

**Potępienica, y,** lm. **e** forma ż. od **Potępieniec:** O przebrzydła potępienico! Chl. Dantego Francuska, P. miłości. Morz.

**Potępienie, a,** blm., †**Potępa** czynność cz. **Popić:** Teodozjusz wyjednał u senatu P. bałwochwalstwa. Lel. Każdy na czole miał znak potępienia. Krasiń. Niekiedy pada nań nawet kamień potępienia, jako na wichrzyciela ojczyzny. Szaj. On cały zawieszony leży między snem a śmiercią, między potępieniem całego życia a potępieniem wieczności. Krasiń. P. wieczne = *kary w życiu przyszłym za złe życie doczesne, piekło:* Pójdźcie na wieczne P. Troc.

**Potępieniec, ńca,** lm. **ńcy, [Potępielec, Potępieńczuk]** *człowiek potępiony, skazany na wieczne potępienie, piekielnik:* P. ognisty. Mick. I potępieńców ściga mnie zgrzyt, i serce z bólu mi pęka. Asn. [P. jest to duch, który różni ś. tym od innych, iż postać jego jest czarna i z pyska mu ziora ogień]. Drze ś. jak P. *(= jak opętaniec).* <Od Potępiony>

**Potępieńczo** przys. od **Potępieńczy:** Warjaci śmiali ś. P.

**[Potępieńczuk, a,** lm. **i]** p. **Potępieniec.** <Od Potępieniec>

**Potępieńczy** przym. od **Potępieniec:** Potępieńcze swary. Mick. <Od Potępieniec>

**Potępny I.** †P. *potępienia godny, grzeszny:* P. duchu. Spr. **2.** [P.] *stojący na zdradzie, chcący drugiego potępić.* <Od Potępa>

**[Potępować, uje, ował]** p. **Potupować.** <Od Potąpać>

**[Potępowanie, a,** blm., czynność cz. **Potępować.**

**Potęsknić, i, ił** *spędzić pewien czas w tęsknocie:* Nie jednę chwilę westchnął, potęsknił za tobą. Berw. <Po + Tęsknić>

**Potęsknienie, a,** blm., czynność cz. **Potęsknić.**

†**Potęskniwać, a, ał** *tęsknić od czasu do czasu za czym, oglądać ś. za czym z tęsknotą:* Pierwsze pułki zrażone uciekać znacznie potęskniwały, *ad fugam spectare coeperunt.* Błaż. Liczbą nieprzyjaciół przelęknieni, ku łodziom uchodzić potęskniwali, *ad naves respectabant.* Błaż. <Od Potęsknić>

†**Potęskniwanie, a,** blm., czynność cz. **Potęskniwać.**

**Potętnić, i, ił** *wypełnić pewną chwilę tętnieniem.* <Po + Tętnić>

**Potętnienie, a,** blm., czynność cz. **Potętnić.**

**Potężać, a, ał** p. **Potężyć.**

**Potężanie, a,** blm., czynność cz. **Potężać.**

**Potężeć, eje, ał** *stężeć kolejno, jeden (a. jedno) po drugim, posztywnieć.* <Po + Tężeć>

**Potężenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Potężeć. 2.** czynność cz. **Potężyć.**

†**Potężliwy** p. **Potężny:** Pamiątka rycerzów Krystusowych, którzy potykają ś. mężnie w boju, zwyciężyli najezniki potężliwe, ciało, świat i szatana. Baz. Pan Bóg tego męczennika chciał mieć potężliwym świadkiem prawdy Ewanielji. Baz. <Od Potęga>

**[Potężnia, i,** lm. **e]** *twierdza, forteca, warownia, więzienie:* Otwórzcie mi do więźni; czyli żyje Dorota w potężni? <Od Potężny>

**Potężnić, i, ił, Potężyć** *czynić potężnym, potężniejszym, potęgować.* <Od Potężny>

**Potężnie,** × **Potężno** przys. od **Potężny:** W więzach go trzymano P. L. P. go bronił. Troc. P. go chwali, gani. Troc. Tak P. przyjął nieprzyjaciół, że z nich mało co z pogromu uszło. Nar. Ręka mu P. opuchła. Perz. Wielkie dowcipy im dalej rzecz którą od siebie odkładają gwoli jakiej uciesze, tym potężniej, gdy ją znowu przedsiębiorą, kończą. Warg. Zmęczyłem ś. P. Zbił go P. Jeden z nich pękaty, o P. sterczącym brzuchu. Jord. Nos mu spuchł P.

**Potężniec**, eje, ał *stawać ś. potężnym, wzrastać w potęgę, wzrastać w siłę, rosnąć* ... Nida jeszcze wciąż potężnieje i jakoś dawniej ś. pieni. Łoś. W miarę oddalania ś. od stanu dzikości powstaje prawdziwa społeczność ludzka..., a jednocześnie potężnieje indywidualność. BdC. W związku ze wzrostem zdolności myślenia logicznego, porównywania i wnioskowania potężnieje także poczucie sprawiedliwości i spółczucia dla sobie podobnych. BdC. < Od Potężny >.

**Potężnienie**, a, blm., **1.** czynność cz. **Potężnić**. **2.** czynność cz. **Potężnieć**: Zdziczenie to nie tylko przejście ze stanu nie-dzikości do stanu dzikości, ale także zwiększanie i P. już istniejącej dzikości. BdC. Postęp moralny, doskonalenie ś. ... jest równoznaczne z potężnieniem altruizmu i uczuć społecznych, a to P. altruizmu idzie ręka w rękę z coraz większą indywidualizacją duchową osobników. BdC.

**Potężno** p. **Potężnie**. Pol.

**Potężność**, i, blm., rz. od **Potężny**, *potęga*: Potężności, okazałości i poważenia wielkiego potrzebował. Grab. P. Sposób pisania św. Piotra duchowną niejako moc i P. w sobie zamyka. Smal. A on moc ludziom daje, i w ludziach jego jest męstwo i potężność. Skar. Bóg ś. wszelką potężnością trzyduł, którą ś. o co złego kusić widzi. Petr. W cerkiewnym rządzie nadętość i P. nie ma panować. Smotr.

**Potężny**, †**Potężliwy** **1.** *pełen potęgi, silny, możny, przemożny*: Woda P. wiatr burzy. Ld. Cudowną wymową i potężną wszystkich przywiódł do podziwienia. Birk. Włodzimierz, wszystkie księstwa ruskie w jedno ciało spoiwszy, był P. wszelkim nieprzyjaciołom. Stryjk. (= *groźny, straszny*). Tatarom i Wołochom potężnym ś. znać dawał, acz je sobie także sam potężne poznawał. Papr. (= *dawał ś. im we znaki*). Miasto potężne w murach, w pieniądze, w ludzie. Troc. Trudno nieprzyjacielowi tak potężnemu odpór dać. Grab. P. Tam potężnego zbyt nieprzyjaciela, zagryzły myszy, książęcia Popiela. Kras. Niemasz tak potężnego muru, któregoby złotym nie przełamał taranem. Pilch. Wyrok o nim wyda wróg P. Mick. Potężne państwo, wojsko. P. nieprzyjaciel. W Niemczech każdy potężny sobek pozyskał osobny tron dla siebie i nie dbał o całość narodową. Tren. (Matejko) wolą potężną a prostą ... do celów wzniosłych. Tarn. ... poświęca najtroższe uczucia swoje dla dokonania olbrzymiego celu: zgniecenia tej potężnej Rosji, co ciemiężyła narody. Chm. **2.** *działający, skuteczny, dostateczny, silny, sprawny*: Dziwnie potężna za nami jego prośba. Skar. Zawżdy siła jego potężna jest na pomoc naszę. Skar. Kłoś barania ... z potężnemi soki w kocioł wiedźma wrzuciła. Zebr. Gdy ś. myśl do wielu spraw rozrywa, do żadnej w sposobności potężna nie bywa. Skar. **3.** *ogromny, olbrzymi, wielki, kolosalny, okazały, tęgi, mocny, djabelny, kolubaszny, ogromny, straszny, tęgi*: Zagraj odezwał ś.: hu! hu! ... i na oczy moje widziałem potężnego dzika. L. P. kawał, kielich. Zdjął z budy P. bicz. Korz. Na oczach mając przeciwników, płatał (korduesem) potężne razy. Wojc. Nos P., który z pod wielkiego czepka wyglądał jak baszta ... zamku. Wojc. < Od Potęga >.

**Potężyć**, y, ył **1.** nieśl. **Potężać** *robić tęgiem, tężyć* ... Mróz potężył drogi. **2.** p. **Potężnić**. ... P. i Tężyć.

**Potfasz**, a ... *gatunek kamizelki*.

†**Pothyczek**, czka, lm. czki p. **Potyczek**.

†**Potka**, i, lm. i **1.** *potkanie, spotkanie, zejście ś., zetknięcie ś. z kim, natknięcie ś. na kogo, zdybanie kogo*: Pies, wilka ujrzawszy, uciekając, towarzysza swego osła w onej potce opuścił. Kosz. **2.** p. **Potyczka**: Zdziwili ś. i zaraz zwątpili, bardziej o biegu, niż potce, myślili; myślili a pirzchali. Kochan.

|**Potka**, i, lm. i| *części rodne kobiece*. <?>

**Potkać**, a, ał **1.** × **P.** i × **P. ś.**, nieoł. × **Potykać** i × **Potykać ś.** p. **Spotkać**: Bolesław w drodze kiedy chłopa potkał, zaraz go pytał... Papr. Co czynić ma dziecię, jeśli je kto na drodze uszanowania godny potka. L. Wilka potkał. Prz. (= *ujrzał go, o tonął, milczy od strachu*). Potkałem matkę twoję na drodze. Troc. Wielkie mię potkało nieszczęście. Troc. Potka mię co, trafia mi ś. Troc. Nigdy mię to jeszcze nie potkało. Troc. Potka cię ode mnie wdzięczność. Troc. Potka mię za to wielki kłopot. Troc. Potka was wiele złego w poślednim czas. B. Sz. Chiron ze dwojej natury złożony, z czego dwoja potkała mię szkoda. Kochan. Zamieszkałem (= *nie stawiłem ś.*) do stołu twego, z czego zarazem dwoja potkała mię szkoda. Kochan. Łagodnemi go słowy potkawszy, do wspólnego tronu zapraszał. Ustrz. Żartami go potykał i szyderstwy. Birk. Gniewała ś. i zelżywemi słowy potykała ich. Birk. Młodzieniec temi go potkał słowy. Otw. Jeśliby mię jeszcze kto tym potkał, że dobrodziejstwa ojcowskie zwyciężone dobrodziejstwy synowskiemi być nie mogą, to... Górn. A złego Bóg potkał temi słowy. Kochan. Twój głos załosciwy tym go potkał: Gościu mój... Kochan. Mówże mu, że źle wierzy, ujźrzysz, czym cię potka. Kochan. To łaska boża, kogo Bóg śmiercią przed złym czasem potyka, a patrzeć na upadek nie da. Skar. A kiedy mię na lepsze miały P. gody. Kochan. I już mię nocleg P. uczciwy nie może. Kochan. Jakom robił, taka mię też i kara potyka. Koch. W. Czego ś. wam chciało, to was potkało. Kn. Co drugiemu wyrządził, to samego potkało. Kn. Wielkie go nieszczęścia za żywota potykały. Warg. Nie każdego to szczęście potka. Kn. Praskiego arcybiskupstwa, gdy go nim potykano, z tą tylko kondycją sobie życzył, żeby Czechowie z Kościołem rzymskim ś. pojednali. Nies. Co też kiedy kogo za jego cnotę wielkiego potkało! Warg. Choć go plagi nieraz duże u mojej żony potykały, przecię ś wraca w zaloty zuchwały. Jabł. To cię od syna potyka, coś ty rodzicom czynił. Skar. Myślmy, patrząc na zdrożność, czy wielką, czy małą: i nas to mogło P., co innych spotkało. Kras. Buntownicy do Władysława posyłają a zaraz z monarchją potykają go, *ei deferunt*. Błaż. Mikołaja arcybiskupa z katedrą rzymską usilnie potykano, jeno że jej przyjąć nie chciał. Błaż. Potkał ś. ze mną na drodze. Troc. Potkaliśmy ś. z sobą. Troc. Koń miał ten obyczaj, że często, potknąwszy ś. z drugiemi, rad ś. nazad wracał. Kochan. Potkali ś. dobrze na ś. Biel. M. Wręcz ś. mieczmi potkali. Kn. Nie pójdziesz przez mą ziemię, albo więc wojennie a zbrojno ś. z tobą potkam. Leop. (zabieżę ci. Leop.). Grekowie drudzy... wystąpili duże a śmiele ś. potkali i tak długo ś. bili, aż Trojany z miejsca sparli. H. Tr. Pomni, nieszczęśliwa Warna, gdzie nieśmiertelnej chwały cnota chciwa nie tak ostrożnie, jako ś. należy, potkała. Kochan. Może ś. też i on z kim potkał. Onby ś. o takie bzdury pojedynkować miał! L. Potykaj ś. w imię boże, na to ... brał żołd, niebożę. Rys. **2.** *wetknąć jedno*

*po drugim a. jedno w wiele miejsc, powtykać.* **3.** *utkać jedno po drugim:* P. płótna, sukna. **4.** *spędzić pewien czas na tkaniu.* <Po + Tkać>

†**Potkana, ej,** lm. **e** p. **Potyczka:** Car pułki do potkanej zagrzewa. Bardz. <Od Potkany, od Potkać>

†**Potkanie, a** l. blm., czynność cz. **Potkać:** W r. 1582 trocha Portogalczyków jednym potkaniem porazili niezliczoną wielkość Angolanów. Łęcz. Unika, uchodzi potkania. Troc. To P. niespodziane go bardzo zmieszało. Troc. Upiwszy ś., ranił na potkaniu człowieka. Petr. **2.** p. **Potyczka:** Gdy zatrąbią, wojna i P. z przeciwniki bywa. Wiśn. Pierwsze P. rzeskie, dalej nic. Kn. Nie dba o wygranie, tylko o mężne P. Rys. Król rozkazał dać znak potkania.. zaczęła ś. bitwa sroga. Psń. A ktoby krzyknął w hufie bądź w ciągnieniu, bądź ku potkaniu, taki ma być gardłem karan. Zebrz. P. ze zwierzem. Troc. Pierwszym potkaniem zwyciężyliśmy nieprzyjaciela. Troc.

†**Potkanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potkać ś.:** Jużci, rzekł Maćko, ale może i do potkania ś. przyjść. Sienk.

**Potkany** l. im. od **Potkać. 2.** † P. rz. p. **Potyczka:** Krzykną w tym potkanego, *canunt signa.* Błaż.

**Potkliwie** przys. od **Potkliwy:** Któżby ś. miał gniewać, że kto w nocy w omacku P. chodzi? Pilch.

× **Potkliwy** *często potykający ś w chodzeniu, utykający w chodzie,* ×usterkliwy: Koń P. Troc. Przen.: *chwiejny, słaby, niestały, skory do upadku:* Cnota dźwiga potkliwych, słabym pomoc daje. Min. <Od Potknąć>

**Potknąć, nie, nął,** [**Potchnąć**], nied. **Potykać** l. †P. = **Podetknąć, Podtykać:** Każdy, kto mu co do rąk potknął, został kapłanem. B. B. Gdy ubogiemu potkniem sztuczkę chleba, rzecze: płać ci Boże z nieba. Li. Będę mówił, co mi kolwiek myśl potknie. Leop. Synowi pieniądze matka potknęła. Troc. **2.** [P.] *trącić, potrącić:* Te szklónke potknol nogą, a ta szklónka sie zabłysła. **P. ś., [Potchnąć ś., Potnąć ś., Poštorbnąć ś.], Poszkapić ś., ×Poszłapić ś., ×Poszłapić,** nied. **Potykać ś.** *potrącić ś., poszturchnąć ś., zawadzić nogą o co:* Rwał ś. galopem, choć ś. potknął, drugi raz P. ś. nie chronił. L. Koń ś. potknął. Troc. Potknęła ś. na kamieniu. Troc. Kto z prędka bieży, potknie ś. B. B. Potknął ś. i upadł. Warg. Kto chodzi w dzień, nie potknie ś., iż widzi; kto chodzi w nocy, potyka ś., że światła niemasz. Bud W długiej drodze niepodobna nie P. ś. Fred. M Koń ma cztery nogi, a potknie ś Prz. Kto złą droga idzie, ten często ś. potyka. Hof. Wszedł pomiędzy sosny i kilka razy potknął ś. o mogiły, nizkiemi krzakami otoczone. Orzesz. Przen.: *podrwić głową, zbajać ś., palnąć głupstwo, strzelić bąka, pokpić sprawę, źle ś. spisać, nie popisać ś.:* Trafi ś. i najmędrszemu ś. P Kn. Gdy co nietrafnie uczyni, tedyć to więc tak mówią, że ś. nie obaczył, że ś. nieco potknął. Kosz Chlubuy, że wszystko umie i przenika, a sam na bitej drodze ś. potyka Mogą ś. mędrcy, jak my, mylić i potknąć na grudzie. Mor. A W rachunkach ś. często potyka. Troc. Potknął ś. tu Lambert Szalneburgeńczyk, *hallucinatur.* Błaż. P ś. w mowie łatwo, trudno odwołać. Bach. (= *pomylić*). Błogosławiony, kto ś. nie potknął w słowie ust swoich. Wuj. Jest takowy, który ś. potyka językiem, ale nie z umysłu, albowiem kto ten jest, któryby nie szwankował kiedy językiem swoim? Leop. Lepiej ś. P. nogą, niż językiem. Bud. B. Acz z przyrodzenia miałby wymowę przecię, iż ś. onej między ludźmi nie przyłożył używać, nieraz potknie ś., ustanie, zmyli, splecie, tak iż gdy co będzie mówił, jakoby trzy po trzy bajał. Glicz. Żyd, przysięgając, jeśli ś. potknie trzykroć, tak wiele wierdunków traci: a jeśli czwarty raz, tedy zostaje winien w onej rzeczy. Hrb. <Po + Tknąć>

†**Potknienie, a, l.** blm., czynność cz. **Potknąć. 2.** p. **Potknięcie ś.:** Ledwiem go w potknieniu utrzymał. Troc. Pierwszo P. miewa odpuszczenie. Kn. Jakiekolwiek w słowie P. radzi wymawiamy. Hrb. W życiu naszym więcej potknienia, niż kroków. Troc.

†**Potknienie się, a ś.,** blm. p. **Potknięcie ś.**

**Potknięcie się, a ś.,** blm., †**Potknienie ś.,** †**Potknienie** czynność cz. **Potknąć ś.**

**[Potla]** przys. p. **Potąd.** <Z *Potyla, Po + Tyla, od Tyli>

**[Potlebiać, a, ał** i **P. ś.]** = **Pochlebiać** i **Pochlebiać ś.** <Z Pod(ch)lebiać>

**[Potlebianie, a,** blm.] czynność cz. **Potlebiać.**

**[Potlebianie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Potlebiać ś.**

**Potleć, eje, ał** *potrwać przez pewien czas w stanie tlenia.* <Po + Tleć>

**Potlenie, a,** blm., czynność cz. **Potleć.**

**Potliwość, i,** blm. rz. od **Potliwy.**

**Potliwy** *łatwo potniejący, skłonny do potów.*

**Potłaczać, a, ał** p. **Potłoczyć.**

**Potłaczanie, a,** blm., czynność cz. **Potłaczać.**

**[Potłamsić, i,ił]** *potarmosić.*

**[Potłamszenie, a,** blm.] czynność cz. **Potłamsić.**

**Potłoczenie, a,** blm., czynność cz. **Potłoczyć.**

**Potłoczyciel, a,** lm. **e** *ten, co potłoczył, uciemiężyciel, pognębiciel:* Aleksander, syn Filipa, króla macedońskiego... potłoczyciel medzkich i perskich królestw, greckich... Biel. M. <Od Potłoczyć>

× **Potłoczycielka, i,** lm. i forma ż. od **Potłoczyciel.** L.

**Potłoczyć, y,ył,** nied. **Potłaczać** l. *tłocząc pognieść, podławić:* Przyskoczyli chutnie, chcąc je końmi P. a rozrazić. Jancz (= *potratować*). **2.** †P. *pognębić, ucisnąć, uciemiężyć, przygnieść, zdusić, zdławić, ujarzmić; podeptać, potratować:* Hardego a upornego potłoczy pan. Rej. On osądził, potłoczył wszystkie książęta, wszystkie możności tego świata. Rej. Stanowią złośliwe prawa, aby na sądzie P. ubogiego mogli. Jan. On okrutny szatan był zburzon, zniszczon a na ziemię potłoczon. Rej. Jedno ubożuchny a nędzniczek ten wszędy potłoczony leży. Rej. Wszytki ty srogości nogami wiernego mogą być potłoczone, jedno w imię jego (Boga). Rej. Ale i nie wiele inych starają ś. o to. aby potłoczyli mnie. Rej. Nieprzyjaciel stłumi i potłoczy w ziemię żywot mój. Wig. Ulap i potłocz w ziemię żywot mój. Wig. <Po + Tłoczyć>

**Potłomaczenie, a,** blm., czynność cz. **Potłomaczyć.**

**Potłomaczyć, y,ył, Potłumaczyć** l. *spędzić pewien czas na tłomaczeniu.* **2.** *przetłomaczyć jedno po drugim; pokończyć tłomaczenie.* <Po + Tłomaczyć>

**[Potłomień, a,** lm. **e]** = **Podpłomyk.** <Z *Pod-(p)łomień, Pod + Płomień>

**Potłuc, ucze, ukł 1.** *stłuc jedno po drugiem a. jedno w wielu miejscach, porozbijać, poroztrącać, pogruchotać:* P. szyby, garnki. Małpa ta poplamiła kanapy, potłukła zwierciadła. L. Już nam kółka karet potłukli. L. Pobożni królowie judzcy bałwany Baal., Pryjapa Molocha potłukli. Kaj. Sk. P. (rozuchy i porozbijać (kość)). P. kogo = *pobić, poturbować:* Klacz mię strąciła, potłukłem boki. L. Po ciągłej włóczędze zestarzały, siwy, potłuczony, okulały, wrócił kości złożyć na własnej ziemi. Kras. (= *skołatany*). **2.** [P.] *pobić, pozabijać:* P. kurczaki. **3.** *stłuc na drobno, na miałko, utłuc:* P. co w moździerzu. Zioła te pokrajawszy i zgruba je potłukłszy... Perz. **3.** *spędzić pewien czas na tłuczeniu.* **P. ś. 1.** *zostać stłuczonym, porozbijać ś.:* Szklanki ś. potłukły. **2.** *stłuc ś. w wielu miejscach i pokaleczyć ś. na ciele:* Upadł, spadł ze schodów i potłukł ś. **3.** *pobić ś., poturbować ś., pozabijać ś.; (stoczyć z kim bójkę, szczególnie na kułaki).* < Po + Tłuc >

**Potłuczenie, a l.** blm., czynność cz. **Potłuc. 2.** lm. **a** *miejsce stłuczone, znak od stłuczenia:* Potłuczenia i pognieccenia zwolna goić należy. Perz.

**Potłuczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potłuc ś.**

< **Potłukać się, a ś., ał ś.** *tłuc ś. po kątach, poniewierać ś., tułać ś., wycierać kąty, kołatać ś.* Troc. < Po + * Tłukać ś., TŁUK >

× **Potłukanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potłukać ś.**

**Potłumaczenie, a,** blm., czynność cz. **Potłumaczyć.**

**Potłumaczyć, y, ył** p. **Potłomaczyć:** Potłumaczyli sprowadzone do Włoch rękopisma historyków i filozofów greckich. Wiszn.

**Potłumek, mka l.** [P., lm. **owie**] *gnębiciel, ciemięzca; wog. łotr, niecpoń, gałgan* (przekleństwo): A ty, potłumku jeden! Ty hołuzo, bołdo, potłumku jakiś! **2.** lm. **i** bot. (weisia) *ros. z gromady mchów liściastych, z rodziny potłumkowatych* (weisiaceae). < Po + * Tłumek, TŁUM >

**Potłumiacz, a,** lm. **e** p. **Potłumiciel.** Mącz. < Od Potłumiać >

**Potłumiać, a, ał** p. **Potłumić.**

**Potłumianie, a,** blm., czynność cz. **Potłumiać.**

**Potłumiciel, a,** lm. **e, Potłumiacz** *ten, co potłumia a. potłumił:* Swego czasu Jezus sądzić będzie krzywdzicielów waszych, potłumicielów waszych. Bals. Bogacze są potłumiciele ubogich. Wuj. < Od Potłumić >

**Potłumicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Potłumiciel.**

**Potłumić, i, ił,** nied. **Potłumiać** *stłumić, przytłumić, stłaczać, pognębić, zdusić, przydusić, podrożyć:* Usilnie ś. starali, jakoby słowa nauki jego do gruntu wykorzenić i P. mogli. Dambr. Świat uśmiecha ś., aby był srogim, wynosi, aby potłumił. Birk. P. bunt, herezją, niezgodę. Troc. I delektować oczy zgubą potłumionych ręką boską P. W. Wyzwoliwszy mnie, potłumi tego, który ś. starał, aby mię był zaniszczył. Rej. Z Jego pomocą mieli P. mocne przeciwniki. Kaz. 1555. I rok królewskości w dumnej niewieście potłumił wszystkie pragnienia serca (= *zagłuszył*). Hardy i sprosny nieprzyjaciel jest od Boga całą zacieła wojska potłumiony. Okol. Rzekł potłumionym przez gniew głosem. Sienk. [A wy, panie zaszumiały zdrajce potłumili, ten Przenajśw. Sakrament pod nogi rzucili].

**Potłumienie, a,** blm., czynność cz. **Potłumić.**

**Potłumkowate** rośliny (weisiaceae) *jedna z rodzin roślin, należących do gromady mchów liściastych.* < Od Potłumek >

**Potłumnie** przys. od **Potłumny.** L.

× **Potłumny** *który może być potłumiony.* L.

**Potłuszczenie, a,** blm., czynność cz. **Potłuścić.**

**Potłuścić, i, ił** *powalać, poplamić tłuszczem; pošwiechtać.* < Po + Tłuścić >

**Potłuścieć, eje, ał** *stać ś. tłuściejszym, nabrać ciała, tusz,y, popełnieć, utyć nieco.* < Po + Tłuścieć >

**Potłuścienie, a,** blm., czynność cz. **Potłuścieć.**

[**Potnąć się, nie ś., nął ś.**] p. **Potknąć ś.**

**Potnia, i,** lm. **e** *łaźnia sucha,* łaźnia rzymska, potnik, pocielnica, pocielnica, (sudatorium). < Od Potny >

**Potnica, y,** lm. **e l. a.** < **Potnik** anat. w lm. p. **Dziurka. 2.** *gorączka potna:* **P.** angielska, pot angielski (sudor anglicus). < Od Potnik >

**Potnieć, eje, ał** *zachodzić, oblewać ś. potem, pocić ś.;* przen.: *okrywać ś. występującą wilgocią, osadem wilgotnym:* Doktór pyta ś., jeśli chory spał, potniał, i jak puls bieży. L. Pić i P. jest znak z gruntu zepsutego żołądka. Pilch. Ciało św. Salomei po śmierci wonny zapach czyniło i wonnym olejkiem potniało. Błaż. Od Gromnicznej to pół zimy, od Macieja zima potnie (tak!). Syrok. Więcej potnieją śpiący, niż czujący. Troc. < Od Potny >

**Potnienie, a,** blm., czynność cz. **Potnieć,** *transpiracja.*

[**Potnięcie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Potnąć ś.**

**Potnik, a,** lm. **i l.** p. **Potnia. 2.** *podkładka z pilśni lub sukna grubego pod siodło.* **3.** *płatek ceratowy lub gumowy, wszywany pod pachy sukien.* **4.** *chusta do ocierania potu.* **5.** anat.: × **P.** p. **Potnica.** < Od Potny >

**Potny, Potowy l.** przym. od **Pot:** Chustka potna, do wycierania potu. L. Praca potna (= *w pocie czoła*). L. Skrzynia potna = *potnica.* [Sól potna] (= *wilgotna*). **2. a)** *pobudzający poty, napotny* (sudoriferus, diaphoreticus). b) Gorączka potna, potnica. c) Gruczolak P. (hidradenoma). d) Gruczoł P. (glandula sudoripara). e) × Dziurki potne p. **Dziurka:** Potne dziurki na skórze włosami obrosłe. Perz. < Od Pot >

[**Poto**] *dlatego.* < Po + To, od Ten >

**Potoch, a,** lm. **y** p. **Posoch:** Popi ruscy, kiedy kędy idą, to laseczkami, które oni potochami zowią, rękojeść mając nakrzywioną, nakształt maczużki, podpierają ś. Paszk.

× **Potociecżny** *ciekący potem; wywołujący, sprawiający poty:* Potocieczne znoje. L. < Pot + * Cieczny, od Ciecz >

[**Potoczaszek, szka,** lm. **szki**] p. **Potok.** < Od Potoczek >

**Potoczek, czka,** lm. **czki l.** p. **Potok:** Jeden P., który idzie pod domy, nie tylko dogadza ludziom, ale też do umocnienia miasta służy. Łęcz. Mógłbym wszystkie potoczki nauk kacerskich jednym słońcem kościelnym wysuszyć. Hrb. Mizerny P. tamował nieraz broń otomańską, której ocean cały nie mógł utrzymać. Kłok. Krzaki leszczyny zasłaniały całkiem P., tylko gulgotanie jego po kamieniach słychać było. Bał.

**Potoczenie, a,** blm., czynność cz. **Potoczyć:** To przepowiadanie nie na krótki czas będzie, ale zamknie w sobie wszelkie P. czasów, *volubilitatem* Hrb. (= *koleje czasów*).

**Potoczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potoczyć ś.**

[**Potoczka, i,** lm. i] **I.** *wielkie naczynie do moczenia bielizny, do krochmalu, do wyrabiania mączek po dworach.* **2.** p. **Potaczka. 3.** *dolna część (od pasa) koszuli kobiecej, z grubszego płótna, niż część górna,* podołek, padołek, podwalina, naddołek, nadołek, nadtoczka. <Po+ *Toczka, od Toczyć>

**Potocznie** przys. od **Potoczny.**

**Potocznik, a,** lm. i bot. **I.** p. **Przetacznik. 2.** p. **Rzeżucha. 3.** p. **2. Marek.** <Od Potoczny>

**Potoczność, i I.** blm. rz. od **Potoczny:** Obrotów niebieskich P. Troc. Wałka, gałki P. Troc. Naturalność i P. opowiadania. Siem. Prócz potoczności w powieści każdej (historycznej) widać zawsze i trochę mistyczności i trochę ironji (śmiechu). Tysz. Pod względem sztucznej potoczności tonu i stylu. Tarn. (= zbliżenia do potocznego).

**Potoczny I. a. Potoczysty** *łatwo toczący ś., obrotny; toczący ś., kołujący:* Sfer okrągłych potoczne obroty. Kulig. Drąg P., osadzony na dwuch kółkach, służy do podźwignienia armaty. Jak. J. Mazury przy potocznych nasiekach z kopjami strojno na koniach siedzą. Tw. Kamień wielki P. Bud. (którego nielza podnieść, aż musi toczyć. Bud.). Chmury potoczne łagodny Fawoni za czarny Euksyn wolnym skrzydłem goni. Zim. Fortuna na potocznej obręczy. Pot. Siedzi na wozie hardy Sezostrys, a dla wzgardy ciągnąc go czterech królów na potoczne koła patrzą. Pot. Koło potoczne parowozu toczy ś. tylko, nie przyczyniając ś. do napędu, nie jest bowiem związane z silnikiem. Koło potoczne i napędne. 2. × Miód P. = *płynny, ciekły, pitny, sycony:* Bez kanaru miodami potocznemi słodzono. Goł. Miodu potocznego wiadro. Tręb. W. **3.** *bieżący, zwyczajny, codzienny, zwykły, powszedni:* We wszystkich sprawach swoich, chociaż przez ś. potoczne są a. domowe, Boga wzywać mogą. Smal. Rozmowy potoczne zastanawiają ś. zazwyczaj na opowiadaniu tego, co ś. stało, są więc opisem dzieł, rzeczy, miejsca. Kras. Materją rozmów niekiedy są rzeczy potoczne, niekiedy ważne. Kras. Potoczne sprawy. Troc. Potoczne potrzeby. Troc. Zdała ś. prostą w rozmowie potocznej. Skar. Domowe, potoczne sprawy. Baz. A iż na pierwszym spraw potocznych progu ten dobrze zaczął, kto co zaczął w Bogu. Mias. Percepta potoczne. T. K. Potoczne potrzeby u W. K. Mości odprawować. Grab. P. Wdowa, poczciwie żywiąc, nigdzie o cześć, o gardło, jedno w potocznych rzeczach świadczyć może. Magd. Język jest prosty, kiedy rzeczy zawiłe, wyniosłe myśli i głębokie pojęcia może wydać zwięźle, zrozumiale i sposobem zbliżonym do mowy potocznej. Sniad. Chce mnie znowu wciągnąć w rozmowy potoczne. Mick. Prosili posłowie o postanowienie obrony potocznej takowej, którąby rok od roku na granicach koronnych trzymana być miała. Vol. **4.** † P. sąd — *sąd nadzwyczajny, odbywany z powodu jakiego wypadku:* P. sąd a., jak zowią, potrzebny, jest ten, który okrom ułożonych pewnych dni na żądanie czyje bywa. Groic. Sądy potoczne w sprawach pomniejszych dla prędszej sprawiedliwości sam burmistrz z pisarzem w domu swoim odprawiać może. Skrzet. Winy (kary) potoczne, które bywają przekazane w prawie zagajowym u wójta, pan starosta bierze dwie część. Wej. (= *wyznaczone na sądzie potocznym*). Marszałek w. koronny miał w ręku swoim sądy potoczne Kit. Apelacja z sądów potocznych, tak Ciechanowskich, jako i Przasnyskich, każdemu ma być wolna i dopuszczona. Nisz. Przy sądzie grodzkim w stolicy był sąd P. Dutk. Sądy potoczne odbywał gród stołeczny, poprzednio krakowski, a od r. 1658 warszawski. Należały do nich sprawy: gościnnych, szlachty nieosiadłej i także mieszczan mieszkających w stolicy. Burz. <Po +*Toczny, od Toczyć>

**Potoczyć, y, ył,** nied. **Potaczać I.** *puścić z rozmachem, aby ś. toczyło:* Taka ciżba była, iż można było jabłko po ludziach P. Paszk. Przen.: P. oczyma = *powieść, rzucić dokoła:* Ten zwiesił brewiwą i okiem ponurym potacza po sobie, po nagich swych dzieciach. Uj. Naród nabierał dechu, potaczał oczyma po rolach. Reym. Zbójców drużyna bezbożna wybiegła z puszczy P. oczyma, czy blizka zdobycz. Rom. **2.** *polać, utoczyć, wytoczyć:* P. wino. L. Krew potoczę, miecz niosąc dobyty. L. **P. ś. I.** *tocząc ś. pomknąć:* Kula potoczyła ś. Śmiech, jakby wielka, pękata bania, potoczył ś. w ciszę. Wrocz. Przen.: (o człowieku otyłym) *pójść z trudem, potarabanić ś.:* Jak tylko zobaczył Jaszka, potoczył ś. ku niemu ochotnie. Krasz. Przen.: W ślad za wiekami wieki ś. potoczą. Prusz. Przen.: *pójść po myśli, gładko, jak po maśle, powieść ś.; stać ś., wypaść:* Struchlał, że ś. nie tak potoczyło i stało z ludem izraelskim, jak był chciał. Leop. **3.** *zatoczyć ś., posłonić ś., zachwiać ś., chybnąć ś.:* Potacza ś., jakby miał być winem spojony. Otw. Jakoby pijani i szaleni, na ziemię potaczając ś., jeść ani pić nie chcieli. Wezuw. Pierwej dziesięć garncy wypiwszy, nic mu nie szkodziło; teraz ledwie ośmiu dociągnie, a często mu ś. P. przyjdzie. L. Nie może ś. utrzymać na nogach, chwieje ś., potacza ś., pada na ręce Numy. Stasz. Na jednę nogę potknąwszy ś., potoczył ś., ale ś. drugą podparł, iż nie upadł. Skar. Jako pijani niech ś. potaczają. Klon. Niejeden już ś. potaczał. Reym. <Po + Toczyć>

**Potoczysto** przys. od **Potoczysty:** Fabjan mawiał bardziej P., niż pośpiesznie. Pilch. Mówić gładko i P., *ore rotundo loqui.* Czart. W dzień wesoło, w noc rzęsisto, biało, gładko, P. Pol.

**Potoczystość, i,** blm. rz. od **Potoczysty.**

**Potoczysty I.** p. **Potoczny:** Gwiazdy, mając kształt okrągły i P., ożywione boską mocą, drogi swe odprawują. L. Artylerja potoczysta, *roulante.* Jak. J. **2.** przen.: *gładki, równy, jak po stole:* Potoczysta droga. Bobr. Przen.: *płynny, gładki:* Krótkie powieści, nakształt wierszów potoczyste, lepiej ś. wpajają. Pilch. Prędkomówność gani, a pochwala zwolna potoczystą mowę. Pilch. Styl P.

[**Potografja, i,** lm. e] *fotografja.* <Zam. Fotografja, sld.>

**Potok, u,** lm. i **I. a.** †**Patok,** [**Potoka**] *woda tocząca ś. z góry nakształt bystrej rzeki:* P., woda bystra z gór lecąca, z deszczu a. śniegu topniejącego zebrana, za których ustaniem wysycha. Wyrw. P., którego nie mógł przebrnąć. Wuj. P. z wierzchołka góry płynący z hałasem śmiał ś. z rzeki; spokojnie płynęła tymczasem; nie stało wód u góry, gdy śniegi stopniały, aż z owego potoka strumyk tylko mały. Kras. Niepogody z plutą pobudziły bystre potoki. Groch. Błotniste potoki. Gawiń. Łzy po jagodach moich jako potoki rzeczne cieką. Smotr. Szumiący P. rwie skaliste brzegi. Kras. Spadł deszcz tak gwałtowny, potoki z gór zebrały, że o przeprawie myśleć niepodobna było. Troc. P. płynie doliną. Karp. Zagarnął wszystko P. burzliwy. Zal. Rwący P. Górski P. Przen.: Gdy kopyta (ruma-

[illegible] w [illegible] potoki Mick. [illegible] potoki Troc. W [illegible] potoki Troc. Woda potokiem [illegible] Krzał. Zapalające [illegible] łzy, aleby krew ich i ała s. potokiem. Jedynym miejscem, na którym spłynąć s. mogły te wszystkie potoki łez i krwi, była literatura. Tarn. Panna pułkownikówna, oblana potokiem łez krewnych i domowników, odjechała [illegible] z doktorem. Sienk. Bluzgać na kogo potokiem żółci i jadu. Przyb. P. [illegible] słów [illegible] P. [illegible] Panowanie jego złotym płynie potokiem. Troc. 2. [P.] [illegible] Odwrać [illegible] od potoku krwi; [illegible] 3. [P.] [illegible] 4. [P.] [illegible] 5. [illegible] Rana potokiem (posoką) podeszła. Troc. 6. [P.] p. Potaczka. Kn. Do przędziwa oracz ma mieć: miądlicę, cierlicę... P., kijankę. Kn. 7. [P., Potoka] [illegible] *wami*. 8. anat.: × P. łzowy, k o r y t o ł z a n e (rivus lacrimalis). 9. [illegible] P. trachitu, bazaltu, lawy. 10. pod. wody płodowe, woda opłodowa, × c i e c z w o d ó w k o w a, × o p ł o d n i a, †l i k w o r w o d n i s t y, †l i k w o r b ł o n y o w c z e j (liquor amnii). 11. zł. *wóz, powóz, fura:* Andrus od potoku (= *złodziej kradnący z wozów, powozów, fur*). Zdr. **Potoczek, [Potoczaszek]**. <Po + Tok, CIEK TOK>

**[Potoka, i, lm. i]** p. **Potok.** <Po + *Toka, CIEK TOK>

**Potokarz, a,** lm. **e,** zł. *złodziej kradnący z wozów.* <Od Potok>

**Potoknąć, nie, nął,** nied. **[Potakać]** *popłókać, popłukać, wytoknąć:* P. szklankę, dzbanek. <Po + *Toknąć, CIEK TOK>

**Potoknięcie, a,** blm., czynność cz. **Potoknąć.**

**Potokować, uje, ował** [illegible] <Po + Tokować>

**Potokowanie, a,** blm., czynność cz. **Potokować.**

**Potokowy I.** przym. od **Potok; Patokowy:** Krwią płynącą będzie pił wodę potokową. Kochan. 2. zł. Bachacz P. [illegible] *tokarz.* <Od Potok>

**[Potom]** p. **Potym.**

**Potomek I. mka,** lm. **mkowie** *dziecię, wnuk, prawnuk, następca,* [illegible] Wnidź do żony brata twego, abyś wzbudził potomka bratu swemu. Leop. Kromer, następca Długosza, gdzieniegdzie na losy potomków Giedymina [illegible] Przodki sławne zły P. [illegible] Kn. Nasi potomkowie nie doczekają s. tego! A od onego prawa i sądu [illegible] jedno do majestatu naszego królewskiego i potomków naszych będą apelować. Corp. Potomkowie to króla wielkiego. Troc. Kaźmierz panował ze szczepu Piasta, ostatni P. [illegible] gdy padła klęska na włoski, miasta [illegible] P. płci męskiej. Nie zostawiła mu potomka po [illegible]. Na schyłku XV wieku na rozległym obszarze śląskiej ziemi z potomków Władysława pozostało tylko [illegible] Pas. Knieci P. [illegible] w złoto [illegible] krew u cepa [illegible] Nar. [illegible] małżonce i tym potomkom swym zapisuje własną ojczyznę swoją. Gac. Gdy przyszło na potomki, wnet s. powadzili, i w tym zacne królestwo [illegible] Kochan. Pan Longin [illegible] potomkiem przodka [illegible] Sienk. 2. × P., mku, blm. p. **Potomstwo:** Mając uczciwą małżonkę swą Annę i P. z nią uczciwy, to jest syna Jana i córek dwie. Gac. Ci bracia ten dział w tej barci mają mieć spokojne używanie i P. ich wiecznemi czasy, według tej ugody. Gac. <Od Potom, z Czes.>

**× Potomka, i,** lm. **i** *potomek płci żeńskiej:* Nie pojedyńczej w niej niewieście, ale potomce rodu, który dobrodziejstwami obsypywał rzpltą, należy s. sprawiedliwość. Bart. Ma swoje prawa, jest potomką Jagiellonów. Bart. Uchowaj Boże śmierci a. przygody jakiej matka wolność i władzę wszelaką do śmierci u potomek potym słusznie i spokojnie, używając. Gac. <Od Potomek>

**†Potomkowstwo, a,** blm. p. **Potomstwo:** *Sobolew.* płód, P., pokolenie, rodzaj. Mącz. <Od Potomek>

**Potomnie** przys. od **Potomny.** L. **[Na P.]** p. **Potomny.**

**Potomność, i,** blm. rz. od **Potomny,** *czas potomny, wieki potomne, czasy przyszłe, czasy potomków, przyszłość;* przen. *potomkowie, przyszłe pokolenie, przyszłe pokolenia, następcy:* O czasie przytomnym nazbyt dobrze sądził, a nie wejrzał w P. i w odrodne syny. L. Sąd potomności. Zasłużył na wdzięczność u potomności. Kazimierz, co go Wielkim P. nazwała. Syrok. A pożądliwe potomności oko będzie s. waszej urągać potędze. Asn. Przekazać wdzięcznej potomności. Jord. Przejść do potomności a. przekazać swe imię potomności.

**Potomny, [Potemny] I.** *który będzie potym; który był kiedy po kim, następny, przyszły, późniejszy:* Począł s. rozmyślać na potomne czasy, mówiąc: cóż ja będę czynił? Wuj. Na potomne czasy J. K. Mość nie tylko upomina, ale i ostrzega wszystkich. Mac. S. Wieki potomne. Wieczny pokój z sobą uczyniwszy i na potomne czasy przyjaźń utwierdziwszy, będziem mieszkać... Kochan. W obfitą nagrodę ku latom potomnym pójdą. Pien. W potomne wiekować będziesz czasy. Troc. Słowacki za życia nie drukował, z góry już odkładając go (dramat) na czasy potomne. Chm. Tak pospolicie potomni ludzie czynią, iż więcej coś o przeszłego wieku ludziach rozumieją. Górn. **[Na potomne czasy, Na potomnie]** *na zawsze, na wieki:* Zostań z Bogiem, ma kochanko, na potomne czasy. 2. × P. *mający potomstwo, nie bezpotomny, dzietny:* Gdy między małżeństwem potomnym rozwód zapada, dożywotna dla żony substancja po śmierci obojga rodziców prawnym dostaje s. potomkom. Ostr. 3. hist.: Gwiazdy potomne (diaster). Kłębki potomne (dispirema). **Potomni, ych,** blp. rz. *potomkowie, ludzie potomni, potomność:* Kto przez lat dziesięć dóbr s. nie dopomni, niech później do nich i prawa nie rości, ni on, ni dzieci, ni dalsi potomni. Syrok. Opinje i sądy współczesnych, choćby najświatlejszych, umysłów w niczym nie obowiązują potomnych. Paw. <Od Potom, z Czes.>

**Potomstwo, a,** blm., **†Potomkowstwo, ×Potomek** *dzieci czyje, potomkowie, ród, pokolenie, plemię:* Pierwsze dobro w małżeństwie jest P., to jest dzieci, które s. rodzą z własnej a prawej żony. Kucz. Rozmnożę P. twoje jak gwiazdy na niebie. Leop. (plemię twoje. Leop.). Weźmiesz żonę, to tysiąc zgryzot ci przyczyni, masz P., masz nowe kłopotów zadatki. L. Zgraja niecnie zrodzonego potomstwa. Bardz. Bez potomstwa umarł. Troc. Małżeństwo jest dla potomstwa. Troc. Monwid, najstarszy syn Giedymina, nie zostawił po sobie potom-

stwa. Stadn. [Na P.] *dziedzicznie:* Dziedzic Wielebna uczynili to mojemu tatusiowi, co ich na P. uwolnili od pańszczyzny. <Od Potomny>

**Potonąć, nie, nął** *utonąć kolejno, jeden (a. jedno) po drugim.* <Po + Tonąć>

†**Potonęły, × Potoniony** (o wielu) *który potonął:* Szkoda, którą mieli w potonęłych bydlętach. Wuj. <Od Potonąć>

**Potonienie, a,** blm. p. **Potonięcie.**

**Potonięcie, a,** blm., **Potonienie** czynność cz. **Potonąć.**

**× Potoniony** p. **Potonęły:** Całe szkielety potonionych zwierząt i ludzi. Sł. wil. <Od Potonąć>

**Potop, u,** lm. **y,** [**Potopa**] **I.** *powódź wielka zalewająca całe kraje:* P. świata. P. powszechny. Za Noego był P. przez 40 dni na ziemi, i wezbrały wody, i podniosły korab, i wzmogły ś. wody, i pływał korab po wodach, a wody okryły wszystkie wody wysokie. B. G. Przed potopem. Po potopie. P. Deukaljona. Nie będą więcej wody potopu ku wygładzeniu wszelkiego ciała. Wuj. Ludzie aż do potopu zwierząt żadnych nie zabijali i mięsa ich nie jedli. Skar. Z tak ciężkich razów i potopów łódka Piotrowa wybawiona jest. Skar. Jan Kazimierz obicie szpalerowe, *alias* P. nazwane (z powodu scen potopu biblijnego wyrażonych na nim), rzpltej należące, u pewnego obywatela gdańskiego zastawił. Vol. Przen.: Na spieczoną ziemię lał ś. istny P. ognia. Przybor. (= *lawina, morze, potoki*). Obawiam ś. potopu nauki Lewona. Krasz. **2.** †P. *toń, powódź, topiel, rozbicie na morzu, zatopienie:* Żyd, któryby do Cypru przyszedł, abo i z potopu wypłynął, był zgubiony. Skar. Upominał go, żeby tej jazdy na morzu zaniechał, bo: panie, mówił, potopem zginiesz. Sak. Przen.: Potym Noe rzekł: Toć jest archa figurowana, przez którą Kościół od potopu potępienia jest wybawion. Op. **3.** *roztop, powódź, rozlew, wylew, kałuża:* Przykre miastu jesienne potopy. Mick. Przen.: O kiedyż zahamowane krwawe będą potopy? Tw. <Po + Top, TOP>

[**Potopa, y,** lm. **y**] p. **Potop.**

†**Potopiać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Potopić:** I poszedł Piotr po morzu, ale potopiający ś., i jął wołać, rzekąc: Panie, racz mię wspomóc. Op. <Od Potopić>

†**Potopianie, a,** blm., czynność cz. **Potopiać.**

†**Potopianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potopiać ś.**

**Potopić, i, ił I.** *utopić, zatopić jedno (a. jednego) po drugim, pozatapiać; pozalewać wodą w wielu miejscach:* P. szczenięta, kocięta. Znaczną część wyciął, resztę w głębokich nurtach potopił. Niem. Nie mniemaj, gdzie cię ogień popali, woda potopi, na polu zginie, w oborze pozdycha, aby to tobie skąd inąd rosło, jedno z prawdziwych dekretów Pana twego. Rej Ten deszcz ogromny potopił wszystko. Hof. Przen.: Wsie, potopione w mrokach przyziemnych, wyzierały gdzieniegdzie pod zorze, kieby te czarne kamienie z pod wody spienionej. Reym. (= *pogrążone*). **2.** *stopić jedno po drugim, poroztapiać, porozpuszczać.* **P. ś. I.** *utopić ś. kolejno, jeden po drugim, potonąć:* Z nim blizko 20 000 mołojców położyło głowy na pobojowisku lub potopiło ś. w błotach Prypeci. Sienk. **2.** *stopić ś. kolejno, jedno po drugim, poroztapiać ś., porozpuszczać ś., potopnieć.* <Po + Topić>

[**Potopielnik, a,** lm. **i**] *istota mityczna powstała z topielca, oddana topieniu ludzi.* <Ukr. potopèlnyk>

**Potopienie, a,** blm., czynność cz. **Potopić.**

**Potopienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potopić ś.**

†**Potopień, pnia,** lm. **pnie** *ten, który tonie, topielec, rozbitek:* Ty (Cezarze!), dochodząc ostatniego stopnia na świecie, w morzuś chciał być za potopnia. Chr. <Od Potopny>

[**Potoplać, a, ał**] *zawalać, zmaczać.* <Ukr. potoplàty>

[**Potoplanie, a,** blm.] czynność cz. **Potoplać.**

**Potopnieć, eje, ał** *stopnieć kolejno, jedno po drugim, poroztapiać ś., porozpuszczać ś., potopić ś.* <Po + Topnieć>

**Potopnienie, a,** blm., czynność cz. **Potopnieć.**

**Potopny** p. **Potopowy.** L. <Od Potop>

**Potopowy, Potopny** przym. od **Potop.** Troc. P. okres = *oznaczający ostatnie przedhistoryczne pokłady gieologiczne.* Utwory potopowe (= *pochodzące z okresu potopowego*). <Od Potop>

[**Potornieć, eje, ał**] p. **Potarnieć:** Rance mi potorniały jak patyki.

[**Potornienie, a,** blm.] czynność cz. **Potornieć.**

[**Potorocza, y,** lm. **e, Patarocza, Potorocze, Potorok, Potyrcze**] **I.** *straszydło, dziwoląg, czupiradło, pokraka, poczwara; malec kurdupel.* **2.** *latawiec (mitologiczny).*

[**Potorocze, a,** lm. **a**] p. **Potorocza.**

[**Potorok, a,** lm. **i**] p. **Potorocza.**

[**Potorować, uje, ował**] *wyśledzić, wytropić, odnaleźć po śladach:* P. zbiega. <Po + Torować>

[**Potorowanie, a,** blm.] czynność cz. **Potorować.**

**Potos, a,** lm. **y** bot. p. **Stopłat.** <Łć. pothos>

**Potoślin, u,** lm. **y** bot. *roś. z rodziny rutowatych* (pilocarpus). <Pot + Ślina>

**Potowy** p. **Potny:** Krosta potowa (= *potówka*). Dziurka potowa (p. Dziurka). Potowe lekarstwo. Troc. (= *napotne*). <Od Pot>

**Potówka, i,** lm. **i I. a. Prosówka, × krosty białe,** *potnica, wysypka gorączkowa wielkości prosa, połączona z wielkiemi potami* (miliaria). Sł. wil. **2.** *pryszcz zjawiający ś. na wargach.* Sł. wil. **3.** a. w lm. (sudamina) der. *pryszczyki występujące na skórze.* <Od Potowy>

**Potracenie, a,** blm., czynność cz. **Potracić.**

[**Potracenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Potracić ś.**

**Potracić, i, ił** *stracić jedno (a. jednego) po drugim:* Bądź ubodzy i bogaci, wszystko ma kosa potraci. Mist. Potracił sługi swe, którzy byli zamordowali króla, ojca jego. Wuj. W tym zamieszaniu wszyscy głowy potracili. Mieczysław II potracił wiele tych krajów, które ojciec był podbił. Wirt. Wojsku trzeba było wiele koni w miejsce potraconych. Moracz. [Niekiedy na bokach gór stoją pojedyńcze domki... takie domy zowią potraconemi, do których, jak mówią, rzadko zajrzy wojak i ksiądz]. [**P. ś.**] *zginąć, przepaść, niewiadomo gdzie ś. podziać:* Tak ś. potracili, że o nich nikt nic nie wiedział. <Po + Tracić>

**Potradować, uje, ował** *stradować jedno po drugim.* <Po + Tradować>

**Potradowanie, a,** blm., czynność cz. **Potradować.**

[**Potraf, u,** blm.]: Do potrafu = *do poradzenia.* Cyby nie było cego do potrafu wedle tego zła? <Po + Traf>

**Potrafiać, a, ał** i. p. **Potrafić.** 2. [P.] *umieć, zrobić, dopaśdź kogo.* 3. [P.] *próbować* <Po + Trafiać>

**[Potrafiak, a,** lm. i] *człowiek potrafiający wszystko zrobić, sprytny, majster do wszystkiego.* <Od Potrafić>

**Potrafianie, a,** blm., czynność cz. **Potrafiać.**

**Potrafić, i, ił, × Potrafiać, † Potrafować** I. [P.] *trafić:* Ja tam potrafię, gdzie Długa ulica. 2. a. P. w co, czemu, z kim = *ugodzić w co; trafić do kogo, porozumieć sobie z kim, z czym; dać radę, zawładnąć czemu:* Potrafię ja w to, dokażę, że i kochać cię będzie. Boh. [= *moja w tym głowa*] Potrafimy w to, będzie wszystko dobrze. L. Nie fiasnij ś., staranie moje w to potrafi. L. W to potrafiaj, żeby ś. nieprzyjaciele w tył mieli. P. Koch. (= *dąż, zmierzaj do tego, staraj ś. o to*). Boże nasz, w to P. umiesz. Koch. W. Patrafię ja z tym paniczem, byłem go tylko gdzie bezbronnego napotkał. L. Ty lekarstw ani ziół nie zażywając, możesz wszelkiej P. chorobie, każdą z nich jednym słowem oddalając. Odym. 3. † P. kogo, co = *natrafić, trafić na kogo, na co, spotkać, napotkać, zdybać, złapać, zastać, znaleźć kogo, co:* Gdzie najdę Pamfilusa? gdzie go mam szukać? gdzie go mam P.? Mącz. Potrafił Jezus w kościele uzdrowionego przez siebie i powiedział mu: Otoś ś. zdrowym stał, nie grzeszże dalej. Sekl. U drzwi samych potrafił młodzieńca. Birk. Poszedszy przed drzwi, potrafił Dominika św. Birk. Więźniowie Polacy uderzyli na Litwę z tyłu, pobrawszy z przygody potrafione oręże ich. Stryjk. Jeśliby potrafił ociec takową niewiastę, niechby ją synowi swemu zraił. Glicz. Na tym mizernym świecie dosyć bardzo potrafi ojców niepewnych, synów bez ojca. Glicz. Gdyby ś. któremu bartnikowi przydało, żeby złodzieja potrafił w puszczy króla imci. Skr. 4. † P., [P.] kogo, co = *utrafić, trafić, skopjować trafnie, naśladować:* Łacniej P., ujrzawszy, niż wymyślić, nie słychawszy. Kn. Malarz go nie potrafił; malarz go dobrze potrafił. Troc (= *uchwycił podobieństwo jego na portrecie*). Potrafił rękę jego z pieczęcią. Troc. 5. a. **[Potrefić]** co, † w co = *umieć, być w możności zrobić, móc, zdołać, podołać, dokazać, sprawić:* Wyrazie tego nie potrafię. Troc. Nie potrafisz tego. Troc. Potrafiłeś nas pokłócić, potrafiłeś od nas brać pieniądze, ale tego nie potrafisz, żebyś stąd na sucho poszedł. Boh. Czego ta kobieta nie potrafi? L. My Polacy nigdy tego nie potrafimy, co Francuzi. L. I jabym tak potrafił. Żegl. Tyś cieszył innych w podobnej przygodzie, potrał sobie dopomóc w teraźniejszej szkodzie. Szost. Wytworni żarłocy potrafiają rozeznawać przypraw rozmaitych w jednej potrawie. L. Żywym dowcipu pędzlem szacunek cnoty i występku maszkarę malować potrafisz. L. Jeden moment potrafił zniszczyć tylu lat prace Stasz. Z najniewinniejszej rzeczy ludzie potrafią ś. zgorszyć. L. Jeżeliś ty potrafił rodzonego ojca oszkalować, toś łotr (= *miał dość zuchwałości, poważył ś., ośmielił ś.; posunął ś. do tego*). Za dwuch zjeść potrafi (= *to u niego nic wielkiego*). Pozwaliśmy Krzyżaków przed cesarza, lecz miasto odniesienia sprawiedliwości, tedy oni w to potrafili, że nas jeszcze cesarz winnemi znalazł. Biel. M. Łacno to, każdy w to potrał. Ka. Nie każdy w to potrafi. Kn. 6. † P., [P.] *rozumieć, odgadnąć, zgadnąć, rozstrzygnąć, domyślić ś.:* Nie potrafiłeś myśli jego. Troc. [Zadam trzy sztuki, jeżeli na to potrafisz, ...] (= *jeżeli zdołasz je wykonać, pokazać*). Potrafisz taką sztukę? (= *zrobisz?*). † **P. ś. I. z kim** = *spotkać ś., zejść ś.:* Potrafiłem ś. z mego stanu człowiekiem. Mącz. Podjazd potężny nieprzyjacielski pod Szczebrzeszynem z naszemi ś. potrafił. Grab. 2. a. † **Potrefić ś.** *przygodzić ś., trafić ś., przytrafić ś., zdarzyć ś., zajść, wydarzyć ś., mieć miejsce, stać ś.:* Niech te rzeczy, które ś. potrafiły, poczytają nie ku zatraceniu, ale skaraniu narodu naszego. Leop. <Po + Trafić>

**Potrafienie, a,** blm., czynność cz. **Potrafić.** Tr.

† **Potrafienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potrafić ś.**

**[Potrafisz, a,** lm. **e]** *lichy malarz,* l e p k a. <Od Potrafić>

† **Potrafnie** przys. *w miarę, miernie, akurat, prawie, nieprzesadnie.* Mącz. <Od Potrafny>

**[Potrafny]** I. *trafny, trafiający.* 2. a. **[Potrefny]** *sprytny, umiejętny, który potrafi, możny, potężny:* Bóg nie pokwapny, ale P. 3. *łatwy do zrobienia.* 4. a. **[Potreferny]** *wymyślny, wyszukany, dziwaczny, śmieszny:* Nie pamiętam nazwiska (o nazwisku Repelewskio), takie jakieś potrafne! <Po + Trafny>

† **Potrafować, uje, ował** i † **P. ś.** p. **Potrafić.**

† **Potrafowanie, a,** blm., czynność cz. **Potrafować.**

† **Potrafowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potrafować ś.**

**Potrajać, a, ał** p. **Potroić.**

**Potrajanie, a,** blm., czynność cz. **Potrajać.**

**Potrajkotać, cze, tał** *spędzić pewien czas na trajkotaniu.* <Po + Trajkotać>

**Potrajkotanie, a,** blm., czynność cz. **Potrajkotać.**

**Potraktować, uje, ował** I. *poczęstować, uraczyć czym:* P. kogo tabaką, wódką. Żart.: P. kogo kijem, słowami obelżywemi. 2. *załatwić ś., obejść ś. z czym w pewien sposób właściwy; wykonywając, oceniając co, utrzymać swój sąd w pewnym tonie, zaznaczyć swój stosunek do przedmiotu:* Oryginalnie potraktowana analiza biernego zachowania ś. Goethego. <Po + Traktować>

**Potraktowanie, a,** blm., czynność cz. **Potraktować.**

**Potranzlokować, uje, ował** *przetranzlokować jednego po drugim, poprzenosić.* <Po + Tranzlokować>

**Potranzlokowanie, a,** blm., czynność cz. **Potranzlokować.**

**Potranżerować, uje, ował** *pokrajać, podzielić, porozbierać pieczyste, rybę.* <Po + Tranżerować>

**Potranżerowanie, a,** blm., czynność cz. **Potranżerować.**

**Potrapić, i, ił** I. *strapić, utrapić jednego po drugim:* Wszystkie złoczyńce rozmaitemi mękami potrapił. Biel. M. 2. *spędzić pewien czas na trapieniu.* <Po + Trapić>

**Potrapienie, a,** blm., czynność cz. **Potrapić.**

**[Potrata, y,** blm.] *strata, szkoda, ubytek:* Pójść na potratę (= *na marne, zmarnować ś.*). <Po + Trata>

**Potratować, uje, ował, [Potretować, Potrętować]** *stratować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; tratując, podeptać, potłoczyć, pomiętosić:* P. człowieka, zboże. Potratowana ruń zbóż. Sienk. <Po + Tratować>

**Potratowanie, a,** blm., czynność cz. **Potratować.**

**Potraw, u,** lm. **y** I. a. × **Potrawie** *trawa i siano z drugiego a. trzeciego pokosu, otawa, siano je-*

*sienne*, [obojętka]: P. niektórzy zowią jesienne siano, gdy drugi raz na tymże miejscu siano bywa sieczone, *cordum*. Mącz. Pierwsze koszenie łąki jest na siano, drugie i trzecie na P. Kluk. Nie pogardzali siedzieć na gołym potrawie, z przyrodzenia urodzonej ławie. Petr. **2.** [P.] =a) *konicz lub lepsze, duże siano*. b) w lm. = *skoszone zboże lub rośliny pastewne*. Zdr. [**Potrawiczek**]. <Po + *Traw, od Trawa>

**Potrawa, y,** lm. **y** l. *jedzenie, jadło, pokarm, strawa; jedno z dań składających śniadanie, obiad lub wieczerzę:* Różność potraw mięsnych i postnych. L. Nie trzeba w potrawach przebierać. Jabł. Ryba woda, rybki grzybki, kaszka fraszka, chleb trawa, mięso tylko samo dobra P. Haur. P. smaczna do powtórzenia wzywa. Skar. Korzonków tego ziela potrawą używają. Syr. P. mięsna, rybna, postna, mleczna. Troc. Chory niech jada lekkie potrawy. Wiele potraw dano? Troc. Obiad złożony z pięciu potraw. Aby cenić litewskie pieśni i potrawy, trzeba mieć zdrowie, na wsi żyć, wracać z obławy. Mick. Chleb i woda są wybornemi potrawami w chwili głodu i pragnienia. Święt. Przen.: †Potrawy opak stawiają. Rej. *(= dzieje ś. opacznie, odwrotnie)*. **2.** p. **Potrawka**: Indyk w potrawie. Zdr. **Potrawka, Potraweczka.** <Po + Trawa, TRU / TRAW>

**Potraweczka, i,** lm. **i** l. p. **Potrawa**: Brzemienna niech używa potraweczek lekkich. Cziach. Azaż tam nie rozkoszy mają, gdy ś. do jednej gospody z potraweczkami nadobnemi znoszą? Rej. **2.** p. **Potrawka.**

[**Potrawiczek, czku,** lm. **czki**] p. **Potraw.**

**Potrawić, i, ił** l. *strawić jedno po drugim, pozjadać; poprzejadać, potrwonić, przeputać, pomarnować, potracić:* Już potrawił nas prawie nieprzyjaciel nasz. K. G. *(= pożył nas)*. Roztrwonił wszystkę majętność swą, żyjąc rozpustnie; a gdy już wszystko potrawił, stał ś. głód wielki w onej krainie. Leop. Majętność wszystkę przemarnował, i cokolwiek wziął od ojca, potrawił. Odym. Rozprószył majętność swoję, żyjąc marnie: a gdy on wszystko potrawił, począł niedostatek cierpieć. Sekl. Młodzieniec zbytni tak był ojcowe mienie potrawił, iż tylko w jednej sukni został. L. **P. ś.** *strawić, pomarnować, zniszczyć siebie nawzajem:* Przecieżbyście ś. sami zobopólnie nie potrawili. Leop. <Po + Trawić>

× **Potrawie, a,** lm. **a** p. **Potraw**: Zebrał cztery wozy siana i dwa potrawia. <Od Potraw>

**Potrawienie, a,** blm., czynność cz. **Potrawić.**

**Potrawienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potrawić ś.**

**Potrawka, i,** lm. **i** l. p. **Potrawa**: Pieczenia ś. wieprzowa dopieka, cietrzew w rosołku, a kapłun tłusty z kluskami dowieru, więc rzepka, więc inne potrawki. Rej. **2.** a. **Potrawa** *drobne mięsiwo przyrządzone i podane w sosie*: P. z kurcząt. P. cielęca. Indyk w potrawce. Zdr. **Potraweczka.** <Od Potrawa>

[**Potrawnica, y,** lm. **e**] p. **Poziomka.** Zdr. [**Potrawniczka**]. <Od *Potrawnik, od Potrawny>

[**Potrawniczka, i,** lm. **i**] p. **Potrawnica.**

[**Potrawniczy**] przym. od **Potrawnica,** *poziomkowy*. <Od Potrawnica>

× **Potrawny** przym. od **Potrawa**: P., *cibarius*. Mącz. <Od Potrawa>

**Potrawowy** przym. od **Potraw**: Potrawowe pokosy zwilżone perłami rosy. <Od Potraw>

**Potrąbić, i, ił** *spędzić pewien czas na trąbieniu.* **P. ś.** gm. *strąbić ś. kolejno, jeden po drugim, popijać ś.* <Po + Trąbić>

**Potrąbienie, a,** blm., czynność cz. **Potrąbić.**

**Potrąbienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potrąbić ś.**

**Potrącać, a, ał** i **P. ś.** p. **Potrącić.** <Po + Trącać>

**Potrącanie, a,** blm., czynność cz. **Potrącać.**

**Potrącanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potrącać ś.**

**Potrącenie, a,** blm., czynność cz. **Potrącić.**

**Potrącenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potrącić ś.**

**Potrącić, i, ił,** [Poterępić], nied. **Potrącać,** †**Potręcać** l. *trąciwszy poruszyć; trącić, poszturchnąć, uderzyć zlekka; uderzyć szkodliwie:* P. kogo koniem, wozem, *proterere*. Kn. Zerbina chce P. koniem. P. Koch. W ciżbie go nadeptał a. potrącił. Górn. Mimo idąc, potrącił go. L. Potrącony, szwankowałem ku upadku, ale Pan przyjął mię. Leop. Słowo to (rozkosz) w każdej duszy potrącało inne struny, które najsilniej i najprzyjemniej dźwięczały. Święt. Nikt nie starał ś. P. w struny polityczne *(= uderzyć)*. Lekki wiatr potrącał wierzchołki smreków, strząsając okiść. Witk. Potrącani byli szczecią spis lub zawieruchą szabel. Jeż. Potrącił mi dzieciaka drewnem. Potrącił psa nogą *(= kopnął)*. Przen.: P. o co = *natrącić, zrobić wzmiankę, wzmiankować, wspomnieć pobieżnie, napomknąć o czym; poruszyć co, dotknąć czego zlekka:* Najlepiej nie potrącajmy tej drażliwej sprawy. Ehrenberg wykazał wysokie znaczenie jego bajek (Krasickiego), potrącających o pytania, nie mogące postać w umyśle dziecięcym. Siem. **2.** †P. gwoździa, klina, czopa = *pobić*. Kn. P. gwoździa. Troc. **3.** [P.] *zabić, pozabijać, poszlachtować:* Wieprza miotłom potrąconego. Zaczął potrącać owce, a potrącone znosił na kupę. **4.** *strącić, wytrącić, odjąć, odliczyć, odrachować:* P. co w rachunku. Niechże coś potrącę, bo jeszcze do wysługi braknie dwa miesiące. L. Potrąć mu tę uczynioną szkodę w mycie. Potrąciwszy wydatki, pozostanie zero. **P. ś.** l. o co = *trącić ś., szturchnąć ś., uderzyć ś., zawadzić; potknąć ś. o co* **2.** × P. **ś.** *poruszyć ś.:* Wtym coś ś. zlekka potrąci. Mick. <Po + Trącić>

× **Potrączka, i,** lm. **i** *procent potrącony od pewnej sumy, dyskont.* <Od Potrącić>

[**Potrebaczek, czka,** lm. **czki**] p. **Potrębacz.** <Z Potrębacz>

[**Potreferny**] p. **Potrafny**: Dziewczyna nazwiskiem Mordyjasiánka nie chciała go powiedzieć, bo bardzo potreferne, i wszyscy ś. dziwią, że takie.

**Potrefić, i, ił** l. *utrefić jednego po drugim.* **2.** *strefić jedno po drugim.* <Po + Trefić>

[**Potrefić, i, ił**] i †**P. ś.** p. **Potrafić**: Albo mu ś. co złego tam P. mogło? Rej. <Po + Trefić>

**Potrefienie, a,** blm., czynność cz. **Potrefić.**

[**Potrefienie, a,** blm.] czynność cz. [**Potrefić**].

**Potrefienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potrefić ś.**

†**Potrefienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potrefić ś.**

[**Potrefny**] p. **Potrafny.**

†**Potreskać, a, ał, Potrzesktać** *ukarać, skarcić.* Po + Treskać

†**Potreskanie, a,** blm., czynność cz. **Potreskać.**

**Potresować, uje, ował** l. *spędzić pewien czas na* [illegible] 2 *[illegible] jedno po drugim.* <Po + Tresować>

**Potresowanie, a,** blm., czynność cz. **Potresować.**

[**Potrest, a,** lm. **y**] zool p. **Potrzeszcz**: Potresta dostaniesz na potrzask i na lep i u wody. Wyb.

†**Potrestnica, y,** lm. **e** *rodzaj małej sieci rybackiej.*

[**Potret, u,** lm. **y, Potret, Potryt, Potręd, Potreta, Potreta**] *portret*: Ty potrecie złodziejski! <Z Portret>

[**Potreta, y,** lm **y**] p. **Potret.** <Z Potret, z Portret>

[**Potretować, uje, ował**] p. **Potratować.**

[**Potretowanie, a,** blm.] czynność cz. **Potretować.**

[**Potrębacz, a,** lm. **e**], †**Potrębacz** p. **Trębacz.** Głos. Zdr. [**Potrębaczek, Potrebaczek, Potrębaczyk**] <Po + Trębacz>

[**Potrębaczek, czka,** lm. **czki**] p. **Potrębacz.** <Od Potrębacz>

[**Potrębaczyk, a,** lm. **i**] p. **Potrębacz.** <Od Potrębacz>

× **Potrębować, uje, ował** p. **Potrębywać.** <Po + *Trębować, od Trąbić>

**Potrębowanie, a,** blm., czynność cz. **Potrębować.** Myśl *trąbiąca wesoło z przybieraniem akcentu, iżby przyzwolona prawa, gdy ich na widzie.*

× **Potrębywać, uje, ywał,** × **Potrębować** *raz po raz, z przerwami trąbić*: Potrębuję po zegarze, aż [illegible] Kn. W pismach swoich na wojnę potrębują, a stany naprzeciwko zwierzchności pobudzają. Żarn. Nazajutrz ruszała [illegible] chorągiew naprzód jechało dwuch trębaczów, potrębując tedy owędy marsz Kit. <Po + *Trębywać, od Trąbić>

× **Potrębywanie, a,** blm., czynność cz. **Potrębywać.**

÷**Potręcać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Potrącić.**

†**Potręcanie, a,** blm., czynność cz. **Potręcać.**

†**Potręcanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potręcać ś.**

[**Potręd, u,** lm. **y**] p. **Potret.** <Z Potret, z Portret>

**Potrędowacieć, eje, ał** *pokryć ś. trądem, stać* [illegible] <Po + Trędowacieć>

**Potrędowacienie, a,** blm., czynność cz. **Potrędowacieć.**

Potręt, a, lm. **y** bot. *zacinthus* [illegible]

[**Potrętować, uje, ował**] p. **Potratować.** <Z Potretować>

[**Potrętowanie, a,** blm.] czynność cz. **Potrętować.**

**Potrętwić, i, ił** p. **Podrętwić.** <Po + Trętwić>

**Potrętwieć, eje, ał** p. **Podrętwieć.** <Po + Trętwieć>

**Potrętwienie, a,** blm., **1.** czynność cz. **Potrętwić. 2.** czynność cz. **Potrętwieć.**

[**Potrocenie, a,** blm.] czynność cz. **Potrocić.**

[**Potrochamy**] przys. p. **Potrosze**: Sprzykrzyło [illegible] <Od *Potrocha, Po + Trocha>

!**Potrochu** przys. p. **Potrosze**: Kochają ś w tobie [illegible] P. Orzesz <Po + *Trochu, zam. Troszcz>

[**Potrocić, i, ił**] *przypuścić [illegible]*

**Potroczenie, a,** blm., czynność cz. **Potroczyć.**

**Potroczyć, y,ył** *powiązać trokami, przytroczyć jedno po drugim.* <Po + Troczyć>

**Potroić, i, ił,** nied. **Potrajać** *w trójnasób pomnożyć, trzy razy powiększyć, trzy razy powtórzyć*: P. dawkę, zapłatę **P. ś.** *trzy razy powiększyć ś.*: Dochody z majątku potroiły ś. Ludność od tego czasu potroiła ś. <Po + Troić>

**Potrojenie, a,** blm., czynność cz. **Potroić.**

**Potrojenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potroić ś.**

**Potrojony 1.** im. od **Potroić. 2.** *który ś. potroił, potrójny*: Lampa ze światłem potrojonym dwoma naprzeciw siebie wiszącemi zwierciadłami. Orzesz

**Potropić, i, ił** *spędzić pewien czas na tropieniu.* <Po + Tropić>

**Potropienie, a,** blm., czynność cz. **Potropić.**

**Potroskać się, a ś., ał ś.** p. **Potroszczyć ś.** <Po + Troskać ś.>

**Potroskanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potroskać ś.**

**Potrostek, tka,** lm. **tki** bot. (chamaerepes) *roś.*

**Potroszce** p. **Potrosze**: Syna miał, co mu, służąc dworsko, dopomagał P. Krasz. <Po + Troszce, od Troszka>

**Potroszczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potroszczyć ś.**

**Potroszczyć się, y ś.,ył ś. 1. a. Potroskać ś.** *przebyć pewien czas w trosce, pomartwić ś.* **2.** [P. ś] *rozbić ś. na drobne kawałki.* <Po + Troszczyć ś.>

**Potrosze, Potroszce, Potroszeczce,** !**Potroszku,** !**Potroszeczku,** !**Potrochu 1. a.** [**Potrochamy**] *częściami, częściowo, kapaniną; pomału, powoli, zwolna, stopniowo*: P. robiąc, niby nitkę do nitki przykładając. Pilch. Ociec rozumny swe bogactwa nie o jeden raz dzieciom daje, lecz P. L. Jeszczem myślił ś. żenić, i na te P. zostawić sukcesora przez długi wiek grosze zbierane. Pot Odbiera P. **2.** *poczęści, do pewnego stopnia, poniekąd, nieco, cokolwiek, w części, jako tako*: Z księgi P. czyta i zaś im wykłada. Star. Zdaje mi ś., że ś. domyślam P. L. P. już zły. Jord. Pokpiwa P. (= *zlekka*). Już czyta, pojmuje P. Uczył ś. P., P. wojował. Krasz. Zawiązała ś. przyjaźń jakaś spokojna, z której śmiano ś. potrosze, bo jej nie rozumiano. Krasz. <Po + Troszce, od Trocha>

**Potroszeczce** p. **Potrosze.** <Po + Troszeczce, od Troszeczka>

!**Potroszeczku** p. **Potrosze**: Pij lekarstwo P. <Zam. Potroszeczce>

!**Potroszku** p. **Potrosze.** <Zam. Potroszce>

[**Potrójniak, a,** lm. **i**] *gatunek sita w Biłgoraju.* <Od Potrójny>

**Potrójnie** przys. od **Potrójny,** *w trójnasób, trzy razy, trzykrotnie*: P. winien. P. złożony (= *we troje*).

× **Potrójnik, a,** lm. **i** *grosz potrójny, trojak, trzygroszniak, trójgroszniak, trzygroszówka*: P., *trigrossus*, potrójny grosz a. trojak, dudek. Urs. Reały na czechy, potrójniki na orciki przerobiono. Gostk.

**Potrójnopałączny** *opatrzony potrójnym pałąkiem*: Hełm P. Ml. (= *mający grzebień potrójny*). Przyłbica potrójnopałączna Ml. <Potrójny + Pałączny>

**Potrójność, i,** blm. rz. od **Potrójny.**

**Potrójnośpiczasty** *zakończony trzema szpicami*: Pocisk P. Ml. <Potrójny + Śpiczasty>

**Potrójny** l. *z trzech pojedyńczych złożony; złożony, wzięty we troje:* Liczba potrójna. Troc. P. grosz. Troc. (p. Potrójnik). Leżący w lochu Cerber, potwora straszliwa, cały Ereb potrójną paszczą oszczekiwa. Dm Horacjuszom i Kurjacjuszom, potrójnym braci, obojego narodu dziecię poruczono. Fal. Powróz P. *(= z trzech żeber skręcony).* Nitka potrójna. Papier P. Zapłata, dawka potrójna. Potrójna korzyść. Kurek (kran) P. *(= z trzema otworami).* Łab. Widły potrójne. Nies. *(= trójzębne).* P. wóz. Troc *(= w trzy konie zaprzężony).* P. cug koni. Troc. I wyciągnęli swe dłonie drżące trzy święte duchy, potrójne słońce. Len. 2. bot.: P. kwiat (flos trinitatis) = *na którym listki trojakie.* Urzęd.; fijołek trójkolorowy (p. Fijołek). <Po + Trójny>

[**Potrucha, y,** lm. **y**] p. **Patrucha.**

**Potruchlały** *który potruchlał, struchlały:* Car Rzym opuścił w trwogach P. Bardz. <Od Potruchleć>

**Potruchleć, eje, ał** l. × P. *struchleć nieco.* Sł. wil. 2. *struchleć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Truchleć>

**Potruchlenie, a,** blm., czynność cz. **Potruchleć.**

**Potrucie, a,** blm., czynność cz. **Potruć.**

**Potrucie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potruć ś.**

**Potruć, uje, uł** l. *otruć, struć, pozbawić życia a. przynajmniej zdrowia jednego po drugim trucizną, pokarmem a. napojem szkodliwym:* Potruł swoich rywalów. Potruła nas grzybami, rybą nieświeżą. 2. † P. *wyniszczyć, potrwonić, roztrwonić, poniszczyć, pomarnować, wygubić:* Miałam stado owiec, najęłam pasterze dla niego, którzy mi je wilki a psy (wilkami a psami) potruli, tak żem do wielkiej nędzy przyszła. Biel. M. **P. ś.** *otruć ś., struć ś. kolejno, jeden po drugim; poodbierać sobie życie, a przynajmniej zdrowie trucizną a. jadłem, napojem szkodliwym.* <Po + Truć>

**Potrudnić się, i ś., ił ś.** *zatrudnić ś., zaprzątnąć ś., zająć ś. czym na jakiś czas, popracować.* <Po + Trudnić ś.>

**Potrudnienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potrudnić ś.**

**Potrudzenie, a,** blm., czynność cz. **Potrudzić.**

**Potrudzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potrudzić ś.**

**Potrudzić, i, ił** l. *strudzić, utrudzić jednego po drugim, pomęczyć, pofatygować, pomordować.* 2. *pomęczyć, pofatygować, pomordować przez pewien czas:* Gdy mię noc potrudzi, ali we dnie ciężej mdleję. K. G. **P. ś.** *strudzić ś., utrudzić ś. kolejno, jeden po drugim, pomęczyć ś., pofatygować ś., pomordować ś.* <Po + Trudzić>

**Potrupne, ego,** blm. myśl. *hasło trąbką wydane na znak powalenia grubego zwierza:* Butnie przykłada trąbkę do ust dla otrąbienia zwycięskiego potrupnego z dodaniem głośnego okrzyku: Na upadł, na upadł! Karw. <Po + * Trupne, od * Trupny, od Trup>

**Potrwać, a, ał** l. *utrzymać ś. przez pewien czas w swej egzystencji, poistnieć; przetrwać, wytrwać, wytrzymać pewien czas, pobyć nie niszczejąc; pociągnąć ś. pewien czas:* Jest to dom silnie zbudowany, wieki potrwa! Obiad potrwa z godzinę. Co dla młodzieńca uczyniono, nie potrwała ta uczynność w pamięci jego do włosa siwego. Górn. 2. † P. *wytrwać, wytrzymać, utrzymać ś. cierpliwie:* Wiedzcie, iż Pan wysłucha prośby wasze, jeśliże trwając potrwacie w pościech i w modlitwach. Wuj. 3. † P. [P.] *pobyć, poczekać, pozostać, zaczekać, pobawić, zatrzymać ś.:* Potrwaj jeszcze ze mną mało. Rej. Tedy im rzecze: Potrwajcie tu, a czujcie ze mną. Leop. Potrwaj jeno mało, a odpowiadaj, o co cię pytam. Górn. Aczci mam pilną drogę przed sobą, bo ś. teraz mamy zjechać i naradzić, ...wszakoż potrwam jeszcze mało. Orzech. Potrwaj, a złego wnet nie będzie. Kochan. *(= bądź cierpliwy)* 4. [P.] *wytrwać, przejść, ubiec, zejść, upłynąć:* Nie potrwało i godziny, aż widze wraca. <Po + Trwać>

**Potrwanie, a,** blm., czynność cz. **Potrwać.**

† **Potrwogać, a, ał** p. **Potrwożyć:** Aż cięciwa od łuku zabrzmiała, która, oprócz Nioby, wszystkich potrwogała. Otw. Uchodzi przed jastrząbem kaczor potrwogany. Otw. <Po + * Trwogać, od Trwoga>

† **Potrwoganie, a,** blm, czynność cz. **Potrwogać.**

**Potrwonić, i, ił** *strwonić, przetrwonić, roztrwonić jedno po drugim.* <Po + Trwonić>

**Potrwonienie, a,** blm., czynność cz. **Potrwonić.**

**Potrwożenie, a,** blm., czynność cz. **Potrwożyć.**

**Potrwożyć, y,ył,** † **Potrwogać** *strwożyć jednego po drugim:* Nie śmieli kroku dostać słudzy potrwożeni, i chwytając naczynia, w ślad panów uciekli. Mick. Tam czuwaliśmy ja i potrwożeni mnichowie przez całą noc nad ciałem. Szaj. <Po + Trwożyć>

**Potrybnik, a,** lm. i bed. *narzędzie do nabijania obręczy na statki.* <Po + * Trybnik, od * Trybny, od Tryb>

**Potrybować, uje, ował** naczynia bednarskie = *popobijać na nich obręcze, powyporządzać je.* <Po + Trybować>

**Potrybowanie, a,** blm., czynność cz. **Potrybować.**

**Potrykać, a, ał** i **P. ś.** p. **Potryksać.** <Po + Trykać>

**Potrykanie, a,** blm., czynność cz. **Potrykać.**

**Potrykanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potrykać ś.**

**Potryksać, a, ał, Potrykać** (o baranach) *pobość rogami.* **P. ś.** *pobość ś. rogami.* <Po + Tryksać>

**Potryksanie, a,** blm., czynność cz. **Potryksać.**

**Potryksanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potryksać ś.**

**Potrylować, uje, ował** *powywodzić trele przez pewien czas:* Głos trąbki potrylował przez kwarty i zamarł na nizkiej oktawie. Wejs. <Po + Trylować>

**Potrylowanie, a,** blm., czynność cz. **Potrylować.**

[**Potryndać, a, ał**]: Przyszła kuma do kumeczki: Pożycza nam tryndaweczki; potryndam, potryndam, obmyję, taj oddam (o maślnicy).

[**Potryndanie, a,** blm.] czynność cz. **Potryndać.**

**Potrynitarski** *do Trynitarzy niegdyś należący, po nich pozostały:* Statua św. Rocha zdobi samotny a zaciszny dziedzińczyk potrynitarskiego kościoła. Rol. <Po + Trynitarski>

**Potrynkować, uje, ował** p. **Potynkować.** <Po + Trynkować>

**Potrynkowanie, a,** blm., czynność cz. **Potrynkować.**

**Potryskać, a, ał** l. *pokropić, tryskając; popryskać, postrzykać.* 2. *wypełnić pewien czas tryskaniem; zająć ś. na pewien czas tryskaniem.* <Po + Tryskać>

**Potryskanie, a,** blm., czynność cz. **Potryskać.**

[**Potryt, u,** lm. **y**] p. **Potret.** <Z Potret>

(Potrza) przys. p. **Potrzeba**: Nie P. go tam rachować. Nie P. pieprzu. <Potrzeba>

**Potrzask, u,** lm. **i** *samołówka na ptaki, klatka, której drzwiczki natychmiast zatrzaskują się za ptakiem, skoro w nią wleci*: P., sidełko na ptaki. Troc. Kaszczepem albo potrzaskiem imają się mali ptacy. Trzyc. Ptaszki chwytają w potrzaski. Jak W. Chcąc biedną złowić ptaszynę, stawiają P. z wabikiem w środku zamkniętym. L. Przen. *zasadzka, pułapka*: Babiniec umiał ominąć P. i zadawał klęskę tam, gdzie go s. najmniej spodziewano. Sienk. 2. [P.] *zawadjaka, awanturnik, hultajczyna, rębacz, człowiek skory do bitki*. <Po + Trzask>

**Potrzaska, i,** lm. **i** *szpulek na końcu bata — do trzaskania*. <Po + Trzaska>

**Potrzaskać, a, ał** l. cz. nt = a. *wypełnić pewną ilość trzasków; potrzaszczeć głośno, postrzelać*: P. z bicza. Płomień potrzaskał i zgasł. b) *popękać, porysować się, popadać się, pokrajać się*: Szklanki, złomia potrzaskały. [Krowy się najadły, jak potrzaskały]. 2. *strzaskać jedno po drugim a jedno w wielu miejscach, poobracać w trzaski, porozbijać, potłuc, podruzgotać, pogruchotać*: P., w trzaski obtrocić, pogruchotać. Kn. Wszystko wkoło widział potrzaskane i stargane. Rol. U dworu, jak we młynie, kogo koło pochwyci, to mu kości potrzaska. Krasz. [Potrzaskali flaszki, szklanki, beczki]. 3. [P.] *porąbać, połupać*: P. drzewo siekierą. 4. [P.] *podrzeć*: P. buty. <Po + Trzaskać>

**Potrzaskanie, a,** blm., czynność cz. **Potrzaskać.**

**Potrzaskany** l. *którego potrzaskano.* 2. *który trzasnął w wielu miejscach*: Coście zrobiły? Potrzaskana lira — i śpiewak martwy u stóp ważych leży. Asn.

**Potrzaskiwać, uje, iwał** *trzaskać od czasu do czasu*: Dokoła cisza poranku leżała, sam ogień tylko potrzaskiwał, sykał. Krasz. Szli, gwarząc żywo, zajęci rozmową, biczami swojemi czasami potrzaskując. Kos. <Od Potrzaskać>

**Potrzaskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Potrzaskiwać.**

**Potrząchać, a, ał** p. **Potrząsnąć**: P. głową. Na zamieniach potrząchał szymela. Kon. <Po + Trząchać>

**Potrząchanie, a,** blm., czynność cz. **Potrząchać.**

**Potrząchnąć, nie, nął** p. **Potrząsnąć.** <Po + Trząchnąć>

**Potrząchnięcie, a,** blm., czynność cz. **Potrząchnąć.**

**Potrząs, u,** lm. **y,** †**Potrzęs** l. p. **Potrząśnięcie**: W dniu pokrzyków uciechy, potrząsów wyskoczny przyszykali z babą do swej wieśniacy na Buczaju. Dyg. [Na P.] = *mierzwienie pola po zasianiu jarzą potrząsanego nawozem*. 2. † P. *miejsce potrząśnięte czyn, np. pole potrząśnięte nawozem*. 3. † P. *trzęsienie*: P. powozu. Sł. wil. 4. a. **Potrząsacz** *przyrząd do potrząsania czym*. Troc. 5. *rzecz potrząśnięta, rozrzucona, np. mierzwa, słoma*. 6. † P. *trzpiełek na głowie, blaszka metalowa na głowie lub strzępie kobiecym, trzęsąca się za lada poruszeniem, blaszka, cekin, cetka,* †*połatka*. Zdr. **Potrząsek.** <Po + *Trząs, TRZĘŚĆ TRZĄSŁY/TRZĄCH>

**Potrząsacz, a,** lm. **e** p. **Potrząs**: P. do nawozu sztucznych. P. do grabi. [We młynie, a raczej młyneczku, bywa P., który, trzęsąc się, porusza spodnią część kosza, przez co zboże sypie się do środka kamienia]. <Od Potrząsać>

**Potrząsać, a, ał** p. **Potrząsnąć.** <Po + Trząsać>

**Potrząsalny** *którym można potrząsać, potrząsany*. Gór.: Skrzynie sitowe potrząsalne, podłużne, z sitami w dnach, ustawione nad sobą jak raty, po których sypie się ruda, przepłókiwana przepływem wody, przy potrząsanym ruchu, skrzyniom udzielanym. Lab. <Od Potrząsać>

**Potrząsanie, a,** blm., czynność cz. **Potrząsać**: P. głową. Troc.

**Potrząsany** l. im. od **Potrząsać. P., ego,** blm. rz.: *taniec raźniejszy*.

**Potrząsek, ska,** lm. **ski** p. **Potrząs**: Potrząski rozliczne, pozłotki, farby, malowania dziwne, snadzby ich mógł nie zwać twarzami, ale obrazki jakiemi malowanemi. Rej. Patrzże na potrząski (na półmiskach) rozliczne, patrz na pozłotki, na farby. Rej. (= *upstrzenia*). <Od Potrząs>

**Potrząsnąć, śnie, snął** a. **sł, Potrząchnąć,** × **Potrzęchnąć, Potrząść,** nied. **Potrząsać, Potrząchać, Potrząsywać,** †**Potrząsować** l. *poruszyć trząsnąwszy, wstrząsnąć; pokiwać, pochwiać*: P. czym, laską, brodą, głową, *quatere*. Kn. P. kieską (= *zadzwonić kieską*). Nie każdy kąsa, kto na drugiego wąsami potrząsa. Jabł. Umie skakać i cztery razy P. nogami, nim na ziemi stanie. L. Jeździec, który dobremu koniowi wodzą potrząśnie, w sprawie swej stanąć musi. Górn. Taki lew bywa, kiedy najeżoną grzywą potrząsa. P. Koch. Potrząsał na powietrzu pukiel rozwinięty. Niem. Złotem szumno potrząsasz w kieszeni. Poświstywali i potrząsali głową. Wor. Jeden teolog miał objawienie, że do piekła dusze padają, jak gruszki z potrząśniętego drzewa. Rzew. Przen.: Potrząsać czym = *przechwalać ś., sadzić ś., popisywać ś., wyjeżdżać z czym, pysznić ś.*: Szlachectwem, nauką P. Troc. Kto swą siłą potrząsuje, ten sam sobie śmierć gotuje. Bach. Poddany przeciw panu potrząsa porożem. Groch. (= *uzuchwala ś., hardo, dumnie, zuchwale występuje*). Przen.: Potrząsa charakterem, jak Żyd starym fantem; wczoraj był rojalistą, dziś republikantem. Nar. (= *frymarczy; zmienia go*). Przen.: Niesłusznieście nas zdrajcami ojczyzny potrząsywali. Smotr. (= *ogłaszali natrząsając ś.*). 2. *trząsnąwszy poprawić; utrząsnąć*: Potrząsać czego sypiąc, miary, korca, woru. Kn. Miarę dobrą i natłoczoną i potrzęsioną, i wierzchowatą dadzą w łono wasze. Leop. 3. co czym = *trząsając posypać, poprószyć*: Ciasta te serem tartym potrząsają, a masłem rozpuszczonym polewają. Syr. Zioła te solą potrząsają. Paszk. Stoły P. wdzięcznemi różami. Li. Król w Niniwen mieście był takiej pokory, iż ś. potrząsnął popiołem. Korcz. Tron i ołtarz zostały potrząśnięte. Rzew. Wóz słomą potrząsnęli. Syrok. Potrząśnij to chlebem tartym, pieprzem. Troc. <Po + Trząsnąć>

†**Potrząsować, uje, ował** p. **Potrząsnąć.** L.

†**Potrząsowanie, a,** blm., czynność cz. **Potrząsować.**

**Potrząsywać, uje, ywał** p. **Potrząsnąć.**

**Potrząsywanie, a,** blm., czynność cz. **Potrząsywać.**

**Potrząść, śnie, sł** l. p. **Potrząsnąć. 2.** *spędzić pewien czas na trzęsieniu.* **P. ś.** l. *trzęsąc ś. przebyć pewien czas, podrżeć.* **2.** [P. ś.] *począć ś. trząść; zatrząść ś., wstrząsnąć ś.*: Zdrętwiałe pola ożyły: potrząsnęły ś. głosy. **3.** [P. ś.] (o wielu) *zostać strząśniętemi, polecieć po strząśnięciu*: Wiatr

powiał od lasów, aż rosy potrzęsły ś. z drzew. Reym. <Po+Trząść>

**Potrząśnięcie, a,** blm., czynność cz. **Potrząsnąć.**

**Potrząśniony** *potrząśnięty:* Szata nocy pociągnęła ś. lazurem po niebiosach, czarna po ziemi, na niebie złotym piaskiem gwiazd potrząśniona. Krasz <Od Potrząsnąć>

†**Potrzbizno** p. **Potrzeba.** Ps. flor.

**Potrzcinować, uje, ował** *pokryć trzciną, otrzcinować:* P. sufit. <Po+Trzcinować>

**Potrzcinowanie, a,** blm., czynność cz. **Potrzcinować.**

**[Potrzeb], †Potrzeb** ż., tylko w 1-ym i 4-ym przypadku a. przys. p. **Potrzeba:** [Okrasa na swoją P. Na piersą P. wystarca. P. matką wynalazku. Mieć do kogo P. *(=interes)*]. A to owszejki wiedzcie, iże nie jest P. wierzyć obcym. Spr. Kaifasz dał radę Żydom, iż P. jest, aby jeden człowiek umarł za lud. Leop. Pojedzim społem, a kupimy tobie P. ku pożywieniu. Ist. o ś. Józ. Jako Mojżesz podniósł węża na puszczy, tak P. jest syna człowieczego być podniesionego. Rej. Jedźcie a kupcie nam P., byśmy nie pomarli od głodu. Ist. o ś. Józ. P. jest stąd nie tylko same one Izraelity być uczonemi, ale też i obce mogą być uczone. Leop. <Po+*Trzeb, TRZEB>

**Potrzeba, y,** lm. **y,** †**Potrzeb, [Potrzeb, Potrzewa], †Potrzebizna, †Potrzebność, [Potrzebność], †Potrzebizność** l. *potrzebowanie, konieczność, niezbędność, mus:* Przysięgali mamy aż z wielkiej potrzeby. Skar. P. rozkoszy nie patrzy, ozdoby nie szuka. Kn. Mam wielką potrzebę tam iść. Troc. P. nauczy chleba. Prz. P. nie czeka pogody i wczasu. Troc. Przyciśnięty potrzebą. Uciśniony potrzebą. Troc. Niewiele potrzebie ludzkiej P. Troc. Wszystko potrzebie mojej służyło. Troc. Potrzebie łacno dogodzić, pieszczocie, zbytkowi trudna. Troc. Co do utrzymania życia należy właściwie, to jest rzeczy nieuchronnej potrzeby. Stasz. Dwoje są potrzeby, jedne przyrodzone, drugie wedle stanu. Skar. P. jest matką wynalazków. Prz. P. jest matką przemysłu. L. Konieczna, pilna, nieodzowna P. Zrobić co z potrzeby. Ulec potrzebie. Bez potrzeby *=niepotrzebnie, napróżno:* Potrzebie ustawy ustępują. Kn. P. zakon, prawa i racje łamie. Pot. P. prawa nie ma. Skar. P. nie zna prawa. Prz. P. wywodów nie słucha. Kn. Mieć co na swoją potrzebę *(=na swój użytek).* Drwa, mąka na potrzebę, na pochwilek. Troc. Nad potrzebę suknia długa. Troc. Nie z potrzeby, ale z mody, leciał pędem panicz młody. Węg. Ta fama sknery i bogacza sprowadzała nieraz do Firlejowszczyzny różnych ludzi naciskanych pieniężną potrzebą. Krasz. Potrzeby, a w ich liczbie nauki, czynią przymierze między ludźmi. Cz. P. ukształcenia naukowego. Potrzeby wieku. P. duszy. Wedle potrzeby, †**Z potrzeby, †Z potrzebę** *=tyle, ile trzeba, dosyć.* Wedle potrzeby długi. Troc. Weź pieprzu z potrzeby, wedle potrzeby. Troc. Pieniędzy mu z potrzeby dodawałem. Troc. Dosyć ś. o tym obszernie i z potrzeby mówiło. Troc. Tym dwiema dziewkom sama z potrzebę pokarmu dać nie mogła Wys. Nie rozpomniały ś. na to niemądre dziewice, że im oliwy, jeśli jej co miały z potrzebę, nie miało dostać. Zarn. Dawid był mężem wedle serca bożego, a wżdy miał frasunków potrzebę. Białob. Ma z potrzebę pieniędzy do tego. Troc. Rusznic, oszczepów z potrzebę nabrali. Er. Fraszek, jako sam wiesz, mam z potrzebę doma. Kochan. Nie trzeba dzieci wprawiać w potrzebę napicia ś. gdzie po drodze. L. *(= w nałóg, w zwyczaj, w przyzwyczajenie).* P. naturalna, przyrodzona, swoja P. *=konieczność wypróżnienia ś.* P. potoczna, przyrodzona, jeść, spać, na dwór iść. L. P., tajemna P. L. Pójść za swoją potrzebą *(=na przechód, do ustępu).* Na tajemną potrzebę poszedł. Skar. Gdy kto idzie na potrzebę przyrodzoną... Star. Z łóżka na potrzebę wstawać. Krup. Przyszła mu P. przyrodzona, pytał ś. o tajemnym miejscu. Skar. Niech cię tam zrobi swoją garderobianką, kawiarką, pokojową nareszcie, a. czym chce, byle tylko nie od potrzeby. L. (= nie od stolca. L.). Wyszedł na dwór z potrzebą. Wyszedł z drobną a. za drobną potrzebą *(=z wodą, dla oddania uryny).* **2.** *sprawa, interes, sprawunek:* Do Azji bez urzędu wszelkiego, tak sam po swojej potrzebie jechał. Warg. Króla potrzeby do Litwy oderwały. Biel. M. Posłowie nasi u papieża odprawili potrzeby koronne przeciw Krzyżakom. Stryjk. Lepiej, abyś w. k. m. nie jeździł, a przez posły potrzeby onego królestwa odprawił. Karnk. Bolesław w drodze, kiedy chłopa potkał, zaraz go spytał: jeśli nie miał jakiej potrzeby do niego? Papr. Siedzieli u barwierza, gdzie wiele ludzi, co przyszli myć, golić ś., a po potrzebie mówili między sobą. L. Mam tam różne sprawić potrzeby. Troc. Co za potrzeby tam masz? Troc. **3.** *ubóstwo, bieda, niedostatek, położenie krytyczne:* Jest w ostatniej potrzebie. Troc. Dogadzać potrzebie ubogich ludzi. Troc. Tych zbytek, tamtych P. uciska. Kras. Choć ostatnia P. gnębi i przyciska. Kras. **4.** w lm. przen. *rzeczy potrzebne do życia, wygody, warunki utrzymania, wydatki na życie:* Ma wszystkiego dostatkiem, czego jeno żąda, kto ś. na samę tylko potrzebę ogląda. Pilch. Nie jest ubogim, kto może opędzić potrzeby domowe. L. Ubogi nie jest, kto ma potrzeby. Kn. Wszelkie ziemia wydaje potrzeby. Troc. Potrzeby i wygody życia. Śniad. Ledwie mi starcza na pierwsze potrzeby *(= ledwie mogę związać koniec z końcem).* Zaspokoić potrzeby. Pieniądze na potrzeby codzienne. Imiał (=miał) Betkę do śmierci chować, a jej odzienie i potrzeby dawać, a tego jej od sześć lat nie dawa. Rot. **5.** [Potrzeby, lm.] *porządki konieczne, obsługa:* Niesła z sobą gromnicę, co ją ano wyprosiła, stróżując jakiegoś umarlaka i potrzeby mu czyniąc. Reym. **6.** w lm. *narzędzia, naczynia, sprzęty, porządki, utensylja, przynależytości, rekwizyty:* Okręty bez powrozów, bez kotwic i innych do żeglowania potrzeb zastał. Warg. Nasłał wiele ochędóstwa i potrzeb kościelnych, ornatów, kielichów, ksiąg i innego do służby bożej naczynia. Skar. Tłumoki i potrzeby obozowe. Warg. *(=obłogi, bagaże).* Skoro wiatr ucichł, zabrawszy potrzeby moje, płynąłem dalej. B. B. *(=manatki, rzeczy).* Drabarzów, którzy zboże i inne potrzeby nosili. Dict. Potrzeby stołowe, kuchenne, łowcze. Troc. **7.** w lm. *dodatki, przybory:* Potrzeby u sukni etc., guziki, sprzączki, podszewka, wyłogi etc. L. Czy uważałeś potrzeby u mych sukien? Boh. Czamarka czarna z potrzebami niebieskiemi. L. Drobne potrzeby do szafy. Troc. Potrzeby krawieckie. **8.** *nieszczęście, położenie krytyczne, bieda, przygoda, upadek, niepowodzenie, opały, tarapaty, niebezpieczeństwo:* Starzawszy ś., już nie doznałem tego, żeby tak ciężka kiedy P. przychodzić miała na sprawiedliwego. Ryb. Gwałtu woła po potrzebie. Zwr. M. Po potrzebie przyjaciel. Troc. W potrzebie poznajemy przyjaciela.

W potrzebie, [illegible] Kochan. [illegible] Kochan. Tylko mi [illegible] potrzebie. Kochan. A ty [illegible] potrzebie. Kochan. [illegible] w potrzebie? [illegible] A gdy czas przyjdzie [illegible] potrzebie, [illegible] Kochan. [illegible] 9. † P. [illegible] Star. [illegible] w [illegible] potrzebie. Kochan. W [illegible] o potrzebie i o pewnej [illegible] Kochan. W każdej potrzebie, a zwłaszcza w bitwie, nie tak wielkością a porazem i męstwem, jako umiejętnością, [illegible] hetmani wygrawają. [illegible] potrzebę nie beze krwie. Kochan. [illegible] Pot. Do potrzeby s gotować. Troc. Dać, wygrać, przegrać potrzebę. Troc. Pragnie więc, żeby wprzódy w wojennej potrzebie jakim rycerskim czynem [illegible] godnym ciebie. Malcz. [illegible] w potrzebie [illegible]: król sam ich raczył chwalić [illegible] Wacław za Władysława i Jana Kazimierza bywał w potrzebach [illegible] **Potrzeba** (jest, było, będzie), † **Potrzeb**, [**Potrzeb, Potrzebno, Potrzebna**], † **Potrzebizna**, † **Potrzebizno**, † **Postrzebizno**, † **Potrzbizno**, [**Potrza, Trza**] przys. *trzeba, koniec* [illegible] *jest*, [illegible]; *należy, wypada, godzi* *ś.*: Kto więcej nie pragnie, jak kawałek chleba, temu bardzo niewiele do życia potrzeba. Pilch. Tylko pilności a rządu potrzeba. Star. Do mierzenia klina P. jest wiedzieć, jak wielki jego djametr. Grz. Przyjechał wojewoda do króla, do Wilna, dając znać, iż króla do Polski P. Górn. [illegible] czego P. [illegible] czego P. było. Troc. P. było jechać. Troc P. ci tego? Troc. P. nam chleba. Troc. Lezie, gdzie go nie P. P. ci to było [illegible] w te sprawy? [illegible] w których [illegible] walczyć P. [illegible] W [illegible] czerpiemy obficie, czego nam i do nauki i do zabawy P. Kras. Uczyć ś. P. całe życie, choćby dla przekonania ś. w ostatku, że nauka jest niewyczerpanym źródłem rozkoszy. Krasz. Im tylko P. nienaruszonej handlu spokojności. Krasiń. Zdr. **Potrzebka**. < Po + Trzeba, TRZEB >

[**Potrzebać, a, ał**] p. **Potrzebować**. <Od Po[illegible]>

[**Potrzebanie, a**, blm.] czynność cz. **Potrzebać**.

**Potrzebić, i, ił** *[illegible] jedno po drugiem*. [illegible] Inwentarz zaprowadził, [illegible] długi [illegible] dochodami. Niemcewicz. [illegible] < Po + Trzebić >

† **Potrzebien**, [**Potrzebien**] (jako orzeczenie) p. **Potrzebny**: [illegible] P. [illegible] Kras. [illegible] <Od Potrzeba>

**Potrzebienie, a**, blm., czynność cz. **Potrzebić**.

† **Potrzebizna, y**, lm. **y** p. **Potrzeba**: W [illegible] opportuno P. flor. [illegible] potrzebiznach [illegible] Wiszn. [illegible] on człowiek [illegible] P. [illegible] kocie, [illegible] którego [illegible] <Od Potrzeba>

† **Potrzebizny** [illegible] *po[illegible]*, *potrzebowski*. Ps. flor. <Od Potrzebizna>

† **Potrzebizno** p. **Potrzeba**: Ilekroć mu będzie P. przysięgać. Ort. Jako ich wiele mnie na to trzeba a będzie P. ku prawu. Ort. — Zam. * Potrzebizno, od Potrzebizny >

† **Potrzebizność, i**, lm. **i** p. **Potrzeba**: Niektórą potrzebiznością przypędzony. Spr. Ze wszystkich pokarmów i potrzebizności Spr.

† **Potrzebka, i**, lm **i** p. **Potrzeba**: Starszy i młodzi, którzy dziewicę Pannę Marją i dzieciątko Jezusa miłowali a barzo pilno chwalili, a im potrzebki, których potrzebowali, to im dawali. Spr. Nas lada pogróżka, lada P., lada zabawka, lada szkodka do grzechu przywodzi. Skar. Lada potrzebki swe doczesne, marne swe pożytki i rozkoszy nad tę najświętszą potrzebę przekładają. Wiśn.

[**Potrzebna**] p. **Potrzeba**: Właśnie mi P. ogrodnika. < Od Potrzebny >

× **Potrzebnica, y**, lm. **e** *kobieta na utrzymaniu, utrzymanka, nałożnica*. Sł. wil. <Od Potrzebnik>

**Potrzebnicka, iej**, lm. **ie** forma ż. od **Potrzebnicki**; **Potrzebowska**.

**Potrzebnicki, ego**, lm. **ccy** rz., **Potrzebowski**, **Potrzebowicz**, × **Potrzebniś** *człowiek potrzebujący, zostający w potrzebie, nie mogący podołać wydatkom*: Nie jest on i bez gotowizny, chociaż wiele marnuje między różnych potrzebnickich. Skarb. <Od Potrzebny >

**Potrzebnie** przys. od **Potrzebny**: Król miasto to pod władzą swoję osiągnął, co ś. bardzo P. trafiło, *per opportune*. Błaż. (= *bardzo na rękę, w porę, w sam raz*). Jeszczebyś tu mógł P. spytać... Sz. (= *do rzeczy, słusznie, stosownie, sprawiedliwie*). Trojacy ludzie są, którzy prawem czynić i skargę kłaść P. powinni. Sz. P. było tam chodzić? (= *potrzeba?*).

× **Potrzebnik, a**, lm. **i** *neseser, toaletka, puzderko na drobiazgi podróżne*: Z ręcznym potrzebnikiem udałem ś. Gam. Cóż to za szkatuła, co za „necessaire"? (Lubomirskiby zaraz powiedział: P.) Krasin. < Od Potrzebny >

×**Potrzebniś, a**, lm. **e** p. **Potrzebnicki**: Dostawszy zasiłek, obdarował nim hojnie jakiegoś biednego literata lub innego potrzebnisia. Dd. <Od Potrzebny >

† **Potrzebno**, [**Potrzebno**] p. **Potrzeba**: Falić ś. potrzebnoby *(si gloriari oportet)*. Glos. Potrzebno jest, aby naszy poddani spokojnie bydlili, a iżby nikomu nie szkodzili, a w cnotach ś. mnożyli. Dz. Na co im P. ćwierci? Jagodów P.? Wszystko, co P. w gospodarstwie. P. ci było z Jędrkiem ostawać u kościoła? Ork. <Od Potrzebien >

[**Potrzebność, i**, lm. **i**], † **Potrzebność** p. **Potrzeba**: Mamy niejedno słowo rzec do was po naszy potrzebności. K temu końcu wiodła ich słuszna P. Leop. P. czynić. And. z Kobyl. ( = *zaspokajać potrzeby*) Nie może tamo prawa patrzeć przed gorącą potrzebnością. Ort. Iżech więcej jadła dla smaczności, niżli dla potrzebności. Erl.

**Potrzebny**, [**Potrzewny, Potrzebowany, Potrzebujący**], † **Potrzebizny** I. przym. od **Potrzeba**: Sąd P. (= *zwołany w potrzebie, przygodny, okolicznościowy*) p. **Potoczny**. Miejsce potrzebne = *ustęp* (= *ustęp, wychodek, prewet*). Najniższe posługi, miejsca nawet potrzebne umywając i wynosząc, czyniła. Skar. Ścierwy wrzucone do miejsc potrzebnych. Kłok. W świtaniu do komórki szła pani potrzebnej. Pot. Naczynie potrzebne. Troc. (= *nocnik, urynał*). 2. *którego potrzebują, niezbęd-*

*ny, konieczny, nieodzowny:* Niedoskonałość nasza sprawuje, żeśmy sobie wzajemnie potrzebni. Lubom. Piękniejszy Liwjusz, ale nam potrzebniejszy Kromer. P. jak djabeł w Częstochowie (a. jak dziura w moście, jak piąte koło u wozu, jak Piłat w Credo). Te rzeczy są potrzebne. Troc. Potrzebnym ś. czynić. Troc. Nauka potrzebna dla ukształcenia człowieka. Karność potrzebna w wojsku. Nie sama wiara, ale i dobre uczynki są potrzebne. Wuj. Panie, jeżelim jest P. ludowi Twemu, z pracy ś. nie wymawiam. Skar. (*=przydatny, pożyteczny*). Wielka a potrzebna do wszystkiego rządu cnota—posłuszeństwo. Skar. A byłem mu P. Mick. Wam, pieśni, ludzkie oczy, uszy nie potrzebne. Mick. Nie wyrzucaj, bo to jeszcze potrzebne. **3.** *stosowny, właściwy, należący do rzeczy, na miejscu będący, celowy, usprawiedliwiony, godziwy, przydatny, pożyteczny, ważny, korzystny, pomocny:* Niżby był z Tungienem co potrzebnego król uczynił, wprzód odjechać musiał. Błaż. Była sw. Małgorzata w wierze mocną, w radzie potrzebną, w przygodach cierpliwą. Skar. (*=jedyną*). W nieszczęściach z własnej winy trudno żal P. od rozpaczy oddzielić. Wiszn. **4.** × P. *potrzebujący, potrzebą przyciśnięty; łaknący, pragnący czego; ubogi, biedny:* Bogacz pereł, ubogi potrzebuje chleba, oba potrzebni, lecz mniej ubogiemu trzeba. Min. P., co nie ma, abo pożyczyć chce, głodny, chory, niechaj z pracy naszej pożytek mają. Skar. ✝Komora miłosiernych a. potrzebnych p. **Komora.** P. czego. Czym znać dawamy, iżeśmy pieniędzy są potrzebniejszy, niż ci chleba w nędzy. Klon. P. pieniędzy. Karp. Ten tedy książę koniuszy, będąc pieniędzy P., przedał za 1500 złotych czerwonych koniuszostwo litewskie. Mat. Zboże na zasiłek i wypożyczenie w przypadku potrzebnym. Sur. Ludzka dla poddanych, hojna dla potrzebnych. Niem. Jesteśmy żywota potrzebni. Wysp. <Od Potrzeba>

**Potrzebować, uje, ował, [Potrzebać]** I. *uczuwać potrzebę, być w potrzebie, nie mieć, żądać dla siebie, nie móc ś. obejść bez kogo, bez czego, życzyć sobie, pragnąć; wymagać:* Nie potrzebuje on nic od nikogo, a wszystko wszystkim daje. Koch. W. Podobny bogom, który mało potrzebuje. Bud. B Ten najmniej potrzebuje, który najmniej pragnie. Min. Dom jego domem ubogich i potrzebujących. Skar. Potrzebuję tej księgi Troc. Potrzebuję jego pomocy. Bóg zawżdy na większej pieczy miał ubożuchne a potrzebujące, niźli wszystkie stany świata tego. Rej. Wie ojciec wasz, czego potrzebujecie, pierwej niżbyście go prosili. Wuj. Naszym bliźnim jest każdy, który pomocy naszej potrzebuje. Skar. Dać potrzebującemu jest to samemu pożyczać Bogu. Orł. Teraz najwięcej twojej posługi potrzebuję. Skar. Sługa, choćby najlepszy, oka pańskiego potrzebuje. Kras. Potrzebuję wina. Troc. Czego Was Pan potrzebujesz? Troc. Nie potrzebuję czego, kogo = *nic mi po nim, obejdę ś. bez niego.* Nie potrzebuję twego pochlebstwa. Troc. Nie potrzebuję cię. Troc (*= nie jesteś mi potrzebny*). Jeśli kto z was potrzebuje mądrości, niechajże jej prosi od Boga. Leop. Człowiek jako w ciemnicy nie obacza tego, czego potrzebuje Biel M Potrzebują wszystkie zwierzęta do życia powietrza i wody Sniad. J. Czego potrzebujesz, duszyczko, żeby s. dostać do nieba? Mick. Statek potrzebuje naprawy. Wzmianka ta potrzebuje sprostowania. Wychowanie dzieci potrzebuje cierpliwości. Potrzebuję s. przebrać (*=muszę*). **2.** od kogo, u kogo; po kim=*oglądać ś., liczyć, rachować na kogo; wymagać, żądać, oczekiwać, patrzeć, wyglądać, spodziewać ś.; pragnąć widzieć co w kim:* Lepiej, żeby u ciebie dzieci twe potrzebowały, aniżbyś ty z rąk ich czego patrzeć miał. B. B. (*= żeby szukały potrzeb swoich.* L.). Potrzebuję tego po tobie. Troc. Potrzebuje tego po mnie miłość bliźniego. Troc. Widzisz w przodkach twoich te, których po tobie ojczyzna potrzebuje, cnoty. Ossol. Im kto wyżej posadzony, tym większej doskonałości ludzie po nim potrzebują. Górn. Na walkę z carem tatarskim miał jechać kniaź, gdyby po nim tego potrzebował. Biel. M. Potrzebujemy po hetmanach, żeby sami na tych sądach zasiadali. Vol. Kto lekkomyślnie po kim potrzebuje czego, uczy go odmówić. Lubom. Znowu do niego obróciwszy koniem, jaką śmierć miał Poliarch, potrzebuje po nim. Pot. W tym człowieku wszystko obaczyć możem, czego Cycero w wielkim imperatorze potrzebował. Papr. Nie mniej ja w żołnierzu potrzebuję posłuszeństwa, niż męstwa. Warg. Były wtenczas na zamku krakowskim rozmaite krotofile sprawiane, zwłaszcza gonitwy, kunszty puszkarskie, tańce i wszelkie inne, których takowy czas potrzebuje. Biel. M. Niepobożność jest przeciwna pobożności, bo ta, tak jako potrzebuje prawdziwe nabożeństwo, słusznie Pana Boga wzywa. Rej. **3.** kogo = *żądać, wzywać, wołać:* Potrzebują Was Pana. Troc. Pytał ś., kto go potrzebuje? Troc. P. kogo w czym = *żądać od niego pomocy, usługi:* W czym mnie potrzebujecie? — Żebys nas darował pieśniami, któreś teraz niedawno uknował. Zim. Kiedym cię ja najbardziej smutny potrzebował. Kochan. <Od Potrzeba>

**Potrzebowanie, a,** blm., czynność cz. **Potrzebować.**

**[Potrzebowany]** p **Potrzebny:** Studnia, która do niczego nie była potrzebowana. <Od Potrzebować>

**Potrzebowicz, a,** lm. **e** p. **Potrzebnicki.** <Od Potrzeba>

**Potrzebowska, iej,** lm. **ie** rz. p. **Potrzebnicka.** <Od Potrzebowski>

**Potrzebowski, ego,** lm. **scy** rz. p. **Potrzebnicki.** <Od Potrzeba>

**Potrzebujący** I. im. od **Potrzebować.** **2.** *zostający w potrzebie, biedny, ubogi* (p. Potrzebować). **3.** [P.] p. **Potrzebny:** Kwiatki i zioła różne potrzebujące (do leków). <Od Potrzebować>

✝**Potrzecić, i, ił** *zrobić trzeci raz, powtórzyć trzeci raz:* Możnaby to powtórzyć i P. Perz. <Po + *Trzecić, od Trzeci>

**Po trzecie** przys. *trzeci raz, trzeci punkt, z trzeciego względu:* Przysięgam po drugie i P. L. Po pierwsze, po drugie i... P.! (przy licytacji). <Po + Trzecie, od Trzeci>

✝**Potrzecienie, a,** blm., czynność cz. **Potrzecić.**

**Potrzeć, trze, tarł, [Potarć],** nied. **Pocierać** I. *co o co = trąc pociągnąć, otrzeć:* P. zapałkę o ścianę. Przen.: Darmo, ubogi gminie, stanem twym pocierać Nar (*= pomiatać, pogardzać; lekceważyć cię*). Przen.: Cudze pocierać kąty = *wycierać; tułać ś., ponewierać ś. u obcych ludzi, być na ich łasce:* Ciężka była rzecz odstąpić delicji domowych, zbiorów i majętności, a cudze za granicą pocierać kąty. Pas. **2.** co czym = *natrzeć, rozetrzeć:* P. czoło ręką. P. miejsce uderzone. Potrzyj olejkiem chorej ręki. Troc. P. żelazo magnesem. **3.** *spędzać pewien czas na tarciu.* **4.** *obetrzeć, zetrzeć, utrzeć, rozetrzeć jedno po drugim a. jedno*

[illegible] P. tutki na tace. Podniesione są na kształt, a nie ostają ś., a pomiarne będą jako wierzchy kłosów potarte będą. Leop. P. deski piłą. [Przen.: [illegible]], potarł kyel książęta jako suche [illegible] Bel. M. Uderzyli na Tatarów, ale tak są od nich potarci, jak zboże od gradu. Taszk. Bestią tę w [illegible] jej potarł, a mocy jej wszystko wytarł. Białob. Potrę pychę twardości waszej. B. Sz. 5. [P.] buty [illegible]. 6. konopie, len [illegible] przez lamanie włókna, czyli [illegible], i oddzielanie [illegible]: Po wyrządleniu dla lepszego oczyszczenia należy jeszcze konopie lub len pocierać w przyrządzie zwanym cierlica. Pocierać snopy cierlicą. Troc. **P. s. I.** *otrzeć ś.; natrzeć ś.*, [illegible]: P. ś. ręką po czole. Kot potarł ś. o [illegible]. P. ś. [illegible]. **2.** [P. ś. z kim = [illegible] *ś., spotkać ś., odbyć utarczkę, zmierzyć ś., ściąć ś.*: Z przysięgłnikami potarłem ś. żwawo, którzy i nie [illegible] dość byli zawzięci. Chm. Raźno ś. z [illegible] potarła. Mor. Szczupła nauka moja z poważnym Kromerem P. ś. nie mogła. Błaż. **3.** [P. ś.] *[illegible] ś., pokazać ś., zaktęcić ś., pobyć, powinąć ś.*: Gdzie ś. tylko potrze, wszędzie narobi szkody. < Po + Trzeć >

**Potrzepać, pie, pał** **1.** *spędzić pewien czas na trzepaniu*: P. ubranie. P. kogo po ramieniu = *poklepać*. Przen.: Deszcz, grad potrzepał. **2.** *wytrzepać jedno po drugiem*: P. suknie, futra, dywany. Przen.: P. kogo = *przetrzepać, wytrzepać, strzepać, pobić*. P. wierszyki, pacierze = *strzepać jedno po drugim, wyrecytować szybko*. **3.** *dokonać trzepania z kolei oczyszczania lnu, czyli trzepania*: Cały już len potrzepałam. Sł. wil. **P. ś.** gm. (o kobiecie) *pospolitować ś. z mężczyzną*. < Po + Trzepać >

**Potrzepanie, a,** blm., czynność cz. **Potrzepać.**

**Potrzepanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potrzepać ś.**

†**Potrzepany** *potrzaskany, podruzgotany*: Kość potrzepana. Perz.

**Potrzepie, i** blp. = **Osmyczyny.**

**Potrzepotać się, cze ś., tał ś.** *spędzić pewien czas na trzepotaniu ś.*: Ryba potrzepotała ś., ale uciekła. < Po + Trzepotać ś. >

**Potrzepotanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potrzepotać ś.** Orzesz.

†**Potrzesktąć, a, ał** p. **Potreskać.** Ps. flor.

†**Potrzesktanie, a,** blm., czynność cz. **Potrzesktać.**

**Potrzeszcz, a,** lm. **e, Potrest,** [**Podrest, Poświerka, Świerczak**] zool. (emberiza miliaria) *ptak wróblowaty stożkodzioby z rodziny łuszczaków*.

**Potrzeszczeć, y, ał** *wypełnić pewną chwilę trzeszczeniem*. < Po + Trzeszczeć >

**Potrzeszczenie, a,** blm., czynność cz. **Potrzeszczeć.**

[**Potrzeszczony**] *[illegible], narwany, porywczy, szalony*: Ten P., jakby mu terpentyny do rzyci nalał. Fik z lasa, fik do lasa! (o człowieku potrzeszczonym, niestałego charakteru i niepewnego zdania). Gwar.

[**Potrzewa, y, lm. y**] p. **Potrzeba.** < Z Potrzeba >

**Po trzeźwemu, Potrzeźwu,** †**Potrzeźwiu,** [**Potrzezwiu**] = *[illegible], będąc trzeźwym*. < Po + Trzeźwemu, od Trzeźwy >

**Potrzeźwić, i, ił** *otrzeźwić, wytrzeźwić jednego po drugim*. < Po + Trzeźwić >

**Potrzeźwieć, eje, ał** *otrzeźwieć nieco, przyjść stopniowo do przytomności*. < Po + Trzeźwieć >

**Potrzeźwienie, a,** blm. **1.** czynność cz. **Potrzeźwić.** **2.** czynność cz. **Potrzeźwieć.**

†**Potrzeźwiu,** [**Potrzeźwiu**] p. **Po trzeźwemu:** I tak we łbie rozumu P. niewiele. Kochan. < Po + *Trzezwiu, od *Trzezwi = Trzeźwy >

**Potrzeźwu** p. **Po trzeźwemu:** Był ostrożnym P. Chł. < Po + Trzezwu, od †Trzezw = Trzeźwy >

× **Potrzęchnąć, nie, nął** p. **Potrząsnąć.** < Po + *Trzęchnąć, TRZĘS/TRZĄS/TRZĘCH/TRZĄCH >

× **Potrzęchnięcie, a,** blm., czynność cz. **Potrzęchnąć.**

†**Potrzęs, u,** lm. **y** p. **Potrząs:** Czasem też na jakim leguchnym wózeczku bez potrzęsów a bez poskoków nie wadzi ś. przejeździć. Rej. Gardlina na dachu dobrze położona, lat trzydzieści trwawszy, potrzęsem będzie. Haur. Na rzepisku i na potrzęsu jęczmień zwykł ś. dobrze zdarzyć. Haur. Widły do gnoju, drabiny do żyta, siana do potrzęsu. Haur. < Po + *Trzęs, TRZĘS/TRZĄS >

**Potrzęsienie, a,** blm., czynność cz. **Potrząść.**

**Potrzęsienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potrząść ś.**

[**Potrzodnik, a,** lm. **cy**] p. **Potrzódka.** < Od *Potrzodny, od Po + *Trzodny, od Trzoda >

**Potrzos, a,** lm. **y, Wróbel trzcinny, Poświerk trzcinny** zool. (emberiza schoeniclus) *ptak wróblowaty stożkodzioby z rodziny łuszczaków*: P., wróbel trzcinny. Troc.

[**Potrzódka, i** **1.** lm. **owie** m., **Potrzodnik**] *pomocnik pastucha*: Pasterzowi gospodarze dają potrzódkę, to jest pomoc ze swych dzieci lub służących. Pastuch i potrzódkowie napędzają owce z tyłu biczami. Sienk. **2.** blm. *kolejne pasanie bydła lub owiec*. < Po + Trzódka >

**Potrzpiotać się, a ś., ał ś.** *spędzić pewien czas na trzpiotaniu ś.* < Po + Trzpiotać ś. >

**Potrzpiotanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potrzpiotać ś.**

**Potrzykroć** przys. *trzykrotnie, trzy razy*: P. wzgardziła. Mick. < Po + Trzy + Kroć >

**Potrzyletni** *po trzy lata (do trzech lat) sięgający*: Na skrzydłach wyobraźni unosił ś. w potrzyletnią przyszłość. Orzesz. < Po + Trzyletni >

**Potrzymać, a, ał** **1.** *przetrzymać pewien czas*: Potrzymaj mi kapelusz. Troc. P. kogo w areszcie. **2.** cz. ni. *wytrzymać, pobyć, nie sfolgować, nie zelżeć, potrwać, utrzymać ś. przez pewien czas*: Mróz jeszcze potrzyma. Śniegi aż do nowiu potrzymają. Troc. †P. kogo na słowie. Cick. = *kazać mu czekać ze względu na dane słowo*. **P. ś.** *nie ustąpić*: P. ś. z ceną. < Po + Trzymać >

**Potrzymanie, a,** blm., czynność cz. **Potrzymać.**

**Potrzymanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potrzymać ś.**

[**Potściwy**] p. **Poczciwy.** < Z Poczciwy >

**Potucha, y,** blm. **1.** *otucha, ufność, serce = nadzieja*: Dać, czynić komu potuchę. Troc. A cóż inszego czynisz, jedno dawasz potuchę żywym. Baz. Mieszczanie mają niejaką potuchę i pomoc z fortecy. Łęcz. **2.** p. **Potuchnienie:** Nie trzeba młodym dodawać potuchy. Alb. Co niegdyś było świętym i pożytecznym, staje ś. w złych czasach przyczyną zepsucia, potuchą złym namiętnościom. Kub. Abo nie z potuchy-li ś. też to samego kniazia dzieje? Piotr. **3.** *pobłażanie:* Nie dawaj dzieciom potuchy. [Ja nie poradzę, kiedy mu sam ojciec potuchę daje] (= *uzuchwala go, pozwala mu na wszystko*). **4.** [**P.**] *pokora:* Lepiej

dać sie w potuche. 5. [P.] *współczucie.* <Po+*Tucha, TUCH>

†**Potuchnienie, a,** blm., **Potucha** *potuszenie, dodanie rady; pobudka, zachęta.* <Po+*Tuchnienie, TUCH>

**Potuczenie, a,** blm., czynność cz. **Potuczyć.**

**Potuczyć, y, ył** l. *utuczyć jedno po drugim, powypasać:* P. wieprze. 2. *spędzić pewien czas na tuczeniu.* <Po+Tuczyć>

**[Potulać się, a ś., ał ś]** *sterać ś. tułając ś.* <Zam. Potułać ś.>

**[Potulanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Potulać ś.**

× **Potulenie, a,** blm., czynność cz. **Potulić.**

**Potulić, i, ił** l. *stulić jedno po drugim, postulać:* Już widać łby końskie z potulonemi uszami. Sienk. 2. × P. p. **Utulić.** Sł. wil. <Po+Tulić>

**Potulja, i,** lm. **e, Tyrlicz** bot. (vaillantia) *roś. z rodziny marzanowatych.*

**Potulnie, [Potulno]** przys. od **Potulny.**

**Potulnieć, eje, ał** *stawać ś. stopniowo potulnym:* Przy swoim chłopaku potulniała jak trusia. Karez. <Od Potulny>

**Potulnienie, a,** blm., czynność cz. **Potulnieć.**

**[Potulno]** p. **Potulnie.**

**Potulność, i,** blm. rz. od **Potulny.**

**Potulny** *cichy, łagodny, skromny, powolny = posłuszny, pokorny, cierpliwy:* Potulnego umysłu człowiek. Troc. Pokorny, cichy abo P. Sekl. Żwaweńka jejmość, muszę ja być potulnym. L. Ja, twa potulna psina, liżę nogi. L. Potulnym znoszeniem ujmiesz sobie troski. L. Filis wierna, potulna. Kniaź. Potulne jak trusiątko. Pol. Gambetta to dobry chłopiec w gruncie rzeczy, ale zbyt P. w czynach, choć silny w słowach. Ol. <Po+*Tulny, od Tulić>

†**Potuł** tylko w wyrażeniach: Dać ś., poddać ś., iść w P. = *spotulnieć, upokorzyć ś., stulić uszy, spuścić z tonu, spokornieć, upaść na duchu, stracić animusz:* Żaden, który jeno nie chciał, nie podał ś. im w P. Jan. Nie daj ś. w P., ujmij afekt w kluby. Pot. Jednak ostatniej jeszcze nadzieje nie rzuca, nie da ś. trosce w P., choć go w serce bodzie. Pot. Śliczne oblicze twoje, coć boginią w P. iść przyciska *quae facit, ut supplex tibi sim dea.* Żebr. <Po+*Tuł, TUŁ TUL>

**[Potułacz, a,** lm. **e]** p. **Tułacz.** <Od Potułać>

× **Potułać, a, ał** p. **Potułać ś.:** Cóżbyś sądził o nim, gdyby wzgardził swoim rodem i potułał cudzym krajem? Pol. <p. Potułać ś.>

**Potułać się, a ś., ał ś.** l. a. × **Potułać** *spędzić pewien czas na tułaczce.* 2. [P. ś., **Poturać ś., Potyrać ś.**] nied. *tułać ś., nie mieć przytułku:* Niechże já sie nie potułám kole ludzkich ścian. <Po+Tułać ś.>

× **Potułanie, a,** blm., czynność cz. **Potułać.**

**Potułanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potułać ś.**

**Potumanić, i, ił** *spędzić pewien czas na tumanieniu* <Po+Tumanić>

**Potumanienie, a,** blm., czynność cz. **Potumanić.**

†**Potupa, y** *podeptanie:* Potłoczenie, potupa (stupa) *emendatio.* Glos.

**Potupać, pie, pał** *spędzić pewien czas na tupaniu* <Po+Tupać>

**Potupanie, a,** blm., czynność cz. **Potupać.**

**[Potupować, uje, ował]** p. **Potupywać:** Przed zaczęciem tańca zwyczajnie parobcy potupują, jakby trzeźwiąc nogi do hulanki <Po+*Tupować, od Tupać>

**[Potupowanie, a,** blm.] czynność cz. **Potupować.**

× **Potuptać, a, ał** *podreptać:* Człowieczek wysunął ś. z ławy i potuptał ku drzwiom. Krasz. Potuptał ku drzwiom wyjrzeć, czy chłopak nań z latarką czekał. Krasz. <Po+Tuptać>

**Potuptanie, a,** blm., czynność cz. **Potuptać.**

**Potupywać, uje, ywał, [Potupować, Potępować]** *tupać z przerwami, przytupywać:* Skrzypki ku ochocie poczęły, młodzież nogami potupując im wtórowała. Krasz. <Po+*Tupywać, od Tupać>

**Potupywanie, a,** blm., czynność cz. **Potupywać.**

**[Potura, y,** blm.] l. p. **Potera.** 2. *człowiek skazany na poniewierkę, tułacz.*

†**Poturać, a, ał, †Poterać, †Potyrać, [Poterać, Poterywać, Potyrować, Poturać]** l. *potrącać z kąta w kąt, pocierać (kim) kąty, poniewierać, pomiatać, pogardzać, odrzucać, tyrać, nie mieć za nic, nie szanować, niszczyć, marnować, trwonić, putać:* Kości długo poturane. Żebr. (= *walające ś.*). Nowiny zawsze woli człowiecza natura, powszechne rzeczy gardzi, stare już potura. Żegl. Wszyscy go nienawidzą, i król go potura. Pot. Przyjmij mię, ani sobie poturaj Tytanowej córy. Żebr. Zacnych dość (nie poturaj) k sobiem paniąt miała. Żebr. (= *nie przyganiaj mi*). [P. sierotą, obuwiem. Lepiej śmierć, niż takie życie poturane. Ork.]. Ten ś. jeszcze chudzina trzyma swego sznura, i choć go dzisia wiechciem fortuna potura, w Bogu i w szabli polskiej ufa. Pot. 2. [P.] kogo = *pokonać, poturbować.* 3. [P. komu] = *sprostać komu w czym, przemóc kogo rozumem lub siłą.* **[P. ś.]** p. **Potułać ś.** <Po+*Turać, TUR/TYR = TER>

**[Poturak, a,** lm. **i]** *człowiek pogardzany, lekceważony, niepoń, ladaco.*

**Poturanie, a,** blm., czynność cz. **Poturać.**

**[Poturanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poturać ś.**

**Poturbować, uje, ował** l. *pokłopotać, pofrasować, pomartwić przez pewien czas.* 2. *potłuc, pobić, skrzywdzić na zdrowiu:* Hultaj... i jaśnie pana P. może. Fred. A. Wyleciał z wozu i poturbowany powrócił. Jednakowoż poturbowali go nie żartem. Sienk. **P. ś.** l. *pokłopotać ś., pofrasować ś., pomartwić ś. przez pewien czas.* 2. *potłuc ś., pobić ś. wzajemnie.* <Po+Turbować>

**Poturbowanie, a,** blm., czynność cz. **Poturbować:** †P. umysłu. Troc (= *wzburzenie, gwałtowność, niespokojność umysłu*).

**Poturbowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poturbować ś.**

**Poturbowany** l. im. od **Poturbować.** 2. (o wielu) *który ś. poturbował, sturbowany, zmęczony, sfatygowany, zmordowany:* Ludzie, poturbowani koło mojej usługi, już też usnęli. Pas. 3. †P. na umyśle. Troc (= *wzburzony, burzliwy, niespokojny na umyśle, gniewny, gwałtowny*).

× **Poturczać, a, ał** i × **P. ś.** p. **Poturczyć.**

†**Poturczak, a,** lm. **i** p. **Poturczeniec.** <Od Poturczyć>

× **Poturczanie, a,** blm., czynność cz. **Poturczać.**

× **Poturczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poturczać ś.**

**Poturczeć, eje, ał** *sturczeć, stać ś. Turkiem, przyjąć wiarę mahometańską, zbusurmanić ś.* <Po+Turczeć>

**Poturczenie, a,** blm. l. czynność cz. **Poturczeć.** 2. czynność cz. **Poturczyć.**

**Poturczeniec, ńca,** lm. **ńcy, Poturszczak, † Poturczak.** ‖ **Poturnak, Poturmak** *żołnierz sprzymierzony, renegat*: Watahy poturczeńców sorbskich. Stenk. Swary, Polaky, pohrnięcy, latarczewie a obłoki z najwęższych niedalicie i pajdochu Stenk. ‖ *Poturczany*.

**Poturczenie się, a s.,** blm., czynność cz. **Poturczyć s.**

**Poturczeństwo, a,** blm., **Poturmactwo** *stan poturczonego*: Nie przypuszczał, ażeby P. szczerze miało tradem swoim Już. <Od Poturczony>

**Poturczony, ‖ Poturnacy** l. mn., *którzy poturczyli*: Był przedtym Chrystusowej wiary, ale zaś potym został P. P. kmieć 2. ten, który z *starości, bezsilności przyjął wiarę mahometańską*: Afryka poturczona. L.

**Poturczyć, y,ył, Poturmaczyć,** nied. × **Poturczać** l. *podczas wojny siłą, przy pomocy mahometanom*: Co pare lat z Stambułu z każdego chrześciańskiego domu wyszukują dzieci za dziesięciny, które potureczuią. Paszk. 2. *robić Turkiem, mahometaninem*: Kiedy koro mają P., do każdego go prowadzą, kady zawój mu na głowę włoży, potym z pompą przez miasto prowadzą, potym go w osobnej komorze obrzezują. Paszk. **P. ś.** *stać się Turkiem, mahometaninem, renegatem*: W niewoli u Turków będąc, poturczył s. Papr. i kiedy s. kto poturczy, a ma rodzice ubogie chrześciańskie, powinien ich wszelakim sposobem wykupić. Star. Wdowy bogate idą za niewolnik swoje, każawszy im s. P. star. <Po + Turczyć>

**‖Poturek, rka,** lm. **owie‖** *dziecko poturczonego, renegata, papuściałka*. <Od Poturczyć>

**Poturemne, ego,** blm. *opłata, którą składał dłużnik za uwolnienie z strzeżenia podsądnego*: P., płaca strzelców do opatrzenia więźnia. St. Dz. <Od Potaremny>

**Poturemny, ego,** lm. **i** rz. *stróż turmy, strażnik więzienny* L. <Po + Turemny>

**Poturkotać, cze, tał** *wypchać pianą chodzące tapicerowane*. <Po + Turkotać>

**Poturkotanie, a,** blm., czynność cz. **Poturkotać.**

**Poturmactwo, a,** blm., **Poturczeństwo** *stan poturczonego, poturczenie się, przechodzenie na wiarę mahometańską*: Z polnej strony rozwinięte P., z drugiej poczynające na dobre kiełkować pretensje wyniosły do tego zakątka, czyniły pobyt na Podolu niespokojnym Rol. <Od Poturmak>

**Poturmaczeć, eje, ał** p. **Poturczeć.**

**Poturmaczenie, a,** blm., l. czynność cz. **Poturmaczeć** 2. czynność cz. **Poturmaczyć.**

**Poturmaczka,** l. lm. i forma z od **Poturmak**: Na cmentarzu kamienieckim było osobne miejsce dla zmarłych poturmaczek Rol.

**Poturmaczyć, y,ył i P. ś.** p. **Poturczyć**: Niemało tatarzy polskich i czeladzi gwałtem in natrynsanej i wszelako poturmaczonej Rol. Lud gromadnie przyjmował islamizm po zajęciu Ukrainy przez Otomanów, potermaczył s. bez przymiotej. Rol.

**Poturmak, a,** lm. **cy** p. **Poturczeniec**: Niekiedy i Żydzi, i poturnacy, i Lipkowie podejmowali s. panowania tam. Ulubieńcami tatarów krymskich [wszyscy], P. ów zawsze Mirza Szaza Rol. Przybył z nią poturnaka szlachcica na imię Potemyńskiego, który do niego z Turek spotu przyjechał Grab.

**‖Poturnacy** p. **Poturczony.**

**Poturnak, a,** lm. **cy** l. ‖ P. p. **Poturczeniec**: Zdobyczne poturnaki obrzezał srodny brzytwą o-

bozeką zakrwawiali. Koch W. Z niemowiątek czasowych w kilku leciech widzim poturnaki. Pot. Jest prawo, aby poddani mahometanie nie dawali córek swoich za Turki urodzone, tylko za poturnaki. Star. Nie idź do szlachty polskiej, bo zostaniesz poturnakiem na wieki i wskazywać ciebie sobie będą jako hajdamacką dziecinę kaczk. 2. ‖P.‖ *człowiek głupowaty, niezgrabny*.

**Poturszczak, a,** lm. **i** p. **Poturczeniec**: Ledwie kilkuset kmieci zbisurmanionych, owych przymuszonych poturszczaków, tuliło s. po jarach. Rol. <Zam. Poturczak>

**‖Poturzysko, a,** lm. **a‖** p. **Toporzysko.** <Z To porzysko>

**Potuszać, a, ał** p. **Potuszyć.**

**Potuszanie, a,** blm., czynność cz. **Potuszać,** *potucha*.

**Potuszenie, a,** blm., czynność cz. **Potuszyć,** *potucha*: Takowe P. od Pana być znamy, gdy przypdą potuszenia, nie s. nie lękamy. Psn.

**Potuszować, uje, ował** *pociągnąć, pomalować tuszem*. <Po + Tuszować>

**Potuszowanie, a,** blm., czynność cz. **Potuszować.**

**† Potuszyć, y,ył,** nied. **Potuszać** kogo, komu l. ‖ P. *napędzić do otuchy, dobrze mu tuszący serca, nadziei mu dodać*: Pierwsza wygrana mu dalszemi potuszyła zwycięstwami. Troc. Wielu ich do tego potusza. Chr. Wszyscy, wyciągnąwszy uszy, słuchali, komu tam wzdy fortuna potuszy. Pot. Cóż gdy we stu tysięcy król ze Lwowa ruszy, chorbysmy też znużnieli, zaz nam nie potuszy? Pot. Pójdzie (kmieć) skarżyć do pana, pan mu źle potuszy. Biel. M. 2. i ‖P. komu‖ *dodać odwagi, zachęcić, podbechtać, podburzyć*: Potuszył kozakom, aby kraj ten niszczyli. Troc. Kiedy ś. Turczynowi zda, że ś. Multani dobrze już odchowali, potuszy trochę Tatarom, którzy wrzkomo swywolą wpadszy, odzierają je do skóry Klok. <Od Potucha>

**Potuzować, uje, ował** *wytuzować jednego po drugim*. <Po + Tuzować>

**Potuzowanie, a,** blm., czynność cz. **Potuzować.**

**‖Potużnik, a,** lm. **cy‖** *włościanin obrabiający pole cudze z warunkiem oddania właścicielowi połowy plonu z niego*, **połownik, połowinnik, półłannik, półrolnik, półkmieć**: Połowinnicy, inaczej podsadki, potużnicy, brali grunt u zamożniejszego gospodarza, któremu oddawali połowę plonu Jabł. A. <Od Potużny>

**‖Potużny‖**: Włościanie, osadzeni na dworszczyznach po dwuch, jeżeli są uważani za jedną gospodarkę wspólną, noszą nazwę potużnych Jabł. A. <Dk.>

**‖Potwa, y,** lm. **y, Płatwa, Płatew, Płotwia, Płateń, Płoteń‖**, **Jęta, Bant** *jedna z belek leżących na ścianach budowli u góry, w których osadzone są krokwie dachowe*.

**Potwal, a,** lm. **e** zool. p. **Kaszalot.**

**Potwar, u,** lm. **y, Pokrywa mirtowa** bot. (calyptranthes) *ros. z rodziny mirtowatych*.

**Potwarca, y,** lm. **y, † Potwarnik, † Potwarznik, Potwarzyciel** *ten, co spotwarza, co na kogo rzuca potwarz, oszczerca, obmówca, kalumnjator*: Potrzebni sektarze nas niewstydliwemi potwarcami i synmi djabelskiemi nazywają. Wuj. Jak potwarz, tak i potwarcę równą znieważać zwykłem pogardą L. <Od Potwarz>

**Potwarczo** przys. od **Potwarczy.**

**Potwarczość, i,** blm. rz. od **Potwarczy.**

**Potwarczy, †Potwarny, †Potwarzny, †Potwarliwy, †Potwarzliwy, †Potwarzki** *właściwy potwarcy, oszczerczy, potwarzający, stanowiący potwarz:* Słowa potwarcze. Wieści potwarcze. <Od Potwarca>

**†Potwarczyna, y,** lm. **y** p. **Potwarczyni.** Troc. <Od Potwarca>

**Potwarczyni, i,** lm. **e, †Potwarczyna** forma ż. od **Potwarca; ×Potwarnica, ×Potwarzycielka.** <Od Potwarca>

**Potwardnąć, nie, nął, Potwardzieć** *stwardnąć kolejno, jedno po drugim.*

**Potwardnienie, a,** blm., czynność cz. **Potwardnąć.**

**Potwardzieć, eje, ał** p. **Potwardnąć.** <Po+Twardzieć>

**Potwardzienie, a,** blm., czynność cz. **Potwardzieć.**

**Potwarek, rka,** lm. **rki** bot. (richardia) *roś. z rodziny obrazkowatych.* Gatunek: P. afrykański a. Czermień, Czermieniec (r. africana s. calla aethiopica). <Od Potwar>

**†Potwarliwie** przys. od **Potwarliwy,** *potwarczo:* Ktoby P. na kogo żałował, ma być karan. Sz.

**†Potwarliwy** p. **Potwarczy:** Gęby potwarliwe. Geb. Białegłowy swarliwe, potwarliwe. Wuj. Zwadliwa rzecz jest wino, a potwarliwe pijaństwo. Wuj

**×Potwarnica, y,** lm. **e** p. **Potwarczyni:** Jeśli panna potwarnie kogo o gwałt oskarży, takowa P. słuszną winą niech będzie karana. Herb. <Od Potwarnik>

**†Potwarnie** przys. od **Potwarny,** *potwarczo:* Jeśli panna P. kogo o gwałt oskarży, takowa potwarnica słuszną winą niech będzie karana. Herb. Nero P. obwinił chrześcijan, iż Rzym zażegli. L.

**†Potwarnik, a,** lm. **cy** p. **Potwarca:** P., potwarnica, którzy potwarzą narabiają. Bobr. <Od Potwarny>

**†Potwarny** p. **Potwarczy:** Nie tak kat, jak język P. kaleczy. Pot. <Od Potwarz>

**†Potwarstwo, a,** lm. **a** p. **Potwarz:** Chciał go czart swym potwarstwem na sławie zelżyć. Skar. <Od Potwarz>

**Potwarz, y,** lm. **e** a. **†y** l. †P. *twarz, oblicze, lice; wyobrażenie, obraz, postać, kształt:* Rzekła czarownica i P. wieprza dzikiego bez ciała zrządziła, *effigiem nullo cum corpore falsi finxit apri.* Zebr. **2.** a. **†Potwarstwo** *obmowa bezczelna, oczernienie, oszczerstwo, oskarżenie fałszywe, kalumnja:* Sprawa o P. Potwarzy dopuszcza ś. każdy, kto bez pewnych fundamentów jakikolwiek kryminał drugiemu zarzuca. Ostr. Darmo, wściekła potwarzy, z twej klozy ponurej grozisz mi, trzęsąc na łbie brzydkiemi jaszczury. Nar. Przy wielkich dworach obficie roście ziele, które zowią P. Kosz. Kazali go srodze ubić za onę P. jego. Rej. Rzucić na kogo P. Nie będziesz kładł potwarzy na bliźniego twego. Wuj. P jest, kiedy mówią, iż obrazy nasze bogami zowiemy. Wuj. Nie mogą kościoła Bożego prawda przekonać, muszą takiemi potwarzami narabiać Wuj. Nie chcę z tej potwarzy usprawiedliwiać, Bogu sławę moję oddaję. Skar. A kto wyliczy nasze potwarzy u prawa, w pozwach, i zdrady w sprawach? Skar. Szemrząc, a potwarze zmyślając, sieją wszędzie niezgody. Skar. Czarnoksięzkiem św. Chryzostoma zowiąc, inne potwarze nań po mieście rozgłaszali Skar. Obmów ś. strzeżcie i ran języcznej potwarzy Skar. Przekonani prawdą, do potwarzy ś. udają. Skar. Przyuczył ś. potwarze cierpieć. Skar. Któż im na te potwarze usta zamknie, jeśli ś. Pana Boga nie boją, ludzi nie wstydzą, a prawdy nie przyjmują? Skar. Potwarze wytrwać — męczeństwo jest na sercu tajemne. Skar. Sromotną nań P. kładła. Skar. Nieznośną krzywdę odniósł Pan od tych Żydów, P. na sławę swoję i niewinność swoję. Skar. Gdy kto na kogo kładzie P., sam ś. łży. Papr. Stołka radzi przystawią drugiemu, a P. jaką wywrą, aby sobie sami łaskę jednali. Kosz. Odprawa przeciw jadowitym potwarzom. Gil. Sieją potwarze. Pot. P. bardziej boli, niżeli rana. Pas. Żółcią z piołunem mieszane miota potwarze. Pas. P. zbytecznie turbuje mądrego. Lubom. Służyć niewdzięcznym i znosić potwarze to heroizm prawdziwy. Kras. Jeżeli P., sama pełznąć zwykła. Kras. Potwarzom nie nadstawiaj łatwo ucha. Pilch. Wyższy nad zazdrość, wyższy nad potwarze. Fel. P. ta niegodna wiary. Mick. Uznano obżałowanego winnym potwarzy czci niewieściej. Szaj. Odszczekać P. z pod ławy. <Po+Twarz, TWOR/TWAR>

**†Potwarzać, a, ał** p. **Potwarzyć.**

**†Potwarzanie, a,** blm., czynność cz. **Potwarzać.**

**†Potwarzenie, a,** blm., czynność cz. **Potwarzyć.**

**†Potwarzki** p. **Potwarczy:** Zdradliwym a potwarzkim fortelem niecnot swych bronią. Kosz. <Od Potwarz>

**†Potwarzliwie** przys. od **Potwarzliwy,** *potwarczo.*

**†Potwarzliwy** p. **Potwarczy:** Słowo potwarzliwe. Zigr.

**†Potwarznik, a,** lm. **cy** p. **Potwarca:** Chytry P. mógł zamieszanie sprawić. Skar.

**†Potwarzny** p. **Potwarczy:** Potwarzne paszkwile. Błaż. <Od Potwarz>

**×Potwarzyciel, a,** lm. **e** p. **Potwarca.** L. <Od Potwarzyć>

**×Potwarzycielka, i,** lm. **i** p. **Potwarczyni:** Potwarzycielki mówić ci będą: męża kochasz, a on ś. z tobą tak źle obchodzi. L

**†Potwarzyć, y,ył, †Potwarzać** kogo = *rzucać nań potwarz, spotwarzać, obmawiać bezczelnie, czernić, szkalować:* P. kogo o łeż. Troc. Fałszywe świadectwo naprzeciwko memu bliźniemu wydawała a jego niewinnie potwarzała. Erl. Chrystusa potwarzali, djabelstwo mu przywłaszczali. Wiśn. <Od Potwarz>

**Potwierdzać, a, ał i P. ś.** p. **Potwierdzić.**

**Potwierdzająco** przys *w sposób potwierdzający, potwierdzając, potakująco:* Głową P. skinął. Orzesz. Od czasu do czasu P. głową wstrząsnął, uśmiechnął ś. i oczyma błyskał. Orzesz. <Od Potwierdzający, od Potwierdzać>

**Potwierdzanie, a,** blm., czynność cz. **Potwierdzać.**

**Potwierdzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potwierdzać ś.**

**Potwierdzenie, a,** blm., czynność cz. **Potwierdzić:** Bierzmowanie potwierdzeniem zowią, że Bóg w nas potwierdza, co na chrzcie zaczął Kanik. Skinął głową na znak potwierdzenia.

**Potwierdzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potwierdzić ś.**

**Potwierdziciel, a,** lm. **e** *ten, co potwierdza a. potwierdzał.* Ku <Od Potwierdzić>

**Potwierdzicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Potwierdziciel.**

**Potwierdzić**, i, ił, †**Poćwierdzić**, †**Potwirdzić**, †**Poćwirdzić**, [**Poćwirdzić**], ndk **Potwierdzać**, †**Poćwierdzać**, †**Potwirdzać**, †**Poćwirdzać**, [**Poćwirdzać**] **1.** †P., [P.] *wzmocnić, pokrzepić, posilić, dodać sił*: Spanie potwierdza żołądek i moc trawienia. Kazał wojsku konie i siebie jedzeniem P. Biel. M. Przen.: *utwierdzić, wzmocnić, pokrzepić, umocnić, ustalić, położyć na stałe, dodać stałości, trwałości, siły*: Potwierdziwszy rycerze swą mową, kazał w bębny uderzyć ku potkaniu. Biel. M. Usłysz głos mój, potwierdź mię, wedle swego słowa. Kochan. Rozkosze zarówno umysły ludzkie i ciała rozgniewają i rozkiełzają, a ustawiczna praca potwierdza i zaprawia. Kwiat. **2.** co, †czego = *zeznać swoją powagą, stwierdzić, przyznać prawdziwość czego*: Nie zaprzeczam, owszem potwierdzam. Potwierdzać czego, co *o*czkło, uczyniło, *[illegible]*. Kn. P. co przysięgą, poprawić przysięgą. L. Kazali przed s. stanąć Zuzannie cnotliwej, chcąc P. świadectwa swego, jako prawdy żywej. Kochan. Potwierdzając, co oni powiedzieli, tak powiadam. Górn. Uczynkiem dobrej swej wiary potwierdza. Kaz. Lub. Jedne rzeczy potwierdza, a na drugie nie zezwala. Skar. Krwią prawdę jego potwierdzili. Skar. Wszystko potwierdza smutne me blizkiego końca przeczucie. Niem. P., co drugi uczynił. Troc. **3.** co, †czego = *nadać czemu moc prawną mocą obowiązującą, zatwierdzić, sankcjonować, konfirmować, uznać za słuszne*: Nie go nie wymyślał, ale to, co przedniejsze członki kościelne uczyniły, to ja potwierdzam. Skar. Świadczy to przywilej Zygmunta króla, który potwierdza przywileje starodawne. Orzech. Tym wszystkim niedbyczajnościom i zbytkom za pomocą potwierdzony teraz przez króla wilkierz. Szaj. Nigdy Bóg fałszu cudami nie potwierdza. Skar. Bóg naukę ich cudami potwierdził. Skar. Potwierdzał go w tym urzędzie. Groch. Związek wasz matka twoja potwierdzała przed śmiercią. L. Związek małżeński, prawnie zawarty i od Kościoła bożego potwierdzony. **P. ś.** *stwierdzić się, sprawdzić się, okazać s. prawdziwym*: Wiadomość ta potwierdza s. Słowa jego potwierdzają s. < Po + Twierdzić >

†**Potwirdzać**, a, ał i †**P. ś.** p. **Potwierdzić**. < Po + Twirdzać >

†**Potwirdzanie**, a, blm., czynność cz. **Potwirdzać**.

†**Potwirdzanie się**, **a ś.**, blm., czynność cz. **Potwirdzać ś.**

†**Potwirdzenie**, **a**, blm., czynność cz. **Potwirdzić**.

†**Potwirdzenie się**, **a ś.**, blm., czynność cz. **Potwirdzić ś.**

†**Potwirdzić**, **i**, **ił** i †**P. ś.** p. **Potwierdzić**. Głos. < Po + Twirdzić >

**Potwora**, **y**, lm. **y** p. **Potwór**: A widząc go po morzu chodzącego, zatrwożyli s., mówiąc: iż to jaka P. jest. Leop. Niektóre wyspy są puste od ludzi dla potwor, które mają straszliwe wody. Biel. M. O potworach w nocy s. ukazujących. Ząb. Racz swą przyrodzoną ludzkość okazać przeciw tej leśnej potworze. Kochan. (*ozięmny*) P. połeć, k[illegible]a. Troc. Ten na krzyk wrzasków przecie potworze dziwnej rozgniewany jeździe P. Kor. Leżący w lochu Cerber, P. straszliwa, cały Erebu potrójną paszczą oszczekiwa. L. Przen.: *dziwadło*: Głupie samego zwyczaju, nie rozumu, potwory porywały ś. na swoje [illegible]. Lekkich zamysłów potwory przeciwne prawdzie puścić, a na samej prawdzie poprzestawać mamy. Wisn. < Po + Twora, TWOR-TWAR >

[**Potworacznie**] przys. *dziwacznie, dziwnie*: Zrazu mi się to P. widziało, jak na mię wołali: „Jaskowa!“ < Od *Potworaczny, od Potworak >

[**Potworak**, **a**, lm. **I**] p. **Potworek**: Leżał jakiś P. z wielgą głową i okropnémi oczyskami < Od Potwór >

**Potworek**, **rka**, lm. **rki** p. **Potwór**: Akwarja ze złotemi rybkami, żółwiami, salamandrami i innemi wodnemi potworkami. Bał. Ten P. (pies) miał posiadać zdolności gienjalnego wyżła, znakomitego ogara i wybornego jamnika. Dyg. < Od Potwór >

**Potworka**, **i**, lm. **i** forma ż. od **Potworek**: Choć niewielka potworka, ale skokotliwe, i wie zacz funt rozumu, i wie zacz cnotliwe. Rej. Co ty o tej potworce nam przypominasz! Eww. < Od Potworek >

×**Potworliwie** przys. od **Potworliwy**, *potwornie*: Nigdym nie słyszał nikogo potworliwiej mówiącego. Bobr. Długo mnie nadzieją uwodząc, P. rzecz wywraca. Pilch.

×**Potworliwy** p. **Potworny**. < Od Potwór >

**Potworniak**, **a**, lm. **i** **I.** [P.] pog. o człowieku, *potwór, poczwara*. **2.** terat. *rodzaj nowotworu wrodzonego* (teratoma). P. nakrzyżowy (tumor coccygeus, epipygus). < Od Potworny, od Potwór >

**Potwornie** przys. od **Potworny**: Wygląda P. Przen.: P. cierpią usta, które bluźnią w niebo. Sł. (= *niemożliwie, okropnie, strasznie, niewypowiedzianie, niepojęcie*).

†**Potwornie** przys. od †**Potworny**: Pachołcy suknie i czapki P. używają: jedne spuszczają, drugie podnoszą. Żebr.

**Potwornieć**, **eje**, **ał** *stawać ś. potwornym*: Myśl i czucie człowieka czynnego potwornieje i staje ś. straszną otchłanią okropnych zamysłów. Witk. < Od Potworny >

**Potwornienie**, **a**, blm., czynność cz. **Potwornieć**.

[**Potwornik**, **a**, lm. **i**] *okrutnik, tyran, potwór w ludzkim ciele*. < Od Potworny >

**Potworność**, **i**, blm. rz. od **Potworny**: Terat.: P., nieprawidłowość płodu (monstrositas, teratosis).

**Potworny**, **Potworzy**, ×**Potworliwy** *okropny, wstrętny przez swoją nadnaturalność, zwyrodnienie, ohydny, monstrualny*: Płód P. Kształty potworne. Żebrak wyciągnął kule i potworne kikuty. Żer. Potworna zbrodnia. Odszczepieńcami, bałwochwalcami, antychrystami i innemi potwornemi tytuły nazywać was będą. Wuj. Ten P. stosunek ludności miejscowej do przybyszów, którzy narzucają jej swój język, oburzać musi. Malin. Z napływem barbarzyńców sądy świeckie przybrały potworną postać. Kras. **A. 2.** p. **Dziwotworny. 3.** zool.: Karp P. p. **Karp**. < Od Potwór >

†**Potworny** *podwójny, dubeltowy; dwojaki*: Potworna trąba. Troc (= *puzan*. Troc.). Człowiek jakiś na potwornej grał trąbie. Górn.

**Potworzenie**, **a**, blm., czynność cz. **Potworzyć**: W pierwszym okresie życia ludzkości jedynym prawie wyrazem jego było P. i uwielbianie wszędzie rozlicznych bożków. Tysz.

**Potworzenie się**, **a ś.**, blm., czynność cz. **Potworzyć ś.**

**Potworzy** p. **Potworny**: Szły cienie jakichś postaci potworze. Wysp. < Od Potwór >

**Potworzyć, y,ył** *utworzyć jedno po drugim; utworzyć w wielu miejscach, postwarzać, porobić, poformować; pozmyślać, powymyślać, pokomponować:* P. nowe wyrazy. P. partje, kółka *(=pozawiązywać).* Dziwy potworzone przez różne urojenia, próżną chełpliwość. Lel. Wielkie zwierciadła odbijały te z zieleni i kwiatów potworzone altany. Orzesz. Niektórzy żołnierze, zwłaszcza pocztowi i czeladź, zbiegszy z pod chorągwi, potworzyli kupy swawolne. Sienk. **P. ś.** *utworzyć ś. kolejno, jedno po drugim, porobić ś., popowstawać, poformować ś.:* Potworzyły ś. stronnictwa. Potworzyły ś. grupy, żywo rozprawiające. P. ś. na powierzchni *=powystępować, pojawić ś.:* Potworzyły ś. krosty, guzy, plamy, nierówności, pagórki. <Po + Tworzyć>

**Potwór, ora a. oru,** lm. **ory, Potwora** terat. *płód ludzki lub zwierzęcy źle a. nieprawidłowo wykształcony w sposób jakikolwiek,* dziwotwór, dziwoląg, ×dziwopłód, ×dziworód, ×dziwotworek, †dziw, ×poczwara *(monstrum, teratum, portentum).* P. a. zroślak bliźniaczy *(monstrum duplicium).* P. dwugłowy (bicephalus). P. jednonogi (monopus). P. jednooki (monophthalmus, monops, cyclops). P. półgłowy (hemicephalus). P. syreni (sympus, sirenomelus). P. trójgłowy (tricephalus). P., dziki płód, niezwyczajny, monstrum. L. Przen.: W miękkiej pływają wodzie bez pochyby morskie potwory i rozliczne ryby. Klon. *(= bestje; dzikie, straszne, o potwornych postaciach zwierzęta).* P. nam szpony w głąb serca wpił. Prusz. Potym wróciłem do płóciennej nory schować ś. w cieniu jak nocne potwory. Słow. *(= larwy, straszydła, strachy, mary, maszkary).* Przen.: *człowiek potwornie niegodziwy, wyrodek, okrutnik:* Ty potworze! Ten P. targnął ś. na własnego ojca! Zdr. **Potworek.** <Po + Twór, TWÓR/TWAR>

**[Poty]** p. **Póki.**

†**Potychmiast** p. **Potąd.** Kosz. <Po + Tych + *Miast, od Miasto>

**Potycie, a,** blm., czynność cz. **Potyć.**

†**Potycz, y,** lm. **y** a. **e.** †**Potycze** *jedna z tyk, żerdzi, któremi ściany wielkich sieci ś. osaczają:* Wszystko do polowania gotowe: koń, strzały, psy, potyczy, sieci. Kochan. Przen.: *sidła, sieci, zasadzka, pułapka:* W też wpadł, co i ty, Wenery potycze. Pot. Po długim czasie bierze ś. zbieg do ludzi z tej dziczy: ale cóż? zaraz wpadł złej fortunie w potyczy. Pot. <Po + *Tycz, TYK/TK/TEK>

†**Potycze, a,** lm. **a** p. **Potycz.** L. <Po + *Tycze, od Tyka>

†**Potyczek, czka,** lm. **czki** *potykanie ś., mylenie ś. w powtarzaniu roty przysięgi.* <Po + *Tyczek, TYK/TK>

**Potyczka, i,** lm. **i** l. a. †**Potyka, †Potka, Potkanie, †Potkana, †Potkany** *starcie, utarczka, walka, bitwa:* Potyczka pochodzi od spotkania ś., jest małym bojem przy spotkaniu ś. oddziałów nieprzyjacielskich. Brodz. P. straży przednich. Codzień były potyczki, harce i potrzeby. Jabł. Przez ten czas, lubo żadnej bitwy generalnej nie było, urywcze jednak potyczki częste bywały Papr. P. walna, *Mars apertus.* Mącz. Potyczkę zwieść. Troc. 2. †Potyczki lm. *część ubioru kobiecego.* Tyt. pr. magd. < Po + *Tyczka, TYK/TK/TEK>

**Potyczkowy** przym. od **Potyczka.** Włod., Kn. Śpiewali pieśni Marsowi, bożkowi wojny, *canticum congressuum,* to jest potyczkową, zowiąc. Chm. P. <Od Potyczka>

**Potyć, yje,ył** *utyć kolejno, jeden po drugim, potłuścieć, ponabierać tuszy, popełnieć:* Potyli i stłuścieli. Wuj. Potyją na tym wieprze, kiedy je tam wpędzi. Pot. <Po + Tyć>

†**Potyk, a,** lm. **i** p. **Patyk:** Wraz je otrok potykiem zagrzebuje mały. L. <Po + Tyk, TK/TEK/TYK>

**[Potyk]** p. **Potąd.** <Póty + K>

†**Potyka, i,** lm. **i** p. **Potyczka:** Nierówną potyką porwać ś., jak mówią, na słońce z motyką. Pot. <Po + *Tyka, TK/TEK/TYK>

†**Potykacz, a,** lm. **e** *ten, co ś. potyka, walczy w potyczce, co wydaje potyczkę.* Kn. <Od Potykać>

**[Potykaczka, i,** lm. **i]** *spódnica w cztery płochy tkana.* <Od Potykacz>

**Potykać, a, ał,** l. ×P. i ×**P. ś.** p. **Spotkać. 2.** †P. i **P. ś.** p. **Potknąć.** <Po + Tykać>

**Potykanie, a,** blm., czynność cz. **Potykać.**

**Potykanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Potykać ś.**

**[Potykanka, i,** lm. **i]** p. **Potykiel.** <Od Potykać>

**[Potykiel, kla,** lm. **kle, Potykanka]** *spódnica, kiecka, podwika.*

†**Potykiwacz, a,** lm. **e** *ten, co komu potykuje.* <Od Potykiwać>

†**Potykiwać, uje, iwał** *tykać komu wciąż, mówić mu: „ty".* Troc. <Po + *Tykiwać, od Tykać>

†**Potykiwanie, a,** blm., czynność cz. **Potykiwać.**

**[Potyl]** p. **Potąd.** <Po + *Tyl, od Tyli>

**[Potyla]** p. **Potąd.** <Po + Tyla>

**Potylica, y,** lm. **e,** anat. i antr. l. a. **[Patelica]** *tył głowy tuż nad karkiem,* ×tyłogłowie, †zatyłek (occiput). **2.** *kość tylna czaszki,* kość potyliczna (os occipitis): Dziury stawowe potylicy. Wielka dziura potylicy (p. Dziura). <Po + *Tylica, od Tył>

**Potylicowy** p. **Potyliczny.** <Od Potylica>

**Potylicze, a,** lm. **a** antr. *środek potylicy.* <Od Potylica>

**Potyliczny, Potyliczy, Potylicowy** przym. od **Potylica** !tyłogłowowy, ×tylnogłowny: Kość potyliczna, potylica, †tylna kość głowy. Guzek P. zewnętrzny, Guzowatość potyliczna wewnętrzna p. **Nadkarcze.** <Od Potylica>

**Potyliczy** p. **Potyliczny.** <Od Potylica>

**Potylokrotnie** przys. *po tyle razy, tylekroć, tylokrotnie, tyle razy:* Pisałem P., aby zasłonić tę stronę od Warszawy. Kość. <Po + Tylokrotnie>

**Potym, [Pote, Potemś, Potom, Potemu, Potymu]** przys. **1.** *po chwili obecnej a. po którejkolwiek z poprzednich; później, następnie, w przyszłości, na przyszłość:* Słonecznik obraca ś. za słońcem zaraz zrana i P. cały dzień. Syr. Kiedy tak na początku, co to będzie P.? L. Nie że źle teraz, i P. tak będzie. Min. P. o tym, zobaczymy, jak ś. to stanie. L. To P., to P., nie bądź tak gorącym! L. Zbytnie nie pytaj, co będzie P., żeś dziś zdrów, zysk jest, miej dosyć o tym Petr. Próżno myśleć o tym, co z nami będzie P. Kochan. Co za sława brzmieć o nas będzie P.? Groch. P. dam. Troc. Dzień P. Troc. Od Boga wprzód poczęto.., unji P. jęli dokończywać naszy. Pouęt. P. Ojcze nasz, i Zdrowaś, i Wierzę, Dziesięcioro i koronki, a kiedy całe zmówili pacierze, wyjmą książeczkę z kieszonki. Mick. **Napotym, Na P., Napotem, Na**

[Potytelenie, a, blm.] czynność cz. **Potytelić.**

[Potytelić, i, il] p. **Potytłać.**

[Potytrać, a, ał] p. **Potytłać.**

[Potytranie, a, blm.] czynność cz. **Potytrać.**

**Poubezpieczać, a, ał** *ubezpieczyć jedno (a. jednego) po drugim; poasekurować.* **P. ś.** *ubezpieczyć, zasekurować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ubezpieczać>

**Poubezpieczanie, a,** blm., czynność cz. **Poubezpieczać.**

**Poubezpieczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poubezpieczać ś.**

**Poubiegać, a, ał** *ubiec jednego po drugim.* <Po + Ubiegać>

**Poubieganie, a,** blm., czynność cz. **Poubiegać.**

**Poubierać, a, ał** *ubrać jedno (a. jednego) po drugim:* Poubierał w barwę herbowną swoich wiejskich pajuków. Kaczk. Chłopaki jednakowo poubierani w szaraczkowo spencery i szarawary. Krasz. Jak w Otaiti, à la sauvage poubierane, a raczej porozbierane panie. Rol. Wieczorne zorze różami na zachodzie poubiera łoże. Berw. **P. ś.** *ubrać ś. kolejno, jeden po drugim, poodziewać ś., postroić ś.* Przen.: Ciebie chcemy uwięzić, aby ś. potym P. w twoje urzędy. Kaczk. <Po + Ubierać>

**Poubieranie, a,** blm., czynność cz. **Poubierać.**

**Poubieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poubierać ś.**

**Poubijać, a, ał** *ubić jedno (a. jednego) po drugim; ubić w wielu miejscach:* P. bruk, ziemię. Motyką poubijałby myszy polne. Kon. <Po + Ubijać>

**Poubijanie, a,** blm., czynność cz. **Poubijać.**

**Poubożenie, a,** blm., czynność cz. **Poubożyć.**

**Poubożyć, y,ył** *zubożyć jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Ubożyć>

**Poubywać, a, ał** *ubyć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Ubywać>

**Poubywanie, a,** blm., czynność cz. **Poubywać.**

**Pouchodzenie, a,** blm., czynność cz. **Pouchodzić.**

**Pouchodzić, i, ił** *ujść kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; ujść w wielu miejscach, pouciekać:* Ci, co pod niemi konie popostrzelano, pouchodzili żywo. Pas. Pouchodzą od okrutnej ręki. Bardz. Ludzie posiłkowi z stron pouchodzili. Bardz. Woda pouchodziła przez szpary. <Po + Uchodzić>

**Pouchwalać, a, ał** *uchwalić jedno po drugim:* P. prawa. Znaczne kwoty pouchwalano (dać) na ten cel. <Po + Uchwalać>

**Pouchwalanie, a,** blm., czynność cz. **Pouchwalać.**

**Pouchybiać, a, ał** *uchybić kolejno, jeden po drugim; uchybić w wielu razach:* Pouchybiali terminu. Wszystkim pouchybiał (=*poubliżał*). <Po + Uchybiać>

**Pouchybianie, a,** blm., czynność cz. **Pouchybiać.**

**Pouchylać, a, ał** *uchylić jedno po drugim:* P. okna, drzwi. Pouchylane okienniczki światło ogniste i dym czerwony widzieć dawały. Krasz. Niektórzy aktorowie pouchylali swych masek w połowie. Kaczk. Pouchylano niesprawiedliwe prawa. **P. ś.** *uchylić ś. kolejno, jeden po drugim; uchylić ś. w wielu razach:* Pouchylali ś. od zobowiązań. Pouchylał ś. od proponowanych czynności. <Po + Uchylać>

**Pouchylanie, a,** blm., czynność cz. **Pouchylać.**

**Pouchylanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pouchylać ś.**

**Poucichać, a, ał, Pouciszać ś.** *ucichnąć, uciszyć kolejno, jeden (a. jedno) po drugim, pomilknąć:* Wszystkie władze jego głowy i serca, do niedawna jeszcze tak zuchwałe i buntownicze, poucichały teraz zupełnie. Kaczk. *(= pouspokajały).* <Po + Ucichać>

**Poucichanie, a**, blm., czynność cz. **Poucichać.**

**[Pouciec, knie, kł]** p. **Pouciekać.** <Po + Uciec>

**[Poucieczenie, a**, blm.] czynność cz. **Pouciec, Pouciekanie.**

**Pouciekać, a, ał, [Pouciec]** *uciec kolejno, jeden po drugim, pouchodzić:* Oni tył podali i pierwsi ematskich pól pouciekali. Bardz. <Po + Uciekać>

**Pouciekanie, a**, blm., czynność cz. **Pouciekać.**

**Pouciemiężać, a, ał** *uciemiężyć jednego po drugim.* <Po + Uciemiężać>

**Pouciemiężanie, a**, blm., czynność cz. **Pouciemiężać.**

**Poucierać, a, ał** *utrzeć jedno po drugim:* Wszystkim jakby patykiem poucierał nosy. L. **P. ś.** *utrzeć ś. kolejno, jedno po drugim:* Słowa te poucierały ś. <Po + Ucierać>

**Poucieranie, a**, blm., czynność cz. **Poucierać.**

**Poucieranie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poucierać ś.**

**Poucinać, a, ał** *uciąć jedno po drugim, pourzynać:* Koste·zki w ranie szczypczykami P. Perz. Piętnastom a. więcej głowy poucinał. P. Koch. Powracały z zakrwawionemi chustami, kryjąc często w sukniach poucinane głowy. Krasz. Żarty ich niesmaczne, słowa poucinane i powywracane. L. *(= każde niedomówione; półsłówka).* †**P.** *pozacinać ś., pokaleczyć ś.:* W czym go ułowić chcieli, tym ś. sami ułowili, a prawie ś. siekierą swą, jak ono mówią, poucinali. Rej. <Po + Ucinać>

**Poucinanie, a**, blm., czynność cz. **Poucinać.**

†**Poucinanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poucinać ś.**

**Pouciskać, a, ał** *ucisnąć jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Uciskać>

**Pouciskanie, a**, blm., czynność cz. **Pouciskać.**

**Pouciszać, a, ał** *uciszyć jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** p. **Poucichać.** <Po + Uciszać>

**Pouciszanie, a**, blm., czynność cz. **Pouciszać.**

**Pouciszanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pouciszać ś.**

**Pouczać, a, ał** p. **Pouczyć.**

**Pouczająco** przys. od **Pouczający.**

**Pouczający** l. im. od **Pouczyć.** 2. a. × **Pouczliwy** *mogący pouczyć, zdolny pouczyć, korzystny dla umysłu; budujący, umoralniający, mogący służyć za wzór; z którego można ś zbudować:* Wykład P. Kazanie pouczające. Wzór P. *(= do naśladowania).*

**Pouczan'e, a**, blm., czynność cz. **Pouczać.**

**[Pouczelc, a**, lm. **y]** p. **Poucze1ec.**

**[Pouczelec, lca**, lm. **lcy, Pouczelc]** *ten, który poucza:* Lutrzy, mówiący po kaszubsku, nazywają swych pastorów pouczelcami: predykant. rwar. <Od Pouczyć>

**Pouczenie, a**, blm., czynność cz. **Pouczyć.**

**Pouczenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pouczyć ś.**

**Pouczepiać, a, ał** *uczepić jedno po drugim:* Ujrzałem w głębi coraz więcej lamp, poucze pianych przy ścianach. Krasz. **P. ś.** *uczepić ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim:* Dzieci pouczepiały ś. okna. Orzesz. <Po + Uczepiać>

**Pouczepianie, a**, blm., czynność cz. **Pouczepiać.**

**Pouczepianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pouczepiać ś.**

**Pouczesywać, uje, ywał** *uczesać jednego po drugim.* <Po + Uczesywać>

**Pouczesywanie, a**, blm., czynność cz. **Pouczesywać.**

× **Pouczliwie** przys. od **Pouczliwy.**

× **Pouczliwy** p. **Pouczający.** Mrong. <Od Pouczyć>

× **Pouczony** *uczony, wyćwiczony, ułożony:* Pies P. służy na dwuch łapkach przed nakrytym stołem. Sł. wil. <Od Pouczyć>

**Poucztować, uje, ował** *spędzić pewien czas na uczt owaniu.* <Po + Uczt ować>

**Poucztowanie, a**, blm., czynność cz. **Poucztować.**

**Pouczyć, y,ył**, nied. **Pouczać l.** *nauczyć swoją wiedzą i powagą, udzielić nauki, oświetlić, zbudować:* Przeszłość, przykład poucza. Poucza mała nas mrówka, wzór prac wielkich, jak o sobie dbać. L. Chleb jest i kielich, co wam też i oczy wasze oznajmują; ale w czym wiara ma być pouczona, chleb jest ciałem. Dambr. *(= utwierdzona).* Pouczona wielu doświadczeniami. **2.** *powiedzieć, napisać, podać, objaśnić, poinformować*, nied. *opiewać:* Pismo św. nas poucza, że... Historja nas poucza. Zbigniew Oleśnicki, pouczony przez Jana Elgota o błędach heretyckich Andrzeja, ubrał ś. do obranego nowego biskupa Piotra II. Sok. Pouczywszy prędko woźnicę, za kim i jak ma jechać, śledził dalej nieznajomą. Rog. **3.** *spędzić pewien czas na uczeniu.* **P. ś. l.** *skorzystać pod względem wiedzy, doświadczenia, wzbogacić je, przekonać ś., nauczyć ś.* **2.** *spędzić pewien czas na uczeniu ś.:* Zwykli z młodu tylko trochę ś. P., a potym nic innego, jedno jeść, pić, spać. Hrb. <Po + Uczyć>

**Poudawać się, aje ś., awał ś. l.** *udać ś. dokąd kolejno, jeden po drugim.* **2.** *udać ś. kolejno, jedno po drugim, podarzyć ś., powieść ś.:* Ciasta ś. poudawały. Próby poudawały ś. <Po + Udawać ś.>

× **Poudawadniać, a, ał** p. **Poudowodniać.** <Po + Udawadniać>

× **Poudawadnianie, a**, blm., czynność cz. **Poudawadniać.**

**Poudawanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poudawać ś.**

**Poudoskonalać, a, ał** *udoskonalić jedno po drugim.* <Po + Udoskonalać>

**Poudoskonalanie, a**, blm., czynność cz. **Poudoskonalać.**

**Poudowodniać, a, ał,** × **Poudawadniać** *udowodnić jedno po drugim.* <Po + Udowodniać>

**Poudowodnianie, a**, blm., czynność cz. **Poudowodniać.**

**Poudzielać, a, ał** *udzielić jednego po drugim a. jednego wielu osobom.* <Po + Udzielać>

**Poudzielanie, a**, blm., czynność cz. **Poudzielać.**

**Poudzierać, a, ał** *udrzeć jedno po drugim.* <Po + Udzierać>

**Poudzieranie, a**, blm., czynność cz. **Poudzierać.**

†**Poufać, a, ał,** × **Podufać**, nied. †**Poufywać,** †**Poufawać, Podufywać l.** komu czego = *powierzyć, pomedjcić komu w zaufaniu:* Więc tego sekretu

sułkem swym powiawszy. Pot. Siostrze swojej [illegible] powiałem miłości, skrycie którą już pa[illegible] Lub. 2. komu, czemu = *zaufać, spuścić s. (na kogo, na co) z zupełnem, polnem w kim, z czym ufność*: Poufał radzie mej. Otw. †P. ś. [illegible] s., *ufać mu ś. z ufnością, polegać ś.* Troc. <Po + Ufać>

**Poufale** przys. od **Poufały**: Denhof bynajmniej s. go nie wystrzegał, i w pokoju swoim, gdzie moc [illegible] listów leżało, samego P. odchodził. Nar.

**Poufalec, lca**, lm. **lcy**, × **Podufalec**, †**Poufały** l. *człowiek zaufały, zbytnio, spoufalony* 2. × P. p. **Poufnik**: Umą pochlebstwa opętany właśnie na wiarę podufalca łagodniuchno zaśnie. Nagł. 3. Są czarci poufaley (tak zwano małołki, którzy domowe posługi człowieka najpilniej odbywają. Gwar. <Od Poufały>

**Poufalenie, a**, blm., czynność cz. **Poufalić**.

**Poufalenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poufalić ś.**

**Poufalić, l, ił, Podufalić** kogo = *robić poufałym, spoufalać, ośmielać*. **P. ś.** *stawać ś. p ufałym, spoufalać ś., ośmielać ś., bratać ś., kumać ś., być za pan brat*: Sługa nie powinien P. ś. z panem. <Od Poufały>

[**Poufalny**] p. **Poufały**. <Od Poufalić>

†**Poufała, ej**, lm. **e** p. **Poufnica**. Troc. <Od Poufały>

**Poufałość, i**, blm l. rz. od **Poufały**: Przestrzegałem cię o zbytnią do mnie P. L. Jeżeliby mi przyjaźń mogła kiedy w tym P. moję wymawiać, to, rozumiem, że mi ją łatwo darować może Rol. 2. †P. *ufność, zaufanie, wiara*: Żyją z sobą na stopie poufałości. Książę miał po mnie posyłać, znać, że dla napisania testamentu miał do mnie zupełną P. Mat. Między równemi P. powinna mieć granice, żeby ś. nie stała grubijaństwem. Kras. Głupi, kto ścisłą P. zabiera z nierównym. Nar. Więcej poufałości, niż znajomości. Prz. Między nami wielka jest zażyłość, wielka P. Lel. Olśnić go umiał fałszywą dobrocią i poufałością, przybierającą serdeczności pozory. Krasz.

**Poufały** l. a. [**Poufalny, Podufały, Zaufały**] *zażyły, familjarny, konfidencjonalny, przyjacielski*: Stosunki poufałe. Być z kim na poufałej stopie. W pół godziny już byli z sobą poufali. M ck. 2. †P. *zaufany, pewny, wierny*: Posyłam sekretarza J. K. Mości, mnie poufałego. Żam. J. Król jednego z poufałych sekretarzy swych posłał. Niem. 3. [P.] p. **Podufały**. †**P., ego**, lm. i rz. p. Poufalec. Troc. <Od Poufać>

†**Poufanie, a**, blm., czynność cz. **Poufać**.

†**Poufanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poufać ś.**

†**Poufawać, a, ał** i †**P. ś.** p. **Poufać**.

†**Poufawanie, a**, blm., czynność cz. **Poufawać**.

†**Poufawanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poufawać ś.**

**Poufnica, y**, lm. **e** forma ż. od **Poufnik**; †**Poufała**: Była dziewczyną i dorodną dziewczyną, poufnicą panien. Dyg. <Od Poufnik>

**Poufnie** przys. od **Poufny**: Skąd? że ś. spytany P. i skromnie. Chr.

**Poufnik, a**, lm. **cy**, × **Poufalec**, × **Podufalec**, †**Poufały** *człowiek zaufany, powiernik, konfident, [illegible]* Gałkosz z Dalewic, podstępny P. króla [illegible] <Od Poufny>

× **Poufnograżący** *łączący w sobie prośbę z ot[illegible]* Tryb P. *(np. robiono, robiono)*. Żoch. <Poufny + Grożący>

× **Poufnoproszący** *łączący prośbę z poufałością*: Tryb P. *(np. robno, robieno)*. Żoch. <Poufny + Proszący>

**Poufny** *na zaufaniu oparty, sekretny, tajemny, prywatny*: Polecenie poufne. Nota poufna. Widocznie do żadnych poufnych zwierzeń ochoty nie miał. Krasz. Za lada słówko, za poufną rozmowę między przyjaciołmi każdy mógł dostać s. do więzienia. Tarn. <Po + Ufny>

**Pouganiać się, a ś., ał ś.** *spędzić pewien czas na uganianiu ś.* <Po + Uganiać ś.>

**Pouganianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pouganiać ś.**

**Pougaszać, a, ał** *ugasić jedno po drugim*. <Po + Ugaszać>

**Pougaszanie, a**, blm., czynność cz. **Pougaszać**.

**Pougaszczać, a, ał** *ugościć jednego po drugim*. <Po + Ugaszczać>

**Pougaszczanie, a**, blm., czynność cz. **Pougaszczać**.

**Pouginać, a, ał** *ugiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. **P. ś.** *ugiąć ś. kolejno, jeden po drugim; ugiąć ś. w wielu miejscach*. <Po + Uginać>

**Pouginanie, a**, blm., czynność cz. **Pouginać**.

**Pouginanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pouginać ś.**

× **Pougładkać, szcze, skał** p. **Pougładkiwać**. L. <Po + Ugładkać>

× **Pougładkanie, a**, blm., czynność cz. **Pougładkać**.

**Pougładkiwać, uje, iwał**, × **Pougładkać** *ugładkać jednego po drugim*. <Po + *Ugładkiwać, od Ugładkać>

**Pougładkiwanie, a**, blm., czynność cz. **Pougładkiwać**.

**Pougniatać, a, ał** *ugnieść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Ugniatać>

**Pougniatanie, a**, blm., czynność cz. **Pougniatać**.

**Pougorować, uje, ował** *czas jakiś poleżeć ugorem*. <Po + Ugorować>

**Pougorowanie, a**, blm., czynność cz. **Pougorować**.

**Pougryzać, a, ał** *ugryźć jedno po drugim*. <Po + Ugryzać>

**Pougryzanie, a**, blm., czynność cz. **Pougryzać**.

**Pouiszczać, a, ał** *uiścić jedno po drugim*. **P. ś** *uiścić ś. kolejno, jeden po drugim; uiścić ś. w wielu razach*. <Po + Uiszczać>

**Pouiszczanie, a**, blm., czynność cz. **Pouiszczać**.

**Pouiszczanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pouiszczać ś.**

**Poujadać, a, ał** l. co = *ujeść jednego po drugim a. jednego w wielu miejscach*. 2. cz. ni. *ujadają poszczekać przez pewien czas*. <Po + Ujadać>

**Poujadanie, a**, blm., czynność cz. **Poujadać**.

**Poujarzmiać, a, ał** *ujarzmić jednego po drugim*: Przez ożenienie dom rakuski poujarzmia królestw tyle. <Po + Ujarzmiać>

**Poujarzmianie, a**, blm., czynność cz. **Poujarzmiać**.

**Poujawniać, a, ał** *ujawnić jedno po drugim*. <Po + Ujawniać>

**Poujawnianie, a**, blm., czynność cz. **Poujawniać**.

**Poujednostajniać, a, ał** *ujednostajnić jedno p drugim*. <Po + Ujednostajniać>

**Poujednostajnianie, a**, blm., czynność cz. **Poujednostajniać**.

**Poujeżdżać, a, ał** *ujeździć jedno po drugim.* <Po + Ujeżdżać>

**Poujeżdżanie, a,** blm., czynność cz. **Poujeżdżać.**

**Poujmować, uje, ował** *ująć jedno (a. jednego) po drugim:* P. robotnikom zapłaty. W ciemne amy staroświeckie zwierciadła poujmowane. Kaczk. Tu wszystkich sobie jakoś poujmował Krasz. <Po + Ujmować>

**Poujmowanie, a,** blm., czynność cz. **Poujmować.**

**[Pouka, i,** lm. **i]** *pouczenie, pouczanie, nauka, napomnienie, wskazówka, przestroga:* Wróżby straszne z szkaradnej pouki. Przyb. <Po + *Uka. UK/WYK>

**[Poukazać, że, zał]** p. **Poukazywać.** <Po + Ukazać>

**[Poukazanie, a,** blm.] czynność cz. **Poukazać.**

**Poukazywać, uje, ywał, [Poukazać]** *ukazać jedno po drugim.* **P. ś.** *ukazać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ukazywać>

**Poukazywanie, a,** blm., czynność cz. **Poukazywać.**

**Poukazywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poukazywać ś.**

**Pouklepywać, uje, ywał** *uklepać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Uklepywać>

**Pouklepywanie, a,** blm., czynność cz. **Pouklepywać.**

**Pouklękać, a, ał** *uklęknąć kolejno, jeden po drugim, poklękać.* <Po + Uklękać>

**Pouklękanie, a,** blm., czynność cz. **Pouklękać.**

**Poukładać, a, ał** *ułożyć jedno po drugim:* Poukładane papiery. Krasz. Wszystko porządnie poukładał. **P. ś.** *ukłaść ś., ułożyć ś. kolejno, jeden po drugim; ułożyć ś. w wielu razach:* Psy poukładały ś. Poukładała ś. z wierzycielami. Kow. <Po + Układać>

**Poukładanie, a,** blm., czynność cz. **Poukładać.**

**Poukładanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poukładać ś.**

**Poukończać, a, ał** *ukończyć jedno po drugim.* L. <Po + Ukończać>

**Poukończanie, a,** blm., czynność cz. **Poukończać.**

**[Poukradnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Poukraść.**

**Poukraszać, a, ał** *ukrasić jedno po drugim, pozdabiać, poupiększać, postroić:* Sympatycznemi kwiaty poukraszane obie dziewice. Słow. <Po + Ukraszać>

**Poukraszanie, a,** blm., czynność cz. **Poukraszać.**

**[Poukraść, dnie, dł]** *ukraść jedno po drugim, pokraść.* <Po + Ukraść>

**Poukrawać, a, ał** *ukroić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Ukrawać>

**Poukrawanie, a,** blm., czynność cz. **Poukrawać.**

**Poukręcać, a, ał** *jedno po drugim ukręcić; pokręcać:* P. kłódki. Wielki cud, iż nam karków nie poukręcano. L. Aby mi ś. tylko w ręce dostali, iby im poukręcam. L. Gdy przyszło do porachunku, pourywał, poukręcał. Krasz. <Po + Ukręcać>

**Poukręcanie, a,** blm., czynność cz. **Poukręcać.**

**Poukrócać, a, ał** *ukrócić jednego po drugim.* <Po + Ukrócać>

**Poukrócanie, a,** blm., czynność cz. **Poukrócać.**

**Poukruszać, a, ał** *ukruszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Gryząc sucharki, poukruszał zęby. L. <Po + *Ukruszać, od Ukruszyć>

**Poukruszanie, a,** blm., czynność cz. **Poukruszać.**

**Poukrywać, a, ał** *ukryć jedno po drugim, pokryć, pochować:* Oto już i chaty ich, poukrywane w młodych sadach wiśniowych. Sienk. Bojąc ś., by ich ciocia nie usłyszała, poukrywały głowy w poduszki. Rog. **P. ś.** *ukryć ś. kolejno, jeden po drugim, pokryć ś., pochować ś.:* Rozchodzili ś. po kątach ludzie i poukrywali, pokładli, dworzec stał ciemny, pusty i jakby wyludniony. Krasz. <Po + Ukrywać>

**Poukrywanie, a,** blm., czynność cz. **Poukrywać.**

**Poukrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poukrywać ś.**

**Poukwiecać, a, ał** *ukwiecić jedno po drugim.* <Po + Ukwiecać>

**Poukwiecanie, a,** blm., czynność cz. **Poukwiecać.**

**Poulatniać się, a ś., ał ś.** *ulotnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ulatniać ś.>

**Poulatnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poulatniać ś.**

**Poulatywać, uje, ywał** *ulecieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ulatywać>

**Poulatywanie, a,** blm., czynność cz. **Poulatywać.**

**Pouleczać, a, ał** *uleczyć jednego po drugim.* <Po + Uleczać>

**Pouleczanie, a,** blm., czynność cz. **Pouleczać.**

**Poulepiać, a, ał** *ulepić jedno po drugim.* <Po + Ulepiać>

**Poulepianie, a,** blm., czynność cz. **Poulepiać.**

**Poulepszać, a, ał** *ulepszyć jedno po drugim.* <Po + Ulepszać>

**Poulepszanie, a,** blm., czynność cz. **Poulepszać.**

**Poulewać, a, ał** *ulać jednego po drugim a. jednego z wielu miejsc.* <Po + Ulewać>

**Poulewanie, a,** blm., czynność cz. **Poulewać.**

**× Pouliczny** *po ulicach biegający, znajdujący ś. na ulicach, uliczny, brukowy:* P. żebrak. Skar. <Po + Uliczny>

**Poulżywać, a, ał** *ulżyć jedno po drugim.* L. <Po + Ulżywać>

**Poulżywanie, a,** blm., czynność cz. **Poulżywać.**

**Poułamywać, uje, ywał** *ułamać jedno po drugim.* <Po + Ułamywać>

**Poułamywanie, a,** blm., czynność cz. **Poułamywać.**

**Poułaskawiać, a, ał** *ułaskawić jednego po drugim.* <Po + Ułaskawiać>

**Poułaskawianie, a,** blm., czynność cz. **Poułaskawiać.**

**Poułatwiać, a, ał** *jedno po drugim ułatwić, porobić łatwiejszemi:* P. zadania. **2.** *pozałatwiać, pokończyć, pospraviać, poodbywać:* P. sprawunki, interesa. L. <Po + Ułatwiać>

**Poułatwianie, a,** blm., czynność cz. **Poułatwiać.**

**Poumacniać, a, ał** *umocnić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Umacniać>

**Poumacnianie, a,** blm., czynność cz. **Poumacniać.**

**Poumajać, a, ał** *umaić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Umajać>

**Poumajanie**, a, blm., czynność cz. **Poumajać**.

**1. Poumarzać**, a, ał *umarzać jedno po drugim* <Po + Umarzać>

**2. Poumarzać**, a, ał (**Poumar-zać**) *umarzać kolejno, jedno po drugim*. <Po + Umarzać>

**1. Poumarzanie**, a, blm., czynność cz. **Poumarzać**.

**2. Poumarzanie**, a, blm (**Poumar-zanie**) czynność cz. **2. Poumarzać**.

**Poumawiać**, a, ał *umawiać jedno (a. jednego) po drugim*. Ossoliński z Lutowidzkim o zaczepkę państwa tureckiego rozprawiali wszystko z Bohdańcem Chmielnickim Mer. cz. **P. ś.** *umówić ś. kolejno, jeden po drugim; umówić ś. w wielu razach*. <Po + Umawiać>

**Poumawianie**, a, blm., czynność cz. **Poumawiać**.

**Poumawianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poumawiać ś.**

**Poumazywać**, uje, ywał *umazać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Umazywać>

**Poumazywanie**, a, blm., czynność cz. **Poumazywać**.

**Poumęczać**, a, ał *umęczyć jednego po drugim*. <Po + Umęczać>

**Poumęczanie**, a, blm., czynność cz. **Poumęczać**.

**Poumiatać**, a, ał *umieść jedno po drugim a jedno w wielu miejscach*. <Po + Umiatać>

**Poumiatanie**, a, blm., czynność cz. **Poumiatać**.

**Poumierać**, a, ał *umrzeć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Umierać>

**Poumieranie**, a, blm., czynność cz. **Poumierać**.

**Poumieszczać**, a, ał *umieścić jedno (a. jednego) po drugim*. <Po + Umieszczać>

**Poumieszczanie**, a, blm., czynność cz. **Poumieszczać**.

**Poumilkać**, a, ał *umilknąć kolejno, jeden (a. jeden) po drugim*. <Po + Umilkać>

**Poumilkanie**, a, blm., czynność cz. **Poumilkać**.

**Poumizgać się**, a s., ał s. *spędzić czas jakoś na czyjś koszt*: Czy go już djabli tak prędko przynieśli? ani s. można P. przed nim. L. <Po + Umizgać s.>

**Poumizganie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poumizgać ś.**

[**Poumknąć się**, nie s., nął ś.] p. **Poumykać**. <Po + Umknąć s.>

[**Poumknięcie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Poumknąć ś.**

**Poumniejszać**, a, ał *umniejszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Umniejszać>

**Poumniejszanie**, a, blm., czynność cz. **Poumniejszać**.

**Poumocowywać**, uję, ywał *umocować jedno (a jednego) po drugim*: Oczyścili wjazd i ostrokoły poumocowywali Krasz. Dla koni rzędami stały Mocy pochwytane z miasta, jako tako na kołach poumocowywane. Krasz <Po + Umocowywać>

**Poumocowywanie**, a, blm., czynność cz. **Poumocowywać**.

**Poumoralniać**, a, ał *umoralnić jednego po drugim*. <Po + Umoralniać>

**Poumoralnianie**, a, blm., czynność cz. **Poumoralniać**.

**Poumykać**, a, ał, [**Poumknąć ś.**] *umknąć kolejno jeden po drugim, pomiędzy, pomiędzy*: Wyscie zaraz poumykali, zaledwie z was łyka zdjęto. Sienk. <Po + Umykać>

**Poumykanie**, a, blm., czynność cz. **Poumykać**.

**Poumywać**, a, ał *umyć jedno po drugim*. **P. ś.** *umyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Umywać>

**Poumywanie**, a, blm., czynność cz. **Poumywać**.

**Poumywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poumywać ś.**

**Pounaradawiać**, a, ał *unarodowić jedno po drugim*. <Po + Unaradawiać>

**Pounaradawianie**, a, blm., czynność cz. **Pounaradawiać**.

**Pounaszać**, a, ał i **P. ś.** p. **Pounosić**. <Po + Unaszać>

**Pounaszanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pounaszać ś.**

**Pounicestwiać**, a, ał *unicestwić jedno po drugim*. <Po + Unicestwiać>

**Pounicestwianie**, a, blm., czynność cz. **Pounicestwiać**.

**Pounicki, Pounjacki** *po unitach pozostały, do nich przedtym należący*. <Po + Unicki>

**Pounieszczęśliwiać**, a, ał *unieszczęśliwić jednego po drugim*. <Po + Unieszczęśliwiać>

**Pounieszczęśliwianie**, a, blm., czynność cz. **Pounieszczęśliwiać**.

**Pounieśmiertelniać**, a, ał *unieśmiertelnić jednego po drugim*. <Po + Unieśmiertelniać>

**Pounieśmiertelnianie**, a, blm., czynność cz. **Pounieśmiertelniać**.

**Pounieważniać**, a, ał *jedno po drugim unieważnić*. <Po + Unieważniać>

**Pounieważnianie**, a, blm., czynność cz. **Pounieważniać**.

**Pouniewinniać**, a, ał *uniewinnić jednego po drugim* <Po + Uniewinniać>

**Pouniewinnianie**, a, blm., czynność cz. **Pouniewinniać**.

**Pounikać**, a, ał *uniknąć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Unikać>

**Pounikanie**, a, blm., czynność cz. **Pounikać**.

**Pounjacki** p. **Pounicki**. <Po + Unjacki>

**Pounjowy** *zapadły, zaszły, wynikły i t. d. po unji*. L. <Po + Unjowy>

**Pounosić, i, ił, Pounaszać** *unieść jedno po drugim* **P. ś.** *unieść ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim*. <Po + Unosić>

**Pounoszenie**, a, blm., czynność cz. **Pounosić**.

**Pounoszenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pounosić ś.**

**Poupadać**, a, ał *upaść kolejno, jeden (a. jedno) po drugim*: Drugie zaś (ziarna) poupadały w miejsca skaliste, gdzie nie mogły mieć wiel ziemie Leop. Lud grecki zagarniony; w Azji jego miasta poupadały Lel. Wyrocznie objęły świat cały płomieniem i nie przestały gorzeć aż poupadały państwa. Spas. <Po + Upadać>

**Poupadanie**, a, blm., czynność cz. **Poupadać**.

**Poupajać**, a, ał *upoić jednego po drugim*. <Po + Upajać>

**Poupajanie**, a, blm., czynność cz. **Poupajać**.

**Poupalać**, a, ał *upalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Upalać>

**Poupalanie**, a, blm., czynność cz. **Poupalać**.

**Poupamiętniać**, a, ał *upamiętnić jedno po drugim*. <Po + Upamiętniać>

**Poupamiętnianie**, a, blm., czynność cz. **Poupamiętniać**.

**Poupamiętywać się, uje ś., ywał ś.** *upamiętać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Upamiętywać s.>

**Poupamiętywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poupamiętywać ś.**

**Poupatrywać, uje, ywał** *upatrzyć jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Upatrywać>

**Poupatrywanie, a,** blm., czynność cz. **Poupatrywać.**

**Poupewniać, a, ał** *upewnić jednego po drugim.* **P. ś.** *upewnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Upewniać>

**Poupewnianie, a,** blm., czynność cz. **Poupewniać.**

**Poupewnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poupewniać ś.**

**Poupierać, a, ał** *oprzeć jedno po drugim.* **P. ś.** *oprzeć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Upierać>

**Poupieranie, a,** blm., czynność cz. **Poupierać.**

**Poupieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poupierać ś.**

**Poupierany I.** im. od **Poupierać. 2.** *który ś. poupierał:* Postacie widać piekielne o drzewa poupierane. Słow. <Od Poupierać>

**Poupierzać, a, ał** *upierzyć jedno po drugim, poopierzać; pooskrzydlać.* Przen.: Kto wichry poupierzał w skrzydła niestanowne? Nar. <Po + Upierzać>

**Poupierzanie, a,** blm., czynność cz. **Poupierzać.**

**Poupiękniać, a, ał** *upięknić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Upiękniać>

**Poupięknianie, a,** blm., czynność cz. **Poupiękniać.**

**Poupiększać, a, ał** *upiększyć jedno po drugim.* <Po + Upiększać>

**Poupiększanie, a,** blm., czynność cz. **Poupiększać.**

**Poupijać, a, ał** *upić jednego (płynu) po drugim.* **P. ś.** *upić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Upijać ś.>

**Poupijanie, a,** blm., czynność cz. **Poupijać.**

**Poupijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poupijać ś.**

**Poupinać, a, ał** *upiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Spódnice swe kraśne poupinała zalotnie. Krasz. <Po + Upinać>

**Poupinanie, a,** blm., czynność cz. **Poupinać.**

**Poupłacać, a, ał** *upłacić jednego (np. długu) po drugim.* <Po + Upłacać>

**Poupłacanie, a,** blm., czynność cz. **Poupłacać.**

**Poupływać, a, ał** *upłynąć kolejno, jedno po drugim:* Terminy poupływały. <Po + Upływać>

**Poupływanie, a,** blm., czynność cz. **Poupływać.**

**Poupokarzać, a, ał** *upokorzyć jednego po drugim.* **P. ś.** *upokorzyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Upokarzać>

**Poupokarzanie, a,** blm., czynność cz. **Poupokarzać.**

**Poupokarzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poupokarzać ś.**

**Pouposażać, a, ał** *uposażyć jednego (a. jedno) po drugim* <Po + Uposażać>

**Pouposażanie, a,** blm., czynność cz. **Pouposażać.**

**Poupoważniać, a, ał** *upoważnić jednego po drugim.* <Po + Upoważniać>

**Poupoważnianie, a,** blm., czynność cz. **Poupoważniać.**

**Poupowszechniać, a, ał** *upowszechnić jedno po drugim a. jedno po wielu miejscach.* <Po + Upowszechniać>

**Poupowszechnianie, a,** blm., czynność cz. **Poupowszechniać.**

**Poupraszczać, a, ał** *uprościć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Upraszczać>

**Poupraszczanie, a,** blm., czynność cz. **Poupraszczać.**

**Pouprawiać, a, ał** *uprawić jedno po drugim.* <Po + Uprawiać>

**Pouprawianie, a,** blm., czynność cz. **Pouprawiać.**

**Pouprowadzać, a, ał** *uprowadzić jednego po drugim.* <Po + Uprowadzać>

**Pouprowadzanie, a,** blm., czynność cz. **Pouprowadzać.**

**Pouprzątać, a, ał** *uprzątnąć jednego po drugim, pousuwać:* P. psy z ulic. Pomimo tak wielu pouprzątanych trudności, dopełnienie unji Polski z Litwą do końca okazywało ś. bardzo trudne. Lel. <Po + Uprzątać>

**Pouprzątanie, a,** blm., czynność cz. **Pouprzątać.**

**Pouprzedzać, a, ał** *uprzedzić jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Uprzedzać>

**Pouprzedzanie, a,** blm., czynność cz. **Pouprzedzać.**

**Pouprzyjemniać, a, ał** *uprzyjemnić jedno po drugim.* <Po + Uprzyjemniać>

**Pouprzyjemnianie, a,** blm., czynność cz. **Pouprzyjemniać.**

**Pouprzytomniać, a, ał** *uprzytomnić jedno po drugim.* <Po + Uprzytomniać>

**Pouprzytomnianie, a,** blm., czynność cz. **Pouprzytomniać.**

**Poupuszczać, a, ał** *upuścić jedno po drugim:* Gdy jej przyszło chować do woreczka książkę, okulary, różaniec i chustkę, z kolei wszystko poupuszczała na ziemię. Krasz. <Po + Upuszczać>

**Poupuszczanie, a,** blm., czynność cz. **Poupuszczać.**

**Poupychać, a, ał** *upchać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Upychać>

**Poupychanie, a,** blm., czynność cz. **Poupychać.**

**Pourabiać, a, ał** *urobić jedno po drugim:* [Żebyś ręce, nogi pourábiał, nicego sie nie dorobis. Obieśmy z Kaśką palice pourabiały, nogi zachodziły. Šew.]. Choćbyś ręce po łokcie pourabiał, niczego nie dokażesz. <Po + Urabiać>

**Pourabianie, a,** blm., czynność cz. **Pourabiać.**

**Pouradzać, a, ał** *uradzić jedno po drugim, pouchwalać.* <Po + Uradzać>

**Pouradzanie, a,** blm., czynność cz. **Pouradzać.**

**Pourastać, a, ał** *urosnąć kolejno, jeden po drugim:* Dzieci mu P. musiały, córkę starszą wydał zapewne. Jeż. <Po + Urastać>

**Pourastanie, a,** blm., czynność cz. **Pourastać.**

**Pourażać, a, ał** *urazić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* **P. ś.** *urazić ś. kolejno, jeden po drugim; urazić ś. w wielu miejscach:* Młode jagnięta wiążą za szyję czymś miękkim, by snadź, przez cały dzień skacząc, nie pourażały ś. Trzyc. <Po + Urażać>

**Pourażanie, a,** blm., czynność cz. **Pourażać.**

**Pourażanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pourażać ś.**

**Pourąbywać, uje, ywał** *urąbać jedno po drugim.* <Po + Urąbywać>

**Pourąbywanie, a,** blm., czynność cz. **Pourąbywać.**

**Pourągać, a, ał** *spędzić pewien czas na urąganiu.* <Po + Urągać>

**Pourąganie, a,** blm., czynność cz. **Pourągać.**

**Pourozmaicać, a, ał** *urozmaicić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Urozmaicać>

**Pourozmaicanie, a,** blm., czynność cz. **Pourozmaicać.**

**Pourwisować się, uje ś., ował ś.** *spędzić pewien czas na urwisowaniu ś.* <Po + Urwisować ś.>

**Pourwisowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pourwisować ś.**

**Pourywać, a, ał** *urwać jedno po drugim:* To coś nakształt pourywanych liści od kwiatów tysiąca Krasz. Gdy przyszło do porachunku, pourywał, poukręcał Krasz. <Po + Urywać>

**Pourywanie, a,** blm., czynność cz. **Pourywać.**

**Pourządzać, a, ał** *urządzić jedno po drugim; urządzić w wielu miejscach.* **P. ś.** *urządzić ś. kolejno, jeden po drugim; urządzić ś. w wielu razach.* <Po + Urządzać>

**Pourządzanie, a,** blm., czynność cz. **Pourządzać.**

**Pourządzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pourządzać ś.**

**Pourzeczywistniać, a, ał** *urzeczywistnić jedno po drugim.* <Po + Urzeczywistniać>

**Pourzeczywistnianie, a,** blm., czynność cz. **Pourzeczywistniać.**

**Pourzekać, a, ał** *jednego po drugim urzec.* <Po + Urzekać>

**Pourzekanie, a,** blm., czynność cz. **Pourzekać.**

**Pourzędować, uje, ował** *spędzić czas jakiś na urzędowaniu.* <Po + Urzędować>

**Pourzędowanie, a,** blm., czynność cz. **Pourzędować.**

**Pourzędowy** *poza urzędem będący, pozabiurowy:* Siedział raz w godzinach pourzędowych, aby pokończyć całodzienne rachunki. Rog. <Po + Urzędowy>

**Pourzynać, a, ał** *urznąć jedno po drugim:* Ogolił ich i pourzynał im szat od pośladku aż do nóg. Leop. <Po + Urzynać>

**Pourzynanie, a,** blm., czynność cz. **Pourzynać.**

**Pousadzać, a, ał** *usadzić jednego po drugim:* Bal nazwołuje, pousadza przy bramie, i dopiero zajęują. Powierzchnia licznemi górami pousadzana Otce. <Po + Usadzać>

**Pousadzanie, a,** blm., czynność cz. **Pousadzać.**

**Pousamowolniać, a, ał** *usamowolnić jednego po drugim.* <Po + Usamowolniać>

**Pousamowolnianie, a,** blm., czynność cz. **Pousamowolniać.**

**Pousiadać, a, ał** *usiąść kolejno, jeden po drugim:* Jako gdzie kto mógł, pousiadali. L. <Po + Usiadać>

**Pousiadanie, a,** blm., czynność cz. **Pousiadać.**

**Pousidlać, a, ał** *usidlić jednego po drugim.* <Po + Usidlać>

**Pousidlanie, a,** blm., czynność cz. **Pousidlać.**

**Pousiekać, a, ał** *usiec jedno po drugim.* <Po + Usiekać>

**Pousiekanie, a,** blm., czynność cz. **Pousiekać.**

**Pouskramiać, a, ał** *uskromić jednego po drugim.* <Po + Uskramiać>

**Pouskramianie, a,** blm., czynność cz. **Pouskramiać.**

**Pouskubywać, uje, ywał** *uskubać w wielu kolejno miejscach, razach.* <Po + Uskubywać>

**Pouskubywanie, a,** blm., czynność cz. **Pouskubywać.**

**Pouskuteczniać, a, ał** *uskutecznić jedno po drugim.* <Po + Uskuteczniać>

**Pouskutecznianie, a,** blm., czynność cz. **Pouskuteczniać.**

**Pousługiwać, uje, iwał** *spędzić pewien czas na usługiwaniu.* <Po + Usługiwać>

**Pousługiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pousługiwać.**

**Pouspakajać, a, ał, Pouspokajać** *jednego (a. jedno) po drugim uspokoić.* **P. ś.** *uspokoić ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim:* Pouspakajały s. i inne sprawy napaśne z rodzicami memi. Mat. <Po + Uspakajać>

**Pouspakajanie, a** blm., czynność cz. **Pouspakajać.**

**Pouspakajanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pouspakajać ś.**

**Pouspasabiać, a, ał** p. **Pousposabiać.** <Po + Uspasabiać>

**Pouspasabianie, a,** blm., czynność cz. **Pouspasabiać.**

**Pouspokajać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pouspakajać:** Pouspokajał swoje interesiki cichuteńko. L. <Po + Uspokajać>

**Pouspokajanie, a,** blm., czynność cz. **Pouspokajać.**

**Pouspokajanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pouspokajać ś.**

**Pousposabiać, a, ał, Pouspasabiać** *usposobić jednego po drugim.* <Po + Usposabiać>

**Pousposabianie, a,** blm., czynność cz. **Pousposabiać.**

**Pousprawiedliwiać, a, ał** *usprawiedliwić jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *usprawiedliwić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Usprawiedliwiać>

**Pousprawiedliwianie, a,** blm., czynność cz. **Pousprawiedliwiać.**

**Pousprawiedliwianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pousprawiedliwiać ś.**

**Pousrywać się, a ś., ał ś.** *usrać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Usrywać ś.>

**Pousrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pousrywać ś.**

**[Poustać, anie, ał]** *ustać nieco:* Już gorączka wojenna owładnęła niemi, w mrowiskach zamęt wielki, praca poustała. Ork. <Po + Ustać>

**Poustalać, a, ał** *ustalić jedno po drugim.* **P. ś.** *ustalić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Ustalać>

**Poustalanie, a,** blm., czynność cz. **Poustalać.**

**Poustalanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poustalać ś.**

**Poustanawiać, a, ał** *ustanowić jedno po drugim; ustanowić po wielu miejscach:* Wtedy poustanawiano są biskupstwa. Lel. Poustanawiał straż. <Po + Ustanawiać>

**Poustanawianie, a,** blm., czynność cz. **Poustanawiać.**

**[Poustanie, a,** blm.] czynność cz. **Poustać.**

**Poustawać, aje, ał** *ustać kolejno, jeden (a. jedno) po drugim:* A rozpuścić jej (tłuszczy) też tak czczo nie chce mi ś., by lepak nie poustawali na drodze. Leop. Konie ze zmęczenia poustawały. Prace poustawały. <Po + Ustawać>

**Poustawanie, a,** blm., czynność cz. **Poustawać.**

**Poustawiać, a, ał** I. *ustawić jedno po drugim w pewnym porządku:* Posągi marmurowe między oknami poustawiane. Krasz. 2. †P. przen. *ustanowić jedno po drugim, poustanawiać, ponaznaczać, powyznaczać:* Na same miasteczka sumy P. Star. (=*ponakładać*). **P. ś.** *ustawić ś. kolejno, jeden po drugim, pos awać w pewnym porządku, uszykować ś.:* Dorożkarze poustawiali ś. gdzieś w ciemnych miejscach i, drzemiąc, nikomu ś. już nie napraszali. Rog. <Po + Ustawiać>

**Poustawianie, a,** blm., czynność cz. **Poustawiać.**

**Poustawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poustawiać ś.**

**Poustępować, uje, ował** I. *ustąpić kolejno, jeden po drugim.* 2. *ustąpić komu czego kolejno, jednego po drugim.* <Po + Ustępować>

**Poustępowanie, a,** blm., czynność cz. **Poustępować.**

**Poustrajać, a, ał** *ustroić jedno po drugim.* <Po + Ustrajać>

**Poustrajanie, a,** blm., czynność cz. **Poustrajać.**

**Pousuwać, a, ał** *usunąć jedno po drugim:* Stoły P. w kąty. L. Przen.: *pouprzątać; pooddalać:* P. kamienie z drogi, przeszkody. P. urzędników. **P. ś.** *usunąć ś. kolejno, jeden po drugim, poustępować:* Urzędnicy pousuwali ś. na próg gabinetu. Krasz. <Po + Usuwać>

**Pousuwanie, a,** blm., czynność cz. **Pousuwać.**

**Pousuwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pousuwać ś.**

**Pousychać, a, ał** *uschnąć kolejno, jeden po drugim:* Tamarysy i cyprys, które tam posadzili pierwszej wiosny, wkrótce pousychały. Krasz. <Po + Usychać>

**Pousychanie, a,** blm., czynność cz. **Pousychać.**

**Pousypiać, a, ał** I. *uśpić jednego po drugim:* P. dzieci. 2. *usnąć kolejno, jeden po drugim:* Obie, zmęczone czuwaniem i szeptami, pousypiały, pani w łóżku, towarzyszka jej na krześle. Krasz. <Po + Usypiać>

**Pousypianie, a,** blm., czynność cz. **Pousypiać.**

**Pousypywać, uje, ywał** I. czego = *usypać jedno po drugim; usypując ubrać, ująć czego:* P. mąki z worków. 2. co = *usypać jedno po drugim:* P. kopce. <Po + Usypywać>

**Pousypywanie, a,** blm., czynność cz. **Pousypywać.**

**Pouszarpywać, uje, ywał** *uszarpnąć jednego po drugim.* <Po + Uszarpywać>

**Pouszarpywanie, a,** blm., czynność cz. **Pouszarpywać.**

**Pouszczerbiać, a, ał** *uszczerbić jedno po drugim.* <Po + Uszczerbiać>

**Pouszczerbianie, a,** blm., czynność cz. **Pouszczerbiać.**

**Pouszczęśliwiać, a, ał** *uszczęśliwić jednego po drugim.* <Po + Uszczęśliwiać>

**Pouszczęśliwianie, a,** blm., czynność cz. **Pouszczęśliwiać.**

**Pouszczuplać, a, ał** *uszczuplić czego kolejno, jednego po drugim.* <Po + Uszczuplać>

**Pouszczuplanie, a,** blm., czynność cz. **Pouszczuplać.**

**Pouszkadzać, a, ał** *uszkodzić jedno po drugim.* <Po + Uszkadzać>

**Pouszkadzanie, a,** blm., czynność cz. **Pouszkadzać.**

**Pouścielać, a, ał** p. **Pouścielać.** <Po + Uścielać>

**Pouścielanie, a,** blm., czynność cz. **Pouścielać.**

**Pouścielać, a, ał, Pouścielać** *usłać jedno po drugim:* P. gniazdka. <Po + Uścielać>

**Pouścielanie, a,** blm., czynność cz. **Pouścielać.**

**Pouśmiercać, a, ał** *uśmiercić jednego po drugim, pozabijać.* <Po + Uśmiercać>

**Pouśmiercanie, a,** blm., czynność cz. **Pouśmiercać.**

**Pouśmierzać, a, ał** *uśmierzyć jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Uśmierzać>

**Pouśmierzanie, a,** blm., czynność cz. **Pouśmierzać.**

**Pouświetniać, a, ał** *uświetnić jedno po drugim.* <Po + Uświetniać>

**Pouświetnianie, a,** blm., czynność cz. **Pouświetniać.**

**Poutaczać, a, ał** *utoczyć czego kolejno, jednego po drugim.* <Po + Utaczać>

**Poutaczanie, a,** blm., czynność cz. **Poutaczać.**

**Poutracać, a, ał** *utracić jedno po drugim:* Majątki z marności poutracają. Glicz. <Po + Utracać>

**Poutracanie, a,** blm., czynność cz. **Poutracać.**

**Poutrącać, a, ał** *utrącić jedno po drugim.* <Po + Utrącać>

**Poutrącanie, a,** blm., czynność cz. **Poutrącać.**

**Poutrudniać, a, ał** *utrudnić jedno po drugim.* <Po + Utrudniać>

**Poutrudnianie, a,** blm., czynność cz. **Poutrudniać.**

**Poutrwalać, a, ał** *utrwalić jedno po drugim.* <Po + Utrwalać>

**Poutrwalanie, a,** blm., czynność cz. **Poutrwalać.**

**Poutrząsać, a, ał** *utrząsnąć jedno po drugim.* <Po + Utrząsać>

**Poutrząsanie, a,** blm., czynność cz. **Poutrząsać.**

**Poutwierdzać, a, ał** *utwierdzić jedno po drugim:* Okręty... poutwierdzane kotwicami. Ml. <Po + Utwierdzać>

**Poutwierdzanie, a,** blm., czynność cz. **Poutwierdzać.**

**Poutykać, a, ał** I. *utkać jedno po drugim:* P. szpary. 2. ×P. *zatknąwszy jedno po drugim poutwierdzać:* P. proporce na szczytach Tatrów. Wor. 3. [P.] *pokłaść, powrzucać:* Zaniós łby wołów i poutykał w parowy. <Po + Utykać>

**Poutykanie, a,** blm., czynność cz. **Poutykać.**

**Pouwalniać, a, ał** *uwolnić jednego po drugim:* Pouwalniano kryminalistów z więzień. Spas. <Po + Uwalniać>

**Pouwalnianie, a,** blm., czynność cz. **Pouwalniać.**

**[Pouważać, a, ał]** czego = *uważać na co:* Maciek na to nic nie zważał, tylko drogi pouważał. <Po + Uważać>

**Pouważanie, a,** blm., czynność cz. **Pouważać.**

**Pouwiadamiać, a, ał** *uwiadomić jednego po drugim.* <Po + Uwiadamiać>

**Pouwiadamianie, a,** blm., czynność cz. **Pouwiadamiać.**

**Pouwiązywać, uje, ywał** *uwiązać jedno po drugim:* Odprowadzili konie do szopy i tam na postronkach za szyję do słupów pouwiązywali. Jeż. <Po + Uwiązywać>

**Pouwiązywanie, a,** blm., czynność cz. **Pouwiązywać.**

**Pouwieczniać, a, ał** *uwiecznić jedno po drugim.* [Po + Uwieczniać]

**Pouwiecznianie, a,** blm., czynność cz. **Pouwieczniać.**

**Pouwieszać, a, ał** *uwiesić jedno po drugim.* P. s. *wieszać s. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Uwieszać >

**Pouwieszanie, a,** blm., czynność cz. **Pouwieszać.**

**Pouwieszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pouwieszać ś.**

**Pouwiewać, a, ał** *wiejąc powiągnąć:* Miejscami snać rozum wiatr pouwiewał rączki pleciwe Mat. < Po + ? Uwiewać, ał I + Wiewać >

**Pouwiewanie, a,** blm., czynność cz. **Pouwiewać.**

**Pouwijać, a, ał** *uwinąć jedno po drugim.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na uwijaniu ś.* < Po + Uwijać >

**Pouwijanie, a,** blm., czynność cz. **Pouwijać.**

**Pouwijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pouwijać ś.**

**Pouwikływać, uje, ywał** *uwikłać jedno po drugim.* < Po + Uwikływać >

**Pouwikływanie, a,** blm., czynność cz. **Pouwikływać.**

**Pouwłaszczać, a, ał** *uwłaszczyć jednego po drugim:* P. poddanych. < Po + Uwłaszczać >

**Pouwłaszczanie, a,** blm., czynność cz. **Pouwłaszczać.**

**Pouwodzenie, a,** blm., czynność cz. **Pouwodzić.**

**Pouwodzić, i, ił** *uwieść jednego po drugim.* < Po + Uwodzić >

**Pouwozić, i, ił** *uwozić jednego po drugim:* Panny podkomorzanki P. s. dały nocą. L. < Po + Uwozić >

**Pouwożenie, a,** blm., czynność cz. **Pouwozić.**

**Pouwzględniać, a, ał** *uwzględnić jedno po drugim.* < Po + Uwzględniać >

**Pouwzględnianie, a,** blm., czynność cz. **Pouwzględniać.**

**Pouzacniać, a, ał** *uzacnić jednego po drugim.* < Po + Uzacniać >

**Pouzacnianie, a,** blm., czynność cz. **Pouzacniać.**

**Pouzależniać, a, ał** *uzależnić jedno po drugim.* < Po + Uzależniać >

**Pouzależnianie, a,** blm., czynność cz. **Pouzależniać.**

**Pouzasadniać, a, ał** *uzasadnić jedno po drugim.* < Po + Uzasadniać >

**Pouzasadnianie, a,** blm., czynność cz. **Pouzasadniać.**

**Pouzbrajać, a, ał** *uzbroić jednego po drugim:* [illegible] P. [illegible] < Po + Uzbrajać >

**Pouzbrajanie, a,** blm., czynność cz. **Pouzbrajać.**

**Pouzdrawiać, a, ał** *uzdrowić jednego po drugim.* < Po + Uzdrawiać >

**Pouzdrawianie, a,** blm., czynność cz. **Pouzdrawiać.**

**Pouznawać, aje, awał** *uznać jednego (a. jedno) po drugim:* Cała suma dobrów i rodzin za szlachtę poprzednio uznanych, stanowiła razem wzięta zasób [illegible] < Po + Uznawać >

**Pouznawanie, a,** blm., czynność cz. **Pouznawać.**

**Pouzuchwalać, a, ał** *uzuchwalić jednego po drugim.* < Po + Uzuchwalać >

**Pouzuchwalanie, a,** blm., czynność cz. **Pouzuchwalać.**

**Pouzupełniać, a, ał** *uzupełnić jedno po drugim:* Zaniosę to wszystko do jubilera i każę P. i poprawiać. Bal. < Po + Uzupełniać >

**Pouzupełnianie, a,** blm., czynność cz. **Pouzupełniać.**

**Pouzyskiwać, uje, iwał** *uzyskać jedno po drugim; uzyskać co kolejno, jeden po drugim.* < Po + Uzyskiwać >

**Pouzyskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pouzyskiwać.**

**Pożałać się, a ś., ał ś.** *spędzić pewien czas na użalaniu ś.* < Po + Użalać ś. >

**Pożałanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pożałać ś.**

**Pouzyczać, a, ał** *użyczyć jednego po drugim; użyczyć w wielu razach.* < Po + Użyczać >

**Pożyczanie, a,** blm., czynność cz. **Pożyczać.**

**Pożynać, a, ał** *zżąć jedno po drugim.* L. < Po + Użynać >

**Pożynanie, a,** blm., czynność cz. **Pożynać.**

**Pożywać, a, ał** *spędzić pewien czas na używaniu.* Sł. wil. < Po + Używać >

**Pożywanie, a,** blm., czynność cz. **Pożywać.**

†**Powa** *skrócone z pójdźwa, pójdźmy:* Rzekł: P. co najprędzej, mój miły staruszku. Rej. < Podźwa, z Pójdźwa >

**Powab, u,** lm. **y a.** †**Powaba l.** †P. *wab, wabik, pociąg, pobudka, pokusa, zachęta, bodziec:* Miłość P. do wszystkiego. Kn. Dosyć to czyni powabu. Troc. Do częściejszego u ojca jej bywania była mi powabem. Mat. **2.** *powabność, ponęta, wdzięk, słodycz, urok:* Wdzięk może być i w dziecięciu, a P. tylko w dorosłej osobie; wdzięk zawsze jest naturalny, a do powabów i sztuka przykładać ś. może; wdzięk ma w sobie coś jakby anielskiego, a w powabach ziemska strona przemaga. Kras. A. Jakiś P. po całej rozlany twarzy. Kras. A. Kraj ten od samego przyrodzenia ma wielki P. Troc. Już na licach skonał wszelki uśmiechu P. Kras. A. P. życia domowego. P. nowości, rozkoszy. Powaby serca, umysłu. Odtąd już gra ta dla mnie straciła powaby. Mick. Patrzał w tę piękną postać pod smutku obłokiem, jakby powaby liczył. Malcz.

[**Powab, u,** lm. **y, Pobab, Pobaw, Powaba, Obróbka, Tłoka**] *rodzaj robocizny:* Przychodzą mu w pomoc różne nadliczbowe robocizny, czyli tak zwane powaby i oprawy. Sł. wil. Chłopi w epoce pańszczyzny prócz zwykłych jej dni odrabiali nadto w czasie żniw parę dodatkowych jeszcze, które zwano powabą; chodzili więc na powaby, P. czyli pobab, pobaw (na tłokę, odróbkę) do pszenicy i żyta.

†**Powaba, y,** lm. **y** p. **Powab:** Do czego jest P. częsta, temu ś. odjąć trudniej, niżeli do czego rzadka P. Petr. Zdr. ✗ **Powabka.** < Po + ? Waba, od Wab, WAB >

[**Powaba, y,** lm. **y**] p. [**Powab**].

< **Powabiać, a, ał** i ✗ **P. ś.** p. **Powabić.**

**Powabianie, a,** blm., czynność cz. **Powabiać.**

**Powabianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powabiać ś.**

†**Powabiciel, a,** lm. **e** p. **Powabnik:** P., wywabiacz, *provocator.* Mącz. (wyzywacz. L.). < Od Powabić >

**Powabić, i, ił** I. *spędzić pewien czas na wabieniu.* 2. *zwabić jednego po drugim.* 3. × P. i nied. × **Powabiać** *wabiąc wciąż, zwabić; przywabić, zmamić, przynęcić; skusić, zachęcić do zbliżenia ś.; pociągnąć kogo, wyzwać, wywołać, ściągnąć dokąd, sprowadzić ułudnie; zachęcić, pobudzić, sprowokować:* Bóg dał nam te doczesne dobra, aby nas do prawdziwej znajomości swojej pobudził, a do siebie temi dobrami swemi powabił. Żarn. Bystry orzeł przed dziećmi lichemi lata, powabiając je z gniazda skrzydły swemi. Groch. Powabiono go, żeby to pisał. Wys. Z głosem trąby krzykliwej wjeżdżają do miast, żeby oczy ludzkie ku przypatrywaniu ś. pompy swej obracali i powabiali. Żarn. Sędzia, gdyby złoczyńców nie karał, powabiałby gniew boży. Sz. Męczennik ten katów jeszcze na szarpaninę ciała swego powabiał. Birk. (Grzesznik) grzechy tworca (=grzechami Stwórcę) swego na gniew powabił. Kaz. Święt. Powabiali Moskwę, ale od strzelby stopy odbieżeć nie chcieli. Piotr. Powabiać kogo na rękę, na pojedynek, wyzywać go. L. By też kto najwięcej, słowa dotkliwe sławie przymawiając, drugiego na rękę powabiał, a on nie pójdzie, wszystkie te słowa dobremu mniemaniu jego szkodzić nie mogą. St. lit. Ktoby ś. ważył P., gardłem ma być karan, także i powabiony nie ma ś. pod tąż winą stawić. Vol. **P. ś.** I. *powabić jeden drugiego:* W takiej nieprzyjaźni byli, iż ś. nakoniec na bezecny pojedynek powabili. Birk. 2. *dać ś. uwieść:* Powabił ś. jej pociągającemi ponętami. L. <Po + Wabić>

**Powabienie, a,** blm., czynność cz. **Powabić:** Zabicie za powabieniem abo wyzwaniem na rękę. St. lit.

× **Powabienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powabić ś.**

× **Powabka, i,** lm. i I. p. †**Powaba.** 2. *wyzwanie, wyzwanie na rękę, na pojedynek:* Powabki i pojedynki w wojsku nie mają miejsca. Vol. <Od Powaba>

× **Powabnica, y,** lm. e forma ż. od **Powabnik;** × **Powabniczka.** <Od Powabnik>

× **Powabniczka, i,** lm. I p. **Powabnica.** Troc. <Od Powabnica>

**Powabnie** przys. od **Powabny.**

**Powabnik, a** I. †P., lm. **cy, Powabiciel** *ten, co powabia.* 2. bot. p. **Pięknowłos.** <Od Powabny>

**[Powabnik, a,** lm. **cy]** *kmieć, który odrabiał powabę:* Gdzie żniwa nastaną, kazać wszystkim wychodzić: ogrodnikom, komornikom, chałupnikom, powabnikom, kaczmarzom. Zaw. Gdy nastaje żniwo, aby wszyscy według powinności i osady wychodzili, mianowicie kmiecie, zagrodnicy, chałupnicy, powabnicy. Haur. Ktokolwiek na imieniu siedzi, jako jest obyczaj: ogrodnicy, komornicy, chałupnicy, powabnicy, kaczmarze... Ek. <Od [Powaba]>

**Powabność, i,** blm. rz. od **Powabny,** *powab:* Gieorgjanki wszelką swą powabność nienaruszoną prawie do starości utrzymują. L. P. jest chęcią podobania ś. wszystkim bez wyjątku: mężczyznom, kobietom, starym, młodym. Hof.

**Powabny** *który powabia, pełen powabu, ponętny, łakomy, pociągający, ujmujący, nadobny, przyjemny, słodki, wdzięczny, uroczy, sympatyczny:* Człowiek w przezeniej udatny, do panow (panom) P. Troc. Jeszcze nie minęły dla nas powabne dni uciechy. L. Ten jakikolwiek pożytek przeto tylko tak P., że widoczny i blizki. L. Powabna w czytaniu księga. Troc *(= zajmująca).* Przeze mgłę widzieć chciałem, tamem stawiał nogę, gdzie powabna zdradliwą słała rozkosz drogę. Koch. W. O, jak wdzięk cnoty słodki jest i P.! Kras. Być dworakiem — niewola w powabnej postaci. Kras. Kibić i ruszenia jego miłe i powabne. Pir. Ten rodzaj mowy nie jest z siebie P. Sniad. <Od Powab>

**Powachlować, uje, ował** *spędzić pewien czas na wachlowaniu.* <Po + Wachlować>

**Powachlowanie, a,** blm., czynność cz. **Powachlować.**

**Powadzenie, a,** blm., czynność cz. **Powadzić.**

**Powadzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powadzić ś.**

**Powadzić, i, ił** *powaśnić, pokłócić, poróżnić, powarcholić.* **P. ś.** *powaśnić ś., pokłócić ś., poróżnić ś., poswarzyć ś.:* Kto nie zna swej żadnej wady, niech ś. powadzi z sąsiady. Kn. Rozumieją, że już każdy ewangielikiem jest, kto ś. z księdzem którym powadzi. Tworz. <Po + Wadzić>

**Powaga, i,** I. blm. *waga, poważanie, znaczenie, wyższość moralna, umysłowa, uznanie, wpływ, autorytet:* P. oznacza to, co pod względem moralnym taką ma wagę i taką wywiera władzę na umysły, że człowiek, choćby nie chciał, musi poczuć pewną w niej wyższość i jeżeli nie ulec, to wobec niej nie przestąpić skromności granic. Kras. A. P. jest dobre ludzi rozumienie o chwalebnych i zdatnych czyich przymiotach. Boh. Tylko przez wagę wchodzim w powagę. Lubom. Otto miał już powagę do rozkazania, ale do zakazania złego jeszcze nie miał powagi; stąd znać, że i dwie są powadze. Lubom. Domatorskie rady nie mają nigdy inszej powagi, tylko które od szabli biorą. Kłok. Bóg jest sędzia, a niemasz u niego powagi osoby. Leop. Wielką ma powagę u dworu, u króla. Troc. †Powagę czynić, dać komu. Troc *(=upoważnić go.* L.). P. starości. Rej. P. nauczycielska, rodzicielska, ojcowska. Użyjno swojej powagi! Opierać ś. na czyjej powadze. Jakiej to powagi człowiek był, a jako na jego rozkazanie morza ś. rozstępowały, Jordan ś. wspak obracał. Rej. On wielkiej powagi król z miejsca swojego powstał. Orzech. Ty strzeż powagi swojej. Kochan. Zapomniawszy powagi i wstydu. Górn. *(= godności).* Augustyn św. powiedział: Jabym Ewangielji nie wierzył, by mię nie wzruszała P. kościelna. Wuj. Boską ś. powagą szczycili, którzy prawa pisali. Skar. Wspieraj ś. na powadze takiego świadka, który cię nie zawiedzie. Skar. P. królewska. Skar. P. urzędu. Skar. Stawił ś. na tym urzędzie z taką powagą, że Władysław, książę mazowiecki, umierając, jemu w opiekę niedorosłych synów swoich oddał. Nies. Umiał i powagę stanu swojego utrzymać, i dochodów na dobre użyć. Kras. Nie mogę tak wielkiej oprzeć ś. powadze. Kras. Gieneralność litewska szukała pomocy w powadze zwierzchności duchownej. Smol. Surowa i mrożąca P. nauki nie przemówiła do umysłu poety. Zdziech. Opierając ś. na powadze Kartezjusza, rozum każdego obwołał ś. niepodległym i panem. Sł. wil. Mieć za sobą powagę Arystotelesa, Lelewela. P. doświadczenia. 2. lm. I przen. *znana ze swej głębokiej wiedzy osoba, której zdanie w sporach i wątpliwościach jest decydujące, autorytet; instancja a. osoba bezwzględnie respektująca, nadopuszczająca wątpliwości i krytyki; dogmat a. norma uświęcona, usankcjonowana przez objawienie, przez władzę zwierzchnią:* P. a. autorytet Biblji, kościoła, Arystotelesa, tradycji.

cz. Hr. Tarnowski jest powagą w sprawach dotyczących literatury polskiej. P. naukowa. Pierwsze w kraju powagi. Uważaliśmy go za oczach mądrości, za niewzruszoną powagę Sienk. 3. blm. *poważność, mina poważna, ton poważny, zachowanie się poważne, stateczność, godność*: P. stroi, upręsę postawę Troc. Czczę powagę tego starca. Troc. Powagi godności przestrzegać. Troc. Pokorą powagę miarkowała, i pokorą powagę zdobiła. Kras. A Jako ogień a woda rzadko siebie chodzą, tak miłość a powaga nigdy s. nie zgodzą. Kochan. Na jednym tronie nie siada miłość z powagą zasiada. Gawin. Każdy urzędnik powagę przyzwoitą urzędowi zachować ma. Kras. Nadto powagi hardości jest znakiem. Nar. Prosty jak sosna, silny jak dąb, kroczył z senatorską powagą. Krasz. Te jaskrawe kolory drzew i cegieł... mają swój urok spokoju, milczenia i powagi. Tarn. P. chwili. P. śmierci *(=majestat)*. P. (poważność) tej sprawy wyciąga po mnie. Troc. <Po + Waga>

× **Powagować, uje, ował** I. *pokończyć wagowanie, odważyć*. 2. *spędzić pewien czas na wagowaniu*. St. wil. <Po + Wagować>

× **Powagowanie, a,** blm., czynność cz. **Powagować.**

**Powagusować się, uje ś., ował ś.** *czas jakiś na wagusach przepędzić*. <Po + Wagusować ś.>

**Powagusowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powagusować ś.**

**Powahać się, a ś., ał ś.** *potrwać pewien czas w stanie wahania ś.*: Reszta przyjaciół powahała s. i cofnęła powoli od kobiety. Krasz. <Po + Wahać s.>

**Powahanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powahać ś.**

**Powakacyjny** *po wakacjach następujący*: Egzaminy powakacyjne. <Po + Wakacyjny>

**Powakować, uje, ował** *pobyć jakiś czas wakującym*: Posadą naczelnika powakowała jeszcze czas jakiś. <Po + Wakować>

**Powakowanie, a,** blm., czynność cz. **Powakować.**

**Powalać, a, ał** I. *zawalać, zwalać, pobrukać, pobrudzić, pomazać, poplugawić*. Przen.: Niejedna brudna sprawa powalała jego życie. Bał. *(=pokalała)*. 2. nied., p. **Powalić. 3. zł.**: *zostawić ślad*: Nie smulaj, bo powalasz, bo potura będzie. Estr. P. ś. I. *zawalać ś., zwalać ś., pobrukać ś., pobrudzić ś., pomazać ś., poplugawić ś.* 2. nied., p. **Powalić ś.** <Po + Walać>

**Powalanie, a,** blm., czynność cz. **Powalać.**

**Powalanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powalać ś.**

**Powalcować, uje, ował** *spędzić pewien czas na walcowaniu*. <Po + Walcować>

**Powalcowanie, a,** blm., czynność cz. **Powalcować.**

**Powalenie, a,** blm., czynność cz. **Powalić.**

**Powalenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powalić ś.**

**Powaliciel, a,** lm. **e** *ten, co powala a. powalił*. I. <Od Powalić>

**Powalicielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Powaliciel.** I.

**Powalić, i, ił,** nied. **Powalać** *obaliwszy położyć; przewrócić, zwalić na ziemię; zwalić z nóg; pokonać*: Wiatr był tak wielki, że ludzie i konie powalał. Biel. M. Powalona duma niemiecka ziemię zryła. Lel. Jedby nieraz grom powali, oni milczą, oni siedzą. Rom. Pięścią powalił zhukanego byka. Zal. Niech leży, gdyć już z bożej powalon jest woli. Ryd. **P. ś.** *obaliwszy ś. położyć ś.; paść, runąć, rymnąć, zwalić ś.*; gm. *położyć ś., uwalić ś., ukłaść ś.*: Osieł, idąc kamienistą drogą, powalił ś. pod ciężkim brzemieniem. L. Dom chrobocze, nim ś. powali. Pilch. Gdy ś. baszowie powalą, wszystko z niemi oraz upada. Kłok. Łacno bić tego, co ś. powali. Kn. To mówiąc, wodę wypiwszy ze dzbana, powalił ś. tu jak palma złamana. Słow. Powalił ś. na sofę. Powal ś. i śpij <Po + Walić>

**Powalnik, a,** lm. **i** teatr. *rodzaj firanek nad sceną, tworzących sklepienie, sufit sceny; paludament, paldament*. <Od * Powalny, od Powała>

**Pował, u,** lm. **y i.** *powalenie;* przen. *pokoszenie, pokos, pobicie, pogrom*: Skąd poszedł on P., który ziemię moskiewską, tatarską, wołoską tak często gromił? Jan. *(=nawał, nawałność. L.)*. Szatan zobaczył naszych powałę rycerską. Przyb. Tnie go na P. Troc. Znał każdą sosnę grożącą powałem. Jord. Na P. = *pomostem, pokosem, pokotem, mostem; stosami, szychtami, stertami, kupami, ścieląc ś.*: Leżą trupy na P. Na P. padł. Troc. Zazdrość wszędzie zboża kładzie na P. kwitnące i wielkim gwałtem pali trawy zieleniejące. Otw. Leżą na P. bujne ziemskie urodzaje. Otw. Pohańcy, o Boże, wojują Twój kraj: na P. leżą po ziemi trupy sług Twoich. Kochan. Na P. leżały trupy, jak robaczywe kiedy obleciały jabłka za trząśnieniem rózg. Żebr. Wszystkie herszty krzyżackie trupem na P. złożono. Błaż. Ludzie nagłą śmiercią na P. umarli. Błaż. Spadając na nich na P., wszystkich walili orężem. Ustrz. Tak w ś. oba uderzyły konie, że jako zdechłe na P. leżały. P. Koch. Na słowo: jam jest! grzbietem wstecz bieżą i tak na P. po ziemi leżą. Mias. Na P. grzbietem leżących podźwignął. Odym. Gruzy leżące na P. Słow. Los mię twardą pięścią obalił na P. i bezwładnej słabości zgotował mi leże. Sf. Jedni na P., jak śmierć, inni ś. snuli, jak śmiecie. Kon. Chociażby wszystkie Niemcy pomagały Krzyżakom, zbijem ich na P. Sienk. Razem osłabli i padli powałem. Karp. Słać ś. komu powałem = *płaszczyć ś., uniżać ś. przed nim*. Boga nie chciałem mieć przyjacielem, gdy mi szczęście ś. powałem słało. Min. **2.** przen. *przestrzeń, rozłoga*: Obszar stepu obumarły i nieruchomy rozkłada ś. powałem jak naga powierzchnia skały opustoszałego planety. Sł. wil. **3.** *drzewo leżące w lesie, wyrwane z pnia i powalone na ziemię przez burzę*, drzewo powałowe, wywrot. **4.** [P.] p. **Powała. 5.** [P.] *strych*. <Po + Wał>

**Powała, y,** lm. **y,** [**Pował**] *wiązanie belek stropowe w kratę; wiązanie kraciaste, które ś. robi dla dania posady dachom więźby drewnianej, pułap*. Podcz. Tarcice na powały do izb powinny być suche. Świt. Dla ozdoby powały malowane w pałacach. Lubom. Wyniosłą miał postać, wzniesioną ręką mógł powały dostać. Rom. Dym tłoczący ś. z pod okapu wisi jak chmura nad głowami, przesłaniając czarną powałę. Witk. <Od Powalić>

**Powałaszenie, a,** blm., czynność cz. **Powałaszyć.**

**Powałaszyć, y,ył** *owałaszyć jednego konia po drugim, pokastrować, potrzebić*. <Po + Wałaszyć>

**Powałęsać się, a ś., ał ś.** *spędzić pewien czas na wałęsaniu ś.*: Dosyć jest wyjść, P. ś., z kąta

w kąt, nastawić uszy i wytrzeszczyć oczy, aby... Korz. <Po + Wałęsać ś.>

**Powałęsanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Powałęsać ś.**

**Powałeczka, i,** lm. **i** l. p. **Powałka.** 2. apt. p. **Kołaczek:** Powałuszka, P. Mącz. <Od Powałka>

**Powałka, i,** lm. **i** l. *wszelka rzecz w kupę zgnieciona, jak wałek zaokrąglona, bryłka,* szczeg. *kawał ziemi:* Orać trzeba ziemię na drobne kawałki, nazad ś. obzierając, nie robić powałki. Pot. 2. [P. chleba] = *bochenek mały, bułka, kołaczyk, kukiełka:* P. chlebna, gniotka, bochenek mały, *pastillus.* L. A w tym odebrał jadło i powałki ciepłe od gościa z plecionej kobiałki. Wad. Mnich plecie, bredzi, mata i na on kościołek nawyłudza powałek, pieniędzy, gomołek. Klon. Pasący w polu trzody wesół o powałce. Jeżow. Bo mię mijają powałki, co przedtym szły do kobiałki. Wójc. 3. [P.] *rodzaj placka:* Powałki lub bałabuszki a. pompucki = ciasto pszenne zapustne. Gwar. 4. apt. p. **Kołaczek.** 5. bot. (crataeva) *roś. z rodziny kaparowatych.* Zdr. **Powałeczka, Powałuszka.** <Od Powała>

**Powałkować, uje, ował** l. *zająć ś. wałkowaniem przez pewien czas.* L. 2. *jedno po drugim przeciągnąć wałkiem, zwałkować.* < Po + Wałkować >

**Powałkowanie, a,** blm., czynność cz. **Powałkować.**

**Powałuszka, i,** lm. **i** l. p. **Powałka:** P., powałeczka. Mącz. 2. apt. p. **Kołaczek.**

**Powaniać, a, ał** l. *woń z siebie wydawać, wonieć; zalatywać, trącić, śmierdzieć a. pachnąć czym.* 2. p. **Powonić.** <Po + Waniać>

**Powanianie, a,** blm., czynność cz. **Powaniać.**

**Powapnić, i, ił** *powlec wapnem, pobielić.* <Po + Wapnić>

**Powapnieć, eje, ał** *pozamieniać ś. w wapno, zwapnieć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Wapnieć>

**Powapnienie, a,** blm. l. czynność cz. **Powapnić.** 2. czynność cz. **Powapnieć.**

[**Powar, a,** lm. **y**] *chłopiec gotujący jadło pasterzom tatrzańskim; najmłodszy juhas u góroli.* <Po + War>

**Powarcholenie, a,** blm., czynność cz. **Powarcholić:** To przyszło z rozerwaniem jednej cerkwi a powarcholeniem braci jednego i tegoż narodu. Smotr.

**Powarcholenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powarcholić ś.**

**Powarcholić, i, ił** *powadzić, pokłócić, poróżnić, poważnić.* **P. ś.** *powadzić ś., pokłócić ś., poróżnić ś., poważnić ś., poswarzyć ś.* <Po + Warcholić>

**Powarczeć, y, ał** *spędzić pewien czas na warczeniu.* < Po + Warczeć >

**Powarczenie, a,** blm., czynność cz. **Powarczeć.**

**Powarjować, uje, ował** l. × P. cz. czyn.: *poodmieniać, poprzewracać, pomieszać, pogmatwać, porozrzucać:* Księgi ziemskie kijowskie bardzo były powarjowane. Vol. (pofałszowane. L.). Zła śmierć koncepty mu powarjowała Koch. W. Przez niepoczciwe pochlebstwo umyślnie powarjował i, powarjowawszy, w protokół sądowy wpisał Mat. Te archiwa znacznie powarjowane i prawie bez wszelkiego porządku nie na swoich miejscach. Niem. W tym sklepie zastaliśmy szafę z papierami powarjowanemi. Niem. Poprawowanie rzeczy powarjowanych. Remb. 2. cz. ni. = a) *zwarjować kolejno, jeden po drugim, poszaleć, podziczeć, pofiksować:* Czyście powarjowali? b) *spędzić pewien czas na warjowaniu.* c) × P. *zwarjować, oszaleć, zdziczeć, dostać pomieszania zmysłów, sfiksować.* <Po + Warjować>

**Powarjowanie, a,** blm., czynność cz. **Powarjować.**

× **Powarjowany** *ten, który zwarjował, zwarjowany, warjat, fiksat, bzik.* L.

[**Powarka, i,** lm. **i**] *nerka.* <Od Powar>

**Powartować, uje, ował** *pobyć czas jakiś na warcie.* <Po + Wartować>

**Powartowanie, a,** blm., czynność cz. **Powartować.**

[**Powarz, a,** lm. **y**] (Powar-z) p. **Powróz.**

**Powarzenie, a,** blm., czynność cz. **Powarzyć.**

**Powarzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powarzyć ś.**

**Powarzyć, y,ył** l. *uwarzyć jedno po drugim, pogotować:* Powarzył potraw na kilka dni. Troc. 2. *spędzić pewien czas na warzeniu.* 3. *pooblewać warem, poparzyć ukropem:* Jakby ich powarzył, wszyscy zwieszą nosy. Pot. Całe wojsko było jak powarzone. Pas. (= *jak pomieszane, kołowate, błędne, smutne*). Ci, co go oskarżyć chcieli, jak powarzeni wstydzić się musieli. Leszcz. Żołnierze zmieszani, strachem powarzeni, swoją własną bojaźnią są wpół zwyciężeni. Min. Jak powarzeni chodzą, rady sobie dać nie mogąc. Smotr. 4. (o mrozie) *zwarzyć, pościnać, pomarszczyć:* Powarzył mróz zioła, kwiat, drzewa. Kn. Twardym mrozem drzewa powarzone moich oczu okropem ożyją skropione. Nar. **P. ś.** *zostać zwarzonym, pomarszczyć ś. od mrozu:* P. ś. od mrozu. Troc. <Po + Warzyć>

†**Powasku** przys. *po waszemu.* Pot. <Po + * Wasku, od * Waski (= Wasz), od Was>

**Poważnić, i, ił** *powadzić, pokłócić, poróżnić:* Filip, chcąc Grecją opanować, pierwej co przedniejsze miasta między sobą poważnił. Dambr. Poważnione przeciw Ossolińskiemu serca zapaliły ś. tym większą niechęcią w ciągu obrad. Szaj. **P. ś.** *powadzić ś., pokłócić ś., poróżnić ś., poswarzyć ś.:* Kiedy ś. w sercu o miedzę poważnią, kto wygra? Kor. <Po + Waśnić>

**Poważnienie, a,** blm., czynność cz. **Poważnić.**

**Poważnienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poważnić ś.**

**Poważać, a, ał** i **P. ś.** p. **Poważyć.**

**Poważanie, a,** blm. l. czynność cz. **Poważać.** 2. a. †**Poważenie** *cześć, szacunek, uszanowanie, cena:* Być u kogo w poważaniu. Plutarch nie tylko w Grecji, u rodaków swoich, ale Greczyn u Rzymian w poważaniu i czci zostawał. Gol. Szczęście to jest dla narodu, kiedy nauki kwitną, a uczeni są w poważaniu. Kras. Do tego nawet stopnia poważania już był przyszedł, iż go podano ostatnim kandydatem do podsędkostwa. Kras. Pozostaję z poważaniem. N. N. Z poważaniem. N. N. (zakończenia listów).

**Poważanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poważać ś.**

†**Poważcze, ego,** blm. *opłata od wagi, od ważenia; wagowe:* Szafarze wileńscy, którzy w wadze zasiadają, żadnych nowych egzakcji nad samo tylko P. czynić nie mają. Dub. <Od * Poważczy, Po + WAG>

**Poważenie, a,** blm. l. czynność cz. **Poważyć.** 2. † P. *powaga, znaczenie, wziętość, uznanie, poważność, kredyt:* Ku takiemu poważeniu przyszedł, że mu ś. wszyscy kłaniali i łaski u niego zabiegali. Biel. M. Potężności, okazałości, poważe-

[illegible] wielkiego [illegible] Górn. P. 3. † P. n Poważanie: W wielkiem jest poważaniu. Tvor. [illegible] pradziadów naszych [illegible]

Poważenie się, a ś., blm., czynność cz. Poważyć ś.

[Poważna, ej, lm. e] [illegible] ⟨Od Poważny⟩

Poważnić się, i ś., ił ś., [illegible] [illegible] względem wiekszych jest [illegible] [illegible] ⟨Od Poważny⟩

Poważnie przys. od Poważny: P. mówić. Troc. [illegible] Rozkładały się P. [illegible] [illegible] P. zachować ś.

Poważniec, eje, ał [illegible] ⟨Od Poważny⟩

Poważnienie, a, blm., czynność cz. Poważnieć.

Poważnienie się, a ś., blm., czynność cz. Poważnić ś.

Poważność, i, blm. rz. od Poważny, powaga: Z jaką poważnością [illegible] przykazała to wszystko. Wys. To mamy jasny przykład stałości, poważności i godności [illegible] św. Jana. Wuj. [illegible] poważności, [illegible] i liczbą [illegible] ludzi [illegible] Warg. Miał w sobie [illegible] z poważnością i twarz [illegible] we wszystkich postępkach [illegible] Skar. [illegible] miał [illegible] wielkiej poważności. Warg. Rozumienia i wykładu Pisma św. nie z swej własnej duszy [illegible], ale z pisma, z podania i z poważności starszych dobywali. Wuj. P. i uczciwość sądu. [illegible] P. urzędu, mocy, materji tego wyciąga. Troc. Oko bykowe jest gwiazda pierwszej poważności. Troc (= wagi). Przy wrodzonej swojej poważności [illegible] jednak na [illegible] [illegible] Troc. [illegible] nad dziećmi ma mieć P. i grozę, aby mu posłuszni byli. Petr. Dla poważności i [illegible] Wuj. Takowa [illegible] jest P. [illegible] świętych. Damb. (= autorytet).

Poważny 1. pełen powagi, [illegible] [illegible] P. względem postawy, mowy. L. Z poważnemi P., z wesołemi [illegible] Jabł. Powaga idzie za cnotą: wtenczas [illegible] najbardziej poważnemi, kiedy najbardziej przykładnemi. Lubom. Goffred i w twarz P. i w mowy P. [illegible] (= z twarzy i z mowy) P. względem cnoty, wiary, mniemania dobrego [illegible] P. [illegible] Troc. P. [illegible] Troc. P. [illegible] Troc. P. w postępkach. Troc. Poważną trzymał mowę. [illegible] Wielkich rzeczy a poważnych niechaj w krotochwilną rozmowę nie wtrącaj, ani w [illegible] rozmowę żartów. Górn. Styl P. [illegible] z [illegible] ludźmi — piękna i poważna zabawa. [illegible] Tak ś. [illegible] naszym [illegible] w chwili tak ważnej [illegible] Z poważno [illegible] wyrazem [illegible] Poważno-smutny [illegible] twarzy. [illegible] 2. † P. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] S. [illegible] jest tak P., do [illegible] [illegible] jego, [illegible] Pan nasz [illegible] [illegible] Rej. 3. Kobieta w poważnym stanie [illegible] [illegible] sennie, [illegible] 4. którego lekceważyć nie można, [illegible], krytyczny, groźny: Choroba poważna. P. stan chorego. Położenie, niebezpieczeństwo poważne. 5. ważny, znaczny, którego [illegible] należy traktować: W sprawie tak poważnej śmiać ś. nie trzeba. L. Niemasz pod słońcem nic tak poważnego, coby jeszcze nad ś. poważniejszemu podlegać nie miało. Lubom. 6. † Poważne zdanie, wotum, wyrok. Kn. 7. niebagatelny, znaczny, wielki, pokaźny: Koszta poważne. Falib. Poważna sumka. Z badań swych osiągnął poważne rezultaty. Wiek P. [illegible] podeszły, sędziwy, stateczny. 8. † P. znak, poważna chorągiew = nie lekka, regularna: Jestem towarzysz i to nie lekkiego, ale poważnego znaku pana wojewody. Sienk. Towarzysz z pod poważnego znaku nie mógł iść pod komendę nawet gienerała wojsk cudzoziemskiego autoramentu. Sienk. Z 22 chorągwiami poważnemi a dwiema lekkiemi szedł pod Dubno. 8. gram.: † Akcent P. = akcent gruby, accentus gravis. ⟨Od Powaga⟩

[Poważować, uje, ował i P. ś.] p. Poważyć. ⟨Z Poważać⟩

[Poważowanie, a, blm.] czynność cz. Poważować.

[Poważowanie się, a ś., blm.] czynność cz. Poważować ś.

Poważyć, y, ył 1. - a) zważyć jedno po drugim, pokończyć ważenie: Klucznica, przędziwa poważywszy, ma je oddać do schowania. Haur. Poważywszy na słusznej wadze, coś mu zaczynił, sowiciećto wszystko odczyni. Bz. b) spędzić pewien czas na ważeniu. 2. i nied. Poważać = a) × P. rozważyć, zważyć, rozeznać, wziąć na uwagę, na rozum, wziąć pod rozbiór, wyrozumieć, ocenić, pomiarkować: Poważywszy każdego potrzeby i żądze. Nar. Każdy to snadnie u siebie rozeznać i P. może. Rej. Kędy błota są, tak też staw spuściwszy, piaszczyste grunty, błota spławami poważai, kosztując, jako gęsto błoto sadzić, wedle spławu i gruntu. Ek. Tę deklaracją tak sobie poważał, że... Troc (= tłumaczył, objaśniał, rozumiał). b) † P., nied. Poważać, [Poważować] ocenić, uszanować, uczcić; nied. ważyć, mieć w wielkiej wadze, estymować, szacować: Poważają go u dworu. Troc. Proroctwa niektóre tureckie, których mędrzy ludzie nie poważają, upadek mu Turkowi prorokują. Grab. P. Poważa on osobę Wc Pana, szacuje piękne jego przymioty. L. Poważa mię, mam u niego miejsce, wagę, zachowanie. Kn. Ludzie go w sercu i z wierzchu bardzo poważali. Skar. Wiesz, że go poważam. Malcz. Poważali go wszyscy jak patryjarchę rodziny. Krasz. Poważam wielce pana zdanie, ale w moim nikt mię nie przekona. L. On cię sobie poważa. L. Tak było naprawdę, jak pana poważam! 2. † Lekce P., [lekce P.] = lekceważyć: Lekce sobie poważaj i szczęście i wszystkie odmienności jego. Rej. Tej nadzieje kłamca niech będzie, że z mej strony nie ma być nigdy poważony. Kochan. Co jeśli kto za rzecz lekką poważy i mimo siebie puści, ja tego lekce nie ważę, ale czuć o tym i dbać chcę. Smotr. [Kochajże mię, pani, nie poważaj lekce]. P. ś. 1. [P. ś.] pochwiać ś. na szalach lub czymś podobnem. 2. † P. ś. czego = odważyć ś., porwać ś. na co, podjąć ś. czego zuchwale: Tak wielkiego ś. niebezpieczeństwa nie poważał dla samego tylko ciała, ale dla sławy. Górn. Poważyli ś. wielkich rzeczy. Birk. 3. śmieć, ośmielić ś.; [illegible] odwagi, [illegible]; odważyć ś.: Wiele natracił ludu, tak że ś. potym szturmować nie

poważył. Birk. 4. [P. ś.] *targnąć ś., zamierzyć ś.:* Poważył ś. na starszego ręką. <Po + Ważyć>

× **Powąchacz, a,** lm. **e** *ten, co powącha a. powąchał.* L. <Od Powąchać>

**Powąchać, a, ał** *rozpoznać węchem:* Ledwieby pies powąchał, co czasem ci niebożęta jeść muszą. Haur. Nie targuj mego bukietu, nie powącha go nos ladajaki. L. Powąchaj, poczujesz proch, siarkę, saletrę. L. Przen.: *zwąchać, przewąchać, domyślić ś., dorozumieć ś., zmiarkować: Explorare,* oświadczyć, P., co ś. gdzie dzieje. Mącz. [Koniom nozdrza obcierają, aby żadnej choroby nie powąchały] *(= nie doznały, nie zaznały).* P. ś. *powąchać jeden drugiego:* Psy ś. powąchały. Przen.: *zwąchać ś., spąchnąć ś., porozumieć ś., spiknąć ś.:* W tym coś jest... już ś. powąchali... myśli mi ją swatać. Krasz. Wojewoda witebski to tak powiada, bo oni ś. zdawna z panem podskarbim powąchali. <Po + Wąchać>

**Powąchanie, a,** blm., czynność cz. **Powąchać.**

**Powąchanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powąchać ś.**

**Powątleć, eje, ał** 1. (o wielu) *zwątleć kolejno, jeden po drugim.* 2. *stać ś. stopniowo wątłym.* <Po + Wątleć>

**Powątlenie, a,** blm. 1. czynność cz. **Powątleć.** 2. czynność cz. **Powątlić.**

**Powątlić, i, ił** *zrobić wątłym do pewnego stopnia, osłabić, nadwątlić, nadpsuć, nadwerężyć:* Ławy wszystkie już beły barzo potłuczone i drzewo srogim szturmem dziwnie powątlone. P. Koch. Powątlone są barzo temi czasy ściany Królestwa Polskiego. Lsz. <Po + Wątlić>

† **Powątpiać, a, ał** p. **Powątpiewać:** Powątpiają, byłli Dominik św. fundatorem różańca świętego. Birk. <Z Powątpiewać>

† **Powątpianie, a,** blm., czynność cz. **Powątpiać.**

**Powątpić, i, ił** *przebyć pewien czas w wątpliwości:* Dziurdzi, powątpiwszy, zmierzał ku Bałacie. Tw. <Po + Wątpić>

**Powątpienie, a,** blm. 1. czynność cz. **Powątpić.** 2. ✗ P. p. **Powątpiewanie:** Bądźcie w tym punkcie bez powątpienia żadnego przekonani, że teraz wasz własny czas formować ś. na prawdzie poczciwych ludzi. Kon. St.

**Powątpiewacz, a,** lm. **e** *ten, co powątpiewa:* Hipokondrją cierpiący i powątpiewacze. Perz. <Od Powątpiewać>

**Powątpiewać, a, ał,** † **Powątpiać** o czym = *mieć wątpliwość co do czego, niedowierzać; lnć w niepewności, wątpić:* Kto często powątpiewa, ten mądrości nabywa. Prz. P., czy dusza z ciałem zniknie, nie jest to boskim Chrystusa słowom wierzyć. Kon. St. <Po + * Wątpiewać, od Wątpić>

**Powątpiewanie, a,** blm. 1. czynność cz. **Powątpiewać.** 2. a. × **Powątpienie,** † **Powątpliwość** *wątpliwość, niepewność.*

† **Powątpiony** *zwątpiały:* O, jakaż to, mój Boże siła na mnie powątpionym a jakby umorzonym! Gęb. <Od Powątpić>

† **Powątpliwość, i,** blm. p. **Powątpiewanie:** Każdy musi umrzeć lub nosić okowy..., kiedy po wątpliwości onej rozrywali. P. Koch.

[**Powąz. a,** lm **y**] p. **Pawąz.** <Po + * Wąz, WIĘZ WIĄZ WĘZ WĄZ>

[**Powązka, i,** lm. **i** l. a. **Powęzka, Pawązka, Cedziłka, Cedziłek, Cedziłko, Cadzka, Cadzka, Cedzidło**] *kawałek płótna służący do cedzenia mleka świeżo wydojonego:* Skotopasowie miasto powązki i cedzidła używają ostrzyny do cedzenia mleka. Syr. 2. *torebka, przez którą ś. mleko cedzi.* 3. *naczynie blaszane z dnem dziurkowanym, przez które cedzi ś. mleko do garnka.* <Po + * Wązka, WIĘZ/WIĄZ/WĘZ/WĄZ>

[**Powąż, a,** lm. **e**] *drąg przytrzymujący z wierzchu nakład (np. zboże) na wozie.* <Po + * Wąż, WIĘZ/WIĄZ/WĘZ/WĄZ>

**Powbiegać, a, ał** *wbiec kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wbiegać>

**Powbieganie, a,** blm., czynność cz. **Powbiegać.**

**Powbijać, a, ał** *wbić jedno po drugim:* Ciało jego na ćwierci porozcinane, przy gościńcach na czterech miejscach na palach powbijane było. Rol. <Po + Wbijać>

**Powbijanie, a,** blm., czynność cz. **Powbijać.**

**Powchodzenie, a,** blm., czynność cz. **Powchodzić.**

**Powchodzić, i, ił** (o wielu) *wejść kolejno, jeden po drugim:* Liczna Jarosława rodzina powchodziła w śluby we Francyi, w Polszcze, w Węgrzech, w Norwegji i Niemczech. Lel. <Po + Wchodzić>

**Powciągać, a, ał** *wciągnąć jedno po drugim:* Nieprzyjaciel gniótł drabów ogromnemi kłocami, zawczasu powciąganemi na blanki. Górs. Plenipotent pana swego w różne graniczne kondescensje powciągał. L. <Po + Wciągać>

**Powciąganie, a,** blm., czynność cz. **Powciągać.**

† **Powciągliwy** p. **Powściągliwy.** Kaz. 1555. <Z Powściągliwy>

† **Powciągnąć, nie, nął** p. **Powściągnąć.** <Po + Wciągnąć>

† **Powciągnięcie, a,** blm., czynność cz. **Powciągnąć.**

**Powcielać, a, ał** 1. w co = *oblec w co, jakby w ciało, nadać czemu postać cielesną:* Gdybym wszystkie sny moje mógł w głazy P.! Berw. 2. do czego = *wcielić jedno po drugim:* P. podbite prowincje do państwa. P. oddziały do pułków. <Po + Wcielać>

**Powcielanie, a,** blm., czynność cz. **Powcielać.**

**Powcierać, a, ał** *wetrzeć jedno po drugim, pokończyć wcieranie; wetrzeć w wielu razach.* <Po + Wcierać>

**Powcieranie, a,** blm., czynność cz. **Powcierać.**

**Powcinać, a, ał** *wciąć jedno po drugim; wciąć co w wielu miejscach.* <Po + Wcinać>

**Powcinanie, a,** blm., czynność cz. **Powcinać.**

**Powciskać, a, ał** *wcisnąć jedno po drugim; wcisnąć w wielu miejscach, w wielu razach* W pośrzód nieprzyjaciół wszystko powciskajcie, *arma medios mittantur in hostes.* Zebr. <Po + Wciskać>

**Powciskanie, a,** blm., czynność cz. **Powciskać.**

**Powdawać się, aje ś., ał ś.** *wdać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wdawać ś.>

**Powdawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powdawać ś.**

**Powdmuchiwać, uje, iwał** *wdmuchać jedno po drugim.* <Po + Wdmuchiwać>

**Powdmuchiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powdmuchiwać.**

† **Powdowiały** *który powdowiał, owdowiały:* Pojął powdowiałą siostrę moję Troc. P. stan Rzpltej. Troc. <Od Powdowieć>

**Powdowieć, eje, ał** 1. (o wielu) *owdowieć kolejno, jeden po drugim, przestawać wdowcami lub*

wdowienie. Wszystkich synów powdowiały domy. Hasła. 2. †P. *owdowieć, zostać wdowcem lub wdową.* <Po + Wdowieć>

**Powdowienie, a,** blm., czynność cz. **Powdowieć.**

**Powdrażać, a, ał** *wdrażać jednego po drugim.* <Po + Wdrażać>

**Powdrazanie, a,** blm., czynność cz. **Powdrażać.**

**Powdrązać, a, ał** *wdrążyć jedno po drugim.* <Po + Wdrążać>

**Powdrążanie, a,** blm., czynność cz. **Powdrążać.**

**Powdziewać, a, ał** *wdziać jedno po drugim, powdziewać, penatykać, penetkać:* P. suknie, pierzenie. Ptaki na drewnie długim po jednemu powdziewa jednego po drugim. P. Koch <Po + Wdziewać>

**Powdziewanie, a,** blm., czynność cz. **Powdziewać.**

**Powecować, uje, ował** 1. *wywecować jedno po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na wecowaniu.* <Po + Wecować>

**Powecowanie, a,** blm., czynność cz. **Powecować.**

**[Powednie, a,** lm. **a]** p. **Południe.** <Z Południe>

× **Powędzgać, a, ał** *powalać, pobrukać, szczeg. czym rzadkawym:* przen. *nędznie pomalować, powiązać, pobazgrać, pogwazdzać.* Sł. wil.

× **Powedzganie, a,** blm., czynność cz. **Powedzgać.**

**Powegietować, uje, ował** *spędzić pewien czas na wegietowaniu.* <Po + Węgietować>

**Powegietowanie, a,** blm., czynność cz. **Powegietować.**

**Powekslować, uje, ował** *zwekslować jedno po drugim.* <Po + Wekslować>

**Powekslowanie, a,** blm., czynność cz. **Powekslować.**

**Powellit, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady gipsowców, odmiana szelitu,* $CaMoO_4$.

**Powerbować, uje, ował** *zwerbować jednego po drugim.* <Po + Werbować>

**Powerbowanie, a,** blm., czynność cz. **Powerbować.**

**Powerek, rka,** lm. **rki** 1. †P. *drąg tragarski.* Linc. 2. [P., **Powyrek, Powyrko, Powyrka**] *drążek, kij do przesadzania przez ucha wiadra, cebra z noszenia wody, mleka:* Osęki, haki, drągi, powerki. Bud. Służba z windrami lub cebrami na powerkach biegła po wodę do studzien. Sienk. <?>

**[Powerkać się, a ś., ał ś., Powyrkać ś.]** *powlec się.* <Po + * Werkać ś., od Dźwn. Wer! (szczucie psa)>

**[Powerkanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Powerkać ś.**

**Powerniksować, uje, ował** *pociągnąć wernikszem.* <Po + Werniksować>

**Powerniksowanie, a,** blm., czynność cz. **Powerniksować.**

**Powertować, uje, ował** *spędzić pewien czas na wertowaniu.* <Po + Wertować>

**Powertowanie, a,** blm., czynność cz. **Powertować.**

**Poweselać, eje, ał** *stać się weselszym, weselszym, weselić bardziej, weselić ś.:* Po pierwszym kubku poweselał. Krasz. Pierwej posmutniała, a potym poweselała. Orzesz. <Po + * Weselać, od Wesoły>

**Poweselenie, a,** blm., czynność cz. **Poweselać.**

**Poweselenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poweselić ś.**

**Poweselić się, i ś., ił ś.** *pewien czas spędzić na weseleniu ś.* <Po + Weselić ś.>

**Poweselny** *przypadający, następujący, wypadły po weselu.* <Po + Weselny>

× **Powet, u,** lm. **y** *powetowanie, odwet, zwrot, zwrócenie, odszkodowanie, wynagrodzenie, nagroda:* Wkrótce P. straty wypadnie ci działem. Przyb. Słuszność tego wyciąga, aby każdemu, co jego jest, wypłacono: za dobrodziejstwo podziękę, a za krzywdę P., a przynajmniej sznupkę Pilch. <Po + Wet>

**Powetować, uje, ował** co, †czego = *odwetować, wynagrodzić, odbić, powrócić, naprawić, odrobić, odszkodować:* Nie powetujesz tego. Kn. Myślał o tym, jakby utrat swych P. potym. P. szk. Naprawił, co uszło z swej kluby, co zginęło, kosztownej powetował zguby. Tw. Opuszczona sposobność nigdy powetować ś. nie da. Wiszn. <Od Powet>

**Powetowanie, a,** blm., czynność cz. **Powetować.**

**Powewlekać, a, ał** *wewlec jedno po drugim, powciągać.* <Po + Wewlekać>

**Powewlekanie, a,** blm., czynność cz. **Powewlekać.**

**Powędrować, uje, ował** *wędrując pójść, oddalić ś.:* Nie mówiąc nic nikomu, powędrował do domu. Kras. <Po + Wędrować>

**Powędrowanie, a,** blm., czynność cz. **Powędrować.**

**Powędzenie, a,** blm., czynność cz. **Powędzić.**

**Powędzić, i, ił i.** *jedno po drugim uwędzić; pokończyć wędzenie.* 2. *spędzić pewien czas na wędzeniu.* <Po + Wędzić>

**Powęszenie, a,** blm., czynność cz. **Powęszyć.**

**Powęszyć, y,ył** *spędzić pewien czas na węszeniu:* Pies powęszył. Kon. <Po + Węszyć>

**[Powęz, a a. u,** lm. **y]** 1. p. **Pawąz.** 2. *część warsztatu tkackiego:* Okręcone nici: jedne przy ladzie, a drugie wyżej w powęzie nicianym.

**[Powęzka, i,** lm. **i]** p. **Powązka.**

**Powgarniać, a, ał** *wgarnąć jedno po drugim; wgarnąć w wielu miejscach.* <Po + Wgarniać>

**Powgarnianie, a,** blm., czynność cz. **Powgarniać.**

**Powginać, a, ał** *wgiąć jedno po drugim; wgiąć w wielu miejscach.* <Po + Wginać>

**Powginanie, a,** blm., czynność cz. **Powginać.**

**Powgłębiać, a, ał** *wgłębić jedno po drugim; wgłębić w wielu miejscach.* <Po + Wgłębiać>

**Powgłębianie, a,** blm., czynność cz. **Powgłębiać.**

**Powgniatać, a, ał** *wgnieść jedno po drugim; wgnieść w wielu miejscach.* <Po + Wgniatać>

**Powgniatanie, a,** blm., czynność cz. **Powgniatać.**

**Powgryzać się, a ś., ał ś.,** *wgryźć ś. kolejno, jedno po drugim; wgryźć ś. w wielu miejscach.* <Po + Wgryzać ś.>

**Powgryzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powgryzać ś.**

**[Powi, Powi!]** *w. naśladujący głos sowy.* <Dźwn.>

**Powiać, eje, ał, Powionąć, [Powiejać]** I. (o wietrze) *wiejąc popłynąć strugą, zawiać, zadąć, dmuchnąć:* Wiatr gdy powieje, nakształt morskich bałwanów pole ś. zachwieje. Tw. 2. *pomknąć wskutek podmuchu:* Obłok powiał dalej. Kon. 3. *wypełnić pewną chwilę powiewem.* 4. *zawiewać, zachwiać, poruszyć, zamachać:* Konnica stanęła w mur szykiem i chmurą proporców powiała. Słow. Jak stary sztandar powiał czepiec panny starościanki z nagłego przebudzenia. Wójc. 5. co dokąd = *zawiawszy ponieść, porwać dokąd:* Obłoczek powiał ją (rozmowę) dalej. Kon. <Po + Wiać>

**Powiadacz, a,** lm. **e, † Powiedacz, [Powiedacz]** I. *ten, co głosi, mówi, mówca, opowiadacz:* Na dobrym powiadaczu siła zależy. Rys. Kto chce być dobrym powiadaczem, trzeba, żeby był wprzód dobrym słuchaczem. Rys. Odrzuciwszy niepewną o tym powieść, prawdziwą z pewniejszych powiadaczów przytomnych i wieku onego żyjących przełożymy. Skar. I tyś, widzę, P. niepewny. Mor. A. Bynajmniej mnie ten P. nie cieszył. Pot. P. do ucha. Troc *(=podpowiadacz, podmawiacz, kusiciel, podżegacz).* <Od Powiadać>

**Powiadaczka, i,** lm. **i** I. forma ż. od **Powiadacz.** 2. †P. *gęba, usta:* Stulże już powiadaczkę, byś też nie oberwała. Gosł.

**Powiadać, a, ał** i **P. ś.** p. **Powiedzieć.**

**Powiadamiać, a, ał** p. **Powiadomić.** <Od Powiadomić>

**Powiadamianie, a,** blm., czynność cz. **Powiadamiać.**

**Powiadanie, a** I. blm., czynność cz. **Powiadać.** 2. †P., [P.] lm. **a** *sprawozdanie, zeznanie, opowieść, opowiadanie:* P., rozpowiadanie, przekładanie. Troc. Nie strzeże ś. zbytniego powiadania o sobie. Troc *(=gadaniny).* P. z posłuchu. Troc. Listy są najżywszym wizerunkiem przyjacielskiego powiadania i obcowania. Pilch. W powiadaniu wielce był zabawny i miło go było słuchać. Kras. Słuchał cierpliwie jazgotliwych i szlochem przeplatanych powiadań. Reym.

× **Powiadannica, y,** lm. **e** *opowiadanie, wieść, gadka, opowieść, podanie:* Taka P. krąży między ludem. <Od *Powiadannik, od Powiadany, od Powiadać>

**Powiadomić, i, ll,** nied. **Powiadamiać** kogo = *poinformować, objaśnić, oświecić; zawiadomić, uwiadomić kogo, donieść, pojaśnić:* Nie będąc powiadomionym o niczym, widziałoby ś. las drzemiący głucho. Jeż. Powiadomiła mię podczas tych odwiedzin znowu o losach Jasia. Zag. **P. ś.** I. *zasięgnąć wiadomości, dowiedzieć ś., poinformować ś.* 2. *powiadomić jeden drugiego:* Powiadomiwszy ś. o wspólnych niepowodzeniach, szukają dalej. <Od Powiadomy>

**Powiadomienie, a,** blm., czynność cz. **Powiadomić.**

**Powiadomienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powiadomić ś.**

**† Powiadomy** *powiadomiony, świadomy:* Duch św. wszystkiego jest P.; głębokości boskich nikt nie zna, jedno duch, który jest w nim. Gil. W tobie to, Stanisławie, każdy upatruje, a zwłaszcza ci, którzy są dobrze powiadomi. Słup. <Po + Wiadomy>

**[Powiadować, uje, ował]** p. **Powiedzieć.** <Z Powiadać>

**[Powiadowanie, a,** blm.] czynność cz. **Powiadować.**

**Powianie, a,** blm., × **Powienie,** czynność cz. **Powiać,** *powiew, podmuch:* Na wiatru P chylą ś. Mick.

**Powianować, uje, ował** *powyposażać jedną po drugiej, podawać im wiano.* <Po + Wianować>

**† Powiara, y,** lm. **y, † Powieranie, [Powiarka], † Powiarek** *zabobon, przesąd, łatwowierność:* Jęło ś. ludzi bałwochwalstwo abo P., jako też niektórzy wykładają. Mącz. *Superstitio,* fałszywa boża chwała, P., Czechowie mówią. Mącz. P., powieranie, zabobon. Troc. <Po + Wiara, por. Czes. pověra>

**† Powiarek, rka,** lm. **rki** p. **Powiara.** Henr. <Z Powiara>

**[Powiarka, i,** lm. **i]** p. **Powiara:** Wierzyć w powiarki. <Od Powiara>

**Powiastka, i,** lm. **i** I. p. **Powieść;** *powieść ludowa, bajka:* P., opowiedzenie czego krótko, powieść przykrótsza. Mącz. Ezop w powiastki żartobliwe najcelniejsze prawdy zamknął L. Tomanek, rozochociwszy ś., począł mi dyktować różne powiastki. Malin. Dla mnie dałeś wszystko, Boże, na piosnki, powiastki. Len. 2. [P.] *przysłowie.* <Od 1. Powieść>

**Powiastkarz, a,** lm. **e** *autor powiastek:* Gołe świadectwo chełpliwych powiastkarzów normandzkich. Bońk. <Od Powiastka>

**Powiastkowy** przym. od **Powiastka:** Ton, styl P.

**Powiat, u,** lm. **y** I. *administracyjna część gubernji; obwód, dystrykt, okolica, prowincja, dzielnica:* Myślą, że za ich powiatem świat deskami zabity. Do ojca mego w Oszmiańskim powiecie przyjechał pan podczaszyc. Mick. Rzymianie Galją w P. obrócili. Warg. P. duchowny = *biskupstwo, djecezja.* Troc. W powiecie ziemskie sądy bywają. Troc. P. miał zebrania, narady, zwane wieca, i od nich nazwa powiatu. Lel. 2. przen. *ludność powiatu, powietnicy; pospolitacy powiatu:* Głosowanie odbywało ś. powiatami. Powiaty wielkopolskie stanęły po stronie prymasa. Nies. Powiaty mężnie przeciw Moskwie prowadził. Nies. Powiaty siadały na koń i stawały chorągwiami. Sienk. 3. [P.] *miasto powiatowe.* 4. *biuro naczelnika powiatu:* Mam sprawę w powiecie. Byłem w powiecie. <Po + *Wiat, WIAT / WIEĆ / WIEC>

× **Powiatnik, a,** lm. **cy** p. **Powietnik:** Kasztelan jeśliby zarazem z szlachtą w powiecie swym zjechać ś. nie mógł, tedy ma co najrychlej w drodze z chorążym i z powiatnikami ściągać ś. St. lit. <Od Powiatny, od Powiat>

**† Powiatny** p. **Powiatowy:** *Provincialis,* P., jeden z poddanych starostwa, krainy a powiatu którego. Mącz. *Provincialia negotia,* powiatne sprawy. Mącz. Biskup gdy ś. obłądzi, może go koncyljum powiatne poprawić, a to zasię koncyljum ma ustąpić powszechnemu. Hrb. To wyznanie wiary podali parlamentowi powiatnemu. Baz. Sejmiki wojewódzkie, owe sejmy powiatne, zaczęły ś. uważać za podmiot uchwalający pobory Remb. <Od Powiat>

**Powiatowość, i,** blm., **Powiatowszczyzna** *prowincjonalizm, sposób mówienia partykularny, zaściankowy:* Była chwila, na początku XVI w., iż namyślano ś., czy wybrać jedną powiatowszczyznę, jedną z gwar ludowych, i ją uważać za język piśmienniczy, czy też wszystkie te odcienie zlać w jedno, wytworzyć z nich język książkowy. <Od Powiatowy>

**Powiatowy, † Powiatny,** × **Powietny** przym. od **Powiat:** Miasto powiatowe. Wino, sukno powiatowe. Troc. Sejmik P. Troc. Powiatowe wojsko pod jego regimentem. Troc. Urzędników mamy dosyć, ale cóż ś. z nich wynosić, kiedy wszystko

powiatowe! Syrek. Żołnierz P. (= *uczestnik powszechnego ruszenia w obrębie powiatu*). Wtym powiatowi w nogi, a on z swojemi tylko czterema uhurgwiami został Grab.

**Powiatówka, i,** lm. **i** l. *szkoła powiatowa.* 2. [P.] *szajka, zamiast owczej „na cztery powiaty."* 3. [P.] *prasa wydana przez krajowe na cudze władanie szkoły.* <Od Powiatowy>

†**Powiatr, u,** lm. **y** *wiatr pomyślny:* P., w tył wiatr, *secundus ventus* Macz. <Po + Wiatr>

**Powiąsło, a,** lm. **a, Powiązło** *powróz ze słomy o sznur, powrósło, przewrósło:* Powiasła z słomy do wiązania snopków zwóz na polu Kluk. <Po + *Wiąsło, sam. *Wiązło, WIĄZ WIĘZ WĘZ WĄZ>

†**Powiąz, ęzu,** lm. **ęzy** p. **Powiązanie:** Rzędy drzew owocowych w zbyt gęstym powięzie daleko rozsiągały pieszczone gałęzie. Przyb. <Po + Wiąz>

**Powiązać, że, zał, [Powiózać],** nied. †**Powięzywać** l. *związać, zawiązać jedno po drugim; związać w wielu miejscach:* P. więźniów. Kto z tobą w spółkę jaką zaszedł abo z tobą czym powiązany góra. Żołnierzy prowadzono powiązanych. Moracz. I wszystkie żyły wybłysły na skroni, jakby gałązki bluszczu powiązane. Słow. (= *splecione, poplątane, powikłane*). Przen.: P. okresy, zdania = *połączyć, skojarzyć, pospajać.* Dwór ś. kładał z najdziwaczniej z sobą powiązanych izb, sal, komor i alkierzy. Krasz. 2. *uwiązać jedno po drugim, poprzywiązywać, powiązywać:* P. konie, psy. 3. *porobić przez wiązanie:* P. supły, kokardy. 4. [P.] *związać, zawiązać:* Janiczek chusteczką powiązany. P. co w chustkę. Kazał ci mie okuć, do tego P. **P. ś.** *połączyć ś., pozwiązywać ś., pokojarzyć ś.:* Liczne ś narody przy nim powiązały. Przyb. <Po + Wiązać>

**Powiązanie, a,** blm. **i. a.** †**Powiąz** czynność cz. **Powiązać,** *związek:* P. wyobrażeń. Od powiązania wszystkich części, które są razem prawidłami rozumu, istotnie dobroć poematu zależy. L. 2. [P.] *związanie powrósłem tych, którzy pierwszy raz przychodzą przypatrywać ś. robocie w polu.*

**Powiązanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powiązać ś.**

**Powiązka, i,** lm. **i** *połączka, kombinacja.* <Po + Wiązka>

**Powiązło, a,** lm. **a** p. **Powiąsło.** L. <Po + Wiązło, WIĄZ WIĘZ WĘZ WĄZ>

**[Powicher, chru,** lm. **chry] i. a. [Powichrzyca, Powikrzyca]** *burza, wicher, wiatr gwałtowny, zawierucha, trąba powietrzna:* Pierwszego pędu P. między Padem i Tycinem zachrupiał. Fal. 2. przen. *człowiek gwałtowny, prędki, szaleniec.* 3. *człowiek, który nie usiedzi długo na miejscu, włóczęga, wałęsający, włóczęga.* <Po + Wicher>

**[Powichlać, e, ał]** p. **Powikłać.** <Po + Wichlać>

**[Powichlanie, a,** blm.] czynność cz. **Powichlać.**

**[Powichlać, chle, chlał]** p. **Powikłać.** <Po + Wichlać>

**Powichlanie, a,** blm., czynność cz. **Powichlać.**

**Powichrować, uje, ował** p. **Powichrzyć:** Nieumiarkowana pożądliwość wszystko nam P. mu. dy. Przen.: Prawo przez prokuratory tak [illegible] powichrowane ze początku ledwie, a końca [illegible] nie możemy (= *powikłane*). P. ś. *pokręcić ś., powikrzywać ś., powyginać ś., popaczyć ś., pokręcić ś.:* Drzewi powichrowali ś. od wilgoci. <Po + Wichrować>

**Powichrowanie, a,** blm., czynność cz. **Powichrować.**

**Powichrowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powichrować ś.**

**Powichrzenie, a,** blm., czynność cz. **Powichrzyć.**

**Powichrzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powichrzyć ś.**

**[Powichrzyca, y,** lm. **e]** p. **Powicher.** <Od Powichrzyć>

**Powichrzyć, y, ył, Powichrować** l. *zaburzyć, zawichrzyć, powikłać, pogmatwać, pokręcić, poplątać, pokrzywować, pomącić:* Nieprzyjaciel między nami pomętłował, powichrzył, że niemasz początku ani końca. Gil. Straszna twarz czarownika, włos kręto powichrzony i dzikie pojrzenie. L. <Po + Wichrzyć>

**[Powichsować, uje, ował]** *poczernić, oczyścić obuwie.* <Po + *Wichsować, od Nm. wichsen>

**[Powichsowanie, a,** blm.] czynność cz. **Powichsować.**

**Powicie, a,** blm. l. czynność cz. **Powić:** Byłem przy powiciu jego. Troc. 2. *wydanie na świat płodu, poród:* Niemasz żadnego braku do nieba w powiciu. Pot. Szczęśliwego małżonce Was Pana życzę powicia. Troc. 3. *to, w co jest powinięte niemowlę, powijaki, pieluchy:* Dziecię w powiciu leży. Troc. P. pierwszym jest odzieniem, pierwszą człowieka suknią. L. Przen.: *niemowlęctwo:* Od powicia = *od kolebki, od urodzenia.* Urodzony w niewoli, okuty w powiciu, ja tylko jednę taką wiosnę miałem w życiu. Mick. Jednakowa nam gwiazda świeciła w powiciu. Mick.

**Powić, ije, ił,** nied. **Powijać** l. *uwić, zwić jedno po drugim:* P. wieńce. 2. *spędzić pewien czas na wiciu.* 3. *powikłać, poplątać; pokręcić, poskręcać, pozwijać, pokrzywić, pogiąć:* Gałęzie drzew były powite, jak smoki. Słow. 4. a. **Powinąć** *owinąć, poowijać, zawinąć, spowić, szczeg. niemowlę w powijaki, w pieluchy:* Należy ś., aby dziecię dobrze powijano dla położenia ciała wszystkiego. Glicz. Skoro ś. dziecię urodzi, onego członki mają powijać, aby prosto, a nie krzywo rosło. Glicz. Niemowlęta nigdy powite być nie mają. L. Mamka już dziecię powiła. Troc. 5. przen.: Powić dziecię (o kobiecie) *zlegnąć z dziecięciem, urodzić, wydać na świat:* Gdy która powije mu syna, posyła jej sułtan 5000 cekinów. Star. Syna, córkę powiła. Troc. Niewiasta jedna mówiła na biskupa, jakoby z nim dzieciątko, które nosiła, P. miała. Skar. Wieść dobra, co leci szybka, że tam na ziemi, na chmurnym świecie powiła matka ubogie dziecię. Len. Przen.: Interesa francuskie to nieszczęście powiły. Troc (= *zrodziły, sprowadziły, spowodowały*). 6. przen.: †Powić co do końca = *doprowadzić, dobić, dotrzeć do końca:* Przyjechali w dziewosłębstwie do Zygmunta, aby córkę Edwigi wziął za małżonkę, o czym już przed tym była umowa między niemi, przeto tę rzecz zapewne mieli P. do końca. Biel. M. **P. ś.** *wijąc ś. pomknąć, puścić ś. w dal:* Zapaliły ś. prochy sinym ogniem, blade dymy powiły ś. w powietrze. Krasiń. (= *wzbiły ś. wężykowato*). <Po + Wić>

†**Powidanie, a,** lm. **a,** †**Powidanie ś.** *zobaczenie ś., widzenie ś.:* Staram ś., abym do powidania i ustnej z panem przyjść mógł jak najprędzej konferencji. Kalic. Nie wiem, jeżeli w tymże interesie żądane P. proponującego. Mat. <Od *Powidać, Po + Widać, Widzieć; por. Ukr. povidańńe>

†**Powidanie się, a ś.**, blm. p. **Powidanie:** Obawiam ś., żeby tych dni kilku zwłoka okazją mi do powidania ś. jeszcze z waszmość panią nie wydarła. Kalic.

**Powidełko, a,** częś. w lm. **a l.** p. **Powidło. 2.** w lm. apt. *lek półpłynny, gęsty,* †elektwarz, †lekwarz (electuarium): Powidełka bzowe (succus sambuci). Powidełka korzenne (electuarium aromaticum). Powidełka rozwalniające a. uśmierzające (e. lenitivum). Powidełka zębowe a. nazębne (e. dentifricium). Powidełka senesowe. Śliwek nie lubił sędzia, bo mu tam jakieś farmaceutyczne powidełka przypominały. Krasz.

**Powidlak, a,** lm. **i?:** Romciu! zastanów ś., masz przecie gości. Powidlaki obejdą ś. beze mnie. Rog.

**[Powidlanka, i,** blm.] *sos powidłowy:* Jadłem knedle z powidlanką. <Od *Powidlany, od Powidło>

**Powidlnik, a,** lm. **i** bot. p. **Tamaryndowiec.** <Od Powidlny>

× **Powidlny** p. **Powidłowy.** <Od Powidło>

†**Powidłko, a,** lm. **a** p. **Powidło:** Lektwarzu, to jest powidłek z soku różanego. Sien.

**[Powidło, a]** zwykle w lm. **a l.** *papka z owoców gotowanych:* Powidła smażyć. Troc. Powidł (powideł) z węgierek szmelcowanie. Troc. Do powidła bierze ś. soku z świeżych owoców wyciśnionego części 10, cukru jedna, i smaży ś. do zgęstwienia. Kluk. Smażenie powideł z śliwek, wisien, gruszek, jabłek. Kluk. P. bzowe lekarstwem. Kluk. Warzą śliwy w kotlech, potym leją w durszlak, cedzą sok ich gęsty od kostek i od skórek, potym suszą w piecu a. na słońcu i zowią to powidłami. Trzyc. Powidła porzeczkowe, trześniowe, śliwkowe, jabłczane. Krup. Powidł zatym wiśniowych, malinowych, dano, i z poziemków; każde z nich imieniem nazwano. Piel. Pierogi z powidłami. [Pierogi z powidłem]. **2.** apt. *owoce rozgotowane z przydaniem cukru,* ×miazga (pulpa): Powidła piszczelnikowe (p. cassica), strączyńcowe (p. cassica fistulae), śliwkowe (p. prunorum), tamaryndziane (p. tamarindorum). Zdr. **Powidełko,** †**Powidłko.** <Po+WIWOJ>

**Powidłowy,** × **Powidlny** przym. od **Powidło:** Sos P.

**Powidok, u,** lm. **i** opt. *wrażenie pozostające w oku na chwilkę po odwróceniu go od przedmiotu widzianego:* Powidoków niknięcie. <Po+Widok>

**Powieczerzać, a, ał** *spożyć wieczerzę:* Na tym zeszedł jej dzień, i z myślą tą powieczerzała i spać poszła. Jeż. <Po+Wieczerzać>

**Powieczerzanie, a,** blm., czynność cz. **Powieczerzać.**

**Powieczerze, a,** lm. **a l.** *czas od wieczerzy do spoczynku.* **2.** *lekka przekąska po wieczerzy przed snem, podkurek.* <Po+*Wieczerze, od Wieczerza>

**Powieczka, i,** lm. **i** p. **Powieka.**

**Powieczny** *istniejący, przypadający po wiekach:* Prabóg stary, sędziwy, przedwieczny i powieczny Dyg. <Po+Wieczny>

**Powieczorny** *następujący po wieczorze, nocny:* Czasem zapraszała tu hrabina w godzinie przedwieczornej, niekiedy w powieczornej godzinie, rzadko w rannych. Krasz. <Po+Wieczorny>

× **Powieczy** p. **Powiekowy:** Uwiędła starość przed snem lekkim drzwi zamknie powieczę. Nar. <Od Powieka>

**Powieć, i,** lm. **i** *chodnik kryty, wiata, szermiernia, miejsce służące do przechadzki przy dworze a. w ogrodzie, strzecha na słupach, szopa przewiewna.* Zdr. **Powietka.** <Po+WIAT/WIEĆ>

†**Powiedacz, a,** lm. **e, [Powiedacz]** p. **Powiadacz:** Wiara przy powiedaczu. Żebr. [Posłuchajcie, posłuchace, co powiedzą powiedace]. <Z Powiedacz>

†**Powiedać, a, ał, [Powiedać]** p. **Powiedzieć:** Wylewaję przed obliczym jego modlitwę moję i zamęt mój przed nim powiedaję. Ps. flor. I też panny siostry powiedają. Ż. E. Niektora siostra, Germana imieniem, o której powiedano, iżby z niewolniczek się narodziła. Ż. E. Takżeć też, bracie miły, u nas powiedają: nie powiedaj tym nowin, co cię nie słuchają. Papr. <Zam. dzisiejszego Powiadać>

**Powiedanie, a,** blm., czynność cz. **Powiedać,** *powiadanie:* Pozór bawienia przyczyna jest powiedania bajek dzieciom. L.

**[Powiednąć, nie, nął]** p. **Powiedzieć.** <Z Powiedzieć>

**[Powiednięcie, a,** blm.] czynność cz. **Powiednąć.**

**[Powiedywać, uje, ywał]** p. **Powiedzieć.** <Z Powiedzieć>

**[Powiedywanie, a,** blm.] czynność cz. **Powiedywać.**

**[Powiedza, y,** blm.] p. **Powiedzenie.** <Po+Wiedza>

**[Powiedzać, a, ał]** p. **Pobiedzać.**

**[Powiedzanie, a,** blm.] czynność cz. **Powiedzać.**

**l. Powiedzenie, a l.** blm., **[Powiedza]** czynność cz. **Powiedzieć. 2.** lm. **a** *odezwanie ś., wyrażenie, słowa, zdanie, sąd:* Możnaby ułożyć cały tom z powiedzeń przypisywanych panu Andrzejowi Zamojskiemu. Lis. Ze wszystkich powiedzeń twoich sława kuć będzie bronzowe i złote wieńce dla herosów nieustraszonych. Wysp.

**2. Powiedzenie, a,** blm., czynność cz. **Powieść.**

**l. Powiedzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powiedzieć ś.**

**2. Powiedzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powieść ś.**

**Powiedzieć, powie, powiedzą a. [powią], powiedział, [Pejdzieć, Pejdzić, Pedzieć, Pedzić, Powiednąć],** nied. **Powiadać,** †**Powiedać, [Powiedać, Poadać, Padać, Pojadać, Pejdać, Powiadować, Powiedywać]** a) *rzec, odezwać ś., dać ś. słyszeć, przemówić, wyrzec, wymówić, wyrazić ś.:* Szczęśliwy, że może P.: mam żonę! L. Co powiesz, Agatko? Niem. Dobry dzień, Bartku, a co tam powiecie? L. *(= z czym przychodzicie?).* Powiadajże! mówże, a będzieszże mówił! L. Ot, powiedział, co wiedział! Kaczk. *(= wyrwał ś. z tym, co wiedział).* Poszła, pilnie patrząc po polach i powiadając w głos jakie słowo modlitwy, przypomniane znagła. Reym. Gdy pitagorejczyków kto pytał o przyczynę jakiej ich nauki, tylko odpowiadali: On powiedział. Pilch. Był to, że tak powiem, młody staruszek. P. sobie = *obiecać sobie, przyrzec sobie, postanowić sobie, dać sobie słowo:* Powiedziałem sobie, że odtąd nikomu nie pożyczę. b) *wypowiedzieć, wygłosić, przedstawić słownie:* P. swoje zdanie. P. mowę, wiersz, kazanie. Powiedz mi prędko, co mi masz P. Nieraz ten, co bajki plecie, trefunkiem i prawdę powie Niem. Chodzi mi o to, aby język giętki powiedział wszystko, co pomyśli głowa Słow. Przen.: Pismo św. powiada *(= mówi, uczy, pou-*

mam zegarka. Nie powiem, kto winien, bom przy tej awanturze nie była. **P. ś.** kim = *nazwać ś. kim, poznać ś. za kogo:* Zjawia ś. krewniak nasz jakiś daleki, który ś. powiada stryjeczno-stryjecznym rodzicem brata. Kaczk. <Po + Wiedzieć>

**[Powiejać, a, ał]** p. **Powiać.**

**[Powiejanie, a,** blm.**]** czynność cz. **Powiejać.**

**[Powiek, a,** lm. **i]** p. **Powieka:** Spojrzała z powieka (= *z pod oka, z pode łba, bokiem*). <Po + Wiek>

**Powieka, i,** lm. **i, [Powiek]** anat. **1.** *pokrywka ruchoma, mogąca zakryć gałkę oczną,* × migawka (palpebra): P. dolna i górna. Powieki są dwie pokrywki do zasłaniania oka. Kirch. Powieki niedobrze dowarte u śpiącego nie są dobrym znakiem zdrowia. Krup. Zemdlał, oczy powieką zamrużywszy. Przyb Powiek brzegi, z których włosy wyrastają. Troc. Zawrzeć, otworzyć, zamknąć powieki. Zapłakane ociera powieki. Wad. Na sen ciężki powieki mu ś. stulają. Bardz. Sen zamknął znużone powieki. Kras. Łzami zroszone powieki. Niem. Odrzuciła nagle powieki z ponad pałających źrenic. Krasiń. Przen. Zamknąć powieki (na zawsze) = *umrzeć.* Dłoń mu przychylna powiek nie zamyka. Mick. Pożegnawszy świat na wieki, gasnące zamknął powieki. Już skonał, jeszcze powieki, jeszcze ś. usta nie zwarły. Mick. Dalej okrąg jakby P. szeroka rozsuwa ś., i w środku widać białek oka. Mick. Sen począł kleić powieki. Zal. Gdy wspomniał o harfie, to z jego powiek wybiegły czerwone dwie łzy. Słow. Ja ciemne chmury zdzieram z ludzkich powiek i światło niosę dla duszy słoneczne. Słow. A już ma wola nie włada mym ciałem i oczom moim tak ciężą powieki. Krasiń. Kłamstwo cięży jakoś na powiekach nawet ludzi bez czoła. Korz. **2.** × Trzecia P. p. **Migotka. 3.** patol. Kurcz powiek (blepharospasmus). Małość powiek (microblepharia). Modzelowatość powiek (pachyblepharosis, tylosis, ciliaris). Niedomykalność powiek (lagophtalmus). Opadnięcie powiek (blepharoptosis). Porażenie powiek (blepharoplegia). Przecięcie powiek (blepharotomia). Stulejka powiek (blepharophimosis). Zapalenie powiek (blepharitis). Zgrubienie powiek (tylosis). Zrost powiek z gałką oczną (symblepharon). Zdr. **Powieczka.** <Po + Wieka, WIEK, WIECZ>

× **Powiekotwórstwo, a,** blm. chir. *wytworzenie powieki sztucznej, plastyka powieki* (blepharoplastica). <Powieka + Twórstwo>

**Powiekowy** × **Powieczy** (palpebralis) przym. od **Powieka:** Chrząstka powiekowa (tarsus) Kleszczyki powiekowe (blepharospath). Łój, maź powiekowa (sebum palpebrale). Ropotok P. (blepharopyorrhoea). Rozwórka powiekowa (tenaculum palpebrarum). Śluzoropotok P. (blepharoblennorrhoea). Zapalenie gruczołków powiekowych (blepharadenitis). <Od Powieka>

× **Powiekozlep, u,** blm. *zlepienie ś. powiek, zapalenie ich brzegów z wydzieliną obfitą, zasychającą* (lippitudo palpebrarum). <Powieka + Zlep>

× **Powiekozrost, u,** lm. *zrośnięcie powiek z gałką oczną* (symblepharon). <Powieka + Zrost>

**[Powiel]** p. **Po wiele: Zalecał sie, P. były** szpetki. <Po + WIEL>

**[Powiela] l.** p. **Po wiele. 2.** *o ile:* Pole potem je dobre, P. kohota usłyszeć można (= *niezby oddalone od budynków gospodarskich*). <Po + Wiela, WIELE>

× **Powielać, a, ał** i × **P. ś.** p. **Powielić.** Troc <Po + * Wielać, WIEL/WOL>

× **Powielanie, a,** blm., czynność cz. **Powielać.** Troc.

× **Powielanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powielać ś.**

**[Po wiele] I.** *po ile? po czemu? w jakiej cenie?:* Pytali ś., po wiele tu wełna? **2.** a. **[Powiela, Powiel]** *póki, dopóki:* Miłowałach go serdecznie, powielech ś. nie doznała, że ta miłość fałszywa.

**Powielekroć, Powielokrotnie** przys. *wielokrotnie, po wiele razy, wiele razy, często, nieraz, niejednokrotnie:* P. od poetów wschodnich opisywany. Mick. <Po + Wiele + Kroć>

× **Powielenie, a,** blm., czynność cz. **Powielić.**

× **Powielenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powielić ś.**

× **Powielić, i, ił,** nied. × **Powielać** *powiększyć w liczbie, pomnożyć.* Troc. **P. ś.** *powiększyć ś. w liczbie, pomnożyć ś.:* Powtarza ś., mnoży i powiela w nieskończoność. < Po + *Wielić, WIEL/WOL >

**Powielkanocny** *następujący po Wielkanocy:* Nie chciał przystać na odroczenie ceremonji do czasu powielkanocnego. Łoś. <Po + Wielkanocny>

**Powielokrotnie** p. **Powielekroć.** Zabł. <Po + Wiele + *Krotnie, od *Krotny, od Kroć>

× **Powienie, a I.** blm. p. **Powianie. 2.** lm. **a** *powiew, podmuch:* Trącę je tylko westchnienia powieniem. Krasiń. Zadrżała, jak drżą zbóż fale pod wiatru powieniem. Krasiń. Ta ręka znikła, jak wiatru P. Krasiń. Mgła maże wiatru wiosenne P. Krasiń. Z dobrym wiatru powieniem. Len. <Od Powiać>

× **Powienienie, a,** blm. p. **Powionienie:** Strwoży cię by najlekse liścia P., nieraz, gdy trwogi niemasz, porwie cię zadrżenie. Toł. <Od Powionąć>

†**Powienny** p. **Powiewny:** Nawa portu za wiatrem powiennym dostaje. L. <Od Powienie>

**Powieńczenie, a,** blm., czynność cz. **Powieńczyć.**

**Powieńczyć, y,ył I.** *jednego po drugim uwieńczyć.* **2.** [P.] *połączyć ślubem.* <Po + Wieńczyć>

†**Powieranie, a,** lm. **a** p. **Powiara:** Oni nieprawość mówią przeciw sprawiedliwemu w pysze i w powieraniu. Wuj. <Od *Powierać, od Powiara>

× **Powierca, y,** lm. **y** p. **Powiernik.** Sł. wil. <Od Powierzyć>

**Powiercenie, a,** blm., czynność cz. **Powiercić a. Powiercieć.**

**Powiercenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powiercić ś. a. Powiercieć ś.**

**Powiercić, i, ił,** †**Powiercieć, [Powircec] I.** *wierząc podziurawić.* **2.** *wierząc porobić (otwory), powywiercać, poprzewiercać, poświdrować, poborować:* P. dziury. **3.** *zająć ś. wierceniem przez pewien czas.* Żart.: P. w nosie = *podłubać, pokręcić, pogrzebać, poświdrować.* **P. ś.** *pokręcić ś.:* P. ś. z bólu. <Po + Wiercić>

†**Powiercieć, i, ał** i †**P. ś.** p. **Powiercić:** Zwierzętom gdy dzieci pobiją, tedy poryczawszy kęs, pobiegawszy, powiercławszy ś., snadnie zaś wszystkiego zapomną. Rej. <Po + Wiercieć>

**Powierczy** przym. od **Powierca: Jakieś towarzystwo czy współka finansowa wypuszcza papiery powiercze.** Obieg P. (circulation fiduciaire). <Od Powierca>

× **Powierna, ej,** lm. **e** p. **Powiernica.** <Od Powierny>

**Powiernica, y,** lm. **e,** × **Powierniczka** forma ż. od **Powiernik;** × **Powierna,** × **Powierzycielka:** Cefiza, P. Andromachy. Sł. wil. <Od Powiernik>

**Powiernictwo, a,** lm. **a** *misja, zadanie, rola powiernika a. powiernicy:* Jego P. przy królu. P. wyborców narodu krótkotrwałe, zostawujące o sobie na całe życie świetne wspomnienie. Bobrow. *(= mandat).* <Od Powiernik>

× **Powierniczek, czka,** lm. **czkowie** p. **Powiernik.** <Od Powiernik>

× **Powierniczka, i,** lm. **i** p. **Powiernica.** Sł. wil.

**Powierniczy** przym. od **Powiernik:** Handel P. = *przez powiernika dokonywany, komisowy.* Sł. wil. <Od Powiernik>

**Powiernik, a,** lm. **cy I. a.** × **Powierny,** × **Powierca,** × **Powierzyciel,** *ten, któremu co powierzają, człowiek zaufany, konfident; zausznik,* poufnik, × poufalec, × podufalec, †poufały, × wiernik, × wiernek, × wierniś: Sekretarz, P. i ulubieniec hetmana. Krasz. **2.** han. = **Komisant.** <Od Powierny>

**Powierny** *mający powierzony sobie obowiązek pewien, misję i t. p.:* Sam biskup i powierne kapłany wesołym patrzyli wzrokiem, w sutych dalmatykach. Krasiń. × **P., ego,** lm. **i** rz. p. **Powiernik:** Zmierzała w małym gronie powiernych ku bramom zamku. Sł. wil. <Po + Wierny>

× **Powierstwo, a,** blm. *wiara, zaufanie, kredyt u kogoś:* Kredyt słowny gruntuje ś. na moralnym przekonaniu o rzetelności i sposobach zapłacenia dłużnika, i ten można nazwać powierstwem. Sur. <Od Powiara>

× **Powiersz, y,** lm. **e I.** p. **Powierzchnia:** Morze, gdy nagłym wichrem ś. zamąci i grunt na mętne przerzuci powiersze. Nar. **2.** p. **Powierzchowność:** Wiele powierszem pociągnieni czynim. Sak. <Po + *Wiersz, od Wierch, Wierzch>

**Powierzać, a, ał** i **P. ś.** p. **Powierzyć.**

**Powierzanie, a,** blm., czynność cz. **Powierzać:** Przyjaźń w wzajemnym powierzaniu nieszczęść słodzi najprzykrzejsze kłopoty. Stasz.

**Powierzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powierzać ś.**

†**Powierzch, u,** blm. p. **Powierzchowność:** Naprzód rzecz tę zgruba i z powierzchu uważemy. Petr. <Po + Wierzch>

†**Powierzchni, [Powierzchni]** p. **Powierzchowny:** Uczciwość nie tylko ta, która w powierzchnich sprawach zależy... Rej. Drzewa szczepiącym przywłaszcza Ewanielja chwałę powierzchnią. Rej. <Po + Wierzchni>

**Powierzchnia, i,** lm. **e,** †**Powierzchność I. a.** ⁄ **Powiersz,** † **Powierzch** *ściana po wierzchu czego, strona wierzchnia, zewnętrzna czego, wierzch czego:* Pływak utrzymuje ś. na powierzchni wody. Na powierzchni kuli ziemskiej. P. gładka, chropowata. Wysokość miejsca jakiego nad powierzchnię morza. Wymierzyć powierzchnię. Księżyc, obracając ś. około ziemi, zawsze nam pokazuje jedną i tę samą stronę swojej powierzchni. Śniad. P. kryształów. **2.** mat. *forma geometryczna dwuwymierna, utwór powstały ruchem linji, ograniczenie bryły czyli ciała geometrycznego:* P. otwarta, zamknięta, płaska, krzywa, algiebraiczna, analityczna, kanałowa, łańcuchowa, prostolinjowa, rozwijalna. P. rzędu drugiego, trzeciego, czwartego. P. kulista, stożkowa. P. jednospójna (p. Jednospójny) P. w znaczeniu miarowym, jako wielkość, pole, np. P. czyli pole trójkąta, wie-

[illegible] wielościanu, walca, stożka, kuli, elipsoidy i t. d. To, czym ciało geometryczne ograniczonym jest, nazywa s powierzchnią. Ls. Rozległość w długości i szerokości tylko nazywamy powierzchnią, równiną a. płaszczyzną. Jak. J. Mierzyć powierzchnią jest to wynaleźć, wiele (razy) ta powierzchnia mieści w sobie jaką powierzchnią wiadomą. Jak. J. P., pole figur, osobliwie pełnych, [illegible] Sol. 3. *miejsce pracy górnicze pod kopalnią*: Dziewuchę dajcie na powierzchnię. Gr. sk. <Od Powierzchni>

†**Powierzchnie, [Powierzchnie]** przys. od **Powierzchni**, *powierzchownie*: Który szczepi, P. pracuje. Rej. Na oko kto co czyni, P., na pozór; maszkary stroi. Kn. <Od Powierzchni>

**Powierzchniowy** l. przym. od **Powierzchnia**: Złoto wydobywają dotąd z warstw powierzchniowych ziemi. 2. fiz.: Przyciąganie powierzchniowe. Napięcie powierzchniowe cieczy p. **Napięcie**. Teorja napięć powierzchniowych. Błona powierzchniowa cieczy p. **Błona**. 3. mat.: Własności powierzchniowe. Ciśnienie powierzchniowe. <Od Powierzchnia>

†**Powierzchność, i**, lm. I p. **Powierzchnia**: P. ciała. Troc. P. figury pełnej, bryły, kostki. Troc. <Od Powierzchny>

†**Powierzchny, [Powierzchny]** p. **Powierzchowny**: Bóg na powierzchnej posłudze i uczynkach nie przestawa Gd. <Od Powierzch>

**Powierzchownie** przys. od **Powierzchowny**; *na oko, na spółkę; zlekka, po łebkach, przelotnie, nie zagłębiając się.*: Głupi P. szacują cnoty wnętrzne. Skar. Możesz zasięgnąć rady w tym rozdziale, nie przelatując go zaś P., lecz z uwagą czytając. Ls. P. tłumiony. Troc. Pokazował P., że... Troc. Znać co tylko P. (= *po wierzchu, niegruntownie*).

**Powierzchowność, i**, lm. i l. a. ✕ **Powiersz, ; Powierzch** *strona zewnętrzna, to, co wpada w oczy, wygląd, powierzchnia, wierzch, pozór*: Nie sądź z powierzchowności. L. Patrz na niego: zdaje ś., iż sama cnota nim rządzi; ach, jak ś. na powierzchowności oszukać można! L. Z powierzchowności sądzić o człowieku. Niem. P. jego przyjemna. L. (= *postać, postawa, figura*). Człowiek ujmującej powierzchowności. Prawdziwa miłość nie dba o powierzchowność, przecież z granic przystojności nie wychodzi. Kras. 3. *płytkość, niegruntowność, niedokładność*: Nadmiar fałszów i powierzchowności obudza nakoniec krytykę i prowadzi na drogę prawdy. Stadn. <Od Powierzchowny>

**Powierzchowny, †Pozwierzchowny, ✕Powierzchni, †Pozwierzchni, †Powierzchny, †Pozwierzchny, †Powierzchni, †Powirzchni** l. *na wierzchu leżący, zewnętrzny, zewnętrzny; przen. widomy, zmysłowy, jawny, wydatny*: Sprawy nasze dwojakie: jedne wnętrzne, drugie powierzchowne. Strona powierzchowna. Troc. Chirurgowie czyli cyrulicy, otrzymawszy zaświadczenie od imci pana doktora egzaminatora, będą podani i wpisani w regiestr z wyrażeniem w szczególności każdego, do jakiego rodzaju choroby leczenia jest zdatny, a po przyjęciu prawa odejściu otrzymają wolność leczenia powierzchownych chorób. Wej. Chcąc udać wstyd powierzchownemi znakami, zwieszają głowę, spuszczają oczy i wlepiają je w ziemię. Pilch. Stroje i ozdoby powierzchowne. Śniad. Widzięk P., nim dzień przeminie, więdnieje i usycha. Zab. Sakrament odbieramy sposobem powierzchownym. Bak. 2. *nie wewnętrzny, nieszczery, udany, obłudny, formalny, pozorny, fałszywy*: Turcy w powierzchownym miłosierdziu ś. kochają. Warg. Religijność powierzchowna. Powierzchowna tylko cnota, szczęśliwość. Troc. Junacy pierzchliwość swoję powierzchowną zuchwałością i hajdamackim strojem nadstawiają. Pilch. 3. *niegruntowny, płytki, pobieżny, przelotny, niedokładny*: Powierzchowna znajomość rzeczy.

**Powierzenie, a** l. blm., czynność cz. **Powierzyć**: P. komu czego na testamencie. Troc. P. komu pokładu, sekretu. Troc. 2. lm. a = a) ✕P. *zwierzenie*: Powierzeń słuchać twych łaknę. Rzew. b) [P.] *pułap w oborze, tworzący schowanie, np. na słomę i t. p.*

**Powierzenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Powierzyć ś.**

**Powierzgiwać, uje, iwał** *zwierzgać z przestankami.* <Po + *Wierzgiwać, od Wierzgać>

**Powierzgiwanie, a**, blm., czynność cz. **Powierzgiwać.**

**Powierzony** l. im. od **Powierzyć**. 2. †P. *zdeponowany*: Żaden kredytor a. wierzyciel (w niedzielę) na dłużniku swym długów i rzeczy powierzonych nie miał wyciągać. Corp. Powierzona rzecz, pokład, depozyt. L. 3. †P. człowiek = *wierny, zaufany*: Wyprawuje tam ludzie powierzone. P. Koch.

**Powierzyciel, a**, lm. e l. *ten, co powierza.* L. 2. ✕P. p. **Powiernik**: Słuszna, abym wam dał rachunek z tych dobrodziejstw, których mię powierzycielem robicie. Stasz. <Od Powierzyć>

✕**Powierzycielka, i**, lm. l. forma ż. od **Powierzyciel**, *powiernica, konfidentka*: Uczyniłam ją powierzycielką wszystkich moich skrytości. L.

**Powierzyć, y, ył**, nied. **Powierzać** l. †P. *uwierzyć, zawierzyć, zaufać, dać wiarę, położyć ufność, spuścić ś. na kogo*, nied. *polegać na kim*: Nie spróbowawszy, złemu nie powierzaj. Jabł. 2. komu co, †czego = *oddać w jego pewne ręce, złożyć u niego w zaufaniu, zostawić u niego z ufnością; polecić, poruczyć mu*: Powierzać czego komu, do wiernych rąk oddawać, pokładać co u kogo. Kn. Jemu powierzam staranie i pieczę o całej naszej rodzinie. Was Pan Bóg podniósł na wysokie urzędy nie dla was, abyście sami swoich pożytków pilnowali, ale dla ludu, który wam Pan Bóg powierzył. Skar. Niema w tym nic małego i nizkiego, co nam ojczyzna powierza. Gol. I ten winien, co kijem bezpieczeństwo mierzył, i ten, co bezpieczeństwo głupiemu powierzył. Kras. Powierzał mi najsekretniejszych swoich myśli. Krasz. (= *udzielał mi, zwierzał mi ś. z niemi*). Korony i znamiona w niebezpieczne powierzone ręce. Lel. Zdanie Hortensjusza było: jednemu wszystkiej władzy powierzać niebezpieczna. Siem. J. Przen.: Widać, że kreskę swoją kabale powierzy. Mick. Co ona powierzać mogła temu kajetowi, tak powszednio wyglądającemu, nie siliłem ś. nawet odgadywać. AKS. **P. ś.** l. komu = *oddać mu ś. z ufnością, polecić ś., poruczyć ś.*: Równie jest rzeczą naganną powierzać ś. wszystkim, jako też i nikomu. Pilch. Kto mnie ś. powierzy, może spać spokojnie. Rzew. 2. komu czego = *zwierzyć ś. komu z czym*: Komu ja ś. powierzę? Mick. Trzeba z tym korzec soli zjeść, komu ś. swoich tajemnic chcesz powierzyć. Górs. J. <Po + Wierzyć>

**Powiesić, i, ił** l. *zawiesić*: P. obraz, ubranie. Przen.: *zwiesić, spuścić, opuścić*: Posłowie idą nosy powiesiwszy: znać, że nie po swej myśli odprawę odnoszą. Kochan. A kto ś. bardzo rozbuja w pogodę, ten zasię skrzydła powiesi w przygodę. Kochan. 2. kogo = *stracić na szubienicy, na*

*stryczku, obwiesić:* Czaplińska, powieszona z rozkazu małżonka i pasierba. Szaj. **P. ś.** *odebrać sobie życie przez powieszenie, obwiesić ś.* <Po+*Wiesić, WIAS/WIEŚ/WIS>

[**Powiesiony**] *powieszony.* <Od Powiesić>

× **Powiesisty** *zawiesisty, suto obwieszony, zwisły, obwisły, zwieszający ś.:* Wynidę sobie między powiesiste gaje nad brzeg rzeki. Kulig. Dotąd jeszcze skargami w powiesistym gaju brzmią góry, brzmią i lasy w okolicznym kraju. Zim. <Od Powiesić>

[**Powiesny**] *po wsi idący, wieś ogarniający:* Do najpowszechniejszych wypadków, które za podstawę do libertacji służyły, odnieść należy pogorzel, czyli ogień P. Paw. <Po+*Wiesny, od Wieś>

![**Powiestka, i,** lm. **i**] *zawiadomienie od urzędu, wezwanie do urzędu, awizacja.* <Ros. pověstka>

× **Powiestny** *powieściowy, znany z powieści, tradycjonalny, legiendarny, podaniowy, osławiony.* Sł. wil. <Od Powieść>

**Powieszać, a, ał** I. *jedno po drugim powiesić, popowieszać, pozawieszać; poobwieszać, powywieszać:* Co nam innego czynić? jeno płakać smutnie, powieszawszy na wierzbach zapomniane lutnie. Kochan. P. zbrodniarzy. 2. [P.] nied. *wieszać, zawieszać:* Żołnierz kołki bijoncy we ściane, swoje surduty powiesá. <Po+Wieszać>

**Powieszanie, a,** blm., czynność cz. **Powieszać.**

†**Powieszczenie, a,** blm., czynność cz. **Powieścić.**

**Powieszenie, a** I. blm., czynność cz. **Powiesić.** 2. †P., lm. **a** *co na sobie wieszają i noszą; talizman, amulet:* Pospólstwo w różnych powieszeniach ma zaufanie i wiarę. Krup.

**Powieszeniec, ńca,** lm. **ńcy** *człowiek powieszony, obieś, obwieś:* Zdarzył ś. wkrótce i trzeci P.; ten doradził odbić i obaczyć, co jest w środku. Szaj. <Od Powieszony>

**Powieszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powiesić ś.**

**Powieściarski** p. **Powieściopisarski:** Peregrynacje, które fantazja moja powieściarska po ziemi rodzinnej odbywa. Jeż. <Od Powieściarz>

**Powieściarstwo, a,** blm. p. **Powieściopisarstwo:** Szanuję wielce bogate poszukiwania dziejowe z tego czasu, ...pięknie rozwinięte P. i prace wieszczów. Tren. Warto głębiej w to wglądać, zwłaszcza co ś. tyczy powieściarstwa polskiego. Jeż. <Od Powieściarz>

**Powieściarz, a,** lm. **e** p. **Powieściopisarz:** Ten sławny P. pierwszy ożywił literaturę. Wiszn. <Od 1. Powieść>

†**Powieścić, i, ił** *przepowiedzieć, zapowiedzieć, wyprorokować:* Chrystus ś. nam narodził, jenż dawno powieszczon był. Psń. <Po+Wieścić>

**Powieściopisarka, i,** lm. I forma ż. od **Powieściopisarz:** Od czasu „Malwiny" księżnej Wirtemberskiej znajdowali ś. powieściopisarze i powieściopisarki z talentem. Chm.

**Powieściopisarski** przym. od **Powieściopisarz; Powieściarski:** Talent P.

**Powieściopisarstwo, a,** blm., **Powieściarstwo** I. *pisanie powieści, jako zatrudnienie, specjalność.* 2. *gałąź literatury, obejmująca powieści:* P. bujnie ś. rozwinęło. <Od Powieściopisarz>

**Powieściopisarz, a,** lm. **e, Powieściarz** *pisarz powieści, autor powieści:* Wątpię, aby kazanie powieściopisarza skutek mieć mogło jaki. Krasz. <1. Powieść+Pisarz>

**Powieściowo** przys. od **Powieściowy:** Nim Rózia zacznie interesować P., już te osoby uchodzą z pola. Kasz.

**Powieściowy** przym. od **Powieść:** Proza, literatura powieściowa. W powieści „Masław" karty jej zajmuje przeważnie nić powieściowa, romans. Tysz. Dzienniki londyńskie nie mają odcinków powieściowych. Nagan. Doktór G. nie jest to żadna postać powieściowa, lecz człowiek żyjący. Jeż. *(= bajeczna, zmyślona, urojona, mityczna).* <Od 1. Powieść>

I. **Powieść, i,** lm. **i** I. †P., [P.] *powiedzenie, wyrażenie, odezwanie ś., mowa, słowo, oznajmienie, zdanie, frazes:* Dobra P., gdy mówią: jeść! Kn. (dobra nowina, dwunasta godzina). Krótkie a węzłowate powieści Budnego. P. znamienita *apophtegma.* Kn. Któż uwierzy powieści od nas słyszanej? Sekl. (Ewanielji. L.). [Ordynans wraca z powieścią. Spytajcie go, matuleńku, czyli ma nóż swój, a jak nie ma swego noża, połóżcie mu mój. Dziękuję ci, Anuleńku za twoją P.]. P. do obyczajów należąca, sentencja. L. *(= moral).* 2. *wieść, pogłoska, plotka, gadka, podanie, wersja:* Którzy z powieści ludzkiej pisali, w wielu rzeczy pobłądzili. Warg. Nieprzystojną powieścią waszą poczciwość niesłusznie szczypał. Z. A. P. wczoraj była, że... Troc. Nie mamy nikogo hańbić z powieści ludzkiej, ani z widzenia. Znam go z powieści. Troc *(= ze słyszenia).* Papr. 3. †P. *zła lub dobra sława, złe lub dobre imię, opinja, renoma, reputacja, fama:* Niebardzo mu idzie o dobrą P. Mącz. Ratować kogo w jego sławie a dobrej powieści. Mącz. Rzucić ś. komu na dobrą P. abo uwieść komu czci. Mącz. Ubliżać komu w dobrej powieści. Kasz. Język złośliwy targa ś. na ludzi cnotliwych sławę a P. L. 4. †P. *przypowieść, przysłowie:* Przetoż też mądrze słynie owa P. głośnie: kędy djabeł nie może, to tam babę pośle. P. (przypowieść) pospolita niesie. Troc. P., parabola. Ps. flor. 5. *opowieść, opowiadanie, bajka, gawęda:* P. dziejopisa ma być tak, jak zwierciadło: wiernie to oddawać ma, co przyjmuje. Kras. A my usiądziem w okrąg na ziemi, powieści stare sen nam odgonią. Rom. Otaczamy księdza, by nam gawędził odwieczne powieści. Syrok. Dziwaczne powieści, zabobonów krocie o nocnych duchach, upiorach i czarach. Mick. Słuchając tych powieści (o więźniach), człek spłakał ś., zgłupiał. Mick. Znikł rycerz, i zostawił o upiorach P. Malcz. Zaklęte zamki arabskich powieści. Malcz. Mówże, mów co prędzej P. długą, a nie zaniedbaj najmniejszego szczegółu z przebiegu walki. Wysp. 6. *rodzaj utworu pisarskiego opowiadającego:* P. historyczna, obyczajowa, społeczna, poetyczna. W powieści, jak ją nasz wiek pojął i stworzył, zbiega ś. wszystko, co zajmuje człowieka. Krasz. Zdr. **Powiastka.** <Po+1. Wieść>

2. **Powieść, edzie, ódł** *wiodąc pociągnąć z sobą dokąd; poprowadzić:* Co ciebie, Jasieńku, na wojnę powiodło? Psń. Jeździec powiódł oczyma... tak! nikogo tu niéma. Ziel. W drzwiach stanęła i okiem jeno wyrazu zapytania pełnym powodziła za nim. Jeż. Powieść dni, żywot i t. p. *= przepędzać, spędzić, przeżyć:* Powiedzieccie żywot miły bez kłopotu. M. Koch. Szczęśliwy, kto cię sobie w towarzystwo wieczne zholduje i dni z tobą powiedzie społeczne. Gawiń. **P. ś.** I. *powieść jeden drugiego, poprowadzić ś.* 2. i nied. **Powodzić ś.** *= iść, pójść, poszukować ś. źle lub dobrze,* nied. *wieść ś., dziać ś.:* Powiodło ś. nam szczęśliwie. Wuj. Wpadł w niemoc ze smutku,

s. tak powiodło, jako myślił Wuj. Nie gruszył s. z tego, iż s. złym dobrze powodziło na świecie Skar. Źle s. powiodło Troc. Powodzi mi się dobrze, źle Troc. Jak ci s. powiodło? Jakaż ci ś. powodzi, jak mi s. miewasz? L. Jakoż ci s. przez ten czas powodziło? — O, bardzo licho. L. Powiedzże mi przecię co nowego z drogi, jak s. wam powodziło? L. Dobrym źle, złym dobrze s. na świecie powodzi. Kn. Jeśli nam wszystkim dobrze ś. powodzi, nie bądź zbyt wesoł, radość smutek rodzi. Bratk. Panie kupiec, jak ś. mu na handlu powodzi? L. b) *mało ś., pojść dobrze, poszczęście ś., poszykować ś.:* Często, co ś. jednemu powiodło, drugiemu s. nie powiedzie. Lubom. Rozumiem, że mu ś. powiedzie, bo umie s. znaleźć. L. Nie powiodło s. Troc. Powiodła mu s. ta sprawa. Troc. Nic mu ś. nie powodzi. Troc. Powodziło mu ś. wszystko, cokolwiek zamyślał. Troc. Kiedy Bóg zechce, zazdrość nie przeszkodzi, kiedy nie, praca nic ś. nie powodzi. Rys. Gdy ś. raz pierwszy co nie powodzi, drugi raz ś. zaś poprawić godzi. Kn. Miej stąd naukę, gdy ś co szczęśliwie powodzi, iż cię też i nieszczęście oczekiwa. L. Gdy mu ś. wojna szczęściem nie powiodła... Nies. Powodzi mu ś. = *szczęści mu ś., dobrze ś. ma, dobrze stoi, dobrze mu idzie, ma szczęście.* <Po + 2. Wieść>

**Powietka, i,** lm. **i** p. **Powieć.**

**Powietniczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Powietnik.**

**Powietnik, a,** lm. **cy,** × **Powiatnik** *współziomek, mieszkaniec tego samego powiatu, obwodu:* W ciągnieniu wojewoda ma tego strzec, aby powietnicy jego nikomu żadnej szkody nie czynili. St. lit. Cieszą ś. powietnicy oszmiańscy ze względów W K Mości. Djar. gr. Pac, podstoli litewski, i Zołok, P. kowieński. Mat. Bracia szlachta powietnicy. Pol. <Od Powietny>

**Powietny** p. **Powiatowy.** <Od Powiat>

**Powietrzalec, lca,** lm. **lce, Skrzydłopalcat** (pterodactylus) *zwierz dawnego świata, prawdopodobnie latający, z rzędu jaszczurek.* Łab. <Z Powietrze>

**Powietrze, a,** blm. **I.** *gaz otaczający ziemię i stanowiący atmosferę ziemską, mieszanina azotu z tlenem i małemi ilościami ciał innych:* Nasza ziemia jest zewsząd rzeczą przezroczystą i płynną otoczona, którą powietrzem zowiem. Kluk. P. duszne. P. dobre, złe, zdrowe. Troc. Ciężkość powietrzna. Kolumna powietrza. Ciśnienie powietrza. P. rozrzedzone, zgęszczone. Wyjść na wolne P. Przechadzać ś. po wolnym powietrzu. Wpuścić świeżego powietrza do pokoju. Wysadził wieżę w P., na P. Ptaki latają po powietrzu. Ptak przez P. lata. Troc. P. chłodzi, żywi i otrzeźwia człowieka. Rej. Przeszli jako łódka po wodzie, ptak na powietrzu, śladu żadnego nie zostawując Skar. P. s zaćmiło pod strzałami. Bardz. Na powietrzu umieszczone kołyszą ś. śpiże (= *dzwony*). Tremb. Wtym P. napełniło ś. szelestem, i całe stado jaskółek dach zaczęło obsiadać. Zbolałą piersią chwytał P. Oddychać powietrzem. Kłócą P. ptaszkowie leśni. Karp. Zaczęło s P od zlocu wytomów. Mick. I gdym sępa oczyma poza sobą tropił, już on wisiał w powietrzu jako plamka szara.. Mick. Spotkałem lotne w powietrzu bociany długim szeregiem. Słow. Krzyk straszliwy wstrząsnął powietrzem, i walka zawrzała w jednej chwili. Sienk. Gdyśmy stanęli u brzegu, wenecki pretor chciał wiedzieć, jeśliśmy z dobrego powietrza. Warg. (= *zdrowej okolicy*). [W powietrzy] = *w powietrzu.* Przen.: Na powietrzu coś pokazać = bardzo daleko, co niewyraźnego, niepewnego (dudki, gruszki na wierzbie, na kościele), mamić kogo. L. Na powietrzu pokazałeś nam coś, czego nie widzi, jeno twoje oko. Górn. Przen.: Na powietrzu zamki budować. Lubom. (= *na lodzie; domy z paska*). Po powietrzu zamki sobie kreślić. Tw. Nadzieja tyle dostarcza ludziom imaginacji, że mają zawsze z czego budować pałace wielkie na powietrzu. L. **2.** P., złe, morowe P. = *mór, zaraza morowa, dżuma:* O Hiszpanym zawadził i byłbym tam dłużej posiedział, gdyby nie to, że właśnie wtedy zawiało w tamtych krajach P. Kaczk. Jako to świadczę, jako Marcin nie mógł przejachać przed złym powietrzem jeziora oglądać tedy, kiedy mu woźny rok zdał z Gierłaszym ku widzeniu. Rot. Zakurzone P. w Niemczech wielu mu z dworu jego o śmierć przyprawiło. Nies. Gdyby był powietrzem nie umarł. Nies. P. morowe jest plaga boża, mówią, iż jest para niejaka jadowita, z powietrzem pomieszana, duchowi żyjącemu nieprzyjazna. Dambr. P. tam panuje. Troc. Powietrzem zarażony. Troc. P. nie jest osobna jaka i szczególna, różna od drugich choroba: ale ze wszystkiemi mogąc ś. sprząść, w ten czas powietrzem ś. staje, kiedy tę a. owę chorobę od jednego do drugiego przen si i nią ludzi zarażając, więcej ich gubi, niż na świecie zostawia. Petr. Nauka, jak ś. ustrzec powietrza zarażonego, to jest morowego. Sien. W Rzymie, gdy raz złe P. morzyło wielu ludzi, w jednym domu zarażony był młodzieniec. Skar. O powietrzu, zarazach i pomorkach na ludzi. Perz. Od powietrza, głodu, ognia i wojny zachowaj nas, Panie! Pśń. Od nich jak od złego powietrza uciekam. Kul. (= *jak od psa wściekłego; jak od zarażonego*). Bodajże tak złych panów P. porwało! L. Powietrza ś. obawiasz, lecz upewniam cię, Pietrze, na powietrzu ty umrzesz, a nie na P. Koch. W. (= *na szubienicy, nie zaś na zarazę*). **3.** *stan pogody; aura, klimat:* Mroźne, zimne, dżdżyste, ciepłe P. Służy, nie służy mu tu P. Troc. Nigdy P. nie było piękniejsze i łagodniejsze, jako dnia onego. P. Koch. **4.** †P., [P.] *wiatr:* Gdy wielkie powstało P., chcąc, aby mu ś. łodzia nie zalała, wszystko z niej wyrzucił. L. (= *wiatr, burza, nawałnica.* L.). **5.** *porażenie, utrata władzy w członkach, paraliż, szlak:* Powietrzem rażony, ruszony. Przyszli do niego, niosąc powietrzem ruszonego, którego nieśli czterej. Wuj. Paraliżu, to jest zabicia powietrzem leczenie. Sien. Lekarstwo przeciw zarażeniu wszelkich członków, jak pospolicie mówią, od powietrza. Trzyc. Przykładać szałwią na członek, jak mówią, powietrzem zabity. Trzyc. Zwali tego filozofa paralitykiem, iż był powietrzem zarażony. Białob. Gdy ś. rozgniewał, ruszyło go powietrze, i w kilka dni umarł. Biel. M. **6.** †P. = *lotny stan ciała, gaz:* P. palne = *wodór.* P. hepatyczne = *siarkowodór.* **7.** gór.: P. gorące = *ogrzane powietrze, wiatr gorący, wpuszczany do pieców szybowych i ognisk dla oszczędzenia paliwa, po ogrzaniu go w oddzielnych na to przyrządach.* P. zepsute w kopalni przez domieszanie gazów, głównie kwasu węglanego i azotu (wyziewy duszące) lub wodoru i węglowodoru (sprowadzających wybuchy zapalne). Łab. <Po + * Wietrze, od Wiatr>

**Powietrzeć, eję, ał** *zwietrzeć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Wietrzeć>

**Powietrzenie, a,** blm., czynność cz. **Powietrzeć.**

**Powietrznia, i,** blm. *pas powietrza, otaczający ziemię, atmosfera, powietrzokrąg.* <Od Powietrzny>

**Powietrzniany** I. *od powietrzni, atmosferyczny.* **2.** *z powietrza, powietrzny, eteryczny, mglisty, przejrzysty, subtelny, nadpowietrzny:* Ja już gdzieś tę postać powietrznianą widziałem! Krasiń. Tylko chmury, co go kryją, widzisz mgliste, a nie światło jego czyste, a nie kształty powietrznianе. Krasiń. <Od Powietrznia>

**Powietrznica, y,** lm. **e, Wiatrociąg,** × **Powietrzociąg,** × **Duchociąg** *machina do wypompowywania powietrza, pompa powietrzna.* <Od Powietrznik>

**Powietrznie** przys. I. *w powietrzu, na powietrzu, po powietrzu, w przestworzu, nad ziemią.* **2.** *w kierunku wiatru, z wiatrem, za wiatrem, podług wiatru.* Sł. wil. <Od Powietrzny>

**Powietrznik, a,** lm. **i** I. *chorągiewka i t. p., wietrznik, wiatraczek na dachu, wskazujący kierunek wiatru:* Na szczycie wieży złota gałka z powietrznikiem. Jarz. **2.** × P., lm. **cy** *żeglarz napowietrzny, aeronauta, puszczający ś. balonem.* **3.** [P.] *Warszawianin na letniem mieszkaniu, letnik.* **4.** bot. p. **Pienisława.** <Od Powietrzny>

**Powietrzno** przys. *z obfitością powietrza:* Tu jasno, przestronnie, P.! Sienk. <Od Powietrzny>

**Powietrznobębenkowy** lek.: Przewodnictwo powietrznobębenkowe = *aërotympanale Leitung.* <Powietrzny + Bębenkowy>

× **Powietrznochodzący** *chodzący po powietrzu:* Byłbym nie lunatykiem, ale powietrznochodzącym. Słow. <Powietrzno + Chodzący, od Chodzić>

**Powietrzność, i,** blm. I. rz. od **Powietrzny,** *obfitość powietrza, przestrzeni:* To malowidło posiada świeżość i poezję, wielką P. Jell. **2.** † P., lm. I *wiatr, gaz:* Proszek ten powietrzności grube wygania. Spicz. **3.** *eteryczność, przejrzystość, powiewność, lotność:* Postaci Mickiewicza, choćby fantastyczne, są nawet w swej pieszczotliwości i powietrzności stosunkowo krzepkie i krążą bardzo blizko ziemi. Chm. <Od Powietrzny>

**Powietrzny** przym. od **Powietrze** = a) Trąba powietrzna. Opony powietrznej barwy. Leop. *(= błękitnej).* Opady powietrzne. Pompa powietrzna p. I. **Pompa,** powietrznica, × powietrzociąg, wiatrociąg, × duchociąg. Dziura powietrzna *(= luft).* Perspektywa powietrzna (gdy przedmioty na obrazie zachowują odcienie barwne, będące następstwem niezupełnej przezroczystości powietrza). Hamulec P. *(= pneumatyczny).* Gniewny Jowisz ognistym grotem powietrzne przeszywa szlaki. Tremb. Myśliwstwo powietrzne. Troc *(= ptasze).* O myśliwstwie powietrznym i ziemnym. Haur. Kocioł P. *(= wietrznik).* **2.** *w powietrzu będący, unoszący ś., bujający po powietrzu, napowietrzny, lotny:* Zjawiska powietrzne. Powietrzne ptastwo. Otw. Piorun przepada przez P. kraj wielkim grzmotem. Troc Powietrzne jerzyki. Mor. Żeglarz P. *(= aeronauta)* Żegluga powietrzna. Ludzie w powietrznym wędrują balonie. Kniaź. Chorągiewka powietrzna *(= powietrznik).* Gdzie są skowronków powietrzne gadulstwa? Krasiń. Palmy i bambusy powiewały swym powietrznym uliścieniem. Sier. Balon oddziału powietrzno-żeglarskiego unosił ś. i pływał nad polem. Muzyka echowa zacznie hymnami powietrznemi dzwonić. Słow. **3.** *morowy, pomorowy:* Powietrzna febra, zaraza. Troc. Burmistrz P. = *rządca osady szpitalnej z osób podległych zarazie, na wyspie wiślanej, zwanej polkowską.* Wej. [A to P.!] przekleństwo, *zapowietrzony.* **4.** anat.: Drogi powietrzne = *oddechowe* (viae aëriferae). **5.** bot.: Korzeń P. = *wyrastający z pędów ponad ziemią.* Rost. Powietrzne ziele p. **Iwomianek.** **6.** lek.: Leczenie powietrzne = *leczenie za pomocą powietrza* (aërotherapia). Miesienie powietrzne. Kąpiel P. **7.** patol.: Dymienica powietrzna i Guz P. p. **Morówka.** **8.** zool.: × Pęcherz P. ryb = *pęcherz pławny.* × Rurki powietrzne = dychawki owadów (tracheae). <Od Powietrze>

× **Powietrzociąg, u,** lm. **i** I. p. **Powietrznica.** **2.** *otwór do wpuszczania powietrza, luft, wentylator, wentyl, wiatraczek.* <Powietrze + Ciąg>

**Powietrzokrąg, ęgu,** lm. **ęgi** I. p. **Powietrznia:** Na wysokościach żywioły w powietrzokręgu nie są zdolne wszczynać co nowego. Stasz. **2.** × P. *powietrze, otaczające dany przedmiot:* Para, wychodząca z rośliny, mieszając ś. z powietrzem, czyni P. rośliny. Sł. wil. <Powietrze + Krąg>

**Powietrzomiar, u,** lm. **y, Powietrzomierz** *przyrząd do mierzenia powietrza, pneumometr.* <Powietrze + * Miar, od Mierzyć>

**Powietrzomierstwo, a,** blm. *aerometrja.* <Powietrze + * Mierstwo, od Mierzyć>

**Powietrzomierz, a,** lm. **e** p. **Powietrzomiar.** <Powietrze + * Mierz, od Mierzyć>

× **Powietrzotok, u,** blm. p. **Powietrznia.** <Powietrze + Tok>

**Powiew, u,** lm. **y** I. *powianie, powiewanie, podmuch:* Pałac, zająwszy ś. płomieniem, za silniejszym wiatru powiewem klęską swoją okoliczne miejsca ogarnął. Nar. Podróżny stał, wonnemi powiewami kwiatów oddychając. Mick. P. zefiru. Jakby człowiek ś. znalazł w dużej fabryce między warczącemi maszynami, nieustannie biegnącemi pasami, które chcą porwać, i rozpędzonemi kołami, których sam P. może obalić, a ciężar zmiażdżyć. Prus. Na topolach w chłodnym powiewie drżą liście i szeleszczą. Wysp. **2.** patol.: P. padaczkowy p. **Mrowie.** Obawa powiewu przy wodowstręcie (aërophobia). Zdr. **Powiewek.** <Po + Wiew>

× **Powiewaczka, i,** lm. **i** *wachlarz, wachlarzyk.* Troc. <Od * Powiewacz, od Powiewać>

**Powiewać, a, ał,** [**Powiuwać, Powiwać**] nied. I. *wiać z przestankami, przewiewać; wiejąc zalatywać:* Powiewa tu wiatr. Troc. Wiatr gdy powieje, nakształt morskich bałwanów pole ś. zachwieje. Tw. Między tropikami powiewa ustawicznie wiatr pewny wschodni trwale i statecznie. Łęcz. Z wyspy tej powiewa wdzięczna wonia, która pochodzi z mnóstwa wonnych drzew. Łęcz. Wiatry mile powiewają. Li. **2.** a. × **P. ś.** *wiewać ś., szamotać ś., poruszać ś. od wiatru:* Toż pokąd jeszcze sztandar im powiewa, nie słabnie serce. Rom. W oknach zajezdnych domostw powiewają firanki ponsowo-białe. Roł. Na wieży powiewała chorągiew. **3.** czym, × co = *wiewać, potrząsać, szamotać, machać, bujać, miotać, chwiać, kołysać, kiwać:* Wiatr liście powiewa. Troc. Wiatr lekki włosy jej powiewa. Kras. Wiatr jego włosy siwemi powiewał. Kras. Szerokie łany złotym kłosem powiewają. Lib. Dąb wysoki powiewał w górze wielkim pękiem gorąco-żółtego listowia. Orzesz. P. chustką na pożegnanie odjeżdżającemu. Powiewa mię wiatr = chwiewam ś., ventis agitor. Kn. **4.** † P. kogo, co = *chłodzić wiewając nań, wachlować:* P. co (na co) wachlarzem. Troc. **5.** † P. zboże zmłócone = *przewiewać, wywiewać,*

wiać Troc. 6. dok. *spędzić pewien czas na wiewaniu* < P. s. I. p. wyż. pod 2): Powiewający ś. od wiatru, *flatus amicus* Kn. Wiara twa z trzciną ś. powiewa. Tw. 2. *chłodzić ś. powiewając, wachlować ś., owiewać ś.*: P. ś. wachlarzem. L. 3. dok. *sypnąć pewną chwilę owianiem ś.* <Po + Wiewać>

**Powiewanie, a,** l.m., czynność cz. **Powiewać.**

× **Powiewanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powiewać ś.**

**Powiewek, wku,** lm. **wki** p. **Powiew**: Zimny dmie P. Zan.

**Powiewnie** przys. od **Powiewny.**

**Powiewnoszaty** *mający szaty powiewne*: Powiewnoszata mąż drużyna wierzch Parnasu skoczny tańcem zamiata Nar. < Powiewny + *Szaty, od Szata*>

**Powiewność, i,** blm. rz. od **Powiewny.**

**Powiewny** l. a. † **Powienny** † Wiatr P. = *pomyślny, sprzyjający, popędzający,* † p o w i a t r: Powiewnym żeglować wiatrem. Troc. Wiatr mieli P. Pot. † Przen.: *pomyślny, pocieszający, szczęśliwy, przyjemny, pożądany*: Powiewniejsze otrzymał nowiny. Troc. 2. *wiejący ś. za lada powiewem, igrający z wiatrem, chwiejny, gibki, lekki, eteryczny, smukły, wiotki*: Powiewne włosy. Szym. Listek P. chrząsnął. Birk. Powiewna trzcina. Kochan. Jak ufać tak powiewnej ze słomą wierności. Tw. Długa powiewna, rozpuszczona szata owija piersi, oziębłe dla świata. Od. Biała i powiewna postać. Słow. Jak P. liść ajeru, lekko wiatrem kołysana. Słow. Widne łzy w oku, widne drżenie dłoni i cała postać powiewna i drżąca. Słow. 3. [P.] *przewiewny.* 4. gram.: Spółgłoski powiewne Mał. <Od Powiew>

**Powieźć, ezie, ózł** kogo, co = *pojechać z czym, wieźć kogo, co, zawieźć.* <Po + Wieźć>

**Powiezienie, a,** blm., czynność cz. **Powieźć.**

**Powiędnąć, ędnie, ądł,** × **Powięgnąć** (o wielu) *zwiędnąć kolejno, jedno po drugim*: Powiędli wszyscy, jakoby im wpół duszy nie stało. Smotr. Zioła, kwiaty powiędły. <Po + Więdnąć>

**Powiędnięcie, a,** blm., czynność cz. **Powiędnąć.**

× **Powięgnąć, ęgnie, ągł** p. **Powiędnąć**: Żywność w badylach powięgła. Wysp. <Zam. Powiędnąć>

× **Powięgnięcie, a,** blm., czynność cz. **Powięgnąć.**

**Powiększać, a, ał** i **P. ś.** p. **Powiększyć.**

**Powiększanie, a,** blm., czynność cz. **Powiększać.**

**Powiększanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powiększać ś.**

**Powiększenie, a,** l. blm., czynność cz. **Powiększyć.** 2. lm. **a** fiz. *stosunek wielkości obrazów, otrzymywanych działaniem zwierciadeł, soczewek, lunet, mikroskopów — do wielkości przedmiotów*: P. liniajne = *P. w kierunku jednego tylko wymiaru.* P. kwadratowe = *P. całej powierzchni przedmiotu.*

**Powiększenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powiększyć ś.**

× **Powiększy** *nieco większy, znaczniejszy.* Pol. W pierwszej porcji rubinów ośm powiększych i mniejszych. Niem. <Po + Większy>

**Powiększyciel, a,** lm **e** *ten, co powiększa a. powiększyć* L. <Od Powiększyć>

**Powiększycielka, i,** lm. **i** forma ż. od **Powiększyciel.**

**Powiększyć, y, ył, [Powikszeć],** nied. **Powiększać, [Powikszac]** *zrobić większym, zwiększyć; rozszerzyć, rozprzestrzenić, pomnożyć; spotęgować, podwoić, zdwoić*: P. plac, bogactwo, karę. † P. pragnienie, starania. P. pensję (= *podnieść, podwyższyć*). Wieść wszystko powiększa (= *przesadza, rozdyma*). Szkło powiększające. **P. ś.** *zwiększyć ś., stać ś. większym, rozprzestrzenić ś., rozszerzyć ś., pomnożyć ś., rozrosnąć ś., wzrosnąć, spotęgować ś.*: Każda ilość, odmieniając ś., nie może tylko a. ś powiększać, a. zmniejszać ś. Śniad. <Od Powiększy>

**Powięsła, y,** lm. **y** bot. (gonania) *roś. z rodziny szaklakowatych.*

**Powięzić, i, ił** l. *uwięzić jednego po drugim*: Książę Przemysław I, śmiało na Nałęczów uderzywszy, powięził hersztów rokoszu. Szaj. 2. *potrzymać pewien czas w więzieniu.* <Po + Więzić>

**Powięzienie, a,** blm., czynność cz. **Powięzić.**

**Powięznąć, ęźnie, ązł** (o wielu) *uwięznąć kolejno, jeden po drugim; połgnąć, pogrzęznąć*: Ptaki na lepie powięzną na gałązkach. Trzyc. P. w błocie. <Po + Więznąć>

† **Powięzywać, uje, ywał** i † **P. ś.** p. **Powiązać.**

† **Powięzywanie, a,** blm., czynność cz. **Powięzywać.**

† **Powięzywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powięzywać ś.**

**Powięź, i,** lm. **i** l. *więź, uwięź, pęto, splot; wiązka*: Pachoł to, co tam siedząc w powięzi lin, śwista sobie. Kon. P. słomy. Kon. P. ziemi zapada w otchłanie bezdenne. Kon. 2. a. **Opaska** anat. *twory ścięgniste, błoniaste w ciele,* r o z c i ę g n a, (fascia). <Po + Więź>

**Powięźnięcie, a,** blm., czynność cz. **Powięznąć.**

**Powięźny** przym. od **Powięź**: Włókna powięźne.

**Powijacz, a,** lm. **e** l. *ten, co powija.* 2. † P., [P.] p. **Powijak**: Centaurów tam Nefele brała w powijacze, złączywszy myśli z Iksjonem chętne. Chr. Obwiń chustkami połamane kości, potym powijaczem obwijaj nogę całą. Perz. 3. [P.] p. **Powój.** <Od Powijać>

**Powijaczek, czka,** lm. **czki** p. **Powijak.**

× **Powijaczka, i,** lm. **i** p. **Powijak.** Sł. wil. <Od Powijak>

**Powijać, a, ał** l. p. **Powić.** 2. p. **Powinąć.**

**Powijak, a,** lm. **i,** × **Powitek, † Powijacz, [Powijacz], † Powojnik, [Powójnik],** × **Powijaczka,** · **Spowijak** *pas płócienny, bandaż do powijania niemowląt.* Przen.: Nauka wyzwoliła ś. z dziecięcych powijaków (= *wyszła ze stanu niedołęstwa, niemowlęctwa*). Handel wyzwolił ś. z niemieckich powijaków (= *z rzekomej, nieproszonej opieki*). Zdr. **Powijaczek.** <Od Powijać>

**Powijanie, a,** blm., czynność cz. **Powijać.**

[**Powijka, i,** lm. **i**] *roślina wijąca ś.* <Od Powić>

**Powikłać, kła** a. **kle, kłał,** × **Powichłać** *pogmatwać, zwikłać, zgmatwać, pokręcić, poplątać, zaplątać, splątać, pomieszać, posupłać, potargać,* posp. *pokiełbasić*: Z wozu wyrzucony, w rzemiennych lecach powikłał był ręce. Otw. Za kłodą chróst był i gąszcz powikłana. Krasz. **P. ś.** *pogmatwać ś., zwikłać ś., zgmatwać ś., pokręcić ś., poplątać ś., zaplątać ś., splątać ś., pomieszać ś., pokrzyżować ś., posupłać ś., potargać ś.,* posp. *pokiełbasić ś.* <Po + Wikłać>

l. **Powikłanie, a** l. blm., czynność cz. **Powikłać.** 2. lm. **a** *stan rzeczy powikłanych, gmatwa-*

*nina, plątanina;* lek.: *przyłączenie ś. choroby nowej do już poprzednio istniejącej,* komplikacja (complicatio).

**2. Powikłanie** przys. od **Powikłany**, *ciemno, niewyraźnie, bezładnie, zawiło.* Bobr. <Od Powikłany>

**Powikłanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Powikłać ś.**

**[Powikrzyca, y,** lm. **e]** p. **Powicher.** <Z Powichrzyca>

**[Powikszac, a, ał** i **P. ś.]** p. **Powiększyć.**

**[Powikszanie, a,** blm.] czynność cz. **Powikszać.**

**[Powikszanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Powikszać ś.**

**[Powikszeć, y, ył]** p. **Powiększyć.**

**[Powikszenie, a,** blm.] czynność cz. **Powikszeć.**

†**Powilać, a, ał,** †**Powilić** *pobałamucić.* <Po+*Wilić, od Wiła>

**[Powilać, a, ał]** *pokarmić jakie małe stworzenie, popieścić.* <Po+*Wilać, ? od Lit. wilóju>

†**Powilanie, a,** blm., czynność cz. **Powilać.**

**[Powilanie, a,** blm.] czynność cz. **Powilać.**

†**Powilenie, a,** blm., czynność cz. **Powilić.**

**Powilgotnieć, eje, ał** *zwilgotnieć nieco:* Powilgotniało w oczach, a z czupryny kurzyć ś. zaczęło. Gliń. <Po+Wilgotnieć>

**Powilgotnienie, a,** blm., czynność cz. **Powilgotnieć.**

†**Powilić, i, ił** p. **Powilać.** <Po+*Wilić, od Wiła>

**Powilijski** *po rzece Wilji, wzdłuż jej brzegów położony:* Wołyńscy książęta do litewskich powilijskich dzierżaw napady mocno czynili. Stadn. <Po+*Wilijski, od Wilja>

**Powilżenie, a,** blm., czynność cz. **Powilżyć.**

**Powilżyć, y, ył** *zwilżyć jedno po drugim.* <Po+Wilżyć>

**Powinąć, nie, nął,** nied. **Powijać I.** p. **Powić:** P. walec płótnem = *owinąć.* **2.** *wywinąć, zakręcić, machnąć, obrócić:* Tobie, Bachusie, gdyś błysnął rogiem ozłoconym, pochlebnym, Cerber powijał ogonem. Nar. Zapłakana, jak biała lilija, którą wiatr powija. Pśń. (= *miota*). **3.** †P. nogę = *wywichnąć, zwichnąć nieco, nadwichnąć, skręcić:* Powinął nogę. Troc. Nogę powinął, powinęła mu ś. noga, pośliznął ś., szwankował, potknął ś. L. Raz powinąwszy nogę, trudno powstać. Prz. **4.** †P. przen. *podciąć, podkosić, zwalić z nóg:* Wszystek ten naród niechaj miecz razem powinie, a ich imię niech z niemi pospołu zaginie. P. Koch. **P. ś. I.** (o nodze) *podwinąć ś., skręcić ś.; potknąć ś., pośliznąć ś., osunąć ś., opsnąć ś.:* Komu ś. noga powinie, leda kto ś. go nabije. Kn. Przen.: Noga mu ś. powinęła = *nie udało mu ś., los mu nie dopisał, nie powiodło mu ś.:* Sam tę wojnę wypowiedział, na której mu ś. noga powinęła. Pilch. Jeśli ś. im w tym noga powinie, mnogie opieki ochroną im są i podporą. Pilch. Prosił Boga, jeśliby kiedy przyszło nodze P. ś. naszej, żeby zginąć mógł najpierwej. Tw. Można rzeczpospolita i was ubogaci, a gdzie ś. ta powinie, tam swe każdy traci. Kochan. <Po+Winąć>

† **Powinda, y,** lm. **y** bot. (**zanonia**) *roś. z rodziny dyniowatych.*

**Powindować, uje, ował I.** *spędzić pewien czas na windowaniu.* **2.** *powciągać jedno po drugim za pomocą windy.* <Po+Windować>

**Powindowanie, a,** blm., czynność cz. **Powindować.**

× **Powiniać, a, ał** *winić, obwinić, oskarżać.* Sł. wil. <Po+*Winiać, od Wina>

**Powinianie, a,** blm., czynność cz. **Powiniać.**

**Powinić, i, ił** *obwinić jednego po drugim, poobwiniać, pooskarżać kolejno.* Sł. wil. <Po+Winić>

**Powinien I.** (w 1, 4 i 5-ym przypadku lm. nie osobowo-męskiej **powinny**) jako orzeczenie, używane z końcówkami osobowemi: P. kto = *winien, obowiązany, należy mu, trzeba mu, ma* (co zrobić): Powinienem. P. był. Żaden nie P. być bogatym, jeno cnotliwym. Rys. (= *nie ma obowiązku*). Powinna matki swojej słuchać. Troc. Powinieneś był pisać. Troc. Powinienbym pisać do brata (= *wypadałoby mi, godziłoby ś.*). Ubogich powinno ś. wspierać. Domy powinny stać rzędami. Wino powinno ś. ustać. Powinno to być, gdyby praw przestrzegano. Troc. Dobre żony powinny kochać mężów swoich. Co ś. z samej natury powinno sługom, to panowie mają dawać sługom; z natury powinna ś. (= należy ś.) strawa, więc... Petr. Bądźmy cierpliwi: to powinno ś. wyjaśnić (= *musi*). **2.** †P. p. **Powinny.** <Po+Winien>

**Powinienie, a,** blm. p. **Powinięcie:** Wojna ta nieszczęśliwa pochodziła z powinienia nogi jednej naszej. Tw.

**Powinienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powinąć ś.**

**Powinięcie, a,** blm., **Powinienie** czynność cz. **Powinąć.**

**Powinięcie się, a ś.,** blm., **Powinienie ś.** czynność cz. **Powinąć ś.**

†**Powinnie, [Powinno]** przys. *słusznie, należycie, bezwarunkowo, obowiązkowo, jak wypada, koniecznie, musowo:* Tak tedy ciało P. poddane ma być głowie swej. Wiśn. <Od Powinny>

†**Powinniejszy** st. w. od **Powinny:** Nikomu inszemu nie P. ślubu a wiary, jedno jemu. Rej. Komuś P., temu pierwej dogadzaj. Rys. P. jest temu, kto go ubezpieczył, niż temu, co go ozdobił. Górn.

**[Powinno]** p. **Powinnie:** Ma być P. = *tak być powinno, ma tak być.*

**Powinność, i,** lm. **i I. a.** †**Powinowactwo** *obowiązek, dług moralny; mus, konieczność:* P. każdego pana w powszechnych klęskach ratować poddanych. L. Jakim umysłem ty mnie dobrze czynisz, takim ś. powinności ode mnie nadziewaj. Górn. Azaż to nie rozkosz, czas sobie upatrzywszy, nad książkami posiedzieć, prawa i powinności ś. swej dowiedzieć? Rej. Każdego nauczając jego powinności. Kochan. Człowiek więcej ś. ma oglądać na swoję P., niż na wszystkie tamte przyczyny. Górn. Takie podzielenie robót i powinności w jednej rzpltej, w jednym bractwie, jako w jednym ciele, pięknie ś. odprawuje, długo trwa z pociechą wszystkich i z przykładem dobrym zostaje. Skar. O powinności urzędów świeckich, chrześcijańskich bierzmy naukę, abyśmy im też i my naszę P. oddawali. Skar. Do której powinności i pogańscy ś. dobrzy urzędnicy znali, i radzi za ludzie swoje drudzy umierali. Skar. Aby każdy swej powinności pilnował. Skar. Zatrzymać kogo w powinności. Troc. Powinności mojej zawsze przestrzegać będę. Troc. Zadość uczynić swojej powinności. Moja P. być we wszystkim powolnym wujom. Rzew. Dobrze mówią, że twarda P. rycerza, kiedy mu zwłaszcza miłość wygląda z pancerza. Malcz. Naród (grecki) ś. zestarzał, znieczulił na obywatelskie powinności. Święt. Mieć co za P. Robi to z powinności. Paś, nie puszczaj na zboże, bo to twoja psia P., hyclu! Ork. (= gm. *twoje psie pra-*

... Ogólne mianie jest skarbem rzadkim wo... bardzo różnych zapatrywań na P. i za... Wojs 2. a. †**Powinowactwo** *czynność obowiązkowa, obowiązek służebny, funkcja u... służba, urzędowa:* A teraz, kacie, spełń swoją P. Trybunał w powinności miejskie wdawać ś. nie ma. Troc. P. to sędziego Troc. P. swoję odprawować. Troc. Ustąpić swojej powinności. Troc. Muszę iść na P., porucznik mówi i odchodzi. L. *(= na służbę, na miejsce, gdzie mu teraz służba wypadała).* P. robocie waszej Rzew. 3. *należność, ciężar, podatek, danina:* Ucisk poddanych był przyczyną, że nakładane na nich słusznie i niesłusznie ciężary zaczęto nazywać powinnością. Kras. A. Libertacja od miejskich powinności i podatków. Troc. Chłopi ś. z powinności do roboty mają. Troc. Powinności, jak oto: motki, kury, kapłuny, jajca, uczynią 3 złote. L. Oddał P. do skarbu rzymskiego kilkn. 4. *pokrewieństwo, pokrewieństwo:* P., pokrewieństwo szwagierskie. L. Na powinowactwo w małżeństwach uczynione są prawa, aby żaden nie śmiał praw przestępować, tak w krewności, to jest z linji ojcowskiej, jako też z powinności po żonach i mężach. Skar. Z kmoszką i duchowną powinnością złączoną (kobietą) mieszkać ś. nie godzi. Skar. Niemasz w chrześcijaństwie królestwa i państwa, któregobyś ś. wasza kr. miłość (Zygm. III) powinnością jaką nie dotknął. Gos. 5. †P. *szczegół, warunek, porządek konieczny:* Rolnik robotny żadnej w uprawie roli nie uchybi powinności. Troc. 6. fizj.: †P. = **Miesiączka**: Powinności miesięcznej nie uchybi. Troc. <Od Powinny>

**Powinny I. a. [Powinowaty], †Powinowat** = a) †P., †**Powinowaty** *obowiązany do czego, winien, zmuszony:* Najświętsza Panna na to prawo wywodzenia ś. białych głów nie była powinna. Skar. My na większe wyższych cnót i gorętsze naśladowanie powinni jesteśmy. Skar. Wszyscy ludzie powinni mu cześć. Wiśn. b) a. †**Powinien** = *a) obowiązany, winien, wdzięczny, zawdzięczający, dłużny co komu:* Ojczystej wolności więcej, niż sobie, jestem powinien. Warg. Bezpieczność swoję i stałość w trudności cnotliwi Pańskiej powinni litości. Kochan. Jeślis za dobrodziejstwa powinien jest człowiekowi, jako więcej powinien Panu Bogu! Białob. Ani słońcu, ani miesiącowi nie jesteś nic powinien, bo nie dla ciebie krążą po niebie. Górn. Prosili Polacy Henryka, aby Kazimierza wyprawił na Królestwo Polskie, obiecując mu za to być wielce zawżdy powinni i z nim. Biel. M. Wiele oczom powinien, o pani, kto ciebie oglądał. Kochan. Urban Ludwikowi miał być za co powinien, bo król posłał mu był wojsko swoje na pomoc. Biel. M. Za co wstydzić ś. być powinien, tego nie bierz. Górn. Wiem, że powinienem cnocie twojej moję wolność. Węg. Za to jej powinien. Sienk. Jej powinniście za ratunek. Sienk. *b) winien, dłużny;* przen. *winien, godzien, wart:* Więc ci powinien przed się nie będę. Kochan. Jeśliby kto srebro był P., a nie ma go, tedy z innemi dobry może wyzwolić. Sz. Powinien jest ku śmierci. Spr. 2. †P., †**Powinowaty** = a) *obowiązek komu przypadający, należny, obowiązkowy, zbożny, konieczny, mszony:* Opłata powinna. Co przed ślubem było dobrowolnym, po ślubie staje ś. powinnym. Powinną ci świadczę posługę. Troc. Powinne ci oddaję posłuszeństwo. Troc. Powinnej uchybił małży. Troc. Odbiera hołdy książęta powinne Mick. b) *podległy, poddany, zależny, posłuszny, uległy, hołdowniczy:* Książęta rzezańscy w wolnym państwie wolno zdawna panowali, a żadnemu inszemu monarsze nie byli powinni. Stryjk. Były wielkie różnice między Ślązaki, Węgry a Czechami około ołdu abo posłuszeństwa, któremu królestwu ma być powinne Ślązko. Biel. M. c) †P. p. **Powinowaty**: P. mu jestem. Troc. Powinnych (powinowatych) swoich do siebie zaprosił. Troc. Powinne swoje bracią, stryje, kupiwszy od nich majętności, za chłopy już mają. Górn. Powinnemu starościnnemu oko wybito. Skar. Czechowie Polaków powinni. Błaz. Jakób mniejszy, brat P. Pana Jezusa. Skar. Jesteśmy sobie krwią powinni, nie godzi ś. nam w niezgodzie żyć. Skar. Zostanie sierota panna: powinni i opiekunowie połowicę abo część niemałą jej dziedzictwa i posagu odejmują. Skar. Do której Noemi rzekła: Oto ś. wróciła powinna twoja do ludu swego. Wuj. Marsias go brat prosił, aby sprawę jego tam po cichu przesłuchał, jako powinnego. Rej. Przen.: Te dwie rzeczy są powinne przez wzajemną relację. Troc. 3. gór.: Sól powinna = *ilość soli z warzelni ruskich, należna królowi z każdego waru.* Lab. Przedmieszczanie solscy oddawali sól dwojaką: odkupną, a drugą powinną. Paw. <Po+Winny>

× **Powinowacenie, a,** blm., czynność cz. **Powinowacić.**

**Powinowacenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powinowacić ś.**

**Powinowacić, i, II** *czynić powinowatym, łączyć pokrewieństwem, spokrewniać,* przen. *wiązać, łączyć, jednoczyć, kojarzyć.* **P. ś.** *stawać ś. powinowatym; łączyć ś., jednoczyć ś., kojarzyć ś., wiązać ś.* <Od Powinowaty>

× **Powinowacki** p. **Powinowaty**: Księżyc w jej ślady idąc, P. swój zawód we wspólnym bratanku toczył. Bobrow. <Od Powinowat>

**Powinowactwo, a,** lm. **a,** †**Powinowatość I.** †P. p. **Powinność**: Aby każdy w tym lepiej powinowactwu swojemu dosyć uczynił. Vol. P. wojewodze około ustaw rzeczom. Vol. Którzyby w powinowactwie swym około uczynienia sprawiedliwości niedbali byli... Vol. Urzędnicy niech urzędy według powinowactwa wypełniają. Herb. To jest największe nasze P., abyśmy ś., im dalej, tym więcej w wierze utwierdzili. Baz. Który sługa dwiema panom służyć chce, nigdy taki jednemu wiernie a wedle powinowactwa swego zachować ś. nie może. Rej. Albowiem nie przywiodła mię do tego pisania pycha, ale P. moje a pycha. Wirz. Co komu przystoi zachować każdego, niczym powinowactwa nie niewolić swego. Rej. Wiary ten jest własny urząd i P. Ml. duch. 2. rz. od **Powinowaty**: P. jest związek, jaki skutkiem małżeństwa zaciąga mąż ze wszystkiemi krewnemi żony, a żona ze wszystkiemi krewnemi męża; lecz P. od czasu koncyljum trydenckiego w ścisłych granicach zamknięte zostało, tak że tylko mąż zaciąga je z krewnemi żony, i tylko żona zaciąga je z krewnemi męża. Kras. A. P. po ojcu, przyrodność, *agnatio,* P. z małżeństwa *affinitas.* Kn. W jakim stopniu jednego z małżonków pokrewieństwo zachodzi, w tymże stopniu drugiego P. Ostr. Prawo krewności abo powinowactwa. P. cheł. Uważają, jeżeli nie w powinowactwie cielesnym abo duchownym ci, którzy ś. pojmują, są. Pim. Mam z nim P. Troc. Sięga mię powinowactwem. Troc. Kmotr z tym, którego na chrzcie przyjmuje, P. zaciąga. Karnk. Przen.: P. z myślami. Rzew. Najsilniejszy węzeł

duchowego powinowactwa raz zerwany robił próżnię koło niego. Siem. *(= łączność, związek, podobieństwo).* Te cnoty P. mają. Troc. **3.** †P., blm. zb. *powinowaci, krewni, familja:* Wszystkie P. po nim w żałobie. Troc. **4.** chem. *rodzaj energji, którego objawem są zjawiska chemiczne; łatwość tworzenia związków:* †P. proste i podwójne. †P. wyboru. P., atrakcja uważana w ciałach drobnych ziemskich. Śniad. J. <Od Powinowaty>

**†Powinowat I.** p. **Powinowaty. 2.** p. **Powinny:** Jeszcze z dzieciństwa twego zawżdyś jest P. posłuszeństwo Bogu, a zawżdyś jest P. chodzić wedle woli świętej Jego. Rej. <Z Powinny>

**†Powinowatość, i,** lm. **i I.** p. **Powinowactwo:** P. po ojcu. Troc. P. z małżeństwa. Troc. **2.** p. **Powinność:** W Panu Bogu a w tej egzekucji nadzieja jest, co ś. pokaże z powinowatości królewskiej. Orzech. Ukazawszy królowi przysięgę w statucie, łatwie wedle opisanej powinowatości królewskiej w jego przysiędze dowiedziemy sobie na nim prawdziwej egzekucji. Orzech.

**†Powinowatszy** st. w. od **Powinowaty:** Żadnemu człowieku, by też najpowinowatszy był. Z. A.

**Powinowaty, †Powinowat, †Powinowacki I.** *powinowactwem złączony, pokrewny, blizki, przyrodni, krewny żony a. męża, agnat:* P. po ojcu, przyrodzony po ojcu, *agnatus;* P. z małżeństwa, *affinis.* Kn. Powinowaci, *affines,* są krewni męża z jednej, a żony z drugiej strony. Ostr. Rzekł anioł Marji: Powinowata twoja poczęła. Białob. Z uprzejmej to i prawej chęci przeciwko niemu czynicie, dając to nie tylko nam, braciej i powinowatym jego, znać, ale wszystkim ludziom wobec. Kochan. Wiecie polskie przysłowie, że książęta powinowatych nie mają. Krasz. **2.** †P., [P.] p. **Powinny:** W nas dziś wdzięczności powinowatej nie znajdzie Hrb. Aby posłuszeństwo i miłość powinowata była od poddanych naprzeciw panu swemu. Podl. <Od *Powina: por. Powinny>

**Powinszować, uje, ował** *złożyć powinszowanie, życzenie, gratulować:* P. komu w dniu imienin. P. komu awansu. Można panu tylko P. wyboru. Powinszowawszy sobie dzień dobry, poszliśmy wszyscy do jadalnego pokoju. Kaczk. [Za to ci powinszujemy, cobyś ty rada] *(= czegobyś pragnęła).* <Po + Winszować>

**Powinszowalny, †Powinszowny** *tyczący ś. powinszowania, winszujący, gratulacyjny:* Przesyła mu list P., że uszedł niebezpieczeństwa. Jaroch. <Od Powinszować>

**Powinszowanie, a I.** blm., czynność cz. **Powinszować. 2.** lm. a–a) *życzenie, pozdrowienie winszującego, gratulacja:* Złożyć komu P. Odbiera zewsząd powinszowania. List, bilet z powinszowaniem. Z powinszowaniem imienin. Z powinszowaniem nowego roku. b) *formuła, tekst wyrażający życzenia winszującego ustnie lub piśmienne:* Zbiór powinszowań. Wypisać P. na laurce. Zdr. **Powinszowańko.**

**†Powinszowny I.** p. **Powinszowalny. 2.** *życzliwy, przychylny, przyjazny:* Ziemia nam powinszowne wyraziła znaki. Przyb. <Od Powinszować>

**Powionąć, onie a. †enie, onął** p. **Powiać:** Co mię tylko otacza, zarazą ozionął, boję ś. słońca, chmury, wiatru, co powionął Karp. Nigdy ś. nie pyszń czasu fortuny, byś zaś nie ustał, gdy inszy wiatr powienie. L. Poszedł chłód rzeźwiący, świeży w twarz mu powionął: czuje woń poranku Od [illegible] <Po + Wionąć>

**Powionienie, a,** blm. p. **Powionięcie;** *powiew, podmuch:* Zefir miłym powionieniem chłodzi. Bardz.

**Powionięcie, a,** blm., **Powionienie,** ✕ **Powienienie** czynność cz. **Powionąć.**

**Powiosłować, uje, ował I.** *spędzić pewien czas na wiosłowaniu.* **2.** *popłynąć wiosłując.* <Po + Wiosłować>

**Powiosłowanie, a,** blm., czynność cz. **Powiosłować.**

**[Powiózać, że, zał i P. ś.]** p. **Powiązać.**

**[Powiózanie, a,** blm.] czynność cz. **Powiózać.**

**[Powiózanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Powiózać ś.**

**Powirować, uje, ował** *wypełnić pewną chwilę wirowaniem.* <Po + Wirować>

**Powirowanie, a,** blm., czynność cz. **Powirować.**

**†Powirzchni** p. **Powierzchowny:** Drzewa szczepiącym przywłaszcza Ewanielja chwałę powirzchnią. Rej. <Po + Wierzchni>

**[Powisemko, a,** lm. a] p. **Powismo:** Toż to jak P. lnu wątłe, oczy zapłakane i blade. Krasz.

**Powisieć, i, ał** *czas jakiś przewisieć; pobyć, wisząc.* Jagody winne gdy powiszą a od wilgoci przeschną. Trzyc. <Po + Wisieć>

**Powisienie, a,** blm., czynność cz. **Powisieć.**

**Powiskać, ska a szcze, skał** *spędzić pewien czas na wiskaniu.* Przen.: Wiskał już Niemców, niech jeszcze powiska. Sienk. *(= przetrzepie).* **P. ś.** *spędzić pewien czas na wiskaniu ś.* <Po + Wiskać>

**Powiskanie, a,** blm., czynność cz. **Powiskać.**

**Powiskanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powiskać ś.**

**Powisły** *który powisł, obwisły:* Koń oczu głębokich a uszu powisłych leniwy isto bywa. Słks. <Od Powisnąć>

**[Powismo, a,** lm. a] *pęk przędziwa wyczesany i spleciony:* Kilka powisem lnianego lub konopnego włókna. Goł. Obimałem tę kibić niegdyś tak smukłą, a dzisiaj już wiotką jak P. lnu lub konopi. Kaczk. Zdr. **[Powisemko].** <Ukr. povismo>

**Powisnąć, śnie, sł** *zwisnąć, opaść, zwiesić ś., obwisnąć:* Schmurniało piękne czoło, powisła jej głowa. Syrok. <Po + *Wisnąć, WIS>

**Powisusować się, uje ś., ował ś.** *spędzić pewien czas na wisusowaniu ś., pobyć wisusem.* <Po + Wisusować ś.>

**Powisusowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powisusować ś.**

**†Powiszować, uje, ował** *pogmatwać, powikłać, pokręcić, poplątać, pomieszać:* Wiele miejsc w Piśmie nowego testamentu powiszował. Bud. Co u starego tłumacza nieporządnie pomieszano i powiszowano było, tośmy na swe miejsca porządnie wstawili. B. B. <Po + *Wiszować, od Wisz>

**†Powiszowanie, a,** blm., czynność cz. **Powiszować.**

**Powiślak, a,** lm. **i** *ulicznik, łobuz nadwiślański, nadwiślak:* Wracający tędy wypuszczony z kryminału P. Gac. <Od Powiśle>

**Powiślanin, a,** lm. **anie I.** *mieszkaniec nadbrzeża Wisły.* **2.** *P. człowiek po tamtej stronie Wisły mieszkający.* Troc. <Od Powiśle>

**Powiślanka, i,** lm. **i** forma ż. od **Powiślanin.**

**Powiślany, Powiślański, Powiśliny** *nad Wisłą leżący, nadwiślański* <Po + Wiślany>

**Powiślański** p. **Powiślany.** <Od Powiśle>

**Powiśle**, a. blm. *okolica nad Wisłą leżąca, brzegi Wisły, nadbrzeże, parzecze Wisły*: Mieszka na powiślu [illegible] w centralnej dzielnicy kraju a. miasta. <Po + * Wiśle, od Wisła>

**Powiślny** p. **Powiślany**. Troc. <Od Powiśle>

**Powiśnięcie**, a, blm., czynność cz. **Powisnąć**.

× **Powit**, u, lm. **y** *powitanie, pozdrowienie*: Przyjm, o mej duszy połowo, Sewerze, P od tego, co cię kocha szczerze. L. <Po + * Wit, od Witać>

× **Powitacz**, a, lm. **e** *ten, co powitał*. L. <Od Powitać>

**Powitać**, a, ał *przywitać, pozdrowić przy spotkaniu, przyjąć*: Wchodzący król na sesją powitanym został radosnym okrzykiem. Ust. Ponsowo-złoty lokaj powitał gościa ukłonem. Rodz. Ir.: P. wroga ogniem działowym. [**P. ś. z kim**] *przywitać się*: Mile się z nim powitała. Powitał s. z upiorem po dawnemu. Miek. <Po + Witać>

**Powitalny** *tyczący się powitania, witający*: Mowa powitalna. <Od Powitać>

**Powitanie**, a **I.** blm., czynność cz. **Powitać**. **2.** lm **a** *ukłon, uściski przy spotkaniu ś.; frazes a. mowa witająca*.

[**Powitanie się**, a **ś.**, blm.] czynność cz. **Powitać ś.**

× **Powitek**, tka, lm. **tki** p. **Powijak**. **2.** *powinięcie*: Mężczyźni od powitku są starzy. Krasz. <Od Powić>

[**Powitka**, i, lm. **i**] *wić mniejsza*. <Po + Witka>

[**Powitucha**, y, lm. **y**] **I.** *akuszerka wiejska, babka* (p. Baba). **2.** *chwast w zbożu (np. jęczmieniu) rosnący*. <Od Powity>

[**Powiuwać**, a, ał] p. **Powiewać**. <Po + Wiuwać>

[**Powiuwanie**, a, blm.] czynność cz. **Powiuwać**.

**Powitywać**, uje, ywał *witać często*: Sami Niemcy przyznają ś. do pochodzenia od starych Parsów, a w Kserksesach i Kambizesach powitają pradziadów mnogiej królewszczyzny własnej Tren. <Od Powitać>

× **Powitywanie**, a, blm., czynność cz. **Powitywać**.

[**Powiwać**, a, ał] p. **Powiewać**. <Po + Wiwać>

[**Powiwanie**, a, blm.] czynność cz. **Powiwać**.

**Powjadać się**, a **ś.**, ał **ś.** *pożerać ś., powgryzać ś.*; przen. *powpijać ś., powczepiać ś.*: Sznury [illegible] jadały ś. w ciało. Krasz. <Po + Wjadać ś.>

**Powjadanie się**, a **ś.**, blm., czynność cz. **Powjadać ś.**

**Powjeżdżać**, a, ał *wjechać kolejno, jeden po drugim*: Wkoczyło kilku konnych i przytrzymali wóz, azeby powjeżdżali. Pas. <Po + Wjeżdżać>

**Powjeżdżanie**, a, blm., czynność cz. **Powjeżdżać**.

**Powkląkać**, a, ał p. **Powklęsać**. <Po + Wkląsać>

**Powkląkanie**, a, blm., czynność cz. **Powkląkać**.

**Powklejać**, a, ał *wkleić jedno po drugim, powklejać*. <Po + Wklejać>

**Powklejanie**, a, blm., czynność cz. **Powklejać**.

† **Powklepować**, uje, ował p. **Powklepywać**: Calmat odciągnął od czoła, który powklepował, usta drgnęły lubieżnemi zmarszki popiątnował. Żebr. <Po + Wklepować>

† **Powklepowanie**, a, blm., czynność cz. **Powklepować**.

**Powklepywać**, uje, ywał, † **Powklepować** *wklepać jedno po drugim; wklepać w wielu miejscach*. <Po + Wklepywać>

**Powklepywanie**, a, blm., czynność cz. **Powklepywać**.

**Powklękać**, a, ał p. **Powklęsać**: Potłuczone w lipki mózg powklękały kości. Otw. <Po + Wklękać>

**Powklękanie**, a, blm., czynność cz. **Powklękać**.

**Powklęsać**, a, ał, **Powklękać**, **Powkląkać** **I.** *wklęsnąć kolejno, jedno po drugim, powpadać, pozapadać*: Policzki mu powklękały. **2.** *powbijać ś., powięznąć w miejsca zaklęsłe*. <Po + Wklęsać>

**Powklęsanie**, a, blm., czynność cz. **Powklęsać**.

**Powkładać**, a, ał *włożyć jedno po drugim; włożyć kolejno, jeden po drugim*: Działwa wiejska zapatrywała ś. na gołębnik, pootwierawszy gęby i powkładawszy w nie palce. Jeż. <Po + Wkładać>

**Powkładanie**, a, blm., czynność cz. **Powkładać**.

**Powkopywać**, uje, ywał *wkopać jedno po drugim*. <Po + Wkopywać>

**Powkopywanie**, a, blm., czynność cz. **Powkopywać**.

**Powkraczać**, a, ał *wkroczyć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wkraczać>

**Powkraczanie**, a, blm., czynność cz. **Powkraczać**.

**Powkradać się**, a **ś.**, ał **ś.** *wkraść ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wkradać ś.>

**Powkradanie się**, a **ś.**, blm., czynność cz. **Powkradać ś.**

**Powkrawać**, a, ał *wkrajać jedno po drugim; wkrajać (jedno) w wielu miejscach*. <Po + Wkrawać>

**Powkrawanie**, a, blm., czynność cz. **Powkrawać**.

**Powkręcać**, a, ał *wkręcić jedno po drugim*. **P. ś.** *wkręcić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wkręcać>

**Powkręcanie**, a, blm., czynność cz. **Powkręcać**.

**Powkręcanie się**, a **ś.**, blm., czynność cz. **Powkręcać ś.**

**Powkruszać**, a, ał *wkruszyć jedno po drugim*. <Po + Wkruszać>

**Powkruszanie**, a, blm., czynność cz. **Powkruszać**.

**Powkuwać**, a, ał *wkuć jedno po drugim; wkuć (jedno) w wielu miejscach*. <Po + Wkuwać>

**Powkuwanie**, a, blm., czynność cz. **Powkuwać**.

[**Powlakać**, a, ał] p. **Powlec**. <Z Powlekać>

[**Powlakanie**, a, blm.] czynność cz. **Powlakać**.

**Powlatać**, a, ał p. **Powlatywać**. <Po + Wlatać>

**Powlatanie**, a, blm., czynność cz. **Powlatać**.

**Powlatywać**, uje, ywał, **Powlatać** *wlecieć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wlatywać>

**Powlatywanie**, a, blm., czynność cz. **Powlatywać**.

**Powlec**, cze, ekł a. ókł, nied. **Powlekać**, **Powłóczyć**, † **Powłaczać**, [**Powlakać**] **I.** *wlokąc kogo poprowadzić go, wlokąc co pociągnąć, posunąć co*: Szkoda, w Sybir go powlekli. Pol. P. za sobą ubitego zwierza. Przen.: P. oczyma = *poprowadzić, powieść;*

*spojrzeć przeciągle*, nied. *toczyć oczyma:* Aż tam go jeden kopnął, więc ś. brzucha własnego chwycił i oczy powlekał. Kon. **2.** *pokryć, oblec, pociągnąć, obciągnąć, zawlec, zaciągnąć czym:* Powlecz te poduszki i pierzynę. Troc. Powleczona pościel. Troc. Niekształtnie to powlókł cyną, blachą, skórą. Troc. P. pręty parasola materją. P. meble. P. futro nowym suknem. Blacha powlekana, platerowana, blacha miedziana, srebrną blaszką powlekana. Łab. Ściany i stropy cieniuchną powlekają ozdobą. Pilch. Dziwujemy ś. ścianom cienkim marmurem powleczonym. Pilch. *(=wyłożonym).* Słońce noc czarna powlecze, lecz ją prędko jasny dzień rozpędzi. Pilch. Katowską ręką zwłoczą odzienie Temu, co niebo powlókł obłokiem. Mias. Skórą tylko zostały powleczone kości. Min. Rzeczka ta śniadością grunt swój i zioła pobliższe sobie powłóczy. Petr. Ludzkie przypadki wyrok ciemnym obłokiem powleka. L. P. farbą, lakierem obrazy. Cała uroczystość zaślubin powleczona była widoczną mgłą posępności i przymusu. Szaj. Nad wysokiemi trawami, które jeszcze powleka kroplista rosa, wznoszą ś. drzewka wiśniowe. Żer. **3.** *spędzić pewien czas na wleczeniu.* **P. ś. i.** *pociągnąć ś.:* Syrop ten zgęstnie, iż ś. powlecze za warzeszką jako nić. Trzyc. **2.** dok. *wlokąc ś. położyć; pocłapać ś.:* Chory powlókł ś. do łóżka. **3.** dok. *wlokąc ś. potrwać; pociągnąć ś., przedłużyć ś., przewlec ś.:* Sprawa powlecze ś. z tydzień. **4.** *pokryć ś., zawlec ś., oblec ś, obciągnąć ś., zaciągnąć ś.:* Rana ś. strupem powlekła. Troc. Twarz jej powlokła ś. śmiertelną bladością. Sienk. <Po + Wlec>

**Powleczenie, a i.** blm., czynność cz. **Powlec. 2.** lm. **a. Powłoka.**

**Powleczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powlec ś.**

**Powlekać, a, ał i. i P. ś.** p. **Powlec. 2.** p. **Powłóczyć:** Trzoda nikczemnych pochlebców tyje i ledwie brzucha powleka. Nar.

**Powlekanie, a,** blm., czynność cz. **Powlekać.**

**Powlekanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powlekać ś.**

**Powlekany i.** im. od **Powlekać. 2.** *powleczony, mający na sobie powłokę:* Złotem powlekana ładownica. Troc. Tajemnicą powlekane opowiadanie. Lel. <Od Powlekać>

**Powlepiać, a, ał** *wlepić jedno po drugim; wlepić w wielu miejscach, powklejać.* <Po + Wlepiać>

**Powlepianie, a,** blm., czynność cz. **Powlepiać.**

**Powlewać, a, ał** *wlać jedno po drugim; wlać w wiele miejsc.* <Po + Wlewać>

**Powlewanie, a,** blm., czynność cz. **Powlewać.**

**Powliczać, a, ał** *wliczyć jedno po drugim.* <Po + Wliczać>

**Powliczanie, a,** blm., czynność cz. **Powliczać.**

†**Powłaczać, a, ał i †P. ś. i.** p. **Powlec. 2.** p. **Powłóczyć:** Weźmiesz brzytwę i będziesz powłaczał po głowie twojej i po brodzie twojej. Wuj. **3.** *włócząc czym pogładzić; pobronować: Bronco,* dobrze włóczę, powłaczam drugi raz. Macz.

†**Powłaczanie, a,** blm., czynność cz. **Powłaczać:** Moje po świecie P. Petr. *(=włóczęga, tułactwo).*

†**Powłaczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powłaczać ś.**

**Powładać, a, ał** *pobyć władcą, potrzymać we władaniu, pobyć właścicielem:* Nie rozumiej, by nie umiał P. czym inszym. Żebr. <Po + Władać>

**Powładanie, a,** blm., czynność cz. **Powładać.**

**Powładowywać, uje, ywał** *władować jedno po drugim:* P. ciężary na wóz. <Po + Władowywać>

**Powładowywanie, a,** blm., czynność cz. **Powładowywać.**

**Powłamywać, uje, ywał** *włamać jedno po drugim; włamać w wielu miejscach.* **P. ś.** *włamać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Włamywać>

**Powłamywanie, a,** blm., czynność cz. **Powłamywać.**

**Powłamywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powłamywać ś.**

**Powłazić, i, ił** (o wielu) *wleźć kolejno, jeden (a. jedno) po drugim, powchodzić:* Powłazili na drzewa, na dachy. <Po + Włazić>

**Powłażenie, a,** blm., czynność cz. **Powłazić.**

**Powłączać, a, ał** *włączyć jedno po drugim:* P. przyczynki do rękopisu. <Po + Włączać>

**Powłączanie, a,** blm., czynność cz. **Powłączać.**

**Powłocz, y,** lm. **e i.** p. **Powłoka:** Osadowa P. ziemi. Nie duchowego nie istnieje bez powłoczy materjalnej. Lib. **2.** [P.] *zaprawą posmarowana kłódka, którą ciągają, kładąc przynętę na lisa, na wilka.* <Od Powłóczyć>

**Powłoczek, czka,** lm. **czki i.** p. **Powłok:** Pająk więzy na muchę porobił, coś nakształt powłoczka. Toł. **2.** [P., **Powłóczek**] *ilość pola składająca ś. z kilku zagonów.* <Od Powłok>

**Powłoczka, i,** lm. **i i.** a. **Powleczenie** *poszewka na poduszkę.* **2.** × P. *jedwab turecki kręcony do haftowania, kordonek:* Byłam u sąsiadki po powłoczkę farbowaną. L. **3.** anat. a) p. **Błona** i **Błonka.** b) †P. p. **Naskórek.** c) p. †P. powszechna (integumentum commune). Perz. Powłoczki ciała ludzkiego. Perz. **4.** hist. *błonka na komórkach* (cuticula). **5.** p. **Powłoka.** <Od Powłoka>

**Powłoczkowy** przym. od **Powłoczka.**

**Powłoczny i.** p. **Powłokowy. 2.** †P. *włóczący ś., koczujący, włóczęga:* W sercu insza myśl, bo nie P. pan, radszej na miejscu siedzieć słuszy na jego stan. Hist. w Lan. **3.** *włóczący ś., snujący ś., ciągnący ś. smugą:* Poszli i na kościele ostawili dymu powłoczną chmurę; — oplotła kolumny. Wysp. Duszność kadzideł powłoczna w smugach. Wysp. <Od Powłóczyć>

**Powłoczysty** *złożony z powłok, bogaty w powłoki:* Cebula powłoczysta. Rost. < Od Powłóczyć >

**Powłodarzenie, a,** blm., czynność cz. **Powłodarzyć.**

**Powłodarzyć, y,ył** *spędzić pewien czas na włodarzeniu, pobyć włodarzem.* <Po + Włodarzyć>

**Powłok, u,** lm. **i i.** †Powłokiem, †z powłokiem — *powlekając, posuwając, wlokąc; powłóczysto, powłóczyście; przeciągle, przewlekle:* Krzyżownice z żaglami każe podnieść skokiem, a w górę ku masztowi podnosić z powłokiem. Koch. J. Pozbywszy wszystkiej prawie siły, krok powłokiem i leniwo niesie. P. Koch. Idąc powłokiem, do dziardynu mierzy. Pot. Pieje i swe powtarza tryle powłokiem. Pot. Łowca nie trąbił powłokiem, lecz pojezdnego. Gwar. **2.** *wlok, sieć na kuropatwy.* Troc. Albo na kuropatwy idzie sobie z sakiem a. jeźli ma P., tedy niezłe z ptakiem. Zdr. **Powłoczek.** <Po + Wlok>

**Powłoka, i,** lm. **i i.** †P., †**Powłóczenie,** †**Powłóczyny, [Powłoka, Powłóka]** *włóczenie ś., włóczęga, tułactwo, tułaczka:* Latonę w ciężkiej

powłoce. Dębs ogarnęła Zeby. Niektóre powłoki do innych krajów dziatek ganią. Petr. Dlatego szyy pracą i powłoki tak wielkie i długie podjęli Petr. 2. *ozdoba, strój powłoczysty z sukna*: Poważne matrony z przypiętemi powłokami robiły przed nami ukłony. Mańk. 3. [P.] *to, powłoczka, włóczka, włóczki, łóżka*: Ech, ty powłoko! 4. × P *zwłoka, odwłoka*: P czasu. Troc. 5. a **Powłocz** *pokrycie, pokrowiec, osłona, warstwa pokrywająca jakiś przedmiot*: Powłoki albo nakrycia pospolite ciała, które okrywają ciało człowiecze Kirch. Futro bez powłoki L. (= *bez pokrycia, bez wierzchu*). W kłosach plewy czyli powłoki powierzchowne ziarn. Brz. P a **Powleczenie** na księdze. Troc. (= *futerał*). P. na pochwę Troc. P. na pierzynę (= *poszwa*). Wszyscy równi na świecie, odmienna P. nie potrafi oszamić przezornego oka. Węg. Powłoki nie podziurawią ognie pożerające serce. Rzew. Oczy mu śmiertelną zaszły powłoką. Troc. Winez surowo spojrzał, burzyło s. w nim coraz silniej... oczy mu zaszły jakąś powłoką krwawą. Krasz. P. z farby, z lakieru. P. metalowa, krzemna. P. barwna pod polewą przejrzystą, czyli glazurą, na wyrobach glinianych. Przen.: × P. *płaszczyk, pokrywka, pozor, maska, powierzchowność, zasłona*: Czy to serdeczna szczerość, czyli też udanie i P.? trudno zgadnąć. Pilch. Taka myśli moje ciemna otacza P., że tego nigdy nie doścignę. L. To pan mądry, chociaż pod powłoką rubaszności. Rzew. 6. P. w ludwisarni, mieszanina z gliny, którą powłoczy ś. wzór gliniany armaty albo moździerza. Jak. J. 7. Kabała przyjmuje mnóstwo demonów podrzędnych, noszących miano powłok, to jest najniższych i najlichszych form bytu. Mat. I. 8. anat. = a) p. **Błona**. Powłoki powszechne a. zewnętrzne, †powłoczki powszechne, †nakrycia pospolite, = powszechne pokrycia, *skóra* (integumenta communia). b) *nazwa błon a. błonek narządów poszczególnych*: P. ciałka szklistego w oku. 9. bot. p. **Utwar.** 10. myśl. *kot ubity, upieczony lub kawał świerza uwiązany na sznurze i wleczony przez myśliwca jadącego konno aż do miejsca, gdzie sporządzona jest zasadzka na zwierza drapieżnego, gdzie są postawione żelaza a. gdzie jest umieszczona trutka*: Sposób trucia za powłoką. Na powłokę używałem kota. 11. patol.: P. zapalna = *kożuch powstający na krwi upuszczonej* (crusta phlogistica). 12. pot.: P. serżasta = *mąż pokrywający nowożonkę* (vernix caseosa). Zdr. **Powłoczka**. < Po + * Włoka, WLEK | WŁOK >

**Powłokowy, Powłoczny** przym. od **Powłoka**. L. < Od Powłoka >

**Powłosta, y,** lm. y bot (chaetogastra) *roś.*

**Powłośnik, a,** lm. i = **Podwłośnik**: Zastałem go w powłośniku muślinowym naprawiającego koronki Kraus. < Od * Powłosty, od Po + * Włosny, od Włos >

[**Powłóczek, czka,** lm. **czki**] p. **Powłoczek**. < Od Powłok >

**Powłóczenie, a,** blm. 1. czynność cz. **Powłóczyć**: O powłóczeniu cukrem rozmaitych rzeczy Siez. Ustrzalska P miłośnie nadlejących oczu z powabnym ociąganiem układała L. 2. † P. p. **Powłoka**: Wdzięcznie jednak to P. swoje i od dóbr i majętności swoich wyzucie od Pana Boga przyjdą Nieb. Osy głód i ustawne cierpią P. L.

**Powłóczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powłóczyć ś.**

[**Powłóczka, i,** lm. i] *włóczenie ś., włóczęga, włóczęgostwo, przewłóczenie ś., przeprowadzka*: Było turbacji i powłóczki niemało (= *przejazdów, poniewierki po drogach*). < Od Powłóczyć >

**Powłóczny** p. **Powłóczysty**: Do stóp od głowy otuloną w białe, srebrzystolśniące, powłóczne zawoje. Psm. < Od Powłóczyć >

**Powłóczyć, y, ył** I. dok. = a) *spędzić pewien czas na włóczeniu*: b) [P. pole] = *przeciągnąć broną, pobronować*. 2. a. † **Powłaczać,** × **Powlekać** = a) *włóczyć, ciągać, ciągać za sobą, posuwać*: Chory ledwie powłóczy nogami. Nie mogła jednak obiegać, nie będąc w stanie nóg P. Jeż. [Żeby powłóczyła nogami] = *żeby szła posuwisto*. b) *włokiem ogałacać z ryb*: Ktoby cudze jeziora powłóczył, tedy ma temu, czyje jeziora, płacić za ryby. St. lit. c) p. **Powlec**: P. pościel. Wymownym na boginią powłóczy wejrzeniem, twarz poważną przyjemnym miłąc uśmiechnieniem. Szymon. Tego uśmiechem łudzi, ku temu powłóczy niezgasłą niby miłość udające oczy. Kras. Powłóczyła oczyma, zawierając je do połowy w pozór mdlejący. L. **P. ś.,** † **Powłaczać ś.** I. dok. *spędzić pewien czas na włóczeniu ś., potulać ś., powałęsać ś., połazić*. 2. nied. *wlec ś., sunąć ś., suwać ś., ciągnąć ś.*: Suknia ś. powłóczy. Obok jego oparta, Ewa ś. powłóczy. Przyb. Niech skacze prosto, a nie powłóczy ś., jak pijany. Prus (= *słania ś.*). 3. nied. *tłuc ś., rozłazić ś., snuć ś. przeciągle, rozwlekle, rozwłóczyć ś., słaniać ś.*: Mgła duszna powłóczy ś. nad wodami. Wysp. 4. p. **Powlec**: Czuby drzew i zarośli powłóczyły ś. jakby srebrem. Sienk. < Po + Włóczyć >

† **Powłóczyny, yn,** blp p. **Powłoka**: W spokojności spoczywacie, powłóczyn, niedostatku żadnego nie znacie. Łączn. < Od Powłóczyć >

**Powłóczysto, Powłóczyście** przys. od **Powłóczysty**: [Chodzić P.].

**Powłóczysty** I. a. **Powłóczny** *długi aż ś. wlecze*: Suknia powłóczysta (= *z ogonem*). Płaszcz P. 2. *przeciągły, przewlekły*: Powłóczystym wejrzeniem kokietowała. [Na Luptowie to ludzie majom takom powłóczystom gwarę] (= *przeciągają, mówiąc*). < Od Powłóczyć >

**Powłóczyście** p. **Powłóczysto**: Jako więc świeżo rozpowite liście były ich szaty: zielonemi pióry trącane, wiały w ślad ich P. Poręb.

[**Powłóka, i,** lm. i] p. **Powłoka**. < Po + Włóka >

**Powłókny** bud.: Dusza powłókna p. **Dusza**. < Po + * Włókny, od Włókno >

**Powmawiać, a, ał** *wmówić jedno po drugim; wmówić w wielu razach*. < Po + Wmawiać >

**Powmawianie, a,** blm., czynność cz. **Powmawiać**.

† **Powmiatać, a, ał,** † **Powmiotać** *jedno po drugim wmieść, powrzucać*: Powmiatali bogi ich do ognia. B. B. Łuki i strzały ich połamał i w rzekę powmiatał. Warg. Rzuciło ś. w Krakowie pospólstwo na Żydy, wybrawszy im domy, zapalono, a same powmiatano w ogień. Biel. M. < Po + Wmiatać >

**Powmiatanie, a,** blm., czynność cz. **Powmiatać**.

† **Powmiotać, a, ał** p. **Powmiatać**: Maciej będzie z królami naprzeciw niemu, powmiotawszy działa do rzeki Sanu. Biel. M. < Po + Wmiotać >

† **Powmiotanie, a,** blm., czynność cz. **Powmiotać**.

**Powmurowywać, uje, ywał** *wmurować jedno po drugim*: Kazał te monumenty P. w ściany i filary kościelne. < Po + Wmurowywać >

**Powmurowywanie, a,** blm., czynność cz. **Powmurowywać.**

× **Pownaszać, a, ał** i × **P. ś.** p. **Pownosić.** <Po + Wnaszać>

× **Pownaszanie, a,** blm., czynność cz. **Pownaszać.**

× **Pownaszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pownaszać ś.**

† **Pownętrznie** przys. od **Pownętrzny:** Każdy P. ma swojego mola. Prz.

† **Pownętrzność, i,** blm. rz. od **Pownętrzny.** Troc.

† **Pownętrzny** *wnętrzny, wewnętrzny.* Troc. <Po + Wnętrzny>

**Pownikać, a, ał** *wniknąć w wielu razach.* <Po + Wnikać>

**Pownikanie, a,** blm., czynność cz. **Pownikać.**

[**Pownocek, cka,** lm. **cki**] p. **Północek.** <Z Północek>

**Pownosić, i, ił,** × **Pownaszać** *wnieść jednego (a. jedno) po drugim:* P. chorych. P. podatki. P. projekty na sejm. Wiele rzeczy niepotrzebnych poznosił, a drugich dla potrzeby zgromadzenia pownosił. Zał. S. Pownoszono tam jakie były najparadniejsze meble, wygodną sofę, fotele i kilka misternych drobiazgów. Bał. **P. ś.** *pownosić swoje rzeczy, powprowadzać ś.* Żart.: Dwór stał otworem, ptastwo ś. do niego pownosiło. Krasz. <Po + Wnosić>

**Pownoszenie, a,** blm., czynność cz. **Pownosić.**

**Pownoszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pownosić ś.**

[**Powodek, dka,** lm. **dki, Powódek, Powódka**] *krótki lejc z postronka lub rzemienny do powodowania koniem:* Sposób jeżdżenia o jednym powodku. <Od Powód>

**Powodlin, u,** lm. **y** bot. **1.** p. **Różdżyca. 2.** (elodocarpus) *roś.*

**Powodnictwo, a,** blm. *rola powodnika, przewodnictwo, kierownictwo:* Nikt tu nie może tego kierunku, tego sterowania odnosić do powodnictwa, do cnót i kontemplacji w życiu duchownym. Lel. <Od Powodnik>

**Powodnik, a,** lm. **cy, Powódzca, Powódca. 1.** *jezdny prowadzący drugiego konia luźnego.* Kn. **2.** *poganiacz, gonieć; przewodnik:* P wielbłądów. <Od Powodny>

**Powodność, i,** blm. rz. od **Powodny:** Kadłubek hojnością i powodnością powiastek przechodzi daleko poprzedników i następców swoich. Bońk.

**Powodny** przym. od **Powód** = a) † P. *dający powód, nastręczający okazję, pochopny:* P. to człowiek. Troc. Powodna to rzecz do tego. Troc (= *sprzyjająca*). b) *dający sobą powodować, powolny, uległy:* Ryba do żywej podobna łódki w powodnej poruszy ś. toni Berw. c) Koń P. = *którego prowadzą na powodzie, luźno prowadzony:* P. koń, na którym nikt nie siedzi. Mącz. Bieganie tylo a. wozami, a. końmi, bądź z pojedynkowemi, bądź powodnemi Nar. W koniach powodnych wielką ponoszą i w rynsztunku szkodę. Sb. J. Konie powodne pobok, a kiedy huf wielki sprawują, tedy nazad w piąty rząd. Zebrz. Koń P., czarnym suknem nakryty. Niem. Koni powodnych i cudnych. Piotr. d. † P. *dający powodzenie, pomyślny, szczęśliwy, pożądany, sprzyjający, dopisujący:* Za powodnym szczęściem a cnotą waszą rad bardzo pójdę przed wami. Bark. Powodne i przychylne szczęście dało pochop dumnym do odchodzenia od rozumu Nagur. co p. **Powodowy:** Żałoba powodna. Nisz. Strona powodna. Nisz., Troc. Powodna strona, ta, która skarży, *actor.* Mącz. Powodna i odporna strona. L. Powodna i zapozwana strona. Wyrw. f) Powodne pieniądze = *pewna danina kmieca.* Goł. <Od Powód>

[**Powodny**] *tyczący ś. powodzi:* Rok P., zalewny, w którym woda w Narwi zalewa łąki nadrzeczne podczas lata. <Po + Wodny>

[**Powodorywać, uje, ywał**] p. **Powodować.** <Od *Powodor, zam. Powodyr>

[**Powodorywanie, a,** blm.] czynność cz. **Powodorywać.**

**Powodować, uje, ował 1.** *prowadzić, kierować:* Lewą ręką powoduje koniem (= *powozi*). Osoba wpół łańcuchem ściśniona, za który czarny ją murzynek powodował. Nies. Słaba go powoduje ręka. Troc. Żołnierz, powodującego oficera bodźcem ruszony, wierzga. Kłok. Przen.: P. sercami. P. kim = *wodzić go na pasku, za nos, rządzić nim.* Pierwszy raz, jak żyję, dałem popędliwości P. sobą. L. Namiętności nim powodują (= *rządzi ś. niemi*). **2.** P. kogo do czego = *być mu powodem w czym, przywodzić, popychać, pobudzać, zniewalać, skłaniać, zmuszać:* Co cię do tego powodowało? **3.** *być powodem, zrządzać, sprawiać, pociągać za sobą, wywoływać, sprowadzać:* Lenistwo powoduje nędzę. **P. ś. 1.** komu = *ulegać mu, dać ś. prowadzić, dać sobą rządzić, stosować ś. do niego:* Nadto powolny starzec, każdy go żałuje, że ś. tak regimentowi temu powoduje. Tremb. Ci, którzy mają ś. za mądrych, rzadko z pokorą drugim P. ś. dają. Jeł. P. ś. mu winienem. Rzew. Powodując ś. sercu, ruszył za konduktem. Rog. **2.** czym = *kierować ś., rządzić ś., regulować ś. według czego; ulegać, hołdować czemu, unosić ś. czym, dawać wodze czemu, mieć co na widoku w swym postępowaniu:* Nie mam zwyczaju cudzym P. ś. zdaniem. L. (= *oglądać ś. na nie*). P. ś. okrutnym dziwactwem. Niem. P. ś. zyskiem, ambicją. W zażyciu środków szedł za zdaniem dworaków,... nadewszystko powodował ś. pochwałami i pochlebstwami. Smol. <Od Powód>

**Powodowanie, a,** blm., czynność cz. **Powodować.**

**Powodowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powodować ś.**

**Powodowany 1.** im. od **Powodować. 2.** *pobudzony, rządzący ś., opanowany, zdjęty, ujęty, uniesiony, kierujący ś. czym, zostający pod wpływem czego:* P. gniewem, nadzieją, litością, współczuciem. Była to adoracja szelmostwa, i nią P. nie ośmielił ś. w tej chwili robić ojcu żadnych wyrzutów. Bał.

**Powodowy, Powodny 1.** p. **Powodny:** Koń P. **2.** *tyczący ś. powodu, pozywający do sądu, występujący z powództwem:* Strona powodowa = *powód, aktor.* Skarga powodowa. Co ś. nie godzi stronie obżałowanej, to ś. i stronie powodowej nie godzi. Kras. A. <Od Powód>

**Powody, ów 1.** lm. od **Powód. 2.** *pasy krzyżujące ś. w lejcach.*

× **Powodyr, a,** lm. **y 1.** *przewodnik, prowodyr, wódz:* Tenże sam będzie mu powodyrem. L. Nie było powodyra, któryby tany rozpoczął. Krasz. Na powodyrach nie zbędzie krasz. Obiecywał ojcu obfity plon ze mnie, byleby na lirnika mnie wyprowadził i dał powodyra. Krasz. Dziad ślepy z powodyrem obok ścieżka idą. Sow. **2.** *bydlę, idące na czele trzody, stada prowadyr:* Klekcze P. swym u kacka dzwonem Ejs. (Ukr. po vodyr.)

**Powodyrstwo**, a. blm. rola *powodzenia, powodzenie*. Używanie od wielką przypadł, kiedy lędzie[illegible] jego powodyrstwem. L. <Od Powodyr>

**Powodzenie**, a, blm. **I.** czynność cz. **Powodzić. 2.** Powodzić ś., *powodzić się, szczęścić, sprzyjać, wiedzieć, powodzić*: P., dobre lub złe, gdy [illegible] dobre szczęście, kiedy [illegible] na świecie powodzi. L. [illegible] na świecie powodzi, a na powodzeniu dobrym zawsze [illegible]? Kosz. W. Turcy wykli rzeczom wagi dodawać a, nimować [illegible] powodzenia klnk. Powodzeniem ludzie sprawy zbierają, a nie mądrym baczeniem. Ko. Czekam powodzenia, ale [illegible] przyjęcia przeciwności. Pilch. P. [illegible] za wasze [illegible] Nar. Z początku tak dobrego powodzenia można sądzić o dalszym powodzeniu. L. Wszelkiego ci z niebios życzę powodzenia. Troc. P. złe, dobre. Troc. Nie podnosić [illegible] powodzenia, a czasu nieszczęścia nie truchleć. Baz. P. głupich pogubiło je. Skar. Jednakim zawżdy zostawał i we złym, i w [illegible] powodzeniu. Skar. Czyń, co dobry rozum i potrzeba wyciąga, a ostatek i P. wszystko Panu Bogu odlecaj. Skar. Innych P. solą w oku mu było. Pilch. Ilekroć mówiłam pacierze za pana P., zawsze przed oczami stał pan z temi dużemi, błyszczącemi łzami. Miek. Zemsta, [illegible] przez złych ludzi, ma zawsze daleko większe widoki powodzenia. P. w zawodzie, w handlu, na wojnie, na scenie. Artysta ten ma P. Towar ten ma P. *(= odchodzi)*. Żart.: Wśród zgrzanych tancerzy woda miała P. Doznać powodzenia.

**Powodzenie się, a ś.**, blm. **I.** czynność cz. **Powodzić ś. 2.** p. **Powodzenie.**

Powodzianin, a, lm. anie *ten, który został do tego klęską powodzi, co wiele wsiułek naj straci*: Ofiary na powodzian. <Od Powódź>

**Powodzić, i, ił i P. ś. I.** p. **Powieść. 2.** dok.= a) *zrobić, uczynić coś na oddalenie*. b) [P.] *pociągnąć, pokryć, pomalować*: Skrzynki czerwoną farbą powodzone. <Po + Wodzić>

[**Powodzie, i**, blp.] *lejce, wodze*. <Od Powodzić>

**Powodziec, dźca**, lm. **dźce** *dyszel*. <O! Powodzić>

**Powodziowy** przym. od **Powódź**: Klęska powodziowa.

**Powoińczyk, a**, lm. **i** bot. p. **Nadwodnik.** <Od Powoinia>

Powojażować, uje, ował *spędzić pewien czas na wojażowaniu*. <Po + Wojażować>

**Powojażowanie, a**, blm., czynność cz. **Powojażować.**

Powojenny *po wojnie nastający, nastały*: Czasy powojenne. <Po + Wojenny>

**Powojewodować, uje, ował** *spędzić pewien czas na wojewodowaniu*. <Po + Wojewodować>

**Powojewodowanie, a**, blm., czynność cz. **Powojewodować.**

[Powojka, i, lm. i] p. **Powoj.** <Po + ? Wojka, Wiewiórka>

Powojnica, y, lm. e bot. p. **Posmycz.** <Od Powojnik>

[**Powojniczek, czka**, lm. **czki**] p. **Powojnik.**

**Powojnik**, a, lm. i **I.** TP. [P.] p. **Powijak**: Dziecinne dziecinne [illegible] powojniku, pogniótł srogie węże. Chr. Leży w żłobie, w P. powity pan panów i król nieograniczony. Odym. Na tacach niosą pieluchy, czyli powojniki królewskie. Min. Złotym dziecię ściągnie powojnikiem Pot. Sciska P. rządcę niebieskiego. Groch. **2.** a. **Pleść, Powój motyli, Wijnik, Klematyda** bot. (clematis) *ros. z rodziny jaskrowatych*. Gatunki: P. wyprostowany, ✕pryszczenica, pryszczyrnik, pryskirnik (c. erecta). P. zwyczajny a. wiciowaty (c. vitalba). **3.** pot.: P. dla położnic = *pas brzuchowy* (vinctura abdominis). Zdr. [**Powojniczek, Powójniczek**]. <Od Powój>

**Powojnikowy** przym. od **Powojnik**: Wiąże boczki, ręce, nóżki w powojnikowe związki. Groch. Kokornak P. p. **Kokornak.**

**Powojować, uje, ował I.** *zawojować kolejno, jedno po drugim, pozdobywać*: Skanderbeg, wtargnąwszy w ziemię turecką, bardzo wiele powojował i popustoszył. Baz. Wszystkie krainy powojował. Baz. Aleksander Wielki, że powojował świat. Petr. Od powojowanej Afryki Scypjo Afrykanem przezwany był. Petr. **2.** *czas jakiś spędzić na wojowaniu*; przen. *pobroić, pohałasować, porozbijać ś.* = *powawanturować ś.* <Po + Wojować>

**Powojowanie, a**, blm., czynność cz. **Powojować.**

**Powojowate** a. **Powojowe rośliny** bot. (convolvulaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych*. <Od Powój>

**Powojowiec, wca**, lm. **wce** bot. p. **Wymiotnica.** <Od Powojowy>

**Powojowy** przym. od **Powój**: Rośliny powojowe p. **Powojowate.** <Od Powój>

[**Powokrącać, a, ał**] p. **Pookręcać.** <Po(w)okrącać>

[**Powokrącanie, a**, blm.] czynność cz. **Powokrącać.**

[**Powokręcać, a, ał**] p. **Pookręcać.**

[**Powokręcanie, a**, blm.] czynność cz. **Powokręcać.**

†**Powolej** przys. *wolno, powoli*. Zwr. M. <Po + ? Wolej, od Wola>

**Powolenie, a**, blm., czynność cz. **Powolić.**

†**Powoleństwo, a**, blm. *stosowanie ś. do czyjej woli, powolność, uległość, posłuszeństwo, potulność, poddanie ś.*: Czy może być większe P.? Kochan. Gdzie podobieństwo więtszą uczciwość należć, więtsze P.? Kochan. Prosił Dymitr o córkę, P. swoje obiecując. Górn. <Od Powolny, od Powolić>

**Powoli** przys. **I.** a. (gm.) †**Powolu** *wolno, zwolna, stopniowo, pomału*: P. najdalej zajdziesz. Prz. P. po cząstce dostajemy całości. Pilch. P. rzeczy przychodzą do doskonałości. L. Kto miłuje P., tego głowa nie boli. Prz. Nie chcę ja ani tego, aby s. nowa P., jakby kroplami sączyła, ani też by pędem leciała. Pilch. Odzyskiwa wesołość P... P. Syrok. Wieków cierpienia nagromadzały ś. P. i cicho, aż buchnęły wulkanem. Krasiń. **2.** (Po woli) p. **Wola.** <Po + Woli, od Wola>

†**Powolić, i, ił** *czego = pozwolić, zezwolić na co, dać wolę, przyzwolić*: Odpuścieiież nam, acz je (bałwany czarne) do wody doniesiemy i zmyjemy; teda sędzia tego wszego jim powolił. Ż. B. <Po + ? Wolić, od Wola>

†**Powolniczek, czka**, lm. **czkowie** *człowiek powolny, uległy, posłuszny, potulny, pokorny*: Nie długo kondycje będą nam przynosić już jako

zwyciężonym, już na powolniczki trafią. Pot. <Od *Powolnik, od Powolny>

**Powolnie. [Powolno]** przys. od **Powolny:** Lżej P. znoszą ś. ciężary. Hul. Pochlebców najwięcej strzec ś. trzeba, gdy ś. i postawą, i mową najpowolniej stawią. Kosz.

**Powolnieć, eje, ał** *stawać ś. powolnym, powolniejszym:* Wszystkie stworzenia tam powolnieją. <Od Powolny>

**Powolnienie, a,** blm., czynność cz. **Powolnieć.**

**Powolniuchno** przys. od **Powolniuchny.**

**Powolniuchny, Powolniutki, Powolniuteńki, Powolniusieńki, Powolusieńki, Powolutki, Powoluteńki** *bardzo powolny, zupełnie powolny:* Człowiek P., by dziecię, *lenissimus.* Mącz. <Od Powolny>

**Powolniusieńki** p. **Powolniuchny.** <Od Powolny>

**Powolniusieńko** przys. od **Powolniusieńki.**

**Powolniuteńki** p. **Powolniuchny:** Moja maluteńka powolniuteńka jest, jak aniołek. L. <Od Powolny>

**Powolniuteńko** przys. od **Powolniuteńki.**

**Powolniutki** p. **Powolniuchny.** <Od Powolny>

**Powolniutko** przys. od **Powolniutki.**

**[Powolno]** p. **Powolnie.**

**Powolność, i,** lm. **i** rz. od **Powolny:** Obłudne serce wszystko pokaziło i twa niewdzięczność, którą pokazujesz tam, gdzie P. i chuć prawą czujesz Kochan. Powolności naszej sobie zniewolił. Troc. Jednak ten czas kiedyżkolwiek przyjdzie, że ty, wspomniawszy na me powolności, musisz zapłakać. Kochan. Doznasz powolności mojej do wszystkiej przysługi. Troc. Dosyć czynię powinności w oddawaniu powolności mojej. Troc. Uniżone małżonce Was Pana oddaję powolności. Troc. Tuszyłem ja, żeś miała k mojej powolności serce twoje nakłonić. Sęp. Inni oświadczyli wszelką dla rozrządzeń komisji P. Śniad.

**Powolny I.** *wolny, niepośpieszny, przeciągający ś., przeciągły, stopniowy, nieraptowny; opieszały, leniwy:* P. przebieg sprawy. Powolne konanie. [Woły zgubione nie wrócą powolnym czasem]. Na chórze organy ś. odzywały modlitwą tęskną, powolną. Krasz. *(= poważną, uroczystą).* **2.** *nieenergiczny, ospały, leniwy, gnuśny, ślamazarny, rozlazły, nieruchawy, ciężki:* Człowiek P. Woły powolno-kroczące. Mł. **3.** *stosujący ś. do czyjej woli, uległy, zgodny, posłuszny, dogadzający, dający ś. powodować, łagodny:* Jestem mu zawsze P. Troc. Biegnę zaraz do niego, sama mu poradzę, by tobie był powolnym i czcił twoję władzę. Dm. Panu Bogu we wszystkim powolnemi byli. Kucz Podpisują ś pod listami: powolnym sługą. L. Sługa P. pana dobrodzieja (podpis pod listem). Moja powinność być we wszystkim powolnym wujom. Rzew. Na jego nagabywania była mu powolna. **4. patol.:** Gorączka powolna (febris lenta). Moczenie powolne (bradyuria). Trawienie powolne (bradypepsia). **[P., ego,** lm. **e]** rz. = **Polonez:** Tańczą powolnego, chodzonego, łazonego. <Po + Wolny>

**Powoltyżerować, uje, ował** *spędzić pewien czas na woltyżerowaniu.* <Po + Woltyżerować>

**Powoltyżerowanie, a,** blm., czynność cz. **Powoltyżerować.**

**!Powolu** gm. p. **Powoli.**

**Powolusieńki** p. **Powolniuchny.** Sł. wil. <Od Powolu>

**Powolusieńku** przys. od **Powolusieńki.**

**Powoluteńki** p. **Powolniuchny.** Sł. wil. <Od Powolu>

**Powoluteńku** przys. od **Powoluteńki.**

**Powolutki** p. **Powolniuchny.** Sł. wil. <Od Powolu>

**Powolutku** p. **Powolniuchno:** [Przyńdźże P. (a. pocichutku), nie tupajże]. <Od Powolu>

**Powołać, a, ał,** nied. **Powoływać I.** *spędzić pewien czas na wołaniu.* **2.** *wezwać, zawezwać:* Powołano Absalona, a wszedł przed króla. Leop. Powołał wszech przyjaciół swych. Leop. Zgotował wieczerzę wielką i wielu ich na nią powołał. Rej. Powołany ukazał ś. w progu. Krasz. Bóg go powołał do Siebie, do chwały swojej *(= zabrał go ze świata).* P. kogo do wojska, na świadka. Jan, syn Zacharjasza, chrzcił i do pokuty powoływał. Lel. P. lud do oręża. **3.** *wezwać, zaprosić, zaangażować:* P. kogo na tron, na katedrę. **4.** *przeznaczyć:* Bóg powołał człowieka do szczęścia. Od początku stworzenia Bóg każdego wieku ludzie do zbawienia powoływać raczył. Zigr. Powołał go Bóg do duchownego stanu. Troc. Kapłan dobrze powołany. Wuj. *(= z prawdziwym powołaniem).* Sam władzca stolicy uroił ś. powołanym od Boga do obalenia dotychczasowego stanu rzeczy. Szaj. **5.** *przywieść, przytoczyć, zacytować, wymienić:* Powołane ustępy przejęte są tu w małej tylko części dosłownie. Balc. Kilka przepisów widocznie ma na myśli Ormian lwowskich... powołując zasadę, iż stanowisko Ormian polskich nie opiera ś. na przywilejach władz miejskich, ale samych królów. Balc. **6.** kogo do sądu = *pozwać, zapozwać, pociągnąć:* Powoływać kogo o kradzież wspólną a inszy występek. Kn. Gdyby złodzieja kogo powołał, tedy powołany może ś. odwieść przysięgą. Magd. Złodziej, gdy go wieszają, radby wszystek świat powołał. Kn. P. kogo o głowę. L. Powołano go o zabój, o głowę, o kradzież a. inszy występek. Troc. Sąd powołuje stronę obżałowaną i naznacza termin stawienia ś. z objawieniem jej, o co jest pozwana. Kras. A. **P. ś.** na kogo, na co = *odwołać ś. doń, przypomnieć co broniąc ś., zastawić ś. kim, czym,* nied. *świadczyć ś. kim, czym:* P. ś. na czyje słowa, na świadectwo czyje. <Po + Wołać>

**Powołanie, a, I.** blm., czynność cz. **Powołać:** P. Abrahama. P. boskie na jaki stan. Kn. Książę uwalnia bojarów od robocizny, z wyjątkiem powołania całej Litwy do budowania zamków książęcych. Szaj. P., powoływanie o głowę. Kn. Prawne P. winowajcy od aktora przed sąd przyzwoity, pozew; w sądach królewskich mandat. Ostr. Od wyroku królewskiego nie było już powołania, chyba do Boga. Krasz. *(= odwołania, apelacji).* P. do wojska = *pobór, branka, konskrypcja.* Młodzież pierwszego, drugiego powołania = *kategorja młodzieży branej naraz do wojska.* Raz zaszedł błąd w cytacie przez P. nowego zamiast starego testamentu. Balc. **2.** lm. **a** *przeznaczenie:* Bóg garść powołań sypnął narodom z wysoka. Krasiń. P. boskie na jaki stan. Troc. **3.** *zawód, profesja, stan, misja, posłannictwo:* Literatura bywa tylko dodatkiem do innego powołania. Siem. Szewc z powołania. P. kapłana jest szczytne. **4.** *skłonność, przekonanie, usposobienie, głos wewnętrzny pociągający do obrania sobie jakiego zawodu:* Zostać księdzem, mnichem bez powołania. Minął ś. z powołaniem. Nie mam do tego stanu najmniejszego powołania. Czuć do czego P. Prawdziwe P. Wstąpił do stanu duchownego z powołania, bez powołania. Iść za głosem po-

[illegible] 5. †P. [illegible]. P., skazanie [illegible], wydane [illegible] złoczyńcę. Orzel. 6. Za Piastów nakazywali czasem książęta [illegible] nadzwyczajny, który s. wyrazem powszechnym [illegible] P. Nar. P., pojedyńcze pobór, grosz, królestwa. Wisz. 7. †P. [illegible]: Udawają za siebie według zwyczaju, z właściwym każdej strony hasłem wojennym, czyli, tak hasła [illegible] szlacheckich [illegible] powołaniem.

†Powołaniec, nca, lm. ncy [illegible]: [illegible] Cóż [illegible] ty, któś miły, będąc członkiem [illegible], przeciwnikiem, powołańcem [illegible], [illegible] ś. lada o co frasować? W[illegible] <Od Powołany>

**Powołanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Powołać ś.**

[**Powołanka**, i, lm. **i**] *[illegible]*, *[illegible]*. <Od Powołaniec>

†**Powołowczyzna**, y, blm. p. **Powołowszczyzna**.

†**Powołowe**, ego, blm. p. **Powołowszczyzna**: Żaden z nich [illegible] jeszcze tak długiego szeregu danin, jak stan, narzas, P., narąb, krowa. Pleb. <Po + Wołowe, od Wołowy>

†**Powołowszczyzna**, y, blm. **1.** a. †**Powołowe**, †**Podwołowe** *danina płacona panującemu od wołów*. Wisz. P., dawny podatek od rogacizny. Papr. Rodzaj podatku, opłaty, od wołów, nazywał ś. P. Cz. P., to jest dziesiąty od poddanych wół we trzy lata. Petr. Za Władysława IV powołowszczyznę [illegible], którą przedtym w dziesięć lat jeno, potym w siedm, zaś w pięć, we trzy [illegible] co rok wybierać poczęto, ustanowiono. Star. Dać, płacić powołowszczyznę. Troc. P. niepieniężna, prywatna. Troc. **2.** a. †**Powołowczyzna** blm. zb. *[illegible] młoda*, [illegible]: W dobrach szlacheckich wolno cudzoziemcom woły zimowane karmne i powołowszczyznę kupować i bez myta z granic wypędzać. Vol. Woły i powołowszczyznę za granicę [illegible] nie mają. Troc. Od wołów zimowanych i powołowszczyzny nic nie mają płacić. Troc. <Po + * Wołowszczyzna, od Wół>

**Powoływać, uje, ywał 1.** i **P. ś.** p. **Powołać. 2.** †P. *[illegible]*, *[illegible]*: Pospólstwo od radości po ulicach powoływało. Troc.

**Powoływanie, a**, blm., czynność cz. **Powoływać**: P. o [illegible]. Troc.

**Powoływanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Powoływać ś.**

†**Powoniać, a, ał**, [**Powoniać**], †**Powonić** *powonieć [illegible]*; *[illegible]*: [Kwiécia P.] <Po + Woniać>

†**Powonianie, a**, blm. p. **Powonienie**: Naczynie powoniania. And. z Kobyl. Widzenie potrzebniejsze jest człowiekowi, niżli P. And. z Kobyl.

†**Powonić**, i, ił p. **Powoniać**. L. <Po + Wonić>

**Powonienie, a**, blm. **1.** czynność cz. **Powonić. 2.** a. †**Powonianie** *zmysł [illegible]*, *węch*, [illegible]: Narzędzie powonienia jest nos. Krup. Jest to znak złej kompleksji w człeku, gdy powonienia nie ma. Sak. Psy mają P. bardzo ostre. Hogal. Powonienia ostrego, czułego człowiek. Troc. **2. anat.**: †Nerw powonienia. Perz. = *nerw węchowy*, †*nerw woniejący*. **3.** patol.: [illegible] powonienia [illegible].

†**Powonny 1.** *[illegible] węch ostry*, *czuły*: Psia [illegible] powonna. **2.** *[illegible]*, *woń przyjemną*, *wonny*, *[illegible]*. <Po + Wonny>

**Powoń, i**, lm. **e 1.** [P.] *woń*, *zapach*. **2.** bot. [illegible] z rodziny *[illegible]*. <Po + Woń>

**Poworywać się, a ś., ał ś.** *worać ś. kolejno, jeden po drugim*; *worać ś. w wielu miejscach*: Pod nieobecność w domu sąsiedzi poworywali mu s. w grunt. Kasz. <Po + Worywać ś.>

**Poworywanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poworywać ś.**

[**Poworz, a**, lm. **y**] (Powor-z) p. **Powróz**. <Z Powróz>

**Powoskować, uje, ował, Powoszczyć** *powlec woskiem*, *nawoskować*. <Po + Woskować>

**Powoskowanie, a**, blm., czynność cz. **Powoskować**.

**Powoszczenie, a**, blm., czynność cz. **Powoszczyć**.

**Powoszczyć, y, ył** p. **Powoskować**. <Po + Woszczyć>

**Powotować, uje, ował** *spędzić pewien czas na wotowaniu*. <Po + Wotować>

**Powotowanie, a**, blm., czynność cz. **Powotować**.

†**Powozanin, a**, lm. **anie** *woźnica ruski*, *kuczer*: Najwięcej było u kozaków ochotników z leśniczych, powozan. Zim. <Od Powóz>

**Powozić, i, ił 1.** dok. = **a)** *spędzić pewien czas na wożeniu*. **b)** [P.] *powieźć*, *zawieźć*: Pinięidze wybrał, powoziuł do domu. **c)** P. pole gnojem. Troc. = *pomierzwić*, *nawieźć*. **2.** nied. *powodować*, *kierować końmi*, *powozem*, *wozem*: Przeklęty wynalazek pojazdu, na którym gdy powoźnik z jadącym usiędzie, jak na przepaść upornie P. cię będzie. L. W lekkim powoziku dama sama powoziła. P. końmi nie umie. Troc. Zręcznie powozi. Zgrabny kabrjolet, powożony przez wytwornie ubranego mężczyznę. Orzesz. P. czółnem, wiosłem = *robić*, *przerabiać*; *wiosłować*. **P. ś.** dok. *spędzić pewien czas na wożeniu siebie*: Powozi ś. z tym towarem, nim go sprzeda (= *pojeździ*, *pokręci ś.*, *wożąc go*). <Po + Wozić>

**Powozik, u**, lm. **i** p. **Powóz**: Przyjechał do nas pięknym powozikiem. Orzesz. <Od Powóz>

**Powozina, y**, lm. **y** m. *lichy*, *nędzny*, *ladajaki powóz*. <Od Powóz>

**Powozisko, a**, lm. **a** m. p. **Powóz**. <Od Powóz>

**Powozowy 1.** przym. od **Powóz**: Koń P. (= *cugowy*). W świetle latarni powozowych jej szczupła, wiotka figura wyższą ś. wydaje. **2.** *przywykły do powozu*, *jeżdżący powozem*: Dama powozowa.

× **Powoźnik, a**, lm. **cy 1.** p. **Powożący**: Zły P. dobre ponarowi konie. Fred. M. Ranny Klitus, P. Polidana śmiały. Dm. P. doskonały. Dm. Cóż było, gdy ś. w górę wzbił P. jasny? L. (= *Faeton*, *słońce*). **2.** *jeździec powodujący koniem*: Zły P. z dobrego konia zrzucony bywa. Troc. **3.** *wioślarz*: P. na wodzie, wiosłowy robotnik. Kn. P. na wodzie. Troc. Powoźnicy pieniste wiosłami tłukli wały. Troc. **4.** *fabrykant powozów*. **5.** [P.] *flisak [illegible] wiozący na czółnach lub płytach drzewo opałowe*. <Od Powoźny>

† **Powoźny 1.** *od powożenia*, *do powożenia służący*: Wiosła powoźne. L. **2.** Wiatr P. = *pomyślny*, *sprzyjający*, *powiewny*, *posmyczny*. L. <Od Powóz>

**Powożący, ego**, lm. **cy**, × **Powoźnik**, × **Powóźca** *woźnica*, *stangret*, *furman*.

**Powożenie, a**, blm., czynność cz. **Powozić**.

**Powożenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Powozić ś.**

**Powód, odu**, lm. **ody 1.** †**P.** *powodzenie*, *pomyślność*, *szczęście*, *sukces*: Fortuna szczęśliwemi po-

wodami nadzieje jego uprzedza. Troc. Z dobrym powodem co czynić. Troc. Każdy z nich prawi o powodzie swoim. Pot. (= *jak mu ś. powodziło.* L.). Pomyślne wojska powody. L. Rychlejby oszalał za tak szczęśliwym rzeczy powodem. Jan. Niektórych panów szczęśliwy P. ś. zachwieje. Fur. **2.** *powodowanie, powodzenie, powiedzenie, poprowadzenie, przewodnictwo, przewód, wodza, kierownictwo, ster, wskazówka:* Rzemień do powodu **konia.** Troc. Nierozumny za cudzym powodem chodzi. Troc. Za tych (cnót) powodem, o królu, cnotliwy będziesz poczynał ręką swoją dziwy. Kochan. Przewiodłeś jako stado za Mojżeszowym i za powodem lud swój Aaronowym. Kochan. Przychodzą trzej mędrcowie od wschodu słońca, za powodem nowej gwiazdy. Zachar. Za powodem samego tedy przyrodzenia, królu zacny, ludzkiego szukaj pomnożenia. Kochan. Jego zaś sfera powodem gwałtownym leci zapędem wkoło niewymownym. Susz. Przen.: *sprawa, przyczyna = przyczynienie ś., pośrednictwo, pomoc:* W ręce polskie Połock przyszedł za powodem szczęśliwego Stefana, króla polskiego. Kochan. Za jego radą i powodem wszystko o tbyło ś. szczęśliwie. L. **3.** *pochop, okazja, pobudka, zachęta, przykład zachęcający, przyczyna, racja, zasada, podstawa:* Do złego P. łacny. Kn. Powodu do złego strzeż ś. jak samego. Kn. Strzeż ś. powodu do złego. Kn. Nie daj powodu. Kn. Nieszczęścia, nędza, przygody często k dobremu powody. Kn. Wielki P. daje komu do czego. Troc. Odetnij wszystkie powody i przyczyny do grzechu. Skar. Zbawienna taka niewola, która powodem jest do dobrego. Birk. Próżnowanie P. do złego. Kn. Możem dał P. urazy? Kniaź. Czy nie miał autor słusznych powodów do takiego twierdzenia? Śniad. Do większej liczby rozpraw dały mi P. pisma krajowe. Śniad. Hojność państwa dla nas nie jest bez powodu. Mick. (= nie jest bez *kozery*). Mnogie były powody milczenia. Mick. Asesor nowe jeszcze miał powody żalów. Mick. Nie masz powodu do narzekania. Nie stawił ś. z powodu choroby. Nie mogę tego zrobić z wielu powodów. Mam do tego (a. po temu) ważne powody. Musisz przytoczyć słuszne, wystarczające powody. Służy mu to za P. do narzekań. Wynajduje tysiączne powody dla usprawiedliwienia swej opieszałości. Powodem mojego opóźnienia był wypadek. Przen.: *człowiek, który co spowodował; sprawca:* Tyś mi był powodem do tego. Troc. Umarł, który był powodem i przyczyną tego. P. cheł. Trzeba ś. mieć na pieczy, aby rodzice dobrym powodem stawali s. dzieciom swym. Glicz. (= *wzorem, przykładem*). Powodem być = *P. dawać.* L. **4.** *rzemień, tasma, powróz, na którym prowadzą konia, wodza, lejc:* Konia na powodzie prowadzić. Troc. Koń na powodzie, powodny koń, którego na ręce, na rzemieniu przy drugim prowadzą, narączny. Widział w tyle sługę, konia na powodzie prowadzącego. Boh. Tatar każdy ma koni wiele na powodzie, a gdy mu jeden ustanie, na drugiego wsiędzie. Biel. M. Królewski koń, co szedł na powodzie, utonął. Biel. M. Konia na P. wziąwszy. Dor. Przen.: Gdzie ś. rozum z cnotą swawolnemu przyrodzeniu wzmocni, pewnie już mu trudno wierzgać, a pewnie krótko już leda na wędzidłku, na powodzie chodzić musi. Rej By nam jeno kto leda czaczko ukazał, damy ś. wešć na powodzie, kędy jeno każą. Rej (= *na pasku*). Kto z chęcią iść nie chce, pójdzie na powodzie. Pot. **5.** † P. *początek:* Od powodu (początku) miasta tego. Troc. **6. oda,** lm. **owie** *osoba wnosząca sprawę przed sąd, strona powodowa, aktor,* †**pierca,** †**iściec:** P., ten, kto żałuje. Ort. Gdzieby (= gdyby) P. wierzył iśćcowi, nie potrzebaby mu rękojmi. Magd. Powoda żałującego o złodziejstwo. Św. z Woc. Aktor abo P., osoba sprawę przed sąd wnosząca. Ostr. Powodem nazywają tę osobę, która przed sądem żałuje na kogo. Groic. Nie może na jednym sądzie tenże być powodem, tenże być sędzią. Orzech. **7.** [P.] *logika, sens, rozum:* Tamten to nie ma powodu w głowie = *tamten—to warjat.* Boś ty mówił jak z miodem, a to było z powodem. **8.** fil. = a) *racja, argument uzasadniający:* Zasada powodu dostatecznego a. racji dostatecznej (principium rationis sufficientis) = *jedna z okoliczności warunkujących:* P. pewnego zjawiska a. zdarzenia. Iskra była powodem wybuchu. P. śmierci jest nieznany. b) bł. *przyczyna.* **9.** gór.: P., powody = *listwy w przedziałach szybu przybite, po których ś. wyciągane skrzynki suwają, aby o cembrzynę szybu nie zawadzały,* w lm. przewody. Łab. <Po + *Wód, WIOD WOD>

**Powódca, y,** lm. **y** p. **Powodnik.**

**Powódczy** *tyczący ś. powództwa, powoda:* Podał do sądu gminnego prośbę powódczą w języku polskim. Spas. <Od Powódca>

**[Powódek, dka,** lm. **dki]** p. **Powodek.** <Od Powód>

**Powódka, i,** lm. **i** l. forma ż. od **Powód,** *kobieta skarżąca przed sądem.* **2.** [P.] p. **Powodek:** Bez krzyżowych powódek. <Od Powód>

**Powódzca, y,** lm. **y** l. × P. *ten, co powoduje; przywódca, wódz, przewodnik:* Idą za przykładem swych rodziców, początkowych powódzców. L. **2.** p. **Powodnik.** <Od Powodzić>

**Powództwo, a,** lm. **a** *akcja powoda, pozwanie, zapozwanie, pociągnięcie do sądu:* Pozwanego P. ma być nakazane. Troc. Gdy kto kogo pozowie do sądu ziemskiego o granice, takowy w powództwie ma jeno pozwać o granice. Tarn. J. Arcybiskupi gnieźn. wyjednali sobie przywilej, że mają zawsze pierwszeństwo w powództwie o granice. Cz. Wystąpić z powództwem. <Od Powód>

**Powódź, odzi,** lm. **odzie** i †**odzi** *gwałtowne wezbranie wody i zalanie znacznej przestrzeni, wylew, zalew:* P. jest ciche wód przyrastanie, że rozeznać nie może, jak wiele na który czas przybędzie. Sz. Choć Bóg dał brzegi i warowne góry, między lądami rozlawszy powodzie, jednak te przeskakują łodzie. Kniaź. Bardzo ś. bała powodzi rzeki. Otw. P. mię porwała. Kochan. Kiedy ty chcesz, wszystek świat powodzią zatonie. Kochan. Świeca niezbożników zgaśnie i przyjdzie na nie P. Wuj. P. z wylania Wisły tak sroga była, iż Kazimierz i Stradom, miasta przy Krakowie, woda zakryła. Stryjk. Im większa P., tym ś. wyżej korab Noego podnosi Skar. Ta P., którą nam dziś Pan Bóg grozi, wszystko zaleje. Skar. P. przerwała mu groblę. Kras. Przy powodzi strach i łodzi. Fred. A. Przen.: *strumień, potok, rzeka; mnóstwo, mnogość, masa, tłum, chmura, ćma, ciżba:* Jej serce bez dzdu i bez żadnej chmury powodzi smutku niepowściągłe leje. Susz. (= *strumieniem leci*) Do wnętrza wlała ś. P. światła modrego i oblała posąg z kości słoniowej. Niem. A. Sułtanowie wymyślili sposób ususzać złotą P., która tak często do szkatuły wezyrowej spływa. Kłok. Pod niebem modrym po zbożu powodzi żegluje słońce. St. Śród fali łąk szumiących, śród kwiatów powodzi omijam ko-

[illegible] Mick. [illegible] mięcych, śród kwiatów powodzi. Mick. P. bar- [illegible] <Po + *Wódź, [illegible]>

**Powój** [illegible] 2 [illegible] 3. [illegible] **Wilec** [illegible] P. **wielki a. płotowy.** b) P. jalapa = **Patat.** [illegible] **Patat.** [illegible] **Kolcowoj.** P. [illegible] p. **Wiciokrzew.** P. [illegible] p. **Wilec.** P. [illegible] p. **Powojnik i Posmycz.** P. wonny p. **Wiciokrzew.** [illegible] <Po + *Wój, [illegible]>

**Powójka, i,** lm. **i** bot. p. **Powój.** Po + *Wój- [illegible]

[**Powójniczek, czka,** lm. **czki**] p. **Powojnik.**

[**Powójnik, a,** lm. **i**] p. **Powijak.** <Od *Po- [illegible]>

**Powóz, ozu,** lm. **ozy 1.** † P. *wóz, fura, furman-* [illegible] 2. [illegible] Troc. Od- [illegible] P. zakryty [illegible] Wtoczyć P. do wozowni. Zasiedliśmy do wilji, gdy nagle [illegible] powozu. [illegible] 3. † P. [illegible] Nie [illegible] odwabiać poddanych od pilnych robót do powozów nieużytecznych. Petr. Wolny P. do ojczyzny. Troc. 4. [illegible] podwód pod dwór, kiedy król jechał gdzie, a [illegible] Zdr. **Powozik.** [illegible] **Powozisko.** <Od Po + Wóz>

[**Powózeczek, czka,** lm. **czki**] p. **Powózek.**

[**Powózek, zka,** lm. **zki**] *wóz, wózek:* Panna [illegible] Zdr. [**Powózeczek**]. <Od Powóz>

**Powózka, i,** lm. **i** [illegible] Tłumy pie- [illegible] powózce [illegible] <Od Powóz>

× **Powóźca, y,** lm. **y** p. **Powożący:** Tymczasem [illegible] Trojanie, dzielni powóźcy. Ml. Powóźco szalony, odkieruj ru- [illegible] Ml. <Od Powozić>

**Powpadać, a, ał** *wpaść kolejno, jeden (a. jed-* [illegible] Po + Wpadać>

**Powpadanie, a,** blm., czynność cz. **Powpadać.**

**Powpajać, a, ał** [illegible] <Po + Wpajać>

**Powpajanie, a,** blm., czynność cz. **Powpajać.**

**Powpakowywać, uje, ywał** [illegible] *jedno po drugim.* <Po + Wpakowywać>

**Powpakowywanie, a,** blm., czynność cz. **Powpakowywać.**

**Powpędzać, a, ał** [illegible] *po drugim.* <Po + Wpędzać>

**Powpędzanie, a,** blm., czynność cz. **Powpędzać.**

**Powpijać się, a ś., ał ś.** *wpić ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim:* Postronki powpijały ś. w ręce i nogi więźnia. Bestje powpijały ś. kłami w ciało. <Po + Wpijać ś.>

**Powpijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powpijać ś.**

**Powpinać, a, ał** *wpiąć jedno po drugim.* <Po + Wpinać>

**Powpinanie, a,** blm., czynność cz. **Powpinać.**

**Powpis, u,** lm. **y** tech. *objaśnienia powpisywane w rysunek.* <Po + Wpis>

**Powpisywać, uje, ywał** *wpisać jedno po drugim.* **P. ś.** *wpisać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wpisywać>

**Powpisywanie, a,** blm., czynność cz. **Powpisywać.**

**Powpisywanie się, a ś,** blm., czynność cz. **Powpisywać ś.**

**Powplatać, a, ał,** × **Powpleść** *wpleść jedno po drugim; wpleść w wielu miejscach:* Dziewice z powplatanemi w warkocze perłami, koralami, kwiatami. And. <Po + Wplatać>

**Powplatanie, a,** blm., czynność cz. **Powplatać.**

**Powplątywać, uje, ywał** *wplątać jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *wplątać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wplątywać>

**Powplątywanie, a,** blm., czynność cz. **Powplątywać.**

**Powplątywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powplątywać ś.**

× **Powplecenie, a,** blm., czynność cz. **Powpleść.**

× **Powpleść, ecie, ótł** p. **Powplatać:** Winowajce na kołach powpleceni. Koch. J. Niektórych poćwiertowano, w koła powpleciono, powieszano. L. <Po + Wpleść>

**Powpływać, a, ał** *wpłynąć kolejno, jedno po drugim; wpłynąć w wielu miejscach.* Słow. <Po + Wpływać>

**Powpływanie, a,** blm., czynność cz. **Powpływać.**

**Powpraszać się, a ś., ał ś.** *wprosić ś. kolejno, jeden po drugim; wprosić ś. w wielu razach.* <Po + Wpraszać ś.>

**Powpraszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powpraszać ś.**

**Powprawiać, a, ał,** × **Powprawić** *wprawić jedno po drugim.* × **Powprawić ś.** *wprawić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wprawiać>

**Powprawianie, a,** blm., czynność cz. **Powprawiać.**

**Powprawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powprawiać ś.**

× **Powprawić, i, ił** p. **Powprawiać.** <Po + Wprawić>

× **Powprawienie, a,** blm., czynność cz. **Powprawić:** Chodziło przedewszystkiem o postawienie dachu, o P. drzwi i oczyszczenie wnętrza. Jeż.

**Powprowadzać, a, ał** *wprowadzić jednego po drugim; wprowadzić w wielu razach:* Pana swego plenipotent w prawne interesa powprowadzał. L. Radbym P. różne ustanowienia, któreby prawdziwie ku podniesieniu miasta tego służyć mogły. Dz. **P. ś.** *wprowadzić ś. kolejno, jeden po drugim; wprowadzić ś. w wiele miejsc.* <Po + Wprowadzać>

**Powprowadzanie, a,** blm., czynność cz. **Powprowadzać.**

**Powprowadzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powprowadzać ś.**

**Powprzągać, a, ał, Powprzęgać** *wprząc jednego po drugim:* Głaszcząc, w nieznajome jarzma je powprzągał. Otw. <Po + Wprzągać>

**Powprząganie, a,** blm., czynność cz. **Powprzągać.**

**Powprzęgać, a, ał** p. **Powprzągać.** <Po + Wprzęgać>

**Powprzęganie, a,** blm., czynność cz. **Powprzęgać.**

**Powpuszczać, a, ał** *wpuścić jedno (a. jednego) po drugim; wpuścić w wielu razach.* <Po + Wpuszczać>

**Powpuszczanie, a,** blm., czynność cz. **Powpuszczać.**

**Powpychać, a, ał** *jedno po drugim wepchnąć:* Powpychał na urzędy dworaków i pochlebców. Kal. **P. ś.** *wepchnąć ś. kolejno, jeden po drugim, powciskać ś.:* Do kątów ś. powpychali ludziska przelękli. Uj. <Po + Wpychać>

**Powpychanie, a,** blm., czynność cz. **Powpychać.**

**Powpychanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powpychać ś.**

**Powracać, a, ał I. i P. ś.** p. **Powrócić. 2. [P. ś.]** *wrócić:* Jak sie juz powracał król... <Po + Wracać>

**Powracanie, a,** blm., czynność cz. **Powracać,** *zwrot; powrót.*

**Powracanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powracać ś.**

**Powrastać, a, ał** *wrosnąć kolejno, jedno po drugim; wrosnąć w wielu miejscach.* <Po + Wrastać>

**Powrastały** w lm. *z których każdy powrastał:* Jakby w krzesła powrastałe, szyją i dłubią dnie całe. Fred. A. <Od Powrastać>

**Powrastanie, a,** blm., czynność cz. **Powrastać.**

**Powrażać, a, ał** *wrazić jedno po drugim; wrazić w wiele miejsc, powtykać, powpychać, powścibiać:* Palce mu w wiarołomne oczy powrażała. Otw. <Po + Wrażać>

**Powrażanie, a,** blm., czynność cz. **Powrażać.**

**Powrąbywać, uje, ywał** *wrąbać jedno po drugim; wrąbać (jedno) w wielu miejscach.* **P. ś.** *wrąbać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wrąbywać>

**Powrąbywanie, a,** blm., czynność cz. **Powrąbywać.**

**[Powrąsełko, a,** lm. **a]** p. **Powrósło.**

**Powręczać, a, ał** *wręczyć jedno po drugim; wręczyć wielu osobom:* P. pozwy. <Po + Wręczać>

**Powręczanie, a,** blm., czynność cz. **Powręczać.**

**†Powrotne, ego,** blm. *podatek od wrót, od bram, płacony magistratowi:* Ma magistrat wileński imieniem powrotnego od kamienic w rynku na większych ulicach po złotemu, na pobocznych po groszy 20 wybierać. Dub. <Od Powrotny>

**[Powrotnie]** *napowrót, nanowo, znowu.* <Od Powrotny>

**Powrotnik, a I.** [P., lm. **cy**] = a) *recydywista:* Miał do czynienia z powrotnikiem. Zap. b) *upiór, widmo, niebożczyk powracający na ziemię.* 2. lm. **ki** cukr. *zbiornik na parę powrotną.* <Od Powrotny>

**Powrotność, i,** blm. rz. od **Powrotny.**

**Powrotny I. a. Powrotowy** przym. od **Powrót;** *powracający:* Hiszpanja zachowała sobie traktatem utrechckim prawo powrotne do Sycylji. Wyrw. Meandra powrotnego córa Cyane. Żebr. *(redeuntis).* Bilet P. na kolei *(= dający prawo i do powrotu koleją).* Doświadczony Maćko znalazł bez trudu na stratowanej ziemi wyciski olbrzymich kopyt, idące w kierunku powrotnym. Sienk. Cezarów wszechmocna pycha z pod stropów, ze złomów jęka, słuch echem powrotnym dźwięka, w cyprysach żałobna wzdycha. Wysp. Powrotna fala. 2. patol.: Dur P., durzyca powrotna = *gorączka powrotna* (febris recurrens). Pijaństwo powrotne (methysiomania). Rzężenia powrotne (crepitatio redux). <Od Powrót>

**[Powrotny, ego,** lm. **i]** *stróż pilnujący wrót we wsi przy drodze większej.* <Po + Wrotny>

**Powrotowy** p. **Powrotny:** Ruch P. = *ruch tam i nazad.* Łab. <Od Powrót>

**[Powroza, y,** lm. **y]** p. **Powróz:** Wziął se kozę na powrozę.

**Powrozek, zka,** lm. **zki** p. **Powróz,** *sznurek:* P. trudno ś. przerywa, *vis unita major.* Skar. P. w troje pleciony. Galat. P. pępkowy. Krup. *(= pępowina).* P. nasieniowy. Krup. P. mózgowy. <Od Powróz>

**†Powrozi** p. **Powrozowy:** Psy powrozim biczem wyganiać. Zarn. <Od Powróz>

**Powroziany** p. **Powrozowy:** Powroziana drabina. Troc. Zaż nie widzisz, jako Pan Chrystus powrozianym biczem wygnał ony z kościoła przedające i kupujące? Orzech. <Od Powróz>

**[Powrozina, y,** lm. **y** m.] *lichy, nędzny powróz.* <Od Powróz>

**× Powrozobiegun, a,** lm. **owie** *kuglarz, gimnastyk, produkujący ś. na linie; linoskoczek, linochód:* P., kuglarz powrozowy. Troc. P., kuglarz, metelnik. Bobr. <Powróz + Biegun>

**× Powrozobiegunka, i,** lm. **i** forma ż. od **Powrozobiegun.** Troc. <Powróz + Biegunka>

**Powrozowato** przys. od **Powrozowaty.**

**Powrozowaty** *podobny do powroza.* L. <Od Powróz>

**[Powrozowe, ego,** blm.] *dopłata sprzedającemu bydlę za powróz, na którym je na targ przyprowadzono.* <Od Powrozowy>

**Powrozowy, Powroziany, †Powrozi** przym. od **Powróz,** *sznurowy:* Cięga powrozowa. Troc. Prowadzono złodzieja na śmierć powrozową. Opal. *(= na szubienicę).* Kolej powrozowa (funikularna) *= złożona z dwuch pociągów przyczepionych do końców jednej liny opasującej koło na górnej stacji, przyczym pociąg zjeżdżający podciąga w górę swym ciężarem drugi pociąg.* <Od Powróz>

**Powroźnia, i,** lm. **e** *budowla, w której kręcą powrozy i wszelkiego rodzaju liny.* Podcz. <Od Powróz>

**Powroźnictwo, a,** blm. *sztuka robienia powrozów, rzemiosło powroźnika:* Wyborne pismo pana du Hamel o powroźnictwie. Jak. J. <Od Powroźnik>

**Powroźniczek, czka,** lm. **czkowie I. [P.]** p. **Powroźnik. 2.** *chłopiec, pomocnik, terminator powroźnicy.* <Od Powroźnik>

**Powroźniczka, i,** lm. **i I.** *ta, co robi a. sprzedaje powrozy.* **2.** *żona powroźnika.*

**Powroźniczy** przym. od **Powroźnik:** Warsztat P. Troc. <Od Powroźnik>

**Powroźnik, a,** lm. **cy, [Porwoźnik] I.** *rzemieślnik wyrabiający sznury, liny, powrozy, szpagaty i t. p.* **2. [P.]** = a) *człowiek idący na ostatku do*

[illegible]. Zdr. [Powroznieczek]. < Od Powroźny >

Powrócenie, a, blm., czynność cz. Powrócić.

**Powrócenie się, a ś.**, blm., czynność cz. Powrócić ś.

Powróciciel, a, lm. e [illegible] < Od Powrócić >

**Powrócić, i, ił, nied. Powracać I.** *wrócić, zwrócić*, [illegible]: Morze, [illegible] Ty [illegible] wszystko, [illegible] Powróć mi [illegible] książkę. Troc. 2. [illegible]: P. kogo z drogi. Jak mnie, dziecko, powróciłaś cudem, tak nas powrócisz cudem na ojczyzny łono. Mick. 3. [illegible] P. oko na [illegible] Troc. Nie tak prędko powraca swej nogi, kiedy gdzie blizko węża zobaczy u drogi, jak... P. Kurk. 4. ~ **P. ś.** 1. [illegible]: P. do kraju. Powrócę; idę teraz dla interesu. L. Powrócił ś. z podróży, z Francji. Troc. [illegible] nam pierwej [illegible] Zważ krąg rzeczy coraz do siebie powracających, a ujrzysz, że [illegible] Powróceny do domu, [illegible] słyszał, opowiedziałem. Koss. (*= powróciwszy*). Jak ś. powrócił król [illegible] tak [illegible] spotał. Dyak. Częstował nas na promie winem, potym powróciliśmy ś. do Czerwonego Domu. Mat. P. ś. I. p. wyż. 2. [illegible], *odstać ś.*: Już ś. szkoda nie powróci! Wszystkie koszta mi ś. powróciły. < Po + Wrócić >

**Powrósło, a, lm. a, [Porwósło, Porwiósło, Prowionsło, Przewiosło, Przewiąsło, Powrząsło]** *po-* [illegible] oddawają, tedy P., którym snopy wiążą, ma być długie na dwa łokcie, a to kiedy oziminę wiążą. Sz. Po omłocie lnu zaraz snopki powrósłem związać trzeba. Przędz. Roztargnął Samson wici, jakoby miał rozerwać zgrzebne P. ogniem przepalone. B. B. [illegible] Rog. Zdr. [Powrąsełko]. < Od Powróz >

Powrót, otu, lm. oty 1. [illegible]: Prawo odkupienia przedanej rzeczy zowie ś. kupno z powrotem [illegible]. I porzuciły nas! — i bez powrotu! Słow. Służę u [illegible] **Na P.**, ~ **W P.** [illegible] Idź na P. [illegible] szyć na P. Z pręgierza w P. stawią mię przed radą. Pol. [illegible] 2. [P., **Powrotka**] [illegible] 3. patol.: P. choroby = *recydywa* (morbus recidivus). P. do [illegible] < Po + Wrót >

[Powrotka, i, lm. i] p. **Powrót**. < Po + Wrótka >

**Powróz, oza, lm. ozy, [Poworz, Powarz, Porwoz, Prowoz, Prowoz, Powroza]** *gruby sznur z konopi lub innego włókna skręcony, lina, postronek, sznur*: Opasał s. powrozem. Skar. Powrozy jako nici potargał (Samson) Skar. Łgarze Pan Bóg karze, jeśli nie mrozem, tedy powrozem. Rys. Nigdy cię do niej matka w powrozie nie wiodła. Pot. (*= nie przymusiła, gwałtem nie pociągnęła.* L.). Żeby z nici nie kręcili powrozów. L. Pies na powrozie Troc. Jabym ś. był urwał im z powroza, tak mię gnało. Rom. Ku słupowi go zasię przywiązali i powrozy ciężko biczowali. Op. Żyją okrutni burzyciele, ...są fałszywi, którzy, podłą bojaźnią znękani, laury w ustach, a w sercu powrozy na nas wiją. Hul. Z uczuciem smutku, boleści i zgrozy będę wyrywał koły i powrozy. Słow. Gdzieby synowie na słowa nie dbali, nie wadzi do grozy przydać też powrozy, bo mówi Salomon: zbieraj boków syna, póki młody. Żarn. (*= plagi, baty*). Powrozy = *pęta*. Dla nas Chrystus ś. sromotnie w powrozach prowadzić dopuścił. Wuj. Ja was — zakrzyknął — w powrozy, w łańcuchy! wy buntownice! Słow. Przen.: *stryczek, szubienica, śmierć na szubienicy*: Ani są tak nędzni, żeby ku ulitowaniu serce poruszyli, ani tak bardzo niecnotliwi, żeby powroza byli godni. Górn. Zemknął ś. katowi z powroza. Troc (*= urwał ś. z szubienicy*). Za nami czas chodzi, jako kat z powrozem. Rej. Osądziła przypowieść stara do powroza, co ni pies, ni koza. Pot. Jeśliby kto kradł drzewo budowne, ma być sądzon łykiem a. powrozem. Sz. Kiedybyście za Jagiełła tak bluźnili, pewnieby kto z was drgnął nogą na powrozie. Tworz. Przen.: † Powrozie! = *wisielcze! szubienczniku! obiesiu!* Kn. P. kuglarski. Był jeden Turczyn, który po powrozie chodził. Warg. **2.** anat.: † P. = *ścięgno*. Kirch. **3.** bart.: P. bartny = *P. zarzucany przez bartników na drzewo celem podnoszenia ś. na tym drzewie i utrzymywania ś. na nim przy urządzaniu barci*. Powrozem robić, powrozami łazić = *urządzać dzienie a. barci na drzewach*. Skr. **4.** gór.: × P. = *lina w kopalni*. P. hasplowy, kieratowy. P. łyczany. P. waszeradny = *łańcuch o 500 do 700 ogniwach żelaznych do ciągnienia wody w Olkuszu*. **5.** zł. *kiełbasa*. Zdr. **Powrozek, Powrózek.** < Po + Wróz. WARZ WIERZ WROZ >

**Powrózek, zka, lm. zki I.** p. **Powróz**, *cienki powróz, sznurek*: Zakurzone i skudłane włosy wiązali ~ tyle głowy jedni drugim powrózkami w harcapfy. Żer. Baczyszli, księże doktorze miły, jako tu kacerz w łykach jest, a jako temi widomemi powrózki zewsząd zadzierzgniony jest. Orzech. (*= wywodami logicznemi*). **2.** anat.: P. nasienny p. **Nasienny.** Powrózki macicy p. **Okrągły.** Powrózki rdzenia (funiculi medullae spinalis). P. pępkowy = *pępowina* (funiculus umbilicalis). **3.** embr.: × P. moczowy a. omoczniowy p. **Moczownik.** < Od Powróz >

**Powrózkowato** przys. od **Powrózkowaty.**

Powrózkowaty *do powrózka podobny*. Anat.: Ciałka powrózkowate (corpora restiformia). < Od Powrózek >

**Powrózkowy** przym. od **Powrozek**: Częstokroć pustelnicy pacierz i Zdrowe Marje na powrózkowych paciorkach, nabożnie rozmyślali. Bz. < Od Powrózek >

**Powróżenie, a,** blm., czynność cz. **Powróżyć.**

† **Powróżka**, i, lm. i *wróżba, przepowiednia, wieszczba*: Rzymski i kartagineński naród jedne-

go czasu różnemi powróżkami i siłami panowania światu sobie winszowali. Fal. <Po + Wróżka>

**Powróżyć, y,ył** *zająć ś. wróżeniem przez pewien czas, odbyć wróżenie.* <Po + Wróżyć>

**[Powrzaskowywać, uje, ywał]** *pokrzykiwać, wrzeszczeć z przerwami:* Dobrze wam tak sobie P., jakoście ś. wysiedzieli z uczciwemi ludźmi w karczmie. Dyg. <Po + *Wrzaskowywać, od Wrzask>

**[Powrzaskowywanie, a,** blm.] czynność cz. **Powrzaskowywać.**

**[Powrząsło, a,** lm. **a]** p. **Powrósło.** <Zam. Powrósło>

***Powrzeczy:** [Na P.] *rzekomo* <Po + W + Rzeczy, od Rzecz>

**Powrzeć, wre, wrzał, [P. ś.]** I. *wypełnić pewną chwilę wrzeniem, pogotować ś.* **[P. ś.]** I. p. wyż. 2. *pożywić ś.* <Po + Wrzeć>

**Powrzenie, a,** blm., czynność cz. **Powrzeć.**

**[Powrzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powrzeć ś.**

**Powrzeszczeć, y, ał** *pewien czas spędzić na wrzeszczeniu, pokrzyczeć.* <Po + Wrzeszczeć>

**Powrzeszczenie, a,** blm., czynność cz. **Powrzeszczeć.**

**Powrzos, u,** lm. **y** bot. p. **Wrzosień.** <Po + Wrzos>

**Powrzucać, a, ał** *wrzucić jedno po drugim:* Gdy patronowie obsiądą most żebraków, my dzieci nasze chyba w Tybr powrzucamy. Orzesz. <Po + Wrzucać>

**Powrzucanie, a,** blm., czynność cz. **Powrzucać.**

**Powrzynać, a, ał** *wernąć jedno po drugim; wernąć w wielu miejscach.* **P. ś.** *wernąć ś. kolejno, jeden po drugim; wernąć ś. w wielu miejscach:* Bąk ś. gwałtem powrzynał w posiadłości Szarych. Krasz. <Po + Wrzynać>

**Powrzynanie, a,** blm., czynność cz. **Powrzynać.**

**Powrzynanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powrzynać ś.**

**Powsadzać, a, ał** *wsadzić jedno po drugim; wsadzić w wielu miejscach:* Pannę Krystynę, Franusię, Prokopa, pachołka i Żyda, powiązanych, na konie powsadzali. Jeż. <Po + Wsadzać>

**Powsadzanie, a,** blm., czynność cz. **Powsadzać.**

**Powschodzenie, a,** blm., czynność cz. **Powschodzić.**

**Powschodzić, i, ił** (o wielu) *wzejść kolejno, jedno po drugim* <Po + Wschodzić>

**Powsiadać, a, ał** I. (o wielu) *wsiąść kolejno, jeden po drugim:* P. na konie. Wstali i powsiadali każdy na muła swego i uciekli. Bud. 2. nied. p. **Powsiąść.** <Po + Wsiadać>

**Powsiadanie, a,** blm., czynność cz. **Powsiadać.**

**Powsiąkać, a, ał** *wsiąknąć kolejno, jedno po drugim:* Karmił go owym tysiącem legend, które tu do murów przywiozły, powsiąkały w ziemię, w powietrzu unoszą ś. zdają. Krasz. <Po + Wsiąkać>

**Powsiąkanie, a,** blm., czynność cz. **Powsiąkać.**

**Powsiąść, ądzie, ądł,** nied. **Powsiadać na kogo** = *powstać, napaść, wjechać z gębą, zburczeć, skrzyczeć, zbluzować, zjeździć kogo; wyjrzeć na kogo gębą;* nied. *jeździć po kim* <Po + Wsiąść>

**[Powsikij, a,** lm **e]** p. **Powsinoga.** <Po + Wsi (od Wieś) + Kij>

**Powsinoga, i,** lm. i m i ż. **[Powsikij]** *włóczykij, włoczęga, latawiec, obżydlwiat, tułacz, łazęga, wszędobylski, wszędobyl:* Sprośna rzecz, kiedy z panny siedzi P., której wszędzie pełno. Dambr. Niceponie i powsinogi wierutne, ale umieją śpiewać i trochę służby bożej liznęli. Sienk. Ufasz ty temu powsinodze? co to za jeden? Sienk. <Po + Wsi (od Wieś) + Noga>

**Powskakiwać, uje, iwał, [Powskakować]** *wskoczyć kolejno, jeden po drugim:* Kury tymczasem wszystkie powskakiwały do izby. Krasz. <Po + Wskakiwać>

**Powskakiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powskakiwać.**

**[Powskakować, uje, ował]** p. **Powskakiwać.** <Po + Wskakować>

**[Powskakowanie, a,** blm.] czynność cz. **Powskakować.**

**Powskrzeszać, a, ał** *wskrzesić jednego (a. jedno) po drugim:* Nauki wzbudził, kunszty powskrzeszał i oszlifował ludzi aż do lśniącego poloru. Kaczk. <Po + Wskrzeszać>

**Powskrzeszanie, a,** blm., czynność cz. **Powskrzeszać.**

**Powsławiać się, a ś., ał ś.** (o wielu) *wsławić ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim.* <Po + Wsławiać ś.>

**Powsławianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powsławiać ś.**

**[Powspasać się, sie ś., ał ś.]** *spaść ś., utuczyć ś. kolejno, jeden po drugim:* Czeladź mu ś. powspasała. <Po + Wz + Pasać ś.>

**[Powspasanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Powspasać ś.**

**Powspierać, a, ał** *wesprzeć jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *wesprzeć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wspierać>

**Powspieranie, a,** blm., czynność cz. **Powspierać.**

**Powspieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powspierać ś.**

**Powspinać się, a ś., ał ś.** I. *wspiąć ś. kolejno, jeden po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na wspinaniu ś.* <Po + Wspinać>

**Powspinanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powspinać ś.**

**Powspomagać, a, ał** *wspomóc jednego po drugim.* <Po + Wspomagać>

**Powspomaganie, a,** blm., czynność cz. **Powspomagać.**

**Powstać, aje, ał,** nied. **Powstawać, [Powstawać]** I. *wstać, podnieść ś., dźwignąć ś.:* Ilekroć był z nóg zwalony, tylekroć zwawszy na nogi powstał. Pilch. Gdy Ewanielją w kościele czytają, wszyscy ludzie powstają. Hrb. Niech przed starszemi ze czcią powstają. Pilch. Powstań, pan wchodzi. Troc. † P. komu. Troc. (= *P. przed kim*). Powstał Ptolemeusz z swymi i weszli na ucztę. Wuj. Najwymowniejszemu krasomówcy, nim rzecz swą rozpoczął, włosy powstały. Pilch. (= *najeżyły ś.*). Przen.: P. z upadku. Z choroby powstający wielki apetyt miewają. Krup. Popoję ich, aby posnęli i spali sen wieczny, a nigdy nie powstali. Leop. Z martwych P. = *zmartwychwstać.* Związki śmierci rozerwawszy, powstał do nowego żywota. Groch. Raz ś. płaszczy do ziemi, znów z ziemi powstawa. Słow. Zeusie, powstań z twą potęgą zwierzchnią i patrz, ile tu lez co dnia ś. roni w nieszczęściu! Rom. Chyba odwiecznym powiemy prochom: powstańcie z grobów! chodźcie za nami! Słow. Gladjator powstał z lochów cyrku i szedł na czele swoich. Krasiń.

milszy mi jest, aniżeli z cudzego nieszczęścia P. L. Wiatr P. okręty w porcie zatrzymał. Troc. Co na niego powstałe łagodziło umysły. Troc. <Od Powstać>

**Powstanie, a l.** blm., czynność cz. **Powstać:** Boże, Tyś poznał siedzenie i P. moje. Troc. P. kraju tego z burzenia miast przyległych pochodzi. Troc. Za powstaniem tak krwawej wojny. Troc. Powstania szlachty na niego był przyczyną. Troc. **2.** lm. **a** *chwycenie za broń, rokosz, rucha wka, insurekcja, bunt, rewolucja:* P. polskie w r. 1863.

**Powstaniec, ńca,** lm. **ńcy, [Postaniec],** ×**Powstańca** *ten, co należy do powstania, rewolucjonista, rokoszanin, insurgient, buntownik:* Czarniecki, połączywszy z swym pułkiem oddziały powstańców, ruszył natychmiast w Lubelskie. Rom. <Od *Powstany, od Powstać>

**Powstaniowy** przym. od **Powstanie:** Na korzyść Puszkina z powstaniowej epoki należy zauważyć, że nawet po walce piszący nie przestaje uważać ś. za pobratymca. Spas. <Od Powstanie>

×**Powstańca, y,** lm. **y** p. **Powstaniec.** Słow. <Z Powstaniec>

**Powstańczo** przys. od **Powstańczy,** *groźnie, wyzywająco:* Usłyszał chaos głosów, chaos mów, chaos okrzyków, rzucanych w przestrzeń P. Wrocz. <Od Powstańczy>

**Powstańczy** przym. od **Powstaniec; ×Powstański:** Oddział P. <Od Powstaniec>

**Powstański** p. **Powstańczy:** Oto jutro rano na P. bój polskie pany wstaną. Krasiń.

**Powstawać, aje, awał** p. **Powstać.** <Po+Wstawać>

**Powstawanie, a.** blm., czynność cz. **Powstawać:** P. skamieniałości, kryształów.

**Powstawiać, a, ał** *wstawić jedno po drugim; wstawić w wiele miejsc.* **P. ś.** gm. *popić ś., popijać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Wstawiać>

**Powstawianie, a,** blm., czynność cz. **Powstawiać.**

**Powstawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powstawiać ś.**

**Powstrzykiwać, uje, iwał** *wstrzyknąć jedno po drugim; wstrzyknąć w wielu miejscach.* <Po+Wstrzykiwać>

**Powstrzykiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powstrzykiwać.**

**Powstępować, uje, ował l.** *wstąpić kolejno, jeden po drugim, powchodzić:* Ciekawi aż na wieże powstępowali. Krasz. **2.** [P.] *poustawiać ś.:* Kazała wszystkim P. w rzędy. <Po+Wstępować>

**Powstępowanie, a,** blm., czynność cz. **Powstępować.**

**Powstrzymać, a, ał,** nied. **Powstrzymywać l.** *wstrzymać, zatrzymać, zahamować, zatamować, nie puścić dalej:* Dwa strumienie nie powstrzymywanych już łez zwolna płynęły po bladych jej policzkach. Orzesz. **2.** przen. *powściągnąć, pohamować, ukrócić, utemperować, nie dopuścić, pomiarkować, poskromić.* **P. ś.** *wstrzymać ś., powściągnąć ś., pomiarkować ś., pohamować ś.* <Po+Wstrzymać>

**Powstrzymanie, a,** blm., czynność cz. **Powstrzymać:** Religja jest mocnym hamulcem do powstrzymania na od złego. L.

**Powstrzymanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powstrzymać ś.**

**Powstrzymywacz, a,** lm. **e** *ten, co powstrzymuje:* Bolesław Śmiały, nie wywierający swej srogości na gminie, pewnie był powstrzymywaczem jego krzywd. Lel. Bez wątpienia powstrzymywaczem takim był Bolesław Wielki. Lel. <Od Powstrzymywać>

**Postrzymywać, uje, ywał** i **P. ś.** p. **Powstrzymać.**

**Powstrzymywanie, a,** blm., czynność cz. **Powstrzymywać.**

**Powstrzymywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powstrzymywać ś.**

†**Powstydać się, a ś., ał ś.** p. **Powstydzić ś.:** W Tobie, Panie, wszystkie nadzieje pokładamy, co ś. pewnie wiekuiście nie powstydamy. K. G. <Po + Wstydać ś.>

†**Powstydanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powstydać ś.**

[**Powstydnąć, nie, nął**] p. **Powstydzić:** Po weselu jednak tego pana powstydnie, że on to ma świniárka za zięcia. <Po + *Wstydnąć, od Wstyd>

[**Powstydnięcie, a,** blm.] czynność cz. **Powstydnąć.**

**Powstydzenie, a,** blm., czynność cz. **Powstydzić.**

**Powstydzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powstydzić ś.**

**Powstydzić, i, ił** I. a. [**Powstydnąć**] *zawstydzić, zażenować.* 2. *zawstydzić jednego po drugim, pozawstydzać.* **P. ś.,** †**Powstydać ś.** 1. *pocierpieć wstyd przez pewien czas, najeść ś. wstydu.* 2. *zawstydzić ś., narazić ś. na wstyd:* Masz sługi, za które ś. nigdy nie powstydzisz. Troc. Niemasz ich, tylko dziewiętnastu; ale też zato dobrani, upewniam, że nie powstydzimy ś. za nich. L. Jabym ś. nie powstydził tę sztukę na teatrze produkować. L. Nie powstydzę się swojej roboty. <Po + Wstydzić>

**Powsuwać, a, ał** I. *wsunąć jedno po drugim; wsunąć w wielu miejscach.* 2. gm. *pozjadać.* **P. ś.** *wsunąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wsuwać>

**Powsuwanie, a,** blm., czynność cz. **Powsuwać.**

**Powsuwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powsuwać ś.**

**Powsypywać, uje, ywał** *wsypać jedno po drugim; wsypać w wielu miejscach:* P. nowe pismo w przegródki. <Po + Wsypywać>

**Powsypywanie, a,** blm., czynność cz. **Powsypywać.**

**Powszczepiać, a, ał** *wszczepić jedno po drugim; wszczepić w wielu miejscach.* **P. ś.** *wszczepić ś. kolejno jedno po drugim; wszczepić ś. w wielu miejscach:* W rozpuszczone włosy powszczepiały jej ś. chmielowe szyszki. Sienk. <Po + Wszczepiać>

**Powszczepianie, a,** blm., czynność cz. **Powszczepiać.**

**Powszczepianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powszczepiać ś.**

**Powszczynać, a, ał** *wszcząć jedno po drugim:* P. zatargi. <Po + Wszczynać>

**Powszczynanie, a,** blm., czynność cz. **Powszczynać.**

†**Powszebytni,** †**Powszebytny,** †**Powszednie-bytni** *zawsze trwający, wieczny, niestanny, nieustający, stały, nieprzemijający, nieskończony:* To nie jest P. chrześcijański kościół. Baz. <Po + *Wsze (od Wsz-) + Bytni>

†**Powszebytny** p. **Powszebytni:** Ten porządek chce Bóg w świętym a powszebytnym kościele swoim. Wuj. <Po + *Wsze (od Wsz-) + Bytny>

×**Powszechnia, i,** lm. **e** I. *ogół, społeczeństwo.* Sow. 2. *uniwersytet, wszechnica.* 3. *rzeczpospolita.* Sł. wil. <Od Powszechny>

**Powszechnić, i, ił** *upowszechniać.* L. <Od Powszechny>

**Powszechnie** przys. od **Powszechny,** *ogólnie, pospolicie, uniwersalnie, w każdym wypadku, czasie i miejscu; zwyczajnie, zwykle:* P. wiadomo, przyjęto. P. narzekają, że... P. chwalony. Troc. P. o czym mówić, pisać. Troc.

**Powszechnieć, eje, ał** I. *stawać ś. powszechnym, upowszechniać ś., rozpowszechniać ś., szerzyć ś., rozszerzać ś., rozwielmożniać ś., pospolicieć, ucierać ś.:* Krzywoprzysięstwo bez kary powszechnieje. Stasz. <Od Powszechny>

**Powszechnienie, a,** blm., czynność cz. **Powszechnieć.**

†**Powszechnik, a,** lm. **cy** *członek kościoła powszechnego, katolik:* Źli powszechnicy są chrześcijanie malowani, nie są prawemi chrześcijany. Hrb. Źle żyjący P. prawym nie jest chrześcijaninem. Hrb. Nazywają wiernych przepowiadaczów św. Ewanielji nie powszechniki, ale pokątniki. Żarn. Sami odszczepieńcy ś. wydają, że nie są powszechnicy, ale pokątnicy. Wuj. <Od Powszechny>

**Powszechnodziejowy, Powszechnohistoryczny** *tyczący ś. dziejów powszechnych, historji powszechnej; światodziejowy:* Powszechnodziejowa rywalizacja dwuch światów. Krwawy P. dramat. Myc. <Powszechny + Dziejowy>

**Powszechnohistoryczny** p. **Powszechnodziejowy:** Rozwiązanoby ręce dla jednej wielkiej powszechnohistorycznej akcji. Spas. <Powszechny + Historyczny>

**Powszechność, i,** I. blm. rz. od **Powszechny:** W powszechności i w szczególności. Troc. Wszyscy ludzie w powszechności, a obywatele w pospolitości. Troc. Jakie są wszystkich stanów w powszechności i każdego obywatela w szczególności obowiązki względem ojczyzny. L. Każdy w szczególności, w powszechności wszyscy ganimy oszczerców. L. 2. *ogół:* P. krajowa jest społeczeństwo. Gal. Do powszechności zebrać co rozległego. Troc. Pytanie o wszystkiej powszechności główne. Troc. P. na różnice rozdzielić. Troc. Słowo zwierzę a. jego pojęcie jest P. człowiekowi i niemym żywocinom pospolita. Troc. Cała P. jestestw organicznych dzieli ś. na rośliny i zwierzęta. Śniad. J. P. u Platona, *universale.* Petr. Nie tak tu bierzem P., jako djalektowie biorą, którą z wielu pojedynkowych jednakich rzeczy spajają i stanowią; ale P. zowiemy kształt poznania i rozumienia. Petr. 2. lm. I *społeczność, społeczeństwo, ogół, publiczność:* Zaręczyć możem obywatelskiej powszechności, iż skutków prac naszych wkrótce używać będzie. Pir. Podjąłeś ś. pisać, szanuj czytelnika, szanuj sąd spółczesnej i przyszłej powszechności. Pir. Nie znalazł echa w sercu i myśli ówczesnej powszechności. Zaczął wydawać jedne po drugich pisma, które obróciły na niego oczy powszechności, zjednały mu chwałę szczęśliwego dowcipu. Zał. S. Dla powszechności wszelako lubiący ś. utrzymać pewną powagę. Krasz. K. Sejm 1788 r. wolność wyboru rabinów powszechnościom żydowskim zostawił. Cz. (= *zgromadzeniom,*

*ludowa, zbiorowa, gminna, każdemu*). < Od Powszechny >

**Powszechny 1.** *tyczący ś. wszystkich bez wyjątku, ogólny, światowy, całkowity, ogólny, uniwersalny*: Co jest ogólne, to przedstawia samą część jednostkowych, wziętych w całości; a co powszechne, to ś. odnosi do wszystkich, zawsze i wszędzie. Kras. A. Prawa naturalne są powszechne, to jest, iż bez żadnego wyjątka wszystkich obowięzują ludzi. L. Ceremonije powszechne mają być od wszystkiego chrześcijaństwa chowane; na osobliwe, które przy niektórych tylko są kościołach, nie ś. wszyscy powinni oglądać. Hrb. Wyrazy ogólne i powszechne: wiele, wszystko. Kopcz. Słowo człowiek jest coś powszechnego, do którego ściągają ś. szczególne osoby, jako to: Jan, Piotr, Gaweł. Petr. Focjusz synod carogrodzki ósmym ekumenickim, gieneralnym abo powszechnym nazwał. Skar. Imię powszechnego patryjarchy samemu papieżowi służy. Skar. Biskup konstantynopolski powszechnym ś. najpierwej otytułował. Smotr. P. kościół jest po wszym świecie rozszerzony i na czas wszelaki trwający. Hrb. (= *katolicki*). Augustyn św. dlatego kościół zowie powszechnym, iże zupełnie abo na wszystkim jest doskonały, a na niczym nie chramie. Baz. Wystawa powszechna (= *wszechświatowa*). Spowiedź powszechna (= *z całego życia, generalna*). Kalendarz P. Historja powszechna. Dzieje powszechne. List P., okólny, = *uniwersał*. Folgując prawu powszechnemu. Kochan. Podobna mu ś. rzecz nie widzi, aby to takie powszechne mniemanie nie miało być na jakim pewnym gruncie zasadzone. Górn. Według ustawy i obyczaju kościoła powszechnego. Wuj. Synod gieneralny abo P. Skar. Chciał co naleźć takiego..., o coby mógł powszechne na katoliki prześladowanie podnieść. Skar. Wywołało to powszechne oburzenie. Powszechna radość. Powszechne uznanie. Powszechną pochwałą ś. na tym urzędzie sprawuje. Troc. P. zbór z wielu set biskupów zgromadzony. Troc. Umierając, miłość powszechną po sobie zostawił. Nar. Zostawił po sobie żal P. Grób jego otoczyła i uczciła żałość powszechna. Śniad. Powszechna cześć otaczała tę zacną rodzinę. Krasz. Budujmy powszechną pomyślność! Kon. **2.** † P. *dotyczący ogółu, publiczny, nie prywatny, ogólny*: Mądry powszechnych rzeczy zażywa jak swoich, a swoich jak powszechnych. Opal. **3.** † Czynić ś. z kim powszechnym = *zażyłym; pospolitować ś., bratać ś., kumać ś., poufalić ś.*: Nie czyń ś. z sługami powszechnym. Troc. **4.** anat.: Powłoki powszechne (integumenta communia). **5.** apt.: Lek P. = *lek uniwersalny* (panacea). **6.** pat.: Choroba powszechna (morbus pandemicus s. pandemia). < Od Po + Wszech, od Wsz- >

[**Powszedek**, **dka**, lm. **dki**] *dzień powszedni, roboczy*. < Od Powszedni >

**Powszedni, [Powszedny, Poszedni],** † **Powszedzienny,** † **Powszedniowy 1.** *tyczący ś. każdego dnia w tygodniu, codzienny, zwykły*: Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj. Nie prosimy chleba rocznego, ale tylko powszedniego, a na każdy dzień, na każde dziś tego chleba prosimy. Hrb. Modlitwa była mu chlebem powszednim. Skar. Łzy powszednim ich chlebem. Zal. Miałem na syna trzeciego cierpienia powieki bez łez i serce z kamienia: boleść już była jako chleb P. Słow. Karmił ś. marzeniami, jako chlebem powszednim. Słow. **2.** *tyczący ś. każdego dnia w tygodniu, prócz dni świątecznych; nie świąteczny, nie odświętny, zwyczajny*: Dzień P. (= *roboczy*). U mnie ta maksyma: być takim w święto, jakim w dzień P. Kras. Powszednia szata. Troc. Szeptali niejedni, że zbyt wykwintny ubiór ma we wsi i na dzień P. Miek. Przen.: *zwyczajny, mierny, niewyszukany, średni, skromny, niewykwintny, pospolity*: Uciechą chłopek cieszy ś. powszednią, bez tych wymysłów idzie drogą średnią. Mor. A. Dona ś. rzeczy, choć dobrze są przednie, zdadzą powszednie. Klon. (= *nieinteresujące, obojętne*). Myśli powszednie = *zwyczajne, banalne, pospolite, oklepane, tuzinkowe, płaskie, stereotypowe*. **3.** Grzech P. = *nie śmiertelny, nie główny, pomniejszy*: Mniejsze grzechy zwykle powszedniemi zowiemy. Kucz. My mężczyzny chcemy, aby jedneż grzechy nam były powszednie, a czasem ku chlubie, a białym głowom za śmiertelne. Górn. Niemasz przyczyny, aby imię powszedniego dawało nam większą wolność do pełnienia grzechu. Zachar. Insza jest mieć wady powszednie, insza na główne urażonego majestatu zarabiać kryminały. Koch. W. < Po + Wsze (od Wsz-) + *Dni, od Dzień >

† **Powszednie** p. **Powszednio**: P. zgrzeszyć. Troc.

† **Powszedniebytni** p. **Powszebytni**: Oficjał szukał wiary powszedniebytniej i rzucał nienawiść ku obrządkowi łacińskiemu. Bart. < Powszedni + Bytni >

**Powszednieć, eje, ał** *stawać ś. powszednim, obojętnieć, tracić urok, pospolicieć*: Póty wisi na kołku, póki nowe sitko; wszytko z czasem na świecie, powszednieje wszytko. Pot. Zdaleka miłość płuży, powszednieje zblizka. Pot. < Od Powszedni >

**Powszednienie, a,** blm., czynność cz. **Powszednieć**.

**Powszednio,** † **Powszednie** przys. od **Powszedni**.

× **Powszedniodzienny** *tyczący ś dnia powszedniego, codzienny, nie świąteczny*: Pacierze powszedniodzienne. < Powszedni + Dzienny >

**Powszedniość, i,** blm. rz. od **Powszedni**: Wyrzucie świat z kolei powszedniości. Wzniosłe P. otacza. Kon. Czemu..., zorzo dziejowa, w mgle powszedniości przygaszona perło, ... łamiesz swe berło? Rozjątrzenie rosło z dniem każdym, przekroczyło już dawno granice powszedniości. Rol.

† **Powszedniowy** p. **Powszedni**. L. < Po + Wsze (od Wsz-) + Dniowy, od Dzień >

[**Powszedny**] p. **Powszedni**: Pacierz P. Słow. < Po + Wsze (od Wsz-) + *Dny, od Dzień >

† **Powszedzienny** p. **Powszedni**: Oprócz całopalenia powszedziennego... Bud. < Po + Wsze (od Wsz-) + Dzienny >

× **Powszędy** przys. *wszędy, wszędzie, dokoła, naokół, wokoło, gdzie okiem rzucić, po wszystkich miejscach*: P. płonęły domy. Lasy P. zaostrzały klimat. Szaj. „Musi przyjść", myślała, upatrując go P. Dyg. < Po + Wszędy >

**Powsztukowywać, uje, ywał** *wsztukować jedno po drugim; wsztukować w wielu miejscach*. < Po + Wsztukowywać >

**Powsztukowywanie, a,** blm., czynność cz. **Powsztukowywać**.

**Powszywać, a, ał** *wszyć jedno po drugim; wszyć w wielu miejscach*. < Po + Wszywać >

**Powszywanie, a,** blm., czynność cz. **Powszywać**.

· **Powściąg, u,** lm. **i,** † **Powściąga** *powściąganie, powściągnięcie; tama, hamulec, wędzidło, przeszkoda; zatamowanie, zatrzymanie, osłabienie jakiej*

*czynności:* Zdolne zaiste do powściągu tureckich zamysłów. Nar. Każdy poczciwy rady na P. swywoli szukał. Nar. Nieukrócona pogańska dzikość dzielniejszego powściągu nad wiarę nie miała. Nar. To dla obu stron dumy powściągiem być powinno. Nar. Zawarte broni zawieszenie nie było dla nieprzyjaciół powściągiem, ażeby nie zbierali wojska. Nar. P. nerwowo-mięśniowy. Powściągi w czynnościach zwierząt i człowieka. <Po + Wz + Ciąg>

**Powściągacz, a,** lm. **e,** †**Powściągniciel** *ten, co powściąga co o. od czego.* Wład. <Od Powściągać>

**Powściągać, a, ał i P. ś.** p. **Powściągnąć.**

**Powściągająco** przys. *w sposób powściągający:* Ta perspektywa musi działać tym bardziej P. na zagorzałych nawet protekcjonistów. <Od Powściągający>

**Powściąganie, a,** blm., czynność cz. **Powściągać:** P. języka, gniewu. Troc.

**Powściąganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powściągać ś.:** P. ś. od czego. Troc.

**Powściągliwie** przys. od **Powściągliwy.**

**Powściągliwość, i,** blm. rz. od **Powściągliwy;** *zdolność a. skłonność do powściągania ś. w czym:* P. namiętności swoich. Troc. Gallenus przez djetę czyli P. w jedle i napoju doszedł miłej starości. Pilch. P., to jest umartwienie ciała, mają za fundament, na którym insze cnoty budują; żaden z nich przed wieczorem ani je, ani pije. Pim. Dziewictwu dziwujemy ś. i P. chwalimy. Skar. I poganie dziewictwo i P. czcili. Skar. Gdy pracą lenistwo, a P. i równość nierząd i pycha posiądą, fortuna razem z obyczajami mienić ś. musi. Pilch. P. jest nieprawie doskonała cnota, bo też ma w sobie i to i owo żądzy. Górn. Największa jest dobroć w królu wstrzymawałość i P. od pieniędzy a od majętności poddanych swych. Kosz. W wielkiej powściągliwości i trzeźwości żył. Skar.

**Powściągliwy,** †**Powścięgliwy** *wstrzemięźliwy, panujący nad sobą, umiarkowany, oględny:* Dobrego zdrowia, którego zażywał długo król Zygmunt, ja między innemi przyczynę tę kładę, iż był powściągliwym. Birk. Nie bojaźń, nie przestroga, nie która inna przyczyna czyniła ją tak powściągliwą; ale to tylko samo, iż cnotę miłowała. Górn. Kto na urzędzie, nie tylko ręce od brania podarków, ale i oczy od wejrzenia bestliwego trzeba mieć powściągliwe. Górn. Obrzezujcie gęby od jadła i picia zbytniego, niechaj nie będą łakome, ale powściągliwe od obżarstwa, od pijaństwa, od łakoci. Dambr. Charakter, temperament P. P. w mowie. Troc. P. w słowie, w zemście. Powściągliwego języka. Troc. <Od Powściągnąć>

**Powściągnąć, nie, nął,** †**Powścięgnąć,** †**Powciągnąć,** nied **Powściągać** I. *ściągnąwszy powstrzymać:* P. rozbiegane konie. Przen.: *powstrzymać, pohamować, ukrócić, umitygować, utemperować:* Powściągnij języka, gniew. Troc. P. namiętność, żądzę, zapał, porywczość, wolę. Zygmunt w Głogowie powściągnął skwapliwość duchowieństwa w rzucaniu kątów kościelnych za nieuiszczenie czynszów Paw. Ochraniając koszta drukarskiego, pióro powściągałem. Troc. Polacy dawniej mianowali za jedyny munsztuk, powściągający potęgę moskiewską. Kłok. Krwawy kamień to jest krwi powściągający kamień. Sien. Stój a gniewu powściągnij, wstrzymaj impet srogi. Bardz. Szczęśliwy, kto swe powściągać umie chęci i żądze wrodzone, kto namiętności swoich w mężnym rozumie wkłada wędzidła stalone. Nar. Objąwszy urząd, nie będzie mógł namiętności swoich P., kto w prywatnym życiu ich uśmierzyć nie umiał. L. Rząd nie tylko nie powściągał ogólnego rozprzężenia obyczajów, lecz nawet rozpustę rozmyślnie podniecał. Gom. **2.** lek.: Kaftan powściągający p. **Kaftan. P. ś.** *zapanować nad sobą, powstrzymać ś., pohamować ś., pomiarkować ś., utemperować ś., umitygować ś.:* Karząc kogo, od gniewu ś. powściągać mamy. Kosz. Słysząc to, P. ś. od gniewu nie mógł. Skar. Słusznie tedy każdy baczny ma ś. od tych zbytków P., a jeść i pić tylko z potrzeby. Rob. P. ś. w zapałach, w zapędach, w gorliwości, w zakusach, w pędzie. <Po + Wściągnąć>

†**Powściągniciel, a,** lm. **e** p. **Powściągacz:** P., *repressor.* Mącz. <Od *Powściągnić, zam. Powściągnąć>

**Powściągnienie, a,** blm. **1.** p. **Powściągnięcie:** P. wolności ukraca. Troc. **2.** p. **Powściągnięcie ś.:** Post a. P. od pokarmów i napojów rozkoszniejszych. Smotr.

**Powściągnienie się, a ś.,** blm. p. **Powściągnięcie ś.**

**Powściągnięcie, a,** blm., **Powściągnienie** czynność cz. **Powściągnąć.**

**Powściągnięcie się, a ś.,** blm., **Powściągnienie ś. 1.** czynność cz. **Powściągnąć ś. 2. a. Powściągnienie** *powściągliwość.*

**Powściblać, a, ał** *wścibić jedno po drugim; wścibić (jedno) w wiele miejsc.* <Po + Wściblać>

**Powściblanie, a,** blm., czynność cz. **Powściblać.**

**Powściekać, a, ał 1.** kogo, co = *porobić wściekłemi:* Powściekam psy. Słow. **2.** [P.] *zaprzepaścić.* **P. ś.** *wściec ś. kolejno, jeden po drugim:* Z boskiego ukarania mieszczanie tego miasta ś. powściekali. Klon. <Po + Wściekać>

**Powściekanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powściekać ś.**

†**Powścięgliwie** przys. od **Powścięgliwy.**

†**Powścięgliwość, i,** blm., rz. od **Powścięgliwy,** *powściągliwość:* P. nie należy w jakości pokarmów, a jeśli ich w mierze używasz. Żarn.

†**Powścięgliwy** p. **Powściągliwy:** Strzeżesz ś. na wykiełznanym koniu siedzieć; aleć daleko więcej niebezpieczności jest od niepowścięgliwego języka. Kosz. <Od Powściągnąć>

†**Powściągnąć, nie, nął** i **P. ś.** p. **Powściągnąć.** <Po + Wściągnąć>

†**Powściągnięcie, a,** blm., czynność cz. **Powściągnąć.**

†**Powściągnięcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powściągnąć ś.**

**Powślizgiwać się, uje ś., iwał ś.** *wślizgnąć ś. kolejno, jeden po drugim; wślizgnąć ś. w wiele miejsc.* <Po + Wślizgiwać ś.>

**Powślizgiwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powślizgiwać ś.**

**Powtaczać, a, ał** *wtoczyć jedno po drugim.* **P. ś.** *wtoczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wtaczać>

**Powtaczanie, a,** blm., czynność cz. **Powtaczać.**

**Powtaczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powtaczać ś.**

**Powtapiać, a, ał** *wtopić jedno po drugim; wtopić w wiele miejsc.* <Po + Wtapiać>

**Powtapianie, a,** blm., czynność cz. **Powtapiać.**

**Powtarzacz, a,** lm. **e,** ×**Powtórzyciel** *ten, co powtarza:* Dalsi powtarzacze tych słów pomijali

[illegible] wamiatkę z żalu wdowy. Szaj. < Od Powtarzać >

**Powtarzać, a, ał** : P. ś. p. **Powtorzyć**.

**Powtarzalny** 1. *mogący być powtórzonym:* Chryzyps jest sławą [illegible], powtarzalną. Zieg. 2. × P. *łączący ś. z powtarzaniem, powtarzający:* Słowo powtarzalne, częstotliwe *iterativum*. L. < Od Powtarzać >

**Powtarzanie, a,** blm., czynność cz. **Powtarzać**.

× **Powtarzanie** przys. od **Powtarzany**, = *powtarzaniem, powtarzając raz po raz*: Sł. wil. < Od Powtarzany >

**Powtarzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powtarzać ś.**

**Powtarzanina, y,** lm. **y** *niepotrzebne, nudne powtarzanie, powtarzanie ś.*: Jest tu wiele powtarzaniny i gadulstwa. Krasz. < Od Powtarzać >

**Powtarzanka, i,** lm. **i** *powtarzanie, powtórzenie, repetycja:* Powtarzka w Gesnerze tychże samych myśli P. Kniaź. < Od Powtarzany >

**Powtłaczać, a, ał** *wtłoczyć jedno po drugim; wtłoczyć w wiele miejsc.* < Po + Wtłaczać >

**Powtłaczanie, a,** blm., czynność cz. **Powtłaczać**.

**Powtór, u,** lm. **y** 1. *powtórzenie ś., kopja, odwzorowanie, odbicie, odbitka, kontrfekt:* Gdy naprzeciwko szkła stanęła osoba, to na papierze ukazał ś. jej P. An. 2. [**P., Powtórka**] *powtarzanie:* Na P., [**Na Powtórki, Na powtórkę, Powtórkiem**] = *powtórnie, na nowo, z powrotem, po raz drugi, jeszcze raz, nazad*: Na P. do domu wracali. Kazał mi na P. biec z wiadomością. Sez. 3. [P.] *młodsza część kłody (od wierzchołka drzewa), odpiłowana od całości.* < Po + Wtór >

**Powtore** przys. 1. *po drugie, po raz drugi; następnie, dalej, nadto, przez to*: Jestem niezdrów, a P. nie mam czasu. 2. †P. *powtórnie, po raz drugi:* Więc P. i z dobrym sercem przeciw temu tyranowi mężnieś z króla polskiego hufy postępował. Kochan. < Po + Wtóre, od Wtóry >

[**Powtórka, i,** lm. **i**] 1. i [**Na powtórkę, Na powtórki, Powtórkiem**] p. **Powtór**: Straże nawet przyległe, co trzymały wzgórki, wyrzucały zawoje z okrzykiem na powtórki. Pot. Nie odrzucę z sałatą cielęcia lub na powtórki po sałacie i ogórki. Pot. Porwać ś. do czego na powtórki. Kłok. Kozacy przysięgli mu na powtórki, że go nie odstąpią. A więc gracko znów na niego! na powtórkę kolmy, gnajmy! Moraw. 2. w lm. *powtórne zapraszanie przez pana młodego lub drużbę gości na wesele, po wszelkich już zapowiedziach:* Zaprosiny drużby po wsi na powtórkach. 3. a. **Drugan,** [**Druhak**], **Drużak** bart. *rój drugi z ula.* < Od Powtórzyć >

[**Powtorni, ego,** lm. **i**] *zastępca przewodniczącego w stowarzyszeniu szewców w Żołyni.* < Od Powtórny >

**Powtórnie** przys. od **Powtórny,** *po raz drugi, na nowo, ponownie, znów, znowu, z powtórzeniem, wtórnie, jeszcze raz* (p. Powtór).

× **Powtornomowny** *powtarzający ś., mówiący jedno i toż samo,* P., *tautologiczny*. Troc. < Powtórny + Mowny >

**Powtórny** 1. *drugi raz powtórzony, wznowiony, ponowny, drugi*: Powtórny do Was Pana o to [illegible]. Tyrc. Małżeństwo powtórne. P. [illegible] 2. anat.: Błona doczesna następowa, powtórna, późniejsza (decidua serotina). 3. hut.: Metla surowa powtórna = *metla zawierająca miedzi 50%, żelaza 11%, siarki 22%*. Łab. Surowizna używa ś. na odlewy bezpośrednio lub też po powtórnym przetopieniu kupolaku. Łab. 4. lek.: Szczepienie powtórne = *rewakcynacja* (revaccinatio). Krowianka powtórna a. ponowna = *rewakcyna* 5. patol.: Zakażenie powtórne = *reinfekcja* (reinfectio). < Po + Wtórny >

**Powtórzenie, a** 1. blm., czynność cz. **Powtórzyć**: Mamy na dziś P. (= *powtórzyć tę samą lekcję*). Zadać lekcję do powtórzenia, z powtórzeniem. 2. lm. **a** *jedna z figur retorycznych, polegająca na powtarzaniu jakiego wyrazu lub zdania.*

**Powtórzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powtórzyć ś.**

× **Powtórzyciel, a,** lm. **e** p. **Powtarzacz.** L.

**Powtórzyć, y, ył,** nied. **Powtarzać** 1. *zrobić coś powtórnie, jeszcze raz; znowu coś uczynić; ponowić:* Jeszcze raz powtarzam, że wiem, kto jestem. L. Jedno będziesz przychodził powtarzać sto razy. L. Ten mędrkiem ś. jakimś stawiąc, toż a toż, jak kozioł, młóta ś. najadszy, przeżuwając, powtarzasz. Pim. *Juris consulti* mówią: powtórzonej mowy jest moc większa. Smotr. P. lekarstwo. P. sobie lekcję = *przepowiedzieć*. P. ś. godzi, co ś. do czego zgodzi. Kn. (dobre ś. nigdy nie sprzykrzy. L.). P. ś. znowu zgodzi, co niełacno w pamięć wchodzi. Kn. Prawo na te, które trzeci raz małżeństwo powtarzają. Skar. Włosy targała i piersiom zadawała rany powtarzane. Otw. Powtarzać uderzenia, razy. Powtarzać pacierze (= *odmawiać, recytować*). Młoda para przysięgi powtarza. Słow. Przen.: Powtarza za panią matką pacierz (= *powtarza czyje zdanie, nie mając własnego*). Echa słowa moje powtarzają. L. (= *oddają*). Głosy psów, trąb myśliwych powtarzały bory. Tremb. Wysłuchawszy rogowej arcydzieło sztuki, powtarzały je dęby dębom, bukom buki. Mick. Sędzia wnet kucharzowi powtórzył rozkazy. Mick. Na siodle tylko leżał knut rzemienny, i kat powtarzał: „instrument kazienny." Krasiń. Głos muzyki dalekiej powtarzała dolina. Len. Skutkiem ślepo powtarzanych obmówisk stał ś. ofiarą powszechnej nienawiści. Szaj. Kilka słów francuskich na pamięć umiała i ciągle je powtarzała. Gasz. 2. po kim = *podrzeźniać; przedrzeźniać, naśladować, małpować kogo.* 3. ogr. *zakwitnąć ponownie*, nied. *remontować:* Goździk powtarzający. Róża powtarzająca. **P. ś.** 1. *znowu ś. zdarzyć, stać ś. jeszcze raz, ponowić ś*: Już ś. to nieraz powtórzyło. Motyw ten często ś. w sztuce powtarza. Rzym jest unikatem w dziejach, który ś. nigdy więcej nie powtórzy. Krem. 2. nied. *powtarzać swoje słowa, swoje wyrażenia:* Starzy zwykli ś. powtarzać. < Po + Wtórzyć >

**Powtrącać, a, ał** *wtrącić jednego po drugim:* P. do więzienia. < Po + Wtrącać >

**Powtrącanie, a,** blm., czynność cz. **Powtrącać**.

**Powtulać, a, ał** *wtulić jedno po drugim.* **P. ś.** *wtulić ś. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Wtulać >

**Powtulanie, a,** blm., czynność cz. **Powtulać**.

**Powtulanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powtulać ś.**

**Powtykać, a, ał** *wetknąć jedno po drugim; wetknąć w wiele miejsc:* Walały ś. powtykane, pozakładane, porozpłaszczane dzieła w najrozmaitszych językach. Krasz. < Po + Wtykać >

**Powtykanie, a,** blm., czynność cz. **Powtykać**.

**Powybadywać, uje, ywał** *wybadać jednego po drugim.* < Po + Wybadywać >

**Powybadywanie, a,** blm., czynność cz. **Powybadywać**.

**Powybałuszać, a, ał** *wybałuszyć kolejno, jeden po drugim:* Czegoście powybałuszali oczy jak bałwany? Jeż. <Po + Wybałuszać>

**Powybałuszanie, a,** blm., czynność cz. **Powybałuszać.**

**Powybawiać, a, ał** *wybawić jedno po drugim; wybawić w wielu razach.* <Po + Wybawiać>

**Powybawianie, a,** blm., czynność cz. **Powybawiać.**

**Powybiegać, a, ał** *wybiec kolejno, jeden po drugim:* Cała swobodna część ludności powybiegała przyglądać ś. przybyszom. Krasz. Z kuchni, ze stajen, zewsząd powybiegały dziewczęta, za niemi parobcy, każdy zasłuchany patrzył na dwór. Rog. <Po + Wybiegać>

**Powybieganie, a,** blm., czynność cz. **Powybiegać.**

**Powybielać, a, ał** *wybielić jedno po drugim.* <Po + Wybielać>

**Powybielanie, a,** blm., czynność cz. **Powybielać.**

**Powybierać, a, ał** *wybrać jedno po drugim:* Kazał kapeli wygrywać na zamkowej galerji powybierane przez siebie symfonje. Kaczk. Sulerz prysk od luftlochów powybiera. Torz. Czechowie sto klasztorów powybierali a popalili. Biel. M. *(= obrali, ogołocili jeden po drugim).* <Po + Wybierać>

**Powybieranie, a,** blm., czynność cz. **Powybierać.**

**Powybijać, a, ał** *wybić jedno (a. jednego) po drugim:* Gdzie nic nie znaleźli, powybijali błony, porozwalali piece. Kaczk. P. zęby. Kłódki połłukli, drzwi powybijali. P. Koch. Jeżeli tych karesów więcej będzie, wszystkim członki ze stawów powybijam. L. Powybijano święte węże, jaszczurki, zarówno nieświadome przyczyn dawniejszej czci, jak teraźniejszej zagłady. Szaj. Kamienie powybijał, aby ś. za okno mógł uchwycić nogami. Krasz. Sale pałacu powybijane były chińskiemi materjami. Krasz. Co to ja miałem za pokoje, aksamitami powybijane! Krasz. Mieszkała w pokojach, od ulicy powybijanych dywanami. Krasz. W całym dworze powybijane szyby. Kaczk. <Po + Wybijać>

**Powybijanie, a,** blm., czynność cz. **Powybijać.**

**Powyborowy** *następujący po wyborze, po wyborach:* W kilka dni po powrocie z onego powyborowego kuligu następowała rocznica moich urodzin. Byk. <Po + Wyborowy>

**Powybuchać, a, ał** *wybuchnąć kolejno, jedno po drugim* <Po + Wybuchać>

**Powybuchanie, a,** blm., czynność cz. **Powybuchać.**

**Powycelowywać, uje, ywał** *wycelować jedno po drugim.* <Po + Wycelowywać>

**Powycelowywanie, a,** blm., czynność cz. **Powycelowywać.**

**Powycharkiwać, uje, iwał** *wycharknąć jedno po drugim.* <Po + Wycharkiwać>

**Powycharkiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powycharkiwać.**

**Powychędażać, a, ał** *wychędożyć jedno po drugim.* <Po + Wychędażać>

**Powychędażanie, a,** blm., czynność cz. **Powychędażać.**

**Powychładzać, a, ał** *wychłodzić jedno po drugim.* <Po + Wychładzać>

**Powychładzanie, a,** blm., czynność cz. **Powychładzać.**

**Powychodzenie, a,** blm., czynność cz. **Powychodzić.**

**Powychodzić, i, ił** *wyjść kolejno, jeden po drugim:* Powychodzili z wagonu. Wszystkie powychodziły za mąż. Znam takich, co i z drugiej klasy powychodzili, a pieniądze robić umieją. Orzesz. Drzwi powychodziły z zawias. Rog <Po + Wychodzić>

**Powychowywać, uje, ywał** *wychować jednego po drugim.* **P. ś.** *wychować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wychowywać>

**Powychowywanie, a,** blm., czynność cz. **Powychowywać.**

**Powychowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powychowywać ś.**

**Powychrzciwać, a, ał** *wychrzcić jednego po drugim.* **P. ś.** *wychrzcić ś. kolejno, jeden po drugim:* Przecież Sejnstejnowie już ś. dawno powychrzciwali. Gaw. <Po + Wychrzciwać>

**Powychrzciwanie, a,** blm., czynność cz. **Powychrzciwać.**

**Powychrzciwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powychrzciwać ś.**

**Powychwytywać, uje, ywał** *wychwycić jedno po drugim; wychwycić w wielu razach, miejscach:* O złych interesach dawno wiedziano, bo Gozdowski, gdzie jakie były małe sumki, powychwytywał. Krasz. <Po + Wychwytywać>

**Powychwytywanie, a,** blm., czynność cz. **Powychwytywać.**

**Powychylać, a, ał** *wychylić jedno po drugim:* P. głowy. P. kielichy. Świece były cienkie, chude i trzymały ś. ledwie na trzpieniach, powychylane na boki. Krasz. Obawiał ś. o nieco powychylane posadzki. Krasz. **P. ś.** *wychylić ś. kolejno, jeden po drugim:* Kije od kotary malowane sterczały, dziwnie ś. powychylawszy. Krasz. <Po + Wychylać>

**Powychylanie, a,** blm., czynność cz. **Powychylać.**

**Powychylanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powychylać ś.**

**Powyciągać, a, ał** *jedno po drugim wyciągnąć:* Z wielką uwagą, powyciągawszy głowy, słuchali Niemcy. Krasz. Przygotowany jest na powyciągane nosy i twarze swej rodziny. Krasz. Wiele stąd sprzętu do Łagowa i innych dworów powyciągano. Krasz. **P. ś.** *wyciągnąć ś. kolejno, jedno po drugim:* Szyje ś. powyciągały. Jeż. Spóźniłem ś., stare nogi źle już służą, drogi ś. powyciągały. Krasz. *(= powydłużały ś.).* <Po + Wyciągać>

**Powyciąganie, a,** blm., czynność cz. **Powyciągać.**

**Powyciąganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyciągać ś.**

**Powycie, a,** blm., czynność cz. **Powyć.**

**Powyciekać, a, ał** *wyciec kolejno, jedno po drugim; wyciec z wielu miejsc.* <Po + Wyciekać>

**Powyciekanie, a,** blm., czynność cz. **Powyciekać.**

**Powycieńczać, a, ał** *wycieńczyć jedno (a. jednego) po drugim:* Ta Żydówka więcej może warta od powycieńczanych na duchu i ciele szlachcianek. Krasz. **P. ś.** *wycieńczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wycieńczać>

**Powycieńczanie, a,** blm., czynność cz. **Powycieńczać.**

**Powycieńczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powycieńczać ś.**

**Powycierać**, a, ał *wytrzeć jedno po drugim; wytrzeć w wielu miejscach:* Buksy, słyszę, tak powycierane, jak papierki. Krasz. **P. ś.** *wytrzeć ś. kolejno, jeden po drugim; wytrzeć ś. w wielu miejscach.* < Po + Wycierać >

**Powycieranie**, a, blm., czynność cz. **Powycierać**.

**Powycieranie się**, a ś., blm., czynność cz. **Powycierać ś.**

**Powycinać**, a, ał *wyciąć jedno po drugim; wyciąć w wielu miejscach:* P. lalki z papieru (powycinane). Kiedyś się skruszył bałwany i powycinał gaje. Wuj. [Bande ja jeździł we dnie i w nocy, [illegible] a ty [illegible] musisz być]. < Po + Wycinać >

**Powycinanie**, a, blm., czynność cz. **Powycinać**.

**Powyciosywać**, uje, ywał *wyciosać jedno po drugim:* Nowe znaki w środku pieczęci powyciosywano. Krasz. < Po + Wyciosywać >

**Powyciosywanie**, a, blm., czynność cz. **Powyciosywać**.

**Powyciskać**, a, ał *wycisnąć jedno po drugim; wycisnąć w wielu miejscach:* Lambro, drżący, blady, przebił sztyletem [illegible] i niezatarte stopami krwawe powyciskał ślady. Słow. Na mózgu przeszłość powyciskała swoje stopy. Krasz. Na skórzanych kaftanach znać tylko powyciskane ślady zbroi. Krasz. < Po + Wyciskać >

**Powyciskanie**, a, blm., czynność cz. **Powyciskać**.

[**Powyciskować**, uje, ował] *ciskając powyrzucać:* Reszte mięsa wziął i powyciskował na gałęzie. < Po + *Wyciskować, od Wy + *Ciskować, od Ciskać >

[**Powyciskowanie**, a, blm.] czynność cz. **Powyciskować**.

**Powycofywać**, uje, ywał *wycofać jedno po drugim.* **P. ś.** *wycofać ś. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Wycofywać >

**Powycofywanie**, a, blm., czynność cz. **Powycofywać**.

**Powycofywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Powycofywać ś.**

**Powyczerpywać**, uje, ywał *wyczerpać jedno po drugim; wyczerpać w wielu razach.* **P. ś.** *wyczerpać ś. kolejno, jedno po drugim; wyczerpać ś. w wielu razach.* < Po + Wyczerpywać >

**Powyczerpywanie**, a, blm., czynność cz. **Powyczerpywać**.

**Powyczerpywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Powyczerpywać ś.**

**Powyczesywać**, uje, ywał *wyczesać jedno po drugim.* < Po + Wyczesywać >

**Powyczesywanie**, a, blm., czynność cz. **Powyczesywać**.

**Powyczyniać**, a, ał *wyczynić jedno po drugim; wyczynić w wielu miejscach:* Niwy wśród puszczy, w różnych miejscach przez księdza i po[illegible] powyczyniane. Gaw. < Po + Wyczyniać >

**Powyczynianie**, a, blm., czynność cz. **Powyczyniać**.

**Powyczyszczać**, a, ał *wyczyścić jedno po drugim; wyczyścić w wielu miejscach.* < Po + Wyczyszczać >

**Powyczyszczanie**, a, blm., czynność cz. **Powyczyszczać**.

**Powyć**, [yje, ył] *wyć jakiś czas; wyć na* [illegible] < Po + Wyć >

[**Powyćpować**, uje, ował] *powyrzucać.* < Po + *Wyćpować, od Wy + *Ćpować, od Ćpać >

[**Powyćpowanie**, a, blm.] czynność cz. **Powyćpować**.

**Powyćwiczać**, a, ał *wyćwiczyć jednego po drugim.* < Po + Wyćwiczać >

**Powyćwiczanie**, a, blm., czynność cz. **Powyćwiczać**.

[**Powydać się**, a ś., ał ś.] p. **Powydawać ś.** < Po + Wydać >

**Powydajać**, a, ał *wydoić jedno po drugim:* P. krowy. < Po + Wydajać >

[**Powydajać**, a, ał i **P. ś.**] p. **Powydawać**. Zam. < Po + Wydawać >

**Powydajanie**, a, blm., czynność cz. **Powydajać**.

[**Powydajanie**, a, blm.] czynność cz. [**Powydajać**].

[**Powydajanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Powydajać ś.**

**Powydalać**, a, ał *wydalić jednego po drugim:* P. urzędników, uczni. < Po + Wydalać >

**Powydalanie**, a, blm., czynność cz. **Powydalać**.

[**Powydanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Powydać ś.**

**Powydarzać się**, a ś., ał ś. *wydarzyć ś. kolejno, jedno po drugim.* < Po + Wydarzać ś. >

**Powydarzanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Powydarzać ś.**

**Powydawać**, aje, awał, [**Powydajać**] *wydać jedno (a. jednego) po drugim:* P. złoczyńców w ręce sprawiedliwości. Córki Kazimierza Jagiellończyka powydawane były za panów niemieckich. Wirt. P. dzieła. P. pieniądze. [**P. ś.**, **Powydajać ś.**] *wydać ś. kolejno, jeden po drugim; powydawać ś. za mąż, powychodzić za mąż.* < Po + Wydawać >

**Powydawanie**, a, blm., czynność cz. **Powydawać**.

**Powydawanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Powydawać ś.**

**Powydelegowywać**, uje, ywał *wydelegować jednego po drugim.* < Po + Wydelegowywać >

**Powydelegowywanie**, a, blm., czynność cz. **Powydelegowywać**.

**Powydelikacać**, a, ał *wydelikacić jedno (a. jednego) po drugim.* < Po + Wydelikacać >

**Powydelikacanie**, a, blm., czynność cz. **Powydelikacać**.

**Powydeptywać**, uje, ywał *wydeptać jedno po drugim; wydeptać w wielu miejscach:* Ludzie i zwierzęta powydeptywali ścieżki. Krasz. Pomiędzy łozy i olszyny wiodły ścieżki kryte, ludzkiemi powydeptywane stopami. Krasz. P. trawę. < Po + Wydeptywać >

**Powydeptywanie**, a, blm., czynność cz. **Powydeptywać**.

**Powydłabiać**, a, ał *wydłabić jedno po drugim; wydłabić w wielu miejscach.* < Po + Wydłabiać >

**Powydłabianie**, a, blm., czynność cz. **Powydłabiać**.

**Powydłubywać**, uje, ywał *wydłubać jedno po drugim; wydłubać w wielu miejscach.* < Po + Wydłubywać >

**Powydłubywanie**, a, blm., czynność cz. **Powydłubywać**.

**Powydłużać**, a, ał *wydłużyć jedno po drugim.* **P. ś.** *wydłużyć ś. kolejno, jedno po drugim:* Twarze ś. im powydłużały, czoła pomarszczyły. Krasz. < Po + Wydłużać >

**Powydłużanie, a,** blm., czynność cz. **Powydłużać.**

**Powydłużanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powydłużać ś.**

**Powydmuchiwać, uje, iwał** *wydmuchać jedno po drugim.* <Po + Wydmuchiwać>

**Powydmuchiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powydmuchiwać.**

**Powydobywać, a, ał** *jedno po drugim wydobyć, powyciągać, powyjmować, powydostawać:* Kosteczki z ran obcążkami P. Prz. Momkowie wnet zza pasów pistolety powydobywali i kurki poodwodzili. Jeż. **P. ś.** *wydobyć ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim; wydobyć ś. w wielu miejscach.* <Po + Wydobywać>

**Powydobywanie, a,** blm., czynność cz. **Powydobywać.**

**Powydobywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powydobywać ś.**

**Powydoskonalać, a, ał** *wydoskonalić jedno po drugim.* **P. ś.** *wydoskonalić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wydoskonalać>

**Powydoskonalanie, a,** blm., czynność cz. **Powydoskonalać.**

**Powydoskonalanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powydoskonalać ś.**

**Powydrapywać, uje, ywał** *wydrapać jedno po drugim; wydrapać w wielu miejscach:* P. o zy. Kobyła miała sierć miejscami powydrapywaną. Krasz. <Po + Wydrapywać>

**Powydrapywanie, a,** blm., czynność cz. **Powydrapywać.**

†**Powydrażać, a, ał** p. **Powydrążać:** Powydrażane tabliczki z onyksu. Chr. <Po + Wydrażać>

†**Powydrażanie, a,** blm., czynność cz. **Powydrażać.**

**Powydrążać, a, ał,** †**Powydrażać** *wydrążyć jedno po drugim; wydrążyć w wielu miejscach.* <Po + Wydrążać>

**Powydrążanie, a,** blm., czynność cz. **Powydrążać.**

**Powydrwiwać, a, ał** *wydrwić jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Wydrwiwać>

**Powydrwiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powydrwiwać.**

**Powydymać, a, ał** *wydąć jedno po drugim; wydąć w wielu miejscach:* Portrety zczerniałe i powydymane. Krasz. Powydymana, falista, spękana ława. Krasz. Płótna powydymane, popękano miejscami, ledwie ś. w ramach trzymały. Krasz. **P. ś.** *wydąć ś. kolejno, jeden po drugim; wydąć ś. w wielu miejscach.* <Po + Wydymać>

**Powydymanie, a,** blm., czynność cz. **Powydymać.**

**Powydymanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powydymać ś.**

**Powydziedziczać, a, ał** *wydziedziczyć jednego po drugim.* <Po + Wydziedziczać>

**Powydziedziczanie, a,** blm., czynność cz. **Powydziedziczać.**

**Powydzielać, a, ał** *wydzielić jedno po drugim; wydzielić w wielu razach:* W stronach tych w czasach ostatnich powydzielane zostały nadania królewskie i starostwa. Jeż. <Po + Wydzielać>

**Powydzielanie, a,** blm., czynność cz. **Powydzielać.**

**Powydzierać, a, ał** *wydrzeć jedno po drugim; wydrzeć w wielu razach:* Czasem niejednemu wszystko powydzierasz. Opal. Z okien szyby, z posadzek powydzierano kamienie. Kaczk. <Po + Wydzierać>

**Powydzieranie, a,** blm., czynność cz. **Powydzierać.**

**Powydzierżawiać, a, ał** *wydzierżawić jedno po drugim.* <Po + Wydzierżawiać>

**Powydzierżawianie, a,** blm., czynność cz. **Powydzierżawiać.**

**Powydziwiać, a, ał** *spędzić pewien czas na wydziwianiu.* <Po + Wydziwiać>

**Powydziwianie, a,** blm., czynność cz. **Powydziwiać.**

**Powydzwaniać, a, ał** *wydzwonić jedno po drugim.* <Po + Wydzwaniać>

**Powydzwanianie, a,** blm., czynność cz. **Powydzwaniać.**

**[Powyfrukiwać, uje, iwał]** *powyfruwać:* Ptaki powyfrukiwały. <Po + * Wyfrukiwać, od Wy + * Frukiwać, od Frukać>

**[Powyfrukiwanie, a,** blm.] czynność cz. **Powyfrukiwać.**

**Powygadywać, uje, ywał** 1. *wygadać jedno po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na wygadywaniu.* <Po + Wygadywać>

**Powygadywanie, a,** blm., czynność cz. **Powygadywać.**

**Powygadzać, a, ał** *wygodzić w wielu razach.* <Po + Wygadzać>

**Powygadzanie, a,** blm., czynność cz. **Powygadzać.**

**Powygalać, a, ał** *wygolić jedno po drugim; wygolić w wielu miejscach.* <Po + Wygalać>

**Powygalanie, a,** blm., czynność cz. **Powygalać.**

**Powyganiać, a, ał** *wygnać jedno po drugim, powypędzać:* Niechaj chory stare baby powygania od siebie. Perz. <Po + Wyganiać>

**Powyganianie, a,** blm., czynność cz. **Powyganiać.**

**Powygarbiać, a, ał** *wygarbić jedno (a. jednego) po drugim; wygarbić w wielu miejscach.* **P. ś.** *wygarbić ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim; wygarbić ś. w wielu miejscach.* <Po + Wygarbiać>

**Powygarbianie, a,** blm., czynność cz. **Powygarbiać.**

**Powygarbianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powygarbiać ś.**

**Powygarniać, a, ał, [Powygarnywać, Powygartać]** *wygarnąć jedno po drugim; wygarnąć w wielu miejscach.* <Po + Wygarniać>

**Powygarnianie, a,** blm., czynność cz. **Powygarniać.**

**[Powygarnywać, uje, ywał]** p. **Powygarniać.** <Po + Wygarnywać>

**[Powygarnywanie, a,** blm.] czynność cz. **Powygarnywać.**

**[Powygartać, a, ał]** p. **Powygarniać.** <Po + Wygartać>

**[Powygartanie, a,** blm.] czynność cz. **Powygartać.**

**Powygasać, a, ał** *wygasnąć kolejno, jedno po drugim; wygasnąć w wielu miejscach.* <Po + Wygasać>

**Powygasanie, a,** blm., czynność cz. **Powygasać.**

**Powygaszać, a, ał** *wygasić jedno po drugim; wygasić w wielu miejscach:* Gdy ognie były powygaszane, poszedł spać dowódca. Krasz. <Po + Wygaszać>

**Powygaszanie**, a, blm., czynność cz. **Powygaszać**.

**Powyginać, a, ał, [Powyginywać]** *wygiąć jedno po drugim; wygiąć w wielu miejscach:* Dęby zupełnie pogarbione i połamane, jak dziadowie, brzozy powyginane, gdyby dziewczęta z tańca. Krasz. Brzeg połamany, powyginany, postrzępiony i siły powyszarpywany. Jeż. Karki i grzbiety ich, powyginane w kabłąk wysileniem, prężą s. wzajemnie. Sienk. Zrobiłem z bawełny [illegible], jakby powyginanym na wszystkie strony. Dąb. **P. ś.** *wygiąć ś. kolejno, jedno po drugim; wygiąć ś. w wielu miejscach:* W jednym [illegible] nad sienią krokiewki tak ś. już były powyginały, że niemal leżały na sieni. Krasz. <Po + Wyginać>

**Powyginanie, a**, blm., czynność cz. **Powyginać**.

**Powyginanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Powyginać ś.**

**[Powyginywać, uje, ywał]** p. **Powyginać**. <Po + Wyginywać, od Wygiąć>

**[Powyginywanie, a**, blm.] czynność cz. **Powyginywać**.

**Powyglądać, a, ał** *spędzić pewien czas na wyglądaniu.* <Po + Wyglądać>

**Powyglądanie, a**, blm., czynność cz. **Powyglądać**.

**Powygładzać, a, ał** *wygładzić jedno po drugim; wygładzić w wielu miejscach.* <Po + Wygładzać>

**Powygładzanie, a**, blm., czynność cz. **Powygładzać**.

**Powygłaszać, a, ał** *wygłosić jedno po drugim.* <Po + Wygłaszać>

**Powygłaszanie, a**, blm., czynność cz. **Powygłaszać**.

**Powygniatać, a, ał** *wygnieść jedno po drugim; wygnieść w wielu miejscach:* Świadczyły o tym powygniatane przez nie w trawie legowiska. Jeż. <Po + Wygniatać>

**Powygniatanie, a**, blm., czynność cz. **Powygniatać**.

**[Powygnijać, a, ał]** p. **Powygniwać**. <Zam. Powygniwać>

**[Powygnijanie, a**, blm.] czynność cz. **Powygnijać**.

**Powygniwać, a, ał, [Powygnijać]** *wygnić kolejno, jedno po drugim; wygnić w wielu miejscach.* <Po + Wygniwać>

**Powygniwanie, a**, blm., czynność cz. **Powygniwać**.

**Powygrabiać, a, ał** *wygrabić jedno po drugim; wygrabić w wielu miejscach.* <Po + Wygrabiać>

**Powygrabianie, a**, blm., czynność cz. **Powygrabiać**.

**Powygrażać się, a ś., ał ś.** *spędzić pewien czas na wygrażaniu ś.* <Po + Wygrażać ś.>

**Powygrażanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Powygrażać ś.**

**Powygrywać, a, ał** *wygrać kolejno, jeden po drugim; wygrać jedno po drugim; wygrać w wielu razach:* Wszystkich powygrywał. W konnych gonitwach bardzo wielkie powygrywał zakłady. L. <Po + Wygrywać>

**Powygrywanie, a**, blm., czynność cz. **Powygrywać**.

**Powygryzać, a, ał** *wygryźć jedno po drugim; wygryźć w wielu miejscach.* <Po + Wygryzać>

**Powygryzanie, a**, blm., czynność cz. **Powygryzać**.

**Powygrzebywać, uje, ywał** *wygrzebać jedno po drugim; wygrzebać w wielu miejscach.* **P. ś.** *wygrzebać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wygrzebywać>

**Powygrzebywanie, a**, blm., czynność cz. **Powygrzebywać**.

**Powygrzewać się, a ś., ał ś.** *wygrzać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wygrzewać ś.>

**Powygrzewanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Powygrzewać ś.**

**Powygubiać, a, ał** *jedno (a. jednego) po drugim wygubić, powytracać; wygubić w wielu miejscach.* <Po + Wygubiać>

**Powygubianie, a**, blm., czynność cz. **Powygubiać**.

**Powygwizdywać, uje, ywał** *wygwizdać jedno (a. jednego) po drugim; wygwizdać w wielu miejscach.* <Po + Wygwizdywać>

**Powygwizdywanie, a**, blm., czynność cz. **Powygwizdywać**.

**Powyikrzać, a, ał** *wyikrzyć jedno po drugim.* **P. ś.** *wyikrzyć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Wyikrzać>

**Powyikrzanie, a**, blm., czynność cz. **Powyikrzać**.

**Powyikrzanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Powyikrzać ś.**

**Powyjadać, a, ał** *wyjeść jedno po drugim; wyjeść w wielu miejscach.* <Po + Wyjadać>

**Powyjadanie, a**, blm., czynność cz. **Powyjadać**.

**Powyjaławiać, a, ał, Powyjałowiać** *jedno po drugim wyjałowić; wyjałowić w wielu miejscach.* <Po + Wyjaławiać>

**Powyjaławianie, a**, blm., czynność cz. **Powyjaławiać**.

**Powyjałowiać, a, ał** p. **Powyjaławiać**. <Po + Wyjałowiać>

**Powyjałowianie, a**, blm., czynność cz. **Powyjałowiać**.

**Powyjaśniać, a, ał** *wyjaśnić jedno po drugim; wyjaśnić w wielu miejscach.* **P. ś.** *wyjaśnić ś. kolejno, jedno po drugim; wyjaśnić ś. w wielu miejscach.* <Po + Wyjaśniać>

**Powyjaśnianie, a**, blm., czynność cz. **Powyjaśniać**.

**Powyjaśnianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Powyjaśniać ś.**

**Powyjawiać, a, ał** *wyjawić jedno po drugim; wyjawić w wielu razach.* <Po + Wyjawiać>

**Powyjawianie, a**, blm., czynność cz. **Powyjawiać**.

**Powyjąkiwać, uje, iwał** *wyjąkać jedno po drugim.* <Po + Wyjąkiwać>

**Powyjąkiwanie, a**, blm., czynność cz. **Powyjąkiwać**.

**Powyjednywać, a, ał** *wyjednać jedno po drugim; wyjednać w wielu razach.* <Po + Wyjednywać>

**Powyjednywanie, a**, blm., czynność cz. **Powyjednywać**.

**Powyjeżdżać, a, ał** *wyjechać kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wyjeżdżać>

**Powyjeżdżanie, a**, blm., czynność cz. **Powyjeżdżać**.

**[Powyjmać, a, ał]** p. **Powyjmować**. <Po + Wyjmać>

**[Powyjmanie, a**, blm.] czynność cz. **Powyjmać**.

**Powyjmować, uje, ował, [Powyjmać]** *wyjąć jedno po drugim; wyjąć w wielu miejscach:* Powyj-

mował przywileje ekstraktami z metryki litewskiej. Mat. Prosi cię a zaklina, abyś Hussejnowi paszy muchy z nosa powyjmował. Jeż. Byłam pewna, że nigdy już nie zajdę do ogródka, aby tam narwać pęk kwiatów, aby w nie ś. ustroić... i ręką ciężką P. kwiaty z warkoczów. Orzesz. <Po + Wyjmować>

**Powyjmowanie, a,** blm., czynność cz. **Powyjmować.**

†**Powyk, u,** lm. **i,** †**Rozbrok** *zgiełk, wrzawa, hałas, tumult.* Tuch. <Po + * Wyk, WY>

**Powykadzać, a, ał** *wykadzić jedno po drugim; wykadzić w wielu miejscach:* Przybywając na nocleg, już wszędzie znajdowała izby smółką powykadzane. Krasz. <Po + Wykadzać>

**Powykadzanie, a,** blm., czynność cz. **Powykadzać.**

**Powykałać, a, ał** p. **Powykłuwać.** <Po + Wykałać>

**Powykałanie, a,** blm., czynność cz. **Powykałać.**

**Powykapłoniać, a, ał** *wykapłonić jedno po drugim.* <Po + Wykapłoniać>

**Powykapłonianie, a,** blm., czynność cz. **Powykapłoniać.**

**Powykarczowywać, uje, ywał** *wykarczować jedno po drugim; wykarczować w wielu miejscach.* <Po + Wykarczowywać>

**Powykarczowywanie, a,** blm., czynność cz. **Powykarczowywać.**

**Powykarmiać, a, ał** *wykarmić jedno po drugim.* <Po + Wykarmiać>

**Powykarmianie, a,** blm., czynność cz. **Powykarmiać.**

**Powykazywać, uje, ywał** *wykazać jedno po drugim.* <Po + Wykazywać>

**Powykazywanie, a,** blm., czynność cz. **Powykazywać.**

**Powykąsywać, uje, ywał** *wykąsać jedno po drugim; wykąsać w wielu miejscach:* Dywany miały brzegi w dziwny jakiś sposób poszarpane i powykąsywane. Orzesz. <Po + Wykąsywać>

**Powykąsywanie, a,** blm., czynność cz. **Powykąsywać.**

**Powykierowywać, uje, ywał** *wykierować jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *wykierować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wykierowywać>

**Powykierowywanie, a,** blm., czynność cz. **Powykierowywać.**

**Powykierowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powykierowywać ś.**

**Powykipiać, a, ał** *wykipieć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Wykipiać>

**Powykipianie, a,** blm., czynność cz. **Powykipiać.**

**Powyklarowywać, uje, ywał** *wyklarować jedno po drugim.* <Po + Wyklarowywać>

**Powyklarowywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyklarowywać.**

**Powyklejać, a, ał** *wykleić jedno po drugim; wykleić w wielu miejscach, porylepiać.* <Po + Wyklejać>

**Powyklejanie, a,** blm., czynność cz. **Powyklejać.**

**Powyklepywać, uje, ywał** *wyklepać jedno po drugim; wyklepać w wielu miejscach.* <Po + Wyklepywać>

**Powyklepywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyklepywać.**

**Powyklinać, a, ał** *wykląć jednego po drugim.* <Po + Wyklinać>

**Powyklinanie, a,** blm., czynność cz. **Powyklinać.**

**Powykluczać, a, ał** *wykluczyć jedno po drugim.* <Po + Wykluczać>

**Powykluczanie, a,** blm., czynność cz. **Powykluczać.**

**Powykładać, a, ał** *jedno po drugim wyłożyć; wyłożyć w wielu miejscach.* <Po + Wykładać>

**Powykładanie, a,** blm., czynność cz. **Powykładać.**

**Powykłówać, a, ał** p. **Powykłuwać.** <Po + Wykłówać>

**Powykłówanie, a,** blm., czynność cz. **Powykłówać.**

**Powykłuwać, a, ał, Powykłówać, Powykałać, [Powykolać]** *wykłóć jedno po drugim; wykłóć w wielu miejscach.* <Po + Wykłówać>

**Powykłuwanie, a,** blm., czynność cz. **Powykłuwać.**

**[Powykolać, a, ał]** p. **Powykłówać.** <Po + * Wykolać, od Wykolę, od Wykłóć>

**[Powykolanie, a,** blm.] czynność cz. **Powykolać.**

**Powykonywać, a, ał** *wykonać jedno po drugim.* <Po + Wykonywać>

**Powykonywanie, a,** blm., czynność cz. **Powykonywać.**

**Powykończać, a, ał** *wykończyć jedno po drugim; wykończyć w wielu miejscach.* <Po + Wykończać>

**Powykończanie, a,** blm., czynność cz. **Powykończać.**

**[Powykopać, pie, pał]** p. **Powykopywać.** <Po + Wykopać>

**[Powykopanie, a,** blm.] czynność cz. **Powykopać.**

**Powykopywać, uje, ywał, [Powykopać]** *wykopać jedno po drugim.* Powykopywał drzewa, kamienie, trupy. Troc. <Po + Wykopywać>

**Powykopywanie, a,** blm., czynność cz. **Powykopywać.**

**Powykorzeniać, a, ał** *wykorzenić jedno po drugim; wykorzenić w wielu razach, miejscach.* <Po + Wykorzeniać>

**Powykorzenianie, a,** blm., czynność cz. **Powykorzeniać.**

**Powykoszlawiać, a, ał** *wykoszlawić jedno po drugim; wykoszlawić w wielu miejscach:* Żeby wam języki powykoszlawiało. Syn. <Po + Wykoszlawiać>

**Powykoszlawianie, a,** blm., czynność cz. **Powykoszlawiać.**

**Powykpiwać, a, ał** *wykpić jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Wykpiwać>

**Powykpiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powykpiwać.**

**Powykraczać, a, ał** *wykroczyć kolejno, jeden po drugim; wykroczyć w wielu miejscach, razach.* <Po + Wykraczać>

**Powykraczanie, a,** blm., czynność cz. **Powykraczać.**

**Powykradać, a, ał** *wykraść jedno po drugim:* Panny podkomorzanki obiedwie P. ś. dały. L. <Po + Wykradać>

**Powykradanie, a,** blm., czynność cz. **Powykradać.**

**Powykrawać, a, ał** *wykroić jedno po drugim; wykroić w wielu miejscach:* Na łbie (koguta) mięsa kawał, jakby kto powykrawał. Tremb. <Po + Wykrawać>

**Powykrawanie**, a, blm., czynność cz. **Powykrawać.**

[**Powykrącać**, a, ał] p. **Powykręcać**: Powyszarpał wszystko z gniazd. <Po + Wykrącać>

[**Powykrącanie**, a, blm.] czynność cz. **Powykrącać.**

**Powykreślać**, a, ał *wykreślić jedno po drugim; wykreślić w wielu miejscach.* <Po + Wykreślać>

**Powykreślanie**, a, blm., czynność cz. **Powykreślać.**

**Powykręcać**, a, ał, [**Powykrącać**] *jedno po drugim wykręcić; wykręcić w wielu miejscach*: P. struny, łajarki. P. gniazda = *powybierać*. Nie chcę menueta tańcować, bobym sobie nogi powykręcał. L. <Po + Wykręcać>

**Powykręcanie**, a, blm., czynność cz. **Powykręcać.**

**Powykruszać**, a, ał *wykruszyć jedno po drugim; wykruszyć w wielu miejscach.* **P. ś.** *wykruszyć ś. kolejno, jedno po drugim; wykruszyć ś. w wielu miejscach.* <Po + Wykruszać>

**Powykruszanie**, a, blm., czynność cz. **Powykruszać.**

**Powykruszanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Powykruszać ś.**

**Powykrzesywać**, uje, ywał *wykrzesać jedno po drugim.* <Po + Wykrzesywać>

**Powykrzesywanie**, a, blm., czynność cz. **Powykrzesywać.**

**Powykrzywiać**, a, ał *wykrzywić jedno po drugim; wykrzywić w wielu miejscach*: Wierzby powykrzywiane wichrami. Krasz. **P. ś.** *wykrzywić ś. kolejno, jedno po drugim; wykrzywić ś. w wielu miejscach*: Wschody powykrzywiały ś. i gnić zaczęły Rog. <Po + Wykrzywiać>

**Powykrzywianie**, a, blm., czynność cz. **Powykrzywiać.**

**Powykrzywianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Powykrzywiać ś.**

**Powykształcać**, a, ał *wykształcić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Wykształcać>

**Powykształcanie**, a, blm., czynność cz. **Powykształcać.**

× **Powykupować**, uje, ował p. **Powykupywać.** <Po + Wykupować>

× **Powykupowanie**, a, blm., czynność cz. **Powykupować.**

**Powykupywać**, uje, ywał, × **Powykupować** *wykupić jedno po drugim.* <Po + Wykupywać>

**Powykupywanie**, a, blm., czynność cz. **Powykupywać.**

**Powykurzać**, a, ał *wykurzyć jedno po drugim; wykurzyć w wielu miejscach.* <Po + Wykurzać>

**Powykurzanie**, a, blm., czynność cz. **Powykurzać.**

**Powykuwać**, a, ał *wykuć jedno po drugim*: Naczynia osobliwych kształtów, w smoki, gryfy i różne stworzenia powykuwane. Krasz. Tu i owdzie schodki, powykuwane w skale, wiodące na dół. Sienk. <Po + Wykuwać>

**Powykuwanie**, a, blm., czynność cz. **Powykuwać.**

**Powylatać**, a, ał, **Powylatywać**, † **Powylatować**, [**Powylatować**] *o wielu: kolejno, jedno po drugim wylecieć; wylecieć z wielu miejsc, powypadać*: Powylatały mu z kieszeni papiery. <Po + Wylatać>

**Powylatanie**, a, blm., czynność cz. **Powylatać.**

**Powylatować**, uje, ował p. **Powylatać**: Z rąk ziele powylatowało. Żebr. <Po + Wylatować>

**Powylatowanie**, a, blm., czynność cz. **Powylatować.**

**Powylatywać**, uje, ywał p. **Powylatać**: Czerwony adamaszek całemi szmatami zdarł ś. i powylatywał. Kaczk. <Po + Wylatywać>

**Powylatywanie**, a, blm., czynność cz. **Powylatywać.**

**Powyleczać**, a, ał *wyleczyć jednego po drugim.* **P. ś.** *wyleczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wyleczać>

**Powyleczanie**, a, blm., czynność cz. **Powyleczać.**

**Powyleczanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Powyleczać ś.**

**Powylegać**, a, ał *wylec kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wylegać>

**Powyleganie**, a, blm., czynność cz. **Powylegać.**

**Powylepiać**, a, ał *wylepić jedno po drugim; wylepić w wielu miejscach.* <Po + Wylepiać>

**Powylepianie**, a, blm., czynność cz. **Powylepiać.**

**Powyletniać się**, a ś., ał ś. *wyletnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wyletniać ś.>

**Powyletnianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Powyletniać ś.**

**Powylewać**, a, ał *wylać jedno po drugim; wylać z wielu miejsc.* **P. ś.** *wylać ś. kolejno, jedno po drugim; wylać ś. z wielu miejsc.* <Po + Wylewać>

**Powylewanie**, a, blm., czynność cz. **Powylewać.**

**Powylewanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Powylewać ś.**

**Powylęgać**, a, ał *wylęc jedno po drugim.* **P. ś.** *wylęc ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Wylęgać>

**Powylęganie**, a, blm., czynność cz. **Powylęgać.**

**Powylęganie się**, a ś., blm., czynność cz. **Powylęgać ś.**

**Powyliczać**, a, ał *wyliczyć jedno po drugim.* **P. ś.** *wyliczyć ś. kolejno, jeden po drugim; wyliczyć ś. z wielu rzeczy.* <Po + Wyliczać>

**Powyliczanie**, a, blm., czynność cz. **Powyliczać.**

**Powyliczanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Powyliczać ś.**

**Powylizywać**, uje, ywał *wylizać jedno po drugim; wylizać w wielu miejscach.* **P. ś.** *wylizać ś. kolejno, jeden po drugim; wylizać ś. z wielu chorób, ran.* <Po + Wylizywać>

**Powylizywanie**, a, blm., czynność cz. **Powylizywać.**

**Powylizywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Powylizywać ś.**

**Powyludniać**, a, ał *wyludnić jedno po drugim.* **P. ś.** *wyludnić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Wyludniać>

**Powyludnianie**, a, blm., czynność cz. **Powyludniać.**

**Powyludnianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Powyludniać ś.**

**Powyładowywać**, uje, ywał *wyładować jedno po drugim; wyładować w wielu miejscach.* <Po + Wyładowywać>

**Powyładowywanie**, a, blm., czynność cz. **Powyładowywać.**

**Powyłamywać**, uje, ywał *wyłamać jedno po drugim; wyłamać w wielu miejscach*: Płaczący u

wrót ludzie, powyłamywane drzwi, porąbane słupy... Krasz. Nim zdołali okiennice P. i drzwi wywalić, Leliwa i jego czeladź z kordami poskoczyła. Krasz. Fale w tych groblach skalistych powyłamywały jakoby bramy i przejścia. Sienk. **P. ś.** *wyłamać ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; wyłamać ś. w wielu miejscach.* <Po + Wyłamywać>

**Powyłamywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyłamywać.**

**Powyłamywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyłamywać ś.**

**Powyłaniać się, a ś., ał ś.** *wyłonić ś. kolejno, jedno po drugim; wyłonić ś. z wielu miejsc.* <Po + Wyłaniać ś.>

**Powyłanianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyłaniać ś.**

**Powyłapywać, uje, ywał** *wyłapać jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Wyłapywać>

**Powyłapywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyłapywać.**

**Powyławiać, a, ał** *wyłowić jedno po drugim.* <Po + Wyławiać>

**Powyławianie, a,** blm., czynność cz. **Powyławiać.**

**Powyłazić, i, ił** *wyleźć kolejno, jeden po drugim; wyleźć z wielu miejsc:* Ze skóryby powyłazili, tak im pilno. Krasz. Inni powyłazili na kominy i dachy, przypatrując ś. bitwie, toczącej ś. pod miastem. Kaczk. <Po + Wyłazić>

**Powyłażenie, a,** blm., czynność cz. **Powyłazić.**

**Powyłączać, a, ał** *wyłączyć jedno (a. jednego) po drugim; wyłączyć z wielu miejsc.* <Po + Wyłączać>

**Powyłączanie, a,** blm., czynność cz. **Powyłączać.**

**Powyłudzać, a, ał** *wyłudzić jedno po drugim; wyłudzić od wielu.* <Po + Wyłudzać>

**Powyłudzanie, a,** blm., czynność cz. **Powyłudzać.**

**Powyłupiać, a, ał, Powyłupywać, †Powyłupować** *wyłupić jedno po drugim; wyłupić w wielu miejscach.* <Po + Wyłupiać>

**Powyłupianie, a,** blm., czynność cz. **Powyłupiać.**

**†Powyłupować, uje, ował** p. **Powyłupiać:** Palce mu w oczy powrażała i źrenice z jagód powyłupowała. Otw. <Po + Wyłupować>

**†Powyłupowanie, a,** blm., czynność cz. **Powyłupować.**

**Powyłupywać, uje, ywał** p. **Powyłupiać.** <Po + Wyłupywać>

**Powyłupywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyłupywać.**

**Powyłuszczać, a, ał** *wyłuszczyć jedno po drugim.* <Po + Wyłuszczać>

**Powyłuszczanie, a,** blm., czynność cz. **Powyłuszczać.**

**Powymaniać, a, ał** *wymanić jedno po drugim; wymanić w wielu razach, powyłudzać.* <Po + Wymaniać>

**Powymanianie, a,** blm., czynność cz. **Powymaniać.**

**Powymawiać, a, ał** *wymówić jedno po drugim; wymówić w wielu razach.* **P. ś.** *wymówić ś. kolejno, jeden po drugim; wymówić ś. w wielu razach.* <Po + Wymawiać>

**Powymawianie, a,** blm., czynność cz. **Powymawiać.**

**Powymawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powymawiać ś.**

**Powymazywać, uje, ywał** *wymazać jedno po drugim; wymazać w wielu miejscach, razach.* <Po + Wymazywać>

**Powymazywanie, a,** blm., czynność cz. **Powymazywać.**

**Powymiatać, a, ał** *wymieść jedno po drugim; wymieść z wielu miejsc:* U ludzi głód, puste obory, powymiatane śpichrze, ubóstwo w polu: tam bogactwa nad podziw. Kaczk Moje folwarki powymiatano z kretesem. Kaczk. <Po + Wymiatać>

**Powymiatanie, a,** blm., czynność cz. **Powymiatać.**

**Powymieniać, a, ał** *wymienić jedno po drugim.* <Po + Wymieniać>

**Powymienianie, a,** blm., czynność cz. **Powymieniać.**

**Powymierać, a, ał** *wymrzeć kolejno, jeden po drugim; wymrzeć w wielu miejscach.* <Po + Wymierać>

**Powymieranie, a,** blm., czynność cz. **Powymierać.**

**Powymierzać, a, ał** *wymierzyć jedno po drugim; wymierzyć na wszystkie strony; wymierzyć w wielu razach.* <Po + Wymierzać>

**Powymierzanie, a,** blm., czynność cz. **Powymierzać.**

**Powymijać, a, ał** *wyminąć jednego po drugim.* **P. ś.** *wyminąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wymijać>

**Powymijanie, a,** blm., czynność cz. **Powymijać.**

**Powymijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powymijać s.**

**Powymrażać, a, ał** *wymrozić jedno po drugim; wymrozić w wielu miejscach.* <Po + Wymrażać>

**Powymrażanie, a,** blm., czynność cz. **Powymrażać.**

**Powymulać, a, ał** *wymulić jedno po drugim; wymulić w wielu miejscach.* <Po + Wymulać>

**Powymulanie, a,** blm., czynność cz. **Powymulać.**

**Powymuskiwać, uje, iwał** *wymuskać jedno po drugim; wymuskać w wielu miejscach, razach.* <Po + Wymuskiwać>

**Powymuskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powymuskiwać.**

**Powymuszać, a, ał** *wymusić jedno po drugim; wymusić w wielu razach.* <Po + Wymuszać>

**Powymuszanie, a,** blm., czynność cz. **Powymuszać.**

**Powymydlać, a, ał** *wymydlić jedno po drugim.* <Po + Wymydlać>

**Powymydlanie, a,** blm., czynność cz. **Powymydlać.**

**Powymykać, a, ał** *wymknąć jedno po drugim; wymknąć w wielu miejscach.* **P. ś.** *wymknąć ś. kolejno, jeden po drugim; wymknąć ś. w wielu miejscach:* Jeden za drugim, jak raki z kobieli, powymykali ś. L. <Po + Wymykać>

**Powymykanie, a,** blm., czynność cz. **Powymykać.**

**Powymykanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powymykać ś.**

**Powymyślać, a, ał** l. a. **Powymyśliwać** *jedno po drugim wymyślić.* 2. *spędzić pewien czas na wymyślaniu.* <Po + Wymyślać>

**Powymyślanie, a,** blm., czynność cz. **Powymyślać.**

**Powymyśliwać, a, ał** p. **Powymyślać:** Licho w nas, mogło nie powymyśliwała zazdrość. Jeż. <Po + Wymyśliwać>

**Powymyśliwanie, a,** blm., czynność cz. **Powymyśliwać.**

**Powymywać, a, ał** *wymyć jedno po drugim, wymyć w wielu miejscach:* Nim naczynia dobrze powymywają, tuby szedwasek glane odgryzł. Torz. <Po + Wymywać>

**Powymywanie, a,** blm., czynność cz. **Powymywać.**

**Powynagradzać, a, ał** *wynagrodzić jednego po jednym po drugim, wynagradzać kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wynagradzać>

**Powynagradzanie, a,** blm., czynność cz. **Powynagradzać.**

**Powynajdować, uje, ował** p. **Powynajdywać:** Gdy wam inne członki powynajdowali, między pępkiem a tarkiem, odgornym zbywało miejsce. Żołn. <Po + Wynajdować>

**Powynajdowanie, a,** blm., czynność cz. **Powynajdować.**

**Powynajdywać, uje, ywał, Powynajdować** *jednego po drugim wynaleźć; wynaleźć w wielu miejscach.* <Po + Wynajdywać>

**Powynajdywanie, a,** blm., czynność cz. **Powynajdywać.**

**Powynajmować, uje, ował** *wynająć jedno po drugim.* **P. ś.** *wynająć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wynajmować>

**Powynajmowanie, a,** blm., czynność cz. **Powynajmować.**

**Powynajmowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powynajmować ś.**

**Powynarodowiać, a, ał** *wynarodowić jednego po drugim.* <Po + Wynarodowiać>

**Powynarodowianie, a,** blm., czynność cz. **Powynarodowiać.**

**Powynikać, a, ał** *wyniknąć kolejno, jedno po drugim:* Powynikały spory. <Po + Wynikać>

**Powynikanie, a,** blm., czynność cz. **Powynikać.**

**Powyniszczać, a, ał** *wyniszczyć jedno po drugim; wyniszczyć w wielu miejscach.* <Po + Wyniszczać>

**Powyniszczanie, a,** blm., czynność cz. **Powyniszczać.**

**Powynosić, i, ił, × Powynaszać** *wynieść jedno po drugim; wynosić z wielu miejsc:* Nasie łotrów, pogrubi, pokoi, porąbie, powyno i t. Wszystko z domu powynosił. Troc. Kazał stoły z wieczerzą P. z domu. Mick. **P. ś.** *wynieść ś. kolejno, jeden po drugim:* Z izb znowu na podwórze powynosili ś. rozweselenie goście Krasz. Tak minął obiad, po którym powynosili ś. goście pomniejsi. Kaczk. Żart.: **P. ś. na tamten świat** = *pożegnać.* <Po + Wynosić>

**Powynoszenie, a,** blm., czynność cz. **Powynosić.**

**Powynoszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powynosić ś.**

**Powynurzać, a, ał** *wynurzyć jedno po drugim.* **P. ś.** *wynurzyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wynurzać>

**Powynurzanie, a,** blm., czynność cz. **Powynurzać.**

**Powynurzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powynurzać ś.**

**Powyobracać, a, ał** *wyobracać jedno po drugim, wyobracać na wszystkie strony:* Powyobracamy cię na wszystkie strony, hej! będzie tobie i słodko, i miło. Jeż. <Po + Wyobracać>

**Powyobracanie, a,** blm., czynność cz. **Powyobracać.**

**Powyobrażać, a, ał** *wyobrazić jedno po drugim.* <Po + Wyobrażać>

**Powyobrażanie, a,** blm., czynność cz. **Powyobrażać.**

**[Powyorać, rze, rał]** p. **Powyorywać.** <Po + Wyorać>

**[Powyoranie, a,** blm.] czynność cz. **Powyorać.**

**Powyorywać, uje, yw ł, [Powyorać]** *wyorać jedno po drugim.* <Po + Wyorywać>

**Powyorywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyorywać.**

**Powyosobniać, a, ał** *wyosobnić jedno po drugim.* **P. ś.** *wyosobnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wyosobniać>

**Powyosobnianie, a,** blm., czynność cz. **Powyosobniać.**

**Powyosobnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyosobniać ś.**

**Powyostrzać, a, ał** *wyostrzyć jedno po drugim.* <Po + Wyostrzać>

**Powyostrzanie, a,** blm., czynność cz. **Powyostrzać.**

**Powypaczać, a, ał** *wypaczyć jedno po drugim; wypaczyć w wielu miejscach.* **P. ś.** *wypaczyć ś. kolejno, jedno po drugim; wypaczyć ś. w wielu miejscach.* <Po + Wypaczać>

**Powypaczanie, a,** blm., czynność cz. **Powypaczać.**

**Powypaczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powypaczać ś.**

**Powypadać, a, ał** *wypaść kolejno, jedno po drugim:* Ręce jej zmartwiały, aż przęślica z wrzecionem z nich powypadały. Otw. Interesy ich im jakoś powypadały z pamięci. Jeż. <Po + Wypadać>

**Powypadanie, a,** blm., czynność cz. **Powypadać.**

**Powypakowywać, uje, ywał** *wypakować jedno po drugim.* <Po + Wypakowywać>

**Powypakowywanie, a,** blm., czynność cz. **Powypakowywać.**

**Powypalać, a, ał** *wypalić jedno po drugim; wypalić w wielu miejscach:* Płoty stały poszczerbione i powypalane kawałami. Krasz. Do domu przyjechał czarny od dymu i popiołu, popieczony, w odzieży powypalanej i podartej. Jeż. **P. ś.** *wypalić ś. kolejno, jedno po drugim:* Wkrótce przetrzebią ś ostępy, powypalają ś. gąszcze i zapusty. Krasz. <Po + Wypalać>

**Powypalanie, a,** blm., czynność cz. **Powypalać.**

**Powypalanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powypalać ś.**

**Powyparać, a, ał** p. **Powypruwać:** Tym samym mieczem powyparałby sobie dla niej żyły. Sienk. <Po + Wyparać>

**Powyparanie, a,** blm., czynność cz. **Powyparać.**

**Powyparowywać, uje, ywał** *wyparować jednego po drugim; wyparować z wielu miejsc.* <Po + Wyparowywać>

**Powyparowywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyparowywać.**

**Powyparzać, a, ał** *wyparzyć jedno po drugim; wyparzyć w wielu miejscach.* <Po + Wyparzać>

**Powyparzanie, a,** blm., czynność cz. **Powyparzać.**

**Powypasać, a, ał** *wypaść jedno po drugim:* Gadziny słońcem rozgrzane, ciałami własnych rodziców w stepach powypasane. Słow. **P. ś.** *wypaść ś. kolejno, jedno po drugim:* We trzy tygodnie powypasały ś. nasze szkapy do niepoznania. Ochoc. <Po + Wypasać>

**Powypasanie, a,** blm., czynność cz. **Powypasać.**

**Powypasanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powypasać ś.**

**Powypatrywać, uje, ywał** *wypatrzyć jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Wypatrywać>

**Powypatrywanie, a,** blm., czynność cz. **Powypatrywać.**

**Powypełniać, a, ał** *wypełnić jedno po drugim; wypełnić w wielu miejscach.* **P. ś.** *wypełnić ś. kolejno, jedno po drugim; wypełnić ś. w wielu miejscach.* <Po + Wypełniać>

**Powypełnianie, a,** blm., czynność cz. **Powypełniać.**

**Powypełnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powypełniać ś.**

**Powypełzać, a, ał** *wypełznąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Wypełzać>

**Powypełzanie, a,** blm., czynność cz. **Powypełzać.**

**Powypędzać, a, ał** *wypędzić jednego po drugim; wypędzić z wielu miejsc:* Wstał P. psy z pokoju. Krasz. <Po + Wypędzać>

**Powypędzanie, a,** blm., czynność cz. **Powypędzać.**

**Powypiekać, a, ał** *wypiec jedno po drugim; wypiec w wielu miejscach.* <Po + Wypiekać>

**Powypiekanie, a,** blm., czynność cz. **Powypiekać.**

**Powypierać, a, ał 1.** *wyprzeć jednego po drugim.* **2.** *wyprać jedno po drugim.* **P. ś. 1.** *wyprzeć ś. kolejno, jeden po drugim.* **2.** (o wielu plamach np). *zostać powypieranemi.* <Po + Wypierać>

**Powypieranie, a,** blm., czynność cz. **Powypierać.**

**Powypieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powypierać ś.**

**Powypierzać się, a ś., ał ś.** *wypierzyć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Wypierzać ś.>

**Powypierzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powypierzać ś.**

**Powypieszczać, a, ał** *wypieścić jednego po drugim.* **P. ś.** *wypieścić ś. kolejno, jeden po drugim:* Tak też ś. powypieszczali, że gdyby który z nieboszczyków dziadów wstał, wziąłby ich za Żydków, ledwie z pierzyny wypuszczonych. Krasz. <Po + Wypieszczać>

**Powypieszczanie, a,** blm., czynność cz. **Powypieszczać.**

**Powypieszczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powypieszczać ś.**

**Powypiększać, a, ał** *wypiększyć jedno po drugim; wypiększyć w wielu miejscach.* <Po + Wypiększać>

**Powypiększanie, a,** blm., czynność cz. **Powypiększać.**

**Powypijać, a, ał** *wypić jedno po drugim:* Gorzałki kurzące powypijali. Rol. <Po + Wypijać>

**Powypijanie, a,** blm., czynność cz. **Powypijać.**

**Powypiłowywać, uje, ywał** *wypiłować jedno po drugim.* <Po + Wypiłowywać>

**Powypiłowywanie, a,** blm., czynność cz. **Powypiłowywać.**

**Powypinać, a, ał** *wypiąć jedno po drugim; wypiąć w wielu miejscach.* <Po + Wypinać>

**Powypinanie, a,** blm., czynność cz. **Powypinać.**

**Powypisywać, uje, ywał** *wypisać jedno po drugim:* Dla dodania mi odwagi powypisywała mi różne spartańskie sentencje z historji Poplińskiego. Bał. **P. ś.** *wypisać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wypisywać>

**Powypisywanie, a,** blm., czynność cz. **Powypisywać.**

**Powypisywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powypisywać ś.**

**Powyplatać, a, ał** *wypleść jedno po drugim; wypleść w wielu miejscach.* <Po + Wyplatać>

**Powyplatanie, a,** blm., czynność cz. **Powyplatać.**

**Powyplątywać, uje, ywał** *wyplątać jedno po drugim; wyplątać w wielu miejscach.* <Po + Wyplątywać>

**Powyplątywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyplątywać.**

**Powypleniać, a, ał** *wyplenić jedno po drugim; wyplenić w wielu miejscach.* <Po + Wypleniać>

**Powyplenianie, a,** blm., czynność cz. **Powypleniać.**

**Powypluwać, a, ał** *wypluć jedno po drugim.* <Po + Wypluwać>

**Powypluwanie, a,** blm., czynność cz. **Powypluwać.**

**Powypłacać, a, ał** *wypłacić jedno po drugim; wypłacić jedno wielu osobom:* P. pensje. Byłoby czym przynajmniej długi P. L. **P. ś.** *wypłacić ś. kolejno, jeden po drugim; wypłacić ś. wielu osobom.* <Po + Wypłacać>

**Powypłacanie, a,** blm., czynność cz. **Powypłacać.**

**Powypłacanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powypłacać ś.**

**Powypłaszać, a, ał** *jedno po drugim wypłoszyć.* <Po + Wypłaszać>

**Powypłaszanie, a,** blm., czynność cz. **Powypłaszać.**

**Powypłaszczać, a, ał** *wypłaszczyć jedno po drugim; wypłaszczyć w wielu miejscach.* <Po + Wypłaszczać>

**Powypłaszczanie, a,** blm., czynność cz. **Powypłaszczać.**

**Powypławiać, a, ał** *wypławić jedno po drugim.* <Po + Wypławiać>

**Powypławianie, a,** blm., czynność cz. **Powypławiać.**

**Powypłókiwać, uje, iwał** *wypłókać jedno po drugim:* Ile tam oni popalili i powypłókiwali dworów szlacheckich i żydowskich miasteczek. Kaczk. <Po + Wypłókiwać>

**Powypłókiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powypłókiwać.**

**Powypływać, a, ał** *wypłynąć kolejno, jedno po drugim; wypłynąć w wielu miejscach:* Było tam najwięcej starych kobiet i dzieci z roztrzaskanemi głowami, z innych powypływały wnętrzności. Kaczk. <Po + Wypływać>

**Powypływanie, a,** blm., czynność cz. **Powypływać.**

**Powypoczywać, a, ał** *wypocząć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wypoczywać>

**Powypoczywanie, a,** blm., czynność cz. **Powypoczywać.**

**Powypogadzać się, a ś., ał ś.** *wypogodzić się kolejno, jedno po drugim* <Po + Wypogadzać się>

**Powypogadzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powypogadzać ś.**

**Powypominać, a, ał** *wypomnieć jedno (a. jednego) po drugim* <Po + Wypominać>

**Powypominanie, a,** blm., czynność cz. **Powypominać.**

**Powypompowywać, uje, ywał** *wypompować jedno po drugim; wypompować w wielu miejscach.* <Po + Wypompowywać>

**Powypompowywanie, a,** blm., czynność cz. **Powypompowywać.**

**Powyporządzać, a, ał** *wyporządzić jedno po drugim.* <Po + Wyporządzać>

**Powyporządzanie, a,** blm., czynność cz. **Powyporządzać.**

**Powyposażać, a, ał** *wyposażyć jednego po drugim: P. córki, klasztory.* <Po + Wyposażać>

**Powyposażanie, a,** blm., czynność cz. **Powyposażać.**

**Powypowiadać, a, ał** *wypowiedzieć jedno po drugim; wypowiedzieć w wielu razach.* **P. ś.** *wypowiedzieć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wypowiadać>

**Powypowiadanie, a,** blm., czynność cz. **Powypowiadać.**

**Powypożyczać, a, ał** *wypożyczyć jedno po drugim.* <Po + Wypożyczać>

**Powypożyczanie, a,** blm., czynność cz. **Powypożyczać.**

**Powypraszać, a, ał** *wyprosić jedno (a. jednego) po drugim; wyprosić w wielu razach.* **P. ś.** *wyprosić ś. kolejno, jeden po drugim; wyprosić ś. w wielu razach* <Po + Wypraszać>

**Powypraszanie, a,** blm., czynność cz. **Powypraszać.**

**Powypraszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powypraszać ś.**

**Powyprawiać, a, ał** *wyprawić jedno (a. jednego) po drugim:* Ludzi porozpędzał, gońców powyprawiał Krasz. Żony mężów, matki synów powyprawiały z domu. Kaczk. Pierwszą rzeczą, którą ujrzał, były depesze i listy, powyprawiane, jak siedział, spokojnie na stole leżące Krasz. <Po + Wyprawiać>

**Powyprawianie, a,** blm., czynność cz. **Powyprawiać.**

**Powyprężać, a, ał** *wyprężyć jedno po drugim; wyprężyć w wielu miejscach* **P. ś.** *wyprężyć ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim.* <Po + Wyprężać>

**Powyprężanie, a,** blm., czynność cz **Powyprężać.**

**Powyprężanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyprężać ś.**

**Powyprowadzać, a, ał** *wyprowadzić jednego (a. jedno) po drugim; wyprowadzić w wielu miejscach, razach:* Ja ich z rozumu powyprowadzam. L. **P. ś.** *wyprowadzić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wyprowadzać>

**Powyprowadzanie, a,** blm., czynność cz. **Powyprowadzać.**

**Powyprowadzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyprowadzać ś.**

† **Powypróchnieć, eje, ał** *wypróchnieć kolejno, jedno po drugim:* Starzy ludzie, którym zęby powypróchniały. Wyc. <Po + Wypróchnieć>

† **Powypróchnienie, a,** blm., czynność cz. **Powypróchnieć.**

**Powyprószać, a, ał** *wyprószyć jedno po drugim; wyprószyć z wielu miejsc.* <Po + Wyprószać>

**Powyprószanie, a,** blm., czynność cz. **Powyprószać.**

**Powyprówać, a, ał** p. **Powypruwać:** Tam jeńcy nasi, niewiasty, dzieci, ze skóry odarci, z powyprówanemi wnętrznościami leżą. Krech. <Po + Wyprówać>

**Powyprówanie, a,** blm., czynność cz. **Powyprówać.**

**Powypróżniać, a, ał** *wypróżnić jedno po drugim:* Niedostatek powypróżniał szuflady. Bał. **P. ś.** *wypróżnić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Wypróżniać>

**Powypróżnianie, a,** blm., czynność cz. **Powypróżniać.**

**Powypruwać, a, ał, Powyprówać, Powyparać** *wypróć jedno po drugim; wypróć w wielu miejscach.* <Po + Wypruwać>

**Powypruwanie, a,** blm., czynność cz. **Powypruwać.**

**Powypryskać, a, ał, Powypryskiwać** *wyprysnąć kolejno, jedno po drugim; wyprysnąć w wielu miejscach.* <Po + Wypryskać>

**Powypryskanie, a,** blm., czynność cz. **Powypryskać.**

**Powypryskiwać, uje, iwał** p. **Powypryskać.** <Po + Wypryskiwać>

**Powypryskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powypryskiwać.**

**Powyprzątać, a, ał** *wyprzątnąć jedno po drugim; wyprzątnąć w wielu miejscach.* <Po + Wyprzątać>

**Powyprzątanie, a,** blm., czynność cz. **Powyprzątać.**

**Powyprzedawać, aje, awał, Powysprzedawać** *wyprzedać jedno po drugim:* W oranżerjach nie było ani okien, ani kwiatów powyprzedawanych. Krasz. **P. ś.** *wyprzedać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wyprzedawać>

**Powyprzedawanie, a,** blm., czynność cz. **Powyprzedawać.**

**Powyprzedawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyprzedawać ś.**

**Powyprzedzać, a, ał** *wyprzedzić jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Wyprzedzać>

**Powyprzedzanie, a,** blm., czynność cz. **Powyprzedzać.**

**Powyprzęgać, a, ał** *wyprząc jedno po drugim:* Baryłki porozbijali, konie cugowe powyprzęgali i zabrali. Jeż. <Po + Wyprzęgać>

**Powyprzęganie, a,** blm., czynność cz. **Powyprzęgać.**

**Powypuczać, a, ał** *wypuczyć jedno po drugim.* <Po + Wypuczać>

**Powypuczanie, a,** blm., czynność cz. **Powypuczać.**

**Powypukiwać, uje, iwał** *wypukać jednego po drugim.* <Po + Wypukiwać>

**Powypukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powypukiwać.**

**Powypuklać, a, ał** *porobić wypukłemi:* Stoją z brzegu ściśle, gładkie jak stal, powypuklane jak mięśnie przez skórę na nodze posągu Anioła, czyste, bez centki porostu, pnie jaworów kępami. Matl. <Po + † Wypukla-, od Wypukły>

**Powypuklanie, a,** blm., czynność cz. **Powypuklać.**

**Powypuszczać, a, ał, †Zwypuszczać** *wypuścić jedno (a. jednego) po drugim; wypuścić w wielu miejscach:* Anim ś. mógł dowiedzieć, kto powypuszczał folwarki, kto tenuty odbierał. Kaczk. <Po + Wypuszczać>

**Powypuszczanie, a,** blm., czynność cz. **Powypuszczać.**

**Powypychać, a, ał** *wypchnąć jednego (a. jedno) po drugim; wypchać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Nie śmiejcie ś., bo was do djabła powypycham. L. <Po + Wypychać>

**Powypychanie, a,** blm., czynność cz. **Powypychać.**

**Powypytywać, uje, ywał** *wypytać jednego po drugim.* **P. ś.** *wypytać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wypytywać>

**Powypytywanie, a,** blm., czynność cz. **Powypytywać.**

**Powypytywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powypytywać ś.**

**Powyrabiać, a, ał** *wyrobić jedno po drugim; wyrobić w wielu miejscach:* Panowie powyrabiali u króla tak dla siebie, jak i dla swoich krewnych libertacje od tych ciężarów. Kaczk. Ramy powyrabiane w liście. **P. ś.** *wyrobić ś. kolejno, jedno po drugim:* Z tej mieszaniny usposobień głowy i serca powyrabiały ś. w nim takie zasady. Kaczk. <Po + Wyrabiać>

**Powyrabianie, a,** blm., czynność cz. **Powyrabiać.**

**Powyrabianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyrabiać ś.**

**Powyraczać, a, ał** *wyraczyć jedno po drugim; wyraczyć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wyraczać>

**Powyraczanie, a,** blm., czynność cz. **Powyraczać.**

**Powyradzać, a, ał** *wyrodzić jedno po drugim.* **P. ś.** *wyrodzić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wyradzać>

**Powyradzanie, a,** blm., czynność cz. **Powyradzać.**

**Powyradzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyradzać ś.**

**Powyrajać się, a ś., ał ś.,** *wyroić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Wyrajać ś.>

**Powyrajanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyrajać ś.**

**Powyrastać, a, ał** *wyrosnąć kolejno, jedno po drugim; wyrosnąć w wielu miejscach.* <Po + Wyrastać>

**Powyrastały** *który powyrastał:* Pogapił ś. na drzewa niektóre, w dziwne powyrastałe kształty. Jeż. <Od Powyrastać>

**Powyrastanie, a,** blm., czynność cz. **Powyrastać.**

**Powyrąbywać, uje, ywał, Powyrębywać, × Powyrębować, †Zwyrębować** *wyrąbać jedno po drugim; wyrąbać w wielu miejscach:* P. otwory, lasy. P. kłodę. <Po + Wyrąbywać>

**Powyrąbywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyrąbywać.**

**[Powyrek, rka,** lm. **rki]** p. **Powerek.** Żart.: Parol kawalerski dał, a to dla tego litewskiego powyrka święta rzecz. Sienk.

**× Powyrębować, uje, ował** p. **Powyrąbywać:** Lasy powyrębował. Leop. <Po + Wyrębować>

**Powyrębowanie, a,** blm., czynność cz. **Powyrębować.**

**Powyrębywać, uje, ywał** p. **Powyrąbywać.** <Po + Wyrębywać>

**Powyrębywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyrębywać.**

**Powyręczać, a, ał** *wyręczyć jednego po drugim; wyręczyć w wielu razach.* <Po + Wyręczać>

**Powyręczanie, a,** blm., czynność cz. **Powyręczać.**

**[Powyrka, i,** lm. **i]** p. **Powerek.**

**[Powyrkać się, a ś., ał ś.]** p. **Powerkać ś.** <Po + *Wyrkać ś., od Dźwn. Wyr! (szczucie psa)>

**[Powyrkanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyrkać ś.**

**[Powyrko, a,** lm. **a]** p. **Powerek.**

**Powyrozumiewać, a, ał** *wyrozumieć jedno (a. jednego) po drugim; wyrozumieć w wielu razach.* <Po + Wyrozumiewać>

**Powyrozumiewanie, a,** blm., czynność cz. **Powyrozumiewać.**

**Powyrównywać, a, ał** *wyrównać jedno po drugim; wyrównać w wielu miejscach.* <Po + Wyrównywać>

**Powyrównywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyrównywać.**

**Powyróżniać, a, ał** *wyróżnić jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *wyróżnić ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim.* <Po + Wyróżniać>

**Powyróżnianie, a,** blm., czynność cz. **Powyróżniać.**

**Powyróżnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyróżniać ś.**

**Powyruszać, a, ał** *wyruszyć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wyruszać>

**Powyruszanie, a,** blm., czynność cz. **Powyruszać.**

**†Powyryjać, a, ał** *powydłubywać, powyrzynać, zryć jedno po drugim:* Ściany powyryjał rozlicznym ryciem i wydrożeniem. Leop. <Po + *Wyryjać, od Wy + *Ryjać, od Ryć, przez sld. do Ryj>

**†Powyryjanie, a,** blm., czynność cz. **Powyryjać.**

**Powyrywać, a, ał 1.** *wyrwać jedno po drugim; wyrwać w wielu miejscach:* Resztę sobie włosów ze łba powyrywa, jak ś. o tym dowie. L. [Powyrywali pałasów] *(= powyciągali, powydobywali).* **2.** *wyryć jedno po drugim; powydobywać ryjąc.* **P. ś.** *wyrwać ś. kolejno, jeden po drugim:* Na palce podnieśli ś. ciekawi, inni naprzód powyrywali. Krasz. <Po + Wyrywać>

**Powyrywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyrywać.**

**Powyrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyrywać ś.**

**Powyrządzać, a, ał** *wyrządzić jedno po drugim.* <Po + Wyrządzać>

**Powyrządzanie, a,** blm., czynność cz. **Powyrządzać.**

**Powyrzekać, a, ał** *spędzić pewien czas na wyrzekaniu.* **P. ś.** *wyrzec ś. kolejno, jeden po drugim; wyrzec ś. wielu rzeczy.* <Po + Wyrzekać>

**Powyrzekanie, a,** blm., czynność cz. **Powyrzekać.**

**Powyrzekanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyrzekać ś.**

**Powyrzezywać, uje, ywał** p. **Powyrzynać:** Nad drzwiami dziwolągi powyrzezywał, jakich chyba na świecie nigdy nie bywało. Krasz. <Po + Wyrzezywać>

**Powyrzezywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyrzezywać.**

Powyrzezbiać, a, ał *wyrzeźbić jedno po drugim; wyrzeźbić w wielu miejscach.* Łóg wie czyje po wyrzeźbiały na powierzchni stołu cyfry, daty i [illegible] sercu, strzałami przeszytych. Jun. <Po + Wyrzeźbiać>

**Powyrzezbianie, a,** blm., czynność cz. **Powyrzezbiać.**

Powyrzucać, a, ał *wyrzucić jedno po drugim; wyrzucić w wielu miejscach:* P. był książąt, tetrarchów, a zwyciężały z ostatnia rólata moskiewska. Bart. Wyrzucał rykami powyrzucał dziesięcinę, którą przywiózł. Rog. <Po + Wyrzucać>

**Powyrzucanie, a,** blm., czynność cz. **Powyrzucać.**

**Powyrzynać, a, ał, Powyrzezywać** *wyrznąć jedno po drugim; wyrznąć w wielu miejscach:* Rowy, [illegible] nawalny powyrzyna między górami Turk. Jasnie pan hrabia raz mi nakazał, abym powyrzynał wszystkie koguty, które pieją. Rog. **P. ś.** *wyrznąć ś. kolejno, jeden po drugim; wyrznąć ś. w wielu miejscach.* <Po + Wyrzynać>

**Powyrzynanie, a,** blm., czynność cz. **Powyrzynać.**

**Powyrzynanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyrzynać ś.**

Powysadzać, a, ał *wysadzić jedno po drugim:* Już [illegible] we dziury powybijane i prochami powysadzane pieniądze tylko swemi zastawiali. Pas Powyrzynali w połciach słoniny dziury, przez które głowy P. mogli. Drz **P. ś.** *wysadzić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wysadzać>

**Powysadzanie, a,** blm., czynność cz. **Powysadzać.**

**Powysadzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powysadzać ś.**

**Powysączać, a, ał** *wysączyć jedno po drugim; wysączyć w wielu miejscach.* <Po + Wysączać>

**Powysączanie, a,** blm., czynność cz. **Powysączać.**

**Powysiadać, a, ał** 1. *wysiąść kolejno, jeden po drugim.* 2. cz. czyn. *wysiedzieć jedno (jaje) po drugim.* <Po + Wysiadać>

**Powysiadanie, a,** blm., czynność cz. **Powysiadać.**

**Powysiąkać, a, ał** 1. cz. czyn. *wysiąknąć jedno po drugim.* 2. cz. ni. *wysiąknąć w wielu miejscach.* <Po + Wysiąkać>

**Powysiąkanie, a,** blm., czynność cz. **Powysiąkać.**

Powysiekać, a, ał. ǂ **Zwysiekać** *wysiec jedno po drugim; wysiec w wielu miejscach.* <Po + Wysiekać>

**Powysiekanie, a,** blm., czynność cz. **Powysiekać.**

Powysiewać, a, ał *wysiać jedno po drugim.* <Po + Wysiewać>

**Powysiewanie, a,** blm., czynność cz. **Powysiewać.**

Powysilać, a, ał *wysilić jedno po drugim.* **P. ś.** *wysilić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wysilać>

Powysilanie, a, blm., czynność cz. **Powysilać.**

Powysilanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powysilać ś.**

Powyskakiwać, uje, iwał [**Powyskakować**] *wyskakać kolejno, jeden po drugim:* Powroży mieli pozarzucane na szyje i ściśnięte tak, że im oczy na wierzch powyskakiwały. Krasz. Kobiety powyskakiwały na skały, poprzykładały ręce do oczu, bo słońce raziło. Niem. A. Przez tę noc z drzew powyskakiwały listki. Prus. <Po + Wyskakiwać>

**Powyskakiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powyskakiwać.**

[**Powyskakować, uje, ował**] p. **Powyskakiwać.** <Po + Wyskakować>

[**Powyskakowanie, a,** blm.] czynność cz. **Powyskakować.**

**Powyskrobywać, uje, ywał** *wyskrobać jedno po drugim; wyskrobać w wielu miejscach.* <Po + Wyskrobywać>

**Powyskrobywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyskrobywać.**

[**Powyskrzyczać, a, ał**] *powykrzywiać.*

[**Powyskrzyczanie, a,** blm.] czynność cz. **Powyskrzyczać.**

**Powyskubywać, uje, ywał** *wyskubać jedno po drugim; wyskubać w wielu miejscach.* <Po + Wyskubywać>

**Powyskubywanie,a,** blm., czynność cz. **Powyskubywać.**

**Powyskwarzać, a, ał** *wyskwarzyć jedno po drugim.* <Po + Wyskwarzać>

**Powyskwarzanie, a,** blm., czynność cz. **Powyskwarzać.**

**Powysługiwać, uje, iwał** *wysłużyć jedno po drugim; wysłużyć co kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wysługiwać>

**Powysługiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powysługiwać.**

**Powysmażać, a, ał** *wysmażyć jedno po drugim.* <Po + Wysmażać>

**Powysmażanie, a,** blm., czynność cz. **Powysmażać.**

**Powysnowywać, uje, ywał** p. **Powysnuwać.** <Po + Wysnowywać>

**Powysnowywanie, a,** blm., czynność cz. **Powysnowywać.**

**Powysnuwać, a, ał, Powysnowywać** *wysnuć jedno po drugim; wysnuć w wielu miejscach.* <Po + Wysnuwać>

**Powysnuwanie, a,** blm., czynność cz. **Powysnuwać.**

**Powysprzedawać, aje, awał i P. ś.** p. **Powyprzedawać.** <Po + Wysprzedawać>

**Powysprzedawanie, a,** blm., czynność cz. **Powysprzedawać.**

**Powysprzedawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powysprzedawać ś.**

**Powysrebrzać, a, ał** *wysrebrzyć jedno po drugim; wysrebrzyć w wielu miejscach.* <Po + Wysrebrzać>

**Powysrebrzanie, a,** blm., czynność cz. **Powysrebrzać.**

**Powystawiać, a, ał** *wystawić jedno po drugim:* W dobrach swoich Szeszowie, Horodyszczu i Rohaczach nowe cerkwie powystawiał i jałmużnami nadał. Mat. Województwa tutejsze nader liczne powystawiały siły. Kaczk. <Po + Wystawiać>

**Powystawianie, a,** blm., czynność cz. **Powystawiać.**

**Powystępować, uje, ował** *wystąpić kolejno, jeden za jednej po drugim; wystąpić w wielu miejscach:* Powystępowały na czole nawet te żyły, które zazwyczaj głęboko pod skórą ś. kryją. Jeż. <Po + Występować>

**Powystępowanie, a,** blm., czynność cz. **Powystępować.**

**Powystosowywać, uje, ywał** *wystosować jedno po drugim.* <Po+Wystosowywać>

**Powystosowywanie, a,** blm., czynność cz. **Powystosowywać.**

**Powystrajać, a, ał** *wystroić jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *wystroić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Wystrajać>

**Powystrajanie, a,** blm., czynność cz. **Powystrajać.**

**Powystraszać, a, ał** *wystraszyć jednego po drugim; wystraszyć z wielu miejsc:* Doganiając, bardziej ich powystraszał. Pas. Co tu począć? rzecze podkomorzy zafrasowany do powystraszanych laików. Kaczk. **P. ś.** *wystraszyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Wystraszać>

**Powystraszanie, a,** blm., czynność cz. **Powystraszać.**

**Powystraszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powystraszać ś.**

**Powystrugiwać, uje, iwał** *wystrugać jedno po drugim.* <Po+Wystrugiwać>

**Powystrugiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powystrugiwać.**

**Powystrychać, a, ał** *wystrychnąć jednego po drugim; wystrychnąć w wielu razach.* <Po+Wystrychać>

**Powystrychanie, a,** blm., czynność cz. **Powystrychać.**

**Powystrzelać, a, ał, ×Powystrzeliwać** *wystrzelić kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; wystrzelać jednego po drugim:* Z nas rzadko kto strzelił, bośmy już powystrzelali na ową piechotę. Pas. Na łąkach stare trawy żółte znikły, tak młode ponad ich głowy powystrzelały. Krasz. Okna budynku powystrzelał. Dar. Asy powystrzelane dla wprawy. Gaw. <Po+Wystrzelać>

**Powystrzelanie, a,** blm., czynność cz. **Powystrzelać.**

**×Powystrzeliwać, a, ał** p. **Powystrzelać:** W większej części domów okna były powystrzeliwane. Ochoc. <Po+Wystrzeliwać>

**×Powystrzeliwanie, a,** blm., czynność cz. **Powystrzeliwać.**

**Powystrzępiać, a, ał** *wystrzępić jedno po drugim; wystrzępić w wielu miejscach.* **P. ś.** *wystrzępić ś. kolejno, jedno po drugim; wystrzępić ś. w wielu miejscach.* <Po+Wystrzępiać>

**Powystrzępianie, a,** blm., czynność cz. **Powystrzępiać.**

**Powystrzępianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powystrzępiać ś.**

**Powystrzygać, a, ał** *wystrzyc jedno po drugim; wystrzyc w wielu miejscach:* Pilnuj ś. jeno, żeby z waści dudka nie wystrzygła, jako z nas powystrzygała. Sienk. <Po+Wystrzygać>

**Powystrzyganie, a,** blm., czynność cz. **Powystrzygać.**

**Powystudzać, a, ał** *wystudzić jedno po drugim.* <Po+Wystudzać>

**Powystudzanie, a,** blm., czynność cz. **Powystudzać.**

**Powystygać, a, ał** *wystygnąć kolejno, jedno po drugim.* <Po+Wystygać>

**Powystyganie, a,** blm., czynność cz. **Powystygać.**

**Powysuszać, a, ał** *wysuszyć jedno po drugim; wysuszyć w wielu miejscach:* Drapieżni Sasi powysuszali piwnice. Kaczk. <Po+Wysuszać>

**Powysuszanie, a,** blm., czynność cz. **Powysuszać.**

**Powysuwać, a, ał** *wysunąć jedno po drugim:* Sprzęty, powysuwane z miejsc swoich, zawalone różnemi rzeczami. Rog. Św. **P. ś.** *wysunąć ś. kolejno, jeden po drugim:* Za nim chyłkiem powysuwali ś. obecni, przejęci zgrozą. Prus. <Po+Wysuwać>

**Powysuwanie, a,** blm., czynność cz. **Powysuwać.**

**Powysuwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powysuwać ś.**

**Powyswobadzać, a, ał** *wyswobodzić jednego po drugim.* **P. ś.** *wyswobodzić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Wyswobadzać>

**Powyswobadzanie, a,** blm., czynność cz. **Powyswobadzać.**

**Powyswobadzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyswobadzać ś.**

**Powysychać, a, ał** *wyschnąć kolejno, jedno po drugim; wyschnąć w wielu miejscach:* Dokuczy im co, a. paszę wyjedzą, lub wody powysychają, zaprzęgają do tych chat i ruszają, gdzie ś. im podoba. Krasz. <Po+Wysychać>

**Powysychanie, a,** blm., czynność cz. **Powysychać.**

**Powysychany** *który powysychał:* Kraj pełen był urwisk i powysychanych moczarów. Kaczk.

**Powysyłać, a, ał** *wysłać jedno (a. jednego) po drugim:* Ludzie są powysyłani. L. Miał słuchać, co mu jego słudzy przynosili, powysyłani na zwiady. Krasz. <Po+Wysyłać>

**Powysyłanie, a,** blm., czynność cz. **Powysyłać.**

**[Powysypiać, a, ał]** *dać ś. wyspać:* A wy, druchny, fałdujta sobie spódniczki, oczki powysypiájta, żebyśta nie spały. **P. ś.** *wyspać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+*Wysypiać, od Wysypiać ś.>

**[Powysypianie, a,** blm.] czynność cz. **Powysypiać.**

**Powysypianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powysypiać ś.**

**[Powysypować, uje, ował i P. ś.]** p. **Powysypywać.** <Po+Wysypować>

**[Powysypowanie, a,** blm.] czynność cz. **Powysypować.**

**[Powysypowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Powysypować ś.**

**Powysypywać, uje, ywał, [Powysypować]** *wysypać jedno po drugim; wysypać w wielu miejscach:* Przed przyjazdem jego powysypywano klepiska piaskiem. Krasz. Piaskiem powysypywane były podwórza. Krasz. **P. ś.** *wysypać ś. kolejno, jedno po drugim; wysypać ś. w wielu miejscach.* <Po+Wysypywać>

**Powysypywanie, a,** blm., czynność cz. **Powysypywać.**

**Powysypywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powysypywać ś.**

**Powysysać, a, ał** *sysając powypijać:* Szpik z kości powysysał. Krasz. <Po+Wysysać>

**Powysysanie, a,** blm., czynność cz. **Powysysać.**

**†Powyszać, a, ał i †P. ś.** p. **Powyższyć:** Acz kto ś. powysza (si quis extollit). Glos. <Po+*Wyszać, WYS>

**†Powyszanie, a,** blm., czynność cz. **Powyszać.**

**†Powyszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyszać ś.**

**Powyszarpywać, uje, ywał** *wyszarpać jedno po drugim; wyszarpać w wielu miejscach:* Brzeg po-

łamany, powyginany, postrzępiony i niby powyszarpywany. Jeż. Stary pokurę z powyszarpywanemi uszami Krasz. <Po + Wyszarpywać>

**Powyszarpywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyszarpywać.**

**Powyszczególniać, a, ał** *wyszczególnić jedno po drugim.* <Po + Wyszczególniać>

**Powyszczególnianie, a,** blm., czynność cz. **Powyszczególniać.**

**Powyszczekiwać, uje, iwał** gm. *wyszczekać (= wyszczekać) jedno po drugim.* <Po + Wyszczekiwać>

**Powyszczekiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powyszczekiwać.**

**Powyszczerbiać, a, ał** *wyszczerbić jedno po drugim; wyszczerbić w wielu miejscach:* Karczemny stół, utworzony z paru desek poplamionych, powyszczerbianych. Orzesz. **P. ś.** *wyszczerbić ś. kolejno, jedno po drugim; wyszczerbić ś. w wielu miejscach.* <Po + Wyszczerbiać>

**Powyszczerbianie, a,** blm., czynność cz. **Powyszczerbiać.**

**Powyszczerzać, a, ał** *wyszczerzyć jedno po drugim; wyszczerzyć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wyszczerzać>

**Powyszczerzanie, a,** blm., czynność cz. **Powyszczerzać.**

**Powyszczuwać, a, ał** *wyszczuć jednego po drugim.* <Po + Wyszczuwać>

**Powyszczuwanie, a,** blm., czynność cz **Powyszczuwać.**

**Powyszczykać, a, ał** p. **Powyszczypywać.** <Po + Wyszczykać>

**Powyszczykanie, a,** blm., czynność cz. **Powyszczykać.**

**†Powyszczypać, pie, pał** p. **Powyszczypywać:** Ziele to liścia długiego, po krajach jakoby powyszczypanego. Syr <Po + Wyszczypać>

**†Powyszczypanie, a,** blm., czynność cz. **Powyszczypać.**

**Powyszczypywać, uje, ywał, †Powyszczypać, Powyszczykać** *wyszczypać, wyszczykać jedno po drugim; wyszczypać w wielu miejscach.* <Po + Wyszczypywać>

**Powyszczypywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyszczypywać.**

**[Powysze]** przys. p. **Powyżej.** <Ros. povyše>

**†Powyszenie, a,** blm., czynność cz. **Powyszyć:** Jako to świadczę, co jest kupił pan Jędrzej trzecią część Konarskiego... to jest kupił prawym targiem, a nie dla nijednego (żadnego) powyszenia. Rot.

**†Powyszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyszyć ś.**

**†Powyszować, uje, ował** i **†P. ś.** p. **Powyższyć.** <Po + *Wyszować, WYS>

**†Powyszowanie, a,** blm., czynność cz. **Powyszować:** P. *arogantia.* Glos.

**†Powyszowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyszować ś.**

**Powyszrubowywać, uje, ywał** p. **Powyśrubowywać.** <Po + Wyszrubowywać>

**Powyszrubowywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyszrubowywać.**

**†Powyszszać, a, ał** i **†P. ś.** p. **Powyższyć.**

**†Powyszszanie, a,** blm., czynność cz. **Powyszszać.**

**†Powyszszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyszszać ś.**

**†Powyszszenie, a,** blm., czynność cz. **Powyszszyć:** Brat poniżony niech ś. chlubi w powyszszeniu swoim. Loop.

**†Powyszszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyszszyć ś.**

**Powyszukiwać, uje, iwał** *wyszukać jedno po drugim:* Wkrótce powyszukiwał znajomych, co z nim w Polsce grywali. Drz. Następował szereg argumentów, które sobie mozolnie powyszukiwał był w domu. Bał. <Po + Wyszukiwać>

**Powyszukiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powyszukiwać.**

**†Powyszyć, y, ył** i **†P. ś.** p. **Powyższyć:** Doktorowie mówią, iż siedzenie Maryje a słuchanie słowa bożego powyszono jest nad służbę Marty. Op. Powyszy ś. na nieba, boże, i nade wszą ziemię sława Twoja. Ps. fl. Kiedy ś. powysza zły, zażega s. ubogi. Ps. fl. <Po + *Wyszyć, WYS>

**Powyszydzać, a, ał** *wyszydzić jedno po drugim.* <Po + Wyszydzać>

**Powyszydzanie, a,** blm., czynność cz. **Powyszydzać.**

**Powyszywać, a, ał** *wyszyć jedno po drugim; wyszyć w wielu miejscach:* Bardzo mizernie ubrany, w jakimś baranim kożuchu, powyszywanym z węgierska. Kaczk. <Po + Wyszywać>

**Powyszywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyszywać.**

**Powyścibiać, a, ał** *wyścibić jedno po drugim.* <Po + Wyścibiać>

**Powyścibianie, a,** blm., czynność cz. **Powyścibiać.**

**Powyścielać, a, ał** p. **Powyścielać.** <Po + Wyścielać>

**Powyścielanie, a,** blm., czynność cz. **Powyścielać:** Znalazło ś. dość zieleni na P. dróg, obwieszenie i ustawienie budowli. Krasz.

**Powyścielać, a, ał, Powyścielać** *wysłać jedno po drugim; wysłać w wielu miejscach:* Izby najświatlejszemi kobiercami powybijane, skórami powyścielane. Krasz. Kilka obszerniejszych i suchszych komnat oczyszczono i powyścielano. Krasz. <Po + Wyścielać>

**Powyścielanie, a,** blm., czynność cz. **Powyścielać.**

**Powyścigać, a, ał** *wyścignąć jednego po drugim.* <Po + Wyścigać>

**Powyściganie, a,** blm., czynność cz. **Powyścigać.**

**[Powyścigować, uje, ował]** *powypędzać.* <Po + *Wyścigować, od Wyścigać>

**Powyścigowanie, a,** blm., czynność cz. **Powyścigować.**

**Powyścinać, a, ał** *ścinając powytracać:* I nas samych łatwiusieńko powyścina, kiedy mu ś. oponować zechcemy. Remb. <Po + Wyścinać>

**Powyścinanie, a,** blm., czynność cz. **Powyścinać.**

**Powyśledzać, a, ał** *jedno (a. jednego) po drugim wyśledzić.* <Po + Wyśledzać>

**Powyśledzanie, a,** blm., czynność cz. **Powyśledzać.**

**Powyślepiać, a, ał** oczy = *powypatrywać, potracić przez natężone ślepianie:* Ledwie oczu nie powyślepiali, wyglądając brata. Orzesz. <Po + Wyślepiać>

**Powyślepianie, a,** blm., czynność cz. **Powyślepiać.**

**Powyśmiewać, a, ał** *wyśmiać jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Wyśmiewać>

**Powyśmiewanie, a,** blm., czynność cz. **Powyśmiewać.**

**Powyśpiewywać, uje, ywał** *wyśpiewać jedno po drugim.* <Po + Wyśpiewywać>

**Powyśpiewywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyśpiewywać.**

**Powyśrubowywać, uje, ywał, Powyszrubowywać** *wyśrubować jedno po drugim.* <Po + Wyśrubowywać>

**Powyśrubowywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyśrubowywać.**

**Powyświadczać, a, ał** *wyświadczyć jedno po drugim.* <Po + Wyświadczać>

**Powyświadczanie, a,** blm., czynność cz. **Powyświadczać.**

**Powyświecać, a, ał** *wyświecić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Wyświecać>

**Powyświecanie, a,** blm., czynność cz. **Powyświecać.**

**Powyświęcać, a, ał** *wyświęcić jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *wyświęcić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wyświęcać>

**Powyświęcanie, a,** blm., czynność cz. **Powyświęcać.**

**Powyświęcanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyświęcać ś.**

**Powytaczać, a, ał** *wytoczyć jedno po drugim:* To ś. działo śród wielkich krzyków i wiwatów przy nowo-powytaczanych beczkach z piwnic żydowskich. Kaczk. Kazał beczki P., aby ś. ludzie napojem raczyli, jako chcieli. Krasz. <Po + Wytaczać>

**Powytaczanie, a,** blm., czynność cz. **Powytaczać.**

**Powytapiać, a, ał** *wytopić jedno po drugim.* <Po + Wytapiać>

**Powytapianie, a,** blm., czynność cz. **Powytapiać.**

**Powytargiwać, uje, iwał** *wytargnąć jedno po drugim; wytargnąć w wielu miejscach.* L. <Po + Wytargiwać>

**Powytargiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powytargiwać.**

**Powytępiać, a, ał** *wytępić jedno po drugim.* <Po + Wytępiać>

**Powytępianie, a,** blm., czynność cz. **Powytępiać.**

**Powytężać, a, ał** *wytężyć jedno po drugim.* **P. ś.** *wytężyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wytężać>

**Powytężanie, a,** blm., czynność cz. **Powytężać.**

**Powytężanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powytężać ś.**

**Powytłaczać, a, ał** *wytłoczyć jedno po drugim; wytłoczyć w wielu miejscach:* Tu poziome chróściny, tu lasy osadził, doliny powytłaczał, góry wyprowadził. Nar. <Po + Wytłaczać>

**Powytłaczanie, a,** blm., czynność cz. **Powytłaczać.**

**Powytłukać, a, ał** *wytłuc jedno po drugim; wytłuc w wielu miejscach:* P. zęby. Kto szyby powytłukał w oficynach? Kaczk. Okna w części powytłukane. Kaczk. P. zboże. <Po + Wytłukać>

**Powytłukanie, a,** blm., czynność cz. **Powytłukać.**

**Powytracać, a, ał** *wytracić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Wytracać>

**Powytracanie, a,** blm., czynność cz. **Powytracać.**

**Powytrawiać, a, ał** *wytrawić jedno po drugim.* <Po + Wytrawiać>

**Powytrawianie, a,** blm., czynność cz. **Powytrawiać.**

**Powytrąbywać, uje, ywał** *wytrąbić jedno po drugim.* <Po + Wytrąbywać>

**Powytrąbywanie, a,** blm., czynność cz. **Powytrąbywać.**

**Powytrącać, a, ał, †Zwytrącać** *wytrącić jedno po drugim:* Wszystkim łyżki z rąk powytrącał. Oss. <Po + Wytrącać>

**Powytrącanie, a,** blm., czynność cz. **Powytrącać.**

**Powytruwać, a, ał** *wytruć jednego po drugim.* <Po + Wytruwać>

**Powytruwanie, a,** blm., czynność cz. **Powytruwać.**

**Powytryskiwać, uje, iwał** *wytrysnąć kolejno, jedno po drugim; wytrysnąć w wielu miejscach.* <Po + Wytryskiwać>

**Powytryskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powytryskiwać.**

**Powytrząsać, a, ał** *wytrząsnąć jedno po drugim; wytrząsnąć w wielu miejscach:* Ustąpcie, ditki, żeby paraliż powytrząsał wam wszystkie członki. Sienk. <Po + Wytrząsać>

**Powytrząsanie, a,** blm., czynność cz. **Powytrząsać.**

**Powytrzebiać, a, ał** *wytrzebić jedno po drugim; wytrzebić w wielu miejscach:* Rowy pokopać, łąki P., gruntów podobywać. Mat. <Po + Wytrzebiać>

**Powytrzebianie, a,** blm., czynność cz. **Powytrzebiać.**

**Powytrzepywać, uje, ywał** *wytrzepać jedno po drugim.* <Po + Wytrzepywać>

**Powytrzepywanie, a,** blm., czynność cz. **Powytrzepywać.**

**Powytrzeszczać, a, ał** *wytrzeszczyć kolejno, jeden po drugim:* Wszyscy na mię oczy powytrzeszczali. L. <Po + Wytrzeszczać>

**Powytrzeszczanie, a,** blm., czynność cz. **Powytrzeszczać.**

**Powytrzeźwiać, a, ał** *wytrzeźwić jednego po drugim.* <Po + Wytrzeźwiać>

**Powytrzeźwianie, a,** blm., czynność cz. **Powytrzeźwiać.**

**Powytwarzać, a, ał** *wytworzyć jedno po drugim.* Powytwarzane specjalne syndykaty musiały same wypuszczać rodzaj monety papierowej w sztukach od jednego franka do dziesięciu. Bl. **P. ś.** *wytworzyć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Wytwarzać>

**Powytwarzanie, a,** blm., czynność cz. **Powytwarzać.**

**Powytwarzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powytwarzać ś.**

**Powytykać, a, ał** *wytknąć jedno po drugim; wytknąć w wielu miejscach:* Tak Bóg dał, że u tych, co nie śpiewali, powytykali dziesięcinę. Pas. <Po + Wytykać>

**Powytykanie, a,** blm., czynność cz. **Powytykać.**

**Powyuczać, a, ał** (o wielu) *wyuczyć jednego po drugim;* (o jednym) *wyuczyć wielu rzeczy:* Głupstw tak powyuczali, że i zapomnieć ich nie możesz. Orzesz. Matki je tego powyuczały, aby mi dokuczać. Orzesz. <Po + Wyuczać>

**Powyuczanie, a,** blm., czynność cz. **Powyuczać.**

**Powyuczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyuczać ś.**

× **Powyuściskać, a, ał** *wyściskać jednego po drugim; wyściskać na wszystkie strony:* Chodź...

powyuściskany ciebie, powyuściskany. Jez. <Po + Wy + U + Ściskać>

**Powyuściskanie, a,** blm., czynność cz. **Powyuściskać.**

**Powywabiać, a, ał** *wywabić jedno po drugim:* Nie przestają, ażeby z ukrycia P. i wszystkich zabrać od razu. Jeż. <Po + Wywabiać>

**Powywabianie, a,** blm., czynność cz. **Powywabiać.**

**Powywalać, a, ał** *wywalić jedno po drugim; wywalić w wielu miejscach.* <Po + Wywalać>

**Powywalanie, a,** blm., czynność cz. **Powywalać.**

**Powywalczać, a, ał** *wywalczyć jedno po drugim.* <Po + Wywalczać>

**Powywalczanie, a,** blm., czynność cz. **Powywalczać.**

**Powywarzać, a, ał** 1. *wywarzyć jedno po drugim, przyrządzając.* 2. [Woda powywarzała drogi] *porobiła dziury na drodze.* Gwar. <Po + Wywarzać>

**Powywarzanie, a,** blm., czynność cz. **Powywarzać.**

**Powyważać, a, ał** *wyważyć jedno po drugim; wyważyć w wielu miejscach.* <Po + Wyważać>

**Powyważanie, a,** blm., czynność cz. **Powyważać.**

**Powywąchiwać, uje, iwał** *wywąchać jedno po drugim.* <Po + Wywąchiwać>

**Powywąchiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powywąchiwać.**

**Powywiadywać się, uje ś., ywał ś.** *wywiedzieć się jednego po drugim; wywiedzieć ś. z różnych źródeł.* <Po + Wywiadywać ś.>

**Powywiadywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powywiadywać ś.**

**Powywiązywać się, uje ś., ywał ś.** *wywiązać ś. kolejno, jeden po drugim; wywiązać ś. w wielu razach.* <Po + Wywiązywać ś.>

**Powywiązywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powywiązywać ś.**

**Powywierać, a, ał** 1. *wywrzeć kolejno, jeden po drugim.* 2. [P.] *postawiać:* Z gęsto powywieranych okien i drzwi buchały radosne głosy, albo już to piosenki weselne. Reym. <Po + Wywierać>

**Powywieranie, a,** blm., czynność cz. **Powywierać.**

**Powywiercać, a, ał** *wywiercić jedno po drugim:* Przytrzyma do oczu pąsteczki i wycierała je niemi z taką siłą, iż zdawało ś., że dziury sobie powywierca. Bał. <Po + Wywiercać>

**Powywiercanie, a,** blm., czynność cz. **Powywiercać.**

**Powywieszać, a, ał** *wywiesić jedno (a. jednego) po drugim:* Psy miały powywieszane już języki, jakby już biegały. Krasz. Hetman Branicki wszystkich hajdamaków P. kazał Powywieszałem drutów do dziesiątego pokolenia. Kaczk. <Po ś. Wywieszać>

**Powywieszanie, a,** blm., czynność cz. **Powywieszać.**

**Powywietrywać, uje, ywał** *wywietrzeć kolejno, jedno po drugim:* Nareszcie głupstwa powywietrywały ci z głowy. Jun. <Po + Wywietrywać>

**Powywietrywanie, a,** blm., czynność cz. **Powywietrywać.**

**Powywietrzać, a, ał** *wywietrzyć jedno po drugim; wywietrzyć w wielu miejscach.* <Po + Wywietrzać>

**Powywietrzanie, a,** blm., czynność cz. **Powywywietrzać.**

**Powywiewać, a, ał** *wywiać jedno po drugim; wywiać w wielu miejscach.* <Po + Wywiewać>

**Powywiewanie, a,** blm., czynność cz. **Powywiewać.**

**Powywijać, a, ał** 1. *wywinąć jedno po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na wywijaniu.* <Po + Wywijać>

**Powywijanie, a,** blm., czynność cz. **Powywijać.**

**Powywikływać, uje, ywał** *wywikłać jedno po drugim; wywikłać w wielu razach.* <Po + Wywikływać>

**Powywikływanie, a,** blm., czynność cz. **Powywikływać.**

**Powywlekać, a, ał, Powywłóczyć** *wywlec jedno po drugim:* Powywlekali jakieś historje brudne o nim. Krasz. Ale to takie powywlekali mi rzeczy, których nie miałem w pamięci. Krasz. <Po + Wywlekać>

**Powywlekanie, a,** blm., czynność cz. **Powywlekać.**

**Powywłaszczać, a, ał** *wywłaszczyć jednego po drugim; wywłaszczyć kogo w wielu razach.* <Po + Wywłaszczać>

**Powywłaszczanie, a,** blm., czynność cz. **Powywłaszczać.**

**Powywłóczenie, a,** blm., czynność cz. **Powywłóczyć.**

**Powywłóczyć, y, ył** p. **Powywlekać.** <Po + Wywłóczyć>

**Powywodzenie, a,** blm., czynność cz. **Powywodzić.**

**Powywodzić, i, ił** 1. *wywieść jedno po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na wywodzeniu.* <Po + Wywodzić>

**Powywoływać, uje, ywał** *wywołać jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Wywoływać>

**Powywoływanie, a,** blm., czynność cz. **Powywoływać.**

**Powywozić, i, ił** *wywieźć jedno po drugim; wywieźć wielokrotnie:* Wszyscy z województwa brzeskiego powywozili zboża do Gdańska. Mat. Potym mu i dzieci powywoził na cmentarz, co pomarły na cholerę. Bał. <Po + Wywozić>

**Powywożenie, a,** blm., czynność cz. **Powywozić.**

**Powywracać, a, ał, †Zwywracać** *wywrócić jedno (a. jednego) po drugim; wywrócić w wielu miejscach, wielokrotnie:* Wicher drzewa powywracał. P. Koch. Trzy banki złota wygrał, stoły powywracał. Kras. Powywracał butelki, szklanki i talerze. Niem. Stołki połamał, kanapy powywracał. L. Powywracano ołtarze fałszywych bogów. Krasz. Za mgłą dostrzegł opróżnione już obozowisko, powywracane szałasy, poobalane wozy. Krasz. Na rzekach mosty były powywracane. Krasz. Powywracane dnem do góry koryta w kureniach. Jeż. List ten papieski historyk dziwnie powywracał. Skar. *(=poprzekręcał).* Słowa poucinane i powywracane. L. **P. ś.** *wywrócić ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim:* Konie, mało co ruszywszy ś., zaczęły gryźć ś. między sobą, poplątały ś., powywracały ś. Mat. <Po + Wywracać>

**Powywracanie, a,** blm., czynność cz. **Powywracać.**

**Powywracanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powywracać ś.**

**Powywyższać, a, ał** *wywyższyć jednego po drugim.* **P. ś.** *wywyższyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wywyższać>

**Powywyższanie, a,** blm., czynność cz. **Powywyższać.**

**Powywyższanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powywyższać ś.**

†**Powyzabijać, a, ał** *zabijając wybić co do jednego:* Nie pierwejeśmy ś. krzywdy mścić przestali, ażeśmy ich jednę część powyzabijali. Otw. <Po + Wyzabijać>

†**Powyzabijanie, a,** blm., czynność cz. **Powyzabijać.**

**Powyzdychać, a, ał,** †**Powyzdychiwać** *wyzdychać kolejno, jedno po drugim:* Beczkę jaką i drugą podprawić mocną trucizną, żeby starszyzna przynajmniej powyzdychała. Sienk. <Po + Wyzdychać>

**Powyzdychanie, a,** blm., czynność cz. **Powyzdychać.**

**Powyzdychiwać, uje, iwał** p. **Powyzdychać:** Tak rok bydła za własnym zaniedbaniem powyzdychiwały. Szymon. <Od Powyzdychiwać>

**Powyzdychiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powyzdychiwać.**

**Powyzierać, a, ał** **I.** *wyjrzeć kolejno, jeden po drugim.* **2.** *spędzić pewien czas na wyzieraniu, powyglądać.* <Po + Wyzierać>

**Powyzieranie, a,** blm., czynność cz. **Powyzierać.**

**Powyziębiać, a, ał** *wyziębić jedno po drugim; wyziębić na wszystkie strony.* <Po + Wyziębiać>

**Powyziębianie, a,** blm., czynność cz. **Powyziębiać.**

**Powyzłacać, a, ał** *wyzłocić jedno po drugim; wyzłocić w wielu miejscach.* <Po + Wyzłacać>

**Powyzłacanie, a,** blm., czynność cz. **Powyzłacać.**

**Powyznaczać, a, ał** *wyznaczyć jedno po drugim; wyznaczyć w wielu razach:* Starszyzna, powyznaczana przez Belinę, z kijami chodziła, czyniąc porządek i nakazując milczenie. Krasz. Powyznaczał im kwatery w różnych częściach miasta, aby nie mogli ś. łatwo schodzić i naradzać. Sienk. <Po + Wyznaczać>

**Powyznaczanie, a,** blm., czynność cz. **Powyznaczać.**

**Powyznawać, aje, awał** *wyznać jedno po drugim.* <Po + Wyznawać>

**Powyznawanie, a,** blm., czynność cz. **Powyznawać.**

**Powyzuwać, a, ał** *wyzuć jednego po drugim; wyzuć jednego z wielu rzeczy.* **P. ś. I.** *wyzuć ś. kolejno, jeden po drugim; wyzuć ś. z wielu rzeczy.* **2.** [**P. ś.**] *rozzuć ś., zdjąć obuwie:* Chłop ś. powyzuwał. <Po + Wyzuwać>

**Powyzuwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyzuwać ś.**

**Powyż** przys. p. **Powyżej:** Ucisk, zdzierstwo, mitręga P. głowy sięga. Rom. <Po + Wyż>

**Powyżej** przys **I.** a. **Powyż** *wyżej, nieco wyżej, na wyższym miejscu; przedtym:* Usiąść P. P powiedziałem, że... **2.** [**P., Powyży, Powysze, Powyszy**] *wyżej, niż kto, niż co; nad kim, nad czym.* <Po + Wyżej>

**Powyżerać, a, ał** *wyżreć jedno po drugim; wyżreć w wielu miejscach:* Kilka koni zdechłych leżało w dziedzińcu, z mięsem przez psy powyżeranym. Krasz. <Po + Wyżerać>

**Powyżeranie, a,** blm., czynność cz. **Powyżerać.**

**Powyżłabiać, a, ał** *wyżłobić jedno po drugim; wyżłobić w wielu miejscach:* Świeże ulewy jesienne poryły drogę i powyżłabiały. Krasz. <Po + Wyżłabiać>

**Powyżłabianie, a,** blm., czynność cz. **Powyżłabiać.**

**Powyżłopywać, uje, ywał** *wyżłopać jedno po drugim; wyżłopać z wielu miejsc.* <Po + Wyżłopywać>

**Powyżłopywanie, a,** blm., czynność cz. **Powyżłopywać.**

**Powyższać, a, ał** i **P. ś.** p. **Powyższyć.**

**Powyższanie, a,** blm., czynność cz. **Powyższać.**

**Powyższanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyższać ś.**

**Powyższenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Powyższyć. 2.** †P. *znaczenie, powaga.* Rej.

**Powyższenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powyższyć ś.**

†**Powyższenność, i,** lm. **i,** †**Powyższoność** *wyniosłość, pycha, buta:* Krewkość nasza zawsze nas wiedzie na powyższenność a na pochlubki świata tego. Rej. <Od Powyższony>

†**Powyższeńszy** st. w. od **Powyższony:** Uprzedzali ś. do onych miejsc powyższeńszych. Rej. <Od Powyższony>

†**Powyższoność, i,** lm. **i** p. **Powyższenność:** Ewanielja przeciwko powyższoności świeckiej. Rej. <Od Powyższony>

**Powyższy** *wyżej, przedtym, dopiero co wspomniany, nadmieniony; powyżej umieszczony:* Powyższe słowa listu przekonywają... Do wszystkich powyższych przedmiotów w razie kupna dodaje ś. pudełka. <Od Powyż>

**Powyższyciel, a,** lm. **e** *ten, co powyższa a. powyższył; podwyższyciel.* <Od Powyższyć>

**Powyższyć, y,ył,** †**Powyszszyć,** †**Powyszyć,** nied. **Powyższać,** †**Powyszszać,** †**Powyszać,** †**Powyszować** **I.** *zrobić wyższym, podnieść, podwyższyć, wywyższyć:* Przestrzega, aby ś. takiej nadętej myśli a takich powyższonych miejsc strzegli. Rej. **2.** †P. żałobę = *udać ś. ze skargą do wyższej instancji sądowej:* Rzecznik rzekł: Pytam prawa, gdyż uczynił gwar (spór); może li żałobę P.? Ort. <Po + *Wyższyć, od Wyższy>

[**Powyży**] p. **Powyżej:** Zaśpiewaj, słowiku, P. kosarza. <Z Powyżej>

**Powyżymać, a, ał** *wyżąć jedno po drugim; wyżąć w wielu miejscach.* L. <Po + Wyżymać>

**Powyżymanie, a,** blm., czynność cz. **Powyżymać.**

**Powzbierać, a, ał** *wezbrać kolejno, jedno po drugim; wezbrać w wielu miejscach:* Oto jesień za pasem, wody wyleją. rzeki powzbierają, paszy zabraknie, głód przyjdzie. Krasz. <Po + Wzbierać>

**Powzbieranie, a,** blm., czynność cz. **Powzbierać.**

**Powzbijać się, a ś., ał ś.** *wzbić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Wzbijać ś.>

**Powzbijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powzbijać ś.**

**Powzbogacać, a, ał** *wzbogacić jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *wzbogacić ś. kolejno, jeden po drugim* <Po + Wzbogacać>

**Powzbogacanie, a,** blm., czynność cz. **Powzbogacać.**

**Powzbogacanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powzbogacać ś.**

**Powzbudzać, a, ał** *wzbudzić jedno po drugim.* <Po + Wzbudzać>

**Powzbudzanie, a,** blm., czynność cz. **Powzbudzać.**

**Powzburzać, a, ał** *wzburzyć jedno (a. jednego) po drugim:* Tak powzburzał umysły, że s. tumult zrobił niesłychany. Kaczk. <Po + Wzburzać>

**Powzburzanie, a,** blm., czynność cz. **Powzburzać.**

†**Powzdać, aje, ał,** nied. †**Powzdawać** I. †P. *oddać, przekazać, ustąpić, zdać, złożyć w czyje ręce:* P. komu beneficjum Troc. Rymund, zbiwszy Dowmunta, powzdał państwo litewskie rycerstwu wszystkiemu, wymawiając s. być ich panem. Biel. M. Powzdał tego urzędu. Troc. (= *złożył go, zrezygnował z niego*). Przen.: Chocia nauczyciele pracy swojej przydawają, wszakże wszystkę chwałę Panu Chrystusowi powzdawać mają. Wuj. (= *składać na niego, przypisywać mu*). **P. ś.** I. †P. *s. oddać ś., zdać ś., poddać ś., powierzyć ś.:* Nie proszę o żadną łaskę, nie pretenduję do żadnego faworu, lecz powzdaję ś. śmiele *quam rigorissimo*, byle *impartiali judicio*. Kraus. 2. †P. ś. od kogo = *oddalić s.* B. Sz. 3. [P. ś.] *wstrzymać ś., uspokoić ś.:* Może ony sie powzdajo. < Po + Wzdać>

†**Powzdanie, a,** blm., czynność cz. **Powzdać:** P., oddanie rzeczy prawne abo kontraktowe, *emancipatio, traditio*. Kn. P. urzędu, beneficjum. Troc.

**Powzdanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powzdać ś.**

†**Powzdawać, aje, awał** p. **Powzdać.**

†**Powzdawanie, a,** blm., czynność cz. **Powzdawać.**

**Powzdawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powzdawać ś.**

× **Powzdłużność,** i, blm rz. od **Powzdłużny:** Długa szyja Jagiełły, smagłe jagody, wysoko z włosów obnażone czoło dodawały powzdłużności obliczu. Sł. wil.

× **Powzdłużny** *podłużny, podługowaty, pociągły, smagły, wydłużony:* Wielki książę litewski jest mężczyzną miernego wzrostu bardzo kształtnej budowy ciała, powzdłużnej, nabożnej twarzy. Sł. wil. <Po + Wzdłużny, od Wzdłuż>

**Powzdragać się, a ś., ał ś.** *wytrwać pewien czas na wzdraganiu ś.:* Powzdragawszy ś trochę, postanowił uczynić zadość ogólnemu żądaniu. Chm. <Po + Wzdragać ś>

**Powzdraganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powzdragać ś.**

**Powzdychać, a, ał** *spędzić pewien czas na wzdychaniu.* <Po + Wzdychać>

**Powzdychanie, a,** blm., czynność cz. **Powzdychać.**

**Powzdychiwać, uje, iwał** *wzdychać z przerwami:* Mimowolnie powzdychiwując, wywodził z piersi, co w nich było żalu. Krasz. Patrząc na świecę, nie śmiał w oczy spojrzeć podkomorzemu i powzdychiwał. Krasz. Siedzieli jeszcze, powzdychiwując, gdy w progu blady jeszcze i słaby ukazał ś. Doman Krasz. <Od Powzdychać>

**Powzdychiwanie, a,** blm., czynność cz. **Powzdychiwać.**

**Powzdymać, a, ał** *wzdąć jedno po drugim; wzdąć w wielu miejscach:* Powzdymana w sypkie wzgórza. Wienk. **P. ś.** *wzdąć ś. kolejno, jedno po drugim; wzdąć ś. w wielu miejscach.* <Po + Wzdymać>

**Powzdymanie, a,** blm., czynność cz. **Powzdymać.**

**Powzdymanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powzdymać ś.**

**Powziąć, weźmie, wziął** I. *otrzymać, dostać, odebrać co; zaczerpnąć, zasięgnąć czego:* Powzięła wiadomość, że najprędzej może jechać dopiero za sześć godzin. Żer. Wiadomość P. Kras. 2. *nabrać, począć, uczuć; wyrobić sobie co, przyjść do czego, ułożyć, uplanować sobie:* P. niechęć, dobre serce ku komu, myśl, przekonanie, projekt, zamiar, postanowienie, podejrzenie. Uszanowanie mu inszych myśli P. nie dało. Stasz. Powziąwszy ku mnie dobre serce, częściej mię nawiedzał. Kras. Więcej coś, niż dobrą przyjaźń, ku mnie powzięła. Kras. Oddawna powzięte zamiary. Rzew. Rozstał ś. z Żydem z powziętym niezłomnie postanowieniem wydarcia Chmielnickiemu panny z gardła. Jeż. Uczucie, powzięte dla miljonowej panny Anieli Moszczyńskiej, poznanej we Florencji. Chm. 3. [P.] *zmusić, popchnąć:* Głód go do tego powziął. **P. ś.** *przychodzić do zdrowia, poprawić ś. po chorobie.* < Po + Wziąć>

[**Powziątek, tku,** lm. **tki**] *chęć, chętka:* Zawsze mnie wygania do ludzi P. <Po + Wziątek>

**Powzięcie, a,** blm., czynność cz. **Powziąć:** Za powzięciem wiadomości. Troc.

[**Powzięcie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Powziąć ś.**

**Powzlatać, a, ał** *wzlecieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zlatać>

**Powzlatanie, a,** blm., czynność cz. **Powzlatać.**

**Powzmacniać, a, ał** *wzmocnić jedno po drugim; wzmocnić w wielu miejscach.* **P. ś.** *wzmocnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wzmacniać>

**Powzmacnianie, a,** blm., czynność cz. **Powzmacniać.**

**Powzmacnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powzmacniać ś.**

**Powzmagać się, a ś., ał ś.** *wzmóc ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wzmagać ś.>

**Powzmaganie, a,** blm., czynność cz. **Powzmagać.**

**Powzmaganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powzmagać ś.**

**Powznawiać, a, ał** *wznowić jedno po drugim.* <Po + Wznawiać>

**Powznawianie, a,** blm., czynność cz. **Powznawiać.**

**Powzniecać, a, ał** *wzniecić jedno po drugim.* <Po + Wzniecać>

**Powzniecanie, a,** blm., czynność cz. **Powzniecać.**

**Powznosić, i, ił** *wznieść jedno po drugim:* Gdzie są cienkie mury, to podtrzymywane są dla ich wzmocnienia powznoszonemi ściankami. Krasz. **P. ś.** *wznieść ś. kolejno, jedno po drugim:* Powznosiły ś. piękne prywatne domy. And. Pałace nad Elbą, wille, zamki powznosiły ś. jak różdżką czarodziejską wywołane. Krasz. <Po + Wznosić>

**Powznoszenie, a,** blm., czynność cz. **Powznosić.**

**Powznoszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powznosić ś.**

**Powzrastać, a, ał** *wzrosnąć kolejno, jedno po drugim:* Nagle powzrastały ludne posady czyli miasta. Lel. <Po + Wzrastać>

**Powzrastanie, a,** blm., czynność cz. **Powzrastać.**

**Powzruszać, a, ał** *wzruszyć jedno po drugim; wzruszyć w wielu miejscach.* <Po + Wzruszać>

**Powzruszanie, a,** blm., czynność cz. **Powzruszać.**

**Powzuwać, a, a** *wzuć jedno po drugim.* <Po + Wzuwać>

**Powzuwanie, a,** blm., czynność cz. **Powzuwać.**

†**Powzwyż** przys. *u góry, w górze, wyżej, powyżej:* Mirt P. zagęstwiony. Koch. J. <Po + Wzwyż>

**Powzywać, a, a** *wezwać jednego po drugim; wezwać wielokrotnie.* <Po + Wzywać>

**Powzywanie, a,** blm., czynność cz. **Powzywać.**

**Powżerać się, a ś., ał ś.** *wżreć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Wżerać ś.>

**Powżeranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Powżerać ś.**

**I. Poza, y,** lm. **y** *położenie, postawa, układ, mina postaci, figura, pozycja ciała niezwykła:* P. aktora. P. fotografującego ś. Stanąć w pewnej pozie. Przybrać pewną pozę. <Fr. pose>

**2. Poza** przyi. z pp. 4 ym a. 6-ym **I.** P. kogo, P. co = *za kogo, za co, w tył kogo, czego.* P. kim, P. czym = *za kim, za czym, w tyle, od tyłu czego:* P. domem rozciąga ś. ogród. <Po + Za>

**[Pozabaczować, uje, ował, Pozabaczywać]** *pozapominać.* <Po + *Zabaczować, od Zabaczyć>

**[Pozabaczowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pozabaczować.**

**[Pozabaczywać, uje, ywał]** p. **Pozabaczować.** <Po + *Zabaczywać, od Zabaczyć>

**[Pozabaczywanie, a,** blm.] czynność cz. **Pozabaczywać.**

**Pozabarykadowywać, uje, ywał** *zabarykadować jedno po drugim; zabarykadować w wielu miejscach.* **P. ś.** *zabarykadować ś. kolejno, jeden po drugim; zabarykadować ś. w wielu miejscach:* Co pozostało w zamku Francuzów, pozabarykadowywali ś. w swoich mieszkaniach. Krasz. <Po + Zabarykadowywać>

**Pozabarykadowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozabarykadowywać.**

**Pozabarykadowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozabarykadowywać ś.**

**Pozabawiać, a, ał** *zabawić jednego po drugim.* <Po + Zabawiać>

**Pozabawianie, a,** blm., czynność cz. **Pozabawiać.**

**Pozabezpieczać, a, ał** *jedno (a. jednego) po drugim zabezpieczyć; zabezpieczyć w wielu miejscach.* **P. ś.** *zabezpieczyć ś. kolejno, jeden po drugim; zabezpieczyć ś. wielokrotnie.* <Po + Zabezpieczać>

**Pozabezpieczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozabezpieczać.**

**Pozabezpieczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozabezpieczać ś.**

**Pozabiegać, a, ał I.** *spędzić pewien czas na zabieganiu.* **2.** *zabiec w wielu razach, w wielu miejscach:* Pozabiegał kupcom, aby mi nic na kredyt nie dawali. L. <Po + Zabiegać>

**Pozabieganie, a,** blm., czynność cz. **Pozabiegać.**

**Pozabielać, a, ał** *zabielić jedno po drugim; zabielić w wielu miejscach.* <Po + Zabielać>

**Pozabielanie, a,** blm., czynność cz. **Pozabielać.**

**Pozabierać, a, ał** *zabrać jedno po drugim; zabrać w wielu razach:* Bydła stada pozabierane Pas. Zalała woda ogrody i pola, pozabierała domy. Bart. Sam ś. rzucił na miasto, ażeby pozabieranych hetmanowi żołnierzy do swoich powcielać chorągwi. Kaczk. Skąd to waść tych znajomości pozabierał? L. <Po + Zabierać>

**Pozabieranie, a,** blm., czynność cz. **Pozabierać.**

**Pozabijać, a, ał** *zabić jednego (a. jedno) po drugim:* Oni dlatego zabijani i mordowani bywają, dlaczego męczennicy pozabijani byli. Zarn. Boję ś., że są pojmani, abo, czego strzeż Boże, pozabijani. P. Koch. Szli, trzymając w objęciach pozabijane anioły swoje. Krasiń. Trafiało ś. często, że i w dyby pozabijani, na polach ś. rozkuwali. Krasz. Rozbijają pół namiotu hetmańskiego, to jest wpół odkrytego, i pozabijawszy koły mocne, do tegoż namiotu liną grubą przy wierzchach tych kołów przywiązaną obwodzą. Mat. P. gwoździami. Troc. Okna nie tylko okiennicami, ale i kobiercami pozabijali. Sak. **P. ś.** *zabić jeden drugiego; potracić życie śmiercią gwałtowną:* Tam on ś. własną ręką, a drudzy wzajemnemi razami pozabijali. Nar. Dwuch janczarów, pobiwszy ś., nawzajem sztyletami ś. pozabijali. Rol. Pospadali i pozabijali ś. <Po + Zabijać>

**Pozabijanie, a,** blm., czynność cz. **Pozabijać.**

**Pozabijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozabijać ś.**

**Pozabiurowy** *poza biurem będący, poza zajęciami, godzinami biurowemi odbywany:* Cała pensja pana Karola i wszystkie jego zarobki pozabiurowe były faktyczną własnością Hapergolda. Jun. <2. Poza + Biurowy>

**Pozabliźniać, a, ał** *zabliźnić jedno po drugim; zabliźnić w wielu miejscach.* **P. ś.** *zabliźnić ś. kolejno, jedno po drugim; zabliźnić ś. w wielu miejscach.* <Po + Zabliźniać>

**Pozabliźnianie, a,** blm., czynność cz. **Pozabliźniać.**

**Pozabliźnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozabliźniać ś.**

**Pozabłądzać, a, ał** *zabłądzić kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zabłądzać>

**Pozabłądzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozabłądzać.**

**Pozabraniać, a, ał** *zabronić jednego po drugim; zabronić w wielu razach.* <Po + Zabraniać>

**Pozabranianie, a,** blm., czynność cz. **Pozabraniać.**

**Pozabrudzać, a, ał** *zabrudzić jedno po drugim; zabrudzić w wielu miejscach.* <Po + Zabrudzać>

**Pozabrudzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozabrudzać.**

**Pozabrukowywać, uje, ywał** *zabrukować jedno po drugim; zabrukować w wielu miejscach.* <Po + Zabrukowywać>

**Pozabrukowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozabrukowywać.**

**Pozabudowywać, uje, ywał** *zabudować jedno po drugim; zabudować w wielu miejscach.* <Po + Zabudowywać>

**Pozabudowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozabudowywać.**

**Pozabudżetowy** *nie objęty budżetem, nie przewidziany w budżecie:* Pozabudżetowe umorzenie długu krajowego. <2. Poza + Budżetowy>

**Pozacechowy** *nie należący do cechu:* Bachanalje rzeźników, na które pospieszało też z miasta mnóstwo pozacechowej publiczności. <2. Poza + Cechowy>

**Pozacerowywać, uje, ywał** *zacerować jedno po drugiem; zacerować w wielu miejscach.* < Po + Zacerowywać >

**Pozacerowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozacerowywać.**

**Pozachciewać się, a ś., ał s.** *zachcieć ś. kolejno, jednemu po drugim; zachcieć ś. wielu osobom.* < Po + Zachciewać ś. >

**Pozachciewanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozachciewać ś.**

**Pozachęcać, a, ał** *zachęcić jednego po drugim.* < Po + Zachęcać >

**Pozachęcanie, a,** blm., czynność cz. **Pozachęcać.**

**Pozachodni, Pozachodowy** *po zachodzie nastę- pujący, występujący, ś.:* Marynine oczy świeciły ś. jak ciche gwiazdy pozachodnie Tet. < Po + Zachodni >

**Pozachodowy** p. **Pozachodni:** Dość przypomnieć owe słoneczne i bezsłoneczne, pozachodowe i poranne krajobrazy. Gers. < Po + Zachodowy >

**Pozachodzenie, a,** blm., czynność cz. **Pozachodzić.**

**Pozachodzić, i, ił 1.** *zajść kolejno, jedno po drugiem, zajść w wielu miejscach:* Gwiazdy pozachodziły. P. w ciążę. Wiele szkła w hucie dymem pozachodziło. Torz. Czyście w głowy pozachodzili? L. *(= czyście poszaleli?).* W kilku miejscach pozachodziły starcia pomiędzy Sasami i szlachtą. Kaczk. Dość znaczne tutaj pozachodziły odmiany. Kaczk. **2.** [P.] *chodząc pozamęczać:* Obieżany z Kaśką palce pozrabiały, nogi pozachodziły. Sew. < Po + Zachodzić >

[**Pozachorować, uje, ował**] *zachorować kolejno, jeden po drugim, pochorować ś.:* Pozachorowały wszystkie dzieci. Gwar. < Po + Zachorować >

[**Pozachorowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pozachorować.**

**Pozachowywać, uje, ywał** *zachować jedno po drugiem.* < Po + Zachowywać >

**Pozachowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozachowywać.**

**Pozachudzać, a, ał** *zachudzić jednego po drugim.* < Po + Zachudzać >

**Pozachudzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozachudzać.**

**Pozachwalać, a, ał** *zachwalić jedno po drugim.* < Po + Zachwalać >

**Pozachwalanie, a,** blm., czynność cz. **Pozachwalać.**

**Pozachwycać, a, ał** *zachwycić jednego po drugim.* < Po + Zachwycać >

**Pozachwycanie, a,** blm., czynność cz. **Pozachwycać.**

**Pozaciągać, a, ał** *zaciągnąć jedno po drugim:* P. podłogi. P. długi. P. w rejestr. P. warty. Suknia pod płaszczem była porozpinana i niestarannie na oczy pozaciągana. Krasz. Zobowiązania w całej Europie pozaciągane. Hol. Okna, wysokie, ostrołukowe, pozaciągane ciemnemi zasłonami, nie przepuszczają światła. Zap. **P. ś.** *zaciągnąć ś. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Zaciągać >

**Pozaciąganie, a,** blm., czynność cz. **Pozaciągać.**

**Pozaciąganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozaciągać ś.**

**Pozaciekać, a, ał 1.** *zaciec kolejno, jedno po drugiem, w wielu miejscach zaciec.* **2.** [Gdy na nie] Jana deszcz pada, orzechy laskowe pozacie- kają] *= zepsują ś., zgniją.* Gwar. < Po + Zaciekać >

**Pozaciekanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaciekać.**

**Pozaciekany** *który pozaciekał:* Mury pozaciekane wilgocią, okopcone dymem *(= noszące na sobie ślady zacieków).*

**Pozacielesny** *nie cielesny, nie mający nic wspólnego z ciałem, duchowy:* Ta dusza ma swoje własności pozacielesne. Prus. < 2. Poza + Cielesny >

**Pozaciemniać, a, ał** *zaciemnić jedno po drugiem; zaciemnić w wielu miejscach.* < Po + Zaciemniać >

**Pozaciemnianie, a,** blm., czynność cz. **Pozaciemniać.**

**Pozacieniać, a, ał** *zacienić jedno po drugim; zacienić w wielu miejscach.* < Po + Zacieniać >

**Pozacienianie, a,** blm., czynność cz. **Pozacieniać.**

**Pozacierać, a, ał** *zatrzeć jedno po drugim; zatrzeć w wielu miejscach:* W bohaterze wielkiego tragika Hellady niektóre rysy pozacierał. Kasz. < Po + Zacierać >

**Pozacieranie, a,** blm., czynność cz. **Pozacierać.**

**Pozacieśniać, a, ał,** †**Pozacieśnić** *zacieśnić jedno po drugim; zacieśnić w wielu miejscach:* P. suknię. P. szwy, węzły. < Po + Zacieśniać >

**Pozacieśnianie, a,** blm., czynność cz. **Pozacieśniać.**

†**Pozacieśnić, i, ił** p. **Pozacieśniać:** Ciał nie prowadzą na pogrzeb życzony, którym pozacieśnione najprzestrzeńsze brony; *neque capiebant funera portae.* Żebr. < Po + Zacieśnić >

†**Pozacieśnienie, a,** blm., czynność cz. **Pozacieśnić.**

**Pozacinać, a, ał** *zaciąć jedno po drugim; zaciąć w wielu miejscach.* < Po + Zacinać >

**Pozacinanie, a,** blm., czynność cz. **Pozacinać.**

**Pozaciosywać, uje, ywał** *zaciosać jedno po drugim:* Tu i owdzie nawet słupki pozaciosywano foremnie. Krasz. < Po + Zaciosywać >

**Pozaciosywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaciosywać.**

**Pozaciskać, a, ał** *zacisnąć jedno po drugim; zacisnąć w wielu miejscach:* Szpary gęsto, starannie suchym mchem pozaciskał. Krasz. *(= powtykał).* < Po + Zaciskać >

**Pozaciskanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaciskać.**

**Pozaciszać, a, ał** *zaciszyć jedno po drugim.* < Po + Zaciszać >

**Pozaciszanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaciszać.**

**Pozacnieć, eje, ał** *stać ś. zacnym do pewnego stopnia:* Kto w jej zacne spojrzy oczy, sam na sercu pozacnieje. Syrok. < Po + Zacnieć >

**Pozacnienie, a,** blm., czynność cz. **Pozacnieć.**

**Pozaczajać się, a ś., ał ś.** *zaczaić ś. kolejno, jeden po drugim:* Mężowie przy drodze ś. pozaczajali. Ml. < Po + Zaczajać ś. >

**Pozaczajanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozaczajać ś.**

**Pozaczajony** *każdy z tych, co ś. zaczaili:* Ludzie w oczekiwaniu niemym leżeli na ziemi, stali, klęczeli, pozaczajani. Krasz. < Od Pozaczajać ś. >

**Pozaczepiać, a, ał** *zaczepić jedno po drugim; zaczepić w wielu miejscach.* **P. ś.** *zaczepić ś. ko-*

*lejno, jeden po drugim; zaczepić ś. w wielu miejscach.* <Po + Zaczepiać>

**Pozaczepianie, a,** blm., czynność cz. **Pozaczepiać.**

**Pozaczepianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozaczepiać ś.**

**Pozaczerniać, a, ał** *zaczernić jedno po drugim; zaczernić w wielu miejscach.* <Po + Zaczerniać>

**Pozaczernianie, a,** blm., czynność cz. **Pozaczerniać.**

**Pozaczerwony** fiz. *znajdujący ś. poza czerwonym:* Promienie pozaczerwone widma słonecznego. <2. Poza + Czerwony>

**Pozaczesywać, uje, ywał** *zaczesać jedno po drugim; zaczesać w wielu miejscach.* **P. ś.** *zaczesać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zaczesywać>

**Pozaczesywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaczesywać.**

**Pozaczesywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozaczesywać ś.**

**Pozaczynać, a, ał** *zacząć jedno po drugim; zacząć w wielu miejscach:* A cóż ci prawodawcy dobrego zrobili? wszystko pozaczynali, a nic nie skończyli! Niem. <Po + Zaczynać>

**Pozaczynanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaczynać.**

**Pozaczyniać, a, ał** *zaczynić jedno po drugim.* <Po + Zaczyniać>

**Pozaczynianie, a,** blm., czynność cz. **Pozaczyniać.**

**Pozaćmiewać, a, ał** *zaćmić jedno po drugim; zaćmić w wielu miejscach.* <Po + Zaćmiewać>

**Pozaćmiewanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaćmiewać.**

†**Pozad,** †**Pozadź, [Po zadku, Po zadziu]** przys. I. *w tyle, z tyłu, na zadzie; w tył:* Radzono królowi nieprzyjaciela sobie P. nie zostawiać. Biel. M. P., na zadzie co kładę, idę, stoję, *retro pono.* Kn. P. idący, *secutor.* Kn. Równym pędem bieżą (panny) ku kresowi, czarna P. zostać miała. Kochan. P. puścić kogo. Troc. Tam kędyś trzeba dojść i wniść a mocą rozprzeć wrota, nie patrzeć P Wysp. Przen.: *na ostatku, na końcu, niżej:* Co było P., to zaś będzie wprzód. Górn. Tu obacz, co naprzód, co w pośrzodku, a co P. w tej przysiędze położono. Górn. Nie nowina to tym pisarzom w P. to położyć, co na pierwszym miejscu miało być położono. Salin. 2. *potym, później, za tym, poniżej, w następstwie:* Wszystko to pokazuje ś. z wyższych słów i z P. idących. Salin. Bóg potwierdził mowę tę przez cuda P. idące. Wuj. Cokolwiek z wieku naszego P., to ma śmierć w swej dzierżawie. Pilch. <Po + Zad>

**Pozadawać, aje, awał** *zadać jedno po drugim.* <Po + Zadawać>

**Pozadawanie, a,** blm., czynność cz. **Pozadawać.**

**[Pozadek, dku,** lm. **dki]** *zboże gorsze:* P. od bobu. <Po + Zadek>

**Pozadeptywać, uje, ywał** *zadeptać jedno po drugim; zadeptać w wielu miejscach:* P. robaki. P. podłogę <Po + Zadeptywać>

**Pozadeptywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozadeptywać.**

**Pozadławiać, a, ał** *zadławić jednego po drugim.* <Po + Zadławiać>

**Pozadławianie, a,** blm., czynność cz. **Pozadławiać.**

**Pozadłużać się, a ś., ał ś.** *zadłużyć ś. kolejno, jeden po drugim; zadłużyć ś. w wielu razach.* <Po + Zadłużać ś.>

**Pozadłużanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozadłużać ś.**

**Pozadłużany** *każdy z tych, co ś. pozadłużali; poobdłużany:* Ojciec już w grobie, wioski pozadłużane, dobytek rozdrapany. Kaczk.

**Pozadmuchiwać, uje, iwał** *zadmuchnąć jedno po drugim.* <Po + Zadmuchiwać>

**Pozadmuchiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pozadmuchiwać.**

× **Pozadni** *zadni, z tyłu idący, ostatni, końcowy:* P. pies, który w tyle poza innemi goni. Sł. wil. <Od Pozad>

**Pozadnieprski** p. **Pozadnieprzański:** Rycerski Mazur z chorągwi, w pozadnieprskich starostwach rozłożonych, był wyglądany z barwinkiem. Dub. M. <2. Poza + Dnieprski>

**Pozadnieprzański, Pozadnieprski** *poza Dnieprem będący:* Cztery świeciły słońca w Ukrainie pozadnieprzańskiej. Słow. <2. Poza + *Dnieprzański, od Dniepr>

**Pozadomowy** *poza domem będący; dziejący ś., pędzony za domem, zadomowy:* Życie pozadomowe. Przyjemności pozadomowe. Gospodarstwo domowe i często pozadomowe dźwigała na własnych barkach. Rol. <2 Poza + Domowy>

†**Pozadowy** przym. od **Pozad,** *zadni, tylny:* Mezapus przednie czoło wiedzie, pozadowi hufcom są przełożeni synowie Tyrrowi. Koch. J. <Od Pozad>

**Pozadrapywać, uje, ywał** *zadrapać jedno po drugim; zadrapać w wielu miejscach.* <Po + Zadrapywać>

**Pozadrapywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozadrapywać.**

**Pozadręczać, a, ał** *zadręczyć jednego po drugim.* **P. ś.** *zadręczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zadręczać>

**Pozadręczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozadręczać.**

**Pozadręczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozadręczać ś.**

**Pozadrukowywać, uje, ywał** *zadrukować jedno po drugim; zadrukować w wielu miejscach.* <Po + Zadrukowywać>

**Pozadrukowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozadrukowywać.**

**Pozadurzać się, a ś., ał ś.** *zadurzyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zadurzać ś.>

**Pozadurzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozadurzać ś.**

× **Pozadusiwać, a, ał** p. **Pozaduszać:** Rozkazał Faraon babom, aby dzieci izraelitskie pozadusiwały. Leszcz. <Po + *Zadusiwać, od Zadusić>

× **Pozadusiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pozadusiwać.**

**Pozaduszać, a, ał,** × **Pozadusiwać** *zadusić jednego po drugim, podusić.* <Po + Zaduszać>

**Pozaduszanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaduszać.**

**Pozadymiać, a, ał** *zadymić jedno po drugim; zadymić w wielu miejscach.* <Po + Zadymiać>

**Pozadymianie, a,** blm., czynność cz. **Pozadymiać.**

**Pozadzierać, a, ał** *zadrzeć jedno po drugim; zadrzeć w wielu miejscach, w wielu razach; zadrzeć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zadzierać>

**Pozadzieranie, a,** blm., czynność cz. **Pozadzierać.**

**Pozadziergać, a, ał** p. **Pozadzierzgiwać**: Związawszy między sobą okrutnych lwów skóry węzłami według kształtu pozadzierganemi, Feokomes całą kosia okrył niemi. Otw. <Po + Zadziergać>

**Pozadzierganie, a,** blm., czynność cz. **Pozadziergać.**

**Pozadzierzgać, a, ał** p. **Pozadzierzgiwać**: Było mnóstwo zasnutych sieci, pozadzierzganych węzłów. Krasz.

**Pozadzierzganie, a,** blm., czynność cz. **Pozadzierzgać.**

**Pozadzierzgiwać, uje, iwał, Pozadzierzgać, Pozadziergać** *połączyć jedno po drugim, zadziergać w wielu miejscach*: Pozadzierzgiwał węzłów dużo Krasz. <Po + Zadzierzgiwać>

**Pozadzierzgiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pozadzierzgiwać.**

†**Pozadzierżać, a, ał** *zadzierżeć jedno po drugim, zadzierżeć w wielu miejscach; pozatrzymywać.* †P. ś. *zadzierżeć ś. kolejno, jedno po drugim; zadzierżeć ś. w wielu miejscach, pozatrzymywać ś.*: Febra też dawno nie bywa, wyjąwszy teraz, że ś. mało topa była w prawym boku pozadzierżała Z. A. <Po + *Zadzierżać>

**Pozadzierżanie, a,** blm., czynność cz. **Pozadzierżać.**

**Pozadziwiać, a, ał** *zadziwić jednego po drugim.* <Po + Zadziwiać>

**Pozadziwianie, a,** blm., czynność cz. **Pozadziwiać.**

**[Pozadzwaniać, a, ał, Pozadzwoniać, Pozazwaniać** i P. s.] *zadzwonić kolejno, jedno po drugim*: Same dzwonki pozadzwaniały <Po + *Zadzwaniać, od Zadzwonić>

**[Pozadzwanianie, a,** blm.] czynność cz. **Pozadzwaniać.**

**[Pozadzwanianie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pozadzwaniać ś.**

**[Pozadzwoniać, a, ał]** p. **Pozadzwaniać.** <Po + *Zadzwoniać, od Zadzwonić>

**[Pozadzwonianie, a,** blm.] czynność cz. **Pozadzwoniać.**

**[Pozadzwonianie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pozadzwoniać ś.**

†**Pozadz** przys. p. **Pozad**: Ujrzał ją P. daleczku Wyc. <Od Pozad>

**Pozafarbowywać, uje, ywał** *zafarbować jedno po drugim; zafarbować w wielu miejscach.* <Po + Zafarbowywać>

**Pozafarbowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozafarbowywać.**

**Pozafenomenalny** *poza jaźniskiego, nigdy niemożliwe w doświadczeniu*: Byt bezwzględny według metafizyków jest pozajawiskowy. Czy człowiek posiada jeszcze coś pozafenomenalnego? Spas. <2. Poza + Fenomenalny>

**Pozafijoletowy** *dz. znajdujący ś. poza fijoletowym*: Pozafijoletowe promienie światła, widma. Fale pozafijoletowe, których nie widzimy. <2. Poza + Fijoletowy>

**Pozafijołkowy** *dz. znajdujący ś. poza fijołkowym*: Promienie pozafijołkowe widma słonecznego. <2. Poza + Fijołkowy>

**Pozafizjologiczny** *nie należący do zakresu fizjologii, nie mający nic wspólnego z fizjologją*: Te dodają do swoje zjawiska pozafizjologiczne. Prus. <2. Poza + Fizjologiczny>

**Pozafrontowy** *nie tyczący się frontowego, nie mający nic wspólnego z frontowym*: Liczba wojskowi pozafrontowi. <2. Poza + Frontowy>

**Pozafryzowywać, uje, ywał** *zafryzować jedno po drugim; zafryzować w wielu miejscach.* <Po + Zafryzowywać>

**Pozafryzowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozafryzowywać.**

**Pozagadywać, uje, ywał** *zagadać jednego po drugim.* <Po + Zagadywać>

**Pozagadywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozagadywać.**

**Pozagajać, a, ał** 1. *zagaić jedno po drugim.* 2. *zagoić jedno po drugim; zagoić w wielu miejscach.* <Po + Zagajać>

**Pozagajanie, a,** blm., czynność cz. **Pozagajać.**

**Pozagalicyjski** *z zewnątrz Galicji pochodzący, znajdujący ś.* Zapotrzebowania ze strony pozagalicyjskich zakładów hutniczych. Szaj. W. <2. Poza + Galicyjski>

**Pozagałkowy** *za gałką oczną znajdujący ś.* (retrobulbaris). <2. Poza + Gałkowy>

**Pozaganiać, a, ał** *zagnać jednego po drugim, pozapędzać.* **P. ś.** *zagnać ś. kolejno, jeden po drugim, pozapędzać ś.*: Co żywo pozaganiało ś.: sieką, rżną, gonią. Pas. <Po + Zaganiać>

**Pozaganianie, a,** blm., czynność cz. **Pozaganiać.**

**Pozaganianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozaganiać ś.**

**Pozagardlany, Pozagardłowy** *znajdujący ś. poza gardłem* Patol.: Ropień P. (abscessus retropharyngealis). <2. Poza + Gardlany>

**Pozagardłowy** p. **Pozagardlany.** <2. Poza + Gardlany>

**Pozagarniać, a, ał** *zagarnąć jedno po drugim*: Pozagarniali całe wsie i osady ruskie. Sienk. <Po + Zagarniać>

**Pozagarnianie, a,** blm., czynność cz. **Pozagarniać.**

**Pozagasać, a, ał** *zagasnąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Zagasać>

**Pozagasanie, a,** blm., czynność cz. **Pozagasać.**

**Pozagaszać, a, ał** *zagasić jedno po drugim, pogasić.* **[P. ś]** *zagasić ś. kolejno, jedno po drugim, pogasić ś.*: Same ś. świece pozagaszały. <Po + Zagaszać>

**Pozagaszanie, a,** blm., czynność cz. **Pozagaszać.**

**[Pozagaszanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pozagaszać ś.**

**Pozagęszczać, a, ał** *zagęścić jedno po drugim; zagęścić w wielu miejscach.* <Po + Zagęszczać>

**Pozagęszczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozagęszczać.**

**Pozagiełdowy** *z za giełdy pochodzący, zewnątrz giełdy znajdujący ś., nie należący do giełdy*: Koła pozagiełdowe. <2. Poza + Giełdowy>

**Pozagimnazjalny** *poza gimnazjum będący, z zewnątrz gimnazjum pochodzący*: Nic nie istnieje takiego, coby mu wróżyło dalej jakieś tryumfy pozagimnazjalne, światowe. Kasz. <2. Poza + Gimnazjalny>

**Pozaginać, a, ał** *zagiąć jedno po drugim; zagiąć w wielu miejscach.* <Po + Zaginać>

**[Pozaginać, a, ał]** *zaginąć kolejno, jedno po drugim*: Tech zabobonów dużo pozaginało. <Po + *Zaginać, od Za + *Ginać," GUB>

**Pozaginanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaginać.**

**[Pozaginanie, a,** blm.] czynność cz. **[Pozaginać].**

**Pozaglądać, a, ał** *zajrzeć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zaglądać>

**Pozaglądanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaglądać.**

**Pozagładzać, a, ał** *zagładzić jedno po drugim; zagładzić w wielu miejscach.* <Po + Zagładzać>

**Pozagładzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozagładzać.**

**Pozagłębiać, a, ał** *zagłębić jedno po drugim.* <Po + Zagłębiać>

**Pozagłębianie, a,** blm., czynność cz. **Pozagłębiać.**

**Pozagłuszać, a, ał** *zagłuszyć jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Zagłuszać>

**Pozagłuszanie, a,** blm., czynność cz. **Pozagłuszać.**

**Pozagnajać, a, ał** *zagnoić jedno po drugim; zagnoić w wielu miejscach.* <Po + Zagnajać>

**Pozagnajanie, a,** blm., czynność cz. **Pozagnajać.**

**Pozagniatać, a, ał** *zagnieść jedno po drugim; zagnieść w wielu miejscach.* <Po + Zagniatać>

**Pozagniatanie, a,** blm., czynność cz. **Pozagniatać.**

**Pozagnieżdżać się, a ś., ał ś.** *zagnieździć ś. kolejno, jedno po drugim; zagnieździć ś. w wielu miejscach.* <Po + Zagnieżdżać ś.>

**Pozagnieżdżanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozagnieżdżać ś.**

**Pozagospodarowywać się, uje ś., ywał ś.** *zagospodarować ś. kolejno, jeden po drugim:* Oficerowie, nawet niższych rang żołnierze pożenili ś. tam, mieli swoje własne domy, pozagospodarowywali ś. Bukar. <Po + Zagospodarowywać ś.>

**Pozagospodarowywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozagospodarowywać ś.**

**Pozagrabiać, a, ał** *zagrabić jedno po drugim; zagrabić w wielu miejscach:* Ścieżki pozagrabiane w różne wymyślne desenie. Krasz. P. majątki. <Po + Zagrabiać>

**Pozagrabianie, a,** blm., czynność cz. **Pozagrabiać.**

**Pozagradzać, a, ał** *jedno po drugim zagrodzić; zagrodzić w wielu miejscach:* Drogęm sobie na wszystek świat pozagradzała, żebym do samej Krety wolny przystęp miała. Otw. Drogi pozagradzane płotami cierniaków. <Po + Zagradzać>

**Pozagradzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozagradzać.**

**Pozagrażać, a, ał** *zagrozić wielokrotnie.* <Po + Zagrażać>

**Pozagrażanie, a,** blm., czynność cz. **Pozagrażać.**

**Pozagrobny** p. **Pozagrobowy:** Ja w to wierzę, czuję, że raj istnieje, ale gdzie? czy P.? Kon. <2. Poza + Grobny>

**Pozagrobowy, Pozagrobny** *pośmiertny:* Życie pozagrobowe. <2. Poza + Grobowy>

**[Pozagrywać się, a ś., ywał ś.]** *zacząć grać:* Same ś. organy pozagrywały. <Po + *Zagrywać ś., od Zagrywać>

**[Pozagrywanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pozagrywać ś.**

**Pozagryzać, a, ał** *zagryźć jedno po drugim:* Pójdźmy, niech ich tam psy pozagryzają! Sienk. **P. ś.** *zagryźć ś. kolejno, jeden po drugim:* Tobyśmy z tęsknoty po was wszyscy pochudli, pozagryzali ś., pomarli. Krasz. <Po + Zagryzać>

**Pozagryzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozagryzać.**

**Pozagryzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozagryzać ś.**

**Pozagrzebywać, uje, ywał** *zagrzebać jedno po drugim; zagrzebać w wielu miejscach.* <Po + Zagrzebywać>

**Pozagrzebywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozagrzebywać.**

**Pozagrzewać, a, ał** *zagrzać jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Zagrzewać>

**Pozagrzewanie, a,** blm., czynność cz. **Pozagrzewać.**

**[Pozagubiać, a, ał]** *zagubić jedno (a. jednego) po drugim, pogubić:* Tylo panów pozagubiał. <Po + Zagubiać>

**[Pozagubianie, a,** blm.] czynność cz. **Pozagubiać.**

**Pozagważdżać, a, ał** *zagwoździć jedno po drugim:* Dziś nam pozagważdżali wielką część armaty. Pot. Całą noc topiono w rzece prochy, amunicją... pozagważdżano cięższe działa. Ochoc. Uczyńmy wycieczkę! Ludzi narzniemy, działa pozagważdżamy. Sienk. <Po + Zagważdżać>

**Pozagważdżanie, a,** blm., czynność cz. **Pozagważdżać.**

**Pozahaczać, a, ał** *zahaczyć jedno po drugim; zahaczyć w wielu miejscach:* Od tej daty rozpoczyna ś. szereg wojen, powikłań, pretensji i zamiarów, pozahaczanych o siebie. Bl. <Po + Zahaczać>

**Pozahaczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozahaczać.**

**Pozahamowywać, uje, ywał** *zahamować jedno po drugim.* <Po + Zahamowywać>

**Pozahamowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozahamowywać.**

**Pozahipoteczny** *nie tyczący ś. hipoteki, nie oparty na hipotece; nie w hipotece sporządzony:* Do tego stanu dodać można zobowiązania pozahipoteczne. Kłob. Układ, akt P. <2. Poza + Hipoteczny>

**Pozajadać, a, ał** *zajeść jedno po drugim:* Wąż pozajadał pisklęta. Ml. <Po + Zajadać>

**Pozajadanie, a,** blm., czynność cz. **Pozajadać.**

**Pozajątrzać, a, ał** *zajątrzyć jedno po drugim; zajątrzyć w wielu miejscach, razach.* **P. ś.** *zajątrzyć ś. kolejno, jedno po drugim; zajątrzyć ś. w wielu miejscach.* <Po + Zajątrzać>

**Pozajątrzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozajątrzać.**

**Pozajątrzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozajątrzać ś.**

**Pozajeżdżać, a, ał** l. cz. ni. *zajechać kolejno, jedno po drugim:* Powozy pozajeżdżały przed dom. **2.** konie = *zajeździć jednego po drugim:* Pozajeżdżałam konie, zgromadzając sama wojska greckie na Troi zgubę i Pryjama. Dm. <Po + Zajeżdżać>

**Pozajeżdżanie, a,** blm., czynność cz. **Pozajeżdżać.**

**[Pozajmać, a, ał]** p. **Pozajmować.** <Po + Zajmać>

**[Pozajmanie, a,** blm.] czynność cz. **Pozajmać.**

**Pozajmować, uje, ował, [Pozajmać]** *zająć jedno po drugim:* Anglja pozajmowała główne punkta kuli ziemskiej. Jeł. Nauczycielów i prywatnych dozorców posady już były od początku roku pozajmowane. Krasz. Pozycje pozajmowali i zawiązali pomiędzy sobą bitwę na dobre. Jeż. <Po + Zajmować>

**Pozajmowanie**, a. blm., czynność cz. **Pozajmować**.

†**Pozajrzeć**, y, ał p. **Pozazdrościć**: Pozajrzyj świętym onym przodkom twoim, a otrzyj od serca twego [dług] niedbalstwa. Smotr. < Po + Zajrzeć >

†**Pozajrzenie**, a, blm., czynność cz. **Pozajrzeć**.

**Pozajutro** I. a [**Pozajutru**], < **Na pozajutrz** przys. *pojutrze, we trzeci dzień*: Pojedziemy jutro, P. stanie[my] Krasz. Jutro a. P. wprowadzą nam nowy porządek. Krasz. 2. a **Pozajutrze** *dzień następny po jutrzejszym, trzeci liczą od dzisiejszego*: P. nadeszło Jez. < 2. Poza + Jutro >

[**Pozajutru**] p. **Pozajutro**. < Od Pozajutro >

***Pozajutrz**: Na P. p. **Pozajutro**: Na P. balu pierwsza przyjęła grała w oranżerji, druga rytterа w galerji. Jeż. < Od 2. Poza + *Jutrz, od Jutro >

**Pozajutrze** p. **Pozajutro**. Troc. < Od 2. Poza + Jutro >

**Pozajutrzejszy** przym. od **Pozajutro**: Pierwsza audjencja o dworu zapowiedziana była na dzień P. Szaj. < Od Pozajutro >

**Pozakapturzać**, a, ał *zakapturzyć jednego po drugim*. < Po + Zakapturzać >

**Pozakapturzanie**, a, blm., czynność cz. **Pozakapturzać**.

**Pozakarbowywać**, uje, ywał *zakarbować jedno po drugim; zakarbować w wielu miejscach*. < Po + Zakarbowywać >

**Pozakarbowywanie**, a, blm., czynność cz. **Pozakarbowywać**.

**Pozakasywać**, uje, ywał *zakasać jedno po drugim; zakasać w wielu miejscach*. < Po + Zakasywać >

**Pozakasywanie**, a, blm., czynność cz. **Pozakasywać**.

**Pozakażać**, a, ał *zakazić jedno po drugim* < Po + Zakażać >

**Pozakażanie**, a, blm., czynność cz. **Pozakażać**.

**Pozakastowy** *poza kastą lub kastami będący, nie należący do kasty, do kast*: Plemiona uważane za pozakastowe wyrzutki ludności indyjskiej. Kart. < 2. Poza + Kastowy >

**Pozakazywać**, uje, ywał *zakazać jednego po drugim; zakazać wielu osobom*. < Po + Zakazywać >

**Pozakazywanie**, a, blm., czynność cz. **Pozakazywać**.

**Pozakąsywać**, uje, ywał *zakąsić kolejno, jeden po drugiej; zakąsić wielu rzeczy* < Po + Zakąsywać >

**Pozakąsywanie**, a, blm., czynność cz. **Pozakąsywać**.

**Pozakisać**, a, ał *zakisnąć kolejno, jedno po drugim* < Po + Zakisać >

**Pozakisanie**, a, blm., czynność cz. **Pozakisać**.

**Pozaklasowy** *poza klasą będący, poza klasami istniejący*: Chcą, aby różnych wyznań duchowni wykładali w godzinach pozaklasowych na żądanie rodziców naukę religji dzieciom. Ozap. < 2. Poza + Klasowy >

**Pozaklasztorny** *poza klasztorem będący, mieszkający poza klasztorem przebywający*: Terejarz P. < 2. Poza + Klasztorny >

**Pozakląkać**, a, ał p. **Pozaklęsać**. < Po + Zakląkać >

**Pozakląkanie**, a, blm., czynność cz. **Pozakląkać**.

**Pozaklejać**, a, ał *zakleić jedno po drugim; zakleić w wielu miejscach*: Koperty pozaklejał. Jeż. Chałupy ze ścianami zabierającemi ś. do spoczynku i szybami pozaklejanemi brudną bibułą. Orzesz. < Po + Zaklejać >

**Pozaklejanie**, a, blm., czynność cz. **Pozaklejać**.

**Pozaklękać**, a, ał p. **Pozaklęsać**: Myślę sobie: gdyby człek trochę s. po ziemi przeszedł? bo aż nogi pozaklękały, tylko ś. ustawicznie pływa a pływa. Krasz. < Po + Zaklękać >

**Pozaklękanie**, a, blm., czynność cz. **Pozaklękać**.

**Pozaklęsać**, a, ał, **Pozaklękać**, **Pozakląkać** *zaklęsnąć kolejno, jedno po drugim*. < Po + Zaklęsać >

**Pozaklęsanie**, a, blm., czynność cz. **Pozaklęsać**.

**Pozaklinać**, a, ał *zakląć jedno (a. jednego) po drugim*. P. ś. *zakląć ś. kolejno, jeden po drugim*. < Po + Zaklinać >

**Pozaklinanie**, a, blm., czynność cz. **Pozaklinać**.

**Pozaklinanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pozaklinać ś.**

**Pozakładać**, a, ał *założyć jedno po drugim; założyć w wielu miejscach*: Jezuici pozakładali osobne po przedmieściach szkółki. Sniad. Szczęsny pierwszy w Ukrainie pozakładał angielskie ogrody. Chrząszcz. Strudzone wojsko królewskie pozakładało ognie i ogrzewało swe pokostniałe członki. Moracz. Trojańczykowie do wozów muły i woły pozakładali. Mł. Pozasuwali czapki na czoła, pozakładali ręce w rękawy. Jeż. Dziewczęta z pozakładanemi rękami dumały. Krasz. Pelikany siadały tuż koło mnie i pozakładawszy głowy na grzbiety, przypatrywały ś. filozoficznie wszystkiemu. Sienk. P. ś. *założyć ś. kolejno, jeden po drugim*. < Po + Zakładać >

**Pozakładanie**, a, blm., czynność cz. **Pozakładać**.

**Pozakładanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pozakładać ś.**

**Pozakłócać**, a, ał *zakłócić jedno po drugim; zakłócić w wielu razach*. < Po + Zakłócać >

**Pozakłócanie**, a, blm., czynność cz. **Pozakłócać**.

**Pozakłówać**, a, ał, **Pozakłuwać** *zakłóć jedno po drugim; zakłóć w wielu miejscach*. < Po + Zakłówać >

**Pozakłówanie**, a, blm., czynność cz. **Pozakłówać**.

**Pozakłuwać**, a, ał p. **Pozakłówać**.

**Pozakłuwanie**, a, blm., czynność cz. **Pozakłuwać**.

**Pozakonkursowy** *nie objęty konkursem, nie stawający lub nie przedstawiony do konkursu*: Do oceny wzięto 16 gatunków nasion konkursowych, a nadto 9 gatunków pozakonkursowych. < 2. Poza + Konkursowy >

**Pozakończać**, a, ał *zakończyć jedno po drugim; zakończyć w wielu miejscach*. < Po + Zakończać >

**Pozakończanie**, a, blm., czynność cz. **Pozakończać**.

**Pozakopywać**, uje, ywał *zakopać jedno po drugim*: Chłop siedzi na pieniądzach, garnczków ma pozakopywanych, nie wiem, ile, tylko ś. tai. Krasz. Byle nie pozakopywali wprzódy skarbów swych. Krasz. Trupy pozakopywano i popalono, aby powietrza nie psuły. Krasz. P. ś. *zakopać ś. kolejno, jeden po drugim*: Najśmielsi pozakopywali ś. w lochach, dołach i pokopanych pod domami pieczarach. Krasz. < Po + Zakopywać >

**Pozakopywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozakopywać.**

**Pozakopywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozakopywać ś.**

**Pozakorzeniać, a, ał** *zakorzenić jedno po drugim; zakorzenić w wielu miejscach.* **P. ś.** *zakorzenić ś. kolejno, jedno po drugim; zakorzenić ś. w wielu miejscach.* <Po + Zakorzeniać>

**Pozakorzenianie, a,** blm., czynność cz. **Pozakorzeniać.**

**Pozakorzenianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozakorzeniać ś.**

**Pozakościelny** *poza kościołem będący, odbywający ś.:* Należały jeszcze okolicznościowe opłaty księdzu za spełnienie pewnych funkcji pozakościelnych. Pleb. <2. Poza + Kościelny>

**Pozakowywać, a, ał** p. **Pozakuwać.** <Po + Zakowywać>

**Pozakowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozakowywać.**

**Pozakradać się, a ś., ał ś.** *zakraść ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zakradać ś.>

**Pozakradanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozakradać ś.**

**Pozakrajowy** *z poza kraju pochodzący, poza krajem będący, niekrajowy, zagraniczny:* Oni na polu polityki pozakrajowej tępią uczucia narodowe. Biel. P. Obowiązek wkładany na elektów, aby z własnych swych pozakrajowych funduszów utrzymywali w Polsce cudzoziemskie wojsko. Tarn. <2. Poza + Krajowy>

**Pozakratkowy** *poza kratkami sądowemi będący, odbywający ś.:* Sprawy pozakratkowe, radcostwo prawne prawie w zupełności go absorbowały. Kraus. <2. Poza + Kratkowy>

**Pozakratowy** *będący, odbywający ś. poza kratą zakonną; z poza kraty zakonnej pochodzący:* Dobrze zasłużonym nazywa ś. tam człowiek, nie bacząc na jego przeszłość pozakratową, posłuszny rozkazom ogółu. Rol. <2. Poza + Kratowy>

**Pozakrawać, a, ał** *zakrajać jedno po drugim; zakrajać w wielu miejscach.* <Po + Zakrawać>

**Pozakrawanie, a,** blm., czynność cz. **Pozakrawać.**

**[Pozakrącać, a, ał]** p. **Pozakręcać.** <Po + Zakrącać>

**[Pozakrącanie, a,** blm.] czynność cz. **Pozakrącać.**

**Pozakresowy** *poza kresami będący, z za kresów pochodzący, zagraniczny:* Przybył gwoli zwiedzenia pozakresowych stepów i Zaporoża. Dub. M. <2. Poza + Kresowy>

**Pozakreślać, a, ał** *zakreślić jedno po drugim; zakreślić w wielu miejscach:* Przysyła babci stosy dzienników, zawierających pozakreślane czerwonym ołówkiem sprawozdania Zag. <Po + Zakreślać>

**Pozakreślanie, a,** blm., czynność cz. **Pozakreślać.**

**Pozakręcać, a, ał, [Pozakrącać]** *zakręcić jedno po drugim; zakręcić w wielu miejscach:* P. kurki. P. włosy. Suwki jakieś z pozakręcanemi ogony wężowemi. Krasz. Peruka jego pozakręcana była w misterne i faliste pukle. Sienk. <Po + Zakręcać>

**Pozakręcanie, a,** blm., czynność cz. **Pozakręcać.**

**Pozakrwawiać, a, ał** *zakrwawić jedno po drugim; zakrwawić w wielu miejscach:* W południe, zrabuje, pozakrwawia miecze, zapali wioskę i dalej ucieczę. Syrok. <Po + Zakrwawiać>

**Pozakrwawianie, a,** blm., czynność cz. **Pozakrwawiać.**

**Pozakrywać, a, ał** *zakryć jedno po drugim; zakryć w wielu miejscach:* Wnet czerń lasy zapełni, a stepy pozakrywa. Krasz. Trumny pozakrywane całunami. Orzesz. Szlachta pozakrywała oczy rękoma, mnisi nasunęli na głowy kaptury. Sienk. <Po + Zakrywać>

**Pozakrywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozakrywać.**

**Pozakrzywiać, a, ał, †Pozakrzywić** *jedno po drugim zakrzywić; zakrzywić w wielu miejscach.* **P. ś.** *zakrzywić ś. kolejno, jedno po drugim; zakrzywić ś. w wielu miejscach.* <Po + Zakrzywiać>

**Pozakrzywianie, a,** blm., czynność cz. **Pozakrzywiać.**

**Pozakrzywianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozakrzywiać ś.**

**†Pozakrzywić, i, ił i †P. ś.** p. **Pozakrzywiać:** Baran z rogami koło skroni pozakrzywionemi. Otw. <Po + Zakrzywić>

**†Pozakrzywienie, a,** blm., czynność cz. **Pozakrzywić.**

**†Pozakrzywienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozakrzywić ś.**

**Pozakulisowy** *poza kulisami będący, odbywający ś.:* W świecie pozakulisowym wiadomo doskonale, ilu przeciwników ma lord Rosebury w samym gabinecie. <2. Poza + Kulisowy>

**Pozakupować, uje, ował** p. **Pozakupywać:** Pozakupowawszy wiele ziem, majątek swój o wiele powiększył i zaokrąglił. Kaczk. <Po + Zakupować>

**Pozakupowanie, a,** blm., czynność cz. **Pozakupować.**

**Pozakupywać, uje, ywał, Pozakupować** *zakupić jedno po drugim; zakupić wielokrotnie:* Było tam jeszcze i szlachty procesowiczów i palestrantów, którzy sobie domy tam pozakupywali. Kaczk. <Po + Zakupywać>

**Pozakupywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozakupywać.**

**Pozakurzać, a, ał** *zakurzyć jedno po drugim; zakurzyć w wielu miejscach.* <Po + Zakurzać>

**Pozakurzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozakurzać.**

**Pozakuwać, a, ał, Pozakowywać** *zakuć jedno (a jednego) po drugim:* Zbiegi mówiły z przerażeniem o ludziach całych w żelazo pozakuwanych, ze szczytami kruszcowemi. Krasz. <Po + Zakuwać>

**Pozakuwanie, a,** blm., czynność cz. **Pozakuwać.**

**Pozakwaszać, a, ał** *zakwasić jedno po drugim.* <Po + Zakwaszać>

**Pozakwaszanie, a,** blm., czynność cz. **Pozakwaszać.**

**Pozakwitać, a, ał** *zakwitnąć kolejno, jeden po drugim; zakwitnąć w wielu miejscach.* <Po + Zakwitać>

**Pozakwitanie, a,** blm., czynność cz. **Pozakwitać.**

**× Pozalasie, a,** lm **a** *miejscowość poza lasem:* Tam na pozalasiu jakieś światełka. Słow. <2. Poza + *Lasie, od Las>

**Pozalecać, a, ał** *zalecić jednego (a. jedno) po drugim.* **P. ś.** *spędzić pewien czas na zalecaniu ś.* <Po + Zalecać>

**Pozalecanie, a,** blm., czynność cz. **Pozalecać.**

**Pozalecanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozalecać ś.**

**Pozalegać, a, ał** *zalec jedno po drugim; zalec kolejno, jedno po drugim:* Pozalegali ludzisko poniżej kon. P. w polatkach. <Po + Zalegać>

**Pozaleganie, a**, blm., czynność cz. **Pozalegać.**

**[Pozalenie, a, blm.]** czynność cz. **Pozalić.**

**Pozalepiać, a, ał** *zalepiać jedno po drugim; zalepiać w wielu miejscach:* Iracia, jakby im kto gęby pozalepiał, umilkli. Krasz. Okna pozalepiane, tynki poobrywane. krasz. <Po + Zalepiać>

**Pozalepianie, a**, blm., czynność cz. **Pozalepiać.**

**Pozalewać, a, ał** *zalać jedno po drugim; zalać w wielu miejscach:* Łódź zbita z prostych desek, pozalewanych smołą na szczelinach. Jeż. Podczas owie gardła nam pozalewają winem mniej kwaśnym, niż twoje. Orzesz. **P. ś.** *zalać ś. kolejno, jeden po drugim; zalać ś. w wielu miejscach.* <Po + Zalewać>

**Pozalewanie, a**, blm., czynność cz. **Pozalewać.**

**Pozalewanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozalewać ś.**

**Pozalęgać się, a ś., ał ś.** *zalęc ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Zalęgać>

**Pozalęganie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozalęgać ś.**

**Pozaliczać, a, ał** *zaliczyć jedno (a. jednego) po drugim; zaliczyć w wielu razach.* <Po + Zaliczać>

**Pozaliczanie, a**, blm., czynność cz. **Pozaliczać.**

**[Pozalić, i, il]** *omaścić, okraścić jedzenie:* P. świniom a. kurom zarcie.

**Pozalogicznie** przys. od **Pozalogiczny:** Mamy czysto łacińskie wyrazy portique, capital, naśladowane P. z pisarzy klasycznych. Lange.

**Pozalogiczny** *nie mający związku z logiką, nielogiczny:* Przyczyny socjalne podzielić musimy na dwa rodzaje: logiczne i pozalogiczne. Lange. Prawa pozalogiczne. Lange. <2. Poza + Logiczny>

**Pozaludniać, a, ał** *zaludnić jedno po drugim; zaludnić w wielu miejscach.* Duszę moją pozaludniał tłumem żyjących myśli. Krasiń. **P. ś.** *zaludnić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Zaludniać>

**Pozaludnianie, a**, blm., czynność cz. **Pozaludniać.**

**Pozaludowy** *nie należący do ludu, nie mający nic wspólnego z ludem, nieludowy:* Świat P. występuje tam zdaleka. Kasz. <2. Poza + Ludowy>

**Pozaludzki** *nie mający nic wspólnego z ludzkim, nadludzki:* Nawykł do przerzucania ś. na pozaludzkie, całkiem metafizyczne stanowisko. Spas. <2. Poza + Ludzki>

**Pozałamywać, uje, ywał** *załamać jedno po drugim; załamać w wielu miejscach:* Pozałamywały ręce. Krasz. Spuszczone głowy widać było i ręce pozałamywane. Krasz. **P. ś.** *załamać ś. kolejno, jedno po drugim; załamać ś. w wielu miejscach.* <Po + Załamywać>

**Pozałamywanie, a**, blm., czynność cz. **Pozałamywać.**

**Pozałamywanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozałamywać ś.**

**Pozałatwiać, a, ał** *załatwić jedno po drugim:* Proszę cię, żebyś mi to jutro wszystko pozałatwiał bez zwłoki. Kaczk. Pokończył czynności kancelaryjne, pozałatwiał interesa sądowe. Bał. **P. ś.** *załatwić ś. kolejno, jeden po drugim; załatwić ś. w wielu razach.* <Po + Załatwiać>

**Pozałatwianie, a**, blm., czynność cz. **Pozałatwiać.**

**Pozałatwianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozałatwiać ś.**

**Pozałazić, i, ił** *zaleźć kolejno, jedno po drugim; zalezć w wielu miejscach.* <Po + Załazić>

**Pozałażenie, a**, blm., czynność cz. **Pozałazić.**

**[Pozałoński]** *pozaprzeszły:* Rok P. <2. Poza + Łoński>

**Pozamaciczny** *na zewnątrz macicy będący, odbywający ś.:* Ciąża pozamaciczna (graviditas extrauterina). Guz P. (tumor retrouterinus). Wytwarza ś. dopiero w życiu pozamacicznym... <2. Poza + Maciczny>

**Pozamakać, a, ał** *zamoknąć kolejno, jedno po drugim; zamoknąć w wielu miejscach:* Od deszczu broń i prochy pozamakały. Nar. <Po + Zamakać>

**Pozamakanie, a**, blm., czynność cz. **Pozamakać.**

**Pozamalowywać, uje, ywał** *zamalować jedno po drugim; zamalować w wielu miejscach.* <Po + Zamalowywać>

**Pozamalowywanie, a**, blm., czynność cz. **Pozamalowywać.**

**Pozamałżeński** *poza małżeństwem będący, odbywany:* Pozamałżeńskie obcowanie płciowe mężczyzn z kobietami niezamężnemi, heteryzm. <2. Poza + Małżeński>

**Pozamartwiać się, a ś., ał ś.** *zmartwić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zamartwiać ś.>

**Pozamartwianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozamartwiać ś.**

**1. Pozamarzać, a, ał** *zamorzyć jednego po drugim, pomorzyć.* <Po + *Zamarzać, od Zamorzyć>

**2. Pozamarzać, a, ał** (Pozamar-zać) *zamarznąć kolejno, jedno po drugim; zamarznąć w wielu miejscach.* <Po + Zamarzać>

× **Pozamarzały** (Pozamar-zały) *który pozamarzał:* Okna były pozamarzałe i brudne tak, że w izbie o białym dniu mrok panował. Krasz. <Od 2. Pozamarzać>

**1. Pozamarzanie, a**, blm., czynność cz. **1. Pozamarzać.**

**2. Pozamarzanie, a**, blm. (Pozamar-zanie) czynność cz. **2. Pozamarzać.**

**Pozamaskowywać, uje, ywał** *zamaskować jedno po drugim; zamaskować w wielu miejscach.* <Po + Zamaskowywać>

**Pozamaskowywanie, a**, blm., czynność cz. **Pozamaskowywać.**

**Pozamaterjalny** *nie należący do materjalnego, nie mający z nim nic wspólnego, nie materjalny, duchowy:* Niema żadnych bytów pozamaterjalnych. Prus. <2. Poza + Materjalny>

**Pozamawiać, a, ał** *zamówić jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *zamówić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zamawiać>

**Pozamawianie, a**, blm., czynność cz. **Pozamawiać.**

**Pozamawianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozamawiać ś.**

**Pozamazywać, uje, ywał** *zamazać jedno po drugim; zamazać w wielu miejscach.* **P. ś.** *zamazać ś. kolejno, jedno po drugim; zamazać ś. w wielu miejscach.* <Po + Zamazywać>

**Pozamazywanie, a**, blm., czynność cz. **Pozamazywać.**

**Pozamazywanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozamazywać ś.**

**Pozameldowywać, uje, ywał** *zameldować jednego po drugim.* **P. ś.** *zameldować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zameldowywać>

**Pozameldowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozameldowywać.**

**Pozameldowywanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozameldowywać ś.**

**Pozamęczać, a, ał** *zamęczyć jednego po drugim:* Lękał ś., aby ich, jako mniemanych winowajców, nie pozamęczano. Krasz. **P. ś.** *zamęczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zamęczać>

**Pozamęczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozamęczać.**

**Pozamęczanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozamęczać ś.**

**Pozamiatać, a, ał** *zamieść jedno po drugim; zamieść w wielu miejscach:* Pozamiatała, poukładała. Jeż. <Po + Zamiatać>

**Pozamiatanie, a,** blm., czynność cz. **Pozamiatać.**

**Pozamiejscowy** *nie z tego miejsca pochodzący, nietutejszy, zamiejscowy:* Wielu mieszkańców pozamiejscowych zapisuje ś. do kategorji służących, najemników. <2. Poza + Miejscowy>

**Pozamiejski** *z za miasta pochodzący, poza miastem istniejący, zamiejski:* Targ P. <2. Poza + Miejski>

**Pozamieniać, a, ał** *zamienić jedno po drugim:* Wiele najpiękniejszych i najdawniejszych kościołów pozamieniano na magazyny, na koszary lub na biura rządowe. **P. ś.** *zamienić ś. (na co) jeden z drugim; zamienić jeden drugiemu:* P. kalosze, parasole. <Po + Zamieniać>

**Pozamienianie, a,** blm., czynność cz. **Pozamieniać.**

**Pozamienianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozamieniać ś.**

**Pozamierać, a, ał** *zamrzeć kolejno, jedno po drugim:* (Ryby) pozamierały, zamorzone ognistym oddechem Hefesta. Ml. <Po + Zamierać>

**Pozamieranie, a,** blm., czynność cz. **Pozamierać.**

**Pozamieszczać, a, ał** *zamieścić jedno po drugim; zamieścić w wielu razach, miejscach.* <Po + Zamieszczać>

**Pozamieszczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozamieszczać.**

**Pozamieszczański** *nie należący do mieszczan, niewłaściwy mieszczanom, nie mający nic wspólnego z mieszczańskim, niemieszczański.* <2. Poza + Mieszczański>

**Pozamigdałkowy** *znajdujący ś. poza migdałkami.* Patol.: Ropień P. (abscessus retrotonsillaris). <2. Poza + Migdałkowy>

**Pozamilkać, a, ał** *zamilknąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zamilkać>

**Pozamilkanie, a,** blm., czynność cz. **Pozamilkać.**

†**Pozamordować, uje, ował** *zamordować:* Darjus Baltazara opiłego P. kazał. Wer. <Po + Zamordować>

†**Pozamordowanie, a,** blm., czynność cz. **Pozamordować.**

**Pozamorski** *z poza morza pochodzący, poza morzem będący, zamorski:* Pozamorskie kraje. Troc. <2. Poza + Morski>

**Pozamorze, a,** lm. a *kraj, okolica poza morzem, z tamtej strony morza leżąca.* <2. Poza + Morze>

**Pozamrażać, a, ał** *zamrozić jedno po drugim; zamrozić w wielu miejscach:* Pozamrażał wszystkie płytkie i wolniej płynące odnogi. Matl. <Po + Zamrażać>

**Pozamrażanie, a,** blm., czynność cz. **Pozamrażać.**

**Pozamotywać, uje, ywał** *zamotać jedno po drugim; zamotać w wielu miejscach, razach.* <Po + Zamotywać>

**Pozamotywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozamotywać.**

**Pozamraczać, a, ał** *zamroczyć jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Zamraczać>

**Pozamraczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozamraczać.**

**Pozamrużać, a, ał** *zamrużyć jedno (oko) po drugim; zamrużyć (oczy) kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zamrużać>

**Pozamrużanie, a,** blm., czynność cz. **Pozamrużać.**

**Pozamulać, a, ał** *zamulić jedno po drugim; zamulić w wielu miejscach.* <Po + Zamulać>

**Pozamulanie, a,** blm., czynność cz. **Pozamulać.**

**Pozamurowywać, uje, ywał** *jedno po drugim zamurować, pozapełniać murem:* P. framugi. Kazał drzwi wszystkie P. Star. <Po + Zamurowywać>

**Pozamurowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozamurowywać.**

**Pozamydlać, a, ał** *zamydlić jedno po drugim; zamydlić w wielu miejscach:* P. oczy. <Po + Zamydlać>

**Pozamydlanie, a,** blm., czynność cz. **Pozamydlać.**

**Pozamykać, a, ał** *zamknąć jedno po drugim; zamknąć w wielu miejscach:* Okna i drzwi pozamykawszy. Haur. W kłody nogi ich były pozamykane. Gil. Do zamku karet i nikogo nie wpuszczają, łańcuchami bramy pozamykawszy i działa w nich pozataczawszy. Szaj. W oknach pozamykane były okiennice. Krasz. **P. ś.** *zamknąć ś. kolejno, jeden po drugim; zamknąć ś. w wielu miejscach:* Będziemy ś. tu mogli należycie P. L. Rany ś. pozamykały i przyschły. Krasz. <Po + Zamykać>

**Pozamykanie, a,** blm., czynność cz. **Pozamykać.**

**Pozamykanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozamykać ś.**

**Pozamyślać się, a ś., ał ś.** *zamyślić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zamyślać ś.>

**Pozamyślanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozamyślać ś.**

**Pozaniedbywać, uje, ywał** *zaniedbać jedno po drugim.* L. **P. ś.** *zaniedbać ś. kolejno, jeden po drugim; zaniedbać ś. w wielu razach.* <Po + Zaniedbywać>

**Pozaniedbywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaniedbywać.**

**Pozaniedbywanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozaniedbywać ś.**

**Pozaniemagać, a, ał** *zaniemóc kolejno, jeden po drugim; zaniemóc wielokrotnie.* <Po + Zaniemagać>

**Pozaniemaganie, a,** blm., czynność cz. **Pozaniemagać.**

**Pozaniemiecki** *nie tyczący ś. Niemców a. Niemiec, nie mający nic wspólnego z niemieckim, nie niemiecki:* Przybył i trzeci oddział do spraw pozaniemieckich. <2. Poza + Niemiecki>

[Pozaniewczora] *dzień przedwczorajszy, przedwczoraj, przedwczoraju.* Gwar. < 2. Poza + Nie + * Wczora, zam. Wczoraj >

[Pozaniewitro, a, la, a] *dzień pojutrzejszy, pojutrze.*

**Pozanikać, a, ał** *zanikać kolejno, jeden po drugim; zanikać w wielu miejscach, razach.* < Po + Zanikać >

**Pozanikanie, a,** blm., czynność cz. **Pozanikać.**

**Pozanitowywać, uje, ywał** *zanitować jedno po drugim; zanitować w wielu miejscach.* < Po + Zanitowywać >

**Pozanitowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozanitowywać.**

**Pozanosić, i, ił** *zanieść jedno po drugim; zanieść w wiele miejsc.* < Po + Zanosić >

**Pozanoszenie, a,** blm., czynność cz. **Pozanosić.**

**Pozanudzać, a, ał** *zanudzić jednego po drugim.* **P. ś.** *zanudzać ś. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Zanudzać >

**Pozanudzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozanudzać.**

**Pozanudzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozanudzać ś.**

**Pozanurzać, a, ał** *zanurzyć jedno po drugim; zanurzyć wielokrotnie.* **P. ś.** *zanurzyć ś. kolejno, jeden po drugim; zanurzyć ś. wielokrotnie.* < Po + Zanurzać >

**Pozanurzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozanurzać.**

**Pozanurzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozanurzać ś.**

**Pozaobozowy** *poza obrębem obozu znajdujący ś., odbywający ś.:* Posterunek P. Służba pozaobozowa < 2. Poza + Obozowy >

**Pozaoczenie** przys. od **Pozaoczny:** I mnie ś. parę razy porządnie dostało, a co gorsza, że P., przez trzecie i czwarte osoby

**Pozaoczny** *poza oczyma będący, odbywający ś., zaoczny:* Wyrok P. < 2. Poza + Oczny >

**Pozaogniać, a, ał** *zaognić jedno po drugim; zaognić w wielu miejscach.* **P. ś.** *zaognić ś. kolejno, jedno po drugim; zaognić ś. w wielu miejscach.* < Po + Zaogniać >

**Pozaognianie, a,** blm., czynność cz. **Pozaogniać.**

**Pozaognianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozaogniać ś.**

**Pozaokrąglać, a, ał** *zaokrąglić jedno po drugim; zaokrąglić w wielu miejscach:* Okienka ważnie, pozaokrąglane w górze. Krasz. < Po + Zaokrąglać >

**Pozaokrąglanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaokrąglać.**

**Pozaonegdaj** nieod. rz. i przys. *dzień przedonegdajszy, przedonegdaj, dnia przedonegdajszego.* < 2. Poza + Onegdaj >

**Pozaopatrywać, uje, ywał** *zaopatrzyć jednego po drugim; zaopatrzyć w wiele rzeczy:* Znalazł papiery w pakiety poskładane, szpagatem powiązywane i w etykiety pozaopatrywane. Jeż. P. **ś.** *zaopatrzyć ś. kolejno, jeden po drugim; zaopatrzyć ś. w wiele rzeczy* < Po + Zaopatrywać >

**Pozaopatrywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaopatrywać.**

**Pozaopatrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozaopatrywać ś.**

**Pozaorywać, a, ał** *zaorać jedno po drugim; zaorać w wiele miejsc:* Pozaorywał wymarzłą oziminę < Po + Zaorywać >

**Pozaorywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaorywać.**

**Pozaostrzać, a, ał** *zaostrzyć jedno po drugim; zaostrzyć w wielu miejscach.* **P. ś.** *zaostrzyć ś. kolejno, jedno po drugim; zaostrzyć ś. wielokrotnie.* < Po + Zaostrzać >

**Pozaostrzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaostrzać.**

**Pozaostrzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozaostrzać ś.**

**Pozaoszczędzać, a, ał** *zaoszczędzić jedno po drugim; zaoszczędzić co kolejno, jeden po drugim.* < Po + Zaoszczędzać >

**Pozaoszczędzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaoszczędzać.**

**Pozapadać, a, ał** *zapaść kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; zapaść w wielu miejscach.* **P. ś.** *zapaść ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; zapaść ś. w wielu miejscach.* < Po + Zapadać >

**Pozapadały** *który pozapadał:* Oczy mam pozapadałe z tej ustawicznej zgryzoty. L. < Od Pozapadać >

**Pozapadanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozapadać ś.**

**Pozapadanie, a,** blm., czynność cz. **Pozapadać.**

**Pozapakowywać, uje, ywał** *zapakować jedno po drugim.* < Po + Zapakowywać >

**Pozapakowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozapakowywać.**

**Pozapalać, a, ał** *zapalić jedno po drugim; zapalić w wielu miejscach; zapalić kolejno, jeden po drugim.* **P. ś.** *zapalić ś. kolejno, jedno po drugim; zapalić ś. w wielu miejscach.* < Po + Zapalać >

**Pozapalanie, a,** blm., czynność cz. **Pozapalać.**

**Pozapalanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozapalać ś.**

**Pozapaleniskowy** *leżący poza paleniskiem; działający poza paleniskiem:* Dopalanie pozapaleniskowe następuje, gdy spaliny unoszą z sobą jeszcze gazy palne, które ś. dopalają poza obrębem paleniska. < 2. Poza + Paleniskowy >

**Pozapamiętywać, uje, ywał** 1. *zapamiętać jedno po drugim; zapamiętać w wielu razach; zapamiętać kolejno, jeden po drugim.* 2. † P. *pozapominać:* Rycerstwo i synowie koronni prawie wszystkich trudów i niebezpieczeństwa nieprzyjacielskiego pozapamiętywali i jakoby odżywieni jaką najkosztowniejszą alchemicką wódką. Okol. < Po + Zapamiętywać >

†**Pozapamiętywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozapamiętywać.**

**Pozaparlamentarny** *poza parlamentem powstały, będący, odbywający ś., działający:* Gabinet Taaffe'go był koalicyjno-pozaparlamentarny. < 2. Poza + Parlamentarny >

**Pozapaskudzać, a, ał** *zapaskudzić jedno po drugim; zapaskudzić w wielu miejscach; zapaskudzić co kolejno, jeden po drugim.* < Po + Zapaskudzać >

**Pozapaskudzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozapaskudzać.**

**Pozapełniać, a, ał** *zapełnić jedno po drugim.* **P. ś.** *zapełniać ś. kolejno, jedno po drugim:* Kaptury pozapełniały ś. samemi adherentami książąt Czartoryskich. Rzew. < Po + Zapełniać >

**Pozapełnianie, a,** blm., czynność cz. **Pozapełniać.**

**Pozapełnianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozapełniać ś.**

**Pozaperzać się, a ś., ał ś.** *zaperzyć ś. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Zaperzać ś. >

**Pozaperzanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozaperzać ś.**

**Pozapewniać, a, ał** *zapewnić kolejno, jednego po drugim.* **P. ś.** *zapewnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zapewniać>

**Pozapewnianie, a**, blm., czynność cz. **Pozapewniać.**

**Pozapewnianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozapewniać ś.**

**Pozapędzać, a, ał** *zapędzić jednego po drugim; zapędzić kolejno, jeden po drugim.* **P. ś.** *zapędzić ś. kolejno, jeden po drugim; zapędzić ś. w wielu razach.* <Po + Zapędzać>

**Pozapędzanie, a**, blm., czynność cz. **Pozapędzać.**

**Pozapędzanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozapędzać ś.**

**Pozapieczętowywać, uje, ywał,** × **Pozapieczętywać** *zapieczętować jedno po drugim; zapieczętować w wielu miejscach.* <Po + Zapieczętowywać>

**Pozapieczętowywanie, a**, blm., czynność cz. **Pozapieczętowywać.**

× **Pozapieczętywać, uje, ywał** p. **Pozapieczętowywać:** Pozapieczętywano wszystkie stancje. L. <Po + * Zapieczętywać, od Za + * Pieczętywać, od Pieczęć, Pieczęt->

× **Pozapieczętywanie, a**, blm., czynność cz. **Pozapieczętywać.**

**Pozapiekać, a, ał** *zapiec jedno po drugim; zapiec w wielu miejscach:* Niebo jako miedź zakowane ogniem słonecznym zagony pozapiekało. Gd. <Po + Zapiekać>

**Pozapiekanie, a**, blm., czynność cz. **Pozapiekać.**

**Pozapierać, a, ał** 1. *zaprzeć jedno po drugim; zaprzeć w wielu razach, miejscach:* Pozapierane szczelnie okna jatek i mieszkań. Krasz. 2. [P.] *pozamykać.* 3. *zaprać jedno po drugim; zaprać w wielu miejscach.* **P. ś.** *zaprzeć ś. kolejno, jeden po drugim; zaprzeć ś. w wielu razach.* <Po + Zapierać>

**Pozapieranie, a**, blm., czynność cz. **Pozapierać.**

**Pozapieranie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozapierać ś.**

**Pozapierzać, a, ał** *zapierzyć jednego po drugim; zapierzyć w wielu miejscach.* <Po + Zapierzać>

**Pozapierzanie, a**, blm., czynność cz. **Pozapierzać.**

**Pozapijać, a, ał** *zapić jedno po drugim; zapić kolejno, jeden po drugim.* **P. ś.** *zapić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zapijać>

**Pozapijanie, a**, blm., czynność cz. **Pozapijać.**

**Pozapijanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozapijać ś.**

**Pozapinać, a, ał** *zapiąć jedno po drugim; zapiąć w wielu miejscach:* Suknia nie pozapinana, skóra jakaś na nogach poszarpana. Krasz. **P. ś.** *zapiąć ś. kolejno, jeden po drugim; zapiąć ś. w wielu miejscach.* <Po + Zapinać>

**Pozapinanie, a**, blm., czynność cz. **Pozapinać.**

**Pozapinanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozapinać ś.**

× **Pozapisować, uje, ował** i **P. ś.** p. **Pozapisywać:** Jużem wszystkie próżne miejsca pozapisował. L.

× **Pozapisowanie, a**, blm., czynność cz. **Pozapisować.**

× **Pozapisowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozapisować ś.**

**Pozapisywać, uje, ywał,** × **Pozapisować** *zapisać jedno po drugim; zapisać w wielu miejscach.* **P. ś.** *zapisać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zapisywać>

**Pozapisywanie, a**, blm., czynność cz. **Pozapisywać.**

**Pozapisywanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozapisywać ś.**

**Pozaplatać, a, ał** *zapleść jedno po drugim; zapleść w wielu miejscach.* <Po + Zaplatać>

**Pozaplatanie, a**, blm., czynność cz. **Pozaplatać.**

[**Pozaplatować, uje, ował**] *pozaplątywać (?):* Kiecki nam koło usy pozaplatowali, portecki cyrwone dali i hybaj! do pandurów. Żer. <Ze Śle.>

[**Pozaplatowanie, a**, blm.] czynność cz. **Pozaplatować.**

**Pozaplątywać, uje, ywał** *zaplątać jedno po drugim; zaplątać w wielu miejscach.* <Po + Zaplątywać>

**Pozaplątywanie, a**, blm., czynność cz. **Pozaplątywać.**

**Pozaplemienny** *poza plemieniem znajdujący ś., nie należący do plemienia, obcoplemienny:* Małżeństwo pozaplemienne, które zmusza mężczyznę do szukania żony poza granicami swego plemienia. <2. Poza + Plemienny>

**Pozapleniać, a, ał** *zaplenić jedno po drugim; zaplenić w wielu miejscach.* <Po + Zapleniać>

**Pozaplenianie, a**, blm., czynność cz. **Pozapleniać.**

**Pozaplugawiać, a, ał** *zaplugawić jedno po drugim; zaplugawić w wielu miejscach.* <Po + Zaplugawiać>

**Pozaplugawianie, a**, blm., czynność cz. **Pozaplugawiać.**

**Pozapluwać, a, ał** *zapluć jedno po drugim; zapluć w wielu miejscach.* <Po + Zapluwać>

**Pozapluwanie, a**, blm., czynność cz. **Pozapluwać.**

**Pozapłacać, a, ał** *zapłacić jedno po drugim, popłacić:* Był najpewniejszy, że długi pozapłaca. Rog. <Po + Zapłacać>

**Pozapłacanie, a**, blm., czynność cz. **Pozapłacać.**

**Pozapładniać, a, ał** *jedno po drugim zapłodnić.* <Po + Zapładniać>

**Pozapładnianie, a**, blm., czynność cz. **Pozapładniać.**

**Pozapływać, a, ał** *zapłynąć kolejno, jeden po drugim; zapłynąć w wielu razach.* <Po + Zapływać>

**Pozapływanie, a**, blm., czynność cz. **Pozapływać.**

**Pozapoczynać, a, ał** *zapocząć jedno po drugim; zapocząć w wielu miejscach.* <Po + Zapoczynać>

**Pozapoczynanie, a**, blm., czynność cz. **Pozapoczynać.**

**Pozapodziewać, a, ał** *zapodziać jedno po drugim.* **P. ś.** *zapodziać ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Zapodziewać>

**Pozapodziewanie, a**, blm., czynność cz. **Pozapodziewać.**

**Pozapodziewanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozapodziewać ś.**

**Pozapołykowy** *za połykiem znajdujący ś.* (retropharyngeus). <2. Poza + Połykowy>

**Pozapominać, a, ał, [Pozapomniwać]** *zapomnieć jedno po drugim; zapomnieć kolejno, jeden po drugim:* Wystąpiły nienawiści odwieczne, zemsty pozapominane, urazy stare. Krasz. **P. ś.** *zapomnieć ś. kolejno, jeden po drugim; zapomnieć ś. wielokrotnie.* <Po + Zapominać>

**Pozapominanie, a,** blm., czynność cz. **Pozapominać.**

**Pozapominanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozapominać ś.**

**[Pozapomniwać, a, ał]** p **Pozapominać.**

**[Pozapomniwanie, a,** blm.] czynność cz. **Pozapomniwać.**

**Pozapowiadać, a, ał** *zapowiedzieć jedno po drugim; zapowiedzieć w wielu razach* <Po + Zapowiadać>

**Pozapowiadanie, a,** blm., czynność cz. **Pozapowiadać.**

**Pozapowietrzać, a, ał** *zapowietrzyć jedno po drugim.* <Po + Zapowietrzać>

**Pozapowietrzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozapowietrzać.**

**Pozapoznawać, aje, awał** *zapoznać z kim, z czym jednego po drugim; zapoznać kogo z wielu osobami, rzeczami:* Pozapoznawał go z urzędnikami otaczającemi Brühla. Krasz. **P. ś.** *zapoznać ś. kolejno, jeden po drugim; zapoznać ś. z wielu osobami.* <Po + Zapoznawać>

**Pozapoznawanie, a,** blm., czynność cz. **Pozapoznawać.**

**Pozapoznawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozapoznawać ś.**

**Pozapozywać, a, ał** *zapozwać jednego po drugim; zapozwać wielokrotnie.* <Po + Zapozywać>

**Pozapozywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozapozywać.**

**Pozapożyczać się, a ś., ał ś.** *zapożyczyć ś. kolejno, jeden po drugim; zapożyczyć ś. wielokrotnie.* <Po + Zapożyczać ś.>

**Pozapożyczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozapożyczać ś.**

**Pozapraszać, a, ał** *zaprosić jednego po drugim; zaprosić kogo kolejno, jeden po drugim:* Nawet najdrobniejszą szlachtę pozapraszała. Krasz. <Po + Zapraszać>

**Pozapraszanie, a,** blm., czynność cz. **Pozapraszać.**

**Pozaprawiać, a, ał, †Pozaprawować** *zaprawić jedno po drugim; zaprawić w wielu miejscach.* <Po + Zaprawiać>

**Pozaprawianie, a,** blm., czynność cz. **Pozaprawiać.**

**†Pozaprawować, uje, ował** p. **Pozaprawiać:** Już i mury założyli i ściany pozaprawowali. Bud. <Po + Zaprawować>

**†Pozaprawowanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaprawować.**

**Pozaprowadzać, a, ał** *zaprowadzić jednego (a. jedno) po drugim; zaprowadzić w wielu miejscach:* P. wodociągi. P. porządek. <Po + Zaprowadzać>

**Pozaprowadzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaprowadzać.**

**Pozaprószać, a, ał** *zaprószyć jedno po drugim; zaprószyć w wielu miejscach* <Po + Zaprószać>

**Pozaprószanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaprószać.**

**[Pozaprzągać, a, ał]** p **Pozaprzęgać.** <Po + Zaprzęgać>

**[Pozaprząganie, a,** blm.] czynność cz. **Pozaprzągać.**

**Pozaprzeczać, a, ał** *zaprzeczyć w wielu razach.* <Po + Zaprzeczać>

**Pozaprzeczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaprzeczać.**

**Pozaprzedawać, aje, awał** *zaprzedać jednego po drugim; zaprzedać co kolejno, jeden po drugim:* Innych mi (Hekubie) synów... Achilles... pozaprzedawał. Ml. **P. ś.** *zaprzedać ś. kolejno, jeden po drugim; zaprzedać ś. wielokrotnie.* <Po + Zaprzedawać>

**Pozaprzedawanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaprzedawać.**

**Pozaprzedawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozaprzedawać ś.**

**Pozaprzepaszczać, a, ał** *zaprzepaścić jedno po drugim.* <Po + Zaprzepaszczać>

**Pozaprzepaszczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaprzepaszczać.**

**Pozaprzestawać, aje, awał** *zaprzestać kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zaprzestawać>

**Pozaprzestawanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaprzestawać.**

**Pozaprzeszły** *który poprzedził zaprzeszły:* Rok P. <2. Poza + Przeszły>

**Pozaprzęgać, a, ał, [Pozaprzągać]** *zaprząc kolejno, jedno po drugim:* Wozy pozaprzęgano i oddział gotowym był w drogę. Krasz. <Po + Zaprzęgać>

**Pozaprzęganie, a,** blm., czynność cz. **Pozaprzęgać.**

**Pozaprzyszły** *który nastąpi po przyszłym:* Zapewne ś. z niemi aż w P. rok obaczę. Słow. <2. Poza + Przyszły>

**Pozapuchać, a, ał** *zapuchnąć kolejno, jeden po drugim; zapuchnąć w wielu miejscach.* <Po + Zapuchać>

**Pozapuchanie, a,** blm., czynność cz. **Pozapuchać.**

**Pozapuszczać, a, ał** *zapuścić kolejno, jedno po drugim:* Pozapuszczawszy żaluzje, będzie marzył. Hös. Pozapuszczali brody. <Po + Zapuszczać>

**Pozapuszczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozapuszczać.**

**Pozapychać, a, ał** *zapchać jedno po drugim; zapchać w wielu miejscach; zapchać co kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zapychać>

**Pozapychanie, a,** blm., czynność cz. **Pozapychać.**

**Pozapytywać, uje, ywał** *zapytać jednego po drugim; zapytać w wielu razach.* <Po + Zapytywać>

**Pozapytywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozapytywać.**

**Pozarabiać, a, ał** *zarobić jedno po drugim; zarobić w wielu miejscach.* <Po + Zarabiać>

**Pozarabianie, a,** blm., czynność cz. **Pozarabiać.**

**Pozaradzać, a, ał** *zaradzić w wielu razach.* <Po + Zaradzać>

**Pozaradzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaradzać.**

**Pozarastać, a, ał** *zarosnąć w wielu miejscach; zarosnąć jedno po drugim:* Pola uprawne niegdyś lasami pozarastały. Lel. <Po + Zarastać>

**Pozarastały, Pozarastany** *który pozarastał:* Okolica była nizka, błotnista, trzcinami, sitowiem,

łozą i szuwarami pozarastała. Krasz. <Od Pozarastać>

**Pozarastanie**, a, blm., czynność cz. **Pozarastać.**

**Pozarastany** p. **Pozarastały.**

†**Pozaraszczać**, a, ał *zarościć jedno po drugim, pokryć jedno po drugim roślinnością:* Nie bez pagórka jednak i nizkiej doliny, które pozaraszczały gęste rokiciny. Pot. <Po + Zaraszczać>

†**Pozaraszczanie**, a, blm., czynność cz. **Pozaraszczać.**

**Pozarażać**, a, ał *zarazić jednego po drugim; zarazić wielu rzeczami:* Pelagjus wiele ludzi pozarażał swoją nauką. Biel. M. **P. ś.** *zarazić ś. kolejno, jeden po drugim; zarazić ś. wielu rzeczami:* W czasie wojny pozarażawszy ś. francą miasta i wsie, do dziś dnia ta zaraza nie ustąpiła. Perz. Jadem szkodliwej swej mowy sami ś. pozarażają. Ryb. <Po + Zarażać>

**Pozarażanie**, a, blm., czynność cz. **Pozarażać.**

**Pozarażanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pozarażać ś.**

**Pozarąbywać**, uje, ywał *zarąbać jednego (a. jedno) po drugim; zarąbać w wielu miejscach:* Nowe granice pozarąbywano i kopcami obsypano. Krasz. <Po + Zarąbywać>

**Pozarąbywanie**, a, blm., czynność cz. **Pozarąbywać.**

**Pozaręczać**, a, ał *zaręczyć kolejno, jeden po drugim; zaręczyć w wielu razach.* **P. ś.** *zaręczyć ś. kolejno, jeden po drugim; zaręczyć ś. z wielu osobami.* <Po + Zaręczać>

**Pozaręczanie**, a, blm., czynność cz. **Pozaręczać.**

**Pozaręczanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pozaręczać ś.**

[**Pozaręczyciel**, a, lm. e] *świadek za poręką.* Sł. wil. <Od *Pozaręczyć, od 2. Poza + Ręczyć>

**Pozarodek**, dka, lm. dki *zarodek po wyjściu z zarodka.* <Po + Zarodek>

**Pozarodkowy** przym. od **Pozarodek:** Rozwój P. owadu.

**Pozarogatkowy** *poza rogatkami będący, odbywający ś., pozamiejski, zarogatkowy, zamiejski:* Wycieczka, okolica pozarogatkowa. <2. Poza + Rogatkowy>

**Pozarównywać**, a, ał *zarównać jedno po drugim; zarównać w wielu miejscach.* <Po + Zarównywać>

**Pozarównywanie**, a, blm., czynność cz. **Pozarównywać.**

**Pozarumieniać**, a, ał *zarumienić jedno po drugim; zarumienić w wielu miejscach.* **P. ś.** *zarumienić ś. kolejno, jeden po drugim; zarumienić ś. w wielu miejscach.* <Po + Zarumieniać>

**Pozarumienianie**, a, blm., czynność cz. **Pozarumieniać.**

**Pozarumienianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pozarumieniać ś.**

**Pozarybiać**, a, ał *zarybić jedno po drugim; zarybić w wielu miejscach.* <Po + Zarybiać>

**Pozarybianie**, a, blm., czynność cz. **Pozarybiać.**

**Pozaryglowywać**, uje, ywał *pozamykać na rygle:* P. okiennice. Krasz. <Po + Zaryglowywać>

**Pozaryglowywanie**, a, blm., czynność cz. **Pozaryglowywać.**

**Pozarywać**, a, ał *zarwać jedno (a. jednego) po drugim:* Uciekł z jakąś lafiryndą, pozarywał dużo gości. Bał. **P. ś.** *zarwać ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Zarywać>

**Pozarywanie**, a, blm., czynność cz. **Pozarywać.**

**Pozarywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pozarywać ś.**

**Pozarządzać**, a, ał *zarządzić jedno po drugim:* Pozarządzał naprawy. Kaczk. <Po + Zarządzać>

**Pozarządzanie**, a, blm., czynność cz. **Pozarządzać.**

**Pozarzekać się**, a ś., ał ś. *zarzec ś. kolejno, jeden po drugim; zarzec ś. wielu rzeczy.* <Po + Zarzekać ś.>

**Pozarzekanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pozarzekać ś.**

**Pozarzucać**, a, ał *zarzucić jedno po drugim; zarzucić co w wielu miejscach:* Powrozy mieli pozarzucane na szyję. Krasz. Niebo wisiało wysoko, niby ta modrawa płachta, zrzadka jeno pozarzucana białemi chustami strzępiastych chmur. Reym. <Po + Zarzucać>

**Pozarzucanie**, a, blm., czynność cz. **Pozarzucać.**

**Pozarzynać**, a, ał *zarznąć jedno po drugim; zarznąć w wielu miejscach; zarznąć jednego po drugim:* Na śmiecisku pod stołbem młodzieniec, na jeziorze pozarzynane męże wołają: Krew za krew! Krasz. Rodziny pozarzynane. Lel. **P. ś.** *zarznąć ś. kolejno, jeden po drugim; zarznąć ś. w wielu miejscach; zarznąć jeden drugiego:* A kto tu na tym grodzie naszą bracią popoił, odurzył, że ś. pozarzynali? Krasz. <Po + Zarzynać>

**Pozarzynanie**, a, blm., czynność cz. **Pozarzynać.**

**Pozarzynanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pozarzynać ś.**

**Pozasadzać**, a, ał *zasadzić jedno po drugim:* Drzewka systematycznie na wygonach pozasadzane. Orzesz. Pozasadzali białe chusty na miecze i poczęli niemi powiewać. Sienk. Bóg rybami pozasadzał wody. L. <Po + Zasadzać>

**Pozasadzanie**, a, blm., czynność cz. **Pozasadzać.**

**Pozasalonowy** *poza salonem znajdujący ś., przebywający; niesalonowy:* Czy to naprawdę istota nadludzka, a przynajmniej pozasalonowa? Prus. <2. Poza + Salonowy>

**Pozasądownie** przys. od **Pozasądowny:** Na nic nie zdały ś. wszelkie prośby o zwłokę i odroczenie sprawy, przez patrona P. wnoszone. Kraus.

**Pozasądowny** p. **Pozasądowy.** <2. Poza + Sądowny>

**Pozasądowy, Pozasądowny** *poza sądem będący, bez udziału sądu dokonany:* Umowa pozasądowa. Materjał do gruntownego obeznania ś. z pozasądową machiną. Kraus. <2. Poza + Sądowy>

**Pozasądzać**, a, ał *zasądzić jedno po drugim; zasądzić w wielu razach.* <Po + Zasądzać>

**Pozasądzanie**, a, blm., czynność cz. **Pozasądzać.**

**Pozasceniczny** *dziejący ś. a. będący poza sceną:* Pozasceniczne czynności inspicjenta. <2. Poza + Sceniczny>

**Pozasejmowy** *poza sejmem będący, dokonany bez udziału sejmu, niesejmowy:* Poseł w czasie pozasejmowym może być uwięziony. <2. Poza + Sejmowy>

**Pozasępiać**, a, ał *zasępić jedno po drugim.* <Po + Zasępiać>

**Pozasępianie**, a, blm., czynność cz. **Pozasępiać.**

**Pozasiadać**, a, ał *[illegible] kolejno, jeden po drugim:* [illegible] przygotowane stoliki do gry; [illegible] wyszedł. Kras. Zie[illegible] pozasiadali [illegible] Kaczk. <Po + [illegible]>

**Pozasiadanie**, a, blm., czynność cz. **Pozasiadać.**

**Pozasiedlać**, a, ał *zasiedlić jedno po drugim.* <Po + Zasiedlać>.

**Pozasiedlanie**, a, blm., czynność cz. **Pozasiedlać.**

**Pozasiewać**, a, ał *zasiać jedno po drugim; za[illegible] w wielu miejscach:* [illegible] weszły poletka [illegible] w jesieni i nie wszystkie zale[illegible] [illegible] uprawy. Jeż. <Po + Zasiewać>

**Pozasiewanie**, a, blm., czynność cz. **Pozasiewać.**

**Pozasięgać**, a, ał *zasięgnąć jednego po drugim; [illegible] kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zasięgać>

**Pozasięganie**, a, blm., czynność cz. **Pozasięgać.**

**Pozasilać**, a, ał *zasilić jednego po drugim; zasilić [illegible] kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zasilać>

**Pozasilanie**, a, blm., czynność cz. **Pozasilać.**

**Pozaskarbiać**, a, ał *zaskarbić jedno po drugim; [illegible] w wielu [illegible]; zaskarbić co kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zaskarbiać>

**Pozaskarbianie**, a, blm., czynność cz. **Pozaskarbiać.**

**Pozasklepiać**, a, ał *zasklepić jedno po drugim; [illegible] w wielu miejscach.* <Po + Zasklepiać>

**Pozasklepianie**, a, blm., czynność cz. **Pozasklepiać.**

**Pozasłaniać**, a, ał *zasłonić jedno po drugim; [illegible] w wielu miejscach:* Datki od kluczy [illegible]. Krasz. Walczyć musieli z przybi[illegible] [illegible] i z gołkami pozasłanianemi. Jeż. <Po + Zasłaniać>

**Pozasłanianie**, a, blm., czynność cz. **Pozasłaniać.**

**Pozasługiwać**, uje, iwał *zasłużyć kolejno, jeden po drugim; zasłużyć na jedno po drugiem.* <Po + Zasługiwać>

**Pozasługiwanie**, a, blm., czynność cz. **Pozasługiwać.**

**Pozasłużbowy** *nie w czasie i nie w zakresie służby będący, odbywający ś., nie tyczący ś. służby; [illegible] w służbie:* P. [illegible] anglo-indyj[illegible], [illegible] prezydent międzynarodowego towarzystwa [illegible]. Pozasłużbowe godziny [illegible] na [illegible] północnych [illegible]. <2. Poza + Służbowy>

**Pozasmalać**, a, ał *[illegible]:* Zlał do butelki, zatknął miksturę, by nie uciekła, i poza[illegible] [illegible] z piekła. Syrok. <Po + Zasmalać>

**Pozasmalanie**, a, blm., czynność cz. **Pozasmalać.**

**Pozasmarowywać**, uje, ywał *zasmarować jedno [illegible] w wielu miejscach.* <Po + Zasmarowywać>

**Pozasmarowywanie**, a, blm., czynność cz. **Pozasmarowywać.**

**Pozasmradzać**, a, ał *zasmrodzić jedno po drugim; zasmradzać w wielu miejscach.* <Po + Zasmradzać>

**Pozasmradzanie**, a, blm., czynność cz. **Pozasmradzać.**

**Pozasmucać**, a, ał *zasmucić jednego po drugim.* **P. ś.** *zasmucić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zasmucać>

**Pozasmucanie**, a, blm., czynność cz **Pozasmucać.**

**Pozasmucanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pozasmucać ś.**

**Pozasnowywać**, a, ał p. **Pozasnuwać.** <Po + Zasnowywać>

**Pozasnowywanie**, a, blm., czynność cz. **Pozasnowywać.**

**Pozasnuwać**, a, ał, **Pozasnowywać** *zasnuć jedno po drugim; zasnuć w wielu miejscach:* Pająk gęste a brzydkie pozasnuwa sieci. Syrok. Nagła śmierć regienta wszystkich tych pozasnuwanych sieci pozrywała wątki. Krasz. <Po + Zasnuwać>

**Pozasnuwanie**, a, blm., czynność cz. **Pozasnuwać.**

**Pozaspakajać**, a, ał *zaspokoić jedno (a. jednego) po drugim:* Wszędzie długi pozaspakajałem i regiestra poodbierałem. L. <Po + Zaspakajać>

**Pozaspakajanie**, a, blm., czynność cz. **Pozaspakajać.**

**Pozastanawiać się**, a ś., ał ś. *zastanowić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zastanawiać ś.>

**Pozastanawianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pozastanawiać ś.**

**Pozastanek**, nka, lm. nki *miejsce poza sceną teatralną:* P., *postscenium*, miejsce na rzeczy, które ś. przyzwoicie na samej scenie udawać nie mogły. Podcz. <2. Poza + *Stanek, ST(A)/ST(OJ)>

**Pozastawiać**, a, ał *zastawić jedno po drugim:* Przyległe pokoje pozastawiane były mnóstwem pyłem okrytych, niedonoszonych wynalazków. Krasz. Chytrze ten straszny człek pozastawiał obierze, ale mnie Bóg z nich wyratuje. Sienk. Karmił go podobno dotąd, pozastawiawszy zegarek, łańcuszek i co tylko mógł, u Żydów. Krasz. Klejnoty w części pozastawiane, w części posprzedawane. Krasz. **P. ś.** *zastawić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zastawiać>

**Pozastawianie**, a, blm., czynność cz. **Pozastawiać.**

**Pozastawianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pozastawiać ś.**

**Pozastępować**, uje, ował *zastąpić kolejno, jeden po drugim; zastąpić jedno po drugim:* Że więc gospody były pozastępowane, nie mogli mieć taniej. Pas. <Po + Zastępować>

**Pozastępowanie**, a, blm., czynność cz. **Pozastępować.**

**Pozastosowywać**, uje, ywał *zastosować jedno po drugim; zastosować w wielu razach; zastosować co kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zastosowywać>

**Pozastosowywanie**, a, blm., czynność cz. **Pozastosowywać.**

**Pozastraszać**, a, ał *zastraszyć jednego po drugim; zastraszyć kogo wielu rzeczami.* <Po + Zastraszać>

**Pozastraszanie**, a, blm., czynność cz. **Pozastraszać.**

**Pozastrugiwać, a, ał** *zastrugać jedno po drugim.* <Po+Zastrugiwać>

**Pozastrugiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pozastrugiwać.**

**Pozastrupiać się, a ś., ał ś.** *zastrupić ś. kolejno, jedno po drugim; zastrupić ś. w wielu miejscach.* <Po+Zastrupiać ś>

**Pozastrupianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozastrupiać ś.**

**Pozastrzegać, a, ał** *zastrzec jedno po drugim; zastrzec kolejno, jeden po drugim; zastrzec w wielu razach.* **P. ś.** *zastrzec ś. kolejno, jeden po drugim; zastrzec ś. w wielu razach.* <Po+Zastrzegać>

**Pozastrzeganie, a,** blm., czynność cz. **Pozastrzegać.**

**Pozastrzeganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozastrzegać ś.**

**Pozastrzelać, a, ał** *zastrzelić jednego po drugim:* Teraz ujrzysz na świętej fortecy błyszczące widma, by świętych młodzianków, pozastrzelane nikczemnie. Słow. <Po+Zastrzelać>

**Pozastrzelanie, a,** blm., czynność cz. **Pozastrzelać.**

**Pozastrzykiwać, uje, iwał** *zastrzyknąć jedno po drugim; zastrzyknąć w wielu miejscach, razach; zastrzyknąć kolejno, jeden po drugim.* <Po+Zastrzykiwać>

**Pozastrzykiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pozastrzykiwać.**

**Pozastudzać, a, ał** *zastudzić jedno po drugim; zastudzić kolejno, jeden po drugim.* <Po+Zastudzać>

**Pozastudzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozastudzać.**

**Pozastygać, a, ał** *zastygnąć kolejno, jedno po drugim; zastygnąć w wielu miejscach.* <Po+Zastygać>

**Pozastyganie, a,** blm., czynność cz. **Pozastygać.**

**Pozasuszać, a, ał** *zasuszyć jedno po drugim; zasuszyć kolejno, jeden po drugim.* <Po+Zasuszać>

**Pozasuszanie, a,** blm., czynność cz. **Pozasuszać.**

**Pozasuwać, a, ał** *zasunąć jedno po drugim; zasunąć w wielu miejscach:* U miłościwej pani pozasuwano okiennice. Krasz. Maleńkie okienka, pozasuwane od wnętrza, ledwie cokolwiek światła wpuszczały przez szczeliny. Krasz. **P. ś.** *zasunąć ś. kolejno, jeden po drugim; zasunąć ś. na wszystkie strony:* Będziemy ś. tu mogli należycie pozamykać i P. L. <Po+Zasuwać>

**Pozasuwanie, a,** blm., czynność cz **Pozasuwać.**

**Pozasuwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozasuwać ś.**

**Pozasycać, a, ał** *zasycić jednego po drugim.* **P. ś.** *zasycić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Zasycać>

**Pozasycanie, a,** blm., czynność cz. **Pozasycać.**

**Pozasycanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozasycać ś.**

**Pozasychać, a, ał** *zaschnąć kolejno, jedno po drugim; zaschnąć w wielu miejscach:* Na twarzach i ciałach rany ledwie pozasychały. Krasz. <Po+Zasychać>

**Pozasychanie, a,** blm., czynność cz. **Pozasychać.**

**Pozasyłać, a, ał** *zasłać jedno (a. jednego) po drugim:* On was wszystkich za moje krzywdy na Sybir pozasyła. Orzesz. <Po+Zasyłać>

**Pozasyłanie, a,** blm., czynność cz. **Pozasyłać.**

**Pozasyndykalny** *nie objęty syndykatem, nie uczestniczący w syndykacie, obok syndykatu istniejący:* Szkodzenie fabrykom pozasyndykalnym przez sprzedaż towaru niżej kosztów własnych. <2. Poza+Syndykalny>

**Pozasypiać, a, ał** **I.** cz. ni. *zasnąć kolejno, jeden po drugim:* Sanoczanie biali w winie wąsy maczali, ale posiadali i pozasypiali. Kaczk. **2.** cz. czyn. *zaspać jedno po drugim.* <Po+Zasypiać>

**Pozasypianie, a,** blm., czynność cz. **Pozasypiać.**

**Pozasypywać, uje, ywał** *zasypać jedno po drugim; zasypać w wielu miejscach:* W wielu miejscach wszystkie studnie P. musiano. Szaj. Domy pozasypywane, ludzie w śniegach toną. Kal. Drogi były pozasypywane. Krasz. Wszystkie cztery drogi lud pozasypywał mnogi. Sow. Żłoby dla koni wcześnie pozasypywano owsem. Krasz. **P. ś.** *zasypać ś. kolejno, jedno po drugim; zasypać ś. w wielu miejscach:* Gdzieniegdzie przekopy ś. pozasypywały. Krasz. <Po+Zasypywać>

**Pozasypywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozasypywać.**

**Pozasypywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozasypywać ś.**

**Pozaszczepiać, a, ał** *zaszczepić jedno po drugim; zaszczepić w wielu miejscach.* <Po+Zaszczepiać>

**Pozaszczepianie, a,** blm., czynność cz. **Pozaszczepiać.**

**Pozaszczywać, a, ał** *zaszczać jedno po drugim; zaszczać w wielu miejscach.* **P. ś.** *zaszczać ś. kolejno, jeden po drugim; zaszczać ś. w wielu miejscach.* <Po+Zaszczywać>

**Pozaszczywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaszczywać.**

**Pozaszczywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozaszczywać ś.**

**Pozaszeregowy** *nie należący do szeregu:* Znajdowało ś. prócz tego w pułku: 4 chorążych... i 4 służków pozaszeregowych. Górs. <2. Poza+Szeregowy>

**Pozaszkolny** *nie należący do szkoły; nie należący do szkolnych:* Zaglądali tam koledzy szkolni Stasia, znajomi jego pozaszkolni i rozmaici inni. Jeż. W pozaszkolnych godzinach uczę ś. snycerstwa. Tet. <2. Poza+Szkolny>

**Pozaszmulać, a, ał** *zaszmulać jedno po drugim; zaszmulać w wielu miejscach.* <Po+Zaszmulać>

**Pozaszmulanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaszmulać.**

**Pozasznurowywać, uje, ywał** *zasznurować jedno po drugim; zasznurować w wielu miejscach.* <Po+Zasznurowywać>

**Pozasznurowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozasznurowywać.**

**Pozaszpilać, a, ał** *zaszpilić jedno po drugim; zaszpilić w wielu miejscach.* <Po+Zaszpilać>

**Pozaszpilanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaszpilać.**

**Pozaszpuntowywać, uje, ywał** *zaszpuntować jedno po drugim; zaszpuntować w wielu miejscach.* <Po+Zaszpuntowywać>

**Pozaszpuntowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaszpuntowywać.**

**Pozaszrubowywać, uje, ywał** p. **Pozaśrubowywać.** <Po+Zaszrubowywać>

**Pozaszrubowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaszrubowywać.**

**Pozaszywać, a, ał** *zaszyć w wielu miejscach; jedno po drugim zaszyć:* P. dziury. W guzikach u szlafroka grosze pozaszywane były. L. Dziatwy w mnisze habity pozaszywał. Krasz. **P. ś.** *zaszyć ś. kolejno, jeden po drugim:* Na najmłodszych, co ś. gdzieś w kąty pozaszywali, czekać nie wysłano. Krasz. < Po + Zaszywać >

**Pozaszywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaszywać.**

**Pozaszywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozaszywać ś.**

[**Pozaściągać, a, ał**] *pozapinać.* < Po + *Zaściągać, od Ros. застегнуть >

[**Pozaściąganie, a,** blm.] czynność cz. **Pozaściągać.**

**Pozaścielać, a, ał** p. **Pozaściełać:** Kobierce na stopniach pozaścielane. Jeż. < Po + Zaścielać >

**Pozaścielanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaścielać.**

**Pozaściełać, a, ał, Pozaścielać** *zasłać jedno po drugim; zasłać w wielu miejscach:* Pojazdy derami pozaściełane. Mł. < Po + Zaściełać >

**Pozaściełanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaściełać.**

**Pozaślepiać, a, ał** *zaślepić jednego po drugim.* < Po + Zaślepiać >

**Pozaślepianie, a,** blm., czynność cz. **Pozaślepiać.**

**Pozaśliniać, a, ał** *zaślinić jedno po drugim; zaślinić w wielu miejscach, poślinić.* < Po + Zaśliniać >

**Pozaślinianie, a,** blm., czynność cz. **Pozaśliniać.**

**Pozaślubiać, a, ał** *zaślubić jednego po drugim; zaślubić kolejno, jeden po drugim.* < Po + Zaślubiać >

**Pozaślubianie, a,** blm., czynność cz. **Pozaślubiać.**

**Pozaśnieżać, a, ał** *zaśnieżyć jedno po drugim; zaśnieżyć w wielu miejscach:* Sypki śnieg, jak piasek, pozaśnieżał sosny. Syrok. < Po + Zaśnieżać >

**Pozaśnieżanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaśnieżać.**

**Pozaśrodkowy** poł.: Pozaśrodkowe ustawienie główki (positio extramediana). < 2. Poza + Środkowy >

**Pozaśrubowywać, uje, ywał, Pozaszrubowywać** *zaśrubować jedno po drugim; zaśrubować w wielu miejscach.* < Po + Zaśrubowywać >

**Pozaświadczać, a, ał** *zaświadczyć w wielu razach; zaświadczyć kolejno, jeden po drugim.* < Po + Zaświadczać >

**Pozaświadczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaświadczać.**

**Pozaświat, a, lm. y, Pozaświecie** *kraina, sfera leżąca poza światem:* W Kasprowiczu jest coś... jakiś nadświat i P. Przybysz. < 2. Poza + Świat >

**Pozaświatowy** *który jest poza tym światem, nieziemski, nadziemski; tamtego świata, wieczności, nieba dotyczący:* W szydłowstwo obracają najważniejsze zagadnienia pozaświatowe. Krasz. Tajemnicza pozaświatowa ręka podniosła ś. w obronie kraju. Sienk. <2. Poza + Światowy >

**Pozaświecie, a,** lm. **a** p. **Pozaświat:** Złote rabaty gwiazd przeszła w pozaświecie, we mgle chowa. < 2. Poza + *Świecie, od Świat >

**Pozataczać, a, ał** *zatoczyć jedno po drugim; zatoczyć w wielu miejscach:* Do zamku karet i nikogo nie wpuszczają, łańcuchami bramy pozamykawszy i działa w nich pozataczawszy. Szaj. Z pozataczanemi wyżej łokci rękawami (= *pozakasywanemi*). Jeż. < Po + Zataczać >

**Pozataczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozataczać.**

**Pozatajać, a, ał** *zataić jedno po drugim; zataić co kolejno, jeden po drugim.* < Po + Zatajać >

**Pozatajanie, a,** blm., czynność cz. **Pozatajać.**

**Pozatapiać, a, ał** *zatopić jedno po drugim:* Dostrzega w miejscach niezamarzłych pozatapiane promy Moracz. < Po + Zatapiać >

**Pozatapianie, a,** blm., czynność cz. **Pozatapiać.**

**Pozatarasowywać, uje, ywał** *zatarasować jedno po drugim; zatarasować w wielu miejscach:* Kamienice były pozatarasowywane. Krasz. Wszystkie domy pozatarasowywano. Krasz. < Po + Zatarasowywać >

**Pozatarasowywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozatarasowywać.**

**Pozatłukać, a, ał** *zatłuc jednego po drugim:* Ja was tu chyba pozatłukam, bachory! < Po + Zatłukać >

**Pozatłukanie, a,** blm., czynność cz. **Pozatłukać.**

**Pozatłumiać, a, ał** *zatłumić jedno po drugim.* < Po + Zatłumiać >

**Pozatłumianie, a,** blm., czynność cz. **Pozatłumiać.**

**Pozatracać, a, ał** *zatracić jedno po drugim:* P. cechy charakterystyczne. < Po + Zatracać >

**Pozatracanie, a,** blm., czynność cz. **Pozatracać.**

**Pozatrudniać, a, ał** *zatrudnić jednego po drugim.* < Po + Zatrudniać >

**Pozatrudnianie, a,** blm., czynność cz. **Pozatrudniać.**

**Pozatrumniany** *pozagrobowy, pozamogilny, pośmiertny:* Widzenie pośmiertnych rzeczy, to jest rozwidnienie pozatrumniane losu naszego, jest prawdziwym cudem. Krasiń. <2. Poza + Trumniany >

**Pozatruwać, a, ał** *zatruć jedno po drugim; zatruć w wielu miejscach.* < Po + Zatruwać >

**Pozatruwanie, a,** blm., czynność cz. **Pozatruwać.**

**Pozatrważać, a, ał** *zatrwożyć jednego po drugim, potrwożyć.* **P. ś.** *zatrwożyć ś. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Zatrważać >

**Pozatrważanie, a,** blm., czynność cz. **Pozatrważać.**

**Pozatrważanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozatrważać ś.**

**Pozatrzaskiwać, uje, iwał** *zatrzasnąć jedno po drugim:* Potym pozatrzaskiwano drzwi, zadzwoniono, zaświstano, i pociąg zwolna usunął ś. ze stacji. Prus. < Po + Zatrzaskiwać >

**Pozatrzaskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pozatrzaskiwać.**

**Pozatrzymywać, uje, ywał** *zatrzymać jedno (a. jednego) po drugim; zatrzymać w wielu miejscach.* **P. ś.** *zatrzymać ś. kolejno, jeden po drugim; zatrzymać ś. w wielu miejscach.* < Po + Zatrzymywać >

**Pozatrzymywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozatrzymywać.**

**Pozatrzymywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozatrzymywać ś.**

**Pozatuczać, a, ał** *jedno po drugim zatuczyć.* <Po + Zatuczać>

**Pozatuczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozatuczać.**

**Pozatulać, a, ał** *zatulić jednego po drugim; zatulić ze wszystkich stron.* **P. ś.** *zatulić ś. kolejno, jeden po drugim; zatulić ś. ze wszystkich stron.* <Po + Zatulać>

**Pozatulanie, a,** blm., czynność cz. **Pozatulać.**

**Pozatulanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozatulać.**

**Pozatwardzać, a, ał** *zatwardzić jedno po drugim; zatwardzić w wielu razach.* <Po + Zatwardzać>

**Pozatwardzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozatwardzać.**

**Pozatwierdzać, a, ał** *zatwierdzić jedno po drugim:* Czarniecki rozpościerał ś. w mowach, jak król pozatwierdza wszelkie cerkiewne przywileje. Moracz. <Po + Zatwierdzać>

**Pozatwierdzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozatwierdzać.**

**[Pozawczorzu]** p. **Pozawczoraj.** <2. Poza + * Wczorzu, od * Wczorze, od Wczora>

**Pozawiadamiać, a, ał** *zawiadomić jednego po drugim; zawiadomić w wielu razach.* <Po + Zawiadamiać>

**Pozatykać, a, ał** *zatkać jedno po drugim; zatkać w wielu miejscach:* Dziury w dachu pozatykali. Wirt. Z okien wiało tak, że, co miałem, to pozawieszałem i pozatykałem szpary. Rog. St. Baba uszy sobie pozatykała, oczy zakryła, słuchać nie chciała. Krasz. Zamiast krokwi, liche pozatykał kluczyny. Krasz. U krynic pozatykane niedawno krzyże drewniane. Krasz. Pozatykane gałązki zielone, jagódki czerwone, kłosy dojrzałe. Krasz. Kazano łąki P. i rubieże poznaczyć. Krasz. *(= tykami poznaczyć, pogrodzić).* <Po + Zatykać>

**Pozatykanie, a,** blm., czynność cz. **Pozatykać.**

**Pozauniwersytecki** *nie uniwersytecki, poza obrębem uniwersytetu będący, odbywany; z poza uniwersytetu pochodzący:* Rozszerzenie wykładów na sfery pozauniwersyteckie, w znacznej części i robotnicze. Ustawa groziła surową odpowiedzialnością za wszelkie próby agitacyi pozauniwersyteckiej. Spas. <2. Poza + Uniwersytecki>

**Pozaustny** *poza ustami będący:* Pierścień migawek P. Nus. <2. Poza + Ustny>

**Pozawadzać, a, ał** *zawadzić w wielu miejscach, razach.* <Po + Zawadzać>

**Pozawadzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozawadzać.**

**Pozawalać, a, ał** *zawalić jedno po drugim; zawalić w wielu miejscach; zawalić co kolejno, jeden po drugim:* Las zasiekami na wszystkich przystępach pozawalał. Krasz. Wszystkie gościńce leśne wcześnie pozawalano kłodami drzew podrąbanych. Krasz. Studnie były pozawalane. Krasz. Otaczają ulicę naprzemian chaty, chlewy, gumna całe i pozawalane. Krasz. *(= które ś. pozawalały).* **P. ś.** *zawalić ś. kolejno, jedno po drugim; zawalić ś. w wielu miejscach.* <Po + Zawalać>

**Pozawalanie, a,** blm., czynność cz. **Pozawalać.**

**Pozawalanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozawalać ś.**

**[Pozawale, a,** lm. **a]** *miejsce poza wałem, poza wałami.* <2. Poza + * Wale, od Wał>

**Pozawczoraj 1.** nieod. rz. *dzień przedwczorajszy, onegdaj, przedwczoraj.* **2. a. [Pozawczorzu]** przysł. *dnia pozawczorajszego.* <2. Poza + Wczoraj>

**Pozawczorajszy** przym. od **Pozawczoraj,** *onegdajszy:* A cóż to było z tą pozawczorajszą przejażdżką i odpoczynkiem w tej chacie? Krasz. <Od Pozawczoraj>

**[Pozawczorzu]** p. **Pozawczoraj.** <2. Poza + * Wczorzu, od * Wczorze, od Wczoraj>

**Pozawiadamiać, a, ał** *zawiadomić jednego po drugim; zawiadomić w wielu razach.* <Po + Zawiadamiać>

**Pozawiadamianie, a,** blm., czynność cz. **Pozawiadamiać.**

**Pozawiązywać, uje, ywał,** × **Pozawięzywać** *zawiązać jedno po drugim; zawiązać w wielu miejscach, razach:* Wielu z pozawiązywanemi głowami i plastrami. Krasz. Łatwo pozawiązywane stosunki. Krasz. Udało mu ś. nie tylko wejść w dawne stosunki, ale i P. nowe. Bał. Pozawiązywał stosunki z tamtejszym światem handlowym. Rog. Władek pozawiązywał znajomości i przyswoił ś. wprędce. Krasz. **P. ś.** *zawiązać ś. kolejno, jedno po drugim; zawiązać ś. w wielu miejscach, razach:* Oba plemiona wcześniej ś. pochrzciły, oba w ogromniejsze ciała polityczne pozawiązywały. Lel. <Po + Zawiązywać>

**Pozawiązywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozawiązywać.**

**Pozawiązywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozawiązywać ś.**

**Pozawichrzać, a, ał** *zawichrzyć jedno po drugim; zawichrzyć w wielu razach, miejscach.* <Po + Zawichrzać>

**Pozawichrzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozawichrzać.**

**[Pozawicie, a,** blm.] czynność cz. **Pozawić.**

**[Pozawić, ije, ił]** *zawinąć:* Wianeczek złotem pozawijesz. <Po + Zawić>

**Pozawidmowy** fiz. *poza widmem znajdujący ś.:* Promienie pozawidmowe. <2. Poza + Widmowy>

**Pozawierać, a, ał 1.** *zawrzeć jedno po drugim; zawrzeć w wielu miejscach, razach:* P. kontrakty. Zbiegł do Kamieńca, pozawierał tu stosunki z baszyńskiemi urzędnikami. Rol. **2.** [P.] *pozamykać.* **P. ś.** *zawrzeć ś. kolejno, jeden po drugim; zawrzeć ś. w wielu miejscach:* Krzyżacy wszędzie ś. na zamkach pozawierali, a bitwy dać nie chcieli. Biel. M. <Po + Zawierać>

**Pozawieranie, a,** blm., czynność cz. **Pozawierać.**

**Pozawieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozawierać ś.**

× **Pozawiercać, a, ał** *jedno po drugim zawiercić; pozakręcać:* Od czarów bydłu pozawiercają rogi, a ziela święconego włożą. Haur. <Po + Zawiercać>

**Pozawiercanie, a,** blm., czynność cz. **Pozawiercać.**

**[Pozawiertywać, uje, ywał]** *pozamykać:* Kazałem P. wrota i zatarasować. Mat.

**[Pozawiertywanie, a,** blm.] czynność cz. **Pozawiertywać.**

**Pozawierzać, a, ał** *zawierzyć jedno po drugim, zawierzyć w wielu razach.* <Po + Zawierzać>

**Pozawierzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozawierzać.**

**Pozawieszać, a, ał** *zawiesić jedno po drugim; zawiesić w wielu miejscach:* Ściany mieszkań są pospolicie gęsto takiemi obrazami pozawieszane. Ochoc. (Włodzimierz) posągi słowiańskie pozwalał, malowidła greckie po świątyniach pozawieszał. Lel. Ściany pokoju od góry do dołu poza-

wieszane były rysunkami. Bał. Latarnie statków podobne są do rzędu kolorowych chwiejnych punktów pozawieszanych w powietrzu. Sienk. Orszak posuwał się wśród tłumów ludu, stojącego ścisłą jedną masą, pozawieszanego na drzewach, drabinach i dachach. Krasz. Szpary we drzwiach pozawieszał odzieżą. Krasz. Z okien wiało tak, że, co miałem, to pozawieszałem i pozatykałem szpary. Rog. St. < Po + Zawieszać >

**Pozawieszanie, a,** blm., czynność cz. **Pozawieszać.**

**Pozawiewać, a, ał** *jedno po drugim zawiać; zawiać w wielu miejscach:* Drogi były ciężkie, pozawiewane, i koń stary często na nogi szwankował. Krasz. Śnieg suchy z wiatrem pozawiewał [illegible]. Krasz. < Po + Zawiewać >

**Pozawiewanie, a,** blm., czynność cz. **Pozawiewać.**

× **Pozawięzywać, uje, ywał** i × **P. ś.** p. **Pozawiązywać.** < Po + Zawięzywać >

× **Pozawięzywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozawięzywać.**

× **Pozawięzywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozawięzywać ś.**

**Pozawijać, a, ał** *zawinąć jedno po drugim; zawinąć w wielu miejscach, razach; zawinąć kolejno, jeden po drugim:* Femka i ona obyczajem ruskim twarze sobie pozawijały, tak iż zaledwie oczy ich dostrzec było można. Krasz. Inni podobniejsi byli, pozawijani w płaszcze, do martwego pakunku, niż do żywych ludzi. Krasz. Statki pozawijały do portu. **P. ś.** *zawinąć ś. kolejno, jeden po drugim; zawinąć ś. ze wszystkich stron.* < Po + Zawijać >

**Pozawijanie, a,** blm., czynność cz. **Pozawijać.**

**Pozawijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozawijać ś.**

**Pozawikływać, uje, ywał** *zawikłać jedno po drugiem, zawikłać w wielu miejscach, razach.* < Po + Zawikływać >

**Pozawikływanie, a,** blm., czynność cz. **Pozawikływać.**

**Pozawisać, a, ał** *zawisnąć kolejno, jedno po drugiem.* < Po + Zawisać >

**Pozawisanie, a,** blm., czynność cz. **Pozawisać.**

**Pozawiśle, a,** blm. *kraina poza Wisłą:* Cały trakt między Wisłą a Karpatami był nierównie bezludniejszym i uboższym, a stąd mniej ponęcającym dla Tatar od Pozawiśla. Szaj. < 2. Poza + * Wiśle, od Wisła >

**Pozawlekać, a, ał, Pozawłóczyć** *zawlec jedno (a. jednego) po drugim; zawlec w wielu miejscach.* < Po + Zawlekać >

**Pozawlekanie, a,** blm., czynność cz. **Pozawlekać.**

**Pozawłóczenie, a,** blm., czynność cz. **Pozawłóczyć.**

**Pozawłóczyć, y, ył** p. **Pozawlekać.** < Po + Zawłóczyć >

**Pozawodzenie, a,** blm., czynność cz. **Pozawodzić.**

**Pozawodzić, i, ił** *zawieść jednego po drugim:* Ten, co miał wypłacać wszystkim, sam zawiedziony, pozawodził drugich. L. < Po + Zawodzić >

**Pozawodzie, a,** lm. a **1.** *miejsce poza wodą, z tamtej strony rzeki, jeziora.* **2.** *część Kamieńca Podolskiego w głębi skał za Smotryczem:* Chałupki za rzeką Smotryczem, na tak zwanym Pozawodziu do miasta należące, przyłączył do zamku starościńskiego. Rol. < 2. Poza + * Wodzie, od Woda >

**Pozawozić, i, ił** *zawieźć kolejno, jedno (a. jednego) po drugim; zawieźć w wiele miejsc.* < Po + Zawozić >

**Pozawożenie, a,** blm., czynność cz. **Pozawozić.**

**Pozawracać, a, ał** *zawrócić jednego po drugim; zawrócić wielu osobom kolejno; zawrócić kolejno, jeden po drugim:* Kobietom pozawracał głowy. L. Księżnom, księżniczkom głowy pozawracał. Krasz. **P. ś.** *zawrócić ś. kolejno, jedno po drugim:* Wielu bohaterom tych dni głowy ś. pozawracały. Krasz. < Po + Zawracać >

**Pozawracanie, a,** blm., czynność cz. **Pozawracać.**

**Pozawracanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozawracać ś.**

**Pozawstydzać, a, ał** *zawstydzić jedno po drugim; zawstydzić w wielu razach.* L. **P. ś.** *zawstydzić ś. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Zawstydzać >

**Pozawstydzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozawstydzać.**

**Pozawstydzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozawstydzać ś.**

× **Pozazdraszczać, a, ał** p. **Pozazdrościć.** Sł. wil. < Z Pozazdrościć >

× **Pozazdraszczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozazdraszczać.**

**Pozazdroszczenie, a,** blm., czynność cz. **Pozazdrościć:** Powodzenie do pozazdroszczenia! (= *którego można pozazdrościć*). Radzi byli posiąść wszystko światło dla siebie samych, posuwali ś. często do pozazdroszczenia go innym. Szaj.

**Pozazdrościć, i, ił,** × **Pozazdraszczać,** † **Pozajrzeć** *powziąć zazdrość, uczuć ją:* P. komu sławy. Rozumu niejeden mąż mógłby jej P. Mick. < Po + Zazdrościć >

**Pozaziemski** *poza ziemią będący, z poza ziemi pochodzący, zaziemski, nadziemski:* Duchem dotarł do spraw pozaziemskich. Dyg. < 2. Poza + Ziemski >

**Pozazierać, a, ał** *zajrzeć kolejno, jeden po drugim; zajrzeć w wiele miejsc, pozaglądać.* < Po + Zazierać >

**Pozazieranie, a,** blm., czynność cz. **Pozazierać.**

**Pozaziębiać, a, ał** *jedno po drugim zaziębić.* **P. ś.** *zaziębić ś. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Zaziębiać >

**Pozaziębianie, a,** blm., czynność cz. **Pozaziębiać.**

**Pozaziębianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozaziębiać ś.**

**Pozazmysłowy** *nie podpadający pod zmysły, którego zmysłami postrzegać nie można ani bezpośrednio ani pośrednio, np. za pomocą teleskopu, spektroskopu, mikroskopu najczulszej wagi, fotografji stosowanej do nieba tam już oko nie dostrzega, niezmysłowy:* Nowy idealizm nie zajmuje ś. wcale światem pozazmysłowym. < 2. Poza + Zmysłowy >

**Pozaznaczać, a, ał** *zaznaczyć jedno po drugim; zaznaczyć w wielu miejscach; zaznaczyć co kolejno, jeden po drugim.* < Po + Zaznaczać >

**Pozaznaczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaznaczać.**

**Pozaznajamiać, a, ał** *zaznajomić jednego po drugim; zaznajomić z wielu osobami.* **P. ś.** *zaznajomić ś. kolejno, jeden po drugim; zaznajomić ś. w wielu razach.* < Po + Zaznajamiać >

**Pozaznajamianie, a,** blm., czynność cz. **Pozaznajamiać.**

**Pozaznajamianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozaznajamiać ś.**

**Pozaznawać, aje, awał** *zaznać kolejno, jeden po drugim; zaznać wielu rzeczy.* <Po + Zaznawać>

**Pozaznawanie, a,** blm., czynność cz. **Pozaznawać.**

[**Pozazwaniać, a, ał i P. ś.**] p. **Pozadzwaniać.**

[**Pozazwanianie, a,** blm.] czynność cz. **Pozazwaniać.**

[**Pozazwanianie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pozazwaniać ś.**

**Pozazwiązkowy** *poza związkiem będący, nie należący do związku:* Żądanie, by pracodawcy nie ważyli ś. brać robotników pozazwiązkowych. Nagan. <2. Poza + Związkowy>

**Pozaźrebiać, a, ał** *pozapładniać klacze:* (Klacze) z nim (z Boreaszem) pozaźrebiane dwanaście wydały rumaków niedoścignionych. Ml. <Po + *Zaźrebiać, od Za + *Źrebiać, od Źrebię>

**Pozaźrebianie, a,** blm., czynność cz. **Pozaźrebiać.**

**Pozażegnywać, a, ał** *zażegnać jedno po drugim; zażegnać w wielu razach.* <Po + Zażegnywać>

**Pozażegnywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozażegnywać.**

**Pozażerać, a, ał** *zażreć jedno (a. jednego) po drugim.* **P. ś.** *zażreć ś. wzajemnie:* Gdyby Chmielnickiego nie stało, który ich to siłą, to polityką na ryzie trzyma, wnetby ś. ze szczętem pozażerali. Sienk. <Po + Zażerać>

**Pozażeranie, a,** blm., czynność cz. **Pozażerać.**

**Pozażeranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozażerać ś.**

**Pozażywać, a, ał** *zażyć kolejno, jeden po drugim; zażyć wielu rzeczy:* P. tabaki. L. <Po + Zażywać>

**Pozażywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozażywać.**

**Pozążkować, uje, ował** co = *porobić na czym ząbki.* <Po + Ząbkować>

**Pozążkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pozążkować.**

**Pozbaczać, a, ał** *zboczyć kolejno, jeden po drugim; zboczyć w wielu razach.* <Po + Zbaczać>

**Pozbaczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozbaczać.**

**Pozbadać, a, ał** p. **Pozbadnąć.**

**Pozbadanie, a,** blm., czynność cz. **Pozbadać.**

[**Pozbadliwy**] *pojętny do nauki.* <Od Pozbadnąć>

**Pozbadnąć, dnie, dł, [Pozbaść],** nied. **Pozbadać** 1. co = *dopaść czego, dorwać ś. do czego:* Konie obrok ten pozbadły. Chr. [Ony do dziewczęcia dróżkę pozbadły]. 2. co = *pojąć, zrozumieć:* Ten chłopiec, co usłyszy lub zobaczy, to zaraz i pozbadnie. Sł. wil. 3. kogo = *opanować go, wziąć górę nad nim, wziąć go za łeb, osiadłać go:* Pan jej wymawiał, że go pozbadła. Sienk. Dzieci ojca pozbadły (= *straciły uszanowanie dla ojca, zbytniej nabrawszy śmiałości*). One go pozbadły (= *przywykły słabość jego wyśmiewać, żartować sobie z niego*). Biada człowiekowi, którego ludzie pozbadną (= *poznawszy ś. na jego niedołęstwie, biorą go na fundusz*). < Po + *Zbadnąć: p. Badać, Bość>

**Pozbadnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pozbadnąć.**

[**Pozbaść, dnie, dł**] p. **Pozbadnąć.**

**Pozbawiać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pozbawić.**

**Pozbawianie, a,** blm., czynność cz. **Pozbawiać.**

**Pozbawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozbawiać ś.**

**Pozbawić, i, ił,** nied. **Pozbawiać** 1. kogo czego = *przyczynić mu ś. do utraty czego; sprawić, że ś. musi obchodzić bez czego; obrać, ogołocić, wyzuć kogo z czego, odjąć, odebrać mu co:* Tam go wszystkiego, co miał, i zdrowia pozbawili. Wys. Ukrytą go sztuką śmierć życia pozbawia. Ł. P. kogo żywota. Troc. Oczu, wzroku, tej nadziei go pozbawił. Troc. P. kogo majątku, sposobu do życia, sił, pokoju, wszystkiego. Ponieważ moja Filis mnie tak wyprawiła, że mnie na wieki wolnych myśli pozbawiła. Szymon. Dumał, jak zwalczył i życia pozbawił Karbara. Kras. Ale nad twoim losem serce mi ś. krwawi, gdy cię weźmie wódz grecki, wolności pozbawi. Dm. Zamieszanie we wszystkich zawodach życia, pozbawionego zalet i wdzięków. Szaj. P. kogo czego złego = *wybawić go z niego, oszczędzić mu go, zwolnić go od niego.* 2. [P.] kogo = *puścić od siebie, zwolnić.* **P. ś.** czego = *pozbawić siebie, narazić ś. na utratę czego:* P. ś. życia. Samochcąc pozbawiłem ś. tej przyjemności. <Po + Zbawić>

**Pozbawienie, a,** blm., czynność cz. **Pozbawić:** P. dziewictwa = *rozprawiczenie*, !defloracja (defloratio). P. włosów, !depilacja (depilatio).

**Pozbawienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozbawić ś.**

**Pozbawka, i,** lm. **i, Konopnica** bot. (datisca) *roś z rodziny pozbawkowatych.* <Od *Pozbawa, od Pozbawić>

**Pozbawkowate** rośliny bot. (datiscaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych.* <Od Pozbawka>

[**Pozberkiwać, uje, iwał**] *pobrząkiwać:* Krystka dobiegła szopy Jadwigi; pozberkiwały z niej dzwonki krów na noc zamkniętych. Tet.

[**Pozberkiwanie, a,** blm.] czynność cz. **Pozberkiwać.**

**Pozbiegać, a, ał** I. cz. ni. *zbiec kolejno, jeden po drugim:* Nie pytając ś. starego Beliny, pozbiegali ze swych stanowisk. Krasz. Popłoszone niewiasty z drugiego potwórza pozbiegały patrzeć choć zdala, co ś. dzieje. Krasz. 2. †P. co = *obiec, przebiec jedno po drugim:* Szukając ojca, morza wszystkie pozbiegałem. Jabł. **P. ś.** *zbiec ś. kolejno, jeden po drugim; zbiec ś. w wielu miejscach:* Pewnie ofiarę będą oddawali znaczną, po to ś. wszyscy pozbiegali. Lubom. Co żyło, to ś. pozbiegało pod chorągwie. Krasz. <Po + Zbiegać>

**Pozbieganie, a,** blm., czynność cz. **Pozbiegać.**

**Pozbieganie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozbiegać ś.**

**Pozbierać, a, ał** I. *zebrać jedno po drugim:* Dzieci mi ś. porozbiegały, muszę je P. L. Mahomet IV wysłać kazał ulice wizerunkami świętych, z kościołów miejscowych pozbieranemi. Rol. 2. *spędzić pewien czas na zbieraniu.* **P. ś.** I. *zebrać ś. kolejno, jeden po drugim; zebrać ś. w wielu miejscach:* Pozbierali ś. w kupki, stosownie do zazyłości, wieku lub gustów. Byk. 2. [P. ś.] *wstać:* Znagła go zajęli (spłoszyli). P. ś. z leżenia nie miał czasu. Tet. <Po + Zbierać>

**Pozbieranie, a,** blm., czynność cz. **Pozbierać.**

**Pozbieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozbierać ś.**

**Pozbijać, a, ał** I. *zbić jedno po drugim:* Osiem par pozbijanych czółen przygotowano do tej zeglugi. And. 2. *porobić zbijając:* P. pakł. 3. *pozstrącać, pozbijać.* P. owoce z drzewa. P. mury (= *pozrzucać zbijając*). [P. sobie palce, nogi] = *pozłamać, pozbijać.* Przen.: P. zarzuty (= *pozdpierać*). 4. *spędzić pewien czas na zbijaniu.* Przen.:

P. bruki (= *powałęsać ś. po ulicach*). P. bąki (= *próżnować, pokazić bezczynnie*). **P. ś.** *zbić ś. kolejno, jedno po drugim*: Chmury pozbijały ś. w długie tasmy i pasma na zachodzie. Sienk. <Po + Zbijać>

**Pozbijanie, a,** blm., czynność cz. **Pozbijać.**

**Pozbijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozbijać ś.**

**Pozbliżać, a, ał** *zbliżyć jedno po drugim, pozbliżać, poprzybliżać*: Podemknąwszy piechoty, działa pozbliżano. Leszcz. **P. ś.** *zbliżyć ś. kolejno, jeden po drugim; zbliżyć ś. do wielu osób, miejsc* <Po + Zbliżać>

**Pozbliżanie, a,** blm., czynność cz. **Pozbliżać.**

**Pozbliżanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozbliżać ś.**

**Pozbycie, a,** blm., czynność cz. **Pozbyć**: Po pozbyciu towarów moich zapłacę. Troc. P. frasunku, choroby. Troc.

**Pozbycie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozbyć ś.**

**Pozbyć, ędzie, ył,** nied. **Pozbywać I. i P. ś.** kogo, czego = *oddalić co od siebie, otrząsnąć ś. z czeg., uwolnić ś. od kogo, od czego; zmarnować* = *sprzedać byle jako, szczeg. rzecz, nie mającą odbytu, bez wartości, wyzbyć ś. z czego, zbyć co:* P. pamięci, zdrowia. A ja, da Pan Bóg, pozbywszy trudności, dnia wesołego użyję. Kochan. P. kłopotu, ciężkości, złego. Kn. Rano wstawszy, o to ś. starać, aby ciężar żołądka i żywota wszystkiego był precz pozbyty. Syk. Jednego złego pozbędziesz, a dziesięcioro nastąpi. Kn. Łacniej P. złego, niż dochować dobrego Kn. Gdziekolwiek jeno będziesz, siebie nigdy nie pozbędziesz. Kn. Dwu rzeczy snadno P., ale trudno nabyć: grosza a zdrowia. Jag. A moje serce pozbędzie srogiej tęsknice Sęp. Kupido! jakoż ja mam P. tej trwogi. Sęp. Pozbyłem wielkiego kłopotu, natręta przykrego. Troc. Jakąż za to satysfakcją uczynić podług sumienia... powinni? pewnie tego jałmużną ubogim nie pozbędą. Rob. (= *jałmużną ś. nie wykpią*). [Trzydzieści i trzy grzechów pozbywa]. P. czego dobrego = *stracić, utracić, postradać.* Tak pędził, że aż tchu pozbył. L. Lecz to mniejsza gardła P., bo ktokolwiek żywie, umrzeć musi. Kochan. Dasz gardło, wnetże i pozbędziesz głowy. P. Koch. [Już mnie matusia pozbywa. Siekierecki pozbędę. P. cnoty, wianka. Matka nie chciała syna z domu P. Matka pozbyła córkę Taką hałasnicę pozbyli] Wszystkich pozbył towarów. Troc. Wkrótce ś. ich z domu pozbędę. L. I co było, i co nie było, wszystko ś. pozbyło. Kn. **2.** [P.] *pozbawić*: Co go chciała P. runy. **3.** †P. kogo laty o rękojemstwo = *wykazać przedawnienie poręczenia.* <Po + Zbyć>

**Pozbytkować, uje, ował** *spędzić pewien czas na zbytkach.* <Po + Zbytkować>

**Pozbytkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pozbytkować.**

**Pozbywać, a, ał i P. ś.** p. **Pozbyć.**

**Pozbywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozbywać.**

**Pozbywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozbywać ś.**

**Pozczepiać, a, ał** *zczepić jedno po drugim; zczepić w wielu miejscach*: Pościągała łachmany i pozczepiała je kolcami. Jeż <Po + Zczepiać>

**Pozczepianie, a,** blm., czynność cz. **Pozczepiać.**

[**Pozdać się, a ś., ał ś.**] *poddać ś.* (na wojnie) <Po + Zdać ś.>

[**Pozdajać, a, ał**] *poskładać części należące do siebie, do całości* Muzyka musi najpierwej strunę P. (nastroić skrzypce), a potym grać. Ozebrałeś wóz, biéda mi go P. Pozdajał go (człowieka na kawałki posiekanego) całego. <Po + *Zdajać: *Dajać zam. Dawać>

[**Pozdajanie, a,** blm.] czynność cz. **Pozdajać.**

[**Pozdanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pozdać ś.**

†**Pozdarzać się, a ś., ał ś.** p. **Pozdarzyć ś.**

†**Pozdarzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozdarzać ś.**

†**Pozdarzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozdarzyć ś.**

†**Pozdarzyć się, y ś., ył ś.,** nied. †**Pozdarzać ś. I.** *zdarzyć ś., przytrafić ś., trafić ś.*: Radby też był widział (Rej), co ludzie zacni czynią, ale mu ś. tego nigdy P. nie mogło. Trzyc. **2.** *zdarzyć ś., udać ś., poszczęścić ś.*: Jaka jest w rodzicach pociecha, gdy ś. dziatkom ich wedle myśli ich, a zwłaszcza w obyczajach dobrych, co pozdarzać a poszczęszczać będzie! Rej. <Po + Zdarzyć ś.>

**Pozdawać, aje, awał** *zdać kolejno, jeden po drugim; zdać jedno po drugim*: P. egzaminy. [**P. ś.**] *spodziewać ś.* <Po + Zdawać>

**Pozdawanie, a,** blm., czynność cz. **Pozdawać.**

[**Pozdawanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pozdawać ś.**

[**Pozdejmać, a, ał**] p. **Pozdejmować**: Pozdejmał, pościągał te złote pierścienie. Kolb. <Po + Zdejmać>

[**Pozdejmanie, a,** blm.] czynność cz. **Pozdejmać.**

**Pozdejmować, uje, ował,** †**Pozejmować,** [**Pozdyjmować, Posyjmować, Pozdyjmać, Pozdejmać, Postyjmać, Pozdjąć**] *zdjąć jedno po drugim*: Składała na stole pozdejmowane żelastwo. Krasz. [**P. ś.**] *rozebrać ś.*: P. ś. do koszuli. <Po + Zdejmować>

**Pozdejmowanie, a,** blm., czynność cz. **Pozdejmować.**

[**Pozdejmowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pozdejmować ś.**

**Pozderzać się, a ś., ał ś.** *zderzyć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Zderzać ś.>

**Pozderzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozderzać ś.**

[**Pozdjąć, dejmie, djął**] p. **Pozdejmować.**

[**Pozdjęcie, a,** blm.] czynność cz. **Pozdjąć.**

**Pozdmuchiwać, uje, iwał** *jedno po drugim zdmuchnąć.* <Po + Zdmuchiwać>

**Pozdmuchiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pozdmuchiwać.**

†**Pozdniej** st. w. od **Pozdno.** L.

†**Pozdno,** [**Pozdno**] przys. od **Pozdny,** *późno, opieszale.* Rej. Traks i Greczyn ś. P. i źle bronił, więc prze swą gnusność Carzygrod uronił. Klon.

†**Pozdny,** [**Pozdny**] p. **Późny**: Pozdna pokuta rzadko jest prawdziwa. Wuj. Pozdne potomstwo twoje. Gęb. Pozdna wieczerza jest niezdrowa. And. z Kobyl. Bojmy ś. Pana Boga naszego, który nam daje deszcz rany i P. czasu swego. Wuj. Początkowi zabiegaj, bo pozdne lekarstwo nie tak pożyteczne. Rej. <POZD>

✓ **Pozdobić, i, ił** *ozdobić.* L. <Po + Zdobić>

× **Pozdobienie, a,** blm., czynność cz. **Pozdobić.**

**Pozdobywać, a, ał I.** *zdobyć jedno po drugim*: W początkowych i dalszych wojnach za życia Ottona pozdobywał i zupełną podległość lub dań wybierał od ludów, w południu i północy Polski siedzących. Lel. **2.** [P.] *ponabywać co, postarać ś. o co*: Panowie drużbowie strzelbisków pozdobywajcie. <Po + Zdobywać>

**Pozdobywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozdobywać.**

***Pozdorędzie** p. **Podorędzie.** <Po(z)dorędzie>

**Pozdradzać, a, ał** *zdradzić jednego (a. jedno) po drugim; zdradzić w wielu razach.* **P. ś.** *zdradzić ś. kolejno, jeden po drugim; zdradzić ś. nawzajem wielokrotnie; zdradzić ś. w wielu razach.* <Po + Zdradzać>

**Pozdradzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozdradzać.**

**Pozdradzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozdradzać ś.**

**Pozdrapywać, uje, ywał** *zdrapać jedno po drugim; zdrapać w wielu miejscach, razach:* Niemiłosierny czas swoim nieludzkim zębem pozdrapywał mnóstwo ozdóbek, w smaku staroświeckim wykonanych. Dzierz. <Po + Zdrapywać>

**Pozdrapywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozdrapywać.**

**Pozdrawiacz, a,** lm. **e** *ten, co pozdrawia, winszuje:* Jakże niewolnicy mają szanować panów: czy jako klijenci, czy też jako pozdrawiacze? Pilch. <Od Pozdrawiać>

**Pozdrawiać, a, ał** p. **Pozdrowić.**

**× Pozdrawialny** *tyczący ś. pozdrawiania; do pozdrawiania przeznaczony:* P., pozdrawianiu służący. Bobr. P. pokój. Troc. Gram.: P. spadek. Troc. *(przypadek 5-y, wołacz).* <Od Pozdrawiać>

**Pozdrawianie, a,** blm., czynność cz. **Pozdrawiać.**

**†Pozdrowa, y,** lm. **y** p. **Pozdrowienie:** Swemi pozdrowami nas każdy miesiąc obwieszczali. L. <Od Pozdrowić>

**× Pozdrowiciel, a,** lm. **e** *ten, co pozdrowi a. pozdrowił: Salutator,* P., ukłoniciel. Mącz. <Od Pozdrowić>

**Pozdrowić, i, il,** nied. **Pozdrawiać** I. a. **[Pozdrówkać]** kogo = *pokłonić mu ś. z dobrym życzeniem, ze słowem życzliwym:* Witamy tylko obecnego, a pozdrawiać można i nieobecnego. Kras. A. Pozdrawiamy tylko dobrym słowem, a witamy i słowem, i inszemi sposoby. Kras. A. Bądź pozdrowiona, łaski bożej pełna! Przystąpiwszy, młodzieniec pozdrowił go pięknie: Zdarz ci Pan Bóg, mój panie, wszystko dobre wiecznie. Rej. Żydzi pozdrawiali jeden drugiego, wchodząc do domu jego, życzeniem pokoju, jak u nas pomocy bożej. Sekl. Oblubienicę Zygmunta przywitał naprzód Jan Łaski; potym ją pozdrawiał łacińską oracją legat papieski. Stryjk. Między namioty ś. witali, i troszkę pozdrowiwszy jeden drugiego, na konie wsiedli. Górn. Gdyśmy przyszli, będąc od nas pozdrowiona, pozdrowieniem też swym nas pozdrowiła ona. Otw. Pozdrawiają was bracia, którzy są ze mną; pozdrawiam was ja, którym list pisał. Wuj. Gdy do swych robotników przyszedł Boos, a pozdrowił je, mówiąc: Pan z wami. Skar. Zdradnie wita, pozdrawia, całuje i pieści. Kras. Pozdrów tam, proszę, rodziców ode mnie. Pol. Pozdrów go ode mnie przez posła. Troc. Pozdrawia cię matka. Troc. Pozdrówcie jedni drugich w pocałowaniu świętym; pozdrawiają was zbory Chrystusowe. Bud. Pozdrówcie jedni drugich z pocałowaniem świętym. Pim. Umarłego prosili, aby raczył na onym świecie P. ich przyjaciele, ojce, matki, bracią. Stryjk. Pozdrawiam cię, a ty mnie nie pozdrawiasz, panie, bądźże mi raz na zawsze zdrów, Pontyjanie. Min. Pozdrowił mię na drodze. Troc. Ujrzałem moje dwie umarłe córy: przyszły za ręce trzymając ś. obie, i pozdrowiwszy mię pokojem w grobie, poszły... Słow. P. kogo w domu jego = *nawiedzić, odwiedzić go.* Chciałem P. mego chłopka, alem go już, widzę, w domu nie zastał. L. **2.** †P. kogo odchodząc = *życzyć mu zdrowia, powiedzieć mu: bądź zdrów, Bogu go polecić, pożegnać go:* Jetro, pozdrowiwszy Mojżesza zięcia, odszedł od niego. Biel. M. Wolę, kiedy mię pozdrawia, niźli mię kto wita. Pot. Nie poszła spać, aż pierwej matkę pozdrowiła i zdrowie rodziców swych Bogu poruczyła. Kochan. **3.** [P., **Pozdrówkać**] *życzyć pomyślności, gdy kto kichnie, powiedzieć mu: na zdrowie! a.: pomyślności!* [P. ś.] = a) *poprawić ś. na zdrowiu:* Zafce sie cłekowi... to gościec sie ułozy i pozdrowi z tego, a nie, to sie ozniemoze ze dwa... tyźnie. b) *potłuc ś.* <Po + Zdrowić>

**Pozdrowieć, eje, ał** *do pewnego stopnia wyzdrowieć, zdrowszym ś. uczuć, poczuć ś. lepiej na zdrowiu:* Pułkownikowa znacznie już pozdrowiała. Krasz. Nie ma płacić czym doktora, i tak chory pozdrowieje. Syrok. <Po + Zdrowieć>

**Pozdrowienie, a** I. blm. = a) a. †**Pozdrowa** czynność cz. **Pozdrowić.** b) czynność cz. **Pozdrowieć.** **2.** lm. **a** *słowa, giest pozdrawiającego:* Gdyśmy przyszli, będąc od nas pozdrowiona, pozdrowieniem też swym nas pozdrowiła ona. Otw. Skoro usłyszała Elżbieta pozdrowienie Marji, rozradowało ś. dzieciątko w żywocie jej. Białob. P. anielskie. P. Panny Marji. Troc. Prosty był jego ukłon, krótkie P. Malcz.

**[Pozdrówkać, a, ał]** p. **Pozdrowić:** Nie pozdrówkos mię to nawet starego? Ani Pana Jezusa nie pokwalis? Tet. Nikt na wsi nie kichnie, coby mu na drugim końcu wsi nie pozdrówkali. Ork. <Po + *Zdrówkać, od Zdrówko>

**[Pozdrówkanie, a,** blm.] czynność cz. **Pozdrówkać.**

***Pozdrzadek:** [Na pozdrzadku] *na wejrzenie, na oko.* <Poz(d)rzadek, od Po + *Zrzadek, ZOR/ZR/ZRZ/ZIER>

**Pozdumiewać się, a ś., ał ś.** *zdumieć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zdumiewać ś.>

**Pozdumiewanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozdumiewać ś.**

**[Pozdybować, uje, ował]** *poznajdować.* <Po + *Zdybować, od Zdybać>

**[Pozdybowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pozdybować.**

**Pozdybywać, uje, ywał** *zdybać jednego po drugim.* <Po + Zdybywać>

**Pozdybywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozdybywać.**

**Pozdychać, a, ał** I. †P. *ducha wyzionąć kolejno, jeden po drugim, poumierać:* Już oni ludzie napoły byli pozdychali od strachu, i pytali Mojżesza, coby ś. to działo. Rej. Upadli przed Mojżeszem, prosząc... aby i głosu jego (Boga) nie słyszeli, powiedając, iż pewnie pozdychamy. Rej. **2.** *zdechnąć kolejno, popadać:* Gdy cię ogień popali, woda potopi, na polu zginie, w oborze pozdycha, nie skąd inąd ci to rosnie, jeno z prawdziwych dekretów Pana twego. Rej. <Po + Zdychać>

**Pozdychanie, a,** blm., czynność cz. **Pozdychać.**

**[Pozdyjmać, a, ał** i P. **ś.]** p. **Pozdejmować.** <Z Pozdejmać, z Pozdejmować>

**[Pozdyjmanie, a,** blm.] czynność cz. **Pozdyjmać.**

**[Pozdyjmanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pozdyjmać ś.**

**[Pozdymany]** *powzdymany, buchasty, nastroszony:* Prepinatorka z córką jadą niby kopice sia-

[illegible] ... pozdymane. < Od *Pozdymać, od Po + Z + Dymać >

[**Pozdymować, uje, ował i P. ś.**] p. **Pozdejmować**. < Z Pozdejmować >

[**Pozdymowanie, a,** blm.] czynność cz. **Pozdymować**.

[**Pozdymowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pozdymować ś.**

[**Pozdze**] p. **Późno.**

[**Pozdzi**] p. **Późno.**

[**Pozdzie** przys.] p. **Późno.**

**Pozdzierać, a, ał** *zedrzeć jedno po drugiem; zedrzeć w wielu miejscach:* Odważył s. wewnętrzne ... przezroczne i ozdobne maszkarki z ludzi żywych P. [illegible] **P. ś.** *zedrzeć ś. kolejno, jedno po drugiem; zedrzeć ś. w wielu miejscach.* < Po + Zdzierać >

**Pozdzieranie, a,** blm., czynność cz. **Pozdzierać.**

**Pozdzieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozdzierać ś.**

[**Pozeblekać, a, ał**] p. **Pozwlekać.** < Pomieszanie *Pozewlekać i Oblekać >

[**Pozeblekanie, a,** blm.] czynność cz. **Pozeblekać.**

**Pozejmować, uje, ował 1.** †P. p. **Pozdejmować:** P. [illegible], nie mieszkajcie, pozejmowawszy te szaty żałobne. Groch. **2.** P. *zjąć jedno po drugiem, zjąć w wielu miejscach; pozbierać, pospinać, ... posiągać:* P. co klamrami. Sł. wil. P. co igłą. Sł. wil. (= [illegible]). < Po + Zejmować >

**Pozejmowanie, a,** blm., czynność cz. **Pozejmować.**

**Pozer, a,** lm. **owie** fot. *pracownik specjalista, którego zadaniem jest usadzać osoby, fotografujące ś. w [illegible] pozach.* Przen. *człowiek pozujący ... [illegible] na siebie uwagę.* < Fr. poseur >

**Pozeskakiwać, uje, iwał** *zeskoczyć kolejno, jeden po drugim, zeskoczyć z wielu miejsc.* < Po + Zeskakiwać >

**Pozeskakiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pozeskakiwać.**

**Pozeskubywać, uje, ywał** *zeskubać jedno po drugim; zeskubać w wielu miejscach.* < Po + Zeskubywać >

**Pozeskubywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozeskubywać.**

**Pozestawiać, a, ał** *zestawić jedno po drugim; zestawić w wielu miejscach.* < Po + Zestawiać >

**Pozestawianie, a,** blm., czynność cz. **Pozestawiać.**

**Pozeszywać, a, ał** p. **Poszywać.** < Po + Zeszywać >

**Pozeszywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozeszywać.**

**Pozew, zwu,** lm. **y** *akt sądowy ze strony powoda wręczany przez woźnego i wzywający pozwanego do sądu:* †List pozewny. Proces rozpoczynał s. od pozwu na piśmie, przez woźnego sądowego wręczonego. [illegible] Położenie pozwu należy do woźnego. [illegible] Wręczyć, doręczyć, otrzymać P. P. do sądu [illegible]. Troc. Na P. stanąć. Troc. Pozwy [illegible], które zwano [illegible], ... woźny zaraz do sądu po[illegible] [illegible]. Bandt. Pozwy inaczej nazywano [illegible] listy. Cz. Do pozwów naszych należy [illegible], rok [illegible], gdy [illegible] z rzeczą skradzioną, był [illegible]. Bandt. Często musiał woźny pozwy [illegible] na nie [illegible]. Stryjk. Dać komu P. do grodu, na trybunał, o gwałt, o zabój. Troc. P. nadworny, gdy król w której ziemi jest, bywa. Herb. Przen.: Starość jest śmierci pozwem własnym. Prot. Zdr. **Pozewek.** < Po + *Zew, ZW, ZYW >

**Pozewek, wku,** lm. **wki** p. **Pozew:** Gdy prawa stawili przodkowie nasi, P. był na trzy palce, a minutka na dłoni. Rej

[**Pozewka, i,** lm. **i**] *wezwanie do sądu, awizacja sądowa.* < Od Pozew >

[**Pozewłóczenie, a,** blm.] czynność cz. **Pozewłóczyć.**

[**Pozewłóczyć, y, ył**] p. **Pozwlekać.** < Po + Zewłóczyć (od + Włóczyć) >

**Pozewne, ego,** blm. *opłata od pozwu:* Sep, naraz, P., niestane, przewód... Papr. < Od Pozewny >

**Pozewny, Pozwowy** przym. od **Pozew:** †List P. (= *pozew*). P., **ego,** lm. **i** rz. *woźny:* Pozwać kogo do sądu przez pozewnego publicznego. P. chel. < Od Pozew >

**Pozeznawać, aje, awał** *zeznać kolejno, jeden po drugim; zeznać w wielu razach; zeznać jedno po drugim:* W roku przeszłym na różnych pozeznawał te dobra, na których nieposlednia część sił rzplitej na obronę kraju postanowiona zawisła. Mat. < Po + Zeznawać >

**Pozeznawanie, a,** blm., czynność cz. **Pozeznawać.**

**Pozezwalać, a, ał** *zezwolić w wielu razach; zezwolić kolejno, jeden po drugim.* < Po + Zezwalać >

**Pozezwalanie, a,** blm., czynność cz. **Pozezwalać.**

**Pozębić, i, ił** *postrzępić, powyrywać, pokarbować w zęby.* Przez okna widać było tylko czarne szczyty, pozębione na niebie jaśniejszym. Krasz. Góry pozębione, na których spoczywały chmury. Psm. < Po + *Zębić, od Ząb >

**Pozębienie, a,** blm., czynność cz. **Pozębić.**

**Pozgadywać, uje, ywał** *zgadnąć jedno po drugim; zgadnąć kolejno, jeden po drugim.* < Po + Zgadywać >

**Pozgadywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozgadywać.**

**Pozganiać, a, ał** *jedno po drugim zegnać; zegnać z wielu miejsc, pospędzać:* Później trochę wietrzyk pozgania kwiat, a owoc wzrośnie. Fred. A. < Po + Zganiać >

**Pozganianie, a,** blm., czynność cz. **Pozganiać.**

**Pozgarbiać, a, ał,** †**Pozgarbić** *zgarbić jedno po drugim; zgarbić w wielu miejscach.* **P. ś.** *zgarbić ś. kolejno, jeden po drugim; zgarbić ś. w wielu miejscach.* < Po + Zgarbiać >

**Pozgarbianie, a,** blm., czynność cz. **Pozgarbiać.**

**Pozgarbianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozgarbiać ś.**

†**Pozgarbić, i, ił** i †**P. ś.** p. **Pozgarbiać:** Wąż pozgarbiony na okrągłe zatoki. Otw. < Po + Zgarbić >

†**Pozgarbienie, a,** blm., czynność cz. **Pozgarbić.**

**Pozgarniać, a, ał** *zgarnąć jedno po drugim; zgarnąć w wielu miejscach:* Nie wytrzymała, żeby trochę nie P. tu i owdzie i nie poustawiać. Krasz. < Po + Zgarniać >

**Pozgarnianie, a,** blm., czynność cz. **Pozgarniać.**

**Pozgęszczać, a, ał** *zgęścić jedno po drugim.* **P. ś.** *zgęścić ś. kolejno, jedno po drugim.* < Po + Zgęszczać >

**Pozgęszczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozgęszczać.**

**Pozgęszczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozgęszczać ś.**

**Pozginać, a, ał** *zgiąć jedno po drugim; zgiąć w wielu miejscach:* Widzisz, jak okrył śnieg Soraktę biały, jak pod ciężarem swoje pozginały gałęzie drzewa. L. **P. ś.** *zgiąć ś. kolejno, jedno po drugim; zgiąć ś. w wielu miejscach.* <Po + Zginać>

**Pozginanie, a,** blm., czynność cz. **Pozginać.**

**Pozginanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozginać ś.**

**Pozgładzać, a, ał** *zgładzić jedno po drugim; zgładzić w wielu miejscach:* Wiek jeszcze wszystkich rysów nie pozgładzał. Mick. <Po + Zgładzać>

**Pozgładzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozgładzać.**

**Pozgłaszać się, a ś., ał ś.** *zgłosić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zgłaszać ś.>

**Pozgłaszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozgłaszać ś.**

**Pozgłębiać, a, ał** *zgłębić jedno po drugim; zgłębić w wielu miejscach.* <Po + Zgłębiać>

**Pozgłębianie, a,** blm., czynność cz. **Pozgłębiać.**

**Pozgniatać, a, ał** *zgnieść jedno po drugim; zgnieść w wielu miejscach.* <Po + Zgniatać>

**Pozgniatanie, a,** blm., czynność cz. **Pozgniatać.**

**Pozgonny** *który nastąpił po zgonie, pośmiertny, pogrobowy.* <Po + Zgonny>

**Pozgrabiać, a, ał** *zgrabić jedno po drugim; zgrabić w wielu miejscach.* <Po + Zgrabiać>

**Pozgrabianie, a,** blm., czynność cz. **Pozgrabiać.**

**Pozgromadzać, a, ał** *zgromadzić jedno po drugim; zgromadzić z wielu miejsc.* **P. ś.** *zgromadzić ś. kolejno, jeden po drugim; zgromadzić ś. z wielu miejsc.* <Po + Zgromadzać>

**Pozgromadzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozgromadzać.**

**Pozgromadzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozgromadzać ś.**

**[Pozgromieć, i, ał]** *rozgromić, pogromić, poskromić:* P. wrogów. <Po + *Zgromieć, od Z + *Gromieć, od Grom>

**[Pozgromienie, a,** blm.] czynność cz. **Pozgromieć.**

**Pozgrubiać, a, ał** *zgrubić jedno po drugim; zgrubić w wielu miejscach.* <Po + Zgrubiać>

**Pozgrubianie, a,** blm., czynność cz. **Pozgrubiać.**

**Pozgrywać się, a ś., ał ś.** *zgrać ś. kolejno, jeden po drugim; zgrać ś. w wielu razach.* <Po + Zgrywać ś.>

**Pozgrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozgrywać ś.**

**Pozgryzać, a, ał** *zgryźć jedno po drugim.* <Po + Zgryzać>

**Pozgryzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozgryzać.**

**Pozgrzebywać, uje, ywał** *zgrzebać jedno po drugim; zgrzebać w wielu miejscach.* <Po + Zgrzebywać>

**Pozgrzebywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozgrzebywać.**

**Pozgrzyt u,** lm. **y** *zgrzyt, chrzęst powtarzający ś.:* Wsłuchuje ś. ucho w tę ciszę grobową i w pozgrzyty mrozu melitościwe, ale nic oprócz tej ciszy, nic oprócz tych pozgrzytów nie słyszy. Szym. A. <Po + Zgrzyt>

**Pozgrzytać, a, ał** *spędzić pewien czas na zgrzytaniu.* L. <Po + Zgrzytać>

**Pozgrzytanie, a,** blm., czynność cz. **Pozgrzytać.**

**Pozgwałcać, a, ał** *zgwałcić jedno po drugim, pogwałcić.* <Po + Zgwałcać>

**Pozgwałcanie, a,** blm., czynność cz. **Pozgwałcać.**

**Pozielenić, i, ił** *zrobić co zielonym po wierzchu, zazielenić, powlec zielonością.* L. **P. ś.** *zazielenić ś. po wierzchu; wytrzeć ś. o coś zielonego, obleźć zielonym, powalać ś. zielonym.* <Po + Zielenić>

**Pozielenieć, eje, ał** *stać ś. zielonym, zzielenieć:* P. ze złości. <Po + Zielenieć>

**Pozielenienie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Pozielenić. 2.** czynność cz. **Pozielenieć.**

**Pozielenienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozielenić ś.**

× **Poziem, u,** lm. **y** p. **Poziom:** Ziemia znacznie wyniesiona nad P. morza wstrzymuje jego zapędy. Stasz. <Po + *Ziem, od Ziemia>

**Poziemie, a,** lm. **a** *dolna część budynku, parter, dół:* Jednej arkadzie poziemia odpowiadają dwie na pierwszym piętrze. Krem. P. jest i tutaj podsieniem, więc długim szeregiem arkad rozkraczystych, ostrołukich. Krem. <Po + *Ziemie, od Ziemia>

† **Poziemeczka, i,** lm. **i** p. **Poziemka:** Lecie mleko, w jesieni jabłko z gronem wina, na wiosnę poziemeczki, zimie do komina. Szymon.

† **Poziemka, i,** lm. **i** p. **Poziomka:** Poziemki nazwane, bo po ziemi rostą, a. że są po zimie pierwsze. Troc. Powidł wiśniowych, malinowych dano i z poziemków. Piel. Poziemki szczykać. Nagur. Zdr. † **Poziemeczka.** <Po + *Ziemka, od Ziemia>

† **Poziemkowy** przym. od **Poziemka.** Troc.

† **Poziemnie** przys. od **Poziemny,** *poziomo, horyzontalnie:* Stolik gieometryczny ustawić P. Krup.

† **Poziemny I.** *rosnący, czołgający ś. po ziemi, ziemny:* Wąż P. Sekl. Ziele poziemne. Troc. **2.** *lądowy, nie wodny, nie morski:* Zwierzęta poziemne. Troc Drogą poziemną, a nie morzem jechał. Troc. Zbójca P., morski. Troc. Wieprz P., dzik. Troc. **3.** *ziemski, gruntowy, łanowy:* Ryszard Wielki P. podatek na całą Anglją nałożył. Wyrw. *(=łanowe).* **4.** p. **Poziomy:** O windach poziemnych i pionowych. Jak. J. <Po + Ziemny>

**Pozierać, a, ał I.** p. **Spojrzeć:** Pozierał na mię po oku. Troc. Kalipso z oka pozierała na Mentora. Jabł. Mógł badawczym okiem P. po minionych wypadkach i ludziach. Lib. Mężny na śmierć ze wzgardą poziera. Mick. **2.** [P.]: Tylko P. kogo = *tylko patrzeć, tylko co nie widać:* Ona tu zaraz przyleci, ino jej P. Ork. **3.** [P.] *wyglądać, oczekiwać:* Wysła na górecke, pozirá tatusia. **4.** [P.] *pilnować:* Poziérajciez na mnie, bych sie nie ocielił. Za stzyskami (owcami) poziérają. Dziadek poziera po juhasów. <Po + Zierać, od Pozrzeć>

**Pozieranie, a,** blm., czynność cz. **Pozierać.**

**Poziew, u,** lm. **y I.** [P.] *ziew, ziewnięcie, tchnienie:* Powoli dyszy ziemia omdlałą piersią i leniwie poziewa... A każdy oddech mgłą ś. unosi, a każdy P. ciepłemi oparmi ku niebu. Ork. **2.** *wyziew, tchnienie, dech, odor, zapach, won, wapor:* Roża wieńcem lubości śmiertelnych ludzi, on słodkim poziewem i bogów budzi. Nar. <Po + Ziew>

**Poziewacz, a,** lm. **e I.** *ten, co poziewa, ziewacz:* Nie stoją mi w oczach ciężcy poziewacze, kiedy chcę, to śpię. Pot. **2.** gieol. *małża bezgłowa dwumuskułowa, chama, ziejka.* Kluk., Łab. <Od Poziewać>

**Poziewaczka**, i, lm. i forma ż od **Poziewacz**, *ziewaczka*.

**Poziewać**, a, ał l. p. **Poziewnąć**: Za poziewającym: gdyż rzadziewiasz. Pilch. Powiedziałbym: „lżé spać" temu, który poziewa. L. Człowiek, gdy widzi drugiego poziewając, sam też także ziewa. And. z Kobyl. On s. gniewa na natręta, pytany o zdrowie — poziewa. Mick. 2. †P. na co = *ślinki łykać, ostrzyć sobie apetyt, kasować ś., oblizywać ś.*: Zygmunt, na królestwo braterskie łakomie poziewając, własne ostradał Błaż. 3. †P. czym = *oddychać, dyszeć, tchnąć*: Tu wiosna długim zefirem poziewa, tu ostre grudnie Jupiter ogrzewa. Nar. <Po + Ziewać>

**Poziewanie**, a, blm., czynność cz. **Poziewać**.

**Poziewnąć**, nie, nął, nied. **Poziewać** *ziewnąć*: P. całą gębą.

**Poziewnięcie**, a, blm., czynność cz. **Poziewnąć**.

**Poziewnik**, a, lm. i, **Badyl**, **Koci pysk** bot. (galeopsis) *roś. z rodziny wargowych*. Gatunki: P. polny a. purpurowy a. [Kolibaba] (g. ladanum). P. szorstkia. drobnokwiatowy (g. tetrahit). P. różnobarwny a. upstrzony (g. versicolor). <Od Poziewny>

**Poziewny** *ten, co ciągle ziewa; ten, co sprawia ziewanie*. <Od Poziew>

**Poziębić**, i, ił l. *spędzić pewien czas na ziębieniu*. 2. *jedno po drugim oziębić, poostudzać*. L. <Po + Ziębić>

**Poziębienie**, a, blm., czynność cz. **Poziębić**.

**Poziębły** o wielu *każdy z tych, co poziębli*: Poziębli ludzie gwarzyli u komina wielkiego dosyć wesoło. Krasz. <Od Poziębnąć>

**Poziębnąć**, ębnie, ąbł l. *przez chwilę doznać ziębienia*. 2. (o wielu) *zziębnąć kolejno*. L. <Po + Ziębnąć>

**Poziębnięcie**, a, blm., czynność cz. **Poziębnąć**.

†**Pozimeczka**, i, lm. i p. **Pozimka**: Truskawki pozimeczki. Rej.

[**Pozimek**] l. mku, lm. i, **Pozymek** *wiosna*. 2. mka, lm. mki *baranek przechowany przez zimę*. <Po + *Zimek, od Zima>

[**Pozimk**, u, lm. i, **Pozymk**] *koniec wiosny, druga połowa wiosny*. <Po + *Zimk, od Zima>

**Pozimka**, i, lm. i l. [P.] *owieczka przechowana przez zimę*. 2. †P. p. **Poziomka**. Zdr. †**Pozimeczka**. <Od Pozimek>

†**Pozimkowy** przym. od **Pozimka**, *poziomkowy*.

**Pozimniczy** *po zimnicy następujący* Patol.: Charłactwo pozimnicze (cachexia malarica). <Po + Zimniczy>

**Poziołek**, łka, lm. łki bot. p. **Wielosił**.

**Poziołkowate** rośliny bot. p. **Wielosiłowate**.

**Poziołno**, a, lm. a bot. (fraseria) *roś. z rodziny goryczkowatych*.

**Poziom**, u, lm. y, †**Poziem** l. P. pozorny a. fizyczny = *płaszczyzna styczna do powierzchni ziemi w miejscu, gdzie ś. znajdujemy; część powierzchni ziemi, ograniczona okręgiem koła, jaką dostrzegamy z miejsca ze wszech stron otwartym*: Wielki Czatyrdahu! ty, nad skały poziomu uciekszy w obłoki, siedzisz sobie pod bramą niebios. Mick. Okrąg powstający z przecięcia płaszczyzny poziomu z pozornym sklepieniem niebieskim, a. też całe to koło, nazywamy horyzontem a. widnokręgiem P. rzeczywisty, czyli matematyczny = *płaszczyzna równoległa do poziomu pozornego, przechodząca przez środek ziemi*. P. oddziela część nieba widzialną od niewidzialnej. Pogłębienie a. pochylenie poziomu p. **Depresja**. 2. P. oceanu, wody, cieczy = *powierzchnia wody, cieczy pozostającej w równowadze*: P. ma za służy do porównania wysokości lub głębokości, to jest uważa ś. za powierzchnię stałą, z którą porównywają ś. miejsca na lądzie w celu oznaczenia ich wyniesienia lub zagłębienia. Łab. Przen.: *stopień, od którego zaczyna ś. wszelka wysokość duchowa, poziomość, płaskość, niskość, mierność, pospolitość, drobnostkowość, powszedniość*: Młodości! ty nad poziomy wylatuj. Mick. 3. *płaszczyzna prostopadle skierowana względem pionu, czyli równoległa do wody stojącej*: Piękny z ziemi i murawy ułożono P. Niem. P. nizki, wysoki, niższy, wyższy. Wznosić ś. na P. wyższy, opadać na P. niższy. Różnica poziomów. P. rzeki nizki, średni, zwykły, wysoki. P. przyborów. P. spiętrzony. P. porównawczy (= *od którego mierzą ś. wyniosłości innych poziomów*). Przen.: Jakby umyślnie obniżał P. moralny społeczeństwa. P. nauki, cywilizacji. 4. gór.: P. = *piętro w kopalni*: Niższy P. P. gieognostyczny = *pokłady do jednego utworu należące, z powodu, że ich poziomy przy osadzaniu ś. musiały być na równi, chociaż dziś odmienne jest ich wyniesienie nad P. morza*. Łab. P. osuszony = *P., do którego kopalnia za pomocą sztolni lub chodnika głównego jest osuszona*. P. wód zaskórnych = *wysokość, do której wody zaskórne w kopalni nad warstwę iłu, skały i t. p., wody nie przepuszczających, podnoszą ś.* Łab. 5. kol.: P. torowiska = *płaszczyzna pozioma przechodząca przez wierzchszyn na drodze żelaznej*. 6. mor.: P. statku = *linja zanurzenia statku z ładunkiem wagi normalnej*. <Po + *Ziom, z *Ziem, od Ziemia>

**Poziomeczka**, i, lm. i p. **Poziomka**. <Od Poziomka>

**Poziomie** p. **Poziomo**: P. ustawiony. Hube.

**Poziomka**, i, lm. i, †**Poziemka**, †**Pozimka**, [**Poziómka**, **Ziomka**, **Podzimka**, **Poziąbka**, **Koziomka**, **Koziemka**, **Kozimka**, **Potrawnica**] bot. (fragaria) *roś. z rodziny różowatych*. Gatunki: P. pospolita a. zwyczajna (f. vesca): osadniki mięsiste tej rośliny znane pod nazwiskiem: *poziomek* a. *poziemek* a. jagód czerwonych. P. truskawka (f. elatior). <Po + *Ziomka, od Ziemia>

**Poziomkobranie**, a, lm. a *zbieranie poziomek w lesie*: P. odbywało ś. wesoło. Jeż. <Poziomka + Branie>

**Poziomkowy** przym. od **Poziomka**: Drzewo poziomkowe, chróścina poziomkowa bot. p. **Chróścina**: Poziomkowe ziele. Kluk. Sok P.

**Poziomnica**, y, lm. e p. **Libella**. <Od Poziomnik>

**Poziomniczy** przym. od **Poziomnik** a. od **Poziomnica**: Pomiary poziomnicze. Dziennik P. (= *spis pomiarów poziomniczych*). <Od Poziomnik>

†**Poziomnie** przys. od **Poziomny**. L.

**Poziomnik**, a, lm. i *przyrząd umożliwiający patrzenie dokładne w kierunku poziomym, a. służący do oznaczania różnic poziomów*: P. wodny (= *za pomocą którego celujemy przez poziomy wody w dwuch naczyńkach, znajdujących ś. w nim*). P. rtęciowy (= *takiż, w którym jednak rtęć zastępuje wodę*). P. lunetowy, czyli zwykły (gdy oś lunety nastawiamy poziomo podług wskazań poziomnicy, złączonej z przyrządem. <Od Poziomny>

†**Poziomny** p. **Poziomy**: Położenie horyzontalne abo poziomne. Sol. Strzelanie poziomne, gdy armata stoi równolegle z poziomem. Jak. J. <Od Poziom>

**Poziomo** przys. od **Poziomy**. Przen.: Najczęściej syny wielkich ojców czołgają ś. P. w hańbie znikczemnienia. Krasiń.

**Poziomołuk**, u, lm. i p. **Azymut**. <Poziomy + Łuk>

**Poziomomierz**, a, lm. e *przyrząd niwelacyjny*. <Poziom + -mierz, od Mierzyć>

**Poziomość**, i, blm. rz. od **Poziomy**: P. warstw skalnych. Wyniosła i szlachetna wstydliwość poetycka Asnyka rumieniła ś. w nim przy zetknięciu z poziomością życia. Zdziech.

**Poziomować, uje, ował** *dochodzić poziomu, linji poziomej; równoważyć, niwelować; dochodzić wysokości jednego miejsca nad poziom drugiego a. nad poziom morza*. <Od Poziom>

**Poziomowanie**, a, blm., czynność cz. **Poziomować**: Łata do poziomowania.

**Poziomowy** przym. od **Poziom**.

**Poziomy**, †**Poziomny**, †**Poziemny** 1. *po ziemi znajdujący ś., mało nad ziemię podniesiony; pełzający, ścielący ś. po ziemi, nizki, karłowaty*: Tu kępy, tu zarosła pozioma leszczyna. Szymon. Tu poziome chróściny, tu lasy osadził. Nar. Tak cedr, co ś. pod niebo dumnym wierzchem wspina, jak i pozioma wiatrem powali chróścina. Nar. Przen.: *płaski, nie wzniosły, bez polotu, pospolity, gminny*: P. rym. Zim. Kto ma dowcip ściśniony i gienijusz suchy, tego Pegaz P., temu Febus głuchy. Dm. Gardzi rodem poziomym, a złotemi pióry gwiazd sięga. L. Stylem pisać poziomym i czołgającym ś. L. Nasz wiek, syt w zbytki, w istocie P., zrządził, iż zniósszy dumne grubijaństwo, utraciliśmy i cnotę, i państwo. Kras. Chluba poziomych umysłów jest przymiotem. Kras. Myśl pozioma. Puścił ś. poziomym lotem w świat lekkich roztargnień bez jutra. Siem. 2. przym. od **Poziom**, *równoległy do poziomu danego miejsca, prostopadły do pionowego, horyzontalny*: Powierzchnia pozioma, do której pionowa jakiego miejsca jest prostopadłą. Hube. Przecięcie poziome, rzut P., plan. Łab. 3. anat.: Blaszka pozioma kości sitowej (lamina horizontalis ossis ethmoidei). Część pozioma kości podniebiennej (pars horizontalis ossis palatini). Gałąź pionowa kości łonowej (ramus horizontalis ossis pubis). 4. gie.: Rzut P. = *perspektywiczny obraz powierzchni kuli ziemskiej na płaszczyźnie jakiegoś poziomu*. 5. gór.: Chodnik P. = *prowadzony poziomo bez spadku lub ze spadkiem nieznacznym*. 6. hist.: Włókna nerwowe poziome kory mózgowej. 7. mech.: Kołowrót P. p. **Krąg**. Koło poziome czyli turbina p. **Koło**. Machina pozioma = *machina z tłokiem poziomo idącym*. Koło wodne poziome p. **Koło** pod 19). <Od Poziom>

[**Poziornie, Poziorno**] przys. *otwarto, widno* (o miejscu, skąd widok rozległy i gdzie słońca dużo): Z Dónajca to sędyl P. <Od *Poziorny, od Poziór>

[**Poziorno**] p. **Poziornie**.

[**Poziómka**, i, lm. i] p. **Poziomka**: Nazbierają poziómek. Słow.

[**Poziór, oru**, blm.] *dozór, baczenie, oko, uwaga*: Dawać P. na kogo. A ty, Hanka, dej P. na nią, rozumiesz? Ork. <Po + *Ziór, ZÓR, ZR, ŹRZ/ ZIER>

**Pozipać, pie, pał** *przetrwać pewien czas zipając*. <Po + Zipać>

**Pozipanie**, a, blm., czynność cz. **Pozipać**.

**Pozjadać, a, ał** *zjeść jedno po drugim*. P. ś. *zjeść jeden drugiego*: Pozjadaliby ś. z samej miłości! Kaczk. <Po + Zjadać>

**Pozjadanie**, a, blm., czynność cz. **Pozjadać**.

**Pozjadanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozjadać ś.**

**Pozjawiać się, a ś., ał ś.** *zjawić ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim*. <Po + Zjawiać ś.>

**Pozjawianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozjawiać ś.**

**Pozjednywać, a, ał** *zjednać jednego po drugim; zjednać kogo kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zjednywać>

**Pozjednywanie**, a, blm., czynność cz. **Pozjednywać**.

**Pozjeżdżać, a, ał** 1. *zjechać kolejno, jeden po drugim; zjechać z wielu miejsc*. 2. a. P. ś. *zjechać ś. kolejno, jeden po drugim*: Żydzi, wszelacy kupcy, co, ośmieleni królewskiemi tryumfami, pozjeżdżali za handlem na Ukrainę, wszystko to ś. pakuje z żonami i dziećmi i ucieka. Moracz. Pozjeżdżało ś. tego co niemiara. L. <Po + Zjeżdżać>

**Pozjeżdżanie**, a, blm., czynność cz. **Pozjeżdżać**.

**Pozjeżdżanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozjeżdżać ś.**

**Pozlatać, a, ał, Pozlatywać, [Pozlatować]** *zlecieć kolejno, jeden (a. jedno) po drugim*. P. ś. *zlecieć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zlatać>

**Pozlatanie**, a, blm., czynność cz. **Pozlatać**.

**Pozlatanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozlatać ś.**

[**Pozlatować, uje, ował** i P. ś.] p. **Pozlatać**. <Po + Zlatować>

[**Pozlatowanie**, a, blm.] czynność cz. **Pozlatować**.

[**Pozlatowanie się, a ś.**, blm.] czynność cz. **Pozlatować ś.**

**Pozlatywać, uje, ywał** i P. ś. p. **Pozlatać**. <Po + Zlatywać>

**Pozlatywanie**, a, blm., czynność cz. **Pozlatywać**.

**Pozlatywanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozlatywać ś.**

**Pozlecać, a, ał** *zlecić jedno po drugim; zlecić co kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zlecać>

**Pozlecanie**, a, blm., czynność cz. **Pozlecać**.

**Pozlegać, a, ał** 1. (o kobietach rodzących) *zlec kolejno, jedna po drugiej*. 2. [P.] *pokłaść ś.*: Dopierośmy pozlegali, a już wołasz, byśmy wstali. <Po + Zlegać>

**Pozleganie**, a, blm., czynność cz. **Pozlegać**.

**Pozlepiać, a, ał** *zlepić jedno po drugim; zlepić w wielu miejscach*: Włos kruczy, rozrzucony w porozlepianych kosmach po czole i twarzy. Krasz. (= który ś. pozlepiał). P. ś. *zlepić ś. kolejno, jedno po drugim; zlepić ś. w wielu miejscach*. <Po + Zlepiać>

**Pozlepianie**, a, blm., czynność cz. **Pozlepiać**.

**Pozlepianie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozlepiać ś.**

**Pozlewać, a, ał** *zlać jedno po drugim*. P. ś. *zlać ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim*. <Po + Zlewać>

**Pozlewanie**, a, blm., czynność cz. **Pozlewać**.

**Pozlewanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozlewać ś.**

[**Pozlewki, ów**, blp.] *resztki jedzenia*: Choć ta P. jakie, to dała. Kon. <Po + Zlewki>

**Pozliczać, a, ał** *zliczyć jedno po drugim*. <Po + Zliczać>

**Pozliczanie**, a, blm., czynność cz. **Pozliczać**.

**Pozlizywać, uje, ywał** *zlizać jedno po drugim; zlizać w wielu miejscach; zlizać co kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zlizywać>

**Pozlizywanie**, a, blm., czynność cz. **Pozlizywać**.

[**Pozlozować, uje, ował**] *zluzować jedno po drugim*: Pięścią pozlozował zęby. <Po + *Zlozować, zam. Zluzować>

[Pozłozowanie, a, blm.] czynność cz. Pozłozować.

Pozłacać, a, ał p. Pozłocić. P. s. [illegible]: Włos litewskiego [illegible] biały a płowy pozłacał s. jako łan dojrzałego żyta. Mick.

Pozłacanie, a, blm., czynność cz. Pozłacać.

**Pozłacanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozłacać ś.**

**Pozłacany, † Pozłocany 1.** im. od **Pozłacać. 2.** p. Pozłocisty, [Pozłociany] *mający na sobie warstewkę złota, złocony, ozdobiony złotem*: Już paź nieprzytomnie nalewał napój w pozłacaną czarę. Sienk. Srebro pozłacane. Przen.: Młodzież pozłacana *[illegible], bogata, [illegible] [illegible]*: Coraz to więcej pozłacanych młodzieńców pojawiało ś. w kole [illegible] Bał. <Od Pozłacać>

[Pozłamować, uje, ował] *złamać jedno po drugiem, złamać w wielu miejscach, połamać.* <Po + *Złamować, od Złamać>

[Pozłamowanie, a, blm.] czynność cz. Pozłamować.

**Pozłazić, i, ił** *zleźć kolejno, jeden po drugim; zleźć w wielu miejscach*: Żołnierze pozłazili z koni. Sienk. P. s. *zleźć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Złazić>

**Pozłażenie, a**, blm., czynność cz. **Pozłazić.**

**Pozłażenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozłazić ś.**

† Pozłocany p. Pozłacany. Troc.

**Pozłocenie, a 1.** blm., czynność cz. **Pozłocić. 2.** lm. a *pozłacanie, złocenie, powłoka ze złota.*

**[Pozłociany]** p. **Pozłacany**: W mojej rodzinie grzyby pozłociane. Kolb. <Od *Pozłociać, z Pozłocić>

**Pozłocić, i, ił**, nied. **Pozłacać** *powlec złotem; pomalować na kolor złoty*: Wart jesteś, żeby ci tę głowę P. (= *głowa do pozłoty*). Przen.: Słońce pozłaca gór wierzchołki (= *wyzłaca = ozłaca = oświeca = obdarza światłem*). Wrześniowe słońce smutek cichych brzóz pozłaca. St. <Po + Złocić>

[Pozłocie, a, lm. a] p. **Pozłotko.** <Po + *Złocie, od Złoto>

**Pozłocisto, Pozłociście** przys. od **Pozłocisty.**

**Pozłocistość, i**, blm. rz. od **Pozłocisty**: Pyszna, rażąca P. Sienk.

**Pozłocisty** p. **Pozłacany**: Runo a. skóra barania pozłocista. H Tr. Jako choremu pozłociste łoże, także też złemu szczęście nie pomoże. Rej. Jeden ś. nad drugiego przekłada na stroje, [illegible] pozłociste zbroje. Biel M. Kazał [illegible] w pozłocistej ramie obraz ojcowski powiesić w swym domu. Pot. Usiedź ty złą sukienką w P. rząd, przecie po staremu psem będzie, [illegible] własnej cnoty mieć nie będzie. Rej. [illegible] i pasem pozłocistym. Sienk. Pas P. pozłocisty. Sienk. Gdzie znowu święte obrazy [illegible] w pozłocistych ramach i ze szkłem. Reym. Pani kasztelanowa w pozłocisto-wiśniowym [illegible] kazała. Przen.: Pozłocistego, by [illegible] i kozie ogona zawięzać, albo go na urzędy sadzają, albo go już z rady nie wygnać. Rej. *[illegible], bogaty, pieniężny.* <Od Pozłocić>

**Pozłociście** p. **Pozłocisto.**

**Pozłoszczenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pozłościć ś.**

**Pozłościć się, i ś., ił ś.** *[illegible]* <Po + Złościć ś.>

**Pozłota, y**, lm. **y 1.** blm. *pozłocenie, pozłacanie, złocenie*: [illegible] pozłotę. Ślesz. O wy, głowy do pozłoty, znać, że wam mózgu brakuje. L. (*głowa do kształtu tylko: czcza, pusta, choć kształtna głowa, jak u lalki norymberskiej.* L.). Ta głowa nie do pozłoty. L. Często z złotym barkiem głowa do pozłoty. Zabł. **2. a.** × **Wyzłota**, × **Pozłotek** *to, czym pozłacają, warstewka złota pokrywająca coś, powłoka złota, złocenie*: Zna Bóg ołów pod pozłotą. Pot. P. zblakowała. Troc. P. s. starła. Mogę łacno mówić do Boga w tej próżnej pozłot izdebce mojego pałacu. Psm. Klęcząc w bieli w tej białej celce o zdartych pozłotach, niepokojem wielkim dręczę ś., Panie. Psm. Wieże Marjackie wznosiły s. lekko na tle szarego nieba, na którym migotała pozłota ich koron. Witk. Przen.: Zawsze w miesięcznych (księżycowych) pozłotach stoi smutek. Słow. (= *blaskach; w świetle księżycowym*). Przen.: *szych, blichtr, pozór, barwa, upiększenie*: Nie znajdziesz w moich słowach blasku, ni pozłoty, lecz znajdziesz prawdę szczerą honoru i cnoty. Wyb. Na pozłotę swoich zmaz i sprosności. Troc. **3.** *tłuszcz, łój w zupie; tłuste krążki, oka pływające na powierzchni zupy; frytura.* Zdr. **Pozłotka.** <Po + *Złota, od Złoto>

**[Pozłotawy]** *odznaczający ś. złocistą barwą*: Włosy pozłotawe. <Po + Złotawy>

**Pozłotek, tka**, lm. **tki 1.** × P. p. **Pozłota**: Miłość własna pochlebnym omamia nas pozłotkiem, iż do każdego urzędu zdatność w sobie widzimy. L. **2. [P.]** p **Pozłotka**: Wydobywszy z kufra monarszą Jaska purpurę tudzież koronę z pozłotka, kładła je na swoim łóżku i przypatrywała im ś. długo. Kon. <Po + *Złotek, od Złoto>

**Pozłotka, i**, lm. **i 1.** p. **Pozłota**: Czymże ś. tedy chlubią? pozłotką samą, która tylko z wierzchu za złoto ś. udaje, a wewnątrz jest szczery mosiądz a. kontryfał. Jan. **2.** † P., [P., **Pozłótka, Pozłotko, Pazłotka, Pazłotek, Pozłocie**] *blaszka złota jako ozdoba, ozdoba ze strzyżonego papieru złotego, świecidełko, szych, galon*: Potrząski rozliczne, pozłotki, farby, malowania dziwne. Rej. Potrawy zepstrzone w potrząski rozliczne, pozłotki, farby. Rej. Dobry kożuch z pozłotką zimie chodzić paniej, haras z barchanem lecie. Biel. M. P. blaszana. Troc. Mantuary, szychy, pozłotki pod szacunek podlegać mają. Vol. [Wieńce chojniane z pozłotką lub trzęsiące, złożone ze złoconych papierków, bajorku, paciorków szklanych kolorowych, blaszek okrągłych i świecideł]. <Od Pozłota>

**[Pozłotko, a**, lm. **a]** p. **Pozłotka**: Kwiat robiony, suto upstrzony żółtą blaszką, zwaną P. Barwinek, na którym przyczepione trzęsie ś. P. <Po + Złotko>

**Pozłotnictwo, a**, blm. *rzemiosło pozłotnika.* <Od Pozłotnik>

**Pozłotniczy** przym. od **Pozłotnik**: Robota pozłotnicza. <Od Pozłotnik>

**Pozłotnik, a**, lm. **cy**, × **Wyzłotnik** *rzemieślnik trudniący ś. pozłacaniem.*

**Pozłotny** przym. od **Pozłota**: Pokost P. nie tylko na skóry, ale też na srebro służący. Ślesz. <Od Pozłota>

**Pozłoto, a**, lm. **a** bot. p. **Kanianka.** <Po + Złoto>

⁄ **Pozłotowina, y**, lm. **y** p. **Pozłota** *złocenie, ozdoba złocona*: Anioł błyskawicy, w pozłotowinę ubrany. Słow. Jakże mi pięknie zamek wygląda wśród ważności! co tam, co pozłotowin! Słow. <Po + *Złotowina, od Złoto>

[**Pozłożenie, a,** blm.] czynność cz. **Pozłożyć.**

[**Pozłożyć, y,ył**] *złożyć jedno po drugim, poskładać.* [**P. ś.**] *złożyć ś. kolejno, jeden po drugim, poskładać ś.:* Po talaru ś. pozłożyta. <Po + Złożyć>

[**Pozłótka, i,** lm. i] p. **Pozłotka:** Usunięto na stronę z niebieskiego sukna w pozłótkę ozdobną kurtynę. Wilk. Za warkocz zabłąkał ś. polny kwiatek lub barwinek z pozłótką. Jeż. <Od Pozłota>

[**Pozmagać, a, ał**] **I.** *zmęczyć, pomęczyć:* My ręce pozmagali. **2. a.** [**P. ś., Pozmogać ś.**] *pomęczyć ś., zmęczyć ś.:* Boć nam ręce pozmagały. <Po + *Zmagać, od Zmóc>

[**Pozmaganie, a,** blm.] czynność cz. **Pozmagać.**

[**Pozmaganie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pozmagać ś.**

†**Pozmarle** przys. *po śmierci, po zgonie* (ojca): Dziecię P. urodzone = *pogrobowiec.* Gdy ś. białogłowa przy pogrzebie mężowym abo we trzydzieści dni opowie, że brzemienna, i potym urodzi, tedy ono dziecię, tak P. urodzone, dziedzictwa ojca swego dójdzie. Sz. <Po + *Zmarle, od †Zmarł>

**Pozmarszczać, a, ał** *zmarszczyć jedno po drugim; zmarszczyć w wielu miejscach, pomarszczyć.* <Po + Zmarszczać>

**Pozmarszczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozmarszczać.**

× **Pozmarzać, a, ał** (Pozmar-zać) *zmarznąć kolejno, jedno po drugim:* Sroga była zima, i od mrozu wszystko pozmarzało. Zigr. <Po + Zmarzać>

× **Pozmarzanie, a,** blm. (Pozmar-zanie) czynność cz. **Pozmarzać.**

**Pozmawiać, a, ał** *zmówić jedno po drugim.* **P. ś.** *zmówić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zmawiać>

**Pozmawianie, a,** blm., czynność cz. **Pozmawiać.**

**Pozmawianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozmawiać ś.**

**Pozmazywać, uje, ywał** *zmazać jedno po drugim; zmazać w wielu miejscach.* <Po + Zmazywać>

**Pozmazywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozmazywać.**

**Pozmiatać, a, ał, [Posmiatać]** *zmieść jedno po drugim; zmieść w wielu miejscach:* P. miotłą. Przen.: *poznosić:* Mosty wszystkie przed Tatarami pozmiatano. Biel. M. Z ziem szlachta książęce miana pozmiatała. Bobrow. <Po + Zmiatać>

**Pozmiatanie, a,** blm., czynność cz. **Pozmiatać.**

**Pozmieniać, a, ał** *zmienić jedno po drugim; zmienić w wielu miejscach:* Sterczące resztki świątyń, pozmienianych na kościoły, zdały mu ś. dziełami nie ludzkiej ręki i ducha. Krasz. Wojsko związkowe zniewolone było P. niektóre stanowiska. Moracz. **P. ś.** *zmienić ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim; zmienić ś. w wielu miejscach:* Główne w obrębach, w powiatach stanowiska pozmieniały ś. nieco. Lel. <Po + Zmieniać>

**Pozmienianie, a,** blm., czynność cz. **Pozmieniać.**

**Pozmienianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozmieniać ś.**

[**Pozmierać, a, ał**] *zamrzeć kolejno, jeden po drugim, pomrzeć, poumierać.* <Po + Zmierać>

[**Pozmieranie, a,** blm.] czynność cz. **Pozmierać.**

[**Pozmierzchnąć się, chnie ś., chł ś.**] *zmierzchnąć ś.* <Po + Zmierzchnąć ś.>

[**Pozmierzchnięcie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pozmierzchnąć ś.**

**Pozmiękczać, a, ał** *zmiękczyć jedno po drugim.* <Po + Zmiękczać>

**Pozmiękczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozmiękczać.**

**Pozmniejszać, a, ał** *zmniejszyć jedno po drugim.* **P. ś.** *zmniejszyć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Zmniejszać>

**Pozmniejszanie, a,** blm., czynność cz. **Pozmniejszać.**

**Pozmniejszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozmniejszać ś.**

[**Pozmogać się, a ś., ał ś.**] p. **Pozmagać:** Ręce nam ś. pozmogały.

[**Pozmoganie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Pozmogać ś.**

**Pozmrażać, a, ał** *zmrozić jedno po drugim:* Zimny wiatr pozmrażał kałuże na trakcie. Sienk. <Po + Zmrażać>

**Pozmrażanie, a,** blm., czynność cz. **Pozmrażać.**

**Pozmrużać, a, ał** *zmrużyć jedno po drugim; zmrużyć kolejno, jeden po drugim:* P. oczy. <Po + Zmrużać>

**Pozmrużanie, a,** blm., czynność cz. **Pozmrużać.**

**Pozmuszać, a, ał** *zmusić jednego po drugim.* <Po + Zmuszać>

**Pozmuszanie, a,** blm., czynność cz. **Pozmuszać.**

**Pozmykać, a, ał** *zemknąć kolejno, jeden po drugim; zemknąć jedno po drugim, pozsuwać:* [Pozmykał z palusków pierścieńce]. P. psy ze smyczy = *pospuszczać.* Na lisa charty z smyczy pozmykali. Otw. <Po + Zmykać>

**Pozmykanie, a,** blm., czynność cz. **Pozmykać.**

**Pozmyślać, a, ał** *zmyślić jedno po drugim:* Szalbierz pozmyślał listy, potrafił pieczęci. Troc. <Po + Zmyślać>

**Pozmyślanie, a,** blm., czynność cz. **Pozmyślać.**

**Pozmywać, a, ał** *zmyć jedno po drugim; zmyć w wielu miejscach:* P. statki (kuchenne). P. podłogę. <Po + Zmywać>

**Pozmywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozmywać.**

[**Poznachodzenie, a,** blm.] czynność cz. **Poznachodzić.**

[**Poznachodzić, i, il**] *poznajdować.* <Po + Znachodzić>

**Poznaczenie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Poznaczyć. 2.** × P., lm. **a** *znak, notatka:* Ku porozumieniu rozdziałów annotacje a. P. co główniejszych, przy boku położone, niemało pomogą. Smotr.

**Poznaczyć, y,ył I.** *naznaczyć jednego po drugim; naznaczyć w wielu miejscach:* Słońce ku kresu sobie poznaczonego ś. obraca. Bz. (= *oznaczonego).* Szatan uszanować musi tych, którzy przy chrzcie świętym poznaczeni są, bo zbawienną cechę noszą. Dambr. Wszystkie nędze ciała i męczarnie ducha patrzały z twarzy jego zczerniałej, krwawemi poznaczonej bliznami. Orzesz. Przen.: *pokiereszować, porąbać:* Nasi Wittenberga nieco poznaczyli pod Opocznem. Przybor. **2.** bieliznę = *wyznaczyć znakami, literami haftowanemi, wyszywaniem.* <Po + Znaczyć>

**Poznać, a, ał,** nied. **Poznawać,** [**Poznajać**] **I.** *pojąć rozumem, zrozumieć, dojść do świadomości czego, nauczyć ś.:* Nie poznawali, nie poznają a. przynajmniej nie chcą P. tego panowie, iż od dobrego mienia poddanych ich własna możność zawisła. Kras. P. litery, rzemiosło. P. z doświadczenia. Troc. Zwierzęta nie tylko poznają rozmaite rzeczy, lecz rzecz jednę rozeznają od drugiej. Dowg. **2.** *domyślić ś., pomiarkować, zmiarkować, spostrzec ś., spostrzec, odgadnąć, przejrzeć na o-*

cego. Pozna on, z kim ma sprawę. Boh. (= *przekona się, zobaczy*) Obrazu poznałem, że s. gniewa. Pozna, co s święci. 3. *wyrozumieć dokładnie, dowiedzieć, zbadać, wynaleźć, przekonać s. o czem, o czyim*: Poznałem cię w tej przygodzie, wiem teraz, jakiś. Troc. Człowieka nie zaraz poznasz. Kn. P. ludzi istotna, najpierwsza nauka. Kras. Największej wagi nauka umieć poznawać ludzi. Stasz. W przygodzie przyjaciela najlepiej poznamy. Biel M. P. siebie samego. Troc. A poznam li cię wiernym w posługach. Rej (= *przekonam s., że wierny*). Poznasz mię kiedy: poznasz tego tchórza, którymeś mię nazwał, poznasz wosk. Kn. (= *doświadczysz mię, dam ci s. we znaki*). P. co = *zaznać, doznać, doświadczyć, spróbować, zakosztować czego*: Poznał złe i dobre. P. biedę. 4. żonę, męża = *odbyć stosunek cielesny*: Adam poznał żonę swoję Hewę, która, począwszy, porodziła Kaima. Leop. Ona nie miała woli nigdy męża P. Rej. Rzekła panna do anioła: jakbym ja rodzić miała, a wszak ja męża nigdy nie poznawam. Rej. 5. *przypomnieć sobie kogo, co, odkryć, odgadnąć, domyślić s. kogo, czego; rozróżnić*: On ich jakby nie poznał i czapki nie zdjął. L. W szczęściu nie poznaje człowiek ludzi, a w nieszczęściu nikt ś do niego nie przyznawa. L. Poznała go po głosie. Psa. Męża P. po herbach tylko na sygnecie. Nar. Z owoców ich poznacie je. Leop. Poznał po worku, że mniej w nim. Troc (= *spostrzegł, zmiarkował*). P. = *można poznać; znać, widać*: P. głupiego po śmiechu jego. Prz. P pana po chołewach. Prz. P. z miny zuchwałej sługę faworyta. Kras. P. wnet z mowy, jakiej kto głowy. Prz. Poznał mię po kapeluszu. Troc. Poznał po węchu, że wino. Troc. Poznałem frantostwo, chytrość jego. Troc. P. ptaka po pierzu. Prz. Po tym wyższego męża możesz P. w tłumie, że on zawsze to tylko zwykł robić, co mnie. Mick. Boże, jam Cię najpierwej poznał po dobroci. Karp. Z pojrzenia bywa poznan mąż, a po obliczu bywa poznan mądry. Leop. Z oczu moich poznawał, że już był kochanym. L. Chory już nikogo nie poznaje. 6. kogo = *zapoznać ś., poznajomić ś., zaznajomić ś., zabrać znajomość z nim*: Ci nich poznałem dzisiejszą swoją żonę. 7. kogo z kim = *za oznać, po najomić, przedstawić kogo komu*: Byłem przez niego poznawany z sąsiadami mojemi. Koss. 8. † P *zeznać, przyznać ś., wyznać*: Poznał rękojemstwo Paszkowi. Rot. Falko, aczkoli poznał, iże świecę zgasił, ale zaprzał, iżby łdzika uranił abo uraził. St. wiśl. Gryzyński przed panem Sędziwojem poznał, iże cztery sta grzywien wziął, jej opiekadlnikiem był. Rot. r. 1396. **P. ś.** 1. *poznać jeden drugiego, zapoznać ś., zaznajomić ś., poznajomić ś.*: Poznali ś. u wód. P. s. z kim = *poznać kogo, zabrać z nim znajomość*: Chcesz P. ś. z jaką ładną kobietką, poczestuj tabaczką, już ci znajomość. L. Bronił każdy innej sprawy, a gdy ś. zawił rutek, zaraz ś poznali (= *zwąchali ś., spąchnęli ś., porozumieli ś.*). 2. na kim, na czym = *poznać czyją rzeczywistą wartość, istotne znaczenie, prawdziwy charakter czyj, nie dać ś. oszukać co do tego*: Poznał ś. na farbowanych lisach. P. ś. na towarze. Lekarz nie poznał ś. na chorobie. P. ś. na talarze. <Po + Znać>

**Poznaglać, a, ał** *znaglić jednego po drugim; znaglić w wielu razach* <Po + Znaglać>

**Poznaglanie, a,** blm., czynność cz. **Poznaglać.**

[**Poznajać, a, ał**] p. **Poznać.** <Zam. Poznawać>

**Poznajamiać, a, ał** i **P. ś.** p. **Poznajomić.**

**Poznajamianie, a,** blm., czynność cz. **Poznajamiać.**

**Poznajamianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poznajamiać ś.**

[**Poznajanie, a,** blm.] czynność cz. **Poznajać.**

**Poznajdować, uje, ował** i **P. ś.** p. **Poznajdywać.** <Po + Znajdować>

**Poznajdowanie, a,** blm., czynność cz. **Poznajdować.**

**Poznajdowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poznajdować ś.**

**Poznajdywać, uje, ywał, Poznajdować** *znaleźć jedno (a. jednego) po drugim*: Poznajdywali Izraelici swoich współwyznawców w głębi Azji. Lel. Z gwoździ poznajdywanych i kawałków żelastwa usiłowali zrobić narzędzia. Krasz. **P. ś.** *znaleźć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Znajdywać>

**Poznajdywanie, a,** blm., czynność cz. **Poznajdywać.**

**Poznajdywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poznajdywać ś.**

**Poznajomić, i, ił,** nied. **Poznajamiać** kogo z kim = *zaznajomić, zapoznać, poznać*. P. kogo z czym = *obeznać, obznajmić; wtajemniczyć w co*: Fizyka poznajamia człowieka z naturą. Święt. **P. ś.** z kim = *zaznajomić ś., zapoznać ś., poznać ś.* P. ś. z czym = *obeznać ś., obznajmić ś.; wtajemniczyć ś. w co.* <Po + Znajomić>

**Poznajomienie, a,** blm., czynność cz. **Poznajomić.**

**Poznajomienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poznajomić ś.**

**Poznajomu** przys. *na rachunek dobrej znajomości, poufale, familjarnie, bez ceremonji, jak dobry znajomy*: Przywitać ś. z kim P. Sł. wil. <Po + Znajomu, od † Znajom>

[**Poznajski**] p. **Poznański.** <Z Poznański, może przez sld. od Poznać>

† **Poznak, u,** lm. **i** p. **Poznaka**: Najmniejszego bojaźni nie dał poznaku. Przyb. Z poznaków na chorym wnosi sobie lekarz o rodzaju choroby. Perz. <Po + Znak>

**Poznaka, i,** lm. **i,** † **Poznak** *to, czym dają do poznania, po czym poznają, oznaka, znak, wskazówka, objaw, symptom*: Żadnej zmieszania poznaki nie dał. Nar. Uwaga ta w następnych wiekach dla myślących będzie dostatnią poznaką, jaki był umysł narodu. Stasz. Zjawiły ś. na niebie i ziemi okropne przyszłych losów poznaki. Nar. Słabość w rozumowaniu jest cechą głupstwa, a zarozumiałość poznaką Wiszn. [Poznaki choroby upatrują na języku. Dla poznaki wyrznęli nożem krzyż]. (p. Niepoznaka). <Po + *Znaka, od Znak>

**Poznanie, a,** blm. **I.** czynność cz. **Poznać**: Samo P. błędu bywa karą ostrą. L. Omylić ś. w poznaniu kogo, brać kogo za kogo innego. L. Wielka cierpliwość Józefa, że tak długo P. swoje z bracią odwłóczyć mógł. Skar. P. siebie samego jest najtrudniejszą na świecie nauką. Troc. Daj jej do poznania, że ś. w niej kochasz. L. (= *do zrozumienia*). Twarz moja była niegdyś okrągła, dziś schudłam i zaledwie jestem do poznania. Cho. Na jedno P. niewiasta poczęła i, wstawszy, odeszła. Leop. (= *stosunek cielesny*). **2.** *świadomość, znajomość, wiadomość, wiedza*: Bóg na puszczy dał zakon i P. imienia swojego i woli swej Mojżeszowi. Skar. Przyjść do poznania prawdy, do poznania dobrego i złego. **3.** *zdolność poznawania, pojęcie, rozum, umysł*: P. albo myśl jest wyobrażenie rzeczy. Boh. Im wię-

cej człowiek ma poznania, tym ściślej rzeczy na uwagę bierze. L. Wszystko, co go otaczało, grubą zasłoną ćmiło mu P. Krasiń. P. ludzkie nie jest zdolne do objęcia prawdy bezwzględnej. Tysz. 4. [P.] *troszeczka, odrobina, kruszyna, zdzieb̷ło:* Przyczyń (a. ubierz) deski o P.

**Poznanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poznać ś.**

**Poznaniowy** przym. od **Poznanie:** Sfera intelektualna, poznaniowa. <Od Poznanie>

**Poznański, [Poznajski]:** Bułka poznańska=*bułka podługowata z przedziałką we środku wpodłuż.*

× **Poznaszać, a, ał** i × **P. ś.** p. **Poznosić:** Morzem i ziemią bitne narody poznasza. L. <Po+Znaszać>

× **Poznaszanie, a,** blm., czynność cz. **Poznaszać.**

× **Poznaszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poznaszać ś.**

**Poznatka, i,** lm. i bot. (barkhausia) *roś. z rodziny złożonych.*

× **Poznawacz, a,** lm. e p. **Poznawca:** Boże, który jesteś tajemnych rzeczy poznawaczem. Leop. Ukazał ś. Mikrofil ciekawym poznawaczem materji modnych. Zabł. *(=badaczem).* Kto nie ma sposobności stania ś. prawdziwym poznawaczem, nie najgorzej sądzić będzie o podanej sobie rzeczy przez porównanie z drugą, którą prawdziwi poznawacze za doskonałą osądzili. Kopcz.

**Poznawać, aje, awał** i **P. ś.** p. **Poznać.**

**Poznawanie, a,** lm. a czynność cz. **Poznawać:** Rejestrem myśli i poznawań ludzkich. Śniad. *(=pojęć).* Cała istota umiejętności ludzkiej zależy na poznawaniu związków między przypadkami, które nam świat fizyczny i moralny nadarza. Śniad. Po wszystkich gałęziach poznawania ludzkiego. Śniad. Nikt o tym nie wątpi, że zwierzęta obdarzone są czułością i pewną władzą poznawania. Dowg.

**Poznawanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poznawać ś.**

**Poznawca, y,** lm. y, × **Poznawacz** l. *ten, co poznaje, dochodzi, badacz:* Bóg P. serca. Wuj. Sofonjasz, stróż i P. tajemnic Pańskich. Leop. 2. *ten, co ś. zna na czym, znawca, koneser:* Zdanie to jest Horacjusza, najlepszego w tej mierze poznawcy. L. <Od Poznać>

**Poznawczy** przym. od **Poznawca:** Zdolność poznawcza. Spas. <Od Poznawca>

× **Poznawczyna, y,** lm. y p. **Poznawczyni.** L.

**Poznawczyni, i,** lm. e, × **Poznawczyna** forma ż. od **Poznawca;** † **Poznawni.**

† **Poznawni, i,** lm. e p. **Poznawczyni.** Troc. <Od Poznać>

**Poznęcać, a, ał** *znęcić jedno po drugim; znęcić kolejno, jeden po drugim.* **P. ś.** l. *znęcić ś. kolejno, jeden po drugim; znęcić ś. w wielu razach.* 2. *spędzić pewien czas na znęcaniu ś.* <Po+Znęcać>

**Poznęcanie, a,** blm., czynność cz. **Poznęcać.**

**Poznęcanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poznęcać ś.**

**Poznіechęcać, a, ał** *zniechęcić jednego po drugim; zniechęcić w wielu razach.* **P. ś.** *zniechęcić ś. kolejno, jeden po drugim; zniechęcić ś. w wielu razach.* <Po+Zniechęcać>

**Poznіechęcanie, a,** blm., czynność cz. **Poznіechęcać.**

**Poznіechęcanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poznіechęcać ś.**

**Poznienawidzać, a, ał** *znienawidzić jednego (a. jedno) po drugim; znienawidzić kolejno, jeden po drugim.* <Po+Znienawidzać>

**Poznienawidzanie, a,** blm., czynność cz. **Poznienawidzać.**

**Pozniewalać, a, ał** *zniewolić jednego po drugim; zniewolić kogo kolejno, jeden po drugim.* <Po+Zniewalać>

**Pozniewalanie, a,** blm., czynność cz. **Pozniewalać.**

**Poznieważać, a, ał** *znieważyć jednego (a. jedno) po drugim; znieważyć kogo (a. co) kolejno, jeden po drugim.* <Po+Znieważać>

**Poznieważanie, a,** blm., czynność cz. **Poznieważać.**

**Poznikać, a, ał** *zniknąć kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; zniknąć w wielu miejscach:* Szczyty gór wkrótce z oczu naszych poznikały. Przyb. <Po+Znikać>

**Poznikanie, a,** blm., czynność cz. **Poznikać.**

**Pozniżać, a, ał** *zniżyć jedno po drugim; zniżyć w wielu miejscach:* Landszafty mogły P. stopę procentową od listów zastawnych na $3^1/_2$ od sta. Donim. **P. ś.** *zniżyć ś. kolejno, jedno po drugim; zniżyć ś. w wielu miejscach.* <Po+Zniżać>

**Pozniżanie, a,** blm., czynność cz. **Pozniżać.**

**Pozniżanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozniżać ś.**

† **Pozno, [Pozno]** p. **Późno:** Tarczej, niż piersi, pierwej nastawiają, P. puklerza przebici macają. Kochan. Śmierć bierze stare i młode: kto ś. jej nawinie: ten pierwej, a ów pozniej, przedsię nikt nie minie. Kochan.

**Poznoić, i, ił** l. *uznoić jednego po drugim.* 2. *znojąc pomęczyć pewien czas.* **P. ś.** l. *uznoić ś. kolejno, jeden po drugim.* 2. *pomęczyć ś. pewien czas, znojąc ś.* <Po+Znoić>

**Poznojenie, a,** blm., czynność cz. **Poznoić.**

**Poznojenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poznoić ś.**

**Poznosić, i, ił,** × **Poznaszać** *znieść jedno po drugim; znieść w wielu miejscach, razach; znieść co kolejno, jeden po drugim:* P. klasztory. Powódź poznosiła mosty. Lel. Pobita i poznoszona w polu, przecież zatrzymała zamki i miasta warowne. Moracz. **P. ś.** *znieść jeden drugiego; znieść jedno po drugim; znieść co kolejno, jeden po drugim.* <Po+Znosić>

**Poznoszenie, a,** blm., czynność cz. **Poznosić.**

**Poznoszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poznosić ś.**

† **Pozny** p. **Późny:** W bystre szumne morze zapadają pozne zorze. Kochan. (Andromedy) światłość w P. czas nocny niewątpliwa. Kochan.

† **Pozobać, bie, bał,** † **Pożobać** *podziobać:* A gdy siał, jedno (nasienie) upadło podle drogi, i podeptano jest, a ptacy powietrzni pozobali je. Wuj. <Po+Zobać>

† **Pozobanie, a,** blm., czynność cz. **Pozobać.**

**Pozobojętniać, a, ał** *zobojętnić jedno po drugim; zobojętnić w wielu miejscach.* <Po+Zobojętniać>

**Pozobojętnianie, a,** blm., czynność cz. **Pozobojętniać.**

**Pozobowiązywać, uje, ywał** *zobowiązać jednego po drugim; zobowiązać w wielu razach; zobowiązać kogo kolejno, jeden po drugim.* <Po+Zobowiązywać>

**Pozobowiązywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozobowiązywać.**

[Pozoczenie, a, blm.] czynność cz. Pozoczyć.

[Pozoczyć, y, ył] zoczyć, spostrzec, zauważyć: Pozoczywszy nieprzyjaciela. L. <Po + Zoczyć>

[Pozołcenie, a, blm.] czynność cz. Pozołcić.

[Pozołcić, i, ił] [illegible] bieliznę. <Po + Zołcić>

[Pozołdy, ów] [illegible], podarunki, prezenta.

[Pozora, y, lm. y] p. Pozor: Pozorę na sobie [illegible]. <Po + *Zora, ZOR>

Pozorczyk, a, lm. i p. Pozor: Kształtnym pozorczykiem (pozorkiem) co uczynić. Troc. <Od Pozorek>

Pozorek, rku, lm. rki p. Pozór: Słusznie lękasz się zgadywania, bo tu, aby P., już potępiają. L.

Pozornie przys. od Pozorny: Lepiej pożytecznie, niż P. Kn. P. i nieszczerze przepraszał. Troc. P. się jeszcze zapowiadać się nie daje. Jord. (o burzy).

Pozorność, i, blm. 1. rz. od Pozorny. 2. † P. *widok, perspektywa, prospekt, rozległy widok, panorama*: Popiel przeniósł stolicę do Kruświcy, że P. pola lubował. Błaż. (*apertis campis delectabatur*. Kromer). 3. [P.] *[illegible]*.

Pozorny 1. † P. *dostępny dla oka, mający piękny widok, perspektywę, otwarty, widoczny*. W pozornej równinie Lech pierwsze miasto postawił. Błaż. Ciało Wandy milę od Krakowa, na wydatnym i od miasta na pozornym miejscu pochowane jest. Błaż. Ty uweselasz rany świt P. i zmrok wieczorny. Kochan. (= *jasny*). Tać to jest ona światłość, którą Bóg na początku świata stworzył... która tak jasna jest, tak pozorna, iż nie trzeba się uczyć ustawicznie, aby ją poznać. Birk. 2. *pokaźny, porządny, okazały, rzucający się w oczy, zwracający uwagę, wspaniały, świetny*: Na oczach postawił pozorne pokoje. Otw. Nie P., ale wyborny. Kn. Sili się swej niecnocie kształt nadać P. Kras. 3. [P.] *okazały, dzielny, zdatny na oko, przystojny*. 4. *polegający na błędnym sądzie zmysłów, złudny, zwodny; udany, łudzący, fałszywy, powierzchowny, nieszczery, obłudny, nierzeczywisty*. Pozorna to tylko cnota. Troc. Pozorna skromność, grzeczność. Ważą niekiedy pozornym blaskiem. Dm. Wychowanie ich z zalet pozornych się składa. Niem. Śmierć pozorna (= *letargi*). 5. astr.: Ruchy P. ciał niebieskich = *ruchy złudne, będące tylko odzwierciedleniem istotnych ruchów ziemi, jak np. dzienny obrót po sklepieniu niebieskim lub roczny obieg słońca dokoła ziemi*. 6. patol.: Przerost P. a. rzekomy (pseudohypertrophia). Chełbanie pozorne (pseudofluctuatio). 7. piw.: Atenuacja pozorna = *różnica procentowa ekstraktu [illegible] brzeczki a odfermentowaną, z której przedtym wykłócono tylko kwas węglowy*. 8. [illegible]: Ciąża pozorna (pseudocyesis). <Od Pozór>

Pozorować, uje, ował czyn. = *osłaniać pozorami, usprawiedliwiać pozorami, tłumaczyć pozorami [illegible]*: Ostatecznie postanowił przyszły car odbyć podróż na Wschód, pozorował jej konieczność misją dyplomatyczną. Rol. <Od Pozór>

Pozorowanie, a, blm., czynność cz. Pozorowania.

Pozorzysty 1. [P.] *okazały, tęgi*. 2. † P. *wielki, [illegible]*: Pozorzysta gwiazda kosmata, kometa. Mącz. <Od Pozór>

Pozostać, anie, ał, [Poostać, Polostać, Podostać], ndk. Pozostawać, [Pozostajać] 1. *zostać w tyle, dać ś. wyprzedzić, opóźnić ś.*: Pozostaję w drodze, *remaneo retro*. Kn. Przen.: Filozofja turecka daleko od naszej pozostała. Kłok. 2. *zostać po kim, po czym, z czego, jeszcze ś. zostać*, nied. *zbywać*: Pozostaję po śmierci drugich, *supersum*. Kn. Po śmierci braci moich jam tylko pozostał. Troc. Pozostał ostatni z rodu. Pozostały po nim dobra. Pozostały jeszcze 3 grosze. Co nam jeszcze do czynienia pozostaje? Te tylko pozostały pieniądze. Troc. 3. a. [P. ś.] *zostać, zostać nadal, utrzymać ś., nie wyjść z jakiego położenia, stanu, miejsca i t. p.*: P. nieczynnym. P. w niełasce. Pozostaję z poważaniem. P. w domu, na służbie. Pozostaną też same grzechy, łzy, troski, trudy, zbrodnie i matka ich — wasza zła wola. Od. [W jechał i tam ś. pozostał]. 4. [P.] *stać ś.*: Pódźmy stąd dalij, bob'my tu wszyscy nieszczęśliwi pozostali. 5. † P. kogo, co = *pozostawić*. Skr. <Po + Zostać>

[Pozostajać, aje, ał] p. Pozostać. <Po + Zostajać>

[Pozostajanie, a, blm.] czynność cz. Pozostajać.

Pozostalec, lca, lm. lcy, ✕ Pozostałek *ten, co pozostał po kim*: Gdzieby pozostalców słowiańskich nie było? Sien. (= *rozbitków, niedobitków*). <Od Pozostały>

Pozostałek, łka, łki 1. p. Pozostalec. Sł. wil. 2. p. Pozostałość. <Od Pozostały>

Pozostałka, i, lm. i p. Pozostałość. <Od Pozostałek>

Pozostałość, i, lm. i 1. a. Pozostałek, Pozostałka *to, co pozostało, reszta, resztka, ostatek, szczątek, zabytek*: P. magnetyzmu (= *magnetyzm pozostający w podkowie zamkniętej*). Pozostałości po dawnych czasach. P. po dokonanym rozbiorze lub próbie chemicznej. P. długu. 2. *sukcesja, puścizna, dziedzictwo, spadek*: Po śmierci plebana dziekan kazał zabierać *ad officium* P. Koss.

Pozostały 1. *który pozostał*: Suma, liczba pozostała. P. dług, długów ostatki, reszta. Kn. Majątek po nieboszczyku P. Pozostałe długi, pieniądze. Troc. Pozostałe potomstwo. Troc. Swym i doma pozostałych braciej witamy. Goś. P. przy życiu. 2. *nie wchodzący w jaką rachubę, inny*: To płacę, o pozostałych długach wiedzieć nie chcę. <Od Pozostać>

Pozostawać, aje a. †awa, awał 1. i [P. ś.] p. Pozostać. 2. dok. *zostać kolejno, jeden (a. jedno) po drugim*: Siostry pozostawały w domu. Od sukni pozostawały skrawki. Księżmi pozostawali, żeby z dóbr dochody mieli. Moracz. <Po + Zostawać>

Pozostawanie, a, blm., czynność cz. Pozostawać.

[Pozostawanie się, a ś., blm.] czynność cz. Pozostawać ś.

Pozostawiać, a, ał 1. p. Pozostawić: Już to całe w tym twoje nieszczęście, że ci rodzice twoi pozostawiali same gotowe grosze, a nie zostawili ci wsi. Kaczk. P. ślady. P. za sobą *powyprzedzać, poodstępować, poodłączać ś. od wielu kolejno*: Pozostawił ich w drodze. 2. *jedno (a. jednego) po drugim zostawić*. <Po + Zostawiać>

Pozostawianie, a, blm., czynność cz. Pozostawiać.

Pozostawić, i, ił, nied. Pozostawiać 1. *zostawić po sobie, przekazać następcom*: P. dobrą pamięć po sobie. Filip IV wygnał Żydów z całego kraju, aby im mógł pozostawione zabrać majątki. Szaj. 2. *przekazać, oddać, powierzyć, zostawić ko-*

*mu, czemu, spuścić ś. na co, polegać na czym:* P. co czyjemu uznaniu. P. kogo czyjej opiece (= *polecić*). **3.** † P. *porzucić, poniechać, zaniechać, odstąpić, opuścić:* Nie chcieli słuchać Pana, iż nie zarzucili brzydliwości oczu swoich, ani pozostawili bałwanów egipskich. Gil. <Po + Zostawić>

**Pozostawienie, a,** blm., czynność cz. **Pozostawić.**

**Pozować, uje, ował, [Pauzować]** I. *przybierać pozę, układać ś., charakteryzować ś.:* P. na scenie. Zawsze jej oddał wielką usługę. Il l'a posé. — Te, które on pozuje, za mąż nie wychodzą. Es. **2.** P. komu = *być modelem, siedzieć w danej pozie przy malowaniu swego portretu:* Wychodzę! ponieważ pani nie chce P. Prus. **3.** na kogo przen. *udawać kogo, co, odgrywać czyją rolę:* Pozuje na wielką damę. Baron pozował na stoicyzm. Bał. Nie pozuj pan na niewiniątko i obrażonego. Bał. Nie pozuje, ale jest naturalną i szczerą. Bał. **P. ś.** *układać ś. w pozy, musztrować ś.:* Przed wejściem do towarzystwa długo ś. pozował w zwierciadle. Sł. wil. <Od 1. Poza>

**Pozowanie, a,** blm., czynność cz. **Pozować:** P. na wielkość wrosło mu w duszę. Kow

**Pozór, oru,** lm. **ory, [Poziór, Pozora]** I. × P. *spojrzenie, wejrzenie; wzrok, oczy:* Orlemi lub smoczemi w bystrości pozory w nieprzyjaciołach szlakujem przywary. Iż. Oba P. ponury jako dwa koguci wlepią w ś. Pot. Pozoru ani głosu męża tego nikt wytrzymać nie mógł. Fal. **2.** × P. *baczność, baczenie, oko, uwaga, wzgląd:* Jak gdyby nas Bóg na tym stopniu posadził, abyśmy tylko presbitery poświęcali, a na co inszego w cerkwi Jego mały P. mieli Smotr. Na samego tylko Pana Boga P. im będzie, a na samego ś. tylko Boga obrócą i w nim samym osiędą. Smotr. [Zgarnię sie pomału naród, ino trza dać P., coby nikt jego ciekawości na bok nie odciągał, bo stąd powstaje zrada (zdrada). Ork. Dawać P. = *pilnować.* Wziąć P. = *zauważyć.* Daj P. na siebie = *miej ś. na baczności.* Dajno P. na mego konia]. Daj P.! = przestroga dla górników, aby mieli ś. na ostrożności przy robocie. Łab. Mieć P. (wzgląd) na kogo. Troc. **3.** *widok, prospekt, perspektywa:* Tu łąki nieprzezorne okiem, tu wesoły P., tu z pasz do rzeki same idą woły. Szymon. Z góry tak wysokiej mieli P. dość szeroki. Papr. Nie tylko wielkiego urodzenia lustrą, ale i niemałych cnót pozorem objaśnił. Nies. (= *względem na nie*). Wisi nad portem na pozorze morskim postawione miejskie teatrum. Fal. Z tyłu słońce, już wówczas schowane za borem, palącego ś lasu dziwiło pozorem. Malez. Otwarł mu ś przez szczelinę P. na niewysłowiony dreszcz trawy i wodnego zalewiska. Żer. **4.** *wygląd, postać, mina, powierzchowność, kształt, figura, postawa, okazałość:* Drzewka pomarańczowe, przeplatane figami, piękny oczom P. czyniły. Mor. Chude krowy zjadły tłuste, a P. ich był zły, jak pierwej. Bud. Pięknym chorągwie wywieszą pozorem. Pot. Wolność w człowieku serce podnosi, twarz wesołą, śmiałe oko, P. i pochód ochotny w nim czyni. Orzech. Okrąg wszystek lica zupełnego miarę przestąpił pozoru ludzkiego. Susz. Witała go z twarzą pańskiej powagi, pańskiego pozoru P. Koch. Dobry na P. Piękny ś, widzę, na P.; kiedyby tak wewnątrz! Opal. Pozory mylą. Kras. Często co złe z pozoru, dobrym jest w istocie. Kras. Więcej częstokroć działa P., niż istota. Kras. Źle rzecz sądzić z pozoru. Kras. Na P. tylko rzeczy ludzkie świecą. Nar. (= *na zewnątrz, na oko*). Mąż, którego życie chwalebne, świątobliwość nie na P., umiejętność do podziwienia. Nies. Pozory rzeczy uwodzą. Ostr. Ich dowody w pozorze są coś, lubo w rzeczy są nic. Pilch. Wszystko, co ś. działo, miało P. rzeczy zwyczajnych, koniecznych, odbywających ś. nałogowie. Krasz. Pani Dorota była już wcale nie młodą, ale przez regularne życie potrafiła ś. zachować w pozorach średniego wieku. Krasz. Na oko kto co czyni, powierzchnie, na P., maszkary stroi. Kn. (= *dla oka*). Kobietki często na P. udają gniew. L. P. ułudny, fałszywy = *płaszczyk, pokrywka, maska, pretekst.* Fałszywe dziś pozory wielu zwodzą ludzi, nie wszystkoć to jest złoto, co wzrok blaskiem łudzi. Min. Pozoru piękności przy rozwięzłych obyczajach cierpieć nie mogę. L. Kto ś. rzeczą podlejszą a. fraszką bawi, pod pozorem roboty czas daremnie trawi. Gawiń. Pokrywać obłudną postawę szczerości pozorami. Troc. Nie cnotą, ale pozorem idzie. Troc. Pod pozorem przyjaźni go zdradził. Troc. Pod pozorem doglądania kwiatów miała przynajmniej godzinę w dniu, w której mogła wybiec swobodnie. Krasz. Jest P. Troc (= *domniemanie, prawdopodobieństwo*). Według wszelkiego pozoru. Troc. Zmyślasz, pozoru nawet niema do prawdy. L. Często pozory łudzą słabe oczy. Kras. Serce trudno oszukać pozorami, równie jak zaspokoić czczość żołądka próżnym ruszaniem gęby. Flń. Pod jagnięcym pozorem ukrywa jad wilczy. Kras. Pod pozorem tłumienia w Polsce zamieszek pozbawiono naród polski samoistnego bytu. Sok. **5.** † P. *przykład, wzór:* Aby... od męża własnego we wszym P. brała. Papr. Zdr. × **Pozorek,** × **Pozorczyk.** <Po + *Zór, ZOR/ZR/ZRZ/ZIER>

**[Pozórno]** *widno wszędzie.* <Od *Pozórny, od Pozór>

**Pozrastać się, a ś., ał ś,** *zrosnąć ś. kolejno, jedno po drugim; zrosnąć ś. w wielu miejscach:* Zmarszczki, pokrzyżowawszy ś. i pozrastawszy ś. z sobą, trudno dawały poznać, które z nich były samego wieku, a które szabli nieprzyjacielskiej śladami. Kaczk. <Po + Zrastać ś.>

**Pozrastanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozrastać ś.**

**Pozrastany** *który ś. pozrastał:* Kupa gruzów, pozrastanych z chwastami i ziemią. Kaczk.

**Pozrażać, a, ał** *zrazić jednego po drugim; zrazić kogo kolejno, jeden po drugim; zrazić w wielu razach.* **P. ś.** *zrazić ś. kolejno, jeden po drugim; zrazić ś. w wielu razach.* <Po + Zrażać>

**Pozrażanie, a,** blm., czynność cz. **Pozrażać.**

**Pozrażanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozrażać ś.**

**Pozrąbywać, uje, ywał, Pozrębywać** *zrąbać jedno po drugim; zrąbać w wielu miejscach.* <Po + Zrąbywać>

**Pozrąbywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozrąbywać.**

**Pozrębywać, uje, ywał** p. **Pozrąbywać:** Gdzie były znaki i krzyże na starych pniach, korę i żywe drzewo pozrębywano. Krasz. <Po + Zrębywać>

**Pozrębywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozrębywać.**

**Pozrównywać, a, ał** *zrównać jedno (a. jednego) po drugim; zrównać w wielu miejscach.* <Po + Zrównywać>

**Pozrównywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozrównywać.**

**[Pozrucać, a, ał]** p. **Pozrzucać.** <Po + Zrucać>

**[Pozrucanie, a, blm.]** czynność cz. **Pozrucać.**

**Pozrywać, a, ał** *zerwać jedno po drugim; zerwać w wielu miejscach; zerwać kolejno, jeden po drugim.* P. kwiaty, owoce. P. stosunki, P. z kim. Niech sobie ich łby pozrywają Kacz. Miano P. sprzątki we wszelkich województwach Kr. Będzie mógł P. sieci, w które go los wplątał. Bal. Nagła śmierć regenta wszystkich tych przesnuwanych sieci pozrywała wątki. Krasz. Gdy ci powiem wszystko, boki pozrywasz od śmiechu. L. Na moczarach pozrywano hacie. Krasz. Puste sioła, pozrywane stogi, kraj bezludny, głodny Krasz. **P. ś.** *zerwać ś. kolejno, jeden po drugim; zerwać ś. w wielu miejscach:* Daleer, Magda, dzieci, co żyło, pozrywało ś. (ze snu). Krasz. Pozrywali ś. na równe nogi. <Po + Zrywać>

**Pozrywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozrywać.**

**Pozrywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozrywać ś.**

**Pozrządzać, a, ał** *zrządzić jedno po drugim; zrządzić w wielu razach.* <Po + Zrządzać>

**Pozrządzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozrządzać.**

†**Pozrzeć, y, ał** p. **Spojrzeć.** Ps. flor. <Po + Zrzeć, ZOR>

**Pozrzekać się, a ś., ał ś.** *zrzec ś. jednego po drugim; zrzec ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zrzekać ś.>

**Pozrzekanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozrzekać ś.**

†**Pozrzenie, a,** blm, czynność cz. **Pozrzeć.**

**Pozrzucać, a, ał, [Pozrucać, Posrucać]** *zrzucić jedno (a. jednego) po drugim:* Domy Sapiehów, pozrzucanych z urzędów. Kaczk. <Po + Zrzucać>

**Pozrzucanie, a,** blm., czynność cz. **Pozrzucać.**

**Pozrzynać, a, ał** *zerznąć jedno po drugim; zerznąć w wielu miejscach.* <Po + Zrzynać>

**Pozrzynanie, a,** blm., czynność cz. **Pozrzynać.**

**Pozsiadać, a, ał. Pozsiadywać** *zsiąść kolejno, jeden po drugim:* Zjechawszy z góry, z koni pozsiadali P. Koch. **P. ś.** *zsiąść ś. kolejno, jedno po drugim, posiadać ś., pokrzepnąć; zsiąść ś. w wielu miejscach.* <Po + Zsiadać>

**Pozsiadanie, a,** blm., czynność cz. **Pozsiadać.**

**Pozsiadanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozsiadać ś.**

**Pozsiadany** *który ś. pozsiadał, zsiadły:* Ściany z wód pozsiadanych świeciły ś. srzenem. Pot. (= pomarzłych).

**Pozsiadywać, uje, ywał i P. ś.** p. **Pozsiadać:** Na huk sypnęły ś z parowów piechoty, pozsiadywali z koni dragoni, pozsiadywała i gwardja królewska. Moracz. <Po + Zsiadywać>

**Pozsiadywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozsiadywać.**

**Pozstępować, uje, ował** *zstąpić kolejno, jeden po drugim, zstąpić w wielu miejscach, razach.* <Po + Zstępować>

**Pozstępowanie, a,** blm., czynność cz. **Pozstępować.**

**Pozsuwać, a, ał** *zsunąć jedno po drugim; zsuwać w wielu razach, miejscach.* **P. ś.** *zsunąć ś. kolejno jedno (a. jeden) po drugim; zsunąć ś. w wielu razach, miejscach* <Po + Zsuwać>

**Pozsuwanie, a,** blm., czynność cz. **Pozsuwać.**

**Pozsuwanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozsuwać ś.**

**Pozsychać się, a ś., ał ś.** *zeschnąć ś. kolejno, jedno po drugim; zeschnąć ś. w wielu miejscach.* <Po + Zsychać ś.>

**Pozsychanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozsychać ś.**

**Pozsyłać, a, ał** *zesłać jedno (a. jednego) po drugim:* Napiszę do jednego mego pana, żeby na was krzywdy mojej poszukiwali, do turmy posadzili, na Sybir pozsyłali. Orzesz. <Po + Zsyłać>

**Pozsyłanie, a,** blm., czynność cz. **Pozsyłać.**

**Pozsypywać, uje, ywał** *zsypać jedno po drugim; zsypać co kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zsypywać>

**Pozsypywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozsypywać.**

**Pozszywać, a, ał, Pozeszywać** *zszyć jedno po drugim; zszyć w wielu miejscach.* Przen.: Z dawnej pozszywanej z kawałków własności zrobił bardzo piękny folwarczek. Kaczk. <Po + Zszywać>

**Pozszywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozszywać.**

**[Pozucie, a,** blm.] czynność cz. **Pozuć.**

**[Pozuć, uje, uł,** nied. **Pozuwać]** *nasadzić, nabić dzwona na sprychy, któremi piasta już została napierzona.* <Po + Zuć>

× **Pozuszyć, y,ył** *spędzić pewien czas na udawaniu zucha:* Król pojunaczył, Zwierzchowski pozuszył. Pol. <Po + *Zuszyć, od Zuch>

× **Pozuszenie, a,** blm., czynność cz. **Pozuszyć.**

**Pozuchwalenie, a,** blm., czynność cz. **Pozuchwalić.**

**Pozuchwalenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozuchwalić ś.**

**Pozuchwalić, i, ił** *porobić zuchwałemi.* **P. ś. 1.** *uzuchwalić ś., rozzuchwalić ś. kolejno, jeden po drugim.* **2.** do czego = *posunąć ś. zuchwale do czego, ośmielić ś.:* Potrzeba wyznać, że ś. niejedna ręka ludzka do przytłumienia tego dzieła pozuchwaliła. Mańk. <Po + Zuchwalić>

**[Pozuchwały]** *zuchwały.* <Po + Zuchwały>

**[Pozuwać, a, ał]** p. **Pozuć.**

**[Pozuwanie, a,** blm.] czynność cz. **Pozuwać.**

**Pozwabiać, a, ał** *zwabić jedno (a. jednego) po drugim:* Pieniem lasy żwierz przy tym zuchwały tracki prorok pozwabiał i pochopne skały, *ducit.* Żebr. **P. ś.** *pozwalywać ś., pościągać ś., pozbierać ś.:* Jozue wszystkim Żydom ś. P. kazał i w żywność ś. im przysposabiać. Leszcz. <Po + Zwabiać>

**Pozwabianie, a,** blm., czynność cz. **Pozwabiać.**

**Pozwabianie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozwabiać ś.**

**Pozwać, zwie** a. †**zowie, zwał,** nied. **Pozywać 1.** *zapozwać, zaskarżyć, pociągnąć kogo do sądu, wręczając mu pozew:* P. kogo o co. Troc. Pozwałem ją do trybunału. Troc. P. kogo ustnie. Troc. P., zapozwać kogo w osobie, w personie. Troc. P. do sądu, na sąd, przed sąd. Dudz. Wykrętnik, używszy jakiego fortelu, pozowie onegoż do grodu. Górn. Pozwany jest ten, który na oskarżenie powoda sądowi usprawiedliwia ś. Ostr. Jeśli z obu stron świadectw własnych nie mieliby, tedy w takowej rzeczy stronie pozwanej a przącej, ale nie powodowi, ma być skazan dowod. Corp. Strona pozwana. Troc. Zapłać pierwej, niż cię pozwą. Wuj. Gdy gruntów sąsiada nie odda mi dziecię, wnet wyrodka do sądu pozwijcie, koledzy. Syrok. Przen.: Rozwiązcie go, to mu dam oręż i za miedzą pozwę go na śmierć. Sienk. *(= wyzwę go).* P. kogo

w (na) pojedynek. Troc. **2.** †P., [P.] *wezwać, zawezwać, zawołać, przywołać:* Ci to Ormianie do obecności wójta mieszkiego mają być pozywani. Corp. Bóg naprzód Adama pozwał, to jest wezwał go do siebie o przestąpienie mandatu swego. Groic. Sługa izdebny wszedł, pozywając go do Mieszka. Krasz. [Ociec cie pozywajom, cobyś do niego seł]. <Po+Zwać>

**Pozwalać, a, ał** I. nied. p. **Pozwolić.** **2.** dok. *zwalić jedno po drugim; zwalić kolejno, jeden po drugim:* Grecki obrządek za swój przyjąwszy, chrzcił Rusiny żywe i umarłe, posągi słowiańskie pozwalał. Lel. [Pozwalál na boisko zyta, prosa]. <Po+Zwalać>

**Pozwalanie, a,** blm., czynność cz. **Pozwalać.**

**Pozwalczać, a, ał** *zwalczyć jedno (a. jednego) po drugim.* <Po+Zwalczać>

**Pozwalczanie, a,** blm., czynność cz. **Pozwalczać.**

**Pozwalniać, a, ał** *zwolnić jednego (a. jedno) po drugim; zwolnić co w wielu miejscach.* <Po+Zwalniać>

**Pozwalnianie, a,** blm., czynność cz. **Pozwalniać.**

**Pozwanie, a,** blm., czynność cz. **Pozwać; *pozew:*** P. słowne, P. listowne. Troc. Kto pozew dostał, otrzymał P., stawić ś. musi do grodu, na sądy. Wysp.

**Pozwaniec, ńca,** lm. **ńcy** *człowiek pozwany, zapozwany, obwiniony, oskarżony:* P. bardzo obwiniony. Troc. <Od Pozwany>

**Pozwarzać, a, ał** *zwarzyć jedno po drugim, powarzyć.* <Po+Zwarzać>

**Pozwarzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozwarzać.**

**Pozwęglać, a, ał** *zwęglić jedno po drugim.* <Po+Zwęglać>

**Pozwęglanie, a,** blm., czynność cz. **Pozwęglać.**

**Pozwężać, a, ał** *zwęzić jedno po drugim; zwęzić w wielu miejscach.* <Po+Zwężać>

**Pozwężanie, a,** blm., czynność cz. **Pozwężać.**

**Pozwiązywać, uje, ywał, Pozwięzywać** *związać jedno po drugim; związać w wielu miejscach:* Trudu dołożyć musiał niemało, zanim w paki poukładał i pozwiązywał kształtem i wielkością rozmaite dzieła. Jeż. <Po+Związywać>

**Pozwiązywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozwiązywać.**

**Pozwiedzać, a, ał** *zwiedzić jedno po drugim.* <Po+Zwiedzać>

**Pozwiedzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozwiedzać.**

**Pozwierać, a, ał** *zewrzeć jedno po drugim; zewrzeć w wielu miejscach:* Gdy wyrok śmiertelności tobie i mnie pozwiera oczy... Chr. **P. ś.** *zewrzeć ś. kolejno, jedno po drugim; zewrzeć ś. w wielu miejscach:* Zadaniem księżnej było wpływać, ażeby jak najprędzej pozwierały ś. z sobą rozdarte serca. Kaczk. <Po+Zwierać>

**Pozwieranie, a,** blm., czynność cz. **Pozwierać.**

**Pozwieranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozwierać ś.**

**Pozwierzać, a, ał** *zwierzyć jedno po drugim.* **P. ś.** *zwierzyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po+Zwierzać>

**Pozwierzanie, a,** blm., czynność cz. **Pozwierzać.**

**Pozwierzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozwierzać ś.**

**†Pozwierzchni** p. **Powierzchowny:** Uczciwość nie tylko ta, która w pozwierzchnich sprawach zależy. Rej <Po+Zwierzchni>

**†Pozwierzchny** I. p. **Powierzchowny:** Sakrament od sługi bożego bierzemy obyczajem widomym, pozwierzchnym wedle znaków widomych. Zigr. **2.** *z góry pochodzący.* Wirz. <Po+Zwierzchny>

**†Pozwierzchowny** p. **Powierzchowny:** Mówię o jedności doskonałej, nie malowanej i pozwierzchownej. Sak. <Po+Zwierzchowny>

**[Pozwiesić, i, ił]** p. **Pozwieszać.** <Po+Zwiesić>

**Pozwieszać, a, ał, [Pozwiesić]** *zwiesić jedno po drugim, poopuszczać, pospuszczać:* Liszek li chytrych, wilków li nagoni, z jakim tryumfem pozwiesza je z koni! Tw. Szedł, rozsuwając przed sobą pozwieszane gałęzie. Krasz. P. nosy. **P. ś.** *zwiesić ś. kolejno, jedno po drugim; zwiesić ś. w wielu miejscach.* <Po+Zwieszać>

**Pozwieszanie, a,** blm., czynność cz. **Pozwieszać.**

**Pozwieszanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozwieszać ś.**

**[Pozwieszenie, a,** blm.] czynność cz. **Pozwiesić.**

**Pozwiększać, a, ał** *zwiększyć jedno po drugim.* <Po+Zwiększać>

**Pozwiększanie, a,** blm., czynność cz. **Pozwiększać.**

**Pozwięzywać, uje, ywał** p. **Pozwiązywać:** Senatorowie świeccy, łaskami i różnemi królowej sidłami pozwięzywani, jedni ś. w izbie nie pokazali, a drudzy uroczyście milczeli. Moracz. <Po+Zwięzywać>

**Pozwięzywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozwięzywać.**

**Pozwijać, a, ał** *zwinąć jedno po drugim, poskręcać:* Pozwijano chorągwie, do których większe miano urazy. Pas. Psy podwórzowe pozwijane w kłębki. Krasz. *(=które ś. pozwijały).* **P. ś.** *zwinąć ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; zwinąć ś. wielokrotnie:* Pozwijała ś. w kłębek i siedziała odtąd cicho w kącie, pragnąc jak najmniej miejsca zajmować. Ork. <Po+Zwijać>

**Pozwijanie, a,** blm., czynność cz. **Pozwijać.**

**Pozwijanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozwijać ś.**

**Pozwilżać, a, ał** *zwilżyć jedno po drugim; zwilżyć w wielu miejscach.* <Po+Zwilżać>

**Pozwilżanie, a,** blm., czynność cz. **Pozwilżać.**

**†Pozwirzchni** p. **Powierzchowny.** L. <Po+Zwirzchni>

**Pozwisać, a, ał** *zwisnąć kolejno, jedno po drugim; zwisnąć w wielu miejscach.* <Po+Zwisać>

**Pozwisanie, a,** blm., czynność cz. **Pozwisać.**

**Pozwlekać, a, ał. Pozwłóczyć, [Pozeblekać, Pozewłóczyć]** *zwlec jedno po drugim; zwlec w wielu miejscach.* **P. ś.** *zwlec ś. kolejno, jeden po drugim:* Pozwlekała ś. liczba niezmierna kupców, przekupniów, ludu różnego. Krasz. <Po+Zwlekać>

**Pozwlekanie, a,** blm., czynność cz. **Pozwlekać.**

**Pozwlekanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozwlekać ś.**

**Pozwłóczenie, a,** blm., czynność cz. **Pozwłóczyć.**

**Pozwłóczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozwłóczyć ś.**

**Pozwłóczyć, y, ył** I. i P. **ś.** p. **Pozwlekać:** Lichtarzy, ile tylko mamy, wszystkie pozwłó-

czyłem ją do ... Jan. 2. [P.] *nastąpić, ...*: Pozwłóczyli świnie do chlewa. < Po + Zwłóczyć >

**Pozwodzenie**, a, blm., czynność cz. **Pozwodzić**.

**Pozwodzić**, i, ił *zwieść jednego za jednym, ...* *drugim, poprowadzić, ...*: ... ... pastwisk pod kozły były pozwodzone. P. Kuch. (= *pokieragowane*). O wy, chodzące na kolo trzody, gdy was tu piękna pasza pozwodzi, ... ... ten blaszczyk ... ... Tak wiele była ... pozwodziła rycerzów. P. Kuch. Żony pozwodzone. L. < Po + Zwodzić >

[**Pozwola**, i, blm.] *pozwolenie*: Mam ... ... najmniejszej pozwoli. < Po + Z + Wola >

[**Pozwolejstwo**, a, blm.] p. **Pozwolenie**. < Z Pozwoleństwo >

**Pozwolenie**, a, blm., [**Pozwoleństwo**, **Pozwolejstwo**, **Dozwoleństwo**] czynność cz. **Pozwolić**: Za pozwoleniem! (= *pozwól, pozwólcie, proszę pozwolić* ..., *przejść i t. d.*). Za pozwoleniem! ja państwu opowiem bardzo ciekawą historję. Wilk. Za pozwoleniem zwierzchności (= *na mocy pozwolenia*). Z pozwolenia zbytniego to uczynił. Troc (= *pobłażania*). Proszę o P. Troc. Nadanie, akt nadawczy, koncesja górnicza, dawniej u nas licencja, udzielone od rządu, czyli najwyższej władzy w kraju, P. do otworzenia i prowadzenia kopalni. Łab. P. poszukiwania kruszców, list poszukiwalny. Łab.

[**Pozwoleństwo**, a, blm.] p. **Pozwolenie**: Dostałem od pana ekonoma P. za granicą kupić sosnę drzewa. L. Z wolą, pozwoleństwem i łaskawym błogosławieństwem. Pan Jezus P. dał. Kn. Z waszym pozwoleństwem tej chcę ślubować. Sienk. Uprosił sobie na to P. Sienk. < Z Pozwolenie >

**Pozwoliciel**, a, lm. e *ten, co pozwala: Subscriptor*, ten, który przy kim stoi w jakiej rzeczy. Mącz. < Od Pozwolić >

**Pozwolić**, i, ił, nied. **Pozwalać** 1. *przychylić ś. do czyjego żądania, zezwolić, dozwolić, ..., przystać na co*: P. znaczy dać komu wolność czynienia tego, czegoby inaczej czynić było nie wolno. Kras. A. Kto, mogąc grzechu bronić, nie broni, pozwala. Budz. Pozwól mi odejść. Łaskawość ... szkodliwych rzeczy P. Kn. Jagiełło posłał do Witolda, żeby ojca do zgody przywiódł, który do tego pozwolił. Biel. M. Nie chciał P. synowi do klasztoru. Skar. (= *pozwolić wstąpić*). Jeśliby cię namawiali grzesznicy, nie pozwalaj im. Bud. Pozwól komu ..., a on chce wszędy. Prz. Czytaj i pozwól, niech czytają twoi. Kras. Pozwólcie, po staremu niech dusza zamarzy, niech raz jeszcze do waszych przypatrzę ś. twarzy. Syrok. Ten mi jeszcze spokojnie ... nie pozwoli. Mick. „Nie pozwalam!" ..., formuła ojczysta zrywania sejmów. L. Jeden ojczyzny całej trzymał w ręku wagę, powiedział: „Nie pozwalam!" i uciekł na Pragę. Niem. Nie trzeba używać sroki „Nie pozwalam". Sława. Lech. W. 2. P. sobie (= *nie żałować sobie, ... sobie ..., pofolgować sobie*): Teraz, mając ś. lepiej, możemy już sobie cokolwiek i P. Kras. Nadto sobie stan rycerski pozwala. Oss. (= *dokazuje*). Cóż to, boicie ś. tę łopatkę baraniej ...? pozwólcie sobie, ... w własnym domu. L. (= *... sobie ..., nie krępujcie ś.*). Mowa twa nieroztropna, nadto sobie pozwalasz. L. (= *za dużo sobie ...*). 3. *dać możność, nie przeszkadzać, zezwolić ś. biernie, dopuścić, okazać ś powolnym, być po temu*: Jeśli czas, pogoda, jeśli okoliczności pozwolą (= *będą po temu*). Fundusze nasze na to nie pozwalają. Stan zdrowia nie pozwala jej na to. Nie pozwalaj go bić, krzywdzić (= *nie daj*). P. komu wszelką swawolę. Troc. Wytrawność sądu pozwoliła mu nieość panteistycznej doktryny przeniknąć. Lis. Pozwól sobie powiedzieć, że... Pozwól mi skończyć, a potym odpowiesz. Prawo jedno pozwala, a drugie zakazuje. Na wszystko synalkowi pozwala. 4. czego = *udzielić, użyczyć, nie odmówić, nie poskąpić, dać, zostawić komu*: Pozwolił mu tej wolności. Troc. Zaraz ci rewers napiszę, godzinki mi tylko pozwól czasu. L. By mu był Bóg pozwolił dłużej zdrowia, mógłby był co słusznego ukazać. Falib. Knechtów zbrojnych na nią (na wyprawę) pozwolił. Sienk. Pozwól mi książki na chwilę. 5. *raczyć, być łaskawym wejść, pójść, wstąpić; pofatygować ś. dokąd*: Pozwól do mnie, ze mną. 6. *życzyć sobie, raczyć spróbować*: Może śledzika pan pozwoli? †**P. ś.** *zechcieć być, pozostać*: Kiedyby za nauką bogactwo chodziło, małoby ś. na świecie prostych pozwoliło (bo wszyscyby ś. uczyli). Otw. S. < Po + Zwolić >

**Pozwoływać**, uje, ywał *zwołać jednego po drugim*: Sławna narada, na którą król pozwoływał wszystkich dygnitarzy królestwa. Kaczk. Pani Dorota rozkazała stoły pościerać, pozwoływała rozpierzchnione pieski. Krasz. < Po + Zwoływać >

**Pozwoływanie**, a, blm., czynność cz. **Pozwoływać**.

**Pozwowy** p. **Pozewny**. L. < Od Pozew >

**Pozwozić**, i, ił *zwieźć jedno po drugim*; *zwieźć z wielu miejsc; zwieźć kolejno, jeden po drugim*: Muszę ich P. na ślub córki starosty nakielskiego. Krasz. Zaraz do obozu pozwozili pieniądze. Pas. < Po + Zwozić >

**Pozwożenie**, a, blm., czynność cz. **Pozwozić**.

**Pozwracać**, a, ał *zwrócić jedno po drugim; zwrócić kolejno, jeden po drugim*: Słysząc to, niektórzy ku niemu pozwracali głowy. Krasz. Poza drogą rozrzucone były w nieładzie i inne chaty pozwracane w rozmaite strony. Jeż. Pozwracali pieniądze. < Po + Zwracać >

**Pozwracanie**, a, blm., czynność cz. **Pozwracać**.

**Pozwrotowy** mech. *następujący po chwili zwrotu*: Wlot, wylot i przymyk P. następują w silnikach parowych już po zwrocie tłoka. < Po + Zwrotowy >

**Pozwyciężać**, a, ał *zwyciężyć jednego po drugim*: Giedeon, Barah, Samson przez wiarę pozwyciężali królestwa. Leop. (= *popodbijali*). < Po + Zwyciężać >

**Pozwyciężanie**, a, blm., czynność cz. **Pozwyciężać**.

[**Pozwydać się**, a ś., ał ś., **Pozwydajać ś.**] *wydać ś. kolejno, jedna za drugą za mąż, powychodzić za mąż*. < Po + Zwydać ś. >

[**Pozwydanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pozwydać ś.**

[**Pozwydobywać się**, a ś., ał ś.] *powydobywać ś z pod czego*: Turnie ś. już też pozwydobywały kiele telo ze śniegu, śmiejom ś. do słonka, jak nowe. Tet. < Po + Z + Wydobywać ś. >

[**Pozwydobywanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Pozwydobywać ś.**

**Pozycja**, i, lm. e 1. P. miejsca = *położenie, sytuacja*. 2. wojenna, społeczna = *stanowisko, położenie*: Rozciągłość pozycji ma odpowiadać sile wojska, tak aby po jej przyzwoitym osadzeniu

zostało z czego sformować silne rezerwy. Chrzan. P. strategiczna = *taka miejscowość, z której wojsko może łatwiej przeszkadzać ruchom wojsk nieprzyjacielskich.* P. senatu (Rzpltej krakowskiej) była od początku trudną, a na przyszłość niepewną. Lis. Wyjść za mąż dla pozycji. Zająć w świecie pozycję. Przen.: *stan rzeczy, położenie, sytuacja:* P. była zachwiana, trzeba było ją ratować. **3.** *postawa, ułożenie, poza; układ, ustawienie nóg w tańcu, figura:* Siedział przy stole w takiej pozycji. Stanąłem w trzeciej pozycji, jak do menueta. Fred. A. Przen.: Zajął pozycję wyczekującą *(= stanowisko).* **4.** w rachunkach = *pewne miejsce w spisie, rejestrze, wykazie, rubryka, kategorja; numer kolejny:* Zapisany pod pozycją piętnastą. Mieści ś. pod pozycją dochodów niestałych. Zweryfikowane i spisane z rubryki pierwszej pozycje. T. K. **5.** fecht. *postawa zasadnicza fechtującego ś.* **6.** gram. *położenie, miejsce:* Zgłoska długa przez pozycję. **7.** muz. = a) p **Położenie.** b) *miejsce, w którym ś. naciska palcami struny na przyrządzie muzycznym; układ lewej ręki na skrzypcach.* **8.** praw.: P., położenie czyli leżenie ksiąg ziemskich przed każdą kadencją. Vol. <Łć. positio>

**Pozycyjny** przym. od **Pozycja:** Baterje rosyjskie pozycyjne. Koł. Artylerja pozycyjna. Gemb. <Od Pozycja>

**[Pozymk, u,** lm. **i]** p. **Pozimk.**

**[Pozyna, y,** lm. **y]** p. **Pożyna.** <Zam. Pożyna>

**Pozyskać, zyska a. zyszcze a. żyszcze, skał,** nied. **Pozyskiwać, †Pozyskować. [Pozyskować]** *1. zyskać coś niematerjalnego, posiąść; zaskarbić, zdobyć, zjednać sobie; wskórać, osiągnąć:* Co za pożytek człowiekowi, by też wszystek świat pozyskał, a na duszy swej uszczerbienie jakie a szkodę cierpiał? Leop. A tego nikt swą pracą nie pozyszcze sobie. Kochan. P. nie stosuje ś. do rzeczy materjalnych i przeto nie można powiedzieć: P. na towarze. Kras. A. Co swym kłamstwem pozyszczesz, języku wszeteczny? Kochan. Wielkie królestwa za pomocą bożą i szerokie wyspy Chrystusowi pozyskali. Skar. Jagiełło, porzuciwszy pogaństwo, wszystek naród swój litewski Panu Bogu pozyskał. Skar. Tusząc sobie, potomkom sławę pozyszczemy. Papr. Pozyskał mię. Troc *(= ujął mię sobie, skaptował).* Wiele serc pozyskał. Troc. Serca pożyszcz sobie. Troc. Obietnica władzy była tym najwyższym darem, którym ich (odstępców) pozyskiwano. Szuj. Jeden wół był kucharzem u pana możnego, tuszył sobie pozyskać prędko łaskę jego. Papr. Między niemi pozyskał wziętość. Rzew. **2.** [P.] *dostać, otrzymać:* Pozyskała kruszynę mlika od krowy. **3.** [P.] *zyski, korzyści z kogo ściągnąć.* **4.** †P. szkodę = *odzyskać, powetować, naprawić.* <Po + Zyskać>

**Pozyskanie, a,** blm., **†Pozyszczenie** czynność cz. **Pozyskać:** W pozyskaniu szkody swej iście a. powód nie ma być przypędzon ku przysiędze. Mac. z Roż. Do niezrównanej w dziejach zasługi pozyskania całej Litwy oświacie chrześcijańskiej... przybyły fundacje trzech wielkich zakładów naukowych. Szaj.

**Pozyskiwać, uje, iwał** p. **Pozyskać.**

**Pozyskiwanie, a,** blm., czynność cz. **Pozyskiwać:** Zręczną była w pozyskiwaniu przyjaciół. Rzew. Obywatele grozili mi pismami pozyskiwania (poszukiwania) szkód z mego majątku. Koł.

**†Pozyskować, uje, ował, [Pozyskować]** p. **Pozyskiwać:** Trzeba sobie umieć P. łaskę ludzką. Falib. Dla chwały Boga samego, abyśmy bliźnich Panu Bogu pozyskowali. Zigr. <Po + Zyskować>

**Pozyskowanie, a,** blm., czynność cz. **Pozyskować.**

**†Pozyszczenie, a,** blm. p. **Pozyskanie.** Troc.

**Pozytewka, i,** lm. **i,** × **Pozytywka,** × **Pozytywa,** × **Pozytyw** *narzędzie muzyczne, rodzaj maleńkiej katarynki:* Pozytywa, P., organy małe przenośne, bywają tylko o kilku głosach. Mag.

× **Pozytura, y,** lm. **y, [Pozytura]** p. **Postawa:** Beniowski w trudnej bardzo pozyturze stał, bo ją trzymał w pół upadającą. Słow. Nie stawał nigdy w pozyturze Mojżesza, znoszącego tablice przykazań. Tarn. <Łć. positura>

**Pozytyw, u,** lm. **y i.** × P. p. **Pozytewka:** Grać na pozytywie. Troc. Na restaurację organów i przerobienie pozytywu. Żart.: *tyłek, zadek, cymbał, sepet, stara pani, chałupa, sempiterna:* Wziąwszy srzotem w zadek, długo na tym pozytywie siedzieć nie mógł. Haur. Na swym pozytywie długo siedzieć nie może. Troc. **2.** a. **Pozytywa** fot. *odbicie z kliszy przeniesione na papier a. inny materjał, przedstawiające obraz już w naturalnym wycieniowaniu* (p. Negatywa). Zał. S. **3.** org. *piszczałka organu cztery stopy długa.* Zdr. × **Pozytywek.** <Fr. positif>

**Pozytywa, y,** lm. **y i.** × P. p. **Pozytewka.** **2.** fot. p. **Pozytyw.**

× **Pozytywek, wka,** lm. **wki** p. **Pozytyw:** Fortepian zdawał ś. ciotce nieskończenie dziwacznym przy pozytywku dla kanarków. Krasz. <Od Pozytyw>

**Pozytywista, y,** lm. **ści** *zwolennik pozytywizmu:* Nie umiałem i nie chciałem przylgnąć do pozytywistów. Zdziech. <Fr. positiviste>

**Pozytywistka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pozytywista.**

**Pozytywistycznie** przys. od **Pozytywistyczny,** *pozytywnie.*

**Pozytywistyczny** przym. od **Pozytywista a. Pozytywizm; Pozytywny.** <Od Pozytywista>

**Pozytywizm, u,** blm. *kierunek filozoficzny, opierający ś. wyłącznie na ustalonych wynikach nauki, na doświadczeniu:* Prawdziwy, dobrze zrozumiany P nie lekceważy żadnych objawów, jakie życie z sobą przynosi, nie potępia więc strony uczuciowej w naturze człowieka, oddając całą słuszność gorącym pragnieniom serca. Zdziech. <Od Fr. positivisme, od positif>

× **Pozytywka, i,** lm. **i** p. **Pozytewka.** Przen.: *osoba, papląca bezmyślnie, jak nakręcona; katarynka, papuga:* Przyjęła guwernantkę, jednę z owych pozytywek, co to, umiejąc niby wszystko, nie są w stanie gruntownie nauczyć. Jeż. <Od Pozytywa>

**Pozytywnie** przys. od **Pozytywny:** Nie uwzględnia wcale, co patryjarcha P twierdzi. Kęt. Zapoznał ś. z temi dążeniami naukowo, P., a więc źródłowo. Str.

**Pozytywność, i,** blm., rz. od **Pozytywny:** Sceptyka doprowadzona do zaparcia ś. pozytywności.

**Pozytywny** *1. pewny, stanowczy, rzeczywisty, prawdziwy, dotykalny, faktyczny, aktualny, realny:* Nie doszło do pozytywnych rezultatów. Nadzwyczaj pozytywne bytowe interesy zespalających s Str. Jaka nauka daje wam dokładne, ścisłe, mówmy poprostu, pozytywne określenie tych pojęć? Str. **2.** p. **Pozytywistyczny:** Bóg, nieśmiertelność, jako nie podlegające zmysłom, wyklu-

rzeczy są z zakresu bodań pozytywnych. Zdziech. Stawiać ideał tę logikę trzeźwą i pozytywną człowieka politycznego, który obrachowuje środki i siły. Tarn. Jest przedstawicielem myśli trzeźwej, pozytywnej. 3. gie. Zwłana pozytywna linii prostej; zwłaszcza przez [illegible], przeciwna [illegible] linii prostej w stronę ku lewej. <Od Pozytyw>

**Pozywacz, a,** lm. **e** *ten, co pozywa, powód, oskarżyciel.* L. <Od Pozywać>

**Pozywać, a, ał** p. **Pozwać. [P. ś.]** *nazywać ś.:* Pozywa ś. Jan.

**Pozywanie, a,** blm., czynność cz. **Pozywać.**

**[Pozywiol. u,** blm.] p. **Pozywiol.**

**Pozzerać, a, ał** *zżerać jedno po drugim.* <Po + Zżerać>

**Pozżeranie, a,** blm., czynność cz. **Pozżerać.**

**Pozzuwać, a, ał** *zżuć jedno po drugim.* <Po + Zżuwać>

**Pozżuwanie, a,** blm., czynność cz. **Pozżuwać.**

**Pozżymać, a, ał,** *zżąć jedno po drugim; jedno w wielu miejscach pościskać; pokurczyć, pokulić, pomarszczyć, pomarszczyć, pofałdować.* Czuine smutki nędzne wycieńczyły ciało, i schudzenie zmarskami skórę pozżymało. Orw. **P. ś.** 1. *zżąć ś. kolejno, jedno po drugim; zżąć ś. w wielu miejscach, pokurczyć ś., pomarszczyć ś., pokulić ś.* 2. *spędzić pewien czas na zżymaniu ś.* <Po + Zżymać>

**Pozżymanie, a,** blm., czynność cz. **Pozżymać.**

**Pozżymanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozżymać ś.**

**Pozżynać, a, ał** *zżąć jedno po drugim; zżąć w wielu miejscach.* <Po + Zżynać>

**Pozżynanie, a,** blm., czynność cz. **Pozżynać.**

**Pozżynka, i,** lm. i mysl. *samolubka na jarząb-* [illegible] Gol.

**Pozżywać się, a ś., ał ś.** *zżyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Zżywać ś.>

**Pozżywanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pozżywać ś.**

†**Pozdno** p. **Późno:** Miasto od wschodu górami zatoczone; ku takowemu słońce P. przychadza. Trzyc. Dzewo ku budowaniu na być tabane miesiąca listopada, chociaż i poźniej. Trzyc.

†**Pozdny** p. **Późny:** Początkowi zabiegaj, każdej chorobie wczas zabiegaj, bo pożdne lekarstwo nietchre bywa. Rej.

†**Pozdrzeć, y, ał** p. **Spojrzeć:** Pasik, gdy oczom rustoczy ulegi, wnet mu wyśl zginie, gdy pozdrzy na nogi. Rej. <Po + Zdrzeć, ZOR>

†**Pozdrzenie, a,** blm., czynność cz. **Pozdrzeć.**

†**Pozdzić, i, ił** p. **Późnić:** Czemu powrót pozdzi? Pot. Sam nasz pozdzi wygraną, sam bitwę odnawia. Pot. P. sprawę, powrót. Troc.

†**Pozdzie. [Pozdzie]** p. **Pożno** *późno, za późno, już nie pora.* Sękl. Tales tym matkę odprawił, iż już P. i nierychło o czenie mu było. Gliez.

**[Pozdzieć, eje, ał]** *zaniedbać, zarzucić, zaprzestać.* <Po + Z — Dzieć>

**[Pozdzienie, a,** blm.] czynność cz. **Pozdzieć.**

**[Pożniej]** p. **Później.**

**Pożrebić się, i ś., ił ś.,** †**Pożrzebić ś.** (o klaczach) *powydawać na świat źrebięta.* <Po + Źrebić ś.>

**Pożrebienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pożrebić ś.**

**[Pożreć, y, ał]** p. **Spojrzeć.** <Po + Zreć>

**[Pożrenie, a,** blm.] czynność cz. **Pożreć.**

†**Pożrzebić się, i ś., ił ś.** p. **Pożrebić ś.:** Klacze gdy [illegible] już pożrzebiły, tychże z macierzankami pastwisk niech zażywają źrebięta. Dor. <Po + Źrzebić ś.>

†**Pożrzebienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pożrzebić ś.**

**I.** †**Pożrzeć, y, ał, [Pożrzeć]** p. **Spojrzeć:** Rozeszli ś., mając oko na s.: i ty pożrzysz, ale oni u Joachima zasię (znowu). Kochan. <Po + Zrzeć>

**2.** †**Pożrzeć, żrze, żarł** p. **Pożreć.** †**P. ś.** *stać ś. żarłocznym:* Skarżymy ś. na sługi, iże ś. pożarli, trzeźwi słudzy z trzeźwemi pany już pomarli. Petr. <Po + Zrzeć>

**I.** †**Pożrzenie, a,** blm., czynność cz. **I.** †**Pożrzeć:** Nie chwal męża z krasy jego, ani gardź człowiekiem na P. twoje. Leop.

**2.** †**Pożrzenie, a,** blm., czynność cz. **2.** †**Pożrzeć.**

†**Pożrzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pożrzeć ś.**

†**Pożrzyciel, a,** lm. **owie** p. **Pożerca:** Pożrzycielowie ludu mojego. Bud. <Od 2. Pożrzeć>

**Pożalenie, a,** blm., czynność cz. **Pożalić ś.,** *użalenie, pożałowanie, politowanie, litość, współczucie:* Heretyctwo tak pomieszało i rozerwało siły ich, że więcej są godni pożalenia, aniż zazdrości. Łęcz.

**Pożalenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pożalić ś.**

**[Pożaleństwo, a,** lm. **a]** *skarga, użalenie:* Przyszedł na P. do Chrystusa. <Od *Pożalony, od Pożalić>

**[Pożalić, i, ił]** p. **Pożałować:** Da pożal też, mceny Boże, niebogi. <Po + Żalić>

**Pożalić się, i ś., ił ś. I. a. [Pożalić]** p. **Pożałować:** Boże ś. pożal, z rozpaczy gotowej poświęcili swe imię wierze Mahometowej. Paszk. Panie Boże, tej naszej przygody ś. pożal. Rej. A jeżeli ś. pożalisz, to cię sfuka o to. Syrok. Pożal ś. Boże! a. Boże pożałuj! = *szkoda.* Pożal ś. Boże, dawać co do roboty naszym rzemieślnikom! L. Pożal ś. Boże drogich skarbów twoich, którem tu marnie rozsypał. Wor. [Pożalby ś. Boże było twej ślicznej urody]. Pożal ś. Boże naszej pracy! Krasiń. **2.** *spędzić pewien czas na żalach.* <Po + Żalić ś.>

**Pożałować, uje, ował, P. ś.** kogo, czego, **Pożalić ś., [Pożalić] I.** *uczuć żal z czyjego powodu, użalić ś., ulitować ś., zmiłować ś. nad kim, nad czym:* Ten, coby mu krzywdę śmiał czynić, mógłby tego P. L. Boże ś. go pożałuj, człowieka dobrego. Psń. Tedy dyszał Jezus od prace, Jego wszytcy pożałujcie i płaczcie. Op. Wolę to, niżby mię P. miano. Szymon. **2.** *okazać współczucie, wynagrodzić żal pieszczotą, użalić ś.; dać potuchę, utulić w żalu:* Ojciec wybił, a matka pożałowała. **3.** *czego = poskąpić, nie dać przez skąpstwo, żałować:* Pożałował biednemu całego kawałka chleba. **[P. ś.]** *pocieszyć.* <Po + Żałować>

**Pożałowanie, a,** blm. **I. a. [Pożałunek]** czynność cz. **Pożałować:** Nie proszę o P. Słow. Gdyby kucharz drwa rąbał w statku, trzebaby mu dać P. moskiewskie. Haur. (= *napomnienie ojcowskie, baty*). **2.** †**P.** *datek, ofiara, zasiłek:* Prosiłem o P. na poprawę i restaurację zrujnowanej katedry. Dar. Fakt pożałowania godny = *opłakany, przygnębiający, smutny.*

**[Pożałunek, nku,** blm.] p. **Pożałowanie.**

**Pożar, u,** lm. **y, Pożoga,** †**Pożega,** †**Pożga,** †**Pożog** *palenie ś budynków, lasów i t. d., ogień:* Bywa z iskierki P. Fred. A. P. w cudzym raczej domu ugasić, niżeli w własnym

zapalić. Oss. Wilgotne schowane siano P. sprawić może. Kluk. Pożarem iść = *paląc szerzyć ś.* Gdyby sułtan sam nie posłał dworu swojego do gaszenia, którzy obrąbali naokoło wszystkie budynki, że nie mógł ogień pożarem iść, dostałoby ś. i szarajowi. Star. Popiół i złoto największym nie spłoną pożarem. Troc. Jako P., który gęste lasy pustoszy. Kochan. Boję ś., aby nas ten P. nie doszedł. Kochan. Pożary wsi i miast, które pochłonęły tyle ksiąg i pism. Śniad. Wszczął ś. P. P. ś. szerzy. Gasić P. Przyczyna pożaru. Ugasić, umiejscowić P. Wzniecić P. Słońce wschodziło w upały czerwono, co dnia tonęło tam, gdzie teraz świeci, jak jaka skrawa pożaru pochodnia. Słow. Gasnący pożar jeszcze czasem ciska nagłym, śmiertelnym blaskiem. Malcz. Miasto na siedmiu wzgórzach pali ś. pożarem. Krasiń. Co chwila błyskają tu i owdzie na horyzoncie jakby łuny pożarów; są to piece różnych fabryk. Malin. Patrzcie! nad portem jakby ognia morze! pożar! — do broni! spieszcie! P.! zdrada! Od. *(= gore!).* Łuna pożaru szeroko oświeciła okolicę. Krasz. Księżyc krwawo wstaje z jaru, niby łuna od pożaru. Rom. Przen.: *zaognienie, zapalenie, ogień; zapał, żar, gorączka:* Odcinają te członki, które tak nakażone są, iż i drugie pożarem chorobnym zarażają i suszą. Birk. Przymiot z wierzchu do wnętrza, a stamtąd zaś po wszystkim ciele pożarem idzie. Ocz. Uczuć pożary. Dan. Wrócę do uczuć młodzieńczych pożaru. Asn. P. wojny *(= pożoga wojenna).* Pożarem wojny gdy pół świata płonie. Tremb. Wzniecę P. niezgody. Dm. Czuje, że jeszcze jednej wrącej fali trzeba z żył trysnąć, aby ś. rozkuły więzy, bo P. krwi pęta przepalił. Sf. Obawiając ś., aby i dalej P. apetytu ich nie zachodził, ruszyłem z Grodna. Nar. *(= żądza).* **2.** [P.] *żar.* **3.** 2 pp. a nazwa psa gończego: Potym pożara głodnego każe do izby puścić, ubłociwszy go, to będzie wołał: hahau! Rej. < Po + Żar >

**Pożarcie, a,** blm., czynność cz. **Pożreć:** Rzucono go bestjom na P.

**Pożarcie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pożreć ś.**

[**Pożarć, żre, żarł**] p. **Pożreć.**

**Pożarek, rka,** lm. **rki, Pożarka** *bedłka jadalna.* Goł. <Od Pożar>

**Pożarka, i,** lm. **i** p. **Pożarek.**

†**Pożarnice, ic,** blp. **I.** p. **I. Kur. 2.** p. **Ospa.** <Od *Pożarnica, od Pożarnik>

**Pożarnictwo, a,** blm. *sztuka gaszenia pożarów, sprawy tyczące ś. tej specjalności:* Wiadomości z dziedziny pożarnictwa. Pawilon wystawy pożarnictwa.

**Pożarnik, a,** lm. **cy = Podpalacz;** przen. *wzniecający zapał, namiętność, podżegacz:* W odzu pożarników, tchnienie twoje kala powietrze cnotliwym; zbrodnia goreje na czole twoim. Krasiń. <Od Pożarny>

**Pożarny** przym. od **Pożar:** Łuna pożarna. P. dym w kłębach ś. winie. Wysp. Po jakiejś wielkiej pożarnej ofierze... przyszedłem. Wysp. ✓**Pożarny, ego,** lm. **i** rz. *żołnierz gaszący pożar, strażak.* <Od Pożar>

†**Pożartki, ów,** blp., [**Pożartki**] *żarty, żarciki, kpinki, drwinki:* Bez tego być nie mogło, aby w takich poważnych rozmowach czasem i pożartków pomiernych nie było. Rej. Oszalał chyba, czy może wyprawia sobie z nas P.? Dyg. <Od *Pożartek, Po + Żartek, od Żart>

**Pożartować, uję, ował** *przez pewną chwilę pozwolić sobie żartów:* Lubi czasami P. <Po + Żartować>

**Pożartowanie, a,** blm., czynność cz. **Pożartować.**

**Pożarty,** †**Pożrzany** im. od **Pożreć.**

†**Pożarzysto** przys. od **Pożarzysty.** L.

†**Pożarzysty** *pożarem idący, palący; płomienny, płomienisty, buchający ogniem, ognisty:* Uczynię z nich ogień, który pali las, płomień P., który pali góry. Leop. <Od Pożar>

**Pożąć, żnie, żął,** nied. **Pożynać I.** *zżąć jedno po drugim; pokończyć żniwa:* W Egipcie poczynają żąć w kwietniu i pożynają, nim ś. skończy maj. Łęcz. Już pożęto zboże. Troc. Jutro plon ś. pożnie. Syrok. [Pożąłem pszeniczkę, pożąłem i żytko. Zagon pożęty *(= na którym zboże już zżęto)].* P. laury *(= zebrać).* P. zyski *(= mieć żniwa, obłowić ś.).* Przen.: Jego zwycięska ręka mnóstwo ich pożęła. Przyb. **2.** *spędzić pewien czas na żęciu.* < Po + Żąć >

†**Pożądacz, a,** lm. **e** *ten, co pożąda, pożądający.* Troc. <Od Pożądać>

**Pożądać, a, ał I.** i dok. †**Pożądnąć** *pałać żądzą czego, ostrzyć na co zęby, łykać ślinkę, upragnąć, pragnąć; żądać chciwie, łakomie:* P. oczyma *(= uczuwać chuć, pożądliwość).* Nie pożądaj żony bliźniego twego. Wszystko ma ten, który niczego nie pożąda. Warg. Kto nie będzie pożądał, ten na swym dosyć mając, nie będzie cudzego pragnął. Kucz. Kogo szczęście tuczy, taki złych rzeczy P. ś. uczy. Mor. A. Bo taka głodna byłam, tak pożądał mój głód chociażby maleńkiej okruchy. Słow. [Nie pożądam od cudzego]. **2.** †P. [P.] *chcieć, żądać, wymagać:* W tych słowach wszystko mamy, czego kiedy Bóg po nas pożądał. Wuj. A cóż jeszcze pożądamy świadectwa, jużci nam świadkow nie potrzeba, bośmy sami z jego ust bluźnienie słyszeli. Op. Mać tego dziecięcia płaczący pożądała pomocy od świętego Błażeja. Ż. B. <Po + Żądać>

**I. Pożądanie, a,** lm. **a I.** czynność cz. **Pożądać. 2.** *żądza, pożądliwość, chuć, pragnienie, oskoma na co:* Często kobietki, w pewnym zwłaszcza stanie, śmieszne, lecz żywe mają P. L. Pożądaniem naturalnym, ale niekoniecznym jest miłość. Święt. Pożądania nasze są trojakie: naturalne i konieczne, naturalne i niekonieczne, ani naturalne ani konieczne. **3.** fizj. *pragnienie a. łaknienie czegoś* (appetentia s. appetitus).

**2. Pożądanie** przys. od **Pożądany.** L.

**Pożądaniec, ńca,** lm. **ńcy** *człowiek pożądany:* P. wieków już zbliża ś. do was! Krasiń. <Od Pożądany>

**Pożądany I.** *którego pożądamy, upragniony, pomyślny, należyty, zadowalniający, wymarzony; zadowalający, należyty:* Przedmiot P. Pożądane zdrowie, szczęście. Pożądanych życzę ci sukcesów. Troc. Jako wam była pożądańsza w ojczyźnie umrzeć, tak piękniejsza za ojczyznę lec. Warg. Tymczasem w żagle dął wiatr P., okręt jak sokół leci przez bałwany. Od. Wszystko znalazł w pożądanym stanie. A dam ci ziemię pożądaną, dziedzictwo zacne, wojska narodów. Wuj. **2.** *ten, którego życzyć, pragnąć należy, konieczny; konieczny do osiągnięcia, do urzeczywistnienia:* Pożądanym byłoby... *(= dobrzeby było).* Wychowanie pożądańszym, trwalszym jest nad bogactwa Zam. J. Kto z królów pożądańszy: niezwyciężony wojownik, czyli też nie znający wojny? Jabł. <Od Pożądać>

†**Pożądliw** p. **Pożądliwy:** Patrzajże tego miło-

[illegible] Pana, jak On jest chciw a P. zbawienia [illegible]. Rej.

**Pożądliwie** przys. od **Pożądliwy**: Patrzyć na co P. [illegible], [illegible] jony. Czy [illegible] krapelkę? spytał P. przyszły. Jord. P. [illegible] wywał. Jord.

**Pożądliwość**, i, † **Pożądność** 1. blm., [illegible], który jest pożądliwy. 2. † P., lm. i żądza, pożądanie, [illegible]: W sercu miłość, P. i inne afekty [illegible] swoje mają. Sak. P. jest niejako [illegible] zmysła, za którym przywiedzeni ludzie [illegible] wilczęcznych rzeczy pożądają, którą nie [illegible]. Kncz. Nie każda P. grzechem, ale tylko cielesna i nieporządna. Karnk. 3. lm. i [illegible]: P. zła, żądza, siła pożądliwa rzeczy lubych nie według rozumu. Kn. Zło P. pragnie tego, co z przyrodzenia rozumowi przeciwne. Karnk. Każdy bywa kuszony, od własnej pożądliwości przynęcony, a P. gdy pocznie, to rodzi grzech. Wuj. Zapalili ś. starcowie pożądliwością Susanny. Wuj. Załamuj w sobie twardym wędzidłem wszystkie pożądliwości cielesne, [illegible] je wiodą na pychę, na gniew, na [illegible], na łakomstwo, na opilstwo, na obżarstwo. Rej. P. ciała. P. cielesna. P. w mężu nieporządna. Troc. P., chciwość złota i inne namiętności. Troc. Którzy są Chrystusowi, ciało swe ukrzyżowali z namiętnościami i pożądliwościami. Wuj. Posłuchał czartowskiej pobudki i pożądliwości oczu. Skar. Na pomoc nieudolności swej i zwojowanie pożądliwości trudził ciało swoje rozmaicie. Skar. Pijaństwo odejmuje rozum i ogień pożądliwości rozdyma. Kras. A.

**Pożądliwy**, † **Pożądliw** (jako orzeczenie), † **Pożądny** 1. † P. *pożądany, upragniony*: Przyjdzie [illegible] Mesjasz P. od wszystkich narodów. Białob. Ratunek związanym P. dali. Stryjk. Nad pokój nie może być nic na świecie droższego, pożądano i pożądliwszego proszono. Herb. Pożądliwsze to jest, niźli złoto i drogie kamienie. Leop. [illegible] Leop. Straszliwe chmury odkrywają słońce pożądliwe. Sęp. Ma ci dać ziemię pożądliwą i dziedzictwo zacne. Leop. Uczynili ziemię tę, tak wdzięczną i pożądliwą, pustynią. Leop. 2. *pełen pożądliwości, żądny, chciwy, łakny, [illegible], pożądający; lubieżny, namiętny*: Dobrej sławy więcej, niż żywota, mężowie mają być pożądliwsi. Stryjk. Pan obaczył pożądliwe i wierne serca ich i wypełniał one pożądliwości ich. Rej. Bóg nad każdym wiernym, gdy jeno ujrzy pożądliwe serce jego, jeszcze więcej miłosierdzia ukaże. Rej. Siła pożądliwa rzeczy lubych nie według rozumu. Troc. Spojrzenie pożądliwe. [illegible] do niej trochę pożądliwszą ochotę. Węg. 3. † P. *którego pożądać należy, pożądany*: [illegible] te chwalenia Boga są bardzo dobre i pożądliwe. Kncz. < Od Pożądać >

† **Pożądnąć**, nie, nął p. **Pożądać**: Ten pożądnął co [illegible], *concupivit*. Oss. < Od Pożądać >

† **Pożądnie** przys. od **Pożądny**, *pożądliwie*. Gosł.

† **Pożądnienie**, a, blm., czynność cz. **Pożądnąć**.

† **Pożądność**, i, lm. i p. **Pożądliwość**: Między pożądnością ludzkiej woli żadna rzecz nie jest pożądliwsza, jak pokój. Herb.

† **Pożądny** 1. p. **Pożądliwy**: Post jest powściągnieniem pożądliwych ludzi od zbytku i rozkoszy [illegible] i [illegible] ciała naszego. Zigr. [illegible] (gdyby, oby) to ta pożądna zorza wynikła [illegible] z morza. Kochan. Nie mógł na [illegible] świat [illegible] pożądniejszy, ani piękniejszy. [illegible] Wjachał (Tęczyński) na starostwo swoje do Lublina, wszem P. Kochan. Czasie, pożądnej ojcze niepamięci, zgój smutne serce. Kochan. Pruskie kraje wrychle jęły ś. cieszyć pożądnym pokojem. Kochan. W ziemię i w wodę i w każde stworzenie pożądną miłość lało przyrodzenie. P. Koch. P. sen z oczu zszedł, myśl nieuskromiona wzbiła ś. na świat... Gosl. 2. † Pożądne ziele **Lubczyk**. Syr. < Po + Żądny >

[**Pożczać, a, ał**] p. **Pożyczyć**.

[**Pożczanie, a**, blm.] czynność cz. **Pożczać**.

† **Pozdać, a, ał**, [**Pożdać**] *poczekać, zatrzymać ś.*: Pożdał Noe siedm dni jeszcze i wypuścił gołębicę. Bud. < Po + Żdać >

**Pożdanie, a**, blm., czynność cz. **Pożdać**.

**Pożebrać, brze, brał** *spędzić pewien czas na żebraniu*. < Po + Żebrać >

**Pożebranie, a**, blm., czynność cz. **Pożebrać**.

† **Pożec, żże, żegł** *spalić*: Jarochna rozsypała kopce z prawem usute... i uczyniła dwadzieścia grzywien szkody Zacharzewi, pożegszy domy i drzewa. Rot. P. młyn, gumno; nie pożegł młyna. Rot. Tomisław Uniączki nie pożegł Michaeli nocną rzeczą stodoły i s tym, co w stodole było. Rot. Ci, co Czipka pożgli. Rot. < Po + Żec >

† **Pożega, i**, lm. **i** p. **Pożar**: Zwalę cię z skał i uczynię cię górą pożegi. Bud.

† **Pożegać, a, ał** *popalić*. L. < Po + Żegać >

† **Pożeganie, a**, blm., czynność cz. **Pożegać**.

**Pożeglować, uje, ował** 1. *spędzić pewien czas na żeglowaniu*. 2. *żeglując, popłynąć dokąd*. < Po + Żeglować >

**Pożeglowanie, a**, blm., czynność cz. **Pożeglować**.

**Pożegnać, a, ał** I. † P., [**Pożegnać**], nied. † **Pożegnawać** *pobłogosławić*: Pożegnaj, Ojcze niebieski, nas. K. G. Pożegnajże was, Boże, najmilsi moi. K. G. Boże zmiłuj nad nami, a pożegnaj nam. Leop. To wszystko im pożegnawa. Rej. Będą w nim pożegnane wszystkie pokolenia, wszyscy będą wielmożyć Jego. Leop. Przydę k tobie a pożegnaję tobie. B. Sz. Bóg otca twego będzieć pomocnik twój, a wszechmogącyć pożegna tobie pożegnanim niebieskim. B. Sz. I pożegna chleb, nie mówiąc nic, i rozłamie ji na części i będzie im dawał. Mik. z Wilk. Boże was pożegnaj! Bk. [Pan Bóg P. nie chciał]. 2. P. kogo a. **P. ś.** z kim - *rozstając ś. z nim życzyć mu dobrego, polecić go Bogu*: Jeśliby sługa odszedł pana, nie uczciwszy i nie pożegnawszy go, tedy trzy dni w łańcuchu siedzieć ma, a potym pana swego uczciwie P. St. lit. I mnie pożegnasz, i te piękne lasy. Kochan. Pożegnawszy ś. z nim, odjadę. Troc. Wyjechaliśmy zimniej jeszcze pożegnani, niż przyjęci. Kras. P., porzucić każą. Mick. Myślim ostatniej nie zwierzył nikomu! Ja z kochanymi ś. nie pożegnałem! Krasiń. Kto pożegnał ś. ze łzami, ten powita s. z radością. Len. (= *po przebytym smutku dozna radości*). Bom pożegnał nie wczora i nie jutro obaczę. Zal. Przen.: P. co, P. ś. z kim, z czym = *porzucić, opuścić kogo, co; uczynić rozbrat, rozstać ś., rozłączyć ś.; pogodzić ś. z myślą niooglądania więcej czego*: Świat pożegnał. Skar. (= *umarł*). P. ś. z ciałem, z światem. Troc. Z mową ś. P. Troc. Przyszła wieść, żeby Antjochus pożegnał ś. z żywemi. Leop. Kto ś. nie pożegna ze wszystkiemi rzeczami, które ma, nie może być uczniem moim. Sekl. Rozsypała ś. w gruzy wieża ona, kto ś. na on czas z karkiem nie pożegnał! Kniaź. Już ś. pożegnaj ze swemi pieniędzmi! (= *już one przepadły*). Nie jej samej płakać chcę, która już nas pożegnała,

ale tego, iżeśmy na ś. patrzeć przestali. Skar. P. ś. z kim, wypowiedzieć mu przyjaźń, towarzystwo. Kn. Pożegnał ś. (rozbracił ś.) z nim. Troc. <Po + Żegnać>

**Pożegnalny** *tyczący ś. pożegnania, pożegnawczy:* List P. Jeszcze tylko urzędnik komory z żandarmem odda pożegnalne wizyty w wagonach. Malin. <Od Pożegnać>

**Pożegnanie, a,** lm. **a** czynność cz. **Pożegnać**; †*błogosławieństwo:* Bądź tobie P., synu mój miły, bo jeś dobrego druga a czsnego męża syn. B. Sz. Przyszedł twój brat pirwej, a ten wziął twe P. B. Sz. Azaś mnie takież nie chował pożegnania. B. Sz. Postawiłeś go (króla) wzorem twego pożegnania. Kochan. Toć jest, Panie, P. Twoje. Kochan. Za pożegnaniem i pomocą boską na tym sejmie mamy już zgodnie obranego króla. Vol. Znaczne jest twoje P. nad ludźmi sprawiedliwemi. Ryb. Gdybym konała... bez pożegnania niczyjego, jeszczebym Tobie ufała, Panie! Krasiń.

†**Pożegnaniec, ńca,** lm. **ńcy** *pomazaniec, duchowny; błogosławiony:* Bośmy Pana Boga o to prosili, aby nam dał króla według serca naszego; wołaliśmy... Przebijały pożegnańców bożych głosy i modlitwy wysokie niebiosa jego. Goś. <Od Pożegnany>

**Pożegnanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pożegnać ś.**

†**Pożegnany** *błogosławiony, uwielbiony:* Panie, nad ludem Twym wybranym z Twej opieki będziem Cię na wieki wyznawać pożegnanym. Ryb. Elżbieta święta... zawołała: Pożegnana ty miedzy wszemi niewiastami, i pożegnany płód brzucha twego. Op.

**Pożegnawczy** p. **Pożegnalny:** Nastąpiły ceremonje podarków, odprowadzin, puharu pożegnawczego. Szaj. <Od *Pożegnawca, od Pożegnać>

×**Pożenąć, nie, nął,** [**Pożenąć, Pożenić**] *pogonić, popędzić:* Tu li jutro pożeniesz, czy na inną stronę? — Gdzie ty będziesz pasł, tam i ja.... Szymon. Parę białych niech Kupido gołębi lecem jedwabnym pożenie przez chmurne cienie. Sęp. Którzykolwiek woły podolskie za granicę pożenią... Vol. Na zgubę Rzymu lud zażarty zbiwszy, pożenie przed swym wozem Party. Nar. A drzwi zamknij, skoro pożeniesz woły, żeby cygan nie wlazł, abo jaki światowiec. Ork. <Po + Żenąć>

**Pożenić, i, ił** I. *połączyć obie strony małżeństwem:* Nie brak niczego, ten młody, ta młoda, pożeńmy teraz ich z sobą. Kniaź. Przen.: P. dwie rzeczy z sobą = *połączyć, pomieszać, zjednoczyć.* 2. *jednego po drugim ożenić:* P. synów. 3. [P.] p. **Pożenąć. P. ś.** I. (o wielu) *ożenić ś. kolejno, jeden po drugim:* Zbiegali też nieraz czerńce z Rusi do Litwy, którzy, pożeniwszy ś. z córkami tamtych kapłanów, przyjmowali obrządek manichejski. Szaj. 2. *pobrać ś., poślubić ś.:* Był jeden wdowiec i jedna wdowa i pożenili ś. z sobą. <Po + Ženić>

**Pożenienie, a,** blm., czynność cz. **Pożenić.**

**Pożenienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pożenić ś.**

†**Pożer, u,** blm. *żer, pasza, pastwa, strawa:* Rybom, krukom taki na P. będzie. Troc. Wszyscy na P. robakom będziemy. Troc. <Po + Żer>

[**Pożera, y,** lm. **y**] *przynęta.* <Po + *Żera, od Żer>

**Pożeracz, a,** lm. **e,** × **Pożyracz, Pożerca,** × **Pożyrca,** †**Pozrzyciel** *ten, co pożera.* <Od Pożerać>

**Pożeraczka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pożeracz:** Pożeraczką ludzi jesteś i dawiąca naród swój. Wuj.

**Pożerać, a, ał** i **P. ś.** p. **Pożreć.**

†**Pożeradło, a,** lm. **a** *otchłań, paszcza.* Tuch. <Od Pożerać>

**Pożerak, a,** lm. **i** gór. *wapień lub piaskowiec rzadki, dziurkowaty lub gruboziarnisty przesiąkliwy, w spodzie pokładu, w dnie szybu lub chodnika, gdzie woda wpływająca do kopalni niknie.* <Od Pożerać>

**Pożerakowy** przym. od **Pożerak:** Szyb P. = *szyb pochłaniający wodę, to jest doprowadzony do pożeraka lub rozpadliny, w którą woda zaskórna wpada.* <Od Pożerak>

**Pożeranie, a,** blm., czynność cz. **Pożerać.**

**Pożeranie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pożerać ś.**

**Pożerca, y,** lm. **y** p. **Pożeracz.** Przen.: *drapieżnik, łupieżca, niszczyciel:* Lichwiarzów nazywają pożercami ludzkiemi. Kasz. Antychryst, tyran i P. świata. Białob. Achab winnic cudzych P. Birk. <Od Pożerać>

**Pożerczy,** [**Pożerny**], †**Pażerny,** [**Pażerny**] *żarłoczny, pochłaniający, pożerający, żarty, łapczywy na jedzenie:* Wół P. Przen.: Pożerczego Żydów plemienia. Sw. *(= chciwego, nienasyconego, drapieżnego).* Ogień P. = *trawiący, chłonący, pochłaniający.* <Od Pożerca>

[**Pożerny**] p. **Pożerczy:** Zwierz P. Pot. Mars P. Pot. Kruki i sępy i pożerne harpje. Pot. <Od Pożerać>

**Pożerować, uje, ował** *spędzić pewien czas na żerowaniu:* Zając tu i owdzie pożerował, tam lis pomyszkował. <Po + Żerować>

**Pożerowanie, a,** blm., czynność cz. **Pożerować.**

†**Pożeżca, y,** lm. **y** p. **Podpalacz:** Kiedy pani Margorzata Sarnowska miała rok w Górze z pożeżcą, tedy pan Szczepan nie czynił świadectwa za pożeżcą przed tymi pany. Rot. Pożeżce a palacze domów. Stat. w. <Od Pożec, Pożegać>

**Pożęcie, a,** blm., czynność cz. **Pożąć.**

†**Pożga, i,** lm. **i** p. **Pożar.** Tuch. <Od Pożec>

[**Pożgać, a, ał**] *pokłóć.* <Po + Żgać>

[**Pożganie, a,** blm.] czynność cz. **Pożgać.**

**Pożłobiać, a, ał** p. **Pożłobić.**

**Pożłobianie, a,** blm., czynność cz. **Pożłobiać.**

**Pożłobić, i, ił,** nied. **Pożłobiać** *wyżłobić jedno po drugim; wyżłobić w wielu miejscach, razach:* Gdzie ś. zwór górą poczynał i pożłobiał zbocze (góry)... Pol. Góry pożłobione stokami. Ml. <Po + Żłobić>

**Pożłobienie, a,** blm., czynność cz. **Pożłobić.**

[**Pożnia, i,** lm. **e**] *miejsce, gdzie żną, koszą:* W żółtej pożni. Orzesz. *(= na rżysku).* <Od Pożąć>

[**Pożnich, a,** lm. **y**] *niepoh, galgan, ladaco.* <Od Pożny>

[**Pożniwne, ego,** blm.] = **Dożynki.** <Od Pożniwny>

**Pożniwny** *który następuje po żniwach.* <Po + Żniwny, od Żniwo>

[**Pożny**] *brzydki, podły:* Pożne bydle.

†**Pożobacz, a,** lm. **e** *ten, co żobie, pożera.* L. <Od Pożobać>

†**Pożobać, bie, bał** p. **Pozobać:** Posyp przed siedzeniem kilka ziarnek, które gdy ptak pozobać przyjdzie do siebie. Trzyc. Złoże to będzie albo podeptane, albo od ptaków pozobane. Wuj. Gdy stał, jedno

opadło pole drogi, a ptacy powietrzni pożobali je. Wuj. [illegible], nie mienią zarżć, ale [illegible], pożarć. P., jak mak gęstec Kosz. < Po + żobać >

**Pożobanie, a,** blm., czynność cz. **Pożobać.**

[**Pożech, a,** lm. **y**] [illegible].

† **Pożog, u,** lm. **i** p. **Pożar.** Troc. < Po + *Żog, ŻEG ŻOG >

**Pożoga, i,** lm. **i** l. p. **Pożar:** Oto są wojen na[illegible] dzieje: [illegible] P. i blask, co [illegible] zgasaje. Mick. W ich P. pożogi [illegible] dalej [illegible]. Mick. Śród kłębów dymu i [illegible] pożogi z tab do tab biegną. Od. Śród blasku pożogi, [illegible] głownie i zarzewia szukają swej [illegible]. Małcz. Pragnę snem twym tchnąć w [illegible] pożogę. Sf. W każdym oku [illegible] cała [illegible], cały ogień i cała mózgu P., całe duszy zażalenie. Zorze, płonące słoneczną pożogą. Sf. W te dy sam spichrze opadła P. (*= objął pożar*). Sf. Kłębi ś. rajów P. Mic. Roz[illegible] pożogę po całym świecie, wyniszczając całe plemię ludzkie. Przybysz. **2.** *zbrodnia podpalenia, podłożenia ognia.* Przekonany o pożogę, o tak zły i okropny uczynek, ma być spalon. Magd. Tak więc ten, co ś. pali sam — żar zapalny ciska na serca drugich i winien pożogi. [illegible] < Po + *Żoga, ŻEG ŻOG >

† **Pożognik, a,** lm. **cy** p. **Podpalacz:** Wierzono, że pożogniki one Krzyżacy na spalenie majętności czeskich umyślnie byli posłali. Błaż. < Od Pożoga >

**Pożogowy** przym. od **Pożoga,** *pożarny:* Z piekła [illegible] pożogowe. Birk. < Od Pożoga >

**Pożołnierzować, uje, ował** *pobyć pewien czas żołnierzem.* < Po + Żołnierzować >

**Pożołnierzowanie, a,** blm., czynność cz. **Pożołnierzować.**

[**Pożon, a,** lm. **owie**] *marszałek weselny, wyprowadzający wszystkich na weselu do tańca.* < Po + *Żon, od Żona >

† **Pożonąć, nie, nął** *popędzić, pognać:* Którzy takowe woły pożoną, na komorach przysięgę powinni czynić będą, aby w tym oszukanie jakie nie było. Hof. < Po + Żonąć >

† **Pożonienie, a,** blm., czynność cz. **Pożonąć.**

[**Pożonny**] *[illegible] ze strony żony, żonin:* [illegible] ojciec P. < Po + *Żonny, od Żona >

† **Pożoża, y,** lm. **e** p. **Podpalacz:** P. ma być wszędy [illegible] w kościelech. Tarn. J. < Po + *Żoża, ŻEG ŻOG >

† **Pożożca, y,** lm. **y** p. **Podpalacz:** Bałwochwalnią efeskiej Djany P. stopił do dna. Mias. < Od Pożoga >

**Pożółcenie, a,** blm., czynność cz. **Pożółcić.**

**Pożółcenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pożółcić ś.**

**Pożółciały, Pożółkły, Pożółkniały,** † **Pożółkniony** *ten, co ś. stał żółtym, co ś. pokrył żółtością; zżółkniały, wyżółkły:* Liść P. < Od Pożółcieć >

**Pożółcić, i, ił** *powlec żółcią; zażółcić, poplamić na żółto:* Pożółconą za złoto miedź człek weźmie głupi. [illegible] **P. ś.** *[illegible] ś. czem żółtego, oblec ś. czem żółtym.* < Po + Żółcić >

**Pożółcieć, eje, ał, Pożółknąć,** × **Pożółknieć** *stać ś. żółtym, zżółknąć, wyżółknąć, powlec ś. żółtością:* Pożółciał z postu.

**Pożółcienie, a,** blm., czynność cz. **Pożółcieć.**

**Pożółkły** p. **Pożółciały:** Pożółkłe drzewa tego [illegible] z gałęzi na gałąź opadła. Stasz. Ogrodzenie z [illegible] gałęzi wygląda już [illegible] pożółkłych. Sier. < Od Pożółknąć >

**Pożółknąć, knie, kł** p. **Pożółcieć:** Maczaj tą wodą włosy, a pożółkną ć jak złoto. Sien. Ciało jej przez ustawiczne posty pożółkło było. < Po + Żółknąć >

**Pożółkniały** p. **Pożółciały:** Blizny już pożółkniałe. Lubom. Słonecznik miewa jąderka białe albo pożółkniałe. Syr. < Od Pożółknieć >

× **Pożółknieć, eje, ał** p. **Pożółcieć.** < Po + Żółknieć >

**Pożółknienie, a,** blm. p. **Pożółknięcie:** P. zębów. Troc.

× **Pożółknienie, a,** blm., czynność cz. **Pożółknieć.**

**Pożółknięcie, a,** blm., **Pożółknienie** czynność cz. **Pożółknąć.**

[**Pożółtawy**] *żółty:* Pożółtawe włosy. < Po + Żółtawy >

× **Pożółwić się, i ś., ił ś.** *powlec ś. dokąd żółwim krokiem:* Myślę tam do 15 czerwca siedzieć, potym pożółwię ś. w Niemcy. Krasiń. < Po + *Żółwić ś., od Żółw >

× **Pożółwienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pożółwić ś.**

**Pożreć, żrze, żarł** a. [**zer**], **Pożrzeć,** [**Pożarć**], nied. **Pożerać I.** *połknąwszy zeżreć:* Krokodyl ten pożarł więcej niż stu ludzi. Łęcz. Rybki małe wielkie pożerają. Białob. Ptastwo pożarło nasienie. Sekl. Wszystkie pożarł potrawy. Troc. Pożryj i to. Troc. Wilcy konia pożarli. Troc. Bestja pożarła Józefa. Wuj. Przen.: Zdał ś. był sobie P. państwa nasze. Troc. Śmierć łakomie wszystkich pożera. Troc. Ludzie na nim nadzieje budowali szczytne; pożerał księgi, mówił jak różne narody. Słow. (*= pochłaniał*). A czara była kształtnie dłutowana, ...chwycił ją Lambro i pożerał okiem. Słow. Wszyscy, którzy tam stali, pożerali ją wzrokiem, bo piękniejszej nie widzieli nigdy. Krasiń. Przen.: *strawić, pochłonąć, zgryźć, stoczyć, zniszczyć:* Ogień browarny jest ogrzewający, hutny jest pożerający. Torz. Ogień wzmógł ś. bardzo i pożarł domy tych, co we drzwiach stali, a tych, którzy spali, pożarł z domami ich. Mick. Nieprzyjaciel dusz waszych jako lew ryczący krąży, szukając, kogoby pożarł. Wuj. Czemu turecka moc tak wiele chrześcijaństwa pożarła i pogubiła? Skar. Otworzyła ś. ziemia i pożarła Datana. Wuj. Bodajby go ziemia żywo pożarła! Lubom. Ale jestliś winien, aby cię ziemia pożarła, która Datama i Abirona pożarła. B. Sz. Nie będziecie tak czynić, pewnie śmierć a miecz pożrze was. Rej. Miecz ich pożarł srogi. Auszp. Pożeracie domy wdów. Sekl. (*= marnujecie, trwonicie*). Zbytek, który, byś (= choćbyś) nasporzej natkał, jako morze, wszystko pożre. Rob. Miecz mój hardość swoją pożerał rdzą marną. Sf. Zwycięstwem swym sam siebie pożeram i niszczę. Sf. (*= wyczerpuję, wysilam ś.*). Zły sąsiad Krzyżak pożerał żywotne siły Litwy. Stadn. O fatum, pożerające ludzi i bogów, głuche na wszelkie wołania i bez litości! Asn. Ona wszystko tai i pożera w sobie. L. (*= truje*). Prędko, smutkiem pożarty, umarł. Skar. Troska serce człowieka pożera. Gawiń. (*= toczy*). Pocałowaniem wszczepiłem w dusze jad, co was będzie P. Mick. Wstręt do siebie samego, wstręt do ludzi pożera mnie jak gangrena. Przybysz. Co w niebie, o tym nie wiemy nic: co na ziemi, to widzim, to czujem, to cierpim, to nas pożera, i usychamy. Krasiń. **2.** [**Pożreć se**] *= podjeść sobie.* **P. ś. I.** *pogryźć ś.; pokłócić ś. gwałtownie, wystąpić przeciw sobie nawzajem z zażartością:*

Klęli ś. i łajali, jakby ś. P. sami chcieli. Jabł. Leje wodę na nich, właśnie jakby na psy, kiedy ś. pożrą między sobą. Kaczk. Nie frasuj ś. na sługi, żeć ś. pożarli. Kochan. Z twarzy widać było, że myśl cała i ducha siła w głąb jej ś. zwinęła i tam pożerała ś. sama. Krasz. (= *trawiła ś.*). 2. × P. ś. *popić ś:* Moskwa, pożarszy ś. w mieście, wypadła na rotę pana Gnieźnieńskiego. Górs. <Po + Żreć>

†**Pożrzany** p. **Pożarty.**

†**Pożrzeć, pożrze, pożarł** p. **Pożreć:** Poruszyli są ś. jako pijani, a wszystka mądrość jich pożrzana jest (pożarta). Ps. flor. Nie będziecie tak czynić, pewnie śmierć a miecz pożrze was. Rej. Szkuta pożrze folwarki, gdy pan żyje szumno, i wszystko gumno. Klon. <Po + Żrzeć>

[**Pożuchlenie, a,** blm.] czynność cz. **Pożuchlić.**

[**Pożuchlić, i, ił**] *pomemłać, pożuwszy popsuć:* Krowa im pożuchliła chleb i nie zjadła go. <Po + Żuchlić>

**Pożucie, a,** blm., czynność cz. **Pożuć:** Dziwaczne winowajcy docieczenie przez P. chleba lub sera kawałka, na którym Ewanielją wypisywano. Ostr.

**Pożuć, uję, uł,** [**Pożwać**] 1. *spędzić pewien czas na żuciu.* 2. *zżuć jedno po drugim.* <Po + Żuć>

[**Pożwać, a, ał**] p. **Pożuć.** <Po + Żwać>

[**Pożwanie, a,** blm.] czynność cz. **Pożwać.**

**Pożwirować, uje, ował** *żwirem posypać.* <Po + Żwirować>

**Pożwirowanie, a,** blm., czynność cz. **Pożwirować.**

**Pożychlica, y,** lm. e bot. (schwenckia) *roś.*

**Pożycie, a,** blm. 1. czynność cz. **Pożyć:** Nie zawżdy to bieżanie bywa pożyteczne albo z potrzeby, ale czasem umyślnie dla pożycia nieprzyjaciela. Zebrz. 2. *ciągłe życie:* Zerwali mu pożycia sprężynę (zabili Cezara). Chr. Chcąc uczciwe sobie zrobić P., ode mnie samego powinieneś oczekiwać pomocy. L. P. dobre w małżeństwie od podobieństwa charakterów zawisło. Kras. Dożywotnie stanu małżeńskiego P. Troc. Potrzebna ta nauka ludzkiemu pożyciu. Troc. W każdym pożyciu szczęśliwym ś. być godzi. Troc. Nie pyta ś., jakie będzie dalsze jego P. P. z ludźmi (= *stosunki, obcowanie, przestawanie*).

†**Pożyczacz, a,** lm. e p. **Pożyczalnik:** P. a. iściec ma wziąć za szkodę tako wiele, ilko jiściny, a nie wiancej. Mac. z Roż. P. tyle szkody od dłużnika wyciągnąć ma, kako wiele było istnych pieniędzy, ani sędzia jemu tego dłużnika w więcszej sumie nad istne pieniądze potępić będzie śmiał. Mac. z Roż. Iściec vel P. Tuch. <Od Pożyczać>

**Pożyczać, a, ał** i P. ś. p. **Pożyczyć.**

**Pożyczalnia, i,** lm. e *zakład, instytucja, w której ś. coś pożycza:* P. książek (= *czytelnia*). <Od Pożyczalny>

× **Pożyczalnik, a,** lm. cy, † **Pożycznik,** † **Pożyczacz,** † **Pożyczca,** † **Pożyćca** *ten, co pożycza, wierzyciel, kredytor a. dłużnik,* pożyczkodawca a. **pożyczkobierca: Niemiłosiernie P., czyli kredytor, na ubogą wdowę następował. Skar. P. wziął dwu synów moich za niewolniki Wuj. Ci lichwiściowie trzymają sumy cudze, biorąc od nich po dziesięć od sta, nie chcą ani po pięć wypłacać swoim pożyczalnikom L. Mniej haniebno jest nie uiścić ś. pożyczalnikowi, niżeli uczynioną z siebie dobrą nadzieję omylić. Pilch. P., co pożyczył rzecz do oddania tejże, a nie inszej rzeczy.** Troc. Długi P. Leop. (= *ten, co zaciągnął pożyczkę*). <Od Pożyczalny>

**Pożyczalny** *mogący być wypożyczonym komu a. pożyczonym od kogo, pożyczkowy:* Kapitał P. P., pożyczkowy, czego kto u mnie a. ja u kogo pożyczyć mogę. Troc. <Od Pożyczać>

**Pożyczanie, a,** blm., czynność cz. **Pożyczać:** P. czego u kogo do używania, do strawienia, a oddania inszym. Troc.

**Pożyczanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pożyczać ś.**

**Pożyczanka, i,** lm. i p. **Pożyczka:** W tej dziwnej rapsodji odezwały ś. i tłomaczenia i pożyczanki i naśladowania niezgrabne. Krasz. <Od Pożyczany>

**Pożyczany** 1. im. od. **Pożyczać.** 2. a. [**Pożyczny**] *pożyczony od kogo, nie własny, nie swój; zapożyczony:* Żyć za pożyczane pieniądze. Słowa pożyczane od cudzoziemców. Księżyc świeci światłem pożyczanym (= *przejętym, odbitym*). Stroi ś. w pożyczane piórka. Nie jest trwała pożyczana, nie mająca własnego korzenia potęga. Kłok. Pożyczana rzecz jest, gdy mi czego tak dasz, żem ci już onej rzeczy wracać nie powinien, ale tylko jej podobną. Sz. Każdemu w swej sukni cudniej, niż w pożyczanej. Kn. Gładkich a pewnie pożyczanych dobiera wyrazów. L. Z początku patrzał ś. z pożyczaną miną na kasztelanową, gdy jednak usłyszał, jak gładko kłamie, zmieszał ś. za nią. Skarb. (= *wymuszoną*). Ma serce nie pożyczane. Trzt. (= *nie tchórz*). † Pożyczanym obyczajem = *pożyczką, sposobem pożyczki:* Panowie nigdy ich (poddanych) nie ratują, chyba jeźli kiedy pożyczanym obyczajem, abo z zapłatą droższą. Rob. Chce ś. odznaczyć, ale niema czym i niema gdzie: więc ś. pragnie zaimponować... choćby okruszynami pożyczanej mowy i ogłady. Karł. (= *obcej, cudzoziemskiej*). [Pożyczana kukiełka] = *oddam ci wet za wet! przyjdzie koza do woza!* [Nie kciałeś mię zratować, pockáj ino, pozycana kukiełka! jesce na bide przyńdzies, nie dám nic].

† **Pożyczca, y,** lm. y p. **Pożyczalnik:** Maciej, dłużnik Mikołajowy, pożyczcy, procz Wawrzyńca rękojmie, zapłacił ty pieniądze, jako winowat był: a gdy pojdzie temu czas przerzeczony, Mikołaj P. pozowie Wawrzyńca rękojmię o przerzeczone pieniądze ku prawu. Św. z Woc. <Od Pożyczyć>

† **Pożyczek, czka,** lm. czki p. **Pożyczka:** P. z przyjaciela czyni nieprzyjaciela. Kn. P. mały dłużnika, wielki jedna przeciwnika. Kn. P. ten obróciłem na budowanie domu. Troc. † **Pożyczkiem** przys. *tytułem pożyczki:* Pożyczkiem, pożyczanym sposobem, *commodato.* Kn. Wzajem mu dałem pieniądze, żyto, z pożyczkiem księgi. Troc. <Od Pożyczyć>

**Pożyczenie, a,** blm., czynność cz. **Pożyczyć.**

**Pożyczenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pożyczyć ś.**

**Pożyczka, i,** lm. i i. a. † **Pożyczek** = a) *pożyczenie komu szczególnie pieniędzy:* P., *commodatum,* kontrakt, którym użycie pewnej rzeczy pozwalamy drugiemu z obowiązkiem powrócenia jej w czasie umówionym Ostr. Nie mam pieniędzy na pożyczki. Niemało już mi pieniędzy przepadło na pożyczkach (= *u dłużników*). Nie bawię ś. w pożyczki. b) *zaciągnięcie długu:* Uciec ś. do pożyczki. P. państwowa a. rządowa, wewnętrzna, zagraniczna, przymusowa, hiszpańska, rosyjska. Układy o nową pożyczkę rosyjską prowadzone są na rynkach zagranicznych głównie w Londynie i w Paryżu. Toczą ś. układy o pożyczkę krótkoterminową w sumie stu miljonów. 2. *oblig, bilet rzą-*

P. premjowa, ws... Towarzystwo kredytowe dawało pożyczki ... na pewien przeciąg lat, a dawało je tak, że po tym przeciągu lat dłużnik ... całą zaciągniętą pożyczkę. Tarn. ... państwowe spadły o ... Wyjątkowo żywe zainteresowanie na giełdzie wzbudziły pożyczki premjowe, które szły w grę czas ... Na ostatnim zebraniu giełdowym ... interesowano się w dalszym ciągu pożyczkami ..., które prawie wszystkie wzmocniły. 3. *kogo, co, z ...*, *dług*: Spłacić, umorzyć pożyczkę. Zaciągnąć pożyczkę. Przewidując katastrofę, zamiarem syna, aby u mnie wziął tytułem pożyczki sto czerwonych złotych krasz. Po... pożyczką wziąć. Smatr. (= *tytułem pożyczki*). Od Pożyczyć.

**Pożyczkobierca, y,** lm. **y** p. **Pożyczalnik:** Żądanie ... zbyt uciążliwe dla pożyczkobierców. < Pożyczka + Bierca >

**Pożyczkodawca, y,** lm. **y** p. **Pożyczalnik.** < Pożyczka + Dawca >

**Pożyczkowy** przym. od **Pożyczka:** Bank P. Kasa pożyczkowa (= *pożyczkowa*). Kasa pożyczkowo-wkładowa, pożyczkowo-oszczędnościowa. < Od Pożyczka >

†**Pożycznik, a,** lm. **cy** p. **Pożyczalnik:** Niektóry P. miał dwu dłużników. Sekl. < Od Pożyczny >

[**Pożyczny**] p. **Pożyczany.**

[**Pożyczować, uje, ował**] p. **Pożyczyć:** Jeden od drugiego pożycza gaci. < Z Pożyczać >

[**Pożyczowanie, a,** blm., czynność cz. **Pożyczować.**

**Pożyczyć, y, ył,** nied. **Pożyczać,** [**Poiczać, Porzycać, Pożczać, Pojczać, Poiszczać ś.**] **I.** cze... go komu = *użyczyć, dać, udzielić do użytkowania z zastrzeżeniem zwrotu; dać co do użycia z zastrzeżeniem zwrotu takiej samej rzeczy:* Chcesz li przyjaciela stracić, pieniędzy mu pożycz. Prz. Nie pożyczaj; zły obyczaj: nie oddają, jeszcze łają. Prz. Pożycz mi tej książki. Troc. Nigdy lepiej ... pożyczam, jako darując. Troc. P. komu ... do używania, do strawienia, a do oddania inszym. Troc. Pożyczywszy człeku złemu, zgryziesz ś., nie przyjdziesz k swemu. Kn. Nie pożyczywszy, na tydzień gniewu, pożyczywszy—na cały rok. Prz. Pożyczysz, dobryś! nie masz, daremne wymówki. Pot. P. kartofli do sadzenia. **2.** ... od kogo = *wziąć tytułem pożyczki, zaciągnąć pożyczkę, dług*: Bogaty ubogiemu rozkazuje, a kto ... pożycza, sługą jest onego, który mu pożyczał. Leop. Pożyczył tych pieniędzy u kupca. Troc. Lepiej mieć, niż pożyczać. Kn. Pożyczać, a nie wiedzieć, skąd oddać, jest to tak dobrze, jak ukraść. Zart. A Chociażbym głosu pożyczył od burzy, pierś ma rozpuczy takiej nie powtórzy! Rom. Przen.: Czego mu natura nie dała, u ... pożyczył. Warg. **2.** *użyczyć, przejąć*: P. = o ... którego. Troc. **3.** † P. *użyczyć, udzielić:* Stworzyciel wszego stworzenia pożyczył mi (śmierci) takiej mocy, bych morzyła we dnie ... w nocy. Miał. **4.** *Pożyczyć = złożyć życzenia, pozdrowienia:* Oddawszy wetrzanią i zdrowia dostego pożyczywszy, zapomniłi hetmana o wiernej swej dla króla Augusta Rol. P. ś. *pożyczyć sobie, udzielić sobie:* Pani Tulicka pożyczała ... ta ... ostatnia pożyczała ś. z wielką ... Jan. < Pa. > Życzyć >.

**Pożyć, yje a. †ywie, ył I.** cz. ni. *przeżyć pewien ...*: Jeszcze pożyje dni kilka Troc. (= *po...*

*ciągnie*). Gdyby był pożył, swoim kosztem kościół miał tamże wystawić. Nies. **2. a. Spożyć,** nied. **Pożywać, †Spożywać** = a) *spożyć, zjeść, skonsumować:* Pożywają nabiału, pokarmu, mięsa. Troc. Królewna komunji nie pożyła, komunję zjadła żabka. Żadny człowiek z was nie będzie pożywał krwie, ani gość, któryby miedzy wami mieszkał. Leop. Pożywał z nimi pokarmu. Kaz. 1555. Wino każdemu przyrodzeniu służy, gdy go pożywasz miernie. Trzyc. b) kogo, co, i kogo, czego = *sprostać mu, zmóc, przezwyciężyć, pokonać, przemóc, złamać, zwalczyć, stracić kogo, co, wziąć* = *wziąć górę nad kim, nad czym, dać mu radę:* Musi o tym myśleć, jakoby onego zuchwalca pożył. Górn. Czasem dobrą wolą rychlej pożywiesz, czego złością nie zmożesz. L. Tylko zawojem straszy; niechajże mu spadnie, poznasz, iż chłopisko płoche, pożywiesz go snadnie. Stryjk. Czy ś. godzi nieprzyjaciela zdradą P.? Petr. Wojną trudno go P., bronią trudno zwyciężyć Baz. Jesli nieprzyjaciela swego P. chcemy. Kochan. Nigdy go nieprzyjaciel jego nie pożyje. Kochan. Stoczymy bitwę z niemi w polach, i ujrzysz, że go pożyjemy. Wuj. Serca nieużyte, których ani dobrocią, ani złością nie pożyjesz. Birk. Kto nieprzyjaciela ręką w polu pożył. Pot. Nieprzyjaciela w biegu pożył. Troc. Snadno P., kto ś. nie spodziewa. Pot. Chwali Apollo swą strzałę, że nią tak jadowitej pożył bestji. Tw. Siekierą rąbiąc wierzbę zawiłą, chcąc jej rychlej P., z niej klinów naciosał. L. Tego sęku P. nie mogę. Troc. Piła pospolita drzewa brzezyńskiego nie pożyje. Troc. Siekiera nie pożyje (nie imie ś.) tego drzewa. Troc. Nie pożyję tej gałęzi tym nożem. Troc. Djamentowe gwoździe mus ma w ręku, któremi natwardszego umie P. sęku. Kochan. Żadnym go nie pożyjesz podarunkiem. Troc. (= *nie ujmiesz, nie weźmiesz*). Menelaus Parysa pożywie. Kochan. Tak ś. był dobrze cnotą zewsząd obwarował, że go żadna fortuna nigdy nie pożyła. Kochan. Kto chce nieprzyjaciela P., ma być świadom nie tylko położenia ziemie, ale dróg i inszych chodników i ścieżek... Tarn. J. Pożyłem wielkich prac. Mącz. Baczy to Turek i wie o tym, iż chrześcijanie zdawna o tym radzą i pogodę upatrują, aby go kiedy P., zetrzeć, potłumić i wniwecz obrócić mogli. Grab. P. Te lata są żelazne, skaliste, twarde, trudne, których nie ledajako P.; już tu jako z kamienia kował. Jan. Ze wszystkich mię stron wkoło zawarli, myśląc, jakoby mogli mię P. Kochan. Tezeusz, chcąc srogiego P. Minotaura, płynął na prędkiej nawie. Kochan. Rzym, którego P. nie mógł Pyrrus mężny... upadł przez dwu niezgody. Kochan. Rozumiejąc temu, iż was zdradą rychlej pożywie i zwalczy, niżli stępną bitwą. Orzech. Tymże fortelem i dziś postąpić musimy, jeśli nieprzyjaciela swego P. chcemy. Kochan. Widząc tedy nieprzyjaciel i nie mogąc P. inaczej naszych, zażył sztuki i fortylów swych. Sap. J. Potomek pożyty niedostatkiem. Rzew. Pożyty jak baba przez obłożną niemoc. Rzew. Rozbójnik jest mąż dużej ręki, ale iż osłabiony, pożyjem go. Mick. c) †P., [P.] *użyć czego, skorzystać z czego, doświadczyć, doznać:* Ta to imiona są synów Aarona kapłana, jiż to mazani są... aby kapłaństwa pożywali. B. Sz. (= *sprawowali je*). I pożywali są kapłaństwa Eleazar a Itamar przed Aaronem otcem swym. B. Sz. (sacerdotio functi sunt). P. w niebie chwały. Modl. Wac. Ustawiamy, aby, gdy żywi są oćcowie, synowie tylko pieczęci oćcowskiej pożywali. Św. z Woc.

Może dobrze pożywać takiego miejskiego obejścia, jako inni mieszczanie. Ort. Daj (Panie) w dobrym zdrowiu długo P. fortun dziedzicznych. Kochan. Patrzże, jeśliś wszystkiego dostał sprawiedliwie, gdyż trzeci złego zbioru dziedzic nie pożywie. Rej. Już teraz tego pożywiesz, iż szpatną śmiercią zginiesz. Op. Pożywiesz na ten uraz we dnie, w nocy męki. Biel. M. Pożywie z nimi samsiad niemałej trudności. Biel. M. Przen.: Niema tak prostej litery, żeby z niej nie pożyła czego mądra mowa. Otw. S. *(= wyciągnęła korzyści).* **P. ś.** *pożyć siebie, pożyć jeden drugiego nawzajem:* Natarszy na ś., nie mogli ś. P. Kochan. Dać ś. P. Troc. Daj odpór, nie rzecz dać ś. wielkiej P. biedzie. Bardz Serce, nie daj ś. P. żalom. Lubom. Czeka, co z nim uczynią, nie myśląc ś. dać P. na groźbie, ani prośbie, ani boleści. Krasz. <Po + Żyć>

†**Pożyćca, y,** lm. **y** p. **Pożyczalnik:** Iściec, słowie (to jest) pirwszy dłużnik, niektórą cząstkę swemu pożyćcy zapłacił. Mać. z Roż. <Od Pożyczyć>

**Pożydzieć, eje, ał** *zżydzieć do pewnego stopnia.* <Po + Żydzieć>

**Pożydzienie, a,** blm., czynność cz. **Pożydzieć.**

**[Pożygać, a, ał]** *machać łyskliwie ożogami.* <Po + *Żygać, ŻEG/ŻOG>

**Pożyganie, a,** blm., czynność cz. **Pożygać.**

**Pożylatka, i,** lm. **i** bot. (erechtites) *roś.*

**Pożyłować, uje, ował** *pokryć żyłami a. jakby żyłami:* A wyżej ośnieżone turnie, poszarpane, pożyłowane. Matl. <Po + Żyłować>

**Pożyłowanie, a,** blm., czynność cz. **Pożyłować.**

†**Pożyły I.** *ten, co żył długo, podżyły, podeszły, sędziwy.* **2.** *ten, co kiedyś przedtym żył na świecie:* Pisze nie z siebie samego, ale z świętych przed nim pożyłych doktorów tę naukę wziął. Smotr. <Od Pożyć>

**[Pożyna, y,** lm. **y, Pozyna, Pożynek]** *plon, żniwo.* <Od Pożynać>

**Pożynać, a, ał** p. **Pożąć.**

**Pożynanie, a,** blm., czynność cz. **Pożynać.**

**[Pożynek, nku,** lm. **nki]** p. **Pożyna.** <Od Pożynać>

×**Pożynki, ów,** blp. = **Dożynki.** <Od Pożynać>

**Pożyteczek, czku,** lm. **czki** p. **Pożytek;** *drobnostkowy, bagatelny pożytek: Quaesticulus,* mały zyszczek, P. Mącz. Panowie leda P. swój więcej sobie ważą, niż spólne dobro poddanych. Biel. M. <Od Pożytek>

†**Pożyteczen** p. **Pożyteczny:** I słowy może człowiek P. być drugiemu, kiedy mu w jego potrzebie poradzi. Kochan.

**Pożytecznie** przys. od **Pożyteczny.**

⁄ **Pożyteczno** w wyrażeniu: P. jest = *pożyteczna, pożyteczną jest rzeczą; z pożytkiem jest, z korzyścią, pożytecznie, korzystnie, potrzeba:* Bóg daje, nie gdy człowiek chce, ale kiedy mu P. jest. Fur. To mi P. będzie. Troc. Wszystkim to P. było. Troc. P. jest, expedit Kn. Nie co mnie, ale co wszem P., to mi milsze być ma. Skar. <Od Pożyteczen>

**Pożyteczność, i,** blm. rz. od **Pożyteczny.**

**Pożyteczny,** †**Pożyteczen** (jako orzeczenie), **[Pożytny] I.** *przynoszący pożytek, użyteczny, korzystny, zbawienny:* Zajęcie pożyteczne. Rzeczy pożyteczne i szkodliwe. Książka, nauka pożyteczna. Pożyteczne rady, przestrogi, prace, wynalazki. Szkoła pożyteczna. Zakład, zakon P. Człowiek P. krajowi, kościołowi, społeczeństwu. Myśl wspaniała zawżdy w niebie, mało patrzy sama siebie; a to jest jej chwała wieczna, by wszem była pożyteczna. Rej. Nie jest pożyteczna rzecz ludzi nieuczonych umysły różnemi wykłady rozrywać. Sekl. Książki o wychowaniu dzieci, bardzo dobre, pożyteczne a potrzebne. Glicz. Żadne pożyteczniejsze ziarno na roli serc waszych siać ś. nie może, jako miłosierdzie. Skar. Przeciwność niesmaczna, ale pożyteczna. Kn. Podnietą pracy być powinna żądza szlachetna i uczciwa, wam samym i społeczności pożyteczna. Śniad. Pełen tej słodkiej dla dusz szlachetnych pociechy, że był pożytecznym swojej ojczyźnie, umarł. Śniad. Może na końcu tej bajki znajdziecie i do waszego życia P. sens moralny. Krasz. **2.** na co, do czego, w czym = *przydatny, potrzebny, zdatny, stosowny, dobry:* Drzewo pożyteczne na opał. W czym ci mogę być P.? [Boć ta Panna (Matka Boska Gidelska) jest pociesna i nam wszystkim pozytecna] *(= uczynna).* †**Pożyteczne, ego,** blm. rz. *dobro, dobytek, mienie:* Żona jest zła w pożytecznym mężowym, iż abo wydaje z domu, abo dopuszcza kradzieży przez niepilność. Petr. <Od Pożytek>

**Pożytek, tku,** lm. **tki I.** *pożyteczność, pożądany owoc z czego, wynik korzystny, zysk, korzyść, dobro, profit:* P. sprawy lub szkody sprawcę wydaje. Kn. Ani tobie, ani matce twojej jest to z pożytkiem, o co prosisz. Skar. Nie opuszczają okazji do pożytku. Warg. Wszystek czas nad rachunkiem swych pożytków trawi. L. Dlatego ś. pocechowali, łby i brody sobie pogolili, aby pożytki a ofiary z onych bałwanów brali. Rej. Przypatrz ś. pilnie, co masz za pożytki, jeśli Chrystusa masz, a co za niepożytki, jeśli go nie masz. Białob. P. czynić, mieć, brać, dać z czego. Troc. P. swój upatruje. Troc. Przytym pożytku ma i ten. Troc. P. z nauk, z czytania książek, z pracy. Odnieść z czego P. Przynieść P. Łączyć P. z zabawą. Wiara próżna nie może być: musi jaki P. wżdy z siebie uczynić. Rej. Cóż za P. ten twój Tarnowski z za morza nam do Polski przyniósł? Orzech. Ten pan nie swego, ale ludu swego pożytku strzegł. Orzech. Służmy poczciwej sławie, a jako kto może, niech ku pożytku dobra spólnego pomoże. Kochan. Umiłowawszy każdy z osobna P. własny, a pospolity P. i dobro na stronę odrzuciwszy, to przedsiębierze, czymby dom swój ubogacił. Górn. Żadne nie może być baczenie na rzecz sprawiedliwą a uczciwą, gdzie wszystko do pożytku ciągnie. Baz. Mam nadzieję w Bogu, że ta mała książka nie będzie bez pożytku zbawiennego. Wuj. Najemnik jest, który nie dba o P. i zbawienie owiec, i nie ich, ale tylko swych pożytków szuka. Wuj. Dobre ... im ś. więcej szerzy, tym większy ludziom P. czyni. Skar. Człowiek z miłości wrodzonej ku sobie wszystko do swego pożytku obraca. Skar. Pracy było dosyć, a pożytku nic. Skar. Dał przykład wszem panom, aby wsiadając na państwa, nie na swój, ale na pospolity P. oko mieli. Skar. Wielki P. kościołowi uczynił nauczaniem i pisaniem. Skar. Potrzebny, co nie ma abo pożyczyć chce; głodny, chory niechaj z pracy naszej P. mają. Skar. Wszyscy swego pożytku patrzą. Skar. I słów tam szkoda było, gdzie pożytku uczynić nie miały. Skar. Wszystkie te wyprawy a. na wiatr poszły, a. niewielki P. uczyniły. Birk. Rzadko rzecz uczciwa bez pożytku bywa. Prz. Nie dbam o strój, tylko o P. swój. Prz. Leniwo każdy pracuje, gdy pożytku mało czuje. Prz. Noszenie

[illegible] jest ku pożytkowi: Tarn. J. [illegible] pożytecznie). [illegible] z poddanych swoich pożytków szukać, wszakże bez ukrzywdzenia ich. Kch. (Bocian) to ptak domowy, pożytek go taki: jadowite, sprośne trawi robaki. Cyg. [illegible] Cudze w pożytek nie idzie. Kom. I nieszczęście ma swoje pożytki. Wisan. [illegible] Młodość jest porą uprawy i zasiewu, a reszta życia żniwem pożytków [illegible], albo dłużem udręczeń ze [illegible] młodości. Sniad. Nie przyniosło to im najmniejszego pożytku. Szaj. Zastrzega jednak, że dochód czysty, czyli P., brał 20 korcy ze 100 urodzaju. T. K. Patrz, jakie swej trzeźwości odnoszą pożytki Kras. † Przychodzić ku pożytku = służyć ku pożytkowi, przynosić pożytek, być pożytecznym: Poczty jezdne lada gdzie stawają i ku żadnemu pożytku nie przychodzą. Zabr. 2. † P. [illegible] przyrost ze stada, z trzody (= przychówek), [illegible]; plon, owoc, urodzaj, zbiór: Szedł im P. z bydła domowego, mleko z owiec, łój z skopów. Groch. Bóg rozmnożył na wsiach i w domu majętność jego i błogosławił pożytkom jego. Skar. Rola jego obfite pożytki rodziła. Wuj. Robaki wszystkie ogrodne pożytki psowały. Skar. Zima tak ciepła była, iż miesiąca lutego ogrodne pożytki rosły. Biel. M. Cwikła może być siana, tak jak i insze pożytki. Trzyc. (= ogrodowizny, warzywa). Pożytki ziemne, sadów, ogrodów. Troc. Pożytków zbieranie Troc. Na to tylko chował czeladź, żeby wszyscy dopomagali mu i usługowali około pożytków i prowentów gospodarskich. Rob. 3. † P. [illegible], skutek, rezultat: Była na sejmie rozmowa z obojej strony o religji, lecz do pożytku nie przyszło. Biel. M. 4. † Zdała ś. żona taka żywot małżonka swego do lepszego pożytku przywieść. Błaż. (ad meliorem frugem reducere. Knapski [illegible] do lepszej [illegible]). L. 5. † Pożytki = narzędzia, sprzęty, naczynia, statki: Nie [illegible] cudzemu rybakowi bez najmu i pożytku. Ek. Choćby na swym imieniu nie miał rybaków, może innych mieć P. Ek. 6. bart. = a) korzyść, którą pszczoły przynoszą, miód i wosk: Tego roku pszczoły mało mają pożytku. b) plon, [illegible] przez pszczoły: Pszczoła wraca z pożytkiem. Pol. c) przychówek pszczół: P. ustaje, gdy matka przestaje znosić jaja. d) posiadłość bartnika: Ukształtowanie tak zwanego boru, który wraz z pożytkami: łąkami, łęgami, jarami, stanowił cały majątek bartnika. Krzyw. Zdr. Pożyteczek. < Po + * Żytek, od * Żyt, ŻY / ŻYW >

[Pożytka, i, lm. i] [illegible]. Por. Parzęć.

Pożytkować, uje, ował z czego 1. używać czego [illegible], korzystać z czego: Ten najlepiej pożytkuje z bogactw, który ich najmniej potrzebuje. Pilch. Czemu kobiety bogate tak rzadko pożytkują ten wpływ wielmożny, złożony w ich ręce przez Opatrzność? Orzesz. 2. [illegible], korzystać z czego: Z tych źródeł (latopis ruskich) Długosz pożytkował bardzo mało dla przedmiotu naszego. Stadn. < Od Pożytek >

Pożytkowanie, a, blm., czynność cz. Pożytkować: P. jest prawo pobierania pożytków z jakiejś cudzej rzeczy. [illegible]

Pożytkowy [illegible] od Pożytek [illegible] pożytku, pożyteczny, [illegible]: Ubogiemu chłopu dać pożytkową krowę, ażeby z niej oddał półlasek masła, pół kopy sera i cielę, potym dopiero jego będzie krowa. Haur. Ule w wieczór dobrze opatrzyć, aby pszczoły pożytkowe nie wychodziły, przetakiem około założyć. Haur. Cło na wszelkie pożytkowe drzewo z Polski do Prus idące (= budulcowe). T. K. Mech.: Pożytkowa moc silnika = ta część jego mocy, która da ś. użyć na zamierzoną pracę (pozostała część mocy przynosi tylko pożytek pośredni, przezwyciężając opory tarcia samego silnika, jest więc wprawdzie pożyteczną, lecz dla głównego celu straconą, i dlatego nosi miano mocy straconej). Praca pożytkowa. Sprawność pożytkowa. Obciążenie pożytkowe. Prężność pożytkowa. < Od Pożytek >

[Pożytny] p. Pożyteczny: Wieziemy z pola wianeczek żytny, a dla pana P. Kolb. < Po + Żytny >

Pożytwa, y, lm. y bot. (pollichia) roś. z rodziny wargowych.

× Pożyw, u, blm. życie, żywot; pożycie, pobyt: Stały mir z bogi związał: równo czeka, czy P. wieczny blizko, czy zdaleka. Koss. < Po + * Żyw, ŻYW / ŻY >

† Pożywa, y, lm. y pokarm; podnieta; podtrzymanie: W górze wznosi ś. ogień lekki, przenikliwy, a nie cierpiący żadnej nieczystej pożywy. Przyb. < Po + * Żywa, ŻYW / ŻY >

† Pożywacz, a, lm. e ten, co używa cudzej rzeczy, co z niej korzysta. Tuch. < Od Pożywać >

Pożywać, a, ał i P. ś. p. Pożyć.

Pożywanie, a, blm., czynność cz. Pożywać: Z dwuch kandydatów pierwszy był zajęty pożywaniem tajemniczego zapasu, wydobywanego z kieszeni. Krasz.

Pożywanie się, a ś., blm., czynność cz. Pożywać ś.

Pożywczy ożywczy, pożywny: Oliwki, o gładkim liściu, połamane; kalają ś. owoce pożywcze a dla piersi dobre. Wysp. < Od * Pożywca, od Pożywić >

Pożywić, i, ił posilić, dać podjeść; wyżywić: Abyśmy żonę i dziatki nasze pożywili, gardłować po ziemi i po morzu litujemy. Herb. P. ś. 1. posilić ś., pokrzepić ś. jedzeniem, podjeść sobie: Jeden łacno ś. pożywi. Kn. Przy nim i pies ś. nie pożywi. [Podróżni pożywili ś. mało wiele tego mlika]. 2. przen. zyskać, wskórać, poprzeć ś., skorzystać: Nauką ś. wszędy pożywisz. Kn. Nie pożywisz ś. tu. Kn. (= nie utyjesz). Dworzanin niemowny trudno ś. pożywi. Szymon. Pożywił ś. przy ogólnym rabunku. Może i ja ś. pożywię przy waszej lampie. < Po + Żywić >

Pożywienie, a, blm. 1. czynność cz. Pożywić. 2. a. Pożywka, [Pożywioł] żywność, pokarm, jedzenie, wikt, strawa, posiłek: Korzonki i woda stanowiły całe jego P. To moje wszystko P. Troc. Człowiek krześcijański ma ś. modlić swemu Zbawicielowi, aby mu dał słuszne P. Kaz. 1555. To wszystko moje P. Troc. Przen.: Bogactwa dodają występkom nowych pożywień. L. (= podniet). Przen.: utrzymanie, byt, kawałek chleba, środki do życia, egzystencja, sposób do życia, † p o ż y w n o ś ć: Bogaci, którym dostaje dosyć pożywienia, miewają smutków wiele, a snać więcej, niż ubodzy. Kaz. 1555. Trudne teraz P. Kn. Do pożywienia i wychowania dzieci wielkiego trzeba starania. Troc. Stan szlachecki nie jest kupiecki, gdyż może mieć z ziemiaństwa i ze wsi i z ról swoje P. Rob. Skromne P. Troc. Cnotliwego swego szuka pożywienia. Troc. Mądry aptekarz ma w cenie zioła, z których bierze P. Lubom. Tym dzieciom z tego imienia dobre P. dano. Ort. Estko dla pożywienia swego łaźnie publiczne trzymał.

Mat. **2.** lek. *sposób życia, odżywiania ś., djeta:* P. suche, wystarczające.

**Pożywienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pożywić ś.**

**[Pożywioł, u,** blm.] p. **Pożywienie:** Kijanki w pogodę ganiają ś. za pożywiołem. Kon. Przen.: Z pożywiołu dla uczucia powinna ona (historja pol.) przejść, czym jest właściwie, na P. dla krytycznego i twórczego ducha w narodzie. Szuj. *(= materję, materjał, treść, przedmiot).* <Po + Żywioł>

**Pożywka, i,** lm. **i** l. p. **Pożywienie:** Pożywki stałe i płynne. **2.** × P. bakt. p. **Odżywka:** Zastrzyknięcie w odpowiedniej dozie samej pożywki, od żywych bakterji oddzielonej. Jent. <Od Pożywić>

**Pożywnie,** przys. od **Pożywny.**

**Pożywność, i,** blm. l. rz. od **Pożywny.** Fizj.: Równoważnik pożywności. **2.** †P. p. **Pożywienie:** Jako gdyby bartnik bartnikowi rękę uciął a. okaleczył, dla którego okaleczenia nie mógł robić swojej roboty bartnej, z której P. zarabiał. Nisz.

**Pożywny** l. †P. *tyczący ś. pożywienia, pokarmowy:* Sok P. wyrabia ś. w cząstki ciała zwierzęcego. L. Sokami pożywnemi roślina tak żyje, jak zwierz pokarmem i napojem. L. **2.** *karmiący, odżywczy, odżywiający, tuczący, wzmacniający, posilny, sytny, zasycający:* Rosół P. Dla chorego nadto pożywnych dozwala ś. czasem pokarmów. Wiedzieć potrzeba, dla nasycenia człowieka jak wielka ilość rzeczy pożywnych jest konieczną, ale i jaki sposób gotowania czyni rzeczy pożywnemi. L. **3.** mech.: Rura pożywna = rura pokarmowa (p. Pokarmowy). **4.** †P. *żarłoczny, żarty, łakomy:* Gawrony pożywne. Mor. <Od Pożywić>

†**Pożżec, żże, żegł** *zżec jedno po drugim, popalić:* Bałwany ich pożżecie ogniem. Bud. <Po + Żżec>

†**Pożżenie, a,** blm. l. czynność cz. **Pożżec.** Ustawiamy, aby obwinieni z grzechu zażżenia abo pożżenia... s prawa ich ciągnieni byli... i mszczeni męką... Św. z Woc. *(= podpalenia).* **2.** czynność cz. **Pożec.**

**[Pó-] = Pół-** <Pó(ł)>

**[Póbrat, ta,** lm. **cia]** p. **Pobrat.** <Pó(ł)brat>

**[Póchać, a, ał]** p. **Pachnąć.**

**[Póchanie, a,** blm.] czynność cz. **Póchać.**

**[Póchy]** p. **Póki:** P. ty będziesz spał? P.-P. = *dopóty-dopóki, póty-póki:* P. twoje, P. moje.

**[Pócił]** p. **Póki.**

**[Pócy]** *zanim, póki nie:* Piękne drzewo, P. z niego liść obleci.

**[Póczwartek, tka,** lm. **tki, Półczwartek]** *ośmiogarncowe naczynie drewniane, ćwiartka.* <Pó(ł) + Czwartek>

**I. [Pód-] = Pójd-:** Pódź, Pódźmy, Pódźcie, Pódę, Pódziesz, Pódzie, Pódziemy, Pódziecie, Pódą. Pódźta, pódźcie: pódźwa, pódźmy. Troc. < Pó(j)d->

**2. [Pód, u,** lm. **y] = 3. Pod.**

**[Pódany]** *podobny:* P. na ojca a. wydał ś. na ojca = *podobny do ojca.* <Im. od Podać>

**[Pódróżek, żka,** lm. **żki]** *dróżka, ścieżka:* Czyeś ty mnie, Józiu, na pódróżku znalaz, coześ ty mnie sponiewirał zaraz? <Po + *Drózek, od Dróżka>

**[Pógarcówka,** l, lm **i]** p. **Półgarncówka.** <Z Półgarncówka>

**Pój, oju,** blm. myśl. *pojenie, picie:* Drogi zwierza na żer i do poju < PI·POJ >

**[Pójd, a,** lm. **y]** p. **3. [Pod].**

**Pójdźka, i,** lm. **i, [Pódźka], Sówka** zool. **I.** (a-tene noctua) *ptak drapieżny nocny.* **2.** p. **Sowa.**

**[Pójma, y,** lm. **y]** = **Pojma i Grądziel.** <Z Pojma, Po + *Jma, IM/JM>

× **Pójrzeć, y, ał** p. **Spojrzeć.** <Zam. Pojrzeć>

× **Pójrzenie, a,** blm., czynność cz. **Pójrzeć:** Byle mię nikt żadnym głosem, ani nawet pójrzeniem nie tykał. Orzesz.

**Pójście, a,** blm., †**Poszcie,** †**Pośtie** czynność cz. **Pójść:** Widział stracone swe nadzieje przez za mąż P. królowej. Niem. <Po + Iście, ID>

**Pójść, pójdę, [podę, pudę, pódem, pódąm, pódą, pońdem, pójndę, pondę, podię, pojdię, pójdzię], pójdziesz, [pojńdziesz, pudzies], pójdzie, [pódzie, pu], pójdziemy,** †**pomy, [pojdęmy, pójdemy, pódemy], poszedłem, [poszedem, poszetem, poszłem], poszedł, [poszet, poszał, poszoł], poszła, [pojszła],** rozk. **pójdź, [pódź, podź, poć, puoć, pudź, puc, pój, puj, poj, po, pójdzi, pudzi, pódze], pójdźcie, [poćcie, pocie],** lpd. **pójdźma, [pojma], pójdźwa,** †**powa, pójdźta, [pojta],** †**Poić,** †**Pójć, [Póść, Puść, Puość, Pós, Pońś, Pąnś]** l. gdzie, dokąd = *udać ś., podążyć:* Podźma, Tytyrze, podźma a błagajmy modlitwą Boga. Lubom. Postoj! gdzie idziesz? pojdziewa zarazem. Żebr. Podźważ, o duszo moja, wziąwszy krzyż swój, za tym Panem. Groch. Rzekł jeden do drugiego: Już pomy wyżej na tę górę. Rej. Podźwa do igrania. Lubom. Wszystko odprawiwszy, do kościoła poszto, tamże dzięki Bogu czyniono. Błaż. *(itum est.* Kromer) *(= udano ś.).* Pójdź Kuba do wójta! Prz. Sówka woła: pójdź. Kn. Pójdę do domu. Troc. Już poszedł. Troc. Pójdź do niego. Troc. Poszedł do pana. Troc. [P. dla czego] = *iść po co:* [Pójdę dla bułek]. Za nim już wszędy dobrowolnie pójdzie, jak baranek za owcą. Górn. Za mężem pójdziesz? — Idą przed mężem poczciwe. Bardz. (giną, umierają. L.). Przen.: Dobrze mówisz, pójdę za twoją radą. L. *(= posłucham jej).* Rzekł: Powa co najrychlej, mój miły staruszku. Rej. Podźwa, w imiono boże, za naju Bóg wspomoże. Rybał. Pódźcie, obydźcie wkoło to miasto wysokie. Kochan. Pódźmyż tedy pod jego namiot ulubiony. Kochan. Potym podziecie na wszystek świat. Op. Ale ze mną pospołu pódź (wdzięczna lutni) aż do pokoja surowego Plutona. Kochan. Pójdźcie, o dziatki, pójdźcie wszystkie razem! Mick. P. na przechadzkę, po doktora. P. na grzyby. I pójdę pieszo aż za świat, w te lody.. pośród złodziejów skajdanionych trzody. Krasiń. I takem poszedł do strasznych guberni pośród moskiewskiej podłych zbójców czerni! Krasiń. Potrzebna rzecz! ni daj, ni pójdź, rozlewać ś. we łzach, jak gdyby Bóg wie co ś. zrobiło. Korz. Pójdź tu! = *chodź, przybliż ś., podejdź, przyjdź, przystąp, zbliż ś.:* Pójdź sam tu! Zabł. [Widzi, że tu nima co grać, że tu nie pódź *(= nie żarty, nie przelewki).* To pójdzie przez prawo *(= sąd to rozstrzygnie).* Poszło z ręki do głowy *(= upił ś.).* Poszło mu po nosie a nie w smak *(= nie podobało mu ś., skonfundował ś., zjadł mydło).* Niesczęśliwy człowiek, co na matkę posed *(= co zamieszkał w domu teściowej)].* P. spać *(= położyć ś.).* P. na komorne, na mieszkanie. P do kozy, do więzienia *(= dostać ś., być wziętym, uwięzionym).* Grzesznik pójdzie do piekła *(= dostanie ś.).* P. do klasztoru *(= wstąpić),* do wojska *(= wstąpić, zaciągnąć ś. a. zostać wziętym).* Poszedł jeden na miejsce drugiego *(= został przeniesiony).* Przen.: *zostać oddanym, skie-*

[illegible] Sprawa poszła do [illegible]. Akt poszedł do podpisu, do zatwierdzenia. [illegible] poszedł do druku, do przejrzenia, do [illegible]. P. na licytacyę [illegible]: Wszystko [illegible] poszło za 20 złotych [illegible]. [illegible] poszła do kosza, w ogień. Przen.: P. do [illegible]. Poszło do niego zapytanie. List poszedł. P. za mąż, za kogo [illegible]. Jeżeli nie pójdziesz za [illegible], to za nikogo więcej. L. Ociągała ś. P. za niego, [illegible] pas [illegible]. Pilch. Kasia [illegible] bardzo poszłaby za mąż, jeżeli nie za mnie. Zabł. [Nie pójdem ni za Cztana, ni za Wilka]. Sienk. Przen.: P. w górę [illegible]. [illegible] poszedł w górę. Mgła poszła w górę. [illegible] poszły w górę [illegible]. P. na dół [illegible]. P. do dna [illegible]. 2. *odejść, [illegible], ujść, umknąć; pomknąć:* Pójdź precz! *(=ruszaj! idź!).* Pójdź mi z oczu, niecnoto! Boh. [illegible]. Pójdź ode mnie daleko! odtąd ciebie ani widzieć, ani chcę słyszeć. Zabł. Nie potrzebuję ciebie, pójdź sobie! L. Kiedy tu tyle [illegible], pójdę z tego domu! L. Przyszedłeś, widziałeś, poszedłeś. Koss. Nie potrafisz, żebyś stąd na sucho poszedł. Boh. Orzeł poszedł w powietrze piórami [illegible]. P. Koch. P. = uciekł, w [illegible], umknął. L. Przen.: *zejść ze świata, odejść, porzucić świat, umrzeć:* Cherlał, cherlał, aż ci poszedł. Rej. Na pokój z ciała poszedł. Skar. Na wieczny pokój poszedł. Skar. Przez ciebie poszedł do grobu. Poszedł do Abrahama na piwo. Prz. *(=umarł).* Poszedł na tamten świat, na łono Abrahama, do nieba *(=przeniósł ś.).* Gm.: P do lali *(= umrzeć).* Po tylu ciężkich klęskach [illegible] poszła w las. Fred. A. *(= w zapomnienie).* Przen.: *rozejść ś., rozszerzyć ś., rozciągnąć ś., rozlec ś.:* Głos poszedł po rosie. Pamięć tak wielkich rzeczy była [illegible] i na potomne czasy poszła. Birk. *(=przeszła).* Trunek poszedł mu do głowy *(= uderzył).* Takem mu powiedział, że mu w pięty poszło. Ot, już mu poszło po piętach. Oss. List ten poszedł mu w pięty. Pot. Przen.: *powieść ś., udać ś., poszykować ś.; poskutkować:* Że było pieniędzy dostatkiem, poszło wszystko i pięknie i dobrze. Kras. Nie poszło mu to. Kn. *(=nie poszczęściło mu ś.).* Myślili fortecy dobywać, jeśliby im to nie poszło, przyległości pustoszyć. Warg. Porozumiejmy ś., za czym nam dobrze rzeczy pójdą. L. Widzę, że [illegible]. Warg. Wszystko poszło jak z płatka, jak po maśle. Obraza mego bóstwa nie pójdzie bezkarnie, wzniecę pożar niezgody, a ty zginiesz marnie. Dm. *(=nie ujdzie, nie upiecze ś.).* Nie pójdzie tedy ta obmowa żadnemu heretykowi, nie pójdzie, ale raczej każdy taki starać ś. winien, aby srogiego dekretu [illegible] uszedł. Smotr. 3. × P. w co = *udać ś., [illegible]:* Czy pan Błażej nie pójdzie w karty? L. *(= nie zagra?).* Z sąsiadami poszliśmy w pikietę. Pot. W taniec P. gotowa. [P. z kim w dążki] = *chwycić ś. z nim za* [illegible]. P. z kim o lepsze *(= stanąć do rywalizacyi).* [illegible] spytała, a te słowa poszedszy. [illegible]. Pójdźmy z sobą [illegible] *(= [illegible]; grajmy w otwarte karty).* [illegible], ale wojsko na wszawę [illegible]. L. *(= [illegible], uszczęło w szawę).* Dziś: P. [illegible] zakład, o co [illegible]. O zakładbym poszedł, że [illegible]. L. 4. † P. do czego, za co = *porwać ś., [illegible] ś., chwycić ś., rzucić ś. do czego; złapać* ś.: Poszli do broni, ledwieśmy ich rozwadzili. Warg. P. za brody. Pot. Dziś: P. do ataku *(= puścić ś., przystąpić).* P. na bagnety, na kułaki. 5. † P., nied. † **Pochodzić** na kogo = *napaść, natrzeć, uderzyć; powstać, obruszyć ś., wystąpić przeciw niemu:* Słusznieś poszedł w tym piśmie na heretyków. Tworz. 6. *zejść, przeminąć, zginąć, zniszczeć, zmarnieć, przepaść, upaść, zmarnować ś., wyjść:* Wszystko poszło do djabła. Poszło wszystko. Kn. *(= już po wszystkim).* Przypatrz ś. jeno ludziom i domom bogatym: poszło! niemasz nic! Hrb. P. na marne. Poszło z dymem *(= uleciało).* Dymem poszło. Kn. Wiele miast z dymem ku górze poszło. Falib. Jak kościół, tak fara poszła ku górze dymem. Falib. Dom mój poszedł dymem. Troc. Zapędy ich na wiatr poszły. Pilch. *(= rozwiały ś.).* Żagiel okrutnym wichrem rozerwany poszedł w nawałności. Birk. Pójdą traktaty do biesa, jeśli mu nie odda towarzysza. Biał. Te wydatki czy pójdą na darmo? L. Żadna dobra rzecz nie pójdzie bez pomsty. Wr. *(= nie zostanie).* 7. w co, na co = *zostać użytym, przeznaczonym, poświęconym, obróconym na co; obrócić ś., zamienić ś. w co, stać ś. czym, wyjść, zejść na co:* Rady ich w dym poszły. Skar. Cały okręt w popiół poszedł. L. *(= rozsypał ś.).* Całe płótno poszło w kawałki *(= rozleciało ś.).* Cały zapasik poszedł na spłatę długów syna *(= został wydany).* Pozostałe szmaty pójdą na ścierki. Nie pójdzie mu to na zdrowie. Mahometa dziwy wszystkie w bajki poszły. Paszk. *(= obróciły ś.; stały ś., okazały ś. bajkami).* Poszło to w zwyczaj, w modę, w przysłowie *(=weszło; stało ś. niemi).* W co pójdzie mój honor? co ludzie powiedzą? Boh. W cóżby poszedł Icyl miły, gdyby przez twą śmierć jego trudy marne były? Min. Najpiękniejszy z kozłów pójdzie tobie, bogini, na ofiarę. Stasz. Już wszystko, com wycierpiała, poszło w niepamięć. Stasz. *( = oddane jest niepamięci. L.).* Poszły bogów przybytki w opryszków rozbójnie. Nar. Furja onej choroby niejako uśmierzyła ś. i w dłużą poszła. Wys. Poszedł grzech w politykę, w grubijaństwo cnota, w zbytek potrzeba, z męstwa stała ś. pieszczota, poszło w ceremoniją nabożeństwo stare. Pot. P. na księdza *(= zostać księdzem).* 8. × P., nied. × **Pochodzić** na kogo, na co = *być podobnym, upodobnić ś., zbliżyć ś. podobieństwem do kogo, do czego, zakrawać na kogo, na co, wdać ś., wrodzić ś. w kogo, wyglądać na kogo, na co, przypominać kogo, co:* Drzewo to gałęziste, wysokie, smagłe kształtem na drzewo dębowe poszło. Leon. Coś na bohatera strasznego poszedł. Kłok. Język arabski siła poszedł na żydowski i chaldejski. Paszk. *(=zbliża ś. do niego).* Liczą ustawicznie dni i kwartały, więcej coś poszli na kupce, aniż na żołnierze. Birk. Poszło to na jałmużnę. Ciek. Bom tak trzymał, żem ja też poszedł coś na boga. Kochan. Bardzo na to poszli synaczkowie twoi w postawie, w obyczajach, jakby byli moi. Biel. M. To coś na sen poszło. Górn. Broda to nie człowiecza, coś na kozła więcej poszła. Kochan. Takowy (który pokój pospolity gwałci) na szalonego poszedł, a jeśli szalone wiążemy... czemu taki zuchwalec jako szalony iman być nie ma, póki czego gorszego nie spacha? Górn. Gdy nadszedł marszałek, spojrzałem: persona! ej sztuka zuchwała, z szwedzka podstrzyżona; sam poszedł na księcia, gdy rozkaz dał w ganku. Pol. 9. † P., nied. **Pochodzić** czym = *zajść, powlec ś., zawlec ś., pokryć ś.:* Poszło mu oko, białkiem mu zaszło.

Mącz. Oczy mu bielmem poszły. Bud. Oczy moje poszły bilmem. Leop. Oczy koniowi mgłą poszły. Trzyc. Oczy jego już były poszły, tak że już nie mógł widzieć. Leop. (poczęły ś. zacimiać. B. G.). **10.** *pociec, polać ś., puścić ś., pokazać ś.; wyjść, wziąć początek, zacząć ś., wszcząć ś., powstać, wyniknąć, zrodzić ś.:* Uderzył ś., aż mu krew poszła. **Poszła mi krew z nosa. Łzy jej poszły z oczu.** Czemu ludziem, gdy mocno piją, a. gdy ś. długo śmieją, łzy z oczu pochodzą? And. z Kobyl. I udziałał świecidlnik klepany z przeczystego złota, z którego pośrzodka cewy, czaszki, krążki i lilja pochodzili są. B. Sz. Dwie wielkie żyle od mózgu pochodzą aże do czeluści żołądkowych. And. z Kobyl. Moc wzroku nie rozdziela ś., ale prosto społem pochodzi ku rzeczy widomej. And. z Kobyl. Onego świecenia, z oczu tych zwierząt pochodzącego, we dnie nie widać dla słonecznej jasności. And. z Kobyl. W nocy ona światłość, którą zwierzęta w oczu mają, jawniej ś. ukazuje, jakoby im świeczki z oczu pochodziły. And. z Kobyl. Jako z drew mokrych więtszy dym wzgórę pochodzi, tak też z pokarmów niestrawnych pary wielgie pochodzą. And. z Kobyl. Nie samym chlebem żyw człowiek, ale wszelkim słowem, które pochodzi z ust bożych. Skar. Przen.: Wszelka niestrawność pochodzi a. z wielkiego objedzenia, a. z różności pokarmów, a. z tego, jaka karmia jest. And. z Kobyl. Człowiek ten z uczciwych rodziców poszedł. Baz. Z Abrahama poszedł Izaak. Sekl. *(= narodził ś.).* Turecka moc z niczego poszła i urosła, może też w niwecz ś. obrócić. Orzech. O co wam poszło? *(= co stało ś. przyczyną waszego sporu? skąd wasz spór? od czego ś. zaczęło między wami? o co wam ś. rozchodzi? o co wam chodzi?).* Pójdzie li mi o rzecz małą, tedy tę dam; a pójdzie li o wielką, tedy ś. wymówię. Górn. II. apt.: †Pójdź za mną p. **Napój:** *Philtrum,* **trunek, który w gamractwie dla miłości bywa zadawan, nasięrza, szalona miłość, pójdź za mną, niektórzy zową.** Mącz. **Trunek miłości, pójdź za mną, zadanie miłości.** Volck. (podarek zaletny, miłośniczy podarek. Das.). <Po + Iść>

**Póki, †Poko, †Póko, [Poko, Póko, Półko, Półcy, Pókoj, Pokój, Poty, Póchy, Pokiel, Pokiej, Pokie, Pokil, Pócil, Pokiela, Pokila, Posila, Pokil, Pokla, Pokło]** I. *dopóki, pokąd, tak długo jak, dokąd, dopókąd, nim, zanim:* P. będziesz miał co, będziesz zacnym; ale skoro wszystko stracisz, i zacność ni zacz. Falib. Pókim grosz miał, to mię każdy bratem zwał. Jag. Szczęśliwym nikogo, P. żyje, zwać nie potrzeba. Warg. Spodziewaj ś. śmiele, P. dusza w ciele. Kn. Tobie, Panie, pókim żyw, ja muszę dziękować. Kochan. P. we mnie dusza. Kochan. P. szczęście służy. Troc. P. zima nie nastąpi. Troc. Póki świat będzie światem. Troc. P. deszcz będzie, nie wynidę. Troc. P. gorąca szyna, nie puści jej z pod młota kowal, aż swoje zrobi. Pot. Kuj żelazo, P. gorące. Prz. Zabawisz tam, P. ci ś. podoba L. Każdy jest mniemany za niewinnego, P. winnym uznanym nie będzie. L. Wypchnęła mię z domu z tym biletem i potąd mi wracać nie kazała, P. go nie oddam. L. †P. = *P. nie:* Sześci chłopów pilnowało, P. wyjdzie z łaźni książę. Stryjk. Prosił ich, aby nie poddawali zamku, pókiby on przyszedł im na odsiecz. Stryjk. P. czego = *P. czego stanie:* Bojaźń Pańska trwa, P. świata. Ryb. *(= do końca świata).* Będziemy wszyscy prosili Boga za We Panią, P. życia naszego. L. Oj, co pamiętam, to pamiętam i będę, P. życia, pamiętał. L. P. życia, już tego więcej nie zrobię. A on niech ufa słowu memu, P. morza i ziemie, P. nieba stawa. Kochan. **2. P.-póty, [Pótyl-Pókil]** *dopóki-dopóty, pokąd-potąd, dokąd-dotąd, do jakiego czasu-do tego czasu, jak długo-tak długo, kiedy jeszcze-to:* P. dar, póty i pamięć dobrodziejstwa stoi. Górn. P. nie umiesz, póty ś. ucz; owszem, póty, P. żyjesz. Pilch. P. byłem ubogi, póty i szczęśliwy. Boh. P. w mieszku twym co czują, póty cię wszyscy szanują. Kn. P. chodzisz, póty ś. godzisz. Kn. P. żyta, póty byta. Papr. P. żyjemy, póty grzeszymy. Troc. P. ludzie, póty grzechy. Troc. P. Dawid pasł owce, P. był arfistą, póty też kochał Boga. Drużb. P. świat, póty Litwin bratem Polakowi. Wor. †Od P. = *odkąd, od czasu jak, z chwilą gdy:* Od pókim cię stracił, dopóty nie miałem momentu bez żałości. Węg. **3.** †P.-póty = *jako tako długo, czas jakiś, do pewnego, do jakiegoś czasu:* Zbożny pobyt będziem mieć na tym świecie P. póty, ale po tym żywocie rajski przebyt. Birk. **4.** †P. *do jakiego miejsca, pokąd:* Urzędnik ma wyjechać i znaczyć, P. żyto brano. Ek. **5.** *jak długo? dopóki? dokąd?:* Pókiż będziemy szukać, pisać, płakać? Troc. A pókiż tego do djabła? L. Pókiż to tych We Pana konceptów? Zabł. Pókiż syna cesarskiego będziemy w oblężeniu trzymać? Nar. To gorsza, że nie wiemy, P. mamy siedzieć. Mick. **6.** P. żyje = *dawna zabawa towarzyska młodzieży dorośleyszej.* Goł. <Po + *Ki, K>

**[Pókil]** p. **Póki:** Pokileś bogaty, potyl cie wszyscy widzą.

**†Póko, [Póko]** p. **Póki:** Lepiej, P. mam baczenie (przytomność), ten mój własny testament dać wam w poruczenie. Pudł.

**[Pókoj]** p. **Póki.**

**[Pókoszek, szka,** lm. **szki]** p. **Półkoszek.** <Pó(ł) + *Koszek, od Kosz>

**[Pókrzynek, nka,** lm. **nki]** p. **Półskrzynek.** <Pó(ł) + *(S)krzynek, od Skrzynka>

**[Pókwarcie, a,** lm. **a]** p. **Półkwarcie.** <Pó(ł) *Kwarcie, od Kwarta>

**[Póleczko, a,** lm. **a]** I. p. **Pole.** **2.** p. **Półko.** <Od Półko>

**[Pólica, y,** lm **e]** = **Polica,** *półka:* Ustawiała to wszystko na stojącej obok drzwi półicy. Jeż. <Z Polica>

**[Pólicek, cka,** lm. **cki]** p. **Pólik.** <Pó(ł) + *Licek, od Lice>

**[Pólik, a,** lm. **i]** *policzek:* Rumieniec má po pólikach. Zdr. **[Pólicek].** <Pó(ł) + *Lik, od Lice>

**[Półka, i,** lm. **i]** I. p. **Półka.** **2.** *gatunek owcy, świniarka.* **3.** a **[Pulka]** *lina polna, którą statek do góry holują, tryl.* Mag. **4.** *gruszka polna, dzika;* dziczka. <Od Pole>

**Półko, a,** lm **a** I. p. **Pole;** *pole złożone z drobnych, krótkich zagonów:* P., pole, rolka, *agellus.* Mącz. **2.** *przestrzeń ziemi długa i szeroka na 7½ łokcia;* pręt: Pertyka, pręt mierniczy, mający w sobie wszerz i wdłuż łokci półósma kwadratowych kupieckich, nazywa ś. pospolicie P. Haur. **3. [P, Pół, Pole]** *bryt w ubraniu.* **4.** anat. p. **Obręb.** **5.** myśl.: P. ptasznicze, gaik ptasznicy, boisko = *miejsce urządzone do łowienia ptaków, szczególnie za pomocą sieci:* P. krzakowe = *sztuczne zarośla pod lasem, w tym celu urządzone, a obstawione sieciami na ptaki.* P. nadwodne = *sieci porozstawiane nad wodą na ptaki wodne.* P. skowronkowe = *sieci rozstawione na czystym polu, gdzie zamiast budy ptasznicznej kopie ś. dół.* Zdr. **Póleczko.** <Od Pole>

**Pół** nieodm., tylko w złożonych, w lp. **połu-**; lm. tylko w 1. pp. **poły**. ‹**Połowica**, [**Połowica**] **1.** *połowa czego, jedna z dwu równych części, na które całość podzielono:* Całe P. dnia czekałem na niego. Troc. P. wołu rozciętego. Troc. Morze na poły przedarł, one przeprowadził, wodę i sąd i owąd jako wał osadził. Kochan. [Gęś na poły rozdarł.] P. tego, P. owego. Kn. P. psa, P. kozy, ale bowiem ... poły. Trzt. Liczebniki P. (½—10½): Półtora, półtrzecia, półczwarta. Półdwudziesta. Dwadzieścia i P. Dwadzieścia jeden i P. Cztery i P., osiem i P. i t. d. † Półczwartnaście. P. sta, P. tysiąca. Troc. † P. drugiego sta. B. Sz. (= półtora sta). Półtora funta, kieliszka, półtrzecia kieliszka, półdziewiętnasta garnca. L. Półtorej mili, półtrzeciej uncji. L. Półpięta, półszósta, półsiódma. Troc. Półtora lata. Półtory grzywny. † Przeprosili półtrzeciej grzywnami. † Półtrzecie grzywny. Liczebniki porządkowe: † Półczwarty, † półpięty, † półszósty, † półsiódmy. P. do pierwszej (godziny) abo: wpół do pierwszej, drugiej, trzeciej i t. d. L. Około P. do dziewiątej godziny. L. [Ani P. niczego] p. **2. Nic.** Weź P. złota, P. srebra. Troc. P. tego, P. owego. Troc. P. wody, P. wina. Troc. (= *połowa*). † Nie z P. lub nocy, lub dnia, nie ze wschodu, ani czekajmy Pana od zachodu. Kochan. (= *ani z północy, ani z południa*). Ukłonił ś. P. głową. Mick. Zasunął wpół powieki. wciągnął w głąb P. brzucha. Mick. Djabeł do niego P. ucha, P. oka zwrócił do samki, niby patrzy, niby słucha, tymczasem już blizko klamki. Mick. Ubyłoby mi z serca P. rozpaczy. Słow. Do P., W P., Na P., Przez P., Na wpół, P. na P., † Na poły, † W poły, † Przez poły przys. = *połowicznie, w połowie, do połowy, na połowę:* Dam ci procent P. na P. L. (50%). Ledwie na poły żywą służy z brzegu wzięli. Kochan. Wino żałosne na poły ze łzami pijemy. Kochan. Bych był Izajaszem, chodziłbych boso i na poły nagi, wołając na was, rozkoszniki i rozkosznice. Skar. Włosy z głowy rozrzuca i w poły potarga. Pot. Na poły cały, *semiinteger*. Kn. Siedzę na poły, na poły stoję abo wiszę, siedzę na półłanku. Kn. Kto na poły śpi, różne mu ś snują widziadła. Pilch. Wojsko wszystko na poły umierało z przyczyny choroby hetmańskiej. Warg. (= *prawie, ledwie nie*). Powięd li wszyscy, jakoby im w P. dusze nie stało. Smotr. Trafiłem na człowieka, jeszcze na poły katolika. Żebr. Odjazdem swym życie nam do P. odjął. L. Na wpółby ma szczęśliwość dopełniona była, gdyby... L. Na P. darmo dostał. Troc. Ocet piwny na P. z wodą. Troc. Wino P. na P. z wodą. Królowie na P. są bogami. Troc. Jest przez poły uczony. Troc. W P. nagi. Troc. Na P. pijany. Troc. W P. umarły. Troc. Jest na poły błazen. Troc. Na P. to zgniłe. Troc. Na P., na poły to wywarz. Troc. Poznał, że to była ona w P. ogolona. Mick. **2.** posp. *jedna z dwu (jakichkolwiek) części całości:* Większe P. dnia mógł spędzić u hrabiny. Krasz. Przys.: † Na większe poły świat zbłaźniony. Troc. **3.** *środek; pas, talja:* Przy drzwiach kościoła kilkanaście przybitych pośrzodkiem żelaznych obręczy na szyję, na ręce, na nogi i na P. Koss. Tnie węża raz pod ucho, drugi raz w P. pasa. Mick. Ująć ś. w P. (= *pod boki*). Podkowy łamie i z chowanemi niedźwiedziami w P. ś bierze. Sienk. W P., w poły przys. = *w środku, środkiem, na środku, w połowie, przez środek; wśród: w pas, w pasie, na pas:* Wpoły ją (ziemię) przepasał morzem szerokim. Kochan. Len nie w P., ale przy główkach wiązany bywa. Przędz. W poły przeciąć. Troc. Wziąć w P. oszczep. Troc. W P. obiadu, wieczerzy przyszedł. Troc. W P. lata obierać raz, a drugi przed św. Marcinem. Ek. W P. dziedzińca, pola mię potkał. Troc. Okrutny to żart, kiedy drugiego w P. serca dotyka. L. (= *w samo serce*). W P. kościoła postawili grób św. Stanisława. Skar. W P. kresu utonął. Warg. Bóg takiego w P. biegu nie opuści, żeby go nie ratował. Smal. Schwyciwszy go za ramię, w P. samego niesie. L. W P. kogo ująć. Troc. Uchwycił mię w P., ściska, całuje. L. On ją w P. wziął, ona poczęła krzyczeć. L. Precz z temi od kolan rękami, owszem w P., jak należy, obłapmy ś sami. Bardz. Jeździec pannę w poły ścisnął. Mick. [Ujął ją w poły. Wpadł w wodę w pół pas (= *po pas, do pasa*)]. **4.** [**P., Pole, Polko**] *bryt w sukni, w spódnicy.* **5. P. do dwunastej, Wpół do dwunastej, Elbik, Halbik, Halbecwelwa, Elbacwelba, Welba cwelba, Elwecwelwe** *rodzaj gry w karty.* **6.** [**P., a,** lm. **owie**] *obywatel, półsiadnik:* Siedzi gospodarz w końcu stołu, suknia na nim, jak na połu. <POŁ/POL>

[**Półachtel, a,** lm. **a**] *połowa achtela* (p. Achtel). Zdr. [**Półachtelek**]. <Pół + Achtel>

[**Półachtelek, lka,** lm. **lki**] p. **Półachtel.** <Pół + Achtelek>

**Półaksamit, u,** lm. **y** *tkanina pośledniejsza od aksamitu; welwet.* <Pół + Aksamit>

**Półaksamitny, Półaksamitowy** przym. od **Półaksamit,** *welwetowy:* Kołnierz P.

**Półaksamitowy** p. **Półaksamitny:** Gospodyni P. pas z zanklem opasała. Kierm. <Od Półaksamit>

**Półakt, u,** lm. **y** (w akademjach malarskich) *model nagi męski a. kobiecy do pasa.* <Pół + Akt>

[**Półanek, nka,** lm. **nki**] p. **Półłanek:** Nase kawałki ziemi to sie nazywają półanki. <Z Półłanek>

**Półanglik, a,** lm. **i** *koń mieszany, mający pół krwi angielskiej.* <Pół + Anglik>

**Półanielski** *na połowę anielski, w połowie anielski, prawie anielski:* Przez fałszywą półanielską smętność nie siłę budzi, ale obojętność. Uj. <Pół + Anielski>

**Półanioł, a,** lm. **owie** *istota będąca aniołem w połowie, istota półanielska, prawie anielska:* Kiedy na nie spójrzymy, zdają ś. nam być twarzami półaniołów. Kaczk. Gdzież owe wieki półaniołów-ludzi? Uj. <Pół + Anioł>

**Półantałek, łka,** lm. **łki** *miara objętości wielkości połowy antałka:* P. piwa. <Pół + Antałek>

[**Półap, u,** lm. **y**] p. **Pułap.**

**Półarab, a,** lm. **y** *rasa konia mieszana, w której półkrwi jest arabskiej.* Syrok. <Pół + Arab>

**Półarjanin, a,** lm. **anie** *członek sekty, modyfikującej burzącą sektę Arjusza.* Sł. wil. <Pół + Arjanin>

**Półarjański** przym. od **Półarjanin:** Zbór P.

**Półarkusz, a,** lm. **e,** × **Półarkusze, Półarkuszek,** *połowa arkusza papieru:* Arkusz dzieli ś. na półarkusze, ćwiartki, półćwiartki. Oss. <Pół + Arkusz>

× **Półarkusze, a,** lm. **a** p. **Półarkusz.** <Pół + * Arkusze, od Arkusz>

**Półarkuszek, szka,** lm. **szki** p. **Półarkusz.** Troc. <Pół + * Arkuszek, od Arkusz>

**Półarkuszkowy** przym. od **Półarkuszek,** *półarkuszowy:* Półarkuszkowa foljałowa księga. Troc.

**Półarkuszowo** przys. od **Półarkuszowy.**

**Półarkuszowy** przym. od **Półarkusz.** *foljałowy:* Format P. Książka półarkuszowa = *foljał.* L. Księga arkuszowej łamanej abo półarkuszowej formy. Kn. Półarkuszowa karta. Troc. P. kształt księgi. Troc.

**Półarszynowy** *wynoszący pół arszyna.* <Pół + Arszynowy>

**Półatłas, u,** lm. **y, Półatłasek,** †**Półatłasie** *tkanina późniejsza od atłasu a. podobna do niej.* Zdr. **Półatłasek.** <Pół + Atłas>

**Półatłasek, sku,** lm. **ski** p. **Półatłas:** Atłas pikowy, P., kitajka, dyma, T. K. <Pół + Atłasek>

†**Półatłasie, a,** lm. **a** p. **Półatłas:** Tu bisior, tu koftery, tu włoskie zaponki, tam dalej P. i czarne oponki. Mias. Półatłasia zielonego w wały zwinionego sztuk dwie. Mor. Tob. <Pół + *Atłasie, od Atłas>

**Półatłaskowy** przym. od **Półatłasek:** P. ornat z zieloną kolumną, stułą i manipularzem. Wej. <Od Półatłasek>

**Półatłasowy** przym. od **Półatłas:** Obicia półatłasowego. Mor. Tob. <Od Półatłas>

× **Półbabek, bka,** lm **bki** *kobieta podstarzała, już prawie baba:* Owo sliczne dziewczę i hoże staje ś. dużym półbabkiem i zwiędłym kwiatem. Jabł. <Pół + *Babek, od Babka>

**Półbadawczy** *na wpół badawczy, prawie badawczy:* Oczy jego półbadawczym, połsrogim wejrzeniem ogarnęły wysuwającą ś. z mrocznego kąta dziewczynę. Orzesz. <Pół + Badawczy>

**Półbale, a,** lm. **a** *grubsza tarcica,* balik. <Pół + *Bale, od 1. Bal>

†**Półbarańcze, a,** lm. **a** *pojazd nakształt barki zrobiony,* półkrytek: Jeśli ś. kiedy dowie o biesiedzie, choć nie proszona, w półbarańczu jedzie. Pot. <? Pół + *Barańcze, od Baranek>

**Półbarwa, y,** lm. **y** *barwa połowiczna, kolor niezdecydowany, odcień barwy:* Dla niej trzeba było półtonów, półbarw. Orzesz. <Pół + Barwa>

**Półbarbarzyniec, ńca,** lm. **ńcy** *człowiek na pół dziki; w połowie zaledwie cywilizowany.* <Pół + Barbarzyniec>

**Półbarbarzyński** *na wpół barbarzyński, w połowie dziki.* Bobr.

× **Półbaryle, a,** lm. **a,** × **Półbaryła,** × **Półbarylek,** *mała baryłka, naczynie o połowę mniejsze od baryły, dwa wiadra.* Troc. P. = połowica korca. Bobr. <Pół + *Baryle, od Baryła>

**Półbaryła, y,** lm. **y** p. **Półbaryle:** Czterdzieści wiader a. dwadzieścia półbarył. Bobr. <Pół + Baryła>

× **Półbarylek, łka,** lm. **łki** p. **Półbaryle.** <Pół + *Barylek, od Baryła>

**Półbastjon, u,** lm. **y, Półnarożnik** *część dzieła fortyfikacyjnego, składająca ś. z jednego czoła i jednego barku.* <Pół + Bastjon>

**Półbataljon, u,** lm. **y** *oddział wojska zawierający w sobie połowę bataljonu:* Bataljon łamano na półbataljony. Górs. <Pół + Bataljon>

**Półbataljonowy** przym od **Półbataljon:** Kolumny rotowe i półbataljonowe. Bl. <Od Półbataljon>

**Półbaterja** *oddział artylerji, mniejszy o połowę od baterji:* P konna. <Pół + Baterja>

**Półbatyst, u,** lm. **y** *tkanina gorsza od batystu, a naśladująca go.* <Pół + Batyst>

**Półbatystowy** przym od **Półbatyst.**

**Półbąk, a,** lm. **i** wiośl. *gatunek łodzi sportowej:* Bąki i półbąki boki sobie wzajemnie obijają P czterowiosłowy <Pół + Bąk>

**Półbeczek, czka,** lm. **czki, Półbeczka** *naczynie o połowę mniejsze od beczki (miary):* P. ma garncy 36, ćwierćbeczek a. antał 18. Jak. J. <Pół + *Beczek, od Beczka>

**Półbeczka, i,** lm. **i** p. **Półbeczek.** <Pół + Beczka>

**Półbeczułek, łka,** lm. **łki, Półbeczułka** *miara półbeczułki wynosząca; antałek.* <Pół + *Beczułek, od Beczułka>

**Półbeczułka, i,** lm. **i** p. **Półbeczułek.** <Pół + Beczułka>

**Półbiało** przys. od **Półbiały.**

**Półbiały** *na wpół biały, białawy:* Szyby białe i półbiałe. <Pół + Biały>

**Półblask, u,** lm. **i** *blask połowiczny:* Księżycowe półblaski. Haj. Istnieją tam zawsze jakieś półblaski, jakieś tony przejściowe. Sienk. <Pół + Blask>

**Półbłękit, u,** lm. **y** *kolor prawie błękitny:* Izba wybielona siwo, prawie błękitna. jednym szarawym tonem półbłękitu obejmująca i sprzęty i ludzi. Wysp. <Pół + Błękit>

**Półbłękitny** przym. od **Półbłękit.**

**Półbłoniasty** p. **Półbłonisty.** <Pół + Błoniasty>

**Półbłonisty, Półbłoniasty** *złożony na pół z błony.* Anat.: Mięsień P., × współbłonisty, †myszka półbłonkowata, †myszka półskórna, × muskuł przyciągający goleń (musculus semimembranosus). <Pół + Błonisty>

× **Półbłonkowaty** p. **Półbłonisty.** <Pół + Błonkowaty>

**Półbłysk, u,** lm. **i** *błysk połowiczny, półblask:* Te same rozluźnione żądze..., te same półwiary i półbłyski rozumu. Krasiń. <Pół + Błysk>

**Półbłyszczący** *błyszczący ś. niezupełnie, półglansowy.* Garb.: Sak P. <Pół + Błyszczący, od Błyszczeć>

**Półbochenek, nka,** lm. **nki** *połowa bochenka:* Spożył je (jaja) wraz z półbochenkiem chleba. Sienk. <Pół + Bochenek>

**Półbogini, i,** lm. **e** *podrzędna bogini pogańska, nimfa.* <Pół + Bogini>

× **Półbok, u,** lm. **i** *połowa, środek boku:* Skała, co do półboków w morzu stoi. P. Koch. Tak możnie skała grom i wiatr odpiera, co do półboków z wód morskich wyziera. L. <Pół + Bok>

**Półbolesny** *na wpół bolesny:* Półpogardliwy, P. uśmiech pojawił ś. na czarniawej twarzy żołnierza. Sienk. <Pół + Bolesny>

**Półborek, rku,** lm. **rki** p. **Półbór:** Mają swój P. nie dzielony Krzyw. <Pół + Borek>

**Półborze, a,** lm. **a** p. **Półbór.** <Pół + *Borze, od Bór>

**Półboski, Półboży** *w połowie boski, pochodzący od półboga:* Była nimfa z rodu i z półboskiego wychowana płodu. Chr. Mów, P. Rzymianinie! Krasiń. <Pół + Boski>

†**Półboże, a,** lm. **a** p. **Półbóg:** Rzplta nie może być dobrze rządzona jeno od ludzi czelniejszych, którzyby byli jakoby jakie P. Baz. <Pół + *Boże, od Bóg Bog->

†**Półbożęcy, żęca,** lm. **żęcowie a. żęce** p. **Półbóg:** Ciebie półbożęcowie pragną i wszyscy w górach albańskich bogowie. Żebr. <Pół + *Bożęce, od Bóg>

**Półbożek, żka,** lm **żki** p **Półbóg:** P i pół człowieka Troc. Trojaki rodzaj bogów pogańskich: jedni, których wia[illegible] całemi bogami rozumiano:

**Półbożenie**, a. blm., czynność c. **Półbożyć**.

**Półbożny** *podobny do półboga*: B. gaos P. i najdawniejsi szczęśliwy. <Pół + *Bożny, od Bóg>

**Półboży** p. **Półboski**: On, co wprzód zarzył półbote kolejo Krasiń.

**Półbożyć, y, ył** *udawać, że półbogiem*. <Pół + Bożyć, od Bóg>

**Półbóg, oga**, lm. **ogi** a. **ogowie, Półbożek, †Półbożec, †Półboże** *bóstwo pośledniej godności, bohater nieśmiertelny*: Stał s. tu ledwo nie półbogiem. Lubom. Lud przywykł do bohatyrów i półbogów. L. <Pół + Bóg>

**Półbor, oru**, lm. **ory, Półborze, Półborek** *bartny, część lasu, w której za pierwszą* <Pół + Bór>

**Półbostwo**, a, lm. a *bóstwo połowiczne*: Z nią musiał grać rolę rycerskiego kochanka, bohatera, półbóstwa Krasz. <Pół + Bóstwo>

**†Półbotek, tka**, lm. **tki** p. **Półbucik**: W półbotkach chodzą, przykając ostrogami na pół łokcia. Wuj. <Pół + *Bótek, od But>

**†Półbracia, i**, blm. zb. *grono półbraci*: Braci od jednej matki, od innego ojca Polacy półbracią zowią. Tyt. pr. magd. Półbracią, półsiostrami zową bracią od jednej matki, od innego ojca. Tyt. pr. magd. Jeśliby twoja matka umarła, a ojciecby drugą żonę pojął i miałby z nią dzieci, tedy one dzieci nie będą z tobą w jednym stopniu, ale tylko półbracią a. półsiostrami. Sz. <Pół + Brać>

**Półbracki** przym. od **Półbrat**: Gdy w półbrackiej sukience wbiegł jej Bubrek, poznać go za własne dziecię nie mogła. Krasz. <Pół + Bracki>

**Półbrakteat, a**, lm. **y** *moneta wartości połowy brakteata*. <Pół + Brakteat>

**Półbrat, ta**, lm. **cia** I. *brat z jednej matki, a z innego ojca, brat przyrodni*. 2. a. **[Półbrat, Pobrat]** *krewniak, krewny; brat cioteczny lub stryjeczny*. 3. *braciszek zakonny*: Ciekawy P. byłby chętnie dłużej śród towarzystwa dostojników pozostał. Krasz. <Pół + Brat>

**Półbraterski** przym. od **Półbrat**: Któż mi może wzbronić tego półbraterskiego szczęścia? Krasz. <Pół + Braterski>

**Półbratnal, a**, lm. **e** p. **Półbretnal**. <Pół + Bratnal>

**Półbredzenie, a**, lm. **a**, patol. *bredzenie niezupełne* (semidelirium). <Pół + Bredzenie>

**Półbretnal, a**, lm. **e, Półbratnal, Półbretnel** *gwóźdź kształtu, co bretnal, ale o połowę mniejszy, gwoździk półdeskowy, półdeskal* Lab. <Pół + Bretnal>

**Półbretnel, a**, lm. **e** p. **Półbretnal**. <Pół + Bretnel>

**Półbrodaty** *nie całkiem zarosły brodą a. mający tylko jej zarysowa* L. <Pół + Brodaty>

**[Półbronek, nka**, lm. **nki]** *jeden z pięciu drewnianych* [illegible] *z których składa* [illegible] <Pół + *Bronek, od Brona>

**Półbryczek, czka**, lm. **czki, Półbryka** *pojazd półkryty* Sł. wil. <Pół + *Bryczek, od Bryczka>

**Półbrygada, y**, lm. **y** *jednostka, w organizacji wojska francuskiego za czasów Napoleona odpowiadająca liczebnością pułkowi* <Pół + Brygada>

**Półbryka**, i, lm. i p. **Półbryczek**. Sł. wil. <Pół + Bryka>

**Półbucie**, a, lm. a p. **Półbucik**. <Pół + *Bucie, od But>

**Półbucik, a**, lm. **i**, **Półbucie, [Półbutek], †Półbutek, †Półbotek** *trzewik bez cholewki z przodu wycinany, ciżmo, półcholewek*: P. damski. Półbuciki, czyli ciżmy, noszone pod spodnie długie. Gemb. Półbutki kowane po groszy S. Tak Siewiec nie głupi, wzdy zęboma skórę ciągnie, chcąc, aby złatał u półbutka dziurę. Kob. <Pół + Bucik>

**†Półbutek, tka**, lm. **tki** p. **Półbucik**. <Pół + Bucik>

**Półbutelek, lka**, lm. **lki** p. **Półbutelka**. Kob. <Pół + *Butelek, od Butelka>

**Półbutelka, i**, lm. **i, Półbutelek** *flaszka stanowiąca połowę butelki*: Zaopatrzono torbę podróżną we flaszeczkę likieru, półbutelkę madery i trochę cnast. Bał. <Pół + Butelka>

**Półcalowy** *długi na pół cala; gruby, szeroki na pół cala*: Deska półcalowa (= *półcalówka*). <Pół + Calowy>

**Półcalowka, i**, lm. **i** *deska na pół cala gruba*. Od Półcalowy>

**Półcencik, a**, lm. **i** p. **Półcentówka**. <Pół + Cencik>

**Półcentowy** *przedstawiający wartość połowy centa*. <Pół + Centowy>

**Półcentówka, i**, lm. **i, Półcencik** *moneta wartości połowy centa, halerz*: Półcentówek miał zawsze kilkaset w kasie i te między żebraków rozdzielał Reg. <Od Półcentowy>

× **Półcerkielny** p. **Półcyrklowy**. Mącz. <Pół + *Cerkielny, od Cerkiel>

× **Półcerklowy** p. **Półcyrklowy**. Troc. <Pół + *Cerklowy, od Cerkiel>

× **Półcewie, a**, lm. **a** anat. *bróżdża, rowek, półkanalik, półprzewód* (semicanalis). <Pół + *Cewie, od Cewa>

**Półchlebowa** skóra, garb. = *wapniona, a potym w ostrej łytnej napędzona*. <Pół + Chlebowy>

**Półchłop, a**, lm. **owie** a. **y** I. *połowa chłopa*: Półchłopa rozciętego, *dimidium hominem*. Kn. 2. *rzezaniec, wzdaniec, kastrat*: Półchłopowie, rzezańcy. Dudz. 3. [P.]: Małe gospodarstwa utrzymujące zaprzęg 20, 30 i 40 morgów, tak zwani półchłopy, ćwierć chłopy, zagrodnicy, chałupnicy, komornicy. Gwar. <Pół + Chłop>

**Półcholewek, wka**, lm. **wki** p. **Półbucik**. <Pół + *Cholewek, od Cholewka>

**Półchujek, jka**, lm. **jki** *członek męski obrzezany, oberznięty (zwłaszcza żydowski)*: I z zadziwieniem ujrzym, jak lud boży bez miłosierdzia półchujkiem chędoży. Niem. <Pół + *Chujek, od Chuj>

**Półciało, a**, lm. **a** *połowa ciała, połowa osoby, figury*: Przy piecu pozostała, do swatów ś. półciałem obróciła. Jeż. <Pół + Ciało>

**Półciągły** *połowę pańszczyzny z bydłem odrabiający*: Trzy kategorje: ciągłych (posiadających swój własny remanent), półciągłych i chałupników. Rol. <Pół + Ciągły>

**Półcielny** *pół ciała mający*. Bobr. <Pół + Cielny>

**Półciemnica, y**, lm. **e** *ciemnica połowiczna*: Wszędzie w tej półciemnicy, w tym tłoku, dymie, organizmy gnijące, rozkładające ś. Zap. <Pół + Ciemnica>

**Półciemność, i** I. blm. rz. od **Półciemny**. 2. lm. i p. **Półcień**: W półciemności widzieli wzajem tylko swe oczy Żer. <Pół + Ciemność>

**Półciemny, Półcienisty** *na wpół ciemny, niezupełnie jasny, mroczny*: Tchu mi zabrakło w pier-

si, gdy weszłam do tego półciemnego salonu. Orzesz. <Pół + Ciemny>

× **Półcienie, a,** lm. **a** p. **Półcień.** L. <Pół + *Cienie, od Cień>

**Półcienisty** p. **Półciemny:** Nawet półcieniste postacie, jak Lubomirski, bywają jeszcze zbawicielami ojczyzny. Szuj. <Pół + Cienisty>

**Półcień, a,** lm. **e,** × **Półcienie, Półciemność** *cień niegęsty, niezupełnie ciemny, przejrzysty, stopniowe przejście od zupełnego cienia do zupełnej jasności,* przycień: Widziałem te rajskie półświatła, półcienie. Mick. Istnieją tam zawsze jakieś półcienie. Sienk. <Pół + Cień>

**Półcięciwie, a,** lm. **a** *połowa cięciwy koła:* P. zupełne jest wymiarą węgła prostego. Krup. <Pół + *Cięciwie, od Cięciwa>

**Półcisza, y,** blm. *cisza połowiczna, przejście od zupełnej ciszy do zupełnego gwaru:* W tej półciszy rozlegały ś. tylko szepty głuche. <Pół + Cisza>

**[Półcizna, y,** lm. **y, Połcizna, Połcina, Półczyzna, Półczyna. Połczyzna]** *sztuka drzewa otrzymana z podłużnego przerznięcia kłody na dwie połowy.* <POŁ/POL>

**[Półciżemki, mek,** blp.] *obuwie skórzane kobiece, pośredniej wysokości między ciżemkami, czyli ciżmami (sznurowane z cholewkami), a trzewikami (obuwie płytkie bez cholewek).* Gwar. <Pół + Ciżemki>

**Półcnota, y,** lm. **y** *cnota podejrzana a. błaha, zasadzająca ś. na zachowaniu form jakich;* przen. *kobieta niezupełnie cnotliwa:* Miłość jest najmniej półcnotą. Uj. Zdr. **Półcnotka.** <Pół + Cnota>

**Półcnotka, i,** lm. **i** p. **Półcnota:** Zniewieściałość powszechna zaczęła wysiadywać te półcnotki obywatelskie. Kaczk. <Pół + Cnotka>

**Półcudzoziemiec, mca,** lm. **mcy** *cudzoziemiec w połowie, na wpół obcy.* Krasz. <Pół + Cudzoziemiec>

**Półcudzoziemski** *na wpół cudzoziemski:* Miał nawet tę powierzchowność półcudzoziemską, która u nas zawsze, od wieków, dawała powagę i wziętość. Krasz. <Pół + Cudzoziemski>

**[Półcy]** przys. p. **Póki.**

**Półcylindrycznie** przys. od **Półcylindryczny.**

**Półcylindryczny** *mający postać połowy cylindra:* Wszystkie półcylindryczne płazy z pod spodu wiśniowe, krwiste, a na wierzchu ciemnawe. Matl. <Pół + Cylindryczny>

**Półcyrklasto** przys. od **Półcyrklasty.**

**Półcyrklasty** p. **Półcyrklowy:** Półcyrklaste zamknięcie okien i drzwi. <Pół + Cyrklasty>

**Półcyrklowy, Półcyrklasty,** × **Półcyrkielny,** ⁄ **Półcerklowy,** × **Półcerkielny** *mający kształt połowy okręgu koła, półkolisty.* <Pół + Cyrklowy>

**Półcywilizacja, i,** blm. *cywilizacja połowiczna, niezupełna:* W naradach i ferowaniu wyroku cywilizacja kompletna przodem pójdzie, do niej przyłączy ś. P. Orzesz. <Pół + Cywilizacja>

**Półczadnicowy:** Palenisko półczadnicowe = *którego część niższa zastępuje oddzielną czadnicę, t. j. generator.* <Pół + *Czadnicowy, od Czadnica>

***Półczas, u** tylko w wyraż.: † W półczasu = *w sam czas, na sam czas, w porę, w pośród czasu jakiego, pod ten czas, tymczasem, podczas gdy..., w trakcie czego, w toku czego:* Hospodar w pół czasu do króla węgierskiego odciął ś. Błaz. (Intermedio tempore. Krom.) <Pół + Czas>

**Półczaszek, szka,** lm. **szki** bud. *sklepienie, którego podniebieniem jest ćwierć powierzchni kuli, jak to bywa we wnękach.* <Pół + *Czaszek, od Czaszka>

**Półczaszkowiec, wca,** lm. **wce** terat. *potwór mający pół czaszki* (hemicranus). <Pół + *Czaszkowiec, od Czaszkowy>

**Półcząsteczka, i,** lm. **i** *cząsteczka połowiczna, połowa cząsteczki:* Tlen gazowy oprócz cząsteczek $O_2$ zawierać musi półcząsteczki $O_1$, i te właśnie półcząsteczki sprowadzają działanie utleniające. <Pół + Cząsteczka>

**Półczek, czka,** lm. **czki** p. **Półk.**

**Półczepeczek, czka,** lm. **czki** p. **Półczepek.** <Pół + Czepeczek>

**Półczepek, pka,** lm. **pki, [Półczepiec]** *czepek do wiązania, bez tylnej części; stroik, ubranko, ubiorek.* Zdr. **Półczepeczek.** <Pół + Czepek>

**[Półczepiec, pca,** lm. **pce]** p. **Półczepek.** <Pół + Czepiec>

× **Półczłecze, a,** lm. **a** p. **Półczłowiek:** Tej uwagi to, że tak rzekę, P. nie ma i mieć nie może. <Pół + *Człecze, od Człek>

**Półczłek, a,** lm. **półludzie** p. **Półczłowiek.** <Pół + Człek>

**Półczłowiek, a,** lm. **półludzie,** × **Półczłek,** × **Półczłecze** l. *niezupełny człowiek, nie zasługujący jeszcze na miano człowieka; człowieczek:* Człowiek nieoświecony jest tylko półczłekiem. **2.** żart. *dziecię, dzieciuch, młodzieniec, młodzieniaszek, młokos, niedorostek.* <Pół + Człowiek>

**Półczwarta, [Półsztwarta]** nieod. m. i ni. *trzy i pół:* Studnia na P. łokcia: za wysokie progi na lisie nogi. Mick. <Pół + Czwarta, od *Czwart = Czwarty>

**Półczwartak, a,** lm. **i** *ząb środkowy u konia.* <Pół + Czwartak>

**Półczwartawiekowy** *istniejący półczwarta wieku:* W półczwartawiekową mumję spoczywającą w katakumbach zastrzykuje krew i ogień. Kasz. <Półczwarta + Wiekowy>

**Półczwartej** nieod. ż. *trzy i pół:* P. mili. <Pół + Czwartej, od Czwarta>

**[Półczwartkowy]** p. **Półćwiartkowy:** Miech P <Z Półćwiartkowy>

× **Półczwartnik, a,** lm. **i** druk. p. **Półfiret.** <Od Półczwartny>

× **Półczwartny** *zamykający w sobie półczwarta czego.* Kn. <Pół + Czwartny>

**Półczyna, y,** lm. **y** l. *licha, nędzna półka.* **2.** [P.] p. **Półcizna.** **3.** bud. p. **Kleszcze.** **4.** leśn. p. **Pola.** <POŁ/POL>

**Półczuwanie, a,** *czuwanie człowieka drzemiącego:* Ze stanu półdrzemki przechodził w stan półczuwania. Jeż. <Pół + Czuwanie>

**Półczynnie** przys. od **Półczynny.**

**Półczynny** *czynny w połowie tylko:* Osobistość, która w opowiadaniu naszym żadnej półczynnej odegrywać nie będzie roli. Jeż. <Pół + Czynny>

**[Półczyzna, y,** lm. **y]** p. **Półcizna.**

**Półćwiartek, tka,** lm. **tki, Półćwiartka** l. a **Półćwierć, [Półćwierciówka, Półćwiartówka, Puczwartek]** *połowa ćwierci, ósemka, i garnca.* Wor. **2.** *połowa ćwiartki papieru.* **3.** [P., **Pućwiartek**] *długi a wąski pas pola.* <Pół + Ćwiartek, od Ćwiartka>

**Półćwiartka,** l, lm. **i** p. **Półćwiartek.** <Pół + Ćwiartka>

**Półćwiartkowy** przym. od **Półćwiartek:** Format P. <Pół + Ćwiartkowy>

[**Półćwiartówka**, i, lm. i] p. **Półćwiartek**. < Pół + Ćwiartówka, od *Ćwiartówy*, od Ćwierć >

**Półćwierciowy**, [**Połczwartkowy**] *pół ćwierci* [...] < Pół + Ćwierciowy >

[**Półćwierciówka**, i, lm. i] p. **Półćwiartek**.

**Półćwierć**, i, lm. e p. **Połćwiartek**. < Pół + Ćwierć >

**Półdarmo** przys. *bardzo tanio, jakby darmo, za pół pieniędzy, za bezcen*: Kupczyk, gdy ładna dziewczyna w sklepie co kupuje, gotowi wszystko nawet przedać. Świadków do tej sprawy P. dostać można. Kupiłem to przypadkiem P. < Pół + Darmo >

**Półdelijka**, i, lm. i *krótka delja*: Jakże wobec tego zamętwa szat, krezyi, kontuszów, żupanów, delij, półdelijek skromnie s. prezentował rejestr literacki! Kol. < Pół + Delijka >

**Półderka**, i, lm. i *deska o połowę szerszą od podłogi*: Stodła, deski, półderki. < Pół + Derka >

**Półdeskal**, a, lm. e, **Gwóźdź półdeskowy** a. **półtarciczny** *rodzaj gwoździa*; p. **Bretnal**. < Pół + Deskal >

**Półdeskowy** *gwóźdź* p. **Półdeskal**. < Pół + Deskowy >

**Półdeszczówka**, i, lm. i *parasolka kobieca większa, mogąca służyć i przeciw deszczowi*, = antuka. < Pół + Deszczówka >

**Półdjabeł, bła**, lm. **bli** a. **bły** p. **Półdjablę**: Że myśliwcy zwierzęta mordują i szarpią, nie dziw, iż ich półdjabły chłopskiemi przezywają. Kosz. < Pół + Djabeł >

**Półdjaolę, ęcia**, lm **ęta, Półdjabeł** l. *istota podobna do djabła, istny djabeł, drugi djabeł; djabełek*. 2. *łgarz, trzpiot, djabelec, sowizdrzał*. 3. Djabli Kartezjusza, weneckie P., nurki, osóbki szklane, pogrążające s. Hube < Pół + Djabłę >

**Półdługi** *mający połowę długości zwykłej*: Ogórki zielone półdługie holenderskie < Pół + Długi >

× **Południe, a**, lm. **a** l. *połowa dnia*: P. tam zabawił. L. 2. p. **Południe**: Zamek ten ku wschodowi na Podole patrzy, ma i z południa widoki bardzo piękne. Tw. Z wschodu i zachodu, z południa i północy. Tw. Suchy Notus, co z południa przelyna L. < Pół + * Dnie, od Dzień >

**Południowy** l. a. [**Południenny**] *pół dnia zabierający, trwający*: Południowa robota L. 2. × P. **Południowy**: Zawszeście przedtym południowego czasu przybiegali kopami do mego szałasu. Zim.

**Południówka**, i, lm. i *czas robocy południowy*. < Od Południowy >

**Półdobowy** *pół doby zabierający, trwający*: Góry: szychta półdobowa = 12 godzin z rzędu pracy górnika. < Pół + Dobowy >

**Półdojrzały** *w połowie dopiero dojrzały*. < Pół + Dojrzały >

**Półdolar**, a, lm. y *moneta wartości połowy dolara*. < Pół + Dolar >

**Półdolarowy** *przedstawiający wartość połowy dolara, kosztujący pół dolara*: Pamiątkowa sztuka półdolarowa. < Pół + Dolarowy >

**Półdomowy** *na wpół domowy, prawie domowy*: Pomiot gnuśnie półdomowi zaczęli s. już szlugać. Kras. < Pół + Domowy >

**Półdowód**, odu, lm. ody *dowód połowiczny, nie wystarczający, niekompletnie przekonywający*. < Pół + Dowód >

**Półdrabek, bka**, lm. **bki, Półdrabinek**, [**Półgrabek**] *drabina z jednej tylko żerdzi, przez którą szczebl* *wybrany na wylot*. 2. a. **Półdrabinka** *jedna z dwuch szczebli drabin stanowiących boki wozu drabiniastego*: Za plecami pana Michała do półdrabka na nogę uwiązany spoczywał kogut. Jeż. Mężczyźni przytrzymywali wóz, podpierając półdrabki. Kon. Trzymając s. półdrabka, szła Kon. Cztery szpongi żelazne... przytrzymywały całą skórę na rydwanie do półdrabków. Pol. 3. w lm. *wóz mający za boki półdrabki*. < Pół + * Drabek, od Drabka >

**Półdrabinek, nka**, lm. **nki** p. **Półdrabek**: P. dawno s. już rozleciał. Dzierz. < Pół + * Drabinek, od Drabina >

**Półdrabinka**, i, lm. i p. **Półdrabek**. Goł. < Pół + Drabinka >

**Półdramatyczny** *dramatyczny w połowie, prawie dramatyczny*: Nie jestem w stanie oddać tego półkomicznego, półdramatycznego wrażenia wybuchów Zosi. Kasz. < Pół + Dramatyczny >

**Półdrapak, a**, lm. i p. **Półspust**. < Pół + Drapak >

* **Półdróżki**: [W P.] = *do połowy dróżki*: Zawędrowali w P. < Pół + Dróżki, od Dróżka >

[**Półdruga**] p. **Półtora**: P. zagona. < Pół + Druga, od † Drug >

[**Półdrużbi, ego**, lm. **owie**] p. **Półdrużbie**. < Pół + * Drużbi, od Drużba >

[**Półdrużbie, a**, lm. **a, Półdrużbię, Półdrużbi, Półdruzby**] *pomocnik drużby, młodszy drużba*. < Pół + * Drużbie, od Drużba >

[**Półdrużbię, ęcia**, lm. **ęta**] p. **Półdrużbie**. < Pół + * Druzbię, od Drużba >

[**Półdrużby, y**, lm. **owie**] p. **Półdrużbie**. < Pół + Drużby, od Drużba >

**Półdrwiąco** przys. od **Półdrwiący**: Zaśmiał ś. Bertuczi P. Jeż.

**Półdrwiący** *na wpół drwiący*: Klaniał ś. z miną półdrwiącą. Jeż. < Pół + Drwiący, od Drwić >

**Półdrzemka, i**, lm. **i, Półdrzymka, Półzadrzemanie** *drzemka połowiczna*: Ze stanu półdrzemki przechodził w stan podczuwania. Jeż. < Pół + Drzemka >

**Półdrzewny** gor.: Oprawa półdrzewna p. **Półodrzwiowy**. Lab. < Pół + Drzewny >

**Półdrzewo, a**, lm **a** leśn. p. **Poła**. < Pół + Drzewo >

**Półdrzymka, i**, lm. **i** p. **Półdrzemka**: Nagle ujrzał przed sobą panienkę, otworzywszy oczy z półdrzymki. Kow. < Pół + Drzymka >

**Półduch, a**, lm. **y** *istota na wpół duchowa*: Tak ów kozacki P. na złe radzi. Słow. < Pół + Duch >

**Półduchowny, ego**, lm. **i** rz. *osoba na pół duchowna na pół świecka; klecha, braciszek*: Dwór jego obfitował w kapelanów, kleryków, półduchownych i księży. Krasz. Czy Krzyżak, jako P., jemu, duchownemu, stanie w szrankach bojowych? < Pół + Duchowny >

**Półdukat, a**, lm. **y** *dawna moneta polska i litewska = 9 złp.* < Pół + Dukat >

**Półdupek, pka**, lm. **pki**, † **Półtanek** *jedna z dwuch wypukłości tylko u ludzi, jedna strona dupy, natybł* [półrzyć, pórzyt, półrzytek, pórzytek, półrzyta, purzyta], żart. *szynka*, półgęsek. Wyniesienia tylne nazwane są półdupkami. Krup. [**Półdupki, śladki, pośladki**]. < Pół + * Dupek, od Dupa >

**Półdupkowy**, † **Półdupni** przym. od **Półdupek**: Myszki wielkie półdupkowe. Kirch. < Od Półdupek >

† **Półdupni** p. **Półdupkowy**: Arterja półdupnia. Krup. < Pół + * Dupni, od Dupa >

**Półdworzyskowy** p. **Półdworzyszczowy**: Zaczęto dzielić włościan na dworzyskowych, półdworzyskowych i ogrodników. Jabł. A. <Pół + Dworzyskowy>

**Półdworzyszczowy, Półdworzyskowy** *w połowie dworzyskowy; tyczący ś. połowy dworzyska*: Naznaczony jeszcze r. 1577 porządek P. wyraźnie. Jabł. A. <Pół + Dworzyszczowy>

× **Półdwójny** p. **Półtoraczny**. L. <Pół + Dwójny>

**Półdwunasta** m. i ni. *jedenaście i pół*. <Pół + + *Dwunasta, od *Dwunast = Dwunasty>

**Półdwunastej** ż. *jedenaście i pół*.

**[Półdwusta]** p. **Półtorasta**. <Pół + Dwu + Sto>

**Półdyplomata, y,** lm. **ci** *na wpół dyplomata, dyplomata potrosze*: Tajny agient polityczny, półżołnierz, P. Jaroch. <Pół + Dyplomata>

**Półdyskusja, i,** lm. **e** *na wpół dyskusja, niby dyskusja*: Rozwinęła ś. P., żywa, zajmująca, wywołująca raz śmiech, znów oklaski. Jeż. <Pół Dyskusja>

**Półdywizja, i,** lm. **e, Półdywizjon** *oddział wojska złożony z połowy dywizji*: Abmaszerunek odbywał ś. półdywizjami. Górs. <Pół + Dywizja>

**Półdywizjon, u,** lm. **y** p. **Półdywizja**: W szyku batalionowym grenadjerowie formowali osobny P. Górs. <Pół + Dywizjon>

**Półdywizjonowy** przym. od **Półdywizjon**: Piechota przechodziła w kolumnach półdywizjonowych z pełnemi odstępami. Górs. <Od Półdywizjon>

**Półdziałek, łka,** lm. **łki** p. **Półdziało**.

**Półdziałko, a,** lm. **a** p. **Półdziało**: Dwoje półdziałek na naszych wystrzelili. Błaż. <Pół + Działko>

**Półdziało, a,** lm. **a, Półdziałek** *małe działo, mała armatka*. Zdr. **Półdziałko** <Pół + Działo>

**Półdzida, y,** lm. **y** *pocisk mniejszy od dzidy*. Bobr. Zdr. **Półdzidka**. <Pół + Dzida>

**Półdzidka, i,** lm. **i** p. **Półdzida**: Ludzie, zaopatrzeni bądź w krótkie miecze, bądź w półdzidki. Jeż. <Pół + Dzidka>

**Półdziecięcy, Półdziecinny** *na wpół dziecięcy, prawie dziecięcy*: W piersi jej półdziecięcej toczyła ś. walka. Orzesz. <Pół + Dziecięcy>

**Półdziecinny** p. **Półdziecięcy**: Wystąpiła przed przyjacielem mamy z całą swą półdziecinną żywością i paplaniną. Krasz <Pół + Dziecinny>

**Półdziecko, a,** lm. **półdzieci** *na wpół dziecko, jeszcze prawie dziecko*: Poznałam go dawno, byłam półdzieckiem zahukanym. Rodz. Bojaźliwa Zosia, P. jeszcze, nie miała Basinej dzielności. Sienk. <Pół + Dziecko>

**Półdziedzic, a,** lm. **e** *dziedzic na połowie majątku* Bobr. <Pół + Dziedzic>

**Półdziedziczny** *dziedziczny w stosunku do połowy majątku, połowę dziedzictwa stanowiący* Bobr. <Pół + Dziedziczny>

†**Półdzieniec, ńca,** lm. **ńce** p. **Południowiec**. Żebr. <Pół + *Dzieniec, od Dzienny>

**[Półdzienny]** p. **Półdniowy**. <Pół + Dzienny>

× **Półdziesiąta** nieod. p. **Półdziesięta**. <Pół + Dziesiąta, od *Dziesiąt = Dziesiąty>

× **Półdziesiątej** nieod. p. **Półdziesiętej**. <Pół + Dziesiątej, od Dziesiąty>

**Półdziesięta** nieod. m. i ni., × **Półdziesiąta** *dziewięć i pół*: P. łokcia. <Pół + *Dziesięta, od *Dziesiąt = Dziesiąty>

**Półdziesiętej,** × **Półdziesiątej** ż. *dziewięć i pół*.

× **Półdziewiąta** p. **Półdziewięta**. <Pół + *Dziewiąta, od *Dziewiąt = Dziewiąty>

× **Półdziewiątej** nieod. ż. p. **Półdziewiętej**. <Pół + Dziewiątej>

**Półdziewięta** nieod. m. i ni., × **Półdziewiąta** *osiem i pół*: P. łokcia. <Pół + *Dziewięta, od Dziewiąt = Dziewiąty>

**Półdziewiętej,** × **Półdziewiątej** ż. *osiem i pół*.

**Półdziki** *na wpół dziki*: Dla tych półdzikich zagończyków było to zjawisko nadzwyczajne, nowe. Sienk. P. pastuch. Sienk. Półdzicy Azjaci. <Pół + Dziki>

**Półdzikość, i,** blm. rz. od **Półdziki**.

**Półdziurek, rka,** lm. **rki** pog. żart. *podlotek*. <Pół + *Dziurek, od Dziura>

**Półdziwaczny** *na wpół dziwaczny*: Półgienjalny, P. pomysł. <Pół + Dziwaczny>

**Półecho, a,** lm. **a** *echo połowiczne, niewyraźne*: Skrzyp pióra rozlegał ś. w ciszy, budząc łaskotliwe jakieś półecha szmeru. Jeż. <Pół + Echo>

**Półeczka, i,** lm. **i** p. **Półka**.

†**Półek, łku,** lm. **łki** p. **Pułk**: Hetmani go w potrzebach wielkich używali, P. wojska porzuciwszy pod moc. Petr.

**Półekspresowy** nabój, myśl. = *niezupełnie pękający przy uderzeniu ś. o coś twardego*: Znajduje ś. w użyciu do nabojów pełnoekspresowych i półekspresowych. <Pół + Ekspresowy>

**[Półen]** p. **Pełny**. <Z Pełen>

**Półeliptyczny** *mający postać połowy elipsy*: O piecach półeliptycznej figury. Chm. <Pół + Eliptyczny>

**Półfabrykat, u,** lm. **y** *materjał surowy w części już przerobiony*: Artykuły surowe, półfabrykaty i wyroby. <Pół + Fabrykat>

**Półfasek, ska,** lm. **ski** *naczynie stanowiące połowę faski*: Faski, półfaski do nabiałów. Haur. <Pół + *Fasek, od Faska>

**Półfenigowy** *wynoszący, kosztujący pół feniga*: Wróciliśmy na wieczór do Luboni na półfenigowego gierylasa. <Pół + Fenigowy>

**Półfiglarnie** przys. od **Półfiglarny**.

**Półfiglarny** *na wpół figlarny*: Z ustami jej, zdawało ś., że zrósł ś. na wieki P., półsmętny uśmieszek ironiczny. Orzesz. Zawołała Zosia z półfiglarnym, półkapryśnym nadąsaniem. Orzesz. <Pół + Figlarny>

**Półfilarze, a,** lm. **a** bud. *filar w ścianie, którego wyskok z niej zajmuje zwykle połowę jego szerokości*. <Pół + *Filarze, od Filar>

**Półfilozof, a,** lm. **owie** *na wpół filozof*: Tylko P. dba o istotę rzeczy. Spas. <Pół + Filozof>

**Półfiluternie** przys. od **Półfiluterny**: Zerkała na Zosię i na mnie swemi błyszczącemi czarnemi oczyma półżyczliwie, P. Orzesz.

**Półfiluterny** *na wpół filuterny*. <Pół + Filuterny>

**Półfiret, u,** lm. **y,** × **Półczwartnik** druk. *justunek, mający połowę szerokości firetu*. <Pół + Firet>

**Półflaga, i,** lm. **i** *flaga, słota niewielka*: Morze s. pełne! — Zwykła P. północna, odparł drugi. Rodz. <Pół + Flaga>

**Półflorenowy** *wynoszący, kosztujący połowę florena*. <Pół + Florenowy>

**Półflorenówka, i,** lm. **i** *moneta wartości połowy florena*. <Pół + *Florenówka, od Florenowy>

**Półfraczek, czka,** lm. **czki** p. **Półfrak**.

**Półfrak, a,** lm. **i** *suknia przypominająca frak*: W czarnym półfraku, w jasnych spodniach i w butach. Korz. Zdr. **Półfraczek**. <Pół + Frak>

**Półfrancuskie** ciasto cukier. [illegible] < Pół + Francuski >

**Półfrancuz**, a, lm. i [illegible] *Francuz*, *człowiek* [illegible] < Pół + Francuz >

**Półfrancuzka**, i, lm. i forma ż. od **Półfrancuz**: Ouida (panna la Ramée), P., stanowi wyjątek i [illegible] Nagan

**Półfrankowy** [illegible], *kosztujący pół franka*: Moneta półfrankowa (= *półfrankówka*). < Pół + Frankowy >

**Półfrankówka**, i, lm. i *moneta wartości pół franka*: [illegible] te nowa P. spada do morza Chełm < od Półfrankowy >

**Półfuncie**, a, lm. a *połowa funta*, *pół funta* Troc. < Pół + *Funcie, od Funt >

**Półfuncik**, a, lm. i *połowa funcika*. < Pół + Funcik >

**Półfuntek**, tka, lm. tki *ciężarek*, *gwicht półfuntowy*. < Pół + *Funtek, od Funt >

**Półfuntowy** *ważący pół funta*: P. bochenek chleba. Kula do działa półfuntowa. Troc. < Pół + Funtowy >

× **Półfursztat**, u, blm. *tkanina poślednie jsza od fursztatu*, *a naśladująca go*: [illegible] P. bywał, cło od [illegible], równie jak od fursztatów, stanowi instruktarz celny litewski. Goł. < Pół + Fursztat >

**Półgalop**, u, lm. y *bieg konia podskakujący*, *ale nie* [illegible] < Pół + Galop >

**Półgalowy** *na wpół galowy*: Uniform P. < Pół + Galowy >

**Półgarce**, a, lm. a **1.** *połowa garnca*: Garniec ma dwa półgarca. Vol. **2.** p. **Półgarncówka**. < Pół + *Garce, zam. *Garnce, GARN >

**Półgarcowy** p. **Półgarncowy**: Półgarcowa miara. Kn. Flasze półgarcowe. Torz. Adam Małachowski, krajczy koronny, miał u siebie w Bąkowej Górze kielich wielki półgarcowy, na którym wyrznięte były trzy serca z podpisem: *Corda* [illegible]. Kit. < Pół + Garcowy >

**Półgarcówka**, i, lm. i p. **Półgarncówka**: Trzy półgarcówek wódki. Syr. < Pół + Garcówka >

† **Półgardłek**, łka, lm. łki *środek podgardla*: Parys niemęski P. miał ściągniony mcońskim kapeluszem. Koch. J. P. komu przeciąć. P. chel < Pół + *Gardłek, od Gardło >

**Półgarncowy**, × **Półgarcowy** *zawierający w sobie pół garnca*. < Pół + Garncowy >

**Półgarncówka**, i, lm. i, × **Półgarcówka**, [**Półgarcówka**], × **Półgarce** *miara zawierająca w sobie pół garnca*. < Pół + Garncówka >

[**Półgarstek**, tka, lm. tki] *wymiędlona sztuka lnu*. Gwar. Dziesięć półgarstków stanowi kądziołkę. < Pół + *Garstek, od Garść >

**Półgąska**, i, lm. i, × **Półgęska**, **Półgęsek**, [**Piersnik**, **Pirsnik**] *połowa tułowia gęsiego zwinięta* [illegible]: Dla mężczyzn wędliny leżą do wyboru, półgąski tłuste. Mick. < Pół + Gąska >

**Półgębek** tylko w wyr. przen.: Mówić półgębkiem [illegible], *półgłosem*, *niewyraźnie*, *niezrozumiale*, [illegible], *ukradkiem*, *nieśmiało*: [illegible] z półgębkiem [illegible] ręką, to kwaśno patrzy [illegible]. L. [illegible]nęła się do niego półgębkiem. [illegible] Jakże była filozofka? rzekła [illegible] Lucylla. Węg. Poseł nie powinien gadać półgębkiem. L. Usiłują go wprowadzić w rozmowę, ale on półgębkiem odpowiada. L. [illegible] z tych wszystkich wyznań, półgębkiem czynionych, dorozumiał ś., iż coś złego [illegible] Krasz. Zjadł zy półgębkiem obiad u Stahremberga. Kaczk. (= *cedząc jednym zębem*). < Pół + Gębek, od Gęba >

**Półgębkowy**, **Półgębny** *półgłośny*, *niewyraźny*, *ogólny*: Przez uśmiech P. pozwalała. L. Zwierzenie półgębkowe. Słusznie możnaby zapytać: czemu August nie wystąpił otwarcie? czemu, zamiast kilkukrotnych niewyraźnych, półgębkowych gróźb, nie stanął wobec sejmu i narodu z potężnym argumentem? Jaroch. < Od Półgębek >

**Półgębny** p. **Półgębkowy**: Precz stąd, poczcie kudłogady ślepych podsłuchów, szeptów, półgębnych uśmiechów. Nar. < Pół + Gębny >

**Półgęsek**, ska, lm. ski **1.** p. **Półgąska**: Półgęski wędzone bez wszelkiej innej przyprawy i surowo jadać ś. mogą. Kluk. **2.** żart. p. **Półdupek**. < Pół + *Gęsek, od Gęś >

× **Półgęska**, i, lm. i p. **Półgąska**: Krupniczek z półgęską. Krasz. < Pół + *Gęska, od Gęś >

**Półgęsto** przys. od **Półgęsty**.

**Półgęsty** *na pół gęsty*. < Pół + Gęsty >

**Półgienjalny** *na wpół gienjalny*: Autor bezwzględnie uległ urokowi półgienjalnych, półdziwacznych pomysłów Nietzsche'go. < Pół + Gienjalny >

**Półgienjusz**, a, lm. e *w połowie gienjusz*, *prawie gienjusz*. < Pół + Gienjusz >

**Półgiermacz**, a, lm. e, **Półgiermak** *krótki giermak*: Od półgiermacza lidrą podszytego groszy 15. Tak. Od podszycia półgiermacza sukiennego 6 groszy, jedwabnego 10 groszy. Goł. < Pół + *Giermacz, od Giermak >

**Półgiermak**, a, lm. i p. **Półgiermacz**. < Pół + Giermak >

**Półglansowy** p. **Półbłyszczący**. < Pół + Glansowy >

× **Półgładzik**, a, lm. i *pilnik*. < Pół + Gładzik >

**Półgłęboki** *niezupełnie głęboki*: Kalosz P. (= *do podbicia sięgający*). < Pół + Głęboki >

**Półgłos**, u, lm. y **1.** *szept*, *głos przytłumiony*, *przyciszony*: Dolatuje cichy, jakby senny P. księdza, który odprawia modlitwę. Sts. Hrabia czyta półgłosem. L. (= *półgębkiem*). Zewsząd ich półgłosami witać poczęto. Krasz. Nagle słyszy za drzwiami wycieranie nóg, chrząkanie i mruczenie półgłosem. Sienk. **2.** *półton* (w muzyce). Zdr. **Półgłosik**. < Pół + Głos >

**Półgłosik**, u, lm. i p. **Półgłos**. Pol. Brzdąkał on po gęśli i śpiewał półgłosikiem. Górs. < Od Półgłos >

× **Półgłoska**, i, lm. i p. **Spółgłoska**. Sł. wil. < Pół + Głoska >

× **Półgłoskowy** przym. od **Półgłoska**, *spółgłoskowy*: Dźwięk P.

**Półgłośnie** przys. od **Półgłośny**. L.

**Półgłośny** *niezupełnie głośny*, *niewyraźny*, *ledwie słyszany*. L. Ujrzeliśmy ciemne sylwetki kilku postaci ludzkich, wiodących półgłośną rozmowę. Sienk. < Pół + Głośny >

× **Półgłowie**, a, lm. a p. **Półgłowiec**. Sł. wil. < Pół + *Głowie, od Głowa >

**Półgłowiec**, wca, lm. wce, × **Półgłowie**, **Półgłowy** terat. (hemicephalus) *potwór mający tylko część głowy*. < Pół + *Głowiec, od Głowa >

**Półgłowny** lek.: † Bolenie półgłowne p. **Migrena**: Półgłownemu bolu lekarstwo. Syr. < Pół + *Głowny, od Głowa >

**Półgłowy**, ego, lm. e terat. p. **Półgłowiec**. < Pół + *Głowy, od Głowa >

**Półgłodek**, dka, lm. dki *głód niezupełny*: Wkrótce zaczął ś. szerzyć w wojsku z racji zatopie-

nia młynów nie głód jeszcze, lecz doskonały P. Żer. <Pół — Głódek, od Głód>

**Półgłówek, wka,** lm. **wki** l. × P. *pół głowy*. Urs. **2. a. [Półłepek]** przen. *człowiek tępej głowy, niedowarzony, któremu piątej klepki w głowie brakuje; głupiec, narwaniec, warjat, idjota, błędny, postrzeleniec; półmędrek:* Lata, jak P. Jakiś P. chciał ś. popisywać. Co za utrapienie z tym półgłówkiem! Boh. <Pół + *Główek, od Głowa>

× **Półgłówstwo, a,** blm. *tępość głowy, głupota.* L. <Pół + *Główstwo, od Głowa>

**Półgłuchy** *na wpół głuchy, nieco głuchy, przygłuchy:* Stary prózno ś. tu włóczył długo, udając półgłuchego, półgłuptaszka. Krasz. <Pół + Głuchy>

**Półgłupiec, pca,** lm. **pcy** *człowiek głupkowaty, głupowaty, półgłówek:* P., rzekłbyś, że ma dwa rozumy, w jednym mieszkające ciele; głupstwo albowiem i dowcip naprzemian w nim migają ś. Wiszn. <Pół + Głupiec>

**Półgłuptaszek, szka,** lm. **szkowie** *głuptaszek na wpół, półgłówek:* Stary prózno ś. tu włóczył długo, udając półgłuchego, półgłuptaszka. Krasz. <Pół + Głuptaszek>

**Półgniewnie** przys. od **Półgniewny:** P., ze smutkiem odwróciła ś. ode mnie i rzekła. Orzesz.

**Półgniewny** *na wpół gniewny.* <Pół + Gniewny>

**Półgodzina, y,** lm. **y, Półgodzinie** *pół godziny:* Wszystkobyś niewielkiemi dokazała trudy, godziną cierpliwości, półgodziną nudy. Mick. Zdr. **Półgodzinka.** <Pół + Godzina>

**Półgodzinie, a,** lm. **a** p. **Półgodzina:** Półgodziniem za niemi nierychlej przybywa. P. Koch. <Pół + *Godzinie, od Godzina>

**Półgodzinka, i,** lm. **i** p. **Półgodzina;** *małe pół godziny:* Po małej półgodzince wszyscy wrócili. Przed półgodzinką listy odesłano. <Pół + Godzinka>

**Półgodzinny** *pół godziny zabierający, trwający:* Półgodzinne kazanie. L. P. postój. <Pół + Godzinny>

**Półgorączkowo** przys. od **Półgorączkowy.**

**Półgorączkowy** *na wpół gorączkowy:* Azja pod wieczór wpadł w stan P., półprzytomny. Sienk. <Pół + Gorączkowy>

**Półgorset, u,** lm. **y** *stanik sznurowany bez rękawów, leniuszek* <Pół + Gorset>

**Półgospodarz, a,** lm. **e** *na wpół gospodarz, wiejskiego gospodarz:* Grał rolę półgospodarza. Krasz. <Pół + Gospodarz>

**Półgotycki** *w połowie gotycki, nieczysty gotyk.* <Pół + Gotycki>

**[Półgrabek, bka,** lm. **bki]** p. **Półdrabek:** Stara młynarka odpędziła matki od półgrabków. Pol <Zam. Półdrabek, przez śld. do Grabki>

† **Półgrabia, i,** lm **i** *wiechrabia:* Podle niego siedział jakiś P., który był w gościnę przyjechał. Pereg. <Pół + Grabia>

**Półgranacie, a,** lm. **a,** × **Półgranat** *grubsze sukno granatowe:* Półgranacia drożej nie mają przedawać nad złotych 5. Vol. Sukna szkarłaty, granaty, półgranacia, półszarłacia. Vol. <Pół + *Granacie, od Granat>

× **Półgranat, u,** lm. **y** p. **Półgranacie:** Półszkarłacia, półgranaty; te jednak materje. Ord. Woźnice w półgranacie, pachołcy w bławacie. Bies. <Pół + Granat>

† **Półgranatni, [Półgranatny]** przym. od **Półgranat:** Ferezja półgranatnia fijałkowa z guzami złocistemi. Mor. Tob. <Pół + *Granatni, od Granat>

**[Półgranatny]** p. **Półgranatni.**

**Półgranek, nka,** lm. **nki** *połowa grana:* Każde słowo trzeba ważyć na grany i półgranki. Kaczk. <Pół + *Granek, od Gran>

**Półgrecki** *w połowie grecki:* Półgreckie pochodzenie. <Pół + Grecki>

**Półgreczyn, a,** lm. **i** *Grek w połowie.* L. <Pół + Greczyn>

**Półgreczynka, i,** lm. **i** forma ż. od **Półgreczyn.**

**Półgrosz, a,** lm. **e, [Półgrosz]** p. **Półgroszek:** Darmo, już nie poradzisz, kiedy złe półgrosze. Pot. Regiestr sto kóp w półgroszach przez wielebnego niegdyś Macieja Koszewskiego. Wej. <Pół + Grosz>

**Półgroszek, szka,** lm. **szki, Półgrosz, Półgroszówka** *moneta wartości połowy grosza,* † **półka,** † **kwartnik:** Zygmunt (książę na Głogowie) uzyskał od króla Władysława przywilej bicia półgroszków na stopę polską. Paw. Półgroszki nazywały ś. w Polszcze kwartnikami. Cz. Powywożono one stare półgroszki. Grod. <Pół + *Groszek, od Grosz>

**Półgroszkowy** przym. od **Półgroszek,** *półgroszowy:* Sery groszowe mieć do przedania, do rozchodu półgroszkowe. Ek. <Od Półgroszek>

**Półgroszowy** przym. od **Półgrosz,** *półgroszkowy:* Moneta półgroszowa. Konwie groszowe, półgroszowe, szelągowe. Tak. <Od Półgrosz>

**Półgroszówka, i,** lm, **i** p. **Półgroszek:** W monecie miedzianej trzygroszówki, groszówki, półgroszówki. Vol. <Od Półgroszowy>

**Półgrób, obu,** lm. **oby** *na wpół grób, niby grób:* A życie półśmiercią, a dom ten półgrobem. Szaj. <Pół + Grób>

× **Półgrubryn, a,** lm. **y,** × **Półgrubryna** *gatunek materyjki tureckiej naśladującej grubryn:* Od czamletu, półgrubryna, saje... Vol. <Pół + Grubryn>

× **Półgrubryna, y,** lm. **y** p. **Półgrubryn.** Goł. <Pół + *Grubryna, od Grubryn>

**Półgruntowny** l. *półprawdziwy:* Kamień P. L. 2. *niezupełnie uzasadniony.* <Pół + Gruntowny>

**Półgruntowy** *posiadający połowę normalnej ilości gruntu, mający półłanek:* Wieś polska ma całogruntowych, półgruntowych kmiotków i zagrodników. Goł. (p. Półkmieć). <Pół + Gruntowy>

**Półgryf, a,** lm. **y** *gryf połowiczny:* Ow P., półsmok, czy smok skrzydlaty, z ruskiej książęcej Pogoni na pieczęciach Jagiełły znajomy. Bobrow. <Pół + Gryf>

**Półgrządek, dka,** lm. **dki** bud. *krótka belka, pomiędzy dwie rzędem leżące osadzona, od jednej do drugiej sięgająca;* międzysięg, sztychówka, rygiel. Podcz. <Pół + *Grzędek, od Grzęda>

† **Półgrzywnie, a,** lm. **a** *moneta wartości połowy grzywny:* W on rok, kiedyby żyto było po półgrzywniu czwiertnia. Strum. <Pół + *Grzywnie, od Grzywna>

**Półgwar, u,** lm. **y** *gwar nieuyraźny, szmer.* Orzesz. <Pół + Gwar>

**Półgwinea, i,** lm. **e** *moneta wartości połowy gwinei.* <Pół + Gwinea>

**Półhabit, u,** lm. **y** *habit połowiczny:* Do tej chwili nosiła tylko pensjonarskie sukienki lub długie półhabity zakonne. Zap. <Pół + Habit>

**Półhak, a,** lm. **i, Pułhak,** † **Pułak, Dupelhak** *gatunek haubicy:* Miejscy ludzie mają mieć półhaki, działka, działa, miecze i wszystko, co do obrony piechoty należy. Petr. <Pół + Hak>

**Półhetkowy**: Głowa półhetkowa = *łysiejąca*, łysa, tępa, pałubiasta. Ty chcesz koniecznie w swojej półhetkowej głowie bibljotekę założyć! Hass. <Pół + *Hetkowy, od Hetka>

**Półhistoryczny** *w połowie historyczny, prawie* prawdziwie historyczny: Powieść półhistoryczna. <Pół + Historyczny>

**Półholenderski** *w połowie holenderski*: Płótno półholenderskie. <Pół + Holenderski>

**Półidjota, y**, lm. **ci** *idjota w połowie*: Uważali go za półidjotę Psm. <Pół + Idjota>

**Półidjotka, i**, lm. **i** forma ż. od **Półidjota**.

**Półidjotyzm, u**, blm. *idjotyzm połowiczny*: Systematyczne niedojadanie, brak słońca i powietrza wytwarzają P. Kast. <Pół + Idjotyzm>

**Półimperjał, a**, lm. **y** *złota moneta rosyjska*, wynosząca 5 rs. <Pół + Imperjał>

**Półinteligiencja, i**, blm. *inteligiencja połowiczna*. <Pół + Inteligiencja>

**Półironicznie** przys. od **Półironiczny**.

**Półironiczny** *na wpół ironiczny*: Cóż? spytał, półironicznym, półpogardliwym wzrokiem spoglądając na przychodzących. Kaczk. <Pół + Ironiczny>

**Półistnienie, a**, blm. *istnienie połowiczne, istnienie pozorne*: P. na okręgu ziemskiej bryły. Lange. Znajdował upodobanie w odrętwiałości półsnu, półistnienia. Zdziech. O, błogosławię za chwilę wytchnienia, za te półsnienia, za te półistnienia! Kon. <Pół + Istnienie>

**Półjajowaty** *półowalny*. Anat.: Dołek P. przysłonki (w uchu) (fovea semiovalis vestibuli). <Pół + Jajowaty>

**Półjamnik, a**, lm. **i** myśl. *odmiana psa, pies mieszany z jamnikiem*. <Pół + Jamnik>

**Półjaskrawie** przys. od **Półjaskrawy**.

**Półjaskrawy** *na wpół jaskrawy*: Możebym i wdzięczna była temu, ktoby mię wyrwał z tego półmrocznego, półjaskrawego marzenia. Orzesz. <Pół + Jaskrawy>

**Półjasno** przys. od **Półjasny**.

**Półjasność, i**, blm. rz. od **Półjasny**: P. zmierzchu, mglista i wyblakła. Jent.

**Półjasny** *na wpół jasny, niezupełnie jasny, półświetny*: Każdy kwiat ma swoje zapachy, każdy duch swój wid P. Słow. Może tylko w noc półjasną upiór jaki nalatywał. Słow. Półjasne poczęcie jakiegoś ogromnego niebezpieczeństwa. Kasz. <Pół + Jasny>

**Półjawa, y**, blm. *jawa w połowie*: W marzeniach półsnu, półjawy czynił różne rachuby na przyszłość. Krasz. Czasem mignęło przed nim w półśnie, w półjawie różowe oblicze Basi. Sienk. <Pół + Jawa>

**Półjazek, zka**, lm. **zki** I. *przegrodzenie strumienia wody*. 2. w obmurzu kotłowym = *przegroda poprzeczna w kanale spalinowym, zacieśniająca zupełnie wąski obszar jego przekroju*. <Pół + *Jazek, od Jaz>

[**Półjedbawny**] p. **Półjedwabny**. <Z Półjedwabny>

**Półjedenasta** m. i ni. *dziesięć i pół*. <Pół + *Jedenasta, od *Jedenast = Jedenasty>

**Półjedenastej** ż. *dziesięć i pół*.

**Półjedwab, biu**, lm. **bie**, †**Półjedwabie** *materja z wątku jedwabnego w osnowie z włókien lnu, konopi i t. p., niegdyś jedwab*. <Pół + Jedwab>

†**Półjedwabie, a**, lm. **a** p. **Półjedwab**. Troc. <Pół + Jedwabie, od Jedwab>

**Półjedwabny**, [**Półjedbawny**] przym. od **Półjedwab**: Półjedwabna wstążka. Troc. <Pół + Jedwabny>

**Półjezdny** *w połowie jezdny*: Kilka kobiet na koniach, napadniętych przez jakąś gromadę zbójów połpieszą, półjezdną. Krasz. <Pół + Jezdny>

**Półjuda, y**, lm. **y** *na wpół Żyd*: Z Żydówką tą kochaną co uczyni? ba, i z synkiem półjudą? Krasz. <Pół + Juda>

**Półk - p. Pułk -.**

**Półka, i**, lm. **i** I. *deska pozioma w szafie, framudze lub na ścianie do stawiania książek lub innych rzeczy*: Zawadziwszy o półkę, garnek na niej stojący zrzucił. L. W półkach leżą krajanki, gomółki. Kras. Zdjęte srebra z półki co żywo zwinne chędożą pachołki. L. (z kretensu. L.). 2. [P.] *6 parnków przędzy lnianej, czyli 12 łokci*; P. płótna = *14 łokciom płótna; sztuka płótna domowej roboty*. 3. [P., **Półka**] *bryt sukni*: Fartuszek w półtory półki. 4. [P.] *kawałek płótna wprawiony z przodu w spódnicę*. 5. [P.] *kawałek grubej tkaniny wełnianej o pięknych kolorach, pół łokcia szeroki, który kobiety przypasują sobie z tyłu*. 6. [P.] *spółka*: Robią na półkę. 7. tl. *bal nad ryzą, który leży na mieczach*. Mag. 8. gór. *skała płonna między rozszczepionym pokładem soli*. 9. ryb.: Półki = *części, z których niewód zszywają*. Zdr. **Półeczka, [Połeczka, Polica]**. <POŁ/POL>

**Półkadek, dka**, lm. **dki** *mała kadź, kadka, przykadek, półkufek*: Bachus z gron pławi od prasy sok w P. winny. Mias. <Pół + *Kadek, od Kadz>

**Półkaftan, a**, lm. **y** I. *suknia spodnia księża a. kozacka; kamizelka ludowa z rękawami lub bez nich*. <Pół + Kaftan>

**Półkamasz, a**, lm. **e**, × **Półkamasze** *krótki kamasz*. <Pół + Kamasz>

× **Półkamasze, a**, lm. **a** p. **Półkamasz**. Sł. wil. <Pół + *Kamasze, od Kamasz>

**Półkamień, nia**, lm. **nie** *połowa kamienia* (wagi): Pod winą półkamienia wosku. Przyw. Takowy mistrz ma być półkamieniem wosku karany. Przyw. <Pół + Kamień>

**Półkanalik, a**, lm. **i** p. **Półcewie**. <Pół + Kanalik>

**Półkapryśnie** przys. od **Półkapryśny**.

**Półkapryśny** *na wpół kapryśny*: Zawołała Zenia z półfiglarnym, półkapryśnym nadąsaniem. Orzesz. <Pół + Kapryśny>

× **Półkarcie, a**, lm. **a** *połowa karty (w książce); pół arkusza papieru*: Chcesz w półkarciu spisać cnoty niezliczone. Sł. wil. <Pół + *Karcie, od Karta>

**Półkaretka, i**, lm. **i** *rodzaj pojazdu, kareta w połowie kryta*. <Pół + Karetka>

**Półkarpiówka, i**, lm. **i** *rodzaj dachówki*. <Pół + Karpiówka>

**Półkartaun, a**, lm. **y**, **Półkartauna**, × **Półkarton, Półmurołom** *armata, używana w w. XVI i XVII, strzelająca kulami 24-funtowej wagi*: Półkartauny zowią burzycielami. Chm. B. Próbowano półkartaunów siły. Krasz. <Pół + Kartaun>

**Półkartauna, y**, lm. **y** p. **Półkartaun**. <Pół + Kartaun>

× **Półkarton, a**, lm. **y** p. **Półkartaun**. Mosk. <Z Półkartaun>

**Półkastorowy** *w połowie kastorowy, nie czysto kastorowy*: Kapelusz P. <Pół + Kastorowy>

**Półkaszkiecik, u**, lm. **y** *nakrycie głowy przypominające kaszkiet*: Jedni w szlafmycach, w półkaszkietach; innym, jak można, dają ś. czapki. T. K. <Pół + Kaszkiet>

**Półkawalerski** *na wpół kawalerski:* Półkawalerskie życie mu smakowało. Krasz. <Pół + Kawalerski>

**Półkąpiel, i,** lm. **e** lek. *moczenie połowy ciała w płynie,* × półkąpiołek, × półkąpiołka, kąpiel nasiadowa, nasiad (semicupium). <Pół + Kąpiel>

× **Półkąpiołek, łka,** lm. **łki** p. **Półkąpiel.** <Pół + *Kąpiołek, od Kąpiel>

× **Półkąpiołka, i,** lm. **i** p. **Półkąpiel.** <Pół + *Kąpiołka, od Kąpiel>

**Półkilowy** *ważący pół kilo:* Funt P. <Pół + Kilowy>

**Półkirys, u,** lm. **y,** †**Półkiryś** *połowa kirysu (zbroi na piersi i plecy).* <Pół + Kirys>

†**Półkiryś, ia,** lm. **sie** p. **Półkirys:** Przypadnie do swojego chyżo półkirysia. Pot. <Pół + Kiryś>

**Półkiryśnik, a,** lm. **cy** *żołnierz, ubrany w półkirys, na poły we zbroję ubrany.* Mącz. <Od *Półkiryśny, od Pół + *Kiryśny, od Kirys>

**Półklecha, y,** lm. **y** *na wpół klecha:* Z syna jej zrobili potworę, półklechę, półświeckiego. Krasz. <Pół + Klecha>

**Półklejowy** papier=*zawierający w sobie połowę tej ilości kleju, co papier klejowy (=na którym pismo ś. nie rozlewa).* <Pół + Klejowy>

**Półkleszy** przym. od **Półklecha:** Ta pocieszna zaiste figura, bo półklesza, półżołnierska. Krasz. <Od Półklecha>

**Półklęczeć, y, ał** *klęczeć w połowie:* Nieruchomy w tej półklęczącej postawie królewicz został jak przykuty do siedzenia i łoża. Krasz. <Pół + Klęczeć>

**Półklęczenie, a,** blm., czynność cz. **Półklęczeć.**

**Półklęska, i,** lm. **i** *na wpół klęska:* Była to pierwsza napaść w r. 1224 i skończyła ś. jeszcze półklęską. Bart. <Pół + Klęska>

†**Półkłódek, dka,** lm. **dki** *miara do rzeczy sypkich i ciekłych, pół kłody (miary):* Tako mi pomoży Bóg... jakom ja nie dał Mikołajewi półkłódka miodu, ale ji kupił za kopę groszy, tej mi nie zapłacił. Rot. <Pół + *Kłódek, od Kłoda>

**Półkmiectwo, a,** blm. *stan półkmiecia, półrolnictwo, zagrodnictwo.* Świt. <Pół + Kmiectwo>

**Półkmieć, a,** lm. **e** p. **Połownik.** <Pół + Kmieć>

**Półknagnal, a,** lm. **e** *gwóźdź do ośmiu cali długi, pięć linji szeroki, trzy linje gruby.* Sł. wil.

[**Półko**] p. **Półki.**

**Półkocieł, tła,** lm. **tły, Półkocioł, Półkocielek, Półkociołek** *mały kocieł objętości połowy całego kotła* <Pół + Kocieł>

**Półkocielek, łka,** lm. **i** p. **Półkocieł.**

**Półkocioł, tła,** lm. **tły** p. **Półkocieł.** <Pół + Kocioł>

**Półkociołek, łka,** lm. **łki** p. **Półkocieł.**

**Półkocz, a,** lm. **e** *mały kocz, powozik:* Nie tylko główna karczma, lecz także obie mniejsze zaledwie mogły pomieścić półkocze, wózki i dryndulki. Rog. Zdr. **Półkoczyk.** <Pół + Kocz>

**Półkoczyk, a,** lm. **i** p. **Półkocz.**

**Półkoks, u,** blm *węgiel kamienny w połowie zamieniony na koks.* <Pół + Koks>

**Półkolcowy** anat.: Mięsień P., półościowy, †tarnisty, ×spiczasty, × współspiczasty, ×półścieniowaty, †kolczysty (musculus semispinalis). <Pół + Kolcowy>

**Półkole, a,** lm. **a,** †**Półkrąże, Półkręże, Półkrąg** l. a. **Półokrąg,** × **Półokręże,** †**Półokrąże, Półobwód** *połowa koła, półokrąg:* Liczne zasiadły widze w niezmiernym półkolu. Dm. Namienionym jedwabiu lazurze lśnił ś. herb, srebrne księżyca P. Słow. **2.** *połowa powierzchni koła, przedzielonego średnicą.* **3.** × P. *półkula:* Nasze P. *(=stary świat).* Drugie P. *(=nowy świat).* Sł. wil. **4.** gór.: P. zawieszalne, zawieśnik = *narzędzie składające ś. z półkółka podzielonego na stopnie i pionu wskazującego te stopnie; kątomiar służący do mierzenia upadu pokładu lub pochylenia robót podziemnych.* <Pół + *Kole, od 1. Koło>

**Półkolisto** przys. od **Półkolisty:** Wielki ś. łuk P. wykręcił. Ml. Wierzch ściany nad ołtarzem, P., przez sklepienie odcięty. Rol.

**Półkolisty, Półkolny** l. przym. od **Półkole; Półkołowy,** *półokrągły, półokręgowy, półcyrkłowy, półcyrklasty:* Brew półkolista. Sow. Głębią półkolistej chmury, podnoszącej ś. z nad zatybrzańskich wzgórz, słońce rozpalało tysiącem kolorów i ogni. Orzesz. **2.** anat.: Przewody półkoliste w uchu (canales semicirculares). **3.** chir.: Cięcie półkoliste. **4.** gm.: Zwieszenie półkoliste p. **Gniazdo** pod **26.** <Od Półkole>

**Półkolny** p. **Półkolisty.** L. <Od Półkole>

**Półkolorowy** *do połowy kolorowy, w połowie kolorowy:* Koszule półkolorowe letnie. <Pół + Kolorowy>

× **Półkolubryna, y,** lm. **y** p. **Kolubryna.** <Pół + Kolubryna>

**Półkolumna, y,** lm. **y, Półkolumnie** bud. *kolumna przy ścianie, wpuszczona w nią mniej niż do połowy swej grubości:* Po obydwóch stronach bramy stały półkolumny z ciemno-szarego alabastru. Ćwik. <Pół + Kolumna>

**Półkolumnie, a,** lm. **a** p. **Półkolumna.**

**Półkołowy** p. **Półkolisty:** P., półkrążny. Bobr. <Pół + Kołowy>

**Półkomicznie** przys. od **Półkomiczny.**

**Półkomiczny** *na wpół komiczny:* Nie jestem w stanie oddać tego półkomicznego, półdramatycznego wrażenia wybuchów Zosi. Kasz. <Pół + Komiczny>

**Półkompanja, i,** lm. **e** woj. = *oddział wojska o połowę mniejszy od kompanji:* P. piesza. <Pół + Kompanja>

**Półkonkretnie** przys. od **Półkonkretny.**

**Półkonkretny** *na wpół konkretny:* Termin P. <Pół + Konkretny>

**Półkopek, pka,** lm. **pki,** × **Półkopie** *połowa kopy, 30 sztuk:* a) [P. zboża] = *30 snopków zboża złożonych razem na polu:* Układać w polu półkopki. P. dobrze poszyty. W pole rzucony pod krzakiem, pod półkopkiem, pozostawał na łasce Bożej. Jeż. b) [P.] *30 łokci płótna.* c) × P. = *30 groszy, złoty polski:* Osądziliśmy i stanowimy, iżby wszędzie w państwie Naszym złoty (floren) brany był za P. Wej. d) P. litewski Zygmunta Augusta = *moneta srebrna wartości 30 groszy litewskich = 37 gr. polskich, bita w mennicy wileńskiej r. 1561 i 1565.* <Pół + *Kopek, od Kopa>

× **Półkopie, a,** lm. **a** p. **Półkopek:** Ksiądz biskup płocki i poznański po półkopiu. Vol. <Pół + *Kopie, od Kopa>

**Półkopieniaczo, a,** lm. **a** *kusy kopieniak, półpłaszczyk:* Wziął za P. granatowe sobolami pokryte. Niem. <Pół + *Kopieniaczo, od Kopieniak>

**Półkopja, i,** lm. **e** *mała kopja:* Chwycił od kopijnika półkopję i wbił ją w ziemię. Krasz. <Pół + Kopja>

**Półkopkowy** przym. od **Półkopek**: ks. biskup ... wydawszi ... złotych w monecie półkopkowej Vol. < Od Półkopek >

**Półkopuła, y,** lm. **y** *kopuła połowiczna*. Całość zamiotu przykrywała ... góry P. Jez. < Pół + Kopuła >

**Półkorce, a,** lm. **a,** †**Półkorcze, [Półkorcze],** Półkorzec *połowa korca*. Zdz. **Półkorczyk, [Półkoruszek].** < Pół + *Korce, od Korzec >

**Półkorcowy** przym. od **Półkorce**: Worek P.

**Półkorcowka, i,** lm. **i** *miara półkorcowa*. < Od Półkorcowy >

**Półkorcze, a,** lm. **a** p. **Półkorce**: Korcem jęczmienia i półkorczem jęczmienia Leop.

**Półkorczyk, a,** lm. **i** p. **Półkorce.** < Pół + Korczyk >

†**Półkornecie, a,** lm. **a,** †**Półkornet** *mniejszy korniat kobiecy zdjęty na głowę*: Koron kobiety używają na kornety, na półkornecia, na bonety. Haur. < Pół + *Kornecie, od Kornet >

†**Półkornet, u,** lm. **y** p. **Półkornecie.** < Pół + Kornet >

**Półkorona, y,** lm. **y** 1. *rodzaj miary*. Sł. wil. 2. *moneta wartości połowy korony austryjackiej*. < Pół + Korona >

**Półkoronowy** przym. od **Półkorona**: Wybijane ... są srebrne jednokoronowe i półkoronowe sztuki.

**[Półkoruszek, szka,** lm. **szki]** p. **Półkorce.**

**Półkorzec, rca,** lm. **rce** p. **Półkorce.** Wej. < Pół + Korzec >

**Półkosz, a,** lm. **e** p. **Półkoszek.** Gwar. < Pół + 1 Kosz >

**Półkoszek, szka,** lm. **szki, [Pókoszek]** wasąg l. a **Półkosz** *kosz wstawiany na jedną z dwóch połów wozu (przodek lub zadek jego) i stanowiący wyplatnie jego ścian i dna*: Latorośli tego drzewa giętkie bywają, półkoszki do wasągów i kolas z niego robią. Haur. 2. w lm. *wóz dwoma takiemi koszami wyłożony*: Wieprzak umieszczony został w półkoszkach. Sew. < Pół + *Koszek, od 1. kosz >

**Półkoszkowy** przym. od **Półkoszek**: Półkoszkowe wozy. Kluk.

**Półkoszokop, u,** lm. **y** *koszokop połowiczny*. Jak. J. < Pół + Koszokop >

**Półkoszulek, lka,** lm. **lki** *gors koszuli przygotowany odpowiednio do zakładania na koszulę niepraną*, szmizetka, [maniszka]: Półkoszulki w święta nosił. Fred. A. < Pół + *Koszulek, od Koszula >

× **Półkoszulka, i,** lm. **i** *zabożka, kamizelka bez rękawów*. Bohr. < Pół + Koszulka >

**Półkoza, y,** lm. **y** *na wpół koza*: Obrazie szpetniejszej, co cię z półkozy i półczłeka złożyła natura. Lucom. < Pół + Koza >

**Półkozak, a,** lm. **i** *kozak w połowie*: Był to typ półkozaka. Rol. < Pół + Kozak >

†**Półkozielec, lca,** dim. *bożek Pan*. Otw. < Pół + Kozielec >

**Półkozieł, zła,** lm. **zły** *satyr*. Bobrow. < Pół + Kozieł >

†**Półkozy** przym. od **Półkoza**: Pan P., *semicaper*. Dan. Żeby. < Pół + *Kozy, od Koza >

**Półkożuszek, szka,** lm. **szki** *kożuch krótki w rodzaju kurtki, kaftana*: Skulony w półkożuszku stoi. Kon. Obaj mieli na sobie półkożuszki, oszyte szarym sukном. Sienk. < Pół + Kożuszek >

**Półkrąg, ęgu,** lm. **ęgi** p. **Półkole**: Na zrębie ... P. stanęli ... wodzowie. Zm. < Pół + Krąg >

**Półkrąglak, a,** lm. **i** *kraglak darty na pół*. Lab. Pol. < Pół + Krąglak >

†**Półkrąże, a,** lm. **a** l. p. **Półkole.** 2. p. **Półkula**: Mózg podzielony jest na dwa półkrąża. Dyk M. < Pół + Krąże, od Krąg >

**Półkrążny** przym. od **Półkrąg.** Bobr. < Od Półkrąg >

**Półkres, u,** lm. **y** *połowa kresu, środek kresu, biegu do mety*: Ciemne obłoki a noc za chmurami w połkresie swym zakryła księżyc i z gwiazdami. Koch. J. < Pół + Kres >

**Półkrew, krwi,** blm. *krew w połowie ze szlachetniejszej rasu, osiągnięta przez mieszanie ras, nie czysta krew*: Zakładano u znakomitszych gospodarzy obory pełnej krwi i półkrwi. < Pół + Krew >

**Półkręże, a,** lm. **a** l. p. **Półkole**: Szykują ś. na teatrze w P. L. Amfiteatrum miało figurę półkręża. Nar. Bóg, widząc światło dobre, którym świat zweselił, wraz światło od ciemności w półkrężu rozdzielił. Przyb. Resztę piechoty z jazdą nakształt półkręża gęstym szykiem sprawił. Nar. 2. bud. w ozdobach architektonicznych, *wązka opaska jakiej powierzchni, wypukła w postać półwalca*, półwaleczyk, obojeczyk. < Pół + *Kręże, od Krąg >

**Półkrężny** przym. od **Półkrąg**, *półkolisty, półkolny, w półkole idący, połowę koła opisujący*: Przywodził sam Chodkiewicz, nadstawując ś. figurą półkrężną ku wertebom i dolinom. Nar. Część cyrku półkrężna. Nar. < Od Półkrąg >

**Półkrok, u,** lm. **i** *połowa kroku*: Było to półkrokiem do ruiny. Kor. < Pół + Krok

**Półkrokiew, kwi,** lm. **kwie** bud. *belka grubości krokwi stawiana na dachu obok krokwi narożnej*. < Pół + Krokiew >

**Półkromras, u,** lm. **y** *tkanina gorsza od kromrasu a naśladująca go*. < Pół + Kromras >

**Półkromrasowy** przym. od **Półkromras**: Były materje i półkromrasowe. Sienk. < Od Półkromras >

**Półkruszec, szcu,** lm. **szce, Półmetal** l. *kruszec wymagający jeszcze powtórnej roboty dla oczyszczenia go, przerobienia, przetopienia*, półprodukt (np. surowizna, matta ołowiana, miedziana). Łab. 2. < P. min. *kruszec niedość kowalny, np. arszenik, cynk, molibden, antymon, kobalt, nikiel*. < Pół + Kruszec >

× **Półkrytek, tka,** lm. **tki** *gatunek dawnego pojazdu półkrytego, koczyk, bryczka kryta*: Brudny jakiś P. zawadził o moję karetę angielską. L. Może to był P., czyli powóz na pół kryty a. koteczy, kocz. Goł. Żart.: Półkrytkiem jechać (o kobietach) = *iść, przykrywszy ś. spódnicą na głowę w czasie deszczu*. Goł. < Pół + *Krytek, od Kryty >

**Półkryty** l. *w połowie kryty*: Wóz P. (= *półkrytek*). Przyjeżdżam tu czterema końmi, półkrytym wózkiem. L. Miał pocztową półkrytą karetę. Mat. 2. org.: Piszczałka półkryta *piszczałka z otworem zwężającym się ku końcowi a zatkana w końcu szpuntem, w który wstawiona jest rurka*. < Pół + Kryty, od Kryć >

**Półkrzywy** *niezupełnie krzywy*: Półkrzywa, cienka, brzozowa trąbka. Fred. M. < Pół + Krzywy >

**Półkrzyż, a,** lm. **e** *połowa krzyża*: Miał na sobie szarą odzież zakonu z półkrzyżem, jako braciszek i sługa jego. Krasz. Przeżegnać ś. chciała, półkrzyże tylko kreśliła w powietrzu. Krasin. < Pół + Krzyż >

**Półkrzyżny** l. kol.: Rozjazd P. = *krzyżnia (skrzyżowanie ś. dwuch torów), w której jednakże tylko dwa ramiona krzyża łączą ś. z sobą zwrotnicami, gdy tymczasem w rozjeździe krzyżnym i drugie dwa ramiona łączą ś. z sobą w sposób podobny.* Rozjezdnia półkrzyżna = *układ szeregu z sobą następujących rozjazdów półkrzyżnych, przyłączających ś. do wspólnego toru rdzennego rozjezdni.* 2. mech. *niezupełnie lub niemal krzyżujący ś.:* Pas P. na kołach pasowych, których osie nie są równoległe. <Pół + *Krzyżny, od Krzyż>

**Półksiądz, ędza,** lm. **ęża** *w połowie ksiądz:* Dali mu potym z Krakowa od św. Jędrzeja klechę, **półksiędza,** co go miał w religji ćwiczyć i do nauki jakiej sposobić. Krasz. <Pół + Ksiądz>

**Półksiążę, ęcia,** lm. **ęta** *książę w połowie:* Z niewiększą siłą zbił półksięcia Nebabę. Sienk. <Pół + Książę>

**Półksiężna, ej,** lm. **e** *żona półksięcia a. księżna w połowie:* Podniesiona ręka półksiężnej nie próżnowała. Krasz. <Pół + Księżna>

**Półksiężo** *na wpół jak ksiądz:* Na pół rycersko, P. wyglądał dwór pański. Krasz. <Pół + *Księżo, od Księży>

**Półksiężyc, a,** lm. **e, Półmiesiąc, †Półmiesięcznik** l. *księżyc w pierwszej kwadrze.* 2. *rzecz jakakolwiek, mająca kształt połowy tarczy księżyca z wgiętą cięciwą.* 3. *herb Turcji;* przen. *państwo tureckie.* 4. *godło islamizmu.* 5. *jeden z pasjansów.* 6. gieol. *ryba skamieniała w utworze paryskim, z rzędu „ctenoïdei."* Łab. 7. a. Przedwałek narożny woj. *dzieło fortyfikacyjne składające ś. z dwuch czół, przeznaczone do osłony kurtyny lub narożnika.* <Pół + Księżyc>

**Półksiężycowato** przys. od **Półksiężycowaty.**

**Półksiężycowaty, Półksiężycowy, ×Półksiężyczny** *tyczący ś. półksiężyca; mający postać półksiężyca, półmiesięczny:* Nozdrza półksiężycowate. Sumiń. <Od Półksiężyc>

**Półksiężycowy** p. **Półksiężycowaty** a) Dłuto półksiężycowe. b) a. łąkotkowy anat.: Kość półksiężycowa, półksiężycowata, †półmiesięczna ręki (os lunatum). Chrząstki półksiężycowe stawu kolana (cartilagines semilunares genus). Zastawki półksiężycowe (valvulae semilunares). Skrawek P. paznogcia p. **Łąkotka.** <Od Półksiężyc>

**×Półksiężyczny** p. **Półksiężycowaty.** Troc. <Pół + Księżyczny>

**Półkufek, fka,** lm. **fki** p. **Półkadek.** <Pół + *Kufek, od Kufa>

**Półkula, i,** lm. **e, Półsferze** l. *połowa kuli.* 2. *połowa kuli ziemskiej, półsferze:* P. północna, **południowa, wschodnia, zachodnia.** 2. anat.: **Półkule mózgowe, †półkrąża;** półkule móżdżku (hemispheria cerebri et cerebelli). 3. fiz.: **Półkule magdeburskie** = *dwa półsfery dęte, jako przyrząd do doświadczalnego wykazania ciśnienia atmosfery.* <Pół + Kula>

**Półkulisto** przys. **Półkulisty.**

**Półkulisty, ×Półkulny** l. *mający postać półkuli, półsferyczny, hemisferyczny:* Kocieł P. Kopuła półkolista. 2. anat.: Dołek P. przedsionka (w uchu) (fovea hemisphaerica vestibuli). <Pół + Kulisty>

**×Półkulny** p. **Półkulisty.** <Pół + Kulny>

**Półkurcze, a,** lm. **a** *część kurka u zamka strzelby skałkowej, przytrzymująca za pomocą śruby skałkę z góry:* Gdym P. odwodził, zimny dreszcz mię przechodził. Mick. W tym, śród pstrego wrzasku, trzasło ciche P.; wilk zna je po trzasku. Tremb. <Pół + *Kurcze, od Kurek>

**Półkurwie, a,** lm. **a** *wymysł, obelga:* Małpo świńska, P. sakramenckie! <Pół + *Kurwie, od Kurwa>

**Półkuty** *niezupełnie kuty, w połowie kuty:* Prasy do kopjowania półkute. Pół + Kuty>

**Półkwadransowy** *połowę kwadransa trwający:* Słuchałem z gołą głową półkwadransowego komplementu jego. L. <Pół + Kwadransowy>

**Półkwadrat, u,** lm. **y** druk. *justunek mający w rozmiarach 24 punkty.* <Pół + Kwadrat>

**Półkwarcie, a,** lm. **a, [Półkwarcie, Półkwarcina]** l. *połowa kwarty:* Kmin warzony w półkwarciu wina. Syr. 2. p. **Półkwartek.** <Pół + *Kwarcie>

**[Półkwarcina, y,** lm. **y]** p. **Półkwarcie.** <Pół + *Kwarcina, od Kwarta>

**Półkwartek, tka,** lm. **tki, [Półkwarcie, Półkwarcina]** *naczynie pół kwarty zawierające w sobie; naczynie tejże mniej więcej objętości, do czerpania wody.* <Pół + *Kwartek, od Kwarta>

**Półkwartowy** *obejmujący pół kwarty:* Garnczek P. Flaszki kwartowe, szklanki półkwartowe. Torz. Po czarce półkwartowej wina dać im każą. Pim. <Pół + Kwartowy>

**Półkwartówka, i,** lm. **i** *miara półkwartowa:* Garniec = 4 kwartom = 8 półkwartówkom. Baran. <Od Półkwartowy>

**Półkwas, u,** blm. piek. *rozczyniona podmłoda do chleba żytniego.* <Pół + Kwas>

**Półkwaterek, rka,** lm. **rki, [Pókwaterek], Półkwaterka** *połowa kwaterki, ósma część kwarty:* P. wódki. <Pół + *Kwaterek, od Kwaterka>

**Półkwaterka, i,** lm. **i** p. **Półkwaterek.** <Pół + Kwaterka>

**Półkwaterkowy** *obejmujący półkwaterek.*

**Półkwiat, u.** lm. **y** bot. (hemimeris) *roś.* <Pół + Kwiat>

**Półlama, y,** lm. **y** *tkanina naśladująca lamę, lama w pośledniejszym gatunku.* <Pół + Lama>

**Półlamowy** przym od **Półlama:** Miał na sobie P. żupanik. Kaczk.

**×Półlanek, nku,** lm. **nki** *płótno w połowie z lnianej, w połowie z konopnej przędzy.* <Zam. *Półlnianek, od Półlniany>

**Półlanka, i,** lm. **i** *piłka gumowa do grania, w połowie dęta, w połowie lana.* <Od Pół + Lany>

**×Półlankowy** przym. od **Półlanek:** Prześcieradło półlankowe. L.

**[Półlas, u,** blm.] *połowa lasu, środek lasu:* Już ci zajączek w półlesie na myśliwców ogon podniesie. <Pół + Las>

**Półlecie, a,** lm. **a** l. *połowa lata a. roku.* 2. *środek lata.* Troc. <Pół + *Lecie, od Lato>

**Półlennik, a,** lm. **cy, Półlennikowy** gór. *chłopak w kopalni solnej w Wieliczce pracujący za mniejszą czyli połowiczną zapłatę.* <Pół + *Lennik, od 2. Lon>

**Półlennikowy, ego,** lm. **i** p. **Półlennik.** <Od Półlennik>

**Półleszcze, ów,** blp. *atlyny, białe ryby, do leszcza podobne.* Kluk. <Pół + Leszcze, od Leszcz>

**Półleżeć, y, ał** *leżeć w połowie:* Półsiedział, półleżał młodzian wysokiego wzrostu. Krasz. W półleżących postawach siedzieli dwaj mężczyźni. Orzesz. <Pół + Leżeć>

**Półleżenie, a,** blm., czynność cz. **Półleżeć.**

**Półludowy** *na wpół ludowy:* Kilka piosenek półludowych, włożonych w usta czeladnika stolarskiego. Kasz. <Pół + Ludowy>

**Półludzki** *w połowie ludzki:* Półludzkiego straszydła Panu Bogu teraz jawią. Słow. Niektórzy

zatrzymywały wysiłą, a różnice rasowe istniały już wśród naszych przodków południowych. Kars. < Pół + Łaciński >

**Połłan, u,** lm. **y** p. **Połłanek:** Wieś, gdzie jest piękna kolekt na całkowitych łanach, a dziesięcina na połłanach. Paw. < Pół + Łan >

**Połłanek, nka,** lm. **nki, Połłan** I. [P., **Połanek, Polanek**]. † **Połanek** *połowa łanu, mały łanek.* Robią po dat trzy w tydzień z połłanku. Gac. 2. [P.] lm. p. **Połdupek:** Na krześle przesiadać się na ten i na ów P. L. Osiadły jej gęste zmarszczki czoło i sprośne połłanki ziają koło dołu, jak **kuper u prostego wołu. Petr. Siedzę na połły,** na pały stoję albo wiszę, siedzę na połłanku. Ks. Siedzieć na połłanku — nie całym sobą, ale połową siedzieć, jako gdy dwuch na jednym stołku. Dudz. < Pół + Łanek >

**Połłankowy** przym. od **Połłanek:** Posiadacze połłankowi. Paw. < Od Połłanek >

**Połłannik, a,** lm. **cy, [Połławnik], Połownik, Połrolnik, Połkmieć** *kmieć posiadający połowę tej roli, którą posiada kmieć cały.* < Pół + Łannik >

**[Połławnik, a,** lm. **cy]** p. **Połłannik:** Kmiecie odprzysięgli w grodzie, że teraz jest tylko łanów 5, na których siedzi 16 połławników. Gac. < Zam. Połłannik; sld. do Pół + Ławnik >

**[Połłepek, pka,** lm. **pki]** p. **Półgłówek.** < Pół + Łepek >

**Połłokciowy,** † **Połłokietny** *długi na pół łokcia, sążnisty, dwunastocalowy:* Z połłokciowym nosem. Krasn. < Od Połłokieć >

**[Połłokciówka, i,** lm. **i]** *miot przędzy niekręconej, do krosien, zawierający 30 do 50 pasem, każde po 20 do 40 nici.* < Od Połłokciowy >

**Połłokieć, kcia,** lm. **kcie** mul. *nazwa cegły półłokciowej długości.* < Pół + Łokieć >

† **Połłokietny** p. **Połłokciowy.** Troc. < Od Połłokieć >

† **Połłocie, a,** lm. **a, Połłucie** *połowa łuta.* Troc. < Pół + *Łocie, od Łot >

**Połłucie, a,** lm. **a** p. **Półłócie.**

**Połłuk, u,** lm. **i** I. *połowa łuku:* Czarne rzęsy zdały szerokim połłukiem. Korz. Półłuki w wyrzutach swych zamierzone i w ogromie swym olbrzymów zastygłe. Wysp. 2. fecht. *obrót palasza, opuszczenie krótki łuk.* < Pół + Łuk >

**Połłysy** *w połowie łysy, niezupełnie wylysiały* L. < Pół + Łysy >

**Połmacek, cka,** lm. **cki** I. *dawna miara objętości rzeczy sypkich:* (Maca) ma cztery korce albo ćwierci w sobie, półmiarków 8, macek 16, półmacków 32. Kn. Półmacków 32 na kłodę. Kn. 2. [P.] *naczynie, miara obejmująca 4 garnce:* Lepiej P. grzyny piekli. Fred A. < Pół + *Macek, od I. Maca >

**Połmałżeństwo, a,** lm. **a** *związek małżeński, na pewien czas zawarty na mocy urzędowego kontraktu np. w Turkowi:* P. doczesne Troc. Mają Turcy pewne niby P., to jest, kiedy kto żonę bierze na miesiąc, na dwa, a. na jakikolwiek czas opisany, o który strony z godząc, stanowią zatrz z sążnego cenę. Kłok. < Pół + Małżeństwo >

† **Połmancie, a,** lm. **a** *strój kobiecy, mantylka:* Manty, P., strój kobiecy. Haur. P., mantyla. Gioł. < Pół + *Mancie, od Manta >

**Połmartwo** przys. od **Połmartwy.**

**Połmartwy** *martwy w połowie, obumarły, na pół martwy, pół umarły* L. < Pół + Martwy >

**Połmaseczka,** i, lm. i p. **Połmaska:** Na wozach w półmaseczkach kobiety, mężczyźni, dzieci. Krasn.

**Połmaska, i,** lm. **i** I. *maska połowiczna, zakrywająca tylko górną część twarzy.* 2. chir. P. wargowa = rodzaj opatrunku (semilarva labiorum). Zdr. **Połmaseczka.** < Pół + Maska >

**Połmąż, ęża,** lm. **ężowie, Połmężczyzna** *w połowie mężczyzna; niezupełnie mężczyzna; trzebieniec:* Zginął od Narseta, połmęża, to jest rzezańca. Skar. < Pół + Mąż >

**Półmetal, u,** lm. **e** p. **Półkruszec:** Półmetale, podobnież jak metale, z kruszców ś. wytapiają i wiele podobieństwa do nich mają: jednak pot młotem ś. kruszą i w ogniu ulatują. Kluk. < Pół + Metal >

**Połmetalicznie** przys. od **Połmetaliczny.**

**Połmetaliczny** *na pół metaliczny:* Połysk P. śliwy, jabłka, żołędzi. < Pół + Metaliczny >

**Półmetek, tku,** lm **tki** *punkt, przystanek na połowę drogi przed metą:* P. w grze w palanta. P. na torze wyścigowym. < Pół + *Metek, od Meta >

**Połmetopie, a,** lm. **a** bud *wązka metopa w narożniku fryzu doryckiego.* < Pół + *Metopie, od Metopa >

**Połmędrek, drka,** lm. **drkowie** *człowiek pół uczony, niedouk, człowiek niedowarzony, mędrkujący, mądrala; fałszywy mędrzec, człowiek przemądrzały:* P., półgłówek, *sciolus, saperda.* L. W rozmowie chciał dać dowód swej umiejętności, ale ś. półmędrkiem raczej, niż mądrym, pokazał. Cz. Szkodliwi półmędrkowie. Pir. Każda nauka ma swoich półmędrków i kuglarzy. Śniad. < Pół + Mędrek >

**Półmężczyzna, y,** lm. **i** I. p. **Półmąż.** 2. *człowiek słaby, baba, niewieściuch.* < Pół + Mężczyzna >

**Półmiarek, rka,** lm. **rki** *ósma część kłody (miary) w niektórych okolicach kraju:* (Maca) ma 4 korce albo ćwierci w sobie, półmiarków 8, macek 16, półmacków 32. Kn. Kłoda ma w sobie ćwierci 4, a półmiarków 8. Kn. P. Iwowski, samborski. Troc. < Pół + *Miarek, od Miara >

**Półmich, a,** lm **y** posp. p. **Półmisek.** < Pół + *Mich, od Micha >

**Półmiesiąc, a** lm. **e** p. **Półksiężyc:** Rozbłysnęły srebrne półmiesiące wysoko ponad głowami wojsk, idących przeciw krzyżom, na zagładę chrześcijaństwa. Ostr. S. Zdr. **Półmiesiączek.** < Pół + Miesiąc >

**Półmiesiączek, czka,** lm. **czki** p. **Półmiesiąc:** Przy korzeniu paznogci znajduje ś. plamka biała, półmiesiączkowi podobna, *lunula.* Perz. (p. Łąkotka) < Pół + Miesiączek >

**Półmiesiączkowato** przys. od **Półmiesiączkowaty.**

**Półmiesiączkowaty** I. *podobny do półmiesiączka.* 2. † P. anat.: Kabłączek P. paznogcia. Perz. p. **Łąkotka.** < Pół + Miesiączkowaty >

**Półmiesiączkowy** przym od **Półmiesiączek.**

**Półmiesięcznie** przys. od **Półmiesięczny.**

† **Półmiesięcznik, a,** lm. i p. **Półksiężyc.** Troc. < Od Półmiesięczny >

**Półmiesięczny** I. przym. od **Półmiesiąc,** *półksiężycowy, półksiężyczny.* Troc. Szczypce półmiesięcznego kształtu do wyjmowania z gardła części uwiązłych. Czer. 2. *tyczący ś. połowy miesiąca, piętnasto dniowy:* Zapłata półmiesięczna. 3. anat.: † Kość półmiesięczna = Kość półksiężycowata (os lunatum). < Pół + Miesięczny >

**Półmieszczański** *w połowie mieszczański:* W półmieszczańskiej odzieży dziadek. < Pół + Mieszczański >

× **Półmięsek, ska,** lm. **ski,** × **Półmięsie** *nazwa, dawana cielęcinie.* <Pół + *Mięsek, od Mięso>

× **Półmięsie, a,** blm. p. **Półmięsek.** <Pół + *Mięsie, od Mięso>

**Półmilczenie, a,** blm. *połowiczne milczenie.* Orzesz. <Pół + Milczenie>

† **Półmile, a,** lm. **a** *połowa mili, odległość półmilowa:* Gospoda była od przewozu w półmilu małym. Warg. Tamże w półmilu od Krosna zameczek. Paszk. <Pół + *Mile, od Mila>

**Półmiljon, u,** lm. **y** *połowa miljona:* Popełnić taką podłość i nikczemnie kupić ją złotych polskich półmiljonem. Słow. Zdr. **Półmiljonik.** <Pół + Miljon>

**Półmiljonik, a,** lm. **i** p. **Półmiljon:** Będzie tam tego wszystkiego razem na jakie półmiljonika najmniej. Orzesz.

**Półmiljonowy** przym. od **Półmiljon:** Chmielnicki ujrzał ś. wodzem półmiljonowej rzeszy. Szaj. <Od Półmiljon>

**Półmilowy** *mający długości pół mili:* W promieniu półmilowym... <Od Półmile>

**Półmiłować, uje, ował** *w połowie miłować, niezupełnie kochać.* <Pół + Miłować>

**Półmiłowanie, a,** blm., czynność cz. **Półmiłować;** *miłość niezupełna:* Za to tysiącznych serc P., dzięki Ci, Panie! Gliń. Z.

[**Półmiotełek, łka,** lm. **łki**] p. **Pomiotełka.** <Pół + *Miotełek, od Miotła>

**Półmisa, y,** lm. **y** *połowa misy:* Na przedzie stał dziedzic Komory, ten, co króla u siebie krwi półmisą chciał przyjmować. Krasz. <Pół + Misa>

**Półmisek, ska,** lm. **ski, Półmisie** l. *naczynie stołowe, rodzaj płytkiej misy:* Sześć mis, do tego sześćdziesiąt półmisków, sto flasz, a tysiąc do tego kieliszków. Bratk. Półmisków nie mam wytwornych, ani mis przecię kosztownych. Zbyl. A. Żarłok, gdy ś. obeżre i opije, nie dba o półmiski. Birk. Insza prawda w uściech, insza pod półmiski. Pot. (p. Prawda = *podstawka).* Żart. (o księżycu): Półmisku, fałszywo pozłacany! Krasiń. Przen.: Rozkładać co jak na półmisku = *rozwodzić ś. nad czym aż do znudzenia:* Rozpościera i rozkłada na półmisku swoją politykę. L. Przen.: *danie, potrawa na półmisku:* Komu miecz goły nad złą szyją leży, strwożon, najlepszych półmisków odbieży. Petr. **2.** [P] *talerz.* **3.** *podbicie piłki otwartą dłonią i złapanie jej.* Goł. Zgr. posp. **Półmich.** <Pół + *Misek, od Miska>

**Półmisie, a,** lm. **a** p. **Półmisek:** Przed jednym stało P., pełne złotych pieniędzy. Krasz. <Pół + *Misie od Misa>

† **Półmiskować, uje, ował** *zajmować ś. półmiskami, ucztować przy półmiskach:* Nie półmiskowano, wina tylko przed panem flaszę postawiono. Zbyl. <Od Półmisek>

† **Półmiskowanie, a,** blm., czynność cz. **Półmiskować.**

**Półmiskowy** przym. od **Półmisek:** Szczupak P. p. **Główny** pod 7): Półmiskowe a. średnie szczupaki. L. Szczupaki dzielono, jak inne większe ryby, na główne, podgłówne, misowe, półmiskowe. Goł. Największe szczupaki głowacze zowią, średnie półmiskowe, małe trawniki. Kluk. **P., ego,** lm. **i** rz. *służący roznoszący półmiski:* Półmiskowych regularnie do kuchni i z kuchni przeprowadzali wyżeł i wilk. Jez. Żaden z tych półmiskowych i niepółmiskowych, których widzieli, nie jest dziedzicem. Jez. <Od Półmisek>

[**Półmistrz, a,** lm. **e, Półwmistrz**] *burmistrz.* <Z Burmistrz, przez śld. do Pół + Mistrz>

**Półmistycznie** przys. od **Półmistyczny.**

**Półmistyczność, i,** blm. rz. od **Półmistyczny.**

**Półmistyczny** *na wpół mistyczny:* Legiendowa, półmistyczna postać wielkoluda o sile i energji fenomenalnej. Spas. <Pół + Mistyczny>

**Półmnich, a,** lm. **si** *mnich w połowie:* Dawne owe prawa, które ich półmnichami czyniły, zapomniane zostały i lekceważone. Krasz. <Pół + Mnich>

**Półmniszka, i,** lm. **i** forma ż. od **Półmnich.**

**Półmniszy** *w połowie mniszy:* Półmnisza sukienka. <Od Półmnich>

**Półmorga, i,** lm. **i** *połowa morgi.* <Pół + Morga>

**Półmorgowy** *obejmujący połowę morgi:* Półko półmorgowe. <Pół + Morgowy>

**Półmroczny** *mroczny w połowie:* Możebym i wdzięczna była temu, ktoby mnie wyrwał z tego półmrocznego, półjaskrawego marzenia. Orzesz. <Pół + Mroczny>

**Półmrok, u,** lm. **i** *mrok połowiczny:* Od strony ogrodu otwarte drzwi szklane na ganki jeszcze P. wieczorny wpuszczały. Krasz. Nie było nawet światła, tylko smutny P. Prus. <Pół + Mrok>

**Półmurołom, u,** lm. **y** p. **Półkartaun.** <Pół + Murołom>

**Półmurzyn, a,** lm. **i** *w połowie murzyn:* Tam nie spotkam tych nieznośnych półmurzynów. Chełm. <Pół + Murzyn>

**Półmuszkiet, u,** lm. **y** *rodzaj muszkietu:* 49 półmuszkietów i jeszcze pewna liczba rusznic. Górs. <Pół + Muszkiet>

**Półmyśl, i,** lm. **i** *połowa myśli:* Cierpieniu nie chcieli poświęcić nawet jednego wyrazu, jednej półmyśli. Bart. <Pół + Myśl>

**Półnagi** *w połowie nagi, na pół obnażony, na wpół goły.* L.

**Półnago** przys. od **Półnagi:** P. chodzi po domu.

× **Półnamiętność, i,** lm. **i** *mała namiętność, namiętnostka, słabostka.* <Pół + Namiętność>

**Półnamiot, u,** lm. **y** *lekki namiot wpół odkryty:* Stawią niedaleko półnamiotu hetmańskiego drugi wielki namiot hetmański, jak kościół dla mszy św. Mat. <Pół + Namiot>

**Półnarożnik, a,** lm. **i** woj. p. **Półbastjon.** <Pół + Narożnik>

**Półnauka, i,** lm. **i** *nauka połowiczna, niegruntowna:* Może są ludzie, którzy w powierzchownej półnauce mówią, że co innego jest katechizm, a co innego polityka. Tarn. <Pół + Nauka>

**Półnegliż, u,** lm. **e** *ubranie na wpół negliżowe:* <Pół + Negliż>

**Półnegliżowy** przym. od **Półnegliż:** Ubiór P.

[**Półnia, i,** lm. **e**] p. **Południe.** <Z Półdnia>

[**Półnie, a,** lm. **a**] p. **Południe.** <Z Półdnie>

**Półniebie, a,** lm. **a** l. *połowa firmamentu widoma a. niewidoma.* Kn. **2.** † P. *środek sklepienia niebios, punkt środkowy na firmamencie:* Śmiertelne ś. w powietrzu roztrzęsły zasłony: jak ołów, co w półniebiu z proce wystrzelony, zwykł ś. kurzyć. Żebr. P. nad naszemi głowami = *zenit.* P. pod ziemią = *nadir.* <Pół + *Niebie, od Niebo>

**Półniebieski** *na wpół niebieski; na wpół niebiański:* Ludzkość cała przestała marzyć o półniebieskich związkach. Słow. <Pół + Niebieski>

**Półniebny** *w połowie nieba, w środku nieba będący:* [illegible] półniebna. L. < Pół + Niebny >

**Półniedbały** [illegible] *niedbały*, [illegible]: [illegible] P. [illegible] L. < Pół + Niedbały >

**Półniedowierzanie, a,** blm. [illegible] [illegible] zawołała [illegible] na [illegible] półniedowierzaniem. Jeż. < Pół + Niedowierzanie >

**Półniemiec, mca,** lm. **mcy** *Niemiec w połowie*, [illegible]: Wśród nich Niemców i półniemców było wielu. Krasz. Był na okresie półpiętek. P. [illegible] od Białegostoku. Dyg. < Pół + Niemiec >

**Półniemiecki** [illegible] *niemiecki*: Pochodzenie półniemieckie. < Pół + Niemiecki >

**Półniemka, i,** lm. i forma ż. od **Półniemiec.** < Pół + Niemka >

**Półnieświadomie** przys. od **Półnieświadomy.**

**Półnieświadomy** [illegible] *nieświadomy*: Forma o tyle wykwintna i świetna, o ile zaciemniająca istotę i prawdę półnieświadomych porywów. Nagr. < Pół + Nieświadomy >

**Półnieukontentowanie, a,** blm. *pewien rodzaj* [illegible]: Ależ wszystko [illegible] [illegible] moje skrzyni [illegible] z półnieukontentowaniem. Jeż. < Pół + Nieukontentowanie >

**Półniezawisły** *w połowie niezawisły*: Podobne [illegible] zjawiają się zwykle w pismach niezawisłych lub półniezawisłych. < Pół + Niezawisły >

**Półniezawiśle** przys. od **Półniezawisły.**

[**Połno**] przys. p. **Pełno.**

**Północ, y,** lm. **e,** †**Północe,** †**Północek,** [**Północka, Północek, Północyk, Pownocek, Pónoc, Ponocek, Punocek, Ponocek**], **1.** *czas, w którym słońce przybywa pod poziomem na przeciwległej stronie południka; chwila równo oddalona od chwili wschodu i chwili zachodu słońca;* [illegible]: O północy. Po północy. P. [illegible] wybiła. Z północy [illegible] *po północy*. Sesja [illegible] do drugiej godziny z północy. L. Tak [illegible], jakoby nam w północy słońce zawitało. [illegible] Mówiąc rozmaicie, do północy przeszło. Warg. Dobrze z północy było. [illegible] W północy bywają [illegible]. Troc. Raz, gdy [illegible] P. z rodzicami bawię... Mick. Nie do [illegible], gdzie aż w P. oczekując, nudzim. Mick. Jak na cmentarzu w P., milczenie dokoła. Mick. Była to straszna chwila przed północą, wokoło słychać nocnych kurów pianie. Słow. [P. [illegible] północne]. **2.** *strona świata, strona* [illegible] *na lewo od patrzącego na wschód;* [illegible] *w kierunku bieguna północnego*: Kraj na P. leżący. Troc. Warszawa leży na P. od Krakowa. Ku północy. Tam na P. ku Polsce świeżą [illegible] gromady. Mick. **3.** *kraje w tym kierunku leżące, do bieguna północnego zbliżone:* [illegible] P. [illegible]. Przen. *ludy, P. zamieszkujące, mieszkające na północy:* P. zaczyna ś. ożywiać. < Pół + Noc >

[**Północe, a,** lm. **a**] p. **Północ.** < Pół + *Noce, od Noc >

†**Północek, cka,** lm. **ckI,** [**Północek**] p. **Północ:** [illegible] z północką do której. Pot. Ze wschodu, [illegible] i północka. Star. Jedna strona idzie ku [illegible], druga ku [illegible] patrzy północkowi. Bardz. [Za Moskalem jeszcze na P. jest król]. < Od Północ >

[**Północka, i,** lm. **i**] p. **Północ.**

[**Północkowy**] przym. od **Północek,** *północny:* Wiatr P. Gwiazda północkowa. Panusia jak spojrzy na niego, to niby P. wiatr na przymrozku. Jun. < Od Północek >

**Północnica, y,** lm. **e, Połunocnica** *modły o północy, jutrznia, śpiewanie psalmów przed jutrznią w kościele greckim:* Modlitwy też mawiamy *in officio nocturno*, na północnicy po naszemu. Rut. Na jutrzni, na północnicy, na chóry śpiewają Boh Hospod. Pim. < Od Północnik >

×**Północnik, a** i. lm. **cy** *człowiek z północy, mieszkaniec północy:* Zim tęgość, przykre rządy, nieroztropne boje z gniazd własnych północników wypędziły roje. L. **2.** ×P. *wiatr północny, boreasz:* Gnał ich P. na skały. Wor. **3.** [P.] *chaber północny* (centaurea). < Od Północny >

**Północnoniemiecki** *tyczący ś. Niemiec północnych.* < Północny + Niemiecki >

**Północno-środkowy** *na północy w środku będący:* Wobec potężnej koalicji północno-środkowej Europy mogła mieć znaczenie jedynie koalicja Anglji i Francji. Remb. < Północny + Środkowy >

**Północnowschodni** *pochodzący z północowschodu, znajdujący ś. tam:* Kraj ten od strony północnowschodniej i od wschodu z Chinami graniczy. L. Północnowschodnie wiatry. Przyb. < Północny + Wschodni >

**Północnozachodni** *pochodzący z północozachodu, znajdujący ś. tam:* Wiatr, kraj P. < Północny + Zachodni >

**Północny** przym. od **Północ a)** *przypadający na czas północy, przypadający koło północy:* Północna godzina, chwila, pora. P. czas. Troc. [Kury północne] = *północ.* b) *przypadający po stronie północy, z północy pochodzący, przebywający na północy, polarny:* Biegun P. Wiatr P. (= *boreasz*). Wiatr P., który płynie po samym południku od bieguna północnego. Śniad. Kraje północne. Ludy północne. Gwiazda północna. Zorza północna. Ameryka północna. Szerokość gieograficzna północna. Półkula północna. c) astr.: Korona północna p. **Korona** pod 19). Punkt P. = *jeden z punktów kardynalnych* (p. Kardynalny). d) Naradka północna p. **Naradka.** e) zool.: Pszczoła północna (apis mellifica). < Od Północ >

**Północowschód, odu,** blm. *strona między północą a wschodem:* Już coraz więcej ś. zbliżała od północowschodu groźna burza. Paw. < Północ + Wschód >

**Północozachód, odu,** blm. *strona między północą a zachodem.* < Północ + Zachód >

[**Północyk, a,** lm. **i**] p. **Północ.** < Od Północ >

[**Półnoza, y,** lm. **e**] *pewna część warsztatu tkackiego:* Dwie półnoże służą do umocowania nicielnic; półnoże poruszają ś. nogami, aby ś. nicielnice mijały. Gwar. < Pół + *Noża, od Noga >

**Półnuta, y,** lm. **y** muz. *połowa nuty.* < Pół + Nuta >

[**Półny**] p. **Pełny.** < Z Połny >

**Półobcy** *w połowie obcy:* P., półbarbarzyński. Bobr. < Pół + Obcy >

**Półobiad, u,** lm. **y, Półobiedzie 1.** *połowa obiadu.* **2.** *środek chwili obiadowej, śródobiedzie:* Kto chce w półobiadu, idzie do niej, zakręci czopek i nalewa. Wej. < Pół + Obiad >

**Półobiedzie, a,** lm. **a** p. **Półobiad.** Krasz. < Pół + *Obiedzie, od Obiad >

**Półobietnica, y,** lm. **e** *połowiczna obietnica:* Nie można dość drogo opłacić półobietnicę gabinetu berlińskiego. Rzew. < Pół + Obietnica >

**Półobłąkanie, a,** blm. *obłąkanie połowiczne, obłęd:* Samo już P. opowiadającego dzieje swej miłości Gustawa ... wskazuje nam, że... Chm. <Pół + Obłąkanie>

**Półobłąkany** *w połowie obłąkany:* Zła wróżba! — jęli powtarzać w obozie półobłąkani derwisze Sienk. <Pół + Obłąkany>

**Półobłok, u,** lm. **i** *niby obłok, obłok przejrzysty:* Jak słońce w półobłoku, oczom wschodziła i rosła. Słow. <Pół + Obłok>

**Półobły** *półwalcowaty, mający kształt połowy rozciętego wzdłuż walca, przedstawiający w poprzecznym przecięciu wszędzie półkole.* Sł. wil. <Pół + Obły>

**Półobojętnie** przys. od **Półobojętny:** Poważni Turcy P. ku tłumowi spoglądali. Jeż.

**Półobojętność, i,** blm. rz. od **Półobojętny.**

**Półobojętny** *na wpół obojętny.* <Pół + Obojętny>

**Półobręcz, y,** lm. **e** *połowa obręczy; półkole, półokrąg:* Gdy w P. wpadali wsławionym prawidłem, skrzydło tatarskie z tyłu zbiegało ś. z skrzydłem. Malcz. <Pół + Obręcz>

**Półobręczny** przym. od **Półobręcz:** Wklęsłość półobręczna, *semicircularis.* Rogal. P., półcyrkielny. Mącz. <Od Półobręcz>

**Półobrotowy, × Półobrótowy** *utworzony półobrotem, mający czwartą część obwodu koła.* Sł. wil. <Od Półobrót>

**Półobrót, otu,** lm. **oty** (w manewrach wojskowych) *zwrot w prawą a. w lewą stronę wykonany przez żołnierza:* Półobrotu w prawo! Sł. wil. <Pół + Obrót>

**× Półobrótowy** p. **Półobrotowy.** Sł. wil. <Od Półobrót>

**Półobwód, odu,** lm. **ody** *połowa obwodu, półokrąg, półkole.* <Pół + Obwód>

**Półodmówny** *w połowie odmowny:* Kilkakrotne wymijające i półodmówne odpowiedzi króla. Czerm. <Pół + Odmówny>

**Półodrętwienie, a,** blm. *odrętwienie połowiczne:* W, półśnie, w półodrętwieniu nie podnosił głowy. Sienk. <Pół + Odrętwienie>

**Półodrzwiowy, Półdrzewny** gór.: Oprawa półodrzwiowa a. półdrzewna w chodnikach = *złożona ze wciasów pod stropem i słupków od jednego poboku podpierających je.* Łab. <Pół + Odrzwiowy>

**[Półodwieczerz], † Półodwięczór** przys. *nad wieczorem, w połowie czasu między południem a zachodem słońca.* <Pół + Odwieczerz>

**† Półodwieczerze, a,** lm. **a, † Półodwieczór** *pora nad wieczorem, czas pod wieczór:* Jeszcze nie jest po podwieczerzu. Troc. <Pół + Odwieczerze>

**† Półodwieczór** nieod. p. **Półodwieczerze:** Moskwa uczynili wycieczkę; w P. kilkaset ich wypadło jezdy. Piotr. <Pół + Od + Wieczór>

**Półodzianie, a,** lm. **a** woj. p. **Półokład.** <Pół + Odzianie>

**Półodziany** *w połowie odziany, półnagi.* L. <Pół + Odziany>

**Półofiarny** *w połowie ofiarny, prawie ofiarny:* Uczyniła ustępstwo, zajmując stanowisko półofiarne. Jeż. <Pół + Ofiarny>

**Półoficjalnie** przys. od **Półoficjalny:** Mieszała ś. P. do wszystkiego. Jeż.

**Półoficjalny** *w połowie oficjalny, półurzędowy:* Znudzonych półoficjalnemi posiedzeniami i dyplomacją. Sew. <Pół + Oficjalny>

**Półogar, a,** lm. **y** myśl. *ogar nie czystej rasy, mieszaniec.* <Pół + Ogar>

**Półojcowski** *na wpół ojcowski:* Któż mi może wzbronić tego półbraterskiego, półojcowskiego szczęścia? Krasz. <Pół + Ojcowski>

**Półokład, u,** lm. **y, Półodzianie** woj. *odzianie wałowe, nie wyższe jak tylko do dna rowu, aż do równi z palem.* Sł. wil. <Pół + Okład>

**Półokrąg, ęgu,** lm. **ęgi** p. **Półkole:** P. nieba, pod którym mieszkamy. Rogal. Średnica dzieli koło na dwa półokręgi. <Pół + Okrąg>

**Półokrągle** p. **Półokrągło:** Puszczając dym to okrągło, to P. Mick>

**Półokrągło, Półokrągle** przys. od **Półokrągły** Podłużna sala kończy ś. P. Kaczk.

**Półokrągły, × Półokręgowy** *mający kształt półokręgu, półokrągły:* Stół P. Dłuto półokrągłe, żłobiaste, dłubacz, żłobak, rera = *dłuto zakończone nożem półokrągłym.* Pilnik P. Świder P. do glin i iłu, podobny do łyżkowego. <Pół + Okrągły>

**† Półokręcie, a,** lm. **a** *mały okręt:* W porcie odpocząć myślił i swojego półokręcia połatać do świtu ranego P. Koch. <Pół + *Okręcie, od Okręt>

**× Półokręgowy** p. **Półokrągły.** Anat.: Kresa półokręgowa skroni (linea semicircularis temporum). <Od Półokrąg>

**× Półokręże, a,** lm. **a** p. **Półkole:** Słońce nie dobiegło półokręża biegu rocznego. Wor. <Pół + *Okręże, od Okrąg>

**Półokseft, u,** lm. **y** *beczka objętości połowy okseftu, to jest 30-u garncy.* <Pół + Okseft>

**Półokseftowy** przym. od **Półokseft.**

**Półolbora, y,** lm. **y** gór. *danina z każdej dwudziestej miary ukopanego kruszcu, udzielana królowi lub rządowi za prawo kopania w ich gruntach,* dwudziestne. <Pół + Olbora>

**Półolbrzymi** *na pół olbrzymi; równy połowie olbrzyma:* Wzrost P., choć dawniej ode mnie żyje na świecie. Drz. <Pół + Olbrzymi>

**Półopal, u,** lm. **e** min. *opal zanieczyszczony przymieszkami, mętny, o połysku tłustym, barwie szarej, żółtej, czerwonej i brunatnej;* jaspopal, jaspis żywiczny, *ciemny, zielonawy, mało tęczujący.* <Pół + Opal>

**Półorlę, ęcia,** lm. **ęta** I. *orzeł niewielki:* Szybował zwykle w powietrzu wielki jastrząb lub P. Karw. 2. [P.] tylko w 1 pp. *człowiek dziwacznie ubrany, zachowujący ś. dziwacznie.* <Pół + Orlę>

**Półorzeł, orła,** lm. **orły** *połowa orła:* Po prawej stronie półorła głowa jego w koronie. Nies. <Pół + Orzeł>

**[Półosiek, ska,** lm. **ski]** *pewna część wozu:* P. leży w wozie poniżej śnic i zakrywa właściwą oś z kutego żelaza do synklów, to jest jej końców, na których obracają ś. koła. <Pół + *Osiek, od Oś>

**Półosieł, sła, sły** *zwierzę* (equus hemionus). <Pół + Osieł>

**Półoskrobany** *w połowie oskrobany.* Przen.: Uważał nas za zepsutych zbytkiem... półoskrobanych i niedouczonych. Chm. *(= w połowie okrzesanych, ogładzonych, ucywilizowanych).* <Pół + Oskrobany>

**Półosłonięty** *w połowie osłonięty:* Był to mężczyzna z wydętemi wargami, półosłoniętemi rudawym, rzadkim wąsikiem. Orzesz. <Pół + Osłonięty>

**Półosóbka, i,** lm. **i** *mała, niedorosła osóbka, niedorostek, dziecko:* Zgromadzenie muzyczne złożone z kilkunastu osób i półosóbek. Chopin. <Pół + Osóbka>

**Półostrów**, u, lm. y *półwysep*: Znów do Krym[illegible] pójdę półostrowo. Sł. w. <Pół + Ostrów>

**Półszalały**, **Półoszalony** *oszalały w połowie*: [illegible] już na półoszalałego mieli. Krasz. <Pół + Oszalały>

**Półoszalony** p. **Półoszalały**: Choć półosza[illegible] nie dawała wiary, w sercu jej coś [illegible] nie idź na kupałę. Krasz. <[illegible] Półoszalały>

**Półoś** i, lm. e [illegible]: Wielkie półosie [illegible] <Pół + Oś>

**Półościeniowaty** p. **Półkolcowy**. <Pół + Ościeniowaty>

**Półościowy** anat. p. **Półkolcowy**. <Pół + Ościowy>

**Półośli** [illegible]: Klacz źrebna płodem [illegible]. M. <Pół + Ośli>

[**Półośmina**, y, lm. y]: Role, to jest specjalne nadziały [illegible], niwy, kmiecie, dzielą s. na [illegible], ośminy i półośminy. <Pół + Ośmina>

**Półoświetlenie**, a, lm. a *oświetlenie połowiczne; [illegible] stopnia*: Wobec silnie [illegible] dopuszczają pewne P. <Pół + Oświetlenie>

**Półotwarty** *w połowie otwarty*: Drzwi półotwarte. Z każdego okna sali ratuszowej wyglądała [illegible] w postaci pani Onufrowej z półotwartemi ustami. Korz. Samogłoski półotwarte. Rozw. <Pół + Otwarty>

**Półowalnie** przys. od **Półowalny**.

**Półowalny** p. **Półjajowaty**. <Pół + Owalny>

**Półożycie**, a, lm. a *ożycie połowiczne*: Jakieś półożycia. Berw. <Pół + Ożycie>

**Półósemka**, i, lm. i, **Półwolta** *obrót koniem w le[illegible] zakończony półkolem na prawo*. <Pół + Ósemka>

**Półpalcowy** *na pół palca gruby, długi, szeroki*: Nie dopytasz s. teraz aksamitu półpalcowego. L. <Pół + Palcowy>

**Półpalczasty** *zool. połowę palców mający*. Sł. [illegible] <Pół + Palczasty>

**Półpancerz**, a, lm. e *pancerz niezupełnie okry[illegible]*: Przy jasnym blasku widać było [illegible] koszulki, półpancerze. Sienk. Zdr. **Półpancerzyk**. <Pół + Pancerz>

**Półpancerzyk**, a, lm. i p. **Półpancerz**: P. z jasnej stali, pokrywający tylko zwierzchnią część piersi [illegible]. Sienk.

**Półpanek**, nka, lm. nkowie, **Półpanię** 1. *człowiek [illegible], pozujący na pana*: Mam pod pa[illegible] jeszcze panków i półpanków, pójdę [illegible]. L. Impertynencji tego głupiego półpanka nie można tak bezkarnie przepuścić. [illegible] przyjmować go (Wilka) w licz[illegible] domach szlacheckich. Wilk lepiej nawet [illegible] z [illegible] szlachtą, niż z półpanka[illegible] Sienk. Są cieniami; wolę ich jednak niż półpanków, mniej zcudzoziemczeni, zdrowsi. Sienk. 2. [illegible] *kilka włók ziemi, człowiek po[illegible] między zagrodowcem a panem [illegible], niby chłop; szlachcic [illegible]*. <Pół + Panek>

**Półpanię**, ęcia, lm. ęta p. **Półpanek**: Cóżeś ty [illegible] pan, czy P., czy tylko ćwierć pana? Krasz. <Pół + Panię>

**Półpantofel**, fla, lm. fle *gatunek podków, które [illegible]*. Sł. wil. <Pół + Pantofel>

**Półpański** *niby pański, niby chłopski*: Dwory pańskie i półpańskie. Chm. <Pół + Pański>

**Półpaństwo**, a, blm. *niby państwo, pozorne państwo*. <Pół + Państwo>

**Półpapier** szpilek *papier 50 szpilek wetkniętych weń rzędami zawierający*: Liczono i szpilki na półsetki, czyli półpapiery. Gol. <Pół + Papier>

**Półpapierek, rka**, lm. **rki?**: Oprawa książek à la rustica, po francusku, angielsku, włosku, w skórkę, w półskórek, w tektury, w papier, wszywane, kłote, w P. Mag. (*w papier, z innym grzbietem?* Por. Półskórek). <Pół + Papierek>

**Półparasolik**, a, lm. i *mały parasol dla mężczyzn i pań*. <Pół + Parasolik>

[**Półpasek, ska**, lm. **ski**] *wązki, lichy pasek*: Opasany paskiem lub półpaskiem. <Pół + 1. Pasek>

**Półpasek, ska**, lm. **ski** *pozwolenie urzędowe na przebycie granicy i krótki pobyt za granicą*, przepustka. <Pół + 2. Pasek>

**Półpasiec, śca**, lm. **śce**, **Pasówka**, **Pasek św. Antoniego** *wysypka skórna, pryszczykowata, tak nazwana, ponieważ ciągnie ś. jak pasek od kręgosłupa wzdłuż żeber, ale zawsze tylko po jednej stronie* (zona s. herpes zoster). <Pół + *Pasiec, od 1. Pas>

**Półpatentowy** *o połowę niższego gatunku od patentowanego*: Oś półpatentowa do smaru. <Pół + Patentowy>

**Półpaz**, u, lm. y bud. *wyżłobienie wzdłuż brzegu tarcicy, która ma być spasowana brzegiem z drugą tarcicą z takimże półpazem, przez nałożenie na siebie ich półpazów*, fele, paz. <Pół + Paz>

**Półpełny** *pełny w połowie, do połowy napełniony*. L. <Pół + Pełny>

**Półpennówka**, i, lm. i *moneta angielska wartości połowy penny, czyli czterech groszy polskich*. <Od Pół + Penny>

[**Półpiąta**] m. i ni. p. **Półpięta**. Karcz. <Pół + *Piąta, od *Piąt = Piąty>

[**Półpiątej**] ż. p. **Półpięta**. <Pół + Piątej, od Piąta>

**Półpieczony** *do połowy, na wpół upieczony*. L. <Pół + Pieczony>

†**Półpieniężny** *przedstawiający wartość połowy pieniążka (halerza, obola)*. Troc. <Pół + Pieniężny>

**Półpień**, pnia, lm. **pnie** ogr. *drzewo o koronie wzniesionej na 3 — 5 stóp od ziemi*. <Pół + Pień>

**Półpierścień**, a, lm. **e** *połowa pierścienia; półkole, półokrąg, półobręcz*: Uwięzionym nie pozostawało już więcej nad parę stai kwadratowych łąki między półpierścieniem wojsk Radziwiłłowskich a rzeką. Sienk. <Pół + Pierścień>

**Półpierzasty** anat.: Mięsień P. a. pierzasty (musculus semipennatus). <Pół + Pierzasty>

**Półpieszy** *w połowie pieszy*: Kilka kobiet na koniach napadniętych przez jakąś gromadę zbójów półpieszą, półjezdną. Krasz. <Pół + Pieszy>

**Półpięta**, nieod., [**Pupięta**], × **Półpiąta** m. i ni. *cztery i pół*: P. tygodnia. <Pół + *Pięta, od *Piąt = Piąty>

**Półpiętak**, a, lm. **i** p. **Półtorak**. Troc. <Pół + Piętak>

**Półpiętaprocentowy** *dający a. kosztujący $4^1/_2$ od sta*: List zastawny P. Pożyczka półpiętaprocentowa. <Półpięta + Procentowy>

**Półpiętej** nieod. ż., × **Półpiątej** *cztery i pół*: P. godziny. <Pół + *Piętej, od *Piąt = Piąty>

**Półpięterko, a,** lm. **a** p. **Półpiętro.**

**Półpiętny** *cztery i pół zamykający w sobie.* L. <Pół + *Piętny, od Pięć>

**Półpiętro, a,** lm. **a** = **Międzypiętrze.** Zdr. **Półpięterko.** <Pół — Piętro>

**Półpiętrze, a,** lm. **a** p. **Międzypiętrze.** Troc. <Pół + *Piętrze, od Piętro>

**Półpijany** *na wpół pijany, podpity, podchmielony, podochocony.* <Pół + Pijany>

**Półpiórko, a,** lm. **a** *połowa piórka.* Przen.: Do mnie tylko półpiórkiem piszą. Chopin. *(= półsłówkami, od niechcenia.* Por. Półgębkiem). <Pół + Piórko>

× **Półpiwek, wka,** blm. p. **Podpiwek.** <Pół + *Piwek, od Piwo>

**[Półpiwko, a,** blm.] p. **Podpiwek.** <Pół + Piwko>

**[Półplacek, cka,** lm. **cki]** *połowa placu.* <Pół + *Placek, od Plac>

× **Półplisz, u,** lm. **e,** × **Półplisza** *tkanina, używana niegdyś u nas na żupany i suknie kobiece,* trypa. <Pół + Plisz>

× **Półplisza, y,** lm. **e** p. **Półplisz.** <Pół + *Plisza, od Plisz>

**Półpluton, u,** lm. **y** *połowa plutonu.* Przen.: *spora ilość, liczba:* Wróćcie mi, wróćcie! i znowu zamilkła, patrząc na skarbów znizanych P. Słow. <Pół — Pluton>

†**Półpłacie, a,** lm. **a** p. **Płach:** P. była to tylna część pancerza, dochodząca do połowy pleców. Lekki pancerz na piersi z półpłaciem na plecach. Kaczk. <Pół + *Płacie, od Płat>

**Półpłacz, u,** lm. **e** *płacz połowiczny, nieszczery, kwilenie:* Złotowłose dziecię w twarzy żółte szpetnie, oczka żywe, choć półpłaczu... Uj. <Pół + Płacz>

**Półpłaszczyk, a,** lm. **i** myśl. *okrywka kuli.* <Pół + Płaszczyk>

**Półpłaszczykowy** przym. od **Półpłaszczyk:** Kula, którą strzelałem, była półpłaszczykowa.

**Półpłócienny** *z półpłótna zrobiony:* Koszula półpłócienna. <Pół + Płócienny>

**[Półpłósek, ska,** lm. **ski]** *pół płosy. 6 morgów ziemi.* <Pół + *Płósek, od Płosa>

**Półpłótno, a,** lm. **a** l. *tkanina bawełniana z małym procentem przędzy lnianej; półwełka.* 2. intr.: Oprawić książkę w P. - *w papier, dając grzbiet płóciennny.* <Pół + Płótno>

**Półpług, a,** lm. **i** *odmiana pługa, pług połowiczny:* Orzący całym pługiem da cztery snopy konopi, półpługiem dwa. Wiszn. <Pół + Pług>

**Półpłynny** *płynny w połowie, niezupełnie płynny, klejowaty, zawiesisty, rzadki:* Woda taka, do pewnego stopnia wygotowana, staje się istotą półpłynną, trzęsącą się, którą się nazywa kleikiem. Krum. <Pół + Płynny>

**Półpoczwarka, i,** lm. **i** *stan przejściowy owadu od liszki do poczwarki zupełnej, nibynimfa* (semipupa) <Pół + Poczwarka>

**Półpoddasze, a,** lm. **a** *mieszkanko będące na wpół poddaszem:* Wybrał sobie P. Krasz. <Pół + Poddasze>

**Półpodymne, ego,** blm. *jeden z dawnych podatków:* Uniwersał o poborze półpodymnego od włościan. T. K. P., czopowe. T. K. <Pół + Podymne>

**Półpoeta, y,** lm. **ci** *poeta w połowie:* Takiemi półpoetami, po wzięciu jeszcze byli Dante, Krasiński. Spas. <Pół + Poeta>

**Półpoganin, a,** lm. **anie** *poganin w połowie:* Ja też tego półpoganina nienawidzę Krasz. <Pół + Poganin>

**Półpogański** *w połowie pogański:* Lud jest poczciwy, ale ciemny, P. Chm. <Pół + Pogański>

**Półpogardliwie** przys od **Półpogardliwy.**

**Półpogardliwy** *w połowie pogardliwy, prawie pogardliwy:* Wargi Zeni zagięły się w P., półzadowolony uśmiech. Orzesz. P., półbolesny uśmiech pojawił się na czarniawej twarzy żołnierza. Sienk. <Pół — Pogardliwy>

**Półpogoda, y,** lm. **y** *niezupełna pogoda.* <Pół + Pogoda>

**Półpokładany** p. **Półpokładny.** <Pół + Pokładany, od Pokładać>

**Półpokładny, Półpokładany** (o broni) *z pokładami (to jest oprawą, obsadą, łożem) do połowy.* L. <Pół + Pokładny>

**Półpokrywa, y,** lm. **y** zool. (hemielytrum) *pierwsza para skrzydeł u nasady zgrubiałych i stwardniałych, na wierzchołku błoniastych.* <Pół + Pokrywa>

**Półpokrywe** owady zool. (hemiptera). <Pół + *Pokrywy, od Pokrywa>

**Półpolak, a,** lm. **cy** *w połowie Polak:* Był na okręcie P., półniemiec z pod Białegostoku. Dyg. <Pół + Polak>

**Półpolka, i,** lm. **i** forma ż. od **Półpolak.**

**Półpolski** *w połowie polski:* Pochodzenie półpolskie. <Pół + Polski>

**Półpoprzeczna, ej,** lm. **e, Półpoprzecznik,** × **Półprzedział,** × **Półprzemiernik** *pół średnicy (w kole), pół djametru, promień,* półśrednica. <Pół + Poprzeczna, od Poprzeczny>

**Półpoprzecznik, a,** lm. **i** p. **Półpoprzeczna.** Troc. <Pół + Poprzecznik>

**Półporcelana, y,** lm. **y** *lepszy gatunek fajansu.* <Pół + Porcelana>

**Półporcelanowy** *z półporcelany zrobiony:* Serwis P.

**Półporcja, i,** lm. **e** *połowa porcji:* P. befsztyku. Konie otrzymują obecnie półporcje *(= połowę racji obroku).* Przebrała w miłości proporcję, daje u Brajbisza półporcje. <Pół + Porcja>

**Półportjera, y,** lm. **y** *jedna z dwuch połów portjery:* Półportjery i firanki były przytrzymywane złoconemi łańcuchami. Grusz. <Pół + Portjera>

**Półportugał, a,** lm. **y** *moneta pięciodukatowa z w. XVII.* <Pół + Portugał>

**Półposągowo** przys. od **Półposągowy.**

**Półposągowy** *w połowie posągowy:* Wziąłem półposągową formę Eurypidesa tragiedji. Słow. <Pół + Posągowy>

**Półposąże, a,** lm. **a** *popiersie, biust.* L., Podcz. <Pół + *Posąże, od Posąg>

**Półpostaciowy** min.: Kryształy półpostaciowe = *które na dwuch przeciwległych końcach odznaczają się rozmaitemi ścian własnościami, a częstokroć i rozmaitym ścian tych wykształceniem,* hemimorficzne. <Pół + Postaciowy>

**[Półpostna** środa] *środa w czwartym tygodniu postu wielkanocnego, półpoście.* <Pół + Postny>

**Półpoście, a,** lm. **a** l. *połowa postu wielkiego:* Po półpościu, *inclinante jejunio.* Kn. P. tylko odpocząć. 2. *środek postu wielkanocnego, dzień oddzielający obie połowy postu wielkiego, środa w czwartym tygodniu,* Środopoście: Synod wielki złożył na P. Skar. Do Konfluencji zjechali się na P. Skar. Litwa różne zamki aż do Rewla w półpościu zburzyli. Stryjk. 3. *zwyczaj rozbijania garnków z popiołem o drzwi i okienice cudzych mieszkań w tym dniu* Wybie, wyprawić komu P. 4. † P. *rzut niezupełny, niecały.* L. <Pół + *Poście, od Post>

**Półpowszedni** [illegible]: Korale [illegible] [illegible] półpowszed-[illegible] Jeż. < Pół + Powszedni >

**Półprawda**, y, [illegible] *na połowę prawdy, niezupełna prawda:* [illegible] półprawdy, ale [illegible] Spas. < Pół + Prawda >

**Półpręt**, a, lm. y [illegible]. < Pół + Pręt >

**Półprocentowy** [illegible] *pół procenta:* Półprocentowa rata amortyzacyjna. Donim. < Pół + Procentowy >

**Półprodukt**, u, lm. y [illegible] *materjał do dalszego przerabiania*, półwyrób: Surowizna jest półproduktem względem żelaza. P. [illegible] względem dalszych przetworów, sztorce względem blachy i t. d. Łab. (p. **Półkruszec**). < Pół + Produkt >

**Półprofil**, u, lm. e *połowa profilu*. Zwracała ś. ku niemu półprofilem, raz ze strony jednej, znów z drugiej. Jez. < Pół + Profil >

**Półproletarjusz**, a, lm. e *w połowie proletarjusz:* Jako ludzi pracy, jako półproletarjuszów, [illegible] < Pół + Proletarjusz >

**Półprostka**, i, lm. i *połówka prostki kołnierzowej*, [illegible] *też rura odlana w kształcie takiej połówki z kołnierzem tylko w jednym* [illegible]. < Pół + Prostka >

× **Półprzedział**, u, lm. y p. **Półpoprzeczna.** Troc. < Pół + Przedział >

**Półprzejrzysty** *w połowie przejrzysty:* Dymy o [illegible] półprzejrzyste. Krasz. < Pół + Przejrzysty >

**Półprzemiana**, y, lm. y *przemiana połowiczna*, [illegible] (hemimetabolia). < Pół + Przemiana >

× **Półprzemiernik**, a, lm. i p. **Półpoprzeczna.** < Pół + Przemiernik, od Przemierny >

**Półprzepadły** *w połowie przepadły, prawie stracony:* Miałem tę sumę za półprzepadłą. Rzew. < Pół + Przepadły >

**Półprzerażenie**, a, blm. *na wpół przerażenie:* [illegible] głosem półprzerażenia i [illegible] Jeż. < Pół + Przerażenie >

**Półprzestrach**, u, blm. *na wpół przestrach:* [illegible] główka moja, cóż ja z niemi zrobię? — zawołała w półprzestrachu. Jeż. < Pół + Przestrach >

**Półprzewodnik**, a, lm. i (semiconductor) fiz. *ciało w połowie przepuszczające przez siebie elektryczność lub ciepło.* < Pół + Przewodnik >

**Półprzewód**, odu, lm. ody p. **Półcewie.** < Pół + Przewód >

**Półprzezroczysty** l. [illegible] *w połowie przezroczysty, nie ze wszystkiem przezroczysty, na wpół przeświecający, półprzejrzysty, mętny nieco:* Woda ta do pewnego stopnia ugotowana, staje ś. istotą półpłynną, półprzezroczystą, trzęsącą ś., [illegible] Kaum. < Pół + Przezroczysty >

**Półprzyrzeczenie**, a, lm. a *na wpół przyrzeczenie*, [illegible] Ciałała dawać półprzyrzeczenia. [illegible] < Pół + Przyrzeczenie >

**Półprzyszwa**, y, lm. y [illegible] Półprzyszwy [illegible] < Pół + Przyszwa >

**Półprzytomnie** przys. od **Półprzytomny.**

**Półprzytomny** *w połowie przytomny:* Wpadł w stan półprzytomności, P., w którym stary nie [illegible] Sienk. < Pół + Przytomny >

**Półracja**, i, lm. e *połowa racji, racja połowiczna*, [illegible]: Żołnierzom poczęto wydawać półracje pożywienia. Kozł. < Pół + Racja >

**Półracjonalizm**, u, blm. *na wpół racjonalizm, racjonalizm połowiczny:* Umysły umiarkowane zadowoliłyby ś. pewnym półracjonalizmem, jaki daje protestantyzm. < Pół + Racjonalizm >

**Półradosny** *w połowie radosny, prawie radosny:* Patrzyła na mnie z półżartobliwym, półradosnym wyrazem. Orzesz. < Pół + Radosny >

**Półreduta**, y, lm. y *na wpół reduta, niezupełna reduta*, [illegible]: P. osłaniająca z przodu i z boków. Bl. < Pół + Reduta >

**Półreński**, ego, lm. e *połowa reńskiego, pół guldena, korona:* Wszędzie taniej... Półreńskiego niechże będzie. Fred. A. < Pół + Reński >

**Półrękawek**, wka, lm. wki *mały rękawek, zarękawek, krótki rękawek* (pod peleryną np.). Troc. < Pół + Rękawek >

**Półrocze**, a, lm. a, [**Półroczek**] *połowa roku, sześciomiesięczny przeciąg czasu; pora trwająca przez 6 miesięcy; semestr:* Zeszło całe P. na ustawicznych utarczkach. Nar. Dalej półrocza nie miał tam bawić. Paszk. Przed półroczem. Star. P. letnie, zimowe. < Pół + *Rocze, od Rok >

[**Półroczek**, czka, lm. czki] p. **Półrocze.** < Pół + Roczek >

**Półroczniak**, a, lm. i *istota mająca pół roku:* Pieściła swego półroczniaka. Ubiliśmy dwa szaraki i lisa półroczniaka, wykurzonego z jamy. Kaczk. < Od Półroczny >

**Półrocznie** przys. od **Półroczny**, *co pół roku, za każde pół roku osobno, od każdego półrocza:* Płacić P.

**Półroczny** *pół roku istniejący, w ciągu półrocza trwający, co 6 miesięcy ponawiający ś., z półrocza pochodzący:* Przyrost, kontrakt P. Sprawozdanie półroczne. < Pół + Roczny >

× **Półrodzic**, a, lm. e l. *ojczym:* Półrodzice = *ojczym z macochą.* L. **2.** *ojciec przybrany, opiekun, zastępca ojca:* Półrodzice = *przybrani rodzice.* < Pół + Rodzic >

† **Półrodzony** p. **Przyrodni:** Kiedy ani braci, ani sióstr rodzonych a. półrodzonych niemasz, tam biorą wszyscy, którzy są w równym stopniu, jednako. Sz. < Pół + Rodzony >

[**Półrolek**, lka, lm. lki] p. **Półrolka.** < Pół + *Rolek, od Rola >

[**Półrolka**, i, lm. i, **Półrolek**] *połowa roli, półłanek.* < Pół + Rolka >

**Półrolnictwo**, a, blm. p. **Półkmiectwo.** L. < Pół + Rolnictwo >

**Półrolnik**, a, lm. cy p. **Połownik:** Półrolnicy czyli zagrodnicy gospodarstwo połowę mniejsze mają od kmieciów. Świt. < Pół + Rolnik >

**Półrondo**, a, blm. *rodzaj pisma, niezupełne rondo.* < Pół + Rondo >

**Półrosjanin**, a, lm. anie *w połowie Rosjanin, niezupełnie Rosjanin.* < Pół + Rosjanin >

**Półrosjanka**, i, lm. i forma ż. od **Półrosjanin.**

**Półrozkwitły**, **Półrozkwitnięty** *który rozkwitł w połowie, niezupełnie.* < Pół + Rozkwitły >

**Półrozkwitnięty** p. **Półrozkwitły:** Coś z półrozkwitniętego kwiatka, który ś. tajemnie domyślać każe. Jeż. < Pół + Rozkwitnięty >

**Półrozmarzenie**, a, blm. *rozmarzenie połowiczne:* Stan półświadomości i półrozmarzenia. Jun. < Pół + Rozmarzenie >

**Półrozum**, u, lm. y *niezupełny rozum:* Te dowcipne półrozumy, kłęby fałszu, gniazda dumy. Fred. A. < Pół + Rozum >

**Półrubaszny** *w połowie rubaszny, niezupełnie ru-*

*baszny:* Układ staruszki P., półzalotny. Orzesz. <Pół + Rubaszny>

**Półrubel, bla,** lm. **ble** *połowa rubla.* Zdr. **Półrubelek.** <Pół + Rubel>

**Półrubelek, lka,** lm. **lki** p. **Półrubel:** Szlachetne dusze, które proszą o składkę, przyjmie z urąganiem lub da wytartego zupełnie półrubelka. Korz.

**Półrublowy** przym. od **Półrubel.**

**Półrublówka, i,** lm. **i** *moneta półrublowa.* <Pół + *Rublówka, od Rubel>

**Półruina, y,** lm. **y** *ruina w połowie, prawie ruina:* Budowa błyszczała tylko zdaleka; zblizka zdradzał ś. stan jej półruiny połatanym białemi gontami dachem. Krasz. <Pół + Ruina>

**Półrumieniec, ńca,** lm. **ńce** *słaby, niewyraźny rumieniec:* Ten wid... dziwny ci na twarz rzuca P. Słow. <Pół + Rumieniec>

**[Półryba, y,** lm. **y]** *płaska ryba, pływająca bokiem; płaszcz, płaszczka:* Flondry i podobne im ryby na Ukrainie zowią półrybami. Kluk. <Pół + Ryba>

**Półrycerski** *w połowie rycerski, prawie rycerski.* <Pół + Rycerski>

**Półrycersko** przys. od **Półrycerski:** Młody mężczyzna, z wąsem i brodą, P. ubrany. Krasz.

**Półrymowy** *w połowie do rymu, w połowie rymowany:* Srokosz odmawiał półrymową perorę. Skarb. <Pół + Rymowy>

**Półrzadki** *w połowie rzadki, nieco rzadki, na pół rozrzedzony, rzadkawy:* Rozczyn P. <Pół + Rzadki>

**Półrzadko** przys. od **Półrzadki.**

**Półrząd, ędu,** lm. **ędy** *połowa rzędu:* Półrzędy zadnie obróciły ś. w lewo. Górs. <Pół + Rząd>

**†Półrząpeski, sk,** blp., **†Półzumpeski, †Półząpeza** gór. *mniejsze grace do płóczki, łopatki i grace do szlamów w kopalni.* Łab. <?>

**†Półrzeczy, y,** lm. **y** *fraszka, bagatela, głupstwo, byle co, lada co, kpiny:* Albo ś. to komu P. zda, tak ciężki i niesłychany ciężar konfederacki? Falib. To nie półrzeczy w tak wolnym królestwie długo bez króla być. Biel. M. Nie P. jest mieć dobrą sławę. Mącz. Człowieka zgubić nie P. Kn. *(= nie żarty).* Nie półrzeczyś filozof. Smotr. *(= nie lada, nie na żarty).* <Pół + Rzeczy, od Rzecz>

**[Półrzyć, i,** lm. **e]** p. **Półdupek.** <Pół + Rzyć>

**[Półrzyt, u,** lm. **y]** p. **Półdupek.** <Pół + RZYT>

**[Półrzyta, y,** lm. **y]** p. **Półdupek:** Obie półrzyty. <Pół + *Rzyta, RZYT>

**[Półrzytek, tka,** lm. **tki]** p. **Półdupek:** Bańki na półrzytkach stawić. Spicz. <Pół + *Rzytek, od Rzyć>

× **Półsajka, i,** lm. **i** *pewien rodzaj tkaniny* (p. Saja). <Pół + *Sajka, od Saja>

× **Półsalopek, pka,** lm. **pki** I. *lekka, krótka salopka.* Goł. Wychodzi dama w białym półsalopku, w kapeluszu ryżowym. And. 2. [P.] p. **Półszubek.** <Pół + *Salopek, od Salopa>

**Półsamogłoska, i,** lm. **i** gram. *w połowie samogłoska, spółgłoska zbliżająca ś. własnościami do samogłoski (jak r, l).* <Pół + Samogłoska>

**Półsardonicznie** przys. od **Półsardoniczny.**

**Półsardoniczny** *na wpół sardoniczny:* Opromieniał usta uśmiechem półsardonicznym. Jeż. <Pół + Sardoniczny>

**Półsąg, u,** lm. **i** p. **Półsążeń.**

**Półsążek, żka,** lm. **żki** p. **Półsążeń.** <Od Półsąg>

**Półsążeń, żnia,** lm. **żnie, Półsiąg, Półsąg, Półsążek** *pół sążnia sześciennego, miara objętości równa 3 sążniom wysokości, 3 długości, $1^1/_2$ sążnia szerokości:* P. drzewa. <Pół + Sążeń>

**Półsążniowy** przym. od **Półsążeń.**

**Półsekcja, i,** lm. **e** *połowa sekcji:* Oddział, maszerujący półsekcjami, szedł krokiem regulaminowym. Jeż. <Pół + Sekcja>

**Półsen, snu,** lm. **sny** *sen połowiczny, niby sen, drzemka, rozmarzenie:* Życie upływało w półśnie rozkosznym. Krasz. W półśnie — myśląca może o kochanku. Słow. W marzeniach półsnu, półjawy czynił nowe rachuby na przyszłość. Krasz. Czasem mignęło przed nim w półśnie, w półjawie różowe oblicze Basi. Sienk. W półśnie, w półodrętwieniu nie podnosił głowy. Sienk. Znajdował upodobanie w odrętwiałości półsnu, półistnienia. Zdziech. <Pół + Sen>

**Półsennie** przys. od **Półsenny:** P. ciągnął głosem. Uj.

**Półsenność, i,** blm. rz. od **Półsenny:** Czasem godzinami całemi przebywał w stanie półsenności. Kow. Rozbudzić z półsenności. Kow.

**Półsenny** *w połowie senny, drzemiący, rozmarzony:* Rajskie marzenia półsenne. Berw. Wplata w swoją półsenną rozmowę nowe swe dzieje. Uj. Począł drzemać... dumał P., sam pono nie wiedząc o czym. Krasz. Wpadła w półsenne odurzenie. Bal. Niech o młodości pomarzę P. Słow. <Pół + Senny>

**Półserjo** przys. *na wpół serjo:* Rzekł półżartobliwie, P. Bał. <Pół + Serjo>

**Półsetek, tka,** lm. **tki** I. a. **Półsetka, Półsetnia** *połowa setki, 50 sztuk, osób:* Kup P. śpilek. Troc. P. cygar. 2. [P., **Pusetek**] *miara płótna:* P. płótna ma w sobie arszynów 40, a. 50 łokci. Troc. P. płótna ma arszynów 40. Sol. Na płótno lniane cienkie wchodzi w P. sztuk 8, sztuka po łokci 12. Przędz. Nim wybielone płótno zwinięte będzie na P., krochmalem przyprawione być powinno. Przędz. Za tę sztukę wziął P. płótna i to piętnastkę. Krasz. W środku dwuch złożonych na krzyż półsetków pięknego krajowego płótna, na bogatej poduszce leżało pańskie dziecię. And. Płótna konopnego 10 półsetków. T. K. <Pół + *Setek, od Setka>

**Półsetka, i,** lm. **i** p. **Półsetek:** Krótka wyprawa z półszwadronem ułanów i półsetką kozactwa. Spas. <Pół + Setka>

**Półsetnia, i,** lm. **e** p. **Półsetek:** Ostatni na czele półsetni wyniósł ś. do wioseczki Świtockich. Rol. <Pół + Setnia>

**Półsferycznie** przys. od **Półsferyczny.**

**Półsferyczny** przym. od **Półsferze,** *półkulisty.* <Pół + Sferyczny>

**Półsferze, a.** lm. **a** p. **Półkula:** Ekwator świat dzieli na dwie równe części, z których ś. jedna zowie półsferzem północnym, druga półsferzem południowym. Wyrw. Niebo wydaje ś. żłobkowate nakształt półsferza, w którego środku jest patrzący. Boh. <Pół + *Sferze, od Sfera>

**Półsiąg, a,** lm. **i** p. **Półsążeń:** P. drzewa. Zdr. **[Półsiążek, Pusiążek].** <Z Półsąg, przez sld. do Sięgać>

**[Półsiążek, żka,** lm. **żki]** p. **Półsiąg:** P. drzewa.

**[Półsiedlak, a,** lm. **i]** *kmieć mający o połowę mniej gruntu, niż siedlak.* <Pół + Siedlak>

**Półsiedzenie, a,** blm., czynność cz. **Półsiedzieć.**

**Półsierota, y,** lm. **y** *dziecię, które straciło ojca a. matkę.* <Pół + Sierota>

**Półsiostra**, y, lm. y 1. [P.] *siostra przyrodnia*: Pasierbica a półsiostra. Sz. Półbracia, półsiostrami zową braci od jednej matki od innego ojca. Tyt. pr. sąd. Jeśliby twoja matka umarła, a ociec drugą żonę pojął i miał z nią dzieci, tedy one dzieci nie będą z tobą w jednym stopniu, ale tylko półbracią a półsiostrami. Sz. 2. [P.] p. **Posiostra**. 3. *młodsza zakonnica*: Po folwarkach i szpitalach krzyżackich pełno było tak zwanych półsiostr zakonnych, w białych habitach, z półkrzyżem na ramieniu. Krasz. < Pół + Siostra >

**Półsiódma**, liczeb. *sześć i pół*: P. łokcia. < Pół + *Siodma, od *Siódm = Siedmy >

**Półsiódmej**, nieod. *sześć i pół*: P. stopy.

**Półskórek, rka**, blm. intr. *skóra na grzbiecie i rogach w oprawie książki, oprawnej w papier lub płótno*: Oprawić książkę w P.

**Półskórny** p. **Półbłonisty**. < Pół + Skórny >

[**Półskorznia, i, lm. e**] *półbucik, trzewik z cholewką*. < Pół + Skorznia >

[**Półskrzyneczek, czka, lm. czki**] p. **Półskrzynek**.

[**Półskrzynek, nka, lm. nki, Póskrzynek, Pókrzynek, Póswskrzynek, Półskrzynka, Półskrzynówek**] *szuflada, przegródka, skrzyneczka wewnątrz skrzyni u góry do jej boku przytwierdzona*: Wyjęła z półskrzynka węzełek z pieniędzmi. Kon. Zdr. [**Półskrzyneczek, Puskrzyneczek, Półskrzyneniek**]. < Pół + Skrzynek, od Skrzynia >

[**Półskrzyneniek, ńka, lm. ńki**] p. **Półskrzynek**.

[**Półskrzynka, i, lm. i**] p. **Półskrzynek**. < Pół + Skrzynka >

[**Półskrzynówek, wka, lm. wki**] p. **Półskrzynka**.

**Półsława, y**, blm. *sława połowiczna*: Pisma te wynoszą na półki niedostępne czytelnikom, jaką taką opromienione półsławą. Krasz. < Pół + Sława >

**Półsłoneczność, i** blm. *niezupełna jasność słoneczna, brzask*: Czy taka jaka P. w tych mgłach? Słow. < Pół + Słoneczność >

**Półsłówko, a**, lm. a *najmniejsze, niewyraźne słówko, powiedziane półgębkiem*: Nie miałem od niego ani półsłówka, bądź napisanego, bądź przekazanego. Jeż. Ani półsłówka — *ani słówka, ani westchnienia, ani pisnąć, ani pary z ust, milczeć, nie odzywać ś.*: Półsłówka nie pisnął. Nie odezwał ś. ani półsłówkiem. Nie mów ty mi w swych listach o niej z przekąsem, ani odzywaj ś. mi półsłówkami. Sienk. < Pół + Słówko >

**Półsłówkować, uje, ował** *mówić półsłówkami, dawać znać oderwanemi półsłówkami*. < Od Półsłówko >

**Półsłówkowanie, a**, blm., czynność cz. **Półsłówkować**: Zręczne P.

**Półsłup, a**, lm. y bud. p. **Półsłupie**. < Pół + Słup >

**Półsłupie, a, lm. a, Półsłup, Półkolumna** bud. *słup mający swoją część w murze, pilastr*: Dwa półsłupia przytykające do występu ścian. Wor. < Pół + *Słupie, od Słup >

**Półsmętnie** przys. od **Półsmętny**.

**Półsmętny** *na wpół smętny, nieco smętny*: Z ust jej, zdawało ś., że zbiegł ś. na wieki półtiglarny, P. uśmiech ironiczny. Orzesz. < Pół + Smętny >

**Półsmok, a**, lm. i *połowa smoka*: Ów półgryf, P., ów smok skrzydlaty z ręcznej księżycej Pogoni na pierzeniach Jagiełły znajomy. Bobrow. < Pół + Smok >

[**Półsolarek, rka, lm. rki**] p. **Półsolówka**.

**Półsolówka, i, lm. i, [Półsolarek]** *półbeczułka na sól*. < Pół + Solówka >

**Półsopran, u**, lm. y muz. *głos ludzki środkujący między altem a sopranem, mezzo-sopran*. < Pół + Sopran >

**Półsopranowy** przym. od **Półsopran**.

[**Półsorok, a, lm. i**] *dwadzieścia sztuk*: Skórki, powiązane półsorokami i sorokami, szły do skarbu na podatki i odzież dworu. Krasz. < Pół + Sorok >

[**Półsostra, y, lm. y**] p. **Posiostra**.

**Półspalony** *w połowie spalony, zwęglony; przypalony* 1. < Pół + Spalony >

**Półspust, u, lm. y, Półspuszcz, Półdrapak**, bud. *żelazko z ostrzem łukowym*. < Pół + Spust >

**Półspuszcz, a, lm. e** p. **Półspust**. < Pół + *Spuszcz, od S + Puszcz, PUST >

**Półsrebrny?**: P. basza amerykański przyjechał w zaloty. Fred. A. < Pół + Srebrny >

**Półsrogi** *na wpół srogi*: Oczy jego półbadawczym, półsrogim wejrzeniem ogarnęły wysuwającą ś. z mrocznego kąta dziewczynę. Orzesz. < Pół + Srogi >

**Półsrogo** przys. od **Półsrogi**.

**Półstacja, i, lm. e** *stacja pomniejsza*: Przejazd pomiędzy stacją Warszawa a stacjami, półstacjami i przystankami. < Pół + Stacja >

[**Półstaje, a, lm. a, Pustaje, Półstajek**] *połowa staja, miara długości = 10 prętom*. P. = *sto stóp kwadratowych ziemi*. Bobr. < Pół + Staje >

[**Półstajek, jka, lm. jki**] p. **Półstaje**. < Pół + *Stajek, od Staje >

**Półstopa, y, lm. y** *połowa stopy, ćwierć łokcia, 6 cali*. < Pół + Stopa >

**Półstopień, pnia, lm. pnie** *połowa stopnia*: Stopnie i półstopnie termometru. < Pół + Stopień >

**Półstopniowy** przym. od **Półstopień**: Podziałka półstopniowa.

**Półstopny** p. **Półstopowy**. < Od Półstopa >

**Półstopowy, Półstopny** przym. od **Półstopa**, *na pół stopy szeroki, długi, wysoki, głęboki*. < Od Półstopa >

**Półstoże, a, lm. a** *połowa stogu, mały stóg*: P. siana. Kon. < Pół + *Stoże, od Stóg >

**Półstrojny** *na wpół strojny*: Korale nadawały ś. do ubrania półstrojnego, półpowszedniego. Jeż. < Pół + Strojny >

**Półstrzelenie, a, lm. a** *odległość na pół strzału*: Jeźdźcowi, dopiero gdy ś. na P. z łuku przysunął, można było ś. lepiej przypatrzyć. Krasz. < Pół + Strzelenie >

**Półstulecie, a, lm. a** *połowa stulecia, półwiek, 50 lat*. < Pół + Stulecie >

**Półsukienko, a, lm. a** p. **Półsukno**. < Pół + Sukienko >

**Półsukienkowy** przym. od **Półsukienko**: Darowałem mu dla żony szalik P. Rzew.

**Półsukno, a, lm. a, Półsukienko** *gatunek lekkiego sukna, kazimirek*. < Pół + Sukno >

**Półsutanna, y, lm. y, [Półsutannik]** *rodzaj sutanny niezupełnej, bez rękawów, mającej przód jedwabny, tył zaś z podszewki*: Z pod półsutanny wyglądało obcisłe ubranie i buty śpiczaste z ostrogami. Krasz. < Pół + Sutanna >

[**Półsutannik, a, lm. i**] p. **Półsutanna**. < Pół + *Sutannik, od Sutanna >

**Półswobodnie** przys. od **Półswobodny**.

**Półswobodny** *na wpół swobodny, prawie swobodny*: Czy nie chce wrócić do tych samych chłopów, których pan Winawer uważał za półswobodnych? Bałc. < Pół + Swobodny >

**Półswojski** *na wpół swojski; w połowie oswojony.* < Pół + Swojski >

**Półsyty** *w połowie syty, na pół nasycony, prawie najedzony.* L. < Pół + Syty >

**Półszaleniec, ńca,** lm. **ńcy** *na wpół szaleniec, prawie szaleniec:* Wydawał ś. czymś wyjątkowym i ledwie nie półszaleńcem. Krasz. < Od Półszalony >

**Półszalony** *na wpół szalony:* W tym rwaniu namówiony był od moich adwersarzów Emanuel Wisłouch, człek P. Mat. < Pół + Szalony >

† **Półszarłacie, a,** lm. **a** p. **Półszkarłat:** Sukna, szkarłaty, granaty, półgranacia, półszarłacia. Vol. < Pół + * Szarłacie, od Szarłat >

† **Półszarłatny** przym. od **Półszarłacie,** *półszkarłatny:* Delja czerwona półszarłatna z krótkiemi rękawami. Goł. < Pół + Szarłatny >

**Półszatański** *na wpół szatański, ledwie nie szatański:* Ten byłby mu godnie wtórował w jego półszatańskiej radości. Kaczk. < Pół + Szatański >

**Półszczęka, i,** lm. **i** *połowa szczęki:* Zbrojni w półszczęki końskie, wpuszczane w młode dębczaki i umocnione powrózkiem. Sienk. < Pół + Szczęka >

[**Półszczyt, u,** lm. **y**] *dach pochyły w jedną tylko stronę.* < Pół + Szczyt >

**Półszczytowy dach** p. **Dach.** < Od Półszczyt >

**Półszeląg, a,** lm. **i** *pół najmniejszego pieniążka* (moneta przypuszczalna), *złamany szeląg, złamany grosz:* Otóż nie dam mu i półszeląga. Boh. Zdr. **Półszelążek.** < Pół + Szeląg >

**Półszelążek, żka,** lm. **żki** p. **Półszeląg.**

**Półszelężne, go,** blm. *opłata, zapłata wynosząca pół szeląga:* Pensję podwyższono i P. zniesiono T. K. < Pół + Szelężne >

**Półszept, u,** lm. **y** *cichy szept, szmer, niby szept:* Jednym słowem, powiedzianym półszeptem, umiał wylękłych natchnąć otuchą i ufnością. Rol. Zalotne uśmiechy kobiet, ich białe ramiona, półszepty mężczyzn — wszystko to w takt piosenki. Zap. Słyszę wkoło półszepty miłości. Wysp < Pół + Szept >

**Półszkarłacie, a,** lm. **a** p. **Półszkarłat:** Półszkarłacia, półgranaty: te jednak materje... Goł. Półszkarłacia drożej nie mają przedawać łokieć nad złotych 7. Vol. < Pół + * Szkarłacie, od Szkarłat >

**Półszkarłat, u,** lm. **y,** × **Półszkarłacie,** † **Półszarłacie** *grube sukno czerwone.* < Pół + Szkarłat >

**Półszkarłatny** przym. od **Półszkarłat.**

† **Półszkuteczek, czka,** lm. **czki** p. **Półszkutek:** Gdy ś. żyta własnego dorobisz, spraw dubas albo P. Klon.

**Półszkutek, tka,** lm. **tki** *mała szkutka.* L. Zawiózł panek do Gdańska P. pszenicy, za to przywiózł bernsztejnu aż pół rękawicy. Prz. Zdr. † **Półszkuteczek.** < Pół + * Szkutek, od Szkuta >

† **Półszla, i,** lm. **e,** † **Puszlisko** *ubranie na konie:* Półszle, puszliska, nagłówki, cugle tak przedawać, jakośmy ustawili. Biel. M. < Pół + Szla >

**Półszlachcic, a,** lm. **e** a. **półszlachta** *niepełny szlachcic, szlachcic po ojcu a po matce tylko* < Pół + Szlachcic >

**Półszlachecki** przym. od **Półszlachcic:** Jest to nazwisko tak dobre, jak i inne wasze szlacheckie i półszlacheckie nazwiska. Korz. < Pół + Szlachecki >

**Półszlachetny** *na wpół szlachetny:* Metal, kamień P. < Pół + Szlachetny >

[**Półszlednik, a,** lm. **cy**] p. **Półśladnik.** < Pół + * Szlednik, od * Szledny, od Szlad >

**Półsznur, a,** lm. **y** mier. *łańcuch mierniczy, mający długości* $37\frac{1}{2}$ *łokci warszawskich.* < Pół + Sznur >

**Półszorek, rka,** część. w lm. **rki,** [**Puszorek, Pónsorek**] *uprząż na konie bez właściwego chomąta, które tu zastępują pasy:* Do wózków parokonnych półszorki. Kluk. < Pół + * Szorek, od Szor >

**Półszósta,** nieod. m. i ni. *pięć i pół:* P. łokcia. < Pół + * Szósta, od * Szóst = Szósty >

**Półszóstak, a,** lm. **i** *dawny pieniądz polski, 3 grosze, trzygroszówka, trojak.* < Pół + Szóstak >

**Półszóstaoktawowy** *mający półszóstej oktawy:* Portepjan P. < Półszósta + Oktawowy >

**Półszóstaprocentowy** *przynoszący a. kosztujący* $5\frac{1}{2}\%$: Wykup półszóstaprocentowych certyfikatów państwowych. < Półszósta + Procentowy >

**Półszóstej,** nieod. *ż. pięć i pół.* < Pół + Szóstej >

**Półszpieg, a,** lm. **i** *szpieg potrosze:* Półszpieg a półhandlarz niemiecki (Hengo), wstąpiwszy do domostwa Wisza, pokazywał na podziw wszystkim wyrobki z kruszcu. Tysz. < Pół + Szpieg >

× **Półsztuczek, czka,** lm. **czki** p. **Półsztuczka:** P. płótna. < Pół + * Sztuczek, od Sztuka >

**Półsztuczka, i,** lm. **i,** × **Półsztuczek** *pół sztuki towaru łokciowego:* 5 półsztuczek za $27\frac{1}{2}$ złotych kupiono. Goł. < Pół + Sztuczka >

[**Półsztwarta,** nieod.] p. **Półczwarta.** < Z Półczwarta >

[**Półszubek, bka,** lm. **bki**] **l. a.** [**Półsalopek**] *zarzucony ubiór mieszczanek, okrycie futerkiem podbite i obramowane, bez rękawów lub ze ślepemi rękawami. 2. tolub mniejszy bez kołnierza:* Piechota łanowa lwowska i powiatu Żydaczewskiego w półszubkach błękitnych. Sienk. < Pół + * Szubek, od Szuba >

**Półszwadron, u,** lm. **y** *oddział wojska złożony z połowy szwadronu:* Krótka wyprawa z półszwadronem ułanów i półsetką kozaków. Spas. Po nabożeństwie pułk przepuszczono półszwadronami. < Pół + Szwadron >

**Półszyderczy, Półszyderski** *na wpół szyderczy, prawie szyderczy:* Przez usta dyplomaty przesunął ś. uśmiech P., półpogardliwy. Jeż. < Pół + Szyderczy >

**Półszyderski** p. **Półszyderczy:** Niezrozumiałą piosnkę nucił półszyderskim głosem. Krasz. < Pół + Szyderski >

**Półszyja, i,** lm. **e** woj. *część boku wewnętrznego w bastjonie, znajdująca ś. od kąta ramiennego aż do węgielnej bastjonu* St. wil. < Pół + Szyja >

**Półszyjek, jka,** lm. **jki** woj. **w narożniku,** *przedłużenie zasłony aż do promienia, czyli połowa wchodu do narożnika.* St. wil. < Pół + * Szyjek, od Szyja >

**Półściance, a,** lm. **a** *połowa ściany:* Gzyms tego półściania zapełniają popiersia. Wor. < Pół + * Ściance, od Ściana >

**Półścienny** min. p. **Połówkowy.** < Pół + Ścienny >

**Półściegaczowy** p. **Półścięgnisty.** < Pół + Ściegaczowy >

**Półścięgnisty,** < **Półściegaczowy,** × **Półścięgnowy** anat.: Mięsień P., † **półżylisty,** † **mysz-**

k a półrylista, Krup. (musculus semitendinosus) < Pół + Ścięgnisty >

**Półścięgnowy** p. **Półścięgnisty**. < Pół + Ścięgnowy >

**Półścisły** staw, ✕ połączenie współściste (amphiarthrosis). < Pół + Ścisły >

[**Półśladnik, a,** lm. **cy**] p. **Półślednik**. < Pół + *Śladnik, od *Śladny, od Ślad >

[**Półślednik, a,** lm. **cy, Półśladnik, Poślednik, Polszlednik, Puślednik**] *rolnik uprawiający pół śladu, ławy, roli, półkmieć; robak mający gospodarstwo złożone z 40—60 morgów.* < Pół + *Ślednik, od *Śledny, od Ślad >

**Półślepy** *na wpół ślepy:* Żwawo w świat ś. poniósł z przekrzywioną, półślepą swą głową. Orzesz. < Pół + Ślepy >

✕ **Półślusarnal, a,** lm **e** *gwoździ na ćwierć cala długi, na linję szeroki, na ćwierć linji gruby,* **gwóźdź półzamkowy**. < Pół + *Ślusarnal, od Nm. Schlosser + Nagel >

**Półśmierć, i,** blm. *na wpół śmierć:* A życie półśmiercią, a dom ten półgrobem. Szaj. O! błogosławię za chwilę wytchnienia, za te półśmierci, za te półistnienia. Kon. < Pół + Śmierć >

**Półśpiąco** przys. od **Półśpiący**.

**Półśpiący** *w połowie śpiący, półsenny, drzemiący.* < Pół + Śpiący, od Spać >

**Półśpiewany** *w połowie śpiewany:* Starucha półśpiewanym mówić poczęła sposobem. Jeż. < Pół + Śpiewany >

**Półśrednica, y,** lm. **e** *połowa średnicy, promień,* **półpoprzeczna, półpoprzecznik**. < Pół + Średnica >

**Półśredniowieczny** *na wpół średniowieczny:* Były one (zasady) tylko strojną szatą półśredniowieczną. Szuj. < Pół + Średniowieczny >

**Półśrodek, dka,** lm. **dki** *środek połowiczny, niezupełny, nie radykalny, nie stanowczy, niedostateczny; środek ubocznie tylko działający:* Używać półśrodków. Wy, półśrodków sztucznych pany, co kładziecie żar na rany, a gdy jęknie wam męczennik, kłamcy wieczni z prawem waszym. Krasiń. < Pół + Środek >

**Półśrodkowy** przym. od **Półśrodek**, *do półśrodka ograniczający ś.*

**Półświadomie** przys. od **Półświadomy**: Spogląda w okno i P. formułuje sąd. Prus.

**Półświadomość, i,** blm. rz. od **Półświadomy**: Prawdziwy poeta dusz, skupionych w półświadomości, odgaduje ich bezwiedne pragnienia, aspiracje. Bog. W. Stan półświadomości i półrozmarzenia. Jun.

**Półświat, a,** lm. **y** *połowa świata; świat pozorny, niby świat:* Ozdoba starego półświata! Fred. A. Teraźniejszy świat prawdziwy stara ś. być podobnym do półświata. Krasz. < Pół + Świat >

**Półświatek, tka,** blm. *sfera, w której obracają się osoby lekkiego prowadzenia ś., pozując na dobre towarzystwo:* Dama z półświatka. Spędził te lata swego życia w wielkim świecie paryskim, schodząc od niego do półświatka. Górs. K. M. < Pół + Światek >

**Półświatkowy** przym. od **Półświatek**: Uwydatnił te autor najgorsze tylko strony: życie kawiarniane i półświatkowe. Chm.

**Półświatło, a,** lm. **a** *światło przyćmione, półmrok, półcień, blada jasność:* Widziałem te rajskie półświatła, półcienie. Mick. Pokój, o ile w tym półświetle można było dojrzeć, miał piękne obicie koloru pompadur. Rog. W półświetle wielka jego postać jeszcze większą być zdawała Krech. Dla niej trzeba było półświatel. Orzesz. < Pół + Światło >

**Półświatówka, i,** lm. **i** *kobieta z półświatka, dama z półświatka:* Mężczyźni, znając jej wartość, traktują ją jako półświatówkę. Trep. < Od * Półświatowy, od Półświat, w znaczeniu Półświatka >

**Półświątecznie** przys. od **Półświąteczny**.

**Półświąteczny** *w połowie świąteczny:* Dziś była to właśnie sobota, dzień P. dla ludzi pracujących ciężko. Morz. < Pół + Świąteczny >

**Półświecki** *w połowie świecki:* Z syna jej zrobili potworę, półklechę, półświeckiego. Krasz. < Pół + Świecki >

**Półświęty** *w połowie święty:* Osobliwie sąsiadki mają ją za półświętą. Kaczk. < Pół + Święty >

**Półświt, u,** blm. *świt niezupełny, przedświt:* W półświcie, półmroku porannym brzmiały te głosy tajemniczo i uroczyście. Sienk. Gwiazdy pobladły; z mgły i szarych barw półświtu kształty zaczęły występować coraz wyraźniej. Sienk. < Pół + Świt >

✕ **Półtabin, u,** lm. **y, Półtabint** *tkanina dawniej używana w Polsce.*

**Półtabint, u,** lm. **y** p. **Półtabin**.

**Półtalar, a,** lm. **y** I. *moneta wartości połowy talara.* 2. [P.] *45 groszy polskich.* Zdr. **Półtalarek**. < Pół + Talar >

**Półtalarek, rka,** lm. **rki** p. **Półtalar**: Pożyczyłem w talarach bitych, półtalarkach i ćwiartkach starej monety. Mat.

**Półtarciczny** p. **Półdeskal**. < Pół + Tarciczny >

**Półtatarski** *w połowie tatarski:* Była to tylko złudna ogłada na surowym barbarzyńskim, półtatarskim podkładzie. Spas. < Pół + Tatarski >

**Półtercjana, y,** blm. p. **Półtrzeciaozka**. Troc. < Pół + Tercjana >

✕ **Półtęcze, a,** lm. **a** *połowa tęczy;* przen. *półluk, półkole:* P. księżyca Słow. < Pół + *Tęcze, od Tęcza >

**Półtęgopokrywe** owady zool. (hemiptera): U niektórych owadów, jak u półtęgopokrywych czyli pluskwiaków... < Pół + Tęgopokrywy >

**Półtęsknie** przys. od **Półtęskny**.

**Półtęskny** *w połowie tęskny:* Skończył ś. kontredans, zaszumiał lekki, P. walc. Orzesz. < Pół + Tęskny >

**Półtlenek, nku,** lm. **nki** *połączenie chemiczne, w którym tlen występuje jako połowa.* < Pół + Tlenek >

**Półtłusty** I. *wpół tłusty, średnio tłusty, niezbyt chudy:* Ser. P. 2. druk.: Pismo półtłuste = *czcionki grubsze nieco od zwykłego tekstu.* < Pół + Tłusty >

[**Półtołubek, bka,** lm. **bki**] *półkożuszek:* Kupowanie tołubów i półtołubów sprowadzanych z Rosji. < Pół + Tołubek >

**Półton, u,** lm. **y** *ton połowiczny, ton pośredni między dwoma tonami sąsiedniemi w gamie:* W muzyce półtonów czyli semitonów jest pięć: cis dis, fis, gis, be. Mag. Ucho Zosi rozróżnia śród tysiąca gwarów akord muszek i P. fałszywy komarów. Mick. Dla niej trzeba było półtonów, półbarw Orzesz. < Pół + Ton >

**Półtora** m. i ni., [**Putora, Półdruga**] *jeden i pół:* P. roku. P. funta, garnca. Kn. P. kieliszka. Troc. P. dnia, lata. Troc. †P. tysięcy. Troc. Niektórzy z rycerstwa naszego... w półtoru mil tylko stanowiska mieli. P. Koch. †Straż szła

z półtorem set koni. Rząd bywał tak sobie od **półtora** nieszczęścia. Łoź. *(= od siedmiu boleści).* Skrzywił ś., wygląda jak P. nieszczęścia. [Nie upłynął rok, półtory, już żołnierze jadą z wojny. Z półtorę wucha]. < Pół + *(W)tora, od *Wtor = Wtóry >

**Półtoracalowy, Półtorocalowy** *mający półtora cala jednego z wymiarów:* Żąda nieodwłócznego przystawienia tarcic półtoracalowych. T. K. < Półtora + Calowy >

× **Półtoracznie** przys. od **Półtoraczny:** Pomnożył majątek P. *(= półtora raza).*

[**Półtoracznik, a,** lm. **i**] *wóz półtora raza szerszy, niż zwykle, wóz o półtoracznej kolei.* < Od Półtoraczny >

**Półtoraczny** l. a. × **Półtorny,** × **Półdwójny** *jedno i pół zawierający:* Wóz P. *(= półtoracznik).* P. pojazd, którego kolej półtoraczna. L. Półtoraczna linka ma po 12 nitek w każdym żebrze. Jak. J. 2. patol.: Zimnica półtoraczna (febris hemitertiana). < Od Półtorak >

**Półtoraćwierciowy, Półtoroćwierciowy,** × **Półtoroćwiercienny** *półtorej ćwierci zawierający.* Wor.

**Półtoradniowy, Półtorodniowy** *półtora dnia mający, trwający:* Po półtoradniowym pobycie w Antoninie przybyłem do stolicy Parany. Chełm. < Półtora + Dniowy >

**Półtoradrótowy, Półtoradrutowy, Półtorodrótowy, Półtorodrutowy** *na półtora druta robiony, półtoronitny:* Aksamit P.

**Półtoradrutowy** p. **Półtoradrótowy.**

**Półtorafuntowy, Półtorofuntowy** *ważący półtora funta.* < Półtora + Funtowy >

**Półtoragodzinny, Półtorogodzinny** *półtorej godziny trwający:* Trochę był leniwy do nudzenia ś. półtoragodzinnym wykładem. And. < Półtora + Godzinny >

**Półtoragroszowy, Półtorogroszowy** *kosztujący, wartości półtora grosza.* < Półtora + Groszowy >

**Półtorak, a,** lm. **i** l. *moneta wartości półtora grosza.* L. P., czeski grosz. Kn. P. polski = *12 groszom.* P. szląski = *orlik.* P. węgierski = *3 groszom.* 2. *gatunek tęgiego miodu pitnego* (por. Dwójniak). 3. [P.] = a) *wóz szeroki, silny:* Ujrzeli parę koni, za nią następną parę przy dyszlu, a w końcu drabiniasty P., otoczony przez kilku jeźdźców. Sienk. b) *duży garnek gliniany.* c) *kilkunastoskibowy zagon u drobnej szlachty.* d) *pole sześciomorgowe.* < Od Półtora >

[**Półtorakija, nieod.**] = *cepy.* < Półtora + Kija, od Kij >

**Półtorakufny, Półtorokufny** *zawierający półtorej kufy.* Bobr. < Półtora + Kufny >

**Półtorakwartowy, Półtorokwartowy** *zawierający w sobie półtorej kwarty.* < Półtora + Kwartowy >

**Półtoraletni, Półtoroletni** *półtora roku mający a trwający.* < Półtora + Letni >

**Półtoralokciowy, Półtorolokciowy** *mający półtora łokcia jakiego wymiaru:* Z półtoralokciowym wachlarzem w ręku. And. < Półtora + Łokciowy >

**Półtorametrowy, Półtorometrowy** *mający półtora metra jakiego wymiaru:* Warstwa czarnoziemna dochodzi tu miejscami do półtorametrowej głębokości. Cham. < Półtora + Metrowy >

**Półtoramiesięczny, Półtoromiesięczny** *trwający, żyjący półtora miesiąca.* Okres P. T. k. < Półtora + Miesięczny >

**Półtoramiljonowy, Półtoromiljonowy** *wynoszący półtora miljona, kosztujący półtora miljona:* Pożyczka półtoramiljonowa. Wyrobiła sobie wcześnie zapis blizko półtoramiljonowego majątku. Korz. < Półtora + Miljonowy >

**Półtoramilowy, Półtoromilowy** *półtorej mili długi, na półtorej mili rozległy.* < Półtora + Milowy >

**Półtoranitny, Półtoronitny** *środkujący między jednonitnym i dwunitnym, półtoradrutowy:* Aksamit P.

[**Półtoranoga, i,** lm. **i**] *człowiek chodzący o kuli.* < Półtora + Noga >

**Półtoraroczny, Półtororoczny** *półtora roku trwający, żyjący:* Po półtorarocznym rokoszowaniu nałożyła królowi szlachta warunek, że... Czerm. < Półtora + Roczny >

**Półtorasta, a,** blm., † **Półtorastakroć** *sto pięćdziesiąt.* < Półtora + Sta, od Sto >

† **Półtorastakroć** p. **Półtorasta:** P. tysięcy ordy... Dwak. < Półtorasta + Kroć >

**Półtorastopny** p. **Półtorastopowy.** < Półtora + Stopny >

**Półtorastopowy, Półtorostopowy, Półtorastopny, Półtorostopny** *mający półtorej stopy jakiego wymiaru.* Bobr. < Półtora + Stopowy >

**Półtoratlenek, nku,** lm. **nki, Półtorotlenek** *połączenie chemiczne, w którym tlenek występuje jako półtorej części.* < Półtora + Tlenek >

**Półtoratysiączny, Półtorotysięczny** *liczący półtora tysiąca:* Arcybiskup nad ludem półtoratysiącznym w powiecie znińskim ugodne sądownictwo uzyskiwał. Lel. < Półtora + Tysiączny >

**Półtorawieczny** p. **Półtorawiekowy.** < Półtora + Wieczny >

**Półtorawiekowy, Półtorowiekowy, Półtorawieczny, Półtorowieczny** *trwający półtora wieku:* P. węgrzyn zachęcał do spełnienia wiwatu. And. < Półtora + Wiekowy >

**Półtorazłotowy, Półtorozłotowy** *kosztujący a. wynoszący półtora złotego:* Najgorzej wychodził nieszczęśliwy giemejn z dwoma łokciami sukna na dalsze ubranie i lenungiem półtorazłotowym na 8 dni. Górs. < Półtora + Złotowy >

**Półtorej,** † **Półtory** nieod. *z jedna i pół:* Miasto długie na P. mili. Warg. P. godziny. Kn.

× **Półtorny** p. **Półtoraczny.** < Od Półtora >

× **Półtoro-** p. **Półtora-.**

**Półtorówka, i,** lm. **i** *deska półtora cala grubości mająca.* < Od Półtora >

† **Półtory** p. **Półtorej:** P. głowy. Urs. P. godziny. Troc. P. uncje. Troc. P. włóki. Troc. < Z Półtorej >

† **Półtownik, a,** lm. **cy** *przełożony nad połacią, częścią miasta* (szczeg. u kozaków): Miasto rozszykować trzeba na ćwierci, ćwierci na półtowniki, półtowniki na dziesiątki. Petr. Półtownikiem i dziesiątnikiem tylko ten ma być, który sam pod posłuszeństwem półtownika i dziesiątnika swego kozaczką służył. Petr. < Od *Półć, zam. Połać, POŁ-T >

† **Półtowy** *wieprzowy:* Mięso półtowe. Mięso półtowe w Turczech przez dni 24 wolno chrześcijanom kupować, bo Turcy mięsa swiniego nie jadają. Star. Teraz, że ob injuriam temporum wolnice z gminy, nic z nie dostaje z tego prowentu tych pana staroście; od mąk, gorzałek, półtowego mięsa biorą na stronę imci pana starosty targowe Wej < POŁ-T >

**Półtrefniś, a,** lm. **e** *trefniś w połowie:* P. Mag., korzystając ze swej roli, pozwalał sobie wiele. Krasz. < Pół + Trefniś >

**[Półtrojniak, a,** lm. i] *gatunek sita.* <Pół + Trojniak>

**Półtrumienka,** i, lm. i *spodnie połowa trumny, dzieło przeciwieństwo* Ciała biedaków wywożą na cmentarz w półtrumienkach. <Pół + Trumienka>

**Półtrup,** a, lm. y *człowiek na pół martwy.* Słow. <Pół + Trup>

**Półtrupi** przym. od **Półtrup:** Była to twarz już półtrupia, naznaczona błękitnemi plamami i sińcami. Siemk. <Od Półtrup>

**[Półtruteń, tnia,** lm. **tnie]:** Pszczoła zwyczajna, awansowana na matkę, czyli tak zwana trutawka, rodzi półtrutnie; pszczół zaś i trutni nie rodzi. <Pół + Truteń>

**Półtryumfalnie** przys. od **Półtryumfalny.**

**Półtryumfalny** *na wpół tryumfalny:* Cóż ty na to? — zawołała tonem półtryumfalnym Jeż. <Pół + Tryumfalny>

† **Półtrzeci** p. **Półtrzeciej:** P. stopy w głąb Troc. <Z Półtrzeciej>

**Półtrzecia-, Półtrzecio-** w wyrazach złożonych z przyrostkiem *dwa i pół zawierający, mający, np. Półtrzecialetni dwa i pół roku zawierający, mający.* <Pół + Trzecia, od † Trzeć = Trzeci>

**Półtrzecia** nieod. m. i ni., **[Półtrzecia]** *dwa i pół:* P. sążnia † P. tysięcy Troc. P. sta lat. L. <Pół + † Trzecia, od † Trzeć = Trzeci>

**Półtrzeciaczka,** i, lm. i. **Półtercjana** *żebra przynależące do półtrzecia dnia.* <Pół + Trzeciaczka>

**Półtrzeciaroczny, Półtrzecioroczny** *półtrzecia roku trwający, mający.* Miał okres i szczęścia, i sławy, i wziętości — kiedy książę Roman podczas tego półtrzecioroczego wojowania. Rol. <Półtrzecia + Roczny>

**Półtrzeciej.** † **Półtrzeci** z *dwie i pół:* P. stopy. Ks. <Pół + Trzeciej, od Trzecia>

† **Półtrzeciejnaście** nieod. z *dwa i pół:* Jasiek trzysta za Elżbiecina dwa P. grzywny i ona w jego zalecie ostała. BR. <Półtrzeciej + * Naście, zam. * Nasście, od Na + DZIESIĘĆ>

† **Półtrzecinnik,** a, lm. i *dziesiąta w naturze, stanowiąca trzecią część zasiągniętego żyta.* Mieszczanie zamiast dziesięciny obowiązali się wnosić w dzień św. Marcina, którzy sobie orzą i sieją, po półtrzecinniku żyta i półtrzecinniku owsa. Rol. <Od * Półtrzecinny, Pół + * Trzecinny, od Trzeci>

**Półtrzecio-** p. **Półtrzecia.** <Z Półtrzecia>

**Półtuzin, a,** lm. **y** *połowa tuzina, sześć sztuk, np. talarów.* <Pół + Tuzin>

**Półtwardy** *stwardniały, między twardym i miękkim.* Szczot.: Szczecina półtwarda. <Pół + Twardy>

**Półtygodniowy** *trwający, mający pół tygodnia:* Skuczas do lusterka, przerywając półtygodniowych, ale jeszcze białych kołnierzyków. Krasz. <Pół + Tygodniowy>

† **Półtynek, nka,** lm. **nki** *mały pulpit do robót ręcznych, tkań.*

**Półtyp, u,** lm. **y** *typ połowiczny.* <Pół + Typ>

**Półubrany** *w połowie ubrany, na wpół ubrany; w połowie bydła bydły.* L. <Pół + Ubrany>

**Półuczenie** przys. od **Półuczony.**

**Półuczoność, i,** blm. rz. od **Półuczony.**

**Półuczony** *niedość uczony, powierzchownie nauki posiadający.* P. ego, lm. i rz. człowiek półuczony, ćwierćuczek, niedouczek, półuczek. L. <Pół + Uczony>

**Półuczucie, a,** lm. a *uczucia połowiczne, niezupełne:* Tylko zmysły żyją pełnym życiem, a serce — na tylko P. G.dom. <Pół + Uczucie>

**Póługor, u,** lm. **y** *grunt, przeznaczony do ugorowania, a po żniwie na wiosnę pierwszy raz orany.* St. wil. <Pół + Ugor>

**[Półujka, i,** lm. **i]** *jedna z połówek głów kapuścianych do kwaszenia przeznaczonych.* <Z Połówka>

**Półumarły** *na pół umarły, prawie umarły, obumarły, półmartwy.* L. <Pół + Umarły>

**Półuncja, i,** lm. **e** *połowa uncji, łut, 4 drachmy.* <Pół + Uncja>

**Półupiór, ora,** lm. **ory** *upiór w połowie:* Myśli me półupiory, a jeszcze myśli. Słow. <Pół + Upiór>

**Półuradowanie, a,** blm. *w połowie uradowanie:* Krzyknęła starościanka głosem półprzerażenia i półuradowania. Jeż. <Poł + Uradowanie>

† **Półurcie, a,** lm. **a** *dawna moneta, połorta, piętak, grosz popiętny (osma część talara kolońskiego).* Kn. <Pół + * Ureie, z * Orcie, od Ort>

**Półuroczysty** *na wpół uroczysty:* Lil'a, symbol niewinności — podchwycił chłopiec tonem półuroczystym. Jeż. <Pół + Uroczysty>

**Półurzędowiec, wca,** lm. **wcy** *człowiek występujący półurzędowo.* <Od Półurzędowy>

**Półurzędownie** przys. od **Półurzędowny;** *półurzędowo:* P. zaprzeczono wiadomości o istnieniu takiego spisku.

**Półurzędowny** p. **Półurzędowy.**

**Półurzędowo** przys. od **Półurzędowy.**

**Półurzędowy, Półurzędowny** *niecałkowicie urzędowy, w części urzędowy, w części prywatny:* Przyjęcie półurzędowe. Dziennik, organ P. <Pół + Urzędowy>

**Półurzędówka,** i, lm. i *gazeta półurzędowa.* <Od Półurzędowy>

**Półustaw, u,** blm., **Pismo półustawne** *pismo cyrylickie środkujące między pismem odręcznym a tak zwanym ustawem, czyli pismem sztychowanym o literach prostopadłych:* Nowokanon, pisany półustawem na papierze z monasteru kruhowskiego, świadczy wyraźnie o epoce odrodzenia. Sok. <Pół + Ustaw>

**Półustawny:** Pismo półustawne p. **Półustaw:** Cerkiewne i cywilne pismo dzieli ś. na ustawne, półustawne i skoropiśne. Wiszn. <Pół + Ustawny>

**Półuśmiech, u,** lm. **y** *uśmiech połowiczny, nieuwyraźniony, niby uśmiech:* Miała na ustach P. dający do myślenia. Krasz. Zdr. **Półuśmieszek.** <Pół + Uśmiech>

**Półuśmiechnięty** *w połowie uśmiechnięty:* Twarz półuśmiechnięta. Prus. <Pół + Uśmiechnięty>

**Półuśmieszek, szku,** lm. **szki** p. **Półuśmiech:** Zapytała go ze smutnym półuśmieszkiem. Krasz. On mówi o pani z jakiemiś półuśmieszkami. Prus. Minka dobrotliwym półuśmieszkiem wiecznie okraszona. Jeż.

**Półuśpiony** *w połowie uśpiony, półśpiący, półsenny:* Na ten widok raz jeszcze otworzyłam półuśpione oczy. Orzesz. <Pół + Uśpiony, od Uśpić>

**Półuznanie, a,** blm. *niezupełne uznanie:* Jego wynalazki wojenne znajdowały P. Jeż. <Pół + Uznanie>

**Półwalcowato** przys. od **Półwalcowaty.**

**Półwalcowaty, Półwalcowy** *mający postać półwałka.* <Pół + Walcowaty>

**Półwalcowy** p. **Półwalcowaty:** Przekrój P. Bobr. <Pół + Walcowy>

**Półwalczyk, a,** lm. **i** p. **Półwalik:** P., obojczyk, wązka opaska jakiej powierzchni w ozdobach architektonicznych, wypukła w postać półwał-a. Jak. J. <Pół + Walczyk>

× **Półwale, a,** lm. **a** p. **Półwalec:** P., pół walca. Bobr. <Pół + * Wale, od Wał>

**Półwalec, lca,** lm. **lce,** × **Półwale** *połowa walca, półcylinder.* <Pół + Walec>

**Półwalik, a,** lm. **i. Obojczyk** bud. *członek kraju gymsowego w postaci ćwierci okręgu koła a. elipsy;* półwałczyk, ćwierć wałka, półkręże. <Pół + Walik>

**Półwarjat, a,** lm. **ci** *człowiek niezupełnie przy zdrowych zmysłach, narwaniec, fiksat, postrzelona pałka, kiepski warjat, bzik:* Ludzie patrzali na niego jak na półwarjata. Orzesz. <Pół + Warjat>

**Półwartościowy** *przedstawiający połowę wartości:* Chciałby płacić podatki i roboty złym i półwartościowym pieniądzem srebrnym. <Pół + Wartościowy>

**Półwcięty** cieś. *do połowy wcięty:* Złącze półwcięte. <Pół + Wcięty>

**Półwełna, y,** lm. **y** *tkanina z wełny na pół z bawełną, nieczysta wełna:* Do barwienia wełny, bawełny, jedwabiu, półwełny. <Pół + Wełna>

**Półwełniany** przym. od **Półwełna:** Tkanina półwełniana *(=półwełna).*

**Półwęgierka, i,** lm. **i** ogr. *gatunek śliwki.* <Pół + Węgierka>

**Półwiadro, a,** lm. **a** *połowa wiadra.* <Pół + Wiadro>

**Półwiadrowy** *mieszczący w sobie połowę wiadra:* Syfony piwa objętości półwiadrowej. <Od Półwiadro>

**Półwiara, y,** lm. **y** *wiara połowiczna, niezupełna:* Te same rozluźnione żądze..., te same półwiary i półbłyski rozumu. Krasiń. <Pół + Wiara>

× **Półwidztwo, a,** blm. okul. *widzenie połowicze, widzenie przez połowę,* × połowidztwo, × połuwidztwo. <Pół + * Widztwo, od Widzieć>

**Półwiecze, a,** lm. **a** p. **Półwiek.** <Pół + * Wiecze, od Wiek>

**Półwieczny, Półwiekowy** *pięćdziesięcioletni:* P. wszedł człek, twarzy poważnej, w ubraniu podróżnym. Mick. <Od Półwiek>

**Półwieczorny** 1. *blizki wieczora, ku wieczorowi idący, przedwieczorny, o zmierzchu przypadający:* O godzinie półwieczornej. P. Koch. Pora półwieczorna *(=szara godzina).* 2. *w połowie wieczora, wśród wieczora przypadający; wieczorny.* <Pół + Wieczorny>

**Półwiedza, y,** blm. *wiedza połowiczna, niezupełna, nauka powierzchowna.* <Pół + Wiedza>

**Półwiek, u,** lm. **i, Półwiecze** *połowa wieku, pięćdziesiąt lat, okres czasu pięćdziesięcioletni:* Stamtąd ja przed półwiekiem, gdym był młodym człowiekiem, Laszkę sobie przywiozłem za żonę. Mick. Polska od półwieku przedstawia widok z jednej strony.. Mick. Pod Karolem Radziwiłłem przed półwiekiem już służyłem Pol. <Pół + Wiek>

**Półwiekowy** p. **Półwieczny:** W uroczym blasku skarbów wołoskich znikały zmarszczki na półwiekowym obliczu Mohrlanek. Szaj. <Od Półwiek>

**Półwielki piec,** hut. *piec szybowy niższy od pieca wielkiego a służący do topienia rud łatwo topliwych.* Łab. <Pół + Wielki>

**Półwiersz, a,** lm. **e,** × **Półwiersze** *połowa wiersza.* Kn. <Pół + Wiersz>

× **Półwiersze, a,** lm. **a** p. **Półwiersz.** Sł. wil. <Pół + * Wiersze, od Wiersz>

**Półwięzienny** *na wpół więzienny:* Podczas okresu bohaterskiego w Grecji znajdujemy kobiety już w półwięziennym odosobnieniu. <Pół + Więzienny>

**Półwiorstowy** *mający pół wiorsty długości lub szerokości.* <Pół + Wiorstowy>

**Półwizjonarjusz, a,** lm. **e** *na wpół wizjonarjusz:* Takiemi półpoetami, półwizjonarjuszami byli Dante, Krasiński. Spas. <Pół + Wizjonarjusz>

**Półwłoch, a,** lm. **si** *Włoch w połowie.* <Pół + Włoch>

**Półwłoski** *w połowie włoski:* Pochodzenie półwłoskie. <Od Półwłoch>

**Półwłoszka, i,** lm. **i** forma ż. od **Półwłoch.**

**Półwłócz, a,** lm. **e** p. **Półwłócze:** Wziął P. gruntu — na tej ziemi pracował równo z owieczki swemi. Syrok.

**Półwłócze, a,** lm. **a. [Półwłók, Półwłóczek, [Powłóczek], Półwłócz** *połowa włóki (gruntu).* <Pół + * Włócze, od Włóka>

**Półwłóczek, czka,** lm. **czki** p. **Półwłók.** Troc. Bracia na półwłóczku siedzący dzielić ś. nie mają. Ek. Dziedzicowie gruntu naszego półwłóczka. Wej. Tak ś. przedstawia stosunek ludności kmiecej, na półwłóczkach siedzącej. Paw. <Od Półwłók>

**Półwłóczny** *pół włóki obejmujący:* Na półwłóczną połowę tej ilości. T. K. Od Półwłók>

**Półwłók, a,** lm. **i** p. **Półwłócze:** Cząstka ziemi, P., ćwierć, lub co chłop posiał, była niedzielna. Lel. <Pół + Włók, od Włóka>

**Półwolta, y,** lm. **y** koń. p. **Półósemka.** <Pół + Wolta>

**Półwozak, a,** lm. **i** *wózek ustroju Pullman'a; każdy z dwuch wózków, na których spoczywa pokrętnie ostoja długich wagonów kolejowych.* <Pół + Wozak>

**Półwozie, a,** lm. **a** l. *połowa wozu:* P. przednie. Troc *(=przód, przodek).* P. zadnie. Troc *(=zad, tył).* 2. *wózek o dwuch kołach, bida.* Goł. Trybarze przyjeżdżają do Krakowa półwoziami. 3. a. **Półwózek** kol. *wózek o dwuch kołach i dwuch dyszlach do przewozu pakunków od pociągu do miejsca odbioru i odwrotnie.* <Pół + * Wozie, od Wóz>

**Półwpust, u,** lm. **y** *wpust niezupełny, będący raczej złączem na zakładkę:* Podłoga ułożona na P. Wyciąć P. w desce. <Pół + Wpust>

**Półwrąg, ęgu,** lm. **ęgi** *krótsza wręga okrętowa, wychodząca ze stępki, lecz nie dosięgająca pokładu a burty statku.* <Pół + Wrąg>

**[Półwstężnik, a,** lm. **i]** *opaska z grubej tektury, kilkocalowej wysokości, na którą nawijają różnokolorowe wstążki.* <Pół + * Wstężnik, od * Wstęzny, od Wstęga>

**Półwyrostek, tka,** lm. **tki** *niedorostek, dzieciuch, młokos, smyk, podlotek.* <Pół + Wyrostek>

**Półwyrób, obu,** lm. **oby** hut. p. **Półprodukt.** <Pół + Wyrób>

**Półwysep, spu,** lm. **spy,** > **Półwyspa** *część lądu nie ze wszystkich stron oblana wodą:* P. Apeniński. <Pół + * Wysep, od Wyspa>

× **Półwyspa, y,** lm. **y** p. **Półwysep:** P., część ziemi ze trzech stron wodą oblana a czwartą z lądem stykająca > Wyrw. P. nazwana pospolicie Krymem. Nar. Nie trzeba było statkom czy-

[illegible] <Pół + Wyspa>

**Półwyspowato** przys. od **Półwyspowaty.**

**Półwyspowaty** *kształtem* [illegible] *przypominający półwysep*: Dwarsze P. jest z trzech stron otoczony brami, z czwartej zaś pozostaje do niego dostęp swobodny, torem nie przecięty. <Od Półwysep>

**Półwyścigowy** *w połowie zastosowany do wyścigów*: Kowal P. <Pół + Wyścigowy>

**Półwyznanie, a,** blm., *wyznanie niezupełne, po[illegible]*: W tym półwyznaniu, nakazanym przez ogólność, usprawiedliwiają s. skargi na nadużycia. <Pół + Wyznanie>

**Półwyzeł, zła,** lm **zły** *[illegible] szczerszej rasy*. <Pół + Wyżeł>

**Półzadowolony** *w połowie zadowolony*: Wargi Zent zagięły ś. w półpogardliwy, w P. uśmiech. Orzesz. <Pół + Zadowolony>

**Półzadrzemanie, a,** blm. p. **Półdrzemka:** Sie dział w półzadrzemaniu ustawicznym, kurząc fajkę lub nargilę. Jeż. <Pół + Zadrzemanie>

**Półzagadkowo** przys. od **Półzagadkowy.**

**Półzagadkowość, i,** blm rz. od **Półzagadkowy:** P. tonu stawiała tamę rozpytywaniu. Jeż.

**Półzagadkowy** *w połowie zagadkowy*: Zachodziły dodatą w tonie półzagadkowym przyczyny, przeszkody ważniejsze. Jeż. <Pół + Zagadkowy>

**Półzagasły** *w połowie zagasły*: A dzieci tuż przy ojca postępują boku, milczące, z piętnem żalu w półzagasłym oku. Kl. <Pół + Zagasły>

**Półzajączek, czka,** lm. **czki** myśl *dobrze jeż półdrugi zając, nabyły zającz[illegible]*: Pierwsze zające (maciorki) dobrze ś. utrzymały i są już [illegible] półzającz[illegible]. <Pół + Zającz[illegible]>

**Półzakonny** *w połowie zakonny*: Grajek przywdziany był w sukienkę półzakonną. Rol. Nie zważając na ich zakonne i półzakonne suknie, widział w nich tylko białogłowy. Krasz. <Pół + Zakonny>

**Półzalotnie** przys. od **Półzalotny.**

**Półzalotny** *w połowie zalotny*: Układ staruszki półrubaszny, P. Orzesz. <Pół + Zalotny>

**Półzamkowy** *[illegible] o połowę krótszy od zamkowego, gatunek ćwieka do przybijania zamków*. <Pół + Zamkowy>

**Półzapytanie, a,** lm. **a** *odezwanie ś. tonem w połowie pytającym*: Pójdziemy?—powtórzyła półzapytanie tonem, z akcentem takim, jakby zapytywała: dokąd i po co? Jeż. <Pół + Zapytanie>

[**Półzarębek, bka,** lm **bki**] *pole dwunastomorgowe*. <Pół + *Zarębek, Za + *Rębek, RĘB RĄB>

**Półzatopiony** *leżący częściowo nad, częściowo pod wodą: [illegible] część stawidła półzatopionego leży ponad wodą*. <Pół + Zatopiony, od Zatopić>

†**Półząpeza, y,** lm. **y** gór. p. **Półrząpeski.**

**Półzbawienie, a,** blm. *zbawienie niezupełne*: Doznałem, niestety, tylko półzbawienia. Mick. <Pół + Zbawienie>

**Półzbroja, i,** lm. **e** *zbroja połowiczna, niezupełna*: Pogromcy odziani bywali czasami w pełną [illegible] a czasami w półzbroi. Orzesz. <Pół + Zbroja>

**Półzbrojnie** przys. od **Półzbrojny.**

**Półzbrojny** *w połowie zbrojny, niezupełnie zbrojny*: Pułk półzbrojny szedł [illegible] kręciła. Krasz. <Pół + Zbrojny>

**Półzdziczały** *który w połowie zdziczał, na wpół [illegible]*: Zapuścili [illegible] bardzo liczne stada półzdziczałych bawołów. Sienk. <Pół + Zdziczały>

**Półzdziwienie, a,** blm. *zdziwienie połowiczne, niezupełne*: Do Carogrodu?—podchwycił harabadzi półzapytania tonem, w którym brzmiało oraz P. Jeż. <Pół + Zdziwienie>

**Półzegarze, a,** lm. **a** *dawny zegar z oznaczonemi na tarczy 12 (nie 24) godzinami*: Za godzinę na półzegarzu pałacu król jegomość będzie widzialnym. Wójc. Sto półzegarzy, sto kalendarzy, sto aptekarzy—trzysta łgarzy. Prz. U szynkarzów żaden picia żadnego najdalej godziny ósmej na półzegarzu, a na całym zegarze do czwartej w noc szynkować nie ma. Vol. O dwunastej na półzegarzu dopiero wstaje. Opal. Zegarów całych teraz prawie niemasz, a półzegarza zegarami ś. nazywają. Troc. <Pół + *Zegarze, od Zegar>

**Półzgniły** *w połowie zgniły*: Łódka ś. wywróciła, wyrzucając nas oboje w półzgniłą wodę. Kaczk. <Pół + Zgniły>

**Półziarno, a,** lm. **a** piw. *ziarno przetrącone na młocarni, przepołowione*, ziarno cięte. <Pół + Ziarno>

**Półziemny** l. †P. *śródziemny*: Półziemne morze, *mediterraneum*. Krom. Od Afryki zaszli za półziemne wody. Klon. Polska kraina półziemna, *mediterranea regio*. Krom. **2.** a. **Półziemski** *na wpół ziemski, w połowie należący do ziemi*. <Pół + Ziemny>

**Półziemski** p. **Półziemny.** <Pół + Ziemski>

**Półzłośliwie** przys. od **Półzłośliwy:** Pułkownikowa uśmiechnęła ś. P. Jeż.

**Półzłośliwy** *na wpół złośliwy*. <Pół + Złośliwy>

**Półzłotek, tka,** lm. **tki,** × **Półzłotówka** *połowa złotego polskiego = 15 gr.*: Dam za to półzłotka. <Pół + *Złotek, od Złoty>

**Półzłotowy** *połowę złotego wynoszący, kosztujący*: Do reszty poboru półzłotowego, królowi na pierwszą drogę darowanego. Biel. J. <Pół + Złotowy>

× **Półzłotówka, i,** lm. **i** p. **Półzłotek:** Półzłotówki, 160 z grzywny fejnu, czynią 15 groszy miedzianych. Vol. <Od Półzłoty>

**Półzłoty** *w połowie złoty*. Przen.: P. basza przyjechał w zaloty. Fred. A. *(=bogaty)*. <Pół + Złoty>

**Półzmarły** *w połowie zmarły*: Wzrok jej opuścił ś. na klomb astrów półzmarłych. Orzesz. <Pół + Zmarły>

**Półzmrok, u,** lm. **i** *zmrok niezupełny, połowiczny, półcień*: Szare światło chmurnego popołudnia półzmrokiem okrywało wysokie ściany skromnej bawialni. Orzesz. Ileż to razy wśród półzmroku widzimy jakieś formy lub świecenie tam, gdzie ś. nic nie świeci! Prus. <Pół + Zmrok>

†**Półzumpeski, sk,** blp. gór. p. **Półrząpeski.**

**Półzwierzać się, a ś., ał ś.** *zwierzać ś. w połowie, niezupełnie*: Aneta, płoniąc ś., gdy o tobie była mowa, półzwierzając ś. przed Lolą, potwierdziła te plotki. Krasz. <Pół + Zwierzać ś.>

**Półzwierzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Półzwierzać ś.**

**Półzwierzenie, a,** lm. **a** *niezupełne, nieszczere zwierzenie ś.*: Słuchał w milczeniu półzwierzeń hetmańskich. Rzew. Lubił brać ludzi na stronę i półgłosem czynić im półzwierzenia. Kow. <Pół + Zwierzenie>

**Półzwierzę, ęcia,** lm. **ęta** l. *istota w połowie zwierzęca*. **2.** a. †**Półzwierzyc, †Półzrzeblo** *cen-*

*taur*, × chłopokoń, × chłopogier. Otw. <Pół + Zwierzę>

†**Półzwierzyc, a**, lm. **e** p. **Półzwierzę**. <Od Półzwierzę>

**Półzwiędły** *w połowie zwiędły, niezupełnie zwiędły:* W tym lnie rosła malwa żółta, pochylona, półzwiędła. Orzesz. <Pół + Zwiędły>

**Półzwycięzca, y**, lm. **y**, × **Półzwycięzca** l. *ten, co odniósł niezupełne, niestanowcze zwycięstwo.* 2. *ten, co dzieli z kim zaszczyt odniesienia zwycięstwa, nawpół zwycięzca, uczestnik zwycięstwa.* <Pół + Zwycięzca>

†**Półzwyciężca, y**, lm. **y** p. **Półzwycięzca**. Troc. <Pół + Zwycięzca>

†**Półźrzebic, a**, lm. **e** p. **Półzwierzę**. <Pół + *Źrzebic, od Źrzebię>

**Półżałoba, y**, lm. **y** *niezupełna żałoba, drugi stopień żałoby w ubraniu (bez obszyć białych).* <Pół + Żałoba>

**Półżałobnie** przys. od **Półżałobny**.

**Półżałobny** *w połowie żałobny, niezupełnie żałobny.* <Pół + Żałobny>

**Półżart, u**, lm. **y** *żart w połowie, niezupełnie żart:* Niech jadą sobie het — baba półżartem odrzekła, jeno detynę nam zostawią. Jeż. <Pół + Żart>

**Półżartobliwie** przys. od **Półżartobliwy**: Tu P. palcem bratu pogroziła. Jeż. Rzekł P., półserjo. Bał.

**Półżartobliwość, i**, blm. rz. od **Półżartobliwy**: W półżartobliwości tej atoli brzmiał akcent żalu, czy gniewu, czy może ironji tylko. Jeż.

**Półżartobliwy** *w połowie żartobliwy, niezupełnie poważny:* Patrzyła na mnie z półżartobliwym, półradosnym wyrazem. Orzesz. Rozmowa w P. ze strony szlachcica toczoną była sposób. Jeż. < Pół + Żartobliwy>

**Półżłobek, bka**, lm. **bki** bud. *gzymsowina obła, wklęsła, której przekrojem jest ćwierć okręgu koła:* P. prosty, okrągły. <Pół + Żłobek>

**Półżołnierski** *w połowie żołnierski, niezupełnie żołnierski:* Ta pocieszna zaiste figura, bo półklesza, półżołnierska. Krasz. <Pół + Żołnierski>

**Półżołnierz, a**, lm. **e** *żołnierz w połowie:* Taj ny agient polityczny, P., półdyplomata. Jaroch. < Pół + Żołnierz >

**Półżółto** przys. od **Półżółty**.

**Półżółty** *w połowie żółty, niezupełnie żółty:* Widać było czeladź, odzianą barwy jasnemi, w sukniach przepołowionych, półżółtych. Krasz. <Pół + Żółty>

**Półżona, y**, lm. **y** *kobieta zastępująca miejsce żony*, żart. *żona przyszywana:* Kto go nie zna, tego poganina, który żon i półżon co roku mienia? Krasz. <Pół + Żona>

**Półżupan, a**, lm. **y** *krótki żupan*. Zdr. **Półżupanik**. <Pół + Żupan>

**Półżupanik, a**, lm. **i** p. **Półżupan**: Miał na sobie P. niegdyś błękitny, ale spłowiały. Jeż. Jedni jeszcze byli w zbrojach, drudzy w koszulkach i półżupanikach Krasz.

**Półżyczliwie** przys. od **Półżyczliwy**: Zerkała na Zenię i na mnie swemi błyszczącemi czarnemi oczyma P., półfiuternie. Orzesz.

**Półżyczliwość, i**, blm. rz. od **Półżyczliwy**.

**Półżyczliwy** *w połowie życzliwy, niezupełnie życzliwy.* <Pół + Życzliwy>

⁄ **Półżylisty** anat. p. **Półścięgnisty**. <Pół + Żylisty>

**Półżywy** *blizki śmierci, ledwie żyjący, półumarły:* P. ze strachu. Legł na słomie P. Krasz. <Pół + Żywy>

**[Pómiana, y**, lm. **y]** l. część. w lm. rozmaite awantury, dziwy, cudy, niewidy, hałasy, burdy. Gwar. P.! co sie tam dzieje! P., co on opowiadał! P. świata sie robiła. 2. *licho:* P. go wié! <Po + * Miana, M(IAN)>

**[Pómianować, uje, ował]** *wyprawiać figle, hałasy, awanturować ś.* <Od Pómiana>

**[Pomianowanie, a**, blm.] czynność cz. **Pómianować**.

[Pó miastu] *ku miastu.* <Z Ku>

**[Pómielnik, a**, lm. **i**, **Pomielnik]** *pies* (w zagadce). < Pó - Po + Mielnik>

**[Pómieniec, ńca**, lm. **ńcy]** *figlarz, awanturnik, zawalidroga.* <Od Pómiana>

**[Pómieniste** rzeczy] *dziwactwa, niesłychane awantury.* <Od Pómiana>

**[Pómstować, uje, ował]** = **Pomstować**. <Z Pomstować>

**[Pómstowanie, a**, blm.] czynność cz. **Pómstować**.

**[Pónewka, i**, lm. **i]** = **Panewka**. <Z Pánewka>

**[Pónieważenie się, a ś.**, blm.] czynność cz. **Pónieważyć ś.**

**[Pónieważyć się, y ś., ył ś.]** *poważyć ś., ośmielić ś.:* On sie nie pónieważy tu przyjść. <Po + Nie + Ważyć ś.>

**[Póno]** p. **Pono**.

**[Ponoc, y**, lm. **e]** p. **Północ**.

**[Pónocek, cka**, lm. **cki]** p. **Północ**.

**[Pónsorek, rka**, lm. **rki]** p. **Półszorek**. <Z Półszorek>

**[Póny]** p. **Pono**.

**[Pór, a**, lm. **y]** p. **Pur**. <Czes. pur>

**Pórka, i**, lm. **i** *kołek dulkowy od strony nosa łodzi, o który opiera ś.* <PIOR POR PR PIER>

**[Pórno]** l. *pewno, niechybnie, niezawodnie:* Twoja śmierć będzie P. 2. *porówno, wspólnie.*

**[Pórzyć, i**, lm. **e]** p. **Półdupek**. <Z Półrzyć>

**[Pórzyt, u**, lm. **y]** p. **Półdupek**. <Pó(ł)rzyt>

**[Pórzytek, tka**, lm. **tki]** p. **Półdupek**. <Od Pórzyt>

**[Pósila]** p. **Póki**: Siedźcie póty, P. waszá ko biéta nie przydzie.

**[Póskrzynek, nka**, lm. **nki]** p. **Półskrzynek**. <Pó(ł)skrzynek>

**[Póst, u**, lm. **y]** p. **Post**. <Z Post>

**[Pószew, szwi**, lm. **szwie]** *pierzyna:* Spała pod póswio <Po + Szew>

**[Pószwa, y**, lm. **y]** p. **Poszwa**. <Z Poszwa>

**[Póścian, u**, lm. **y]** p. **Pościan**. <Z Pościan>

× **Póślisko, a**, lm. **a** p. **Puślisko**: On na grzbiet drżący przyjął póśliski, byle od śmierci uniknąć blizkiej. Kniaź. Rzymianin perskich lęka ś. pocisków, Pers siły rzymskiej i jeńskich póślisków. L. Skwapliwym wszystkich śmierć ima póśliskiem. L. Z Puślisko

**[Pótąd]** przys. *dotąd.*

**[Pótoraczek, czka**, lm. **czki]** p. **Półtoraczek**. <Po(ł)toraczek>

**[Pótret, u**, lm. **y]** p. **Potret**. <Z Potret - Portret>

**[Pótreta, y**, lm. **y]** p. **Potret**. <Z Potreta, z * Portreta - Portret>

**[Pótrzecia]** p. **Półtrzecia**. <Po(ł)trzecia>

**Póty** przys. l. p. **Potąd**: Póki nie umiesz, P. ś. nie; owszem P., póki żyjesz. Pilch. P. ś. człowiek w pięknej rzeczy kocha, póki piękniejszej nie ujrzy. Skar. Póki dar, P. i pamięć dobrodziejstwa stoi Horn. Męstwo P. jest cnotą, póki

[Potyk] p. **Potąd.**

[Potyl] p. **Potąd.**

[Potynasty] p. **Potąd.**

[Powmistrz, a, lm. e] p. **Półmistrz.** <Z Półmistrz>

[Półwskrzynek, nka, lm. nki] p. **Półskrzynek.** <Z Półskrzynek>

[Pózar, u, lm. y] *żar.* <Z Pozar>

[Pózdny] p. **Późny.**

[Pozdze] p. **Późno.**

[Pozlaty] *osujący obwisłe szczęki.*

[Pozdno] p. **Pozno.**

†**Póździć, i, il** p. **Późnić:** Czemu powrót póździ? Pot. Już i konia zmordował, już ś. sam ukrwawił, sam nam pójdzi wygaiać, sam bitwę ułaszla. Pot. <PO(ŻD)/PO(Ż)>

†**Pozdzie** p. **Pózno:** Wspominając daremne wołanie bogacza ku Łazarzowi, wyraża s. o tym: ale P kukał. Bik

†**Pózdzieć, i, al** *być o późniejszej pory.* L.

***Pózna:** Do pózna = *do późnej pory:* Zbłąkałem s. na polowaniu do pózna. Krasz. Grałem z nim w karty do pózna. L. (= *do późnej nocy, godziny*). Jednego wieczora, zabawiony urzędem swoim do pózna, gdy przechodził koło kapitularza... Hub. <Od *Pózn = Pozny>

**Poźniak, a,** lm **i** I. *człowiek, który s. zwykł opóźniać, ociągać, marudzić.* 2. *człowiek urodzony późno po starych rodzicach:* (Diomed) wpadł na dwuch... synów Fajnopa, późniaków Ml. 3. [P.] = a) *zając urodzony we wrześniu,* wrześniak. b) *młody cietrzew nie mający piór sepowych, będący jeszcze farbowniklem.* 4. pol. *płód poroniony po upływie trzeciego miesiąca ciąży.* <Od Późny>

**Poźniał, a,** lm. **y** bot. (sternbergia) *roś. z rodziny amarylkowatych*

**Poźnić, i, il,** †**Pózdzić,** †**Pózdzić** *spóźniać, opóźniać, zwlekać, ociągać ś., talamucić, marudzić z czym.* P. ś. I. *opóźniać ś., spóźniać s., nudzić, marudzić, bałamucić, zwlekać z przybyciem, nie przybywać na czas, spóźniać ś.:* Gdy ś. późnił długo, sam przybywam. Słow. 2. o zegarku *wskazywać niewłaściwą godzinę, iż za wolno:* Mój zegarek późni s. o kwadrans. <Od Późny>

**Później, [Poźniej],** †**Pózdniej** st. w. od **Pózno:** P. czy prędzej i trwożny i smiały pójdą tam, kędy pokój wieczny trwały. Kras. P. będziesz żałował!

**Poźniejszość, i,** blm. rz. od **Poźniejszy.**

**Poźniejszy** I. st. w. od **Późny:** Co za żywota ... czas dzisiejszy, to po śmierci nagrodzi ... łaskawą wtok P. Kochan. Późniejsze pokolenia. Data późniejsza. Późniejsze wiadomości (= *ścisłe, ostatnie*). 2. ant.: Błona doczesna późniejsza (*decidua serotina*).

**Poźnienie, a,** blm., czynność cz. **Poźnić.**

**Poźnienie się, a ś,** blm., czynność cz. **Późnić ś.**

**Poźnik, a,** lm. **i** I. bot. (narthecium) *roś. z rodziny liliowatych.* Ostatnek. P. właściwy a. Lomignat, ×Łomikość, Złomignat (n. ossifragum) 2. pol. *poród opóźniony* (partus retardatus).

**Pózno** przys. od **Późny;** †**Pozno,** †**Pózdno,** †**Późdno,** [**Pozno**], †**Pozdzie,** [**Pózdzie, Pózdze, Pozdze**]: P. lepiej, niż nigdy. Kn. Co P., to pózno. Prz. Poznos przyszła, już ś. lekcja skończyła. L. Bardzo P. w noc stanęlismy wczora. L. Za P wyjechawszy, chcą pospiechem opóźnienie nagrodzić. Phch. P. w noc. Troc. P. ten zegarek idzie. Troc (= *spóźnia ś., późni ś.*). Kto P. chodzi, sam sobie szkodzi. Prz.

**Poźnoletni** *lat późniejszych, przyszłych, następnych tyczący ś.:* Witołd—pierwszy to wielki człowiek ... sobą samym mądry, twórczy, w późnoletnie następstwa płodny. Szaj. <Późny + Letni>

[**Poźnorodek, dka,** lm. **dki**] *osobnik bydła rogatego, byk z opóźnioną dojrzałością płciową.* <Późno + *Rodek, od Ród>

[**Poźnorodka, i,** lm. **i**] *rasa bydła rogatego z opóźnionym rozwojem popędów płciowych:* Wielką, piękną rasę można śmiało nazwać, tak jak ją mienią na Litwie—poźnorodką. DyB. <Od Późnorodek>

×**Poźnorodny** *za późno przychodzący na świat.* <Pozno + Rodny>

†**Poźnoród, oda,** lm. **ody, Pogrobowiec, Pogrobek** *dziecię pośmiertne, to jest urodzone po śmierci ojca a. matki.* Troc <Późno + Ród>

×**Poźność, i,** blm. rz. od **Późny.** L.

**Późny,** †**Pozny,** †**Pozdny,** †**Późdny,** [**Pózny**] I. *który następuje po upływie znacznej części właściwego czasu, spóźniony; dalszy pod względem czasu, potym będący, następny:* Późna siejba, pora. P. czas, obiad, wiek. Późne drzewa najlepsze przynoszą owoce. L. (= *rodzące późno*). Przybył już późnym wieczorem. Gdzie w wieczór gaśnie późna zorza. Kochan. Późna jesień, starość (= *głęboka; głucha jesień*) Takiej ufności, takiej o pannach bel wiary dawniejszy świat szczęśliwy, wiek P. i stary, iż wolno było białej płci jeździć, gdzie chciała. P. Koch. Do późnej nocy w zamku zgiełk i tętent trwały, do późnej nocy trąby i wiwaty grzmiały. Malez. Dożyj ty szczęścia i późnego wieku! Mick. Tam nas często.., późnej nocy miłosna osłoniła szata. Mick. Bydło późno na paszę ruszyło i zdybało zające przy późnym śniadaniu. Mick. Późnogotycka budowa. Pedantyzm późnorenesansowej nauki. Ant. 2. *który następuje po upływie czasu właściwego, za późny, niewczesny, niewczesny:* Późna rada po szkodzie. <PO(ŻD)/PO(Ż)>

†**Poźdzenie, a,** blm., czynność cz. **Pózdzić.**

**Pra-** cząsteczka nierozdzielna = *arcy-, przed-, starszy, pierwotny:* Prawnuk. Prababka.

[**Pra**] p. 2. **Przeć.**

**Praarjowie, ów,** blp. *praaryjczykowie:* Kosztem tej ludności rozszerzali ś. praarjowie. <Pra + Arjowie>

**Praaryjczyk, a,** lm. **cy** *pierwotny Aryjczyk.* <Pra + Aryjczyk>

**Praaryjski** przym. od **Praarjowie:** Kończy ś. P. okres, gdy część Arjów odłączyła ś. od pnia swego. <Pra + Aryjski>

×**Prababa, y,** lm. **y** p. **Prababka.** Troc. <Pra + Baba>

**Prababczyn** przym. od **Prababka.** <Od Prababka>

×**Prababin,** ×**Prababny** przym. od **Prababa.** <Od Prababa>

**Prababka, i,** lm. **i,** ×**Nadbabka,** ×**Nadbaba,** ×**Prababula** *matka babki a. dziadka,* przen.: *dawna kobieta, kobieta z dawnych lat, kobieta - przodek:* ‡Nasze prababki zajmowały ś. kądzielą. <Od Prababa>

×**Prababny** p. **Prababin.** Przen.: *prastary:* Wznosi ś. groźny olbrzym prababnej Kruszwicy (t. j. wieża starożytna). Moraw. <Od Prababa>

×**Prababula, i,** lm. **e** p. **Prababka.** Wor. Zdr. ×**Prababulka.** <Pra + Babula>

×**Prababulka, i,** lm. **i** p. **Prababula.** Wor.

**Prabóg, oga,** lm. **ogi** *ojciec bogów, patryjarcha bogów:* Precz stąd! mówię, precz! lub, na praboga, użyję oręża! Psm. <Pra + Bóg>

**Prabylec, lca,** lm. **lcy** *pierwotny, odwieczny mieszkaniec kraju:* Prabylce Szląska nie bili własnej monety. Piek. <Pra + *Bylec, od Były>

**[Prac, y,** lm. **e]** p. **Praca:** Duża P. <Z Praca>

**Praca, y,** lm. **e, [Prac]** **1.** *uruchomienie sił fizycznych a. duchowych dla osiągnięcia pożytku, korzyści, pracowanie, robota, zajęcie, zatrudnienie, czynność, działanie:* Prace, zatrudnienie pożyteczne. Koss. P. fizyczna, umysłowa. P. na polu naukowym. Wziąć ś. do pracy, zasiąść, zaprząc ś. do pracy. Nie ustawać w pracy. Jaka P., taka płaca. Prz. Ciężka, krwawa, mozolna P. P. nocna szkodzi. Iść do pracy. Wdrożyć ś., przywyknąć do pracy. Niewdzięczna praca. Odejść, oderwać kogo od pracy. P. samodzielna. Przykładać pracy do czego. Wytrwały, niezmordowany w pracy. Owoc własnej pracy. Podział pracy. Szkoda pracy! Złoto jest rzecz nabyta, a siła ubogich, co pracą swą dostali majętności drogich. Kochan. Cóż bez pracy Bóg kiedy daje? Birk. Z poćciwej pracej sława i skarb rośnie Rej. Mądry to każdy, co ś. pracej imie, głodu nie zazna tak lecie, jak zimie. Bez prace nie będą kołacze. Prz. Komu płaca słodka, P. też bez piołunu. Chm. B. P. lat skraca. Mącz. Wspaniałym duszom P. jest zasileniem. Pilch. P. ustawiczna wszystko przemoże. Kn. P. zawsze popłaca. Trzt. P. każda ma zapłatę: rozkosz sromotę, utratę. Kn. Za pracą i niebo kupić. Fred. M. P. chleb najpewniejszy: kto ś. spuści na nię, i za żywota ma chleb i po nim zostanie. Szymon. Za pracą idzie sława. Lubom. P. wielka, ustawiczna, nieskończona. Kn. Człowiek ś. rodzi na pracę, a ptak na latanie. Wuj. Cóż nam dobrego bez pracy i trudności przychodzi? Skar. Nie gardząc żadnym pisaniem i praca ludzi do rej woli. Skar. Dziatki bawić nauką i robotą, a próżnowania je wszelakiego oduczać, a do pracy nakładać. Skar. Kto ma zdolność, przy pracy wszystko mu ś. uda: zdolność z pracą nie dzieła, lecz robi z dzieł cuda. Dm. Radzi, że im niebo zdarza obfity płód znojnej pracy. Os. Hołd od ludzi cnotliwych będzie świetną prac waszych nagrodą. Cz. Podjął trudną pracę. Tu czas po pracy odpocząć. Os. Pracą i uczonym przemysłem pomnaża ś. majątek. Kras. Własną pracą doszedł do stanowisko. W strząśnieniu ulegla sztuka, oświata, praca, dobrobyt, poglądy polityczne i społeczne Prus. Czeka mię P niełada. Jak P. potrzebna jest i pożyteczna, tak szkodliwe niedbalstwo i próżnowanie. Sniad. Nauką i pieniędzmi drudzy cię zbogacą: mądrość musisz sam z siebie własną dobyć pracą. Mick. **2.** *trud, trudność, usiłowanie, wysiłek, zachód, usilność, starannie, mozół, fatyga:* Im z większą co pracą przychodzi, tym też większe pociechy rodzi. Kołak. Na te prośby poniewolnie i z wielką pracą pozwolił. Skar. Z pracą ś. uwiarował zamieszania tych materji. L. Trawić wszystkę pracą na czym. Troc. Wiele pracy łowić wędką lub więcierzem. Kras. **3.** *owoc pracy, zarobek, dobytek; dzieło:* Panie, to P. moja, a zdarzenie Twoje. Kochan. Dziedzic mój panować będzie w pracach moich. Dam wszystkę majętność jego i wszystkę pracą jego w ręce nieprzyjaciół. Leop. Żyje z pracy rąk a. z pracy rąk swoich. [Z rąk swoich pracami synaczka żywili]. Tę lichą pracę W. M. panu ofiaruję. Star. P. naukowa. **4.** †P. rozumu = *sprawa, czynność, działanie, funkcja:* Rozum ma trzy prace: uznanie, rozsądek i rozmowę. Troc. **5.** †P. *piecza, troska, opieka, staranie, kłopot:* Ja przyjmuję to dziecię na swą pracę. Leop. Tedy to imię ie tych duchownych na pracą naszę przypisujemy. Stat. Kaz. Jag. Przykazując srogo Sieciechowi, aby o nim pracę miał, bo tylko tego jednego miał. Chwal. **6.** gór.: P. dzienna = *praca na szychtę, na dobę płatną, czyli na kilka lub kilkanaście godzin pracy.* Łab. Ochotnicza P. = *ta, którą robotnik oprócz godzin szychty wykonywa za oddzielnym wynagrodzeniem; robota wśród dawnych zrobów i w miejscach niegodnych regularnej i ciągłej odbudowy, np. na wychodniach* Łab. **7.** mech.: P. mechaniczna = *pokonywanie pewnego oporu przez pewną drogę; iloczyn z siły przez drogę:* Jeśli ciężar 500 kilogramów zostaje dźwignięty na 20 metrów, wyłożona na to P. wynosi 500×20 = 10000 kilogrammetrów. P. a. energja rozpędu = *praca mechaniczna, jaka tkwi w ciele wskutek jego rozpędu lub jaką trzeba zużyć na wstrzymanie jego ruchu.* **8.** węgl.: P. ogniowa = *podtrzymywanie i kierowanie ogniem w czasie tlenia węgli.* <PRAC, z Czes. prace, z Łć. portio>

**[Pracej]** p. **Prędzej.** <Prandzej = Prędzej>

†**Pracel, cla,** lm. **cle** p. **Precel:** Świeże pracle. Troc. Sprężystość zawisła od cząstek kręconych niby w P. samego ciała. Rogal. Zdr. †**Praclik.** <Nm. Bretzel>

***Prach:** [Na P.] - *ze szczętem, ze wszystkim, do szczętu, zupełnie:* Złamał nogę na P. Bić na P. <Ukr. prach, na prach>

**[Pracharka, i]** **1.** lm. **i** *żebraczka.* **2.** blm. *żebranina, prośba:* Chodzą po pracharce (= *po proszonym*).

**[Pracharska, i,** lm. **i]** *oberża dla żebraków.* Mrong. <Od Pracharski>

**[Pracharski]** przym. od **Pracharz,** *żebraczy.* <Od Pracharz>

**[Pracharstwo, a,** blm.] *żebractwo, żebranina.* <Od Pracharz>

**[Pracharz, a,** lm. **e]** *żebrak.* Mrong.

**Prachrześcijański** *pierwotnie chrześcijański:* Obok zwrotu do prachrześcijańskich doktryn rozwinięcie katolickiego motywu wiecznej kobiecości. Mat. I. <Pra + Chrześcijański>

**[Prachtyka, i,** lm. **i]** p. **Praktyka.** <Z Praktyka>

†**Praclik, a,** lm. **i** p. **Pracel:** Kupowano świeże zemelki na Stradomiu, a szczególniej praclíki, czyli obwarzanki do stołu Zygmuntowego. Paw.

**Pracobierca, y,** lm. **y** *ten, co przyjmuje pracę u pracodawcy, pracownik, robotnik, najemnik.* <Praca + Bierca>

**Pracobierczy** przym. od **Pracobierca.** <Od Pracobierca>

**Pracobierstwo, a,** blm. *przyjmowanie pracy u* [illegible] Stosunek wzajemny między pracobierstwem a pracodawstwem. <Praca + *Bierstwo od Brać>

**Pracodawca, y,** lm. **y** l. *dający u siebie pracę* [illegible] ksiądz mówił o obowiązkach chrześcijańskiego pracodawcy względem [illegible] 2. *kto, co zdarza komu swoją pracę, zarobek, zajęcie, zajęcia*: Nie określa [illegible] czy [illegible] zawarował sobie pośrednictwo [illegible] i pracodawcą, czy też tego [illegible] pozostawił na dyskrecji losu. Kasz. <Praca + Dawca>

**Pracodawczy** przym. od **Pracodawca**: Instytucja pracodawcza.

**Pracodawstwo, a,** blm. *rola pracodawcy, dawanie pracy pracownikom*: Stosunek wzajemny pomiędzy pracodawstwem a pracobiorstwem Jeż. <Praca + *Dawstwo, od Dać>

**† Pracomożny** *wytrwały, zahartowany, wytrzymały na pracę*: Pracomożni Trojanowie. Koch. <Praca + Możny>

**Pracować, uje, ował** I. *wykonywać z pracą, odbywać z pracą, robić, mozolić ś., krzątać*: P. wyraża ciągłe natężenie władz umysłu lub siły ciała. Niem. Oracz musi drzewiej P., niż chce owoce brać. Bud. Pójdźcież do mnie wszyscy, którzy pracujecie, a ja was posilę. Leop. Obaczcie, [illegible] nie sam sobie pracował, ale wszystkim [illegible] prawdy. Wuj. Kto nie pracuje, ten niechaj nie je. Wuj. Przez całą noc pracując, niceśmy nie ułowili. Wuj. Przypatrzcie ś. liljom polnym, jako rosną, nie pracują, ani żną. Wuj. W winnicy Pańskiej pracował. Skar. I w kajdanach nawet na wsparcie rodziców pracował. Bog. Woj. Dobrzeć to P. na kawałek chleba; ale żebym miał być parobkiem tych, co po mnie wezmą, nie będzie z tego nic. Kras. Twórca tych tylko kocha, którzy pracują na szczęśliwość tego świata. Stasz. Codziennie pracuje na to, aby ś. stał doskonalszym. L. P. na kawałek chleba. Kras. Jak wół pracował. Krasiń. Pracowały dwie głowy, klecąc kilka słówek, i zrobiły to razem, coby mógł półgłówek. Módl ś. a pracuj. P., to P., lecz herbowne dziecko winno zawsze zachować powagę szlachecką. Syrok. P. ciężko, w pocie czoła. P. od rana do nocy. P. około roli. P. nad historją. P. nad czyją zgubą, nad czyim wykształceniem. P. nad poprawą ludzi. P. nad podniesieniem oświaty, nad wykorzenieniem przesądów. P. nad samym sobą. P. nad wykończeniem czego. P. dla dobra kraju. P. fizycznie, umysłowo. P. w fabryce, w biurze. [Słoneczko, aby świeciło... brzegami morzów pracuje] [illegible]. P. kim, czym = *używać kogo, czego za narzędzie pracy*. Pracuj sługą. Otw. S. Chłopem jak bydlęciem pracujemy. Leszcz. (= *orzemy*). Dorabiać ś., P. rękoma własnemi. Klon. Uczeni ludzie głową pracują. Kras. Ramiona i ręce srodze sobą pracują. Perz. [= *gwałtownie sobą ruszały, gniotły ś., walczyły ubój w kowalskich*. L.). [illegible] pracuje lekarz (= *robi*). P. piersiami = *tchnąć, oddychać, ciężko oddychać z zmęczenia a przy konaniu*. Delficka nad trzynogiem ksieni pracuje bóstwem i w siebie duch ima. Kniaź. (= Bóg ją [illegible] Bogiem natchniona pasuje [illegible] L.). Jowiszowe córy, wy piersiami [illegible] Tw. (= natchnijcie piersi śpiewaka). Żart.: P. gębą, przy stole [illegible] *jeść, pożywać, fatygować ś.*: Na koniu zołzowatym nie godzi [illegible] jeździć ani go P. Trzyc. Nigdym ś. nie pieścił, częstom na koniach pracował. Ostror. Dla zysku cierpi niepogody, pracuje ś. po drogach. Wuj. Nie pracuj ś. dla zbogacenia. Bud. Piotr bez pana nie mógł nic usilną pracą swą wskórać, próżno robił, próżno sieci miotał, darmo ś. czuciem nocnym pracował. Żarn. [On już pracuje ku śmierci] = *pasuje ś. ze śmiercią, dogorywa*. Gdy ś. pracowała przy porodzeniu, rzekła baba... B. B. [= *gdy ś. pasowała z bólami*). Cuda około białych głów, które ś. dziatkami pracują i niebezpieczne rodzenie mają. Wys. **3.** † P., † **P. ś.** o co, o czym = *troskać ś., troszczyć ś., frasować ś., zabiegać, starać ś., silić ś.; pilnie ś. krzątać około czego, dbać o co*: O to ś. P. trzeba, aby młodemu bujność lat płochych nie zawadziła. Kosz. Pracowali ś., jakoby znaleźli przyczynę na niego Bud. Będzie ś. o to P., żeby zbożnych obrócił w pogaństwo. Bud. Tyberjusz II Persy poraził i pracował ś., aby zasię Włochy wyzwolił od Longobardów. Biel. M. P. o człowieczym potępieniu. Kaz. 1555. Kto pracuje o wielgie skarby, nie bywa okwity we cnotach krześcijańskich, ale jest jako ziemia nieurodzajna. Kaz. 1555. Marto, ty ś. pracujesz i pieczołujesz o wielkie rzeczy, ale Marja nalepszą cząstkę obrała. Op. Na każdego domowego ojca czeladnego zależy, aby ś. pracował nie tylko o tym, żeby dostateczną żywność a wielkie imienie dla dzieci miał. Sekl. Len każdy zna, bo ś. niewiasty o nim pracują. Urzęd. **4.** gorz. i piw. *robić, fermentować*: Drożdże pracują. **5.** myśl. (o psie) *pilnie i chętnie gonić za zwierzem*. <Od Praca>

× **Pracowalnia, i,** lm. **e** l. p. **Pracownia. 2.** p. **Laboratorjum**: P., izba do pracy, osobliwie chymicznej, aptekarskiej, *laboratorium*. Krum. <Od Pracować>

**Pracowanie, a,** blm., czynność cz. **Pracować**, *praca*. Troc.

† **Pracowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pracować ś.**

[Pracowany] p. **Pracowity.** <Od Pracować>

**Pracowicie,** × **Pracowito** przys. od **Pracowity**: Rzecz P. wykończona.

† **Pracowita, ej,** lm. **e** rz. forma ż. od rz. **Pracowity**: Na pomienioną pracowitą Annę Szymczychę Giziczukową, jako kalumnjatorkę. Mat.

× **Pracowito** przys. p. **Pracowicie**: Czyli wy nie tak wiernie i tak P. miłej ojczyźnie służycie, jak wiernie i P. służyli przodkowie wasi? Smotr.

**Pracowitość, i,** blm. rz. od **Pracowity.**

**Pracowity, Pracowny, [Pracowany] I.** *zamiłowany w pracy, lubiący pracować, chętny do roboty, wiele pracujący, robotny, pilny, skrzętny*: Mrówka pracowita. P., robotny zawsze najdzie co robić. Kn. P. wół. Rolnik P. Z twego wonnego kwiatu pracowite pszczoły biorą miód. Kochan. Pracowita pszczoła. Skar. Nabożeństwu i naukom oddani, pracowici a na małych dochodzikach... przestający. Skar. Zakończył swój P. żywot. **2.** *z wielką pracą wykończony, staranny, świadczący o pracowitości wykonawcy; kosztujący wiele pracy*: Koronka pracowita. Wyrób P. **3.** *wymagający wiele pracy, z trudnością przychodzący, trudny, mozolny, nużący, żmudny*: Pracowita robota, co z pracą przychodzi abo przychodziła, trudna, ciężka. Kn. Poszukiwania pracowite. Oddech P. Perz. (= *ciężki, trudny, forsowny*). **4.** † P. *nużący, męczący, ciężki, trudny, przykry*:

† **P. ś.** *trudzić ś., mordować ś., męczyć ś., mozolić*

Turek, przebywszy drogę pracowitą przez górne, murowne i strzelbą warowne prowincje, do pól naszych granice swoje przytknie. Grab. P. **Pracowity, ego,** lm. **ci** rz. a) †P. *kmieć, rolnik, włościanin, chłop:* Do chłopa piszą: „Pracowitemu N. N." Kraj. Przez pracowitego Chwedora Jaszczuka, poddanego imć. pana Parysa. Mat. b) [P.] *wyrobnik, robotnik.* <Od Pracować>

**Pracownia, i,** lm. **e,** × **Pracowalnia** *izba do pracy, gabinet, laboratorjum; warsztat, fabryka, zakład rękodzielniczy,* robotnia: P. literacka, chemiczna, aptekarska, artystyczna. P. strojów, ubiorów. P. krawiecka. P. obuwia, lalek. P. szewcka. <Od Praca>

**Pracowniany** przym. od **Pracownia:** Doświadczenia pracowniane. <Od Pracownia>

**Pracownica, y,** lm. **e** l. a. **Pracowniczka** forma ż. od **Pracownik.** 2. bart. *pszczoła robocza.* <Od Pracownik>

× **Pracowniczek, czka,** lm. **czkowie** p. **Pracownik:** Zapomniały i daru niegodzien zbożnego, kto swego z pługu prosto wywiodszy krzywego, zamorzył pracowniczka, *ruricolam.* Żebr.

**Pracowniczka, i,** lm. i p. **Pracownica.** L. <Od Pracownica>

**Pracowniczy** przym. od **Prącownik,** *robotniczy:* Narodowa siła pracownicza. Świadectwo pracownicze. <Od Pracownik>

**Pracownik,** a, lm. **cy** l. *ten, co dużo pracuje, co lubi pracować; działacz:* Lekarz ten niespracowany około zdrowia ludzkiego P. L. 2. *robotnik, najemnik, opicjalista:* P. fabryki, biura, kantoru. Czeladź i terminatorzy wystąpili przeciw majstrom, pracownicy przeciw kapitalistom. Prus. P. w winnicy Pańskiej. <Od Pracować>

× **Pracowny** p. **Pracowity:** Pszczółka pracowna, co ssie kwiatów poty, leci rojem przed wejściem słońca do roboty. L. Ziemi pługiem pracownym nie próżni rolnicy. Pilch. Wyszła zdrowa, pracowna, urodna. Brodz. Wam, pracowni, za prac tyle niesie korzyść żyzna jesień. Os. Tu po kamieniach z pracowną Arachną kłóci s. wietrzyk i rwie jej przędziwo. Słow. Ten P. spoczynek nie był dla was długi. God. <Od Pracować>

**Pracz, a,** lm. **e** l. *ten, co pierze bieliznę.* Troc. 2. p. **Kijanka.** <Od Prać>

**Praczarka, i,** lm. i tech. p. **Praczka.** <Od * Praczarz Pracz>

× **Praczczyn** przym. od **Praczka.**

**Praczek, czka,** lm. **czki** p. **Kijanka.** <Od Pracz>

**Praczerwioch, a,** lm. **y** *zarodek tasiemca* (protoscolex s. protoscolex). <Pra + * Czerwioch, od Czerw>

**Praczka, i,** lm. i l. a. **[Pieraczka, Pjeraczka, Pieralka]** *kobieta najęta do prania; kobieta trudniąca się praniem, bierząca bieliznę do prania:* Niech to praczce dadzą, aby ten obrus uprała. Kochana Z. równo z jejmością po śmierci P. siedzi i płewiaczka. Comp. Nawet P., bieląc płótno, śpi. Elektra wzdycha smutno Aen. 2. † P. *prania* korenie korbot P. albo wypranie z brudu. Haur. 3. *maszyna do prania.* 4. [P.] = **Kijanka** pod 1). 5. lm. **Praczarka** tech *przyrząd do prania maszyn włókienniczych.* <Od Prać>

**Praczkarnia** i, lm. **e** prow. *pralnia, izba, w której praczki piorą:* Oficyna służyła za dom czeladni, kuchnię, praczkarnię Krasz. Dzień przepędzała między śpiżarnią, kuchnią i praczkarnią. Dzierz. Wczoraj mię spotkała w praczkarni. Kacz. <Po Praczka>

**[Praczkować, uje, ował]** p. **Pryczkować.** <Z Pryczkować, przez s'd. do Praczka>

**[Praczkowanie, a,** blm.] czynność cz. **Praczkować.**

† **Praczkowaty** człowiek = *mający nos zakrzywiony, zadarty do góry.* Mur. <Od Praczek>

**Praczłony, ów,** blp. embr. *pierwsze zawiązki kości w zarodku zwierzęcym,* !metamery, !somity, prakręgi. <Pra + Człony, od Człon>

**Praczłowiek, a,** lm. **praludzie** *człowiek pierwotny.* <Pra + Człowiek>

**Praczów** *do pracza należący.* <Od Pracz>

**Praczy** przym. od **Pracz.** Kn. <Od Pracz>

**Praczyk, a,** lm. i p. **Kijanka.** <Od Pracz>

**Prać, piorę, [pierę, pieręm, pierzę], piorą, [pierom, perom, prają], prał, pioąc, [pierząc],** rozk. **pierz, pierzcie, [pier, pierzcie],** częstot. **Pierać** l. *myć bieliznę:* Prał chusty i inne posługi podłe czynił. Skar. P. chusty brudne. Troc. Heljogabal płótna ś. żadnego, które raz prano, nie dotykał, mieniąc, jakoby to była żebracza rzecz spieranego płótna używać. Kosz. 2. posp. *bić, trzepać, ciąć, łoić, smagać, lać, okładać, chlastać, trzaskać:* W pierś P. ś. pomierzyła. Żebr. Chodkiewicz Szwedów wielkość często pierał w Inflanciech, działa, obozy odbierał. Stryjk. Turczyna i Wołoszyna Mielecki z Sieniawskim pierał. Stryjk. Mindog przemożny kniaziów burzy ruskich, liflandzkich pierze Krzyżaków i pruskich. Stryjk. P. kogo kijem. Dudz. Pierze go kijem. Troc. To mię, jucho, pierz, ino lubuj ś. we mnie. Sew. [Zaparłek ś. do muru plecami, wzionek skólami P.]. Żer. P. kogo po pysku. Przen.: Deszcz, grad pierze (= *tnie, trzepie*). 3. [P.] *rzucać, ciskać, miotać:* Jedną konwią wodę brała, a tą drugą o ziem prała. Prali skałami. P. rękami = *wymachiwać.* Gęś pierze na jeziorze = *trzepocze skrzydłami.* P. ś. l. *być pranym:* W białych z początku sukienkach, które ś. brukały, prały we łzach... Krasz. 2. *prać jeden drugiego:* Praliśmy ś. w pyski. L. 3. [P. ś.] *cisnąć ś., rzucać ś., miotać ś.:* Wyonacyłek wóz godnie maziom, nie będzie skrzypioł, nie będzie ś. Małgorzata P. znowu ode złości po siedzisku. Tet. 4. *tłuc ś., hałasować.* 5. [P. ś.] *cisnąć ś., spieszyć ś., biec prędko.* 6. [P. ś.] (o kobiecie) *przebywać miesiączkę.* <PIOR POR PR PIER>

† **Prać, pre, prał** p. 2. **Przeć.**

**Pradawny** *bardzo dawny, prastary, od bardzo dawna istniejący, odwieczny, starożytny:* P. zwyczaj. Jakieś pradawne, zabyte duchów pohulanki. Ork. <Pra + Dawny>

**[Pradło, a,** blm.] l. *bielizna świeżo uprana; bielizna do prania, chusty, brudy.* 2. *stołek, na którym kobiety piorą u rzeki.* <Od Prać>

**Pradziad, a,** lm. **y, Pradziadek,** × **Naddziad** *ojciec dziadka a. babki:* W spokojnej mogile pomieszał ś. społem stary popiół pradziada z prawnuka popiołem. Syrok. Szlachcic z dziada, pradziada. Przen.: *przodek, antenat:* W co twoje pobożne wierzyły pradziady. Mick. Trzeba opuszczać dziedziczne siedliska, w których ś. kryły myszki od pradziadów. Kras. Zdr. **Pradziadunio.** <Pra + Dziad>

**Pradziadek, dka,** lm. **dkowie** p. **Pradziad:** [Nasi pradziadkowie zawdy w Wstępną środę pili, hulali].

× **Pradziadowe, ego,** blm. *spadek, puścizna po pradziadzie* Troc. <Od Pradziadów>

**Pradziadowski, †Pradziadzi, Pradziadów** przym.

od Pradziad- tudy bajki pradziadowskie poczną bajać starzy [illegible] s. ruskołyska i głowa rezonery. Syrok. **Po pradziadowsku** przys. *jak przodkowie, jak dawniej, ostrzej, po prawdziwemu, zawzięciej* L. <Od Pradziad-

**Pradziadowstwo, a,** blm. [illegible] <Od Pradziad-

**Pradziadow** p. **Pradziadowski:** P. brat. Troc. P. dziadowa sława a niesława ani pożytku, ani szkody prawnukom: nie niesie. Sz. <Od Pradziad-

**Pradziadunio, a,** lm. **owie** p. **Pradziad:** Niebożątko opiekuje się, P. łatał buty w kalinowem. Rol. <Pra+Dziadunio>

**†Pradziaćzi** p. **Pradziadowski:** Mąż w pradziadzich zwyczajach [illegible] stary. Oss.

**[Pradziucko]** p. **Frędziutko.**

**[Praftyka, i,** lm. **i]** p. **Praktyka.** <Z Praktyka>

**Praga, i,** blm. **1.** †P., [P.] *pragnienie:* Gasić p. [illegible] 2. [P.] *ugoł.* 3. †P. *jakaś* [illegible] by tragę Rys. Przysłowiowa P. [illegible] jakaś stara potrawa, którą słono przyprawiano w dawnej kuchni: następnie wzięła a użyła, a może zaleniła nazwanie na [illegible] Pawl. 4. [P.] *potrzeba:* P. mi tego [illegible] <PRAG / PRAŻ>

**Pragęba, y,** lm. **y** embr. *zaczątek przewodu pokarmowego w zarodku zwierzęcym* (blastoporus, prostoma) <Pra+Gęba>

**Pragiermański** *starogiermański, pierwotnych germańskich* [illegible] *rzeczy dotyczący* <Pra+Germański>

**Praglec, glca, glce** *len wcześniejszy, z którego wyłuszcza się* [illegible] *samo już na roli z przód, zanim go zbiją zdrój, len zwyczajny a. pospolity, prządlec, prządec, †przędlec, samosiej, ślowiek, wielkolen* (linum usitatissimum). Syr. Kras. <PRAG/PRAŻ>

**†Pragliwość, i,** blm. p. **Pragnienie.** Glos. <Od Pragliwy, od Pragnąć>

**Pragmat, u,** lm. **y** *kierunek, dążenie do wytknięte celu, to, czego się, co ś. dla osiągnięcia go robi* <Gr. pragma>

**Pragmator, a,** lm. **owie** *ten, co czynności w sposób przemyślany* [illegible] Z dalb tego podania o Konradzie [illegible] o mnichu Grunau najgłupszego uzupełniacza i pragmatora. Proch. <Lé [illegible] pragmateur, od Gr. pragma>

**Pragmatycznie** przys. od **Pragmatyczny.**

**Pragmatyczność, i,** blm. rz. od **Pragmatyczny; Pragmatyzm.**

**Pragmatyczny** 1. [historja pragmatyczna] *sposób przedstawienia dziejów, dzięki któremu uwydatnia się* [illegible] *wzajemnych wypadków od strzegły.* 2. [sankcja pragmatyczna] *ustawa państwowa, która na wieczne czasy ma zostać nienaruszona, nie tracąc na sile.* Austryjacka sankcja pragmatyczna [illegible] *przez Karola VI.*

**Pragmatyk, a,** lm. **cy** 1. *autor, piszący pragmatyzmy* 2. † Nowy Repertjum, *pomocnik, rzecznika, dyplomatyka i fakta.* Sł. wil. <Gr. pragmatikós>

**Pragmatyka, i,** blm. *znajomość sprawy, interesu* <Gr. pragmatikó>

**Pragmatyzm, u,** blm. p. **Pragmatyczność:** To [illegible] da powodzenie na korzyść psychologicznej przyczynowości [illegible] pragmatyzmu.

**Pragmatyzować, uję, ował** [illegible] *w sposób pragmatyczny* Cały opis zjazdu łuckiego jest fikcją pragmatyzującego na korzyść Olesnickiego Długosza. Kęt. <Od Pragmatyzm>

**Pragnąco** przys. *pragnąc pożądliwie, chciwie:* Długo i z zajęciem mu s. przypatrywał, niby w duszy jego czytał P. Krasz. <Od Pragnący, od Pragnąć>

**Pragnący, [Pragniący]** 1. im. od **Pragnąć:** Jestem P. Pragnącego napoić, łaknącego nakarmić. Czci pragnącym duchem stolicę sobie przywłaszczył. Skar. 2. *spragniony, łakomy, głodny, chciwy, żądny czego.* 3. [P. rok] *suchy:* Jak we Wielki Piątek pada, to będzie P. rok. <Od Pragnąć>

**Pragnąć, gnie, gnął** a. **[gł]** 1. *odczuwać potrzebę picia:* Pragnie i łaknie. Troc. Jeśli łaknie nieprzyjaciel twój, nakarm go; jeśli pragnie, napoj go. Wuj. Kto bardzo pragnie, woda czyni mu ś. miodem. Skar. 2. przen.: P. czego = *upragnąć, chciwie pożądać, żądać, chcieć koniecznie, łaknąć:* Ja tego jak kania dżdżu, a jeleń zrzódła pragnę. L. Kto cudzego pragnie, tedy swe traci. Biel. M. Czego oko nie widzi, tego serce nie pragnie. Skar. Kto czego pragnie i komu życzy, temu rad wierzy. Skar. Za to na ziemi żadnej nagrody nie pragnij. Skar. Nie na świecie nie pragnął ani mieć chciał (Jan Kanty), w rzeczy niewidome i przyszłe serce wszystko obróciwszy. Skar. Kto pragnie zbawienia, trzeba mu w duchu odrodzenia. Warg. Kto więcej ma, więcej pragnie. Fred. M. Kto czego nie pragnie, równo jakby miał. Prz. Wszystko mam spełna, kiedy nic nie pragnę. Nar. [Pragłam na cieple umierać]. Kon. Pragnął tego honoru. Troc. Turek pilnie tego pragnie i stara ś. o to, aby Polskę opanował. Grab. P. Nas tak snadnie na łup wystawionych pragnie osieść i pod swe tyrańskie panowanie podbić. Grab. P. Nie opieki, lecz swobody pragnijcie. Cz. Charakter niestały, ciągle nowego pragnący, spożywający zbyt prędko nowe, a potym nudzący ś. życiem. Krasz. Trzeba przestać na tym, co mamy, gdy mieć nie możemy, czego pragniemy. Kras. Bóg widzi, jak pragnąłbym, ale z tej pociechy zrobię Bogu ofiarę za me dawne grzechy. Mick. Mędrzec mędrca wspomóc pragnie. Mick. Pragnę chwały boskiej Twego szczęścia pragnę (= *mam na widoku, na celu, dążę do...*). Zaklęcia gm.: Jak pragnę zbawienia! Jak pragnę Pana Boga! Jak pragnę szczęścia! 2. †P. do kogo, do czego = *tęsknić, rwać ś., wyrywać ś. do niego, oglądać ś. za nim:* Boże daj, abyśmy tu do Ciebie i wieczerzy Twojej pragnęli. Skar. Pragnęła[a] dusza ma do Boga żywej studni. Leop. Niech mi smakują niebieskie obietnice, abym do nich pragnął. Skar. 3. [P. na co, za czym] *patrzyć chciwym okiem, spoglądać pożądliwie, oglądać ś. chciwie, ostrzyć s. na apetyt, zeby, łykać ślinki:* Pragną oczka na dziewczynę ładną. Nie pragnij na wiano. Na żonkę ładną k. walerzy pragną. Na mój wianek pragniesz. Ja na buzię pragnę. Pragnęłaś na kawałek sieci (= *łakomiłaś ś., łaszczyłaś ś.*). Za którom frajirkom moje oko pragnie. <PRAG / PRAŻ>

**Pragnia, i,** lm. **e** bot. (waldsteinia) *roś. z rodziny różowatych.*

**[Pragniącka, i,** blm.] p. **Pragnienie:** Miał pragniącką zapoznać ś. z literami. <Od Pragniący>

**[Pragniący]** p. **Pragnący.** <Z Pragnący>

**†Pragniciel, a,** lm. **e** *ten, co pragnie, pożąda.* Troc. <Od *Pragnić = Pragnąć>

†**Pragnicielka, i,** lm. i forma ż. od **Pragniciel.**

**Pragnienie, a,** lm. a, †**Pragliwość,** †**Pragność, [Pragniącka, Pragność, Pragonek]** I. czynność cz. **Pragnąć;** *uczucie, którego doznaje ten, któremu chce ś. pić:* Kiedy kanał pokarmowy niedość jest wilgotny, wtedy zwierz czuje P. L. P. nadmierne (polydipsia). Posilić, gasić, zaspokoić, czynić P. Troc. Cierpieć głód i P. Ckliwe pragnienia ugasić. Troc. P. czyniąca choroba. Troc. Mieć, czuć, gasić, sprawiać, obudzać, wywoływać P. Pali mię P. Usycham, schnę, umieram z pragnienia. Tam (na pustyni) P. piersi stopi. Mick. Lambro miał usta spalone pragnieniem. Słow. **2.** przen. *żądza, chęć nieprzeparta, łaknienie, życzenie, żądanie, pożądanie, pożądliwość:* Wszyscy ś. jego czci pragnieniem nieporządnym brzydzili. Skar. Pohamowanie hardej czci pragnienia. Skar. Szczere jego P. podjęcia nawet męczeństwa, jeśliby ś. Bogu tak podobało. Skar. Boże, daj nam P. dopełnienia woli Twojej. Skar. P. nasze nie było inne, jedno zawżdy lepszemi być... w cnotach dalej i miłości bożej postąpić. Skar. Pragnieniu łaski twojej dosyć uczyń. Troc. P. bogactwa. Troc. Jakieś P. i czynów i sławy paliło duszę. Pol. Życie bez pragnień, bez natchnień, bez wiary cały swój urok, całą jasność traci. Asn.

**Pragniony,** *upragniony, oczekiwany z tęsknotą, niecierpliwością:* Noc nadeszła pragniona. Ml. <Od Pragnąć>

†**Pragność, i,** lm. i p. **Pragnienie:** Mzdę moję myślili są odpędzić, bieżał jem (=jeśm) w pragności. Ps. puł. (cucurri in siti). <Od Pragny, PRAG/PRAŻ>

†**Pragny** *pragnący, żądny, chciwy:* Tyś wszech pragnych światła sprawce. Psń.

**[Pragonek, nku,** lm **nki]** p. **Pragnienie.** <Z *Pragunek, od *Pragować = Pragnąć>

**Pragóra, y,** lm. **y** według teorji gieologicznej Wernera, *skały pierwotne, utwory najdawniejsze.* Łab. <Pra + Góra>

**[Prah, u,** lm. **y]** p. **Proch.** <Ukr. prach>

**Prahistorja, i,** blm. *historja pierwotna:* Przypisuje on autorowi kroniki Ferbera całą bajeczną prahistorję Prus. <Pra + Historja>

**Prahistoryczny** przym. od **Prahistorja:** Prahistoryczna legienda. Mat. I.

**Praistota, y,** lm. **y** *istota pierwotna, prototyp istot:* O naturalnym pochodzeniu obecnego świata zwierzęcego i roślinnego od najprostszych praistot. <Pra + Istota>

**Prajaje, a,** lm. **a, Prajajko** hist. *komórka płciowa w jajniku, z której powstaje jajko zwierzęce* (oogonium). <Pra + Jaje>

**Prajajko, a,** lm. **a** p. **Prajaje.** <Pra + Jajko>

**Prajądro, a,** lm. **a** hist. *zawiązek jądra w komórce* (pronucleus). <Pra + Jądro>

**Prajelitny** przym. od **Prajelito.**

**Prajelito, a,** blm. embr. *jama w zarodku, będąca początkiem przewodu pokarmowego* (progaster). <Pra + Jelito>

**Prajęzyk, a,** lm. **i** *język pierwotny:* P. ludów indoeuropejskich. <Pra + Język>

**Prakomorka, i,** lm. **i** hist. *komórka, z której powstają inne, komórka macierzysta.* <Pra + Komórka>

**Prakrąg, ęgu,** lm. **ęgi** embr. *zawiązek kręgu przyszłego w zarodku zwierzęcym* (protovertebra) (p. **Praczłony**). <Pra + Krąg>

**Prakręgowy** przym. od **Prakrąg.**

**Prakryt, u,** blm. *nazwa pewnej liczby starożytnych narzeczy ludowych hinduskich, różnych od sanskrytu, języka religji i klas uprzywilejowanych.*

**Praktycznie** przys. od **Praktyczny:** Urządził ś. P.

**Praktyczność, i,** blm. rz. od **Praktyczny:** Zbytniej miłości bliźniego niema, ale jest pewna rozumna P. Zach. Rozum i P. naszej epoki obrzydliwą mi ją czyni. Krasz.

**Praktyczny** I. *na praktyce t. j. doświadczeniu oparty, mający na celu potrzeby życia codziennego, doświadczalny, stosowany:* Meteorologja praktyczna p. **Meteorologja.** Wiadomości praktyczne z zakresu botaniki. Wykład teoretyczny i P. Filozofja praktyczna. Praktyczno-polityczna strona pozytywizmu angielskiego. Odczyty praktyczno-życiowe. **2.** *nadający ś. do zastosowania w rzeczywistości, trafny, odpowiedni celowi, wypróbowany, skuteczny, pożyteczny w zastosowaniu do codziennych potrzeb:* Środek P. Myśl praktyczna (=szczęśliwa). Rada praktyczna. **3.** a. **[Praktykalny]** *umiejący zastosować teorję w życiu:* !Lekarz P. = *praktykujący, praktyk.* **4.** *tylko użyteczności materjalnej oddany, utylitarny, trzeźwy, realny, pozytywny, nie poddający ś. złudzeniom i marzeniom; umiejący korzyść ze wszystkiego wyciągnąć, dać sobie radę w każdym razie, doświadczony:* Praktyczna, umie sobie dać radę wcale nie po kobiecemu. Krasz. Jako mąż P., pomyślał, czy z niej jakiej korzyści dla siebie nie będzie mógł wyciągnąć. Krasz. **5.** *faktyczny, rzeczywisty, pozytywny, realny, widoczny, dotykalny:* Nie wydało to żadnego praktycznego rezultatu. **6.** *codzienny, powszedni, zwykły:* Zdarza ś. to w życiu praktycznym. <Od Praktyk>

**Praktyk, a,** lm. **cy,** †**Praktykant, [Praktykant, Prachtykant]** I. *człowiek praktyczny, obyty, mający praktykę, doświadczony, biegły; wyjadacz, bywalec, szczwany, ćwik, kuty, znawca, umiejący sobie radzić, znaleźć ś.:* P. to w miłosnej nauce. Troc. Stary P. mistrzowsko prowadził rozmowę. Bał. **2.** *człowiek mający na widoku cele praktyczne; człowiek umiejący stosować teorję do potrzeb życiowych:* P. jest wszędy, a przeto i w polityce, blizkowidzem; oko jego duchowe istny mikroskop. Tren. P. (prawnik) sławny. Troc. P. prawny, prawnik, adwokat, rzecznik, patron. L. Królewscy praktykowie, *procuratores.* Krom. P. podły, rabula, brzechajło. L. P., lekarz wykonawca, lekarz praktykujący, !lekarz praktyczny. **3.** †P. p. **Praktykarz.** Tuch. <Gr. praktikos>

**Praktyka, i, [Prachtyka, Praftyka, Prantyka]** I. blm. - a) *wykonanie teorji, zastosowanie jej w życiu, spożytkowanie jej w rzeczywistości:* Łączyć praktykę z teorją. Łączyć praktykę do teorji. Troc. Szanujmy teorją, jako doskonalszą, ale nie zaniedbujmy praktyki, jako powszechnie potrzebniejszej. Kopcz. b) *praktykowanie, robienie użytku z nabytej nauki teoretycznej; wykonywanie swego zawodu przez lekarzy a. prawników:* P. lekarska = *wykonawstwo lekarskie, leczenie pacjentów, klijentela lekarza.* Mieć liczną praktykę. Porzucić praktykę. c) *wykonanie, zastosowanie, uskutecznienie, wprowadzenie w czyn, urzeczywistnienie, użycie:* Dla hardości Elżbiety radzili o innym królu, ale gdy to przyszło na praktykę, obaczyli, iż to były niebezpieczne rzeczy. Biel. M. P. pokaże, o ile pomysł był szczęśliwy. Rzecz ta najlepiej przedstawia ś. w praktyce. do a. **[Praktykacja]** *biegłość przy wykonaniu jakiej czynności, wprawa, nawyknienie ś., włożenie ś., doświadczenie, użycie, obeznanie ś., obznajmienie ś., obycie ś.,*

zdania mądrych i uczonych praktykantów. Syr. P. lekarski. Syr. W leczeniu nader doświadczony P. Troc. **3.** × P., †**Praktykarz** *ten, co robi zmowy, konszachty, intrygant, machjawel:* Jechali oni pokątni praktykanci do Opola. Biel. M. Zdr. **Praktykancik.**

**Praktykantka, i,** lm. I forma ż. od **Praktykant.**

†**Praktykarka, i,** forma ż. od **Praktykarz:** P., wieszczbiarka. Troc. Onej niebożątku zachciało ś. być praktykarką, a wiedzieć przyszłe rzeczy. Rej. P. Apollinowa to mu praktykowała, że mu bez pomsty nie miało zejść. Kosz.

†**Praktykarski** przym. od **Praktykarz,** *wróżbiarski, wieszczbiarski:* Próżność nauki praktykarskiej, która z aspektów, gwiazd opowiada ludziom przyszłości. Żebr. Praktykarska nauka gwiazdarzów. Troc. Duch P. Troc. <Od Praktykarz>

†**Praktykarstwo, a,** blm. *zajęcie, sztuka praktykarza a. praktykarki, wróżenie, przepowiadanie, wróżbiarstwo, wieszczbiarstwo:* P. z gwiazd = *astrologja.* Nie parajcie ś. wieszczbami, ni praktykarstwem. B. B. <Od Praktykarz>

†**Praktykarz, a,** lm. **e,** †**Praktykant** I. a. †**Praktyk** *przepowiadacz, odgadujący przyszłość, wieszcz, wieszczbiarz, wieszczek, wróżbita, znachor:* P. mu nie radził, by ś. pod miasto brał... I rzekł praktykarzowi: Otóż twe praktyki, prze ty nędzne niewiasty, zmyliły mi szyki. Rej. Tobie, nędzniku grzeszny, pewniejszego praktykarza nie trzeba, jedno własne serce a sumnienie twoje. Rej. Lud ten słucha praktykarzów i wieszczków. Leop. Niech ś. u ciebie nie najdzie P. i wieszczek, i czarownik. Bud. Cycero był augurem, to jest praktykarzem. Kosz. Praktykarze niebiescy, co ś. na gwiazdach znaczą i którzy opowiadają, co na każdy miesiąc ma być. Kn. P. z gwiazd zabobonny *astrologus,* niezabobonny *astronomus (gwiaździarz),* P z twarzy = fizjonom. Kn. P. z gwiazd niezabobonny—gwiazdopis. Troc. **2.** p. **Praktykant.** <Od Praktyka>

**Praktykować, uję, ował** I. *uczyć ś., dochodzić z praktyki; uczyć ś. praktycznie, być na praktyce, w nauce, terminować, odbywać termin:* Lekarze praktykują na trupach. P. u felczera, ślusarza, w majątku ziemskim. **2.** *robić użytek z nabytej teorji, zajmować ś. praktyką; wykonywać swój zawód lekarza a. prawnika:* Lekarz wolno praktykujący = *leczący na swoją rękę, nie z urzędu.* Żart.: Żadnych studjów nie ukończył, nie pozostało mu więc, jak wolno P. i żyć przemysłem. Bał. *(= oddawać ś. nieokreślonym, przygodnym zajęciom).* Nierządnica wolno praktykująca = *oddająca ś. nierządowi na swoją rękę.* **3.** [P.] *zajmować ś., trudnić ś.:* Praktykowałem zbójectwem. **4.** *robić, czynić, wykonywać, wypełniać, spełniać, uprawiać:* Postanowił raz codziennie wizytować siedem kościołów, co przez lat 14 praktykował. Skar. Ażem strętwiała na taką w domu moim praktykowaną historją. L. **5.** †P. *przepowiadać, rokować, wróżyć, odgadywać przyszłość, prorokować:* Niech cię teraz zabawią, którzy praktykują z nieba, którzy ś. zapatrzali na gwiazdy, aby z nich praktykowali, co na cię miało przyjść. Leop. Praktykował Kazimierzowi astrolog, iż miał długo być żyw, ale nieszczęśliwy. Kosz. Olehowi praktykowali wieszczkowie śmierć podjąć od swego konia. Stryjk. Widząc raz straszliwy, już sobie sam śmierć praktykował. P. Koch. O przyszłym zwycięstwie sobie praktykował. Błaż. *(= tuszył).* Często, że już musiała wyniść, praktykował i,

wiele było kroków od gmachu, rachował. P. Koch. I tak za astrologa, jako za doktora wzięty beł od cesarza, lecz źle praktykował, bo sobie rzecz przeciwną prawie obiecował. P. Koch. Więc ten prorok... to wieszczym mądrze duchem o nich praktykował, kędy wygrać i przegrać wojska nasze miały. P. Koch. I w drogę ś. ochotny gotuje, a Leon mu zwycięstwo pewne praktykuje. P. Koch. **6.** × P. *knować, intrygować, spiskować, zmawiać ś., prowadzić konszachty:* Raz na mię zdradliwie w tajnej radzie praktykują, to zaś drugi raz wojska przeciw mnie szykują. Ryb. Na dobre praktykują, niewinnych na śmierć skazują. Niewierni ojczyznie swojej ziomkowie przeciw ustawom sejmowym praktykują z obcemi. Niem. **7.** [P] *rozmawiać, gawędzić.* **P. ś.** *dziać ś., zdarzać ś., trafiać ś., przytrafiać ś., bywać:* To ś. często praktykuje. Co starzy tragikowie piszą o Medeach, wszystko to ś. iści i praktykuje temi teraz czasy. Opal. <Od Praktyka>

**Praktykowanie a,** blm., czynność cz. **Praktykować:** P. z ręki. Troc. Moje P. mnie blizką śmierć obiecuje. Hist. Aleks.

**Praktykowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Praktykować ś.**

**Praktykowany I.** *praktykujący ś., znany, zdarzający ś., zwyczajny:* To rzecz praktykowana. **2.** *używany, stosowany:* Sposób nobilitowania ś., P. z pomyślnym skutkiem przez wielu hrabiów galicyjskich. Bał.

**Praktykujący I.** im. od **Praktykować. 2.** *przestrzegający praktyk, rzeczywisty, nie nominalny, prawdziwy, czynny:* Uchodziła za katoliczkę praktykującą. Krasz. <Od Praktykować>

**Prakwiatek, tka,** lm. **tki** bot. (gynoxys) *roś.* <Pra + Kwiatek>

**Pralatura, y,** lm. **y** p. **Prałatura:** Probostwo kulikowskie było uposażone porządną wioską, do tego P. intratna. Rzew. <Z Prałatura>

**Pralina, y,** lm. **y** cukier. *masa czekoladowa, przygotowana do cukierków zwanych pralinkami.* <Fr. praline, od nazwiska marszałka Duplessis Praslin, którego kucharz wynalazł te cukierki>

**Pralinka, i,** lm. **i** *cukierki zrobione ze specjalnie przyrządzonej czekolady, napełnione syropem i likierem lub kremem migdałowym.* <Od Pralina>

**Pralinowy** przym. od **Pralina.**

**Pralnia, i,** lm. **e** *izba lub cały zakład, w którym ś. pierze:* Gdzie jest dwór pański, tam też być powinna P.: najlepiej pralnią założyć na wzgórku jakim. Świt. W pralni mechanicznej pracę rąk zastępują maszyny pralniane. P. chemiczna. <Od Prać>

**Pralniany** przym. od **Pralnia:** Maszyny pralniane.

× **Pralnica, y,** lm. **e** *maszyna uskuteczniająca czynność prania:* P. parowa <Od Pralny>

**Pralnik, a,** lm. **i I.** p. **Kijanka:** Nad rzeką schylała ś. młoda jeszcze chłopka z pralnikiem, którym silna jej ręka rozgłośnie uderzała o szare płótna, przykryte płynnym kryształem wody. Orzesz. **2.** *przyrząd do prania.* <Od Pralny>

**Pralny** *służący do prania:* Maszyna pralna. <Od Prać>

**Praludzki** *tyczący ś. praludzi, ściągający ś. do ludzi pierwotnych:* Wywodzenie ludzkości od jednego gniazda nie ludzkiego, lecz praludzkiego. Karł <Pra + Ludzki>

**Praludzkość, i,** blm. *ludzkość pierwotna:* Nasz autor zgadza ś. na możliwość różnie rasowych w praludzkości. Karł. <Pra + Ludzkość>

**Prałacki** przym. od **Prałat:** W pośrodku księżycowej pełni oblicza usta szerokie z wargami tłustemi i podbródek P. Krasz. *(= okazały, tłusty).* **Po prałacku** przys. *sposobem, zwyczajem prałatów, jak u prałatów.* <Od Prałat>

**Prałactwo, a,** lm. **a I.** *majątek prałacki:* Bogate P. **2.** p. **Prałatura.** <Od Prałat>

**Prałat, a,** lm. **ci,** †**Prelat I.** *wyższy dygnitarz kościelny; tytuł udzielany niekiedy w wiekach średnich i urzędnikom świeckim:* (Tytuł prałata) pospolicie daje ś. biskupom, nawet dygnitarzom katedr i kolegjat. Kras. Nasz arcybiskup (a. biskup) jest zacnym prałatem. **2.** *wyższy stopień kanonika.* **3.** przen. *panicz, ptaszek, gagatek, ziółko:* Śliczny mi P., w targi chciał wchodzić o żonę. Niem. Pewna jestem, że ten P. (marszałek) nie dla Wc pani. L. <Łć. praelatus>

**[Prałata, y,** lm. **y]** *pałata = izba skarbowa a. obrachunkowa.* <Z Pałata, przez sld. do Prałat>

**Prałatka, i,** lm. **i** *przełożona opactwa żeńskiego, ksieni.* <Od Prałat>

**Prałatura, y,** lm. **y,** †**Pralatura, Prelatura I.** *godność prałata, prałactwo:* Nową prałaturą kanclerza mego Kryckiego ozdobił. Niem. **2.** żart. *dobra tusza, prepozyta, przedsięwzięcie=brzuch.* L. <Od Prałat>

†**Pram, u,** lm. **y** p. **Prom:** Żeby wozy z końmi prowadzić po wodzie, więc na to chłopski wynalazek mamy, szerokie pramy. Klon. <Nm. Prahm>

**[Pram]** przys. *prawie:* Będzie chłopcu P. pięć roków na kiermas. <Moraw. pràm>

**Pramacierz, y,** lm. **e, Pramać, Pramatka** *prarodzicielka, prababka:* Te dwie kobiety nie były to jakieś przedhistoryczne pramacierze. <Pra + Macierz>

**Pramać, i,** lm. **e** p. **Pramacierz.** Psm. <Pra + Mać>

**Pramaterja, i,** blm. *materja pierwotna, z której utworzył ś. wszechświat.* <Pra + Materja>

**Pramatka, i,** lm. **i** p. **Pramacierz.** L. <Pra + Matka>

**Pramistrz, a,** lm. **e** *mistrz, który był początkiem wszystkich następnych mistrzów:* Podniosła ś. i urosła do olbrzymiej wysokości postać pramistrza Kanta. Spas. <Pra + Mistrz>

†**Pramnica, y,** lm. **e,** †**Prampnica, y,** lm. **e** *mały prom.* <Od Pram>

**Pramogiła, y,** blm. *mogiła pierwotna, mieszcząca w sobie wszystkie następne mogiły:* Przeszłość — wielka P. Kon. <Pra + Mogiła>

†**Prampnica, y,** lm. **e** p. **Pramnica.** <Pram-(p)nica>

× **Prams, a,** lm. **y,** × **Pramza** gór. b r e m z a, *hamulec.* Łab. <Nm. Bremse>

× **Pramza, y,** lm. **y** p. **Prams.** Łab. <Nm. Bremse>

**Pramzel, zla,** lm. **zle** gór. *linka lub sznur, którym ś. krach obwija aje, dla wstrzymania kamieni osuwających ś.* Łab. <Od Nm. Bremse>

**Pramzowy, ego,** lm. **i** rz. gór. p. **Kieratowy.** <Od Pramza>

**Prandeburа, y,** lm. **y** = **Brandebura.** Goł. <Z Brandyburа>

**[Prandyczenie, a,** blm.] czynność cz. **Prandyczyć.**

**[Prandyczyć, y, ył]** *bajdurzyć, bzdurzyć, bajać, plać banialuki:* Braciszek prandyczy siostrzyczce koszałki opałki, a potym drukiem ogłasza.

**Prandypura**, y, lm. y = **Brandebura**: Dla niego [illegible] szyja [illegible], kaja złotogłowy, a z nich [illegible] prandypury, wstążki, haszki Opal. <Z Brandybura>

**Pranerczany, Pranereczny** przym. od **Pranercze**: Przewał P. <Od Pranercze>

**Pranercze**, a, lm. a *ostre narzędzie do zarzynania, z którego później powstały noże rzeźnickie* (protosophos). <Pra + *Nercze, od Nerka>

**Pranereczny** p. **Pranerczany.** <Od Pranercze>

**Pranie**, a, lm. a, †**Praczka** czynność cz. **Prać**: Mieć w domu P. Zrobić P. Bielizna poszła do prania. Nająć kobietę do prania. Utrzymuje się z prania. Przyjmuje P. do domu. Zaczął: Gdzies podział zegarek, ten antyk po babce? — A ten? kąpiący w praniu być musi. Rodz. (= w zastawie).

**Pranik**, a, lm. i = **Kijanka.** <Od Pranie, od Prać>

[**Prannik**, a, lm. i] = **Kijanka** (do prania). <Od Pran, od Prać>

[**Prantyka**, i, lm. i] p. **Praktyka.** <Z Praktyka>

**Prany** im. od **Prać**; *który wyprano, który był w praniu, taki, jakim ś. przedstawia po praniu*: Bielizna prana.

[**Pranzak**, a, lm. i] *zawiązka u cepa.*

†**Praociec, ćca**, lm. **ćcowie** p. **Praojciec.** L.

**Praodwiecznie** przys. od **Praodwieczny.**

**Praodwieczny** *prawieczny, odwieczny*: Od niepamiętnej, praodwiecznej doby tę cichą, jasną wybrałem dolinę Psm. Huk piorunowy leci po gałęziach, gdy praodwieczne dęby giną — jęczy ponuro las. Ork. <Pra + Odwieczny>

**Praojciec, ojca**, lm. **ojcowie**, †**Praociec** *pierwszy ojciec, po którym nastąpili wszyscy inni ojcowie*: Praojcowie = *pradziadowie, praojcowie*: Przy świętej niewinności potrzeba było praojcom naszym w rozkosznym raju przenosić ś. na wieczne wesele. Poc. Onoż praojce w otchłani jęczące. Poc. Praojcowie nasi są, którzy od Pana Chrystusa podczas zmartwychwstania Jego z adu wyprowadzeni byli. Smotr. Język praojców [illegible] kwitł w twej piosni jak z pączka kwiat (do Jana Kochan.). Prusz. <Pra + Ojciec>

**Praojcowski, Praojcowy, Praojców, Praojczy** przym. od **Praojciec** *pradziadowski, starodawny*: Zwyczaj P. Dozwolenie na połączenia ś. napowrót z tych praojcowskim kościołem prawosławnym. Pietna praojcowska. Orzesz. <Pra + Ojcowski>

**Praojcowy** p. **Praojcowski.** <Pra + Ojcowy>

**Praojców** p. **Praojcowski.** <Pra + Ojców>

**Praojczy** p. **Praojcowski**: P. stan społeczeństwa. <Pra + *Ojczy, od Ojciec>

**Praojczyc, a**, lm. **e** *potomek praojców*: Przeważna część wsi nosi w sobie nazwiska swoich pierwszych założycieli, praojczyców narodu naszego. Plak. <Pra + Ojczyc>

**Praojczyzna, y**, blm. *odwieczna, pierwotna ojczyzna, kolebka = pierwiastkowe siedlisko*: Azja jest praojczyzną ludów Europy. <Pra + Ojczyzna>

**Prapapier, u**, lm. **y, Papirus** bot. (cyperus papyrus), *z rodziny ciborowatych, z rodzaju ciborów*. <Pra + Papier>

[**Praparzec, Praporzec** wybijać] = *dzwonić na Anioł Pański.*

**Prapiastowy** *tyczący ś. protoplasty Piastów*: z tych rąbek zgniłych [illegible] nieprzedzianie żywe źródło jakiej prapiastowej myśli. Kom. <Pra + Piastowy>

**Praporszczyk, a**, lm. **cy** *chorąży w wojsku rosyjskim*. <Ros. praporščik>

[**Praporzec**] p. **Praparzec.**

**Praprababa, y**, lm. **y** p. **Praprababka**: Praprababy a. prapradziadowa prababa, szósta baba. Troc. Prapradziadów a. praprababy prapradziad, dziad siódmy. Troc. Praprababy a. prapradziada prababa, babka siódma. Troc. <Pra + Prababa>

**Praprababczyn** przym. od **Praprababka.**

**Praprababi** p. **Praprababin**: Praprababia a. prapradziadowa matka, czwarta baba. Troc. <Od Praprababa>

**Praprababin, Praprababi** przym. od **Praprababa.** <Od Praprababa>

**Praprababka, i**, lm **i, Praprababa** *matka pradziadka a. prababki.* <Pra + Prababka>

**Prapradziad, a**, lm. **owie, Prapradziadek, †Nadpradziad** *ojciec pradziada a. prababki.* <Pra + Pradziad>

**Prapradziadek, dka**, lm. **dkowie** p. **Prapradziad.** <Pra + Pradziadek>

**Prapradziadowski, Prapradziadowy, Prapradziadów** przym. od **Prapradziad.**

**Prapradziadowy** p. **Prapradziadowski.** Troc.

**Prapradziadów** p. **Prapradziadowski**: P. ojciec, dziad pradziada a. prababy, czwarty dziad. Troc. Praprababia a. prapradziadowa matka, czwarta baba. Troc.

**Prapraprababka, i**, lm. **i** *matka praprababki*: Rozpoczął proces z Teresą Grabianczyną o sumę posagową swojej praprapraprababki. Rol. <Pra + Praprababka>

**Prapraprapradziad, a**, lm. **owie** p. **Prapraprapradziadek.** <Pra + Prapradziad>

**Prapraprapradziadek, dka**, lm. **dkowie, Prapraprapradziad** *ojciec praprapradziadka a. praprababki.* <Pra + Prapradziadek>

**Prapraszczur, a**, lm. **owie** *dziad prapradziada.* Sł. wil. <Pra + Praszczur>

†**Praprawnęczka, i**, lm. **i** p. **Praprawnuczka.** <Pra + Prawnęczka>

**Praprawnuczę, ęcia**, lm. **ęta** *dziecię prawnuka a. prawnuczki*: Życzę ci, abyś praprawnuczął doczekał. Krasz. <Pra + Prawnuczę>

**Praprawnuczka, i**, lm. **i**, †**Praprawnęczka** *córka prawnuka a. prawnuczki.* L. <Pra + Prawnuczka>

**Praprawnuczy** przym. od **Praprawnuk.**

**Praprawnuk, a**, lm. **i** *praszczur = syn prawnuka a. prawnuczki.* <Pra + Prawnuk>

**Praprawo, a**, blm. *prawo pierwotne, które służy za podstawę wszystkich praw*: Są to ludzkie jeno pomysły i hipotezy, podstawione za wrzekome P. Oczap. <Pra + Prawo>

**Praprzodek, dka**, lm. **dkowie** *pierwszy z przodków, protoplasta*: Księżyc oświeca mogiły śpiących snem nieprzespanym przodków, praprzodków. Dyg. <Pra + Przodek>

**Prarodzic, a**, lm. **e** *praojciec, pierwszy ojciec, pradziad, protoplasta*: Adam, nasz P. <Pra + Rodzic>

**Prarodzicielka, i**, lm. **i** forma ż. od **Prarodzic**: Francja, ta P. wielkich czynów, odkryć, zwycięstw. Rol.

**Prarodzicielski, Prarodzicowy** przym. od **Prarodzic.**

**Prarodzicowy** p. **Prarodzicielski.**

**Praroślina, y**, lm. **y** *roślina z czasów pierwotnych*: Groty pełne stalaktytu i skamieniałych szczątków praroślin, prazwierzy. Tet. <Pra + Roślina>

**Praroślinność, i,** blm. *roślinność pierwotna:* Lasy paproci drzewiastej dają niby słabe odbicie praroślinności z ubiegłych epok gieologicznych. <Pra + Roślinność>

**Praród, odu,** lm. **ody** *ród pierwotny:* Odszukiwano mity całe, wspólne dwom lub więcej szczepom, i odnoszono je do prarodu. Brk. <Pra + Ród>

**Prasa, y,** lm. **y** l. a. **Tłocznia** *przyrząd do wywierania znacznych ciśnień na ciała:* Prasy polegają na zastosowaniu różnych zasad mechanicznych, jak prasy klinowe, śrubowe, hidrostatyczne (p. Hidrostatyczny), hidrauliczne, aerostatyczne. P., narzędzie z tablic i śrub złożone do wygniecienia soku z jagód. Kluk. Prasą bywają tłoczone jagody sycjońskiej oliwy. Otw. Oleje za pomocą prasy z ciał wyciśnione bywają. Krum. P. winniczna, winna. Troc. Nasadził sobie winnicę i wkopał też w niej prasę. Leop. Bez ciężkich cepów, bez prasy, bez tłoki nie dojdziesz smaku i w zbożu i w winie. Mor. A. P. abo przyłoga na tworzenie sera. Trzyc. P. od gładzenia materji, kalandra. L. P. budownicza, szruba budownicza. Troc. P. balansowa (blach.) = *P. do wycinania deseni w blasze oraz do wyciskania w niej rozmaitych form wypukłych.* P. do prasowania drożdży. P. do wyginania szyn (= *giętarka*). P. ręczna. Przen.: Damy, rozumiejąc, że subtelność najwyborniejszym jest ich urody wydoskonaleniem, w prasę ciała swe biorą. L. (= *w sznurówki, w gorsety; ściskają ś.*). P. drukarska = *maszyna do drukowania.* P. drukarska składa ś. z balek, z ścian, śruby z drągiem, panewki, tygla, wózka, korby, fundamentu, ramy, dekla i ramki do zamykania arkusza na klamkę. Mag. Wszystkie te pisma pod prasę drukarską podsuwać rzecz była niepodobna. Mącz. Tyle rytmów, że im drukarskie prasy wystarczyć nie mogą. Dar. J. Jęczą prasy i biedni drukarze ś. pocą. Węg. Przen.: *druk, drukarnia:* Dzieło tylko co wyszło z pod prasy, opuściło prasę, jest pod prasą. Przen., blm.: *drukowanie pism, książek, druk:* Wolność prasy. Przen.: P. a. P. perjodyczna = *pisma perjodyczne, gazety, dzienniki, dziennikarstwo:* P. podjęła inicjatywę w zbieraniu składek na powodzian. Poruszyć sprawę jaką w prasie. Wiadomość przedostała ś. do prasy. Przen. blm.: *przedstawiciele dziennikarstwa:* Na posiedzeniu wyznaczono miejsce dla prasy. 2. przen. *ścisk, tłok, ciżba; ucisk:* Telemak, który w żalu siedział pod te czasy, uwalnia serce z swego frasunku, jak z prasy. Jabł. Tamże jeden drugiego dusił w tym hałasie, jeden drugiego krwią swą napawał w tej prasie. Zim. Równej serce podpada ich prasie. L. Ubogich w prasie poddaństwa trzymamy. Wad. 3. [P.] *żelazko do prasowania.* Zdr. **Praska.** <Nm. Presse>

**Prasarnia, i,** lm. **e** *miejsce w fabrykach, gdzie znajdują ś. prasy, gdzie prasują:* Przez korytarz szło ś. do prasarni, gdzie urządzona była wielka tłocznia. Wej. <Od Prasa>

**Prasem, u,** lm. **y** min. p. **Kwarc.**

**Prasiatnice, ic,** blp., zool., p. **Owad.**

**Prasiedlisko, a,** lm. **a, Prasiedziba** *siedlisko pierwotne:* Ustąpić w posiadłość cudzoziemcom P. swoje. Bońk. <Pra + Siedlisko>

**Prasiedziba, y,** lm. **y** p. **Prasiedlisko.** <Pra + Siedziba>

**Prask, u,** blm. l. *huk, hałas, stuk, wrzawa:* Z praskiem trza-kiem aż do Przemyśla tłum szlachecki króla swego odprowadzał. Gliń. 2. ✓ **Na** P. przyjść, trafić, ugodzić — a) *jak na nieszczęście, jak na biedę, na ogień, na sztych, na utrapienie:* Aleś teraz też, djable, tu na P. ugodził, bo dzierż w kalecie, abyć nie uziębły. Rej. Ale czy kaci na sam P. brata jej przynieśli? i on pod aresztem trzymany. L. Porywczy, żwawi częściej na P. przychodzili. Mącz. (= *narażali ś.* L.). b) *w sam czas, w porę.* Kn. 2. [P.] *powodzenie, wzięcie, wziętość, szczęście:* Dziewczyna ma wielki P. <Dźwn.>

[**Prask**] w. *buch! chlap! trzask! rym! chlast! chrost!:* A Pan Jezus prask śmierć w pysk: — chybaj do morza, przynieś skałkę. Sienk. Ni stąd, ni zowąd naraz trzask, P., biją ś. po pysku. Wysp. <Dźwn.>

**Praska, i,** lm. i l. p. **Prasa:** Praski do papierów. Praski do suchych stempli. Do wyciskania serów służy drewniana P. 2. [P.] *żelazko do prasowania.*

[**Praskać, a, ał**] p. **Prasnąć.** <Od Prask>

[**Praskanie, a,** blm.] czynność cz. **Praskać:** P. a. **Praskot** chem. = *wydzielanie z trzaskiem wody zawartej między blaszkami w niektórych kryształach, dające ś. zauważyć przy ogrzewaniu,* dekrepitacja (= *pryskanie, skwierczenie, trzask*).

[**Prasknąć, nie, nął**] p. **Prasnąć.** <Od Prask>

[**Prasknięcie, a,** blm.] czynność cz. **Prasknąć.**

[**Praskolę, ęcia,** lm. **ęta, Praskulę, Prazgulę, Praskurzę, Praszczurzę, Praskuł**] *prawnuk; praprawnuk, praszczur.* < Pra + *Skolę, SKOŁ / SZCZEL>

**Praskot, u,** blm. chem., p. **Praskanie.**

[**Praskulątko, a,** lm. **a**] p. **Praskolę.**

[**Praskulę, ęcia,** lm. **ęta**] p. **Praskolę.** Zdr. [**Praskulątko**].

[**Praskuł, a,** lm. **y**] p. **Praskolę.**

†**Praskur, a,** lm. **y** p. **Proskura:** Księcia Michajła humien praskurem otruł. Stryjk. <Z Proskur, z Gr. prosphorá>

†**Praskura, y,** lm. **y** p. **Proskura.** Zdr. †**Praskurka.** <Z Gr. prosphorá>

†**Praskurka, i,** lm. i p. **Praskura:** Praskurką nazywa ś. kawałek chleba w obrządku wschodnim zamiast hostji używany. Zm.

[**Praskurzę, ęcia,** lm. **ęta**] p. **Praskolę.**

**Prasłowiański** *pierwotnie słowiański:* Szczególny żywioł antropologiczny sprawił zróżniczkowanie ś. języków polskiego i czeskiego z prasłowiańskiego. Krzyw. <Pra + Słowiański>

[**Prasnąć, Prasknąć,** nied. **Praskać**] l. *z praskiem uderzyć, huknąć, palnąć, trzasnąć, lunąć, buchnąć, rymnąć, chlasnąć, chrostnąć, grzmotnąć, dzbęknąć:* W twarz pięściami trzaska, szaty na sobie drapie, w piersi ciężko praska, *ferit.* Żebr. 2. *upaść; rzucić:* P. o ziem, o ziemię. Prasnął go a. nim. Albo czerwieńce praskać na uciechę grybowskich żaków. Prasnę szyćkiem o ziemię i pójdę do stu djabłów. Bał. Stłumiłech w sobie gniew i oburzenie, które mno parły odrazu, aby iść P. w oczy prawdą przy całej gminie, przy wszystkich. Ork. Kieś zesłabł, a nie zdek i nie zdołeś iść, prasli cie na tym sitie i tameś czekał abo końca kary, abo śmierci. Żer. (= *porzucili*). Ej, kiebyk je (korale) baw miała! Tubyk ci je prasła w ten watrę. Tet. Chciał Jasiek P. wszystko, uciec w djabły. Tet. Gniewliwy to on ci i teraz bywa; nieraz kubkiem o ziemię prasnie i precz za drzwi do pola wyskoczy. Sienk. Jak mi ś spodoba i tym oto workiem P., to prasnę! Sienk. 2. *pęknąć z hukiem, trzasnąć, prysnąć.* <Od Prask>

**Prasny** p. **Prasowy:** Prasna szruba. Troc. <Od Prasa>

†**Prasolny** przym. od **Prasol**: Zgorzało też było i całe [illegible] prasolnych i garncarskich. Biel. J. <Od Prasol>

†**Prasolstwo**, a, blm. p. **Prasolstwo**. <Od Prasol>

†**Prasoł**, a, lm. **owie**, †**Prasół**, †**Praszół**, †**Solarz**, †**Solnik** *przedawca soli; ten, co handluje solą*: P., który solą kupczy, płacił po złotemu. Vol. Książę Oświęcimski miał grzywnę jednę z przekupniów a z prasołów solnych. Herb. Prasołowie od każdego wozu, którym sól wożą na przedaż, płacą po 12 groszy. Vol. W ruskich krajach po wsiach najmują s. słone wody, z których prasołowie warzą sól i w tołpy formują. Sok. P., co sól przedawa. Troc. <Pra + SOL, SOŁ>

†**Prasołka**, i, l. lm. i *przedawka soli*; *ta, co handluje solą*. 2. blm. p. **Prasołstwo**: Z prasołki żyć. Zim. 3. *żona prasoła*. 4. *początek od handlowania solą* Vol. <Od Prasoł>

†**Prasołstwo**, a, blm., †**Prasolstwo**, †**Prasołka** *handel soli, przemysł solny*: Prasołstwem się bawić. <Od Prasoł>

**Prasowaczka**, i, lm. i *kobieta zajmująca się zawodowo prasowaniem bielizny*. <Od *Prasowacz, od Prasować>

**Prasować**, uję, ował i. *ścisłać w prasie, wyciskać, tłoczyć*: Soki wyciśnione, to jest prasowane. Krup. Niżeli kto olej zaczyna P. i tłuc, wprzód wszystko przygotować powinien. Krup. Wino P. Petr. Kawior prasowany. Drożdże prasowane. Stano prasowane (gąbka prasowana (lek.) (spongia pressa). 2. × P. książki *drukować, tłoczyć, odbijać*: Książki Erazma, iż są bardzo pożyteczne ku czytaniu, ażeby się też język polski szerzył, prasowałem je z pilnością L. 3. *głaszczę*: P. bieliznę żelazkiem nagrzanym. <Od Prasa>

**Prasowalnia**, i, lm. e *izba, w której odbywa się prasowanie*. <Od Prasować>

**Prasowanie**, a, blm., czynność cz. **Prasować**: Żelazko do prasowania. Ja dla niej nieraz duszę od prasowania grzałem. L. Nie znali włoskiego wąsów żelazem prasowania a. zakręcywania. Etm. (= przyprasowania).

**Prasownia**, i, lm. e l. *miejsce, gdzie są prasy, gdzie prasują, tłokarnia*: P., to jest dom, gdzie wino prasują, wyciskają. Mącz. <Od Prasować>

**Prasownik**, a, lm. cy *ten, co prasuje, tłoczy; preser w drukarni*: P., co koło pras robi. Włod. <Od *Prasowny, od Prasować>

**Prasowy**, × **Prasny** przym. od **Prasa**: Drąg P. <Od Prasa>

**Prasówka**, i, lm. i *cegła maszyną prasowana*. <Od Prasowy>

[**Prasport**, u, lm. y] p. **Praszport**. <Z Paszport>

**Prassak**, a, lm. i *pierwotyp ssaków*. <Pra + ssak>

**Prast! Prastu!**: Szast! prast! Szastu! prastu! [illegible] Szast! prast! i już podpisane. Bog. <Dźwn.>

**Prastarodawny** *z odległych, prastarych czasów pochodzący*: W języku obydwóch szczepów najdują się od prastarodawna tyle spólnej materji. Linde. <Pra + starodawny>

**Prastaroruski** *pochodzący z odległych, prastarych ruskich czasów*: Przyjmcie od nas chleb i sól, a z nimi i naszą prastaroruską dla Was [illegible]. <Pra + staroruski>

**Prastaroć**, i, blm. rz. od **Prastary**: Ta P. kołyski pochodzi nie z oszczędności, tylko z dumy rodowej.

**Prastary** *niezmiernie dawny, starodawny, odwieczny, starożytny, przedwieczny*: Gdzież to ta prastara odznaczająca nas gościnność? Krasz. Wino prastare. Krasz. Zwyczaj P. Dwory prastare. Krasz. Ta prastara twarz, zdawało mu się., prastarego ducha musiała być wyrazem. Krasz. Prastare formy pieśni. Kon. <Pra + Stary>

**Prastryj**, a, lm. **owie** *brat dziada a. babki po ojcu*. <Pra + Stryj>

**Prastryjenka**, i, lm. i l. forma ż. od **Prastryj**. 2. *żona prastryja*. <Pra + Stryjenka>

**Prastryjowstwo**, a, blm. *prastryj z żoną*. <Pra + Stryjowstwo>

**Prastu!** p. **Prast**. <Dźwn.>

**Prasulec**, lca, lm. lce kraw. *bal wycięty w półkole, do prasowania wykończanych sukien*. <Od Prasować>

**Prasyn**, a, lm. **owie** *syn pierworodny*: Zebrali je ojce za czyny sławy, straciła je hańba prasyna. Gliń. <Pra + Syn>

†**Praszać**, a, ał, [**Praszać**] *prosić często, zapraszać, upraszać*: Zbroję a rohatyny twe dasz skuć na radło a będziesz a. orał, a. sędziów na czty praszał. Orzech. [Teraz my was praszamy na dwa pieczywa chleba] <Od Prosić>

†**Praszanie**, a, blm., czynność cz. **Praszać**.

**Praszczepienie**, a, lm. a *szczepienie uprzednie*. <Pra + Szczepienie>

**Praszczepieniec**, ńca, lm. ńcy lek. *osoba, z której przeszczepia ś. innym ospę, lub inne choroby*. <Pra + *Szczepieniec, od Szczepiony>

†**Praszczę**, ęcia, lm. ęta l. *pręt, prątek, rózga do bicia*: Puścić żołnierza przez (na) praszczęta. Troc. Nadstawił Dawid grzbietu na tęgie praszczęta. Drużb. Przen.: Nie brakuję w zdrożnościach: jaka mi ś. nawinie, puszczam ją przez praszczęta. Oss. 2. w lm. *bieda, zgryzoty, zmartwienia, frasunki, kłopoty, udręczenia; opały*: Rodzice, serca mając zarażone tym dziecięcym przypadkiem, na dożywotnie puszczają ś. praszczęta. Pot. Miał Dawid zagrać, ile razy Saul wpadnie w te praszczęta, kiedy zły go duch opęta. Leszcz. Z prowincji tej Bitynikus nie chciał ustąpić, aż na praszczęta i szturm przyszło twardy. Chr. Przy nim najbardziej trzymali ś. młodzi, nie chcąc przychodzić przez sejm na praszczęta. Chr. Ale jakoś sobie poradzimy; czy to w takich bywaliśmy praszczętach? przetoż jeszcze stare głowy siedzą na karkach. Byk. <Od Prask>

**Praszczur**, a, lm. **owie**, †**Plaskor**, †**Plaskór**, [**Piskor**, **Plazgor**] *praprawnuk*: P., praprawnuk Biel. M. Umarł Noe, oglądawszy syny z prawnuków i praszczurów. Stryjk. <Pra + Szczur>

**Praszczurowy**, **Praszczurów** przym. od **Praszczur**. Lek.: Dziedziczność praszczurowa, atawizm (hereditas atavica, atavismus).

**Praszczurów** p. **Praszczurowy**.

[**Praszczurzę**, ęcia, lm. ęta, **Plazgurzę**], †**Plaskorzę** *prawnuczę*. P. **Praskolę**. <Od Praszczur>

†**Praszół**, oła, lm. owie p. **Prasoł**: Praszołów, co sól bili i przedawali Sur. <Z Prasoł>

[**Praszport**, u, lm. y, **Praśport**, **Prasport**] *paszport*. <Z Paszport>

× **Praśniak**, a, lm. i patol. *torbiel miodowa* (meliceris).

†**Praśnica**, y, lm. e p. **Przaśnica**. B. Sz.

**Praśniczy** przym. od **Praśnik**, *praśniczy*: Wspominają zapiski o obowiązku, ciążącym na tych

koniuchach, świadczenia danin w miodzie tak zwanym praśniczym. Balc. <Od Praśnik>

**Praśnięcie, a,** blm., czynność cz. **Prasnąć.**

**Praśnik, a,** lm. i p. **Przaśnik.**

**Praśny** p. **Przaśny.**

**[Praśport, u,** lm. **y]** p. **Praszport.** <Z Praszport>

**Praświat, a,** blm. *świat pierwotny:* Już z żył praświata krwi ogień wytryska. Kon. <Pra + Świat>

× **Pratorbiel, i,** lm. **e** patol. *torbiel, z której wyrastają następnie inne.* <Pra + Torbiel>

**Pratwór, oru,** lm. **ory, Przedtwór** embr. *twór w ciele płodu, zamieniający ś. następnie na inny.* <Pra + Twór>

**Pratykabl, a,** lm. **e** p. **Praktykabl:** W ciągu czterech tygodni kulisy, przystawki, pratykable, zasłona, wszystko było gotowe. Sarn. <Fr. praticable>

**Praustrój, oju,** lm. **oje** *ustrój pierwotny:* Dzieło Roschera stara ś. sporne dzisiejsze poglądy sprowadzić do miary trzech praustrojów politycznych. <Pra + Ustrój>

× **Prauszka, i,** lm. **i** w drukarni, *ozdoba, którą ś. kładzie na początku rozdziału.*

**Praw** (jako orzeczenie) p. **Prawy.** <PRAW>

**Prawak, a,** lm. **i** l. [P.] p. **Prawiak. 2. a. Prawiasty** gór. *górnik rąbiący kilofem prawą ręką.* <Od Prawy>

**Prawda, y,** lm. **y** l. *pewnik, aksjomat, dogmat, fakt:* P. jasna jak dzień, jak słońce. Światło, pochodnia prawdy. P. oczywista. Prawdy życiowe. Cztery prawdy (teologiczne). Prawdy ewangieliczne, filozoficzne. Troc. P. powszechnie znana. Prawdy moralne, matematyczne. Jedna jest P., różny jest jednak sposób wykładu. Cz. Kto nie widzi tej prawdy, ten jest ślepym z urodzenia lub rozmyślnie zamyka oczy. Sienk. Odkryć prawdę. **2.** (w sztuce) *trafność, zgodność z naturą, wierne pochwycenie natury, naturalność, prawdziwość:* Wiele jest prawdy w tym obrazie, w grze tego artysty. **3.** *mowa zgodna z istotą rzeczy, z rzeczywistością, szczerość w mowie, otwartość, prawdomówność; zgodność rzeczy powiedzianej z rzeczywistością:* Święta P. Miłość prawdy. Słowa prawdy. Powiedzieć komu słowa prawdy *(= pacierz, reprymandę).* Podobny do prawdy. Minąć ś. z prawdą. Nie obwijać prawdy w bawełnę. Mówić prawdę bez ogródki. Niema w tym cienia prawdy. P. górą lata jak orzeł. Rej. Pieczętowali prawdę krwią swoją. Rej. Żywać to P. jest, coście tu mówili. Orzech. Przeciw prawdzie rozumu nie. Biel. M. P., wszyscy wiecie, niskąd, jedno z nieba. Kochan. Prawdy tak, jako kłębka po nici, szukali. Kochan. Kiedy ja prawdę powiem, niechaj mnie każdy, jak chce, sądzi. Kochan. P. prawdzie nie jest przeciwna, ale błąd a fałsz prawdzie. Błaż. Nie miłujemy słowem, ani językiem, ale uczynkiem i prawdą. Wuj. Sami rychło poginą, którzy z Bogiem i prawdą Jego walczą. Skar. Bij ś. o prawdę aż do śmierci. Wuj. Przy prawdzie i sprawiedliwości murem stanął. Skar. P. jako uczciwa niewiasta: w lada sukni piękna i przyjemna. Skar. Pierwsza jest P., niźli fałsz, który ją psuje. Skar. Jako oko na farbach ś. bawi, a ucho na dźwiękach, tak rozum na prawdzie. Skar. Ostre miał pióro i język, na nikogoż ś. nie oglądając, jeno na samę prawdę. Skar. Święta P., aczkolwiek ją tłumią, wszakże jej nigdy nie zatłumią. Wer. Starzy Polacy zawsze byli miłośnikami prawdy. Wer. Niewiele dzisiaj takich przyjaciół, którzy by prawdę mówili. Birk. Fałsz prawdy nie lubi. Kn. Prawdę w żart obrócić. Troc. Prawdzie trudno ś. przeciwiać. Troc. P. w oczy kole, nie głaszcze, lepsza, niż pozór, przykra, ale zdrowa, rzadka między ludźmi. Troc. Prawdy zdobić nie trzeba. Troc. P. i pokora nie znajdzie miejsca u dwora. Troc. Prawdę mówić a nie obrazić trudno. Troc. Częściej z ust krotofilnych wyleci P., aniżeli z najgodniejszego. Troc. W słowach jego szczera tchnie prawda. L. Za wiecznym światłem pójdę z prawdą śmiele. Paszk. P. lepsza, niż pozór. Kn. Prosta jest mowa prawdy, nie potrzebuje wielkich zalotów i wywodów, sama ś. zaleca i okazuje każdemu. Gil. P. rozmysłu nie potrzebuje. Kn. Kto przy prawdzie, ten na poły ma wygraną. Rys. P. na światło wychodzi. Kn. P. jest córką czasu; czas nieprawdę psuje. Pot. Czekam na ów dzień, kiedy ś. P. na wierzch dobyć ma i ciemność fałszu rozpędzić. Świt. Takać jest P., że nie umie, tylko zwyciężyć. Zigr. Nie w oczy, jak to mówią, lecz w serce P. kole. Pot. P. często bardziej kole ukryta w bawełnie. Pot. Prawdę nad przyjaciela przekładaj. Kn. P. gorzka potrawa. Prz. P. z hardemi nigdy ś. nie braci. Prz. Żadna rzecz nigdy więcej ozdobić nie może stanu każdego najzacniejszego, jedno P., a żadna go też zasię więcej nigdy zelżyć nie może, jako przykrość a omyłka jego. Rej. Dawne, ale prawdziwe uczy nas przysłowie, że pijany a dziecię małe prawdę powie. Pot. Dziecię a pijany radzi prawdę powiedzą. Glicz. Prawda prawdą zawsze, nie dla osób, ale dla samej swej istoty. Zigr. P. zawsze jest prawdą, choć i od czarta idzie z ust. Zigr. Źle mówią, że to P., iż ten i ten przysiągł; bo nie tak, ale takby mieli mówić: wierzę, iż to P., ponieważ ten przysiągł. Sz. Prawdy dla ludzi nie ustępuj. Skar. Już to próżno; kto ś. nieprawdę powiadać przyzwyczai, nigdy prawdy mówić nie może. Pim. Mogę cię upewnić, że jak amen w pacierzu, tak to P. L. Umiem 53 rzemiosł, a jednak z głodu umieram; to czysta P. L. To nie P.! Falib. *(= fałsz!).* Chwała Bogu, że już skończylismy! — Oj P.! A P.! P.! ale nie wiem, co. Kn. P. myśli zawisła na tym, żeby to o rzeczach sądziły, co w nich rzetelnie znajduje ś. Kopcz. Powiedz mi, Jezusie, prawdę, ocz Cię pytać będę. Op. Panie, prowadź mię prawdą Twoją: dla nieprzyjacieli moich rządzi; bo nie w ich uściech prawdy. Wig. Bo nie jest w ich uściech P. Ps. puł. Na tom przyszedł na świat, abym świadectwo wydał prawdzie. Leop. Nie oszczędzano żadnego gwałtu na skrzywienie lub zatajenie rzetelnej prawdy o żalach i życzeniach narodu. Mor. T. Kto nie lubi słuchać prawdy, tego Bóg pochlebcami karze. Orzech. Solon obaczył, iż to nastrzępiona P., powiedział mu... Rej. *(= podejrzana).* Co jest gorszego, gdy wykrętna głowa prawdą uczyni nieprawdziwe słowa? Rej. Mówiąc, roztrząsając, wyłuszczając, P. ś. najdzie, jako, w krzemień bijąc, ogień wychodzi. Górn. Prawda by orzeł ku górze wylata, też by pustołka, co motyle chwata. Rej. Polityki nie znali i w oczy złotą prawdę mówili. Niem. „Mój Robaku! — wołając — czy to tylko P.? mój Robaku! — powtarzał — czy to tylko P.? ileż razy zwodzono! pamiętasz?... gadali... Mick. P! — zawołał Robak: — jak Pan Bóg na niebie! Mick. Przekonasz ś., ale już po czasie, o prawdzie mojej krasiń. Mówił każdemu prawdę bez ogródki. Krasz. Cnota i P. tylko wieńce chwały wiją. Garcz. Pan Zydów za drzwi powyrzucał,

a Jarmanowi prawdę dał Kaszk. (= uwierzył). Nie trzeba nic było dalej nowy wiedzieć, aby ci prawdę powiedzieć, Gaśl. Jeśli mam prawdę powiedzieć, to nie gustuję w tym (= poezji, Kn.) Książki to są weksle prawdy i nieprawdy, mające wypłacać wiadomość w potomności Jez. Kto prawdę mówi, przeciąga przez uszy słuchaczów oset. Święt. P nigdy wszystkim nie dogadza. Święt. Każda P. jest zawsze dla kogoś lub czegoś ubliżeniem Święt. Posp. (= P. tyła! (= a jakżeż z zarostu). [Jest moja P.] (= mówię prawdę. [Jaś to jedna P.] (= nieprawda.) Nie dojść prawdy (= odkryć s. fałszywym. Mahometa dziwy wsze na bajki poszły, i świadectwa nie mają, i prawdy nie doszły. Wen. **Doprawdy,** × **Z do prawdy,** × **Po prawdzie,** × **Od prawdy,** = **Z prawdy** przys. *naprawdę, istotnie, w rzeczy samej, rzeczywiście, prawdziwie, serjo, zaprawdę, bez żartów, zaiste:* Długom to brał w żarty, ale dochodziłem nakoniec, że to po prawdzie mówiono Macz. Czy ona mówi doprawdy, czy tylko na drwiny? L. Powiedz doprawdy, jeśli nie żartujesz? Lubom. Czy doprawdy? — Nie inaczej! L. Doprawdyż on to chce uczynić? L. Żartem na czas doprawdy przyjść można do chleba. L. On chce ś doprawdy ożenić. L. Z do prawdy obawiać ś. zacząłem. Niem. Gdyby ś. te rzeczy działy do prawdy, nie śmiałby ś., ale płakać należało. L. Czy on to żartuje, czy on to z do prawdy mówi? L. Czy to żartem, czy z do prawdy powiadasz? L. Jakże? z do prawdy nie chcesz iść za mnie? L. Z do prawdyć to złe nowiny. L. Wszakże jednak po prawdzie i siostra moja jest. Leop. To człek głupi, może on od prawdy tu sprowadzi Dorant. Boh. **Po prawdzie** = a) × Po prawdzie p. wyż. b) †Po prawdzie, †**Prawdzie, P.** = *przyznaję, że..., uprawdzie, co prawda, Bogiem a prawdą, prawdę powiedzawszy, prawdę mówiąc:* Biskup ten po prawdzie domu pobożnego, ale umysłu wspaniałego. Błaż. Jużci po prawdzie nie tak byli strojni, ale broń mieli lepszą. P. Koch. Żałość a prawdzie wielka mię trapi. Bz. Majątek P. piękny zastał, ale cóż? kiedy długów po uszy. Korz. co [Po prawdzie] *prawdziwie, istotnie, w samej rzeczy, zgodnie z prawdą:* Opowiedział, jak było po prawdzie. [P. prawdom] *co prawda, istotnie:* Żeby człek bez tak majętny, jak nie je, toby kościół wystawił; P. prawdom, wyście majetni... **4.** †P. *Pismo święte:* Królestwo każde, które rozdzielone, sama P. jest rzekła, będzie spustoszone. Wen. **5.** *prawość, sprawiedliwość, cnota, uczciwość:* Usta moja powiedzą prawdę Twoję. Ps. flor. Sądź mię, Panie, podług prawdy mojej. Wig. Każdy, który jest z prawdy, słucha głosu mojego Leop. Pamiętaj, że na prawdzie nikt nigdy nie traci, zostawiam cię ubogim, prawda cię wzbogaci. Karp. **6.** × P., [P.] *słuszność, racja:* Kto z was ma prawdę? Kosz. Zdaje mi ś., iż ona ma prawdę. L. Przy swéj sile, przy tym prawda Jeż. [Mieć prawdę]. **7.** [P.] *obietnica, przyrzeczenie, słowo:* Swojemu Wojtusiowi prawdy dotrzymała. **8.** [P.] *dobry obiad, dobre jedzenie:* Jak pan dá końiom prawdę, tu żydą do Lubina (por. racja — porejat. Kliszczanie i Rabczanie... żywią ś. ręczną pracą, szukając od miejsca do miejsca prawdy, to jest obfitego a coraz lepszego jedzenia, u Lachów. **9.** [P.] *brzeg żeglarski* Peg.: Styry prawdy — wiązanka. **10.** [P. w jarzmie]: Jarzmo składa ś. z drążka, w którym są cztery dziury na szyje i żule; wpośrodku ma wklęsłość, zwaną prawdą, aby dogodnie mógł ś. utrzymać powój, to jest dwa kołka wieiowe, służące do połączenia jarzma z sochą. **11.** *wypukłowklęsłe naczyńko składające s. podczas robienia masła na maślnicę, aby s. śmietana nie rozpryskiwała,* t o c z k o. **12.** †P. p. **1. Koło** pod 12): P. stołowa. Kn. (= krańce misy. L.). Pachołę stół ma przychędożyć, obrus biały posciele, prawdę w pośrzodku położy. L. Postaw na prawdzie (tarce) talerz. Troc. Lew trzyma koło żelazne, czyli prawdę, jakie na stołach stawiają, gdy P. stołowa słomiana. Bobrow. **13.** mech.: P. u śrzódwagi = linja ta, na której nie z kulką stawa, zowie s. linją prawdy. Sol. Linja prawdy. Troc. Zdr. **Prawdka, Prawdeczka.** <PRAW>

†**Prawdawca, y,** lm. **y** p. **Prawodawca.** Mym. <Praw, od Prawo + Dawca>

**Prawdeczka, i,** lm. **i** p. **Prawda:** Rej ziemskim prawdeczkom nie hołduje. Krasz.

**Prawdka, i,** lm. **i** p. **Prawda:** Pozorna cywilizacja daje najmierniejszym istotom pewną sumę oklepanych prawdek powszednich. Krasz.

**Prawdolubca, y,** lm. **y, Prawdolubnik** *miłośnik prawdy, człowiek zamiłowany w niej:* Chrystonoscami ś. oni, prawdolubcami ponazywali; ale prawdziwie według spraw swych są łżelubami. Smotr. <Prawda + *Lubca, od Lubić>

**Prawdolubnie** przys. od **Prawdolubny.** L.

× **Prawdolubnik, a,** lm. **cy** p. **Prawdolubca.** <Prawda + *Lubnik, od Lubny>

**Prawdolubność, i,** blm. rz. od **Prawdolubny.**

**Prawdolubny** *lubiący prawdę, zamiłowany w niej.* L. <Prawda + Lubny>

× **Prawdołowca, y,** lm. **y** *człowiek domyślny, postrzegający prawdę wszędzie, gdzie ona jest:* Pytagoras dowcipny P. Petr. (który subtelnemi domysłami wynajduje w każdej rzeczy, co prawda Dudz.). <Prawda + Łowca>

**Prawdomówca, y,** lm. **y,** †**Prawdzic** *mówiący prawdę, żyjący prawdą, człowiek szczery w mowie, weredyk:* P. nie trzeba aby był wielomówcą. Koss. Szczery P. Potrzeba mieć jakiegoś ostrzegacza i prawdomówcę rozumnego i przy wrzawie fałszywych baśni nadstawować ucha jednemu prawdziwemu głosowi. Pilch. <Prawda + Mówca>

**Prawdomówność, i,** blm., **Prawdomówstwo** rz. od **Prawdomówny:** P. ludzka osłabiona przez niezbożność. Ostr.

**Prawdomówny,** żart. × **Prawdzicki,** × **Prawdosłówny** l. *lubiący mówić prawdę, mówiący zawsze prawdę; dobrze = trafnie mówiący; lubiący wytykać, wyrzucać na oczy prawdę:* Wieszczek P. Otw. Bóg P. Farn. Prawdomówna satyra. L. Prawdomówna nauka (= *logika*). Troc. I bając, człek może być P. Iż. <Prawda + Mowny>

**Prawdomówstwo, a,** blm. p. **Prawdomówność.** L. <Prawda + *Mówstwo, od Mowa>

**Prawdopodobieństwo, a,** lm. **a, Prawdopodobność** rz. od **Prawdopodobny;** *rzecz prawdopodobna.* Mat.: P. matematyczne zdarzenia = *stosunek liczby przypadków sprzyjających zdarzeniu do liczby wszystkich przypadków możliwych w założeniu, że wszystkie przypadki możliwe uważamy za równomożliwe:* P. a priori, a posteriori, przyczyn, skutków, błędów. Rachunek prawdopodobieństwa <Prawda + Podobieństwo>

**Prawdopodobnie** przys. od **Prawdopodobny;** [**Prawdziepodobnie**], × **Prawdopozornie** *pewnie, zapewne; zdaje ś., że tak.*

**Prawdopodobność, i,** blm. p. **Prawdopodobieństwo** blm. rz. od **Prawdopodobny.**

**Prawdopodobny,** × **Prawdopozorny** *podobny do prawdy, mający pozór prawdy; przypuszczalny, możliwy, możebny na pozór; domniemany:* Prawdopodobne niebezpieczeństwo. Prawdopodobne przyczyny. Błąd P. w pewnym szeregu spostrzeżeń określa ś. za pomocą rachunku prawdopodobieństwa. <Prawda + Podobny>

× **Prawdopozornie** przys. od **Prawdopozorny.** L.

× **Prawdopozorny** p. **Prawdopodobny:** Prawdopozorne niebezpieczeństwo. Gal. <Prawda + Pozorny>

**Prawdorębski** *rąbiący prawdę prosto z mostu:* W całym obwodzie nie było ani jednego prawdorębskiego. Rog. <Prawda + *Rębski, RĘB / RĄB>

× **Prawdosłównie** przys. od **Prawdosłówny,** *prawdomównie.*

× **Prawdosłówny** p. **Prawdomówny.** <Prawda + *Słówny, od Słowo>

**[Prawdować się, uje ś., ował ś.]** *prawdy sobie dowodzić.* Gwar. <Od Prawda>

**[Prawdowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Prawdować ś.**

× **Prawdowierny** *wierny prawdzie, nie mijający ś. z prawdą, który jej nigdy nie zdradził;* p. **Prawowierny.** Troc. <Prawda + Wierny>

× **Prawdzenie, a,** blm., czynność cz. **Prawdzić**

× **Prawdzenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Prawdzić ś.**

†**Prawdzic, a,** lm. **owie** p. **Prawdomówca:** Zrozumiałeś, jako ten to P. swoję upstrzoną prawdę na nie wywarł? Smotr. <Od Prawda>

**Prawdzicki** żart. p. **Prawdomówny:** Dom Prawdzickich, małoliczny w Polszcze, rzadko ś. kiedy odzywa. L. <Od Prawdzic>.

× **Prawdzić, i, ił** i × **P. ś.** p. **Sprawdzić:** P., weryfikować, iścić, wykonywać, wypełniać. L. Tak postępują, prawdząc o sobie, co napisano. Koss. To, co ś. prawdzi o osobach szczególnych, stosuje ś. do całych krajów. Sur. Poczęło ś. P. francuskie przysłowie. Lel. Co ś. dzieje pospolicie we śnie, może ś. P. niekiedy i względem tych marzeń imaginacji, które zajmują umysł człowieka na jawie. Dowg. Prawdzi ś. to najwidoczniej, cośmy powiedzieli wyżej, że kochamy ojczyznę idealnie. Lib. <Od Prawda>

**[Prawdziepodobnie]** p. **Prawdopodobnie.**

**[Prawdzik, a,** lm. **i]** *grzyb prawdziwy, borowik* (boletus edulis). <Od Prawda>

**Prawdzin, a,** lm. **y, Ułusknia** bot. (tibouchina) *roś. z rodziny zaczerniowatych.* <Od Prawda>

**Prawdziwie** przys. od **Prawdziwy** *iście; w rzeczy samej, istotnie, zaiste, naprawdę, doprawdy, na serjo, bez żartów, żart na stronę:* Chrystus P. zmartwychwstał. P., że nie mogę tego pojąć (= *daję słowo, dalibóg).* Śród wolności robimy ś. dopiero P. wolnemi i szlachetnemi. Tren. Spisał ś. P. po męsku. P We pan masz niezwyciężony upór. L. P., że już schnę z tęsknoty. L.

**Prawdziwość, i,** blm. rz. od **Prawdziwy:** Powinność życia towarzyskiego zależy na prawdziwości w mowie i na poczciwości w sprawach Pir. **[Po prawdziwości]** przys. *prawdziwie.*

**Prawdziwy I.** *odpowiadający prawdzie, zgadzający ś. z prawdą, nie fałszywy, nie zmyślony, istotny, rzeczywisty, rzetelny, szczery, niemylny, autentyczny, faktyczny, wiarogodny:* Prawdziwa nauka, wiadomość, przyjaźń. Prawdziwe szczęście. P. przyjaciel, obywatel, bohater, mędrzec. Żal P. (= *niekłamany).* Zdarzenie prawdziwe. P. djament. Każda religja utrzymuje, i to na śmierć lub życie, że ona jedynie jest prawdziwą religją. Tren. Prawdziwe perły. Żebra dzielą ś. na prawdziwe i fałszywe. Kirch. Wystawujęć w istotnej barwie prawdziwe obrazy bez wszelkich fałszów pozornej zarazy. Lubom. Opiszę ci sposób życia prawdziwych Warszawianów, ale to, co ś. zowie prawdziwych Warszawianów. L. Nigdy prawdziwa miłość nie umiera. Kochan. To jest prawdziwa wolność a swoboda żyć podług prawa. Górn. Mojżesz ten sąd odprawował jako P. kapłan i biskup. Wuj. Prawdziwe jest świadectwo moje. Wuj. Służyć niewdzięcznym i znosić potwarze: to heroizm P. Kras. Posuwać dzieło prawdziwej oświaty. Śniad. Racz przyjąć prawdziwe wyrażenie mego pozdrowienia i szacunku. Śniad. Prawdziwe złoto, węgierskie wino. Troc. P. (prawy) szlachcic. Troc. Prawdziwa (prawa) panna. Troc. Nic prawdziwszego. Troc. Przen.: *idealny, co ś. zowie, należyty, czystej wody, istny, nielada, zawołany:* P. wódz, poeta, przyjaciel, myśliwy. P. djabeł! **2.** †P. *naturalny, niewymuszony, szczery, wylany, prostoduszny, prawdomówny, otwarty:* Z samym ś. cesarzem rozmówić chciał, słysząc, iż jest mądry i P. Skar. Trafia ś. to i prawdziwemu, że go ludzie za kłamcę rozumieją. Górn. Bóg jest najprawdziwszy. Gęba u człowieka ma być prawdziwa, u psa ułapna, u konia powolna. Dyg. **3.** †P. *prawy, sprawiedliwy, rzetelny, uczciwy, zacny:* O radcach mówił, aby nie byli prawdziwi a. aż im nie mają wierzyć. Ort. Wojska już sprawione stanęły, aby czyja prawdziwsza, pokazała szabla. Warg. **4.** [Grzyb P.] p. **Grzyb.** **5.** anat.: Kręgi prawdziwe p. **Krąg.** **6.** astr.: Godzina prawdziwa *(= słoneczna).* **7.** bot.: Heban P. p. **Heban.** **8.** gór.: Cembra prawdziwa = *gdy w ziemiach mniej stałych dla trwałości daje ś. podwójna oprawa szybu, tak iż jedna wchodzi w drugą, a z tych bliższa ściany dlatego dana, aby bezpieczniej tamtą trwalszą zasadzić, a wówczas pierwsza zowie ś. straconą, a druga prawdziwą.* Łab. **9.** poł.: Bóle prawdziwe p. **Ból.** × Wody prawdziwe = *wody płodowe* a. przypłodnie, × potok (liquor amnii). <Od Prawda>

**[Prawi]** *powiada* (słowo wtrącane ustawicznie w czasie opowiadania). <Od Prawić>

**Prawiak, a,** lm. **i, [Prawak]** bot. *nazwa ludowa rośliny: grzyb ponury, borowik* (boletus luridus) [P., grzyb kozak, siniak]. <Od Prawy>

**Prawiasty** gór. p. **Prawak.** <Od Prawy>

**Prawica, y,** lm. **e i.** *ręka prawa; strona prawa:* W mocach zbawienie prawice jego. Ps. flor. Upadną od boku twego tysiąc i dziesięć tysięcy od prawic twoich. Ps. flor. Prawicę moję ściska na dowód braterstwa. Alb. Dziecię nie znające prawicy i lewicy. Skar. Chodkiewicz zwał tego rycerza swoją prawicą. Jag. Tryumfalna P. jego w rzecz, nie słowy czyniła Troc. Przen.: P. czasu. Rzew. Posadź ś. na prawicy mojej, to jest weź równą ze mną cześć. Skar. Wstąpił na niebiosa, siedzi na prawicy Boga Ojca. Stanęli po prawicy. **2.** *stronnictwo w parlamencie, trzymające z rządem.* **3.** × P. p. **Prawiczka:** Pojął prawicę. Troc. **4. [P.]** lm. **owie** m. *ten, co prawi bajki, bajarz.* <Od Prawy>

**[Prawicka, i,** lm **i]** p. **Prawiczka.** <Od Prawica>

**Prawicowy** przym. od **Prawica:** Kadeci wespół z lewicą znaporyzowali mniejszość prawicową. <Od Prawica>

× **Prawictwo, a,** blm. p. **Prawiczeństwo.** Przen.: *nieskalaność zupełna, całość, od której naruszenia*

[illegible] Jeżeli na granicach pobocznych województwa niegdyś Ruskiego wyprawianie pilszczyzny jest powszechnie uznane za najlepsze, wypada uznać, że to utrzymują ś. w swej czystości i prawictwie między ludem wiejskim i po domach szlacheckich. Śniad. Dwie rzeczy do utrzymania w sobie prawictwa naszego języka istotnie potrzebne. Śniad. <Od Prawica>

**Prawiczek**, a, lm. i a. **owie** *mężczyzna, który jeszcze nie miewał stosunków płciowych z niewiastą.* <Od **Prawica**>

**Prawiczeństwo**, a, blm., **Prawictwo** *dziewictwo, niewinność, panieństwo cielesne* (virginitas intacta). Stracić P. <Od Prawica>.

**Prawiczka**, i, lm. i l. = **Prawica**. [**Prawicka**] *panna niedotknięta, dziewica* (virgo intacta). 2. niewłaściwie. *Błona dziewicza*. Ryszk. <Od Prawica>.

**Prawiczny** 1. † P. *od prawicy, po prawej stronie znajdujący ś., prawy:* Boli mię prawiczne ucho. Dziś-taj będziesz ze mną w raju — mówił Pan do łotra prawicznego. Gil. 2. a. **Prawiczy** *od prawiczki, dziewiczy, panieński, niewinny*. Anat.: Błona prawiczna a. prawicza (hymen). <Od Prawica>.

**Prawiczy** p. **Prawiczny**.

**Prawić**, **i**, **ił** *opowiadać, głosić, mówić, rozwodzić ś., perorować, rozprawiać:* Nie umrę, ale żyw będę, i P. będę działa panowa. Ps. fl. (i powiadać będę działa boża. Ps. puł.). Mnie ś., prawi, nic nie dzieje nad wolą moją; pytającym ś. dalej o tę przyczynę dawał: bo prawi, nigdy niczego nie pragnę, tylko tego, czego Bóg chce. Nies. Kal o wojnie prawi. Troc. Ta książka o głębokich prawi materjach. Troc. To, co ona (myszka) swej matce, ja wam będę prawił. Tremb. Pewnie już tam Wojciech siedzi i oddawna prawi. Pol. Zawsze człowiek bałamuctwa prawił o nieskończoności. Stasz. Wszystko, co o królowej prawił przed królem, było fałszem wierutnym. Szaj. Prawi tysiąc grzeczności, kłania ś., uśmiecha. Mick. P. kazanie, perorę, morały. P. androny, bajki (= *pleść, bzdurzyć*). P. komplementy. 2. × P. *odprawiać:* Tyś dni twe przeżył, ojcze spowiedniku, licząc różańce, prawiąc msze bez liku. Mick. [Msze prawili, lud uczyli lub śpiewali w chórach]. 3. † P., *prawować, procesować, dochodzić, poszukiwać sądownie:* Ten musi to P. przed sądem. Ort. Prawią na dziecięciu długi, co je ojciec po sobie, słowie po śmierci został winowat. Ort. 4. [P.] *lać, nalewać:* Bierze kielysek w prawo, a flaske w lewe reke, prawi wódke do kielyska i pije. Zbanek piwa daje starostowi, starosta prawi do śklanki i pije. <Od PRAW->

**Prawidełko**, **a**, lm. **a** **ł**. p. **Prawidło**. 2. bud. *węgielki (= wyginany pasek w krojach gzymsowych na kształt prostej)*, listwa, listewka.

**Prawidlarski** przym. od **Prawidlarz**.

**Prawidlarstwo**, **a**, blm. *rzemiosło zajmujące ś. wyrabianiem prawideł do butów*. <Od Prawidlarz>.

**Prawidlarz**, **a**, lm. **e** *rzemieślnik wyrabiający prawidła do butów*. <Od Prawidło>.

× **Prawidlnie** przys. od **Prawidlny**, *prawidłowo:* Ku zbawieniu patryjarchy mogło ś. to P. stać. Smotr. Zostali od pasterza z cerkwi bożej P. eliminowani [illegible].

**Prawidlnik**, **a**, lm. **i** *zbiór prawideł, ustaw; regulamin, kanon, księga kanonów*. Sł. wil. <Od Prawidło>.

× **Prawidlność**, **i**, blm. rz. od **Prawidlny**, *prawidłowość*. L.

× **Prawidlny** p. **Prawidłowy**: Po elekcji prawidlnej. Smotr. <Od Prawidło>.

**Prawidło**, a, lm. **a** **ł**. a. † **Modła** *wszystko, co służy do prostowania, formowania czego, moduł, linjał:* P. stolarskie, ciesielskie, drukarskie. Powłókł wszystko blachami złotemi, robotą granowitą pod P. Wuj. P., jedno co linjał, że zaś przy stolikach gieometrycznych łączy ś. z celownikami, dlatego odmiennego tu używamy nazwiska. L. P. budownicze = śrzódwaga. L. Pan stał na murze zbudowanym pod sznur, mając w ręce P. B. B. (prawidłem naprawują to, co ś. uchybi przy budowaniu, aby ś. mur nie chybił ani na tę, ani na owę stronę. B. B.). Cieśla rozciągnął P. i wyformował bałwana piłą, wymierzył go węgielnicą i cyrklem go otoczył. Leop. P. z nici, z żelaza. Troc. P. pewne, wyborne, nieomylne, złe, fałszywe. Troc. Przen.: Pan niech będzie wodzem i prawidłem twoim. Troc. (= *regulatorem, kierownikiem*). Prawo jest nauka życia i P. spraw ludzkich, którym prostują postępki swoje. Skar. Cnota zawsze powinna być prawidłem wszelkich naszych uczynków. Boh. Nauka religji miarą powinna być i prawidłem wszystkich spraw ludzkich. Kłok. 2. *forma:* P. szewckie drewniane do butów z cholewami (= *przyrząd służący szewcowi do wyprostowania cholew*). P. w ludwisarni, deska do wykształtowania ozdób na glinianym wzorze armatnym. Jak. J. 3. przen. *przepis ogólny oparty na pewnej zasadzie, reguła, maksyma, formuła, zasada:* Prawidła ogólne. Prawidła gramatyczne. Prawidła sztuki (= *przepisy*). Prawidła moralności. Trzymać ś. prawideł. Podać prawidła. Podciągnąć co pod prawidła. Niema prawideł bez wyjątku. Trzeba mu ś. ile możności raz przyjętych trzymać prawideł. Kołł. Rozum prawidłami zgubnemi zaślepiony. Bals. P. wyborne, pewne, *canon, norma*. Kn. Jednostajne P. Pisma św. Troc. P. złe, fałszywe, niepewne, *plumbea regula*. Kn. P. abo kanon apostołów świętych. Pim. Kanony, prawidła a. artykuły religji. Smotr. Słowo obce musi iść pod prawidła tego języka, który je sobie przyswoił. Śniad. Wprzód zaczęto dobrze mówić i pisać, a potym z dobrych mów i pism, jako z podanych wzorów, wyciągnięto prawidła. Śniad. Teologja ma jedno P., tę świętą księgę Ewangielji i pierwsze podania ojców. Cz. Natchnienie, które na wyobraźni unosi ś. skrzydłach, poleruje ś. gustem, wspiera na prawidłach. Mick. P. życiowe. Co jest wyjątkiem od prawa, to za P. służyć nie może. Kras. A. 4. † P. *pręt*. B. Sz. 5. lm. **owie** m. *ten, co dużo prawi, gaduła*. 6. myśl. = a) *ogon charta, wyżła*. b) *trójkąt z żerdzi do suszenia skór zwierząt dzikich*. Zdr. **Prawidełko**. <Od Prawić>

**Prawidłowo** przys. od **Prawidłowy**; × **Prawidlnie**: Złamaną kość zestawiono P.

**Prawidłowość**, **i**, blm. rz. od **Prawidłowy**; × **Prawidlność**: P. biegu tłoka. Nie było w domu prezesowej etykiety angielskiej, prawidłowości nieznośnej. Krasz. Wykazanie prawidłowości w zjawiskach społecznych. Pil.

**Prawidłowy**, × **Prawidlny** *zgodny z prawidłami, regularny, foremny, formalny; taki, jaki być powinien; racjonalny, należyty, normalny:* Ogromna ilość kurcząt, na sprzedaż przeznaczonych, stwierdza P. kierunek gospodarstwa. P. ruch pociągów. Kryształ P. Prawidłowe rysy twarzy. Elekcja prawidłowa. Łowiectwo prawidłowe.

**Prawie, [Prazle]** przys. **I.** †P. *prawdziwie:* P. wiedzą i świadczą. **2.** †P., [P.] *w sam raz, w raz, w miarę, odpowiednio, akurat, jak potrzeba:* Zrobił mu suknią P. w miarę. Troc. P. w czas przyszedł. Troc. P. było o pierwszej. Troc. Krzyżacy, wystrzeliwszy kilka rusznic, które tego czasu (około 1315) prawie były wymyślone, do Tatarów przytarli. Stryjk. Tak nie P., ale tak będzie P. Troc. Mąż P. do wojny urodzony. Nies. [Buciki mam P. do tych skał. Te buciki na mnie P. To P. dla mnie taki płaszcz dziurawy *(= dostatecznie, dosyć).* Ten wał to teraz P., bom go naciągnął. Każda kobieta przymierza jej (pannie młodej) kapki (rodzaj czepka); która z tych kapek jej P., ta na jej głowie przez ten wieczór zostaje *(= dobra na nią, pasuje na nią).* Najadłem ś. P. dość. Tyle, co P. *(= dość).* P. mam siana na zimę. Dobry nás pán, dobry, mógłby go kołysać, ale jego sługi P. popowisać *(= tylko).* P. w tej chwili przyszedł *(= właśnie).* Karcmárz miál P. chorą zóne *(= właśnie wtedy).* Cebrzyc nadjechál, bo P. jechál z Krakowa do Ogrodzieńca. Jak já raz chuchnę, to będzie P. właził *(= akurat, czas, sama pora).* Ta dziura do ty piwnice jéno tyla była, co P. człek wláz]. **3.** †P., [P.] *zupełnie, całkiem, całkowicie, zgoła, ze wszystkim:* Stańczyk ci był, lecz mogli Stanisławem go przezwać, bo ś. prawdy namówił w szatnej postawie, gdyż ci, co im należy, milczą o niej P. Rej. P. zwątpiwszy. Otw. S. Gdy ś. pod drzewem rozciągnął, posyłają jednę, aby doznała, jeśliż P. umarł. L. Ni na czym P. wszystkim nie schodziło. Zbyl. A. Bardzo ś. P. źle mam. Zbyl. [Miałem ja kochankę, do której ja chodził P. po nic, bo mi ją ci wzięli, co do niej chodzili]. **4.** †P., [P.] *prawdziwie, istotnie, rzeczywiście, naprawdę, rzetelnie:* Takiegobych miał P. za mądrego, by jako siebie szanował każdego. Rej. Mosty prawie porządne i warowne na izbiczach. Piotr. Pan Boner okazował rotę swoją P. ozdobną. Piotr. [Czterech braci było, kochali ś. P. *(= szczerze, serdecznie).* Płaczą matki P. serdecznie. Ja sobie żone od Boga zarobił P. P. mi ś. podobała]. **5.** *ledwie nie, tylko co, omało, omal, bez mała, blizko:* P. taki, jak ja. Już była P. szósta. P. nic *(= tak dobrze, jak nic).* P. (ledwie, bez mała) nie upadł. Troc. P. tak, P. nie tak. Troc. P. tak ś. stroi, chodzi. Ze strachu umiera P. **6.** Ba i P. p. **Ba** pod 11). <Od Prawy>

**[Prawiec, wca,** lm. **wce]** *prawa ręka, prawo = prawa strona:* Na P. i lewiec, nie skłuje, to zrąbie! Pol. *(bronią sieczną).* <Od Prawy

**Prawieczny** przym. od **Prawiek:** Ta metoda miała tę zasługę w oczach jego, że była tradycyjną, prawieczną. Krasz. <Od Prawiek>

**Prawiejaszczur, a,** lm. **y** (plesiosaurus) *zwierzę jaszczurowe dawnego świata z silnemi płetwami i nader długą szyją,* **szyjowiec.** Łab. <Prawie + Jaszczur>

**Prawiek, u,** lm. **i** *dawny wiek, odwieczne czasy:* Od prawieków chodziły karawany. Krasz. Te wszystkie szczątki, te pozostałe po człowieku ślady jego żywota, należą do wieków bardzo dawnych, do prawieku tworzenia ś. dzisiejszej powierzchni ziemi. Paw Świadectwo dwu lub kilku języków wystarczyło, aby słowo lub formę odnieść do prawieku, uznać za indoeuropejskie. Brk. <Pra + Wiek>

**Prawienie, a,** blm., czynność cz. **Prawić.**

**[Prawieńce]** p. **Prawieńko.** <Od Prawie>

**[Prawieńko, Prawieńce, Prawiuteńce, Prawiutko, Prawiusieńko, Prawućko]** *bardzo prawie, najzupełniej, niecomylnie a. właśnie:* P. wjechał do obory *(= tylko co).* My już P. po wieśnie *(= najzupełniej skończyliśmy zajęcia wiosenne).* <Od Prawie>

× **Prawik, a,** blm. *dekstryna.* <Od Prawy>

**[Prawiusieńko]** p. **Prawieńko.** <Od Prawie>

**[Prawiutełce]** p. **Prawieńko.** <Od Prawie>

**[Prawiutko]** p. **Prawieńko.** <Od Prawie>

†**Prawizna, y,** lm. **y,** †**Uprawizna** *to, „co ś. prawem należy, co prawo przepisuje:* Nie uczynił swemu opiekadlniku nijedne prawizny. Rot. <Od Prawy>

**Prawka, i,** lm. **i** **I.** *środkowa zaręba jarzma.* **2.** a. **Cukrownica** bot. (lippia) *roś. z rodziny wiciokwiatowych.* **3.** myśl. *prawa lufa w rusznicy:* Chwytam strzelbę, patrzę w lufy — lewa czysta, a P. wewnątrz nieco zadymiona. <Od Prawy>

†**Prawnęczka, i,** lm. **i** p. **Prawnuczka:** Umarła Jagiełłowi córka jego Jadwiga, P. Kazimierzowa. Biel. M. <Pra + Wnęczka>

†**Prawnęk, a,** lm. **i** p. **Prawnuk:** Niechże prawnęki nie rozrywają węzłów, które nawiązali praojce. Ostr. S. <Pra + Wnęk>

†**Prawnęka, i,** lm. **i** p. **Prawnuczka.** <Pra + Wnęka>

**[Prawni]** *należący do „prawa," to jest towarzystwa pacholczego:* Prawnia muzyka. <Z Prawny>

**[Prawniak, a,** lm. **cy]** *członek towarzystwa „prawa pacholczego," sprawujący w nim urząd.* <Od Prawni>

†**Prawnica, y,** lm. **e** *ozdoba prawicy* (= prawej ręki), *naramiennik, manela:* Niewiasty dodały manele, nausznice, prawnice. Wuj. Zdr. †**Prawniczka.** <Od Prawnik>

× **Prawnicki** p. **Prawniczy.**

**Prawnictwo, a,** blm. **I.** *nauka prawa.* **2.** *praktyka prawnicza, zawód, zajęcie prawnika, sądownictwo; zawód, zajęcie adwokata; adwokatura* **3.** zb. *prawnicy, branża prawników, sądownictwo, adwokaci; ława obrończa, palestra.* <Od Prawnik>

**Prawniczek, czka,** lm. **czkowie** p. **Prawnik.** Alb. Jurowie i prawniczkowie nędznie traktowali swe rzemiosło. Byk.

**Prawniczka, i,** lm. **i** **I.** †P. p. **Prawnica:** Obuła pantofle i wzięła prawniczki. Wuj. (ozdobę ramion. B. G. = *naramienniki).* **2.** *kobieta, znająca prawo; jurystka.* <Od Prawnik>

**Prawniczo** przys. od **Prawniczy.**

**Prawniczy** **I.** *prawnictwa dotyczący, prawoznawczy, prawny:* Styl P. Wyraz P. Wydział P. Sł. wil. Statut Łaskiego—krynica wiedzy prawniczej siedmiu pokoleń. Balc. **2.** *tyczący ś. prawników, adwokacki:* Ocieranie o obcy sobie żywioł prawniczo-administracyjny było dlań tak przykre, tak utrudzające. Krasz. Prawniczo-historyczne określenie stosunków poddańczych. T. K. **Po prawniczemu** przys. *jak przystało na prawnika, jak prawnik* <Od Prawnik>

**Prawnie.** × **Prawno** przys. od **Prawny:** Cokolwiek ś. P. dzieje, sprawiedliwie ś. dzieje. Sz. Cudzy majątek przez pieniactwo P. a niesprawiedliwie posiąść spodziewa ś. Pilch. Małżeństwo P. zawarte. †Czynić z kim P. *procesować ś., prawować ś.* W Alenach konstytucja kazała P. przeciwko niewdzięcznemu czynić i rozpierać ś. z nim. Warg. Czynić P. z dłużnikiem o dług Człowiek włożony (za pomocą matematyki) w ustawiczny nałóg rozumowania P. (= *prawidłowo).* Smiad

**Prawnik, a,** lm. **cy** **I.** *posiadający naukę prawa, prawoznawca, jurysta:* Wszyscy prawnicy

2. [illegible] 3. [illegible] Prawnicy trudzą między sobą: spokojność ... P. na tym [illegible] swoją sławy, gdy nasprawiedliwszą ... sprawę ł. 4. [P.] [illegible] 5. [P.] [illegible] <Od Prawy>

**Prawnopaństwowiec, wca,** lm **wcy** *ten, co do mogą ś ustrój państwowego, akt lub poglądy prawnopaństwowe*: Największe sprzeczności, feudalna arystokracyę i liberalne mieszczaństwo, federalistów i centralistów, prawnopaństwowców i wiernokonstytucyjnych będziemy zwalczać w związku politycznym. <Od Prawnopaństwowy>

**Prawnopaństwowy, Prawnopolityczny** *tyczący ś praw państwowych, ustroju państwa pod względem prawnym*: Wzbroniono rozprawy nad położeniem prawnopaństwowym. <Prawny + Państwowy>

**Prawnopolityczny** p. **Prawnopaństwowy**: Ta sprawa istnieje i jest uzasadniona pod względem prawnopolitycznym. <Prawny + Polityczny>

**Prawnoprywatny** *tyczący ś. praw prywatnych*: Patrzący frankońscy bardzo często przenosili prawo do poboru świadczeń prawno-prywatnej natury na rzecz Kościoła. Abr. <Prawny + Prywatny>

**Prawnosta, y,** lm. **y** bot. (nardosmia) *roś.*

**Prawność, i,** blm. rz. od **Prawny**: Szczęsny Potocki zakwestjonował P. jego (Morskiego) godności senatorskiej. Smol. †P. lat, letniość. Trve (= *pełnoletność*). Dwa tylko zarzuty przeciw konstytucji, jeżeli nie z obywatelstwa, to przynajmniej z prawności pochodziły. Ust. (= *formalność, formalistyka prawna*).

**Prawnuczę, ęcia,** lm. **ęta** *dziecię wnuka a. wnuczki, prawnuczek, prawnuczka*: Zbiorę me dziatki, wnuczki z prawnucząt orszakiem. Nar. Ona powinna już dotąd mieć prawnuczęta. L. Przen.: Krętej dróżce towarzyszy krześlata wierzba, co ciągle obcinana i znów obrośnięta, pięćdziesiąte już może rodzi prawnuczęta. <Pra + Wnuczę>

**Prawnuczka, i,** lm. **i,** × **Prawnuka, †Prawnęka, †Prawnęczka,** × **Nadwnuczka** *córka wnuka a. wnuczki*. <Pra + Wnuczka>

**Prawnuczy, Prawnukowy** przym. od **Prawnuk** a. **Prawnuczka**: Patrzył, jak w biegu wieków na larchich opokach prawnuczych mu olbrzymów [illegible] znaczy. Morawy. <Od Prawnuk>

**Prawnuk, a,** lm. **i,** × **Nadwnuk, †Prawnęk** *syn [illegible]*

× **Prawnuka, i,** lm. **i** p. **Prawnuczka.** <Pra + Wnuka>

**Prawnukowy** p. **Prawnuczy.**

× **Prawno** p. **Prawnie.** L.

**Prawny** przym. od **Prawo** a) a. **Prawniczy** *tyczący ś. praw, należący do dziedziny prawa, do nauki prawa z zakresu prawa pochodzący, jurydyczny*: Kwestja prawna. Wydział, język P. Nauka prawna. Troc. Skrypt P. Troc. Księgi, dzieła, ustawy prawne. Zdolność prawna osoby określa ś. podług prawa jej zamieszkania. Przewinił [illegible] mózgownice, a on nie o łby, lecz o akty, kwity prawne, tablice. Kiersn. (= *zawierający prawo*). Prawo historyczne przygotowania [illegible], rozpatrująca rozwój kategorji prawnoustalonych. Postępek P., o prawie opisany. Trem. Z sporty na prawie, sprawy z litera prawa, legalny, prawowity, prawniczy, prawy: Prawne obranie na urząd. Troc. Właściciel P. Postępek P. Kn. Sławny prawników wyrok: sprawa sprawiedliwa, ale nie prawna, na tym ś zasadza, iż majątek może być nabyty sprawiedliwie, płacąc zań właścicielowi umówioną sumę: ale dla niedopełnionych prawa solenności w tej przedaży, nieprawnie posiadać ś. będzie. Ostr. Nie chcąc czynić różnicy między sprawą prawną a sprawiedliwą, wolała, ile majętniejsza, szkodować, niż być przyczyną szkody ubogim. Kras. Prawne posiadanie wtenczas jest, kiedy na stałej zasadzie prawa polega. Gal. Tu leży P. człowiek: nie wiem, jeśli prawy? Gawiń 3. *sądowy, prawem przepisany*: Formy prawne. Akt P. Przedsięwziąć kroki prawne. Koszta prawne. Dał mi znać pan Dzik, że dla swej sprawy jedzie do Lublina; pisząc do mnie, żałuje, ale tak prawni każą, musi. Rol. (= *prawnicy, sądownicy*). Odbywać czynności prawno-majątkowe. Remb. Aż do rozparcia prawnego urzędownie zapowiedź rozkazał. Nisz. <Od Prawo>

**Prawo, a,** lm. **a i.** *należność czyja; to, czego kto słusznie wymagać może, co mu ś. należy z natury rzeczy, słuszna pretensja*: P. do nagrody. P. obywatelstwa. P. ojca, gospodarza, pana. Jakie masz do mnie P.? Jakim prawem to zrobiłeś? (= *na jakiej zasadzie?*). Pozbawić skazańca praw stanu. Każdy wiek ma swoje prawa. Wilczym prawem czego dostać = *przemocą*. Wilcze P. Baz. Odstąpić, zrzec ś. swych praw. Żaden więcej prawa na drugiego wlać ani przyumrzeć nie może, jedno to, co sam miał. Rot. Toż P. przyumarła krewnej swej, które sama miała. Rot. Nie upominał mi ś. swego prawa, kiedy wtoro do podsędka jał prawym prawem. Rot. Wziąć z prawem. Rot. (= *prawnie, podług prawa, legalnie*). Ciągnąć ś. prawem do czego = *rościć pretensje prawne, słuszne; uroszczenia słuszne prawem popierać*. P. miecza. P. mocniejszego. P. pięści. Rościć sobie P. P. życia i śmierci. P. starszeństwa. P. przyrodzone. P. a. należytość, którą kto ma do czego a. do kogo. Troc. Prawa swojego wlanie (a. przelanie, cesja) na drugiego. Troc. Żadnego do tego prawa nie ma. Troc. Ojciec ma prawo do syna. Troc. Kapituła wrocławska spuściła Krzyżakom swego prawa na wieś Wyszyn. Biel. M. P. komu do czego dać (= *uprawnić go*). Bezecni, abo ci, którzy prawo swe utracili. Sz. (= *cześć, honor, obywatelstwo*). Śmierć ma P. i na nas i na wszystkie rzeczy. Koryt. Srogi Charon w prawie swoim. Zbyl. Wyzują kogo z pieniędzy, nie dbając nic na to, jeśli to dobrym prawem a. wilczym będzie. Wer. Mam do tego niezaprzeczone P. Za jakiemi prawy Piotrawin trzymasz? myśmy są dziedzice! Groch. Odmawiać komu prawa do czego. Uznawać czyje P. do czego. Tam prawo, gdzie potęga. Bardz. Lepsza trocha w sprawiedliwości, niż mnóstwo dochodów bez prawa. Bud. Ci, którzy ś. nie czują być winnemi, ujdą sprawy swoim prawem, to jest przysięgą. P. cheł. Jeżeli z rzeczy ludzkich może co rościć sobie P. do nieśmiertelności, to zapewne gienjusz. Dm. Służy ci do tego P. [Peremylskie P.]. Prz. (= *sprawa jak w Osieku*). Gdyby był wyrok Grekom szczęścia nie zazdrościł, niktby dziś do tej broni praw sobie nie rościł. Os. My przy swych prawach stoim jak mur. Prusz. Niechaj na wieki ściga niesława tych, co zgwałcają narodów prawa. Prusz. P. czego, na co = *przywilej, pozwolenie, koncesja*: P. pasania na cudzej łące. Troc. P. ma na przechód, przejazd przez

grunt sąsiedzki. Troc. **2.** *obowiązek, powinność:* Teraz pierwsze moje P. to wy. Sienk. Gm.: To twoje P.! Twoje psie P. słuchać pani! **3.** *przepis prawny, ustawa:* Zbiór praw. Księga praw. Artykuł prawa. Litera prawa. Duch prawa. Powaga, sankcja prawa. Nadawać prawa. Wydać P. Zebrać prawa. Uchwalić P. Stanowić, dyktować komu prawa. Wykonać, zachować P. Przestrzegać, znosić prawa. Szanować P. Być posłusznym prawu. Przestąpić, złamać, zdeptać, naruszyć, obrazić, pogwałcić P. P. jest postanowienie sprawiedliwości od zwierzchniego pana na poddane swoje. Groic. P, rozumne postanowienie, ugruntowane na przyrodzeniu, które karze, co ma być czynione, a zakazuje, co być czynione nie ma. Górn. P., ustawa, rozrządzenie, abo porządne postanowienie panującego między poddanemi. Sz. Prawa cóż są innego, jeno nakazy z przydatnemi pogróżkami? Pilch. Na złego prawa zawżdy wystawiano. Rej. Litwie dane są prawa pisane z uchwałą wszystkich stanów. Stryjk. Natura i uczciwość mają swoje prawa, więcej warte, niż wasza w Herburcie ustawa. Tremb. Prawa, które mają za cel sprawiedliwość, są od Boga. Kłok. Kazimierz na sejmie wiślickim ustawił prawa w Polszcze, któremi ś. jeszcze i dziś sądzimy. Biel. M. Oktawjusz, jeśli na zdrowiu nie duż był, tedy doma leżąc a sądząc, P. wydawał. Kosz. Potrzeba prawa łamie. Skar. Żart.: P. nie pomoże, gdy lewo przemoże. Gol. Gdzie idą prawa, tam nic po lewie. L. W prawiech nauczony. Mur. Próżne są prawa, gdzie niemasz dobrych obyczajów. Górn. Prawa wszystkie ku temu stosować i wieść mamy, aby urząd złe ludzie karał, nie z nienawiści, jedno, żeby złemi nie byli. Górn. Gdy stanowił dżdżom prawa i drogę nawałnościom szumiącym. Wuj. Jest najpierwsze P., które Pan Bóg na sercach naszych palcem swoim napisał, z którym ś. każdy rozumny rodzi, i zowie ś. przyrodzonym. Skar. Lepiej być miastu bez murów, niźli bez praw. Skar. Piszem prawa, a więcej tych, które żadnego wypełnienia nie mają: karty mażem, a papier ukazujem, a po staremu w nierządzie żyjem. Skar. Każdy lud rządzi ś. a. prawy pisanemi, a. zwyczajami za ustawę wziętemi. Baz. I wielcy, i mali, wszyscy jednako niech prawa słuchają. P. Koch. Na cóż piszecie prawa, jeżeli ich nie słuchacie? Kras. Cóż inszego są prawa, jedno podane nauki dobrego życia? Schot. Zły tam urząd, gdzie ś. bez praw żyje, jako miedzy dzikiemi zwierzęty. Schot. Gdy kto komu zabił bydlęta a. konie, tedy jasne P. jest, iż ten, któryby zabił, ma zapłacić cenę onego zabitego konia. Orm. †Prawem zazwać = *pozwać do sądu, zapozwać, pociągnąć do odpowiedzialności.* A on z tym imieniem i z tym listem wydzierżał trzy lata, a o to ich prawem nie zazwano. Kpzn. O prawach obywatelskich pod monarchami rządzącemi samowładnie nigdzie mowy być nie mogło. Mor. T. Teiści filozofowie prawa w dekalogu zamknięte przyjmują za prawa natury, a prawa natury za prawa boskie. Kon. St. W pijanej okoliczności za nic prawa, właśnie jak baśnie: tabulae-fabulae! Kiersz. Uchwalić, uchylić P. Tam milczy P. ogólne, gdzie mu ś. sprzeciwia P. szczególne. Kras. A. Gdzie idzie o karę, tam P. łaskawie tłumaczyć trzeba. Kras. A. Korzyść jest podstawą praw. Święt. Co ś. dzieje wbrew prawa, to za niebyłe uważane być powinno. Kras. A. Narusza ten P., kto przeciw jego myśli działa, choć ś. pod jego słowa podszywa. Kras. A. [Mogłoby co być nie po prawie]. Dyg. *(= nieprawnie).* Przen.: *przepis, prawidło, wzgląd, wymaganie, forma:* Prawa przyzwoitości, grzeczności, gościnności. Przen.: *siła wyższa rządząca zjawiskami, regulująca je; logiczność w pewnych faktach, przyczyna stałości i konsekwencji jakich objawów:* P. naukowe, przyrodnicze, czyli formuła wyrażająca stały stosunek pomiędzy określonemi zjawiskami. P. natury, P. przyrodzone *(= dokładne wyrażenie warunków, w jakich pewne zjawisko zachodzi; wyrażenie zależności, jaka istnieje między szczegółami jakiego zjawiska, między wielkościami, jakie przy nim występują:* Samo wyrażenie: „Ciała nie podparte spadają" nie mówi jeszcze o prawie natury; gdy jednak powiemy, że „drogi, przebyte przez ciała swobodnie spadające, są proporcjonalne do kwadratów z czasu" — wypowiemy P. natury tyczące ś. spadku ciał, a. krócej, P. spadku ciał. P. ruchu, łamania ś. światła. Prawa indukcji. P. rozwoju narodów. P. Newtona, Wrońskiego, Malthusa. P. rozszerzalności ciał. **4.** *zbiór praw, prawa, statut, prawodawstwo, kodeks:* Idzie do prawa, lecz statut tam bezsilny. Rej. Żyć podług prawa. Górn. P. jest urzędem niemym, a sędzia jest mówiącym prawem. Górn. P. u Rzymian było ustawa całego ludu, powszechnie od autora projektu zwana, np. *lex Iulia.* Ostr. Tym ś. prawem a. ustawami miasto rządzi Troc. P. koronne. Troc. P. ziemskie, magdeburskie. Troc. P. prasowe. P. ich — pajęczyna: bąk ś. przebije, a na muchę wina. Troc. P. rzymskie, francuskie. P. pisane, zwyczajowe. P. polskie. P. cywilne, kryminalne. Rządem rzeczypospolitej jest P., nikt inny; rzplta rządzi ś. nim sama. Orzech. Ma P. na występki hamulce i bicze. Tremb. Familja Wazów, panująca w Szwecji prawem następstwa, przyszła do korony polskiej prawem wyboru. Kołł. Ze względu na potrzebę ustalenia stosunków między bartnikami oddawna powstały pewne normy zwyczajowe, zwane prawem bartnym, podług których rozstrzygano wynikłe spory na tak zwanych sądach bartnich, zwoływanych w dnie św. Szymona Judy i św. Stanisława pod przewodnictwem biskupa krakowskiego. Z ustaleniem ś. chrześcijaństwa i łaciny P. pospolite poczęło zawadzać prawu kościelnemu. Lel. P. międzynarodowe. Prawa porządkowe przepisywały im pewien czas i warunki, których ś. w tym razie trzymać mieli. Sur. †P. wetowe = areszt nałożony na kogo, na co. Bobr. P. prywatne pilnuje tego, aby jeden obywatel drugiemu w pracy nie przeszkadzał. Dzied. †Na prawie pytać = *pytać na podstawie prawnej, na zasadzie prawa:* Prawem przekonany, prawem zwyciężony. Skr. *(= któremu prawnie czegoś dowiedziono).* W imieniu panującego i prawa aresztuję (kogo lub co)! **5.** *nauka prawa, kurs prawa, studja prawne, umiejętność prawa, prawoznawstwo, jurysprudencja; wydział prawny, fakultet prawny:* Uczyć ś. prawa. Troc. Biegły w prawie. Troc. Zapisać ś. na prawo. Chodzić na P. Doktór prawa. Doktór obojga praw *(= prawa świeckiego i kanonicznego).* P. jest nauka a. ćwiczenie dobrego i słusznego. Sz. **6.** †P. *sąd, trybunał, miejsce, gdzie ś. prawują, gród, forum, jurysdykcja, jurydyka; rewir, okręg sądowy; sędziowie, sądownictwo; miejsce zamieszkania prawnego:* Powinni tym, którzy ś. na nie skarżą, w onym prawie, do którego należą, odpowiadać. Herb. Powód winowajcy powinien szukać w własnym prawie jego: *actor sequitur forum rei.* Groic. Mieszkać pod jednym prawem, jak mówią, pod jednym dzwo-

sem. Groic. Jednej jurysdykcji a jednego prawa tych [illegible] rozumie, którzy pod jednym [illegible] są. Sz. O dług pozwano go do jego należnego prawa. Górn. Swe rzeczy [illegible] może [illegible] przywieść w inne P., gdzie [illegible]. Ort. Gdzie kto ma odpowiadać i przed którym prawem? Ort. Mieszczanie sami sobie tym-że prawem, w którym siedzą, mają odpowiadać i sądzić tamże. Magd. Siedzi pod prawem szlacheckim. Troc. (= używa prawa szlacheckiego. L.). [illegible] go [illegible], tak o nim P. osadzono. Biel. M. (= [illegible] sąd na [illegible]). Kazał wodzom za[illegible] na tym prawie wśród obozu i dekret uczynić w tej sprawie. Otw. Zaraz póki prawo [illegible] trzeba apelować. Groic. (= póki ś. nie skończyło postępowanie sądowe). Do prawaś przyjechał, [illegible] z prawem. Rys. Do prawa jednego woru z pieniędzmi, a drugiego z pilnością trzeba. Rys. Masz przyjaciela ze swojej strony w prawie bardzo [illegible]. L. (= u sądu. L.). Pytam na prawie, jeśli to nie jest obywatel, który podatki [illegible]? Sz. Żyd mając ej chrześcijanina zastąpić nie może, [illegible] P. odmienił, to jest, odstąpiwszy prawa swego, chciał jako chrześcijanin odpowiadać. Sz. (= prawnych zwyczajów i przywilejów żydowskich. L.). Ławnicy, jeśliby gdzieindziej w inszym prawie, niżli tam, gdzie są na urzędzie, skargę kładli, tam też powinni P. dać, P. wziąć, jako inni ludzie, i jeśliby na nich żałowano, powinni odpowiadać. Sz. (= prawnie odpowiedzieć, postępować. L.). Gdzie kto prawa żąda, tam też P. dać, to jest usprawiedliwić ś. ma. Sz. 7. † P. *prawowanie ś., sprawa sądowa, proces, dochodzenie sądowe:* Sierota może P. podnieść przeciw sukcesorom opiekuna. P. chełm. Nie wchodź ze mną w P. i sąd, bo każdy z tobą przegra. Skar. Wiódł z nim P. o pobranie [illegible] na rzece. Papr. Nie wygrawszy prawa, nakłady wracać musiał. Górn. Chcesz ś. prawa ze mną, dam ci go dostatek, nie ustąpię-ć kroku. Groic. Dłużnik jeśli ś. chce pozwanemu wierzycielowi sprawić, a. P. dać, P. wziąć... Groic [illegible] go prawem dłużnicy gonili, jam swą niewolą wyrwał go z Bastyli. L. Przodkowie nasi [illegible] prawowali ś., na jednym wózku jeżdżąc i z jednej miski jedząc, nie rzkąc, żeby sobie mieli około prawa gardła pobierać. Sekl. Lepsza ołowiana zgoda, jak złote P. L. † P. przewieść = *wygrać sprawę u sądu.* Ktoby przeciw komu P. jakie u sądu fortelem przewiódł, tedy drugi może [illegible] taki zły przewód prawa do tegoż urzędu, przed którym będzie P. przewiedzione, stronę przeciwną pozwać. St. lit. Starosta, pod którego władzą strona, na której przezyski przewiedzione są, [illegible] z tą stroną, [illegible] wygra przezyski, [illegible] do tej mając[illegible], na której przezyski są prawem otrzymane a., jak w prawie zwykło być mówiono, przewiedzione, i na której [illegible] prawny, [illegible] zakładu i wwiązania, był przewodzon. Herb. Trzeba, aby on, co P. przewiódł, był pokojem ubezpieczony. Górn. Jako [illegible] Zofka [illegible] z niemieckiego prawa [illegible], niźli ją wójt prawem nagabał nie[illegible]. Rot. (= *pociągnął do sądu, zapo[illegible]*). [illegible] w [illegible] księża wytrzymali [illegible] lat, a w [illegible] Swanszek ani [illegible] prawem nie [illegible]. Rot. † Jako to [illegible], jako ty [illegible] podług prawa [illegible] wyszły i przy tem był woźny. [illegible] (= [illegible] *prawa*). Prawo z kim używać = [illegible], *prowadzić* [illegible] ustaw [illegible], ani prawa ni z kim nie używa. Rej. Prawem czynić niecoś przeciwko komu (= *sądownie na kim dochodzić czego*). P. wieść = *prowadzić sprawę, prawować s., procesować s.* Przyjść na P. do kogo = *mieć z kim proces, spór prawny.* Rycerz go (pana) jeden w bitwie ratował; przyszedł potym na P., na trudne do niego... Rej. Znaczne sumy na P., na komorników i komisje pochłaniały. Zał. S. Z Czechami o złapienie Polski, a osobliwie gnieźnieńskiej katedry P. zaczął. Nies. O inne niepoczesne rzeczy przed prawem są dokonani. Ort. Azaty przez ono zaczęte P. pokazało ś., komu przynależały. Nisz. Tak o własność, jako i bliskość P. z nim zaczął. Nisz. O onym zaczęciu prawa. Nisz. Pozwać do prawa. Troc. Odpowiadać u prawa. Troc. Pójdź ze mną do prawa, chcę z tobą prawa. Troc. Chciałem prawem przeciw niemu czynić. Sienk. U prawa rok prawdziwy: a P. w rok raz w jesieni ma być zawżdy. Ek. Mogą być do prawa przysiężnikami. Ek. Matka moja była zawsze skorszą do prawa. Mat. Prawem kogo popierać (z dóbr) = *poszukiwać na kim (na jego dobrach) krzywd na drodze sądowej; pociągać go do odpowiedzialności prawnej.* Skr. Kto ma rozkazać ortyl pisać po wyższe P.? Ort. (= *do wyższej instancji*). Musi li też który przysiężnik pójść po wyższe P.? Ort. Z prawa nie wychodząc. Skr. (= *nie przerywając sprawy*). [Bańskie P.] = *ustawa górnicza.* P. gościnne a. jarmarczne = *dawny sąd natychmiastowy dla kupców przybywających do miast składowych lub z towarami na jarmarki, sądzący obcych podług prawa krajowego i stosujący ś. w rzeczach kupieckich do zwyczajów handlowych.* P. obelne = *dawny sąd, urząd łowiecki we wsi Jedlni pod Radomiem:* Sędzia sprawiedliwości prawa obelnego. Pisarz prawa obelnego. P. ostre, srogie, gorące. Troc. Gorętszego nad hiszpańską inkwizycją niemasz prawa. Troc. [Wydać komu P. Pójść do prawa (= *pozwać kogo*)]. b) [P.] *wszelka ustawa prawna, wyrok sądowy, wszelkie rozstrzygnięcie sporu polubowne lub za pośrednictwem władz rządowych lub sądu:* Iść do prawa. Zróbcie P. między nami (= *porządek*). Zgodzili ś. w prawie. Kuba ruszył P. P. wygram. Z prawa = *wedle rozporządzenia rządowego.* Wziołek sie w P. ze zoninym bratem. Poszedł z tym panem w P. Ten nie chce synkarz, jeno sie w P. udaje. Staniemy do prawa. 8. † Na gorącym prawie = *na gorącym uczynku.* Na gorącym prawie (uczynku) pojmany. Troc. 9. P. salickie a. trybunał = *gatunek pasjansu.* 10. [P.] = a) *pretensja:* W prawie swoim przegrał. b) *wydział gminny:* O uchwałach prawa, to jest rady gminnej. c) *dokument:* Schowaj mi tam prawa. d) *słuszność, racja; sprawiedliwość:* Nie twoje P., tylko moje. Nie dojdzie prawa na niego. Nie znajdę prawa na niego. My se tu sami P. zrobimy. e) *sposób:* Jakimci ty tu prawem sie dostawiła? Nie moge nijakim prawem wyjąć łba. f) P. pacholcze = *bractwo kościelne złożone z dzieci i młodzieży.* g) *bat obrzędowy:* Dla marszałka (przy wyzwolinach kosiarza) robią ze słomy gruby na 3 lub 4 łokcie długi, w troje spleciony warkocz, czyli bat, zwany P. Fryc ukarany prawem. 11. min. *zasada, którą można zauważyć w sposobie kształtowania ś. kryształów:* P. albitowe, baweńskie, karlsbadzkie, manebachskie, parametryczne, peryklinowe. <PRAW->

× **Prawo** przys. od **Prawy:** P. żyć, prawe życie prowadzić. L. <Od Prawy>

× **Prawobierca, y,** lm. **y** *ten, co od kogo prawa i przepisy otrzymuje, poddany:* Wnet nasi

prawobiercy wymkli ś. z hołdu. L. <Prawo + Bierca>

× **Prawobojny** *szanujący prawo, pełniący, przestrzegający go, bojący ś. go:* Chce obcy mieszkać, ma być P.; niech tu do prawa, nie z prawem przybędzie. Wad. <Prawo + Bojny>

† **Prawobrońca, y,** lm. **y** l. *obrońca prawa, ten, co go broni.* 2. *ten, co według prawa broni kogo; adwokat, obrońca, patron, rzecznik:* Prawobrońcy królewscy przed sąd wystąpili, *procuratores regii.* Błaż. <Prawo + Brońca>

**Prawobrzeże, a,** lm. **a** *kraina po prawym brzegu rzeki:* Regiestra wojska zaporoskiego z r. 1649, obejmujące prawobrzeża Dnieprowe, zawierają prawie 24,000 nazwisk. Rol. <Prawy + *Brzeże, od Brzeg>

**Prawobrzeżny** l. *na prawym brzegu rzeki leżący.* 2. *leżący na prawym brzegu Dniepru; tyczący ś. prawego brzegu Dniepru:* Piotr Doroszenko, hetman P., zostawał pod protektoratem Turcji. Rol. <Prawy + Brzeżny>

[**Prawocenie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Prawocić ś.:** Opowiada gaździna o prawoceniu ś. o drogę ze sąsiadem. Matl.

[**Prawocić się, I ś., II ś.**] p. **Prawować ś.** <Od Prawota>

† **Prawoczesny** *w sam czas trafiający ś., w porę przybywający, wczesny, rychły.* Mącz. <Prawo + Czesny>

**Prawodawca, y,** lm. **y,** † **Prawdawca** l. *ten, który dał prawa, ustawodawca:* Bóg wysoki w mocności swojej, a żaden mu nie jest podobny miedzy prawodawcami. Leop. (wydawcami praw. Leop.). Być złym prawodawcą sroższa nierównie rzecz jest, jak być złym sędzią, jak być tyranem. Kołł. 2. † P. *prawodawczyni:* Grecy nazwali Izydę prawodawcą, jakoby pierwszą wynalazcą praw. Otw. <Prawo + Dawca>

**Prawodawczo** przys. od **Prawodawczy:** Wolność sumienia zawsze w Polsce P. szanowana. Kraus.

**Prawodawczy** przym. od **Prawodawca:** Władza prawodawcza. Zgromadzenie prawodawcze. Na zjazdach prawodawczych w Wiślicy i Piotrkowie działo ś. wszystko z natchnienia i woli króla. Burz. Dano udział w władzy prawodawczej narodowi. Burz.

**Prawodawczyni, i,** lm. **e** forma ż. od **Prawodawca.**

**Prawodawstwo, a,** lm. **a** l. *dawanie praw, władza stanowienia praw:* Zburzywszy władze konstytucyjne, i P. i wykonawstwo i sądownictwo pod siebie podgarnęli. Ust. 2. *zbiór praw, ogół praw jakiego narodu:* P. francuskie. P. niedokładne <Prawo + *Dawstwo, od Dać>

× **Prawoduszny** *prostoduszny, szczery, poczciwy, prawy, bez chytrości, podstępów; prawa dusza.* L. <Prawy + Duszny>

† **Prawokad, a,** lm. **y** mat. p. **Wstawa.** Troc.

× **Prawokaźca, y,** lm. **y** p. × **Prawołamca.** Troc. <Prawo + Kaźca>

† **Prawokąt, a,** lm. **y** p. **Prostokąt.** Troc. <Prawy + Kąt>

† **Prawokątny** przym. od **Prawokąt,** *prostokątny.*

× **Prawołamca, y,** lm. **cy,** × **Prawołomca,** × **Prawokaźca,** × **Prawoprzestępca** *gwałciciel prawa:* Już dobrze Teby swego prawołamcę znają. Kon. St. P. musi paść prawem, musi zginąć. Kon. St. <Prawo + Łamca>

× **Prawołamnie** przys. od **Prawołamny.**

× **Prawołamny, Prawołomny** *łamiący prawo.* <Prawo + *Łamny, od Łamać>

× **Prawołamstwo, a,** blm., × **Prawołomstwo,** × **Prawołomność,** × **Prawoprzestępstwo** *gwałcenie praw:* P., *tyrannis.* Fred. A. <Od Prawołamny>

× **Prawołomca, y,** lm. **y** p. **Prawołamca.** <Prawo + *Łomca, od Łomić>

× **Prawołomczy** przym. od **Prawołomca:** Siał po umysłach prawołomcze strachy. Wor. <Od Prawołomca>

**Prawołomian, u,** lm. **y** bot. p. **Drzewolist.**

× **Prawołomnie** przys. od **Prawołomny.** L.

× **Prawołomność, i,** blm. p. **Prawołamstwo.** Troc. <Od Prawołomny>

× **Prawołomny** p. **Prawołamny.** <Prawo + *Łomny, od Łomić>

× **Prawołomstwo, a,** blm. p. **Prawołamstwo.** Troc. <Od Prawołomny>

† **Prawomędrzec, drca,** lm. **drcy** *prawoznawca, prawnik.* Ciek. <Prawo + Mędrzec>

× **Prawomoc, y,** blm. p. **Prawomocność.** <Prawo + Moc>

**Prawomocnie** przys. od **Prawomocny:** Kwestja, czy królowie P. ziemiami, do korony należącemi, szafować mogą. Stadn.

**Prawomocność, i,** blm. rz. od **Prawomocny.**

**Prawomocny** *mający moc prawa; ten, co nabył mocy prawa, co ś. uprawomocnił:* Wyrok P. <Prawo + Mocny>

**Prawomowność, i,** blm. rz. od **Prawomówny,** *prawdomówność.* Wor.

**Prawomowny** *rzetelnie, szczerze mówiący, prawdomówny.* <Prawo + Mowny>

× **Prawomówstwo, a,** lm. **a** *prawodawstwo, orzeczenia prawne:* Trzymał on w jednej ręce szumne statutów ludzkich prawomówstwa. Wor. <Prawo + *Mówstwo, od Mowa>

**Prawomyślnie** przys. od **Prawomyślny:** Polityka ta P. trzyma ś. zawartych przymierzy. L.

**Prawomyślny** *wiernie, uczciwie myślący, lojalny.* <Prawo + Myślny>

[**Prawonek, nku,** blm.]: Takim prawonkiem = *skoro tak, takim sposobem, wobec tego, wskutek tego.* <Zam. *Prawunek, PRAW>

× **Prawopis** l. **a,** lm. **owie** = a) *autor praw, pisarz praw.* b) *człowiek posiadający naukę poprawnego pisania, ortograf.* 2. **u,** lm. **y** = a) a. × **Prawopismo,** × **Prawopistwo** *pisownia, ortografja; grafika:* P. łaciński, cyrylski. P. rękopisu. Kln. b) *rozprawa o pisowni, ortografji.* <Prawy + Pis>

× **Prawopistwo, a,** blm. p. **Prawopis.** <Od Prawopis>

× **Prawopismo, a,** blm. p. **Prawopis.** <Prawy + Pismo>

× **Prawoprzestępca, y,** lm. **y** p. **Prawołamca.** <Prawo + Przestępca>

× **Prawoprzestępstwo, a,** blm. p. **Prawołamstwo.** <Prawo + Przestępstwo>

† **Praworadnik, a,** lm. **cy,** † **Praworadzca,** † **Praworajca** *człowiek biegły w prawie, jurysta, dający swoje zdanie w przedmiocie prawa, radca prawny, jurysconsult.* L. <Prawo + Radnik>

† **Praworadny** *radzący w rzeczach prawa.* Sąd P. Min. <Prawo + Radny>

† **Praworadzca, y,** lm. **y** p. **Praworadnik:** Labeon i Sulpitius, sławni jurysconsulowie, czyli praworadzcy. Min. <Prawo + Radzca>

† **Praworajca, y,** lm. **y** p. **Praworadnik.** Ciek. <Prawo + Rajca>

Skar. Zawszem jedną i niezmienną **prawości** drogą postępował. Wor. Królowie wierzą w zasadę prawości, czemuż i my wierzyć nie mamy w zasadę prawości i bytu naszego? Mochn.

**Prawoślaz, u,** lm. **y, Topolówka, Zygmarek,** bł. **Ślaz** bot (althaea) *ros. z rodziny Ślazowatych.* Gatunki: P. a. Zygmarek lekarski (a. officinalis). P. różowy a. Malwa a. Róża zielna, czarna, rajska, białogłowska. (a. rosea). <Prawy + Ślaz>

**Prawoślazowy** przym. od **Prawoślaz,** Apt.: Ulepek P. a. zygmarkowy (syrupus althaeae).

†**Prawota, y,** blm. l. p. **Prawość:** Sądzisz lud w prawocie. Ps. flor. Sądzić będzie okrąg ziemie w prawocie, a ludzi w prawdzie Ps. flor. Wierne wszytki kaźni jego... uczynione w prawdzie i w prawocie Ps. flor. 2. *poparcie prawne, świadectwo, zeznanie sądowe:* Pan Bartosz, kiedy ji pan Sątocki miał postawić Jakubowi na prawotę, tedy rozniemógł ś. przed tym rokiem i umarł. Rot. <Od Prawy>

†**Prawotwórca, y,** lm. **y** p. **Prawostawca:** Likurg, P. dał prawa surowe na próżniaków. Klon. Cieszyć ś. tam będę z Ozyrysem, Minosem, Likurgiem, Solonem, z wszystkiemi temi prawotwórcami. Oss. Wróciwszy pokój ziemi, P. pobożny i uchwał nastawi. Żebr. <Prawo + Twórca>

**Prawować, uje, ował,** †**Prawić** *procesować, ciągać po sądach:* Pan Mikołaj Aksmański ustawicznie prawował kogoś a. był prawowanym. Szaj. 2. [P.] p. **P. ś.:** Staniemy do prawa, będziemy P. **P. ś.,** [P.] *procesować ś., pieniać ś., ciągać ś. po sądach:* Na sędzie należy strony prawujące ś. do zgody przywodzić, jeśli mogą. Corp. Przodkowie nasi prawowali ś., na jednym wózku jeżdżąc, z jednej miski jedząc i ze dzbanka jednego pijąc, nie rzkąc, żeby sobie mieli około prawa gardła pobierać. Sekl. Prawowali ś. o tę wieś, o tę kamienicę. Troc. Kiedy tak, to ś. prawujmy. <Od Prawo>

**Prawowanie, a,** blm., czynność cz. **Prawować:** Szlachta wracała do dóbr swoich antecesorów, ale nie znając granic dóbr swoich, wielkie P. i kłótnie wiodła ze sobą w owych pustyniach. Rol. *(= procesy).*

**Prawowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Prawować ś.**

**Prawowiedca, y,** lm. **y** p. **Prawoznawca.** <Prawo + *Wiedca, od Wiedzieć>

×**Prawowiedztwo, a,** blm. *nauka prawa, prawoznawstwo, jurysprudencja.* L. <Od Prawowiedca>

×**Prawowierca, y,** lm. **y,** ×**Prawowiernik** *ten, co ś. trzyma jakiejś wiary, w której wyłączną prawdziwość uwierzył; ortodoksa; wyznający wiarę, powszechnie przyjętą:* Prawowiercy i ślepowiercy są zazwyczaj potężnym kapłaństwa żołnierstwem. Sł. wil. <Prawy + *Wierca, od Wierzyć>

**Prawowierczy** przym. od **Prawowierca.**

**Prawowiernia, i,** lm. **e, Palma piórowata** bot. (orthodoxia) *ros.* <Od Prawowierny>

**Prawowiernie** przys. od **Prawowierny.**

×**Prawowiernik, a,** lm. **cy** *człowiek prawowierny;* p. **Prawowierca:** Bisurmańca nowy P. powziął do Dymitra urazę. Nar. <Od Prawowierny>

**Prawowierność, i,** blm., **Prawowierstwo** rz. od **Prawowierny:** Liczne cerkwie to do unji odchodziły, to w P. obracały s. T. K. *(= w prawosławje).*

**Prawowierny, × Prawowierzący** *zgodny z wiarą powszechnie przyjętą, ortodoksyjny; uznający powagę dogmatów, wierzący niewzruszenie w podane prawdy, gorliwy ich wyznawca:* Przenieście ś. w duszę prawowiernego episjera: jaki w niej spokój, jaka pewność każdej myśli! Święt. <Prawy + Wierny>

**Prawowierstwo, a,** blm. p. **Prawowierność.**

**× Prawowierzący** p. **Prawowierny.** <Prawy + Wierzący>

**Prawowitość, i,** blm. rz. od **Prawowity.**

**Prawowity** *którego prawość nie ulega wątpliwości, mogący ś. wylegitymować, rzeczywisty, legalny, aktualny:* Dziecko prawowite. Książę, król P. *(= książę z książąt, król z królów).* Gminy głosowały przez swych prawowitych, wolno wybranych przedstawicieli. P. Bubis nie myje ś. nigdy. Rogoź. <Od Prawy>

**Prawowładność, i,** blm. rz. od **Prawowładny:** Z woli Henryka IV kwestjonowali P. tego energicznego papieża. Mał.

**Prawowładny** *prawnie władający i legalny, prawy co do swojej władzy.* <Prawy + Władny>

**† Prawowładzca, y,** lm. **y** *prawy, legalny władca; prawodawca:* Ach! gdyby tych prawowładzców naszych samych dla ich większej uczciwości chociaż już i na murowanych szubienicach wieszano! Ciek. <Prawy + Władzca>

**Prawozbywca, y,** lm. **y** praw. p. **Cedent.** <Prawo + *Zbywca, od Zbyć>

**Prawoznawca, y,** lm. **y, × Prawowiedca** *znawca prawa, biegły w prawie, prawnik, jurysta.* <Prawo + Znawca>

**Prawoznawczy** przym. od **Prawoznawca** a. od **Prawoznawstwo.**

**Prawoznawstwo, a,** blm. *nauka, znajomość prawa; wiedza prawna, jurysprudencja:* Po obszarach prawoznawstwa. Orzesz. <Prawo + Znawstwo>

**Prawozwity:** Gwint P. = *który, postępując naprzód, wije ś. w prawo.* <Prawy + Zwity>

**Prawozwrotny** *dający ś. zwrócić na prawo, lub zwracający na prawo:* Kolejowy rozjazd P. prowadzi w odnogę toru na prawo. <Prawy + Zwrotny>

**[Prawućko]** p. **Prawieńko.** <Od Prawie>

**† Prawuj, a,** lm **owie** *dziad cioteczny:* Rzeczonego Zygmunta Odrowąża Wysokiego, prawuja swego, potomkowie. Nies. <Pra + Wuj>

**† Prawujenka, i,** lm. **I** forma ż. od **Prawuj.**

**† Prawujowstwo, a,** blm. **I.** *charakter, rola prawuja.* **2.** *prawuj z żoną.*

**Prawy, † Praw** (jako orzeczenie) **I.** = **a)** *prawny, legalny, prawowity:* Dzieci z prawego małżeństwa. Kucz. Prawego łoża. Św. z Woc. Władza prawa. Ma li opiekadlnik P. długi niedorosłych dzieci foldrować. Ort. P. opiekadlnik, słowie przyrodzony. Ort. Na swej, na prawej łące Rot. *(= swej własnej).* Ten ortyl nie jest P., a chcę P. należć, a proszę ławicy, abych mógł lepszy ortyl wyrzec. Ort. Jako to świadczę, co jest kupił pan Jędrzej trzecią część Konarskiego pieniędzmi, koniem, pancerzem, to jest kupił prawym targiem, a nie dla nijednego powyszenia. Rot. **b)** † P. *sądowny, prawny:* Numa Pompiljusz rok na 12 miesięcy, na prawe i nieprawe dni podzielił. Fal. **c)** [P.] *należny, należyty, słuszny:* Oddajmy Mu ukłon P., bo On przyjął nasze dary Pśń. **d)** [P.] *prosty, równy:* Młodzieniec ten nie wyprowadzi na P gościniec, z prawego [illegible]ńca na zielono łąkie. Przen.: Sprowadzić kogo z prawej drogi *(= uczciwej).* Naprowadzić kogo na prawą drogę. Postępować w życiu prawą drogą. **2.** *uczciwy, cnotliwy, rzetelny, zacny, honorowy, sumienny, nieposzlakowany, nieskazitelny:* Już są prawego serca. Ps. flor. Prostą rzecz Polacy starzy prawą zwali, i prawo od prostości rzeczone być znali, prawo jak modła i sznur jest sprawiedliwości, statecznie wyciągniony bez wszelkiej krzywości. Klon. Rozciągnij sąd twój sprawiedliwy, a uznaj, kto z nas praw jest, abo krzywy. Kochan. Niechaj rozważnie sądzi, kto praw jest, a kto krzywy. Górn. Sprawiedliwy Bóg i P. i niemasz w nim nieprawości. Skar. Arystyd prawym sercem, Temistokl dzielnym słynął orężem. L. Nie z prawego serca przyszło to oświadczenie. Błaż. Nikanor miłował Judę z prawej myśli. Leop. Sprzeciwia ś. złości prostota a szczerość umysłu, mówimy więc pospolicie: dusza prawa. Rej. Prawy sędzia. L. Prawo żyć, prawe życie prowadzić. L. Charakter P. Prawda bez nakładu i u prawa nie dojdzie, by najprawsza, ładu. Jag. Tu leży ksiąg prawnych wiadomca, tu leży prawny człowiek, nie wiem, jeśli P.? Gaw. Prawi są, w baczeniu uwodzić ś. i krzywić żadnej chytrości i zdradzie nie dają. Skar. Prawe pieniądze. Troc. Prawa zapłata. Troc. P. obywatel w każdej sprawie, choćby najpotoczniejszej, dobro kraju swojego zawsze powinien mieć przed oczyma. Kras. Jak. P. chrześcijanin zgadzał ś. z wolą Bożą. Kras. **3.** † P. *sprawiedliwy, usprawiedliwiony, niewinny, wytłomaczony, uniewinniony, czysty, w porządku będący:* Zuchwalec zaprzysięże i tak o wszystko praw będzie. Górn. Może być niewinien a. praw na krzyżu. Ort. Aby ten ożałowany człek mógł ś. wyprawić, acz jest praw z prawa prawego. Ort. P. ś. uczynić o siano *(= usprawiedliwić ś.).* Tego może praw być sam swą ręką na krzyżu. Ort. Tobie przy wszystkim zborze, o Boże łaskawy, chcę w obietnicach swoich być P. Kochan. Niektórzy mu to zadali, jakoby ojczyźnie praw nie był. Birk. Byłbym niewdzięczen i wierze mej nie byłbym praw, gdybym to zamilczał. Górn. Ktoby ś. bić nie chciał, nie wiem, jakoby praw był zawołaniu rycerskiemu. Górn. Lubo Apollo nie zawsze mi P., nie przestanę zaczętej z sielankami sprawy. Zim. Kmiecia żadnego o dług w mieście ciężać nie mają, pod winą 6 grzywien; o którą winę każdy taki w miejskim sądzie ma być praw. Tarn. Pan Bóg rozezna, kto P., kto krzywy. Syrok. Być praw = *mieć słuszność, mieć rację.* Praw w tym, co powiada. Sienk. **4.** *prawdziwy, rzetelny, rzeczywisty, istotny, szczery, istny, czysty, wierny, właściwy, aktualny, faktyczny, zupełny:* † Wino prawe *(= nie fałszowane).* P. mieśćki syn. P. złodziej. Pczoły są prawe dziedzinne. Prawa granica. Szlachcic bez sławy jak osioł P. Rej. Przyszedszy już ku dostałemu wieku, nie możesz już tak łacno na drogę prawego rozumu nastąpić. Baz. W bojaźni i w służbie bożej, tudzież też w prawej cnocie młódź z wielką pilnością ma być wychowana. Sekl. Jeszcze nie był P. dzień, jak do obozu przyjechał. Skar. P. Polak. Kn P. biskup. Kn. P. szlachcic. Troc. Prawa dziewica. [Narzeczona, jeżeli była prawa *(= czysta, niewinna),* to miała koronę na weselu. Ja nie ślepa, nie kulawa, ino se mnie panna prawa. Jam do ciebie chodził, jak P. kochanek. Tylko ci, co szczerze miłują, od prawej miłości poczują. Jednę chusteczkę toćbych ci dała, gdybym prawe słówko z ciebie wiedziała. Grzyb P. (p. Grzyb prawdziwy). Gospodyni kwali, że parobek żwawy, przewróci, wymłóci, jesce bijak P. Prawe perły. Prawe róże].

[illegible] prawa jakiego języka [illegible]. Wszystkie nasze [illegible] sprawy [illegible]. Boże P.! Karp. Co powie P. mężczyzna, [illegible] Kras. [illegible] polubki prawa, [illegible] wiele laskawe. [illegible] biskupiego sądu, gdyby prawo [illegible] świadectw [illegible] Szenk [illegible]. [illegible] w nim Mesjasza prawego, który przysiągł, by ich ochronił od złego. Psn. 5. † P., [P.] [illegible]: Prawa pomoc moja od Pana. W. g. Jeśli mądrość występuje prawą miarą, jest [illegible] Form. Ten trzewik mi nie [illegible] na nogę. Troc. P. czas jeszcze nie minął. Troc. [illegible] w wiosnę [illegible] Pol. Ażem praw był rzeczy... Pol. Bom ci praw [illegible] na Sędzie Pol. Na P. czas [illegible] Gwar.] 6. = a) *nie lewy, po prawicy znajdujący ś.:* Noga, ręka, strona prawa. Prawa ręka = *prawica*. Na prawej stronie to leży. Troc. Idź na prawą stronę. Troc. P. brzeg rzeki (= [illegible]). Prawa [illegible] (= *[illegible] po prawej ręce, stojąc [illegible]*). Prawa strona budowli. Prawe skrzydło armji. Niektórzy lepiej mańką, niżeli prawą ręką robią. Sak. Prawa za [illegible] prawą ręką pod kunktem chwyta s za [illegible]. Kaw. Nar. Scevola prawą rękę położył na ogniu. Warg. Prawa ręka, ×Prawa = *prawa strona*. Na prawej ręce [illegible] Otw. Na prawej [illegible] miasta Troc. Po prawej, na prawej ręce [illegible] Troc. Lewa strona wchodzącym do kościoła staje ś. siedzącemu u ołtarza biskupowi prawą. Skar. Prawą w tył! w prawą stronę [illegible] w tył obracają s. Kaw. Nar. W prawą, = *w prawą stronę, = prawo, [illegible]* War. W prawą ś. siec mieczem i odlew uczyła. P. Koch. Z prawa = *z prawej strony*. I z prawa, i z lewa gwardje stały Pot. We wszystkim i ręką, i majętnością, i prawym i lewym, ochotnie stawił [illegible] Pasek. [illegible] P. ręka czyja (o człowieku) = [illegible]. Ty, [illegible] jesteś moja prawa ręka. L. Tatarzy są prawą ręką sułtanowi. Star. Ci dwaj kanonicy byli biskupowi swojemu prawym ramieniem, ciężarów jego pomagając dźwignąć. Skar. b) Prawa strona tkaniny, skóry = [illegible]. 7. [Drużba P.] [illegible]. 8. [P. [illegible]] = *[illegible]*. 9. anat. † Prawe i nieprawe żebra Perz. = *żebra mostkowe a. właściwe i [illegible]*. 10. gór. Szyb P., szyb [illegible] [illegible] <PRAW>

Prawyborca, y, lm. y [illegible]. Taki więc [illegible] w czym [illegible]. <Pra + Wyborca>

Prawyborczy [illegible] od Prawyborca: Koch. P. [illegible] pra[illegible].

Prawybory, ów, blp. *wybory na wyborców, to [illegible]*. P. [illegible] prawyborach [illegible] wyborców. <Pra + Wybory>

Prawzór, oru, lm. ory [illegible] *pierwotny, [illegible]*
*typ:* W twarzy waszej znalazła P. swego Chrystusa! Psn. <Pra + Wzór>

**Praz, u,** lm. **y, Prazma** min. *zielonawa odmiana kwarcu, zawierająca w sobie igły aktynolitu; kwarc z amfibolem.* <?>

[**Prazdnik, a,** lm. **i, Praźnik, Praźnik, Praznyk**] *święto, odpust; święto patrona cerkwi:* P. Zesłania Ducha św., robót w polu nioma. Rol. <Ros. prazdnik>

**Prazeolit, u,** lm. **y** min. *kordjeryt częściowo zmieniony.*

[**Prazgał, a,** lm. **e**] „*placek postny, co ś. tak rozłazie*" Gwar.

[**Prazgulę, ęcia,** lm. **ęta**] p. **Praskolę.**

[**Prazgul, a,** lm. **y**] p. **Praskolę.**

**Praziomek, mka,** lm. **mkowie** antr. *mieszkaniec kraju pierwotny,* † o j c z y c (aborigena). <Pra + Ziomek>

**Prazma, y,** lm. **y** min. p. **Praz.** Łab.

[**Praznyk, a,** lm. **i**] p. **Prazdnik:** Gość ten archanielski nawiedził małżonków w sam dzień wielkiego praznyka. Byk.

**Prazwierz, a,** lm. **e** *zwierzę pierwotne:* Groty pełne stalaktytu i skamieniałych szczątków praroślin i prazwierzy. Tet. <Pra + Zwierz>

**Prazyn, u,** lm. **y** min. *jeden z fosforanów miedzi i cynku,* e l i t.

[**Praźnik, a,** lm. **i**] p. **Prazdnik:** Kiermasz z niemieckiego jest; P. zaś jest prawdziwe słowiańskie, od prażmów, które na ofiarę noszono, abo raczej od próżnowania, że ś. w święto nie robi. Klecz. Czymże cię na tym kierchmaszu a. na tym praźniku częstować będę? Orzech. Jeśliże chcesz nas hojnie na tym praźniku częstować, masz wszystkiego dosyć. Orzech. Święto jakie zacne a. patrocinium, P. jakiej cerkwi. Sak. Hospodarskie praźniki, to jest samego Pana święta, abo Najświętszej Panny. Pim. Wkrótce wszyscy, doroczne odprawiwszy żniwa, pójdziemy po praźnikach do dobrego piwa. Zim. Przen.: Tegom zaniechał, co Kastyljon o mnichach mówi, bo teraz mają księża tak wiele praźniku, iż go przyspasać im najmniej nie trzeba. Górn.

[**Praźnikować, uje, ował**] *obchodzić praznyk, świętować:* Praźnikujących rozpędzić niepodobna było. Byk. <Od Praznyk>

[**Praźnikowanie, a,** blm.] czynność cz. **Praźnikować.**

[**Praźny**] p. **Przaśny:** Miodu praźnego beczka jedna. Rol. <Zam. Przaśny>

† **Prażać, a, ał** p. **Prażyć.** <PRAG/PRAŻ>

**Prażak, a,** lm. **i 1.** a. [**Prażaki,** lm.] p. **Prażuch.** 2. hut. p. **Prażelnik.** <Od Prażać>

† **Prażanie, a,** blm., czynność cz. **Prażać.**

[**Prażec, żca,** lm. **żce**] p. **Praglec.** <PRAG/PRAŻ>

**Prażelnia, i,** lm. **e** hut. *miejsce, gdzie stosy rudy, czyli rusztu rudy, są prażone na placu hutnym.* <Od Prażyć>

**Prażelnik, a** hut. **1.** lm. **cy** *ten, co przepalał rudę ołowianą, czyli prażył ją w stosach na przemian z drzewem przekładanych,* r u s z c i a r z, † [illegible]. 2. lm. **i, Prażak** *piec do prażenia rudy; przedział w piecach cynkowych, czyli oddział na [illegible] do prażenia galmanu.*

**Prażelny piec** *piec* p ł o m i e n n y *szeroki lub o [illegible] spodkach, jeden nad drugiemi (tak iż płomień w nich krąży), służący do przetapiania rud miedzianych, ołowianych, cynkowych.*

† **Prażen** p. **Próżny:** Bez daru Ducha św. tylego grzechu nigdy P. być ani ś. uwiarować

możesz. Rej. Lecz to nazbyt drogi gniew, który chcesz zapłacić śmiercią, byś mię P. był i sławę swą stracić. Pudł. (= *byś był pozbawiony mnie*). Przy tobie w mniejszej będę położon bojaźni, której z sobą niebytni nieprażni. Petr.

**Prażenie, a,** blm., czynność cz. **Prażyć**: Próby żelaza przez cementacje a. P. Torz. P., *tostio*, względem roślin i zwierząt ma miejsce. Krum. Chem.: *ogrzewanie w przystępie powietrza w celu utlenienia.*

**Prażenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Prażyć ś.**

**Prażmo, a,** lm. **a i.** *ziarno żytnie lub pszenne prażone.* Rost. P. z pszenicy, póki ziarno ma w sobie jeszcze nieco mleka w kłosiu, nad ogniem uprażone abo w piecu pieczone a. na słońcu ususzone i między rękoma wytarte. Syr. Krupy żytne z prażma, to jest z ziarna niedoskonale dojrzałego, w kłosiu zerzniętego i na słońcu a. w piecu suszonego. Syr. Chleba i prażma, i nowego zboża jeść nie będziecie. B. G. Podał jej prażma, które jadła aż do sytości, i jeszcze jej zbyło. Wuj. Łacińskie *far* wykłada ś. wszelkie zboże zdrobione a. kruszone, jako są krupy, P. a. nowe krupy. Trzyc. Kogo pojmano, kradnąc snopy z kóp abo P. rznąc pod kłos... St. lit. Siadła z boku żeńcom, a dali jej P. i jadła. Bud. Wymniąwszy sobie P. z kłosów, jadła. Leop. **2.** ⁄ P. *groch prażony.* Goł. **3.** †P. *upał, spiekota, spiek, spieka, skwar, znój.* Pot. <PRAG/PRAŻ>

**[Prażnica, y,** lm. **e]** *jajecznica.* Zdr. **[Prażniczka].** <Od Prażyć>

**Prażniczek, czka,** lm. **czki?**: Tak zwane prażniczki u św. Paraskewji mają wszystkie bardzo bogatą i wspaniałą architekturę.

**[Prażniczka, i,** lm. **i]** p. **Prażnica.**

**Prażniczkowy** przym. od **Prażniczek**: Znajdujemy wzmiankę o malarzu Rojewiczu, podpisanym na jednym z prażniczkowych obrazów ikonostasu w Kamionce Wołoskiej.

**Prażnik, a,** lm. **i i.** **[P.]** p. **Prazdnik**: U Rusi po zasiewach zaczynają ś. prażniki: są to odpusty kościelne... Gluź. Najważniejszy uważają P. na Pokrowę, to jest w dzień święta Opieki Matki Boskiej. Gluź. Na prażnikach, a szczególniej na Pokrowę, odbywają ś. modły, aby dziewki dorosłe za mąż powychodziły. Gluź. I my mamy jechać temi bykami, jak popowska familja na P. Rog. P., poemat Leonarda Sowińskiego. **2.** †P. p. **Przaśnik.** Troc. <PRAG/PRAŻ>

**Prażonka, i,** lm. **i** hut. *metal gorący, który wyszedł z pieca prażalnego.* <Od Prażony>

**[Prażuch, a,** część. **w,** lm. **y, Prażucha, Prażaki, kluski palone]** *kluski prażone.* Goł. Ja biere po jednym prazuchu, a ty po dwa. Naprazyła prazuchów. <Od Prażyć>

**[Prażucha, y,** lm. **y, Prażuchy** lm. **i.** a. **Lemieszka, Lemiszka, Lemięszka, Lamięszka, Sałamacha, Sachajda, Paparacha, Patarucha, Prażona mąka, Żarty, Parka]** *potrawa z mąki gryczanej a. żytnej palonej na sucho, a potym zalanej wrzątkiem ze słoniną*: Uprażyć prazuchy. **2.** p. **Prażuch.** Zdr. **[Prażuszka].** <Od Prażyć>

**[Prażuszka, i,** lm. **i]** p. **Prażucha.** <Od Prażucha>

**Prażyć, y,ył, [Próżyć, Prużyć],** nied. †**Prażać** *wystawiać na działanie żaru, pieca, suszyć, skwarzyć, palić na ogniu*: P. na ogniu, na słońcu. P. kawę. P. sól na patelni. P. wódkę (= *gotować ją z miodem i tłuszczem na krupnik*). W ogniu prażą wici, żeby ś. łatwo kręciły: ale pilnować należy, żeby ani przepalone, ani niedoprażone nie były. Jak. J. Słońce praży zboża na polu. Troc (= *suszy, żółci.* L.). Pali mię, piecze, praży glanc nadobnej cery, jaśniejący nad marmur paryjski Glicery. Min. P. na roszcie. Troc. Groch prażony. Troc. Przen.: Gniewy zawistne tak cię prażą, pieką. Min. Guma prażona = *dekstryna.* **2.** przen.: †P. kogo = *dokuczać, doskwierać mu, zalewać mu sadła, dawać mu ś. we znaki; razić, trzepać, prać, ćwiczyć, smagać, bić, kropić, ciąć*: Złych sąsiadów męstwem i fortelem prażał. Paszk. Skanderbeg Turków wielkość bił, często ich porażał, złych sąsiadów prażał. Stryjk. Kiedy go Polak wczora prażył, dziś ś. na niego natrzeć nie odważył. Jabł. Na morzu Kasjusz dwa kroć Dolabellę prażył. Chr. (=*porażał, prał, bił*). Chłopca prażył harapem. Rog. Jasio tęgo prażył konie, że rwały z kopyta, aż ś. błoto otwierało. Reym. P. kogo = *strzelać do kogo gorąco, natarczywie, gęsto; walić z armat, z broni*: Nasi oblężonych ze wszystkich szańców prażyli. Paszk. Wrzawa przy armacie, z której tureccy prażyli puszkarze. Jabł. Tatary natarczywe praży, ognia z półaków ile wyda razy. Susz. Kule gęste nieprzyjaciela prażyły. Troc. Bem nadbiegł z artylerją i wzajem prażył nieprzyjaciela. Lel. Wichura tak prażyła ziąbem, iż ludzie pod pierzynami, a kostnieli. Reym. A ruchali ś. żwawo, bo mróz prażył i poganiał galanto. Reym. **2.** [Prażyć mleko] = *gotować, warzyć.* **3.** hut.: Prażyć rudy = *przepalać je zlekka w bezpośrednim zetknięciu z paliwem lub płomieniem, dla zmniejszenia spójności części składowych, dla ulotnienia ciał ulatniających ś., np. wody, siarki, arszeniku, i dla stłenienia części kruszcowych w rudach, wreszcie niekiedy dla nadtopienia rud łatwotopliwych.* Łab. P. rudę pod gołym niebem w stosach zwykle podłużnych na urównanej kotlinie i na warstwie drzewa i nieco węgli. Łab. P. między murkami a. w międzymurkach, ochraniających od zbytecznego wiatru i wilgoci. Łab. P. rudy w prażaku. **4.** węgl. *tłumić ogień w stosie węglarskim.* **P. ś.** *piec ś., skwarzyć ś., być wystawionym na żar*: Żniwiarz musi ś. P. na słońcu. <PRAG/PRAŻ>

**[Prażyk, a,** lm. **i, Prużyk]** *kołacz weselny.* <Od Prażyć>

× **Prażywica, y,** blm. *bursztyn,* × *jantar.* <Pra + Żywica>

× **Prażywiczny** przym. od **Prażywica.**

**[Prącej]** przys. p. **Prędzej.**

**Prąciany** I. przym. od **Prącie**: Kosz P. Kn. **2.** anat. p. **Prątny.**

**Prącie, a,** lm. **a** I. a. blm. zb., **Pręcie, Prętowie, Pręciwie** *pręciki, rózgi gibkie, łozy, wici, witki*: Z prącia wić kosze. Zaw. Kto dworzec swój prąciem grodzi, ten powinien P. albo gałęzie na swą stronę obracać. Sz. Kto imienie swoje grodzi, ma ku gruntowi swojemu końce prącia, abo jako mówią, płocinę obrócić. Rej. Domami ich jaskinie bywały i gęsty chróst i P. łykami wiązane. Otw. P. drobne, gibkie do związania czego, do plecienia koszyków. Troc. Gdy ś. z kwiatu rozwiną kielich i korona, dają ś. widzieć niejakie prącia ze dna kwiatowego wychodzące; jedne ś. zowią słupki, a drugie pręciki. L. **2.** a. × **Prąć** anat. *członek męski,* †*korzeń męski* (penis). <PRZĘT / PRZĄT/PRĘT/PRĄT>

†**Prącik, a,** lm. **i, [Prącik]** p. **Pręt**: Koszyk plecony na głowie miewał, którymby sobie oczy zadaniał, a przez prąciki patrzał na ludzie. Star. Cyrulik potrzebuje prącików bardzo cienkich do przepychania subtelniejszych kanalików. Czer. *Gnomon,* P. żelazny, który ukazuje godziny na słonecznym zegarze. Cr.

**Prącikowy**, [**Prącikowy**] przym. od **Prącik**, [illegible]

**Prąciowy** p. **Prątny**. <Od Prącie>

× **Prąć**, a, lm. e p. **Prącie**. St. wil.

**Prąd**, ądu a. [illegible] ędu, [ędu] 1. [illegible] Prądy morskie, [illegible] Ryba rzeczna [illegible] w morzu L. [illegible] P. [illegible] smażby była prze[illegible] wodę nieznośną. Leop. [illegible] morskie gwałtowy i prądy. Chr. Gdy P. [illegible] zowie Troc. Po [illegible] i bystrych prądach tonęli. Troc. P. [illegible]: Płyną już prądem Dunaju. Siem. Prądy [illegible], prądy atmosferyczne [illegible] Prądy [illegible], oceaniczne [illegible] P. [illegible] Prądy społeczne. Cóż chcesz? taki dziś P. nieszczęśliwy. Krasz. P. wyprawowy prze[illegible] przez [illegible], przez [illegible], szwacz[illegible] Jeż. Dwa wielkie prądy europejskie, katolicki i protestancki, stanęły w drugiej połowie XVI wieku groźnie i zbrojno przeciwko sobie. Karł. Taki teraz P. panuje w na[illegible]. Nie traci nadziei ostatecznego zwycięstwa prądu [illegible]. 2. fiz.: P. elektryczny [illegible]: Elektryczność wzbudzona przez [illegible] metali, lub raczej przez działanie chemiczne [illegible] na metale a. też innemi sposobami, wywołuje P. elektryczny. P. główny, indukcyjny, indukujący, indukowany p. **Indukować**. P. elektryczny [illegible]. Gęstość, natężenie, siła, zamknięcie prądu. Zmieniacz prądu. 3. [illegible] **Prądowina** [illegible]. Na [illegible] ś. woda kędzierzawi. Troc. Drzewa, które ś. już rozstało z lądem, już drzewem nie zow, ale je zow prądem. Klon. P., drzewo lub korzeń w wodzie u[illegible] Mag. [illegible] i sternik pilnie przestrzegał dla szwankowania. Haur. Ni szkuta, [illegible], nie bez swej rusza ś. ruiny na wart popławny z prądu [illegible] Wad. [illegible] prądu! Przyb. Przewodnik tratew woła: Wara [illegible] [**P.**, **Wilk**] [illegible] < PRZED [illegible] PRĄD >

† **Prądać się**, a ś., ał ś. *płynąc dążyć, rwać ś.*: [illegible]

† **Prądanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Prądać ś.**

[**Prądko**] p. **Prędko**.

**Prądnica**, y, lm. e [illegible] <Od Prądnik>

**Prądnicowy**, **Prądniczy** przym. od **Prądnica**.

**Prądniczy** 1. p. **Prądnikowy** przym. od **Prądnik**. 2. p. **Prądnicowy**.

**Prądnić**, [illegible] **Prądować** [illegible] <Od *Prądny, od Prąd>

**Prądnienie**, a, blm., czynność cz. **Prądnić**.

**Prądnik**, a, lm. i 1. *silnik (motor) napędzany* [illegible] 2. [P.] [illegible] <Od *Prądny, od Prąd>

**Prądnikowy** p. **Prądniczy**.

**Prądochłonny** *pochłaniający prąd*: Napięcie prądochłonne przeciwdziała prądowi elektrycznemu. < Prąd + Chłonny >

**Prądomierz**, a, lm. e *igła magnesowa, wskazująca siłę prądu elektrycznego*. < Prąd + -mierz, od Mierzyć >

**Prądoskaz**, u, lm. y, **Galwanoskop** fiz. *przyrząd do wskazywania prądów elektrycznych*. < Prąd + *Skaz, od Skazać >

**Prądotwórczy** *wytwarzający prąd*: Napięcie prądotwórcze jest napięciem wytwarzającym prąd elektryczny, dawniej wadliwie zwane siłą elektromotoryczną. < Prąd + Twórczy >

**Prądować**, uje, ował p. **Prądnić**. <Od Prąd>

**Prądowanie**, a, blm., czynność cz. **Prądować**: Straszliwe to P., utrzymujące ś. bezustannie w ogniopłynnej masie słonecznej, stanowi podstawę dzisiejszej fizyki słońca. Kram.

**Prądowina**, y, lm. y p. **Prąd**: Czerwony piaskowiec tworzy prądowiny, nie przedstawiające wielkich przeszkód żegludze. Prądowinami zowią flisowie drzewa poobalane w rzeki, na których ś. więc i statki wodne rozbijają. Otw. Ostrego brzegu nurt rad ś. trzyma, lecz wina do niego, bo w nim bywa P. Klon. W czasie połowu ryb zawadzają bardzo te bloki i stare prądowiny. Pol. < Od Prąd >

**Prądownica**, y, lm. e, **Prądówka** *maszyna do wydobywania z dna rzeki kamieni, piasku i t. p. zawałów, przeszkód w żegludze*, d r a g a. <Od *Prądowny, od Prądować >

† **Prądowód**, udu, lm. ody *łącznik prądowy*. < Prąd + *Wód, od Wieść >

**Prądowy** przym. od **Prąd**. Fiz.: Łącznik P. < Iskiernia prądowa p. **Iskiernia**. Fl.: Machina prądowa p. **Prądówka**.

**Prądówka**, i, lm. i fl. p. **Prądownica**. <Od Prądowy>

[**Prądziućko**] p. **Pręciuchno**.

† **Prąg**, u, lm. i p. **Pręgierz**: Imię jego przybite do prągu. Troc. < p. Pręgierz >

[**Prąg** jasny] = *droga mleczna*. Zdr. × **Prążek**. PRĄG PRĘG

† **Prąga**, i, lm. i p. **Pręgierz**: Lichwiarze bezsumienni niechaj będą u prągi miotłami jawnie karani. P. cheł. Rzezimieszek ma być u prągi bit miotłami. Sz. Taki ma być karan siedzeniem u prągi na rynku, wszakże tam nie ma być bit miotłami, gdyż u prągi nie śmigają jedno o kradzież. Sz. Będą-ć zawsze złodzieje, choć niejeden u prągi zostanie Malchusem. Klon. Łotr, szubienicznik, godny u prągi usieczenia. Mącz. U prągi rózgami weźmie chłostę. Sz. Tego u prągi chłostą przypłaci. Sz. U prągi stawić kogo. Troc. 2. p. Pręga: Łowił pstrąga, co owo przezeń bywa jako złota P. Rej. To był junak najznaczniejszy, iż więcej prąg ode zbroi miał na kurcie swojej. Star. < p. Pręgierz >

[**Prągówka**, i, lm. i] p. **Prążatka**. <Od *Prągowy, od Prąg>

**Prąteczek**, czka, lm. czki 1. p. **Pręt**: Popilius prąteczkiem, który w ręku nosił, okrążył Antjocha. Papr. Stoję nad krzaczkiem róży, co jeszcze oczkiem mrugy i w samym tylko wzrasta prąteczku. L. Ziele to ma prąteczki między listki obdłużone i wyniosłe. Syr. 2. bakt. *bacteridium*.

**Prątek**, tka, lm. tki 1. p. **Pręt** *rózga, różdżka*: Ociec nie tak ś. z dziecięciem pieści, jak matka, a czasem mu i prątkiem podsiecze. Rej. Tyś bujnym prątkiem, a bez sęku, onym, co w Jessowym

zakwitnął ogrodzie zielonym. Mias. Tu bujne trawa wspina prątki. Nar. Prątek wyrznąć z drzewa. Troc. To ziele szczupłym wschodzi prątkiem. Troc. Lilije i to, co tak na liście i na prątki ś. wije. Len. **2.** †P. *wskazówka:* P. w pośrzodku wag stojący, prawą wagę ukazujący. Mącz. P. słonecznego zegara. Mur. **3.** [P.] *drut do robienia pończoch; pręcik do robót włóczkowych:* Mężczyźni palą lulki, kobiety przy prątkach. Mick. Kaftan prątkami a. na prątkach robiony. **4.** [Prątki] *grabki przy kosie, pręciki przymocowane do kosy dla odchylania zżętych kłosów.* **5.** [P., **Śpingiel, Szpionek**] *pręcik drewniany lub drucik około pięciu cali długi w czółniku tkackim; na P. ten nasadza ś. cewka z nawitą przędzą.* **6.** †P. *znak na kostce do gry.* Biel. M. **7.** bakt. p. **Lasecznik:** P. dwoisty (diplobacillus), dziwaczny (proteus mirabilis), gałęzisty (bacillus ramosus), gruźliczy (tuberculosis), gumowy (liodermus), kręty (spirillum s. spirochaeta), krwawy (b. prodigiosus), łańcuszkowy (streptobacillus), odmieniec (proteus), ropy błękitnej (b. pyocyaneus), sercowy (tyrothrix), sienny (b. subtilis) i zwykły (proteus vulgaris). Wykazał obecność prątków przecinkowych Kocha w wodzie wiślanej. × Prątki dwukropkowe p. **Dyplokok.** **8.** bot. pospolita nazwa rośliny: Stulisz prątki (sisymbrium strictissimum). **9.** min. †Boży P. p. **Kamień.**

†**Prątka, i,** lm. **i** p. **Pręt:** Otóż to jest ten jesion, co go w małej prątce zaszczepił wdzięczny Dafnis wiekom ku pamiątce. L.

**Prątkobójczy** *niszczący prątki, czyli laseczniki.* <Prątek + Bójczy>

**Prątkowato** przys. od **Prątkowaty.**

**Prątkowaty** *do prątka podobny, wyglądający nań.* <Od Prątek>

**Prątkowy** przym. od **Prątek.**

**Prątnik, a,** lm. **i** l. a. **Knotnik, Mech knotowy** a. **sznurkowy** bot (bryum) *roś. z gromady mchów liściastych z rodziny prątnikowatych* **2.** lek. p. **Lasecznik.** <Od Prątny>

**Prątnikowate, ych,** blp. bot (bryaceae) *rodzina roślin z gromady mchów liściastych.* <Od Prątnik>

**Prątny, Prętny, Prąciowy,** × **Prąciany** przym. od **Prącie.** Anat.: Kość prątna os Priapi. Graczoł P.

[**Prążatka, i,** lm. **i, Prożatka, Prągówka, Progówka**] *sieć złożona z trzech drążków luźno do siebie przymocowanych w rodzaju czworoboku bez jednego boku.* <PRZĘG PRZĄG PRĘG PRĄG>

[**Prążczany**] p. **Prążkowaty.** <Od Prążka>

[**Prążczasto**] przys. od **Prążczasty.**

[**Prążczasty**] p. **Prążkowaty.** <Od Prążka>

[**Prążczato**] przys. od **Prążczaty.**

[**Prążczaty**] p. **Prążkowaty.** <Od Prążka>

× **Prążek, żka,** lm. **żki** p. **Prąg.**

**Prążka, i,** lm. **i** p. **Pręga:** Tygrys, tkanina w prążki. Sprzączki bywają w perełki a. w prążki. Os. Lew z jeżystą głową i tygrys z prążkami. Przyb. P na dłoni przyrodzona. Troc. (= ryza) <Od Pręga>

**Prążkować, uje, ował** *robić, wyrzynać prążki, robić prążkowatym.* <Od Prążka>

**Prążkowanie, a,** blm., czynność cz. **Prążkować.**

**Prążkowanokomórkowy** l. hist. *złożony z komórek prążkowanych* (striocellularis). **2.** patol.: Mięśniak a. mięsak P. (rhabdomyoma). <Prążkowany + Komórkowy>

**Prążkowany** p. **Prążkowaty.** Anat.: Wzgórki prążkowane p. **Laskowany.** Min.: Felspaty prążkowane, trójskośne.

**Prążkowato** przys. od **Prążkowaty.**

**Prążkowatość, i,** blm. rz. od **Prążkowaty:** P. błon.

**Prążkowaty, Prążkowany** l. a. [**Prążczasty, Prążczaty, Prążczany, Pręciany, Pręczaty**] *pełen prążek, w prążki, moręgowaty, pasiasty:* Spodnie prążkowate. Papier P. **2.** anat.: Ciałka prążkowane a. prążkowate w mózgu (corpora striata), × ciałka laskowate, laskowane, smugowate. **3.** hist.: Nabłonek P., × pliwka prążkowata. <Od Prążka>

**Prążkowy** przym. od **Prążka.** Astr.: Widmo prążkowe. <Od Prążka>

× **Prążysto** przys. od **Prążysty.**

× **Prążysty** *z wielkiemi a. z wielu pręgami.* <Od Pręga>

[**Pre**] p. **2. Przeć.**

**Preadamita, y,** lm. **ci** *człowiek, który istniał przed Adamem; organizm zamierzchłej przeszłości.* <Łć. prae + *Adamita, od Adam>

†**Preagrawacja, i,** lm. **e** *przeciążenie:* Odsądzono od funkcji deputackiej Odachowskiego z aktoratu Kryszpinowej o preagrawacją czopowym, szelężnym dóbr jej. Mat. O wybieranie z preagrawacją podatków. Wej. <Łć. *praeaggravatio, prae + ad + gravatio>

× **Preambuły, ów,** blp. *wstęp rozwlekły, beztreściwy, czcza gadanina:* Do interesu bez preambułów, prosto z mostu przystąpię. Jeż. <Łć. praeambulus, od praeambulo>

[**Prebaby, ów,** blp.] p. **Przebaby.** <Ukr. Pre- = Prze-, + Baby, od Baba>

**Prebenda, y,** lm. **y** w prawie duchownym, *część majętności kościoła katedralnego lub kolegjackiego udzielana duchownym do używania, jako wynagrodzenie za spełnianie urzędu przy kościele.* Kras. <Śr. Łć. praebenda>

**Prebendarjusz, a,** lm. **e** p. **Prebendarz.** <Śr. Łć. praebendarius>

**Prebendarski** przym. od **Prebendarz.** L.

**Prebendarz, a,** lm. **e, Prebendarjusz** *kapłan obdarzony prebendą.* Troc. Konrad też, żeby arcybiskup w kościele płockim był kanonikiem i prebendarzem, ustawił. Paszk. (= ustanowił). Prebendarzy wsi mają, każdy po 2 złote. Biel. J. Ma on, gdy kapłan, fundował proboszcza z pięciu prebendarzami. Nies. <Od Prebenda>

[**Prec**] przys. p. **Precz:** Dy tu nie P. do trąca po deski. Tet. <Z Precz>

× **Precedencja, i,** blm. l. *rzeczy poprzednie:* Wziął ś. do egzaminowania mnie z precedencji. Krasz. **2.** *pierwszeństwo, pierwsze miejsce, prym, starszeństwo:* Powstał rozruch na sali; szło o precedencją: pani sędzina za to, że pan skarbnik pierwej z panią regientową tańcował, odmówiła z nim tańca. Kras. <Łć. praecedentia>

**Precedens, u,** lm. **y,** × **Procedens** *wypadek poprzedzający inny podobny, mogący zatym służyć za wzór, jak postąpić w takim samym położeniu:* Gdyby Francja ustąpiła, stworzyłaby P. niebezpieczny dla Egiptu. Tak umiał wyrażenia obracać, konstytucje, dekrety przytaczać i do precedensów ś. odwoływać, że z białego robił czarne. Jeż. <Łć. praecedens, od praecedo>

× **Precel, cla,** lm. **cle,** †**Pracel** *obwarzanek:* Żona wyjęła lá precli, aby je dzieciom rozdać. Zap. <Nm. Brezel>

[**Precent, u,** lm. **y**] p. **Procent.** <Z Procent>

**Precepta**, y, ła, y *przepisany na kogo, przez kogo, przelew na pensję, wypis pisemny* <Od Łc praeceptus, od praecipio>

**Preceptor**, a, **owie** l. ✕ P. [illegible]. Kal. [illegible], P. Olszańskiej. Biel. M. Przyszedł czas [illegible]; sprowadzono guwernera Francuza, preceptora Szwajcara i dwuch inszych [illegible]; [illegible] Kras. 2. [P.] *nauczyciel, wójcowie, bakałarz, adjunkt* <Łc praeceptor>

**Preceptorski** przym. od **Preceptor**, *nauczycielski*

[**Preces**, u, lm. **y**] p. **Proces**. <Z Proces>

**Precesja**, i, lm. **e** l. [P.] p. **Procesja**. 2. astr. Poprzedzanie. <Łc praecessio>

**Preces**|**r**, a, **owie** *poprzednik*. <Łc praecessor>

[**Precesować**, **uje**, **ował** i **P. ś.**] p. **Procesować**.

[**Precesowanie**, a, blm.] czynność cz. **Procesować**.

[**Precesowanie się**, **a ś.**, blm.] czynność cz. **Precesować ś.**

**Precjoz**, u, częs. w lm. **y** a. **a**, **ów** *drogocenność, kosztowność, klejnot*: I czyszczał na licytacyę, gdzie można było kupić wcale gustowne precjoza. Wilcz. Oddał jej wszystkie precjoza Kacia. Podjął P. ten i oddał go w ręce księdza. Kras. <Łc. pretiosa, lm. ni od pretiosus>

**Precjum** w lp. nieod., lm. **a**, **ów** *nagroda*: P. wydawać nauczycielowi. Glicz. <Łc. pretium>

**Precka**: Z P. *zdaleka*

[**Precki**] przys. p. **Precz**: Ale nie od kościoła P. odegnali. Ork. Przecie chałupa nie P., to i [illegible] A kie święta? „Ho, ho! Jeszcze precki.“ Ork.

✕ **Preclarz**, a, im **e** *ten, co wspaniała precle*: Towar zalecający preclarze. Chm. <Od Precel>

**Precypitacja**, i, lm. **e** l. ǂP. *pospiech*: W słowach dyskretnych, ale do zrozumienia, insynuował, z precypitacji naszej mogą wypaść wielkie szkodliwości dla Polski. Kal. 2. ǂP. p. **Precypitowanie**. <Łc. praecipitatio>

ǂ**Precypitat**, u, lm. **y** chem. p. **Osad**. <Z Łc. praecipitatus, od praecipito>

ǂ**Precypitować**, **uje**, **ował** l. *przyspieszać*: Zgłosił [illegible] na do mnie, błagając i zaklinając, abym teraz przynajmniej nic nie precypitował. Kal. 2 chem. p. **Osadzać**. <Łc praecipitare>

ǂ**Precypitowanie**, a, blm., ǂ**Precypitacja** czynność cz. **Precypitować**.

**Precyzja**, i, blm. *dokładność, punktualność, skrupulatność, trafność, celność*: Wykonali to z wielką precyzyą. Zach. Interes zatym fabrykanta wymaga precyzyi i pod każdym względem bp. <Z łac. praecisio, Łc praecisio>

**Precyzyjnie** przys. od **Precyzyjny**.

**Precyzyjny** przym. od **Precyzja**, *odznaczający się, odznaczający się wielką dokładnością*: Tokarka precyzyjna służy do toczenia przedmiotów, wymagających wielkiej dokładności w obróbce. Narzędzia precyzyjne do wyrobu udoskonalonej broni. Przyrząd mierniczy P. Termometr, barometr P.

**Precz**, [**Prec**, **Pręc**, **Prycz**, **Preczka**, **Preczki**, **Precki**, **Prek**] l. *daleko, z dala, oddalając, hen, het*; [illegible] Za Wespazjana [illegible] P. Kras. Poszedł P. Troc. [illegible] odjechał Troc. Spędza bandę P. z drogi. Mick. Idźże sobie P., niebożę! Mick. ✕ **Mieć ś.**, **brać ś.**, **iść P.** *oddalić się, usunąć się, wynieść się*: Ten czas uchodzi i stąd ś. kwapiąc, P. bieży, jakoby skrzydlaste nogi miał Fur. Siny mróz ku nam kroczy, a życzliwe lato P. s. bierze. Ryb. J. Niech ś. P. do drugich ustąpi. Lubom. Niechaj ś. stąd porywa, niechaj ś. stąd P. wiezie. Mącz. Legł nie na to może, aby zasnął, lecz aby Rymwid miał ś. P. z komnaty. Mick. † **P. komu kazać** *kazać komu iść P.* Pamięć nasza musi, przyjmując jedno, drugiemu P. kazać. Górn. Drugim, którzy im (rozbójnikom) byli pomocnikami, od wojska P. kazano, od wszystkiego. Sap. J. Kuchcikom z obozu P. rozkazał. Warg. Kazawszy temu P., kazał przyjść drugiemu. Leop. Mąż żonie poczciwość odejmuje, gdy jej od siebie P. każe Górn. Jednemu słudze, kiedy pan P. kazał, przyjaciele powiedzieli: a cóż on nieborak ojcu powie, dlaczego mu P. kazano? Górn. Musi ona, przyjmując jednego, drugiemu P. kazać. Górn. [P. dać] – *wyrzucić*. Puścić P. – *puścić mimo, ominąć, puścić w niepamięć, nie zwrócić uwagi*. Puśćmy P. krzywdy starodawne i tylko świeże weźmy. P. Koch. Onego płacz ich bynajmniej nie ruszy, prośby puszcza P. mimo zatwardziałe uszy. Koch. J. Od Rzpltej daleko, w głębokich naukach P. od tumultów sejmowych bawić ś. myśli. Birk. 2. [P., Na P.] *daleko*: Od chałupy nie P. do potoku. Jesce P. do rana. Dwoje dzieci poszli na P. w drogę, a pozostali brat i siostra postanowili ich szukać. 3. *dalej! won! fora! ruszaj!*: P. swywole, P. igraszki, żarty, śmiechy na stronę. Brud. P. stąd, ani przystępu, P. gminie światowy! L. P. ode mnie, złoto przeklęte! L. P. od was, fałsze, szczerością pokryte, P. panowania przepych! Tw. P. go=P. z nim, wyrzuć! Kn. P.! won! wieź ś. stąd, prowadź ś. stąd, *apage*. Kn. Wszyscy zawołali: P. z nim! Troc. Tak żyją, jakoby jutro P.! Baz. (= *jak gdyby jutro ruszyć mieli*). Ha! P. mi z oczu! — krzyknął cześnik stary; P.! pan twój z nędzy, z łez naszych urąga! P.! bo na Boga... Słow. P., P. smutek wszelki! 4. *dalej, w dalszym ciągu, wciąż, nieustannie, ciągle*: Wyszedł roczek i dwa, wojna P. ś. toczy. A ten P. śpi. Po jednemu P. dusiła. Rachował na głos... za to tyla, za to tyla, i tak P. Brat P. jeszcze siedzi. Kon. Matka rada byłaby wydać za mąż córkę, ale Maryna P. odmawiała. Dyg 5. [P.] *zupełnie, całkiem, ze wszystkim, doszczętnie wniwecz*: P. zhurkotali głowe maglami. Herod P. małe dziatki powycinać kazał. Nie było go już po węgielu P. Tatarzyn rozpędził Persy, wszytki zwojował P. Medy. Wen. <Z Procz, PROK/PROCZ: por. Oprócz>

[**Preczka**] p. **Precz**: Poszedł P. Z P.=z *daleka*. Nie trzeba ci będzie z P. wody nosić. Z P. idziesz? <Z Precz>

[**Preczki**] p. **Precz**: Pójść na P. – *pójść sobie precz*. <Z Precz>

[**Preczkować**, **uje**, **ował**] p. **Pryczkować**.

[**Preczkowanie**, a, blm.] czynność cz. **Preczkować**.

**Predacyt**, u, lm. **y** min. *minerał z gromady sylikoidów, z rzędu węglanów; mieszanina kalcytu i hidromagnetyzu, przypominająca z wejrzenia marmur*. Od nazwy miejscowości Predazzo>

[**Predencja**, i, blm.] *opatrzność*: Zesłani my tu ze predencji Boga. <Z Łc. providentia>

✕ **Predestynacja**, i, blm. *przeznaczenie, dola, los* <Łc. praedestinatio>

✕ **Predestynowany** *ten, komu przeznaczenie z gó-*

*ry wytknęło drogę życia i rodzaj działalności:* Kobieta predestynowana zjawiła ś. nad nim, jak bóstwo z chmur dla ratunku Krasz. <Od Łć. praedestino>

†**Predjudykata, y,** lm. **y** p. **Prejudykat:** Świeżusieńką macie predjudykatę na JM. Panu Bieganowskim, staroście. Kraus. <Z Łć. praejudicata, od praejudicatus, od praejudicare>

**Predominacja, i** l. blm. *górowanie, pierwszeństwo, przewaga:* Wielkopolska przeciwna statutom Kazimierzowym i predominacjom Małopolski. <Łć. praedominatio>

× **Predominować, uje, ował** *górować, mieć pierwszeństwo, przewagę; trzymać prym, celować, imponować.* <Od Łć. praedominari>

× **Predominowanie, a,** blm., czynność cz. **Predominować.**

**Predykacja, i,** blm.?: Obrany został na prefekta predykacji apostolskiej. Rol. <Łć. praedicatio>

**Predykant, a,** lm. **ci** *kaznodzieja protestancki, pastor.* L. <Od Łć. praedicans, 2 pp. -ntis, od praedicare>

× **Predykat, u,** lm. **y** l. gram. *orzeczenie, omówienie, opowiednik w zdaniu.* **2.** *przydomek:* Nie mogę zapomnieć doktora Larrey de Tamor. Wielce on cenił ten w Egipcie otrzymany P. (Tamor) i chętnie łączył go z swoim nazwiskiem (Larrey). Fred. A. <Od Łć. praedicatus, od praedicare>

× **Predykcja, i,** lm. **e** *przepowiednia, wróżba, wieszczba:* Astrologowie dla samych głupich ludzi, prostactwa i wieśniactwa swoje piszą predykcje. Smol. <Od Łć. praedictio>

× **Predykować, uje, ować** *przepowiadać, wróżyć, prorokować:* Zajączek, brat gienerała, ciągle o tym predykował. Drz. <Łć. praedicare>

× **Predykowanie, a,** blm., czynność cz. **Predykować.**

**Predylekcja, i,** blm. *szczególne upodobanie w kim, w czym, uprzedzenie na czyją korzyść; słabość, pociąg, sympatja ku komu, ku czemu.* <Łć. praedilectio>

× **Predysponować, uje, ował** *usposabiać:* Co dały poecie, tak obdarzonemu i predysponowanemu, otoczenie spółczesne i czytanie? Spas. Lek.: Przyczyna predysponująca. <Łć. praedisponere>

× **Predysponowanie, a,** blm., czynność cz. **Predysponować.**

× **Predyspozycja, i,** blm. lek. *usposobienie, skłonność do jakiej choroby.* <Łć. praedispositio>

**Preegzystencja, i,** blm. *byt uprzedni, trwający przed czym; istnienie poprzedzające co.* <Łć. praeexistentia>

× **Preegzystować, uje, ował** *być, istnieć przed czym.* L. <Łć. praeexistere>

× **Preegzystowanie, a,** blm., czynność cz. **Preegzystować.**

**Preeminencja, i,** blm. p. **Preminencja.** <Łć. praeeminentia>

**Prefacja, i,** lm. **e** l. *wstęp, przedmowa, słowo wstępne.* **2.** *część mszy kat., będąca wstępem do modlitw w czasie konsekracji.* <Łć. praefatio>

[**Prefatynek, nka,** lm. **owie**] p. **Prywatyner.** <Z Prywatyner>

**Prefekt, a,** lm. **ci** l. u starożytnych Rzymian, *tytuł wielkorządców niektórych prowincji:* P. Galji, P. Egiptu. **2.** *we Francji, administracyjny naczelnik departamentu; dyrektor policji w wielkich miastach.* **3.** *przełożony nad klasą, gospodarz klasy w dawnych szkołach jezuickich.* Troc. **4.** *ksiądz nauczający religji w szkole średniej, a zarazem pomocnik przełożonego w dziale czuwania nad stroną religijną i moralną uczniów szkoły.* **5.** w seminarjach duchownych katolickich, *ksiądz a. alumn dodany do pomocy wiceregiensowi a. czuwający nad porządkiem w seminarjum.* **6.** †P. *zarządzający drukarnią, dyspozytor, dysponent drukarni.* Troc. **7.** †P., blm. *korzyść:* Wziąłem od niego niezły P., mam jeszcze i raptury jego. Knut. <Łć. praefectus>

**Prefekta, y,** lm. **y** forma ż. od **Prefekt:** Raz musiałyśmy całą noc oganiać z much umarłą prefektę. Bał. <Łć. praefecta, od praefectus>

[**Prefekta, y,** lm. **y**] *perspektywa.* <Zam. Perspektywa, sld. do Prefekt>

**Prefektostwo, a,** lm. **a, Prefektowstwo** l. p. **Prefektura. 2.** *okres czasu urzędowania prefekta:* Za jego prefektostwa. <Od Prefekt>

**Prefektowa, ej,** lm. **e** *żona prefekta.*

**Prefektowski** przym. od **Prefekt.**

**Prefektowstwo, a,** lm. **a** l. p. **Prefektura. 2.** p. **Prefektostwo.**

**Prefektura, y,** lm. **y** l. a. **Prefektostwo, Prefektowstwo** *przestrzeń kraju, zostająca pod zarządem prefekta departamentu; departament.* **2.** *dom, gdzie prefekt mieszka i ma swoje biura:* P. policji. **3.** *urząd prefekta:* Same prefektury i podprefektury kosztowały do trzech miljonów złotych polskich. Remb. <Łć. praefectura>

**Prefekturalny** przym. od **Prefektura:** Byłem u mojego dawnego znajomego, p. Grodzickiego, radcy prefekturalnego. Rzew. <Od Prefektura>

**Preferans, u,** lm. **e** l. *szczególne względy okazywane komu, oddawanie komu pierwszeństwa przed innemi.* **2.** *korzyść w perspektywie, wygrana, benefis:* Kupując premjówkę, masz jeszcze ten P., że możesz wygrać. **3.** *rodzaj gry komersowej w 32 karty, w której rozstrzyga ilość lew wziętych.* P. oficerski = *dwuosobowa gra w 24 karty, z dwoma renonsami.* **4.** bil. P. z partji polskiej zwyczajnej = *z zachowaniem punktów jak przy preferansie.* Zdr. **Preferansik,** żart. **Preferek.** <Fr. préférence>

**Preferansik, a,** lm. **i** p. **Preferans:** Przy takich zmartwieniach jedyne remedjum jest P. Zachar. Preferansika pan Marek lubił bardzo i brał go w znaczeniu lekarstwa na troski. Jeż.

**Preferansikowy** przym. od **Preferansik:** Preferansikowe karty, kombinacje. Jeż.

**Preferansista, y,** lm. **ści** *grający wiele i z zapałem w preferansa; biegły w grze preferansowej:* Zawołany P. <Od Preferans>

**Preferansistka, i,** lm. **i** forma ż. od **Preferansista.**

× **Preferansować, uje, ował** *grać w preferansa.* Sł. wil. <Od Preferans>

× **Preferansowanie, a,** blm., czynność cz. **Preferansować.**

**Preferansowy** przym. od **Preferans:** Karty preferansowe. Od stolika preferansowego panowie wstając wyciągali ś., krzyże prostowali. Jeż. Preferansowa gra w bilard (p. Preferans).

**Preferansrok, a,** lm. **i** zł. *żakiet lub frak.* <Preferans + Nm. Rock>

**Preferek, rka,** lm. **rki** żart. p. **Preferans:** Zrobilibyśmy na prędce preferka. Bał. <Z Preferans>

**Preferencja, i,** lm. **e** *pierwszeństwo, wyższość;*

*przekładanie czego nad co.* Panczowie, co do szkolnych obowiązków z najchudszymi zrównani, mieli jednak tę dla siebie preferencyą, że zasiadali w szkole pierwsze ławy. Kit. Rodzice jej dla zarybienia się inną skłonieni są uczynić tobie preferencyą nad innych, którzy dziś od nich determinacyi proszą. Ld. Doradzała mu żartem, aby tak wyraźnej preferencyi nie ścierpiał. Skarb. <Łć. praefercntia>

**Preferować, uje, ował** *przekładać jedną rzecz, osobę nad drugą, dawać pierwszeństwo:* W szystkiemu złościami pałał, że nad niego Aleksander był preferowany. Mat. <Od Łć. praefero>

**Preferowanie, a,** blm., czynność cz. **Preferować.**

**[Prefesjant, a,** lm. **ci]** p. **Profesjonista:** Nie komornia, nie P. jaki, albo i jeszy mieszki zdzierz. Reym. <Z Profesjant, od Profesja>

**[Prefesor, a,** lm. **owie]** p. **Profesor.** <Z Profesor>

**[Prefesorzyna, y,** lm. **y, Prefesórka]** *żona profesora, nauczyciela wojskowego.*

**[Prefesór, ora,** lm. **orowie]** p. **Profesor.**

**[Prefesyja, i,** lm. **e]** p. **Profesja.** <Z Profesja>

**†Prefigować, uje, ował** *z góry ustanowić, wyznaczyć:* Termin stawiania ś. na Ukrainę prefiguja Kras. <Z Łć. praefigere>

**†Prefigowanie, a,** blm., czynność cz. **Prefigować.**

**†Prefika, i,** lm. **i** *żałobnica, płaczka, płaczniczka.* L. <Łć. praefica>

**Prefiks, u,** lm. **y** gram. *dodatek na początku wyrazu, przybranka, przedrostek.* <Od Łć. praefixus, od praefigo>

**[Prefikt, u,** lm. **y]** p. **Profit.** <Z Profit>

**[Prefiktować, uje, ował]** p. **Profitować.** <Od Prefikt>

**[Prefiktowanie, a,** blm.] czynność cz. **Prefiktować.**

**[Prefit, u,** lm. **y]** p. **Profit.**

**!Preformacja, i,** lm. **e** *istnienie pierwotne w zarodku.* <Łć. praeformatio>

**Preformacyjna teorja** = *historja rozwoju.* <Od !Preformacja, Łć. praeformatio>

**!Preformowany** *pierwotny, pierwobytny.* <Łć. praeformatus>

**Pregnacja, i,** lm. **a** *zapłodnienie, wprowadzenie w ciążę.*

**Pregratyt, u,** lm. **y** min. *minerał z rodziny mik potasowych.*

**Pregrawacja, i** lm. **e** praw. *obciążenie.* Sł. wil. <Łć. praegravatio>

**Prehistorja, i,** blm. *dzieje doby przedhistorycznej:* Czym w geologji są muszle, tym w prehistorji są garnki i okopy z naczyń. Ćwik <Łć. praehistorja>

**Prehistoryczny** *przedhistoryczny:* Domysły i przypuszczenia, tyczące ś. doby prehistorycznej Nowiś. <Od Prehistorja>

**Prehnit, u,** lm. **y** min. p. **Prenit.** <Od nazwiska pułkownika holenderskiego Prehnit'a>

**Prehnitoid, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady sylikatów, z grupy wernerytu, odmiana skapolitu* <Od Prehnit>

**Prejskurant, u,** lm. **y** *spis towarów z oznaczeniem ich ceny, cennik, wykaz cen, taksa.* <Nm. Preis-courant>

**[Preje]** p. **I.** i **2. Przeć.**

**Prejudycjum, w** lp. **nieod., lm. a, ów** praw. *zawiadomienie o następie mającym zawyrokowaniu.* <Łć. praejudicium>

**Prejudykat, u,** lm. **y** praw. **I.** *wyrok sądowy mianowicie dla następnych wyroków wydawanych w podobnych sprawach:* Wyroki senatu są prejudykatami. Przen.: *pochop, przykład, zamówienie ś., precedens, ośmielenie na przyszłość:* Musieli posługiwać ś. prejudykatami i gdy raz panny z francymeru im wykraśc pozwolono do tańca, biegli (zawsze) do wiadomych drzwi... Krasz. **2.** *szkodliwe następstwa wynikające dla strony, która nie dopełniła jakiej przepisanej czynności prawnej.* <Od Łć. praejudicatum, od praejudicare>

**[Prek] I.** p. **Precz. 2.** (o psach lub koniach) Usze P. trzymać = *nastawić uszy.*

**†Prekacyja, i,** lm. **e** *prośba, modlitwa:* Pomnię, jak dziś, napierwszą jego prekacyją, co mi ś. jej dał naprzód uczyć. Knut. <Łć. precatio>

**×Prekarjum,** w lp. nieod., lm. **a, ów I.** *przyzwolenie z zastrzeżeniem cofnięcia go.* **2.** *oddawanie w drodze łaski dóbr (szczeg. duchownych) do użytkowania za pewnym wynagrodzeniem:* Instytucja prekarjów polegająca na tym, że dobra oddawano w użytkowanie za opłatą pewnego czynszu, najczęściej dziesięciny w naturaljach. Abr. Bardzo często zdarzało ś., że świeccy właśnie te dobra tytułem P. otrzymywali. Abr. <Łć. precarium>

**×Prekaryjny** przym. od **Prekarjum,** *niepewny, odwołalny, niestały, zależący od czyjej łaski, zależny:* Tytuł P. Prekaryjne posiadanie praw, to jest z łaski tego, który ma rzeczywiste prawo, nie zasługuje na uwagę przed sądami. Prekaryjne posiadanie gruntów rolniczej ludności. Remb. <Od Prekarjum>

**†Prekaucja, i,** lm. **e I.** *przezorność, ostrożność:* Mimo wszelkiej prekaucji nie wezmą mnie żywcem lub krytym sztychem nie zgładzą. Łoź. **2.** *zastrzeżenie, zapowiedź:* W żadnej chorągwi posiłku mu dać zakazał król, i owszem, z tą prekaucją posłał do niego koniuszego, żeby mu powiedział. Dyak. <Łć. praecautio>

**[Prekiel, kla,** lm. **kle]** p. **Prykiel.** <Nm. Prickel>

**×Prekludowany** p. **Prekluzyjny.**

**Prekluzja, i,** lm. **e** praw. *termin ostateczny, do którego tylko reklamować wolno, po czym najsłuszniejsze żądanie nie może być uwzględnione,* termin prekluzyjny: Do wykonania przysięgi prawo prekluzji nie zna. Pod prekluzją (= *pod obawą uchybienia terminu*). <Łć. praeclusio>

**Prekluzyjny** przym. od **Prekluzja:** Termin P. p. **Prekluzja.**

**Prekonizacja, i,** lm. **e** *akt uroczystego mianowania biskupa przez papieża wobec zgromadzonych kardynałów.* <Śr. Łć. praeconisatio>

**Prekonizować, uje, ował** *dokonać prekonizacji:* Biskup prekonizowany (= *mianowany uroczyście, ale jeszcze nie wyświęcony*). <Łć. praeconisare>

**Prekonizowanie, a,** blm., czynność cz. **Prekonizować.**

**[Prekurát, a,** lm. **y]** *piec* (w zagadce).

**[Prekurator, a,** lm. **owie]** p. **Prokurator.** <Z Prokurator>

**[Prekuratór, ora,** lm. **orowie]** p. **Prokurator.** <Z Prokurator>

**[Prekuratum]** p. **Proryjernum.** <Now.>

**Prekursor, a,** lm. **owie** *przesłannik, poprzednik.* <Łć. praecursor>

**Prekursoryczny** *wstępny, poprzedniczy.*

**×Prekustodja, i,** lm. **e** *zastrzeżenie, warunek:*

Ojciec mocną uczynił prekustodją, ażeby mnie Jezuici do zakonu swego nie namawiali. Mat. Podpisu swego nie odmówił, ale z prekustodją co do zachowania praw, przysługujących pogranicznym województwom. Rol. <Łć. praecustodia>

†**Prelat, a,** lm. ci p. **Prałat.** Kaz. 1555 <Łć. praelatus>

**Prelatura, y,** lm. y p. **Prałatura.** <Od Prelat>

**Prelegiencki** przym. od **Prelegient:** Katedra prelegiencka.

**Prelegient, a,** lm. ci *ten, co ma odczyt, wygłaszający prelekcję.* Łć. praelegens, 2 pp. -ntis>

**Prelegientka, i,** lm. i forma ż. od **Prelegient.**

×**Prelegować, uje, ował** *wykładać, mieć prelekcję:* Profesor będzie prelegował botanikę mojej córce. Tet. <Łć. praelegere>

×**Prelegowanie, a,** blm., czynność cz. **Prelegować.**

**Prelekcja, i,** lm. e *wykład w wyższym zakładzie naukowym, odczyt publiczny; odpis a. przedruk takiego wykładu.* <Łć. praelectio>

×**Prelewacja, i,** lm. e *sąd* Słow.

**Prelibacja, i,** lm. e w daw. Szkocji, Anglji, Francji, *prawo pana lennego do pierwszej nocy z żonami swych kmieciów a. do opłaty zamiast niej.* <Łć. praelibatio>

**Preliminacja, i,** lm. e praw. *przedugoda, układ wstępny, umowa tymczasowa.* <Łć. praeliminatio>

**Preliminacyjny, Preliminarny, Preliminaryjny** przym. od **Preliminacja.**

**Preliminarja, ów,** blp. *warunki, układy przedugodne:* P. do układów zaszły już tak daleko. Kaczk. <Łć. praeliminaria>

**Preliminarny** p. **Preliminacyjny.** <Od Preliminiarz>

**Preliminaryjnie** przys. od **Preliminaryjny:** Całkowitą ekspensę na rok 1707 obliczono P. na 18969 złotych polskich. T. K.

**Preliminaryjny** p. **Preliminacyjny:** P. traktat pokoju. <Fr. préliminaire>

**Preliminarz, a,** lm. e *uprzedni wykaz, obliczenie przewidywanych wydatków, rozchodów, projekt (budżetu):* P. ogólny wydatków, dochodów. Wstawiano corocznie do preliminarza budżetu państwa złotych polskich 10000 na cel stypendjów dla nauczycieli szkół średnich. <Łć. praeliminarium>

**Preliminować, uje, ował** *zestawiać i obliczać naprzód przypuszczalne wydatki i dochody:* Dochody z wystawy preliminowane są bardzo oględnie. Suma preliminowana. <Śr. Łć. *praeliminare>

**Preliminowanie, a,** blm., czynność cz. **Preliminować:** P pewnego wydatku.

**Prelsztyft,** a, lm. y *zeg. sztyfcik w balansjerze okrągłym przy wychyrcie zegarkowym.* <Nm. Prellstift>

×**Prelud, u,** lm. y p. **Preludja:** Tragiczny P. Chopina. Krasz. <Fr. prélude>

**Preludja, i,** lm. e, **Preludjum,** ×**Prelud** l. *krótkie fantazjowanie na instrumencie przed rozpoczęciem utworu muzycznego.* Przen.: *wstęp, zagajenie czego, czynność przygotowawcza, zapowiedź czego.* 2. *rodzaj krótkiej kompozycji muzycznej na fortepjan lub organy:* Otworzyła nuty i natrafiła na preludją oznaczoną cyfrą 7. Jeż. <Łć. praeludia>

**Preludjować, uje, ował** *grać preludję, improwizować w formie preludji:* Mnóstwo szczegółów z życia Chopina i pani Sand zebrał Niecks: jak improwizował, preludjował, żeby ś. rozgrzać do gry. Żel. Ktoś preludjował bardzo biegle, bez nut, z myśli; dotknięcie było mistrzowskie. Rodz. <Od Preludja>

**Preludjowanie, a,** blm., czynność cz. **Preludjować.**

**Preludjum,** w lp. nieod., lm. a, ów p. **Preludja.** <Łć. praeludium>

†**Prelat, a,** lm. ci p. **Prałat.** Rej, Troc. <Łć. praelatus>

**Prelatura, y,** lm. y p. **Prałatura.** Troc.

[**Premaryja, i,** lm. e] *pierwsza msza w niedzielę, prymarja.* <Z Prymarja>

**Premedytacja, i,** lm. e *rozmysł, obmyślanie czego naprzód, z góry obmyślana celowość środków wiodących do czynu, układanie planu przedsięwzięcia ze spokojnym rozmysłem:* Zabójstwo spełnione z premedytacją. <Łć. praemeditatio>

**Premedytowany** *rozmyślny, dokonany z premedytacją:* Jest to niezawodnie nader ciężki wypadek premedytowanego zabójstwa. Ask. <Od *Premedytować, od Łć. praemeditari>

[**Premicyja, i,** lm. e] l. p. **Prymicja.** 2. *uczta, którą wydaje ksiądz swoim krewnym i znajomym jako prymicjant.* <Z Prymicja>

**Preminencja, i,** blm., × **Preeminencja** *pierwszeństwo, starszeństwo, przywilej.* <Łć. praeeminentia>

**Premisa, y,** lm. y l. p. **Przesłanka.** 2. †P. *urlop, zwolnienie:* Starościc tylko na tydzień dla bardzo pilnych spraw wziął premisę. Sienk. <Łć. praemissa, od praemissus, od praemitto>

!**Premja, i,** lm. e p. **Premjum.**

**Premjant, a,** lm. ci l. p. **Prymus:** Że mówiłem płynnie po francusku, byłem zatym premjantem. Gocz. 2. *ten, który otrzymał premjum, to jest nagrodę.* <Od Premjum>

**Premjen-talar, a,** lm. y *talar podwójny saski, species talar.* Sł. wil. <Nm. Praemienthaler>

**Premjer, a,** lm. rzy l. *prezes gabinetu ministrów; pierwszy minister.* 2. *starszy:* P. lejtnant (= *starszy porucznik*). Wysłałem kurjera do P. majora Chwasułowa. <Fr. premier>

**Premjera, y,** lm. y *pierwsze przedstawienie sztuki teatralnej.* <Fr. première>

**Premjerowski** przym. od **Premjer:** Nie jest lekkie we Włoszech brzemię premjerowskie. Wysadzony przez niego z siodła premjerowskiego.

**Premjerowy** przym. od **Premjera:** Publiczność premjerowa. Gorączka premjerowa = *zwykła obawa aktorów pierwszego przedstawienia sztuki teatralnej, czyli tak zwana trema.*

**Premjować, uje, ował** *odznaczać, udzielając premjum; nagradzać:* P. konie, dzieło pisarskie. Żegarek premjowany. Tretiak wydał rozprawę pod tytułem „Ślady wpływu Mickiewicza w poezji Puszkina," która została premjowaną przez akademję Spas. <Od Premjum>

**Premjowanie, a,** blm., czynność cz. **Premjować:** Mam na względzie niemożebność premjowania w innej drodze umiejętności, pracy pisarskiej, talentu. Spas.

**Premjowy** przym. od **Premjum:** Bezpłatny dodatek P. Pożyczka premjowa a. loteryjna p. **Premjówka.** Ekon.: Interesy premjowe p. **Interes** pod 11). <Od Premjum>

**Premjówka, i,** lm. i *bilet rosyjskiej pożyczki państwowej, dający jako premjum widoki wy-*

[illegible] Spraw[illegible] na tary, [illegible] Od P[illegible]

Premjum [illegible] a, ow. [Premja I. [illegible] 2. [illegible] 3. P. wywo[illegible] 4. [illegible] 5. [illegible] Łć. [illegible]

Premonstratens, a, [illegible] i p. **Norbertanin.** < Od Łć. [illegible]

**Premonstrateński** przym. od **Premonstratens.**

[Premytka, i, [illegible] < Łć. [illegible]

**Prenit, u, lm. y, Prehnit** min. *minerał z groma-[illegible]*, H, Ca, Al, Si, O. < Od nazwiska Prehna pułkownika holenderskiego >

**Prenitoid, u,** lm. **y** min. *[illegible] z gromady sy-[illegible], z grupy [illegible], odmiana skapolitu.* < Od Prenit >

× **Prenotacja, i, lm. e** praw. **I.** P. stempla = [illegible]. 2. [illegible]. 3. [illegible]. Sł. wil. < Łć. praenotatio >

× **Prenotant, a, lm. ci** *ten, co jest zwolniony od [illegible]*. < Łć. praeno-tans, 2 pp. [illegible] >

× **Prenotować, uje, owal** praw. **I.** *robić adno-[illegible]*. 2. *[illegible]*. Sł. wil. P. swą wierzytelność na majątkach [illegible] Heleny pozwoli Lam. [illegible] P. ś. *za-[illegible]*: Chce P. ś. na sumie, którą jej zapisał Lam.

× **Prenotowanie, a,** blm., czynność cz. **Preno-tować.**

× **Prenotowanie się, a s.,** blm., czynność cz. **Prenotować ś.**

**Prenumeracyjny** *tyczący ś. prenumerowania, a-[illegible]*: [illegible] P. Opłata prenumeracyjna. < Od *Prenumeracja, od Prenumerować >

× **Prenumerant, a, lm. ci** p. **Prenumerator.** L.

× **Prenumerantka, i, lm. i** forma ż. od **Prenu-merant.**

**Prenumerata, y, lm. y I.** *przedpłata, zapłacenie [illegible]*: Warunki prenumeraty. Ogłosić prenu-meratę [illegible]. † Prenumeratę uczynić, założyć. Troc. † Drukować książkę na prenumeraty. Troc. **2.** *suma, stanowiąca przedpłatę:* P. wynosi.... Wnosić, zapłacić prenumeratę. 3. † P. *zaliczka:* Przyjął kontrahentów [illegible] brzeskiego od [illegible] i jeszcze potym, zapożyczywszy [illegible] prenumeraty na ten podatek księciu het-manowi [illegible] talarów bitych. Mat. < Śr. Łć. prae-numeratio >

**Prenumerator, a, lm. orzy,** × **Prenumerant** *ten, co [illegible]*

**Prenumeratorka, i,** [illegible] ż. od **Prenumerator.**

**Prenumeratorski** przym. od **Prenumerator.**

**Prenumerować, uje, owal** *[illegible] z góry pra-[illegible]*: P. gazetę, encyklopedję. † Prenumero-wałem [illegible] tę księgę Troc. < Łć. praenumera-re >

**Prenumerowanie, a,** blm., czynność cz. **Prenu-merować.**

**Preokupacja, i,** lm. **e I.** praw. *zabór przedwczes-ny, [illegible] w zawładnięciu czym.* **2.** *za-jęcie, zaprzątnięcie czym umysłu.* < Łć. praeoccu-patio >

**Preopinant, a, lm. ci, Preopinat** *poprzedni wnioskodawca; ten, który [illegible] opinję swoją a. wnioskami pierwszy przed kim występuje:* Preopinanci moi w swych głosach wymownych dotknęli... Mick.

**Preopinat, a, lm. ci** p. **Preopinant:** Zmieszany P. cofał ś. prędzej poza tłum Sienk.

× **Preopinować, uje, owal** *uprzedzać kogo z wy-powiedzeniem swojego wniosku, zdania:* Powiedz mi swoje zdanie, bo chociaż ja także już myśla-łem o tobie, wżdy nie chciałem ci P. Kaczk. < Łć. praeopinor >

**Preopinowanie, a,** blm., czynność cz. **Preopi-nować.**

**Preparacja, i, lm. e I.** *przygotowanie; sposób przygotowania czego do użytku, proces przyprawia-nia, wyprawa, obróbka, wyrabianie:* P. skór. **2.** *przyrządzenie, przygotowanie, zrobienie, przypra-wianie, sfabrykowanie:* P. lekarstwa. **3.** [P.] ucz. *ćwiczenie piśmienne zadane uczniom szkoły do do-mu.* < Łć. praeparatio >

**Preparand, a, lm. owie** *uczeń przygotowujący ś. do wstąpienia do seminarjum nauczycielskiego.*

**Preparanda, y, lm. y** *szkoła przygotowawcza.*

**Preparat, u, lm. y** *wyrób, przetwór, ciało, sub-stancja, nie znajdująca ś. w przyrodzie w stanie gotowym, lecz przyrządzona przez człowieka sztucz-nie, w określonym celu:* P. anatomiczny = *szczegół jaki ciała ludzkiego przyrządzony tak, aby mógł służyć za wzór, za ilustrację przy nauce anatomji, okaz anatomiczny.* P. chemiczny = *przetwór, ciało jakiekolwiek, otrzymane w pracowni lub fabryce chemicznej; ciała, związki przygotowane jako ma-terjał do badań chemicznych.* P. farmaceutyczny = *lek, specyfik, pigułki i t. d., do użycia w razie potrzeby.* < Od Łć. praeparatum, od praepara-re >

**Preparator, a, lm. owie** *ten, co preparuje:* No-wy aparat przy użyciu dziesięciu preparatorów może odbić 400 depesz w ciągu godziny. < Łć. praeparator >

**Preparatywa, y, lm. y** *przygotowanie.* < Fr. préparatif >

**Preparować, uje, owal I.** *przyrządzać, przygo-towywać, zaprawiać:* P. lekarstwo. P. jaką część ciała martwego = *obrabiać, przygotowywać, aby słu-żyła za wzór do nauki anatomji.* **2.** posp. *oczyszczać, rafinować, przeczyszczać, przecedzać:* Olej prepa-rowany. < Łć. praeparare >

**Preparowanie, a,** blm., czynność cz. **Preparo-wać.**

× **Prepedjować, uje, owal** *przeszkadzać.* < Łć. praepedire >

× **Prepedjowanie, a,** blm., czynność cz. **Prepe-djować.**

× **Prepedycja, i,** lm. **e** *przeszkoda, zawada:* Zostawiali na miejscu partje, aby bezpiecznie do domów swych powracać i w nich bez żadnej prepedycji siedzieć mogli. Rol. < Łć. praepedi-tio >

[**Prepinacyja, i,** lm. **e**] p. **Propinacja.** < Z Pro-pinacja >

[**Prepinat, a,** lm. **ci**] p. **Propinator.** <Z Prepinator>

[**Prepinator, a,** lm. **rzy**] p. **Propinator.** <Z Propinator>

[**Prepinatorka, i,** lm. **i**] **1.** *żona propinatora.* **2.** *klacz kupiona od propinatora.*

**Preponderencja, i,** blm. *przewaga.* <Fr. prépondérence>

[**Preponować, uje, ował**] *ubliżać:* Jeszcze mi tu będzie P.! <Łć. praeponere>

[**Preponowanie, a,** blm.] czynność cz **Preponować.**

**Prepotencja, i,** blm. *nadmierna siła, przemożność, przewaga mocy, siły, potęgi, zbytnia moc, nadmierna wielkość:* Po kraju Familja puściła była tak zwanego *monitora*, zapowiadającego reformy i opór przeciw prepotencji szczególniej Radziwiłłowskiej. Krasz. <Łć. praepotentia>

× **Prepozycja, i,** lm. **e** p. **Przyimek.** <Łć. praepositio>

× **Prepozyt, a,** lm. **owie 1.** *przełożony, zwierzchnik.* **2.** *proboszcz.* **3.** *jeden z prałatów kapituły:* Prałat-P. kapituły katedralnej. <Od Łć. praepositus, od praepono>

† **Propozytura, y,** lm. **y 1.** *przełożeństwo, pierwszeństwo, starszeństwo.* **2.** *zarozumiałość, uprzedzenie.* Pot. **3.** *probostwo:* Pomniejsze osady (prepozytury, klasztory) benedyktyńskie były jeszcze następujące... Mał. **4.** żart. *brzuch, przedsięwzięcie, prałatura:* Człowiek z zaokrągloną prepozyturą. <Od Łć. praepositura, od Praeponere>

! **Prepucjalny** *napletkowy.* Patol.: Kamyki prepucjalne, napletkowe (calculi praeputiales). <Łć. praeputialis>

! **Prepucjum** w lp. nieod., lm. **a, ów** *napletek.* <Łć. praeputium>

**Prerafaelista, y,** lm. **ci** *zwolennik prerafaelityzmu:* Notaty o prerafaelistach. Wejs. <Od Łć. prae- + *Rafaelista, od Rafael>

**Prerafaelistowski** przym. od **Prerafaelizm; Prerafaelowski:** Miłość czysta do dziewczęcia tak eterycznego, że zda ś. być odbiciem na obłoku wrażeń prerafaelistowskich. Bog. W. <Od Łć. prae- + Rafaelistowski>

**Prerafaelityzm, u,** blm., **Prerafaelizm** *kierunek w malarstwie, który zjawił ś. w Anglji około r. 1850 i nawracał do sposobu malowania malarzy włoskich przed Rafaelem, zalecając naiwną szczerość i prostotę.* <Od Łć. prae- + *Rafaelita, od Rafael>

**Prerafaelizm, u,** blm. p. **Prerafaelityzm:** Odrodzenie artystyczne, znane pod imieniem prerafaelizmu. <Od Łć. prae- + *Rafaelizm, od Rafael>

**Prerafaelowski** p. **Prerafaelistowski:** W przedfidjaszowej, jak w prerafaelowskiej, czuć powiew nowej wiosny. Wejs. <Od Łć. prae- + Rafaelowski>

**Prerjal, u,** lm. **e** *nazwa miesiąca od 20 maja do 18 czerwca w kalendarzu francuskim z czasów wielkiej rewolucji.* <Fr. prairial>

**Prerje, i,** blp *stepy w Ameryce Północnej*

**Prerogatywa, y,** lm. **y 1.** *przywilej, prawo dające wyjątkowe ulgi, zaszczyty, uwalniające od ogólnych ustaw krajowych:* Do ziemi krakowskiej P. najwyższej zwierzchności była przyłączona. Nar. **2.** *szczególne względy, pierwszeństwo:* Pierwszą po hetmanie w wojsku miał prerogatywę. Niem. <Łć. praerogativa>

**I.** [**Pres, y,** lm. **y**] *prasa.* <Nm. Presse>

**2.** [**Pres, a,** lm. **y**] p. **Prys.**

**Presa, y,** lm. **y** zdń. *przyrząd złożony z cylindra, tłoka i szyberków, służący do wytłaczania podłużnych pasków gliny, z których robi ś. rompy.* <Nm. Presse>

[**Prese**] **1.** *ściśle, wyraźnie:* P. piścele z nóg bydlęcych było z garków widać. **2.** *prawdziwy.* **3.** *całkiem, zupełnie:* Tkanina P. czarna *(= bez odmiany, bez deseniu).* <Łć. presse, Fr. pressé>

× **Presentyment, u,** lm. **y** *przeczucie:* Piotrowiczówny ci nie życzę, mam jakiś przeciwny P. Mat. Książę krajczy miał jakiś P. i powiedział tej godziny, kiedy książę chorąży umarł, że już nie żyje. Mat. Wiedziony presentymentem, iż mój poczciwy Jakób zakończy prozapję zacnego Dębniaków rodu, pragnąłem cię, moja dziewko, połączyć z wnukiem. Byk. <Łć. praesentimentum>

**Preser, a,** lm. **rzy, Prasownik** *drukarz, ten, co ś. zajmuje odbijaniem w prasie form drukarskich na arkuszach,* tłocznik: P., drukarz, który formę narządza na prasę i wybija. Mag. <Nm. Presser>

**Presernia, i,** lm. **e** *izba, w której stoją prasy, gdzie pracują preserzy.* <Od Preser>

**Presja, i,** lm. **e 1.** *ucisk, uciśnienie, jarzmo.* **2.** *nacisk, zmuszanie, przymus moralny, wpływ zmuszający:* Wybory odbywały ś. pod presją rządu. Wywierać presję. <Łć. pressio>

[**Preska i,** lm. **i**] *komoda.*

**Preskrybować, uje, ował** *przepisywać, rozporządzać* <Łć. praescribere>

**Preskrybowanie, a,** blm., czynność cz. **Preskrybować.**

**Preskrypcja, i,** lm. **e 1.** †P. p. **Preskrypt:** Dawał preskrypcje ten Francuz do aptek, a ojciec mój kupował i sekretnie Francuzowi nosił. Mat. **2.** × P. praw. *przedawnienie:* P. była najwyższym fundamentem prawa. Wiszn. P., dawność trzymania. Troc. <Łć. praescriptio>

† **Preskrypt, u,** lm. **y 1.** *przepis, rozkaz, rozporządzenie, reskrypt, polecenie.* **2.** *przepis, porada lekarza:* Z preskryptu pana medyka lekarstwo zażywać. Troc. **3.** a. † **Preskrypcja** *przepis, recepta:* P. (recepta) na febrę. Troc. <Od Łć. praescriptum, od praescribere>

[**Presówka, i,** blm.] *tytuń gnieciony do fajki a. tabaka do żucia.* <Od Nm. pressen>

[**Prespekt, u,** blm.] p. **Respekt:** Z prespektem go słuchano. <Z Respekt>

† **Prespiter, a,** lm. **rzy** p. **Prezbiter.** Troc. <Z Prezbiter>

× **Prestacja, i,** lm. **e** w prawie, *obowiązek odrobienia jakiej roboty na cele publiczne; wypełnienie powinności nakazanej przez władzę:* Klasa szlachty posiada wolność od wszelkich danin, prestacji i posług publicznych. Piek. Uprawnienie do pobierania różnych prestacji (robót, danin w naturze i pieniądzach) dla siebie od kmieci i t. p., osiadłych w obrębie jego dziedziny. Mał. <Łć. praestatio>

**Prestacyjny** przym. od **Prestacja:** Tabela prestacyjna = *tabela wykazująca ilość gruntów, jaką była w posiadaniu włościan, oraz ich powinności przed uwłaszczeniem:* Dla uzupełnienia tabel prestacyjnych polecono ułożyć dodatkowe. Spas. Przestrzeganie komisji rządowej skarbu, aby nie dozwalać rozdrobnienia osad, tabelą prestacyjną objętych. Gac. <Od Prestacja>

× **Presto** przys. *prędko.* Sł. wil. <Włos. presto>

**Prestydygitator, a,** [illegible] **owie** *[illegible]* [illegible] <Ł. praestigiator>

**Prestydygitatorka, i,** lm. i forma ż. od **Prestydygitator.**

**Prestydygitatorski** przym. od **Prestydygitator,** [illegible]

**Prestydygitatorstwo, a,** blm. [illegible] <Od Prestydygitator>

× **Presuponować, uje, ował** *[illegible]* <Ł. praesupponere>

× **Presuponowanie, a,** blm., czynność cz. **Presuponować.**

**Preszlak, a,** [illegible] i u kapeluszników i krawców, [illegible] <Niem. Pressschlag>

**Pretekst, u,** [illegible] **y** *pozór, powód zdany, pobudka [illegible], wymówka, wymiotka, zawoalowanie ś. o co, pokrywka, [illegible], barwa:* Szukać pretekstu. Pod pretekstem cnoty ludzi oszukują. Lubom. Złodziej wszedł do mieszkania pod pretekstem zebrania. <Łć. praetextum>

**Preteksta, y,** lm. **y** *toga.* Galki te z pretekstą włosami złożyliśmy bogom w ofierze. Krasz. <Łć. (toga) praetexta>

**[Prétencyja, i,** lm. **e]** p. **Pretensja.** <Z Pretensja>

× **Pretendencja, i,** blm. *pretendowanie, konkurencja, zabiegi, pretensja:* Za życia jeszcze prawowitego pana z swoją pretendencją do tronu [illegible] był ogłosił. Kaczk. <Od Pretendent>

**Pretendent, a,** lm. **ci** †**Pretensor** *roszczący sobie prawa do czego, ubiegający ś. o co, konkurent:* P. do tronu, do ręki panny. <Fr. prétendant>

**Pretendentka, i,** lm. **i** forma ż. od **Pretendent.**

**Pretendować, uje, ował** *być pretendentem, ubiegać ś. o co, rościć do czego prawo; konkurować, starać ś. o co, wystąpić z pretensją do czego:* Nie pretenduję do żadnego tawolu. Kraus. P. do tronu. <Łć. praetendere>

**Pretendowanie, a,** blm., czynność cz. **Pretendować.**

**Pretensja, i,** lm. **e, [Prétencyja] I.** *uroszczenie; prawo, które sobie kto rości:* Rościć sobie do czego pretensję. **2.** *przyznawanie sobie czego, pretendowanie, śmiałe sięganie po co:* Ma pretensję do uczoności. Przen.: *podobieństwo, pozór, wygląd, [illegible]* Ganek mający pretensję do kolumn portyku. Dzierz. **3.** *pretensjonalność, przesadne mniemanie o swej urodzie, nienaturalność, afektacja, chęć podobania ś., zalotność:* Trzeba było być ubranym do twarzy, a bez zbytniej pretensji. Krasz. Odzywa ś. z ukłonem pełnym pretensji. Wilcz. Była słodką, wymuszoną, pełną pretensji. Krasz. Baba jeszcze w pretensjach. On jest bez niego w pretensjach. **4.** *mniej lub więcej uzasadnione żądanie wynagrodzenia:* Wnosił pretensję o trzy dukaty. Zrzec ś. w sądzie wszelkich pretensji. Wystąpić z pretensją. **5.** *[illegible] [illegible]* [illegible] Nie wiem, za co ma do mnie pretensje. Dzika P. I Zdr. **Pretensyjka.** <Fr. prétention, z Łć. praetentia, od praetendere>

**Pretensjonalnie** przys. od **Pretensjonalny.**

**Pretensjonalność, i,** blm. rz. od **Pretensjonalny.** Urządzenie domu w Czarnej jest minjaturą [illegible] i komfortu, wszyscy widzą tę śmieszną P. przez swoich właścicieli. Wilcz.

**Pretensjonalny, Pretensyjny** przym. od **Pretensja,** *pełen pretensji, wymuszony, przesadny, zalotny, kokieteryjny, [illegible] przez pretensjonalność:* Styl P. Spojrzenie pretensjonalne. Zbytek (u niego) olśniewający i śmieszny, jakiś P., bo czego tu niema! Krasz. <Od Pretensja>

†**Pretensor, a,** lm. **owie** p. **Pretendent:** Pobuntował gienerał wszystkich niesprawiedliwych pretensorów i napaśników do dóbr innych ojca mego. Mat.

**Pretensyjka, i,** lm. **i** p. **Pretensja:** Choć gderliwy, kaszlący i milczący, miał pretensyjkę do podobania ś. Krasz. <Od Pretensja>

**Pretensyjnie** przys. od **Pretensyjny.**

**Pretensyjno-racjonalny** *niby wyrozumowany, mający pozór uzasadnionego, słuszny na pozór.* <Pretensyjny + Racjonalny>

**Pretensyjność, i,** blm. rz. od **Pretensyjny,** *pretensjonalność*

**Pretensyjny** p. **Pretensjonalny.** <Od Pretensja>

**Pretor, a,** lm. **owie** w daw. Rzymie, *najwyższy urzędnik sądowy, w którego ręku spoczywał wymiar sprawiedliwości:* Pretorów u Rzymian urząd najwyższy był sądzie sprawy. Siem. J. Cycero był obrany pretorem jednomyślnością wszystkich centurji. Siem. J. Przen.: Obok nich pan Seferowicz, P. nacji ormiańskiej, poważny kupiec. Rol. <Łć. praetor>

**Pretorjalny, Pretorowy** przym. od **Pretor.** <Od Pretor>

**Pretorjanin, a,** lm. **anie, Pretorjańczyk** *członek gwardji przybocznej dawnych cesarzów rzymskich, która doszła do wielkiej władzy, wpływała na sprawy państwa i na obiór cesarzów.* <Od Łć. praetorianus>

**Pretorjanizm, u,** blm. *zasady, przekonania, porządki właściwe pretorjanom:* Polityka, zbłąkana po bezdrożach i manowcach pretorjanizmu rządowego. <Od Pretorjanin>

**Pretorjańczyk, a,** lm. **cy** p. **Pretorjanin:** W przekonaniu Tańskiego, żołnierz to P. a. janczar carogrodzki. Rol.

**Pretorjański** przym. od **Pretorjanin:** Nie wiem, czybym potrafił przedostać ś., gdyby nie oddział straży pretorjańskiej, idący przede mną. Krasz.

**Pretorjum** nieod., w daw. Rzymie, *sala sądowa; namiot wodza.* <Od Pretor>

**Pretorowy** p. **Pretorjalny.**

†**Pretresa, y,** lm. **y** *rodzaj sukni damskiej w wieku XVIII, krótkiej mniej więcej do kolan, [illegible], przepasanej w pasie, z wyciętym gorsem i garnirowaniem u dołu,* tunika, westalka. Gol. <Fr. prétresse>

× **Prewalencja, i,** blm. *przewaga.* <Łć. praevalentia>

× **Prewarykacja, i,** lm. **e** *wykroczenie przeciw obowiązkom urzędu, przeniewierzenie ś., malwersacja.* <Łć. praevaricatio>

**[Prewatny]** *grymaśny, wybredny w jedzeniu, ubraniu.*

**Prewecik, u,** lm. **i** p. **Prewet.** Bobr

× **Prewencja, i,** lm. **e i.** *przesąd, uprzedzenie:* Zostawszy prymasem, lubo wszelkich używał sposobów do zbicia tej szkodliwej sobie prewencji, wsparty nawet kredytem Hozjusza i Komendona, dokazać tego gruntownie nie mógł. Nies. **2.** *uprzedzenie kogo w czym, np. w jakiej czynności prawnej.* **3.** *zapobieganie, instytucja nie dopuszczająca wykroczeń, przestępstw.* <Łć. praeventio>

**[Prewencyjá, i,** blm.] p. **Prowincja.**

**Prewencyjny** przym. od × **Prewencja**: Cenzura prewencyjna = *władza przeglądająca druki przed ich puszczeniem w świat.* System P. = *teorja prawa karnego, podług której kary powinny być wymierzane tylko dla zapobieżenia możliwym przestępstwom.* Więzienie prewencyjne = *więzienie tymczasowe, nie stanowiące kary, ale umożliwiające ścisły nadzór nad obwinionym do chwili wydania przez sąd wyroku, więzienie* detencyjne.

**[Prewent]** l. Pisarz P. p. **Prowentowy.** 2. p. **Prewot**: Zasadzili nas za wysokie stoły w prewencie. <Z Prowent>

**[Prewentowy]** p. **Prowentowy**: Pisarz P. <Od Prewent>

**!Prewentywny** *zapobiegający, zapobiegawczy, ochronny.* <Od Prewent>

**Prewet, u,** lm. **y** l. a. × **Prywet** *wychodek, ustęp, wygódka, tranzet, kloaka, klozet,* żart.: *miejsce, gdzie król piechotą chodzi, apteka.* 2. [P.] *miedza:* Sosna stała na samym prewecie. Zdr. **Prewecik.** <Nm. Privet, Fr. privé, Łć. privatus>

**Prewetne, ego,** blm., × **Prywetne** w daw. Rzymie, *opłata za użycie prewetu; podatek na czyszczenie prewetów, ścieków.* Bobr. <Od Prewetny>

× **Prewetnik, a,** lm. **cy,** × **Prywetnik** *czyściciel prewetów, ścieków.* Bobr. <Od Prewetny>

**Prewetny** p. **Prewetowy.** <Od Prewet>

**Prewetowy, Prewetny** *wychodkowy, ustępowy, kloakowy, kloaczny, tranzetowy:* Zaduch P. <Od Prewet>

**[Prewizyja, i,** lm. **e]** p. **Prowizyja.** <Z Prowizja>

× **Prewodyr, a,** lm. **owie** p., **Prowodyr.**

**[Prewot, u,** lm. **y, Prewent]** *miejsce poczesne, pierwsze miejsce:* Posadziliście nás w prewocie, ani jeść ani pić nie dácie. <Fr. prévôt>

**Prewotalny sąd,** *rodzaj sądu apelacyjnego we Francji.* <Od Fr. prévôt>

**[Prewotny]** przym. od **Prewot,** *poczesny.* <Od Prewot>

**!Prezbiopja, i,** blm. *dalekowzroczność starcza.* <Gr. presbyōpia>

**!Prezbit, a,** lm. **ci** okul. *dalekowidz w skutek starości.* <Gr. presbyōps>

**Prezbiter, a,** lm. **rzy,** †**Prespiter** l. *ksiądz mszalny, kapłan mający prawo odprawiania mszy św. i udzielania sakramentów.* 2. P. Jan w Abisynji. Dudz = *ksiądz Jan, pop Jan, cesarz abisyński, negus abisyński.* P. Jan, car abisyński. Troc. <Łć. presbyter, z Gr. presbýteros = starszy>

**Prezbiterjalny, Prezbiterjański** przym. od **Prezbiterjanin**: Kościół P. w Szkocji.

**Prezbiterjanin, a,** lm. **anie** w Anglji, *członek stronnictwa religijnego protestanckiego nie uznającego władzy biskupów anglikańskich.* <Od Prezbiter>

**Prezbiterjanizm, u,** blm. *stronnictwo, sekta prezbiterjanów.*

**Prezbiterjański** p. **Prezbiterjalny.**

**Prezbiterjum** w lp. niecod., lm. **a, ów** l. *część kościoła, gdzie ś. mieści wielki ołtarz i chóry dla kleru, odgrodzona od reszty kościoła balustradą.* 2. × P. *proboszczostwo, plebanja, parafja (= mieszkanie proboszcza).* 3. *rada kapłanów, kanonicy, razem wzięci, kapituła.* <Śr. Łć. presbyterium>

**[Prezedent, a,** lm. **ci]** p. **Prezydent.** <Z Prezydent>

**Prezencik, a,** lm. **i** p. **Prezent.**

**Prezencja, i,** lm. **e** l. *okazałe, wytworne, imponujące prezentowanie ś. dla oka, wygląd zewnętrzny, postawa, pozór pod względem estetycznym:* Powierzchna panieńskiego wstydu oraz i pomiarkowanej prezencji układność dziwnie go zdobiła. Skar. Więcej miał prezencji i manjerów. Korz. Człowiek to w prezencji udatny. Troc. Towarzysz sowity nie tylko że o nędzną lafę nie stoi, ale jeszcze płacić musi swemu pocztowemu, bo kiedy służysz pod chorągwią z prezencją, to masz waspan wystawić jednego pocztowego, a kiedy bez prezencji, to dwuch, i to z końmi i z całym moderunkiem Łoź. (= *otrzymując to, co do reprezentacji należy?*). 2. × P. *przytomność umysłu, panowanie nad sobą, fantazja, animusz, dobra mina:* P. jest sposobność mówienia lub czynienia bez trwogi i pomieszania umysłu. L. Nie trzeba młodemu psuć prezencji; niech będzie wesoły. Bals. Wielką prezencją (przytomnością) umysłu rzeczy sprawuje. Troc. Dziecko bojaźliwe, nie trzeba go naglić, żeby prezencji nie straciło. L. 3. †P. p. **Prezenta**: P. do beneficjum. Troc. <Łć. praesentia>

**Prezencyjny** przym. od **Prezencja**: Siła prezencyjna = *siła pokojowa wojska stojącego, gotowego.*

**Prezent, u,** lm. **y** a. **a** *dar, podarek, podarunek, upominek:* Ofiarować, dać, zrobić komu P. Dać, ofiarować co w prezencie. Kupić co na P. P. z drogi przywieziony = *gościniec.* Wielkie mu prezenta od księżny obiecał; ale on odpowiedział: niech ś. księżna schowa z swemi prezentami. Skar. Co P. nie sprawi i złoto! Jabł. Książkę mi tę w osobliwszym darował prezencie. Troc. Nie mam srebra, ani złota, nie dam wam żadnych prezentów. Karp. Nadawali mu wielkich prezentów bez liku. Mick. Zdr. **Prezencik.** <Fr. présent>

**[Prezent, a,** lm. **ci]** p. **Prezydent.** <Prez(yd)ent>

**Prezenta, y,** lm. **y** l. p. **Prezentacja**: Czynić prezentę oręża. Dyak. P. a. okazowanie. Chm. B. P. w duchownym prawie: podanie osoby duchownej od kolatora biskupowi na beneficjum. Kras. Kandydat na probostwo miał prezentę od dwuch osób na mocy przywileju królewskiego, pozwalającego im konferować jedno beneficjum kościelne kolacji królewskiej. Nikomu bez prezenty i nominowania JKMości beneficja dzierżeć nie pozwolono. Troc. Młody i obrotny kapelanik prezenty chwytał. Koss. Dali mu prezentę na plebanją. Koss. Przyjęta została P., dana mi od kolatorów, i moja nastąpiła instytucja. Koss. Prezentą nazywa ś. przedstawienie biskupowi do zatwierdzenia osoby duchownej na wakujące beneficjum. Kras. A. 2. p. **Prezentata**: Na sesji P. pism podanych zapisuje ś. na wierzchu tychże. L. P. = data prezenty. L.

**Prezentacja, i,** lm. **e, Prezenta** l. p. **Prezentowanie**: P. u dworu. Nastąpiła P., i hrabia umilkł, a gospodyni domu zajęła ś. gośćmi. Krasz. Frak. dla prezentacji sprawiony. Krasz. 2. *przedstawienie biskupowi księdza do zatwierdzenia na wakujące beneficjum:* P. jest osoby przez podawcę biskupowi słuszne wystawienie. Smotr. 3. han. *przedstawienie weksla do wypłaty, a. przekazu do akceptowania* <Fr. présentation, Łć. praesentatio>

**Prezentacyjny** przym. od **Prezentacja**: Po krótkiej etykietalnej prezentacyjnej scenie poufale z nim oznajmiał. Anol. <Od Prezentacja>

**Prezentant, a,** lm. **ci** han. *ten, co jest upoważniony przedstawić do wypłaty weksel temu, na kogo on jest wystawiony* <Od Łć. praesentare>

**Prezentata**, y, lm. y, **Prezenta** *notatka na ekspedycji o jej przyjęciu, data przyjęcia ekspedycji, zamówienia na niej*, <Od Łć. praesentatus, od praesentare>

**Prezentka**, i, lm. i *zakonnica reguły św. Tomasza Zgromadzenia panieńskie Dominikanki, Dominikanki, Norbertanki, Prezentki, które dotąd [illegible] w Krakowie istnieją.* Grab. <Od Łć. praesens, 2 sp. -entis>

**Prezentować, uje, ował** I. *przedstawiać, zapoznawać, zaznajamiać:* Przyzwoiciejby było, żeby mię We Pan Dobrodziej prezentował Imci. L. P. księdzu w dworu. P. kogo komu. 2. P. co a. P. ś. z czym = *pokazywać, wystawiać na widok, popisywać się czym:* Żebrak prezentuje swe kalectwa. P. broń przed oficerem. = *trzymać przed sobą w sposób przepisany, dla oddania honorów wojskowych.* 3. P. kogo na urząd i t. p. = *zalecać, polecać, rekomendować, przedstawiać, podawać:* Kandydat na probostwo, prezentowany przez dwie osoby, posiadające przywilej królewski na udzielenie beneficjum. P. kogo na urząd, na beneficjum. Tree Parnczowi Będzetę na tę godność prezentował i zalecił Nies. 4. kan. *przedstawiać władzy do wydania a do przyjęcia go* P. ś. I. *prezentować się, rekomendować ś., przedstawić ś.:* Tego momentu pojadę P. ś. królowi. L. Jakże ś. P. tak po południu! L. = *pokazywać ś., popisywać ś., pojawiać się jawnie* Pod dobrym rządem można P. ś. ze swemi dostatkami. Klok. [Chodziła po dworze wesoła, prezentowała się przed mojemi i synmi]. 2. (o rzeczach) *przedstawiać ś., wyglądać, wydawać się, robić w oczy, okazywać ś., wydawać ś.* Front domu prezentował ś. nieźle. coś fantastycznego. Krasz. = *mieć powodzenie, robić wrażenie* Tkanina ta przy świetle dobrze ś. prezentuje. Świeżo przyjęty sługa dobrze ś. jakoś prezentuje. 3. †P. ś. *nawijać ś., wchodzić w drogę, zachodzić drogę, przybliżać ś., nastręczać ś.:* Dawał jałmużnę wszystkim ubogim prezentującym mu ś. Stan. <Fr. présenter, Łć. praesentare>

**Prezentowanie**, a, blm., czynność cz. **Prezentować.**

**Prezentowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Prezentować ś.**

†**Prezerwa**, y, lm. y p. **Prezerwatywa.** Trosc.

**Prezerwatyw**, u, lm. y p. **Prezerwatywa.** <Fr. préservatif>

**Prezerwatywa**, y, lm. y, **Prezerwatyw**, †**Prezerwa** I. *środek zapobiegawczy, ochronny:* Wstrzemięźliwość najlepsza dla zdrowia prezerwatywa. Krasz. 2. *zabobon przeciw, bodaj.* <Fr. préservatif>

**Prezerwatywnie** przys. od **Prezerwatywny:** Już się na przyszłość miała działać konstytucja P., [illegible] z całą bezwzględnością i brutalnością dotykała [illegible] Host.

**Prezerwatywny** przym. od **Prezerwatywa**, *zapobiegający, ochronny:* Lek środek, sposób P.

**Prezerwować, uje, ował** *ochraniać, zapobiegać* <Fr. préserver, Łć. praeservare>

**Prezerwowanie**, a, blm., czynność cz. **Prezerwować.**

**Prezes**, a, lm. owie a i mowie, *zwierzchnik jakiej magistratury, prezydujący, przewodniczący, prezydent:* P. rady, tłumu, żeby [illegible] Komisji elekcyjnej kandydatów stanu akademickiego [illegible] (akt [illegible] rady głównej i prezesów (dzielącej dziekanów) kolegjum fizycznego i [illegible] <Łć. praeses>

**Prezeska**, i, lm. i żona z. od **Prezes.** <Od Prezes>

**Prezesostwo**, a, lm. a, **Prezesowstwo** I. p. **Prezesura.** 2. blm. zb. *prezes z żoną.* <Od Prezes>

**Prezesowa**, ej, lm. e *żona prezesa.*

**Prezesować, uje, ował** *być prezesem, prezydować:* Wypadła sprawa graniczna, w której pan Marek prezesował. Jeż. Hrabia, prezesujący zawsze, coraz to pochylej ś. już trzymał. Jeż. <Od Prezes>

**Prezesowanie**, a, blm., czynność cz. **Prezesować.**

**Prezesowicz**, a, lm. e *syn prezesa.* <Od Prezes>

**Prezesowiczowa**, ej, lm. e *żona prezesowicza.* <Od Prezesowicz>

**Prezesowiczówna**, y, lm. y *córka prezesowicza:* Bez pani nie będzie zabawy, mówiła tłusta o pękatym nosku P. Bał. <Od Prezesowicz>

**Prezesowski** przym. od **Prezes:** Urząd P. Krzesło prezesowskie.

**Prezesowstwo**, a, lm. a p. **Prezesostwo.** <Od Prezes>

**Prezesówna**, y, lm. y *córka prezesa.*

**Prezesura**, y, lm. y, **Prezesostwo, Prezesowstwo** I. *urząd, godność, obowiązki prezesa.* 2. *przewodnictwo spełniane przez prezesa; prezydencja:* Towarzystwo liczy piętnastu członków pod prezesurą A. Hulimki. <Od Prezes>

= **Prezumcja**, i, lm. e p. †**Prezumpcja.** <Łć. praesumptio>

×**Prezumować, uje, ował** *wnosić, wnioskować, robić przypuszczenie, domyślać ś., przesądzać:* Mając obiedwie pieczęcie w ręku swoich, fawory królewskie, a zatym wielką popularność, zaczął zbytecznie P. Mat. <Łć praesumere, Nm. präsumieren>

× **Prezumowanie**, a, blm., czynność cz. **Prezumować.**

× **Prezumowany** *domniemany, przypuszczalny, prawdopodobny:* Dowiedziawszy ś. o prezumowanym mężu swoim, zajechała szarym wieczorem wprost do niego. Krasz. <Od Prezumować>

× **Prezumpcja**, i, lm. e, **Prezumcja** I. *domysł, dorozumiewanie ś., domniemanie, przypuszczenie, wnioskowanie, przesąd:* Boże, uchowaj, aby ś. te wasze prezumpcje sprawdzić miały. Krasz. 2. *zarozumiałość, zbytnie o sobie rozumienie, przesada, przechwalanie ś., przechwałka:* Żebym pisał co ś. zowie, jak już długo z Bogiem żyję, tegom jeszcze nie powiedział; grzechem P. taka. Fred. A. <Łć. praesumptio>

†**Prezumpcjant**, a, lm. ci *zarozumialec, wiele o sobie trzymający:* Rozumiesz, prezumpcjancie, że niemasz nad ciebie większego rozkosznika, nie patrzy Bóg na personatów. Hil. <Od Prezumpcja>

**Prezurka**, i, lm. i myśl.?: Strzały były trudne, bo liść jeszcze nie opadł i strzelano „na prezurkach."

**Prezydencja**, i, lm. e I. *urząd, obowiązek prezydenta, prezydentura, prezesostwo; prezydowanie, przewodniczenie obradom, przewodnictwo w zebraniu; czas prezydowania:* Pod jego prezydencją. Za jego prezydencji. 2. × P. *zarząd policji w stolicy.* 3. *jednostka podziału administracyjnego w Indjach Wschodnich:* Każda P. dzieli ś. na okręgi. 4. *osada zakonna z powodu niedostatecznej liczby zakonników nie pełniąca do godności konwentu:* W całej prowincji litewsko-ruskiej było w r. 1620 franciszkańskich klasztorów 20 i 2 prezydencje. Bart. <Łć. praesidentio>

**Prezydencki, Prezydentowski** przym. od **Prezydent.** <Od Prezydent>

**Prezydent, a,** lm. **ci.** [**Prezedent, Prezent**] **I.** *naczelnik, pierwszy urzędnik w instytucji kolegjalnej, prezes:* P. trybunalski. Troc. P. rzeczypospolitej. P. Stanów Zjednoczonych. **2.** ✕ P. *naczelnik policji w stolicy.* **3.** *burmistrz w większym mieście.* **4.** *przełożony filji klasztornej zwanej prezydencją:* Gwardjanów też, nie prezydentów, dodano do Biłgoraja i Halicza. Bart. <Fr. président, Łć. praesidens, 2 pp. -ntis>

**Prezydentka, i,** lm. **i** forma ż. od **Prezydent.**

**Prezydentowa ej,** lm. **e** *żona prezydenta.*

**Prezydentowski** p. **Prezydencki.**

**Prezydentówna, y,** lm. **y** *córka prezydenta.*

**Prezydentura, y,** lm. **y I.** blm. *urząd, godność prezydenta.* **2.** *czas urzędowania prezydenta.* **3.** *okrąg zostający w administracji prezydenta.* <Od Prezydent>

**Prezydjalny** przym. od **Prezydjum;** *tyczący ś. władzy prezesa:* Miejsce prezydjalne. Przesilenie prezydjalne (a. prezydenckie) było nieuniknione. Przybierał ton P., miał prezydjalną powierzchowność. Krasz. Biuro prezydjalne *(= prezydjum).* <Od Prezydjum>

**Prezydjum** w lm. nieod., lm. **a, ów I.** blm. *prezydencja, prezydowanie, przewodniczenie, przewodnictwo.* **2.** zb. *biuro prezydjalne, urząd prezydenta i jego bezpośrednich pomocników a. zastępców:* Cesarz udzielił posłuchania P. parlamentu, złożonemu z prezydenta i wiceprezydentów. Przez aklamację zaproszono na przewodniczącego mecenasa..., który po ukonstytuowaniu P. wezwał komitet do odczytania wniosków. Jednozgodnie zażądali utrzymania dawnego P. **3.** *sala, w której to prezydjum zasiada, sala prezydjalna.* **4.** †P. *ochrona, osłona:* Kto mógł jeno, z onego P. przy armatach uciekał. Przyb. Rodzice moi kazali, abym z komendy mojej dał ludzi na P. jarmarku rusieńskiego. Mat. **5.** †P. *warownia, twierdza mała, zameczek:* Hetman przysłał rozkaz, by chorągwie opuszczały prezydja i spieszyły na pomoc zagrożonemu Kamieńcowi. Pol. Podolacy spłynęli tutaj, czekając na ustąpienie muzułmanów z prezydjów podolskich. Rol. **6.** †P. *załoga, garnizon:* Brześć od wszelkiego P. uwolnił. Mat. Małe prezydja szwedzkie po niektórych miasteczkach. Kaczk. Jadę do Kudaku, do pana Grodzickiego, który jest tam przełożonym nad P. Sienk. <Łć. praesidium>

**Prezydować, uje, ował** *zajmować pierwsze miejsce, być prezesem, przewodniczyć na posiedzeniu:* P. w senacie, na posiedzeniu, przy wyborach. Prezydujący = *prezes.* Was, którzy tym poświęconym prezydujecie miejscom, wzywam do wysłuchania tych ślubów. Kis. Dochodził do skutku na sejmie, prezydowanym przez pocztę Mażuranicza, kompromis chorwacko-węgierski Spas. Przen.: Fortuna prezydowała ich urodzeniu. L. <Łć. praesidere>

**Prezydowanie, a,** blm., **czynność cz. Prezydować.**

**Prę** p. **I. Przeć.** <PIOR POR PR PIER>

[**Pręc, a,** lm. **e**] p. **Prync.** <Z Prync>

[**Pręcej**] p. **Prędzej.** <Z Prętko>

**Pręciak, a,** lm. **i** geol. *chaculites: mięczak jednoskorupowy głowopłany, prawie zupełnie prosty, znajdowany jako skamieniałość w kredzie.* <Od Pręt>

**Pręciany I.** *złożony z prętów* **2.** [P.] p. **Prążkowaty.** <Od Pręt>

**Pręciasto** przys. od **Pręciasty.**

**Pręciasty, Prętowaty** *podobny do pręta:* Dość szeroki i głęboki rów, porosły gęstą i wysoką pręciastą licyną. Jeż. <Od Pręt>

**Pręcie, a,** blm. p. **Prącie:** Tasakiem ś. oczyszcza wiklinę i P. z bocznych gałęzi. <Od Pręt>

[**Pręciejszy**] p. **Prędszy.**

**Pręcik, a,** lm. **i,** †**Prącik,** [**Prącik**] **I.** p. **Pręt:** Korzenia tego ostatnie, cieniuchne pręciki. Górn. **2.** [P.] *gałązka, wić:* Wzion sobie prencik do garści, jak to inni bierą láski. **3.** *miara długości, dziesiąta część pręta:* Pręt nowopolski obejmuje $7\frac{1}{2}$ łokcia i dzieli ś. na 10 pręcików po 10 ławek. **4.** apt. (stylus): P. pęczniejący. P. żrący (stylus causticus). **5.** bot. (stamen) *część składowa kwiatu: jeden z organów płciowych męskich służących do wyrabiania, przechowywania i wydzielania z siebie istoty zapładniającej, a składających ś. z nitki* (filamentum) *służącej za podporę, z główki* (anthera) *i z pyłku* (pollen) *zawartego w główce i składającego ś. z drobniutkich pęcherzyków:* Pręciki pospolicie na dnie kwiatu około słupków są osadzone: mają na końcu główkę pyłek zawierającą. **6.** hist.: Pręciki siatkówki oka (bacilli retinae). **7.** hut.: P. sztabrokowy = *P. do odsuwania i zatykania zatyczki przed otworem roboczym w furcie, czyli drzwiczkach pieców pudlowych, a zwłaszcza szwejsowych.* <Od Pręt>

**Pręcikowato** przys. od **Pręcikowaty.**

**Pręcikowaty I.** *podobny do pręcika:* Ciała pręcikowate wymoczkowe. Lasecznik P. = *mający postać laseczek pręcików.* **2.** anat.: Warstwa pręcikowata p. **Laseczkowaty.** Włókno pręcikowate. **3.** apt.: Żżeradło pręcikowate (stylus causticus). <Od Pręcik>

**Pręcikowie, a,** lm. **a** *ogół pręcików kwiatu* (androceum): Kwiat nijaki, nie mający kielicha, pręcikowia i słupkowia. Rost. <Od Pręcik>

**Pręcikowy** przym. od **Pręcik:** Kwiat P. *(= męski, nie mający słupków).* Pręcikowy kształt minerałów. Cyna pręcikowa, zwyczajna w handlu, przetapiana z cyny w kapach. Łab.

**Pręcina, y,** lm. **y** *rama, w którą wstawiono szereg prętów równoległych, służąca np. do zakrycia otworu.* <Od Pręt>

**Pręciuchno** przys. od **Pręciuchny;** †**Prętciuchno, Prędziuchno, Pręciuśko, Prędziuśko, Prędziutko, Prędziusieńko, Prędziuteńko, Pręciuteńko, Pręciusieńeczko, Pręciuteńeczko,** †**Prędziusineczko,** †**Pręciuczko,** [**Pręciusieneczko, Prędziućko, Prędziusieńko, Prędziusińko, Prędziuteczko, Prądziućko, Pradziućko**].

**Pręciuchny, Prędziuchny, Pręciuśki, Prędziuśki, Pręciutki, Prędziutki, Pręciusieńki, Prędziuteńki, Pręciuteńki, Pręciusieńeczki, Pręciuteńeczki,** †**Pręciuczki,** [**Pręciusieneczki**] *bardzo prędki, całkiem prędki.*

†**Pręciuczki** p. **Pręciuchny.** Troc. <Od Prętki>

[**Pręciusieneczki**] p. **Pręciuchny.**

[**Pręciusieneczko**] przys. od **Pręciusieneczki,** p. **Pręciuchno.**

**Pręciusieńeczki** p. **Pręciuchny.**

**Pręciusieńeczko** przys. od **Pręciusieńeczki,** p. **Pręciuchno.**

**Pręciusieńki** p. **Pręciuchny.**

**Pręciusieńko** przys. od **Pręciusieńki,** p. **Pręciuchno.**

**Pręciuśki** p. **Pręciuchny.**

**Pręciuśko** przys. od **Pręciuśki,** p. **Pręciuchno.**

**Pręciuteńeczki** p. **Pręciuchny.**

**Pręciutenieczko** przys. od **Pręciuteniecki**, p. **Pręciuchno**.

**Pręciutenki** p. **Pręciuchny**.

**Pręciutenko** przys. od **Pręciutenki**, p. **Pręciuchno**: Każda z nich piękna, jeśli za mąż nie pójdzie, ale to gaśnie P. Kras.

**Pręciutki** p. **Pręciuchny**.

**Pręciutko** przys. od **Pręciutki**, p. **Pręciuchno**.

**Pręciwie**, a, blm. [illegible] p. **Prącie**. <Od Pręt>

[**Pręcy**] p. **Prędzej**.

[**Pręczenie**, a, blm.] czynność cz. **Pręczyć**.

[**Pręczenie się**, a s., blm.] czynność cz. **Pręczyć s.**

[**Pręczyć**, y, ył] *dusić, smażyć co powoli, pitrasić*. [P. s.] *dusić ś., smażyć ś., pitrasić ś.*: Pieczeń pręczy s. <?>

[**Pręcko**] p. **Prędko**.

†**Prędanie**, a, blm. *pałanie, grzanie*: Wrzodów P. [illegible] Sien. P. sadzelów niezebranych usmierzyć. Sien. <Od *Prędać, PRZĘD PRZĄD PRĘD>

**Prędki**, †**Prętki** 1. *szybki, chyży, pośpieszny, [illegible], rączy, raźny, bystry, żwawy, szparki, rześki, [illegible], wartki*: Murzyn skokiem P. i chyży Wac. Język drabotliwy, to jest P. w mowie, [illegible] człowieka więcej głupiego, niż mądrego. And. z Kobyl. Prędka Irys. Dm. P., prędkonogi, niedościgły, biegun wielki Kn. Prędszy ten, co ucieka, niż goni. Kn. Prędszy bieg od biegu jest, kiedy rzecz jaka w jednymże czasie więcej miejsca przechodzi, niż druga Sol. Chód P. Mowa prędka. Konia miał tak prędkiego, że [illegible] po ziemi ledwie s. tykał nogami rączemi. P. Koch. Którego prędkie wiatry i wichry słuchają. Zbyl. A Prędka robota z ręku pada. Rys. I nie tylo słów prędkich gniewne usta miecą. Mick. 2. × P. *na prędce dokonany*: Most P. Bobr. 3. × P. *bystry, lotny, latwy*: Był dowcipu ostrego i prędkiej pamięci. Nies. 4. *rychły, bezzwłoczny, [illegible], niezwłoczny, wczesny, skory, [illegible], nagły, raptowny*: Prędsza nagroda, kiedy prędsza praca. L. Jeśli co dobrze czynisz, czyń prędko, [illegible] skutek P.: nierychła łaska wdzięczność traci. Min. Tyberjusz lepszy był na prędkie odpowiedzi, niżli na rozmyślne. Skar. (= [illegible]). Prędkiego uczynku do prędkiej myśli trzeba, a kto z myślą leży, dnia tego bez rozmyślu długiego nie leży. Zim. Prędka śmierć. L. 5. *[illegible], [illegible], porywczy, gwałtowny, [illegible], [illegible], [illegible], pochopny*: P. jest jak siarka. L. P. język. Zabł. Prędka rada żalu jest [illegible]. Duch jest P., ciało zaś niedołężne. [illegible] je być tak P., jak jest z waszej [illegible] Zabł. <PRZĘD PRĘD PRED>

**Prędko** przys. od **Prędki**; †**Prętko**, [**Pręcko**, **Frędko**] a) Co czynisz, czyń P., a niekwapliwie. Prz. P. [illegible] za pas, na moich nogach! Kn. (= *żywo! duchem! piorunem! machaj! ruszaj!*). Im prędzej, tym lepiej. Prz. P. grom [illegible], P. i [illegible] Sęp. Dosyć P., gdy [illegible] Dwa razy daje, kto P. daje. Prz. Bój ś. prędkiej straty, P. bogaty. Klon. P. [illegible], a kto P. sądzi, niewinnie, lecz [illegible] błądzi. Zabł. (= *pochopnie, nierozważnie*). Jeśli nie wcześnie dla siebie, [illegible] P. [illegible] dla [illegible] Dm. O, już po [illegible] tam być prędzej. L. Przecież [illegible] prędzej [illegible] odzieważem L. Pozwól mi prędzej odejść i pogrześć ojca mojego. Sekl. (= *pierwej, wprzód* L.). Młody może, lecz stary prędzej umrzeć musi. Nar. A biegą P., muszą być na koniach. Mick. b) *snadnie, łatwo*: Czego ś. człowiek boi, pewnie zawsze prędzej przyjdzie, niż to, czego sobie życzymy. L. Można P. ten ciężar zrzucić, rozwieść s. i kwita. L. Jakeś P. urosła tak też P. zginiesz. Kras. **Na prędce** = *α) na poczekaniu, od ręki, w lot, doryweżo*: Wierszyk na prędce. L. β) [Na prędce] p. niż. Z prędka = *z prędkości, znagła, raptem, aby prędzej, co prędzej, dorywczo*: Arnobius księgi na pogany z prędka pisał, jeszcze nauki Chrystusowej nieświadomy. Skar. Błyskawica z prędka ś. rozświeca. Wuj. **W prędce**, [**Na prędce**] *wkrótce, niebawem, niezadługo*.

× **Prędkociekły**, × **Prędkopłynny** *szybko ciekący*. L. <Prędko + Ciekły>

× **Prędkolotność**, **I**, blm. rz. od **Prędkolotny**.

× **Prędkolotny** *szybkiego lotu, biegu*: P. piorun. Kochan. Czas P. Fur. Wóz P. trzyma sam stateczny sprawca i rządca wszego świata wieczny. Bardz. Nie mógł prędkolotnego biegu Bogarodzicy doścignąć Bz. Prędkolotni mieszczanie niebiescy. Bz. Prędkolotni mówcy wiele mają pustoty i marności. Pilch. Jupiter, który mi syna piorunem zabił prędkolotnym. Kochan. <Prędki + Lotny>

× **Prędkołuczny** *strzelający prędko z łuku*: <Prędki + Łuczny>

**Prędkomównie** przys. od **Prędkomówny**.

**Prędkomówność**, **I**, blm. rz. od **Prędkomówny**; †**Prętkomówność**: P. gani, a pochwala zwolna potoczystą mowę. Pilch.

**Prędkomówny**, †**Prętkomówny** *ten, co prędko mówi, trzepałkowski, mający wprawę w mówieniu*. Kn. <Prędki + Mówny>

**Prędkomyślność**, **I**, blm. rz. od **Prędkomyślny**.

**Prędkomyślny** *zdolny do prędkiego myślenia, bystry, szybko orjentujący ś., przytomny*. <Prędki + Myślny>

**Prędkonikły** *krótkotrwały, nietrwały, efemeryczny*: Przejdzie wszystko, nakształt prędkonikłych cieni. Dm. <Prędki + Nikły>

**Prędkonogi**, †**Prętkonogi** *szybkonogi, rączy w biegu, prędko biegający*: Rak morski wielki, prędkonogim zwany. Bobr. Achilles P. Kochan. Odpowiedział mu na to Achil P. Ryd. Prędkonogie łanie. Mor. Faunus P. Li. Koń P. Kraj. (= *wiatronogi*). <Prędki + *Nogi, od Noga>

**Prędkooki** *bystrego oka, a. wielkooki, widzący więcej, niż jest*: Strach P. Km. <Prędki + *Oki, od Oko>

**Prędkopióry** *szybkiego lotu, prędkolotny*: Orzeł P. Gęb. P. ptak. Kochan. W oko mu bełt wpadł P. P. Koch. <Prędki + *Upióry, od Pióro>

**Prędkopis**, **a**, lm. **owie** *ten, co pisze prędko a. przez skrócenia*. L. <Prędki + pis, od Pisać>

**Prędkopłynność**, **I**, blm. rz. od **Prędkopłynny**.

× **Prędkopłynny** p. **Prędkociekły**: U nich krew prędkopłynna i żywa. Pilch. <Prędki + Płynny>

× **Prędkopomkły**, †**Prętkopomkły**, × **Prędkozawrzysty**, †**Prętkozawrzysty** *szybko pomykający ś. a. zamykający ś.*: Sidło szybkopomkłe. Troc. <Prędki + Płynny>

**Prędkoschnący**, **Skoroschnący** *który prędko wysycha, szybko schnący*: Lakier P. Farba prędkoschnąca. <Prędki + Schnący>

× **Prędkoskoki** *szybko skaczący*: Chart P. Biel. <Prędki + *Skoki, od Skok>

× **Prędkostawny** *na prędce stawiany*: Na prędkostawnych mostach. Słow. <Prędki + *Stawny, od Stawić>

**Prędkość**, i, ↗ ła i, †**Prętkość** l. rz. od **Prędki**: Umyślnie z prędkości upuścił. Warg. (= *spowolniał*. L.). Z prędkości a. przez P. czego zapomnieć, opuścić. Zażeś ich nie psował przez swoje prędkości? Jabł. (= *przez swoje porywcze, popędliwe wystąpienia*). **2. a. Szybkość, Chyżość** fiz. = *pojęcie wypływające z porównania drogi przebytej przez ciało z czasem na tę drogę łożonym*: W ruchu jednostajnym P. jest to droga przebyta w jednostce czasu, zwykle w ciągu sekundy. P. względna, bezwzględna, początkowa, nabyta, końcowa. P. biegu, ciał spadających, drgania. P. jednostajna, opóźniona, przyśpieszona. P. kątowa p. **Kątowy**.

× **Prędkoufność**, **i**, blm. rz. od **Prędkoufny**; × **Prędkowierność**: Ganił ich P. L.

× **Prędkoufny**, × **Prędkowierny** *pochopny do ufania, łatwo ufający, łatwowierny*. <Prędki + Ufny>

× **Prędkowierność**, **i**, blm. p. **Prędkoufność**: Jam też ufał, teraz dobrze płacę tę moję P. Wyb.

× **Prędkowierny** p. **Prędkoufny**: Ślepa w rozsądku, prędkowierna młodzi. L. Wiarołomna strona z prędkowiernej szydzi. L. <Prędki + Wierny>

× **Prędkowiędły**, × **Prędkowiędny** *prędko więdniejący*: Kwiat P. < Prędki + *Więdły, od Więdnąć>

× **Prędkowiędny** p. **Prędkowiędły**: Prędkowiędne kwiaty. L. <Prędki + *Więdny, od Więdnąć>

× **Prędkozawrzysty**, †**Prętkozawrzysty** p. **Prędkopomkły**. <Prędki + Zawrzysty>

**Prędszość**, **i**, blm. rz. od **Prędszy**.

**Prędszy**, [**Pręciejszy**] st. w. od **Prędki**. <Od Prędki>

**Prędzej**, [**Pręcej**, **Pręcy**, **Prącej**, **Pracej**] st. w. od **Prędko** = a) p. **Prędko**. b) *raczej, snadniej, łatwiej*: Prędzejbym ś. śmierci spodziewał, niż czegoś podobnego. Ona P. miła, niż przystojna (= *chyba więcej*). Prędzejby na śmierć, niż na niego zezwoliła. P. Koch. P. mi włosy na dłoni wyrosną, aniżeli ona powróci na prawą drogę. **Co P.**, †**Jako P.**, †**Czym P.**, **Czymprędzej** *co tchu, niezwłocznie, natychmiast, w lot, na jednej nodze*: Leć co prędzej. Co P. wyprawił po okręty. Zbyl.

**Prędziuchno** przys. od **Prędziuchny** p. **Pręciuchno**: P., bardzo prętko. Troc. P. tak wielkie osiadłości potracił. Warg.

**Prędziuchny** p. **Pręciuchny**: P., bardzo prętki. Troc. <Od Prędki>

†**Prędziuczki** p. **Pręciuchny**. <Od Prędki>

†**Prędziuczko** przys. od **Prędziuczki**, p. **Pręciuchno**: Lekkie nasze utrapienie P. chwałę wiekuistą nam sprawuje. Poc

[**Prędziućki**] p. **Prędziuchny**. <Od Prędki>

[**Prędziućko**] przys. od **Prędziućki**, p. **Pręciuchno**.

[**Prędziusieneczki**] p. **Pręciuchny**. <Od Prędki>

[**Prędziusieneczko**] przys. od **Prędziusieneczki**, p. **Pręciuchno**.

[**Prędziusieńki**] p. **Pręciuchny**.

[**Prędziusieńko**] przys. od **Prędziusieńki**, p. **Pręciuchno**.

†**Prędziusineczki** p. **Pręciuchny**. <Od Prędki>

†**Prędziusineczko** przys. od **Prędziusineczki**, p. **Pręciuchno**.

[**Prędziusińki**] p. **Pręciuchny**.

[**Prędziusińko**] przys. od **Prędziusińki**, p. **Pręciuchno**.

[**Prędziuśki**] p. **Pręciuchny**. <Od Prędki>

[**Prędziuśko**] przys. od **Prędziuśki**, p. **Pręciuchno**: Wrzucił ją P. w Dunaik głęboki. Kolb.

[**Prędziuteczki**] p. **Pręciuchny**. <Od Prędki>

[**Prędziuteczko**] przys. od **Prędziuteczki**, p. **Pręciuchno**.

[**Prędziuteńki**] p. **Pręciuchny**. <Od Prędki>

[**Prędziuteńko**] przys. od **Prędziuteńki**, p. **Pręciuchno**: W jednej ręce trzyma jakiś drucik, a drugą między palcami P. skręca mały bukiecik. Dąb.

[**Prędziutki**] p. **Pręciuchny**. <Od Prędki>

[**Prędziutko**] przys. od **Prędziutki**, p. **Pręciuchno**.

**Pręga**, **i**, lm. **i**, †**Prąga** l. a. × **Bręga** *strefa, promień = smuga, pasek, bróżda, pas, kresa, kreska, linja*: Lampart w pręgi. Bielizna źle uprana, bo ma pręgi z brudu. W rudzie gnieździstej pręgi brunatne widzieć ś. dają. Os. J. To był junak najznaczniejszy, im więcej prąg ode rdzy zbroi miał na kurcie swojej. Star. Skórzany kaftan z pręgami wyciśniętemi przez pancerz. Sienk. P. na ciele zwierzęcym, wzdłuż grzbietu, od karku do ogona. Przen.: Włożę na niebo znakomitą pręgę (= *tęczę*). K. G. **2. a. Pęga**, × **Pąga**, †**Pega** rzeźn. *mięso wołowe w ćwierci przedniej od łopatki do kolana*. **3.** a. **Pasmo** bud. *jedna z części podłużnych, na które dzieli ś. architraw*. **4.** chir. *nabiegnięcie krwią podłużne*, × **dęga** (vibex). Pręgi od chłosty (= posp. *basy, kiełbasy*). **5.** fiz. P. pochłonna w widmie. Zdr. **Prążka**. <PRZĘG/PREG>

× **Pręgato** przys. od **Pręgaty**.

× **Pręgaty** p. **Pręgowaty**: Wąż P. Mias. <Od Pręga>

**Pręgierz**, **a**, lm. **e**, †**Pręgnerz**, †**Prąg**, †**Pręga**, †**Prąga**, ↗ **Pilat**, ↗ **Piłat** *słup katowski, u którego winowajców na publiczną hańbę stawiano, smagano, piętnowano*: Postawić, stać pod pręgierzem. Jeżeli ś. nie ziszczę, pozwalam smagać mię na wieczną hańbę pod pręgierzem. Jak W. Roma jeszcze w złocie wraz z światem pełna przekleństw i pręgierzów. Rom. U pręgierza wystawić. Troc. Przen. Postawić kogo a. co pod pręgierzem opinji publicznej = *napiętnować publicznie, zdemaskować publicznie*. < Nm. Pranger >

**Pręgierzowy** przym. od **Pręgierz**: Słup P. Franciszek św. ciągnąć ś. kazał do kamienia pręgierzowego. Bals.

[**Pręgnąć**, **nie**, **nął**, **Prygnąć**, **Pryngnąć**] (o uderzeniu sprężyny napiętej; o człowieku) *skoczyć*. <PRZĘG, PREG, ? PRYG, może pod wpływem Nm. springen>

†**Pręgnerz**, **a**, lm. **e** p. **Pręgierz**: Sąd skazywał na pręgę; później u pręgnerza i pręgierza chłostał „niedobry". <Nm. Pranger>

[**Pręgnięcie**, **a**, blm.] czynność cz. **Pręgnąć**

**Pręgonóg**, **oga**, lm. **ogi** zool. p. **Mięczak**. <Pręga + Noga>

**Pręgować**, **uję**, **ował**, × **Bręgować** *pstrzyć pręgami*: kizydła wpo przez czarno pręgowane L. <Od Pręga>

**Pręgowanie**, **a**, blm., czynność cz. **Pręgować**; *ogół pręg na czymś, ich układ*. Młode puhacze po-

[illegible] są [illegible] dość wyra[illegible] przyprawaniem. Sk.

Pręgowany 1. [illegible] od Pręgować. 2. p. Pręgowaty.

Pręgowaty, Pręgowany, Bręgowany, Pręgaty *w pręgi* [illegible], *pstry*, *w pręgi*, *w paski*, [illegible] Tygrys, rys P. < Od Pręga >

[Prępel, pla, lm. ple] [illegible] *na* [illegible] *k. pa* [illegible] < ? Z Prępel >

[Pręskiel, kla, lm. klej *pręsko*, [illegible] *od* [illegible]

Pręślica, y, lm. e p. Przęślica. L. < Z Przęślica >

Pręt, a a. u, lm. y, [Fręt] I. *cienka laska, różga* [illegible] *cienkiej tyczki*. P. twój i [illegible] twój, ta jesta mię ucieszyła. Ps. flor. Pa[illegible] na one pręty i rodziły pstre jagnięta. Leop. (na one rózgi Leop.) Zlęknie ś., prętem uderzony. Leop. (chabina uderzony Leop.). Syna bije prętem. Wad. Z zbytniej łaskawości [illegible] pręty na ś. przynoszą. Pot. (= *bicz* [illegible]) P. do trzepania. Pręty u parasola. P. drutowy. Czer. (= *drut sztywny*). P. szmuklerski jest na duszy jedwabiem, złotem i t. d. [illegible], [illegible] na kordony, węzły i t. d. Mag. P., czyli stempel u pompy, która od wierzchu aż do połowy rury idzie. Świt. P. u wagi = *język*. L. P., wskazówka u zegara słonecznego. [illegible] [illegible] złotą i pręty ze złota odlewane wywiózł. Star. (= *sztabki*). P. do tarczy zwrotniczej na kolei żelaznej (= *drążek*). P. do czyszczenia rur płomiennych. P. a. drążek świdra. P. u pługa, u rolety. Przen.: Staw ś. szczęściu [illegible], Chr. (= *nie ulegaj, bądź nieugiętym*; posp. *staw ś. sztorcem*). Przen.: Tyś, Panie, przy mnie, [illegible] złego, ciesząc ś. prętem rządzenia Twojego. Ryb. (= *laska, berłem*). 2. *łodyga, na* [illegible] *liści, ale sa same tylko kwiaty, bylica*. Mydelnik [illegible] byle albo P. ma wełnisty. Syr. P. u słonecznika. L. 3. [P.] *wierzchnie wygięcie wzdłuż kosy, grzbiet kosy*. 4. anat. (radius) [illegible] 5. bud. [illegible] *od innych*, [illegible] P. obejmujący część [illegible] 6. [illegible] P. twornikowy [illegible] 7. [illegible] 8. mier.: P. mierniczy = *miara długości* [illegible], pertyka, laska: P. [illegible] lokcia i dzieli ś. na 10 [illegible] po 10 ławek. P. kwadratowy = [illegible] *łokcia*, pólko. [illegible] 9. [illegible] P. szychtulcowy (w młynie) = *P.* [illegible] *do ramy koszowej, a* [illegible] *oka i o* [illegible] *tu młewa* Ma[illegible]. Zdr. Pręcik, Prącik, [Prącik], Prątek, Prątka, Prąteczek. < PRZĄT/PRZĄT/PRĘT/PRĄT >

† Prętciuchno p. Pręciuchno: Pobiegł zaraz i [illegible] ziola P. pięknie pachnącego. Lubom. < Od Prętko >

† Prętk p. Prędk [illegible] kto [illegible] prętkim [illegible], a nie zlekka [illegible] niż napłoszci. Glicz. [illegible] prętko. Troc. Prętki [illegible] P. tat ptaka. Troc.

Sędzia nie ma być P. w rozsądzeniu. Troc. Prętko bież, rob. Troc. Prętkomówność, Prętkomówny, Prętkonogi, Prętkozawrzysty, Prętkość. Troc. Sidło prętkopomkłe. Troc. Pobiegł zaraz i nazwał onego ziola pręteinchno (pięknie pachnącego. Lubom.

Prętkowato przys. od Prętkowaty. L.

Prętkowaty *mający postać prątków*. L.

Prętny p. Prątny. < Od Pręt >

[Prętować się, uje ś., ował ś.] *wyprężać ś.* < Od Pręt >

[Prętowanie się, a ś., blm.] czynność cz. Prętować ś.

Prętowato przys. od Prętowaty.

Prętowaty p. Preciasty. < Od Pręt >

Prętowie, a, blm. p. Prącie. < Od Pręt >

Prętowiec, wca, lm. wce min. *minerał z gromady sylikoidów, z grupy wernerytu, skapolit*. < Od Prętowy >

Prętownik, a, lm. cy *ten, co prętami a. rózgami siecze*. < Od Pręt >

Prętowy przym. od Pręt: Żelazo prętowe (= *w prętach*). Kolko prętowe u smuklerza, do kręcenia prętów smuklerskich. Mag. Prętowe kule, dwie połowice kuli złączone, jak łańcuchowe kule. Jak. J. Szerokość prętowa. Łokcie są trojakie: kupieckie, prętowe i ziemne. Ustaw. Nie wzruszając miary prętowej starodawnej co do włók. Vol.

Prętówka, i, lm. i *żelazo prętowe*. < Od Prętowy >

Prężacz, a, lm. e gór. rozpora, pryk, *krokwiowa sztuka drzewa rozpierająca słupki w szybach lub chodnikach*. < Od *Prężać, od Prężyć >

Prężec, żca, lm. żce p. Praglec. < Od Prężyć >

Prężenie, a, blm., czynność cz. Prężyć.

Prężenie się, a ś., blm., czynność cz. Prężyć ś.

Prężnik, a, lm. i gimn. *przyrząd gimnastyczny, trapez*. < Od Prężny

Prężnomierz, a, lm. e p. Manometr. < Prężny + mierz, od Mierzyć >

× Prężnopłynny p. Rozprężliwy. < Prężny + Płynny >

Prężność, i, blm. rz. od Prężny. Fiz. = a) P., rozprężliwość = *zasadnicza własność stanu lotnego, sprężystość gazów i par, dążność ich do rozprzestrzeniania ś., a stąd parcie, ciśnienie, jakie wywierają na ściany naczyń, w których są zamknięte*. b) *stopień napięcia tej własności*: P. pięciu atmosfer. P. trzech kilogramów na centymetr kwadratowy.

Prężny I. *sprężysty*: Zdławić ś. można w zawikłanych, ugibających ś. a prężnych pręciach, gałęziach. Tet. 2. fiz.: *tyczący ś. prężności*: Siły prężne = *wywierające ciśnienie, utrzymujące ciała w stanie napięcia, naprężenia*, energja potencjalna: Kocioł wysokoprężny, nizkoprężny. Silnik dwuprężny, trójprężny i t. d. < PRZĘG/PRĘG, PRĄG/PRĘŻ >

Prężyć, y, ył, [Prużyć *wyprężać, naprężać, wyciągać, natężać*: Moje prężone skrzydło. Przyb. A tutaj ciągle prężą sznury, ciągle was wloką w głąb. Słow. Wszystko, ku czemu ramiona pręży tęsknota, piękności spragniona, jest najpiękniejsze dopiero, gdy kona. Sf. Przen.: Zgińcie mi z oczu, gdy was chętka pręży. Chr. (= *podnosi, unosi, korci, rozpiera*). P. ś. I. *wyprężać ś., naprężać ś., wyciągać ś., natężać ś., rozprostowywać ś.*: Sznur ś. prężył i nad nami głowy plus-

kał po wodzie. Słow. Słychać... jako struna prężące ś. życie. Kon. Cały świat przecykał z martwego śpiku i prężył ś. Reym. Objął ją potężnie i wpił ś. tak mocno wargami w jej usta, że straciła przytomność, ale prężyła ś. coraz mocniej i zapamiętale cisnęła ś. ustami do jego ust. Reym. Przen.: Uciekł, choć ś. przedtym nader prężył. Jabł. (= *podnosił głowę, stawiał ś. hardo, buńczuczył ś., junaczył ś., nadrabiał miną*). **2.** *paczyć ś., skręcać ś., zwijać ś., krzywić ś., wyginać ś., wichrować ś.:* Linja ta stolarska ma być na trzy palce szeroka, aby ś. nie prężyła. Sol. Gonty na dachu wnet ś. prężą. Haur. **3.** [Pręży a. pręży ś. komu] = *pilno mu, śpieszy mu ś., przypila mu.* <PRZĘG/PREG/PRĄG PRĘŻ>

†**Prężyna, y,** lm. **y l.** *sprężyna:* P. w zegarze, w zamkach. Troc. **2.** *samołówka na ptaki:* P., t. j. sidła u nagiętego do ziemi i zdradliwie wspartego drzewka, które trącone, nagle ś. prostuje i porywa ptaka, dusi go i do góry z sobą unosi. Cyg. Zdr. **Prężynka.** <Od Prężyć>

**Prężynka, i,** lm. **i** p. **Prężyna:** Dostaniesz ich jarząbków) i prężynkami. Cyg.

**Pri** p. **Pry.** Błaż. <Pr(aw)i>

**Prior, a,** lm. **owie** *pierwszy, starszy, przełożony; opat, gwardjan, przeor w zakonie.* <Łć. prior>

**Priorat, u,** lm. **y** *majorat?:* Prośba o zwrot dochodów z Ostrogskiego na Wołyniu prioratu. Rol. <Od Prior>

**Priorytet, u,** lm. **y** *papier procentowy wypuszczany przez towarzystwa akcyjne z przyznaniem pierwszeństwa procentowi od niego przed procentem od innych akcji i przed dywidendą.* <Nm. Priorität, Fr. priorité>

[**Priz, a,** lm. **y**] *cena.* <Fr. prix>

[**Prizon, u,** lm. **y**] p. **Pryzon.** <Fr. prison>

×**Proba, y,** lm. **y** p. **Próba:** Któremubyś w każdej probie tak zaufał, jak sam sobie. Mick. Więc kto... twardy, nie ulegnie probie. Mick. A jeśli autor po zawiłej probie... Mick. <Nm. Probe>

**Probabilizm, u,** blm. **l.** *nauka, oparta na przypuszczeniach, na prawdopodobieństwie; metoda filozoficzna, podług której można osiągnąć tylko prawdopodobieństwo, nie zupełną prawdę.* **2.** *stan sumienia, które, opierając ś. na uzasadnionych powodach, uważa rozsądnie, że czyn jaki jest dobry.* <Fr. probabilisme>

**Probacja, i,** lm. **e l.** *próba klasztorna, nowicjat:* Przyjęty był do klasztoru w ubiorze świeckim pierwej jako gość, aby ś. do probacji przyprawował. Skar. **2.** *teza:* Czytano następnie tak zwane probacje frankistów, czyli tezy w liczbie siedmiu. Sul. <Łć. probatio>

×**Probalnia, i,** lm. **e** *piecyk probierski.* Troc. <Od Proba>

**Probant, a,** lm. **ci** p. **Próbant:** W chytrej świata był probantem szkole. Kulig. <Od Proba>

[**Probanta, y,** lm. **y**] p. **Próbanta.** <Od Probant>

**Probantka, i,** lm. **i** p. **Próbantka:** Wierzaj mi, jestem w tych materjach P. L. Wdowa, już będąc stanu małżeńskiego probantką, wie, jak w tej mierze sobie postąpić. Haur. Już ja tego P., że trzeba rzeczy łagodzić, nie drażnić, żeby gorzej nie popsuć. L. Zrzekłam ś. odtąd nosić probantki ubioru, wyprzysięgłam ś. w myśli wstąpić do klasztoru. L. <Od Probant>

[**Probantny**] p. **Próbantny.** <Od Probant>

†**Probata, y,** lm. **y** praw. *dowód, dowiedzenie:* Jasna P. Troc.

×**Probatyczny** *od próbowania, probujący, próbny:* Pokazują dziś jeszcze w Jeruzalem miejsce, kędy sadzawka probatyczna była. Leon. <Fr. probatique>

[**Probent, a,** lm. **ci**] p. **Próbant.**

×**Probier, a,** lm. **rzy** p. **Probierz:** Złoto powinny szacunek odbiera, miedź ś. wydaje miedzią przez probiera. L. <Nm. Prober, Probierer>

**Probierczy, Probierny, Probierski, Próbny** *służący do próbowania, próbny:* Kamień P., lidyjski = *czarny kwarc łupkowy, na którym złoto i srebro za potarciem zostawia rysę znamienną, służący do rozpoznawania stopnia czystości tych kruszców:* Staliście ś. kamieniem probierczym. Mick. Ofiarowanie ś. było kamieniem probierczym wielkości przed światem. Słow. Ożenić ś., przejść przez ogień P. Krasz. Kran P. = *służący do brania z beczki próby płynu.* Ogier P. do rozpoznawania, o ile klacze mają popęd płciowy, próbnik. Chir.: Nakłócie probiercze a. próbne, ×zwiadne (punctio probatoria). Igła probiercza = *służąca do nakłóć probierczych.*

**Probierka, i,** lm. **i** p. **Probówka.** <Od Probierz>

×**Probierkowy** przym. od **Probierka.** Bakt.: Hodowla probierkowa. <Od Probierka>

**Probiernia, i,** lm. **e, Próbiernia l.** *laboratorjum rządowe, w którym ustalają skład kruszców szlachetnych i wyciskają na nich próby, izba probierska.* Przen.: Podług filozofji w. XVIII, użyteczność dotykalna a. głaszcząca przyjemność, oto są najwyższe probiernie dobra moralnego. Szan. (= *probierze, sprawdziany*). **2.** ×P. *próbowanie, próba, doświadczanie:* Nikt ś. nie wyda w swej postaci wiernie, chyba nań długiej użyjesz probierni. Nar. **3.** hut. *laboratorjum, w którym odbywa ś. oznaczanie metalu w rudzie.* <Od Probierny>

**Probierny** p. **Próbierczy:** Kłopot i niesmak probierne są piece, w których ś. cnota hartuje i czyści. Mor. A. Kamień P., na którym przez nadcieranie doświadcza ś. czystość i dobroć złota lub srebra, *lapis lydius.* Kluk. Nauka probierna, *docimasia minerarum*, uczy, jak rzeczy kopalne doświadczać, co i wiele czego w sobie mają. Kluk. †**P., ego,** lm. **i** rz. p. **Probierz:** Moneta żeby przez urzędniki i probierne przysięgłe doświadczana była. Gostk. <Od Probierz>

**Probierski** p. **Probierczy:** Piece chymiczne doświadczalne czyli probierskie. Krum. Krzemienie probierskie. Krum. Wino ludzkich serc P. kamień. Zabł. (a. ×probowny). Szalki probierskie. Krum. Proch P. Jak. J. Ważka probierska. Igły probierskie, próbki. Krum. Probierskie iglice, pręciki złote i srebrne oznaczonej próby, używane do pocierania na kamieniu probierskim. Lab. <Od Probierz>

**Probierstwo, a,** blm. hut. *dział umiejętności hutniczej rozpoznawania jakości i wydajności rud,* docymazja. Przen.: To są same przykłady wzięte pod P. nauk o języku, smaku i myśleniu. Śniad. (= *rozbiór*). <Od Probierz>

**Probierz, a,** lm. **e l.** †**P.** p. **Próbant:** P. to wina doświadczony. Troc. **2.** a. ×**Probier,** †**Probierny** *ten, co ocenia, o ile złoto i srebro jest niesfałszowane:* Probierze, doglądacze, którzyby niesfałszowanej monety przestrzegali, w każdym mieście przełożono. Błaż. Moneta przez probierze uznana i doświadczona być ma. Troc. **3.** fiz.: P. = **Areometr. 4.** hut = a) *pracownik przy hucie*

6. p. Kryterjum. ◦ Kryterjon p. ...

**Problema** w lp. niedl. im. **ta, tow** ni p. Problemat: P. zagadnienie Estry. P naukowe P., gadka. Ku. Frodne P. ◦ Gr. próblēma

**Problemat**, u, lm. y, ✕ **Problema** w nauce: ... P. poznania P. koszmologiczny. Problema ... praktyczne ◦ Gr. próblēma, 2 pp. -atos >

**Problematycznie** przys. od **Problematyczny.**

**Problematyczność**, i, blm. rz. od **Problematyczny.**

**Problematyczny** *potrzebujący jeszcze dowiedzenia, ... niestateczny, niejasny, zagadkowy, wątpliwy, ...* ◦ Gr. problēmatikós >

**Proboik, a**, lm. **i** prow. p. **Probój.**

**Proboisko, a**, lm. **a** prow. p. **Probój.**

**Probojowy** prow. przym. od **Probój:** Zamek P.

**[Probos, a**, lm. **owie]** p. **Proboszcz.** <Z Proboszcz>

**[Proboski]** przym. od **Probos**, *proboszczowski:* Odwiedziwszy dom P. i komendarski, wrócił ś. do ... Nar

**Probostewko, a**, lm. **a** *małe, ubogie probostwo*, ... ◦ Od Protostwo >

**Probostwo, a**, lm. **a** l. a. **Proboszczostwo** *obowiązek, godność, stan proboszcza; posada proboszcza* Dostał P. 2. *plebanja, dom mieszkalny proboszcza; gospodarstwo proboszcza* Na uboczu wsi ... P. <Od Proboszcz >

**Proboszcz, a**, lm. **owie** l. *dygnitarz kapituły katedralnej, mający pod jurysdykcją swoją ... prepozyt* Proboszczowie parafjalni ..., a których kościołach jest introdukowany kurs ... N Pannie śpiewane przez mat.sjonarzów. Kras. Prepozytów po prostu zowią proboszczami. Baz. Proboszczowie, mniemam, że byli ... nauk odrywać mogły. Baz. 2. a. **[Probos]** *kapłan przełożony nad parafją:* Oczekiwania proboszcza, a jak to (na Śląsku) nazywają, ... Malin. P. wiejski ◦ *pl. bm* ◦ Czes. probošt, Słc. Prepošt, od Łć. praepositus >

**Proboszczostwo, a**, blm. p. **Probostwo.** Pot. ... Proboszcz >

**Proboszczować, uje, ował** *być proboszczem:* Luminarze kościoła ormiańskiego proboszczowali a. ... Kantonu, a w niedzielnim Zwanen. Rol Księdza ... przy kościele katolickim ...

**Proboszczowanie, a**, blm., czynność cz. **Proboszczować.**

**Proboszczowski**, ✕ **Proboszczy** przym. od **Proboszcz** I.

**Proboszczowskie, ego**, lm. **e** rz. *grunta proboszcza w jakim miejscu*, ◦ Od Proboszczowski >

**Proboszczunio, a**, lm. **owie** piesz. **Proboszcz:** ... *(idąc)* potem ... jeszcze z Agnieszką, ...

nieć P. po moją duszę przybędzie. Byk. ◦ Od Proboszcz >

✕ **Proboszczy** p. **Proboszczowski.** Troc.

**Proboszczysko, a**, lm. **a** m. i ni *biedny, poczciwy proboszcz:* Jedyny opiekun jej, P. poczciwy umarł. Krasz. ◦ Od Proboszcz >

**Probować, uje, ował** i **P. ś. p. Próbować.**

**Probowanie, a**, blm., czynność cz. **Probować.**

**Probowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Probować ś.**

**Probowny** l. ✕ P. p. **Próbowny.** 2. Kamień P. *kamień probierski.* 3. hut.: Piec P. ◦ *służący do oddzielania srebra od ołowiu, a mający sklepienie nakształt jarmułki, ruchome, zawieszone na łańcuchach, pod* ... odciągalny, trybowy, trajbowy. ◦ Od Probować >

**Probój, oja**, lm. **oje** l. *skobel do zamknięcia na kłódkę, do przybicia łańcucha i t. p.* 2. *młot śpiczasty do przebijania dziur.* Łab. Zdr. **Proboik.** Zgr. **Proboisko.** ◦ Ros. probój >

**Probowka, i**, lm. **i** *rurka ze szkła cienkiego, z jednej strony zamknięta, używana w pracowniach chemicznych i lekarskich do probowania odczynów*, ... pruwetka, probierka: Zabić mikroby bardzo łatwo w probówce laboratoryjnej. Ochor. Od Probować >

✕ **Probunek, nku**, blm. p. **Próbowanie:** Abraham, Dawid i inni ojcowie nasi bez probunku nie byli u Boga. Sul. ◦ Od Probować >

**[Proc, a**, lm. **e]** p. **Proca.**

**Proca, y**, lm. **e** l. a. **[Proc]** = a) a. † **Prok** *narzędzie niegdyś używane do miotania pocisków:* Proce małe ręczne. Proce wielkie czyli machiny szturmowe. Proki, jak je zowie Długosz, abo proce na dziwy wielkie, nasi nasadziwszy, kamienie wielkie do miasta miotali. Biel. M. P. wojenna staroświecka, murowa wielka, *funda talentaria.* Kn. P. pospolita mała. Kn. Rzucać, ciskać, miotać z procy Procą bić, z procy ciskać. kn. Posprawiał Ozjasz wojsku tarcze i proce na ciskanie kamienia. Leop. Proce nawiązane. Troc. P. ręczna, nawiązana na toporzysku. Troc. Ciągnie spieszno, jak z proce rzucony kamień a jak lot strzały wypuszczony. Bardz. Każdy na plecach ma łuk, strzał secinę, za pasem pałkę i procę skórzaną. Krasz. Jak z procy *nagle, szybko; jak filip z konopi, ni stąd ni zowąd; w lot, jak z rękawa, jak z bicza trzasł, na poczekaniu:* Jak go zaczął, jak z procy do niego skoczył. Lubom. Na każde zapytanie dał odpowiedź z procy. Mtn. b) *rzemień do spinania klamry u chomąt*, spinak. 2. chir. *rodzaj opaski nakładanej na głowę, szczękę dolną a. piętę* (funda capitis, maxillae, calcis). <PRO-C/PROK >

**Procarski** przym. od **Procarz.**

**Procarstwo, a**, blm. l. *zajęcie, rzemiosło procarzów.* 2. zb. *procarze, procownicy* Sl. wil. <Od Procarz >

**Procarz, a**, lm. **e, Procownik,** † **Procewnik, Procnik** *ten, co rzuca pociski z procy:* P. balearski. Obtoczyli miasto procarzmi, a wielką część go zburzyli. Leop. ◦ Od Proca >

**[Procasja, i**, lm. **e]** p. **Procesja.** <Z Procesja >

✕ **Procedencja, i**, lm. **e,** ✕ **Procesja** *pochodzenie, ród, rodowód:* I teraz jeszcze znajdują ś. tego nazwiska, niewiadomo jednak, czyli tejże samej procedencji. Nies. Herbu i procedencji Józefa Borowskiego, stolnika. Nies. Procedencje szklanicy miodu. Syrok. <Od Łć. procedens, 2 pp. -ntis, od procedere >

**Proceder, u**, lm. **y** **I.** *zajęcie, sposób do życia, handel, rzemiosło, profesja, fach, kunszt:* Zajmuje ś. procederem rzeźniczym. Nie zostawał dla niego inny P. do życia, jak pójść na służbę do majętniejszego. Kraus. *(=sposób do życia).* Niebezpieczny prowadzicie P. Sienk. My ś. chłopskim procederem nie bawim. Sienk. Zbyt wiele lat spędził na procederze z Tatary. Sienk. Żart.: Przystąpmy do rzeczy, dotyczącej małżeńskiego procederu. Korz. **2.** †P. *postępek, postępowanie:* Kto na świecie kiedy słyszał o tym procederze! Skar. W tym procederze żadnej nie widzę słuszności. Troc. **3.** p. **Proces** (sądowy): Ażeby ś. przez ten P. prawu ich nie uwłoczyło. Nies. Sama prawie wszystkie prawne opędzała procedera. Mat. <Nm. Prozedur, Fr. procédé>

**Procederalny** p. **Procederowy.**

**Procederent, a**, lm. **ci** p. **Procederzysta.** <Od Fr. procéder>

**Procedernik, a**, lm. **cy** p. **Procederzysta:** Już też i miary nie ma, skoro i procederników bałamuci. Sienk. <Od *Procederny, od Proceder>

**Procederować, uje, ował** *prowadzić proceder, zajmować ś. procederem.* <Od Proceder>

**Procederowanie, a**, blm., czynność cz. **Procederować.**

**Procederowe, ego**, blm. *opłata, podatek od procederu:* P. pobierano od różnych procederów, handlów, rzemiosł. Paw. <Od Procederowy>

**Procederowy, Procederalny** przym. od **Proceder:** Podatek, konsens P. Miał wielkie zaufanie i wielkie poważanie pomiędzy wszystkiemi klasami ludności przemysłowej i procederowej w Poznaniu. <Od Proceder>

**Procederzysta, y**, lm. **ści, Procederent, Procedernik** *ten, co prowadzi jaki proceder, co ś. nim zajmuje:* Przy rozszerzeniu ś. solidarności obrońców przysięgłych przynajmniej niektóre gatunki procederzystów będą odrazu poskromione. <Od Proceder>

**Procederzystka, i**, lm. **i** forma ż. od **Procederzysta.**

**Procedura, y**, lm. **y** praw. *postępowanie sądowe przy prowadzeniu spraw, przepisami postanowione:* Obecna P. wymaga dowodów piśmiennych. W tajemnej procedurze rosyjskiej oskarżeni nie mają sposobu bronienia ś. Mick. Żart.: Po skończonej procedurze purifikacji nosa rozpoczynał dalsze wywody. Kraus. <Nm. Prozedur, Fr. procédure>

**Proceduralny** p. **Procedurowy:** Akta proceduralne. T. K. Formalności proceduralne. Sprawa powyższa została pod względem proceduralnym zupełnie wyczerpana. <Od Procedura>

**Procedurowy** przym. od **Procedura; Proceduralny.**

**[Procem]** p. **Przeciw.**

**[Procemko]** p. **Przeciw.**

**Procencik, u**, lm. **i** p. **Procent:** Procenciki rosnąć będą. Fred. A.

**Procent, u**, lm. **y, a.** !nieod., **[Precent], Odsetka,** †**Posetne** **I.** *dochód a wynagrodzenie od kapitału pożyczonego, obliczany od każdej setki, z lichwa:* Dać, oddać, pożyczyć pieniądze na P. Obliczyć, odliczyć P. Płaci lichwiarskie procenty. Cały dochód zjadają procenty. Niski, wysoki, wygorowany, nadmierny, lichwiarski, niepraw P. P. prawny. P. prosty i składany. Procenty rosną, a tu niema z czego opędzić nawet bieżących wydatków. Procenty narastają. Żyć z procentu *(= z dawania na P.).* Płacę mu tylko pięć P. (!, zam.: *procentów).* To ś. równa trzem P. (!, zam.: *procentom)* od całej sumy. Akcje dały akcjonarjuszom dziewięć P. dywidendy. Orzesz. (!, zam.: *procentów).* P. pięć od sta a. piąty P. Przen.: Uczyć ś., wyglądać (i t. p.) o sto P. *(=procentów)* lepiej *(=sto razy, stokroć, bez porównania, daleko lepiej).* **2.** *dochód, zysk czysty:* Przedsiębiorstwo nie przynosi procentu. Przen.: Oddał mu z procentem *(=z naddatkiem, z nasypką).* **3.** *liczba części, jednostek, przypadająca na każde sto części jakiej całości:* Wino to zawiera 10 procentów spirytusu. W zwyczajnym stanie miewa ona w sobie zwykle 13 do 16 P. (!, zam. *procentów)* wody, a w suchym powietrzu ma jeszcze 7 do 11 P. (!, *procentów).* P. urodzeń jest znaczniejszy od procentu śmiertelności. Zdr. **Procencik.** <Od Łć. pro + centum>

**Procentować, uje, ował** **I.** × P. *opłacać, uiszczać, wnosić procent.* **2.** i **P. ś.** *przynosić procent; dawać zyski, opłacać ś.:* Kapitał procentuje. Nawet żebracy opuszczają stanowisko, nie procentujące wieczorem. Krasz. Talent procentuje. <Od Procent>

**Procentowanie, a**, blm., czynność cz. **Procentować.**

**Procentowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Procentować ś.**

**Procentowicz, a**, lm. **e** żart. *ten, co daje pieniądze na procent, co żyje z procentu, pomnażający fortunę procentami; lichwiarz:* W miasteczku, zamieszkanym przez emerytów, procentowiczów... formuła życia jest prosta. Krasz. <Od Procentowy>

**Procentowo** przys. od **Procentowy:** Ludność pracująca przy roli zmniejsza ś. wszędzie P.

**Procentowość, i**, blm. *stosunek procentowy do całości, procent, stopa procentowa:* P. cukru w buraku. Udzielanie przez cukrowników nasion buraczanych tylko o wysokiej procentowości cukru. <Od Procentowy>

**Procentowy** przym. od **Procent:** Stosunek P. Stopa procentowa *(= oznaczona wysokość procentu).* Papiery procentowe.

**Proces, u**, lm. **y, [Preces, Procesyja]** **I.** *przebieg, tok, wywiązywanie ś jednej fazy z drugiej, przetwarzanie ś., stopniowy rozwój; przechodzenie stopni pośrednich w drodze do rezultatu pod wpływem sił przyrodzonych, działających na psychiczny ustrój człowieka, a. fizycznych, sprowadzających przemianę i rozkład materji; postępowy rozwój kolejnych stanów, przez które przechodzi dane ciało; szereg zmian kolejnych, będących z sobą w związku przyczynowym, którym podlega dane ciało; szereg następujących po sobie reakcji chemicznych, zachodzących wśród tych samych substancji, tworzących jedną całość:* W gorączce należy marzyć, ale chłodno wykonywać... choć często i przeciwny P. ś. trafia. Krasz. Zdania ś. krzyżują i walczą, a ostatecznie z tego prądów tysiąca powstaje chaos: jest to najwyraźniejszy P. rozkładowy. Wszyscy równi jesteśmy wobec matki ziemi, każdego z nas czeka P. rozkładowy P. chemiczny P. cukrowania krochmalu. P. słodowania. P. djastatyczny P trawienia P. gruźlicy **2.** praw. *akcja sądowa, sprawa, przebieg, tok sprawy sądowej, postępowanie sądowe, spór przed sądem:* P. o zabójstwo, o rabunek, o zdradę stanu. Mieć, wygrać, przegrać, wytoczyć, prowadzić P. P. jest to prowadzenie sprawy podług przepisanego prawem porządku. Kras. A P., postępek prawny, sprawa, pezja, prawo z kim,

Kras. P. cywilny litewski Aleksandra Korowic- [illegible]. P. karny, kryminalny. Nieraz [illegible] trwał P., aż wygrali w szóstym pokoleniu. Mick. Poco P.? sprawa jak dzień [illegible]. Mick. Że pułkownik wilk sławny, toć [illegible] i [illegible] P. kanoniczny. P. kanonizacyjny, beatyfikacyjny. P. rozwo- [illegible] P. rozkaz, polecenie: JW. JKs. bi- [illegible] P., aby duchowni do tak [illegible] pracy Wej. Komisja prosiła biskupa o P. po całej djecezji, wrażający [illegible] spokojność wewnętrzną, [illegible] i uszanowanie panom. T. K. [illegible]

**Procesja**, i, lm. e, [**Procasyjá, Procesyjá, Procesyj, Precesyjá, Prosecyjá, Prosacyjá**] **1.** *uroczysty pochód duchowieństwa i wiernych z krzyżem i obrazami św., wśród śpiewów i dźwięku dzwonów:* P., uroczysty obrządek kościoła katolickiego, którym duchowieństwo i [illegible] zgromadzony wyznaczone miejsce z śpiewaniem obchodzą. Kras. Obchód, albo P. około cerkwi, ma być na wspak. Sak. Od kościoła do kościoła z procesją chodzimy. Hrb. P. idzie albo prowadzi Sakrament Najśw., albo umarłego. Kn. Z procesją gdzie idą. Troc. [illegible] z procesją a. za procesją. Wystąpić naprzeciw kogo z procesją. P. w Boże Ciało. Troc. P. w Krzyżowe dni. Nabożeństwo uroczyste z wystawieniem Najśw. Sakramentu, z kazaniami, z procesjami. Przen.: *długi szereg interesantów, petentów* [illegible] Ten sklep ma powodzenie: idą [illegible] kupujący procesją (= *jeden za drugim, nieprzerwanym pasmem, ciągiem, orszakiem*). **2.** ✕ P. p. **Procedencja**: P. Ducha św. Kras. **3.** astr. p. **Poprzedzanie.** <Łć. processio>

**Procesjonalnie** przys. od **Procesja**, *z procesją*, [illegible] biskup udał się na grób P.

**Procesjonalny** przym. od **Procesja**: Pochód P. [illegible] <Od Procesja>

**Procesomanja**, i, blm. *manja procesowania się*, [illegible] P. szlachty podlaskiej. <Proces + Mania>

**Procesować, uje, ował** kogo = *prowadzić przeciw komu sprawę sądową, ciągać go po sądach:* Szlachta drobna, lecz zasobna, krzywo pisze, prosto orze, [illegible] strzoła kopców, lasy pali, Boga chwali i hoduje walnych chłopców. Syrok. **P. się** *prowadzić przeciw komu sprawę sądową, ciągać się z kim.* <Od Proces>

**Procesowanie, a**, blm., czynność cz. **Procesować.**

**Procesowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Procesować ś.**

**Procesowicz**, a, lm. e *człowiek mający skłonność do prowadzenia i prowadzenia*: Wawer piwa [illegible] dać i z procesowiczami wdał się w długi rozhowor o ich preten-jach i sporach. [illegible] wyobrażenie o margrabim, [illegible] twardym, [illegible] ale, procesowiczu i po- [illegible] <Od Proces>

**Procesowy** przym. od **Proces**: Koszta proce- [illegible]

**[Procesyj**, i, lm. e] ż. p. **Procesja.** <Z Pro- [illegible]

**[Procesyjá**, i, lm. e] p. **Procesja.**

**Proch**, u, lm. y i. a. **[Prah, Parch, Prok]** *kurz ziemi, pył, popioły, skruszona*: Uderzyła [illegible] [illegible] Na nie- [illegible] Żydów Paweł P. z nóg swych o- trzęsał. Skar. Nim ś. z prochu otrząsnęła hosudaryni, przyjechali ją witać wszyscy dumni bojarowie i kniaziowie. Niem. S. Boś jest P. i w P. ś. obrócisz. Wuj. Proch-eś, z prochuś wstał, w P. ś. obrocisz. Pot. Są ci, co ś. w Olimpie prochem przekurzają, którzy na prędkich kołach do zamku biegają. Li. Starłbym go na P. L. Niech nieprzyjaciel górę ma nade mną, niech mię w P. zetrze. Kochan. U nas brat nasz, jak P. pod nogą Sekl. Raczejby gardła dali, niżby pana miał z jakiej strony i zły P. zalecić. Rej. Ludzka cześć i chwała w niwecz ś. rychło odmienia, a prawie w P. ś. obraca. Orzech. Jako gwałtowny wicher niezgoniony P. po powietrzu niesie. Kochan. Jako P., który rozmiata wiatr z wierzchu ziemi. Wuj. Wróci ś. P. do ziemi, z której był, a duch wróci do Boga, który go dał. Wuj. Jako P. od wiatru, rozwiani są. Skar. Berło ich i korona prochem śmiertelnym przypadły. Birk. Jaśnieje cnota jego, choć w grobowym prochu. Koch. W. Na niego wy i prochu paść nie dopuszczacie. Smotr. W P. ś. rozsypać. Wiele czego, jak prochu. Kn. (= *jak piasku, jak maku*). Jak prochu tam pieniędzy. Troc. Jak prochu tam ludzi. Troc. P. od zgrzebła. Troc. Pełno prochów pływa w herbacie. Jakiś P. wpadł mi w oko. Nie mogliśmy rozeznać dla wielkiego tumanu z prochów. Dyak. Pospolicie, gdzie ludzie idą, P. a kurzawa stawa, to jawny znak. Tarn. J. [Utłuc co na P.]. Prow.: Płaszcz podróżny od prochu (= *od kurzu, od pyłu*). Słońce spali na P. trawę. Sienk. (= *na popiół*). Wszystkie jej nadzieje rozsypały ś. w P. Sienk. Ona (śmierć) zsiadać im z państwa i z majestatu chwały ich i z stolicy ozdoby ich każe, i posadza ich w prochu i w ziemi, i zdejmuje z głowy ich koronę. Skar. On w P. podeptać cię może. Rzew. Grafowie siedmiogrodzcy, klęcząc przed panem Potockim, Lubomirskim i Czarnieckim, w prochu żebrali o litość. Sienk. (= *w poniżeniu, w skrusze, w pokorze*). [Ani prochu, ani dymu] = *ani tabaki nie zażywa, ani lulki nie pali.* **2.** P. a. prochy ludzkie = *popioły, szczątki, zwłoki:* Przed śmiertelnym prochem oka nie zmrużyła. Troc. Na jednym gdybyś stosie ciała palił, poszłyby prochy w rozdwojenie, rozstrzygłyby ś. zawzięte płomienie. L. Ale twoje, synku mały, w P. ś. rączki rozsypały. Brodz. Prawda! jam wskrzeszał prochy ojców stare. Krasiń. Święty P. króla grób owinął w noce, a kwiaty ducha wciąż czekają jeszcze, aż z lądów trysną ros ożywczych deszcze, by je przemienić na czynów owoce. U twych prochów, u mogiły, będą wieki szukać siły. Kon. **3.** Proch strzelniczy = *mieszanina saletry, siarki i węgla:* P. rusznicy, działowy. Troc. P. rusznicy, strzelecki, puszkarski. L. P. drobnoziarnisty, gruboziarnisty, pryzmatyczny. P. małodymny. P. wynalazł w r. 1330 Bartold Schwarz. Papr. Pistolety prochem tylko były nabite. L. P. bezdymny. Przen.: Jeszcze prochu nie wąchał (= *nie był na wojnie, w ogniu*). Nie lubi prochu wąchać (= *nie lubi wojny; tchórz*). Strzelać bez prochu (= *łgać, kłamać*). On prochu nie wymyśli (= *tępa głowa, człowiek niepomysłowy*). P. do rozsadzania skał przy robotach górniczych. Wysadzić co prochem. Prochy (lm.) = *amunicja, zapas prochu i kul; mina, miny:* W prochy i śpiże opatrzyć fortecę. Troc. Skoczył w dół do lochów; dobrze, rzecze jenerał, nie odda im prochów. Mick. Wiedzieli mieszkańcy Głuchowa, kiedy i gdzie prochy, to jest miny, mają być podłożone. Rol. Przen.: Prochy stracił z młodu. Troc. (= *zapał,*

*ogień młodzieńczy).* **4.** †P. do krzesania ognia = próchno, żagiew. Kn. P. (próchno) do krzesania ognia. Troc. **5.** [P.] *choroba oczu u bydła, katarakta; choroba oczu u koni; paskudnik.* **6.** [P.] *rozdęcie u krowy.* **7.** hut. P. węglowy = *miał węglowy do posypywania, czyli prochowania modelów odformowanych.* Zdr. **Proszek, Proszeczek.** <PROCH/PROSZ/PIERZCH/PIERSZ/PARCH>

[**Procha, y,** blm.] *prośba, żebranina:* Iść na prochę. <Zgr. od Prośba>

[**Prochać, a, ał**] *niszczyć ubranie.* <Od Proch>

[**Prochanie, a,** blm.] czynność cz. **Prochać.**

[**Prochloryt, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady sylikoidów, z grupy chlorytu.* <Gr. pró + Chloryt (=chloryt najpierw poznany)>

[**Prochniak, a,** lm. **i**] *drzewo spróchniałe.* <Od Próchno>

[**Prochniaty**] *spróchniały.* <Od Próchno>

**Prochować, uje, ował** I. hut. *posypywać modele odformowane miałem węglowym.* **2.** węgl. *obsypywać milerz z wierzchu miałem węglowym, to jest dawać obsypkę na darniowaniu.* <Od Proch>

**Prochowanie, a,** blm., **Prochówka** czynność cz. **Prochować.**

[**Prochowe, ego,** blm. rz.] *nagroda pieniężna, którą strzelec za ubitego zwierza dostaje,* strzałowe. <Od Prochowy>

**Prochowisko, a,** lm. **a** *kupa prochu, kopiec, mogiła, kurhan:* O duchu! ale ty w tych prochowiskach nie cały! Słow. <Od Prochowy>

**Prochownia, i,** lm. **e** I. a. **Prochownica** *fabryka prochu, młyn prochowy:* Młyn z stępami do robienia prochu, alias P. Chm. B. **2.** *magazyn, skład prochu.* **3.** *więzienie w dawnej prochowni w Warszawie:* Siedział w prochowni. Zgnijesz w prochowni! Dłużnika, nie mogącego wekslu opłacić, do prochowni zapakują. L. Żart.: Marszałek dał mi stół i stancję darmo w prochowni. L. <Od Prochowny>

**Prochownica, y,** lm. **e** I. p. **Prochownia:** P., młyn prochowy. Troc. **2.** *puszka, róg na proch strzelecki.* Alb. **3.** †P. *piasecznica, piaseczniczka.* Zdr. **Prochowniczka.** <Od Prochownik>

**Prochowniczka, i,** lm. **i** p. **Prochownica:** Na stole pisarskim ma być kałamarz, P., pióra i t. d. Haur.

**Prochownik, a,** lm. **cy** I. *fabrykant prochu strzelniczego.* Troc. **2.** pog. *ten, co siedział w prochowni, wysiadujący po prochowniach = zbrodniarz, kajdaniarz:* Ty prochowniku! <Od Prochowny>

×**Prochowny** p. **Prochowy:** P. kamień. Sien. <Od Proch>

**Prochowy,** ×**Prochowny** przym. od **Proch:** Młyny prochowe. Jak. J. Magazyn P. Jak. J. Miarki prochowe, pudełka walkowej postaci, blaszane. Jak. J. Mączka prochowa, proch miałko roztarty i przesiany. Jak. J. Dozorca P. Kiszka prochowa, a. zapalnicza = *woreczek długi a wązki, napełniony prochem, jako mina.* <Od Proch>

**Prochówka, i,** lm. **i** I. [P.] *duża, ciemna chustka perkalowa w deseń turecki.* **2.** bot. p. **Purchawka.** **3.** p. **Prochowanie.** <Od Prochowy>

×**Prochrystum,** niepod. *płaszczka z trzema krzyżami męczennika, złożona w trumnie na jego piersiach, z literami: P. Chr. (= Pro Christo):* Przynoszą mu P. Sł. wil. <Łć. pro Christo>

[**Proci**] I. p. **Przeciw:** Ludzie tu i Bóg P. mnie. Tet. **2.** p **Prociw.** <Czes. proti>

[**Prociem**] I. p. **Przeciw.** **2.** p. **Prociw.**

[**Procim**] p. **Przeciw.**

[**Procimko**] p. **Przeciw.**

[**Procimu**] p. **Przeciw.**

[**Prociw**] p. **Przeciw.** <Czes. protiv>

[**Prociwa, y,** lm. **y, Prociwień**] *przekora, przechyra, sprzeka.*

[**Prociwić się, i ś., ił ś.**] p. **Sprzeciwiać ś.**

[**Prociwienie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Prociwić ś.**

[**Prociwień, wnia,** lm. **wnie**] p. **Prociwa.**

[**Procmu**] p. **Przeciw.**

**Procnik, a,** lm. **cy** p. **Procarz:** Gdy ś. do gór przybliżyli, wyszli przeciwko im procnicy. Wuj. P., okręciwszy koło głowy procę z kamykiem, puści jeden koniec. Papr. <Od Procny>

**Procny, Procowy** przym. od **Proca:** P. raz, procne uderzenie. Kn. <Od Proca>

**Procowaty** *do procy podobny.* Chir.: Opaska procowata (vinctura fundiformis). <Od Proca>

**Procownik, a,** lm. **cy** p. **Procarz:** P. kamienie z chybkiej wypuszcza procy. Troc. Oddziały łuczników i procowników. Choiń. <Od *Procowny, od Proca>

**Procowy** p. **Procny.** L. <Od Proca>

[**Procóm**] p. **Przeciw.**

[**Procómko**] p. **Przeciw.**

[**Procz**] p. **Prócz.**

**Proczanin, a,** lm. **anie:** Kmiece gromady wynosiły ś. na Ruś Czerwoną, większość jednak życzyła sobie za Dniepr; kozacy ich proczanami zwali. Rol. <Ukr. pročanin>

[**Proczki, ek,** blp.] *ucieczka włościan z rodzinnej wsi i tułanie ś. po innych wsiach, parafjach, powiatach.* <Ukr. prički, lm. od prička>

[**Prodlenie, a,** blm.] czynność cz. **Prodlić.**

†**Prodlenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Prodlić ś.**

†**Prodlić, i, ił** i †P. ś. p. **Pruć:** Chłopek ziemię prodli, *arat.* Żebr. Prodląc bałwany morza głębokiego, *scindens.* Żebr. Tam prodli morze, usiadszy w okręcie wichrom na wstręcie. Klon. Pożegnany okręt sztabą wody prodli. Żebr. <Od *Prodło, POR / PRO / PRÓ(PRU); por. Pruć z Próć>

**Prodrom, u,** lm. **y** I. *słowo wstępne, prospekt pisma lub dzieła.* **2.** patol. *zwiastun, objaw, symptom poprzedzający, zapowiadający chorobę.* <Gr. pródromos>

**Producent, a,** lm. **ci** *ten, co produkuje, dostarcza produktów; wytwórca:* P. wełny, herbaty. Pośrednik między producentem a konsumentem. Wiodący handel a. upadać musieli a. mniej dogodne dla producentów ofiarować warunki. Krasz. <Łć. producens, 2 pp. -ntis, od producere>

**Produkcja, i,** lm. **e** I. *produkowanie, wytwórczość, hodowla, uprawa:* P. buraków upadła. P. zboża jest głównym źródłem dochodu w naszym kraju. **2.** zb. *ogół rzeczy wyprodukowanych, produkty, płody, wyroby:* P naszych fabryk przedstawia ś. na wystawie świetnie. Różnicę między owemi wiekami i teraźniejszym ukazują produkcje obojga. Niem. **3.** *popis, sztuka prezentowana, produkowanie ś.:* Produkcje sceniczne, cyrkowe, koncertowe. **4.** praw. *podanie z dowodami, złożone delegowanemu do sporządzenia proporcjonalnego podziału lub uporządkowania hipotecznego, o korzystne pomieszczenie w planie.* Sł. wil. <Łć. productio>

**Produkcyjnie** przys. od **Produkcyjny:** Zająć ś. P.

**Produkcyjność**, i, blm. [illegible] od **Produkcyjny**: P [illegible] Zwiększenia P [illegible] w tej produk[illegible]

**Produkcyjny** przym. od **Produkcja**; **Produktywny** [illegible] Zajęcie produkcyjne. [illegible]

**Produkować**, uje, ował **1.** [illegible] Polska produkuje wiele zboża. **2.** P. sprawę = [illegible] < Od Łć. [illegible]

**Produkowanie**, a, blm., czynność cz. **Produkować**.

**Produkowanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Produkować** ś.: [illegible] elukubracyj. [illegible]

**Produkt**, u, lm. y **1.** [illegible] P. wyobraźni. P. czynności jakiej. **3.** [illegible] *sy cukrowej, zgotowanej z drugiego produktu.* **4.** [illegible] **5.** [illegible] < Łć. productum >

**Produktowy** przym. od **Produkt**: Handel P. [illegible]

**Produktywnie** przys. od **Produktywny**. [illegible]

**Produktywność**, i, blm. rz. od **Produktywny**, [illegible]

**Produktywny** p. **Produkcyjny**. < Fr. productif >

†**Profycja**, i, blm. [illegible] < Łć. [illegible] >

⨯ **Proemjum**, w lp. nieodm., lm. **a**, **ów** **1.** *począ-* [illegible] **2.** [illegible] *większych hym* [illegible] **3.** [illegible] *w muzyce.* < Łć. prooemium, Gr. prooimion >

**Profan**, a, lm. **owie** a. **i** **1.** *ten, co nie jest poświęcony danej nauce a. sztuce; nie wtajemniczony, nie-* [illegible] *nie znający ś. na czym, ignorant:* Są rzeczy, których wywieszać ś. nie godzi przed oczyma profanów, obudziłyby śmiech, choć zrodziły łzy krwawe. Krasz. < Łć. profanus >

**Profanacja**, i, lm. **e** *profanowanie, sprofanowanie, zniewaga:* P. kościoła. P. najświętszych uczuć. Gdy czasem doleciały ją dźwięki fortepjanu, na którym niegodziwie grano, wsłuchiwała ś. w tę profanację i — płakała. Krasz. < Łć. profanatio >

**Profanator**, a, lm. **owie** a. **orzy** *ten, co dopuścił ś. a. dopuszcza ś. profanacji.* < Łć. profanator >

**Profanatorka**, i, lm. **i** forma ż. od **Profanator**.

**Profanka**, i, lm. i forma ż. od **Profan**: Żartownis stołeczny dał im nazwy, dzieląc je na lewitki i profanki. Dzierz.

**Profanować**, uje, ował **1.** *gwałcić świętość; znieważać, bezcześcić, plugawić, odzierać z uroku świętości przedmioty religijne, kościelne; obracać je na użytek świecki, pospolity:* Domy boże burzyli a profanowali. **2.** *poniewierać, pospolitować rzeczy zasługujące na cześć, uszanowanie, ubliżać im:* P. wstyd, sztukę. < Łć. profanare >

**Profanowanie**, a, blm., **Profanacja** czynność cz. **Profanować**: Ladajakie malowidła są profanowaniem rzeczy świętych.

†**Profecja**, i, lm. **e** *przepowiednia, wróżba, proroctwo:* P. twoja, księże kapelanie, weźmie swój skutek. Dyak. < Łć. prophetia, Gr. propheteia >

†**Profekt**, u, lm. **y** *postęp, progres, pożytek:* Ksiądz oficjał, pobaczywszy niemały w naukach P., pragnął tego po nim, aby został kapłanem. Szaj. Wziąłem od niego (mistrza) niezły P., mam jeszcze i raptury jego. Knut. < Łć. profectus >

**Profes**, a, lm. **owie** *zakonnik, który złożył śluby zakonne.* Kn. < Łć. professus >

**Profesat**, u, lm. **y** *klasztor, w którym składają profesję, gdzie przyjmują profesów:* Po wielkich rozprawach zgodzono ś. na dwa inne nowicjaty w Międzyrzeczu i Kownie, i postanowiono profesaty w Olszanach i Przemyślu. Bart. < Łć. professatus >

**Profesja**, i, lm. **e**, [**Prefesyjá**] **1.** *publiczne wyznanie wiary; publiczny ślub zakonnika po czasie nowicjatu czyli próby, który go nierozdzielnie do zgromadzenia zakonnego wciela:* Składać profesję. Profesją uczynił. Troc. Wy, zakonnicy, apostatami jesteście, od religji, i profesji, i reguły, i przysięgi, i czerniectwa swego. Smotr. **2.** *powołanie, stan, zawód, fach, rzemiosło, zajęcie, zatrudnienie:* Być krawcem z profesji. Powołanie rzemieślnicze, P. rzemieślnicza. Troc. Każdy w swojej profesji powinien być doświadczonym. Lubom. Człowiek jakiejkolwiek profesji nie powinien ś. wstydzić jej. L. Przen.: *zamiłowanie, oddanie ś. czemu, robienie z czego profesji:* Wypieszczony dla wdzięku, wyrósł na Antinousa z profesji. Krasz. Nie można go było nazwać graczem z profesji. Krasz. < Łć. professio >

**Profesjant**, a, lm. **ci** p. **Profesjonista**: Czy to P.? Jaki on tam P.!; posłaniec był, nie żaden P. Kon. < Od Profesja >

**Profesjonalista**, y, lm. **ści** p. **Profesjonista**. < Od Profesja >

**Profesjonalny** przym. od **Profesja**, *zawodowy:* Na zakończenie odbytego tu zjazdu stowarzyszeń profesjonalnych odbyła ś. uczta. Szkoła profesjo-

nalna = *szkoła, w której uczniowie nabywają biegłości w jakiej profesji (np. szkoła handlowa, szkoła rzemiosł).* < Od Profesja >

**Profesjonista, y,** lm. **ści, Profesjonalista, Profesjant, [Prefesjant]** *ten, co zna swą profesję, powołanie, zawód; zawodowiec, fachowiec, wykwalifikowany rzemieślnik, rękodzielnik.* < Od Profesja >

**Profeska, i,** lm. **i** forma ż. od **Profes:** Salomea Bagieńska, P. klasztoru sądeckiego. Nies. < Od Profes >

**Profesor, a,** lm. **owie, [Prefesor, Profesór]** l. *ten, co w wyższych zakładach naukowych zajmuje katedrę, wygłasza prelekcje:* P. uniwersytetu. P. prawa, filologji słowiańskiej. P., nauczyciel, który w publicznych szkołach trzyma katedrę, dając lekcje uczącym ś. Kras. W Paryżu lat pięć *jus canonicum*, jako P., czytał. Birk. 2. !P. *biegły, wprawny w jakiej sztuce, mistrz:* P. magji. 3. wog. *nauczyciel, pedagog; bakałarz, utrzymujący szkółkę:* Chodzi na naukę do profesora. Zdr. **Profesorek.** Zgr. **Profesorzysko.** < Łć. professor >

**Profesorat, u,** lm. **y** p. **Profesura:** Probostwo kulikowskie, pralatura intratna i prócz tego P. akademji. Rzew. < Od Profesor >

**Profesorek, rka,** lm. **rkowie** p. **Profesor.**

**Profesorja, i,** lm. **e** p. **Profesura:** Fundusz od Jana Tęczyńskiego na profesorją grecką i łacińską. Św. < Od Profesor >

**Profesorka, i,** l. lm. **i** forma ż. od **Profesor.** 2. *zajęcie, obowiązek nauczyciela, nauczycielstwo, nauczanie = dawanie lekcji, bakalarka = bakałarzenie:* Zajmować ś. profesorką.

**Profesorowa, ej,** lm. **e** *żona profesora*

**Profesorować, uje, ował** *być profesorem, pełnić obowiązki profesora:* Stary ustroił ś. od święta w odwieczny mundur jakiejś szkoły, gdzie profesorował przed półwiekiem. Rodz. < Od Profesor >

**Profesorowanie, a,** blm., czynność cz. **Profesorować.**

**Profesorówna, y,** lm. **y** *córka profesora.*

**Profesorski** przym. od **Profesor:** Działalność profesorska. Katedra, toga profesorska. 2. wog. *nauczycielski, bakalarski:* Chleb P.

**Profesorstwo, a,** blm. l. p. **Profesura:** Ofiarowano mu P. w uniwersytecie. 2. zb. *profesor z żoną:* Pobłogosławili mię oboje P. na drogę. And. < Od Profesor >

**Profesorzyna, y,** lm. **y** *lichy, nędzny profesor:* Mały P. Krasz. < Od Profesor >

**Profesorzysko, a,** lm. **a** m. i ni. l. p. **Profesor.** 2. *profesor godny politowania:* Jak ś. ma nasze P.? Sienk.

**Profesura, y,** lm. **y, Profesorstwo, Profesorat, Profesorja** *stanowisko, godność, urząd profesora:* Kolegjum lubrańskie zmarły wojewoda otdarzył jedną nową profesurą. Szaj. < Nm. Professur, Łć. professura >

× **Profeta, y,** lm. **ci** *prorok:* Joel P. On jeden czyta oczyma profety. Deo.

× **Profetja, i,** lm. **e** *proroctwo, przepowiednia:* Historja i P. Mick. < Łć. prophetia; p. Profecja >

**Profil, u,** lm. **e** l. *widok, kontur przedmiotu (szczeg twarzy) z boku:* Portret w profilu. Podobny doń z profilu. 2. *rysunek odbrabiający płaszczyznę przekroju przedmiotu jak ogień brzeg* P nasypu, muru, rzeki < Fr. profil >

!**Profilakcyjnie** przys. od **Profilakcyjny:** Tego rodzaju asekuracja działa P. przeciwko nędzy.

!**Profilaktyczny** p. **Profilaktyczny.**

!**Profilaksja, i,** blm., !**Profilaktyka** *zapobieganie, zabezpieczenie od choroby.* < Gr. prophylássō, pro + phýlaxis >

!**Profilaktycznie** przys. od **Profilaktyczny:** Zamkniętoby mnie w P. na wszelki wypadek urządzonych w Monachjum barakach.

!**Profilaktyczny** przym. od **Profilaktyka;** !**Profilakcyjny** *zapobiegawczy, zapobiegający, ochronny* (prophylacticus): Utrzymywał zdrowie w stanie, na jego wiek, zadawalniającym, nie apteką, ale środkami profilaktycznemi. Krasz. < Od Łć. prophylacticus >

!**Profilaktyka, i,** blm. p. **Profilaksja.**

**Profilować, uje, ował** l. mier. *wytykać na gruncie linję projektu dzieła, które ma być wykonane, na zasadzie wypracowanego planu konstrukcyjnego.* 2. a. **P. ś.** *przedstawiać ś. w profilu, zarysowywać ś.:* Idzie wieczorem w jakimś paryskim ogrodzie w chwili, kiedy wielkie domy profilują szaro i sinawo. Górs. K. M. < Od Profil >

**Profilowanie, a,** blm., czynność cz. **Profilować.**

**Profilowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Profilować ś.**

**Profilowy** przym. od **Profil.**

**Profit, u,** lm. **y, [Prefit, Prefikt]** *korzyść, zysk, zarobek, dochód:* Z nim w komitywie do Krakowa pojechał, z żadnym jednak profitem. Nies. Plutonowi Park włókna w proficie bogatym ustawną korzyść niosą pracownym warsztatem. Kniaź. Cóż w nim? tylko niezdrowie, zwady, grubijaństwo, a jaki z tego P.? Syrok. Oto P.: nudności, i guzy, i plastry. Kras. O to jeno stoi, z czego ma P. Reym. 2. w lm. druk. p. **Luka.** < Fr. profit >

**Profitka, i,** lm. **i** *płaski a. lekko wklęsły krążek wkładany na świecę, aby tłuszcz z topniejącej świecy na nim ś. zatrzymywał; rurka z denkiem wstawiana w lichtarz pod koniec świecy, aby ją zupełnie dopalić:* P., blaszka z trzema sztyfcikami, między które świeca wstawiona dopala ś. do samego szczętu. Mag. Ogarek na profitkę postawić. Troc. < Nm. Profitchen >

**Profitować, uje, ował, [Prefiktować]** z czego, na czym = *odnosić zysk, korzystać; wyzyskiwać, eksploatować co:* P. z czasu, z okazji. P. w naukach = *postępować, robić postępy.* Z drugich nieszczęścia P. L. Rzadki z ustawnych podróż profitował, kto zyskał, temu szczęściem ś. udało. Kras. Profituję, zyskuję. Troc. Tyle na nich profitował, że zawsze z pola ze zwycięstwem schodził. Nies. < Od Profit >

**Profitowanie, a,** blm., czynność cz. **Profitować.**

**Profitowny** *zyskowny, korzystny, dochodny.* < Od Profit >

**Proforma, y,** lm. **y** daw. *najniższa klasa w szkole, parwa, infima; początkowa szkoła miejska:* Pędiaki z proformy. Tak cię trzepnę po łapie, aż proformę wspomnisz sobie. Fred. A. < Śr. Łć. pro forma >

**Profos, a,** lm. **owie** l. daw. P. pułkowy = *podoficer pilnujący aresztantów wojskowych:* Stopień profosa ma być dany w randze unteroficerskiej wyłuczonemu szeregowemu; jego powinnością zapisywać i dopilnować aresztantów. Kaw. Nar. Nie było mowy o przekupieniu profosa, to jest przełożonego nad więzieniem wojskowym. Budz. 2. daw. *urzędnik policyjny przeznaczony do przestrzegania porządku w obozach:* P regimentowy. Troc. 3. *drugi stopień nauczyciela fechtunku.* Sł. wil. 4.

**Profosowa**, ej, lm. e *żona profosa*: Sprowadził Marcinkiewicz do pani profesowej pokojów. Budz.

**Profosowna**, y, lm. y *córka profosa*: Niezadługo, nadskakując grzecznie profosownie, zyskuje jej miłość. Budz.

**Profuzja**, i, blm. *rozrzut, nadmierna obfitość; rozrzutność*: P. wszystkiego u Nababa, ale bez smaku to podane i bez myśli przewodniej Krasz. <Łć. profusio>

**Proga**, i, lm. i ł. *przestrzeń wody pod przykosą, po stoku rzeki* <?>

**Progienitura**, y, blm. *potomstwo*: Postrzegł z dziesięć ogromnych świń z całą progienitury czeredą i synków. Korz. <Łć. progenitum, od progigno>

**Progimnazista**, y, lm. ści *uczeń progimnazjum*. <Od Progimnazjum>

**Progimnazistka**, i, lm. i *uczennica progimnazjum*. <Od Progimnazysta>

**Progimnazjalny** przym. od **Progimnazjum**: Egzaminy gimnazjalne i progimnazjalne. Skończywszy trzy progimnazjalne klasy, wrócił pod dach ojczysty. Ogr.

**Progimnazjum**, w lp. nieod., lm. a, ów *szkoła o niższych klasach gimnazjalnych*: P. czteroklasowe, sześcioklasowe. <Pro + Gimnazjum: Nm. Progymnasium, z Łć. i Gr.>

**Prognat**, a, lm. ci antr. *człowiek o wydatnych z przodu szczękach*. <Gr. pro + gnathos>

**Prognatyzm**, u, blm. antr. *wydatność a. skośność szczęk*. <Od Gr. pro + gnathos>

**!Prognostyczny** przym. od **Prognostyk**, *przepowiadający, przepowiadający*: Objawy prognostyczne (symptomata prognostica). <Od Prognostyk>

**Prognostyk**, a, lm. i, × **Prognostykon** *wróżba, znak, oznaka, przepowiednia, zapowiedź, zapowiedzenie, omen, sygnał*: Kometa, P. nieszczęścia. P. tam tryumfu ten szczęśliwy będzie. Koch. W. P. wesoły orzeł podał, z szelestem skrzydeł rznąc na poły obłoki. Min. P. szczęścia pewnym prognostykiem. Nar. P. w chorobie, owe widzenia, z których różne przemiany przyszłe lekarz przepowiedzieć może. Krup. <Od Łć. prognosticum, Gr. prognostikon>

**!Prognostyka**, i, blm. lek., **Prognostykarstwo**, **Prognostykostwo** *umiejętność a. sztuka rokowania, przepowiadania, wróżenia*: Prognostyką ś. nie law. Bash. <Gr. prognostike>

**Prognostykarstwo**, a, blm. p. **Prognostyka**: Z innego stanowiska oceniał P. wielostronny Mitzler de Kolof, Smol. <Od Prognostykarz>

**Prognostykarz**, a, lm. e *ten, co wróży, przepowiada z prognostyków*: Starzy prognostykarze i kombinatorowie podwójnie tryumfowali. Byk. <Od Prognostyk>

**Prognostykon**, u, lm. y p. **Prognostyk**: Ludzie z każdej szczyzny prognostykony ciągną. Krasz. <Gr. prognostikon>

**Prognostykostwo**, a, blm. p. **Prognostyka**: „Zaraz z przyjaźni i pożytecznej szydziły z prognostykostwa. Smol. <Z Prognostyk>

**Prognostykować**, uje, ował *wróżyć, przepowiadać z snów, robić przypuszczenia co do przyszłości, wyciągać z symptomatów, wnosić, wnioskować z przesłanek*. <Od Prognostyk>

**Prognostykowanie**, a, blm., czynność cz. **Prognostykować**: Sztuka przepowiadania a. prognostykowania lekarzowi pożyteczna. Krup. <...da genium prognosy>

**Prognoza**, y, lm. y l. astr. *zapowiedź stanu pogody na jeden lub najwyżej na dwa dni z góry, oparta na podstawie codziennie otrzymywanych depesz z różnych punktów ziemi*: Biuletyny z prognozy stanu pogody. 2. lek. *przepowiednia co do dalszego przebiegu i zakończenia choroby*: Stawiać prognozę. <Nm. Prognose, z Gr. prognosis>

**Progowy** l. przym. od **Próg**: Schodek P. P. bożec, *Janus* Ku. 2. anat.: †Kość progowa. Urs. (= *kość łonna*) (os pubis). <Od Próg>

**[Progówka**, i, lm. i] p. **Prążatka**.

**Program**, u, lm. y, **Programat**, **[Programa]** *ogłoszenie o zamierzonym przebiegu jakiej czynności; wyszczególnienie kolejnego następstwa części składowych koncertu, zabawy, widowiska, posiedzenia i t. p., porządek*: P. wyścigów, uroczystości, obchodu. Dzień cały spłynął wedle zwyczajnego programu imieninowego. Krasz. Pogoda pozwoliła zabawie wykonać P. P. szkolny, P. nauk, P. przedmiotu wykładu, P. egzaminu = *rozkład, plan*. P. (statut kasyna) obejmował koncerta, odczyty, przedstawienia sceniczne, wycieczki wspólne. Malin. P. rządu = *wyłożenie zasad politycznych i zapowiedź przyszłej działalności*. 2. *wytknięta droga do przeprowadzenia założenia, z myślą obrony pewnych interesów a. dojścia do pewnego celu; tendencja*: Ani redaktor, ani współpracownicy nie mieli dość sił ani powagi, aby przeprowadzić P. Bogate ożenienie było programem jego życia Krasz. <Łć. programma, Gr prógramma>

**[Programa**, y, lm. y] p. **Program**: Wypełniasz swoję programę. Chodź. P. naszych nauk drukiem wytłoczona. Syrok. <Gr. prógramma>

**Programat**, u, lm. y p. **Program**: Nazwali programatem życiowym... Jeż.

**Programatologja**, i, blm. *nauka o programatach*: Autor programatologji. Lam. <Programat + Gr. -logia>

**Programatowy** przym. od **Programat**, *programowy*. <Od Programat>

**Programowo** przys. od **Programowy**: P. obmyślana stylizacja.

**Programowy** przym. od **Program**. <Od Program>

**Progres**, u, lm. y l. p. **Postęp** pod 2). 2. †P. *pomyślność, powodzenie, sukces*: Amenda, chcąc ś. Bogu wypłacić za fortunne w życiu swoim progresa, kościół w Olkuszu wystawił. Nies. <Łć. progressus>

**Progresista**, y, lm. ści *postępowiec; zwolennik, głosiciel postępu, członek stronnictwa postępowego*: Całe zebranie rozpadło ś. na dwie grupy: progresistów i konserwatystów. Prus. <Od Progres>

**Progresistka**, i, lm. i forma ż. od **Progresista**: U nas niema miejsca dla progresistek. Prus.

**Progresja**, i, lm. e l. †P. p. **Progres**: P. geometryczna, arytmetyczna. 2. P. podatkowa = *ustanowienie stopy podatkowej, wzrastającej wraz z wysokością dochodu opodatkowanego*. <Łć. progressio>

**Progresowy**, **Progresyjny**, **Progresywny** przym. od **Progres**, *postępowy, wzrastający, rosnący wciąż a. malejący*

**Progresyjnie** przys. od **Progresyjny**.

**!Progresyjny** p. **Progresowy**: Podatek dochodowy P. (p. Progresja). Zasada podatku progresyjnego od dochodu z ziemi. T. K. Patol: Metamorfoza progresyjna a. progresywna = *zmiana postępowa*. Paraliż progresywny a. progresyjny

= *porażenie postępujące a. postępowe, zniedołężnienie poraźne a. porażenne.* <Od Progresja>

**Progresywnie** przys. od **Progresywny.**

**Progresywność, i,** blm. rz. od **Progresywny.**

**Progresywny** p. **Progresowy:** Materjał naukowy z progresywną szybkością rośnie. Jent. <Fr. progressif>

**!Prohibicja, i,** lm. **e, Prohibitacja** *stawianie przeszkód, niedopuszczanie, niedozwalanie, zabranianie, zakaz.* <Łć. prohibitio>

**!Prohibicyjny** przym. od **Prohibicja,** *zakazowy:* System P. = *zabraniający, nie dozwalający np. wstępu do kraju jakim towarom; zakazowy, ograniczający za pomocą ceł wysokich przywóz towarów zagranicznych.* Urządzał taryfy celne z dążnością protekcyjną, posuwając ś. w wielu razach do skali zakazowej (prohibicyjnej). T. K. <Od Prohibicja>

**!Prohibit, u,** częściej w lm. **y** *przedmiot zakazany, którego wprowadzenie do kraju jest zabronione, nie mający w kraju debitu:* Książka ta należy do prohibitów. <Łć. prohibitus, od prohibere>

**!Prohibitacja, i,** lm. **e** p. **Prohibicja.** <Łć. prohibitatio>

**!Prohibować, uje, ował** *wstrzymywać przez zakaz, odmawiać debitu, nie dozwalać wejścia do kraju jakim rzeczom.* <Łć. prohibere>

**!Prohibowanie, a,** blm., czynność cz. **Prohibować.**

**[Projdyświt, a,** lm. **owie, Obleciświat]** *włóczęga, na którego charakter liczyć nie można, obieżyświat, powsinoga, włóczykij, latawiec:* Na dziewczynę siedemnastoletnią P. z bandurą nie wywarł ważenia. Jeż. <Ukr. projdýświt>

**Projekciarz, a,** lm. **e** p. **Projekcista:** Projekciarze, reformujcie świat! <Od Projekt>

**Projekcik, u,** lm. **i** p. **Projekt:** Wykonanie projekciku naszego. L.

**Projekcista, y,** lm. **ści, Projekciarz** *człowiek pełen projektów, robiący ciągle projekty, pomysłowy, rojący pomysły:* Projekciści czcze płody imaginacji swojej podają za rzeczy łatwe. L. Niejeden, wietrznikom i projekcistom uwierzywszy, swoje stracił. Kluk. Wielki a bezczynny P. Nar. <Od Projekt>

**!Projekcja, i,** lm. **e** *rzut, narysowanie linji a. bryły na płaszczyźnie takie, aby obraz ten dawał pojęcie o jej kształcie, położeniu i stosunkowych wymiarach.* <Łć. projectio>

**Projekcyjny** przym. od **Projekcja:** Rysunek P. = *rzutowy, przedstawiający projekcje linji, powierzchni, brył.* Przyrząd P. = *latarnia czarnoksięska, sciaptikon.* <Od Projekcja>

**Projekt, u,** lm. **y i.** *zamiar, zamysł, plan, pomysł; myśl powzięta, podana komu, propozycja:* To dopiero w projekcie. Mieć, roić, snuć, podać, wykonać, przeprowadzić, doprowadzić do skutku, urzeczywistnić, zamienić w czyn P. Największą część życia człowiek trawi na układaniu projektów, a nabudowawszy zamków hiszpańskich, zaledwie na schyłku dni swoich przyjdzie do posesji biednej chaty, gdzieby mógł spocząć. Mącz. Żądza twoja w projektach ś. gubi. Węg. P. elekcji Kondeusza ciągle zatrważa szlachtę. Szaj. Różne mu w myśli projekta ś. snuły. Kras. Uiszone projekta dla zysku, wygody Kras. 2. *szkic, zarys, plan, model, ogólne kontury jakiej rzeczy, proponowane do wykonania:* Na konkurs budowy gmachu niewiele przysłano projektów. Wyłożyć a. wyrysować swój P. P posągu. P prawa = *wniosek.* P. pierwotny, ostateczny, zatwierdzony. Zdr. **Projekcik.** <Nm. Projekt, z Łć. projectus>

× **Projektant, a,** lm. **ci** p. **Projektodawca:** Imprezista, P. L.

**Projektodawca, y,** lm. **y,** × **Projektant** *ten, co wystąpił z projektem; wnioskodawca.* <Projekt + Dawca>

**Projektodawczyni, i,** lm. **e** forma ż. od **Projektodawca:** Radzimy projektodawczyniom doprowadzić do skutku myśl przelotnie rzuconą.

**Projektomanja, i,** blm. *manja tworzenia projektów.* <Projekt + Manja>

**Projektować, uje, ował** I. co = *planować, zamierzać, zamyślać, roić projekt a. projekty, układać, obmyślać:* Ciągle projektuje, a nic nie robi. 2. co komu = *proponować, poddawać projekt, podawać myśl:* P. komu wspólną wycieczkę. P. sobie = *obiecywać sobie, spodziewać ś., liczyć, rachować na co; marzyć, wystawiać, wyobrażać sobie:* Projektuje sobie, Bóg wie, co. <Od Projekt>

**Projektowanie, a,** blm., czynność cz. **Projektować.**

**[Projścuk, a,** lm. **i]** p. **Prosiak.** <Z Projscak, z Prosiak>

†**Prok, a,** lm. **i** p. **Proca;** *machina do miotania pocisków, używana niegdyś przy oblężeniach.* <PROK/PROC (z PROK-C)>

**[Prok, u,** lm. **i]** p. **Proch.**

**Prokatedra, y,** lm. **y** *kościół niższy od katedry, wicekatedra, filja katedry.* <Łć. pro + Katedra>

**[Prokien, kna, kno]** p. **Prokny.** <p. Prokny>

× **Proklama, y,** lm. **y** p. **Proklamacja:** Oprócz właściwego herbu, weszły w używanie szczyty, proklamy, czyli zawołania. Tet. Ród Różyców zwoływał ś. proklamą „Poraj.“ Tet. <Nm. Proklama, od Łć. proclamare>

**Proklamacja, i,** lm. **e** I. a. †**Proklamata** *odezwa do ludu, odwołanie ś., manifest do narodu mający za cel wywrzeć wpływ na masy, zyskać je dla jakiej sprawy.* 2. a. **Proklama** *zawołanie herbowe, hasło herbowe:* Leliwa jest zawołaniem, to jest proklamacją imionową, wskazującą praojca; proklamacją zaś było to hasło wojenne, brane pierwotnie z imienia. Mey. Powiększyła niezmierną różnokształtność heraldyki potrzeba znaków drugiego rzędu, znaków dla ucha, tak zwanych proklamacji, czyli zawołań. Szaj. <Łć. proclamatio>

**Proklamacjomanja, i,** blm. *manja występowania z proklamacjami:* Wszystkich napada choroba proklamacjomanji. Chm. <Proklamacja + Manja>

**Proklamacyjny** przym. od **Proklamacja.**

†**Proklamata, y,** lm. **y** p. **Proklamacja.** Troc. <Łć. proclamata>

**Proklamator, a,** lm. **owie** *ten, co proklamuje, autor proklamacji.* <Łć. proclamator>

**Proklamować, uje, ował** dok. i nied. *ogłosić, oznajmić, obwołać, obwieścić:* P. króla, elekta, wojnę. <Łć. proclamare>

**Proklamowanie, a,** blm., czynność cz. **Proklamować:** Znajdowano właściwym przedłużyć narady pozornie, niby do uchwalonego i umówionego proklamowania króla przyszło. Krasz.

**Proklityka, i,** lm. i *wyraz nieakcentowany, zwykle jednosylabowy, łączący ś. pod względem akcentu z wyrazem następującym* <Gr. proklitikós>

†**Prokny, [Prokien]** *wszystek, wszelki:* Już ś. boicie Boga, chwalcie ji, prokne siemię Jakóbowo sławicie ji Ps. flor. Prokne drogi boże miło-

**Prokonsul, a,** lm. **owie** *konsul w dawn. Rzymie, wysłany po skończeniu urzędowania dla zarządzenia jakiej prowincji, namiestnik, prefekt.* Zart.: Wyuczywszy kumotrstwa, jął mu przekładać, że [illegible] znamiona dodawać animuszu mieszczanom, demoralizuje ich swoją trwożliwością. Rol. <Łć. proconsul>

**Prokonsularny, Prokonsulowski** przym. od **Prokonsul**: Władza prokonsularna.

**Prokonsulat, u,** lm. **y, Prokonsulowstwo** *władza, urząd prokonsula; czas trwania jego urzędu* (t.j. prokonsulatus).

**Prokonsulowski** p. **Prokonsularny.**

**Prokonsulowstwo, a,** lm. **a** p. **Prokonsulat.** <Od Prokonsul>

**Prokonsulow** *należący do prokonsula: prokonsularny, prokonsulowski.* <Od Prokonsul>

**Prokreacja, i,** lm. **e** *rodzenie na świat, zrodzenie, spłodzenie* <Łć. procreatio>

**!Prokseneta, y,** lm. **ci** *stręczyciel do nierządu, pośrednik, faktor, raffjan, †zamtuźnik.* <Łć. proxeneta, z Gr. proxenetes>

**!Proksenetka, i,** lm. **i** forma ż. od **Prokseneta.** <Od Prokseneta>

**!Proksenetyzm, u,** blm. *zajęcie proksenety, rajtarstwo, faktorstwo, stręczycielstwo* <Od Prokseneta: Łć. proxenetismus>

**Proktoplas'yka, i,** blm. chir., *operacja plastyczna odbytu u, odbytnicy.* <Gr. proktos + plastikè, plássō>

**[Proktornum]** p. **Proryjernum.** <Now.>

**Proktotomja, i,** lm. **e** chir. *przecięcie odbytnicy.* <Gr. prôktos + tomos, tomè, témno>

**Prokura, y,** lm. **y** l. a. **Prokuracja** *zastępstwo, pełnomocnictwo, upoważnienie.* Szukać chciał środków pozbycia się postępionej już przez prokurę pani. Krasz. 2. han. *piśmienne pełnomocnictwo do załatwienia interesu; prawo udzielane przez właściciela firmy lub przedsiębiorstwa do podpisywania w imieniu jego, do zaciągania zobowiązań i t. p.* <Łć. procura>

**Prokuracja, i,** lm. **e** l. p. **Prokura:** P., przyjmowawcze podpisanie kontraktu ślubnego pomiędzy osobami z rodzin królewskich lub książęcych, za pośrednictwem pełnomocnika, który imieniem narzeczonego bierze formalny ślub z jego panną młodą i odwozi ją swemu mocodawcy, po czem następuje powtórne błogosławieństwo małżeńskie. Małżeństwo przez prokurację. 2. p. **Prokuratorstwo.** Rej, Troc. 3. *opieka, opiekuńczość.* P. bądź z obowiązku, bądź z przyjaźni, czyli obowiązek sprawowania interesów czyichś bez żadnej nagrody. Bobr. Pozew prokuracji o niegospodarowanie interesów Bobr. 4. *żywność, wikt, prowizja, strawa, żywienie, prowizja, produkty spożywcze* Biskup Paweł u proboszcza stanął, który, wedle zwyczaju, musiał dostarczyć prokuracją, to jest żywność dla pana, sług, koni i psów. Krasz. <Łć. procuratio>

**†Prokurat, a,** lm. **ci** p. **Prokurator:** Prokuraci i strażnicy [illegible] kupują, onemi wykręcają, onemi dekreta, być miał najsprawiedliwszą, a nie miał żadnej, a lisa w zanadrzu, a wuja w prawie, przegrał z Paszk. Ano krzyk, narzekanie, ano [illegible] tu idzie, a prokuraci, patrząc, jawnie [illegible] Pana. <Łć. procurator>

**Prokurator, a,** lm. **owie,** †**Prokurat, [Prekurator, Prekurator]** l. [illegible] P. a. **Protokutor** *obrońca, rzecznik, adwokat, patron.* Patronów za Zygmunta III jeszcze prokuratorami nazywano, a zażywano na to ludzi zacnego urodzenia. Orzech. P. cudze sprawy z poruczenia pryncypała swego sprawuje. Groic. Prokuratorowi statut z ręki wydarła. Biel. M. Trzeba, żeby u pana służył dobry jaki mowca, a P., któryby od rady panu był, tudzież od spraw wszelakich. Gliez. P. powodnej i odpornej strony. Troc. P. podły i niedobrej sławy, szelkaez. Troc. 2. *urzędnik sądowy oskarżający w imieniu państwa osoby obwinione o przestępstwo i pilnujący ścisłego wymiaru sprawiedliwości, oskarżyciel publiczny i stróż prawa:* P. królewski = *P. pierwszej instancji.* P. gieneralny = *P. drugiej instancji.* 3. p. **Prokurent:** P. masy Radziwiłłowskiej. Kwestja o zastępowaniu przed sądem przez prokuratorów czyli pełnomocników. Hube. P. zdrajca. Troc. P. gieneralny do spraw zakonu (po klasztorach). P. bractwa św. Barbary. Wer. 4. *rządca, administrator, zawiadowca, intendent, ekonom, gospodarz:* Znalazłem księdza Cydzika, który był prokuratorem ekonomicznym w kartuzji bereskiej. Mat. Krakowski starosta, lubo ma obszerną jurysdykcję, wszakże nie wdaje ś. w dochody królewskie, ani do naprawy zamku, gdyż to jest wydziałem prokuratora zamku. Bobrow. Daniny te odwozili włodarze na gród powiatowy i składali je w ręce prokuratora. Bob. Już tam czart prokuratorem, a pamiętne bierze worem. Wiszn. Ojcowie uważali, że częsta zbyt zmiana prokuratorów szkodzi gospodarstwu zakonnemu. Bart. Ekonomów, adwokatów, prokuratorów i rozmaitych urzędników zakonnych zawsze bywało w klasztorze sporo. Sienk. My tu nawrócili do klasztornego prokuratora. Sienk. 5. zł. *złoczyńca wytrawny, doradca złodziei, jak ś. bronić mają w badaniach.* <Łć. procurator>

**Prokuratorczyk, a,** lm. **i** pog. *prokurator, którego na serjo traktować nie można.* <Od Prokurator>

**Prokuratorja, i,** lm. **e,** *władza broniąca praw własności publicznej i skarbowej przed sądami; instytucja mająca od rządu pełnomocnictwo do dochodzenia praw rządu w jakim wypadku:* P. Królestwa Polskiego. Prezes Prokuratorji Królestwa Polskiego. Radca prokuratorji. Asesor prokuratorji. Obrońca prokuratorji. <Łć. procuratoria>

**Prokuratorowa, ej,** lm. **e** *żona prokuratora.*

**Prokuratorowy** p. **Prokuratorski:** Na prokuratorowych słowach przestawał. P. cheł.

**Prokuratorówna, y,** lm. **y** *córka prokuratora.*

**Prokuratorski, Prokuratorowy** przym. od **Prokurator:** Urząd P. Groic. Prokuratorska przysięga. Groic. Powinność prokuratorska. P. cheł.

**Prokuratorstwo, a,** blm. l. †P., a. **Prokuracja** *rzecznictwo, adwokatura, praktyka sądowa.* Rej. 2. *urząd prokuratora królewskiego.* <Od Prokurator>

**Prokuratura, y,** lm. **y** l. *instytucja prokuratorów, jako oskarżycieli w sprawach karnych:* Senatorowie Karnicki i Gudowski i członkowie byłego senatu i prokuratury: Bilewski, Grabowski. Kraus. 2. *urząd takiego prokuratora.* 3. blm., zb. *prokuratorowie.* <Łć. procuratura>

**Prokurent, a,** lm. **ci, Prokurzysta, Prokurysta, Prokurator** *pełnomocnik domu handlowego, fabrykanta, przemysłowca i t. p., podpisujący zastępczo właściciela firmy.* <Nm. Prokurent, z Łć. procurans, -tis, od procurare>

**Prokurować, uje, ował** l. [illegible] P. komu co = *stręczyć*

*czyć, nastręczać, starać ś., dostawać czego dla kogo; dostarczać prokuracji, prowidować, zaopatrywać w żywność:* Biskupom i wyższych stopni duchownym prokurowały probostwa i klasztory. Krasz. **2.** kim = *działać przez kogo, posługiwać ś. kim, wyręczać ś.:* Kapłani nie mogą P. pisarzami ani podpiski. i nie mogą ś. w sprawy wdawać. Tarn. J. <Łć. procurare>

**Prokurowanie, a,** blm., czynność cz. **Prokurować.**

**Prokurysta, y,** lm. **ści** p. **Prokurent:** P. banku. <Od Prokura>

**Prokurzysta, y,** lm. **ści** p. **Prokurent:** Był to Niemiec, P. bardzo zamożnego fabrykanta i właściciela dóbr. Rog. <Od Prokura>

**Prokwestor, a,** lm. **owie** *podskarbi w dawnej prowincji rzymskiej.* <Łć. proquaestor>

× **Prolacja, i,** lm. **e l.** *odłożenie na dalszy czas, przewleczenie, odroczenie, przedłużenie, przeciągnięcie: przedłużanie, wyciąganie tonu (w śpiewie), zgłoski.* **2.** *rozwlekanie opowiadania.* <Łć. prolatio>

**Prolegomena, ów,** blp. *przedsłowie, słowo wstępne, wstęp, przedmowa przygotowawcza, objaśnienia wstępne.* < Gr. prolegómena, od prolégō>

**[Prolejki, Prolijki]:** Węgier kusy z olejkami, z prolejkami. Gwar. <Pro + Lejki>

**Proletarjat, u,** blm. **I.** *stan, klasa proletarjuszów.* **2.** zb. *proletarjusze, ubóstwo, biedota, szare masy ludności:* Wszystko to mnoży P. ten niedojrzały, w pretensjach, któremu źle jest na świecie i nam z nim także. Krasz. <Nm. Proletariat, Fr. prolétariat, od Łć. proletarius>

**Proletarjusz, a,** lm. **e I.** *ubogi mieszkaniec daw. Rzymu, nie posiadający żadnego majątku i nie należący do żadnej klasy, wolny od poboru wojskowego i od podatków.* **2.** *człowiek z najuboższej warstwy ludności:* To tylko takim proletarjuszom, jak ja, wolno ś. awanturować. Kaczk. <Łć. proletarius>

**Proletarjuszowski** przym. od **Proletarjusz:** Dzielnica proletarjuszowska.

**Proletaryzacja, i,** blm. p. **Proletaryzowanie.**

**Proletaryzm, u,** blm. *cechy charakteryzujące proletarjuszów:* P. urzędniczy nie raził oczów Polaka. Rzew. <Nł. proletarismus>

**Proletaryzować, uje, ował** *robić proletarjuszem a. proletarjuszowskim.* **P. ś.** *stawać ś. proletarjuszem a. proletarjuszowskim.* <Od Proletaryzm>

**Proletaryzowanie, a,** blm., **Proletaryzacja** czynność cz. **Proletaryzować.**

**Proletaryzowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Proletaryzować ś.**

× **Proliferacja, i,** blm. **Prolifikacja** *rozmnażanie, urodzajność, płodność.* <Od Fr. prolifére, Łć. prolifer>

× **Prolifikacja, i,** blm. p. **Proliferacja:** Nie myślą oni sami o stosowaniu w swojej prolifikacji rad wielkiego Malthusa. <Od Fr. prolifique, Łć. prolificus>

**[Prolijki]** p. **Prolejki.** <Od Pro + Lijki, od Lić>

**[Proliszczk, a,** lm. **i]** *pijalek* <Por. Przelaszczka. Ukr. prôliska>

**Prolog, u,** lm. **i** *wstęp utworu beletrystycznego a. dramatycznego, przedmowa, stanowiąca w dramacie starożytnym oddzielną całość a zaznajamiająca słuchaczów z treścią utworu i ułatwiająca zrozumienie akcji; umyślnie ułożony utwór poetycki lub muzyczny do wykonania na scenie na początku jakiejś uroczystości* <Łć. prologus, Gr. prólogos>

**Prologowy** przym. od **Prolog:** I tytuł i ekspozycja prologowa wskazują, że na głównym planie powieści stoi kobieta. <Od Prolog>

× **Prolokutor, a,** lm. **owie I.** *mówca.* **2.** p. **Prokurator:** Nadbiegający P. sądów dworskich począł księciu wystawiać, że... Krasz. Niewyczerpana w kruczkach palestra miejska, owa rzesza rzeczników, praktyków, kauzydyków, prolokutorów. Łoź. <Łć. prolocutor>

**Prolongacja, i,** lm. **e, Prolongata** *przedłużenie, odroczenie terminu, zwłoka:* P. pasportu, długu. <Łć. prolongatio>

**Prolongata, y,** lm. **y** p. **Prolongacja.**

**Prolongować, uje, ował** *przedłużać, odraczać termin; robić dłużej ważnym:* P. weksel, pasport. <Łć. prolongare>

**Prolongowanie, a,** blm., czynność cz. **Prolongować.**

**Prom, u,** lm. **y,** × **Pram,** × **Prum** *statek płaskodenny o nizkich burtach, służący do przeprawy wozów, bydła, ludzi przez rzeki i inne wody:* P. podpociągowy służy do przeprawy całych pociągów kolejowych. P. na uwięzi, prom przytwierdzony liną do punktu powyżej miejsca przeprawy. P. polinowy, to jest prowadzony wzdłuż liny rozpiętej wpoprzek rzeki. Promy, czołny pływają po wodzie. Groch. Niech tam będzie P. z jakiego chce drzewa, dosyć, że jest zgodny do tego, aby cię przewiózł na drugą stronę. Bals. Zdr. **Promek.** Zgr. **Promisko.** <PROM>

**Promek, mka,** lm. **mki** p. **Prom.** Orzesz.

**Promenada, y,** lm. **y I.** *miejsce przeznaczone do publicznej przechadzki w wielkich miastach.* **2.** *przechadzka, spacer.* <Fr. promenade>

× **Promener, a,** lm. **owie a. rzy** *człowiek przechadzający ś., spacerowicz:* Ciekawość jest zajęta promenerami i promenerkami. Nagan. <Fr. promeneur>

× **Promenerka, i,** lm. **i** forma ż. od **Promener:** Ciekawość jest zajęta promenerami i promenerkami. Nagan. <Od Promener>

× **Promenować, uje, ował** *przechadzać ś., spacerować.* <Fr. promener>

× **Promenowanie, a,** blm., czynność cz. **Promenować.**

**Promesa, y,** lm. **y** han. *rodzaj akcji tymczasowej, dokument stwierdzający, że po zapłaceniu całej należności akcja właściwa wydaną zostanie; dokument uprawniający do wygranej w pewnym oznaczonym ciągnieniu; ustąpienie prawa do losu loteryjnego a. do pożyczki premjowej na czas umówiony.* <Fr. promesse>

**Prometeizm, u,** blm. *tytaniczny bunt, protest przeciwko złym potęgom świata w interesie ludzkości:* Wpadł w wyższy P. ideału i w tej roli puścił wodze ambicji. Jell. <Od nazwiska Prometeusz, Gr. Prometheys>

**Prometejowy** p. **Prometejski:** Straszna, prometejowa rozpacz. Wroc.

**Prometejski, Prometejowy** *tytaniczny; potężny, z nadludzką siłą dążący do zdobycia szczęścia i dobra dla ludzi:* Era prometejska. Jell. <Od nazwiska Prometeusz>

**Promieniak, a,** lm. **i I.** bot. p. **Promiennik. 2.** zool.: Promieniaki (radiata) = *dział zwierząt, obejmujący istoty kształtu zwykle promienistego.* Lab. <Od Promień>

**Promienica, y,** lm. **e I.** bot. = a) p. **Jarzmianka.** b) p. **Lenek. 2.** lek. *pewna choroba* (actinomycosis). **3.** a. **Promiennogrzybica** wet. *choroba zakaźna u bydląt, polegająca na tworzeniu się nowotwo-*

[illegible] 4. [illegible] < Od Promień >

**Promieniczy** przym. od **Promień**: Grzybek P. [illegible] < Od Promieniec >

**Promienić**, i, ił l. cz. ni p. **Promieniować**: W tym miejscu [illegible] P. i powolnym powietrzem przenikać będzie Fur. 2. ref. rzad. = **promienieć**, wysyłać z siebie promienie: Z niewidzialnych źródeł promieni słońca ogniste światło, co niechętnie s. [illegible] w mroczny dzień. Przybysz. Ziemia parą [illegible] z powrotem ku niebu promieni. Przybysz. W niebieskie światło mroku promienił [illegible] swą dziewiczą czystość. Przybysz. [illegible] bogu, [illegible] Niech na swych kartach [illegible] ustawa, które promieni czcze zasłużona. Syrok. **P. ś.** p. **Promienieć**: Promienie wy[illegible], promienie s. Troc. Duch s. wszędy promieni [illegible] Patrzaj, tam dzieło twoje promieni s. jasne, a przy nim wszystkie inne błednieją i [illegible] Syrok. < Od Promień >

**Promieniec, ńca**, lm. **ńce** l. [P.] *włókno (np. lnu)*. 2. a. **Promieniowiec, Aktynolit, Aktynot** [illegible] minerału [illegible] *popielato-zielona*. < Od Promień >

**Promienieć, eje, ał, Promienić ś.** l. *błyszczeć, jaśnieć promieniście, wydawać z siebie promienie, jarzyć się*: Słonko promienieje nad staremi łożyskami Haweli. Sts. Głębokie cienie tworzyły ramę, z której tym wyraźniej promieniały zjawy świetlane, niby słupy martwych połysków. Reym. Każdy rys twarzy występował ostro w tej dziwnej jaśni promieniejącej z niej samej. Reym. (= *promienić, promienisty*). 2. przen. *jaśnieć szczęściem, tchnąć błogością, błyszczeć radością, zachwytem*: Promieniała twarz jej radością niezmierną. Krasz. Widywałem [illegible] promieniejącą zadowoleniem z dokonanego dobrego czynu. Orzesz. < Od Promień >

**Promieniejąco** przys. *w sposób promieniejący, promienisty, promiennie*: Tego wieczora wyglądała jeszcze bardziej uroczo, P. Bal

**Promienienie, a**, blm. l. czynność cz. **Promienić**. 2. czynność cz. **Promienieć**.

**Promienienie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Promienić ś.**

**Promieniogłow, owu**, lm **owy** bot. p. **Podgorzał**. < Promień + Głowa >

**Promieniokrusz, u**, lm **e** min. *minerał z grupy [illegible], z rzędu błyszczaków, antymonit* Kluk < Promień + Krusz >

**Promieniotwórczość, i**, blm. rz. od **Promieniotwórczy**: Poglądy na istotę promieniotwórczości

**Promieniotwórczy** *wytwarzający promienie*. < Promień + Twórczy >

**Promieniować, uje, ował. Promienić** *wysyłać z siebie promienie, rozchodzić się promieniami*: Światło, ciepło promieniuje. < Od Promień >

**Promieniowanie, a**, lm. **a** czynność cz. **Promieniować**: P. światła, ciepła (= *emisja*). P. słońca. P. [illegible] (= *stygnięcie w nocy*). Objawy światła i wszelkiego rodzaju promieniowań o [illegible] częstości są szczegółowemi objawami fal elektromagnetycznych. Eng. Astr.: Punkt promieniowania czyli radjant = *punkt na niebie, z którego obiegają ruchomy deszcz roju*.

**Promieniowato** przys. od **Promieniowaty**.

**Promieniowaty** *podobny do promienia, promieniujący, wydający promienie* < Od Promień >

**Promieniowiec, wca**, lm. **wce** m. p. **Promieniec**. < Od Promieniowy >

**Promieniowy** przym. od **Promień**. Anat.: Kość promieniowa p. **Promień**. Mięsień P. (musculus radialis). Tętnica i żyła promieniowa (arteria et vena radialis). Nerw P. < Od Promień >

**Promienisko, a**, lm. **a** m. i ni p. **Promień**: Jakies złote, jasne P. Słow.

**Promienisto** przys. od **Promienisty**: P. czynię. Troc. Przen. *w aureoli, świetlano, majestatycznie, uroczyście, cudownie*: P wydawał mu ś. ten kraj tytanicznych bojów. W tej chwili w oczach tak P., na ustach taki błogi uśmiech. Es.

**Promienistość, i**, blm. l. [rz. od **Promienisty**. 2. hist.: P. plasmatyczna (cytaster).

**Promienisty** l. a. **Promienny** *pełen promieni, cały w promieniach, promieniejący, iskrzący ś. promieniami, błyszczący*: Promieniste słońce. Troc. Gwiazda promienista. Birk. Godna czci bez końca pod promienistą lampą tego słońca. Groch. Już krąg P. spuszcza ś. na wierzch boru i już pomrok mglisty... Mick. Wąż z łuską promienistą śpi od wieków przy stopach jego. Krasiń. Wszystko to dzisiaj tam, gdzie ta mogiła promienistemu słońcu ś. odśmiecha Słow. Przen.: *jaśniejący szczęściem, tchnący błogością, rozpromieniony, błyszczący radością, zachwytem*: A ktoby widział wtedy jej twarz promienistą... Malcz. Malował mu jego przyszłość promienistemi barwami. Kaczk. (= *świetlanemi, świetnemi, różowemi*). Towarzystwo Promienistych Tomasza Zana. 2. anat.: Więzadło promieniste stępów (ligamentum laciniatum tarsi). Wyrostek P. p. **Kubrwisty**. 3. bot.: Miękisz P. p. **Miękisz**. Kwiat P. = *dający ś. przepołowić na podobne do siebie połowy przynajmniej w dwu kierunkach*. Rost. Rośliny promieniste. 4. fiz.: Ciepło promieniste p. **Ciepło**. Cieplik P. Pochłanianie ciepła promienistego przez gazy i pary. Materja promienista = *według hipotezy niezasadnionej należycie, materja w stanie silniejszego rozrzedzenia, aniżeli w zwykłym stanie lotnym, której objawem mają być promienie katodalne*. Materja promienista Crookes'a. 5. min.: Gips P. Kamień P. = *minerał z gromady sylikoidów, z rzędu wodokrzemianów, natrolit*. Kobalt czerwony P. = *minerał z gromady saletrowców, z rzędu arsenjanów*, $Co_3 As_2 O_8 + 8H_2 O$, erytryn. Miedź promienista = *minerał z gromady saletrowców, z rzędu arsenjanów*, $(HOCu)_3 AsO_4$, abichit. 6. patol.: Grzybek P. (actinomyces) (przyczyna promieniczy). < Od Promień >

**Promiennie, Promienno** przys. od **Promienny**: Marzył o dziewicach P. i świetnie. Syrok. Czarne oczy Cyganek młodych jaśniały P. Jeż. Już jeno głowa w koronie i hełmie widnieje P. Krech

**Promiennik, a**, lm. **i, Promieniak** bot. (geaster) *roś. z gromady grzybów, z rzędu podstawczaków, z rodziny* geastridei. < Od Promienny >

**Promienno** p. **Promiennie**: W głowie jeszcze było dosyć jasno, w sercu wesoło, w duszy P. Krasz. Tak mi dziś P. w głowie, tak pełno w sercu. Orzesz.

**Promiennogrzybica, y**, lm. **e** p. **Promienica**. < Promienny + Grzybica >

**Promiennolicy** *mający promienne lice, z twarzą rozpromienioną*. < Promienny + *Licy, od Lice >

**Promiennooki** *mający promieniejące oko a. promienne oczy*: Promiennooka gwiazda. < Promienny + *Oki, od Oko >

**Promiennostopy** *którego stopy promieniują*: Promiennostopa Irys wczoraj w wieczór przyniosła mi go. Kasp. < Promienny + *Stopy, od Stopa >

**Promienność, i,** blm. rz. od **Promienny**: P. poszła z ziemi, a duch węża wziął ciało. Słow. Mroki! czary! — powtarzałem w duchu, wchłaniając w siebie całą wesołość i P. otaczającej mię natury. Godl. Odebrał mu całą jego poezję i P. Gnat.

**Promienny** p. **Promienisty**: Promienne po niebie jasności djamentową źrzenicą błyskają. Wad. Pokój na promiennym czele mu osiada Przyb. Już Cyterea z tanecznemi koły pod noc promienną wychodzi paradnie. Kniaź. Jeszcze nieco senne (oko słońca), przymruża ś., drżąc, wstrząsa swe rzęsy promienne. Mick. Czoło jego, tak w myśl promienne, pójdzie spocząć w trumnę. Krasiń. W promiennym powietrzu dzwoniły jak srebrne dzwonki — ptaki. Sienk. (Aniol Italji) zawsze P., jakże w tej godzinie sposępniał! cichy, z czołem pochylonym. Deo.

**Promień, a,** lm. **e** I. a. **[Promię]**: P. światła, P. świetlny = *jedna z linji, po których ś. światło od ciała świecącego we wszystkie strony rozchodzi*: P. słońca, księżyca. Rzucać, roztaczać promienie. Ześlij nam niebieski P. swej światłości. Wiele jest promieniów słonecznych, a światłość przedsię jedna. Hrb. Słoneczny P. od gnoju ś. nie maże Skar. Z oblicza jego jakoby słońce a. ogniowe promienie wychodziły. Op. Gdzie słońce swych promieni nigdy nie podaje. Kochan. Krzyż... na powietrzu ś. rozciągnie przedziwną jasnością i słoneczne zaćmi promienie. Skar. Oderwij P. od słońca, a światła nie będzie. Skar. Tam jasne słońca nigdy nie dojdą promienie. Szymon. We środku obłoku tego ukaże ś. P. jasny. Birk. Słoneczne promienie ziemię oblewają. Troc. Gdzie P. słońca nigdy nie dochodził. Niem. Z pod twych skrzydeł niech wystrzeli słonecznemi P. blaski. Mick. Widać tęczę, źrenicę, już P. wytrysnął, po okrągłych niebiosach wygięty przebłysnął. Mick. Tak zamglonym promieniem świeci jej uroda. Malcz. Różana zorza promieńmi błyśnie jasnemi. Mick. Z tym tkliwym wyrazem, gdzie przyszłość do przeszłości po jasnym promieniu biegnie. Malcz. Jasny promień, co z liści osnowy ciągnie swój drżący połysk. Malcz. Światła wołał naród cały, i zesłał promień Bóg na lud sarmacki — zajaśniał Czacki. Mick. Na oblicze padało światło lasów — P. słońca złoty, pocięty cieniem liści w marmurowe plamy. Słow. Czasem jedno tylko poczciwe słońce nie odmawia człowiekowi swych promieni, gdy los go ze wszystkich swoich łask obedrze. Święt. Promienie około obrazów świętych = *aureola, glorja, nimb*. Przen.: P. radości, szczęścia, łaski. P. nadziei (=*iskierka*). Piękność P. dobroci Bożej. Górn. Wspojrzał pan na Szymona, dniem dobrym uraczył, aż ci Szymon w promieniach, śmieje ś. i mruga. Kras. (= *rozpromieniony radością, uszczęśliwiony*). Przen.: Rozchodzi ś. co promieniami = *jak promienie, linjami prostemi z jednego punktu na wszystkie strony*. Przen.: *plama podłużna, smuga, pręga*: Wódka ta pobrunatniałe pręgi albo promienie po piersiach rozgania. Syr. 2. przen. *smuga, smuż, pas*: Na piaszczystej płaszczyźnie... rozciągał ś. niewielki P. uprawnej ziemi. Skarb. 3. przen. *pasmo, pęczek długi*: P. włosów (= *kosmyk*) Wychodzą mu włosy promieniami. Nizus w wierzchu głowy w swych siwych włosach P. miał karmazynowy. Otw. W zgrzebiu częstokroć wiele znajduje ś. promieni czyli włókna Przędz. *Stamina*, kosmaciny a. promienie na złótkach i drzewach Macz. 4. P. koła = *szprycha, szpica*. 5. W błonie rybiej skrzeli są wzdłuż ości widoczne, promieniami zwane. L. 6. *jedna z rękojeści na obwodzie koła stanowiącego korbę*: Promieniami gwiazdy korbowej walec ś. obraca. Troc. Gwiazda wiatrowa ma 22 promienie. Troc (= *śmigi*). 7. P. rzeki = *odnoga, ramię, rozgałęzienie*. Rzeka ś. tam rozchodzi na wiele promieniów. Łęcz. 8. [P.] *strumień, struga*: Krew ciecze promieniem. Woda płynie promieniem. 9. *woda ciekąca ze źródła*. Podcz. 10. [P., **Promię**] *brodawka do ssania na wymieniu zwierzęcia, sutka, cewka, dójka*: Same guziki mleko wytryskujące u zwierząt, ludziom podobnych, są brodawkami, u innych promieniami. Kluk. U krowy dojnej uważaj, czy ś. z wszystkich czterech promieni doi Kluk. 11. anat. *kość promieniowa*, × s p r y c h a, × s p r y c h, × k o ś ć s p r y c h o w a, × p r z y ł o k i e ć, † p r z y k o s t e k ł o k c i o w y, † m a ł y p i s z c z e l ł o k c i o w y czyli p r ę t (radius). P. rzęskowy p. **Kubrwisty**. 12. bot.: Promienie rdzeniowe p. **Miękisz**. 13. fecht. = a) *część ręki od łokcia do końca, przedramię*. b) a. **Pryma** *uderzenie bronią sieczną z góry na dół przez głowę przeciwnika*. 14. fiz.: Promienie światła a. świetlne. Promienie niewidzialne, a mianowicie promienie cieplikowe czyli pozaczerwone, ultraczerwone; promienie chemiczne, aktyniczne, pozafijoletowe czyli ultrafijoletowe; promienie elektryczne a. elektromagnetyczne: promienie katodalne (p. Katodalny) i wreszcie z tych ostatnich pochodzące promienie, dotąd zwane tylko promieniami X a. promieniami Röntgena. Promienie padające, odbite, załamane; promienie schodzące ś. i rozchodzące, czyli zbieżne i rozbieżne. Gdy widziemy, wyraża ś. obraz na oku, tego promienie idą z duchami do tylnej komorki mózgu i z nim ś. kleją. Troc. 15. fl. *wart, nurt, prąd*. 16. mat. *prosta nieograniczona, wychodząca z danego punktu*: Pęk promieni. Wiązka promieni. P. koła = *prosta łącząca środek koła z punktem okręgu*. P. kuli = *prosta łącząca środek kuli z punktem na jej powierzchni*. P. kuli ziemskiej. P. wodzący elipsy, hiberboli. 17. zool.: Promienie, p r o m y k i = *cząsteczki długie stanowiące chorągiewkę pióra ptaków*. Zdr. **Promyk, Promyczek,** × **Promionek,** † **Promyszczek**. <PRO/(POR)>

**Promię, enia,** lm. **ona** I. [P.] p. **Promień**: Promiona księżyca. Wymiona lub cyce (mammae) z brodawkami lub promionami (papillae) znajdują ś. u samic między udami. Adam. U klaczy, kóz i owiec dwie są cyce i dwie tylko brodawki: u krów cztery są promiona, a każde P. z jednym otworkiem. Adam. 2. × P. *struna*: Trynis z Lesbos przyniósł cytrę, dodawszy promion.

**[Prominator, a,** lm. **owie]** p. **Propinator**. <Z Propinator>

× **Promionek, nka,** lm. **nki** p. **Promień**: Z promionkami w oku. Słow. Piękność, czułość, niewinność, trzy najpiękniejsze promionki duszy ludzkiej, świadczące o jej boskim początku. Chm.

**Promionkowy** przym. od **Promionek**: Zan miał swoją promiankową sentymentalną teorję. Chm.

**Promisko, a,** lm. **a** r. m. i ni. p. **Prom**.

**[Promnik, a,** lm. **cy]** p. **Promownik**: Ojciec był koniuszym u młodszego syna Jakóba, dawniejsi zaś przodkowie leśniczemi i promnikami. Kan. <Od "Promny, od Prom">

**[Promny]** *przedni, wybrany*. <?>

**Promocja, i,** lm. **e,** - **Promota** I. × P *poparcie, pomoc, protekcja, wstawiennictwo*: Obligowała brata, ażeby dla promocji sprawy jechał. Mat. Podwyższył go król Stefan, dźwignęła P. Jana

Zamojskiego. Nies. Księga podkanclerzy Chat[illegible] [illegible] admawiał się że swojej strony [illegible]. Paw. Wyrobię ja to u samego [illegible] [illegible], by mię na tamtę infułę odprawił; przy takich promocjach nie stanie ci s. wielka krzywda. Swuk. 2. P. [illegible] na wyższy [illegible] [illegible] [illegible] godność [illegible]. P. akademicka. Troc. 3. [illegible], [illegible] s. w przejście, [illegible]: W nadziei [illegible]. Troc. 4. *przejście ucznia z klasy niższej do wyższej w [illegible] szkolnego*. Zdr. **Promocyjka.** < Łć. promotio >

**Promocyjka, i,** lm. **i** p. **Promocja.**

**Promora, y,** lm. **y** [illegible] *promocja*: [illegible] tej pani, [illegible] byli tego dnia, kiedym promorę [illegible]. Kn. < Z Promocja >

**Promorfologja, i,** blm. *nauka o kształtach* [illegible]. < Łć., Gr. pro + Morfologja >

**Promot, a,** lm. **ci** *ten, którego promowano na* [illegible] P. a uczeń. Kn. < Od Łć. promotus >

**Promota, y,** lm. **y** p. **Promocja:** Nie opu[illegible] do końca tego, którego wziął na swoję [illegible]. Bel. < Zam. Promocja >

**Promotor, a,** lm. **owie 1.** *protektor, opiekun, kie*[illegible]: Bez promotora cnotę u[illegible] wypchnięto ze dwora. Wad. Bez jakiego promotora i godny nie wskóra u dwora. Zegl. P. bractwa Matki Boskiej Różańcowej. **2. a,** × **Motor** *ten, co daje czemu ruch, życie, inicjator, sprawca, sprężyna, pobudka do czego:* Był on głównym promotorem w tej sprawie. < Łć. promotor >

**Promotorka, i,** lm. **i** forma ż. od **Promotor:** Główna P. zamierzonego wznowienia akademji, Jadwiga nie doczekała s. końca dziełu swojemu. Szaj.

**Promotorski** przym. od **Promotor.**

**Promotorstwo, a,** blm. *rola, charakter promotora, godność promotora.*

**Promować, uje, owal,** † **Promowować 1.** † **P.** [illegible], *podtrzymywać, protegować, forytować:* Niepodobna żal, że podłego i lichego promował. Lubom. Zrobiono go marszałkiem trybunalskim, rządząc, że interesa familji przez wdzięczność P. będzie. Krasz. Promował kanonizację św. matki [illegible] Zał. S. Bogusławionej Salomei cześć [illegible] promował. Nies. (= [illegible], *propagować*). **2.** *wynosić na wyższy stopień, posuwać, podwyższać w godnościach, urzędach.* **3.** *udzielać promocji, kwalifikować go do klasy wyższej:* Szedłem z klasy do klasy z starościcem promowany razem. Krasz. **4.** kogo **na co** = *kształcić, kierować, sposobić, przysposabiać:* P. syna na księdza. Ona wcale go wyżej P. nie myślała. Krasz. **P. ś.** *kierować ś., sposobić ś., przysposabiać ś., kształcić ś.:* Franus P. s. będzie na księdza. Wilcz. < Od Łć. promovere >

**Promowanie, a,** blm., czynność cz. **Promować.**

**Promowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Promować s.**

**Promownik, a,** lm. **cy,** [**Promnik**], × **Prumownik,** [**Promowy**] *przewoźnik promowy*. Troc. < Od Promowy, od Prom >

† **Promowować, uje, owal** i × **P. ś.** p. **Promować:** [illegible] Józefa z woli bożej na urząd promowował. Skar. W akademjach, kto s. promowował do godności doktora w filozofji, musiał przysięgać. Kit. P. (popierać) to mu poseł na sejmie. Troc. P. (podwyższyć) kogo na urząd. Troc. P. [illegible] na cyrulictwo. Troc. Kochają s. w sobie i promowują s. do podziwienia. Troc. Chciał, aby s. promowował sam i w usługach królewskich dostęgiwał znaczenia. Bukar. < Łć. promovere >

† **Promowowanie, a,** blm., czynność cz. **Promowować:** Poseł sejmiku gospodarskiego, zamiast promowowania swego poselstwa, dał s. łatwo namówić, że... Mat.

† **Promowowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Promowować ś.**

**Promowy** przym. od **Prom;** × **Prumowy:** Komunikacja promowa. Linka promowa. [**P., ego,** lm. **i** rz.] p. **Promownik.** < Od Prom >

× **Promulgacja, i,** lm. **e** p. **Promulgowanie.** < Łć. promulgatio >

**Promulgacyjny** przym. od **Promulgacja:** Zwrot P. Kręt.

× **Promulgować, uje, owal** *ogłaszać, zawiadamiać, obwieszczać, obwoływać, publikować:* Gdy tylko wybór królewicza Kazimierza będzie promulgowany, Chmielnicki od oblężenia ustąpi. Sienk. Później wykryła ś. jego niewinność, którą też promulgowano. Sienk. < Łć. promulgare >

**Promulgowanie, a,** blm., **Promulgacja** czynność cz. **Promulgować.**

[**Promszczek, czka,** lm. **czki**] *strumyk, strumyczek.* < Od Promień >

**Promyczek, czka,** lm. **czki** p. **Promyk:** Słońce bałwan Serapisa promyczkiem pozdrawiało. Skar. Oczy miał tak słabe, że najmniejszego promyczka światła cierpieć nie mógł. Wys. Nie widać by promyczka chrześcijańskiego po tamtych włościach. Birk. P. mgłą owinięty. Sow.

× **Promyczny** przym. od **Promyk:** Promyczna gwiazda. L. < Od Promyk >

**Promyk, a,** lm. **i** p. **Promień:** Niezmiernie ś. różnimy od zwierząt tym boskim promykiem, którym nas objaśniła Najwyższa Istność. Stasz. I tylko P. srebrzysty miesiąca pląsa leciuchno po miękiej murawie. Prusz. Powrozek ze trzech promyków niełatwo ś. rozerwie. Leop. Włos na szyję srebrnemi promykami spada. Mick. Patrz! na słońca promyku wytryska z wody Goplana. Słow.

† **Promyszczek, czka,** lm. **czki** p. **Promień:** Świetne i jasne szaty, których tu dzisia jeden P. ukazał. Birk. < Od Promyk >

! **Pronacja, i,** blm. lek. *nawracanie, zwracanie na wewnątrz.* < Łć. pronatio >

**Pronopjograf, a,** lm. **y** *kamera obskura, ciemnia do zdejmowania widoków.*

! **Pronować się, uje ś., owal ś.** *chwalić ś., wychwalać ś., chełpić ś., wynosić ś.:* Pierwszy raz przed sądem Warszawy stawał, nie pronował ś., nie rozgłaszał zręcznie podrobionej opinji. < Fr. se prôner >

! **Pronowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Pronować ś.**

[**Pronoza, y,** lm. **y**] m. **1.** *człowiek chytry, przebiegły, wyrachowany, przewidujący, zapobiegliwy.* **2.** *człowiek wiedzący rzeczy nadprzyrodzone, charakternik, niesamowity.* < ? >

**Pronstyt, u,** lm. **y** hut. *jasny siarek antymonu i srebra.* < ? >

**Pronuncjacja, i,** blm. *sposób wymawiania, wymowa.* < Łć. pronuntiatio >

**Pronuncjamento** w lp. nieod., lm. **a, ów** *wezwanie do powstania zbrojnego.* < Hp. pronunciamiento >

! **Pronuncjować, uje, owal** *wymawiać w pewien sposób.* < Łć. pronuntiare >

**!Pronuncjowanie, a,** blm., czynność cz. **Pronuncjować.**

**[Propa, y,** lm. **y]** p. **Propek.** <Z Nm. Pfropfen>

**Propagacja, i,** lm. **e** p. **Propagowanie:** Trzeba wybić sobie z głowy owe szumne propagacje demokratyczne. Budz. <Łć. propagatio>

**Propagacyjny** przym. od **Propagacja:** Komisja wykonawcza dzieli ś. na pięć podkomisji: administracyjną, finansową, obrachunkową, statystyczną i propagacyjną. <Od Propagacja>

**Propaganda, y,** lm. **y** l. p. **Propagowanie:** Trzeba łącznie wziąć ś. do pracy organicznej, zorganizować propagandę narodową we wszystkich warstwach. Bał. Rozpoczęła ś. praca rewolucyjna, P. czynnego wystąpienia, schadzki, stowarzyszenia. Bał. P. liberalizmu. **2.** *instytucja religijna w Rzymie, kształcąca misjonarzy do krzewienia wiary katolickiej.* <Od Łć. propagandus, od propagare>

**Propagandysta, y,** lm. **ści** l. p. **Propagator. 2.** *członek propagandy rzymskiej* (p. Propaganda). <Od Propaganda>

**Propagandystka, i,** lm. **i** forma ż. od **Propagandysta,** *propagatorka.*

**Propagandystyczny** przym. od **Propagandysta:** Sztuka propagandystyczna. <Od Propagandysta>

**Propagandzista, y,** lm. **ści** l. p. **Propagator. 2.** p. **Propagandysta.** <Od Propaganda>

**Propagandzistka, i,** lm. **i** forma ż. od **Propagandzista,** *propagatorka.*

**Propagator, a,** lm. **rzy, Propagandysta, Propagandzista** *ten, co propaguje, co ś. zajmuje propagandą, szerzyciel, krzewiciel, pjoner, apostoł.* <Łć. propagator>

**Propagatorka, i,** lm. **i** forma ż. od **Propagator:** Nowatorstwo tu przyszczepiło ś. z taką łatwością, a głównemi jego propagatorkami były niewiasty. Rol.

**Propagować, uje, ował** l. × P. *rozmnażać, wydawać potomstwo, rozpleniać, rozradzać, krzewić.* **2.** *rozpowszechniać, popularyzować, szerzyć, krzewić, szczepić swoje zasady, zyskiwać dla nich zwolenników, wyznawców, nawracać do nich:* P. wiarę, zasady socjalistyczne. × **P. ś.** *rozmnażać ś., rozradzać ś., krzewić ś., rozpleniać ś.:* Las propaguje ś. głównie sam przez ś. Szt <Łć. propagare>

**Propagowanie, a,** blm., **Propagacja, Propaganda** czynność cz. **Propagować.**

× **Propagowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Propagować ś.**

**Propan, u,** blm. chem. *węglowodór szeregu metanowego,* $C_3 H_8$. <?>

**Propargil, u,** blm. chem. *rodnik węglowodorny* $C_3 H_3$.

**[Proparzec, Praporzec** wybijać**]** = *dzwonić na Anioł Pański, uderzając sercem dzwonu w jedną stronę dziewięć razy, za poległych w boju trzeba innych, na pamiątkę klęski pod Warną).* <? Zam. Proporzec>

**[Propasnyca, y,** lm. **e]** *febra.* <Ukr. propasnycia>

**[Propastnyk, a,** lm. **i]** *djabeł, czart, zły duch, szatan.* <Ukr. propastnyk>

**Propedeutyczny** przym. od **Propedeutyka:** Klinika propedeutyczna przy wydziale lekarskim. <Od Propedeutyka>

**Propedeutyka, i,** blm. *nauka wstępna, przygotowawcza.*

**[Propek, pka,** lm. **pki, Propa]** *korek.* <Nm. Pfropfen>

**Propeler, a,** lm. **y** *śruba okrętowa jako przyrząd poruszający statek, a także sam okręt śrubowy,* śrubowiec. <Ang. propeller>

× **Propemptikon, u,** lm. **y** *wiersz pożegnalny.* <Gr. propemptikón, od propémpō>

**!Propensja, i,** lm. **e** *skłonność, słabość ku komu, ku czemu, pociąg, inklinacja; życzliwość, względ, względność:* Miał propensją niejaką do nauki prawa. Krasz. Hrabia deklarował swoję propensją do zgody (= *gotowość*). Bo i na innych sługboskich taż ś. P. wydawała, osobliwie kiedy deputatem był na trybunał koronny z Kijowskiego 1616 r.: doznali jej i ubodzy studenci, którym z swojej szkatuły na nauki nakładał. Nies. <Łć. propensio>

**Propepton, u,** lm. **y** fizj. *odmiana peptonu* (propeptonum). <Gr., Łć. pro + Pepton>

**Propeptonurja, i,** blm. patol. *oddawanie propeptonu z moczem.* <Gr. propéptōn + ourḗō>

**Propil, u,** blm. chem. *rodnik pochodzący od propanu,* $C_3 H_7$. <?>

× **Propilamina, y,** blm. chem. p. **Propiljak.** <Łć. propylaminum>

**Propileja, i,** lm. **e, Propilejon** bud. *wejście wspaniałe, otwarte, przed świątyniami greckiemi, złożone z kolumnady między dwiema pobocznemi budowlami.* <Gr. propýlaion>

**Propilejon** nieod. p. **Propileja:** P. składało ś. z bramy i kilku przylegających małych komnat. Ćwik. <Gr. propýlaion>

**Propilen, u,** blm. chem. *węglowodór z szeregu etylenowego,* $C_3 H_6$. <?>

**Propiljak, u,** blm., × **Propilamina** chem. *zasada organiczna, utworzona przez zastąpienie propilem wodoru w amonjaku,* $C_3 H_7 NH_2$. <?>

**Propilopiperydyna** normalna chem. p. **Koniina.**

**Propilowy** alkohol chem., *związek pochodzący od propanu przez zastąpienie w nim wodoru grupą hidroksylową,* $C_3 H_7 OH$. <Od Propil>

**[Propina, y,** lm. **y]** *wypitka, pijatyka:* Tylko ś. bez uczty, propiny nie obeszło, na którą Strzemieńczyk zaprosił współtowarzyszów. Krasz. <Od Łć. propino>

**Propinacja, i,** lm. **e** l. *prawo wyłącznego wyszynku trunków.* **2.** *wyszynk trunków (szczeg. wódki); szynk, karczma utrzymywana przez propinatora:* Żydom w miastach królewskich wszelkiej propinacji zabroniono. Skrzet. Stanął stangret koniom wytchnąć podle propinacji. Krasz. Zdr. **Propinacyjka.** <Łć. propinatio>

**Propinacyjka, i,** lm. **i** p. **Propinacja:** P. niezły dochodzik przynosiła.

**Propinacyjny** przym od **Propinacja:** Prawo propinacyjne. Przyłączyły ś. skargi na biskupa (wrocławskiego) o krzywdzenie miasta w dochodach propinacyjnych. Paw. <Od Propinacja>

**[Propinat, a,** lm. **ci]** p. **Propinator.** <Z Propinator>

**Propinator, a,** lm. **rzy, [Propinat, Prepinator, Prepinat, Prominator]** *dzierżawiący propinację i trudniący ś. osobiście wyszynkiem trunków:* W karczmie miał tylko tytuł propinatora, żeby propinatorową nazwać ś. mogła jego żona. Krasz. <Łć. propinator>

**Propinatorka, i,** lm. **i** l. forma 2. od **Propinator:** Na wspomnienie nieboszczyka P. podnosiła tartuch do oczów. Krasz. **2.** a **Propinatorowa** *żona propinatora:* Pod szynkiem na ławeczce pani P. siedziała. Krasz.

Propinatorowa, ej, lm. e p. **Propinatorka**: W [illegible] miał tylko tytuł propinatora, cały [illegible] mogła jego żona [illegible].

Propion [illegible] chem. [illegible] ($C_2H_5$) CO [illegible]

Propionyl, u, blm. [illegible] $C_3H_5O$. Chlorek propionilu, $C_3H_5OCl$. [illegible]

Propionowy [illegible] chem. [illegible], $C_3H_6O_2$. < Od Propion >

Proplastyka, i, blm. *sztuka robienia modeli*, [illegible] plastikos >

Proplazma, y, lm. y [illegible] < Gr., Łć. pro + plasma >

Proponent, a, lm. ci [illegible] < Od Łć. proponen, 2 pp. -ntis >

**Proponować, uje, ował** 1. †P. *wyróżniać zarazem, [illegible], przekładać*: Jedno [illegible] nad inne wszystkie na świecie P. [illegible] 2. co komu = *przedstawiać, przekładać, dawać do uznania i przyjęcia, ofiarować, stręczyć*; [illegible] Nieszczęście proponującego zaraża [illegible] radzących. Lubom. Nawet w kole [illegible] znalazły s. głosy za[illegible] wzywające do odrzucenia proponowanych [illegible] punktów podłania kraju. Szaj. P. usługi, posadę. 3. karc.: Proponuję! = *pro[illegible] kart* (w grze zwanej „ekarte"). 4. [illegible] *podawać, przedstawiać, rekomendować*: P. [illegible] < Łć. proponere >

**Proponowanie, a,** blm., czynność cz. **Proponować.**

†**Propor, a,** lm. **y** p. **Proporzec**: Dajże nam, [illegible] tej pory, by do ataku nachylić propory. [illegible] < PROPOR >

Proporcja, i, lm. e 1. *odpowiedni wymiar dwu lub kilku rzeczy dobrze do siebie dobranych; za[illegible] liczbą, wielkością lub postacią do cze[illegible], [illegible], spółmierność, stosunek*: P., pomierność, wielkości miary abo liczby jednej do [illegible] albo różność rzeczy dwu abo [illegible] miar abo liczby z sobą składność; kształt abo pomiar każdej części w ciele, w budowaniu etc. przyzwoity; przyjemność, piękność [illegible] rzeczy różnych przyzwoicie [illegible] Kn. Według proporcjej [illegible] Herkulesowych wymierzył ciała wielkość, z kroków staja od niego zamierzonego; *se[illegible] debitam modificatione* [illegible]. Kn. Proporcji to nie ma z sobą. Troc. [illegible]jlepsze woły, gdy mają członki wielkie, rów[illegible] prawa P., to jest zgodność i rymowanie. Trzyc. Okna i drzwi dob[illegible] proporcji. [illegible] P., porównanie dwuch [illegible]lów. Petr. P., porównanie a. pomiarkowanie [illegible]. Sol. P. między złotem a srebrem rozumie ś. ustanowienie wielości grzywien srebra, za którą można kupić grzywnę złota; gdy ta P. [illegible] złotego w stosunku [illegible] zatym prawidła pa[illegible] w miarę napływu [illegible] zmieniać ś. muszą. [illegible] człowieka jest proporcją jego niewiadomości. L. Przebrała w miłości pro[illegible] *pro[illegible] tą miarą*. 2. [P.] *obowiązek*. 3. chem. niek. zam. [illegible] 4. ekon. P. podatkowa [illegible], *podatkowy* [illegible] na *względu na dochody*, podatek dochodowy proporcjonalny. 5. mat. *równość stosunków*: P. arytmetyczna czyli różnicowa. P. gieometryczna czyli ilorazowa. P. harmoniczna, ciągła, złożona. Dwa równe stosunki czynią to, co nazywamy proporcją. Cz. J. Rozwiązać proporcję = *obliczyć niewiadomą w niej liczbę z liczb wiadomych*. P. duplikowana jest ze trzech, a P. tryplikowana ze czterech nierozerwanych i proporcjonalnych pomiarkowanie, w tamtej pierwszej do trzeciej, jakie jest tejże pierwszej do wtórej, w tej zaś pierwszej do czwartej, jakie jest tejże pierwszej do czwartej. Troc. < Łć. proportio >

†**Proporcjalnie** przys. od **Proporcjalny**, *proporcjonalnie*.

†**Proporcjalność, i,** blm. rz. od **Proporcjalny**, *proporcjonalność*: P., stosowanie a. podobieństwo dwuch proporcji. Troc.

†**Proporcjalny** p. **Proporcjonalny**. Troc. < Od Proporcja >

**Proporcjonalnie** przys. od **Proporcjonalny.**

**Proporcjonalność, i,** blm. rz. od **Proporcjonalny**: P., właściwe ustosunkowanie, harmonja. P., związek dwu wielkości wyrażający s. równością stosunków odpowiadających sobie wzajemnie ich wartości. P. prosta, odwrotna.

**Proporcjonalny,** †**Proporcjalny,** †**Proporcyjny** przym. od **Proporcja**: Wydatek powinien być P. do stanu. L. Członki proporcjonalne. Podział P. Wielkości proporcjonalne = *będące w równym stosunku*. Czwarta proporcjonalna = *liczba lub linja stanowiące czwarty wyraz proporcji, której trzy wyrazy są dane*. Średnia proporcjonalna. Części proporcjonalne w rachunku logarytmów. < Łć. proportionalis >

**Proporcjonować, uje, ował** *robić proporcjonalnym, stosować*. < Łć. proportionare >

**Proporcjonowanie, a,** blm., czynność cz. **Proporcjonować.**

**Proporcowy** przym. od **Proporzec**, *sztandarowy, chorągiewny*.

†**Proporcyjny** p. **Proporcjonalny**. Troc. < Od Proporcja >

†**Proporcznik, a,** lm. **cy** p. **Propornik**: P., chorąży. Mącz. Walenty poddany, żołnierz i sługa cesarskiego wojska i P., służbę swą poddaną a pomocną zaleca. Napom. < Od Proporzec >

**Proporczyk, a,** lm. **i** p. **Proporzec**: P. płócienny na maszcie. Klon. Każdemu przekupniowi wolno po zdjęciu proporczyka z ratusza kupować. Troc.

**Propornik, a,** lm. **cy,** †**Proporcznik** *żołnierz proporzec noszący, chorąży*: P., chorąży. Kn. < Od *Proporny, od Propor >

**Proporzec, rca,** lm. **rce,** †**Propor** *chorągiew, znak łączący pewną liczbę żołnierzy w jednostkę bojową, sztandar; chorągiew, flaga, bandera*: Rozwite Belony proporce. Troc. Do tego kraju jeszcze P. jego nie zaszedł. Troc. P., chorągiewka u kopji, u lancy. Pot. Proporce czyli różnego koloru chorągiewki, dla szelestu i sprawienia zamieszania w śrzodku nieprzyjaciela wprowadzone. Cz. Szczęśliwsi ci byli, których on zwyciężył, niż ci, do których jego P. nie przyszedł. Górn. Nawa P. francuski podniosła, rozwinęła. Troc. Na proporcu polskim jest ręka uzbrojona, szablę trzymająca. Troc. P. a. hołd pruski, rytm Jana Kochanowskiego, z przyczyny wypełnienia przysięgi wierności pruskiej. Kras. Mieli proporce białe a czerwone. Biel. M. Proporce różnych farb jak lasy [illegible] chwiały. Stryjk. Proporce z wiatrem

wolniuchnym igrają. Koch. W. Skoro lud postrzegł, jak wzdęte wiatrami białe z czerwonym proporce migają. Niem. Przez grad kartaczy las proporców leci. Gor. Powiększono tabór, zamówiono malowane proporce dla bębnistów i trębaczy. Paw. Zaszummy proporcami, co wolności barwą świecą. Słow. Przen.: Zwinąć proporce = *ulec, ustąpić, zwinąć chorągiewkę:* Jak nie zwinie proporców swych tak szerokich duchowieństwo, wojna domowa pewna. Birk. Przen.: P. rozciągać, rozpościerać. Kn. = *szerzyć swoją potęgę.* Grzechy chcą na sercu naszym proporce rozpościerać. Birk. Zdr. **Proporczyk.** <Od Propor>

**Propozycja, i,** lm. **e** l. *założenie, temat, teza:* P., założenie abo grunt rzeczy, o której kto ma mówić. Kn. P. w mowie jest to w krótkich bardzo słowach zebranie i wyrażenie rzeczy całej, o której ś. ma mówić. L. P. jest najpierwsza uwaga rzeczy, o której rada ma ś. formować, jest niby pytanie roztropne. Lubom. **2.** *to, co proponują, wniosek, przedstawienie, projekt, oferta; zaofiarowanie ś. z czym; poddanie projektu; stręczenie czego:* Wystąpić z propozycją. Przyjąć, odrzucić propozycję. Troc. Otrzymać propozycję. Zrobić komu propozycję *(= zaproponować mu).* Propozycją komu czynić. Troc. Okazała to P. Troc. **3.** karc. w grze zwanej „ekarte," *żądanie zamiany kart.* Zdr. **Propozycyjka.** <Łć. propositio>

**Propozycyjka, i,** lm. **i** p. **Propozycja:** Gdybyś chciała przyjąć niektóre niewinne małe propozycyjki. L. Od pewnego jegomości pewne jej propozycyjki uczynił. L.

†**Propozyt, u,** lm. **y** *zamiar, projekt:* Aczci na wszystkich młodych ta padła pomucha, że nieradzi, gdy im kto ich P. porze... Pot. Nie chce statecznego swego i żadnemi racjami niewzruszonego propozytu wystawić na oblężenie miłości Wmciów. Czerm. <Łć. propositum, od proponere>

**Proprefekt, a,** lm. **ci** *zastępca, pomocnik prefekta:* P. apostolski. <Pro + Prefekt>

**Propretor, a,** lm. **owie** *najwyższy urzędnik sądowy w prowincji dawnego państwa rzymskiego.* <Łć. propraetor>

†**Proprjetarstwo, a,** blm. p. **Własnomiętność.** <Od Proprjetarz>

†**Proprjetarz, a,** lm. **e** *zakonnik, który posiadał swoją osobistą własność:* P., właściciel. Troc. <Śr. Łć. proprietarius>

**Proproboszcz, a,** lm. **owie** *zastępca, pomocnik proboszcza, wikarjusz:* U fary w Warszawie są wikarjusze, zwani proproboszczami. <Pro + Proboszcz>

**Propugnacja, i,** blm. *obrona.* <Łć. propugnatio>

**Prorektor, a,** lm. **owie** *zastępca, pomocnik rektora:* P. szkoły powiatowej <Łć. prorector>

**Prorektorat, u,** lm. **y, Prorektorstwo** *urząd, godność prorektora.*

**Prorektorowa, ej,** lm. **e** *żona prorektora.*

**Prorektorski** przym. od **Prorektor:** Urząd P.

**Prorektorstwo, a,** lm. **a** p. **Prorektorat.**

†**Prorocki** p. **Proroczy:** Miał ducha prorockiego i wiele rzeczy przyszłych opowiedzał, które ś. po jego śmierci sprawdziły. Skar. †**Po prorocku** p. **Proroczo.** <Od Prorok>

×**Prorocko** przys. od **Prorocki,** p. **Proroczo.** Sł. wil.

**[Proroctwi, a,** lm. **a]** p. **Proroctwo.**

**Proroctwo, a** l. lm. **a,** †**Prorocześtwo, [Proroctwi]** *prorokowanie, przepowiednia, wróżba, wieszczba, słowa proroka:* Wolą ludzką nigdy P. nie jest przyniesione, ale Duchem św. natchnieni, mówili ludzie święci Boży. Wuj. Cóż może być nad to P. jaśniejszego? Skar. Nie mylił ś. w proroctwie. Skar. Ziściło ś. ono o dzieciątku P. Skar. P. jest widzenie rzeczy, nim ś. staną. Skar. Spełniło ś. P. Skar. To P. z Ducha św., a nie ludzkiego dowcipu urosło. Skar. P. Izajaszowe. Troc. Już ś. stało, co P. prorokowało. Troc. A tu ś. napełniło P. Izajaszowo. Op. P., widzenie, *visio.* Boh. Dał mu Bóg dar proroctwa, iż wiele rzeczy, niż ś. stały, przepowiedział. Wys. Już ś. sprawdziło P. o Mesjaszu. Troc. **2.** blm. zb. *prorocy:* Już ś. stało, co P. prorokowało. Kn. <Od Prorok>

×**Proroczenie, a,** blm., czynność cz. **Proroczyć,** *prorokowanie.*

†**Proroczeństwo, a.** lm. **a** p. **Proroctwo.**

†**Prorocznica, y,** blm. *astrologja, wróżbiarstwo.* <Od *Prorocznik, od *Proroczny, od Prorok>

**Proroczo** przys. od **Proroczy;** †**Po prorocku,** × **Prorocko** przys. *jak prorok.*

**Proroczość, i,** blm. rz. od **Proroczy.** Sł. wil.

**Proroczy,** †**Prorocki** przym. od **Prorok,** *wieszczy:* Czuję znów smutki tęskne i prorocze. Słow. Proroczym duchem zapowiadał... <Od Prorok>

×**Proroczyć, y,ył** p. **Prorokować:** Słysząc takie pochwały, że z niego drwią, tak sobie proroczy. Pot. *(= tuszy, wnosi).* Mówisz tak, bo nie znasz naszych ksiąg, które nam proroczą zwycięstwo. Bał. <Od Prorok>

†**Proroczyna, y,** lm. **y** p. **Prorokini:** Przełożę wam i ja, niegodna proroczyna wasza, niesprawiedliwości, krzywdy, potwarzy... Skar. <Od Prorok>

×**Prorogacja, i,** lm. **e** *odroczenie, przedłużenie terminu, zwłoka, prolongata, prolongacja.* <Łć. prorogatio>

×**Prorogować, uje, ował** *przedłużać termin, odraczać, odkładać, opóźniać, zwlekać, prolongować* <Łć. prorogare>

×**Prorogowanie, a,** blm., czynność cz. **Prorogować.**

**Prorok, a,** lm. **cy** l. *osoba przepowiadająca przyszłość z natchnienia bożego:* P., osoba natchniętą od Boga do przepowiedzenia rzeczy przyszłych. Kras. Prorocy nazywani byli widzący. Boh. Oprócz czterech proroków większych jest ich jeszcze dwunastu mniejszych. Żał. Wielcy i mali prorocy w Piśmie św. Troc. A prorokowi co? Zegl. Ruskie przysłowie: Na proroki puhi. Pim. Nie słuchajcie słów proroków, którzy wam prorokują, a zdradzają was. Wuj. Prorocy prorokowali kłamstwo, a kapłani przyklaskiwali rękoma swemi. Wuj. Księgi proroków były to słowa mężów powołanych, którzy za zadanie swe obierali wzywanie ludu do strzeżenia prawa bożego. Tysz. Broda, jak u proroka, a cnota, jak u drab a. Prz. Myśl i w przyszłość strzelić umie zrenica proroka Garczyn. Stales ś. wróżką duszy i szczęścia prorokiem. Garczyń. Mów sam, czego chcesz, ja nie P., nie zgadnę Boh. Nie jestem prorokiem, abym rozprawiał o przyszłości, wolę o tym pisać, na co patrzałem. Rzew. Powstaną wśród was fałszywi prorocy. Boda. Jam był fałszywym prorokiem! Kras. *(= bolałbym, że nie sprawdziły słowa moje).* Nikt nie jest prorokiem w swoim kraju. Depcę was, wszyscy poeci, wszyscy mędrcy i prorocy. Mick. Klątwa tedem, co swoje morcują proroki. Mick. **2.** *Mahomet* Teraz mi ze hurys czarnooka witać Ha-

[illegible] prorocka. Mick. Niektóry wykładacz [illegible], wykręciwszy tekst proroka, nie [illegible] Mick. [illegible] proroka [illegible] [illegible] Jan [illegible] Mick. Na [illegible] proroka! 3. [P.] [illegible] [illegible] proroka. [illegible] P. <Prr = *Rok [illegible]>

Prorokini, i, lm. e, †Proroczyna forma ż. od Prorok: [illegible] Marja P., siostra Mojżeszowa [illegible], [illegible] w rękę swoję. B. [illegible] Oldze P., [illegible] Sel-lum. [illegible] Pryscylla i Maksymilla były prorokinie [illegible]. Skar. O Annie prorokini. Rej. Wzięła też Marja, prorokini, siostra Aaronowa, [illegible] w rękę swoję. Leop. Bardzo sławne były prorokinie u wszystkich narodów. Wirz. O, [illegible] dobrą prorokinią; zawsześ [illegible] sprawdza tego proroctwa. L. <Od Prorok>

Prorokować, uje, ował, × Proroczyć I. *przepowiadać [illegible], wróżyć:* A nie mówiłem ja i nie prorokował, co [illegible] Jakł. 2. przen. [illegible] Wypadek ten nie prorokuje nic dobrego. [illegible] serce prorokowało, [illegible] spotkać miało P. Koch. [illegible] przyszłość. 3. † P. [illegible] Nie tylko żywot Elizeusza, ale i ciało jego prorokowało, to jest cuda czyniło. Skar. <Od Prorok>

Prorokowanie, a, blm., czynność cz. Prorokować: [illegible] Marka [illegible] księgi prorokowania [illegible] (De [illegible])

†Prorokow [illegible] *do proroka:* Tedy szedł Azia ku Olydie, prorokowie żenie Sellum. B. Sz. (ad prophetidem uxorem). Tedy jeden mąż z synów prorokowych rzecze ku swemu towarzyszowi. B. Sz.

[Proryjernum, Prekuratum]: P. proktornum [illegible] <Now [illegible]>

[Prosacki] *dziadowski, żebraczy:* Pieniądze prosackie. <Od *Prosak, od Prosić>

[Prosacyja, i, lm. e] p. Procesja.

Prosak, a, lm. i [illegible] <Od Proso>

[Prosąk, a, lm. i, [illegible]]

[Proscak, a, lm. i] p. Prosiak. <Z Prosiak>

Proscenjum, w lp. nieodm., lm. a, ow *w teatrze [illegible]* <Łć. proscenium>

[Proszki, ow] [illegible] <Z Proszki, od Proszek>

[Prosecyja, i, lm. e] p. Procesja.

Prosektor, a, lm. owie a orzy *przygotowujący [illegible] do wykładu anatomji i [illegible]* <Łć. prosector>

Prosektorjum, w lp. nieodm., lm. a, ow *pracownia [illegible]* [illegible] prosektornia. <Łć. prosectorium>

⁄ Prosektornia, i, lm. e p. Prosektorjum. <Od *Prosektor>

Prosektorski przym. od Prosektor: Nóż P.

Prosektorstwo, a, blm. [illegible] <Od Prosektor>

Prosektoryjny przym. od Prosektorjum: [illegible]

× Prosekucja, i, blm. p. Prosekwowanie.

Prosekutor, a, lm. owie *prześladowca:* Tyle tylko jeszcze nadmieniam, że mię prosekutorów, nieprzyjaciół moich ręka aż w Wiedniu sięgała. Kraus. <Łć. prosecutor>

Prosekwować, uje, ował *ścigać, prześladować:* Klął ś., że go, jako uzurpatora szlacheckiego imienia, P. będzie. Krasz. Ma kto krzywdę z obywateli, kmieciów, rolników, to go cywilnie P. może. Rol. <Od Łć. prosequi>

× Prosekwowanie, a, blm., ! Prozekwowanie, × Prosekucja, ! Prozekucja czynność cz. Prosekwować.

Proseminacja, i, blm. *rozsiewanie.* <Łć. proseminatio>

† Prosfora, y, lm. y p. Proskura: Gdy biskupa chowano, prosforę a. oblatę na piersi mu kładziono. Pim. <Z Gr. prosphorá>

Prosfornica, y, lm. e p. Proskurnica. <Od *Prosfornik, od Prosforny>

Prosforny przym. od Prosfora, *proskurny.*

Prosiaczek, czka, lm. czki p. Prosiak.

Prosiak, a, lm. i, † Prośniak, [Prosiuk, Prosuk, Parsiuk, Porsiak, Prośćak, Prosczak, Prośćok, Proscak, Porscak, Projscuk, Parszuk], Prosię, [Porsię] *młodociany ɩ bud świni, warchlak:* P. pieczony, w potrawie. Przen.: Ty prosiaku (a. prosię, prosiątko) przebrzydły (o dziecku, *niechluju, flejtuchu, paprało).* Zdr. Prosiaczek. <PROS/PROS>

Prosianka, i, l. [P.] blm. *słoma prosiana po wymłóceniu:* Siano zmieszane z prosianką, owsianką, jęczmienianką i żytnią mierzwą. 2. lm. i bot. p. Pieprznik. <Od Prosiany>

Prosiany, Prosowy, [Prośniany] przym. od Proso: Ziarno prosiane. Kasza prosiana. Kołacz P. Łupina prosianego ziarnka. Bobr. Prosiana włóć p. Nawłoć. <Od Proso>

Prosiątko, a, lm. a p. Prosię: Małe P. piękne. Prz. (= młode rzeczy przyjemne). Przen.: Oj ty P.! (= *paprało, paskudzarzu, niechluju).* <Od Prosię>

× Prosiciel, a, lm. e, † Prośca, † Proszeniec *ten, co prosi, proszący, petent.* L. <Od Prosić>

Prosicielka, i, lm. i forma ż. od Prosiciel.

Prosić, i, ił, † Praszać, [Praszać] I. *wyrażać prośbę, zwracać ś. z prośbą, upraszać, suplikować, molestować, obligować:* P. kogo o pomoc, o miejsce. P. na klęczkach, usilnie (= *błagać, żebrać, zaklinać.* P. o błogosławieństwo. Proszę mi powiedzieć. Proszę dać chleba. Proszę siadać. Usty własnemi praszałem go. Leop. Białe głowy, które bywają proszone, nigdy na prośbę nie czynią; a te, których nikt nie prosi, same zasię proszą. Górn. Proszony nie uczyni, nieproszony uczyni. Kn. Krzyżaki boju tak nakarmił, że P. musieli pokoju. Kochan. Tatarzyn o pokój przez posła swego prosi. Karnk. Proście, a będzie wam dano. Wuj. Proście Pana Boga o tego ducha mądrości. Skar. O głos prosi. Birk. Nie prosimy chleba rocznego, ale tylko powszedniego, a na każdy dzień, każde dziś tego chleba prosimy. Hrb. Proś o to, co jest słusznego, a nie najdzie z niego trudnego: kto o co trudnego prosi, sam winien, że nie odnosi. Kn. Proś co najwięcej, a weź, coć dadzą. Kn. Prosi, a musi tak być: prosze, a niech inaczej nie będzie. Kn. (= *pańska prośba za rozkaz stoi).* Co jest najnieprzystojniejszego, jak chcieć rządzić one, którzy cię o to nie proszą. Baz. P. o rękę panny. Prosił o Gertrudę w małżeństwo. Skar. Ot, jestem pew

na — o rękę Zosi ojciec przyjedzie i sam poprosi. Syrok. P. Boga = *modlić ś. do Boga.* Proś Boga, abym ś. o niczym złym nie dowiedział, boby było źle z tobą! P. przez co, prze Bóg. L. P. na wszystko, na wszystkie świętości (= *zaklinać*). Nędza mi wielka dokucza, zmiłuj ś., proszę dla Boga. Birk. Widząc to, nieprzyjaciel o miłosierdzie począł P. Okol. Gwiazdy proszą oczu Julji, by raczyły w niebie świecić. Mick. Proszą, ażeby zagrał, podają cymbały. Mick. Przen.: Każda kosteczka wywiędła i sucha przez rozciągniętą skórę wyglądała, prosząc o litość. Słow. [P. z waszecia = *prosić bardzo uprzejmie.* **Prosiemy, Prosemy, Proszemy.** Prosi królowi (= *prosi króla*)]. **2.** P. dokąd = *zapraszać, wzywać uprzejmie,* (o wielu) *spraszać; prosić wejść, wstąpić, udać ś., iść:* Proszę z sobą. L. Proszę za mną! Pan Mazepski chce ś. z panem widzieć. — P. go! muszę z nim pomówić. L. Proszę na kralkę. L. Proszę na obiad, na kolację. L. Gdzie kogo nie proszą, kijem go wynoszą. Opal. Nim zdobycz pokazał, stary Budrys już kazał P. gości na trzecie wesele. Mick. Sam tu, starce, sam tu, smyki, proszę, proszę na zraziki! Wójc. (napis na szabli). **3.** *wstawiać ś., przyczyniać ś., przemawiać, orędować, wnosić instancję.* **4.** P. chleba = *wyciągać rękę, żebrać, chodzić po proszonym, po prośbie:* Otożeśmy na koszu osiedli, chleba P. będziemy. L. Ma, a u drugich prosi. Kn. P. o jałmużnę. **5.** Proszę pana, proszę pani, proszę państwa i t. p. = *kochany panie, droga pani i t. p.* Czy jest matka w domu?—Wyszła, proszę ojca. Byłaś w kościele?—Byłam, proszę pani. Proszę pani, rzeźnik powiedział, że mięso zdrożeje. Wziął mię w objęcia, do swych piersi chyli... „Proszę aspana!...“—i łzami ś. zalał. Syrok. **6.** „P. pieca w kumy“ *zabawa towarzyska młodzieży.* **7.** [P.] *rytać:* Wyjdź do nich, pani matko, proszący: Czyście nie widziały mojej Marysi jadący? Czego, proszę? **8.** Dziękuję panu! — Proszę (!zam.: *niema za co*). **9.** ucz: P. na czarną kawę = *dać w skórę, wybić.* **P. ś. 1.** *prosić siebie:* Nie dał ś. długo P. **2.** *błagać o przebaczenie, o litość, o łaskę, dopraszać ś., wypraszać ś.; prosząc nie dawać pokoju:* Chciał go bić, a on ś. prosi. Schwycił koguta śpiącego na grzędzie, ten mu ś. prosi, jako może z cicha: Co ci przewiniła głowa moja licha? L. Przestańmy na tym, co mamy, a nie prośmy ś. nikomu. L. (= *nie kłaniajmy ś.*) Kto z sobą nosi, ten ś. nie prosi. Prz. [Żołnierze prosili ś. o nocleg. Jak cię pochwycę, będziesz ś. P. Zbójnica prosi ś. go, żeby mu udarował życie. Młodzieniec prosił ś. o wieniec. Onać mu ś. pięknie prosi. Prosiła ś. kumorowi mucha. Musi mi ś. bardzo pięknie P.]. Przen.: Materjał na łopatce (w sukni) prosi ś., aby go ująć (= *tak go za dużo, że niepodobna go nie ująć* (u krawców, szwaczek). Ziemia ś. prawie prosiła o pługi, o nawozy i o to ziarno święte. Reym. **3** do czego, dokąd = *napraszać ś., wpraszać ś.; prosząc napierać ś.:* Poznał opat, gdy ś. kto do jego klasztora prosił, jeśli do tego Duchem bożym wzruszony był. Skar. Do potkania z nieprzyjacielem pierwszy ś. prosił, dufając dobremu sumnieniu. Skar. Po polach kwiaty główki swe wznoszą i same w niebo ś. proszą. Dar. J. [P. ś. na nocleg]. **4.** myśl (o zającu) *podchodzić pod wiatr w czasie.* Polowanie na proszonego. <PROS>

**1. Prosić ś., i ś., ił ś.** p. **Prosić.**

**2. Prosić ś., i ś., ił ś.** (o świni) *wydawać na świat prosięta.* <Od Prosię>

**Prosienicznik, a,** lm. **i** bot. p. **Wieprzyniec.**

**Prosienie ś., a ś.,** blm., czynność cz. **2. Prosić ś.**

**Prosiennik, a,** lm. **i** bot. p. **Szarzanka.** 2. p **Wieprzyniec.**

**Prosię, ęcia,** lm. **ęta** p. **Prosiak:** Trudno ma być u świni chudej P. tłuste. Pot. Matka dziecko karmi, jak marcowe P. Rej. Miejskie dziecię jak P., a szlacheckie jako szczenię. Prz. Komu P. zginie, temu w uszu piszczy. Prz. Kocha ś. w tym, jak ubogi w prosięciu. Prz. Nie miała baba kłopotu, kupiła sobie parszywe P. Prz. Dano na stół P. czarną polewką podlane; takowa potrawa nazywa ś. czernina. L. Polowanie na wilki z prosięciem na wabika. Rolada z prosięcia. P. odsadzone. Troc. P. nadziewane. Troc. Przen. (o człowieku): P. nieoskrobane = *prostak, cham, rura, grubijanin, grundychwał.* Zdr. **Prosiątko.** <PROS PROS>

**Prosięcina, y,** blm. *mięso z prosięcia:* Staruszkom wołu, młodszym cielęcinę, najstarszym wieprza, młodszym prosięcinę. Bratk. <Od Prosię, 2 pp. -ęcia>

**Prosięcy** przym. od **Prosię.**

†**Prosiniec, ńca,** lm. **ńce** *nazwa miesiąca grudnia* B. Sz. <Czes prosinec>

**Prosinka, i,** lm. **i** bot. p. **Wieprzyniec.** <Od Prosiak>

[**Prosiny, in,** blp] *zaprosiny:* Wciąż wpadały kumy różne, to krewniaczki, to gospodynie, i... znosiły kury... albo i srebrnego rubla w papierku, wszystko to w podzięce za P. weselne. Reym. <Od Prosić>

**Prosionek, nka,** lm. **nki** zool. (porcellio) *skorupiak równonogi lądowy.* <Od *Prosion, od *Pros, pierwotnika dla Prosię>

[**Prosisko, a,** lm. **a**] *ściernisko po prosie.* <Od Proso>

[**Prosiuk, a,** lm. **i**] p. **Prosiak.** <PROS/PROŚ>

**Proskomidja, i,** lm **e** w greckim obrządku **I.** *ofiarowanie (część liturgji, mszy):* W tym kanonie nie proskomidją odprawować djakonom zakazują, ale Eucharystją przed episkopami wziąwszy, kapłanom podawać. Pim. *formuła przy tym ofiarowaniu:* P. nie od Złotoustego jest złożona, ale od Jakóba Św. Pim. <Gr. proskomidē>

**Proskomizować, uje, ował** w greckim obrządku, *dokonywać proskomidji, ofiarować, czynić oblację:* Zabroniono djakonom P. L. <Z Gr. proskomizo>

**Proskomizowanie, a,** blm., czynność cz. **Proskomizować.**

**Proskrybent, a,** lm. **ci** *człowiek proskrybowany, wywołaniec, wygnaniec, banita.* <Od Łć. proscribens, 2 pp. -ntis>

×**Proskrybować, uje, ował** *wywoływać, wyganiać z kraju, banitować, wyjmować z pod opieki praw:* Na twarzy biednego proskrybowanego okazał ś. lekki rumieniec. Krasz. <Łć. proscribere>

×**Proskrybowanie, a,** blm., czynność cz. **Proskrybować.**

**Proskrypcja, i,** lm. **e** *wywołanie z kraju, wygnanie, banicja, wyjęcie z pod praw.* <Łć. proscriptio>

**Proskrypcyjny** przym. od **Proskrypcja:** Lista proskrypcyjna = *spis osób ukaranych proskrypcją, a, mających być ukaranemi proskrypcją.* Tablice proskrypcyjne

†**Proskur, a,** lm. **y** p. **Proskura:** Księcia Michała hunica proskurem otruł Stryjk. P., opłatek Linc. <Z Proskura>

**Proskura, †Praskura, †Prosfora, †Proskur, †Praskur, †Plaskur, Płaskur, †Ploskur, †Plos**

**kurnica** chleb [illegible], używany na hostyę w kościele [illegible]. Chleb do Sakramentu poświęcony Rus proskurą zowią Pask. Prostory [illegible] proskurami zowią Smotr. Pop. na żertownik wyciąwszy z [illegible] hostyą a [illegible], kładzie na patynie Sak. I bez wyrysowania [illegible] na proskurze może być hostya a [illegible] wyjęty i poświęcony. Pr. Dziś miasto proskur kupują [illegible] pojowie bułki na rynku [illegible] Sak. Zab. **Proskurka.** < Ukr. prószkura >

**Proskurka**, i, lm. i p. **Proskura**: Chciałżem [illegible] na proskorkę zsypywał, ale na sposoby [illegible] kosy na sposoby djabelskie. Jeż. < Ukr. proskurka >

[**Proskurnia**, i, lm. e] *krzew leśny*. Gwar. <Od Proskura>

**Proskurnica**, y, lm. e, **Prosfornica** *kobieta, która robi i wypieka proskury*: Chleb ten do poświęcenia, który Rus proskurą zowie, niewiasty czyste, i te nazywają proskurnicami. Paszk. < I kr. proskurnycia >

**Proskurny** przym. od **Proskura**, *prosforny*.

**Proso**, a, lm. a bot. I. (panicum) *ros. z rodziny traw*: Gatunki: P. ber (p. italicum). P. jednostronne a. kurza stopa, [Par] tp. crus galli). P. krwawe a. krwiste, Paleczuica, Paleczuik, daw. Manna trawna a. samorodna. P. sine (p. glaucum). P. zielone (p. viride). P. zwyczajne a. Jagła (p. miliaceum) 2. P. kozie p. **Prosownica**. 3. P. olbrzymie a. indyjskie p. **Gryża**. 4. P. trzcinne p. **Łzawica**. 5. P. wodne p. **Brodobrzanka**. 6. P. wróble p. **Nawrót**. P. póki w swych kiściach jest, abo w miękinach i łuszczynach, prosem go nazywają, a gdzie będzie otłuczone, jaglami mianujemy: drudzy kaszywem prosianym, inni pszonem. Syr. Przen. Oganiacy cudze P., a nasze płacy skubią. Falib. (= pracować za kogo innego. L.). †Zatrzeć komu od prosa = *zastąpić go, zbić go z tropu, pomieszać mu szyki*: Obaczywszy, że mu od prosa zabieżono, cofnął wojsko. Bud. Szpetny jak straszydło, mógłby go nad prosem postawić. kn. †P wiercić = *wabić*. Kluk. †Stanąć przy swoim prosie = *ostać przy swoim*. A i car Imć tak też uczyni, obaczywszy, że pan conjuctów nie masz, przy swoim prosie stanie. Nie wsadzać nosa do cudzego prosa. Prus. < PROS >

[**Prosoplegja**, i, blm. *paraliż nerwów twarzy*. <Gr. prósopon + plége >

**Prosopografja**, i, blm. *malowanie osób, charakterystyka ich*. < Gr. prósopon + -grapheia >

**Prosowato** przys. od **Prosowaty**.

**Prosowaty** *do prosa podobny* Patol.: Gruzełek P. (tuberculum miliare). < Od Proso >

**Prosownica**, y, lm. e bot. (milium) *roś. z rodziny traw*: Gatunek: P. rozpierzchła, dawniej zwana Koza reż a. Kozie proso (m. effusum). < Od *Prosownik, od *Prosowy, od Proso >

**Prosowy** p. **Prosiany**: Wysypka prosowa (= [illegible]). < Od Proso >

**Prosówka**, i, blm. patol. *wysypka towarzysząca [illegible] gorączki, pietnica* (febris miliaris) (p. **Potówka**). P. właściwa a. ×krosty białe. < Od Prosowy >

**Prosówkowy** przym. od **Prosówka**. Patol.: Gruźlica prosówkowa (tuberculosis miliaris). < Od Prosówka >

**Prospekt**, u, lm. y I. *widok, perspektywa, panorama*: P. są [illegible]. P. komu odjąć. Trac. 2. *[illegible], zapowiedź przedpłaty na wydawnictwo, [illegible] jego charakterystyką*: Ogłosić P. na dzieło, pismo. 3. org. *front organowy*. < Lé. prospectus >

< **Prospektor**, a, lm. **owie** *przeglądacz, poszukiwacz*: P., poszukujący miejsc złotodajnych. < Lé. prospector >

**Prospektowy** przym. od **Prospekt**: Obietnice prospektowe.

**Prosperować**, uje, ował I. *rozwijać ś., iść pomyślnie, powodzić ś., szczęścić ś., kwitnąć*: Interes, sklep dobrze prosperujący. 2. *używać szczęścia*. < Lé. prosperare >

**Prosperowanie**, a, blm., czynność cz. **Prosperować**.

**Prost** p. **Prosty**. <PRO-ST>

**Prosta**, ej, lm. e mat. *linja prosta*: Odcinek prostej. Proste równoległe, prostopadłe, skośne. <Od Prosty>

**Prostacki**, **Prostaczy** przym. od **Prostak** *ordynarny, gminny, rubaszny, grubijański*: Wolą prostacką cnotę, niż grzeczne występki. Kras. Rzońca dość obojętnie wysłuchał prostackich zaklęć matki i wcale ś. niemi nie wzruszył. Przybor. Czego-li waszmość wybałuszyłaś ślepie, jako P. chłop, kiedy mu pokażą cudne malowidło? Choiń. P. sposób myślenia. Zachowanie ś. prostackie. **Po prostacku** przys. *jak prostak, ordynarnie, grubijańsko*. < Od Prostak >

**Prostactwo**, a, blm. I. rz. od **Prostacki**: Bóg patrzy na moje serce, że jest czyste, a co innego jest P., które mnie wybaczyć muszą. Sienk.

**Prostaczeć**, eje, ał *stawać ś. prostakiem, ordynarnieć*. <Od Prostaczy >

**Prostaczek**, czka, lm. **czkowie** p. **Prostak**: P. wierzy każdemu słowu. B. B. Lepszy P. wieśniak, który z pokorą Bogu służy, niźli pyszny i nadęty doktór. Groch. P. kmiotek. Birk. Nie tylko uczeni ludzie, ale też i prostaczkowie językiem swym mogą ten żołtarz czytać. Wr. Wzgardzeni u świata prostaczkowie przekonali zawołanych mędrców. Wor. Pierwsi ubodzy i prostaczkowie w niego uwierzyli. Hoł. Udałeś ś. do mnie, mając mnie za prostaczka dobrodusznego, ...a bys z moją pomocą niewinnych oplątał. Krasz. P. nie znający ugrzecznionych obyczajów i względów społeczeńskich, nazywający każdą rzecz po imieniu, bez obwijania w bawełnę, ... prostakiem nazywany bywa. Wiszn. P., patrząc na liść opadający, tylko sobie myśli, że zima ś. zbliża, dalej nie sięga. Wiszn.

**Prostaczenie**, a, blm., czynność cz. I. **Prostaczeć**, 2. × **Prostaczyć**.

**Prostaczenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Prostaczyć ś.**

**Prostaczka**, i, lm. i, forma ż. od **Prostak**: Mała prostaczko, z serca cię żałuję. Lubom. Nie rób mię prostaczką; przecież nie jestem parafjanką. L. Jakże mnie prostaczce porównywać ś. z niemi? Sienk.

**Prostaczkowato** przys. od **Prostaczkowaty**.

**Prostaczkowatość**, i, blm. rz. od **Prostaczkowaty**.

**Prostaczkowaty** *podobny do prostaczka*: Rej ma prostaczkowate, jak sam powiada, narowy. Krasz. < Od Prostaczek >

**Prostaczo** przys. od **Prostaczy**.

**Prostaczość**, i, blm. rz. od **Prostaczy**.

**Prostaczy** p. **Prostacki**: Chciałbym mym rymem opisać rozmowy prostacze. Węg. W stosunkach dyplomatycznych... pokrywał go (Wallenroda) kaptur pokory, niewinności, prostaczej szczerości i dobroci Szaj. Walki kogutów ota-

czało już tylko prostacze pospólstwo. Niem. A. Spytaj lud P., spojrzyj na naród cały w smutku i rozpaczy. Garcz. Mowa prostacza. Kor. Z wielkiego, drewnianego, prostaczą ręką wyrzeźbionego krucyfiksu wązki i chwiejny strumyk światła przesunął ś. nieco dalej. Orzesz. <Od Prostak>

**Prostaczyć, y, ył** *robić prostakiem.* **P. ś.** *stawać ś. prostakiem:* Był to szlachcic, który ś. świadomie z wielkiej miłości do ludu prostaczył. Spas. <Od Prostak>

**Prostaczyna, y,** lm. **y, Prostaczysko** *prostak godzien politowania:* P. jakiś! ale to właśnie dobrze mi ś. nadaje. Kon. <Od Prostak>

**Prostaczysko, a,** lm. **a** m. i ni. l. p. **Prostak. 2.** p. **Prostaczyna.** <Od Prostak>

**Prostak, a,** lm. **cy, Prostoduch** l. *człowiek prostoduszny, prostych, niewytwornych obyczajów; dobroduszny, dobra dusza, poczciwiec, poczciwina, maluczki duchem:* Bo białogłowy na to ś. ćwiczyły, aby nas za nos prostaki wodziły. Kochan. Nie na prostaka trafili; w czym go oni ułowić chcieli, tym ś. sami ułowili. Rej. Nadto gdyś dobry, nazwą cię prostakiem. Nar. Wzruszony miłosierdziem, dobry P. odwiązał wisielca. Trzt. P., co ojciec i matka rzekli, ja to wypełniam w mojej prostocie. Kras. Poczciwy kto, rzetelny, to go prostakiem nazywamy. L. Czuli, że byli nie z prostakiem rzeczy zaczęli, bo ich do jednego słowa odprawił. Żarn. P. wielki, nie wie, gdzie go przedano, zostawiono; nie wie, co ś. z nim dzieje. Kn. P. wiejski. Wit. P. z krzyżem budzi ś., jak legł. Or-Ot. **2.** *człowiek bez wychowania, rubaszny, nieokrzesanych obyczajów, gbur, grubijanin, nieoskrobany, rura, cham, chamuś, ryfa, oryl, ordynus, bryś:* Nie dziwna to do prostaka, że on szydzi i z dworaka. Prz. Nie umieć nic, to będziesz u ludzi prostakiem; zaś nad księgami olśnij, nazową cię żakiem. Stryjk. Zadawano Rusi, że ś. nie uczą, dlatego są prostakami, nie politykami. Pim. Dziś ten wielki P., co pieniędzy nie ma. Hul. Wierny Jagielle... był Skirgiełło zresztą prostakiem, pijanicą i okrutnikiem. Szaj. **3.** [Iść na prostaki] = *iść na przełaj.* **4.** lm. **i, Prostownik** *młot do prostowania.* Zdr. **Prostaczek.** Zgr. **Prostaczysko.** <Od Prosty>

**Prostakowato** przys. od **Prostakowaty.**

**Prostakowaty** *zakrawający na prostaka, gburowaty:* Niecierpliwił ją... zdawał ś. P. i śmieszny. Kras. <Od Prostak>

**!Prostata, y,** lm. **y** anat. *gruczoł krokowy, kroczny.* **sterecz** (glandula prostata). <Łć. prostata, Gr. prostátis>

**!Prostatyczny** przym. od **Prostata,** *sterczowy:* Kamienie prostatyczne (calculi prostatici). Ciecz prostatyczna (liquor prostaticus). <Łć. prostaticus>

**[Prostem]** przys. *po prostu, prosto:* (Pan ma tak trudne nazwisko) co nie móż tak w gębie zakręcić, jakbyś go P. chciał przezwać. <Od Prosty>

**Prostezys** nieod. *przedłużenie wyrazu przez dodanie zgłoski na początku (np. albowiem z: bowiem).* <Gr. prósthesis>

**Prostka, i,** lm. **i** l. p. **Prostucha.** L. **2.** [P.] *spólnica.* **3.** *kawał rury prostej bez odnóg, krótszy od normalnej.* <Od Prosty>

**× Prostnica, y,** lm. **e** l. anat. p. **Odbytnica. 2.** bot. (eragrostis) *roś. z rodziny traw.* <Od * Prostnik, od * Prostny, od Prosty>

**Prostnicowy** p. **Prostniczy.** <Od Prostnica>

**Prostniczy, Prostnicowy** anat., przym. od **Prostnica** (rectalis). <Od Prostnica>

**Prosto, †Proście, [Proście]** przys. od **Prosty** = a) Trzymać ś. P. *(=prostopadle, sztywno).* Pijanica P. idzie do karczmy, z karczmy krzywo chodzi. Trzt. Szlachta drobna, lecz zasobna, krzywo pisze, P. orze. Syrok. Czemuż zawsze wkoło płota chodzisz, nigdy P., ni jasno, a nigdy nieszczerze? L. b) *wprost, naprost, w równym kierunku przed siebie, przed sobą:* Podnieś oczy twoje P. Leop. (naprost. Leop.). Zastałem go stojącego P. zwierciadła. L. P. mego okieneczka wyrosła mi jabłoneczka. Pśń. [Idzie P. siostry. Matka leży P. wielki ołtarz]. Dam w domu i drzwiczki P. od uliczki. Len. P. w okienku będzie Boża męka. Len. *(=naprzeciw).* c) *nie zbaczając, nie wstępując nigdzie po drodze, wprost:* Idę P. do ciebie. Poszedł P. do domu. Idź P. do samego naczelnika. Mleko P. od krowy. P. z nawy przyszli do nas. Kn. *(=zaraz).* Zmierza prosto do celu. Pojedziemy P. do Warszawy. L. d) p. **Prosty:** Mówić P. Powiedziałem mu P. z mostu. e) †P. *właśnie; wyraźnie, widocznie, oczywiście:* Daj, chcesz-li, alboć wydrę, taka to jest P. Kochan. *(=taki to poprostu sposób postępowania).* Tacy P. na wieży starcowie tam byli. Kochan. Prostoć ś. metu Fiedorze nie chciało. Kochan. f) [P.] *zwykle.* g) [Masz P.] = *masz rację, masz słuszność.*

**× Prostodrożny** *idący wprost, po prostej drodze, w prostym kierunku:* Prostodrożne biegi. Hube. <Prosty + Drożny>

**Prostoduch, a,** lm. **owie** p. **Prostak:** Gdybyś umiał rachować i był filutem, ty prostoduchu, lepiejbyś nie mógł rozpocząć. Krasz. <Prosty + Duch>

**Prostodusznie** przys. od **Prostoduszny.**

**Prostoduszność, i,** blm. rz. od **Prostoduszny.**

**Prostoduszny** *prostego ducha, naturalny, dobroduszny, naiwny, pełen prostoty, szczery, otwarty, łatwowierny:* Była tak naiwną i prostoduszną, że z nią oprócz o upiorach, o odpustach, o kuchni i o pogodzie, mało o czym więcej rozmawiać było można. Krasz. Przekupywać językiem prostoduszne serca. Asn. <Prosty + Duszny>

**Prostodzioby** *mający dziób prosty.* <Prosty + * Dzioby, od Dziób>

**Prostokąt, a,** lm. **y** mat. *czworokąt, którego wszystkie kąty są proste.* <Prosty + Kąt>

**Prostokątnia, i,** lm. **e, Hipotenuza** mat. *najdłuższy bok trójkąta prostokątnego, leżący naprzeciw jego kąta prostego.* <Od * Prostokątni, z Prostokątny>

**Prostokątnie** przys. od **Prostokątny.**

**Prostokątny** l. mat. *mający kąt a. kąty proste:* Trójkąt P. Słup P. Czworobok P. = *prostokąt.* **2.** anat.: **!Kiszka prostokątna** p. **Odbytnica.** <Prosty + Kątny>

**Prostokreślnie** przys. od **Prostokreślny.** L.

**Prostokreślny, †Prostokryślny** *dający ś. wykreślać za pomocą linji prostych, złożony z linji prostych:* Trójkąt P. Trygonometrja prostokreślna. Figura jest albo krzywokreślna, *curvilinea,* lub prostokreślna, *rectilinea.* Łs. <Prosto + Kreślny>

**†Prostokryślny** p. **Prostokreślny:** Kąt między linjami zbiegającemi ś. z sobą nazywa ś. P., *rectilineus,* albo krzywokryślny, lub też różnokryślny, gdy linje, które go obejmują, są a. obie proste, a. obie krzywe, a. też jedna prosta, a druga krzywa. Jak. J. <Prosto + Kryślny>

**Prostolicy, ego,** lm **y** antr. p **Prostoszczęki.** <Prosty + * Licy, od Lice>

**Prostolinijny, Prostolinjowy** [illegible] Prosty + Linijny >

**Prostolinjowy** ; **Prostolinijny**: Odetnek P. lub [illegible] O rzeźbie [illegible] prostolinjowym. Jan J. < Prosty + Linijny >

**Prostomównie** przys. od **Prostomowny**. L.

**Prostomówność**, i, blm. rz. od **Prostomowny**.

**Prostomowny** [illegible] Prosto + Mowny >

**Prostonarodowy** *[illegible] prostego ludu, ludu* [illegible] Mowa piśmienna i prostonarodowa. Sł. wil. < Prosty + Narodowy >

**Prostonogi** *mający nogi proste*: Jamnik P. < Prosty + *Nogi, od Noga >

**Prostoosiowy** [illegible] Prosto + Osiowy >

**Prostopadle** przys. od **Prostopadły**.

**Prostopadła**, ej, lm. e mat. *linja prostopadła*. < Od Prostopadły >

**Prostopadłościan**, u, lm. y mat. *[illegible]* < Prostopadły + *Ścian, od Ściana

**Prostopadłościenny** przym. od **Prostopadłościan**. < Od Prostopadłościan

**Prostopadłość**, i, blm. rz. od **Prostopadły**; †**Stawnociągłość**, †**Stawnoprostość**.

**Prostopadły**, †**Stawnoprosty** *[illegible]* [illegible] Prostopadłe jest P. do styczney w punkcie [illegible] styczności. Prosta tworząca kąt prosty z linją prostą daną nazywa ś. prostopadłą do prostej danej. Prosta tworząca kąt prosty z płaszczyzną nazywa ś. prostopadłą do płaszczyzny. P., [illegible] Jaz. P. p. **Jaz**. < Prosto + Padły >

**Prostopole**, a, lm. a] *grunt jałowy, dawno nieg[illegible]* Wielu gospodarzy wynajmuje od dworu leśne polanki: na tych tak zwanych prostopolach [illegible] są bardzo dobre. < Prosty + Pole >

**Prostorogi** *mający rogi proste*. Nie spotkałem w muzeum żadnego śladu zwierząt prostorogich [illegible] < Prosty + *Rogi, od Róg >

**Prostorosły**: Drzewo prostorosłe *[illegible]* < Prosto + Rosły >

**Prostoróg, oga**, lm. **ogi** (ortoceras) *mięczak jednokomorowy, głowonogi, znajdowany w najdawniejszych pokładach ziemnych*. Lab. < Prosty + Róg >

✕ **Prostoserdecznie** przys. od **Prostoserdeczny**.

✕ **Prostoserdeczność**, i, blm. rz. od **Prostoserdeczny**: W tym liście pamiętna jest szczególniej P. świętego męża. Bańk.

✓ **Prostoserdeczny** *serdeczny, szczery, wylany, [illegible]* < Prosty + Serdeczny >

**Prostoskrzydły** *[illegible]* Prosto + Skrzydły >

†**Prostostaw**, a, lm. y, †**Prostostawnica**, †**Stawnoprostownica**. †**Zwiesistociąg** *linja pionowa, [illegible]* Sł. wil. < Prosty + Staw >

†**Prostostawnica**, y, lm. e p. **Prostostaw**. < Prosty + Stawnica >

†**Prostostawnie** przys. od **Prostostawny**, *pro[illegible]* Troc.

†**Prostostawność** i. blm. p. **Prostopadłość**. Troc.

†**Prostostawny** p. **Prostopadły**. Troc. < Prosto + Stawny >

✕ **Prostoszczerość**, i, blm. od **Prostoszczery**.

✕ **Prostoszczery** *szczery nieobłudnie, nawnie; wylany, prostoduszny, prostego serca, bezinteresowny, nieegoistyczny*: Najlepsza prostoszczera cnota. Opal. Na te woźnego prostoszczere słowa śmiech jakiś lekki nasze przebiegł twarze. Kniaź. Człowiek P. L. < Prosto + Szczery >

**Prostoszczerze** przys. od **Prostoszczery**. Troc.

**Prostoszczęki, ego**, lm. **ęcy**, ✕ **Prostoszczy** antr. *posiadający szczęki proste, niewystające* (orthognathus). < Prosty + *Szczęki, od Szczęka >

**Prostoszczękość**, i, blm antr. rz. od **Prostoszczęki**.

✕ **Prostosznur**, a, lm. y *sznur wyciągany dla wytknięcia linji prostej; linka*: P. ogrodniczy, mularski. P., sznur od prostowania. L. Prawidło to, przyjęte od autora za P. w pracy jego, nieraz do mylnych doprowadza wniosków. L. < Prosty + Sznur >

✕ **Prostoszyi** przym. *trzymający szyję prosto, sztywnego karku, trzymający ś. prosto, ostro*. Przen.: *dumny, twardego karku; hardy, niegięty*. < Prosty + *Szyi, od Szyja >

✕ **Prostoszyj, a**, lm. e *istota mająca prostą szyję*: P., szyję prosto trzymający albo z choroby, *tetanicus*, albo dobrowolnie z powagi szyję napiętą prosto trzymający, *obstipus* Kn. < Od Prostoszyi >

**Prostoscienny** I. *mający pionowe ściany, prostopadłe ściete*: Skały prostościenne. 2. : *linji prostych złożony*: P. tryanguł = z linji prostych złożony. Sol. < Prosty + Ścienny >

✕ **Prostość**, i, blm. rz. od **Prosty**, *prostota*: P., nie krzywość. Kn. Dobra głownia do swojej prostości przychodzi. Troc. Wszystkie do Polski przyszły tu wykręty, gdy s. u Gdańska zjawiły okręty; P. ojczysta, niewinność ona jest przewierzgniona. Klon. Ucz s. w prostości serca twego chwalić imienia Pańskiego. Rej. My na prawdzie a prostości słowa bożego przestawamy. Zig. Mow z prostą: prostości prawda potrzebuje. Stryjk. W prostości prawdy. Spr. Z wielkiej swego serca prostości. Spr. P. serca, umysłu, mowy, stylu. Troc. P. rozumu, obyczajów. P. języka jest najpiękniejszą myśli ozdobą. Sniad. P. i łatwość w pisaniu są owocem głębokiego myślenia. Sniad. P., otwartość, szczerość. Bobr.

**Prostota**, y, blm I. *naturalność, naiwna szczerość, prostoduszność, niewymuszoność, dobroduszność, skromność* = *niewykwintność, niewytworność, zwyczajność; brak zawiłości, skomplikowania*: Patryjarchalna P. P. biblijna, ewangieliczna. P. gołębia. Nienaśladowana P. P. serca. Sprawował okrąg ziemi w prawości i sprawiedliwości i prostocie serca. Leop. (w naproszczeniu serca. Leop.). Sprzeciwia ś. złości P. a szczerość umysłu, mówimy więc pospolicie: dusza prawa. Rej. Pokora, niewinność, szczerość a P. jest nam tym przykładem dziatek zalecona. Wuj. P. w nim taka była, iż ś. zdał jako dziecię niewinne. Skar. Trudno powiedzieć, jako ona staropolska P. serca i szczerość odpada. Skar. W prostocie gołębiej miał wężową mądrość. Skar. Na wielką ś. przy prostocie mądrość zdobył. Skar. Tak my z prostotą do Pana Boga mówim. Skar. W prostocie serca naszego, nie mogąc więcej, zbudowaliśmy dom Tobie, panu swemu. Skar. Patrzcie na tę niewinną prostotę, na ten raj domowego ustronia. Młodź. P. ona dawna, przysady wszelkiej i ambicji próżna. Birk. Był to biskup

wielkiej wstrzemięźliwości, świętej prostoty, przewlekłego nabożeństwa. Nies. P. niech będzie bez głupstwa, a mądrość bez wyniosłości. Troc. Nie wyborem słów, ale prostotą serca życzę. Troc. P. wyrazów i podobieństw ewangielicznych w zachwycenie człowieka porywa. Troc. Insza P. szczera bez przesady; insza P., co ją głupstwem zowią. Fred. M. Dzisiaj zowią P., co była przedtym szczerość, skromność i cnota. Fred. M. P. rozumna i rozsądna to prawdziwa mądrość. Lubom. O dobre czasy, gdy trwała P., wprawdzieć nie było tak kształtnie i grzecznie; uprzejmość wszystko kształciła i cnota, żyli wesoło, żyli i bezpiecznie. Kras. Minęły czasy szczęśliwej prostoty, trzeba ś. uczyć, upłynął wiek złoty. Kras. Co ojciec i matka rzekli, to ja wypełniam w mojej prostocie. Kras. Nam tu niewinną żyjącym prostotą wierność miłością, a miłość jest cnotą. Karp. Ta niewinna w prostocie, choć tyle nie umie, sama mi ś. jej przecię P. podoba. Hul. Jaka niepojęta w tym człeku P.: nie dość, że żonę kocha, jeszcze patryjota! L. Prostoto! jakichem próśb, jakich nie czyniła lamentów. Ustrz. Wytłoczeni na stemplu starodawnej cnoty, piękniejszą mieli duszę pod barwą prostoty. Nar. Ten niezrównany w prostocie i przyjemności pisarz (Krasicki). Śniad. Luba Matko, ty stawisz w mych oczach wiek złoty, gdzie człowiek żył na łonie niewinnej prostoty. God. Póki ludzie żyli w prostocie i ciemnościach. Sur. Po skromności znać cnotę, talent po prostocie. Brodz. Ówczesne towarzystwo odznaczało ś. wielką prostotą. Fel. S. Miłość, śpiewy i boje, przyjaźń szczerej prostoty, lube dziecię ty moje, och to cudny sen złoty. Len. Do prostotym wzwyczajony, niech Bóg będzie pochwalony! Len. Wielka P. niecodziennej duszy we wszystkim. Kon. Mieszkanie skromne, niemal ubogie, mówiło raczej o prostocie gustów poety, niżeli o braku. Kon. Prostotę życia wikłają nam nieraz przesądy. Wysp. P. ustroju. **2.** zb. *lud prosty, szare masy, gmin, pospólstwo, motłoch:* Ktokolwiek z prostoty do kościoła onego na modlitwę wchodził, w ów wprzód dzwonek zadzwonić musiał. Nies. Biegają wieści pomiędzy prostotą, lecz kto z nich prawdę odgadnie? Mick. <Od Prosty>

**[Prostotny]** przym. od **Prostota**, *pełen prostoty, prosty:* Rzekł z prostotnym uśmiechem zadowolenia. Dyg. <Od Prostota>

**Prostowacz, a,** lm. e hut. *robotnik prostujący szyny żelazne, relsy z pod walców wychodzące.* Łab. <Od Prostować>

**Prostować, uje, ował,** × **Prościć I.** *robić napowrót prostym, wyprostowywać; robić równym, wygładzać, gładzić:* Krzywe drzewo prostując, na drugą stronę je przeginają. Górn. P. szablę. Troc. Rekruta stawiają tyłem do ściany i prostują jego ciało, głowę, kark, ramiona, kolana i nogi. Kaw. Nar. P. członki. P. fałdki, marszczki, załamki. Przen.: *doprowadzać do należytej postaci, poprawiać, naprawiać, korygować; regulować, normować:* P. błędne, niedokładne wiadomości. P. wyobrażenia. P. rachunek P. błędy. Rozumem żywot prostuje. Kn. Tą modłą P. sprawy żywota naszego będziemy. Górn. W dojrzałych leciech od mądrego być nauczanym i prostowanym nie jest sromota. Pilch. Jedne nauki zaostrzają dowcip, drugie go prostują a kształcą. Gol. Trzymajmyż ś. tedy tej modły i sznuru, prostując sprawy i potrzeby tak królestwa szwedzkiego, jak i tutejszego. Karnk. Pan Bóg, darując nam Ducha św., wolą naszę naprawuje i prostuje pomocą swoją. Skar. Prawo jest jako nauka życia i prawidło spraw ludzkich, którym prostują postępki swoje. Skar. Pasterz owce laską i głosem prostuje. P. Koch. *(= napędza do porządku).* Prostujcie drogi Pańskie. My księża tylko błędne prostujemy ścieżki. Mick. **2.** *dźwigać, podnosić, wyciągać, wyprężać:* Cyprys prostuje głowę w niebo nakształt piramidy. **3.** † P. *torować, skierowywać, kierować, zwracać:* P. sobie drogę, gościniec do czego. Troc. Trojden wszystek żywot swój do wojny i krwi rozlania prostował. Stryjk. Życie ku większej czci, chwale Boga prostował. Wys. **4.** *dążyć wprost, kierować ś. prostszą drogą:* Toż my do Szawlów teraz dopiero jedziem, i stamtąd będziem do Birż P. Sienk. **5.** anat.: Mięsień prostujący, wyprostny, wyprostnik, prostownik (musculus extensor). **6.** chir.: Leczenie prostujące, × prostownictwo, ortopedja. **P. ś. I.** *stawać ś. prostym, wyprostowywać ś., wracać do postaci prostej:* Prostujący ś. po nagięciu, przychodzący ku swej prostości, jak łuk, miecz, laska. Kn. **2.** *wyprężać ś., dźwigać ś. ku górze, podnosić głowę, wyciągać ś.:* Wstawszy od biurka, prostował ś. Obrażony prostuje ś. z dumą. <Od Prosty>

**Prostowanie, a,** blm., czynność cz. **Prostować:** P. szyn, blachy, drutu. P. krzywej deski. Troc. P. drzew, ulic. Troc. Fizj.: P. członków (extensio).

**Prostowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Prostować ś.**

× **Prostowiernie** przys. od **Prostowierny.**

× **Prostowierność, i,** blm. rz. od **Prostowierny.**

× **Prostowierny** *po prostu wierzący:* Prostowierne baby. L. <Prosto + Wierny>

**Prostowłosy I.** a. † **Przeztowłosy,** † **Beztowłosy** *z rozpuszczonemi włosami, kosami, bez czepca na znak panieństwa:* Dąbrówka chodziła zawsze prostowłosa, jako jest obyczaj w Czechach abo w Niemcach. Paszk. Przen.: Jeszcze dobrze zgrzybiały świat ś. nie odmłodzi, a już wiosna po łąkach prostowłosa chodzi. Zim. **2.** antr. *mający włosy na głowie prawie proste, nie kędzierzawe* (euthycomus). <Prosty + * Włosy, od Włos>

× **Prostownictwo, a,** blm. chir. *leczenie prostujące,* ortopedja. <Od Prostownik>

× **Prostowniczy** przym. od **Prostownik:** × Lekarz P. *(= prostownik).* <Od Prostownik>

**Prostownik, a I.** lm. i = a) *przyrząd do prostowania tkanin.* b) *młot do prostowania,* prostak. c) anat. p. **Prostować.** P. krótki palców stopy. P. łokciowy nadgarstka. P. wskaziciela. P. wspólny grzbietu. **2.** × P. chir. *lekarz zajmujący ś. leczeniem prostującym,* ortopedysta. <Od Prostowny>

× **Prostowny I.** *tyczący ś. prostowania.* **2.** Prostowna linja obrony. Troc. = *stała linja obrony wojskowej.* <Od Prostować>

**Prostowód, odu,** lm. **ody** *urządzenie, służące do prowadzenia po linji prostej, w istocie jednak zazwyczaj tylko po niemal prostej:* Równoległobok Watt'a jest prostowodem po niemal prostej <Prosto + * Wód, Wiod, Wod>

**[Prostowy]** *prosty, zwyczajny, pośledni, ordynarny:* Piwo prostowe. P. chleb *(= razowy).* Prostowa mąka *(= gruba, wraz z otrębami).* Prostowe kołacze. <Od Prost>

**Prostówka, i,** lm. i tech. *produkt pozostały po drugiej destylacji spirytusu.* <Od Prostowy>

**!Prostracja, i,** blm. lek. *upadek sił, wyczerpanie, wycieńczenie* (prostratio): Chwila zapału sprowadza po sobie prostrację. <Łc. prostratio>

[Prostucha, y, lm. Prosciucha, Parucha] [illegible] sz[illegible]ówka, [illegible] Dwa prostuchy [illegible] jak największ[illegible] [illegible] Prosty.

Prosty 1. [illegible] Prosty [illegible] jednakowy kierunek [illegible] najkrótszą drogą między dwoma punktami. [illegible] Nieprosta linja może być [illegible] łamana [illegible] Kierunek P. [illegible] Troc. Kij P. Troc. Słup P. Troc. [illegible] P. jak [illegible] Jako macica, która w prostym [illegible] wschodzi, nigdy wzgórę nie idzie, [illegible] nie [illegible] dostałych Kochan. [illegible] gdyż [illegible] od strony, ale na wierzchu brzeg [illegible] Wały. Prostą drogą jadę do Warszawy. Troc. Kto idzie prostą drogą, ma swe stanowisko ostateczne; błąkacz nie zna terminu. Pilch. Brzegi proste. Prosta linja pochodzenia [illegible] *linja nie poboczna, pochodzenie [illegible] pokrewieństwo:* Kazimierz Wielki pochodził w prostej linji od Piasta. Przen.: *nie kręty, nie krętacki, prawy, uczciwy, sprawiedliwy; czysty, jasny:* Który prostą drogą sprawiedliwą idzie, nazywają [illegible] L. To nie prosta sprawa! Na tablicy i w życiu kreślił prostą linją i pomiędzy ojcami miał prawą opinją. Syrok. **2.** [illegible] napisał mu prostym [illegible] kilka tysięcy. Kras. [illegible] Winienem tę sumę prostym [illegible] O długu prostym bez zastawy. [illegible] rok przewlec prostą niemocą (= zwyczajną, przypadkową, której dowodzić nie trzeba. L.), a wtóry prawdziwą niemocą; a potym [illegible] iż na ten czas był niemocen prawdziwą chorobą. Herb. Prostemi słowy mu to [illegible] P. [illegible] w muzyce ma w sobie [illegible] nuty, czyli [illegible] proste. Mag. [illegible] nie wystarcza tutaj. **3.** × Stopień P. (przymiotnika, przysłówka) = *równy (normalny, zasadniczy).* L. **4.** *pojedyńczy, nieskładany,* [illegible] *niewyrafinowany,* [illegible] *jasny,* [illegible] *łatwy,* [illegible] Reguła trzech prosta. Jak J. Lisc P. [illegible] istota prosta. Pierwiastki są to ciała proste. Ustrój P. Dom P. Troc. Szata prosta. Troc. [illegible] P. Troc. O rany, o głowę, gdy [illegible] a które są proste rany? [illegible] Proste rany, które są na paznokieć w głębi. [illegible] sposób P. Metoda prosta. [illegible] prawdy, nie potrzebuje wielkich zalotów i wywodów, sama ś. zaleca i okazuje każdemu. Gil. Rzecz prosta... (= *ma ś. rozumieć, rozumie ś., naturalnie, oczywiście*). Weź kredkę i [illegible] prosta: jałmużna do [illegible] **5.** *pełen prostoty,* [illegible] *skromny* [illegible] prostym być, czyli czystym a uczonym człowiekiem! Glicz. Kiedyż [illegible] wtenczas, kiedy [illegible] P. człowiek, nie[illegible] Kn. P. jak [illegible] jak gołąb. [illegible] P. Troc. [illegible] Troc. [illegible] a P. [illegible] prostym do Boga [illegible] żelaza. Skar. Gdy wolą naszę czynimy, serca krzywe mamy; ale gdy swą woli bożej poddajemy, wtenczas prostego serca bywamy. Hrb. Żeby też wzięły wieśniaczki do ręki te księgi proste, jako ich piosenki. Mick. Mądrość jest tak prosta, tak cicha, tak naturalna. Niem. A. Kazimierz w roku 1042 wyniósł do szlachectwa prostego wojaka Grzegorza. Bobrow. Prostej kondycji, jak wówczas mówiono. Krasz. Dają (kmiecie) corocznie po jednej kokoszy prostej. Gac. Klucz P. czyli zwykły = *klucz z otworem na głowę śruby lub z wycięciem do jej objęcia.* Łab. **6.** *zwykły, zwyczajny, pospolity, powszedni, nie wyróżniający ś., niewyszukany, gminny:* P. pokarm. Proste sprzęty. Odzienie proste. † Prostym szermem natury [illegible] Hist. nc. Sokół niełowny za prostą kanię stoi. Rej. Nie prosteś roboty człek, nie prostej mamki, domy, wsi tobie stawiać i zakładać zamki. Gawiń. Wyłączył nowiejusze i prostą, która czytać nie umie, bracią. Birk. Przyjechawszy do Litwy król Władzisław, jeżdżąc od ziemie do ziemie, kazał ś. schodzić ludu prostemu na krzest święty do głównych miast. Biel. M. Człowiek P., bliżej natury stojący, rzadko o czym wątpi. Wiszn. Najnieszczęśliwszych pognano do robót przymuszonych w kopalniach, ... do pułków sybirskich na prostych żołnierzy, bez wysługi. Mor. T. Zwyczaje ludu prostego zachowały coś w sobie z odległej starożytności. Gluź. P. żołnierz, młynarz, malarz. Troc. Ludzie prostego stanu. Troc. U Boga w równym szacunku najprostszy kmiotek z monarchą najwyższym. Boh. Wojsko rosyjskie co do prostego żołnierza składa ś. z ludzi krajowych. Świt. **7.** *zwyczajny, ordynarny, pośledni, niski, lichy; grubijański:* Kitajki duple łokieć złotych 2, prostej groszy 10. Gostk. Towar w prostym gatunku. Wyrób P. Do przyjaciół posyłaj (życzenia) na prostym papierze, byle szczerze. Mick. Prośba na prostym papierze (= *nie na stemplowym*). Bogacą ś. nie sposobami przystojnemi, przynajmniej kształtnemi, ale tak prostym zdzierstwem, jak ś. spodziewać można po ludziach podłego rodu. Kłok. Jak mię już z prostego wziął regiestru... L. (= *ostatniemi, karczemnemi słowy mię wyłajał*). **8.** anat.: Gruczoły proste, niezłożone (glandulae simplices). Kiszka prosta, × jelito proste p. **Odbytnica.** Mięsień P. (musculus rectus). Mięsień P. gałki wewnętrzny (musculus adducens), in. myszka naprowadzająca. † Mięsień P. zewnętrzny gałki oka. Szew P. = spojenie kości (sutura mentosa, harmonia ossium). Zwoje nerwowe proste (ganglia simplicia). **9.** apt.: Ulepek P. = *cukier rozpuszczony w wodzie* (syrupus simplex). **10.** astr.: Ruch P. ciała niebieskiego = *bieg jego od zachodu ku wschodowi* (bieg od wschodu ku zachodowi nazywa ś. wstecznym). **11.** bot.: Kwiat P. = *mający wszystkie części.* Rost. **12.** chir.: Kleszczyki proste = *gatunek kleszczyków do chwytania naczyń krwionośnych, pincetki.* **13.** fiz.: Machiny proste: drąg, krążek, klin, równia pochyła, śruba, kołowrót. **14.** lek.: † Biegunka prosta = *biała biegunka* (lienteria), × białunka, biegunka pokarmowa, × ślizienica. Dymienica prosta, doraźna, zarazkowa. **15.** mat.: Kąt P. = *kąt równy swemu przyległemu, utworzony przez linje wzajemnie prostopadłe:* Suma kątów wewnętrznych trójkąta równa ś. dwu kątom prostym. **16.** mech. Koła zębate proste czyli walcowe. **17.** min.: Znikanie światła proste a. zaćmienie proste = *znikanie światła równoległe i prostopadłe do krawędzi, względem osi kryształu, jak np. w anhadrycie.* **18.** okul.: Jaskra prosta p.

**Jaskra. 19.** patol.: Moczówka prosta p. **Moczówka. Rak P.** (cascinoma simplex). **Po prostu, Wprost** = a) **a. [Po prostemu], Prosto, Z prosta** przys. *sposobem prostym, zwyczajnie, wręcz, bez ogródki, nie krępując ś., bez ceremonji, otwarcie:* Z prosta, po prostu żyć, robić. Troc. Po prostu ubrany. Troc. Z prosta zrobiony. Troc. Powiedział mu po prostu, co o nim myśli. Po prostu a niedwornie mówi. Troc *(= rubasznie).* Zgoła po prostu mi odmówił. Troc. Z prosta im wprawdzie nie rozkazuje. Troc. Niechaj ś. sobie w domu choć po prostu modli, lepiej niech będzie głupim, a rodu nie spodli. Syrok Czy kto ma herb, czy nie ma—braciaśmy po prostu, czy kto żyje w pałacu, czy w lepiance z chrostu. Syrok. Na niego czeladź wołała po prostemu: „Ustim". Kon. b) *po prostu mówiąc, otwarcie powiedziawszy, formalnie:* On jest po prostu niemożliwy. **[Prost], Prosto, W prost, Wprost, Naprost, Na prost, [Na prość]** *prosto, w prostym kierunku licząc od jakiego punktu, naprzeciw, naprzeciwko:* Idzie se prosto do drzwi. Nowy, w bok ś. ująwszy, z podniesioną głową, P. jechał na wrota. Krasz. W prost jechać. Kn. Podnieś oczy twoje na prost. Leop. †Przen.: Weź na prost żałośny płacz. Leop. (narzekaj głośno na miejscach wysokich. B. G.). Pochodzi wprost od Florjana Szarego. Tłomaczył wprost z niemieckiego *(= żywcem).* Mieszka wprost nas. Dzik wyszedł wprost na niego. Cieś.: Wiązanie na prost, w jednej linji, i wiązanie pod kątem. Łab. <PRO-ST>

**Prostybit, u,** lm. **y** min. *trójsiarek antymonu z trójtlenkiem antymonu, krystalizujący w układzie jednoskośnym, czerwony, znajdujący ś. z innemi rudami antymonowemi.* <Łć. pro + stibium>

**Prostyl, u,** lm. **e** bud. *w budowlach starożytnych, świątynia mająca kolumny przed jedną czelną ścianą.* <Łć. prostylus, Gr. próstylos>

†**Prostynia, i,** lm. **e** *prostość, prosta płaszczyzna, równina:* U szyn wagi uważaj, aby doskonała była P. Stroj. Owieczka stracona, nie umie na drogę dobrą sama przez ś. nawrócić s. a prostyniami sprawować. Gil. <Od Prosty>

**Prostytucja, i,** blm. **I.** *nierząd, oddawanie ś nierządowi.* **2.** †P. *zhańbienie, kompromitacja:* Jednak żal mi było prostytucji chorążanki, którą po tym rozpublikowaniu będzie miała. Mat. <Łć. prostitutio>

**Prostytucyjny** przym. od **Prostytucja.**

× **Prostytuować, uje, ował I.** *doprowadzać do oddania ś. nierządowi.* **2.** *bezcześcić, hańbić, podłić, kompromitować:* Monarcha nie zechce przenieść, aby jego gienerał był tak nieznośnie prostytuowany. Rol. O podstępkach Szeluty nie przyszło mi powiadać, które przeciw mną czynił: nie chciałem go z litości P. Mat. × P. ś. *bezcześcić ś., hańbić ś., podłić ś., kompromitować ś., afiszować ś.:* Prześladowca mój z adjutantem swoim dużo ś. przed światem prostytuowali. Kraus. <Łć. prostituere>

× **Prostytuowanie, a,** blm., czynność cz. **Prostytuować.**

× **Prostytuowanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Prostytuować ś.**

× **Prostytut, a,** lm. **ci** pog. *człowiek poprawy godny, człowiek o niskiej moralnej wartości; człowiek kupny, przedajny.* <Od Łć. prostitutus, od prostituere>

**Prostytutka, i,** lm. **i** *nierządnica, wszetecznica, ladacznica, kurwa.* <Od Prostytut>

**[Prosuk, a,** lm. **i]** p. **Prosiak.** <Z Prosiak

**[Proszaczka, i,** lm. **i] I.** *żebraczka.* **2.** *mowa zapraszająca na wesele.* <Od Proszak>

**Proszać, a, ał I.** †P. częstot. od **Prosić:** Bawże ś. tu gościami, proszajże do siebie. Zbyl. **2.** [P.] *zapraszać.* <Od Prosić>

†**Proszak, a,** lm. **i I.** *natrętny prosiciel, skamłacz:* Sprosne jest prosze ie urzędu nie tylko temu, który prosi, ale i tym, co takowym proszakom pobłażają; ale łacno wszeteczność takowych proszaków zahamować. Baz. P., procax. Kn. **2.** [P., **Proszek**] *drużba zapraszający na wesele lub proszący o dary dla młoduchy.* **3.** [Proszaki lm.] *zapraszanie na swoje wesele lub na chrzciny:* Panna młoda poszła na proszaki. Kolb. Matka poszła na proszaki. <Od Prosić>

**[Proszalny]** *tyczący ś. proszenia, żebrania:* Dziad P. Baba proszalna. Opowiadał wolno rozlazłym, jęczącym, iście proszalnym głosem. Reym. *(=proszącym, żebrzącym, błagalnym).* List P. Dęb. L. Proszalne skowyczenie. Bał. Proszalnemi oczyma na cię patrzy. Wysp. Chleb P. *(= żebraczy, proszony).* <Od Proszać>

**Proszanie, a,** blm., czynność cz. **Proszać.**

**Prosząco** przys. *w sposób proszący, prosząc:* Jadwigo, zawołał P. Antoni, nie chodź jeszcze. Bał. <Od Proszący>

**[Proszce, ów,** blp.] *sztachety pionowe poprzybijane do łat poprzecznych.* <? zam. *Proszczce, od Prosty>

**[Proszczak, a,** lm. **i]** p. **Prosiak.**

**[Proszczątko, a,** lm. **a]** *prosiątko.* <Od Proszczak>

**[Proszczek, czka,** lm. **czki]** p. **Proszek.** <Z Proszek>

**Proszczek, czka,** lm. **czki** bot. (abrotanella) *roś.* <Od Prosty>

**Proszeczek, czku,** lm. **czki** p. **Proch:** Powiadali duszę być *ex atomis,* z owych w słońcu pokazujących ś. proszeczków. Sak.

**[Proszejść, i,** lm. **i]** ż. *płótno:* Jak szeroka, jak długa P.? — ?>

**Proszek, szka** a. **szku,** lm. **szki I.** p. **Proch:** a) Ostro widząc w inszych P., a w sobie tramu nie baczą. Sekl. Farba w proszku. Czekolada w proszku. Proszek djamentowy do szlifowania djamentów. **2.** [P. od nędzy żółty] (unguentum saturninum). **3.** apt.: P. lekarski (pulvis medicatus) = *lek suchy, jak najdrobniej utarty do użytku wewnętrznego lub zewnętrznego:* P. babimurowy (semen lycopodii). P. burzący (p. aërophus). P. czyszczący (p. mundificans). P. przeczyszczający (p. purgans). [P. dziecięcy] (p. pro infantibus). [P. kapucyński] (p. pediculorum). [P. kołtunowy] (p. pedicul.). [P. łotrowski czyli łotrowska maść] (p. pedicul.). [P. nabiałowy] (p. vaccinum). [P. od owoców] (p. pediculorum). P. do zasypywania = *zasypka* (empasma). P. do zębów (p. dentifricius). **4.** chem.: P. piorunujący Howarda *piorunian rtęci.* P. Algarotha = *kermes mineralny, siarek antymonu czerwony.* **5.** garb.: P. skórny = *skóra sproszkowana do analiz chemicznych.* <Od Proch>

**[Proszek, szka,** lm. **szkowie]** p. **Proszak.** <Od Prosić>

**Proszenie, a,** lm., czynność cz. **Prosić:** [Naszczęście chodzi po proszeniu a. po prośbach]

**Proszenie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Prosić ś.**

†**Proszeniec, nca,** lm. **ńcy** *ten, co prosi, proszący, prosiciel:* Ten proszeńcem, kto prosi. Żebr. <Od Proszony>

† Proszkokrąg, ęgu, blm. [illegible] Krąg >

Proszkować, uje, ował [illegible] w proszek: [illegible], [illegible] na proszek, [illegible] < Od Proszek >

Proszkowanie, a, blm., czynność cz. Proszkować.

Proszkowato przys. od Proszkowaty.

Proszkowatość, i, blm. rz. od Proszkowaty.

Proszkowaty [illegible] do proszku, [illegible] [illegible]: Tabaka proszkowata. Gol. [illegible] < Od Proszkowy >

Proszkowy [illegible] od Proszek: Tort P. [illegible] [Zabyśmy se prosko[illegible] dostali]. < Od Proszek >

Proszník, a, lm. i bot. p. Ognik. < Od * Prosz[illegible] od Proch >

† Prosznisty, † Proszysty pełen prochu, przesycony pyłem, zakurzony: Skiby proszniste lato pie[illegible] Otw. < Od * Proszny, od Proch >

Proszony 1. ten, którego proszono; zaproszony: [illegible] 2. [illegible], na który proszono, z udziałem osób zaproszonych, gości: Obiad P. [illegible], [illegible] na proszonego [illegible] w zanie pod [illegible]: Babka proszona, [illegible] Proszone, ego w wyraż.: Chodzić po [illegible] a. [po proszalnym] a po [illegible] chlebie, po żebraninie, [illegible] Żyje, podróżu[illegible] chlebie. < Od Prosić >

[Proszowiak, a, lm. i] jeden z tańców. < Od [illegible] mieszkaniec miasta Proszowie >

† Proszysty p. Prosznisty: Szkodliwe jest chodzenie [illegible] dróg proszystych suchotnikom [illegible] L. < Od Proch >

Prośba, y, lm. y 1. [illegible]; to, o co proszą, suplika: Pańska P. rozkazaniem pachnie. Kn. Jeśli nie prośbą, tedy groźbą. Kn. Prośbą, nie groźbą. Kn. Na prośbę jego to uczyniła. Górn. [illegible] [illegible] Zanosić [illegible] Prośbę za kim wyłożyć. Troc [illegible] [illegible] W[illegible] P [illegible] [illegible] Być głuchym na czyje prośby. Przychylić ś. do czyjej prośby, [illegible] Chodzić po [illegible] Wystąpić z prośbą. Napisać prośbę. Kantor (pisania) próśb. [illegible] Prośbeczka. < Od Prosić, PROS >

Prośbeczka, i, lm. i p. Prośba, [illegible] Prośbeczką [illegible] Kras. < Od * Prośka, od Prośba >

[Prościak, a, lm. i] p. Prosiak.

† Prośca, y, lm. y p. Prosiciel. < Od Prosić >

[Prościca, y, lm. e] [illegible] Łotew [illegible] < Od Pro[illegible] >

Prościć, [illegible] P. ś. p. Prostować: [illegible] Żył. Dla [illegible] wyuzdaną [illegible] Krasiń. Pan hetman prości czasem kroki do skarbca. Pol. 2. † P. uwalniać, [illegible], wybawiać, oswobodzać: Pan Bóg wspomionął na Abrama, iże prościł jest Lota z przepadnienia miasta. B. Sz. < Od Prosty >

† Proście, [Proście] przys. p. Prosto: Ano, widzę jakieś goście, a tu do nas jadą P. Biel. M. A chcecie li mię słuchać, powiem ja wam P. Kochan. P. mówiąc, białe czarnym, a złe dobrym nie może być. Krom dobrej sławy... nie posiadł człowiek nic trwałego P. Kochan. (= zgoła). Nauka jest by kwiat, co na drzewie rośce, ale mądrość za owoc stanie wszystkim P. Rej. < Od Prosty >

Prościeć, eje, ał 1. stawać ś. prostym, prostować ś., wyprostowywać ś. 2. stawać ś. prostakiem, ordynarnieć. < Od Prosty >

Prościenie, a, blm., czynność cz. Prościeć.

† Prościna, y, lm. y 1. droga prosta: Prościny, góry, rzeki, wszystko to niech hetman zważy. Papr. 2. człowiek prosty, prostaczek: P., prostaczek, prostota. Włod. Prostaczek, P. Ern. Cóż, prościno, szyję mi łamiesz rączynami? Żebr. Zdr. † Prościnka, † Prościneczka. < Od Prosty >

† Prościneczka, i, lm. i p. Prościna: Cnotliwy to młodzieniec, Jakóbie niebożę, wstydliwy P., tak jako być może. Klon. < Od Prościnka >

† Prościnka, i, lm. i p. Prościna: Tenarowic P., a chciwy do gry, porwie ś. po krąg imprudens. Żebr. Niechże lichy P. swą prawdę udaje, a bogaty swe fałsze, wnet prawda za jaje. Gosł. < Od Prościna >

Prościucha, y, lm. y 1. p. Prostucha: Mógł pić w szynku wódkę prościuchę. Orzesz. 2. a. † Prościzna kobieta prosta, nieokrzesana, prostaczka: Wprawdzie żona P., a panna wymuszona. Rog. < Od Prosty >

Prościuchno przys. od Prościuchny; Prościutko, Prościusieńko, Prościusienieczko, Prościuteczko, Prościuteńko, Prościutenieczko, [Prościuśko, Prościućko].

Prościuchny, Prościutki, Prościuteczki, Prościusieńki, Prościusienieczki, Prościutenieczki, Prościuteńki, [Prościuśki, Prościućki] bardzo prosty, zupełnie prosty, jak najprostszy: Prościuchna i wiejska dziewoja. Mln. < Od Prosty >

[Prościućki] p. Prościuchny. < Od Prosty >

[Prościućko] przys. od Prościućki, p. Prościuchno.

Prościusienieczki p. Prościuchny. < Od Prościusieńki >

Prościusienieczko przys. od Prościusienieczki, p. Prościuchno.

Prościusieńki p. Prościuchny. < Od Prosty >

Prościusieńko przys. od Prościusieńki, p. Prościuchno: Cedr drzewo wysoko, P., gładko, bez sęków rośnie. Chm. B.

[Prościuśki] p. Prościuchny. < Od Prosty >

[Prościuśko] przys. od Prościuśki, p. Prościuchno.

Prościuteczki p. Prościuchny. < Od Prościutki >

[Prościuteczko] przys. od Prościuteczki, p. Prościuchno.

Prościutenieczki p. Prościuchny. < Od Prościuteńki >

Prościutenieczko przys. od Prościutenieczki, p. Prościuchno.

Prościuteńki p. Prościuchny. < Od Prościutki >

Prościuteńko przys. od Prościuteńki, p. Prościuchno. < Od Prościutki >

**Prościutki** p. **Prościuchny**: Od niej (rzeczułki) wracała najmłodsza dziewczyna z dzbankiem na głowie, prościutka jak trzcina. Słow. <Od Prosty>

**Prościutko** przys. od **Prościutki**, p. **Prościuchno**.

†**Prościzna, y.** lm. **y** l. blm. = a) *prostactwo, ordynarność, nieokrzesanie, gminność.* L. b) *szkolność, pedanterja, rygor, rutyna:* Głupstwem prościznę szkolną nazywają. Lubom. **2.** p. **Prościucha**: Podczas choć będzie dobra żona, będzie prościzną, nie dowcipną. Petr. <Od Prosty>

[**Prościok, a,** lm. **i**] p. **Prosiak.**

[**Prościak, a,** lm. **i**] p. **Prosiak.** <Z Prosiak>

***Prość**: [Na P.] p. **Prosty**: Obwód nie idzie na P., ale koli. Grzeb. W dwadzieścia mil od stolicy na P. jadąc. Mask.

[**Prość, i,** lm. **e**] *przesmyk wodny.* Rodz. <Od Prosty>

**Prośny**: *Świnia prośna = płód nosząca.* P. potwór. <Od Prosię>

[**Prośnąć, nie, nął**] jednotl. od **Prosić**, *poprosić, zaprosić.* <Od Prosić>

**Prośniak, a,** lm. **i l.** [P.] p. **Prosiak**: Maciora i prośniaki. Jak. W. **2.** bot. p. **Świniarka**. <Od Prośna>

[**Prośniak, a,** lm. **i**] *placek z mąki zmielonej z prosa.* <Od *Prośny, od Proso>

**Prośnianka, i,** blm. **1.** *słoma prosiana.* **2.** *wódka z prosa:* Wychylił kilka szklenic prośnianki Sienk. W całej izbie pachniała wódka, P., nalana w srebrne konwie. Sienk. <Od Prośniany>

[**Prośniany**] p. **Prosiany.** <Od Proso>

**Prośniczka, i,** lm. **i** bot. p. **Wieprzyniec.**

[**Prośnisko, a,** lm. **a**] *pole, z którego zebrano proso.* <Od *Prośny, od Proso>

**Prośność, i,** blm. rz. od **Prośna**, *ciąża u świń.*

**Proświrniak, a,** lm. **i, Ślaz meksykański** bot. (achania) *roś. z rodziny ślazowatych.* <Zap. z Ukr. lub Ros. prosfira>

**Proświrnik, a,** lm. **i** bot. p. **Poślubnik.**

**Protagonista, y,** lm **ści** *inicjator:* P. koncertu. Rozdawali między siebie role i razem z Sokratesem, protagonistą, improwizowali wspaniałe dramata. Pawlik. <Gr. prōtagōnistēs>

**Protantrop, a,** lm. **owie** *człowiek pierwotny.* <Gr. prōtos + ánthrōpos>

**Protaster, tra,** lm. **try** gieol. *jeżowiec, szkarłupnia w utworach sylurskich.* Łab. <? Gr. prōtos + astēr>

**Protaza, y,** lm. **y** l. *zadanie główne.* **2.** *wstęp do sztuki w teatrze.* Sł. wil.

**Protegować, uje, ował kogo, co** = *popierać, forytować; opiekować ś. nim:* P. kogo na urząd. P. sztuki, nauki.

**Protegowanie, a,** blm., czynność cz. **Protegować.**

×**Protegowaniec, ńca,** lm. **ńcy** p. **Protegowany**: P. krakowskiego biskupa, lennik przysięgły na Mazowszu. Mał. <Od Protegowany>

**Protegowany** im. od **Protegować. P., ego,** lm. **i** rz., ×**Protegowaniec** *człowiek, którego protegują.*

**Protein, u.** blm. chem. p. **Proteina.**

**Proteina, y,** blm., **Protein** chem. *domniemany niegdyś pierwiastek wszystkich ciał roślinnych i zwierzęcych, będący jakoby główną częścią białka, fibryny, kazeiny, moczu*

**Proteinowy** przym. od **Proteina**: Ciała proteinowe = *białkowate, albuminowe.*

**Proteizm, u,** blm. *chwiejność, niestałość, zmienność charakteru, zasad:* Oto właściwa choroba tego kraju, który naturalny P. poliformicznych stosunków społecznych odziewa tylko w łudzącą oko rozmaitość odrębnych z pozoru pojawów. <Od nazwy bożka Proteus>

**Protekcja, i,** lm. **e l.** *protegowanie, poparcie, instancja, wstawiennictwo, wpływ, opieka:* Dufała protekcji książęcia. Skar. Pieniędzmi łatwo protekcji nabyć. L. Wziąć kogo pod swoją protekcję. Ma protekcję (= *ma plecy za sobą*). P. prawa. **2.** p. **Protektorat**: Kraina ta znajduje ś. pod protekcją Francji. Zdr. **Protekcyjka.** <Łć. protectio>

**Protekcjonalizm, u,** blm. p. **Protekcjonizm.**

**Protekcjonalnie** przys. od **Protekcjonalny**: Poklepał go P. po ramieniu. Bał.

**Protekcjonalność, i,** blm. rz. od **Protekcjonalny.**

**Protekcjonalny, Protekcyjny** *uwydatniający zależność od protektora i górujące stanowisko jego, wyniosły, familjarny, lekceważący:* Ton P. <Od Protekcja; Łć. protectionalis>

**Protekcjonista, y,** lm. **ści** *zwolennik ceł protekcyjnych, broniący ich w parlamencie.* <Od Protekcja; Fr. protectionniste>

**Protekcjonistyczny** przym. od **Protekcjonista**: Jako zwolennik wolnego handlu, nie może reprezentować rządu wobec protekcjonistycznej większości izby. Wskutku (!) ściśle protekcjonistycznej teorji Francji ujrzała ś. Rumunja w konieczności rzucenia ś. w objęcia Niemiec. <Od Protekcjonista>

**Protekcjonizm, u,** blm., **Protekcjonalizm** *system protekcyjny, opieka dawana przez rząd przemysłowi krajowemu, zasadzająca ś. na nakładaniu wysokich ceł na wyroby zagraniczne i na popieraniu wywozu przez premja wywozowe:* Wykonanie tego planu prowadzi wprost do skrajnego protekcjonizmu. <Od Protekcja; Fr. protectionnisme>

**Protekcyjka, i,** lm. **i** p. **Protekcja**, *protekcja na małą skalę:* To bardzo mało... chyba gdyby do tego jakaś familja można... choćby P. Wilcz.

**Protekcyjnie** przys. od **Protekcyjny.**

**Protekcyjność, i,** blm. rz. od **Protekcyjny**, *protekcjonalność:* Przy całym uszanowaniu, należnym godności monarszej Poniatowskiego, Repnin traktował go z protekcyjnością mentora. Rol.

**Protekcyjny** przym. od **Protekcja** = a) p. **Protekcjonalny.** b) Cła protekcyjne = *zabezpieczające interesy handlu krajowego wobec zagranicznej konkurencji*, cła ochronne. Urządzał taryfy celne z dążnością protekcyjną. T. K. <Od Protekcja>

[**Protekst, u,** lm. **y**] p. **Pretekst.** <Z Pretekst>

**Protektor, a l.** lm. **owie** *ten, co protegując, mecenas, dobrodziej, opiekun:* Polska miewała jednego z kardynałów w Rzymie swoim protektorem, który w interesach jej u dworu papieskiego wdawał ś. Skrzet. Jak odstąpili pana, tak też ich odstąpił P. piekielny, w którym oni całą ufność pokładali. Pas. P. bractwa. P. nauk i sztuk = *mecenas.* **2.** [P., blm.] *proszek trujący.* <Łć. protector>

**Protektorat, u,** lm. **y, Protektorjat, Protektorstwo** *obowiązek, funkcja, godność protektora, władza opiekuncza, zwierzchnictwo jednego państwa nad drugim, szczególniej w stosunkach jego na zewnątrz:* P. polski nad Kaffą istniał zaledwie trzynaście lat. Dub. Jednocześnie z potężną rzeczpospolitą

**Protektorczy** przym. od **Protektor**: Gminność [illegible] przed [illegible] protektorczym elementem. Lal. < Od Protektor >

**Protektorjat, u,** lm. **y** p. **Protektorat:** Nie[illegible] [illegible] perspektywy protektorjatu nad Turcją Spas. < Od Protektor >

**Protektorka, i,** lm. **i** forma ż. od **Protektor.**

**Protektorski,** ⁂ **Protektorczy** przym. od **Protektor,** < Od Protektor >

**Protektorsko** przys. od **Protektorski,** *protektorsko*: Wyciągnął rękę zylastą, uśmiechając [illegible] P. Kras.

**Protektorstwo, a,** lm. **a** p. **Protektorat.**

**Protektywa, y,** lm. [illegible] *ochrona, kuratela a. kłótnia ochronna*, [illegible] [illegible] < Łć. protectivus, od protectus >

⁂ **Protensja, i,** blm. *spiętość, skupienie, jako* [illegible] < Łć. protensio >

⁂ **Protensywny** *spięty, skupiony; rozciągły w jednym wymiarze*: Czas jest wielkością protensywną.

**Protest, u,** lm. **y** l. p. **Protestacja:** Oswoił ś. z [illegible] starego i z jego protestów nic sobie nie robił. Wilcz. P. przeciw gwałtowi. Odezwały ś. głosy protestu. **2.** *prawne zastrzeżenie* [illegible] *akt rejentalny, poświadczający, że* [illegible] *wypłacenia weksla w terminie.* < Nie. Protest >

**Protestacja, i,** lm. **e,** **Protest,** † **Protestat** *zaprotestowanie, oświadczenie ś. przeciw czemu; wystąpienie przeciw czemu; sprzeciwienie ś., opór czemu:* Manifest, inaczej P., skarga, żałoba, jest oświadczenie przed aktami woli naszej, a. ku zapobieżeniu szkody publicznej, a. ku zaskarżeniu już udziałanej; niegdyś P. do samych spraw uczynkowych, manifest zaś tylko do spraw ju[illegible] Po tej protestacyi, która ś. [illegible] jak na zżółkłych wałach ostatni strzał działa, ustał już wszelki opór. Mick. Konfederacja Barska to [illegible] akt patryjotycznego instynktu, pierwsza protestacja przeciw pierwszemu oczywistemu naruszeniu niepodległości. Tarn. W wielkim uczynku narodowym owej chwili, w legjonach, widać protestację przeciw [illegible] Tarn. † Protestację włożyć Troc. Założyć, zanieść protestację przeciw czemu. < Łć. protestatio >

**Protestacyjnie** przys. od **Protestacyjny.**

**Protestacyjny** przym. od **Protestacja:** Garstka [illegible] zleciała dachów wystąpiła z protestacyjnym sztandarem. Rol.

**Protestancki** przym. od **Protestant:** Wyznanie [illegible] *ewangelickie, lateranizm a. kalwiński.* Państwo protestanckie. **Po protestancku** przys. jak *protestant; sposobem, zwyczajem protestanckim*

**Protestant, a,** lm. **ci** l. i P. *ten, co protestuje,* [illegible] Pojechałem razem z protestantami [illegible] do Wilna, dla nieudania do funkcji [illegible] Stefana Grabowskiego i Ejsmonta. Jakoż tak zwano protestanci stanęli, [illegible] tylko tych pretendowanych deputatów nie dopuścili, [illegible] też [illegible] i naszturchali. Mat. Prymas Teliszka z kanclerzy i szedł z protestantami na zamek. Mat. Obaj protestanci wyszli [illegible] przeciwko zakupowi w zarodzie, ale tylko przeciwko warunkom kupna. T. K. **2.** [illegible] *ewangelik, lateran a. kalwin.* < Od Łć. protestans, 2 pp. -antis, od protestare >

**Protestantka, i,** lm. **i** forma ż. od **Protestant.**

**Protestantyzm, u,** blm. *wyznanie ewangelicko-augsburskie, lateranizm, a. ewang.-reformowane, kalwinizm.* < Fr. protestantisme >

† **Protestat, u,** lm. **y** p. **Protest:** Dla ufacylitowania rugów i protestatów przeciwko sejmikom zaniesionych. Mat.

**Protestować, uje, ował** i ⁂ **P. ś. l.** *zanosić protestację; oświadczać ś., zastrzegać ś. przeciw czemu; piętnować co, wyrażać oburzenie:* Protestowali ś. przeciwko niemu. Troc. Wielkim krzykiem protestowali przeciw uchwale. P. s. przeciw jakiej materji. Leszcz. Protestował s. o gwałt poniesiony. Troc. Głoszą hetmana za zdrajcę, protestowali unji ze Szwecją. Sienk. **2.** P. weksle = *zaznaczać na nich rejentalnie, że nie zostały w terminie zapłacone* **3.** karc.: „Protestuję" nieod. *rodzaj gry w karty.* **P. ś. l.** ⁂ P. ś. p. wyż. **2.** † P. ś. *oświadczać ś., opowiadać ś.:* Protestuję ś. twoim być sługą. Troc. < Od Łć. protestare >

**Protestowanie, a,** blm., **czynność** cz. **Protestować,** *protestacja*

**Protestowanie się, a ś.,** blm., **czynność** cz. **Protestować ś.**

**Protestowy** przym. od **Protest:** Dzień P. = *w którym można protestować weksle.*

**Proteusz, a,** lm. **e** zool. (proteus anguinus) *zwierzę ziemnowodne ogoniaste, zachowujące skrzela przez całe życie, mieszkające w wodach podziemnych.* Przen.: *człowiek zmienny, niestałych zasad, chwiejny w postępowaniu.* < Łć. Proteus, Gr. Prōteýs >

**Proteza, y,** lm. **y** chir. l. *nadstawianie, zastępowanie utraconych części ciała za pomocą operacji krwawej.* **2.** *nadstawka, członek sztuczny, sztuczna część ciała, zastępująca utraconą.* < Gr. prósthesis >

**Protoarchimandrja, i,** lm. **e** *jeneralstwo zakonu w kościele greckim.* Sł. wil. < Gr. prôtos + archimandreia >

**Protoarchimandryta, y,** lm. **ci** *jenerał zakonu w kościele greckim.* < Gr. prôtos + archimandrítes >

**Protobastyt, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady sylikatów, z grupy proksenu, odmiana bronzytu.*

⁂ **Protochlorur, u,** blm. *chlorek, zawierający najmniejszy stosunek chloru w tych wypadkach, kiedy dany pierwiastek tworzy z chlorem kilka związków:* P. rtęci, Hg Cl = *chlorek rtęci, dla odróżnienia od chlorku rtęci,* $Hg\,Cl_2$. < Gr. prôto + † Chlorur >

**Protodjakon, a,** lm. **owie** *jedna z godności duchownych w kościele greckim:* Kluczar i P. rozbierali go ze stroju, z orderu. Bart. < Gr. prôto + diákonos >

⁂ **Protofosfur, u,** blm. chem. *fosforek.*

**Protogieniczny** *naprzód wytworzony.* < Gr. prôto + genikós >

**Protogin, u,** blm. gór. *granit łojkowy.*

⁂ **Protojodur, u,** blm. chem. *jodek*

**Protokanoniczny** (o Piśmie św.) *uznany za kanoniczny przed ułożeniem kanonu.* < Gr. prôto + Kanoniczny >

**Protokonsultor, a,** lm. **owie** *jedna z godności zakonnych:* U Bazyljanów są prowincjałowie, protokonsultorowie, konsultorowie, zupełnie jak w obrządku łacińskim. Bart. < Gr. prôto + Łć. consultor >

**Protokólant, a,** lm. **ci** p. **Protokólista:** P. czy-

ta wolumin zawierający oskarżenie w czasie rozprawy sądowej.

**Protokólarnie** przys. od **Protokólarny**: Sucho, P. opowiedział, kto był ojciec pana Ruckiego, gdzie mieszkał, ile wieś jego była warta. Krasz.

**Protokólarny, Protokularny** przym. od **Protokół**: Zeznanie protokólarne = *zadyktowane do protokółu.*

**Protokólarz, a,** lm. **e?**: Czas upływał na różnych protokólarzach, wypytywaniach i audjencjach. Kaczk.

**Protokólik, u,** lm. i p. **Protokół.**

**Protokólista, y,** lm. **ści, Protokulista, Protokólant** *pisarz, spisujący protokoły,* × k s i ę g o w p i s. <Od Protokół>

**Protokół, u,** lm. **y, Protokuł** I. *spisany przez właściwego urzędnika akt powtarzający przebieg jakiego badania, dochodzenia; zeznanie piśmienne; opisanie tego, co ś. stało, w obecności osób zainteresowanych i przez nie poświadczone; piśmienne ustalenie na gorąco jakiego zdarzenia:* Sporządzić P. Spisać z kogo, z czego P. Podać, podyktować co do protokółu. Ten P. dokładny stan rzeczy ocenia, percypowani stróże, pachołki, lokaje, już żadnej wątpliwości. Fred. A. P. posiedzenia. Prowadzić P. Zapisać, wciągnąć co do protokółu. Odczytać P. P. odbiorczy. 2. *księga wpisów:* Protokóły są księgi, w których różne tranzakcje i prawne wyroki sądowe umieszczają ś. Ostr. P., spisek. Troc. Zdr. **Protokólik.** <Nm. Protokoll, Fr. protocole, Śr. Łć. protocollum, Gr. prōtókollon>

**Protokółować, uje, ował, Protokułować** *wnosić do protokółu:* Kupiec mający firmę protokółowaną. Rog. *(= zarejestrowaną).* <Od Protokół>

**Protokółowanie, a,** blm., **czynność** cz. **Protokółować.**

**Protoktysta, y,** lm. **ści** *orygienista, członek sekty, wierzącej we wcześniejsze stworzenie duszy, niż ciała.* <Gr. prōtoktistēs>

**Protoku-** p. **Protokó-.**

**Protomedyk, a,** lm. **cy** *lekarz naczelny, czuwający nad służbą zdrowia w całym kraju lub w prowincji.* <Gr. prôtos + Łć. medicus>

× **Protomęczennik, a,** lm. **cy** *pierwszy, najcelniejszy z męczenników.* L. <Gr. prôtos + Męczennik>

**Protonotarjusz, a,** lm. **e** *jeden z dwunastu starszych dygnitarzy kancelarji papieża, którzy poświadczają dokumenty papieskie:* P. apostolski. <Śr. Łć. protonotarius>

**Protoofícjał, a,** lm. **owie** *starszy, naczelny oficjał:* Gubernja Podolska miała protoofícjała unickiego w Jampolu Rol. <Gr. prôtos + Ofícjał>

**Protoplasma, y,** blm. p. **Protoplazma.** <Gr. prôto + plásma>

**Protoplasta, y,** lm. **ści** *najstarszy przodek, od którego ród początek swój wywodzi; naczelnik, założyciel rodu:* P., od którego my pochodzim, za Chrobrego, czy za Wazy deputatem był dwa razy. Syrok. Wszyscy jednego protoplasty potomkowie za krewnych ś. liczyli Krasz. <Śr. Łć. protoplastus, Gr. prôto + plástes>

**Protoplastka, i,** lm. **i forma ż.** od **Protoplasta:** Żart.: P. starych panien

**Protoplazma, y,** blm., **Protoplasma** *zaródź, materjalna podstawa wszelkiego bytu organicznego,* p i e r w o s z c z e <Gr. prôto + plásma>

**Protoplazmatyczny** przym. od **Protoplazma:** Neuron, to jest jednostka nerwowa, składa ś. z komórki nerwowej, z włókna nerwowego a nici osiowej i z mniejszej lub większej liczby wyrostków a. wypustek protoplazmatycznych, które wychodzą z komórek i rozchodzą ś. w różnych kierunkach, tworząc w przebiegu swoim rozgałęzienia i na końcu tak zwany koszyk komórkowy; temi koszykami wypustki protoplazmatyczne czyli d e n d r y t y (drzewka) stykają ś. z innemi komórkami nerwowemi, a. z drzewkami końcowemi nerwów. Wyrostki protoplazmatyczne stają ś. widocznemi pod mikroskopem po zabarwieniu preparatu solami srebra na czarno. Ruchy protoplazmatyczne. Ciałka protoplazmatyczne Protoplazmatyczne połączenia komórek. Grzyby śluzowe przedstawiają w pewnym stadjum rozwoju masy protoplazmatyczne.

**Protopop, a,** lm. i *starszy pop, zakonnik w kościele wschodnim.* Birk. P., pierwszy pop ruski. Troc. <Gr. prōtopapâs>

**Protopopja, i,** lm. **e** *godność protopopa:* Arcybiskup Kiszka podniósł go do godności swego namiestnika w województwie kijowskim i protopopjach: mozyrskiej, dawidgródzkiej i petrykowskiej. Rol. <Od Protopop>

**Protopopjalny** przym. od **Protopopja:** Kongregacje, obrady protopopjalne. Konstytucja przepisywała skład urzędu protopopjalnego. Bart. <Od Protopopja>

**Protopresbiter, a,** lm. **owie** p. **Protoprezbiter.**

**Protoprezbiter, a,** lm. **owie, Protopresbiter** *kapłan zarządzający kilku parafjami.* <Śr. Łć. protopresbyter, Gr. prōtopresbýtēr>

**Protosyncel, a,** lm. **owie** *zastępca, wikarjusz patryarchy greckiego.* <Zap. od Śr. Łć. protosyncelus>

**Protosyndyk, a,** lm. **owie** *pierwszy pełnomocnik, pierwszy sędzia w sądach greckich.* <Gr. prôto- + sýndikos>

**Prototron, a,** lm. **owie, Prototroni** *starszy władyka:* Pisać ś. zwykli włodzimierskiemi i brzeskiemi władykami i prototronami. Bobrow. <Gr. prôto- + thrónos>

**Prototroni, ego,** lm. **owie** p. **Prototron:** Djonizy, nominat episkop łucki, ostrogski i P. metropolji kijowskiej. Rol. <Od Prototron>

**Prototyp, u,** lm. **y** I. *typ pierwotny, pierwszy wzór, według którego co jest utworzone, pierwowzór, oryginał:* W myśli ujrzałem w niej Ewę pierwszej chwili niewinności w raju, taką, jaką wyszła z rąk bożych, P. niewiasty. Krasz. 2. p. **Etalon.** 3. druk.: P. druku = *pierwsza odbitka.* <Gr. prôto- + týpos>

**Prototypowy** przym. od **Prototyp:** Główny zastęp prototypowych drzew zaludniał sady i pogańskich już antenatów naszych. Mał.

**Protowermikulit, u,** lm. **y** min. *minerał z gromady sylikonów, z grupy miki, z rodziny biotytu, produkt rozkładu meroksenu.* <Gr. prôto- + Wermikulit>

× **Protozoa, ów,** blp. *pierwotwory organiczne, pierwotniaki.* < Gr. prôto- + zôon >

**Protozoiczny** przym. od **Protozoa:** Okres P. = *okres w życiu przyrody, do którego należą znajdowane obecnie szczątki kopalne w najstarszych skałach osadowych, uważane za pierwsze objawy życia na ziemi.*

**Protuberancja, i,** lm. **e** astr. *jeden ze świetlnych wytrysków, występujących na tle korony czyli świetlnego wieńca otaczającego słońce zaćmione,* w y s k o k.

× **Protunkowo** przys. od **Protunkowy:** P. naznaczono półtora pogłównego żydowskiego. L.

× **Protunkowy** *dorazowy, tymczasowy, doraźny, czasowy, prowizoryczny* Podatkiem czasowym a. podymnym protunkowym, to jest na ten raz, *pro*

Przytyczka, i, lm. i [illegible] <Ukr. przitička>

Prowad, u, [illegible] y I †P. p. **Prowadzenie**: Widzę nieszczęsny P. płci obojej, słyszę płacz i skwirk w strzyżkach młodzi twojej. Mias. Przez P. [illegible] łonowe kat polewał krwią stworzoną progi. Mias. Przez dalszy P i łysc wizrzah skały, [illegible] drzazg, siły w nim [illegible]. Mias. 2. †P. [illegible] *nieboszczyka wyprowadzenie na miejsce wiecznego spoczynku, pochód pogrzebowy, eksportacja, pogrzeb*: Słuchajmy trzeby o prowadzie ciała do grobu: [illegible] tady ruszą [illegible] z [illegible]. Opal. Pogląjmyż [illegible] za tem żałosny P. młodzieńca [illegible]. Dambr. Ten P. niżeż nie zawadzi, [illegible] *jemus Żeby*. Byłeci przy prowadzie ciała jego. Troc. **3. [Prowady, ów, blp.]** [illegible] *Boga*. Niemodlenia, Walkanoc, to jest skład Tynch Kroli. [illegible] *Przeroby, niedziele Prowadów*. <Pro- + *Wad, Wiod / Wod / Wad>

**[Prowader, a,** lm. **owie, Prowoder]** *przewodnik* [illegible] <Od Prowadzić>

**Prowadnica, y,** lm. **e** *pręt lub sznur, po której* [illegible] *prowadzi*: P. dziobla (zagla trójkątnego na statku). <Od Prowadnik>

**Prowadnicowy** przym. od **Prowadnica; Prowadniczy**. <Od Prowadnik>

**Prowadniczy** przym. od **Prowadnik; Prowadnicowy**: Na kratowiu prowadniczym gazieńca [illegible] zazwyczaj pozytywizują s jego prowadnice, po których suwają ś. krążki prowadnicowe. Linia prowadnicza wyciągu kopalnianego. <Od Prowadnik>

**Prowadnik, a, l. [P., lm. cy]** *ten, co prowadzi*, [illegible]: P. nadziwiedzia. 2. lm. i a. **Wadzidło. Wodzaca. Kierownica** [illegible] *przyrząd do* [illegible] *drogi* [illegible] <Od †Prowadny, od Prowadzić>

**Prowadnikowy** przym. od **Prowadnik.**

**Prowadzać, a, ał** l. *często, niejednokrotnie prowadzić*: Po południu prowadza dzieci na spacer. 2. [illegible] *prowadzić, wodzić, przewodzić w różne miejsca*, [illegible] Prowadzają słonia. Dziecię [illegible] ślepego. Przen.: P kogo za nos, na [illegible] = *omilić za nos, zachodzić, przewodzić*, [illegible] P s *przewodnicz jeden drugiego, obchodzić* [illegible] *drogą wiele razy*: *wodzi ś.*: Prowadzają ś. po [illegible] <Od Prowadzić>

**Prowadzanie, a,** blm., czynność cz. **Prowadzać.**

**Prowadzanie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Prowadzać ś.**

**Prowadzenie** a, lm. a I a †**Prowad** czynność cz. **Prowadzić**: P. konia, muru, rowów, okopów. [illegible] P. [illegible] do zamierzonego końca Troc. P. handlu [illegible] Troc. P. umarłego Troc. P. bydła [illegible] *pasza zdatna*, *dodatnie* [illegible] 2. [illegible] *do uczenia a prowadzenia*, [illegible] W sztucznych prowadzeniach wody w gdzie [illegible] czyni przykrość powietrza na wodę [illegible] P. powietrza, to [illegible] ś. p. Prowadzenie s.: kobieta [illegible] prowadzenia. 4. [P.] *stan, znaczenie, powołanie, kondycja*: Zapytują ji sie: „Jakiem my prowadzeniem możemy być wszyscy? Ona jém odpowiada: „Wszyscyście se panowie równi, bosete wszyscy som jednym Bogiem.“ **5.** †P. anat. p. **Przewód.** Kirch.

**Prowadzenie się, a ś.,** blm. **1.** czynność cz. **Prowadzić ś. 2.** = **Prowadzenie** *sprawowanie ś., zachowanie ś., konduita, sposób życia*: Młodzieniec nienagannego prowadzenia ś.

**Prowadziciel, a,** lm. **e l.** †P. *ten, co prowadzi, przewodnik, wódz, kierownik, prowodyr*: P. czyj poczesny, [illegible] Kn. Boga miał za prowadziciela Leszcz. **2.** *przyrząd bezpośrednio przyjmujący elektryczność*. <Od Prowadzić>

**Prowadziciełka, i,** lm. **i** forma ż. od **Prowadziciel.**

**Prowadzić, i, II 1.** *wieść, przeprowadzać, towarzysząc komu podtrzymując go a. przewodnicząc mu*: Za rękę kogo dokąd P. Kłok. Znasz drogę, więc prowadź. Prowadzić pannę młodą do ołtarza. Prowadzić aresztanta. P. konie do wody. P. wojsko do boju, do szturmu. Przen.: P. wojsko na rzeź, do chwały. Drugich prowadzimy, a sami błądzimy Kn. Izaliż może ślepy ślepego P.? azaż nie obadwa w dół wpadają? Skar. (= *wskazywać drogę*) P. damę za rękę. Troc. Prowadzi żonę pod rękę. Pod rękę ją prowadzą. Pet. Pani śród dziewic grona do ślubu prowadzona. Mick. P. (odprowadzać) odjeżdżającego z miasta na milę. Troc. Prowadził mię po polu, po mieście, po ogrodach. Troc (= *prowadzał, oprowadzał, wodził*) Prowadził mię przez pole do tego miasta Troc. Na uzdeczce (za uzdeczkę) prowadził konia. Troc. P. inszych. Troc (= *przewodniczyć im*). Prowadził je, gdzie sam chciał. Skar. Niech cię Pan Bóg prowadzi. L. (= *czuwa nad tobą w drodze, kieruje twemi krokami*). Już że ś. nie baw, litościwe nieba niech cię prowadzą szczęśliwie, gdzie trzeba. Lubom. Wino zagrzewa, zemsta pośpiech radzi, już pojechali..., niech ich Bóg prowadzi! Słow. A gdzie to Pan Bóg prowadzi? P. kogo ze świecą (= *odprowadzać; świecić, przyświecać mu po drodze*). †P. kogo w koszty = *wpędzać, narażać go na nie*. Ludzie nieumiejętni et malae fidei... pharmaca purgujące ... aromata i materje wszelkie podłe i zwietrzałe dają, jedne za drugie kładą i w koszty niesłuszne przedawaniem ludzie prowadzą (r. 1633). P kogo uroczyście = *odprowadzać, wieść ostentacyjnie*. P. kogo pocześnie, odprowadzać, *prosequi abeuntem*. Kn. P. kogo do grobu. Kn. (= *odprowadzać; wieźć lub nieść w uroczystym pochodzie, eksportować*). Ciało (Barbary) król do Wilna prowadził. Górn. P. kogo oczyma = *wodzić za nim wzrokiem, odprowadzać go oczyma*. Odchodzi Antałowicz, którego Wydrwicz prowadzi oczyma. L. P. komu rękę = *kierować nią, posuwać nią*. P. rękę piszącemu. P. ręką po czym, smyczkiem po [illegible] = *ciągnąć, przeciągać, sunąć*. Prowadzi ręką po szybie, laską po piasku. P. po linji prostej, poziomo. Przen.: P. towary, transport = *wieźć skąd, przewozić, transportować, sprowadzać*. P. towary wodą = *spławiać, spuszczać*. P. zboże do Gdańska Przen. (o rzeczach): *wieść, mieć kierunek, dążyć, biec, zmierzać, iść*: Aleja prowadziła do dworu. Dwoje schodów, dwoje drzwi prowadzi do naszego mieszkania. Ta droga na zamek, do miasta prowadzi. Troc. Każda droga do Rzymu prowadzi. Prz. Przen.: P. do czego = *wieść, doprowadzać; sprowadzać, wywoływać, powodować co, pociągać za sobą*. Występek prowadzi na szubienicę. Cnota prowadzi do szczęścia. Bezrząd

prowadzi do despotyzmu. To do niczego nie prowadzi. Pierwsze złoczyństwo do drugich prowadzi. Stasz. To prowadzi do wniosku, że... (= *naprowadza na wniosek, nasuwa go*). Przen.: P. kogo, co = *kierować, powodować nim, obracać co ku czemu; przewodniczyć komu, czemu, rządzić, dyrygować nim, stać na czele czego:* P. ku dobremu co. Troc. P. konie w zaprzęgu (= *powozic niemi*). Przen.: Dobrze prowadzi swe dzieci = *edukuje, kształci, wychowuje, promuje, kieruje.* P. wojsko, wojnę, obrady, chóry, tańce. P. wojnę do kraju którego. Troc (= *wnosić*). Przen.: P. do czego = *zmierzać (z mową) do pewnego celu, nakierowywać mowę, mieć co na myśli mówiąc, rozumieć co przez swe słowa:* Właśnie do tego prowadziłem. Chłopak spojrzał na ojca, nie rozumiejąc, do czego prowadzi. Bał. P. rozmowę, dysputę, wykłady = *snuć, rozwijać ich wątek, ciągnąć, podtrzymywać, kontynuować:* Julja jakim to mowę prowadzi sposobem! jaki to rozum! L. Krótko, lecz mocno Afryd rzecz swoję poprowadził, i choć młody, na słowa niewiele ś. sadził. Dm. Tobie-li tylko ujdzie to samemu długie dyskursy P. po swemu? Chr. Prowadził dalej, do końca rzecz swoję. Troc. Usłyszałem u drzwi rozmowę dwuch osób, które dość ją głośno prowadziły. L. Z syrenami żart, ze mną dyskurs prowadził. Ustrz. Przypomniałem mu, na czym mówić przestał; on zaś tak dalej rzecz prowadził. Kras. W drugim pokoju odbywała ś. jakaś żywa rozmowa, prowadzona zniżonym głosem. Bał. Rozmawiali cicho, jakby prowadząc tajemną naradę, z niedowierzaniem zaś oglądali ś. na wszystkie strony. Dyg. Gęsty prowadziła ogień, na wsze strony niemałe zadając straty. Górs. (= *utrzymywała, podtrzymywała, kontynuowała*). Przen.: P. sprawę = *toczyć.* Do sądu przychodzą sprawy swe P. Sz. Przen.: P. życie, żywot = *pędzić, przepędzać, spędzać, wieść, trawić, ciągnąć:* Starożytnemi postępkami i cnotą staropolską wiek swój prowadził. Falib. P. dom (= *utrzymywać*). Dobrze umiała dom swój P. Kniaź. P. dom na wysoką skalę. P. handel, sklep (= *utrzymywać, trzymać; zajmować ś., trudnić ś., bawić ś. handlem*). P. księgi handlowe, korespondencję, kontrolę, rachunki. P. interesy źle, dobrze. Niebezpieczny prowadzicie proceder i godniejszy hultajów lub szlachty. Sienk. P. roboty sposobem gospodarczym a. na własną rękę. Przen.: *wyprowadzać, przeprowadzać, ciągnąć, budować:* P. linję. P. rów (= *bić*). P. drogę (= *bić, torować, budować*). P. mury, rowy, wieżą. Troc. †P. koszt = *ponosić, łożyć.* Na opatrzenie zdrowia swojego koszt wielki prowadził. Falib. ✕ P. figurę = *odgrywać rolę, nadrabiać miną, pozować:* Okropną figurę P. musi żona taka. L. Chce większą nad stan swój figurę P. L. Innych to gniewa, którzy tyleż mają wyniosłości, ale mniej intraty, niż ów, który figurę większą większym kosztem prowadzi. L. Wielką okazałość małym kosztem prowadzą. L. 2. myśl. (o wyzlocie *iże powoli za ciekącemi ptakami, nie płosząc ich.* 3. piek.: P. ciasto = *wykonywać prace przygotowywania ciasta.* 4. piw.: P. sztukę = *poddawać partję jęczmienia rośnięciu na słodowni, z znajomością wymagań technologji.* 5. powr.: P. nitkę = *przędz ją z konopi, snuć ją z pakuł.* P. s. l. *prowadzić jeden drugiego:* Prowadzą s. pod rękę. 2. *iść z powagą, kroczyć, tocząc się, tarabanić się:* P. ś., iść wspaniale, na palcach stąpać, bok[i] podejmować. Kn. 3. ✕ P. s. = *uciekać, iść precz, zejść z oczu, oddalić się, wynosić się:* Prowadź się stąd! = *precz stąd! fora! won!* L. Prowadź się stąd, Katylino, uczyń koniec naszym trwogom. Nagur. 4. *postępować, sprawować ś., żyć:* P. ś. dobrze, źle, nienagannie, przykładnie. 5. †P. ś. *wieść ś., powodzić ś., iść dobrze:* Acz mu ś. tak prowadziły rady, jednak przeciwko śmierci nie nalazł porady. Groch. <Pro + Wadzić, WIOD / WOD / WAD>

[**Prowedencyja, i,** blm.] *polepszenie, zmiana na lepsze, szczęście niespodziewane:* Przecie to doczekało ś. swojej prowedencji. <Z Łć. providentia>

! **Prowenans, u,** lm. **e** *towar zagraniczny:* Z powodu ukazania ś. w Honkongu i Kantonie dżumy, zaprowadzona została obserwacja nad prowenansami z Chin i Japonji. Rząd hiszpański ustanowił dziesięciodniową kwarantannę dla prowenansów z Marsylji. <Fr. provenance>

✕ **Prowenda, y,** blm. *żywność, zapas żywności; prowjant:* Wieprznik za przybyciem na zakupienie rocznej prowendy dostał w darze 25 sztuk chudźców butońskich. Byk. <Fr. provende>

✕ **Prowenjencja, i,** lm. **e** l. *pochodzenie:* Tyle ś. teraz nagęściło ludzi różnego kalibru i prowenjencji. Krasz. K. 2. *dochód:* P. tabaczna. T. K. <Włos. provenienza, z Łć. provenientia>

**Prowent, u,** lm. **y** *dochód, szczeg. z gospodarstwa wiejskiego, przychód, intrata, zysk, zbiór, urodzaj, krescencja:* Którzy bartnicy połowę boru mają, przez połowę tylko dać powinni prowentu królewskiego, co z całego boru dają. Skr. Między prowentami skarbu jest pogłówne żydowskie policzone. Leszcz. Z swego prowentu podejmowałby Polski Niżnej rycerstwo, pókiby ś. zamogli. Grab. P. <Łć. proventus>

**Prowentowy** przym. od **Prowent:** Pisarz P. = *utrzymujący kontrolę dochodu gospodarstwa wiejskiego.*

[**Prowiąsło, a,** lm. **a, Prowionsło**] p. **Powrósło.**

✕ **Prowidencja, i,** blm. *opatrzność, opieka, pieczа:* Dziękowałem ze łzami Panu Bogu, że mnie ze świętej prowidencji swojej nie wypuszcza. Mat. Na boską zatym we wszystkim zdałem ś. prowidencją. Mat. <Łć. providentia>

**Prowidencjalizm, u,** blm. *teorja, według której Opatrzność kieruje losami każdego człowieka.* <Od Prowidencjalny, Łć. providentialis>

**Prowidencjalny, Prowidencjonalny** przym. od **Prowidencja.** <Łć. providentialis>

✕ **Prowidencjonalny** p. **Prowidencjalny:** Wpływ ten dla pana Szymona jest rzeczywiście P. Od. Myślał o błogosławieństwie nieba, o misji prowidencjonalnej. Spas. <Od Prowidencja, Łć. providentialis>

**Prowidować, uje, ował** *zaopatrywać, ekwipować:* P. w żywność (= *prowjantować*). <Łć. providere>

**Prowidowanie, a,** blm., czynność cz. **Prowidować.**

**Prowikarjusz, a,** lm. **e** *zastępca, pomocnik wikarjusza:* P. apostolski w Tonkinie wydał dzieło, dotyczące historji apostołów chrześcijańskich w Chinach. <Pro + Wikarjusz>

**Prowincja, i,** lm. **e** l. *wielka część kraju jako całości, dzielnica:* Poznańskie lat siedm i prowincyą całą lat pięć rządził. Nicz. P., część kraju znacznej, składającej powierzchnię znamienitego państwa. Kras. Polska zawiera trzy wielkie prowincje: Wielkopolskę, Małopolskę i Litewską. Leszcz. 2. u daw. Rzymian, *kraj zdobyty i uznany za państwa rzymskiego:* Państwa, które lud rzymski

[illegible] P. duchowna, zarząd [illegible] powiat duchowny. Kras. (p. **Metropolja**). [illegible] tylko sposoby do nabycia fortuny [illegible] przy niej utrzymać, już nie [illegible] w [illegible] prowincje L., [illegible] 5. blm. [Prewencyja] [illegible] Wy[illegible] P. [illegible] <Łć. provisio>

**Prowincjalny**, !**Prowincjonalny** przym. od **Prowincja**: [illegible] dowodzi wyższ. kastelanowie [illegible] [illegible] [illegible]

**Prowjant, u,** lm. **y** *żywność, zapasy żywności, prowizja:* P., municja, żywności wojskowe. L. 1-dąc na wycieczkę, nie zapomniano o prowjancie. Prowjanty podróżne. <Nm. Proviant, z Łć. provivenda>

**Prowjantmagister, tra,** lm. **trowie** p. **Prowjantmajster:** Jestem ordynarius P. Jego Królewskiej Mości Karola Gustawa, wysłany z eskortą. Sienk. <Prowjant + Magister>

**Prowjantmajster, tra,** lm. **trowie, Prowjantmistrz, Prowjantmagister, Prowjantowy** *dostawca prowjantu dla wojska,* †picownik: Prowjantmajstra wysłano pocztą do Góry dla założenia tam magazynu. <Nm. Proviantmeister>

**Prowjantmistrz, a,** lm. **e** p. **Prowjantmajster.** <Prowjant + Mistrz>

**Prowjantować, uje, ował** *zaopatrywać w prowjant, ekwipować w żywność:* Prowjantował swoim kosztem oblężeńców. Nies. Żart.: Głupi, kto smutki prowjantuje, zamiast je o głodzie trzymać. Sienk. <Od Prowjant>

**Prowjantowanie, a,** blm., czynność cz. **Prowjantować.**

**Prowjantowy,** ×**Prowjancki** przym. od **Prowjant:** Komisarz P. P. wóz. Troc. Aluzja do komisji prowjantowych, ustanowionych w r. 1784. T. K. P., **ego,** lm. **i** rz. p. **Prowjantmajster:** Stanowniczy a. P. (furjer), który dla naznaczenia stanowiska, dla zakupywania żywności przodem z wozami zajeżdża. Górs. <Od Prowjant>

**[Prowoder, a,** lm. **owie]** p. **Prowader.**

**Prowodyr, a,** lm. **owie,** ×**Prewodyr** *przewodnik; przywódca stronnictwa, partji, kliki; herszt; naczelnik:* Tak sobie doskonale dawał rady, choć oczy stracił, że i prowodyra nie potrzebował. Krasz. Za tanecznym prowodyrem para kręci ś. po parze. Syrok. *(=wodzirejem).* Baran, P. stada. Pochlebnie było zabawić ś. w prowodyra i mieć swoją klijentelę. Byk. <Ukr. provodyr>

×**Prowodyrzenie, a,** blm., czynność cz. **Prowodyrzyć.**

×**Prowodyrzyć, y,ył** *być prowodyrem, przewodniczyć, wodzić rej:* Niebawem skryły ś. w dali szwadrony, którym Czarniecki w tańcu prowodyrzył. Jeż. <Od Prowodyr>

**Prowokacja, i,** lm. **e** *wyzwanie, zaczepka, podżeganie, podburzenie.* <Łć. provocatio>

**Prowokacyjnie** przys. od **Prowokacyjny.**

**Prowokacyjny** przym. od **Prowokacja:** Agient P.

**Prowokator, a,** lm. **rzy** *ten, co prowokuje.* <Łć. provocator>

**Prowokatorka, i,** lm. **i** forma ż. od **Prowokator:** Pierwsza względem drugiej odgrywała rolę prowokatorki. Jeż.

**Prowokatorski** przym. od **Prowokator:** Cele prowokatorskie.

**Prowokować, uje, ował** I. †P. *odwoływać ś., uciekać ś., apelować dokąd, powoływać ś. na kogo, na co, zasłaniać ś. czym:* Do samego pisma prowokuję Wuj. 2. kogo, co — *wyzywać, zaczepiać, wywoływać, zmuszać do wystąpienia, próbować cierpliwości, wstrzymać ze stanu bezczynności, pobudzać, drażnić, zaczepiać:* P. wojnę. P. spokojnych ludzi. P. rozruchy. spiski. <Łć. provocare>

**Prowokowanie, a,** blm., czynność cz. **Prowokować,** *prowokacja:* Te pogłoski o prowokowaniu wojny były niedorzeczne. Krasz.

**[Proworny]** *porządny* <Łć., Ros. provornyi>

**[Prowoz, a,** lm. **y]** p. **Powroz.** <Z Powróz>

**[Prowóz, oza,** lm. **ozy]** p. **Powróz.** Zdr. **[Prowózek].** <Z Powróz>

**[Prowózek, zka,** lm. **zki]** p. **Prowóz.**

**Proza, y,** blm. I. *brak poezji; mowa niewiązana, forma niewierszowana; tekst nierymowany:* W cerkwi na godzinach zamiast psalmów P. czytana bywa. Pim. Pisma prozą i wierszem. Pisać prozą. 2. *ogół pism niepoetycznych, dział literatury poza jej poezją:* P. polska, łacińska. Górnicki, znakomity przedstawiciel prozy wieku XVI. Dział prozy w literaturze, w wypisach. 3. *prozaiczność, brak poezji, pospolitość, poziomość, powszedniość, praktyczność, materjalność, realność, brak polotu wyższego:* P. życia. Ze słów jego wieje P. Nie mógł pojąć, by kapłanowi piękna wystarczyły brudy i P. najpospolitszego szyderstwa. Krasz. Żart.: Rymował, latał Pegazem, aż prozą wzięto wioskę. Fred. A. 4. ucz. *ustęp do wyuczenia ś. na pamięć, do wyrecytowania.* 5. × P. *pewna pieśń śpiewana w czasie mszy i stanowiąca jej część:* Spiesznym pochodem ruszą ś., wykrzyka hosanna, hejnał, prozę, aleluję. Sł. wil. <Łć. prosa>

**Prozaicznie** przys. od **Prozaiczny:** Zaszedłem na łąkę pokoszoną... pasły ś. na niej najprozaiczniej w świecie krowy. Krasz.

**Prozaicznieć, eje, ał** *stawać ś. prozaicznym:* Myśl narodowa prozaiczniała do pewnego stopnia. Bełc. <Od Prozaiczny>

**Prozaicznienie, a,** blm., czynność cz. **Prozaicznieć.**

**Prozaiczność, i,** blm. rz. od **Prozaiczny,** *proza.*

**Prozaiczny** przym. od **Proza:** Lecz muza moja jak bomba w pół lotu spada i gaśnie w prozaicznym rymie. Miek. Pisma prozaiczne. P. tryb życia. Krasz. Padoły prozaicznej nędzy i twardej rzeczywistości. Krasz. Z kolei umiała być artystką i najprozaiczniejszą gosposią. Krasz. Oblicze tak prozaiczną tchnęło nędzą. Krasz. <Od Prozaik>

**Prozaik, a,** lm. **cy,** ×**Prozaista,** ×**Prozator** *pisarz piszący prozą.* Przen.: *człowiek bez poczucia poezji, bez porywów wyższych, nie idealista, nie marzyciel, patrzący na świat chłodno, trzeźwo, praktycznie.* <Od Łć. prosaicus>

**Prozaika, i,** blm. *teorja prozy, nauka prozy.* <Od Łć. prosaicus>

×**Prozaista, y,** lm. **ści** p. **Prozaik.**

†**Prozapas,** †**W prozapas** *na zapas, na podorędzie, na wszelki przypadek, w odwodzie:* Mieć co w P. wszelkiej okoliczności. Troc. Żołnierz aby miał amunicję i kartusze P. Troc. A gdzieby im to nie poszło, P. mają proces do konfederacji. <Pro + Zapas>

×**Prozapja, i,** blm. *ród, przodkowie, antenaci* <Łć. prosapia>

×**Prozator, a,** lm. **owie** p. **Prozaik:** Ujął ś. za tych tam. poetów i prozatorów. Krasz.

**!Prozekucja, i,** lm. **e** p. **Prosekwowanie:** Żadnej prozekucji prawnej nie doświadczyli. Rzew.

**!Prozekwować, uje, ował** p. **Prosekwować:** Ta sprawa pod jego laską prozekwowana nie będzie. Mat.

**!Prozekwowanie, a,** blm. p. **Prosekwowanie.**

**Prozelita, y,** lm. **ci** I. *człowiek nawrócony do jakiej wiary, nauki, obcy stronnictwa.* 2. *gorliwy krzewiciel naszej wiary, lub naszej nauki, idei.* <Łć. proselytus, z Gr. proselytos>

**Prozelityzm,** u, blm. *gorliwość w nawracaniu pogan mahometańskich środkami nie jako wiary, apostolstwo, propaganda idei, przekonań.* Arabowie nawrócili wiele plemion na islamizm, ale był to

[illegible] P. [illegible] prozelityzmu nie [illegible] ewangeliczną tolerancją. [illegible] Fr. prosélytisme. Łć. pro [illegible]

[illegible] uje, ował [illegible] Proznować: [illegible] B. G.

[illegible] Proznowanie, a, [illegible] czynność cz. Prozno-wać: [illegible] do tego przywodzą człowieka, [illegible] w P., w [illegible] zabawy z lada-[illegible]

Prozodja, i, lm. e nauka o [illegible] i krótkości [illegible] ‹ Łć. prosodia, [illegible]

Prozodyczny [illegible] Prozodyjny: Uwagi krytyczne [illegible] nad metryczną i [illegible]

Prozodyjny, Prozodyczny przym. od Prozodja.

Prozopit, u, [illegible] y [illegible] [illegible]

Prozopopeja, i, lm. e uosobienie, perso-nifikacja, figura retoryczna, w której mówiący wprowadza osobę rzecz lub pojęcie umysłowe jako-by przemawiające do słuchaczów. ‹ Łć. prosopo-peia, z Gr. prosopopoiia ›.

|Prożatka, i, lm. i| p. Prążatka.

Prożeczek, czka, lm. czki p. Próg.

Prożek, żka, lm. żki 1. p. Próg: P. w drzwiecz-ki wprawić Troc. 2. podstawek u skrzypiec, na którym struny spoczywają: W P. strony wpada-ją Troc. Na prożku leżą strony Troc. 3. deska, klapka na kołach, podpierająca grządziel pługa: P. u oski pługa lub wozu. oś drewniana na osi żelaznej. 4. antr środek przedniego brzegu potylicznej części czaszki (basion). 5. pusz. umocowanie stem-pla w końcu luf.

Prożysko, a, lm. a m. i ni. p. Próg.

|Prożyszcze, a, lm. a| p. Próg.

KONIEC TOMU CZWARTEGO.

BINDING DEPT. JUL 21 1966

504701
Karłowicz, Jan Aleksander Ludwik August (ed.)
Słownik języka polskiego.
Vol.4.

LaP.D
K1844sl

For use in the Library ONLY

DATE.

NAME OF BORROWER.

University of Toronto Library

DO NOT REMOVE THE CARD FROM THIS POCKET

Acme Library Card Pocket
LOWE-MARTIN CO. LIMITED